BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLIX
H
59

XLIX
H
59

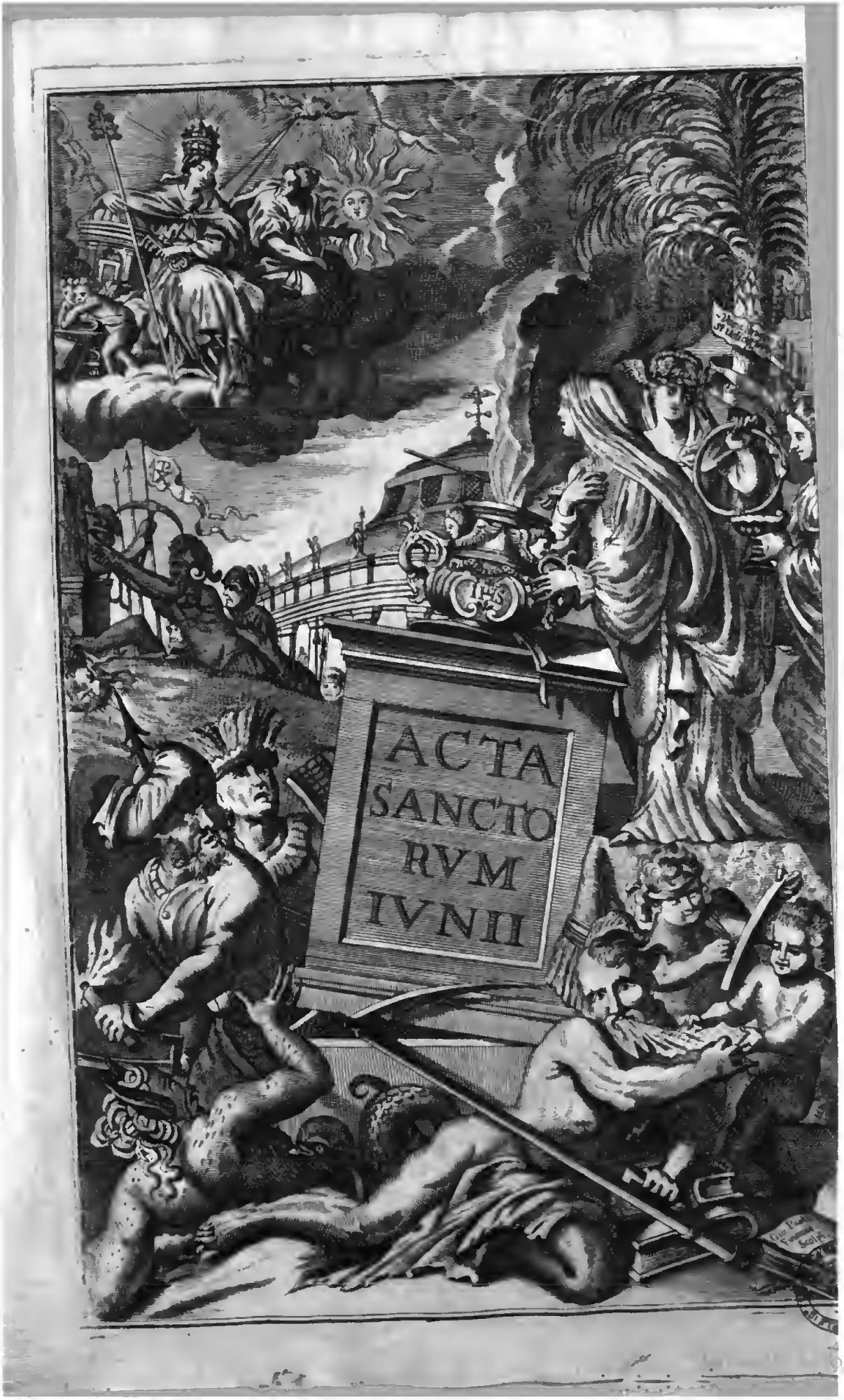
ACTA
SANCTO
RVM
IVNII

ACTA SANCTORUM JUNII

Ex Latinis & Græcis aliarumque gentium Monumentis, ſervata primigenia veterum Scriptorum phraſi,

COLLECTA, DIGESTA,

Commentariiſque & Obſervationibus illuſtrata

A Godefrido Henſchenio P.M. Daniele Papebrochio, Franciſco Baertio, & Conrado Janningo,

E Societate JESU Presbyteris Theologis.

TOMUS TERTIUS.

Sanctos a die XVI. ad XX. colendos complexus: cum Tractatu Præliminari, qui continet

LEGES PALATINAS JACOBI II. REGIS MAJORICÆ, Similiter illuſtratas.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE

VENETIIS. MDCCXLIII.

Apud { Sebastianum Coleti et Jo: Baptistam Albrizzi Hieron. Fil.

CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.

BIBLIOPEGO.

Effigies Josephi Romanorum Regis locetur hic e regione Epistolæ Nuncupatoriæ.

Legum Palatinarum Tabula I. pag. I.
Tab. II. IX.
Tab. III. XXIV.
Tab. IV. XXXVI.
Tab. V. XLVI.

Reliquis figuris inscripti sunt numeri paginarum, quibus debent apponi.

NAVY

JOSEPHO ROMANORUM REGI SEMPER AUGUSTO,

Regi Germaniæ, Hungariæ, &c. Archiduci Auſtriæ, Duci Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Wirtemberga, Comiti Tyrolis, Goritiæ &c.

IMperatoribus noſtris Auguſtiſſimis, Leopoldo atque Eleonoræ, ſtitimus non ita pridem, utriuſque nomini inſcripta, & honori dedicata, duobus in tomis Acta Sanctorum Junii, natalis Auguſtiſſimo menſis. Nunc tertius ejuſdem Junii tomus ſiſtere ſe audet Auguſto Romanorum Regi, Auguſtiſſimis Imperatoribus, religioſiſſimis Parentibus ſuis, non minus religione, quam majeſtate proximo. Tibi, inquam, fauſtiſſimi nominis, & ominis, Joſephe: ſiſtuntque ſe uno hoc in tomo Majeſtati Tuæ Sancti plus quam ſexcenti, & ſeptuaginta, partim ſuis nominibus expreſſi, partim anonymi; omnes ſuis Commentariis varie illuſtrati; in iiſque non pauci, qui per Imperium Regnaque Tua, Romanorum, Germaniæ & Hungariæ, celeberrimi fuerunt geſtorum gloria, virtutum fama, miraculorum claritate: nec deſunt, qui per gloriam in terris bellicam ſibi viam triumphalem fecerunt ad Capitolium cœleſte. Quales enim ſunt! (ut nonnullos annumerem) tres ſanctæ ſorores Virgines, Cunegundis, Mechtundis, & Chriſtiana, cum ancilla ſua ſancta Wibrande; quæ totam dioeceſim Conſtantienſem ejuſque viciniam late implent cœleſtibus beneficiis, & miraculis quotidianis; ſepultæ prope Rhenoſeldam, antiquiſſimam juxta, ac munitiſſimam, & Auſtriacæ Familiæ Tuæ hereditariam urbem. Quales! ſancta Euphemia, e nobiliſſimo Andecenſi ſanguine prognata; & ſancta Eliſabetha, mirabilibus a Deo viſionibus illuſtrata; utraque Abbatiſſa, illa monaſterii S. Altonis in Bavaria, hæc Schnnaugiæ in dioeceſi Trevirenſi. Qualis! ſanctus Benno, nobilis Comes, qui Germaniam non uno loco commoratione ſua beavit; natus Hildeſii, monachus & Abbas in Monaſterio S. Michaelis, Canonicus Goslariæ, Epiſcopus Miſnæ, depoſitus, & miraculis clarus Monachii in civitate Electorali. Quid dicam de Sanctis duobus anonymis in oppido S. Hippolyti Auſtriæ inferioris, ubi corpora eorum frequentibus olim fulſere miraculis; nunc autem obliterata eſſet memoria omnis, niſi aliqua uno in codice manu ſcripto conſervata fuiſſet in bibliotheca Cæſarea Viennæ, ejuſmodi theſauro litterario ditiſſima? Ad hanc, magno librorum, ex occupata feliciter Buda advectorum, numero egregie auctam, nos anno MDCLXXXVIII. per gratiam Auguſtiſſimi Parentis Tui admiſſi, atque deſcribere quidquid ad Sanctos ſpectat permiſſi, vindicavimus ab interitu, & conſervavimus æternitati prædictam duorum Sanctorum memoriam, extractis ex indicato codice, & hic modo impreſſis eorumdem miraculis; quemadmodum in primo Junii tomo ex eadem bibliotheca Cæſarea impreſſam dedimus, non amplius perdendam, Vitam S. Bardonis, Archiepiſcopi olim Moguntini; quæ pridem a multis deſiderata, & ubique per Germaniam Galliamque fruſtra fuit quæſita. Præmittitur Sanctorum Actis (quemadmodum palatio regio propylæum) codex Legum Palatinarum regius, quibus ipſe conditor Rex ſibi aliiſque Regibus Chriſtianis aditum pandit ad palatium veræ gloriæ regnumque ſempiternum. Sunt Leges iſtæ, quas dico, Regis Majoricæ Jacobi, nomine illo Secundi; atque placituræ Majeſtati Veſtræ, tum quia Regiæ ſunt, tum quia relictæ a Majoribus Tuis. Regiæ quidem ſunt, quia conditæ a Rege, Regiæ familiæ datæ, Regia in aula obſervatæ, Regio in codice conſcriptæ, non niſi Regibus offerendæ. Conditæ autem ſunt, & relictæ a Rege inter Majores Tuos, Regia Majeſtate conſpicuus, non poſtremo; utpote qui regnum Majoricæ, comitatum Ruſcinonis, & Ceretaniæ, necnon dominium Montis-peſſulani glorioſe poſſedit; quique Regum Aragoniæ, Jacobi primi ex filio, & Petri tertii ex fratre, pronepos; Petri vero quarti ſororius fuit; per illoſque, & eorum ſucceſſores, ſanguinem ſuum nobiliſſimum transfudit ad Majeſtatem Tuam, non minus longa ſerie proavorum, Aragonicæ familiæ Regum, quam Auſtriacæ Imperatorum, Sereniſſimum Auguſtumque Nepotem. Quantum porro admirabilitatis habet, quod eædem Leges, jam dudum mundo ignotæ, ac in tenebris ſepultæ, nunc demum inde reſurgant lucemque aſpiciant, unico tantum in codice manu exarato ſuperſtites; iiſque codex, auro minioque diſtinctus, e Majorica per alias atque alias manus varia fortuna ad noſtrum Antuerpiæ muſeum tandem delatus, & nunc typorum beneficio multiplicatus, una cum Actis Sanctorum ſeſe Majeſtati Veſtræ, cui ſanguinis, ac hereditatis jure quodammodo debetur, ſiſtere geſtiat; hiſce præſertim temporibus, quibus Deo auſpice inducta in thalamum regalem lectiſſima ſponſa intra biennium feliciter peperit Majeſtati Veſtræ delicias ſuas filium filiamque; quibus olim uſuveniet ex codice illo diſcere, quid Deo, quid Auguſtis Parentibus, quid ſibi ſuiſque debeant; & quibus præcipue virtutibus enituerint Majores ſui, Aragonici ſanguinis: iiſdem ſcilicet, plane Regiis, quibus enituiſſe Imperatores ſanguinis Habsburgici Auſtriacique, lecturi ſunt in annalibus ſuis domeſticis Imperatorum: & quibus Auguſtiſſimam hodiedum enitere Domum Tuam, in religioſiſſimis Parentibus, in Te Auguſto Rege, in Sereniſſimis Germanis Tuis, orbis Chriſtianus videt cum admiratione univerſus; & ſæpe oculis vidiſti Ipſe tuis, & exemplo monſtraſti. Quæ enim in Legibus ſuis, tum ſibi, tum aliis familiæ Regiæ præſcribit Rex Jacobus, de religione in Deum, de veneratione Sanctorum, de cura animi, de exercitiis pietatis, de caritate in pauperes, aliaque ejus generis plura; neſcio profecto an accuratius ipſe ſcripſerit, an obſervata fuerint Domi Tuæ. Vidit quippe in illa Majeſtas Veſtra, Familiam, orbi terrarum imperantem, præcipua ſolicitudine ſatagere, necubi ſunrum aliquis offendat Deum. Vidit, domeſticos inter parietes ab illa tot ubiri devotionis opera, & tam religioſe, ut religioſa in domo vix plura aut majori cum reverentia poſſint. Vidit, & tota quanta eſt Vienna quotannis videt, publica

ejuſ-

ejuſdem Familiæ Tuæ exercitia pietatis conſtantiſſime peragi pleoa in luce, ſive illa obeunda ſint ad Pyramidem ſanctiſſimæ atque adorandæ Triados, a religioſiſſimo Patre Tuo recens erectam; ſive in ſodalitio ſanctæ Crucis, ubi pientiſſima Mater Tua præſideq amat; ſive coram ſtatua Deiparæ Virginis, ſine macula contagionis conceptæ, ab Avo Tuo glorioſæ memoriæ Ferdinando III. ſublimi columnæ impoſita; ſive in publicis totius urbis ſupplicationibus, ſive in ſolennioribus Ordinum Religioſorum feſtis, ſive aliis locis temporibuſve. Talia, inquam, Auguſte Rex, vidiſti in Parentibus, didiciſti a Parentibus, una feciſti cum Parentibus Adoleſcens; atque ita Tibi crevit in Familia tam ſaocta cum ætate pietas, cum notitia Dei odium peccati, cum numero annorum exercitia bonorum operum, ac Regiæ virtutes. Teſtis mihi ſit auſpicatiſſimus dies, 7. Kal. Auguſti, glorioſæ Dei Genitricis Matri ſacer, & Majeſtati Veſtræ Natalis. Vidit ille dies incrementa pietatis virtutumque Tuarum, cum recurrens per annos ſingulos vidit Sereniſſimum Joſephum celebrare Natalem ſuum, vocatis ad regias epulas tot pauperibus, quot ipſe annos tunc complebat ætatis; quibus & cibos apponebat ad manducandum, & vioum ſundebat ad bibendum; exorſus tam pulcrum in filio Imperatoris Romani, quam eſt vile in ſervo, miniſterium ab ipſa propemodum infantia, & uberibus nutricis, quod & pulcrius reddidiſti, cum anno ætatis decimo Rex Hungariæ coronatus, atque una in corona regna decem complexus; proximo inde Natali Tuo decem pauperibus eadem manu, qua modo ſceptrum regale exceperas, in menſa, uti ſolebas, ſervivifti ſepoſita corona; niſi dicere malimus, pro una corona x. acquiſiviſſe Majeſtatem Tuam per mioiſterium glorioſæ humilitatis, & caritatis, totidemque paoperibus impenſum; ut par numerus corooarum ſoret, ac regnorum. Perrexiſti deinde annis ſingulis pro numero Natalium augere etiam numerum pauperum, & perrexit ſimiliter Deus augere numerum coronarum, ſuperaddens poſt biennium omnibus fulgentiorem Regis Romaoorum, & Germaniæ, ut videri poſſit io ſenſum abſolutum commutare velle, quod ſub conditione pridē cecinit, quando Decennis regale ſceptrū, & coronā Hungariæ, eiq; aonexorū regnorum portare cępiſti, ingenioſus poeta:

Tot numeras, Joſephe, annos quot ſceptra recenſes, | Aonis, & ſceptris paribus ſi creſcere pergis,
Quando annus decimus dat tibi regna decem; | Unus ad imperium non ſatis orbis erit.

Quid enim neget virtuti Tuæ, jam adulti, Deus, qui pietatem pene infantis tot ſceptris coroniſq; remuneratus eſt? quique Te, & naſci voluit inter ſtrepitus bellorum, & adoleſcere inter victorias, & extendere terminos Hungariæ Tuæ adhuc adoleſceotem, quouſq; viri, quantumvis bellicoſi, Progenitores Tui penetrare numquam potueruot; qui deniq; corpus Tibi paravit laboribus aptum, ferendiſque aſſuetum; &, quod ſummum eſt, animo indidit victricem illam virtutem, Religionem erga ſanctiſſimum Euchariſtiæ myſterium ſingularem. Quæ virtus, ut ſumma ſit, ſemperq; fuerit in Domo Tua, a Majoribus veluti cum ſanguine propagata ad nepotes, neſcio quomodo primas obtinet in aoimo Majeſtatis Veſtræ; ut, neſcia arctis claudi penetralibus pectoris, Tibi ac Deo ſolis nota, eluctetur ſubinde prodeatq; in publicum, ac totam rapiat in admirationem Tui ſuique Viennam, ſpectantem Dominum ſuum Archiducem, Hungariæq; & Romanorum Regē, publicis in viis genibus flexum, venerari ſacrā Euchariſtiam. Rapuit certe tunc, cum anno ſuperiore Idibus Julii exhibuit ſpectaculum Deo dignum, Sanctis imitandum; Majeſtatem Tuam campeſtri habitu, citatiſſimo curſu per civitatem Leopoldinam a venatione redeuntem, ad conſpectum ſanctiſs. Sacramenti, quod ſorte illac ad moribundum portabatur, ſiſtere continuo equos deſilire Primam e curru, ſequentibus exemplum comitibus, procumbere humi, atque inclioato reverenter capite, Pronam adorare comitarique ſub velamine panis, quem regnare credimus in cęlis, Deum atq; hominem Chriſtum Jeſum. Dixiſſes nobilem Venatorem laqueis ſuis, aut ſui potius in Deum amoris atque religionis, captum & irretitum teneri. Hæc eadem victrix illa virtus eſt, quæ meruit in Rudolfo Habsburgico a 1 v. & amplius ſeculis Coronam Imperialem: hęc ipſam in tot Auguſtiſſimis Poſteris eju. continuata ſerie conſervavit: hæc eamdem in Auguſtiſſimo Parente Tuo auguſtiorem fecit, capta Buda debellatoque magna parte Imperio Turcico: hæc, quod ſupereſt debellandum, ſubjiciet victricibus Majeſtatis Tuæ armis (ita ominor voveoque, & memorata virtus Tua promittit) donec etiam capiantur Belgradum atque Byzantium. Nam

Integra devictis ut ſit victoria Turcis, | Capta Buda eſt: ſupereſt Belgradum, & Regia magni
Littera Chriſticolis B capienda ter eſt. | Mœnia Byzanti: cetera ludus eruot.

Tois nempe, Rex Magoe, armis; Tuæ in Deum Religioni, in Euchariſtiam Pietati. Quod enim Majobus Tuis domi militiæque, & pluribus io hocce tomo Sanctis, illa Pietas præſtitit; hoc Tibi Tua promittit; ſi non & præſtare cęperit ſaltem Domi, cum binos biennio promeruit Tibi liberos, delicias Parentum, ſolamen Avorum, columen Auguſtiſſimæ Domus, votum bonorum omnium; ut ſecurius ſperes, parem militiæ fortunam, Deo ac Te Ducibus, aliquando ſore. Eo conferent quoque plurimum exempla atque interceſsiones Sanctorum, qui in hoc tomo veniunt ad Majeſtatem Veſtram, initio novi hujus ſeculi,

MeCænate LeopoLDo I.

Auguſtiſsimo Auguſtæ Majeſtatis Veſtræ Genitore: ut ſeculum quidem Tibi faciant Sancti illi a principio ſortunatiſsimum totum: tomum vero, in quo veniunt, faciat Tibi gratiorem Auguſtiſsimus Mecænas, per cujus ſacratas maous audet ipſum, qua par eſt reverentia, offerre

AUGUSTÆ MAJESTATI VESTRÆ

Devotiſſimus client
CONRADUS JANNINGUS, cum magiſtro ſuo, DANIELE PAPEBROCHIO,
Et collegis FRANCISCO BAERTIO, FRANCISCO VERHOVIO
E Soriet.

SY.

SYNOPSIS ACTORUM TOMI TERTII.

SAncti in tomum tertium Junii, quatuor dumtaxat dies complexum, illati, ſunt numerus ſexcenti ſeptuaginta, partim expreſſi nominibus ſuis, partim anonymi cum notitia plurium [a]horum prætermiſſorum, vel ad alios menſes dieſve relatorum. Illorum præcipui, more noſtro triplicem in claſſem, juxta ſtatum eccleſiaſticum, monaſticum, atque ſecularem diſtributi mos indicabuntur.

Præmittu pauca de pulcherrimo codice Ms. quem, horum Sanctorum Actis, tamquam præliminare opus, præmiſimus impreſſum. Continet is Leges Palatinas, in claſſes octo diſtributas, quas Jacobus II. Rex Majoricæ ſibi & familiæ ſuæ ac miniſteriis præſcripſit, anno MCCCXXVII. ſanctiſſimas ſane, & dignas, quæ in omnibus Principum palatiis proponantur, atque obſerventur. Suus illic ſingulis Miniſtris familiæ Regiæ, a ſummis uſque ad imos, præſcribitur modus, quo injunctum ſibi munus obire debeant; atque in capitali cujuſque rubricæ littera depicta eſt figura, quæ repræſentat perſonas, de quibus agitur, cum ſuo habitu, operi, quod exercere debent, intentas. Illæ ipſæ figuræ, partim ſingulis claſſibus præfiguntur, partim ſimul collectæ, & quatuor grandioribus laminis æreis inciſæ, hic etiam ſubjiciuntur oculis curioſorum notitiæ ſtudioſorum, præter aliam ejuſdem magnitudinis figuram, ubi Rex in throno conſidens coram aliquot hinc & inde Magnatibus ſuis, Leges promulgat, ac ſpecimen ſcripturæ originalis, qua codex exaratus eſt, ſpectandum datur.

Hunc Tractatum ſi quis fortaſſis voluerit ſeorſim imprimendum curare, faciet id Nobis non modo non invitis, ſed etiam gratis juvare, commodando laminas eo ſpectantes, & exegraphum alterius ſimilis codicis, quo Petrus IV. alias III. Rex Aragoniæ anno MCCCXLIV. digeſſit Conſtitutiones & Ordinationes Palatii ſui lingua Catalana: quod ex autographo archivii Barcinonenſis nunc demum nacti ſumus, cum antea ſolum Prologum haberemus, ſyllabumque rubricarum, qualem hic invenies pag. VII. unde multum lucis affundi Majoricenſibus Legibus poterit. Monendus eſt tamen, quiſquis ejuſmodi conſilium capiet, ut a nobis petat expectetque exemplar Majoricenſium, nova diligentia ad autographum collatum, expurgatum a typographicis mendis non paucis: nonnullaſque etiam locis per tranſcribentis incuriam vitiatis, genuinæ integritati reſtitutum. Fatetur enim ingenue Papebrochius ipſe, quo hæc imprimebantur, tempore, ſupervenſſe occupationes graviſſimas alias; & ſocius partim abſentibus, partim ægris vel impeditis, plus ſe credidiſſe oculis ſuis caligantibus, quam expediebat accuratæ impreſſioni. Quod interim benevolus Lector excuſare dignabitur non tantum in hiſce Legibus, verum etiam quoties aliquid ejuſmodi mendorum per totum tomum obſervabit: majoram autem accurationem expectare in Tomis quarto & quinto, nunc ſub prælo verſantibus. Præter jam dictas figuras, quibus ornantur Leges, eidem huic Tertio Tomo inſeruntur aliæ octo figuræ grandiores integræ paginæ, & plus quam viginti minores textui inſertæ; Diploma S. Henrici Imperatoris, pro Eccleſia Heiligenſtadienſi datum, integro expanſum folio, ad formam membranæ originalis.

Porro Sanctorum in hoc Tomo diſtinctius illuſtratorum præcipui ſunt.

IN STATU ECCLESIASTICO

Plurimi veniunt Sancti. *Judas*, vocatus *Apoſtulus*, ex LXXII. Diſcipulis Domini, diverſus a Juda Thadæo, Apoſtolo ex XII. martyrizatus Aratæ in Armenia.

Epiſcopi in Orientali Eccleſia *Marcus* Apolloniadæ, qui & Martyr; *Tycho Thaumaturgus*, Amathunte in Cypro inſula.

In Italia Epiſcopi, *Cerbardus*, Lunenſis Martyr, Carrariæ in Tuſcia. *Hymerius*, Amerienſis in Umbria. *Agrippinus*, Comenſis in Gallia Ciſalpina. *Nazarius*, Juſtinopolitanus in Iſtria. Invenio & Miracula ex Italico Manzoli. Item in agro Spoletino Presbyter, *Maurus* cum filio *Felice* ejuſque Nutrice, ex Syria in Italiam peregrinati.

In Gallia Epiſcopi, *Aurelianus*, Arelatenſis. Inventio anno 1308. *Domnolus* Vienenſis. *Similianus* Namnetenſis. *Gundulfus* incerti loci, cujus celebris cultus in agro Bituricenſi. Hiſtoria Translationis & Miraculorum. *Adulfus*, veroſimiliter Trajectenſis ad Rhenum, cum *Betulfa* Abbate, in Anglia depoſitus. *Veredemus* Avenionenſis. *Amandus* Burdegalenſis. *Fortunatus*, in agro Senonenſi quieſcens. *Autbertus* Abrincenſis, qui Angelo Michaeli, ejus monitu ac revelatione, in monte Tumba templum excitavit, annuo peregrinantium concurſu ex tota Gallia frequentatiſſimum. *Innocentius* Cenomanenſis, cum Chronologia Epiſcoporum tam deceſſorum ejus uſque ad nu. MCCLV. *Deodatus*, Nivernenſis: deinde Abbas Vallis Galilææ in Voſago. Acta ex codicibus Mss. ac editis; in quibus multa de S. Hidulfo ejus ſucceſſore in monaſterio. Uti ille ex Epiſcopo Abbas, ſic *Oda*, ex Abbate factus Epiſcopus Cameracenſis, illa tamen Sede exclusus, quod recuſaret Inveſtituram accipere ab Imperatore. Vita duplex. Presbyter in Gallia, *Ferreolus* cum *Ferrutio* Diacono; Martyres ambo, Veſuntione in Burgundia. Illorum Acta antiqua; Miſſa propria ex veruſto codice. Inventio Corporum, & variæ Translationes. *Bertbaldus* & *Amandus* in diœceſi Remenſi, vita ſolitaria conſpicui. *Verulus*, Caſtellione ad Sequanam & Marcennaci. Miracula a contemporaneo ſcripta. Ibidem *Poſſennus*.

Germaniam illuſtrant Epiſcopi; *Benno* Miſnenſis in Saxonia, Sclavorum Apoſtolus, Monachii in Bavaria depoſitus, ibidemque miraculis quotidianis clarus; quorum magnus numerus Vitæ ſubjungitur: uti & repræſentatio ipſius ſacelli Monachii. Clari item ſunt Miraculis non paucoribus Moguntiæ atque Heiligenſtadii, *Aureus* Epiſcopus, *Juſtinus* Diaconus, *Juſtina* ſoror Aurei, & plures alii ab Hunnis Duce Attila cæſi. Duorum primorum monumentum, prout Heiligenſtadii extat, exhibetur in æra inciſum, necnon ſpecimina numorum bracteatorum in agro vicino repertorum.

Ad Galliam Germaniamque pari jure pertinet *Hildegrimus*, Catalaunenſis & Halberſtadenſis Epiſcopus, frater S. Ludgeri, primi Epiſcopi Mimigardifordenſis, vulgo Monaſterienſis in Weſtphalia. Adde his unum in Hibernia Epiſcopum Fernenſem *Molingum*; & *Bonifacium* Archiepiſcopum Apoſtolicum circa Ruſſiam, Ordinis Camaldulenſis Protomartyrem: nec non Clericum Martyremque *Bonmercatum* Ferrariæ in Italia. Vita & miracula ex Ms. Italico, cum figura martyrium exhibente.

IN STATU MONASTICO

Illuſtravit Orientem, præter aliquot Anachoretas, *Hypatius* Presbyter, & Monaſterii Rufinani in Bithynia Hegumenus. Vita Græca ex vetuſto auctore præclare & prolixe ſcripta, nunc primum latinitate ac typis donata. Anachoretæ illi, quos dico, floruerunt in Ægypto, *Joſeph*, *Piar*, *Beſſarion*, cum *Zenone* multorum miraculorum patratore. In Æthiopia apud Habeſſinos *Patrus*, Prior monaſterii Eygag & gentis Doctor.

Occidentem plures ornant, Benedictinus, aut nulli certo

to Ordini adſcripſi; *Ramualdus* Abbas Ratiſponæ in Bavaria. Acta ab auctore fere ſuppari ſcripta. *Avitus*, Abbas Micciacenſis apud Aurelianos in Gallia. Acta præclara auctoris coniemporanei. *Huvaranus* ſive *Hervaus* Abbas in Britannia minore. *Juhanus* in monaſterio Arcuæ ſive Harcæ. *Eliſabeth*, *Schonaugienſis* vulgo dicta, a loco habitationis, ubi & Abbatiſſa fuit; mirabilis, ſi qua alia, variis viſionibus, a germano fratre ejus Egberto, ipſa diſtante, cum reliqua vitæ mortiſque ejuſdem hiſtoria, conſcripſit. *Enphemia*, & ipſa Abbatiſſa monaſterii Virginum S. Altonis in Bavaria.

Celeberrima in Belgio *Luigardis* Virgo Monialis, a Benedictinis Trudonopoli ad Ciſtercienſes Aquitiæ tranſgreſſa. Vita tribus libris accurate ſcripta a coævo & familiari. Ejuſdem Ordinis Ciſtercienſis ſunt Sorores & *Sancta Regina* vulgo appellatæ, Sancii Regis filiæ, *Taraſia* vidua, & *Sancia* Virgo, Lorvanii in Luſitania. Vita recenter compoſita. Miracula ex Proceſſibus Canonizationis, cum utriuſque effigie.

Gerlandus, Eques Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani Hoſpitalariorum Calatagironi in Sicilia. Inventio & Miracula ex originali Ms.

Petrus Gambacarta a familia, *Piſanus* a patria cognominatus, Fundator Ordinis Eremitarum, S. Hieronymi vulgo de Sorum, Piſis natus, Venetiis mortuus. Geſta ex antiquo compendio Latino, per Vitam Italicam illuſtrato, cum Chronologia Ordinis, & Generalium ejus. Additur effigies Beati ex antiquiſſima pictura Venetiis apud Monales S. Hieronymi ſervata; & proſpectus primi eremiterii, ab ipſo fundati in Montebello apud Urbinates. Item aliæ ejuſdem & Sociorum imagines. Magis ſolitariam amarunt vitam Eremitæ alii, *Avitus* apud Petracoricos in Gallia. Acta ex duobus Mss. *Raynerius* Piſis in Hetruria. Geſta, a familiari ample conſcripta, atque Tranſlatio recens ſolenniter inſtituta, cum novi & elegantis depoſiti delineatione in æs inciſa. *Calegeras* Presbyter cum *Sterio* diſcipulo ſuo, in Agrigentina Siciliæ dimceſi.

Virgines, ex variis Religioſorum inſtitutis ad cælum translatæ, *Marina*, Fundatrix Monaſterii S. Martini, Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini, Spoleti in Umbria. Imago exhibetur corporis, prout nuoc eſt, cum monumento, æri inciſa. *Oſanna Andreaſia*, tertii Ordinis S. Dominici Mantuæ in Italia. Acta duplicia, utraque a familiariter eorum & rerum ipſius internarum conſciis poſteritati relicta. Monumentum etiam perpulcrum cum duplici effigie, alters ipſam, prout hodiedum eſt in tumba; altera prout in monumento caſa eſt, repræſentante. *Juhana Falconeria*, ſimiliter tertii Ordinis, ſed Servorum B. Mariæ, Florentiæ. Vita datur ea Ms. Italico Gianii latine reddita, cum miraculis recentes factis & effigie antiqua. Hiſce accedat *Michelina* vidua, & ipſa tertii Ordinis, ſeu Pœnitentium S. Franciſci, Piſauri in Ducatu Urbinate. Vita duplex ea Ms. Adeſt quoque duplex imago; altera ipſam veluti in earaſi conſtitutam, altera in ſepulcro poſitam repræſentans.

Virgines, nulli Religioſo Ordini adſcriptæ, *Cunigundis*, *Mechtundis*, & *Wbrandis*, cum famula ſua *Chriſtbona*, inter peregrinandum evocatæ omnes ad cælum in Conſtantienſi Germaniæ dimceſi. Proceſſus pro Canonizatione fabricatus.

Virgines Martyres, *Aliana* & *Graciniana*, Valeriæ in Hetruria, ſæpe inventæ, & non ita pridem ſolenniter tranſlatæ. *Alena*, Foreſti in Brabantia. Geſta ea Dilbecano Ms. cum appendice eorum, quæ Gallica & Belgica edita ſunt. In eadem Brabantia prope Bruxellas *Maria Doloroſa*, ſic dicta Virgo; quæ poſtquam pro caſtitate tuenda viriliter reſtiterat, injuſte accuſata, damnata & cæſa, miraculis claruit, ſuoque accolitori, eaindem mente capto, ſanitatem reſtituit. Acta ejus authentica habentur & miracula ea Mss.

IN STATU SECULARI.

Martyres in Oriente, Antiochiæ *Quiricus*, *Julitta*, & Socii quadringenti quatuor. Ab hiſce diſtinguuntur *Julitta*, vidua Iconienſis, & *Quiricus* ejus filiolus, Tarſi in Cicilia martyrio affecti. Acta horum, diverſa ab iis, quæ olim cenſuravit Gelaſius Papa, ſcripta ſunt a Theodoro Ep. Iconienſi. Utraque dantur, ori & Tranſlatio Quirici ad Elnonenſe S. Amandi Monaſterium. *Iſaurus* Diaconus, *Innocentius*, *Felix*, *Hermias*, & *Peregrinus*, Apolloniæ. *Manuel*, *Sabel* & *Iſmael*, ea Perſide fratres, Conſtantinopoli. Acta græco-latina vetuſtiora. *Leontius*, *Hypatius* ac *Theodulus*, Milites, Tripoli in Phœnicia. Duplicia Acta græco-latina. *Marina* & *Theonas* Alexandriæ. *Meyſes* Æthiops cum ſeptem Anachoretis, in Ægypto. *Zoſimus*, Miles in Piſidia. Acta græco latina.

In Occidente Martyres, *Nicander* cum *Daria* uxore; *Marcellano* & *Paſcrate*, Atinæ & Venafri in Campania. Acta vetera græco-latina. Alia recentiora. *Montanus* miles, Tarracinæ & Cajetæ in eadem Campania. *Dignumerita* cum filiis duobus, Bririæ in Gallia Ciſalpina. *Blaſius* Tribunus, cum ducentis ſeptuaginta Romæ paſſus, & cum duobus ex ſuciis Lucum tranſlatus. *Cyria*, *Maſcia*, *Valeriana*, *Maria*, Aquileiæ. *Marcus* & *Marcellinus* Nobiles Romani via Ardeatina, de poſiti in eccleſia Sanctorum Coſmi ac Damiani. *Martyrius*, *Felix*, *Æmilius*, *Criſpianus*, Ravennæ. *Cyriacus* & *Paula*, Malacæ in Hiſpania. *Elpidius*, Brivate in Arvernia, cum *Archontio* Confeſſore. *Potentinus*, *Felicius* & *Simplicius*, Patroni Steinfeldiæ in dimceſi Colonienſi. Martyreſne an Confeſſores? Eadem dubitatio cadit in *Gregorium* Epiſcopum, *Demetrium* ejus Diaconum, & *Calegerum* Hegumenum; in Fragalatenſi Siciliæ monaſterio. *Urſicinus* Medicus, Ravennæ in Italia. *Gervaſius* & *Protaſius*, fratres, Mediolani in Inſubria. Inventio Corporum ea SS. Ambroſio, Auguſtino & Paulino, præter quæ Epiſtola ad Italiæ Epiſcopos de eorumdem Paſſione expenditur; idemque accidiſſe oſtenditur SS. Nazario, Victori, Syro & Hermagoræ, per Acta coævis Auctoribus male ſuppoſita. Tum agitur de priorum Reliquiis toto Occidenti jam olim communicatis. Corporum item poſſeſſione inter Mediolanenſes & Briſacenſes controverſa, ac denique variis antiqui cultus monumentis, partim certis, partim ambiguis. *Honorius*, *Evodius*, *Petrus* Romæ. *Gaudentius* Epiſcopus, *Calmatius* Diaconus, *Andreas* & alii in Arretii in Hetruria. *Anonymi duo*, in oppido S. Hippolyti, Auſtriæ inferioris, ſeculo XII inventi & Miraculis illuſtrati. *Ratho*, Comes Andecenſis, bello clarus, Werdæ in Bavaria. Miracula ejus plurima, uſque ad finem ſeculi XVII. patrata, cum lapide ſepulcrali effigiato, & Vita, quam ſub annum 1532. collegit Decanus Dieſſenſis.

Ad Le-

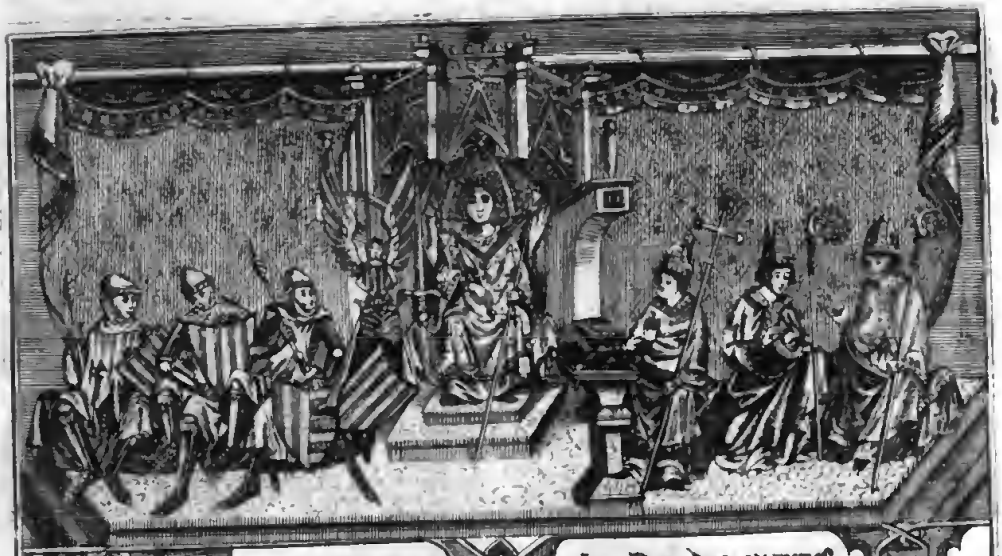

Incipit prologus sup promulgatio statutionum siue ordinationum atq; legum editarum p illustrissimum dominū iacobum secundū regem maioricarū. Comitem Rossil' et Cerritanie atq; dnm̄ montispessulani sup bono statu et regimine atq; ornatu et iustitia facre sue domus regie

Iacobus dei gratia rex maioricarū comes Rossil' et cerritanie ac dns montispessulani. Ad ppetuā rei memoriam. In recta dispōsatione regiminis hoc ꝓpensius solicitudinis presidentis incubuit ut ad res gerendas et officia gubernanda, ydoneos ministros instituat, quibus singulis singula officia diuisi regenda committat. Quatus tñ oportet ut cōuenit uxe officiorum exigentias gradu debito ac congruēti ordine: ministrorū. Sic etenim cuncte officiorum decent' geret' administratio. si debito ter ministros differetie ordo seruetur. quo uidelicet minores potioribus pareant maiores q; minoribus directem̄ dei nostri zelo singule dilectionis impendāt. Ꝓcuro ñ minus i officiorū distributione debet attendi. ne unus solus ꝙtumlibet exercitatissime ꝓfessionis ꝓfa simul committat officia nec est facile putādū est una ꝑsona pluribus officiis recte gerendis sufficere cū uix possit aliqs unum dū tale at diligent' explere. dꝑ

Leg. Palatin. Tab. I

BIBLIOTECA NAPOLI

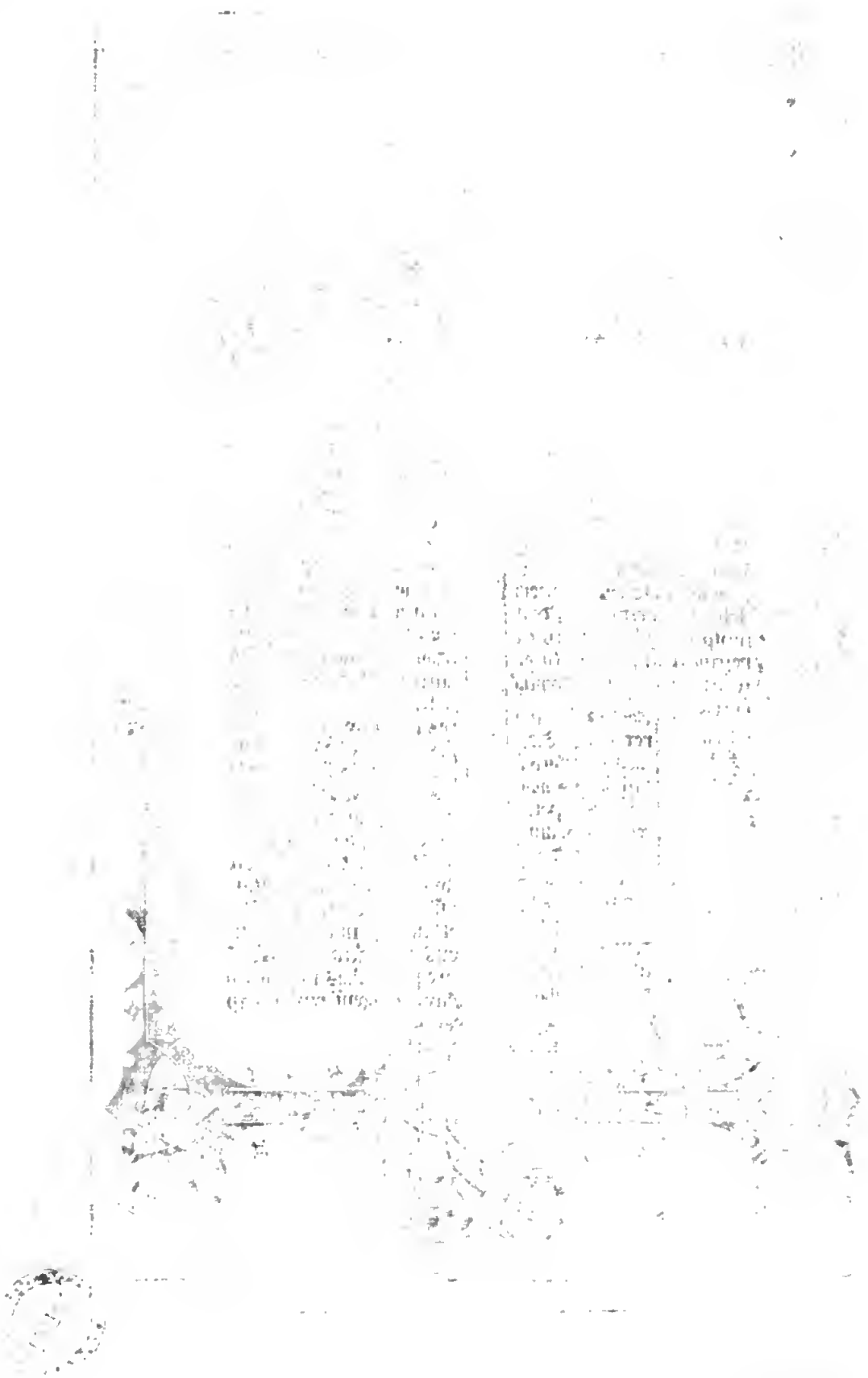

Magistri Hospitij seu Majores Domus 1
Scutiferi potus Regii 2
Scutelliferi Regii 8
Botellerius major 3
Pistor Regius 4
Botellerij pro familia 5
Aquæductor Botelleriæ 6
Scutiferi ad scindendum 7
Emptor & Subemptor 9
Ministri Coquinæ Regiæ 10
Argentarii coquinæ Regiæ 11
Coquinarii Domesticorum 12
Mussetus 13
Argentarii Domesticorum 14
Aquæ-portatores Domest. 15
Scutiferi ferentes scutiferum 16
Stratores seu Cavallericius 17
Cavallerius 18
Marescallus equorum 19
Mancipium Habuli 20
Falconerius major 21
Falconerius minor 22
Venator 23
Magistri Artilleriæ 24
Arcubalistarius Regalis MD26
Scutiferi Regii 28

NAPOLI

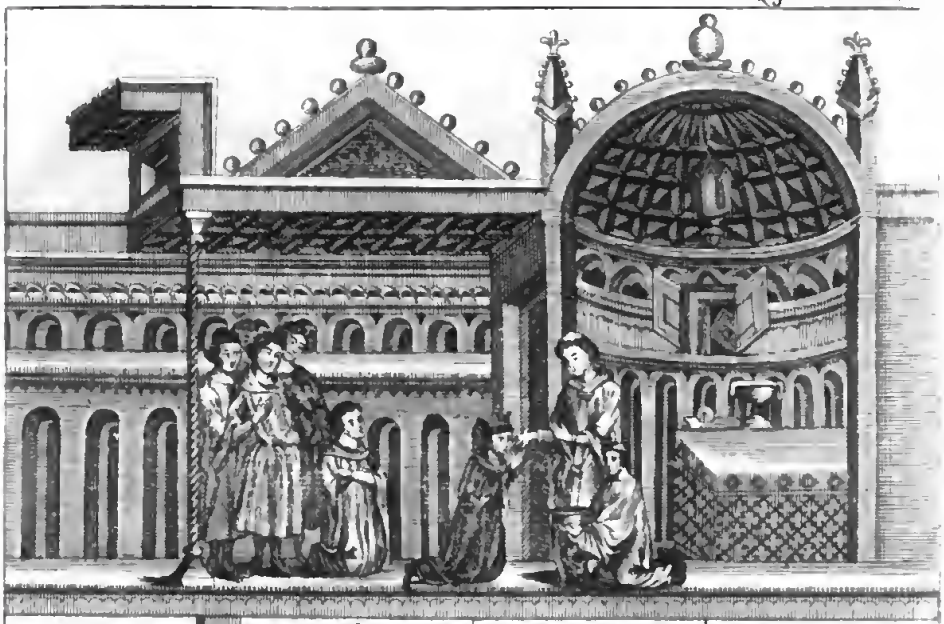

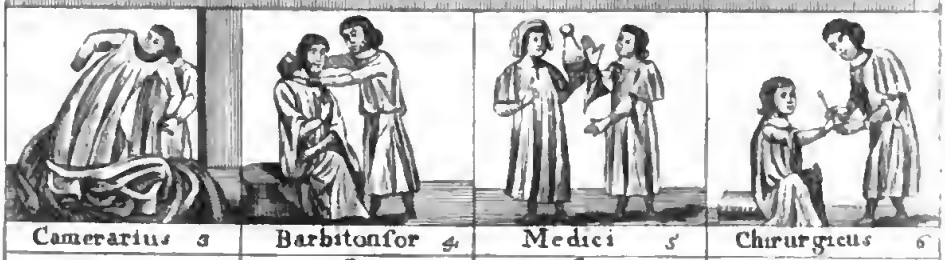

Camerarius 3 | Barbitonsor 4 | Medici 5 | Chirurgicus 6

Secretarius 7 | Uxerius armorum 8 | Armator Regis 11 | Sartor 12

Sutrix 13 | Apothecarius 14 | Fructerius 15 | Argentarius 16

Folrerius 17 | Parator 18 | Custos tentorior 19 | Scopatores 20

NAP

Cancellarius 1

Vice-cancellarius 2

Directores conscia Regis 3

Auditores 5

Promotores 6

Confessor 7

Scriptor Cancell. 13

Capellanus 8

Scholaris Capellæ 9

Scholaris Eleemos. 15

Eleemosynarius 10

Servitores Eleemos. 12

Curiores 13

NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

AD LEGES PALATINAS
JACOBI II.
REGIS MAJORICARUM ETC.
PRÆFATIO GENEALOGICA.

DANIELIS PAPEBROCHII S. I. T.

Et primæ frontis explicatio.

JACOBUS II. *Primi hoc nomine Majoricarum Regis ex filio ſecundo genito* Ferdinando *Nepos, Patruo ſuo* Sancio, *Regi ſecundo Majoricenſi, circa annum* MCCCXIV. *ſucceſſit ex teſtamenta, tredecim dumtaxat vel duodecim puer. Sed adverſarium*

B *Jacobus Patruum ſuc-ceſſor dicit,*

mox paſſus eſt Jacobum II. Aragoniæ Regem, *prædicti Ferdinandi patris ſui patruelem, Jacobi I. Aragonum Regis ex Petra Illiſtem Rege, nepotem; aſſerentem, duobus ſe gradibus propius accedere ad vindicem Majoricarum inſularum, Saracenis anno* MCCXXX. *ereptarum, & regni Majoricenſis conditorem*; Jacobum, *inquam*, Primum; *Aragano ſolum, non etiam Majoricarum Regem dictum, dicendumque. Alias enim hic, de quo agimus, eſſet nominandus Tertius*: *quod ipſiſmet auctoritate cum clare refellitur, ut nemini parem in dubium id venturum fuiſſe, ſi hoc authenticum ejus ſcriptum, Aragonis hujus aviſcriptoribus notum fuiſſet.*

2 *Erat* Jacobus II. Aragonæ Rex, *eo Principe ingenio; ut Juſti cognomen apud ſuos obtineret; iisque* Philippus, patruus, ac tutor Jacobi Majoricenſis, *idemque Presbyterali Ordini adſcriptus, pupilli Regis cauſam haud agre peregie, pace inter duos* Jacobos Secundos *ea lege conciliata, ut hic illius neptem* Conſtantiam *uxorem duceret, ac veluti dotali jure regnum Majoricenſe retineret. Tenuis tamen ipſum quietus, quod Conſtantia nata, paterque vixerunt; ſed illius frater*

E *& dotis Jacobi Aragonus nepoti conſirmatus in regno,*

Petrus IV. Ceremoniosus *dictus, Patri ſuo Alphonſo IV. ſuccedens anno* MCCCXXVI. *æquum putavit, ehemetiari jure ſibi ſubjici regnum Majoricenſe, quod a Teſtavo* Jacobo I. *fundatum, ab avo* Jacobo II. *ciuulo datis abdicatum fuerat. Sororium orga, patiſſen tredecim annorum poſſeſſione ſecurum, armis aggreſſus, cum uxore & liberis regno expulit, anno* MCCCXLIII. *ſua deinde repetentem poſt annos ſex, prælia vicit, eoque caſa regnum Majoricenſe Aragonico annexuit.*

3 *Ad hæc diſtinctius facilinſque comprehendenda, poſt legas hanc ſcriptor inde expulſum ab uxo-ris fratre,* faciet duplex tabula, *ab Eruditiſſimo viro* Joanne Jacobo Chifflctio, *Archiatra Regio, quondam ſic concinnata, in prima exhibeat* Reges Aragoniæ, *ſecunda* Reges Majoricæ.

REGES ARAGONIÆ.

IACOBUS I. VICTOR, *Majoricam Inſulam Mauris bello eripuit* 1230. *obiit an.* 1276. *Ex hoc, & Violante, Andreæ* II. *Regis Ungariæ filia, nati.*

C

PETRUS III. *R. Aragoniæ, cognom.* MAGNUS, *obiit an.* 1285. *ex quo, & Conſtantia, Manfredi Siciliæ R. filia, nati duo ſucceſſere Reges;*

JACOBUS I. *Rex Majoricæ, Comes Ruſcinonis & Ceritaniæ, Dominus Montiſpeſſerii, cujus poſteritas infra publicatur.*

ALPHONSUS III. *cogn.* BENEFICUS, *qui Majoricam Mauris eripuit anno* 1287. *calebs obiit anno* 1291.

JACOBUS II. *cognom.* JUSTUS, *octis anno* 1327. *unde, & ex Blanca, Caroli Regis Neapolitani filia.* F

ALPHONSUS IV. *cognom.* BENIGNUS, *obiit* 1336 *ex qua, & ejus uxore Thereſia de Entenza Urgelli Comitiſſa procreſerunt.*

PETRUS IV. CEREMONIOSUS, *qui, vitio Sororio, Majoricas adjunxit Aragoniæ, & obiit an.* 1387.

CONSTANTIA, *Jacobi II. Majoricenſis uxor regno ſpoliatu a fratre ſuo* 1343.

Aragon. R. Petro IV.

4 Petrum IV. *dico, ex uſu Hiſtoricorum hujus, atque ſuperioris ſeculi; quamvis ipſe, in fine Profationis ad Leges ſuas Palatinas, editas anno* MCCCXLIV. Tertium *ſeſe appellet, ſcilicet ſecundo ſtirpis: ſicuti* Ludovici *in Francia, numerantur a Ludovico Pio, Caroli Magni filio, nulla habita ratione* Chlodovæorum *ſtirpis Merovingicæ; &* Edwardi *in Anglia, incipienda ab eo, qui pulſis Danis Monarchiam reſtauravit, etſi alias ejus nominis tertia. Primo enim Regum Navarræ, atque Aragoniæ linea maſculina defecit in tribus Sanctii III. filiis, ſucceſſive regnantibus; quorum primus ordine, & nomine*, Petros, *nullam poſt ſe prolem vivam reliquit: non item ſecundus eorum Alphonſus; tertius autem Raimirus, unicum tantum filium Petronillam, quæ, Raymundo Comiti Barcinonenſi, nupta, Catalauniam Aragoniæ junxit, & Regibus ſecunda ſtirpis initium dedit, in quorum ſerie Petros fuit, ut dixi, Tertius, paſſim ab Hiſtoricis appellatus* Quartus.

¶ *Secunda Tabula exhibenda, ad ſignum * in priori Tabula dimiſſa, & huc dilati poſtri Jacobi Majoricenſis, ex ſecundo genite Principis Ferdinandi.*

A

REGES MAJORICÆ.

JACOBUS I. *Jacobi I. Aragoniæ Regis filius, Majoricenſis Rex mortuo patre, ab anno 1276. ad 1312. Uxorem habuit Eſclaramundam, Rogerii Bernardi Comitis Fuxenſis filiam, ex qua nati.*

JACOBUS INFANS, *ſuſtinuit S. Franciſci profeſſum obiit 1304. patre adhuc vivo.*	SANCIUS REX, *nullis ex Maria, Caroli II. Siciliæ R. filia, ſuſceptis liberis, obiit 1324.*	FERDINANDUS INFANS *obiit anno 1315. ex ejus duabus uxoribus relictis*	PHILIPPUS *Sacerdos, & tutor Nepotis ſui Jacobi II. R. ex Sancii Fratris teſtamento.*	SANCIA, *uxor Roberti Siciliæ R. 1335. obiit Neapoli ſub Regula S. Franciſci 1345.*

JACOBUS II. *Rex, natus ex Iſabella de Adria Morea Domina; patruæ ſucceſſit an. 1324. edidit Leges Palatinas 1337. regno pulſus 1343. pratio denique cujus occubuit 1349. ex qua, & ex Conſtantia Sorore Petri IV. Aragonum Regis.*

FERDINANDUS, *natus ex N. Cypri Regis nepte, matrimonio junctus cum Scicia, Hugonis IV. Cypri Regis filia, cujus poſteritas, ſi qua fuit, huc non ſpectat, ſed alibi requirenda & illuſtranda dimittitur.*

JACOBUS INFANS, *duxit anno 1362. Joannam I. Neapolis Reginam, quartus ejus, ſed brevi tempore, maritus; nulloque ſuſcepta prole obiit 1375.*

ISABELLA, *uxor Joannis Montiſerrati Marchionis, 1358. vivebat in Aragonia, unde tranſiit in Vaſconiam.*

B

Codicis Ms. frontalis pagina

6 *His præmiſſis, exhibee Regii noſtri Codicis primam paginam, auro, minioque ornatiorem multo, quam ſint ſequentes, ornata tamen etiam ipſa inſignior, ut omnibus locis, ubi nova Rubrica ſeu Caput inchoatur a grandi ac figurato litteræ initiali, ſuis ſupra ſupraque procurſibus integrum columnam complexa. Regio in ſolio viridanti, coccineaque veſte inſtrato, reſidet coronatus Rex, ſupra ſtravi marmoris gradus, cærulea in tunica, argenteiſque, atque in ſpeciem gemmeis Crucibus diſtincta; dextra Sceptrum, ſiniſtra Virgam geſtans, utrumque regiæ majeſtatis inſigne, ipſemet* Jacobus Legislator *eſſe videtur. Gladius quoque ad dextram exertus, ſupremi judicii poteſtatem, & Aragonia famoſiſſimum, cum ſuis omnibus parergis, regii ſanguinis nobilitatem declarant. A dextris qui aſſident, militari amictu habiti, omnes Aragonicis ſcutis conſpicui ſunt; trabes quatuor rubras, fundum aureum perpendiculariter ſecantes, habentibus. Iſidem colori rubro etiam diſtinguitur jugum; in quæ, ad primam nominis ſui litteram exprimendam, literum aſtat* Rex Jacobus *in habitu militari ſupra reginum Leonem. Segnis ejus, per latinias circumflexum, farciturviridi colorisferico: qui etiam color, ſed alio interſtinctus, marmorei inſtar ſolii, quæ antiu comitialis inſternitur. Deſuſus poſt utrimque conſidentes Reges. tapes. teſſelatim contexus rubro, cæruleo, ac flavo colore: & hi colores paſſim etiam obſervantur in circumeuntibus paginas omnes miniaturis, niſi quod pro cærulea rubro colore attribeatur fere color roſeus. Denique in infima ſimbi ora, verſum exprimitur ſcutum Aragonicum parum, tale protuli dubio, quali utebatur Rex ille. Nunc tamen Majoricarum ſcutum pingitur, duſta in decuſſatim linea aurea ſectam: ex eo fortaſſis tempore, quo inſulas illas Aragonia unuexuit Petrus, qui toliſcuti Majoricenſis fractione ſignificaram volueris ſupervioritatem Aragonenſis regni ſupra Majoricenſe.*

Legislatori tum habet ſedentem in Cæſilla,

aſſidentibus ad latum Prælatis,

7 *Lævi lateris Proceres eccleſiaſtici, quinam hic deſignentur, difficile eſt divinare; difficilius, quinam ex ordine equeſtri. Nam in primo quidem, ante ſe habente expoſitu ipſorum (ut conjectare licet) Regum promulgandarum exempla, haud videtur ambigendum, quin* Archiepiſcopus Tarraconenſis *deſignetur, cui utique & Majorica, & Roſcino, atque Ceritania tunc ſuberant. Fuit autem hic (teſte* Tumayo *ad v. Julii, in Notis ad Hiſpanicum Martyrologium) ab anno* MCCCXXXIV. *ad* MCCCXLVI. Arnaldus *hujus nominis 2. cognomento* Ayerbe. *Huic ſuffraganei fuerint hic expreſſi,* Helenenſis *ſeu* Elnenſis *in Roſcinone, & Urgellitanus in Ceritania. Circa dextrum latus ambigua magis vacillat conjectura. Primus, & ibrone proximus ſcutum Aragonicum habet Hungarico junctum: ſecundus clava Ducali caret, tertius videtur habere jugo ſuo aſſutum a dextris Crucem Monteſis Ordinis equeſtris. Credere poſſis, omnes eſſe Proceres ejuſdem familiæ, Legum ipſarum promulgatum præſentes, licet ex Hiſtoria ogre nominabiles. Cetera Aragonicarum & Majoricenſium antiquitatum peritioribus definenda committe. Quod attinet ad dextri latisque loci rationem; licet inter Parahpomena ad Chronologiam Pontificum num. 22. pag. 33. dubium fecerim, utrum latus in Regiis Francis comitis potius cenſeatur; nullum tamen de dextro dubitandi locum his relinquit* Rex Jacobus, *num. 276. ſtatuens, ut, ſicut humani corporis dexteræ partes, & membra ab ipſo corpore fomenta majora ſuſcipiunt, & majori robore ſolidantur; ſic regales Comites, Barones, & Milites parte dextera noſtri corporis in Conſilio decorentur: Prælati vero, & ceteri Clerici a ſiniſtra ſuis ſedibus honorentur.*

in loco diguori.

Legislatorum habet ſedentem in Cæſilla,

C

D

E

8 *A fronali Pagina tranſeo ad titulas Legislatoris noſtri: ut primum* Majoricas, *uno communiter nomine dictus, noto, eſſe duas veterum Baleares, Tarraconenſi objectas littori in Mediterraneo, ex intervallo leucarum viginti circiter, ſumpta appellatione a petieri atque majori; cum altera proprio nomine, ex ipſa quoque reſumpto, vocetur* Minorica. *Hanc autem ideo fortaſſis a Maurris recuperaſſe dicetur* Alfonsus III. *quam pro* Jacobo, *jam pridem Majorica Rege, ipſe eam expugnavit, exercitum ducens, opibuſque, & copiis ſuvans, ut iſto pracluro, ac Chriſtiano facinore regni ſui initia nobiliaret. Certe vix eſt credibile, Alfonſi fratrem* Jacobum alterum, *qui de jure in Majoricam ipſum diſputaverit cum pupillo, patrui Jacobi nepote, ultro ejuſdem ditioni adjeciſſe* Minoricam, *ſimulcum Conſtantia nepte ſua habendam. Ut ut eſt, dubitare non poſſumus, quin utraque ſimul* Jacobus Legislator *poſſederit; nec tantum in Inſulas Baleares jus dixerit, tamquam ſuprema Dominus; ſed & in inſulis adjacentibus, ut indicitur num. 283. Sunt autem Majori Balcari, Capraria ad Meridiem, ad Occaſum Draconaria; præter ignobiles quaſdam, ſcopulos potius, quam inſulas. Quin etiam longius remotas, interque Majoricam, & Valentina littora, mediæ* Pithyuſæ, *eadem videntur pertinuiſſe;* Ebyſus *ſcilicet & Ophiuſa, hodie* Yvica, Minorica *ſuppar, &* Formentera, *forte a frumenti copia id nominis adepta, quaſi frumentaria. Atque hac ex ſucceſſione Patrui ſui*

Majoricæ cum ſitæ

& inſularum adjacentium Earum:

ad dextram Proceres,

iis additi Comitatus duo,

Sanc-

A *Sancii obtinuerit Legislator: quidni autem a patre ſuo Ferdinando hereditaverit* Comitatus Ruſſillionis & Ceritaniæ; *cum æquum ſit credere, quod Jacobus I. Sancie primogenito regnum relinquens, ſecundogenite dimiſerit Comitatus iſtos, jure beneficiario tenendos a Rege fratre, & poſteris relinquendos, ſic partitis ditionibus, ut primogenito Sancio relinqueretur Regnum; Comitatus, ſecundogenite.*

& Montiſpeſſulani Dominium. 9 Munpellerii Dominium, *ſive (ut alii appellant)* Montiſpeſſulani, *ad Aragonios pervenit, cum ultima illius herede* Maeia, filia Guilielmi IV. *anno* MCCXIX. *in pralio Muretano caſi; qua circa annum* MCC. *nupta* Petro II. Aragoniæ Regi, *Jacobum I. genuit, Petri III. & Jacobi I. Majoricenſis (ut dictum eſt) patrem. Omnium porro ditionum jam nominatarum ſitum ut oculis objectum habeat Lector, atque intelligat quam facile fuerit Aragonio, Catalauniam obtinenti, eadem occupare, topographicam ipſarum tabulam hic vide.*

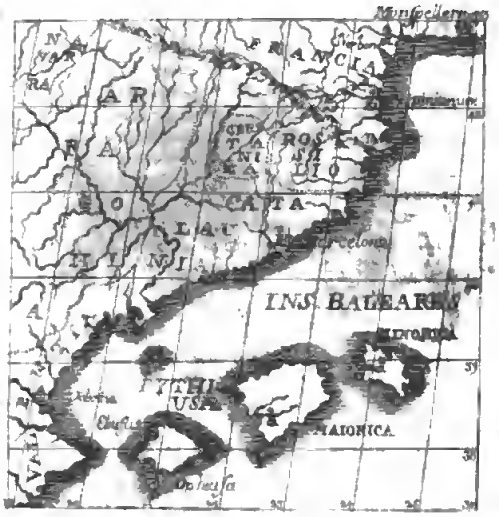

Celuy qui eſt le noble et puiſſant ſeigneur meſſ. guille de la baume ſeigneur d'illems chef d'honeur de madame La ducheſſe de bourgongne

Codex a profugo auctore dotalis ſui in Francia.

10 *Hæc omnia, annis jam viginti & pluribus, poſſidebat* Jacobus Legislator, *quando manus jam ætatis vir, inter trecenarium & quadragenarium, dictavit hunc Codicem; cujus elegantiſſimum exemplum, & regio deſcriptum ſplendore, ipſemet fortaſſis in Galliam attulit, profugus & auxilia petiturus ad amiſſa recuperanda; dignum ſane munus, quod offerretur* Philippo VI. *tunc in Gallia dominanti. Hujus filius & ſucceſſor* Joannes *eumdem regium Codicem donaverit* Philippo *ſecundogenito ſuo, conſtituto a ſe* Burgundiæ Duci; *atque ita perſeveraverit liber habere inter cimelia aula Burgundica. Ita hac certe tum reperiſſe & hinc accepiſſe videtur* nobilis & potens Dominus, Donus Guilielmus de la Baume, Toparcha de Illems, Eques honorarius Dominæ Ducissæ Burgundiæ; *puta* Iſabellæ Borbonæ, *Philippi Bononupta, & anno* MCCCCLXV. *defuncta, atque hic Antverpiæ tumulata; vel neptis ejus, unius atque poſt Carolum Pugnacem heredi Maeiæ, nupta Maximiliano Romanorum Regi, & anno* MCCCCLXXXIX. *Brugis in Flandria tumulata. Utri harum ſervierit Guilielmus præſatus, incerta mihi pendet conjectura: nam adeo breve, quod utramque interceſſit, temperit ſpatium adimit facultatem judicandi de ætate poſſeſſoris, ex chirographo ejus manu veſcripto ad calcem libri expreſſo, ſub ejus gentilitio ſcuto, hoc modo.*

Inde transfertus ad auctem Burgundicam.

Junii Tom. III.

E 11 *Hactenus etiam reſcire non potui, ipſius an alterius dono idem liber pervenerit in proprietatem Collegii ejus, quod Ruremonda in Geldria noſtra Societas habere cœpit ab anno* MDCIX. *Ibi ipſum circa annum* MDCXX. *cum inveniſſet, antiquitatum æſtimandarum ſcientiſſimus, noſter* Andreas Scottus, *cum bona venia Patrum Ruremondenſium, aliis quotidianis uſus libris magis egenium, facta commutatione eumdem tradaxit ad Bibliothecam domus Profeſſæ Antverpiæ, copiaque de ejus editione conferre per literas cum P. Andrea Moraghes, Majoricenſi in Collegio litteris & eruditione conſpicuo, elitiſque in lucem poematis Elegantia nota. Sed his per ſua reſcripta adhortationis ac laudis multum conſilio tali adjecit; auxilii vero omnino nihil, præterea quod ibi nulla memoria talium Ordinationum invenirentur, eodem exemplum: & titulus* Secundi *multum ambiguitatis Moraghis pariebat. Immortuus interim cogitationes præclara eſt Scotus anno poſt nono, eodem quo etiam* Hcelbecius Roſweydus, *deſignatis a ſe pridem Sanctorum Actis; & relicta ab utroque manuſcripta tradita* P. Joanni Bollando *ſunt. Huic, inter magni operis jaciendæ fundamenta, ac porro educenda in lucem, non vacabat animum alio divertere: quapropter edere ipſum atque illuſtrare volenti* Joanni Jacobo Chiffletio *pralaudate haud agre conceſſit; verum hic quoque aliis urgentioribus diſtentus, nihil ultra promovit, quam ut aliquas de Batavibus notitias ex veteribus ſcriptoribus raptim colligeret in ſchedaſm, poſtea digerendas in formam Præfationis. Præmiſſas etiam duas genealogicas tabulas ordinavit, ac ſeriem Rubricarum, in quas liber dividitur.*

ut denique Ruremundæ Antverpiam delatus eſt.

cujus editio a Petro & Chriſtiano cognato,

F 12 *Ita in Muſeo noſtro delituit liber, curioſioribus ad illud ſubinde admiſſis monſtrandus, donec provecte ad mediocritatem ætate, expertus ego, quam gratum ſaporem quatuor a me editis menſibus apud Eruditos dediſſent quædam hujuſmodi rariora veteris litteraturæ monumenta ſingulis additas tomis; cœpi cogitare, illud quoque gratum fore* Auguſtiſſimo Imperatori, *Junii & ſecutorum exinde menſium ſe Patronum profeſſo, aut ejus filio Sereniſſimo, Romanorum atque Hungaria Regi; maxime ſi ad argumenti curioſitatem accederet ornatus a ſculptura, qui a pictura dari non poterat tot exemplaribus imprimendis. Igitur præter libri frontem, ſculpi etiam juſſi titulares icones, ſecunda, ac reliquarum partium initiis præfixas, reſtrictis tamen ad quantitatem librorum noſtrorum latitudine ac longitudine, in membrano codice aliquantum amplioribus; tum aliis in laminis collegi expreſſas cujuſque officii iconiſmos, quales includebantur initialium ad ſingulas Rubricas litterarum formis; quæ tamen formæ ſuperſtitum duxi pariter totas exprimere,*

anno demum ſuſcipitur:

additis ex originali iconibus.

A tum ex tribus, integre in lamina ſecunda exaratis, reliquarum enim figura ſatis poſſet intelligi.

Ex illo Petrus Rex ſuas leges accepit;

13 *Quo tempore iſtis ſculptor occupabatur, & tranſcribendo ad pralum codici intendebat librarius; hinc datis in Cataloniam litteris ſolicitare eruditiſſimum Principem, noſtriqueſtudii fautorem ſingularem, Excellentiſſimum D.* Alexandrum II. Bournouvillæ Ducem &c. *tunc Regierum ibidem armorum Capitaneum generalem, ſi forte, quod fruſtra Scotias tentarant, par ipſum poſſet obtineri notitia aliorum iſtis in partibus ſervatorum exemplarium. Nec vero infra dignitatem ſuam eſſe duxit ille, eruditos alibi viros ad epem conferendam invitare, atque pra aliis,* D. Petrum Valeetum Diaz, *precipui nominis in ſupreme Arragonia Senatu Conſiliarium & Magnum Juſtitiarium, cujus ibi poſt Vice-regem prima auſteritas eſt. Hic, dum Barcinona, Valentia, & Majorica plurium expectat reſponſa, penes ſe aſſe indicavit exemplar Mſ. ſimiliam Ordinationum, a pranominate* Petro IV. *Aragonia Rege anno* MCCCXLIV. *editarum, lingua valgari ejus avi; atque apparet, eas magnam partem tranſſumptas eſſe, ex illo quem tractamus Regis Majoricenſis libro; miſit initium Proœmii, non quidem ipſa originali lingua (cujus tranſcriptio operoſior erat, eum tempore tamen promittebatur integra)*

Catalana lingua promulgata anno 1344.

B *verum ex verſione ejuſdem in lingua Caſtellana, facta anno* MDLXII. *a Protonotario* Michaele Clemcoe, *damnante Carolo Auſtriaci, primogeniti Regis Hiſpaniarum, eum officioſa ad Principem ipſum Epiſtola, quam ſic Latine redde.*

Et anno 1562. in Caſtellanâ tradita,

14 Anni tres ſunt, quod Celſitudo Tua imperavit mihi Vallifoleti, ut ſibi exhiberem libeum Ordinationum domus Regalis Aragoniæ, quem, ratione officii mei in his tuis regnis, ſub mea cuſtodia ſervo. Cumque eum penes ſe habuiſſet diebus aliquot Celſitudo Tua, eum remiſit ad me, jubendo, ut ejus exemplar ipſi deſcribeecm, oecnon traduceremeumdem in linguam Hiſpanicam ex veteri Catalauna, ſeu potius Lemovicina, qua ſcriptus eſt liber, & cujus tunc uſus erat in Curia Regis Petri, cum Leges iſtas compilari fecit. *Et paulo infra.* Huic Regiæ tuæ juſſioni obediens, ut teneor, mitto traoſſumptum ex ipſa lingua originali, eodem tenore & oedine, quo præd. Sereniſſ. Rex Petrus ipſum collegit, ſicut in Proœmio profitetue, & quemadmodum ſervatur in archivio Barcinooenſi, manu ejus correctum & conſignatum. Primus labor, licet fuerit ſolius teaoſcriptionis, tamen magnus fuit,

C *propter lingoæ vetuſtatem; multo autem major fuit* laboe teaductionis ex liogua, ipſiſmet Catalanis difficili, eo quod vocabula complura jam defierint oſurpari, phraſis autem multum ex eo tempore variata ſit, Conatus ſum tamen, ot malius potui, obedire &c.

Hujus quoque egregium ſpecimen ſubtexitur:

15 *Nihil propius erat, quam ut, accepto ſic iſtius codicis (quem in pleriſque convenire cum priori indicabat Ruiriſarnum nobis tranſmiſſus indicabat) collatis inter ſe textibus, vel utrumque conjunctim pararem prælo (nam etiam exoletnrum jam linguarum monumenta non mediocrem habent apud litteratos gratiam) vel unum ex alterepro modulo mee illuſtrarem; eum Excellentiſſ. Dncis nuntiata mors, quæ nuper poſtea paucis contigit, omnem ejuſmodi ſpem ehſit; abrupiſque commercium litterarum, quod mihi cum D. Valerio eſſe cœperat, ipſo mediante.*

Cum Majoricenſi conferendum;

Volui quidem aliquoties deinde cum ipſo agere immediate, ſed quaſe umque litterat Cæſaraugultam poſſen dedi ad hnmaniſſimum virum, & cuncta bona officia pollicitum, non invenorunt ant iſtic præſentem, ant in vivis agentem; certe reſponſum nullum perlatum huc fuit, neque ab ipſo, neque a noſtris quibus rem commendaveram Patribus; ut dubitare poſſim, an, ardente iſtic bello inter Hiſpanos ac Francos, tranſitus ſatis tutus litteris fuerit. Neque pax tandem conſtituta hactenus mihi dedit commeditatem plus aliquid obtinendi, aliis urgentioribus rebus curandis occupato.

D

16 *Ad guſtum interim aliquem ſecundi illius Codicis dandum, non gravabor Prologo primo Codicis ſubjungere Prologum ſecundi, ſicut eum accepi; ut cum ubique eumdem ſenſum viderit lector, ipſe apud ſe ſtatuat, utrum* Rex Petrus *Leges* Jacobi *in ſuum converterit uſum, an vero utrque communem unum fontem habuerit, puta antiquiorem aliquem Aragonicarum Obſervantiarum Codicem, eumque Latine conſcriptum, qui nunc fruſtra reginreretur, & cui utrque addiderit, detraxerit, vel mutaverit, quod viſum ſibi fuit. Jacobus certe num. 4. Prologi;* De dudum ſervatis obſervantiis, *inquit*, aliquas innovavimus, adjiciendo eiſdem, vel detrahendo aliquid vel ſuppleodo, & quandoque tollendo penitus vel immotando, prout eorum utilitas potioe, vel ſtatus noſter conveoientia decentior faciendum poſtulat & requirit: *qua verba, totidem verbis Catalanicis, exprimuntur in Prologo Regis Petri.*

Sed, quam quamvis, dare ſit mal uterqi Prologus.

17 *Utraque autem Leges non ſolum infermunt Miniſtros domus Regia, quid cuique in ſuo officio agendum, quid cuvendum ſit; ſed etiam teſtnntur Regum ejus temporis virtutes inſignes, putn ſtudium ſervandi puritatem conſcientia, Chriſtum honorandi in ſuis panperibus, omnem a ſubditis injuriam arcendi, curandi decorem officii eccleſiaſtici, ſuamque cuique tribuendi, & cetera. Hinc num.* 185. *ſtatuit Rex Jacobus, ut* Directores conſcientiæ regiæ (*quos vult eſſe Epiſcopos aut Doctores*) ſcientes vere, aut ab aliis audientes aliqua, *ipſum* quoquomodo facere, vel feciſſe quæcumque, quæ ſecundum divinas regulas juſtæ conſcientiæ aliquatenus adverſari opinentur, *ſibi* illa ... dicere ſeo ſcribere teneantur, ſuo arbitrio fideliter conſulentes. *Ac num.* 200. Confeſſarium, *inquit*, noſtrum adſtringi volumus, ut nos ſolicitet ad opera pietatis, & ad ea quæ devotionem introducunt: ot ſi videt, quod omitteremus aliqua, ea iis præſertim quæ inſuevimus facere, forſitan ex oblivione vel aliis, debeat nobis hæc ad memoriam reducere, & interdum nos increpare ſecrete, ſpecialiter ſi (quod abſit) videeit nos aliquid facere vel dicere, quod in Dei offenſam poſſet cedere quovis modo. *Hinc eſt quod num.* 240. *Servientibus armorum, perſonam regiam foris verſantem committuntur, ſic mandat:* Quando Nos venando vel tinctando damnum bladis vel vineis daderimus, ut ipſi fideliter ſupee hoc peovideant ... ſe informando de damon ad quantum poterit aſcendere: & deinde tam Nos quam Confeſſorem noſtrum & Directores conſcientiæ ſolicitare, ne obliviſcantur, donec effectu aliter per Nos fuerit ſatisfactum.

Reliqua contra in hujus Legibus.

magna cura conſervanda,

E

F

18 *Ad panperes quod attinet, quam humiliter eos ac reverenter tractavet, apparet num.* 182. *ubi ait:* Cum aliquo eoſu impediti pedes panperum abluere, quolibet die jovis, ot conſuevimus, minime conveniemtes poterimus, tunc Nobilis *Camerlingus*, aut ille de Militibus qui prioritate in officio gubernabit ... loco noſtro præfatam ablutionem peragat in ouſtra præſentia, ſi commode fieri poteſt: ot quæ impediti non facimus, ad minos videndo ad devotionem provoeemor. *Ex numero autem* 432. *intelligitur Panperes faiſſe ſeptem... & in illa die jovis, in qua Salvator noſter, nobis exemplum relioquens Apoſtolorum pedes lavit, tredecim: quibus & eleemoſynam inſuper dandam definiverat, numero* 16. *ordinans, quomodo per* Majorem Domos *nobiliorem*, aqoa & alia neceſſaria debeant miniſtrari, quando, *inquit*, in Palatio manus panperum in menſa exiſtentium abluemus, inſtructi divinis exemplis & doctrinis. *Pre enpitvis ſolicitus, vult. num.* 191. *ut Auditores regit, uterque vel eorum unus*, ona die eujuslibet ſeptimanæ & carcerem accedere ſint adſtricti, & ibi videant incarceratos, eorum querimonias

panperum;

cum

A cum patientia audiantes; & omnia ad ſtatum propitium reducentes; diffugia judicialia nuncius penitus evitare, ut eoſdem incarceratos, convictos veloa pœna ſubdolos; aut liberandos carceralis cuſtodia longa non deprimat perpetuam & injuſtæ. *Quod attinet juſtitiam, ſine ulla cujuſquam, etiam ipſius Regis reſpectu adminiſtrandam; pulcrum eſt, quod ſuo Theſaurario mandans prompta ſolui pecuniam, ad quam forte Procuratores ſui regio nomine damnati fuerint, anno.* 240. Rationi, *inquit*, conſonum eſt, ut de Nobis ipſis aliis promptam exhibeamus juſtitiam, qui etiam aliter ad hoc cogimur, prout ea debito adſtringimur & tenemur.

Juſtitia.

Divinus cultus.

19 *De ſtudio religionis & ſacrarum cultu quid dicam?* Cum Nos, *inquit*. 199. Horas dicemus, debebit *Confeſſor* eas nobiſcum dicere: *& num.* 203. ſi ea oblivione vel aliquali negligentia tardaremur vel omitteremus forte miniſterium divinum audire, *Sacerdotes ad Capellam deputati*, debebunt nobis ad memoriam revocare: & ſi forte ſalem infirmitatem pateremur, quod non poſſet cum decentia dici ſolennitas coram nobis, eo caſu caveant non omittere, quin ſaltem coram janua cameræ noſtræ dicant omnia ſolenniter, ac ſi pleni froeremur corporis ſanitate, ut ſaltem laus divina minime omittatur. *Eadem ſolicitudini itineranti ſimilia curari ſibi ibidem mandat. Neque eam mani pra tempore Officio cantentur, jubet num.* 428. Omni tempore, quo non ſint Miſſæ ſolennes cum Diacono & Subdiacono, poſt finitam Miſſam dicatur Officium ſive Miſſa ſicca B. Mariæ.... niſi eſſet dies Sabbati, qua poſt Miſſam principalem dicatur. Et idem, *inquit*, diebus Venerit volumus obſervari, ſi Miſſa major de Cruce non fuerit celebrata.

B. Virginis & S. Crucis

D

20 *Non poſſet ſane Ceremoniarum Magiſter aliquis, aut Rituum ſacrorum Præſes, accuratius definire regia capella ordinem, quoad qualitatem aut colorem paramentorum, luminariumnumeram, iconum, crucium, textuum, candelabrorum &c. diſpoſitionem in altari, quam fecit Rex Jacobus pra amui ſigillatim feſta.*

Ritus ſacrorum.

21 *Conſideraciones etiam valde pias admiſcet iiſdem ſanctionibus ſuper colorum diſtinctione, oblationum numero & qualitate, aliſque hujus generis, de quibus agit n.* 264. 363. *& ſequentibus: univerſim autem ſic præfatur num.* 365. Non erubeſcendo Reger prioribus temporibus, de divinis ſe intromittere officiis, ea quæ neceſſaria cultui divino inerant, ordinarunt.... *Nos quoque* ut de ordinatione noſtræ Capellæ ordinemus, verecundari non debemus, ſed potius ut ſervitium ipſius, qui voluntarie nobis honoris ſtatum conferre dignatus eſt, in noſtra præſentia fiat, adſtrictos Nos neceſſario recognoſcimus.

B E

PROLOGUS SIVE PROMULGATIO
CONSTITUTIONUM SIVE ORDINATIONUM ATQUE LEGUM

Editarum per Illuſtriſſimum Dominum

D. JACOBUM II.

Regem Majoricarum, Comitem Roſſilionis & Ceritaniæ, atque Dominum Montiſpelerii
Super bono ſtatu & regimine atque ornatu & juſtitia
Sacræ ſuæ Domus Regiæ.

JAcobus, Dei gratia Rex Majoricarum, Comes Roſſilionis & Certaniæ ac Dominus Montiſpelerii, ad perpetuam rei memoriam.

Recte adminiſtratio requirit varietatem officiorum;

C

5 In recta diſpenſatione regiminis hoc propenſius ſollicitudini præſidentis incumbit, ut ad res gerendas & officia gubernanda idoneos miniſtros inſtituat, quibus ſingulis ſingula officia diverſis temporibus committat: ſervatis tamen ſolerter ut conveniat, parta officiorum exigentiam, gradu debito ac congruenti ordine miniſtrorum: ſic enim conductorum officiorum decenter geretur adminiſtratio, ſi debitus inter miniſtros diſferentiæ ordo ſervetur: quo videlicet minores potioribus pareant, majoresque minoribus diſectionem in deviis zelo ſinceræ dilectionis impendant.

nec convenit uni plura officia committi,

2 Porro non minus in officiorum diſtributione debet attendi, ne uni ſoli quantumlibet exercitatæ perſonæ plura ſimul committantur officia. Nec enim facile putandum eſt, unam perſonam pluribus officiis recte gerendis ſufficere, cum via poſſit aliquis unum dumtaxat diligenter explere. Quippe ſi unius geſtioni affuerit, alterius ſe habet de neceſſitate ſubtrahere; ſique in utrumque feſtinaverit, neutrum peragere ſufficiet, ut deceret. Adhuc autem, cum ſingula miniſteria ſunt per ſingulos diſtributa, is quidem, qui ad peragendum quodlevis officium ſe ſpecialiter deputatum fore perpenderit, curioſius illi inſiſtet, diligentius ingruet, reique gerendæ periculum ſibi eſſe magis formidabile recognoſcet. Inſuper etiam officiorum varietas, in diverſas diſtributa perſonas, venuſtatem quamdam ac decorem in regimine repræſentat: pulcra enim admodum & placida eſt regiminis diſpoſitio, cum varietates officiorum ſunt in perſonas totidem diſtributæ; adinſtar humani corporis, in quo ſiquidem ex membrorum varietate ad diverſa deputatorum officia reſultat elegans totius corporis pulcritudo.

ſed ſingulis ſingula,

F

exemplo Chriſti;

3 Sic etiam exemplo Regis regum noſtri Salvatoris inſtituimur: qui, ſecundum veridicam Apoſtoli ſententiam, gratias prout vult diverſas diverſis diſtribuens, diviſiones operationum diviſioneſque miniſtrationum eſſe diſpoſuit: ipſe autem verus Rector & Dominus omnia ſolus in omnibus operatur. Ipſius igitur docti exemplo, cujus omnis actio debet noſtra aſſa inſtructio, in præſentiarum decernimor, ſingula Domus & Curiæ noſtræ officia ſeparatim per ſe diſtinguere: & quæ unicuique pro debito ſui incumbant officii; quidve quiſque agere, regere ſeu adminiſtrare debeat; & quam, & in quibus perſonis, rebuſque & caſibus habeat poteſtatem; nec non & qualiter, quando, & quomodo ſinguli in ſuis debeant ſervire officiis, ſeriatim diſponimus ordinare: ut ſic promiſcuis actibus rerum non conturbentur officia, quatenus ſuo quiſque fruatur decentee officio, nec paſſim vel indebite ſe immiſceat alieno: utque etiam unuſquiſque miniſter officii in agendis reddatur inſtructior, ac per hoc ad peragenda illa, quæ ſuo incumbant regimini, diligentiorem ſolito curam gerat.

ſingulis autem apta præſcribendo leges,

4 At vero citra morem prædeceſſorum noſtrorum

addendo qui demanda correctis quædam :

A aliqua noviter ſuperinduximus officia, ac inſuper quibuſdam antiquit officiis plures ſolito perſonas adjunximus, & de dudum ſervatis obſervantiis aliquas innovavimus, adjiciendo eiſdem, vel detrahendo aliquid, vel ſupplendo, & quandoque tollando penitus, vel immutando, prout rerum utilitas potior, vel ſtatus noſtri convenientia deceatior faciendum poſtulat & requirit. Sane in quatuor principaliter Officiales regimen Curiæ noſtræ diviſimus, qui quidem in gerendis officiis præcipui (eſſent, & quibus cæteri) ſubmitentor.

Quæ eorum redigêntur ad quatuor ſupra-ma,

1 Majores enim domus noſtræ ſeu Magiſtri hoſpitii, qui generalem in omnes & quoslibet, qui de domo & familia noſtra (ſunt), & in illorum familias omnimodam jurisdictionem habebunt, tam in criminalibus quam in civilibus cauſis, ſecundum modum & formam ſuo loco in ipſis noſtris Ordinationibus annotatam; & in hoc omnibus Officialibus aliis eminebunt, ſed & ſpecialiter ſub ſe habebunt omnes familiares domus noſtræ, qui tamen Camerlingus, Cancellario vel Magiſtro rationali minime ſunt ſubjecti. Præterea Camerlingi, quoad perſonæ noſtræ cuſtodiam & familiarem aſſiſtentiam, potiores omnibus cenſebuntur: qui & omnibus præerunt Officialibus, aliquod officium in camera noſtra ſeu repoſito exercentibus, ac inſuper iis qui ad immediatorum perſonæ noſtræ ſervitium nobis familiariter obſequuntur.

ſolliciti Majores domus,

Camerlingi,

B

Cancellarii,

6 Inſuper autem Cancellarius, quoad ordinationem conſilii, cæteros antecellet: qui etiam omnibus ſpecialiter præerit litterarum & cleticit, qui in cancellaria noſtra vel alibi quævis noſtra officia ſubminiſtrant. Demum vero Magiſter rationalis, quoad adminiſtrationem noſtri patrimonii, vel cujuſcumque pecuniarii commodi procurationem, & quoad ſolicitandum illos qui habent talia procurare, omnibus major erit, & iiſdem ipſum præeſſe declaramus: de quibus omnibus, ſecundum ſuam ordinem, & in quæ circa ipſos ordinamus, de ſingulis ſeriose in primis noſtris Ordinationibus eſt inſertum.

& Magiſtri rationalis,

7 Quas quidem Ordinationes noſtras, in noſtroque conſilio plene lectas, prout in ſcriptis noſtro mandato redactæ ſunt, ab omnibus, prout cuique congruit, diſtricte præcipimus obſervari. Si quæ autem obſervationes vel ordinamiæ earent iude, dammodo non obvient hujuſmodi noſtris Ordinationibus, illas ex his non imendimus revocare, immo eas, quoad omnia quæ ipſis noſtris contraria non fuerint, volumus obſervari. Datum in civitate Majoricenſi, ſub Bulla noſtra plumbea, ſeptimo Idus Maji, anno Domini MCCCXXX ſeptimo.

ſicut hæc promulgantur.

E

PROLOGUS AD LEGES PALATINAS

PETRI IV. alias III. ARAGONUM REGIS,

lingua Catalana promulgatas Anno Domini 1344.

Ex authographo Barcinonenſis Archivii.

Ordinations fetes per lo Senyor en Pere terç, Rey d' Aragò, ſobre lo regiment de tots los Officials de la ſua cort.

NOs en Pere, per la gratia de Deu Rey Daragò, de Valencia, de Mallorcha, de Cerdenya, e de Corcega, a Comte de Barçaloua, de Roſello, e de Cerdania.

1 A memoria eternal e dreta diſpenſatio de regiment, molt ſe pertany a la diligencia del Preſident, que a les coſes ſacedores tals officis segidors, ſufficians officials a ordonats, quals officials ſingularment, e departida ſengles officis u cascun coman a regir. Servat empero diligentment, ſegons, que pertami, e ſegons que la maneta dels officis o requer, grau degut, e convinent orden dels officials. E axi convinentment seran a miniſtratt, e regits los officis, ſi orde degutes ſervat de differencia entre ls officials, çoet quels menors ait mayors obeeſqueu, e quels mayors ais menors, en çu que ſalliran o fallir porien, corrigen.

C

2 E aprés ſe deu haver eſgart en la diſtributio de ſengles officis; que a una perſona, quant que ſia exercitada e apte, non ſien auſemps comanats molts officis: per tal cor no es leu de creure, que una perſona a molts officis beu regir puga baſtar; con euvides oegun non puga a un tan ſolament ben complir. Per tal cor quant al regiment de un cotendre, del altre de neceſſitad ſe havra a ſoſtrer. E axi volen eo caſcun cotendre, uenguno complira ſegons ques pertanyera. En cara con ſengles officis ſoo per ſengles officials diſtsibuits, aquell qui ſpecialment pena ſara ſi eſſer a qualque ſia offici deputat, pus euroſamcot e pus diligentment eu aquell atendra, ſet de la coſa a ell comanada lo perils a el pertanyen, pus temetoſament tegoncaera. Et encara que varietat de officis en diverſes perſones diſtribuyda noblea alguna e bellea, en lo regiment repreſanta. Cor bella e plaent es diſpoſicio de regiment, quant les varietatt dels officis ſon en attetauice perſones diſtribuydes a ſemblanca de cors human, en lo qual per varietat de membres ha diverſes deputats reſulta elegant bellea de tot lo cors.

3 En axi encara per exemplí del Rey dels Reys Salvador noſtre ſom inſtruits, qui ſegons la vera ſentencia del Apoſtol, les gracies diverſes ſegons quæ all vol a diverſes diſtribuen, diviſiont dobtes, e diviſions adminiſtrations eſſer diſpoſa. E ellempero ver regidor a Senyor tot ſols en tots obre. Emperamor daço per exemplí dell enſenyanit, del qual tota actio deo eſſer noſtra inſtructio; de preſent havem ordonat ſengles officis de noſtra caſa e cort, ſeparadament per ſi diviſir: e que pertaoyera a caſcun per deute te ſon offici, e quu havra caſcun a fer, regir, e miniſtrar: e quin poder havra e enquals perſones, e en quals coſes, e en quins caſes, e encare en quinya manera, e quaot, e con caſcuns en ſos officis, ordonadament degen ſervir, havem diſpoſat e ordonat: per tal che axi que meſclaue los fets de les coſes la un ad altre, les officis no ſien torbats; a caſcun puſea convinentment oſar de ſon offici, a que indiferentment, o no deguda, nos meſcle en offici daltre. E encasa que caſcoo miniſtre doffici en les coſes ſacedores eidevenga plus inſtrut: e encara per ſo que ales coſes ſacedores, que a ſon regimen pertanyen, pus diligent cura haia que no havia.

F

4 E oltra la uſança de noſtres predeceſſors alcuns officis, novellament havem ordenats; e a alſcuns antiehs officis mes perſones que no esa acoſtumat, havem ajoſtades; a de les obſervacions ça entras ſervades alſeunes uavem innovadet, ajunſtant a aquelles e deſtrahents alſcunes coſes, o ſuplent, e alſcunes vegades temoveut de tot o mudant, ſegons que la utilitat de les coſes mes val, o la conveniencia

pus

A pus decent de noſtre eſtament ſacdor, o demana, e requer.

§ E certes en IV. Officials principalment lo regiment de la vort noſtra hauem deveſit, los quals en los officis regidors pus ſonyorejuats ſeran notes. Com los Majordomes noſtres, ſenyors, eſcuyers qui de Caſa noſtra e dela Companyona noſtra ſeran; a les Companyes generalment hauran, e aixi com a majorian noſtre ſhoſtal o aort, ſegons la manera e forma eo ſon loch en noſtres Ordenacions anotada. E en uſſo a mon noſtres Officials ſeran majors: mas empero en eſpecial ſots ſi hauran tots los familiars de caſa noſtra, los quals empero als Camarlenchs o al Canceller, o al Maeſtre racional no ſeran ſotmeſes. En apres los Camarlenchs, quant a cuſtodia e a familiar aſſiencia de noſtra perſona; pus poderoſes de tots altres ſeran eroſes, qui denant ſeran a tots altres officials alcun offici en la camera noſtra e reboſta exercents. Et a ncara qui a ſerveyſens miga de noſtra perſona a nos familiarment oſt an en toro.

6 Eo apres lo Canceller, quanta ordonacio de noſtre Conſell, ſobre tots los altres ſero: lo qual ancara denant ſera eo eſpecial a tots litterats, eclergues, qui B en noſtra Cancelleria, oun altre loch qualſque officis noſtres aminiſtrarao. En apres lo Maeſtre racional, qnant al aminiſtratio de noſtra patrimont e de qualque altre procuratio de profit pecuniari, e quant a ſollicitar aqoells qui ſeranay tals coſes a procurar, a tots ſera mayor, a ell davant eſſev a els declaram. Dels quals tots ſegons ſoo orde, a da quells qui en torn dells avem ordonari de caſcuns per orde, eo les noſtres ordinations es inſert.

7 Les quals noſtres Ordinations a en noſtre Conſell pleoament lectes, ſegons que enſerit de noſtre manament ſan poſades, per tots ſegons que n caſcun ſe pertany, deſtretament manam eſſer obſervades. E ſi algunes ordinations o obſervations eſtan da qui, ſol que no contraſten a aqueſtes noſtres ordinations, aquelles per aqueſtes revocar na entenem, ans a quelles, eo tot ço que a les dites noſtres ordioations no ſeran contraries, volem eſſer obſervades. Dat. Barchñ. XV. Kalendis Novembris. Anno Domini. M. CCC. Quadrageſimo IV.

SYLLABUS RUBRICARUM.

C *Pro majori Lectoris commodo collectus, additis cuique etiam numeris, qui in autographo regio deſunt.*

INcipit prima Pars hujus libri.

Rr. 1. De officio Magiſtrorum hoſpitii, ſive Majorum-domus.
2 De Scutiferis, eorum actibus miniſtrantibus.
3 De Botelleria majori & Speciali aulæ noſtræ regalis, & Sub-botelleria.
4 De Piſtore regio.
5 De Botellariis, pro noſtris familiaribus deputatis.
6 De Servitoribus ſive Aquædoctaribus Botelleriæ.
7 De Scutiferis, ad ſcindeodum coram nobis deſtinatis.
8 De Scutelleriis regis.
9 De Emptore & Subemptore.
10 De Miniſtris coquinæ oris regii.
11 De Argentario coquinæ oris regii.
12 De Coquinariis coquinæ communi regiorum domeſticorum.
13 De Muſeo.
14 De Argentariis coquinæ domeſticorum regiorum.
15 De Aquæ portitoribus ad coquinam domeſticorum regiorum.
16 De Sartiferis deferentibus ciſtorium regium.
17 De Magiſtris equorum & ſtratoribus, qui Cavelerici auncupantur. D
18 De Civaderio.
19 De Mareſcallo equorum.
20 De manciplis ſtabulorum.
21 De Falconerio majori.
22 De Falconeriis minoribus.
23 De Venatore, ſeu cuſtodiente venatorios canes.
24 De Algotzirio.
25 De Procuratore fiſcali in curia Magiſtri ſeu Majoris-domos.
26 De Emblerio majori & Zemblerio.
27 De Zembleriis.
28 De Mimis ſeu Joculatoribus.

Incipit ſecunda Pars ſuper officio Camerlengorum & eis ſubjectorum.

Rr. 1. De officio Camerlengorum.
2 De Scutiferis Cameræ.
3 De Camerariis.
4 De Barbitonſoribus.
5 De Medicis.
6 De Sirurgicis.
7 De Secretariis, & Scriptoribus.
8 De Uxeriis armorum. E
9 De Servientibus armorum.
10 De Nuntiis Virgæ.
11 De Armatore Regis.
12 De Sartore, & ejus coadjutore.
13 De Sutrice, & ejus coadjutrice.
14 De Apothecaria, & ejus coadjutore.
15 De Fructerio, & ejus coadjutore.
16 De Argentario, & ejus coadjutora.
17 De Folrerio.
18 De Paratore, & ejus coadjutore.
19 De Cuſtode tentoriorum.
20 De Scopatoribus.

Incipit tertia Pars ſuper officio Cancellarii, & eorum qui ei ſubmiſſi dignoſcuntur.

Rr. 1. De officio Cancellarii
2 De Vice-cancellario.
3 De Scriptoribus Cancellariæ.
4 De Rectoribus conſcientiæ regiæ.
5 De Auditoribus.
6 De Promotoribus.
7 De Confeſſore.
8 De Sacerdotibus ad capellam deputatis. F
9 De Scholari capellæ.
10 De Helemoſonariis.
11 De Scholari helemoſinariæ.
12 De Servitoribus helemoſinariæ.
13 De Curſoribus.

Explicit 3tia Pars, incipit quarta Pars, ſuper officio Magiſtri rationalis, & illorum qui ſibi ſunt ſubmiſſi.

Rr. 1. De Magiſtro rationali
2 De Scriptore Magiſtri rationalis.
3 De Theſaurario.
4 De ſcriptore Theſaurarii.
5 De Scriptore rationis.
6 De Scriptore Scriptorum rationis.

Incipit quiata Pars, de Ordinationibus ad officium Majorum domus, ſive illorum qui illis immediate ſunt ſubmiſſi, pertinentibus.

Rr. 1. De convivio
2 De fercula
3 De ſellis, frænis, & aliis paramentis.

Incipit ſexta Pars de Ordinationibus ad officium Camerlingorum, & eis ſubjectorum pertinentibus.

Rr. 1. De veſtibus, & aliis ornamentis

A 2 De oblationibus.
3 De honoribus, quibuſdam perſonis, ut congruit, adhibendis.
4 De fructibus in menſa miniſtrandis.
5 De illuminationibus.
6 De honoribus exhibendis.
Incipit ſeptima Pars, de Ordinationibus ad officium Cancellarii & ſibi ſubjectorum pertinentibus.
§. 1. De Conſiliariis.
2 De ſeſſione in conſilio.
3 De conviviis.
4 De ſalariis Commiſſariorum.
5 De modo ſcribendi litteras ad diverſas perſonas.
6 Quæ perſonæ præmitti debeant in ſcribendo.
7 Quæ perſonæ poſtponi debeant.
8 Quomodo debeat ſcribi diverſis perſonis, ſecundum gradum cujuslibet.
Sequitur per totidem Rubricas modus ſcribendi Papæ, Cardinalibus, Epiſcopis Cardinalibus, Presbyteris Cardinalibus, Diaconis Cardinalibus, Sacro Collegio, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis,
B Magiſtro Ordinis hoſpitalis S. Joannis, Imperatori vel Regi Chriſtiano, Regibus, Filiis Regum primogenitis. *Item diverſis aliis inferioris ordinis, ſed abſque Rubrica, formulis ſcribendi propoſita, & abſque ſpatio ad eam ſcribendam vacuo; quare neque hic recenſentur.*
9 De modo ſigillandi.
10 De taxationibus Litterarum.
11 De Beneficiis conferendis.
12 De ordinatione Capellæ.
13 In Vigilia, (& die) Nativitatis.
14 In die S. Joannis Apoſt. & Evang. Circumciſionis, Epiphaniæ, Converſionis S. Pauli & Cathedræ S. Petri, Ramis palmarum, Jovis cœnæ Domini, in Paraſceve Domini, in Vigilia & die reſurrectionis Domini, die Lunæ & Martis ſequentibus, de feſto Inventionis S. Crucis, de Invention S. Michaelis, De feſto Aſcenſionis Domini, Vigilia & die Pentecoſtes, ac die Lunæ & Martis ſequentibus; Corporis Chriſti, Nativitatis B. Joannis Baptiſtæ, S. Annæ, Tranſfigurationis Domini, Exaltationis S. Crucis, in Dedicatione S. Michaelis, in die omnium Sanctorum, de Mortuis, Paſſionis Imaginis
C Domini, de Trinitate, feſtivitatibus B. Mariæ, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus; Octavis feſtorum Domini, Beatæ Virginis, & aliorum Sanctorum: diebus Sabbatinis, feſtalibus diebus, Quatuor temporibus. *Singula per ſingulas Rubricas uſque ad Rubr. 48. ſcribi omiſſam, quam ex contextu appareat ſic ſcribendam fuiſſe:*
48 (De Paramentis, Proceſſionibus, Incenſo, Officio beatæ Virginis.)
49 De helemoſinis, per Helemoſinarios diſtribuendis.
Incipit octava particula de Ordinationibus ad officium Magiſtri rationis, & ſibi ſubjectos pertinentibus.
De Falliis. §. 1.
2 De loqueriis animalium.
*Confer nunc cum præmiſſis Rubricis ſive Titulis Ordinationum Aragonicarum Regis Petri, ex verſione Hiſpanica Protonotarii Michaelis Clementis, ſicut eas accepi, & ex appoſito numero diſce, quinam Rubricæ Majoricenſis libri reſpondeam ſingulæ: ex ſigno autem * diſtingue eas, quæ non in hoc, ſed in iſto reperiuntur, addita a Petro, qui potiſſimum ſibi indulſiſſe videtur, in feſtis multiplicandis, ut hic vides.*

RUBRICA DE LOS CAPITULOS D

Del libro de las Ordinaciones del Rey don Pedro, fecho en Barcelona as 8. de Ottubre anno 1544.

PARTE PRIMERA.

De los Major-domos. 1
De los Coperos. 2
De los Botilleros Mayores. 3
De los Botilleros comunes. 5
De los que traen aqua ala Botilleria. 6
De los Panaderos mayores. 4
Del que maſa el Pan. *
De los Eſcuderos que cortan delante el S. Rey. 7
De los Sobre cocineros. *
De los Cocineros mayores. 10
De la plata dela Cocina del S. Rey. 11
De los Cocineros comunes. 12
Del Diſpenſero. 13
Del Menoerer o Repartidor. *
De los Argentarios de la Cocina comun. 14 E
Del Agoador de la Cocina. *
De los Eſcuderos que traen los manjares 16
Del Comprador. 9
De los Cavalmizos. 17
Del Alveytar. 17
Del Agente depie. *
Del Alconero mayor. 21
De los Alconeros. 22
De los Cazadores o Perreros. 25
De los Sobre-Aſemilleros, ydel ſota-ſmillero. 26
De los Aſemilleros. 27
De los Tañedores. 28

SEGUNDA PARTE.

DEl officio de los Camareros. 1
De los Eſcuderos de Camara: 2
De los Ayudantes. 3
Del Barbero. 4
Del Phiſico. 5
Del Chirurgiano. 6
De los Eſcrivanos, Secretarios. 7 F
Del Armero Real. 15
De la Guarda de las tiendas. 19
Del Saſtre yſus Ayudantes. 12
Del Boticario. 14
De los Repoſteros mayores. 16
De la Cuſturera y ſo Ayudante. 13
De los Repoſteros comunes. *
Del Barendero del Palacio y del que laba la plata. 20
De los Ujeres de Armas. 8
De los Porteros de maza. 10
De los Porteros eo la puerta principal. *
Del Apoſentador. 17
De los Alguaciles. *
De los Miniſtros del Alguacil. *

TERCERA PARTE.

DEl Canciller. 1
Del Vice-canciller. 2
Del Proto-Notario tinentes los ſellos. *
De los Eſcrivanos de mandamiento. 3
De los Ayudantes de la eſcribania. *
De los Meoſajeros de vara. *
Del Eſcalentador de cera. *

De

A De los Selladores:
De los Promovedores.
De los Enderezadores de la conciencia.
De los Oydores.
De los Porteros y Sotaporteros de los Oydores.
Del Confessor.
Del Abad de Santas Creus.
De los Monjes de la Capilla.
De los Limosneros.
Del Escholano de la limosna.
De los Correos.
Del Servidor de la limosna.

QUARTA PARTE.

DEl Maestre Racional.
Del Lugarteniente y Escrivanos del Maestre-Racional.
Del Thesorero.
Del Lugartenienta y Escrivanos del Thesorero.
Del Escrivano de Racion.
Del Lugarteniente de Escrivano de Racion.
B De los Combites.
Pars V. De las viandas.
De la manera de dar las raciones.
Pars VI. De los frenos y otros aparejos de cavallos.
De los vestidos y otros atavios.
De las ofrendas.
De las honras que pertenecen hacerse algunos
De las frutas que se han da servir enca mesa.
De las lumbres de la Real Corte.
De la luminaria quando se celebra por difunto.
De la plata de la Corte Real.
Pars VII. De los Consejeros.
De la manera de asentarse y proponerse en Consep.
De los servicios.
De los salarios de Comisarios.
De la manera da escrivir a diversas personnas.
De la manera de sollar con sello de cera y hulla.
De la tassa de las cartas y letras R.
De los beneficios que se oviesen de dar.
De la ordinacion de la Real Capilla.
De la Vigilia y Navidad de nostre Seonor.
De la fiesta de San Juan Evangelista.
De la fiesta de la circunsion de nostre Senonr,
De la fiesta de los Reyes.
C De la conversion de San Pablo.
De la Cathedra de San Pedro.
De la fiesta de Ramos.
Del Juebes da la Cena.
Del Viernes Santo.
De la vigilia del dia de la Resurreaion de nost. S.
Dellunes y Martes siguiente.
De la fiesta de la Iovencion de S. Cruz.
De la fiesta de la Asencion da nostro Señor.
De la vigilia de Pentecostas, y del dia y Lunes y
Martes siguientes.
6 Del Domingo de la santissima Trinidad.
4 De la fiesta del Corpus Christi.
5 De la fiesta de Navidad de San Juan Baptista.
De la fiesta de San Pedro.
7 De la fiesta de santa Ana,
De la Transfiguracion de nostros Senor.
9 De la fiesta de San Lorenzo.
10 De la corona de Jesu-Christo.
11 De la fiesta de la asaltacion de S. Cruz.
13 De la dedicacion de San Miguel.
12 De la fiesta de San Lucas Evangelista.
Del dia de todos los Santos.
De la Conmemoracion de los difuntos, y cada y quando que por ello se celebra.
1 De la fiesta de la Passion de Jesu-Christo.
De la fiesta de S. Martin.
2 De la fiesta de S. Cathalina.
3 De la fiesta de San Nicolas.
4 De las quatro fiestas de la Madre de Dios.
5 De la fiesta de los Martires,
6 De los Confessores,
7 De las Virgines,
2 De las Octavas de las fiestas de nostro Seunor.
E Y de la Madre de Dios y de todos los otros Santos.
3 De las Vigilias de las fiestas,
8 De los dias de Domingo,
2 De los Viernes,
3 De los Savados,
4 De los dias feriados.
5 De las quatro temporas del anno,
De la limosna.
6 De las faltas y de los Menssajeros.
1 De los Alquileres de las bicanas alquiladas.
2 Declaracion sobre todas las ordinaciones.
3 De la coronacion de los Reyes.
4 De la coronacion de las Reynas.

His præmissis redeo ad codicem Majoricensem, cujus Rubricas seu Titulos contenti charactere ea primam; textum autem, sicut in Prologo cœpi, pergam more nostro distinguere in numeros seu paragraphos, licet ipse codex aliam nullam intersectionem noverit quam Rubricarum; nisi quod in principio adhibeantur hæc signa ¶ alterius, rubro exroleoque notata; pro quibus porro pingendis spatia relinquuntur vacua: sed nec hoc constanter observatur, & fere ad arbitrium transcribentis, nobis non magni faciendum. Hunc vero scribæ apparet voculam aliquam omisisse, non vereboc eam supplere ea propria, inter hos ( ) uncos, ut alias sæpe, pro majori legentium commodo. Nunc ergo *Incipiunt Sanctiones Regiæ, sacram ipsam domum concernentes: & primo de officio Majorum-domus sive Hospitii magistrorum, & eorum qui immediate eis subjacere dignoscuntur.*

INCIPIT PRIMA PARS.

¶ *De officio Magistrorum hospitii sive Majorum-domus.* R. I.

Major-domus sit Miles nobilis.

VTilitatem & ornatum nostræ Curiæ regiæ concernentes, cogitamus quam plurimum expedire, ut quædam, quæ per Majorum-domos sive Magistrorum-hospitii officium olim debite observata fuur, absque Constitutione regia consistentia, nostræ auctoritatis præsidio approbentur; & quæ alias incongruæ observata, corrigantur remedio, nostræ Serenitatis provido consilio, introducto. Unde hoc edicto decernimus observandum, quod in nostra Curia regia unus nobilis Miles & duo Milites, Majorum officio, seu hospitii Magisterio, illustrentur. Inter hos vero unum nobilem Militem fore congruit evidenter: quia cum quædam ex eis, quæ expedienda istorum incumbunt officio, sint magnifica & majora, exercentis officium statum exigunt celsiorem. Expedit etiam

qui duo Milites adjungantur.

A etiam duos eſſe Milites; decoratoꝛ officio memoꝛato. Quia eum frequenter propter multa contingere poſſis, unum ea ex, cui ſervicndi continue neceſſitas imponitur, ob neceſſitatem vel aliaꝛ quomodocumque cabeſſes (convenit ut) per præſectorem & remuneotem officia

& ejus impedimenta ſuppleant.

valeant adimplesi, nec abſens habeat alteri committe-re viece ſuaꝛ: nam tanta & talia non debent per alli-quem eapediri, niſi pes unum ea iis, quos ob eoꝛum ſingulaseм ioduſtriam, caplosatis coꝛum fide & gravitate, ad hujuſmodi officit magnitudiacm adhi-bemus. Præſati autem Miliues dicto Nobili obtempe-rabuot in iis, quæ conccruunt cotum officia, per um-nia ut Majori.

Illi incumbit cura cibaꝛum;

10 Horum quidem officio iajunguntur officia, quæ ſequuntus. Major-domus namque ſeu Magiſter-hoſpitii, ſervicas ſecundum voluntatem ooſtram, quam ſcire dic qualibes teneatur, pro perſoua aoſtia cibaria faciat præparasi; ſitque ſolicitus cum effectu, quod dicta cibaria & alia in noſtro palatio miniſtranda, ſint hora congrua præparata. Faciat etiam nobis

* an ducentibus?

* ad menſam inferendo-rum?

B mandatibus adjungendis, ad menſam eapediri. Et cum ad menſam eſimus pronimc ac-ceſſuri, ſuſcipere non differat noſtrom juſſum, per quem, quas perſonaꝛ, & quo ordine in noſtra menſa ſedere debeans, imponatur. Coꝛam Nobis etiam, euntibus cauſa comedeudi ad palatium & redeuntibus, incedere seneatur; vadatque ad coquinam cum ooo Servieute armoꝛum *a* & ooſtiir Scutiferir, *b* ad defe-reudum eibaria depuratie.

a b

miſcua præguſtandi

11 Et ut omoie occaſio miſceodi ooxium lu noſtris cibariir cuicumque factoooſo homioi auferatur, eum ſuprema diligentia per præmiſſos, non tantom peoba-tę fidelisatir intuitu, noſtræ vitæ pericula evitantes, imo etiam vitæ propriæ periculum immincie non mo-dicum coacctucutes; & oi, ſi præfata perniciosa mia-tio ſicret a qtocumque, tanti facinoꝛis iafamia macu-

quod nicmo facias Camerlengo;

lato, valeret diſcerai, aatcquam dicta cibaria ad noſtram menſam petvenireat; volumus & jubemoꝛ, us dictur Major-domus ſeu Magiſter hoſpitii ante omaia ia coquina, a Coquinatiis ac Emptoribus & Sub-emptosibus (aliquid) ferculoꝛum omnium, quæ nobis ſunt defereuda, diligenter faciat deguſtari; & dein-de ipſe idem Major-domus ſive Magiſter-hoſpitii de eiſdem cibariis guſtum ibidem facere non omittat: de-mumque Camerlengo vel Scutifero-cameræ, ſi ibi

C dum.

12 Ipſe autem Major-domus rediens de coquina ſeqoatur Scutiferor cibaria defereutes: quos quidem

idque ad ſingula fercula,

dictus Serviear-armoꝛum aotecedat: idemqoe Major-domus diebus feſtivit atque convivis ſubſcripeit ſcuſel-lum noſtram deferat, & ſumpto goſtu coram nobis ap-ponat: etſi ulira ſcuiellam quam ipſe portavit nulla alia ſit, sunc etiam iaciſorium vel tociſoriur, coram nobis prlmittus ſumpto guſtu, & dato illt ſeu illis, qui ipſum vel ipſos ciſorios portaverias, ponere non omit-tas: ſi auiem alia ſcutella ſoerit quam ſua poſita, ni-hil aliud ponere teneatus. Et hoc ab eo fieri volumus in quolibet cibario, quod in noſtra comeſtione defereu-dom & apponendum fuerit coram nobis: & in caſu quo aliquod ferculum ad nos eſſet defeseudum per uoam perſonam tantum, illam eſſe volumus Majorem-do-mur ſive Magiſtrum-hoſpitii ſoprædictum, qui illud deferat & apponas coram nobis, per eum facto guſtu.

prius autem] degustari eos faciat a Botellario.

13 Etiam volumus quod noſtro Botellerio ſive Sub-botellerio, de paoe & vino & aliis, quæ io noſtram men-ſam ea ſuo officio miniſtrandi eauſa pro oobis, de illis, antequam nobis in meuſam vel alias miniſtreatur, cu-ret dare guſtum, & ipſemet deguſtet; pacti modo &

Camerlengo vel Scutifero-cameræ, ſi ibi præſeat fuerit D loco Camerlengi, det poſtea ad deguſtandum. Habe-at etiam nobis comedentibus per palatium incedere, & providere, ut ſit victualium nec non aliarum rerum e-aubcrantia, conveaiens Regiæ majeſtati; & ut ordo

Idem circa cum ſervit.

debitus in palatio circa omnia obſervetur: & ſi defe-ctum videat quoquo modo, deficienter corripiat, mo-dis congruis obſervatis. Prædictos vero Majos-domur ſervient virgam deferae, tamquam ſigoum indicans præcipiendi auctositatem, ſervicndi exercitio con-gruentem. Per ipſum inſuper nobis adminiſtretur pa-nis & alia cibaria menſæ, ad officium Apothecarii vel Fructerii pertinentia, ſi aliquo caſu ultra menſam e-medere nos contingat.

ſigoum poteſtatis,

14 Unde, ſervitia prædicta per Majoser-domus ſic-ri diſponentes, ſtatuimus, quod in feſtis Paſchæ, & Pentecoſter, ac Nativitatis Domini, necnon S. Annæ ſi Majorieir ſimus, c & Exaltationir S. Crucis ſi Perpi-niani ſimur, ac quotieſcumque ſolcnne convivium fa-ciemus, ſerviat Nobilis Major-domor, aliis Majoribus-domus ſibi etiam ſociatis, ut ſic præfatorum dierum ſublimitas decenter, ſalia Majoris-domur ſeevientis aſ-ſiſtentia, decoretur: ſi vero quandoque coatingat di-ctis diebur Nobilem Majorem-domur abeſſe, vel adeſ-ſe & impeditum ſore caſu aliquo accidente; tunc ſer-viat ille, Major-domus, qui prius ad dictum officium fuerit convocatus, altero Milite Majore domus ſibi et-iam ſociato: quibur diebur prædictor miniſtros, de coquina cum cibariis redeuntes, ut præmittitur, duo Servienter armorum antecedant.

majoribus feſtis duplicantur miniſtri a c

servientes b

E

15 In ceteris autem diebus continue ſervire tenea-tur uour ex dictis duobus Militibur, videlicet ille qui prius adeptur fuerit ex dictis Militibur officium ſæpe dictum: quo abſeote vel præſeote & impedito ſervise caſu aliquo accidente, ſervire habeas alter Miles. Quem ordinem iales eoſdem Milites ideo obſervamus, quia debeos pares in titulir, conſideratione tantum temporis antcire. Si tameo in prædictir ceteris diebus non ſolennibus velit ſervire dictur Nobilis, hoc facere valeat quandocumque, & ſibi eedere habeat ille ex dictis Militibus, quem ſecundum prædicta ſervire alior oporserit: nec putet ille Miles honori ſuo aliquid eſſe detractum, eum inferior gradus merium ſuperiorie agnoſcere seneatur. Si vero dictos duos Milites ab-eſſe, vel adeſſe & impeditos ſervire fore contingeret quandocumque, dicto Nobili Majori-domur, præ-ſenti & non impedito, ſervieadi etiam dictis ce-teris diebus non ſoleouibur neceſſitas imponitur hoc

Servitium Militis cum quis ordinarie debet?

F edicto.

16 Saac volumus quod quando in palatio manus paoperum in meſa eaſteatium d ableuemus, ſoſtru-cti diviois actibur & doctrinis; aqua & alia ad hoc ne-ceſſaria nobis debeans mioiſtreri per Majorer domur, prærogetiva honoris Nobili Majori-domus, & poſt eum illi Miliſi, qui prius admiſſus fuerit ad officium antedi-ctum, ut congruit, obſervata.

d quomodo aqua manibus fiunda?

17 Denique jubemus, quod illis, qui de domo noſtra exiſtunt, per Majorem-domus ſervieatem recedendi licentia tribuatur (nam ipſe, qualitatem & quantita-tem ſervitiorum cum cuta meditendo, poteris coo-grue arbitrari, quibus dictæ licentiæ ſint concedendę) aliur vero Major-domur non ſerviens licentiar e dare non valeat ullo modo, aiſi Nobilis Major-domus, qui non ſerviens prædictas licentiar poſſit dare, vocato ta-men alio ſervieate, ut per ejus conſilium ſciat, an ſint multum neceſſarii lo ſervitiis Cæſaræ illi, qui præfatas li-centias poſtulabunt. Nolumus tamen, quod ſubjectir regimini Cameshiogorum, vel Cancellarii, vel Ma-giſtri rationalis per aliquem Majorem-domur recedeo-di licentiæ tribuantus, aec alicui, qui (de) noſtro ſit

Majori domus ſubſint omnes domeſtici, quod licentias petendo, e

Preter eos qui Camerlingo

Confi-

A Consilio vel officio Secretarii illustreatus: nam nostræ tantum Majestati talem licentiam Consiliariorum, vel Secreteriorum meritò retinemus. Præterea per dictos Majores-domus licentiæ abstrahendi penem, & vinum, & carnes, & alia cibaria de nostra Curia, secundum quod eis videbitur rationabile, tribuantur.

vel Cancellario substituti:

eidem teneantur illi concessa reddere,

18 Vecum, quia in administrationis Officialium nostrorum discutiende cattuc, Majoris-domus officium agitatur; expedit per quosdam Officiales nostræ Curiæ, videlicet Emptores victualium, & Apothecarium, ac Zemblerium, tantum pro sumptibus, ob necessitates f Zemblis nostris congruas peragendis, nec non & Civaderium, & Falconerium illum, qui emerit necessaria avibus nostris, administrationis suæ rationem reddi, & per Majorem-domus cum Scriptore rationis eamdem discuti, & audiri; ut sic bonorum fidelitas cum laudis encomio eluceſcat, & malorum effræate voracitas evaneſcat. Sed unum Milnem Majorem-domus, saltem semel in septimana, cum dicto Scriptore rationis adesse oporteat in hoc actu; ut sic administrationis ratio, quæ tot, ac tantis varietatibus implicatur, melius duorum judicio comprobetur. Quando autem assistit eriam in dicto actu Nobilis Major-domus, ejusdem committimus voluntati; necessitatem vero sibi in hoc nullatenus imponimus, suo gradui deferentes: quia ille actus, licet laudabilis censeatur, tamen est sæpissime tædiosus.

f

B

qui cum adjutore suo vigilabit generali,

19 Quin imo omnes Majores-domus provideant diligenter, quod per Officiales boteleriæ, & coquinæ bene omnia impensa suis officiis peragantur; & quod per Officiales g repositis bene fiant illa injuncta eorum officiis, quæ ad servitia palatii diriguntur: & quod in Serviente-armorum, deputatum ad assignandum hospitia, ac Folrerium, & ejus coadjutorem, quibus præsint, ja agendis ratione sui officii extra nostrum hospitium bene agantur, quæ ex suis officiis sunt fieri ordinata. Et ut idem Majores-domus hanc provisionem melius valeant adimplere, teneant transcripta Ordinationum disponentium, quæ servitium palatii, & assignationem hospitiorum, & Folreriæ concernentia, prædictorum officiis injunguntur.

g

& eorum loges servitas tenebit,

eidem subsunt quomodocumque admissi in aulam

20 Porro consuetudo egregia introducit, quod in omnibus existentibus de nostra domo, vel Reginæ, occasionibus familiaribus, vel sequacibus eorumdem, sive sint de regno nostro, vel alis terris nostris, præmissum officium habeat quemcumque jurisdictionalem legitime potestatem: quam quidem consuetudinem concernentes, per hoc præsens edictum notum facimus universis, quod quicumque existens de regno nostro, aut alis terris nostris, aut existens extraneus (ut est dictum) receptus fuerit de domo nostra, vel Reginæ, intelligat ipso facto receptionis præfatæ se subjecisse prædictorum Majorum-domus omni jurisdictionali legitimæ potestati; atque omni franquisiæ *b* sive privilegio alicujus loci se removisse; in quantum præfatos Majores-domus in aliquo impedire posset, ne secundum leges, vel consuetudines terræ per nos approbatas debite procederent: cum hoc dictæ receptioni inesse intendamus, quamvis de hoc in recipiendo nulla mentio fuerit habita quoquomodo. Unde prædictam jurisdictionalem legitimam potestatem exponentes statuimus, quod sæpe dicti Majores-domus omnium civilium & criminalium causarum cognitionem habeant, ut eorum, quæ subjicienus, series explicabit.

C

b

in civilibus & criminalibus:

aliter est mea parva,

21 Omnium quidem parvarum causarum civilium & criminalium cognitio, per omnes simul, vel per duos ex iis in solidum, præsentes, vel præsentem, prius per actorum, vel accusatorum qualemcumque instantiam requisitos, vel requisitum, seu quibus vel crimium commissorum denuntiatio prius facta exterit, seu quibus, vel cui per Nos, aut per nostrum Cancellarium, vel Vicecancellarium, in ipsius tamen Cancellarii absentia, vel Auditores nostros, ei remissa fuerit supplicatio de dictis causis facta, debeant expediri.

aliter est mea parva?

22 Magnarum autem causarum civilium, & criminalium cognitio fieri debeat per Nobilem Majorem-domus, & unum ex Militibus, qui prius adeptus fuerit officium emendictum. Per hos quidem duos fiat cognitio: si (vero) omnes Majores-domus sint præsentes, tunc quidem de dictis causis fiet requisitio per actoris, vel accusatoris instantiam qualemcumque, vel quando fiet denuntiatio criminum commissorum, vel quando per Nos, aut Cancellarium, vel Vicecancellarium (ut est dictum) vel per Auditores nostros remitteturei supplicatio de iis facta. Si autem tunc unus ex Majoribus-domus tantum absit, per reliquos duos præsentes fiat cognitio memorata; si vero tunc duo de Majoribus-domus absint, per unum præsentem non possit fieri cognitio prælibata. Quia cum magna causis vertatur periculum majus, quam in aliis, ibi cautius est agendum; nisi quando ille unus præsens esset Nobilis Major-domus: nam per eum tunc præsentem, alis duobus Majoribus-domus, absentibus, fieri valeat magnarum causarum cognitio sæpedicta.

quæ causa magna, quæ parva?

23 His addimus utiliter providentes, quod Majores-domus, assistente nostro Vice cancellario, & in ejus absentia uno ex Auditoribus Doctore, quem voluerint Assessore, cognoscentes de magnis, vel parvis causis civilibus, aut criminalibus, in principiis causæ adesse oporteat, & in fine. Principium autem causæ non dicimus esse, donec actori, vel accusatori reus responderit prout decet; vel ubi in causæ criminali, non accusando, sed aliter procedituri; donec confessiones exceptæ fuerint delatorum: finem vero causæ dicimus esse probationem sequentis diffinitivæ, quam per eos Majores-domus, assistente dicto Assessore, proferri præcipimus, sic ut per alium partibus valeat in judicio recitari: adjicientes etiam, quod pro eisdem Majores-domus, assistente præfato Assessore, sententia interlocutoria proferantur: in aliis autem extendis eos adesse non oporteat, sed possint idem Majores-domus alicui idoneo, peritiam juris habenti, committere vices suas: qui sine alterius assistentia procedere valeat in eisdem prædictis; adjicientes, quod quoties præfati Majores domus vel alter eorum ratione sui Scriptore indigebunt, unum ex Notariis nostræ Cancellariæ assumere non omittant,

diffinitiva quæ & quatenus dicatur, & quando.

D

E

F

24 Quoniam vero verborum præmissorum declarationem annectimus, istius edicti sensum clariorem efficere cupientes; unde præsentes Majores-domus dicimus esse illos, qui nos sequentes essent in loco, ubi essimus vel ejus pertinentiis, nostris actibus præparati. Non est etiam ignorandum, quod intelligimus magnas causas criminales esse illas, quæ, de juris consuetudine, seu nostra ordinatione, pœnam inferunt mortis, vel membri abscissionis, vel perpetui exilii, & publicis criminibus propouuntur; paeves vero causas esse ipsas, quæ de aliis criminibus egitantur: nec non magnas civiles fore illas, quæ sunt de quantitate quingentarum librarum Bezeminensium, vel Majoricensium, aut de te, quem valere præsentes libras, vel plus asseritur per actorem: ceterae autem causas civiles dicimus fore parvas, imponentes actori necessitatem exprimendi, in supplicatione, vel querimonia, aut libello, quantum esse rei pretium æstimabit; ut ea hoc, qui cognoscere debent, secundum prædictorum seriem discernant. Idem etiam generaliter volumus observari, si petatur factum, vel

Quænam censenda Servientes præsentes?

A vel aliquid aliud, cujus pretium æstimari valeat ullo modo.

An ipſis quid Regi reſervetur?

25 Congruum autem fore ſancimus, ut ſententiam aliquam, infligentem ultimum ſupplicium, vel abſciſſionem membrorum, aut exilium, vel privationem officii, vel beneficii noſtræ domus, Majores domus non proferant contra aliquem ex Baronibus, vel ex Militibus aut ex Scutiferis, vel ex Secretariis aurea Vaeſtis, vel ex Servientibus armorum aut ex Conſiliariis, abſque noſtro conſilio, & conſenſu: hoc eamque æquiſſimo diſponimus, prædictorum ſtatui deferentes, & ſeveritatem dictarum ſententiarum etiam concernentes.

quid ſerus. dum in caſu ſit eorum qui Camerlingo ſubſunt,

26 Quandocumque vero cauſa aliqua civilis, aut criminalis, contra aliquem ex ſubjectis Camerlingo cum officio dirigatur; Majores-domus cognoſcentes in principio cauſæ, & in fine debeant unus ex Camerlingis aſſiſtentiam adhibere: præcaventes etiam, quod nullum ex Scutiferis noſtræ Cameræ, abſque fugæ meſu ſeu rationabili præſumptione ipſius fugæ, capiant, capive faciant, noſtræ Majeſtatis ſcientia & conſenſu præmiſſis: cum hoc privilegium ex conſortio familiaris ſervitii, ad quod admiſſi ſunt, merito habere mereantur. Si autem in cauſa criminali, vel civili contra aliquem ex ſubjectis Cancellarii officio procedatur; Majores-domus cognoſcentes, in cauſæ principio & in fine, Cancellarii, vel eo abſente, aut impedito, Vice-cancellarii aſſiſtentiam habeant adhibere.

vel Cancellarii,

B

quæ Magiſtri rationis,

27 Sed ſi contra aliquem ex ſubjectis Magiſtri rationalis officio aliqua cauſa civilis aut criminalis dirigatur; Majores-domus cognoſcentes annectere, in cauſæ principio ac in fine, Magiſtri rationis hiſ aſſiſtentiam teneantur. Si autem cauſa aliqua exilis vel criminalis contra aliquem de domo Reginæ exiſtentem dirigi cognoſcatur; Majores-domus cognoſcentes, in cauſæ principio & in fine, unius ex Majoribus-domus Reginæ aſſiſtentiam habeant adhibere: eademque diſpoſitionis obſervari, ſi contra aliquem ex familiaribus vel ſequacibus præmiſſorum cauſa aliqua dirigatur: cauſæ vero principii atque finis declarationem ſupradiſpoſita clariſſime atteſtantur. Quando vero contingeret Majoris-domus aliquem ex noſtris domeſticis pecuniariter ultra *i* quitationem condamnare; Theſaurario ipſam condemnationem debeant ſeſerare, ac per eum illam executioni demandare.

cui ſolvendo multa?

i

C

contra Camerlingos tamen non procedatur, niſi ex commiſſione Regis.

28 Plane ſubjiciendum credimus expedire, quod Majoret-domus, vel quivis alius, contra aliquem ex Camerlingis, in quacunque magna vel parva cauſa, civili vel criminali, non procedat, niſi eis per nos ſpecialiter committatur: nam noſtri Camerlingi tali immunitate digni ſunt, quia militia decorantur, & Conſiliariorum noſtrorum numero adſcribuntur, & noſtræ perſonæ familiari aſſiſtentia illuſtrantur.

Præſtet criminoſus capiendi dare Magiſtro-domus,

29 Volentes quoque criminoſorum fugæ periculo providere, adjicimus, quod ubicunque de criminoſis noſtræ Curiæ conſtiterit, cujuſcunque ſtatus vel officii ſive gradus, fuga ſit dubitandum; unuſquiſque Major-domus poſſit capere criminoſum, licet etiam in cauſa talis criminoſi non poſſet procedere abſolute. Ultra etiam juriſdictionem ſupra expoſitam, in qua non decet niſi judicialiter procedere, unicuique eorum poteſtatem ad quitationem alicujus temporis, ſecundum quod factum hoc caperet, cumdemnandi, & ſuſpendendi ab officio, & etiam cauſa correctionis, capiendi tribuimus per præſentem; ſi tamen hoc defectu, vel culpa præcedente, viderint aapedire. Quam poteſtatem extendi volumus in omnibus qui de noſtra fuerint familia, Camerlingis vel Camerario aut Magiſtro rationis noſtro minime ſubjectis. Nec eſt noſtræ voluntatis, ut prænominati ſuſpitione ſuſpiciantur in Militibus, nec in Scutiferis noſtris, nec etiam ultra juris formam, cauſa correctionis præfatæ, aliquem ex Baronibus, qui ſacræ Domus noſtræ eſſe meruerunt, capiant, nobis inconſultis & neſcientibus. Prædictas autem extrajudiciales condemnationes unuſquiſque eorum, qui eas fecerit remittere poſſit, ut ſibi expediens videbitur. Nobilis vero, eſto quod ipſe non ſuſtinerit prædictas condemnationes, informatus de primitus de cauſa cum illo, qui eas fecerit, remittere valeant pro optatu culpæ vel defectu ſemper attento.

D

non tamen circa quæ libet;

30 Caterum unnectimus obviare periculis cupientes, ut ab omnibus Officialibus botellariæ, & coquinæ, & ab illo, qui officium piſtoris exercebit, noſtro Piſture abſente vel impedito: & a Mareſcallo & Civadero & illis de ſtabulis, tam domeſticis quam logaderis *k*, & a Falconerio ac canum-Cuſtode, Nobilis Major-domus, aut alius Major-domus ſet vicis faciens, homagium juramento ſubnixum recipiant; quod, quantum poterunt atque ſcient, curabunt omnia pericula (cavere) noſtræ perſonæ poſſibilia contingere, ea hic rebus, quæ per eos exercentes ſua officia reſcebuntur; quæ etiam pericula, ad ipſorum notitiam perveniencia, nullo modo Nobilis differant reſerare vel Majoribus-domus, ſi Nobis ſine mora dicere commode non valerent. Et etiam a noſtro Alguezirio *l* & Procuratore fiſcali noſtræ domus ac Nunciis-virgæ *m*, in agendis per eos in officio Alguezirii, juramentum tantum, do fideliter regendo, recipere non omittant; & quod non fecerunt nec ſcient aliquid, quod prædictis præmiſſis efficacitet obſervandis obſtare aliquatenus dignoſcatur. Ab his autem diſpoſitis exceptione idonea ſubduncuntur illi Officiales botellariæ & coquinæ, qui ratione ſuorum officiorum Nobis immediate facere homagia compellantur.

Omnes tenti reſcellere ad homagia k

Juramentum Majoribus Regi præſtandum l

m

E

excepti qui immediate id facient n

ſint ſuſſi ipſi Majores-domus o

31 Poſtremo adjicimus, ut omnes Majores-domus Nobis homagium, juramenti præſidio roborantes facientes, promittere ſint adſtricti, quod, quantum poterunt atque ſcient, evitabunt omnia pericula, quæ noſtræ perſonæ eſſent poſſibilia evenire; quod etiam pericula imminentia, ad ipſorum notitiam perveniencia quoquomodo, Nobis celeriter reſerabunt, & non fecerunt nec facient aliquid, quod dictæ præmiſſi inviolabiliter obſervandis valeat obviare. Ipſi quoque omnes Majores-domus Nobis per juramentum tantum promittere teneantur, quod bene & fideliter eorum officium exercebunt. Et cum, juxta noſtram Regiam ordinationem de Conſiliariis, Majores-domus ſeu Magiſtri-huſpitii Conſiliarii noſtri cenſeantur; volumus quod juramentum, in dicta ordinatione ordinatum, præfati Majores-domus ſeu Magiſtri-huſpitii noſtri Nobis faciant cum effectu.

F

ANNOTATA D. P.

u Servientes armorum, *Gallice* Sergens d'asmes, *cum maſſis ſeu clavis argenteis Principem præcedere, eique aſſiſtere ſolent: quorum officium pluribus vide apud Cangium. An diverſi ab iis, quos ſupra ſimpliciter Milites dixit? Non videtur: alias ipſis propria ſua Rubrica competeret.*

b Scutiferi *Gallice* Eſcuyers, *proximus infra* Milites, *id eſt*, Equites ſeu Cavalerius *gradu: ſupra hos autem ſunt* Milites nobiles, *quos* Equites auratos, *ſive* torquatos *poſſis æſtimare.*

c *Hinc intellige feſta hæc, ipſis reſpective in locis ſolenniſſima eſſa, & Paſchatis ac Penteceſtæ aqualia. Eſt autem* Perpinianum, *alias* Papyrianum, *Ruſcinonenſis Comitatus Caput, nunc etiam Elnenſis Epiſcopi Sedes.*

d *Laudabili profecto Regum eo tempore mos, imitantium in eo S. Ludovicum, eorum pauperum manus lavare ſolitum, quos habituros eras convivas ſtatim*

dico

A *duobus*; *& quidem ad numerum centum viginti*.

c *Licentiam intelligo recedendi a curia ad tempus, & efficinat tantisper committendi substituti.*

f Zembla *infra* num. *Rubr.* 27. *intelligetur esse* Sanmarius, *id est, immundum sarcinarium*, unde Zemblerius, *qui animalia curat: sed hac aliaque suo loco proprio occurrent, ut* Civaderius, Folresius *hic nihil attinet anticipate declarare.*

g Repositum ex num. 5. *supra intelligitur, idem esse quod* Camera; *& quidem secretior, Gallice* Cabinet.

h Franchire, *Franquire*, a Franco *liber, immunem facere, unde* Franchisia *immunitas.*

i Quitatio, *solutio* (a quyten, *solvere*) *in hisce legibus sæpe idem est, quod stipendium, ut infra variis locis patebit.*

k Logaderios *intellige* Locatarios, *qui locatam in aula habitationem tenent, eoque eximuntur a jurisdictione magistratus civilis: nisi malis intelligere* Loqueríos, *de quibus Ry. alt. p. 8. qui suam, vel suorum jumentorum operam locant ejus rei profecto Zemblerio, aut subzemblerio.*

l *De* Alguezitio, *id est Satellitio, seu carceris Præfecto, agit Ry. 24.*

B m *Scriptum erat & hic, & num. 150. ac 155.* Supportariis: *sed verbo hoc tranſixo, seu delete, suprascriptum, minoris ubique alterius formæ, sed non minoris veteris characterе (ut appareat correctionem antiquitus factam, dum liber publicandus relegeretur) notior ungar: quod infra n. 155. & alias recte scripsum* Nuntior Virgæ.

De Scutiferis, potum nobis ministrantibus. R. 11.

Quatuor hos esse determinat:

SI illa quæ noſtro Regali prælatio incumbunt officia, ſingulis ſeu certis perſonis committimus peragenda, ut rectiori cautu valeant conſummari; tanto magis noſtrum decet Regale faſtigium, ut ſpeciali cura circa (ea) curemur attendam, quæ noſtram videntur concernere Majeſtatem; & tales noſtro conſpectui aſſiſtentes præ aliis eligere, qui non ſolum aſpectu decore præfulgeant, imo morum & geneſis prærogativa decorentur, ut mens noſtra in eorum præſentia lætantius conquieſcat.

quorum primus Nobilis:

32 Hac igitur noſtra Conſtitutione perpetua ducimus ſtatuendum, ut tres vel quatuor Scutiferi, aſpectu decori, moribus & genere Militari inſigniti, eligantur pro potu in menſa & aliis noſtræ Celſitudini miniſtrando: quorum unum de nobili genere ſeu Baronia volumus aſſumendum, non tamen Militiæ cingulo circumfuſum. Qui Nobilis, quoties præſens fuerit & commode fieri poterit, aquam, præguſtu de ipſa prius facto, Nobis præbeat ad lavandum; & vinum præbere noverit ad bibendum, præguſtu de ipſo nullo modo prætermiſſo: ut, quia in ſalute noſtra ſubditorum ſalutem cupimus conſervari, ipſam a nocivis intactam valeamus præſervare.

modum Militi,

C

aquam & vinum Regi prægustet,

alii tres vasa curent,

33 Ceteri vero tres, antedicto Nobili excluſo; omnia vaſa, quæ ad potum in menſa noſtra Regia fore ordinata dignoſcuntur, hora decenti a noſtra botelleria portent, & menſæ noſtræ apponere ad ſe pertinere non ignorent; præcaventes diligenter & attente, quod dicta vaſa munda, & ab immundis ſæpius apponantur ac recenſita, ſic quod nulla poſſint perpendi noſtris oculis abhorrenda: & præmiſſa omnia hora congrua ad botelleriam reducere non poſtponant: quæ omnia fienda volumus per antiquiorem in gradu ſupratacto. Nebulas a vero & alia, quæ per Botellerium ſunt procuranda in menſa ante Nos, antiquior in dicto officio præſens poſt Servientem, guſtatas per ipſum Botellerium & Scutiferum, ponere non omittat.

ut mundis ſubservantur.

d

34 Nobili vero prædicto vel abſente vel aliter propterea ſervitium non facente, alii curent diligentes adimplere quod prædictus Nobilis facturus exiſtebat, unius quiſque in ſuo ordine, prout in dicto officio fuerit præſumptus; de his etiam quæ ad ipſos ex eorum officio pertinent, tam in præſentia quam in abſentia prædicti Nobilis, nihil omittendo. Si vero aliquo caſu evenirent, quod nullus de Scutiferis noſtris, ad cuidendum *b* eorum nobis deſtinatis, præſens eſſet; tunc unus iſtorum qui potus eorum habent, qui antiquior erit in officio poſt illum qui tunc Nobis vinum miniſtrabit, officium prædictorum abſentium ſibi aſſumat faciendum. Illum vero qui tunc Nobis vinum miniſtrabit, nolumus ejus officium, pro alio aſſumendo, relinquere imperfectum; quod quidem in omnibus ſubſcriptis ordinibus volumus obſervari. Si autem omnes illi, qui Nobis ſcutellam deſerunt, deficerent; eo caſu ille qui ſuperexit in officio potus antedicti, officium ſcutellæ prædictorum abſentium noſcat ſibi peragendum; niſi tunc ultra ſervientes in officio cuidendi & ciſtoria e portandi aliquis ſupereſſet; quo caſu ipſos iſtis de potu volumus nulteferri. Et idem ſtatuimus obſervandum, ſi omnes abſentes aſſiſtant ad portandum ciſtoria ordinati; videlicet quod qui de ſervitio potus ſuperexit, poſt illum qui tunc miniſtrabit, ille officium ciſtoriæ curet peragendum: & hoc volumus eſſe, niſi tunc aliqui de officio cuidendi & ſcutellæ deſerendæ; præter illos qui tunc ſervirent, ſupereſſent; quo caſu ſuo ordine prædictis de potu dicimus præferendos.

primisque vicis dum opus fuerit.

b eos etiam eorum qui scutellam deferunt.

e aut ciſtoria,

E

35 In præmiſſis vero gradibus ſuperius ordinatis ita ducimus providendum, quod nuoſquiſque aliena officia (ut eſt dictum) exercendo, ordinem prioritatis ſuæ *d* matriculæ, ne ſi proprium exerceret officium, attentius ſtudeat obſervare. Porro ſi in duobus officiis deficerent ſervientes, & de iſto tot ſupereſſent quod poſſent dictis duobus officiis providere, juxta per Nos ſuperius conſtituta, iſtorum noviquior ad faciendum nobilius officium admittatur; quia cuidere reputamus poſt illud ferre ſcutellam & poſt ciſtoria.

formato cuiusque ordine d

d

præfatus Botellerius,

36 Præfatos vero Scutiferos omnibus de botelleria in his quæ ad eorum officium pertinent, præeſſe volumus & mandamus, & ipſi obedire non differant in præmiſſis. Salvo tamen, quod ſi velleut aliquem extrahere de Regio ſpitio, in his obedire minime tenentur. Ipſi vero non ſolum in juriſdictione, ut ceteri familiares, noſtris Majoribus-domus ſubſint; ſed immediate ratione eorum officii iis obedire teneantur. Sacramentum vero fidelitatis & homagii Nobis præbeant ore & manibus commendatum, quod non ſolum ſalutem noſtram illæſam pro poſſe obſervabunt, imo quantum poterunt eidem contrarium effugabunt: & ſi eorum notitiæ talia evenirent, Nobis protinus notificabunt; & quod nihil fecerunt, neque in futurum facient, quo minus valeant (prædicti) obſervare.

ſubſint Majoribus-domus.

F

ANNOTATA D. P.

a Nebula, *Hiſpanis* Nivem *ſignificat*; *tum autem hic agatur de re ad potum pertinente, Nives autem in calidioribus regionibus pertinent ad delitias potus: eas potius hic intelliges, quam ſcribilita, ſeu tenuiſſimes panis orbiculos vulgo* oblatas, *Gallice* obliet, *qua etiam nebularum nomine veniunt, ut videre eſt in Gloſſario Cangii: & hoc ſenſu infra uſurpantur num. 40.*

b Cuida *Hiſpanis* cura, unde cuidar, curare: *Franci etiam* Cuider *dicunt: ſed ipſis idem valet quod opinari. Hic vero videtur* cuidere *eſſe 3. Conjugationis, & ſignificat* ſatagere, *ſeu ſolicite intendere rebus agendis.*

A c *De cibariis, id eſt, cibibus ſeu quadris inferendis vide infra* ℞. 56.

d Matriculam *videt, non ſolum in eccleſia, ſed etiam in aula, eſſe ſeriem ſeu Catalogum officialium adſcriptorum.*

De Botelleriâ (a) majori & Speciali aulæ noſtræ Regalis, & Subbotellerio ℞. II.

ad hujus officium recte definiendâ ordinatur,

ILla merito officia perfectius ſuo ordine peraguntur, quæ ſingulis ſeu certis perſonis committuntur peragenda: eam ſicet unum corpus diverſis membris adorneiur, ſingulis tamen præmiſſorum certum & limitatum officium coaptatur; & ſic indecorum in corpore humano reputatur, ut alterum membrum alterius ſungatur officio: itaq; nimium noxium ſimulque turpiſſimum æſtimatur, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa.

37 Cupientes igitur ſingula officia in noſtro palatio Regio cum maturo & digeſto conſilio inſtituta, B ac in poſterum prout optimum fuerit facienda, recti tramitis curſu prævio, conſummari; & oc aliquis officio botelleriæ noſtræ inſtitutus, inaoi quidam velamine, quid agere debeat ignorantiam valeat allegare; quæ ad ejus curam pertinere dignoſcuntur præſcoti Conſtitutionoc ſeu Ordiuatione fieri volumus

ut ipſe ſciam, æquè. manifeſta,

38 Hac igitur generali Conſtitutione noſtra, perpetuis duratura temporibus, ducimos ordinandum, quod aliqua bona perſona, morum honeſtate & fidelitate præfulgens, prædicto per Nos officio deputetur, noſtru arbitrio eligenda; quæ aquæ & vinis oris noſtri cuſtodiam habeat diligentem: & ipſam aquam atque vinum munde & io poculis & mappis ſeu manutergiis ſinceris & mundis noſtro Scutifero, vinum Nobis miniſtrandi deſtinato, ſubminiſtret: panem veso Scutifero coram nobis ſcindenti tradere non omittat; nec non ille, qui menſæ noſtræ Regiæ præeminentia honoris ſedeotibus mioiſtrabit, Vaſa etiam ad potum noſtrum deputata, in abſentia Scutiferorum, qoi hoc facere

præguſtatis prius fingulis, debeot, ad locum ubi çomedemus ſeu potabimus deferre non ommittat.

39 Et quia io Nobis oegligere non debemus ſalutem obſervare, qui ſubjectos ooſtros quantum Dominus ſinit io pace & ſalute confovemus; volumus quod quoties prædictus Botellerius prædicto Scutifero noſtro C prædicta pro potu noſtro miniſtrabit, toties de prædictis aqua & vino, ſeparatim vel mixtim, non omittat prægustare: ut ſi ibidem aqua nociva (quod Deus avertat) exiſteret, valeamus evitare & ſalutem ad commodum ſubjectorum cooſervare. Nec immemor exiſtat, imo eaute præcaveat & attente; ne aliquem, ad quem ex officio minime pertineat, & maxime extraneum, repoſitorio ſeu *b* dreſſatorio (quod in proximiori loco meoſæ, quo fieri poterit bouo modo, eſſe volumus) panis, vini & aquæ Nobis in meoſa (apponeodorum) ſinat uppropinquare vel eorum aliquid quoquomodo pertractare; vaſaque ooſtra aurea & argentea, vel alia ad potum noſtrum ordinata, pro prædictis aſſignata, munda & oitida ebnſervare non poſtponat, ſic quod non ſit aliquid horridum quod oculos noſtræ poſſit offendere Majeſtatis, ſi condignam voluerit effugere ultionem. Quæ quidem vaſa aurea & argentea & alia, pro ooſtro potu prædicto ordinata, a

b ad ipſum extraneus accedat, ne vaſa ſervet,

curet melius ea eus in pace & bono. Camerlengis noſtris eum inventario recognoſcat ſe tenere.

40 Volumus etiam ipſum non ignorare, ejus curæ pertinere, panes & vioa emere copioſe, quæ in noſtra domo ſeu curia expenderentur, prout ejus diſcretio ooverit faciendum. Et quia tanto melius ſanitas in quocumque conſervatur, quanto melioribus cibariis enutritur; ſit ſolicitus & attentus, quod meliora quæ invenire poterunt procurare noo omittat: cum dignum extimemus uſum noſtrum Regiam talia habere meliora. Volentes tamen quod quoticot vinum aut panis in noſtra botelleria ita deteriorari contigerit D quod convenientes non eſſent noſtris domeſticis ad ponendum; idem Botellerius eleemoſynæ ooſtræ curet eum diligentiæ protinus aſſignare. Quando vero Nos itinerare contingit, & in loco, in quo noſtram recipiendam refectionem duxerimus, panis vel vinum aliqualiter remaneret, elecmoſynariis, ibi ſtatim pec eos Chriſti pauperibus erogandum, diſtribui per eumdem Botellerium volumus ſpecialiter & jubemus. Curam etiam habeat diligentem, uno cum Flaquerio ſeu Piſtore, de artocreis ſeu paſtillis & nebulis e ſeu aliis, quæ pro perſona noſtra & menſa Regia io furnis vel aliis apparantur, quod caute & mundiſſime fiant ac ſeparatim & diſecte per Piſtorem antedictum, ne aliqua nociva admiſceri valeant, quæ ſaluti noſtræ & ſubjectorum noſtrorum optimæ poſſent obviare.

deteriorata elemoſynæ erogentur,

in ſcinere meoſa relictas pauperibus erogari,

c Piſtori ſuper inten- dat,

41 Ordiuamus inſuper ut prædictus Botellerius totius panis & vini curiæ noſtræ Regiæ cuſtodiam habeat E diligentem, per ipſum noſtræ curiæ, juxta ipſius officium, diſcrete diſpenſanda. Nectar *d* etiam & ſimilia quæ de vino fiunt, per ipſum, quantum neceſſarium pro noſtra meoſa furrit, fieri volumus & jubemus: ad uſum vero curiæ per ipſos de Botelleria hoc, abſque defectu & reprehenſionis nota, volumus adimpleri. Si vero contingat Nos de loco ad locum, io regno & terris noſtris, vel alibi proficiſci; dictus Botellerius vel ſaltem Sub-botellerius noſter, prout his quæ ad ejus officiam ſpectant procurandis & compleudis antecedat; ne ſi tardius accederet, aliqua ſibi incumbentia remanerent imperfecta, quod ſumme cupimus evitari. De adminiſtratis etiam & empcis & expenſis per eumdem Botellerium aute dictum, prout ad ipſius officium pertinere dignoſcitur, Scriptori noſtro majori rationis rationem ſeu computum ordinamus redditorum, toticos quoticns præfato noſtro Scriptori videbitur uppor- tunum.

& Curiæ ſui potum miniſtret, d

Regi ſitienti aquam præcaveat,

rationem reddat ejus ſcriptori,

42 Et quia tam propter neſandiſſimam infidelitatem aliquorum miniſtrorum, quam ipſorum negligentiam quæ eſt totius boni hoſtica, qua miniſtraine omittuntur præcavenda, audivimus pluries tam Regibus quam aliis Principibus maxima periculæ eveniſſe, quod eſt plus quam ſumme abhorrendum & a fidelitate præmiſſa penitus alieoum; volumus & firmiter ſtatuimus, quod prædictus Botellerius, ſacramentum fidelitatis & homagium Nobis faciat, ore & manibus commendatum, quod perſonam noſtram & ſalutem incolumem pro poſſe conſervabit, & contraria radicitus extirpabit, & ſi quæ, maxime ratione ſui officii perſonæ & ſaluti noſtræ nociva poſſent evenire, conſeſtim revelabit: & quod nihil feeit, quo minus prædicta valeat & debeat adimplere. Et nihilominus ſacramentum præſtabit noſtro Majori domus, quod ejus officium & ſingula quæ ad ipſum pertinent pro poſſe fidelites exercebit. Et ut perfectius & liberius præmiſſa compleri valeant, ipſe vel Subbotellerius in botelleria continue jaceaot ſupradicta, ue extra vagando dictum officium aliquam patiatur læſionem. Prædictum autem noſtrum Botellerium omnibus aliis de botelleria præeſſe volumus & mandamus. Et noſtris Scutiferis, ad dandum Nobis potum ordinatis, in tangentibus eorum officium poſt Majores domus obediant firmiter & pa- reant.

ipſi Regi homagium & fidelitatem juret,

F

nec non Majori domus,

43 Ordinamus quoque in botelleria noſtra eſſe depu- ctum unum aptum & ſufficientem, qui Sub- botellerius nuncupetur, & juvet noſtrum Botelle-

rium

A rium in quibus poterit tangentibus ſuum officium fideliter atque prompte. Et quotiens ipſe Botellerius, propter infirmitatem vel alias, ad ſuum officium agendum vacare nequeat vel abſens fuerit, idem Subbotellerius ipſum officium haarceat plenarie & integre. Sane eriam in præſcuria noſtri Botellerii illa quæ empta fuerint per ipſum Botellerium, quotiens commode fieri poterit, ſcribat diligenter: & ut de omnibus quæ ſunt agenda ex ipſo officio notitiam plenam habeat, tranſcriptum penes ſe teneat eorumdem; eademque ſacramenta & homagium faciat, & obedientiam ſervet, quam Botellerius facere eſt adſtrictus.

& habeat tabernam Subbotellerius

qui abſentis locum ſupplet.

ANNOTATA D. P.

a Botellerius *a* Botella *ſive* Buticula, *diminutive ex* Bota, *vas, poculum*; *Teutonice* Pot, *ſed ſignificatione magis generica, quæ etiam olla ſignificetur*: cum Boca, bouteille *Francis, proprie pertineat ad potum.*

b Dreſſatorium, *aliis etiam* Dreſſorium, *Gallica* Dreſſoir, *Abacus, in quo ordinate diſponuntur vaſa ad potus & menſa miniſterium, a verbo* Dreſſer, *ordinata collocare, ex Latino* Dirigere *detortum verbum.*

B c *Hic omnino ſumitur* Nebula *pro craſſula panis tenui ac tranſparente.*

d Nectarie *comine videtur venire vinum quodcumque conditum*, Hypocraticum *nonnulli vocant.*

De Piſtore Regio R. IV.

MAgiſtra rerum experientia nos docuit, & rerum exitus manifeſte demonſtrat, ut illa perfectiori exitum ſuum recipiant, quæ ſpeciali demandatione & induſtria perſonæ electæ fieri eligantur.

a Piſtor per ſe aqui ſuit ouerunt neceſſarius,

44 Igitur hac præſenti noſtra Conſtitutione ordinamus, quod Piſtor ſive Flequerius *a* domus noſtræ Regiæ, panem quo in menſa noſtra otemur, ſive illi qui in præfata menſa ſedebunt, aut aetocrea ſive paſtillos ſive alia quæcumque, quæ ad ipſius artem pertinere dignoſcuntur, per ſe piſtare & alias præparare debeat, & non per alium quoquomodo, niſi prout inferius eſt inſertum; ſolertem diligentiam adhibendo, ut caute & munda fiant, & in loco penitus ſegregato, taliter quod via malignandi per difficilem aditum cuilibet ſit præcluſa.

C *& Botellerio adferat*

45 Cum vero ad menſam pro refectione accedemus vel ante, tempore convenienti Botellerius majori panem, quo ſuſciendi erimus, non differat miniſtrare, ipſo tameo primitus præguſtato, quod quidem oblivioni minime relinquatur. Nec ignoret ad ipſum pertinere omnia, quæ ipſum officium piſtariæ concernunt, pro omnibus familiaribus & domeſticis noſtris, Subbotellerio procurare. Super quibus talem curet diligentiam adhibere, oc ejus miniſterium defectum aliquem patiatur: & de his omnibus quæ ratione ſui officii procuraverit ſeu alias conceſſerit, rationem reddere non differat Scriptori noſtro rationis.

niſi infirmus vel impeditus:

46 Si vero infirmitatis vel alias impeditus fuerit, quæ per eum pro noſtra perſona fienda ſunt, cum licentia Majoris-domus tunc ſervitium facientis & ſcientia noſtri majoris Botellerii, alicui bono & ſufficienti piſtore committat. Ipſe etiam in tangentibus ſuum officium, Scutiferis ad noſtrum potum deputatis & Botellecio & Subbotellerio oris noſtri, poſt Majores-domus, obedire recognoſcat ſe adſtrictum. Simile vero juramentum & homagium Nobis & Majori-domus præſtare tenetur, quod Botellerius noſter Nobis & ipſi in præcedenti noſtra conſtitutione præſtare eſt adſtrictus.

alicui ſubjectus ſit.

D

ANNOTATA D. P.

u Flequerius *ſupra num.* 40. Flaquerius, *Cangio ex veteribus chartis* Flecarius, *Catalanis uſitata vox, Panificum notans; an quia* Flaka *ipſis eſt panis?*

De Botelleriis, pro noſtris familiaribus deputatis. R. V.

DIgnum & conſonum ratioui caiſtimamus, ut omnia quæ intra palatium noſtrum ſunt agenda, tali ordine exitum recipiant, ut nullum ſequi valeat impeefectum, ſed potius omnia perfecte ſuo ordine dirigaotur.

Quot iſti eſſe debeant, duo vel quatuor,

47 Hac igitur præſenti Conſtitutione perpetuo valitura ſancimus, ut in noſtra aula ſeu palatio Regio duo vel quatuor Botelletii communes domeſticorum noſtrorum, juvenes boni & humiles, aſſumantur: qui tabolis erectis & mappis exteoſis, panem, vinom & aquam apponere ſtodeant agiliter & ornate. Et ne aliquis defectus præmiſſorum exiſtat, diligeutur præcaveant & attente, per menſas diſcurtendo & attentios circa prædicta intuendo. Qui quidem Botellecio & Subbotellerio noſtris circa eorum officia obedire teneantue: ſingulis vero diebus jejoniorum noſtris domeſticis in ſero potare volentibus, & in palatio vel ubi justa noſtrum hoſpitium congergatis, vinum & aquam parent & exhibeant abundaoter: idemqou faciant, quotiens præſeutes cum noſtris domeſticis pocm petere Nos contiget. Verum ſi contingat Nos de loco in locum profiriſci, unus ipſorum ad locum in quo ordinavimus declinare, continue præcedat feſtinanter: ne occaſione moræ circa eorum officium aliquid incompoſitum ſequatur.

ſubditi Botellerii oris Regii.

E

& quid agere,

48 Volumus etiam, quod ſaltem unus ipſorum, inſta botelleriam noſtram, vel ſaltem prope noſtrum hoſpitium jaceat, ſi fieri poſſit bono modo: ne loci diſtantia aliquod impedimentum afferre valeat eorum officio autedicto, quo minus libece valeat ad impleri. Si vero Botelletium & Sobbotellerium noſtrum ſpecialem abeſſe contingeret, quod ipſi facturi erant ſtudeant ſolicite adimplere: hæc veru per illam fieri volamus, qui in officio prius fuerit aſſumptus: unde in ſcripris, quæ per noſtrum Botellerium ſunt agenda, ſecum tencant & in caſu iſto diligenter obſeevent: & Scutiferis, ad dandum Nobis potum deputatis, in tangentibus eorum officium, poſt Majores-domus obedire teneantur. Er quia in præſenti caſo & alias poſſenc plures vina noſtra; & alia quibus noſtra nitur Celſitudo, pertractare; ne in ipſis omittere negligentee videamur quod in aliis Nobis miniſtrantibus duximus præcavendum; ordinamus quod tale juramentum & homagium oui de Majoribus noſtræ domus facere ſint adſtricti, quale Botellerius noſter ſpecialis nobis facere eſt adſtrictus: ſicqua neſandam occaſionis rabiem nobis nociva miniſtrandi, valeamus quautum poterimus effugare.

quando ille rum vices ſupplere,

debeant obedire Scutiferis ad potum,

F

& Majoris-domus ſtatutorum jura.

De Servitoribus, ſive Aquæductoribus Botelleriæ. R. VI.

ORdine rationis adſtringimue, ut diverſa noſtri palatii officia diverſis perficienda committamus; ne, ob defectum miniſtrorum, officia manc. ant incomplcta; & ot confuſionem, quam in noſtro palatio noſtris temporibus abhorremus, quantum poterimus evitemus.

A *Quid agere illi debeat?*

49 Per hanc igitur præſentem noſtram perpetuam Ordinationem ſtatuimus, quod tres miniſtri, boni & fideles eligantur, qui aquam ad botellettam noſtram habeant apportare: & ipſam, nec non & per prædictum palatium noſtrum de prædicta aqua abundans tenere debeant & complatum, ſic & tam copioſe, quod nullus defectus in aliquo locorum prædictorum valeat *quibus ſub. eſſe?* invenire: & nihilominus ſolicitæ ſint & atteenti, quod vaſa, in quibus aquam euntigerit miniſtrari, munda exiſtant, & ab immundis ſæpius recenſita; quod præſertim in æſtate volumus obſervari: ordinantes quod dicti miniſtri Scutiferis noſtris, Nobis potum miniſtrantibus, Botellerio & Subbotelletio noſtris ſpecialibus, in iis quæ ad ipſos pertinant, poſt Majores-domus, minime obedire recuſent: qui etiam Botellerios communes palatii & domeſticorum noſtrorum non prætermittant in eorum officio adjuvare, ut qui ſocii conſolationis exiſtunt ſiant & ſocii laboris.

& qui fidelitatem ſervare.

50 Et quia ſæpe contingit nos de locò ad locum pergere tam noſtrum, volumus & nihilominus ordinamus, quod unus iſtorum ante præcurrat, eorum officium quam melius ſciverit & poterit completurus. Verum quia dubium non exiſtit, quin pluries prædicti B miniſtri aquam, qua noſtra Setenitas eſt uſura, primitus habeant pertractare; ordinamus ut tale ſacramentum & homagium uni de Magiſtris noſtri hoſpitii præſtare teneantur, quale de Botellerio & Subbotellerio noſtro ſpeciali, in alia ſuperiori noſtra Conſtitutione, extitit ordinatum.

De Scutiferis ad ſcindendum coram Nobis deſtinatis. R. VII.

RAtioni conſonum & decens culmini Regio judicamus, ſi tales noſtro conſpectui & ſervitio præoptamus, quos in aſſumpto officio experientia magiſtra rerum naſcitur docuiſſe, nec non nobilis natura generis ad præmiſſa cernitur impuliſſe: tales namque, & merito, noſtro ſervitio dignum eligere reputamus, qui cæteris paribus in prædictis ceteros antecellant.

Gentes Militaris ſint in

51 Hac igitur præſenti noſtra ſanctione ducimus ſtatuendum, quod tres vel quatuor Scutiferi, natalibus ſeu privilegiis Militaribus inſigniti, ad ſciodendum coram Nobis & aliis peragendis, quæ pro eumeſtione erunt Nobis appoſita, aſſumantur, qui in talibus magis experti videbuntur: quorum unum Nobilem eſſe C *unuſquiſque eorum etiam ſit Nobilis,* volumus, cingulo Militiæ minime inſignitum: qui pelmus, cum in menſa erimus, maoutergium, quo in menſa ad tergendum utimur, Nobis patent; & paonem a Botellesio noſtro ibi præſenti recipere, & in menſa coram Nobis apponere non differant quoquomodo; nec ignorent eorum ſolcitudini pertinere, quod cultellos mundos & bene ſciodentes habeant providere, ne *qui regi ſcindant* ea inhabilitata ſcindendi vel alias aliquod faſtidium nobis valeat generari; ſal vero & eiſſuria, paonem & aquam coram Nobis apponere non retardent.

præguſtare.

52 Et quia cibaria, quibus noſtra uetur Celſitudo, antequam ad Nos perveniant, per diverſas manus oportet ut plurimum perteanſire; ut ſalutis noſtræ periculum evitemus, ſtatuimus firmiter obſervandum, quod de omnibus & quibuſcumque cibariis quæ Nobis apponentur, prædicti noſtri Scutiferi non omittant præguſtare, facto etiam primitus præguſtu per illos, qui cibaria a dictis noſtris Scutiferis Nobis miniſtranda, tradiderunt ſupradicta.

quis eorum vices ſuppleve debeat;

53 In prædictis vero ſuperius ordinatis prædictum Nobilem, quotieuſcumque commode fieri poterit, & ipſo abſente vel alias prædicta non faciente, illum qui in dicto officio fuerit antepoſitus, volumus anteferri. Ubi vero caſus eveniret quod omnes illi abſentes eſſent, D qui Nobis potum debent miniſtrare; tunc per illum antiquiorem qui ſupererit in officio coidendi ante dicto, præter illum qui ſuum tunc officium exercebit Nobis potum miniſtrari procuret. Simili modo perinde ducimus obſervandum, ſi omnes de officio Scutellæ contigent abſentari, tunc prædictos antiquior ſuperexiſtens in officio ſcindēdi ſæpe dictum eorum officium peragere non omittat, niſi ultra portantes ciſſoria aliquis de ipſo officio ſupereſſe dignoſcatur; quia tunc ad illum ſpectare volumus & jubemus.

& ipſi quorum vices ſervuntur.

In hac tamen ſervandos ordo,

54 Quod vero de abſentibus Scutellæ miniſtris ducimus ordinandum, idem omnibus de ciſſorio abſentibus, per dictum ſuperſtitem in officio coidendi, ut eſt dictum, volumus obſervari, niſi de officio ſcutellæ aliquis tunc ſupereraſtat præter illum qui officium facit ante dictum: quo caſu officium ciſſorii debet ante iſtum peragere; cum prædicta officia, quaſi connexa ad invicem, concomitantia fore probeotur. In prædictis vero caſibus docimus declarandum, quod nullus officium ſuum proprium, eidem incumbens peragendum, *ut ſervitia & officia priora, præcedant alios.* propter aliud imperfectum relinquat. Super quibus omnibus officiis vice aliorum peragendis ordinem prioritatis ordinis præcipimus obſervari; cum laudabile exiſtat atque dignum, ut illi ceteros antecellant, quos prioritas temporis & ſtipendia longiora fecerunt anteire. Porro ſi in duobus officiis deficerent ſervientes, & E de iſtis ſupereſſent tot quod poſſent dictis duobus officiis providere, juxta per Nos ſuperius conſtituta, illorum antiquior ad faciendum nobilius officium admittatur. Et quia verti poſſet in dubium, quod ex dictis officiis nobilius reputetur, dandi potum officium potius ac nobilius eſſe ſancimus, deinde Scutellas deferentium, poſtremo illorum qui eiſſuria deferunt coram Nobis.

Cui ſubeſſe illi & coram obedire.

55 Volumur etiam eos non ſolum juriſdictioni, ut ceteri familiares noſtri Majoribus domus eſſe ſubjectos, ſed etiam immediate ratione eorum officii, eis obedient firmiter & pareant. Et quia eadem ratio in ipſis eſſe agnoſcitur, quæ in aliis Scutiferis potum nobis miniſtrantibus eſſe videtur; igitur ſimile ſacramentum & homagium per ipſos Nobis præſtandum ordinamus; quale in prædictis ſuperius eſt inſertum.

De Scutelliferis Regiis. R. VIII. F

AD decorem noſtrum reſpicere credimur, quod Domicelli *a* noſtræ perſonæ ſervitio deputandi, præſertim illi qui Nobis cibaria miniſtrabunt, ſint apti, provīdi & experti, & ſint miniſtrando cauti, quod defectus aliquis repreheníone dignus nequeat apparere. Inter quos illos præcipos tales eſſe volumus, qui ad Scutellam Nobis in menſa deſerendam fuerint deſtinati.

Domicelli ſint, a

& inter hos Nobilis unus;

56 Ordinamus itaque & ſtatuimus, quod tres vel quatuor Domicelli, quorum unus debeat eſſe Nobilis, pro dicta noſtra Scutella deferenda ſint in noſtra cutia deputati; qui omnia cibaria, quæ ad ſcutellam *b* pertinent, Nobis portare teneantur, ac etiam alia cibaria quæ ad ſcutellam non pertinent, licet ea dicti Scutelliferi non portaverint; coram Nobis in menſa ponere teneantur; exceptis tamen cibariis, quæ interdum Magiſtri hoſpitii ſive Majores-domus in propria perſona deferunt, quæ puterunt etiam dicti Magiſtri ponere, illa videlicet quæ portaverint ipſi Majores domus & alter: ſi tamen ultra ſcutellam quæ per ipſos portata fuerit, alia per ipſos minime deferatur: primitus tamen de prædictis cibariis ſumpto guſtu per dictos Domicellos, quando ea poſuerunt coram Nobis.

b

eorum mutuus ad menſam Regis poſitio

57 Volu-

Digitized by Google

A *& jus ſu-pra mini-ſtros coqui-næ*

57 Volumus etiam quod dicti Domicalli & eorum quilibet præſint illis qui in coquina noſtra miniſtrant, & eis mundare poſſint quod licite viderint expedire: dum tamen non mandent aliquem extra noſtrum haſpitium catrahendum. Volumus inſuper quod de dictis tribus vel quatuor Domicellis, ille qui Nobilis eſt officium faciat, quotiens præſens erit, & ipſam commode facere poterit. Nobili vero Domicello abſente, vel præſente & officium facere nequeunte; unus da aliis qui prior in dicto officio aſſumptus fuerit id facere teneatur. Declaramus etiam & volumus, quod ſi duo vel tres Domicelli diverſas portent ſcutellas, Nobis ille ponere debeat unte omnes illos qui ſcutellam deferret principalem. Ordinamus etiam quod ille qui principalem ſcutellam nobis deferet, manutergia munda & alba in promptu habeat, ut ea in collo ſuo ponat, & eum ea ſcutellam cooperiat, & ſic coopertam deferat coram Nobis.

Ordo & modus ſcutellas infe-rendi,

& ſuppleti di vices Majorum-domus,

58 Jubemus inſuper quod in abſentia omnium Magiſtrorum haſpitii dicti Scutelliferi, quoad officium Magiſtrorum abſentium, faciant; ſed propterea ſcutellam & cibaria Nobis deferre non omittant; exceptis diebus feſtivis & aliis, quibus officium hujuſmodi

B per Majorem ſeu Magiſtrum haſpitii debeat fieri decernimus, quorum dierum ordinationem ipſius officii nobis merito retinemus: volentes tamen quod ſuper his tunc Nos ſolicitent diligenter & attente. Præcipimus etiam quod in caſu, quo omnes Domicelli, ad officium ciſſorii deſtinati, ſint abſentes; tunc Scutelliferi, qui ultra illos Nobis neceſſarios pro ſcutella ſupererunt, (cum non deceat quod omnes ſuum proprium officium relinquant) faciant dicti ſuperſtites officium ciſſorii, ſervato ordine prioritatis inter Scutelliferos, ſicut in proprio officio eſt ſuperius ordinatum.

nec eum in officiis ciſſorii,

Scindendo

59 Simili modo ſi Domicelli, qui coram Nobis ſcindere debent, omnes ſint abſentes; tunc Scutelliferi qui ſupererunt, eo modo quo ſupra proxime eſt expreſſum, officium ſcindendi peragant; niſi ſuperfuerit de illis qui potum miniſtrant, ad quos eo caſu volumus pertinere. Si vero domicelli qui nobis potum miniſtrant ſint abſentes, illi qui coram nobis ſcindere debent ultra Nobis ſervientem minime ſint præſentes (quia primo ſpectat officium dandi potum ad illos ſcindentes) tunc Scutelliferi noſtri qui ſuperſteterunt, ſervato prioritatis

C ordine intar eos, officium exerceant dandi potum. Porro ſi in duobus officiis deficerent ſervientes, & de iſto ſupereſſent tot quod poſſent dictis duobus officiis providere, juxta per Nos ſuperius conſtituta; iſtorum antiquior ad faciendum nobilius officium admittatur, quia dare potum reputamus (nobilius) poſt illud ſcindere, tertium portare ciſſorium, ut prædicta ſuus per nos jam alias c declarata.

ut potum miniſtran-do.

c Horum ſubordina-tio & ho-magium.

60 Decernentes quod non ſolum in juriſdictione, ut ceteri noſtri familiares, Majoribus domus ſubſint; ſed etiam immediate ratione eorum officii eis obedire ſint adſtricti. Prædicti vero Scutelliferi, priuſquam officium ſuum exerceant, juramentum & homagium Nobis præſteot, ſuper forma expreſſa in juramento quod præſtant Nobis potum miniſtrantes.

ANNOTATA D. P.

a Domicelli *etiam* Damicalli *dicti, olim quidem Magnatum filii, poſtea etiam Militum quamvis nec-dum cingulo donati, de quibus multa Cangius.*

b *Quanam cibaria* ad ſcutellam *pertineant, quanam ad* Ciſorium, *de quo infra* n. 66. *difficile eſt definire: nam & ibi in principio num.* 74. *appellantur non ſolum* Ciſoria: *ſed ipſa in principio* fercula, ſeu inciſoria: *& qui ipſa adferunt, non permittuntur (niſi in defectu aliorum) ea*

menſa imponere, quia hoc Scutelliferis propria attribuitur. D *Videat lector, quid lucis ad hunc locum accipere poſſit ex Rub. 3. Partis 5. ubi definiuntur pro Regia menſa ordinarie duo, & in feſtivitatibus tria fercula, id eſt miſſus; & de ſingulis* in Ciſſorio Regis *jubetur poni pro octo perſonis*; in Ciſſorio Cardinalium & Archiepiſcoporum *tantumdem*, in Ciſſorio Epiſcopotum *pro quatuor*.

e *Supra num. 53. ad infra num. 76.* tertium *exſtetur officium* Scutellæ: *quod aliunde velim illuſtrari.*

De Emptore & Subemptore. n. 11.

CUm ſalus & profectus reipublicæ ſalutem Principis principaliter proſpiciant & concernant, legeſque & edicta Principum curam earnis emendæ ad profectum pertinere pro ſalute ſtatuant ſubjectorum; quanto magis ipſe Princeps, qui ſalutem populi tuetur proſpicere debet, ut cura earnis, in ejus ſacru domo

Quæ emere ipſe ex offi-cio debeat,

E

quid prius videre?

cui rationem reddere quæ-ſiti?

quibus præſſe,

a

quibus ſub-eſſe.

Officium Subcmp-toris.

rendæ, certis fuit fidelibus ſpecialiter committatur.

61 His igitur in conſideratione deductis, ſtatuimus & ordinamus, ut Emptor domus noſtræ, qui eſt vel qui pro tempore fuerit, in emendis carnibus, curiæ noſtræ neceſſariis, ſolerter invigilet & inſiſtat; hoc videlicet modo, ut recepta a Scriptore-rationis ſufficienti pecunia, carnes, piſcas, & alia cibaria, nec non ligna aliaque neceſſaria, quæ in noſtra coquina tam pro Nobis quam domeſticis noſtris, ſiot vel fuerint neceſſaria, & ad coquinam ſpectantia; una cum Subemptore, quotieſcumque eum habere poterit, fideliter emat, & illa decoqui faciat & parari; ſumma diligentia præcavendo, quod nec in ciſſione carnium præ-dictarum ſeu alias, fraus committi valeat quoquo modo; & quod omnia & ſingula bene & decenter, ut Regiam decet curiam, præpareotur. Inſuper ad ipſius volumus officium pertinera, diligenter ſolicitare Magiſtrum haſpitii, tunc officium facieotem, de cibariis quæ ſomus in craſtinum comeſtori.

62 Sane ut ſingula ſuo ordine fidelius peragantur, volumus quod dictus Emptor de cibariis noſtris in coquina deguſtet, antequam per ſervitores noſtros ad noſtri præſentiam deferantur. Et ut clarius dictus Emptor Scriptori-rationis reddere valeat rationem, quam dicto Scriptori qualibet die de acceptis reddere jubamus; volumus & etiam ordinamus, ut dictus Emptor exacta diligentiu qualibet die de numero in noſtra curia comedentium varaciter ſe informet, & de ipſis in redditione calculi faciat mentionem.

F

63 Porro ut majores præſint minoribus, ut poſcit ordo juris; volamus quod dictus Emptor præſit in ſuo officio cuilibet de coquina. Adjicienteſque jubemus, quod, quando nos itioerata contigerit, dictus Emptor vel Subemptor primo accedat, & ſecum Ordinationem de a cibariis deferat, & eam diligentee obſervet. Et ut officium ſuum fidelius exequatur, volumus ut Nobis & Magiſtro-haſpitii juramenta præſtec, & Nobis dumtaxat homagium, ſicut Botellerius oris noſtri. Volumus etiam quod Scutiferis ſcutellam noſtram portantibus dictus Emptor vel Subemptor poſt Majores-domus obediant, to iis dumtaxat quæ eorum tangunt officium.

64 Et unam inſuper perſonam eligi volumus, qui Subemptor nominetur, qui cibaria coram comedentibus in noſtro palatio ponat atque poni faciat diligenter; & quæ per Emptorem ementur ſcribere teneatur, quotiens commode fieri poterit & fuerit opportunum. Et Emptorem juvet in ſuo officio, & præguſtet de noſtris cibariis ſicut Emptor; & in ſui abſentia ſuum officium plene peragat, & juramentum præſtet & homagium faciat, & noſtris Majoribus-domus obtemperet & obediat, ſicut dictus Emptor. Et ut melius hæc peragere poſſit, in

A ſcriptis, quæ per ipſum Emptorem feuda ſunt habere non prætermittat.

ANNOTATA D. P.

u *Eſt quidem Parte 5. Rub. 2. de ſerculis num. 249. ſed eorum ibi numerus definitur, non qualitas. Ob hanc ergo locum, aliaque nonnulla veroſimile exiſtimo, quod præter has leges, fuerint ſpeciales alia Ordinationes plurimum officierum, quæ hic non inferuntur ſed ſupponuntur, non ſolum a majoribus lata (quas num. 7. non intendimus inquit revocare; imo umoia quæ ipſis noſtris contraria non fuerint, volumus obſervari) ſed etiam propria ipſiuſmet Jacobi.*

De Miniſtris Coquinæ oris Regii. ℞. 2.

QUauto magis officia perſonæ noſtræ ſunt propioqua, tanto diligentiori curu fidelibut ſuns committends perſunir; ne ille tutior fraudis inventor, omnium bonorum inimicus diabolur, ſuu milleno in genio laqueis qoamplorimis præfuleitur, ſaluti homi-
B num inſidias per appoſitionem nocivorum valeat præparare; quod Nobis valde præeuvcodum digniſſimum ac neceſſarium reputamur.

Duo illi ſtatuit, 65 Et ut præmiſſa facilius evitemus, hæc præſenti noſtra Ordioasione ducimus ſtatuendum, quod duu boni homines & fideles Coqui, pro noſtra ſpeciali coquina aſſumantur; per Nos eligendi, qui in officio prædicto ſcieutificet caiſtrut, & caperit: qui quidem eibaris noſtra per Nos, & per illos, quos noſtra duxerit Sercuitas eligendor, aſſumenda habeant decuquerv, & alias cum ſumma diligeutia caute & munde præparare; taliter quod prædicta in loco tuto & ſeeretu, & *quæ ſecunda ſit debeant,* aliquantiſper ſegregatu præpateatur; ſic quod ad ipſum aditur paucis præbeatur; & occaſio mali quaotum eſt poſſibile reſtingatur: (quiqu) cum ad nos prædicta ctibacia erunt deſereuda, minime guſtare præcemittaot. Cum vero de locu ad locum erimus profecuti; ulter prædictorum ad locum, ud quem erimur acceſſuri auteeedat, ut ea, quæ ad ipſorum ſpectant officium, potuerit prævidiſſe; quia probabiltui præveuire reputator, quam n tempore præveniri.

66 Quos etiam Coquus poſt Majorer-domus, tam *quibus ſubeſſe,* Scutiferis noſtrir ad ſcutellam noſtram deſerendam depusatir, quam Emptori & Subemptori noſtræ curiæ obedire ordinamus, quaotum ad eorum officium pec-
C tinebit. Volumur etiam, quod in ubſeutia Emptoria & Subempturis noſtri antedicti, ulter ipſorum, quin *quorum vices ſupplere* officio antedicto fuerir præaſſumptus, eorum officium aſſumat antedictum. Et ne vagaudo prædictum officium dettimentum aliquod patiatur, quod unur ipſorum roſtru hoſpitium in coquina prædictu ſpectali jaceat, nut peope ipſam, ducimus urdinandum. Simile vero ſacramentum & humagium Nobir præſtabunt, qualę Boiellerii noſtri Specialer Nobis præſture ſuperius ſunt aſtricti.

De Argentario coquinæ oris Regii. ℞. 25.

Huic incumbit curare vaſa, RAtionabiliter attcoitr, quæ ſunt agenda non modica per miniſtros, ad eibaria noſtri oris diſpoſitos (&) Magiſtraliter præparanda, ut illa complete, ſicut decet, omnia peragaotur: ideuuum hominem uptum volumur eis iradi, qui coquinæ oris Regii Argentarius *a* nominetur. *a*

Argentarius quando, 67 Die quulibet hurir debitir in ipſa coquina ignem incendere non omittat, ollaſque & caldarias cum aqua ponat ſupra'lum; gallinas & vulatilia plumes etiam, & alias carnes ac peſces lavet ac mundet; nec non & vetu vertere, dictoſque miniſtros ſive Coquos noſtri oris udjuvare procuret diligenter, prout ſibi per eos, & Emptorem præceptum fuerit utque juſſum. Etiam aquam neceſſarium, pro noſtris upulis dumtaxat præparandis, ad ipſam coquinam per eum ferri volumus & portari: volentes quod noſtris Scutiferir, ad ſcutellam noſtrum deſerendam deputatis, & dictis Emptori, in tungentibus uorum uſficium poſt Majores domus obedire ſic uſtrictur, Nobiſque ſacramentum & homagium, ut dicti Miniſtri nobis fecerunt, (ſacure) teneatur. D *& Coquæ parere.*

ANNOTATA D. P.

u Argeuturii *nomen, qua ratione pertineat ad hujus miniſterii humilitatem, equidem neque divinare, cum argentea ſupellectilis nihil ab eo tractetur.* Marmitones *Franci a* Marmita, *id eſt* cacabe *nuncupant,* Linut *Latini. Infra Argentarios tamen iſtos ſunt* Aquæ portitures, *de quibus poſtea. Veri autem nominis* Argentarium, *id eſt pratioſa ad menſas ſuppellectilis, vaſorumque curatorem, informat Rubr. 16. Partis 2. num. 158.*

De Coquinariis pro communi (coquina) Regiorum domeſticorum. ℞. 27.

E

QUia perſpenimur ſore dignum, & conſonum eatiuni, quod in noſtra domo ſeu curia nullu vacua eaiſtaut oſficia, quo minur in eiſdem eerit & fideler miniſtri aſſignentur, quibus dicta officia valeant gubernati: idcirco ducimus ſtatuendum, quod

68 Duo coqui, fideler & boni, in coquina cummu-
ni noſtræ familiæ præponantur, qui eibaria, per do- *Quid domi,* meſticos noſtrus abſumenda, curent vigili ſtudio munde & caute præparare, ut potius valeant commendari quam in aliquu reprehendi: quorum unus Nobis alibi proficiſcentibur autecedat, ſic quod impetfectioni locus minime relinquatur. Ubi vuro accideret, quod umbo Coqui ſpecialer uris noſtri abſenter foreot aliquo caſu vel cauſa immineute; eo caſu non ignote ot euram ad eos pertinete noſtra eibarta præparandi, modu & forma prædictis Coquis oris noſtri in præcedenti con- *quid ſuris agere debeant,* ſtitutione aſſignatir. Aliquos etiam de coquina tam majoter quam minores adjuvure eos volumur, cum in propriu oficio non fuerint occupati: urdinaoter quod noſtris Scutiferis deputatis ad ſcutellam deferendam, & *quorum vices ſupplere* Emptori & Subemptori, poſt Majores-domus, obedi-
ant in tangentibus eorum officium memoratum.

69 Et quia pericula, quæ pluribur non eſt dubium *quibus ſubeſſe.* frequeoter eveniſſe, Nos eautiorer faciunt in futu- F
rum; (mandamus) ut prædicti quoque ſale ſacramentum & homagium Majori-domus noſtræ præſteot, quale Coqui uris noſtri Nobir præbent; & ſcripturr, quæ per ipſor Coquos noſtri uris ſunt agenda, penes ſe habere minime obliviſcantur.

De Muſeo (u) ℞. 28.

SI ſuper cunctis ad uſum noſtrum & ornatum neceſſarius, curam & diligeotem cuſtodium certis perſonis committendam eſſe decrevimur, (ideoque) neceſſerium fore perſpicimus & congruum, quod ſuper rebus, pro eſu victuque noſtro emparatir, alicui fidei cuſtodium committere debeamus.

70 Ordinamus itaque & volumus, quod unus, *Hic ponat cuſtodia deputatus,* bonur & legalis, qui cognuminetur Muſeu, ea noſtrir Coquinartis deputetur, qui clavem reſcevatorii noſtræ coquinæ teneas & deferas; nec non die quolibet carnes, quæ emptæ & portutæ ad dictam coquinam per Emptorem vel Subemptorem fuerint, ante illarum fractionem, præſeotibur Scriptore rationis vel ejus Scriptore, & altero dictorum Emptore, reponderam fideliter non umittat. Quibus ſic repouderatis, ſcienu-

do

A do certas pecias ſciudat, & fraogat diligenter eaſdem: & etiam piſces frangere tentatur. Et illas, quæ pro noſtra perſona emptæ fuerint & fractæ, Coquinarius ad fercula pro ipſa noſtra perſona præparanda & decoquenda; & alias carnes, emptas & fractas ad opus noſtrorum domeſticorum, Coquinarius, ad illas præparanda; & decoquendas deputatis, tradat ordinate. Præmiſſas vero carnes, quæ erunt præparandæ pro Nobis, ad partem & non niſi præſentibus prænominatis reponderet atque fraogat, ut ſuſpicione careant miſcendi nocivorum. Eiſdemq; Coquinariis de rebus in dicto reſervatorio exiſtentibus, prout ad dicta fercula præparanda & facienda neceſſarium fuerit, miniſtret indilate: & his peractis ad coquinam deputatam ad fercula oris noſtri confeſtim ſe conferat, & ad præparanda illa juvare non remittat.

emptas carnes ac piſces ſuſcipere,

& friſſas urbibus coctas:

71 Cum vero ipſa fercula erunt peracta, & noſtri domeſtici ad menſam acceſſerint, palatium ſimul cum argentariis, qui carnes vel piſces deferant uſque ad dreſſatorium, tutrare procuret immediate; ibique ciſſoria ipſarum carnium vel piſcium, juxta ordinem Ordinationis noſtræ ſuper hoc editæ, ordinet & faciat cum effectu; & illa ſic facta tradat Subemptori, & aliis perſonis ea Coquinariis ſive Argentariis ibi præſentibus, in menſis coram comedentibus ponenda ſeriatim. Illa

coctas quoque inferri curet,

reliquiat deferre ad eleemoſynarium:

B iuſuper, quæ in coquina decocta, poſt noſtram comeſtionem & domeſticorum, ſuperfuerint, eleemoſynæ aut ejus ſervitoribus curet tradere ſine fraude.

72 Decernentes & volentes, quod continue in dicto reſervatorio rerum inſta ſcriptarum copia inveniatur; videlicet zucharis, ziziberi, & aliarum ſpecierum trarum; mellis, olei, carotum ſalſarum, caſeorum, piſcium ſalſorum, vini-aceti *b*, ſagiminorum & aliorum ſimilium comeſtibilium, ad dicta fercula con, grue otium; quæ abſque metu quotidianæ deſtructionis poterunt vel conſueverunt reſervari. Etſi aliqua ea his deficere viderit, incontinenti ſolicite præfatos Emptorem & Subemptorem, ut illud emant, & in dicta deſpenſa ſive reſervatorio reponant cum effectu. Et omnia dictus Muſeum in ejus diligenti & fideli cuſtodia habeat & teneat; Nobiſque ſacramentum & homagium, ut alter Coquinarius, ad noſtra fercula præparanda deſtinatus, facere ſit aſtrictus: noſtros Scutiferos ad ſcutellam noſtram deferendam deputatos, & etiam prædictos Emptorem & Subemptorem, poſt Majores-domos, in tangentibus ſuum officium, ſibi præſſe agnoſcendo.

promiſſa quoque ea diſpenſa curet, & alia eandem rem

b

c

C

ANNOTATA D. P.

a *Apparet* Muſeum *hic dici, etſi nominis ratio lateat, cum, qui prius præfit; eidem officio in legibus R. Petri duæ deſtinantur Rubricæ,* Del Diſpenſere *&* del Menuerero repartidor, *apparet ex tota contexta; & fiquidem hac ultima recte reddatur Latine* de Minutario ſeu diſtributore, *libenter intelligam quid inter hunc & Diſpenſatorem interſit, quod viſa textu apparebit.*

b Vin-acetum, *Hiſpanis* Vin-agre.

c Sagimen, *adeps, lardum*, Sagimina Sagiminorum, *necdum alibi legi.*

De Argentariis coquinæ domeſticorum Regiorum. Rx. xcv.

COngrum eſt, ut Coquinatii communes noſtrum domeſticorum, defectibus coadjutorum carere dignoſcantur.

Quid agere,

73 Eapropter in coquina eorumdem domeſticorum, duos ad hoc aptos homines volumus deputari, qui Argentarii coquinæ ipſius nuncupentur. Erunt quidem, ut die quolibet hora debita in eadem coquina ignes incendant, ſolliciti & attenti, & caldarias eum aqua ponant ſuper illos, gallinaſque & alia volatilia plument etiam, & aliæ carnes & piſces lavent & parent ad coquendum, & illa in caldariis & verubus ponant, etiam de carnibus aſſandis verubus curam, eaque revolvendi habeant diligentem, & his actis per eos, Coquinarios in quibus poterunt adjuvent ſupradictos; ſpecialiter Muſeum, in ferculis ad palatium portandis, juvare non omittant. Volentes, quod noſtris Scutiferis pro ſcutella noſtra ordinatis, & dictis Emptori & Subemptori ac Coquis, in tangentibus eorum officium obediant & pareant fideliter cum effectu.

D

quibus parere debeat.

De Aqua-portitoribus ad aquam domeſticorum Regiorum. Rx. xv.

CUm in coquina noſtrorum domeſticorum ſint peragenda quædam, quæ per Argentarios in ea diſpoſitos non poſſe congrue fieri perpendimus; ideo

Terminis ei aſſignatis aqua.

74 Præter prædictas diſpoſitas duas perſonas, quæ vocentur Aquæ portitores, in coquina ipſa admitti ducimus ordinandum. Deferant quoque iſtæ duæ perſonæ aquam ad ipſam coquinam quantum fuerit opportunum. Caldarias etiam & ſcutellas poſt comeſtiones noſtrorum domeſticorum lavent & mundent diligenter, nec non & coquinam ſcopent cum neceſſarium fuerit, & alia agant ſimilia, quæ & noſtri Scutiferi ad ſcutellam deputati ac Emptor vel ejus Subemptor, Argentarii ejuſdem coquinæ ſeu unus eorum eis vel alteri eorum duxerint injungenda; quibus obedire poſt Majores-domus tenentur.

E

veſa & ſcutellas eluere

De Scutiferis deferentibus (a) *ciſſorium Regium.* Rx. xvi.

QUia vero perfectum nihil dicitur, niſi de omnibus ſuis partibus faciat mentionem; & ne quod omittimus, negligere videamur,

75 De modo ſervientium in aula noſtra regia ducimus ordinandum, ut Scutiferi qui ad portanda noſtra fercula ſeu inciſſoria per Nos fuerint conſtituti, recte ad menſam noſtram coram Nobis veniant & aſſiſtant; & tamen per ſe ponere non præſumant: ne promiſcuis actibus rerum turbentur officia, & quod alii concedetur per alium ſubtrahatur; eum per ſolos portantes ſcutellam noſtram hoc fieri velimus & mandemus, advertentes (quia) quod pluribus committitur ſecurius expeditur. Verum tamen eum cibaria poſita fuerint coram Nobis, iidem portantes ſint ſolliciti & attenti, ut ab inſcindente Scutifero coram nobis vel ab illo qui poſuerit ante dicta ſibi dari faciant ad guſtandum, ut ob hoc Nos & ipſi noſtra ſuſpicione careamus.

Fercula adferunt,

F

eum inferiis menſæ,

76 Sane ut inordinatum nihil manerat vel confuſum, tres vel quatuor Scutiferos huic officio deſtinamus, quorum unus inter Nobiles aſſumatur, qui ſemper ſervitium faciat ſi exiſtat: eum noſtra intereſſe quemlibet juxta ſui decentiam honorare: quem ſi abeſſe contigerit vel alias impediri, qui primo aſſumptus fuerit in hujuſmodi officio locum ſuum teneat in portando, ut is gradu ceteros antecedat coi laboris aſſiduitas ſuffragatur. Quod ſi plura fuerint ciſſoria deferenda, iſti ſoli faciant ſervitium exiſtentes, honore ſemper antiquioribus reſervato. Qui autem principalem noſtrum portabit ſciſſorium, in collo portare mantilegia non omittat, cum quibus cibaria cooperiat.

& unus ipſorum Nobilis eſſe debet,

in defectu ſcutellifcrorum,

77 Et quia in neceſſitatibus legem ſervare non convenit, imo quæ unius ſunt aliorum uſibus applicantur; ſi eaſu contigerit quod omnes deficerent qui debent ſcutellæ ſervitium miniſtrare, & in hujuſmodi ſciſſo-

riis

A rii officio ſuperſint (primitus eorum proprio officio ſatisfacto, quod nolumus omittere pro ſubventione aliorum; cum plus expediat vacare propriis quam intendere alienis) antiquior in officio poſt illos qui proprium gerunt officium, ſcutellæ ſervitio ſubveniat ſupeadicto: & ſi plures deficiant & ſi plures ſuperſint, omnes idem faciant ordinatim. Quod ſi omnes illi qui in eidendi officio eſſe debent, abſuerint, & in ſcutellæ officio non fuerint præter officio proprio aſſiſtentes, nec de potus officio valeat provideri, quia ſolus unus ſit qui Nobis præbeat ad potandum, tunc iſtorum ſcindar antiquior, qui remanet ultra illos qui proprio officio militabunt. Simili modo ſi omnes de potu deficiant, iſtorum antiquior, eorum officio ſatisfacto, Nobis tribuat ad potandum; dummodo nullus exiſtat gladis vel ſcutellæ præter proprium officium facientes, quoniam illi ad dicti potus officium vocarentur. Poro ſi in duobus officiis deficerent ſervientes, & de iſtis ſupereſſent tot quod poſſent dictis duobus officiis providere, juxta per Nos ſuperius conſtituta, iſtorum antiquior ad faciendum nobilius officium admittatur; quia date potum reputamus *b* (nobilius) poſt illud ſcindere, tertium eſt ſcutellæ.

Horum & ſeſſorum vices ſupplere poſſunt,

b

78 Et non ſolum in juriſdictione, ut ceteri noſtri familiares, ſubſint Majoribus-domus, imo immediate ratione horum officii obedire ſe agnoſcant obligatos. Hi vero, ut alii ad potum noſtrum deſtinati, cum juramento homagium Nobis faciant, prout decet.

Majori domus ſubditi ut illi,

β

ANNOTATA D. P.

a Ciſorium & Ciſſotium *mox infra* Ferculum *ſeu* Ineiſorium, *videtur accipi hic pro minuſcula lance ſive arbicalo: & ſic Franci* Porte-aſſiette *dicunt eos circulos quibus talet imponuntur: Nota porro, quod* Cidere & Scindere *pro uno eodemque accipiatur;* Ciſoria *vero ſeu* Seiſſoria *proprie dicantur orbes, in quibus cibi ſcinduntur, ſingulis convivis apponi ſoliti, & ad quoslibet miſſus mutari, Gallice* Tranchoir, Tailloir: *Latini a diverſa omnino figura appellabant* Quadras; *quales revera memini an. 1660 in menſa Electoris Moguntini vidiſſe.*

b *Non ſolum hic, ſed etiam ſupra num. 58. vocem hanc ſupplendam didici ex num. 53. quo ille remittitur: miror tamen utramque omiſſionem, cum ſine iſta voce ſenſus non habeatur perfectus.*

c *Miror etiam magis,* ſcutelle *officium hic tertiam dici; quo loco ubique ſupra ponitur officium* Ciſorii. *Oedipo hic opus ſit.*

C

De Magiſtris (a) *equorum & Stratoribus qui Cavalericii* (b) *nuncupantur.* Rr. XVII.

CUm ad decorem Principis pertineat & ornatum, equis ac palafredis c ſibi condecentibus, ac diverſis jumentorum generibus abundare, nec non variis equeſtribus ornamentis; deceatque ad prædictorum gubernationem & cuſtodiam aliquos inſtituere præſidentes, qui Stratorum fungantur officio, quorum cura & ſolicitudine prædicta omnia & ſingula cuſtodiantur & fideliter gubernentur.

c Huic officio deputantur

79 Præmiſſis igitur circumſpectis, volumus & ecſiam ordinamus, duos Scutiferos de domo noſtra prædicto præeſſe officio, & curam gerere præmiſſorum. Hoc modo videlicet, quod ſint ſoliciti & attenti, ut equi & alia animalia, quæ ad equitandum tenemus, neceſſaria habeant; & per perſonas idoneas bene penſentur, & cuſtodiantur, & quod ſuis temporibus ſtrigilentur *d*. Et ſi morbus eorum contingat procurent exacta diligentia per Mareſcallos curari, & remedia fieri

Scutiferi duo,

d

opportuna, taliter quod de negligentia non poſſint modo aliquo reprehendi. Et cum voluerimus equitare curent a Nobis certificari, quis Nobis equus vel equi parabuntur ad equitandum: ante vero dictam equitationem calcaria calceare, & poſtea diſcalceare non omittant. In hoc autem petendo & faciendo, pariter ac in ceteris prærogativis honoris, illum eſſe volumus potiorem, qui prius hujuſmodi officium fuerit aſſecutus. Præterea adjicimus, quod dicti Magiſtri præſint omnibus qui ſunt de ſtabulo, & ipſi eis obedire teneantur; & poſſint eos condemnare, ubi in eorum officio eos contigerit delinquiſſe; ad mittendum quitationem decem dierum pro qualibet vice.

D *qui equos curent,*

præſint omnibus ſtabuli miſteis,

80 Sellæ autem & frænа, quibus communiter utimur, poterunt committi, cum inventario tamen, illi qui tenet equorum annonam, qui Civaderius nuncupatur. Rurſus illi qui antiquior fuerit in officio, & in ejus abſentia alter qui poſt illum in ipſo officio erit aſſumptus, anno quolibet etiam a Nobis ſcire teneatur numerum equorum, & palafredorum, & aliorum animalium, quæ ad noſtræ perſonæ ſervitium tenere voluerimus: & habere etiam; quoticni guerram expectaremus habere, aut propter dona quæ de illis fecerimus, vel alias, in magno numero (ſi vero) eorum ſcirent paucitatem, Nos tunc de illis ſolicitare cum effectu, & noſtram inde procurent ſcire voluntatem. Hoc quippe idem faciant de illis e armorum, tenendis noſtru ſigno decoratis, pro faciendo inde equitare de noſtris Batonibus & Militibus, cum vel ſi expediens diſceerneremus. Etiam habeant ſecum & teneant Ordinationem quam fecimus de tenendis & faciendis aliis ſellis, & quibuſdam aliis ordinate: quam obſervent & teneantur obſervare ſub pœna quitationis unius marchi amittendi per eorum (quemlibet) qui repertus fuerit in culpa.

ſingulos equos & ſingulis equis

e

E *Regi & Militibus ejus,*

81 Volentes, quod ille qui primus aſſecutus fuerit officium hujuſmodi ſupeadictum, teneat prædictas ſellas & frænа & alia ornamenta equeſtria: ſed alius de prædictis habeat inventarium, & in abſentia primi ipſe teneat & cuſtodiat ſupradicta. Sane ſint diligentes quod nec in ſellis noſtris, nec habeois ſeu ornamentis equeſtribus quibuſcumque, nocivum aliquid imponatur: imo adeo ſint diligentes, quod quando Nos contigerit equitare, antequam equitemus, ſellæ prædictæ & habenæ & alia ornamenta diligentius perſcrutentur & mundentur, taliter quod ab omnibus nocivis prorſus ſint aliena. Inſuper eum diligentia recognoſcant, quod frænа & alia, in quibus periculum poſſet imminere, ſint firma & fortia, hoc recognoſcendo quotienſcumque volumus equitare.

frano & ſellas equeſtr.

F

82 Inſuper ordinamus, quod rationem & computum reddant de iis quæ expenderint, in faciendo fieri ſellas, frænа, & alia ornamenta equeſtria Magiſtro rationali: ſed pecuniam ad hæc neceſſariam a noſtro Theſaurario accipere non omittant. Et cum Nos itinerare contigerit, ſint ſoliciti, ut equi noſtri ad equitandum deputati loca decentia & utilia habeant; taliter facientes, quod ſemper ad minus unus equus vel duo prope ſint eametæ ubi nos jacebimus: & ſempeu faciant poſſe ſuum, quod ſint magis prope, ſecundum quod fieri poterit condecenter. Et quia ubi majus periculum noſcitur, cautius eſt agendum; volumus quod tempore guerræ vel exercitus magis ſint ſoliciti & attenti, quod dicti equi juxta nos nullo modo diſcedant, imo juxta nos ſint ſemper & jaceant. Præterea ad eorum volumus ſpectare officium, equos corporis noſtri munire & muniri armaturis, ab Armatore receptis.

reddantur de iis rationem,

currat quoque prope & in promptu habere ſempor alios quos;

83 Porro ſi neceſſe fuerit liceat eis habere mancipia adduſtitia, ad perſanda *f* ſeu procuranda animalia ſupra-

f

A prædicta; quando videlicet illi, qui ad hoc deputati
Jus habeant in mancipia filii fabulo. sunt minime ſufficere poſſunt; & liceat eis dicta con-
doctitia malo pio non ſolum corripere, ſed penitus re-
moacre. Nihilominus damus eis licentiam, cum eis
viſum fuerit, equitandi dictos equos noſtros, cum nos
propter infirmitatem ſeu ullas eos equitare minime va-
& ipſi Majori domus ſubſint. leremus. Volentes, quod non ſolum in juriſdictione;
ut ceteri noſtri domeſtici, Majoribus-domus ſint ſub-
jecti, ſed etiam eis immediate ratione eorum officii o-
bedire teneantur. Et quod juramentum & homagium
nobis faciant, quod per factum eorum nullum nocu-
mentum perſonæ noſtræ eveniat, neque nocivum aut
g equis aut armeſis *g* ipſorum inferant; imo ne inferatur
vel miſceator toto poſſe evitabont; & quod non fece-
rint neque faciant tale quid, quo minus hæc valeant
obſervare.

ANNOTATA D. P.

a Comitem-ſtabuli, Comeſtabilem, Coneſtabilem
B *dicebus antiquitus; ſed titulus hic poſtea tranſiit ad Co-*
piarum-ducem:

b *A* caballo, *equo dicitur* Caualerius, *equet, & hinc augmentative* Cavalerius, *quaſi Major eques; dicitur etiam* Cavalarium facere *&. Equo militare, vel ſervire.*

c Palafredus *ſeu* Parafrenus, *antiquitus* Paraveredos, *quia ad vertendum aſum in publico curſu diſpoſitis habebantur: a qua uſa ad annos* gradarios *ſive* ſellarios *aut* dextrarios *equos, (horum enim omnium idem uſus eſt) appellatio tranſiit, eorumque curatores, unius littera alteratione* Parafrenarii; *&* Palfrenarii *dicuntur.*

d *Phlebotomus*, venam ſecare: *hinc* Phlebotomia, venæ ſectio, *& barbarum* Palebotomare, *ac* Flebotomare *ſeu* Flebotomizare.

e *Idiotiſmus, qua ſubſtantivum ejus, ut qua egitur, rei ſubjectllegitur; ſic* illi armorum, *ſunt equi, armis, id eſt, inſignibus regiis, (que arma vocant) inuſti, ſeu notati.*

f Penſare *medicinam facere, etiam Hiſpanice & Gallice dicitur.*

g Armez *Hiſpanis, quod Belga in* Harnas *converterunt, ceraphractorum ſax lorita rerum propric armatura, transfertur ad quemlibet apparatum, equorum corporibus aptum, quibus proprie videtur intelligi. Italis etiam ad*
C *homines vocum illam transferant, & veſtes intelligat.*

De Civaderio. §. XVIII.

JUſtum eſt quod animalibus ratione creatibus, il-
lis præcipue quæ nobis ſervioat, papulum non
defit, ſed nis ad ſufficientiam miniſtretur, & quod ſic
fiat alicui idoneo cura ſpecialiter injungatur.

83 Quapropter ſtatuimus & ordinamus quod in no-
a Hujus eſt equis curare pabulum ſtra curia aliquis idoneus & fidelis aſſumatur, qui *a* Civaderius nuncupetur: ad cujus ſpectat officium ci-
vadam ſive avenam & herbam & paleas & his ſimilia
procurare; & a Procuratoribus illius loci, quo præ-
ſecores eximus, prædicta omnia acciplat, vel aliunde
emat, accepta pecunia a Scripture-rationis; & ea mag-
ſellas & frena ſervare, cipiis ſtabulorum ad opus animalium tradat. Ejus in-
ſuper officio incumbat cuſtodire & in loventurio pone-
re ſellas & ferra, quibus communiter utimur; eam
ſibi per noſtros Cavalerinos tradita fuerint cuſtodienda.
Debet inſuper raddere cumputum de adminiſtratis per
eum ſcriptoris; ſed & Cavalerinis poſt Majores-domus
obedire.

mantam aquis poſſit ſæpe mutare. 84 Sit etiam ſolicitus, quod animalibus, cum Nos
b itinere contigerit, aliqua de prædictis non defint; &
maxime in tempore quo in exercitu eſſemus, diligen-
tiam ſuper præmiſſis adhibeat. Mantam autem *b* aqui
noſtri rerum nos a longe portat, quotiens nos equitare D
contingat: Et ſi ipſum abeſſe contigerit, committat
de voluntate Cavellericiorum uni de mancipiis ſtabulo-
rum ſuum officium peragendum. Communiter etiam,
ſicut & attento ipſius capedit officio, in ſtabulis aut
prope jacere non omittat. Volumus tamen & ordina-
mus, quod antequam ſuum exerceat officium, jura-
mentum & homagium uni Majori-domus præſtet, jura
formam in officio ipſorum Majorum-domus inſertam.

ANNOTATA D. P.

a Cevada, *Hiſpanis proprie* Hordeum *dicitur, hic etiam pro* avena, *ac generiter pro quacumque equorum pabulo ſumitur. Et vera a Latino* cibatu *nomen traſtum videtur & ſic hic ſcribitur* Civaderius. *Cangius notat Occitanis* Cibato *&* Sivado *dici, itemque* Civatum.

b Manta, Mantum, *tapet, ſtragulum, equo inſternendum, tam ex to Rex deſtraderit; hinc diminutivum* Mantellus, *ad pallia hominum tranſlatum.*

E

De Mareſcallo equorum. §. XIX.

EQuorum cura non ſolum conſiſtit in victualibus
miniſtrandis, ſed etiam in ferraturis eorum pe-
dibus affigendis, ægritudinibusque curandis & minu-
tionibus faciendis, quæ omnia ſoleat per Mareſcallos
a expediri.

85 Ordinamus itaque quod in noſtra curia debeat *a Prepoſitum inſervire ſandi & curandi equos,* eſſe perſona aliqua, fidelis & experta in prædictis, qua
officium mareſcallitæ exerceat & Mariſcallus nuncupe-
tur: cujus officium conſiſtat in faciendo omnia quæ
ſunt equis neceſſaria & de arte mareſcallitæ. Qui etiam
Mareſcallos nobis itinerantibus *a* noſtra comitiva non
recedat, muniturus clavis & *b* ferris, & his ſimilibus, *b Item Civaderius vices ſupplet.*
maxime tempore guerræ cum in exercitu eſſemus; &
equos noſtros frequentare eo tempore ſæpius non omit-
tat. Debeatque obedire Cavellericiis poſt Majores-do-
mus in iis quæ ipſius officium ſpectare noſcuntur. Volu-
mus etiam, pro eo quod officium Civaderii propter
ejus abſentiam debet peragere, & quod habeat ſæpe
in ſtabulis converſari, quod præſtet juramentum &
homagium Majori-domus, ſecundum formam in
officio Cavellericiorum expreſſam. F

ANNOTATA D. P.

a Mar *equum*, Schalk *perinde, expertumque ſignificant: hinc* Mareſcalcus, *& ſuaviori pronunciatione* Mareſchallus; *idem olim quod* Comes *ſtabuli, poſtea ad copiarum Duces tranſlatus titulus: nec non ad veterinos Ferratores, qui ferreas ſoleas equorum ungulis affigunt, eorumque morbos curant: & talis hic intelligitur, apte ad miniſterium vocabulo.*

b Ferra, *communi vulgaribus linguis fere omnibus idiotiſmo, antonomaſtice vocantur* ſoleæ ferreæ equorum.

De Mancipiis ſtabulorum. §. XX.

DEcens & honori noſtro convenieas reputamus, ſi *Commendatarii diligentiæ,* equi pro noſtræ perſonæ ſervitio per electa tra-
ctentur (mancipia) & peaſentes præ ceteris curioſe:
quodque pro peaſandis equis ſingulis ſingula mancipia
deſtinentur.

86 Ordinamus itaque quod in noſtris ſtabulis ordi-
narie ſint, numero noſtro arbitrio eligendo, mancipia
deſtincta; quorum incumbat officio penſare de equis
noſtris, & aliis animalibus ad noſtrum ſervitium ordina-
tis, & eis ad peaſandum traditis: & ſic ſe diligentes oſten-
dant,

A dant, quod equi noſtri in eorum neceſſariis nullum defectum habeant. Volumus etiam quod dicta mancipia noſtris Cavallericiis poſt Majorca domus obedire teneantur & juramentum ac homagium præſtent Majoribus-domus, ſecundum formam in officio Cavalericio eum inſertam. Hæc omnia volumus etiam fieri per mancipia conductitia, noſtris ſtabulis inferenda.

& ſubjectio.

De Falconerio majori. ℔. xxs.

Ad conſervationem honoris,

NOn debet reprehenſibila judicari, ſi poſt laborea nimios, quos pro republica confovetada voluntarios appetimus; & ut ſubjectis noſtris quietem præparemus, noctes cura vigili pertranſimus; aliquam recreationem horum & honeſtam perquirimus quæ mentt noſtræ, profundo maris pelago præ multitudine agendorum fluctuanti, & quaſi flatu ventorum agitatæ, quietem ſaltem modico duraturam valeat præparare; quia onus importabile præſumptum diu alias non patitur ſuſtinendum.

quæ parentes ejus curet,

87 (Igitur) hac etiam præſenti noſtra Ordinatione

a

B

b

& quicquid ejus ſpectat.

doamos ſtatuendum, quod unus Scutifer, eapertus in talibus, Falconerius noſter major eligatur, qui de noſtris falconibus, aſturibus, a& alis quibuſcumque avibus ad venandum deputatis, curam gerat (diligentem) & ſolertem, neceſſaria eiſdam abique defecto miniſtrando. Et nihilo minus præcaveat diligenter, quod prædictæ aves, quælibet pro ſuo tempore, ſic foveantur præparatæ, quod fervidæ exiſtant ad volandum, & complete faciendum ea ad quæ fuerunt aſcitatæ, *b* cum contigerit nos cum prædictis velle meditari; taliter; ne onde ſperamus recreari merito, inde valeamus offendiculum aliquod reportare. Et ut præmiſſa ſicilius valeat evitare in venatione, nos conſulere non omittat, eum quibus avibus ſecundum ſua tempora ad venationem accedere proponamus, ut illas melius valuerit præparaſſe: eum quibus avibus etiam ſine Nobis venari valeat, prout dictis avibus viderit expedire.

c d ef ea neceſſaria emat.

88 Nec ignoret ejus curæ pertinere omnia eis neceſſaria procurare; veluti logres, *c* capucia, *d* longas, e& alia armeſia ad roſtrum & *f* maous ipſarum præparandas, & etiam quæcumque alia neceſſaria providebit. Pro quibus neceſſariis pecuniam a noſtro recipiat Theſaurario condecentee, de quibus omnibus rationem & computum Magiſtro noſtro rationali reddere tenaatur. Pecuniam vero pro gallinis & alis carnibus

C & medicamentis, avibus neceſſariis ſupra dictis, a noſtro Scriptore recipat rationis: cui per ſe vel alium de aliis Falconeris, cui emptionem carnium & medicinarum committat, rationem, ſive computum reddat de præmiſſis.

præſtigue eos curam pisci,

89 Prædictum vero Falconerium noſtrum majorem, omnibus aliis Falconeris, & Venatori noſtro, ſive illi qui canes noſtros cuſtodiet, præeſſe volumus & mandamus; taliter quod ea receptione eorum quitationis ſuſpendere valeat per quindecim dies & non ultra, ſi in eorum officio invenerit negligentes. Cum vero prædictum Falconerium abeſſe contigerit, uni de Scutiferis menſæ noſtræ, cui melius viderit expedire, ſuum officium valeat committeee peragendum. Si autem tanta eſſet copia avium prædictarum, quod omnes noſtri Falconerii non ſufficerent ad ipſas guberoandas, tunc prædictus Falconerius alios tantum conductitios feſtiner procurare, quos pro ſuo libitu licentiare valeat quandocumque. Et ſi aliqua ratione vel cauſa aliquas aves alicui de Militibus noſtris

Et aſſignet eis ſibi competentes dum opus eſt,

g committamus gubernandas, talibus dictum Falconerium præeſſe ordinamus, & eidem tales in quantum tanget regimen avium prædictarum præcipimus obedire. Ipſe vero non ſolum in juriſdictione, *ut* cæteri noſtri familiares, D ſubſunt Majoribus-domus, ſed etiam eis immediate rationa eorum officii obedire non omittat.

juret ea fidelitatem,

90 Verum quia neceſſitate contingit evenire, quod tam cum majori Falconerio quam cum aliis pluries habemus familiariter converſari, & aves & alia quæ ad eorum officium pertinent tam in venando quam alias pertractare; ſiemittee ducimus ordinandum, quod dictus Major Falconerius ſacramentum fidelitatis & homagium Nobis præſtet, quod omne periculum perſonæ noſtræ imminens pro poſſe evitabit, atque ſi ſciret Nobis revelabit; præſertim circa ea quæ per ejus officium per appoſitionem poſſent aventre.

ANNOTATA D. P.

a Auſtur, *Julia Firmica* Aſtur, Aſtor *halis*, Autour *Gallis*; *item* Auſtureo, & Aoſturcus, *eſt* Accipiter major.

b Alleytar *Hiſpanis* adornare, appatare *quaſi a Latino* affectare, *magis hoc facit quod* affectet *Gallis* atiam *eſt* deſtinare.

c Lura *Hiſpanis*, *Gallis* Leurre, *illicium plumarium*, *cui ejuſmodi aves aſſueſcunt dum cicurantur*, *objecta aviums ſpecie*: *hinc metaphorice dicimus* Learter, *vana ſpe allicere & illudere quempiam*. E

d Capucia *ad oculos obvelandos faciunt*.

e Longæ, *habena ſen lora*, *quibus adſtringantur pedes*, *ex re nomen habent*.

f Maoui *dicuntur*, *non ſolum hominum*, *ſed apud Francos etiam anteriores pedes* equorum *acq;* urſoeum, *item quaramcumque avium rapacium*.

g *Tributi quædam ſpecies eſt*, *quod Reges nobilibus*, *quibus falconeria id eſt aucupii cum falcone faciendi jus competit*, *vaſallis ſuis imponunt*: *unde* Falconagium *dictum exiſtimat Cangius*, *verbum ad quaſcamque alias ſervitii præſtationes tradactum*.

De Falconeriis minoribus. ℔. xxs.

NOn eſt novum nec diſſonum cationi, ut ea quæ per ſingulos non valent adimpleri, per plures coadjuvantes finem accipiant præoptatum: eum difficile imo quaſi impoſſibile dignoſcatur, plura & diverſa per unum, uno præſertim inſtanti, finem perfectum reportare.

Ni ſint oſſi ſolentes, F

90 Idcirco prævidimus ſtatuendum, quod ſex alii Falconerii, non tamen generoſi, in noſtra domo aſſumantur, per Nos eligendi, qui curam habeant de noſtris falconibus & aliis avibus ad venandum de putatis diligentem, prout major noſter Falconerius eis ordinabit, cui poſt Majores-domus obediri volumus per eoſdem: præcaventes ne ob negligentiam ipſorum aliquid contingens omittatur, quod poſſit motum noſtri animi provocare, Pec quos quidem ſacramentum & homagium Majoribus-domus volumus præſtitum.

De Venatore ſeu Cuſtodiente canes venatorios. ℔. xxsſs.

ILlæ meditationes ſive recreationes magis avidius aſſumuntoe, quæ non circa unum tantum, ſed circa diverſa, licita tamen & honeſta, occupationem capere dignoſcuntur; ac tanto fortius quiſque ab otio totius bonitatis inimico elongatur, quanto in diverſis tamen licitis præoccupatur.

Commendatur ei cura ſolicita,

91 Igitur præſenti Conſtitutione ducimus ordinandum, quod una bona perſona in domo noſtra regia aſſumatur, qui Venator nominetur & exiſtat; qui cura noſtros venaticos cuſtodiat, & de ipſis curam geratur

cum

A cum quibus quotiens decens fuerit & Nobis placuerit mediemur. Quo caſu Nobiſcum una cum canibus accedat ad locum, ubi venari fuerit ordinatum; nec non earum habeat efficacem de omnibus quæ ad venationem, ſecundum ſua tempora & naturam venationis notedictæ, perclonabunt, nihil incommodæ omittendo de præmiſſis. Pecuniam vero pro expenſis canum & venationis ſupradictæ a noſtro Scriptore recipiat rationis, cui de omnibus prædictis expenſis per eumdem reddi volumus rationem. Qui quidem Venator Falconerio noſtro majori ſe ſubeſſe cognoſcat.

& jubetur jurare Majori-domus.

92 Et quia evitare non valemus, quin venando & aliascum prædicto Venatore converſemur, & claves a & alia quæ ad venationem pertinent (tractemus) quatenus ne pericula incorrere valeamus, imo potius miniſtrante Domino evitare, quæ pluribus divis Principibus audivimus evenisse; volumus & diſtricte ordinamus, quod dictus Venator ſacramentum & homagium Majori-domus faciat, cum ad ejuſmodi officium aſſumetur; quod omne periculum, quod Nobis per poſitiones abic, alias poſſet evenire, præſertim occa-
B ſioni, ſui officii (miſidiarunt) vel fideliter evitabit; & quod non fecit aliquid, quo minus prædicta juramentum & homagium ſervare poſſit vel neque faciet in futurum.

ANNOTATA. D. P.

a Claves, *numerorum ſcilicet & habenarum quibus canes bini aut terni copulantur, non niſi in ipſa venatione ſolvendi, quod ſæpe ipſimet Domini faciunt.*

De Algazirio (a) *Rr.* xxiv.

Talis erit habitator in Curia

UT obvietur fugicndi promptitudini, terrori pœnarum infligendarum delatis de criminibus ſæpiſſime iohærenti; expedit eſſe in omni curia Cuſtodem cacerir curiæ Majorir-domur, qui conſuevit Algozirius nuncupari: & ſic in hoc adhuc (nomine) more vetuſtatis fideliſſime retinemus.

pro vais ſubjectis Majori-domus &c.

93 Unde iſte Algotzirius conetur criminoſos, foro Majoris-domus ſobjectos, in carcerali cuſtodia tutiſſima detinere. Non ſolum vero ipſe Algotzirius ad mandatum noſtrorum Majorum-domus, imo ad mandatum Camerlengorum, Cancellarii, & Magiſtri-rationalis, vel unius eorum, omnes eis ſubmiſſos debeat capere cum effectu. Et ſi in his & aliis ſuum officium tangentibus indigeret perſonarum juvamine, de Subportariis noſtris, quos videri eſſe neceſſarios, qui ai adhoc tenentur obedire; ſecum habere non omittat. Præterea idem Algotzirius ferat, tamquam ſignum ſui officii, baculum argento munitum: ipſumque Majoribur-domus, non ſolum juriſdictione, ſed etiam in
C *cum ſigno poteſtatis.* uliis ſobeſſe volumus & mandamur. Præcipimur præterea ut idem Algotzirius, in principio adeptionis ſui officii, juramentum uni de Majoribus-domur faciat de bene & legaliter cuſtodiendo incarceratos, abſque fraude malitioſa quacumque.

ANNOTATA D. P.

a Algotzirius, *Catalanis* Algozio *apud Cangium*, *cui non aſſentior, idem eſſe volenti quod* Alguazil *Hiſpanis; hoc enim honorifice titulo ipſis appellantur omnes, non ſolum miniſtri, ſed præfecti Juſtitiæ, etiam ſummi. Piſter autem literarum maluit, non ipſum cum baculo ſua poteſtatis ſigno, ſed duos cippo clauſos exprimere: quod nobis difficilem reddidit epigraphen tabellæ, dum ſub aliis omnibus invenitur expreſſus ut, quem Rubrica titulus nominat: præque ſculptum Algotzirii carcer, ipſi ſigno convenientes, meo juſſu nominatus legitur, in tabula* D *Officialium, prima parti præpoſita.*

De Procuratore fiſcali in curia Magiſtri ſeu Majoris-domus. Rr. xxv.

DIgna vox eſt majeſtate regnantis, legibur, per quas illa inceſtimabilis virtus juſtitiæ, (quæ eſt conſtans & perpetua voluntas jus ſuum unicuique tribuens, negligendo peoptam voluntatem ut ſervet communem æquitatem) colitur, uligarum ſe ipſum Principem confiteri. Et revera major Regno noſtro (decus) exiſtimamur ſubminiere legibus Principatum. Unde licet per omnes curiar leges, tam noſtras quam aliar per nor approbatas, obſervari cupiamus; multo fortius in Curia noſtri hoſpitii, quæ Nobis magis propinqua eſt, cuſtodire deſideramus: nam dum a Nobis tradita obſervamus, aliir non contemnenda demonſtramur.

Juſtitia, & æquum, eſt maxime commendata in Curia;

94 Quare ducimur providendum, ordinem rectum juris amplectendo, quod in curia noſtrorum Magiſtrorum hoſpitii ſiva Majorum-domus unur ſufficiens Procurator fiſcalis, qui continue noſtram ſacram Curiam ſequi teneatur, inſtituatur: qui facta & cauſas in ipſa curia promoveat atque proſequatur; prout illa, qui inveſtigat iniquitatem patrum in filios, ſibi adminiſtrabit: & de conſilio Promotoris, qui Advocatus in prænominata Curia eſt reperiri fore ſciendum: ut ſic ordo juris ſervetur, & delicta inveſtigentur, & inveſtigata (acceptu de illis quæ ad Nos retinemur) talia puniantur, quod ad nos vindicta, non crimina referantur. Nam in noſtris curiis, præſertim
E in illis quæ noſtræ Majeſtatis magis ſunt contiguæ, minimum juris & formam debitam non ſervare, & delicta impunita remanere, ſecta Chriſtianorum non patitur. Decenter ipſum noſtris Majoribur domur eſſe ſubjectum: quibur idem (vel) uni ipſorum juramentum de legaliter officium ſuum gerendo, & de ſervitiis ab illis qui cauſarius curia Majorum-domus ducent, minime recipiendis facit cum effectu.

ideo fiſcalis curiæ ſit Procurator fiſcalis,

Promotor Curiæ juvenis,

& Majoris-domus,

De Emblerio majori & Zemblerio Rr. xxvi.

PRoſpicimus officium a Zemblerii majoris in noſtra regia curia fore utile atque decens, ut per infra ſcriptorum ſeriem comprobatur: quare.

a

95 Unum præeſſe Subzemblerio & Emblerius noſtris volumur, qui Emblerius major debeat nuncupari, & de noſtris emblis ſit ſolicitus, ut ejuſdem induſtriæ videbitur expedire. Quimmo quandocumque
F per itinera ad loca aliqua crimur acceſſuri, omnia animalia & plauſtra & navigia, in tranſitu aquarum cum itineramur pro uſu noſtræ curiæ conducenda, ipſe conducere ſit aſtrictus. Idemque pro victu illorum animalium & hominum qui illa ſequentur, ſumptus facere, ac eorum mercedes ſolvere teneatur, ſecundum noſtram ſuper hoc Ordinationem editam; quam ſecum teneat in ſcriptir, & obſervet diligenter, & faciat obſervari ſuo utendo officio memoraro.

Nemo eſt exegre jumenta ſervanda,

in itineribus faciebit

96 Præterea ſit ſolicitus, cum Nos velle itinerare coorigeris, ſeu mutare de uno loco ad alium, quod omnia quæ Nobiſcum erunt deferenda, uſui noſtræ curiæ neceſſaria, in animalibur onerentur: & quod nihil in alio loco de illis propter negligentiam remaneat quoquomodo. Concedentes præfato Zemblerio majori, quod Subzemblerium & Emblerios, tam illos qui de noſtra domo ſucrint quam conducticios, ſi in rangentibur (ſuum officium) eor inobedientes invenerit vel negligentes, ad amittandam quitationem eorum quinque dierum vel infra, prout ſibi videbitur, valeat

æque coercere & ac contenere

A valeat condemnara. Pro quibus præmiſſis pecuniam a Theſaurario accipere non omittat, nec non de iis Magiſtro-rationali reddat etiam rationem. Quæ autem expendentur per Zemblat noſtras propriat, a Scriptore-rationis recipiat, & eidem computum ſuper hoc reddat: vel, ſi magis expedies eſſet, a Procuratoribus terrarum in quibus Nos eſſemus, civatam & herbam & alia recipiat. Attento præterea quod multa per eum contractatur pecunia, de bene & fideliter in ſuo ufficio ſe habendo præſtet unum de noſtris Majoribus-domus juramentum, & ipſis Majoribus-domus inviolabiliter obtemperet & obediat cum effecta.

& cauſa pecuniæ quam tractat juramentum fidelitatis.

aliqua adjiciuntur Zemblerius.

97 Demum cupientes quod dictum ufficium bene peragatur, ideo unam perſonam per Nos vulumus eligi, quæ Subzemblerius nominetur, qui præfatum Zemblerium majorem in ſuo juvet ufficio diligenter, ſibique poſt Majores-domus obediat in tangentibus ipſum officium & pareat cum effectu; & in illius abſentia ejuſdem officium in omnibus facere non omittat: & juramentum præſtet, ut Zemblerius major antecedens.

ANNOTATA D. P.

B

a *Sicut promiſcue in hac & ſequenti Rubrica modo* Embla *modo* Zembla *ſcribitur; ſic etiam* Emblerius *&* Zemblerius, *ubi littera* Z. *videtur euphoniæ ſolius cauſa adjici: nomen autem ſumptum ab* Embola *quo litterale dicretur* injectio, *eſt autem juxta Cangium* Tranſvectio rerum, quæ navibus injiciuntur: *& hic ſumitur pro jumento ſarcinario, ad ſupellectilem regiam de loco in locum tranſvehendam comparato, & qui ejuſmodi jumentis, atque tranſvectionibus præeſt* Emblerius, *ſive* Zemblerius. *Mallem ego in Italo ſcribere de* Emblerio, & Subemblerio, *vel* Zemblerio, & Subzemblerio, *ac ſit diffirmitas; ſed nihil mutare volui.*

De Zembleriis (a). §. XXVII.

A Zemblir ſeu Saomariis b, noſtris, illis præcipue qui noſtra deferunt ornamenta, cura deberur ſolicita, quam volamus per ſpecialer & certos Zemblerios adhiberi.

Sumi hi ad ſarcinas complicandas & explicandas.

98 Ordinamor itaque quod in ufficiu iſto quatuor aſſignentur idonei, ad quos noſtris pertineat Saamariis neceſſaria procurare; majorem Zemblerium ſuper iis excitando: & eos majori Zemblerio ſubeſſe vulamus. Spectetque ad eorum officium juvare ad plicandam & diſplicandum lectos noſtros, & alia paramenta quæ C per noſtros ſaumarios defereotur. Debeant inſuper ire & ſe tenere cum ſaumariis: & debeant eſſe ſoliciti, quod omni die bona hora ſint in loco ubi dictam noſtram complebimur, cum Nos itinerare continget. Ipſi veru noſtris Majoribus-domus immediate ſubeſſe teneantur, nec non juramentum præſtent, ut Zemblerii ſupra dicti.

ANNOTATA D. P.

D

a *Quia imago nihil differebat ab imagine Rubricæ præcedentis, & lamina utramque non capiebat, hanc omiſi.*

b Sagma, Salma, Sauma, *Gallice* Somme *onus jumenti, unde dicti* Sagmarii Saumarii *vide pluribus* Cangium.

De Mimis (a) *& Joculatoribus* &c. XXVIII.

IN domibus Principum, ut tradit antiquitas, mimi ſeu joculatores licite poſſunt eſſe: nam illorum ufficium tribuit lætitiam, quam Principes debent ſumme appetere, & eam honeſtate ſervare, ut per eam triſtitiam & iram abjiciant, & omnibus ſe exhibeant gratiores.

Ex quinque ſunt tubicinatores 2. ſyntel poniſte &c. b

99 Quapropter volumus & ordinamus, quod in noſtra curia mimi debeanc eſſe quinque, quorum duo ſint tubicinatores b & tertius ſit tabelerior ad quorum ſpectet officium, quod ſemper Nobis, publice concedentibus, in principio tobicinent c; & tabelerior ſuum officium ſimul cum eis exerceat, ac etiam idem fariaot in fioc comeſtionis noſtræ; niſi mimi extraoci vel noſtri qui tantum inſtrumenta ſonant in fine menſæ vellent Nobis volentibus inſtrumeota ſua ſonare.

ad comeſtionem menſæ

E *(niſi in feſtivis)*

100 Ceterum nolumus quod in Quadrageſima nec in diebus veuerit niſi feſtum magnum eſſer, dicti tubicinatores & tabelerior ſuum officium faciant in principiu menſæ nec in fioc. Alii veru duo mimi ſint, qui ſcitur inſtrumenta d ſonare: & iſti, tam diebur feſtivit quam aliis prout upportunum fuerit inſtrumeuta ſua ſouare debeant coram nobis; Dieburtimen Venerit Quadrageſimæ, eo modu quu ſupra dictum eſt, dumtaxat exceptis. Jubemus etiam quod tempore guerræ, tam tubicinatures quam alii (niſi eſſer minar de tali inſtrumentu quod tunc ſonari non conveniret) plur ſolito ſint diligenter in ufficio, & ira nobis (prope) caſtrmiet, quod cum opus erit promptos inveniamus ad ſuum officium peragendum Majores etiam domus ſive Magiſtros hoſpitii ne vilipendant, imo firmiter (eit) obediant.

d

& ſtillatitia &c. e

priorum uſus præſertim in bello.

ANNOTATA D. P.

a *Nullus in Ms. hic erat titulus, ſed ſpatium eidem rubricæ ſcribendo vacuum; eam ergo hic adſcribimus. Nota autem in textu ſemper ſcribi* Mami, *quaſi* Mimmis *idem certe ſenſus eſt, nec tamen (ut hic apparet) idem quo priſci dicebant* Mimos, *id eſt, morologos, ſapientes ſtultitia imitatores. Idem dixerim de voce* Joculator *alias* Joculares, a Joculando *ſeu* Jocando *dictos; ſed eo* F *ſenſu, quo* Jocari *dicimus pro ludere inſtrumentis muſicis.*

b Tabelerium *intelligi Tympaniſtam, icon prima littera rubricali inclaſa, indicat: dicitur ergo pro* Tabulario *vel potius* Tabararius, a Tabur *vel* Tabor, *tympano, quod ex Arabica melius* Tambor *vel* Tambour *pronuntiatur, ac ſcribitur a quibuſdam.*

c Tubicinare, *a Tubicen ductum verbum: quid ni ficut a* buccina, buccinare?

INCIPIT SECUNDA PARS

Super officio (a) Camerlingorum, & eis ſubjectorum.

a *Multa de* Camerariis, *Cangius*, Camerlengos *ausſquam reperit; eſt tamen terminatio in* ling, *ſeu* leng *Teutonibus uſitatiſſima, in derivatis Anglo-Saxonibus verbo aut nomine, ut* Hoveling *Aulicus*; Hureling, *qui agrum, aut domum conductam habet. Eſt autem* Camerlengi *in hac Curia magna præcellentia ſupra* Camerarios, *ut patet his ſpecialibus Rubrica de* Camerariis *poſt ſecundam de* Scutiferis Cameræ: *prima autem de* Camerlengus, *nullam habet propriam ſui officii iconem inſertam littera initiali, quia pictori placuit eos exprimere in pravia ad totam hanc ſecundam partem imagine: ubi repreſentatur Rex ad Oblationem ſub Miſſa faciendam accedens; & ſtolam ſacrificantis*

A *ſcantis deoſculans pone genuflectente miniſtra eum pelvi, qua excipiat Oblationem regiam. Hanc autem juxta num. 103. Regi porrigit ex officio* Camerlengus *primus qui idea hic adſtat genuflexus poſt Regem, ponè ſtantibus primum* Falconerio majori, *tam* Scuriferis *eameræ; quorum Rubrica nulla quoque non præmittitur, idea quia hic exprimuntur.*

Notabilia autem in hanc frontali imagine ſunt, primo Capella regia bifariam diviſa, ſic in poſteriore altioreque parte altare habeat totam rubra pallia veſtitum, alia ſpiam ſtadone ſeu mappa apparente, præter Corporale ſuppoſitum hoſtiæ; 2. quod ex veteri more ex tholo dependeat D *argenteum ſacra Euchariſtia conditorium, turricula rubra tectum. 3. quod Sacerdote ad altium chori ſtante, Rex maneat ante illud, ſicque oblationem faciat. 4. quod parietes capella colore viridi picti ſint toti, laquearia vero nigro ac flavo quaſi reticulata, qui colores etiam in frontalibus reliquarum omnium partium obſervantur: unde hic ſemel præmuniſſe ſit ſatis, quod color viridis aqi; ſit regius ac rubeus, quorum hic a feſto Sanctorum omnium adhiberi jubetur uſq; ad Paſcha, ille a Paſchate uſq; ad feſtum præditū n. 256. in Rubrica 1. partis 6. de veſtibus & ornamentis.*

De officio Camerlingorum. R. 1.

Quia mini. ſteria interiori pastor adhibenda eſt cura,

SI de ſorinſecis rebur debite gubernandis nobis propenſo ſtudio imminere debeat ſolers cura; non minus ſedula mente curare nos convenit, ut tam ad noſtræ perſonæ cuſtodiam, quam impendenda obſequia quæ ſtatui noſtro rationabiliter congruunt, præſertim ad continuam aſſiſtentiam noſtro lateri; nec non ad communicationem domeſticam noſtrorum familiarium ſecretorum, perſonas fidelitate probatas ſtatuſque non infimi deputemus.

B

ſtatuantur tres, quorū primus ſit Baro,

101 Ordinamus igitur ad prædicta præcipuos eſſe Camerlengos, ſiquidem quos præcipue noſtri lateris comitatus illuſtret, quique ſint ad noſtræ perſonæ cuſtodiam ſpecialios deputati. Volumus autem eos eſſe tres numero, quatenus, defectum abſentiæ vel occupationis omni, alter reparare valeat & ſupplere. At vero unus ex eis erit Nobilis ſeu Baro, qui Camerlengus major vocabitur, alii duo ſimplices Milites, omnes autem tres erunt Militiæ cingulo inſigniti; ſed tamen major præſidebit ceteris, quamdiu in curia noſtra aatiterit: duo autem reliqui obtemperabunt eidem in his quę concernunt eorum officium per omnia ut majori.

& Milites 2. alii

Prior ſedilis majoribus in perſona ſuorum,

102 Porro in majoribus & præcipuis feſtis anni, utpote Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paſchæ & Pentecoſtes, ac in feſto B. Annæ cum erimus Majoricæ, & Exaltationis S. Crucis in Perpiniano; in quibus locis & diebus in reverentia ſanctarum Reliquiarum feſtivare conſuevimus; major Camerlengus, ſi præſens fuerit, ſuum debebit officium perſonaliter exercere: videlicet ſigillum noſtrum ſecretum portare, oblationem Nobis in Miſſa, juxta noſtram Ordinationem ſuper hoc editam (quam in ſcriptis habeat) debeat tradere; ſpecies & confectas & fructus, & ſimilia ad of-

C ficium Apothecarii pertinentia, quæ extra menſam comederemus, facto guſtu Nobis miniſtrare; nec non ſemper, cum commode fieri poteſt, prope nos ad pe-

aliis diebus alii.

des lecti noſtri jacere, acin ſecretis uarurę nobis aſſiſtere ut tocumber. Diebus vero aliis a prædictis, vel eiſdem abſente Majore, præmiſſa fient per alios Camerlingos, ſic tamen quod ille qui prior & antiquior in officio fuerit, ſi præſens extiterit: illa tenebitur exercere, eoque abſente vel occupato tertius ſuum officium exercebit.

Idem in ſacris cum habeat Oblationis Regiæ,

103 Volumus tamen quod Major, cum præſens erit, quotiens & quandocumque ſibi placuerit (quod quidem per ſigilli ſecreti receptionem oſtendar) præmiſſa poſſit facere; licet ea officii debito, miſi in præmiſſis ſolemnitatibus, minime aſtringatur. Cum vero Nos aliquotiens commode ad oblationem ire non poterimus; tunc ille qui Officiabit (ut dictum eſt) oblationem majori & nobiliori viro qui præſens fuerit (dum tamen ſit Miles, vel perſona quæ loco Militis ſua magnitudine haberetur) tradat ut eam loco noſtri offerat: in caſu vero ubi Nobilis aliquis præſens non eſſet, ipſemet pro Nobis ad offerendam oblationem accedat. Pecuniam vero, quæ pro noſtris oblationibus neceſſaria fuerit, a noſtro Theſaurario procuret recipere cum effectu.

104 Verum quia Camerlengi noſtri hujuſmodi, vélut protectores & domeſtici perſonæ noſtræ præ ceteris, in omnibus quæ corporis noſtri ſalutem concernunt, ſpecialius curam habent, eos nimirum aſſiſtere volumus aliis officialibus, qui Nobis ex incumbentis illis officio in cibis ſubminiſtrant. Ordinamus igitur quod Camerlengus ille, qui ſecundum ordinata ſuperius unus ſuffert ſerviendi, quando Nobis portari debebunt cibaria, vadar perſonaliter ad coquinam, provideatque quod Major-domus ſeu Magiſter hoſpitii noſtri, qui E ſervitium ſuum per nos ordinatum faciet, vel alius qui quoad hoc locum Majoris domus tenuerit; ante omnia coquinarius & Emptori vel Subemptori ciborum omnia Nobis proponenda cibaria faciat deguſtari: ac deinde idem ipſe Major-domus de eiſdem cibariis guſtum ibidem facere non omittat: demumque ipſe Camerlengus manu Majoris-domus vel ejus locum gerentis bolum deguſtationis recipiat & deguſter: & quod idem fiat de iis quæ per Botellerium vel Subbotellerium, in palatio vel alis locis opportunis ad opus noſtræ perſonæ miniſtranda fuerint, antequam Nobis exhibeantur, ſit diligens & attentus. Si autem quivisea illis qui aliquid habent deguſtare illud facere reuſaret; hoc quidem improperet ei viriliter & inſuliet, illudque Nobis celeriter manifeſtet.

curent ut ei bi apponenda prægu ſtentur,

ab ambobus, quos par eſt,

debe prægu ſtet eorum ipſe,

105 Idem vero quod de guſtu ciborum ſtatuimus, ipſos Camerlengos obſervare volumus, cum fructus vel caſeus vel aliquid aliud ſumendum in menſa proponitur coram Nobis, antequam per Scutiferos Nobis miniſtrentur. Adjicientes quod diebus feſtivis ſupranominatis, & quotienſcumque ſolenne peragemus convivium, major Camerlengus ſi præſens fuerit, vel in ejus abſentia antiquior in ipſo officio, F fructus & electuaria & omnia ad officium Apothecarii & Fructerii pertinentia apponere non prætermittant: qui tunc guſtum coram Nobis faciant, ut Scutiferi aliis diebus faciunt.

idemque fiat de fru ctibus & electuariis:

106 Sane non minus ipſos Camerlengos jubemus eſſe ſolicitos, præſertim illum qui officiabit & ſigillum portabit, ut nocte qualibet januæ recognoſcantur hoſpitii, ubi Nos pernoctare contingat; vel per alium ex Camerlingis vel ex Scutiferis eamerę vel Uxeriis: jubeatque illi qui recognoverit claves domus ſedule cuſtodire, ne (quod abſit) ex incauta cuſtodia prębeatur occaſio ſcandalorum. Omnes autem Camerlengi infra domum noſtram jacere poterunt, quando volent; unus tamen eorum ad minus, ſi ſanus & præſens extiterit, ad hoc ea debito aſtringatur; præcipue quando quemvis ex eis jacere conveniet coram Nobis. Attamen ipſorum quilibet qui juxta domum noſtram quomodolibet jacuerit, pro uberiori ſecuritate perſonæ noſtræ, militaria arma ſecum & prope ſemper parata habeat & completa: & ſi hoc facere negleaerit, quitatione ſua unios diei, ſingulis vicibus quibus dicta arma parata habere (ut eſt dictum) omiſerit, ipſos fuſe deceremus puniendos.

commendatur eis viſitare ſub noctem noſtra hoſpitia R.

& ut unus ſemper ar cubet armatus:

A *alii ubique adhærent lateri,*

107 Insuper etiam; ad quemcumque locum erimus, semper Camerlengui nostro debent insistere lateri, præcedendo Nos, vel alias prout occurrerit Nobis de prope assistendo. Eisque injungimus præcavere, ut a conspectu nostro amoveri faciant ea quæ esse perpendunt indecentia vel nociva. Hoc quoque ad ipsorum spectare declaramus officium, Nos videlicet induere & spoliare, aquamque ministrare eum pedes lavamus pauperibus, vel actus similes exercemus, qui ad mensam minime spectant. Volumus autem quod in exhibitione servitiorum hujusmodi, honoris ioter ipsos prærogativa servetur, ut major Camerlengus præ aliis, & vero de duobus ceteris vetustior in officio semper præferatur in talibus servitiis minori. Adhuc etiam ordinamus, ipsos Camerlengos, quos pro familiariori exhibitione servitii ad multas prærogativas admisimos, potestatem habere in domibus, ad quas Nos declinare contiger, illis personis, quæ habent ea Ordinatione nostra infra domum nostram jacere ex debito, singulis juxta congruentiam hospitii cameras assignandi; ac etiam disponendi circa opera, quæ in nostro hospitio fuerint exercuenda.

ad ministeria corporis Regis,

& domesticis assignare cameras;

B *Securitati quoque & custodiæ Regis provisuros,*

108 Præterea quia, ubi majus eminet periculum, cautius est agendum, Camerlengos solerter curare præcipimus, ut guerrarum tempore, cum ad quemvis exercitum personaliter accedere nos contiget, circa tentoria nostra semper provisi sint, & maxime de nocte ad securitatem personæ nostræ, de omnibus opportune, præsertim de sufficienti custodia hominum armatorum. Habeant insuper Nos solicitare de providendo, ut ad frænum equi nostri viri idonei, armorum aptitudine & numero deputentur; & etiam clientes numero convenienti & sufficienti ad custodiam nostræ personæ, eo tempore cum equitabimus cum exercitu aut sine exercitu, ordinare nullatenus prætermittat.

Primus eorum sit peritissimus habeat supellectilis,

109 Hoc amplius ordinamus, ut Camerlengus qui inter Milites simplices obtinet primum gradum, facto prius inventario de omnibus quæ sunt in repositio nostro & quæ tenentur per Armatorem, & de rebus quæ pro quotidiano servitio aliis Officialibus ein submissis committuntur, ut Argentario & aliis, diligentiam in custodiendo adhibeat opportunam; præcavendo ne alicui absque albarrano a nostro sigillo sigillato det, ullateaus de prædictis. Eo nempe absente remittet custodiam cum inventario ad tertium Camerlengum: ambobus vero absentibus ad Nobilem Scutiferum Cameræ si est præsens; ad illum vero ea Scutiferis cameræ, qui antiquior exiterit in officio, rerum præmissarum custodia per eum cum inventario committatur.

a

quæ possit nisi Scutiferis committi.

C

110 Attamen non negamus; quin major Camerlengus etiam continue, servitium tamen faciendo, si ei placuerit, possit præmissa omnia sub inventario custodire. Volumus autem quod ille quicumque fuerit, qui per majorem partem anni præmissa omnia sub custodia sua tenuerit, Magistro rationali domus nostræ præsentibus aliis, si tamen in Curia nostra tunc fuerint, semel in anno de omnibus rationem reddere teneatur.

Quinam illis subjiciantur

111 Profecto quidem ut gradus inferior semper, ut congruit, meritum sui superioris agnoscit, ipsis Camerlingulis, secundum gradum attributum cuilibet, in omnes qui aliquod habent officium concernens cameram vel repositum, tribuimus potestatem: videlicet in omnes Scutiferos cameræ, Secretarios, Scriptores, Medicos, Cameratios, Barbitonsores, Uxerios, atque servientes armurum: quos siquidem omnes, si in officio suo defecerint, poterunt eorum quitatione privare ad tempus, statuendum pro modo insolentiæ vel defectus; nec non omnes præmissos poterunt capi facere, si eorum demerita hoc requirant. Ar veroin Armatorem b & in Sartorem personæ nostræ, Spalmatorem &

cum potestate in eos animadvertendi.

b

Apothecarium fructuum, Argentarium Paratoret cameræ, & etiam in Nuntios virgæ, & Executores, nec non in Custodem tentoriorum & in eorum coadjutores, damus eis simpliscem potestatem: & insuper ut istos posteriùs nominatos possint ab officiis eorum suspendere, si considcratis culpis hoc eis videbitur faciendum: & etiam eis prædicta remittere possint, si hoc viderint expedire: quæ quidem remissio fiat per illum vel per illos qui condemnationem fecerint, & non per alium; excepto Camerlengo majore, cui, licet condemnationem non fecerit, remittendi tributimus potestatem, informato tamen se primitus eum illo qui fecerit, de causa condemnationis & culpæ merito: quare pœnam seu condemnationem meruit reportare. Insuper etiam si quis delinquat intra cameram nostram, illum capi faciant, licet ad eos non pertineat punitio. Istis etiam supranominatis licentiam recedendi a Curia dare possunc, eaccptis Secretariis, quibus per nostram tantum Majestatem est licentia concedenda.

D

& licentiã dandi,

112 At vero ut vestes nostræ & alia paramenta, quibus vicissim utimur, semper, quando eis uti voluerimus, parata sint secundum convenientiam statos nostri; volumus ut ipsi Camerlengui in scriptis habeant ordinationem super hoc per Nos factam; ne præteatu ignorantiæ ab aliquo contingente defectu se valeant excusare. Quinimu intermioamur pœnam privationis omnium jurium, quæ pereipit ratione officii, illi Camerlengo, qui prior est inter duos Milites; alii vero posteriori pœnam amissionis medietatis eorumdem, si in formam dictæ Ordinationis nostræ, super hujusmodi vestium & ornamentorum præparatione, ea defectu reperti fuerint transgressores.

E *Pœna Camerlingi si quid defuerit lavatoris vel ornamenti:*

113 Cum aliquo eaſu impediti pedes paupetum abluere, qualibet die Jovis, ut consuevimus, minime conveniencer poterimus tunc Nobilis sæpedictos, aut ille de Militibus, qui prioritate in officio gubernabit, si præsentes fuerint; & in ipsorum absentia alius Miles, qui novissime in officium fuerit vocatus, loco nostro præfatam ablutionem peragant in nostra præsentia si commode fieri potest ut quæ impediti non faciemus, ad minus videndo ad devotionem provocemur. Solicitri insuper sint, ut quaodo nos taliter infirmitate (quod Deus avertat) gravati essemus quod non possemos de talibus recordari quod Officium coram Nobis vel janua nostræ cameræ celebretur horis debitis & opportunis ne ex nostra infirmitate laus divina amittatur. Præterea cum sciverint Nos velle pro alicujus defuncti anima soicnem Missam facere celebrari, mandent in continenti, facta Nobis per eos vel alterum eorum mentione, de numero torciorum d quæ in ipsa Missa illuminari volucrimus nostru Apothecariu, qui illos de hoc tenetur solicitare, ut ipsa torticia accendere in ipsa Missa cum effectu procuret.

Idem vices Regis in veniat pauperibus pedes

& curet diu vina celebrari:

F

d

ac Missam pro defuncto,

114 Adjeimus equidem Ordinationibus istis, ut omnes Camerlengui nostri singula exempla hujus nostræ Constitutionis, in quantum eos aut illos qui eis submissi sunt tanget, conscribi faciant serioſe, eaque legant frequenter vel faciant sibi legi; quatenus non ignorent quid eorum incumbat officio, sed observent; ac insuper si aliorum culpa defectus in aliquo contigerit, debite possint ipsi corrigere inferiorũ insolentias ministrorum.

Regulas suas frequenter legat,

115 Novissime etiam statuimos, quod Camerlengui, qui pro tempore fuerint, in principio sui officii, super sancta Dei Evangelia Nobis jurent, & per exhibitionem homagii Nobis personaliter se astringant; quod cum omni posse & ingenio suo damnum personæ nostræ & pericolom evitabunt, quod imminere sciverint; salutemq; nostram & statum, quantum eis possibile fuerit, conservabunt: & si ab aliquo quocumque damnum personæ vel status nostri sciverint, vel cum

& cum fœdis homagium juret ipsi Regi,

tum fidelitatem

veri-

A vērisimilitudine audivarint, procurari, illud Nobis quam citius poterunt revelabunt: quodque ſi aliquam ſecretam infirmitatem corpori noſtro (quod abſit) contingeret evenire; illud nemini ſine noſtri licentia revelabunt: item quod ſigillo noſtro ſacrato, quod ais committimus, non ſigillabunt alicubi, niſi ibi videretur noſtri impreſſionem annuli vel aliud ſignum noſtrum, quo pro tunc in ſimilibus uteremur: item quod aliquid non faciunt nec fecerunt, quo minus poſſent plene hæc omnia adimplere: Nimium ſi hoc caſu, ubi de noſtræ conſervatione ſalutis agitur, augamus, imo ſi pro unius modici caſtri cuſtodia homagium augere aſt & fuit hactanus moris noſtri...

tum fierent ſuffoſſiones.

ipſumque cingat ſibi ſubjoſſis:

115 Poſtremo etiam injungimus Camerlengis, ut ille ex aiis qui ſigillum potuerit, corporale juramentum augat & homagium recipiat, in principio eum primum ad officium vocabuntur; ſcilicet u Paratora camaræ & ejus coadjutore, nec non aciam a Nuntiis virgæ, & Argentario, & ab eo qui tentoriorum habet officium & adjutoribus eorumdem, & ub alis da repoſito, u quibus nos non recipimus, quod bene & legaliter circa eorum officium ſe habebunt, ſpecialiter circa

B conſervationem perſonæ & ſtatus noſtrorum, damna pro poſſa vitando, utilia procurando, & revelando ſi qua contra nos incommoda ſcirent per quoſvis alios procurari; val, ſi Nobis revelare non poſſint, hoc revelabunt alicui ea Camerlengis, taliter quod poſſit ad noſtram notitiam pervenire. Cum vero præfati noſtri Carmerlengi, juxta noſtram Regiam Ordinationam da Conſiliariis noſtri conſilii (eſſe) dignoſcantur; volumus quod juramentum, in dicta Ordinatione ordinatum præfati Camerlengi Nobis facta teneantur.

idem præſtabit tamquam Conſiliarius.

ANNOTATA D. P.

a Albarranum, *breviculat*, *Hiſpanis* Albala, *vox Mauritæ, Catalanis, & Aragonis uſitata. Exemplo vide apud Cangium, ubi ex translatione S. Honorati Arelat. allegatur* Albaranum verbis ſequentibus inventum *&c. vide plaries hanc vocem Rubr. 7. de Secretariis.*

b Spalmator, a Spalmando *dicitur: infra autem n.* 150. *datur Sartori, qui eum juvet* in mundando vel ſpalmando veſtes, *id eſt ad pulveres palmis excutiendos.*

c *Et tam hic ſcriptum fuerat primum* ſupportacios, *& num.* 115. *ſed manu correctum eo modo, quem ſupra explicius ad* Rubr. 1. *Annot.* m.

C d Torticius, Iotorticium, *tada circum torta cereo involuta; ſed & pro quovis funalium, majorum genere uſurpatur, Francis* Torche, Aotorcha *Hiſpanis; itaque hic dici patebit num.* 170.

n *Haret hic imperfectus ſenſus, quem apta aliunde verſus ſupplere, quam per conjecturam cuique liberam.*

De Scutiferis camera. Tit. 11.

Sex illi ſuæ eorumque munus ex Baronibus,

AD domaſticum perſonæ noſtræ ſervitium, quo Scutiferi camaræ intra noſtri ſecreta cubiculi nobis familiaries obſequuntur, ſea vel ſeptem numero volumus deputari: ac quibus unus arit ſemper Nobilis Baro val aa Barombus gentius, qui & prærogativa gaudebit ceteris potiori. Omnes autem Scutiferi cameræ ſubjicientur & obediant Camerlengis, io iis videlicet quæ contingent quomodolibet officium eurumdem.

Camerlengis ſubjecti;

vicibus per vices,

116 Sane ut injunctum eis ſervitium poſſint abſque gravamine lavius ſopportare, ſtatuimus ipſos inter ſe duos de ſeipſis dapuiare per vices: quos quidam jacere volumus in noſtra Regali camara unui nocte, ne nos videlicet calecent & diſcalceent, aliaque ſimilia impendant ſervitia, quæ præbere Nobis convenit familiariter & privatim. Inſuper etiam aiſdem injungimus & mandamus, ut ubicamque in domo noſtra jacendo ipſos pernoctare contigerit, ſemper prope ſa arma perſonæ ſuæ habeans decentia & complata; ut ſi aliquis caſus neceſſitatis occurrerit, non reperiantur, omnimode improviſi; & ſi hoc aliquando neglexerint, quittatione unius diei ſingulis vicibus puniantur.

D *& ſemper armata:*

Regis caſtri ac palatium poſt ipſum ferant:

117 Conſequenter autem ad Scutiferorum officium pertinera diſponimus, enſem Nobis eum æquirare volumus miniſtrare, vel eumdem unde Nos deferra, ſi hoc juſſerimus faciendum: portare etiam galerum ſeu capellum ſolis vel pluviæ; inſuper & veſtes quaſcumque portari fecimus coram Nobis ipſos quidem ad hæc & ad conſimilia officia ſemper volumus eſſe paratos. Adjicimus etiam us poſt Camerlengos quanto magis commode fieri poterit, vadant prope Nos præcedendo, vel alias ut magis fuerit convenions & opportunum; ſalvo tantum quod in præmiſſis exhibendis ſervitiis acceri Scutiferi deferant Nobili ſeu Baroni: at vero inter ceteros ille qui in ſervitio vetuſtior fuerit, novioribus quoad hoc potior habeatur. Denno etiam portare debebant Scutiferi galeam & ſcutum & lanceam, cum parvo vexillo, quæ quinqua coram Nobis aa mora deferri

item galeæ, ſcutum, lanceam.

E facimus, tam guerræ ſempore quam ulias, locis & temporibus opportunis; ille videlicet quem nos pro qualibet vica duaerimus aligendum: injungentes Nobili præfato, ut tam tempore guerræ in aſcercitu quam alias volendo itinarare, u Nobis ſcira minime prætermittat, per quem, ao per eum vel alium vellemus prædicta portari; ut ſic Nos, inſpecta loci & temporis qualitate, ordinare de hoc melius valeamus.

bellaria menſæ ſpectant,

118 Ad curam eorum etiam injungimus, ut Nobilis, ſi præſens fuerit, & in ſui abſentia antiquior in officio, ſaleria a, fructus, &, omnia ad officium Apothecarii & Fructerii vel aliquorum de repoſito pertinentia ad menſam noſtram deferent; & ſumpto fideliter guſtu, ram da ipſis quam de aqua, vel vino, cum quo lavabuntur ea quæ commode lavari poſſunt, coram Nobis appouant: eceptis illis diebus, quibus id Camerlengis injungitur.

ſuppleant vices eorum qui menſæ miniſtrare debent:

119 Porro, quia ratioui aonſonum eſt, diverſa officia, ſub eodem duce vel capite, eum caſus forſitau imminet, debere ſe iuvicam adjuvare; & defectum unius alter aonſors taneatur ee æquo regere & ſupplere; eapropter ſtatuimus, ut ſi Scutiferos, qui habent nobis ſervire in menſa, contigerit abſentes eaſſere vel aliis occupator, vel nos ſia ſecrete eſſa vallemus, quod ipſos minime admitteremus; eo caſu Scutiferi cameræ illo-

F ſum officium habeant aſercere: ſic tamen quod Scutifer Nobilis vel alius quem præferre vellamus primo, demum ea alius ille qui in officio vetuſtior fueris, illud exerceat & ſupportet. At vero io omnium noſtrorum

& Camerlengorum:

Camerlangorum abſentia, aiſve ſic alias impeditis ut non poſſint in ſuis officiis deſervire, volumus ut Nobilis Scutifer Camaræ primo, ſi præſens ſit, alias ille qui prior vocatus fuerit ad officium, exhibeat Nobis omnia quæ ad Camerlengorum officium ordinavimus pertinere; quam Ordinationem noſtram, factam de Camarlingorum officio, ac inſuper & præſentem volumus Scutiferos cameræ ſingulos in ſcriptis habere; quo videlicet eſſe valeant in agendis cauti peramplius & ſolertes. Poſtremo ſtatuimus, ut Scutiferi cameræ juramentum & homagium præſtent Nobis, ſub forma quam Camarlengi debent præſtare, juata aa quæ per Nos ſunt alibi de Camerlengis ordinata.

& libros quos id juvent:

ANNOTATA D. P.

a Salerium; *Francis* Salada, *Hiſpanis* Enſalada, *propria eſt ferculum ex herbis, o ſeu & aceto ac ſale cauditis;*

A ditis; a qua nomen iſtud. Latine Commodus, Accetarium dicimus.

De Camerariis §. III.

Duo ſint, DUos viros, induſtriuſos & fideles, Camerarios cameræ noſtræ volumus deputari, qui etiam circa illa quæ ſuum concernent officium parebunt & ſubeuntCamerlengis.

ad uſus ſubſcuſi, 120 Hi ſiquidem Camerarii debeunt veſtes & calceamenta perſonæ noſtræ munde & honeſte tenere; jocalia quibus quotidie utimur cum inventario Camerlengis cuſtodire; lectam noſtrum facere & parare; atque camera noſtra ſit convenientec ornata, & ea quæ ibi ſunt debite ordinata, cavere; & hiſ ſimilia ſervitia in camera exercere; & debet in retro-camera *a* unus ſemper neceſſario jacere. Inſuper eorum incumbit ſolicitudini, & qualiber nocte præcaveant, ne ſit aliquis defectus in camera noſtra illarum rerum, quæ in illa ſoli-

ejus neceſſaria custodia.

a

B in ſuot immitti; otpote quod ſit ibi vinum & aqua ſufficiens ad bibendum, propter caſus qui quandoque de nocte evenire improviſe: item aquæ abundantia ad lavandum; candelæ & torticia ad illuminandum, ſpecies confectæ ad cumedendum; arma etiam decentia perſonæ noſtræ completa unus mrlitis, quæ debent qualibet nocte prope nos ponere ad pericula qoæ poſſeoſ occurrere præcavendum.

Illi incumbit provideve in craſtinum: 121 Quæ quidem omnia & ſingula recipiant ab aliis officialibus domus noſtræ, ad quos pertinet ſingula hujuſmodi ſingulariter miniſtrare. Aquam etiam benedictam, ad ſatisfactionem devotionis noſtræ, jubemus eos qualibet nocte ponere ad caput lecti noſtri: De hiſ & ſimilibus curam habeant diligeotem. Sane cum nos nocte qualibet lectum intrare contiget, unos ex Camerariis antiquior io officio ſi præſto eſt, alias ſecundus in officio debet ſciſſitari & petere a Nobis, quas veſtes in craſtinum diſpoſuerimus deportare, ut illas de ſcro præparet quas potius duxerimus eligendas.

b precedere suo agendi Regem

122 Adhuc etiam ordinamus, ut cum aut aliquod viagium *b* facere, vel aliter itinerare, ſeu ad alium locum tranſferre contiget; onus ea eis, prout inter ſe conveniecor, ſemper præcedat Nos ante, cum ornamentis unius lecti noſtri; ot cum ad locum deſtinatum venerimus, inſtruamus ibi pro perſona noſtra cameram præparatam. Curam etiam eos volumus habere

galeas portare,

C diligentem, ot omnia quæ perſonæ noſtræ ſunt approximanda, vel per Nos quoquomodo contrectanda, taliter perſcrutentur, quod ab omnibus noſtræ perſonæ

c

nocivis penitus ſiant aliena. Maxime hoc per eos obſervetur io ſotularibuse & aliis, quæ per aliquem de curia & domo noſtra minime fient; quos vero ſotulares, receptæ prius propter hoc a Theſaurario pecunia, præcipimus facere fieri per eoſdem. Poſtremo quia Camerarii iſti in camera, in multis familiaribus ſervitiis, nobis adſunt; volumos eos, com primum ad ſuum aſſumeutur officium, juramento & homagio conſtringi eoſdem libus illis, quibus adſtringi diſpoſuimus Camerlengos, & io forma per Nos, in Capitulo de Camerlengis ſuperius ordinats.

& homagium facere

ANNOTATA D. P.

a Retro-camera: *ſic* Retrobannom, Retrofeudum, Retroguardiam, *aliaque ſimilia reperiat in Gloſſario Cangii; qua Franci per adverbium* Arrière *efferant.*

b *A via deducitur* Viagium, *iter, peragrinatio.*

c Sotulares, *Calceamenta, quaſi* ſubtalares.

D

De Barbitonſoribus. §. IV.

Duo ſint, PRo humanis neceſſitatibus, quibus natura hominem, quantacamque fretum potentia, nullum fecit expertem, etiam nos Barbitonſorum officio indigemus: quos quidem duos eſſe volumus noſtro ſervitio deputatos, qui nempe Camerlengis ſuberunt & parebunt.

curando autem capillos.

123 Hi autem, circa ea quæ ſuum concernunt officium, eſſe debeut erga perſonæ noſtræ ſervitium diligentes; ut videlicet caput noſtrum pectinent opportuno tempore, lavent etiam cum Nobis expedite videbitur, primitus facto guſtu; & ſimilia faciatot, ad quæ ſunt ſpecialiter deputati: debeot etiam tenere munde & decentar bacinum, *a* & alia inſtrumenta, quibus nti habent ſuum officium exercendo. Porro eruot in ſervitio Cameræ, adjuvantes Camerarios in præparatione & ordinatione veſtium, necnon & lecti & alterius cujuſvis ornatus cameræ. Camque contiger abeſſe Camerarios, omnia ſervitia, & ordinationem veſtium noſtrarum, iſti Barbitonſores facient & ſupplebunt: &

a

& adjuvant Camerarios.

E

ſiufra hoſpitium noſtrum, cum Camerariis vel alibi, unus ipſorum jacere aſtringitur.

ac ferramenta pro eos malesanum.

124 At veru cum Nos alibi tranſferre contiget, unus ex Barbitonſoribus, prout concordabunt inter ſe, portabit maleram *b* com veſtibus corporis noſtri; quas mandabimus deportari, de quo etiam primitus interrogare Nos debebunt. Sane in exhibendis præmiſſis & aliis incumbeotibus, ſervitiis ſemper is qui prius aſſumptus eſt ad ſervitium alii præferetur. Conſequenter etiam, quia exigente officio quod habent impendere Barbitonſores, frequenter ad perſonam noſtram plus ceteris appropinquant; ordinamus, ut in novitate receptionis ſervitii, quilibet eorum tale præſter juramentum & homagium, quale præſtare diſpoſuimus Camerlengos.

b

ANNOTATA D. P.

a Baciuom, *pelvis, vocc diminutiva a* Bak *vas, alveus.*

b Maleta, *pera veſtiaria, diminutivam a* Mala, *quod* equeſtrem ſarcinam *interpretatur Cangius, eſtque a Teutonibus ſumpta vox.*

F

De Medicis. §. V.

Aſſerto medicorum habendi neceſſitate; OUi fragilitatis humanæ varietatem recte penſando cuojiciunt, quomodo videlicet infirmitas diſcordia ſine intermiſſione deſiciat, quotaque mohs onuſta gravedioe in corruptionis caermininm continue defluat & labatur; profecto luculenter agnoſcent, qualis ſit Medicorum utilitas, quamque ſit illarum exquiſita neceſſitas quorum arte ac induſtria plerumque ſanitas conſervatur jam habita, nec noo & deperdsta reſtauratur.

ſtatuuntur duo,

125 Ordinamos igitur, ot in curia noſtra ordinarie ſint duo periti Medici, probatique io medicina ſeu phyſica; qui perſpicaciter inſiſtant pro noſtræ conſervatione ſalutis, Nobiſque ſuggerent ac dicant intrepide, ut proſequamur & utamur in quæ ſuerint noſtræ ſaluti accommoda, quæque noxia fuerint evitemur. Die namque qualiber da mane urinam noſtram debent ſuſpicere, ut corporis noſtri quotidia diſpoſitionem agnoſcant; & ſi viderint in nobis aliquam immutationem fieri, ſtatim de ſaluhri curent remadio providere. Inſuper & ſi aliqua corporali neceſſitate, vel quavis infirmitate corpus noſtrum gravatum eſſe perſpexerint; de noſtra curatione indefeſſa & ſolicita diligentia cu-

qui ſalutati tum Regis

ram

Aram agant: & ſi forte aliqua medicinalia ſumenda Nobis poterint, primo de illis guſtum faciant coram Nobis. Præterea etiam eiſdem Mediciis noſtris iojungimus, ut cum aliqui ex domeſticis noſtris, vel familiaribus inciderint in aliquam diſeraſiam, *a* de his etiam curam habeant diligentem, illiſque pro ſalutis reſtauratione prouideant, prout melius poterunt, juxta peritiam artis ſuæ & maxime de perſonis Nobis propinquis, vel conjunctis ſanguine, ſeu gradu aliquo patentes.

Tum adhibeant antidotum.

a

Duos Regi comedenti ſemper aſſiſt.

b

Apothecarius ſub ſe habeant.

B

& parvus Camerlengo

ſub juramento Regi facto.

126 At vero Nobis in menſa comedentibus. Medicos noſtros ſolebi præſto jubemus aſſiſtere, quatenus Nos ſolerter incautent *b* præcavere a cibis incompetentibus & nocivis: & ſi qualitercumque aliquid coram Nobis venenoſum apponi, vel aliquovis modo adeſſe conſpiciant, illud continuo abjici faciant & recondi. Sin vero (contingat) (quod avertat Deus) aliquo caſu, vel facto ſiniſtro (Nos) illud venenoſum impræviſe & ſolito ſumere, confeſtim remedient, ut viderint expedire. Sane unus ex Mediciſ ad minus infra domum noſtram de nocte jacere debebit: ut ſi forſan illa hora Nobis vel cuivis ex noſtris aliquid accidens evenerit, Medicus ſit promptus non a longe remedium adhibere. Porro ſi ex Mediciis noſtris alter tantum fuerit in Medicina Magiſter, ille in prærogativis honoris alii præferetur: ubi vero ambo Magiſtri vel alias pariter conditionis exiſtant, tunc ille eſſe debebit in honore potior, qui prius ad noſtrum ſervitium fuerit evocatus. Conſequentes autem ſciant quod Apothecarius noſter & ejus adjutor ipſis obedire habent quoad ea, quæ illi facienda injunxerint ipſi Medici, ſuam concernentia ſcientiam Medicinæ: ipſi autem equidem Medici ſuberunt Camarlingis: qui videlicet Camerlingi ad curam omnium quæ concernunt perſonæ noſtræ cuſtodiam ſperialiter ſunt aſſumpti.

127 Poſtremo, eum Medici primo ad noſtrum aſſumuntur ſervitium; juramentum Nobis & homagium præſtabunt, quod bene & legaliter ſuum officium exercebunt, vitando omnia quæ ſaluti noſtræ contraria & perſonæ noſtræ fore periculoſa proſpicient: & ſi ſcirent aliquem noſtræ inſidiari ſaluti, Nobis hoc quam citius poterunt revelabunt; noſtraſque infirmitates ſecretas nemini manifeſtabunt, niſi de noſtra licentia ſpeciali: quodque nihil ſecerunt vel facient, quare prædicta juramentum & homagium non valeant obſervare.

C

ANNOTATA D. P.

a *Διακρασία* Intemperies.

b Incautare, *cautum reddere, alibi necdum legimus: imo Salvianus* locaotelam *contrario ſenſu uſurpat, pro* Inadvertentia.

De Sirurgicis. §. VI.

a

Si quæpiam

duo ſint,

QUia medicinam duas partes habere iocognitum non eſt, quarum una *a* Phyſica, alia Sirurgica vocatur, jamque ſuper primam proviſerimus, ordinantes quod Phyſici in noſtra ſint curia, ſuper ſecunda in præſenti, eaſibus qui Nobis aut noſtris familiaribus evenire poſſent providendo, ducimus ordinandum, quod

128 Duo ſo Sirurgia experti in noſtra habeamus curia: ipſi vero illa quæ neceſſaria ſecundum eorum artem habent, penes ſe teneant, ut de officio ſibi injuncto tam Nobis, ſi caſus (quod Deus averiat) contingeret, quam familiaribus noſtris, ſervire melius poſſint. Et ſi tempore pacis per eos circa iſta diligentiam habere volumus, multo fortius tempore guerræ, cum Nos in exercitu fuerimus, eaſa eis eſſe debet. Superaddentes, quod prope tentoria noſtra aut loco in quo Nos ſtabimus, tunc temporis jaceant & remaneant. Omnia quæ guſtati commode poterunt, antequam perſonæ noſtræ apponantur, guſtent fideliter. Camerlengis ſicut & Phyſici ſuberunt: & hoc quia in noſtra perſona operari ſecundum eorum officium habeat, juramentum & homagium ut Phyſici præſtent.

D

manibus in baſia.

ANNOTATA D. P.

a Chirurgus, *qui manu medicinam facit vulgo* Sirurgicus; *qui vero dumtaxat conſilio* Phyſicus *medio evo dictus, hodieque ſic dicitur Italis: plura vide apud Cangium.*

De Secretariis ſcriptoribus. §. VII.

a

COnſequentia nomina rebus, eſſe, *a* ſtudenter (oorant) & congruam nominis offirii Secretariorum impoſitionem ea illere ipſius officii qualitas atteſtatur: quia plura ſecreta idem officium exercentium fideli induſtriæ committentur.

Duo ſint,

E

b

quibus ſecreta fideliter creduntur

ſecreta ſtatuantur,

129 Unde talitar penvidenter diſponimus, quod duo Notarii, boni & ſufficientes, ad officium ſecretariæ deputentur, qui Nobis litteras ſecretas ſcribant; & omnes ſcriptoras, quæ ſecreto noſtro ſigillo debent ſigillari, & libros noſtros teneant, & de iis curam gerant. Unus eorum bonus ſit calculator, *b* ut quando compota noſtra videre voluerimus, ipſe ſuper illis informare nos valeat; & libros aliquos computorum ſecum teneat, ut quando in illis ad noſtri certificationem aliquid videre capiemus, prompte habere eos poſſimus. Ad mandatumque cujuslibet de noſtro Conſilio litteras vel albaranа faciant, eas poſtea videre & ſignare habeamus. Quæ vero in Conſilio nobis præſentibus, tam ſuper ſupplicationibus quam aliis ſcribuntur, omnes ipſorum ſcribere teneantur. De factis quæ in noſtro Conſilio determinabuntur, vel ad memoriam reducentur, quæ tunc terminari non poterunt, memoriale faciant, ut terminata executioni per illum ad quem pertinebunt mandentur, & non determinata loco & tempore opportunis diſcutiantur. Ea hoc enim unum ſemper neceſſario, quando conſilium tenebimus, volumus eſſe præſentem, licet ambo eſſe habeant intereſſe.

ipſi præſint curſoribus.

F

130 Verum quia ſcribere litteras vanum & ſine fructu eſſet, niſi ipſæ litteræ ad illos ad quos dirigentur, mitterentur; volumus ut Curſoribus, in mittendo eos eum noſtris litteris, præſint, & ſi ipſo negligentia eos invenerint, ad annos menſis quittationem privare ipſos ſecundum quod ipſis videbitur, valeant atque poſſint. Ipſi tamen Secretarii ſub Camerlengis eſſe aſtricti ſe cognoſcant; acceptoque quod nec Camerlingis nec alicui, ſine noſtra ſpeciali licentia, ſcripta ſecreta ſive litteras noſtras Secretar oſtendant ullo modo.

Ne eorum opus ut Cancellaria ad juniores ſe mant,

131 Unus ipſorum neceſſario ad minus infra noſtrum hoſpitium in loco convenienti, ut etto ſi neceſſe contigeret eum adſcribendum qualicumque horu habere poſſimus jacent. Committere ioſuper adſcribendum, in caſo quo multis litteris occupati ſufficere non poſſent, illis de Cancellaria poſſint, dum tamen non eſſent multum ſecretet quo eaſu nolumus abſque noſtra fieri licentia ſpeciali. Volumus etiam, & ſub pœna duorum *omniaque de regiſtris reformet:* mencſium amittendi quittationem pro qualibet vice eis mundamus, ut omnes litteras & albaranа, quas & quæ per ipſos fieri contingeret, regiſtrent; & etiam illas, quas nos manu propria ſcribemus, niſi de noſtra voluntate non prætermittent. Nec non volumus, quod a noſtra curia, niſi obtenta ſpeciali a Nobis licentia, ſe non abſentent quoquomodo.

132 Poſtremo, quia antiquiori per noviſſimum ho-

A nos debeant, ut per alium qui primus fuerit in officio memorato honoretur, præcipimus & ordinamus, ut in omnibus officium tangentibus, primus prærogativa præ alio gaudeat. Jusamentum Nobis faciant, quod bene & legaliter in eorum officio se habebunt; & quod quæ nostri sunt secreti, quæ ipsi tam per litteras quas scribunt, quam in Consilio scient, tenebunt secrete. Insuper & quia ratione officii Nobiscum diversis habent participare modis, & per Nos litteræ & alias per ipsos scripta contrectantur, districte providentes mandamus, ut & juramentum & homagium Nobis faciant, de evitando quæ nostræ saluti essent contraria: & si ea scirent, Nobis illa debeant protinus revelare; adjicientes quod per eos non est factum neque fiet, quominus juramenta & homagium prædicta in sua possint stare roboris firmitate.

& ipſi Regi fidelitatem ſerrent.

ANNOTATA D. P.

a *Mr.* & ſtudentes congruam, *nulle ſenſu; quem an corrigendo affecmus ſim, æſtimet curioſus lector.*

B b Cauculatos, *id eſt*, Calculator, *ex eo quod calculi ad computus faciendos adhibeantur.*

De Uxeriis armorum. Reſp. VIII.

Ad decenter & cum telam,

QUia Regali ſtatui minime convenit, ut ſine differentia perſonarum fienda, unicuique ad perſonam ipſam appropinquandi pandatur aditus; ſed congruum ſit, ut tam cauſa honoris, quam etiam periculi evitandi, quod ſecundum gradus & conditiones perſonarum licentia approximandi unicuique tribuatur; ideo

ſint quatuor,

133 Ordinamus, quod quatuor (ut melius laborem, quem propter officium eorum habebunt, ſuſtinere valerent) ad retro Nos eundum, tam equitando quam peditando, ut cuſtodiant ne omnibus perſonis, niſi ſecundum quod expediens fuerit, ſecundum noſtrum ſtatum & conditionem, nec non & ſecundum tempus, aditus ad Nos concedatur, deputentur. Et ut melius aliqui quæ ſecundum eorum officium eis incumbent, valeant adimplere, virgam per quemlibet ipſorum portari jubemus: a Uxerios armorum autem eos vocari volumus, ut nomina convenientia ſint rebus.

C *ſigna Militeſ,*

134 Et quia expertis in quocumque facto eſt credendum, ordinamus quod prædicti militares ſint perſonæ, non tamen cingulo Militiæ præditi: militares enim perſonas tam genere quam experientia, quæ ad arma ſpectant & pertinent, ſcire & facere præ aliis incognitum non eſt. Quique etiam loci ad quæ quacumque ratione intrare habebimus, tam per eos quam per ſervientes armorum, ſecundum quod loca erunt, ſolicite ne inſidiæ fiant prævideant. Prædictorum etiam ad minus neceſſario unus foris curam januæ cameræ, in qua Nos jacebimus, jaceat: quotieuſcumque vero coram dicta janua cameræ, ut dictum eſt, contigerit eos jacere, quod uni declaravimus eſſe neceſſitati; arma militaria completa in capite ſui lecti teneant; enſem tamen ſemper deferant; & arma alia tam ſecrete quam apparenter, quando & ſecundum quod fuerit opportunum: in hoc autem & loci conditio & temporis qualitas ſunt inſpicienda: nam eis & nomine & officio, præ aliis, ſervitio & cuſtodiæ noſtræ perſonæ deputatis, congruit evidenter. Et ſiquidem dicta arma deferre & tenere, ut ſuperius eſt ordinatum, negligerint, pœna quitationis unius diei ſingulis vicibus eoſdem decernimus puniendos.

& arma ſemper paratis non ſtruſſi,

etiam ſub ſacro,

135 Ad eorum officium etiam pertinet, ut quando divina coram Nobis celebrantur; in janua loci ubi nos ſtabimus, aut prope cortinam noſtri oratorii extra vel infra, ſecundum quod locus fuerit ſtent. Si vero coram Nobis in Conſilio extraneæ perſonæ proponere habeant, aut quicumque litigarent; tunc ipſi cum Servientibus armorum intus ad cuſtodiam noſtræ perſonæ ingrediantur & maneant, niſi ea cauſa prohiberetur. Cum Nos vero cum illis de camera tantum eſſe voluerimus ſecrete, ut Nos cubando vel ſurgendo, aut alias Nos induendo, pectinando, & alia ſimilia faciendo, vel etiam ſi Nus expreſſe mandaremus, unus tantum ipſorum infra locum ubi prædicta faciemus eſſe poſſit, qui curam habeat ne tunc aliqui ingrediantur, niſi qui de camera fuerint aut alii quos ea ſpeciali cauſa ad hoc admittere diguaremur: & ſi ultra prædictos ibi eſſe reperiret, niſi ex cauſa Nos prohiberemus, exire eum faciat: honeſtatis enim minime eſſe judicamus ſi ad noſtra ſecreta, præter qui ad ipſa ſunt deputati aut admiſſi, intereſſent. Nuntii virgæ ſub ipſorum ſint obedientia; & ſi eidem Virgæ nuntii in eorum delinquerent officio, ad quitationem unius menſis tantum condemnare eos pro qualibet vice poſſint. Ipſi vero Camerlingis ſubſunt.

D *& coram extraneis,*

arcenti autem imperiuntur,

præſint Nuntii virgæ,

136 Quia vero iſti ſic ad officium noſtræ perſonæ, ut dictum eſt, ſunt anneati, a juramento & homagio Nobis præſtandis nolumus eſſe immunes, ſed volumus ut juramentum & homagium Nobis faciant, quod periculs quæ noſtræ perſonæ evenire ſcirent pro poſſe evitabunt & Nobis revelabunt: & quod bene & legaliter in eorum officio ad perſonæ noſtræ tuitionem ſe habebunt; quoqae noſtra ſpecialia & expreſſa mandata efficaciter exequentur, & ſecretu noſtræ perſonæ aut noſtri conſilii, quæ occaſione eorum officii ſcirent vel audirent aut aliis ſcirent, minime revelabunt: & quod numquam fecerunt neque facient tale quod obſtet ad iſta ſervanda.

E *& homagiū Regi faciūt.*

ANNOTATA D. P.

a Uaerius *alias* Uſſerius, Huiſſerius, *aliam obſervans ſive camera ſive palatii; ita dictus vel a Teutonico* Huys *domus, vel potius a veteri Gallice* Huis, *oſtium, ſive (ut medie evo ſcribebatur)* Hoſtium; *Belgice ac propriiſſime* Doorwaerder *cuſtos oſtii, ſed reſtrictiori ſignificata, ad ſignificandum Apparitorem Curia judicialis damnatas. Hic vero* Uaerias *proprie ſignificat regis corporis cuſtodem. Qui cum jubeatur in ſignum poteſtatis virgam geſtare, mirum eſt in fronde littera initialis ipſum eum ea non exprimi, potius quam cum ſcuto & galea.*

F

De Servientibus armorum. Ex. 12.

Item ad cuſtodiā Regis

DEcet etiam Regalem majeſtatem, quæ ſubditos diverſis modis in pace & juſtitia tuetur, ut ad cuſtodiam perſonæ ſuæ variis modis & cum diverſis officiis providendo provideat.

Oſto eſſe jubentur;

137 Ideo ultra Uaerios armorum, quos adhoc deputavimus: Armorum ſervientes ad cuſtodiam noſtræ perſonæ ordinarie octo eſſe ordinamus: qui ante portam cameræ, ubi Nos jacebimus, jaceant, data Uaerio ſive Uaeriis armorum prærogativa in propinquitate jacendi & in aliis. Et volumus quod omnes qui in curia noſtra præfecta fuerint, & minime morbo aliquo gravati, ad hoc teneantur, exceptis duobus qui jacere non teneantur: hoc enim ſemedium, ſi bene inter ſe dividerint & æqualiter, ad eorum negotia peragenda ſufficiet. Ceterum ut non tantum ab Uaeriis adius illiciti ad noſtram perſonam prohibeantur; ipſos cotam Nobis (nullis inter Nos & ipſos, exceptis Camerlingis aut aliquibus cameræ Scutiferis, & tundo & redeundo

Regem qui antecedere & ſequi.

de

A de mensa, Magistris-hospitii sive Majoribus domus, aut alijs paucis, quos ea speciali causa ibi esse vellemus, ire permissis) tam equitando quam alias incedere mandamus.

mensa etiam assistere super viros,

138 Curent etiam quod loca, ubi Nos stare seu ire debemus, provideant taliter quod nullum Nobis inde possit periculum imminere. Et quotiescumque multitudo gentium, seu personæ incognitæ vel extraneæ eocem Nobis venire contingerat, vel coram Nobis litigarent, in tali loco, non obliviscentur se ponere, quod per eos possemur a quibuscumque inopinatis periculis protegi & defendi; ad hoc enim conditionem personerum & statum etiam considerare eos oporter; Eis etiam injungimus, quod duo continue Nobis pelam comedentibus ente mensam stent; custodiendo ne nisi qui debent ad mensam appropinquet: & quod unus alius ad coquinam, ente illos qui nostre deferre debent cibaria eundo & redeundo, coram cibariis quæ Nobis deferentur, vedet. Tanta etiam & talis multitudo posset esse gentium, quod plarer stare coram mensa & etiam ad coquinem ire & redire vellemus secundum quod ipsi-
B met cernere poterunt, aut secuodum quod eis specialiter mandaretur.

armaque in promptu habeant;

139 Sempee vero ot in custodie nostræ personæ, si necessarium esser, parati inveniaotur, arme militarie, coram jenoa cameræ nostræ jeacntes, juxta se habeant. Tampore autem guerræ sive exercitus continue coram Nobis cuntibus, tam equitando quam peditando, arma militaria & discooperta portent: pacis vero tempore
a necessario ensem & massam a deferra habeanc, etiam & arma completa, quando & si eis injunctum fuerit, ettentis prudenter atteodendis. Et si præmissa arma, ut superios est pec nos ordinatum, deferra & tenere omiserint, eos pœna qoinationis unius diei singulis vicibus puniendos declaramus.

quorum minus pertinet procuratio ad Folrerio.

140 Nobis vero itinerare debentibus, unus ipsorum primus cum nostro Folrerio, qoi ad recipiendum hospitio tam Nobis quam nostræ comitivæ est ordinatus, vadat; & boc per illum, qui ed hoc qualibet vice per nostros Camerlengos fuerit deputatus, fieri jubemos. Nam per nostros Officiales & alios quoscumque, tam infra ierras nostras quam extra, melius nm splum quam Folrerio, oon est dubium, obedietur. Volentes quod Sarvient armorum iste, in assignandis hospitiis nostris sequacibur, & eius quibus hospitie ructur assignanda extra nostrum hospitium; pareat nostris Majoribor domur firmiter iocmoibos & intendat. Insuper qui antiquior fuerit in officio injungimos, & etiam alii io sui
C absentia Servienti-armorum, qui post antiquiorem immediate accepeus fuerit ed officium, quod quando Nos venando vel itineraodo (qui ista quidem quesi necessario secundum conditionem nostri status farere habemur) vel alias, damnum sive nocumentom bladis b vel vinets aocalise apletis c dederimus, seu occasione nostri damnom fuerit; ot ipsi fideliter, super hoc eorum conscientias oneranres, provideent, æstimantes; & cum damnum passis vel aliis se informendo de damno, ad quantom poterit eicendere; & deinde tam Nos, quam Confessorem nostrum & directures cunscientiæ solicitare ne obliviscantur, donec effectualiter per Nos fuerit satisfactum. d

subjectus Majordomus.

& furcias domus per quam fallo

b

c

d

141 In absentia tandem Usericrum, & ad stendum ubi Userii stant, cum divina coram Nobis celebrantur, & ad retro nos eundum eor dacimus admitteodos: volentes ot tunc ad tuitionem nostræ personæ circa ista duo se habeant diligenter. Insuper juramentum & homagium Nobis faciaot quod bene & legaliter circa custodiam nostræ personæ se habebunc, evitando omnia quæ ostræ personæ nocivæ esse possent & quod nostre mandata ea presse & specialia fidmiter cecquentur, pe-
D riculum mortis pro tuitione nostræ personæ minime evitando: & quod per eos aliquid factum non est neque fiet, quo minus prædicte valeant firmitet observare.

Idem superiorius dictis Usericrum.

& Regi fortune.

ANNOTATA D. P.

a Massa, *Italis* Mazza, *Francis* Messue l. *Clava, qualem magistra tui præferunt* Accensi, *Italis* Massieri, *quasi* Clavarii, *Nescio autem cur* Servientem armorum *pictor cum hac non expresserit intra litteram initialem, sed etiam reliquerit absque icone; qua similiter deest initiali littræ Rubrica sequentis.*

b Blada, *frages cujuscumque species Italis* Biada *Francis* Bled.

c Capletum, *dicitur quivis terra provenias; at pluribus apud Cangium videre est.*

d *Laudabilis profecto cura, & non solum Principibus, sed etiam Nobilibus quibuscumque venandi jus habentibus commendanda.*

E

De Nuntiis Virga (a) §. x.

QUia vero, propter custodiem nostræ personæ, Servientes armorum decens non est quod frequenter mittentur.

Quatuor in fine,

142 Ideo providimus; quod quatuor ad minus ordinarie Nuntii-virgæ sint, in nostro hospitio deputati, qui ratione eorum officii Virgam deferre non omittent: ad mandatum vero Servientum armorum infra, villam in qua Nos fuerimus, ire, & complere eorum mandata prout poteruot tenentur; nec oon ad Consiliarior nostror, cum consilium tenere vellemus, & similia faciant aum effecto, etiam ad mandetum Consiliariorum postrorum & Secretariorum, per villam prædictam, quo volueriot eos mittere, arcedere non tenuant. Cum vero per villam solanoiter equitabimus, peditando prope Nos gradiantur, providendo uc ad nos approximetur aliquid mrous decens: nam aliquando contingit melius talia per eos fieri, quam per et motum Uxerios equitantes.

ad mandata quibuscumque personis,

143 Buccioam b veto, Nobir volentibus equitare per villam, & specialiter ubi frionr nostros morari domesticos, procurent buccinare; ut iidem ostri domestici sciant, nos velle eqoitare, & ad nos veniant cum suis equitaturis indilato. Hoc veto faciat altec illorum ea ipsis, qui in nostro hospitio jacuerint proxime nocte lapsa. Januas etiam nostrorum palatiorum & nostrarum cameratum foris tantum per eos volumus custodiri, quando alia nostris negotiis non erunt occupati: custodiaor autem raliter; quod argeotum, quo in nostro palatio tam per Nos quem per nostror domesticos fruimur, nec eleemosyna valeat defraudari; & quod nisi prout debitum fuerit ad nostras cameras & palatia aditus pet eos oon pandatur: gerantque curam, quod in palatiis omnes cibaria ordinate habeant comedentes. Preterea ordinamus, quod dicti Nuntii virgæ tam in mensa coram Nobis quam alibi, excepto quando secrete fuerimus, vel per loca secreta infra nostras cameras ibimus, teoeant & deferens tortitia illuminata. Duo autem ipsorum in foribus nostrarum camrrarum, post Servientes-armorum, jaceant de nocte, & Camerlengis & Uxerus sint subjecti.

abeat signa buccinæ dictis per vias,

ianuas

evadendi ad ostia,

144 Insuper ordinamus, quod nostrum Algotaicium, in ommbos suum tangentibus officium, juvare teneantur: supar quibus Majoribus domus & ipsi Algotairio obediant effectualiter atque prompte, quotiens per ipsos vel aliquem ex eis injunctum eis foerit, dimissis negotus aliis quibuscumque. Nec non volumus, quod in absentie dicti Algoteisii, antiquior in officio

fant provisiones,

Teneatur Algotarius juvare;

ex

A ea ipſis Nuntiis-virgæ, eorum qui præſentes fuerint, officium ejuſdem Algutzirii exercere fideliter ſit aſtrictus. Carmerlengis vero pro tangentibus ſervitium noſtræ perſonæ juramentum & homagium præſtent, promittentes quod quidquid ſcient ad læſionem noſtræ perſonæ reverti poſſe, illud pro poſſe evitabunt, & Nobis aut ipſis Camerlengis confeſtim revelabunt; & quod eumquam aliquid fecerunt, propter quod præmiſſa observare. Et Majoribus domus, ratione agendorum in officio Algotzirii, faciant juramentum, per quod promittant quod in illis fideliter ſe habebunt.

& jurare Camerlengo an Majori domus.

ANNOTATA D. P.

a *Ita hic expreſſe eadem diverſiſſima manu in margine ſcriptum, qua alia hinc inde inter relegendum correcta ſunt; & quidem lineola tranſmiſſa per priorem ſcripturæ titulum qui erat*, De Uaeriis aulæ ſive Subporteriis, *quod mutatum credo, quia* Nuntiorum *eis munus potius quam* Portariorum *injungitur.*

b *Hoc quoque ſigno diſtingui poterant intra litterarum initiales, ſi hanc ornare aliqua icone placuiſſet.*

De Armatura Regis ℔. at.

CUlmen Regalis ſolii, permaxime in juſtitiæ rectitudine ſtabiliendum, pro illius cultu ac ſubminiſtratione frequenter & plurimum ager in armis.

Hic arma regia curata debent.

145 Hinc eſt quod Nos ad ea volentes attendere, quatenus arma noſtri corporis, cum decoris pulchritudine & congruentia illæſa ſerventur & integra; ne videlicet corrodantur rubigine, vel alio eventu forinſeco conſumantur; ordinamus ad armorum noſtrorum cuſtodiam unum deputari virum, idoneum & fidelem, qui Armator ab officii convenientia nuncupetur: qui & arma noſtra diligenter cuſtodiat, caveatque quod ea

Idem curet cum erunt reparanda.

munde teneat & honeſte; videat etiam frequenter, an reparatione vel renovatione indigeant, ut confeſtim defectum corrigat, vel faciat ab artificibus emendari. Sane in reparatione armorum noſtrorum faciendæ talem mandamus ipſum Armatorem adhibere cautelam, ut fabrum ſeu opificem, ad locum ubi arma ſervantur ſeu reponuntur, adducat; vel ſi taliter fuerit reparatio faciendæ, quod neceſſario portari ad domum artificis ſit neceſſe; tunc non palam, ſed in ſecreto loco ea faciat cepparari. Nec enim noſtræ congruit honeſtati, ut ea quæ ſunt perſonæ noſtræ uſui deputata, per manus diverſas ſic patenter diſcurrant, ut ea poſſit pro voto quilibet contrectare.

C

& habere ſufficia pro 8. perſonis & equis.

146 Ordinantes, quod pro noſtræ perſonæ ſervitio, ad minus arma completa, meliora quæ invenire ſeu fieri poterunt, modorum diverſorum, pro octo Militibus & equis totidem debite armandis, per Armatorem prædictum teneantur parata cautione atque prompte: inter quæ adeſſe ſecreta aliqua non omittat, quæ ſecrete locis opportunis defetre valeamus. Teneat etiam octo paramenta militaria, & alia octo equeſtria: & hæc teneri volumus ultra alia quæ cauſa donandi vel alia de cauſa tenere vellemus. Nec non teneat vexilla perva & magna & ſimilia, ſecundum quod ſtatuet noſter duxerit expoſcendum. Statuentes, quod ſi defectus intervenerit ejus culpa, medietatem quitationis unius anni perdet, quam de curia percipere conſuevit.

ac flagula-bia ferre poſt Regem;

147 Conſequenter autem ordinamus, ut uncte qualibet Armator tradere debeat, alteri ea Camerariis noſtris, arma completa noſtræ perſonæ, ut ea ponat de prope lectum noſtrum. Et ſi ex aliqua cauſa forſitan mandaremus, arma noſtra juxta Nos alicubi equitando portari, ultra illa quæ ſcutiferi habent ferre, ipſe Armatur una ſecum deferat ſic prope Nos, ut cum ea petierimus ſint parata. Hic quoque Armator erit Camerlengis ſubditus: quibus etiam, cum petent, de armis noſtris habebit reddere rationem: ſed & Magiſtro rationali noſtro annis ſingulis rationem reddere conſtringetur de his quæ in factione ſive reparatione armorum fuerunt expenſa. Unde caveat, quod cum inventarium omnia arma recipiat; ſitque cautus in ſcriptis redigere, cum alicui perſonæ quævis arma tradi juſſerimus vel donari. Attente tamen præcaveat ne præſtet nec tradat alicui de prædictis abſque Albaranno, ſigillo noſtro ſecreto ſeu Camerlingorum noſtrorum ſigillato.

D

eorumque ſervare Inventarium.

148 Porro cum Nos contiget arma velle aſſumere, maxime guerræ tempore, ſit Armatur ſolers, diligens & impiger, ut arma Nobis neceſſaria semper prompta; utque illa tempore guerræ frequentius ſolitu recognoſcat; ne, cum illis uti voluerimus, defectus aliquis valeat reperiri. At vero ſi Armatur fuerit aliquando in infirmitate, vel abſentia, vel alias rationabiliter impeditus; eo caſu ſuum committat officium uni ea Servientibus armorum ſeu Portariis; & inventarium, quod habet de armis, tradat eidem, quem Nos vel Camerlengi noſtri ad hoc duxerimus pro vice qualibet nominandum. Demum autem volumus, quod Nobis præſtet Armator juramentum & homagium, quod per factum ſuum, damnum perſonæ noſtræ non veniet, imo evitabit pro poſſe damnum, quod ſciret Nobis poſſe quomodoliber evenire, præcipue per illa quæ ſuæ cuſtodiæ fuut commiſſa: illudque Nobis nihilominus non differet revelare; quodque nihil fecit vel faciet, quo minus poſſit prædicta omnia debite obſervare.

Sergens præcipue tempore belli,

E

& qui Regi juret fidem

De Sartore & ejus coadjutore ℔. att.

IN decore & compoſitione veſtium eſt attendenda conditio perſonarum; quæ ſcilicet indumenta, quibus perſonis conveniant. Erenim pretioſitas circa veſtes, quæ in perſonis humilibus ſuperfluitioſa notaretur & vana, ex auctoritate dignitatis in aliis reputatur conveniens & honeſta: quia amictus corporis & inceſſus enuntiant ſapientem, ut alibi Sapiens attestatur.

Honeſtati noſtrorum Regum decet;

Eccl. 19, 25

F

149 Ut autem veſtes noſtræ congruentes ſtatui ſemper, cum opus & tempus fuerit, ſint paratæ; ordinamus, quod in curia noſtra ſit unus Sartor ſufficiens, qui infra domum noſtram faciat omnes veſtes, ad uſum noſtri corporis deputandas: caveatque, quod aliqua perſona incognita, vel quovis modo ſuſpecta veſtes hujuſmodi non contractet; quodque non in publico proſpectu gentium eas faciat; ſed in aliquo loco ſeparato ab inceſſu communi, quatenus undique periculum & omnis ſuſpicio extranea devietur. Inſuper etiam volumus, Sartorem iſtum omnem diligentiam adhibere, ut nullus defectus ſit, quo minus veſtes novas certis temporibus & feſtivitatibus per Nos ordinatis habeamus: quodque ſuper hoc, & ſuper emendis omnibus neceſſariis ad iſtud, ſcilicet Camerlengos & alios, ad quos viderit pertinere; vel etiam, ſi neceſſe eſt, ipſe emat: aliquin, ſi ipſe in culpa fuerit, quo minus veſtes habeamus temporibus per Nos alibi ordinatis, privari eum volumus media parte quitationis anni, quam a domu noſtra percipiet mandantes eompe eidem, ne poſſit illius Ordinationis ignorantiam prætendere, ut eam in ſcriptis habeat & obſervet.

Idem Sartori omnia

eum curia,

pro loco ac tempore;

puniendus ſi quid negligerit.

150 Præ-

A 150 Præterea diſponimus ut Sartor reddat rationem, de receptis & expenſis, quas facere habet ratione ſui officii, Magiſtro rationali Curiæ noſtræ: ſciatque ſe ſore ſubditum Camerlengis: faciet autem juramentum & hominium, ut Armator. Conſequenter ordinamus, ut unus aptus juvenis per Nos eligatur, qui eo abſente, vel alias rationabiliter occupato, in faciendo veſtes noſtras ſuppleat vices ſuas: qui etiam ipſum Sartorem adjuvet inſuendo ſi opportunum fuerit, nec non & in mundando vel ſpalmando cum opus fuerit veſtes noſtras, & ſimilia faciendo in aliquo loco mundo & ſecreto ad hoc apto. Hanc autem volumus exhibere Sartori honorem ratione officii: attamen erit ſubditus Camerlengis, & præbebit juramentum & homagium Nobis, ſicut Sartor.

& habeat juramentum adjutorum.

De Sutrice & ejus coadjutrice ℞. XIII.

QUod in veſtibus noſtris præcipimus & volumus obſervari, ne niſi per Sartorem certum ad hoc deputatum & juratum infra boſpitium noſtrum fiant; multo magis in interulis ſive camiſiis, & ſimilibus quæ B magis quam aliæ veſtes, noſtræ appropriamant perſonæ, ſervari volumus.

151 Ordonamus, quod una bona mulier Sutrix in noſtra curia admittatur; quæ infra noſtrum boſpitium interulas noſtras & ſimilia ſcindat & faciat diligentes: & illa cum opportunum fuerit, etiam pannos lacti noſtri & menſæ, in loco ſecreto lavet & mundet cum effectu, taliter quod iſta ſic ſecreta videri per aliquos nequeant nec tractari. Et pecuniam neceſſariam pro interulis, & aliis ſuo officio Sutricis pertinentibus, a noſtro Theſaurario; & pecuniam neceſſariam pro abluendis interulis, linteaminibus, mappis & aliis, a Scriptore-rationis exigere & ſeciperc non omittet. Camerlingis etiam ſubmiſſa ſit: nobis tamen juramentum & homagium faciat ſicut Sartor. Coadjutrix vero ſua, per Nos eligenda, in ſui abſentia, vel alias impedita, quæ aliunde noſtræ perſonæ lavare teneatur: & alia faciat prout poterit, quæ dicta Sutrix erat facturata: etiam in ejus præſentia eam adjuvet: mappaſque, quæ in noſtra curia tenentur, & pannos lectorum eorum quæ in noſtro jacent boſpitio, cum neceſſarium fuerit lavet; & ſi ſub Camerlengis: & uni ex Camerlengis faciat homagium cum juramento ut Sutrix prædicta.

Eadem conſuet

& habeat coadjutricē

De Apothecario & ejus Coadjutore ℞. XIV.

QUæcumque per modum mediciuæ, vel cibi nobis ſumenda vel ingerenda præſtari contingat, decet non quidem per incognitam, ſed fidelem & probatam, confici & contrectari perſonam; quo videlicet magis munde & honeſte confecta, nulla poſſit imbi notari ſuſpicio, nulla præbeatur occaſio cuiquam extraneo immiſcendi nocivum aliquid vel impurum.

152 Ordinamus igitur, quod in curia noſtra ſit ſemper unus bonus & fidelis Apothecarius principalis, qui confectiones quaſcumque pro perſona noſtra ipſe conficiat; & ſi propter aliquam neceſſitatem perſonæ noſtræ indigeremus aliquibus electuariis vel zirupis, ſeu quibuſvis aliis medicinis, idem Apothecarius illa perſonaliter faciet & ſecrete, guſtumque de illis faciat, ſi ſint res guſtabiles, antequam nobis ſumeoda, vel alias quomodolibet præbeantur. Inſuper debebit etiam providere Apothecarius ut ipſe conficiat vel aliunde procuret confectiones ſeu confectas ſpecies pro aliis perſonis quam pro Nobis, nec non etiam de luminaribus cerais, torticiis videlicet & candelis, ſervata Ordinatione noſtra quam a ſuper hoc fecimus: quam quidem Ordinationem habeat in ſcriptis, ut illam melius abſque violatione cuſtodiat, & obſervet. Caveatque idem D Apothecarius, cujus curæ ſpecialiter hoc ſciat incumbere, ut de præmiſſis confectionibus & luminaribus nullus in noſtra curia ſit defectus. Et quotiens ad nos tortitia erunt deferenda ubique extra noſtram curiam ſecretam cameram, ea noſtris Subportariis & in eorum defectu curſoribus & juvenibus da ſtabulis tradi procuret eum effectu.

Confectiones omnes ipſe faciat,

perſonæ curet,

& luminaria.

153 Sane cum itinerando ad locum aliquem accedemus, debebit Apothecarius coadjutorem ſuum præmittere, ut nec in loco unde recedemus, nec in loco deſtinato ad quem ibimus, de confectionibus, vel luminaribus reperiatur careotia, vel defectus. Nec enim volumus quod hæc, vel alia quæ ad ſuum ſpectant officium, committat alii perſonæ quam illi qui ſibi adjunctus fuerit coadjutor. Verum cum ſciverit nos velle pro anima alicujus defuncti miſſam ſolennem facere celebrari, ut addiſcat noſtram voluntatem ſuper numero tortitiorum illuminandorum, in dicta Miſſa noſtroi Camerlengos ſolicitet diligenter. Singulis vero diebus jejuniorum in ſero, & Dominicis Quadrageſimæ Domini in prandio, noſtris domeſticis de confectionibus ſive ſpeciebus confectis miniſtret copioſe, & aliis diebus quibuſcumque eum Nos de illis petierimus. Præſetes ordinamus, quod vel ipſe principalis Apothecarius, vel ejus coadjutor ſemper in domo noſtra jaceant, parati ſiquis caſus occurreret ſuum in omnibus nacere officium.

ſtque in b hab as adjutorem.

& ad cui venda eam ebus de Thuaria

E

154 Porro debebit Apothecarius obedire Madicis, in iis quæ per ipſum facienda erunt, concernentibus Medicinas; ſed erit ſubditus Camerlengis. Verumtamen de iis quæ adminiſtrare mendo & diſtribuendo, Scriptori-rationis cotiæ noſtræ tenebitur reddere rationem, & ab ipſo cum neceſſe erit recipere pecuniam pro prædictis. Jutamentum autem & homagium nobis faciet ut Armator; addito, quod ſi ratione ſui officii infirmitatem ſecretam in noſtra perſona ſciret, illam nemini revelabit. Poſtremo volumus quod Apothecarius unum coadjutorem habeat per Nos eligendum, in officio ſuæ apothecariæ intelligentem aliqualiter & expertum, qui ipſum in conficiendo ſi neceſſe ſit & alia faciendo coadjuvet, cuique & in ſua abſentia committat illa, quæ ſuo officio incumbentia ſunt, vel commiſſa. Qui coadjutor debeat adjuvare alios Officiales repoſiti; cum in officio ſuo proprio ipſum vacare non oportuerit. Hic equidem coadjutor jurabit & homagium faciet Nobis, & Camerlengis obediet, ſicut ipſe Apothecarius jacere & obedire eſt adſtrictus.

ſubditus Camerlengo

ſicut & coadjutor ejus,

F

ANNOTATA. D. F.

a *Vide Partem 6. Rub. 5. de* Illuminatione.

De Fructeria, & ejus coadjutore. ℞. XV.

ADomnia quæ nobis proponuntur in cibum, decet pro eorum procuratione, vel cura, electam potius & de fidelitate probatam ſemper aſſumi perſonam; quæ & ſciat meliora diſcernere, & peritulo, quod poſſet ea talibus perſonæ noſtræ contingere, ſciat curioſius præcavere.

Hujus rei

fructus, ro- jos, &c. emere,

155 Eapropter in curia ſeu repoſito noſtro unum volumus virum deputatum fidelem, cui ſit cura peripicior emere fructus, caſeos, ac ſal, & ſimilia, quæ tam pro Nobis quam pro familiaribus in noſtra curia expendentur. Volumus etiam quotienſcumque caſeos aut fructus ita deteriorati contingeret, quod coram noſtris domeſticis non eſſent competentes adponendum, per dictum a Fructerium ſtatim eleemoſynariis diſtribui; & per dictos eleumoſynarios Chriſti pauperi-

bus

A bos elargiri præcipimus & mandamus. Et ita dum nos triuerare contigerit ea præcipimus pariter obſervanda.

præſentetur adjutori ſ

156 Prædicta autem omnia emat, quotiens commode fieri poterit, præſente ejus coadjutore & ſcribente, ſervata ordinatione alias per Nos facta ſuper hoc, quam in ſcriptis habeat & obſervet; caveatque quod guſtum faciat de omnibus præmiſſis, quæ Nobis ſumenda debebunt quomodolibet anteponi. De omnibus autem quæ ad penſet emendo talia debebit a Scriptore-

præſentare debet ſtrictorem Regem,

rationis habere pecuniam, & ipſi Scriptori-rationis curiæ noſtræ reddare rationem. Cum autem Nos itinerare continget, ipſe vel coadjutor ſuus ſemper prius antacedat, ut cavetur ne defectus eſſe poſſit de iis quæ ſpectant ad ejus officium in prandio, vel in cœna. Debebit etiam cum poterit ſine detrimento officii ſui ſi neceſſe fuerit

& eum ipſo

alios Officiales repoſiti adjuvare. Præterea volumus eum eſſe ſubjectum Camerlengis; faciet autem Nobis

quem facit coadjutor

juramentum & homagium, ſub forma per Nos de Armatora ſuperius ordinata.

157 Coadjutor autem Fructerii, qui per Nos deputabitur, in emptionibus per prædictum Fructerium fiendis, rebus prædictis intereſſa debeat perſonaliter, &

B illas ſcribere ſe agnoſcat obligatum, quotiens hoc commode fieri poterit & non erit inopportunum ipſumque Fructerium debet in adimplendo ſuo officio adjuvare,

illi fidem paret.

ſupplereque vices ejus illo quomodolibet impedito. Debet etiam adjuvare alios de rapoſito, cum in ſuo officio non fuerit occupatus. Subjiciuntur etiam Camerlengis, ad quorum mandatum, quæ ſcribanda fuerint in noſtro Regio repoſito, ſcribat diligenter: Nobis autem juramentum & homagium faciet, prout Fructerius principalis.

ANNOTATA D. P.

a *Vide Partem 6. Rub. 4.* de Fructibus in menſa miniſtrandis.

De Argentario & ejus coadjutore. Rx. XVI.

UT ſervitia noſtræ perſonæ, completa ut decet & abſque defectu fiant, diverſas perſonas, ſecundum diverſitatem officiorum, inſtituiſſe neceſſitatis cenſuimus.

Supellectilem menſ. rum cuncta, argentum, lineamina

158 Unde Argentarium in noſtro depoſito ducimus decernendum, qui ad noſtrum palatium argentum, ſeu vaſa aurea & argentea; mappas (item) quibus tam Nos quam noſtri domeſtici comedentes potimur, deferra teneatur (exceptis amphoris & aliis ad noſtrum

C potum neceſſariis) & abinde illud & illas ad repoſitum reportare. Argentum vero deferendum ad coquinam tradat illi ad hoc deputato, a quo poſt comeſtionem recuperare procuret diligenter. Quæ vaſa aurea & argentea & Mappas, ſub Camerlengo Milite, admiſſo primitus in officio, facto inde inventario, teneat & cuſtodiat fideliter; & de illis Camerlengis cautionem reddat, quotiens ab eis fuerit poſtulata; noſtramque menſam ponat atque paret.

curare obligatur,

eum Coadjutore

159 Tempore vero, quo nos itinerare contigerit, ipſe, vel ejus Coadjutor, primus vadat; & ſic faciat quod ubicumque accademus, ut noſtram decet Celſitudinem, ad ſervitium noſtrum argenti inveniamur complementum. Suum vero officium, itinerando, vel non, ſuo Coadjutori, quando neceſſarium fuerit, poſſit committere exercendum; ſic ut nullum defectum propter ejus abſentiam officium patiatur: ſitque ſufficiens habera

a

& tenere in ſcriptis modum, qui ſervatur in tenendo argentu prælibato. Inſuper in repoſito ipſum, vel ejus coadjutorem jacere volumus & mandamus. Tenere vero quam pacatam eum ad menſam accedere debemus, pro noſtris manibus & pauperum lavandis, & aliorum qui ibi fecerint lavandi, eum bacinis argenteis, nullo modo omittat. Camarlingis autem ipſum volumus eſſe ſubjectum, quorum noi jucamentum faciat, quod bene & fideliter dictum argentum cuſtodiat, ac ſuum officium faciat; ac homagium, quod pro ſuum officium damnum noſtræ perſonæ nullum eveniat quoquomodo, ſed illud evitabit toto poſſe; nobiſque, ſi ſciret ullum, vel Camerlengis confeſtim revelabit: & quod nihil ſecit quominus prædicta firmiter nequeat adimplere.

D

item aquam pro manibus quas menſa lavandis

Camerlengo jurandus

160 Et ut prædicta plenius valeant perfici, una perſona apta per Nos deputatur, qui Camerlengis ſit ſubjectus, & Coadjutor Argentarii nominetur: & eumdem Argentarium, in quibus poterit, juvare non omittat; & in ſui abſentia ſuum officium exerceat & peragat diligenter. In abſentia etiam Scopatorum, aquam noſtris domeſticis poſt comeſtionem manibus abhibere ſit aſtrictus; & aliam ante comeſtionem, niſi lavatrium ſit ibi decens & optimum. Et faciat juramentum & homagium, quod per prædictum Argentarium aſt fieri ordinatum.

uni & Coadjutori ejus.

E

ANNOTATA D. P.

a *Hæc facere videtur partis 6. Rub. 6. non tamen hoc; ſed aliud omnino eſt, quod hic jubetur* in Scriptis tenere *Argentarius.*

De Foiterio. Rx. XVII.

NOn ſolum hoſpitia, ad quæ Principes & magni Domini declinare valeant, ſunt aſſignanda; imo quod ea decenter parata & fornita, a ſcamnis, lectis, & aliis ſimilibus inveniant; fora neceſſarium arbitramur.

Foris agenda in Regno cum ſuis

a

161 Volumus quidem unum aptum & ſufficientem hominem in noſtra curia deputari, qui Foitarius *b* nuncupetur: qui hoſpitia tam pro Nobis quam pro noſtris domeſticis recipiat & aſſignet; quotiens ajus officium duxerimus requirendum. Emat etiam omnes palcas amandas, tam pro lectis ad opus noſtræ perſonæ præparandis, quam eorum qui intur noſtrum hoſpitium debebunt jacere quorumcumque, etiam nobis itinerantibus: procuretque habere diligenter pannos pro lectis in noſtro hoſpitio fiendis, illis videlicet qui pannis indigebunt; & illos miniſtret & tradat, ut optimum fuerit & congruum, meliotibus tradando meliores: pro quibus lectis locatis per eum, ſolutionem, prout ſibi conveniens

b

hoſpitia parat.

& lectos,

F videbitur, juſſimus retinendum. Decernentes ad ſuum officium pertinere, lectos de dicto paleis facera vel fieri facera, tam pro Nobis quam aliis quos intus noſtram cameram jacere continget, prout per noſtros Cameratos, vel eorum aliquem eidem injungetur.

162 Et proyideat, ut maliut potarit, nobis itinerantibus, quod in hoſpitiis, quæ pro noſtris ſequacibus aſſignata fuerint per ipſum, lecti decentes & alis opportuna ipſis ac ſuis familiis & equitaturis inveniantur completa per eoſdem. (Volumus etiam tunc quod in hoſpitiis, ad quod Nos declinaverimus, menſarum & ſcamnorum, in quibus cum noſtris ſequacibus epulari & ſedere poſſimus, complementum reperiatur, eumdem procurare; & ad dictum hoſpitium, niſi in eo ſit, deferri facere teneatur. Nec non etiam ad ſuum officium volumus pertinere, in æſtate procurare virentia, & in hieme ſtramina & ligna, pro igniibus in noſtris camaris & palatiis fiendis, vel ſimilia juxta temporis qualitatem. Ac inſuper in die Ramis Palmarum Ramor, qui in proceſſione deferuntur, procurara pro Nobis & noſtris familiaribus ſit adſtrictus. Et ordinamus, quod pro præmiſſis ſic

ac reliquam ſupellectilem,

ramos æſtate & ligna hieme.

agendis

A egendis à noſtro Scriptore-rationis pecuniam accipere non omittat: & de ea computum & rationem eidem Scriptori reddere ſit aſtrictus: cui quantum odhoc & Camerlengis, in agendis per eum ex ſuo officio intus noſtrum hoſpitium, & in aliis Majoribus-domus ſubmiſſum ſe agnoſcet: & quod fidelitee in ſuo officio ſe habebit, noſtris juramentum faciet Camerlengis.

ANNOTATA D. P.

a Fornire, furnire, *providere de neceſſariis*; *incerta etymologia vox*. *Cangius a furnis eam petit, qui panibus impleri ſolent, quod nondum ſatis placet eruditis.*

b *Gallice* Fourrir, *quod Cangius haud incommode deducit a* Frodrariis, *quaſi primitus Fererius incubuerit* Fodrum *procurare*. *Ege ab adverbio* Foris B *trahere malim quia foris agenti Principi & curiæ ejus hoſpitia deſignent*; Metatores *Latine dicerentur ab iis qui caſtris ponendis metas ponebant*, *Hic autem* Folrerius *ſcribitur*, *addito* l, *cujus ratio non apparet*.

De Paratore (a) & ejus Coadjutore. Ex. xvi. ii.

CAmeras ſeu cubicula noſtra decet eſſe convenientee ornata, non quidem ſuperſtitioſis apparatibus, ſed undique ſecvetur honeſtas noſtro congrua ſtatui, & modeſtiæ congruens pudicis moribus ſuis perſeveret.

Committitur ei cura paramentorum camerę Regis,

163 Quapropter ordinamus in noſtro repoſitu unum deputari ſpecialiter virum, qui paramenta & cortinas apponat circa lectos noſtros & ordinet, nec non & ſedilia noſtra quæ retro conſuevimus in conſilio & in menſa, caveatque quod ſupee appoſitione paramentorum b noſtrum ſupet hoc alias factam b ordinationem, obſervet, quam in ſcriptis habeat, ne poſcit circa idignoeantiam allegare. Inſuper etiam ad iſtius officium ſpe- *& ejus in abſentia,* ctat, quando itinerabimus, ſellam pro ſecretis naturæ, & quæ ad illa fuerint neceſſaria portare. Item etiam facere lectos eorum qui habent in camera noſtra jacere; C aquamque neceſſariam pro uſu noſtræ cameræ deportare, & ne de ea defectus ibi ſit ſedule providere. Cum autem nos iter facere aljcubi contiget, debebit aquam, ornamenta, paramentave, & argentea vaſa portare, cum quibus tranſite e poſſimus, ad uſum noſtrum; ſi forte ſummarii, portatoret arnaſia & ſupellectilia noſtra, hora congrua non veniſſent. Eoque tempore eum viagium faciemus, ipſe vel coadjutor ſuus ſemper antecedere debebit, ad præparandum illa omnia, quæ ſibi ea officio ſunt injuncta. Cum autem in ſuo officio alicubi non fuerit occupatus, debebit alios Officiales uoſtri repoſiti adjuvare.

etiam ad pedes lavandos?

164 Demum ordidamus, quod pro noſtrit pedibus lavandis aquam paraie non omittat, cum opportunum fuerit vel ei injunctum per aliquem ea uoſtris Camerlengis, aut Scutiferis cameræ vel Camerariis. Et idem faciet cum pedes pauperum velle abluere nos cuntinget. Camerlingis autem erit ſubditus: quibus equidem juramentum præſtabit & homagium in forma quam or- *Datur quo Coadjutor,* dinamus de Sattore. Coadjutor autem, qui pee Nos eligetur Paratoris, debebit ipſum in omnibus ad ejus officium pertinentibus adjuvare, eidemque deferre in omnibus prætogativas honoris, maxime quoad ea quæ officium ſuum ſpectant; debebit etiam alios de repoſito adjuvare: ſuberit etiam Camerlengis; quibus juramentum & homagium faciet, ſicuti principalis,

D

ANNOTATA. D. P.

a *Dicitur* Paratoe *a* parando, *ſicut & paramenta*, *adeoque in propria vocum notione*, *a qua deflectent uſus Francorum* Paratores *nominavit Sartores*; *& nunc quoque eoſdem a paramentis faciendis appellat* Patmentiers, *quaſi* Paramentarios.

b *Vide Partis* 5. *Rubricam* 3.

c Teanſire, *conventum pro tempore eſſe etiam in dietiſſime Francice dicitur*, ſe paſſer.

De Guſtede-tentoriarum & ejus Coadjutore. Ex. xvi.

PRo ſubminiſtratione juſtitiæ, qua tertas & ſubditos noſtros ab indebitis veratronibus defenſare tenemur, indita Nobis quandoque neceſſitate bellandi, pro ubſidendo forſitan inimicos ſeu aliis ſoofimilibus cauſis, quibus ad arma nos opoeteret intendere, opus habemus plerumque caſtrametati, & ſub tentoriis & papilionibus immorari, *Tempore belli ne diſpendia ſtatuta,* B

165 Ut igitur præſto ſint hujuſmodi tentoria, eum caſus talis neceſſitatis occurret, ordinamus in curia noſtra unum deputari hominem, ſubtileon & aptum, qui ſempee, etiam pacis tempore, tentoria noſtra cuſtodiat & ſervet integra & parata, eaque recognoſcat frequenter & refarciat, ſi quid ruptum ibi fuerit vel alias reparandum; recepta a Theſaurario pecunia ad hoc neceſſaria, de qua per ipſum Rationali computum reddi ju- *cui vel præficitur,* bemus. Cum autem nos in expeditione ſub ipſis tentoriis eſſe continget, tunc ille diligenter & fideliter plus ſolito ipſa tentoria recognoſcat, & ea die noctuque cuſtodiat; & ſi aliquit defectus in iis fuerit vel ruptura, conſeſtim reparet & emendet. Volumuſque quod tunc ſecum habeat aliquas perſonas in hoc expertas, quæ ſciant & poſſint ipſum cum opus fuerit in talibur adjuvare, ipſe autem eo tempore prope tentoria noſtra cohtinue jaceat & pernoctet.

etiam cum hoſtium ſtatum argentea

166 At vero cum tempus pacis extiterit, nec iſte fuerit in ſuo officio occupatus, tunc eum teneri volumus, cum ad menſam intrare voluerimus, vaſa argentea ad uſum coquinæ neceſſaria, de palatio noſtro ad coquinam portare, ac demum de coquina ad repoſitum reportare, & ibidem tradere illi qui habet ea ex F officio cuſtodire. Cum vero iſte circa præmiſſa occupatus non fuerit, tunc tenebitur alios Officiales de repoſitu noſtro adjuvare. Demum autem, quoad omnia quæ facere habet, volumus ipſum eſſe ſubditum Camerlengis, eiſque juramentum & homagium faciet, quale Armator facere debet Nobit.

& in usque hæredis Adjutorem,

167 Coadjutor autem iſtius, qui per Nos conſtituetur, ſi abſentia vel infirmate vel quovis modo alias iſte rationabiliter occupetur, tenebitur omnia facere quæ principalis facere tenebatur. Cumque principalis circa tentoria occupabitur, coadjutor habebit vaſa argentea ad coquinam portare & reportare ab inde. Cum vero in iis quæ ſui officii non occupabitur coadjutor, tunc illos de repoſito cooſimiliter adjuvabit. Etiam in abſentia Scopatorum in palatio domeſticis noſtris ante eorum comeſtionem aquam manibus præbere non omittat, niſi ibi lavatorium decens fuerit præparatum; poſt vero comeſtionem dictis domeſticis, antequam de menſa ſurgant, aquam dare manibus tenetur. Inſuper etiam Camerlengis erit ſubditus, facietque eis juramentum & homagium ſicut facit alius principalis,

De

A

De Stopatoribus. R. xx.

Quia corpus officia, animam vilia.

QUia in tanta fragilitate naturæ humanæ poſita eſt & conſtituta, quod pluribus ſervitiis indiget, & etiam aliquoties de minimis rebus eſt opus ei; ideo hoc in conſideratione deducto, Nos quædam majoribus officiis tractavimos, da minoribus convenit etiam ordinare, de quo minime verecundamur.

168 Ordinamus igitur quod in noſtro repoſito ſint duæ perſonæ quæ Eacupatores *a* nominentur. Ipſi eam tam cameras noſtras quam palatia ſeobare & mundare teneantur, & in eis ignes incendere & parare a feſto omnium Sanctorum uſque ad feſtum Paſchæ, & quotiens alias temporibus eis fuerit injunctum; & menſas noſtrorum domeſticorum ponere in palatio, præter noſtram; & illas præparare; aquamque noſtris domeſticis ante comeſtionem in manibus lavandis dent & miniſtrent, niſi ibi decens fuerit lavatorium præparatum: & etiam B poſt comeſtionem dictis domeſticis, antequam de meo-

a Eacupatores — *Scopatores ſtatuuntur,*

qui focum quoque inſtruant,

ſa ſurgat (aquam) præbeam diligenter: nec non jun- D cum & ſtramenta & alia in dictis noſtris cameris & palatiis; a Folrerio recepta, debitis ſpargant temporibus. Faciant etiam lectos noſtrorum ſervientium armorum, quos ante januam noſtræ cameræ jacere continget. Cum vero itinerabimos, alter ipſorum primus accedat, ut ſuum faciat officium.

aquam domeſticis ad menſam fundant

169 Subjecti autem ſint Camerlengis & omnibus de noſtra camera in iis quæ per eos ſunt agenda in camera cum effectu. Pigri tuſuper non ſint, cum circa eorum officium vacare non oportuerit, alios de repoſito ſi opus fuerit adjuvare. Camerlengis juramentum faciant & homagium, quod per officium eorum malum noſtræ perſonæ non veniet, imo evitabunt & revelabuot ſi ſcirent: & quod nihil per ipſos factum eſt neque fiet, quod obſtare videatur ad obſervantiam prædictorum.

omnibus de Camera ſubditi.

ANNOTATA D. P.

a Eacupare, *quaſi* excopare, *ſcopis purgare.*

INCIPIT TERTIA PARS,

E

Super officio Cancellarii, & eorum qui illi ſubeſſe dignoſcuntur.

Qui in hujus partis frontali imagine, quaſi in ſenatu, præſidet Cancellarius, pingitur tunica laxiori, coloris violacei, cum epomide ſpeciali albis pelliculis ſuffulta; alii alia colore ſinguli, ſed æque ac ipſe pileolis nigris caput tecti, quorum omnium veſtis paulo brevior, ſed duplex, laxioribus ad humeros manicis. In his cenſeas licet Vice-cancellarium, auditorem curiæ ac Protonotarium, qui vero capite nudo in ſimplici veſtitu carulco aſſiſtit, quaſi aliquam ſcripturam legens, poſſet ſcripter ſeu Notarius videri.

De Officio Cancellarii. R. I.

QUia Majeſtas Regia gradu celmio ſublimatur; & plerumque erga magna negotia agitatur, merito litteræ ab eadem procedeantes ſunt excelleutis viri judicio corrigendæ, & ad formam juri rationique congruam reducendæ.

170 Jubemus igitur hac utili ſanctione, quod in noſtra cancellaria præſit unus Cancellarius, excellens Legum Doctor: qui quidem ſigilla noſtra teocat & cuſtodiat diligenter; excepto ſigillo ſecreto, quod per Camerlengos teneri decrevimus fore optimum. Idem C Cancellarius etiam litteras noſtras legere & corrigere, ad formam idoneam reduccodo, & ſigillo noſtro poſtea communire teneatur; illas videlicet dumtaaat, quæ per nos aut aliquem de noſtro conſilio vel Secretarios ipſi Cancellario vel Vice-cancellario, aut alicui ea Notarius Cancellariæ prædictæ, juſſæ fuerint ſeu injunctæ, modo & forma per Nos ſuper hoc editis in omnibus obſervatis. Et ut omnia ſecundum voluntatem noſtram melius procedant, ipſi Cancellario jubemos, ut nullum privilegium perpetuum ſeu privilegiorom confirmationem, aut rerum immobilium ſeu juriſdictionis dationem, ſigillare præſumat, niſi primitus ſubſcriptione noſtra fuerint roborata. Nec non ſolicitus ſit de omnibus, quæ ad Cancellariam noſtram pertinere aliquatenus dignoſcuntur.

Communicantur ei ſigilla.

ſed ſubſcriptio non niſi a Rege apponenda

171 Volentes tamen, quod ſi per Nos immediate, vel ex parte noſtra per aliquem de noſtro conſilio aut Secretarios mandentur, aut per Auditores, ſicut ex eorum officio poſſe mandare ordinavimus, non obſtante quod ex parte noſtra minime mandarentur, præmiſſis Cancellario, vel Vice-cancellario, aut Scriptoribus dictæ Cancellariæ, vel alicui eorum quædam litteræ, quæ injuſtæ vel quoquomodo incongruæ, arbitrio Cancellarii cenſeantur, recuſet tales litteras noſtro ſigillo communire, niſi ſecunda juſſio noſtra ex certa ſcientia fuerit ſubſecuta. Inſuper, quia cui conceditur quod plus eſt, etiam quod minus eſt concedere iniquum minime reputatur; litteras juſtitiæ, continentes etiam Summariam ſeu abſque lite expeditionem, proprio motu mandare & ſigillare valeat, ſicut ab aliis mandatas corrigere poſſe dignoſcitur. Caveat tamen ne præſenti conceſſione taliter abutatur, quod officium Auditorum anabilari poſſit quoquomodo, ſeo evidenter impediri. Et ut ne ultra noſtram Ordinationem aliquid per noſtrum Vice-cellarium, aor aliquem ex Scriptoribus dictæ Cancellariæ, pro inſtrumentis vel litteris fiendis recipiatur, vel agatur, penes ſe idem Cancellarius tranſſcriptum ejus Ordinationis, & agendorum per eoſdem Vice-cancellarium & Scriptores, tenere non omittat.

iteratam ſuffocem expoſtus,

Idem poteſt ſummaria decidere cauſas; F

curat ne extrahatur quid ultra taxam

172 Cum vero taxationes pretiorum dictorum inſtrumeatorum & litterarum, aut alicujus eorum, quæ taaationes per Vice-cancellarium prædictum, & in ejus abſentia per aliquem ex ſcriptoribus dictæ Cancellariæ, quem dictus Cancellarius ad hoc deputandum duxerit, in aliqua inferiori parte inſtrumentorum & litterarum prædictarum ſcribi debent, juxta dictam ordinatiooem, viderit caceſſivas; ipſas taxationes miminuat & debite corrigat, prout ſuæ conſcientiæ Dominus miniſtrabit: quam ſuam conſcientiam ſuper iis totaliter onetamus: quodque ipſe Cancellarius demum taaaverit, recipi per Vice-cancellarium, aut in ejus abſentia per dictum Scriptorem permittat & haberi faciat, & non ultra. Dictus Vice-cancellarius, vel in ejus abſentia dictus Scriptor, de pecunia quæ inde venerit reddat computum, de tribus in tribus menſibus, Magiſtro rationali.

& taxationes adſcribat;

recognoſcat

quo ſi in omnibus videatur, dignum reddat rationem:

173 Quia vero in noſtris conſiliis per noſtros Conſilia-

curet in ſententiam

A litteris indicendis per eos conſulendo, ſit Ordo debitus merito obſervandus: ducimus ſtatuendum hoc edicto, quod conſcientiæ numquam in noſtris conſiliis diſcrucientur, quædam ſupere quibus unumquemque ea Conſiliariis Clericis tantum, vel unumquemque ex Conſiliariis quibuſcumque ſuum dicere conſilium oportebit; injungat prius ceteris quam majoribus, quod dicant quæ ſciverint conſulendo: quia melius eſt quod ceterorum dicta corrigantur per majorum dicta poſtea ſubſecuta, quam ſi majorum dicta corrigerentur per ceterorum dicta poſtea ſubſecuta: & ſi majores prius dicerent quæ concernerent conſulenda, forte talis deresſtandæ abſurditatis occaſio præberetur, quod ceteri nolentes favere; aut non audentes timore diſcedere ab eiſdem, omittercnt dicere quæ opinarentur conſulenda, intellectum proprium aliter ſubvertentes.

minores dicant ante majores;

ſuppliciis aut expediat,

173 Præterea volumus, quod ipſe Cancellarius diſponat alia, quæ præſentibus Nobis in conſilio fuerint peragenda, modum ſtandi, & proponendi, & ſimilia, perſpectis perſonarum ſtatibus ibidem, juxta noſtram ſuper his editam ordinationem, cujus copiam apud ſe habeant dacernendo. Nec non ea peditiones ſupplicationum, ſcribendas in anterioribus partibus carmadem, in

turbationes exponat conſilio reſponſa Regia,

B conſilio dictat & ordinet, prout fuerit concordatum ſive conceſſum per noſtram Regiam Majeſtatem. Verum reſponſiones, faciendas in dicto conſilio ea parte noſtra, quiſcumque & quibuſcomque (niſi alii expreſſe eum mitteremus aliquos ea illis) facere verbotenus ſe ſciat obligatum. Curamque etiam volumus haberi, ut ordinationem, quam ſuper ſalariis commiſſionum fecimus, obſervari faciat cum effectu: nec non illa quæ ad arbitrium tuum habent, ipſe, obſervato moderamine & inſpectu arbore, arbitrari non omittat.

examinet promotorcs ad judicatorum & tabellionatum;

& corrigat delinquentes,

174 Ordinantes inſuper & volentes ad ſuum pertinere officium, ut omnes quoſcumque, quibus publicum officium judicaturæ & tabellionatus eric committendum, de ſufficientia & aliis deccutibus examinet diligenter; & quos ſufficientes fore noverit, ipſos eapediat, tradendo illis officium deſtinatum. Si vero contigerit ipſum Cancellarium aliquo caſu noſtram non valere ſequi cancellariam, tunc locum ſuum & ſigilla noſtra

ſibi fabilitet

prædicta noſtro Vice-cancellario committere & tradere non omittat. Poſtremo eidem Caocellario debite corrigendi & puniendi, tam a miſſione quitationis vel ſuſpenſione officii ad tempus, ſubmiſſos per Nos ſibi, ſi eos in officio eorum ſciverit deliquiſſe; quam etiam capiendi & faciendi capere, in certis ſcientia concedimus facultatem. Sed nullum qui ſit in Conſiliarium noſtrum aſſumptus, abſque noſtra ſcientia & conſenſu, poſſit ab officio ſive conſilio ſuſpendere quoquo modo.

quibus & licentiam dare poſſit,

C

pro bonis Conſiliariis,

175 Declaramus eidem ſore ſubmiſſos, omnes Prælatos, Capellanos, Clericos, Doctores, Juriſperitos, de conſilio aut domo noſtra exiſtentes: in caſibus tamen in quibus non contradicant Canonicæ ſanctiones. Et Auditores & Promotores Militer; nec non omnes Judices, Notarios & Scriptores, in noſtris terris commorantes; Secretariis noſtris & Scriptori-rationali noſtræ curiæ, ratione ſui officii, ſubmiſſi dumtaxat ercloſis: & iis licentiam recedendi a curia noſtra, ſecundum quod ei videbitur, poſſit tribuere, exceptis illis qui noſtro Conſilio fuerint decorati: nam florentiſſimis Conſiliariis noſtris per Nos tantum eſt talis licentia concedenda. Poſſitque idem Cancellarius Curſores noſtros, ſi negligentes eos invenerit in eorum officio, corrigere & punire quitatione unius menſis aut infra, prout ſibi videbitur faciendum.

& benefactorum Regi faciens,

176 Ut autem bene & legaliter ſupradicta omnia peragantur, per dictum Cancellarium, ipſe Cancellarius juramentum Nobis facere ſit aſtrictus, quodque non fecit aliquid quod prædictu juramentu inviolabili-

ter obſervando valeat obviare. A noſtræ vero Capellæ D Scholari & Eleemoſynæ, & a pueris qui de eleemoſyna nutriuntur, juramentum & homagium recipere non omittat, quod per factum vel conſilium eorum damnum perſonæ noſtræ non eveniet, maxime per illa quæ ipſi contractant & quæ Nos etiam contractamus; & quod nihil fecerint nec facient, quo minus prædicta non debeant nec poſſint firmiter obſervari. Nec non cum noſter Cancellarius, juxta noſtram ordinationem, de Conſiliariis eſſe conſueator; volumus ut juramentum, præter prædictum, prout in dicta ordinatione eſt ordinatum Nobis faciat cum effectu.

ipſum ut- que a muliebris expedi- ia,

De Vice-cancellario &c.

CUm humana fragilitas non continua hominem incolumitate corporis perfrui patiatur; cupientes ut officium non modicum noſtræ Cancellariæ, in qua omnia negotia juſtitiam concernentia, quæ ad noſtram devolvuntur curiam, exiſtunt expedienda aliquo accidente indigera valeat gubernara; ideo

Infirmi eſt. cellarii;

177 Ordinamur quod in noſtra præfata Cancellaria unus vir fidelis & ſapiens, & in jure civili peritus, poſt Cancellarium proponatur, vinculo alicujus ſacri Ordinis minime alligatus; ut ſi forte quid per Cancellarium in criminalibus fieri non poterit, per iſtum ſuppleatur. E

alter ille genat,

Qui quidem Vice-cancellarius ut litteræ in illa conficiendæ bene ut convenit ſint dictatæ, & ut de jure procedant, laboret diligenter; provideatque quod omnes litteræ, quæ per Nos aut aliquem ea noſtris Conſiliariis vel Secretariis ea parte noſtra, per Cancellarium aut per Auditores, licet ea præſe noſtra mandatæ non ſint, ſecundum quod ratione ſui officii hoc eos facere poſſe declaravimor, fieri in dicta Cancellaria præceptæ fuerint, eapediant vel eapediri facint, quantum in eo fuerit, effectualiter abſque mora. Et ut omnis in noſtra Cancellaria debite peragantur, circa ea poſt Cancellarium attendat cum effectu.

eosque favore,

178 Indefeſſam etiam eum volumus habere diligentiam, ut litteræ quæ ſuper ſupplicationibus emanantur, complete continean ſi factum, quod in ſupplicatione viderit contineri; taliter quod in hoc defectus, qui noſtris gentibus gervamen uno modicum poſſet inferre, minime reperiatur. Decernentes, ipſum eſſe aſtrictum ſcribere manu propria in inferioribus partibus dictarum litterarum, cum deferendæ Cancellario, cauſa corrigendi & ſigillandi, fuerint quantitates pecuniæ, quas F ipſe Vice-cancellarius pro jure Cancellariæ debere recipere pro illis cujus copiam, juxta noſtram ordinationem ſuper iis factam (penes ſe habet) fuerit arbitratus; quas quantitates, prout per Cancellarium fuerint approbatæ, recipere & aggregare, ac da illis de tribus in tribus menſibus rationali noſtræ curiæ reddere computum teneatur.

litteras recognoſcas, exaſque recipiat.

179 Ordinanter inſuper quod quotiens noſtrum Cancellarium ſequi noſtram Cancellariam non poſſe contingat, noſtra ſigilla, quæ per ipſum Cancellarium teneri ſunt ordinata, & alia agenda en officio ipſius Cancellarii, præfatus Vice-cancellarius tenere & peragere in omnibus non omittat, excepta juriſdictione eidem Cancellario attributa. Quare officium Cancellarii, & omnia quæ Cancellarius to ſcriptis habere tenetur, penes ſe in ſcriptis habere minime prætermittat. Cum vero & quotiens noſtri Majores domus, exercentes juriſdictionem per Nos eis attributam, ipſum Vice-cancellarium in aſſeſſorem aſſumere voluerint, eis aſſiſtat in omnibus fidaliter ut aſſeſſor: concedentes, inquam, eidem Vice-cancellario, quod Curſores noſtros, ſi circa eorum officium exercendum negligentes inve-

ſigilla pro Cancellario ſervet,

Majoridomus noſtros requiſitus,

Curſorum defectus puniat;

A neris, poſſit eos quitationa unus menſis vel infra punire, prout ſæ diſcretionem videbitur faciendum. Juramentaque, quæ Cancellarius facturus exiſtit, Vicecancellarius Nobis faciat cum effectu.

De Scripteribus Cancellariæ B. cas.

CAncellariam noſtram taliter diſponere cupientes, quod univerſis, pro ſuis negotiis ad eam accedantibus, celeris expeditio præparetur; & quod in ea ſcribendi officium perfectius & facilius explicetur;

180 Sancimus & ordinamus, quod deinceps in dicta noſtra Cancellaria ordinarie ſint Scripteres ſeu Notarii quatuor, boni, ſufficientes & fideles, qui litteras ſcribant & omnes alias ſcripturas ad Cancellariam pertinentes, & ea omnia in regiſtris reponant. Nec non volumus quod in litteris, quæ ſupplicationibus concedentur & fient, factum in ſupplicatione contentum breviter inſeratur in effectu, non quod ſupplicationem pſonajacet, includant. Volumus inſuper quod in ſcribendis litteris modum debitum ſerveur, juxta noſtram Ordinationem a ſuper dicto modo ſcribendi editam, quam præcipimur per dictos Scripteres teneri & in ſcriptis haberi.

B 181 Jubemus etiam quod ad mandatum omnium de noſtro Conſilio & etiam Secretariorum noſtrorum ſectum ex parte noſtra, vel per Cancellarium aut Auditores, ſi non noſtro mandato, prout ad illorum officium pertinet, litteras & alias ſcripturas eis injunctas faciant; ſed nomina illorum, qui litteras & alias ſcripturas facere mandaverint in eis apponant, in partibus inferioribus litterarum; in hunc videlicet modum. Nam ſi mandentur per nos in Conſilio, hæc verba. Per Dominum Regem in Concilio, in parte dexira ipſarum litterarum ſubſcribantur. Si vero mandentur per Nos extra Concilium, hæc verba. Per Dominum Regem, ſubſcribantur in loco & litteris notedictis. Si autem mandentur per Cancellarium, hæc verba Per Dominum Regem ad relationem noſtram ſcribantur in loco & litteris memoratis, niſi ipſe per ſe mandaverit & tunc ſcribatur. Ad relationem noſtram. Sed ſi mandentur per aliquem ex Conſiliariis vel Secretariis, hæc verba exprimentia nomen illius Per Dominum Regem, ad relationem talis vel talium, ſubſcribantur in loco & litteris ſæpe dictis. In partibus vero eiſdem, immediate poſt dictas ſubſcriptiones propria nomina ſcribere non omittant. Volentes tamen, quod cum mandabuntur eis litteræ per aliquem ex noſtris Conſiliariis aut Secretariis ex parte noſtra, atoeqoam ipſas litteras ſigillandas portent, eas oſtendant illis qui eis mandaverunt; ut illi mandantes videant, an juxta noſtrum procedant mandatum. Ubi vero Auditores ratione eorum officii de iis quæ fieri noſtra poteſtate, noſtra Serenitate inconſulta, expedire poſſunt, litteras per ea quæ in ſupplicationibus ſcribi juſſerint mandaverint; nomina eorum in dextera inferiori parte litterarum appooere minime omittant, in hunc videlicet modum: Per auditorer b .... & ....

C 182 Præcipimus etiam, quod unus vel duo ipſorum, prout per Cancellarium vel Vice-cancellarium ordinabitur, Auditores continuent & ſequantur, quorum juſſu ſcribunt ſuper ſupplicationibus, quæ per Auditores eis ſcribenda mandabuntur, & nomina illorum qui eas expedierint; dummodo ipſi Auditores poteſtatem per Nos eis attributam ſive Ordinationem ſuper iis factam (cujus copiam dicti Scripteres ſive Notarii in ſcriptis retinent) ad unguem obſervabunt. Scribant etiam litteras, quæ ex parte dictorum Auditorum ratione ſui officii quibuſvis dirigentur. Nec non etiam tam acta quam alias ſcripturas, quæ in cauſis quæ coram noſtris Majoribus-domus agitantur, ſcribere teneantur, quamdo per ipſos Majores-domus fuerint evocati. Poſſint autem ſcripteres ſubeſſe volumus Cancellario & Vicecancellario noſtris, & Auditoribus illos qui Audientiam ſequentur; ſic tamen quæ officium conſeruent Auditorum, & quamdiu Auditores ſequentur.

183 Caveant inſuper Scripteres prædicti, ne litteras vel alias ſcripturas ad eorum officium pertinentes, alicui committant ſcribendas, niſi Secretariis noſtris duntaxat, & eo ſolum caſu quo ipſi Scripteres ad ſcribendum prædicta ſufficere non valeant. Caveant etiam ne ſcripturæ, quas ipſi facient, per alios poſſint inſpici ſeu videri: nec tranſcriptum litteræ alicujus ſomendum a regiſtris vel aliis ſcripturis Cancellariæ, niſi de conſenſu Cancellarii vel Vice-cancellarii, alicui perſonæ facere vel tradere audeant ullo modo.

184 Mandamus inſuper, quod prædicti Scripteres juramentum præſtent & faciat Cancellario noſtro, ſi tunc præſens fuerit cum ad officium ſuerint aſſumpti; ſeu eo abſente Vice-cancellario, quod in eorum officio bene & fideliter ſe habebunt: nihilque ipſo litteris ſeu ſcripturis aliis, quas ex officio ſcribere tenebuntur a gentibus d recipient niſi quantum & prout per Nos fuerit ordinatum: quodque nullum favorem inordinatum alicui dabunt, ſuper iis quæ ad eorum ſpectant officium; nullamque fraudem in eorum ſcripturis facient ſeu apponent; neminique ea quæ de ſecretis noſtri ratione eorum officii eos ſcire contigerit, revelabunt, ſed ea ſecreta tenebunt; & ſi forſan in noſtro Conſilio, cauſa ſcribendi vel alias eos interceſſe contigerit, quæ ibi audient & percipient penes ſe ſecreta tenebunt, neminiE revelantes: & quod pes eos nihil actum eſt nec agetur, quo præſens juramentum minus valeat obſervari.

ANNOTATA D. P.

a *Vide Partis 7. Rubricam 5. & ſeqq. uſque ad 10.*

b *Hæc ſpatia ſic expreſſe vacua relinquebantur in originali, pro nominibus ſcribendis ut res ferret: qua vere ſuperius occurrunt, abſque punctis, ſolius claritatis cauſa ego induxi.*

c Contiouare, *pre jugiter aſſiſtere, uecdum alibi legi.*

d Gentes *vulgari plurium linguarum idioriſmo ponuntur pro quibuſvis perſonis.*

De Directoribus conſcientiæ Regiæ. F
Rr. IV.

QUoniam, divina præordinante elementia, ſolium Regiæ Majeſtatis conſcendimus; dignum eſt ut cujus præcellimur munere, illi omnino pareamus in opere; proſpera peragenter, & omnia quæ juſtæ conſcientiæ adverſantur ſecundum divina dogmata evitantes.

185 Quare Directores noſtræ conſcientiæ Regiæ eſſe diſponimus, Epiſcopos & ceteros Prælatos atque Theologiæ Magiſtros, nec non Decretorum Doctores ac viros religioſos, noſtros Conſiliarios exiſtentes, & qui aliud officium in noſtro Conſilio minime habeant: qui ſcientes vere, aut ab aliis audientes, aliqua nos quoquo modo facere vel feciſſe quæcumque, quæ ſecundum divinas regulas juſtæ conſcientiæ aliqualenus adverſari opinentur; Nobis illa, abſentibus vel abſentibus, omnibus aut quibusdam, dicere ſeu ſcribere teneantur, ſuo arbitrio ſelicuet conſulentes. Et ut hæc fideliter peragant, Nobis faciant juramentum, & etiam juramentum Conſilii ſecundum noſtram ordinationem faciant.

Ds

A

De Auditoribus: tit. v.

LAudabile eſt officium Auditorum, per quod ſupplicationes poſtulantium effectus congruos ſortiuntur: & ſic illius officii Miniſterio quandoque lapſa, juſtitiæ præſidio corrigantur; ac ſæpe gratiæ tribuuntur.

Sint bi quatuor,

186 Eapropter diſponimus hoc edicto, quod in noſtra curia ſint duo Milites, & unus Doctor Decretorum & alter Legum, qui Auditores debeant nuncupari: eiſque tradantur omnes ſupplicationes, quæ noſtro Regio Culmini dirigentur. Ipſi namque omnes conjuncti, aut ea ex eiſdem tres vel duo, videlicet Miles & alter Doctor, habeant expedire ſupplicationes, ut ſubjecta eloquia profitentur. Nam quaſcumque ſupplicationes, per juſtitiæ exercitium dirimendas, remittant illis, qui habent ee ſuis officiis cognoſcere de eiſdem; vel remittant illis, quos ut delegatos voluerint cognoſcere de eiſdem. Poſſint autem, quandocumque eis videbitur optimum, in remittendo vel committendo, adjicere quod ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu judicii & figuæ, aut quod lite ceſſante, aut quod line & ſcriptis reſſaotibus, proceederur: per unum vero ea Scriptoribus Cancellariæ; io exterioribus partibus dictarum ſupplicationum, ſcribi faciant illa quæ remittendo vel committendo fuerint ordinata, nec non eorumdem nomina Auditorum; poſt quod præfatas ſupplicationes cleudi, ac Sigillu Auditotum officii feciant commoniri.

qui ſupplicationes expiperint & expediant.

vel iis ad quos ſpectat remittere.

187 Super his quidem ſupplicationes, cleuſas ut præmittitur, quæ committeni ur aliquibus, qui ut delegati habebo nt cogniſcere, ſcribi faciant per hunc modum, Cancellariæ. Deinde ſupplicaotibus eas tradi per dictum Scriptorem faciaut: quas inde ſupplicaares aliis Scriptoribus, iu noſtra Cancelleria cooſtituti deferrot, ut litteras uoſtræ commiſſionis Regiæ conſequantur. Super illas eotem ſupplicationes clauſas ut prædicitor, quæ remittentur iis eaiſtentibus in loco, quo Nos tuoe erimus, vel in aliis loc e non diſtantibus ultra duas leucas & dimidiem, qui debebunt ea ſuis officiis cognoſcere; nomine eorum ſcribere jubeant, & poſtea ſupplicantibus eas tradere non omittaot: quas iude ſupplicaotes feiant anredictis, quorom viderint nomina ſuprascripta. Soper ceteras vero ſupplicationes, clauſat ot antepooitur, quæ remittentur quibuſdem eaiſtentibus in locis, diſtantibus a loco in quo tunc Nos erimus, ultra dues leucas & dimidiem, qui debebant ex ſois officiis cognoſcere, hoc verbum, Cancellariæ, ſcribere mandent; deinde ſupplicaotibus eas tradere faciaoc rodilate; quas inde ſupplicantes dictis aliis Notariis ſive Scriptoribus noſtræ Cancellariæ deferant, litteras noſtræ remiſſioois Regiæ obtinentes.

ac Supplicantibus reddi faciamus,

bi clauſas tradare ſtatim remiſſionis,

quas ſi immediate præſentes Regi

188 Reliquas autem ſupplicationes Nobis unuſquiſque deferat Auditorum: ſicque unus poſt aliom, juxta ſedendi in Conſilio ordiem contingentem, renearae referre uaem dumeaaar ea ſupplicaaonibur quas habebit; & per Nos diſpoſita in exterioribus partibus earum ſupplicationum ſcribi; ac hæc, Per Regem, ſubſcribendo, per aliqoem ea noſtris Secretariis vel eliom adjici faciemus: poſt quod illas ſupplicationes claudi & ſigillo Auditorum officii fancimus communiri. Super eas vero clauſas per noum ex Notariis Caucellariæ, ut ſoperius eſt dictum, hoc verbum Cancelleriæ; vel, ſi Cancellariæ remittere non oportet, nomina illorum quibus remittitur ſcribantur, etque ſupplicantibus tradaorur: quas iidem ſupplicantes aliis Scriptoribus noſtræ Cancellariæ daferaor, ut per Nos diſpoſita oaociſcantur; vel aliis quibus dirigantur deferaat, ut expeditionem ſecundum per Nos ordinata breviter conſequantur.

rum nomen ejus ponit, ad quem ſe remittit?

189 Verumtamen ſi Scriptor vel Scriptores dictæ Cancellariæ, cum ſcripſerint expeditiones dictarum ſupplicationum, juxta volontarem dictorum Auditotum, litteras quæ inde conficiendæ fuerint, intos vel extra Cancellariem ſcribere, aut dictas ſupplicationes expeditas ad dictem Cancellariem deferre voluerint, eeſdem eo tunc cleudi & ſigillari oportere non videmus. Nam præfatam hujuſmodi clauſuram dictarum ſupplicationum, cum ſigillo officii dictorum Auditorum, pro evitendis ea penſis eas offereatium (quos, pro deferendis ubi erant deſerendæ per certas perſonas, indebitos expeoſa oportebat, ut intelleamus facere) dumteaat duximus adhibendam.

quas ſi ſcribentes immediate volens tradere,

quæ erit opus ipſas claudi.

190 Diſponimus etiam duo eſſe ſigilla officii Auditorum, quæ dicti duo Milites Auditores teneant & cuſtodiant diligenter; uuuſquæ illorum ſigillare debeac ſupplicationes, ut prædictorum ſeries atteſtatur. Plane uous Miles & unus Doctor ſaltem jacere teneantur in civitate, vel villa, vel caſtro, ubi nocte aliqoa Nos contigerit jacere: ſi vero ibi jacere noo valeant, propter loci parvitatem aut nuopiam impediti; tunc io loco infra diſtantiã unius leucæ poſito jacere habeãt quoquo modo.

Habeant Auditores ſigilla &.

& a. ex iis Regem contentur,

191 Ceterum Nobis eaiſteotibus in aliqno loco in quo juriſdictionalis poteſtetir exercitium habeamus; duo ea Auditoribus memoratis, una die cujuslibet ſeptimeæ, ad carcerem noſtræ curiæ accedere ſint aſtricti; & ibi, præſentibus Judicibus, & aliis eidem Curiæ præſidentibus, ac Procuratoribus fiſcalibus & Carceris cuſtodibus, videant incatceratos, eorum querimonias cum patientia audieotes; & ſi defectus videant aliquorum, corripiant prout decet, omnia ad ſtatum propriom redneentes: ipſique ſcientes quantum uſque ad illam diem proceſſum fuerit in cauſis incarceeratorum diffugia judicialia nitantur penitus evitare; ut eoſdem incarceeratos, convictos veloa pœna ſubdurar; aut liberandos, cercerelit cuſtodia longa non deprimat perperam & injuſte.

viſitent & audiant carcerator;

192 Obſervabuat etiam Auditores, quod ſicut prope Nos eaiſteatea in locis, in quibus nonnulli ſupplicationes ſues deferentes acceſſum ad Nos habere potuerint quandocumq; ut ſic ipſi Auditores ſint parati a præſatis ſupplicationes recipere eorumdem. Quin imo quando contingit, eb ſentibus Cancellario & Vice-cancellario, in noſtris conſiliis ſupplicationes aliquas eapediti, unus Doctor Auditorum teneatur dictare, per quæ verba in exterioribus partibus earumdem ſupplicationum ſcribantur ille, quæ capedienda fuerint ordinata.

abſentio Cancellarii & Vice-Cancellarii locũ ſupplaat,

193 Sane cum in noſtris Conſiliis debeant Conſiliarii noſtri, in iis quæ habent conſulendo dicere, idoncum ordinem obſervare; diſponimus hac conſulriſſime ſanctione, quod quotienſcumque ta noſtris conſiliis, abſeutibus Cancellario & Vice-cancelletio diſcutientur quædam, ſuper quibus oao mquemque ea Conſilierris Clericis tantum, vel unumqoemque ea Conſilierilis quibuſcumque dicere ſuom conſilium oportebit. Auditor Miles, qui priuſquam alter Miles, Auditorum coofortio fuerit aggregatus; quo abſente ultea Miles injungat prius ceteris majoribus quod dicant quod ſciverint conſulendo; quia melius eſt ut ceterorum dictu corrigaotur per majorum dicta poſtea fabſecuta quam ſi majorum dicta corrigerentur per ceterorum dicta poſtea ſubſecuta. Adjicimos prulibaita, quod quando contingat, abſeotibus Cancellario & Vice-cancellario, in noſtris conſiliis capedirt aliqua, de quibus oreteque aliquibus debeat reſponderi; hoc facere habeat Auditor Miles, qui prius quam alter Miles provectus fuerit ad Officium Auditoris; quo abſente hoc debeat facere alter Miles, miſi hoc juſſerimus aliquando per alterum noſtrum Conſiliarium adimpleri.

curreque ut in ſententia diſcordia tendatur,

194 Ne eatem ſubjectorum noſtrorum commoda

A negligere videamur; decernimus obſervari, quod quandocumque ad civitatem, aut caſtrum vel villam terrarum noſtrarum itinerando vel aliàs contigerit nos venire; & ibi diebus quibuſdam, vel die quodam aut dicti parte aliquandu remanere; duo ea Auditoribus, Miles & alius Doctor, aliquot probos hominer, ibi domicilia habentes, & Conſules ſeu Juratos ſiqui ibi ſunt, debeant convocare, annectenter etiam Rectorem Majoris eccleſiæ ejuſdem loci, ſi forte utile fuerint opinati eiſque dicere non omittant, quod cogiteot, ſi aliqua ſint illi loco utilia vel nociva, & ſi augmentum in eccleſia vel loco fieri valeat quoquo modo. Nam illa quæ per Auditorum officium poterunt expediri, facient adimpleri, alia vero, quę prorſiſonem exigent Regiæ Majeſtatis, referebunt Nobis, eupicutibus peragere quæcumq; fuerint aliquatenus optima. Nihilominus ordinantes, quod omner præfati Auditores, & eorum quilibet, ac Officiales noſtri terræ in qua preſentes erimus potiſſimę juriſdictiooem exerceenter, ſint ſufficientia præmuoiti, ſe ſcire intromittant diligenter: & ſi aliquem ea illis minus ſufficientem iuveuerint, Nos illico & douec de ſufficieuti provideriuus ſolicitare omittant nullo modo.

B 195 Inſuper omnia quæ ad officium noſtri Locumtenentis in noſtra ſpectant abſentia, ipſi Auditorer aut ires vel duo eorum, dummodo uonr ſit Miles & alter Doctor, poſſint peragere com effectu. Volumur, inquam, quod præfati Auditorer Clerici & quilibet eorum, quotiens noſtri Majorer domus vel alter eorum aſſeſſore Clerico indigebunt aut indigrbit, exerceodo juriſdictionem per Nos eir attributam, eis vel ei alter ipſorum, quem dicti Majorrr domus aſſumere voluerint, tamquam aſſeſſor obedire & aſſiſtere, in abſentia tamen Vice-cancellarii vel ipſo impredito, & oon aliter, teneatur. Verum omnes Auditorer Nobir per juramentum promittere teneantur, quod bene & fideliter eorum officium exercebunt. Et cum juxta Regiam noſtram ordinationem de Conſiliarir, prædicti Auditores Conſiliarii noſtri eenſeantur; volumur quod aliud juramentum, fiendum per noſtros Cooſiliarios in dicta ordinatione iuſertum, iidem Auditorer nobis facere ſint aſtricti.

De Promotoribus &c. VI.

SIcut lædente negligentia negotia perimuntur, ſic aſſiſtente diligentia negotia finem proſperum ſortiuntur. Ideo officium Promosorum, quorum diligentia plurimum negotia dirigunturr, ſumme decernimur expedire.

C 196 Eapropter uuum Militem, & unum ſufficienter in Jure civili peritum, qui in criminalibus immiſcere ſe non renuat, eſſe volumus Promotores, ea qualitate exercendi officii nnmeo congruum aſſumenter. Negotia quidem præfati Promotorer in noſtris Conſiliis promnveant earum perſonarum, quæ in terrir noſtrir, exceptis illa in qua Nos preſentes fuerimus, habere domicilia concernantur, diligeotiam adhibendo ut expediantur, & ad effectus idoneos perducantur.

197 Præterea attendentes decere Regale ſolium, in juſtitię cultu ab Altiore deſtinatum, ut vigilet circa coercitioнem exceſſuum Officialium ſuorum, ne terræ jurave fidelium illius, ea offroſa juſtitiæ valeant periclitari: ideo ordioamus quod dicti Promotorer Nos annis ſiogulis, opportune, ut Reformatores ad terras noſtras a quibus abienter fuerimus, mittantur, ſolicitare curent eum effectu, douec effectualiter fuerint deſtituati, aut ex cauſa firmaverimus illud quoad tunc fieri miotme oporterr. Volumus, inquam, quod eum de certo ſciunt, in terrir noſtris, a quibus abſoter fuerimus, aliquem Offi.ialem noſtrum, juriſdictionem potiſſime exercentem fore minus ſufficientem, Nos illico & donec de ſufficienti provideriuus, ſolicitent ioceſſantes, pro quibus litterar procurare volumus, quod talir caſus evenit per eoſdem: & io his omnem quam poterunt adhibebunt diligentiam atque curam.

D 198 Deinde ordinamus quod præfatus juriſperitus Promotor, officium Advocati fiſci in curia noſtrorum Majorum-domus, quotiens opportunum fuerit, exercer fideliter in omnibus teneatur, & noſtrum Procuratorem fiſci io noſtra curia dirigat in agendis. Plaoe præfati Promotores per juramentum Nobis promittere teneantur, quod eorum officium exercebunt bene & fideliter, ac etiam diligenter: nec non Nobis juramentum faciant, quod noſtri Conſiliarii Nobis facere ſunt aſtricti, juxta formam in ordinatione noſtra de Conſiliariis expreſſatam, eum juxta tenorem præfatæ Ordinationis præfati Promotores in noſtros Conſiliarios admittantur.

De Confeſſore &c. VII.

NOn minus pro animarum languore, quam carporum, penitur debet remediator exquiri; a quo videlicet oppreſſus & morbidus congroentem eapoſcat ſuo lapſui medicinam: quinimo ubi majus imminet periculum, ibi ſemper cautius eſt agendum.

E 199 Providendum igitur Nobis eſt permaxime de idoneo animæ noſtræ medico, confidenter, quod eum Nobir fuerit de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius diſponemur. Eapropter ad noſtras Cooſeſſionet audiendas unum prudentem in domo noſtra deputari volumus Sacerdotem, religioſum vel ſecularem, quem potiur ad hoc eligendum duxerimus, qui in Theologia vel jure Canonico ſonveoieoter inſtructur exiſtat, moribuſq; ſincerir polleat, & vitæ redoleat honeſtate. Hie ſiquidem ſemper debebit (adeſſe) cum divina coram Nobir officia celebraturr, ac inſuper eom Nos Horas dieemur, debebit eas Nobiſcum dicere: & eum feſtum ſolenne fuerit, quo quiſque Catholicus audire Miſſam adſtringitur ex præcepto, debebit Miſſæ officium legere coram Nobis.

300 Præterea ipſum Confeſſorem noſtrum aſtringi volumus, ut Nos ſolicitet ad opera pietatis, & ad ea quæ devotionem introduount; ut ſi vidrt quod omitteremur aliqua, ex iis præſertim quæ conſuevimus facere, forſitan ea oblivione vel aliàs; debet Nobis hoc ad memoriam reducere, & interdum Nos incrępare ſecreto; ſpecialiter ſi (quod abſit) viderit Nos aliquid facere vel dicere, quod in Dei offenſam poſſet eadere quovir modo. Ipſum quoque Confeſſorem noſtrum in noſtra F domo jacere volumur, ſi eſt bono modo poſſibile; vel ſaltem quanto magir poterit de propinquu, ut ſi aliquo caſu occurrente ipſo indigeremus, ſubito poſſimus eum prope Nos reperire.

301 Porro quia ea eventu prætetitorum providendum eſt ad futura juxta illud; Felix quem faciunt aliena pericula cautum; ordinamur quod Confeſſor noſter nobir præſtet juramentum & homagium, quod omne damnum quod ſciret uvenire perſonæ noſtræ, pro poſſe vitabit, quodque illud Nobir qoa citior poterit revelabit, nec factum vel verbum vel etiam conſenſum prabebit io aliquo ea quo Nobis poſſit qualevis inenmmodum uvenire: & quod non fecit vel faciet aliquid, quo minus prædicta ſervare poſſit.

De Sacerdotibus ad Capellam deputatis. &c. VIII.

IUsta doctrinam ſacrorum Canonum, tales ad divini cultus miniſterium debent eligi Sacerdotes, qui digne valeant divina ſacramenta tractare.

302 Qua-

A

Duo ſint ad Miſſas & Officia

202 Quapropter in capella noſtra uſuali & quotidiana, duos honeſtos & bonos principales eſſe volumus Sacerdotes, qui & cum aliis Sacerdotibus Eleemoſynariis per alternas ſeptimanas Miſſas & alia divina Officia, Horas videlicet Canonicas cantando, celebrent quotidie coram Nobis, & menſam noſtram peræcutibus Nobis, antequam comedamus, benedicant, & poſt comeſtionem etiam gratias Deo agere non omittant. Sic quod alter, qui in celebrando ſeptimanam ſuam finiverit, in ſequenti ſeptimana habeat, lecto Evangelio,

Idque hebdomadarim per vices,

Nobis textum Evangeliorum ad deoſculandum, ac inſuper Pacis-oſculum portare, niſi ſit præſens aliquis Prælatus, vel alia eccleſiaſtica perſona honorabilis, vel niſi Evangelium per Diaconem ſolenniter iodutum fuerit decantatum: quia tunc per ipſum Diaconem, vel per alterum ea prædictis qui honoratior fuerit, debebunt Nobis præmiſſa hujuſmodi miniſtrari; Toribulum in Miſſa, diebus quibus incenſatio debet Nobis dari, ferre; etiam Nobis bacinum, quando ad Oblationem accedemus, tenere non omittat, quotiens Diaconus non fuerit in Miſſa indutus.

B

qui Regem ſervatorem venire monuit;

203 Ille vero qui primus in officio aſſumptus eſt, &, eo abſente, alius die qualiber nos interrogare debeat de loco & hora quibus eam voluerimus celebrari. Sane ſi ex oblivione vel aliquali negligentia tardaremus nimis vel omitteremus forte miniſterium divinum audire; debebunt iſti Nobis ad memoriam reducere. Et ſi forte talem infirmitatem pateremur, quod non poſſet eum decentia dici ſolenniter coram Nobis, eo caſu caveant non omittere hoc, quin ſaltem eorum janua cameræ noſtræ dicant omnia ſolenniter, ac ſi plena frueremur corporis ſanitate, ut ſaltem laus divina minime omittatur. Præterea, quando nos itinerare continget, ille ea ipſis qui antiquior in officio fuerit, vel, eo abſente, alius, debebit nos ſero præcedenti interrogare, ubi in craſtinum Miſſam audire volemus; & illic præcedere ipſe, vel mandare uni vel pluribus quod præcedant; ſic quod eum Nos ad locum venerimus, omnia ſint, prout congruit, præparata. Providebit inſuper quod

ſimo & abſente ſero præcedenti.

Unus in venire præcedat & parare omnia in craſtinum;

ſemper Nobis itineranubus, unus de pueris qui nutriuntur de eleemoſyna, de mane antequam Miſſam audiverimus, cum uno ſaumario Nobiſcum vadat, cum ornamentis & libris & aliis neceſſariis; taliter quod ſi ad

C

locum, ubi de ſero diſpoſuerimus Miſſam audire, commode accedere non poſſemus, vel alias propoſitum mutaremus; in quocumque loco Miſſam audire valeremus.

204 Porro quando inſtabit dies ſolennis, quo Veſperas & Matutinas audire ſolenniter debebimus, cum paramentis alteris, Secundum Ordinationem [a] quam ſeeimus ſuper hoc; tunc antiquior, ut eſt dictum, vel ipſo abſente vel impedito, ille qui ultimo ad officium evocatus fuerit, congruo tempore debebit Nobis prædicere, ut Nos ad audiendum debite propetemus. Et ſi forte inſtet dies celebrioris feſtivitatis, debebunt Nos interrogare, ſi, vel per quos Prælatos, vel aliam perſonam, volemus prædicari ante Nos verbum Dei & Officium fieri. Voluntatem noſtram inſuper ſcire oc omittant, de quibus perſonis Anniverſarium anuuatim fieri erit noſtræ devotionis; ut ea temporibus quibus erunt, nobis ad memoriam reducant, & Prælatum, per quem Officium velle mus fieri, a Nobis addiſcant. Et generaliter pertinebit ad eos curam habere de eccleſiaſtico Officio, & omni eo quod pertinet ad Capellam, & defectum omnem corrigere, ſi aliquē perſpexerint ibi eſſe. Debebunt equidem Sacerdotes ipſi in domo noſtra jacere, ſi fieri poteſt commode, alias quantum poterunt magis prope.

a Solennioribus feſtis providere

de Prælato officiante,

& Capella, regat:

Hoſtiam Regi conſecrandam probet,

205 Inſuper quoque, quando ſacroſanctam Dominici Corporis Communionem ſumere Nos continget, tunc alter ex eis debebit ante eligere & parare hoſtiam conſecrandam; ſic quod electa ad hoc per illum una hoſtia ea pluribus abſque fraude, de una alia illi conſimili hoſtia pro Communione electa frangatur, & deinde de illa per illum fiat guſtus; & Scholari qui in ſua cuſtodia hoſtias tenet, guſtum idem fieri faciat; & conſimiliter de vino, quo poſt Communionem debebimus os lavare. Quandoque etenim, fatagente fatore malorum, repertum eſt quoſdam maleficos, etiam in hujuſmodi ſalutifero Sacramento abominandas inſidias machinari.

D

206 Ampliusetiam abſente vel occupato Confeſſore noſtro, Sacerdos Capellæ, qui & quando ſeptimanam ultimo fecerit, debebit Nobiſcum Horas dicere, & Officium Miſſæ diebus feſtivis legere coram Nobis. Etiam debebit eoſtodire, per ſe vel per Scholarem Capellæ, & etiam quando Miſſam audiemos miniſtrare Nobis libros, quibus ſolitis ſumus uti in Miſſis & in aliis Horis divinis. Deinde vero ordinamus pertinere ad coram illius ea Sacerdotibus, qui antiquiori tempore ad

vices ſuppleat Confeſſoris.

ſervitium Capellæ noſtræ fuerit evocatus, paramenta & ornamenta Capellæ noſtræ quæcumque qualiaeumque ſint cuſtodire: quæ quidem, facto de omnibus inventario, tenent. Sed & alter Sacerdos qui ultimo aſſumptus fuerit, habeat illius inventarii copiam, ut

paramenta cuſtodiat,

E

& ipſe illa ſervet & cuſtodiat, quando primus abſens fuerit vel alias impeditus. Illa autem ornamenta, quæ deputata ſunt ad quotidianum uſum, poterunt Scholaribus Capellę cuſtodienda committere cum inventario. Caveant autem quod in ſcriptis ambo habeant & inviolabiliter obſervent Ordinationem ſuper paramentis & aliis ornamentis Capellæ, ponendis & mutandis, ſecundum varietatem dierum ſolemnium & feſtorum.

& mutare opuerit.

207 Nec non ordinamus, quod Sacerdos ille qui ſeptimanam venturam facere debebit, quando Diaconos & Subdiaconus induti in Miſſa non erunt (quia tunc, per illum qui in Diaconum indutus fuerit, volumus fieri) hoſtias, vinum, aquam, & totum ſervitium ſacramenti Eucharitiæ neceſſarium faciat diligenter. Conſequenter etiam ille Sacerdos qui ornamenta cuſtodiet, provideat circa ceparationes eorum eum opus fuerit; vel ſciendo etiam aliqua de nova fieri, juxta ordinationem quam fecimus circa iſta: recipiatque pecuniam ad hoc faciendum a Theſaurario noſtro. Sed & tam de pecunia illa, quam & de omnibus ornamentis quæ ſub inventario cuſtodiunt, eurent Magiſtro-rationali noſtro annis ſingulis, vel citius ſi requiſiti per eum fuerint, fidelem reddere rationem.

ac ſarcienda curet,

F

208 Noviſſime vero ordinamus eos ſubeſſe Cancellario & eidem obedire debere. Scholaris autem Capellæ nec non Scholaris eleemoſynæ & omnes qui in capella verſantur, ipſis Sacerdotibus obedire debebunt, quoad ſervitium quod facere habent in capella. Quem Scholarem Capellę prędicti Sacerdotes vel alter eorum, ſi inobedientem aut negligentem in dicto ſervitio invenerint, ad amiſſionem ſuæ quitationis decem diebus vel infra valeant condemnare. Poſtremo autem volumus ipſos Nobis ſacramentum & homagium præſtare, quod per factum vel conſilium eorum damnum perſonæ noſtræ non veniet, maxime per illa quæ ipſi tractamus: & quod nihil per eos eſt factum neque fiet, quominus iſta juramentum & homagium poſſint obſervare.

præſtetque Scholaribus capellæ.

[a] *Vide Partit 7. Rubr. 12. pro ſingulis feſtis in particulari & in genere.*

De Scholari Capella 2. 21.

DIgnum & Deo gratum eſſe perpendimus, ſi ea quæ divino cultui ſunt deſtinata prudenter & honeſtę tractentur, ac diligenti cuſtodia con-

A ſeeveneur, quodque, vel negligentia, vel erroee defectus aliquis non appereat in eiſdem.

Paramenta a Capellanis;

209 Ut igitur Capellæ noſtræ ſuper iis conſtantius ſit proviſum, ſtatuimus & ordinamus, quod unus Scholaris in Capella noſtra inſtituatur, cujus incumbat officio recipeee a Capellanis dictæ Capellæ ornamenta ad Capellam peerineutia, & ea debeat io altari reponere, ut eis uti liceat, ſicut in altera noſtra Ordioatione eſt expreſſum quam quidem ordiuationem ſecum ſcriptam teneat, & eam obſervet diligenter. Debebit etiam dictus Scholaris recipere ab Apotbecario luminaria, ad

luminaria ſumat ab Apotbecario,

uſum noſtræ Capellæ neceſſaria, ſecundum formam ſuper dicta luminaria ordinatam. Ac etiam cum Nos pro anima alicujus defuocti celebrari vellemus, hoc ipſi Apothecario non tardet revelsre, ut ſuper tortitiis debite provideatur. Ad curam etiam ejos pertineat, quod poſt Capellanos ad Capellam deputatos, iotromittere ſe debeat, ut non ſit defectus in Capella de iis quæ neceſſaria ſont Capellæ. Nec non quod ipſe in perſoua propria facere debeat illa, quæ honeſtę oon

B conveoit facere Capellanos.

juvatur a Scholari Eleemoſyne;

210 Volumos etiam, quod dictus Scholaris poſt Cancellarium ſubſit & obediat Capellæ Sacerdoribus: & ſi neceſſe fuetit, aut ſuo officio commode vacare non poterit, poſſit committere vices ſuas Scholari eleemoſynæ deputato, hoc eacepto, quod ſine voluntate dictorum Sacerdotum, non poſſit committere dicto Scholari vel alii peramenta & alia, de quibus commuoitet & quaſi quotidiane uti habeot, qæ ſub Sscerdotibus prædictis tenet eum ioventario & caſtodit. Teneatur etiam

ac libros ſuſtodiat;

dictus Scholaris juvare prædictos Capellanos, ad Officium celebraodum & Horas dicendum, quotiens poterit, & ob hoc non ſit in ſuo officio impeditus. Libros etiam, ad officium capellæ neceſſarios per ipſum teneri & cuſtoditi volumus: unde earam ſolertem geeat, quod cum nos itineeabimus, ram ipſe quam Scholaris eleemoſynæ libros ad Horas dicendas neceſſarios in prompeu deferant; ſic quod ubicumque Nobis magis placeat, Horas audire valeamus,

ſub Miſſa ſumat

211 Ipſe etiam ad Dominici Corporis elevationem, una cum Scholari eleemoſynæ, tortitia tenere oon omittat: & diebus quibus malta tortitia teneri convenit, ad ea tenenda habeat & procuret tam pueros eleemoſynæ quam alios. Thoribulum com thure & carbonibus acceuſis, tam Diacono quam illi qui nobis illud erit

et ubus miniſtret,

impenſarus, etiam volomus per ipſom miniſtraei, Volumuſque quod officiam Scholaris eleemoſynæ in illius abſentia faciat in omnibus diligenter. Jubemus etiam, quod ea eo quod dictus Scholaris multa tenere &

C tractare habet quibus nos utimur, veluti libeos qui pee Capellanos Capellæ committuntur & aliquoriens & ſimilia, præter Cancellario jutamentom cum homagio, ſecundum formam, in jutamento quod præſtant dicti Capellani, expreſſatam.

De Eleemoſynariis, &c. 2.

COmmiſſa Nobis a Deo de temporalibus rebus diſpenſaodi auctoritas facagit & expoſcit, ut de illis, qoantum Nobis conveniens fuerit, perſouis egeotibus eleemoſyoarum ſufficientiam largiamur.

Sint hi Sacerdotes duo,

212 Ad quarum diſtributionem ſiquidem duos bonos & probos deputari volumus Sacerdotes, qui Eleemoſynarii nuncopentur: quorum cura eſſe debebit, fragmenta menſarum curiæ noſtræ facere ne pereaot, honeſte recolligi, ac demom diſtribai per Scholarem

qui ſeolam colligat reſiquias menſæ,

vel Sscvitorem eleemoſynæ, ſicut fuerit opportunum. Debebunt equidem ſolicitare Majores-domus, ut quæ menſis ſuppoſita fueriot ad eleemoſynam debite faciaot cuſtodiri, ne pee aliquos lecatores *a* forſitan vel gul oſos D aliquid de illis juri eleemoſynæ ſubtrahatur. Unus autem eorum, cum Nos comedemus, ante meoſam noſtram ſtare debebit; & uavem *b* argenteam, in qua fragmenta aliquaodo depoountur ponat: & ipſam navem & ipſas mappas de meuſa levare non omittat. Videlicet in diebus ſolcunibus, quando Majores officiorum ſervient, ea quæ de menſa noſtra levabuntor, niſi alitee de ipſis ordinare vellemus, abſque iuteeceptione

a forſitan

b & diebus laudatoribus eos primus excipiat,

eecipiant, & per Scholarem eleemoſynæ rotum ad eleemoſynam faciant deportari.

aliter almoſynas suas solitas ſupplebat;

213 Saue Eleemoſyoarius antiqoior in officio debebit pecuniam, & omoia alia qua ſecundum ordinatiopem noſtram ad eleemoſynam e ſant deputata, eccipere, ac io uſus pios amore Dei diſtribuere, ubi magis fuerit coogruum; ſupee quo ejus conſcientiam oneramus. Alter vero Sacerdos eleemoſynarias, omoia recepta & diſtributa per alium, in ſcriptis pooae, & io alterius primi abſentia officium ejus eaereeat. In peæſentia vero illum juvet in faeieodo ea quæ ad officium eorum pertinebunt. Uterque etiam eorum ordinationem noſtram quam fecimus de rebus deputatis ad eleemoſyoam, io ſcriptis habeaor, ut eamdem melius teneant & obſervent: & Nos ſi opus fuetit ad ſervandum ſolicitent & indacant. Preterea cum ea more noſtro pedes vel manus pauperum lavabimus, vel actus ſimiles faciemus;

E

pavones abluere pedes ac manus pauperum;

Eleemoſynarii debeot Nobis ſtare, ut in lavando pedes, poſt Camerlengos; in lavatione vero manuum poſt Majores domus; illi quidem ea quæ neceſſaria faerint ſubminiſtrent; deoique illis pauperibus (ſerviaut) iam pro refectione quam (ad) alia, per nos, in Ordinatione quam fecimus ſuper hoc ordinata. In bis tameo ſervitiis exhibeudis, antiquior in officio ſemper novioci potior habeatur.

puerus ex eleemoſyna nutriendis,

214 Volumus etiam quod de iis quæ ad eleemoſynam deputavimus, teneaot duos vel plures, ſi eis videbit ot pauperes pueros Clericos bene cantantes, amore Dei, qui tameo continuent divina Officia qoæ Nos audimus. Ordinamus io ſuper quod iſti Eleemoſynarii præſint tam Scholari & Servitoribus eleemoſynæ, quam pauperibus pueris Clericis, qui de eleemoſyna nuttiuntur; coſque corrigant, ſi viderint in eorum officio deficere vel eſſe quomodolibet negligentes; & eos qoitationis amiſſioue, ſi videriot faciendom, decem diegum vel infra valeant condemoare. Ipſi vero Eleemoſynarii Cancellario ſint ſubjecti. Pecaniam autem diſtribuendam, ſecundum noſtram ordinationem in eleemoſynis, a Theſaorario noſtro recipient: ſed tameu Magiſtro-rationali de datis & acceptis rationem reddere teocbuntor.

F

alcunis hebdomadis

215 Ad huc autem eos teneei volumus Miſſas eotam Nobis celebrare & facere ſeptimanas alterias cum aliis Sacerdotibus ad capellam deputatis, & eos juvare tam ad Miſſam quam ad alia officia divina coram Nobis ſolenoiree celebranda: & etiam in Benedictione menſæ, & in Gratiis in fine meuſæ peragendis iotereſſe, ut Sacerdores Capellæ, eos volumas & mandamus. Ille autem qui ultimo fecerit ſeptimanam, debebit teatam Evangelii & Pacis oſculam Nobis in Miſſa portare, ot

faciens officium Capella

ſi præſens fuerit aliqua perſona inſigois, vel niſi fuecit Diaconus ſoleuniter indutus ad Miſſam, tunc enim illud per illos fieri ordinamus. Incenſum etiam Nobis diebus ordinatis, & baciom pro noſtra oblatione io eo recipieoda, quotiens in ipſa Diaconus ſulenniter non fuerit indutus. Ille vero qui ſeptimanam veuturam facere debebit quaodo Diaconus & Subdiaconus io Miſſa ioduri non erunt, hoſtias, vinum, aquam, & totam ſervitium, Sacramento Euchariſtiæ neceſſarium, faciat diligeoter.

216 At vero ſi Conſeſſue noſtee præſens non fuerit,

ille

(A *& ſupplicii ejus Confeſſarii.*

ille qui & quando penultimo ſeptimanam ad Miſſam fecerit, debebit Horas nobiſcum dicere, & diebus feſtivis, illis ſcilicet quibus quiſque fidelis Miſſam tenetur audire, Officium Miſſæ in oratorio noſtro legere. coram Nobis. Item, quia propter exercendum eorum officium multotiens baiones Nobis aſſiſtere; volumus quod Nobis præſtent juramentum & homagium, quod damnum perſonæ noſtræ pro viribus evitabunt; & quod per aliquid quod eorum concernat officium, periculum Nobis non veniet; & ſi aliunde procurari ſalvarint Nobis revelabunt: & quod nihil fecerunt nec facient quo minus hæc ſervare poſſint.

ANNOTATA D. P.

a Leccutus *Belgis* Lecker a Lecken, *lingere* a *ligurire, paſſim ſcarram notat vide multa apud Cangium.*

b *Glaber Rodulphus lib. 3. cap. 2. apud eumdem* naves autem *nominata, ſcutellas ſcilicet longas & profundas in forma navis*, Alveolus *vocare poſſemus, aut ſi grandior eſt*, Alveum.

c *Vide Pertis 7. Rubricam ult.* de Eleemoſyna per Eleemoſynarios diſtribuenda.

De Scholari elcemoſyna &c. 21.

Ut eleemoſyna ſecurius fiat

SUmme laudabile atque bonum, necnon caritati conſonum judicamus, ut de iis quæ in menſa noſtra pro refectione, tam Nobis quam aliis in eadem ſedentibus, apponuntur, partem aptimis noſtris Xtis a Chriſti pauperibus, imo ipſa quo nomine recipimus, tribuamus; ut illius ſacræ Scripturæ cantilena non lædamus, quæ ita valvatibus admonet præparare ut minime præparate valentibus valeant erogare.

Clericus unus ſcripta recolligat

217 Igitur ut liberius effectum capiant quæ optamus, & ne pars Chriſti pauperibus ordinata impie valeat deperire; hac noſtra Ordinatione duximus providendum, ut unus Clericus, ſatis juvenis, agilis & apius, vita & moribus adornatus, Sacerdotibus noſtris Eleemoſynariis ac noſtræ Eleemoſynæ aſſiſtens, & eis poſt Cancellarium obedieat aſſumatur, qui fragmenta omnia menſæ noſtræ recipiat, per Eleemoſynarios noſtros antedictos primitus recollecta, & in locu ed prædicta deſtinatu curet reponere ſeltiaaniter; & ut

ab Eleemoſynariis.

C fragmenta prædicta ne pereant eorum vigilem procuret adhibere; & de menſa noſtra quæ ſuperaverunt, fragmenta recolligere, de prædicta eleemoſyna cuta habita diligenti: & navim argenteam obi fragmenta colliguatur coram nobis ponere: & ipſam navim ac meppas leveru (minime prætermittant;) diebus tamen quibus Sacerdos Eleemoſynarius illam ponere in menſa teuetur, damnaaar uaceptis.

eorumque vices ad mensam ſupplent

Clericus Capellæ juvet.

218 Adjeimus inſuper, ut Clericus ſive Scholaris antedictus ad Subdiaconatus Ordinem ſit promotus, & Clericus Capellæ noſtræ teneatur in Horis & aliis divinis officiis adjuvare, Epiſtolam regulariter in Miſſa noſtra decantando: & dum non fuerit indutus pro ipſa Epiſtola, teneat unum tortitium quando Corpus Dominicum elevatur. Volumus etiam eum habere cuſtodiam

b

& ornamenti Regis eorum

cortinarum & aliorum paramentorum, quæ pro ſede ſive b cecubili noſtro oratorio, divina audiendo fuerint ordinata. Quem quidem ſedem ſive oratorium antedictum, una cum pueris qui de dicta eleemoſyna autrivotur, cum cortsoie & aliis paramentis ſupradictis, unie Miſſæ introitum ſtudeat adornare, ſecundum varietatem temporum, ut per Noſeſt ordinatum: cujus

c ordinationis, in quantum hoc tangit, copiam r in ſcriptis habeat, ut eam valeat melius abſque defectu obſervare. Et idem ſieel volumue in veſperis & ſolemnibus Matutinis, quinus, ſecundum aliam noſtrem Ordi- D
nationem, aliare noſtrom in prædictis Veſperis & Matutinis fuerit adornandum. Itinerando vero omnia quæ circa Oratorium prædictum ſuperius modis prædictis ordinantur, ſive per ſe ſive per alios pueros antedictos ſtudeat diligenter adimplere; & pariem librorum ad Horas dicendas ſive cantandas; ſimul eum Scholari Capellæ dreferat, taliter quod ubicumque megis placebit, Horas piſſimus audire.

Pueri ejus ſuppleat Scholaris Capellæ,

219 Si vero aliquo caſu fuerit impeditus, quo minus peragere valeat ſupradicta, ejus officium quod in palatio noſtro facturue ceiſtebat, necnon dicendam Epiſtolam Scholari noſtræ Capellæ valeat delegare; a ja vero per ipſum facienda committere poſſit uni de pueris eleemoſynæ ſupraſcriptis, etiam dicendam Epiſtolam, ſi aliquis idoneus ad hoc repertus fuerit inter ipſos. Ipſum namque ſubeſſe volumus Sacerdotibus Eleemoſynariis. Et quia per præmiſſa liquide innotuit, quod aliquando haber præparare, & alias frequentius pertractare, quæ ſatis perſonæ noſtræ ſunt propinqua; adeu

vel aliquis puerorum

& jurare Cancellario

E

ad præſtandum fidelitatis juramentum & homagium Cancellario eſt aſtrictus, quod ſalutem noſtram inclumem, præſertim quantum ad ejus officium pertinere dignoſcitur, pro poſſe conſervabit, & contrarium evitabit juxta poſſe; & nihilominus ſi talia præſcirer, revelabit: & quod nihil feeit vel faciet, quo minus prædicta valeat fideliter obſervare.

ANNOTATA D. P.

a Xtis *expreſſe ſcriptum, non præſumpſi per conjecturam mutare: nam* Xtus *ſæpe invenit Cangius* Xtus *Italis*, Xtus *Hiſpanis*, Pateuus *eſt. Quid autem ſi* Xtus *hic idem valeat quod* Pateuus? *ſiquæ honoris titulus Curiæ illi aſſignatus?*

b Recubile. 1. ereliniorium; *cui genuflexus ad orationem incumbit: quod idem Franci* Prie-Dieu *appellant: & nunc quoque ejuſmodi ſcabellum vocamus* Oratorium, *hujuſmodi autem una cum Sede ponitur Principi intra Cortinam ſuam, ſeu locum cortinis circumdatum, in quo ille ſacra audit, ſecretes a vulgo.*

c Copia, *uſitata vulgo phraſi*, exemplum *eſt*, Cupiare, exemplum *ſumere*, *tranſcribere*; *videtur autem indicari Partis 7. Rubr. 12. vel potius partis 6. Rubr. 1.* de Patamentis. P

De Servitoribus Eleemoſyna. &c. 21.

NEceſſitatis vinculum nos aſtringit, ut ad ea quæ per ſingulos non poſſunt commode adimpleri, tot & tales qui ſufficiant admittamus, maxime ubi de tali conſideratur eventu, qui omiſſus pietatis officium aliquam uſſert læſuram.

Tres ſint qui demiſſa aliorum tollig. ita colligant.

220 Hac igitur præſenti Ordinatione ſtatuimus, ut de ceteris tres Servitores idonei & fideles eleemoſynæ eligantur, qui de menſa in palatio noſtro veſcentium fragmenta ne pereant in loco deſtinato recolligant fideliter & attente, & ſic recollecta cauie nno omittant cuſtodire. Præterea vero ad mandatum Elermoſynaeiorum prædicturum, penut etiam eſt alias ordinatum, fragmenta ſupradicta Chriſti pauperibus, bonis hujuſmodi ſeculi denudatis cuta fideli ſtudeant erogare. Qui quidem poſt Cancellarium, Sacerdotibus noſtris Eleemoſynaris ſe ſubeſſe cognoſcant. Cum vero contigerit nos immorare & alibi proficiſci, unus ipſorum in loco ubi eemus ſempee adſit, præjus ſupradictu officin uteotius peragenda, ne ob ejus defectum fidelee Chriſti paupeeea ſou fragili ſulatio valeant defraudari.

De

A

De Curſoribus. R. XIII.

Ad celerem expeditionem

CUrſorum munus quam ſit neceſſarium nemo ambigit: cum enim Principes ad diverſas mundi partes habeant litteras ſuas dirigere, & quam plurima negotia nuntiare, quæ forte celeritatem exigunt; convenit ut illi qui currunt aliis celerius præmiſſa debeant explicare.

Statuuntur octo.

221 Ordinamus itaque quod Curſores ſint ordinarie in curia noſtra octo, qui litteras noſtras mittendas portare debeant, præcavendo quod a Dominis quibus mittuntur nihil petant. Debent inſuper obedire noſtris Cancellario & Vice-cancellario, ac noſtris Secretariis ac aliis etiam de Cancellaria. Volumus etiam quod cum eront præſentes, ad requiſitionem Apothecarii noſtri vel ejus coadjutoris, tortitia coram Nobis tenere debeant & deferre.

D

ADDE IN R. CCC.

*Hoc loco ſupplendus venit defectus, per tranſcribentis incuriam commiſſus ſupra num. 181. ad ſignum * ubi feſtinanti nimium exciderunt ſequentia:* Et inter cætera attendant, diligenter, quod niſi quo ad munus ipſorum auditorum, quorum unus ſit Miles & alter Doctor, in expediendis dictis ſupplicationibus concorditer conſenſerint, eas, in illis in quibus diſcordes fuerint (non ſcribant) nec alteri eorum obediant ullo modo.

E

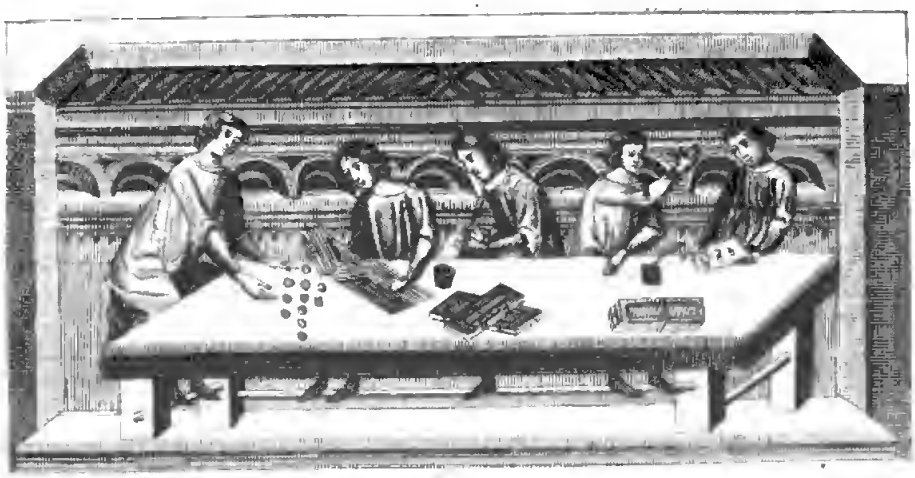

INCIPIT QUARTA PARS.

Super officio Magiſtri-rationalis, & eorum qui ſibi ſunt ſubjecti.

F

Icones litterarum initialium in hac quarta parte viæ ad Partem quintam, una cum reliquis ceterarum Partium, in unam tabulam relatas.

C

De Magiſtro Rationali. R. I.

Cum Regi propter multiplicem ſumptuum

INter ſolicitudines Regias, per quas utilitati reipublicæ conſulitur, & honor Regius conſervatur, illa demum cor Principis debet aſtringere, quod ejus domus pes omnia provide diſponatur.

neceſſaria ſit moderatio,

222 Cum enim domus Regia, in ſignum præeminentiæ, omnibus ad eam recurrentibus liberalis eſſe debeat & apera, & ob hoc ſic infinitis & exceſſivis eſt expoſita ſumptibus & expenſis, quæ vix humano poſſint ingenio moderari; ſumme convenit Principem debere proſpicere, quod in regimine domus ſuæ menſura pro ceteris obſervetur, ne contingat quod ſcribitur: Vix ſine menſura dorabis Regir cura.

oportet eum noſſe facultates ſuas

Quia vero non poteſt in expenſis, præſertim Regiis, menſura ſciliter adhiberi, niſi Principi veniat in aperto, quantam ſummam capiunt redditus, obventiones, & alia jura fiſcalia, quæ ſingulis annis in ſuum ærarium deferuntur; ideo neceſſarium fore dignoſcitur, quod in domo cujuſque Principis aliqua perſona fidelis & providens præſici debeat, cujus incumbat officio de redditibus, proventibus, & juribus Regalibus cujuſcumque anni perquirere veritatem, & de eorum ſumma Principi reddere rationem.

223 Nos igitur, cupientes domum noſtram regiam & omnes actus noſtros cum menſura diſponere ac modum & viam quærere quibus menſuram poſſimus congruentius obſervare; ſcientes quod ex hoc honori noſtro proſpicitur & ſubjectorum commodis providetur; ſtatuimus & ordinamus, quod in noſtra curia ſit deinceps aliquis, in officio reddendarum Nobis rationum principaliter inſtitutus, qui Magiſter rationalis a nunc-cupetur. In quo officio perſonam talem aſſumi volumus, quæ ſit fidelis & provida, & in compotis & rationibus ordinandis, & aliis quæ hujuſmodi incumbunt officio, bene ſibi conſcia pariter & experta, ſic quod nullum fallere debeat, nec ab aliis facile poſſit falli. Et ne Magiſter-rationalis noviter inſtitutus, propter oblivionem vel ignorantiam, aliqua de his quæ ad ejus ſpectant officium pertermittere valeat, quæ ſunt multa; illa ſeriatim deſcribemus.

inſtituitur Magiſter rationalis.

cui incumbit,

224 In primis itaque Magiſter-rationalis ſciat ad ſoli-

rationes Officialium ſuorum,

A lictudinem ſui officii pertinere, quod audiat rationes & compota recipiat a Camerlengis noſtris, & a noſtro Cancellario ſive Vice-cancellario, a Theſaurario & Scriptore rationis, & etiam ab Armatore noſtro & Folrerio, & a noſtri etiam Cavalericiis ac Procuratoribus noſtrorum redditorum, & a quibuſcumque noſtris Officialibus & perſonis aliis, ex adminiſtratione officii vel alias da juribus noſtris quidquam recipientibus vel expendentibus quoquomodo, niſi ab illis qui in parte vel in toto *Scriptori*-rationis vel Procuratoribus reddere ſunt aſtricti, a quibus neceſſario non habet audire: ſed ſi vellet examinare, maxime ea cauſa, facere poteſt.

minorum vero ſi ita videatur;

225 Et ſi forſan reperiat quod aliquis officialium

reliquatum ſibi demonſtret,

prædictorum, poſt redditas rationes, juribus noſtræ curiæ teneatur aliquid reddere vel reſtituere, de hoc certificet illico Theſaurarium noſtrum cum proprio Alberanno; vel Scripturem-rationis ſi ad ejus officium id noverit pertinere; & ſibi caveat quod interim non expediat illum qui reſtituere tenebitur; nec computu ſuo finem ponat, donec per albaranum Theſaurarii vel Scriptoris-rationum, ſi ad eum pertinet, conſtet ſibi quod illi reſtituerit id quod reddere tenebatur; ſi vero id quod debet reddere contradicat, compellat ipſum per captionem pignorum vel aliis remediis quibus decet. Cum vero reſtituerit & compleverit id quod debet, tunc Magiſter-rationalis faciat ſibi dari albarannum de computo reddito per eumdem, & ut remittat expeditum. Si vero facto computo appareat aliquid eſſe reſtituendum illi computum reddenti, tunc Magiſter-rationalis faciat ſibi dari albarannum, unum teſtimoniale de computo per eum reddito, alterum per quod ſolvatur quantitas ſibi reddenda: & hæc duo albaranna dirigantur Theſaurario, vel alii ſi ad alterius ſpectet officium.

ad ſolutionem cogere;

B

ſuper erogatis reddendis curare.

226 Proſpiciat inſuper Magiſter-rationalis, quod ſi Officiales qui de ſua adminiſtratione cum eo computabunt, non exhibeant vel non tradant ſibi complete inſtrumenta vel apochas vel albarana pro illo computu neceſſaria, vel ad computum ſpectantia, vel alias defectuoſe computabunt; ſtatim dictus Rationalis dictos defectus Scripturarum & alios in ſuo memoriali reponat, quæ Nobis exponere ſigillatim properet, vel alii cui duxerimus committendum: & illos defectus dumtaxat annullet & cancellet in ſuo memoriali, quos Nos vel illi quibus commiſſum fuerit, ei duxerimus cancellandos: & de aliis non cancellatis, ſibi faciat fieri complementum, per illum qui reddet computum; vel alium, ſi alius tenetur id complere: aliter illi qui computum reddent, non ſint de ſuis computis expediti; & ultra hæc, ſi facto computu appareat ipſos aliquid debere, confeſtim ad id reſtituendum compellantur.

deficientes exhibendis apochis

non abſolvere inſcio Rege;

C

227 Cetarum Procuratores reddituum noſtrorum, quorumlibet terrarum noſtrarum, in compotis ſuis quæ reddent quocumque anno, per dictum Rationalem, minime compellantur ipſi Rationali exhibere apochas ſive albaranna ſolutionum, quæ fieri debent ordinacie, & annuatim pro ſalariis tam Locum-tenentibus noſtris quam Judicibus ſeu Aſſeſſoribus & Bajulis & Vicariis & Caſtellanis ac Notariis & aliis quibus dantur certa ſalaria ſeu annuæ penſiones; quorum ſalariorum ſeu penſionum annuarum quantitates, ſcriptis teneat dictus Rationalis in libro ſuo Notamentorum, & ſcripta etiam teneat omnia quæ dicti Procuratores noſtri ordinario tenentur ſolvere quibuſvis perſonis quoquo anno. Teneatur etiam Rationalis dare fidem dictis noſtris Procuratoribus in ſuis compotis, ſuper expenſis quæ aſſerent ſe feciſſe ea juſtis cauſis & rationabilibus.

illi ſit tamen non exigere

a Procuratoribus reddituum

228 Sit etiam ſolicitus Magiſter-rationalis, quod recipiat in ſcriptis a Procuratoribus noſtris pretia quorumlibet reddituum noſtrorum in contineuti, cum diſti redditus quolibet anno venditi erunt per Procuratores prædictos: poſt quod dicta pretia ſcribat & reponat in ſuo libro. Nec non ſit ſolicitus quantum poterit quod ſciat veritatem ſallitarum *b* quæ ſicut tam per noſtros domeſticos quam per alios noſtros Officiales fallitæ facientes; & illas executioni debitæ faciat demandari, ob hoc ut ipſi domeſtici & alii prædicti occaſionem non habeant fallendi. Recognoſcat etiam Rationalis de medio in medium annum, & quotiens voluerit & opus erit, ummia recepta per Procuratores & ſoluta, & etiam quantum erit penes eos in moneta, & quæ erunt per eos debita. Prodideat etiam & Procuratores noſtros ſolliciter, quod in capite cujuſque anni completi ſint Procuratores abſque defectu ad reddenda eumpota ſua pro toto illo anno complete.

D

qui ſolum illorum reſponſio audiat teneantur ſuo decoro.

b Eraſdem eſt malitiam abſumes,

recipere rationes Procuratorum,

229 Jubemur etiam quod Magiſter-Rationalis habeat & teneat quatuor libros ordinarios: quorum unus vocetur Liber notamentorum communium, in quo notet & ſcribat omnia, quæ recognoverit ſe recepiſſe a Theſaurario ſeu aliis Officialibus, noſtris ad finem quod in compotis eum eis fiendis videre poſſit Rationalis, quæ dant aliis pro recepta. Eodem modo notet in dicto libro omnia quæ facere poſſent ad Clerici Rationalis inſtructionem, & eorum qui cum eo debent computare. Teneat etiam ſecundum librum, qui vocetur Liber de affinamentis cumputorum, in quo notet & ſcribat omnia recepta & data ſeu ſoluta per illos qui reddent computa ſua, & etiam ſcribat fiantias *c* unius compotorum. Retineat etiam penes ſe librum illum ſeu ſcripturam cum qua computaverit ille cum eodem Rationali, & etiam retineat apochas & albaranna, cum quibus facient ſibi fidem de datis & ſolutis, computa ſua reculentes. Habeat etiam tertium librum, qui vocetur Liber ordinarius, *d* in quo ſcribat omnes receptas noſtras & datas. Habeat inſuper quartum librum, in quo faciat regiſtrari omnes apochas & omnia albaranna, quæ ratione ſui officii facere & tradere tenebitur; & omnes etiam apochas & albaranna quæ recipiet quoquo modo.

libros habere, Notamentorum.

E

de affinamentis computorum.

c

Ordinarius

d

& Apocharii

230 Magiſter rationalis etiam in capite cujuſque anni, quem annum incipere volumus prima die menſis Aprilis, finabit Nobiſcum (præſente Theſaurario noſtro, & aliis ad hoc vocatis, vel per Nos ad hoc ordinatis) reliqua quæ ſupererunt anno quolibet de redditibus noſtris illius anni: deductis tamen expenſis domus noſtræ, & aliis expenſis tam ordinariis quam extraordinariis terrarum noſtrarum & expeditionum noſtrarum: & illam finantiam cujuſque anni ſcribi jubemus in quodam libro pergameni, qui liber penes Nos remanebit ſecrete quoquo anno; ut proinde ſcire poſſimus, quantum creſcent vel decreſcent anno quolibet redditus patrimonii noſtri & expenſæ, compenſatis oneribus expeditionum noſtrarum, quæ ſecundum majus & minus evenerint; & quod tunc erit in reliquis annuatim.

quotannis in Aprilis exordio rationes ſuas cum Rege.

F

& hanc ſui memoriam ferre in librum ſpeciatim.

231 Recipiat etiam Rationalis a Theſaurario noſtro compotum de ſex in ſex menſibus anni quolibet, & recipiat in compotu omnes quantitates quas dixerit ſe ſolviſſe pro donis quæ fecerimus, uſque ad quantitatem eorum ſolidorum licet de quantitate illa vel minori nullum oſtendat albaranum vel mandatum, ſolu enim verbo ſuo ſuper hoc credi volumus. Ultra vero quantitatem prædictam, non alitee in compoto recipiat, niſi oſtenderet albaranum vel litteram aut mandatum noſtrum ſcriptum, & noſtro ſigillo vel annulo ſigillatum, vel niſi oſtenderet Theſaurarius albaranum ipſius Magiſtri Rationalis alicujus debiti, vel litteram alicujus Judicis vel Commiſſarii noſtri aut Auditorum unuium quatuor vel duorum, dum tamen unus ſit Miles & alius Doctor, executoriam alicujus ſententiæ contra Nos la-

recipere ſingulis ſemeſtribus compotus Theſaurarii,

ſæ,

A tx, & apocham de ſoloto factam per illum cui dicti debiti ſolutio eſſet facta.

eique det apocham Regi exhibendam.

232 Redditu autem compoto per Theſaurarium & finato, Rationalis teneatur ſibi facere albaranum, in teſtimoniale & completum: juxta cujus formam & continentiam Nos poſſimus facere dicto Theſaurario, de bono & vero compoto reddito, quitationis & finis inſtrumentum; certificato tamen per litteram Procuratorum de quantitatibus omnibus, per eos ipſi Theſaurario datis: & quod eum compoto Theſaurarii prædicti concordet certificatio memorata, & oſtenſio per Theſaurarium, quod omnia etiam concambia, e quæ ſe contraxiſſe vel feciſſe dixerit da conſenſu ipſius Rationalis vel aliter de noſtro mandato contraxerit & fecerit; ſervatiſque prædictis & aliis, quæ in tanto compotu pro verificatione ejuſdem viderit ſervanda.

Officiales ſibi ſubditos corrigere,

B 233 Damus inſuper Magiſtro Rationali poteſtatem corrigendi omnes & ſingulos, qui ſuo ſubſunt regimini, & in ſuis officiis erroreſ vel exceſſus commiſerint; & eos etiam puniendi & privandi a quitationibus ſuis pro tempore quanto ſibi viderbitur; nec non quod eos poſſit a ſuis officiis ſuſpendere, culpa exigenta; & in perſona capere, ſi talis ſit exceſſus. Excipimus tamen Theſaurarium, quem non poſſit ab officio ſuſpendere, nec in ejus perſonam manum apponere, ſine noſtra licentia & aſſenſu. Et hoc idem, quantum ad ſuſpenſionem Scriptoris Rationis a ſuo officio, volumus obſervari. Sio autem contingeret, quod aliquis præter Theſaurarium de ſubjectis ſibi in numero Conſiliariorum noſtrorum fuerit aſſumptus, ipſum capere aut ſuſpendere ab officio minime poſſit. Officiales autem qui Magiſtri Rationalis ſubſunt regimini, & quos poteſt corrigere, ut eſt dictum ſoat hi: Theſaurarios, Scriptor-rationis & eorum Scriptores. Scriptor ipſius Rationalis, Procuratores reddituum noſtrorum & eorum Locum teneates & Scriptores eorum: & licentiam recedendi a curia vel ab officiis ſuis poſſe declaramus tribuere; exceptis Theſaurario & aliis qui eſſent de noſtro Conſilio, quibus per eos ſolos eſt tribuenda. Concedimus etiam Magiſtro Rationali, quod ſi quis eompotum debeat reddere nolit, ſeu reddere contradicat; poſſit eidem quitationem quam a Nobis recepit empa-

& eripiis Theſaurario

Scriptore,

& Conſiliariis;

etiam ſuſpendere ab officio;

& ſtipendia privare.

rare. f

Eorundem Legis habere ab Scriptis,

C 234 Habeat etiam peacs ſe ito ſcriptis Magiſter Rationalis omnia quæ tenentur facere ratione ſui officii prædicti Officiales qoi ſibi ſubſunt, pro tanto quod ſi deficiant vel errent in ſoo officio melius ſcire poterit veritatem, & eos congruentius corrigere vel punire. Faciatque memorialia de omaibus concambiis, quæ Theſaurarius conteahet vel faciet de conſenſu ipſius Rationalis, & modos & cum quibus illa fient; ut remporé quo Theſaurarius reddet compotum, de illis liqueat ſibi plena. Sciat amplius ad ſuum officium pertinere, quod omnes falſarios monetarum noſtrarum vel eircumeas delinquentes faciat capere & ordinarit delinquentium ad ejus requiſitionem eos capere teneatur. Si vero delinquens ſit de familia & domo noſtra, tunc Major-domus ad ejus requiſitionem delinquentem capiat, aut noſter Algoziriui ad mandatum Rationalis illum capere teneator. Amplius volumos, quod ſi Vice-cancellarius in compoto ſuo aliqua debita det Magiſtro Rationali, illa non recipiat Rationalis, ſed remaneant ſuper humeros Vice-cancellarii, niſi forte illa debita eſſent facta de mandato noſtro ſpeciali.

capere falſarios monetæ,

debita officii ſibi non ſuſtinere Rex,

235 Inſuper ordinantes, quod præfatus Magiſter Rationalis, ante ſux adminiſtrationis ingreſſum, juramentum nobis præſtare teneatur; quod in ſuo officio bene & fideliter ſe habebit. Jurabit inſuper & homagium Nobis faciet, quod nulli perſonæ, niſi Nobis ſeu illis quibus occaſione & ea cauſa ſui officii competit, revelabit quantitatem ſeu ſummam annuam noſtrorum redditnum, & proventuum theſauri noſtri quantitatem. Rurſus teneblue in noſtro Conſilio promovere cauſas & jura noſtri patrimonii & eas defeadere juxta poſſe. Caveat tamen in hoc quod nulla per eum calumnia intereedat; ſed alleget pro jure noſtro quod poterit, juſtitia in aliqoo non offenſa. Nec non etiam, cum in noſtrum Conſiliarium Magiſtee Rationalis, juxta noſtram Regiam ordinationem da Conſiliarus, admittatur; Nobis jurameutum, per Conſiliarios expreſſatum in dicta Ordinatione, faciat & facere teneatur. D

ANNOTATA D. P.

a *Ex pluribus a Cangio allegatis audiatur hic Ammianus*, Rationales *appellant* Procuratores *Regum*, *qui* cationes & compota diſpuagunt. *Francis*, Maiſtres des comptes, *Belgis* Rekeu-meeſters: *ubi nota in hoc codice ſemper per o ſcribi* compotum *pro* computo.

b Fallia. *niſi ex propria Rubrica Partis* 8. *intelligitur, eſt a Francico* Faillee, *Teutonico* Falea, *deficere, defectus ſcilicet præſentia in Curia pro eo tempore, quo quemque ratione officii adeſſe convenit; & cujus defectus lucur ſubtractione ſtipendii ex parte vel tota.* E

c Finaocia *Cangio eſt* Præſtantio pecuniaria *& ſic qui talibus recipiendis præeſt vocatur in Belgio* Commiſſut Financiarum, *ubi nunc* Financiæ *ſumuntur pro tribunali ad ipſarum id eſt proventuum regionum rationes tenendas. Interim apparet hic, juxta etymon a* finiendo *ſumptum*, Finaotias *& conſequenter etiam* Affinamenta, *dici computus finitos ſeu conclufos, quorum notitiam ſervet liber hic ſecundus: & ſic infra jubetur hic Magiſter quotannis ſemel cum Rege* fiuare, *id eſt rationes ſuas omnes concludere.*

d Ordinarium *dici credo librum Ephemericum, ubi notatur quid quotidie recipiatur expendaturve*; Diuenum *Mercatores vocant, Franci* Journal.

e Concambium, *commutatio: idem quod* Cambium *a* Cambio campſi, campſum, *muto, permuto; unde* Campſor.

f Empacare, Amparare, Impacare, *invadere, occapare, accipere Teutonice* Iavareu. *De illis fuſe Cangius, Deque variis inde derivatis.* F

De Scriptore Magiſtri Rationalis B. 11.

Ne hic miſſis Scriptoris gravetur.

QUis Magiſtri Rationalis officium eſt pluribus & diverſis expeditionibus oneratum, quæ fieri debent neceſſario per ſcripturam; ne idem Rationalis in ſcripturis hujuſmodi nimium occupetur, & ob hoc negotiorum expeditio retardetur,

additur ei Scriptor.

236 Statuimus & ordinamus, quod Magiſtee Rationalis, ſtatim cum fuerit inſtitutus, procuret ſibi & habeat unum Scriptorem idoneum & fidelem, noſtro arbitrio eligendum, cujus incumbat officio ſcribere univerſa quæ Magiſter Rationalis ſcribere tenetor; præſeerim in abſentia Magiſtri ſui; ſcribat compota, & recipiat & audiat, & nobis refereada procuret: & quoad hoc ſolom, abſente dicto Rationali, officium ejos peragat, & dicto Rationali obediat. Juramen- *qui etiã ejus abſentia ſuppleat:*
tum etiam præſtet dictus Scriptor Nobis ſob tali forma, qua jucare teneetur Magiſtee Rationalis, eo excepto quod ſecretom Conſilii ſervare nos jurabit. Præſtabit inſuper jorameniom & homagium faciet, quod quantumcm ſeu ſommam reddituom noſtrorum annoalium nulli perſonæ revelabit, niſi Nobis aut illis qui ratione ſui officii dictam quantitatem ſcire poſſunt.

De

De Thesaurario. §. 233.

Sicut de Principis liberalitate procedit, thesaurum & pecunias, ubi & quando congruit, mensurata moderatione dispergere; sic & ejus prudentiæ convenit honeste congregata in ipsius opportunum servitium conservare.

237 Thesaurum igitur & pecunias nostras recipiendas & conservandas uni committi volumus fideli & industrioso viro, qui Thesaurarius a rei convenientia nominetur; quique taliter in congregando seu recipiendo sit diligens, ut & cum asperitate nimia non caigat, & in conservando ac distribuendo commoda nostra non interciplat ac cludat.

238 Habebit ergo Thesaurarius pecuniam a Procuratoribus nostrorum reddituum, & partem Nos contingentem ex emolumentis Cancellariæ, & condemnationes faciendas pes nostros Majores domus pecuniarias in domesticis & nostram curiam sequentibus, recipere; & exinde tradere tam Scriptori-rationis quam aliis, qui ea officio ei incumbente illam habent expendere quovit modo. Nec non etiam, si exemptione nomine nostro facta vel ea alia causa, de qua sibi constet alicui teneamur; volumus quod de illo pec Thesaurarium nostrum satisfiat, habita inde apocha de soluto. Sed extra causas præscriptas jubemus eidem, ne alicui persolvat de pecunia nostra solvat una ultra summam centum solidorum, absque nostro albasano sigillo sive annulo sigillato. Posro eidem etiam inhibemus ne aliquod cambium recipiat absque consensu Magistri-rationali, & eo absente ejusdem Rationalis Scriptoris, nisi hoc alter fieri de nostro mandato procederet vel licentia speciali, quæ etiam appasesi per scripturam.

239 Cum autem Thesaurarius rationem habebit reddere, per unum menſem vel quindecim diebus ante, procuret habese litteram a Prdeusatoribus terrarum nostrarum, a quibus recepit pecuniam, quæ contineat quantam summam recepie ab eisdem. Deinde teneatus de sea in sex mensibus Magistro rationali, secundum formam eidem Rationali sraditam, reddere rationem: nam in hoc volumos Thesaurarium illi subesse, ac debere illi quoad hoc obedire. Sane si ipsum Thesaurarium aliquando absentase oporteat, non committat alicui vices suas nisi tantummodo suo Scriptori, qui eorune officium illius exerceat, nisi nos vellemus aliud specialiter ordinare. insuper etiam ad suum agnoscat officium Thesaurarius pertinese, defendere & promovere in nostro Consilio ea quę nostrum concernunt patrimonium: caveat tamen in hoc quod nulla per eum calumnia intescedat, sed alleget pro jure nostro quod potest justitia non offensa.

240 Præterea volumus & mandamus, ut si per aliquos Commissarios nostros, in vim executionis alicujus sententiæ contra nos latæ, mandari contingat vel sequi Thesaurarium, ut aliquam pecuniam, ad quam forsitan Præusator nolter, nostro nomine condemnatus existerit, alicui personæ persolvere illam, ipse Thesaurarius confestim illis in hoc habeat obedire. Nam & rationi consonum est, ut de Nobis ipsis aliis promptam exhibeamus justitiam, qui alios etiam ad hoc cogimus, prout ea debito astringimur & tenemur. Et ut Thesaurarius de iis quæ hac satione persolvit, possit Rationali facere fidem; habeat, antequam illa persolvat, a dictis Commissariis vel Judicibus aut Auditoribus mandatum seu requisitionem in scriptis, & a personis quibus pecuniæ solventur apocham de soluto.

241 Postremo quidem juramentum & homagium Nobis præstare debebit Thesaurarius, quod thesaurum & pecuniam nostras fideliter custodiat, quodque pecuniis nostris in usus suos propriis aliqualiter non convertet, nec eas mutuabit alicui, sine nostri licentia speciali, quam in scriptis valeat exhibere: ac etiam quod nihil fecit vel faciet, quo minus possit præmissum juramentum atque homagium servare. Item quod summam nostri thesauri & reddituum nostrorum nemini revelabit, nisi Nobis & Magistro Rationali, vel etiam Scriptori suo, quibus ea officio competit illud scire. Nec non, cum juxta Regiam nostram ordinationem de Consiliariis, noster Thesaurarius in nostrum Consilium admittatur; volumus quod juramentum fiendum per Consiliarios, in dicta ordinatione annexum præfatur Thesaurarius Nobis facere teneatur. Item quod non recipiat vestes a aliquos neque molarium b; nec erit de domo aut consilio alicujus, cujuscumque sit conditionis, nisi a Nobis petita licentia & obtenta.

ANNOTATA D. P.

a Vestes *satellige* tesserarias, *quibus se alterius clientem quis profitetur, formis vel colore distinctas.*

b Molarium *arbitror, dici Numisma bonitatorum, alterius vultu effigiatum; itaque dictum a* Mola *seu* Modulo, *id est typo, cui infusum metallum formam recipit, Hispanis* Moldæ, *Francis* Moule, *Teutonibus* Mol: *unde* Mouler, Moldas *typo exprimere.*

De Scriptore Thesaurarii. §. 242.

242 Scriptos Thesaurasii, per Nos eligendas, habet scribere in libris rationes ipsius Thesaurarii, & in ipsius Thesaurarii absentia officium ejus perarget, ipsique Thesaurario obediat post Magistrum Rationalem: Præstabit autem juramentum & homagium, quæ præstare debet Thesaurarius: dempto tamen juramento quod concernit Consilium, ad quod non admittatus iste Scriptos,

De Scriptore-rationis. §. 243.

Cum in nostra Regia curia magnos & pluses sumptus oportere & debere fieri dignoscamus, in iis peragendis virum legalem & diligentem, nec non calculate & scribese scientem, volumus assignari, commodissime providentes; quem Scriptorem rationis disponimus nuncupasi.

243 Ipse vero omnibus nostris familiaribus quittationes, quæ & prout unicuique eorum eruot persolvendæ; etiam tempore guerræ stipendiarias quibuscumque actus asmorum exercentibus solvere fideliter teneatur: a quibus stipendiariis de solutis eis per eum recognitionem seu apocham habere procuret cum effectu. Pecuniam autem pes quosdam Officiales nostræ curiæ, videlicet Emptores victualium & Apothecarium & per Falconerium, ementem avibus quoad victum necessaria ac per Follerrum nostrum & per Suitrem pro litte animibus, mappis & aliis abluendis; & per eanum Custodem ac Zemblerium majorem, dumtaxat pro sumptibus pro nostris propriis zemblis faciendis; & Civaderium, in curia ipsa expendendam, eisdem & aliis quibus ipse Scriptor sationis, juxta nostras ordinationes, pecuniam est exadituros & existat; idem Scriptor tradere non Omittat; & ab ipsis diebus singulis, præhabita per se vel per Scriptorem oculata certitudine de numero eorum qui comedesint in curia ipsis diebus, eumpotum, præsente altero Majorum-domus, si interesse voluerit, caigat & sceipiat diligenter. Et ipse Scriptor rationis de omnibus prædictis Rationali, quo-

Google

A quotiens idem Rationalis voluerit, computum & rationem reddere teneatur, præfato vero Scriptori-rationis tradatur per Theſaurarium pecunia pro ſumptibus præfatis.

Intendere fideliter Majori-domus.

244 Quodque dictus Scriptor-rationis (Sub tamen Majoribus domus) continue videat & intendat circa quæ acta fuerint & agenda in eorum officiis per Officiales qui immediate ſubſunt Majoribus domus; quos in tangentibus dicta officia, ut ſibi viſum fuerit, inſtruere & corrigere verbo valeat & mandare; ac eos qui ei competa reddere tenebuntur, ea reddere recuſantes, quitationem menſis unius vel infrà etiam privare. Præterea volumus, quod dictus Scriptor-rationis condemnationes, quæ ſicut per habentes poteſtatem, de quitationibus noſtrorum domaſticorum executioni tradendo, illas Eleemoſynario non omittat demandare; eiſque noſtris domeſticis quitationes eorum & alia per eos a noſtra curia recipienda (donec per eos cum albarano, quod Nobis juramenta & homagia per eos fienda, juxta noſtram Ordinationem, præſtiterint) perſolvat nullo modo.

multas tradere Eleemoſynario.

B

quæ præſumat pecuniam auertere.

245 Statuentes inſuper quod ipſe Scriptor-rationis, ſub pœna ſui officii amittendi, aliqua ratione vel neceſſitate de dicta pecunia, niſi pro dicto ſuo officio debite exercendo, accipere audeat attentare; nec accommodare alicui, ſub pœna quitationis ſuæ unius anni amittendæ, ultra quitationem trium menſium futurorum circa quæ moderate ſe habeat & diſcrete. Solerter autem præcaveat idem Scriptor-rationis, ne per Nos aliquam de domo noſtra receptum ſcribat in libro noſtræ Matriculæ, abſque noſtro ſpeciali mandato: ea quo conſtare ſibi, per litteram inde factam vel albaranum noſtro ſigillo munitum, volumus ſpecialiter & mandamus. Nec non volumus ad ejus officium pertinere, quod incontinenti, facto per Nos aliquo viagio, ſe informet cum majori Zemblerio noſtræ curiæ, de numero animalium, quæ conduxerit occaſione noſtri viagii ſupradicti, quem ipſum numerum, Magiſtro rationali noſtræ curiæ per ſuam ſcripturam debeat intimare. Annectimus etiam quod præmiſſus Scriptor-rationis, Nobis, quod bene & fideliter in ipſius officio ſe habebit, faciat ſacramentum: & quod nihil ſciet neque faciet propter quod ipſum ſacramentum nequeat obſervare.

D

aux aulgun commander.

aux aliquem commercium habere arbitrio ſuo.

in iniquitatibus factus ſumptus colligat ſuperfluos.

De Scriptore Scripturis-rationis. R. VI.

246 ORdinamus autem quod Scriptor-rationis habeat ſub ſe Scriptorem, per nos eligendum, qui ſibi poſt Rationalem obediat: per quem ſcribator fideliter, quidquid de dicta pecunia per dictum Scriptorem-rationis foerit exolutum: & alia eciam fiant tangentia ipſum officium, quæ ipſe Scriptor-rationis ſibi durerit injungenda. Juramentum Magiſtro rationali & Scriptori-rationis, quale ipſe Scriptor nobis facere tenetur, adhibere ſit aſtrictus.

E

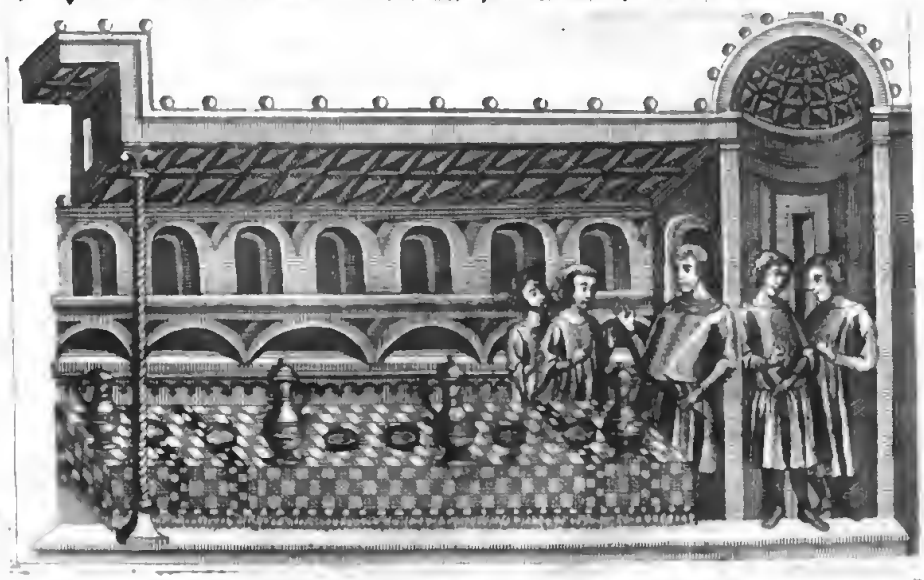

INCIPIT QUINTA PARS,

De ordinationibus ad officium Majoris-domus ſive eorum qui eis ſunt immediate ſubmiſſi pertinentibus.

In hac tabella nato Majorem-domus, virga ſua poteſtatis inſtructum, in menſa autem appoſita pocula aurea, ciſoria, ſive orbes argenteos: teſtum triclinii pomis rubeis coronatum: intra primam autem litteram idem Major-domus miniſtros inſtruens, aut invitatos videtur introducere.

De convivüis. R. I.

Caritatis orgo ſubtilitas cauſa

QUamvis reprehendantur illa convivia, quæ abſque caritate & timore divino inglovies deſervient; tamen quæ ex caritate, quæ nos ſola Deo gratos facit, prodeunt, in quibus nulla vita mordetur abſentium, non reprehenſa inveniantur, ſed laudata.

247 Ideo Nos, qui caritatem dilectionem inter Nos & po-

A & populum, Nobis ab illo, qui ximia caritate & amore Filium ia terris mittere eſt dignatus, commiſſum, conſervare deſideramus; excogitavimus prudenter, ut feſtivitatibus Paſchæ, Pentecoſtes, Natalis Domini & Epiphaniæ convivium faciamus; ut Nos, qui caritatem ſubditis communiter oſtendere non poſſumus, ne eos a diſciplinæ metu abſolveremus, ſi aoſtco regimini hilaritatis frena relaxaramus (quia dum Noſquidam licentius lætos aſpicerent, avidius ipſi ad illicita reſolvarentur) ad minus diebus iſtis vultum noſtrum hilarem omnes videnti habeant facultatem: ex hoc enim multum dilectio inter Principem & ſubditos conſervatur. Quia ſicut (ut diximus) hilaritas nimia nocet ſubditis aliquando; ita & prodeſt Principibus, ut temporibus debitis lætitiam & hilaritatem demoſtrent. Nam qui præſunt populi, ſi volunt firmum eſſe ſolium, ſub hilaritate vultus & gratia plenos exhibeant; aa, per arrogantiam rigidi, plebis odium incurrent.

248 Hoc autem fieri diebus ſeu feſtivitatibus prædictis fore facieodum decernimus, ut tanti dies & ſic ſolennes, noſtros (ut dictum eſt) populo providendo abſque ſolennitate minime tranſeant. In feſto autem S. Crucis, ſi in Perpiniano, & S. Aaræ, ſi in civitate Majoricæ præſentialiter fuerimus conſtituti, ſolcone convivium propter feſtum, quod ad honorem Reliquiarum in noſtris capellis ipſorum locorum collocatarum agimus, cum pia devotione moti, quam ritum prædeceſſorum noſtrorum obſervantes, fieri mandamus. In his vero conviviis pro noſtros Majores-domos bonas & honorabiles perſonas, non tales de quibus convivium potius deturpetur, quam honorificetur volumus evocari.

B

De ferculis. &c. ſic.

LIceat deceat curias Regum & Principum diverſis ac variis abundare, quia plerumque tamen plures epulæ, præſertim labore ac magno miniſterio conquiſitæ, morbos ingerunt hebetant ſenſum, vina inferunt, virtutes evellunt, niſi remedietur temperantiæ medicina, quæ caſtigatis mater exiſtit.

249 Capientes igitur ſaluti tam meoti quam corporis ſalubri remedio providere, ſtatuimus ut curia noſtra regulariter in prandio duobus duntaxat ferculis ſit contenta. Volumus tamen aliquoties ultra hoc, ad cognitionem noſtræ curiæ Magiſtri, de aliquo interfercu-

C lo præparari: in cœna vero uno continue, vel duobus aliquoties, prout dicto Magiſtro videbitur expedire. Pocco, coavivium faciemus, dum tria ferecula dentur ac unum interferculum: & tunc coquat & alii coquinæ miniſtri plus ſolito ſint intenti, ut omnia & ſingula ad dictam coquinam ſpectantia, ſolerter & bene, necnon abſque reprehenſione macula condiantur.

250 Sane ubi virum magni ſtatus & eminentiæ per Nos contingeret iuvitari, volumus omnia prædicta ceſſare, & dictum ordinem minime obſervari; ſed ſecundum Ordinationem noſtram Regiam & ſpecialem, omnia & ſingula diſponantur. Ratus volumus & jubemus, quod in curia noſtra deotur cibaria meliora quæ poterunt reperiri, tam de volatilibus quam de aliis carnibus groſſis: ita quod in ſeptimana, deutur gallinæ in hieme, pulli vero in æſtate. Nam hæc & alia cibaria præparari volumus, juxta temporis qualitatem, in hieme, quæ congruunt hiemi; & in æſtate, quæ congruentia ſunt æſtati. Adjicientes quod de dictis cibariis non omnia genua decoquantur in aqua, aliud in vero vel alio modo, ſic quod dicta ferecula prorſus ſint diſſimilia & diverſa.

251 Quantum autem de dictis ferculis, tam de carnibus quam de volatilibus, coram Nobis, & Prælatis, & Baronibus, & aliis perſonis cujuſcumque conditionis aaiſtant, fœrit apponendum, hunc ordineoi volumus obſervari. Videlicet quod dictus Magiſter curiæ noſtræ proſpiciat diligenter, ot abunde ſine exceſſus vitio, coram uno quoque de dictis cibariis apponatur; taliter circa hoc ſuum exercendo officium, quod iodigentiam fugiat & ſuperfluitatem prorſus eviter. Et quia in appoſitione prædicta decet aliquos, juxta ſtatus conditionem, plus ceteris honorari, volumus quod in ciſſorio noſtro pro octo perſonis de dictis cibariis apponatur, & tantumdem in eiſſoris Cardinalium ſeu Patriarcharum nec non Archiepiſcoporum, ſi eos per nos contingeret iovitari; in ciſſoriis vero Epiſcoporum, pro ſea; Abbatum vero & Baronum, Militum & Vicecomitum (quamvis Milites non exiſtant) & Pciorum, pro quatuor jubemus apponi. Sed in ciſſociis aliorum laſcrioris gradus, juxta conſuetudinem in noſtra curia diutius obſecvatam, æqualiter apponatur, niſi dictus noſtræ curiæ Magiſter proſpicerer aliquem debere plus ceteris honorari. Si autem qui in noſtra menſa ſedebuat, ut Barones, licet infectoris ſint gradus, quoad hoc habeantur.

D

E

De ſellis, frenis, & aliis paramentis equorum. &c.

QUia quæ in Principibus geruntur facila a ſubditis in exemplum trahuntur, attendendum fore judicamus, quod in omnibus geſtis noſtris, ſicut Regale faſtigium non modicum expoſcit, honeſte & temperate nos habeamus; ſic quod ſapientes in bonum confirmentur, & inſipientes vanitatibuſque vacantes ad temperantiam provocentur.

252 Unde ſuperfluitatem vitantes, maxime in iis quæ ordinarie habent fieri, volumus quod ordinarie, niſi ex alia cauſa aliſa facere mandaremus, quatuor ſellæ palafrenales cum ſois frænis, ſignis quarumdam perſonarum militia pollentium, *a* ut nobis videbitur, decoratæ, fiat noſtræ perſonæ ſervitio præparatæ: quarum duæ habeaat coria cooperta veluto, auro & ſerico comminuto: celiquæ autem duæ habeant coria non cooperta veluto, ſecundum modum paraturæ noſtro affectui accedentem. Dictarum vero duarum ſellarum, habentium coria cooperta veluto, *b* anno quolibet, una proxime ante feſtum Nativitatis glocioſi Salvatocis humani generis peragatur; altera autem fiat proxima ante feſtum Reſurrectionis glorioſi Salvatoris humani generis memorati: celiquarum vero duarum ſellarum habentium coria non cooperta veluto, anno quolibet unam proxime ante feſtum B. Joannis Baptiſtæ fieri hoc edicto laudabili ordinamus; alteram proxime ante feſtum B. Michaelis Archangeli volumus adimpleri.

253 Præterea octo ſaltem ſellas, armorum uſui deſtinatas, pro noſtræ perſonæ ſervitio habeamus, quarum duæ ſint noſtro ſigno Regio pectus decoratæ: celiquæ vero ſint aliis operibus noſtræ voluntati placentibus exornatæ. Jubemus etiam quod quatuoc ſaltem mantæ continue ſint paratæ ad tegendum dictas ſellas noſtræ perſonæ ſervitio deſtinatas: quarum duæ ſint noſtri ſigni Regii in ſuis partibus uaterſis, aliæ autem duæ ſint diverſi operibus communitæ. Poſtremo ſubjungimus præſcribatis, quod adſint continue copia mantarum ac aliarum rerum neceſſariarum equis & ceteris animalibus antedictis: quarum quidem mantarum, illæ quæ æſtatis tempore tenebuntur, ſint albæ, ſignis Noſtris Regis exornatæ: aliæ vero quæ hiemis tempore tenebuntur, ſint rubeæ, ſignis noſtris Regis communitæ.

Quod quæſitum,

ſpectando perſonæ,

& dignitati, bus apponendum in Ciſſorio am. plius.

Ut his quoque apparatus modum.

ſint duæ ſellæ tectæ ſerico

a

b

a ſimplici coria, & quotannis mutentur

item octo ſpecialiores pro perſona Regis.

c

cum 4 mantis,

pro æſtate albis, & hyemi rubris pro hyeme.

ordinantur a ſola Domini,

quibus illi Regum videtur expedire,

& gratioſa hilarum.

ſicut alia a Perpiniano & Majoricarum propria.

Hæc ordinatio duo ſint,

ſecta convivia.

plura cum adoriri emolumenti baſpue

pecora pro exemplaris gratione,

A

D

ANNOTATA D. P.

a *An viventium? Imo potius mortuorum; & quidem veterum; ex hiſtoria, aut fabula Heroum.*
b Velusum *Italis, & Hiſpanis communis vox, Francis* Veloua, *pannus ali holoſericus Villoſus, a* villu *(niſi fallor) originem trahens. Mirum id non reperiri apud Cangium.*
c Mantas *jam dixi eſſe dorſalia equorum fragula.*

INCIPIT SEXTA PARS.

De ordinationibus ad officium Camerlingorum, & eis ſubjectorum pertinentibus.

De veſtibus & aliis ornamentis. R. I.

Boni exempli cauſa,

C

REgalis providentia cuncta bene diſponere cupiens, ſumme debet intendere quod in veſtibus & aliis ornamentis temperet geſtum ſuum, ſuperfluitatem exceſſivam veſtium, quæ potius ad faſtum adtatem exceſſivam veſtium, quæ potius ad faſtum adtrahit quam ad laudem, præcipue reprimendo; inſcribitur quam ad laudem, præcipue reprimendo; inſcribitur ceteris ornamentis etiam honeſtatem debitam obſervando; quid enim laudabilius circa ſtatum Principis reperitur, quam ordinare geſtum ſuum taliter, quod gratus omnibus apparcas & honeſtus? Ex hoc enim cunctis hoc videntibus elationis inordinatæ tolleretur occaſio, & honeſtæ converſationis imprimetur affectio.

ordinatur de pro Rege

254 Cupientes igitus ea cauſis prædictis & rationibus, in ornamentis & veſtibus geſtum ſervare ſobrium & honeſtum; non ideo quod expenſis parcere ſuper hoc intendamus, ſed ut bonum exemplum ceteris præpasemus, ſtatuimus & ordinamus ac ſervari præcipimus, quod pro perſona noſtra veſtienda fiant anno quolibet ordinarie veſtes in feſtivitatibus quæ ſequuntur Nativitatis Domini, Purificationis B Mariæ Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. Mariæ & Sanctorum omnium: quæ veſtes ut decet a ſuiæ ac paonis variis ſint ſolratæ, a exceptis veſtibus b Penteenſtes quæ de ſindone b ſint ſolrandæ.

veſtes fiant quot annis in 7. feſtivitatibus,

a ſuiæ

b Penteenſtes

4 etiam chlamydes,

& his quot annis fiat feſti.

255 Volumus tamen quod cum illis quæ fient in dictis feſtivitatibus Natalis & Reſurrectionis Domini & Pentecoſtes, fiant chlamydes, quibus Reges in menſa, ſolenni comitiva decorati, aſſuevernnt illuſtrari. Et eum Chlamyde, in forma iſtis ſimili, in feſto Apparitionis Domini, panni aurei etiam fiant veſtes, in prandio feſti ipſius dumtaxat deferendæ. Fiant etiam bis in anno veſtes & capelli c ſolis, quibus otamus equitando. Primæ enim veſtes & dicti capelli ſint factę in feſto B. Michaelis, aliæ vero menſis Martii prima die. Haberi etiam & teneri duo capelli ſolis, pulchris opesibus & margaritis, decorati minime omittantur. c

F

256 Ordinamus inſuper quod de duobus in duobus annis in feſto Paſchæ Domini fir pasatus & factus noviter unus lectus cum omni ſuo apparatu de ſindone viridi, ac etiam ejuſdem coloris coopeſtorium pro lecto Camerlengorum in noſtra camera jacentium. Et fiant etiam coſſini d cooperti de veluto viridi pro ſedendo & in eis recumbendo: & panni ad ornatum lecti, in ſolo e ſtare depoſati. Qui lectos eum prædictis apparamentis, ac etiam teneantur quotidie a feſto Paſchæ Domini uſque ad feſtum Sanctorum omnium, anno quolibet duorum annorum prædictorum. Simili modo volumus & jubemus, quod de duobus in duobus annis fiat noviter alter lectus in feſto Sanctorum omnium de ſindone ſobea eum omnibus apparamentis, in alio lecto, ſupra proxime ordinatis: qui lectus parretur, eum apparatibus ad ipſum pertinentibus, a dicto feſto omnium Sanctorum uſque ad feſtum Paſchæ Domini anno quolibet duorum annorum prædictorum.

Infraſcripti annis alternatis innovantur.

d

e

ad Paſchas

& Sanctorum ad

pro Rege extra annis quaternis in camera Cyſtis

257 Volumus etiam quod de quatuor in quatuor annis fiat unus lectus cum ſuis apparamentis debitis de ſindonibus de noſtro ſigno Regali, & quatuor cuſſini ejuſdem coloris & quadrati; quo lectus paretur in camera noſtri Conſilii, totiens quotiens duæ cameræ parabuntur, & ſic ſervari volumus continue infra dictos

qua-

A quatuor annos. Ordinamus insuper quod fiant præter prædicta (quatuor) coopertoria de findone viridi, & alia quatuor de findone rubea, quæ serviant tam Domicellis nostris Cubiculariis & aliis Camberariis *f* qui jacent in nostra camera vel retro-camera, quam Nobis in strato nostro, quod paratur in camera nostri Consilii vel alibi. Et serviant coopertoria de findone viridi eo tempore, quo lecti nostri suprædicti coloris viridis parabuntur: coopertoria vero coloris rubei serviens eo tempore, quo lecti nostri coloris rubei parabuntur. Jubemur insuper quod teneatur continuo pro Nobis unus lectus vel duo lecti de fiodone, cujusvis coloris cum suis apparamentis: qui Nobis serviant quotiens Nos itinerare contigerit, in eis quiescendo de die, & etiam dormiendo, vel alia similia faciendo.

et lecti q. pro cubicularis coloris regni

duos alios ad iter pa.

258 Ordinamus etiam, quod cortinæ semper teneantur de findone viridi & de rubea; & sint ultra illas quæ suot junctæ cortinis superpositis lectis nostris: & cortinæ jam dictæ sint talis longitudinis, quod serviant, tam ad ponendum eas ante lectum nostrum cum opus fuerit, quam ad mediandum sive per medium dividendum unam cameram vel aliam magnam domum, vel usus alios similes. Et volumus quod cortinæ viridet pareotur cum opus fuerit eo tempore, quo lecti coloris viridis sunt parati & rubei quando lectus tenebitur rubeus. Volumus insuper quod duodecim cortinæ, videlicet sex de findone rubeo & aliæ sex de findone viridi seneantur, cum quibus parentur Nobis oratoria, quoties divinum Officium contigerit nos audire: quibus utatur, prout utetur coloribus lectorum.

duas cortin. una ejusdem coloris,

B

259 Jubemus etiam quod panni lanæ continue habeantur, quatuor coloris rubei & alii quatuor coloris viridis; & isti panni sint amplius delicati quam illi qui ponuntur in tetra circa lectum. Insuper octo cussini longi, de veloto rubeo. Fiant etiam alii octo cussini quadrati de veluto viridi, & sex communis formæ, non ita magni, qui etiam sint historiati ut priores; de veluto rubeo: & serviant dicti panni & cussini tam in oratorio nostro tenendo, quam etiam in consilio, eos ponendo retro. Nos, in parietibus extentos & affixos, scilicet pannos: & serviant dicti panni & cussini rubei coloris, eo tempore quo lecti nostri rubei parabuntur; panni vero coloris viridis serviant eo tempore, quo lecti coloris viridis parabuntur.

item strag.

cussini longi.

C

260 Volumus etiam quod teneantur panni lanei & historiati, qui serviant nobis cum erimus in mensa, ponendo eos retro nos in parietibus affixos, vel etiam eos in capite lecti nostri ponendo, cum Nos contigerit in tali loco esse, ubi non pararetur pro Nobis lectus cum superposito paramento. De quibus quidem pannis aliqui ipsorum sint magni, pulchritudine aliis præminendo, ut solemnitatibus diebus, ut nostrum expositi Fastigii, absque detrubatione solemnitatis valeant deservire.

dorsalia ad mensam,

g bauchalia.

261 Ordinamus etiam quod fiant octo nova *g* banchalia laneæ, bene diversi coloris operata, quæ Nobis serviant in scamno nostro, quo sedebimus quando comedemus & in mensa erimus. Et etiam fiant duo cussini longi de velutis talis coloris cujus sunt arma nostra Regalia; *h* quæ Nobis serviant pro sedendo, quoties comedemus & in mensa erimus. Jubemur etiam quod fiant duo retrodorsaria & bauchalia & cussini longi & quadrati qui omnes sint de panno aureo ejusdem coloris qui Nobis serviant cum Nos populo nostro ob aliquam causam loqui debebimus, & eos ad conspectum nostrum vocabimus; vel in alio usu nobis serviant, prout nostræ placuerit voluntati. Ordinamus insuper quod fiant duo coopertoria laneæ, pellibus vastis foltata, quæ ponantur super lectum nostrum, cum nos de nocte vel de die jacere contigerit aut dormire. Volumus etiam quod continue; habeantur & teneantur in prompta, vannæ *i* lutea-

h

etiam ex panno aureo eidem popu. suo alio pell.

aliaque sup. pellibus.

mioa, coopertoria & aliæ decentes vestes, ultra illas ve- D
stes quę pro lectis nostris sunt ordinatæ; ut si casu aliquo, *b*
excellentia spoliatis, intra seu extra nostrum hospitium
jacentibus, de ipsis panuis providere vellemus, ea defe-
ctu ipsorum minime nostro desiderio defraudati rema-
neamus.

262 Prædicta autem omnia (præter illa, de quibus *mutanda quoties o. pus erit.*
est dictum, quibus temporibus fieri debent) mutentur &
alia de novo fiant quotienscumque necessarium fuerit,
& etiam opportunum & nostris Camerlengis visum fue-
rit faciendum: attendentes quidem ipsi Camerlengi,
quod in sufficienti numero semper de ipsis habeantur, se-
cundum quod actus, ad quos prædicta ordinavimus, re-
quirunt: taliter facientes, quod non solum uno ornatu
pro quolibet actu contenteotur, imo diversis & cujus-
libet coloris, per Nos superius ordinatis: taliter quod
quando continges Nos pro uno actu in diversis locis pa-
ramenta præparare, ea carentia prædictorum ordina-
tio nostra præseus, nequa in modo neque in coloribus,
valeat prætergredi quoquo modo.

ANNOTATA. D. P. E

a Fodrum, Foderum, *&* fodrum *est duplicatura levioris panni, gravioris* ſabſati, *dicitur etiam da pellibus ad eamdem finem adhibitis; Teutonica* fouder, vonder, *hic autem primum invenitur* I pra d.

b Sindon *videtur hic accipi pro byſſo tenui, aliàs* Taffetta *dicto.*

c Capellis ſolit, *dicitur* galerus, *qui ſolem arcet: qualis forma ejus fuerit Jacobo Regi, vide in imagine frontali Partis* 8.

d Coſſinus, coſſinus, Cuſinus *pulvinus, diminutivum, Furetierius in Dictionario Univerſali* Coite *indicat, unde fere exoletam vocem, lectum plumeum ſignificare; ut omnia videri poſſint derivata a* quiete, *unde* Coy, *quietus.* F

e *Humilis, ut puto, & ſolo ſternendi, nec in fulcra elati.*

f *Uti ex* Camera, *ſic* Cambra, *ſic etiam* Camberius, *pro* Camerarius *hic ſcribitur.*

g Bancus, *Teutonibus* Bank, *ſcamnum; hinc* Baucale, *pannus ſcamno inſternendus.*

h *Rubro ſcilicet ac flavo virgulato*

i Vannæ, *auſquam alibi adhuc inventa, quid ſint, non divino; nam* Vunni *ad rem frumentariam ſpectantes, nihil hue faciunt.*

De Oblationibus. §. 11.

ATtendentes, quod ante Dei oculos numquam eſt vacua manus a munere, ſi arca cordi ſit bona voluntate repleta; nec Abel ea muneribus, ſed ea Abel munera oblata placuerunt. *Quis ho nus ſunt*

273 Voleotes de oblationibus, quas in Miſſis in manus offerimus Sacerdotis, ordinare, non ad quantitatem, ut illi, qui quando Sacerdotibus ſuis dant, quodammodo ſe mouſtraodo (illo Dominico verbo oblivioni tradito, in quo ne manus deatra eleemoſynam quam ſiniſtra faciet, & e converſo, ſciat, cavetor) totum in oblatione, quam offerunt in Miſſis ponont: ſed ad ſigotificationem tantum, (poſtquam ſicut duo decet Sacerdotibus noſtris aliter providemus) reſpectum habemus: ordinantes quod diebus Paſchæ, Aſcenſionis Domini, & in feſto Peotecoſtes, & Corporis Chriſti, Omnium SS. & Trinitatis & Natalis Domini, & in quatoor feſtivitatibus B. Mariæ, necnon etiam in feſto Exaltationis S. Crucis in Perpiniano, & in die S. Annæ (ſi tamen in ipſa die, ſcilicet S. Annæ, in civitate Majoricarum fuerimus conſtituti) av. denarii ad oblationem majoris Miſſæ nobis parentur & habeantur: ad alias vero Miſſas, ſi quas audiremus, v. & ad *a* Corpoſalia, v. t. *æſtimanda ex quantitate;* *jubentur pro matutinalibus feſtis domini ut, aliis t. pa. vari,* *& ſigillum ad oſculum corporale.* *a*

A

in Epiphania aurum thus Myrrha.

264 In feſtu autem apparitionis Stellæ, quia illa die per Reges aurum, myrrha & thus oblata fuerunt Chriſto Salvatori noſtro, volumus ut offeramus in Miſſa majori unum aureum, & myrrham & thus in modica quantitate; quia ſolum hoc ad ſignificationem faciunt ad Corporalia vero unum aureum tantum; & in aliis Miſſis ſi quas illa die audiremus v. denarios. In Paraſceve etiam xxa. argenteos, quando ad adorandum Crucem accedemus, offerre volumus; ut ſicut ille proditor Judas impie Salvatorem ac Redemptorem noſtrum triginta denariis argenteis; Nos pie eum offerendo, traditionem & deinde mortem ſecuram Regia noſtra mente recolamus. In diebus vero, quibus præter præmemoratos Duplex feſtum in noſtra Capella fit (exceptis diebus Sabbatinis quibus ea devotione communiter Officium Beatæ ♭ Virginis Duplex coram nobis celebratur) ad majorem Miſſam vss. denarios, & ad Corporalia v. & ad alias Miſſas, ſiquæ devotione moti vel ea ordinatione audiremus, tres offerre in præſenti ordinamus. Reliquis vero feſtivitatibus ſive diebus anni, in Miſſa ſive miſſis, ſive ad Corporalia, tres denarios tantum.

in Paraſceve denarios

in Duplicibus, & ad corporale &c.

♭

B

cum pia ad quemq; invocatione.

265 Prædicta autem tali conſideratione fecimus, ut tres denarii ad honorem Trinitatis offerri intelligantur; & v. ut quinque hominum ſenſus ſignificent, quos Deo offerre debemus unumquemque eos mortificando; viz. autem, ut dimiſſio ſeptem peccatorum mortalium cum recuperatione ſeptem donorum Spiritus ſancti deſignentur: xv. vero, in templo anim av. gradibus aſcendebatur; ut ea ipſa ejus aſcenſione diſcamus, quatenus per vst. & vstr. etiam temporalis ſolicitudo diſpoſetur actio, & perinde æterna manſio requiratur.

ANNOTATA D. P.

a *Cum anno 1693, 15. Octobris Antuerpia tranſiens in Germaniam, Eduardi Palatini filia rebella Ducis Hanoverani Catholici, Catholica etiam ipſa Miſſam in eccleſia noſtra Profeſſa domus audiret, vidimus ea abſoluta complicatam Corporale ipſi a Capellano deferri ad oſculum, ac deinde duabus ejus filiabus. Durat ergo hic mos etiamnum in Gallia, unde illa veniebat; aveo ſcire an etiam in Arragonia & Catalaunia.*

C b *Mabilio in Præfat. ad Secalum v. Benedictinum, quod eſt a. Chriſti, ann. 117. breviter, ſed erudite oſtendit, talis Officii uſum jam tunc inoluiſſe.*

De honoribus quibuſdam perſonis ut congruis adhibendis. ℣. xvi.

QUæcumque honoris cauſa præcedere dignoſcuntur, ſore melioris ſebematis ſancivimus, unde honorem debitum concernentia præſentis ordinationis ſerie promulgamus.

Cardinales, ſimileſque Prælatis ſibi præponi Rex jubet,

267 Quandocumque Cardinales aut Patriarchas aut Archiepiſcopos aut Epiſcopos Nobiſcum comedere contigerit ubicumque, eos Nobis præferri volumus in ſedendo: ſi vero ipſi Nobiſcum ivarint aliquando, & ſimul incedere non valuerimus cum eiſdem; hos præcedere Nos, eſſe congruum arbitramur. Nam inter egregias laudes pollentis Regis dignitate, more iradiantis ſideris eluceſcit; quod intuitu ſanctæ fidei reverentiam moltifarie exhibeat iis, qui tantis eccleſiaſticis dignitatibus illuſtrantur. Plane Religioſi, quicumque, in menſa noſtra ſedeant, comedentes illis diebus, quibus eos coram Nobis contigerit prædicare: quia iidem venerabilis Religionis nexu divinis ſervitiis contiuue inhærentes, quibus diebus allumuntur, eximiæ noſtræ utilitatis & non modicæ auctoritatis ducendi exercitium, divina eloquia proferentes, merito honore magis quam diebus ceteris decorantur.

D

& religioſi qui ipſo die fuerit conſecratus, aſſidere in menſa.

Illis & nonnullis exceptis, ſeu ſalutis decretis.

268 Cererum quandocumque Cardinales aut Reges, vel fratres Regum, aut filii Regum vel alii quam plurimum Regibus conjuncti fœdere naturali, qui de noſtra minime procederent domo; aut Duces vel Comites magnæ poteotiæ pattium remotarum ingrediantur terrarum noſtrarum villam aliquam, aut aliquod caſtrum, vel aliquam civitatem; Nos tbi tunc exiſtentes occurrecmus eis, recolligentes ipſos, ot optimum videbitur, cum honore. Nam cupienda eſt honoris exhibitio, cum illum qui cumdam honorem aliis dignis exhibet, faciat cum laudis præconio inſigniri.

cum ſuos honores nobis prabeant.

De fructibus in menſa miniſtrandis ℣. xv.

LIceat uſus fructuum non multorum pee Phyſicos approbetur; ipſi tameo hominis gratia ſunt producti, & ad guſtum humanum naturaliter ordinati. Quapropter in regionibus quibus erefcunt, de bona conſuetudine, tam in prandio quam in cœna, communiter miniſtrantur.

E

Miniſtrandi ſunt pro ubertate fructus.

269 Statuimos igitur & jubemus, quod æſtatis tempore, & etiam alio, prout tempori convenientes fructus commoda poterunt reperiri, ſemper detur de illis in principio prandii, duobus, & in principio cœnæ, de uno dumtaxat: in fine vero prandii non dentur ordinarie fructus aliqui, niſi Nobis & illis qui in menſa noſtra ſedent; & tunc etiam dentur fructos, prout tunc per Nos fuerit ordinatum. Diebus vero quibus fiet cauvitum ac jejuniorum diebus, detur de uno, vel duobus fructibus tempori congruentibus, in fine menſæ, niſi nebulæ a cum nectare miniſtrentur. In fine veru cœnæ dentur ſemper de uno vel duobus fructibus, ſi poſſint reperiri vel ſaltem loco fructuum caſeus miniſtretur. Caveant tamen Officiales, quibus competit dictorum fructuum miniſtratio quod fructus prædictus tam ſiccos quam, maturos, bonos & ſinceros habeant & miniſtrent.

in prandio & cœna.

a

u Nectar, *videtur hic accipi pro vino condito, aut alias præſtantiori, etſi refrigerando* Nebulæ *id eſt, nives, miniſtrentur.*

De illuminatione. ℣. v.

QUia celſitudo Regia ſtatut eminentia inſignitur, merito in ipſius cuſia illuminatio magnifica obſervatur.

F

Definitur quot intorticia

270 Ideo jubemus hac idonea ſanctiune, quod qualibet nocte in camera noſtra quatuor acceſi brandones a & duo intortia habeantur. Sana ubicumque nocturno tempore comedemus, juxta noſtram menſam duo accenſa toetitia teneantur, vel plura, ſi inſpectis comedentium multitudine aut menſæ magnitudine expediens videatur. Præterea nocturno tempore in noſtro palatio ralis adſit illuminatio copioſa, quod unusquisque duo acceoſus ponatur coram tribus comedentibus quibuſcumque. Quandocumque autem nocturno temposu pee noſtræ habitationis hoſpitium incedere nos contigat, quatuor acceoſa toetitia deferantur. Si vero extra noſtræ habitationis hoſpitium equitando vel peditando incedamus, tempore præfibato; decem accenſa tortitia deferri hac ſanctione congrua imperamus. Verum quando noctuno tempore durmiemus, in camera, in qua jacebimus; ſtadallus b factos, candelæ ſimilitudine obſervata, & unus cereus mediæ libræ, continue decenſi tenentur; juxta quot duodecim candelæ & beaudopes quatuor habeantur,

a

Brandones & candelæ

veſperi & noctu ardere debeant

A 271 Annectimus quantitatem etiam præmissorum, ut unumquodque torticium seu librarum ponderis habeatur: quilibet autem Brando tres uncias habeat ponderara, mediæ cannæ Montispessulani longitudinem obtinendo, candelas vero dispo-
* nimus esse tales, quod XL. e unitate unius libræ ponderis videantur. Disponimus etiam observare quod anno quolibet, in festo Purificationis Virginis gloriosæ Nos Missæ, divina solennia audientes, teneamus cereum saltem unius libræ ponderis ceræ albæ. Omnibus autem ibi existantibus, ubi præsta divina solennia audimus, denter cerei ponderum diversorum, secundum status eorum varias qualitates. Nobili quidam, Militi vel Vicecomiti, quamvis Miles non esset, & etiam Prælatis (exceptis Episcopis, quibus octo unicarum tradere jubemus) cuilibet cereus quinque unciarum & mediæ ponderis præbeatur; unicuique vero Militum, Sacerdotum & aliorum qui meruerint eum eis numerari, cereus trium unciarum & mediæ ponderis tribuatur: cuilibet autem ex Scutiferis & aliis incedentibus equitando, cereus duarum unciarum & mediæ ponderis præbeatur; ceterorum vero uniB cuique cereus unius unciæ & dimidiæ ponderis tribuatur. Novissime subjungimus antedictis, quod cerei singuli ponderis unius libræ, & alii singuli ponderis mediæ libræ, & alii singuli ponderis duarum unciarum per nostrum Apothecarium fiant, pro divino servitio, in nostra capella ut congruit persolvendo.

A & cujus ponderis esse singulos

Quamquam cerei in festo purificationis occurrunt.

ANNOTATA D. P.

a Brandones a *Teutonico* branden *ardere dicitur, satis per se patet; exempla apud Cangium vide.* Intortitiorum *seu* torticiorum, *formam icon lateralis repræsentat;* candelæ *infra definuntur tam exiguæ, ut* 40. *simul unum tantum libram faciant.*

b Stadallus, *a stando dici videtur: qui saltus ad similitudinem candelæ, renovat mihi formam lampadum in Italia adhuc frequentium, quorum scopus superne olei fortus & formam, & vicem candelæ præbet candelabro impositus.*

c *Tam exigui Cerioli modo non mererentur candelæ nomen; &* C *accensi singuli dimidiæ vix horæ quadrante durarent: ut vix capere possim, quis eorum usus in mensa, vel camera fuerit.* Unitatæ *autem dicuntur id est* unitæ,

De honoribus exhibendis (a) Rub. VI.

D QUamquam Regiæ conveniat Majestati, ut ejus curia tam de vasis auteis quam argenteis decoretur; decet tamen erga subditos gradum & ordinem observare, ut ii dictorum vasorum prærogstiva lætentur, quos nobilitas generis vel eminentia dignitatis seu prosimitas Principis insignivit.

ut dignitati sui cujusque quo respondeant vasa.

272 Statuimus igitur ut omnes in nostro palatio cujuscumque status existant, in scutellis argenteis comedant, & in taceris *b*, non tamen deauratis bibant. Barones vero qui Milites fuerint, Abbates & Priores, necnon Vice-comites, licet Milites non existant, & Baerones non Milites, qui nostro Consilio meruerint aggregari; taceas argenteas deauratas & majores aliis habeant ad potandum, & cibaria eis in platellis *c* argenteis deferantur, & habeant pelvim & bitersam *d* argenteam ad lavandum: & qui ad latus nostrum comedunt, E decet plus ceteris honorari.

alii pure argenteis, a

alii inauratis bibant

c

d

273 Volumus ut omnes qui in nostra mensa comedent, in platellis argenteis comedant, & in ipsis eorum fercula deferantur, sed non coopertantur, nisi Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos & similes, seu filios Regum aut fratres per Nos contingentes juvitari; a quibus qui de domo nostra descenderint, fratre vel filiis nostris dumtaxat exceptis. Omnibus autem Militibus, Doctoribus seu Sacerdotibus, & aliis personis magnitatus cum pelvi & petrereia argenteis in fine mensæ præbeatur lavandi facultas.

omnes argenteis comedant,

præter quam pueris.

ANNOTATA D. P.

a *Suprascriptum erat* de argento: *Chifletius titulos colligens, & subtantiam legis considerans, scripserat.* De honoribus in auro & argento exhibendis.

b Taceta, tacetta, *diminutivum a* Tassa, *crater, patera: etiam* Taceam *invenit Cangius in quodam Aragonico scripta.*

c Platellia, *lanx, scutella, diminutivum a* Plata: *origa autem Teutonico a* Plat, *planum, ratione forma.* F

d *Ita scriptum hic distincte, & quidem mutata prius positu littera* p *in* b *infra tamen scribitur, nec correctum invenitur* Petreria, *cum duplici* r: *nec dubium quin intelligatur Guttus, quo aqua infunditur lavantium manibus, suppositæ pelvi sive lanci. Nominis rationem quis divinabit, maxime si a* Petra *deductum sit, sicuti in alio sensu* Petraria *dicitur, tormentum bellicum, quo lapides eximuntur in hostem. An forte aliqua fuerit inter illam & guttum similitudo forma, quis divinabit?*

A D

INCIPIT SEPTIMA PARS.

De ordinationibus ad officium Cancellarii & sibi subjectorum pertinentibus.

Repræsentat frontalis hac tabella Regem, vesti coloris toga indutum, velut in suo utriusque ordinis Ecclesiastici ac Laici Parlamento. Cum autem de ordine sessionis comitialis ac regia dictum superius sit, quo Ecclesiasticis latus Regis sinistrum velut dignius conceditur: hic solum notandus restat color rubeus, tam tapetis desuper pendentis quam oblongi post dorsum sedentis cussini. Stellula sapeti insparsa, aurea sunt.

De Consiliariis (a) R. I.

Ad commodius regimen deliguntur Consiliarii.

SUbjectorum nostrorum regimen nos habemus, ut eosdem illæsos servemus, facientes justitiam, nec non utilitatem reipublicæ cupientes. Igitur erga tanta & talia debemus provisionis suffragia adhibere, quod consilio virorum prudeotum & rerum experientia ac proposito fideli polleutium dirigi Nos oportet: quia quæ consilio peraguotur, effectus propitios nanciscuntur; nec meretur subjectos regere, qui negligit discretorum consilio adhærere.

C

Ac Officiales huius Curiæ præsupi- 274 Unde ad tantum officium Consiliariorum nostræ Serenitatis Regiæ admittaotur, Cancellarius & Vicę-cancellarius, Auditores, promotorea Majoces-domus, Camerlengi, Magistri-racionalis, Thesaurarius, nec non Secretarii, qui interfint io illo, ac etiam alii quicumque quos ad hoc voluerimus provehendos.

Statuentes pro utilitate reipublicæ, quam nostris temporibus cupimus consecvare, quod nullus ea nostris Consiliariis a loco, in quo personaliter fumus constituti, se audeaat abscotare, nec accedere ad aliquod convivium, nec aliqua etiam in sua persoa peragere, quibus accessus ad nos si vocaretur, possit aliquateus impediri, nisi a nostea primitus Serenitate licentiam super prædictis obtinuerit specialem.

qui eumquil sine speciali licentia ab. sint a Curia

275 Insuper ordiaamus, quod nostri Consiliarii nobis per juramentum promittere teneantur, quod quantum valebunt, Nobis præbebunt bonum consilium & fidele, dicentes quæ sciuot conveniendo, favore & odio ac timore cujuscumque persoæ penitus refectis: quodque nostri Consilii secretum servabunt fideliter & teuebunt: etiam quod non fecerunt aliquid nec facient, in futurum, quod prædictis sub juramento promissis observandis obviare valeat quoquomodo.

& speciali homagio adstringuntur.

a *Neque hic neque sequens titulus adest in Codice originali; sed nec locus ei pingendo relictus vacuus: titulum ergo hic appositum aque ac sequentem manu sua notavit Chifletius, argumento congruum.* F

De Sessione in Consilio (a) *p.* 11.

SI circa ordinationem rei privatæ domus nostræ curam gessimus; & Deo auctore in ea uibil, quantum in Nobis est, omissimus imperfectum; tanto magis circa illorum gradum & ordinem, qui circa latus vostrum militant, & para nostri corporis esse censentur, operam dare debemus, ne cuiquam liceat aliquando graduum seriem conturbare, & tempoeum ratione calcata dadum militantibus anteferri.

Vt suus cuique ordo servetur in Consilio.

276 Sancimus (igitur) ut sicut humani corporis deaterę partes & membra, ab ipso corpore fomenta majora suscipiunt, & majori robore solidantur; sic Regales Comites, Barones & ceteri Milites partę deatera nostri corporis in Consilio decorentur: Prælati vero & ceteri Clerici a parte sinistra sois sedibus honoreotur. Et quia plerumque in nostro Consilio ea dictis Consiliariis aliqui per se seu conjunctis Patronorum sunguntur

Comites a dextris

Prælati a sinistris sedeant

officiis ; dignum judicamus , ut dicti Consiliarii , quam diu aliquid proponere vel allegare voluerint, vel aliquis pro eis, io loco consueto non sedeant ; sed statim assurgant & circulum Consilii exeant ; nisi Nos aliqua causa moti eis deferre vellemus. Æquum enim esse censemus , ut standi aut sedendi qualitate pensata , quis Consiliarii aut Patroni partem sustineat facilius agnoscatur ; si autem aliquis ex nostris Consiliariis suo officio aut assistentia summissione aliquid in dicto Consilio proponere aut adstrictus , sedendo suo loco solito præmissa proponere possit.

sicut autem cum patrono agunt.

sicut & alii aliquod habentes prohibendum

277 Sane quicumque conditionis existant , qui cæteris nostrorum Consiliariorum minime sunt aggregati , sive pro se vel pro aliis coram Nobis in dicto Consilio voluerint aliquid proponere , seu pro aliis postulare ; stare necesse habeant : nisi Nos forsan , eorum dignitate suspecta , in sedendo eos specialiter voluerimus honorare. Et si aliquos maximarum culmina dignitatum adeptos juxta nos sedere contigerit , & aliquid pro se dicere seu allegare voluerint , illico ad alium locum se transferant , & sedilia juxta eorum condecentiam præparentur , nisi nos in hac parte specialiter eis deferre vellemus.

nisi summa specialitate sint.

B

b pares Legati

& Episcopi

278 Porro Ambasiatores *b* Papæ , Imperatoris , Regum , vel Fratrum , vel Civitatum eorumdem , vel ipsis similes , io circulo Consiliariorum nostrorum sedere possint : Et si aliquis ex dictis Ambasiatoribus esset Archiepiscopus vel Episcopus , sedeat sicut ceteri de Consilio nostro , acsi nihil proponere vellent : & si aliquis ex dictis Ambasiatoribus pro suo proprio facto aliquid proponere vellet ; servetur modus supra proxime ordinatus , vel aliorum Magnatum , quos speciali ex causa honorare vellemus.

ANNOTATA D. P.

a *Cum spatium sinistralis littera non pateretur , ut pingeretur in eo integer locus Consilii , sedentes Consiliarios , stantes Advocatos representaturus ; satis habuit pictor , utriusque Ordinis personam unam exhibere. Titulus (ut jam dixi) nullus scriptus erat.*

C

b *Sic etiam Hispanice scribitur* Ambaxador , *sed littera X pronuntiatur ut χ Græcum : alias* Ambasiator Ambassiator *& Ambaciator scribitur ; a radice* bas , bassus , baxo , *fabus , infra , ut intelligatur a fabhmiori potestate ac throno delegatus ac demissus : qua de re legendas Cangius.*

De Servitiis (a) *Ex.* 171.

4

Quia munus, ea præter-quam nulla,

Licet tres sint munerum acceptiones , quibus contra justitiam humanæ naturæ militari dignoscatur ; favor amicitiarum videlicet , adulatio laudis , & corporalis acceptio muneris ; facilius tamen pervertitur animus sui corporeæ munere , quam gratiæ laudisque favore.

pervertitur animus ;

279 Unde volentes evitare , ne Consiliarii nostri , qui pars nostri corporis assistimantur , aliqua agant , ea quibus in dando Nobis (quod Deus avertat) consilium possint turbari ; volumus & sancimus , ut iidem nostri Consiliarii ab acceptione munerum & servitiorum , quæ oculos excæcant judicum , nisi essent consanguinei vel consiliarii , abstineant cum effectu : nam oblatio , & multo fortius receptio muneris , tinea est regiminis.

eorum vero-prohibetur Consiliariis ;

280 Verumtamen ne nimis eos astringere videamur , & ipsis Consiliariis quod ea nostra faciunt D prohibitione , possit per insistentes & extraneos in aliud denotari ; ut secundum formam quæ sequitur , possint dumtaxat accipere , eis licentiam tribuimur , per præsentem laudabilem sanctionem ; videlicet omnia comestibilia ; dum tamen ab una persona ultra aa. solidos monetæ currentis in anno , in terra ubi fuerint , summa non excedat quod receperint. Et quia personarum conditiones sunt quam plurimum attendendæ , ubi prædicta comestibilia in Prælatis , Baronibus , Universitatibus villarum seu aliis corporibus clericorum seu laicorum , aut etiam Judæorum & cujuscumque Collegii , approbatr vel non approbatr , dum tamen non sit reprobatum darentur , prædictam ax. solidorum summam usque ad c. solidos in anno extendimus. Ultra etiam comestibilia , jocalia , valentia a. solidos non plus , recipiendi ipsis tribuimus facultatem.

comestibilia tamen ad aa. solidos accipere

a maioribus sunt ad c.

281 In casu tamen , quo aliquis Princeps vel alius , ad quem per Nos essent destinati , eis aliquod donum vel vestes facere vellet , possint illud vel illas recipere , hac sanctione Regia non obstante , ob honorem Principis vel alius supradicti. Nam si nuncii per Principes & magnos Dominos ad Nos transmissi , donum eis ea parte nostra exhibitum admittere recusarent , hoc nostris affectibus ingratum meritu occurreret ; & nobis non cederet ad honorem.

E

in Legatis alborum etiam vestes, &c.

282 Verum quia libertatem arguendi videtur amittere & amittit , qui ab eo accipit qui ideo dat ne corrigatur , præstam licentiam locum habere nolumus in illis personis , qui in nostra Curia tunc temporis causas ducerent vel in brevi ducere sperarent (si tamen ad eorum pervenerit scientiam) licet essent consanguinei vel consiliarii , imo expresse prohibemus. Si quis autem in aliquo absque nostra expressa licentia , quam in scriptis per albaranum nostro sigillo sigillatum habeant , contra vel ultra formam prædictam receperit , & numero nostrorum debebitur Consiliariorum , & ultra nostrum magis arbitrio puniatur.

sed nihil a Le Imper.

a *Chifflerius explicationis putat causa in margine scripsit* de muneribus.

De Salariis. Ex. 15.

F

Ne delegati judices

Qui recte judicant , & præmium pecuniarii remunerationis capessant , fraudem quodammodo perpetrant ; quia justitiam , quam gratis impertiri deberent , pecuniarum acceptione mercantur. Est enim omnium malorum occasio totiusque nequitiæ principium , cum a Judicibus tale a partibus suffragium accipitur , ut non dantur benevolentia , sed cupida recipientis avaritia , ex quantitate & modo serepti muneris , denotatur. Sane delegatis a Nobis Judicibus , qui nec a fisco nostro , nec aliar da publico salaria capiunt , sed ex nostra delegatione manus subeunt judicandi , non decet omnino sine mercede laborem inire , sed magis convenit , ut eis tam moderatæ spertulæ a partibus ministrentur , ut attenta conditione causæ in judicium deducitur , gravamen non magnum ipsis litigantibus ingeratur.

quales sit merc. pro labore

283 Ordinamus igitur , sequentes consuetudinem in hoc antiquitus observatam , ut cum aliquam causam ex delegatione nostra alicui personæ judicandam committimus , per quam aliqua pecuniæ quantitas judicialiter ab aliquo postulatur ; tunc de-

permittitur eis percipere pro labore &

A legatos judex, negotio cognito & finito, a partibus ipſis ſumptibus VESI. denarios, id eſt a parte qualibet tantummodo recipiat IV. denarios, pro libra totius quantitatis quæ eſt in judicium deducta: ſic tamen quod tota ſumma, quæ pro ſportulis delegati judicii exigetur, etiam ab utraque partium, ad. librarum monetæ regalium minutorum Majoricenſium, in regno Majoricæ & in inſulis eidem adjacentibus, non excedat; in Comitatibus vero noſtris Roſſilionis & Ceritaniæ & aliis ultra marinis uſque ad aaav. libras monetæ Barcinonenſis ſportulas hujuſmodi volumus poſſe aſcendere non ultra.

acquirere & decerni per judicem.

ſportulæ ſi, lite conteſtata,

184 Volumus inſuper, quod ſtatim in ipſius litis exordio, hoc eſt cum his fuerit conteſtata, ubi proceditur ſervatu ſolito judiciorum ordine, vel ubi reſponſum eſt capitulis vel articulis vel alicui pro loco petitionis proponitur quando proceditur ea oratura cauſæ, vel ea noſtræ commiſſionis tenore, ſimpliciter & de plano, vel ſine ſtrepitu judicii & figura, vel aliis ſine ſcriptis & lite, tertia pars quantitatis hujuſ exigi poſſit a partibus, alicia vero tertia tempore publicationis teſtium, reſidua vero tertia demum cum cauſa fuerit finaliter terminata. Si vero cauſa hujuſmodi compoſitione amicabili, vel alias quam per diffinitivam ſententiam finem ſumat; tunc, ſi ante litem conteſtatam modis præmiſſis a judicio diſcedatur, nihil prorſus a partibus volumus exigi; ſi vero lite conteſtata hoc fiat antequam teſtes fuerint publicati, ſolum tertiam partem ſportularum Judex ille recipere valeat & non ultra: ſi vero poſt publicationem ante ſcotentiam, duas partes recipiat: ſi vero jam fuerit in cauſa concluſum, tunc integras ſportulas poſſit exigere, licet nondum tulerit ſententiam, eum nec a modo ſtet per eum quo minus ſententiam ibi ferat. Si autem ita ſit modica quantitas quæ petitur, quod ſportulæ ab utraque parte exigendæ a. ſolidos non aſcendant, tunc Judex qui ſecit ſententiam poſſit a. ſolidos exigere & habere.

publicata & finita.

B *niſi interveniat compoſitio.*

vel ſumma exigua ſit.

In aliis vero bonis ſecundi eorum eſtimationem;

285 Cum vero alia res petitur, non pecunia numerata, utpote res qualiſcumque immobilis ſive ſoli, vel etiam mobilis, vel ſe movent, vel forte jut aliquod incorporale; tunc reſpectu habito ad veram & rectam æſtimationem rei ipſius, tantum recipiatur pro ſportulis, quantum peti poſſet ſi æſtimatio pecuniaria peteretur. Si autem poſſeſſionis agatur judicio, tunc medietatem ſportularum quæ in cauſa proprietatis reciperetur, tantummodo recipiant delegati. Sed & ubi de modica re ageretur, caveant ne res ipſas æſtiment

dimidium autem in judicio poſſeſſorio.

C immoderate, ſuper quo ipſorum delegatorum Judicum conſcientias oneramus. Si tamen in taxatione vel æſtimatione ſalarii pars aliqua ſe gruvatam reputaverit; Cancellarius noſter debebit ſalarium æquo moderamine regulare. Si autem de libertate alicujus hominis agitur, utpote qui de ſervitute in libertatem provocet vel econtra; tunc facta æſtimatione in tantum quantum ille valeret ſi vere ſervus eſſet & non plus, tantum recipiatur pro ſportulis, quantum poſſet peri, ſi ejus pecuniaria æſtimatio peteretur.

Si facti inciden aliquod dijudicandum eſt.

286 Porro ſi ex ſpeciali noſtra commiſſione aliquis delegatus cognoſcat de aliquo articulo, utpote quia cauſa principalis non eſt commiſſa; ſed aliquis articulus committitur decidendus, utpote ſi commiſſum eſſe noſcatur, an aliqua cautio ſit præſtita juſte vel non; vel ſi agatur, an cautio aliquo caſu ſit præſtanda vel non; & ſic de ſimilibus; tunc, ſi cognoſcatur ſummarie & de plano, non exigatur pro ſportulis ab utraque parte ſcu inter partes utraſque ultra a. libras. Sed ſi cauſa brevis fuerit, & cognitio breviter expedita (maxime ſi de modica re vel inter modici ſtatus perſonas actum eſt) tunc volumus, minus etiam pro ſportulis recipi, & ſuper hoc etiam recipientium conſcientias oneramus, quod

vel exigatur ultra ea. libras.

modum rationalem non excedant: & ſi aliqua per partem querimonia facta fuerit, Cancellarius noſter exceſſum debeat moderari. D

287 Inſuper etiam in cauſis appellationum ſic ducimus ordinandum: quod ſi partes cauſam uppellationis velint juſtificare vel impugnare an actis prioris judicii; ſic quod nulla productio teſtium vel inſtrumentorum facta fuerit de novo; eo caſu volumus, quod ultra medietatem ejus quod in cauſa principali eſt præſtitum, non poſſit extendi rota quantitas ſportularum. Idem etiam obſervari volumus ſi producantur inſtrumenta modica & brevia, & quæ magna examinatione non indigent; alias ſi eſſent plura & quæ magna examinatione & labore inſpici & videri haberent, tunc volumus quod ad arbitrium Cancellarii poſſint augeri pro labore ſportulæ; ſic tamen quod quantitatem, ſupra in cauſa principali taxatam aliqualemus non excedant. At vero ſi in cauſa appellationis fiat nova productio teſtium, vel producantur aliquis vel aliqui proceſſus ad probationem, ſorte ultra proceſſum principalem cauſæ, tunc ſalarium ſeu quantitas ſportularum poſſit ad majorem ſummam aſcendere, ſcilicet uſque ad quantitatem ſuperius appreſſatam.

& in appellationibus non ultra dimidium.

niſi nova & magna accedant a

aut novi teſtes producantur d

288 Sane quia in cauſis criminalibus, ubi de pœna mortis vel membri abſciſſionis corporali infligenda agitur, quandoque contingit exceſſum fieri in ſportularum exactione, ab ipſis judicibus delegatis; volumus quod ſi bona perſonæ delatæ de crimine ſint modica, utpote quia uſque ad centum libras valoris in bonis habeant tantummodo; tunc centum ſolidi ab illa poſſint exigi & non ultra: & ſi a centum libris uſque ad ducentas in bonis habeantur, peti poſſint ad plus decem libras: ſi vero in bonis habeat ultra ducentas libras, tunc ſalarium integrum peti poſſit: ſalvo tamen quod in cauſis appellationum, in criminalibus cauſis ſervetur quod in cauſis civilibus eſt ſuperius ordinatum; ut, ſi non fiat aliqua productio, ſalarium minuatur in dimidia; vel augmentetur uſque ad medium legitimum, ſecundum modum productionis factæ in cauſa hujuſmodi vel laboris. Ubi vero ageretur de infligenda pœna aliqua modica, utpote relegationis vel ſimili, tunc etiam minuantur ſportulæ in dimidia ejus quod pro magna & corporali pœna recipi conſuevit. At vero ſi de pœna bonorum vel alia pœna pecuniaria infligenda agatur, tunc ad ipſam pecuniam habeatur ratio in ſportularum exactione, ac ſi aliud debitum pecuniarium peteretur, ut ſervetur id quod eſt ſuperius in talibus ordinatum. E

In cauſis criminalibus

ſecundum facultates condemnati

& variandi inflicti a ppe ne exigantur ſalaria.

F

289 In exactionibus vero ſportularum, pro relationibus coram Nobis faciendis, ſic ducimus ordinandum; quod ſi ad alicujus ſupplicationem vel inſtantiam dicentis, forſitan aliquid factum eſſe in ejus præjudicium contra privilegia vel litteras a Nobis vel a noſtris prædeceſſoribus conceſſas, ipſa privilegia vel litteras videri mandamus & perlegi, Nobiſque relationem fieri de illorum tenore eo caſu ordinamus; & volumus quod Cancellarius noſter ad id teneri debeat ex ſuo officio, cum de talibus agatur litteris, quæ do noſtro Cancellaria aliquando emanarunt: quodque illa videat & perlegat, Nobiſque fideliter referat, nul. lis habitis inde ſportulis, nec exactis quibuſcumque ſalariis vel ſervitiis a parte vel partibus; nec petitis directe vel indirecte, per ſe vel per alium, nec receptis.

Simplex cognitio Privilegii Regis,

commiſſionis Cancellario faciendæ gratia.

290 Si vero aliqua inſtrumenta vel litteræ qualeſcumque, productæ coram Nobis vel alias ex quacumque cauſa, de mandato noſtro vel Cancellarii noſtri, commendantur alicui de Conſilio noſtro videnda & perlegenda, ut ſic de eorum tenore relationem faciat coram Nobis, ad noſtrum forte vel Conſilii noſtri informationem ſuper aliquo facto, ad finem quod melius

ationis cum valoris de ea faciendæ arbi Regis.

A lius simus instructi, quid agere in tali negotio debeamus; ita quod solum committatur visio instrumentorum & litterarum, & relatio de tenore illorum tantummodo faciendæ; tunc sive unum sit sive plura instrumenta, ille de Consilio vel alius, cui commissum fuerit hoc, nihil prorsus curet hac de causa, nec aliis quovis modo occasione illa recipiat a parte vel a partibus, quas hoc tangit.

Pro videndo processu in formatus

291 Sane si aliquando processum, factam coram aliquo Judice subdito nostro, vel alio, alicui de nostro Consilio videndum commiserimus, ad finem quod super illo coram nobis ordinetur, quid secundum justitiam fuerit faciendum; tunc si ille processus solum contineat aliquam informationem, factam ea officio, solenoitate judicii non servata, vel non auditis rationibus & allegationibus partium ad plenum; tunc a parta, quæ hoc requisiverit faciendum, solummodo recipi volumus centum solidos, & non ultra. At vero si processus ille completus fuerit, & partium rationes plene auditæ & allegationes hinc inde; tunc possint rantummodo recipi a. libræ. Salvo tamen, quod si processus esset ulmis longos, forte propter longas & diffusas attestationes testium, vel alias propter multimodos anfractus litigiorum; tunc si ad notitiam Cancellarii visum fuerit, quod plus pro laboris multitudine debeatur; volumus quod augeri possit per Cancellarium in centum solidos, sic quod plus av. librasum pro tota relatione tantummodo peti possint.

indulgentur 100. solidi:

B

ausi tot prolixior fuerit processus.

292 Porro si processus sint plures, ad eamdem decisionem tendentes, super quibus relatio est faciendo; siquidem in omnibus si processum, partium forte allegationibus non auditis, a. libræ recipiantur tantummodo: si vero sint plures processus, in quibus & ad plenum allegationes partium auditæ fuerint, tunc ad plus xv. libræ recipiantur. Si tamen vel propter multitudinem attestationum, vel alias propter laboris magnitudinem videatur Cancellario plus deberi, eo casu ipse Cancellarius possit in centum solidos tantum salarium augmentare.

nisi plures processus simul coniungantur

Alii item casus,

293 Hæc autem præmissa observari volumus, quando de processibus alibi factis, vel coram aliis judicibus erit relatio facienda: si enim causa coram ipsis de Consilio nostro ventilata fuerit, circa exactionem sportularum nihil intendimus immutare; quin servetur & tantum recipiatur pro sportulis, quantum si causa esset per eumdem sententialiter terminata. Item cum aliquando, supplicatione Nobis porrecta per aliquem, mandamus alicui de Consilio nostro, quod se informet super facto in supplicatione contento, vel quomodoliber tangente illud; atque nobis referat ad finem, quod tutius est magis deliberate respondemus ad ea quæ fuerunt in ipsa supplicatione petita; tunc volumus etiam & mandamus, nihil recipi aliqua occasione, pro informatione hujusmodi faciendæ. Hujus autem Constitutionis transgressores, & ad salarium debitum, cum hoc quod ultra receperint, restituendum compellantur, & a Consilio nostro vel officio cujuscumque (gradus) merito delebuntur.

C

quibus nihil recipiendum decernitur.

De modo scribendi litteras ad diversas personas. R. v.

Ne cujusquam honori aliquid detrahatur

294 QUoniam in scribendis litteris quæ per Nos ad diversas diversique status personas, ex causis diversis & variis, undique transmittuntur, est modus conveniens observandus; videlicet tam in ordine præmittendi præponendive personas, tam etiam in forma seu titulo cognominandi easdem, nec non & in salutatione subscribenda, secundum gradum & statum varium earumdem, ut videlicet illius, cui litteræ dirigantur, honor non minuatur in aliquo juxta D exigentiam sui status, nostrique status decentia per omnia conservetur; ideo ne per ignorantiam vel alias aa scriptorum imperitia ipsos in talibus errata contingat; ordinamus & volumus quod in Cancellaria nostra circa modum scribendi, servetur forma in subsequentibus annotata.

Qua persona præmitti debeant. R. vi.

definitur quæ personæ in litteris scribendis præponi

295 CUm igitur litteras dirigemus Domino Papæ, vel alicui Cardinali, vel Patriarchæ, vel Archiepiscopo, vel Primati; nec non etiam cum scribemus Imperatori, vel alicui Regi vel Duci perpetuo, & qui per successionem ducatus fungitur dignitate; vel alicui fratri vel filio Regis, qui tamen de alia quam de nostra domo Regali processerit; vel etiam cum scribemos Magistro generali Ordinis militiæ hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, vel ejusdem Ordinis Conventui ultramarino seu Capitulo generali: quibus propter honorem militarem & potentiam Ordinis in hoc deferre volumus; omnes præmissas personas in litteris quas mittemus aisdem, volumus antescribi. E

Qua persona postponi debeant. R. vii.

quæ postponi debeant omnibus Regis.

296 AT vero cum alirui personæ alii a prædictis scribera nos contingat; utpota Episcopis, Abbatibus, Prioribus, seu quibuscumque inferioris gradus personis, vel etiam Magistris Generalibus Ordinum quorumcumque (excepto Magistro militiæ Hospitalis S. Joannis prædicto) vel etiam si scribamus aliis quibuscumque, Capitulis, atiam generalibus Ecclesiarum vel Ordioum, vel etiam quibuslvis ecclesiasticis personis, aliis a prædictis superius nominatis; nec non etiam in litteris quas mittemus Comitibus, Marchionibus, vel Delfinis, seu etiam Duci Veoetiarum, qui Ducatum habet temporaliter & ad vitam; & aliis quibuscumque gradus inferioris personis, secularibus vel regularibus, militaribus vel plebeis; ac etiam si scribamus alicui Communitati seu Universitati cujuslvis civitatis vel loci alterius semper in litteris quas mittamus nomen nostrum volumus antepoui; nisi forte in aliqua ex præmissis personis aliqua ratio specialis concurrerit, propter quam esset merito præponenda; ut puta si fratres vel filii Regum fuerint (ut est dictum) F dummodo de alia quam de nostra Regia domo processerint; illos enim postponi volumus qui nostra Regia domo processerint vel procedent. Insuper etiamsi Marchio aliquis, vel Comes, vel Delfinus, vel similes rantæ potentiæ fuerint, quod notabiliter alios sui gradus excedant: ipsosque in litteris quas scribemus aisdem volumus antepoui. Sane cum scribemus alicui Dominæ servetur idem modus, qui servaretur si earum maritis litteras mitteremus.

Quomodo debet scribi diversis personis secundum gradum cujuslibet; & primo de iis qui in litteris præponuntur R. viii.

Forma in scripturis faciendæ.

IN modo & titulo scribendi & cognominandi personam, cui mittuntur litteræ, multum est status & conditio attendenda, ideoque decernimus. servari formam in inferioribus ordinatam.

Domino Papa scribendum est per hunc modum.

D. Papa a

297 Sanctissimo ac Beatissimo in Christo Patri Domino Benedicto a, digna Dei providentia sacro-sanctæ Ro

A Romanæ ac univerſali Eccleſiæ ſummo Pontifici, devotus ejus filius Jacobus Rex Majoricenſis pedum oſcula beatorum.

De modo ſcribendi Cardinalibus.

298 Sciendum eſt quod inter Cardinales, (quidam Presbyteri), quidam Diaconi; unde in ſcribendo eiſdem notanda eſt differentia aliqualis.

Epiſcopis Cardinalibus ſcribitur per hunc modum.

b Cardinali Epiſcopo, 299 Reverendo in Chriſto Patri Domino *b* Petro Dei gratia Epiſcopo Prænestino, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Jacobus eadem gratia Rex Majoricenſis, ſalutem cum proſperitate votiva gratiæ ſalutaris, vel ſalutem & ſucceſſus felicium gaudiorum, vel Salutem cum plenitudine gratiæ vel Salutem & longævis honoribus in Domino proſperari vel Salutem & felicia gratiæ incrementa.

Presbyteris vero Cardinalibus ſcribitur per hunc modum.

Presb. Cardinalis, c 300 Reverendo in Chriſto Patri Domino T. *c* Dei gratia tit. S. Petri ad vincula Presbytero Cardinali, Jacobus eadem gratia Rex Majoricenſis, Salutem, &c. ut ſupra de Epiſcopis Cardinalibus.

B *Diaconis Cardinalibus ſemper ſcribitur per hunc modum.*

Diacono Card. d 301 Reverendo in Chriſto Patri Domino N. *d* Dei gratia S. Adriani Diacono Cardinali, Jacobus &c. ut ſupra in aliis Cardinalibus.

Sacro vero Collegio Cardinalium ſcribitur per hunc modum.

Collegio Cardinalium, 302 Reverendis in Chriſto Patribus, Sacro Collegio Dominorum Cardinalium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſpecialibus amicis ac benevolis noſtris, Jacobus Dei gratia Rex Majoricenſis, Salutem ut ſupra de Cardinalibus.

Patriarchis autem ſcribitur per hunc modum.

e Patriarchæ, 303 Reverendo in Chriſto Patri D. *e* Dei gratia Sanctæ Alexandrinæ Eccleſiæ Patriarchæ, Jacobus eadem Gratia Rex Majoricenſis, Salutem in veræ ſalutis auctore vel Salutem & ſinceram in Domino caritatem vel Salutem & donum gratiæ ſalutaris vel Salutem in plenitudine gratiarum.

Primatibus autem ſic ſcribitur.

Primati f 304 Reverendo in Chriſto Patri Domino G. *f* Dei gratia Cantuarienſi Archiepiſcopo Angliæque Primati, Jacobus &c. ut ſupra de Patriarchis.

C *Archiepiſcopis non Primatibus (g) per hunc modum.*

g Archiepiſcopo h 305 Reverendo in Chriſto Patri Domino B. *h* Dei gratia Archiepiſcopo Narbonenſi Jacobus eadem Dei gratia &c. ut ſupra de Patriarchis.

Si vero Archiepiſcopus cui ſcribitur teneat aliquid in feudum a Nobis ſcribatur ſic.

i 306 Reverendo in Chriſto Patri A. *i* Dei gratia Tarraconenſi Archiepiſcopo, amico & Fideli noſtro Jacobus &c. ut ſupra de aliis.

Magiſtro Hoſpitalis, k *Magiſtro vero Ordinis hoſpitalis S. Joannis, qui etiam præmittitur in litteris ſcribetur ſic.*

307 Honorabili ac religioſo viro Fratri Fulconi *k*, Magiſtro Ordinis militiæ Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, Jacobus &c. ut ſupra in Patriarchis vel Honorabili ac religioſo viro Fratri F. ſacræ domus hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitanis Magiſtro &c. Jacobus &c. ut ſupra.

Imperatori vel Regi, *Cum autem ſcribetur Imperatori vel Regi alicui Chriſtiano ſcribitur ſic.*

308 Sereniſſimo Principi vel Magnifico vel Earelenti Domino P. *l* Dei gratia Aragoniæ Regi illuſtri, D Jacobus, eadem gratiæ Rex Majoricenſis, Salutem & proſperoſum ſucceſſuum incrementa, vel Salutem ac proſperos ad vota ſucceſſus, vel Salutem votivis ſucceſſibus cumulatam, vel Salutem magnificis honoribus proſperari. *l*

Per eumdem modum ſcribitur Reginis, facta mutatione in feminino, ut ſic. *Reginæ m*

309 Sereniſſimæ vel Excellent. Principiſſæ Dominæ N. *m* Dei gratia Reginæ &c.

Si vero Rex, cui ſcribitur, ſit nobis conjunctus aliqualiter parentela, tunc poſt verbum Aragonia Regi illuſtri, addetur.

310 Cariſſimo conſanguineo noſtro &c.

Regibus vero Saracenis ſcribitur in lingua materna, at melius legantur eiſdem per mercatores vel alios laicos qua in litteris continentur. *Regi Saracenico,*

311 Al molt Alt e eacellent Princep, Albubequier Rey de Maroc, de Nos En Jacob per la gratia de Dieu, Rey de Malorch, ſalutz axi, com a Rey per qui volem honor e multa bonaventura *n*. *n*

Filiis vero Regum primogenitis ſcribitur in hunc modum (o). E *o*

Regum primogenitis p 312 Magnifico viro Domino Philippo *p*, Domini Regis Franciæ illuſtris primogenito Jacobus Rea Majoricenſis &c. ut in Regibus eſt dictum; vel ſcribetur: Egregio & Magnifico viro &c. Item ſciendum eſt, quod filiis Regum omnium qui ſunt de Regibus Hiſpaniæ, ut puta Aragoniæ, Caſtellæ, Portugalliæ, ſcribitur Domino Infanti Ferrando, Domini Regis Aragonum primogenito &c. Aliis autem filiis Regum, ſcilicet Franciæ vel Angliæ & aliorum Regum mundi non conſuevit ſcribi: Infanti, ſed ſimpliciter, Domino &c.

313 Si autem eſſent filii Regum non primogeniti, tunc ſcribetur eis ſic: Inclito Domino Infanti P. *q* illuſtris Domini Regis Aragoniæ filio Jacobus Rex Majoricenſis Salutem, ut ſupra in aliis. Si tamen eſſent filii Regis defuncti adderetur in ſcribendo ſic: Illuſtris Domini Regis Aragonum bonæ memoriæ filio &c. Semper tamen eſt attendendum, quod non ſcribatur Infanti, niſi filiis illorum Regum, de quibus eſt fieri conſuetum, ut ſupra dictum eſt. *q* *et poſt genitus,* F

vel fratri, Regis, r 314 Si autem ſint fratres alicujus Regis quorum pater non fuit Rex, ſcribetur ſic: Inclito viro Domino Carolo *r*, Illuſtris Domini Regis Francorum germano, Jacobus &c. ut in aliis. Advertendum tamen eſt, quod ultra præmiſſum titulum addatos titulus Ducatus vel Comitatus; vel aliis titulus, ſi habeat illi quibus ſcribitur.

aut Duci, 315 Sane cum ſcribemur litteras alicui Duci, vel forte alicui Comiti, vel Marchioni vel Delfino potenti: quod ipſum velimus præmittere in litteris, ſecundum illa quæ ſunt per nos ſuperius ordinata, tunc etiam ſcribetur illis per modum ſupraſcriptum ſic: Magnifico viro Domino Ludovico, *s* Duci Borbonii Jacobus &c. ut ſupra. *s*

Quomodo Regis nomina poſtponendi 316 Ulterius videndum de modo ſcribendi illis perſonis, quæ ſuot poſtponendæ oobir in litteris, ſecundum ea quæ ſunt ſuperius ordinata; & primo de Epiſcopis qui ſuot extra regnum vel terras noſtras, ſcribetur ſic: Jacobus Dei gratia Rea Majoricenſis &c. venerabili in Chriſto Patri G. *t* Epiſcopo Biterrenſi, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem vel Salutem in auctore ſalutis. *t* *Epiſcopi,*

317 Si vero ſit Epiſcupus in regno vel terris noſtris; vel alius Epiſcopus qui ramen a Nobis aliquid infeudum reneat, ſcribetur ei to hunc modum. Jacobor Dei gra-

A gratia Rex &c. Venerabili in Chriſto Patri G. Elneneſi α Epiſcopo, umabili & fideli noſtro Salutem &c. ut ſupra, vel Salutem & dilectionis affectum vel Salutem & dilectionis ſinceritatem.

Abbates, 318 Abbatibus vero qui ſunt Caput ulicujus Ordinis, ut Cluniacenſi vel Ciſtercienſi, vel qui alias ſunt magni nominis, notabiliter propter nobilitatem ſuorum miniſteriorum, ſcribetur ſic: Jacobus &c. Venerabili in Chriſto Patri Fratri P. ✠ Abbati Cluniacenſi, Salutem &c. ut in Epiſcopis qui non ſunt de regno noſtro, ſupra ſcriptum eſt.

319 Alius vero Abbatibus ſcribetur ſimpliciter (Fratri) & non Patri, in hunc modum videlicet Jacobus &c. Venerabili Fratri G. Abbati Craſſenſi ψ Salutem, ut ſupra de Epiſcopis.

320 Si autem ſint Abbates de regno vel terris noſtris, unt alias pro Nobis feudum teoeant, addetur ſic Jacobus Dei gratia &c. Venerabili Fratri B. Abbati Arulaurum ϰ, dilecto & fideli noſtro Salutem & dilectionem.

Priores 321 Prioribus autem regularibus ſcribetur ſic Jacobus &c. Religioſo Fratri B. Prioci monaſterii de Aſpirano Salutem & dilectionem. Si autem a Nobis aliquid in feudum tenea ϰ, addetur poſt titulum Prioratus ſui, dilecto & fideli noſtro &c.

Clerici 322 Si vero ſcribatur alicui Clerico ſeculari, in dignitate aliqua conſtituto, utpote Decano, Archidiacono, vel ſimili (ſi tamen habeat aatra teras noſtras dignitatem illam) ſcribetur, Jacobus &c. Venerabili viro P. Archidiacono Narbonenſi Salutem & dilectionem ſinceram. Alius autem qui habeot ſubra terras noſtras dignitatem, ſubſcribetur tantummodo, Salutem & dilectionem. Item non ſcribetur, Viro; ſed ſimpliciter; Venerabili G. Archidiacono Elneneſi.

323 Si autem eſt ſcribendum alicui alii Clerico ſimplici, vel alicui cuicumque non habenti dignitatem, ſcribetur ſic. Jacobus &c. dilecto R. Canonico Urgelleſi, Salutem & dilectionem.

Generales Ordinis Equeſtris 324 Item ſi eſt ſcribendum alicui Magiſtro generali Ordinis militaris, tunc ſcribatur in hunc modum. Jacobus &c. Venerabili & Religioſo Fratri P. Magiſtro Ordinis militiæ Calatraveoſis, α Salutem &c. ut in Epiſcopis.

vel mendicantes Ordinis 325 Sed ſi ſit ſcribeodum Generalibus Miniſtris vel Magiſtris alicujus Ordinis mendicantis vel aliis qui C non ſunt Abbates, ſed forte Priores generales alicujus Ordinis cujuſcumque, tunc ſcribetur ſic Jacobus &c. β Venerabili ac religioſo Patri Fratri Geraldo β Ordinis Fratrum Minori generali Miniſtro; vel Fratri Hugoni γ Ordinis Prædicatoeum generali Magiſtro Salutem &c. ut ſupra de Epiſcopis.

Provinciales &c. 326 Prioribus autem Provincialibus & aliis inſertoribus, vel etiam Prioribus & aliis Præceptoribus Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani ſcribatur ſimiliter. Jacobus &c. Religioſo viro Fratri &c. Salutem &c. ut in Abbatibus, ſervato ubiqualiter gradu eorum quibus ſcribitur.

Capitulo Regulario 327 Capitulis vero generalibus & provincialibus Religioſorum ſcribetur Jacobus &c. Venerabilibus & religioſis viris Fratribus, Capitulo generali Ordinis Prædicatorum &c. ut in Abbatibus.

vel Cathedralia, 328 Capitulis vero Eccleſiarum Cathedralium extra terras noſtras ſcribitur: Jacobus &c. Venerabilibus viris Capitulo Eccleſiæ Narbonenſis Salutem &c. ut ſupra in Epiſcopis. Capitulis vero Cathedralium Eccleſiarum, quæ ſunt in terris noſtris, ſcribitur ſic: Jacobus &c. Prudentibus viris, dilectis noſtris, Capitulo Majoricenſi, Salutem, & dilectionem ſinceram.

329 Si autem ſcribatur Capitulis alicujus Eccleſiæ D *aut Collegiatæ* Collegiatæ ſecularis, ſcribatur. Jacobus &c. Diſcretis viris capitulo Eccleſiæ S. Pauli Narbonenſis Salutem & dilectionem. Si autem alicui Conventui cujuſcumque Religionis ſcribatur, dicetur ſic: Jacobus &c. Religioſis Fratribus Conventui monaſterii &c.

330 Sed ſi eſſent Eccleſiæ Cathedrales non ſcribetur Cooventui, ſed Capitulo Eccleſiæ Terragonenſis &c. ut dictum eſt ſupra de Capitulis Eccleſiarum Cathedralium.

Marchiones Comites &c. 331 Inſuper autem cum ſcribemur alicui Marchioni, vel Comiti, vel Duci Venetiarum δ, qui tempo. δ
rabreſt; vel Vice-comiti, vel Baroni non ſubditis noſtris, ſcribetor ſic Jacobus &c. Nobili viro Gaſtoni Comiti Fuxi ε, vel G. Marebioni Montis-ferrati ϛ vel Amalrico ζ Vice comiti Narbonenſi vel Joanni de Levis ε ϛ
Domino Mirapicis η ſalutem & dilectionem ſinceram, η
vel Sinceræ dilectionis affectum.

Nobiles ſubditi, 332 Si autem ſint ſubditi vel vaſſalli noſtri ſcribetur ſic: Jacobus &c. Nobili R. Vicecomiti de Caneto ϑ, ϑ
devoto & fideli noſtro vel Dilecto & fideli noſtro, ſalutem &c. ut ſupra proxime.

vel non ſubditos, 333 Alius autem generoſis perſonis non ſubdiris, qui Barones non fuerint, ſcribetur ſic Jacobus &c. Dilecto noſtro P. de Petra pertuſa ι, Militi Domino .... loci E
Salutem &c. ut ſupra.

334 Si autem ſunt ſubditi vel vaſſalli noſtri ſcribetur: Jacobus &c. dilecto & fideli noſtro &c. ſalutem & dilectionem,

Officiali majori, 335 Cum vero ſcribitur Seneſcallo ϰ alicujus Regis ϰ
vel alicui Majori vel ſimili Officiali, utpote Rectori Venerabilis Domini λ pro Domino Papa, ſcribitur: Jacobus &c. Nobili viro R. Seneſcallo Carcaſſone pro Domino Rege Francorum, ſalutem & dilectionem ſinceram, vel Sinceræ dilectionis affectum. λ

vel minori 336 Alius autem Officialibus aliorum Principum, qui tamen generoſi ſunt, vel etiam quibuſcumque Conſulatus aliorum Regum, qui tamen Barones non ſunt, licet etiam non eſſent nobiles genere, ſcribitur: Jacobus &c. dilecto noſtro &c. Salutem &c. ut ſupra proxime: vel ſi eſſet perſona nobilis ſcribitur: Prudenti viro dilecto noſtro &c.

Communitati univerſæ 337 Quando autem ſcribimur alicui magnæ Communitati, Nobis non ſubditæ, ſcribetur: Jacobus &c. prudentibus & diſcretis viris Communitati & Populo civitatis Cenariæ μ Secundum eoneo diverſitatem terrarum diverſimode ſcribitur. Quibuſdam enim ſcribitur, Conſulibus & Univerſitati; quandoque, Probis hominibus & Univerſitati; quandoque, Juratis & Univerſitati; quandoque Civibus & Populo: unde circa hoc ſervetur quod fuerit conſuetum, Salutem &c. ut in Baronibus ſupra proxime. μ F

338 Quando autem ſcribitur Poteſtati vel Capitaneo alicujus civitatis, ſi eſt magna & multum inſignis *vel eros Prætori* ſcribetur: Jacobus &c. Nobili viro P. ν Poteſtati civitatis Floreotinæ, Salutem &c. ut in Baronibus ſupra proxime, Si eſt autem civitatis mediocris, ſcribetur Jacobus &c. Veneeabili viro &c. ν

339 Item quando ſcribemus Conſulibus vel Juratis alicujus Univerſitatis Nobis ſubditæ, ſcribetur ſic, Jacobus &c. fidelibus noſtris Juratis civitatis Majoricenſis vel Conſulibus villæ noſtræ de Perpiniano, Salutem & gratiam.

& Officialibus ſubditis, 340 Item quando ſcribemur alicui Officiali noſtro, ſiquidem eſt generoſa perſona vel ſi eſt de Conſilio noſtro, licet non ſit aliàs generoſus, ſcribetor ſic, Jacobus &c. dilecto & fideli noſtro Conſiliario, ſalutem & dilectionem. Si autem eſt Officialis noſter non generoſus, *aut primatio.* vel alius quicumque noſtræ ſubditus, non generoſus, ſcribetur ei tantummodo Jacobus &c. fideli noſtro ſalutem

A luiem & geſtam. Quodo autem alicui Conſiliario vel Officiali noſtro cel de domu noſtra, licet ooo ſit de terris noſtris, vel feudum a Nobis non teneat, ſemper ſcribatur, Fideli. In aliis ſervatur forma prædicta, Filiis & Fratribus Regum, a domo noſtra alienis, eoceptis.

ANNOTATA. D. P.

a Benedictus XII. *ſedit ab anno* 1334. *ad* 1342. *Quæ autem ſequuntur omnia ſcripta quidem ſunt rubrica, prout hic Italica characterе exprimuntur, ſed ita ut nunc addatur ſignum* ℞. *nunc omittatur, ac denique prorſus negligatur, aque ac titulus cujuſque Paragraphi littera rubra ſcribendus. Quapropter placet omnia proſequi ſub uno unus rubrica titulo, interpoſitis iis qui inveniuntur titulis, & quatenus inveniuntur.*

b Petrus a Peato Cæcinalis *creatus anno* 1320. *mox* Cancellarius S. R. E. *deinde* Epiſcopus Præneſtinus, *hic pra aliis nominatur, quia Regia epiſto-*
B *la petiſſimum ſpectare debebant Eccleſia Cancellarium; quod ille tunc erat, cum Leges ha condebantur, & fuit uſque ad anno* 1361.

c Talarandur, *hic eſt Cardinalis creatus* 1331. 25. *Maji, in gradu Presbyteri etiam Cardinalis conſtitit uſq; ad* 1348. *quando fatto noſtro fuit Epiſcopus Albanenſis.*

d Neapoleo Urſinos, *jam inde a tempore Nicolai IV. & anno* 1288. *Diaconus Cardinalis, toto 60. annos in eo gradu vixit, ſeptem Pontificum electionibus præſens, uſque ad* 1347.

e *Titularis ſalum Patriarchæ fuerie hic* D. Alexandrinus, *cujus integrum nomen, & ætatem ſuggerat, qui poteſt. Poſſem, ſi quis ex Regiſtris Vaticanis vellet Patriarchas Latinos titulares colligere, ubique ſubminiſtrare, addendos Græcorum Patriarcharum Catalogis; quorum Hieroſolymitanot jam dedi paratos habet & Alexandrinos, Antiochenos, & Conſtantinopolitanos ſua tempore collecturus, ſed abſque titularibus illis; qui poſt amiſſum*
§ *ultimo, ac deinde* Urbis *Conſtantinopolitana Imperium, Latinis ereptum, inſtituti cæpit; non aliunde quam ex Pontificiarum literarum regeſte eruipoſſent, nec niſi labore infinito.*

f *Archiepiſcopus* Cantuarienſis *ab anno* 1333. *ad* 1348. *fuit* Joannes Statford: *oportet igitur, ut cæpiamus*
C *mus* Joannis *nomen ea ætate ſaltem in Catalaunia ſcriptum fuiſſe per G. ficus hodiedum hahs ſcribitur* Giovanni, *Jacobus* Giacomo; *ac venerabile nomen* Jasus, Gieſu. *Certe rosa* 14. *ſeculo uſque ad annum* 67. *nemo Eccleſia iſti præfuit, cujus nomen inchoaretur a* G.

g *Sic habes autentica poſt facta correctie, primitus legebatur*, Archiepiſcopis non Primatibus, non ſcribitur Domino, ſed ſic.

h Bernardus de Fargis, *Clementis V. propinquus, ad Narbonenſem Metropolim promotus fuit anno* 1332. *eamque tenuit ad* 1340.

i *Tamayus de Salazar, ad diem* v. *Julii in ſuo Hiſp. Martyrologio, Catalogum texit Antiſtitum Tarraconenſium, & ab anno* 1315. *ad* 1318. *nominat* D. Eximinum *ſui primum, & ſolum unicum: Aximinus fortaſſis ſcribebatur ea loco, & ætate: nam præter Eximini deceſſorem nullus* G. *invenitur Tarraconenſis in dicto Catalogo. Interim* Eximius *quidam Auctor in Hiſpania Tarraconenſi* Epiſcopus *invenitur, anno* 1063. *in Cancino Mantuano; & diminutiva nominis terminatione* Eximinus de Aymar Archidiaconus menſe in Eccleſia Pampelonenſi, *anno* 1425. *præſens Cancilio Conſtantienſi.*

k *Præfuit* Fulco de Villaaeta, *Magiſter Hoſpitalis, ab anno* 1308. *Hunc Boſius in Hiſtoria Ordinis renantiaſſe dicit anno* 1323. *& extat Epitaphium, in quo*
dicitur obiiſſe anno Domini 1327. prima Septem- D
bris: ubi ſuſpicari poſſet typothetico errore irrepſiſſe 2. *pro* 3. *adeoque adhuc in vivis fuiſſe Fulcanem cum hæc ſcriberentur, & quamvis depoſita relictum titulum. Nam quis credet, Jacobo Regi Majoricarum ignotam fuiſſe Electionem* Elionis de Villa-nova? *Nodum alitar ſalvat, qui poteſt.*

l Petro *itique* IV. *qui patri Alfonſo recenter ſucceſſerat.*

m *Habuit* Petrus, *poſt duas Leonoras, (alteram Petri Siciliæ Regis, alteram Alfonſi Luſitani filiam) uxorem tertiam* Mariam Navarretzam, *teſte Antonio Albizia in Stemmatis Principum.*

n *Ad eſt* Admodum ſublimi & excellenti Principi Albubequerio Regi Maeocci, a Nobis, Don Jacobo per gratiam Dei, Rege Majoricæ, Salut ſit; tamquam Regi, cui culumus honorem & multam felicitatem: *ubi videſis Aragonii* En *eſſe appellationem honorit, qualis Caſtellanis, aliiſque Hiſpanis eſt* Don: *de iſta Marocci Rege tunc potero reddere rationem, cum ejus regni hiſtoriam, vel ſaltem ſeriem Regum inventre.* E

o *Poſthæc reliqua tota Rubrica nihil amplius minio ſcriptum invenitur, ſed atro colore omnia: ſolaque diſtinctionem facit initialis littera elegantius picta.*

p Philippus, *Caroli Comitis Valeſii filius, defuncto ſine liberis maſculis Carolo* IV. *jure proximitatis ſucceſſit, anno* 1328. *annos natus* 36. *adeoque annorum erat* 22. *quando ſecundum Sammarthanos; ſub an.* 1313. *ſponſam accepit Joannam, filiam Roberti* II. *Burgundiæ Ducis, mortuam anno* 1309. *Labbeus in tabulis Genealogicis vivente adhuc Roberto contractum matrimonium ſupponit, cum ejus primogenitum Joannem* II. *deinde Regem, mortuum* 1364. *duit vixiſſe annis* 55. *nondum plena exactis, & natum* 1309. *Ut ut eſt, nullum is Philippum genuiſſe ſcitur ex hiſtoria Francica ante annum* 1336. *Ut omnino de hoc* Joanne *etiam dicendum videatur, quod de Philippi V. filio primo genita* Joanne *in cunis fera mortuo dixit idem Labbeus;* Philippum *quoque nominatum fuiſſe.*

q *Gravior hic prioribus nodus eſt: nam* Petrus, *cum hæc ſcriberentur Aragonia Rex, juvenis, & primum matrimonio junctus, nullos adhuc liberos habebat; quem autem deinde habuit primogenitum, vocatus eſt* Joannes. *Nec fratrem idem* Petrus *habuit ſeniorem ſe* Ferdinandum, *ſed Junarem, quem deinde ipſemet occidit anno* 1358. *Quidam tamen ex* Petro *& Maria natus primo* F *conjugio anne* Ferdinandus *aliquis puer obierit, qui cum vitalurus diſperaretur, hic per prolepſim vie inſtitulandus præſcribatur.*

r *Nec talem filium, cujus nomen inchoaretur a* P. *habuit poſtea* Petrus *Rex; ſed cum hæc ſcribantur in futurum, patrui* Jacobus *præſumpſiſſe, eum, qui ſecundus poſt jam natum* Ferdinandum *naſceretur, aut aliunde junctum, nomine Patrii appellatum iri* Petrum.

s Carolus Valeſius, Comes Alenſonii, *frater Philippi* VI. *prænominati, mortuus in pugna Crecienſi anno* 1346.

t Ludovicus; *S. Ludovici ex ſexto genito Roberto nepos, vixit uſque ad anno* 1342. *Exhunc porro non pingitur littera initialis cujuſque articuli: ſed nomini regii primæ hitera* L. *elegantius pingitur uſque ad finem hujus prolixioris Rubrica.*

u Guilelmus, *Epiſc. Biterrenſis ab anno* 1316. *ad* 1349.

v Helena *vulgo* Elna, *cujus Epiſcopatus anno* 1604. *Perpinianum tranſlatus eſt. Epiſcoporum Catalogum nondum repero, unde ſciam,* Guilelmus *an* Gerardus, *vel ſimili nomine alio dictus fuerit is, de qua hic agitur.*

x Petrus II. de Chaslus, *Ab. Clusiacenſis apud Sammarthanos ab anno* 1312. *ad* 1342.

A ... y Graſſa ; *inter Narbonam, & Carcaſſonam Ordinis Benedictini habuit anno* 1317. Guilielmum *Abbatem, & anno* 1340. Guidonem. *Sammarthani pro anno* 1336. *interjiciunt* Nicolaum : *& his jam indo ab anno* 1330. *Archiepiſcopus Rotomagenſis, ut ſummum potuit habuiſſe Abbatiam, mortuo Guilielmo, ad breve tempus commendatam, priuſquam* Guido *inſtitueretur*.

z Arolarum *Abbatiam, ejuſque Abbates ubi invenias, necdum ſcio ; uti nec ſequens monaſterium* Aſpurcoſe.

a *Franciſcus Caruz de Torres, in Hiſtoria trium Ordinum cap.* 37. *&* 39. *nullum alium hoc tempore agnoſcit Calatrava Magiſtrum, qui ſuper indultus ſit Garcia Lopez de Padilla jam ſeni poſt infelicem pugnam circa Baenam contra Maures Granatenſes, circa annos* 1320. *aut* 1330. *&* Magiſterium *tenuerit, uſque ad anno* 1355. *ut ſecundum illum nulli* P. *locus ſit : niſi forte in ſchiſmate, iſque ignotus Mariana lib.* 16. *cap.* 14. *de illa agenti, aliiſque*.

b *&* Gerardus Odonis, *anno* 1329. *in Capitulo Generali Pariſiis creatus, &* anno 1342. *ad Patriarchatum Antiochenum promotus Vicarium aſſumpſit, juxta* Waddingum.

y Hugo Gallicus, *electus anno* 1333. *prefecturam tenuit uſque ad* 1341. *Magiſter* 17. *teſte Leandro Alberto lib.* 2. *de Viris illuſtr.*

δ *Anno* 1336. Andreas Dandulus *Dux creatus, fœdus init cum Aragonio: Hic autem quomodo dicitur temporalis? Credo quia ad Senatus arbitrium amovibilis: alias ad mortem uſque ſolens Veneti Magiſtratum iſtum continuare*.

ε Foxi *Comitatus in Occitania, haud procul a Pyrenæis, a caſtro ſuo præcipuo nomen habet. Comitum ſeriem nec dum reperi*.

ζ *Montisferrati ſub alpibus Italicis Marchionatus juxta Pedemontium, ad Paleologos Conſtantinopolitanos devolutus, per ultima heredis Yolanda matrimonium cum Andronico Paleologo ſeniore, dicitur uſque ad annum* 1338. *ſimile penes illorum ſitum Theodorum Paleologum; cui Joannes Paleologus ſuccedens, vixerit uſque ad* 1372. *ſed quid ſi Yolanda poſt viri mortem anno* 1305. *obiens, vidua, & uſque ad* 1341. *ſuperſtes, ſecundas nuptias cum aliquo G. contraxerit, qui etiam uxorio jure Marchio dicebatur?*

η Aimbricus VII. *Vicecomes, Narbonenſis ab anno* 1315. *ad* 1336. *ſucceſſorem habuit filium ſuum* Amalricum IV. *qui vixit uſque* 1341.

θ Mirapiſca, *alias* Mirapinaca, *vulgo* Mirapoix, *civitas Epiſcopalis Occitaniæ ſub Archiep. Toloſano eſt*.

ι Canetum *halia oppidum, inter Mamnam, & Cremonam*.

κ *Vulgo* Pierre-pertuis.

λ Seneſcallus, *ſeu* Seneſcalcus, *familia præpoſitus, a Teutonico* Seu, Siu, *cum præpoſitione collectiva* Gheſin, *atque compoſito* Huysgheſin *domus, familia ; adeo ut quoad etymon nihil differat ab* Oeconomo, *alias Majore-domus, quod & Carpius probat*.

μ Vindoſcinus Comitatus, *le Venaiſſin dictus a* Vindaſca, *Venaſque ; una cum Comitatu Avenionenſi a Joanna Neapolitana Pomici venditus dicitur anno* 1348. *ſed hunc fœdatur antiquiorem eam poſſeſſionem eſſe*.

ν Cenarium civitatem *nullam novimus, ſed ſcriptum ſuſpicamur pro* Senarum *qua olim cum Florentina de primatu literaturæ certabat, hac multo antiquior*.

ξ *Somaſtris hoc Magiſtratus, quem anno* 1337. *ineunte ſuſcepit* Nicolaus dalla Serra *Eugubinus (nam unoris erat Jurisperitum clariores ad id aliunde petit) quis autem pro altero ſemeſtri, ſucceſſerit non dilim-*

ſe reperio : ſuſpicor quod Petrus Tarlati *Arretinus, cujus fortitudine, & induſtria factum erat, ut Aretium Florentinis ſe ſubjiceret, unam cum ipſis rempublicam deinceps facturi*. D

De modo ſigillandi. Ch. 11.

OUla ſigilli impreſſio, ad fidem plenioremrei quæ geritur habendam eſt potiſſimum adinventa, ut fides litteræ ſeu chartæ reſultet potiſſimum ex ſigillo ; ideo dignum eſt, ut pro majoritate & varietate rerum conceſſarum per Nos vel pro durationediuturniori inducatur & ſtatuatur varietas ſigillorum, ut etiam ea in quæ ordinare diſpoſuimus circa modum ſigillandi vel bullandi, agnoſcatur veritarvel falſitas litterarum. *Ad fidem certius faciendum,*

341 Ordinamus igitur in Cancellaria noſtra modum triplicem ſigillandi : videlicet uc quandoque cum Bulla plumbea vel aurea ; quandoque cum magno ſigillo, habente duas impreſſiones aqualiter ab utroque latere imprimentes, licet impreſſio ſit diſſimilis & diverſa (quod quidem ſigillum Flabo a vulgariter nominatur) quandoque vero cum alio ſigillo minori, quod ſigillum commune dicitur, litteræ quæ de noſtra Cancellaria exeunt ſigillentur, ſecundum formam inferius annotatam. *Ordinantur triplex modus ſigillandi. per Bullam* a E *& Commune ſigillum*

342 Inſuper declaramus, quod in bulla debeat eſſe ex una parte Regalis imago quæ ſedeat ſuper ſolium, in manu dextra ſceptrum & in ſiniſtra pomum tenens, & ablamyde induta, & corona Regia in capita decorata, & in circuito littera, noſtrum proprium nomen cum titulo noſtri Regni tantum continuanter : & ex alia parta miles cum corona armatus ſuper equo (quem Militem) armis noſtri ſigni Regalis munitum & enſem evaginatum tenentem eſſa volumus, in circuito vero litteræ ſint, quæ Comitatus & alios titulos noſtros exprimant b. Hoc idem quod de Bulla ordinamur & in Flahona volumus obſervari, excepto quod loco pomi in manu ſiniſtra Regale baculum teneat. In ſigillo vero communi Regalis imago ſit per modum, quem in prima parte Bullæ diximus : ſed litteræ quæ in circuitu erunt, non ſolum regnum, ſed omnes noſtros titulos continuent. Inſuper unus par vum contra ſigillum, in quo ſit clypeus noſtris armis decoratus, cum corona quæ ſit ſuper ipſo clypeo, ſed in circuito litteræ minima ſculpantur. *Jubet in Bulla Regem in ſolium exprimi* *& in alio ex facie equeſtem.* b *iſtud in contra ſigillo ſola arma.*

343 Cum ergo litteræ de communi juſtitia, vel commiſſiones earum ſeu aliorum negotiorum, etiam habentes aliquas alaufulas ſpeciales, vel alia quæcumque quæ in papyro ſcribentur, de noſtra Cancellaria exhibentur clauſæ vel apertæ ; tunc cum ſolo illo ſigillo minore quod dictus commune ſigillum, in dorſo vel ſuper apertura, litteræ quæ claudantur, ſigillentur. Si vero aliquando gratia per Nos fiat ad tempus alicui perſonæ, utpote dando ciolarium vel aliquid ſimile, ita quod litteræ fiat in pergamano ſcribendæ, tuna ſigillaurur litteræ hujuſmodi, cum eodem ſigillo in pendenti de corda, juxta modum infra determinandum : ſed & ſigillum illud pendens in alia parte dorſi impreſſionem habeat contra ſigilli, quod ad hoc duximus ordinandum. Porro cordula hujuſmodi, in qua ſigillum pendebit, verſicolor erit, de ſerico videlicet croceo & rubeo ; ita quod ſit lata & tenuis, & ſit tota in longum quaſi de noſtris armis Regalibus facta, contineat videlicet quinque faſcias vel vias in longum, quarum tres, foranea ſcilicet duæ & una media fiat coloris croceî ; alia vero duæ, quæ erunt ſcilicet inter utramq; foraneam & mediam erunt coloris rubei : ſed & quælibet & duabus foraneis octo fila de ſerico croceo, & non minus nec amplius con- *ſub communi impreſſo expediuntur litteræ ordinariæ* F *& gratiæ temporales.* *ſub pendilio.* *in cordula croceî rubrique coloris* c

A tinebunt; tres vero, duæ ſcilicet cubeæ & una crocea, continebunt quælibet ſeptem fila, nec habeatur amplius neque minus.

perpetuæ,

344 Sane ſi gratiæ per nos fiendæ eruntperpetuæ, ut puta quando concedemus militare privilegium alicui perſonæ, vel aliquod ſimile in peivilegium ſeu gratiam perpetuam alicui univerſitati vel perſonæ, cui facere volumus pro ſe & ſucceſſoribus ſuis vel poſteris gratiam ſpecialem; vel etiam ſi aliquem Procuratorem ex quavis cauſa conſtituimus; eu caſu litteræ quę ſuper hoc fient in pergameno, ſigillentur in peodents cum magno ſigillo, ab utraque parte impreſſionem æqualem habendo; licet non ſimilem, quod ſigillum Flahun vulgeriter nominatur; peudet aotem ipſum ſigillum in cordula de ſerico, coloris & modi per omnia illius alterius, de qua eſt ſuperius ordinatum.

ſub magno ſigillo pendere,

Quod ſi res fuerit grandis & majoris honoris vel momenti ſit

345 Si tameu ipſæ cooceſſiones vel peivilegia eſſeot magni honoris vel ponderis, utpote de Vice-comitatu vel majori dignitate per Nos creandu vel ſi alicui Univerſitati aliquod peivilegium magni ponderis concederemus ad in perpetuum, ut puta ad immunitatem tallarum vel contributionum, vel de fori declinatione

B contra jus commune, vel aliud quod coocerneret univerſaliter vel etiam particulariter omnes cives, vel aliquid ſimile de qoo Nos arbitraremur ſpecialiter; val etiam ſi peocuratorium quod eſſet, per Nos faciendum vel conſtituendum, ſuper aliquo facto arduo vel inſigni; vel legem ſive conſtituitionem promulgaremus; eo caſu volamus quod litteræ ſuper hoc fiendæ, cum Balla plumbea vel aurea, ſecundom quod eaquitec qualitas negotii ſigillentur vel etiam muniaotur.

adhibeatur Bulla plumbea vel aurea.

an pluribus filis pendat.

346 Eo toſuper caſu Bullæ appenſio non fieret in cordula, ſed in filis de ſerico ſejunctis & ſeparatis diviſim adhibendo; videlicet octodecim fila de ſerico rubro, & vigiati unum filum de ſerico rubro, & vigiati unum filum de ſerico croceu, qui adjungentuc a parte inferioci litteræ, & ſic duplicabuntur inferius, & erunt in numero ſeptuaginta fila, & in iis bulla aurea vel plumbea appendetur: quem filorum numerum, nihil addendo vel miouendo perpetuu volumus in ſimilibus obſervati. Ceram veru dictorum ſigillorum, croceam, ſtatuimus debere eſſe: & niſi talis eſſet, illis adhibeatur nulla fidra.

quale cera ſit ſigillo.

C

ANNOTATA D. P.

a *An quia cera orbicularis, aminentibus poſt ſigilli impreſſionem marginibus formam habet* Flatonis, *ſeu* Fladonis, *placentæ Tarentinæ* Vlada *dicta?*

b *Sic ſupra num.* 140. (*niſi* molarium *legi debeat tam hic, quam ibi*) *Ut eſt, videtur hoc ſignificare quadam ſpecies privilegii, vel immunitatis: aut ad vitam penſionis ad vitam: ſic enim infra dicitur* ad violarium vel ad annos aliquos, *ut hæc videantur contradiſtingui inter ſe, ac ſi diceretur* ad vitam vel ad tempus.

c Foraviæ, *faſcia dici videntur, quæ in anaglypho opere foras prominent.*

De taxatione litterarum. R. I.

TUnc nimirum creſcit mortalis noietas, cum pru labore quis damoum conſequitur, vel fruſtratur condigno laboris præmiu vel mercede.

Ne litteræ detrimentum laboris creent mercedi.

347 Sane quidem dignum eſt, ut peu ſcriptora & dictamine litteratum, quæ de noſtra Cancellaria exeunt, ſic laboraotibus merces contribuatur conſona, quod per immoderatam exactionem nou ſit imperantibus litteras nimium uncroſa, maxime cum per litteras ipſas eaecutio vel ſubmiſſratio juſtitiæ demandatur. Nam tum aliquis pet noſtras litteras non meram juſtitiam, ſed gratiam ea liberalitate noſtra D conſequitur; æquum eſt us qui liberalitatem recipit, etiam pro ſatisfactione litterarum ſa reddat potius liberalem. Ea propter circa taxationem litterarum Cancellariæ noſtræ infraſcriptam ordinationem præcipimus obſervari; nec pro litteris ſcribendis vel ſigillandis aliquid ulterius exigi vel haberi.

nec impoterantes gratuitam vocantur onere.

348 Ordinamus igitur quod pro litteris ſimplicis juſtitiæ, ab aliqua ſingulari perſoua, ſolummodo dentur v. ſolidi, illius mouetæ quæ curret in terra ubi littera ſcripta fuerit & conceſſa. Si tameu in aliqua terra noſtra fuerit conceſſa; de moneta quæ curret in terris noſtris, locu in quo (ut dictum eſt) fuerit ſcripta & conceſſa magis propioquis, prædicti v. ſolidi ſulvantur. Si veru aliqua Univerſitas vel Collegium qualecumque dictas etiam ſimplicis juſtitiæ impetret litteras; decem ſolidos ejuſdem monetæ ſolvere teneatur: itemque ſolrantur decem ſolidi ſi impetrans Judæus fuerit vel alias infidelis. Ac veru ubi impetrantes ſunt de Religioſis mendicantibus, vel aliæ perſonæ paaperes & miſerabiles, nihil prorſus volumus pro hujuſmodi litteris exigi ab eiſdem.

ordinantur 5. ſolidi pro litteris ſimplicis juſtitiæ a perſona ſingulari vifolvendi.

10. a communitatibus vel ſindeis,

nihil a pauperibus.

349 Puteu ſi littera illa cuotineat aliquam diſpenſationem vel aliquam clauſulam ſpecialem, quæ non ſit de mera juſtitia, ſed aliqualem contineat gratiam, E tunc decem ſolidi pru littera aaigantur. Item ſi nor contingat facere gratiam alicui, remittendo aliquid pecuniarium debitum, ad quod Nobis teoetur, ex cauſa judicati forſitan vel quocumque contractu alio, vel ex cauſa condemnationis alicujus, vel etiam ea cauſa alia qualicumque; tunc ille cui facta eſt remiſſio pecuniæ hujuſmodi, ſolvat pro littera remiſſionis x i s. denarios pro libra qualibet totius ejus quæ ſibi remiſſa fuerit quantitatis. Si veru aliquam pœnam corporalem gratis & abſoluta alicui remittimus, ad quam jam earuit condemnatus; tunc, ſi auris amiſſio vel fuſtigationis executio remiſſa fuerit, decem ſolidos ſolvat pro littera: ſed pro manus vel pedis vel linguæ amiſſione remiſſa quadraginta ſolidos ſolvere teneatur: ſed & ſi pœna mortis remiſſa fuerit, ſolvat pru littera centum ſolidos.

pro gratiis ſic littera dentur 10 ſ.

pro debitis relaxatione 10. in libris

pro remiſſione pœnæ ſuper bonis gratiatorum,

350 Hoc autem volumus obſeavari ſi ille, cui facta eſt remiſſio præmiſſarum pœnarum, habeat in bonis centum libras vel infra: quia ſi eſſet ditior, plus ab eu exigatur pro litteris, habita eatione quantitatis F bonorum, quæ repertus fuerit habere, ſecundam modum proxime jam taxatum. Ac vero ſi pro remiſſione pœnæ hujuſmodi corporalis, per noſtros Procuratores habita fuerit aliqualis pecunia, forſitau ea compoſitione vel pœnæ mutatione licite facta; tunc, peu littera facta inde, recipiatur tanto commodu medietas precii illius quod debuiſſet recipi, ſi fuiſſet remiſſiu facta gratis ſecundum proxime ordinata.

aut vitam forniatoris vel

niſi jam aliquid donum fuerit Procuratori regio,

351 Cum autem alicui remittemus exilium perpetuum, ſolvat pro littera medietatem ejus quantitatis, quæ deberetur, ſi fuiſſet pœna mortis remiſſa: pro temporali veru exilio, ſiquidem biennium vel infra remiſſum fuerit, viginti ſolidos: ſi autem ultra biennium uſque ad quadriennium, xxx. ſolidos: a quadriennio uſque ad quantumcumque fuerit, xl. ſolidos ſulvat pru littera habita tamen ratione divitiarum illius cui remittitur pœna exilii, pruut ſupradictum eſt, & remittitur pœna vel alia corporalis. Potru ſi aliquis in judicio fuerit condemnatus pro crimine, ſed in fuga exiſtens, a Nobis forſitan ad rogatum alicujus perſonæ remiſſionem obtinuerit pœnæ, quæ fuiſſet ſibi pro crimine imponenda: tunc, quia non debet eſſe melioris conditionis fugiens quam detentus, attendatur crimeu pru quu ſe in fuga conſtituit; & ſi tale eſt ccimen pro quo

pro remiſſione pœnæ exilii, quæ ſuerat bajus data.

eadem pro fraude a fugitivis.

A mors debuiſſet inferri eidem probatu crimine contra eum; tunc tantum ſolvat pro littera, quantum ſi reverſa condemnatus fuiſſet: ſi autem non pœna mortis, ſed alia; tunc tantum ſolvat quantum pro remiſſione pedis vel manus fuit ſuperius ordinatum. Hoc quidem tutelligimus de remiſſione ſolius corporalis pœnæ; quia ſi remittantur per Nos bona, jam Nobis ex annotatione hujuſmodi fugitivis quæſita; tunc ſolvetur id, quod fuit ſuper remiſſione pecuniarii debiti ordinatum.

debiti vel miſſionum impetrantibus.

Quid dandum pro gratioſo dono.

352 Porro ſi Nos alicui perſonæ gratiam volentes facere, aliquam ſummam pecuniæ donari mandamus, ſamel tantum ſolvandam, tunc recipitur pro littera, ad rationem da ſaa denariis pro libra: ubi vero daremus ad violarium vel ad annos aliquos plures aliquam ſummam pecuniæ, tunc pro pretio litteræ recipiantur xii. denarii pro libra, da ſumma illa quæ in litteris eſt cuncta. Si autem daremus terrem in perpetuum vel redditus ſibi & ſuis; tunc æſtimatione facta rei donatæ ad a ii. denariis pro libra pro littera exolvatur.

quid pro ſententia in cauſa pecuniaria aut ſimili. β

353 At vero, ſi ſuper aliqua pecuniaria cauſa, vel ſuper aliqua re in ſpecie conſiſtente quacumque, ſententia lata ſit mandatu noſtro vel coram Nobis quaſi in perſona noſtra, & da hoc petatur litteræ; tunc pro litteris una ſive pluribus ſolvetur ad rationem da ſii. denariis pro libra, da quantitate vel æſtimatione rei, ſupra qua ſententia eſt prolata. Si autem feratur ſententia ſuper aliquo jure, utpote ſuper aliquo privilegio vel jura, de quo eſt contentio inter partes; tunc, ſi agatur inter magnæ perſonæ, utpote inter aliquas Univerſitates nobiles & potentes, vel inter Prælatos vel Barones, inter ſe vel contra aliquam Univerſitatem; tunc habita ratione negotii & perſonarum inter quas agitur, poterit recipi plus vel minus; ſalvo tamen quod quinquaginta libras aliquotanus pro qualibet littera non excedat.

quid pro ſententia in cauſa fiſci

354 Item ſi per litteras noſtras petatur mandari de tutore vel auratore dando perſonæ vel bona alicujus; ſi bona quibuc pruvidebitur valere quinquaginta libras vel infra, ſolvantur pro littera V. ſolidi; ſi autem ultra valeant uſque ad centum libras; tunc a. ſolidi recipiantur pro littera; & ſic deinceps uſque ad quinquaginta ſolidos. Volumus enim quod ultra quinquaginta ſolidos ullo modo pretium litteræ non aſcandat. Item ſi aliqua ſingularis perſona petat a Nobis litteras ſecuri conductus per terras noſtras; recipiantur pro littera v. ſolidi. Si vero ſint pluſes perſonæ conducendæ, vel ſi ſint mercatoræ vel alię

ſive tutiſ conductus.

C tes, pro quibus etiam ſecurus conductus petitur; tunc x. ſolidos ſolvere tenantur. At vero ſi concedatur per Nos alicui conductus vel aſſecuratio, quod ſcilicet capi non poſſit ratione debiti civilis, ad quod tamquam principalis ſeu os fida juſſus eſt alicui forſitan obligatus, tunc pro littera ſolvat ſolidos quinquaginta.

355 Item ſi de gratia concedamus alicui, quod non teneatur ad tallias *a* vel collectas vel ad contributiones alias, temporaliter vel ad vitam; tunc habita æſtimatione bonorum ſuorum & gratiæ, ſolvat pro littera ad rationem de a ii. denariis pro libra. Si vero alicui hoc conceditur perpetuo pro ſe & ſuis, aut ſi forte concederetur per nos alicui privilegium militare; habebitus etiam ratio bonorum ſuorum, quæ eximentur a tallia vel collectis, & ſolvet pro littera ad rationem de ii. ſolidis pro libra.

a aut immunitatis a vectigalibus;

356 At vero cum aliquibus hominibus, qui, tempore quo guerram habemus, vocantur per Nos ad hoſtem, *b* & cavalcatam *c* gratiam facere volumus pro illa vice, ut non vadant, ſed quod pro eo aliquando exolvant Procuratoribus noſtris pecuniam; tunc pro littera inde fienda ſolvat de quinquaginta libris vel infra donandis Nobis ua illa cauſa decem ſolidos: deinceps vero uſque ad centum libras de utur aa. ſolidi pro littera quam habebunt: & ſic gradatim, ſi dare fuerit major ſumma. Si vero gratis abſque ſolutione pecuniæ tale quid remittatur, tunc ſi habet in bonis centum libras vel infra aa. ſolidos ſolvat pro littera. Si autem ultra habeat in bonis, runa augmentetur, quantitas ut de cc. libris at. ſolidi ſolvantur: & ſic gradatim, ſi plus aſcendarent illius bona. Item da litteris gratiæ, quam quandoq; factmus de extrahendo aliquas res vetitas de terris noſtris qualaſcumqoe res ſuariæ, facta æſtimatione rerum quæ extrahi debebunt, ſolvant pro libra, ad rationem de quatuor denariis pro libra ſaloris, quæ tes ipſa fuerit æſtimatc. D

b c vel contra vetitum,

vel contrahendo.

357 Præterea cum aliquos areabimuc Notarios publicos ſpeciales, tameo ad conficiendum inſtrumanta incertis aliquibus tartis onſtis, ſolventur pro littera centum ſolidi, illius monetæ, quæ aurrer in tarric illis noſtris, ubi habebunt ſpecialiter conficere inſtrumenta: quod ſi erunt areandi in Monte peſſulano tuoc de Turoncoſibus; ſi vero in Majorica, tunc da illa moneta; ſi vero in Comtratibus Roſſilionis vel Cerdaniæ, de moneta Barchinonenſi erunt centum ſolidi pro illa littera axolvandi: Si vero cſaantur ad omnes terras noſtras Notarii generales, tunc octo libræ monetæ Barchinonenſis pro littera perſolvantur. Item cum alicui locu concedamus quod mercatum val oundinas ſcere valeant; recipiatur pro litteta, habita ratione loci cui concedetur, ad rationem multitudinis domorum ſeu ignium, ur pro quoliber igne loci illius, aut nundinæ val mercatum concederur, duo ſolidi exolvantur pro littera illius monetæ quæ currat in locu cui gratia concedetur.

Quid pro litteris de Notariis,

E

jure mercatorum publici,

358 Ioſuper auram ſi elongemantum ne ad certu tempus cogatur u ſuis creditoribus aliquis ſolvere concedatas; ſi debitum eſt vigioti quinque librarum vel infra, tunc quinqua ſolidi pro quolibet anno alongamenti ſolvantur. Si autem debitum aſt de quinquaginta libris, tunc a. ſolidi pro anno quolibet axolvantur: & ſic deinceps de majori quantitata, ſecundum rationem prædictam, major quantitas pro littera exolvetur.

dilationis ſolutionis.

359 Conſequenter etiam ſi aliaui cliquod officium regendum concedamus val eccleſiaſtricum beneficium; ſiquidam hoc aa proprio noſtro motu concedimus, pro littera nihil ſolvat: ſi vero ad ſupplicationem ſui val ulterius committamus, tunc tatione habita ejus quod recipit pro ſalario uno anno, ad a ii. denarios pro libra ſolvat pro littera prima vica, quia pro aliis vicibus nihil ſolvi volumus, ſi illud idem eidem perſonæ vel etiam aliud officium committamus.

beneficio ecclaſiaſtico,

F

360 Amplius etiam ſi Univerſitati alicui concedamus, aa aauſa aliqua, forta propter neceſſitatem aliquando illius cui hoc concedimus, ut poſſit ubicubi talliam vel aiſiam val quamcumqua aham contributionem, in quibus minime catvanei vel privilegiatæ perſonæ contribuant ad tempus certis hominibus imponere; tunc a. ſolidi tantum (cum hoc quaſi juſtiam concernat) pro pretio litteræ axolvantur: ſi vero exteranei ſeu privilegiatæ perſonæ, ſecundum per Nos conceſſa, contribuere haberent; tunc a ii. denariis pro libra de quantitate ad quam aaſcio ipſa aſcendere poterit pro littera habeantur. Nolumus tamen quod ad plus quam ultra quingentas libras aſcendat. Ubi vero Prælati & Barones vel alii quicumque gratiam a Nobis obtinerent, quod ab hominibus eorum ſubſidium poſſent exigere, a ii. denarii pro libra de tali gratia pro littera aaigantur.

pro conceſſionibus inſtituendo,

361 Porro multoties aoncedimus uliquibus perſonis, religioſis forte vel univerſitatibus, privilegia perpetuo duratura, vel etiam quandoque antiqua privilegia confirmamus, vel etiam certis perſonis

ac privilegio perpetuo,

A facientibus aliquod corpus, de quibus recipi volumus pro littera rd arbitrium rationabile Cancellarii noſtri, habita ratione rei ſeu privilegii quod concederetur, & illius cui conceſſum eſt: nam in tabulis non poteſt commode regula certa dari. Præterea, quia quæ majori gradeni firmitate magis poſſunt aggravari; volumus quod de privilegiis, quæ ſecundum noſtram ordinationem dabent cum bulla plumbea vel aurea ſigillari, altra quaatitetem quæ ratione privilegii habetur: xx. ſolidi alaamoſynæ applicandi, erigantur.

aut etiam bullato.

362 Volumus etiam & mandamus, quod Cancellarius & Vicecancellarius noſtri ſolerter conditiones perſonarrom attendant, ut pro peribus pretia litterarum rationabiliter moderentur: ſed in omnibus caveant quod pretia non augeant; imo ubi juſtum & rationabile viderint, minuant potius quam augmentent. Nolumus tamen quod a noſtris, vel conſortibus noſtræ Regiæ domos familiaribus, pro litteris juſtitiæ vel pro litteris precaminum aliquid exigatur. Sana etiam Conſtitutios noſtros hoc volumus gaudere favore, ut etiam B de aliis litteris gratiarum quas eis faciemus, nihil ſolvatur pro litteris; niſi illud quod illis daremus, vel concederemus, eſſet terra vel privilegium aliud perpetuum, quod etiá eſſet ad ſucceſſores vel poſteros, tranſiturum.

In omnibus aurá temperetur moderatio.

ANNOTATA D. P.

a Tallia, *a talliando, talier*, t. *ſcindendo dicta exaccepimi, idem eſt quod* acciſia, *infra numero 360.* Ciſa *dicta ab* acciſando; *& utramque ſuper mercesinvehendas, vel evehendas accipitur, illud autem eſt a Teutonico* riuiere Thail, *Belgis* deel.

b Hoſtis *etiam exercitum, & caſtra ſignificat Gallis* Hoſt; *atq; inde traducitur ad quodvis ſervitium militare.*

c Cavalcata, *neceſſitas præſtandi, caballum unum, aut plures.*

d Precaria, *inquit Cangius, eſt acceptio* allodii, aut prædia ab eccleſia ad vitam, quaſi precario poſſidenda, *quibuſdam* Precatio *dicitur: quidam etiam* Precamen *? Non inficiar id aſſeverare.*

De beneficiis conferendis &c. XI.

C CUm juxta ſanctorum Patrum admonitionem atque decreta, beneficia eccleſiaſtica non niſi ſufficientibus ac bonis perſonis conferri debeant ſive dari: & per Principes, qui a Deo in terris ordinati ſunt ut gubernent talia, potius debeant obſervari quam violari.

363 Ideo nos cum deliberato conſilio, pro magna noſtræ animæ ſecuritate, & propriæ conſcientiæ cauſa ordinamus, quod a modo cum beneficiis, in quibus tantum præſentationem habemus, ſeu de illis quorum collatio ad Nos ſpectat, quotieſcumque voluerimus providere, proprio noſtro motu vel ad preces cujuſquam; ſeu cum Domino ſummo Pontifice, proprio noſtro motu vel ad alicujus inſtantiam; ſeu cuicumq; alii ſcribere valuerimus pro aliquo ſeu aliquibus, pro aliquo beneficio eccleſiaſtico; hæc non fiant niſi prius examinatione facta de illorum vita & moribus ac aliis prout decet, per quatuor probos viros ad hoc a Nobis ſingulis vicibus deputandos, quorum duo ad minus Theologiæ, Canonicæ, aut Legum ſcientiæ ſint eruditi.

Nullus præſentatus a Rege ad beneficia aliquod,

niſi vita examinatus

364 Qui quatuor ſi decenter deputari non poſſent, tunc per tres ſeu per duos examinatio, ipſa fiat, quorum unus eſſet, ad minus decenter in ſacra Pagina aut Canone eruditus, vel quod Juris civilis profeſſor eſſet, dum tamen ſtatum Clericalem teneret; & in ſacris eſſet Ordinibus conſtitutus, alias non: quod etiam in caſu ubi eſſent quatuor hoc obſervari volumus, niſi unus vel plures ex aſſentes in aliis ſcientiis eruditi, quia tunc, etiamſi vitam Clericalem non duceret, vel aſſet in ſacris Ordinibus conſtitutus volumus poſſe eſſe Legiſtam.

D *ſalvamus tribus de duobus viris doctis in ſiſſent Clericis.*

365 Et ſi illa cui provideri vel pro quo ſcribi debebit, abſens fuerit; examinatio de illo fiat, pro teſtimonio vitæ & morum & aliorum de quibus decet, per dictos quatuor vel alios ut præfertur: qui ſub juramento referent juxta videre eorum, an cum bona & tuta conſciantia ille præſentati valeat, aut beneficium conferri eidem, aut ſcribi & rogari pro illo. Et ſi ſecus quam ut præmittitur a Nobis, præmiſſa obtinerentur, irrita & caſſa eſſe volumus, & nulla firmitate gaudere, niſi de certa ſcientia & non in facto unius, ſed in omnibus, ordinationem noſtram ceſſaremus præſentem.

& ſi abſens ſit,

ſervatis eum dignum eſſe

De ordinatione Capellæ. &c. XII.

365 NOnerubaſcendo Reges prioribus temporibus da divinis ſe intromittere officiis, ea quæ neceſſaria aultui divino exſtiterant ordinarunt; in tantum quod Sacerdos illius, æqua recta diſpoſitione Sacerdotium & Imperium diſtribuuntur, & cujus gratia noſtrum gubernamus regnum, eſſe minime Salem a Rex reperitur in ſacris Litteris repertus, ſed panem & vinum illi, in quo ſaturamur atque pſcimur, offerre ut Sacerdos dignoſcitur: reſpicientes, quod in quantumcumq; uberantius munerum largitor ritca nonnullum ſe haboit, quis in tantum magis obligatus recognoſcere, naturali ratione non eſt incognitum; præcipue tamen gratiarum diſpenſatori, cujus ſola permiſſione quæ Nobis dedit ſervare fatemur conſiderantes; Nos, ut de ordinatione noſtræ Capellæ ordinemus, verecundari non oportet; ſed potius ut ſervitutem ipſius qui voluntarie Nobis honoris ſtatum conſtare dignatus eſt, honorifice in noſtra præſentia, (ne ſimus *b* incogniti tanti beneficii) fiat, adſtrictos neceſſario recognoſcamus. Fruſtra anim differentiam ſtatuum in humanum genus, qui carnem humanam ſumcos Deus altiſſimus ad infima deſcendit, poſuiſſet; niſi diſſecentiam majores a minoribus in honorando ipſum facarent.

E a *Sicut Rex Sacri Miſtcherſtvir Dei ſacerdotſtth,*

& qui plus recepit gratiarum eſſe debet.

honori filii ducis Rex ſacra curuno

b

366 Ad quod quidem complendum, ut ornamenta, tam pannorum, pulcra, quam auci & argenti, plura & nobilia (ſecundum quod, præmiſſis oni obliviam traditus, attenta decentia noſtri ſtatus, non modicum expoſcit) habeamus, non vanum, ſed vocacius neceſſitatii eſſe noſtra pia devotio aogit ac aſſtimare: & ut tanta & ſic ſufficiens copia ſit & tantarum varietatum, quod ſecunda m diverſitatem temporum & feſtorum, ſicut non tu ſubtilitter ſed rationabiliter (ut non ſolam locus ſit auctoritatis, ſed eam principaliter ratiom & congruitati) ordinare noſtris, minime negligentia omnia e ladente illecebraci, oblivione procul pellita d, noſtra diligentia non præterm ittat, non tantum honorificum ſed & devotiſſimum judicamus. Nam cum oculi differentiarum varietatem cernunt, quæca ſic, animus excogitat, & ſic devotio augmentatur: & anima ad gratiam præparatur.

F *varias ſtatuas quæ & ornamenta parasmentorum.*

P d

ultum ad animi devotionem cindem,

367 Varietates vero pannorum in quatuor colonibus conſiſtere conveniens arbitramur. In rubeis: qui tam in feſtivitatibus Domini, in quibus propriæ rubeus color rationibus & ſignificationibus debitis convenit; nec non in quibus veſtigia illius, qui viam de aſſa atteſtatur, per martyrium ſecuti ſunt, Sanctorum ſolemnitatibus ſanguinem quem, eſſe demonſtrent. Et in albis, ut virginitatem illius, quæ etiam poſt partum noſtræ redemptoiis virgo permanſit; nec non Sanctarum, quæ Agnum abicumque

dum rubeus color Martyrium,

albus virgi. ſtatem,

A que erit, ſequuntur Virginum, in ipſarum ſolennitatibus denotent; & diebus celebribus aliis, in quibus non ea vana conſideratione congruant, teneri poſſint. viridi vulgò animi. In viridibus ſeu Violatis etiam, qui tam feſtivitatibus Domini quibus conveniunt, & in diebus illorum qui quaſi jaſpis viridis eſt coloris jaſpidea propugnacula a itium phatore poſiti ſunt, ſanctorum Doctorum & aliorum Confeſſorum, qui cuncta adverſarios pro ſanctæ Eccleſiæ defenſione objecti ſunt, & qui internis violaceus & niger penitentiam ſignificant. deſiderijs ſerveotes nulla temporis reprobi ariditate marceſcunt, taneantur. Et in lividis, qui tam in diebus Veneris & aliis diebus feſtivis tam Altiſſimi quam Sanctorum, nec non & quando pro defunctis Officium agitur, in quibus honeſtas & mortificatio minime inconvenienter oſtendi debet, demonſtrate congrue poſſunt.

363 Et de iſtis quidem coloribus non ſolum de quolibet una capella contenti ſumus, ſed diverſas (ut ſecundum quod dies, in quibuſdam ejuſdem coloris paſſamenta propria ſignificatione teneri debeut ſolenniores aliis aliqui reperiantur, ſolennioribus paramentis, B licet ejuſdem coloris, decorentur) habere cupimus: ordinantes quod in noſtra Capella de pannis ſericis rubeis, cum biſtoriis & de velutis rubeis, cum aurifrizio, & de pannis aureis trahentes ad rubicundum colorem, & de ſericis rubeis pannis cum aureis operibus ſeminatis; & de pannis ſericis albis cum hiſtoriis & de aureis ad albedinem trahentes; & de pannis aureis ad lividum vel viridem ſeu violatum colores traheutes; & de ſericis viridibus pannis sum paratura; & de lividis ſericis cum paratura cumplete capellæ ſint (Dicitus autem completa capella, Pallium & Retroaltare & e Retro-tabularium, & indumenta Preſbyteri, Diaconi & Subdiacoui & tres cappæ) & de pannis ſericis rubeis, albis, viridibus & lividis, ſine operibus & paratura, Pallium & Retroaltare & Preſbyteri indumentum, in quo ſit aurifrezum tantum, habere volumus: & de ſericis pannis ad croceum colorem trahentibus, hoc idem eſſe in noſtra Capella præcipimus: nec non tualbolæ *f* & cuzini & frontalium *g* & alia, de quibus in eccleſia copioſe haberi noſtræ intentionis eſt.

369 Et quia ab illo, a quo non niſi ordinatiſſime omnia procedere firma fides noſtra credit, in opere Sanctuarii, quoad divinum cultum in veteri Teſtamento conſtructum fuit, vaſa nec non aliqua aurea argenteava ad decorem Sanctuarii eſſe ordinata, ſicut C debemus (omni a noſtra Regali majeſtate oblivione ut decet penitus eradicata) reſpiciantes, in noſtra Capella tam vaſa quam alia ornamenta, ad divinum ſervitium & honorem illius, qui tantum Nos in terris honorare dignatus eſt, ut nomine Regis vocari mereamur, de auro & argento & etiam cum gemmis pretioſis, ut melius operi Sanctuarii aſſimiletos, eſſe cupimus.

370 Præcipientes ergo quod ſint primo unum pulcum retrorabalestum *b* argenteum cum imaginibus, quod ſolennitates, quæ non immerito in diebus altiſſimæ Majeſtati dedicatis & ad ſuæ Matris & Filii honorem ordinatis celebrantur, intuentibus ignorare non permittat, Neceſſarium ſiquidem exiſtimamus quod ad ſolennitatem oſtendendam aliqua demonſtrentur, ut qui per ſcientiam & litteras ſcire minime poſſuns, per aſpectionem oculorum talia videant, quod eis ſupplear & amendet quod ſcientia litterarum caruerunt. Nam picturas & talia litteras ruſticorum eſſe conſtat; & ideo in eccleſiis ad illitteratorum inſormationem & doctrinam, prædicta communiter non irrationabiliter ponuntur.

371 Tam de auro quam de argento atque eryſtallo, quinque vel ſex Cruces, cum gemmis pretioſis & aliis operibus (ut ſicus Crua noſtræ ſalutis, tantum pretioſa & in corruptibili margarita, ſicut illius qui proprio filio non pepercit, ſuit decorata, ita & iſtæ, D quæ ad illius repræſeotationem factæ ſunt, corruptibilibus gemmis margaritiſve ornentur) mandamus eſſe. Et quia plures, ut apparet, haberi ordinamus: hoc enim fecimus, ut ſecundam dies aut omnes aut aliquæ aut una tantum, ſecundum quod decens in noſtra inferius ſecutura ordinatione Nobis videbitur, ſoſe teneantur. Taliter autem capedit eſſe ordinatum de Crucibus & aliis, quod differentiæ (ut diximus) rationabiliter fieri poſſint.

373 Ad reliquias tam Domini quam Sanctorum tenendas, ſeptem incaſtamenta *i* haberi ordinamus cuſtodiæ, in qua corpus D. N. Jeſu Chriſti in aliquibus i. Ipſa enchacon, locis portatur ſcilicet de cryſtallo argento inaurato munita cum operibus convenientibus; & duo in formam caſſæ, ut copioſius Reliquiæ in eis valeant detineri, de cryſtallo eodem modo; ut reliquiæ quæ intus ſunt poſſint videri: & unum de cryſtallo, quod per argenteos deauratos Angelos teneatur, in quo pretioſiores reliquiæ reponi digne poſſint (excepto Ligno vitæ, noſtræ quod melius & decentius in una do Crucibus aureis incaſtari poteſt) & alia duo aut de cryſtallo aut de argento ſeu de alia pretioſa ra, eſſe declaramus. E

378 Puleram de argento deauratæ incorruptæ Virginis Mariæ imaginem, ut in feſtivitatibus ſuis & aliis convenientibus diebus memoria ipſius minime relinquatur: & duos Teatus *k*, & duos bacinos de argento cum imaginibus Domini & Sanctorum deauratis, ad noſtri altaris & noſtræ capellæ decorem & ornatum, 3 Calices ultra quæ prædiximus, neceſſaria quodammodo exiſtimamus. Tres calices cum canadellis *l* ſuis ſint de auro, & unus pretioſior ſit alteru qui in magnis feſtis ſerviat: Convenieus enim Nobis videtur, ut poſt quam terreni les Principes, ad utendum in mensis aureis calicibus, dignos ſe exiſtimant, ut ad Sanguinem D. N. Jeſu Chriſti conficiendum in menſa altaris, in qua pene non corruptibili ſervitute utimur, calia aureus deputetur. Alius vero argenteus inauratus, ut ſerviat ſi neceſſitas immineret, eſſe poteſt. Sex candelabra argentea, & duo thuribu'a, cum ſuis navibus, ad tenendum thus deputatis, quorum unum ſit deauratum & altero nobilius: & duo paria bacinorum argenti; & vas argenteum ad aquam benedictionis tenendam, cum ſuo hyſſopu ad ſervitium noſtræ (capellæ) eſſe convenienter mandamus.

379 Superfluum judicantes aliquid componere & F facere, niſi per diſtinctiones & ordinationes dividatur, ut confuſum inutile, ſic utile & bonum efficiatur: nam incertum non eſt parum elementa præfuiſſe, niſi ille ſupernus Artifex per diverſas varietates ſapienter diſtinxiſſet. Cum igitur in ſuperioribus paramenta panuorum & ornamenta auri & argenti, quanta & qualia ſint, declaravimus; inane tamen exiſtimaramus, niſi, quando iis utendum ſit, dilucide indicaremus; & fruſtra prædicta haberemus, ſi non eis convenienter uteremur: theſaurus enim abſconditus nulli prodeſt.

380 Quare (proat ille, qui ordinationem tabernaculi fœderis Moyſi declaravit, Nobis miniſtrabit) de feſtis & aliis diebus, ſub regulis, ne nimis ad ſpecialia deſcendamus, providebimus. Solet enim aliquotiens etiam ſapientiſſimo redarguere numia ad ſpecialia deſcenſio; & a peccato minime carere, qui multis verbis in talibus utitur. Tamen quia aliqui ſunt, quæ ſub generis latitibus & regulis contineri non poſſunt, de diebus feſtivis Domini & Sanctorum (quæ, niſi ſpecialiter & ſingulariter dicerentur, dubitationem non modicam & per conſequens defectus importarent) aliqua primo particulariter & ſpecialiter poſuimus.

A

ANNOTATA D. P.

a Melchiſedech, Rex Salem, Sacerdos *Alias ſic* : Dei, a quo &c.

b Incognitus, *ingratus*, *Gallice* Meſcognoiſſant.

c *MS.* omnia lædens illucebrati. *An rectè acuenerim judicet lector.*

d Pellitus, *participium a* pellu, *pro* pulſus, *neſcio, an alibi inveniatur.*

e *Si Codex hoc formam pleaam capella ornata exhiberet diſtinctim, intelligeremus, quid ſint* Reteo-altare *&* Retro-tabularium.

f Tobalia, *niſi fallor, eſt mappa altari inſternenda, Teutonibus* dwala.

g Frontalium, *quod ante altare collocatur, non confundendum cum pallia, quod antiquitus ſub mappa ſternebatur, per omnia latera dependens, & ſummam frontalis oram complectens: præquibus nunc unicum paramentum, ante altare poſitum, utroque gaudet nomine: & huic forte reſpondebat* Reteo-altare.

h Tabularium *Sanctarum imaginum ex eo, quod* B *altiorem locum teneat in altari poſt omnia illius inſtrumenta, Cruces, candelabra, &c. dici videtur* Retro-tabularium. *Et nunc quidem ſupra ipſum erigi ſolet picta tabula grandior, ad menſuram loci; olim vero varii pro tempore coloris tapes tegebat parietem, & forte hoc æminabatur Retro-altare. Dedi ad 26. Maji, inter Acta S. Auguſtini Anglorum Apoſtoli, iconem Sanctuarii ipſi dicati, quam hic non gravabor reproducere, quia in eo meniſeſte apparet forma retro-tabularii, ſed pura, abſque imaginibus; ubi pro Retro-altari videntur collocata Lipſanotheca varia cum effigie Chriſti; non tamen ſatis diſcernitur, utrum hæ compoſita ſint Retro tabularia, an vero ad parietem, ab ipſa altari ſeparatum eo intervallo, quantum ſatis eſt veſtiendi Officianti, aliiſque uſibus. In Cathedrali Paderbornenſi vidiſſe tale quid memini, ubi major illa moles, ornans tabulam pictam, columnis, ſtatuiſque edulta in altum, ipſi adhærebat parieti, minimum 15. pedes remote ab altari; licet eminus intuenti videretur continuari cum altaris retro-tabulario jam dicto.*

i Incaſtamentum, *velut* incaſſamentum, *ab* incaſſare *pro* caſſa; *Lipſanotheca hic ſignificat.*

C k Textus *ſcilicet Evangeliarum aperculis argentis incluſis, ad uſum Solennis Miſſæ: jubentur autem infra ſapius ad ſolum oraatum poni juncti, id eſt clauſi: pro minori vero ſolemnitate disjuncti, ſic ut diviſim hinc & inde ponatur utraque facies: ſeparabiles erga erant tabula coopertorii, tum a codice, ſeu ſcriptura, tum a ſe invicem.*

l Canna, *Cantharus, poculum; unde diminutivum* Caunadellæ, *ad Miſſam uſurpanda; alii* Ampullulas *vocant, & abbreviate* pullulas.

In Vigilia & die Nativitatis Domini ℣. 381.

a In Vigilia ponenda imago D. V. cum Infante.

381 Vigilia Nativitatis a illius, qui pro nobis redimendis non abhorruit Virginis uterum, venientę, memoria ipſius eſt fienda; unde ut partum Virginis, qui eum ſumma puritate proceſſit, intuitu noſtro, ut deinde ad cor devote diſtillet, præſentetur; tam paramenta altaris quam indumenta alba eſſe volumus; volentes ut illa paramenta alba cum operibus aureis expreſſis teneantur; & ad majorem memoriam ipſius Virginis, quæ tam ſalubrem die ceaſtino ſequenti nobis exhibuit fructum, ut in eo vivamus, & ſimus, atque ipſo fruamur; (juxta) imaginem ſuam argenteam in Medio retro altaris,

ſint pura mundata & nunc & poſtridie albi.

& hinc & inde duo Teatus ſeparati diviſim apponantur. Die vero Natalis Domini, ad prædictam puritatem partus denotandam, nec non genitricis virginitatem, quæ & ante & poſt factum virgo permanſit, conſiderandam, alba paramenta & indumenta teneri volumus; ſed, quia dies hoc expoſcit, excellentiora eſſe jubemus; declarantes ut paramenta alba hiſtoriata teneantur atque indumenta. In veſperis Vigiliæ, & diei, & in prima Miſſa, & majori, in tertia vero Miſſa, quæ non eſt tantæ ſolennitatis, illa indumenta alba cum operibus aureis ſeminatis dumtaxat habeantur. D

ſed minus pretioſa in Veſperis ac Miſſa.

382 Et ut tantus dies, ut decet, non ſolum in ſignificatione paramentorum decoretur, ſed & copioſiorate Reliquiarum & aureorum argenteorumve jocalium illuſtretur; volumus quod in altiori retro-tabularii gradu, retro-tabularium argenteum ponatur; & omnes Reliquiæ, & omnes cruces, & Tearus, & baſſini; & imago Beatæ Mariæ poſt Reliquias, cum una de Crucibus ſit in medio; & honorabiliores Reliquiæ ponantur, ut magis proxime poterunt, juxta Crucem in retro-altari: Textus vero ſint in utroque capite retro-altaris, quilibet cum una Cruce; & imago Virginis in medio retro-altari ponatur: & baſſini, & aliæ Cruces, & Reliquiæ, quæ non poterunt recipi in retro-altari, ponantur in loco ſuper altari, ubi convenientius poterunt collocari. E

omnia aurea & argentea præcipua

ponantur in altiori.

ANNOTATA D. P.

a *Sicut Romana Eccleſia nunc ubique receptior uſus habet, curſum eccleſiaſticorum Officiorum in Miſſalibus, ac Breviariis ordirs a Vigilia primæ Dominicæ Adventus: ita ſuperioribus ſeculis plurima eumdem ordinem habuerunt a Vigilia Nativitatis; quod & in pleriſque Martyrologiis MSS. videre eſt. Et hic quidam antiquæ litteræ, in tabulis noſtris prætermiſſa, repreſentatur Deipara natum infantem lintea involvens, & in præſepia reclinans. Ceterarum exhinc Rubricarum littera, licet aura, miniaque ornata, figuram nullam repreſentant.*

In die S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ. ℣. 414.

F Paramenta alba ut de Virgine.

383 Licet B. Joannes, Confeſſor fidei Catholicæ inveniatur; tum quia virgo eſt a Deo electus, & Virgo Dei Genitrix ſibi fuit eum meodata; non immerito ut de Virginibus quo Martyribus, tam in paramentis quam in aliis, uti volumus & mandamus.

In die circumciſionis Domini. ℣. 15.

Rubredo ſufum tunc ſanguinem

384 Quamvis iſtud feſtum Octava Natalis Domini ſit, unde eſſet paramentis albis utendum; attento tamen quod Salvator noſter, qui natus erat ſub lege, legem adimplens, ſanguinem proprium tali die per circumciſionem effundere dignatus eſt; juſta ordinamus, ut paramenta & indumenta rubea teneantur, illa videlicet panni auri ad rubedinem trahentia. Ad quam quidem ſignificationem etiam una Crux in medio retro-altaris apponatur, & aliæ duæ Cruces inter Teatus ſeparatos, de quibus ſubjicietur: & imago Virginis ad ejus pedem. Et ut memoria Nativitatis habeatur, hinc inde ornamenti gratia duo Teatus ſeparati, & diviſim ponantur, & inter duos teatus in retro-altari baſſini apponantur.

In

Anõ Dñi MCCXL istud altare dedicat: in honorẽ Aplor Pet: et Pauli et Sct. Augustini V. Kal Nov
Anõ Dñi MCCCXXV istud altare dedicat: in honore Apost: Pet: et Pauli Sci. Augustini Anglor Apli. et
Sci Æthelberti Regis. Kal. Martij. A Petro Epõ Corbeniensi

NAPOLI

A

In die Epiphania. ℟. XVI.

Alba ob clari-tatem ſtellæ

385 QUia per ſtellam, ad adorandum filium Dei, Reges ab Oriente ducti ſunt (quæ ſtella, ſecundum quod legimus, in-

ac mundiciæ baptiſmi.

æſtimabili claritate & ſplendore præfulgebat) & quia in tali etiam die ille qui non indigebat, in Jordane aqua baptiſmatis fuit lavatus: merito animus noſter ad ordinandum, ut, ad præfatam Stellæ claritatem & baptiſmatis munditiam ingenigmatandam, paramentis & veſtibus albis iſta die in noſtra capella (uti) teneantur, devote monetur; mandantes, quod in omnibus, ut in feſto Natsvitatis Domini, obſervetur.

In converſione S. Pauli & Cathedra S. Petri. ℟. XVII.

Plenus de Confeſſore:

386 IN Converſione S. Pauli, quia tali die divinitus gratiam meruit adipiſci, per quam

B ad cognitionem fidei venit Chriſtianæ, & fideliter fidem ipſam, tam operibus quam prædicatione, de quo multi non modicum admirabantur, eſt confeſſus; tamquam de Confeſſore de iſto fieri jubemus. Eademque ratione moti, quia tali die, qua his eſt S. Petri Cathedra, fuit noſtra fides ampliata, & ſic confeſſio ipſius magis firmata; eodem modo ut de Confeſſore eſſe firmum judicamus.

In die Ramis-palmarum. ℟. XVIII.

Viridia propter Ramos.

387 CUm nulli dubium eſt, atteoto nomine iſtius feſtivitatis & re, ſcilicet quod rami exciſi fuerunt de arboribus; dum ille, qui in arbore Crucis ſalvos nos fecit, civitatem Jeruſalem humiliter ſuper aſinam ingreſſus fuit; quin paramentis & indumentis viridibus ſit utendum; unde illa die palmæ virides cum paratura teneantur. Et quia in iſto die Paſſio legitur, & ad

addantur tres Cruces ac Tentus

ealcem paſſionis recipiendum Chriſtus tali die Jeruſalem, ut eſt dictum, intravit; tres Cruces, unam in medio, & alias in extremis retro-altaris eſſe jubemus: & etiam ſolennitatis gratia duo Tentus juncti, unus ex una parte & alius ex alia inter Cru-

C ces in ipſo cetro-altari apponantur.

De die Jovis Cœna Domini. ℟. XIX.

Rubea propter paſſionem tunc copiam

388 COnſidrantes, quod tali die ille redemptor noſter Jeſus Chriſtus corpus ſuum, ad ſumendum ab Apoſtolis, & ſanguinem ſuum conſecit, atque etiam ad potandum ſub ſpecie vini tradidit; nec non etiam attendentes, quod ipſa nocte traditus fuit, & ipſemet ſe eſſe pro unum ea ſuis tradendum atteſtatus eſt; de quo non modica enutriſtatio inter ipſos orta fuiſſe legitur; merito jam Paſſionem iſta die repræſentare debemus: unde ordinamus quod tam paramenta quam indumenta panni aurei & ad rubedinem trahentia teneantur: propter quod etiam una Crux in medio apponatur retro altaris, & baſſini; in extremis cetro-altaris, cum Tentibus junctis ea utcaque parte, inter baſſinos & Crucem, ponantur in ipſo retro-altari prædicto.

D

In Paraſceve Domini. ℟. XX.

389 LIcet iſta die a morte gehennæ, per mucrem illius, cui non pepercit patibulum, liberati ſumus & ad vitam evocati; tamen nulla ſolenuitas eſt ſienda, ſed potius perrationabilis dolor & triſtitia exhibendi ſunc, cum irrationabilia tali die contriſtationem oſtenderint: nam & ſultus & lunam obſcuratos, & petras ſciſſas, & terræmotus fuiſſe legimus. Unde in altari paramenta & ornamenta minime apponantur, niſi Crux quæ adoratur. Indumenta autem, ad prædictam triſtitiam oſtendandam, illa livida cum paratura teneantur: ſed Diaconus & Subdiaconus Dalmaticis non induantur.

Nigra abſque ornatu alio altaris

In vigilia & die reſurrectionis. ℟. XXI.

390 QUod in Reſurrectione Domini in albis veſtimentis & paramentis utendum ſit, ad glorificationem corporis, quam in reſurrectione habuit: & Angeli qui in albis mulieribus in ſepulcro apparuerunt, noſtræ Regali devotioni manifeſtiſſime innuunt atque demonſtrant evidenter. Unde ſic duximus ordinandum, quod in Vigilia teneantur indumenta alba, cum operibus aureis ea per eis *a*: & ne memoris paſſionis Dominicæ penitus adhuc relinquatur, paramenta rubea cum operibus aureis ſeminatis habeantur: & propter hoc meliùs in cucibus intuentium imprimeodum, una Crux in medio retro-altaris apponatur, & ad ejus pedem imago beatæ Virginis, cui totam fidem certum eſt tantum temuiſſe. Inſuper Tentus juncti in utroque capite retroaltaris: & inter ipſos & Crucem in ipſo cetroaltari baſſini cullocentur. In die vero Reſurrectionis Domini dignioribus eſt utendum: unde tam paramenta quam indumenta illa panni aurei ad Albedinem trahentia teneantur: Reliquiis & argento, uc in feſtu Natalis Domini altare illuſtretur.

E *Alba indumenta in Vigilia*

a paramento Rubeo.

ipſo die Reſurrectionis utenda

a Perlas, & Perulas *dicit notat Caegius, qeaſi* Sphærulas *a rotunditate. Inveniuntur tamen quædam, non Spharica, ſed oblonga ac pyriformes,* F *unde ſuſpicari quis poſſe a Teutonico* Pret, *formatum* Perel.

De die Lunæ & Martis ſequentis. Reſp. XXII.

Immutatio ſequens

391 DIe vero Lunæ & Martis ſequentibus, ut in Vigilia tam in paramentis quam in argento fiat; excepto quod paramenta ſint alba, illa videlicet de indumentis, & Crux non apponatur, ſed imago Virginis, quæ quod gaudium de filii ſui reſurrectione habuit, ad exprimeodum minime dignos nos exiſtimamuc: quæ in Vigilia in pede Crucis ſtare ecat diſpoſita, ubi Crux ſtabat collocetur.

De feſto inventionis Sanctæ Crucis. Reſp. XXIII.

Rubea

392 AMbiguum uno eſt, quio, quando feſtum Crucis celebratur, memoria Paſſionis adeſſe debeat; maxime quia feſtum de Cruce minime celebratur, niſi quia in ipſa fuit noſtra cedem-

A demptio, & hoc per mortem illius, qui in ipſa, præ omnia caritate nos diligens, voluit crucifigi. Unde ad præſentationem ſanguinis, quem in Cruce ipſe Redemptor noſter effundere dignatus eſt, paramentis & indumentis rubeis uti volumus, illis videlicet hiſtoriatis. Reliquiæ vero & alia ornamenta, ut in feſto Natalis Domini appoonantur, excepto retro-tabulario argenteo, quod ad differentiam alterius feſtii minime apponitur.

In Inventione S. Michaëlis.
Fr. xxiv.

Alba. 393 IN hac enim dia rationibus, quibus in dedicationa declarabimus quam plurimum moti, paramenta alba teneri conveniens reputamus: tamen quia tantæ ſolennitatis minima, ſicut dedicatio, feſtum illud eſſe conſtat, illa teneantur ſine operibus & paratura. Paramenta & indumenta cum auriſirizo, Crucem etiam cum uno Textu dinjuncto, ſcilicet medieratem iouna parte, & medieratam ex alia: & in extremis baſſinos io rettoaltari poni & teneri mandamus.

B

De feſto Aſcenſionis Domini.
Fr. xxv.

Alia. 394 SI locus auctoritatis, in iis quæ per terrenales Principes aguntur, reperitur; quanto magis in iis quæ per cœleſtem Regem fiunt, auctoritas ſibi locum vendicat? qui licet omnia poſſit, nihil tamen niſi rationabile poteſt velle, cum ſit ſummum bonum increatum. Unde, quare albis veſtimentis & paramentis iſta die ſit utendum, ponere rationem vere eſſet ſuperfluum: cum ſufficit pro ratione illud quod divina diſpoſitione in Salvatoris Aſcenſione oſtenſum fuit de viris, qui in albis veſtibus apparuerunt: quare in omnibus, ut in die Paſchæ præcipimus obſervati.

De vigilia & die Pentecoſtes, ac die Lunæ & Martis ſequentibus.
Fr. xxvi.

C

Rubea. 395 QUia adveniente Spiritu ſancto ſuper Apoſtolos apparuerunt eis diſpertitæ linguæ ignis, certe nobis oſtenditur quod ad prædictas linguas igneas ſignificandas paramentis & indumentis rubeis iſta die eſt utendum: tamen inter iſtos dies diſcrimen ſic aſſa volumus; ordinantes, quod in Vigilia & in duobus diebus poſt feſtum venientibus, illa paramenta & veſtimenta rubea cum operibus aureis capertis teneantur: & una de Crucibus in medio retro-altaris, & ad pedem ejus imago Virginis, quæ cum Apoſtolis Spiritum ſanctum recepit: & in extremis retro-altaris Teatus junctis; & inter Crucem & Teatus, baſſini in retro-altari habeantur. In die vero Pentecoſtes, illa indumenta & paramenta rubea de veluto teneri jubemus: & ſicut in die Natalis Domini, quando Deus filium ſuum miſit in terris; ſic & iſta die, qua Spiritum ſanctum ſuper Apoſtolos effundere dignatus eſt, quoad Reliquias & ornamenta tam aurea quam argentea & alia, volumus obſervari.

D

De feſto Corporis Chriſti. Fr. xxvii.

Rubea. 396 QUamvis de iſto feſto jam ſupra in Cœna Domini ordinavimus, tamen quia ſumma rationabiliter per Eccleſiam eſt ordinatum, quod iſta die ejuſdem feſtivitatis fiat commemoratio; ne ſolennitas, quam tempus Paſſionis tunc impedivit, prætermittatur; ſed majori cum lætitia nunc celebretur; non in colore aliquid mutando (cum valde convenientem colorem rubeum, propter Corporis & Sanguinis Domini confectionem, reputemus) ſed in ſolennitate addendo, ordinamus, paramenta atqua indumenta rubea de veluto teneri in hac die: & Reliquiis & aliis orosmentis tam aureis quam argenteis, & aliis, ut in feſto Nativitatis, altare decuretur.

In feſto Nativitatis B. Joannis Baptiſtæ.
Fr. xxviii.

De Confeſſore. 397 QUos poſt mortem noſtri Redemptoris in Catholica fide perſeverantes, atque in confeſſione ipſius fidei motientes invanimus, Confeſſores, eum per Eccleſiam ſunt canoniſati, appellamus: quanto igitur magis iſte, qui Chriſtum confeſſus fuit, & non negavit, & vias ejus præparavit, Confeſſor? cum per verbum Salvatoris canonizatus (atteſtante (ipſo) ſibi, inter natos mulierum minime majorem ſurrexiſſe) veraciter dici poteſt. Providimus ergo taliter, quod in feſto iſto Nativitatis ſuæ, paramenta & indumenta, quæ in Confeſſoribus ordinata ſunt, teneantur: & maxime cum in die Decollationis Martyrium valeat in paramentis (rubeis) repræſentari. Inſuper imaginem illius, ad cujus ſalutationem ipſe adhuc in utero exiſtens exoltavit, in medio retro-altaris poni mandamus; & poſtmodum Teatus junctos ex utraque parte, & poſt eos Cruces, propter pœnitentiam quam prædicavit denotandam: & in extremis baſſini apponantur.

cum D. Pt. & Crucibus

In feſto S. Annæ. Fr. xxix.

Majoricis celebratur. 398 HAc etiam feſtivitate ducimus ordiuandum, quod ſi in civitate Majoriceoſi ſimus conſtituti, altare io aoreis & argentais atque in aliis jocalibus, etiam Reliquiis, ut in Nativitate Domini, adornetur.

In feſto tranſfiguratiouis Domini.
Fr. xxx.

Alba. 399 IN die iſta, in qua veſtimenta Redemptoris, cum eoram aliquibus ex Apoſtolis tranſfiguratus fuit, alba ut oix facta fuiſſe atteſtantur; merito tam iodumenta quam paramenta alba teneri volumus, illa videlicet panni aurei ad albedinem trahentia. Poſtremo tribus Crucibus, una in medio retro-altaris, & aliæ poſt Textus junctos, quos ab utroque latere Crucis mediæ aſſe ordinamus; & baſſinis, qui poſt Cruces in ipſo retro-altari apponantur; & imagine Virginis quæ in pede mediæ Crucis collocetur, altare eſſe volumus udornatum.

cum [illegible] cribus & R. M.

De festo Exaltationis sanctæ Crucis. Rx. xxxiv.

400 EAdem consideratione sicut in Inventione mo-
In festo Inventi. dernè, ut de illo festo ordinavimus volumus servari; excepto quod retro-tabularium argenteum minime detrahatur.

In Dedicatione sancti Michael. Rx. xxxv.

FEstivitas Angelorum cum summa exultatione est celebranda, cum ipsi a diaboli laqueis nos tueantur & defendant. Et licet Angelica substantia speciem solus qui Creator est novit, tamen Angelorum naturam purissimam esse credimus: unde ad præfatam puritatem demonstrandam, vestimentis & paramentis albis est utendum. Et quia ministrantibus Angelis Sancti & Patriarchæ & Prophetæ cognitionem Salvatoris & deinde Passionis habuerunt, tres *Alba*
B Cruces esse volumus, unam videlicet in medio & alias in extremis retro-altaris; nec non meritò imaginem illius quæ per Angelum fuit salutata in pe- *cum 3. crucibus & B. V.*
de Crucis, quæ stat in medio, collocetur. Intet Cruces vero ex utraque parte retro-ulteris Textus junctis apponentur; & in extremis bassini collocentur. *6. combus.*

In die omnium Sanctorum. Rx. xxxvi.

401 AD illem ceritetem & æternis ardorem, *Rubea,*
quibus Sancti in patria cum Deo atque invicem conjunguntur, donosandum, paramentisque indumentis rubeis uti volumus in hac die: in Reliquiis & in argento & auro atque in aliis ornamentis hac solenni die, in qua Virginis, & Archangelorum Angelorumve Prophetarum, Apostolorum, *cetera ut in Nativitate*
& omnium eliorum Sanctorum festivitas celebratur, volumus ut in Nativitate Domini esse altera magnificatum. *Unguem*

C

De mortuis. Rx. xxxv.

403 QUotiens vero pro defunctis officium egi- *Violacea.*
tur, mortificatio & honestas sunt ostendenda: quam si hanc mortem inevitabilem confidecaremur, in lactu vivemus. Unde ducimus providendum, quod illa die & etiam quando contigerit pro defunctis Officium celebrari; paramente & indumenta divida cum pectura teneantur; & una Crue in medio retro-altari, & duo Textus disjuncti ab utraque parte, & bassim inter Textus disjunctos inferius in altari apponantur. *Ob violacei tunicella & planeta*

In festo Passionis imaginis Domini Rx. xxxvi.

404 MErito in hac die, in qua ille qui divertis miraculis populum suum hireliticum instituere olim dignatus est, novissimis temporibus populum Judaicum tanto miraculo, ut ab imagine Crucifixi sanguis emanaret a, voluit redarguere; paramentis & indumentis rubeis, ad prædictum sanguinem denotandum, uti volumus, illis videlicet pannis aureis ad rubedinem tractantibus, insuper tres Cruces in retro-altari poni jubemus, quarum una *Ornamenta rubea*

in medio & aliæ in extremitatibus retro-altaris col- D
locentur: & inter dictas Cruces Textus junctis ab utraque parte ponantur: bassini etiam in pedibus Crucium in extremis posterum collocentur. Meritò enim hic die pluribus Crucibus altare est adornandum, si intime miraculi quelites ettendatur.

a *Miraculum istud* Beryti in Syria *contigit, vero* a
similiter circa tempora Constantini & Irenes, quorum anno 8, Christi 787, celebrata Nicena 2. Synodus celebrata est, & ab eis flagitatum, ut per annos singulos..... none dies Novembris, non minori reverentia quem Natalis Domini aut Paschatis ipsa dies, præcipua observatione colatur: *& ipsius Synodi Alibi suæ historiæ series inseritur.*

De Trinitate Rx. xxxvi.

405 SUmme pertimescendum est, cum de Tri- *Rubea pro tempore corresponsum.*
nitate tractetur; quia nihil periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur; E
nec fructuosius aliquid invenitur. Temen quie in qua omnimoda æqualitas viget, internam caritatem esse firmiter credimus & simpliciter confitemur; ad præfatum caritatis ardorem innotescendum, indumentis & paramentis rubeis esse utendum in hac die in nostra capelle declaramor. Voleutes ut sicut indumenti, etiem Reliquiæ & eliis ornamentis in hac Dominice peragatur.

De festivitatibus Beatæ Mariæ Rx. xxxvi.

406 IN festivitetibus B. Mariæ, in que velut in *Alba propter Virginitatem*
speculo virginitas & species castitatis refulsit, & quæ virgo peperit & virgo post partum permensit, peramenta & indumenta alba historata tenere decernimus. Insuper, quia tantæ dignitatis honore fuit exaltata, ut mater Dei effici meteretur, in Reliquiis & in aliis ornamentis, ut Nativitate Domini, præcipimus observari. F

De Martyribus Rx. xxxvii.

406 IN festivitatibus illorum, qui post Christum, *Rubea;*
sanguinem suum fuderunt, ut memorie Martyrii habeatur, indumente & paramenta rubea, ut jam superius insinuevimus, teneri decleremus; *sed in duplicibus de panno aureo,*
hoc videlicet modo observetu, quod in omnibus festivitatibus Martyrum duplicibus vel Apostolorum, paramenta altaris & vestimenta de panno aureo tractentia ad rubedinem teneantur. Et in medio retro- *cum textu inter 3. Cruces,*
altaris una Crue est ponenda; & in qualibet parte retro-altaris versus finem alie, ut per Crucem illius quem ipsi secuti sunt eorum Martyrium rectè sentetur: & inter dictam Crucem mediam & alias ponantur ab utraque parte Textus conjuncti & in utroque capite dicti retro-altaris ponatur unus bassinus; post dictas Crucer.

407 Et si sit festum novem Lectionum non duplex *alias de Virgine sancta,*
vel festum quod colitur communiter per populum tunc paramente & indumente de panno serico cum operibus auri sparsis habeantur & in medio retroaltaris una Crua ponatur, & hinc inde inter extremam partem dicti retroaltaris & Crucis, quæ est in medio, apponantur Textus conjuncti. Si verò sit festum trium Lectionum, tunc paramenta *cum una Cruce & textibus separatis,*
& indumenta de serico rubeo sine operibus & paramenuca teneantur: & in medio retroaltaris ponatur

A tur una Crux, & in utroque capite baſſini apponantur, & in medio baſſinorum & dicta Crucis ponantur duo Textus ſeparati, a parte utraque videlicet, quod medietas Textus ſit ex una parte & alia medietas ex alia.

De Confeſſoribus. p. xxxix.

Viridis;

408 QUia qui Confeſſores per Eccleſiam nominantur, internis deſideriis virentes nulla temporis reprobi ariditate marceſcunt, ut ſuperius in principio præſentis Conſtitutionis legimus; indumentis & paramentis viridibus uti volumus; per hunc videlicet modum, quod in feſtivitatibus Confeſſorum, ſi duplices vel Doctores exiſtant paramenta altaris & indumenta de panno aureo quaſi viridi livido

a & violato a habeantur; & in medio retroaltaris ponantur textus adjuncti; & in utroque capite retroaltaris alii Textus ſeparati, & in medio Textuum hinc & inde baſſini apponantur. Et ſi feſta ſint novem Lectionum vel alias colenda, tunc paramenta & alia indumenta

B de panno ſerico viridicum paratura teneantur; & in medio retroaltaris ponatur Textus adjunctus: & in utroque capite retroaltaris alii textus ſeparati; baſſini vero non apponantur. Si vero ſint feſta trium lectionum, tunc de panno ſerico viridi ſine operibus & aliquibus paramentutis; cetera vero ut ſupra proxime, excepto quod Textus apponantur in capite rettoraltaris ante dicti.

magis vel minus pro-xime.

a *A* viola, violatum; *ſicut a* Roſa, Roſatum. *Italis* Pavonaceus *color a Pavon*; *magis ei re quam Teutonice* Peetſch, *id eſt Perſicus.*

De Virginibus. p. xl.

409 QUod in diebus illarum, quæ tantum per virginitatem aureolam habere meruerunt, paramenta & indumenta alba; & in illarum quæ in femineo pectore virilem animum gerentes, coronam martyrii virginitatis merito addecunt, rubea & alba teneantur, per quæ virginitas

C & martyrium lucide innoteſcunt, (omnino convenit). Unde ducimus ordinandum, quod in feſtis ſanctarum Virginum, quæ duplicia ſunt & Martyres non exiſtunt, teneantur paramenta in altari & veſtimenta de panno auri quaſi albo: & ſi martyres exiſtunt habentes duplex feſtum, paramenta altaris de panno aureo quaſi rubro apponantur; (& indumenta de panno aureo quaſi) robeo aſſumantur. Et in medio retroaltaris una Crux eſt ponenda, & in pede Crucis in dicto retroaltari imago B. Mariæ apponatur, & in utroque capite retro altaris Textus conjunctus apponatur; & hinc inde poſt imaginem baſſini ſunt ponendi, & in medio dictorum baſſinorum & Textuum prædictorum ab utraque parte una Crux eſt ponenda: ut tam per Crucem quam per imaginem dilus, cujus ſunt ſequela, & martyrium & virginitas valeat inſinuari.

Alba Virginibus exiſtit

cum Cruce & B. V.

410 Si vero ſint feſta novem Lectionum vel alias colenda & non ſint Martyres, paramentis & indumentis de panno ſerico ribo cum operibus auri ſparſis induantur: ſi autem ſunt Martyres paramenta altaris de panno ſerico albo cum operibus auri ſparſis; & indumenta de panno ſerico rubeo, aum operibus auri ſparſis aſſumantur. Et in medio retro altaris Crux de medio tantum apponatur, & imago B. Mariæ ſupradicta ad pedem ſuum, & baſſini in cantonis retroaltaris: & inter Crucem & baſſinos in ipſo retro-altari medietas textus ſeparatim apponatur. Si autem ſunt feſta trium tantum D Lectionum & non ſint Martyres, tam paramenta quam alia ſint de ſerico albo, ſine operibus & pretatura aliquali: ſi vero ſint Martyres & trium Lectionum, paramenta altaris de ſerico albo exiſtant, indumenta vero de panno ſerico rubeo cum auriſrifii adornata. Et una Crux ponatur in medio retroaltaris, in cujus pede imago B. Mariæ eſt ponenda in altari; & in utroque capite retroaltaris baſſini apponantur. Et ſi talis Virgo, etſi ſit duplex & novem Lectionum, non eſt Martyr, eodem modo obſervatur, excepto quod tunc nulla Crux apponatur.

& Cum aliquas diverſ. Ecclesiaſtis 9 & 3. Lectionum

De Octavis feſtorum Domini p. xli. *& beata Virginis & aliorum Sanctorum.*

411 IN omnibus vero Octavis feſtorum, in quibus Eccleſia Octavas facere dignoſcitur, ſimilia paramenta & veſtimenta teneantur, quæ feſta principalia tenuerunt; excepto quod ita bona & excellentia eſſe non mereantur. Ita videlicet, quod ſi in feſto pa-

In octavis non feſtis principalibus fiat,

B ramentis & veſtimentis de panno aureo violato viridi, vel livido uſum fuerit, infra Octavas illa die eodem colore, de ſerico tamen, cum paratura, teneantur: & ſi in feſto tenuerint unum de dictis coloribus cum (operibus &) paratora, infra Octavas ſimilia teneant, abſque tamen operibus & paratura aliquali: & idem per

ſed minori pretio;

modum ſimilem de aliis volumus obſervari. Ducimus tamen attendendum, quod ſi in feſto paramenta & indumenta alba ſive rubea hiſtoriata appoſita fuerint, infra Octavas alba de panno aureo quaſi albo, vel illa de velutu rubicundo minimè teneantur; ſed ſolum illa tunc infra Octavas teneri volumus de panno ſerico, alba vel rubea, cum operibus auri ſparſis. Si vero contigerit quod in feſto paramenta unius coloris & indumenta alterius appoſita dignoſcantur, ſic per eoſdem colores infra Octavas volumus obſervari; hoc tamen ſalvo, quod ſemper meliora in feſtu quam in Octavis apponantur, prout ſupra eſt expreſſum. Et quod diximus infra Octavas obſervandum, idem volumus in Octavis feſti obſervari, excepto in Octavis feſtorum (*exceptis Octavis Domini & B. M.*) F Domini & ejus genetricis B. Mariæ, in quibus eadem indumenta deferantur, quæ delata fuerunt in feſto principali.

412 Quantum vero ponenda alia in ipſis Octavis ornamenta (*attinet*), ſic duximus particulariter ſtatuendum, quod in omnibus Octavis feſtorum Domini in medio retro-altaris una Crux apponatur, in pede cujus in retro-altari unus Textus conjunctus eſt ponendus, & in utroque capite dicti retroaltaris Textus disjuncti apponantur, & inter dictos Textus conjunctos & ſeparatos baſſini ſunt ponendi: excepto quod in Octavis Paſchæ Aſcenſionis & Pentecoſtes Crux minime apponatur: nam Paſchalis lætitia Paſſionis memoriam non capoſcit. Et ita ducimus obſervandum infra Octavas feſtorum præmiſſorum, excepto quod Textus ſeparati in capite retro-altaris non ponantur: cum dies infra Octavas non tantæ eſſe ſolemnitatis, quantum dies Octavas conſtet evidenter. In omnibus autem Octavis feſtorum B. Mariæ, in medio retro-altaris imago B. Mariæ eſt ponenda, & hinc inde prope dictam imaginem Textus junctí poni debent in retro-altari, & in utroque capite retro-altaris baſſini apponantur.

cum aliis ornamentis & cruce.

Omittendo in Octavis nonnullis ornamentis.

413 In omnibus vero aliis Octavis Sanctorum ſeu Sanctarum Martyrum ponatur in medio retroaltaris una Crux & in utroque capite retro-altaris Textus conjuncti apponantur. Si vero ſint Octavæ Sanctarum Vir-

Crux ponenda in omnibus Martyribus

A Virginum & Martyrum ſimili modo volumus obſervari, hoc tamen addito, quod tunc imago B. Mariæ in pede Crucis apponatur in altari. Si vero ſint Octavæ virginum non Martyrum, imago B. Mariæ apponatur in loco Crucis antedictæ. Et idem infra Octavas feſtorum prædictorum volumus obſervari; quantum ad imaginem & Cruces ſupradictas: & quod bacini in utroque capite retro-altaris ſuns ponendi; & in medio inter dictos baſſinos & Crucem ſive imaginem, poſitam in medio, Textus apponantur ſeparati. Si vero fuerint Octavæ Confeſſorum, unus Textus junctus in medio retro-altaris eſt ponendus, & in utroque capite Textus ſeparati ſunt ponendi; & idem infra Octavas volumus obſervari; hoc tamen adjuncto, quod in loco Textuum, qui ponuntur in utroque capite retro-altaris, ponatur baſſini & non Textus ſupradicti.

Et item de M. Virginibus non Martyribus.

Confeſſoribus Textus

B

In Vigiliis feſtorum. ℞. XLIII.

Ut infra Octavas.

414 IN Vigiliis feſtorum, quæ ſecundum Eccleſiam Vigiliam habent, circa ornamenta & indumenta, obſervatur prout infra Octavas feſtorum eſt ſuperius ordinatum; exceptis Vigiliis in quibus ſpecialites duximus providendum.

De Dominicis diebus. ℞. XLIIII.

Viridia

ſeu Violacea in Quadrageſima

Crux cum Textu:

iſta tempore Paſchali omittitur,

& in Adventu ponitur B. V. uſque ad Purificationem.

415 IN omnibus Dominicis anni diebus paramenta (altaris) & indumenta miniſtrorum de panno viridi cum paratura apponantur; exceptis Dominicis Quadrageſimæ, quibus uti volumus paramentis & indumentis lividis cum paratura, ut tempus mœroris & luctus valeant noſtris oculis præſentare. Inſuper ſtatuimus obſervandum, quod in omnibus Dominicis anni diebus ponatur una Crux in medio retro-altaris, & in pede Crucis unus Textus conjunctus apponatur in retro-altari prædicto, in cujus capitibus alii Textus ſeparati apponantur; ita quod, inter Textus junctos & Textus ſeparatos ante dictos baſſini apponantur; accepto quod in diebus Dominicis de Paſcha uſque ad Pentecoſten Crux minime apponatur: & in diebus Dominicis ab Adventu uſque ad Purificationem imago B. Mariæ ponatur in medio retro-altaris, & Textus conjuncti in utroque capite retroaltaris antedicti apponantur; & nihilominus hinc inde prope dictam imaginem baſſini ſupradicti.

C

ubi ponuntur Albi

alibi

uni & cum pari Paſchali.

416 In diebus vero Dominicis in quibus ſuscipiendum de aliqua Octava & non de ipſa Dominica, tenéantur paramenta & indumenta ſicut in die feſti, ſi tamen feſtum ſuerit novem Lectionum tantum, modo conſimili etiam ponatur argentum etiam in altari, ſicut in die feſti de quo ſit Officium erat apponendum. Si vero feſtum ſuerit duplex & fieret de Octava, tunc omnia prædicta teneantur, ſicut in die feſti novem Lectionum eſt ſuperius ordinatum. In Dominicis vero diebus, quæ infra Adventum occurrerint paramenta & indumenta de panno ſerico albo uti volumus, cum operibus auri ſparſi ſæpedictis. Et idem fiat a Nativitate Domini uſque ad Purificationem: nam etiam iſto tempore memoria partus virginis, in quo vivimus, ſumus, & movemur, qui cum ſumma puritate proceſſit, eſt ſienda: & idem fiat a Paſcha uſque ad Aſcenſionem, ut lætitia Paſchalis oſtendatur.

De diebus Veneris. ℞. XLIV.

D

417 IN omnibus vero diebus Veneris, quibus Miſſa erit de Cruce, teneantur paramenta altaris & indumenta de panno ſerico rubeo cum operibus auri ſparſis; ut ſic mortificationem, quam a nobis tali die debemus habere, per paramenta altaris, oſtenſa memoria ſanguinis, quem pro nobis Chriſtus effudit, minime relinquatur. In medio vero altaris una Crux apponatur, & in utroque capite dicti retro-altaris baſſini ante dicti, & inter Crucem & prædictos baſſinos ab utroque latere Textus apponuntur ſeparati.

Rubea,

cum Cruce.

De diebus Sabbatinis. ℞. XLV.

418 IN diebus namque Sabbatinis, quibus Miſſa erit de B. Maria, paramenta & veſtimenta de panno ſerico albo, cum operibus auri ſemitaris, teneantur, ut ea hoc ſumma ipſius virginitas repræſentetur: & in medio altaris imago B. Mariæ apponatur, & in utroque capite ipſius Textus apponantur ſeparati; & inter imaginem & dictos Textus alii Textus ſeparati ſint ponendi; & inter dictos Textus hinc & inde inter eſtius in altari baſſini apponantur.

E

Alba cum Aſtro B. V.

De ferialibus diebus ℞. XLVI.

419 IN ferialibus autem diebus teneantur paramenta & indumenta de pannis ſericis ad colorem croceum trahentia. Verum quia ſecundum tempora eſt ſienda differentia; volumus quod ab Adventu uſque ad Purificationem, ad honorem Virginis, & a Paſcha uſque ad Aſcenſionem, propter Paſchalem lætitiam teneantur illa de pannis albis abſque operibus auri & paratura: in Quadrageſima etiam illis lividis ſine paratura & aureis operibus altaria parentur atque Sacerdos induatur: iſta enim præ ceteris honeſtiora Quadrageſimali tempore duximus eligenda. Circa cetera ornamenta ſtatuimus, quod in prædictis feriatis diebus, in quibus non ſit de aliquo feſtu nec etiam de Octavis, ponatur una Crux in medio retroaltaris, & Textus disjuncti hinc inde inter extrema retro-altaris & dictam Crucem; ita tamen quod in Advento Domini, loco prædictæ Crucis, imago Beatæ Mariæ ſit ponenda.

Crucis, per annum:

in Adventu & Purificat. Albi

violacea in Quadrag.

Crux cum Textu.

De quatuor temporibus anni. ℞. XLVII.

F

420 MOrtificationem & luctum in Eccleſia oſtendere oportet temporibus, quibus, ad carnis vitia comprimenda, pœnitentia per jejunium agitur: unde in jejuniis quæ Quatuor tempora nominantur, ut in diebus ferialibus Quadrageſimæ ordinamus tam in paramentis quam in argento fore penitus obſervandum.

Uſus Quadrageſimæ.

De reliquo ſacro apparatu & officiis variis (a) ℞. XLVIII.

421 OMnibus diebus non paratur altare in Veſperis nec in Matutinis, niſi ſolum in Miſſa, niſi eſſet feſtum duplex, quia tunc debet parari in Veſperis & in Matutinis. Retroaltare vero majus paramentare non tenetur, niſi eſſet feſtum Duplex. Officium vero duplex fiat illis diebus, quibus per Eccleſiam ordinatus; & in Vigilia Natalis Domini & Pentecoſtes, & in feſto S. Crucis de Majo, S. Annæ, S. Ludovici Epiſcopi, & S. Ludovici Regis; & in feſtu ac. millia

Quando Altare paramendum,

Officium duplex faciendum,

Vir-

A Virginum, & Imaginis Paſſionis Chriſti, & S. Elizabeth, & in omnibus diebus Sabbetinis, quibus cantatur de S. Maria in Miſſa ſolum quantum ad diem ſabbati: Et volumus quod de omnibus feſtis ſuperius nominatis fiat Officium, licet in Kalendariis omnino habeantur. Et idem volumus obſervari de feſto S. Claræ; non tamen quod duplex ſit.

quæ et quot cappæ ad. habenda.

421 Item ordinemus, quod in feſto ſeu officio duplici Diaconus & Subdiaconus præperentur, & quæuor capæ per miniſtros teneantur, de quibus duæ ſint de paramentis alteris, & eæ duæ de indumentis Sacerdotis, ſi iudomente & pasamente ſint diverſe; & ſi non, magis ſimiler quam poterunt illis de prædictis paramentis ſoveniri. Et in omni feſto quod colitur, licet non ſit duplex, teneantur duæ capæ ſimiles Sacerdotalibus indumentis. Item ordinamus quod in feſto Natalis Domini, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Corporis Chriſti, S. Annæ (ſi Nos tunc in Majorica exiſtamus) S. Crucis Septembris (ſi nos in Perpiniano) Omnium Sanctorum, S. Trinitatis, & in quatuor feſtis B. Mariæ

B ſex capæ teneantur, de quibus duæ ſint de paſamantis alteris, & reliquæ quatuor ſint, ut magis poterunt, ſimiles duabus antedictis, niſi indumenta a prædictis paramentis ſint diverſa: quo caſu duæ capæ de quatuor ſupradictis ſint de iodumentis antedictis.

quot. turibula ſub elevatione.

423 Item volumus & ordinemus, quod continue duo turibula in Elevatione Corporis Chriſti habeantur; excepto quod in diebus ſolemnibus, quibus ſex capæ in divinis Officiis tenebuntur, ſex tottine in Elevatione prædicta ſint habenda: & quodlibet corribulum ſit ponderis ſex librarum. Item ordinamus, quod omnibus

de cereis in Miſſa.

diebus feriatis & in feſtis trium Lectionum, qui quidem non colantur, tenea atur duo cereus in Miſſa, quilibet de

b uno quarterone b, & in omnibus diebus Veneris, quibus officium fiet de Cruce; & cum feſto non duplici novem Lectionum, licet non colatur, habeantur in Miſſa duo cerei, uterque de media libra: ſed in officio ſeu feſto duplici quatuor tenantur, quorum duorum quilibet ſit de uno querterone, & alii duo quilibet de media libra. In omnibus vero feſtivitatibus in quibus ſex capæ habeantur, duodecim cerei teneantur, quorum duo ſint quilibet de uno querterone, & alii duo quilibet de media libra, aecteri vero quilibet unam libram habeant ponderare.

quibus dicbus ſervo habendus.

C 424 Item duximus pie providendum quod in feſto Natalis Domini, S. Joannis Evangeliſtæ, S. Silveſtri, Circumciſionis, Epiphaniæ, Purificationis B. Mariæ, Remis palmarum, diar Veneris ſancti, Paſchatis, Aſcenſionis, Penteconſtes, Corporis Chriſti, S. Petri,

de a quibus.

S. Pauli, S. Annæ (ſi in Majorice eo tunc exiſtamus) Aſſumptionis B. Mariæ, S. Ludovici Regis Franciæ, Nativitatis B. Mariæ, S. Crucis Septembris, S. Michaelis, Omnium Sanctorum, S. Trinitatis, S. Eliſabeth, & in omnibus diebus Dominicis Adventus & Quadrageſimæ, ſermo in capella noſtra ſex coram Nobis habeatur, hoc obſervato ordine, quod de Religioſis, ad divinum verbum prædicandum deputatis, habeatur nue die prædicator de uno ordine, & alie die de alio, donec omnes, qui in loco fuerint, ſic tranſierint.

quando dicendo poſſit.

425 Item ordinando ducimus providendum, quod in feſto S. Silveſtri, Purificationis B. Mariæ, & in die Ramis palmarum, Aſcenſionis, feſto Corporis Chriſti, S. Annæ (ſi in Majorica exiſtimus) & Aſſumptionis B. Mariæ, & ſanctæ Crucis Septembris, ſolennis

Religioſi dicendo.

proceſſio fiat cum capis; excepto quod die Ramis palmarum duæ capæ ſolum habeantur. In proceſſionibus vero S. Crucis, quæ fiunt in Perpiniano, & S. Annæ quæ fiunt in Majorica, omnes Reliquæ, tam illæ quæ ſunt in Capellis Regiis locorum prædictorum, quam D illæ quas nos in propria noſtre Capella habemus, honorifice deporteantur. Et quod Prælati, ſi poſſibile eriſtas, ipſas portare tenrentur, quilibet digniores juxta ſuum gredum: & in defectu Prælatorum, ipſas portare hebeant Priores ordinum paupertatis, vel Guardianus Minorum, vel elii Clerici in gredibus magis honorati. Et portentur pulchriores cepæ, quæ poterunt, bono modo.

a quibus

416 Et Capellani qui adminiſtrationem habeot Capellæ, tunc provideant attente, quod colores capa-

quo ornatu capparum.

rum concordent, ut magis poterunt, conditionat Reliquiarum prædictarum: videlicet, quod illi qui Reliquias Martyrum portabunt, capas portent tubicundas; & ſic de aliis, juxta propriam ſignificationem colorum, quæ ſuperius per nos extitit declarate: & ſint octu vel decem intortitia incenſa in proceſſionibus ſupradictis. In proceſſione vero Corporis Chriſti, portetur Corpus ipſius in quadam cuſtodia valde pulchre, E taliter quod videri poſſit claro modo: ſuper quod honorifice ſuper cœlum ceppotteiur una cum octo vel decem intortitiis ſupradictis.

quo tempore vinal. ſervum.

427 In quibus omnibus proceſſionibus unus Teatus per Subdiaconum apportetur, qui illum qui facere debet Officium emeccdat: & in utroque latere dicti Subdiaconi ſit unus Scholeris, cum candelabris & cereis eccenſis, qualibet ponderis libræ unius: & duo Clerici ſive Scholares, qui ante Subdiaconum incenſum præferant continue & attente. Ille vero, qui in prædictis proceſſionibus Crucem deportabit, Dalmatica in-

quibus inter. mendum in ſolenni Miſſa.

duatur, & in utroque latere unum Clericum ſive Scholarem habeat: qui cereos, quemlibet unius libræ ponderis lumine incenſos, oroate deferant & honeſte. Omni vero tempore quo Diaconus & Subdiacnous in Miſſa exiſteat, dun ceret incenſi Sacerdotem ad Miſſam intrantem antecedant, & tunc altare incenſetur: quod quidem modo ſimili, cum Evangelium incipietur, volumus obſervari; niſi in die Veneris ſancta, & ſi de Mortuis contingeter celebrari. Item in omni feſta

de Officio d.

Duplici ad Magnificat in utriſque Veſperis, & ad Benedictus in Maturinis, & in Miſſa poſt Oblecionem, incenſum miniſtretur: & idem obſervetur in Miſſis etiem feſtorum colentium d, licet Duplicia non exiſtant.

d

428 Omni vero tempore, quo non ſunt Miſſæ ſolennes cum Diacono & Subdiacono, poſt finitam Miſſem,

De Divo quando dicendum.

dicatur Officium ſive Miſſa e ſicce B. Mariæ, niſi illa e die eſſet Vigilia vel feſtum exterius Sancti: quo caſu F Officium dictæ Vigiliæ vel dicti Sancti dicatur; Officio B. Mariæ prætermiſſo. Si vero illa die eſſet feſtum elecujus Sancti & Vigilia, ael eſſent Octavæ ſimul, vel feſtum duorum Sanctorum ſimul; ultre illud de quo Miſſa fuerit principaliter celebreta, dicetur Miſſa ſicca de ambobus ſupredictis. Et quamvis Miſſa ſolennis cum Diacono & Subdiacono fuerit celebrata, niſi illa die fuerit feſtum Domini, vel B. Mariæ, vel omnium Sanctorum: quorum ad Officie Vigiliarum & Octavarum & Sanctorum idem volumus obſervandum. Officium vero ſive Miſſa ſicca B. Mariæ non dicetur in diebus, quibus Miſſa cum Diacono & Subdiacono celebratur, niſi eſſet dies Sabbati, qua poſt Miſſam principalem dicatur. Et idem in diebus Veneris volumus obſervari, ſi Miſſa Major de Cruce non fuerit celebrata.

quando Miſſa ſicca?

ANNOTATA. D. P.

a *Non ſolum locus ſcribendæ Rubricæ relictus Vacuus, ſed etiam grandior unitio litteræ, demonſtrans*

ma-

A *novum caput hic inchoari ; cui Rubrica propria debeatur : hanc ergo ſuppleo.*

b Quarto *pars quarta libræ : quantitas ſane exigua: dicitur de liquidis.* De Quarto & Carto, *vide Cangium.*

c Supercolum, *vulgo Baldachinum, umbella.*

d Colenna feſta, *id eſt, a populo feriato colenda.*

e *De* Miſſa ſicca *vide Cangium, ubi ex Eckio deſinitam leges*, Simulationem Miſſæ, Sacerdote agente quæ ſunt celebrantis cum Introitu, Collecta, Epiſtola, Evangelio & Canticis : qui tamen quia non vult communicare, non conſecrat ; ita ut Miſſa ſit ſine Corpore & Sanguine Domini. *Et talis Miſſa frequens uſus erat olim in navibus ; legimus etiam aliquos pios Sacerdotes peracto Sacrificio ſubjungere ſolitos ex privata devotione quatuor vel ſex iſtiuſmodi Miſſas. Differunt autem a* Miſſis B Præſanctificatorum, *quibus utuntur Græci in diebus jejunii, quia in illis non conſecratur quidem, communicatur tamen ex Sacrificio diei vel Dominica præcedentis.*

De Eleemoſyna, per Eleemoſynarios diſtribuenda. C. XLIX.

Miſericordia a Deo præcepta iuxta,

Mat. 26. 11

Mc. 14. 7.

definiuntur quotannis diſtribuenda libræ 300.

C

& quotidie 3 ſolidi cum 6. denariis in panem,

cum medio arietis non ſemper valeat.

Item ter in hebdomada reliquiæ manſionum

cum arietis uno & aliquot ſolidis

in totum autem quotidie,

INtuentes, ac noſtræ memoriæ commendantes verbum Dominicum, quod ſuis dixit diſcipulis, Pauperes vobiſcum habebitis ; ac etiam verbum Propheticum : Frange eſurienti panem tuum, ac egenos vagoſque indue in domum tuam ; pietatis ac caritatis impulſu conſtringimur, quod ad ſuſtentationem pauperum noſtrum animum convertamus : & iiſdem cum eleemoſynis & cum aliis pus ſubſidiis, non ut tenemur, ſed ut poſſumus, miſericorditer ſuccurramus.

429 Ordinamus itaque, & ſtatuimus, quod anno quolibet aſſignentur pro eleemoſyna (extra illam, quam alias tam in Religioſos, quam in alias perſonas, erogamus per alios noſtros Officiales) dandas pauperibus & diſtribuendas, quingentas libras Barcinonenſes. Item eidem Eleemoſynæ tres ſolidos in octo decariis ipſius monetæ, per Eleemoſynarios a noſtro Botellerio percipiendos diebus ſingulis aſſignamus, de quibus panis ematur, continue ante portam noſtri hoſpitii Regis Chriſti pauperibus erogandus : ac etiam dari volumus die qualibet per emptorem carnium medium arietem pauperibus ſupradictis. In diebus vero jejunalibus, puta in Quadrageſima & aliis, quibus a carnibus abſtinetur, volumus, quod tantum detur pauperibus in pecunia per emptores prædictos, quantum valet medius aries, & ſic præcipimus inviolabiter obſervari.

430 Fragmenta ſuſuper, quæ ſuperſunt de menſa noſtra & domeſticorum noſtrorum, dentur & diſtribuantur in porta noſtri hoſpitii, qualibet ſeptimana per tres dies. Die videlicet Dominico dentur fragmenta prædicta : & ultra illa, ac etiam panes, quot Eleemoſynarius recipiet a Botellerio noſtro prædicto, v. ſolidi & unus aries & medius dictis pauperibus. Die vero Martis ſequenti, 2. ſolidi & unus aries ; ac die Jovis ſequenti, alii 2. ſolidi & unus aries pauperibus erogentur. Et ultra prædicta volumus jam dictæ eleemoſynæ, in porta noſtri hoſpitii dandæ, fragmenta quæ ſupererunt in coquina, tam in carnibus quam aliis cibariis aſſignari. A prædictis vero excipimus eleemoſynam dandam diebus, quibus nos itinerare contin-

gec, quam diebus ſingulis dari volumus ; & non ter in ſeptimana, ut eſt dictum. D

431 Ulterius panem & vinum, quos in noſtra botellaria ita deteriorati contigerit, quod coram noſtris domeſticis ad ponendum convenientes non eſſent : nec non fructus & caſeos, qui hujuſmodi in noſtra fructaria reperti fuerint ; & nobis itinerantibus, ſi panis vel vinum, fructus aut caſei penes eoſdem Botellerium & Fructerium remanerent, qui communiter per ipſos portari non poſſent, eidem eleemoſynæ, quoties taliter evenire contigerit, aſſignamus. Nec non aſſignamus eidem eleemoſynæ omnia tortitia & cereos, libras m unam non excedentes, quæ ad ſervitium noſtræ Capellæ miniſtrantur, incontinenti cum medietate cereæ cujuslibet illorum ſervientis, vel combuſta in ſervitio ipſius Capellæ fuerit ; & non ante.

vina quæ in botelleria deteriorari contigerit,

aut in fructaria

& cerei ad medietatem combuſti in uſu capellæ

432 Præterea aſſignamus præfatæ eleemoſynæ omnes coodemnationes, quæ de noſtrorum domeſticorum quitationibus fierent per habentes poteſtatem : quas coodemnationes præfati Eleemoſynarii a Scriptore rationis habere procurent cum effectu. Quæ coodemnationes, ſimul cum alia pecunia eleemoſynæ, Chriſti pauperibus erogentur : & illud quod pro Bullis plumbeis vel aureis, privilegiis imponendis, in noſtra recipitur, ſecundum per nos ordinata, Cancellaria. Etiam deotur ultra prædicta, qualibet die Jovis, ſeptem pauperibus, quibus pedes lavamus, cuilibet avi. denarii, & in illadie Jovis, in qua Salvator noſter, nobis exemplum reliquens, Apoſtolorum pedes lavit, tredecim pauperibus, quibus etiam duxit exemplo nos lavamus, cuilibet pannum lanæ pro uno ſupertunicali, *a* & una tunica, & pannum lini pro una camiſia *b* completa, & pilen, & avr. denarii pro confuetutis ; & alii avr. denarii poſt pedum ablutionem, quibus prandium in noſtro palatio præbeatur. Præterea etiam ſingulis diebus detur prandium in noſtra curia ſeptem pauperibus, ut devotionem Regis m lavandi eis manus, ob honorem illius, in cujus manu corda regum eſſe dignoſcuntur, caſeqoi poſſimus ut optamus. In Paraſceve autem Domini, tredecim, quibus ultra memoratum ablutionem, ad honorem illius dulcis Jeſu, qui propter ſuam paſſionem incorruptibili cibo æternæ gloriæ hac die nos ſatiavit, genibus fleas cibaria ponimus.

& præcia bullarum.

E

quid detur Pauperibus quorum pedes,

a b

aut manus Rex lavat,

433 Volumus inſuper Ordinibus pauperitatis terræ noſtræ eleemoſynas largiri per modum qui ſequitur, ultra alias eleemoſynas, quas recipiunt in noſtra abſentia : videlicet cum erimus in terra Roſſilionis, dentur anno quolibet ante feſtum Natalis Domini, Prædicatoribus r Perpiniani, in adjutorium veſtitus, a. libræ ; ac illis de Cocolibero *d* dentur v. libræ ; & de Podio Ceritanio c v. libræ. Fratribus etiam Minoribus Perpiniani dentur x. libræ ; de Villa Franca, *f* v. libræ ; & Sororibus S. Clarę de Perpiniano, vs. libræ & x. ſolidi ; & Dominabus S. Salvatoris de Perpiniano, v. libræ. Cum vero in inſula Majorica vel aliis inſulis nos eſſe contigerit, vel etiam in Monte-peſſulano, anno quolibet prope feſtum omnium Sanctorum dentur ſingulis Ordinibus civitatis Majoricenſis & etiam inſularum, pro eorumdem veſtitu quantitates ſupradictæ ; hoc excepto, quod ſi dicto tempore nos in Monte-peſſulano eſſe contigerit, volumus quod Conventui Prædicatorum dicti loci dentur xv. libræ, & Sororibus Minoribus ejuſdem loci x. libræ, ac etiam Sororibus Ordinis Prædicatorum aliæ x. libræ.

quid Ordinibus mendicantibus

F

c

d

e

f

per varia loca.

ANNOTATA D. P.

a Supertunicale *intelligo togam veſtibus amydem.*

b Camiſia, *a* Cama *dicta, indumentum dicitur ſive intevale*

A *rula*: completa autem cenſeri videtur, quando additur ſudarium cum calceolis lineis, altero apparatu interiori.

c *De Conventu Predicatorum Perpiniani egi* 24. *Junii, ubi de S. Joannis Bapt. octaſione manus ſiniſtra iſtic ſervata.*

d Caucoliberis, *vulgo* Collibre *Hiſpanis, Francis* Collievre, *oppidum littorale in Ruſſinonenſi comitatu ad radices Pyrenæorum, 5. leucis a Perpiniano. Nondum is conventus venerat in cenſum a Bartholomæo Piſano collectum an.* 1400.

e Podium-Centanix *vulgo* Puicerda *caput Provinciale iſtius.*

f Villa franca, *ad aliarum ſynonymarum diſtinctionem* Confluentium, *vulgo* de Conflent *dicta, 10 leucis abeſt Perpiniano ad radices Pyrenæorum, in comitatu Roſcinonenſi.*

INCIPIT OCTAVA PARTICULA.

De ordinationibus ad officium Magiſtri-rationalis, & ſibi ſubjectorum pertinentibus *a*.

C *a Frontalis imago, præter Cancellariæ figuram exhibere videtur Regem, alba mula invectum, cum ſella rubra, veſte roſacea colovis, pileo ſeu galero cæruleo, rubri ſerici paratura ſubtexto. Fundus tabulæ hac parte purus vehitur a ſculptore, in ipſo codice diſtinguitur violaceis teſſellis ad eum modum, quo cæruleis diſtinguitur ſiniſtra fundus poſt imaginem Regis Jacobi, facientis primam ſui libri litteram in tabula* 1. F

De falliis. R. I.

Nec facile a Curia abſint domeſtici,

CUm deceat Principes providos, circa ea quæ eorum honores videntur concernere, ingenia prævidere; ſitque honor non modicus illis, habere continue penes ſe præſentias ſuorum domeſticorum; quorum plures, ſi abſentes a Curia ſua gagia *a* ſive quitasones reciperent, forte, imo ſine forte, frequenter ipſam continuarent & aſſociare curiam omitterent.

Statuitur, ut nemo præſe, vel ſuis animalibus gagia accipiat,

434 Ideo ſtatuimus & etiam ordinamus, quod noſtris domeſticis quibuſcumque, niſi protillis dumtaxat diebus, per quos in noſtra Curia præſentes, ſaltem aliqua hora diei vel noctis, affuerint, ea ſais gagiis vel quitationibus eis pro animalibus aut animali, per ipſos tenendis, aut pro victu dari ordinatis, aliquid eis minime præbeatur. Decernendo tamen quod omnes, a noſtra curia quitationes recipientes pro duobus vel pluribus animalibus, medietatem nimirum ipſorum animalium in equo vel equis tenere ſint adſtricti. Et ſi contra fecerint

niſi pro diebus quibus ſervierint:

ſexdecim dierum pro qualibet equo, & octo dierum pro ſingulis aliis animalibus tenere omiſſis, in ſuis quitationibus die qualibet aggravetur. Illis vero tenere debentibus unum animal, qui illud tenere omiſerint, licet diebus ſingulis præſentes in curia fuerint, tantum medietatem dictorum gagiorum ſive quitationum eiſdem ſolvi debere declaramus.

nec qui abfuerint die Pentecoſtes,

435 Præterea declarantes, quod recipientibus pecuniam a noſtra Curia nihil niſi illis, qui in noſtra Curia feſto Pentecoſtes præſentes fuerint, niſi aliter, dando eis *b* pannos, ordinaverimus, evolvatur: nec etiam jura alia eis, ultra quitationes pro animalibus aſſignata, niſi ſemel ad minus in anno in Curia noſtra faciant viſi, ſalvatur ullo modo. Illis vero qui a noſtra Curia vinum & ceram & panes recipiunt, pro diebus quibus in Curia fuerint, præſcitur tantummodo. Nannis autem per Nos ex dictis domeſticis deſtinandis, ſi durante hujuſmodi deſtinatione eis

de

A da noſtra pecunia neceſſaria fuerint exhibita, de qua reddant Rationali computum, fiant falliæ in omnibus, prout ſupra, excepto in veſtitu, ſi infra ipſum tempus feſtum Pentecoſtes contigerit evenire. Verumtamen ſi Nuntii prædicti mare tranſfretare haberent, & ea hoc ſua animalia ſecum ducere non valerent, eo tunc ſua gagia ſeo quitationes pro ipſis animalibus, hic hac de cauſa dimiſſis, etiam expenſas pro perſonis de illis penſantibus recipiant integras & habeant.

exempts nuntiis, ſi fuerint a Curia alio miſſi.

ANNOTATA D. P.

a *Vide Cangium ad vocem* Vadiam, *unde* Gagium *ducit creditur, & ſignificat ſtipendium famulare vel militare; atque hinc* gagiare, *ſtipendio conducere. Significat etiam* Gagium *meſſam pecuniariam.*

B

b *Quid hic proprie ſignifices* pannus, *non facile divinaverim. Cangio quidem videtur poſſe ſumi pro parte veſtis, ſive pro ſegmentis panni, qua ex thoracibus pendent, ſed neque hic, neque alius ſenſus Gallica vocis* Pan *quidquam ad* Gagia *facit, quod ego quidem divinando aſſequar.*

De Laguerriis animalium. 35. 15.

CUm quis ad laborem admiſſus, a condigna non ſit mercede depellendus; ideo ſtatuendum ducimus & ordinandum, quod perſonis quibuſcumque ſolitis eorum bigas & ſuorum animalium locare, quæ cum animali, vel ſine animali, pro nobis aut noſtris negotiis, ſponte vel coacti, in officio noſtri Majoris Zemblerii ſervitium impenderint, decentia impendantur laguerria.

Ut animalium locationes vires ſolvantur,

436 Ordinamus igitur, quod cuilibet perſonæ, quæ cum animali, ſive de ſella, ſive de baſt *a* fuerit, pes noſtrum majorem Zemblerium vel Subzemblerium, pro noſtris negotiis conducta, per

a ſtatuantur 16. denarii ductori,

C ipſum Zemblerium da noſtra pecunia, pro unaquaque die, qua in noſtro fuerit ſervitio, tam pro ſe quam pro animali, ſcadecim denarii Barcinonenſes, & magis unus denarius Barcinonenſis pro ferraturis ipſius animalis, etiam & omnes expenſæ quas dicta perſona pro ſuo victu & animalis fecerit exiſtens in ipſo noſtro ſervitio, dentur plenarie & ſolvantur. Cuilibet vero perſonæ ſine animali, pro noſtris negotiis per dictum Zemblerium, vel ejus nomine alium conducendæ, dentur eidem per eumdem de logerio 12 s. decarii Barcinonenſes: niſi majus vel minus ipſe Zemblerius illi viderit eſſe dandum.

D

pereunt penſas ſuſcendas,

& 12. pro animali,

437 Inſuper ordinantes, quod animalia conducenda per noſtrum prædictum Zemblerium, deferre quamlibet farcinam, ponderantem ultra tria *b* quintalia, minime teneantur. Verum ſi præfatus Zemblerius, vel alius quicumque, aliquod animal ex prædictis animalibus oneravit, invito ductore illius, contra hujuſmodi noſtram ordinationem, & ea hoc illud animal mortuum vel debilitatum fuerit; eo tunc dictus Zemblerius, vel alius, qui inde culpabilis extiterit, de ſuo proprio valorem dicti animalis ſic mortui, vel minus valentiam, ubi non mortuum, ſed debilitatum fuerit, ſolvturum dicto ductori merito agnoſcat obligatum. Et quoties dictus Zemblerius per ductores dictorum animalium fuerit rogatus, ponderet in illorum præſentia farcinas, ſeu cargas eis ordinatas ad portandum. c

non niſi ad 300. lib. onerando,

b

alias damnum reſarcire Zemblerius,

E

ANNOTATA D. P.

a Baſtum, *Clitella dicuntur*, a *Teutonico* baſt *funis, quia funibus adſtringuntur, non loris, ut ſella equeſtres.*

b Quintale *ſive* Quiotallus *definit Hovedenus* pondus centum librarum, *de quo vide Cangium.*

c *Quod verum erat ultimæ pagina implebat ſcutum Domini Guilielmi de la Baume, ſcripto Coditi tunc appoſitum, tum is venit in poteſtatem dicti Nobilis viri. Omnia duplo minora in Præfatione exhibui n.* 10.

F

BREVIS HISTORIA REGUM MAJORICENSIUM

§. I. *Inſulæ & regni Majoricenſis expugnatio, Mauris inde ejectis.*

Regni Majoricenſis conditor.

INdex Comitum Raſcinonenſium, anno MDCXLII. Toloſæ in Aquitania editus a Joanne Samblancatio, vire ibi erudito, declarat, quomodo, extincta prima comitum ab Unfredo deſcendentium ſtirpe, octavus in poſſeſſionem Raſcinonis ac Ceritaniæ venerit Alfonſus Aragonum Rex eo nomine primus, anno ab incarnatione Domini MCLXXVIII. Filius ejus Petrus II. ipſas patruæ Sanctio propriæ habere permiſit. Hujus filio Nunnio ſine liberis defuncto, decimus Comes nominatur Jacobus I. Rea Aragoniæ, qui paſſis Balearium poſſeſſione Mauris, glorioſum Conqueſtoris titulum meruit; felicissimus ætatis ſuæ Princeps dicendus, ſi quam facile a Francis, aliquid veteris juris in iſtas ſibi confines provincias prætendentibus, obtinuis pacem, eamque perhonorificam, tam firmam dum poſet inter ſines ſtabiliviſſet concordiam. Quomodo autem hæc fruſtratus, illa potius ſit, prinſquam ex Samblancato narrem, & exinde Majoricenſium Regum hiſtoriam proſequar, placet exponere Balearium expugnationem, obiter in Præfatione delibatam, ſicut eam lib. 12. rerum Hiſpanicarum cap. 14. exponit Joannes Mariana noſter in compendium redigens, qua Hieronymus Zurita prolixius refert primis decem capitulis libri 3. Annalium Aragonia. Opportunus utique ingreſſus hinc dabitur in Hiſtoriam eorum, qui ex Jacobo Conqueſtore progenii regnum iſtud tenuere, aut eo pulſi ſui in ipſum.

Jacobus I. Aragoniæ Rex,

Intelligitur ſere inſula Balearium,

2 Jecobum Aragoniæ Regem, qui compoſitis Procerum mutibas ſpecimen indolis egregiæ dederat, atque præſtantis, una belli adverſus Mauros ſumendi cura, dies noctesque ſolicitabat. Accidit, ut Tarracone in convivio, quo ſplendide acceptus erat a tive ejus urbis primurio Petro Martello, (forte erat proſpectus in mare) remotis menſis, inter varios ſermones, ut fit, de vicinis inſulis diſputatio iniretur. Petrus occaſione arrepta, quaora eſſet commoditas Balearium, atque nobiliras, quanta ferrilitas agri, damnaque, quæ propter locorum vicinitatem noſtris littoribus inferrentur, longa oratione differit, rerum & locorom a multo uſu peritiſſimus. Retabobihes earum inſularum Rea erat, religione Maurus. Forte acciderat, ut naves aliquot Catalaunicæ ab inſulanis eſſeot captæ. Miſſus fecialis damna ut reponeret, & naves reſtitueret, Maorum poſtulavit Regis Aragonii nomine. Mauroa inſigni faſtu, ecquemnam Regem nominarer, rogavit. Ille Aragonii, inquit, Rege illu geatrum, cujus virtute ad ſaltum Caſtuloneoſem geni veſtra cæſa, & profligata eſt. Parum abfuit eu reſpoſo reddito, quiu violaretur: jua tamen gentiam valuit; ita ut continao ea inſula cogeretor abſcedere.

& privatis injuriis motus,

3 Iis injuriis Aragonius Rea provocatus, libentius bellum ſumpſit. Barcinone in conveotu procerum, de totius belli ratione curam Rege diſputaiom. Sancitum ut menſe Majo dimidiato, copiæ omnes ad portum Salomum convenirent, unde parata claſſe trajiciendum erat. Hæc omnia tam propenſa provincialium voluntate audiuntur, ut Bovaricum ſemel taotum Regibus concedi ſolitum, populis volentibus denuo fuerit impetratum.

ineos proximos Maurodecernit expeditionem;

4 Rea ſoluto conventu, Tarraconem ad tempus prægnatum diſcedeos, uſtatis reliquum claſſe comparanda, inſtruenda ornandaque exegit. Magnus undiqi ad Regem militum concurſus fiebat, eo Duce quovis periculum adire cupientium. Menſe Septembri milites in naves impoſiti e portu ſolverunt, numeru ad 15. millia peditum, equites mille quingenti. Claſſis centum quinquaginta quinque naves numerabat, Onerarias quinque & viginti, Longas duodecim, reliquas ſpeculatorias, victuarias, hippagines. Provectos in mare, ac ferme in conſpectum majoris Balearis, quo navigabant, progreſſos ventorum procella dejecit tanta, ut curſum teneri poſſe non ſperarent. Vicit tamen Regis conſtantia: & ad occaſum Solis Baronoto remittente, cui ea loca obnoxia ſunt, commutatoque in Circium, quod navigationis reliquum erat, proſpere confecerunt.

& magna ſi eſſe confracta,

in Majoricæ tendit;

5 Inſulæ quadrata forma eſt. Quatuor anguli totidem cœli plagas ſpectant. Palumbariæ portus, cui Columbaria inſula objecta eſt, ad Occaſum pertinet. Promontorium Salinarum ad Meridiem. Medio fere intervallo Majorica urbs Inſulæ caput interjacet. Petræ, & S. Vincentii promontoria, ad Orientem vergunt, & Septentrionem. Petræ promontorio Polentia haud remota eſt, olim Romanorum colonia, nunc modicum oppidum, ſed portu inſigne; eum quia claſſis tenere non potuit venti flatu prohibita, Palumbariam neceſſitio petiit, triginta millibus paſſuum aburbe diſtitam. Regia triremis io eum portum plenis velis invecta primum eſt: deinde reliqua claſſis nulla navi deſiderata. Vetum cum præ Maurorum multitudine, deſcenſus in terram totus non eſſet, ad Sanctæ Pontiæ portum, ulterius aliquanto verſus Meridiem, & Occaſum itum eſt. Ibi eacenſione prohibert noſtri non potuere. Levia modo præliis fuere, ooſtris proſpera, barbaris ſemper adverſa.

exſcenſionem facit in portu S. Pontiæ

Urbem obſident

6 In urbis Majoricæ expugnatione ſumma totius expeditionis vertebator. Cui urbs cederet, ei inſulæ imperium contingere neceſſe erat, quod neutra pars ignorabat. Rea Maurus Portopineum, vicinum urbi munrem, caſtris occupsrat, numeroſis copiis, quas magis delectibus conflarat feroa magis, quam validus. Noſtri dum incautius iter faciunt, longiſque hoſtem abeſſe creduot, pene oppreſſi ex inſidiis ſunt. Ac Guillelmus Moncada Bearnæ regulus, & Raymondus Moncada, plureſq; alii ea ea gente, qui in prima acie curabant, & ſiniſtrum cornu hoſtium agreſſi eraot, io primo conflictu occubuerunt. Grave id detrimeorum fuit. Cujus Rex inſcius, reliqua Maurorũ agmina magno impetu invaſit.

eadem aliquam ex inſidiis patitur

acie conſligunt;

7 Erat genus pugnæ, quale barbaris eſſe conſuevit, perturbatæ, arq; tumultuariæ. Ordines non magnopere ſervabant rari modo, modo conferti pugnabant. Si premerentur, pedem referre & loco cacedere ſoliti, collectis rurſus viribus repetebant pognam. Res ptuaimo periculo fuit, ne noſtrorum virtus ab hoſtium circumfuſa multitudine opprimeretur. Omnia ramen Regis ſive virtus ſupera vit, ſive felicitas. Barbari primom loco moti, deinde in fugam compulſi cum ſe in caſtra retoliſſent, ſuperato monte, captiſque caſtris, omni ea parte victi ſunt. Fugientes ſequi non placuit: quod proaimum illis receptus eſſet: rrgii continenti totius dici labore defatigati, equi, hominesque.

tandemque repulſo hoſte,

caſtra potiti

8 Admota ſubinde urbi caſtra. Et quoniam Mauri copioſo commeatu inſtructi, nihil volumate factuti videbantur, quæ expugnandis urbibus uſui eſſe ſulent, magna diligentia cumparata. Machinæ quatiendis mœnibus extructæ: balliſtæ catapultaque, plutei vineæque ſubruendo muro. Foſſa, urbis profunda lataque, materia repleta. Hæc uno pauois diebus adminiſtrata:

cum

A cum opera per ſe difficilia, hoſtes impetu, & ea inſidiis diſturbare conarentur. Vincarum ope muro tandem ſuccedunt. Dolabris quatuor turrium imi lapides convulſi: eaque contis ſuſtentatæ, uno tempore igne impoſito corruerunt. Barbari ex iis rebus metu perculſi, conditionis primum ſpem, deinde ea cogitatione depulſi, deditionis tenterunt, ſalutem pacti, atque ſæculeatem, qui vellent in Africam Regem Maurum ſequi, eum rebus ſuis navigandi. Æqua ea conditio pleriſque proceribus videbatur, Nunnio præſertim Ruſcinonenſi Comiti, cui cum Rege barbaro de ea re colloquium fuerat. Verum Bearnenſis regulus, propinqui & neceſſarii pulchertimum conſilium, ſævo vindictæ ſtudio, diſturbarunt: cum ignominioſum fore, atque ſœdum dicerent, niſi Maurorum cæcidio tantis Principibus vindicatis, bello finem imponere.

obtatat deditionis conditionem rejicit :

extremum aſſultum faciunt,

9 Obſeſſi deſperatione ſalutis in furorem acti majori quam antea animo urbem defendunt, ſæpe noſtrorum non cruenta cæde: prorſus ut jam atrocis conſilii auctores ipſos pœniteret, ſi liceret, retractare parati. Ad extremum muri magna parte proſtrata, per ſtrages & B lapidum cadera evadendum erat. Noctu quidam irrumpendam diſputabant, quo tempore urbis vigiliæ remiſerant. Rex veritus nocturni temporis licentiam, portas muroſque aſſervari jubet, ne hoſtis effugeret. Ubi illuxit, inſtructa acie urbi proximus ea loco, unde eaundiri poſſet, hanc ad milites orationem habuit. „Parem veſtris laboribus gratiam rependere noſtræ fa„cultatis non eſt. Habere eumquam deſiſtam. En no„vi meriti offertur occaſio. Urbem opulentiſſimam ca„pugusre bodierna die paratis, cujus ſpoliis divites „evadetis haud dubium, beatique adeo. Civium ſtra„gr amiſſos injuria ſocios, amicos, & neceſſarios vindi„cabitis. Nobis veſtro labore novum imperium, no„vumque regnum paratur. Obſeſſi confecti media „ſunt, imminuti numero, metu debilitati. Pergite „ergo, magno animo in urbem invadere. Numen pro„pitium habetis. Hæc meta laborum erit, gloriam „conciliabit, & immortalitatem. Iis maximum pericu„lum, qui hoſtium congreſſum formidabunt. Auda„cia; conantes proteget.

Barbarus militem,

Urbem vi capit,

Hæc ubi dixit, ſemel iterum & tertio pugnæ C „ſignum dat. Milites timor inſolitus aut ſtupor, ne„ſcio quis occuparat. Rea, Quid inquit, irruere caſſatis? Magno agite animo, invadite. Ad eam vocem magno clamore edito in urbem rerumpitur. Mauri deſperata ſalute locis omnibus occurrunt. Pugna multis partibus fit. Noſtri tandem caſis fugatiſque adverſariis urbe potiuntur. Regem Maurum in latebras compactum, Jacobus Rea barba apprehenſum (nam iis ſe facturum antea juraverat) bono animo eſſe jubet, atque de ſalute bene ſperare. Ara continuo dedita eſt, atque in ea Regis filius captus, tredecim natus annos: cui poſtea Chriſtianis ſacris imbuto, Jacobo nomen fuit: prædaque duncops in agro Valentino, Gotorianque oppidum, utrumque Jacobi Regis dono.

facta deditione

Fundamenta ubi Eccleſia ſtabitur velit

12 Capta eſt urbs Majorica pridie Kalendas Januarii, inito anni milleſimi duceteſimi trigeſimi. Sedes Epiſcopi, ac domicilium in ea urbe conſtitutum; tametſi Barcinonenſes ſacerdotes diſputabant, ſui juris effectam eſſe ea tabulis nimirum vetuſtate obſoletis. Reliqua inſulæ oppida, & arces brevi in poteſtatem redactæ: rebuſque omnibus compoſitis, militum primum maximus partu patriam dilapſa eſt: deinde Rea in Cataloniam navigavit.

ceteras inſulæ vocant in poteſtat.

13 *Hiſtoriam Mariana ex Zurita contracta, quibus libenter ex eodem addiderim, quomodo Majoris Balearis fortunam ſorma Minor ac reliqua deinceps inſula ſint: id ille ſic narrat tom. 3. lib. 22. cap. 6. in fine:* Minoricenſes hanc Majoricæ fortunam, facta eſt tributaria Regi Jacobo, Duobus annis poſt Guilielmus Mengi, Electus Tarraconenſis virit Yviſam anno 1230. quando ſe ſponte quidem, ſed metu tamen etiam dediderunt inſulæ, Formentera, Cuniculariæ, & Caprariæ. D

Rex Aragonia ſitu ſe eſtimat,

Rea Aragonia & Majoricæ dici; ſed grandiori titulo contentum vixiſſe, donec ex ejus diplomatis (quæ necdum vidi) probetur contrarium, tamdiu credam, quamdiu videbo in hiſce Legibus Palatinis auctorum dies Jacobum II. *qui alias reſpectu avi ſui, de quo mox, Jacobus III. nominandus fuiſſet. Igitur Majoricenſe regnum tunc primum inſtitutum fuiſſe dicam, cum ipſum ſecundo genite ſuo Jacobo, Regum Majoricenſium prime, tradidit Jacobus Cenquinſor. Hoc autem regnum cum furrit ejus virtute acquiſitum, neque Aragonica Corona unquam antea ſubjunctum, potuit illud ſine juſſu cujuſquam querelu dare, cui vellet, etiam externo, ſummo jure tenendum: de Ruſcinonenſi, & Ceritaniis Comitatibus non item; quippe Alfonſo I. jam emtos acquiſitos, & per Nunnii Comitis beneficiarii mortem denuo redactos ad jus coronæ, a quo non videbantur poſſe ſic abſolvi, quin ſupremum in eos jus penes Regem remaneret, ut de Francorum Regibus taceam, qui etiam ipſi juris aliquid in eoſdem Comitatus, inter Aquitaniam & Cebennam medios, prætendebant: unde difficultates utrimque exiterunt, uti perge verbis Sanblancas narrare.* E

§. II. *Initium regni Majoricenſis, in eoque primus Jacobus Jacobi Aragoniæ R. ſecundogenitus.*

Rex & Comes inſtituti ſui Jacobus

14 JACOBUS opibus Nunnii defuncti, & orbitate potitus eſt, eoque imperitante, Ruſcino Catelonia nomine comprehenſa eſt. Nam anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto, eum in conventu Barcinonenſi de finibus ageretur, definitum, Cateloniam ab Hiſpania Sicori & Cinga fluminibus, a Gallia Salſulis terminari: idque inconſulto Gallorum Rege. Sed jam Aragonii pro regibus ſe ferebant, nullo ad Gallos reſpectu. Neque ea ea movebantur, propter ſequiem ..... Ludovicus nonus, rei mortuo divini honorris derreti, jura ab aliis pœne laſſudita repetivit. Ibatur in bellum, niſi Jacobus Ludovico Corbolium obtam veniſſet anno MCCLVIII. Ibi congruentia tempori & res utrimque dicta, atque Ludovicus blandiliis retentus, ne jus ſuum perſequeretur, & ad ſanctiora averſus; convenitque ut Philippus Ludovici filius Iſabellam filiam Jacobi in matrimonium acciperet. Hoc fœdere, & complexu amico Ludovicum præoccupatum ſeeri belli conſiliis Jacobus pervertit. Quippe rautum, ut alter alteri jus ſuum remitteret, neque Ludovicus imperium ullum trans Pyreuæum, neque Jacobus cis Salſulas quidquam repoſceret ..... Tanti fuit affinitas, ne unquam cum dotalibus diſcordiis domum deduceret. Anno milleſimo ducenteſimo ſexageſimo ſexto nuptiarum ſolemnia Arvernis celebrantur.

rebus cum gallo compoſitis

F

15 Eatam illuſtri connubio, & ſumma in Cateloniam poteſtate comparata Jacobus gaudium agitabat: non tamen ſinerum erat, quia filii de imperio patre vivo inter ſe contendebant. Tanti eſt ambitionis, & ſpei conceptæ impetus, ut nec patris majeſtas, nec fraterna caritas Petrum remoretur. Ne ab altercatione ad mortes iretur, Rea in comitiis Barcinonenſibus voluntatem ſuam vulgavit, ut eam conſenſu populorum, & auctoritate firmaret; filiique non odia & diſſenſiones, ſed concordiam, animoſque fraternos ad ſucceſſionem afferrent. Quid Ferdinandus, & Sanctius ea bonis paternis habuerint, ſcire nihil attinet. Cæteris hæc forma imperium diviſit. Petro majori natu Aragonibus,

ſuccedit ei natus ſeptimogenitus

ſecundo genitum ſuiſſe docuit Regem Majoricenſem

A Valentinis, & Catelanis imperitare conceſſum. Jacobo ætate proximo Balearem majorem, & Ebuſam cum nomine Regio, & inſignibus legat, & præterea Ceretaniam, Ruſcinopem, & Monpellerium optimo jure poſſideret, nec fratri parere cogeretur: præſciptumque, ut alter alterius urbam ſine poſteris domum obtineret. Hæc tunc accepta. At Jacobus concordiam cum Gallo ſincera fide colnit, fœdeiſque recentis legibus conſtrictus diſcordias procul habuit, neque paſſus eſt Petrum filium bellum inferre Ludovico Regi, ad quem ea pactit cum Tulnſate init o, nmnis illius ditio acceſſerat.

non ſine ſenſu præmeguasti Petri

16 Petrus inquies, cum omnia conturbare vellet, Raymundum Comitem, quem præteritorum pœnitebat, primo impulerat ad dimittendam oaorem, ſuſcipiendoſque ex alia liberos, queis priora fœdera Gallica confunderet. Ubi fruſtra erat, & Comes vita eaceſſit, ſeſe a Comite ad impetum ultima voluntate vocatum aſſe, vocarique a Tolnſatibus vulgabat. Itaque conquitere juventutem, copias expedire, & ſuis viribus tantam molem invito patre ſuſcipeta velle. Eo tempore Queribuſcum a Ludovico in finibus Septimaoiæ cnoditum Tautabellu adverſum, ut eo præſidio aditus obtineret. Sed miles Hiſpanus jaſſis Regis obtemperavit, eoque ſe ſuat in ſedes recipiente, & pea invidiam fratrum Petri deſtitutur, antequam quidquam eunaretue, deſecit. Deſeruerat bellum, turbidir tamen clamoribus rapi ſibi Toloſates querebatur, ſuo tempore arma tepetiturus. Domeſtica certamina cum tenuete: ad ſtatret amulationis ſuſpectos, patremque fatigandum converſus eſt. Jacobus Rex utcumque coetecit ſuorum odia adrectum Mautue bellum movit, in quo multa ipſi proſpera evenece. Tandem proſectus ad Monteſanctum rebellionem puniendam advetſa valetudine cuttipitur Setabi. Antaquam admuretetur ultimis, perſonam Regis ponit, & monaſterium Populetenſe intrat, ut Ciſtercienſi diſciplina informatus tranquillius agitaret. Cum in pejus itet valetudo, Valentiam delatus ibi muttem obiit anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo ſeato. Princeps cognitus uteiuſque fortunæ experimentis, cuiqua neque moderatio inter proſpera, neque conſtantia in adverſis deſuit. C Clementia vero ſingulari extitit: eumque omnem ætatem egerit inter ſuocum factiones in neminem ferociam ptompſit, præterquam in hoſtes: atque hæc æquitaca animi meruit non tantam inter bonos Principes, ſed etiam clariſſimos cenſeri.

cum tamen diffimulaſſet

dum Toloſano Comitatui inhiat.

Rege patre mortuo erumpit diſſidium

17 Poſt mortem Jacobi Regis Itetum filii, ex Violantilla uxore ſuſcepti, in diſcordiam ptorupere. Petri iniquo animo ferebat Jacobum fratrem amplo & opulento patrimonio donatum eſſe, & diſſolutionem eile regni, ſi quæ unita eſſet upotteret, ſeparata obtineret, quotebator: vivoque Jacobo coutestatus fuerat, ſi quid per patriam poteſtatem probare cogeretur, id pro vano & irrito ſe habiturum. Itaque urgebat fratrem, ut a ſe Balearem, aliaqua tamquam ſubditus acctpeter, Regibuſque Aragonis in poſterum reverentiam haberet. Jacobus primo taſtamentum patris obtendere, fratremque rogare ne illius voluntatem conturbatum iret, ſeque ſnam dignitatem cum ſplendore obtinere pateratut. Ubi gravior neceſſitas eſt admota, cuncaſſit anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo nono, ut in fida fratris eſſet, regumque ſequeotium, non ſine ultionis cupidine palamque cuuqueſtus ſibi per rim præcepta, quæ donatione pattis deferebantur, fatis habuit hoc ſibi concedi, ne omni imperio ſpoliaretur. Neque immen Jacobus fratrem obſervare deſtitit, eumque Toloſam ſequenti anno comitatus eſt, ubi inter eos & Philippum Francum de diti ne Monpelleri uctum, conventtque, ne obtentu permutationis cum Epiſcopo Magalonenſi factæ, Philippus veteri jure D Jacobum deturbatet. Petros vero non tantum in fratrem, ſed etiam in totius Chriſtiani nominis parentem, ingenii acerbitatem protulit, neque ſolitam prioribus regibus venerationem arga ſummum Pontificem exhibuit; & tributum pendi ſolitum Sedi Apoſtolicæ, ex quo Petrus ſecundus regnum vectigala fecerat, ſalvete abnuit. Cum monitur per nuntios ad obſequium noo redibat, & fruſtra pœnitentia ſperabatur, Dus inferis a Pontifice devovetue: eodemque decatneute regnum Carolo Philippi Franci filio quaſi præda diviſum anno milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto.

Aragonius Perpinianū occupat,

18 Ubi a Philippo expedita ſunt arma, & inſtructo agmine locedera cœpit, ut filium in poſſeſſionem Aragoniæ deduceret, Patrue Perpinianum Jacobo per vim ademit: ſeu ermini dabatur inchuatio in Gallum: ſeu inviſus erat, quod gratia Pontificis Maatmi ſubuiteretue, paſſuſque eſſet regnum Valnetinum ſibi offerei: ſeu cum bellum Gallicum in expectatione eſſet, eo præſidio aditus in Catelonlam obſtruebantue. Philipput tamen progreſſus eſt cum enereitu, & a Jacobo, cui E ipſe ſinum adverſus vim Aragonii obtulerat, urbibus ditionis Ruſcinonenſis comitea exceptus. Ibi abſentiam Petri rebus Siculis intenti occaſionem ſuam faciens, Perpinianum obſidet, capitque; brevique omnem regionem finitimam in poteſtatem redigit. Gerundam uſque arma proferuntur; qua capta, quod ſatis arduum fuit, ſeneſcece vires & morbis carpi; paulatimque corruptiore aere lucm magis magiſque vulgati; Philippus ipſa febricitare. Tunc omiſſo bello cuca valetudinis ſubiit, fleſttqoe Perpinianum, ubique catinctat eſt anno milleſimo ducenteſimo octuageſimo quinto. Duce mortuo bellum manebat: quia Philippi filius dignus ad ſuſcipiendum jus & imperium relinquebatur, verum Belgicis tumultibus abſtractus, *& filius ejus Bonus* umuem Aragonii procellam Jacobi ſuſtinendam aelt- *heres.* quit. Petrus enim liberatus hoſte Gallo ex ptima confiletnatiooe excitatur: redeunt paulatim animi atque vires, nec tantum par defenſionni erat, ſed etiam ultionem parabat. In medio apparatu aoreptur morbo bellum & vitam deſeruit anno ducenteſimo octuageſimo quinto ſupra milleſimum. Mutatus etat dux non hoſtis. Nam Alfonſo filio mandata erat expeditio Balearica, qui feſtinavit, ut patri latinæ materia præberet æmulo evoluto: eo infeſtior Jacobo, quo cum minus propinqua neceſſitudine contingebat. Is igitur male F affectus in patruum, odio celeritatem addidit, effecitqoe, ut pene eadem dies juſſa patris, & exſecutionem conjungeret, ſtatimqae Jacobi præſidia Balaari & appoſitis inſulta dejecta.

ſuis per paucos recepit

19 Neque Jacobus hæc vulnera cum preſſis manibus ferebat: ſed aveaſo Aragonio, & flagrante ſeditione Procerum regni, ipſe novam flammam inferebat, Emporitanum agrum oppugnatat, graviſque erat minoribus oppidis, validis urbibus graviora minabatur. Hos animos faciebat Philippus Pulcher, qui rurſus Aragonium invadare deſtinabat, icto fœdere cum Sancio Caſtulonenſi, a quo hoſtilis æmulatio cum Aragonio exercebatus. Hanc belli molem Carolus Neapolitanus pactis traducis diſcuſſit, ad Juncarias congreſſus cum Alfonſo. His via patefacta eſt ad pacem conciliandam, quæ eandem Cardinalium interventu Tarraſcone in Gallia firmata oſt. Non contendit Francus jure, quod *fratres* ex ſanctionibus Pontificum in ditiones Aragonii uſurpabat, De Balaari reſtituenda nihil cautum ad præſens, quamvis mentio injecta, quam mox Alfonſi oppreſſit. Res Aragonias Jacobus Alfonſi fratea adeptus erat. Apud eum non defuit Gallus pro Balearico deprecator: tarde tamen, nec niſi anno millaſimo ducen-

A centeſimo octogeſimo quinto Anagniæ ad Bonifacii Papæ auctoritatem conceſſum, ut Jacobum reciperet, Quamvis Aragoniæ fidem pec legatos obſtrinxiſſet, non niſi tertio poſt anno explevit. Adeo facilius eſt ſua dare, quam aliena reddere: quia ibi gratia liberalitatis eſt, hic rei violentiam retentæ profeſſio. Argilienſe caſtellum Ruſcinonis conſtituunt Regum colloquio, ut coram finirent, quæ per nuntios ægre expediebantur. Ibi concordiam inter ſe ſanciunt. Balearicus recipit regiam dignitatem coercita poteſtate: ſed ditio aucta, ut donum eſſet ſuæ benignitatis Aragonior imperium protulit minore Baleari adjecta: ſummum jus retinuit: Deor teſtis firmandæ pacti adhibitus.

Majoribus Aragoniam juvat

20 Redintegrata per novum fœdus amicitia fidem utrimque iotendit. Aragonius quidem Sanctio Balearici filio Mariam filiam Caroli Neapolitani Regis per legator impetravit naorem, ita ot Robertus Dux Calabriæ Sanctiam Sanctii ſororem in matrimoorum aeciperet. Eas affioitates validas ducebat, queis rer Aragoniæ, & Siculæ continerentur. At Ferdinandus frater Sanctii, ot Aragonio gratiam referret, ineapeditione Almarienſi prumptiſſimum ſtudium aaercuit, gloriæque ſom, & utilitati Aragoniі conſuluit. Cum maxime obſideretur Almaria, nuntiatur Regem Granatenſem incluſis io ſubſidium adventare. Jacobus Aragonius, com ſatis virium eſſet capeſſendo prælio, & obſidioni continoandæ, Ferdinandum caſtra, & obſidium curare jubet, eum mandatis, ut ſe monimotis teneat, & tantum ea commodo ſua pugnet: ipſe com robore exercitus obviam procedit hoſti, congreſſuſque eum fundit. Par ad urbem fortuna fuit: Ferdinandus præſidium erumpens compeciſſit, in muroſque compulit ad ſua tutanda, qui obſidentium munitiones eaſtendas ſumpſerant. Ita ſcliciter a Rege & a Legato pugnatom; amboque ſobrias victoria acrius urbi inſtabant. Illa, cum nihil opis in ſois, aut caterois videret, ſeſe victoribus permiſit. Captæ gloria maximae parte ad Ferdinandum redundavit. Atque ita concordia inter Aragonium & Balearicum non tam vinculis pacis, quam mutuis officiis coaluit. Hujus concordiæ fructum Jacobus aliquot anoit percepit cu jucunditas, quo graviotibus caſibus jactatus fuerat. Deceſſit anno milleſimo trecenteſimo duodecimo, varia primo fortuna conflictatus, nec tantum ſedibus ejectus, fractoque ſolio, verum etiam aoimo; impetum tamen recepit, & fide ſtabile reliquit.

ad capiendam Almeriam.

B

C

as Jacobus autem Sclaramundam Rogeri, Bernardi Fuxenſi Comitis filiam ab anno milleſimo ducenteſimo ſeptuageſimo tenebat matrimonio, prior fruſtra pactus nuptias filiæ Comitis Nivernenſis. Ex ea filios quatuor ſuſceperat. Jacobus ætate prior, cum indole eſſet rerum civilium parum capaci, apud Sodales D. Franciſci veſtem mutavit. Philippus, fratrum noviſſimus divino cultui, ſacriſque ſe addixit, eoque ambo paterat regni capertes. Ad Sanctium imperium Balearicum cum omni patris ditione delatum. Is ſtatim ſe in fide Aragonii futurum juratus promiſit. Ita jam conſuetudo ferebat, tuttorqua ipſi dominatu contingebat manenti in potentioris fide, quam ſi ad libertatem, & ſpes incertas reſpexiſſet. Nam illi de Mumpellerio controverſia facta a Ludovico Francorum Rega, dieſque conſtituta, qua coram ſenatu Pariſienſi reſponderet. Sanctio cum potiorem jure, & armis validiorem vtocere non poſſet, conſultur ſuit precibus aggredi. Aragonius adhibitus, qui cum auctoritate regia, tum verbis ſupplicis orans, oe per tot annos omiſſa reſumeret, atque veteri poſſeſſione depelleret propioquum ſuum, obtinuit, ut interim jura ſua Francus diſſimulatione tranſmittere.

Iſſitus ſucceſſori filio

Montempeſſulanum Franci retinent,

aa Eaiu SANCTIUS res pacatas habuit, ne tameo erga Aragonium immemor beneficii ageret, aoc teſtdes populos artineret, ducere io hoſtem ſtatuit, quem Aragonios fecerat. Piſani partim Pontificum auctoritate, partem violentia ſupremam dominationem in Sardinia habebant, cujus imperium Petrus Aragonius aſſectaverat. Conſilii tertur, animum aundem in ſucceſſores tranſmiſerat: qui alis coris intenti diſtulerunt ſpem, non dmiſerunt, & interim arma Aragonio miſitabantur potios, quam inſerebaoi. Nam Jacobus ſecundus, ut Alfonſum filium velut æmulum, & regnaret gravem amoliretor, oſtenat illi Sardiniam. Alfonſus ſervidt animi Princeps anno milleſimo trecenteſimo vicеſimo ſecundo rapit occaſionem, multuſque tocempti fama evocavit, quaſi non ad labores, & bellom gerendum, ſed ad prædam dividendam, & regnum auſpicandum invitatentur. Ea empta in primis Sanctius juvit, comparata viginti amplius navium claſſe, datiſque militi in quatoor menſes ſtipendiis. Ubi vario marte res gerebatur, & arma utrinque exitioſa erant, bellom pactionibus compoſitum. Piſani, genit tum mari validæ, vectigalia relicta: regium inſulæ arbitrium penes Aragonios manſit. Non longe ultra eam expeditionem Sanctius vitam produxit, & anno milleſimo trecenteſimo vicеſimo quarto ageus Formicariis oppidi Ceretaniæ, ſatu ſine liberis conceſſit.

D

qui Aragonius in Sardiniam mittit

ſe jungit contra Pisanos

& bella confecta meritur, 1324.

E

§. III. *Jacobi* II. *fortuna fere conſtanter adverſa, & infelix exitus.*

23 Alfonſus qui ulteriores pupolos laceſſiverat, ditiones Sanctii tam opportunas morte Principis vacuas invaſit: populos volentes in fide recipiens repogoantibot neceſſitate illata. Jacubus, quem Sanctius patruus heredem inſtituerat, tunc minus erat tdo peus regno. Quippe decrat robur ætatis, noodum undecimum eunum egreſſo. Regium tamen indolem præ ſe ferebat, multumque ad ſplendorem & gratiam conferebat gloria Ferdinandi patris. Is com ea patriis facultatibus perparum delibaſſet (*nec enim conjectura de Ruſcinonenſi & Ceritana Comitatibus ipſi a patre attributis, in Præfatione num. 8. propoſita, aliunde confirmatur*) cum, *inquam*, de patriis facultatibus perparum delibaſſet. Fratris Sanctii Regis upes animo æquavit, atque a virtute impetrum petivit.

Sanctii opes Jacobus ea fere a Ferdinando,

24 Id temporis ſub annum milleſimom trecenteſimum decimum tertium Græcia diſcors inter ſe a Latinis io prædam dividebatur, atque Catelaoi facto globo concurrentes, Ferdinandum in partem victoriæ vocabant, traditu imperio. Neque illos ducis primo, neque illum militiæ pœnitebat. Mox cum orta inter alios duces ſeditio, cædes, & gravura ſaciuora eliceret, atque arma in hoſtes parata in ſeſe verterentur; Ferdioandus talem militiam deteſtatus navem conſcendit, retro conceſſurus in Siciliam, ubi minus periculi, & nihil ſuſamiæ epparebat. Antequam appellaret, capitis, abtis, qui maris cuſtodiæ præerant, aliquandiu in poteſtate Roberti Neapolitani fuit, donec libertatem precio redimeret. Tunc partibus Siculis ſe aggregat, favitque Friderico. Bellum tuiee Robertom & Fridericum convaluit acceſſione, & upe Ferdinandi, quod poſtea per inducias diſcuſſum.

rebus in Catalaunia & Sicilia hoc geſtis clare.

F

25 Inter hæc Iſabella, Ludovici ultimi Principis Peloponeſi filia, oaor Ferdinandi anno milleſimo trecenteſimo decimo quinto Jacobom Catanæ peperit: atque viadum tricesimus a parto dier & ipſa deceſſit. Principatom Peloponeſi io viri domum intulerat, dotalem hactenus, ut cauſas belli præberet. At Ferdinandus haud rodis periculorum erat, atque hinc blandiente ſpe amplæ ditionis, hinc magnæ gloriæ ea difficultate incepti, inſtructa claſſe in Græciam trajecit; uſuſ-

& Peloponeſi primipatum conſecutus per uxorem.

quo

A que fideli opera Catelanorum brevi omnem Peloponeſum recepit. Sed huius ejus victoriæ fructus fuit, victore in medio curſu rerum intercepto. Illius morte fortuna in aliud latus inclinavit, reſque Peloponeſiacæ peſſum iruat, poſteris ſub tanta mole oneri cedentibus. Verum paterna decorr invalida erant Jacobo munimenta adverſus cupidinem Aragonii, niſi Sanctius in fide Philippi fratris viri ſacrati omnia repoſuiſſet, cu rerum pupilli procuratore conſtituto. Ille ſtatim recte ſibi mandatam hanc præfecturam oſtendit. Quippe adito Cæſarauguſtæ Jacobo Aragonio, nunc jura, mos neceſſitudinem, aliquando miſericordiam objiciens, efficit, or omnia medio connubio corrent. Conſtantia neptis Jacobi, filia Alfonſi, quinquennis conjugali fœdere joncta eſt Balearico. Dos dicta ab avo ea maternis, avitiſque bonis: ipſi in paterna bona impetum reſtituitur: qui mox capta pueritia, anno millefimo trecenteſimo vicefimo octavo Aragonio jus ſupremum in omnes ditiones ſuas ſacramento ſecundum veterem formulam ſanxit.

In regnum ſuccedit alterius patruus ſui auxilio

anno 1328.

26 Hæc concordia deinde renuit, neque quidquam turbatum, dum ſocer & proſocer imperarunt. Ubi Petrus quartus rerum potius eſt mutata eſt facies, ſtatimque indicia futuræ calamitatis apparuerunt. Nam ægerrime, & poſt multas ambages anno millefimo trecenteſimo tricefimo nono Petrus Jacobum admiſit ad ſolemne ſacramentum. Ut autem averſo animo acceptus, ita inſenſo Perpiniſnum diſceſſit. Sed etiam atque etiam cogitans adverſus potentiorem quiete ſibi opus eſſe: bellum perniciem allaturum: ſtatuit obſequii ſimulatione hominem violentum remorari. Itaque eum apparare, & comitatu quam maxime potuit ſplendido Avenionem viſendo Pontifici maximo proſecutus eſt: neque minima pars pompæ fuit, cum Petrus urbem intraret medius inter Convenatem Cardinalem, & Urſinum Collegit Decanum. Sed unde gratia ſperabatus, inde orta eſt odii occaſio propter ſtratorem Balearici, qui in tranſvectione Petrum incautus miniſterii offenderat, dum habena equum Jacobo admoveret. Quod cum fortuitum eſſet, Petrus in deterius interpretatum, tantum non in mortem medio foro ferrum diſtrinxit, non Regem, non ex gente Aragonia, aut proxima affinitate conjunctum cogitans, ſed uti alienum, & plebei generis aſpernatus. Iram tamen recondidit, quæ non multo poſt majore impeto erumperet.

qui ſibi ſuſpectum Petrum Aragonium commilitonem

cum infeliciter conflixit Avenionem comitatur

27 Forte accidit anno millefimo trecenteſimo quadrageſimo primo ut Francus Balearico rursus impingeret litem intermiſſam de Mompellerto, Carladeſio, & Omeladeſio, in iis jus ſummum vindicans. Jamque arces præſidiis obtinebat. Balearicus Petrum reſpicere, & ſubmiſſis precibus poſcere, ut ſibi affini ſubveniat: illius maxime rem agi; quippe in iis, quæ ipſe egeret, illum regnare. Ille haud diu cunctatus Balearicis rebus labentibus ſuccurrere ſibine conſulere, ubi cupiditas prævalebat, adeo non tulit opem implorantis fidem, ut novum illi periculum inſtrueret: in conventum Barcinonenſem vocaret, intenderetque majeſtatis crimen, quod nummi, contra quam cautum eſſet, Perpiniani cuderentur, alia conficta, aut longe petita aggerans. Ea eo Petrus haud proſpera fama fuit. Quippe omnibus conſtabat illum nou aliena cetmina, ſed ſuæ impotentiæ confeſſionem edere. At Jacobus, ubi apud affinem perfidia, penes Gallum vis & arma, ipſi lo viribus nullom præſidium, Clementi ſexto querimonias deſert. Ille licet rogatus, ne ante armis quam jure caperetur cum affini: obliviſceretur illum Jacobum, virum ſororis ſuæ cognitarem; neque oppugnaret, quem avus paterque ſubleverant: & ſacroſanctam auctoritatem interponeret violentiæ Aragonii; non ſuppreſſit illius conſilium omnia per injuriam gerendi. Nondum

& bello Balearico opprimit

ſenſim vires opem implorat:

B

C

bellum eſſet, ſed minæ & ſtrepitus armorum audiebantur, cum Jacobus comite Conſtantia uxore Barcinonem venit anno millefimo trecenteſimo quadrageſimo ſecundo.

D

28 Exceptus eſt humanius quam pro ſpe, Peteuſque ſpeciem reconciliati animi præbuit. Sed ea tranquillitas proximæ tempeſtatis præſagium fuit. Nam ſtatim criminator Jacobum molitum ſibi, fratri patruoque, exitium, deprehenſas inſidias, & ſibi percundum eſſe, niſi illum perderet. Hæc non jutis præſidia, ſed velamenta cupiditatis erant. Unde enim ex vires ſupplici, ut omnem regiam familiam corriperet, claſſiſve parata, quacam in Baleares deportaret? Iis enim criminationibus petebatur. Petrus tamen Jacobum inviolatum dimiſit, ne queſtus ſuorum nova contumelia interderet, Conſtantiam illitur uxorem retinuit. Inde bellum motum, & copiæ Ceritanos, Ruſcinonenſeſque irrumpunt; atque omnia armis rumiruque miſcentur, avaritia militis, & ducum imperio Jacobus quacumque proſpiceret, omnia adverſa, neminem adjutorem partium videbat. Amici aut invalidi, aut pericula aliena deſagientes, miſerationem potius, quam ſpem auxilii oſtendebant. Itaque ſibi & fortunæ relictur mari ſe committit, & in Brlearem majorem defertus, non eam ſedem belli facturus, ſed perfugium quærens Aragonio minus obvium, quo ſe præſenti periculo ſubduceret. Ibi modiam manum conflat. Mille & quingenti pediter, trecenti equites facti, cuſtodia potius corpuſir, quam exercitus adverſus hoſtem. Longinquæ & ſecreta loca eum parum teaere: nam illi, ubicumqs haberetur, infeſtus erat Petrus: qui quam primum bellum finire cupiens hoſte oppreſſo, quæ obvia erant omiſit, & ab oſtio Rubricati fluminis claſſem ſolvens proſpero curſu ad Baleares pervehitur anno millefimo trecenteſimo quadrageſimo quarto. Cum Jacobo contigit quemque prios ſententia perculerat, victum præda ſedibus eauit. Ipſe ad priores ritulos nomen Balearica adjungit. Ea provincia conſecta Barcinonem refertur, factuſque alacrior per ſucceſſus cereta aggreditur. Pyrenæum ſuperat, Ruſcinonenſemque agram invadit: multas arces oppugnat: neque reſiſtit, niſi objecta Cardinalis Rhodenſis, cujus hortatu omnia Jacobo amica pollicetur, ſi ſui ſuatumque rerum arbitrium permitteret.

Petrus intercedente Pontifice concilietur ſimulat

mox alia præterea Comitatus invadit:

E

29 Haud crediderim hominem pericitum ad preces ſummi Pontificis impetum ſuppreſſiſſe; ſed opportunitatem temporis exſpectaſſe. Certe nihil eſt infirmius fide hominum & ſpe, quæ alienis opibur ſulcitur. Nam Petrus poſt fidem obſtrictam, boni Jacobi ſolemni ſententia fiſco addixit, & poſtquam hyems deceſſit, ad arma reverſus aſt. Tunc ex mora collecto impetu non inductus dare, non ſetre nomen pacis, minis amicos abſterrere, vix Armandum Archiepiſcopum Auſcorum Clementis Legatum audire. Promiſſis tamem Jacobum illexit, fide data vim abſturorum. Jacobus, ubi multa precatores, & irriti interceſſerant, impar adverſus vim & pertinaciam Aragonii, coactus eſt preces ſuſpicere, & coram hoſtis clemeotiam experiri. Ruſcinonem pergit habito ſuppliciis, & qui maxime fortunam oſtenderet. Petrus ea priore ſuperbia egit; adeoque non eſt motus animo, ut auferri in cuſtodiam juberet, bellumque nullo adverſante perſequeretus. Eo patrato congreſſum Jacobo permiſit. Colloquentis os dejectum, preces demiſſæ, & veniam petentes.

Jacobus in Majoricam fugit

F

ubi prælio victus

30 Quod cernis, inquit, ſupplicem, Rex maxime, „non fortunæ injuria eſt, ſed animi devotio. Multi me „toto ſinu invitabant, nec deerant vites. Verum om„nes merito me alienum a domo Aragonia dignumque „præſente fortuna exiſtimaſſent, ſi te obvio aliud per„fugium petiſſem. Satius duai ſervari beneficio tuo,

omne ſpe abjiciendo a conſanguineo clementiæ

quam

A „ quam ſpem armorum, aut aliud quodcumque præ-
„ ſidium ea periri. Sic precer propius audire licet, per-
„ ſpectamque calamitatem præſente indulgentiu ſuble-
„ vare. Documentum dediſti, quantum armis valerent
„ ounc comiter de affini ſtatuere decet, & Regem uti
„ potiut amico Rege, quam ſolio evolutum proculca-
„ re, velut hoſtem. A potentia ad clementiam provo-
„ cavi. Equidem licet adverſi caſibus affligar, ea ſpe
„ maxime afficior, quod ea victoria minus fructur,
„ quam gloriæ petere ſoleat, quæ magis in dando im-
„ perio, quam in eripiendo conſiſtit. Sic uſi ſunt poten-
„ tia Aragonii. Factum tueri poteris exemplis non pro-
„ cul; ſed domo tua repetitis; quæ, ſi deforent, Regum
„ eſſet inſtitutrix. Jamdudum eſt cum majores mei di-
„ tiones ſuas ſubdidere majoribus tuis, ne alio ſubſidio
„ rer noſtræ, quam tutela Aragoniorum nterentur.
„ Hinc obſequio, hinc gratia probata eſt fides, coa-
„ luitque. Cur igitur cauſam meam diſſociare a rationi-
„ bus parentum meorum, quos non magis ſanguine,
„ quam fide continuavi? Non faciam invidiam com-
„ memorando, ſi quid officii propenſo & obſequuti
„ ſoimo obivi: præterita valeant: quod ret & tempus
„ ferebant præſtiti. Ea plura modo veneratione tui: ad
„ jus ducendi in hoſtem: objice quibuſcumque pericu-
B „ lis aut innocentiam meam, aut ſaltem pœnitentiam
„ intelliget.

31 Nemo erat, quem non flecteret oratio. Petrus uſu ſuperbiæ præfactus manſit: cupiditatem illius, qui crebrii pollicitationibus clementiam ſuam obſtrinxe-rat, ſi fieret diſceptator, nulla demiſſio eaplebat. Provolutum pedibus videbat opportuniorem injuriæ, commiſerationiſque cauſa ferociam intendebat. Primo jure & rationibus egit: nec Regi deeſſe potentæ de regno contendenti: mox minitio eum intonat, arrogantiam caprobrat, quod neque ad comitia, neque ad purgandum ſe vocatus veniſſet: deinde arguit fœderis infracti percuſſa Perpiniani moneta: ac poſtremo perduellionis inſimulat, quod petenti jugulum non præbuiſſet, ſed adverſus ictum objeciſſet armatam manum. Tandem ne præfcor invidiam, & miſerationem inflammaret, Bergam dimittit operiutum quamcumque fortunam illi daret. Frequenter citcumſtabant Aulici, ne teſter deeſſent ad convincendam Petri ſuperbiam. Nec multum moratus eum pet ſententiam dejecit rebus ſummis, omnibuſque fortunæ inſignibuſque exuit, oblatis in annuos ſumptus decem millibus librarum, conceſſoque illi jure, quodcumque Jacobus in Mompellerium, Omeladeſii, & Cardaleſii regionet obtinebat. Ita lenitatem ſæpius obſtrictam caſolvebat. Hic conditionibus non ſtetit Jacobus, neque ſtare debuit. Verum cum tenuit aura ſupereſſet retinendi Ceretanos, eo rutmum armaq; convertit, ſi virtute corrigere poſſet, quæ fortuna deliquerat. Sed quocumq; vela dabat, adverſi erat venti.

C

32 Deſertus, relictuſque ſuo gladio eſt. Nihil reſtabat, quam ut in eum incumberet, omni præſidio ſubiato. Petrus interim eo uſque crevit ſuperbia, ut Perpinianum totrare ſtatueret eadem pompa, qua quondam triumphi inſtruebantur. Quippe turpia non minus improbos, quam præclara bonos oblectant. Sed cura Divini Numinis, imbribus oppottune effuſis, eam infamiam prohibuit. Eadem arrogantia in ſummum Pontificem egit, nihilque illi deprecanti, ut Jacobum in paterna bona reſtitueret, conceſſit, quam Conſtantiam uxorem. Effuſur io omnem injuriam animus nulla perennis verecundiu poterat retardari. Illum tantum verebat Gallur, cojus ut potentiam non timeret, ſinitimum ſuſpectabat; jacteique belli metum apparatur: quem tamen Petrus diſcuſſit, depeavatur peimum, qui in Aula Philippi Valeſii vigebant gratia, mox etiam Rege ipſo per canonubia conſtricto. Sub idem tempus pari ſe-

D licitate conſpirationem in caput ſuum factam reſtituit. Nam cæteris mutatis, aut meto exterritis, Ruſcinonenſes totos adhuc Jacobi erant, ſive calamitas ſtudia accenderat, ſive ſævitia Petri populorum odia merebatur: quæ adeo non nocuere, ut ſanguine nocentium ſint compreſſa. Verum, cum Petrus exterris factionibus ratineretur, dumeſticæ emerſerent; ſoloque affinem uppreſſerat, inteſtino bello petrus eſt a Jacobo fratre. Is uvidus potentiæ indignabatur ereptam ſibi procoratio-nem Valentini regni, popularesque ad arma facile concitaverat ſpe molliotis ſervitu: ut eſt populus arrectus ad nomen libertatis; & ſi, ad eam vocetur, nimium obſequent. Ea opportunitate uſus Jacobus Balearicos copias maritimas comparat: Caſolum Grimaldum, qui portum Monœci præſidio tenebat, claſſi præficit.

33 Anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo pervecta eſt in Balearem majorem, abjudicato regno recuperando, ſi quam inclinationem rerum faceret inſularium in veterem dominum propenſio. Quod cum ſine ullo memorabili eventu teotaſſet, Illiberim refertur, atque inde pari ſpe in Confluentem regionem pergit, compoſitur quidem ad pericula, non tamen infeſto agmine, ut populi cum Rege amico rem eſſe intelligerent. Nihilominus adveuratur Petri terror eos in E obſequio retinuit: moa præſentis arma Jacobum ſpem belli in eo limite omittere coegerunt. Eodem tempore inter Aragonios ſtarres convenit, odtumque ſpecie concordiæ, & ſacinus beneficio tectum. Procuratio Jacobo fratri reſtituta, ut inermis opprimeretur. Quippe conſenſu traditur veneno ſublatum fuiſſe a Petro, qui haud & oppigne-ravit Francis Montepeſſulano talium rudis: cum interim nihil accideiit, quod iram Numinis teſtificaretur, quam ipſe ſecletum ſucceſſit. ſed ut in obſeſſo pernicioſis humoribus corpore, ubi unum ulcus ſaneſcit, ulterum rumpitur; ita interfecto Jacobo Ferdinandus ioſurreait in Valentinis, ſeu fraeris vindictam petens, ſeu cupidus altioris faſtigii. At Jacobus Balearicus, qui nullum honeſtum ex periculis exitum videbat præter pericula, cuncta facilius proceſſura ratur, Petro inter ſuorum certamina occupato, Mompellerium, aliamque circum ditionem, centum & vigiuti aurcorum millibus, addicit Philippo Valeſio Francorum Regi.

34 Ea ea pecuoia claſſem, aut potius eattemam diſcrimen ſibi inſtruit, eodemque Grimaldo præfecto ſolvit anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo nono, hac cout proſpera uavigatione uſus, ut oram Balearis majoris impetu caperet. Nam ad urbem pergens obvio Gilaberto Fruilla ioſulæ Prætore, ſtatim ultimum caſum experitur, victuſque prælio cadit, Princeps in fortunæ ludibrium uatur. Soluo regio dejectur eſt, aute quam conſcenderet, recepitque dotale potius quam ſuum: in quo deinceps ſtetit magis, quam ſedit lubricum ſuſpectans, neque ſupremam auctoritatem tutatus eſt, niſi patientia pene ſervili, intentu ad criminationes Arsgonio, a quo tamquam er alio genere mortalium habebatur, quamvis proxima affinitate conjunctus. Facile inducor credere, inſignem in lætis virum fututum, qui tantum per adverſa iuclaruit. Neque eoim modo fortunam, quæ illum ſurſum deorſum per omnes calamitatum fluctus jactabat, conſtanter excepit; verum etiam ultro laceſſivit. Quare cum res tutas & inturbidas habere poſſet, & otio frui, maluit in periculis glorioſe verſari, quam cum infamia iojuriæ concedere. In Bello illi erepta eſt vita, quæ diuturna eſſe non poterat: gloria adhuc viget, quod non tantum arma, ſed etiam pugnam capeſſivit.

35 At Petrus ne quidem victoria, aut ſanguine Jacobi placatus, quin in gentem illius oltra ſæviret, Jacobum filium eo prælio captum diuturna captivitate detiouit in Barcioonir arce, libetiore cuſtodia; ſed ſuſpecto

& victori ad omnia ſuppliex

ab ſe ſuaque commiſit

Sed ſuperbia excepit

diſtionibus omnibus ſpoliatur

exuitur Montepeſſulano,

quibus injuriis vexata

& turbit in Aragonia motus ſtetus

in ſpe novi origatur,

Majoricam fruſtra repetit,

claſſem inſtruit anno 1342.

Iterumque in Majoricã appulſus

moumbilis in proſa

præclarus, ſed infelix Princeps.

Ejus filius Jacobus III carcere traditur & mortis diſſi. natus

A ſpectu noctis tempore in ſerream caveam conjectus, qualemcumque lucis benignitatem veſpertinæ ſævitiæ patientia aoreibat. Fruſtra neceſſitudinum nomina memorabantur apud eum, qui, nec niſi ſanguine totius familiæ exhauſto, ſecuram pacem exiſtimabat ſanciri ſe poſſe. Iſabellam illius ſororem, a qua nihil periculi imminebat, Marchioni Monferrati nuptum dat anno milleſimo trecenteſimo octuagesimo octavo, deſponſam prius Joanni Comitis Armeniacenſis filio, dotemque dicit quinquaginta millia Florenorum: ita ut regno Balearico, reliquiſque ſaeuliatibus paternis caderet. Neque aliter ſpolia bello parta ſe jure retinere poſſe ducebat. Præterea Jacobum interficere decreverat, ut ſanguine heredis poſſeſſionem firmaret, offenſus longiore illius vita, quodque mortem ſponte non ſumeret. Anno milleſimo trecenteſimo ſeptuagesimo ſecundo Kalendis Maji hoc improviſo ſupplicio ſe eximit: corrumpit claves, refringit claustra, cuſtodes cædit, & reſumit libertatem. Sed quis rerum humanarum inconſtantiam, variumque, & mutabile fortunæ ingenium ſatis mirari poſſit? Quis in tranquillitate naufragium non metuat, aut in gravi tempeſtate portum non ſperet? Qui ſanguine luturus erat claritudinem generis, ſi biduo prorſus in carcere foſſet, anno nondum circumacto nuptias Joannæ Reginæ paciſcitur, quartus poſt Brunſuicenſem, Hungarum, & Tarentinum. Sed ut ſebet ſine ratione decedente brevis eſt ſanitas; ita diutuena non fuit tanta fortunæ indulgentia; brevique ſimillimam priori vitæ expertus eſt. Non tamen conſolutt prios delictis, quam deconquio ne uxori Regiom nomen deberet, reſumpſit arma majoribus animis, quam auſpicatis omnibus: eumq; partes facere non poſſet, & auſpiciis propriis Aragonios iovadere, Petru Crudeli Aragonorum hoſti ſe adjunait.

ſede elapſo Rex Neapolis,

B

36 Pugnæ ad urbem Najsram interfuit: ubi ingenti clade perculſus Heoricot nothus, qui ſe Caſtellæ Regem ferebat favore popularium, atque uptibus Francoſum ſublevatus. Tam claris majoribus orto plurimum debebatur. Sed poſtquam Heuricos animom probaſſet, præmium virtuti additum, & cuſtodia Borgorom illi mandata. Verum cum non multo poſt refectæ eſſent Henrico vires, Carolo Fraocorom Rege ſuhveoienta, & Petri crudelitas populos ad defectionem commoviſſet, Burgi, Jacobuſque Præfectus Heotien traduotur. Militabat in Henrici caſtris Gueſclious Gallus, dux

& Petro Caſtellano contra Henricum fratrem pulſato,

multa bellorum experientia; ejuſque opara haod irrita, ſucceſſuſque rerum cumolom ſtipendiorum anaerant. Major erat nexus quam ut præſente pecunia poſſet diſſolvi. Nec tamen Henricus meritis tanti viri & honori deeſſet, Jacobo poreſtatem fecit ſeſe liberandi, conſuleos pottus elemeoter captivo, quam permitteor infenſi Aragonii iræ, qui Jacobum hoſtem metuens illius libertati intercedebat. Joanna uxor ſeptuagintra millia aureorom Gueſclino appendit pretium redemptionis. At quamvis Jacobot bello parum profeciſſet, non tameo ad otium inclinabat, eumdemque bellandi vitæque finem facturus in Gallia exercitum conflat, ſæpiuſque irroptionem oſtendit in Ruſcinonenſes agros, ſed nullo conatu memorabili ante annum milleſimum trecenteſimum ſeptugeſimum quartum. Eo anno ingenti & infeſto agmine irrumpit, quacumque æma verteret, terribilis incedens.

ab hoc regni adepto Burgos capuur.

37 Com is terror omoem Catalonlam concotarat, in Urgelitanam regionem vis maxime incubuit. Patentia omoi elade deformata: neque Aragoonis par ad prohibendos incurſos videbatur, niſi Aragoois ad alia mala acceſſiſſet fames. Nihil illi æque ſaluti fuit, quam quæ ceteris eſt exitio. Frugum inopia exercitus limita accedere coactus. Inde paulatim vires abſomi, & Jacobus ipſe tædio affici, donec anno milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo quinto Sorix fato oancaderet. Ad B. Franciſci tumolo illatos. Haud ſpernendos erat conſilio aut manu, niſi fortuna illi paterna omnia eripuiſſet, præter çalamitatem: adeo tamen non eſt fatigatus illius incurſibus, ot illam ſæpe territarit. Quare ut oullus ex coosto ſtoctus, ita multom gloriæ provenit; effeitque, ut jure proſpera meritis illius, adverſa fortunæ tribuamus.

diuiſſus inuadit Ruſcinonem,

& generoſa conatui cupi moritur.

38 Ejos morte non potoit pax gigni. Jacobut ISABELLAM ſororem vidoam, quæ fratri comitem ſe adjunaerat in eam expeditionem, atque omuet caſos heredem ſcripſit. Illa per aſpera itinera, & hoſtilibus præſidiis ſepta copias in Aquitaniam reduxit, Joanne Maleſtuto duce, & proviſo Caſtellæ Regis. Mos advertent onera, & pericola hereditatis, infauſtas divinas, ſeſe imparem tantis rebus, & propter ſcaom iojuriæ obnoxiam, ſucceſſione pateros fraternaq; ceſſit Ludovico Aodegavenſi, vindictæ manifeſta, quod eom vis ad bellandum deeſſet, confeſſa eſt ſpiritus gentiles, animumqoe armatum; quippe additum, nc cum Aragonto pacem componeret.

ſoror Iſabella jus ſuum legat Ludovico Andegavenſi,

C

E P I

EPISTOLA
CONRADI JANNINGI
AD SUPERIORES SOCIETATIS JESU

Per Provinciam Flandro - belgicam, ſuper morte

R. P. FRANCISCI VERHOVII.

VAnæ cogitationes hominum! Putabatur Bollandum, atque Henſchenium ætate ſuperaturus, electus e pluribus ad continuanda, quæ illi illuſtrare cœperunt, Acta Sanctorum, P. Franciſcus Verhoeven. Sed aliter Deo, Sanctiſque viſum eſt, malentibus eum ſibi, ſuoque conſortio cito jungi, divinæ claritatis lumine æternum illuſtrandum in cœlis, quam per laborioſa ſtudia illuſtrare gloriam ipſorum in terris. Ingreſſus fuit hunc mundum Brugis anno MDCLXVI die XXI. Septembris; Societatem Jeſu poſt annos octodecim ſecunda Octobris, abſoluto interea curriculo ſcolarum inferiorum. Poſt tirocinium, poſitaque ibi ſolida virtutum religioſarum fundamenta, applicitus ad ſtudia altiora, impendit biennium, Philoſophiam audiendo; annum unum, humaniores litteras repetendo ſibi; quinquennium, eaſdem aliis prælegendo in numeroſo Bruxellenſi Gymnaſio. Hinc evocatus Lovanium, initiatuſque anno MDCXCVII. ſacris Ordinibus, quadriennali Theologiæ ſtudio, per publicas ſcriptorum ſuorum deſenſiones anno ſequenti finem impoſuit (ut præmiſſis omnibus ſtudiis impoſuerat) communi tam Superiorum, quam æqualium ſuorum approbatione, ac laude. Imo & Romam pervolavit fama ingenii ejus, aſſiduitatiſque in ſtudendo, & ſedulitatis in indagando verum; permovitque admodum Rev. Patrem Noſtrum Generalem, ut ipſum, abſoluta per compendium tertii anni Probatione, juberet properare Antuerpiam, ibique operam navare Sanctis, ac Patri Papebrochio. Fecit imperata P. Franciſcus prompte, ac libenter, & animo majore, melioreque, quam valetudine, quæ ſpatio primi, & ſecundi anni ſemel, iterumque tentata, hoc tertio videbatur firmata eſſe; cum a diebus octo gravi catarrho, & pleuritide ſeu vera, ſeu ſpuria, non ſine periculo, judicio mediei, laborare cœpit: & paſſus ſubinde modo in uno, modo in altero latere acerbiſſimos dolores (quinis venarum inciſionibus, atque iteratis cucurbitis, nihil aut perparum levaminis afferentibus) violento malo ſuccumbere incipiebat, coarctatoque magis, & magis pectore, ſpiritum paulatim intercludente, a biduo vita ejus medicis deſperata fuit. Et vero noctem ſubſequentem, quaſi cum morte luctans, tranſegit totam. At ſuperveniente die quietior, & meliuſcule habens ſpem nobis, ipſiſque etiam medicis dabat vitæ longioris: non tamen ſibi ipſe dabat. Nam illa eadem die non ſemel, nec uni tantum dixit, ſequentem, id eſt hodiernam, ſibi ſupremam fore: idque etiam hodie, quinque ante obitum horis, confirmavit; cum advocans Patrum aliquem nomine ſuo, quaſi opera ejus uſurus, ita appellavit accedentem propius, vultu hilari; Equidem abimus. Et quo, interrogante Patre, repoſuit: Ex hac vita, etiam hodie. Vera prædixit. Hodie namque, tribus & aliquanto amplius poſt meridiem horis, præſentibus Patribus, Fratribuſque, placidiſſime animam, quam creberrime, & ſingulari pietatis, fiduciæque expreſſione in manus Domini commendavarat, eo emiſit; triduo ante ſacro Viatico, & ante biduum ſacro Oleo ad extremam luctam rite munitus. Vitam viri, quam æque placidam ubique vixit, ac finivit, deſcribere pluribus non eſt hujus loci, nec remporis: & memoria virtutum ejus recens eſt apud omnes, qui cum ipſo Lovanii nuper vixerunt, per totam provinciam nunc diſperſos. Caritas ejus, manſuetudo, & pacis ſtudium (ne nihil tangam) in oculos plurium incurriſſe videntur: quorum alii ſancte affirmant, numquam ſe, licet diu in eodem domicilio cum ipſo commoratos, obſervaſſe in P. Franciſco, quod communem caritatem, aut ullum in particulari inter tot Socios, verbo, factove læſerit. Alii, ſe numquam ab ipſo officium caritatis petiiſſe, quin prompte præſtitum fuerit. Alii, verbis paucis complexi multa, aſſerunt; omnibus ipſum omnia ſemper factum fuiſſe. Neque intra domeſticos parietes ejus caritas ſe continebat; ad alias quoque familias Religioſas ſe penetrabat, & qua poterat, ac per occupationes licebat, connabatur in illis conciliare animos diſſidentium, commendare manſuetudinem, ac mutuam reparare caritatem. Fuerunt quoque juvenculi aliquot, qui operam typis dant, ac propterea ſæpe eum convenire, dum valebat,

pro

A pro correctione imprimendorum consueverant. Hos ad infirmum, & jam depositum a me- D
dicis, adductos, suprema ab ore ejus monita, & benedictionem accepturos, paucis, sed
gravibus verbis, cohortatus est, pacem ut servarent, Deum timerent, Dei Matrem sem-
per gestarent corde, animo venerarentur, loquerentur ore; post Deum, ac Redemptorem
nostrum præcipuam haberent Ipsam, suæ salutis fiduciam, suis in periculis confugium, in
necessitatibus matrem. Talia paucis ille dixit, sed tam profunde impressit animis juveni-
libus, ut hi negent, unquam futurum ut eorum obliviscantur. Nihilo minor virtutibus in
eo fuit scientia, & plura sciendi amor. Cum Philosophia quippe, & sacra Theologia pri-
dem conjunxerat Mathematicam, eaque delectabatur summopere, & plurimos sibi ad ejus
usum comparaverat libros, atque instrumenta omnis generis. Per amorem sciendi, se ap-
tiorem quotidie reddebat studiis, quæ tractabat. Jamque didicerat apud Hagiographos tin-
guas, Italicam, Hispanicam, & Græcam (Belgica, & Gallica vernaculæ ei erant,) om-
nesque interpretabatur expedite, ac transferebat in Latinam. Aliquot ejus rei specimina
jam impressa sunt inter Acta Sanctorum Junii: alia subinde imprimentur. Hæc inter sunt
Vitæ duæ prolixæ sanctorum Theodosii Cœnobiarchæ, & Euthymii, qua a Cyrillo Monacho
conscriptæ; quas e Græco nuper Latinas fecit pro Supplemento Januarii; ultima nondum
absolutæ immortuus. Plura a præclaris hisce principiis sperabamus emolumenta in publi-
cam Ecclesiæ totius, & Societatis nostræ commendationem; sed mors invida, hanc[que] E
B dignum vita longiore, ac transfulit, uti merito confidimus, ad meliorem: a [qua] ne quid
forte animam ejus ad tempus excludat, rogo Reverentiam vestram, ut suffragia suorum
piacularia, Societati consueta, conjungere cum nostris velit; meique in sanctissimis Sacri-
ficiis pariter meminisse. Antuerpiæ XIX. Aprilis 1701.

INDEX

INDEX SANCTORUM ET MATERIARUM

AD TERTIUM TOMUM JUNII PERTINENTIUM.

Littera Mrol. Martyrologium *indicant*, *Mroll.* Martyrologia, *Ms.* Manuſcriptum, *Mss.* Manuſcripta, *M.* Martyr, *MM.* Martyres, *V.* Virgo, *VV.* Virgines, *Vid.* Vidua, *Conf.* Confeſſor, *Pont.* Pontifex, *Patr.* Patriarcha, *Ar-Ep.* Archiepiſcopus, *Ep.* Epiſcopus, *Ab.* Abbas, *Abb.* Abbatiſſa, *Presb.* Presbyter, *Diac.* Diaconus, *Mon.* Monachus, *Er.* Eremita, *Imp.* Imperator, *R.* Rex, *Reg.* Regina, *Pr.* Princeps, *Com.* Comes, *& alia ſimilia truncatarum vocum initia facile cuivis intelligibilia erunt. Numerus cujuſque Sancti nomine præfixus ſignificat diem Menſis.*

A

16 ACtinea & Græciniana VV. MM. Volaterræ in Hetruria *Comm. Hiſt.* De earum cultu, Reliquiarumque inventione, tranſlationibus, & ioſpectionibus variis. 37

17 Adulphus Epiſc. Conſ. in Anglia *Comm. Prav. V.* Botulphus 398

18 Æmilius M. in Africa ex *Mss. Hieron. V.* Marcia. 568

17 Æna m. Romæ *ex Mrll.* 285

18 Ætherius m. forſ. Nicom. in Bith. notitia martyrii & temporis *ex Menais* 571

17 Agrippinus Epiſc. Comenſis in Italia *Comm. Prav.* De ejus cultu, rebus geſtis, & corporis tranſlatione. 377

17 Alena V. m. Foreſti in Brabantia *Comm. Prav.* De ejus cultu, Actis etiam volgariter redditis, & Reliquiis. Acta ex *Ms. Dilbekano*. Prologus 388. *Cap.* 1. Proſapia nobilis, ſed gentilis. Converſio ad fidem. Martyrium. Miracula. Converſio parentum 389. *cap.* 2. Diverſa miracula 391. *cap.* 3. Elevatio Corporis. Varia miracula 392. *cap.* 4. Alia miracula. Item blaſphemi puniti 394. Appendix D. P. ex *editionibus Belgica & Gallica, & quibuſdam Mss.* 395

16 Amandus Presbyter & Eremita *V.* Berthaldus 98

18 Amandus Epiſc. Burdegalæ in Aquitania *Comm. Hiſt.* 587

18 Anachoreta VI. mm. *V.* Moyſes Æthiops 586

19 Andreas m. *Aretii in Hetr. V.* Gaudentius Epiſc. 848.

19 Anonymi duo *ad S. Hippolyti* in *Auſtria* 839. Historia Inventionis & miraculorum ex *Ms. Bibl. Caſ. Vien.* 840

17 Aquila m. Romæ ex *Mrll.* 285

18 Archoſius Confeſſ. Brivatæ in Arvernia *V.* Elpidius 574

17 Avitor Presb. Ab. Niciacen. in Gallia *Comm. Prav.* De ejus malioribus Actis; variiſque, ſed parum ſinceris compendiis vitæ, de ætate, & cultu 350. Vita. Auct. ferma Coævo *ex Mss.* Prologus. *Cap.* 1. Ortus, educatio, vita monaſtica in cœnobio Menatenſi 351. *cap.* 2. Amicitia & vita acta cum S. Carilepho, tam monaſtica quam anachoretica; Sacerdotium & Abbatialis dignitas in monaſterio Niciacenſi 353. *cap.* 3. Muto loquela, cæco viſus, mortuo vita redditus 356. *cap.* 4. Obitus, ſepultura, Miracula, Eccleſia conſtructa. 358

17 Avitus Erem. Sarlaten. apud Petracoricos *Comm. prav.* De ejus Vita, ætate ac cultu in variis ſui nominis Eccleſiis 360. Vita *ex Mss.* 361

16 Aureus *vel* Aurærus Epiſc. ejuſque ſuror Juſtinæ V. & Juſtinus Diaconus mm. Moguntiæ & Heiligenſtadii in Germania. Comm. Prav. §. 1. De priorum Moguntiæ cultu, & tempore paſſionis atque inventionis 43. § 2. De Goſwino & Sigehardo Monachis, ſcriptoribus Translationis & miraculorum. Paſſio Heiligenſtadii ſcripta 45. §. 3. Cauſa Heiligenſtadienſium pro exſis & rumolatis apud ſe SS. Aureo Epiſc. & Juſtino, per veroſimiles conjecturas diſcuſſa 47. Vetus Legenda ex *Ms. Heiligenſtad. Cap.* 1. Paſſio Sanctorum licentiuſe adornata 49. *cap.* 2. Sacrorum Corporum inventio & elevatio: Eccleſiæ Heiligenſtadienſis prima fundatio 52. *cap.* 3. De exhumatione & tranſlatione ſacrarum Reliquiarum Aurei & Juſtinæ 55. Inventio et Miracula Aurei, & Juſtinæ apud Moguntiam Auct. Goſwino Mon. *ex Ms.* Epistola dedicatoria 57. *cap.* 1. De ioveotiuoe Sanctorum, utque miraculis ante & poſt eam, per dies proximos decem patratis 59. *cap.* 2. Reliqua libri 1. Miracula, a die 21. Junii 65. *cap.* 3. Miracula cetera 67. *cap.* 4. Proſecutio ſimilium miraculorum 69. Analecta ex libro Sigehardi Mon. D. P. §. 1. Diverſa a priori narratio paſſionis & ſepulturæ; ioventio ſeculo 11. diſtinctius propoſita 73 §. 2. Sanctorum corpotalis præſentia mirreculis confirmata, aliorum plurium inventio duplex 76. §. 3. Nova ſeculo 15 1. caeuoie Sanctorum ioventio. Reliquiæ alibi 77. Appendix de Heiligenſtadienſi Sanctorum Eccleſia. §. 1. Dagobertinæ Sanctorum Eccleſiæ prima reſtauratio ac dedicatio ſeculo IX. ſub titulo S. Martini, ac privilegia ei conceſſa 78. §. 2. Jus Patronatus in novæ civitatis Eccleſiæ veteri Parochiæ adjudicatum & confirmatum 80. §. 3. Secunda poſt Sanctorum tranſlationem innovatio, & indulgentiæ ejus cauſa conceſſa 82. §. 4. Proceſſio annua cum Reliquiis 85. §. 5. De veteri ac nova Patronorum Heiligenſtadienſium Arca aliiſque Eccleſiæ ipſanuothecis 87. §. 7. De caſtro Dagobertino & nummis bracteatis in agro Heiligenſtadienſi non ita pridem inventis. 89

16 Aurelianus Epiſc. Arelat. in Gallia *Syll. Hiſt.* De ejus initio & fine *ex Epiſtola Vigilii Papæ*, atque de cultu 108. Acta Inventionis Auxeliano & aliis octo communis. 110

28 Autbertus Epiſc. Abrincenſis in Gallia *Synop. hiſt.* De S. Michaelis Eccleſia ab ipſo condita, aliisque ibidem cultu & translationibus. 603

B

16 BEnno Epiſc. Miſnenſis in Saxonia, & Slavorum Apoſt. Monachium in Bavaria translator *Comm. prav.* De Vitæ Chronologia, Auctore, miraculis; & Canonizationem ſecuto cultu 146. ACTORUM vetus Epitome ex *Edit. Romana* anni MDCXXI. 148. VITA *Auct. Ekeron. Emſero* 150. DEDICATIO ET PROFECTUS 151. *cap.* 1. Bennonis ortus, educatio, ſtudia 156. *cap.* 2. Monachatus Hildeſiæ; Canonicatus Goſlariæ, Epiſcopatus Miſnæ 159. *cap.* 3. Cura Epiſcopalis, exilium, iter Romanum, Slavorum converſio miraculis firmata 162 *cap.* 4. Iter Romanum, reditus ad Slavos, vita ſolitaria, miracula 166. *cap.* 5. Virtutes, revelationes, obitus, translatio, miracula, cauſa dilatæ Canonizationis 170. VITÆ SYNOPSIS ELEGIACA *eodem Auctore* 174. MIRACULA. Pars 1. ante Canonizationem *ex impreſſo Rom.* *cap.* 1. Miracula, teſtis teſtibus, per compulſum productis, confirmata 176. *cap.* 2. Ex teſtimoniis certorum hominum in inquiſitione generali 180. *cap.* 3. Ex ſecunda & ſpeciali inquiſitione in partibus conſcripta 183. *cap.* 4. Altera pars 186. *cap.* 5. Tertia pars 190. APPENDIX *ex impreſſis Germanicis* 194. EMBOLISMUS. De Canonizatione & corporis Translatione Monachium. §. 1. Ordo prioris Actus, ex itinerario Adriani Papæ VI. 198. §. 2. Idem Actus aliique progreſſi, ex Bulla Canonizationis diſtinctius explicatur 200. §. 3. Translatio corporis Miſna Monachium, miracula facta 202. PARS II. Miracula Monachii patrata ſeculo XVII. *ex impreſſis Germanicis* 205. uſque 230. Annus MDCLXXX. a translato in Bavariam corpore centeſimus. 230

16 Bertholdus & Amandus Presb. Eremm. in Remenſi Galliæ diœceſi. COMM. HIST. §. 1. De actis & cultu Berthildi 98. §. 2. De Reliquiis & Miraculis S. Berthaldi, atque indulgentiis loco conceſſis 100. §. 3. Hiſtoria Abbatiæ Calvimontis a Berthaldo fundatis, *ex monumentis ipſius loci* 102. §. 4. De Amando Bellimontis ejuſque Reliquiis & cultu Ramis. 106

17 Beſſarion Anachoreta in Ægypto ex *Vitis Patrum* 299.

17 Bliſtus m. Romæ ex *Mart.* 285

19 Bonifacius Archiep. Apoſt. circa Ruſſiam COMM. PRÆV. §. 1. De ejus cultu, Auctore Vitæ, & tempore martyrii 907. §. 2. Quarum Gentium S. Bonifacius fuerit Apoſtolus 908. VITA ex Actis S. Romualdi Abb. *Auct. B. Petro Damiani.* 909

19 Bonmercatus Clericus mart. Ferrariæ in Ital. *Comm. prav.* De martyrii titulo, cultu, Actis 938. ACTA ex *Mſ. Ital. Anonymi Auguſtiniani.* 940

17 Botulphus Ab. & Adulphus Epiſc. Confeſſ. in Anglia COMM. PRÆV. §. 1. De eorum cultu & translationibus, Anglosumque orientalium Regno & Regibus, ſiſdam qui Auſtralium Saxonum ſeculo VI. & VII. 398 §. 2. Botulphi Vita duplex, primæ curiores, ſecundæ Epitome. Adulphi ætas & Epiſcopatus Trajectenſis 400. VITA ex *editione Mabillonii & duobus Mſt.* 402. EPITOME VITÆ forſan antiquioris & integrioris, *ex Breviario Sleſwicenſi* 404. TRANSLATIONES *ex Legenda Joannis Capgravii & aliis.* 405

C

18 CAlogerus Presb. Sierius ejus Diſcipulus in Agrigentina Siciliæ Diœceſi *Comm. prav.* De variis in Sicilia locis ſactis, Calogero verosimiliter plus quam uni. Saccenſis Eremitæ Vita antiqua & cultus 589. VITA ex *Officia antiqua & editione anni* 1610. 591

18 Calogerus Hegumenos mart. an Confeſſ. *V. Gregorius.* 594

17 Canthianus m. Romæ ex *Mart.* 285

16 Cechardus Epiſc. Luneoſis m. Carrariæ in Tuſcia *Comm. Hiſt.* De loco, tempore, & occaſione Martyrii, ac præſenti Sancti corporis cultu. 142

16 Cendeus m. Meſſanæ in Sicilia ex *Mart. Hieron.* 37

18 Criſpinus m. Ravennæ in ſtat. *V.* Martyrius. 571

18 Chriſtiana V. *V.* Cunigundis, 514

19 Cæſarius Diac. m. *Arelati in Hiſtoria V.* Gaudentius Epiſc. 848

16 Cunigundis, Melchtrudis, Wilbrandis, Chriſtiana VV. peregrinæ in Conſtantienſi Alemanniæ Diœceſi. COMM. PRÆV. De earum peregrinatione, cultu, elevatione, atque proceſſu ad eandem facto 114. Proceſſus, factus occaſione Translationis ex *Edit. Colon. cap.* 1. De argumentis vereris ab immemorabili cultus. 117. *cap.* 2. Quid duodecim primi teſtes ex Scioribus audiverint; de adventu Sanctarum, quid ſint experti in ſe & ſuis 119. *cap.* 3. Depoſitiones aliorum viginti teſtium uſque ad 211. Maii 122. *cap.* 4. Reliquus proceſſus uſque ad finem menſis Maii 125. *cap.* 5. Legatus Apoſtolicus indicit faſtum Elevationis in Eichſel, & Monte S. Chriſtianæ 129. *cap.* 6. Canonicorum & Conſulum Rhinfeldenſium depoſitiones, ſecura translatio corporum Sanctarum, & quædam miracula 132. *cap.* 7. Quædam miracula ſequenti Junio examinata 136 LEGENDA ex præmiſſo proceſſu collecta. 139

17 Cyria m. Aquilejæ ex *Mart.* 287

16 Cyriacus, Valeria, Marcia, Diogenes & Mica mm. in Africa ex *Mſt. Hieron.* 37

18 Cyriacus m. forte Romæ *V.* Thomas. 572

18 Cyriacus, Paula V. mm. Malacæ in Hiſpania *Syll. hiſt.* De eorum paſſione, cultu, & ætate. 573

D

17 DAria m. *V.* Nicander. 166

17 Dayrgellus *ſive* Molingus Epiſc. Ferneuſis in Hibernia *V.* Molingus. 406

18 Demetrius Archidiac. mart. an Confeſſ. *V.* Gregorius. 594

19 Deodatus Epiſc. Nivernen. dein *Ab. Vallis* Galilææ in Voſago. *Comm. prav.* De Sancti cultu, Vita, ætate, ac monaſterio 860. VITA primum a Deodatenſi Monachu ſcripta, dein a Mediolanenſi Abbate interpolata ex Mſs. Codicibus. *cap.* 1. Ortus, Epiſcopatus Nivernenſis, vita ſolitaria 871. *cap.* 2. Diſceſſus in Vallem Galilææ; Eccleſia & monaſterium conſtructum, ac privilegiis munitum 875. *cap.* 3. Mutua caritas SS. Deodati & Hidulphi: illius obitus & ſepultura, & hujus ſucceſſio 878. *cap.* 4. Veneratio SS. Deodati & Hidulphi in tunicis & corporibus. Elevatio, Vita approbata 885. APPENDIX ex Chronico Senonenſi Richerii. 885

17 Digna merita cum filiis duobus, mm. Briziæ in Italia *Synap. hiſt.* Eorum præſens cultus; nomen Lavelongæ familiæ gratis inſertum. 284

16 Diogenes m. in Africa *V.* Cyriacus. 37

17 Diogenes m. Romæ ex *Mart.* 285

17 Dioſcorus m. Alexandriæ ex *Hieron.* 286

16 Domnolus Epiſc. Viennenſis in Gallia *Comm. hiſt.* De ejus cultu, ætate, Actis. 145

17 Doroſtolus m. Romæ ex *Mart.* 285

E

18 Elizabeth V. Magiſtra Sororum Ord. S. Benedicti Schonaugiæ in Diœceſi Treviren. *Comm. prav.* De ejus ætate, viſionibus, vitâ; hujus ſcriptore Egberto, atque laudatore Emichone, & occaſione cultus in hodierno Romano 604. VITA partim ab ipſamet dictata, partim ab Egberto fratre ſcripta, *ex additione Colonienſi*. PROLOGUS Egberti cum Epiſtola Virginis ad S. Hildegardem *ex Trithemii Chronico Hirſaugienſi* 607. DIVISIO ANTIQUA 609. *cap.* 1. Allocutio ad Fratrem: tentationes diabolicæ, divina viſitatione diſcuſſæ; Viſionum initia 610. *cap.* 2. Viſi Sancti, a 23. Junii 1152. ad 14. Septembris 1153. 613. *cap.* 3. Aliæ viſiones uſque ad feſtum Annuntiationis an. 1154. 617. *cap.* 4. Sancta videt Myſteria Paſſionis, Reſurrectionis, & Aſcenſionis, Pentecoſtes, & alia quædam iſto anno 620. *cap.* 5. Viſiones anni MCLV. cum Appendice, ad annum 12. ſpectantes 624. *cap.* 6. Initium libri Viarum Dei cœpti ſcribi anno 1156. & ſermonum eodem contentorum Synopſis 628. *cap.* 7. Sermonum pro viarum iſtarum ſingulis ab Angelo dictatorum priores quinque ſummatim delibati 630. *cap.* 8. Sermonum quinque reliquorum Synopſis 632. *cap.* 9. Ultimus Virginis morbus, & in eo acta uſque ad fratris reditum Moguntia 636. *cap.* 10. Extrema Vitæ mortiſque Sanctæ periodus, & ſalutaria monita ſub ea data. 640

18 Elpidius M. Archontius Confeſſ. *Brivate in Arvernia Galliæ Prov. Syll. Hiſt. ex S. Greg. Turon.* 574

18 Emilius M. Ravennæ in Ital. *V.* Martyrius. 572

18 Erasmus apud Græcos *ex Synax. Mſs.* 586

19 Evodius M. Romæ *V.* Honorius. 846

17 Euphemia Abbatiſſa in Bavaria *Sill. Hiſt.* De ejus natalibus, ſanctitate, ætate, titulo Beatæ. 470

17 Euſicius M. Romæ *ex Marll.* 285

F

16 Elia filius S. Mauri Presb. *V.* Maurus. 112

16 Felix M. Apollonidenſis *ex Menæis*. 287

18 Felix M. in Africa *ex Mrl. Hieron. V.* Marcia. 568

18 Felix M. Ravennæ in Ital. *V.* Martyrius. 572

16 Ferreolus & Ferrutio Mm. Veſontione in Burgondia. COMM. PRÆV. De eorum cultu, Actis, translationibus & tempore Martyrii 5. ACTA ex Mſs 7. MISSA VETUS ex *Edit. Rom.* 9. INVENTIO CORPORUM ex *MSS.* 11. TRANSLATIONES VARIÆ *ex Mſs.* 13

17 Filii duo Digoa-meritæ Mm. *V.* Digna-merita. 284

18 Fortunatus Epiſc. quieſcens in agro Galliæ Senonenſi *Syll. Hiſt.* De ejus cultu, ætate, ſcriptis, Epiſcopatu, 601

G

19 GAudeotius Epiſc. Culmatus Diœc. Andreas & Læta familia ejus Mm. Aretii in Het. *Comm. Prav.* De cultu temporeque martyrii, ordine Epiſcoporum, variiſque Gaudentiis 847. ACTA MARTYRII ex *Mſs. Aretin.* 848

18 Gerlandus Eques Hieroſ. Templarius ac Hoſpitalarius? *Calatagironi in Siracuſana Sicil. Dioec. Comm. Prav.* De loco Actis Translationis, veterique & hodierno cultu ſacri Corporis 651. *Synopſis Hiſtorica ex Italica Boſii apud Trugilium* 652. *Miracula primo poſt inventionem*, ſemeſtri publica auctoritate conſignata *ex originali illius Civitatis*. *Cap.* 1. Miracula per menſem Junium patrata 655. *Cap.* 2. Miracula menſis Julii uſque ad diem XX. 659. *Cap.* 3. Reliqua per Julium & Auguſtum Miracula. 662

19 Gervaſius & Protaſius Mediolani apud ſaſnbres in Ital. COMM. PRÆV. §. 1. Adducuntur & expenduntur indubitata loca S. Ambroſii, de ſacrorum corporum inventione ac depoſitione 817. §. 2. Quid Auguſtinus Ep. & Paulinus Presb. oculari teſtes, de eadem re ſcripſerint; & quo ea anno acta ſit 819. §. 3. Epiſtolæ de eodem argumento, Martyrumque Paſſione, edita ſub nomine S. Ambroſii, velut ad omnes Italiæ Fratres ſcripta 820. §. 4. Antiquiorum de ea Epiſtola per ſecula duo ſilentium, & relatio de Sanctis proſuſus ulla, ea nihilo meliori S. Nazarii paſſione 824. §. 5. Simili licentia ſuppoſita teſtibus convicta SS. Nazarii, Victoris, Syri & Hermagoræ legendæ, Ambroſioque perperam adſcriptus ſermo de S. Nazario. Cujus hic eſſe videatur? 826. §. 6. Reliquiæ & cultus mox ab inventione per S. Ambroſium communicatæ Italicis Eccleſiis 830. §. 7. Reliquiæ & cultus Sanctorum in Hiſpania, Gallia, Belgio, Germania 833. §. 8. Peculiaris cultus Cenomanois, item in Belgio, Germania, & reliqua Septentrione 835. §. 9. Præſentia ſanctorum corporum inter Mediolanenſes & Briſacenſes controverſia: horum poſſeſſio potior 837. §. 10. Sanctorum apud Mediolanenſes inter Divina cultus facer 841. §. 11. Obſcuriores quædam Sanctorum memoriæ; veteſtiſſimo omnium Martyrologio inſcripta plurium cum ipſis nomina. 843

16 Græciniana V. m. Volaterræ in Hetruria *V.* Actinea. 37

18 Gregorius Epiſc. Demetrius ejus Archidiaconus, Calogerus Hegumenus Mart. an Confeſſ. in Feagalati Siciliæ monaſterio. *Comm. prav.* De eorum patria, tranſitu in Siciliam, ætate ac notitiis aliis, ex Officio proprio 549. POEMA Sergii Chroniſtæ ad uſum divini Officii compoſitum *ex Mſ. Græca*. HYMNUS. 596. Ad Matutinum CANON. 598

17 Gundulphus Epiſc. in agro Bituricenſi cultus. *Comm. prav.* De cultu, translatione & miraculis, deque ejus Epiſcopatu Mediolanenſi per conjecturam 379. HISTORIA Translationis & miraculorum *ex nova Bibliotheca Philippi Labb.*

H

17 HErmias m. Apollonidenſis *ex Menæis*. 187

17 Hervæus *ſive* Huvernus Ab. in Armoricis *Comm. prav.* De cerio cultu ejus, & Actis non magnæ certitudinis 365. VITA *Auct. Alberto Le Grand. Ord. Prad. cap.* 1. Nativitas Sancti & adoleſcentia 366. *cap.* 2. Adeſt matri morituræ Hervæus, in variis cremis degit, monaſteria conſtruit, dæmones pellit 398. *cap.* 3. Coram Epiſcopis honoratur miraculo, Cœlum upertum videt, moritur. 370

19 Hildegrimus Epiſc. Catalanen. & Halberſtaden. *Comm. Hiſt.* 889

19 Honorius, Evodius, Petrus Milites Romæ & alibi Marcellus. M. 843

17 Huvarous *V. Arvæus*. 365

17 Hymerius Epiſc. Ameriæ in Umbria. *Comm. Prav.* De cultu, deque hiſtoria vitæ, translationis & miraculorum 371. *Ambroſii Ab. Epiſtola ad ſcriptam ab eo antiquiorem Vitam, qua deſideratur* 372. MIRACULA ſeculi XII. *Auct. Joanne Canonico Cremon. coævo* 373. VITA RECENTIOR *Auct. Antonio Mario Graziano Epiſc. Amerino* 374. ACTA Translationis ex *Vet. Mſ. Ab. Conſtantini Cajet.* 376

17 Hypatius Presb. Hegum. in Rufinianis Bithyniæ mo-

monaſterio. Comm. Prav. §. 1. De ipſius monaſterii conditore Rufino an Sanctus? 303. §. 2. De cultu Sancti; & Actis a diſcipulo ſcriptis 304. §. 3. Epitome Actorum *ex Synaxarie Mſ. Divion. S. J.* 307. Vita. Gr. Lat. Auct. Callinico Diſcip. Prooemium ad Abbatem Ruſſiolanen. 308. *cap.* 1. Sanctus traſit in Thraciam, monaſticam vitam exercet, infirmos curat 310. *cap.* 2. Tentationes jejunio vincit: patrem juvat; Chalcedonem & Ruſiolanos adit dæmonum victor 313. *cap.* 3. Rufinianis fugiens eodem divinitus remittitur, infirmos ſanat, fit ſuperior & viſitur a viris ſanctis 317. *cap.* 4. Includitur cellæ; cognoſcit arcana; beneficus etiam percuſſoribus ſuis; augetur numerus Monachorum, quorum utilitati conſulit 320. *cap.* 5. Sancti erga afflictos miſericordia, ſolutæ per eum dæmonum præſtigiæ 324. *cap.* 6. Variæ ejus virtutes, & ſpiritus prophetici, immineute fame & in Neſtorio probatus, olympia diſturbata. 329. *cap.* 7. Magna ejuſdem prudentia, & apud omnes æſtimatio, eulogiarum efficacia 333. *cap.* 8. Alexandes Acœmeta receptus, Muoachus præſumptuoſus caſtigatus, ſuperſtitiones coercitæ 337. *cap.* 9. Malefica ſublata, ſalubria monita diſcipulis data 341. *cap* 10. Extrema vitæ Acta, mors ſancta, & quædam poſt ſecuta. 346

18 Hypatius Miles & Mart. Tripoli in Phœnicia 553. Vide Leontius.

I

16 Ipidius m. in Gabalitano Galliæ agro *ex Saſſaie.* 15

19 Innocens Epiſc. Cenomanin Gallia Comm. Prav. § 1. De cultu, ætate, ac geſtis, tam ipſius quam trium deceſſorum Epiſcoporum 854. §. 2. Chronologia SS. Liborii, Pavacii & Thurtbii Epiſcoporum 856. §. 3. De primo Cenomanorum Epiſcopo S. Juliano, ætati Decii potius quam Domitiano adſcribendo: & omnium S. Innocentis deceſſorum Synopſis 857. Gesta *ex Actibus Epiſcoporum ſeculo* 12. *collectis* 859. Appendix Chronologica. *Ex iiſdem Geſtis Pontificalibus.* §. 1. Succeſſores S. Innocentii uſque ad ſeculum 12. 862. §. 2. Epiſcopi Cenomanenſes ſæculo 12. & ſequenti ſæculo ſequentes 844. §. 3. Alii antiquitus deſcripti Epiſcopi uſque ad annum MCCLV. 867

17 Innocentius m. Apollonia deoſis *ex Menais.* 287

17 Joannes Presb. m. Romæ *ex Marll.* 285

17 Joſephus Anachoreta in Ægypto *ex Vitis Patrum.* 296

17 Iſaurus Diac. m. Apolloniadenſis *ex Menais*, 287

17 Iſmael m. Perſa. CP. *V.* Manuel. 289

19 Judas Ap. ca LXXII. Apoſt. m. Araræ in Armenia. Diſſertatio conjecturalis, dijudicandam proponens ejus a Juda Thaddæo differentiam, cultumque & genus & locum mortis diverſum. 804

17 Julianus in monaſterio Arenæ ſive Hareæ. Cultus certus *ex Martyrologiis*, locus & ordo incertus. 413

19 Juliana Falconeria V. Tert. Ord. ſervorum B.M. Florentiæ in Hetruria. Vita *ex mſs. Bal. Fr. Archangeli Gianni Florentini* 917. *cap.* 1. Natalis, & ætas puellaris Julianæ, voto caſtitatis obſignata 918. *cap.* 2. Suſceptio Habitus, in eoque profectus & ſancta exercitia B. Julianæ 919. *cap.* 3. Contuberuio Tertiariæ, cum præfecta Juliana, ſancte illud inſtituit, miraculoſiſque favoribus cumulata in morte, ut Beato colitus in ſuis Reliquiis 921. *cap.* 4. Miracula per interceſſionem Beatæ poſt ejuſdem mortem obtenta *ex ſcripto Italo Mnrii. Annunciatorum Flor.* 922. Appendix. D. P. De cultu B. Julianæ, ſucceſſive promoto. 923

16 Juliittæ cum Quirico Mm. *ex Mrl. Hieron.* 15

16 Julitta vidua Iconienſis cum filiolo Quirico. Comm. Prav. §. 1. De vario eorum apud Græcos & Latinos, cultu, Actis a Gelaſio Papa cenſuratis; verſibus editis a Theodoro Epiſc. Iconienſi. 17. §. 2. Quæ Acta, & quare hic danda. Aliorum de eſdem Sanctis ſcripta, latina ac Græca 18. §. 3. De Sanctorum cultu & Reliquiis per Gallias 20. §. 4. Antiquus Quiriet ac forſan alterius in Hiſpania cultus, univerſis figmentis obſcuratus. Reliquiæ Ravennæ in Italia 22. Epistola Theodori Epiſc. de eorum paſſione, *ex Mſs.* 23. Eadem Epiſtola Græcolat. *ex Combefiſio.* Acta Apocr. *ex mſs. cap.* 1. Sanctorum comprehenſio, & primæ dirtæ actæ incredibilia 28. *cap.* 2. Alia miracula proſſus paradoxa & incredibilia 30. *cap.* 3. Vacillans ad tormenta mater, confortari a filio fingitur, & ſimul cum eo capite plecti. 32

16 Juſtina V. m. Moguntiæ *V.* Aureus. 43

16 Juſtinus Subdiaconus Heiligenſtadii *V.* Aurcus. 43

L

18 Leontius, Hypatius, Theudulus Tripoli in Phœnicia Miles & Mar. *Comm. Prav.* De cultu Sancti, eique dicatis Eccleſiis & Martyrii tempore, atque ſcriptoribus 553. Encomium Leontii Mart. *ex mſs. Medic. cap.* 1. Quæſitus ad mortem Sanctus, quærentes hoſpitaliter habet, ſeque manifeſtatos cooperit eos & baptizat 555. *cap.* 2. 559. Acta altera *ex Mſ. Bibl. Medic. cap.* 1. Leontii natalis, militia, virtutes Chriſtianæ: necnon converſio Hypatii & Theoduli 562. *cap.* 2. Leontii & Sociorum martyrium, tormenta, & conſtantia. 566

18 Leontius Paſtor, a Græcis honoratus *ex Synax. mſs.* 586

17 Longinus m. Romæ *ex Mrll.* 285

16 Lutgardis V. Ord. Ciſtere. Aquiriæ in Brabantia *Comm. prav.* De cultu, vita, ætate & Reliquiis Sanctæ 231. Vita. Auct. Thoma Cantipratano *ex mſs.* Prologus 234. Lib. 1. De Vita in Ord. Benedictino. *cap.* 1. A matrimonio & amore virorum animus vocatus, a more divino conſtringitur 237. *cap.* 2. Variæ extaſes & viſiones divinæ, tranſitus ad Ciſtercienſes 240. Lib. 2. Vita apud Ciſtercienſes. *cap.* 1. Jejunio bis 7. annorum animæ in purgatorio adjutæ. Veratæ a dæmonibus liberatæ 243. *cap.* 2. Orationis efficacia: deſiderium Martyrii: auxilia tentatis & peccatoribus, imo & agris præſtita 257. *cap.* 3. Spiritu Prophetiæ futura, abſentia, & arcana judicata 251. Lib. 3. Acta ultimis vitæ annis in cæcitate, obitus, miracula. *cap.* 1. Apparitiones B. Jordani Generalis Prædicatorum, Jacobi de Vitriaco & aliorum. Tertium jejunium ſeptem annorum 252. *cap.* 2. Modus in cuotemplatione ſervatus. Præparatio ad mortem præſcitam, morbus, obitus 258. *cap.* 3. Sepultura, Miracula. 261

M

17 Manuel, Sabel, Iſmael, Fratres Perſæ Mm. Conſtantinopoli cultu *Comm. prav.* Acta vetustiora *ex mſs. Vat.* c. 1. Legatio eorum ad Julianum, & prima confeſſio 190. *cap.* 2. Tormenta fortiter tolerata, mors conſtanter obita; ſepultura. 193

18 Marcellianus m. Romæ via Ardeatina. *Comm. Prav. V.* Marcos. 568

19 Marcellus m. *V.* Honorius. 846

16 Marcia m. in Africa *V.* Cyriacus. 37

18 Marcia, Æmilius, Felix M. in Africa *ex Mrl. Hieron.* 568

17 Mar-

17 Marcianus m. *V.* Nicander. 166
16 Marcus m. Epiſc. Appollonidis in Aſia Min. ex *Synaxaria*. 41
18 Marcus, Marcellianus Mm. Romæ via Ardeatina *Comm. prav.* cultus in Martyrologiis & libris Sacramentorum, Reliquiæ locis variis 568. ACTA MARTYRS. Ex Geſtis S. Sebaſtiani deſumpta, ex *ms.* Ultraject. S. Salvatoris. 569
17 Maria m. Aquileiæ ex *Marll.* 287
18 Maria Doloroſa in Terrir. Brabantiæ Bruxellenſis *Comm. Prav.* de illius cultu, ætate, paſſionisque hiſtoria authentica 643. VITA. *Auct. Synchrono* ex Mss. Rubræ-Vallis & Corſendoncano 644. Miracula ab eodem Auctore ex iiſdem Mss. 647. Alia ex ms. Belgico 649 Indulgentiæ. 650
17 Marinus m. Alexandriæ ex Hieron. 286
18 Marina, Theonini Mm. Alexandriæ. 573
18 V. O. C. Canonic. Reg. S. Auguſtini Fund. Mon. S. Mathæi Spoleti in Umbria *Syll. Hiſt.* 665
18 Sancti duo Martyres apud Græcos paſſi ex *ms. Synax. Divion.* 572
16 v. Martyres Nicomedienſes ex *Synaxario*. 41
16 XL. Martyres Romani ex *Synaxario*. 41
19 LII. Martyres *Aretii in* Het. V. Gaodentius Ep. 848
17 CCLXIX. Martyres Romæ ex *Marll.* 285
16 CCCCIV. *Martyres ex Mrl. Hieron.* 15
16 Maurus Presbyter & filios Felix, ejuſque nutrix in agro Umbriæ Spoletino *Comm. Hiſt.* De cultu, ætate & VITA ex *vetuſtioribus mrs.* 112
18 Martyrius, Felix, Emilius, Criſpinus mm. Raveonæ in Ital. *notitia* ex *Hieron.* 572
16 Melchtundis V. *V.* Cunigondis. 114
16 Mica m. in Africa *V.* Cyriacus. 37
19 Michellus vidua Piſauri in Marchia Anconit. *Comm. prav.* 925. VITA pro officio proprio olim diſtributa in Lectiones 927. ALIA VITA. Ex ms. Chronico Minorum. *cap.* 1. B. Michelinæ converſio ad habitum tertii Ordinis & rerum omnium mundanarum abdicatio 929 *cap.* 2. Peregrinatio in terram ſanctam, oleum multiplicatum, lepra oſculo abſterſa &c. 932. *cap.* 3. Miracula poſt mortem ex Italico Petri Rudolfi Tuſſinian. 934. COROLLARIUM. Ea lib. ſtatutorum Piſaurienſium 1531. de feſtis in honorem Patronorum Civitatis agendis. 936
17 Molingus *ſive* Dayrgellus Epiſc. Ferneoſis in Hibernia *Comm. Hiſt.* de cultu, Epiſcopatu & Actis. 406
VITA ex *noſtra ms. Salamanticenſi*. 408
17 Montanus Miles m. Tarracinæ & Cajetæ in Campania *Comm. prav.* De illius martirio & cultu: nec nili ſero ſcriptis Actis 278. ACTA *ex ms.* Eccleſ. Act. *cap.* 1. Prior Montani vita; fidei confeſſio coram Præſide: hujus Sanctum fruſtra torquentis, punita perfidia 278. *cap.* 2. Iterata confeſſio, tormenta, miracula 280. *cap.* 3. Exilium in Pontiam, obitus, depoſitio. 282
18 Moyſes Æthiops, & Sancti VI. Anachoretæ mm. in Ægypto ex *Hagiol. Met. Habeſſ.* 586
16 Multitudo martyrum utriuſque ſexus Moguntiæ *V.* Aureus. 43
17 Muſca m. Aquileiæ ex *Marll.* 287

N

19 NAzarius Epiſc. Juſtinopol. in Iſtria. *Comm. prav.* De ejus Epiſcopatu, cultu, inventione, & tranſlatione 884. INVENTIO ET MIRACULA ex *impreſſis Italicis Nicolai Manzolii* 885. EPISTOLÆ QUINQUE de SS. Nazarii & Alexandri Pontificum Reliquiis, Genua Juſtinopolim relatis. 887
17 Nicander & Marcianus, Daria illius uxor, & Junii Tum. III.
Paſcicrates, mm. Atinæ & Venafri in Campania Italica. COMM. PRÆV. 166. §. 1. De eorum Actis a Salomone Atinenſi & Adenulpho Capuano ſcriptis, indeque corrigendo Chronico quoad tempus Paſſionis 166. §. 2. De Sanctorum cultu, eccleſiis, Reliquiis 168. ACTA VETUSTIORA. Latina *ex ms. Bodecenſi*, Græca *ex codicibus Bibliot. Vatic.* 170. ACTA RECENTIORA. *Auct. Adenulfo Archiepiſc. Capuano* 174. HYMNUS AD VESP. Hymnus ad Matut. Miſſa Nicandri, Marciani & Dariæ 177
17 Nicander m. Romæ ex *Marll.* 285

O

19 ODo Abb. Toroac. S. Martini, dein Epiſc. Camerac. *Comm. Prav.* de ſcriptoribus vitæ 910. VITA. *Auct. Amando de Caſtello* 911. ALIA VITA ex *variis collecta. cap.* 1. Acta ejus ante Epiſcoparum 913. *cap.* 2. Geſta in Epiſcopatu. Morbus, obitus, ſepultura. 915
18 Oſanna Andreaſia V. 3. Ord Domiuici Mantuæ in Ital. COMM. PRÆV. §. 1. De vita latina ipſo mortis anno, Italice biennio poſt edita; Auctoribus Beatæ familiariſſimis 667. §. 2. Ejuſdem Beatæ vitæ a recentioribus Auctoribus compendioſius ſcriptæ 670. §. 3. Tranſlatio Corporis, cultus a Leone X. decretus, ac ſucceſſive auctus, totique Ordini communicatus 671. VITA *per F. Franc. Silveſtrum Ferrarienſem Ord. Prad. familiarem Beatæ* 673. LIB. 1. *cap.* 1. Summarium vitæ ejus ſpiritalis, uſque ad annum & quinquageſimum & factam profeſſionem 677. *cap.* 2. De Virginis prudentia, patientia, caritate erga Deum & proximos 680. *cap.* 3. Exercitia Virginis ſpiritualia, vitæ rigor, animi demiſſio 682. *cap.* 4. Reliquæ Virginis virtutes, præſertim in converſatione cum proximo 685. LIB. 2. De raptibus B. Oſannæ, variiſque ejus viſionibus 688. *cap.* 1. De raptuum, quos Oſanna patiebatur, natura, diuturnitate, facilitate, aliiſque adjunctis 688. *cap.* 2. Sanctorum variorum gloria Virgini per viſiones oſtenſa 691; *cap.* 3. Virginis viſiones de Paſſione; & aliæ aliorum de ipſa 693. LIB. 3. De favoribus Oſannæ impenſis divinitus 696. *cap.* 1. Litteras divinitus edoctæ, & Chriſto deſponſa Virgo, iooovato deinde corde, participat doloribus coronæ ſpineæ & quinque plagarum 697. *cap.* 2. De dolore cordis aliiſque ſimilibus a Chriſto gratis Virgini factis 700. *cap.* 3. Favores alii divinitus conceſſi Virgini 709. LIB. 4. Beneficia hominibus, Oſanna deprecante, impetrata perſtringens 704. *cap.* 1. Pro avertendis Italiæ partæque civitatis calamitatibus, Chriſti monitu efficaciter orat 704. *cap.* 2. Principi filius impetratus, aliis alia animis corporibuſve utilia 707. *cap.* 3. Ejuſdem argumenti proſecutio 709. LIB. 5. De ſpiritu prophetico B. Oſannæ 712. *cap.* 1. Cognitus animarum ſtatus, mors quorumdam, aliaque arcana 712. *cap.* 2. Varia futura ab Oſanna prædicta 715. *cap.* 3. De morte Oſannæ, & quibuſdam viſionibus ſecutis 717. LIB. 6. Miracula per Virginem facta in Vita & poſt mortem 720. *cap.* 1. Miracula viventis Oſannæ 720. *cap.* 2. Miracula quibus mortuam ſua honoravit Deus 722. VITA ALIA. *Ex Ital. Hieron. Montalveterani ſpiritualis Oſannæ filii* 724. TRACTATUS 2. *cap.* 1. Septennis primum ab Angelo, deinde a Jeſulo apparentibus, ad ſanctum amorem invitatur, ſeque ei totam tradit 729. *cap.* 2. Proprer frequentes aetates multa patitur a parentibus; purum Dei amorem unice poſtulat 732 *cap.* 3. Viſo Jeſulo Crucifixo, purum ſui amorem docente, in illum magis magiſque accenditur 734. *cap.* 4. Conſtantia in ſuſcepto ſanctioris Vitæ propoſito, communicatio dolorum Chriſti, ac pœnitentiarum rigor 735.

Tractatus 2. *cap.* 2. Auctoris cum Virgine familiaritas, quando & quomodo cœpta, insignes ejus virtutes cognitæ 737. *cap.* 2. Dolores Passionis communicati Virgini, futura quædam revelata, Auctoris varia transmigratio, & colloquia interim habita 739. *cap.* 3. Professio, tribulationes toleratæ, visa gloria B. Columbæ, extases aliæ 741. *cap.* 4. Inter acerbissimos plagarum & capitis ac cordis cruciatus, ingens moriendi desiderium, & prophetici spiritus argumenta 743. *cap.* 5. Acerbitas & veritas plagarum Virginis, visio S. Domitoici in gloria, petitiones pro variis exauditæ 745. *cap.* 6. Priores Virginis pœnitentiæ, unio cum Deo, teotationes, tribulationes; initia Vitæ spiritualis an. æt. 6. 747. *cap.* 7. Cœlestis ira peccatoribus intentata, & maxime obstinatis, pro quibus frustra orat Virgo & orari facit, ac suæ orationis qualitates aliquas aperit 750. *cap.* 8. Narrat Auctori Virgo svotes varios sibi factos a Deo 752. *cap.* 9. Visa in octali Domini, & Miracula quædam ad Virginis præsentiam facta 755. *cap.* 10. Quædam in extasi visa, & audita in ea preces a Deo: varia circa raptus notanda 757. *cap.* 11. Variæ notitiæ spirituales circa modum orationis abstractivæ: dæmon coercitus 759 *cap.* 12. Futura varia prædicta, cognita arcana, jugis oratio 761. *cap.* 13. Sedes Beatorum inspectæ: mansuetudo in tribulationibus propria, in aliis compassio mortis brevi futuræ indicia 764. *cap.* 14. Rursus de Justorum afflictionibus, sermone per raptus impedito, nullo fere somno, cognita plorium salute 766 *cap.* 15. Dæmon is fugatus, Communio cœlitus allata; eamque secutus raptus, in quo exauditæ preces 769. *cap.* 16. Deprecatio Virginis pro Mantua, Italiaque. Pii Sacerdotis & Prophetico spiritu præditi de ea testimonium. Præsagium mortis 771. *rap.* 17. Extasis in festo Purificationis, morbus vice Marchionis toleratus, prædictiones quædam, mortis desiderium 773. *rap.* 18. Quibusdam præmissis narrantur extases hebdomadæ sanctioris anno 1503. sub quibus visa tota passio Domini 776. *cap.* 19. Christi resurrectio & descensus ad Limbum. Discessus ac reditus Auctoris. Morbus ultimus & obitus Beatæ 779. Tractatus 3. Spirituales Epistolæ 40. ad hujus operis Auctorem manu propria scriptæ 781

P

17 Pascicrates M. V. Nicander 566
18 Paula V. m. Malacæ in Hisp. *V.* Cyriacus 573
18 Paulus m. forsan Romæ *V.* Thomas. 572
17 Peregrinus m. Apolloniadensis ex *Menais*. 287
17 Petrus Pisanos Fund. Paoperum Eremitarum S. Hieronymi *Comm. prav.* de cultu, ordine & statu ac vitæ scriptoribus 531. Vitæ Compendium ex Lat. Ms. per Bernardinum Puccium Italice illustrato. §. 1. Natales Petri, & secessus in solitudinem. 533. §. 2. Primum in Monte-bello apud Urbinates erectum Eremitorium 534. §. 3. Enimiæ ejus virtutes, studium præsertim paupertatis & pœnitentiæ 535. §. 4. Eremitarum Ordo plurimis vel adjunctis vel extructis monasteriis promotus 536. §. 5. Miracula patrata: novus Ordo Eremitarum Pontificis privilegiis, Petro agente, communitus 588. §. 6. Obitus, imagines, titulus Beati & Sancti 541. §. 7. Series Generalium, & rerum subiis memorabilium Synopsis. 542. §. 8. Acta pro impetrandis Petro de Pisis Officio ac Missa. 547
19 Petrus Prior mnrii Eygag & Doctor apud Habessinos in Æthiopia ex *illius gentis Hagiol. Ms.* 854
19 Petrus m. Romæ *V.* Honorius. 846
17 Pior Anachoreta in Ægypto ex *Vitis Patrum*. 298
17 Possennus Presb. Castellione in Gallia. *Comm. hist.* De cultu & miraculis, ipsi ac S. Benedicto communibus. 412
18 Potentinus, Felicius, Simplicius mart. an Consess. Comm. Cust. §. 1. Proponitur controversia, & antiquioris, pro prima parte, Legendæ contextus 575. §. 2. Expenditur ætas, origo & auctoritas alterius Legendæ Martyres facientis SS. Potentinum & socios 578. §. 3. Eruditi cujusdam Steinfeldensis commentario controversia expenditur, & cultus Confessoris antiquior certioreque probator 581. §. 4. De translatione veteri metro descripta, deque Reliquiis hodie extantibus. 583

Q

17 Quiriacus, Blastus, Tribunus, Diogenes, Æna, Nicander, Dorostolus, Lusicios, Aquila, Caotianus, & alii ducenti sexaginta duo Mm. Romæ. Item Longinus & Joannes, Presbyter. Sylloge Hist. Notitia eorum ex Martyrologiis, Actisque SS. Marii & Marthæ. Corpus S. Blasti & duorum sociorum Loeam translatum. 283
16 Quiricus & Julitta Mm. & socii cccc s t t. ex *Mrl. Hieron.* 15
16 Quiricus m. filius Julittæ Iconicn. *V.* Julitta 15
Illius Translatio ad Elnonense S. Amandi Monasterium *Auct. Philippo Ab. Bonaspei*. 34

R

17 Ramuoldus Ab. Ord. S. Benedicti Ratisponæ in Bavaria Comm. Prav. De vita ab Auctore pene coævo scripta, deq; anno obitus & cultu 413. Acta Auct. Arnolfo Præposito Monasterii, ex libris miraculorum S. Emerammi, annis fere 21. post obitum Beati scriptis. *cap.* 1. Exordium vitæ ex Raderi Bavaria, biennalis in senio cæcitas, Acta cum Ottone III. 414. *cap.* 2. Extremus Ramuoldi morbus, obitus, sepultura a S. Henrico curata, miracula 417
19 Ratho seu Rasso Comes Andecen. in Bav. Comm. Prav. De ejus vita, cultu, & Reliquiarum translatione 892. Vita Auct. Innocentio Keferlohrro Decano monasterii Diessensis, ea ejus *ms.* 894. Appendix de professione B. Rathonis &c. 897. Nuntiat Prodigiosus *a R. D. Carolo Erath Can. Reg. Dieff.* 899
17 Rayerius solitarius Pisis in Hetruria *Comm. prav.* De ejus cultu, vita & Miraculis a familiari scriptis; illius compendio; & ab hoc alius Messanæ 421. Vita Auct. Fr. Beninensa, coævo & familiari, *ex antiquo ms.* 423. Prologus 426. *cap.* 1. Vita B. Alberti Corsi, & Rayneri per eum conversio 427. *rap.* 2. Appulsus in Terram sanctam, omnibus sese exspoliat, ultroque oblatis eleemosynis victitat, abstemius a vino 430 *rap.* 3. De divinis quibusdam favoribus in Raynerium collatis, tum apud Jerusalem orantem, tum in monte Quaraotene quadragenarium jejunium servantem 433. *rap.* 4. Reliqua Sancti Acta in Terra sancta 436. *cap.* 5. Discessus ejus Hierosolymis, & adventus in civitatem Pisanam 439. *cap.* 6. Energumeni plures curati apud Ecclesiam S. Justi 441. *cap.* 7. Extrema viventis Rayneri Acta & miracula. Panis & aquæ benedictio ejus exemplo, & sub ejus nomine instituta 443. *cap.* 8. Quædam miracula, a Sancto dum viveret, Pisis patrata 445. *rap.* 9. Vinctis captivisque libertas, sanitas variis ægris reddita 448. *cap.* 10. Adjuti captivi, naufragantes, infirmi 449. *rap.* 11. Reliqua Sancti viventis miracula 450. *cap.* 12. De sepultura Sancti nonnullisque eam secutis miraculis 453. *rap.* 13. Navigantes adjuti invocato Raynerio: varii morbi curati 454. *cap.* 15. Per aquam tumbæ Sancti infusam, ejusve invocationem, varia obtenta beneficia 456. *cap.* 15. Gravis vitæ periculs terra marique, &

& diverſi morbi propoliſti 458. *cap.* 16. Similium miraculorum proſecutio 461. *cap.* 17. Finis miraculorum, primo a morte annu exceptorum 463. TRANSLATIO corporis in novam Aream anno MDCLXXXVIII. *ex inſtrum. ital.* 466

§

17 SAncia filia Regis Portugalliæ V. Ord. Ciſterc. Vide Taraſia. 471
16 Saturninus m. Meſſanæ in Sicilia *ex Mrl. Hier.* 379
18 Sutius V. Calogerus 589
16 Similinus *ſive* Similianus Epiſc. Nannetenſis in Gallia *Ex Gregorio Taron.* 42
18 Simplicius m. an Conf. *V.* Potentinus. 575
18 Speciosa V. Papiæ in Inſubria. Notitia cultus & Vitæ ex Ferrario, Translatio Reliquiarum in Saxoniam. 602

T

17 TAraſia Regina Legion. vidua & ejus ſoror Sancia Virgo filiæ R. Portugalliæ ambæ Ord. Ciſtercienſis Lorvanii. *Comm. prav.* De die cujuſque natali, veneratione antiqua, proceſſibus ad Canonizationem formatis 475. VITA REGINÆ mſſt. *Fr. Franc. Macedo Ord. Min. cap.* 1. Patria, natales, educatio Virginum Regiarum 473. *cap.* 2. Taraſiæ cum Alphonſo Legionenſi matrimonium, contractum & diremptum 475. *cap.* 3. Bellum proſuenda hereditate a ſororibus geſtum contra fratrem Regem 477. *cap.* 4. Taraſia Lorvanienſe Virginum monaſterium inſtituit, eique ſe includit 478. *cap.* 5. Sancia Franciſcanos & Dominicanos excipit, eorumque conventus condit 482. *cap.* 6. Reliqua Sanciæ vita ſub habitu Ciſterc. 484 *cap.* 7. Taraſiæ acta Lorvanii, cacurſus ad confinia cauſa filiarum 487. *cap.* 8. Sanciæ obitus; ſepultura, translatio ad monaſterium Lorvanienſe 489. *cap.* 9. Taraſiæ extrema vita, miracula, obitus, ſepultura 493. *cap.* 10. Sanctitatis opinio miraculis utriuſque confirmata 496. *cap.* 11. Corpora transferuntur, & Taraſia, reſerato ſepulcro, incorrupta reperitur 499. *cap.* 12. Argumenta alia antiqui cultus 502. ELENCHUS AAAAORUM in Vita præmiſſa correcturum 529. Proceſſus pro Canonizatione Sanctarum Reginarum curanda fabricatus. *cap.* 1. Præfatio collectoris C. L. ejuſdemque interpretis, & miracula quædam ex literis excerpta 505. *cap.* 2. Præfatio Laurentii a Spiritu ſancto ad ſummarium teſtium a ſe auditorium ſuper miſſculis Reginarum; cum dimidia ſummarii parte 507. *cap.* 3. Proſecutio ejuſdem ſummarii parte 510. *cap.* 4. Proceſſus anno MDCXXIX auctoritate Ordinarii formatus; & legitima ejus formandi petitio & conceſſio 513. *cap.* 5. Teſtes, qui in ſequenti Proceſſu depoſuerunt, continuata ſerie propoſiti, ut facilius citari ac inveniri poſſint 516. *cap.* 6. Proponitur exemplar integri examinis pro ſpectmine aliorum in D. Magdalena de Vaſconcellos teſte prima, & adduntur alia alibi ab eadem depoſita 519. *cap.* 7. Curationes varii generis infirmitatum 522. *cap.* 8. Curationes febrium tertianarum, & paucula ſuper Articulis 4. & 5. 526
18 Theodulus Miles ea Mart. Trip. in Phœnica 555 *V.* Leontius.
18 Theonius m. Alexandriæ *V.* Matina. 575
18 Thomas, Paulus, Cyriacus, mm. forſan Romæ, *Diſquiſitio Hiſt.* De numero & loco Martyrii, ex *antiquioribus Marti.* 572
16 Tichon Thaumaturgus Epiſc. Amathuntis in Cypro. *Sylloge Hiſt.* De ejus cultu apud Græcos & Latinos, Officioque per S. Joſephum Hymnographum, unde habetur vitæ & Miraculorum Epitome 93, Ejus CANON GRÆCO-LAT. 94

V

16 VAleria m. in Africa *V.* Cyriacus. 37
17 Valeriana m. Aquileiæ *ex Marti.* 287
17 Veredemus Epiſc. Avenionenſis in Gallia; *Sylloge Hiſt.* De cultu & ætate. 418
17 Verolus Presb. Caſtellione ad Sequanam & Marcenaci. *Comm. prav.* De Sancti cultu, ætate, translatione, miraculis. ACTA Auct. coævo *ex mſſ. cap.* 1. Res in vita geſtæ; obitus, translatio corporis 582. *cap.* 2. Miracula poſt translationem ab oculato, ut plurimum, teſte deſcripta. EPILOGUS. 584
19 Urſicinus Medicus m. Ravennæ in Ital. *Sylloge Hiſt.* De ejus paſſione, cultu, translationibus & miraculis. 809

W

16 VVIbraudis V. *Vide* Cuniguudis. 114

Z

16 ZEno Anachoreta in Ægypto *Syll. Hiſt.* 853
19 Zoſimus Miles m. in Piſidia. *Comm. prav.* De Actis ejus, locisque ſuibi nomiatis. ELOGIA *ex Synaxariis.* 812

INDEX CHRONOLOGICUS.

SECULO I.

SUb Veſpaſiano S. Leontius Mart. Tripoli in Phœnicia 555 b
Sub Nerone non videntur paſſi Martyres Mediolanenſes Gervaſius & Protaſius, Nabor & Nazarius &c. 824 d

SECULO II.

Sub Adriano an S. Montanus Martyr Terracinæ 278 & Digna-merita Brixiæ. 284
169 Miſſus contra Marcomannos Aſtaſius Comes; an tunc ſub eo paſſi SS. Gervaſius & Protaſius. 824 d

SECULO III.

218 Perſecutio reſuſcitata Aureliano Imp. in eaque paſſi Ferreolus & Feſtucius Veſontione. 6 f
247 Ordinatur Julianus Epiſc. Cenoman. defunctus 294. 857 e
297 Ord. Turibius Epiſc. Cenoman. 303. def. 867 d

SECULO IV.

400 *circiter* S. Amator Epiſc. Autiſſiodor. ex Oriente transfert corpora SS. Quirici & Julittæ. 21 b
Joſeph & Prior Aoachot. Diſcipp. S. Antonii 296. e 298 a
Scribitur Breviarium vetus Miſſale Gallicum. 9 e
303 Ord. Pavacius Epiſc. Cenoman. 346. def. 867 f
305 S. Cyriacus & Paula mm. Malacæ 10 Hiſp. 574 e
340 Ord. Liborius Epiſc. Cenoman. 396 def. 856 e
362 Mannel, Sabel, Iſmael mm. Cpoli. 289 b
Poſt 393 Gaudentius & Culmatus Martyres Aretii. 847 a
366 *vel* 69 Naſcitur S. Hypatius Abb. *in* Rufinianis. 306 307 e
370 *circiter* Inventio SS. Ferreoli & Feſtucii prope Veſontionem. 14 f
375 CPolim veniens S. Iſaacius, exitum Valenti Imp. prædicit. 307 306 f
379 Naſcitur Arcadius, Imperator dictus anno quarto ætatis. 306 f
390 Synodus Mediolani, quando diſtinctæ inter Epiſcopos Reliquiæ S. Gervaſii & Protaſii. 831 c
394 Obiit Theodoſius Imp. Mediolani. 816 b
397 Ord. Victurius Ep. Cenoman. & 421 def. 855 c
400 *circ.* S. Tychon. Taumaturgus Epiſc. Amathuntis in Cypro. 94 e

SECULO V.

422 Ord. Victurius Epiſc. Cenoman, def. 473 855 f
428 Neſtorius creatur Pat. C. P. & 431 abdicatur in Synod. Epheſ. 332
438 Dedicatur Ravennæ Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, opus Placidiæ Reg. 53 h
442 & 447 Huoni Thraciam depopulati. 306 e
446 *vel* 447 Obiit S. Hypatius in Rufinianis. 306 d
450 Moritur Theodoſius Junior Imp. 306 d
462 *non* 65 Concilium Turonenſe 856. 44 e
464 Ord. Principius Epiſc. Cenoman; 493 def. 855 e
485 *circ.* Obitus S. Calogeri Erem. Saccen. 595 e
496 S. Innocens ordinatus Epiſcopus Cenoman. 855 a
500 *circ.* Similinus Epiſc. Namnet. 48 e

SECULO VI.

S. Hervæus floret Ab. in Armorica 365 b
507 Victus a Chlodovæo Franc. Rege Alaricus R. Viſigoth. & S. Avitus Eremita ſatusus ducitus captivus. 360 f
525 Fundatur & dotatur mirium S. Carileffi in Cenomannia. 861 d
527 Obiit S. Avitus Ab. Miciacen. in Gallia. 355. b
542 Obiit S. Innocens Epiſc. Cenoman. 854 f
545 *circ.* Obitus S. Berthaldi Eccm. in Calvomonte. 500 b
Obiit S. Uſticious Archiep. Raven. 810 e
547 Ordinatus S. Auſelianus Epiſc. Aſelat. 108 b
651 Sub Attila paſſi SS. Aureus, Juſtina ſoror, & Juſtinus Diac. 45 b
Obiit S. Aurelianus Epiſc. Arelat. Lugduni ſepultus. 115 f
570 Obitus S. Fortunati qui ſcripſit Vitam S. Germani Pariſ. 605 e
570 *circ.* Obiit S. Avitus Erem. in Petracoticis. 360 b
586 *circ.* S. Agrippinus Epiſc. Comen. 377 e
590 *circ.* Naſcitur S. Deodatus Ab. in Voſago 871 e
600 *circ.* Luna Civ. Tuſciæ a Longobardis capta. 543 f
600 *circ.* S. Verolus Presb. Lingonen. 381 e

SECULO VII.

604 Pax concluſa inter Romanos & Longobardos 842 b
605 S. Eligius Tornaci inchoat monaſterium S. Martini. 913 d
610 *circ.* S. Alena V. m. Foreſti. 388 a
627 *circ.* S. Domnolus Epiſc. Vindocin. obiit. 145 a
630 S. Deodatus dimiſſo Epiſcopatu Nivern. in Voſagum ſecedit. 871 e
654 S. Botulphus condit monaſterium Ikeano. 398 f
655 *circ.* Trajecti Epiſcopos Adulphus, inde pacatis tranſiſſe in Angliam, ibique obiiſſe & coli cum S. Botulpho. 405 b
679 *non* 769 *vel* 684. Obiit S. Deodatus fundator Vallis Galilææ. 870 d
697 Obiit S. Molingus ſeu Dargellus Epiſc. Fern. in Hibernia. 407 b
700 *circ.* Paptæ S. Speciaſa V. 692 h

S E-

SECULO VIII.

745 Gaiaioleno inepte inducto ad Epiſcopatum Cenomunenſem, incipit Eccleſia per Chorepiſcopos regi uſque ad 782 863. e

SECULO IX.

820 S. Hildegrimus Ep. ſedem Halberſtadium transfert. 891 b
827 Obiit idem Hildegrimus Ep. Halberſtad. 891 b
836 Cardona Confluentiam tranſfertur corpus S. Caſtoris. 582 a
860 Elnonem Nivernis transfertur corpus S. Cyrici pueri m. 36 a
862 *circ.* Sergius Mon. componit Officium S. Calogeri Fragellat. in Sicilia. 596 d
878 Transfertur Corpus S. Hervæi Breſtum. 365 b
890 *circ.* Haſtingus Normannus Lunam Civ. occupat, Epiſcopum Guelcherium inter Sacra occidit. 144 c
894 *circ.* S. Cechardus m. Epiſc. Lunen. Cervariæ occiditur. 144 c
900 Occiſus Fulcu A-ep. Remen. 265 b

SECULO X.

901 Naſcitur S. Ramuoldus Ab. Ratiſpon. 114 b
905 Richolphus Archiep. Moguut. conſtruit Eccleſiam & monaſterium S. Albani. 741
920 Inchoatur pro Virginibus Sicinfeldenſe Mon. in Dmc. Colon. 576 a
930 Hucbaldus obiit Mon. Elnon. ſcriptor de SS. Quinico & Julitta. 18 f
930 Henricus Auceps Miſnam condit. 152 a
933 Hungari ad Merſebargh ab Henrico Aucupe profligati. 152 f
935 Hildebertus Ab. tranſfert corpora ſuorum deceſſorum in Eccleſiam S. Albani. 75
948 Bavari fundunt Hungaros ſe invadentes. 891 b
953 Obiit B. Ratho Comes fundator Aodecenſis. 893 b
963 Tranſferuntur Mindam Reliquiæ S. Speciosæ V. Ticin. 603 d
966 In Montem-Tumbæ pro Canonicis inducuntur Benedictini. 603 f
968 Capua in Archiepiſcopatum eligitur. 267
970 Buchardus ordinatur primus Epiſcopus Miſnen. & alibi alii per Saxoniam. 153 b 155
975 *circ.* Tranſferuntur Reliquiæ SS. Botulphi & Adulpi, S. Benedicti Biſcopii, & aliorum ſub S. Ethelwoldo Epiſc. 405 f
981 Ordinatur Bruno Epiſc. Lingon. fundator Canonicorum S. Veroli. 384 f
975 S. Ramuoldus fit Abbas Ratiſpon. 114
1000 *circ.* Elevatur corpus S. Deodati. 883 f

SECULO XI.

1001 Obitur S. Ramuoldi centenarii Ratiſpon. 413 c
1002 Corpus S. Hervæi argenteæ thecæ incluſum apud Namnetes. 365 b
1003 Elevatur corpus S. Deodati Ab. Vallis-Galilææ. 87 c
1105 S. Odo Ab. fit Ep. Cameracenſis. 915 e
1008, *non* 1000. Martyr obiit S. Bonifacius, Apoſtolus Livoniæ &c. 908 a
1112 Buchardus Epiſc. Worm. conſecratur Epiſcopus Hriligenſtadii a S. Willegiſo Mogunt. 78 f
1080 Robertus Rex Fr. indicit Synodum Airiacenſem. 387 f
1012 S. Henrici Imp. donatio Eccleſiæ Heiligenſtad. facta. 80 b
1022 Obitus S. Benwardi Epiſc. Hildeſſ. 158 b
1040 Volaterræ inveniuntur corpora SS. Actineæ & Gratciolanæ mm. 38 a
1049 S. Benno factus Canonicus Goſſariæ. 146 c
1056 Ord. Vulgrinus Epiſc. Cenoman. 1066 def. 867 a
1063 Corpora SS. Ferreoli & Ferrucii ſolenniter transferuntur. 13 b
1066 S. Benno ordinatur Epiſc. Miſnen. 146 c 161
1067 Conflagrat Eccleſia Elnonenſis. 36 f
1068 Ord. Arnaldus Ep. Cenoman. 1082 def. 867 d
1073 *circ.* Veteri Heiligenſtadio acceſſit nova civitas. 80 d
1076 Concilium Romæ indictum contra Henricum Imp. 4167 a
1084 Hoellus Epiſc. Cenoman. ob graſſatorem famem diſtrahit ornamenta Eccleſiæ 836 a & conflagrat civitas d
1086 Volaterræ transferuntur SS. Actinea & Graciniana mm. 38 a
1090 Fundatur Mirium S. Hippolyti in Auſtria 849 c
1098 Reſtauratur Eccleſia S. Martini Tornaci per S. Odonem. 913 a
1092 Martinienſes Tornaci tranſeunt ad Regulam Benedictinam, & Abbatem eligunt S. Odonem 915 a Dividuntur Epiſcopatus Tornac. & Noviom.
1096 Ord. Hilbertus Epiſc. Cenoman. 1125. factus Archiepiſc. Turon. 868 a
1100 Luſitanis incipit habere proprios Principes. 573

SECULO XII.

1105 Sanctimoniales O. B. inductæ Foreſtum ubi Corpus B. Alenæ 393 e
1113 Obit Aquicincti S. Odo Abb. S. Martini. 916 f
1118 Transfertur Corpus S. Aviti Eremitæ Petracoricenſis. 360 e
1120 Martyres Franciſcani quinque in Africa, apparent beatæ Sanciæ in Luſitania. 484 d
1125 Fundatur Monaſterium Schonaugiæ. 604 b
1126 Ordinatur Guido Epiſc. Cenoman. 868 b
1135 Hugo ordinatur ibidem Epiſcopus. 868 c
1137 In Eccleſia S. Albani Moguntiæ reteguntur tumbæ SS. Aurei & Juſtinæ, & clarent miraculis, a Goſwino Monacho deſcriptis. 59 d & 75
Dedicantur altaria eccleſiæ Walkenredenſis. 62 f
1139 Hieroſolymam peregrinatur S. Raynerius Piſanus eremita. 433 b
1148 Fundatur Eccleſia Aquæ-frigidæ, ad quam translatus S. Agrippinus, Epiſcopus Comenſis, hodiedum quieſcit. 378 a
1143 Ordinatur Guillielmus, Epiſcopus Cenomanenſis: 1186 defunctus. 868 e
1147 Præmonſtratenſibus traditur Collegiata Calvimontana. 140 d
1157 *circ.* S. Elizabeth fit Magiſtra virginum Schonaugienſis monaſterii. 635 a
1158 Translatio S. Autberti Epiſc. Abrincen. 604 a
1160 *circ.* Cremonæ miraculis clareſcit S. Hymerius Epiſcopus Ametinus. 373
1160 Vaſtatur inſula lacus Comenſis, & transfertur corpus S. Agrippini. 378 a
1160 Obit Piſis S. Raynerius ſolitarius 421 a, 453 a
1162 Corpora SS. Gervaſii & Protaſii, deſtructo Me-

Mediolano, translata Briſacum. 803. e
1165 Obit S. Elizabeth Schonaugien. 603.d, 604.b
1167 Obit Hildelinus I. Abbas Schonaugienſis. Succedit Egberrus, frater S. Elizabethæ. 604. e
1175 Moguntiæ in monte S. Albani magna multitudo corp rum (martyrum ut creditur) invenitur. 76.e
1180 Obit S. Euphemia Abbatiſſa S. Altonis. 470.e
1181 S. Lutgardis naſcitur. 233.b
1186 Ordinatus Reginaldus Epiſcopus Cenomanenſis; 1190. defunctus. 868.a
1190 Dotatur Eccleſia S. Cunigundis & ſociarum ejus in Eichſel dioeceſis Conſtantienſis. 117
Eodem anno electus Hamolinus Epiſcopus Cenomanenſis: cedit 1214. 869. u
1193 Elevatur Corpus S. Alenæ Virginis martyris in Brabantia 388.a, 392.f
1196 Sancius R. Luſit condit teſtamentum in favorem filiarum. 477.c

SECULO XIII.

1206 S. Lutgardis Virgo a Benedictinis ad Ciſtercienſes tranſit. 233.b
1209 Inveniuntur ad S. Hyppolyti in Auſtria inferiori duorum anonymorum Sanctorum Corpora, & miraculis clareſcunt. 840.a
1215 Electus Nicolaus Epiſcopus Cenomanenſis; 1216. defungitur. 869. d
1216 Obitus Innocentii 3. S. Lutgardi revelatur. 245. a
Eodem anno electus Mauritius Epiſc. Cenomanenſis; an. 1231. factus Archiep. Rotomagenſis. 869.d
1217 Fundatur Aquicinenſe Monaſterium; paucis annis poſt ex Hannonia in Brabantiam tranſlatum. 231. c
1246 Relevatio SS. Martyrum Ferreoli & Ferrucii Veſontione. 14
1229 Obit B. Sancia, filia Sancii I. Regis Luſit. 491.a
1231 Ordinatur Gaufridus I. Epiſc. Cenomanenſis; 1234. defunctus. 869.e
1234 Ordinatur ejuſdem Eccleſiæ Epiſcopus Gaufridus II. 1255. defunctus. 869. e
1237 Obitus B. Jordanis, Ordinis Præd. Generalis, revelatur B. Lutgardi. 258. b
1238 Sancitus ſocietas inter Canonicos Cardunenſes, & Steinfeldenſes. 584.a
1239 Heiligenſtadienſi Eccleſiæ ſubjicitur nova ibidem Parochia. 81.b
1240 *circ.* Jacobus de Vitriaco Card. obit. 258. b
1246 Obit S. Lutgardis Virgo Ciſtercienſis Aquitiæ in Brabantia. 233.b & 260
1248 Transferuntur in Calvo-Monte Reliquiæ S. Bertholdi Eremitæ. 100.d
1250 *circ.* 70. Obit S. Taraſia Regina Legionenſis, Ordinis Ciſtercienſis; 495.a
1254 Fundatur Monaſterium S. Mariæ à Stella Spoleti in Umbria. 665.c
1270 *circ.* Naſcitur Florentiæ B. Juliana Falconeria. 919.a
Transferitur Corpus S. Bennonis Epiſcopi Miſnæ in Saxonia. 146. & 172
Heiligenſtadienſes, inſtructi litteris Prælatorum, circumeunt pro eleemoſyna ad reſtaurationem ſuæ eccleſiæ. 83.b
1271 Inventa denuo Corpora SS. Auſei & Juſtiæ Heiligenſtadii. 56.e
1278 Commendatus a Prælatis ſtructura novi templi Heiligenſtadienſis. 83. e
1288 Dedicatus eccleſia in Eychſel ſanctis Wibrandi, Machtundi, & Cunegundi. 118.b
1290 Paſſio B. Mariæ Dolorioſæ in Brabantia. 643.c
1298 In monte S. Albani Moguntiæ tranferuntur Corpora Sanctorum ad novum altare. 77.d
1298 Sigebardus ſcribit de Ss. Aureo & Juſtina. 45. f
1300 *circ.* Obit B. Marina Spoleti, in fundato ab ipſamet S. Matthæi monaſterio. 666.a

SECULO XIV.

1302 Monialeſ S. Matthæi Spoleti, ab Eremitis Auguſtinianis tranſeunt ad Canonicos Lateran. 666.a
1306 Juſtinopoli inveniuntur corpus S. Nazarii Ep. 886. f
1328 Avenione expediuntur a decem Prælati indulgentiæ pro eccleſia Heiligenſtadienſi. 84.a
1333 Conflagrat civitas Heiligenſtadienſis. 85. c
1340 Obit, & 1558. incorruptus reperitur, Ferdinandus Perez Canonicus Regularis in Luſit. 550 f
1341 Obit Florentiæ B. Juliana Falconeria. 922.b
1352 *circ.* Scribitur Vita S. Pontentini, & Sociorum ejus, veluti Martyrum. 583.a
1354 Carolus IV. Imperator Pragam mittit Reliquias, ad S. Albani Moguntiæ acceptas. 78. c
1355 Naſcitur B. Petrus Piſanus paulo ante ſuæ familiæ cladem. 533.a
1356 Moritur Piſauri B. Michelina & triennio poſt incipiunt ſcribi miracula. 925.c 929.c
1363 Dedicatio Eccleſiæ Hiligenſtad. tranſfertur a Januario in feriam ſecundam Pentecoſtes. 79.
1363 Conceduntur indulgentiæ pro capella B. Mariæ Dolorioſæ in Brabantia. 643.f
1363 Rudulphus Auſtriacus Viennam defert Reliquias Ss. Gervaſii, & Protaſii & aliorum. 840. e
1369 Brivate in Arvernia elevatur corpus S. Arthontii. 575. b
1372 Donatur Reginæ Neapolitanæ cuſta S. Raynerii Piſani. 422. d
1377 B. Petrus Piſanus ad ſolitudinem ſe confert. 533. f
1378 Necatur innocens S. Bonmercatus, Clericus Ferrariæ. 938.b
830 Inchoatur Ord. Pauperum Eremitarum S. Hieronymi a B. Petro Piſano in Monte-bello Diœceſis Urbinatis. 534.a
Genuenſes direpta Juſtinopoli auferunt Reliquias Ss. Nazarii Ep. & Alexandri Papæ. 887

SECULO XV.

1404 Heiligenſtadium in Germania, a confederatis obſeſſum, liberatur. 85. e
1411 Transfertur pari corporum ſanctorum Ferreoli & Ferrucii. 14. e
1421 Martinus V. eximit Ord. Hieron. ab Inquiſitoribus & Minoribus, 538.e
1421 Archiep. Genuen. reſtituit Juſtinopolitanis Reliquias Ss. Nazarii Epiſc. & Alexandri Papæ. 887.
1422 Venetiis recipitur Ordo Hieronymian. 537.b
1424 Tranferuntur Reliquiæ Ss. Ferreoli & Ferrucii. 14.e
1424 Martinus IV. confirmat Tertiarias Ordinis Servorum B. Mariæ. 910. a
1430 Deſcribuntur Miracula S. Bertholdi Calvimontenſis. 104. f
1432 Eugenius IV. confirmat conjunctionem quorumdam Eremitarum ad Ord. S. Hieronymi. 536. f

1433 Eugenius IV. Ordini S. Hieron. primas largitur indulgentias. 539.e
1435 Indulgentiæ conceſſæ Calvimont. Eccl. 700.f
1435 *non* 1355, Obiit B. Petrus Piſanus 531.c, 541. b
1444, 67, & 70 Jubetur ſolenniſſime agi Mediolani feſtum St. Gervaſii & Protaſii. 842.f
1444 Incipiunt ſcribi miracula B. Raſponis. 895.f
1446 Eugenius IV. Ordini Hieronymianorum B. Petri unit Eremitas Fr. Nicolai de Furca Palena. 539.e
1449 Naſcitur Mantuæ B. Oſanna, & 1505. moritur ibidem. 667.e
1651 & 1656 Supprimuntur varii Ordines Religioſi in Italia. 543. a
1455 Audacum inducuntur Benedictini. 897.f
1461 Indulgentiæ Eccleſiæ Heiligenſtadienſi confirmantur a Diethero Archiep. Mog. 84. f
1468 Elevantur oſſa B. Raſponis. 898.f
1471 Corpus beatæ Marinæ Spoleti reperitur incorruptum. 666. b
1474 Occupatus & expilatur Briſacum a Burgundis. 839.e
1479 Paulus II. attribuit menſæ Canonicali in Heiligenſtad. beneficia quædam. 87. a
1480 Rhenus Briſati enormiter exundat. 839.f
1481 Indulgentiæ pro Feſtis ſanctarum Cunigundis & Sociarum. 115.d
1491 Ex ſuburbana in urbanam Eccleſiam Ferrariæ tranſfertus corpus B. Bonmercati. 939.b
1492 Innocentius VIII. mandat reſtitui Corpus S. Bonmercati furto ſublatum. 938.c
1496 Briſaci confícitur arca argentea St. Gervaſii & Protaſii martyrum. 839.c
1499 Augetur indulgentiæ Heiligenſtadenſes a Bertholdo Archiep. Moguot. 86.b
1500. Adhuc obſervata Regula canonicorum Aquiſgranenſium. 897.d

SECULO XVI.

1504 Conditur Proceſſus de St. Cunigunde & Sociabus Virg. Peregrinis in Diœc. Baſilien. 115. a
Corpora elevantur. 130.e
1505 Ravennæ approbantus inventæ ibi Reliquiæ St. Quirici & Julittæ. 23. e
1507 Autenticantur Epiſtolæ B. Oſannæ. 799. d
Imprimitur Mantuæ Vita II. B. Oſannæ. 800. a
1508 Corpus B. Oſannæ infertur marmoreo monumento. 671. b
1512 Componitur & vulgatus Vita s. Bennonis Epiſcopi Auctore Emſero. 146. d
1515 B. Oſanna declaratur Beata, & Officium de ea permittitur a Leone IV. 672. a
1516 Sepelitur Antuerpiæ Diderieus vro Paeſchen, ter Cives ſuos Hieruſalymam præceſſur. 93. e
1521 Romæ imprimitur Proceſſus pro S. Bennone Epiſcopo, Monachienſium Patrono. 146. d
1523 Canonizantur Florentiæ St. Antoninus & Beato Epiſcopi. 198
1524 Aperitus capſa Reliquiarum s. Aleuæ Foretti in Brabantia. 396. e
1525 Corpus Algerii Epiſc. Bellun. an. 1190. defuncti, incorruptum reperitur. 4. f
1534 Paulus III. nominat Protectorem Ordinis Hieronymianorum. 540. e
1539 Tranſferuntur Reliquiæ St. Ferreoli & Ferrucii martyrum Veſontione in Burgundia. 14. a
Obit Georgius Dux Saxo Cathol. cui ſuccedens frater Henricus Lutheraniſmum induxit. 203. b
1548 Tranſfertur Corpus incorruptum B. Marinæ Spoleti. 666. b
1550 *circ.* Tranſferuntur Lotharii Corpora ſanctarum Reginarum Thereſiæ & Sanciæ. 500. d
1568 Ordo Eremitarum s. Hieronymi recipit trium votorum profeſſionem. 546. e
1569 Regula s. Auguſtini datus Eremitis s. Hieronymi. 541. a
1571 Translata oſſa St. Actiuæ & Græciniæ Mm. Velaterræ in Hetruria. 39. d
1571 Pius V. Beatum pronuntiat Patrum Piſanum Inſtitutorem Ordinis Hieronym. in Italia. 543. e
1574 Henricus Cardinalis jubet inſtrui cauſam ſanctarum Reginarum. 503. a
1574 Tranſfertur Fauraniæ corpus s. Bonmercati, Clerici martyris. 939
1576 Corpus s. Bennonis tranſfertur Monachium in Bavaria. 203. c
1577 Reſtauratur arca s. Nazarii Epiſcopi Juſtinopolitani. 884. e
1580 Solennis tranſlatio s. Bennonis ad eccleſiam B. Mariæ Collegiatam Monachii. 204. e
1580 Piſauri elevantus oſſa & ſtruitus mauſoleum B. Michelinæ. 926. e
1581 Romæ inveniuntur corpora ſanctorum Marci & Marcelliani martyrum. 569. d
1588 Joannes Vannegus Carmelita a Mauris combuſtur. 552. b
1591 Tranſfertus Corpus s. Raynerii Piſani. 422. d
1592 Spoliatur ab Hæreticis Eccleſia Steinfeldenſis in diœceſi Colonienſi. 585. b
1595 Generalis Ciſtercienſium informatur de miraculis St. Reginarum. 505. c
1595 Venetiis excudi cœpta menæa & alii Græcorum libri ſacri ac rituales. 808. a
1598 Tranſfertur Corpus s. Agrippini Epiſcopi Comenſis. 378. d
1598 Arcudius Romæ edit Autologium Græc. 808. e
1600 *circ.* Oſſa s. Cecherdi Epiſc. m. a vetesi in novam arcam tranſferuntur. 143. d
1600 Tranſferuntur oſſa St. Actiuæ & Græcinianæ Virginum & martyrum. 39. c
1600 Recognoſcuntus oſſa S. Aleuæ Foreſti. 396. e

SECULO XVII.

1601 Initium publicandi miracula s. Bennonis Epiſcopi, quibus Monachii celebeſrimus eſt. 204. f
1602 Mediolani ante novam arcem erigitur Columella, olim poſita in loco, ubi exſi St. Gervaſius & Protaſius martyres. 844. d
1611 Elevatus Corpus Venerabilis Sibyllæ de Gagis Aquinæ. 232. b
1613 Scribitur Vita B. Julianæ Ord. Serv. B.M. 917. d
1623 Abbatia Calvimont. ex Monte deducitur ad vallem. 705. d
1632 Legantur 20000. ſcuta pro Canonizatione B. Julianæ. 923. f
1634 Renovantur Proceſſus in cauſa St. Reginarum. 504. e, 513. f
1635 Conflagrat Eccleſia S. Deodati, ſalvis ejus Reliquiis. 884. a
1636 Violatur capſa & Eccleſia Ss. Ferreoli & Ferrucii. 15. a

1644 Corpus S. Alenæ transfertur in capſam argenteam. 398.d
1645 Carmelitæ Ravennates requirunt Ss. Quirici & Julittæ Reliquias, & cultum reſtaurant. 23.d
1647 Corpus S. Flavii martyris in Umbriam translatum. 2.b
1648 Recognoſcuntur oſſa Ss. Actineæ & Graciniæ Mm. Volaterris. 39.a
1656 Tuſculum liberatur a peſte, retecta imagine Ss. Sebaſtiani & Rochi, qui ideo in Patronos aſſumuntur. 550.f
1660 Reſtauratur Sacellum B. Michelinæ Piſauri. 926. d
1661 Cœptum quotannis exponi Corpus B. Olaunæ. 672. c
1667 Romæ edita Vita Ss. Tarſiæ & Sanciæ a Franc. Macedo Ord. S. Franciſci. 471.b
1672 Tranſferuntur oſſa B. Julianæ in capſas argenteas. 924.a
1673 Germanice redditur & Imprimitur Proceſſus de S. Cunigunde & Sociabus VV. in Eychſel. 115.b
1678 Declaratur Beata, Juliana Falconeria. 924.a
1679 Reliquiæ s. Deodati in novum ſcriptum transferuntur. 884.a
1680 Monachii ſolenniter celebratur annus centeſimus a translato illuc Corpore S. Bennonis. 230.c
1688 Translatio Corporis S. Rayuerii in novam arcam Piſis. 466
1690 *circ.* Innovatur Eccleſia B. Rathonis in Bavaria. 894. a
1691 In Neſſelriet Pago Eihſeldiæ refoditur olla nummorum bracteatorum. 90.b
Agitur pro impetrandis Officio & Miſſa de S. Petro Piſano. 547.c
1695 Extenditur pro toto Ordine Prædic. Officium de B. Oſanna. 673.b

DIE

DIE DECIMA SEXTA JUNII.

SANCTI QUI XVI. KALENDAS JULII COLUNTUR.

S. Anctus Ferreolus Presbyter, S. Ferrutius Diaconus, } Mart. Veſontione in Burgundia.

S. Ilpidius, Martyr in Gabalitano Galliæ agro.

S. Quiricus, S. Julitta } Martyres Antiochiæ Sancti ccccIV.

S. Julitta Vidua, S. Quiricus filius } Martyres, Tarſi in Cilicia.

S. Cyriacus, S. Valeria, S. Marcia, S. Diogenes, S. Mica, } Martyres in Africa.

S. Saturninus, S. Cendenus, } Martyres, Meſſanæ in Sicilia.

S. Actinæa, S. Græciniana, } Virgines & Martyres Volaterræ in Hetruria.

S. Marcus, Epiſcopus Apolloniadis, Martyr.

Sancti quinque Martyres, Nicomediæ in Bithynia.

Sancti quadraginta Martyres Romani.

S. Similinus ſive Similianus, Epiſcopus Namnetenſis, in Gallia.

S. Aureus Epiſcopus, S. Juſtina Soror ejus, S. Juſtinus Diaconus & plures alii } Mart. Moguntiæ & Heiligenſtadii.

S. Tycho Thaumaturgus, Epiſcopus Amathuntis in Cypro inſula.

S. Bertholdus, S. Amandus } Presbyteri Eremitæ, in Remenſi Galliæ diœceſi.

S. Aurelianus, Epiſcopus Arelatenſis, in Gallia.

S. Maurus Presb. S. Felix filius, S. Nutrix ejus } Advenæ ex Syria in Umb.

S. Cunigundis, S. Mechtrundis, S. Wibrandis, S. Chriſcona ſeu Chriſtiana } Virgines Peregrinæ in Alemannia.

S. Cechardus, Epiſcopus Lunenſis martyr Carrariæ in Tuſcia.

S. Domnolus, Epiſcopus Viennenſis in Gallia.

S. Gebehardus, Archiepiſcopus Salisburgenſis in Bavaria.

S. Benno, Epiſcopus Miſnienſis, Monachii in Bavaria depoſitus.

S. Lurgardis Virgo, Sanctimonialis Ordinis Ciſtercienſis, Aquiriæ in Brabantia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI,

Opera R. P. Godefridi Henſchenii piæ memoriæ, niſi aliud indicent litteræ margini adjectæ.

S. Anctus Furſæus *indicatur in Catalogo præcipuorum Sanctorum Hiberniæ apud Henricum Fitz-Simon. Non eſt nobis notus, niſi is cujus Acta dedimus* XVI. Januarii,

S. Paulus, qui a fornicaria fœmina receſſit, & ſupra Petram ſtetit quoad dæmonem vicit; *invocatur ab Hagiologio Habeſſino. Eſt diſcipulus S. Antonii, cognomento* Simplex, *de quo egimus* VII. Martii.

S. Richardi, Epiſcopi Ciceſtrenſis in Anglia, translatio corporis *celebratur in Martyrologio Anglicano, Act. Florario; itemque a Grevено, Molano, Canſio, & aliis. Vitam illuſtravimus* III. Aprilis.

S. Willielmus Abbas *indicatur in Mſs. Uſuardo; in Alſatia auctio*. Fuit is Abbas Roſchildenſis in Dania (*non in Anglia, ut perperam addebatur*) Ordinis Canonicorum *Regularium S. Victoris: qui hoc die colitur in Breviario Sleſwicenſi anno* 1512. *exuſo, & illic habet propriam Orationem in Bulla Canonizationis præſcriptam, nec non lectiones ſex de Vita, quam dedimus die quo obiit* VI. Aprilis.

S. Jero vel Gero, Abbas Scotorum ad S. Pantaleonis Coloniæ. De eo varii, ſed præter alios Hiſtoria Inventionis S. Maurini. *Ita Camerarius. Galenius lib. 3. Magnitudinis Colonienſis Synag. 12. §. 2. deſcribit viros claros monaſterii S. Pantaleonis abſque mentione* Jeronis, *aut* Geronis Abbatis *de S.* Maurino *egimus.* 2. Junii.

Nicolaus Aſſiſias, Laicus Ordinis S. Franciſci, me-

A *meratur ab Arturo: de eo egimus inter Prætermissos.* XII. Junii.

S. Antonii de Padua Canonizatio, *hoc die factu & celebrari quotannis ſolita notatur ad ejus Vitam.* XIII. Junii.

S. Fandila, Martyr Cordubæ in Hiſpania, *conſignatur a Ferrario, citatis* Tabulis Eccleſiæ Cordubenſis. *Alii eodem eum* XIII. Junii.

Ss. Vitus, Modeſtus & Creſcentia Martyres *celebrantur in mſs. Auguſtana, Gellonenſi & aliis. De iis egimus* XV. Junii.

S. Quirini mart. in *Tegernſeenſe monaſterium* Tranſlatio, *ſub hujus diei nota invenitur deſcripta in eodem Cæſareo Bibliothecæ mſ. Colitur ipſe* XXV. Martii.

Solemnitas Sanctiſſimæ Deiparæ Petræ in Eudocianis *celebratur in Mſs. Synaxariis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quod plane illud nobis videtur eſſe templum in Stœo ad Freti fauces condituni, ab* Eudocia Auguſta Conſtantini Ducæ Imperatoris uxore, *memoratum a Nicephoro Briennio lib. 1. cap. 20. & Carolo du Cange lib. 4. Conſtantinopolis Chriſtiana cap. 15. num. 16.*

D. P. B Modeſtus, Creſcentius, Julius, cum quadringentis Militibus: *inveniuntur Florentiæ in mſs. Lovenſiana & Strozziana Bibliotheca, & in hac etiam reperto impreſſo anno 1486. tanquam apud* Antiochiam *paſſi, pro quibus in mſs. Florario ſolum ponitur;* item Domeſti, cum aliis quadringentis Militibus. *Nobis videtur, per errorem ſcriptoris, omiſſum, quod primo loco alii poſuerunt, nomen* Cyrici: Cyrico *autem & Julittæ (quod hic* Julio *legitur) interponi nomina, ad præcedentem diem pertinentia, ſed deformata; ſic ut ex* Modeſto *factus ſit* Domeſtus, *&* Creſcentios *ex* Creſcentia: *diſtinguendos autem puto* Cyricum *&* Julittam, *hac die poſſe Antiochiæ; ab aliis ejuſdem nominis, menſe Julio, ſine Sociis, paſſis Tharſi in Ciliciæ.*

S. Flavii Petri Tranſlatio, *facta hoc die anno* 1647. *ex Cœmeterio Calixti ad Collegia tam S. Mariæ, in* Colle-Scipionis *vulgo* Coldiſcepoli, Umbriæ *Oppido Reatina diœceſis, ubidem quotannis celebratur, tamquam* Romani martyris, *quando ipſius corpus repoſitum fuit ſub altari, dedicante Sanctiſſimæ Trinitati: idque cum approbatione Cardinalis Ghinetti Vicegerentis, nobis tranſmiſſa, & licentia facta P. Petro Gravina S.* C *I. Presbytero: ex quorum literis intelligitur,* Oſſa corporis S. Flavii Petri martyris, cum lapide ſepulcrali ſic inſcripto, FL. PETRUS. O. AN. XV. ET D. XXXVI. ✝, in cœmeterio Calixti inventa, & de mandato Card. Altieri ſub Urbano VIII. Vicecgerentis extracta fuiſſe. *Non exiſtimo ſacram Rituum Congregationem, (qua ſigna Martyrii, ab eis quorum corpora ſic eruntur vere coloroti, multo artioribus quam olim limitibus nuper circumſcripſit) hodie approbaturam quod factum tunc videtur ex conſueta indulgentia priſtini temporis Martyres eos omnes credentis, qui fuerunt in ſacris cœmeteriis inter Martyres condiri; niſi evidentiora alia adfuerint ſigna Martyrii, quam ſit ✝ in lapide; poſt ſimplex epitaphium nobilis alicujus adoliſcentis Chriſtiani, ex Gente* Flavia, (*unde Conſtantinus Magnus proceſſit*) *qui* Obiit annos XV. & dies XXXVI. *natus: ſi tamen ſeculo* IIII. *ille obiit, & non potius diu poſt; quando titulus* Flavii, *idem ſonabat Latinis, Græcis & Gothis ſtatim potiis ſeculo quinto, & ſolo quod poſtea illuſtris. Non eſt meum, contra id quod jam uſu* D *receptum eſt, præſcribere quidpiam: quid reipſa habeatur expoſui, & liberum cuique judicium relinquo de Sanctitate illius corporis; quam fortaſſis etiam per miracula, fideliter ipſum honorantibus præſtita, Deus videbitur confirmaſſe: interim probare non poſſum, quod ex nomine Petri, tamquam ad primum ac proprium nomen addito, aliquis præſumpſerit aſſeverare, a Petro Apoſtolo, baptizatum adoleſcentem fuiſſe.*

S. Petrus Sacerdos *indicatur in Mſs. Kalendario, ante officia ſancti Iſidori etiam Romæ Mſs. reperta. Nobis ignotus, forſan ab aliquo ſuggerenda ejus Acta aut aliqua notitia.*

Aurelius, Epiſcopus Arelatenſis, *indicatur a Ferrario in Catalogo Sanctorum, qui non ſunt in Martyrologio Romano: ſed in hoc eſt ſuo proprio nomine* Aurelianus, *& de eo infra hoc die agitur.*

Rolandus: filius Milonis Ducis Angariæ, *ut martyr ſanctus indicatur a Joanne Velde in faſtis* E *Weſtphaliæ, de eo multa fabulatur Telpinus, ſeu Turpinus &c.* Vide appendice tom. 6. Junii pagina 143. columna 2. *Nos certiora libenter acciperemus.*

Sonderoldus, *aliis* Sonzo, Archiepiſcopus Moguntinus, anno DCCCXC. *a Normannis in præſulatu ceſſus, a Ferrario titulo* Sancti, *&* Martyris *honoratus ad hunc diem, quem Rheginо & Trithemius aſſerunt occiſum* VI. *Kalendas Julii ſive* XXIX *Junii. Conſule Ferrarium lib. 4. qui ab omni titulo* Sancti aut Beati *abſtinet, addens impropria ab aliquibus* Martyrem *appellari; cui aſſentitur Mabillo ſec. 4. Benedict. p. 2.*

Poppo, *ex Martirologiis Auſtriæ Archiepiſcopus Trevirenſis, anno* MXLVII. *hoc* XVI. *Junii, ab aliis* XV. *Aprilis, mortuus dicitur; & ob corpus ejus, juſſu Maximiliani Imp. anno* MDXVII. *quæſitum & integrum repertum, præter excellentem virtutis opinionem Sanctus a nonnullis appellatur. Verum a Joanne Schreckmanno in Medulla Geſtorum Trevirenſium, ubi de Eccleſia ſancti Symeonis ab eo conſtructa agit, ejuſque ubi ſepulturam & corporis inventionem deſcribit,* Inclytus Poppo *ſolum appellatur; uti etiam in titulo Vitæ, quam idem Schreckmannus com-* F *poſuit, quod librum prioris Vitæ ſatis diſtortum ſe vidiſſe & inordinatum aſſerat. Alia illa omnia habemus & antiquiora ex codice Mſ. ſancti Maximini, ubi in titulo* ſanctus Poppo *appellatur, ſed ex communi phraſi, eum ſub finem dicatur a religioſis Clericis pro ejus requie die ac nocte preces fundi. De multis ea agitur 1. Junii in & ad Vitam ſancti Symeonis, quem habuit itineris Hieroſolymitani comitem, & poſtea incluſit, atque poſt obitum miraculis clarum procuravit Sanctis adſcribi. Non reperimus nomen ejus ullis faſtis ſacris inſertum, neque eſt in Mſs. Catalogo Sanctorum Trevirenſium: ac propterea qua habemus Acta non damus, cum poſſint pleraque legi in Annalibus Trevirenſibus Chriſtophori Browerі; & in Officiis propriis Eccleſiæ Trevirenſis anno* 1645. *excuſis præſcribitur* Memoria ſub RITU Officii *Defunctorum.*

Leofgarius, Ethilſtano anno 1056. 10. Februarii mortuo, factus Herefordenſis Epiſcopus, ſed a Griffino Walanorum Rege cum Cleri-cis & aliis hoc anno. Junii ejuſdem annoccciſus,

A cisus, *refertur a Dunelmenſi, & Wigornienſi; laudaturque a Weſtmonaſterienſi*, ac Eccleſiarum auctor, pauperum receptator, viduarum & orphanorum defenſor, oppreſſorum ſubventor, virginitatis poſſeſſor, Dei famulus in omni religione perfectus. *Ideo inſcriptus eſt Martyrologio Anglicano Wilſoni. Optaremus teſtimonium antiquioris alicujus Martyrologii, aut indicium cultus, olim ei ut Sancto delati. Ceterum dedimus, quæ in illo habentur. Quando Ferrarius, præter dictam Martyrologium, addit* tabulas Eccleſiæ Herefordenſis, *intelligit librum Godwini de Epiſcopis Angliæ, qui in Herefordenſibus de illo agit, & a Wilſono citatur. Sic cum ad* XIV. *Septembris agit de Al-*

D. P. bertu, *a Vercellenſi eccleſia ad Hieroſolymitanam tranſlato (uti notavimus ad* VIII. *Maii quando colitur a Carmelitis, ſcripta Regula ab eo informatis) allegat* Tabulas Eccleſiæ Vee-

B celleuſis; *nec tamen intelligit aliud, quam Stephani Ferrerii Epiſc. Vercellenſis de S. Euſebio ejuſque ſucceſſoribus librum, ubi illius vita ac mors ex veteri membrana datur, ſed abſque omni titulo. Notandum ergo bene, quod ille Ferrarius, varie utatur vel abutatur nomine* Tabularum, *eoque multos in errorem inducat; dum exiſtimant, eumet eos, quos ex Tabulis alicujus Eccleſiæ veteris Sanctos refert, in tali Eccleſia cultum publicum habere. Proinde, Vercellenſibus ipſis, negantibus apud ſe coli Albertum, major habenda fides, quam male intellecte Ferrario; quidquid aliquibus libeat obganire, quia diximus eum a ſolis Carmelitis, jure tamen optimo, coli; auper autem a Canonicis Regularibus Lateranenſibus, velut ſuum, etiam coli capiſſe an.* 1662. *quod in noſtram notitiam non ſtatim veniſſe, non debebas magno crimini verti. Eccam autem etiam tertiam in eodem Ferrario exemplum, uſitata in talibus levitatis, fideique non magnæ.*

Wideradus, Abbas Fuldenſis XXIV. *cum titulo* Sancti *proponitur in Catalogo generali Ferrarii,*

C *& citatur* Martyrologium Canſii, & Tabulæ Eccleſiæ Fuldenſis *ex quibus ſcribit Browerus lib.* 4. *Antiquitatum Fuldenſium pag.* 294. *eum anno* MLXXV. XVI. Kalendas Auguſti (*id eſt* dies XVI. *non Junii, ſed Julii*) vita innocenter acta, cebos humanis exemptum, *abſque ullo titulo* Sancti *aut* Beati, *neque ejus meminerunt Benedictini in ſuis faſtis. Plura exempla citatarum minus apte a Ferrario Tabularum ſi quis deſideret, inveniet ſane apere noſtra, ſed non ita expreſſe notata: ſufficit id ſemel hic feciſſe.*

D. P. Gebehardus (1) Archiepiſcopus Salisburgenſis, *hoc die obiit, anno* 1088. *exul pro conſtantia fidei erga Sedem Romanam. Hic quia in Admontenſi cœnobii, quod fundaverat, eccleſia tumulatus nonnullis miraculis claruit; ideo Hearicus Canſius, tom.* 6. *Antiqq. Lectionum, vitam ejus dederunt, cum reliquis Archiepiſcoporum ſucceſſorum Chronica, uſque ad an.* 1177. *ab eodem nullare deſcripta, dedit ei titulum* Sancti: *quod mox ſecutus eſt Card. Baronius, in addendis ad an.* 1088 *Baronii exemplo motus Ferrarius, in Catalogo generali eorum qui*

non ſunt in Romano, adnotavit; Apud alios D
30. Julii. *Vellem iſtos* Alios *nominaſſet; nec enim reperire habemus prius Salisburgenſia Chronica ex Bibliotheca Alberti Hungeri, conſequenter poſt Vitam præſulum edita, & uſque ad* 1475. *deducta. Suſcepti ab ea Epiſcopatus & exilii adiri meminit, ſed omni religioſo titulo abſtinet. Abſtinet eodem etiam Hueberus, in Catalogo Archiepiſcoporum, quem ſuæ Metropoli Salisburgenſi præponendum abſolvit anno* 1581. *Solum in ms. Monaſterii Mellicenſis in Auſtria, continente Acta Sanctorum Novembris fol.* 249. *inveniuntur* Nomina & Ordo ſucceſſionis Salzburgenſium Epiſcoporum, *uſque ad* Adelbertum Archiepiſcopum *anno* 1168. *Ordinatum*; *ibique ſic ſcribitur*: S. Gebehardus Arch. S. Thiemo Arch. Chuncadus Arch. Sanctus Eberhardus Acch. Chunradus Arch. Adilbertus Arch. *ex quo etiam ms. vel alio ſimili videtur Canſius ſuum edidiſſe Brevem Catalogum, ipſius* Gebehardi *Vita præfixum, cum titulo* Sanctus *ad eadem tria nomina. Interim nullum eorum inveximus in Kalendario iſtius eccleſiæ, cum officiis ei propriis impreſſo ſub an.* 1647. *quare non valde neceſſarium videtur nobis eam Vitam hic recudendam dare, maxime cum ſatis invenire poſſit in noviſſima auctioris Surii editione cui habetur inſerta, donec de aliquo publico cultu, ſaltem apud Admontenſes eidem delato, conſtet. Vitæ prædictæ habentur etiam proprio libello editæ Auguſtæ Vindelicorum an.* 1619. *poſt Vitas SS. Adalberonis Herbipolenſis & Altmanni Patavienſis Epiſcoporum.*

B David, Archiepiſcopatu S. Audœx in Scotia relicto, habitum Ciſtercienſem indutus, *memoratur a Chryſoſtomo Henriquez in Menologio Ciſtercienſi, citato Cantipratano lib.* 2. *de Apibus cap.* 10. *ubi de ſancto Alexandro ejus fratre agit. Egimus de* B. Alexandro 3. Maii, *ubi abſque nomine fratris & Sede, aſſerit Cantipratanus habuiſſe* fratrem Archiepiſcopum, qui relicto regimine Ordinem Ciſtercienſem intravit. *Scripſit poſtea de Sanctis Ciſtercienſibus Claudius Chalemot, & paſſim deſcripſit Chryſoſtomum, ſed de* Davide *ſilet, ſilent de* F
ee quoque Dempſterus & Camerariae ad augendum patrioram Sanctorum numeram, nominibus etiam fictis, minime parci.

S. Luganti, Presbyteri de Kill Aithie in Hibernia, natalem celebrari, *indicat Colganus ad Vitam S. Patricii per Jocelinum annotatione* 104.

Guilelmus a Cortemilio, ſepultus cum hoc Epitaphio Bononiæ Guilelmus alter numine, facu pollens eloquio, urbis iſtius incolae in viam traxit Domini. *Laudatur a Waddingo ad an.* 1220. *num.* 11. *& anno* 1305. *num.* 3 *appellatur* Guielmus de Placentia, vir ſanctus & perfectus, S. Franciſci ſectator. *Interim abſtinet a titulo* Beati, *uti & Haroldus; illum tamen ei tribuunt Arturus & Maſinus. Secuti Aloyſium de Sartis-Plani, ſive (ut vero utar nomine, quod nobis Ghirardaccius Auguſtinianus prodidit p.* 1. *Hiſt. Bon. l.* 18. *pag.* 606.) ſe-

(1) Delenda ſunt, quæ de S. Gebehardo inter Prætermiſſos dicuntur, cum ejus acta aſſeruntur in Appendice ad hunc tomum ut tom. 6. Junii pag. 145.

A *cuti inquam, Philippum de Blanchis : qui edi-*
tus ſub annum 1589. Theſauro ſanctiorum
Boemenſium, ſubrexit indiculum Sanctorum ac
Beatorum illius urbis, ubi pag. 437. nominatur
B. Guthelmus, Ordinis Minorum, apud Soro-
res S. Bernardini. *Harum ſiquidem* locus pri-
mos incolas habuit S. Franciſcum, ac ſocios e-
jus; quorum ibi plures ſepulti ſunt, *inquit in*
ſua ad me epiſtola Comes Valerius de Zonis; ſed
nullus eorum, uti nec Guthelmus, aliquem
ibi cultum habet: *ſimplex autem nomenclatura*
Beati, ſic populariter attributa, ſola nobis non
ſufficit, donec ulterius progreſſa Ordinariorum
diuturna a tempore immemorabili tolerantia com-
probetur. Alios, cultum aliquem habentibus, idem
Aloyſius ſive Philippus diem cuique ſuum adſcri-
bit: hic Guthelmo nullum. Elegit ergo hunc ſuo
arbitratu Arturus, Maſſuque pravus; nobis non
ſatis idoneus in talibus Auctor, præſertim nullo
extante publici cultus veſtigio.

B Martinus) Ordinis S. Franciſci, an. 1562
Joannes) a Calviniſtis interfecti. Prior
Martinus alius) Martinus Laicus in Conventu
Burgi ſancti Andeoli a dictis Calviniſtis Com-
buſto, ipſe æger cum ſtrato, ſubjecto igne ſunt
concremati. At Donaenactæ in Aquitania alii
duo, quod Romano Pontifici parendum eſſe
aſſererent, gladiis eorumdem trucidati ſuere.
Ita poſt alios a ſe citatos Arturus in Martyrolo-
gio Franciſcano, eoſdem & Beatos & Martyres
appellant.

Joannes Ravennas in Romandiola) *laudantur*
Angelus Donaſius in Monte Polciano) *cum titulo*
Catharina de Guevarra in Hiſpania) Beati *ab*
Arturo in Martyrol. Franciſ. & Catharina etiam in
ejus Gynaeco.

Joannes Alburquercius, Goanus Epiſcopus, *ut*
Beatus *refertur ab Arturo. Laudatus fuit a S.*
Franciſco Xaverio, Horatio Turſellino, Maffeio
& Terrica Scriptoribus Societatis Jeſu. Locus ab
Arturo citantur: ſed nemo illorum Beatum di-
xit, aut ut talem coli, neque hactenus dixi, vel o-
mnia mortis nobis innotuit.

Fr. Petrus Farde &c. Vide Append. tum. 6. Junii
C pag. 144.

S. Verolus Presbyter, in territorio Lingonenſi,
indicatur a Ferrario, & nonnullis Mſſ. Acta ejus
damnat XVII. Junii.

SS. Nicandee & Marcianus Martyres, *indicantur*
in antiquo Ms. Caſinenſi, ab aliis XVII. Junii.

S. Martialis Epiſcopus, Alpiolanus & Auſtrichoia-
nus Presbyteri, Martyres. Lemovicis *celebran*
tur in Martyrologio Ordinis Prædicatorum ſub
officio trium lectionum colendi: Apud alios ho-
rum ſolemnitas ſit XXX. Junii.

S. Aurelianus, Epiſcopus Lugdunenſis, *refertur in*
ſupplemento Sanſſoji, & hinc in Menologio Bu-
nelini, ſed per errorem nominis, acceptus pro Ar-
relatenſi: de Lugdunenſi agendum eſſet quando
in Catalogis Epiſcopalibus refertur apud Sever-
tium VI. Februarii vel IV. Julii.

S. Vitaliani Epiſcopi Inventio corporis, Auximi
in Piceno, *indicatur a Ferrario, in Notis aſſe-*
rente, fuiſſe Epiſcopum Caprianum, *de quo in*
Martyrologio Romano agetur XVI. Junii.

S. Alexis Confeſſor *indicatur in Martyrologio, ſub*
nomine Bedæ exciſo. Colitur S. Alexius XVII.
Julii.

S. Lewinnæ Martyris translatio corporis ex Anglia
Bergas ad monaſterium S. Winoci, *refertur ab* D
Molano, Galeſinio, Ferrario, Sanſſojo. Natalis eſt
XXII. Julii.

S. Legonti) Epp. Metenſium Translatio, *in Marl.*
S. Phronimii) *Metenſi, Ferrario, Greveno, Flora-*
rio, ac magis perſpicue ac Martyrol. Gallicano Sa-
uſſani. De S. Legontio *egimus.* XVIII. Febr.
De S. Phronimo *agemus* XXVII. Junii.

S. Altmanni, Epiſcopi Paſſavienſis, translatio *in-*
dicatur in Menologio Bucelini. Dies ejus natalis eſt
VIII. Auguſti.

S. Flavianus *notatur in quodam ms. S. Lazari Augu-*
ſtudani. Videtur intelligi S. Flavianus, Epiſcopus
Auguſtodunenſis, *cujus natalis convenit in diem*
XXIII. Auguſti.

S. Fraetius *indicatur in ſcriptis additionibus Carthuſiæ*
Bruxellenſis ad Grevenum. Dies natalis eſt XXX.
Auguſti.

S. Bertini Abbatis, in monaſterio Sithiu, inventio
corporis, *deſcribitur a Molano, Wione, Dorga-*
nio, Menardo, Bucelino, Dempſtero, Ferrario.
De quo agendum ad Vitam ejus V. Septembr.

S. Adriani & comitum paſſio Nicomediæ *celebratur*
in ms. Tornacenſi monaſterii S. Martini; ab aliis
VIII. Septembris. E

S. Mamiliani, Epiſcopi Panormitani, Inventio pri-
ma corporis, Suanæ Tuſciæ urbe, *indicatur ab*
Octavio Cajetano in Martyrologio Sicule, ubi in
Notis memini ejus Boromæi diem X. *Novembris, ac*
dies obitus iterum celebratur a Cajetano, Ferrario,
& Pirrho in Epiſcopis Panormitanis: & forte acqui-
rentur alia pro die XV. Septembr.

Dedicatio ecclesiæ extructæ filiis Theudadæ, *memo-*
ratur in Hagiologio Æthiopico, videntur hi omnino
eſſe SS. Coſmas & Damianus *cum tribus fratribus*
filiis Theodotes *ſecundum Graecos, quos latini te-*
ſtant XXVII. Septembr.

Algerius *ſive* Adalgerius de Villalta *Epiſcopus Bella-* C. I.
venſis, mortuus anno 1190 *ultima Septembris, in-*
ventus fuit 16. *Jun.* 1525. (*ut narrat Georgius*
Piloni in Hiſtoria ſua, Venetiis impreſſa 1607.)
corpore fere toto integer, apparebatque ſtatura
fuiſſe admodum procera. Marmorea arca, qua
conditus fuerat loco eminentiore in eccleſia principe
Belluni, quaque ſuperarat ſaltem tempore, quo edi-
dit librum ſuum citatus auctor, inſculptum fuit, F
etiam tum legibile, ſequenti Epitaphium:

Præſul honoratus, Villaltea prole creatus,
Algerius, tectus jaces hoc ſub marmore: lectus
Marmoris eſſet ei, ſua ſitque facella quiei.
Mille ducentenis Domini, deciſque novenis
Annis; Septembris finem dedit ultima membris
Præſulis. O! Chriſte tecum ſit Epiſcopus iſte.
Elatior ſepultura & integritas corporis tum diuturna
movere poterant Bellunenſes ad indagandum in
certiora Sanctitatis ejus indicia: eaque, (ſi tamen
invenerint) nobiſcum communicando, uſu venturæ
prodiæ, qua obiit, XXX. Septemb.

Sancta Wibrandis, Virgo Urſulana, *indicatur*
in Catalogo Henrici Fitz-Simon citato Mar-
tyrologio Caniſii, cujus duplicem editionem ha-
bemus abſque ejus mentione. Verum quod Crom-
bach in Hiſtoria Urſulana pag. 757. *eſt* Wi-
brandis, non Martyr, *extra* Baſileam. *De*
qua, (ſi monſtrentur diverſa a referendis III
Julii) poterit agi tum ſancta Urſula XXI. O-
ctobris.

S. Similianus, Epiſcopus & Confeſſor Nannetæ in
Britannia minori, *inſcriptus eſt Martyrologio mona-*
ſtico

A *ſtico Arnoldi Wionis, & in Notis citatur* Truhemius, lib. 3. de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti cap. 42. *a quo, inquit Wion*, Abbas Cauracenſis & S. Eithbini præceptor vocatur, dicituruque floruiſſe anno Domini 600. De Epiſcopatu tamen ejus nihil dicit. *Et bene, quia, qui indicatur* ſanctus Similianus, *Epiſcopus Nannetenſis, ſeculo Chriſti quarto mortuus eſt, & hoc die colitur. Occaſione cujus Wion alteram Similianum protrudit, de cujus die Natali nihil conſtat. Interim etiam ut* Epiſcopus *refertur a Dorgenio, in Kalendario Benedictino. At Menardus* Abbatem *ſtatuit, & errorem Wionis corrigit. Verum Bucelinus omnia confundit, quaſi circa annum 600. fuiſſet Abbas,* D *ac dein* Epiſcopus Nannetenſis *ſcilicet ſeculo quarto. Sauſſayus, ſecutus Menardum, retulit eumdem in ſupplemento. Quæ omnia falſo fundamento nituntur. Si probetur cultus ſacer abbatis poterit agi de ac eum S. Eithbino diſcipulo. 21a.* Octobris.

S. Nicolai, Epiſcopi Confeſſoris, ordinatio *proponitur in Martyrologio Colonia & Lubeca excuſo, in Mſ. Floriario; item a Greveno & Canſio. Videtur intelligi* Mireuſis Epiſcopus *referendus.* vs. Decembris.

DE
SS. FERREOLO PRESBYTERO,
B
ET FERRUTIONE AUT FERRUCIO DIAC. E
MARTYRIBUS VESONTIONE IN BURGUNDIA.

G.H.
COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De eorum cultu, actis, translationibus & tempore Martyrii.

ANTE AN. CC. XVII. VEſontio, *in provincia maxima Sequanorum metropoli habita, ex antiquis Notitiis provinciarum & civitatum Gallia; atque etiamnum urbs Archiepiſcopalis in Comitatu Burgundia fuit. Primos ad fidei Chriſtiane ſibi miſſos præcones agnoſcit* Ss. Ferreolum Presbyterum & Ferrutionem Diaconum, *viros Apoſtolicos & illuſtres Martyres, amicitia conjunctos cum* SS. Felice Presbytero, Fortunato & Achillæo Diaconis, *ab eodem, S. Irenæo Epiſcopo Lugdunenſi, a quo ipſe Veſontionem, miſſis Valentiam ad Rhodanum urbem illuſtrem, atque ibidem martyrio coronatis* XIII. *Aprilis, eodem anno* CCXII. *quo hi pro Chriſto Veſontione paſſi ſunt* VI. *Junii.*

1 *Trium Valentinorum Martyrium Acta dedimus, tamquam ab auctore coævo ſcripta, neque ab ea ſententia etiamnum recedimus; & quo iſtic de duobus hic occurrentibus inferantur, omni acceptione* C *digniſſima, putamus occaſionem dediſſe, ad concinnanda ea, quæ velut ipſis propria jam damus, ex quatuor potiſſimum codicibus Mſſ. aliquo ſcilicet Romano, altero Trevirenſi monaſterii S. Maximini, tertio Regina Suecia, quod numero* 51. *ſignatur, ac quarto inſigni codice noſtro: putamus autem concinnata fuiſſe ſeculo Chriſti quinto, vel ſexto, Contulimus illa diligenter cum Actis, a Moſandro primum, tomo ſeptimo Appendicis ad Acta Surii, editis; deinde ſuo ordine ad hunc* XVI. *Junii relatis per ſubſequentes Surianorum Actorum additiones.*

Acta antiqua dantur ex 4. Mſſ.

alia recentiora indicantur.

3 *Joannes Jacobus Chiffletius parte 2. Veſontionis pag.* 17. ea libris Eccleſiæ Biſuntinæ *abhinc quodam habuit, & (omiſſo initio) pro majori parte tranſcripſit: qua vel inde apparet fuiſſe variis locis a poſteris amplifi ata; uti in Annotatis obſervatur: Accepimus eadem not, ex legendariis eccleſiæ SS. Joannis & Stephani, initio ſane multum diverſa a primis (quod ſtudioſe videtur diſſimulaſſe Chiffletius); ſed in progreſſu partim verbotenus fere ex illis ſumpta, partim ex iiſdem (ut dixi) amplificata leguntur, atque in Lectiones novem diſtributa; quarum prima, Prologi loco, in hunc modum recitatur.* Cum ſumma veneratione, quos ſui Redemptoris mortis, generi humano perneceſſariæ, teſtes noverit exiſtiſſe, Beatæ Mater amplectatur Eccleſia; præcipuo ac venerabiliori laudum ſtudio illorum meritum extollit, quos in ſuis principiis adhuc tenera, in vinea ſua cultores infatigabiles habuit. De quorum numero hos germanos fratres, Ferreolum ſcilicet ac Ferrutium, veti ſolis jubare afflatos, doctrinæ Apoſtolicæ ſapientia ad ſummum eruditos, ad prædicandum verbum Dei Gentibus divina gratia prælegit; & hoc ſuo admirabili nuto, ut quos genuerat Græcia, prædicatores haberet Burgundia.

4 *Neminem latere puto, quanto recentius nomen* Burgundiæ *ſit, quam ut apud Sanctorum præſtantiorum acta poſſit: multo autem id magis dixerim de nomine* Chryſopolis, *quod Veſontionenſibus medio ævo mirabiliter placuit, poſtquam eos aliquis docuiſſet, in quodam libello Provinciarum, ſub* Provincia Sequanorum *ſic haberi:* Metropolis civitas Cryſopolinorum, hoc eſt Veſontionum, *quod* Chryſopolitanorum *debere legi merito capit a ſcholis pleriſque credi, ac pro indubitabili veritate haberi. Deinceps uſque nunc. Sed a vulgatiſſimo gentis, ac Fratris etiam ſui ſenſu, parte* 1. *pag.* 5. *explicato, longe recedit Petrus Franciſcus Chiffletius noſter, in Diſſertatione de loco & tempore converſionis Conſtantiniana, qua inter tres, ab eo ſub vitæ finem an.* 1676. *editas, ſecunda eſt. Ibi enim, nixus ms. Notitia Gallica, apud Joſephum ſcaligerum, ubi legitur,* Provincia Lugdunenſis quinta, Metropolis civitas Criſpolinorum, id eſt, Veſontio; *probare conatur, Conſtantinum, Criſpi filii, per noverca calumniam injuſto circumventi, cædo moreretur, juſſiſſe ut* Veſontio, *in qua ille cum avo Helena multum fuerat commoratus,* Criſpolis, *quaſi* Criſpopolis *diceretur, & cives* Chriſpolitæi. *Ut ut eſt, neque ætate Sanctorum, neque etiam cum ſcripta*

ubi & Burgundia propoſitum,

& Chryſopolis Veſontionem uſu medii ævi nominatur.

A *ſunt ſecunda Acta, non erat ejuſmodi appellatio: ſed medio, ut profatus ſum, ævo reſuſcitata; & Chryſopolis ab* Anio *capta veteri ex rationibus, ſi unquam vera, certe plauſibiliter adinventio a Joanne Jacobo Chifletio, & pag. 52. ac ſeqq. deducta.*

& Sancti dicuntur eam in Gregorio. *§ Jam quod ſanctus Martyres Gratia genuiſſe dicitur, & quidem (ut mox ſubditur) Athenienſes, quod & manu ſcripta, & typis edita Breviaria habent; id non alio puto fundamento credi, quam quod eum ſancto Irenæo Gratæ ex Gratia advenerint. Verum Latina eorum, aliorumque trium Vindeuia paſſorum nomina in diverſam conjecturam inclinant animum; ut ſcilicet nati omnes in Gallis, ſed ſtudiorum cauſa profecti in Græciam, ibi in S. Polycarpum incidiſſent; a quo Chriſti fidem edocti, & ejus gentilibus ſuis prædicandæ cupidi fuerint ſacris Ordinibus ad eum finem initiati; additoque ipſis magiſtro ſancto Irenæo, eumdem in rem ordinato Epiſcopo, remiſſi in Galliam. Atque hæc occaſione tertiorum*

B *Aliorum dicta ſunto.*

G 4. *Primus dicto citatus Greg. Turonenſis.* *6 Nunc his dimiſſis, ad prima Acta redeamus. Habuit illa & allegavit Gregorius Turonenſis lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 71. cujus verba infra, ubi de Inventione corporum agimus, proferuntur. Venerabilis Beda, in gemino ſuo Martyrologio, a nobis ante tomum 2. Martii edito, hæc inde exceripſit:* XVI. Calendas Junii Ferreoli Presbyteri & Ferrutionis Diaconi, qui ſub Claudio Judice ad trochleam extenti & flagellati, deinde in cæcerem eccloſi, mane amputatis linguis prædicabant verbum Dei. Poſt hæc ſubulæ triginta uteſque infixæ, in genibus, & pedibus, & pectore; ad ultimum gladio feriuntur. *Hæc ibi, quæ plane eadem Rabanus ſuo Martyrologio inſcripſit. Uſuardus ita habet:* In Gallia apud urbem Veſontionem ſanctorum Martyrum Ferreoli Presbyteri & Ferrutionis Diaconi, qui a Beato Irenæo Epiſcopo ad prædicandum verbum Dei miſſi, poſtea ſub Claudio Judice excruciati pœnis, gladio feriuntur. *Adde ex elogio Bedæ carmanis illata adjungis. Similia habent paſſim recentiores cum hodierno Martyrologio*

C *& alibi.* *Romano, cujus verba ex Uſuardo deſumpta ſunt. Habemus antiquum Ms. Breviarium Eccleſiæ Biſuntinæ, in quo præſcribitur feſtum ſolemniſſimo ritu celebrandum, & in eo proprii Hymni, Antiphonæ, Reſponſoria & lectiones recitantur, unde nonnulla ipſis Actis accedit confirmatio, eum tota materia*

ex miſſali Bruntutino *ſeries inde ſit deſumpta. Eadem habemus excuſa anno* MDXC. *in Breviario Biſuntino, juſſu Ferdinandi a Rye Archiepiſcopi Biſuntini. In Breviario autem Lingonenſi anni* MDCIV. *præſcribitur eorum veneratio ſub ritu duplici: in Corbejenſi autem monaſterii Kalendario recentiori apud Martinæum lib. 4. cap. 6. de Ritibus Monachorum præſcribitur feſtum faciendum in albis de quinque cereis.*

Miſſæ antiquæ *7 Aliis prædixit ſubjungimus primo ex Miſſali Gallicano ante annos nongentos conſcripto veterum Miſſam, in ſpecimen ritus antiquioris: deinde varia ſubrumpere inventarum, ac translatarum corporum; ac primo notamus ad diem quintum Septembris feſtum inventionis ſolenniter celebrari in jam citatis Breviariis, tam manu exaratis, quam typis excuſis. Et hic dies eſt quaſi natalis eorum habitus, ad eumque inſcripſi ſunt ſub finem antiqui Martyrologii Hieronymiani apographis, item Martyrologiis Rabani, Wandalberti, Molanæi, & aliorum. Solennis autem Translatio anni* MLXIII.

faſtus eſt XXX. *Maii, & in eiſdem Breviariis referatur: quo etiam die alia in eccleſia ſancti Vincentii peracta eſt anno* MCCCCXXI. *Alia aliis diebus facta infra indicantur. Præter illas translationes una etiam extitit a Ferraria, eumque ſecuto Sauſſajo, ad diem* XXX. *Martii, citaturque ab hoc Breviarium Veſontionenſe; ſed per errorem: cum in prædictis Breviariis non ad* XXX. *Martii, ſed ad* XIX. *diem menſis Maji id legatur: ejuſmodi autem errores, quibus unus menſis pro alio vicini nomine citatur, hebeti etiam alias ſubinde animadvertere.*

D *Inſtrumenta Invocationis Trinitatis.* 8 *Tempus martyrii indicamus, ante annum* CCXVI. *ſub* M. Aurelio Antonino Caracalla, *qui* D. P. *Severe patri anno* CCXI. *ſuccedens, credi poteſt, vel corpus a patre perfectionem continuari juſſiſſe, vel ſaltem non impediviſſe Provinciarum Præſides, eam pro ſue arbitratu & oceaſione oblate reſuſcitandæ; ni fallum dicimur Valentia, a* Cornelio duce tempore Aurelii Principis. *Pro hoc in præfatis Actis perperam ſemper nominatur* Aure- E *lianus Imperator, tanquam Veſontionenſibus notior; utpote apud quos etiamnum pro parte dimidia ſuper. eſt pulcherrime ſculptus arcus triumphalis, ejus honori erectus, qualem Chifletius in ære exhibet ante ſuam Veſontionem. Allegantur hic quidem numer. 6. ſacratiſſimorum Principum præcepta, tanquam duorum coregnantium: ſed vereor, ne hoc auctoris ipſius ſit minime ævi, qualis videtur Valentinorum Martyrum hic delibata Acta ſcripſiſſe; ubi idem* Cornelius *Valentiam ingreſſus, audita pſallentium voce, cum admiratione interrogat. Num-*

Tempus Martyrii. *quid poſt Severi Principis ſeveram laudabilemque Lugdunenſium tribulationem, (anno* CCII. *quando ipſe ſanctus Irenæus Martyrii laureum eſt adeptus) in his locis aliqua Chriſtianitatis veſtigia remanſerunt? Supponitur igitur jam mortuus Severus; obierat autem anno* CCXI. XV. *Febr. relictis (ut ad Acta prædicta docetur) duobus filiis coregnaturis: quorum junior Geta ante biennium fuerat ex decreto Senatus declaratus Imperator, vereſimiliter poſtquam pater majorem natu per ſe dixerat Cæſarem: ſed vix uno a morte ejus anno elapſo ſenior junioris in ſinu matris trucidavit. Ab hoc, & fumorum fratris omnium cade, mirum non fuerit, ſi homo truculentus etiam in Chriſtianos ſævitiam* F *verterit, uti verſi permiſerit; & ſic haud diu poſt unum* CCXII. *eum ibi Valentia, quem hi, de quibus agimus, Veſontione ſint paſſi; unum duobus fratribus, vel ſimul per annum unum, vel cum patre per duos, treſve regnantibus, communi nomine renovata edita, aut perſecutionem reſuſcitatam, nulla docent argumenta.*

& poſt eos.

Non fuit Epiſcopus Veſontionis S. Ferreolus; 9 *Putant Veſontionenſes, ipſum hanc ſanctum Ferreolum eſſe eumdem, qui eorum cenſetur ſecundus poſt* Linum *Epiſcopus; ſed, uti in Annotatis ad Chifletianam Chronotaxim, Cap. 5. Illuſtrationum Claudianarum §. 1. dixi, nulla idonea auctoritas ſuadet, tantum abeſt, ut cogat, vel* Linum *iſtum identificare cum Romano S. Petri ſucceſſore: vel* Ferrutium Epiſcopum *cum Presbytero Martyre. Potuit hic feciſſe Evangelicum ſemen, eiveſque non paucos adduxiſſe ad fidem; quibus deinde (ut fieri ſolebat) miſſus Epiſcopus* Linus Rome *ſit, poſt prædictum Martyrium; ſecundus ibidem ſederit* Ferrutius, *ex ipſe Veſontionenſis Cleri corpore lectus. Si tamen, præter* Linum, *S. Protadio nominatum, ullus eſt Epiſcoporum Veſontionenſium, cujus nomen ad poſteros pervenit ante S. Hilarium.*

ſed forte aliunde ſuum.

Vi-

A *Vide quæ xvi c. Junii dicemus, poſt Acta S. Maximini Trevirenſis occaſione facelli, quod in dioceſi Biſuntina habet, unde ſumpta occaſio hujus nominis aliquem iſtic ſtatuendi.*

A C T A

Ex variis MSS. collata cum aliis.

a 1 EOdem tempore, *a* cum Sacerdos & Martyr Eccleſiæ Lugdunenſium S. Irenæus
b Epiſcopus *b*, miſſus fuiſſet, jubente S. Joanne Evangeliſta ab Epheſo, docente Domino una cum diſcipulis ſuis, Lugdunum civitatem pervenit; ibique Chriſti lumine ſplendens, æteronm ſplendorem juſtitiæ publice ſua prædicatione in Gallis auxiliante domino declarabat, & aſſidue verbum Domini noſtri Jeſu Chriſti prædicabat; Sanctum vero Ferreolum Presbyterum & S. Ferrutium diaconem, Veſuntionenſem *c* civitatem, vere ut fundamentum ſortiſſimum ad fundandam ſupra petram Chriſti Eccleſiam, miſit. Qui ſicut angulares lapides ſponſi cœleſtis, & margaritæ ſplendentes fulgebant; per quos nomen Domini, & ſplendor gloriæ gentibus, quæ in tenebris ſubjacebant, reſplenduit, eorumque prædicatione multi ad baptiſmatis gratiam convolabant, in quibus erat mira virtus Chriſti. In verbo enim & ſapientia ſtrenui, vultum Angelicum habentes, Deum in ſe virtutibus manifeſtis populis demonſtrabant. Augebatur per ipſos Catholica fides, lætabantur de confuſo & victo diabolo, quotidie Chriſtiani, qui derelinquentes idola ſequebantur Chriſti veſtigia.

a S. Irenæus miſſus Lugdunum,

c

concurrunt ad eos ad Chriſtum,

ſicut Ps. Felix, Ferreolus & Achilleus

d 2 Similiter etiam S. Irenæus *d* Felicem Presbyterum, Fortunatum atque Achilleum Diaconos, Ex ſuo latere ſegregatos, ante glorioſum Martyrium ſuum ad Valentiam direxit urbem. Quibus ingreſſis tantam Dominus Athletis ſuis contulit gratiam, ut illa Paganorum multitudo, quæ in tenebris ſubjacebat, eos plenilſimo affectu diligeret: eratque in eis mirabilis Chriſti gratia, vultuque placidiſſimo erant, profuſique in verbis, & dum corporali conſortio fruerentur in
C terris, ſurſum corda ſuſpenſa habebant, & Angelis jam anima ſociati ſplendebant in cœlis. Qui cum Spiritu ſancto repleti eſſent, ſpiritus immundos verbo purgabant, ægritudine oppreſſos ſanati reddebant. Humana enarrare lingua non ſufficit, quantas virtutes quantaque ſigna & prodigia per eos Dominus noſter Jeſus Chriſtus Gentibus demonſtrabat. Hi ergo beatiſſimi tres Martyres & Confeſſores Chriſti, extra civitatem Valentiam contra Orientem, ſibi tugurinoculum de ligais contextum, in locum Oratorii, dedicaverunt: ibique die ac nocte indeſinenter domino Jeſu Chriſto gratias agere non ceſſabant. Ad hos itaque, ſacrificia divina celebrantes, multitudo Gentium baptiſmatis gratia convolavit.

Valentiam,

3 Dum hæc igitur agerentur contigit B. Felici, cum ſe ſopori dediſſet, viſionem vidiſſe, quam fratribus narrans, dixit: Vidi locum mirabilem fratres cariſſimi ſplendore mu-D nitum, diverſis floribus adornatum, flonm & ex mss. aromatum ſuavitate miriſque odoribus fragrantem: in quo erat tabernaculum auro gemmiſque inſignibus conſtructum. Vidi etiam quinque agnos, ſine macula mundos, candore ſplendidos, qui in eodem aſtio illis depaſcebant. Dum hanc mirabilem viſionem intuitus eſſem, audivi vocem terribilem dicentem mihi: Euge, euge, ſervi boni & fideles, quia ſuper pauca fuiſtis fideles, ſuper multa vos conſtituam, intrate in gaudium Domini Dei veſtri: Venite Irenæi diſcipuli, ſociate vos cum fratribus veſtris. Et factum eſt, dum de hac tam præclara viſione B. Felicis invicem ſermocinarentur, repleti Spiritu ſancto Fortunatus & Achilleus dixerunt: Gloria tibi Jeſu Chriſte, lumen æternum, ſplendor gratiæ gloriæ Angelorum totius cœli & terræ Dominus; qui nos indignos famulos tuos per ſervum tuum Felicem lætificare dignatus es, & promiſſione tua non fraudaſti. Nunc ergo, Domine, Rex Regum, reple nos ſervos tuos cœleſti conſolatione, ut digne conſequi paſſionem valeamus: infunde ſuper nos tui muneris gratiam, quos tuum verbum annuntiando teſtes tuos eſſe voluiſti. Non enim, E Domine noſtræ virtutis eſt; inſidiis jaculiſque perverſi hoſtis poſſe reſiſtere, & nec tormentorum immanitates ferre, niſi tua munita convaleſcamus protectione.

bi viſionem refert S. Felix

invitant ad cœleſtia gaudia

laudant Deum:

4 Hæc igitur completa oratione, ecce quidam e fratribus, a Ferreolo & Ferrutio beatiſſimis viris miſſus, epiſtolam ejuſmodi ſcriptam protulit relegendam: Dominis piiſſimis & in Chriſto fratribus, Felici, Fortunato, & Achilleo, Ferreolus & Ferrutius in domino ſalutem. Qui moderanter regit ſecula & diſponit totius mundi ſuffragia, ipſe ſervis ſuis, ad invitationem bonæ confeſſionis, aſcæna ſui pectoris non negavit. Cum vigilata nocte me ſopori dediſſem, vidi revolutam cœli paginam, & quinque coronas mira ſplendore fulgentes, auro gemmiſque inſignibus adornatas videren fulgore coruſcantes, quæ ſingulis Angelorum manibus deportatæ, ſignum Crucis in medio earum ſcriptum monſtrabant. Quod dum admirarer, audivi vocem terribilem mihi dicentem: Venite Irenæi diſcipuli: percipite promiſſum Patris, vobis paratum, ut ſicut una feciſtis voluntatem dei in terris, ita pariter percipiatis regnum promiſſum in cœlis. Credo, ſanctiſſimi fratres, quod nos Dominus ad Martyrium vocat. Confortati F igitur, vigilemus & oremus, ſpiritu ferventes, ne diabolus veniens furetur theſaurum noſtrum. Ad hæc Felix ſimilitter Sanctis Ferreolo & Ferrutio, quæ viderant per epiſtolam narravit; ſicque factum eſt, ut diebus ac noctibus pſalmis & hymnis indeſinenter dominum Jeſum Chriſtum laudarent in æternum.

illis indicans SS. Ferreolus & Ferrutium ſuam viſionem;

quo ad Martyrium vocantur.

5 Nunc igitur ad eorum venerandam paſſionem auxiliante Domino veniamus. Eodem tempore, quidam vir *e*, Claudius nomine, e
a civitate Biſontienſi, ad Cornelium Ducem exercitus *f* Auraliani Imperatoris Valentiam f
veniens, Cum vidiſſet quod Cornelius Dux in Sanctos Dei, id eſt, Felicem Presbyterum, Fortunatum, Achilleum Diaconos rabiem ſuam taliter exercebat, de Ferreolo ac Ferrutio ei narrare cœpit, dicens: Sunt hujuſmodi duæ perſonæ in civitate noſtra, per quos

bi accuſatur a quodam Claudio apud Cornelium Ducem exercitus

jam

A jam medios populos veſter, ad hanc religionem, id eſt per Ferreolum & Ferrutium fratres, converſus eſt: & colunt Deum qui ab hominibus crucifixus eſt. Etiam & ancillam veſtram conjugem meam hujuſmodi ſeducentes, Chriſtianam faciunt: virginibus ſuadent ne nubant; deorum noſtrorum tam gravis eſt deſpectio, ut nullus aut jam deos eſſe dicat. Jam ſacrificia vel thura, quod eſt placibile diis noſtris, propter eos nullus offerre præſumit. Non autem ais ſolum ſacrificare prohibent, ſed & malleis ea perfringere præſumunt. Quo audito, Coroelius ait: o invictiſſimi dii, ut quid virtutes veſtræ ad nihilum rediguntur, ut jam nullus locus ſit, in quo deſpectio veſtra per hujus Chriſtianitatis titulum non ſubleveiur. Et quid frater Claudi, agimus, ſi diis patrum noſtrorum non ſuccurrimus? Pene omnis terra ſe tradere habet. Ut quid tam terribile eſt ſignum illius Chriſti crucifixi, ut unte eum du nullri tabeleant? Sed nec

B lex illa Chriſtianorum aliquando commiſceri poteſt legibus deorum noſtrorum. Nunc igitur accipe litteras, & accedens ad locum, hujus legis doctores diverſis pœnis interfice, ut ceteri metum habeant. Claudius reſpondit: Quæ dictis jubes, factis probabo: Et acceptis litteris nequiſſimi Coroelii Biſuntienſem repetivit urbem.

g 6 Tunc *g* Claudius SS. Ferreolum Presbyterum & Ferrutium Diaconem comprehendi præcipit, & qui in crypta parvula latere ſolebant, tunc Chriſtum puolico populis prædicabant. Quibus Comprehenſis ait: Sacratiſſimorum principum præcepta ſanxeruot, quo aut ſacrificaveritis diis, aut diverſis pœnis vos interficiam, ut ceteri metum habeant. Quod ſi ſacrificaveritis diis noſtris, ea ærario puhlico remunerata vos incolumes abire permittam *h*; Tunc Ferreolus & Ferrutius aſpicientes in cœlum, ſigno Crucis Dominicæ muniti, diſeruot: Ecce nos parati habet: quod tibi pater tuus diabolus dictavit, fac. Nos autem in nomine domini Jeſu Chriſti ſemper ſperamus, & quamtumlibet nos diverſis cruciatibus affligas, ipſum

C tamen Redemptorem noſtrum & Reparatorem vitæ noſtræ credentes, eum ipſo ſemper erimus. Peconia tua tecum ſit in perditionem: nobis autem ſufficit unum Deum colere. Tunc Claudius eos ad trochleas catendi & flagellis cedi juſſit; & cum flagellarentur, nihil dolorum ſentiebant; ſed omnipotens Deus, qui ſemper protegit ſuos, ita hos Martyres dignatus eſt cuſtodire, ut quamvis carnali cruciarentur pœna, Angelico tamen habitu & virtute, mirabili in vultibus reſplenderent: quod videntes populi mirabantur.

7 Deinde reclusos in carcerem poſt triduum juſſit ſibi præſentari tyrannus, & ait: Sacrificabitis diis, an non? SS Ferreolus, & Ferrutius dixerunt: Non ſacrificabimus, nec a bona Chriſti Confeſſione recedere optamus. Tunc carnifex, ira & furore magno repletus, linguas eis amputare juſſit. Quibus amputatis, illi magis acceperunt organum linguæ ſpiritale ad confirmandos fratres, & ad prædicandum verbum domini. Dicebant enim: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt; beati pacifici quoniam filii Dei vocabuntur: beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Et ad Claudium conversi dicebant: Cognoſce miſer, quia dii tui non poſſunt facere ſine linguis homines loqui, cum ipſi nec loqui poſſint nec audire: ſed reſpice in nos, & convertere, & Baptiſmi ablutione perfundere, & ea tota corde in Chriſtum erede, & indulgentiam meruberis peccatorum obtinere.

8 Tunc Claudius, ira & furore magno repletus, acutiſſimas ſubulas triginta uni, & triginta alteri, tam in manibus quam in pedibus ſive in pectoribus vel ceteris corporis compaginibus, malleis ferreis transfigi juſſit: & omnia hæc tormenta, tamquam roſa ſuaviſſimus, qui de cœlo deſcendit, magis eis refrigerium quam dolorem præſtabat *i*. Cum igitur nullum dolorem ſenſiſſent, tyrannumque verbis ſuperaſſent, gladio eos perenti juſſit: quibus percuſſis tantus odor ſuavitatis, & miri timoris locum illum perterruit, ut æſtimatet ſe populus gratia divinitatis obumbrari. Tunc Chriſtiani nocte ſub lata eorum corpora in eadem crypta ſepelieruot, ubi ſemper orationibus, pſalmis, & hymnis quotidie Domino gratias agentes habitare ſolebant. Ipſi interceſſores ſint pro nobis ad Dominum. Quod ſi imitari eos non valemus martyrio, bonorum fructu ditari virtutum, ſic in hujus exguſtulo vitæ degemes corpora regamus, ut cum eis in æterna felicitate gaudeamus. Acta, ſunt hæc circa Sanctos Dei Ferreolum Presbyterum & Ferrutium Diaconem, ſexto decimo Kalendas Julii, regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria, virtus & poteſtas, per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

D

E

F

ANNOTATA D. P.

a Videtur aliquis Prologus præceſſiſſe, qualis a Legendarum collectoribus haud levi ſæpe cum damno dolemus omiſſus. Acta 2. ſic orsiuntur: Ea tempeſtate, cum B. Joannes, Apoſtolus & Evangeliſta, dilectus Domini, plenus gratia Spiritus ſancti, a Pathmo inſula, ubi ſe. legatus juſſu Domitiani fuerat, rediit: Polycarpus ejus alumnus, omnium virtutum dono repletus, qui poſtmodum factus eſt Smyrnenſium Eccleſiæ Epiſcopus ſanctæ prædicationis miniſterio præditus, ad excolendam Domini vineam, tranſmiſit B. Irenæum, cum innomera multitudine prædicatorum, quoquo gentium ſancto Spiritu prævio doceventur, in quibus etiam direxit Ferreolum atque Ferrutium genere Athenienſes. *De genere quid potius cogita nam diximus. Domitianus obiit, & Joannes ab exilio rediit anno* 95.

b *Imo miſſus a S. Polycarpo Epiſcopo Smyrnenſi, alius diſcipulo S. Joannis, qui ex ſpiritu ab hoc accepto ſolicitus fuit in fide ubique ſpargenda, uti liquet ex Vita illius ad diem* 26. *Januarii illuſtrata, & infra conſtabit ex Vita S. Irenæi.*

c *In aliis Actis ea ſic amplificantur:* Audivit vero Irenæus, ſummus Sacerdos, quod civitas Chryſopolis, præ ceteris civitatum civitas, in Burgundia, regali cultu & decore

A core præpollebat, Romanorum Imperatorum cariſſima ſedes, munitiſſima ædificiis & nativo monimine inſuperabilis, ſui ſitus amœnitate ſive pulchritudine ſuper omnes laudabilis; unde Græco eloquio Chryſopolim appellatam, ſermo Latinus Auream caprimit civitatem. Sed cum foret multum . . . . . nobilis, idolorum cultibus & cæmoniis deſerviebat; rejectiſque prædicatoribus Roma ſibi tranſmiſſis a B. Petro Apoſtolo, dura cervice reſiſtebat; & ſuffocato ſpiritu coſposali contagione doctorem ſui & omnium ignorabat. Hæc igitur de cauſa memoratur Præſul, geminos fratres Ferreolum & Ferrutium, ſibi conſocios & regni Dei cohæredes futuros, ad hanc civitatem properare admonuit. Ex *hinc paulatim magis magiſque ad primorum Actorum tenorem accedatur, ut videre eſt in ea parte, quam Chiffletius in locum producendam cenſuit, prioribus iſtis meritis diffiſus.*

B d *Horum Acta, ex quibus ſequentia omnia uſque ad num. 5. accepta ſunt, jam dedimus & illuſtravimus 23. Aprilis.*

e Claudium *iſtum fuiſſe Veſontioni pro Romanis Præfectum, arbitratur Chiffletius: taceus de ea, deque delatis per eum Sanctis, trium Valentinorum antiquiora Acta.*

f *Quadam Mſs.* cum exercitu Aureliani: *ſed jam dixi Aurelii legi in Actis Martyrum Valentinorum, Severi filium; & ipſum omnino hic intelligendum.*

g *Hæc ita amplificata leguntur in MS. & Chiffletium.* Claudius de juſſione Cornelii, ſicut erat immaniſſimæ ferinatis rabie repletus, de Sanctis Domini facta inquiſitione quid agerent, repeſit eos divinis operibus inſiſtenter, ſanctæ prædicationi continue vacantes, fidem Catholicam adaugentes. Erat autem ab urbe milliario & ſemis ſpecus ſolitaria & ſilvaſum concluſa arboribus; ubi ſanctiſſimi Doctores noctuno tempore, remoti a turba, liberius Domino vacabant, diluculo vero revertentes ad civitatem, verbum Domini indeſinenter prædicabant. Sed quamquam ſpecus, horrentibus umbris, ante horum adventum, obtenebroſa ac ſine luce fuerat; lux tamen ſancta ipſis præſentibus aſſiſtebat, quod C ultra fulgorem ſolis radiabat: nec mirum, ſi locum tenebræ non habebant, ubi duo ſoles orbem ſessæ illuminantes præluebant. Quos Claudius jubens compraehendi, ac locum, ubi judicium fieret, diverſis ornatibus decorari; ipſe pro eſtimonali ſedens imperas eos adduci: quibus adductis ait. Sacratiſſimorum Principum &c.

h *Additur in MS. & apud Chiffletium:* Et in conſpectu Principum noſtrorum magnis cumulatos honoribus adhuc aſo faciam: *ſed jam dixi, videri hæc geſta, ſolo* M. Aurelio Antonino Caracalla *regnante poſt an.* 212.

i *Sequentia rurſus in MS. & apud Chiffletium amplificata ita narrantur:* Igitur cum nullum dolorem ſenſiſſent, exquiſitis cunctorum tormentorum ſuppliciis, cum ſa jam victum cerneret in cunctis, jubet tandem gladio in eos animadverti, quos præ ſui pudoris magnitudine ultra non poterat pati. Eorum ergo percuſſione, tanta odoris fragrantia emanavit, ac ſi cuncta eo loci thymiamata infebuiſſent, ſi omne balſamum redoleret, ſi cunctorum geneſa pigmentorum locus ille portaret. Odor namque ille ſuavitatis Dei præſentiam circa Sanctorum corpora adeſſe monſtrabat: ſuavitas Paradiſi obviam eis veniens, nuntiabat quam amœnum, quamque ſoaviſſimum habitaculum illis præparabat. Tanta namque jucunditatis gratia tamque miri timoris fulgore locus ille a circumſtantibus viſus eſt illuſtrari, ut æſtimaret ſe populus Deitatis gloria obumbrari. Binæ olivæ & duo candelabra ante Dei faciem ſempes lucentia, margaritis & ioxſtimabilibus laureati coronis conſederunt in cœlis, quia armati lorica fidei & gladio verbi Dei, fortiter egerunt in terris. D EX MSS.

MISSA VETUS

Ex editione Romana, juxta antiquiſſimum MS. Miſſalis Gothici, verius Galliceni. E

1 PRodierunt Romæ anno MDCLXXX Codices Sacramentorum, nongentis annis vetuſtiores, *cura & ſtudio Joſephi Mariæ Thomaſii; in quibus, a Gelaſiano ſtriam librorum Sacramentaria, proximum locum tenet* Miſſale Gothicum; *quia id præfert titulus recentiori manu initio præfixus, in Bibliotheca Reginæ Sueticæ, nunc ad Vaticanam addita. Talis titulo ut tribuerit aliquid Cardinalis Bona, Rerum Liturgic. libra 1. capit. 12. licet Gallicanam eſſe agnoſceret (quis enim poſſet dubitare, ſex ubi officia legens Gallia propria?) cenſuit tamen, pertinuiſſe ad Gothiam Narbonenſem, Gothorum regno olim ſubjectam: & huic conjectura favet, quid ibidem etiam reperiatur* Miſſa de S. Eulalia, *Virgine ac Martyre Barcinonenſi,* XII. *Februarii. Carte ex Concilio Toletano* IV. *can.* 12. 13. & 14. *haud obſcure menſtratur, eumdem ritum, qui poſtea per Mozarabes continuatus uſumque eſt, per Hiſpaniam æque ac per Gallias viguiſſe, mallem tamen ſimpliciter* Gallicanum *dicere, ex Gallicane ſtilicet exemplari, Barcinona in Hiſpania Terraconenſi, tempore Gothorum deſcriptum, addita illa miſſa de S. Eulalia Barcinonenſium Patrone, nullinſque alterius; quamvis ex interiore Hiſpania illuſtriores aliqui ſancti potuiſſent addi, ſi ſcriptori cura fuiſſet Miſſale conſcribere, Gothis Galliſque commune. Scripſit autem multo prius, quam Pipino Carolique agerentur, Romani ritus, ſecundum ordinem S. Gregorii, inducerentur in Galliam. Placeat ergo antiquioris Miſſa, & valde diſcrepantis a ritu Romano, non ſolum Gregoriano, ſed etiam Gelaſiano, hoc ſpecimen accipere; correctis tamen mendis, qua fidelis editio Romana attingere nolunt.* D. P. *Miſſale hoc videtur ob exemplo Gallicano* *deſcriptum Barcinone, addita Miſſa unica de S. Eulalia.*

2 MISSA (*ſive* Introitus ad miſſam) Sanctorum Ferreoli & Ferrutii. Domioum Deum noſtrum Fratres cariſſimi, ſupplices exoremus: qui ſanctis Martyribus ſuis, Ferreolo & Ferrutioni, quædam tribuit futurorum præmia gaudiorum, in ipſa præſentium conditione certaminum; dum * per incarnationibilem ſui amoris ardorem intelligunt, ſuavitatem vitæ damois, acquirere * perire exi.

A quirere & mortem, moriendo, eſicare: quibus dum præſervolens hic dies, per *ergeoniam* pœnorum * acerbitatem, concluditur; aditus æternæ lucis *operitur*. Dei *nobis* famulis ſuis; ut, ſicut illos nulla tormentorum genera, corpore licet deficiente fregerunt; ita nos nullæ mundi hujus illecebræ a ſuæ propoſito ſerviturutis perniciosa ſecurtate deflectant: ut virtutem fidei noſtræ divinus ille ſuæ caritatis (ignis) accendat; & omnia in nobis corporalium, vitiorum * fomenta *conſumat*.

* acerbitate

* fundamenta

3 COLLECTIO (*nos* Collectam *dicimus*) Deus, cujus * amorem piiſſimi Confeſſores & Martyres tui, Ferreolus * & Ferrutio, cruore aſſerunt & morte confirmaot, qui, dum tibi tam libenter ſumptum a te vitæ munus impendunt, neminem non pro * te mori (debere) teſtantur: concede, ut fidem, quam coram hominibus noſtris proprio ioſcriptam ſanguine reliquerunt: vitæ meritis excolamus; & quod in eis admiramur, imitemur: quod colimus, deligamus; quod laude proſequimur, converſatione ſectemur. B Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

* amorem
* Martyrio
* Ferreoli & Ferrutionis
* Vitam

4 POST NOMINA *vivorum vel defunctorum, facta oblatione panis ac vini, ſolita recitari ex diptycha*. Receſitis nominibus Fratrum carorumque noſtrorum, oremus Dominicam miſericordiam, *ut* in medio Jeruſalem, in congregatione Sanctorum, hæc omnia ſibi faciat, ab Angelo Sanctificatioois, in * beatitudine æterni gaudii recenſeri: Sacrificiumque hoc noſtrum, ſicut in * præformatione Melchiſedech, in virtutu ſanctificet; preces quoque offerentium in hac * oblatione propitiatus exaudias, commemorationem (facientium) beatiſſimorum Martyrum Ferreoli & Ferrutionis omniumque Sanctorum; ut eorum precibus adjuti, non ſolum vivenubus præſidia, verum etiam defunctis caris noſtris requiem obtinere mereantur. Per.

* beatitudinem
* præformationem
* oblationem

5 COLL. AD PACEM; *quam dato invicem oſculo apprecabantur fideles*, Mitabilis in ſanctis tuis, Domine virtutum; peccatoribus nobis, beatiſſimorum Martyrum tuorum, Ferreoli & Ferrutionis, patrocinio (pacem) largire; (ut ſicut) illi coronas, ioſignes gemmis * & lapidibus preciosis, Martyrii virtute meruerunt; (ita) nos eorum ſuffragiis, te donante, delictorum venium conſequamur: & concede nobis, ut cunjunctio labiorum, copula efficiatur animorum; & miniſterium oſculi, perpetuæ conſulat caritati. Per D. N.

* gemmis lap.

6 CONTESTATIO (*aliàs* IMMOLATIO MISSÆ, *in hodierno ritu* Præfatio *Canonis unus-rapata, ad* Dignum & juſtum eſt, *ubi ſubjungit ſacerdos*) Vere dignum & juſtum eſt, quotieſcumque pugnas Sanctorum * recolimos, te * laudemus, & * id quod (tu) Martyrum * tuorum Ferreoli & Ferrutionis (honore) proferimus, tuis laudibus * adſcribamus: quia illorum corona, tua eſt gloria, qui per unicum filium tuom Jeſum Chriſtum, Dominum ac Salvatorem noſtrum, mortalia corpora docoiſti preciosi palmam portare martyrii. Juſte autem tuis meritis exhibemos, quu fortiſſimorum Martyrum facta veneramur; qui humanas mentes, ad certamen cœleſtis gloriæ, amore tuæ pietatis accendis. Tuæ namque virtutis eſt præmium, pœna Sanctorum: nam in qua ſubjacuerunt *ſuvi* (tuæ) membra carnificis, tibi ſervet Martyrum effuſus ſanguis, tibi triumphum reportat manus crucota lictoris: quique gladio volontaria colle * ſuppoſuerunt quique unguis flammiſque * ſubjacuerunt tui palmam nominis * reportaverunt. Habes ergo Domine, in quo coultes, quotieſcumque tantæ virtutis memoriam recolimus; nec * immerito ſingulis quibuſque cœleſtia dona diſponis, qui tantum per Sanctos tuos uodique amorem * acquiris. Quis non, poſt tantam pietatis tuæ magnificentiam, animum ad Martyrii vota compoſuit? aut quis non * provocatur ad pugnam, cum videat magno laboris fructu remuneratam Martyrum fuiſſe victoriam? Rogamus ergo Domine, ut in * commemoratione Sanctorum tuorum Ferreoli & Ferrutionis illorum pretioſe virtutis memoriam recoleotes, (in) partem remuneratiouis udmittas, * & præſtes, ut familia tua * perſeverantet curſum empti laboris capediat: quatcous qui in te creduut, & tibi ſervioot, etſi non in prima, vel in ſecunda remunerationis ſorte locum apud te mereantur obtinere juſtitiæ; & ideo cum Angelis atque Archangelis clamant, dicentes; Sanctus, Sanctos, Sanctus. &c. D

* ſuppoſuit
* ſubjacuit
* reportavit
* immerito
* acquiris
* pro vocatur
* commemoratione
* hæc
* perſeveret

7 *Habeant Miſſæ, ut habetur impreſſa. Canon fere verbotenus idem, qui Romanus, niſi quod vivorum, mortuorumque commemorationes, ritu Gallicano (ut vidimus) præmiſſas, non habeat; aliaque ſub ipſa, & poſt ipſum intelligibili voce recitanda ſint preces, partim cum Romano communes, partim Gallicano propriæ: quæ tamen neque in hoc, neque in aliis Sanctorum Miſſis hoc in Cadice ponuntur; eo quod eſſent in communi Miſſæ ordine requirenda. Certa Miſſa de S. Germano Epiſcopo, ſicut poſt hoc Miſſale (ut appellatur) Gothicum, excuſa habetur, initia Miſſalis Gallicani vetcrit, ſeu potius fragmentorum ejus, propria de illo, quæ de ſanctis* Ferreolo & Ferrutione *hic ponuntur, plura quidem ſubjungit, a Romano peregrina; ſed nihil ad S. Germanum facientia; & eumcumque Miſſa a etiam de Tempore, (ut Rubrica noſtra nunc loquuntur) communia. Quod autem idem Ordo, per Galliat uſitatus, etiam per Hiſpaniat obtinuerit, non ſolum ſub Gothis, ſed etiam ante eorum adventum ſub Romanis, apparet ex libro* 1. *S. Iſidori Hiſpal. de Officiis Eccleſiaſtic. capit.* 15. de Miſſa & de orationibus, *quod hic placet tranſcribere.* E

Coetus fidelium in Communi ſumendo.

8 Ordo Miſſæ vel Orationum, quibus oblato Deo ſacrificio conſecrantur, primum a S. Petro eſt inſtitutus, cujus celebrationem uno eodemque modo univerſus peragit orbis: per *Occidentem ſcilicet: neque enim Orientalium Eccleſiarum ritus ſpeciales vel ſcivi/ſe, vel reſpexiſſe Iſidorus videtur, tum hoc ſcripſit: & quoad Occidentales videtur Iſidorus præcipue intelligendus de Canone, retera enim jam multum erant mutata Roma a S. Gelaſii deceſſoribus*. Prima, *inquit Iſidorus*, earumdem Orationum, admonitionis eſt erga populum, ut excitentur ad exorandum Deum. Secunda, invocationis ad Deum, ut clemen-

Priorem autem fuiſſe quoad Ordinem apud Hiſpanos obſervatum,

ter

A ter ſuſcipiat preces fidelium oblationemque . . . . . Tertia autem effunditur pro offerentibus, ſive pro defunctis fidelibus, ut per idem Sacrificium veniam conſequantur. Quarta poſt hæc inferitur pro oſculo pacis, ut caritate omnes reconciliati invicem digni Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti conſocientur. Quinta inferrur, Illario in ſanctificatione oblationis, in qua etiam ad Dei laudem terreſtrium creatura, virtutumque cœleſtium univerſalitas provocatur; & Hoſanna in excelſis canatur . . . . . Porro ſexta ea hinc ſuccedit, confirmatio Sacramenti, ut oblatio quæ Deo offertur, ſanctificata per Spiritum ſanctum, Corporis & ſanguinis confirmetur. Harum ultima eſt Oratio; quam Dominus noſter diſcipulos ſuos inſtituit dicens: Pater noſter qui es in cœlis. *Ubi videt, quinque prioribus partibus reſpondere quinque articulos propria de* SS. Ferreolo & Ferrutione *Miſſa, prout ſupra ſunt poſiti.*

probat S. Iſidorus, eum ordinem deſcribens,

B INVENTIO CORPORUM

Ex MSS. Legendariis eccleſiæ SS. Joannis & Stephani.

1 IN Civitate, quæ a temporibus antiquis Cryſopolis appellata eſt (tanti enim cultus & ornatus extitit; ut de pulchritudine ſuæ formæ hoc nomen acceperit) beati Martyres Ferreolus ac Ferrutius, ſicut germanam uba ſimilitudinem generis in Vita tulerunt, ita & Martyrii pro Chriſti nomine pariter perſecutoris ſonetta ſupplicia pertulerunt. Hæc vero civitas & biſuntica dicitur, opinione quoque priſtina veterum habitatorum Memoriæ juntorum redditur: unde Biſuntica appellatur. Eo namque tempore quo reſtaurabatur, ſilveſter adhuc locus cum eſſet, Viſon ibi fera reperta fuit & inde vocabulum perenne eſt ſortita; id eſt biſuntica, B. pro V. littera, ſicut carum eſt affinitas, poſita, verumque nomen ut ætas cognovit noſtra. Poſtquam enim barbarica irraptione, multis annorum curriculis dignitate ſervata, velut Romanorum Sedes excellentiſſima, quia negatum eſt ſummis in hoc mundo diu ſtare, ſuccubuit; vocabulum primæ dignitatis (ut fert antiquorum opinio veraqæ relatio) temporaneæ perdidit, & ferarum habitatio aliquandiu fuit.

a *Biſuntica civitate,*

2 De hinc vero in ſuæ dignitatis Dominium reſtituta magno illic Gentilium populo conſtituto, & Deorum ceremonias pro ritu Romanorum exhibente, beatiſſimos Martyres Ferreolum ac Ferrutium prædicatores egregios, Aureliano Principe indigno, divina prædeſtinatione ſuſcepit; quos ſpinarum & veprium a campo infidelitatis doctos eradicatores habuit, atque doctiſſimos florum, roſarum, ac liliorum, in agro fidei plantatores cognovit. Hi itaque germani Fratres cum eſſent ſancti Spiritus doctrina aſſiduerer edocti, illius diſpoſitionis ſummo judicio quo cuncta

SS Ferreoli & Ferrutii prædicationibus converſa;

regnntur, a B. Joanne Evangeliſta Domtoi dilecto a Græcorum partibus una cum Beato Ireneo Lugdunenſium Epiſcopo, ad prædicandum Dei filium Burgundiæ ſunt deſtinati. Quorum quidem documentis atque inſignibus miraculis, quæ per eos ſacrificus operabatur Spiritus urbs Biſuntica errorem antiquæ veruſtatis exuit: atque obfirmata in fide catholica, remota dæmonum ſuperſtitione, vitæ æternæ auctorem cognovit. Verum inſanientis Aureliani juſſu indicta in Chriſtianos perſecutione, agente quoque Principum inſania, Corneliſ videlicet Ducis & Claudii in eadem Civitate, ſicut coram veneranda deſcripta teſtatur paſſio, gloriuſi palmam ſumpſere Martyrii. D

ex urs. & ipſis ibidem paſſis ac tumulatis;

3 Horum vero ſanctiſſima corpora Chriſticolæ ab urbe milliario ac ſemis, quodam in receſſu; ubi tempore prædicationis beati Martyres locum orandi ſibi delegerant, ſepulturæ tradiderunt: ubi longævitate temporum ſuccedente, Cleram & populum, quibus in illis ſummum erat præſidium, latuerunt. Fides autem rei Aureliano Epiſcopo intimante, nobis comperta & cognita eſt: per quem ædes Martyram fundata eſt & condita. Beato deoique Sanctoque Pontifice Aniano intimante, Sanctorum Martyrum miracula, ſive glorioſa eorum quæque certamina, manifeſte revelata ſunt & oſtenſa. Nam cum in prædicta civitate Epiſcopali fungeretur officio; Tribunus quidam militum, qui ad cuſtodiam civitatis fuerat deſtinatus, venandi ſtudio, Milliarii ac ſemis fere ſpatio ab urbe, eſt progreſſus. Cumque repertam vulpem a canibus ſequeretur; in antiquam monumenti Martyrum foveam caſa vulpes fugit: ſed Tribunus, dum pertinaciter inſiſtit, militibus ſoſſorium afferri juſſit. Hæc dum per ſoveam ioquitur, latens ædes, ubi Sanctorum Martyrum corpora requieſcebant, reperitur. Vere Deus vere admirabilis, vere in cunctis ſuis operibus laudabilis! animal irrationale rationa utentibus viam ſalutis aperit theſaurum incomparabilem ac præ cunctis opibus deſiderabilem eis oſtendit. Vulpes, inter bruta animalia ſagaciſſimum, ad ſui tuitionem amans tenebras, lucem reperit; quia peccatrix anima ſceleris conſcia, dum mortis meta afficitur, ipſius mortis tenebroſis luctibus occupatur, ac per hoc non namqaam propitiante Domino ad lucem perducitur. Qoæ vulpes non tantum inventa loce ſe ipſam ſalvavit; verum ratione degentibus, in inventione ſanctorum Martyrum, maximam ſalutem edidit: quia coqverſa anima de tenebris ad lucem, non ſibi dumtaaat proficit, ſed etiam Angelicis agminibus quibus eſt ſociauda gaudium ingerit. Nuntius iraque ſtatim B. Aniano deſtinatur. At ille feſtinus occurrit: quia jam hoc opinione vulgi antea audierat; & quoniam Spiritus ſancti gratia afflatus erat, Divinitatis eum in hujuſmodi miſerationibus pietas non latebat. Martyrum argo ſepultura ejus juſſu detegitur: ſtatimque Sanctorum corpora in monumento reperiuntur. E

indicio vulpis reperta,

4 Sanctorum igitur Martyrum corpora, ſuæ paſſionis virtutiſque mirificæ, in ſemet ipſis monſtraverunt inſignia. Nam eorum capitibus trabales clavi mallis ferreis impalſi, aſſixi, inventi

ex Mss. ubi cum clavis & fabulis, paſſionis inſtrumenta ſita

A innocui ſunt : Palmæ vero Dominicæ paſſionis ſignum apertuut ; quia ſe perforatas clavis oſtendunt . Et quamquam obſeſſionem cripturn egregii Martyres excepiſſent , ordo rameo clavorum in eorum capitibus quaſi coronam agebat , quæ totius compagem orbis poſſidebat . Io ceteris undique membrorum juncturis inventæ ſunt fabulæ , compactæ malleis . Hæc ſunt quidem paſſionis Sanctorum inſignia , in quibus divinæ remunerationis monſtrantur & merita . Clavi namque diverſis infirmitatibus medelam mulsit præſtant temporibus ; fabulæ quoque , omni auro pretioſiſſimo pretioſiores , omniquc Margaritarum decore decentiores vim totics medelæ exedentibus exhibeant . O impiiſſimi veſanie tyranni ! Martyres lumine privantur , hic auditur auriuin auferens , orit & linguæ ſermo amputatur , eorumque juncturæ pectorum ſodiuntque , ac de vertice cripiis totius corporis ſupplicia capiuntur . Non ſuffecerat perſecutoribus cuſtodia carceris , vincula catenarum , ſupplitiorum diverſa genera ; Sanctorum namque fides perſecutorum tentamenta conſtanter ſuſtinuit , nullius circumſtantiæ popoli adjuta ſolatiis , nullius freta terrenæ ſpe regiminis ; ſed cœleſtis patriæ jam ſecuri de præmiis.

vers. B

ps tantiſper in Cœno deals depoſita,

5 Beatus itaque Anianus Archiepiſcopus, Tribunis quoque eum militibus ad civitatem redeunt cum triumpho & eacubis maximis Præſidis corpora Sanctorum ad matrem Eccleſiam ſanctæ Joannis Evangeliſtæ cujus fuerant diſcipuli , ſumma cum revereutia deferunt quibus ipſa civitas ab oppugnatione barbarica defenditur , & a ſuperſtitione Gentili abſolvitur . Ubi ſe virtutibus monteſcunt , dum digniter oratorium vota ſuſcipiunt : infirmitates quoque ac langores depellunt , immundos Spiritus effugant, libertatem captivis corporibus præſtant . Interim veto a beatiſſimo præſato Aniano , in loco ſepulturæ ædificatur Eccleſia , Sanctorum corpora ibidem denuo cum aromatibus ſepeliuntur . Conſentus fratrum ad Domino ſerviendum , in Sanctorum veneratione Martyrum , conſtituitur. Clavi vero , ab eorum capitibus pes Sanctorum manus Sacerdotum ſublati , retinentur : per quos ſæpe infirmitatibus diverſis hominum medela impertitur . Beatorum igitur Martyrum Ferreoli Presbyteri & Ferrutii diaconi Chriſto annuente Nonis Septembris inveutionem celebramus , ut quoniam eorum victoriæ recenſentur in cœlis ab Angelis , laus Jeſu Chriſti ac Redemptoris noſtri , qui ſemper triumphat in ſanctis de ore & mente hominum numquam eccedat in terris . Sed quoniam hæc a Sanctiſſimo Patre noſtro Aniano Archiepiſcopo cognovimus , ejuſque vitam inæſtimabilem non ſerratim ſed tranſeundo tetigimus , dignum eſt ut pro noſtræ fragilitatis modulo ejus beatiſſimum finem proferamus. Peractis itaque non nullorum annorum curriculis , poſt Sanctorum corporum inventionem ; eadem die ejuſdem inventionis ; ſicus interiorem hominem ſervaverat immaculatum , ita , ipſis deferentibus Martyribus quibus devota ſervierat , tranſmiſit ad Dominum.

reformatur in ædificatiom loco ſepulturæ manifeſtis.

C

ubi hodie die celebratur 3. Sept.

ejus commerſatio obit 5 Januarii

6 Hæc itaque de triumpho Sanctorum Martyrum eorumque revelatione , de tranſitu Patris noſtri Aniani , ad confirmandos Catholicæ plebis animos Chriſto auctore mente devota conſcripſimus ; non noſtris confiſi meritis , ſed eorum orationum ſubſidiis . Cum enim Sanctorum omnium quos in conſpectu altiſſimi perenni luce perfrui credimus , auxilium implo- qui ſimul ramus , eorumque venerabiliter pro neceſſariis confidenter ſubſidium poſtulamus ; perſertim ad eorum præſidium ſpecialiter atque fiducialius jure reſurgimur , quos in fidei ſpei caritatiſque ſoliditate prædicatores habuimur . Hos ergo confidenter exposcamus , ad hos devota mente recurramus , hic omni devotæ mentis conatu ſupplicemus ; ut dum eorum feſtivitas ipſis patrocinantibus felici tempore , celebratur in Domino anni circulis celebratus ; ipſi pro ſtatu Catholicæ religionis , pro deſenſione propriæ nebis , pro ſalute ſummi pontificis , pro conſervatione ipſius urbis Paſtoris , pro regis & principum felicitate , pro totius plebis libertatione , pro Sanctarum congregationum ſtabilitate ; pro cunctorum fidelium neceſſitate , indolti Patroni , ac Martyres Chriſtum Domi- E num deprecentur ; eumque ex pietatis ſuæ atque miſericordiæ cenſu , qui hæc obedientes compoſuit remunerare dignentur : ipſo adjuvante , cui ante ſecula virtus & honor , Majeſtas & imperium , laus & jubilatio , decus & poteſtas , perennia ſeculorum ſecula . Gloria tibi Domine , gloria Unigenito , una cum ſancto Spiritu in ſempiterna ſecula Amen.

D

qui ſimul cum illis inveniatur

7 *Hactenus Mſſ. illa in* EE. *Lectiones diſtributa , & pro parte deſcripta a Chiffletio* ; Autelianum Imperterrem , *ex jam recepto & ſupra notato errore , nominantia etiam ipſa ; quorum illud idem accepimus exgraphum , quo uſus ad operis ſui editionem Chiffletius , initio atque* mortuus *in decurſu virgulatis quibuſdam ad hiſtoriam minus* a. 1682. *facientibus . Integram ego rem dare malui ; ut melius de auctoris ætate judicaretur ; ideoque ne ipſas quidem populares de urbis nuncupatione fabellas , initio poſitas omittendas cum Chiffletio cenſui . Quamquam autem a Sanctiſſimo Patre Aniano cognita ſibi profitetur Auctor , qua ſcribit ; apparet tamen id ita intelligendum , ut per manus tradita , nec niſi mediate a Sancto ſumpta notitia illa credatur . Dicitur is , Juliani Apoſtata ætate , & imperantibus Valentiniano atque F Valente , Sanctorum corpora inveniſſe ; obiiſſe autem anno* CCCLXXIV. *hic vero identidem* Veſontio *nominatur* Chryſopolis ; *eam tamen is qui cognominari hinc maluit* Chryſopolitanus , *primas hoſtenus inveniatur Theodericus fuiſſe , Nam in Epiſtolis Joannis Papæ VIII. datis anno* DCCCLXXVIII. *nominatur* Biſuntinenſis *vel* Biſunticenſis Archiepiſcopus ; *in datis autem anno* DCCCLXXX *inſtitulatur* Sanctæ Chryſopolitanæ Sedis *vel* Eccleſiæ Archiepiſcopus ; *adeo ut illo fere anno videatur mutata nuncupatio non multis ſeculis duraſſe ; nec admodum diu poſt ſcripta , tum recentiora Acta , tum inventionis hiſtoria.*

8 *Miracula , quibus poſt inventionem claruiſſe feruntur vel nemo ſcribere curavit , vel ſcripta perierunt injuria temporis ; unum tamen ex ſancto Gregorio Turonenſi lib. 1. de gloria Martyrum cap. 91. proferre licet , quod eſt hujuſmodi :* Veſontionum civitas propriis illuſtrata Martyribus , plerumque miraculis præſentibus gaudent. Huic in abdito cryptæ duo , ut Paſſio declarat ,

Mar-

A Martyres Ferreolos, atque Ferrutium ſunt ſepulti: Factum eſt autem quodam tempore, ut vir ſororis meæ invaleſcente febre graviter ægrotaret. Cumque jam quarti menſis ſpatio lectulo anhelus accumberet, ut nihil aliud conjux mœſta, niſi quæ ſepulturæ erant neceſſaria, cogitaret; Sanctorum baſilicam flens ac triſtis expetiit, provolutaque coram ſepulcris, palmis ac ſaciu rigente opprimit pavimentum. Accidit autem fortuito, ut extenſa dexteræ manus palma folium herbæ ſalviæ, quod pro honore Martyrum in crypta conſperſum fuerat operiret. Poſtquam autem faſa oratione cum lacrymis ſurrexit a tumulis, putans aliquid de lineamentibus, quibus induta erat, manu pechendiſſe, ut adſolet, volam continuit clauſam: egreſſaque baſilicam, pateſacta manu, ſolium herbæ miratur. Obſtupefacta vero quid hoc eſſet, munus cæleſte indultum ſibi divinitus recognoſcit: ut ſcilicet per eam virtus Martyrum infirmo ſuccurrerer. Domum igitur jam lætior rediens, ſu-
B lium dilutum aqua, vitro porrexit ad hibendum. Qui ut hauſit, plenus fide protinus ſanitatem pleniſſimam meruit obtinere. *Hæc Gregorius Turonenſis. At quamado poſtea Sacra oſſa Veſuntionem tranſlata fuerint anno* MLXXII. *dic xxx. Majo ex vetuſtis codicibus S. Joannis & S. Stephani ita deſcriptum accepimus.*

Petris mollibus pallium

TRANSLATIONES VARIÆ,

Ex ejuſdem Eccleſiæ Cathedralis MSS.

a PRiorum Patrum moralis inſtitutio, cum hujus vitæ ordinem caſtitate morum, ſeu gravitatis honeſtate recte procedere inſtituat; tum illius theoricæ jucunditatis quodammodo gaudium exilienti ingenio denuntiat, cum exultantibus animis in ſanctorum ſolennitatibus

duſtor hominum mentes ripudiare edoceat. Hi ſunt enim qui ſummæ illius contemplationis dulcedine perenniter ſaiantur, quique ſummo bono adhærentes æternæ lætitiæ gaudiis perfruuntur.

pr C Horum denique memoriam miro amore cuncti celebrare debemus: quorum, in amore Dei perſiſtentium, non fuit alter amor: & qui de carcere carnis euntes, per tenebroſam mundi noctem perennem diem meruere: Beatorum itaque Martyrum Ferreoli & Ferrutii feſta devotiſſime celebrantes, ad commendandam fideli populo hujus rei notitiam, qualiter eorum beatiſſima corpora a loco antiquæ ſepulturæ ad urbem ſint tranſlata, opportunum notificare ſtyli officio duximus: ut qui eorum præſentia toborati utriuſque buſtis, mentis videlicet & corporis, machinamenta ſuperare valemus; in hac quidem die, quam fecit nobis Dominus, in qua etiam ad communem humani generis lætitiam tam pretioſum theſaurum ſuſcepimus, gaudeamus præ ceteris & exulemus.

Ad ipſorum memoriam commendandam,

sse 2 Cum ergo ſint magni meriti apud Dominum hi ſanctiſſimi Martyres & Apoſtoli, qui pro Chriſti fide pugnantes in ſui agone certaminis, aciem vicerunt diaboli; quoties

rv fidelis anima in eorum laboris ac premii cet-

teſtionem cogitatione ducitur, eorum ſocietatem D *Ita Mss. ſe videre memorandum*
jam ſitiens, merito in laudem ipſorum & prædicationem roboratur; quos in ſummi Regis conſpectu candidatos ac diademate coronatos, ſui vigoris acumine contemplatur. Hi ſunt enim viri ſancti, a divina providentia in perfectæ caritatis vinculum electi, quos fecit Dominus & oſtendit nobis; quibus dedit gloriam ſempiternam: quorum doctrina ad ſolis & lunæ comparationem præfulget Eccleſia; quorum corpora licet non ſeparentur a terris, animæ tamen eorum merito Sanctorum coæquales exiſtunt in cœlis. Horum itaque ſub Aureliano Imperatore, ju-
quomodo olim poſſit, bente duce Cornelio, agente Claudio Chryſopoli Civitati præſidente, paſſio veneranda eandem Chryſopolim illuſtravit: & cum eſſet prius Gentium inter urbes Gallicanas cunctis nobilior, in Chriſti cultura nobiliſſime decuſavit. Derelicto enim idolorum cultu ſpurciſſimo, Chriſto Domino eorum prædicatione ac meritis ſe ſubſtravit; ac peccatorum cruta nigredine, candore fidei & ſanctæ religionis habitu paſſim coluit.

E u

3 Tempore igitur paſſionis ſanctorum Martyrum, Chriſtiani eorum prædicatione in fidei petru ſolidati, ſanctiſſimas glebas nocturno tempore extra civitatem, rabiem tyrannicam metuentem, in unius ac ſemis milliarii ſpatio probantur detuliſſe: ibique, ſicut vetus refert hiſtoria, in loco eremi quam habitare ſolebant, Angelorum ſocietas non defuit; virtutum cæleſtium beata multitudo ad eorum exequias obſequium præbuit, quorum quidem animas ad cœlos uſque cum magno gaudio prius eveait. Longæ * itaque ætatis tempore tranſacto, cum ipſorum paſſionem priorum cura ſilentium deaotioni tradidiſſet, ignotum de ſepultura erat. Sed Valentiniano & Valente regnantibus, B. Aniano in ſanctæ Biſuntionenſis Eccleſiæ Cathedra præſidente, mira Dei diſpoſione ſunt reperti; quemadmodum in ipſius inventionis narratione digeſta poteſt reperiri. Beatus vero Anianus, Chriſtianæ fidei prædicator egregius, de reperto Domini theſauro incomparabiliter dives, in eo loco ædificavit eccleſiam, ubi Monachorum ſacroſanctam vitam inſtituens, ſicut erat totius religionis perfectione repletus, in brevi effecit Monaſterium, neceſſariis ejus providentia attributis ſatis contentum. Dum itaque in ſtatu ſuo, monaſterio permanente, peccatis populi id agentibus, Dei permiſſu, cujus occulta ſunt judicia, Paſtorum negligentia ingruente, ad id devenit ut ſicut fuerat ſummæ religionis domicilium ita fieret irreligioſitatis contubernium. Nam laicorum voluntati, a quodam Præſule male conſulto, prædius ad eum locum pertinentibus traditis in beneficium, in brevi ita dilapſum eſt, ut deſtructa congregatione, ad beatorum Martyrum ſervitutem, præter admodum paucos Sacerdotes idiotas & indociles, nullus remanſerit.

& ſeſquimilliario ab urbe poſiti,

atque a S. Aniano condito iſtic monaſterio elevati;

eadem deſolata, vel ſtatui ſuo

4 Cum * ergo communi in excidio totius patriæ, ut in propatulo poſitt ſancti Martyres jacerent (quippe quos latrones de Francia ad Burgundiæ perniciem conabantur auferre) ſempiterna pietas Chriſti populum ſuum tanto patrocinio deſtitui non permittens, non hominum *vvvv* cuſtodia, non murorum clauſura, non denique

A laci illius ſremitate aliqua, ſed ſua oobis eos tamdiu reſervavit admirabili gratia. Henrici itaque Imperatoris ſecundi tempore, Domnus Hugo Archiepiſcopus, cui hoc amicorum diligentia ſummam periculum intimarat, id gereos vuti, quatenus eos ad civitarem traosferret, habebat occultum; quarebat tameu temporis opportunitatem ad id ngeodum.

ab Ongero Archiepiſcopo.

§ Tertio denique Kalendas Junii, quod erat craſtinum Aſcenſioois Domioicæ, orandi gratia juſſit illo Clesum & populum Arehiepiſcopus (ut eorum conſuetudo fecrat) convenise. Ipſo vero veniente, Miſſaque per ſe celebrata, itur ad ſepulcrum; ubi pauſabant præclara cœli dao lumioaria, gemini fratres, patriam illuminaoter, paeem gentibus aooferoates, Dei populum liberanies. Sarcophago autem aperto, ioeſtimabilis ſuavitatis fragantia totius eccleſiæ ambitum reſpeeſit, quæ Dei præſentiam adeſſe ſine dubio ſignavit. Quoſdam vero e cernentibus qui aderaut, viſus aorum oſſibus, divinus timor quaſi poſitus in eataſi renuit. Cesnere arat Clerum & populum miatum pra gaudio, multo lacrymarum imbre madeniem, Dei laudibus communiter exultantem,

IV. ho Maji

quæ ipſa hæc fuit aperura Sarcophagus.

B Mirabile viſu, tanta multitudo hominum, eum nulli nuntiatum fuerit, ibi ſubito affuit, ut nullus umquam in tam brevi temporis articulo tot conveniſſe meminerit, non tantum cives, non tantum vicina incolentes, ſed de remoris longe partibus occurrentes;

Pars minor ſub altari ibidem ſe ponitur,

6 Horum autem ſacratiſſimorum corporum partem minorem Domnus Metropolitanus, ſagaci uſus conſilio, ad loci conſervationem, qui iu eorum honorem dedicatus erat, ſub principali altari ibidem locavit: majorem vero portionem, quæ ſibi ſemper furet præſidium, ad civitatem cum hymnis & laudibus detulit, atque in B. Joannis Evangeliſtæ, in altari beatiſſimæ Dei Genitricis Mariæ gloriuſe recondidit: ubi glorioſi Martyres, ad ſe confugientibus divinum præſtant refugium, præcentibus patrociniam, ad laudem Domini, cui aſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

major deferur ad Eccleſiam S. Joannis

7 *Hæc ibi ſimiliter in* IX. *Lectiones diviſa, & deſcripta in Chiffletiei in quibus notatur triplex temporis character; primus* Henrici ſecundi Imperatoris, *anna* MLVI. *vita functi, relicta filia Henrico vertic, puero ſeptem ani ecte annorum ſub regimine Agnetis matris, videntur autem illius aliqui anni*

G. H. C *Henrice ſecundo tribui. Alter character eſt in* Hugone *primo* Archiepiſcopo Biſuntino, *qui dicitur præfuiſſe ab anno* MXXXI. *uſque ad annum* MLXVIII. *Hujus temporis annum ſemel Paſchæ, incidit in*

anno volgi *diem* XX. *Aprilis feſtum Aſcenſionis in anno* XXX. *Maji, ac conſequenter dies* XXX. *Maji ſeu tertius Kalendas Junii fuit craſtinum Aſcenſionis Domini, qui eſt tertius character, proinde contigit ea Tranſlatio anno* MLXIII. *Ipſe vero* Hugo ſanctæ etiam Chryſopolitanæ Eccleſiæ Archiepiſcopus dictus, *a Chiffletio* Beatus *nuncupatur, mortuus* VI. *kal. Auguſti, & conditus ex tumulo, quem in*

Hugo iſte ex Beatus? *media navi S. Pauli ipſe ſibi erexerat: cujus tumulum trecenis poſt annis, una cum reliquo eccleſia pavimente, fuiſſe elevatum indicari videtur his verſibus eumdem mortis diem nerum notantibus, hoc modo;*

Anno milleno, rercentum, ſeptuageno,
Adjunge primo, Pater Hugo recondituri mo;
Cum ſuperet quinta Julii lux, ex Libithina.

Quibus intelligis anno MCCLXXX. *ipſo anniverſario mortis die, id factum eſſe. De quibus plura forta ad* D *diem* XVII. *Julii, ſi mecum cultus titulusque Beati, in quo abſtinent Claudius Robertus, Summarti ani & alii, probatus nobis fuerit.*

8 *Una interim ſecum priuſquam iſta fierent, prædictum partem majorem ſacrorum Corporum, quam ad eccleſiam S. Joannis anne* MLXIII. *tranſlatam diximus, ibidem fuiſſa relevatum, indicatur apud Chiffletium pag.* 272. ex *Martyrologio S. Jeannis his verbis:* Anno Domini MCCLVI. IV. Nonas Septembris, reſidenta apud Lugdunam Innocentio Papa IV. facta eſt io hac eccleſia ravelatio (*forte* pariu relevatio) ſanctorum Martyrum Ferreoli & Ferrutii, prædicatorum hujus urbis per venerabiles Patres Wilelmum Arehiepiſcopum Biſuntinum, Joannem Lauſanenſem, Seguinum Matiſconenſem, Alexandrum Cabilonenſem, Anſericam .... & alios Prælatos civitatis & diœceſis Biſuotiæ. *Hæc ibi. Addit Chiffletius* hanc revelationem nihil aliud fuiſſe quam ſacrorum corporum collocationem, in capſis aut theeis, ea ligno deaurato affabre factis; *exiſtimatque*, eodem tempore mediam fere ſacrarum Reliquiarum partem ad eccleſiam S. Vinceotii fuiſſe translatam. *Submiſit nobis Petrus Franciſcus Chiffletius Societatis Jeſu anus Chartas, in quarum priora indicatur tranſlatio Reliquiarum S. Ferreoli in Eccleſia S. Vincentii his verbis:* Die penultima menſis Maji in Vigilia Pentecoſtes, anno Domini MCCCXXI. Re

Novæ relevationis anno 1246. 2. Septemb.

E

aliqua Reliquiæ ſuæ Eccleſiæ S. Vincentio

liquiæ S. Ferreoli tranſlatæ fuerunt, per Reverendum in Chriſto Patrem ac Dominum, Dominum Robertum de Courbeton, Abbatem S. Pauli Biſuntini, de caſſa antiqua ad præſentem novam in eccleſia S. Vincentii Biſuntiui; & fuerunt ibidem religioſi viri Domini Joannes de Villanova, Prior; Aymo de Varius, Infirmarius, Petrus de Myone, Sacriſta; Bertemus de Deviſſeu, Refectuarius; & Joannes de Melincuria, Preſbyteri Monachi, monaſterii dictæ eccleſiæ, & plures eives Biſuntini in d. eccleſia. *Hæc ibi cum eptimo conſenſu dicram & anni indicatorum. Nam dicit anno* MCCCXII. *littera Dominicali* D. *Paſchæ celebratum fuit die* XII. *Aprilis, & feſtum Pentecoſtes* XXII. *Maji. In altera Chiffletii charta alia indicantur:*

anno 1321. tranſlata

9 Anno Domini MCCCXXIV. die VIII. menſis Maji, ſeveſendiſſimus in Chriſto Pates ac Dominus, Dominus Theobaldus de Rubeo monte, Dei gratia Archiepiſcopus, Biſuntinus tranſtulit Reliquias eosporum SS. Ferreoli & Ferrutii, de vetesi capſa in novam: da quibus quidem Reliquiis tradidi Eccleſiæ B. Mariæ Magdalenæ Biſuntinæ unam coſtam, eccleſiæ S. Petri Biſuotinæ mediam coſtam. Fratribus Ordinis Minorum de Saleriis, unum parvum os; & ipſe reverendiſſimus Pater retinuit duos dentes, eum parte maxillæ: & tradidit Joanni Paſcelleti unum os, præſentibus ibidem Domioir Joanne de Thoraſia, Jacobo Moſchet de Biſuntio Militibus, Magiſtro Ægidio Gruſigneti, Nicolao da Vouelans Canonicis Biſuntinis, & pluribus aliis teſtibus, ſub ſigneto ſeereto dicti reverendiſſimi Patris, & ſigno manuali Secretarii. Signatum G. Gaji, cum ſigillo dicti reverendiſſimi Domini in cera viridi,

F *Alia in novam capſam poſita anno 1324.*

& oſſa alia data.

10 *Præterea Joannes Jacobus Chiffletius part.* 2. *Veſontionis pagina* 307. Anno MDXXXIX. *in* *circa annum 1539. in capſam argenteam translata*

A annis Evangeliſtæ Biſuntina, Gubernatoribus civitatis, & maxima Cleri ac populi multitudine ibidem congregatis, R. Domino Franciſco Symard Epiſcopo Nicopolitano & Suffraganeo Biſuntino Miſſam celebrante; poſt Offertorium facta eſt, magna ſuavitate vocum & totius officii majeſtate translatio ſacrarum Reliquiarum, ſanctorum Martyrum Ferreoli & Ferrutii, de vetere in novam capſam, per manus Domini Archiepiſcopi, Antonii de Vergejio. Ex Actis Capituli Biſuntini. Eam capſam ex argento, vel moie vel aperis elegantia præcipuam, Gubernatores & Canonici Biſuntini conflari curaverunt, ut notatur in Actis Capituli annis MD.VIII. & MDXXV. *Hæc dictus Jo-* D *annes Jacobus Chiffletius. At frater ejus Petrus Franciſcus iſta inſuper indicavit*: XII. Junii anni MDCXXVI. Franci Dolam obſidentes, e ſuis caſtris Veſontionem uſque facta excurſione, eccleſiam SS. Ferreoli & Ferrutii tertio ab urbe milliario incenderunt, & a tergo altaria everterunt capſam Reliquiarum, quæ deinde Veſontionem ad S. Vincentium tranſlata ſunt. *Fingitur illa eccleſia fuiſſe villa, quæ in Vita S. Germani Martyris deſcribitur a priore Chiffletio pag.* 62. quæ, *inquit*, Grandem-fontem inter & Veſontionem media via interjacet; *nam ibi & Baſilicam & ſacra Miſſarum fuiſſe indicat.*

DE S. ILPIDIO MARTYRE

IN GABALITANO GALLIÆ AGRO

Ex Martyrologio Gallicano Andreæ Sauſſaji.

B E

D. P. SUB VALERIAN. *Elogium ex Sauſaio*

Horum Martyrum memoria celebratur a Sauſſajo in Supplemento Martyrologii Gallicani his verbis: In agro Gabalitano S. Ilpidii Martyris, qui uſque ad ſenium pietatis officiis deditus, & humandis ſacris Martyrum corporibus etiam invigilans, inde robuſtior factus diſtributis in uſus pauperum propriis commodis, in altum montis cacumen juxta Elaveris ripam ſe recepit: ubi eum per biennium eſſet commoratus, ob converſos ad Chriſtum populos, ſub Valeriano & Gallieno Principibus martyrii laurea donatus eſt. *Hæc Sauſſajus, quæ minam ex propriis Officiis Eccleſiæ Gabalitanæ haberemus ſtabilita.*

2 *Primaria ejus ditionis urbs Epiſcopalis*, Mimatum *ſeu* Mimata, Gabalum *ſeu* Gabalorum, *ſubinde etiam* Gabala *dicitur, habuitque & colit Epiſcopos Sanctos*, Severianum, *de quo Bollandus noſter* XXV. *Januarii ex Uſuardo, licet feſtum nunc agi dicatur* XXVI. Privatum, *ſub Croco Alamannorum Rege Martyrio coronatum & die* XIII. *Novembris adſcriptum, de quo tunc ex Gregorio Turonenſi agendum*; Firminum, *de quo vide dicta* XV. *Januarii*; S. Hilarium, XXV. *Octobris commemorandum*; S. Ilerum, *vel* Iſerum, de quo, *inquiunt Sammarthani*, plura in Officio Sanctorum particularium Eccleſiæ Mimatenſis: *diem non addunt; quem Sauſajus, non ſolum notat* 2. *Decembris non longe elogio, ſed iterum coli ait* die ſexta *Octobris*; *ac denique* Fredaldum, IV. *Septembris, pro quo ſimiliter Officium proprium allegatur. Optandum igitur nobis eſt, ut Officia iſtæ propria, necdum nobis viſa, accipere inde aliquando poſſimus.* *ejus & aliorum quibus* *alle deſignantur.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS ANTIOCHENIS

C # QUIRICO, JULITTA F

ET SOCIIS CCCCIIII.

Ex Hieronymiano Martyrologio & aliis.

D. P. *Magnus Lavinarum Paſtorum conſenſus, de Quo dringentis*

& quod locum;

Sæpius allegata, & ſæpius allegenda, quatuor Hieronymiani Martyrologii vetuſta Apographa, Epternacenſe, Corbejenſe, Lucenſe, & Blumianum, magno cum conſenſu deprædicti Martyribus ita legunt. In Antiochia Quirici, & Julittæ matris ejus, & aliorum CCCCIIII. Martyrum; *niſi quod Lucenſe expreſſius dicat*: Et cum eis CCCCIIII. Martyrum; *Corbejenſe vero, rotundo contentum numero, ſuperaddites* Quatuor *prætermittat*; *Blumianum denique ſcribas* nomina Cyrici, & Julittæ. *Illud quod Roma Aquilejam tranſmiſſum ibi reperit Ada, proxime accedit ad priora; ſolumque omittit vocem* Martyrum; *pro qua*, Militum *habent Auguſtanum S. Udalrici, & Gallicanum Labbei, & Gallonenſe*: *ſed inter nomina* Cyrici, & Julittæ *ponunt* Vitum, Modeſtum, & Creſcentiam *haud dubie ex præcedenti die aſſumptos. Caſſinenſe & Romanum S. Cyriaca, relatis SS. Ferreolo & Ferrutio, omiſſoque nomine* Antiochiæ, *ſolum ponunt* Et alibi. *Socias Martyres omittit vetus Vallicellanum Romæ. In duplici MSS. Florentino, quorum unum Laurentiana, alterum Strozziana bibliotheca erat; & in conſono illis impreſſo ibidem Florentiæ apud Franciſcum de Bonacurſiis, ſic legitur*: Apud Antiochiam, Sanctorum Martyrum Domeſti, Creſcentii, & Julii cum quadringentis militibus: *a quibus non longe abſcedens MS. Florarium noſtrum ſic habet* Item Domeſti Martyris, cum aliis quadringentis militibus. *In iſtis omnibus merito videri poteſt, per librariorum ſocordiam, ex* Modeſto *factus* *nonnulla quod ſectiones diverſas,*

A Domeſtius *eſſe*; *ex* Creſcentia *formatus* Creſcentius (*ut etiam in Hieronymiani quibuſdam accidiſſe notavimus præcedenti die*) *ac denique* Julitta (*inter cujus nomen & nomen* Cyrici, *alibi etiam tria nomina interponi dixi*) *in* Julium potuit *tranſiſſe*; *qua nominum acceſſione ad alios ceteros innominatos facta, viſus fuerit emittendus, quem inſuper Hieronymiana ocgrapha habent, quaternarium.*

AUCT. D. P.

2 *Nunc quoniam* Paſſio Quirici & Julittæ Apocrypha *a Gelaſio Papa cenſetur*, in notitia librorum apocryphorum qui non recipiuntur; *videtur in Notis ad Romanum Martyrologium exiſtimare Baronius, ex iſto ſumpſiſſe Latinos pleroſque occaſionem*, Antiochiæ *adſcribendi eos, qui ex tertioribus Actis probantur paſſi eſſe* Tharſi in Cilicia, *in qua fuit olim aliqua* Antiochia ad Pyramum *fluvium haud procul a Tharſe, juxta Stephanum de Urbibus. Hoc autem ut ſuſtineri poſſit, aſſerit, quod excideruntprocul dubio ea Acta, quæ S. Gelaſius Papa, ut commentum hæreticorum, quibus ne ſubſannandi tribueretur occaſio, procul rejecit. Verum quando cum Bedecenſi quædam MS. confero edita ab Hucbaldo Priore Elnonenſi, & Philippo Abbate Bona ſpe ſua veterum Actorum paraphraſi verſimiliorem ſpeciem inducere conatis; vix poſſum dubitare, quin illa ipſa apocrypha Acta habeam, quæ exciſſe prorſus exiſtimabat Baronius. Cumque nulla in iis fiat mentio* Antiochiæ, *tam conſonum ab omnibus Martyrologiis nominata (quorum tamen originale primum ex Euſebii collectaneis ſumptum videtur, quem credibile non eſt illa aliave Apocrypha habuiſſe) magis prependeo, ut ſinceram eam eſſe lectionem credam; & expungenda potius verba* Matris ejus: *tanquam addita perperam ab interpolatrice manu, præter mentem primi auctoris, ſcilicet, quia in eccleſiis Latinis, præſertim Gallicanis, celeberrimi erant* Quiricus & Julitta, *quorum habebantur Apocrypha Acta, mortem ipſorum ad menſem Junium referentia, ipſos eſſe indubitanter putaverit Interpollator, quorum nomina legebantur in prime omnium Martyrologio, adeoque eſſe filii & matris; nec putarit ſibi laborandum de loco aut die, qui alii in Actis qualibuſcumque, alii in Martyrologiis nominabantur.*

Ideo non videtur corrigendum nomen loci.

Sed potius expungendum Et Matris ejus.

3 *Sed bene, quod habeantur iſtorum ſinceriora Acta apud Græcos: ex quibus non ſolum ceſſat, filium cum matre* Tharſi *paſſum, ſed paſſum* B *xv. Julii; qua una pariter Apocryphorum Auctor ignorans, (necdum enim ſcripta Græca erant, poſt rem ſolicite examinatam) ſatis habuit menſem invenire talibus nominibus inſignitum, cui applicaret quæ de ejuſdem nominis Martyribus fama acceperat, volebatque in fabula a ſe componenda argumentum ſumere. Quis autem addidit* Quadringentos quadraginta quatuor *Soldatos martyres, eos potius acceperit enim ex Martyrologio putem fabuloſe exornandos, quam prorſus ex cerebro ſuo commentum. Quamquam enim fieri potuerit, ut qui ex Martyrologio ejus intruſit, etiam ſocios iſtos inſarſerit; nihil tamen eſt quod hunc cogat, cum potuerint ab initio ſic ſcripti fuiſſe, deſuntque certaminis Antiochia habuiſſe in titulo poſitæ* Quiricum & Julittam. *Petrus de Natalibus, licet libro 6. cap. 101. agat de SS. Quirico & Julitta ex genuinis eorum Actis; addit tamen, ibi non reperiri* 44. Gentiles, *quaſi* eorum exemplo ad Chriſtum converſi, & ab Alexandro detenti, poſt menſes 8. martyrio coronati ſint; de quibus ſupra dictum eſt, *inquit*, pridie Nonas Junii, *ſcilicet libro* 5. *cap.* 86. *ubi eos dicit* Iconii paſtos, *& in eadem civitate tumulatos, quod ut nunquam ſuo ipſe definivit arbitrio.*

ut addito ab aliquo paſſus Antiochiæ 16. Junii

confundendo se cum ſpeciosis Tharſi 15. Julii coronatis.

ſicut etiam facit Petrus de Natalibus lib. 5.

4 *Porro ſi recipiatur, quod dixi de Synonymis duobus Martyrum paribus, per duo loca duoſque menſes Junii dividendis, ut modo quam fieri poteſt commodiſſime ſalvetur auctoritas tam Actorum verorum quam vetuſtioris Martyrologii; non pergam ulterius divinare, quanam hic ex multis* Antiochia *intelligatur; quam vix præſumptueſtave poſſis pre famoſiori in Syria: neque definiam, ſitne* Julitta *Antiochenſis, ad hunc diem proprie pertinens, vir, an femina. Cur enim non aque viri id ejus nomen poſſit, quam lovita, qui cum Fauſtino paſſus colitur* xv. *Februarii; & Mauritta, commemorandi* xxii. *Julii cum Archidiacono Salutari, ac ſimiles alii? Denique non quæram, quo tempore, aut ſub quo Imperatore paſſi ſint; cum eo non nocent antiqua martyrologia. Sed tranſibo ad eos, qui ſic diſtinctis ab Antiochenſibus, non alter ad hunc menſem referri poterunt, quam per epiſcopi quamdam; ne eos ad menſem Julium differendo, videar immutatum velle diem cultus, quem nunc paſſim in Latinis eccleſiis habent Filius ac Mater apud Tharſum coronati.* E

C

A D

DE S. JULITTA VIDUA ICONIENSI,

ET FILIOLO EJUS S. CERICO VEL QUIRICO,

MARTIRIBUS TARSI IN CILICIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS

D. P.

§. I. De vario eorum apud Græcos & Latinos cultu, Actis a Gelasio Papa cenſuratis, verioribus editis a Theodoro Epiſc. Iconienſis.

SUB. DIOCLET.

Beda proscribit ob deficientia Acta,

VEnerabilis Beda, *cujus Martyrologium genuinum protulimus ante* II. *Tomum Martii, cum propoſitum haberet, eorum dumtaxat nomina per faſtos digerere, quorum invenerat Acta; Sanctorum autem pratitulatorum vel nulla inveniſſet, vel ut apocrypha contemnenda judicaſſet; eorum*

B *nomina tacitus prateriret, ſatis habuit SS. Ferreolo & Ferrucionis elogium huic diei inſerere: nec enim illius, ſed potius Adonis eſt, qui ſub Bedæ nomine circumfertur libellus cum ipſorum memoria Adonis verbis contexta. Beda veſtigiis inſiſtens Florus Lugdunenſis, & raſiſſet a Bedæ hiatus ſupplerunt quæ poſſet; in Atrebatenſi quidem, atque Lateinſi Mſſ. nihilo plus de illis ſcripſiſſe inveniatur; Sed bene in Tornacenſi ubi relata verba accepta credo ex ejuſdem Flori* ſecundo Libello, in quo, *teſte* Uſuardo, multa, quæ in priore omiſerat, & correxit & addidit.

Florus editione 2. vocatur cum elogio,

ſed ſumpto ex apocryphis.

2 *Verum non alia quam apocrypha Acta accepit Florus; qua in compendium hoc modo collegit;* Apud Antiochiam paſſio S. Cyrici & Julittæ matris ejus: quorum prior, poſt dira verbera, etiam caleem eum aceto & ſinapi in os accepit: deinde paritur clavis confixi, evulſis oculis in carcerem tenſi ſunt. Poſt hæc decalvari & excoriari, ſuper carbones in lecto æneo aſſari ſuos. Qui regnante Alexandro, martyrii ſui curſum obtruncatione capitis implerunt. Paſſi ſunt autem eum eis & alii quadringenti quadraginta quatuor. *Ubi Florus ſicut accepit ex Martyrologio* AVG. Junii *licet in Actis notaretur dies* Idaum Junii, *id eſt*, XIII. *fortaſſis per errorem, pro die* Iduum Julii, *qui*

C *verus martyrii dies eſt, ita retinuit* Antiochiam, *licet eum uſquam legiſſet in Actis; perſuaſus illuc translata fuiſſe corpora, ante ſcriptam Martyrologium, ideoque ipſum ibi nominari.* Tarſum *tamen, in Actis lectam, diſſimulavit; forte ne dubium lectorem redderet, an ad nominatos in Junio pertinerent ii, de quibus agebat. Ita ſcriptum*

Plerumque ſecuti Uſuardum, Ado &c.

Elogium ſecuti ſunt meo Uſuardus, & Ado; hic faſtus, & iiſdem fere, quibus Florus, verbis; miſſ quod ſubtilis quadragiota, *malunt cum Martyrologio ſolum* CCCXIII. *legere; brevius autem Uſuardus, hoc modo,* Antiochiæ Natalis ſanctorum Martyrum Cyrici & Julittæ matris ejus, qui, poſt dira verbera & gravia tormenta, martyrii ſui curſum capitis obtruncatione impleverunt. *Atque hoc anno cum Uſuardi martyrologio tranſiit in uſum omnium fere Europæ Eccleſiarum, etiam Romanæ; ut patet ex eo, quod habemus, ſecundum morem Romanæ Curiæ, a Bellino de Padua excuſum Venetiis, reſtamque anno* MCCCCLXVIII. & MDLVIII.

3 *Poſtquam tamen prodiit Catalogus Sanctorum Petri de Natalibus, in eoque compendium aliquod martyrii, majorem veri ſpeciem præ ſe ferens, licet a veteris fabuloſitatis fermento non prorſus purum; ipſumque narrans ut peractum* Idibus Julii; *placuit curatoribus Romani Kalendarii, Miſſalibus Breviariiſque præfigendi, ad talem diem addere nomina* Cyrici & Julittæ, *uti nos docent excuſa ab anno* MCCCCLXXIX. *fortaſſe in ordine ad ſimplicem eorum Commemorationem, pro arbitrio uſurpandam. Nihil tamen de illis legebatur in contextu, uſque ad annum* MDXXII, *quando prodiit Venetiis* Breviarium ex ritu Romano integris officiis hiſtoriiſque propriis, quæ deerant multis feſtis ſanctorum compendioſa in Lectiones collectis *auctum. In eo inveniuntur profecto* Cirici & Julittæ Martyrum *Lectiones tres: non tamen ex Petro de Natalibus, ſed ex apocryphis Actis ſumpta: quas apparet Romæ diſplicuiſſe, cum in poſt ſecutis editionibus omiſſa ſint; ut tandem ſub Pio V. etiam expuncta e kalendario nomina, prout hodiedum expuncta manent, fortaſſis propter aliam diem, in Martyrologiis omnibus Latinis notatam, ſcilicet hanc* XVI. Julii.

In Kalendario autem Rom. alium notabantur XV *Junii.*

4 *Cum autem Pii ſucceſſor Gregorius* XIII. *etiam Romanum Martyrologium recognoſci juſſiſſet, ſeu potius novum unum multo amplius, auctiuſque condi; dubitatum fuit a veris eruditis ei curæ præfectis, quorum princeps Baronius, quod faciendum eſſet horum Sanctorum memoria, a verioribus Actis prorſus diſcrepanti. Viſum vere eſt, non eſſe expungendos, quos paſſim in Junio nominabant omnium fere tranſmontanarum Eccleſiarum Kalendaria; ſed novum ex dictis verioribus Actis continuandum Elogium, quod*

F *nunc recitatur his verbis.* Tarſi in Cilicia, ſanctorum Martyrum Quirici & Julittæ Matris ejus, ſub Diocletiano Imperatore: quorum Quiricus triennis puellus, cum matrem, quæ ante Alexandrum Præſidem diriſſime cædebatur, implacabili luctu lugeret, ad gradus tribunalis illiſor interiit; Julitta vero, poſt dira verbera & gravia tormenta, Martyrii ſui curſum obtruncatione capitis implevit. *Conveniunt hæc quoad ſubſtantiam cum verbis Sirleti ad* AV. *Julii in Menologio, per ipſum ad uſum Baronii concinnate ex Synaxariis Græcorum ubi modo* Κύριχος modo Κήρυκος *ſcribitur, & quidem (ut ex verſu appareret, penultima longa* Cericus *licet ſecundum accentum properoxytonon nomen ſit: quomodo etiam ſcriberetur* Κήρικος, *penultima brevi, ductum a* Κήρυξ Dominus *quaſi* Dominicus, *quod reſpondet Latino* Quiricus. *Synaxariorum iſtorum vetuſtiſſimum in Mſ. Cryptaferrata, ſub*

Rom. Martin reddidit 16 Jun.

cum elogio ex verioribus Actis

A *nomine Basilii Imperatoris editum, ita habet.*

5 Ἰουλίττα, ἡ τοῦ Χριστοῦ Μάρτυς, ἐπὶ τοῦ ἁγίου Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλεύσαντος ἐν τῷ πρώτῳ Ταρσίου· διὰ δὲ τὸν ἐπικρατοῦντα διωγμὸν ἐξ Ἰσαυρίας, ἐπαιδαγώγησε Κυρίλλον ἐν ἄστει Σελευκίᾳ· καὶ ἀγόντων αὐτὴν ἐπὶ τὸν ἀνθύπατον διωγμόν, παρεγένετο εἰς Ταρσόν, ἔνθα καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Ἡγεμὼν, ἅμα καὶ δορυφόροις ὑβριστικῶς ἐβασάνιζε τοὺς Ἁγίους. Καὶ προσαχθεῖσα, καὶ τοῦ παιδὸς ἀποχωρισθέντος, ἀπεμαρτύρει. Τὸ δὲ νήπιον λαβὼν ἐπὶ τῆς γονάτων ὁ Ἡγεμὼν ἐκολάκευε· τὴ δὲ οὐκ ἐπετρέπετο πρὸς αὐτὸν, κλαυθμὸν δὲ ὅλον ἐβλητο ἀπαύστως πρὸς τὸν μητέρα· καὶ ἁλλαζονίαν φωνῇ, τὴ μὲ τὸ Χριστὸ ἀπαλλάττε ὄνομα, πρὸς δὲ τὸν μητέρα ἐσκιρτᾶτον ἀπαύστως. Καὶ χολώσας ὁ ἀσεβὴς θὴρ, ἐλακτισεν αὐτὸν, ῥίψας ἀπὸ τῆς βαθρίδων· ἡ δὲ συντριβέντος τὸ πίνακα τῆς κεφαλῆς, ἀφῆκε τὸν ψυχὴν. Καὶ δέξάζουσα τὸν Θεὸν ἡ μητὴρ αὐτοῦ, μετὰ παιδὸς τῆς βασιλείας, ἀπεκεφαλίσθη καὶ αὐτή.

de Synaxeo Basilii Imp.

6 Julitta Chriſti Martyr, fuit tempore Diocletiani Imperatoris, in civitate Icon; B ſed propter graſſantem hic perſecutionem accepit trimulum filium ſuum Cyricum abitque Seleuciam. Verum etiam hic inveniens eamdem perſecutionem, tranſiit Tarſum, ubi Alexander Proconſul, homo crudelis ac ferus, Sanctos cruciabat. Comprehenſa ergo, & a filio ſeparata, turquebatur; puerum vero genibus excipiens Proconſul, blandiebatur ei. Ait hic nequaquam ipſi attendebat, ſed ocalos continuo vertebat ad matrem, ac voce balbutienti invocabat nomen Chriſti, nitebaturque ad matrem abire. Tunc ira commora efficra beſtia, percuſſum pedem dejecit de gradibus; qui alliſo ad petram capite, emiſit ſpiritum: Matec vero glorificans Deum, poſt multos cruciatus, decollata eſt.

Hoaſtum aſſi illud ex Epiſtola Theodori Epiſc. Iconienſis;

7 *Extat a Franciſco Combefiſio, ex Graecis Regia Pariſius Bibliotheca monumentis, inter illuſtrium Chriſti Martyrum laetos triumphos,* Θεοδώρου Ἐπισκόπου Ἰκονίου ἐπιστολὴ, Συνοῦσα τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίου Μάρτυρος Κυρίλλου, καὶ τῆς τοῦ μητρὸς Ἰουλίττης, Theodori Epiſcopi Iconienſis Epiſtola, qua declaratur Martyrium ſanctı Martyris Cerycı, ac ejus Matris Julitrx. C *Eadem Epiſtola, ſed phraſi contractiori & ſub initium ſatis diverſa, indicatur ab Allatio in Diatriba de Simeonum ſcriptis*, pagina 91. *hoc principio:* Ἐπειτὲρ φ ἀλλᾷ στέμματι ἄνθρωπος ἐπιχαίρων ὁ τὸν πάντοτε φυσίως ἐχθρὸν τῷ ζιζανίῳ: Quandoquidem ſolet naturæ humanæ inimicus bono ſemini ſuper ſeminare Zizania: *dicitur que eſſe* Theodori Epiſcopi, *& teſtribitur*, Μαρτύριον δὴ ἁγίων Ε καλλινίκων Μαρτύρων Κυρίλλου καὶ Ἰουλίττης, Paſſio Sanctorum atque gloriioſorum Martyrum Cerici & Julitæ; *ejuſque antiquo verſio, allegata a Baronio in Notis ad Romanum Martyrologium, inventa a Nobis in Codicibus Vaticana ac Vallicellana Bibliotheca tranſcriptaque, fuit etiam in Belgica quadam reperta a Jeanne Molano, indicaturque in ejus* Annotatis ad Wſuardum anni 1573. *ſub hoc quod idem eſt Romanorum MSS. principio;* Domino Fratri & Coepiſcopo Zoſimo Theodorus, *ubi inter alia prafatur Auctor, quod diu fruſtra ſatagenti dignum aliquid de argumento propoſito ſcribere tandem Mariauus, a Juſtino* D *piſſimo noſtro Imperatore Notarius & Cancellarius inſtitutus (Acta Combefiſiana laſtimauum uemmem, Juſtini ſucceſſorem) hac quæ ſubnexa ſunt ore propoſito intimavit, narrata per quemdam ſenem provinciæ Iſaurorum, (cujus caput Icomum) qui ſe jactabat prognatum eorumdem Sanctorum profapia.*

cujus duplex Sabbatum obſervatur.

§. II. Quæ Acta, & quæ hic danda. Aliorum de eiſdem Sanctis ſcripta, Latina ac Græca.

8 *Literarum Theoderiana Epiſtola exemplar habuit* 11, *qui Sermonem compoſuit, inter Vitas Lipomanni, Surioque legendum, quem mihi necdum contigit Gracum videre; vidit autem Allatius ejuſq; hoc Latina verſione conſonam ſuitanno allegat pag.* 1145. Θεοφάνια ἐπὶ ἀνοχύρωτον τῷ Κυρίῳ Ἰησοῦν, *titulum autem Εἰς τὸν ἁγίου Ε καλλινίκων Μεγαλομάρτυρας Κύριλλον καὶ Ἰουλίττην Auctorem* E *vulgo Metaphraſtem faciunt: Allatius* Nicetam Rhetorem; *cujus incomperta ætas ut ſit, Theodoro tamen multore Epiſtola multo eſſe recentiorem facile apparet ex ſtylo, multum accedente ad ſtylum ſeculi* IX. *quo vixit* Nicetas David *cognomento* Paphlago, *uno ſeculo Metaphraſta ſenior, & idem fortaſſe* Rhetor *dictus, cujus plures encomioſticos ſermones edidit Combefiſius in Bibliotheca Grecorum Patrum. Nihil hic ferme docere nova res poteſt; quare, deficiente textu Graco, Latinam recudere verſionem non foret opera pretium. Alia ratio eſt Epiſtolæ brevioris, quamvis ſolum Latine habeatur; cum enim ab multis ſervatum in eo epiſtolæ formam, priorem altera eſſe judicem, & forte pra ea, quam Græcolatine Combefiſius dedit genuinam; hanc illam proponendam cenſeo. Utrique placet ſubjungere ex Codice Badecenſi Acta apocrypha, ut per ſe cognoſcere & æſtimare Lector poſſit, quid differat era lapidis; mi-* *Nicetas in Encomio prioris Epiſtolam ſecutus Theodori.*

datur hac ex veteri verſione denuo Græcolatina ex Combefiſio.

nuſque miretur, non magnam a nobis haberi rationem eorum, qua Hucbaldus Prior Elnonenſis, & Philippus ab Eleemoſyna Bonæ ſpei Abbas *edidervat, nihil quam illa pra oculis habentes; quæque multa correctione egere, facilime illi notare potuerunt, quam recte corrigere, congrue inſtrumento deſtituti.* F

denique Acta apocrypha

quæ teſtimonia majoribus coepe illi generata habuerat a Philippo Ab.

9 *Philippi compoſitio extat inter opera ejus, eam* Epiſtola ad Dominum Joannem, eccleſiæ S. Amandi Abbatem; *cujus auctoritate exactum, & affectu veritatis excitatum, fatetur ad corrigenda Acta Paſſionis hujus*, quam & nebula vetuſtatis obfuſcat, & incompoſiti ſchematis obumbrat objectio: quæ etſi inter apocrypha computatur, non tamen victoriæ Martyrum nubem falſitatis importat. *Rexit monaſterium Elnonenſe Joannes Prædictus ab anno* MCLXXIX. *ad* XCII. *& Philippe enim apocryphis Acta videtur Hucbaldi compoſitionem miſiſſe; hujus enim veſtigiis illum preſſe inſiſtere, & floridiori dumtaxat ſtylo rem eandem ornare, utrumque conferendo deprehendi manifeſte poteſt. Hucbaldum autem, ex Chronico Elnonenſi, diſcimus obiiſſe anno* DCCCCXX. *ubi hoc ejus recitatur Epitaphium:*

Dormit in hac tumba ſimplex ſine felle columba,

Do-

A Doctor, flos, & honor, tam Cleri quam Mo-
& prius ab Hucbaldo Elnonenſi. oschorum,
Hucbaldus: cujus famam, per climata mundi,
Edita Sanctorum modulamina geſtaque clamant.
Hic Cyrici membra pectioſa, reperta Niveron,
Noſtris invexit oris, ſcripſitque triumphum.

in pluribus Mſſ. 10 *Scripſit eum Hucbaldus cum Prologe, cujus principium*; Sanctorum Chriſti Martyrum pia certamina, veneratione debita recolentes, mirabilem Dominum in Sanctis ſuis collaudemus. *Paſſionem vero ſic eſt exorſus*: Sextæ quæ nunc agitur ætatis initium, ſuo Dominus Jeſus Chriſtus . . . . . conſecrare dignatus eſt adventu. *Sic habemus in noſtro quodam antiqui Legendario membraneo, quod olim Valcellenſi monaſterii fuit; habemus autem etiam tranſcriptum, ex ſimili Claromarenſcano, & inveni-*
B *mus in alio Reginæ Sueciæ; cujus ab hoc diverſus Codex, qui Maſſilienſis olim eccleſiæ fuiſſe notabatur, eumdem Paſſionem exhibuit, ſed multum contractam; quæ integra, & (ut metrum Prologus, alibi non repertus, habet)*

Falſiloquis ſcriptis charta procul uſque repulſis.

legitur in MS. Cardinalis Barberini; ex quo etiam infra dabitur aliquid de corporum tranſlatione in Galliam; & in quo præmittuntur Idus Julii, licet in contextu ſub finem legatur, ut ſcripſit Hucbaldus, quod compleverunt hi ſancti felicis martyrium certaminis ſui XVI. Kalendas Julii. Similiter contracliora ſunt, quæ Roma invenimus, per octo Lectiones diſtributa in Codice Vallicellano ſub littera X. & in Legendario S. Mariæ ad Martyres, ſed abſque illo (quem omiſſum apparet) Prologe ſic ordiente; Sub A-
Alio alibi contractiore. leaandro igitur iniquiſſimo Præſide, qui Principatum Antiochenæ civitatis uſurpatione quodammodo præripuerat, Diocletiano & Maximiano Auguſtis; ſæva adverſus Chriſtianos & truculenta uſquequaque orta eſt perſecutio. *Hæc recitare volui, ut appareret auctorem, licet in progreſſu totus eſſet inhæſurus apocryphis, initio tamen voluiſſe concinere quodammodo Mar-*
C *tyrologia cum Actis*, nominando civitatem Antiochenam, *& Acta Latina corrigere ex Græcis, loco* Alexandri Imperatoris *ſubſtituendo* Diocletianum & Maximianum.

11 *Præter jam indicatam ſub nomine Theodo-*
Canon Joſephi Hymnogr. *ri Epiſtolam, & Nicetæ Panegyrim, habemus die* XV. *Julii Officium plenum, cum Canone, per* S. Joſephum Hymnographum *compoſite, cujus hæc Acroſtichis.*

Κύριον ὑμνῶ σὺν πιστίαν προφέρων λογίῳ.
Cum matre Cericum concino promptæ Joſepn.

poſt Canonem autem quatuor addantur Stichera ſive Verſus quatuor illuſtrium inter Hymnographos ſcriptorum. Primum primi toni Stecherum
Sticherou S. Germani Patr. CP. Germani *nomine inſignitur, Sancti videlicet Conſtantinopolitani Patriarchæ, his verbis deductum,* Τὸν γενάδιον ἄθλητὴν ᾄσωμεν πάντες, σὺν μητρὶ διάφορα, ἐπαύξει μαρτυρίοις. Δόξα τῷ

χαρισαμένῳ Ἰωάννῃ, τὸν ἀρχέπαλον ἐχθρὸν τῇ D
δυνάμει τῆ τοῦ σταυροῦ καταβαλεῖν. Διὸ εὐφήμως
ἐκβοῶμεν πρὸς τὸν ἀθλοθέτην Θεόν, ἡ προσβύτιδα
αὐτῷ τὸ παρρησίᾳ ἐκπετάσαντα πυθέσθαι τάχα εἰ
πάντα ἐκπλήσει τὸν ἱερὸν αὐτῆς ἄθλοις. Generoſum pugilem & præconem fidei, cum matre divina ſapiente, digne beatificemus. Etenim fortiter depugnantes, malum a principio inimicum virtute Crucis ſtrenue proſtraverunt: quapropter coronas acceperunt a certaminis ſui præſide Deo; & coram ipſo cum fiducia ſupplicant indefeſſe, ut ſalvi fiant quotquot eorum ſanctum agonem ex fide celebrent.

12 *Alterum* Byzantii, *ad modulos toni ſecundi* *aliud Byzantii.* *canendum*; Δεῦτε πιστοὶ ἐπαίνοις συνελθόντες εὐ-
φήμως ἀνάσῃ πανηγύει, Τερπόθεον αὖθις κατιχο-
ῶμεν. Τὰν γὰρ ἄθλων τὸν πλοῦτον καὶ θεῖ συμπά-
σαν τὸν ἐπίνοιαν τοῖς ταυτῇ τιμᾶ καταπόνων.
Τύτοι ἀνυφομένοις ἀνακραζόμεθα λέγοντες· Χαί-
ροις Ἰουλίττα νυκτιβοσμε, ὁ τὸν γυναικῶν ἀσθέ- E
νειαν ἀνδρεῖαμενος ἐπίδειξιν ἀγωνίσεως· Χαί-
ροις κόρυς παμμακάριστε, ὁ τριετῆ τῷ ἡλικίᾳ,
ἐν πολυμάχοις ἐχθροῖς πεπλεβών· Χαίρετε δ
ἅμιτον πλῆθος ἐ παῖχμα θῆ τὸ τῶν ἀφιζόν-
των τῶ ἱερῶ ὑμῶν ἄθλοιν, ὃν ἐκπεμπόμεθα πρεσ-
βεύειν ἀεὶ ὑπὲρ θῆ ὅλων Κύριον, πόσμῳ δωρεῶσθαι
εἰρήνην, ἐ πᾶι ψυχᾶι ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεθ. Venite, fideles, ad laudes Sanctorum congregati; coronemus ſanctiſſimam dualitatem, quæ Trinitatis cultum continet. Etenim idolorum ceſorem & tyrannorum ad inventiones pedibus ſuis conculcaverunt. Hos acclamationibus fauſtis proſequamur, dicentes; Salve Julitta colendiſſima, quæ muliebrem exuta infirmitatem, virilitee decertaſti: Salve, Ceryce beatiſſime, qui trimus ætate multis machinis inſtructum hoſtem ſubegiſti: Salvete decus & gloriatio noſtrum omnium, qui veſtrum ſanctum agonem feſtive fideliterque recolimus; rogantes, ut ſemper apud univerſorum Dominum deprecemini, quo pacem quidem mundo, animabus autem noſtris concedat magnam miſericordiam.

13 *Tertium, eodem ſecundo tono proferendum,* *Mauroleontii,* *eſt* Mauroleontis: Θ ἐκ σπαργάνων πανλαμπρόφως
χθεσθῶ, ἐ ἰσχυρὰ πανοπλισμένος φρόνημα, ἐν F
ᾧ νίκῃ θῆ ἀγῶνα τὸ Μάρτυς Κύριλλ, ἀνύσας
καὶ τῇ Μητρὶ τὸ Χριστὸ τὸν Θεόν, ἐκραβῶσι ἀ-
πλήκτῳ τῇ χάριτι, ἵνα τὴν Τριάδ μέγαν ὑμνολογή-
σω. Ab utero repleti gressu, & canum fortitudinem intellectum, in victoria agonum tuorum, Martyr Cerycе, veluti Trinitatis magnus Confeſſor, deprecaris cum matre tua Chriſtum Deum, ut mundo pacem largiatur. *Hoc modo in ſuo Canone etiam* S. Joſeph, *aliquoties ita admiratur & extollit agones* S. Cyrici, *ut videatur non parum credidiſſe Apocryphis Actis, de prudentia pueri ſupra ætatem reſpondentis & multa ſapientia, cum Oae* 4., *ait*, Νοητίζοντι οὐρανὸν ἡ πλανωμένη φρονήματι τὸν ἀρχέπαλον καταβαλεῖ. Infantili corpore & conſummato ſenſu diabolum proſtravisti: *ac rurſum in Tertio Canonem ſequenti*, Τῷ ἡλικίᾳ, παῖδι, τὸ φρόνιμον πλεῖ *Joſephi.* σύνεξαι δαιμονίαιν, Κόρυς πάνοφρυς. Immaturus ætate, perfecto ſenſu, ſuſtinuiſti admiratione digniſſima, victor Ceryce. *Ante Canonem in principio Officii poſt tres primos Verſiculos Similares* (Στιχηρὰ προόιμια) *& primum* Gloria, *idem* Joſephus *vel quiſquis Officium ordi-*

A *dinavit, ſeſe ſivit abripi vel ab altro poetico, vel ab apocryphorum mirabilitate, cum ſic teemit:* Δῶτε ἐ θεάσασθαι ἀνωνυμ ξένον θέαμα ἐ παράδοξον. Τὶς τόραννος τύραννος αἰσχύνεται; Ὦ τῆ δεινοπαθείας! Μυστήρια ἐδιδάσκεσθαι, ἐ παιδευόμενον ψυχὴν ἰδίαν· Μὴ κτένου, μῆτερ μου, τὸν βασιλέα τοῦ ἐπουρανίου πανοικτίρμονος. Χρεὼν γὰρ ἦσαν ἡ ἰσχὺς ἐξ ἀτενιζόντων τὸν ἀγῶνα. Venite & videte omnes novum atque inſolitum ſpectaculum. Quis vidit tyrannum a trimulo infante confuſum? O eem miram! Mateem lugebat ubera, lactenſque lactanti elamabat: Ne expaveris, mater, tormenta ſævi in hoc mundo rectoris: Chriſtus namque eſt fortitudo eorum qui in ipſum credunt. *Ita ille, quaſi non ſatis admirationis haberet trimulum vocem balbuticare inter materna tormenta ipſam imitando, clamaſſe*, Cheiſtianus tum? *quod ſolum dicunt veriora Acta.*

& S. Anaſtaſiam Patr. C. P.

B 14 *Quartam demique Sticheron, quarto tono adſcriptam, profert nomea* Anatolii, *& incipit a gratulatione, hoc modo:* Ἀγάλλου, σύρανε, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ἐπὶ τοῖς ἀθλήσεσι τοῦ ἁγίου Ἰουλίττης ἡ πανεύφημος καὶ πανσόφου Μάρτυρος καὶ ἐξ ἀνδρὸς ἡ φιλόνυμφος ἐν Κυρίῳ. πᾶσαι γὰρ μοχλεῖαι τοῦ τυράννου βιαίως ἀπέδειξεν ἀσθενεστέρας, τὸν ἐπουράνιον σὺν νίκῃ ἀξιῶς ἐκμείναντος, καρύξαντες λαοὶ σέβασθαι καὶ προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον Τριάδα· ὅθεν καὶ ἡμᾶς παρίστησι βοᾶσθαι τοῦτοις ἐκβοῆσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἁρπάσαι τὸν κόσμον καὶ σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Exulta, gaude & lætare civitas Iconienſium, quia ex te prodit glorioſus fructus: Julitta, gloriosa & laudatiſſima Martyr, & nomini ſuo reſpondens venerandus filios ejus Cerycus: omnem enim diaboli machinam virilitter proculentes victoriæ coronas adepti ſunt, prædicando populis ſanctæ adorationem Trinitatis, unde & nos fiducialitee elamamos ad Chriſtum Deum noſtrum, qui ipſos glorificavit, ut mundum pacificare & animas noſtras ſalvare dignetur. *Ubi ad onomaſtopejam reſpicitur, ſumptam ἀπὸ τοῦ κηρυκῶ, præcone, prædicatore, quaſi hoc genuina potius ſit ſcriptio quam* Κύριλλος *Latino* Quiricus *reſpondens: quare etiam ipſum in titulo propoſui.*

C

qui illorum nam?

15 *Sedit* Anatolius Conſtantinopolitanus Patriarcha *ab anno* CCCCXLIX *ad* LVIII. *majori deſtrina laude, quam orthodoxia firmitate clarus; at qui machinationes Dioſcori Alexandrini, in locum ſancti Flaviani, ab Epheſino concilibabulo injuſte depoſiti, & quatriduo poſt mortem, ſubſtitutus; licet Marciano Imperatori, ac Papa Leoni reſtam ſuam fidem modis omnibus tenotat ſit probare; non tamen tavere potuit, quo minus favere hæreticis crederetur. Sed & hanc notam elut, ab ipſiſmet ſubitus de medio, ſicut ad* III. *Julii de eo Mnaaa reforum. Coritor tamen, apud Latinos æque ac Græcos, fuit fama ſancti* Germani: *qui anno* DCCXV. *a Cyzyceno Epiſcopatu ad Patriarchalem translatus Cathedram, anno* DCCXXX. *Leoni Iſaurico, contra ſacras imagines nefarie inſurgenti, generoſe oppoſuit ſe, atque in exilio Vitam Confeſſor finivit, ſicuti apparet ex dicto* XII. *Maii.* Byzantius *in Catena Hymnographorum ſacrorum & Hagiopectarum Tom.* 2. *Jun. pag.* 22., *in ſiniſtra parte ubi Monachi, poſt SS. Joannem Damaſcenum, Coſmam, Joſephum, Theophanem, quintus collocatur ante Stephanum Hagiopolitem, ut credi poſſit floruiſſe ſeculo* IX. *quo plerique eerum. Montfoleon nec nomine quidem ſuo nobis aliunde innotuit adhuc; Joſephi autem, qui Canonem tempoſuit, anno* DCCCLXXXIII. *egregia Confeſſione clari, Acta illuſtravimus* III. *Aprilis.*

D

§. III. De Sanctorum cultu & Reliquiis pee Gallias.

16 PRælaudatus ſancti Joſephi *Canon Odem nonam ſic exordiitur:* Ἴαμα φέρει ἡ σορὸς σῆ εὑρίσκει ἀδιαφόρως, τοῖς χάριτος σοῦ θείᾳ Πνεύματος ἐναρδομένοις· διὸ ἐρρίσωσε, καὶ ἀγαλλιάσθω ψυχὴ, ἐ τόσων καθαίρεται, οἱ φιλομάρτυρες. Tumulus glorioſorum Pugilum, gratia Spiritus divini irrigatus, ſanitatem confert. Eia plaudite, philomartyres; ſanctificamini in anima, & a morbis purgamini. *Sed ubinam tunc corpora eſſent, non eſſe crederentur, non explicat Poeta.* Theodorus *ait, quod famula* Julittæ, *acta poſt paſſionem tivitate egreſſa*, Dominorum E corpora in ſpelunca Tarſo contermina occultarunt: *quibus ſub Conſtantino, per earum noam adhuc ſuperſtitem, indicarit;* devotiſſimi populi curſitantes, quiddam ſibi rapere ad Medelam animi feſtinabant; *ut dicere videatur, ſacras Reliquias in varia loca diſtractas fuiſſe, ſic ut potuerit bona earum pars, non ſolum Antiochiam ad Pergamum, ſed etiam Antiochiam Syriæ ſucceſſu temporis fuiſſe perlata hac not. Janii, indeque factum eſſe, ut Martyrologio Hieronymiano inſcriberentur* SS. Quiricus & Julitta, *velut* Antiochiæ *reparendi, & ſic non foret neceſſariam diſtinguere duo paria Synonymorum Martyrum, niſi diſtinguendos ſuadetes ſocietas tot aliorum, ab iſdem Martyrologis hoc menſe aſſerta, & neque ad Julium differenda, neque ſaſpectanda ſtilionis, propter omnium antiquioris Martyrologii auctoritatem.*

Tumulus dicitur clamoremvocalis.

ſub Conſt. tino excitatorum juxta Tarſum.

17 Ut *at eſt, non remanſerant in Oriente ſacra corpora; & diu ante quam ſancte Joſeph Hymnographus aſcereetur, ablata inde ſant; ſi credimus Ms. quod Roma repertum allegat* Henſchenius *t. Mai ad Vitam ſancti Amatoris num.* 8., *ſub hoc titulo:* Incipiunt Miracula SS. Quirici & Julittæ, quæ Teterius Sophiſta, eorum ſervus, edidit, de corporibus eorum, a Sancto Amatore Antiochiæ repertis. *Natus eſt ante annum ec-* CCLLO. *ſanctus Amatus, & Epiſcopus conſecratus anno ejuſdem ſeculi* LXXXVIII. *obiit ſequenti ſeculi anno* XVIII. *Vita autem ejus primum ſcripta habetur anno circiter* DLXX. *Quare, licet in ea nihil de ejuſmodi Sancti Amatoris peregrinatione legatur, non debet ea prorſus incredibilis videri, cum ad finem ejuſdem quinti ſeculi, vivus intra Amator obiit, adeo paſſim nota fuerit Paſſio SS. Quirici & Julittæ apocrypha (atque tum Reliquiis perlata ex Oriente, & eodem tempore Latine reddita) ut Gelaſius Papa de ea neceſſe habuerit judicium ferre. Poſt præmiſſum ergo Titulum, ea in dicto Ms. legantur, qua in Manuſcripto Barberino immediate ſubjiciuntur Legenda per Huchaldum tempoſita.*

undecimum oblate primo S. Cyrilli.

F

18 Quoniam igitur Quirici ſancti pueruli, & Ju-

A & Julittæ matris ejus veneranda Paſſio, diveſo quidem reluto, ſed vero & pari martyrio bene nota conſtat eſſe populo Chriſtiano; de inſuperabili miraculorum profunditate ſuorum, quibus in ſeculo Deo diſponente claruerunt, veluti quemdam rivulum deducens, pauca libare curavi, & ad honorem Eccleſiæ pagina indere ſtudui. Animarum igitur multarum excurſu tempore, poſt perceptam martyrii coronam, Sanctus Amator, Autiſſiodorenſis Epiſcopus, Claritſimo Savino comite, fines Antiochiæ peregrans, ſacratiſſima corpora illorum, cooperante Chriſti gratia, reperit: quæ cum magnæ venerationis cultu rediens in partes aquilonares Galliarum; & Autrica urbe delata, ſolo tantum pueri brachio Savini precibus conceſſo, in domo qua idem Præſul, meritorum gloria pollens, a fidelibus veneratur, iterum tumulavit. Hunc enim incomparabilem theſaurum ideo civitas illa, multorum Sanctorum titulis exornata, ſibi dari a Deo promeruit, ut & ſalus corporum & animarum inde proveniret populo ſuo, * & Dei ordinatio, qua idem Martyr Neverſium Pater futurus erat, ea (*Julitta*) interim ſervatrice, quanto lætius aſſidua ſuis fidelibus fieret. Amen. *Eadem uſque ad* * *leguntur apud Mombritium tomo* 2. *poſt eamdem ab Hucbaldo compoſitam Vitam; & citantur ex Membritio, in Notis Baronii ad Martyrologium hoc die.*

a S. Amatore et Autiſſiodorensis ſtilo.

Iude Nivernot.

B 19 *Nos* S. Savinum *vel* Sabinum *tota Gallia nullum novimus, qui ad hac tempora poſſit referri; iſte igitur* S. Amatoris *comes ad ſacram peregrinationem, Diaconus illius aliquis vel Presbyter fuerit, Ordinis ſui jure antiquitus uſitato* Sanctus *dictus. Hoc interim patescere ignoramus: dolentius ferimus, ſcripta non invenire, quæ in Tuſulo premittebantur Miracula, & quomode Sanctorum Reliquiæ Auguſtodunæ Nivernos tranſlata ſint, ubi ipſa quoque Miracula patrata fuiſſe opinamur. Sammarthani, in Gallia Chriſtiana tom.* 2. *pag.* 791. *notant, Cathedralem illic eccleſiam habere* Patronum S. Cyricum, jam inde a tempore Caroli Calvi, *id eſt a medio ſeculi* IX. *itaque pag.* 794. *profertur Ludovici Balbi diploma, Abboni Epiſcopo datum anno* DCCCLXXVII. *oſtendenti præcepta genitoris Caroli, piæ memoriæ Imperatoris Auguſti, in quibus erat inſertum, qualiter idem Domnus genitor, quaſdam res ſuæ proprietatis & mancipia, Eccleſiæ Nivernenſi, quæ eſt in honore S. Cyrici Martyris conſtructa, contulerit. Nivernis porro accepit Hucbaldus, quas ad ſuum Elnonenſe ſanctı Amandi deſerret monaſterium. Non tamen Hucbaldus ipſe, quod mireris, rem a ſe geſtam deſcripſit; ſed aliquot ſeculis poſtea Philippus Abbas, de quo ſupra, ſicut in Claromarenſcano & Valcellenſi noſtræ Mſſ. habetur, & inter ipſius Philippi opera excuſum legitur.*

ubi ei ſacra eccleſia Cathedr.

ubi ſi ſacra ſint; nota;

ac denique Elnonem, unde ſcripſit Translatio.

C au *Earumdem, vel certe ejuſdem nominis Reliquiarum pariter inſignes, varia etiam alia per Gallias Eccleſiæ habere gloriantur: quarum tanta in Martyrologio Gallicano Sauſſeyus, ſic de eis magnifice gloriatur, poſt laudatos SS. Ferreolum & Ferrutionem:* Eodem die, Natalis ſanctorum Martyrum Cyrici puberuli; & Julittæ matris ejus ..... quorum ſacratiſſima pignora Autiſſiodoro in Gallias per S. *Amatorem* ..... illata, umbitioſaque populorum ambitione diſperſita, ſacratiſ plurimarum Eccleſiarum ditaverunt; ermque in ipſos Martyres excitaverunt Chriſtianæ gentis devotionem, ut Baſilicæ multæ, in eorum Cæſtium honorem mox fuerint conditæ, monaſteria ſacrata, trophæaque alia pezmulto gloriosa eorum memoriæ, paſſim eo in amplissima regione, erecta. At maxime tantorum Beatorum eſt in his locis Natalis hodie conſpicuus & celebris, ubi vel depoſita eorum ſacra hiſpana requieſcunt, vel venerandi patrocinii titulus fulget triumphalis: Niverois ſcilicet cujus civitatis Cathedralis eccleſia, ſacræ eſt eorum nuncupationis nobilitata inſignis, aliquotque etiam urnæa Reliquiis: Toloſæ item, & Arelate, ubi præcipua ipſorum pignora repoſita ſunt, hic in ſanctiſſimæ Trinitatis æde, illic in eccleſia ſancti Saturnini: item in Elnonenſi cœnobio in Hannonia; nec non in monaſterio ipſis Martyribus ſacro in diœceſi Carnotenſi; & Arvernis in antiquiſſima ipſorum nomine eccleſia, in qua hodie cantatur Officium ipſorum Martyrum, olim memoriter recitatum per Sidonium Apollinarem, hujus municipii Præſulem: item in agro Pariſienſi vico Villæ-Judææ dicto, ubi antiqua eſt eccleſia parœcialis, eorum nomine & hiſpanis aliquot prædita.

Cultus pro varias Gallia oc. eſſus.

& monaſteria, Carnot. & in Arvernia.

D

E

21 *Pro Arvernia teſtem habemus S. Gregorium Turonenſem, lib. de Gloria Confeſſorum cap.* 3. *produſtam die præcedenti ad Vitam S. Abrahami ibidem Abbatis, qui ad Baſilicam S. Cyrici monaſterium collocavit. Nicolaus Bertrandi, fol.* 5. *v. inter Reliquias eccleſiæ Toloſanæ recenſet Corpora ſanctorum Cyrici & Julittæ ejus matris, ſed unde vel quomodo allata ignorat, ſcribens initio ſeculi* XVI. Villa-Judæa *Pariſiis ad meridiem duabus poſt leucis diſtat. Combeſiſius* Villam-Julittæ *vocat, ſperatque, ut faſtum Nivernis, ſic etiam inde proſcribenda Actu, Gelaſio proſcripta, quæ ad noſtra uſque tempora, inquit, (id eſt annum* 1660. *quo ſcribebat) ſeverata, pluſque ruſticanæ plebis ſimplicitate religioſius habita, ac publice ea ſuggeſtu antiquo more, ſemel iterumque ac tertio per annum, magno populi concurſu, legi ſolita, via tandem nuper Sacerdotum loci diligentia ſoppreſſa fuerunt. Ea iis quæ declamat P. Porée Ordinis Præmonſtratenſis, libello eo argumento Pariſiis edito anno* 1644. *unum hoc commodum intelligitur, eos veterum Actorum Quirici ac Julittæ furfures late Galliam pervaſiſſe; iiſque fere locis ſuſceptos, quibus ei Patroni per eam colantur, nec Gelaſii cenſuram iis hactenus officiſſe. Novus hic declamator, ne micam judicii prodere videatur, ea maxime effere ac miraculo habet, quæ nugas majores præferunt, magiſque ab eccleſiaſtica abhorrent regula, Quietco prædicante, Julitta tingente, &c.*

corpus Toloſæ eſſe dicitur:

& prope Pariſios,

F

ubi adhuc legitur confuſorum Paſſio.

§. IV.

A

D. P.

§. IV. Antiquior S. Quirici, ac foedan alterius, in Hispania cultus, novitiis figmentis obscuratus. Reliquiæ Ravennæ in Italia.

Allonjus ſic vocati Corpus Burgis in Caſtella eſſe dicitur

22 NOn ſatis erat fabularum, niſi nova ex Hiſpania aſſeſſiſſent, hac occaſione. *Eſt in urbe Burgenſi, Caſtellæ veteris olim Regia, eccleſia* (*ut Rivarius aſſeris pag. 274. Commentariorum in Dextrum*) Abbatiali inſula decorata, *ſub nomine* S. Quirici; *cujus ibi* corpus cum magno humore requieſcit; & multis in urbibus Hiſpaniæ eccleſias habet, paululum mutato nomine vocatur San-Quirce, qualis eſt monaſterium Ciſtercienſium Monialium Valliſoletanarum. *Corpus illud, vel corporis pars aliqua, ſi adhuc habetur, ex ipſa menſura oſſium cognoſci ſatis poſſet, ſitne trimus puer, an ætate adultioris; ſed qui hoc ſcrutari curaverit hactenus neme fuit; placuit enim credere ejus pueri eſſe, cujus Acta apocrypha facile potuerunt ex Gallia in Hiſpaniam tranſiſſe: Revera eatem ſic tranſiſſe, probatur ex Hiſpanicis Breviariis, a Tamayo Salazario allegatis, imprimis Burgenſi, quod habemus impreſſum Burgis* MDII. *cum novem brevibus inde ſumptis Lectionibus, quarum Prima incipit:* Facta igitur perſecutione Chriſtianorum ſub Alexandro Imperatore. Et in *Quarta, Judici interrogati* cujus eſſet provinciæ vel civitatis, reſpondit *Julitta* de Iſauria quidem Provincia, & de primis civitatis Iconiencum progenite, ad Ciliciæ, tuas devitans perſecutiones, demigravi loca, Tarſoque fum immorata. *Satis utique bene & conformiter veritati, niſi ſeptem apocryphum prodiret* Alexandri Imperatoris *nomen, & pueri cum judice ſapiens diſputatio, Lectionem* IX. *conſtituens: quibus haud dubie ſucceſſiſſent ex eodem fonte deducta alia, de toleratis tormentis variis, & viva gladio finito, ſi Breviarii eatio id permiſiſſet.*

Ejus Officia ex Apocryphis, ſumpta.

Hinc error ſic Hiſpanos decipit,

23 *Interea, ſive* Sanctus Quiricus, *vulgo* Quircc *dictus, fuerit revera Hiſpanus Martyr, fortaſſis in Maurica perſecutione paſſus; ſive Roma allatus quiſpiam* (*quorum alterutrum credam, ſi grandiuſculo ſint eſſe, vel canumero at paſſim corpus nominari*) *caput ab aliquibus credi indigena; itaque ſub medium ſecul.* XV. *apud Damianum a Goes in ſua Hiſpania, inter Hiſpania illuſtrata auctores pag.* 1165. *Hiſpanorum Sanctorum Indici inſeritur S.* Cericus, *& inter feminas* S. Julitta mater S. Cerici. *Cum Damiane Tamayus allegat ejuſdem fere ætatis auctores, Joannem Vaſæum, & Franciſcum Tarraphan, ibidem requirendos; ſed imprimis Lucium Marinæum Siculum, qui ſub Carolo* V. *ſcripſit rerum Hiſpanicarum libros* 22. *quorum* 5. *de Sanctis agens, pag.* 337. *tomi præcitati, Burgenſis quidem Breviarii Lectiones verbotenus exhibet; ſed* Hiſpaniam *pro* Iſauria *&* Siciliam *pro* Cilicia *ſubſtituit*, Tharſum *tamen retinuit, ad quam ex Hiſpania tranſiſſe* Julittam, *& ibi eandem, quem ille fugerat, tyrannum* Alexandrum *inveniſſe; cum per ſe minime credibile videtur, maxime, ubi dicitur*, teneram feminam cum tenerrimo infantulo *iter ingreſſam; pro* Tharſo *ſuggerit legendam* Tarſellum, *veteris Hiſpaniæ notam urbem, quam Salomonis claſſibus navigatam* Taſſum *eſſe nuriferacem multi volunt.*

Subſtituunt Hiſpaniæ pro Hyſauria.

& pro Tarſo Tarſella.

24 *Figmentis iſtis, ſeu ſtabiliendis, ſeu magis intricandis, paulo poſt acceſſit ſubſidium, ex* Topographia Sanctorum Chriſti Martyrum quaſi per Primum Cabilonenſem Epiſcopum ac Thcologum, anno ſalutis MCCCCL. olim compoſita, & nunc demum recognita, *ideſt ſub annum* MDLXVIII. *editaque Venetiis cum Martyrologio Franciſci Maurolyci Abbatis Meſſanenſis. Libellus hic, nulli eatenus nominatus, unde prodieris neſcio; Auctoris nomen, ac veriſimiliter etiam ætatem, ſuppoſui poſſe ab aliquo, cui vel minima eſſet rerum Cabilonenſium notitia, non credo; cum nec in totis quidem Galliis ullus inveniatur exiſtiſſe Epiſcopus, cui nomen eſſet* Primus, *Cabilone autem ab anno* MCCCCXXXVI. *ad* IX. *Epiſcopum ſediſſe* Joannem, *hujus nominis* XI. *certiſſime liquet ex publicis inſtrumentis per Sammarthanos allegatis. Quod autem* Primus *iſta eruditis fuerit ſemper, ut minimum dicam, ſuſpectus, vel ex hoc liquet; quod Geſnerus in ſua Bibliotheca, ubi Maurolyci lucubrationes enumerat, Martyrologium quidem recenſet, in quo* addita ſunt civitatum ac locorum nomina, in quibus ſancti Martyres paſſi ſunt, atque eorum corpora requieſcant; *diſſimulat autem tum hic, tum alibi ſub littera* P, *atque ſilentio præterit Topographia auctorem* Primum. *Idem fecit Philippus Labbe in Bibliotheca Chronologica eccleſiaſticorum Scriptorum.*

Pavet Topographia Primi Ep. Cabilonenſis.

auctoris prorſus ſuppoſititii

25 *Atque hæc dicta ſunto; ad ſupplendum locum Bollandiana Prafationis Generalis cap.* 4. §. 9. *ubi ſimpliciter recenſens Martyrologia recentiorum, obiter meminis Primi, a Maurolyco editi; & ad retractandam, ſi quid alibi ex ipſo necdum examinate hauſimus. Ad rem præſentem facit, quod iſte qualiſcumque* Primus, *ſupinam quamdam ignorantiam præbat ſub littera* I, *diſtinguendo duplex* Iconium, *cum ſit unum*: Iconium Cappadociæ civitas. Hic Conon cum filio puero ſub Aureliano Martyr earn. *Mali*: hic Amphilochius Epiſcopus, qui Magni Baſilii Vitam ſcripſit, migrat Confeſſus XXIII. *Novembris*. Hic & S. Thecla Virgo patitur XXIII. *Septembris*: *& rurſum infra*, Iconium civitas Hiſpaniæ. Hinc fuit Quiricus, puer triennis, qui cum Julitta matre in Ciliciam profectus anno Domini CCXXX. Julii XV. ſub Alexandro Imperatore, Martyrium paſſus. *Deceperit hyperbolymæum Primum* Hyſauriæ *nomen* (*ſic enim paſſim medii ævi ſcripta*) *unde vel ipſe, vel alias aliquis* Hiſpaniæ *nomen fecerit.*

qui male diſtinxit duplex Iconium

Pſeudodoctor Hipponenſis paſſus ſanctus

26 *Iſtis autem ſic parum inter ſe & cum veritate cohærentibus, is, qui deinde confinxit Dextrinum Chronicon, licitum ſibi credidit, quidquid de* Iconio, & Cilicia Tarſoque *legebatur, flocci facere, eamquem ex Apocryphis Geloſia Papa damnatis ſumptum; retentaque ex Primo ac Lucio Mariæ* Hiſpania, *ſub nota anni* CCXXIII. *commentus eſt novum aliquid ſic ſcribendo.* Hippone in Cappetania, ſancti Chriſti Martyres Cyricus & Julitta, ſub Imperatore Alexandro Lauream conſequuntur; *& ſub nota anni* CCC. Iidem in Hiſpania, ecperta ſunt corpora ſanctiſſimorum Cyrici & Julittæ Martytum, aliunde illic quondam allata: *ubi ridendum ſe præbet Tamayus cum prævid aliunde jubet ex Mſs. correctionibus legi* Hippone; *cum neminem ipſorummet defenſorum lateat,*

& ſtatuli reperta corpora ſanctis.

A *teat, unicum ſolum prætendi Mt. Fuldenſe, quod*
C. P. *Higuera ait n ſe deſcriptam, Fuldenſes autem juranr numquam apud ſe viſam. Quanam ergo illa* correctiuna Mss. * *niſi Higuera, non ſemper ſui memoris, nrſinamque fuzum ſuum ſucceſſive lambentis, ac varias prout ſors ferebat lucinias amicis cammunicantis, & commendantis tammemo ſua, mmato ſubinde vel nddita verba; prout in calumam venicbat. Interim non prnvidebat ex hujuſmodi lucinis intnr ſe collatis, aliquando ſe convincendum apud poſteros mendacii, qua ſuaipſius ſomnin obirudzrt mundo præſumpſit, ſub nomine Dextrini Chranici, Fulda reperti.*

27 *Ad fidem igitur ſupradictis tenciliandam non*
Pſeudo Juſtiana duo parua ſuaus *ſufficit, quod apud Livium lib. 39. invenzmus, pagnatum n pabulatribus Ramanis in Carpetania, haud procul Hippone & Toleto urbibus, ubi inter Toletam & Talaveram reperiendum Hiepes veteris nominis Hippo veſtigium ſervet; quadque prope Sabelices & Villam eſenſam, ditionis Con-*
B *ebenſis oppida, ſit quidam locus, Hiſto bodieque dictus, qui poſſit Iſtonium videri a Ptolomæo Celtiberis attributum. Ut autem hac nihil illis præſunt, ſic nec magnopere obſunt. Juliam aque ſpavia adverſaria, qua de nobili familia Iſtoniorum Celtiberorum natos SS. Cyricum & Julittam, merv perſecutionis in Ciliciam fugiſſe, & Tarſi paſſos aſſerunt, ipſoſque diſtinguunt ab ejuſdem nominis aliis, qui* XVI. *Julii ſub Narone paſſi etiam Tarſi ſint, nati Amphilochi in Celtiberia Provinciæ Gallæciæ. Ejuſdem iſtut tamia farina ſunt, & nec ab ipſa quidem Tamaja digna judicata, quarum rationum in Julis haberet: ſatiſque ei fuit, tamquam de unica Quirico, in Junio ſcribere quod ejus ſacra Lipſana Burgis, in ecclaſia ſuo nomini dicata, quieſcunt.*

Ravenna in eccleſia S. Jo. Bapt. 28 *Multa rationibuſſas procedit pretenſio Ravennatium in Italia, innixa veteri traditioni, de Reliquiarum præſentia in eccleſia S. Joannis Baptiſtæ, eodem anno* CCCCXXXVIII. *conſecrata. Cum eam decimo poſt anno Ravenna martretur S. Amatoris Autiſſiodorenſis ſucceſſor, S. Germanus, ut eſt in*
C *vita* XXXI. *Julii illuſtranda; Regina Placidia, prædicta fundatrix eccleſiæ, aliis alia defunctis ſpolia inter ſe partientibus, ipſa, ſuius benedictionis hæres, rapſulam cum ſanctis ſuſcepit, utique Reliquiis, ac veroſimiliter exuis, quat Autiſſiodorenſis detulerat S. Amator, in proſidium via aſſumptas. Has quin illa ſub nrum principem locaviſſe vulga credebatur; Petrus Aldebrandinus Archiepiſcopus Ravennas & Cardinalis, in prima ſua hujus eccleſia viſitatione circa annum* MDCV. *talem tulit ſententiam*: Ad altare majus, licet *meaſa* marmorea nullum conſecrationis ſignum præferat; non tamen videtur egere conſecratione, quod ſub ea credantur requieſcere corpora Sanctorum Quirici & Julittæ. *Ita ille apud Hieronimum Fabri, in Memoriis ſacris antiqua Ravenna* pag. 201. *ubi etiam allegatur Brevinrium Carmelitanum anni* MDLX. *vel* LXX. *impreſſum mandatu Generalis Rubei, ubi notantur, in Conventu Ravennæ corpora* SS. Quirici & Julittæ.

Putantur ab eo. 418. eſſe oſſa quadam,

29 Porro, *inquit Fabri*, cum vallent prædicti Patres quam diligentiſſime illa requirere; ſciruntque quod anno MDCVIII. occaſione mutandi ſitus, apertum altare, invantum fuerit continare capſulam eborneam ſacris Reliquiis (ut præſumere licebat) refertam; interventu Illuſtriſſimi Lucæ Torrigieni Archiepiſcopi; *ordinati anno* MDCLV. *& cum Fabri ſua ederet vigeſimum in ea Cathedra annum explentis*, aperuerunt marmoream arcam, quæ aſt ſub altari S. Tereſiæ intra quam tunc poſuerant capſulam illam; & ipſis Reliquiis, curioſius per anatomicos peritos conſidtratis, judiratum fuit oſſa quædam muliebria, quædam puerilia eſſa. Quia tamen in eo oulla aderas lamina vel aliud publicæ fidei ſcriptum, nihil ultra movendum cenſuerunt; ſed omnia inter ipſam arcam rapunenda ut prius, donec Deo placuerit honorare ſanctos ſuos, certum teſtimonium prabendo veritatis Reliquiarum prædictarum; interim vero inſtauraverunt uſum feſtivitatis annuæ, celebrandæ die Paſſionis ipſorum XVI. Junii. Et quia reperta fuit arca plena aqua, iſtuc ſubtegretta *ex* memorabili inundatione anni MDCXXVI. eaque clariſſima ac limpidiſſima; conſervandam illam collegerunt in magno quodam vaſa, conſervantque hodiedum, & diſtribuunt infirmis, cum plurimo frequentium grattarum inde hauſtarum fructu.

ſub ara principe, unde eccleſia aqua ſalutifera eſt.

D

E

EPISTOLA THEODORI EP.

De paſſione SS. Quirici & Juliſtæ *Jam olim latine redditu ex Mts. Romanis*,

1 CHariſſimo Fratri & ſancto Coepiſcopo *a* Zoſimo Theodorus, annoeola domino Præſul, ſalutem in Domino. Quia bono famini hoſtis humanæ cuodutionis ſolitus eſt ſuperſeminare Zizania; oportet, ea alumnos Eccleſiæ Vigilanter cuſtodire, ut nrquaquam commiſreuntur, ſed adoleado ſemeo illud penes domtaum comuletur; & talas prurumpar io fructus; de quibus alantur, qui properans Sanctorum veſtigia ſequi. Hoc autem, Frater Cariſſime, tuæ dilectioni ſum profecutus, qui meam humilitatem directis conſuluiſti apicibus; quod *ea* urbe Iconeuſi, unde Martyr Julitta ejuſque glorioſus filius orti eredantur, vidiſſes a nonnullis, maxime a ruſticaoir hominibus eorundem frequentari Martyrium, quod adeo aneriti erat ſtylo prolatum, ut multa contra veritatem oblatrans, & grammaticam *non* curans regulam, ſcharius oſtenderet ſuum mendacium.

Propter a-pocrypha ſenvis legi ſolita,

F

2 Hoc ergo protinus utpote præ manibus habeos ſtudioſius revolveas, varidicum te, honeſtiſſime Frater juvam: nam tali erat *oaaratione* digeſtum, ut marito huic computaretur illa ſententia, quam quidam prurulis Patrum; Vere, inquam, ranæ & aulices *b* digni ſunt iſta ſcriptura. Tamen quia ſe textus ipſius ſum declarat datur conjici, Deo amabilis, ut Manichæorum ſit iſta deſcriptio, vel Ethnicorum labor; qui veritatem prædicationis irridentes, crucem Chriſti, ſcandalum putant. Sed nos hujuſmodi verboſitate deſpecta, præceptu tuo obtemperantes conrudum ſummupere duximus, quatenus aliquod dignum memoriæ de ſanctiſſimo illa ſemina inveſtigaremus.

regatus veritatem quærere Theodorus;

b

ipſa quidſ condemnat;

3 Quod *eom* dio ſatagerem & nullo modo ad effectum pertingerem, tandem Martinus Chriſtu

præmiſit autem ſcribere accepta

A lio amabilis Tribunus, qui e Juſtino e piiſſimo noſtro imperatore notarius & Cancellarius inſtitutus, hæc quæ ſubnexa ſunt ore proprio intimavit. Aſſerebat enim ſe cum principatu militiæ potiretur, Zenone ſagaciſſimo Iſauriorum d Antiſtite vidiſſe quemdam e ſenum ipſius provinciæ, qui ſe jactabat procreatum corundem Sanctorum proſapia, ac per hoc etiam ſemper voti compotem, in annua illorum feſtivitate.

THEOD. EP EX M C.

d

a ſuo quodam ex ipſo ejus famulæ: juxta quem

Julitta ne ſolvere nata Iconii.

4 Hic itaque præfatam aſſerebat Martyrem Auguſtali de ſtemmate procreatam, & antiquam genealogiam, non ſolum actibus morum, verum & fide morem decorantem. Continentiæ *f* quippe propoſito ſtudens, ſedulo devotionis obſequio famulabatur (Chriſto). At ubi in Chriſtianos procella perſecutionis intonuit, Dominianus quidam vir ferus, & Chriſtiani cruoris ſitibundus effuſus, Comes eſt Lycaoniæ ſubrogatus. Hujus ergo ſævitiam B. Julitta declinans, omni ſua ſubſtantia, quamquam pluſima eſſet, derelicta; cum duobus tantum ancillis & Quirico filio parvo, trium ſcilicet annorum, Seleuciam fugit, quæ eſt metropolis Iſauiæ *g* gentis, & innumeratas *h* ibidem repetit peccturbationes. Nam & Alexandee quidam, novitee illic a Diocletiano Præſes effectus, injunctum habebat perimere ſacrificare nolentes.

f

Seleuciam fugit, cum filio & ancillis:

B

g

h

Rom. 12. 19

5 Sancta Julitta continuo, ne ſemet ſponte periculis dederet, memor illius ſententiæ, Date locum iræ, Thaeſum primæ Ciliciæ metropolim ſeceſſit. Introeunte vetu ea (mira res!) quaſi ex decreto Alexandri & Dominiani, ſæviori pœna beata arctatur Julitta, greves in uluis filium ſuum Quiricum Sanctum. Mox famulæ, fugæ ſubſidio creptæ, dominam a longe ſequentes, anhelabant; addiſcere cupientes exteinſecus, quid ei accideret. Conſtantiſſima itaque Julitta eſt ibi ante tribunal Alexandri præſentata: & numen, & furtunam, pateramque lutee cogata, nihil niſi Chriſti nomen, ſeque veriſſimam profitebatur Chriſtianam.

Eodo Thaſſum:

Ibi capitur cū parvulo,

6 Tunc tuſanus Alexander, ſuetis actus, imperat parvulum, negotii omnis ignarum, ab eu divelli, ſibique afferri, & matrem aceius crudis flagellari nervis. Protinus ſatellites juſſa perficientes cædebant Julittam, ſe Chriſtienam, & numquam immolaturam vociferantem: infantulum vero, vi multa materno ea complexu revulſum Præſidi lugentem obtuleeunt. Quem ille manus inter accipiens, gemebuſque imponens gravulabundus, uſculis & puerilibus permulcere ſtodebat oblectamentis.

qui abſtrahitur a matre,

C

Præſidi traditur

7 At tuſans eccntra genitricem intendens, non ſolum Præſidem deteſtabatur, ſed etiam caput, & vultum illius unguibus laniabat obluctans; & quaſi turtueis pullus, de nido proclamans, conſonas voces matri reddebat; Et ego Chriſtianus ſum: diuque circumvagus uſu obluctans Præſidem *i* mnmordit in latere: Pro nefas! Eatemplu ceuentiſſima belluu (indecens quippe eſt hominem appellare, qui pueru non uit compaſſus) furoee repletus, ſolio eundem turbabae ab alto. Qui præceps a capite in pariem graduum ruens, totum tribunal quaſſuit vesticis cruore ſædabat; ſicque paulatim exhalant, ſecundum quod ſcriptum eſt, Animæ juſtorum in manu Dei ſunt, ſpiritum tradidit Chriſto.

quem ille averſatus

i

caput ad tribunal elidituc.

Sap. 3. 1.

8 Cernens itaque S. Julitta, ſic ſuam capitalle prolem, magno referta tripudio; gratias inquit tibi ago, Domine Jeſu Chriſte, qui dignatus es filium meum ante me vocare, & immaeceſſibili diademate coronare. Mox ſævus Præſes indignans, a vertice præcepit extenſam decoriari eam, & leberem bullicute pice eefertam, ſuper ejus illabi pedes; voce præconia intonans; Julitte, miſerere tibi, & immola, ne crudelem ſicut filius tuus, compellaris incurreru necem. At illa, virili eoboee animata, clamabat: Ego nunquam Sacrificabo dæmonis, ſed Chriſto famulabor Dei Filio, pee quem Patee eecavit cuncta: & conſequens filium meum, eegna paritee cœleſtia capeſcemus. Videns itaque Judex vaecors tantam mulieris obſtinationem, capitalem dictavit ſenteutiam; & filii cadaver inter peremptos damnaticos projiciendum mandavit.

D

Mater ordeali pice profuſa,

expirit damnatum;

9 Mox ſceleſtiſſimi apparitores, juſſu implere accelerantes, ore ejus protinus camo *k* immiſſo, ſoltum feſtinabant ad locum. Tunc Julitta poſtulavit, ue pauliſper ſineeent eam Deo ſuo fundere preces. Accepta itaque licentia, flexit ita rogavit poplitibut: Gratias tibi, Domine Jeſu Chriſte, devotat perſolvo, quia filium meum, priuſquam me, de hoc vaecedi ſeculo migraee juſſiſti, & ſanctis tuis participare. Et nunc, Domine tutius miſericordiæ, connumera & etiam ſocia me, indignam ancillam tuam, cum ſapieutiſſimis Virginibus, quatenus mereae æteeuæ incarnationis adipiſci thalamum; & benedicat ſpiritus meus Pateem tuum Domionm omnipotentem, creatorem omnium, ſimulque Spieritum ſanctum, in ſecula ſeculorum. Amen. Completa vero oraitone, ſpiculator exeeens gladium, uno ictu caput ejus abſcidit; corpuſculum autem ejus, cum fiu eſt corpore ſociatum.

k

& ſolto pero

E

ancillarum

10 Beata igitur Julitta, ejuſque glorioſus filios, in nomine Chriſti, Regis omnium Regum, pee martyrium migraruut e mundo, quinta decima die menſis Julii. Duæ uamque famulæ ejus, altera die nocturno ſilentio venientes, ſublata dominorum corpuſcola, in ſpelunca Thaſſo contermina occultaroue: & uſque ud Conſtantini Cæſaris sempora, quando lua Chriſtianis effulſit, celata manſeeunt. Ubi autem Eccleſiæ primatum ſunt conſecutæ, una quæ ſuperſtitis famularum ejus patefecit loculum moinlium pretioſiſimorum. Tunc devotiſſimi populi cueſitantes, quidquam ſibi rapere ad medelam animæ feſtinabant. Hæc omnia utpote veeitatem eſſe conſidero, & mandavi Deo amabili animæ tuæ: quæ & tu manda fidelibus hominibut, ne diſcant, non fabuloſis ſcripteuris, ſed veeitati conſentire, in Chriſtu Jeſu domino noſtro, cui eſt cum Patre & ſancto Spiritu, gloria, honor, poteſtas, in ſæcula ſeculorum. Amen.

19. Julii.

F

Corpora amnis ſitu quæ occultata, ſub Conſtantino M. revelantur.

ANNOTATA D. P.

a *Nomen Zoſimi huic veruſtæ verſioni debemus: nam Combefiſii verſio nullum habet, utpote carens inſcriptione; accidit autem Baronio in Notis, ut ſemel ſcriberet* Zenonem *pro* Zoſimo; *quod occaſionem dedit eidem Combefiſio, ipſam hanc verſionem, alias nuſquam viſam, ſugillandi quaſi ipſa ſibi contradicat:*

b *Ethelbaldus Elmonenſis, eiſdem Actis jam olim*

A *alim tota Gallia ſparſis, ignorans e Græco (quod hinc patet) inepte, ineptius tradulla, Sanctorum ſibi aptas ſuffragari meritis*, quorum, *inquit*, mira ſtrictim narrare ſuſcepimus certamina; abdicatores quæ a quodam Idiota, mimographo & falſiloquo, ſunt ineptiſſime propalata, & idcirco a fidelibus Chriſtianis, maxime a Gelaſio Papa, jure ſunt inter cetera apocrypha repudiata. *Philippus Abbas, cenſura vim conatus emollire*; Apocryphum, *inquit*, ſecreti elauſuram, non vitium falſitatis edicit; eum rei manifeſtæ ſcriptor ignotus eſt, & actionis elatæ tractator occultus: quem admodum liber Job, licet pro iocetto Aoctute dicatur Apocryphus, meriti tamen excellentia inter Hagiographa numeratur. *Plus tamen aliquid, quodque revera vitioſum ſit, notaſſe ſe indicat, ſic parce loquens*: Omiſſis igitur, quæ in ea (*hiſtoria*) loquacitas extulit, depreſſit inſcitia, corrupit annoſitas, B incuria profligavit, exemplarium tranſfuſio negligentes egeſta confudit, dejecit falſitatis cognoscenda ſuſpicio; quod ab emendatoribus ſomptum eſt ſcriptis, ſtylo veritatis expreſſi. *Optima utrique tenatu, pro ea quæ tunc aderat ſcripturarum veriarum penuria; Combeſiſii feralem, Pramonſtratenſi declamatori impoſitam facile evaſuri. Etenim ea fere omnia omiſerant, quæ maxime reprobanda erant, & manifeſtam fabulam ſapiebant; ubi niſi in genere, de tormentis ſupra veri ſpeciem exaggeratis, deque Cyrici argutis verboſiſque ſupra ætatem ſermonibus, locati*,

e *Apud Combeſiſium* Juſtiniano, *qui ſucceſſit* Juſtino, *an.* 527.

d *Idem miratur* Iſauriæ Epiſcopum *dici* non Seleuciæ in Iſauria, *v.g.* vel quid ſimile *ſecutus, ſcilicet deſcriptionem geminam Provinciarum apud Carolum a S. Paulo in Geographia ſacra, juxta* C *quam in Patriarchatu Antiochena adſcribuntur* Iſaorio, *ſub uno Præſide*, Urbes 23. *intra fluvias Cydnum & Fragum: quæ aliis Cilicia Aſpera nominatur. Sed præter hanc alia eſt, & ſola Ptolemæo* Iſaoria *dicitur, regiuncula Lycaoniæ contermina, quæ Cappadocia ambæ attribuuntur, Conſtantinopolitanæ ſubjecta Patriarchatui, & communem metropolim habentes* Iconium, *unde ea urbi alteutri indifferenter adſcribitur; illa autem* Iſaoria *nomen habet ab* Iſaura *civitate; quæ ſi dicatur* Iſauriopolis *in Concilio Chalcedonenſi; & apud Photium* Iſauropolis, *id eſt* Iſauriorum, *vel* Iſaorum *civitas; quid ne etiam eorumdem Epiſcopus? Videtur tamen, ex Græca apud Combeſiſium textu melligi, Zenobio non* Ἐπίσκοπον, *ſed* Ἐπίτροπον, Procuratorem *fuiſſe; quippe* Σύνδικος, *id eſt* Collega, *pranominati Martiani, militari poteſtate fungentis; quod interpreti erit, non auctori, imputandum.* E

a *Alius textus pro* ſene *uno, plures* Ἐυπατρίδας, Nobiliores, *ita narraſſe ſcribit.*

f *Sic indicatur fuiſſe* Vidua, *quod alibi emittitur.*

g Iſauriæ *ſcilicet latius ſumptæ: ſed verior ne hoc ſit gloſſema interpretis, alibi melius omiſſum.*

h *Fortaſſis*, jam memoratas.

i *Concinnius alibi*, Calcibus Judicis latus petebat.

k *Martyres ad martem ducendi, immiſſo in at* Camo *ſeu frana, prohibebamur turbis, per quas tranſitus erat, ſalutaria loqui. Sic etiam de S. Heliodore 19. Novemb. habent Menæa, quod dum cruciatum, tandem* camo *impoſito extra urbem* trahebant, *ibi decollandum.*

EADEM EPISTOLA GRÆCOLATINA

Ex editione & verſione Franciſci Combeſiſii Ord. Prædic.

C

Rogatus Auctor ut vitam ſcribat,

1 CUm venerabilis Pietas tua, per colendas litteras tuas, ex miſella mea tenuitate peroptata eſſet, ut quæ ad martyrium vulgo decantatum, ac fama celeberrimum, ſpectant; Cyrici inquam, ejuſque matris Julittæ, docereris; num & Iconii, unde fama eſt inclytam victoriæ laude Martyrem Julittam, ejuſque glorioſum filium Cyricum, ortos eſſe, martyrii ejuſdem tabulæ haberentur; tanquam ſcilicet illorum patriis: quod nimirum in eorum martyrii Actis verba quædam extent præturnida, ac inconſona, eaque ab

in quod vulgatæ paulo incommoda ſint,

ſpe Chriſtiana extraneas continentia; Nomen vera illorum martyrii Acta inventi poſſent, eux hoc Perfectioni ſcriberem. Hiſce abs te ſacris acceptis apicibus, valde ſolleitus ut tuom illud præceptum implerem contento ſtudio, ac diligenti admodum opera, ſanctorum Cyrici ac ejus matris Julittæ Martyrii Acta in manus ſumpſi, evolvenſque, ac quam ſedule legens, vera te loqui loveni, ſanctiſſime Pater, Sacerdoſque probatiſſime: tantum enim ac graculorum garrulos ſonos hæc quis merito appellaverit. Plane Manichæorum (ni mea me fallit opinio) ſeu aliorum quorundam ha-

1 Πευσαμένης τῆς σῆς Τιμιότητος, διὰ προσλαυμέσων σε συλλαβῶν, περὶ τῆς ἡμετέρας ἐλεεινότητος, ὡς τὸ ὡδὲ πολλοῖς θρυλλουμένη μαθεῖν μαρτυροκαθίσι· λέγω δὴ Κηρύκου, καὶ τῆς τούτου μητρὸς Ἰουλίττης· εἰ καὶ ὃ τῆ Ἰκονιέων πόλει, ὅθεν ἐξ ὁρμώμεθα λέγεται καλλίνικος Μάρτυς Ἰουλίττα, ἐξ ὁ αὐτὸς ἐπίδοξος υἱὸς Κήρυκος, τὰ αὐτὰ μαρτυροχάρτια παραλήπται· ὡς οἶα τῆς αὐτῆ ὁμωνύμων γῆς ἐ κατηγορημένων· διὰ τό τινα ἐν αὐτῆ ἐμφέρειν ὑπέρογκα ῥήματα ἐ ἀνάρμοστα καὶ ξένα τῆς ὡδὲ Χριστιανοῖς ἐλπιδος ἐχόντα βαττολογήματα· καὶ εἰ ἔστι ἀρίδηλα τὰ κατ' ἀλήθειαν αὐτῆ μαρτυροχάρτια, τοῦτο σαλῶναι τῆ σῆ Γλυκύτητι. Ταῦτα σε τὰ θεῖα χράμματα δεξάμενος, καὶ σφόδρα τῆ σῆ σχολιτίσας ἐπιτάγματος, καὶ μὴ σπουδὴν σπουδὸς τὸ μαρτυρογράφιον τῶν ἁγίων Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῆς αὐτοῦ μητρὸς ὡσπὲ χεῖρας λαβὼν· ἀναπτύξας τε καὶ ἀναγνὺς ἐν πολλῆ ἀκριβεία, ἐπαληθεύοντά σε εὗρον, ἀσπόνδως παῖζων, καὶ ἱερῶν ἀδουμένων· βατράχων γὰρ ἢ κολοιῶν ἀπηχήματα, δικαίως ἂν τις τοῦτα καλέσειεν. Μανιχαίων γὰρ, ὡς οἶμαι ἢ καὶ ἑτέρων αἱρετικῶν ἐπροδόχων τισὶν ὑπάρχει παχυλογήματα, τῶν διεπαιζόντων καὶ χλεύων καὶ τιμω-

Α τιμωρίαν ἡγουμένων τὸ μέγα τῆς ἀσεβείας μυστή-
A. THEO- ριον.
DORO
S. P.

2 Αλλ' ἐπειδὴ πολλῶ ζήτησίν τ καὶ ἔρευναν κ̄ τ̄ δυνάμιν ἡμετέραν ποιεῖσθαι, ἰσύσαμεν πλέον ἢ δεῖ, τὸ εἰ πόλει ἐπιχωρίους καὶ τὸς τὰ πρῶτα τῆ Ἰσαυρῶν γένους ἀνεχθέντας διηρωτῶμεν, ὅπως ἂν διηνεκεῖ τινα κἀν ὅτι πατροπαραδότου διηγήσεως εἰρμὸν λάβωμεν, δηλοῦντα τὸν τῶν ἁγίων μαρτύρων ἄθλησιν. Μαρτυρεῖ τοιγαροῦν ἀπὸ φιλόχειρ Θ Τελβουντιανὸς καὶ Καγκελλάριος Θ γνώμων Θ Ιουστινιανοῦ τοῦ Βασιλέως, ἡνίκα ἦρχεν τῆς σχολαστικῆς ἀρχῆς· καὶ Ζήνων, ὁ σοφώτατος, καὶ αὐτὸς γνώμων Θ αὐτῶ τηνικαῦτα σωφέστερος, παῦται ἐκεῖ τῶν ἁγίων διεξῆλθον. ὡς ἔφασ' τινὲς ἀκηκοάναι τ Αὐστρελιανῶν, ὅτι ἀφορμὴς αὐτῶ ὑπῆρχεν, πρώτε αἵματος τῆς Λυκαονίας ἄνδρ ὑπάρχοντα ἡ ἀνιμητ Θ μάρτυς Ἰουλίττα, βίᾳ ἀτειλήπτε τυγχάνσα, ὥσε μείζω αὐτῆς ἐπιπλῆξαι κ̄ τοὺς ἔχοντ· ἐξαιρέτως τῦτο πράττοντας διὰ τὸ συγγένεια,

3 Αὐτὴ δὲ βασιλικῦ αἵματος καταγομένη· δεσ-
B μῶ πιάσαντος κ̄ τῆ Χριστιανῶ ἐπὶ Δομετιανῦ, Κόμητος κατεστῶτος τ Λυκαονίας, ἀνδρὸς ἡλιωδεστάτου, ἐσφόδρα χαίροντος τῆ τ μαρτυρικῶν αἱμάτων ἐκχύσει, φυγὰς αὐτὴ γίνονται μ̄ δύο θεραπαινίδων καὶ τεττῦς παιδὸς, σημειῦται δὲ τῦ καλλινίκου μάρτυρος Κήρυκου ἐκ τῆς Ικονίων πόλεως, ἧς ἦν ὁ ὁρμᾶτο. Τὸν μὲν κτείναντα ἐκεῖσε ἰκανῶς ὕστερα κατελιπῦσα, κατελαμβάνει τ Σελεύκειαν ἐξ ἐπὶ ταύτῃ δὲ πλείοτα πάραχον τ Χριστιανῶν ἀρῦσα, Αλεξάνδρου τινὸς ὑπὸ Διοκλητιανῦ τῦ Βασιλέως, ἡγεμόνος κατεστῶτος ἐν τῆ Σελευκέων πόλει, κ̄ πρόσφατον δεξαμένου βασιλικὸν διάταγμα θεοστυγεστάτου παντῖως τιμωρεῖσθαι τὸς μὴ θύοντας τοῖς εἰδώλοις ὥσπερ Θεὸς ἐπεγράφοντο τὸς μὴ ὄντας Θεοὺς· λογισαμένη ἐκείνη τὸ τῆ θεία χαρᾶ πεπεχόμενον, Δόπ τάχοι τῆ ὀργῆ ὡς ἂν μὴ ἐπιδοῖεν τοῖς κυνδώνοις, κἀκεῖθεν φυγῦσα, ᾤχετο κ̄ τὴν Ταρσὸν ὕστερ δὴ μητρόπολιν τῆς πρώτης τῆ Κιλικίων ἐπαρχίας.

C

4 Ὥσπερ δὲ ἐξ ἐπιτάγματος μετεστῶτος ἐν αὐτῆ τῦ ἀνηνῦς καὶ ἐμβεβηκότος Αλεξάνδρ κ̄ τὸν Δομετιανὸν ὑπεραποτίσαντος, συλλαμβάνεται ἡ καλλινικος μάρτυς Ἰουλίττα, τὸν αὐτῆς υἱὸν τρῖς ἐγκάλαις φερέχοντα, πάνυ ἡπίου ὄντα, τὸν Θεόκλητον λέγω μάρτυρα Κήρυκος. ὡς δὲ ταῦτ' ἐσώθη, αἱ θεράπαιναι αὐτῆς κατελιπῦσαι αὐτὸν, ἀπῆλθον ἀκοδράσασαι. ἐζωθεν δὲ θεωροὶ τῆ ὡς αὐτὸν πραττομένων ἐγίνοντο. ὅτε φερῦσα αὐτὸν τοῖς δικαστικοῖς βήμασιν, τῦ Αλεξάνδρου τυθοιδῆ ἀφορμὴν, ἐ τύχῃ κ̄ πατρίδα, παρρησιαζομένη πρὸς τὸν δικαστὴν τὸ τῦ Κυρίου ὁμολογεῖν ἰησῦ Χριστῦ τῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐπεχάρη το, λέγουσα, Χριστιανή εἰμι. Θυμομαχήσας ὢν ὁ Αλέξανδρος, ἐκέλευσεν αἴρεσθαι ἔξω τοῦ αὐτῆς τὸν παῖδα, κ̄ προσαγαγεῖν αὐτῆ, οἷα δὴ κ̄ ἀστεῖον ὄντα, κ̄ μηδὲν τῆ κ̄ προδεῖξαι εἰδότα ταύτῃ ἐγκαταθέσθαι, κ̄ ταυθεῖσαν ὁμοῖς ῥᾴδιος ἀφεδῶς τύπτεσθαι ἐπέτρεψεν. ὡς δὲ τῦτο βίᾳ ὑπ' αὐτῆς τῆς γλυκείας μάρτυρος ἀγκαλῶς ἀφιλλυταται δήμιοι κλαυθμυρίζοντα, ἐ πρὸς τὴν οἰκείαν παλιοστεῦν μητέρα ἐβόλοντα, reticorum aliena ſenticetium arte confiſta, ut temere illudeoter, in ludibrium eenſuramq; ducaot magonm pietatis myſterii. D

2 Cum tameo, multa perquiſitione facta, ac diligenti rei indagine, amplius nihil actum nobis eſſet; indigenas, virum nobiles, ac prima tatet Iſauros generis claritate fulgenter, percontabamur, nom quam paternæ ſaltem traditionis relatu ſeriem oaociſci liceret, qa qua SS. Martyrum certir notir *fariliit mortem abiis* pateſceret certameo. Mareianur igitur vir religioſus & Juſtiniani Imperatorir Notariorum pridem Tribunus ac Cancellarius, dum ir copiir cum magiſtratu præfectus eſſet; Zenoque vir ſapieotiſſimus illius tunc aſſeſſor ſeu conſiliarius, quod ſpectat ad Sanctor, iſthæc narraveruot. Audiiſſe ſe a *qui conſcenderunt*, nobilibor Patricius, extitiſſe ns affioem, primi Lycaoniæ ſanguioisflorem, iempiterna *fanctus ſo dicebant*, colendam memoria Martyrem Julittam, vitæ iotegerrimæ fœminam; cujus ii ritu annuo memoriam ęelebreot, eu vel maximę nomine, quod ſui eam generir, ac coE gnatioois jore conjunctam agnoſcant.

3 Hæc porro regio orta ieomne, cum vehementior ſæviret in Chriſtiano perſeeutio, (Domitiano Lycaoniæ Comite, viro ſcilicet quam maxime ſero, trucique, *Icooii nobiliter notam* ut qui Martyrum comprimis fuſo eruore gauderet) fuga ſe eum duabos ancillis trimuloque filio (præclaro ſcilicet victote Martyre Cityco) Iconio, unde & orta erat, proripoit. Subſtantia itaque, *fugiſſe ſed* qua valde locupies erat, relicta, Seleu- *iocaotam* ciam pervenit: quo tpſo loco turbatas magiſtres Chriſtianorum offendens, Alexandro quodam Seleuciæ Prætide a Diocletiano conſtituto, a quo ipſo recens edictum acceperat, quo jubebantur omni tormentorum genere excruciari, qui idolF lir (queir falso ii Deorum nomen aicribebaor) non immolarent; cognitus illa, id *Rom.12.19* quod in Scriptura habetur, *Date locum ira*; oe ſe ipſa periculis dederet; hinc *& inde Tarſum* quoque profuga, Tarſum abit, quæ primæ Ciliciæ proviocię princeps civitas eſt.

4 Velut autem ex condicto, cummigrante illuc immani ac duriſſimo Alexandro, qui ſcilicet Domitiani ſævitiam multir partibus ſuperaret, comprehenditur *ubi comprehenſa* inclita victria Martyr Julitta, ſuus ipſa ulnis, tenella valde ætate pueritum (a Deo nempe vocatum Martyrem Citycum) complectens. Poſt eam comprehenſam, ancillæ, ea relicta, fugam arripuerunt; fortiſque ſoppliciis tyranoi in eam agonemque ipſius ſpectabant. Tum illa tribunali adhibita, nomeoque ac ſorte una, patriamque ab Alexandro rogata, præſidenti animo reſpondens Judici, Domini noſtri Jeſu *ſuum Chriſtianam profeſſa;* Chriſti ſibi nomen aſcivit, dicens, *Chriſtiana ſum*. Ira itaque acceſſus Alexander, tulli ab ea puerum juſſit, ac ad ſe adduci; quippe elegantem, ac nrodum pet ætatem quidquam ſcientem, quod ea propoſito, *quam cruciori videret filium cruciatus*, mentiſque liberæ ſita matteem vetu ſuppleiis aptatam, atque d ſtentam crudi nervis immaoiter cædi imperavit. Vi autem abs ſtenuæ Martyris ſioo avulſum puerum,

A rum, totumque in matrem geſticulatem, nec ab eu ocellos avocantem, carnifices Prætoti adferunt; in illam vero, quod erant juſſi, diris verberibus cruciantes adimplent; cum illa id unum reſponderet, Chriſtianam ſe eſſe, nec ſore ut dæmonibus unquam immolaret.

Planari ſe non finit a Judice illuſ. dæmon:

5 Dum igitur in ſtatuæ modum inunitis, valide plagis conſcinditur, eandemque inceſſanter inclamat vocem; ucceptum Prætor manu puerum, blande deliniens a fletu cohibere omuino nitebatur; genibuſque impoſitum uccipera oſculo conabatur. Puer vero intentis in matrem luminibus, Prætorem abs ſe ſubmovebat, ac caput avertebat; manibuſque obuitens, Prætoris faciem unguiculis ſcalpebat: velut denique caſtę tueturis pullus, æmulam ſanctus Cirycus vocem pronuntiavit, eandem ipſam matris prædicationem edens, ac clamans, *Chriſtianus ſum.* Calcibue quoque judicis latus petebat: ſolet enim ſcee infantilis ætas hu-

& Chriſtã baſſuens

B juſcemodi geſtibus incompoſite agi, iraqu conſtrepere. Quamobtem eacandens agreſtis illa fera (nec enim homo uuncupandus ſit qui nec in rudem, ac innoatam mutefcat ætatem, eique indulgeat) pede arreptum, e ſublimi ſolio puerum tertæ allidit. Præclari vero Martyris cerebro ea in confeſſione ad gradnum angulos colliſo, gravique ictu contrito, circum late tribunalis area cruore opplebatur; ioſanſque, divina ſoboles, in Dei manus ſpiritum reddebat, *Juſtorum* namque *anima in manu Dei ſunt.*

tribunali allidituv.

Sap. 3. v. 1.

6 Id itaque S. Julitta conſpicata, velutque eauperanti gaudio repleta, Gratias tibi ago, Domina, ajebat, quod filium me priorem conſummatum, immarceſſibilem coronam dignanter conſequi voluiſti. Hinc Judea ſortem ipſe deploratus factoque ejulans, ſuſpenſæ a ligno ſeu equuleo, valide fodi latera, eaque lebeta hauſtam picem bullientem pedibue affundi jubet. Tumque præconis voce jubente atque dicente, Julitta toi ipſa miſerere, duiſque ſacrifica, ac libera eſto a tormentis, ne eandem ac filius malam accem reportaveris; generoſo illa

Gratulatur Julitta ejus Martyrio,

& poſt novos cruciatus

C propoſito tormenta pertoli, clamans ac dicens, Ego dæmonibus (ſurdis ſcilicet ac mutis ſtatuis) non ſacrifico: ſed Chriſtum Dei Filium unigenitum colo, per quem Pater coodidit omuia, ac feſtino meum aſſequi filium quo illi ſocia in regno cœlorum efficiar. Ubi omoem vincens ioſanſam ſævus,

morti adjudicatur.

judex, conſtantem in pugna adverſus Martyris animum, adverſus eam ſententiam dicit; cædi gladio fœminæ ceevicem, filii cadaver in damnatorum locum projici, jubens.

Cæſus ex obſtructo

7 Carnifices igiuur, ejus ore camo obſtructo ac allegato, in ſolitum carnificinæ locum, quod juſſi erant impleturi, duxerunt. Rogat Julitta tantiſper conſiſtere, donec ſupplea ad Deum, qui ſolus bonus eſt, preca ſit. Inflexis animo carnificibus, ac quid modicum ad moras orandi condonantibus, poſitis illa genibus oravit, dicens, Gratias tibi ago, Domine, qui priorem me filium meum vocaſti; & ut præſeotu hac vanaque relicta vita, æternæ illi cum Sanctis jungeretur, propter ſanctum ac tremendum no-

poſt piam precationem,

Junii Tom. III.

κὰ εἰς ἀυτὸν ἀφορῶντα, ἄγυστο τῷ Ἡγεμόνι· D
κὰ ἐπ' ἀυτῇ δὲ τὸ προσαχθὲν ἑτοίμων οἱ ὑπηρέται, ἁπλεῶς τύπτοντες, μηδὲν ἕτερον ἀτοκεκραμβήν, ἀλλ' Ὅτι Χριστιανή εἰμι, κὰ δαίμοσιν ἢ θύω.

5 Ἐκείνης τοίνυν ὡς ἀνδεμάντος τινὸς ἀψύχυ ἀὐτόνως ταῖς πληγαῖς ξεομένης, κ) τ ἀυτὸν φωνὸν ἀπαύστως βοώσης, ὁ Ἡγεμὼν τὰις χερσὶν λαβόμενος τὸ παιδίον, σωτείας ἐπειρᾶτο δυσωπεῖν μὴ ἀτοκλύεσθ) κὰ τοῖς ἀυτᾶ γόνασιν ἐτετίθει, κὰ φιλεῖν ἐπιχείρει. Ὁ παῖς δὲ ἀρὸς τὸν μητέρα ἀπεῖζων, ἀπεστρέφετο μὴ τὸν Ἡγεμόνα, κὰ τὸν ἑαυτᾶ ἀθίστα κεφαλὸν· ταῖς δὲ χερσὶν ἀντιβάλνων, τοῖς ἰδίοις ὀνυξι τὸν ὄψιν τᾶ Ἡγεμόνος ἀτέκιζεν· κ) ὡς τις σώφρονος τρυγόνος νεοσὸς μιμηλὸν ἀτερθέγγετο φωνὸν ὁ ἅγιος Κήρυκος, ἀυτὸ τὸ Χῶ τῆς μητρὸς λογόμενον. κήρυγμα κράζων, & λέγων, Χριστιανός εἰμι· κὰ λὰξ ἐστείνετ τὸ δικαστῆ κ) τ πλάγιᾶ φιλεῖ γὸ ὡς τὰ πολλὰ ἡ νηπιάζουσα φύτις ἐν τοῖς τοιούτοις χήμασιν κινεῖθ) ἀτάκτως· ὥστ θυμωθέντα τὸν ἀγχιστα θῆια σκεῦος· ἡ γὸ ἀνθρώπου ἀυτὸν προσαγορεύσιον, μὴ συγνώμονα τῆς ἀδίκης πράξεως κατασάντα, ἐκ τᾶ ποδὸς ἀυτὸν ἐπιλαβόμενον, ἐδαφίσαι κ) γῆς ἀπὸ τᾶ ὑψηλᾶ βήματος τὸν παῖδα. τᾶ δὲ κρανίᾳ τᾶ καλλινίκυ μάρτυρος ἐπὶ τοιαύτῃ ὁμολογίᾳ μ) τ πν βασάνων γωνίας προσραγέντος, κ τῷ ὄξει τ ἀντιλυτίας καταθεισέντος, αἱμάτων ἰδὼ ἐπλησθη τὸ πρὸ τᾶ βήματος εἰς χῶρας δὲ Θεᾶ ἀτεδίδυ τὸ πνεῦμα τὸ θεόπνευστον βρέφος· ψυχαὶ γὸ δικαίων, ἐν χειρὶ Θεᾶ.

6 Τᾶτο τοίνυν θεασαμένη ἡ ἁγία Ἰουλίττα, κὰ ὥσπερ χαρᾶς πλησθεῖσα, Εὐχαριστῶ σοι Κύριε, ἔλεγε, ὅτι καταξίωσας τὸν ἐμὸν υἱὸν πρὸ ἐμᾶ τελευθέντα, τᾶ ἀμαράντυ τυχεῖν στεφάνυ. Σχετλιάσας δὲ ἐ πρὸς τᾶτο ὁ δικαστὴς, κελεύει ἀμεντικείω ἀναρτηθῆναι ἀυτὸν ἐυτόνως ξύλου· κὰ ἀπὸ τᾶ λίβητος ἀντλεῖσθ) πίσσαν κοχλάζησαι, κὰ τοῖς πλαγίοις ἀυτᾶς ἐπιχέεσθ). Ἰᾶ δὲ δικαστᾶ διὰ τᾶ κήρυκος ἐξελάμβανε λέγεσθ) ἀυτῇ, Ἰουλίττα ἐλέησον σεαυτὸν, κὰ θῦσον τοῖς Θεοῖς κὰ ἀπαλλάγηθι τ πν βασάνων. μήποτε τὸν τᾶ υἱᾶ σε μόρον ἀτενίγκης· γενναίως ὑπέμενεν ἡ ἀθλοφόρος τὰς βασάνυς, πράζησα κὰ λέγυσα· Ἐγὼ δαίμοσιν ἢ θύω κωφοῖς κὰ ἀλάλοις ξόανοις· σέβομαι δὲ Χριστὸν τὸν μονογνῆ τᾶ Θεᾶ Υἱὸν, δι' ὃν τὰ πάντα ἑτοίμασεν ὁ Πατὴρ κὰ ἑτοίμομαι τὸν ἐμὸν καταλαβεῖν υἱὸν, ἵνα σὺν ἀυτῷ καταξιωθῶ τᾶς βασιλείας τ οὐρανῶν. Ὡς δὲ ἐώρα ὁ πᾶσαν μανίαν ὑπερέρων ἀνήμερος δικαστὴς τ μάρτυρος ἐτίμιον ἔνστασιν, ἀποφαίνεται καὶ ἀυτ, ξίφει μὲν τ κεφαλὴν ἀυτ ἀποτμηθῆναι προστάξας· τὸ δὲ λείψανον τᾶ Ἰούτης υἱᾶ εἰς τ τ καλεῖσθαι τόπον ῥιφθῆναι.

Gratulatur Julitta ejus Martyrio,

& poſt novos cruciatus

morti adjudicatur.

Cæſus ex obſtructo

poſt piam precationem,

7 Καὶ οἱ δήμιοι τ χαμὸν κ) τὸ σώματος ἀυτῆς ἐπεδήσαντες, ἀπήγαγον εἰς τ εἰθισμένον τόπον τελεῖσαι τὸ προσαχθέν. Ἰουλίττα δὲ μικρὸν τὰς δημίους ἐπιχεῖν παρεκάλει, ἕως ἂν προσεύξηται τῷ μόνῳ ἀγαθῷ Θεῷ· ἐ τ δημίων ἐπικαμφθέντων, ἐ πρὸς ὀλίγον ἐνδεδωκότων, κλίνασα τὰ γόνατα προσηύξατο, λέγυσα· Εὐχαριστῶ σοι Κύριε, τῷ προσκαλεσαμένῳ πρὸ ἐμᾶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ ἀξιώσαντι διὰ τὸ ὀνομά σε τὸ ἅγιον ἐ φοβερὸν, τ παῦσαι τωῦτων ἐ μετρίαν καταλιπεῖν ζωὴν, ἐ τῇ ἀνωΐᾳ ζωῇ μ) τῶν ἁγίων συνα-

A συναφθῶσι· ἐ μὲ δέξαι τλὼ ἀναξίαν δούλην σε, καὶ
THEOD. τῦ μεγάλε τύτε ἀγαθε τοίησον ἐπιτυχεῖν, ἵνα
EP. ὡσεὶ θήλεος γένομαι τῦ φρονίμων παρθένων τῦ ἐξιω-
θεισῶν εἰσελθεῖν εἰς τ νυμφῶνα· καὶ ἀλλογένετο τὸ πνεῦμά με τ σὸν Πατέρα τὸν
παντοκράτορα Θεὸν καὶ δημιεργὸν τ ἁπάντων, ἐ τὸ Πνεῦ-
μα τὸ ἅγιον εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Ὡς δὲ τὸ Ἀμὴν
ἐπλήρωσεν, ἔθηξας ὁ στεκελάπτωρ τὸ ξίφος,
ἀπέτεμεν τ γενναῖον αὐτῆς τράχηλον, ἐξῶ τῆς πόλεως·
τὸ τύτης σῶμα ῥίψας, ἐνθα ἐ τὸ λοίψανον τῦ καλ-
λινίκε μάρτυρος ἐκατέκειτο. Τελεῖται δὲ τῇ τῦ
Χριστῦ χάριτι, ὑπ ἀθλοφόρε μάρτυρος Ἰυλίττης, καὶ
ὁ τύτης ἔνδοξος υἱὸς Κήρυκος τῇ πεπτῳδεκάτῃ τ
Ἰυλίυ μηνός.

8 Τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ, αἱ τύτης δύο θεραπαινίδες
ἀνελόμεναι τὰ σώματα ἐ νυκτὶ, πόῤῥω ἀποθέμεναι
B καπνύψαν εἰς τὸν γῦν ἐ τῇ Ταρσέων ἐπαρχίᾳ. Μέ-
χρι δὲ τῦ χρόνου Κωνσταντίνε τῦ ἀσεβῦς βασιλέως ἡ
μία τῦ θεραπαινίδων ἐπεβιώσασα, ὅταν ἡ ἀλήθεια
εἰς φῶς ἦλθε, καὶ αἱ ἐκκλησίαι τῦ Θεῦ παῤῥησίαν
διὰ τῆς χάριτος ἔλαβον, ἐφάνερε τὸν τόπον· καὶ πᾶς
τις τῦ πιστῶν ἐσπάδιζεν ἔθος γενόμενος ἐν τῦ λιψά-
νων τῦ Ἁγίων εἰς σύστασιν τῆς ἑαυτῦ ζωῆς λα-
βεῖν, ἐ εἰς δόξαν τῦ ἀγαθῦ Θεῦ ἡμῶν. Ταῦτα
τίνων ἐ ἀληθεία ἐπράχθησαν, καὶ ἐσήμανα τῇ
φιλοθέῳ ὑμῶν ψυχῇ· ἅτινα παράθε τοῖς ἀνθρώ-
ποις οἱ τινες ἱκανοὶ ἐσονται ἐ πληροφῆσαι· μὴ τοῖς
προδήλως μυθώδεσι συγκέμμασι ἀσεβέσι, ἀλλ'
ἀυτῇ τῇ ἀληθείᾳ πείθεσθε· ἐ Χριστῷ Ἰησῦ τῦ Κυ-
ρίῳ ἡμῶν, μεθ' ᾧ τῷ Πατρὶ σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύ-
ματι, δόξα, τιμὴ, κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων, Ἀμήν.

meum tuum dignarier voluiſti; me quoque D
ſuſcipe indignam ancillam tuam, facque *capite ult. Christ.*
ut ingens illud bonum nanciſcar, quo pro-
deotibus Virginibus, quibus indultum ut
io cęleſtem ac incorruptum thalamum in-
gredereotur, accenſear; ac benedicat Spi-
ritus meos Patrem toom Deom omoium
conſervatorem ac univerſorum opificem
ſanctumque Spiritum in ſecula, Amen.
Ubi Ameu compleverat, vibraos ſpiculator
gladiom, fortiſſimam ejos abſcidit cervi-
cem; projecto corpore extra civitatem; quo
ipſo loco præclariſſimi laureati Martyris ca-
daver poſitum erat. Conſommatur aotem
Chriſti gratia, tum triomphatria Martyr
Julitta, tum glorioſus atque inclitus ejus
filius Cirycus, ad XVI S. Kalend. Augusti.

8 Poſtridie vero ambæ ejus ancillæ ſubla *Nocte ad ancillis ſepulta cum filio*
ta noctu cadavera, procul depoſita humo
condideruot in Tarſi orbis agro. Ad Con
ſtantioi autem religioſiſſimi Imperatoris
tempora ſoperſtes ancillarum altera, com E
veritas in locem producta, Deique Eccleſiæ
ipſius munere nactæ ſunt libertatem, locum
prodir. Tomque fideles quique, aliquid
ea ſacris pignoribus ad ſuæ vitæ muoimeo
ac præſidium accepturi, atque ad Dei no-
ſtri optimi gloriam, properarunt, ac lo-
cum frequeotaruot. Hæc igitor reipſa geſta
ſunt, quæ & religioſiſſimo aoimo veſtro an-
uotavi. Tu vero viris fidelibus depoſito tra-
de, qui ſcilicet, alios quoque docere ſoſ-
ficiant, acceriam eis fidem facere; ne iis
libellis, qoi manifeſte faboloſi ſunt, circu-
mferaotur; ſed ipſi credant veritati; in
Chriſto Jeſu Domioo noſtro, cum quo Pa-
tri, ac Spiritui ſanctu, gloria, honor, po-
teſtas in ſecula ſeculorum, Ameo.

ACTA APOCRYPHA

C Ex Ms. Monaſterii Bodecenſis in Weſtphalia.

CAPUT PRIMUM. F

Sanctorum comprehenſio & prima diei acta incredibilia.

ex Mss. b IN diebus Alexandri, *b* magni Præſidis, motus magnus factus eſt in Eccleſia Chriſti ita ut mul-
ti Chriſtiaoi pœois excrociarentur, uliqui vero
pœois expaveſcentes lariboiis ſe abſcondere oite-
rentur; unde contigit ut Julitta mulier quædam,
Domioum timens ab adoleſcentia ſua, audiens ty-
rannidem Præſidis, timore coacta fugeret in Thar-
ſom Ciliciæ, ot ibi abſcoudi poſſet a facie iniquiſ-
simi Præſidis Alexandri. At ille audiens multos
Chriſtianos ibi eſſa abſconſos, orbem illam ingreſ-
ſos eſt, & cępit ſtodioſe quærere Chriſticolas, &
iuventos pœois eruciare. Miniſtri aotem compre-
hendentes Julittam, perdoreruot ad Præſidem,
dicentes de ea: Hæc eſt maleſica illa, quæ fugit a
te, ut hic homines circumveniat, & decipiat, ne
diis ſacrificent, dicens eos oihil eſſe. Quam cum
vidiſſet Præſes dixit ei, ex qua provincia es, aot
qood eſt nomentuum. Julitta reſpondit: Ego ſum
de provincia Iſaoriæ, & prima civitatis Iconien-
ſis, *c* nomine Juhina: quæ te fogiens ad haoc
deveni civitatem: nunc vero quia Dominos ea-
ſpectat coronam meam, hic manos tuas incurri. *c*
Dixit ad eam impiiſſimos Præſes: Si ergo noſti,
qoia a facie mea abſcondi non poterus; audi pa-
tienter, & ſacrifica diis, ne pereas io pœois. Ju-
litta reſpondit: Ego immundis dæmonibus oun-
quam ſacrificabo.

2 Dicit ei Præſes, Crede mihi & ſacrifica
diis, quia aliter non evades pœnas mortis.
Julitta dixit ſi vis ut ſacrificem, mitte in ci-
vitatem, quærens poerum triennem: qui eum
venerit, quem verom Dominum profitebitor.,
ipſi ſerviamus: nam io præſenti ſcias qoia ſoli
Domino Jeſu Chriſto ſervire deſidero. Tunc
Præſes mittens in civitatem cœpit quærere pue-
rom; ſed miniſtri non inveneruot eom: om-

Thorſi deprehenſa Julitta,

& obiecta Præſidi Alexandro

petit puerū triennem adduci, quē interroget.

oes

A oes enim qui illic habebant infantes, ob impiiſ-
d ſimi Præſidis timorem, abſcondebant d eos. Euntes tamen de civitate inveuerunt puerum; & adſtantibus dixerunt. Quot annorum eſt hic puer? Qui dixerunt: Trium annorum noudum eſt. Hic eſt filius mulieris Chriſtianæ, quæ de Iconio fugiens venit in iſtum locum. Comprehendentes igitur miniſtri puerum, perduxerunt ad Præſidem, dixitque puer prior ad Præſidem: Ego ſum de radice Chriſtianorum.

adductus autem Cyricus, ſequo Chriſtianus profeſſus.

3 Unde miratus Præſes, ſalutavit eum, & dixit. Salve, care puerule, noli mihi abſecreo talia luqui; Puer dixit, Quare mihi dicis, Salve? cum nec ipſe ſalutem habeas, nec aliis ſalutem conferre poſſis. Præſes dixit, non de hac re interrogo te, ſed ad alia quædam præcepi te adduci. Puer dixit Quæcumque interrogaveris me, reſpondebo tibi. Præſes dixit, Quod eſt nomeu tuum? Puer reſpondit, Mater mea
B & Sacerdos qui me baptizavit, Cyricum me nominavit. Præſes dixit: Sacrifica dii, & honorem magnum accipies a Principibus, ſed & divitias multas inter electos imprimis. Puer reſpondit argentum tuum & aurum reeum ſit in perditionem. Præſes dixit: A matre vel a patre tuo, au ab aliquo vicino tuo hoc didiciſti? Puer ait, ſpuma & ſine ratione, puerum duorum annorum & novem menſium interrogas, & dicit a ſi patre vel a matre, vel a vicino hoc didicerim, quod locutus ſum per Spiritum ſanctum? non erat dignus audire verba Dei, quæ loquitur pea os meum: ſed audier ob circumſtantes.

ſapientibus reſponſis ſuis Præſidem confundit.

4 Tunc iratus Præſes juſſit contriſtari puerum, & caruuis a cædi. Intendens autem puer corde ad Deum, & oculos elevans in cœlum, dixit: Domine Jeſu Chriſte, tibi gratias ago ea tota auima mea, & orationem ad te fundo: exaltabo te in gaudio gloriæ tuæ, valeos in ſeculu hoc pro amore tuo ſuſtinere corporis paſſionem, ut iu regno tuo ſuſciptar animam meam: idco enim confugi ad te & virtutem tuam: prædico tea immortalis ut tu mei miſereatis. Hæc eo orante, cædentes eum deſe-
C ceruut; cumque depoſuiſſent illum, viderunt eum ſanum abſque omni læſione, aeſi nullas plagas ſuſtinuiſſet.

a orans precatur Chriſto egit:

& illæſus apparet.

5 Miratur autem Præſes juſſit matrem ejus adduci, & ait ei, Julitta, ecce puer confeſſur eſt Deos voleur ſacrificare eis: tu vero quid
Adejus eſt ſpectum lætamur, dicis? Illa ait: volo audire vocem filii mei. Quem eum vidiſſet conſtantem & laudantem Deum, extendens manum in cœlum dixit: Gratias ago tibi, Domine omnipotens, quia dignam me feciſti videre filium meum ante tribunal Judicis, agonizantem pro nomine tuo: te ergo confiteor, Domine Jeſu Chriſte, Deus immortalis, qui cœlum palmo menſuraſti, mare limite ſignaſti, æthera ſtellis ornaſti, & terram multitudine florum decoraſti. Da, Domine, filio meo coronam immarceſſibilem qui viriliter confeſſur eſt nomeu tuum * Tunc audita eſt vox
f de *f* cœlo dicens, Audi, filia, hic bliur tuus magnus erit in gloria æterna, ſed tua corona perpetua eſt in regno Dei. Confortamini igi-
cum cæleſti tur in Domino, ut poſſitis ſufferre pœnas, quas habent iſti homines vobis impouere; & perfe-

verare in opere cœpto, pró gloria Dei, ut im- D
pii Pagani, videntes in vobis Chriſti magnalia *ac Mſs.*
confundantur, & per vos, populi multi eonvertantur.

6 Oraute autem illa dixit filius ejus ad eam: Mater, ſublatum eſt a te opprobrium tuum; *tum ipſius voce ex cæli ſonante.*
vidi enim gloriam Dei ſuper te, & vocem conſolationis tuæ audivi: ne timear de me, quia Dominus Jeſus Chriſtus nobiſcum eſt, qui induit me immarceſſibili veſte, pro baptiſmo quem accepi in nomine ejus. Præſes dixit: Hæc, *quare puer acuto ingenio & clavis ignitis torquetur.*
ut video, apud ſe decrevit ut ab hac Vita tollatur. Puer dixit: Vita tua mora eſt; nam tu es de qua propheta dicit, Vę dicenti dulce amarum, & amarum dulce. Præſes ait miniſtris afferte mihi acetum & ſinapi, & imponite naribus ejus: quod cum factum fuiſſet, puer dixit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine. Præſes iterum ait ad ſuos. Afferte mihi quatuordecim clavos ferreos, acutos, ferventes: & ſeptem infigite matri & totidem filio; duos inſuper mittite in aures pueri, & perforate auditum ejus, ut cæcatis oculis perveniat dolor uſque ad calcaneum ejus. Miniſtris itaque juſ- E
ſionem Præſidis *g* implentibus, ea juſſione Dei *g*
frigidi facti ſunt clavi quaſi criſtallus nivis; & puer ſanctus laudavit Dominum in tam magnis mirabilibus ſuis. Tunc Præſes iratus dixit ad *in carcerem ad duſtus pſallens:*
miniſtros: Ligata utraſque ſimul, & mittite in carcerem, quouſque cogitemus quomodo perdamur eos. Acti illi ligauter eos, poſuerunt in car- *h*
cere. Sanctus autem Cyricus *h* pſallebat hunc pſalmum; Deus laudem meam ne tacueris, quia os peccatoris & os doloſi ſuper me apertum eſt: locuti ſunt adverſum me lingua doloſa, & ſermonibus odii circumdederunt me, & expugnaverunt me gratis: ſed tu, Domine, fac mecum propter nomen tuum ut videant qui me oderuut, & confundantur, quoniam tu Domine adjuviſti & conſolator es me. Veſpere vero pſallebat dicens: Dirigatur, Domine, oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo: elevatio manuum mearum Sacrificium veſpertinum.

7 Orante autem eo, apparuit diabolus in F
Schemate Angeli, & ait ei in ſomnis. Quid *confunditur dæmonum ſe tentando.*
exaltas, puer, vocem tuam in conſpectu Domini? Dominus averſit faciem ſuam ab oratione tua: ideoque juſſit me venire ad te, ut dicam tibi; ut ſi milites eduxerint te, & Præſes tibi aliquid dixerit, conſenti ei per omnia & uſir amicus *i* Principum & quæ ſunt cœleſtia lucraberis. Intelligens itaque puer Cyricus artem iniquam iniquiſſimi diaboli, dixit, Vade maledicte, pirata diabole, quia non eſt tibi pars aut hæreditas cum Sanctis Dei. Submergat te Chriſtus in alium tartarum, quem aperuiſti. Ad hæc *& multa fruſtra mi- natum,*
verba Diabolus erubeſcens; ait: dicere, ſi mihi nunc nocuiſti, ingrediar certe in cor Præſidis, & obſtruam os ejus ne loquatur tibi: ſicque continger ut non accipiar coronam quam deſideraſti. Ingrediar etiam matrem tuam, & avertam eam a via veritatis. Sanctus Cyricus dixit: Vade a me ſathanas, vincat te omnipotens Dominus. Et ſtatim velut fumus exivit de carcere. Sanctus itaque puer ait matri ſuæ; Vigilemus ſemper, o Cariſſima mater, ne iterum veniat circumveutor iniquus,

A & dormientibus nobis tollat theſaurum no- AX MSS. ſtrum. Audientes hæc qui erant in carcere cum eis compuncti ſunt corde, & crediderunt in Dominum.

D. P. ANNOTATA ET CENSURÆ.

a *Titulus hic erat* : Incipit Paſſio Sanctorum Cyrici & Julitæ matris ejus, quorum feſtum colitur Idus Junii : *qua cum non cadant in ditem menſis* 16. *ſed* 13. Idus *autem* Julii *cadant in* 15. *quibus & paſſus ſanctus, etiam Græci, & poſt illos Petrus de Natalibus dicunt, & nomina inſcripta olim Kalendariis erant ; augetur ſuſpicio erroris antiqui, in nominando menſe.*

b *Hucbaldus multa hic præmittit de Octaviano Auguſto, cujus anno* 42. *natus ſit Chriſtus, a quo vigeſimus fuerit* Aurelius Alexander, *anno plus minus* 226. *factus Imperator ; & quomodo ſub eo Martyrizatus Calixtus Papa, ſucceſſorem habuerit Urbanum ; quæ nihil attinet exſcribere ſingula.*

c *Ita diſtincte Mſ. neque ſatis mihi eſt compertum, an idem non legerit etiam Hucbaldus. Apud Abrombritium nominatur civitas* Hybonitarum, *unde potuit aliquis poſtea feciſſe* Hiſpanienſium, *at in Claromarefcum Mſ. legitur* Ychonitorum.

d *Quaſi non ſatis multi fuerint ibi Gentiles, quorum liberis nihil erat a Præſide timendum : cautius igitur Hucbaldus fingit, nominatim quæſitum* Quiricum *ſuggerente*, & filium velut prodente matre, *de ipſo ſolicito*.

e *Quid ſit* Catomis *aadi & quam ea pœna propria ſit puerorum, explicui dict præcedenti, ad Acta SS. Viti & Modeſti, cap.* 1. *litt.* d.

f *Ecce vocem de cœlo, nec enim frequentius quidquam in omnibus ſequioris notæ Paſſionibus ; cum in genuinis nihil reperiatur rarius.*

g *Idem matrem cum filio pſallentem inducit.*

h *Hucbaldus omnia hæc tormenta prætermittit, ut incredibilia ; ſimiliterque concertationem pueri cum diabolo in carcere.*

C i *Iterum hic inculcantur* Principes, *non ſolus & abſque Collega regnarit Alexander.*

CAPUT II.

Alia S. Cyrici miracula, prorſus paradoxa & incredibilia.

2 Postero die Præſes fecit eos ante tribu- *Puerum ſic puer pari conſtantia mirtur.*
nal ſuum duci, dixitque ad S. Cyricum : Non quæro jam nunc a te, ut ſacrifices ſed tantum dic hunc Sermonem, Fumigo te Serapis, & demitte ce, & liberaberis a tormentis. Sanctus Cyricus dixit : Nunc vere agnoſco quia ſathanas pater tuus ingreſſus eſt ut tuum, ſicuti heſterna die oſtenſum eſt mihi. Numquam ego dicam ſermonem hunc quem perſonades, ſed dicam potius, Subveniat te nunc que Dominus Jeſus Chriſtus. Venit interim Angelus *Idolis fragilis inſultat.*
Dei de cœlo, & everſit domum Præſidis, idolorum videlicet pulchritudines & imagines ſimulacrorum crederem, commotionem in pulverem. D
Tunc S. Cyricus ait : Vides nunc Præſes quia Dii tui facti ſunt velut ſtercus, nam a facie Dei mei commoti ſunt & ad nihilum redacti. Dominus enim Jeſus Chriſtus contrivit eos velut arenam, quia vani ſunt & mendaces : & ſpiritus qui habitat in eis deducit & fallit corda ſimplicium, qui eos adorant & colunt, Attamen, o *& Præſidi confundit.*
Præſes, quod dico tibi fac : Accipe Deos tuos, & involve eos linteo mundo & perfunde eos oleo & ſale, & permitte eos tam diu jacere donec ipſi ſurgant & adjuvent ſe ipſos : nam alios adjuvare non poſſunt. Fecit ergo Præſes a juxta vocem pueri : & non erat in eis aliqua ſubſtantia, qua ſe ſuſtollere poſſent a terra.

3 Confuſus itaque Præſes dixit, Vocate mihi fabrum æratium, ut inveniam tormenta con- *pro eodem obmutescit, loquitur,*
tra iſtos, quibus ſuperentur. Cumque veniſſet faber æratius, ingreſſus eſt diabolus cor Præſidis, juxta quod locutus fuerat ; & non permiſit eum loqui vel aliquid diſponere de opere fabrili ; ſperans per hæc beatum puerum coronæ martyrii poſſe privari. Quod intelligens ſanctus E
puer, dixit æratio : Potes mihi vaſa tormentorum facere, in quibus torquear ego, & martyrer ? quia Præſes mi inde poteſt tibi oſtendere. Æratius reſpondit : Dic, puer, quomodo velis, & ago pro poſſe ſatisfaciam tibi. Sanctus *& inſtrumenta pœnarum conficiendi mandat.*
Cyricus dixit : Fac ungues ferreos duos ad menſuram palmi, mihi unum & matri unum : fac capitiſtragium & uncinos ad oculos eruendos, & forfices dentium, & genuflagium & nervorum inciſiles, & lectum æreum in ſimilitudinem crucis, & ibi confige clavos tres ferreos & tres plumbeos ſecundum ætatem meam, & ſartipes in capite eorum ; Trinitas inſeparabilis, ut ſeparetis ab invocantibus te. Facies quoque locheas b duas, & ollam æneam ; & pones ibi cruſtulas duas. Hæc erunt nobis vaſa tormentorum, b
& quidquid ſuper hæc noſti fac.

10 Æratius vero tremefactus ait ad Præſidem, *ad horrorem ipſius fabri.*
Nunquam ego audivi tantum ſapientiam ab his qui fuerunt ante nos ; nunquam ego audivi vel didici talia facere. Tunc jubente Præſide adducti ſunt alii peritiores æratii, qui poſſent facere pœnarum tormenta quæ vellet : & dederunt manus Præſidi ut infra dies quadraginta explerent juſſionem ejus. Interea recluſi ſunt in carcere mater cum filio, ubi & ubi quadringenti quadraginta quatuor clauſi habebantur, qui nimirum prædicatione duorum omnes ad fidem F
Chriſti converſi, perſeverabant cum eis in jejuniis & orationibus, gratias agentes Deo pro collatis beneficiis per merita ſanctorum, & dicentes ; benedictus es Domine, Dominus qui facis mirabilia ſolus : qui dediſti virtutem puero tuo Cyrico & matri ejus. Adjuva nunc etiam nos, quia credimus in te ; & da nobis de menſa tua cœleſti cibum perennis vitæ.

11 Poſt dies vero quadraginta a allata ſunt c *Pœnæ ab ducibus & fruſtra tentatæ.*
ante conſpectum Præſidis tormentorum genera, prout ipſe diſpoſuerat de ſingulis faciendis. Qui illico juſſit adduci Sanctos Dei, & dixit ad puerum Cyricum, Nolis putare, quia pro ludo exhibita ſunt tot genera tormentorum. Sanctus puer reſpondit : Sine lege & ſine ſenſu peſſime belligerator Sathanæ non pertimeſco penas tuas ha-

habeo enim Dominum meum Jeſum Chriſtum adjutorem, Præſes ait miniſtris: Tollite pellem de capitibus eorum, & ſupponite eis carbones ignis, quo facto, extincti ſuot continuo carbones; & lucebant capita eorum, ſicut radius ſolis lucet ſupra terram. Eadem hora aperti ſunt carceres, & egierunt omnes Chriſtiani qui intro fuerunt recluſi; & venientes ante conſpectum Præſidis clamabant dicentes, & nos quoque Chriſtiani ſumus, o Præſes, ſicut & iſti. Præſes dixit: Quid factum ut iſta proſequamini? reſponderunt, Nunne vides, ioſenſate, coronas paratas ſanctis Dei, quos jubes ſine cauſa torqueri. Hæc & his ſimilia illis proſequentibus, Præſes juſſit eos extra civitatem duci & decollari. Qui euntes de civitate ſignaverunt ſe ſigno crucis, & decollati coronam martyrii conſecuti ſunt.

12 Juſſit poſt hæc Præſes afferri lectum æreum, & jmponi ſanctum puerum ſupra eum; clavoſque acutos infigi capiti ejus, dicens ad eum ſi habes Deum certum, liberet te nunc de manibus meis: & ſtatim Angelus Domini de cœlo veniens, extraxit clavos qui fuerant infixi, & ad terram uſque dejecit Præſidem a loco in quo ſedebat. At ille voce magna clamabat, dicens: Puer ſancte, adjuva me: neſciebam enim quia Dominus quem tu colis tantæ potentiæ eſſet. Sanctus puer reſpondit; Novi quidem quia non habes cre lere: ſed tamen propter eos qui crediturі ſuot faciam tecum miſericordiam, & mox poſuit manum ſupra eum. Tunc Præſes clamavit voce magna & dixit, Gratias ago diis meis, per quos jam nunc liberatus ſum. Dicit ei Cyricus, Modo exiſtimas tu recte feciſſe? Male dixiſti, quia dii tui non liberaverunt te; ſed Deus omnipotens precibus meis ſalvavit te. Quia igitur ingratus beneficiis Domini, cujus gratia vivis iterum ſeutics plagam flagelli ejus, & iterum tunc togabis me ut orem pro te.

13 Iratus autem Præſes, eo quod obcæcaſſet diabolus cur ejus, juſſit afferri omnia tormenta quæ parata ſunt ut ponerentur in conſpectu Sanctorum. Quod cum factum ſuiſſet præcepit Præſes cervicifragia guttur quari ſtrangulari, volens uno momento ſuffocare, ne ab eo majores injurias pateretur. Accipiens autem in manum Præſes ferramentum, cum voluiſſet ſtrangulare uno ictu puerum, percuſſit ſeipſum in faciem, & confregit nares & dejurpavit vultum ſuum, ita ut informis aſpectu & habitu videretur. Puer autem Cyricus, videns flagellum Præſidis, dixit ad eum: Maledicte & perdite, bene prophetatum eſt de te, quoniam expugnantes ipſi expugnantur, & ira eorum cadet ſuper eos. Præſes dixit, Video quia maleficus es, ſed ora Deum ut ſanetur facies mea. S. Cyricus dixit, Impie & Dei omnipotentis inimice, non ultra tantabis Dominum per mendacium tuum. Tunc indignatus præſes dixit miniſtris affecte ferras, & ſecate eos. Fecerunt ergo miniſtri ſecundum præceptum Præſidis afferentes ferras, ut ſecarent Martyres Chriſti per medium. Videbant illi Dominum, & S. Cyricus extendens manus ad cœlum dixit: Domine Dominus omnipotens, libenter quidem paterer in conſpectu tuo, ſed nec adhuc impleta eſt plenarie corona mea: quia jam accepi fortitudinem ut transeam omnes pœnas, ſufferens incomparabilem tyrannum propter voluntatem, qua deſidero venire ad te. Et ecce vox de cœlo dicens; Venite, & accipite virtutem patientiæ, ut confidenter reſpondeatis.

14 Iterum ante tribunal Præſidis poſitæ jam erant ferræ ſupra corpora Sanctorum: ſed ea juſſione Dei transverſatæ ſunt; & tenentes eas ſecabant ſemetipſos. Sanctus igitur Cyricus ait ad Præſidem: Si vis ut ſecemur, jube fieri ferreas igneas, & tolle a nobis ferreas & ſecabis nos. Præſes dixit: Facite ſecundum quod locutus eſt puer. Et fecerunt fieri ferrea ignea, & ſecaverunt eos. Illi autem confortati in brachio virtutis Domini, licet graviſſimæ pœnæ ſubjacerent ſuperati vel extingui minime potuerunt. Tunc Præſes centurioni Demetrio dixit: Magnæ artes fortiſſimæ adjuvant pueram & matrem ejus. Quidam interim Euſebius nomine, vir nobiliſſimus, habens caoſam adverſus homines pluſquam mille, cauſavit eos apud præſidem & obtinuit ut necciderentur: orante autem pro eis beato pueto Cyrico, deſcendit Salvator cum Archangelis ſeptem ad locum ubi decollati fuerant, ſicos idem beatus per Spiritu alibus oculis aſperit, & excitavit eos a mortuis: dainſque omnibus Spiritum ſanctum, ait ad eos: Ite confideoter aote tribunal Præſidis, & dicite ei, Oporret oos iterum a te occidi.

15 His ita geſtis, omnes illi, una cum ſancto pueto Cyricu & matre ejus Julitta, venerunt ante conſpectum Præſidis, clamantes unanimiter atque dicentes, Unus eſt verus Dominus, & non alius, qui mortuos reſuſcitat. Præſes itaque præ admiratione nimia in ſtuporem verſus, dixit: Iſta omnia, phantaſmata ſunt: peto tamco aliquod ſignum a te fieri: ut credam quia hæc omnia vera ſunt. Si enim credere debeam quod hi omnes a mortuis reſurrexerint, tollaotur calceamenta pedum meorum, & fiant viva, loquantur & moveantur, comedant & bibant: & tunc credo quod a mortuis hi omues reſorrexerunt. Tuoc Sanctus Cyricus oravit ad Dominum & dixit Domine Dominus virtutum, qui feciſti cœlum & terram qui ſapieotia firmaſti hominem, & ſignum dediſti ei virę; da nunc, Domine, ſignum incorruptibile huic Præſidi, licet duritia mentis obſtinato; ut ſciat quia nihil tibi impoſſibile eſt; quatenus nondum intelligentes, intelligant magnalia virtutis tuæ. Hæc & his ſimilia orante pueto, aperta ſunt repente gaſa ceamenta Præſidis, & facta ſunt taurus mitæ magnitudinis: exivit ettam de cervice tauri hœdus caprarum, & ſaliens ſtetit ante Præſidem. Quod cum videret multitudo Paganorum, clamaverunt una voce dicentes, Juſtus eſt Dominus & rectum judicium ejus. Dicit eis Præſes, Noltie leduci, cariſſimi, quia hæc omnia phantaſmata ſunt. Comedant ergo & bibant, ut credamus quia vera ſunt hæc. Sanctus Cyricus dixit; afferatur eis fenum & aqua ad bibendum. Quæ cum allata ſuiſſent, manducabat taurus & hœdus: & mirati ſuot omnes. Præſes dixit; Occidite taurum & hœdum, & fiat ea os prandeum populo. Quod cum fieret, undecim millia hominum commanducantes ex iis ſatiati ſunt

&

altero ſe liſtente

144. ab eis in carcere converſi,

& denuo.

S. Cyricus ex tentatis liberatus.

ſanat Præſidem percuſſum:

qui verſutus ornatus aliquid & vulneratus,

ſalus ſibi ferrari per medium;

quod cum ferro ac ligno fruſtra tentatum eſſet

& mille mortui ſuſcitantes;

haſtenus adhuc Præſide & alii adſignum petente,

occiſi ejus in taurum & hœdum mutantur.

A & remanſerunt quinque cophini pleni carnibus: ut magis miraretur Præſes cum populo, & ſcirent quia Dominus non eſt impoſſibile (multis) ſatisfacere de modicis.

ANNOTATA D. P.

a *Quam ſtolidum. ut Martyri fingatur obedire Præſes, aliquid ad Deorum ſuorum contemptum ſuggerenti, tum hic tum infra aliquoties, ubi inſtrumenta tormentorum ipſe Martyr facienda locare & præſcribere fingitur.*

b *A nam. 5. ad* * *uſque omnia expungenda judicavit Hucbaldus (& merito) & ſolum memini mota, dum tormenta parantur, in carcere dicta.*

c *Idem abſtinet a definiendo dierum numero, inſtructionem neophytorum in carcere factas proſequitur.*

d *Addit Hucbaldus*, pridie Nonas Junii, *quod* B *Ms. huic videtur excidiſſe: nam tali die, ut inter prætermiſſos diximus, referuntur a Petro de Natalibus aliiſque, ſed imminuto multum numero, & tamquam apud Iconium paſſi. Reliqua autem hujus Capitis omnia merito prætermittuntur.*

CAPUT III.

Pacilliane ad tormenta mater confortari fingitur, & ſimul cum filio capite plectit.

Amputata lingua puer quo ritu ſanatus.

c6 IMpiſſimus autem Præſes non eſt compunctus ea omnibus his, ſed repletus diabolo vocavit medicum, dicens, Incidite puero linguam: non enim ferre poſſum (vincere) incantationes & magicas artes ejus. Cumque & hoc factum eſſet, divina virtute cepit loqui ſanctus puer, dixitque ad Præſidem: Æſtimaſti mihi verba poſſe auferri eum lingua; ſed ego accepi a Deo Spiritum orgsni, quem nec tu nec pater tuus diabolus eatingoere poteſtis, ut ioſultem malicioſæ C infidelitati tuæ, quia te catullis contra Deum. Præſes dixit miniſtris: Fuſtibus cædite medicum, quia non recte abſcidit linguam pueri, ſicut præcepi ei. Medicus dixit, ecce adhuc præ manibus habeo eam: quod ſi jubes, adducatur porcus, & incido ſibi linguam. Qui ſi altra vocem emiſerit, morti me trade. Adducto ergo porco cum linguam medicus incidiſſet, vocem altra emittere non valens, ſubitus expiravit: & ſic medicus mortis periculum evaſit. Iterum Præſes, converſus ad puerum, dixit: Non quæro a te ut ſacrifices dis, ſed tantum ut de carnibus & de vino quę in ara ſunt guſtes, & liberaberis a tormentis. Sanctus Cyricus dixit: non deguſtem carnes immundas, & viaum diabolu libstum non introeat in os meom.

Pumitivendas in condemnationem ſupplicii

c7 Ait Præſes miniſtris; afferte carnes Sacrificiorum & vinum libaminum, & aperientes os ejus immittite ei invito. Sanctus Cyricus dixit: Nunquam tibi bene ſit, inimice Dei & noſter, qui ſervos Chriſti ea omnibus præcordiis noſtris: & Præſes dixit afferte eacabum, & mittite in eo picem, ceram, ſtuppam, & adhibete igne. Carnifices igitur ſuccendentes eacabum, dixerunt ad D Præſidem, Domine jube adduci eos, quos cruciare deſideras, quia eacabus jam ferver ubique. Erat enim vox eacabi ſicut vox a tonitrui & fervor ejus 4 aſcendebat cubitis quatuordecim. Miſit ergo Præſes, & vocavit viros illos quos Sanctus Cyricus ſuſcitavit a mortuis, ut viderent tormentum illud immaniſſimum, & pertimeſcentes abnegarent Chriſtum. Qui venientes exſpectabant eum patientia tormenta ſanctorum Martyrum, qui mittendi erant in eacabum ferventiſſimum.

martyrum ejus aſperi ta vocibus tantum re boras.

18 Julitta autem videns ferventem eacabum expavit, volens abnegare theſaurum, quem habebat repoſitum. Natam grande pateretur tormentum. Quod intelligens filius ejus Cyricus, confortabat eam in fide, & dixit: Domina mater, confortare in Domino, & non timeas tormentum mortis hujus, quia citu tibi aderit corona quam exſpectas a Deo. Memor eſto quomodo creator omnium & liberator Dominus omnipotens, tres pueros de camino ignis eripuit: nam ita poterit nos de cæ- E rabo hoc liberare. Si ergo fugere vis torments, quæ ſunt in terra, cave ne incidas forſitan in illud tormentum quod æternum eſt, & quod nullus ſubterfugere poteſt, niſi qui hic pro Chriſto tentatus & probatus, fidelis in omnibus invenitur. Noli, mater, ritobsre in fide Domini noſtri Jeſu Chriſti: ipſe enim præſto eſt omnibus qui pro nomine ejus affliguntur, & non permittit eos tentari & pati ſupra id quod poſſunt ferre, quia fidelis eſt & verax in omnibus promiſſionibus ſuis. Ipſe liberavit Suſannam de falſo crimine, & Dsmelem de lacu leonum. Ipſe nunc in præſenti adeſt, adjuvare & liberare animas noſtras de immanitate tormenti hujus: quod ſi voluerit Dominus accipere animas noſtras b magano iſto, ſuſtinebimus patientes, ſecuri quod ad æternam vitam quantocius ſine diffidentia veniemus. F

orat que pro ea.

19 Hæc & his ſimilia dicens beatus puer, levavit manus ſuas, & dixit; Domine Jeſu Chriſte, qui miſereris omnium te invocantium & confitentium tibi; miſerere matri meæ & revoca meo tem ejus ad ſolliditatem fidei & amoris tui. Quod ſi oblitus es ejus, & laboris ac devotionis illius, dele etiam me de libro quem ſcripſiſti. Domine Dominus omnipotens, reſpice eam, & ne perire patiſtis; ne dicant qui te oderunt. Ubi nunc eſt Dominus eorum, qui fecit mirabilia magna per eos: quod ſi invocaſſent Deos noſtros, utique liberaſſent eos. Deus enim eorum deſeruit eos, & in neceſſitate fugit ab eis, qui eos adjuvare non potuit. Sed tu, Domine, propitius tenda manos, ut non dominetur diabolus in nobis, & dicat: Prævalui adverſus eos. Da ergo Domine ſpiritum intelligentiæ & Sapientiæ ancillæ tuæ matri meæ. *quo ſubito reſumpto.* Orante autem ſancto puero, venit ſuper eam Spiritus ſanctus, & diabolus receſſit ab ea. Confortata igitur B. Julitta in Domino, ait filio ſuo Cyrico: Gratias agu tibi, fili, quia orationibus tuis confortavit me Spiritus ſanctus in fide Domini mei Jeſu Chriſti. Veni jam nunc, fili, eamus eum fi- *ipſe omen filium invitat ad vocabum:* ducia & ſecuritate ad repoſitum nobis agonem, & ſuſcipiamus coronam juſtitiæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe: ego enim non amplius timeo tormenta, quæ inferuntur nobis; non expaveſco eacabum bullientem, quoniam qui abſconſus erat in me longe receſſit a me. Sic Deo ſuvente, reſpicio eacabum non jam ſervatem, ſed refrigerium nobis

præ-

A præſtaetem ; ſicut ros qui de cœlo deſcendit , & ſicut ſuaviſſimus odor qui de paradiſo venit.

hic illum cum ea loci gratiſſat,

10 Hæc dicens B. Julitta , ingreſſa ſponte in cacabum cum filio , benedixit Deum , & non eſt contriſtata ab igne , neque læſa . Sanctus autem Cyricus orabat cum lacrymis , dicens : Domine Jeſu Chriſte qui fecit tres pueros in camino ignis ardentis apparuiſti , Eſto hic nobiſcum , & defende nos ubique , ſicut defendiſti illos . Peracta vero oratione , tollens de cacabo aquam , eſperſit ſepra præfatos viros , quos e mortuis ſuſcitaverat , qui & ſtabant , & dixit : fiat vobis hæc aqua in baptiſmum pœnitentiæ in vitam æternam. Videns hoc Præſes , indignatus eſt , & dixit : Etiam in igne maleficia ejus prævaleant ; ita ut aſperſi nihil doleant . S. Cyricus dixit : Hoc maleficium non eſt , ſed virtus & omnipotentia Dei . Intuens autem S. Cyricus tres digitos ſuos in cacabum , perfudit brachium Præſidis : & ſtatim uſtulavit brachium Præſidis , & totum corpus ejus ardere cœpit , & nihil ex eo niſi oſſa remanſit . Tunc Præſes , compulſus hoc tormento , clamavit & dixit ; ſancte Dei , adjuva me : nunc enim vere cognovi , quia verum Deum habes adjutorem & defenſorem : ſolum hoc ſupereſt , ut ſi ſanaveris me , ſtatim credam in te . Cui S. Cyricus dixit ; Scio quia credere non habes , in quo nulla voluntas religionis eſt : ſed propter eos qui per virtutem Domini mei Jeſu Chriſti crediturí ſunt in eum, ecce nunc ſano te . Et oravit ad Dominum , & dixit ; Domine Jeſu Chriſte , fili Dei vivi , ſana corpus Præſidis ; non propter eum , ſed propter illos qui tua virtute commoniti credere habent in te.

B *Baptizato hinc nulla reſuſcitatio,*

Præſidem vero adurit,

ac rurſum ſanat,

11 Cumque ſanatus ſuiſſet Præſes , cœpit clamare dicens , Gratias ago diis meis , qui ſanaverunt corpus meum . Sanctus vero Cyricus dixit : Maledicte & inſenſate fili Diaboli , quare prius dæmones non invocaſti cum arderes ? & modo , poſtquam a Deo meo ſanatus es , quare dæmones honoras ? nemo enim poteſt duobus Dominis ſervire : aut unum odiet & alterum diliget : aut uni adhærebit & alterum contemnet : ſic & tu non poteris uno ore invocare Dominum & Diabolum . Tu facis ſicut Judæi qui derelinquentes Deum , dola adoraverunt . Dixit ei impiiſſimus Præſes : Ego Deos laudo , per quos liberatus ſum de magicis artibus tuis . Fuit autem ſorte tunc Præſes in loco quodam , ubi invenit grande ſaxum , quod vix ſeptuaginta viri movere poterant : quod ſtatim , diabolica cogitatione raptus , juſſit ſcalpi , & ſanctos martyres imponi uſque ad vertices eorum : ut cum perfunderentur plumbo & ære ferventi , ſaxum præ nimia ſoliditate non rumperetur . Cumque per medium fervoris traherentur , ut membratim conſumi potuiſſent , Angelus Domini veniens de cœlo liberavit eos , ſaxo penitus diſrupto , & igne fervore conſumpto.

C *Et adorata tormenta præſidem fruſtra,*

& pendem capite plectit jubet ſanctos :

12 Videns e hoc Præſes indignatus eſt , & dixit ; Niſi iſtos interfecero gladio , non poſſum eos perdere aliis tormentis . Hæc dicens dedit ſententiam de eis ut capite plectererentur . Veniens autem S. Cyricus cum matre ſua ad locum ubi decollandi erant , oravit cum lacrymis , ut Deus omnipotens mitteret Angelos ſuos , ad ſuſcipiendas animas eorum . Deſcendit itaque Salvator cum Angelis ſuis ad orationem ſanctis , & ſtabant circa illos . Sanctus itaque Cyricus , videns Salvatorem Cum Angelorum multitudine venientem ad ſe, proſtravit ſe in oratione , & oravit ad Dominum , & dixit : Domine Deus meus Jeſu Chriſte , fili Dei vivi , quod oro te præſta mihi ; aut ſi non exaudieris me , dele me de libro quem ſcripſiſti . Reſpondit Salvator & dixit : Petu quod vis, & dabo tibi. Domine ait , oro , ut quicumque in nomine meo quidquam petierint , impetrent pro neceſſitatibus miſericordiæ tuæ dona , & conſolationem vitæ . Da eis , Domine mercedem qui me in hac vita honorificaverint de ſua ſubſtantia , vel e fructu terræ ipſorum ; benedicas vinum , & oleum atque frumentum ipſorum multiplices & omnem ſubſtantiam dilates : Quicumque coluerit vel ſcribi fecerit paſſionem meam , vitæ æternæ recipiat mercedem . In locum autem ubi fuerit tabernaculum martyrii , non veniat grando neque mortalitas hominum , nec fames nec ſterilitas , & dæmonem incurſus : & qui coluerit vel invocaverit memoriam nominis mei , da eis mercedem bonam , & ſi habuerint peccata , & ex toto corde pœnituerint , abſolvantur.

D EX MSS.

quibus ad locum ſupplicii deducitur

orat Cyricus pro ſe cultoris aut venerantis :

E

23 Completa autem oratione , ait Salvator : Fili , omnia quæ petiſti dabuntur tibi . Sanctus es , qui in hora paſſionis tuæ omnium hominum neceſſitatibus condoleriſti . Veni , dilecte mi , percipe coronam quam præparavi tibi in regno Patris mei . hora autem erat noctis quaſi Sextæ ; & fuit lux maxima ſupra illos , quam non alius vidit niſi hi qui per eos crediderant , quorum maxima multitudo ibi aderat . Complevit itaque ſanctus Cyricus martyrium ſuum , una cum matre ſua Julitta , nocte media : & decollatus , coronatus eſt de manu Salvatoris die Idnum Junii ; & ab Angelis ad requiem vitæ æternæ perlatus eſt . Alterâ die , congregavit impius Præſes multitudinem militum , juſſitque corpora membratim diſpergi , ut a Chriſtianis raperentur . Angelus vero Domini cuſtodiebat corpora eorum . Paſſi ſunt etiam cum beato puero & matre ejus homines qui , ut præfati ſumus, per ejus orationem a mortuis reſuſcitati ſunt , numero plus quam mille , qui a Chriſto primam vitæ æternæ , ſub eodem tempore & ab eodem impio judice decollati , perceperunt.

& martyrium ſubit 15. Junii,

F *cum aliis plus quam 2000.*

24 Pro nobis igitur , qui ejus memoriam colimus oret beatus Cyricus , pius puer & glorioſus martyr ; & ſemper ſtet ad dexteram Domini , jugi ſupplicatione interpellans pro nobis Dominum omnipotentem , ut & nos ad requiem vitæ æternæ pervenire mereamur ; præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto , qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat , per omnia ſæcula ſæculorum . Amen.

Invocatur ab Auctore

ANNO

A

ANNOTATA D.P.

a *Ptuit ineptiſſima hyperbole ſimilis eſt illa, qua ſupra num. 6. clavi igniti dicuntur facti* frigidi, *ſicut cryſtallus nivis. Sed & hæc & reliqua Capitis hujus tranſiit Hucbaldus, uſque ad num. 22. ſalumque dicit quod ſanctis*, poſtes quam paſſionibus ſuis & Cruciatibus frequenter glorificaverunt Deum, dum de vinculis ad tribunalia, de tribunali revocantur ad vincula; inter horrifica & eaqoſitiſſima tormentorum genera, viciſſim ſibi ſuccedentia, eom pretioſa Chriſti Martyrum membra variis diſteodcrentur eruciatibus, conſolatione ſemper cœleſti a cuoctis eruebantur tribulatioubus.

b Maganum, *medio evo idem quod* Machina. *Illud autem ſapius recurrere* in Paſſione S. Lupercii *notat Cangius in Gloſſario. Ego alibi idem legiſſe aliquoties memini.* S Lupercium *vera hic ea libentius nominavi, quid ejus nec nomen quidem, nedum dies vel paſſio nobis innotuerint; nec interrogari jam mortuus poſſit eruditiſſimus amicus. Beneficium nobis contulerit, quiſtumque latentem theſaurum indicaverit.*

c *Hic ad dimiſſam narrationem redit Hucbaldus, & cum Hucbaldo Philippus, quaſi Hucbaldi ſcriptum nitidiori ſolum ſtylo tranſferent. Qua autem illi omiſerunt, nan eſt opus prolixiori cenſura ſigillatim perſequi; cum ea recuſſa cenſuraſſe ſit: tam manifeſta tamque inconcinna ubique apparet fingendi protervia.*

TRANSLATIO S. CYRICI

Ad Elnonenſe S. Amandi monaſterium Auctore Philippo Abbate Bonæ ſpei Ordinis Præmonſtratenſis in Hannonia.

C

Ex Operibus editis & duplici MS.

1 LAudemus viros glorioſos & patres noſtros in generatione ſua, quibus mulram gloriam fecit Dominus magnificentia ſua. Olim in loco Elnoneoſis monaſterii, obi ſanctus Amandus eorpore quieſcit, divitiæ ſalutis, hoc eſt, ſapientia & ſcieotia affatim cauberaverunt: atque odorem ſuum quaquaverſum diffuderunt: ita ut inde multi haurirent, unde ſuis potom a porrigerent. Verum quia ſcientia inflat, caritas vero ædificat: per inflationem ſcientiæ, viſa eſt ſapiens caritas, & eara ſapientia eo loci rareſcere, ſicut in conſequentibus erit videre. Deniqua tnibi vigebat ſtudio quiſquam ſapiens, nomine b Milo; qui ſub alis ſchularam nepotem ſuum fovebat Hucbaldum, liberalium vrtiom emolamento. Affecta oempe, ut ingenii ſui eaperet experimentum, compoſuit de S. Andrea modulamen Antiphonarum: ſed & quarundam Laudum, habentiam, Quæ vere pia laus, initiom. Quod ubi didaicalus via taudem agnovit, graviter tolit, atque ei ſcholarum aditum denegavit; conquerens eum velle, ſuper ſe nomen uſurpare Philoſophi. Et quia locus tunc semporis carebat c Abbate: accedens ad Priorem, nimiæ diſcipulum infamat arrogantiæ: proteſtatuſque eſt, ſe & illum, nequaquam poſſe in eodam habitaculo degere. Ille accerſens Hucbaldum, rogavit majori cedere; donec mitigara ajus animoſtrate, quæ tunc recens ſervebat, ad locum repedaret proprium cum pace. Cujus acquieſcans conſilio urbem expetit Nivernenſem: quam quidam fundaverat d Nivo.

2 Ubi cum moraretur cum Epiſcopo e, ita ejos hæſit conrubernio, ut comes ipſius fieret in omni negotio. Nam idem Pontifex eum ſic accivit ſimiliarem, ut ſuam ſi crederet ſupellectilem. Et quia Antiſtes educendæ pubertatis incrementum accepetat Rhemis; juſſit eum modulatorem fieri, ſuper hiſtoria f B. Celinæ S. Remigii matris. Habebat autem ſæpedictus Pontifex ſecum, inter ſacrata miniſteria, corpus S. Cyrici, parvi infantis & magni Martyris. Accidit vero ut fatigaretur Præſul acri dolore corporis, ac mortis periculum ſibi ſentiret adeſſe. Tunc advocaur Hucbsldum, hoc famine alloquitur amicum: Graviſſimæ invaletudinis intantum afficior tædio, ut intligam me poſſe nullius medelæ juvari adminiculo, neque levari remedio. Quocirca, Frater amantiſſime, quia meis uſibus hactenur te devote novi deſerviſſe, nolo nunc ingratum dimittere. Qoia ergo mea omoia in tou ſuot notitia, pande quid habeam, unda tibi fieri valeat recompenſatio digna. Quod audiens Hucbaldua, reſpondit Epiſcopo, jam hilarior factus: Unum eſt, Domine Pater, in tua poſſeſſione, quod ſi mihi cuntingar habere, magnipendam devotionem ſervitutis meæ. Quantitatem auri vel argenti minime quæro, aut ceterorum hujuſmodi: ſed tantum corpus S. Cyrici. Hoc audito Epiſcopus vultu ſubtriſti reſpondit Hucbaldo: Excedit quidem modum tua petitio: tameu ue videar velle ſtandare re promiſſo, diſcede quantocius arrepto Corpore ſancto. Tum ille aſportans clam Martyris oſſa, in ſitarciis ſuis repoſuit, fideli furti ſagacem adjungens toduſtriam; ſcilicet ut tam mondus theſaurus, inter immunda minime quæreretor vaſa.

3 Interim Clerici & famuli diverſis negotiis occupati, poſtquam didicaruos Hucbaldum abſceſſiſſe, emperuot mutuo loqui, ne quod detrimentom reliquerit poſt ſe: quippe cui cura rei familiaris credita fuerat a Pontifice. Tandem illo jam longius progrediento ab urbe, confabulantes ad locum pervenerunt, ubi Martyris corpus conſervari arbitrabantur. Quo non invento, animadverterunt ſe ſubdolo præventos familiari damno. Quid moltit morer? Illo fugam acceleranta, iſti fugientem proſequi maturavere. Reſpiciena aotam Hucbaldus, obi ſe circumveotam ab hoſtibus vidit, lilvam contra ſe poſitam penetrans, ab equo deſcendit; geous flexit, orationem fudit, votum etiam vovit: quod ſi ſe perferri ſanctos Martyr, Chriſto auatliame, permitteret ad emnobium Elnonenſe; in medio templi atrio locatos, ſingulariter venrraretur a plebe. Mosque tonſcendens equum: juxta velle ſuum, cito ſaltum tranſmeat ipſum. Ili vero, ut nec veſtigia ejus reperire potuerint,

Ex Abbatia Elnonenſi.

a

b *Milonis nepos Hucbaldus*

c *Nivernus diſcedit;*

d

e

f

ubi juſſus ſcribere de ſancta Celinæ.

B

S. Cyrici corpus ſibi ab Epiſcopo petit.

corpus ejus furtive auferat;

E

A tuerint; per ſilvam errantes, redierunt, cum nullo iter habere conjicientes.

Elnonenſes miraculo monita.

4 At ille, gravisus ſe cum theſauro illo cœleſti evaſiſſe, pergebat, ad monaſterium uſque properans Elnonenſe. Igitur nocte quæ diem præcedebat, quando ingreſſurus eſſet S. Amandi oratorium: apparuit ipſe S. Amandus cuidam Monacho cluico in domo infirmorum, cui paralyſis diſſolverat compages membrorum: & digito tangens ejus vitalia pectoris, Surge ait, incolumis: atque hoc ſigno commone Fratres, ut præparent ſe ad obviandum Hucbaldo cum crucibus & cereis, afferenti corpus S. Cyrici Martyris. Qui parens jubentis mandato, interfuit proceſſioni, haud ſine ſtupore cerneotium præmaximo. Tum vero Hucbaldus, ſui memor voti, accelerans artifices lignorum, fecit in media templi teſtudine congruum pro poſſe habitaculum conſtrui, quo locarentur ſancti oſſa. Quod cum omni factum eſt velocitate, ac eo ſanctæ poſitæ ſunt Reliquiæ. Quare ædificatum eſt ibi altare; coram quo incubans

B crebro Hucbaldus, devotis interpellabat Martyrem precibus: unde contigit ei quoddam

illud pio excipiens: præſagium, quod nequaquam ſilentio duximus comprimendum.

5 Cujuſdam denique noctis conticinio, quieſcente ipſo cum Fratribus, adeſt in viſu ei S. Cyricus, a quo tali alloquio perterrefactus: Noveris vitæ tuæ curſum in brevi terminandum; ſcilicet hoc anno, die quinto poſt paſſionis meæ triumphum. Quære ergo aliquem de cœleſtis curiæ Primatibus, qui tibi exiſtat apud Judicem diſtrictum cauſidicus. Statim Hucbaldus ſomno excitus, minime adhibuit fidem viſioni; niſi rem a Deo diſquireret proſtratus ſancto Martyri. Nam veniens ad eccleſiam, ante altare ejus ſolito ſtratus humi, devoto ſupplicavit affectu, quatenus utrum eſſet vera viſio an phantaſmatis illuſio, certus redderetur, ipſius interventu. Cumque orare attentius, ſurrepſit ei ſomnus: & ecce Sanctum ſibi aſtare intuetur oculis intellectualibus, atque iterare quæ dixerat verbis amicabilibus: Ne ambigas, inquit, ſuper iis quæ dixi; ſed quia te hactenus in multorum memoria Sanctorum exercuiſti, jam antequam iſta vita decedas, ſatage in eccleſia per te plus ſolito fieri commemorationem cœleſtis Clavigeri. Ad hæc ille expergefactus ſuſtinuit, donec Fratrum fieret conventus: & tunc cum ſatisfactione, quæ viderat, quæque audierat, notificavit omnibus.

ipſi brevi ſe moriturum intelligit;

ſolertque S. Petri Officium componere,

C

neque falſo abs eum ſpe.

6 Licet vero quodam afficeretur tædio animi, quippe qui crederet ſibi diem extremum imminere, conditionæ communi; de hiſtoria S. Petri cœpit ut ægrotus ab infirmitate modulari: in plateis, dicens ponebantur infirmi. Cui cum proximus foret dies, quo didicerat hinc migraturum ſe: cœpit languentibus membris, viribus corporis deficere. Perveniens quoque, ut ita dixerim uſque ad portas mortis, accepit Viaticum Dominici corporis & ſacræ Unctionis; atque nonagiata circiter annorum, anno Dominicæ nongentesimo trigesimo, die Dominico, duo-

g decimo g Calendas Julii diem obiit: quemadmodum audierat in ſomnis. Fratres autem, cernentes viſionem præfatam nullatenus caſſari; ſed, veluti auribus hauſerant, conſequenter ratam fieri; quicumque mente titubaverant ante-

hac de præſentia Sancti, ducti pœnitentia ipſi & D omnes alii caſtulerunt ſe in laudes Dei. Verum quia deerat ipſis, unde decorarent manſolæum tanti Martyris, tabeſcebant utique animis.

7 Proceſſu vero temporis, ſucceſſoribus eorum ſic adminiculata eſt ſuper hoc elementia Salvatoris. Matrona nobilis ac præpotens, Suſanna adelicet *h* Regina, locum adiens orandi gratia: cer- *h*

S. Cyrici feretrum fabricatur.

nens, minus condignam habere thecam tanti Martyris oſſa; cœpit cogitationibus fluctuare intra ſuorum internorum ſecreta, quo pacto corrigere valeret, quæ circa ipſum erant catenus neglecta. Tandem igitur animo roborata, non diſtulit admovere artificum, nec non & cæmentariorum molimina: dedit quoque Monachis auri & argenti plurimum, demandans fieri opere anaglypho, feretrum tabulamque coram altari, ac deſuper ipſius paſſionis geſta: ſed & in circuitu decenter diſtingui, pario lapide ac nigro, ædiculæ ſpecioſæ amœna: quod affabre induſtria inſiſtentes ſagaci, mirifice manciparunt effectui. Hoc autem opus, omni dignum admiratione, perſeveravit uſque ad concrematiouem eccleſiæ. Non ergo pigeat, Fratres ſequentiare memoriam ipſius, ad quos ſponte ſua tantus perlatus eſt theſaurus: quoniam ut ante nos dictum eſt, laus quæ de membris dicitur, ad caput referri una dubitatur. Ita demum præſenti illius ſuffragio liberabuntur veneratores ejus ab omni malo, largiente rege ſuperno: qui vires ad toleranda tormentorum acerba ſuppleverat ipſi tenello, atque facundiam ſuggeſſerat inſantulo, quo intercedente liberet nos quæſumus ab omni noſte, qui cum Spiritu ſancto regnat Deus, in Patris majeſtate. Amen.

E

F

ANNOTATA D. P.

a *Hinc illud in Monaſteriologia Ms. Prieris Aquicinctini tom. 8. parte 1. fol. 218.* doctrinæ Elonem concurritur ergo. Undique

Mittis eo geminos Rex quoque Calve tuos:
Quos vera poſtemit mors primo in flore, Pipinus
Unus erat dictus, Drogo ſed alter erat.

Ibidem eorum hoc exstat Epitaphium.

Quiſque videns noſtras ſolerti corde figuras,
Aſpice quam ſubito deficit orbis honor.
Rege ſati ſamus, nomen qui nomine duxit
De Magni Magnus, de Caroli Carolus.
Non licuit totum vitæ complectier annum,
Sed rapuit noſtras debita mors animas.
Si genitor noſtram dignaris viſere tumbam;
Rea, noſtros obitus ne doleat, petimus.
Terris ſublati, placida regione recepti,
Cum Sanctis requie perpetuo fruimur.
Vos noſtri memores felices eſte parentes:
Hoc Pipinus ego poſco, ſimulque Drogo.

Ubi, ſi recte intelligam, eos infantes, necdum aniculos obiiſſe; non fuerunt eo miſſi diſciplinæ cauſa, cujus necdum capaces erant, ſed educationis: idque eo veriſimilius, quia eorum Frater Carlomannus tirulum Abbatis Elnonenſis gerebat, poſt Alfridum Abbatem anno. inde tranſlatum ad quemdam Epiſcopatum. Sed cujus Sedis? Id ſe ignorare fatentur Elnonenſes. Ratio temporum mihi ſuadet, Ultrajectinum Archiepiſcopum fuiſſe, qui ab an. 838. ad 845. ſedit:

adde

A *addo quod alias nomen* Alfridi *uſquam inter Epiſcopos occurrat.*

b *De hoc* Milone *ejuſque ſcriptis, pluribus egit* Henſchenius, *ante Acta S. Amandi 6. Febr. num. 225. & ſeqq. Hic, ex Monaſteriologia jam dicta, Epitaphium ejus accipe.*

Milo, Poeta, Sophus, cubat hoc ſub marmore claſus;
Carmioe dulciſono qui librom ſobrietatir
Edidie, & Sanctum pulchre depinxit Amandum,
Floribus exoroans, metro proſaque venuſtans
Taoti Pontificis palmam, caput, atque coronam.

Dicitur obiiſſe anno 871.

c *Qui ſcilicet præſens regeret: nam* Alfridus *quidem ad Archiepiſcopatum promotus erat:* Carlomannus *vero, cujus tempore potius res ulla videtur,* vi-
B *xit quidem uſque ad an.* 873. *vel ſi alii* 886. *ſed idemſidem patri rebellans & inquietus, nuſquam minus erat quam in ſua Abbatia; ubi tamen ſepultura obtinuit, Epternace translatus ab Hucbaldo prafato: quemadmodum intelligitur ex his quæ ibidem de utroque leguntur verſibus.*

Auſpice cœnobiis patre Carlomanno adauctus
Pluribus, ad Scarpi jus quoque dixit aquas:
Plurima qui clauſtrit, patrio indulgente favore,
Munera largitur, Cæſare digna patre.
Exhauſtor bello geoitor, quæ vertere ſævi
Martis in expeſas, dum repetita parat:
Filior obſiſtit: fera ſuſcitat arma parenti,
Hoſtibus & patriis additur ille comes.
Devictos bello capitur; victumque teneri
Sylvanectenſi Cæſario urbe jubet,
Candenti & gemino mulctatum lumine ferro
Priveri tadiis, lucide Phœbe, tuis.
Tempore propitio quo Hucbaldus Apolline Calvus
Elnoni illi um compoſuitque loco.
Hic aliquando ſacram ſomno correptus ad aram,
Edidicit tempus funeris ipſe ſui.

G Buſta tenet, patrui tumulo conjuncta Milonis,
Qua ſacra colitor claviger æde Petrus.

Hinc etiam iſtud utrique commune:

Philoſophi ſimul hic pauſant celebreſque Magiſtri,
Eccleſiæ noſtræ flores, per ſecula clari:
Alter diſcipulus fuerat, didaſcalus alter.

Qua alibi non facile reperienda hic congerere placuit occaſione Hucnaldi.

d *Fabulam ſapit hic* Nivo: *magis placet a* Nivori *fluvio nominatum* Niverum *dicere, alias etiam* Nividunum.

e *Uti difficile eſt ex male notatis in cographo noſtro zyfris certa ſcire unum translationis, ita & nomen Epiſcopi: nam folio quidem* 219. *legitur* Translatio S. Cyrici & Julittæ in eccleſiam noſtram, per eumdem Hucbaldum facta eſt ab Eccleſia Nivernenſi anno 800. *ubi neceſſario adhibenda correctio, nulla autem placet magis quam* 860. *ut vivente adhuc patruo Elnonem* Hucbaldus *reverterit; & ſic nec* C *taretur Epiſcopatus* Hermanoi, *ab anno* 849. *uſque ad* 862. *ex publicis monumentis notus. Act. fol.* 220. *librarius noſter ita ſcripſit:* Translatus S. Cyrici corpus a Nivernit Elnonem 830. *ſed manifeſtum id quoque eſſe mendum, probat, quod mox addunt* Obiit Hucbald. an. 930. *& hoc mox infra confirmat Philippus.*

f S. Cilinia *colitur ſolum in Archimonaſterio filii 21. Oct. ubi Reliquiæ ejus anno incluſa. Ejus Vitam* polchro carmine *celebraviſſe dicitur* Hucbaldus, *apud Marlotum hiſt. Rem. lib. 4. cap. 4. Id ſi adhuc exſtet, optamus nanciſci. Interim non invenimus, quæ fundamento idem Marlotus dicit, quod Hucbaldus Nivernis Remos venerit, ibique Philoſophiam cum famu ſui nominis eſt profeſſus, in reſtitutis ſub Fulcone Archiepiſcopo ſcholis. Primo apud Bertinianei Monachum fuiſſe, quod idem ait, facile crediderim, eum Elnone advenam fuiſſe ex dictis appareat.*

g *Conveniunt* characteres, *quia annus* 930. *habuit litteram Dominic.* C. E

h *Chronicon Amandinum, ubi de* Werico *Abbate* XXXI. Eo tempore Suſanna Regina manent ante cœnobium oſtrum, in palatio Regum Franciæ, Mauritaniam, Caſtellum Briciliium, & Felinar cum appendiciis tenuit; ſicquo de jure S. Amandi io manum Comitis Flandriæ tranſiit. Obiit autem Suſanna Regina anno 1004. quæ in auro & argento mirifice exornavit feretrum S. Cyrici. *Quod Chronologus Amandinus hiſce verſibus illuſtravit*

Illius (Werici) illuſtrat vatiis virtutibus ævum,
Regalis conſors clara Suſanna thori.
Orba viro, ſedi ſibi tecta locavit Amandi
Proxima, ducta ſacri religione loci:
Quem varius cumulat donis, monumentaque profert
Smaragdi mentis religioſa ſuæ.
Exultam Pario tabulam tibi, Cyrice ſacro,
Martyrii pœnam quæ ſcriemque refert.

Additur in Margine fuiſſe Roberti Regis Francorum uxor *ſed hic, dimiſſa quam contra fas duxerat Berthæ, anno* 999. *ſumpſit Conſtantiam,* F *Comitis Arelatenſis filiam, cum eaque vixit quoad obiit anno* 1031. *intelligenda igitur, Arnulfi Junioris Flandriæ comitis uxor, qua ei Balduinum Barbatum peperit, & mortuo ſub anno* 988. *ſuper vixit;* Regina *dicta, quia erat* filia Berengarii Regis Italiæ, *juxta Ureaium, in Genealogia Comitum Flandriæ.*

i Lambertus, qui & Fulcardus, Abbas eligitur an. 1065. Sui regiminis anno ſecundo, incendio vaſtatur eccleſia noſtra cum ædificia tertio Idus Febr. Sabbato die, *adeoque an.* 1067. *habente lit. Dom. A:* quæ eccleſia auro & argento varioque decore tabularum Pario marmore interior decenter ornata, exceſſis plumbeis tabulis tecta, dum veſtiſſimo undique flagrarat incendio, campanæ numero ſedecim nullo impellente ſimul inſonuerunt: denuo fundendo in pulverem redactæ ſunt: cum quoomne clauſtrum, etiam SS. Petri & Pauli & S. Andreæ eccleſia, a S. Amando conſtructa, combuſtæ ſunt. *Vita Miracula S. Amandi, hac occaſione per Franciam emendati, a Gilleberto Monacho deſcripta cap. 2. Ab hoc eam eladem prolixiori Carmine deſcriptam fuiſſe Amandinus Poeta teſtatur rem ipſam ſic explicans.*

Im-

A Imperiò succedit amans Fulcardus honesti,
Humida qui mœstis fletibus ora gerit;
Ob sacras aspidis violatas ignibus ædes,
Ustaque fortuita claustra domumque face.
Contigit hic quædam memori res digna relatu,
Carminis officio nec reticenda mei.
Cum turrim horrendo grassatrix turbine flamma
Corriperet, templi depopulata decus;
Nullius acta manu, nec særis excita ventis
Æra, simul solo personuere loco:
Nec fecere modam mœsto clangore crepandi,
Excidii sortem plangere visa sui;
In tenuem donec liquefacta abjere favillam,
Non intermissis igne furente modis.
Suscepta querulo Guilbertus carmine cladem,
Cunctlebrat, mœstis prosequiturque modis.
Quod apus videtur intercidisse.

DE SANCTIS CYRIACO, VALERIA, MARCIA, DIOGENE, ET MICA

MARTYRIBUS IN AFRICA

B Ex Martyrologio Hieronymiano & aliis antiquis. E

G.H. XVI. JUNII

Antiqua Martyrologii Hieronymiani apographa diem XI. *ab his Sanctis auspicantur: de quibus in vetustissimo Epternacensi ista leguntur:* XVI. Kalendas Julii, In Africa, Cyriaci, Valeriæ, Marciæ, Diogenis, Micæ. *At, prima omissa, reliqui in aliis tribus apographis Lucensi, Corbejensi, & Blumiano hoc ordine proponuntur:* In Africa Diogenis, Micæ, Valeriæ, Marciæ. *In Ms. Barbarina tres isti referuntur:* In Africa natalis SS. Diogenis, Valeriæ, Marciæ, *Ms. Aquisgranensis ita habet:* In Afaica Quirici, Valeriæ, Marciæ, Diogenis. *Ms. Richenaviensis & Rhinoviensis:* In Africa Quiriaci, Valeriæ. *Ms. Ade monasterii S. Laurentii apud Leodium, & Ms. Florentinum.* In Africa natale SS. Diogenis & Valeriæ. *Solus* Diogenis *memoria celebratur in Mss. Florentinis Magni Ducis & Senatoris Strozzii, item in Mss. Augustana S. Udalrici, Bruxellensi S. Gudilæ, Parisiensi Labbei, Gallonensi S. Guilielmi de Diserta, atque alio S. Galli in Helvetia.*

DE SANCTIS SATURNINO ET CENDENO

MARTYRIBUS MESSANÆ IN SICILIA

Ex iisdem antiquioribus Martyrologiis.

G.H. XVI. JUNII

C

Hoc par Martyrum secundo loco celebratur in precitatis quatuor antiquis Martyrologiis Hieronymiani apographis, & in vetustissimo Epternacensi his verbis: In Sicilia civitate Misana, Saturnini, Cendini. *In apographis Lucensi & Blumiano.* In Sicilia, Saturnini, Cendeni. *In Corbejensi Parisiis excusis* In Sicilia civitate, Saturnini, Cendei. *At Ms. Richenaviensis ita habet,* Sicilia civitate Miseoa, Saturnini, Cendeni. *In Ms. Rhinoviensi omittitur* Cendenus, *ut reliqua cum præcedentis conveniunt. Palæstra vero omissa, memoria* Saturnini *habetur in Mss. Florentinis Magni Ducis & Senatoris Strozzii. Item in Mss. Aquisgranensi, Augustano, Gallonensi, & Parisiensi.*

DE SANCTIS VIRGINIBUS ET MARTYRIBUS

ACTINEA ET GRÆCINIANA

VOLATERRÆ IN HETRURIA

COMMENTARIUS HISTORICUS

De earum cultu, Reliquiarumque inventione, translationibus, & inspectionibus variis.

G.H. SUB DIOCLETI EX MAX.

Egimus die V. *Junii de SS. Justo & Clemente, Patronis urbis Volaterranæ, & initium duximus a Commentario nobis ab ipsis Volaterranis de Sanctis hisce submisso; ex quo nunc pargimus memoriam & cultum præstitutarum harum Sanctarum illustrare incipientes ab inventione, conjuncta cum inventione dicti S. Clementis: qua refertur hoc modo.*

Alio a Commentario submisso.

A G. H. *Anno 1640.*

1 Anno MCXL. corpus S. Clementis Monachi Camaldulenſes monaſterii SS. Juſti & Clementis requirenter, in antiquo ejus tumulo invenerunt. Sed altius terram effodientes, peque murum ecpererunt lepidem, in quo inſculptæ litteræ legebantue SS. Actineam & Graciolanam eſſe in eodem loco ſepultas. Nomina tantum legi potuerunt: reliqua vero inſcriptionis clemenia, tempore & uligioe corroſa, quamvis ad earum indaginem quiſque lumen aeominis intendiſſet nulli tamen propter abſumptos litterarum apiece legtre datum eſt. Imomious potuit haberi certa cognitio ipſius loci, in quo Sanctaeum eorpora eondita jacerent, Monachi, ergo cum ibi multos dies fruſtra laborando requiſiſſcut; Deus quemdam Vulteeraoum, vita integrum & multa devotione virum, io ſomnis admonuit de ipſo loco, ubi Sanctatum Reliquiæ delitebant: in quo eum ſub muro Boream verſus tertam effoderent, unom corpus ab alteto non longe cum lamina B plumbea, io qua hæc erae inſculpte inſcriptio, iuveneront. HÆ DUÆ FEMINÆ, ACTINEA ET GRECINIANA, TEMPORIBUS DIOCLETIANI ET MAXIMIANI SUNT PASSÆ.

reperta caſu nominibus;

per revelationem reperiuntur & corpora;

3 Quidam a dœmone obſeſſus, cum ad Sanctarum Reliqoias divina id uperante virtuie, invitus traberetue; a ſa prætoeis, ſatellitum, atque carnificum animos in Virgines, quæ ſempee eonſtantiſſimæ fuerunt, ieritetos fuiſſe, pelam confeſſus eſt; & alteram, diverſos poſt eruciatus, abſciſſo eapite, ad Martyrii palmam evolaſſe, alteram plurimis jaculi trenſixam ictibus, ad duplex Virginitatis & paſſionis præmium pervenille aperuit. Quod monachi io Sanctorum corporibus ſubtilius: eimentes. inciſionem in Actineæ eervicibus, trajectionem vero jaculi in Græcioiauæ oſſibus: invenerunt hujus rei fama eeleriter divulgata, Adimarus Epiſcopus, eum Clero, Magiſtratibus & Vulterrano populo, e Divi Juſti Eeclelia in S. Salvatoris Abbatiæ S. Juſti iemplum, ſolemni proceſſione Sanctarum Reliquias, transferendas enravit: quas xvi. die Junii, ſub majori altari honorifiee eunditas, eollocanit. Quæ dies a Vul- C tersanis, Innocentii ſecundi diplomate, feſtiva habetur, & ſolemni eitu io eaeum honorem officium celebratue. Quod totum reſertue in prædictarum Sanctarum Lectionibus & hymno, quos ex Leonis X. præcepto Vulterrane recitat Eccleſia & memoriales Abbatiæ libri, idem Domious Auguſtinus Fortunius in S. Juſti Vita; omueſque alii recentiores teſtantur.

& dæmon genus martyrii indicat.

translata feruntur alla vi. Junii

qua colitur

4 Veruntamen ee ipſius urnæ S. Clementis inſcriptione evidentiſſime conſtat, hos ultimos Auctores circa tempus erraviſſe. Quoniam ſi divi Clementis corpus fuit a Monachis inventum ibique repoſitum anno MCXX. Reliquiæ vero Sanctarum, in S. Clementis eorpore peequirendo, ſucruot ab illis repertæ; igitur ipſæ quoque anno MCXL. detecta fuerunt. Neque obſtat diploma, quo Inuocentius Papa earum feſtum mandavit celebrandum: quia cum revulſum ſigilli plumbum deperiſſet, noſci minime poteſt an fuerit Innocentius tertius: ſed potius eredendum eſt, hunc fuiſſe Innocentium ſecundum, qui anno MCXL. ſedebat . . . . . .

tempore Innocentii II.

non Tertii

Ex quo ſatis apparet Raphaelem Volaterrenum D temporis eertitudinem affecutum non fuiſſe, neque ſub quo Innocentio forent harum Virginum Martyrum oſſa eepeeta: forſan quia ipſum præfatæ urnæ inſcriptio latuerst. Ergo corpora Sanctarum ſub Innocentio ſecundo anno prædicto MCXL. non autem MCC. nec MCXCI. ut plurimi aſſeruere, fuerunt inveota.

D. P. *recognita an. 1494. & 1600.*

5 Poſtea ab Abbate Juſto Ponvicinio, anno MCCCXCST. item anno MDLXXII. ab Abbate Philippo Feaneonio in præſentia Cleri & Magiſtratuum Vulterranorum, paritee ab Epiſcopo Luca Alamannio anno MDC. retecta & rceognita fuernnt; cui agoitioni dno e publico civitatis Conſilio deputati interfuerunt, *prout in publicis Diariis ſibi viſis lectisque corſtare profitetur mox nominandus Notarius: qui noviſſime recognitionis Actis inſerit verba inſcriptionis, tanc inventa in marmore, quod manet inſertum pavimento Chori a parte poſtriori altaris majoris hoc tenore:* Hic iotra reſervantur Reliquiæ SS. Actineæ & Gezciniauæ, paſſæ in undecima perſecutione, ſub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, & (ut eteditur) ſub Marcellino ſummo Pontifice. Latueruut in eccleſia SS. Juſti & Clementis anois ciscitee 384. inveotæ poſtmodum ſub Innocentio Tertio, & translatæ ſuerunt ad hanc S. Selvatoris eccleſiam, cum Siat. quotid. mem. artic. & hæc Samoel anno 1600. *Hanc inſcriptionem erroris Argnie Commentator* non tantem in tempore inventionis, *nominando Innocentium Tertium, pro ſecundo*; ſed etiam in aſſerendo, has Reliquias CCCLXXIV. anois in eccleſia SS. Juſti & Clementis latuiſſe; cum conſtet ab Imperio Diocletiani, ad annum MCXL. eentum annos amplius quam DCCCXXXV. fuiſſe decurſos. *Verum non videtur Commentator ſenſum inſcriptionis affecutus. Non enim illa dicit ſimpliciter ſacra corpora latuiſſe, ſed latuiſſe* in eccleſia SS. Juſti & Clementis: *atqui hæc primum condita eſt ſeculo* VI. *vel* VII. *cum Magni Conſtantini tempore forſitan elevata de terra Tent, aut certe condita ſuper earum ſepulcrum eccleſia propria de qua infra, memorata ibidem adhuc quieſcerent, quoad occaſio vel neceſſitas venit earumdem illuc, ubi deinde anno* MCXL. *inventa ſunt, tranſferendarum. Cum autem ſub* Innocentio III. *inventas crediderit Samuel, id eſt poſt initium anni* MCCVIII. *quo ille eſt ordinatus; conſequens ſolum fit, ex ipſius calculo, quod Tranſlatio, a priori ad poſteriorem in quo deſtituſſe dicuntur locum, facta ſit circa annum* DCCCXVI. *plus minuſve: quod & veroſimillimum eſt, & Samuelis potuit faſſe aliunde cognitum. Si autem, ſicut Florentia, ſic & Volaterra fuerunt a Totila deſtructa uti expreſſe aſſerit Joannes Villanius Hiſt. Florent. lib. 2. cap. 3. factum id ſcribens an.* CCCCXL. *concipere poſſumus, deſtructam, qua tunc erat, Sanctarum eccleſiam, deſolatum diutius jacuiſſe, & ſub illius ruinis alias eccl. annis deſtituiſſe Sanctas, priuſquam ad SS. Juſti & Clementis eccleſiam tranſferrentur. Atque his omnibus conſentit Æmilius Fei in Memoriis Volterranis Mſs. quas ad initium ſeculi* XVII. *perdoctus, & elegantiſſimo charactere tranſcriptas jam pridem nuper Roma accepimus Italica lingua: altra qua nihil invenimus uſque ad noviſſimam Sacrorum pignorum recognitionem.*

adnotat translatos illuc fuiſſe circa an. 816.

E *ſub inſcriptionis finem dicit ante translationem latuiſſe ibi ſanctas annos 184.*

F

6 *Falſa*

D. P. *Anno 1648. novam recognitionem permittere rogatur Abbas;*

A *6 Facta eſt hæc ad prælandati Commentarii inſtructione ſub die* XVIII. *Januarii anni* MDCXLVIII. *ſive ex noſtro more a Kalendis Januarii annum auſpicando,* XLVIII. *atque hoc modo deſcribitur.* Cum D. Maffæus e Deputatis alter abeſſet ab urbe, cumque Domini Eccleſiaſtici divertis negotiis multiplicibuſque cauſis forent impediti (*ii ſcilicet, quos ex parte Civitatis & Cleri alibi deputatos nominavimus, ad omnium tota urbe Reliquiarum reviſionem inſtituendam*) ne tempus prolatando differretur in deſcriptione Reliquiarum SS. Actiniæ & Græcinianæ Illuſtriſſ. DD. Priores per litteras, Reverendiſſ. P. D. Auguſtinum Cavallum Abbatiæ S. Iuſti Abbatem eſſlagitaverunt, ut cum aliis ad earumdem Reliquiarum agnitionem & deſcriptionem conveniret. Qui cum Monachis vota Illuſtriſſ. Priorum ſecundavit: quod totum patet ex Inſtrumento ſer Hieronymi de Compagois, civis & Notarii publici Vulterrani, ſub die XIV. præd. menſis Ianuarii: quod inſtrumentum ab eodem ſer Hieronymo Dominis Deputatis allatum mihique Notario infraſcripto (*Franciſca qui Sabaſtiani Auguſtini de Contis*) traditum, ſummatim continet; quod cum ſe ad præfatam Abbatiam contuliſſent Illuſtriſſ. Domini, D. Franciſcus, qu. D. Equitis Ioannis Inghiramii, pro Religione S. Stephani Prior Borgi S. Sepulcri nunc moderous Præpoſitus Magiſtratus Illuſtriſſimorum Dominorum Priorum populi & civitatis Vulterranæ, & Dominus Franciſcus Leonorius, unus e numero dictorum Priorum. Et habito colloquio cum Reverendiſſimo Patre Abbate, unanimiter cum eo & cum pluribus Monachis prædictæ Abbatiæ in choro dictæ eccleſiæ devenerunt ad prædictæ agnitionis actum. Et inprimis inſpectum fuit, in pavimento dicti chori, a parte poſteriori altaris majoris, adeſſe in marmore ſculptum inſcriptionem, hujus tenoris; HIC INTRA RESERVANTUR. &c.

quo & Deputatis a civitate præſtitus,

B

G. H. 7 Poſtea viſum fuit in vacua muro, a parte poſterioris altaris majoris, in medio ipſius aſſe oſtiolum, diviſum in duas partes, ex ligno nucis cum clave, aſſervata penes prædictum Abbatem, clauſum: quo ipſa clavi aperto viſum fuit aliud oſtiolum in medio parietis ipſius altaris, velo ſericeo rubri coloris tantum cooperrum, per quod eſt aditus in vacuum dicti altaris: in cujus medio in proſpectu cratis ferreæ, exiſtentis in pariete ipſius altaris Eccleſiam verſus, viſa & reperta fuit caſſula ex ligno nucis inſtar ſapulcri, cubitum unum cum dimidio longa, alta tres in quatuor cubitt partes vel circa, in parte anteriori deauſata. Qua caſſula per dicta oſtiola a monachis ex dicto altari extracta & poſita ſupra tabulam in dicto choro ad hunc finem paratam, pluribus luminibus accenſis, viſa eſt in medio facies hæc inſcriptio. RELIQUIÆ SS. VV. ET MM. ACTINIÆ ET GRÆCINIANÆ, cluſa erat arca duabus clavibus quarum altera ad Illuſtriſſimam Communitatem Vulterranam & altera ad Reverendiſſimum Patrem Abbatem prout ipſe aſſeruit ſpectat. Caſſula aperta, viſum fuit illam intro eſſe cooperiam rubeo ſerico;

in medio altaris invenitur area

cum inſcriptione,

quo ſublato conſpectum eſt arcam in duas partes eſſe diviſam cum tabula lignea: & in unaquaque er dictis partibus adeſſe magnam quantitatem oſſium candidiſſimorum. Et in parte dextera in dicta tabula diviſoria deſcriptum nomen S. ACTINIÆ, & ibidem inter oſſa eſſe caput, in quo ſolum deſuit pars lactodinis quatuor digitorum vel circr ex parte dextera. In alir vero prrte caſſulæ; ubi erat inſcriptio & ſunt oſſa S. GRÆCINIÆ, viſæ fuerunt inter alia oſſa nonnullæ partes capitis, atque omnia diligenter conſervati.

D

in capite oſſa S. Actiniæ

& S. Græcinianæ.

8 Atque in ſiniſtra parte dictæ caſſulæ fuit reperta lamina plumbea, longa medio cubito vel infra, lata vero quinque digitit vel circa. In altera vero prrte ipſius laminæ hujuſmodi inſcriptio erat inciſa.

Hæc translatio Sanctarum Virginum Actiniæ & Græcinianæ facta fuit MDLXXI. regnante Pio V. Pontif. Max. & Maximiliano Imperatore, tempore Domini Philippi de Jantonibus Abbatis dictæ Abbatiæ.

cum inſcriptionibus, de anno 1571.

E

Et in altera ejuſdem lrminæ facie hæc inſcriptio erat inſcripta.

Die XXIX. Aprilis MDC cum vetuſtate capſula, in qua reconditæ erant inſcriptæ Reliquæ conſumpta eſſet; in hanc repoſitæ fuerunt per Ill.um ac R.m D. Lucam de Alamannis, Epiſcopum Volaterranum, tempore admodum Reverendi Domini Samuelis Riſſalii Caſentinenſis, Abbatis.

& 1600.

Hæc omnia ex inſtrumento Hieronymi de Compagois ſunt accepta.

9 Facta igitur earum Sanctarum recognitione fuit in dicta caſſula repoſita inſcriptio in carta membrana hujus tenoris videlicet.

F

Oſſa Sanctarum Virginum ac Martyrum Actiniæ & Græcinianæ Vulterranarum civium, quæ in perſecutione Diocletiani & Maximiani ob fidem Chriſti altera capite enſe abſciſſo, altera ſagitta transfixa, paſſæ, ſunt a fidelibus eum Lapideo & plumbeo monumento ſepultæ: anno Domini MCXL. in antiquiſſima SS. Juſti & Clementis a monachis effoſſa & ſolemni pompa a Clero & a populo Vulterrano in hanc Eccleſiam translata; & ſub hac majori ara collocata XVI. Kalendas Julii ejuſdem anni; Innocentio ſecundo ſummo Pontifice, qui ipſam translationis diem colendam veneradamque accolis demandavit. De-

& alia feſtaſub ipſo an. 1149.

A mum a D. Juſto Bonvicinio Patricio Vulterrano hujus monaſterii Abbate anno MCCCCXCII. reficiente, arca iterum decentius rurſus hic recondita. Hoc anno MDCX. VII. Reverendiſſim. D. Auguſtinus Ca allus Apuanus hujus cœnobii digniſſimus Abbas hoc die XIV. Januarii recognovit. Ex inſtrumento recepto per Hieronymum Compagnum civem ac Notarium publicum Vulterranum.

G.H.

Secundum ſtylum iſtic uſitatum, nobis eaim annum a Januario inchoantibus notandus erat (ut jam dixi) XLVIII. Dicta caſſola poſtea clauſa fuit, clavi, com qua fuit aperta a dicto Illuſtriſſimo Domino Priori Franciſco, uti Præpoſito ante dicto, & arca repoſita fuir ſubter dictam altare in ſuo ſolito loco, unde fuerat extracta; & oſtiolum ſupradictum cum clave Patris Abbatis clauſum.

B

Recognitæ deinde capita argentea cum Reliquiis.

10 His peractir de mandato prædicti Reverendiſſimi Patris Abbatis ſacroot a Sacrario dictæ Eccleſiæ translata in choream ſupra eadem tabula duo capita argentea, cum pectore æreo deaurato, & eum coroos ſimili ſoper capitibos, cam qoadam apertora ornata in medio pectoris, Cryſtallo, cooperta, per quam reſpicitor intus talis inſcriptio aoreatis litteris, nempe IO UOA:

Reliquiæ hic conduntur capitis Actiniæ Virg. & Mart.

& in alia

Reliquiæ hic conduntur capitis Græcinianæ Vig. & Mart.

& io utriuſqoe baſi reperitur hæc inſcriptio:

Hoc opus Domina Camilla de Cerchis Volaterrana, pietatis & devotionis cauſa fieri fecit anno Domini MDCVIII.

C

Et in parte poſteriori ambarum baſium fuit viſum eſſe clauſas cum duabus ſeris: quarum una clavis aſſervatur penes Illoſtrimam Communitatem, & altera penes Reverendiſſimum Abbatem pro tempore. Qnibus viſis & conſideratis capita ſoeruot repoſita in locum ſuum in dicta ſacriſtia. Harum Saoctarum Virginum & Martyrum Reliquiæ, ingraente alicujus calamitatis vel neceſſitatis titalo, per urbem ſolenni luſtratione aliquando ſolent magna devotione deferri.

Obſervatur in ſuppliçationc.

11 De harum Saoctarum vira nihil aliud compertum eſt, niſi quod pro Chriſti fide paſſæ fuerunt in Diocletiaoi & Maximiani perſecotione anno Domini CCCIII. quo ipſo tempore in Hetruria perſecutio graſſabatur: 10 qua Actiniæ capot abſciſſom, Græcinianæ vero pectus jaculo tranſfiaom. Retam ab ipſis geſtarum obſcuritas ab editis ſeveriſſimis crudelium illorum Imperatorum dimanavit, quando eccleſiæ ſolo æquatæ, & ſcripturæ Chriſtianorum igne abſumptæ. Unde non tantum iſtarum Saoctarum memoriæ periorunt, ſed qoam plarimorom quoqoo Martyrum qui in hac urbe martyrium lobeuntes fuerunt immaniter occiſi. *Hæc omnia ex Commentario Volaterreanſium collegimus, & in hanc ordinem redegimus. Habemus Officia propria Sanctorum Volaterreuſiam anno* MDXIX. *excuſa, in quibus ad hunc* AVS. *Junii præſcribuntur tres lectiones propria cum hymno. Item habemus Vitam & miracula SS. Juſti & Clementis anno* MDLXVIII. *typis edita, & ibidem capite* 28. *agitur de hiſce Sanctis; ſed qua indigent aliqua correctione ſupra iadicata & reliqua melius explicantur in jam prelato Commentario, ubi tamen pluſculum videtur tribui parvo cuidam libro, pariter ad inſtructionem Deputatorum allato.*

D

& ſolum habentur recentiones quadam memoriæ,

12 *Ibi* inter res alias memotia dignas, etat earomdem Saoctatom Vita ab Eqnit-Æmilio Feo deſcripta; cujos ſcribentis manos, for ma, character a Dominis Deputatis optime faeraot cognita; qui eo qood moltæ lectionis & cruditionis vir fuit, maltumqae inſudavit in memorias, ſcripteras, & tabularia hojos civitatis, magis abſtrafa & abſcondita indagando, dignus eſt cui plurimum credatur; tum qoia vetuſtiſſima monumenta elicuit, tum qoia ex antiquiſſimis Abbatiæ S. Juſti Breviariis MSS. & ea Raphaelis volaterrani litteris excetpliſſe teſtator. *Equidem eamquam crediderim magne judicio uſum illum, aut fide digna docamenta ſecutum, quando ſcripſit,* Sanctas virgines natas *fuiſſe* ea antiqua familia Tavianellorum; habitaſſe in ea parte civitatis, quæ hodie Florentiola dicitor, e regione arcis ſopra rupem poſitæ, in qua tunc Prætor ab Imperatoribus conſtitotur morabatur; a miniſtris, ad ipſarum comprehenſionem miſſis, repertas genuflexas ante ſtatoam Deiparæ Virginis, filium inter brachia tenentia; qui impie auſi ſint divino puerulo capor abſcindere, qaomodo ibidem videre adhuc erat cum totior populi admiratione & veneratione.

D. P.

& vita per Æmilium Feum ornata & circumflantiis,

non ſatis verofimilibus

13 *Equidem popularibus traditionibus abquod ſubiade tribuendum non ivero iaficias, quarum quidem juſta probatur antiquitas; ſed tales eſſe qua per verentieris uoto familias antiquiſſimas quoſque Sanctes diſpertiuntur, neme prudenter crediaerit. Quod autem ad Deipara imaginem attinet, una cam adibus dimiſis aſſervatam; ipſa ades fortaſſis verofimilius diceatur inadificata reliquis vetuſtioris eccleſia, ſupro Sanctarum corpora antiquitus fabricata, ſub cujus vamis diu delitteſcatia illa, tandem ad SS. Juſti & Clemeatis eccleſiam translata ſint; remancata tamea ibidem ſemper aliqua ipſarum memoria, propter repertam iſtic, miracalo forſan aliqae, ſtatuam Virginis abſque capite leſuli; unde nata ſit de injurioſa matilatione fabella.* Ut *at eſt*, Hac noſtra ætate, *inquit Auctor Commentarii* prædictæ domus veſtigia nolla ſuor; ſancta vero imago in aotiquo Confraternitatis S. Petri oratorio cooſervatur, quo in ultare ad dexteram fnit translata. Qoamvis aatem Petrus Cicchius eam ſtuduerit ritu moderno noviſqoe coloribus ornare, & eidem figoræ veram aotiquitatis formam ſpeciemqoe abſtuliſſet,

P

de earum præſapia & cultu.

Aliqua ex parte ſtatuæ Deiparæ.

hodie

A hodie tamen graphice ejus pulchritudo dignoſcitur, & ſpirat animabus devotionem.

14 *Porro ipſas Sanctas Virgines (quarum teneram ætatem exilitas oſſium teſtari dicitur) ad hunc diem celebrat Ferrarius in Catalogo generali & alio Sanctorum Italiæ, uti etiam Italica Silvanus Razzius in Vitis Sanctorum Hetruriæ pagina 401. & Auguſtinus Florentinus part. 2. hiſtoriarum Camaldulenſium lib. 2. cap. 6.* D

Alii de illis ſcriptores.

DE S. MARCO MARTYRE.

EPISCOPO APOLLONIADIS IN ASIA MINORE.

Notitia ex Synaxario MS. Collegii Divionenſis. D. P.

Tutor Epiſcopalis.

STephanus Byzantius in ſuo opere de Urbibus, enumerat urbes Apolloniæ nomine appellatas quinque & viginti: a quibus omnibus alia videtur eſſe Apollonias hic memorata, ſive iſta urbs Cariæ fuerit, cujus Epiſcopus Tyncharius creditur fuiſſe in Concilio Chalcedonenſi, licet Grace non addatur Cariæ; ſive potius urbs Bithyniæ Epiſcopalis ſub Archiepiſcopatu Nicomedienſi, ſita in confinio Myſiæ ad Rhindacem fluvium, unde etiam Myſia tribui videtur a Stephano, a Propontide ad XII. M. P. diſſita in Auſtrum, & totidem a Cyzico urbe. Mentio hujus Sedis in Concilio primo Niceno ſic his verbis: Gorgonius, Epiſcopus Apollonienſis, ab Apolloniade, ſcilicet ut ab aliis urbibus Apollonienſibus diſtingueretur. *Illius autem Apolloniadis Epiſcopum* Marcum *ſub Ethnicis Imperatoribus puſſumeſſe arbitramur, qui in Menais MSS. Divione apud Petrum Franciſcum Chiffletium Societatis Jeſu repertis, ita ad hunc* XVI. *Junii refertur:* Ὁ ἅγιος Μάρκος ἐπίσκοπος Ἀπολλωνιάδος, λίθοις ἐν ταῖς χερσὶ αὐτοῦ χειραγωγούμενος ἐξαρθῆναι, τελειοῦται. Sanctus Marcus Epiſcopus Apolloniadis, lapidibus ad manus ejus appenſis ſurſum tractus vitam finivit. *Dein adjunguntur Verſus alludentes ad ſimilitudinem lanceum, ex jugo libra pendentium, quam ſic gravata manus præferebant.* B *& mortis genus.* E

Ζυγόν σε, Μάρκε τῷ βαρεῖ τῷ τῶν λίθων
Τὰς χεῖρας ὡς τηλύγους ἐκκρέμως κάτω.

Jugum tibi Marce, ponderi lapidum gravi
Ambas deorſum inclinat, ut lances, manus.

Alius ab hoc S. Marco videtur eſſe ſenior Marcus, conſobrinus Barnabæ *appellatus a S. Paulo, in Epiſtola ad Coloſſenſes, de quo ſupra egimus die* XI. *hujus ejuſdem menſis inter Acta S. Barnabæ ubi probabile feci eum eſſe* Marcum *Evangeliſtam.*

DE SANCTIS QUINQUE NICOMEDIENSIBUS

MARTYRIBUS APUD GRÆCOS

Ex eodem MS. Synaxario. D. P.

NIcomedia, *Sedes Imperatorum Ethnicorum, palæſtra fuit plurium Martyrum, quam ulla* C *alia Orientis civitas. Eos & nominibus ſuis expreſſos, & magno ſæpe numero indicatos abſque nominibus hoc toto opere noſtro identidem proferimus: ad hunc autem* XVI. *diem Junii ex MSS. Menais Divionenſis collegii Societatis Jeſu, a Petro Franciſco Chiffletio illinc allatis damus* Sanctos quinque Martyres *pratitulatos; quos non tam ibi paſſos, quam indidem ortos vel adductos ad judicem, indicare videtur colle-ctor libri, quando ſcribit,* Οἱ ἅγιοι ε' Μάρτυρες, οἱ ἐν Νικομηδείᾳ, ξίφει τελειοῦνται, Sancti v. martyres, ex Nicomedia, gladio conſummantur: *in ſubjecto autem diſtichо comparantur turris, terræ motu concuſſa, hoc modo:*

Πύργου συνάθλων πύργος σύριγγι μέγα,
Σεισμῷ πλαγείσι τῷ ξίφει τῷ δημίου.

Coathletarum turris excellens cadit,
Lictoris enſe concuſſa ut terræ motu.

DE SANCTIS QUADRAGINTA

MARTYRIBUS ROMANIS

Ex eodem Divionenſi Synaxario. D. P.

IN *eiſdem Menais Divionenſibus, ſic referuntur ad hunc eumdem* XVI. *diem Junii* Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, οἱ ἅγιοι τ' Ῥωμαῖοι, πυρὶ τελειοῦνται. Sancti quadraginta Romani eodem die igne vitam finiunt. *Hujuſmodi hactenus non habuimus, ſaltem tali numero. Illis illi honorantur Verſibus, frigidis ſane, hic tamen ponendis, dum aliud nihil de illis nobis ſuppetit.*

Τὰς πέντε, πέντε, πέντε, πέντε γενεάδας
Πὺρ πέντε, πέντε, πέντε, καὶ πέντε φλογί.

Hi quinque, quinque, quinque, quinque pugiles
Et quinque quinque, quinque quinque conflagranc.

A D

DE S. SIMILINO, SIVE SIMILIANO

EPISCOPO NAMNETENSI IN GALLIA

G.H.

SYLLOGE HISTORICA

Ex S. Gregorio Turonenſis de antiquo ejus cultu; & conjecturis recentiorum.

SEC. IV.

NOti ſunt Namnetes *populi, eorumque urbs antiqua, in ea veteris Galliæ parte, quæ nunc Britannia Minor dicitur, ſive Armorica, ad Ligerim fluvium, de qua egimus ad* v. *Maji ad Acta SS. Donatiani & Rogatiani, ſub Diocletiano coronatorum. Horum ſimul & S. Similini illuſtris mentio eſt apud S. Gregorium Epiſcopum Turonenſem libro de Gloria Martyrum cap. 60. his verbis.* Apud urbem Namneticam duo ſunt Martyres, pro Chriſti nomine jugulati: quorum unus Rogatianus, alter Donatianus eſt vocitatus. Habetur ibi etiam & Similinus magnus Confeſſor. Igitur cum ſupradicta civitas tempore Chlodovechi Regis barbarica vallaretur obſidione, & jam ſexaginta dies in hac arumna fluxiſſent; media fere nocte apparuerunt populis viri cum albis veſtibus, radiantibus cereis a baſilica beatorum Martyrum egredi; & ecce alius eboros huic ſimilis de baſilica procedere Antiſtitis Similini. Cumque conjungentes ſe, data ſalutatione, orationi incubuiſſent; receſſerunt unuſquiſque ad locum unde progreſſus fuerat: ac protinus omnis phalanga hoſtilis, immenſo pavore exterrita, ita ſubito impetu a loco diſceſſit, ut facta luce nullus ex his reperiri poſſet. Apparuit ante dictu viſu Chilloni cuidam, qui tunc huic exercitui præerat, qui necdum erat ex aqua & Spiritu ſancto renatus: qui ſtatim compunctus corde, converſus ad Dominum, iterata nativitate progenitus, Chriſtum eſſe filium Dei vivi, clara voce teſtatus eſt. *Hæc S. Gregorius Turonenſis ſæculo Chriſti Sexto, ex quo ſcimus ſub Chlodoveo primo circa annum quingentoſimum*, S. Similino Antiſtiti *ſive* Epiſcopo *Namnetibus extitiſſe jam ante erectum baſilicam; & confirmatam habemus antiquam ejus venerationem, qua etiam ſtabilitur ex antiquis Martyrologiis. Ac primum in apographo Martyrologii Hieronymiani Luccenſi ad hanc* XVI. *Junii ſub finem ita leguntur adjuncta*: In civitate Namnetis natalis S. Similini, *vel* Similiani; *uti exaratum eſt in apographis Epternacenſi & Corbejenſi. Secuti deinde Uſuardus, Ado, Bellinus, aliique recentiores hiſce ubique verbis*: Civitate Namnetis S. Similiani Epiſcopi & Confeſſoris. *Habet autem ibi eccleſiam & ſuburbium ſui nominis* ONIGA ſaint Sembein. *In Martyrologio Romano additur*, Namnetes in Britannia minori eſſe. *In Cathedrali iſtic Eccleſia colitur hoc* XVI. *Junii feſtum SS. Quiricis & Julittæ Martyrum ritu duplici, & feſtum* S. Similiani *tranſfertur in diem ſequentem* XVII. *Junii, ac tum iſtu de eo recitantur in ſecundo Nocturno ad Matutinum.*

Apud Greg. Turonenſ. Memoria

Liberata per eum & alios ſacros Urbis obſeſſa.

Nomen in antiquis Martyrologiis hac die

nunc celebratur.

2 Similianus, Epiſcopus Namnetenſis, omni genere virtutum fulgens, eum Eccleſiam ſuam Paſtorali vigilantia fideliter rexiſſet, in cœlum migravit. Ejus autem corpus Chriſtiani ſepelierunt eo in loco, ubi poſtea ipſius nomine ædificata eſt Baſilica. Quæ ea longa Northmannorum vaſtitate everſa, tempore Walterii Epiſcopi Canonicis Namneteníbus jure hereditario conceſſa eſt, ut eam inſtaurarent. In ea autem baſilica extat puteus, in quem caput ſancti Pontificis Similiani a Paganis fertur fuiſſe injectum: de cujus aqua infirmi bibentes, optatam recipiebant ſanitatem. Mulier quædam, dum inſpiceret aliquando in hunc puteum, oculis ſtatim eapta eſt. Sed perducta ad eccleſiam in die feſto S. Similiani anno revoluto, cum per totam noctem ejus eſſlagitaſſet auxilium, Miſſarum expletis ſolemniis, plena fide de hac aqua bibens, ſuoſque lavans oculos, viſum, quem ſua temeritate perdiderat, meritis ſancti Pontificis accepit. Civitatem etiam Namneticam a Paganis obſeſſam ſuo patrocinio liberavit. *Hæc ibi. Reliqua ſunt ex elogio Gregorii Turonenſis deſumpta, & a nobis ſupra relata. Et hæc ſunt certiora de* S. Similiano.

in eccleſia ſui nominis

ubi eſt puteus, ex cujus aquis ſacri capitis ſanitates egrit.

3 *Andreas Sauſſajus in Martyrologio Gallicano* Andreas Sauſſajus
juvenili eloquentia & ad conjecturas propenſiori plurimum indulgens ad hunc avi. Junii iſtud elogium texuit, multa aſſereus, digna quæ graviori probarentur Auctore. Lege & judica. Ipſomet die Namnetis in Armorica S. Similianı Epiſcopi & Confeſſoris, qui ſub Diocletiani & Maximiani ſæviſſimo principatu clavum myſticæ navis, fluctibus graviſſimis & ſtatibus horridis quaſſatæ, intrepide gerens, in ſerenas auras ſelici remigatione cymbam ereditam direxit. Superatis enim procellis, primus in hac urbe Antiſtitum Chriſtianæ religionis, tot martyrum cruoribus purpuratæ, ſplendidum meridiem aſpexit: cujus & pacem pius ſudoribus promeritus eſt. Se enim non ſemel, dum impiorum ferocia magis arderet, Paſtor bonus, ut oves ſuas tegeret & protegeret, rabidis lupis objecit: quorum & diras in ſe itas frequens perpeſſus, Dei ope ſemper evicit aut evaſit. His in colluctationibus occumbentes gloriioſos Chriſti pugiles Donatianum ac Rogationum ſanctiſſimus Antiſtes propriis manibus ſepelivit, utque congruo honore funeraretur eſt. Tandem glorioſis perfunctus laboribus, Eccleſia in tranquillum deductu, meritiſque ſanctitatis ſuæ meritis illuſtrata, vir ſanctus æternæ pacis candidatus, quievit in Domino. Colit veneranda ejus oſſa eo impenſiori cultu Eccleſia Namnetenſis, quo arctiori devotæ recordationis nexu ſe eidem devinctam confiteatur: ejus enim ac prædictorum Martyrum præſidiis civitatem ipſam perenniter recolit dudum fuiſſe liberatam a barbarorum obſidentium furore.

4 *Albertus le Grand in Vitis Sanctorum Britanniæ Armoricæ Gallice editis, inſeruit etiam acta S. Similiani, in quibus ſimili libertate*

uſus,

A *& Albertus le Grand adjungunt alia,*

uſus, primo aſſerit, S. Doustianom ab eo conveceſum, & baptizatum; fratcem quoque ejus Rogatianom, ab iſto ſimilitee converſom, etiam ſacro baptiſmate initiatum. *Edidimus horum Martyrum Acta die* XXIV. *Maii abſque ulla* S. Similiani *mentione, ſola proinde temporis, qua hic vixiſſe putatur, congruentia nititur omne Officium, quod ipſis impendiſſe Sanctus Epiſcopus abſque teſte præſumitur. Secundo idem Albertus aſſerit*, Corpus S. Similiani mox ab obitu extra urbem in Oratorio ibidem ecceſto ſepultum, pluribus miraculis claroiſſe, ac non diu poſt ibidem ædificatam ſupra ſepulcrum eccleſiam, & ab Eumelio in Epiſcopatu ſucceſſoee dedicatam; Sacrom item corpus elevatum, & ab eo caput ſeparatum, atqoe intra aream egregie exornatam in theſauro Eccleſiæ ſuiſſe depoſitum, reliqua vero oſſa ſepulcro lapideo incluſa: ibique a peregriis etiam e longiquo adveuteutibus viſitata.

D. P.

B *in meris conjecturis,*

§ *Longa opus ſit conjecturarum catena, & quaſi herpagombus multa, ut ex S. Gregorio Turonenſi, qui ſolus hactenus auctor profertur extrahantur eliciaturve illæ omnia & alia, qua præterea, quaque ambo iſti Scriptores tanta cum aſſeverantia protulerunt, ac ſi planiſſime ſcripta in monumentis certiſſimis reperiſſent. Hoc autem ſapius animadverſo, non poteſt non utriuſque fides plurimum vacillare apud cordatos lectores; quibus ejuſmodi exemplis neceſſitas quadam imponitur formidandi, ne alia multa Sanctorum Vita, per ſimilem conjectandi licentiam ſint conſarcinata; ſed uti prudentis non eſt, quidlibet credere; ſic neque fictionis arguere aliquid ante ſerium examen per ſingulas propoſita narrationis partes dictum. Hoc autem in præſenti opere faciemus, non timemus, ne omnibus univerſim Sanctorum Actis præjudicemus, ut arbitrantur quidam; ſed credimus de ſingulis bene meremur, diſtinguendo certitudinis aut probabilitatis gradus, in quo locanda quaque ſint. Quod autem ad conjecturas attinet, eas adeo non rejicimus, ut utiliter ſæpe & quandoque neceſſario cenſeamus adhibendas, dum veritas quæritur non aliter quam per indaginem reperienda: ſed conjecturas volumus proponi ut conjecturas, & a certo comperta veritate diſtingui: quod ſi pradicti Auctores duo feciſſent ſemper, tum ſibi, tum Sanctis multo conſuluiſſent.*

D

Interim manet cultus certus.

6 *Potuit igitur Albertus, deque agimus, ut conjecturam proponere, quod anno* CCCX. *mortuus S. Similianus ſit; & conjectura fundamenta, ſi quas habuit, exponere arbitrio Lectoris; non potuit autem abſolute definire quidpiam. Porro dum non videmus idoneum fundanda pro tali anno conjectura argumentum, ſatis habemus definire ſeculum, quo* E *oportet deceſſiſſe Epiſcopum Sanctum, qui Martyr obiiſſe non dicitur, & tamen ſeculo* VI. *habebat miraculis celebrem ſui nominis eccleſiam; in qua hoc de eo, ad ipſum feſtum, quotannis recitatur Oratio:* Omnipotens ſempiterne Deus, qui nos Beati Similiani, Confeſſoris tui, atque Pontificis, ſuleonia coloee docuiſti; concede propitius, ut ejus meritis, & precibus ad gaudia perveniee meeamur æterna. *Quomodo idem* S. Similianus Epiſcopus Nannetenſis *inſcriptus ſit Martyrologio monaſtico Arnoldi Wionis, inter Prætermiſſos dictimus, ejuſque, & aliorum errores detegimus.*

DE

SANCTIS MARTIRIBUS MOGUNTINIS,

AUREO, VEL AURÆO EPISC.

C JUSTINA EJUS SORORE VIRG.

PROMISCUA UTRIUSQUE SEXUS MULTITUDINE;

F

ET JUSTINO DIACONO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. I. De eorum Moguntiæ cultu; & tempore paſſionis, & Inventionis.

ANNO CCCCLI.

Moguntia, qua Germaniæ I. Metropolis.

POſquam Romanarum Provinciarum, primitus ſub Auguſto conſtitutarum, numeram augere placuit, pro commodiori earum dem gubernatione; Belgicaque, *longe patens a Sequana & Matrona uſque ad Rhenum, bifariam diviſa eſt, in* Peimam, *qua Orientem; & Secundam, qua Occidentem ſpectaret; hanc Remorum, iſti Trevirorum civitas Metropolis fuit.* Secunda *quidem, ut inſtituta eſt ſic manſit, quoad Imperium Stetit:* Prima, *qua Teutonica lingua ſive Germanica uſum tota retinuit, trifariam mox ita ſecta eſt, ut* Belgicæ primæ *nomen retineret, quidquid Moſella flumine irrigatur, utrimque vero reſciſſa partes ſecundum Rhenum; Meridionalis quidem,* Germaniea prima; *Septentrionalis,* Secunda *dici cæperunt; & hoc quidem* Agrippinam Coloniam, *illa* Moguntiscum *ſive* Moguntiam, *Archiepiſcopalis habere. Omnes autem tres, ipſaque etiam ſecunda Belgica, ab inundantibus Hunnis ſub Attila anno* CCCCLI. *diram perpeſſa vaſtationem, non prius ad antiquum ſplendorem, Hierarchicique ſtatus integritatem redierunt, quam Francicum in iis Imperium conſtitutum haberetur: poſterior tamen omnium,* Germanica prima, *a Slavis inſuper multum paſſa, pene ad antiquam barbariem*

D. P.

civos Hun novum ſub Attila irruptionem

AUCT. D. P. *Epiſcopus Aureus,*

A *riem redierat, quando S. Bonifacius, de quo ſuperius dixi die* v. *Junii, ſub Rege Pippino, Archiepiſcopus Moguntinus eſt conſtitutus, ſeculo Chriſti* VIII.

2 *Numerantur nihilominus Ordine continuo Epiſcopi Mogontini quadraginta, a S. Criſcente, qui Pauli Apoſtoli diſcipulus fuiſſe putatur, uſque ad præditum S. Bonifacium: quorum viginti habentur Sancti, atque in primis S.* Aureus *etiam* Martyr *habitus; hodie recurrit, agiturque memoria, Uſuardi exemplaribus pro Germania auctis paſſim inſcripta. Primus quod equidem ſciam ad id faciendum exempla præbuit B. Rabanus Maurus, quintus poſt S. Bonifacium Archiepiſcopus: primus inquam; nam Beda & Ado, licet a Baronio in Notis allegati, in ſuis genuinis Martyrologiis illius non meminerunt: Rabanus autem, in ſuo etiam* Juſtinam *addens, poſt SS. Ferreoli & Ferrutianis elogium, prætéritis SS. Cyrice & Julitta, diem ſine his verbis:* Et in civitate Moguntiaca, paſſio SS. Aurei Epiſcopi & Juſtinæ Sororis ejus, qui ab Hunnis vaſtantibus præfatam civitatem in eccleſia occiſi ſunt.

B *primum Rabani, Molia adſcripta ex Juſtina,*

3 *Uſuardi quatuor habemus exempla membranea: unum Ultrajecta allatum, alterum in Alſatia ad uſum cujuſdam Commendarie Teutonica ſcriptum anno* MCCCCXIII. *tertium, ab Henrico Ranzaw Equite Lubeca emptum anno* MDLXXXIV. *ut centum minimum annis ſit vetuſtius ubi aut in vicinia ſcriptum nobiſque donatum in Pragenſi Collegio; quartum in folio, grandi & elegantiſſima charactere Teutonica, ut & aliud, niſi unde nobis miſſum in his omnibus eodem prorſus tenore, ſic legitur:* Apud Moguntiam civitatem, ſanctorum Martyrum Aurei ejuſdem civitatis Epiſcopi, & Juſtinæ ſororis ejus. *Rabani verba in ſuis Additionibus tranſcripſit Molanus, aliaque ejus illum Colonia excuſa auctaque Martyrologia, verbis huc inde truncatis: pluribus autem Baſilienſe, excuſum anno* MDLXXXIII., *hoc modo:* Moguntiæ paſſio Sanctorum Aurei & Juſtinæ Sororis & ceteroeum Martyrum, qui a geotes Synaxim, ab Hannis, Germaniam dicipientibus, improviſo impetu aggreſſi, in eccleſia trucidati ſunt. *In Margine additur* A. D. 454. *Recognitarei Romani, ſub Gregorio* XIII. *Baſilienſe tranſcripſerunt; itaque hodie prædictis duobus, qui ſoli antiquitus commemorabantur, acceſſit reliqua Sacrii præſentium turba idque minime gratis, cum Sigebardus infra anum.* 11. *teſtetur, anno* MCLXV. *&* MCCLXVII. *eorum multa corpora, cum certis Martyrii indiciis, reperta fuiſſe. Addo autem & Juſtinum Diaconum una cum S. Aurea Heiligenſtadenſium Patronum. Qua per Italiam Galliamque plurima vidimus Uſuardi manuſcripta, ad variarum eccleſiarum uſum aucta, amuia de illis tacent, niſi quod Conventualium Camberienſium in Sabaudia unum, poſt nomen S. Verali Confeſſoris, habeat nomen* S. Juſtinæ Virginis.

tum variis in Germania exemplaribus Uſuardi,

ac eandem Baſilienſi & Romano cum Socio-

C

4 *Non æque facile, ut Martyrologiis, addi poterant nomina nova Kalendariis Eccleſiaſticis, ea ſola continere ſolitis, de quibus Officium aliquod faciendum: hoc autem ſine ſpeciali ac propria aliqua cauſa non fiebat. Itaque in veteribus Brevieriis vicinarum eccleſiarum Kalendaria omnia vacant ad* XVI. *Kalendas Julii. In ſolit ergo Moguntinis nomina* SS. Aurei & Juſtinæ *nobis ſe offerunt, ut Officio eccleſiaſtico feſtive celebranda. In ea qua excuſa habemus anno* MCCCCXCV. *&* MDVII. *ſolum dicitur in contextu;* Aurei & Juſtinæ celebrinter, (*cui apponitur vel* Feriaiter, *quo peragitur Officium, quod Simplex nunc dicimus*) ſicut de Martyribus in Communi Sanctorum; *ſolumque hac propria additur Oratio:* Deus qui gloſificaeis in concilio Sanctorum Martyrum tuorum Aurei & Juſtinæ, reſpice ad præces humilitatis noſtræ, & quorum ſolemnia celebramus, eorum precibus adjuvari mereamur. *Succeſſit impreſſæ anni* MDLXX. *a cujus Kalendaria abſunt hæ voces,* Feſtive, Feriaiter; *ſed in contextu ſatis oſtenditur,* feſtive *peragendum Officium; cum præſcribuntur tria Nocturna, & ad primum tres propriæ, de Sanctis in Calendaria notatis, Lectiones: quod deinde etiam vicinas Wormatienſes movit, ut in Kalendario anni* MDLXVI. *nemini Fereoli adderetur nomina* Aurei & Juſtinæ; *& in Breviario præſcriberetur officium* de Martyribus tetum Lectionum, *ſcilicet commune, cum hac Oratione;* Deus qui nos concedis ſanctorum Martyrum tuorum Fereoli, Aurei & Juſtinæ natalitia colere; da nobis in æterna lætitia de eorum ſocietate gaudere.

Feſtive in ſcripto ſed.

Idem Kalendarium Moguntinum ſolit

cum Oratione in Breviario.

D

E *Ex coſat in Dalheim*

5 *Latomus apud Serarium, in ſuis ad Breviarium Moguntinum Notis,* paſſus, *inquit,* memoratue S. Auseus in ſacello pſope Dalheim, ubi adhuc martyrico ſanguine altare rubeicatum mooſtratur, non abſque miraculo. *Proximus hic locus eſt cæmentitiis illis extra urbem molitus, quæ uerum aqua ductuum potius quam murorum reliqua ſint, controverſitur; & inter eum locum, atque hodiernam urbem ponitur S.* Aurei, *alius* S. Hilarii *eccleſia. Forſaſſis etiam monſtratur ibidem adhuc* Puteus, *in quem fuerit dejectum a ſacrilegis cadaver. Sed ſi apud Heiligenſtadium, de quo mox, interfectus eſt Epiſcopus ille ſanctus prædicta de ſanguine & puteo referenda erunt ad ſororem* S. Juſtinam, *ejuſque ſocios, Clericos & Laicos utriuſque ſexus; quorum aliquis ad aram faciens, vel ad eam confugiens, petuit ipſam ſua ſanguine aſperſiſſe* Ceteſum neſcio, *inquit Latomus,* quam belle Autzum dicamus, media penducta. *Serarius ſuſpicatur, dictum* Aurzum, *vel* Aezum, *aut* Oezum, *græco ſcilicet nomine, ab* Ἄρης, Ventus leois, Ἄρης Mars, *vel* Ὄρος Mons. *Ego nullam puto quærendam uſus rationem; non magis, quam cur* Diva Helena, *Magni Conſtantini mater, Trevirit, ubi paletium habuit, & alibi per utramque Germaniam, & Galliam paſſim vocetur, penultima ſimiliter producta* Helena, Heleoe.

& quomodo vulgo dicatur Aurelius?

F

6 *Nominis rationem, & pronuntiationem genuinam incertam manere, minus incommodum eſt; quam ambiguum eſſe tempus geſti a S. Aureo, vel Auxo Epiſcopatus; ut qui ætate Caroli* IV. *Imperatoris credebatur fuiſſe primus* Præſul Moguntinus, *Seraria autem numeretur* vigeſimus quartus, *Segebordo,* juxta veterem (*ut præfatur*) Catalogum Epiſcoporum, ſit ſextus a S. Creſcente; aute maguam autem Bonifacium, excluſo Gotelone, decimus, *imminute infra dimidium numere Præſulum nunc recepta. De* Creſceote, *S. Pauli diſcipulo, agam* XVII. *hujus Junii; & veroſimile faciam, Moguntinenſem (ſiquis fuit) ejus nominis Epiſcopum, melius ab illo diſtingui. Hic dixerim, haud inepeam videri conjecturam, qua Moguntinus* Creſcens & Creſcentius *eadem cenſebitur perſona; cui ſucceſſerit* Maſinos, *vel* Martinus, *nihil melius quam ille diſtractus in duas; tum* SS. Ciriacus & Hilarius, *eccleſiæ in Dalheim prior tutelaris; ex hinc alii aliquot, uſque ad* S. Maximum; *& rurſus aliquot, uſque ad* S. Aoscum, *numero & ordine necdum comperta.*

Quotus in ordine Epiſcoporum,

& qui primi fuerint?

7 *Si-*

A 7 *Sigebardus, mortem S. Aurei narraturus. Cap.* Annus cedit male notatus 454. *nobis* 10. Eo tempore, *inquit*, Opilione & Vincomalo Conſulibus, poſt Theodoſium Junioremⁿ, Marcianus in Oriente, Valentinianus in Occidente præerant Romani Imperii faſcibus; ſummus & univerſalis habebatur Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus Leo Papa, hujus nominis primus; agebatur autem poſt Incarnationem Domini hiſ diebus quadringenteſimus quinquageſimus quartus annus: *Et rurſus, Capite nobis* 20. *& ultimo totam ſcriptionem ſic ſiſtit*: Ceterum ut paſſionis Sanctorum tempus breviter, o Lector, invenias; paſſi ſunt Martyres ſancti, Aureus & Juſtina cum Socio, ſub Attila Hunnorum Rege, XVI. Kal. Julii, Marciano & Valentiniano Imperatoribus, Apoſtolicæ Sedi Leone hujus nominis primo præſidente anno poſt partum Virginis CCCCLIV, regnante in perpetuum filio Virginis Rege Martyrum D. N. Jeſu Chriſto, cui eſt cum Deo Patre &c. *Idem annus notatur, ut dixi, in margine Martyrologii* B *Baſileenſis, quod ex Sigehardo ſumptum vel hinc apparet.*

potius dicendus 451 8 *Conſules quidem ſuperius ſignati, in correctioribus falſis notantur anno præcedenti, quo anno etiam Attila obiit: ſed vaſtitas ab eo illata Belgicis, Germaniciſque provinciis, omnino pertinet ad annum* L & LI. *ultimi ſeculi. Hinc ille in Gallias tranſiit; &* (*non obſtante gravi, quam in Catalaunicis, ſeu potius Segalaunicis campis, ab Aetio Romanorum Duce paſſus eſt, clade ducentorum fere millium*) *in Italiam tranſit anno* LII. *atque ad mandatum Leonis Papa regreſſus in Pannoniam, ibidem, ut dixi, obiit anno* LIII. *Corrigenda ergo Sigehardi chronologia eſt, &* qui tunc Moguntiæ Ariani! *Paſſio Sanctorum adſcribenda anno* LI. *ſeculo* V. *Quomodo autem eo tempore, aut etiam annis aliquam multis præcedentibus, quibus poſſit Aureus præſedisſe, tantum valuiſſe Ariani apud Moguntiam potuerint, quantum Sigehardus preſumit, ipſis exitium Epiſcopis imputant, non ſatis video; multumque vereor, ne illi, in S. Aurei eadem adducendi, ſalus præluxerit Trithemius, auctoritatis ad antiquas hiſtorias non magna ſcriptor; in Vita S. Maximi,* C *XVIII. Novembris examinanda, afferens; quod illius deceſſor S. Lucius ab Arianis occiſus ſit annos CCCXLIII. & ipſe ab iiſdem plurima paſſus, ipſorumque Religioſorum manibus tranſcriptum curante R. D. Franciſco Poppenſchutzio loci Priore, miſit Joannes Kloppenbergius, Paderbornenſis hiſtoria poſt Schatenium defunctum ſedulus continuator. Sigehardus Monachus Sanctalbonenſis, infra in Analectis num.* 8. Goſwinum Monachum *Auctorem nominat, haud dubie ex certa apud ſuos Sanctalbanenſes traditione. Ille autem ipſum dividit in tres libros, profeſſus initio lib.* 1. *propoſitum ſibi* vix nulla *dumtaxat* mirabilia referre; nec alia, quam quæ oculis vidit, & magnarum perſonarum certa relatione didicit. *Præfigitur autem Dedicatoria Epiſtola* Wetneri Abbatis *cujus juſſu res ſcripta fuerat*, ad Adelbertum ſanctæ Moguntinenſis Sedis Archiepiſcopum.

Ab Hunnis, an ab Arianis cæſi fuerit, dubitatur; 10 *In iſto opere* (*quod* libellum *pleriſque placuit appellare*) *nihil de vita, aut martyrio Sanctorum continetur; quia forte nihil de eo ſatis certe dici poſſe judicabat Goſwinus; aut quia Religioſorum diſcrepabant ſententia, aliis cum Rabano tenentibus, mortem utrique illatam ab Hunnis, cum alii veroſimilius* E *eſſe crederent eadem inter Sacra patratam ab Arianis, quod poſtea ſub annum* MCCXCVIII. *ſcripſit jam aliquoties nominatus Sigebardus. Heiligenſtadienſes, in Sanctorum* Aurei & Juſtini, *non* Juſtinæ, *Paſſione, infra danda, ex ipſius loci membraneo codice, non ſolum illos ab Hunnis martyrizatos tenent, ſed apud ſe, eo ipſo loco, ubi corpora ipſorum Dagobertus Francorum Rex invenit & civitatem condidit, in eorundem honorem* Heyligenſtat, *id eſt* Sanctorum civitas, *ſeu* Hagiopolis *nuncupatam.* item, Moguntia an Heiligenſtadii *Et hoc veroſimile ſit vel ex ipſo Goſwino, dum num.* 23. *meminit Cerei* in prima revelatione *a ſe deſcripta* gloria *cælitus accenſi*, quem de Heiligenſtat attulerat totius plebis ac Monachorum devotio; *utique velut ad ſuos etiam tunc Patronos, & quorum corpora olim poſſiderant, ſi non etiam tunc bona ex parte poſſidebant, de quo infra. Interim ſatis cauſa habere mihi viſus ſum, ad diſtinguendum* S. Juſtinum *a* S. Juſtina, *abſque formidine, ne hi pro illa ſuppoſitus ſit, cum eum, ut talem agnoſcant Moguntinenſes Archiepiſcopi*, Atribo *ſub annum* MXXI. Gerlacus *anno* MCCCLXXII. *&* Bertholdus *anno* MCCCXCIX. *Sigehardus quidem* S. Juſtini *alicujus meminit, cujus etiam corpus ad S. Albani ſit; ſed Confeſſoris & ex Heiſtettin eo tranſmiſſi: Heiligenſtadienſis autem pratenſionis pro corpore* S. Aurei F *nec meminit quidem; nedum Legenda apud illos ſcripta & inter ſacra recitari ſolita: quam profectionem auſim affirmare jam tunc extitiſſe; ſed potius aliquamdiu poſt fabricatam ex populari traditione, nec ſine mendis: quibus tamſiper diſſimulatis, tranſeo ad Sanctalbanenſem Sigehardum.*

§. II. De Goſwino & Sigehardo Monachis ſcriptoribus Translationis & miraculorum, Paſſio Heiligenſtadii ſcripta.

Inventionis anno 1157. deſcripta et miraculorum libellus, 9 MOlanus, *in Annotationibus ad ſuum Uſuardum, ex variarum Eccleſiarum uſu auctum, ſic ſcribit*: de Aureo (vel Aureo potius) & Juſtina breviter Breviarium Moguntinum & Cochlæus, in Catalogo de Epiſcopis Moguntiæ, quem Walafrido ſubjunxit. Annotatum eſt ad dictum Breviarium, quod ſeratus libellus perſcriptus de Miraculis Aurei ad Adalbertum Epiſcopum circa annum MCXXXVII. *Manu id adſcripſerit* auctore Goſwino eſſe oculos dator ex Mo. *aliquis: nihil enim tale in Breviario excuſum: verum eſſa probat nobis ipſum opuſculum, quod Moguntia diu fruſtra quæſitum, reperimus in Paſſionali inſigni Monaſterii Bodecenſis in diœceſi Paderbornenſi,* Qui ſub an. 1198. ſcripſit Sigehardus; Sigehar-

A gebertus: ſcripſit autem ſub MCCXCVIII. *Addit deinde quod* multa de Moguntiæ ruinis aliiſque ſimilibus, fidei parum probæ, inferuntur: *quapropter illis omiſſis, Lectorem contentum eſſe Serarius voluit iis, quæ in Breviario Moguntino*, uti brevius, ita certius *referra ipſe cenſet*.

AUCT. D. P. *in noſtra egregie numerant capita ac.*

12 *Opus illud* ex Mſ. apographo Carthuſiæ Colonienſis, non antiquo *ad uſum Bollandi deſcripſiſſe anno* MDCXXVIII. *Joannes Gamansius, ſub hoc titulo*; Incipit Vita & Paſſio S. Aurei, glorioſi vici, quondam ſanctæ Moguntinenſis Sedis Epiſcopi, ac S. Juſtinæ Virginis Sororis ejus. Et in hac Paſſione continetur etiam, ex magna parte, vetus Hiſtoria primæ conſtitutionis ſive ædificationis civitatis Moguntiæ; ſed & deſtructionis ac reædificationis & translationis ejuſdem, & multorum geſtorum longe ante actorum, ut patebit in proceſſu. *Sed egregium illud noſtrum ſolum in* XX. *Capita diſtinguitur* (*ut omnino ſuſpicer exterranti calamo Serarii adſcribendum, quod* IX. *numeraſſe videatur*) *nomen vero Auctoris neque integre neque per initialem literam apparet uſpiam; ſed ſpatium illi ſcribendo ſemel, iterumque vacuum relinquitur. Suam tamen auctem eam requirentibus ſatis indicat Auctor, dum in Epiſtola ſe profitetur procedere*, ex libris Chronicorum Godefridi Viterbienſis, ac Martini novelli temporum ſcriptoris, ſecundum eattorem & ſupputationem eorum veriſſimam: *Martinus enim Polonus Chronicam perduxit uſque ad Joannem Papam* XXI. *& obiit anno* MCCLIX. *Narrat autem Sigebardus Inventionem ſecundam, at ſuo tempore, anno* MCCXCVI S. *factam*.

voulus hic reſecanda addit, de ipſa civitate.

B

13 *Quod Hiſtoriam S. Aurei brevius proponat Breviarium, quam Auctor hic, res ipſa loquitur; quod etiam* verius, *ut præfatur Serarius, caterum ſolum adwiſere, quatenus ibi omittuntur parerga plurima jam iadicata, quibus multum (arſuremerroris, & fabuloſitatis inſpergi, agnoſco. Nam quod ipſummet S. Aureum, ejuſque Sororem attinet; id ita refertur, longiori licet verborum anfractu, ut collectorem Breviarii apperet nihil aliud habuiſſe pra oculis, quam Sigebardi librum. Proinde quid-*

Ceteru quæ ad ſubſtantiam collecta in Breviario habentur.

C

quid in Breviario eſt hiſtoria (*veritatis, non auſim dicere*) *ultra id quod in Martyrologio ſua Rabanus paucis verbis præſcripſit, id totum ex Sigebardi calamo fluxit; ut non immerito Serarius præcipitato lib.* I. *cap.* 4. *dixerit, eas eſſe ipſius quiſquilias, e quibus tamen auri aliquid colligi a non impertiſſimis queat. Id facere conatus eſt, earum Auctor Lectionum, quas ſub annum* MDLXX. *compoſitas exhibet præſaudatum Breviarium Eccleſiæ Moguntinenſis, & hic tranſcribere grave non fuerit*. I. Quo tempore Hunnorum frequenter incurſiones Rhenanas provincias infeſtarent, omneſque Chriſti Eccleſias Arriana perfidia miſerabiliter perturbaret; contigit inter ceteros B. Aurzuo, Moguntinæ Sedis Epiſcopum, doctrina & ſanctitate celebertimum, ipſa Sede ſua Pontificali atqua urbe pelli: quem in exilium proſecuta eſt Soror ejus Juſtina, ſacra Virgo, una cum aliis quibuſdam orthodoxis hominibus. Poſtquam autem barbarorum & infidelium incurſionibus tota averſa civitas eſſet; tandem Epiſcopus reverſus, ac diſperſas oves colligens, omnia boni Paſtoris munera diligenter obire cœpit.

in Lectiones diſtributa.

14 Il. id eum Arrieois, ex invererato in Catholicam fidem odio, perquam moleſtum eſſet; oppotunitatem nacti, Præſulem, in altari ſacra faciantem, crudeliſſime cum Soróre trucidani, atque in puteum vicinum præcipitant. In quo cum permultor aonos euderibus obruti jacuiſſeot, ab Riculfo Archiepiſcopo, qoi Carolo Magno imperante Eccleſiæ præfuit, to cœnobium Divi Albani, quod ſplendidiſſima ædificaverac, honorifice ſuot traoslati. III. Eo quoque loco cum Martyrum loculi poſteris eſſent incogniti; accidit ut pavimenta monaſterii, vetuſtate atteita, renovarentur; ubi inter alia Beatorum qooque Aurzi & Juſtinæ corpora, . . . reperta ſuot . . . quæ ſtatim Martyrum Deus tantis miraculis illuſtravit, & conſequentibus temporibus iam inoumeris erga humanum genus curatiouum ſanitatumque, per Sanctas illorum Reliquias, beoeficiis cohoneſtavit; ut non immerito religioſos taotos Patronos, & apud Deum interceſſores Moguntina colat Eccleſia. *Hactenus Breviarium, ſequenti relationem Sigebardi, aliquid etiam de SS. Aurzi & Juſtinæ corporibus addens, quaſi ſic* ex*perta foreot*, ac ſi communir oature nil plane juris to illos habuiſſet; *quod nec Sigebardus; nec quem deſcripſi Goſwinus aſſerui*; *nec omnino credibile apparet, multis de cauſis: quare id expunxi & ... aotavi*.

ubi mentio incorrupti, vero diu corporum.

E

15 *Ipſe porro Sigebardus de ſuo nihil commentus, præſumi poteſt, quia in Epiſtola ad Conradum Abbatem ſic præfatur*: De Sanctorum ſtirpe vel patria, quo loco quibuſve parentibus fuerint geniti, ſi requiratur cue ſtylus non explicet; eſſpondeo; iotentionem ſcribeotis in hoc ſtare, ut ſcilicet vera tantum & cogoita, non incerta & dubia perſequatur; nam de hoc diligenti quidem inquiſitione & multa ſolicitudine percunctatur, nihil me fateoe iuveniſſe vel ſcripturæ commendarum, vel memoriæ (ut aſſolet) poſterorum, traditione antiquoeum, traſmiſſum. Licet enim oulli poſſit eſſe dubium, tam præcipuorum Martyrum originem, vitam, paſſionem ſeu geſta ad oemoriam futurorum fuiſſe conſcripta; caſibus tamen fortuitis accidere poterat, ut hæc vel hæreticorum ejuſdem temporis machinatione ſuppreſſa, vel propter diuturnitatem temporis non diligenter prodita, aut antiquo Urbis excidio conſumpta, aut certe longæva oblivione deleta ſint, vel (ſi dici liceat) antiquorum deſidia non curata.

ſumque bona fide ſcripta.

F

16 Et ſi quis quæriat, quæ meum ad ſcribendum meotis iotento animum impulit; reſpondeo: Videns ego eccleſiem ſancti Albani, imo ipſam dominam urbium Moguotiam, Sanctorum Aurzi & Juſtinæ Virginis ſengotoo dedicatam, eorum pignoribus decorari, ac patrocinio ſuſtentari; relectiſque miraculis admirandis, quæ per eor dignatus eſt Opifex rerum opecaei; agia meus tulit animus, nulla tantor Martyres, præſertim eccleſiæ noſtræ ſingulares Patronos, ſpeciali cautus veneratione laudari; paſſioofiſque eorum notitiam a memoria hominum prorſus aboliram: (& ideo) præſumpſi, licet inſufficiens, dedioa ad laborem tenuem ingenii venam; ut jam eaimiæ paſſionis memoria, ſaltam aa parte, apud vos eſſet, ad poſteroſque tranſiret; & eorum ſolennitas glorioſa, debito laudis muoera noo cateret. Quapropter Peſſioois corum cumpila-

omiſſis inſi-culis in inventione narratis.

vi

A vi hiſtoriam : in Antiphonis veen & Reſponſoriis, harmonicæ dulcedinis contexui cantilenam. *Hæc ſeorſim deſcripta, cum Notis quas vocant, in Antiphonario, an hactenus ſervata fuerint, nihil magnopere attinet ſcrutari. Hiſtoria ex Sant-Albanenſi eccleſia Paſſionali (ut appellabant) legebatur in die feſtivitatis & per Octavam; quoad uſque prolixioris lectionis tadiam ſuaſit, grandibus illis voluminibus ſepoſitis, Hiſtoriarum de Sanctis formare Breviaria; qua iis, quibus nunc utimur, divini Officii per annum totum libris, inſerta deinde ſunt.*

ad uſum chori proſa & rythmo.

Idem factum Heiligenſtadii,

17 *Quod pro Sanctalbanenſibus, apud Moguntiam*, Sigehardus; *Heiligenſtadii, neſcio quis alius fecerat, diu ante novum ibi extructum Chorum, adeoque ante annum* MCCLXXVIII. *Scripſeratque legendam in multis valde diverſam ab ea, quam poſtea edidit Sigebardus, de Sanctorum Aurei, ac Juſtini paſſione, & corporibus ibidem præſentia. Ibidem quoque fuit compoſitam*

B *(incertum quando) Officium vetus in Antiphonis, Hymnis, Verſiculis, Reſponſoriis, Sequentia, ac Lectionibus, quomodo illud etiam nunc ibidem reperitur, poſt veuſtiſſimum quoddam Graduale, Rubrica diſtinctum. Ea omnia ibidem etiam nunc uſurpantur, præter Lectiones, quas nunc pro majori commoditate maluns ex impreſſo Moguntinenſium Breviario accipere. Rem totam, ut reperit, ita deſcripſit anno* MDCXCIII, *Joannes Knackrich, noſtri ibidem Collegii tunc Rector; qui nihil prætermiſſum reliquit quod poſſet ex litterarum ibi aſſervatarum monumentis arui ad nos inſtruendos pro cauſa Heiligenſtadienſium ſuorum confirmanda.*

unde acceptæ Legendæ hæc datur?

18 *Inter illa primum compoſita videtur Legenda qualiſcumque; ex hac deinde ſumpta verba, diſperſa per Antiphonas, Reſponſoriaque &c. ſed adeo invenuſta, ut ea abſque cantu legi inamœnum prorſus videretur: quare, cum hæc nihil contineant, quod in Legenda non legatur clarius, hanc ſolam exhibere placet; ſed non ſine cenſura aliqua. Etenim SS. Aurei ac Juſtini paſſionem, ipſamque corporum primam inventionem,*

C *falſam ſeculo* VII. *iis implicat circumſtantiis; qua rem totam fabuloſam videri facerent, niſi aliunde verosimile fieret, Sanctos prope Heiligenſtadium cæſos fuiſſe, non Moguntiæ. Sub hac præcautione, primo loco dabo Heiligenſtadienſium Legendam, a reliqua abjunctam Officio; tum Goſwini libellum de SS. Aurei & Juſtini inventione & miraculis in eccleſia ſancti Albani anno* MCXXXVII. *ac denique Analecta, primum quidem ex Sigebardo, Moguntiam ſpectantia, deinde ex Heiligenſtadienſium monumentis.*

rum libellus Miraculorum Moguntiæ factorum,

ac denique Analecta.

§. III. Cauſa Heiligenſtadienſium pro cæſis & tumulatis apud ſe SS. Aureo Epiſcopo, & Juſtino Subdiacono per verosimiles conjecturas diſcuſſa.

D AUET. D. P.

19 Elſeldia *vel* Eichſeldia *Regiuncula, in Confiniis Haſſiæ atque Thuringiæ ſita dicitur S. Bonifacium ad Chriſti fidem reducta fuit, hodieque, poſt variam ſub variis Dominis fortunam, pertinet ad jus Archiepiſcoporum Moguntinorum, ſæpius illis aut vendita aut oppignorata. Caput cenſetur* Heiligenſtadium, *id eſt*, Hagiopolis, *pridem ante S. Bonifacii tempora, ſub Francorum Rege* Dagoberto, *id nominis accepiſſe credita, cum is a lepra (ut aiunt) mundatus eo loco fuiſſet, ubi humata jacebant quadam Sanctorum corpora, quorum tumulum ipſe elevans, condita deinde ſuper eccleſia incluſerit: Sancti iſti ibidem appellantur Aurens & Juſtinus, ſuntque etiam nunc primarii ipſius civitatis patroni: unde inveniuntur littera Senatus anno* MCCCLXXXIII. *ligna germanica ſtatuentes*, ut dies Sanctorum Aurei & Juſtini noſtrorum principium patronorum ad honorem Dei ſolemnius & perpetuo celebretur &c. *& aſſignantur in illum finem duæ Morcæ argenteæ ab oppidanis Heiligenſtadienſibus eo die danda, quamquam autem eadem eccleſia reſtaurata ſub Archiepiſcopo Moguntino Rabane tranſierit in titulum S. Martini quem etiam exhibet Sigillum capitali canonicorum illic nunc fortaſſis primam inſtitutorum; ſervatur tamen hodiedum Sigillum Præpoſiti æneum anni* MDXXVI. *& alterum* MDXCI. *in quibus repræſentantur imagines Sanctorum tradi-*

E *ctorum cum litteris circumferentialibus ſatis legibilibus, & tale putatur Præpoſitis ſemper in uſu fuiſſe. In eadem civitate habet Societas noſtra Collegium cum veteriſſima S. Mariæ Eccleſia, a cujus ſub annum* MDCXCIII. *Rectore R. P. Joanne Knackrubio accepimus officium indicatum num.* 17.

primum a SS. Aureo & Juſtino

deinde a S. Martino nuncupato

20 *Locus non niſi octoginta duos agros intra muros ſuos complectitur, ædificia autem non multo plura quam ſexcenta; multis tamen privilegiis ſeu libera civitas datur, diſtat ad Euroboream, a*

F *ſua Metropoli, cum qua de priori Sanctorum ipſorum poſſeſſione contendit, leucis horarum minimum quinquaginta; de quo ex Matthæi Meriani topographia agens* Henſchenius noſter, *in Diatriba de tribus* Dagobertis *Francorum Regibus, lib.* 2. *cap.* 2. *verosimile eſſe cenſet, quod hujus nominis ſecundus, & primi nepos ex S. Sigeberto Auſtraſiorum Rege, cum ex Hibernia, quo detruſus fuerat rediit, regnare ibidem ſit exorſus, habeat vicinum ibi caſtrum,* Altenborg *ſeu* Burgum-vetus *dictum, unde paulatim progrediens viribus auctior, primo Alſatiam, aliaſque Adrbenanas provincias, ac denique totam Auſtraſiam recuperavit, ab anno poſt an. 661* DCLXI. *uſque* LXXX. *haud infelix Rex; felicior etiam vita ſanctitate, ſi ipſe it eſt, qui Sathanaci ut Martyr colitur, quemadmodum in poſterius recognita Diatriba ſua cenſuit pralaudatus Magiſter meus. Traditioni Heiligenſtadienſium favet vetus conſuetudo Canonicorum, circa feſtum S. Mariæ*

videtur a Dagoberto Auſtraſiæ fundatum

ſolen-

AUCT B. P.

A *ſolenniter precedentium ad montem, in quo Dagoberti ſtatua erudera ac parietina monſtrantur: quod-*
que Thuringia ad quam olim ſcitur Eichſeldia perti-
nuiſſe, S. Sigeberto paruerit, aliquando etiam con-
tra Radulphum ducem ſibi rebellantem armis vin-
dicata.

potius quã ab ejus ava Dagoberto I.

22 *Heiligenſtadienſes, uti* Dagobertum *illum Heuſchenianum, ingrata pluſquam mille annorum oblivione apud Hiſtoricos ſepultum, ſemper ignoraverunt; ita ad illius avum,* Dagobertum primum, *referunt originem ſuam: nam tertius, ſi non obiit puer & abſque liberis, Thuringiam tamen unquam attigit. Hæc autem jam inde a tempore primorum Francia Regum genti illi amica, Childericum I. ſuis exoſum, excepit profugum; & octo annis aluit apud Baſinum Regem, quoad uſque in ſuum ipſa regnum rediit, uti narrat S. Gregorius Turonenſis. Eamdem Turingiam bello aggreſſus Chlodovæus, tributariam ſibi fecit; & a Chothario perdomita S. Radegundem*
B *ei dedit captivam, mox futuram uxorem. Dagobertum quoque I. cum adhuc ſolus Auſtraſia Rex eſſet, Moguntiæ aliquando moratum ſcimus, ſed uſque in Eichſeldiam tranſiſſe, ita ſatem ut ſedem ibi fixam haberet, condita ibi nomini ſui civitate, & Altenburgica arce prope Heiligenſtadium, nulla ratio cogit præſumere; adeoque juſtior præſumptio ſtat pro Dagoberto II. diutius iſtic & habiliter commorato, quouſque per mortem patruelis ſui Childerici in pacificam rebus Auſtraſiæ poſſeſſionem receptus, Metas Auſtraſiæ veterem regiam, migravit. Si quis tamen pro Dagoberto I. contendere velit, ipſum fuiſſe Sanctorum corporum inventorem, vel ſaltem ercis pradicte con-*

qui tamen potuit aliã fuiſſe ab Eichſeldia

ditorem, nolim cum eo diſputationis ſeram recipere-
care; quia ſcio plurima ejuſdem Dagoberti aque ac
aliorum veterum Regum francorum geſta per Tu-
ringiam præterita fuiſſe in Annalibus gentis, quorum
non panca indicia habentur ex ipſorum locorum mo-
numentis vel traditionibus; ſed plerumque quoad
tempora confuſis propter Synonymiam plurium. Le-
genda quidem nullum Regem nominat, antiqua ta-
C *men de* Dagoberto *aliquot traditionis ſeſtis eſt Bertholdus Archiepiſcopus Moguntinus, in ſuo diplomate anni* MCCCCXCIX. *jubens, aperiri januas & pulſari campanis poſt feſta Chriſti & Sanctorum, celebrari anniverſarium gloriſſimi quondam Principis* Dagoberti Francorum *inclyti Regis, fundatoris eccleſiæ Collegiatæ S. Martini Heiligenſtadienſis; ſi tamen hic titulus tam antiquus eſt; nec eum alius præceſſerit a SS. Aureo & Juſtino ſumptus præſidis etiamnum ibi Patronis.*

inventis ibi SS. Aurei & Juſtini corporibus

22 *Non eſt autem diſſimile vero, & ſi id ſcripto-*
ret Moguntini ipſique Sanct-Albanenſes Monachi
ſemper ignoraverint, aut noſcire ſimulaverint, quod
S. Aureus *cum Subdiacono ſuo* Juſtino *Moguntia ab-*
fuerit occupatus Evangelio in Eichſeldia prædican-
dis; quando Moguntiam invadentes Hunni ſororem
ejus Juſtinum Virginem, *in promiſcua civium ſuo-*
rum cade in eccleſia congregatorum Martyrie effece-
runt, qua peculiari locule ibi poſtea fuerit honorata
abiit, qui paulo poſt a diſperſione collecti, caſos om-
nes contumularunt in Monte-Martyrum, nunc S.
Albani, iſtic ubi ſub hujus nomine condita anno DCCCV
eccleſia fuit: ipſi vero Hunni eadem populationis im-
petu torrentis inſtar rapti in Eiſeldiam ibique S. Au-
reum cum Juſtino natali pariter interfecerint eodem
forte modo quo S. Nicaſium Rhomeaſem & alios alibi
SS. Epiſcopos irruentibus lupis obviam pro ſuo grega
progreſſos mactaverunt. Denique non eſt incredibile

D *quod Sacrorum Corporum inventor Dagobertus eo-*
rum alterum vel partem illius tranſmiſerit Mogun-
tiam velut ad propriam ſuam Sedem: vel quod Aribo
Archiepiſcopus, qui anno DCCCXV. *illuc intulit pri-*
morum X. *Epiſcoporum Moguntinorum corpora, par-*
tem aliquam de corpore S. Aurei Heiligenſtadii acce-
perit, eique proprium conſtruxerit tumulum; inter
quem & tumulum ſororis Juſtinæ *collocaverit gran-*
diorem decem Epiſcoporum arcam, ſicuti omnes tres
area anno MCXXVII. *inventa ſunt; ſub veteri pavi-*
mento, uti num. 17. *Sigebardus explicat.*

quorum omnes pars Moguntiã relata ſit,

& ſimilia corpora ſororis ſuæ S. Juſtinæ.

23 *Iſtis autem poſitis æqualiter utriſque Heiligen-*
ſtadienſibus & Sanct-Albanenſibus relinquitur S. Au-
reus, unumquem prioribus ſic allatus tamen, ut de
ejus præſentia non poterint porro gloriari; ipſique
Archiepiſcopi Moguntini id eis concedere, maxime
habentibus adhuc tectum S. Juſtinum, ſicut habebant
Sanct Albanenſes Juſtinam; *qua etiam ſæpe ſola no-*
minatur, velut præcipua in veneratione civium, pro-
pter ſepulcrum habita ab illis prius quam Aureum, E
ſic ut dixi, acciperent. Refragatur quidem dictis
Sigebardus, quatenus num. 3. *ipſum quoque S. Au-*
reum in monte-Martyrum primo ſepultum ait cum
ſorore. Sed potuit id, alterius ſepultura inſcius,
ſcripſiſſe ex propria conjectura; ſicut, ex ſua vel alie-
na ſententia, ab Hunnis ad Arianos tranſtulit eadem
Sanctorum, contra tanto ſe ſenioris ejuſdemque Ar-
chiepiſcopi Rabani aſſertum quod ignoſcendum Auſta-
ri poſt ſanctæ rerum converſiones ſcribenti vetuſtis
omnibus monumentis deperditis.

licet aliter ſentiant Moguntini.

24 *Diſtat Heiligenſtadio unius ſolum ſtivi die*
itinere Herizfeldenſis Abbatia unde anno MDCXXIII.
ad Eyſtadienſem noſtra Societatis eccleſiam allatas S.
Juſtini Martyris Reliquias dixi ad XIII. *Aprilis,*
ubi de S. Juſtino Philoſopho num. 21. *hinc ſuſpicionem*
non ineptam movet prænominatus Rector Heiligenſta-
dienſis, quod ipſa reliquiæ Heiligenſtadio Herizfel-
diam tranſlatæ ſint, per illius loci Abbatem. Idem
etiam fecerit Corbeja in Saxonia Abbas Wichboldus,
& de Reliquiis S. Juſtini acceperit, quod ejus poſtea
ſucceſſor Bedo, anno MCCCLXXV. *miſit Carolo* IV. *Im-*
peratori, per literas, quas recitat Prazenſis Deca-
nus in Phoſphoro pag. 476. *profeſſus auxilium ſperare*
ſe a Carolo contra oppreſſionum violentiam, per Sacro-
F *ſanctas Reliquias S. Juſtini Martyris gloriſi & B. Sophiæ Virginis venerandæ quas Excellentiæ ve-*
ſtræ, inquit, mittimus, atque veras confeſſionis
noſtræ partes profitemur. Nec ab iſta dimovemur
conjectura, qua idem Abbas conſequenter dicit, quod
piæ memoriæ Ludovicus Imperator cœnobium iſtud
in honorem Sanctorum Martyrum Stephani, Viti
atque Juſtini ſtudiole conſtruxit. Quod jam tunc
illatis eo omnium trium Reliquiis: conſtat enim ex
ipſius fundatoris literis in ſolius S. Stephani honorem
erectum monaſterium, cui tamen mox acceſſerit S.
Viti Patrocinium, corpore ejus Roma allato ſicut dic-
tum XV. *hujus: ut autem Abbatia ex tunc primum*
cœpit dici SS. Stephani & Viti, ita Patronus tertius,
cujus antiquior nulla ſcriptura meminit, potuit mul-
to ſerius acceſſiſſe duobus prioribus, ad quod Abbas
Bodo animum non adverterit, cum jam duo ſecula
fluxiſſent.

Reliquiæ S. Juſtini Martyris Eyſtadii

An etiam Corbeja

& inde Pragæ

VI-

A

VETUS LEGENDA

In veteri Membraneo Mſ. Heiligenſtadienſi, ad uſum Officii Matutinalis digeſta.

CAPUT I.

Paſſio Sanctorum liccuias exorata.

1 ORtum & vitam Sancti Aurei explicare cupiens, prout novi, & ab aliis didici, ac a divina revelatione *a* accepi; omnes in Chriſto devotos ſcire deſidero, quod verum ejus ortum & vitam iuvenem ſubſequenter. Aureus, *b* progenie nobilis, unicus *b* parentum ſuorum filius, ab infantia litterarum ſtudiis imbutus, & mire virtutum uberibus intentus: quo dum adoleſcentiæ ſuæ tempora compleſſet & utroque parente orbatus eſſet, & dictum Dominicum attendiſſet, Niſi quis renunciaverit omnibus quæ poſſidet, partem regni mei non percipiet; univerſam ſubſtantiam, a parentibus ſuis relictam, *c* in pios *c* uſus diſtribuit, mediam partem in ſtructuram eccleſiarum, & reliquam in conſolationes pauperum.

Prole a parente inſtituit.

& parentibus ſuis orbus, facultates diſtribuit.

2 Domo & rebus diſtributis, & omnibus his renuntiatis, Deo ſe totum tradidit, & ad partes Rheni ſeceſſit, quærens nemorum denſitates & montium cavernas: quibus inventis, & ſecundum inceptum ſuæ voluntatis exiſtentibus, Deo gratias retulit, & ibidem ſe recepit, vi- *d* tamque eremiticam *d* per plures annos peregit. Interea non nullas paſſus eſt tentationes diabolicas: quibus omnibus, miſericordia Dei protectus reſtitit, & in orationibus die noctuque permanſit.

ſuique ad ortum vocipit.

3 Quodam vero tempore, cum Deum orationibus exoraſſet, & ſopori ſe dediſſet: apparuit ei Angelus Domini dicens ei. Auree, amice Dei, ſurge & in civitatem quæ Moguntia dicitur vade, ubi verbum Domini pronuncies: quod ea eo conſequeris in futurum percipies. His dictis ab eo Angelus diſceſſit: Qui ſurrexit, & juxta Angelicam admonitionem fecit: ivit ad civitatem, perrexit ad quemdam virum devotum & humilem, cum quo pernoctavit & eum divinis colloquiis multipliciter illuminavit.

C *Moguntiæ ab Angelo jubetur,*

4 Altera die appropinquante ſurrexit hoſpes ille, & omnes ſibi familiares convocavit; quibus cum magno gaudio dixit: Grates Deo ad plenum reddere non ſufficimus; quod miſericordia ſua motus, nobis miſit hominem, Angelicam vitam & virtutem habentem; mediante cujus gratia nos ſalvari poſſumus & tota terra. Apud quos beatus Aureos aliquo tempore permanſit; & eos ac omnes ad ipſum confluentes, multa bona, æternam vitam præſtantia, docuit; multoſque a variis languoribus, præſtante Domino miſericorditer liberavit: qui cunctis cognitus, valedicens omnibus, ad locum unde venerat regreſſus eſt.

civibus verbo & exemplo prodeſt:

5 Non poſt multum vero temporis obiit Epiſcopus e dictæ urbis, quo ut decuit ſepulto, & omni populo ſuper alio cogitante Epiſcopo, in unum omnes convenerunt: & in electione, cum concordes fieri non potuerunt, ſtatuerunt ſeniores & devotiores civitatis, ut illi eligerent *f* pro omnibus, qui ſuper electionem conveniſſent, & hinc inde habitis diverſis tractatibus cogitaſſent; omnes (autem) in hoc concordabant & ſimul una voce dicebant: ſi Aureus inveniri & haberi poteſt, qui nuper hic conſtitutus fuerat, utilior eo non eſſet. Sic inter ſe duos elegerunt, quibus ſumma diligentia commiſerunt, ut eum modo diligentiori, quo poſſent, quærerent, & ipſo invento, cum ad hoc precibus & ſupplicationibus tenerent, quo ſe cura Epiſcopatus intromitteret.

D *mortuo demum eorum Epiſcopo* *f* *ſucceſſor eligitur;*

6 Quibus pro inveſtigatione ſancti Aurei ut in commiſſo acceperant, euntibus, cum familiæ magna multitudine & canibus: & eum hinc inde ſilvas tranſiviſſent, & eum non inveniſſent; tandem eum canes in quadam ſpeluuca invenerunt, & eum latratu ſuo prodiderunt; ſic dicti Commiſſarii ad *g* eum perveaerunt; in terramque coram eo procidenter, eum diverſis precibus exoraverunt ut eum eis dignaretur ire ad civitatem; & totius populi vacante Epiſcopatu, facere voluntatem, qui eum unanimi voce poſtularent in Epiſcopum, & totius terræ proviſorem & Dominum *h*. Tandem eorum precibus diverſis & ſupplicationibus inclinatus, cum eis vadens, tanta ſolennitate & gaudio ab omnibus fuit ſuſceptus, ſicut unquam aliquis Epiſcopus. Ipſe etiam victus prece Populi, de Epiſcopatus regimine & ad preces omnium ſe intromittens; dictum Angelicum nunc in ſe completum eſſe ſentiens, cum magno honore plures annos eccleſiæ ſuæ præfuit, & multum populum dictis, prodigiis, & exemplis Deo acquiſivit *i*.

E *g* *& requiſitus invenitur; quod admittere perſuadetur.*

i

7 Creſcente Dei Eccleſia beati Aurei tempore, & ſe in omnibus augmentante, Magno vero Hunnorum *k* Rege eodem tempore regnante, & ipſam Eccleſiam totis viribus deſtruente fuit beatus Aureus proditus, quod fide vir totus eſſet Catholicus. Quare Rex ſævitia & furore contra eum ſuccenſus, terras cum magno apparatu circuire incipiens, omnes in Chriſto credentes ſæviſſimis ſupplicus deſtruens; cum ad beatum Aureum perveniſſet, & ipſe ſibi cum Juſtino Diacono miniſtro ſuo captus præſentatus ſuiſſet; in craſtinum eos in carcerem juſſit recludi, & ſub magna cuſtodia haberi; donec cum ſuis cogitaret, quid cum eis facturus eſſet.

Hunnorum Regi & tyranno.

k

F *adduciur cum Juſtino Diac.*

8 Noctis ſilentio adveniente, Aureo & Juſtino ſedentibus in carcere, Angelus Domini apparuit, ipſos confortando ait; Craſtina die eum in conſpectu Regis apparebitis, quid loquamini non cogitetis: in illa enim hora dabitur vobis quid loqui debeatis. Ipſis Regi præſentatis, & eis ad ſacrificandum *l* Idolis diverſis minis compulſis; ipſi Regi reſponderunt, audaciaque voce dixerunt: Alius non eſt Deus, niſi Dominus noſter Jeſus Chriſtus; incipiens ſibi de Incarnatione Jeſu Chriſti & de ejus cauſis dicere; deinde de Nativitate, Paſſione, Reſurrectione & Aſcenſione. His dictis & aliis, Regem ad horam pendi tenuerunt & multa ſibi de fide Catholica recitaverunt. Rex fatigatus volens diſcumbere, eis dixit, Iſta ſuperſtitioſa verba

Chriſtum ei intrepide prædicat;

l

præterm̃ittite. Decem quoque de ſervis ſuis
A ex Ms. diuit: Accedita, & mihi eos bene ad pœnam
reſervate.

9 Rege veſo diſcumbente, & magnis de-
& torcerd trahens, ſitias habente, Cuſtodes Aureum & Juſtinam
deduxerunt, & eis, Abite, dixerunt: ſentimus enim omnia veſtra verba, quæ Regi de
Chriſto dixiſtis, eſſe vera: fugam date, & ite
in pace: Regem enim in tantam non timemus,
quod a dictis veſtris recedere nos velimus. Cre-
dimus quod dicta veſtra habeant veritatem, &
a cuſtodibus liber dimittuntur, omnes dictum de Idolis noſtris judocat ſalſita-
tem. Mox ſancti eos in hoc confortabant, &
cum ingenti gaudio dicebant: In hoc non du-
bitamus, quin jam vobiſcum ſit Dominus no-
ſter Jeſus Chriſtus: & eam, ſi in fide hujuſ-
modi perſeverabitis, qui veras Deus eſt facie
ad faciem videbitis. Sic Cuſtodes in hoc propo-
B ſito firmiter ſteterunt, & ad Regis curiam re-
dierunt: Sancti vero recedebant, & prout eis
Deus diſpoſuit, faciebant.

quibus ideo 10 Poſtquam Rex diſcubuit, Aureum & Ju-
interfici juſſit, ſtioum ſibi præſentari juſſit; ſtatim miniſtri ad
Cuſtodes ceterentes, juſſum Regis eis nuntiant-
tes, Cuſtodes Regem adierunt, & ſibi intre-
pide dixerunt: Homines noſtræ cuſtodiæ commiſ-
ſos abire fecimus, quod ipſos juſtos eſſe cogno-
vimus; ideoque una cum ipſis ſervi Jeſu Chri-
ſti facti ſumus, quia verus Deus eſt, quod in
veritate negari non poteſt. Tunc Rex per lon-
gam horam præ nimio furore loqui non potuit.
Tandem eam magna vehementia & alta voce
ſuis dixit: Hos inſanos & deliros cito tollite, fu-
ſtibus cedite, & gladio perimite: ſic ordinantes
ne alicui hominum appareant viventes. Qui Re-
gis mandatum impleverant & eos pro nomine Je-
ſu Chriſti decollaverunt.

mittitur qui fugitivos invefti- 11 Regi ſuper his quæ acciderant cogitanti,
get. & quid factatur eſſet neſcienti; ad ſe ſuum vo-
cavit Præfectum, virum tyrannum & omni ſæ-
vitia plenum, dicens ei: Eligi tibi viros compe-
tenter convenientes & tuis juſſionibus obedientes;
C & inſequere magos qui nos deceperunt, & to-
tam terram ſuis fallaciis ad malitioſam ſectam
perduxerunt; & noo die ac nocte quæreſcas, quin
ipſos iovenias: & eis inventis ad ſacrificandum
Diis noſtris ipſos compellas diris ſuppliciis. Quod
ſi reoverint, & in ſecta ſua perſeveraverint, ipſos
diverſis cruciatibus puoies, & morte turpiſſima
quam excogitare poteris damnes; ut alus exem-
plum præbeant, ne talia facere præſumant: &
non ad me revertaris, niſi mandatum hujuſmo-
di totaliter adimpleveris.

12 Præfectus, quod Rex juſſit, fecit: & ma-
gnam familiam ſibi aſſumpſit, vadens de civitate
Hic in Ro- in civitatem, de villa in villam; & ſemper pro
ſtenfeld de- duobus, veſtibus talibus veſtitis, interrogavit, &
prehenſos, hoc quinque diebus continuavit, & tamen nihil
profecit. Tandem perrexit ad quemdam nobi-
lem, ſupra m Ruſtenveldo manſionem decentem
m habentem, cum quo pernoctavit; qui ſibi de
prædictis interrogatus, dixit: Hodie duo ad al-
lodium meum Roſtenvelde venerunt, qui con-
ſimilibus veſtiti fuerunt; ſi illi pro quibus inter-
rogatis, ſint, neſcio. Præfectus dixit, hoc per-
ſcrutari volo: & ſtatim ad Allodium deſcendit,
& eos ibidem invenit. Mox ipſos captivos ſecum
duxit ad hoſpitium, & famulis ſuis eos per uo-
ctem tradidit ad cuſtodiendum. D

13 Altera vero die Aureo & Juſtino Præfe-
ctus dixit: Rex mihi ſub periculo corporis man-
davit, quod debeam a vobis inveſtigare ſi diis fruſtra ido-
noſtris velitis ſacrificare, & veſtram erroneam la venerari
ſectam de Chriſto depovera; & ſi hoc feceritis, ſuadet,
magni in Curia Regis eſſe debeatis: ſi autem
facere nolueritis, quod vordamnare debeam gra-
viſſimis tormeotis. Modo ſtatim eligite quid ve-
litis facere. Qui ſibi reſponderunt: Dii veſtri ſur-
di & muti ſunt, per ſe nihil facere valentes, ſed
omnia operatione dæmoniaca perficienter: ideo
nullam commvoionem cum ipſis volumus habe-
re, neque ſacrificiis nec orationibus; ſed Domi-
no noſtro Jeſu Chriſto volumus ſervire, qui ha-
ber animar hominam perdere & ſalvare.

14 Præfectus videns Aureum & Juſtinam fle- Ideo calce-
cti tantum verbis non poſſe, Diis ſacrificare, & aurus abto
Chriſto abrecountiare; magnum rosmentum es- raſoriis.
cogitavit; quo ipſos ad hoc faciendum compel-
lere voluit. Quatuor calceos magnor procuravit
fieri, quibus acutiſſima n raſoria juſſit inſecti, E
putans ipſor hoc tormentum in tantum abhorre- n
re, quod a Chriſto deberent recedere. Sic cal-
ceos eir propoſuit & ipſar (induere) jubendo
ait; Hos Calceos induite, & in eis ſuccedite; vel
noſtrir tanquam veris diis ſacrificate. Mox ipſi,
in nomine Jeſu Chriſti calceos induentes, in eir
ſupra raſoria gradientes, per longam viam ive-
runt, & abſque ulla læſione permanſerunt.

15 Præfecto ſuo tormento, quod excogita-
verat, nihil proficiente, & ipſo intima hoc do-
lente, concepit alium pœnam, ipſis Aureo, &
Juſtino infligendam. Fecit parare duas ferreas
galeas o de eſtentu laminibus ferri ad modum o
craticulæ tranſverſe confabricatas: quas in ignem ignitis ga-
juſſit poni, & ſupra modum ardore ignis incen- leis cruci-
di: quibus mire incenſis ipſis dixit: Ardore i- antur,
ſtarum galearum perire debetis, niſi Chriſto
Domino veſtro abrecountietis. Qui intrepidi reſ-
ponderunt Præfecto & dixerunt: A Chriſto non
recedemus, quia pro nomine illius mori paratı
ſumus; qui pro ſalute noſtra mortem ſubiit in
cruce ſaſpenſus. Tunc ardentes galeas ipſir ſu-
perpoſuit & malleo eas ipſis Sanctis incuſi fe-
cit: ipſi vero illaſi permanſerant, & galeæ ex- F
tinctæ ad terram corruerunt.

16 Præfectus ſuper præmiſſis commotus ni- & feris pe-
miſque perturbatus, quod Rea ſibi mandave- nitus ex-
rat, præ oculis habait: Aureo & Juſtino dixit: pugnarat.
Nihil eſt quod facitis, quod ita magicar artes
exercetis, cum per eas putatis vos mortem e-
vadere; ſciatir per eas vos mortem incidere:
neſciitis quod hic circumquaque ſunt Nemora,
& omnia loca deſerta, in quibus feroces ſunt
feræ nemini ſcientes parcere: quarum eſca eri-
tir, niſi mihi in vobis ſæpius repertis acquie-
ſcatis. Qui reſponderunt, Magicas artes ne-
ſcimus, ſed gratia Domini noſtri Jeſu Chri-
ſti per omnia operatur in nobis, cujus ſer-
vi ſamus: & ideo tormenta tua non time-
mus.

17 Præfectar dixit Temeritas veſtra perire vos
facit. Deinde duxit eor ad oemor, ubi ſibi vi-
debatur eſſe locus horribilis, & eos ibi fabricari p p
fecit ad duas arbores, cum cateuis & compedibus
per ſabros, ponens duos cuſtodes ſuper arborem:
qui vigilarent per totam noctem, ut deſtructionem

eo-

A eorum viderent, & hanc ſibi vero modo de mane recitarent. Nocte vero inſtante Sancti figaculo ſanctæ Crucis ſe ſignaverunt. Deinde ſuſuirtæ feræ diverſi generis coram eis convenerunt, pacifice inter ſe & cum eis jacentes, omnino nollas inſoleotiar moventes. Duo etiam magni cerei, modo mirabili formati & ornati, coram ipſis tota nocte ardentes ſteterunt. Hæc omnia Cuſtodes in arborer ſedentes viderunt.

oppoſitis quæ obſervarunt cuſtodibus;

18 Præfectus ſurgens valde mane, quomodo Aureo & Juſtino ſucceſſiſſet, ſcire cupiens toto corde; cum ad eos perveniſſet, omnes feras quæ ibi fuerant, miti modo abire conſpexit; & multum fuit admiratus, quod eorum nullus ab ipſis fuit læſus. Tunc omnes ſecum exiſtenter convocavit, & commoto animo dixit: Per Hercules! ſi ego conſentirem, iſti per ſuum Jeſum me deluderent uſque infinitum. Conſulo quod breviter decolleotor, & quod ad Dominum noſtrum Regem reverterur. Dolerem quod ipſe ſciret dominus Rex, quod tanto tempore ab ipſis ſum deluſus: *q* hoc apud ipſum nunquam *q* recuperarem. Ergo B imponere volu finem; to hoc omnes ſecum concordabant & dicebant, iſta fiant.

ſed cum ſic quoque ſervati eſſent,

19 Præfecto Aureum & Juſtinum ferreis vinculis abſolvi jubente, & fabro ad juſſum ſuum hoc faciente; ſtatuit unum famulum, qui præparavit ſuum gladium, ut eos decollaret. Tunc petierunt ſibi concedi, ut adorarent ſuom dominum Jeſum Chriſtum. Hoc fuit eis conceſſum. Dixerunt, Petimor, domine Jeſu Chriſte, nos venire ad te, & ut omnis homo, qui nobis omni die honorem exhibuerit in tuo nomine, corporis & rerum gaudeat proſperitate *r* & animæ Salvatione. Quibus deſuper eſt reſponſum; Quod petiſtis eſt exauditum: & inclinatis capitibus, decollati ſont duo- *s* bus gladii ictibus *s*. Statim Præfectur & omnes alii aſſumptis ſibi capitibus receſſerone; & corpora avibur & beſtiis ad devorandum reliquerunt. Tunc de Ruſteveldn Colonus, & unos Sanctorom famulur, corpora acceperunt & ea devote ſepelierunt.

capites plectuntur:

20 Præfecto eum gaudio recedente, & ad Dominum ſuum Regem regrediente in via dixit ſuis famulis: Mirari non ſufficio de iſtis factis hominibus, quod libeotiur volebant mori miſere, quam vivere eum magno honore. Ad hæc Coſtodes, qui de nocte in arbore ſedebant, unanimi voce dicebant: Vere, Domine Præfecte nunquam volumus iſta negare: Ipſi juſti & ſancti fuerunt & omnia vera (ſuot) quæ de Domino noſtro Jeſu Chriſto dixerunt. Illa nocte, eum in arbore ſupra eos ſedebamus, ſigna vidimus magna & audivimur. Vidimus duos ſpecioſiſſimos cereos, non hominom manibur factos, coram ipſis tota nocte ardere, & de ſe non humanum dare ſplendurem: ipſus quoque audivimus per totam noctem oratiouibus læto animo Deum adorare & Angelos ad oratioues ſuas eis reſpondere. Etiam feræ ſilvarum inoumerabiles quæ diveſi generis fuerant, coram eis tanquam over tota nocte jacebant. Ergo a Jeſu Chriſto eorum Domino non recedemur: ſed ſervi ipſius mori volumus. Præfectus ſtatim dixit, unt famulos occidas eor gladio; ſi (eum) iſtis fabulis ad Regem veniremus, omner peadiri eſſemus: ſic iſte duo fueruut interfecti pro nomine Jeſu Chriſti.

C *ſicut etiam cuſtodes, quid vidiſſent confeſſi.*

21 Præfectus vero eum ad dominum ſuum Re-

Regreſſus ad Regem cum capitibus Proſperus,

gem perveniſſet, & omnia per eum cum Aureo & D Juſtino perpetrata ſibi recitaſſet, eique capita ipſorum præſentaſſet; Rex eum in omnibus quæ geſta fuerant, multum commendavit; & eum altiori dignitate per ſolemnius officium ſublimavit, totique Curiæ dixit: Omnia quæ ad hanc Provinciam venire nos moverunt, pro omni noſtra volontare conſummata ſunt, ergo ad partes (noſtras) redire volumus. In nomine Jovis eamus. Qui dum ad Regionem ſuam perveniſſent, & proſperis ſucceſſibus ſacrificaſſent, Præfectus quoque magnam *& bonoribus auctus, malo perit.* jactantiam de exaltatione ſua feciſſet, quæ ſibi propter damnationem prædictorum Sanctorum evenſſet; accidit ea permiſſione divina, quod ipſe Præfectus & tota familia ſua, quæ retro ſanctorum Martyrium Aurei & Joſtini paſſione fuerunt, omnibus in Curia Regis exiſtentibus videntibus, & timentibus, mala morte perierunt.

ANNOTATA D.P.

a *Verba hæc reſpiciunt ad num.* 25. *ubi dicitur quod Regina in ſomnis monita ex ſene quodam intelligere qui eſſent ſancti quorum reliquiæ inventa erant: ille* continuo vitam Beatorum Martyrum E Aurei & Juſtini ſuperſcriptam de verbo ad verbum declaravit. *Sed unde nullus ſibi majorem potuit fidem concilare, ſuſpectum ſe facit fictionis culpabiliter: qui etiam hic in perſona prima loquitur, quaſi ipſe ſenex eſſet is, qui iſta Regina narraſſe, velut ſibi divinitus poſt tantum fluxum temporis revelata.*

b *Titulus unici ſibi, non excludit ſororem: dubitat tamen Knackrichius noſter, an omnino debeat Aurei ſoror carnalis credi S. Juſtina; eoque adducis Catalogum veterem Reliquiarum Corbeyenſium, inter quas habentur.* Notabiles Reliquiæ S. Aurei & Juſtinæ ſororis ſocietatis; *& ſuſpicatur forte indicari* Mulierem ſororem, *quales circumducebant Apoſtoli* 1. *Cor.* 9. *ſed abſit ut exemplum quod nec in Oriente quidem diu valuit, & quo Apoſtolus gentium uti noluit, ut eſſet expeditior, ad Germania Apoſtolos poſt tot ſecula ſuſpicemur tranſviſſe. Petius opinabor dicere voluiſſe ſcriptorem Catalogi; quod ea* Reliquiæ *ſint aliquorum* ex ſocietate Aurei & Juſtinæ ſororis.

c *Facultates diſtribuere* in pios uſus *vetuſtiſſima fidelium pietas eſt, phraſis, avi omnino receptioris. Interim qui iam diſtinctam certamque notitiam vitæ affectat, velut antiquiſſimus ſcriptor ſilentioſue fatetur & patria & Regum ſub quibus Sanctus aut paſſus eſt aut revelatus, ignota ſibi nomina fuiſſe, qua alis deinde antiquitatis hiſtorica ſcientiores, ex veroſimili deſinxerunt.* F

d *Ita ſcilicet fecerat S. Florentius, tempore Dagoberti Auſtraſii, Argentinenſis poſt S. Arbogaſtum Epiſcopus, ab eremo, ut habet Vita apud Surium* 7. *Novemb. protractus ad Cathedram.*

e *Hunc quoque neſcivit auctor nominare. Severinus* Marianum *appellat; eſtque hic Epiſcopus in ordine vigeſimus quartus.*

f *Electionis per compromiſſum facienda exempla, neſcio an uſpiam inveniri poſſint tanta antiquitatis.*

g Commiſſarios *non reperit Cangius in antiquiori*

A *ſcripte nominatos, quam in ſtatutis Venetorum anni* 1242. *lib.* 4. *cap.* 17. *& ſeqq.*

h *Si de* Dominio *temporali agitur, quale nunc habent Archiepiſcopi & Epiſcopi S. R. I. Principes; non pertinebat ad veteres ante Bonifacium Epiſcopos; qui an illud acceperit a Pipino Rege, an vere ſucceſſorum aliquis, puta Guilielmus, a patre ſuo Ottone Imp. non explicat Serarius, nec ego præſumo definire.*

i *Hactenus Lectiones ſex pro die feſto: deinde interpoſitis Reſponſoriis tribus, pro Lectionibus tertii Nocturni deſcribitur reliquum diei Officium, uſque ad ſecundas Veſperas inclusive: poſt quas ſucceſſive, & ſine ulla interpolatione iterum ponuntur quindecim Lectiones de legenda, ut ſint quotidie tres, pro ſex diebus per Octavam; ac tandem pro Octava ipſa iterum ſex, ſub eadem, qua hic utimur, diviſione.*

k Attilam *meritò credidit poſterior ætas.*

l *Hunnos fuiſſe ethnicos, & Chriſtiana religioni exortes, ejuſque hoſtes; ni ſunt Saraceni ac Tartari, nullus equidem dubito; &, quod conſequens eſt, ſuperſtitionibus variis addictos; idemque de eorum Rege* Attila *dixerim: non tamen aut hunc, aut illos colviſſe idola eaque Romana. Quin, ſi verum eſt, quod Olaus Magnus ait, ipſum nominari voluiſſe* Flagellum Dei, *haud alium quam unum verum Deum intellexerit: quem utcumque agnoſceret ille, non tamen ut Deum glorificabat. Sic in Vita S. Lupi Trecenſis, qui ab illius ſævitia orbem ſuam precibus liberavit, legitur quod ad hujus conſpectum divinitus motus* immanis ille ac ferox Attila, fidem ſancti viri ultiosi ſenſu ſuſpiciens, pro ſua auxerciturſque ſui ſalute & inculumitate ſecum eum voluit proficiſci ad Rhenum uſque: *reditu autem conceſſo*, oravit omne ſanctum virum, ut velit pro ipſo Dominum deprecari. *An hæc, & quæ deinde occurrente S. Leone Papa egit, idololatram ſapiunt? Varios ille quidem Epiſcopos Martyrio affecit, ſed crudelitate potius quam ſuperſtitione motus: nec cuiquam illarum legitur vitam obtuliſſe, ſi diſcederent a Chriſto ad idola colenda. Atque hinc intelligat Lector, quam parum certioris ſcientiæ ad ſcribendam contuleris auctor hujus Legendæ, ac veroſimiliter* C *aliud nihil, quam quod de Sanctorum adventu Heiligenſtadium ubique tolerata morte habebat traditio, populariſ; cetera dicta factaque commentus ex ingenio ſuo, qualia dici & fieri potuiſſe cogitavit.*

m *Accuratior Saxoniæ ſuperioris tabula, Eichsfeldiam complexa, notat una hora ab Heiligenſtadio, verſus Occaſum,* Roſtenfelt & Roſtenberg.

u Raſorium *ſcripturio ſuppellectili accenſetur in ſtatutis Corbuſienſium pro* Sealpello; *& in hac ſignificatione eadem voce utitur is, qui Græce Heſychii libret in Leviticum Latine reddidit ante ſeculum 9. nec facile alium antiquiorem reperies: nunc Francis vox illa* Novaculam *tonſoriam ſignificat ſed necdum ſic inventa eſt apud aliquem paulo antiquiorem. Qui autem hic raſoria innexuit calceis, videtur intelleriſſe ferreas radulas ſom olim latinis notas, raſpe Belgis & Germanis dictas.*

o *Hic quoque agre concipias formam* Galeæ: *fingamus enim reticulatum capitis tegmen; non id ex lamina extentis (quas* Lamina *in neutro plurali alias hactenus non legimus appellaſſe) ſed ex filamentis ſeu lineis ferreis factum concipias oportet.*

p Fabricari *pro clavis figere, noſtris ubi in* D *venturus quis ſit.*

q *Similis barbariei, nec vetuſta, eſt* Recuperare, *pro Excuſare.*

r *Jam ſapius manus hujuſmodi morientium Martyrum preces, non niſi in ſequioris evi ac fidei Paſſionibus legi: ni etiam illas de cælo vocet, in veris ac genuinis Actis rariſſimas eſſe.*

a *Credo hoc commentum Auctorem, quia tum illa ſcribebat, cum Heiligenſtadii non amplius inveniebantur capta, pridem alio translata.*

CAPUT II.

Sacrorum corporum inventio & elevatio: eccleſiæ Heiligenſtadienſis prima fundatio. a

a E

22 POſt multa veco tempora, dum quaſi Aurei & Juſtini extincta eſſet memoria, ſurrexit Rex Francorum, magnus Chriſtianorum Dominus, & gratioſus; qui dum longo tempore regnaſſet, & omnia ſibi *b* ſubjugaſſet; *b* accidit ea divina permiſſione, quod lepræ pereuſſus fuit *c* infirmitate. Quam eum in ſe ſenſiſſet, dixit omnibus ſuis, quod peregre proficiſci vellet. Sic regnum filio ſuo *d* & ſuis Secretariis regendum commiſit in omnibus donec rediret de peregrinatione, & ſic receſſit cum Regina *e* uxore ſua. Et dum aliquamdiu terras circuiviſſent, & locum pro voluntate eorum axiſteutem non invenirent, tandem, divina gratia diſponente, quod eis aptum propter ſubſequentia deberent in venire; ad locum qui Aitenburg vocatur venerunt; ubi cum tota familia ſua requieverunt; ibi denique manſionem decentem fecerunt, & cappellam *f* in honore Dei, Mariæ Virginis, & beati Petri Apoſtoli eunſtruxerunt.

Rex Francorum leproſus, b c d e

cum uxore peregrinatur uſq; in Aitenburg. f

23 Quodam vero tempore, cum Rex eſſet in venatione, venit ad amœnum locum in ſilva, ubi ſteterunt pulchra gramina, quæ diverſis fuerunt permixta floribus, mira bonis odoribus fragrantibus; ubi ſupra modum delectabatur quieſcere, parumperque dormire. Credidit ſi hoc non faceret, quod cum mori oporteret: ſicque ad gramina ſe poſuit, & modicum dormivit. Et eum evigilaſſet, & manum juxta ſe ad gramina extendiſſet; eadem perfuſa & madideta rore, ſe cum ea linivit in facie; ſtatimque ſurrexit, & ad manſionem ſuam rediit. Suæ quoque conthorali Reginæ lxto animo dixit; Breviorem & dulciorem ſomnum cepi, quam unquam diebus vitæ meæ feci. Regina reſpondit: Bene credo, quia in manu tua & in facie hoc bene video, quæ Dei gratia ſunt curata, & omni exeunt infirmitate; de quo Deo gratias referamus & omnia ſibi committamus.

ubi unguen in loco reperiunt, & vere ſtatim motus ac facie, F

24 Regina ſuper his quæ Regi evenerant cogitante, & ea ea divina gratia proceſſiſſe æſtimante; ſtatim Regi iſtis loquebatur verbis: Rogo, Domine mi Rex, ut mihi dicas, ſi locum ubi dormiviſti denuo invenire valeas. Ad iſta reſpondit Rex: Bene ipſum volo invenire; eamque ſtatim ſecum ad locum duxit, & omnia ſibi oſtendit.

& toto deinde corpore,

A dit. Statim Regina omnia judicavit, & Regi his verbis juſſit: Cito omnes veſtes tuas depone, & rotæ te immerge, rotæ te ubique liniendo, nullam partem corporis tui prætermittendo. Rex fecit quod fuit juſſus: & mox ab infirmitate totalitee fuit purgatus. Res videns, & ſentiens ſe eſſe curatum, magnum æſtimabat eſſe miraculum; devote Deo gratias retulit, læto quoque animo dixit: Vere, aut hic Sancti jacent: aut locus iſta ſanctus eſt. Volo ergo quod locus iſte in perpetuum vocetur Locus-Sanctus: aut Locus-Sanctorum; deinde ambo, Rex & Regina ad filium ſuum læti redierunt g, & votum peregrinationis ſe adimpleviſſe dixerunt.

Perfonatur Reginæ quæ jubet Hildegundem ad ſe vocari.

Totalitati ibi ſanato corpore Sanctorum.

25 Quadam nocte, cum Regina dormiret, vox divina de quodam ſene viro devoto ei dixit: Ipſum, quomodo Res curatus foerit, interroga; hoc ipſe tibi dicet, in veritate non ficta. Regina prout in nocte audierat, adveniente die ſenem interrogavit; & tamen prius omnia, quæ Regi acciderant, ſibi recitavit. Senex autem hanc allocutionem, factum Reginæ, ſciens a Deo procedere; continuo ei vitam beatorum Martyrum Aurei & Juſtini ſuprafcriptam, de verbo ad verbum h, declaravit. Quo facto ipſi Reginæ dixit: Iſti duo Aurens & Juſtinus, in loco illo ubi Res fuit curatus pro nomine Jeſu Chriſti fuerunt Martyrizati; & ibidem jacent adhuc ſepulti, per quos Domino annuente Res curatus eſt a peſte Corporis i & animæ. Et ſi meis conſiliis acquieſcitis, propter hoc Deo & ipſis Sanctis ſpeciale ſervitium exhibebitis.

B

h

i

& ſuper eo eccleſiam conſtruit.

26 Regina omnia Regi exponente, Res ei reſpondit: Credo omnia quæ mihi dixiſti eſſe vera: & gratias Deo refero de ſua miſericordia. Exinde de ſervitio, Deo & Sanctis exhibendo, cognovit: k ſicque ipſos canonizari procuravit; & in loco Sepolchri Eccleſiam conſtruendam erexit; cui Præpoſitum & duodecim Canonicos præfecit, quibus pro ſuſtentatione allodia, decimas & multa Bona l donavit: atque injunxit & dixit: Ædificia / ædificetis, & locum pro tuto poſſe veſtro emendetis. Sic ipſi Præpoſitus & Canonici eccleſiam, & juxta eam urbem conſtruxerunt, deinde opem & operam ad hoc præſtiterunt, quod ruſtici Villæ quæ

k

l

C m Znenchem m vocabatur: quæ in modica diſtantia juxta prædictam eccleſiam fuit ſita: & omnes alii de univerſis terris veneotes, civitatem conſtruxerunt, & ei nomen Heiligenſtatt, quod Rex nominaverat, impoſuerunt. Sic eccleſia Heiligenſtadenſis & civitas per Dominum Regem prædictum ſunt fundatæ, cujus anima n requieſcat in ſancta pace. Amen.

Fundat quæ Capitolium & civitatem.

m

n

27 Poſt hæc Reverendus in Chriſto Pater ac
e Dominus, devotus Archi-Epiſcopus e Mogontinus, venit Heiligenſtat propria in perſona. Qui dum vidiſſet & cognoviſſet omnia, quæ per Dominum Regem ſupradictum, inſtinctu Dei & ſanctorum Aurei & Juſtini Martyrum, fuerunt fundata & inſtaurata; ea multum laudavit atque approbavit, & libere confirmavit: magnum quoque
p indulgentiam p omnibus Benefactoribus dictæ Eccleſiæ Heiligenſtadienſi de miſericordia Dei omnipotentis, cum quo ipſe regnat, largitus eſt. Etiam ejuſdem eccleſiæ Dominis Præpoſito & Canonicis multa privilegia, libertates, decimationes & alia q bona intuitu Dei & beatorum Martyrum ac cultus divini, tradidit & conceſſit; ubi

Paulatim confirmat Archiep. Mogontinus.

e

p

q

Deo die noctoque fiunt ſervitia. Cui eſt honor, D laus & gloria per infinita ſecula ſeculorum. ex Ms. Amen.

ANNOTATA D.P.

a *Hujus capitis argumentum, licet in mera traditione fundatum plus tamen ſolida veritatis eminet, quam primum; ubi apparet multa ex ingenio Auctoris compoſita, aut conficta eſſe, non parum tamen ille etiam hic ſibi indulſit: cæpto autem ſemel ſtyle progredienti, a nominandis perſonis abſtinet.*

b *Solum, ut dixi* Dagobertum I. *ex hiſtoria cognoſcenti ſcriptur, ſolum eum licet non nominet, nobis videtur deſcribere, qui vivente adhuc patre regnare exorſus in Auſtraſia an. 622. eoque mortuo etiam in Neuſtria an. 628. atque biennio poſt Monarcha factus, ſolus imperavit annis 8. poſt Mo-* E *guntia everſionem annis 180. circiter. Aſt nepos ejus in Thuringia, regnare exorſus an. 661. deinde reliqua potius Auſtraſia, totum paternum S. Sigeberti regnum tenuit, ab anno 675. ad 680. adeoque totis 19. annis Rex dictus.*

c *Dagoberti* I. *geſta pulchre & accurate deſcripſerunt primi Fredegarius, Monachus Sandionyſianus & Aimoinus, primus coævus, ceteri tra annum 642. ſcribendo progreſſus (alius enim eſt ejus Chronicon profectus) præfatur autem ille, in Actis Regum & bella gerentium; quæ legendo ſimul & audiendo, etiam & videndo (atque Dagoberti) cognovit, ſcribere. . . . . curioſiſſime . . . ſtuduiſſe; Neceſſe ejus obſcuriora ſunt Acta, & per Ideaſcheuium vix demum diſcreta ab Actis primi poſtremique Dagoberti ut de eo facilius præſumi poſſit gravis aliquis, imo ſanctus morbus, qui ipſum exegerit, ut mox dicitur, publica rerum adminiſtratione abſtinere ad tempus, tranſlato in filium tamiſper regimine: nam hoc (ut de morbo taceam) nimis publicum, & minis notabile eſt, quam ut a curioſiſſimo Fredegario præteriri potuerit.*

d *Filius Dagoberti* I. *habuit*, S. Sigebertum F *ex Ragaetrude, quem an. 632. trimulum conſtituit adhuc vivens Auſtraſiæ Regem, ſicut prior ipſe fuerat, (erat enim Auſtraſia prima ac potior Franciæ Imperii pars) & ex Nantilde* Chlodoveum II. *qui in Neuſtria atque Burgundia morienti patri ſucceſſit quinquennis an. 638. adeo ut neuter vivente patre apud ſe fuerit regiminis, idque gerere debuerit; non per Secretarios, ut hic commentitur (quorum nomenclatura primum apud Monachos invenitur ſeculo 11. & ab iis paulatim ad officia civilia tranſiit) ſed per Majores-domus, id eſt Palatii, qualis ſub Dagoberto* I. *in Auſtraſia fuit* B. Pippinus, *in Neuſtria* S. Arnulfus, *ſub nepote avicum Rege Auſtraſia* Anſegiſus *S. Begga maritus; quando Dagobertus ipſe* II. *filium habebat* Sigebertum, Regem *etiam dictum in Actis S. Gertrudis, ſed una cum patre ejectum. Huic ergo jam adoleſcenti ſimul & Anſegiſo committi potuit Auſtraſia regnum; & leproſus pater ad extima regni Eichsfeldium ſeiſcet ſeceſſiſſe: quod de primo* Dagoberto *ejuſque filio non tam commode intelliges.*

A e *Hanſchenius in ſua de tribus Dagobertis Diatriba, ante tomum 3. Aprilis innexata, num. 17.* Mechtildem, Saxonum Ducissam, *ductam ait a* Dagoberto Austrasio, *in sola adhuc Thuringia regnante; ex eoque copiosam satis posteritatem recenset, sanctitate magis quam gestis secularibus claram, adeo ut in Eichsfeldiam recedens Rex, proxime accesserit ad uxoris suæ patriam, Frontorum oculos fugitans.*

f Extant *adhuc, inquit in suis ad me P. Knackrich*, parietinæ depressi sub terræ sacelli domestici, cum exigua parte fornicis, & ingens acervus sectorum lapidum de castro, quod parve horæ ab Heiligenstadio ædificasse Rex perhibetur, & Alterburgum hodie vocatur; *a suo autem conditore nomen aliud potuit prius habuisse: atque ex hoc ipso intelligitur recentior ætas auctoris, cujus ætate locus jam nominabatur a vetustate; qui cum ædificabatur potuit* Neoburgum B *dictus fuisse, forte autem* Dagi-burgum *dictus fuit.*

g *Dagoberti I. regia fere* Perisiis; *Austrasii*, Metis *habebatur.*

h *Revelationem aliquam sensi illi factam hac videntur supponere: per quam potuerint illi divinitus indicata fuisse nomina Sanctorum (uti Quatuor Coronatorum nomina, post corporum inventionem, revelata sunt) item in genere aliquid de morte ipsis allata ab infidelibus. Sed nimium credulos sibi posuit lectores, qui præmissa Legenda tali de verbo ad verbum fidem præstet, & quidem post tot secula; nisi hoc quoque credi velit, vel senem illum, vel Reginam eumdem sic scribi jussisse, & tale scriptum ad manus hujus Auctoris pervenisse: neutrum credere nos prudenter possumus.*

i *Nota est Dagoberti I. lascivia, ad quam fortassis hic auctor respexit: de Austrasia, quem tamen hic potius intelligere malumus, nihil turpe refertur, ut pote procul ab aula deliciis educato in Hibernia, & per S. Wilfridum Eboracensem, cujus ope reduxit in regnum fuit, optime institute, ac denique Sancte habite.*

k Canonizationis *nomen seculo illo necdum au-* C *diebatur: eam vero qua Pontificis Romani auctoritate fieri dicitur, primum usurpari seculo 10. cepit. Qua de re vide propriam nostram Dissertationem, ad Pontificatum Joannis XV. & Mabillonem, ad Acta Benedictina ante Seculum V. nec non dicta in Embolismo, ad Acta S. Simeonis Trivirensis, 1. Junii; atque ex omnibus disce, primum fuisse S. Udalricum Augustanum Episcopum, cui sciatur an. 983. talis honor ab Apostolica sede obtigisse.*

l *Canonicis illis, ex sua institutione in communi viventibus pro more illius temporis, cum ecclesia ædificatum* Monetterium, *quod adhuc stabat (licet forte aliquoties reparatum) an. 1022. quando S. Heoricus locum dotavit ut infra dicetur: nunc circum ecclesiam diversis in domibus, ut seculares solent, Canonici habitant: & fortassis sic etiam habitabant, jam plene secularizate, cum hæc scriberentur.*

m Knackrichius *dubitat, an vel in vetustissimis tabulis ejus villæ notitia inveniri possit, & creditur inquit*, fuisse vicus civitatis nunc Gruickhen appellatus.

n Anniversarii Degobertini *meminit Bertholdus Moguntinus in diplomate anni 1499. diem æveo sci-* D *re.* Dagobertus I. *obiit 19. Januarii*; Austrasius *Sathanaci colitur 10. Septembris.*

o *Difficile est definire nomen ejus, qui tunc Moguntiæ præerat, Episcopi: hoc certum, præmature hic usurpari titulum Archiepiscopi. Concilio Remensi an. 630.* Lupoaldus Moguntiacensis *interfuit, qui cadit in tempora Dagoberti I. post quem tres ultimi ante S. Bonifacium primum Archiepiscopum nominantur Richbertus, Geroldus & Gervilio quorum duo a Carolo Martello, adeoque post annum 716. promoti dicuntur, & nomina forte nonnullorum aliorum exciderunt. Interim vix dubito, quin Dagobertino ecclesiæ consecrator, prius etiam quam illa conderetur, Sanctorum corpora effoderit primus, & in illam arcam transtulerit, in qua reperta infra narrantur post aliquot secula: quod hic prætermitti miror; infra autem vix obscure innuitur, cum dicitur esse* tempus, ut *illa* secundario exhumentur.

p Jam *sæpe dictum, Indulgentias loca pia visitantibus vel juvantibus, non cœptas dari ante se-* E *culum XI. annino autem videtur Auctor confudisse cum prima fundatione, restaurationem factam post annum 1276. ad quam promovendam* Wernherus *Archiepiscopus*, 17. Julii, *largitus est diet 21. nihilominus ratas habens etiam eas, quas eodem anno die 24. Aprilis, alii* Archiepiscopi & Episcopi *ad ejusmodi opus contulerunt vel adhuc duxerint concedendas: ubi potissimum respicitur ad eas, quas pro subsidio circumeuntibus per diœceses & territoria, eo anno largiti erant illi, aut largituri, sicut ex infra proferendis bullis patebit.*

q *Scribitur mihi, ex Thuringia historiis haberi, quod Otho Dux Thuringiæ, Imperator creatus, filio suo naturali Guilielmo quem fecerat an. 954. Archiepiscopum Moguntinum eligi, in præjudicium contulerit ex integro Turingiam Hassiamque, unde Knackrichius suspicatur hunc ossa devotum illum* Archiepiscopum, *qui Dagobertinam fundationem confirmarit, neque alium ab Auctore intelligi. Quid autem si intelligatur* S. Willegisus, *qui sicuti sub finem seculi 10. Moguntia novam Cathedralem S. Stephano dedicavit; sic etiam restauratam suo tempore Heiligstadiensem S.* F *Martino nuncupaverit. Certe non prius illi hoc nomine fuisse exilimat Knackrichius. Ceterum sive hic sive ille tam liberalis erga ecclesiam istam fuit, apparet quante diu post scripserit, qui neminem scivit distincte nominare.*

CA-

A

CAPUT III.

De exhumatione & tranſlatione ſacrarum Reliquiarum Aurei & Juſtini. a

Miniſtri eccleſiæ ubi ſo in eo nocturno ſonus

28 GLorioſus Deus in Sanctis ſuis, gratiam & miſericordiam in honore Sanctorum Martyrum Aurei & Juſtini facere volens hominibus: magnos cereos ardentes nocturno tempore appareri, & dulciſſimum cantum audiri conceſſit, in Choro eccleſiæ Heiligenſtadienſis, antiquo, parvo b & depreſſo. Quod cum miniſtri & ſervitores eccleſiæ pluribus vicibus vidiſſent & audiviſſent, dignum æſtimabant hoc ſe Dominis ſuis, Domino Decano & Capitulo revelare. Et quodam tempore, dum ipſi Domini in loco Capitulari eſſent conſtituti, ipſi miniſtri eos acceſſerunt, & omnia B quæ viderant & audierant eis dixerunt. Super quo Domini c multipliciter ſolicitati (ſunt) diverſimode cogitantes & quid ſibi hoc veller neſcientes. Et cum talibus meditationibus aliquo tempore inter ſe occupati fuiſſent, & in gaudio, triſtitia ac timore perſtitiſſent; tandem unus ipſorum valde devoto vna divina quadam nocte in ſomnis dixit; Tempus eſt ut ſacro-ſanctæ Reliquiæ Martyrum Aurei & Juſtini, qui in Choro jacent ſepulti, fecundario, propter expugnationem d civitatis, in loco in quo ſanguinem ſuum pro nomine Jeſu Chriſti effuderunt, exhumentur, & ut dignis laudibus ſuper terram ab hominibus venerentur. Ergo feſtines, & non tardes, & non omittas; miſi cum Fratribus tuis ordines, & procures, ut omnia, tibi de iſtis Reliquiis dicta, perficiendo conſummentur.

c rem Canonicis indicit.

Mi ſanctæ corpora inſtis reſodere.

29 Quam revelationem idem Dominus ſtatim de mane dixit Fratribus ſuis, & Domino Decano, & Capitulo; quia pro tunc non habebatur in eccleſia aliquis e Vicarius. Qui Domini ſtatim unanimi conſenſu hujuſmodi Reliquias fodiendo quærere conceperunt: & ſic fodere incipientes, pluribus diebus in vanum laborarunt, penitus nihil invententes. Quadam autem die, videlicet feria quinta ante feſtum f Walpurgis, hora g Macelli, ſarcophagum lapidum miro modo & plane ſectum, prout apparet & perpetuo h apparebit, omnibus videre volentibus, invenerant (de quo ſarcophago non habetur indicium, ſi factus ſit per manus hominum) in quo Reliquias Sanctorum Martyrum Aurei & Juſtini invenerunt: quas tangere & tranſferre non auſi fuerunt: ſed eas ſuperioribus ſuis i & dignioribus exhumandas reſervaverunt: cuſtodes quoque armatos conſtituerunt, qui eas die noctuque cuſtodirent, donec iſta ſuperioribus ſuis exponendo referaverunt.

f &c. in invenit. ante 30. Aprilis.

g

h

i

30 Quo facto exhumandi & tranſferendi Reliquias, videlicet, dies k ipſorum Martyrum Aurei & Juſtini immediatus fuit generaliter omnibus præfatus. Quo die adveniente Venerabiles in Chriſto Patres ac Domini, Epiſcopi, Abbates

k Curatur tranſlatio 19. Junii.

l, Præpoſiti, Decani, Canonici, Plebani m ac Religioſi innumerabiles convenerunt, & officium Miſſæ humiliter & devote ac ſolenni voce decantaverunt. Quo completo Sanctorum Reliquias, Te Deum n & alias laudes devotas cantando, tranſtulerunt; & ad novum ſcrinium o, ad hoc præparatum, depoſuerunt; & magnam Indulgentiam, & multas Fraternitates & Karenas, omnibus Benefactoribus Eccleſiæ contulerunt.

D

ex mss. l m multiplicatur

n

o

31 Omnes quoque qui aderant odore ſuaviſſimo & minus ſolito replebantur, omnes etiam infirmi qui convenerant, quibuſcumque languoribus fuerant perpleti, cæci, ſurdi, muti, contracti, paralytici, claudi, obſeſſi, omnes fuerunt curati. Tantus etiam populus convenerat de univerſis terrarum finibus, quod ſe in civitate non poterat continere, ſed totus campus inter civitatem & Paphenbruele, ac monticulum Steygere plenus p fuit populis & hominibus. Etiam innumerabiles fuerant ibi prædicatores, qui in civitate & extra civitatem prædicabant, populo valde multum offerente, in clenodiis aureis, argenteis, equis & rebus aliis, ita quod Petitores, ad hoc rogati & deputati, ad plenum oblationes recipere & capere non potuerunt; E ſed quicumque Dei intuitu facere voluit, pileum ſuum extendit, & eum plenum pecunia & aliis oblationibus ſtatim cepit. Et ſic in tantum fuit oblatum, quod de talibus oblationibus, ac aliis poſtmodum intuitu ſanctorum Martyrum Aurei & Juſtini oblatis, ſolennis Chorus, perpetue duraturus, eſt conſtructus: in quo Deo fiunt die noctuque ſervitia, qui nos ſalvet per æterna ſæcula. Amen.

novus chorus conſtruitur.

p

ANNOTATA D. P.

a *Sub hoc titulo ſequens Narratio, non diſtinguitur, ut priora omnia, in Lectiones; ſed veluti ad complementum per modum Appendicis videtur addita, & una cum Officio reliquo poſt Legendam compoſita; deſcriptaque cum illa invenitur una Sequentia pro Miſſa: nec omnino auſim affirmare, & iſtam, & Legendam eſſe unius, ejuſdemque Auctoris.*

b *Tantum abeſt, ut hinc conficiam, hæc ſcripta eſſe ante annum 1276. quo cogitatum fuit de reparatione eccleſiæ ruinam minitantis, quaſi jam pridem ſteterit magnus ille Chorus, de quo poſtea: ſed contrarium potius. Licet enim litteris Gerlaci Archiepiſcopi, datis an. 1363. aforis adſcriptum legatur, neſcio qua teſtimonio, Rabanus Magnentius Maurus, tertius Archiepiſcopus, hanc eccleſiam dedicavit kal. Novembris, & hic obierit an. 856. non unum neceſſe eſt, ut ab eo quoque dedicatus fuerit novus Chorus: cum ſæpe videamus veteri, ac parvo Choro additam novi operis eccleſiam. Et hoc potius factum reor; adeoque parvum Chorum Dagobertinum adhuc ſteriſſe ſeculo 13. opere verosimiliter ſtriori ſtructum, autem ſaltem Canonicis ſatis amplum, licet eccleſia propter peregrinorum conflnxum Rabani tempore fuerit ampliando.* F

c *Hoc quoque recentioris ſtyli eſt: antiquior & ſimplicior ætas non* Dominos, *ſed* Fratres *dixiſſet.*

d *In Heiligenſtadienſi Collegio noſtro reperitur*

A *tur ſcriptum quoddam unius, ut videtur ex primis illius incolis, unta contum annos exuratam, in quo diligenter collegit auctor totum Eichsfeldia & ejus, de qua agimus civitatis, fortunam; ubi inter communes utrique calamitates, quarum diſtinctior memoria exiat, primum numeret*, tempore Adelberti *Archiepiſcopi*, a quo ſeverius in Eichsfeldia exactæ Decimæ vigiori millibus Heſſorum ac Thuringorum occaſionem præbuerunt circa anno 1124. ut Erphordiam, quo tlle fugerat, graviſſime obſidione premerent; tum & Conradi tempore, quem Sacerdotio cautum Fredericus Barbaroſſa acerbiſſime oderat, eo quod nollet conſtituto ab eo Antipapæ Octaviano ſubſcribere: tunc enim id eſt anno circiter 1165. devaſtatæ arces Ruſtenberga & Hurburgum, & mœnia urbis Arphordienſis ſolo æquata ſunt. *Quidni etiam proximum Ruſtenberga* Heiligenſtadium *captum tunc ſit? Aut denique idem acciderit* poſt annum 1256. *quando* Gerardus Archiepiſcopus non longe a Mulhuſio *ceptum* poteſtatem venit Alberti Brandeburgici, qui & fratrem ejus Theodoricum, Comitem Eberſteinium e pe-

B dibus ſuſpenſum triduo cruciavit. *Accedit autem hoc tempus propius ad illud, quo elevationem factam opinamur. Certiora ſi quis doceat, libenter excipiam.*

c *Similiter gratum erit diſcere, an, & quales Vicarios nunc habeant Heiligenſtadienſes & quando eos habere cœperint. Suſpicor intelligi* Vicarios Archiepiſcopales *ſeu* Vice-dominos *juris dicundo præfectos, qui inter Canonicorum ædes domum ſplendidam habent, de qua infra in Appendice num. 19. Knackrichius exiſtimat intelligi Vicarium perpetuum Præpoſiti vel Decani abſentis eoque addacti Domum Vicariæ in variis litteris nota pro ſeculo 12v. ſed tales Vicarii neque tanta dignitatis videntur fuiſſe quanta hic ſuppoſitur pra aliis Canonicis, atque probatur antiquiores Vicedominios, ſive ut Heiligenſtadienſes loquuntur Archidiatrapis fuiſſe; adeoque eorum defectus non probat magnum Legendæ antiquitatem; ſed potius novitatem: atque ac ſi in Legenda notaretur quod tempore translationis nondum erant Archidiatrapi, qui non fuerunt antequam Eichsfeldia deno Ottbonis I. Imperatoris veniſſet in jus Archiepiſcopi Moguntini.*

f *Obiit* S. Walburgis *anno* 780. 25. *Februarii;*

C *ad quem diem ejus Acta illuſtrans* Henſchenius, §. 4. *docet, corpus ejus ante anno* 870. *translatum Eyſtadium, ubi ejus rei memoria ſolemniſſime celebratur* 1. *Maji: & hunc diem, ut celeberrimum in Riagavia notat Goſwinus infra num.* 55. *Idem ſi vehimus credere de Eichsfeldia, Megonino Archiepiſcopo aque ſubdita, videri poterit facta inventio anno* 1271. *quo, per literam Dominicalem* D, *die* 30. *Aprilis, immediata precedens feſtum, cadebat in feriam* v. *& ſic quarto poſt anno capta ſint eleemoſyna tolligi pro eccleſia reſtaurandæ, Choro novo jam ſtante.*

g Hora mecelli *quæ dicatur necdum comperi.*

h In choro, *inquit P. Knackrichius*, erat ab immemorabili tempore grandis ac ſolidiſſimus lapis, in quo, abſque ſcriptura ulla, imago SS. Aurei & Juſtini Martyrum affabre eſt inciſa, in juſta ac procera ſtatura, partimque auro picta, erectis circum circa ligneis ac ſolidiſſimis tabulis, quibus multæ Sanctorum parvæ ſtatuæ aforis ſunt affixæ; & ſuperne tecta deabus alis D ſive oſtiolis, quæ facile aperiri poſſunt, ſic tamen ut ipſæ circumſtantes tabulæ altius emineant quam lapis, ad mudum veterum Judaicorum ſepulcrorum. Huic Martyrum ſarcophago, ſuperius in altiſſime chori abſide eadem imago vultuum uterusque reſpondet; ſic ut illi recta ac perpendiculari linea reſpiciant corpora, quæ inſcalpe lapidi illi grandi ſunt inciſa, ac ſi *aſpecta* illo ſuo teſtentur ibi ſuam fuiſſe ſepulturam. *Ut picturæ formam non excedit antiquitate reſtaurationem factam ſeculo* 13. *ita fortaſſis non excedit etiam ſculptura lapidis; juvat tamen hic formam ejus qualiſcumque antiquitatis ari inviſam exhibere.*

i *Epiſcopos & Abbates vicinos intellige, a quibus deinde impetratis commendatitiis anno* 1276. *at ſequentibus pro reſtauratione loci; proxima autem Epiſcopales urbes ab intervallo leucarum* 20. *Halberſtadenſis, & Hildeſienſis ad Septemtrionem, Paderborneaſis ad occaſum jacent; Moguntina vero Metropolis, inter Occaſum & Meridiem ſita, duplo longius abeſt.*

k *Quia feria* v. ante Walpurgis *inventa corpora dicuntur, iiſque tranſferendis conſtitutus dies* ipſorum Martyrum immediatus; *nonnemini conſequens eſſe videtur, ut feſto Walpurgis proximum fuerit feſtum Sanctorum. Ego vero potius contrarium exiſtimo, & ut minimum tantum temporis indulgendum conſultandis Superioribus, ac die ex ipſorum ſententia ſtatuto congregandis, quæ tum* E *inter* 1. *Maji, & 16. Junii intercedit; nec aliunde, quam a Megonina eccleſia ſumptam diem, quando ſubſequenti anno* 1271. *duci* 17. *Junii, cadebat in feriam* IV. *in quam abſque ſuarum eccleſiarum incommodo, & Dominica dicta illis celebranda impedimenta, convenire Prælati poterant, atque domum regredi ante Dominicam.*

l *Epiſcopos vicinieres jam indicavi: Abbates & Præpoſiti infra in Analectis notantur, Rybenſtenſis, Bara, Teiſtenburgi, Cella, Annenrodæ, Gerenrodæ, & Witzenhuſii.*

m Plebes *antiquitus dictas Parochias Fidelium, omnia invenies: harum tamen* Presbyteros, Plebanos *dictos vix inveniss ante ſeculum* 14. *Similiter nec* Religioſos *pro* Monachis *dictos: nam Salvianus ea voce uſus ſub finem ſeculi* 5. *non videtur ita ſcripſiſſe ex uſu vulgi, ſed ex affectatione purioris Latinitatis, cujus hic noſter tu-* F *ram nullam habuit, ut apparet. Imo ipſum* Religionis *nomen, unde dicuntur* Religioſi, *non videtur uſurpari cœpiſſe ad ſignificandum peculiare aliquod Regularium inſtitutum ante Ordinum Mendicantium exordia, quando* Religioſi *titulus cœpit iterum promiſcue uſurpari, pro quocumque claustrali, cum antea ſolis Abbatibus competeret, ut appellarentur viri Religioſi; ſicut Reges* Viri Illuſtres, *Epiſcopi* viri Reverendi *nuncupabantur, quamquam Epiſcoporum & Abbatum item, uti & titulus* Venerabilis *ſæpe confunderentur.*

n *Hymnus* Te Deum, *cujus mentio in Concilio Triburienſi anno* 821. *in Breviario Cuſanenſi Pariſiis ſervato, & ſcriptum poſt annum* 1200. *aliaque Bibliotheca Vaticana Codice, inſcribitur* Hymnus Siſebuti Monachi; *Uſcribi in Anglia antiquiorem unum & ſub Hourica I. ſcriptum reperi, ubi intitulatur* Hymnus S. Nicetii, *an forte quia hujus temporum Lugdunenſi eccleſiæ pre-*

mum

Tom. 3 TVMBA SCRVM MTRVM Pag. 56.
AUREI EPI IUSTINI DIAC.
Heiligen-
stadii.

A *mum captus ufurpari? Mos nunc obtinuit ut* Ambrosianus *vocetur.*

o Neque Fraternitatum, *Laicis per Monachos vel Canonicos communicandarum* exemplo, *neque* Karenarum, (*quæ ſunt jejuniorum pœnitentia cauſa impoſitorum relaxationes*) *mentionem invenit Cangius ante ſeculum* 12.

p Sic, ex Ms. Chronico Moguntino, indicat Seranius pag. 837. *quod an.* 1239. *ad majoris eccleſiæ, per Siffridum Archiepiſcopum reſtauratæ, dedicationem* tanta populorum multitudo convenerat, *ut omnes non civitas ipſa nec campus caperet; ſed trans Rhenum apud caſtellum & in inſulis ſtationis fieri oportebat. De Pfaffenbule & ſteygera interrogatus Knaekrichius, quo loca eſſent, reſpondit, primum quidem videri collem illum, cui inædificata erat S. Martini Eccleſia, ubi inventa corpora erant; & circum quam etiam nunc conſiſtunt ædes Canonicorum, quos inde vulgus* die pfaffen auf dem bergh *nominat: alterum cui inſiſtit S. Maria Eccleſia nunc Societati noſtræ addicta:* aſt enim, *inquit Knaekrichius* tricollis civitas Heyligenſtadium, *&* ſteygere *Germanice* clivum *ſonat: uti & Buel collem unde rectius ſcribetur Pfaffenbuel.*

B *q Quia nulla hic ſit mentio reſtaurata poſtea totius eccleſiæ, ideo hæc ſcripta exiſtimo ante annum* 1276. *quo cœptum eſt de ea agi; ſed non multo citius. Quod ſi non arſiſſet Chorus ille celebri anni* 1333. *incendio, ſtat verosimiliter idem adhuc.*

Hic conſequenter ponenda erat Additio *de Veteri ac novo Sanctorum capſa aliiſque lipſanotheciis: ſed caſu quodam prætermiſſa reperis locum in* Appendice, *cujus fuerit §.* 5.

INVENTIO ET MIRACULA,

SS. AUREI ET IUSTINÆ,

Mogontiæ in Eccleſia S. Albani. Auctore Goſwino ibidem Monacho,

Ex MS. Cœnobii Bodecenſis in Weſtphalia.

C

EPISTOLA DEDICATORIA.

VEnerando in Chriſto Patri Adalberto, ſanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopo, & Apoſtolicæ Sedis Legato; Wernherus, S. Albani miniſter licet indignus, cum omnibus ſibi commiſſis, illius ſemper gratiam, qui pro omnibus poſuit animam ſuam.

Iudicet & coronidi gaudii.

Expedit ſalutis & veritatis, ut ſalutaribus pii Paſtoris occurſibus gaudeat ſubjecti gregis devotio. Gaudium igitur noſtrum, gaudium eſſe veſtrum credimus, ſuper omnibus quæ noſtro obtulit nobis, qui facit mirabilia magna ſolus. Quod enim ſcriptum legimus & audivimus, Patet meus uſque modo operatur, & ego operor, impletum videmus & veneramur; atque hæc veſtris & noſtris temporibus, in quos finea ſæculorum devenerunt, fieri non patum gratulamur. Pater enim familias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera; qui dicit, Nihil apertum quod non reveletur (gratias ipſi) quod docuit, per ſeipſum impleſſa videtur. Siquidem cum noſtræ eccleſiæ pavimenta, vetuſtate detrita, quorumdam fidelium impenſa renovare ſtuderemus, inventi ſunt loculi impares tam qualitate quam quantitate: quos, primum cum Fratribus noſtro conſilio, ac cum ſumma devotione divini cultus rito præmiſſo, aperientes, inveximus theſaurorum, pretioſum ſuper omne aurum & topazion: Corpora videlicet ſanctorum Martyrum Aurei & Juſtinæ quorum quædam pars in pulvetem redacta, ſenteotiam quæ dixit, Terra es & in terram ibis, confirmabat; quædam vero, ebore antiquo rubicondior, erat ſanguine adhuc madida, quaſi præſens adeſſet martyrium; quædam veto candens ut lilium, futuræ reſurrectionis gloriam præferebat. Horum quæ fint in cœlis marita teſtantur mos ſecuta, & quæ quotidie adhuc ibi fiunt miracula. Hæc veſtræ Paternitati nota fieri dignum duximos; inter preces & gratiarum actiones, quas pro tantis beneficiis Deo grati perſolvimus, veſtrum ad nos introitum deſiderantes, ut quod minus noſtra valet humilitas, tanta patrocinia tanti Paſtoris commendet auctoritas, ad noſtræ omniumque ſalutis profectum, & ad eorum de quibus loquimur gloriam, ad laudem vero ejus, qui per omnia ſecula benedictus Deus.

D AUCT. Goswr NOEX Ms.

de inventis ſub eccleſia pavimento

SS. Aurei & Juſtinæ corporibus,

E *& ad Trifolium inventis.*

PROLOGUS AUCTORIS

Teſtator Propheta, Spiritu ſancto replatus, quod mirabilis ſit Deus in Sanctis ſuis. Teſtamur & nos, licet fragiles, ejuſdem Spiritus pignos habentes, quia magna ſit virtus ejus, qui primus & unos ab initio condidit omnia ſolus. Apod ipſum vero cum non ſit tranſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio; per ſuam tamen ſapientiam, cujus non eſt numerus, ante tempora prædeſtinavit, quos in fine temporum vocatos & juſtificatos, ad ſuum tandem noſtræque ſalutis profectum, mirabiliter glorificavit: quorum immortali memoriæ, apod Deum & homines notæ, nos aliquid addere, temeritatis aſſe fate mor. Sed occurrit nobis ille nequam lo Evangelio ſervus, pro unius talenti non reportaro lucro a Domino judicatos, & quod ſecreta Regis eclare, glorioſum; facta vero præclara ſilentio tegera, non minus aſt pericoloſum. Cum igitur in templo Dei, quod eſt Eccleſia, non ſolum phialas, ſed & cyathos, magna videlicet atque parva ſcientiæ ſacramenta, continori non dobium ſit; noſmat ipſos metientes, & obedientiæ, quæ ſacrificiis præſertur, memotes; illius magni Regis menſæ, depoſito ſupercilio, particìpare cupientibus, in hoc noſtræ parvitatis propoſito, non phialam, ſed ayatbum propinamus: & omiſſis ſuperborum Regum donariis, auro ſcilicet & argento, purpora & byſſo; cum pauperibus Chriſti, pilos caprarom, ſuit locis aptos, in gazophylacium mittimus. Ad hoc dat noſtræ puſillanimitati fidociam, ſublimium perſonarum, hoc eſt Eccleſiæ noſtræ Patris Warnheri, & glorioſiſſimi Mattis Eccleſiæ filii & Majoris domus Præpoſiti Henrici, & Decani Domni Hartmanni, & Cantoris Gotzberti, & aliorum ejuſdem Eccleſiæ Dominorum, præcipuæ Fratrum & Dominorum noſtrorum, frequens ac devota ſupplicatio: apud quos ſi quam

Pſ. 67 16. Licet prædeſtinatis ab æterno ſanctis

nihil addi aſſe ad gloriam poſſit;

F

ſuperiorum tamen patrum mandato,

(quod

Digitized by Google

A (quod abſit) incurrimus negligentiam, perfacile ſperamus mereri veniam, cum longo noſtræ ſe-
AUCT. GOSWINO ex MSS. aggreditur ſcriptionem, cum conversationis tempore noſtram noverint impositam. Sed adſit, qui ubi vult & quando vult ſpirat, qui munita quæque & clauſa aperit & reſerat; qui rogitus broti animalis ſermonibus informans humanis, jura naturæ ſuæ ſubdidit omnipotentiæ.

& omnes invitat ad congaudendum, Gaudendum eſt igitur nobis, imo cunctis fidelibus, quia miſericordiam ſuam facit nobiſcum Dominus. Coæternus namque æterno Patri Filius poſtquam de Spiritu ſancto conceptus, & de Virgine perpetua, Altiſſimi virtute obumbrata, natus, paſſus, ſepultus, omnia quæ ſunt hominis abſque peccato conſummavit; & deſtructo mortis imperio reſurgens, captivitatem noſtram ducens captivam, Patris in dextera collocavit; cum ſuperabundante iniquitate charitas multorum refrigeſceret; & graſſante crudelitate, im-
B pietas impietatem, quaſi ſanguis ſanguinem, tangeret; impletum eſſe nemo eſt qui dubitet,
Joan. 12. 24. Si granum frumenti eadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert. Nonnullis ſiquidem, imo nobis, non Deo, innumerabilis Sanctorum eſt numerus,
& 26. quibus dicitur, Qui mihi miniſtrat me ſequatur; qui ſumma devotione Chriſtum amplectentes, fide fundati, ſpe roborati, felici conſtantia, tradiderunt corpora ſua ad
H. 61. 7. Pſ. 96. 13. ſupplicia: de quibus quia ſcriptum eſt, Sancti poſſidebunt in terra ſua duplicia; terra videlicet illa de qua dicit Pſalmiſta, Credo videre bona Domini in terra vivorum; ſinguli ſtolis albis, id eſt animæ immortalitate glorificati, de ſub altari, pro ſui ſanguinis vindicta, ad Dominum vociferantur; ſed pro reſponſo ſuper fratrum expectatione, carnis immortalitatem, quaſi alteram ſtolam, ſelice deſiderio præſtolantur. Quorum ſpiritus cum ſemper ſint ante Dominum,
in horum Sanctorum revelatione non omnium adhuc, ſed quorumdam corpora, qui potuit, produxit in medium; quæ ſibi commendata, tamquam dulci gremio, occultaverat terra mater omnium: & quos pro ſe paſſos, ſuæ gloriæ conſortes eſſe voluit, in ſe eradentibus, pro meritorum qualitate ac temporum varietate, Patronos conſtituit. Sed cum quæque geos
C orque aatio ſpeciali ſuorum Sanctorum glorietur patrocinio, ampliori tibi eſt exultandum lætitia,
& miracu-lis, inter libros divi-dendis. princeps provinciarum ac dominæ gentium Moguntia, pro magni Paſtoris tui Aurei ſororiſque ſuæ Juſtinæ Virginis atque Martyris manifeſtata gloria: de quorum virtutibus, ſignis atque miraculis, ſive quæ vel in eorum inventione vel Corporum translatione, ſeu poſtmodum facta ſoror vel fiunt; pauca de pluribus ponentes, & legentium utilitati conſulentes, Capitula ſingulorum breviter ſupponimus; & in Trinitatis nomine dividentes hoc opus exiguum, in tres ſectiones librorum, benigne Lectoris animum reſovere cupimus.

D

VETUS DIVISIO OPERIS

Incipit de miraculis SS. Aurei & Juſtinæ Liber primus, quorum Paſſio agitur xvi. Kalendas Julii; Iovectio vero v. Idus Maji.

CAPUT I. Quando & quomodo inventa corpora Sanctorum.
II De miraculo, quod contigit ante eorum inventionem.
III Miraculum unum, poſt eorum inventionem; qualiter puer, a nativitate quartanis febribus vexatus, ſanitatem recepit.
IV De muliere, quæ v. annis cæca, illuminatur.
V De muliere, cujus manus contracta erecta E eſt.
VI De muliere, a fluxu ſanguinis liberata.
VII De claudo quodam, feria IV. erecto.
VIII De duabus mulieribus paralyticis, eadem die curatis.
IX De puella, incurva & erecta.
X De viro, qui a calculo, quem in maxilla portabat, liberatus eſt.
XI De matrona, quæ monile aureum perdidit, & invenit.
XII De miraculis, quæ in die Pentecoſtes contigerunt.
XIII De ſigois, quæ in Natali Sanctorum facta ſunt.
XIV De matrona, quæ per annos IV. paralyſi laborans, liberata eſt.
XV De claudo, eadem hora erecto.
XVI De muliere, quæ ſanata gratias non retulit.
XVII De eo qui votum vovit, & non ſolvit.
XVIII De miraculis, quæ in feſtivitate S. Albani contigerunt.
XIX De duobus cæcis, in Nativitate S. Joannis Bapt. illuminatis.
XX De cæco, accenſo in feſtivitate ejuſdem.
XXI De cereo accenſo, in feſto Apoſtolorum Petri & Pauli.
XXII De cereo accenſo, in feſtu S. Benedicti. F
XXIII Item de cereo accenſo.
XXIV De eo qui tunica ſtricta indutus, correctus & liberatus eſt.
XXV De ſervo, cujus manus globo adhæſit.
XXVI De eodem ſervo cujus manui cultellus inhæſit.
XXVII De tribus mulieribus, a ſimili languore ſanatis.
XXVIII De puero, ſubmerſo & reſuſcitato.
XXIX Item de puero ſubmerſo & reſuſcitato.
XXX De tribus compeditis, & ſanctæ Virginis interceſſione liberatis.
XXXI De quodam vinculato, & per merita ſanctæ Virginis abſoluto.
XXXII De duobus fratribus, mire ſanatis.
XXXIII De quodam cæco, illuminato.
XXXIV De puella cæca, illuminata.
XXXV De puero, parentum fide illuminato.

XXXVI De

A xxxvi De muliere, quæ fracti brachii ſanitatem recepit.

Finitur Liber primus incipit Prologus libri ſecundi. *Num.* 40.

Cap. i. De dæmoniaco, per merita Sanctorum mirabiliter curato.
ii De muliere, a cadoco morbo ibidem liberata.
iii De iniuſte damnato, & a ſuſpendio liberato.
iv De muliere, ibidem a dæmonio liberata.
v De duobus Fratribus, in captivitate detentis.
vi De cereo in Navitate Domini divinitus accenſo.
vii De puero, a patre percuſſo.
viii De puero, ab unculi vorationo liberato.
ix De puero, a porco in facie corruſo, & Sanctorum meritis reſtituto.

Incipit Prologus in Librum Tertium, *Num.* 50.

B

Cap. i. De revelationem Sanctorum.
ii De femina, in feſto Sanctorum illuminata.
iii De ruſtico cujus manum manubrium inhæſit.
iv De muliere quadam ibidem illuminata.
v De quodam contra votum faciente, & ideo juſto judicio viſo deficiente.
vi De quodam contracto ibidem erecto & ſanato.
vii De puella, a dæmonio ibidem liberata.
viii De alia puella, a debilitate curata.
ix De fure, qui eqoom tertia die redoait.
x De paralytica in feſto S. Victoris curata.
xi De quodam ſuſpenſo, & per merita Sanctorum tertia die adhuc vivo repetto.
xii De contracto quodam, ibi erecto & ſanato.
xiii De matre & filia, altera a dæmonio curata, altera a debilitate corporis ſanata.

Hæc nos more noſtro in panciora Capita partiturі libro primo Capita duo; ſecundo ac tertio, dna alia deputabimus.

C

CAPUT I.

D
ADOT. GUSWINO ZA MS.

De inventione Sanctorum, atque miraculis ante & poſt eam, per dies proximos decem, patratis.

1 ANno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo triceſimo ſeptimo, Indictione quinta decima, quinto Idus Maji, cum in eccleſia S. Albani Martyris, pavimenta vetuſtate attrita, quorundam fidelium renovarentur impenſa; inventi ſunt loculi, tam quantitate quam qualitate impares; & in eis corpora, quorum pars quædam in pulverem redacta fuerat, quædam ebore antiquo rubicundior ſanguine adhuc madida, tamquam in præſentiarum paſſi ſiniſſent, apparebat; quædam vero candens ut lilium futuræ reſurrectionis gloriam præferebat. *Prius quam anno 1117. 3. Maji,*

a Horum igitur quæ ſint in cœlis merita, taſtantur mea ſubſecuta, & quæ quotidie adhuc ibi fiunt mirabilia. De quibus nonnulla (neque enim ad omnia ſufficit aliqua manus vel lingua) hic inſerere dignum duximus. Nec alia quidem, quam quæ oculis vidimus, & magnarum perſonarum certa relatione didicimus. Quas ſi, propter oblatrantem invidiam, produxerimus in medium, obmutueſcet procul dubio omnis contradictio infidelium. Libet vero referre prius ad noſtri ſermonis confirmationem, quod factum comperimus, ante eorum de quibus loquimur revelationem. a E *invenimus S. Albani vel corpora;* b

2 Erat dies ſolemnis, qui dicitur b Palmarum, & ad commune gaudium tantæ ſolennitatis, ex more ſolito non minima multitudo civitatis convenerat. Cumque tantæ diei ſolennia agerentur, & ſuis quisque locis reverentiſſime conteoti viderentur; quidam ex populo ſepulcrum Epiſcoporum, qui ibidem ſepulti ſunt conſcendit; &, dimiſſis pedibus ſuper ſepulcrum c Virginis & Martyris, lætabundus conſedit. Et ecce ſubito humi proſtratus, cum ſanitatis miro cutruit in faciem; clare demonſtrans, quod talem non merebatur ſedem. Compelcuit illico voces pſallantium in Choro, ſtrepitus & clamor utriuſque concurrentium ſexus: omnes enim qui aderant, ſtupore in eo quod acciderat perterriti conveniunt: & ſubitæ alicujus infirmitatis cauſſam rati, manibus ſublatum extra limen eccleſiæ deferunt. Qui cum, aqua ei in faciem aſperſa manibus attrectantium, ut fieri ſolet, vix tandem reſpiraret; quærone circumſtantes ſollicite, quænam ſuerit cauſſa tam ſubitæ ruinæ. Refert ille ſe valde mirari, eos ſuper hoc, quod ſecum viderant & audierant, percunctari. Videlicet perſonam egregiam, forma ſpecioſam veſtito decoro de tumolo aniſſe; & ictum, quem vix mortalis quiſquam ferret, ſibi dediſſe. Quo audito expavit omnium conſcientia, ac deinde loco illi atque Sanctis ibi ſepultis exercvit reverentia, nullum meritis Sanctorum finem habitura. Sed ne ſermonis proliitas auditori faſtidium generet, his breviter prælibatis, Sanctorum Martyrum merita recen- b *in Dominica Palmarum, ſepulcris Sanctorum conſidit quidam,* c F *& invicto ſi manus ejus ſuffoſa;* a *ſanctis iis deregratia id factum narrat.*

AUCT. GOSWINO EX Ms.

A cenſentes, licet indigni, ad propoſitum revertamus; ut per illos, quos vera confeſſione ſupplices veneramur, æternæ gloriæ conſortes fieri mereamur.

Poſtea vero ſanatur puer a nativitate quartanam paſſus:

3 Primum quod poſt Inventionem Sanctorum factum eſt miraculum non parvum nobis aliiſque multis lætitiæ dedit ſacramentum. Habebat namque & dulebat mulier quædam puerum ex ſe natum, a nativitate quartanis febribus miſerabiliter vexatum. Cui, videlicet ut propriis viſceribus, mater condolens; & in eu, qui non derelinquit in ſe confidentes, ſpem ſuam ponens; ſepulcro ſanctorum Martyrum, quorum merita multorum jam relatione dederas, curandum ſuperimponebat. Mox ergo fugatis doloribus, coram multis Chriſti laudes perſonantibus, ſanum illum ſuſtulit; atque veſtem, quam in baptiſmate manu baptizantis puer induerat, apud ſe ſesonditam (ſicut cernere licet) inter cætera virtutum indicia dependi fecit, ob donatæ ſanitatis memoriam.

mulieri qui contracta manus.

B 4 Non minus eſt mirabile, quod eadem fere hora contigit in muliere, eam nobis quam multis aliis nota non minus nomine quam facie; quæ cum pro manu contracta, & nullis prorſus uſibus apta, gemitus ſunderet & lacrymas; mox (mirabile dictu) extenta & ſanata manu, omnes ſecum horſatur ad agendum Deo gratias. Cumulantur gaudia gaudiis, mentis Sanctorum ſequentibus ſignis.

d ejusdem cæca viſus reddi-tur.

5 Nam, poſt ea quæ dicta & facta ſunt, pridie die d Dominica, mulier quædam, quinque annis oculorum lumine non cordis privata, audita Martyrum virtute, & multucum eorum meritis ſalute; memor viduæ, duo minuta deferentis & a Domino laudatæ, inter nubiles & divites pretioſa quæque ſerenses, nummum, quem ſolum habuit, ſanctis in holocauſtum obtulit. Quo ſepulchris eorum impoſito, ac protinus recepto, locis tenebrarum ſignum ſalutis impreſſit; & mox fugatis tenebris, deſideratæ claritatis particeps, in laudes ejus qui eam illuminavit, aſtantium ſurda atque linguas excitavit.

virtus ſiſtitur fluxus ſanguinis.

C 6 Ad hujus rei præconium, ſi fas eſt Evangelii conferatur ſacramentum. Illic enim mulier, decem & octo annis fluxu ſanguinis vexata, tactu fimbriæ veſtimenti Salvatoris memoratur eſſe ſalvata: hic mulier, eadem quam prædiximus Dominica, a fluxu ſanguinis, quem duobus annis paſſa fuerat, ad tactum ſepulcri Sanctorum eſt curata. In quibus licet perſonarum ſit differentia, non multum diſſimilis eſt virtutis potentia. Hæc tua Chriſte ſunt opera hæc tua mirabilia. Hic vere impleta eſt ſua ſententia, quæ dicit; Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet. Quæ cum ita ſint, ſi fideles majora facturus diceremus, procul dubio abſurdum videretur, ſi ipſius veritatis teſtimonio non probaretur. Quod quia, ſanctorum Patrum explanatione, haud aliter eſſe dedicimus; hæc ſuis in locis diſcenda prætermittentes, ad ea quæ non minus ad laudem Dei & Sanctorum gloriam ſpectant, veniam.

Joan. 14. 12.

7 Feria quarta poſt prædictam Dominicam; D quidam claudus pene univerſæ civitati notus, non ad ſpecioſam portam templi petiturus elecmoſynam, ſed ad glorioſam Sanctorum ſedis memoriam, fide vera præſtolans Chriſti miſericordiam. Cum ſubitu ianus quamvis non juberet Petrus & Joannes, exiliens & ambulans, fit cauſſa lætitiæ aſtantibus, & in eo quod contigerat admirantibus.

erigitur claudus,

8 Adhuc populu in laudibus Dei exultante, duæ mulieres paralyticæ, Sanctorum meritis, gratiam confeſſæ ſunt ſanitatis.

Sanantur paralytici 2.

9 Similiter & filia cujuſdam de civitate noſtra bene noſi, & puer quodam ſimili dolore gravatus, id eſt dorſu incuſvu uſque ad pedes incircatus; vultus & manus in cœlum levantes, poſt ſaturatem obliti doloris ſui, laudes perſalvuse Martyribus ſanctis, & omnipotentiæ Creatoris.

& 2. ſuccurſi.

10 Inter hæc non eſt ſilendum, quod non *E mandilla ejuſdem* parum laudis addidit gloriæ Sanctorum & hoc miraculum. Erat quidam vic, poſſeſſionibus & nomine notus in civitate, inſolita gutturis & maxillæ circumdatus infirmitate; adeo ut inſtar lepræ candentis facie fœdatus, conſortiu fidelium judicaretur indignus. Qui cum diu, quod ſaluti competeret, cibi aut potus nihil perciperet, atque omnis in eu medicorum cura ceſſaſſet; quod ſolum reſtabat, fide ac ſpe roboratus, meritis Sanctorum ſe obtulit; & humi proſtratus, cum votis & precibus lacrymas ſui doloris teſtes ubertim effudit. Sed Deus, qui deſiderium pauperum exaudit, vota cum precibus non ſpernens, beneficia diſtulit; quatenus deſideriu dilatione creſcerent, & beneficia collata memoriæ altius impreſſa remanerent. Sequenti enim die poſt urationem domum reverſus, & poſita menſa pro reparatione visi- *assumptus calculus palam effi-citur.* um aliquid cibi ſumpturus; ſtomacho quaſi ad vomitum æſtuante, menſam reliquit, atque præ dolore guttur atque arterias manu conſtringens, (dictu mirabile!) calculum per poros maxillæ egreſſum ſuſtulit, tam liber u corporis fœditate, quam lætus de percepta meritis Sanctorum ſanitate. Nobis vero narrationibus multorum fidem dare nolentibus, &, cum Thoma dubitante, tangere & videre narrata cupientibus, procedit in conventum homo, videndum atque manibus tangendum manu ſerens calculum. Adeſt frates ſuus, nobis & populo ſatis notus: quin & parentum plures numero, teſtes idonei, exultantes. Ille, tam pro ſalutis remedio, quam ſupec fidelium gaviſus teſtimoniu, argentu circumdatum ſuæ liberationis iudicium appendit memoriæ Sanctorum.

E

F

Matrona Altavillana, Sanctos venerata ventre,

11 Hic quiddam, dignum poſterorum memoria, multorum rogatu cogimur inſerere. Matrona quædam de Altavilla, divitiis & nomine ſatis nota, ad communia gaudia vicinis ſuis ire paratis, ceteros devotione ac labore præveniens, alveo Rheni tranſito gramineum campi verticem, lassatis ſoubus æſtum relevatura, cum multis aliis cunſcendit; & monile aureum, quod pretioſum pectori præferebat, ſolarum humi depoſuit; atque turbis ſupervenientibus monilis immemor, iter quod cœperat devote peregit. Ventum eſt ad urationis locum; & invocatis patrociniis Sanctorum, Matrona quid perdiderit ab amicis

A cis alliſque notis docetur; atque ut ad regredicndum cito reverti debeat, monetur. Illa fido plena, de damno ſecura, Hoc, inquit, mihi ad quos cuuſugi ſervabunt Sanctorum merita. Dixit: & poſt refectionem, multorumque in civitate ſalutationem, ad propria revertens, inter multa millia euntium & redeuntium, inouile ubi poſuerat, cunctis admirantibus & Deo Sanctiſque ſuis laudes perſonantibus invenit. Licet ſupra oſtenſis virtutibus Sanctorum dictum ſit; Tua ſunt hæc, Chriſte, upera; non tamen coæterna & coæqualis Patris ac Spiritus ſancti excluditur potentia. Cum enim non aliud, ſed alius ſit, Pater & filius & Spiritus ſanctus, impium eſt in eorum operatione aliquid diviſum rimari, in quorum voluntate nihil poteſt diverſum æſtimari. Verum cum per omnia Divinitatis ac potentiæ teneat æqualitatem veræ fidei confeſſio, Perſonis tamen quiddam quaſi proprium, non tamen contrarium, omnipotentis Trinitatis diſpoſuit dignatio. Poſtquam enim a paradiſi gaudiis ille primus parens expulſus, in hanc convallem lacrymarum cum ſua poſteritate corruerat; exigebat humanæ ſalutis ratio, ut placaretur, qui per hoſtis invidiam atque hominis inobedientiam offenſus fuerat. Sed quoniam hoc nulli convenisset creaturæ, mittitur filius, unius per omnia naturæ, qui ſine peccato peccati formam induerer, & per Obedientiam placando patrem, inobedientiæ maculam deleret. Adeſt ubique Spiritus Sanctus, cooperator amborum, patris ſcilicet & filii, nexus & amor. Hujus virtus in principio ferebatur ſuper aquas: hujus virtus ſalvandis animabus fœcundat aquas: ſed de tanto, ac tali vellc quidquam loqui, nec noſtræ virtutis, nec noſtri fuit propoſiti. Unde juxta hoc quod ſcriptum eſt, Nun alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes; & Altiora ne quæſieris; ad ea quæ ſupra diximus, quæquo poſtea facta ſunt, jungere ſtyli officium cupimus.

Indeque amiſſo omnibus reverſus,

eadem ubi reliquerat loco invenit,

ſingulari omnia ac vetuſta Dei beneficia.

P Rom. 12. 16. P Eccl. 5. 2

12 Sicut hagiou Pneuma, olim de cœlo deſcendens, Apoſtolos omnium linguis gentium glorificavit; ſic nunc in die ſui adventus, id
2 eſt Pentecoſtes, e Sanctos ſuos, noſtros autem
C Patronos, ſignis & virtutibus mirificavit. Vidimus enim nonnullos paralyſi; quam plures vero utriuſque ſexus & ætatis, manuum, brachiorum, pedum, reliquorumque corporis membrorum mira varietate diſtortos, ad ſuum ſtatum rediiſſe: tres mulieres, diu oculorum lumine privatas, viſum; quartam vero puellam a nativitate mutam, linguæ officium recepiſſe. Ad hæc comprobanda, ſecundam, quartam, ſeptimam feriam ponere quid raſerr, cum eum in ſua feſtivitate, qui omnia continens etiam ſcientiam habet vocis, hæc feciſſe luce clarius conſtet; cumque pro his atque his ſimilibus Omnipotens & ſumme bonus digne laudetur; quis crastinam creaturi virtutibus aſſimilari non admiretur. Nec tamen ea haud aliter eſſe quiſquam negabit, ſi in Omnipotenti nutus omnia poſſe non dubitabit.

Infra dies Pentecoſtes curantur varii,

13 Hinc, quod nec ſperare potueramus, Domini noſtri ac Patroni, conſortes ſummi ac fine carnis boni, non ut olim Reges ac potentes, ſuos natales ſumptibus ac vanis laudibus, ſed ſignis & virtutibus ſua natalitia illuſtrant. In ſua enim poſt Pentecoſtem proſima feſtivitate cæcis viſus, clausis greſſus, & ſurdis auditus reſtituuntur; quodque majus eſt omnibus, pro commiſſis triſtes teſte conſcientia, quaſi percepta venia læti efficiuntur. Quod quia rarum, non ut omne rarum, carum; ſed quia ſalutare carum, referre non abſurdum duximus, in ejus laudem qui eſt ſuper omnia benedictus. Libet inter hæc intueri quæ ſit jam virtus operum Dei, cum dicat Pſalmiſta, Univerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Variis obnoxia eventibus humana monſtratur fragilitas; veritatis ſiquidem eſt & juſtitiæ, quod pro commiſſis corporis infirmitates patimur; miſericordiæ vero, quod flagellis emendati cœleſtis vitæ conſortium adipiſcimur. Animadvertendum vero, non ſemper propter peccata, ſed plerumque ad laudem Dei infirmitates contingere: quod diligens lector quinque modis facile poteſt oſtendere. Scriptum namque eſt, Abyſſus abyſſum invocat: quia utriuſque Teſtamenti conſona auctoritas approbando invitat. Job, ſimplex & rectus, dicto vulnere; Thobias, æque laudabilis, ad probationem aliorumque conſolationem exercitatæ plectitur; angelus Sathanæ, cuſtos humilitatis, a Vaſe electionis nullis precibus tollitur; homo ille Evangelicus, neque ſua neque parentum peccatu cæcus natus, ad laudem Dei illuminatur; Lazarus ille quatriduanus, coram multis Dominum laudantibus, ad ſuperos revocatur. Eſt & infirmitas, quam qui poteſt procul avertere, quæ hic inchoata pro meritorum qualitate ac juſti Judicis examine, ſine non cæcbit, æternis pœnis ſociata: de qua quoniam ſine gemitu loqui non poſſumus, illius infirmitatis modum ponamus, in quo & Creatoris miſericordia, & Sanctorum ſuorum manifeſtatur gloria. Vere enim Scriptum eſt; Quem diligit pater, corripit. Flagellat pleroſque Deus, ut intus a peccato coerceat, & exercitus ſanandos meritis Sanctorum ſuorum relinquat: cujus rei evidens indicium ſequens narratio demonſtrat.

a morbis variis ſine intermiſſis,

14 Matrona quædam, per annos quatuor paralyſi laborans, omnium membrorum viribus deſtituta, ſtratu jacebat; quia nec caput quidem ad percipiendum quidquam ſibi vel potos, levare valebat. Interea, auditis virtutibus Sanctorum, ſperans ſe eorum meritis conſequi poſſe finem dolorum, amicorum manibus vehiculo imponitur; & ad loca Sanctorum deducta, poſt vota & lacrymas, voti compos, ad ſua ſoſpes revertitur.

quadriennali paralyſi laborans origitur.

15 Nec mora quin eadem hora, cunctis circumſtantibus, quidam claudus meritis Sanctorum eſt ſanatus; atque omnium Datori bonorum vox ſalutationis reſonat in tabernaculis Juſtorum. Quia vero nonnunquam proſperis adverſa, & adverſis mutantur proſpera, quæ parum circumſpecte fragilis perpendit natura; dignum duximus hic inſerere, atque exemplis probare, quod nonnulli beneficiorum ingrati, nonnulli votorum immemores, ad eos quos miſericorditer evaſerant non injuſte revolventur doloresz quidam tamen ad gratiam redituri, quidam vero ſuperbiæ, ac negligentiæ offenſam ſine fine luituri. Hinc in Evangelio docem leproſis

Item claudus;

A mundatis, unus cum gratiarum actione reverſus, pro fidei merito laudatur; ſed novem, cum ab eo quem nulla latent ſecreta requirunturſ, reprobi inveniuntur; neſcire enim Dei, reprobare eſt.

AUCT. GOSWINO ex Ms.

Ingratus pro beneficio,

16 Suffragatur huic noſtræ aſſertioni quædam perſona, in civitate longa ægritudine, non aliunde ſotis nota. Hæc in ſummo ſpiritu conſtituta, omnimque membrorum utilitate deſtitora, ad ſuffragia ſanctæ Virgini & Martyris Juſtinæ perducitur: ubi foſis cum oratione lacrymis, meritis Sanctorum ſoſpes erigitur, ſed ioſelia poſt acceptam ſanitatis gratiam, immemor Pſalmiſtæ dicentis, Adjutor meus tibi pſalam, ſine voce laudis ad ſua revertitor; & non multo poſt ampliori quam prius dolore lecto proſternitur. Sed ne apud minus devotos, veritatis reſtes inidonei judicemor, non hæc viſu (utpote noſtræ profeſſionis ſtudiis ac ſecretis detenti,) ſed fidelium relatione, nos cognoviſſe fatemor; B Quæ, quia non vidimus, ſi quis improbare tentaverit; improbet prius, ſi valet, quæ in divinis humaniſque ſcripturis aodit, legit & intelligit. Si enim his, quæ non vidit, detrectat credere; non dicimus hoc inſipientiæ, ſed extremæ eſſe demeotiæ. Hæc vero quia propter ingratos & beneficiorum immores breviter perſtrinximus, propter eos qui vovent & non ſolvunt; cum ſcriptum ſit, voveta & reddite; non parvi pendendum dictu mirabile factum ſopponimus.

* Pſ. 58.

In paralyſin relabitur.

* Pſ. 75. 12.

Votum negligens,

17 Cum ſignis & virtutibus late manifeſtata Sanctorum gloria multos ad melioris vitæ ſtudium invitaret; quidam vir, proſperæ ſolutis accepta pœnitentia, vovit ſe ſanctæ Virginis & Martyris Joſtinæ deinceps celebratorum ſolemnia: ſed quis hujus voti fuerit ſpiritus, ſequens manifeſtavit eventus. Ipſo namque die ſanctæ feſtivitatis, pauperum more pauperem vitam gerens, ſaccum frumento plenum aſino impoſuit; & civitatem quæ vico proxima erat & eſt, vendito frumento, quaſi aliquid commodi acturus adit, atque pro voto de omnibus male ſecurus, ad ſua redit. Cunctis autem ad feſtum Sanctorum concurrentibus, ipſe quoque ſocius itineris efficitur: ſed aliis eccleſiam intraotibus, procul ab ingreſſu repellitur. Qui tameo ſecundo, & tertio, & eo amplius, dum regredi nititur ad eccleſiam; conctis cerouotibus ignominioſam patitur repulſam, qood juſto Dei atque Sanctorum judicio agi (utpote aoimalis, qui non percipit quæ Dei ſunt) non intelligeos, & quæ circa ſe agantur parvi pendens, ad ſua uode venerat, nihil veritus, redire properat. Tom ſubitu io itinera, de aſello quem inſidebat, humi lapſus, totius eneporis membra conſractus, magnum dolorem magnis teſtatur clamoribus. Qui occurrentiom aoalio vahiculo impoſitus, ad eccleſiam reportatur; ſed, velot ante, eccleſiam intrandi facultas ſibi negatur. Unde odſtantium hortatu io ſe reveeſus, commiſſum fatetur, & citios dicto hactenus negatum ingreſſom meretur; & inter gemitus & lacrymas orantium ſurgens, ſalotis dedit indicium. Quis interea ſeu laceymis, quis u laudibus contineret, cum in una perſona, uno eodemque die, duo contearia, infirmitatis videlicee & ſalutis, miracula videret?

Graviter collidetur ex lapſu

C

& pauperum ſenatur.

D

ANNOTATA D. P.

a *Mirum profecto, quod adeo ſtrictim hæc narret Auctor, neque diſtinctius explicet ſitum ac formam ſepulcrorum; horum item numerum, & ſi qua aderant Epitaphia, aliave, unde diſcerni potuerint, qua quorum eſſent. Breviarium, rem valde alteram, eum id, quod de parte quadam quorundam innominatorum corporum ſive oſſium dicunt Goſwinus & Sigebardus, ſic ampliat, quaſi nominatim* Beatorum *Aurei & Juſtinæ corpora, copioſo etiam tum quidem ſangoioe perfuſa, & taota oris veouſtate & membrorum omnium integrite reperta ſint, ut plane nil joris communis natuea io illos habuiſſe videretor: qua ſi vera eſſent, non ſolum rueret tota Heiligenſtadenſium pretenſio, ſed varia etiam contra ipſoſmet Moguntinos ſequerentur incongrua, qui tam miraculoſe conſervatas Reliquias, adeo habuerint negligenter, ut rurſus eas terra infoderint & eite pene umiſerint de memoria, donec nunc iterum retegerentur. SS. Gervaſii & Protaſii oſſa ſanguioi copioſo inuatamia repereriſſe S. Ambroſium, non corpora integra, videbimus* 19. *hujus. Putat Knackrichius in ipſo tempore inventionis factæ* 3. *Maji anni* 1137. *magnum inveniri difficultatem, eo quod Archiepiſcopus Albertus a medio Aprili uſque ad medium junium debuerit abfuiſſe Moguntia, nec forte regreſſus abſque eo morbo, ex quo mox obiit* 23. *ejuſdem menſis, vel ut alii* 24. *Julii. Quod igitur tempus, inquit ille, inveniri poterit, quo celebraverit tanta ſolemnitatis elevationem, quantam merebantur tam miraculoſa tanterum Patronorum inventio? quomodo talem rem neque Seraverint neque Moguntiacarum rerum ſcriptor aliquis tam memorabilis actionis mentionem aliquam apud veteres reperit? abſentiam Antiſtitis pro eo tempore evidenter probat Chronicon Monaſterii Walckeredenſis Diœceſis Halberſtadienſis, in quo ſic legitur:* Anno Chriſti MCAAA III. 21. Maji magna ſolemnitate conſecratum eſt Monaſterium Walckenredeoſe io honorem B. Mariæ ſemper virginis & S. Martini Epiſcopi, ab Alberto Archiepiſcopo Moguntiæ præſentibus multis Epiſcopis, Abbatibus, Præpoſitis, Dominiſque ſecularibus. Archiepiſcopos aram primariom conſecravit. *Alii quinque Epiſcopi totidem alias. Sed quod ſi ipſa Archiepiſcopi abſentia Santalbuneuſibus cauſa fuerit minoris celebritatis adhibenda ad eam attionem, quam deproperari ſuadebant crebreſcentia mox miracula, quorum hic præcipua decem narrantur facta ante Pentecoſten, id eſt ante* 30. *Maji. Manet tamen ſcrupulus, quod ſcriptor illorum & reliquorum, nullam fecerit mentionem elevaserum quomodocumque corporum vel hoc reliquo, vel ſequenti anno: ut ſi aliqua elevatio facta poſtmodum ſit, facta eſſe debuerit, ſi non ſub ejuſdem nominis ſucceſſore intra biennium defuncte, aut ſub Arnolpho Aſchaffenburgenſi aque brevis temporis Pontifice, ſaltem ſub Henrico I. vel ſub Radulpho, qui uſque ad annum* 1168. *Sedem ſucceſſive tenuerunt. Hoc autem an diſſimulaturum fuerit Sigebardus, ſi ſcivit, aut ignorare potuerit, ſi factum fuerit, lector dijudicet.*

b *Sigebardus annum ætat* 1137. *tunc autem celebratum fuit Paſcha* 11. *Aprilis, atque adeo has facta ſunt die* 4. *ejuſdem.*

c *Sige-*

A a *Sigebardus num. 7. diſtinctius appellat* memoriam, *ipſi ſepulcro, quod ſub pavimento latebat, ſuperextructam; quam ait memoria ſimili S. Aurel ſic contigua erat & eminenti altius memoria Epiſcoporum, ut tetragonum faceret.*

d *Dies Maji, quo inventio celebrari dicitur in ipſo titulo hujus operis, anno iſto concurrit cum feria 3. adeoque die 16. altum eſt quod narratur.*

a *Is fuit tunc aſtus die 30. Maji.*

CAPUT II.

Reliqua libri 1. miracula, a die 21. Junii.

B *In feſto S. Albani,*

18 SUnt quidem laude digna quæ dicuntur; ſunt non minus etiam miranda quæ ſequuntur. Cum enim virtutibus Sanctorum merita ſeculimus; tamen, etſi meritis impares, ad eos mentis oculos tollimus; qui, quamvis impares merito, alieni a domo illius non ſunt, qui dixit; In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Hic namque concors eſt & æterna omnium gloria, ubi locum non habet diſcordiæ mater invidia. Hinc excluditur illud poetæ terrena ſapientis; Nulla fides regni ſotiis: quia hic per fidem & caritatem ſociatis, æqualitas permanet virtutum & poteſtatis, hinc eſt quod in ſua feſtivitate, Aureus & Juſtina diverſis beneficiis ſua declarant merita. Hinc etiam quod Albanus, tamquam Dominus Domus, in ſua feſtivitate pro omnibus ſignis & virtutibus glorificatus. Ipſo quippe die, quinque mulieres ſont a languoribus variis curatæ: una, brachii miro modo ſeſtexi reſtitutionem; illa, oculorum recepit lumen, tres, diu negatum, & eit unus, ambulandi receparunt uſum.

Joan. 14. 2.

3. mulieres infirmæ curantur.

In Nativitate Joan. Bapt. illuminatur.

19 Dant etiam lætitiæ incrementa duo cæci: qui luminis recepiunt in ejus ſolennitate, dequo ſcriptum eſt, multi in nativitate ejus gaudebunt. Inter hæc atque his ſimilia, ad effugandas infidelitatis tenebras, ſuæ clarissimis ſplendorum oculis omnium infudit cœli majeſtas.

C

20 Superius quippe dicta die ſancti Martyria, Veſpertinis laudibus expletis, atque ea more omnibus luminibus extinctis, cereus ab aliis extinctus, eadem fere hora cœleſti lumine in conſpectu omnium eſt accenſus.

Cereus alius accenditur 21. Junii,

21 Nec prætereundum, quod contigit in feſtivitate Apoſtolorum Petri & Pauli, haud diſſimile, ſed plus habeos ſtuporis ac miraculi; haud dubium quin ad gloriam eorum, quibus Dominus dixit: Vos eſtis lux mundi. Extinctus ſiquidem poſt Veſperas cum aliis luminibus cereus unus, accenditur; ſed quaſi extinctus non fuerit, a non videntibus miniſtrorum negligentia arguitur. Quo mox ut prius extincto, cum ad luminare minus (ut plerumque fit accenſum) ſupponeretur; mirum in modum, quod extinctum fuerat, cœleſti virtute accenſum ſupra ſe accenſi luminis flammas ſuperat; atque omnis plebs (multa enim aderat) ſuper tantis mirabilibus, lucis auctorem glorificat.

Et iterum die 30.

Matt. 5. 14.

22 Et quoniam tempora & virtute operum ſeu pretiosa eſt, ſit proximum noſtræ huic inſertum, quod eidemus in feſtivitate S. P. noſtri Benedicti. Tunc enim coram multis utriuſque Pauſeſſionis, ſexus, ætatis & conditionis, ſimili, ut ſupra, imo per omnia eodem modo, ad tumulum Archiepiſcopi Hildiberti, cereus inflammatus: & ſuperne inſolita plus ſolito in laudem Dei exultantium vox dulciſſime in aera ſublevatur.

D *Auct. Goswin. Exuus. atque alii Martii 2.*

23 Hæc Trinitatis opera præceſſerat etiam cœlitus accenſi cerei gloria, quem in primo revelationis exordio de Heilingenſtat attulerat totius plebis ac Monachorum devotio: ubi ſi quod intereſt ordinis, non mirabitur benignus auditor cum conſtet diverſæ virtutis operationis.

quod etiam feſtis erat 20. Junii.

24 Unde ad ſupradictam Patroni noſtri feſtivitatem jam recurrimus, memoriæ mandare cupientes, mira & inſolita, quæ coram poſiti eſtimus. Quidam indutus tunica nimis ſtricta, & ſtultorum more corrigis utrimque conſuta, ad orationem a dextera feſtinavit. Sed nec orare nec inclinare ſe valens, nimis doloribus tamquam E cæteris totum cuspus ſuum conſtringi exclamavit. Cunctis autem qui aderant exclamantibus & admirantibus; ipſe cauſam rei nutu Dei perpendens, ab aliis tunica exui, quod ipſe non poterat, precabatur. Qua exutus tamquam veſte vanitatis & cauſa doloris, eſt ſanitati donatus.

Poſtitur vomitus in ecclesia ceſſio gatur,

Poſtum vi. Junii adhuc vomitus manet globus,

25 Ipſo itidem die quod diu deteſtati ſumus Deo execrabile atque cunctis fidelibus exsecrandum, manifeſte didicimus. Servus enim cujuſdam potentis (potens vero ille eſt Franco de Wuldorp aliis ſibi ſimilibus ſociatus,) cum luderet globis; globus, quem manu mittere valebat, mox contractis digitis manui arctius adhæſit. Quem tota die ac nocte nulla ratione excutere valens, cum legatis Domini ſui ad loca Sanctorum ſequenti die venit: ubi fide ac devotione humiliatus, extenta manu, inter cœtus laudantium Dominum globum depoſuit; quem, in teſtimonium tantæ virtutis, ibi relinquens; ſoſpes ac lætus rediit.

apud ſanctos exercitur;

26 Sed parvipendenda eſt lætitia, quam juſte ſequitur major triſtitia. Ecce enim, non poſt multos dies, idem ſervus, cum aliquid ludis aptum incideret, & de his quæ ſibi acciderant quoddam ſtibile inſeruerat; cultellus miro modo manui incidere volentis adhæſit ut manumittere non F valeret; quouſque ad memoriam Virginis cultellum depoſuit, factus omni populo, qui aderat, cauſa tam admirationis quam jubilationis; quod quare evenerit parum conſtat, niſi quod in ſimili pœna & ſalute, miraculi iteratio Sanctorum virtutis ſit confirmatio.

nunquam cultellus alio vitio;

Sanantur infirmæ tres eodem die.

27 Nec prætereundum ſilentio quod non multo, aliquo tamen temporis intervallo in eisdem mulieribus oſtendit ſancta Martyris interceſſio; una enim de Pingvia, nomine Guta, Embriconis filia, præ nimia & inſolita infirmitate, paralyſi, id eſt defectione totius corporis, viribus deſtituta, manibus famulantium geſtatorio impoſita, meritis Sanctorum præſentata eſt. Ubi mox reddita ſanitati, id in quo apportata fuerat, in ſuæ fidei ac ſoſpitatis teſtimonium reliquit. Cum ecce mulier de Bachasaca, eamdem diu paſſa infirmitatem, Sanctis præſentata, deſideratam obtinuit ſanitatem. Testis mulier de Hoenburg, fide S. Trinitatis fundata, ac ſanctæ

AUCT. GOSWINO EX Ms.

A professionis habito indoctæ, cum omnia & seminorum naturæ contraria infirmitate diu gravaretur sanctæ Virgini Justinæ perpetuæ devotionis obsequium spopondit, si advenisset ejus die sanari mereretur. Promissum igitur aggressa iter, sicut decem dum irent leprosi mundati sunt, vix emenso dimidii itineris spatio, quod arc sperare potterat, se nihil doloris sentire miratur & exultat. Verum ne beneficii ingrata videretur, iter quod occeperat devote peregit: & post gratiarum actiones coram Sanctis, causam itineris & gratiam donatæ sospitatis idoneis personis aperuit.

Majori miraculo,

28 Hinc nobis ad majora tendentibus, non incongrue nobiscum sentiunt, qui quod sequitur superdictis dissimile, pro mirabili accipiunt. Ee siquidem non minus veneradum quam mirabile, ad laudem ipsius, cui nihil é impossibile, quem solum constat dominasi in cœlo, terra & mari, & in omnibus abyssis. B Hujus dextra Jamiorem cœli in mari, ne mergeretur, elevavit: hæc Vas electionis tertio de profundo pelagi liberavit: hæc dextera (ut innumerabilia, quibus semper in suis Sanctis gloriosus apparuit, prætermittamus) sicut olim confessoris *a* sui meritis puteum aquarum gurgite mersum constravit: haud aliter nunc meritis sanctæ virginis suæ & martyris Justinæ, puerum quemdam diu aquis suffocatum, vitæ redonavit. Cujus rei locum & eventus qualitatem, sicut didicimus, paucis hic subdere dignum duximus. Factum est in una dierum æstus apud Frankenfurt, cum nonnulli utriusque ætatis lavandi gratia ad flumen *b* pergerent, ac duo parvuli, unius patris filii, viri præclari, accurrerent. Ubi post impleta desideria, cum quisque everſus est ad sua, alius quoquo puerorum, major natu, Domum lætabundus redit; nescius quod frater ejus, undarum mole victus, submersus interit. Patre vero ac matre eventum rei ignorantibus, ac redeuntem pueri mœsta solicitudine præstolantibus; quidam de molendino egressus, conscensa navicula ad locus tendebat; cum ecce corpus super aquas C ferri cernebat. Super quo satis admiratus, ac primum radavet aliquod esse tatus pisces aut bellux, ubi propius accedens humanam faciem agnovit, corpus exanime navicula imponens, ad litus usque perduxit. Adest uterque parens, cum plebe innumerabili, magnitudinem dolorum contestans voce lacrymabili. Tristatur lacrymabilis devotio, quæ surrit super his omnium illorum mirabilis compassio. Denique depositi omni spe vitæ, nutu Dei corpus exanime deseritur in templum *c* S. Bartholomæi ubi inter voces & lacrymas ac Sanctorum litanias, quasi unicum refugium, S. Justinæ Virginis & Martyris invocatur auxilium. Ad cujus nominis invocationem (dictu mirabile!) singultus pectus emisse exanima, atque hoc signo misericordiam Dei respectantibus, recuperato spiritu vitales omnibus exhibuit vultus. Nil jam triste sonat ibi: sed qui vevrre donat, solus laudatur & in sanctis glorificatur. Dat locum præsenti lætitiæ quantitas prioris tristitiæ: unde bene dicit Propheta. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. Pater vero ne moraretur, ne tanti beneficii videretur ingratus, pursum fœvitio Dei & Sanctorum in perpetuum donavit, quorum virtute sibi illum redditum fore non dubitavit.

a puerum mortuum restituit,

b

c Ecclesiam S. Justinæ refocillatur.

a Psal. 93. 19.

29 His, pro rerum varietate ac nostri sensus pusillanimitate, brevitet enumeratis; dum ad diversa stylum vertere optimur, eadem fere cogi nos replicare alterius, sed quasi ejusdem rei eventus, & renovata ejusdem miraculi memoria. In vico qui dicitur Werstat, juxta castrum nomine Epperstein, quidam parvulus, utroque parente febrium aimietate *Ircto* prostrato, dum juxta molendinum in ripa fluminis luderet, arena ac limo pedes obvolutus corruit; & a prima hora diei, usque ad primam horam alterius diei, obrutus limo latuit. Interea quidam domo ac familiaritate proximus, accepta secuti arborem in ripa paludis, aliquid inde more solito excussurus, ascendit; cum ecce eminus parvulum aspiceret, & suum filium (parvulum enim habebat, credens, non sine magno corporis læsione descendit: & primo intuitu, cujus esset filius, agnoscens, in majoris illum sustulit; patrem tamen ac matrem, abominium rorum dolorem, eventum rei celeri studuit. Affuerunt proceius, rei novitate accita, pene omnes vici illius cives & incolæ; qui unanimiter reperunt Dei omnipotentiam & sanctam ejus virginem invocare Justinam, cujus meritis constat procul dubio quantum valeat veræ fidei devotio. Os enim pueri, cujus lingua decorum collisione perforata, adhuc sanguine madebat, vultello aperiemes, aquæ guttas gustari instillabant, & si quis spiritus vitalis corpori inesset scire tentabant. Sed qui non erat, mox redit, procul dubio ipsius meritis, quam Christo commendat effusio immaculati sanguinis. Pater igitur & mater, tam pto reddita sibi sanitate, quam pro filii sospitate, vitæ Datori gratias retulerunt; & continuo dispositis ad iter rebus necessariis, cum puero & oblationibus ad memoriam Sanctorum venerunt, ibique coram clero ac populo, quorum multitudo tunc aderat, ordinem rei exponentes, & pro pueru singulis annis oblationis quantitatem vovere studuere, post indicium suæ fidei atque devotionis, cum ceteris fidelibus jubilabant Deo in voce exultationis.

& item post horas 14. extractus,

eadem loca plorans revisens,

& parentes sui consolatur & fidei.

30 Adhuc pro gloria Sanctorum, ad laudem Dei, cum aliqua hic inserere meditaremur; multitudinem miraculorum ejus confidere decrevimus: ne mira & inscrutabilia præ oculis, quasi abyssum maris habeotes, vela vensis eum periculo daremus, qui facta fidei anchora in firma statione fidei locavimus. Non enim immemores sumus illius in Evangelio, qui visa piscium multitudine dixit; Exi a me quia peccatot sum, Domine. Est quippe veræ virtutis proprium, ut in contemplatione sublimium non desernat humilitatis consortium: unde scriptum est, omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tui? Quia enim carne fragilitas, ossibus vero fortitudo signatur perfectorum virtus qualiscumque, summæ virtuti comparata, dissimilis eum probatur. Hinc est quod ille

Auctor. miraculorum magnitudine

a Luc. 5. 8.

a Psal. 34. 10.

fortis

A sortis ulim (Sampsonis pater) Manue, oblatu & susceptu sacrificio, per d Angelicam visionem vitæ lucerit desperationem: qui ubi quæ gesta sunt uauris retulit, per ejus consolationem mortis timore caruit. Bene autem compunguntur uaur & maritus, id est spes & fortitudu, quoniam his duobus, humilitatis socia, omnis perfecturum commendatur beatitudo. Cum enim virtutum studio, quasi fidei sacrificio, Angelicæ visionis, quod est cœlestium contemplationis gratia, sublimantur; humanæ fragilitatis conscientia quasi mortis periculo, humiliantur: qui tamen a rectitudinis suæ statu non dejiciuntur, quuniam spe concepta de prioribus, quasi fida uaure, ad sublimia eriguntur. Hinc est quod marito uaor dixit, si Deus nos occidere voluisset, uunquam de manibus nostris sacrificium suscepisset. Nos ergu quia cœlestis gratiæ dona uustris meritis majora percepimus, ad eummemorandum aliqua, quæ magnitudine mirabilium perterriti adhuc intermisimus, sublata formidine redeamus; spectantes in eum, qui sperantes in se non derelinquit; qui ubique præsens, ubique Sanctorum merita invocantes misericorditer exaudit: sic eoim murtui vivificantur, sic debilia & contracta membra eurcutur, sic aperiuntur oculi cœcurum, sic solvuntur vincula compeditorum: quorum eum facile cumprehendi uun valeat numarus; tribus hic positis, quarum melius silete, quam referre propter discordiæ malum dnaimus; secundum illud, Pruvidentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus; quapropter illos, quus vernatis testis conscientia accusat, illi quem nulla latent (secrera) relinquamus; & eos, qui ad invocatiunem virginis & Martyris Justinæ vitæ periculum evaserunt, hic inseramus.

d sicut Manue pater Sampsonis luerivit;

B *sed sicut ille spe animatus,*

Rom. 12. 17.

mortui quidem pauper servus ob debitum

C

31 Quidam nomine Beru, de loco qui dicitur Arnesteiu, quemdam pauperem, sibi factis notum, injuste jam captivatum custodiæ deputavit, quousque cummodatam pecuniæ quantitatem persilveret, qui nimirum præter miseram animam nibil proprii possidens, & iojusti aauctoris desiderium implere non valens, ducitur ad silvam, ad arborem ligatur, demissis pedibus in vallem quæ proxima erat, plena diversis ac murtiferis reptilibus. Aliquot ergu diebus lnibi atque noctibus, sub Altissimi protectiune, commoratus; ad locum primæ captivitatis deducitur, atque io eorte immineuti & omuium oculis patuuta vinctus ponitur; habens pro caligis eompedes & earenas, pro strato crates ligneas, fudibus peracutis undique prominentibus contextas: ubi vitam murta graviorem aliquamdiu ageus, tandem quarumdam matronarum, quæ prupe adstabaat, admuniru, Christi Martyrem Justinam invocat; & eirus dicto confractis compedibus & catenis, solutus aaulcat. Quid tamen ageret? Erat prx oculis aliud genus mortis, scilicet ingeos præcipitium, quod si eligeret, uun evaderet vitæ exitium. Denique (juata id quod dicitur, Licet sperare timenti) timore deposito, rursur Christi & Virginis suæ Justinæ se eommittit auxilio; & per crates dependentes descendens, earoibus lacrymabilitee laceratu, ad terram pervenit: uihilque morarus, ad mamoriam sanctæ Virginis veniens, vocis exultatione & sangulnis sui persusione, propriæ liberationis fidem fecit; omnisque populus salvatori Christo super bis laudem dedit. Sicut ad gloriam Dei spectat virtus Sanctorum, sic nimirum ad hostis confusionem crudelitas impiorum: utrumque vero ad eunsolatiuoem cœlestis patriæ peregrinorum. Sic ille summus Pater-familias in domu sua qualecuoque vas vult (habere); quo (utpote summa bonus) bene utitur per suam sapientiam, cum emli ac terræ patriam unam facit rem publicam; cujus judiciu, injustu nuoquam, plerumque impius pio dominatur: quod per eos quos supponimus facila comprobatur.

D AUCT. GUIWI. NO EX MIR. *Sanctæ invocata evaserit.*

32 Quidam de loco qui dicitur Eppensteiu, nomine Harpius, pro danda sibi pecunia quemdam dure circumvenit. Sed cum uun haberet quod daret, nec tamen persecutor furoris babeuas laaaret; quidam nutus ac primus illius vici, impetratis inductis, spoosor pro ipso intervenit, nec tameo minus innocens lmpio jure injuriatur: sed vinctus cateuis in locu sublimi custodiæ maneipatur; ubi aliquamdiu umni eunsolatione destitutus, dum sponsoris sui præstolatur reditum, devotissime sanctæ Martyris Justinæ invocat uuailium. Nec mora, juxta quod scriptum est, Fides tua te salvum fecit, confractis catenis, solutus a vinculis, Dei virtutem intellexit. Unde eircumspicieus, & custodum aceursus metuens, præ gaudiu altitudinis immamor, de sublimibus ad ima se dedit: & quasi mullibus susceptus (mirabile dictu!) inculumis consedit. Interea, multis sibi sociaris, sedebanc ru portis filii iuiquitatis: ut observarent insidias fugæ forte elabeutis. Quibus visis, timor ineo renovatur: sed eum Giezi & Elisæo mente junctur, illos videns; ab illis, licet oculos sereeos babeutibus, non videbatur. Quos ubi illæsus pertransit; ut Petrui ad se revarsus, eursum mitt: nec erat parva eurrentis velocitas, cujus pedibus timor addidit alas. Venit ergo gaudens & exultans ad sacræ Virginis Mausoleum, eum umnibus qui aderant, elara voce magnificaos Deum. *Alius simili in carcere vinctus,*

E *Mart. 10. 38. simili auxilio evadit eorum cate- nis exsolutus*

33 De tribus quæ prupositmus virtutem insignibus, duobus uteumque aapositis; tertium, promissionis memores, hic subdere non dubitamus, tametsi auditoris fastidium timeamus: in hoc quippe eum sit rei ac miraculi fere identitas, sola personarum ac locorum inest diversitas. Quidam enim peractis negotiis aliunda redieus, a Volckmaro de Betchelenheim ejusqu complicibus comprehenditur; & spe quæstus vinculatus, locia poenarum deputatur. Hic post invocationem sacræ virginis Justinæ confractis eatenis se absolutum eum gaudio miratur. Nec mura, dimissis eatenis, quarum suntu comprehendi metuebat, liber agressus; alias pretiu comparavit, quas (scuti ibi adhuc cernere licet) in testimonium suæ liberationis, ecclesiæ Christi & Christu consecratæ Virgini cam laudibus præsentavit. *Item tertius,*

F

34 Præterea quarum (tamen eontra nostrum propositum) aliu tempora, aliu loco, sed satis noto, ad invocationem prædictæ semperqua dicandæ Martyris & Virginis, laxatis vioculis, salutis compedibus, liberatum bie inserera dignum ducimus: non curantes subsannationem & dentem invidiæ, dum vo- *ex quarum.*

AUCT. GOSWINO EX MSS. *Vitali motus reddiderunt S. fratres ex privati.*

A tis fidelium, & de meritis Sanctorum lætantium, magnalia Dei eluqui valeamus. *e*

35 Non minus ad Christi Martyrumque ſpectat gluriam, quod tam futuris quam præſentibus revoramus in memoriam. Videtur quippe omnibus quæ prædicta ſuot, laude digniora, quod de duobus fratribus, patris ac matris & amicorum ſuorum relatione, didicimus. Alter ſiquidem horum fabita ac mira infirmitate circumventus, triduu mutus ac velut exanimis jacebat; alter vero ſex diebus omnibus ſenſibus corporis priuatus olbil ſigni quod ritæ competeret pertendebat. Interim dum ea mure triſtes exequiæ pataotur, virtutum, quas audierant qui affuera prærconia memorantur: ac perceptis quibuſdam vitæ indiciis, cum fide ac ſpe corrunt ad ſuffragia Juſtiox Virginis & Martyris ad cujus nomrn, tamquam ad noviſſimæ tubæ vocem,

B videres omnia membra muveri & jarrntes apertis oculis adſtantes clare inturri: eademque horu ſpiritu illia pleoc reddito, & ſoluta lingua reſonante vocis urganu, vocem pæ gaudio flentium, compeſcuit roa Deu laudes canentium. Quod ne quis præ magnitudine rei parum eradens, verum abnuat, vicum, qui, Wenheim in regiune Bereſtrata dicitur conſulat, ibique omuem veritatem edoctus, cum vivificatis noſtræque eccleſiæ, tum multorum teſtimuniueradens, uucturi ſalutis gratias agat.

Curamus cæci, vir

f

36 Sileotio præterire nou audemas, quod u ſanctiſſime præſul Serrati, per quem innumerabiles homines ſanitatis gratia ſunt donati, qui de Salvatoris *f* noſtri ſtirpe glorioſam ſanguinis ducis originem, tuis meritis dignaris proponere noſtram Martyrem & Virginem. Quidam enim de Maſtricht, pauper & cæcus; ſpe luminis, cum multis rotis tibi excubias celebrare furrat ſuetus: audiens veru apud nos novæ prædonia gratiæ, nuu ſine dirino (ut credimus) uotu ad nos renire diſpoſuit; & in euudo, meritis ipſius de qua loquimur, illuminsri meroit. Qui iterrœptum peragens, ad uos perveoit, teſtis fuæ ſalutis, & præcu magnæ Sanctorum virtutis; umnibus qui aderaut laudes Deo reſouantibus.

C *& puella.*

37 Iu octava ſanctæ Dei genitricis, puella quadam, oculorum lumioe diu privata, cunctis cernentibus eſt illuminata; haud dubium illius prece & meritis, quæ genuit mundu Auctorem æterna luminis.

Heb. 10. 17. Matt. 10. 15. Puer occidum baptizatus,

38 Quia ſcriptum eſt, Juſtus ex fide vivit; & alibi; Fides tua te ſalvum fecit, ea hujus rirtute, quoniam ſe occaſio obtulit, hic aliqua ioſerere viſum nobis fuit. Per haoc enim omnium ſeculorum patres, legis & gratiæ prædones, ſuperatis regnis, opibus, juſtitiæ adepti ſunt repromiſſiones. Sed ne minus docti ſapientibus, nota replicaotea, oneri ſimus; plenius inſtrui vulrntes, ad eum, qui in terra poſitus cœlorum ſecreta videre meruit, remittimus; nobis vero ad præſens oſtendere ſufficiat, qualiter non eredentibus, nec atiam fonte ſalutari renatis, eredentium fides ſubveniat. Mulier quædam parvulum

Geni 3. 16. quem, juxta Pſalmiſtæ vocem, in iniquitate cun., repeɔat, ſeruudum illod, In dolore paries filius, io dolure peperit: qui natus, non minus patri quam matri, majoris factus eſt cauſa doloris. Quid ergo? Ubi eſt boor Jeſu, vita & ſalus omniam, quod diaiſti, mulier cum parit triſtitiam habet; rum autem peperit puerum, jam oon meminit preſſuræ, propter gaudiom quia oatus eſt homo in mundum? Verum eſt plane, nec aliquid ſunat contrarium, ſacta meutu plenum, veritatis teſtimonium. Eſt enim mulier mater, Eccleſia; filios adoptionis pariena eum triſtitia: quæ benedicere poteſt eom Apoſtolu, Filioli, quos iterum patturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Hæc, immemor triſtitiæ, plene lætabitur, com laboris ſui fructu in cœlis dooabitur. Bene igitur, Chriſte, ad tuam quæ runcta diſponeus non fallitur, pruvidentiam; & ad tuorum, quæ dicimus, ſpectant gloriam. Puer enim oatus, io una manu & otroque pede carnem, in modum globi habens dependentem; & caput uſque ad ioſpectionem cerebri diviſum, ſuis horrodum ae miſerabile ſpectaculum præbebat. Horruit pater, eapavit mater, quod de ſuu ſemine tale quid genuiſſent. Incerti quid agerent, an eatium præ pudore rligereot; tandem, fide roborati, S. Juſtinæ aonilium flagitabaot.

E *poſt inciſionem a patre factam, liberatur.*

Qua fiducia confortatus pater, arrepto ferro omnem earnem ſuperfluam amputsvit; manibuſque compreſſum caput ſigno Crucis & nomine Virginis conſolidavit; adeu ut oec io capite diviſionis, nec alus membris aliqood vrſtigium appareret inciſionis. Puer reru ætatis dies quinque tantum habens, nondum baptiſmi gratiam perceperat. Conſtat igitur jam, quid valeat vera fides, ut prædiximus: probat enim ille paralyticus, ante Jeſum per regulas in lecto demiſſus; probat etiam ille furdus & mutus, fide offerentium ab ipſo ruratus. Veniuntergo parentes, puerum portantes, & cum eis noo minima utriuſque ſeaus multitudu fidelium, nobis hæc rum laetymis referentes, & auctori ſalutis fuiſque Sanctis laudes perſolrrntea.

39 Populis adhuc Dei laudes perſonantibus, ſuper his quæ in puero uondum baptizato facta ſupra retulimus; ecce affuit quædam fœmina cum amicis & notis loquena Dei magnalia. Hæc enim, ut aſſerebat, quamvis grarida, aliquid uperis actura, ventris poudere depreſſa, homi corroit; & brarhio dextru duobus locis confracto, per multa horarum ſpatia velut exanimis jacuit; atqae io hujos doloris aogu ſtia octo dierum (tranſegit) tempora; ſed laus & ſalus mundi Chriſtus, meritis Sanctorum omne triſte cuuvertit in gaudium. Denique ad invocatiooem ſanctiſſimæ Juſtinæ Virginis, recepta tam brachii quam ventris ſaoitate, ad nos perveoit; quæ ſibi contigerant memorans cum larrymis.

Brachium fractum.

ANNOTATA D. P.

F

a *Etſi talia miracula narrentur de pluribus; ſpecialiter tamen videtur hic intelligi S. Benedictus, cujus mandata obediens ejus Diſcipulus Maurus, condiſcipulum Placidum, tunc adhuc puerum, puer ipſe abſtraxit ab aqua, ſuper ipſas ad illum progreſſus.*

b *Scilicet* Mœnum *ſupra quem ipſum Francofurtum eſt ſitum.*

c *Eadem eccleſia* S. Barthulomæi *Collegiata & præcipua.*

d *Mſ.*

A d *Ms. Bedæ*. Evangelicam : *ſed ſcripturas ſcienti apparet legendum* Angelicam, *& ſupra ſuſtrenda duo verba fuiſſe.*

e *Nihil hic deeſſe vix auſim affirmare. Quarti autem hujus liberatio, poſt tres alios ſub numero unius Capitis* 30. *conjunctos, ſola faciebat Caput* 31. *nobis ſatius viſum, dimiſſa veteri diviſione, Caput illud prolixius in tres Paragraphos partiri, & exhinc numero auctiori pergere, uſque ad librum* 2. *cujus poſt Prologum Caput* 1. *erit nobis num.* 41. *& ſic porro procedenda ad librum* 3. *hujus quoque Caput* 1. *ſiet numer.* 51.

f *De S. Servatii Trajectenſium Patroni fabuloſa cum Chriſto cognatione ſatiſciens dicta in Tractata de Trajectenſibus Epiſcopis quorum primus habetur, translata Tungris Sede.*

B

CAPUT III.

Miracula reliqui primi anni Libro ſecunda digeſta.

Prologus excuſat,

40 ENumeratis paucis, ac innumerabilibus ſignis & virtutibus, quas meritis Virginis & Martyris ſuæ Juſtinæ dignatus eſt oſtendere, qui operatur omnia in omnibus, cogitis nos per Deum, cariſſime (haud dubium quin ſtudio duntaxat pietatis, utpote amatos virtutum & religionis) ſilentium quod propoſuimus rumpere, & velut in Dedali labyrintho, per veſtigia in ſe redeuntia, expertas latebras repetere : de quibus haud facilis pater reditur ob innumerabilea, & difficiles tenebroſi itineris anfractus. Quid vero dicimus labyrinthum? qui ſi noſtræ executionis propoſitum, in quo prædicta ac fere eadem repetentes dum primum medio, medium ne diſceteper imo uirimur; quid aliud quam per ementas ac rurſus in ſe reflexas ſemitas gradimur? Hue accedit, quod juxta vias, actiones videlicet noſtras, quod eſt C gravius, malignorum ſpirituum patimur inſidias: qui dum nos ad veritatis lumen aſſurgere conſpiciunt, maligoitatis ſuæ tenebras oculis noſtræ mentis objiciunt; variarum ſcilicet rerum cogitationes, ac noxias humanæ conditionis delectationes; ſirque at mens, quæ contemplationis penna ſa ad ſublimia elevat, phantaſmatum occurſu reverberata in imis remaneat. Propter quod Propheta, Declinate, inquit, a me maligni, & ſcrutabor mandata Dei mei; ſciens difficile ſimul & cœleſtia ſcrutari, & malignorum hoſtium inſidiis moleſtari. His conſonat divina hiſtoria, ubi patris noſtri Iſaac & allophylorum referuntur facta. Nemo enim legens ſcripturas eſt qui neſciat, quod puteos, quos Iſaac fodiebat, allophylorum invidioſa contentio aggere terræ replebat. Nos vero eum Iſaac, qui Gaudium dicitur, puteos fodimus; cum in mandatis Dei myſteriorum profunda quærimus, quæ allophyli, qui maligni dicuntur ſpiritus, immundis cogitationibus, quaſi aggere terræ, nobis obruere nituntur.

quod prioribus ſimilia hic libet ſubſungat.

n Pſ. 118. 115.

ad ſuſcitandi mentem deſtructionibus obnoxiam ;

Hinc flentes & ſedentes ſuper Babylonis flumina, in ſalicibus ejus ſuſpendimus organa noſtra, diſſonum judicantes, his qui captivos nos ducunt, interrogantibus cantica, cantare canticum Domini in terra aliena, memores tui ſemper Sion; dulcis pacis viſio; ubi eſt vere concors civium Sanctorum habitatio; ubi redolentia ut cynnamomum, & balſamum juge fonant organa Sanctorum; ubi ſine fine lætitiæ cantus, quem nullius incommodi interrumpit planctus. Hic jam Virgo & Martyr feſta Juſtinu, cum fratre Aureo rripudiant, redimita decore roſeo; hic paſcentem in liliis, ac ſeptum virginum choris, Agnum ſponſum, quocunque ierit, ſequeris; cujus recordans, quod voluptati eſt Agnum ſequi cœli civibus, udhuc in terra peregrinis, benigne compateris; & per omnipoteotem, cum quo unus ſpiritus es, te fideliter invocantibus, ubique ſuccurrere cognoſceris. Taſtantur hoc tam ea quæ prædiximas, quam ea quæ hic ſubdere dignum duximus. D

A.GOSW. EX MSS.

& Juſtinæ in cœlis beatum invocant.

41 Inter virtutum inſignia ac multa hominum millia, ductus eſt aliquando ad ſepulcrum prædictæ Martyris quidam, tam vultu quam habitu terribilis, utpote (pro dolor!) factus poſſeſſio dæmonis, qui volens ſimilis eſſe Altiſſimo factus aſt infimus, & ob hoc generi invidit humano. Qualis vero ſit poſſeſſor, poſſeſſo credite: nihil enim humanum ſonat, ſed ſari geſticus, non verba, ſed ſonos confuſos promebat; non ſolum manu, ſed ſtridore dentium eabibens ſe eunctis metuendum & per horarum ſpatia renovatis doloribus, miris omnem replebat eccleſiam clamoribus. Quapropter truſur extra ſepta eccleſiæ, in loco congruo catenatur, uſque ad tempus miſericordiæ. Dacebatur autem maxime matutinis horis, manibus ſamalantium, ad memoriam Chriſti Virginis; ubi inter voces fientium hic ſolor promebat ſtridotes dentium. At ubi venit tempus miſerendi ejus, meritis ſuæ Virginis reſpexit illum Deus; & ad nomen Juſtinæ, *liberatur.* vas quod poſſedit pæado malignus relinquens, confuſus diſceſſit. Stat liber ſolutus vinculis, qui ligatus venerat; ſtat hilaris & lætus, nec ut ante ferus, ſed ut manſuetus. Os prius blaſphemum & obſcœnis ſermonibus plenum, reſonat Salvatoris laudes, palam proteſtans, & deteſtans iniqui pervaſoris fraudes. Quid plura? Pro tam manifeſta ejus gloria, in luuduus Juſtinæ exultat tota eccleſia. Ille vero, poſt gratiarum actiones, redit ad propria; notis & amicis, pro triſtitia, optata relaturus gaudia: & plateas & vicos omnes, quos contriſtaverat, in teſtimonium receptæ ſanitatis benedictionibus lætificabat. E *Energumenus,* F

42 Ecce iterum ſerpens antiquus, humanæ ſalutis inimicus, memor maledictionis antiquæ, qua concalcandus denuntiatur mulieris ſemine, aspoſſus a viro mulieris imperio, in ſeau ſemineo debacchatur muliguicatis antiquæ ſtudio. Sed fruſtra: nam rurſus per malieris Virginis meritum, de ſubſellio familiari expulſus, ſuum recognoſcit interitum; quod non minus ad confuſionem maligni iuvuſoris, quam ad laudem benigni Creatoris pertinere, ſequentis teſtatur ordo narrationis. Quoniam ad declaranda Sanctorum merita operam qualemenmqua dadimus, hoc quoqu uon prætermittendum credimus, *& mulier.*

A mus, quod meritis ſanctæ Virginis, virtus Regis immenſa oſtendit in Epiſcopatu Spireoſi. Erat ibi non mediocris ſubſtantiæ & famæ quædam femina, eaduci morbi incommodis multo tempore anxiata; quæ ex frequenti caſu non tantum memoria, ſed & vultu contracta, vix formam prætendebat hominis. Quæ cum diu vitam morte graviorem ægeret, nec medicorum aut parentum ope quidquam proficeret; tandem aliquando, cœlitus procul dubio inſpirata, cum votis ad memoriam Sanctorum ire diſpoſuit: emenſoque parvi itineris ſpatio, tam membrorum infirmitate, quam vultus deformitate caruit. Tunc animum convertens ad laudes Salvatoris, depoſita omni formidine doloris, ad eccleſiam lætabunda pervenit, & nobis caſus ſuos ea ordine retulit, & Dei laudes cum lacrymis & cordis gaudio ſubintulit. Ubi poſt verba conſolationis, cauſam auxit admirationis: nam facta palam peccatorum confeſſione, & perceptu
B ſacramentorum Chriſti communione, in utroque homine ſalvata, laudes Deo & Sanctis, nobis vero gaudia cumulavit maxima.

Impetrat furti damnatus

43 Non minus eſt mirabile, quod non multo poſt tempore contigit in Wetereiba, meritis ſanctæ Martyris & Virginis Juſtinæ. Quidam inimicorum invidioſa relatione in conventu populi accuſatus, impia judicum ſententia, quaſi reus furti, ſuſpendio fuerat damnatus. Qui, utpote pauper, conſilio & auxilio carens, nec objecti criminis notam ſolus, multis accuſantibus, revellere valens; veſtem qua indutus erat exuens,

& ſuſpenſus, S. Juſtinæ pro peccatis ſuis donavit; omniumque inſpectorem, teſtem veritatis Deum, cum lacrymis invocavit; dataque ſententia mortis, inſons ſuſpenſus, uſque in diem alterum ſic permanſit. Tunc cum forte quidam iter agens huc accederet, & pendentem eminus aſpicaret compunctus; Ubi nunc, exclamat, virtus tua Virgo & Martyr Chriſti Juſtina? nihilque cunctatus, eraginato quo erat accinctus gladio, laqueum concidit; mosque corpus, adhuc palpitans, humi corruit. Quo viſo, lætus ac fide plenus, ſæpius ingeminans Juſtinam, imo Juſtinæ meritis
C potentiam divinam; quem credidit examinem, ſanum vultuque lætum conſpicit; iterque pietatis ſtudio omiſſum repetit, magnificans eum, qui facit mirabilia meritis Sanctorum ſuorum. *altero duo vivus deponitur e furca.* Alter vero, ſpiritu recuperato, & corpore alimentis refecto, per dies aliquot laqueum collo ferens, plateas omnes circuibat eruntum rei narrans, videntesque & audientesque admiratione replens, denique memor ſui adjutoris quem invocaverat, & ſanctæ Juſtinæ cui ſe commendaverat; cum multis novitatem rei atteſtantibus ad nos venit, in collo adhuc recentem oſtendens dolorem & in manu torquem doloris auctorem. Quibus viſis, omni dubitatione remotâ, gaudentes fidem dedimus omnibus, quæ fama procurrente prius didicimus; Deo autem & Sanctis ejus multa plebis numeroſitate concelamante ſuper iſtis mirabilibus.

Energumenus

34 Hinc cum ad ea, quæ proxima contigerunt, calamum verteremus; occurrit quod dignum memoria ſilentio prætarire non audemus, de mulicre ſex annis dæmone gravata, & ſecunda die adventus ejus ad nos hoc ordine liberata. Erat ei maritus tam compaſſione quam fide devotiſſimus, ejuſque laboris ac itineris cō-
D mes indefeſſus: circujens cum ea Sanctorum Jacobi Apoſtoli, Ægidii, Godehardi, aliorumque multorum limina devotiſſime ubique implorans ſuffragia, uuſquam tamen voti compos efficitur, quamvis ſcriptum ſit, Pulſanti aperietur; illius haud dubium nutu, qui ſolus, cui vult, & quando vult, & ubi vult miſeretur. Sed ut alios omittamus, quorum tam manifeſtis ſignis & virtutibus derogare fas non eſt, numquid, Apoſtole Dei, hoc non poteras; qui cum conſortibus tui Apoſtolatus poteſtatem ſuper omnem virtutem inimici acceperas? Fatemur, & credimus, te hæc & majora potuiſſe; ſed Juſtinæ tuæ conſortis gloriæ, ad declarandum ejus meritum, hoc dooum permiſiſſe. Nam poſt multas, ad tuam memoriam, ſine fructu excubias; & poſt emenſas laborioſi itineris vias; prædicta mulier ad noſtram venit eccleſiam. Interim quanto poterat conatu ſilentio comprimens ſa immicus, qui in ea ſtatabat, quia ſe diviōitus expelli metuebat; poſtquam eccleſiam in-
E troivit mox ululato & diro clamore, quid pareretur, innotuit. Cum vero poſt inceptam Miſſam Evangelium legeretur; ioimicus, ſalutis verba non ferens, altius quam dici queat exclamat, ferarum ac beſtiarum ſonos confundens, ingeminat terribiliter ac miſerabiliter; adeo ut homini compatientes lacrymis perfunderentur hæc videntes, & nonnulli eccleſiam egredierentur, hæc ferre non valentes. Quapropter poſt aliqua horarum ſpatia foras eccleſiam ducta, ſed quintu quaſi hora ad memoriam Sanctorum reducta, ſumpto in aqua de pulvere ſepulcri ſanctæ Virginis, ad invocationem ejus nomini dæmone protinus caruit; & prima exultans in laude Dei, cunctis cauſa lætitiæ fuit.

Fratres duo per fratrem ſuum capti,

45 Nec hoc ſilemus, quod eodem tempore meritis S. Juſtinæ factum gaudemus. Erant duo fratres inter ſuos genere & ſubſtantia noviſſimi, ſed fide ac morum qualitate præceteris conſpicui. Horum optimis ſucceſſibus more ſuo invidit humanæ ſalutis inimicus, excitans contra eos ſortiorem quemdam, qui invidiæ ſtimulis & avaritiæ facibus inflammatus, eorum appetebat ſubſtantiam. Tempus igitur conceptæ iniquitati idoneum nactus, alterum dolor circumvenit, F comprehenſumque ac compede conſtrictum cuſtodiæ mancipavit: alteri deinde mandans ut veniret, nihilque metuens apud ſe, ſi pro fratre ſolis precibus interveniret. Qui non columbæ ſimplicitatis, ſed ſerpentis ſapientiæ caperā, verbis fidem dans, cum veniſſet comprehenditur, & uno pede cum altero pede fratris una compede diligenter conſtringitur. Stat perfidus prædo exultans, & manibus plaudens cum ſocius ſuæ iniquitatis, quod deſiderauerat ſe impleviſſe gaudens; ignorans miſer, prope eſſe Dei miſericordiam omnibus, meritis Sanctorum ſoam invocantibus potentiam. Nam ad invocationem S. Juſtinæ, citius dicto laxata compede, ſtat liber uterque, retracto ad ſe pede; cunctis qui aderant cernentibus, nec manifeſtæ Dei virtuti contradicere præſumentibus. Liberati, protinus veniunt ad loca Sanctorum, gaudentes, & per omnia, (ut dictum eſt) geſtæ rei ordinem referentes. Hic non incongrue occurrit nobis Leviathan ille, cujus maxilla perforata

eſt

frustra ad S. Jacobum aliosque dicta, Matt. 7. 8.

ad S. Justinæ ſepulcrū liberatur.

rapit altera vinculis adstrictus.

A eſt armilla. Quid enim aliud eſt armilla, quam omnia complectens divina miſericordia quæ Leviathan, ſerpentis ſolicet antiqui, maxillam perforavit; ut quos ille aſtucia perverſæ ſuaſionis abſorptos tenebat; poſt perpetrata ſcelera, per pœnitentiam ad veniam redeuntes, confuſus omittat. Stat confuſus & iſte, qui dum plus juſto appetit, quod forſan competeret juſte amittit.

46 His aliiſque virtutibus, per Sanctorum merita longe lateque coruſcantibus, dignum duximus huc referre miraculum, quod die Dominicæ Nativitatis nobis oſtendit Altiſſimus. Eodem namque die, primo mane dum Officia, Lux fulgebit, Collecta adderetur, ubi dicitur, Nova luce verbi cui perfundimur; pius & ſanctus in omnibus ſuis Deus, cereum, qui tunc fonte ad honorem Sanctorum poſitus fuerat, cœleſti & invisibili lumine accendit. Unde præ ſubitatione inſperatæ lætitiæ, adſtantium corda ſtupor ingens tenuit, & gaudio cœleſtis lætitiæ perfudit. O lumen vecors, perluſtrans intima rerum! o ineffabilis claritas, quæ nunquam corda fidelium obfuſcare patitur perfidiæ tenebras! Quid agitur? Adſtans turba præ gaudio exclamat in laudibus Chriſti: Fratres vero addita melodia jubilabant gloriam Dei. Nos igitur eorum etiam laudi communicantes, per omnia glorificemus Dominum, qui ſe glorificantes conſervat in ſecula.

In Natali Dominico creditur divinitus cereus.

B

47 Invidus & humani generis inimicus, ſemper impediens bona opera hominum, frequens circuiens ſtudia ſingulorum, ut ſi quem inveniat incautum ad ſuum trahat exitium; etiam nunc ſuum affundendo venenum, feſtinat inſtigere & evertere eor humanum. Sed ne ambagibus uti videamur, ſuffragantibus meritis S. Juſtinæ Virginis ac Martyris utique evacuato veneno maligni ſerpentis, lanx & ſalus atque gloria prædicatur noſtri Redemptoris. Acciditque, ut quidam ruſticus in villa Liderbach, C ſecus fluvium Mogum, coſtam porci igni affandam apponeret. Verum ille qui Caiu in cædem fratris animavit, permiſcens triſtia lætis, quidquid gradii erat pertorbavit. Accurrens enim ſubito cauit apertis rictibus coſtam rapere volebat. Sed villanus baculo, quem forte manu tenebat, cani minitans, proprium filium adhuc infantem percuſſit, ut ſtatim velut exanguis ad terram caderet, & ſine halitu animis remaneret. Quid pater ageret, cum hæc videret? mater enim domo forte aſſiverat. Clamat, lamentatur, donec mater per lamenta ſevocatur. Quæ veniens ſtupefacta, querula voce replet æra, ſciſſiſque veſtibus dolorem ingeminat; & quid agere debeat, ignorat. Sed quis matrem, in funere nati, ſirre veiett Mater luget, vicini flent, cognati & amici plorant: & quid ſuper hæc re dicant vel decernant, prorſus dubitant & ignorant. Alii clamare ſepeliendum, alii cuſtodiendum; mater vero B. Juſtinæ offerendum. Inter hæc omnia, materis intentione perficiente, vovetur puer beatæ virgini Juſtinæ. Quid ergo? Numquid juſtis peccatoribus miſericordia Dei elongabitur? Abſit. Nam Dominus, per beatæ Martyris Juſtinæ merita, vota ſuſcipiens humilium, corda intuens contritorum, more Prophetæ in ſe-

Falla in cocum baculo averruncat.

occiſus a patre reſuſcitatur.

reſuſcitatur.

lario ſuſurrat, & puerum, ſolitum eredentibus D expandit ſuffragium. Ergo dum pro ſepultura A. COSTE. parentes in lamento ferunt puerum, ſubito di- EX MS. mittus ſectum cernunt in eo miraculum. Nam ſancta Virginis ope, elevantem oculos aſpiciunt reſpirantemque per ſuſpiria, ſanum & incolumem recipiunt: eandem ſicut diſpoſuerant, ad limina Sanctorum cum laudibus proficiſcuntur, & vota cum gratiarum actione perſolventes: quibus peractis, via qua venerant redeunt in domum ſuam reddentes Deo ſemper laudem & gloriam.

48 Nec minus laude dignum, quod non multo poſt, per invocationem S. Juſtinæ in vicu Natgowe in villa quæ dicitur Colla, non tam mirabile, quam laudabile factum eſt ſignum: in qua villa, ut eſt conſuetudo puerulis, cum viris pueriliter ludere annulo, quidam eorum unum forte abſorbuit: quem quia, difficilitee laborant, hæſitantem gutturi excutere non valuit; ſuffocato ſimilis, ſine voce ſine halitu terræ examinis cecidit. Quid parantes, de ſubitu nati periculo perterriti, agerent, niſi quod ſolum potuere, plangerent? Subitum quippe ſuterium voce lamentabili ploranter beatæ rameu Juſtinæ non immemores, puerum ad ipſius lumina deferentes, ejus conſolationem humiliter implorant. Nec mora, beatiſſima Virgo, ac ſi diceret, Vocaſtis me, ecce adſum; non differe devotis conferre ſuffragium. Puer namque, qui jam pene cunctis defunctus æſtimabatur, ad honorem ipſius, qui ſuos miraibilis ſolus, & laudem beatæ Juſtinæ evomens quod nocivum ſumpſerat, coram aſtantibus liberatur, ſuiſque incolomis datur.

Puer annoto in vorso abſorptus ſuffocatur.

vato pro eo falſo ſervatur.

49 Contigit etiam in eodem pago, quemdam ſine cuſtodia in annis reliuqui parvulum: cujus faciem caſu advenieus porcus morſibus, ſic, ut nec humanum vultum habere videretur, dilaniavit; conſuſaque facie deformem & querulum cruentumque reliquit. Parentes denique ejus venientes, dolorem cordis clamore iudicabant; & vicini ac noti, clamoribus conciitati, convenichant; & quid conſilii aut medelæ adhibeant, converſis in ſe doloribus, deliberabant. Sed poſtremo tale ſolamen inveniunt, ut ad medelam B. Juſtinæ confugium faciant. O mira Dei providentia, contra quem nec eſt conſilium, nec ſcientia! Nam ſtatim ad invocationem beatæ Virginis, ille qui Naaman Syri lepram mundavit, præſati pueri vultum, ac ſi vulnus nunquam ſenſiſſet, ſanavit.

aliis facit a pore corruptus

priori formæ reſtituitur.

F

CAPUT IV.

Proſecutio ſimilium Miraculorum.

50 CUm aliquis ad ſcribendum amore ſtudii vel exercitatione ingenii applicat animum, geſtæ rei ſeu gerendæ expoſiturus ſerierem, tale profecto tenere debet medium, ne intentio ejus (ſecundum illud Apoſtoli, Unuſ-

Prologus poſt anni ſpatium ſuo ſuo.

A Unuſquiſque in ſuo ſenſu abundet) accedat ingenium. Suut namque nonnulli, qui in ſcribendo ſic appetunt altiora, ut non redire valeant ad inferiora. Hi nimirum, quando æmulorum incuſantes vecordiam, propriam non reprehendunt inertiam, animi negligentioris non corrigunt deſidiam; nos nunc parvitatem noſtri confidentes ingenii, ſæpius iterando, Noli altum ſapere, ſed time; poſitum veremur tetigiſſe, ne forte ſuppoſitum ſaminit calamum. Sed ſunt duo quæ cogunt, amor & timor. Amor ſcilicet ſecundæ revelationis ſanctarum Reliquiarum Aurei Epiſcopi & Juſtinæ Sororis ejus; timor vero, ne, ſi ſilentio tranſeamus, deſides judicemur. Scriptum namque eſt, Qui meos erubuerit ſermones hunc erubeſcet filius hominis; quæ in aure audiſtis, prædicate ſuper tecta. Aſpiret itaque, qui aſpirando omnes implet.

B 51 Anno ab inventione ſanctarum Reliquiarum in ſe revoluto, quam pluribus in eccleſia ſancti Albani Patroni noſtri ſignis per invocationem prafatorum Martyrum coruſcantibus; multis tamen adhuc, utrum vera eorum ibi forent corpora nec ne, dubitantibus; ea die, qua ipſa inventio celebris habebatur, inter nocturnas mediæ noctis orationes, cuidam famulæ Dei boni teſtimonii notus, & ſanctæ converſationis Fratre noſtro, qui jam dudum vita exceſſerat, ejuſdemque aliquando fidelis cuſtos eccleſiæ, ſi dormiret inquirens, apparuit: illaque ſe dormire negante, addidit; Ne dubites, ſed pro certo noveris, tu & quique fideles, miſerationes Dei, quæ in hac multiplicantur baſilica, Beatæ Juſtinæ veraciter hic quieſcentis & manentis hic fore ſubſidia, omni mundo his temporibus valde neceſſaria. Famula itaque Dei tam de inſolita viſione perterrita, quam de extaſi mentis ad ſe reverſa, unius horæ ſpatio fere tranſacto. Quid revocando, inquit, Patet & ſentit de Virginis, fratre dicitis (Reſpondit ille) Quæ da ſorore, omni dubio (procul), ſentiet & de fratre. Hæc & his ſimilia conferentibus corpore & animo, ne de magnitudine revelationis Dei famula extolleretur, ſibimet ipſi facta eſt ſtimulus,

C cum orationis inſtantia. Verumtamen ad ultimum in hoc verbo confiſa, Spiritum nolite extinguere, Patri Monaſterii, quæ viderat, intimare non formidat velocius; teſte illo & eodem revelante, qui eſt ſecretorum conſcius, qui ſuis differens non minuit præmia; ipſi laus, honor, pietas & gloria.

52 Subſecutis igitur paucis diebus, cum Sanctorum Martyrum diei feſti Vigiliæ agerentur, & votosum actioner ibi devotiſſime ſolverentur, & diverſarum plebium quotidie illuc confluerent turbæ; tum tamen plus ſolito multitudo languentium propter ſolemnitatem catetvatim ruebat, & bearorum Martyrum ſubſidia ſingultuoſis precibus implorabat. Sicut enim illa dies ceteris habebatur celebrior, ſic omni credenti impertita eſt gratia largior. Mulier quædam de Fruzlaer, viſu diu orbata, nec arripiens ad ſuffragia Sanctorum, in ipſa nimere ad (eorum) invocationem, eſt illuminata. Ipſa tamen tier perficiens, vota reſolvis; vocamque, coram omni populo laudans Dominum, videns ad glorificationem Sanctorum, extollit.

D 53 Nec ſolum his (ut diximus) virtutibus noſtra florebat vicinia, verum etiam cairancarum gentium Beatæ Juſtinæ & fratris Aurei interventum ſentientes, congratulabantur confinia. Igitur in civitate Noricorum Ratisbona, ſecus fluvium Danubium, mira, quæ Deus in ſuis operatur ſanctis, non ſunt occultata filia hominum. Hæc ſicut inter omnes illius regionis erat nominatiſſima ita relatu ad ſe confluentium eſt famoſiſſima, agris fertilis, nobilis ædificiis, omnibuſque affluens deliciis. Ea hac ergo quidam quadam die, qua non licebat (celebris enim erat) temporis meſſis egrediens metere, non timebat opus illicitum ad manus incontinenter mittera: illicitum enim erat quod dies ſacra vetabat. Sed is qui ſacræ diei ſprevit celebrationem, continuo divinam ſenſit ultionem; manubrium enim quod metens manu tenebat (mirabile dictu!) ac ſi naturaliter concretum fuiſſet, in diſſolubiliter palmæ inhærebat. Ille miſer, ſicut erat debilitatus, beatæ Virginis nomen, de quo per famam audierat, invocabat; acceptoque itinere, per abrupta viarum ad ipſius ſolatium properabat, ſicque properando vota ſolvens, manu ceccpta ſolvitur; ſalutuſque Dei miſericordiam laudando, & glorificando ad propria revertitur.

E 54 His ita geſtis, quædam mulier de villa Altigeo, viſu deſtituta, cum multis ad ſuffragia Sanctorum tendentibus ducitur & ſpe quæ non confundit conſolata, fide quæ omnia operatur confirmata, ſuo itinere proficiſcitur. Ventum eſt ad locum ubi miſericordia quæritur, gratia invenitur; ubi laus ex ore hominum non deficies, cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Nam mulier viſu viduata, pro ſe rogat acceptæ fiducia: cujus itinerum dolori non differe miſereri, apud quem ſunt omnia vera & juſta judicia; qui juſtas non dedignatur petitiones intueri. Intuentibus quippe multis & adſtantibus, ad invocationem beatæ Juſtinæ, quæ venerat cæca, illuminatur; &

F Deus, qui eſt benedictus in ſæcula, ab omni populo glorificatur.

55 Item quidam in villa Winculo, in pago qui dicitur Rineggowe, pauper nec ignotus, non infimus genere, ſed moribus (nam laſcivus erat) cum nihil haberet præter ſimplex vas, aptum vino quod tunnam vocant cum ceteris (ludens) globos diſcurrendo (juxta id Poeticum; Quæ non perdiderit non ceſſat perdere luſor) ludendo perdit. A parentibus autem (ut fieri ſolet) multa paſſus, dantisce reprehenditur. Vovet igitur beatæ Juſtinæ, ſe ad hunc ludum non deinceps reverſurum. Deinde non multis diebus intercedentibus, cum Walburgæ, adveniente die feſto beatorum Apoſtolorum Philippi & Jacobi quæ dies habebatur ibidem celebris, multi propter feſtum circumquaque confluerent, verſuſque juxta mutæ ſuæ & laſcivæ ætatis, intenderent; illa, cujus mentio eſt, immemor verbi, Vovete & reddite, ad ludum quem devoverat revertitur, neque ad facta vota contraria. Quid ſecus? Inimica poteſtas, niſi bonum impediat propoſitum,

A ſitum, nunquam ceſſat. Sed videte, fratres, quam miſere complectuntur, qui recedentes, quid vel cui voveriot non teminiſcuntur. Miſer etenim iſte, tranſgredieos vota, viſu orbatur terræque proſternitur; laſcivus humiliatur, & beatæ Juſtinæ nomen ſine intermiſſione invocatur. Omnes qui hæc audierant & viderant, pro vindicta & miraculo reputant. Ipſe vero, de quo ſermo, ad ſuffragia Sanctorum ducitur. Omnipotens argu Deus, qui placatus per pœnitentiam ſicut ipſe dicit: convertimini ad me & ego convertar ad vos, non differt miſericordiam. Nam is qui miſerabiliter viſu dolens privatur, ad laudem beatæ Juſtinæ gaudens miſericorditer illuminatur. Nemo deſperet; nemo diffidat: miſer eſt, qui ad fontem miſericordiæ formidat. Formidemus autem abhorrentes peccare; non formidemus per pœnitentiam, quod deviavimus emendare. Emendationem enim diligit & pœnitentiam, qui nos de morte ad vitam revocat, per remiſſionem peccatorum & pœnitentiam.

Et paulatim illuminatur.

Zach. 1. 3.

B 56 Scimus & fatemur nomen æternæ Trinitatis, tribus in Perſonis, unius ejuſdemque eſſentiam ſore Divinitatis. Teſtatur hoc Pater multarum gentium, qui tres videns unum adoravit; cum Principe Apoſtolorum, qui poſt ternam negationem, unum verum Deum indiviſibiliter confeſſus, adoravit. Parum (tamen) confert cum confeſſione invocatio, niſi fidem vivificans fidelis ſubſequatur operatio: opus quippe bonum eſt in fide conſtantia, ſi (juxta illud, Qui perſeveraverit in finem ſalvus erit) ſalvetur perſeverantia. Verum quo his præliba-tis tendamus, in ſubſequentibus diligenter audiamus. Erat quidam orbi fatis notus, in civitate Waugionum Wormatia, membratim adeo confractus, ut erure ad collum ſuſpenſo, vix geſtatorio veheretur contractus. Hic cum diuturno langoore miſersbiliter ſic torqueretor, ſe curandum non dubitat, ſi ſuper memoratorum ſuffragia Sanctuum præſentetur. Cum ceteris igitur illuc properantibus ducitur: ſed ipſe, multis ibi votorum ſuorum effectum conſequentibus, ſemel & iterum ductus & reductus, nullam miſericordiæ gratiam conſequitur: quod unde factum ſit, illi, ſub cujus outu mors & vita, languor & valetudo pendet, dimittamus. Veruntamen de quo ſermo dicitur, Evangelii non ſurdus auditor efficitur; ubi dictum eſt, Pulſate & aperietur vobis: ſed ad exemplum illius, qui propter improbitatem media nocte ſurgentis amici tres neceſſarios accepit panes; iuſtat opportune importune, & patienter exſpectans tempus miſerendi, tertio reducitur. Dum itaque cum cæteris multitudine proficiſcitur, Initiinere ſubito exclamat, licet diu dilatum, non tamen ſibi ſuiſſe opus miſericordiæ ſublatum. O vere longanimis & multum miſericors Deus, cujus miſericordiæ non eſt numerus; qui ideo petenti non differt, ut ſubtrahas, ſubſidium, ſed ut augeat deſiderium. Nam iſte languidus, de quo dicimus, ad valvas baſilicæ Sanctorum ductus, liberatus exultat; totaque eccleſia in ejus laudem, qui omnem languorem ſanat & infirmitatem, congaudendo reſultat.

In SS. Trinitatis honorem,

Matth. 7. 7.

Per duſtus ad ſanctos contrahitur

Luc. 11. 9

tandem exaudiuntur.

57 Serpens, inſidiator humani generis, patrati ab initio in creatione mulieris nondum obliviſcetur ſceleris; ipſe enim invideus æternitati hominis, cui primæ fuit cauſa ruinæ, renovare non ceſſat poculum mortis, quod primo pateuti propinaverat. Idcirco adeo maledictus, unde primas exeuſſit verſutias, ſuper proprium gradiens pectus, in mulierem ipſiuſque ſemen quotidianas exercet inimicitias. Quædam igitur puella, u paſentibus tenere dilecta elegantem formam habens hominis, cum foret ſenſatæ ſimilis, ſubito ſit poſſeſſio misabiliter dæmonis: cujus evidenter manifeſtat paſſio, quam nequam poſſeſſoris facta ſit poſſeſſio. Semetipſam namque diſcerpens terribiliter, probroſis verbis bacchatur, ſtridenſque dentibus, manibus ac pedibus colligatur; miſeris tamen parentibus, cum ipſa ſicut erat, ad ſuffragia Sanctorum tendentibus. Ubi eum aliquot dies, exſpectans miſericordiam, flebiliter exagitata, ageret; populuſque hæc videns, una cum parentibus, nomen Beatæ Juſtinæ invocando plangeret; factum eſt ut ſexta quarta quaſi ſomnoleuta aliquantulum a furore ceſſaret; ita ut nemo, per merita beatæ Virginis ejuſque ſtatris Aurei, hoſtem devictum & ejectum (ſicut erat) dubitarat.

Et paulatim illuminatur.

liberatur,

58 Quædam puella de villa S. Goatis, ſuper flumen Rhenum poſita, cum eſſet clauda, ſumel & iterum ducta ad ſuffragia Sanctorum; tertio, pro Sanctorum reverentia, Trinitatis uſtaodit in ipſa ſe potentia. Quæ enim prius clauda & debilis, ſupra ſe ipſam plangens; ejulabat integra recepta ſanitate per merita Sanctorum cum cæteris Deum laudantibus hilaris exultabat.

rectificatur claudа,

59 Subſcentis aliquot diebus, cum univerſis regionibus plenius illuxiſſet, quæ & qualis Dei omnipotentia ſuis ſanctis præmia mirabiliter contuliſſet, innovantus ſigna, immutantus mirabilia, non ſolum admiratione digna, verum etiam fidelibos in augmentum fidei utilia. Cum ceteris uamque ad ſuffragia Sanctorum properantibus, ſalutiſque ſuæ aucturem illic humiliter invocantibus, quidam ſui corporis gravedine anxiatus, jumento ſubvectus, oratione facta, cum reliquis hoſpitio receptus eſt invitatus. Is itaque cum fatigata ex itinere quieti membra dediſſet; ſummo mane, cum primo dies illuxiſſet, jumentum non invenit quod adduxerat; fur enim, ſub ſilenti nocte, ſuo more ſubduxerat. Quid ageret? Beatæ Juſtinæ quod acciderat committit, vesbaque exclamatoria in hunc modum cum fletibus emittit. Juſtina Maſcys, Juſtina Virgo, credito etiam, ut tibi perfectius credam; ac ſi diceret; Adjuva me, quia potes: a te enim niſi recepto quod amiſi, non diſcedam. Hæc & his ſimilia per totum ingeminans triduum, Trinitatis tertia nocte ſenſit ſubſidium. Nam qui furtum in tenebris ſecerat, nova forſan luce perfuſus, clam advenerat; Peregrine, clamans, peregrine, feſtina, alligatum parieti recipe, quod me tibi ſublatum B. Juſtina vetat abducere: ſicque factum eſt, ut ioſtans oratione quod omiſerat reciperet; furque pœnitendo proficeret, jam non furis gerens officium, ſed reatus ſui puræ confeſſionis indicium. Quis eaſdem, Fratres mei, vel judex hunc refleait a furis ferocitate, niſi qui dixit, Omne Patet judicium poſnit in mea poteſtatet

Teſtimonia peregrini numerum furatus,

ipſum angelum noctu reſtituere.

Quis

A Quis eumdem a latrocinii pertinacia revocavit, A.EOSW EA MS. nisi qui latronem pœnitentem ad amœna paradi- Ioa. 3. 21. si revocavit? Invocemus & nos eum qui est auctor, per Crucis trophæum, ut nos custodiat ab iniimica subreptione, cui peregrinus laudes persolvit cum omni devotione.

60 Accidit interea ut quædam puella paralytica, de villa Breidereida, jam decem habens annos in infirmitate sua, ter ad beneficia Sanctorum ducta venisset, & nullam salutis opem exercuisse fuisset. Sed Deus omnipotens ideo pœnitentiæ non differt ut subtrahat, sed ut in fide ungeantur & justa crescant desideria. Nam hæc eadem, cum in festo pretiosorum Martyrum Victoris & sociorum ejus, quarto ad misericordiam reducerentur; voti compos effecta, salutis suæ auctorem, prima omnium elevata voce multis præsentibus laudare non veretur. Nemo dubitet, eorum ea die plurimum posse merita in cœlis, qua ipsorum venerabilis (Memoria) apud B nos agebatur in terra. Accedit huic testimonio, *Ioa. 11. 10 quod eodem die hoc usi sumus Evangelio, in quo Salvator, Tolle grabbatum tuum & vade, dixit paralytico. Tollamus & nos testimonium, postponentes transitoria, proponentes nobismet ipsis cœlestia, quo nos perducat, qui solus vivit & regnat in secula.

61 Consideremus quam misera vita est, quam non sequitur nisi luctus? cujus cum ignoretur terminus, diuturna spe vivendi fere omnes decipimur. Hoc autem ideo dixerim, quia sunt nonnulli qui omni hora ita mortem suspectam habent, ut peccare timeant, delinquere formident. Ut nimirum, principium habentes intelligentiam, præteritorum non postponentes memoriam, futurorum desiderantes providentiam, suas custodientes vigilias, labentes seculi nullas timent insidias; illuc suorum dirigentes semitas gressuum, unde vitæ sumpserunt exordium. Verumtamen, sicut nunquæque domus & malos continet & bonos; sic ecclesia & fovet electos, C & sustinet reprobos; quorum reproborum contumatia & superefluens superbia, uti in multis Martyrum apparet millibus, electorum humiliatem mutat ad coronam vitæ. Tyrocinium tale cur istis permissum non sit, quia subtilius indagare pertimiscimus, multum justo & occulto Dei judicio discutiendum committimus. Israel Deo videns dicitur, sed judaicus populus, qui carnaliter Israel dictus est, nequaquam Deum videt, in quem minime credere habet: congregatus vero gentium populus, in unitatem fidei propitiationem accepit, redemptus sanguine filii Dei. Unde dictum est: Quia apud te propitia- Ps. 129. 4. tio est. Dei namque propitiatio, est peccatorum accusatio, & per remissionem omnia credendi & sperandi, cœlestis regni; & per innocentiam & puram confessionem, mundæ conscientiæ possessio (obtinetur). Quo vero hic sermonis nostri tenorem dirigatur, sequentibus fraternitati vestræ diligentius intimatur. Contigit in pago qui dicitur Bertstraza, ut quidam servus, propriis contectus ab inimicis, qui & ipsum propria possessione denudaverant ob invidiam, de nocturno incendio incusaretur, incusatus quadam die, forte ipsis obvius comprehenderetur, comprehensus per divia silvarum & per abrupta montium crudeliter tractus, sine judicio turpi suspendio innocens addicetur. Ille vero, D ut erat inter vitam & mortem positus, gemens & trepidus, puram hujus rei testatur esse conscientiam; orans Deum & deprecans, ne sibi pro hujus reatus fœditate tam turpiter donaretur mori in stipite: sicque Deo & beatæ Justinæ suam cum omni devotione commendat innocentiam. O inimica potestas; cur innocentis aspernaris conscientiam! Num ignoras, in die tribulationis clamantibus, Dei maxime adesse clementiam? Sed quoniam moles sunt tribulationes justorum, ideo veri liberatoris in ipsis superabundat auxilium. Quid ergo Confratres porro? (Innocentem) suspendi supplicio, omnium stupet auditus. Tota vicinia, cum notis & amicis, suspensum iovestigant: sed toto biduo per obscura silvarum latibula, non reperitur quæsitus. Tertio tandem die omnibus perlustratis, ad locum suspendii Deo ducente perveniunt; & inter condensa vepriuin, pendentem & adhuc palpitantem inveniunt: statimque solutum, igne quibus potuit, (loqui enim attenuatus spiritu non valuit) Confessionis & Viatici desiderium innotescentem secum ad ecclesiam . . . . deferunt; ubi non sicut latro vel paganus, sed quasi fidelis Christianus, non in stipite, quod Beatæ commendaverat; sed super terram, unde assumptus fuerat, plenus fide exspiravit. Quis non credat hunc talem exitum a Deo per interventum beatæ Justinæ obtinuisse, cui suam innocentiam vera relatione dixerit commisisse. Hæc, sunt Fratres, opera innocentiæ: hæc est bonæ victoria conscientiæ; quam ita unanimiter perseverantes imitari studeamus, ut æternæ retributionis compotes inveniamur.

62 Alme Deus, conditor orbis, omnium creator, vera Christe superne, qui solus sustines circumsitam aquis molem terræ, cujus majestatis est universa posse, incomparabilia sub numero nosse, sicut stellas nominatim, sic & imbres guttatim; omnia tu cernis, connectens ima superuis. Novit, o Deus, tui solius potentia, cur aliquando petentibus quadam dilatione subtrahuntur beneficia: sed forsan hoc fit, (ut ipse E uis, Nonne duodecim sunt horæ diei) pro temporum differentia secundum illud Sapientis, Omnia tempus habent. Omnia fiunt, ut credimus, certis temporum dimensionibus. Paulatim Eccl. 3. 1. itaque elabente aliquo temporis spatio, cum in præfata Sanctorum basilica paulisper solita cessassent beneficia, nec tamen ibi votorum minus haberetur crementum desiderata; quidam satis notus, nomine Gnanno de Aschaphenburg, omnibus membris toto triennio miserabiliter contractus, notis & amicis, parentibus & cognatis, laboris testimonium & doloris etiam miserabile factus (erat). Hic namque, cum ad suffragia Sanctorum semel & iterum qualicumque gestatione revectus, nec tamen desideratam diu salutis opem esset adeptus; non tamen propter debilitatem corporis tædio afficitur; sed, quod solum potuit, ipso instigante amicos & monente, tertio ad locum misericordiæ, in Passione Dominica reducitur. Ubi dum sustet vicinius locatus, præsentes omnes voce qua potuit lacrymabiliter admonuit, quatenus pro se dignarentur orare, ut Deo donante & S. Justina inter-

eunatur paralytica.

& suspenditur.

Occultus Dei judicio

Innocens furti damnatus.

Postulat efficaciori miraculorum.

Tertio revectus contractus.

ferventius ad suscipiendum terminum.

A tercedente, ſanitatem corporis mereretur accipere. Quod cum factum fuiſſet, & omnis Eccleſia pro eo preces ad Deum fudiſſet; nulla ſit ſalutis dilatio, ubi talis apud Deum prævaluit oratio. Illi enim, cui ad ſalutaria loca tertia facta eſt iteratio, individuæ Trinitatis ſe confeſtim obtulit ſalubriter miſeratio. Quid ergo? Videres claudum, ſanitati integræ reſtitutum exilire; videres contractum, magis glorificatione, in Dei laudibus ſubito proſilire. O vere longanimis multumque miſericors Deus, qui non differt ut ſubtrahat auxilia! Ideo in ejus laudibus, pro tantis mirabilibus, tota cum gaudio perſonat eccleſia.

tentur.

Item paralyticus mo-ritur,

63 Poſt hæc, lapſo aliquanti temporis ſpatio, cum ubique terrarum Sanctorum declararetur meritum, in quibuſdam pauperculis mulieribus de Nytea, matre ſcilicet & filia, Dei indigentibus miſericordia, cœleſtis manifeſtatur B gloria. Altera Ireoim, mater, tanta paralyſis debilitate contracta jacebat, ut nullo membrorum uti poſſet motiona, niſi cum magno dolore totiuſque corporis ſublevatione: altera vero, adeo miſerabiliter facta eſt dæmonis ludibrium, ut, locum nacta ſolitarium, multoties ſibimet præparaſſet ſuſpendium; & hoc ſæpius perpetraſſet, ſi propinquorum cautelis prohibita non fuiſſet. Verumtamen, ne cuiquam pervaſoris ea toto eaſſatetur inſtigatio, in ſemetipſa oſtenſa aſt frequenter cruentiſſima laceratio. O res miſeranda! Altera debilitate corporis gravata, altera velut amens ligata, circumquaque volutant. At mater ſui doloris obliviſcitur, filiæque miſeriis ſeu propriis viſceribus compatitur. Invocat Deum, & ſanctæ Virgilis implorat auxilium: omnes orare adhortatur, quo jugis oratio pro filiæ liberatione ad Deum ſundatur: ſimilis Chananææ efficitur, dum magis pro filia quam pro ſe iotimo corde Dominum precatur. Sed veras & juſtus Deus, qui quando vult miſeretur & commodat, contritionem cordis exaudiens, patienti animæ velox deſiderium præſentat; cum filia, ſeu jam a vinculis ſoluta, materi proteſtatur, ſe in viſo ad B. Juſtinæ vocatam fuiſſe ſubſidio. Cui mater: Quis, inquit, me languente te perducet? At illa, jam ſanæ mentis effecta: Mater, ait, qui ubi & quando vult ſalvat, ipſe mihi per viſum manifeſtavit, quia & itineris mei aris ſocia, & ſanitatis conſors per Sanctorum ſuffragia. Factumque eſt, ut, dum ad locum miſericordiæ jugiter orantes gradiantur, ſui deſiderii reintegrata ſanitate, ſub multorum hominum teſtimonio, Deum ſuper omnibus quæ viderant laudantium, compotes voti efficiuntur. Nam altera, geſtatorio quo vehebatur ſubito exiliens; altera, ab hoſte liberata, congratulantes domum ambæ cum gaudio reverruntur, omneſque qui aderant in laudem Auctoris omnium bonorum accenduntur, cui eſt honor & gloria, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

& filia energume-na.

C

D

A. GOSW. RA MS.

ANALECTA D. P.

Ex libro Sigehardi Monachi Sanct-Albanenſis.

Qui extat in Mſ. Carthuſia Colonienſis

§. I. Diverſa a priori narratio Paſſionis, & ſepulturæ; Inventio ſeculo XII. diſtinctius propoſita.

QUia de hoc libro ejuſque etate & Auctore, ſatis actum in Commentario prævio eſt, nec totum dignum prælo cenſemus; placet ſub titulo Analectorum colligere precipua loca huc ſpectantia; E *omiſſoque duplici Prologo, cum tribus primis lacinioſis Capitulis, a Capite 4. initium ducere, altius pene quam opus eſt; non tamen inutiliter ad rerum Moguntinarum cognitionem diſtinctiorem. Cum ergo dixiſſet Sigehardus, quod* Urbs Moguntia, non in eo quo modo ſita eſt, ſed in alio a Rheno longius diſtante loco fundata *fuit, ut* Tradit antiquitas, *inquit* (imo communis habet opinio) prima ætius urbis mœnia, in campeſtri locu ſpatioſo, ubi nunc eſt domus filiorum Giezi, *id eſt leproſorum* & eccleſia Sanctimonialium S. Mariæ, quæ Sacra-vallis dicitur, fuiſſe conſtructa. Ea qua relatione verisimiliter poteſt argui, locum, ubi nunc eſt capella S. Hilarii, Epiſcopium tunc extitiſſe. Illic nempe decem Epiſcoporum, qui ante tempora magni Bonifacii Moguntinam reæruni eccleſiam, corpora quæ nunc in eccleſia S. Albani quieſcunt, fuere recondita. Præſumptio enim vehemens eſt, paucis adhuc exiſtentibus Collegiatis eccleſiis, nuſquam eos potius quam in ſua Cathedrali eccleſia locum ſepulturæ eligiſſe. . . . Aſſertioni autem meæ, ſuper priori civitatis Moguntiæ loco, conſentiunt ſuperſtites in eadem plaoitiæ murorum particulæ, & fundamenta ſubterranea circumcirca reperta, imo etiam ſuperſtites theatri ruinæ, quod more Romanorum, ad ludos Circenſes ſeu gladiatoreos & ad ſpectacula publica, conſtructum fuiſſe extra urbem, hodieque monſtratur; nec non & titoli, geſta, atque nomina diverſorum Principum lapidibus inſculpti, qui infra & extra urbem pluribus in locis inveniuntur eſſe dijecti.

Item urbis ante vaſtationem

longius a Rheno repo.

F

a In eorum ergo Epiſcoporum numero, qui, ut prædictum eſt, Moguntinam rexerunt Eccleſiam, ante tempora ſanctiſſimi Bonifacii beatiſſimus vir Aureus. . . ſane vir totus Apoſtolicus, Pontificalis Cathedræ dignitatem aſſecutus, officium tanti nominis ſanctiſſima vita atque divinis operibus adornans, commiſſæ ſibi Eccleſiæ regimen ſtrenuiſſime gubernabat: licet totus orbis terrarum diverſis & præcipue Arianæ hæreſis quateretur procellis..... quæ peſtis apud regiæ nobilitatis urbem Moguntiam in tantum involverat, ut via aliquis auderet manifeſte ſe Catholicum profiteri. Sed beatiſſimus Pontifex Aureus,

c. VIII. ejus olim Epiſcopus Aureus.

G huic

A huic errori palam obvians, viſibiliterque reſiſtens, hæreticorumque rationes, divinarum ſcripturarum teſtimoniis redarguens, convincebat; & tamquam verus paſtor, non mercenarius, pro veritate, proque commiſſo ſibi populo mori gratum ducens, oves ſibi creditas, a luporum faucibus abſtractas, eripere ſatagebat . . . Videntes igitur hæreticæ pravitatis alumni, veritatis ſe rationibus confutari; in beatum virum furiali more debacchantur . . . Ejicitur ergo a ſede ſua beatus Pontifex . . excutiens pulverem pedum ſuorum ſuper eos, ſuoque dimceſis loca viſitans circumquaque & quos poterat ab errore revocans, opus implebat Evangeliſtæ . . . . Comitatu autem eſt beati viri veſtigia, non tam mutatione loci vel inceſſu pedum, quam actionibus & vitæ munditia, ſacratiſſima virgo Juſtina, tam fide quam ſanguine ſoror ejus germana, paſſioniſque ejus fida comes & ſocia poſt futura. . .Complures etiam alia religioſæ perſonæ, viri & feminæ, qui a fidei veritate ac integritate recedere nefas ducebant .... pari cum ſancto Epiſcopo ſententia ejecti ſunt ....

ab Arianis ejiciur.

CAP. IX.

cum ſoror Juſtina & multis ornabatur.

CAP. XI.

3 *Interim*, ſicut teſtatur beatus Hieronymus in epiſtola quam ad Agerueiam viduam nobilem ſcripſit, innumerabiles & ferociſſimæ gentes univerſas Galliæ occuparunt: quidquid inter Alpes & Pyrenæum Oceano & Rheno includitur Wandalus, ſarmata, Alani, Gepides, Heruli, Burgundiones, Alemanni; & (o lugenda reſpublica!) hoſtes Pannoniæ vaſtaverunt. Etenim Aſſur venit cum illis: Moguntia quoque, nobilis quondam civitas, capta atque ſubverſa eſt, & in eccleſiis ejus multa millia hominum trucidata .... *Inque* dum beatiſſimus Paſtor & Pontifex Aureus, cum ſua Juſtina illoque fideli comitatu ad ſedis ſuæ urbem, de qua per Arianorum inſolentiam ac perſecutionis rabiem dudum ajectus fuerat, revertaretur, invenit eam ſolotenus everſam ..... & perfidus Attila Rex, regionem ipſam & provinciam udhuc undique C. gyrans, omnia igne ferroque vaſtabat .... (anno CCCCLI.) Sanctiſſimus tamen Pontifex, non veritus incredulis Regis ſævitiam, gentiſque perverſæ beſtialem inſaniam, in medio nationis pravæ atque perverſæ pertranſiens, evangelizabat & prædicabat publice Chriſtum; .... confortans mentes fingulorum, & admonens, ne amore vitæ hujus in lubrico poſitæ decepti, mori pro veritata dubitarent....

Interim vaſtatur ab Hunnis civitas,

in civitas ruinas reverſus dueens,

ſuoſque ad martyrium animans,

4 Cujus ſalutifero admonitionis verbo ſacratiſſima Virgo Juſtina, . . . cum illo fidelium grege puſillo, qui exulantem ab Urbe Sedequo ſua dudum ejectum Paſtorem ſecuri fuerant, animati, paſſioni ſe ultro ingerere deſiderabant.. .... * Completo autem ſacræ eruditionis verbo, beatus Sacerdos Aureos Sancta Sanctorum ingreſſus eſt, pro ſe proque commiſſo ſibi populo, redemptionis noſtræ pretium oblaturus, Beatiſſima Juſtina ceteriſque, quos fidei ſinceritas & caritatis arga tantum Patrem dilectio non permiſit ſeparari, adſtantibus. Ubi dum ad altare ſtans Miſſarum ſolemnia celebraret, ſeque ipſe contrito corda & humiliato mactans offerret Domino; repente turba Hunnorum pariterque Arianorum irruentes, circumdederunt eum, nec non & fideles qui erant cum eo: & in Sanctos Dei gladios furoris ſui & arma convertentes primum beatum Antiſtitem crudeliter trucidatum

* c. XIII.

B *inter Sanctos cum illis occiditur,*

mactant, deinde venerabilem Virginem Juſtinam cum ceteris fidelibus qui pariter adſtabant . . . .

5 *Jam olim quidem*, ſervente univerſo orbe perſecutionis procella . . . . infinita Sanctorum agmina, Martyrium pro Chriſti numine paſſa in monte ubi nunc eſt eccleſia ſancti Albani extra muros urbis, qui apud Gentiles Mons-Martis vocabatur, conſtat eſſe ſepulta . . . quem eliminata jam penitus idololatria, Chriſtiani, mutato meliori nomine, Martyrum montem ea re ipſa & facti evidentia congrue appellarunt.....

CAP. VI. *& ſepultura monte Martyrum, nunc S. Albani.*

* Sanctiſſima itaque Beatorum Aurei, Juſtinæ, Sociorumque corpora ad Montem-Martyrum ſuperius dictum, ſecundum exigentiam & qualitatem temporis, admodum honorifice ſunt humata; ubi per multa temporum curricula jacuerunt, hominibus ceteris incognita & propterea quaſi ſine honore deſpecta & abjecta . . . .

Urbe deinde reſtaurata,

Poſtea autem reddita jam pace Eccleſiis, regnantibuſque Catholicis Principibus, de reſtauratione urbium, de reformatione eccleſiarum, ad honorem Dei laudemque Sanctorum, cœperunt ipſi Principes cogitare. . . . civitatemque inſignem Moguntiam, ab Attila (ut dictum eſt) everſam, non in eo, in quo condita prius fuerat loco, ſed in alio fluentis Rheni magis propinquo, ubi hodieque ſita eſt, multo honeſtius quam prius reſtauraverunt . . . *Hactenus ille*, CAP. XV. *Moguntini Breviarii compilatoribus proxime verba, quæ ſub compendio ſequerentur; mihi valde incerta omnia, propter locum, modum & auctores Martyrii, de quibus antiquiores illo, ut videmus, longe diverſa ſcripſerunt: Hetligenſtadienſes vera tradunt contraria omnia. Progrediamur ad certiora, quæ ex Goſwini tractatu idem Sigebardus decerpſit. cap.* ATV. *& ſeqq.*

E

6 Procedente autem tempore; anno videlicet orthodoxi Principis & Catholici Imperatoris Caroli magni tricesimo octavo, qui fuit dominicæ incarnationis octingenteſimus quintus, paſſionis autem Sanctorum Aurei & Juſtinæ tricenteſimus quintus * cum memorandus ille Richolphus, tertius a beato Bonifacio ſanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus, auctoritate jam dicti principis Caroli Magni, in ſupra nominato Monte Martyrum ſuper ſacros-Cineres beati Albani Martyris Eccleſiam ſumptuoſo opere ſicut hodie cernitur fundaret, tam Beati Albani quam etiam ſanctorum Aurei & Juſtinæ ſociorumque eorum ac multorum aliorum Martyrum corpora loculis, magis decentibus & honeſtis (ſicut poſtea repertum eſt) commendara curavit; occulte tamen & ſub paucorum teſtimonio, quia timebat Sanctum dare canibus, & margaritas Rahiquiarum tam pretioſarum mittere ante porcos; exactis autem poſt hanc ſecundam tumulationem Sanctorum annis centum triginta, qui fuit incarnationis Dominl annus nongenteſimus tricesimus quintus, tempore Henrici hujus nominis primi Romanorum Regis, Hildebertus, a Præſulatu magni Bonifacii duodecimus Sanctæ Moguntinæ Sedis poſt Hetigeum venerabilis Archiepiſcopus, Reliquias ſive oſſa derem Epiſcoporum, qui ante tempora ſanctiſſimi Bonifacii Moguntinam rexerunt Eccleſiam, videlicet Creſcentii, Martini, Bodadi, Suffroni, Maximi, Sydo-

conditur ſub ara Sanctæ S. Albani eccleſiæ,

** Anno CCC quinquageſimo quinto*

F

& inſeruntur in eam Sanctæ corpora:

quibus additur anno 931. alia 10. SS. Epiſcoporum.

A donii, Sigemundi, Lentgoſii, Lantwaldi, & Laboaldi, de Capella ſancti Hilarii, cujus ſuperius habita eſt mentio, ubi iidem Epiſcopi fuerant ſepulti primitus, ad monaſterium ſancti Albani tranſlatus, comitante Clero ac populo civitatis, cum proceſſione ſolemni; ipſaſque Reliquias ante altare Apoſtolorum, (quod etiam S. Vincentii, propter ejus ſanctiſſimum corpus, in eodem altari tunc reconditum, vocant) in arcus ſarcophagi receptaculo collocavit, pridie Iduum Martiarum.

cæmentoſuper extructis memoriis,

7 Adjunctis etiam tumbæ ſive ſarcophago, in quo reverendus Archipontifex Hildebertus decem Epiſcoporum oſſa translata repoſuerat, abſque intermedio duobus aliis loculis decentibus & honeſtis, in ſingulis ſingula beatorum Aurei & Juſtinæ corpora reverendiſſime collocavit; ac ſtrato deſuper gemino pavimento, terræ ſuperficiem complanavit. In quo loco, poſt Sanctorum inventionem, tres ſolennes extructæ ſunt B memoriæ: quæ forma tetragona contiguæ, imo continuæ, marmoreo diſpoſitæ tabulato, a terra paulum ſurgere videntur; quatum adhuc veſtigia raſtant. Ad quam Sanctorum memoriam quot & quanta miraculorum & gratiarum beneficia, eorum merita, dignatus fuit mirabilis in Sanctis ſuis Dominus operari, nec lingua referre, nec ſcribentis ſufficeret calamus explicare. *Liceat hic mihi Sigebardi contextum interpolare paucis verſibus, quibus prænotata tranſlationis memoriam conſignavit illo longe antiquior (ſi non fallor) Poeta, erutis e Knackritbeo noſtro.*

multis miraculis deinde clara.

Fatus ea de re carmine,

A Bonifacio meruit qui Pallia primo,
Is Pater Hilwertus, Archipræſul duodenus,
Comperit oſſa Patrum (quondam) veneranda, relicta
Intra baſilicam nunc Hilarii facto ſanctam,
E quibus hic duos etaſveuit in ordine priſcos;
Ut locus inſignis conſervet pignora dignis.
Attendens merita, ſimul ipſorum pia geſta,
Hinc ut confratres Aurzo collateales
C Efficit, & tumulo ſtructo concluſit in iſto;
id factum notat, 14. Monii. Chriſti nongentos, X ter, ſemel U legis annos,
Et decimam quartam lucem vult Martius addam.

Fuit hic dies anno DCCCXXXV. *quo Paſcha celebrandum erat* XXIX. *Martii litt. Dom. D. ſabbatum ante Dominicam Paſſionis.*

8 Locus autem ipſe (inquit porro Sigehardus) ubi beatorum Martyrum corpora ſacra fuerant recondita (ut jam dictum eſt) poſtea non ſatis certus eſt factus: & intervenient oblivionis vitio ac diuturnitate temporis, ab ipſis etiam eccleſiæ Fratribus quodam modo ignorabatur. Latuerunt ergo poſt hanc a memorando Hildeberto Sanctam inhumationem, ſive ſiquis tranſlationem valit dicere, beatiſſimorum Martyrum Aurei & Juſtinæ pignora, terræ martia gremio occultata, uſque ad tempus Lotharii Imperatoris. Qui Lotharius Dux Princepſque Saxonum, Henrico quinto hujus nominis in Romano ſucceſſit Imperio, poſt annos circiter ducentos & duos, imperii ſiquidem hujus anno *& ſic latuerunt uſque ad 1127.*

undecimo qui fuit Incarnationis Dominicæ milleſimus centeſimus tricesimus ſeptimus, ſanctorum Patronorum noſtrorum ſæpius nominatorum corpora revelante domino Deo, manifeſtata ſunt hoc modo. Cum apud Fratres ipſius eccleſiæ ſcilicet ſancti Albani, non eſſet ambiguum, Reliquias ſanctorum Aurei & Juſtinæ cum ſuis in eccleſia eadem quieſcere; certo tamen in loco, ubi latercot reconditæ, prorſus ignorabatur. Quidam ergo fidelium religioſa mente bonoque ducti ſpiritu, ſpeciali erga eccleſiam ſancti Albani devotione incitati, pavimenta ejus, nimia vetuſtate conſumpta & contrita, ad honorem Dei & Sanctorum, absque ſuorum peccaminum remiſſionem, propriis decreverunt ſumptibus renovare. Ubi dum veteris pavimenti ſublata eſſet ſuperficies, ioventi ſuot repeate ſarcophagi, ſive loculi tam qualitate quam quantitate ab invicem differentes, multorum ac diverſi temporis Sanctorum corpora ſeu cineres continentes: quorum quædam pars in terram unde erat videbatur reverſa, quædam admodum incorrupta eandorem ſuperabat lilii, futuræ reſurrectionis gloriam præmonſtrans; quædam etiam pars eorum rubicundior ebore antiquo, recenti adhuc madens ſanguine tamquam in ipſo fuiſſet effuſus temporis puncto, paſſionis eorum & fidei indicia apertiſſima & evidentiſſima præferebat. Inter hos ſiquidem loculos ſanctorum Aurei Epiſcopi & Juſtinæ Virginis ſororis ejus corpora, ad ſepulturam decem Epiſcoporum, quos memorabilem Hildebertum Archiepiſcopum paulo ſuperius memini ad Eccleſiam ſancti Albani tranſtuliſſe, cum gaudio ſunt reperta. Quo autem apud Deum præfulgeant ſanctitatis merito, teſtatur (ut dictum eſt) ad eorum Reliquias venerabiles miraculorum gratia exhibita; imo quæ quotidie exhiberi Sanctorum meritis non deſinit multitudo gratiarum. Inventionis autem ſanctorum Aurei & Juſtinæ hiſtoriam, nec non & miracula, quæ ante & poſt inventionem eorum Dominus operari non ceſſat, ad plenam qui ſcire deſiderat, libellum Goſwini monachi, ad Adalbertam ſanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopum, a Beato Bonifacio viceſimum ſeatum ſuper hoc legat editum: ibique reperiet, quo tempore, quo ordine, & cum quibus miraculorum gratiis beatorum Martyrum Reliquias, ſuper autum & topazion pretioſas, revelaverit ille, qui Sanctos ſuos digne glorificat.

A exSIGEHARDO. c. xvi.

quando ſa pavimenti veteris renovatione

E *reliſis omnium locuis,*

reperta ſunt corpora SS. Aurei & Juſtinæ,

F *& miracula deſcripta.*

A ex Sige. hardo.

§. II. Sanctorum corporalis præſentia miraculis confirmata; aliorum plurium inventio duplex.

c. xvii.

Ad ſtationem in S. Albani cœnobio Clerus populusque

B

quidam Sanctorum ſepulcra inſpiciunt,

C

a S. Juſtina aperiuntur, perquiruntur.

An. 1238. Eccleſiæ apparens defunctus Sacriſtæ,

D

QUia dubitatum eſt aliquando apud cæteros, utrum vere beatorum Aurei, & Juſtinæ corpora in Eccleſia ſancti Albani quieſcerent, an non; ad tollendum omne hujuſmodi dubium e fidelium cordibus, duo relatione digne huic opuſculo duxi inſerenda; unum ſcilicet ante & aliud poſt Sanctorum de quibus loquimur, inventionem ſacram, miraculoſe patrata hoc modo. Erat dies ſolennis Dominicæ Palmarum, in qua omnium eccleſiarum Collegiatarum communis ſtatio ad eccleſiam ſancti Albani ſolet de approbata & ex antiqua conſuetudine celebrari. Cumque ad tantæ gaudium feſtivitatis multitudo civitatis non parva convenſſet; & ſingulis ſingula loca tenentibus cum ſuis in Choro locis, tam Canonici quam Monachi eum multo ravcrentia divinis eſſent intenti; quidam e populo incurioſus, & (ut præſumi poteſt) minus devotus, revercutiam loci non veritus, ignoranter errans, ſuprædictum decem Epiſcoporum ſanctorumque Aurei & Juſtinæ ſepulcrum conſcendit, & ſubito dimiſſis debilitatiſque poplitibus ſuper tumulum beatiſſimæ Virginis & Martyris Juſtinæ ſemivivus reſedit; emiſſoque diræ vocis horribili ſonitu, pſallentes in Choro, non ſine magno terrore & admiratione, compeſcuit. Concurrentibus autem ad eum his qui prope aſtabant; eum ſublato eo extra limen eccleſiæ, mida in os ejus, ut fieri ſolet, aqua, ipſe tandem reſumptis viribus vix reſpiraret; cœperunt circumſtantes ab eo inquirere ſolicite, quæ fuerit cauſa vocis tam clamoſæ & tam inopinatæ ruinæ. Quibus ille, ut potuit, reſpondens; Miror, inquit, quia hoc a me diſcere vultis, quod oculis veſtris omnes qui hic aſtitiſtis, mecum pariter vidiſtis. Cum enim ſuper ſepulchrum aſcendens ibi me cohibere cogitarem; repente perſona egregia facie decora, in habitu virginis, de tumulo prodiit; & ictum, quem via ferret homo, mihi dans in faciem, me jam ſemimortuum ſic clamare & ruere cogit. O laudanda divinæ operationis diſpenſatio, cujus nutum ignorantiæ delictum corrigens, delinquenti intellectum dedit vexatio. Ex eo ergo tempore, ſublato omni ambiguo de theſauri tam pretioſi poſſeſſione, non tam inchoata, quam renovata, Deo & Sanctis ibi exctevit reverentia, ſacris eorum meritis finem nullatenus habitura.

10 Anno itidem poſt jovcutas ſacras Reliquias in ſe exacto, innumeriſque ad Sanctorum memoriam miraculorum beneficiis cahibitis; cum (ut ſupra dictum) otrom hæc Sanctorum Aurei, & Juſtinæ meritis fierent, & an vere ibi requieſcerent, adhoc nonnulli dubitarent; cuidam Sanctimoniali, feminæ religioſæ ac Deo devotæ, apud idem Monaſterium incluſæ (nam antiquis temporibus cella Incluſarum apud nos extitit, monaſterio penitus contigua, ita ut unum & eumdem Monaſterium & cella haberent ab una parte paricem.) Frater quidam Monachus ipſius eccleſiæ, qui cuſtos quondam fidelis ejuſdem Monaſterii exiterat, & jam dudum vita exceſſerat, per viſum apparuit. Vocaoſque eam ea nomine, an dormiret interrogavit. Quæ ſe dormire ergante, hic qui apparuit ſubjunait; Ne dubites, inquit, ſed pro certo noveris tu & quique fidelis, beneficia & miraculorum gratiam, quæ in hac Deo duote multiplicitter cahibentur eccleſia, ſacratiſſimæ virginis & Martyris Juſtinæ, in hac veraciter quieſcentis baſilica, eſſe ſuffragia. Illa vero alacrior jam facta, & quid, inquit, Reverende Pater & ſenior de Brato Pontifice & Martyre Aurea, virginis fratre, dicis? Cui ille: eadem, inquit, quæ de ſorore Virgine, remotu penitos omni ambiguitate, ſentias ac firmiter credas, tu & quique fideles Chriſtiani, do fratre. Et his dictis diſparoit quæ loquebatur ei viſio: & quia hæc duo miracula idcirco hic inſerta ſuot ut prædictom eſt, ut non liceat alicui dubitare Sanctorum Aurei & Juſtinæ, imo etiam Sociorum eorum corpora in eccleſia ſancti Albani, & non alibi, omni objectu dubio repaufare.

rerum eſſe jubet de Sancti ut rioſque præſentia,

E

Alii multi Martyres eodem in monte ſepulti,

51 *Hic porro interponere juvat, quæ Sigebardus, quem deſcribimus, de aliis in eodem monte repertis corporibus capite* VI. *præmiſerat, his verbis*: Antiquorum etiam & valde veterum ſolers & fida, ſeuioribus noſtris tradita relatio ad nos uſque devenit; Ducem quemdam (ut vere præſamitor) Catholicum, cum magno promiſcui ſexus exercitu, in ipſo monte, occiſum fuiſſe & ſepolium: qui cujus profeſſionis exiterit, quoniam nec ipſius hiſtoria, nec veterum docet relatio, poſt multa temporum curricula claruit evidenter; licet non uno & eodem, imo diverſis temporibus, indicia fidei eorum patuerint. Anno denique Dominicæ Incarn. MCLXXV. poſt inventionem vero Sanctorum Antei & Juſtinæ anno LXXVIII. imperante Romanorum Imperatore Friderico hujus nominis primo, Moguntinæ autem ſanctæ Srdis Cathedram Conrado Archiepiſcopo poſt B. Bonifacium trigeſimo gubernante; ille qui in Sanctis ſuis eſt glorioſus & mirabilis Deus, quique arcana myſteriorum revelat, Electorum ſuorum, quæ in Auſtrali latere monaſterii S. Albani latebant corporu, una vice dignatus eſt mirabiliter revelare. Itemque ſecunda vice anno MCCLXVII. vacante tunc Romano Imperio, Moguntinæ autem Cathedræ glorioſo Wernero Archiepiſcopo, a Præſulatu almi Bonifacii trigeſimo ſexto præſidente, multiplicatis beneficiis, de eorum qui remanſerant pignoribus, revelationem dignatus eſt Dominus iterare.

inventio. tur an. 1175.

& rurſum an. 1267.

F

52 Ea tam prima quam ſecunda beatorum Martyrum inventio ſeo revelatio, quia ſufficienter a prioribus noſtris ad memoriam poſterorom eſt litteris annotata, eam hic ſub ſilentio, quaſi cognitam, doni relinquendam. Hoc unum certe ad ipſorum glorificationem ratihabendam ſufficiat, quia ſigna evidentiſſima atque notiſſima, fidei, Martyrii ac ſanctitatis eorum, reveſaoie Deo, noſtris manifeſte clarucrnut temporibus. Fi-

cum ohrigvoni martyris & ſanctitatis indicia.

A dei quidem; quia apertis eorum ſepulcris, quæ licet præ ſui multitudinis numerum excederent, valde tamen accurate atque honeſta facta erant, ſignum ſalutis noſtræ in lapidibus ſepulcra elaudentibus intus & extra ſculptum plerumque probavimus: Martyrii autem eorum ea hoc avidens patuit judicium, quia in ipſis eorum ſepulcris corpora quædam ſine capitibus, capita etiam quædam ſine corporibus, truncationem pedum aut manuum, aliorumve membrorum defectum invenimus: quod propter impedimenta perſecutionis factum ſuiſſe non dubitamus. Sanctitatis autem eorum jam non eſt neceſſe rationem quærere, cum in diebus noſtris innumerabilis utriuſque ſexus & ætatis populus, ad ſacratiſſimas eorum Reliquias a diverſis ſanati languoribus, ſanctitatis ipſorum merita experimento docuerint, & quotidie docere non B ceſſent. *Hactenus loco citato Sigebardus*; *optare autem magis quam ſperare libet, ne ſcripta iſtar de duplici Sanctorum iſtorum inventione reperiantur.*

Deſiderantur rei geſtæ hiſtoria.

§. III. *Nova ſeculo* XIII. *exeunte Sanctorum inventio. Reliquiæ alibi.*

13 AD principale propoſitum *de SS. Aureo & Juſtina*, rediens calamus, quid noſtris temporibus, *inquit Sigebardus*, de eorum ſacris Reliquiis actum ſit, breviter & fideliter ſtudeat explicare. Anno ſiquidem poſt ultimam quam (*num.* 8.) prælibavimus, Sanc. XVIII. torum relevationem centeſimo ſeptuageſimo, qui fuit annus Dominicæ incarnationis milleſimus ducenteſimus nonageſimus ſeptimus, Bonifacio Papa hujus nomine octavo Sedem Apoſtolicam gu- *An. 1297. aperta Sanctorum ſepulcra,* bernante, Romani imperii faſcibus Adolpho Rege ſublimato, ſanctæ vero Moguntinæ Eccleſiæ Gerardo hujus nominis ſecundo Archipræſule, u Beato Bonifacio triceſimo octavo, præſidente; C deſtructa jam ſine ſpe potioris reſtaurationis, propter nimiam ſui vetuſtatem, eccleſia S. Albani, in ea parte, inqua pretioſæ Sanctorum Reliquiæ ſervabantur, in loco qui jam ſuperius aſſignatus eſt, cogitaverunt Fratres, Sanctorum Patronorum ſuorum pignora typo devotionis de *transferuntur corpora SS. Aurei & Juſtinæ.* terra levare; & magis decentibus, Sanctitatique eorum magis congruis locuſis conſervanda mandare. Qua propter, habito religioſo ſuper tam pio opere conſilio, majoris Eccleſiæ Moguntinæ Canonicis ad eorum poſtulationem venientibus cum proceſſione ſolemni, ſepulturæ Sanctorum locum cum ſumma reverentia & devotione aperuerunt, & pretioſiſſimos Reliquiarum theſauros eorum, prout a venerabili Domino Hildeberto Archiepiſcopo ibi reconditæ fuerant, in modum ſuperius aſſumptum per omnia invenerunt. Quas cum magno timore & gaudio, laudes Deo perſonantes & canticа, veneranter tollentes, honeſtis repoſitis ſcriniis, ad principale altare monaſterii S. Albani, cum hymnis & laudum carminibus, tranſtulerunt. Hi quoque petitionibus Canonicorum præfatorum, quas ipſa eorum devotio parturire videbatur, Fratres ſæpe dictæ Eccleſiæ humiliter annuentes, partem ſolemnem ſanctarum Reliquiarum, brachium videlicet ſacratiſſimæ Virginis & Martyris Juſtinæ, D exSTGALHARDO. *hujus brachium Canonicis donatur.* eis pro ſpeciali præmio, donativum nobile & munus excellens, in ſignum unionis fraternæ, uc pignus amicitiæ mutuæ cum hilari animo donaverunt; quod quidem in Cathedrali Eccleſia Moguntina ad S. Martinum de domo delatum in multo honore & veneratione ſervatur.

14 Felicem igitur diacrim civitatem Moguntinam quæ tahum Patronorum ſubſiſtit patrocinio: feliciorem eccleſiam Moguntinam, quæ tam præcipuorum Martyrum decoratur Martyrio; felicitſimamque ſancti Albani baſilicam, quæ corporali Reliquiarum eorum præſentia & ſuffragio decorari meruit a Domino. Felix Societas! beatum collegium! Sancta congregatio, tot Chriſti teſtium in eccleſia ſancti Albani, tamquam in domo magni patris familias adunatorum! Illic Dominus domus, inclitus & glorioſus Martyr Albanus, hoſpitio fovens jucunde magnum illum Hiſpaniæ ulumnum Vincentium, Martyrem & Diaconum, ab E urthodoxo Imperatore Carolo illuc translatum: illic Aureus Epiſcopus & Martyr, Sedis ſuæ protector & ſingularis Patronus; ibi ſoror ejus Virgo & Martyr Juſtina, inter hoſpites tam excellentes non infima, familiæ Domini Patrona præcipua. Te quoque, Martyr Chriſti inclyta Theodore, cum Sergio illo beato primicerio, graviſſimos hic hoſpites, imo ſpeciales patronos noſtræ veneramur eccleſiæ.

Sancti alii quorum ad S. Albani corpora aut Reliquiæ;

Juſtinus, Vincentius, Theodorus, Sergius MM.

15 Et numquid Confeſſor Domini, Juſtina alma, ab hac ſacratiſſima te eacludi patieris ſocietate? Abſit. Te enim advenam acceptiſſimum in hac Sanctorum familia, tranſmiſit nobis *Heoſtrdin* tua Baſilica; eccleſiæ ſancti Albani ſpiritalis atque ſpecialis filia. Adhuc ſant in (hoc) numero Deo dicata virgo Innocentia, materque ejus Beata Vincentia: quas loci noſtri Patronos & propitias Protectrices, ab Italiæ partibus da urbe Ravenna ad hanc ſocietatem beatiſſimam Divina direxit clemencia, Oggario poſt Præſulatum ſancti Bonifacii quinto Moguntino Archiepiſcopo, transferente. Talibus Athletis nominatis & principalibus F gloriatur aurea Moguntia. His tam præcipuis Patribus, Principibus Patronis & Protectoribus ſancti Albani floret eccleſia; totaque gloriatur Germania. Licet præter iſtos, in ipſa baſilica ſive monte, infinita Sanctorum contineantur corpora; quorum quamvis nobis incognita, Deus tamen omnium novit nomina. Unde ſufficiat cuilibet Chriſtiano ibi fideliter eorum expetere & efficaciter impetrare ſuffragia, cum nulli poſtulanti in fide recta, & non hæſitanti; eorum patrocinio neget Dominus optata beneficia.

Juſtinus Conf.

Innocentio & Vincentio.

16 *De* ſancto Albano *agimus* XXI. *Junii hujus*; *de* ſancto Vincentio *egimus* XXII. *Januarii*, *deque Corpore vel Reliquiis in variæ regionis translatis*; *non tamen illic nominatur Moguntinenſis ſancti Albani eccleſia*; *proinde in ſupplemento iſtius menſis etiam Moguntinorum cauſa tractanda venit*. Caput huc a Carolo Magno translatum *Serrarius* (*lib.* 2. *cap.* 17. *de* Moguntinis Sanctis) XV. *loco numerat*. Theo-

A dorum & Seeginm *idem præterit, neque quorum ipſa Reliquia ſint, in concurſu plurium ejuſdem nominis Martyrum, facile eſt definire.* Sancti Juſtini Confeſſoris *feſtum* ſolemniter cum IX. Lectionibus *colendum præſcribimus in antiquioribus Breviariis Moguntinis* IV. Auguſti; *quod cur in Breviario anni* MDLXX. *omiſſum ſit, neſcio; niſi forte, quia feſtum illud, monachis S. Albani proprium, non ſpectabat Canonicos Moguntinos. Interim cupio edoceri, quanam ſit illa* Heoſtedienſis ſancti Juſtini baſilica, *unde ablatum vel Corpus vel inſignis Reliquia indicatur. Hactenus nihil propius occurrit quam* Hoogſtetten *in Svevia ſed nimis incerta eſt conjectura in ſola nominis affinitate fundata. Si quis autem de ejuſmodi Confeſſoris Vita vel miraculis novit aliquid, & quod novit ſuggerat, gratos nos experietur ad prænotatum diem* IV. *Auguſti. De SS.* Vincentiæ & Innocentiæ *tranſlatione facta Moguntiam anno* DCCCXXIV. *egimus* I. *Februarii ad Vitam S. Severi, Maritæ ac Patris; ubi in Supplemento hiceBbit addere, quod hic dicitur de altera ad S. Albani eccleſiam tranſlatione.*

S. Aurei brachium & caput S. Juſtinæ.

17 *In Martyrologio Eccleſiæ Pragenſis (ut cetera de SS. Aureo & Juſtina proſequar) ita legitur:* XVI. Kal. Julii. In Moguntia Aurei, Archiepiſcopi & Martyris, cujus partem Brachii Carolus Rex (IV.) obtinuit in monaſterio S. Albani in Moguntia, & decoratum dedit eccleſiæ Pragenſi. Eadem die, Juſtinæ Virginis & Martyris, ſororis ſancti Aurei, cujus Caput in eodem monaſterio obtinuit Carolus, & dedit eccleſiæ Pragenſi. *Compoſitum fuit Martyrologium illud, ſeu potius ſcriptum, & additamentum cuipropriis auctum, ſecula ut ſummum* XV. *& pluribus apud nos annis manens, tandem repertum ac reſtitutum eſt Patri Gamanſio qui commodaverat; tranſcriptis quæ propria erant. Ipſas Caroli litteras, ad univerſos Regni Bohemiæ Status, Moguntiæ datas anno* MCCCLIV. *die* IV. *Januarii, de iſtis & aliis quam pluribus inſignibus Reliquiis, itinere Germanica per illum acquiſitis, recitat integras in Phoſphore Metropolitana S. Viti eccleſia Thomas Joannes Peſſina, ipſius eccleCſia Decanus ac deinde Samandrienſis in Hungaria Epiſcopus pag.* 433. *& ſeqq. ubi inter alia,* in civitate Moguntinenſi, per Venerabilem Archiepiſcopum & Abbatem monaſterii, ſibi data in ipſo monaſterio, recenſet magnam partem corporis beati Albani, magnam partem capitis beatæ Juſtinæ M. & V. & partem Brachii B. Aurei M. primi Præſulis ſeu Pontificis Moguntini.

a Carolo IV. data eccleſiæ Prag. an. 1354.

Aliquid S. Juſtini Corbeja eidem miſſum an. 1375.

18 *De* ſancti Juſtini Martyris *Reliquiis, Heiligenſtadio veroſimiliter ad Corbejam Saxonicam delatis, & anno* MCCCLXXV. *a Bodone Abbate ad eumdem Carolum miſſis, egi num.* 24. *Commenpravii. Hic adde, eas vel non fuiſſe additas Pragenſi eccleſiæ aut Carolaſtadienſis arcis Reliquiis, vel occultas latere ſub nomine* ſanctæ Juſtinæ: *nam Pezzina Decanus, nihil de* Juſtino *inveniſſe ſe profitetur pag.* 477. *Phoſphori ſui: ſed in Configuratione Reliquiarum, deſcripta anno* MCCCLXXIX *nitore ſolum quarto poſt traditam donationem; iterumque in ea quæ ſcripta fuit anno* MCCCLXXXVII. *ſic legi invenerit:* Item coſta ſanctæ Juſtinæ, Martyris Altiſſiodorenſis, in argento deauraEto. Item coſta ſanctæ Zophiæ Virginis, ſimiliter elecumdata argento deaurato. *Videtur autem Decanus præſumere, per errorem factum eſſe, ut ita ſcriberetur; mutatiſque leviter epigraphis legi debuiſſe.* Coſta ſancti Juſtini Martyris, Coſta ſanctæ Zophiæ Virginis Autiſſiodorenſis. *Verius* Sophiam, *aut* Zophiam *non modo non invenio Altiſſiodori, ſed nec in tota reliqua Gallia;* Juſtinam Virginem, *neſcio quam;* XXX. *Decembris nominat Henricus Caniſius in Martyrologio Germanico: ego fateor mihi de* Juſtina & Sophia, *ibi nominatis, nihil liquere: de* Juſtini *reliquiis Corbeja miſſis nequeo dubitare; quod autem Heiligenſtadio ſim accepta, puta per veroſimilem conjecturam teneri poſſe.*

forſitan coſta, ſub nomine Juſtinæ latens.

APPENDIX D. P.

De Heiligenſtadienſi Sanctorum eccleſia. E

§. I. *Dagobertina Sanctorum eccleſia prima reſtauratio ac dedicatio ſeculo* IX. *ſub titulo S. Martini, ac Privilegia ei conceſſa.*

Henriet Imp. libertatus.

M*Eretur egregia* Knackrichii *noſtri diligentia, ut qua ille in ſanctorum Aurei atque Juſtini honorem operoſa collegit ex pratiſtulata eccleſia authenticis monumentis, neſcio quo caſu in noſtro Collegio repertis, & nunc demum Capitulo redditis, ad publicam traducantur notitiam: Poſtquam ergo ſatis docuis de prima ipſius loci origine ab aliquo Francarum Regum eoque veroſimiliter Dagoberto dicta; pergit declarare, quibus ille Dominis ſucceſſive pervenerit, at primo Francorum Regibus ſubſtiterit Turingia Comites, quibus Archiepiſcopi Moguntini ſucceſſerint, non ſolum in Heiligenſtadienſis civitatis plena poſſeſſione, ſed reliqua paulatim Eichsfeldia per coemptionem variorum in ea allodiarum; magnoque ſanctorum ibi Patrono*F *rum beneficio imputat, quod Catholica fides hactenus ibi conſervata ſit ſub obedientia Electoris & Archiepiſcopi Moguntini, licet tam procula ſua Metropoli & a circumfremantibus hæreticorum oppidis ſæpius ad defectionem ſolicitata, armis etiam ad perſuaſionem adhibitis.*

primæ Eccleſiæ ſupra SS. Corpora ædificatæ.

eorum nomine videtur nominata fuiſſe.

2 *Sicut autem perpetua majorum traditione creditur, primam ibi eccleſiam ſuper ubi inventa Sanctorum corpora fuiſſe extructam, ita credibile eſt eorum nomine eamdem quoque dictam ab initio fuiſſe; & hoc nominis diu manſiſſe Choro, quem ſatis amplum fuiſſe oportet: ſiquidem in eo S. Willegiſus Archiepiſcopus conſecraſſe legitur S. Burchardum Epiſcopum Wormatienſem anno* DCCCXCII. *qua ante eundem Chorum tunc adhuc ſtabat eccleſia vetus in majorem amplioremque formam poſtea readificata fuit, quam* Rabanus Magnentius Maurus, ſeatus Archiepiſcopus Moguntios dedicavit Kal. Novembris, *ſicuti legitur ſcriptum in dorſo Diplomatis anno* MCCCLXIII. *dati a Gerlaco Archiepiſcopo, & additur.* Vide chartam

Novo an. 1163. dedicatur 1. nov.

in-

Digitized by Google

Sigillorum quorumdam Heiligenstadensium ectypa

NAPOLI

A inclusam. *Sed ejusmodi charta periit. Concedit autem eo diplomate Archiepiscopus, ut eu Dedicatio, ad quam in ista frigidissima regione non sine molestia accedebatur hiemali tempore, Kalendis illis exordiente, translata in diem beatorum Aurei & Justini Martyrum (puta circa annum* MCCLXXX.) *iterum transferatur in secundam Feriam Pentecostes; credo, ut omnes per Eichsfeldiam accola, quibus Sanctorum dies Heiligenstadiensibus solis festivus, a servili opere feriatus non erat, absque dispendio possent illuc accedere per opportunitatem dei omnibus communiter feriatu. Ipsum sic sonat.*

Jujus festum transferri in 2d Junii, ex deinde in 3. ser. pent.

3 Geclacur Dei gratia ſanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopur, ſacri Impecii per Germaniam Archicancellarius, uuiverſis Chriſti fidelibus, ad quor præſenter litteræ pervenerint, ſalutem in Domino ſempiternam. Conſtitutt in Provincia noſtra Devoti noſtri, Decanur & Canonici Eccleſiæ Heiligenſtadienſis, noſtræ dioœceſir, nobis humiliter ſupplicaruur, utſeſtum De-
B dicatiunir prædictæ Eccleſiæ, quod ſolitum eſt peragi in die Beatorum Aurei & Juſtini Martyrum, in feriam ſecundam poſt diem Pentecoſtes immediate ſubſequentem, ea certis cauſis per eos coram Nobis allegatis, tranſferre dignaremur. Cum igitur non debeat reprehenſibile judicari, ut conſideratis loci & temporis qualitatibus, ea quæ minur pruvide ordinata ſunt, in melius reformentur; dictorum Decani & Canonicorum precibur annuentes, præfatum feſtum Dedicattunir ad dictam Feriam ſecundam, præmiſſis & aliis certis cauſis Nur ad hoc movenibur, duximus iraſpuendum: ſtatuentes & ordinantes, ut ipſum, cum Octavir ſuir de cetcau, cum divinis Officiir & aliis ſolennitatibur debitis & conſuetis, ſingulir annir in prædicta Feria ſecunda devote celebretur. Er ur eadem eccleſia Heiligenſtadienſis a cunctis Chriſti fidelibur frequentiur veneretur; omnibus & ſingulir vere Pœnitentibus & confeſſis, qui ad ipſam in præfato feſtu Dedicationis & per Octavas ejuſdem, cauſa devotiunir acceſſerint; de omnipo-
C tentis Dei miſericœdia ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus, nec non ſancti Martini Patruui noſtri, meritis & auctoritate confiſi, quadraginta dies de injuncta eis pœnitcuria miſericorditer in Domino relaxamus: ac nihilominus unmer & ſingulas Indulgentiar, per quoſcumque Archiepiſcopos & Epiſcopos Catholicos, gratiam & communionem Sedir Apoſtolicæ habeotes, dictæ Eccleſiæ in feſtu Dedicationis iſtiur conceſſas, in quantum de jure poſſumur, approbamur & confirmamus. In cujur rei Teſtimonium præſentes litteras fieri fecimur, & ſigilli noſtri appenſiune muniri. Datum Heiligenſtadti, XVI. die menſir Junii, Anno Domini MCCLXXXX. *Idem iiſdem fere verbis invenitur confirmaſſe Gerlaci ſucceſſor Joannes anno* MCCLXXX.

auctoritate Gerlaci Archiep. Mogunt.

4 *Seraring lib. 1. cap. 30. docet quod* Metropolitana *Moguntia* eccleſia fuit olim in S. Stephani honorem dicata: ſed cum novum, quod S. Stephani vocatur templum Willegiſur Archiepiſcopor conſtruaſſet, fuit illa in honorem commutata. *Nempe ut in quadam ad Vitam S. Bonifacii Prafatione legitur*, Gallia atque Germanis Martur clypeo defendi præcipue

porro sicut Archetalis Moguntina

glorianiur, qui eaſdem partim abſent verbo edocuit, prrtim ſua venerabili præſentia a malis imminentibus liberavir. Sic igitur quemadmodum & Apoſtuli (*puto* SS. Petrum & Paulum *intelligi, quibus multa Cathedrales eccleſia dedicata habentur toto orbe Chriſtiano*) poſt tranſitum ſuum, ſub titulo nominis ſui, Sedes Pontificales habere promeruit; ob ſingularem credu doctrinam, qua ita Eccleſiam Dei illuminavit, ut uemiuem primis gentium Doctoribur imitatione proximorem dicas . . . Harum, quas dixi, eccleſiarum una eſt Turonica . . . altera Moguntiaca, tertia Trajectenſis. Verum hæ duæ, Mogontiacam dico & Trajectenſem, poſt annos a tranſitu ejur plurimos, ob nimium ejur amorem, privilegia memorandi nominis ejus inſignitæ ſunt: in quibus uſque hodie Martinus a fidelibus laudatur & honoratur propter admirandas & multiplices ſanitates, quas ibidem plerique ægroti a D. N. Jeſu Chriſto, per ſuffragia tanti meriti conſequuntur. *Et de Moguntiaco quidem, qua parte vetuſtiſſima eſt, teſtatur Browerus, ſupra junuum arcuatam legi has verba*, SANCTOR MARTINOR, *indeque ſpecturi* Epiſcopi effigiem dextra templum ſuſtinentis, *ea prorſus idea, qua hodie viſitur Cathedralis, lava vero librum tenentis cum inſcripto*, PAX HUIC DOMUI ET OMNI HABITANTI IN EA.

occupato fuit S. Martinus Turonenſis a Willegiſo Archiep.

ita Rabanus ridem videtur dedicaſſe eccleſiam Heiligenſtad.

5 *Eodem quo Willigiſus ſpiritu & affectu ergo communem Patronum* Martinum, *videri etiam poteſt Rabanus illi dedicaſſe novam Heiligenſtadienſem eccleſiam, veteri choro remanente, ut eras a Dagoberto conſtructus: exindeque aſſumptus eſt ille in ſigillum tum Capituli quum Civitatis cum hoc diſcrimine, quod Capitulum utatur Martino ſedente in Pontificalibus in acta benedicentis; Civitas eumdem effingat equitem cum ſcuto & gladio, eoque diſcrimine putat Knackrubius, duplicem Archiepiſcopi Moguntini in Heiligenſtadienſes juriſdictionem, eccleſiaſticam & ſecularem deſignari, qua res aliquid infra lumine priſca accipiet ex veteribus in eo diſtricta repertis nummis. Ex hinc illi eccleſiam iſtam curaverunt ut ſuam, ejuſque profectui favorem impenderint ſuum apud Imperatores, inter quos pra aliis dignus memorari S. Henricus, ejuſdem eccleſia inſignis benefactor per diplema, quod pro tanti ſancti veneratione optavit Reverendiſſimus Capituli Decanus, eo quo ſcriptum habetur charactere ſpectandum exhibere in tabula appoſita: tenorem communibus litteris hic expreſſum lege.*

vetteri Choro præſtruxit effigies ejuſdem S. ſigillis impreſſa

dederat idem S. Henricus Imp. anno MXII.

6 In nomine ſanctæ & Individuæ Trinitatir. Henricur, divina faventu Clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Si venerabilia Eccleſiarum Dei loca alicujus doni commodo ditare ſtuduerimus, Nobir id Regnique noſtri ſtatui profuturum eſſe minime dubitamur. Quapropter noverit omnium Chriſti fidelium noſtrorumque univerſitar, qualiter Nos, pro remedio animæ atque Parentum noſtrorum; nec non peo interventu Dilectiſſimæ conjugis noſtræ, CUNIGUNDÆ videlicet Imperatricis Auguſtæ; atque Arbonis, Moguntiacenſis Eccleſiæ Venerabilis Archi-Epiſcopi, cuidam ejus monaſterio, Heiligenſtat dicto, ubi pretioſa Martyrum Aurei atque Juſtini corpora requieſcunt, ad uſum Fratrum ibidem Deo ſervientium, manſum unum & duo cuttilte, ſita in villa Geislahadi-

varia prædia in bonore SS. Aurei & Juſtini

Varia prædia in bonore SS. Aurei & Juſtini.

da,

A Acta, in pago vero Elchesvelt, & in Comitatu ex Sicehardo. Willihelmi Comitis, cum omnibus ejus appendiciis, terris cultis & incultis, pratis, pascuis, silvis, venationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, viis & juviis, exitibus & redditibus, quæsitis & acquirendis, cæterisque omnibus, quæ quomodocumque dici sive scribi aut nominari possunt utilitatibus, ad ipsum mansum pertinentibus, per hanc nostram Imperialem paginam concedimus atque largimur; & de nostro jure & Dominio in ejus jus & Dominium omnino transfundimus: ea videlicet ratione, ut Richbertus, ejusdem Monasterii Præpositus sibique post hunc succedentes, liberam habeant de eadem mansa ejusque pertinentiis facultatem, quidquid eis placuerit, ad usum Ecclesiæ faciendi; omnium hominum Regni nostri contradictione remota. Et ut hæc nostræ B ingenuitatis auctoritas stabilis & inconvulsa omnique post hinc permaneat tempore hoc præceptum inde conscriptum, manu propria confirmantes, sigilli nostri impressione præcepimus insigniri.

Signum Domini Heinrici Romanorum Invictissimi Imperatoris Augusti.

Gunthcrus Cancellarius, vice Attonis Archicappellani, recognovit.

Data v. Id. Decemb. Indict. v. Anno Dom. Incarn. Millesimo vigesimo 2. Anno Domini Heinrici secundi regnantis xxv. Imperii autem octavo. Actum Grunsha.

7 *Eadem seu felicitate seu diligentia, qua Henricianum illud privilegium autographum, conservata fuerunt quædam alia uno alterove seculo recentiora, quæ in gratiam Heiligenstadiensium hic juvat proferre; ut constet, quam indubitanter tenuerunt illi, SS. Aurcum & Justinum apud se possos & sepultos; quandoquidem eorum causa fuerit ipsorum ecclesiis ædificatu variisque beneficiis aucta. Ac primum vero quod Knochrichius indicet invenisse se litteras Germanice scriptas de anno* MC. C *in quibus fit mentio facta alicujus venditionis per* Nobilem Lambertum a Westhusco Domino Henrico Heibeden Vicario ecclesiæ S. Martini pro Vicaria sua ad S. Laurentium ibidem. *Hoc autem ideo notasse juverit ut intelligatur Vicariorum institutio cujus antiquitatem requirebamus ad Legendam SS. Aurei & Justini cap. 3. lit.* E *Juctum ad seculum* XI. *pertinere; adeoque nihil, cæterum saltem, obesse quominus ipsa Legenda scripta fuerit circa initium ejusdem seculi, de aliis qua promittebam instrumentis facta authentica recognitio, mihique a Knochrichio transcripta probat; quod licet veteri a Dagoberto fundata parochia & civitati nova addita sit ab Archiepiscopo Moguntino Syffrido* I. *qui sedem tenuit ab anno circiter* MLX. *ad* MLXXIV. *nihil tamen inde decesserit juribus veteris parochiæ in totam civitatem. Scribit autem Serarius de rebus Moguntiacis fol.* 768. *quod Syffridus ille vel Sigefridus Gregorii* IX. *sententiam contra uxoratos & concubinarios sacerdotes per Synodum Erphordia exequi volens facta tumultu urbe eo excedere coactus fuerit cum aliis nonnullis Archiepiscopis venerintque Heiligenstadium ubi notabilem anni partem usque ad Epiphaniam manserit & omnibus rerum divinarum solemnitatibus interfuerit circa annum* MLXXII. *qua occasione videri potest nova Parochia instituenda animum adjecisse, nisi potius id fecerit Syffridus* II. *ab anno* MCC. *ad* XXV. *respecta tertii, immediate succedentis dicti Senior.* D

§. II. *Jus Patronatus in novæ civitatis Ecclesias veteri parochiæ adjudicatum & confirmatum.*

8 IN nomine Domini. Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum seu transscriptum pateat Universis, quod anno a Nativitate ejusdem MCCXXXVII. Indictione septa, sexta die mensis Novembris, quæ fuit Feria sexta prunima post festum omnium Sanctorum hora ejusdem diei prima vel quasi, in Choro ecclesiæ sancti Martini in oppido Heiligenstad ante summum altare, Moguntinæ diœcesis, E Pontificatus sanctissimi in Christo Patris ac Domini, . . Domini Benedicti divina providentia Papæ XII. anno quarto, Constituti honorabiles viri ac Domini Hartmannus decanus, Hugo Scholasticus, Theodorus Cantor, Gotfridus Camerarius & Joannes Ottonis de Aldendorf, Canonici Ecclesiæ Heiligenstadiensis prædictæ, in mei Notarii publici infrascripti & testium subscriptorum præsentia, & mihi Notario subscripto, suo & Capituli sæpe dictæ Ecclesiæ Heiligenstat nomine, quædam quatuor infrascripta Privilegia obtulerunt ad transcribendum & in publicam formam redigendum. Quæ quidem quatuor Privilegia sigillata in manu tenui, de verbo ad verbum legi & diligenter examinavi. Quorum quidem Privilegiorum primum fuit sigillo Reverendi in Christo Patris ac Domini, Domini Syffridi felicis recordationis quondam Archiepiscopi Moguntini, & Capituli Moguntinensis, filii fericti integre sigillatum. Cujus Privilegii scilicet primi tenor talis est.

9 Syffridus Dei gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiscopus Sacri Imperii per Germaniam Archicancellarius. Cum quod rationabiliter & in opere Charitatis agitur in æternam memoriam sit dicendum; Noscat volumus tam Christo fideles universos præsentem paginam inspecturos; quod dilectus in Christo filius Henricus, Præpositus Ecclesiæ Heiligenstadiensis in emendationem stipendiorum ejusdem loci Capituli, & salutem propriam in conspectu altissimi ampliandam; de nostra & Capituli Moguntini conniventia & consensu Jus Patronatus Parochiæ Veteris-Villæ in Heiligenstad cum eadem Ecclesia & pertinentibus ad eamdem eidem Capitulo suo tam liberaliter contulit quam devote, a Nobis & Capitulo Mogunt. humiliter postulatus, quod cum olim venerabilis Pater & Dominus Syffridus bonæ memoriæ Archiepiscopus Prædecessor noster in Parochiæ dictæ limitibus de novo construxerat villam quamdam novum videlicet Oppidum Heiligenstad & nasci novam Parochiam voluit in eadem, cujus jus Patronatus ad successores suos spectarer; & vero quia factam ea hoc sibi Præpositus reputabat injuriam, eo quod sua sibi esset Parochia diminuta. F

10 Nos

& ea aliis privilegiis ann. 1238. transfuspis.

quod Syffridus Archiep.

novum pa rochi am

A to Nos Collationem ſuam factam Heiligenſtadienſi Capitulo tamquam piam reſpicere dignaremur & contribuere ſibi ſo Heiligenſtadicoſi Capitulo Jus Patronatus illius Eccleſiæ novæ ; quod prædeceſſor ooſter præſatus acquiſierat oobis & Eccleſiæ Moguntioenſi . . . Nos igitur attendentes & Præpoſiti memorati obſequia , valde grata , & illam quam in hac parte circa Capitulum ſoum exercuit pietatem , ejus profectibus intendendo , & collationem factam ab ipſo ratam habemus , & quod poſtulavit a nobis benigoius ei doximus indulgendum . Volentes & de Capituli noſtri conniventia ſtatuentes , ut eom vacare contigerit Paro- chias ſupradictas , Capitulom eas locet , pro ſoæ commodo voluntatis . Proviſo ne vel Nos , & ſoccеſſores noſtri , vel Arthidiaconus loci , qoi pro tempore fuerit , noſtris fraodemor Juribus in eiſdem . Nulli ergo hominom liceat hanc B ooſtræ conceſſionis Paginam infringere vel ei auſu temerario contraire . Quod ſi quis attentaverit , indignationem Dei omnipotentis , Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus , ac Beati Martini & noſtræ eacommonitationis ſenteotiam ſe ooverit incorſurom . Datom Mogontiæ Anno Incarnationis Dominicæ MCCXXXIX. tertio Idus Augoſti , Pontificatus ooſtri Aouo Decimo .

a Syffrido priore noſſi fuisse,

ueteri S. Martini ſubſcripſit anno 1239.

quod Conradus Archiep. Colon. ut legatus Apoſtol.

13 Secundum vero Privilegium fuit Sigillo Reverendi in Chriſto Patris ac Domioi Domini Conradi olim Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopi pro tunc Apoſtolicæ Sedis Legati, filis ſerieis integre ſigillatom ; cujus quidem ſecoodi Privilegii tenor talis eſt . Conradus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Ecclеſiæ Archiepiſcopus Sacri imperii per Italiam Archicancellarius, Apoſtolicæ Sedis Legatus, Dilectis in Chriſto . . . Decano & Capitulo Ecclеſiæ Heiligenſtadieoſis Moguntinæ Diœceſis ſalotem in Domino . . Licet Chriſti fidelibos qoibuſcumqoe ſimus beneficentiæ , cojos poſſumus , debitores, his tamen quæ cedunt Eccleſiarum commodo , præcipue favoris benevolentiam liberaliter impertiri tenemur . Sane de parte veſtra fuit nobis humiliter ſupplicatum , quos , quia Prædendarum veC ſtrarum redditoi , alias tenoes & exules , propter malitiam præſeotii temporis , & turbationem Eccleſiæ geoeralı , ſint plurimom imminuti , uſqoe adeo, quod de ipſis noo poſſitis commode ſoſtentari ; Eccleſias veteris & novi oppidi in Heiligenſtad, coram habeotes animarom aimeaam , quarum Jus Patronatos bonæ memoriæ Syffridus quondam Arthiepiſcopus Mogontinus, & Henricus olim Ettleſiæ veſtræ Præpoſitus , accedente ad hoc conſenſu Capituli Moguntini vobis & Eccleſiæ veſtræ pia liberalitate & providentia contuleruot , ſicor io eorom litteris ſuper hoc couſcriptis dicitur contineri , retinendas io uſos proprios vobis contedere coraremos .

ſalem unionem Capituli confirmavit an. 1249.

12 Nos igitur veſtræ inopiæ pio compatieotes affectu & ſopplicatiombus veſtris benigne & ſavorabili concorrentes aſſenſu authoritate vobis Sedis Apoſtolicæ , qua ſongimor indulgemus, ot præfatas Eccleſias , ſi vel vacant ad præſens , vel quam primum eas vacare contigerit , retinete io uſus proprios libere valeatis. Proviſo ot ne ipſæ Eccleſiæ debitu divinorum fraudentur obſequio, & ne animarum cura ulD latenus negligatur in illis , faciatis in ipſis per AUCT. Sacerdotes idoneos deſerviri ; reſervata illis de D. P. ipſarum Eccleſiarum proventibus congrua portione ad debita procorationum Epiſcopi & Archidiaconorum loci onera ſubeooda . In aliis Diœceſani Epiſcopi Jure ſalvo . . . Nulli ergo omnino hominum liceat , hanc noſtræ conceſſionis paginam ioſringere , vel ei auſo temerario contraire : ſi quis aotem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Dei omnipotentis & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incorſurom . Datum Coloniæ anr. Kal. Januarii Aono Domini MCCXL. nono .

idemque fecerit Hugo Card. legatus .

13 Tertiom vero Privilegiom fuit ſigillatom iotegre filis ſericis ſigillo Venerabilis Io Chriſto Patris ac Domini . . . Domini Fratris Hugonis Miſeratione divina tit. Sanctæ Sabinæ Presbyb terri Cardinalis pro tunc Apoſtolicæ Sedis legati ; cujos quidem tertii Privilegii tenor talis eſt. Frater Hugo miſeratione divina tit. Sanctæ Sabinæ Presbyter Cardioalis Apoſtolicæ Sedis Legatus, Dilectis in Chriſto . . Decano & Capitulo Eccleſiæ Heiligenſtadienſis Mogunt. diœceſis ſalutem in Domioo. Præſeotata nobis ex parte veſtra petitio cootinebat , quod bonæ memoriæ Syffridos Arcbiepiſcopus Mog. antecedens, profinde, quod Prabendarum Eccleſiæ veſtræ proventus crant propter malitiam temporis & inimicorum Eccleſiæ Romanæ incurſus plorimum diminuti, adeo etiam quod de illis noo poteratis commode ſuſtentari , de vetere & novo oppido in Heiligenſtad Eccleſias Moguotinæ Diœceſis cutam unimatum habeotes ſui Capituli nec oon Præpoſiti eotum , qui io Eccleſia ipſa de veteri oppido Jus Patronatus habebat , accedente conſenſu, Vobis & Eccleſiæ veſtræ duait deliberatioue provida conferendas, prout in litteris ſuis ſuper hoc confectis plenius dicitur contineri . Quam collationem per Venerabilem *ad preces Epiſcopi Hildeſienſis* Patrem Arcbiepiſcopom Colonienſem, tuoc in partibus Alemaoniæ legationis fungeotem officio approbatam, noſtræ poſtulaſtis confirmatioois mnnimine roborari . Nos igitur veſtræ davotionis & precum Venerabilis Patris .. Epiſcopi Hildeſienſis obtento veſtris precibus inclinati , quod ab eodem Arthiepiſcopo Mogont. provide factum eſt in hat parte , ratum & gratum habentes, id auctoritate præſentium coofirmamos & præſentis ſcripti patrocinio communimus . Nulli ergo omnino hominum liceat pagioam hanc noſtræ confirmationis ioſringere vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Dei omnipotentis & BB. Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incorſurom . . Datum Hildeshem VIII. Idus Martii , Pontificatus Domioi Innocentii Papæ quarti anno nono .

Item; Qui verſus Archiep. Mogunt.

14 Quartum vero Privilegiom foit ſigillo Reverendi io Chriſto Patris ac Domini . . Domini Gerardi Sanctæ Moguntinæ Sedis quondam Arcbiepiſcopi felicis recordationis filis ſericis integre ſigillatom , Cujus quidem quarti Privilegii tenor ſequitur in hæc verba : Gerhardus Dei gratia Sanctæ Mogontinæ Sedis Archiepiſcopus ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius, recognoſcimos & bac pagina proteſtamor ; quod cum olim iotet nos & dilectos in Chriſto .

De-

A Decanum & Capitulum Heiligeoſtadienſe ſupee Jure Patronatus Eccleſiæ novi oppidi in Heiligenſtad quæſtio verteretur ; iidem Decanus & Capitulum ſuum , nns de ipſo jure ſuo , per exhibita oobis Collationis Reverendæ memoriæ Domini Syffridi Prædeceſſoris noſtri , de conſenſu Capituli Moguntinenſis, ipſis factæ , ſed & approbationis & confirmationis tam Venerabilis Domini Conradi Colonienſis Archiepiſcopi , quam Venerabilis Patris ac Domini Hugonis . tit. Sanctæ Sabinæ Presbyteri Cardinalis tunc Sedis Apoſtolicæ legatorum Privilegia pleuius docuerant , adeo quod nos collationem hujuſmodi gratam habentes & ratam approbationi quoque & confirmationi per ipſos factis pioconcurreotes affectu pariter & conſenſu , pacifica ipſos gaudere volamus & perpetua poſſeſſione ipſius Eccleſiæ & quiete ; ita quod per ſe ipſos aut per aliam Perſonam idoneam eidem deſerviant , ſicut io ſuis eis Privilegiis eſt indultum , noleotes ut ab aliquo in præſentandis perſonis aut aliis juribus ſeu rebus etiam ſpectantibus ad B eamdem aliquatenus moleſtentur . Cum de Proviſione ipſorum Canonica quoad aſſecutionem Eccleſiæ memoratæ inſtructi ſimus legitimis documeotis . Non obſtante exceptione exemptionis cujuſdam , qua ipſi cives noſtri novi oppidi de Heiligenſtad opponebant , cum iidem cives in probatione ejus deſecerint io contradictorio Judicio coram nobis . Datum Ruſteuberg 13. Kalend. Joli Anno Domini MCCLIV. Pontificatus vero noſtri anno tertio. Acta ſunt hæc Anno Domini , Indictione , die , menſe , hora , loco & Pontificatu ſupradictis : Præſentibus diſcretis viris , ac honeſtis Domino Conrado Rathardi de Aldendorf Vicario , & Beneficiato in ſæpe dicta Eccleſia Heiligenſtadienſi , & Domino Hermanno de Gunterode Presbytero , nec non Hartmanno Subdiacono Eccleſiaſtico in eadem Eccleſia Heiligenſtadienſi Mogunt.diœceſis pro teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis ,

Et ego Hermanus Bertradi de Aldendorf Clericus Moguntinæ Diœceſis Authoritate Imperiali Publicus Notarius , præmiſſis una cum C præoominatis teſtibus præſens interfui , & præſens tranſcriptum ſeu præſcripta quatuor Privilegia io hanc publicam formam redegi nil addens ſeu minuens quod ſenſum mutet vel intellectum vitict , ſignoque meo ſolito & conſueto ſignavi rogatus & requiſitus . *Ex his parva inſtrumentis haud obſcure intelligitur , jus patronatus in totam parochiam Heiligenſtadienſem ad Præpoſitum & Capitulum Eccleſiæ Martiniana pertinuiſſe priuſquam de nova Parochia ibidem inſtituenda Archiepiſcopi Moguntini cogitarent . Eſt autem veroſimile jus illud non ab alio quam a Dagoberto Rege prima illuc Eccleſia in honorem SS. Aurei & Juſtini conſtructa fundatore ac dotatore fluxiſſe . Sunt autem & alia Heiligenſtadii Eccleſia ſub alterutra parochia comprehenſa de quibus ſic mihi ſcribit Knaekfrichius .*

15 Poſt eccleſiam ſancti Martini , antiquiſſima creditur parva ſancti Nicolai eccleſia ; in edito ac pene rotundo atque amœno colle cairca civitatem ſita ad duceotos circiter paſſus a civitate . *Huic ætate proximum cenſetur templum parochiale ſancti Ægidii , cujus turres gemina a-* D *dificata fuerunt anno* MCCCCXX. *teſtibus impoſitis hiſce verſibus , dignis lapidi aque impoſita incidi aſaris in muro , ubi ſic inveniuntur :*

Anno milleno, tria C , L X (*et ix.*) duplicato ;
In feſto Viti, ſic debet littera legi ,
Artificum manus cœperunt turrium opus.
Eſt bene fundarum , in lapide firmo locatum .
Continet in terra lapidum tria millia plaoſtra :
Vicenos lapides habet profunditas ejus ,
Unum (*pedem*) addas quinque ſic occopat ſpatium terræ.

Et operis latus tredecim pedum numeratur. *Dixi hic notari annum* MCCCCXX. *ſupponendo , quod per vō* CL IX *conjunctim ſumptis intelligatur numerus ſexagenarius, iſque debeat duplicari : ſic enim habentur centum viginti . Si quis tamen putet , quinquageſimum* CL *ſolitarie numerandum , & duntaxat duplicandum eſſe ultimam litteram* IX , *ſpectaret adificatio illa ad annum* MCCCLXX. E

16 *Simile illi eſt* templum S. Mariæ quod Societas Jeſu nunc obtinet ornatum duabus ſumptuoſis ac magnis turribus ea mero lapide uſque ad culmen eductis , in cujus infimo angulari lapide verſus hortum viſuntur tociſæ hæ litteræ TH. FSS. *quæ forte ſic licebit interpretari , ut* TH *ſignificent* THAUSENT , mille , *atque adeo ſignificentur anni* MCLI. *quo eccleſiam primo fundatam fuiſſe illarum litterarum Auctor , minime antiquus credendus , quandoquidem nec uſus extraneum ad publicas ejuſmodi inſcriptiones antiquior eſt uno alterove ſeculo* . Omittimus recenſere varia intra atque extra civitatem ſacella , teſtimonia publicæ & conſtantis in populo religionis ; unum addo , *inquit idem qui ſupra* , inter ædes Canonicorum eccleſiam Collegiatam circumſtentes , haud parvum ſpatium occupari ab Archiſatrapia ſeu habitatione Gratioſi Vicedomini, qui eſt Judex primarius per Eichsfeldiam : pro cujus fundo petidit Archiepiſcopus Mogontinus F eccleſiæ duodecim maltera tritici annoe ; hoc ipſo conteſtans , Deceſſores ſuos ooo fuiſſe fundatores eccleſiæ & temporale Dominium in civitate Regia vel Imperiali largitione acquiſitum iis eſſe ; nec enim in hanc proferior titulus emptionis quo alia nonnulla Eichsfeldiæ loca to eorumdem propietatem vcoiſſe comitat.

§. III. *Secunda poſt Sanctorum Tranſlationem innovatio , & Indulgentia ejus cauſa conceſſa .*

17 *Poſt hæc duo ſecula , cum ferme dimidia tranſierunt , & civitatem contigit a nefcio quibus hoſtibus expugnari , uti ſupra vidimus ; ſed damnum ea clade illatum compenſavit Deus , elevatis denuo corporum Sanctorum ſacris oſſibus ; cum tanta ad eam actionem concurſu fidelium & eleemoſynarum ubertate , ut ex iis conſtructus ſit*

ſa-

Digitized by Google

novus Chorus superstruitur

A *ſolemnis ille, qui hodieque ſupereſt (ut exiſtimo) chorus. Statuit deinde Canonicis ampliora moliri, & pro ea quam Rabanus dedicarat eccleſia jam ruinam minante novam tendere: ad quam viſam eſt totius Imperii feliciare liberalitatem, preut ſeculorum iſtorum uſus ferebat, deputatis a Capitulo erateribus, qui per dioeceſes circairent, inſtructi litteris commendatitiis ſeptem Prælatorum Eiſchſeldenſium, quorum qui primus nominatur Rypheaſtenenſis ſuper totius regionis Status Primatum obtinet. Litteraram hic erat tenor.*

cum commendatitiis Prælatorum.

18 Divina miſeratione Abbas & Conventus in Ryphenſtein, in Buren, in Teiſtungburg, in Cella, in Annenrode, in Gernrode & in Wirzenhuſen, Eccleſiarum Præpoſiti, Abbatiſſæ & Conventus, Univerſis Chriſti fidelibus ſalutem in eo qui eſt ſalus omnium. Licet generalis terræ ſtatus adeo turbulentus exiſtat, quod jam fere omnia loca incendiis ſubjaceant & rapinis; maxime tamen Matrix noſtra Heiligenſtadienſis Eccleſia Domino annuente diverſorum incurſibus, & huſtium inſultibus impugnatur, adeo etiam quod propter defectum proventuum præbendalium Decanus . . . & Capitulum Domino famulari nequeant in eadem. Cum igitur
B prædicta Eccleſia pro maxima ſua parte nutet, & ea vetuſtate nimia, prout conſtat, gravem minetur ruinam, ad cujus relevationem & reſtaurationem Decano & . . . . Capitulo prædictis propter malitiam temporis propriæ non ſuppetunt facultates. Noſtram igitur Matrem noſtræ non immeriti compatientes & pietatis viſcera miſericorditer aperientes omnibus Benefactoribus ejuſdem, litterarum præſenti teſtimonio plenam conferimus Fraternitatem & participationem Miſſarum tam pro vivis quam defunctis, vigiliarum, jejuniorum, orationum, corporalium diſciplinarum, ac omnium bonorum, quæ in Monaſteriis noſtris fiunt. Datum anno Domini MCCLXX. ſcatu, ſecunda feria poſt Dominicam qua cantatur Miſericordia.

& Archiep. Wernheri.

19 *Hiis litteris propriis ſuas Metropolita Moguntinus addidit in hunc modum.* Wernherus Dei gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus ſacri Imperii per Germaniam Archicancellarius,
C Univerſis Chriſti fidelibus per Moguntinam dimceſim conſtitutis ſalutem in omnium Salvatore. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, recepturi prout in corpora geſſimus ſive bonum fuerit ſive malum: oportet nos diem miſſionis extremæ, miſericordiæ operibus prævenire, ac æternorum intuitu ſeminare in terris, quod reddanis Domino cum multiplicato fructu recolligere valeamus in cœlis; firmam ſpem fiduciamque tenentes, Quoniam qui parce ſeminat, parce & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cum igitur dilecti in Chriſto . . . . Decanus & Capitulum Eccleſiæ Heiligenſtadenſis Moguntinæ Dioeceſis, ſicut nobis inſinuare curarunt, ipſius Eccleſiæ ſuæ Choaum ea nimia vetuſtate collapſum, ad Dei honorem deſiderent reparare opere ſumptuoſo: nec eis ad id propriæ ſuppetant facultates. Univerſitatem veſtram rogamus, monemus & hortamur attente, vobis in remiſſionem peccatorum injungentes, quatenus de bonis a Deo collatis pias eleemoſynas & grata charitatis ſubſidia erogetis miſdem, ut per veſtram ſubventionem prædictum opus valeat conſummari: vuſ- AUCTA
que per hæc & alia bona, quæ Domino inſpiran- D. P.
te feceritis, ad æterna gaudia pervenire poſſitis. Nos de omnipotentis Dei miſericordia, Beatorum Apoſtolorum ejus Petri & Pauli, ac Beati Martini meritis & auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad reparationem Chori prædicti manum porrexerint adjutricem, Quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus: ratas nihilominus habentes & gratas Indulgentias, quas Venerabiles Patres Archiepiſcopi & Epiſcopi ad hujuſmodi opus contulerunt, vel adhuc duxerint concedendas; Præſentibus quas mitti pro quæſtuariis diſtrictius inhibemus, eas, ſi factum fuerit, carere viribus decernentes poſt conſummationem operis minime volituras. Datum apud Vinarium Anno Domini MCCLXX. SEPTUAGESIMO VI. E
Kalend. Auguſti, Pontificatus vero noſtri Anno ſeptimo decimo.

interrumpas an. 1278. cum invitis extrorum Epiſcopis

20 *Caperiatne eodem, vel ſequenti anno manus admoveri operi, neſcio, hoc ſcio ex Knackrithii inſtructione, aut uſque in annum* MCCLXXVIII. *continuatam quæſtuam fuiſſe, aut novo tunc ſurrexere reſumptam, eamque in finem inventi litterat, quas dederunt* Thomas Maſovienſis, VIII. Kal. Martii; Fredericus Merſeburgenſis, pridie Kalen. Martii; Ludolfus Halberſtadenſis, IV. Idus Aprilis, & Weruherus Culmenſis VIII. Maji, *emnes ejuſdem, aut ſimilis tenoris. Satis habuit Knackrithius Halberſtadenſe exemplar ſubjungere in ſpecimen aliarum, eſque, ut ſequitur.*

ad ſſ. viſitandas propoſitis indulgentiis

21 Lutolfus Dei gratia quondam Halberſtadenſis Eccleſiæ Epiſcopus, Univerſis præſens ſcriptum inſpecturis ſalutem in vero ſalutari. Cupientes quoslibet Chriſti Fideles ad pietatis opera ſpeciali præmio invitare, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus meritis & auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad viſitandas Reliquias Beatorum Martyrum Aurei & Juſtini, ad Eccleſiam Heiligenſtadienſem Moguntinæ Dioeceſis devote convenerint, ſeu ei- F
dem Eccleſiæ manum porrexerint adjutricem, quadraginta dies criminalium, annum venialium & Karenam de injuncta ſibi Pœnitentia miſericorditer relaxamus: accedente conſenſu Venerabilis Patris Archiepiſcopi Moguntini. Datum Anno Domini MCCLXXVIII. quarto Idus Aprilis,

Gen. 1308. alia impreſſione

22 *Copioſiores etiam indulgentias a prælatis in Pontificia Curia Aveniane reſidentibus impetrata fuerant anno* MCCCXVIII. *ſub ejuſmodi litterarum tenore.* Univerſis ad quos Præſentes veniunt, Nos miſeratione Divina Bonifacius Sulgonenſis, Guilhelmus Tergeſtenſis, Antonius Sagonenſis, Joannes Serbienſis, Mellerius Gallipolitanus, Joannes Amelienſis, Jordanus Açernenſis, Rudolfus Syriquenſis, Madius Demonenſis, & Curatius Senongenſis Epiſcopi ſalutem in Domino ſempiternam. Spleodor Paternæ gloriæ, qui ſua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium de ipſius clementiſſima Majeſtate ſperantium tunc præcipue benigno favore proſequitur, cum ipſorum devota humilitas Sanctorum meritis & precibus adjuva-

A juvatur. Capientes igitur, ut collegiata Eccle-
AUCT. ſia beati Martini Heiligenſtadienſis Moguntinæ
D. P. Diœceſis & Capella ſancti Laurentii eidem an-
nexa, congruis honoribus freqaententur & a
Chriſti fidelibus jugiter venerentur; omnibus
vere pœnitentibus & confeſſis qui ad Eccleſiam
vel Capellam eaſdem in feſtivitatibus Natalis,
Circumciſionis, Epiphaniæ, Cœnæ, Reſurrectio-
nis & Aſcenſionis Domini, Pentecoſtes, Cor-
poris Chriſti, in ſingulis feſtivitatibus Beatæ
Mariæ Virginis, Omnium Sanctorum, ſancti
Joannis Baptiſtæ, ſanctæ Crucis, Michaelis Ar-
changeli, Beatorum Petri & Pauli, Andreæ &
Bartholomei Apoſtolorum, Lucæ Evangeliſtæ,
omniumque aliorum Apoſtolorum & Evangeli-
ſtarum, Sanctorum Laurentii & Vincentii: Au-
rei & Juſtini: Sergii & Bacchi, Viti & Galli
Martyrum; Sanctorum Nicolai, Martini, Gre-
gorii, Ægidii, Clementis, Antonii, Ambroſii,
B Auguſtini, Briccii & Blaſii Confeſſorum; San-
ctarum Catharinæ, Mariæ Magdalenæ, Marga-
rethæ, Agnetis, Gertrudis, Agathæ, Dorotheæ,
undecem millium Virginum, in Dedicatione tam
Eccleſiæ quam Capellæ prædictarum & pro Oc-
tavas prædictarum feſtivitatum Octavas habeu-
tium, ſingulisque diebus Dominicis & Sabbati
totius anni, cauſa devotionis, peregrinationis
aut orationis: nec non qui ad fabricam, lumi-
naria, ornamenta aut quælibet alia dictis Eccle-
ſiæ vel Capellæ neceſſaria, manus porrexerint
adjutrices: ſeu qui in extremis laborante quid-
quam dictis Eccleſiæ vel Capellæ ſuarum lega-
verint facultatum: aut qui Miſſis, Prædicatio-
nibus, aut aliis Divinis officiis vel ſepulturis de-
functorum, pro defunctis orando interfuerint
ibidem: ſeu qui Corpus Chriſti, vel Oleum ſa-
crum, cum portantur infirmis, ſecuti fuerint:
aut qui in ſtrenua pulſatione campanæ flexis
genibus ter Ave Maria dixerint, quotieſcum-
que præmiſſa vel aliquid præmiſſorum devote
fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia &
Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus au-
ctoritate confiſi, ſingulis Noſtrum quadraginta
C dies Indulgentiarum, de injunctis eis pœniten-
tiis, miſericorditer in Domino relaxamus: dum-
modo Diœceſani voluntas ad id acceſſerit & con-
ſenſus. In quorum teſtimonium præſentes litte-
ras ſigillorum noſtrorum juſſimus appenſione
muniri. Datum anno Kaleod. Julii Anno Do-
mini milleſimo Trecenteſimo viceſimo octa-
vo.

Inſtrumento archivo reſcribuntur veteres privilegiorum chartæ

23 *Hactenus productis, ſimilibuſque diplomatis aliis, ut contra quoſcumque temporum caſus conſuleretur adhibita, acceſſio quando (nec enim annus exprimitur) cautela fuit tranſcripti exemplaribus (ut votum) authenticis in hunc modum.* Erneſtus Hopphe officialis Præpoſituræ Heiligenſtadienſis Moguntinæ Diœceſis. Præſente publico inſtrumento notum facimus Univerſis, quod conſtituti nobis in judicio honorabiles viri Joannes de Roden Cantor, Joannes Archfeld, Martinus Dingelſtede, Bertholdus de Hewenſthuſen & Wigandus de Caſſele Canonici Eccleſiæ Heiligenſtadienſis jam dictæ exhibuerunt, præſentarunt & oltenderunt coram nobis & publico Notario ac authenticis perſonis fide dignis inſtrſcriptas quasdam Privilegia

ctus anno 1370.

ſeu litteras tucorpoeatinnis duarum videlicet ſanctæ Mariæ & ſancti Ægidii Eccleſiarum Pa- D
rochialium Heiligenſtadienſium: quas cum aliis hiteris gratioſis per ordinem ſuperſcriptis, Indulgentias & Fraternitates in ſe continentes eidem Eccleſiæ Heiligenſtadienſi Diœceſis Moguntinæ prædictæ pie conceſſas atque largitas, ſigillis Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum & Præpoſitorum cum filis ſericis ac cordulis tubeis, glaodulis & peſſulis pergameuis appenſinoe ſigillatas, non abolitas, non ſuſpectas, non raſas, non cancellatas nec in aliqua ſui parte vitiatas, ſed prorſus omni vitio carentes, ut prima facie apparebant: quas ſiquidem litteras prædicti Domini ſuſtanter petierunt tranſcribi, & in publicam formam redigi noſtra auctoritate ordinaria & decreiu. Ita ut eiſdem litteris, vitis eopis præſentis tranſſumpti plena fides tam in Romana Curia quam extra deinceps in ommbus & per omnia adhibeatur, & alibi ubi hoc neceſſe fuerit, ſicuti litteris originalibus: quibus omnibus & ſin- E
gulis noſtram auctoritatem ordinariam interpoſuimus & decreti de ſculpturis, litteris circonferentialibus & imaginibus ſigillorum earumdem litterarum cauſa brevitatis & nullam ad præſens mentionem facientes. In quorum omnium teſtimonium præſentes litteras ſeu publicum præſens inſtrumentum per Henricum de Wolbizen Notarium publicum infraſcriptum ſubſcribi & publicari mandavimus, ſub ſigillo . . . . . Venerabilis Patris Hermani Abbatis Monaſterii in Ryplenſteio ac noſtri officialatus, & honorabilis Domini Krafft Præpoſiti Monaſterii in Boren freimus appenſione muniti . . . *Hinc uſque copia excerpsit duabus ſupra memoratis. Annus non additur, ſed ex aliis actis conditis anno* MCCCLXXIX. LXXIV. LXXV. LXXVIII. *præſentibus aliquibus prænominatorum Canonicorum circa eoſdem annos rem peractam eſſe, conjicere poſſumus; ſi perfectus habretur catalogus Abbatum Ciſtercienſium Monaſterii Ryphenſteinenſis, certius ea definiretur: nunc quem habemus collectum ex reſiduis monumentis a Reverendiſ. Philippo Buſſe ſub annum* MDLXXXIX. *electo alios* F
non exhibet Hermannus, quam qui vixerunt annis MCCCIX. *&* MCCCLXVI.

24 *Simile huic eſt quod dedit Dietherus Archiepiſcopus anno* MCCCCLXI. *niſi quod nomen Juſtini a deceſſoribus expreſſum maneatur in nomen Juſtinæ caſu an ſtudio non divino ipſum diploma ſic ſonat.* Dietherus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ Sedis electus & confirmatus Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarius, ac Princeps Elector, Honorabilibus . . Decano & Capitulo ac ſingulis Perſonis & Beneficiatis Sancti Martini, Beatæ Mariæ & ſancti Ægidii Heiligenſtadienſium Eccleſiarum Plebanis & vice Plebanis noſtræ diœceſis, devotis noſtris dilectis ſalutem in Domino ſempiternam. Ad inſtar Indulgentiæ ſive gratiæ per fel. recordationis Theodoricum Prædeceſſorem noſtrum pie certis feſtis annua revolutione ſuccedentia vobis factæ præcipue ut divina officia in dictis veſtris Eccleſiis jaonis apertis & palſatis campanis in feſtis omnium Sanctorum, Aſcenſionis Domini, Corporis Chriſti, Beatæ Mariæ Virginis, in diebus Dedicationum dictarum Eccleſiarum & per eorum Octavas, Cœnæ Domini,

Pa-

A Paraſceves, Sabbathi Paſchæ, Pentecoſtes, Epiphaniæ Domini, Joannis Bap. Cyriaci Martyris, Cotheriæ Virginis, Laurentii; Patronorum dictarum Eccleſiarum, ſcilicet Sanctorum Martini Confeſſoris, Translationis ejuſdem, Aurei & Juſtinæ, Sergii & Bacchi Martyrum & Ægidii Confeſſoris, Michaelis Archangeli, Circumciſionis Domini & omnium Apoſtolorum, Natalis S. Stephani Protomartyris, omnibus diebus Dominicis per circulum anni, nec non commemorationis omnium ſanctarum animarum, atque in Anniverſariis ſereniſſimi Domini Dagoberti quondam Francorum Regis. Reverendi Patris Adolfi quondam Archiepiſcopi Moguntinenſis, necnon to quatuor anniverſariis Fraternitatis dictæ Eccleſiæ S. Martini obſervare valeatis; præſentibus vobis & cuilibet veſtrum ſaculiarem imperitimur de gratia ſpeciali, utque effectus omnium ſententiarum, ceſſationis divinorum & interdicti noſtri ſive Judicum noſtrorum nobis ſubjectorum auctoritate

B latarum vel ferendarum, ſeu etiam virtute ſtatutorum facti Provincialis Mogunt. Concilii obſervaturum vel obſervandarum qualibet dictarum dierum debeant eſſe ſublati ac etiam noſtra auctoritate relaxati. Quos etiam nos eadem auctoritate ex nunc prout ex tunc, & ea tunc prout ea nunc Dei nomine in his ſcriptis tollimus & relaxamus. Ita tamen quod feſtis & diebus prænotatis tranſactis dictæ ſententiæ in ſuo robore maneant, ſicut ante, proviſo etiam, quod excommunicati & nominatim interdicti hujuſmodi relaxationis tempore ut juris eſt, a divinorum officiis excludantur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum Aſchaffenburgi die penultima menſis Julii Anno Domini milleſimo quadringenteſimo, ſeptuageſimo primo.

§. IV. *Proceſſio annua cum reliquiis.*

C 25 *Sexto kalendas Octobris anno* MCCCXXXIII. *ſuntſtatam civitati cladem & (niſi fallor) eccleſiæ quoque tectis attulit; cujus memoria, inſcripta lapidi in pariete ebori exitimo ſic notatur, ut annum* MCCCXXXIII. *notet & 1. Octobris.*

Anno milleno, trecenteno, tria denu,
Et terno Domini, nocte ſancti Remigii,
Eſt Civitas-ſancta totaliter iſta peruſta,
Et plures igne quam ducenti periere.

Subtus autem deſcripta ſunt nomina Archiepiſcorum per quos reparatum fuit damnum. Johannes Thene & Peter Armknecht. *Quanto tempore ea reparatio egerit neſcio, ſed intelligo haberi patentes literas Indulgentiarum aliquid ad fabricam conferentibus datarum anno mox ſequenti* MCCCXXXIV. *quas tamen deſcribendas Knackrichius non cenſuit.*

Acceſſerunt deinde eidem eccleſiæ ornamenta & beneficia varia, ac nominatim inſtitutio Vicariarum duarum ſub titulo SS. Aurei & Juſtini Sanctique Liborii *Paterbonenſis proximæ dioeceſis Patrum per* Dominum Bertholdum Gebehard anno Domini MCCCLVIII. *Cujus fundationis originem ait literas quia non reperiebat Knackrichius; exgraphat, quamvis authenticatas non deſcripſit: ſed indicavit, videri, prius quam Vicaria illa inſtituerentur, fuiſſe ordinatam amburbalem cum Sanctorum reliquiis pompam & haberi Senatus ipſius publicas litteras, ſed rudi atque germanico ſtylo ſcriptas, ſignatas anno* MCCCCXXIV. *proximo Sabbato poſt feſtum Annuntiationis B. V. M. tunc cadente in* I. *Aprilis ante Dominicam* IV. *Quadrageſimæ, quibus obligatum ſe faciunt, pro acceptis a Capitulo eſſe ſolidis aureis Rhenanis ad conſtituendum annis ſingulis viros honoratos & idoneos, qui in defectum Clericorum gerent arcam SS. Aurei & Juſtini, die feſto ipſorum, circum muros civitatis. Comitantur pompam armati cives cum tympanis & vexillis, & Archiepiſcopus ab immemorabili tempore Senatui epulum, civibus autem duo plauſtra cerevisia præbet.*

26 *Profuerat ſane univerſis Patronis habuiſſe ſanctos anno* MCCCCIV. *quando urbs ſua a valido confœderatorum Principum exercitu cincta fuit, prout in foro vinario hodiedum legitur verſibus male tornatis, ſed rem elare ſatis ſignificantibus ſic deſcriptum.*

E Mille poſt Incarn. C quater, in die Mar-
gar,
His quatuor adde, regnante de Naſſau Jo-
anne;

(*Moguntinus hic Archiepiſcopus erat fratri ſuo Adolfo poſt Conradum de Weinberg ſuffectus anno* MCCCXCVI. *qui ſedit uſque ad* MCCCCXIX.)

De Bruoſwick Henrich, Dux Otto, Princeps illuſtris
Heimao Hoſſorum, Balthſar Princeps Tuaingorum,
Marchio de Miſſen Wilhelmus cum ſua turma,
Anhalt, Munſelt, Rheinſtein, Querfurt, Gleichen, quoque Houſtein,
Alii quam plures hanc urbem circum vallantes;
Sed Civitas-ſancta ab his permanſit invicta.

Soluta autem obſidione credo illinſmodi ſupplicationem amburbalem inſtitutam fuiſſe in gratiarum actionem Deo & Sanctis Patronis debitam. Hic addiderim dictum illum ab Heiligenſtadienſibus paſſim vocari der Gulden maunec dag, *id eſt* Aureorum virorum diem; *forteſſis cum alluſione ad* F *nomen* Aurei *vel ab inauratis armis, in quibus ſoliti fuerint aliqui tunc procedere.*

27 *Eodem die poſt ſummum ſacrum aperiri ſolet inaurata arca, intra quam St. Aurei & Juſtini oſſa ſacra indiſcriminatim ſervantur (nam alias plures a variis Archiepiſcopis donata eademque in arca repoſita ſuis ſingula notantur nominibus) Decano clavis cuſtode eam proferente; excerptum que inde ex oſſibus majoribus unum venerabundo populo deoſculandum probetur, poſt oſculum ſingulis eodem oſſe frons ſignatur. Notat autem Knackrichius p'raumque aſſumi os cruciale ſerico od id involutum, ſed ad unam extremitatem ferra minutum: cetera autem ſacra oſſa (qua ſane adhuc multa ſuperſunt: nam prater minora plura, majora ut minimum viginti numeraſſe ſe teſtatur Knackrichius, eaque menſuratalis, ut præcorum corporum eſſe appareat) cetera, inquam, diviſim reperiuntur in duabus arcis vetuſtiſſima una, altera nova in utroque chori latere collocatis. Talis porro qualem ſupra deſcripſi ſupplicatio, cum percurbas ob hæreſi ſuſcitatas ſuperiore ſeculo, annis viginti intermiſſa fuiſſet, anno* MDLXXVII. XVI. *kal. Julii, ſuptemi Præfecti monitu SS. Aurei &*

A Juſtini Reliquiæ iterum ſolenni gratulatione circum urbis muros ſunt delatæ; *ſicus in noſtri P. Kapperi Adverſariis reperiſſe ſe ſcribit Knackrichius, non tamen abſque errore per quem eidem obrepſerat nomen* Juſtinæ *pro* Juſtino: *qui error ſuperiori ſeculo communis fuerit.*

AUCT. D. P. *ſolemnitatem an. 1577. ſeſumpta.*

28 *Porro ut redeam ad eccleſia ipſius hiſtoriam, ea ut cito facta, reparatis teſtis, poſt annum* MCCCXXXIII. *incendium reſtituta priſtino uſui; non tamen ſtabilis videtur ei fuiſſe fornix intra ſeſquiſeculum: ſiquidem eidem fornici verſus portam ſic inſcriptum legitur:* Completum hoc opus per me Johannem Wyrauch *anno Domini* MCCCCLXXXVII. *Kuirkrichius tamen putat illa inſcriptione Chronica non notari tempus abſolutæ fornicis, ſed alicujus altaris ornatus; quod Lellarii dijudicandum relinquo. Eodem ſeculo exeunte plurimum auxit Archiepiſcopus Moguntinus Indulgentiarum eadem in eccleſia obtinendarum dies, data hujuſmodi Bulla;* Bertholdus Dei gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archiepiſcopus, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archicellarius, Princeps Elector, Honorabilibus, devotis nobis in Chriſto dilectis .... Plebanis in oppido noſtro Heiligenſtad Salutem in Domino. Ut divina Officia in dictis veſtris Eccleſiis januis apertis & pulſatis campanis in feſtis Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Trinitatis, Corporis Chriſti; In feſto Viſitationis, Aſſumptionis, Nativitatis, Præſentationis, Conceptionis, Purificationis & Annunciationis gloriosæ Virginis Mariæ & per eorum Octavas, Inventionis & Exaltationis ſanctæ Crucis, Bonifacii Martyris, Viti, Johannis Baptiſtæ, Nativitatis & Decollationis, Aurei & Juſtini, Sergii & Bacchi, & per eorum Octavas, Margaritæ, Diviſionis Apoſtolorum, Mariæ Magdalenæ, Dominici, Annæ, Auguſtini, Ægidii, Michaelis, Hieronimi, Lucæ, Martini Confeſſoris, Eliſabeth, Catherinæ, Barbaræ, Nicolai, Nativitatis Chriſti, Stephani Protomartyris, Circumciſionis, Epiphaniæ Domini, Converſionis Pauli, Cathedræ Petri & ad Vincula, Dominica Judica uſque ad feſtum Paſcha & octo diebus ſequentibus, Dedicationis, omnibus diebus Apoſtolorum & Evangeliſtarum, nec non omnibus diebus Dominicis per totum anni circulum, in quatuor Anniverſariis Fraternitatis & in Anniverſario Glorioſiſſimi quondam Principis Dagoberti Francorum inclyti Regis Fundatoris Eccleſiæ Collegiatæ ſancti Martini Heiligenſtadenſis, Domini Adolfi quondam Archiepiſcopi Moguntini in ipſa Eccleſia ſepulti, & Domini Bertholdi quondam Epiſcopi Paneadenſis obſervare valeatis, Præſentibus vobis & cuilibet veſtrum facultatem impertimur de gratia ſpeciali; utque effectus omnium ſcotentiarum, Ceſſationis divinorum & interdicti, noſtra ſive Judicum noſtrorum nobis ſubjectorum auctoritate latarum vel ferendarum: ſeu etiam virtute ſtatutorum Sacri Provincialis Moguntini Concilii obſervatarum vel obſervandarum quolibet dictorum dierum debeant eſſe ſublati ac etiam noſtra auctoritate relaxati; excommunicatis tamen & nominatim interdictis exceptis. Datum apud aream Sancti Martini in Civitate noſtra Moguntina ſub ſigillo noſtro vigeſima ſeptima Menſis Junii Anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono. *Interregnum D. Decanus de Anniverſariis Dagoberti Regis Reſpondit in hac verba in hujus Eccleſia collegiata Regiſtris de anno* MDLXIII. LXIV. *& ſubſequentibus, inconma inter feſta præſentiarum, & Anniverſariarum hanc notationem, pluribus diebus poſt feſtum ſancti Matthia* Anniverſarium pro fundatoribus. *Poſſunt hic fundatorum nemine Dagobertus Rex ejuſque uxor ac filius intelligi: ſed primus an ſecundus non poteſt hinc inquiri cum primus obierit* XIII. *Decembris; ſecundus, Samuaci ubi occiſus eſt, & martyr celebratur* XVII. *Januarii.*

Fornix eccleſiæ perfectus an. 1497.

Ut an. 1499 augeantur ab Archiepiſcopo indulgentiæ.

cum priuilegio non obſtante interdicto.

29 *Quod attinet ad SS. Sergium & Bacchum inter Heiligenſtadienſium Patronos nominatos, eos ſcilicet qui* VII. *Octobris colunntur videntur eorum quoque inſignes reliquiæ per bella ſacra ex Syria in Europam tranſlata ad ſanctum Martinum Eccleſiam perveniſſe ſeculo* XIII. *vel* XIV. *& mox adeo celebrem cultum obtinuiſſe, ut aſſumarentur Patroni illius Eccleſia ferme principales. Moguntini autem confidentes corpus ſancti Aurei æque ac ſancta Juſtina apud ſe eſſe, ſuſpicati fuerint vanam eſſe Heiligenſtadienſium de SS. Aureo & Juſtina apud ſe paſſis & tumulatis gloriationem. Conjectura iſti favet Bulla Pauli* II. *abſque ulla horum Sanctorum mentione, cum inculenta aliorum duorum expreſſione anno* MCCCCLXIX. *data hoc tenore.* Paulus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Scholaſtico Eccleſiæ ſancti Stephani Moguntinæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad exequendum Paſtoralis Officii debitum continuo ſolicitum votis illis gratum præſtamus aſſenſum per quem a ſingulis Eccleſiis præcipue Collegiatis benedicatur Altiſſimus ac Perſonæ Eccleſiaſticæ in eis conſtitutæ temporalium rerum, ſine quibus ſpiritualia diu ſubſiſtere non poſſunt, uberrate fruantur, ſua quoque beneficia ad hunc effectum ſponte aſſignantibus, ne rerum prematur inopia; utilitee & ſalubriter valeat provideri. Exhibita ſiquidem nobis nupee pro parte dilectorum filiorum Decani & Capituli Eccleſiæ ſancti Martini oppidi Heiligenſtad Moguntinæ diœceſis petitio continebat, quod Eccleſia ipſa inſignis admodum vetuſta & egregia in partibus illis reputatur, in eaque Beatorum Sergii & Bacchi corpora conſervantur & in maxima veneratione habentur, magnuſque Populi concurſus etiam pro Miſſis & aliis divinis Officiis audiendis ad prædictam Eccleſiam habetur: & licet fructus Menſæ Capitularis dictæ Eccleſiæ priſcis temporis adeo uberes eſſe conſueverint, quod Decanus & Canonici ac aliæ Perſonæ Capituli ejuſdem Eccleſiæ decenter ex eis vivere poſſent, ramen cauſantibus Guerrarum turbinibus, peſtilentiis, calamitatibus, xrumnis & aliis ſiniſtris eventibus, quibus paries illæ (pro dolor) afflictæ fuerunt, adeo tenues effectæ ſunt, quod Decanus, Canonici & aliæ perſonæ hujuſmodi juxta earumdem decentiam ex eis ſe ſuſtentare, Epiſcopalia Jura ſolvere, aliaque eis incumbentia onera commode perferre non poſſint, quodque ſi Sancti Cyriaci in Duderſtat, cujus collatio ad venerabilem Fratrem noſtrum Archiepiſcopum Moguntinum, ſpectare dignoſcatur, ac beatæ Mariæ & ſancti Ægidii oppidi Heiligenſtat dictæ diœceſis quæ ad præſentationem, dictorum Decani & Capituli ſpectant Parochialer Eccleſiæ eidem Menſæ perpetuo incorporarentur, unirentur, & annecterentur,

Coitus SS. Sergii & Bacchi.

Paulus II. an. 1469.

eorum SS. corpora haberi aſſerit.

Menſæ Capitulari unæ Parochias 2.

A rentur, Præfati decanus, Canonici & alii personæ magnum in suis opportunitatibus susciperent relevamen. Nos itaque de præmissis certam notitiam non habentes hujusmodi supplicationibus inclinati.... Dat. Romæ apud S. Petrum anno Dominicæ Incarn. millesimo Quadringentesimo septuagesimo nono 13. Kal. Aug. 1.

§. V. De veteri ac nova Patronorum Heiligenstadiensium Arca aliisque ecclesiæ lipsanothecis.

30 *Exhibita post tertium Caput Legendæ Heiligenstadiensis formæ sepulcralis lapidis SS. Aurei & Justini imaginibus insculpti, consilium erat post cetera ad Caput illud Annotata distinctius agere de veteri, ac nova Reliquiarum ad ipsos spectantium arca, nonnullisque aliis lipsanothecis in eadem eccle-*
B *sia asservatis, quasi aliquid eorundem Sanctorum continentibus: sed casu quodam accidit, ut, quod ea de re scriptum erat, foliis sub ipsum tempus impressionis procedentis loco non suo positum præteritum fuerit: quare illud hic accipe, postquam ecclesiæ ipsius præcipua monumenta legenda dedimus.*

31 *Vox illa cælebis, quæ num. 28. Legenda præfata dicitur monuisse tempus esse, ut sacrosancte reliquiæ Martyrum Aurei & Justini, qui in choro jacebant iterato propter expugnationem civitatis, in loco in quo sanguinem suum effuderunt, exhumarentur, duæ nos docent; primo Reliquias illas non fuisse a Rege inventore, & ecclesia fundatore supra terram retentas; sed eidem honorifice redditas post quam ipsæ in tumbam marmoream translatæ fuissent, in qua reperta posse a dicuntur. Secundo eosdem dicta tumba exemptas & iterate elevatas fuisse propter futuram expugnationem civitatis, unde nascituro periculo providebatur per translationem ipsarum in novum scrinium, portatile utique quocumque necessitas ferret. Tumbam illam marmoream fuisse indicat nobis is, qui eandem requirendam & refodiendam curavit anno* MDCXCV. *exeunte Aprili prælaudatus Knaikrichius & tanquam oculatus testis nos docuit intra eandem reperta fuisse fragmenta dumtaxat quædam ossium Sacrorum, qualia confecrandis altaribus imponi solent, cum multo pulvere & marcidis fragmentis ligneæ cujusdam arcæ, ejus verosimiliter in qua sacra corpora Rex invenerat, quæ solo digitorum attactu etiam ipsa defolvebatur. Quin etiam ferrei*
B *circuli utque sera ejusdem arcæ invent a sunt plurimum sim corrosa; indicio manifeste quod arca illa diu sub humo jacuerit, antequam marmorea tumba imponeretur.*

D AUCT. D. P.

Arca marmorea post a inventionem hums infossa

translatis in scrinium portatile Reliquiis refoditur an. 1695.

B *& iterata cum fragmina veteris lignei.*

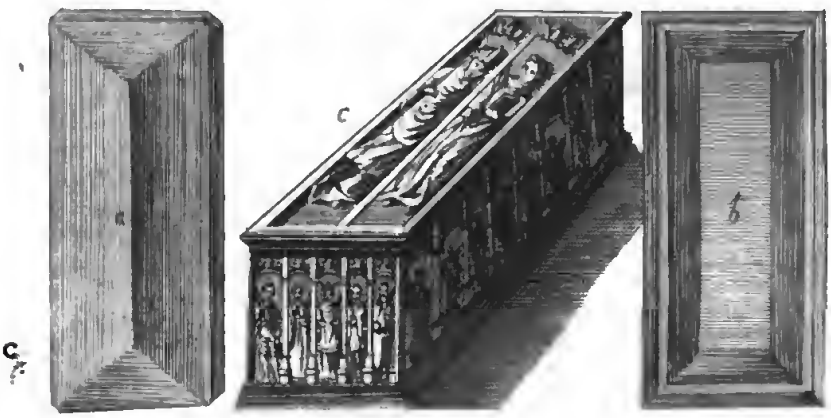

Illius formæ

32 *Rectum tibi accuratam delineationem, primum operculi* A *leniter per medium assurgentis, quo loculus tegebatur longus sex pedes cum dimidio, tres cum dimidio latus: imus autem concavitatem habens* B *novemdecim pollicet profundam, latam viginti sex, longam quinque pedes, & totidem pollices; adeo ut ipsum saxum cui superne incastrato committitur operculum undequaque crassus sit pollices quinque: pila ergo hac ossium suprædicta fragmenta, & qualemcumque ligneam arcam continens, denno defossa sub terram fuit immediate sub eo loco, in quo novi Chori fornix cost in lapidem orbicularem ipsorum Sanctorum effigiebus dimidiatis insignitum; quo, sicus supra diximus Annot.* B *ad cap. 3. videtur significatum fuisse, ipsos istic subtus vel jacuisse, vel sacere. Quid autem factum novo scrinio, in quod translatas sacras Reliquias saltem pro majori parte indicat Legenda num. 30? Huic sustinendæ videtur conditus fuisse suggestus ille lapideus, qui nunc tumulo a terra exstantis formam habet: nisi jam inde a principio præfata translationis præparatus in summo altari locum fuit, uti variis in locis factum videmus. Ut ut est per incendium anni* MCCCLXXIII. *credi potest combustum vel corruptum quidquid ibi antea literat ligneum vel lapideum, damne autem reparato destructus sit supra locum eundem, illa qui hodiedum cernitur tumulus ex solido lapide, sed vacuus totus repertus, cujus speciem offert tabella supra posita ad litteram* C.

Illius ulterius venerati figura

V repositio in locum; sepultura

Tufus super. exstructum lapideum tumulum

33 *Hujus operculum non quidem marmoreum, sed minus solido saxo & communiori cinerei coloris eleganti sculptura exhibet utriusque Sancti statuam quam supra spectandam dedimus: hic vero notamus, quod ex ipsa sculptura elegantia facile appareat*

Superum lapis insculptus Sanctis

non eſſe malleum ſeculorum opus, huic circumdu-
ἄφετ. *ſſe ſepimento ligneo, cujus primum frontem deſtrū-*
D. P. *xiſſe expreſſam habet major tabula, ſuperne adhæren-*
tes valvæ ligneæ dum lapidem tegunt, figuras ipſas in-
tegras conſervant, niſi quod caſu alicuo pars extima
aſſi inſtatua ſenſit Juſtini leviter attrita conſpiciatur.
Has valvas cum ſubmoveri juſſiſſet Knackrichius, ut
ablatus ap- *picteri lapidem delineaturo ejus conſpectum liberum*
paſſus autem *undequaque offerret, capit per ſpecium admarginem*
patens digitis palpare illius circumferentiam, ſi qua
forte inſcriptio ipſum circumiret: ſed deprehendit la-
tum totum exceptis paucis cavitatibus quæ reducto
tantiper ſepimento ligneo vidit pice vel bitumine op-
pletas: judicatumque fuit, veſtigia eſſe regularum ex
aurichalce, cupro vel ſtanno circum affixarum &
ſacrilega manu ablatarum, quibus inſcriptam fuerit
hujus tumuli argumentum: aliud violationis vel mi-
nime veſtigium nullum uſquam apparuit, adeoque
nec indicium cauſæ, per quam credi poſſit ablate reli-
quiæ intus repoſita. Hinc non extinctum, ſed ſimula-
B *tam magis deſiderium alicujus ſcriptura inveniendæ*
ſub ipſo lapide, ac fortaſſis pluriam intus Reliquiarum,
ingeſſit cogitationem attollendi ſaxi, quamvis magni
ac ponderoſi; quod cum de conſenſu D. Decani feciſ-
ſent ſexdecim robuſtiſſimi viri nulla uſpiam reperta in-
ſcriptio eſt, imo omnino nihil ſed vacuum totum of-
que ad terram, cui immediate inadificatus erat tumu-
lus. Tum vere humum fodicantes & hoc illac con-
tui, ac terebro pertentantes ſenſerunt ſub humo ſa-
xum grande, & a ſepulchro coæquo ſonum edi; itaque
apparuit quod ſupra dicta marmorea arca numquam
veroſimiliter loco mota fuerit, poſtquam inde erant ablate quas diximus reliquiæ. Maneat ergo
omnes eas quæ intra marmoream arcam non ſunt
: reperta jam olim tranſlatas fuiſſe in ſcrinium ſupra
memoratum.

ſcrinium 34 *De hoc interrogatus Knackrichius reſpondit*
vetus vero *anno ſupranotate die v. Junii*, quod eum ſocio Patre & cum D Cantore Chorum circumiens retro altare ſummum viderit ſat longam, altam & pro modum tonbæ ſuperius acuminatam ſeu faſtigiatam ceſtam quæ intus largiſſime argenteo, aſoris auro oblita fuit, cui ſimiles alias plures Romæ & Auguſtæ Vindelicorum ſe vidiſſe aſſererabat pictor, C erat ea pluribus Sanctorum imaginibus ornata, ſed polveribus plane obſita ſpurriſque gemmis ac vaſto decore interſtincta tooe quidem veſtes ſacras ac *nunc va-* varias continens, in qua veroſimiliter ſacræ Reli-*cuum Reli-* quiæ SS. Aurei & Juſtini primitus fuerint aſſervatæ. *Cum aliis deinde hiſtoriis eadem illius ciſta delineationem mittens die 21. Julii tranſmiſiſſet ipſam ex* ſententia pictoris eo tempore factam, quo ars ita pingendi in Germaniam venit (*annos ipſe renſebat octingentos aut plures; ego vix quadringentos eſſe dixerim*) & quamvis lignea ea ſit nec tantæ elegantiæ judicabat idem pictor infra centum ducatorum pretium non eſſe confectam: ſimili forma eſſe Sanctæ Crucem in Clivia, quæ tota ex argento deaurata continet reliquias S. Victoris & ſociorum Martyrum oppidi & Collegiatæ ibidem eccleſiæ latronum: ſtat autem ſupra altare capita uno ſupra aram poſita quo modo alibi quoque aliæ collocatæ habentur & fortaſſis ipſa olim etiam apud nos ita ſtetit. *Hactenus ille qui deinde ipſam quoque miſit accuratius delineatam nec tamen ex inciſam exhibeo, propter nimium extritas Sanctorum formas, quarum cauſa id curare poſſimum voluiſſem.*

35 *Hæc ciſta ſive ſcrinium ſic, ut dixi, obſoletum*

D *cum grandius eſſet quam requirebat paucitas Reli-* *in arcam* *quiarum ſatis reconditarum, & quam congrebat* *minorem* *annuo ſupplicantium commeatu, ante hos centum* *tranſlatis* *& ſuper* *circiter annos conſecta eſt alia longa tres circiter pe-* *congeriis* *des cum dimidio, & lata ſeſqui pedem. Ipſarum reliquiarum ſpecificam enumerationem miſſare regiam Knackrichius acterſito Notario & teſtibus arcam aperiri fecit, & quid intus invenerit hoc Noteriali. Inſtrumento deſcribi* in nomine ſanctiſſimæ & individuæ Trinitatis. Sacrorum oſſium ſeu Reliquiarum SS. Martyrum Aurei Epiſcopi Moguntini, & Juſtini ejus Diaconi ſeu Levitæ, quas fide Majorum ut tales, propriar & oativas Eccleſia Collegiata Hethigeoſtadienſis ad S Martinom dicta, in arca geſtatoria coloribus illoſtrata & partim deaurata, ab immemoriali tempore huc uſque aſſervat & veneratur,

1 Aliquot partes de brachio,
2 Aliquot partes de crure,
3 Os Subclarii.
4 Os Radioi,
5 Oſſa Iſchii,
6 Partes aliquot veretebrarum:
7 Plures aliæ minus nomioatæ.

E Iolpectæ ſunt hæ omnes, præſeotibus Adm. Rev. Domino Aureo Hunold Decano, Rev. Domino Joanne Valentino Hunold Cantore, Rev. Domino Thoma Patzing Vicario & Parocho, Rev. Domino Sebaſtiano Gobz Vicario, Experientiſſimo Domino Bartholomæo Plitzenreuter Medicinæ Doctore, & Honoratis ac diſcretis viris & Civibus Laurentio Hasturg, & Georgio Faupel, ad hoc Specialiter requiſitis, Meque infra nominato Notario. In quorum fidem ſupra poſitam ſpecificationem officit ac Notariatus mei ſigillo communivi.

Acta ſunt hæc Hethigenſtadii, Vigeſimo quarto Februarii, Anno Milleſimo Sexcentaſimo Nonageſimo nono.

Ioannes Andreas Pleiſſer
Notar: Cæſar: Publicus M.

loco ſigilli †

Hæc minor capſa etiamnum expoſita in altari eccle- *Sanctorum* *ſiæ regione cujuſdam nova ante annos non multos* *circum ſig-* *renſecta, qua ſola hodiedum circumfertur cum par-* *nolum &* *te aliqua prodictarum reliquiarum. Utraque habet* *arcam ſta-* *tuncoli* F *inſcripta nomine SS. Aurei & Juſtini: deprima vero ſcribit Knackrichius, perquam affabre eſſe ſculptam, cum decem ad latera Sanctorum ſtatunculis & ſancto Martino equeſtri in fronte, iiſdem vereſimiliter, qui fuerant in ſcrinio majori pictis & ſculptis in ſepimento tumuli ligneo, de quo ſupra, quos pictor judicabat ab ejuſdem ſculptoris manu eſſe. Numerabantur illa olim in dicto ſepimento omnino viginti, quorum magnum partem ſuſtulit rapacitas, petulantia, vel imperitia; qui autem ſuperſunt octo, vel novem ſapius fuerunt tranſlati ab unis ad alios locales. Simile judicium ferebat pictor de ſedilibus Chori varie nec inelegantor ſculptis, neque repugnat, quod ſtatunculis in ſepimento reſidai magis cariosi inveniantur, non item illi qui in ſedilibus: hi enim ex duriori querca eſſe debuerunt, iſti coloribus & aure inducendis potuerunt ex tilia, vel alia minus* *an vetuſtiores an.* *ſolida materia ſumi. Magis dubium redditur pi-* *1450.* *ctoris judicium ex eo quod ſupra ſedilia, ſive ſtalla Canonicorum ut appellant, iſtic ubi Decanus reſidere conſuevit hæc decurrant verba ligne inciſa & argento illuſa.* Anno MCCCCL. in vigilia S. Thomæ apoſtoli completum eſt opus illud

anno

A anno jubilæi ſolitos ſub Nicolao Papa V. cujus jubilæi inſignem celebritatem fuiſſe teſtatur Odericus Reinaldus in ſuis Annalibus.

particulæ intra ligneam Chriſti ſtatuam

36 Paris vetuſtatis aut etiam majoris erat grandis illa ac pene Gigantea Chriſti vel flagellati, vel poſt flagellationem Judæis a Pilato monſtrati ſtatua, diu per uncos ferreos ex columna quodam pendere viſa; ſed una cum aliis nimia vetuſtate aut deformitate contemptum potius quam devotionem movere aptis, juſſu Archiepiſcopi remota ab eccleſia, quod cum fieret deprehenderunt quidam ex noſtris excavatum tergum & lamina ferrea craſſiori obtectum; ſub quo reperta eſt lipſanotheca orbiculata: rit inter alias aliorum ſanctorum particulas quoſdam etiam continens SS. Aurei & Juſtini uti in breviculis additis legebatur. Hæc lipſanotheca repoſita fuit intra vetus feretrum antequam fabricaretur nova & levior arca circumgeſtari ſolitum ut ſupra dictum. Similes particulæ habentur incluſæ duabus ſtatuis pectoralibus in habitu Epiſcopali ac Diaconali ef-

& 2. pallo. rales.

B fictis, & alibi forſan adhuc alia, ut non longe quærenda ſit cauſa, cur in præcipuis ipſorum reconditoriis inveniantur tam pauca; quæ etiam aliquid potuit contulſſe barbicorum militum protervia, quam ſæpius in oppido graſſatam notant littera quadam; quæque videtur etiam aliquando proceſſiſſe uſque ad tumulorum effractionem. Argumento ſit Archiepiſcopi Adolphi Naſſavii monumentum, in quo apparet non ſolum deformata ſtatua ſuperincumbentis facies, ſed etiam lapidis per medium diffracti commiſſura.

§. VI. De Caſtro Dagobertino & nummis Bracteatis in agro Heiligenſtadienſi non ita pridem inventis.

C QUandoquidem Heiligenſtadienſes querum honori appendicem hanc anneximus Eccleſiæ & urbis ſuæ originem ad Dagobertum aliquem Francorum Regem ducunt, cujus apud illos caſtrum fuerit vulgo nunc Altenburgh dictum; non abs re erit ejus loci deſcriptionem qualem Knackrichius ad me miſit ejus verbis hic apponere. Certiora de Altenburg relaturus R V ipſe me eo contuli & locum diligenter perluſtrans, inveni tempelli ſeu ſacelli domeſtici ibidem adhuc exſtare depreſſos in terra parietes ad levam parvi Chori verſus orientem, ubi arcuatos ſectoſque lapides deprehendi ita cosgmentatos, ut formam turris lapideæ cochleæ referant, per quam ee ea parte deſcenſus fuit ad tempellum. Cui turri ſeo cochleæ ab alteea, id eſt dextera parte Chori alia ſimilis reſpondiſſe videtur cochlea vel turricula, ut iterum ea arcuatis quibuſdam lapidibus conjectari licet, per quam & ab illa parte ingreſſus ad dictum ſacellum fuit duabus portis inſtructum, quæ adhuc viſuntur. Modicum quidem hoc tempellum eſt, latum 12. longum vero 18. circiter aut 20. pedes. Columnæ in eo viſuntur 7. lapideæ, & parvæ, ſic diſpoſitæ ut a latere ſeptentrionali tres, a meridionali totidem & una ab occidentali, muro ſint inſitæ & ſecundum medietatem tantum prominentes: quibus in medio navis tres aliæ reſponderunt, Secelli fornicem & deſuper incumbentis ædificii partem forſitan ſuſtinentes.

Altenburg caſtrum Dagoberti Regis Fr.

ejus adhuc viſibus parietibus

proſtrium ſacelli muſici

38 Locum habitationis Regiæ reliquam ſat amplum & in varias cellas ac receſſus diſtinctum fuiſſe apparet ee roderibus murorum & congmentatorum lapidum, qui terra aliquantulum prominent; ſolum alias ſterile, petroſum & eminens eſt: a lateribus tamen infraque, cultaræ pee quam idoneum, a tergo præcupto monte, a latere utrimque valle muniur, proſpectumque ad alies plagas habet amplum & amœnum. Infra per vallem duplee confociatoſque amnis decurrit, qui ab altero eorum Leinæ nomen retinet & prupé Mundam ſe eoneneratim Viſargim. Pomerium Caſtri totum eſt vaſtatiſſimum exceptis quibuſdam adjectis agris qui per famolum Rev. Domini Decani ennoauim excoluntur: lapides adhuc multi ſc. cti, parvi & magni ad aliquot millia ſparſim conjunctimque jacent. Nam plures ad proximos pagos & civitatem Heiligenſtadienſem pro fabrica murorum & ædificiorum præterlapſis ſeculis furtim aut jure avectos ſoiſſe mihi nullom eſt dubi- E bium. Quinam vero poſt Dagobertum habitationem eam aliquanto tempore incoluerint, nullis monumentis proditum eſt.

D AUCT. D. P. variat fabricæ ſitus percurrendo.

39 Tempellum ſuit humo & lapidibus multo tempore oppletum, quos extulerunt ante annos novem quidam devoti cives (ut mihi dux & author ejus conſilii, vir optimus Fridericus Paſchaſius dictus retulit) volentes ſtationem ibi aliquam in honotem Montis Calvariæ erigere, quos plurimum Rev. Domini D. Commiſſarius ac D. Decanus retinendæ antiquæ memoriæ cauſa, ab incepto opeee prohibuerunt, ſtatuentes ex collecta dudum pecuniola, eam pariem loci ſeu ſacelli, ſuo tempore melius peepurgare, & columnis tectum ſuperimponere, quo feſto S. Marci quotannis non tantum concio ut hactenus factum, ſed & ſolenne ſacrum in propatulo tamen, quo tota plebs cetuet, celebrari ibidem poſſit. Hactenus Knackri-

eapit alia de aliis. fluvius

quæſtor illi theſaurus an inventus ſit incertum,

chius die XVIII. Martii MDCXCV. cum pridie addudi ad Magiſtratum eſſent captivi foſſores quidem, accuſati malis artibus didiciſſe locum latentis ſub adcuſa jam deſcripta theſauri, indeque abſtuliſſe. Et F ipſe quidem ait ſe vidiſſe, ut ſibi indicatum erat ſparſo per vulgus rumore: a dextera parte cochleæ ſeu turris numerota foramen quadratum tribus circiter ſpithamis longum & latum in mura, ex qua per iſtos vel alios extracta videtur ciſtula ſeu vas monetarium. Aliud cum neque tunc indicare potuerit, Knackrichius de invento theſauro neque poſtea ſcripſerit intelligitur, nihil ex captivis haberi potuiſſe, quo reos eſſe conſtaret: accepit tamen judicium ablati inde aliquando theſauri ex ipſorum foſſorum aliqua: ſecretius ſibi faſſe, ſe ſociosque ea ſalem ſpem indulſiſſe exemplo cujuſdam Hoffaſſellenſis, qui dicebatur ante plures annos idem facinus haud infeliciter tentaſſe. Et vere noverat ipſe mulierem, qua peale, poſtquam ipſe illic foderat, circa eundem locum herbas colligeat tres nummos repererat Imperialis unius magnitudinis: quos rogatus ab illa requirere inſpiciendos, aliud non attulit quam fragmentum unius, dicens mulierem cetera communiſſe, aut perdidiſſe.

cum inventi ibi poſſint eſſe varii tenuis bracteati nummi,

40 Fragmentum hoc cum ad me miſiſſet Knackrichius agnovi argentea bractea tenuiſſima formam ſimilem iis nummis quos antea ab illo acceperam complures ex olla quam ſcribebat anno

Auct. D. P. qualis an. 1691. pluvia reperta in Nesselrod

A MDCXCI. *reperiam longius ab Heiligenſtadio, locum & factum ſic deſcribens in datis anno* XCIII. *vs. decembris hoc tenore:* Heiligenſtadium inter & Dudesſtadium quæ ſunt ambæ Civitates Eichsfeldiæ quatuor horis parvis ac pedeſtri itinere, u ſe invicem disjunctæ, hæc Septentrionem, illa Meridiem ſpectans, pagus interjacet Neſſelried dictus, in quo Ornatiſſ. & Conſultiſſimus Dominus Jodocus Keyſeoberg, Civis & Senator Duderſtadianus, ædificium habet cum Latifundio circiter agrorum ſive ſemijugerum, quæ non continua ſed interrupta ſerie ad varias plagas ſe porriguut, aliqua contra planitem, alia verſus vallem ac ſilvulam per quam Etzenburoa, Glaſenhuſio, Heiligenſtadium itur: ubi locus viſitur IV. aut V. agrorum circiter, in quo olim pagus ſtetiſſe certa traditione fertur Dudenborn appellatus: qui in ſat amplo & inculto eaſpite per deſuſam altam Crucem, ad quam ea Neſſelried feſto S. Marci ſingulis annis Proceſſio inſtituitur, veteris templi ac cœmiterii ſpatium demouſtrat.

Bichofsh. pagus

B

41 Ad hujus eatimum latus verſus meridiem & plateam, duo agri jacent quorum alter ad ruſticum Neſſelredanum, alter ad prædictum Dominum pertinet: quem villicus ejus Joannes Rautz Anno Domini MDCAEI. circa feſtum S. Michaelis, binis aratris proſcindere & ſementi parare juſſerat filios ſuos: quorum uatu minimus eum fratrem unum arantem a tergo ſequeretur, vidit inter glebam operculum ferreum vomeri adnæxere, quod tollentes; fratri ſeniori qui ex adverſa parte altero aratro eidem operi inſtabat, oſtendunt: qui cautius ſulcationi intendens cum ad eam partem agri perveniſſet, ubi operculum erutum fuerat, vomere ſuo ollau offendit capienicm menſuras binas circiter (menſura hic eſt qualem vir ſanus & mediocritea ſitibundus quarto aut quinto ſat largo hauſtu abſumit) ex argilla alba & ſolidiore confectam vasiſque D nummis terra commixtis & globarim ſibi cohærentibus repletam conſpicit; fit clamor, ut aſſolet, inter pueros: ad quos vicini aratores juvenes concurrunt, incipiuntque prædam ſortiendo & quaſi juſtando partiri, quam etiam ex æquo diviſiſſent, niſi villicus interveniens ollam ad ſe rapuiſſet. Qui, ut mihi ipſe retulit, altero die ad Nundinas hebdomadarias Duderſtadium quod a loco non plane ſeſqui hora diſtat, contendit, rem Domino Keyſeuberg denuntiat, eique partem nummorum oſtendit; quibus viſis filiorum alter ejuſdem Domini Henricus nomine vel a parente juſſus, aut ſua ſponte, ægre refectus prandio, equum conſcendit, Neſſelredam properat; ollamque cum nummis, quos a juvenibus obtinere poterat, eatorquet atque ad parentem Duderſtadium defert; qui partem eorum per aurifabrum eaeoqui ſeu a ſcoria mundari, partem colliquari fecit. Idem villicus qui me juſſu D. Keyſenberg equo ſuo Heiligenſtadium reduxit, (nam illic nuperrime feſto S. Andreæ aeceſſi) mihi in via recenſuit; viſos ſibi fuiſſe inter eos nummos, ex auro vel aurichalco quoſdam, magnitudine Imperialium ſola Cruce ſignatos: fuiſſe etiam inter eos globulos aliquos magnitudine glandis ſeu nucis avellanæ ex argento aurove quos memorati juvenes exiſtimantes terram eſſe vel lapillos, humi abiecerint, collectos vero a ruſticis poſtmodum Judæis venditos, qui percepta rei fama illicu Neſſelredam venerint nummos vereres novis commutaturi; atque hæc de loco Inventionis, ubi olim domus ſteriſſe creditur, ſub cujus limine in angulo thesaurus fuit infoſsus, ut partem a D. Keyſeuberg ejuſque filiis, partim a villico audivi, qui ſimul interroganti mihi aſſerult, agrum illum antea ſemper cultum ſuiſſe, ſed ab ea parte quaſi perpetuo ſiccum & arentem manſiſſe.

ex quorum parte ad agri dominum allata

E

A 42. *Ad hæc nuntia, & communicata nummorum ſpecimina, quorum aliqui ſancti Martini Epiſcopi ſigno notabantur, duobus Sanctorum capitibus alii, alii Imperatorum aut Ducum ſeculi XI. aut XII. optato plures nauſciſci, & nactus continue elegi præcipuos, atque chalcographo commiſi aream tabellæ inſculpendam; cujus ectypa (res enim quæſita digna videbatur mihi, qui talet nuſquam alibi viderem) in varias partes mitterem ad aliorum explorandu judicia; ſed nemo fuit qui in Gallicis Italicisve, aut etiam Germanicis Belgicisve Gazophylaciis, quantumvis plura habeantur ab antiquis nummis inſtructiſſima, talet inveniri indicarit. Soli Turingi & Saxones uſveraus Neſſelriedenſes illos, ex quorum judicio tabellam meam non abhilemendatiorem hic dedi ordine nullo, quia nullum dare poteram necdum uetic.*

præcipui aliqui hic exprimuntur

43 *Is, cujus beneficio tabellam hanc emendatiorem damus, Joannes Chriſtophorus Olearius fuit, nummorum iſtiuſmodi ſcrutator curioſiſſimus, & a Clariſſimis viris Guilielmo Godefredo Leibenitio Sereniſſ. Electoris Hannoverani Conſiliario, atque* B *Wilhelmo Ernesto Tenzelio Saxonia Ducum Hiſtoriographo conciliatus, & cum ipſarum nummorum explicatione brevi dignatus mecum communicare ſuam Iſagogen ad nummophylacium bracteatorum; ubi de eorundem nomenclatura, materia, forma, uſu, pretio, atque ætate, erudite diſſerit, & Syllogen pluſquam centum talium paucis elucidatorum in ſpecimen grandiorem, quod pollicetur operis ipſius, aliorumque plurimorum chalcographice exhibendorum.*

Olearii ad talet nummos Iſagoge laudatur,

44 *Summa Iſagoges eo redit, ut a* Bractea *dicantur* bracteati, *uſu jam iſtic inter eruditos receptos, licet fortaſſis aptius diceremur* bracteoli, *vel* bracteales, *ſicut* aureolus, ferreolus; fluvialis, pluvialis, borealis &c. *nam quemadmodum auratur, ferratus, laureatus &c. materiam non ex qua quid factum, ſed qua quid circumdatum proprie ſignificat, ſic vox* bracteatus *videtur aptius eſſe ad ſignificandum ſubſtratos illos, ſed adulterinos nummos, qui interius ærei ferreive materiæ ſuæ virtutem aurea argenteave bractea contegunt: ſed valeat hac de nomine quæſtio; magis ad rem facit, quod ex Iſagoge prælaudata intelligatur ætas bracteatorum communiori ſententia non aſtelli ultra* C *Otconum Imperatorum tempora: & paucos eorum aureos, plurimos argenteos variis uſus, magnitudines, ac pretii, pluribus jam locis cruſos fuiſſe; eos autem ſic cudendi, ut pro ſua tenuitate non admitterent niſi una ex parte typum, occaſionem dediſſe viatur frequens medio tempore adulterandæ monetæ fraus, per quam ſubærati aut ſubferrati nummi pro aureis argenteiſve venditabantur; cui fraudi nullus erat in bracteolis locus.*

Indagine docti virorum ætatis

45 *Quia autem ipſa horum tenuitas hoc fragiles admodum efficiebat, provium a rei monetariæ curatoribus eſt, ut illi renovarentur certo annorum intervallo, poſt quod ſervatis veteribus minus valerent. Sic apud Olearium pag. 16. privilegio quodam Culmenſi cavetur, ut dicta moneta non niſi ſemel in ſingulis decenuliis renoveturr & quoties renovata fuerit, duodecim nummi novi pro quatuordecim veteribus eambiantur. Ad majorem quoque commoditatem inventum eſt, ut ejuſdem generis ac modulo deni & deni inter ſe compingerentur, ita quæ per modum unius traderentur, & libratim numerarentur; & hoc confirmare videtur,*

recuſo,

uſus,

inquit Olearius pag. 16. copia illa bracteatorum annis ſuperioribus Lipſiæ inventa, ubi id obſervatum. Illuſtriſſimus Comes Schwarzburgico-Arnſtadenſis, cujus Nummophylacium pluſquam bis mille bracteatos nunc numerat, cum Neſſelriedenſes hic propoſitos per me jam illis ſatis uſum accepiſſet ipſis addendos, reciproce liberalis eſſe voluit remiſſo per Olearium inſigni munere aliorum viginti quinque ſic conglobatorum, quod munus licet ad manus meas non pervenerit, hic tamen gratanter volui profiteri, & omiſſa eorundem explicatione per apiſtulam mihi abſque illis reddita, tranſeo ad aliam priorem Tenzelio inſcriptam, & reſpondentem noſtro Neſſelriedenſium ectypo. D

46 Ratiſſime ſane contingit, nummos antiquos, tenues imprimis argenteos, bracteatos quos dicimus, cultoribus rerum antiquarum aſſerri repertos, eum ad eorum plerumque perveniant manus, qui nummos hujuſmodi vel corrumpere, vel conflare ſolent. Celeberrimo itaque PAPEBROCHIO ſummopere gratulemur, E cui bracteatos varios, quorum plena urna in Neſſelried Eichsfeldiæ vico Ioſcatenſi territorium Hetligenſtadienſe effoſſa eſt, licuit adipiſci. Ubi publica laude dignum, quod hoſce, qua modulum & figuras potiſſimum diverſos, ærei inciſos communicare voluerit. Et cum per Te, Vir celeberrime, de iiſdem meam exponere mentem fuerim inviratus, non potui non obſervatiunculas tradere exiguas. Mihi vero in nummorum horum ſetie Fridericus Imperator occurrit primus, cujus non coronam ſolum, ſceptrumque lilia- NUM. I. tum; ſed inſcriptionis quoque veſtigia videmus. Literæ ſcilicet .....RID..... CU ..... indicant FRIDERICUM, iſtantibus id aliis ejuſmodi nummis, qui ſunt ſignati eadem figura & perſpicua epigraphe. Crucem, quam tenet manu dextra, religionem denotare Chriſtianam, eſt manifeſtum. Cæteroquin notandum, Friderici dobio procul Barbaroſſæ Imp. glorioſiſſ. hunc eſſe nummum; liliatumque ſceptrum non ſemper Regum Francorum deſignare inſignia, ſed lilium tale vel ornatus cauſa ſuiſſe additum, vel F erucis formam ſeu vicem ſuſtinere, ut ex aliis obſervatum monumentis. Hunc excipit Nummus II. in quo duo ſanctorum capita conſpiciuntur, quibus Templum quoddam in honorem & memoriam olim fuiſſe exſtructum videtur, & forſan non abs re nummum IX. huc refero illuſtrantem, in quo S. SIMON ET S. JUDAS APoſtoli cernunt. Quales Goslariæ ſunt cuſi, & dantur ſolidi nummi, in quorum facie aveſa S. SIMON ET S. JUDAS additis duobus capitibus, in latere altero legitur: MONETA. NOVA. GOSLARIENSIS. Fidem & religionem Chriſtianam indicant cruces, turres autem templum modo dictum. Hic porro nummus explicat III. VI. XIII. Sequentes, modo Lilium in III. III. ſanctitatis & caſtitatis vitæ monaſticæ obſerves ſymbolum. Rarior eſt nummus IV. cujus IV. ioſcriptio hæc eſt: MONETA COMITIS ADOLFI DE SCHavenburg. Ejuſdem inſignia, ad quæ etiam ſtellam pertinere in ſcuto, etudite docuit Spoerus Operis Heraldici Lib. 1. c. 86 pag. 347. 348. v. Nummus V. Anonymi Imper. præſentat figuram Turcæ ad latera Majeſtatem, V Dominium poteſtatemque minuunt, quam in quibuſdam regionibus, quarum characteres ſunt

Ejuſdem Olearii judicium de Neſſelriedenſibus

Nummi II. III. IV. V.

tur-

turres, habuerunt. Imperatoris quoque ſedem A
AUCT. aut ædificium aliud profanum a ſe vel aliis ex-
D. P. ſtructum his ipſis poſſe deſignari concedimus Joh. Andr. Schmidio Profeſſori Publico Jenenſi ſchediaſmate de Nummis Cathedralium eccleſiarum
VI. pag. 5. De Nummo VI. videatur Nummus II.
VII. Nummus VII. idem eſt cum I. de quibus ſupra.
VIII. Incerti Epiſcopi VIII. ſequitur, ubi tamen notetur, manu ſiniſtra ipſum tenere globum cruciatum, quem nonnulli pomum imperiale, alii forſan rectius Orbis Chriſtiani redempti dicunt ſignum. In patria Saxo-Hallenſi Bibliotheca vidi nummum, in quo ſedens Epiſcopus ſiniſtra librum, dextra globum gemmatum croce ſuperaddita ornatum ſervabat, cujus inſcriptio hæc erat: CONADUS EPISCOPS id eſt Conradus Epiſcopus. Tale itaque pomum cruciatum gemmatum an in ſacris nummis fidem & religio-
B nem tantum deſignet, altioris eſt indaginis. Num-
IX. mus IX. a II. illuſtratur, in quo ſtella adjecta, rerum cœleſtium ſeu divinarum denotat curam.
X. Sedentem in X. cernimus Epiſcopum, in cujus dextera Pedum officii, ſiniſtra librum, Confeſſionis Chriſtianæ Symbolum obſervamus. Reliqua
XI. exornant Nummos. Sequentem XI. vidi ſæpius in Berolinenſi imprimis Elect. Brandenb. & Arnſtadienſi Schwartzburgico Gazophylacio, eumque admodum perſpicuum; ſed nuſquam alias, niſi ſequentes legi literas: HNCUS. IEX. PUNCU..... HEVIII. PANOEA. Ex quibus nil certi. Priores ita ſum interpretatus: HeiNriCUS REX, reliquas explicent alii, mea tamen non ſine cauſa facta eſt interpretatio, cum abbreviaturæ tales & mutilatæ literæ ſatis mihi ſint cognitæ. Erat olim Vie quidam eruditus, qui nummum hunc a Regina Bohemiæ Lybuſſa dicebat cuſum, quæ equitans regio ornatu eſſet in numoto conſpicua: priores literas putabat legendas H L I. BUSIE, reliquas voces eſſe Bohemicas. Equidem non facile aſſentior, cum Bohemicæ linguæ ſim ignarus, nec probare ſatis poſſim, quod tempore Lybuſſæ bracteati fuerint formati; impulſi-
C va tamen bracteatorum ſatis antiqua, quæ Romanarum monetarum erat corruptio, prorſus id negare non permittit, qua de re fuſius in *Iſag. mea ad Nummophylac. Bract.* p. 27. 25. Addita viſuntur ædificia & turres, de quibus ſupra.
XII. Nummus XII. Landgravium denotat Thuringiæ, in cujus capite geſtamen unionibus exornatum,
XIII. a tergo ceroimus caſtellum. Sequentem XIII. illuſtrat Nummus II. Porticus autem & cancelli ſacrum indicant ædificium in Sancti cujuſdam
XIV. honorem conſtructum. Nummus XIV. pertinet
XV. ad I. V. & VII. Epiſcopus in XV. tenet dextra crucem, ſiniſtra Pedum. Epigraphe a læva ad dextram legenda hæc eſt: CUNRADUS EPICOPUS Literæ admodum ſunt obſcuræ. Conradus autem ille Epiſcopus alibi dicitur Erfurtenſis; ejuſdem enim moduli & picturæ nummum vidi Lipſiæ in Bibliotheca ampliſſimi ſenatus, in quo ſequens inſcriptio: EPISCOPUS
XVI. CUNRADUS IN ERFURDIA. Nummus XVI. ſiſtit Abbatiſſam, dextra librum, ſiniſtra palmam Martyrii & victoriæ ſpiritualis tenet inſigne; ubi notemus, non tantum Sanctis ſed & ſacris tribui palmam, cum in Monaſterio Jerichovino earet monumentum Præpoſiti ejuſdem palmam gerentis. Rari ſane Abbatiſſarum ſunt nummi, ipſe tamen vel duodecim diverſos A- D
gneſæ Quedlinburgenſis Abbatiſſæ hactenus collegi, aliam quoque in Cimeliarchio Meibonii vidi, Helmſtadienſis Profeſſoris celeberrimi, quæ dextra crucem, ſiniſtra tenet librum, hiſce adjectis literis: ADELAHIDIS. DEI. GRA. ABBATISSA. EST. id eſt Adelheidis Dei gratia Abbatiſſa Eſſenſis. Harum bracteati cum aliis egregii, ſacris & profanis, nunquam alibi viſis, proxime Deo dante prodibunt in lucem. Noſtram vero Abbatiſſam, puto Agneſam Quedlinburgenſem eſſe, quam in aliis videmus iiſdem inſignibus & literis perſpicuis. Idem notemus de
Nummo XVII. in quo eadem Abbatiſſa dextra XVII.
tenet palmam, ſiniſtra librum. Nummum XVIII XVIII.
optimum judico. Inſcriptio hæc eſt: OTTO. DEI. GRATIA. IM. id eſt Otto Dei gratia Imperator. Similem poſſidet amantiſſimus meus Parens in ſuo Cimeliarchio, in quo Leo coronatus extat gradiens & iſta Epigraphe: OTTO. DEI. GRATIA. ROMANOV. IM. Ottonem quoque E
Equitem poſſidet idem, cui additum numen ſolum OTTO. de quibus Iſag. Bract. p. 36. num. 90. 91. Talis etiam Magdeburgi eſt apud Experientiſſ. Schafferum, ubi ſcilicet Otto eques dextra ſceptrum, ſiniſtra clypeum tenet, adjecta inſcriptione: OTTO IMPERATOR. Et hinc ſtatuendum, Ottonicos bracteatos leone inſignitos, eſſe Ottonis IV. Henrici Leonis Filii, hujus inſigne Leonem a Patre acceptum ornavit corona Filius Imperator, qua de re *Meibomius in Notis ad Bullam auream Imp. Andronici*, pag. 211 ℣. Reliqui vero Ottonici veriuſtiores vel ad ipſum Ottonem Magnum referendi ſunt. Sed quid
Nummus XIX.? Certe, ſi Friſii errores in de- XIX.
lucidandis & explicandis nummis non eſſent ſatis cogniti, hunc ſubito diceremus explicatum: Friſius enim bracteatum, noſtræ admodum ſimilem, ari inciſum dedit in ſpeculo monetali p. 318. qui Heiligenſtadii A. C. 1580. repertus eum aliis, eumque dicit Wilhelmi Ottonis Magni Filii, Moguntini Archiepiſcopi. Sed minus recte, cum
Rota Moguntinis longo poſt Wilhelmi obitum F
interjecto annorum ſpacio, a Willigiſo ſit tradita, & ab Henrico II. Imp. Inſignium ordinariorum loco Moguntinis confirmata. Vid. *Bruſchium* de Germaniæ Epiſcopis pag. ℣. 7. *Merſæus* Catal. Elect. Eccleſ. pag. 293. ℣. *Spener.* Operis Heraldici Lib. I. c. 64. p. 256. 257. ℣. Et hinc miſſis alus conjecturis non male judicaot illi, qui nummum hunc ipſi Henrico II. tribuunt, quod nimirum a Moguntinis in ejuſdem honorem & memoriam ſit cuſus: Henricus enim II. Rutam Mogontinis inſignium loco confirmavit, in cujus beneficii memoriam dubio procul eudebant nummos tam bractratos quam ſolidos a Friſio lit. e. memoratos. In XX. cernitur SANCTUS STE- XX.
PHANUS PRM. id eſt Protu-Martyr. Ejuſdem nummos notavi plures *Iſag.* p. 37. n. 98. 99. 100 Et ideo ad Halberſtadienſes referendus ille eſt, cui effigies addita eſt S. Stephani nimbo circumdata. Nummus XXI. eſt Bernhardi Ducis Saxo- XXI.
næ, quem literæ DU ideſt DUx, & vexillum inſignibus Ballenſtedenſi & Aſcaneuſi ornatum indicant. Alibi additur vel integrum nomen, vel litera B. qua de re Iſag. p. 20. 29. 30. Nummus
XXII. idem eſt cum præcedenti. Sequens XXIII. XVII.
in memoriam Henrici II. ſculptus videtur. Et XXIII.

cer-

A certe Imperatores tales gerebant baculos, teſte *Carolo du Freſne in Gloſſar.* vocab. *Bacalas Regius.*

XXIV. p. 428, 429. De nummo XXIV. jam egi in explicatione

XXV. nummi XX. Nummum XXV. illuſtrat I. De pomo imperiali geminato hæc diſſerit *Schilterus* in Tractatu de Libertate Eccleſ. German. L. III. c. 9. §. 7. p. 405. *In antiquis nummis Imperatorum & Regum Germanorum globus, ſeu orbis duplex ad ea tempora referendus, quibus Imperium Occidentis in Orientem extendebant Imperatores noſtri, aut ſaltem pretenſionis reſervandæ gratia &c.* Abbatiſſam in XXVI.

XXVI. videmus incognitam, quæ differt a prioribus XVI. & XVII. præſens enim dextra crucem ſervat.

XXVII. Nummus demque XXVII. mihi videtur Goslarienſis, in quo S. Simon & S. Judas comparent, de quibus ſupra nummo II. Additum vero caput coronatum forſan deſignat Henricum Aucupem urbis hujus conditorem.

Et hæc ſunt ſubitanea mea criteria, quibus addere lubet, ea hiſce nummis variis, nno tamen in loco repertis, demonſtrari poſſe, bracteatos etiam uſus communis fuiſſe: & certe hi nummi B ob belli tumultus fuerunt abſconditi, memoriales enim alia inveniuntur ratione. Quæ de ea *Iſag. ad Nummophyl. Bract.* p. 25. 26. Cæteroquin meam ſi quibuſdam placuiſſe intellexero operam; bene collocatos quales quales iſtos labores putabo. Vale & Fave. Dabam Arnſtadii XII. Cal. Dec. CIↃIↃCVC.

47 Hoſtenus Olearius, *cujus judicio ſtandum puto: in palma tamen Abbatiſſæ data non ſatis mihi acquieſcit animus dum exiſtimat illam in noſtris nummis ſymbolum eſſe virginitatis Deo oblata, confidebam enim tempus, quo nummi iſti caſi videntur ſeculo* XII. *& ſequentibus, ſuſpicor, palmam iſtam teſtimonium eſſe peregrinationis Hieroſolymitanæ ex voto ſuſceptæ, quemadmodum ea a pluribus omnis conditionis, ætatis, ac ſexus tunc ſuſcipiebatur; talium enim multi ad ſepulchrum Domini ſacra iſtic militia adſcripti revertebantur eam palma, deinceps in Dominica Palmarum adillias dici Proceſſionem circa Chriſti aſinæ inſidentis ſimulacrum, geſtandam, &* C *rio juxta ipſum appendendam. Viget etiam hodie in Belgio & Germania ejuſmodi Proceſſionis ritus, & in familiis variis ſervantur palmarum rami, quos patres, vel avi Hieroſolymis attulerunt argenteo ma-*

nubrio infixi. Quin etiam Antverpiæ viget memoria Didierici van Paeſſchen, qui peregrinatione Hieroſolymitana bis feliciter perfunctus, tertia quoque vice conavigavit, parique ſucceſſu regrediens, anno MDII. *ſolenniſſime exceptus fuit obviam progreſſi Primoribus urbis, atque Baliſtaria Societatis (Gildam vocant) Prafectis; cum quo comitatu appulſus ad urbem a reliquo Magiſtratu, civibuſque armatis deductus fuit in præcipuam D. Virginis Eccleſiam, ubi din pependerunt ex fornice enormis magnitudinis globi duo, Rhodo, quam fruſtra nunc oppugnaverant Turcæ, advecti, civitatique noſtræ a militibus Rhodiis donomiſſi. Ejuſdem Didierici extat apud Canonicos Regulares S. Auguſtini, vulgo Falconinas, ex cæruleo ſaxo monumentum, tribus palmis ſupra ſcutum Hieroſolymitanum exſtantibus inſculptum, circumſcripto Teutonica lingua Epitaphio, quod latine ſic redditur:* Hic jacet Didericus van Paeſſchen, vita functus anno XVc. XVI. die XV. Maii, qui tertiu, tamquam Capitonus Gildæ; Antverpiæ Hieroſolymam ducatum præbuit, peregrinis ſcilicet *civibus ſuis.*

E

48 *His ita dedu&is, imo jam recaſis ſed ex cauſa quadam recudendis, moneor a prælaudato Tenzelio, palmam, de qua ſupra, non ſolum peregrinationis, ſed etiam Religionis Hieroſolymitanæ inſignia videri: hujus enim Sanctimonialem B. Ubaldeſcam Piſanam (cujus Vitam dedi die* XVI. *Maii, unde eam conſtat namquam patria exceſſiſſe) ejuſmodi palmam dextra geſtare in pervetuſta ſua ex Boſio imagine. Obiit autem Ubaldeſca anno Chriſti* MCCVII. *ætatis ſuæ* LXX. *adeoque coævam habuit Agneſam prædictam ordinatam Abbatiſſam anno* MCLXXXIV. *qua proinde licet Hieroſolymam profecta non fuiſſet, potuiſſet ſe adjunxiſſe conſororibus Ordinis Hieroſolymitani militum Teutonicorum, inſtituti anno* MCXC; *eæ etiam ſuos Sorores religioſas fuiſſe ex vetuſtis codicibus adſtruit Chriſtophorus Harſknochius Diſſert.* 19. *de rebus Pruſſicis num.* 14. *&* 15. *adjecta chronico Pruſſiæ Petri de Dusburg, ubi parte* I. *cap.* I. *pag.* 15. *inter prima ordinis membra memoratur Theodoricus Marchia Miſnenſis, Agneſe Abbatiſſæ ex fratre Ottone divite nepos: de qua plura videre cupiens adeat ipſius Olearii ſchediaſma ſuperius promiſſum, nunc etiam editum ſub titulo* Anaſtaſis Agneſæ, *hujus decem nummos in fronte exhibens.*

F

A AUCT. D. P. *Palma peregrinationis Hieroſolymitanæ*

& Ordinis inde dicti ſignum.

D E

S. TYCHONE THAUMATURGO,

EPISCOPO AMATHUNTIS IN CYPRO INSULA

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus cultu apud Græcos & Latinos, Officioque per S. Joſephum Hymnographum, unde habetur Vitæ & Miraculorum epitome.

D. P.

SEC. V. *Inter illuſtriores antiquitus Urbes Cypri inſulæ, habita fuit* Amathus, *unde & Cyprus* Amathuſia *dicta, eſtque littoralis in ora Auſtrali, memorata in Scylacis Periplo, itemque a Virgilio, Ovidio, Strabone, Plinio, Ptolomæo aliiſque. Ubi Chriſti fides cæpit in hac inſula annuntiari, Sedes* Amathunte *Epiſcopalis videtur erecta faiſſe; in qua*

Tempus vitæ

eluxerunt Mnemenius, *ejuſque ſucceſſor* S. Tychon Thaumaturgus, *conſecratus a S. Epiphanio. Hic vero ſeculo Chriſti quarto floruit, mortuus anno* CCCCLII. *uti ad ejus Vitam* XII. *Maii diximus. Celeberrima eſt autem memoria S. Tychonis apud Græcos ad hunc* XVI. *Junii in omnibus plane libris Ritualibus, ut ſunt Typicum S. Sabæ, Menologium*

memoria apud Græcos

Ba-

A AUCT. D. P. *Baſilii Porphyrogeniti Imperatoris, in cujus elogio appellatur ὁ ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν καὶ θαυματουργὸς Τύχων, uti etiam in Mſs. Synaxario Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ex quo mox elogium dabimus, quod ſimiliter reperitur in variis Menais Mſs. Mediolanenſibus, bibliotheca Ambroſiana; Pariſienſibus, Cardinalis Mazarini & Patrum Prædicatorum; Divionenſibus, Societatis Jeſu; Menais Græcis excuſis, in quibus totum hujus diei officium de S. Tychone recitatur: itemque apud Maximum Cytherorum Epiſcopum, cujus compendium extat in novo Anthologio græco, quod Antonius Arcadius Clementi VIII. inſcripſit. Aliud compendium in ſuo Menologio Latine edendum dedit Cardinalis Sirletus, quo citato per Baronium in Notis Martyrologii Romani, invenitur* S. Tychon Epiſcopus Amathunte in Cypro, tempore Theodoſii Junioris. *Fuit hic declaratus* D *Auguſtus anno* CCCCII. *ſed a morte Arcadii patris* & Latin. *anno* VIII. *dicti ſeculi, cœpit imperare ſub directione S. Pulcheriæ Sororis; ad quod tempus aut ulterius num vixerit* S. Tychon, *nihil quo probetur aut improbetur reperimus. Meminerunt ejuſdem Genebrardus in Kalendario Græcorum, & Molanus in Auctario Uſuardi, & ab illo compilator* miraculorum *patrator, ab hoc ſanctus clarusque miraculis; ſcilicet ait a Græcis* Thaumacurgus.

2 *Canonem Sancto proprium, cum Sticheris Hormis, id eſt, Verſiculis Similaribus, aliiſque eo ſpectantibus compoſuit S. Joſeph Hymnographus, cujus Canonis Acroſtichis, ſub qua eumdem placet Latinum etiam facere, hæc eſt.*

S. Joſephi canon de S. Tychone.

B

Τῷ θαυματούργῳ προσλαλήσω Ποιμένι ΙΩΣΗΦ,

Mira facientem Paſtorem alloquor Joſeph.

E

Ode Prima.

Τῷ θρόνῳ τῆ Θεᾶ παριστὰς εὐπρόσδε, ὡς βλάστος ἐκ γῆς ὅσιος, ἐξ ὑμῶν ἀνεφάνης λαμπτῆρος, φωτοῦν μου τὴν καρδίαν ἐξ ἧς σὺν αὐγάσαι σε ἠξίωσας βίον, Μακάριε.

Ῥάβδος ἄκλαδος μακαρίαν σε ῥίζαν ἐκβλαστήσαν, ἐμοὶ ὡς κλάδον ἄκλαδον ἀκαρπίας, πλημμελῶν πίστιος τε ἐξ ὑγιοῦς, ἐξ χάριτος παραδόξων θαυμάτων, Θεόπνευστε.

Τροίαν σεαυτὸν καθαρὸν ἐξ ὑλαίων τῷ σωθέντι δι' ἡμᾶς φιλανθρώπως Χριστῷ, σὺ ψυχὴν ἀποκτείναντα πάθη τὰ σαυτῷ νεκρώσας, διὰ σῦκον ἐσκήνωσε νυμφίον σε, Πάτερ, δώσας.

Θεοτοκιον.

Ἀνόρθωσας ἡμᾶς, ἀπολέσας ἐκ βάθρων πταίσματα, ἡ Χριστὸν τεκοῦσα, ἄγνη, ἐκ ἀχράντου λαγόνος σου· σὺν τούτῳ δὲ, ὡς παῤῥησίαν κεκτημένη, ἱκέτευε, λυτρώσασθαι κινδύνων τοὺς δούλους σου.

Majeſtati Dei coronatus aſſiſtens, ut qui ſancte in terris viaiſti, & luce numquam occidente reſplenduiſti; illumina cor meum ac mentem, ut Angelicam vitam tuam dignis hymnis concinam, o Beate.

Inclitam radicem atque felicem habens, ab utero ſancte proceſſiſti, tamquam ramus veræ fœcunditatis, plenus fide, caritate, & gratia ſtupendorum miraculorum, o divinitus inſpirate.

Ratioosabilem ac putam hoſtiam teipſum obtuliſti Chriſto, pro nobis oblato; paſſiones animam enecantes in te ipſo mortificans exercitationis contentione & continenti obſecratione, o Pater.

Mariale.

Absorptos abyſſo perditionis erexiſti, Chriſtum ex immaculatis tuis viſceribus parions, o Immaculata. Ipſum ergo, velut auctoritatem habens, depreceare, ut ſervos tuos a periculis F liberet.

C

Oda tertia, *nam Secunda ex more petitur aliunde.*

Τὴν σὺν καλίαι φῶ σοφίαι ἐκτίμων σὺν σοφίαι σὺ σῷ δρεπάνῳ, σῷ δίκῃ, ὡς γῆ καλλικάρπῳ, Ὅσιε, σάκχυρ ἐγεώργησαι ἑκατεροφόρους.

Μόνα σοδόσαι σὺ πρὸς θεὸν ζωὴν εὐόργητος εἶ, φαίδιμε, Πάτερ, δεξίαι πίστεσφιν διοδεύσας, ἴσχυν εὐγνώμων σε χάρις τῶ Πνεύματι.

Ἀγίων βίου ἐμιμήσω, Θεόφρον, ὡς Ἅγιος, ἐξ ἀνάδων ψυχῆς ἐκπίνων, Τύχων διάπυρος, ἔνθεος θεῖ Πνεύματος ἀποδεκτόμενος.

Falce Sapientiæ tuæ radicitus exſtirpans malitiæ ſarmenta & ut ager fertilis o ſancte, orationum ſementem excolens ſpicas centuplicaſti.

Ad vitam divinam ducentia ſolummodo deſiderans, Pater, rectam irreflexo greſſu viam tenuiſti; quia habebas manuducentem te Spiritus gratiam.

Unctorum Sanctorum vitas imitatus es, o Divina-ſapiens, tamquam ſanctus: & animæ impaſſibilitatem poſſediſti, exlitus inſpirate Tychon; & probatus es Spiritus ſancti domus fuiſſe.

Quod Odem hanc ex more claudarum erat Theotokion, *cum ab eadem littera* T *inchoetur unde incipit Ode altera, nec tamen niſi unicum* T *requirat* Acroſtichis *prænotata; ſequitur poetica licentia ipſum hic geminari. Quare illud hic ſeorſim habe.*

Τὸν ἐκ Τριάδος ἀνακτίσασα Υἱόν, Παναμῶμε, ἀκατάλυτον ἡμᾶς, τοὺς συντριβέντας τῷ φθόνῳ, κακὴν ὄφιν πολεμήτορος.

Unum ex Trinitate peperiſti, Immaculatiſſima, reformantem nos, qui eramus antea contriti, per nequitiam ſerpentis contra nos bellantis.

Oda

A

Oda quarta.

ILlam tuam virtuoſam vitam, ſtupenda miracula, fidem firmam, toleratiam ac manſuetudinem intuentes pii fideles, Pontificem atque Paſtorem palam te ordinaverunt, o Sancte.

EGentibus manu tua datum frumentum, o Beate, non imminuebatur, ſed plurimum benedicebatur; cum horrea exhauſta impleres divina gratia, o Hierarcha, vere multiplicans commiſſa.

NUdis amictus, egenis theſaurus, orphanis defenſor fuiſti, Tychon glorioſe; pandens eis commiſerationis tuæ viſcera, atque in eis ſervicns Chriſto Deo unctu.

Τὸν εὐάρεστόν σου βίον, καὶ τερατώδεις θαύματα, τὴν βεβαίαν πίστιν, τὴν ὑπομονήν, καὶ πραότητα τὴν ἀοργησίαν καθορῶντες, ἱερέα σε καὶ ποιμένα σαφῶς προεχειρίσαντο, Ὅσιε.

Οὐκ ἠλαττώθη ὁ σῖτός σου, εἰ δὲ μᾶλλον εὐλογήθη τῇ χειρί σου, Μάκαρ, μᾶλλον δὲ πλησθέντες ἀπλήστου, καὶ κενωθεῖσαν δοχὴν θείᾳ χάριτι, Ἱεράρχα, πληροῦντες ἀληθῶς πολυτελέσιν.

Υ Πανεύφημον τὴν καρδίαν συμπαθῶν, Τύχων εὐδόξε, πενομένοις πλέον ἐ πτωχοῖς γυμνουμένοις, ἐξ ὑραίων προσέτι ἐκλαμπόντως, ἐκπρεπῶν ἐν αὐτοῖς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

B

Mariale.

TOtum (orbem) inertia obſitum, & paſſionum caligine obſcuratum, atque pecc ato ſervientem, illumina atque ad vitam manuduci-to, quæ impeccabile Verbum genuiſti.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ῥύσαι με συσχεθέντα (τὸν κόσμον) ἐ παθῶν ἀμαυρώσεως ὅλην σκοτισθέντα, ἐ τὸ ἁμαρτίᾳ δυλίσαντα ἡ Κύησα, τὸ ἀϊδιώτατον Λόγον, φωτοφόρησον, ἐ πρὸς ζωὴν χειραγώγησον. E

Ode quinta.

EFfœtas animas, tamquam bonus agricola innovans, Pater ſapientiſſime, tuumque eis verbum velut bonum ſemen inſereus, feciſti cœleſtes cogitationes producere.

MAlignorum ſpirituum factus es terriculamentum, quia ſancti Spiritus eras receptaculum, o Hierarcha; paſſionum eapurgativum, & morborum medicamentum.

PLenus aquis myſticis fluvius apparuiſti, o Sacerdos; & fontes paſſionum eaſiceaſti, caritate irrigans animas pietatem germinantes. G

Γεωργὸς ὡς ἄριστος εἰσάγων ψυχὰς χερσωθείσας, Πάτερ σοφέ, ἐ σὸν σπόρον ἄριστον εἰσδὺς τὸν λόγον σου, γεωργὸν ὑραίων παρασκέυασας νοημάτων.

Ὡς τὸ δαὶ Πνεύματος δοχεῖον γεγονὼς θῆ πνευμάτων πονηρῶν, Ἱεράρχα, πύφυκας φυγαδευτήριον ἐ παθῶν καθάρσιον, ἐ νοσούντων ἰατήριον.

Ποταμὲ πλήρεσι νεμάτων μυτικῶν ὑγρωφόθης, Ἱερουργέ, ἐ πηγὰς ἔδειξας παθῶν εἰ χέοντι, ἐ ψυχὰς κατάρδουσι βλαστάνουσι θεοῖβιον.

Mariales.

APpare, Intemerata, eruens ab hoſtium aſſaltu, & barbarorum incurſu ſervos tuos; habentes tuam potentem protactionem, & patrocinium inconfabile.

ΘΕΟΤΟΚ.

Ῥυσμὸν φαίνῃ ἐχθρῶν ἀπαγῶν ἐ βαρβάρων ἐπιδρομὴν τοῖς σοῖς δούλοις, Ἄχραντε, τοῖς κεκτημένοις σε πρωτίστην σκέπην, ἐ πρεσβείαν ἀκατασχύντον. F

Oda sexta.

SAthan non commovit animæ tuæ domum, Pater: ſtabas enim vere ſupra petram veritatis, o Divinitus inſpirate, divina virtute confirmatus.

THeoſophia ornatus, & ad virtutum culmen evectus, o ſanctiſſime, dæmonis elationem ſuperaſti; & corde humiliatus, in gratia perſtiniſti.

OMnium virtutum floridum pratum viſus es, Tychon, eunctis fidelibus, cum diſcretione divina, proferens ad ſuaveolentiam flores tuorum miraculorum, o ſanctiſſime Sacerdos.

Οὐκ ἔσεισε, Πάτερ, ὁ ψυχήν σου ὁ πονηρός ἐ εἶχον· ἐπὶ γὰρ πέτρᾳ ἦ ὄντως ἀληθῶς ὡς ἀληθῶς ἕστως, Θεόπνευστε, θείᾳ σθένει κραταιούμενος.

Σοφίᾳ Θεοῦ κεκοσμημένος, καὶ ἀρετῆς τὸ ὕψος, Ἱεράρχα, φθάσας, καθήλωσαι τῷ πόνῳ σὺ τὸ ὑπέρογκον, χάριτι τὸν καρδίαν πεπυκάμενος.

Λωμὼν ἀνθῆς, Τύχων, ὡράϊος πᾶς ἀρετῇ, σὺ ὢφθη πᾶσι θεωμένων ὡς ὢν ἀληθῶς πατὴρ πιστοῖς, Ἱεράρχα ὅσιε, διακρίσει προβαλλόμενος.

Mariale.

REgina cœli, animam meam quam inimicus peccato fraudulenter inquinavit, ſanctifica (ut quæ ſancta es) & luce tua clarifica.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ἁγία Παρθένε, τὸν ψυχήν μου, ἣν ὁ ἐχθρὸς δολίως κατεσπίλωσε τῇ ἁμαρτίᾳ, ὡς ἁγνὴ δυσωποῦ, ἁγίασον ἐ φωτί σου κατάλαμπρυνον.

7 Hic

A ℣ *Hic de more, poſt Trullum cunſectum, inter ponitur Sancti elogium, ſub hoc titulo;* Τῷ ἁγίῳ D
Μαΐου ιϛ'. Τὸ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Τύχωνος, Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος, πόλεως τῆς νήσου Κύπρου. Eo-
Maii p. dem menſe (*Janie*) die XVI. Sancti Patris noſtri Tychonis, Epiſcopi orbis Amathuntis, in inſula Cypri. *Elogium infra dabo; nunc Canonem proſequor.*

ΩΔΗ ΕΒΔΟΜΗ.

ODE SEPTIMA.

Λόγοις δούς καταῤῥῦδα, ἄμπλακε δὲ ἀλαθείᾳ, Τύχων, ὁ καρδίᾳ σὺν κεραυνοφρήσσι σέθεν δυσγνωσίας, ἴβλυσε γλυκασμὸν ἡμῖν ἡμετέρων ὕμνων.

EManans nobis dulcedinem curationum cor tuum, Tychoo, irrigabator divinis ſermonibus; ut, tamquam vera vitis, cognitionis divinæ botrum fructificares.

Ἤνθησας καθάπερ ῥόδον, ἔλαμψας ὥσπερ ἀστὴρ, ἔφανης ὡς ἥλιος, Πάτερ, ὡς βοῶσιν φωτίζων, Εὐλογητὸς ὁ, ὁ Κύριος.

MUndo ut roſa floruiſti, luxiſti tamquam ſtella, apparuiſti ut ſol, Pater; illuminans eos qui eum clamore dicunt: Benedictus es, Domine.

Σὲ φέρουσι χαρίτων, Πάτερ, οἷ τῷ δὲ σῷ κορυφῇ ἐπίδυ, Ω῾ς γέγραπται, εἰκὼ κατ' ἐχθρῶν ἁρμάτων ἔ μελῳδοῦντι, Κύριε ὁ Θεὸς ὁ πρὶ πατέρων.

AB inimicis LEgitimam victoriam referenti tibi, Pater, impoſita eſt capiti divino corona, ſicuti ſcriptum legitur; dum ſuaviter canis, Domine Deus Patrum noſtrorum.

ΘΕΟΤΟ῾ΚΙΟΝ.

Mariale.

ΠΑ῾ντων ὕφθης ἀσωμάτων ἔτι μᾶλλ' ὦ Θεοῦ, ἔντων ὑπερέχουσα, ἂν ἐκδυσωπῶσα, Παρθένε ὑπέρτερόν με δεῖξον τῶν λογισμῶν σαρκικῶν ἕδονέν.

LOnge ſuper incorporea cuncta excellens, tamquam Dei mater, ipſum exora, Virgo; neque ſic habere mentem, carnis voluptatibus ſuperiorem.

ΩΔΗ ΟΓΔΟΗ.

ODE OCTAVA.

Οὐδαμῶς ὑδονῇ ἀπονύσσεις, γηγηγόρως δὲ μᾶλλον παρίδρυμας νύκτα τῷ βίῳ, Ὅσιε· ἔ κοιμήσας σὲ πάθη σαρκὸς, πρὸς φῶτος ἐπαθλίας εἰδέσιος κτησιτους.

OMnino ouſquam voluptati connivens, quin potius ſemper vigilans, noctem hujus vitæ percurriſti, o Sancte; & paſſionibus carnis ſopitis, ad impaſſibilitatis claritatem divinitus adjutus perveniſti.

Ἰατρεῖον ἐξ παθῶν ἀναδέδειχται ὁ σορὸς ἐξ ῥίζων λειψάνου σου, ὥσπερ κυκλώσας μίλτοσμε, ἱερόφαντ Τύχων, Παῖτε οἱ ἔργα Κύριον, ὑμνεῖτε.

QUaſi medicamentorum officina, ad paſſiones animæ ſanandas, videtor eſſe arca tuarum ſacrarum Reliquiarum: quam circumeuntes, ſanctiſſime Tychon, canimos hymnum, Benedicite omnia opera Domini Dominum.

ΜΕ῾γαλύνας Χριστὸν Θεὸν ἡμῶν, ἐπαινέσας φῶνος πρὸς σὲ αἶνον σε περιφανῶν βασίλησε, πανοσιώτατε Πάτερ, προσκαλεσάμενός σε καλῶς ἐ ὅσιον βιώσαντα.

VOcem audiens REvereadiſſime Pater, quæ ad cœleſtia beatorum regna te vocabat, ob viram probe ſancteque tranſactam, magnificas Chriſtum Deum noſtrum.

C F

ΘΕΟΤΟ῾ΚΙΟΝ.

Mariale.

ΙΕρεῖς ἐ λαὸς ἀφράστως σε, πανευλόγητε Κόρη παναμωμε, σὺν ἐλαχίοις ἅπασι σεφωσάσαι, πίστ σὲ μελῳδοῦσα, Εὐλογήτε, ὑμνοῦσ ἐ Κύριον.

IMmaculata & ſuper omnes benedicta Puella, celebrant te Sacerdotes ſimul & Populus; atque benedictionibus coronas omnes, qui cum fide concinentes Hymnum, dicunt, Benedicite & cantate Dominum.

ΩΔΗ ΕΝΑΤΗ.

ODE NONA.

Ἰδὲ σοι τὸν δρόμον τὸν καλὸν πολίσαντι, ἐ σὺν πίστ τοῦ τηρήσαντι, Πάτερ ὑψηρεφ, Ἱερόμαρχα, ἀρσένια σκήνας σκηνώματα, ἐ πόσις φωτογόνις σε ἐδέξατο, ἀγιοσώρ διαλάμποντα.

OPater & Archipræſul divine, ecce tibi, poſt conſummatum curſum bonum fidemque hic ſervatam, aperiuntur cœleſtia tabernacula; & ſplendidas te locus excipit, velut ſanctitate circumfulgentem.

Ὡ῾ς μύστ, ὡς δῶρ Ἱερεῖ, ὡς ἄρτος Ποιμενάρχῃ, ὡς ἱδρύματ ὡς Ἐκκλησίᾳ, ὡς δωμάτων, Παμμάκαρ, ἀγαθεργὸς μεγαλόφρων, ἐ δίκαιος ἱερεῖς σοφωτάτους πάντως ἁγίων ἀγαλλόμενον.

SEra & beatifica me, o beatiſſime Sacerdos, tamquam divinus Myſta, optimus Paſtorum dux, ſtabilimentum Eccleſiæ, mirabilium Operator, meque Sancto Sanctorum omnium cœtui lætantem annumera.

Ἡ Κύπρος σὸν σῶμά σου. Σοφὲ, σὺ ἔχεις ἰαμάτων πρόῤῥιζα πήγασ· πᾶσα δὲ πόλις σε ἐ χώρα, κηρύττει σε ἐ βίον, σὰ δώματα, ἐ σὺν

POſſidet Cyprus corpus tuum ſanctum, o Sapiens; fontem curationum: omnis autem civitas & regio prædicat vitam tuam, miracula tua, tuam.

A tuamque ſimilitatem cum Domino, Tychon beatiſſime & bonis digniſſime.

ἀφὶ ἃ Διοτίνῳ ἐπιτίθεσιν, Τύχων πάμμακαρ, ἀ- D
ξιάγαστε. AUCT. D. P.

Deipara.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

HAbitaculum luminis, u Iatemerata, eſt ſanctiſſimus venter tuus; unde illuminati, liberamur a tenebris errorum; teque vero amore laudamus ac beatificamus, qua ſola es hominum reparatrix.

Φωτὸς οἰκητήριον ἡ σή, Παρθένε, παναγία μή-
τηρ γέγονε· ἀφ' ἧς φωτιζόμενοι τῷ σκότει τῆς πλά-
νης λυτρούμεθα, ὑμνοῦντές σε ἐκ πόθου ἀληθοῦ μακαρί-
ζοντες, μόνη γὰρ ἀνθρώπων ἐπανόρθωσις.

10 *Hactenus Canon, cujus ipſiſſimam formam tum tibi vellem exhibere, additis etiam Theotokiis, quamvis ad Sanctum nil facientibus; deprehendi Poetam non admodum ſevere inſiſtere legibus Acroſtichorum; ſed, quemadmodum pro commodo ſuo complenda tertia Oda, aſſumpſit ſuperabundantem litteram unam, geminandæ* T, *quod in voce* διαμαρτύρῃ *ſimplex erat, nec duplicari patiebatur verſus ſecundo loco Jambum requirens: ita in unam ſubinde Strophen compegit plures litteras, ne ſupra quaternarium ſtropharum excreſcerent præter morem Odæ,* VII. VIII. *&* IX. *Juverit id animadverſiſſe ei, qui Canonum Græcorum rationem velit penitius indagare, ac in talibus hæreat: putoque ſemper tranſcribentium vitio (quod aliquando mihi obvenisse fateor) factum eſſe, ut pluribus vel paucioribus litteris conſtet Acroſtichis, quam inveniantur habere ſtrophæ. Ve-* B *nio nunc ad Epitomen Vitæ ſuperius omiſſam, ut totus Canon conſequenter legeretur. Eoque libentius ſeorſum eam exhibeo, quod ejuſmodi ſæpiſſime inveniantur ſeorſim deſcripta & collecta in libris, quæ Synaxaria proprio nomine vocantur; ſicuti etiam ſeorſim aliquando reperiuntur ſcripti Cano-* nes; *& ex utriſque ſimul junctis Menæa exurgant.* Stylus Canonis. E

ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

Exterminantis manibus elapſus, Tychon,
Vita potiti gaudio non terminanda.

Βλάβῃ ὀλοθρίου ἐκφυγών, Τύχων,
Ζωῆς τυχὼν γήθει ἀπαλθεύτου.

Ubi videt ad nomen Tychonis *alludi, quod ἀπὸ τῆ Τυχῆν, potiti deducitur: Sequitur autem ex Ephemeride verſus, quo probatur ipſum hoc die præcipuum haberi.*

Sexta poſt decimam ſuſcepit terra Tychonem.

Tum demum legitur vita epitome talis.

11 Hic pios & Chriſti amantes uactus parentes, & ab ipſis Deo dicatus, litteraturæ Sacræ operam dedit; & in ſcripturæ exercitatione ſufficienter inſtructus, primum ſacrorum oraculum Lector ad populum eſt deſignatus. Deinde, propter ſingularem vitæ honeſtatem integritatemque & morum inculpatam ſanctimoniam, a Mnemonio Amathantis Epiſcopo ordinatus eſt Diaconus. Cum vero ille e vita deceſſiſſet, ipſe in thronum C Epiſcopalem evehitur a Magno Epiphanio: ac multos a vana & ſtulta idolorum ſuperſtitione ad veram Chriſto Deo noſtro religionem convertit. Cum vero multa templa idololatrica everteriſſet, & in illis ipſa idola conſtrueſſet, & ſacra Deo templa excitaſſet, & divinis anathematis exornaſſet, eademque conſecraſſet; ad Dominum eſt translatus, & miracula eum in vita complura quam poſt mortem perpetravit: ex quibus exempli cauſa unum alterumque, ut viri virtus eximia appareat, recenſebo.

12 Initio vitæ ſuæ panes a patre accepit in foro vendendus (hoc enim illi opificium erat) ipſos vero omnes in pauperes diſtribuit. Quod cum pater reſciens, indignamque rem arbitratus, cum ob id vehementer reprehenderet, Deo, inquit, ſe hos panes dediſſe mutuos, & ſyngraphum ab eo acceptam habere quod eſſet recepturus. Et ecce mox verborum manifeſta conſtitit demonſtratio: granaria eamque frumento pleniora ſunt reperta, quam erant cum pater poſt collectam meſſem ex implerat, nec indu quidquam adhuc eſſet depromptum. Sed hoc miraculum aliquam habet compa-

Τὴν ἕκτη δεκάτῃ κατέσχεν γῆ Τύχωνα.

Οὗτος, θεοσεβὴς ἐξ φιλοχρίστων ἔχων γονεῖς, ἀφιε- Epitome vitæ ex Synaxariis.
ρωθεὶς τῷ Θεῷ παρ' αὐτῆς, ἐπὶ τοῦ μεμαθηκὼς γράμ-
ματα, ἐπὶ τῇ γραφῇ ἱκανῶς ἐμπεπονήκει, πρῶτον
μὲν ἀναγινώσκων τῷ λαῷ λόγια καὶ διδάγματα ἐκέκλη-
το· ἔπειτα δὲ διὰ τὸν ἐν πᾶσι αὐτῷ ἀξιόπιστον καὶ
σὺν βίῳ καθαρόν καὶ ἀνεπίληπτον, παρὰ Μνη-
μονίου, τοῦ ἀγιωτάτου Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος, χειρο-
τονεῖται Διάκονος. Ἐκείνου δὲ ἐκ βίου ἀπελθόντος
αὐτὸν εἰς τὸ τῶν ἱερωτάτων ἀνάγεται θρόνον, παρὰ τοῦ F
μεγάλου Ἐπιφανίου. Ἐπιστρέψας δὲ πολὺς, ἀπὸ τῆς
εἰδώλου πλάνης ἐξ ματαιότητος, πρὸς τὸν τῶν Χρι-
ἐξ Θεὸν ἡμῶν πίστιν, ἐξ ναοὺς παῖ ἐξ εἰδώλων καθε-
λὼν ἐξ πάτρι ἅμα, ἐξ δόμε ναὸς ἀνεγείρας, ἐξ πάνδή-
μους δόσει καταπλήσας, ἐξ πάντα καθαγίσας, φῶς
Κύριον μυσταῖς, δημιουργίας πολλὰς ἵστι τε τῷ βίῳ
σημεῖα, ἐξ μὴ πολλὰ ἐργασάμενος· ὧν εἰ ἓν δύο,
δᾶγμα ἓν ἀρκὸς ἀνδρὸς, ἐπαίδευσιν ἄξιον.

Ἐπεὶ γὰρ εἰ ἀρχῇ τῆ βίε, παρὰ τῷ ἰδίῳ πατρὸς
ἄρτους, πρὸς τὸ διανεμῆσαι ἐν ἀγορᾷ, ἐλαβε· οὗτο
δὲ τῷ αὐτῷ τὸ ἐπιτήδευμα· αὐτὸς γὰρ τοῖς ἄρτοις τοῖς πα- 12 pauperibus distribuit panes.
ἰδίοις παρίχε. Μαθὼν δὲ αὐτὸ τὸ πατρὸς αὐτὸ,
ἐ χαλεπῶς φέροντος, ἀνεδίζετο παρ' αὐτῷ· αὐτὸς
δὲ τῷ Θεῷ τοὺς ἄρτους ἴσα δανίζειν· ἐ γραμματεῖον
παρ' αὐτῷ κατέχειν τὸν ἀνοφλήσοντα. Καὶ ἰδοὺ τῷ
λόγῳ πραγίσατο ἡ ἀπόδειξις, τῷ ἀποθέντι πλήρη ἀ- plenum granarium patri reddi-
ποδεῖσθαι μᾶλλον ἢ ὃ τι τῶν συγκομιδῶν ἐ πεπλήρω- tum.
κατο. Καὶ οὗτο μὲ τοσοῦτον ἔχει λόγον
τινά, τὸ ἐξ ἑτέρου ποιεῖσθαι παραπλήσιον· ἐπ' αὐτῷ τῷ
δίκαιος ἀν τὸ δικαίου τῷ Θεῷ, τὸν αἰῶνα ἀναμιμηθῆ-

A τοῦ ἐπιβάσεως· ἐπάτερ ὁ παρεμφὼν ἀὸ δέξου ἀνωθ, ἐ ἀὸτίας ἢ σύγκρισιν μὴ δεχόμενον,

AUCT. D. P.

rationem, quia & ab alio idem ſanctitatum legitur, & beneficentiæ liberalitas ea Dei munificentia proficiſcitur, qui ultra menſuram remetiri conſuevit. Illud autem ſolum Tychonis laudem commendat & cauſam, quæ comparationem non admittit. B

Κλωμυτίδα ξηρὰν ἢ γῆ παραδὺς ἀὸθνὴς ἐξωδίνα βλαστὸν ἐ φῦ παρὺ. Πᾶ γὰρ, πρὸ τοῦ ἐκκαιδεκάτου τοῦ Ἰουνίου μηνὸς (ἐν ᾗ ἡ τοῦ Ἄγλω μνήμη τελεῖται) ὥριμος βότρυς ; ἢ ἵνα τίνος, φθινοπώρου, προσφέρει ἔχουσα τὸν παρόντ, τοῖς θείοις ὑμνῳδίαις ἐ λειτουργίαις ἀρχομένοις, τοιαῦτ ζητοῦσι ἀνακάινισιν· πληρουμένοις δὲ τῶν ἱερῶν θυσιῶν, τοιοῦτος ἐ συλλογίσμ· ἢ ἐκκλησίαν ἀναδέικνυσι πρὸς μοναδικὸν, ἀὸ δέξου Πατρὸς, ἢ Υἱοῦ, ἢ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

13 Atidus vitis ſurculus, humi depactor ſtatim radicem agit; deinde etiam ante tempus germinat & matureſcit. Quonam autem loco die decima ſexta Junii, qua Sancti memoria agitur maturum botrum invenitur? Ille vero ſurculus, uſque tunc aptum tempori fructum habens, incipiente divina & pſalmorum cantu, ſuum oſtentat jam ſiventes & coloratas; finito autem ſacrificio exhibet eaſdem percuctas & maturas, atque palato gratiſſimas, ad laudem Patris & Filii & Spiritus ſancti. *& eodem anno ſub ſolſtitio maturescentis miraculum,*

Idem miraculum confirmat Verſiculus, ante Canonem, ex Similaribus tertiæ.

Ὁ Λύμασι θείοις σε ἐδόξασεν πὸ ἄνωθ, Πάτερ, δοξάζοντας πιστῶς σὲ καιρῷ τῇ σῇ σοφῶν τῇ θείᾳ μνήμῃ σου, Σοφε, ὁρῶντας βότρυν πόνῳ γεγάμενος ὑμνῳδοῦντων σῷ παραδέξει σῷ δούλου· ᾧ ἵ σὲ πιστοὶ μνήχωνται, σὲ προσβάλλω προσκάμοντα, ἱκέτευε σῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

DEus, qui fideliter ſe glorificantes glorificat, miraculis te glorificavit, Pater; etenim tempore venerandæ tuæ ac divinæ memoriæ, o Sapiens, cuoſpiciunt botrum maturum ii, qui ad miraculi novitatem effunduntur in hymnos, ex eoque guſtantes fideles, te interceſſorem adhibemus, dicentes: Deprecare ut ſalventur animæ noſtræ. *de quo etiã Sinaxario* E

an illud hodiedum durat?

In Baſilii Imperatoris Mⁱ. Synaxario, miraculum iſtud dicitur continuari, μεχρὶ τοῦ σήμερον, uſque hodie. *Sed uti novum Anthologium, ſub Clemente VIII. excuſum anno* MDXCVIII. *eadem utitur phraſi, (utique ex auctore vetuſtiori deſcripta) neque probat ipſius miraculum* hodiedum *perennare in Cypro, jam pridem a Turcis ſubacta; ita nec pro ætate Baſilii, ſive pro ſeculo a. idem efficaciter ex ejus verbis probatur, quæ ſimiliter potuerunt aliunde ſumpta eſſe. Si tamen aliquis adhuc cultus Sancti in Cypro ſupereſt, non miraret adhuc continuari miraculum; cum pluribus exemplis docuerim 1, miraculum Paſchalis ignis, in eccleſia ſancta Reſurrectionis Hieroſolymis, divinitus haberi ſoliti, renovatum ſapius fuiſſe, etiam cum Urbs, & Terra-ſancta ſub infidelibus erant. Vide noſtrum de Epiſcopis, & Patriarchis Hieroſolymitanis Tractatum ante Tomum 3. Maii.*

D E

F

SS. BERTALDO ET AMANDO

EREMITIS ET PRESBYTERIS

IN REMENSI GALLIÆ DIOECESI.

C D. P.

COMMENTARIUS HISTORICUS

§. I. *De actis, & Cultu, S. Bertholdi.*

Sec. VI.

in Abbatia Calvimontis feſtum cum Octavo

IN Campania Gallia Provincia, cujus metropolis Remi, montes duo ſunt, quorum Calvus unus alter Bellus dicitur, vulgo Chaomon, & Baumont. *Suam hi celebritatem duobus ibidem eremitis debent, quos fama tenet a S. Remigio primo remorum Epiſcopo presbyteros fuiſſe ordinatos, qui ſanctiſſimus præſul floruit ab anno* CCCCLIX. *uſque ad* DXXXVII. *adeo, ut illi cenſeri poſſint ad ſeculum* VI. *pertinere. Fuerunt ibi ſancti Berthaldus & Amandus, de quibus hic conſequenter agetur ex monumentis Calvimontenſibus ſuppeditatis a R. D. Caſimira Oudin ordinis Præmonſtratenſis in Buceliacenſi prope Reteſtellam manaſterio Religioſa libris aduſi nota.* Sancti Bertholdi *vitam compendio tradam Calvimontenſes ad Matutinum in duo feſta, & per Octavam ſic recitari ſolitam:*

& Officia propria in quodlibet.

Berthaldus natus in Scotia

3 Berthaldus, Theoldi Scotiæ Regis & Berthæ filius a primis annis humanioribus litteris inſtitutus, ac in pietate Chriſtiana ſancte educatus: excitatus illic verbis Apoſtoli: Chriſtus paſſus eſt pro vobis, nobis reliquens exemplum ut ſequamini veſtigia ejus: imitatione Chriſti maluit illuſtris eſſe, quam Regio ſanguine.

& ſanctitatem profectus cum S. Amando

Quamobrem compunctioni cordis adjuncta carnis macerationi, piaque ac ſalutari meditatione Paſſionis Dominicæ, religioſam peregrinationem ſuſcepit ad ea loca, ubi Chriſtus poſt ingentes labores ac ſupplicia, mortem pro nobis ſuſtinuit. Quorum locorum aſpectu & ſanctitate factus ardentior in amore Dei, divinitus, ut quia vir deſideriorum eſſet, egrederetur de terra & de Cognatione & de Domo patris ſui; adjuncto ſibi comite ſancto Amando, ætate quidem juvene, ſed fideli Chriſti ſervo: relictis parentibus, patria, confectoque (non ſine multo labore) itinere lon-

A longiſſimo, tandem pervenit in Comitatum Portienſem.

in Gallium venit ad montem Calvum

3 Erat ibi mons, cui nomen Monſ-calvus plenus venenoſis reptilibus ac ſerpentibus, & in quo malignorum ſpirituum clamores audiebantur. Ad eum pergit Berthaldus cum ſuo Amando, ſuiſque precibus ac præſentia liberat ab illorum injuria, & in eo domunculam ex ramis & ſuſtibus conſtruit. Sed ecce dum ſanctam propertatem voluntatiam pii viri colunt, & oſtiatim victum quærunt, incolæ ſuſpicantur imminere ſibi aliquid periculi ex adventu hominum exterorum, inſidiaſque timentes clamant e patria eſſe abigendos.

miraculis claruiſſe.

4 Rebus ſenſim divina virtute ſedatis, nomen, virtus & ſanctitas ſervorum Dei longe lateque ſpargitur, viſuntur a multis in ſolitudine, qui ab illis erudiuntur ad pietatem. Afflicti conſolantur, aut recuperata ſanitate voti compotes ſecedunt. Cujus rei invidus communis noſter adverſarius, varios conflictus adverſus eos inſtruit, quos conſtanti fide, oratione, ptoque vaeveitio fugant & ſuperant.

B Eo tempore Remenſem Eccleſiam regebat B. Remigius, cujus virtutibus & doctrinis Bertbaldus excitatus, ad eum cum ſuo Amando peciſcitur. A quo benigne ſuſceptus & doctrinis ſacra inſtitutus, atque inſilium ſpiritualem adoptatur, tandem ad ſacrum Presbyteratus ordinem gradatim promovetur. Quo honore affectus ad ſolita cum ſocio lætaurat revertitur: Miſſæ Sacrificium una cum precibus ac votis ſancte & religioſe oblaturus in oratotio, quod non procul a domuncula ſua conſtruxerat, in quo divinis ſæpe recreabatur viſitationibus.

presbyter ordinatus a S. Remigio,

5 Ab ipſis puerilibus annis viam mandatorum Dei ingreſſus, moribus præclaris reluceus cunctis, juvenilia conſortia ut venenum cauto fugiebat, & ſenioribus ſedulo aſſiſtenr, eorum conformem moribus ſeſe fieri ſatagebat; ætate vero procedente, tanta virtutum hauoſtate pollebat, tantoque humilitatis pondere actus propios temperabat, ut eum intuentes Deum glorificarent. Ipſe enim erat norma æquitatis, veritatis lumen, ſpeculum caſtitatis, vinculum charitatis atque Chriſtianæ paupertatis imago. Quantæ autem perfectionis fuerit, quantive honoris, via referre quis poſſit. Nam rerum in eo ſanctitas, refulſit, ut mortuos ſuſcitaret, a dæmonibus oppreſſos liberarer, eunctiſque languentibus ad ſe venientibus ſanitatis opem conferret.

optimo omnibus fuiſſe exemplo.

C

& poſt annos 50. piiſſimo obiiſſe.

6 Porro cum beatus Berthaldus in prædicto loco plus minus quinquaginta tribus annis fuiſſet omnibus ſpeculum divinæ obedientiæ, abſtinentiæ, caſtitatis, prtientiæ, voluntasiæ paupertatis, humilitatis, & omnino tanquam exemplar veræ pietatis: jam dierum plenus, præſentiens ſuum obitum, vocat Amandum ſuum: cui poſtquam animi ſui ſenſa eapoſuit, & quo loco ſepeliri vellet, voce magna clamans: In manus tuas, Jeſu Chriſte, commendo ſpiritum meum, beatam animam tradidit in cœlum perferendam. Poſt ſanctum ejus obitum, qui variis laugoribus laborabant, venientes ad ejus ſepulcrum ſanabantur. Infinita poſtmodum miracula per eum facta ſunt, & magnalia quotidie operatur ille, qui trinus & unus vivit Deus benedictus in ſecula ſeculorum.

7 *Breviarium Metropolitanæ Eccleſiæ Remenſis, Ludovici a Lotharingia Archiepiſcopi Remenſis auctoritate, atque ejuſdem Eccleſiæ Capituli conſenſu editum anno* MDCAAA. *ad diem* AVT. *Junii continet Officium trium Lectionum de* S. Beribaldo, Confeſſore & Abbate, *cum peculiari Lectione tertia hujuſmodi.* Bertbaldus, Theoldi Scotiæ Regis filius, imitatione Chriſti malens illuſtris eſſe, quam regio ſanguine, religioſam peregrinationem ſuſcepit ad ea loca, ubi Chriſtus mortem pro nobis ſuſtinuit. Quorum locorum aſpectu & ſanctitate factus ardentior in amore Dei, relictis parentibus & patria, Deo bene ſaveure, ea Hibernia pervenit ad Caſtricenſem pagum, Amando comite, ætate quidem juvene, ſed bono ac fideli Chriſti ſervo. Qui ea conſilio ſancti Remigii locum ad inhabitandum ſibi deligunt in Calvo-monte: in quo cum ampliur quinquaginta annis Berthaldus fuiſſet omnibus ſpecimen & exemplar obedientiæ, caſtitatis, paupertatis, & veræ pietatis, voce magna clamans; In manus tuas, Domine Jeſu Chriſte, commendo ſpiritum meum, beatam animam Deo reddidit. *De* Amando *nihil ultra additur: ſed communem atrique cultum haberi, apparebit ex ſequentibus.*

Elogium ex Breviario Remenſi.

D AUCT. D. P.

E

8 *Guilelmus Marlot lib.* 2. *Hiſtoria Remenſis cap.* 16. de Bertbaldi ſeceſſu apud Calvum-montem *agit, & iſta ſcribit*: De Bertbaldo admodum pauca, & quidem ea obſcuris codicibus leguntur, quæ Flodoardum & ejuſdem ævi auctores penitus latuerunt. Filius is dicitur Theoldi Regis, qui cum ea Hibernia in Caſtricenſem pagum poſt multas peregrinationes, cum Amando ſibi familiari & comite perveniſſet, a beato Remigio locum hunc ad incolendum obtinuit: ubi quinquaginta annis pœnitens vixit. Ita eodex Remenſis. Alii ab ineunte ætate in timore Dei enutritum, ſacra Palæſtinæ loca viſitandi deſiderio flagraſſe referunt, iterque ſuſcepiſſe, Hieroſolymæ ut ſupplex vora redderet, ubi mundi Servator pro nobis immolari voluit. Redux hic in patriam, arridentes ſibi delicias conſpiciens, mundanæ gloriæ apicem, fugaceſque roſas, præ ſpiais Chriſti, paupertate & ſeceſſu, pro nihilo habere ſtatuit. Quod ut facilius exqueretur, Oceanum trajecit eum Amando peregrinationum ſuarum ſocio, Remoſque, emenſis aliquot Galliarum regionibus, duce leone ſoſpes pervenit, quem leonem comitis loco toto itinere habuiſſe narratur, donec ad Caſtri-ceuſem pagum perductus, apud Calvum Montem conſtanter hæſit: quem ſpinis & ſentibus irburioſe purgatum, erecta in faſtigio cellula, ardua pœnitentia ſanctificavit. Fertur prædictum leonem nuſquam Berthaldum deſeruiſſe, ſed fidelem ubique habuiſſe comitem, etiam cum Remos pergeret S. Remigium viſitaturus: a quo, cognita ipſius ſanctimonia, ad ſacros Ordines idoneus repertus, Presbyter ordinatur, data ei inſuper facultate eſtruendi oratorium juxta cellulam, quod Calvo montano cœnobio Præmonſtratenſis Ordinis dedit initium. Berthaldus, poſt aliquot annos in aſcetica vita impenſos, ea tyrone ſit ſacræ philoſophiæ pædagogus; diſcipuloſque habese cœpit, quos ad virtutem informabat: inter quos duæ Virgines memorantur, Oliva & Libertas: quæ eo monente rectam vivendi rationem arripuerunt. Harum memoria adhuc viget in totidem fontibus,

Aliud apud Marlotum ex codice Remenſi

F

& alii.

ferrur ſoſpes cum leonem

A nomina Olivæ & Libertatis præſercutibus, in ſalto quem ſolitariam vitam degentes locoluerunt. Adhuc febricitanter, & aliis morbis detenti, inde aquam hauriunt ſalubrem, ut fertur, pro ſanitate recuperanda. Berthaldor poſt quinquaginta annos, abditæ quidem & latentis, ſed Deo cognitæ pœnitentiæ tranſactos, haud abſque gravi cum dæmonibus conflictu, cum a propoſito avocare conantibus, vitæ miſerias cum cœleſtis gloriæ deliciis feliciter commutavit XXI. Junii, anno circiter quingenteſimo quadrageſimo quinto, ætatis ſeptuageſimo tertio. *Hæc Marlotus proponit, ut a variis, licet non optima fidei auctoribus relata; quæ volumus a lectore, ut ab eo ſcripta ſunt, excipi & æſtimari. De loene ejus comite etiam legitur in Vita Gallica, quam F. I. Lietan, ipſius Abbatiæ Prior, imprimendam dedit Remis an.* MDCXXXIV. *locatis in frontali tamella* SS. Berthaldo & Amando *habita cremitica.*

auct. D. P. & miracula illorum ſcripſit.

mortuus an. 741.

9 *Apud Sanſejum in Martyrologio Gallicano, ad hanc* XVI. *Junii, celebratur* S. Berthaldus, Confeſſor Remis, emeritæ beatitudinis præclarus.

B *Eundem Henricus Fitzſimon catalogo Sanctorum præcipuorum Hiberniæ ad hunc etiam diem inſcripſit. At Greveuus in Auctario ad Uſuardum, ſub annum* MDXV. & MDXXI. *caſuſo, ad* XIV. *Junii, refert* Bertholdum Confeſſorem, *quem hanc* Berthaldum *eſſe arbitramur.*

S. Berthaldi notatur quies.

10 *Ad ea quod attinet, vix dubitamus, quia ſeculo* XI. *vel* XII. *aut forte ſerius ea conſcripta fuerint, ex traditione ſimplici, ibidem per ſeculo quinque aut ſex aſſervata. Unde nobis non uſque adeo certa apparent, quæ de ejus patria, aut parentibus proferantur. Nam eſſe per Scotiam cum Marlotо, Fitzſimone & Lollione ſupra relata intelligamus Hiberniam: ipſius* Berthaldi, *& parentum* Theolds & Bertæ *nomina non redolent aliquid Scoticum, aut Hibernicum, ſed potius Francicam ſeu Teutonicam linguam; ut parentes potuerint fuiſſe Toparcha, nobilitate & divitiis potentes in aliqua harum regionum diſtione.* Amandus, *nomen Romanum eſt; cujus parentes uti infra nominantur* Germanus & Amanda; *germani,* Lucius *atque* Proba; *nihil minus quam originem Scoticam oſtentant: ſed potius ipſius Gallia aut vicinarum regionum indigenæ fuiſſe omnes ſuadeat; non etiam poſt conſtitutam Francorum in Galliis regnum, ex veteribus pregnati incolis, uti Romanis legibus utebantur, ſic etiam fere nominibus.*

quæ perſuadetur ei vel Scoto patriam fuiſſe Hibernicam.

C 11 *Nec etiam ſatis compertum eſt nobis, quales in Calvo-monte* Berthaldi *ſervarentur Reliquiæ Sanctorum* Amandi & Viventii, *quorum hic tolitur* VII. *Septembris, ſed* corpus donatum Clericis Braquenſibus ad Moſam *ſcribant Colvenerius, Sanſejus, Sanmarthani, & in Catalogo Sanctorum Remenſium nobis ſubmiſſo dicitur* Moſomi potiſſimum coli, ubi ejus corpus habetur, *quod ſuo tempore examinabitur.*

Alibi ibidem feſtis. 9

D

§. II. *De Reliquiis & Miraculis ſancti Berthaldi, atque indulgentiis loco conceſſis.*

12 *Priusquam agamus de varia Abbatia Calvimontenſis fortuna, placet ex vita ipſius Gallica quædam addere: in cujus cap.* 20. *dicit auctor Lietandus:* Translationem ſacrorum corporum a Religioſis eorumque Priore Fr. Nicolao Bugnet, permiſſu Archiepiſcopi quam ſecretiſſime, ne populus eam impediret, factam eſſe in Vigilia ſancti Joannis Baptiſtæ & octava ſancti Berthaldi. *Quomodo autem dix, antea feliciter anno* MCCXLVIII. *eadem ſacra corpora fecerint in novas translata capſas, conſtat ex ſequenti Inſtrumento in archivio ipſius Abbatiæ ſervato.* Guido Dei gratia Sueſſionenſis Epiſcopus, univerſis Chriſti fidelibus præſenter litteras inſpecturis, ſalutem in eo, qui E eſt ſalus omnium. Noverit univerſitas veſtra, quod Nos tranſtulimus Corpora Beatorum Confeſſorum Berthaldi, Viventii & Amandi, & ſanctarum virginum Olivæ & Libertatis, de veteribus capſulis in novas, & eorundem Sanctorum nomina inſpeximus in ſchedulis, cum eorum Corporibus poſitis, ſicut didicimus ab viris fide dignis. Actum Anno Domini MCCXLVIII. Kalendis Junii.

translatio facta anno 1248.

13 *Sub finem dictæ Vitæ Gallicæ notantur etiam duo miracula, anno* MDCXXXI. *interceſſione ſancti Berthaldi patrata hoc modo:* Anna de Bonnacia, vidua Guilielmi Rambaldi, in pago Harpy dicto, ex acuta quadam febri habuit cerebrum infectum; quo malo longo tempore fuit vexata, prout & verba quæ loquebatur, & reliquæ actiones præbebant teſtimonium, uti & parochiani & alii viderunt & declaratunt. Ducta fuit circa Paſcha hæc vidua a Margarita filia & Joanne Coutiec genero ad eccleſiam & ſacras Reliquias S. Berthaldi, & poſt continuatas de more per dies novem precationes, ſana ſpiritu & intellectu reverſa eſt, & factam ſibi gratiam declaravit cum filia & genero jam dictis & aliis pluribus, coram Quenteloto locum tenente juſtitiæ in dicto pago Harpy. F Carolus de Sein, Maritus Nicolaæ Hardicburgæ, in pago Serincurto, poſt gravem morbum incidit in phreneſim & quamdam perturbationem ſpiritus. Ductus igitur a ſua uxore & Joane le Sein receptore dicti Serincurti, hujuſque conjuge Anna Baviana; poſt plures diſceptationes & ſtultas actiones, cum ſacrificium Miſſæ a ſacerdote coram ſacris Reliquiis inchoaretur, exiget exclamat, alloquens dictum Receptorem cognatum ſuum, Ne me diutius detineas: jam gratia Dei ſanus ſum. Et eodem inſtanti recipiens veſtes, quas cum confuſione abjecerat, ſervivit celebranti ſacerdoti. Quod & ipſe Carolus & alii ſupra nominati coram Judicibus Serincurtenſibus atteſtati ſunt.

an. 1631. ſanatio per meticl dna.

14 *Ad commendandam ſancti Berthaldi memoriam faciant indulgentiæ ipſius eccleſiam adeuntibus conceſſa a variis Cardinalibus & Pontificibus ſub tenoribus ſequentibus.* Nicolaus Miſeratione Divina titulo ſanctæ Crucis in Jeruſalem S. R. E. Presbyter Cardinalis, in Regno

Fran-

Indulgentiæ concessæ an. 1435. a Nicolao Cardin. S. Crucis,

A Franciæ & partibus adjacentibus Apoſtolicæ ſedis Legatus, univerſis Chriſti fidelibus præſentes noſtras litteras inſpecturis, ſalutem in Domino. Quoniam, ut ait Apoſtolus, omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, peraccepturi prout in corpore geſſerimus, ſive bonum fuerit, ſive malum; oportet nos diem meſſis extremæ operibus miſericordiæ prævenire, & in tantum id ſeminare in terris, quod cum multiplici fructu recolligere valeamus in cœlis; firmam ſpem fiduciamque habentes, quod qui parce ſeminat, parce & metet; & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet vitam æternam. Cupientes igitur ut Hoſpitale, quod in monaſterio ſancti Berthaldi de Calvomonte, in Portuenſi Remenſis Diœceſis fundatum exiſtit; in quo, ut accepimus, magna in Chriſti pauperes præſtantur caritatis officia, & in ipſius eccleſiam ſeu oratorium plurimorum ſanctorum Reliquiæ recondontur; ubi dietim videntur per Sanctorum merita mirarula coruſcare; ut Domini cultus creſcat augmento, & in conſuetis

B caritatis officiis jugiter perſeveret; ut espropter fideles eo propenſius ſuas eleemoſynas largiantur, quo de cœleſtis gratiæ donu uberius ibidem ſenſerint ſe aſſectos; de omnipoteotis Dei miſeritordia & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad ipſius hoſpitalis fabricam vel ornatum manus porreaeaint auxiliatrices, quotiens id fereiot, eontum dies de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer velauamus. Datum Atrebati, ſub noſtri eapreſſione ſigilli, die videlicet 12. menſis Septembris, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCXXXV. Pontificatus Domini noſtri Eugenii Papæ quarti anno quarto.

15 Hugo Miſeaatione divina Epiſcopus Præneſtinus S. R. E. Cardioalis, de Cypro nauoupatus, u Saero-ſancta Baſilieoſi Synodo in

alio ad Hugon. Card. Cyprio

ſpiaitu ſancto congregata, uoiverſalem Eccleſiam repræſeotaote, io regno Franciæ Legatos de latere deputatus, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus, ad quos præſeotes noſtræ pateotes

C litteræ peaveoerint, ſalutem in eo qui eſt vera ſalus. Licet is, de eujus monere procedit, ut ſibi a fidelibus ſuis digne & laudabiliter ſervlatua, de ſuæ pietatis abundantia, quæ merita ſupplicum excedit & vota, bene ſervientibus ſibi multo majora tribuat, quam valeant promereri; nihilomious deſideraotes populum Domino reddere acceptabilem, bonorum operum ſectatorem, fideles ipſos ad ei complacendum quaſi quibuſdam allectivis muoeribus, ſpiritualibus indulgentiis videlieet ac remiſſionibus invitamus, ut inde reddantor Domini gratiæ aptiores. Cupientes igitur ut monaſterium ſancti Berthaldi de Calvomonte Portuenſi Diœceſis Remenſis, ſiva hoſpitale in eo ſitum & noviter fundatum, atque noviſſime per guerras dicti regni deſolatum, & adeo ſuis fructibus & redditibus attenuatum, quod ſine dictoaom fidelium eleemoſynis infirmi pauperes & demeotes, furioſique, & malignis ſpiritibus & aliis infirmitatibus veaati, qut ibi conſtuoui, & mivaculoſe ea devotione dicti ſancti Berthaldi liberantur, recipi & ſuſteotari ſolito modu uon poſſeot, (niſi) in ſuis ædificiis reparetur & reformetur, atqua ſuſtentationi dictorum pauperum infirmorum ſubveniatur, & dicti monaſteaii ſive Hoſpitalis depauperati Divini cultus manutentiani & augmeotationi provideatur; de omnipoteotis Dei miſerieordia & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus meritis & univerſalis Eccleſiæ auctoritate confiſi, omoibus veve pœuitentibus & confeſſis, qui dictum monaſterium ſive Hoſpitalis in diebus videliret Nativitatis, Circumciſionis, Epipbaniæ, Reſurrectinnis, Aſcenſionis, Peutecoſtes, & Corporis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, nec oon Nativitatis, Annuntiationis, Purificatioois & Aſſumptioois ejuſdem Beatæ Mariæ Virginis, Nativitatis Beati Joannis, Petri & Pauli Apoſtolorum prædictorum, ſancti Berthaldi Patroni ipſius Eccleſiæ, Inveotioois & Exaltationis ſanctæ Crucis, Dedicatione Eccleſiæ, & ſancti Eligii Confeſſoris feſtivitatibus; nec non E in celebritate omnium Sanctoaum, & per ipſaſum feſtivitatum Octavas, devote viſitaveriut annuatim, & pias de bonis ſibi a Deo collatis eubibueriut elermoſynas, manuſque ad præſtti monaſterii ſive Hoſpitalis refectionem & reædificationem, dictorumque pauperum ſuſteotationem, & divini cultus augmentationem, porreaerint adjutrieca; quotiens hoc fecerint, centum dies Indulgeotiarum, ſingulis diebus prædictis, de injunctis eis pœoitentus miſeritorditer in Domino vrlaamus: in quorum fidem & teſtimonium præſentes noſtras litteras fieri fecimus, noſtriqoe ſigillt magni juſſimus appenſione muoiri. Datom Atrebati in domibus noſtræ habitatioois, ſituatis io Porta fori magni, die XIV. menſis Septembris, anno Natrivitatis Domini MCCCCXXXV. Iudictione XIII. ſacro Baſileenſi vigeute Concilio. Sic ſignatum, A Prato.

16 *Nec tantum Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſed & ſummi Pontifices alias etiam dicto ſancti Berthaldi cœnobio, omnibus eccleſiam certis anni diebus viſitantibus, Indulgentias conceſſerunt Nicolaus quintus, & Paulus ſecundus ſequentis tenoris.* F

Tenor Nicolai Papæ

Nicolaus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei univerſis Chriſti fidelibus, præſeotes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam beoedictionem. Vitæ perennis gloria, qua miro beoignitas Conditoris omnium beatam coronat aricm civiom ſupernorum, quæ redemptis pretio ſanguinis ſuſi de pretioſo corpore Redemptoris, meritorum debet acquiri virtute, intea quæ illud eſſe prægrande noſcitur, quod ubiqoe, ſed præcipue io Sanctorum eccleſiis, majeſtas Altiſſimi collaudetur. Cupientes igitur ut Eccleſia monaſterii ſancti Berthaldi de Calvomoote Remeoſis Diœceſis congruis honoribus frequentetur, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui ad dictam eccleſiam io Purificationis, Aooountiationis, Aſſumptioois & Nativitatis Beatæ Mariæ Virginis, & ipſios B. Berthaldi Confeſſoris feſtivitatibus, & per octo dies feſtivitates ipſas immediate ſubſequeotes, nec oon & anniverſatio die Dedicationis ejuſdem Eccleſiæ, devote accrſſerint annuatim, de omoipotentis Dei miſericordia & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum auctoritate confiſi, unum

annum & quadragiota dies de injunctis ſibi pœnitentiæ miſericorditer relaxamus. Datum apud Urbem-veterem, quarto Nonas Auguſti Pontificatus noſtri anno quarto.

AUCT. D. P.

& Paulo II.

17 Paulus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus, præſentes litteras inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicum benedictionem. Licet ie de cujus munere venit, ut ſibi a ſuis fidelibus digne & laudabiliter ſerviatur, de abundantia ſuæ pietatis quæ merita ſupplicum excedit & vota bene ſervientium ſibi, multo majora retribuat quam valeant promereri; nihilominus deſiderantes Dominu populum reddere acceptabilem & bonorum operum ſectatorem, fideles ipſoe ad complacendum ſibi quibuſdam allectivis muneribus, ludulgentiir videlicet & remiſſionibur, invitamus, ut eainde redduntur divinæ gratiæ uptiores. Cum itaque, ſicut accepimus, licet inſigne monaſterium ſancti Berthuldi de Calvomonte Præmonſtratenſir Ordinis, Diœceſis Remenſis, in ejus primæva fundatione & vetuſta fuerit to ſuis ſtructuris & ædificiis ſumptuoſe erectum & conſtructum, & in fructibur, redditibus & proventibur opulenter dotatum; attamen immenſis guerrarum tutbinibur, aliiſque quamplurimis eauſantibus finiſtris eventibus, in tantam incidit ruinam, ipſiuſque fructui, redditur & proventus adeo diminuti & tenues effecti ſunt, quod dilecti filii modernur Abbas & Conventus dicti monaſterii, ad illiur munutentionem & reparationem intendere, atque Hoſpitalis in eodem monaſterio abſque ulla dotatione eaiſtentis onera conſueta ſupportare, & innumerabiler pauperer, infirmos, & præſertim ghreoctieor, illuc dietim & aſſidue quadam ſingulari devotione ue ſanitutis adipiſcendæ cauſa undequaque tranſmiſſor, & exinde inibi Dei auxilio utque ejuſdem ſancti Berthaldi meritis ſuffragantibur ſanitatem reportantes, ſuſteotare non valene, niſi Chriſti fidelium caritativis ſubſidiis mediantibus; Nos eupientes ut Eccleſia dicti monaſterii congruir honoribur ab eiſdem Chriſti fidelibus frequentetur, illaque & dictum monaſterium in ſuis ſtructutis & ædificiis reparcotur, & manuteneantur, utque Hoſpitale dotetur, ut Abbas & Conventur nec non pauperes & infirmi inibi ſuſtententur; ae ut fideles ipſi eo lubentior devotionie cauſa concurrant ad eccleſiam dicti monaſterii; & ad reparationem, manutentionem, dotationem & ſuſtentutionem prædictas, manur promptius potrigant adjutrices, quo hoc ibidem cœleſtis gratiæ Dono conſpexerint ſe refectos; de omnipotentis Dei miſericordia & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & confeſſir, qui in ſancti Bertaldi & Dedicationnir eccleſiæ prædictorum diebus, eccleſiam ipſam devote viſitaverint annuatim, & ad reparationem, manutentionem, dotutionem, & ſuſtentationnem hujuſmodi manus potrexerint adjutrices, quinque annos & totidem quadragenas, de injunctis eir pœnitentiis, in Domino miſericorditer relaxamus, præſentibus perpetuis futuris temporibur valituris. Volumus autem quod ſi alias eccleſiam ipſam viſitantibus, & ad reparationem, manutentionem, dotationem & ſuſtentationem eaſdem manur adjutrices porrigentibus, aut inibi piar elecmoſynas erogantibus, ſeu alias uliqua ulia indulgentia in perpetuum vel ad certum tempus nondum elapſum duratura per nos conceſſa fuerit, eædem præſentes litteræ nullius eaiſtant roboris vel momenti. Datum Romæ apud ſanctum Mareum, anno Incarnationis Dominicæ MCCCCLXVI. ſexto idus Martii, Pontificatus noſtri anno tertio.

celebrem peregrinationem affirmans

§. III. *Hiſtoria Abbatiæ Calvimontis, ex monumentis ipſius loci.*

18 *Ejuſmodi hiſtoriam magna cum diligentia concinnatam ſubminiſtravit nobis ſupra laudatus Caſimirus Oudin ſic exordiens: Nota pariter infimis ac ſummis, ſimplicibus ac litteratis, in Archiepiſcopatu Remenſi* Abbatia ſancti Berthaldi de Calvomonte, *ordinis Prumonſtratenſis, in tractu ſeu Comitatu Caſtri. Pertinni vulgariter* (Chateau-portien) *poſita, copioſeque dotata, quæ florat ſufficienti Fratrum collegio & Regularibus obſervantiis. Diſtat hinc horis tribus Regiſtelle, duabuſque Caſtra præfata; umbubus urbibus ad Axonam poſitis, in ſummitate quadam aridu ſatis, cui antiquitas Calvimontis nomen indidit ubi ſanctus* Bertbaldur *cum ſocio* Amando *a Scotia in Gallium advenans, fixit tabernaculum ſuum eſſque mortuus. Anne quovis, ad diem qua ſanctus Eremita receſſit ex hoc ſeculo, ingens multitudo vicina plebis ad hanc conſinis Calvimontis Abbatiam, venerature Beatam illius memoriam in eccleſia ipſi conſecrata, qua pretioſum ejus corpus ne caput integrum ſeparatim cuſtodit. Nec id ſolum ad diem feſti unnuam contingit, ſed & per annum, ex variis diſſitarum etiam partium urbibus atque oppidis, itineruntur plurimi, qui infamos & maxime furioſos ad ſancti Anachoreta templum ſolvendi cauſa voti adducant: quibus per Octavam illic manentibus, ac pro ejuſmodi divinum Miſſa nevendium poſtulantibus, ſapiſſime fit ut ſana mens inſanis reddatur & furentium rabies compeſcatur.*

S. Berthaldi monaſterium.

Eccleſia, corpus ejus

19 *Fuerintue primi diſcipuli & ſucceſſores* ſancti Berthaldi *Scoticum* ſancti Columbani *inſtitutum profeſſi, ut plura per Remenſem diœceſim monaſteria alia, ſicuti ſuadere poſſet ipſius Sanctis genius ex Scotia dudum, ſi vere inde ductum eſt; an Benedictinum quod ibidem ſaltem poſtea ſuſceptum eſſe exemplo reliquorum Galliæ monaſteriorum veroſimile eſt, non habeo unde definiam. Certum eſt quod primis inquilinis qualibuſcumque dilapſis vel extinctis indulti illuc Canonici ſeculares ſint, de quorum fundatione ita nobis ſcribit D. Caſimirus.*

Cujuſcujus inſtituti fuerint Calvi-Montenſes primis ſæculis.

20 Raynaldus Comer Caſtri-Portiani *ſeu* (*ut volunt antiqua monumenta*) Comes Portuenſir, *anno* MXLV. *vel circiter* (*nam de anno determinate non conſtat*) *ad honorem* ſancti Berthaldi Confeſſoris, *quem Deus ad locum Calvimontis, ut eum ſua manſione ſanctificaret, adduxerat; fundat collegium ſeu Eccleſiam Canonicorum ſecularium, ſub dicti Bertaldi titulo; quibus in dotem magnum nemorum ibidem proximorum multitudinem, Decimam totius oppidi, variaſque villas aſſignat, hbtrulitate inſigni, ut conſtabit ex quadam*

Circa 1045. fundata eorum nova eccleſia, anno 1087. donatur Romanorum.

A *dam carta Domini Rodulphi Archiepiſcopi Remenſis, anni* MCXI. *quæ dicitur* Raynaldus *fundator* Collegiatæ ſancti Berthaldi *Calvimontis aſſeritur. Hoc autem morino*, Rogerus Raynaldi filius, *ut ſanguinis ita paternæ pietatis heres, addidit anno* MLXXXVII. *ad amplioremdictorum Canonicorum ſuſtentationem, medietatem Remaldi-Curtis, tam in Decimis quam in juſtitia, cum omnibus incolis ad eamdem villam ſpectantibus, ut ex ſequacibus patens eſt.*

21 In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus ſancti Amen. Notum ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ filiis, præſentibus & futuris, quod ego Rogerus Comes Portoenſis territorii, villam mei juris dictam Remaldicortem (*fuit ea deinde Prioratus Benedictinorum dependens ab Abbatia S. Huberti ſitus apud Caſtrum Portiani*) cum omnibus ſuis appendiciis, eum cultutis & certis adjacentibus terris, cum ſilvis, pratis, aquis aquarumque decurſibus, cum mu-
B lendino, cum banno & omni juſtitia, cum omnibus incolis in eadem villa manentibus, & mihi ſubjectis, cum tota familia contradidi habendam & poſſidendam communiter per omnia, Eccleſiæ ſancti Confeſſoris S. Theobaldi & eccleſiæ S. Berthaldi de Calvomonte, pro remedio animæ meæ, & Ermengardis uxoris meæ, & filiæ meæ Sebillæ, omniumque progenitorum meorum quiete; & liberus, adſtantibus nobilibus & ignobilibus feci, ut nemini ſucceſſorum vel miniſtrorum meorum liceat quidquam reclamare. Nomina autem virorum & mulierum, quorum capitoria ad me ſolum ſpectabant, hæc ſunt. Fulmarus & filii ejus; Rainoldus, Anſelmus & cum man- Ermeslendis; Ermeslendis & filii ejus. Fulco, cipiis. Rainoldus, Radulfos cum ſuis ſororibus; Ermengardis & filii ejus, Everardus, Conſtantius, Anſelious, Udela; Fulco villicus & ejus uxor Bertrada; Rodulfus, Uldeſendis cum filiabus; Conſtantius, Josbertus, Herbertus, calvus, cum fillis; Baldoinus, Rainaldus, Olda ſoror eorum, Burgundus, Hardoinus filius ejus cum
C Sororibus, Heeſendis uxor Theobaldi. Hæc autem ſunt omina eorum, quorum ſervitia & advocationes ſive in villa ſive extra villam, mihi vendicabam: Joannes & filii ejus, Rainerus, Adelardus, Acclinus, Durannos filii Ermeſendis; Albericus, Anſelmus, Raynoldus miles cum familia; Auſelinus qui & Bonellus cum uxore; Radulfus, filius Ermingardis; Thiebertus cum uxore Corbuzeia cum filiis; Theoldus, Harduinus filii Hordiardis; Anſelmus, Rodulfus, Hordiardis, Udela uxor Guarnotii cum filiis; Anſelmus cum familia tunc temporis villicus, Everasdus cum familia, Albertus cum familia: ſane nec hoc prætereundum eſt, quod ſi quæ deinceps in eadem villa & allodio acquiri poterunt, ab utraque eccleſia paritet acquirentur, & acquiſita communiter partientur. Hujus donationis teſtes fuerunt, quorum nomina ſubſcripta ſunt, Et Rogeri Comitis & Alberti Comitis & Godefridi filii ejus, Ermengardis Comitiſſæ & Sebillæ & Hugonis Scoti & Guiderici filii Gualcherl, & Haroldi, & Alemanni, & Raynaldi, & Gualteri, & Geraldi & Richeri & Rainoldi & Udonis, & aliorum multorum. Actum publice anno Incarnati Verbi, MLXXXVII. Indictione X. regnante, Rege Francorum Philippo XXVIII. anno.

22 Ego Rodulfus, divina bonitate, licet in- D
dignus, Remorum Archiepiſcopus, omnibus AUCT.
ſanguine Chriſti redemptis in unitate fidei per- D. P.
ſeverantiam. Eccleſiarum nobis commiſſarum *Eidem donata Archiep. Remenſi.*
ſolicitudinem gerentes, expreſſus officii adminiſtratione compellimur eorum res diſtractas colligere, collectas in ſtatu ſuo pro poſſe noſtro ſolidare; ut etſi ſuſcepti dignitate ſacerdotii non quantum debemus, noſtræ menſuram nomtois vel aliquatenus capleamus. Quo circa Eccleſiam de Calvomonte, magnis quondam Portienſium Comitum prædiis, Raynaldi ſcilicet & Rogeri filii ejus, honorificentiſſime ditatam, Canonicis inibi deſervientibus, cum omnibus ad eamdem pertinentibus auctoritate noſtra concedimus tenendam, & tam ipſis quam eorum ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis, prafatam eccleſiam cum rebus ſuis, quarum ſubſcripta ſunt nomina, hac teſtamentali pagina perpetuo poſſidendam firmamus. Altare videlicet de Aduo cum molendino, terra, pratis; altare de Zuizerco; me-
E diam partem altaris de Trion cum medietate eccleſiæ; molendinum de Giriniaco, molendinum de Ronne; Campiuiolus cum omnibus appendiciis, partem allodii de Hardiliaco; allodium de Juſtins, quod dedit Hugo Scotus; allodium de Cireſiaco, quod dedit Rodulfus Albus; quartam partem allodii de ſancto Fertcolo, quod dedit Radulfus filius Rohardi; mediam partem de Remaldiecurte, cum omnibus appendiciis ſuis, quam dedit Rogerus Comes; allodium de Luziaco; allodium Herlberti, filii Theodorici de Batimachimonte; terram de Ro- *enumeras & confirmat.*
ſor; terram de Rubiniaco, Widerici filii Gal-
cheri: allodium Dominæ Scigundis de Bebeoiaco; terram apud Membreciacum; terram de Guiſweio; terram Ohardi de Ultremoute; nonam partem de redditibus. Hoc autem auctoritatis noſtræ præceptum indelebile permanere volentes, imagine noſtra illud muniri fecimus, de probabilium perſonarum teſtimonio roboravimus. Signum Hugonis Alti villarienſis Abbatis, Hugonis S. Baſilii Abbatis, Joannis Abbatis S. Nicaſii, & Hatderici Moſomenſis Abbatis, Ro-
F dolphi ſocii Theodorici Abbatis, & Bernardi Abbatis de Morimoute, & Fulconis Archidiaconi, & Ebalt Præpoſiti, Joffridi Decani, Lamberti Cantoris, Cyrici Vicedomini, Bartholomæi Theſaurarii; Signum Odonis, Adæ, Elberri. Presbyterorum; Signum Gerardi, Richardii Diaconorum; Signum Guidonis, Gualteri Subdiaconorum. Actum Remis anno Incarnati Verbi mileſimo centeſimo undecimo, Indi- *anno* MXI. *ct.*
ctione quarta, regnante Ludovico Francorum Rege anno quarto, Archiepiſcopatus autem Domini Rodulfi anno quinto Fulcradus Cancellarius ſcripſit & ſubſcripſit. *Quod autem Canonici iſti non fuerint Regulares, uti abſque probatione nulla aſſerit auctor Vitæ Gallicæ, ſed ſeculares, patet ex commemoratione quadam, poſt Martyrologii lectionem fieri quotannis ibidem ſolita, ſecundum ordinem Necrologii antiquitus aſcripti, his terminis*, 19. Idus Septembris commemoratio Roberti Sacerdotis & Canonici ſecularis hujus eccleſiæ, qui in vita ſua eccleſiæ noſtræ novem ſextaria frumenti dedit annuatim.

23 *Anno etiam* MCXLIX. *Henricus de Caſtello, Comes Portienſis, Calvimontis & Grandiſprati;*

& Cla-

A *& Clarembaldus, Dominus de Roſeto; viri ſecu-*
AUCT. *lo divitiſque clariſſimi; aſſenſu ſuorum conſunguineorum, & haredum, ut perpetuam Bertholdina virtutis haberent impreſſam imaginem, erigunt anachoreſim in loco, ubi ſanctus Eremita olim permanſerat, eamque dotant ad aternam rei memoriam, in gratiam duorum Eramitarum Rodulfi, &*
Anachoreſis fundata & approbata ab Archiepiſcopo *Guarnerii, quibus dant allodium in territorio ſilva, quæ Terriſola dicitur, ad rivulum, quem accolæ vocant Urb, & quidquid de circumſtanti nemore per ſe, vel per eartucas ſuas extirpare poſſent, quod totum confirmatur ſcripto authentico Domini Samſonis Remenſis Archiepiſcopi, ſub tenore ſequenti.* In nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Ego Samſon, Divina miſeratione Remorum Archiepiſcopus, univerſis ſanctæ Matris Eccleſiæ filiis, tam præſentibus quam futuris, in perpetuum. Cum inter ceteros humanæ fragilitatis defectos, etiam oblivione plurimorum tentamur, utile viſum eſt literis annotari, quod rerpetum evulutione cogimur obli-
B viſci. Præſentibus igitur & futuris notum fieri volumus, quod Comes Henricus de Caſtello & Clarembaldus de Roſeto, uxoribus & filiis eorum concedentibus, Domno Rodulfo & Guernerio eremi cultoribus allodium in territorio ſilvæ, quæ Terriſula nuncupatur ſupra rivolom, quem accolæ Urb appellant, reſpectu ſupernæ remunerationis, abſque ulla terregn eel cujuslibet debiti exactione, libere donaverunt. Conceſſerunt etiam quod quidquid de circumſtanti nemore per ſe vel per eartucas ſuas poſſent extirpare, cum aquis circumfluentibus quantum ulibus eorum ſufficeret, libere poſſidarent. Canonici etiam de Calvomoote totam Decimam ejuſdem loci prædictis Fratribus donaverunt. Ut autem hujus noſtræ confirmationis ſeries rata & illibata impoſterum permaneat, ſigilli noſtri impreſſione, & probabilium perſonarum intitulatione, eam corroborari fecimus. Actum Remis anno ſuccarnati verbi MCXLIX. Indict. XV. regnante Ludovico Francorum Rege anno VII.
an. 1142. Archiepiſcopatus Dumini Samſonis anno III.
C Drego Cancellarius recognovit, ſcripſit & ſubſcripſit. *Ita egraphum ab Odine miſſum, in quo errari aliquid, patet ex diſſonantia pronotatorum charalterum, cum annus* MCXLII. *numeret indictionem* V. *& Ludovici Regis annum* VI. *uſque ad Auguſtum.*

24 *Ad iſtam porro anachoreſim, at & ad Eccleſiam ſancti Berthaldi Calvomontanam, legitimis earum poſſeſſoribus annuentibus, eorumque nonnulli ad ſtrictiorem obſervantiam tendentibus, anno* MCXLVII. *vel paulo antea, ſolicitante Gualtero Abbate ſancti Martini Landunenſis, annuentibus & conſentientibus Henrico Comita Grandiſprati, & Samſone Remorum Archiepiſcopo, Canonicus ordo Prumonſtratenſium indultus eſt, quod uti & priora omnia cum certiſſimis conſtent documentis, manifeſtus error irrepſiſſe deprehenditur in Necrologium loci, ubi præſcribitur* Commemoratio Regionaldi de Roſeto, qui hunc locum conſulit Ordini Præmonſtratenſi, qui & nobis cunceſſit furnum bannalem in hac villa. *Nec animi bic alius concipi poteſt, quam it, quem ſupra dexi, Canonicorum ſecularium Collegium ad ſancti Bertholdi eccleſiam inſtituiſſe. Ex Præmonſtratenſibus autem primus Abbas inſtituitur fuit* Joannes
traditur Præmonſtratenſibus an. 1147 ſancti Martioi Laodunenſis Canonicus; *qui anno* D *prafato* MCXLVIII. *obtinuit prudiſtam confirmationem introduſtionis, & omnium bonorum ad diſtum ſpectantium Abbatiam, primum a Samſona loci Metropolitana, ſubſcriptum manu Dregonis Cancellarii, ac poſtea eodem anno* MCXLVII. *eodemque tenore alteram ab Eugenio III. Summo Pontifice, datam Pariſiis XVI. Calendas Junii per manum Hugonis Presbyteri Cardinalis, agentis vice Guidonis S. R. E. Diaconi Cardinalis & Cancellarii. Agebat* Joannes *hic in humanis, operabaturque adhuc ad novella plantationem Eccleſiæ anno* MCLIV. *ut conſtat ex privilegio quodam Henrici Leodienſis Epiſcopi, quo nonnullas Calvomonti bonorum donationes confirmat in cartulario pag. 18. Poſt hunc* Cæſarius *Abbas tranſigit anno* MCLVIII. *cum Vidone Abbate ſancti Nicaſii Remenſi ex Cartulario pag. 103. Tertius* Julianus *anno* MCLXXII. *Quartus* Alelmus *anno* MCLXXX. *& ex dicto cartulario; tum anno* MCXCIII. Albericus.
horum illi Abbates.

25 *Longevus hic Abbas fuit, ſi uſque ad annum* E MCCXII. *ante quem nullus alius nominatur invenitur, cœnobium rexit; ad ejuſque tempora referendum erit, quod anno* MCCXII. ſancti Berthaldi *eccleſia ingenti incrementorum acceperit egregia beneficentia* Rogerii Domini de Roſeto & de Calvo-monte, *ex cujus ſuper ea re inſtrumento fragmentum accepit, quo idem* Rogerius *dotat* Eccleſiam beati Berthaldi Calvi-montis, quam, *inquit*, præ ceteris eccleſiis ſub dominio meo Deo ſervientibus diligo, & de qua eccleſia frater ſum & eſſe volo tam in vita, quam in morte, & in ea propriam meam cum ſolemni voto elegi ſepulturam. *Deinde confirmat omnes ejus poſſeſſiones ſub data anni prafati. Hactenus fragmentum illud, cui adſcriptum reperio pranilis Rogerii ſepulturam nuper in Calvo-monte fuiſſe repertum. Poſt Albericum inveniuntur nominati Abbates, anno* MCCXII. Odo, MCCXVI. Petrus, MCCXII. Joannes, MCCLXXV. & MCCC. Simon, MCCCCXI. Petrus, MDXVII. *alius* Petrus; *in qua ſerie certum eſt aliquot deſiderari, quorum nomina exciderint,* F *nam acta nulla reperiantur; ultimus autem, idemque diuturnus Regularis Abbas, ab anno* MDXXIV. *ad* MDLXX. *fuit* Gubertus Couſin, qui (*ſicut in ejus commemoratione legitur*) multa vaſa argentea in eccleſia fieri curavit, multaſque poſſeſſiones huic monaſterio acquiſivit: obiit autem Pariſiis & tumulatus eſt in eccleſia Auguſtinianorum. *Poſtea in Commendam* Mag. Claudii la Roy *Abbatia recidit, ſub quo ab hæreticis Sedunenſibus anno* MDLXXXIX. *profanata ac deſolata ibidem fuerunt omnia.*
eiſdem non ita dol accedit an. 1212

26 *Oſtendit interim miſericors Dominus, quanti eſſet beatus Bertholdus meriti, dum ex quo ſanctus Confeſſor a terra ad cœlos reverſus eſt, ejuſque nomini Eccleſiam conſtrui voluit, hanc pro ejus invocationis interceſſione variis per plura ſeculi miraculis illuſtravit, & illuſtrat ad præſens tempus. Horum autem atteſtationem inſignem contulerant anno* MCCCCXXX. *Vicarii Generales Remenſis Archiepiſcopatus, ſub hac forma.* Nos Vicarii Generales in ſpiritualibus Reverendiſſimi in Chriſto Patris & Domini, Domini Raynaldi, Dei gratia Remenſis Archiepiſcopi, in ſuis civitate & diœceſi Remenſibus obtantis, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus
Atteſtatio anni 1430

A bus præſentes litteras inſpecturis & audituris, ſalutem in Domino ſempiternam. Ad futurarum & ſempiternam rei memoriam. Quis ſcriptum eſt, opera Dei & Sanctorum manifeſtare honorificum eſt, & miracula evidentia ipſorum Sanctorum meritis & precibus quotidie occurrentia inter Chriſti fideles publicare; ut eainde Deo per veros Chriſticolas laudes & gratiarum actiones referantur, & etiam omnipotens Deus in Sanctis ſuis glorificetur; Notum facimus, & tenore præſentium veridice atteſtamur, quod ab anno, nec non duobus, tribus, ſex, decem, viginti annis & ultra, in eccleſia ſeu monaſterio S. Berthaldi de Calvo-monte in Portiano, Remenſis Diœceſis, noonulli infirmi utriuſque ſexus, tam mares quam mulieres, etiam infantes parvuli & adulti, qui vexabantur & ſæpiſſime vexantur a

B Spiritibus immundis, quorum aliqui cum equis & curribus, alii pedeſtres, alii equeſtres, cauſa devotionis & ſanitatis recuperandæ ad dictam eccleſiam ſeu monaſterium de Calvo-monte in honore Dei & ipſius S. Berthaldi ædificatam & conſtructum adducti fuerunt & ſæpiſſime adducuntur, qui fuerant antea & multoties ſunt furioſi, dementes vel mente capti, ideoque ligatis manibus & pedibus oportebat, & multoties oportet ipſos conſervare, propter rabiem & furiam, quibus detinebantur, & de die in diem fama publica referente detinentur; procul dubio tameu, ut in pluribus & pro majori parte, poſt novem dies, ab eorum infirmitatibus furiaſque rabiei & dæmonum vexationibus, piis intercceſſionibus & meritis Beatiſſimi Berthaldi Dei Confeſſoris almi, ut pie creditur, liberati fuerunt, & priſtinam ſanitatem recuperaverunt, & de die in diem liberantur & ſanitatem recoperant, & a dicto monaſterio ſani & incolumes ſæpe & ſæpius receſſerunt & recedunt, Deum & B. Berthaldum laudantes & glorificantes: prout ſuper his, ad requeſtam & ſupplicationem venerabilis

C in Chriſto Patris, Domini Abbatis dictæ eccleſiæ ſeu monaſterii, Nobis extitit ſacta fides, ex nonnullorum fide dignorum teſtimonio, per nos, ſuis juramentis ſolenniter præſtitis, in præſentia Notarii noſtri ſubſcripti examinatorum: quibus & eorum depoſitionibus fidem plenariam adhibemus. Jo quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium, præſentibus litteris ſigillum Metropolitanæ Curiæ Remenſis, quo uti ſolemus, duximus appoequdum. Datum & actum Remis anno Domini MCCCCXXXA. die XIX. menſis Martii, ſecundum uſum.

de emergentibus S. Berthaldi invocatione ſuccurri ſolitis.

Poſt varias avulſiones in monte ſolverat.

27 *Porro Abbatia ab Hugenottis anno (ut dixi ſupra)* MDLXXXIX. *expilata, nihilo melius habita fuit a Regiis militibus ſub Comite S. Pauli; qui paucis hebdomadis poſt, pulſis inde Hugenottis, locum præſidio munierant, ne iterum receptacula ipſis eſſet. Interim vero Religioſi ad vicinam Caſtelli Portuenſis municipium ſe receperant, ſuiſque ibi officiis fungebantur in capella ibidem, pertinente ad monaſterium S. Huberti. Quamvis autem Abbas Claudius Abbatiales ædes inſtauraverit aliquando; fortaſſe tamen incendia exacta rurſum illa fuerant. Ad hæc Calvi-montenſis caſtri Domini temporales non deſinebant dilectam Fratribus ſolitudinem inquietare; qui tam per ſe perquam domeſticos ſuos quoſdam etiam illorum auſu ſacrilego percuſſiſſent, vulneraſſent, & ad necem uſque cru-*

delem attriviſſent; Stephanus Galmet Presbyter & Abbas Commendatarius ſecundus, tranſtulit hoc cœnobium ad vallem, una ſaltem hora a Calvo monte diſtantem; vallem inquam amœnam, fertilem, cui vulgus Piſcinæ nomen, ob fontis commoditatem, indidit. Fecerunt opus anno MDCXXIII. *ut conſtat ex ſequenti marmoreo inſcripto ad majorem eccleſiæ portam,* Steph. Galmet Auceliauenſis, Regi Chriſtianiſſimo a Conſiliis & Eleemoſynis, Abbas Commendatarius, hoc monaſterium, immunitatis Eccleſiaſticæ conſervandæ cauſa, tranſtulit ædificavitque anno Domini MDCXIII. *Conſummatam autem immenſo ſumptu, egregiis Abbatialibus adibus, & amplo ambitu, ſed templo & cloaſtro modicis ac ſimplicibus, circa annum* MDCXXXV. *quo eccleſia dedicata eſt ab Henrico Dei & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia Tarſenſi Epiſcopo, ut patet ex immediate ſubjectis:*

an. 1623. tranſferuntur Abbatia.

28 Henricus Dei & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ gratia Epiſcopus Tarſenſis, Epiſcopatus Abrincenſis Coadjutor, necnon Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini, Domini Henrici a Lotharingia, Archiepiſcopi Ducis Remenſis, Franciæ E primi Paris, Vicarius generalis; Eccleſiam hanc cum altari, a Reverendiſſimo patre ac Domino, Domino Stephano Galmet, Regi a conſiliis & eleamoſynis, præfectiſque monaſterii Abbata Commendatario traoslatam, atque ædificatam in honorem Dei optimi maximi, ſanctiſſimique Confeſſoris ſui Berthaldi, conſecravimus; omnibuſque Chriſti fidelibus, qui pie ac devote dictam eccleſiam in anniverſario Conſecrationis die viſitaverint, ſingulis annis an. dies de vera indulgentia, in forma Eccleſiæ conſueta, concedimus anno Domini MDCXXXV. menſis Maii Dominica prima. *Signatum* Henricus Epiſcopus Tarſenſis. *Liethaudus, Prior ejuſdem Abbatiæ, in Vita Gallica S. Berthaldi cap.* 10. *aſſerit, huic* Abbatiæ annexas duodecim eccleſias parochiales, cum aliquo Prioratu & diverſis capellis, inter quas ſunt duæ parochiæ in diœceſi Leodienſi, Ogii & Maſmil, quarum collationes pertinent ad dictam Abbatiam.

29 *Finitur libellus iſte Gallicus per Litanias* S. Berthaldo *eccliæ conſuetas, in quibus appellatur,* Imitator Jeſu Chriſti, Locorum ſanctorum F viſitator; Amator crucis, caritatis, caſtitatis, omnium virtutum; Pater amabilis & admirabilis; Bonus cuſtos fidelium ſuorum, Benignos dilector proximorum; Fidelis ut Abrahaam, Obediens ut Iſaac, Luctator ut Jacob, Caſtus ut Joſeph; Contemptor mundi, Profligator cacodæmonum, Patrator miraculorum, Sal & decus morum; Sectator humanitatis, Speculum perfectionis, Regula puperratis, Norma abſtinentiæ, Flus pietatis, Lua devotionis, orationis, contemplationis; Forma pœnitentiarum, Protector ad ſe clamantium, Refugium miſerorum, Reſuſcitator mortuorum, Conſors Sanctorum omnium: *atque hac ad finem Oratio ſubjicitur:* Omnipotens ſempiterne Deus, qui per glorioſa S. Berthaldi Confeſſoris exempla, humilitatis & paupertatis nobis triumphale iter oſtendiſti; da quæſumus, ut viam pœnitentiæ ſalutaris, per quam ille venerabilis Pater noſter auteceſſit illæſus, ejus nos præclaris meritis adjuti, ſine errore ſequamur.

Litaniæ de S. Berthaldo.

S. IV.

A

ject. D. P.

§. IV. *De ſancto Amando eremita Bellimontis, ejuſque Reliquiis & cultu Remis.*

Ex Bellomonte ubi vixit S. Amandus & mortuus celebatur.

30 C*Alvimontenſia, ex quibus hactenus proceſſimus, monumenta ita agunt de S.* Amando, *ac ſi* ſancti Berthaldi *individuus, per annos quinquaginta uſque ad mortem comes nullam aliam ſui memoriam, præter Reliquias corporis, poſteris dimiſiſſet. Conſtat interim ex Bellimontenſis monaſterii nunc ad jus Calvimontenſium devoluti, traditione, ipſum in Bellomonte ſic inſtituiſſe eremiticam vitam, ut fundato illic monaſterio prædicto initium dederit. Quin etiam Sanctæ Legenda, qualis poſtea una cum Reliquiis Remos tranſlata eſt, tota decurrit, abſque ulla* B *Berthaldi memoria, cui ſi dim ſuperſtes fuit, vix apparet credibile, quod illius ipſe diſcipulus, & multo junior fuerit. Veroſimilior forte conjectura foret,* Amandum *cum* Berthaldo *ſive ante, ſive poſt aſſumptam in ſuo cujuſque loco, eremiticam vitam, pariter, non Hieroſolymam, quo Berthaldus initio converſionis ſuæ profectus fuerat, ſed Romam ad limina Apoſtolorum peregrinatum, familiaritatem coluiſſe, eique morienti adfuiſſe acceptum, jamque plurium diſcipulorum Abbatem etiam ipſum æquolem ætate & fama virtutis; cujus deinde mortui corpus adhuc in Bellomonte fuerit, quando ſcribebatur Legenda prædicta. Deſolato deinde loco notabilis pars corporis tranſlata Remos ſit ad mojus ibidem Hoſpitale; pars retenta a Calvimontenſibus.*

Tranſlata Reliquia in Calvimontem.

Et Hoſpitale S. Mariæ Remenſis.

31 *Flodoardus Hiſtoriæ Remenſis lib. 3. cap. 10. meminit Xenodochii ab Archiepiſcopo Hincmaro, qui ſeculo 12. medio floruit, magnifice conſtructi, ac dotati, his verbis:* Canonicis quoque hujus Remenſis Eccleſiæ Hoſpitale conſtituit ad ſuſceptionem peregrinorum vel paupe-
C rum, congrue ad id rebus deputatis, cum conſenſu Coepiſcoporum Remenſis Diœceſeos, atque ſubſcriptionibus eorumdem. *Hoſpitale illud ipſum eſſe, quod ſub titulo ſanctæ Mariæ hodiedum ſupereſt Metropolitanæ eccleſiæ propinquum licet variis caſus, & mutationes paſſum, multis ſuadere nititur ſupralaudatus Marlotus lib. 3. cap. 29. atque habere* Velatas plus minus viginti per vices ægrotis neceſſaria ſubminiſtrantes, & Regularet Clericos quatuor, quibus animarum cura relicta. *Caſimirus Odin indicavit nobis, non ita pridem factum eſſe, quod velatæ, ſive Sanctimoniales ſanctæ Auguſtini Regulam profeſſæ, inſignem, quam habebant,* ſancti Amandi *Reliquiam capſa argentea ad majorem devotionem incluſerint, item exſtare apud eaſdem codicem Choralem annorum plus quam ducentorum, ex quo mittebat tranſcriptam ipſius* ſancti Amandi *Legendam cum Antiphonis, Reſponſoriis &c. modulatione rythmica non inculta, quibus omiſſis ſatis habebo vitam hic dare.*

unde accepta ex Mr. Vinagne decit, quod

32 Amandus Domini noſtri Jeſu Chriſti Aſſecta, Natione Scotigena, catitit otiundue ea inſigni proſapia. Pater vero ejus eſt dictus Germanus, mater autem ejus Amanda eſt nomine vocitata. His vero annuente Domino genuere iter proles, præſertum ſcilicet Amandum, atque Lucium ejus uterinum, unamque eorum ſororulam, Prubam nomine dictam. At vero Amandus, bonæ Indolis puerulus, a religioſis parentibus eſt ſtudio literarum traditus. Qui *poſt egregium profectum in ſtudiis* in brevi tempore adeo hauſit conctum ſontum ſpiritualis intellectus, quod nullo didaſcalo indigeret penitus, præter illum qui eſt Magiſter omnium. Nec mirum, ubi Spiritus ſanctus Magiſter eſt, nulla diſcendi mora eſt. Dehinc vero nitebatur puer ſtrenuus totis viribus fieri vie perfectus: parvipendebat præſentia, veluti devoverat in puericia, æſtimans pro nihilo omnia præter id quod erat æternæ ſalutis gaudium. Poſtquam autem eſt quinque clavibus ſophiæ imbutus, cœpit proficere de die in diem in melius: ſcilicet diſcorder ad concordiam revocare, E egentes alere, nudos veſtire, eccleſias multas *Presbyter ordinatus.* pro Chriſti nomine petere. Ad hæc quid multa? Ad ultimum arbitrio ſui Præſulis auctus eſt Presbyterici culmen Ordinis, atque tantum magis fervebat in divino opere, quod ſciebat ſommopere adſtrictum ſu opetibus & ſermoni. Mactabat omni die holocauſtum Domino, non ex pecore alieno, ſed ex pectore proprio; ideireo quod erat auctus ſacerdotali prælatione. Poſt alia vero & multa innomerabilia, inſpirante eam divina gratia, ut deſereret patrium ſolum, caoſa adipiſcendi ſupernum bravium, ora *Romanum peregrinatus.* eum parentibus & ſuis uterinis, & familia utriuſque ſexus decem & octo, aggreſſus eſt Romanum iter lætabundus. Deinde nimirum tranſeuntibus illis multa itinera periculoſa, per rupes, petierunt Romam, præcedente eos Spiritus ſancti gratia. Illic vero aliquanti ſper morati, viſit Apoſtolorum & Martyrom quæ ibi requieſcunt Reliquiis, has penitus habere fruſtratus pro Eccleſiis (ſuæ patriæ) pedibus nudis deliberavetat ad propria reverti.

33 Tranſeuntes autem Italiam, & ſuperiorem Galliam, petierunt Remenſem provinciam, procurante ea tempeſtate ſancto Remigio Archi- *venit in diœceſim Remenſem.* præſule paſtoralem curam Remenſis Eccleſiæ. F Contigit vero Sanctis tranſire perquendam locellum, in quodam nemore ſitum, qui nuncupatur a populo Pulcher-mons uſque in hodiernom diem. Illic cupientes Sancti feſta corpura parumper dare quieti ob laborem itineris, proſtraverunt ſe humi. Ibi ſumpſerunt cibum, herbis & radicibus appoſitum, nihil ſecum portantes præter baculum. Aggreſſa eſt autem tam magna ſitis eos omnes, ut ferme exhalarent ſpiritum, quoniam incaluerat ſupra eos nimium, æſtivum enim erat tunc tempus. Vociferantibus autem cunctis præ ardore ſitis, maxime almi Amandi genitrice (quoniam jam erat evacuata & rugoſa multo labore) audiens Confeſſor Chriſti clamorem qui erat ſecum populi, proſtravit ſe genu tenus humi, cœpitque ex intimis labiis flagitare potentiam Cunctipotentis, qua dignaretur ſubvenire periclitantibus ſiti. Cœlum vero ejus patuit precibus, & oratio aſcendit coram Deo velut incenſi ſumus. At mirum in *fontem ſitientibus facile e terra elicuit.* modum egreſſus eſt divinitus, ſecus ejus, qui erat in terra fixos, baculum, fons largiſſimos, ita ut biberet ipſe una cum genitrice ſua ſiti

agen-

A arente, & cuncto Collegio ejus. Intellexit protinus vir Dei illic fore januam cœli, votumque vovit Domino, nunquam se recessurum a præfato locello, idcireo quod visus est sibi Deo acceptus, quoniam erat a sæculo remotus, & undique nemoribus consitus. Igitur non quivit diutius latere lucerna sub modio, sed est imposita candelabro, ut luceret omnibus in Dei domo. Post talia vero aggressus est almus vir Cloduvæum, Regem Francorum Christianum, u sancto Remigio nuper baptizatum; & impetravit sibi dari præfatum locellum, cum omnibus quæ adiacent per gyrum. Regressus igitur vir Dei a Curia Regis construxit in præfato (loco) quandam Basilicam sancti Petri Apostolorum principis. Cœpit vero undique populus ejus præsentiam videre, clamentiamque Salvatoris laudare, atque de ipso sacratissimo fonte divinitus dato devotissime bibere; quoniam quidem inerat in eo talis virtus, quod

B nullus accedebat ad eum ram ægrotus; causa bibendi, vel causa lavandi, quin recederet absque dilatione sospes domum. Nunc etiam operantur virtutes multæ in hoc loco, præfari sancti meritis, qui tumulatus est u sancto Remigio. Illic redditur cæcis visus, gressus claudis, solatium mœstis, libertas dæmoniacis, veluti pater usque in hodiernum diem fidelibus cunctis. Non suoc prætereundu, sed memoriæ fidelium tradenda miracula, quæ sunt meritis sancti Amandi peracta.

34 Audiens vero populus Christianus prodigia & signa, quæ fiebant meritis Sancti largissima; cœpit catervatim frequentare locum ex omnibus partibus, quo erat homo Dei tumulatos. Videns vero (Remensis Præsul) ejus Basilicam nimium erectam fore, ad supervenientem plebem recipiendam, decrevit omnium consilio construere majorem. Postea vero aggressi sunt iter ad quendam vicum in pago Laudunensi situm, cum curribus & plaustris, in quo erant quadrati lapides affatim frequentes, ea quibus oneraverunt curros & multa juga boum, & regressi sunt ad præfatum locellum, per cujusdam fluminis vadum, quod vulgo nuncupatoc Asnum, admodum pe ículosum. Exeuntibus autem cunctis de vado, remansit quædam vidua paupercula retro, comitante eam unico proprio filio, quæ habebat ingen-

C tem lapidem quadratum super currum suum positum, tam onerosum quod frangeret eaem currus; antequam peterent fluminis litus. Videns autem mulierçula fractucam axis, & casum saxi, quod erat aptum ad opus Dei; citissime transmeavit amnem, ceciditque prona in faciem. Dehinc igitur surrexit quantocius supra pedes, cœpitque obuixe clementiam Omnipotentis implorare, ne peteretur lapis adductus magno labore. Postea vero, illa hac & illac discurrente opemque quæreote, ac sæpissime retro aspicienre, vidit divinitus præfatum saxum supra lympham natare, & binas columbas illod eum rostris ad littus trahere, non absque populi magna admiratione. Adhuc vero habetur ipse lapis in structura ejusdem Oratorii, ut liquet cernentibus cunctis, ad laudandum nomen supremi regis, quæ erat mirabilis in cunctis.

35 Quadam vero die petiit quædam mulier D libera, cum alia caterva, præfatam Basilicam AUCT. causa orandi, ut aliquando dignaretur Sancti, quorum Corpora ibi requiescunt, suo in- D. P. serventu subvenire sibi. Oratione autem finita, est foras egressa. Videns vero eminus quemdam pyrum, quæ erat plantata secus monasterium, admodum pyris oneratam, cupiebat nimium sumere ejus fructum. Quæ protinus accessit ad arborem, manum extendens concto nisu, ut caperet ejus fructom. Prodolor! Tam repente adhæsit manus ejus præfatæ pyri ramo, quod nullo modo quivit se movere sb ipso loco. Videns vero mulier propriam manum arbori hæsisse, medullitus cœpit querirare, clementiamque Salvatoris implorare; sanctumque Dei famulum Amandum nomine rennis vocitare, quod dignaretur sibi indulgeotiam apud Dominum impetrare, quatenus mereretur in- arbori adcolumis domum redire ejus sanctissimo prece. haerenti, Sed mirum in modum illico est restituta sibi E pristina manus divinitus, obtentu Sanctorum, qui ibi quiescunt, & precibus. Qua de re compuncta mulierçula iterum ingreditur oratorium, revisit Sanctorum corpora, quæ ibi habentur, quatenus mereretur abolere offensum facinus, eorum sanctissimis precibus. Fiota vero oratione, cum gratiarum actione, tradidit manu propria & ramo & gleba, quandam culturam secus præfatam Basilicam admodum fertilem jacentem, in perpetuum eidem Ecclesiæ habendam. Et siquisei aliquid, quod absit, distrahere, vel defraudare Ecclesiæ voluerit, subjaceat eacommunicationi authoritate sancti Petri, & sancti Remigii Archipræsulis, & sancti Amandi Confessoris; nec non & omnium Sanctorum, quorum çorpora in hac eccleśia requiescunt, annuente Domino nostro Jesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto vivit & regoat per cuncta secula. Amen.

36 *Hactenus Vita eodem inventa loco, in quo Marlotus inveneras Legendam* sancti Berthaldi *summatim, ut supra vidimus, describendam. Hinc subit mirari adeo jejune ipsum agere de* sancto Amando, *ut ejus pramissam Vitam non videatur legisse. Magis tamen mirum est, quod praecentum caput finiens cum enumeratione Reliquiarum in ipso Hospitali venerabiliter servatorum, non meminerit Amandina hpsmetbecu. Sed fortasse ea nondum confecta erat, quando anno 1666. evulgavit primum historia tomum. Ut ut est ex Gallica sancti Berthaldi Vita scimus, hujus quoque Reliquias aliquas ex Calvomonte ad ipsam Hospitale fuisse translatas una cum Legenda, quam Marlotus descripsit, atque ejus festum hoc die ibidem agi. Præcipue tamen illic coli* sanctum Amandum, *idque die* XVI. Augusti *propter tunc translatas pradillas ejus Reliquias ex urca veteri in novam argenteam, caput videlicet, & ossa quædam, quæ ipsu Calvomonte Remos translata fuisse præsumit Lietandus agnoscens illa in Calvomonte deesse. Mihi verosimilius apparet ex Bellomontensi cœnobio immediate allata fuisse; præter Legendam, cujus in Calvomonte nulla videtur habeti notitia.*

37 *Hinc cum annotatione quadam Marloti in margine positu, qua monet,* sanctum Amandum *fortasse* Altimundum, *seu* Autimundum *esse, de*

qua

Et impetrata loci possessione eadem exercuit;

sibique a S. Remigio tumulatus est,

Pro ampliori ecclesia struenda,

adductus lapis lapsusque in Axonam miranda emergit;

Pyrum e loco serpentis manus

Reliquia in novam ipsam transtulit

die 16 augusti ea causa festivo.

A *qua cap.* 10. *egerat* quis hic Antimundus fuerit, *inquit ibidem*, aut quali vir præditus indole, tradit Matthæus de Pres in Morinenſi Chronico, ubi ait, haud procul Ramis degiſſe pauperem in rugurio, litterarum noo omnino rudem, ſed modeſtum: quem pietas a ſorenſibus ad munus facerdotale, dein ad ſegregem vitam avocarat. *Ubi iterum ad marginem annotat*, hunc Antimundum forſan Beati Berthaldi D comitem fuiſſe de quo cap. 16. *Quod minus placet: nam, etiam Marlot fatente, dicitur a ſancto Remigio ad excolendos Morinos deſtinatus* Antimundus, *ac Terouanenſis factus Epiſcopus: de quo conſuli poteſt Malbrancus lib.* 2. *de Morinis cap.* 39. 43. & 44. *ubi diem obitus necdum ſe deprehendiſſe fatetur*.

DE
S. SANCTO AURELIANO,

EPISCOPO ARELATENSI IN GALLIA,

E SYLLOGE HISTORICA. E

De ejus initio & fine ex epiſtolis Vigilii Papæ, atque de cultu.

ANN. DLI. *Poſt S. Cæſarium & Auxanium*

PRæfuerunt *Eccleſiæ Arelatenſi, ſeculo Chriſti ſexto, illuſtres Antiſtites. Horum unus* ſanctus Cæſarius, *ex Monacho, & Abbate Lerinenſi, ob famam eximiam doctrinæ, & ſanctitatis, creatus Epiſcopus eſt anno* DII. *& poſt vitam præclare peractam migravit ad Dominum anno* DXLIII. *die* XXVII. *Auguſti, quo erant ejus Acta elucidanda. Hinc tunc ſubſtitutus eſt* Auxanius, *Præfecto Prætorii patre natus, cui Vigilius Papa vices ſuas in Gallia anno* DXLV. *delegavit. Verum ipſe, anno ſequenti* DXLVI. *morte ſublato, ſucceſſit* ſanctus Aurelianus, *de quo hic agimus, quem idem Vigilius Papa Vicarium ſuum in Gallia conſtituit miſſa hac epiſtola*,

quatus Epiſcopus Arelatenſis S. Aurelianus

2 Dilectiſſimo Fratri Aureliano Vigilius. Adminiſtrationem vicum noſtrarum fraternitati veſtræ animo libenti committimus, & erediB mus Caritatis veſtræ offirio actibus Deo placitis diligenter univerſa complecti; quando & ſummi Sacerdotii conſortio vos dignos divina eſſe gratia judicavit; & glorioſiſſimi Childeberti Francorum Regis Chriſtiana & Deo placita, in perhibendo vobis teſtimonio, voluntas acceſſit. Quapropter vices noſtras veſtræ Caritati hac auctoritate committimus, ut univerſa, quæ deceſſorum noſtrorum vel Canonum ſtatuta ſanxerunt, Deo congruis operibus faciendo atque ſervando, & noſtrum & prædicti Regis judicium circa Caritatem tuam rectum fuiſſe poſſis oſtendere. Sanctarum enim Scripturarum nos docet auctoritas, quia Chriſtus Deus, Dominus & Salvator noſter, prius univerſa quæ bona ſuos fieri voluit & docere. Scriptum eſt enim: Primum quidem ſermonem feci, o Theophile, quæ cæpit Jeſus facere & docere, uſque in diem, qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt. Item quod commonendo Timotheum doctor gentium dicat Apoſtolus, Fraternitatem tuam ſemper autem oculos habere conſtdimus. Aut enim: Confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Jeſu: & quæ audiſti per me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et item ipſe: Solicite cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem recte tractantem verbum veritatis. Et iterum: Labora ſicut bonus miles Jeſu Chriſti. Intelligo quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

a Vigilio Papa deſignatus Vicarius

C

ad diſcordiam tendat querelas

3 Si quam ergo inter Fratres diabolus, humani generis hoſtis antiquus, zizaniam ſeminaverit, calliditate nequitiæ conſueta; aut de aliquo Sacerdotum Fraternitati tuæ, ſervatis majorum per omnia conſtitutis, fuerit querela depoſita; adhibitis tibi Fratribus & Coepiſcopis, ſecundum qualitatem negotii numero competente; cauſam Canonica & Apoſtolica ordinatione diſcutiens, ea ſententia definies, quæ & Deceſſorum noſtrorum convenit ſtatutis, & Deo acquitatem in omnibus diligenti ſit grata. Si quod vero de religione fidei, quod Deus avertat, fuerit certamen exortum, aut tale aliquod negotium ſortaſſis emerſerit, quod pro ſui magnitu- F dine ibidem nequeat definiri; veritate diſcuſſa, relationis ſerie diſtincta, ad noſtræ Sedis conſultationem potius ut remittas hortamur. Quia ita Deceſſores veſtros, qui Deceſſorum noſtrorum vices egiſſe monſtrantur, feciſſe teſtimonium noſtri declarat ſcrinii: quatenus ea diſpoſitione ſervata, Eccleſiæ unitas ſtabili firmitate perſiſtens, pacis bono in omnibus perfruatur. Cujus velut hereditarium munus Chriſtus Deus, & Dominus & Salvator noſter, ad eos, unde numquam deſuit, rediturus, diſcipulis ſuis legitur reliquiſſe, dicens: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis. Et ut univerſa fraternitas veſtra diligenti poſſit ratione complere, Epiſcopis, quibus pro vire noſtra te præeſſe voluimus, nos præcepta deſtinaſſe ſignamus; ut & illi vobis obedientiam exhibere debeant competentem, & Fraternitas tua eos in Chriſti caritate complectens, exemplis bonorum potius operum, ad quæ ſunt Deo placita faciendа, ſemper invitet. Illud pari cis auctoritate ſignavimus, nequis ſine Formata tuæ Fraternitatis ad longiora

manetur gravaret cauſas & fidei ad S. Sedem referre,

Epiſcopos diligere

loca

A loca audeat proficiſci, ſed ut conſuetudinem illam debeant cuſtodire, quam conſtat ſemper noſtræ Sedis habuiſſe Vicarium, & a vobis Formatam poſtulent, ſi eanſatum ſuarum neceſſitate compulſi, ad longiora itinera deſtinare diſponant.

4 Sed ne in aliquo Sedis noſtræ Vicarius, minor ſuis Deceſſoribus videatur, uecceſſerium ſore credidimus Pallii vobis uſum, quemadmodum Deceſſori veſtro hactenus dederamus, præſenti auctoritate concedere, ut motum & omnium bonorum rerum vobis, beato Petro Apoſtolo ſuffragante, non deſit ornatus. Oportet ergo Caritatem veſtram Sacerdotalis ſemper ſtudii inter Dominos filios noſtros clementiſſimos Principes, & glorioſiſſimum virum filium noſtrum Childebertum Regem, gratiæ intectæ fœdera cuſtodire. Scire enim, nec vos convenit ignorare, quod neceſſario prædicatis, quia Scriptura pronuntiat, dicens: Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Et hoc quoque veſtrum facere deſideramus effectum, ut glorioſo viro filio noſtro Patricio Belisario deſtinatis ſcriptis gratias referatis, qui homini veſtro lebotem ad clementiſſimum Principem abſtulit tranſeundi; ſed mox ut reſponſum recepit, nobis ſuis litteris indicavit. Deus te incolumen cuſtodiat, Frater cariſſime. Data x. kalendas Septembris, quinquies poſt Conſulatum Baſilii viri clariſſimi. *Erga anno Chriſti* DLVI.

5 *Aderat tunc Roma* Beliſarius, *& reſtaurabat ejus mœnia, Romanum imperium tenentibus* Juſtiniano & Theodora *Auguſtis; inter quos & Childebertum Francorum Regem, cui Provincia Oſtrogothis erepta ceſſerat, pacem fevendam commendat Pontifex; ſatis etiam indicans ſub hiſce principiis non ita penitus extinctam Imperialis auctoritatis tranſ ulpes umbram omnem, ut non adhuc eam reſpicerent Epiſcopi, Romanis ditionibus viciniores. Hoc etiam intelligitur ex ſimili ejuſdem Pontificis ad Auxanium Deceſſorem Epiſtola, ubi eum ſic monet.* Oporter ergo Fraternitatem veſtram inceſſantibus ſupplicationibus Deo noſtro preces eſtundere, ut Dominos filios noſtros clementiſſimos Principes, Juſtinianum atque Theodoram ſua ſemper protectione cuſtodiat, qui pro his, veſtræ caritati mandandis (*eum Vicariu ſcilicet poteſtate & Pallio*) ſuggerente glorioſiſſimo & eacellentiſſimo filio noſtro Beliſario, præbuerunt conſenſum. Hortamur quoque, ut Sacerdotali opera inter glorioſiſſimum virum Childebertum Regem, ſed & ante dictum Clementiſſimum Principem, concepte gratiæ documenta, paterna adhortatione fervent. *Nempe deſiderium expellendi Gothos ab Italia fecerat, ut Juſtinianus ſurgentes Francorum vires conciliandas ſibi putaret, ideoque cum iis pacem optaret firmam.*

6 *Miſit tunc etiam ſupra citatam Epiſtolam Vigilius ad univerſos Epiſcopos in regno Childeberti conſtitutos, per quam ipſis ſic mandat:* Quia dudum Auxanio, quondam Arelatenſis civitatis Antiſtiti, vicum noſtrarum ſolicitudinem dederamus, ſed curſum vitæ præſentis implendo, de hac luce migravit; in cujus loco Aurelianus Frater noſter reſcitur ſucceſſiſſe; neceſſarium valde credidimus, ſolicitudinem hanc a nobis anteſato debere commutti, confidentes; illum & pro loci ſui quelitate, bonis actibus univerſa quæ Deo placeant poſſe complere; & mexime eum glorioſus filius noſter Childebertus Rea teſtimonium bonæ conſcientiæ, pro Chriſtianæ ſuæ voluntatis devotione, perhibuit. Oportet ergo Ceritatem veſtram ei in omnibus, quæ ſervatis per cuncte Canonibus, ſalubriter ſecundum noſtrorum definita Majorum pro noſtra auctoritate conſuerit, præbere obedientiam competentem. Et quia omnino neceſſe eſt, ut pro diverſis cum Fratribus Deo juvante præſtandis, ſtatutis aptiſque temporibus Epiſcporum Synodus debeat congregari; idcirco præſenti auctoritate concamus, ut nullas ubi, aut quando conſtiterit, ſe audeat excuſare, excepta infirmitatis cauſa, quam humana non poteſt evitare fragilitas, aut certe quem digna eacuſationis retio fecerit non venire. *Inter Concilia ſuit* Aurelianenſe quintum, *habitum* die v. kalendas Novembris, anno aaxia. Childeberti Regis, Indictione aiii. *erga anno Chriſti* DALIX. *cui præſediſſe alii retulerunt* Sacerdotem, Eccleſiæ Lugdunenſis Epiſcopum, *alii* Aurelianum Epiſcopum Eccleſiæ Arelatenſis, *quod forte præſcripto Vigilii Papa conformius eſt.*

7 *Cum autem idem Vigilius Papa, anno* DXLIV. *menſe Aprili pridie Paſchatis, condemnaſſet tria Capitula, & hæretici ſcriptis litteris vulgarent ipſum, tria damnanda Capitula, impugnare Chalcedonenſe Concilium, ideoque varii ab ejus communione diſcederent;* ſanctus Aurelianus Epiſcopus Arelatenſis *ad eum ſcripſit, ne qua ſpargerentur, vera eſſent,* Cui *Papa reſpondit per epiſtolam, Collationi* VII. *inſertam, qua ſic incipit:* Fraternitatis veſtræ litteras, prædie Idus Julias, Aneſtaſio deferente ſuſcepimus: & gratias referimus Divinæ clementiæ, quia ſolicitudinem veſtram in fidei cauſa, vel in noſtræ opinione perſonæ, ſacris relegimus convenire mandatis, ut digne Caritati tuæ verba Dei & convenienter aptentur, quibus ait: Elegi te Sacerdotem ex omnibus, ut aſcendas ad altare meum, & portes coram me nomen magnum cunctis diebus vitæ tuæ. Neceſſe ergo nobis eſt, Caritatis veſtræ ſolicitudinem brevi interim, quantum pro temporis qualitate potuimus, relevare colloquio: quatenus modis omnibus confidatis nihil nos penitus admiſiſſe, quod Deceſſorum noſtrorum conſtitutis, vel ſanctæ, quæ una eademque eſt fidei quatuor Synodorum, id eſt, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ primæ, atque Calcedonenſis iovenietur (quod abſit) eſſe contrarium, aut quod ad perſonarum injuriam pertineat, quæ definitioni ejuſdem ſanctæ fidei ſubſcripſerunt, vel Sanctorum Prædeceſſorum noſtrorum Cœleſtini, Xyſti, Leonis, aliorumque præcedentium, atque ſequentium definitis reperiatur adverſum: ſed a nobis omnibus prædictis Synodis unam veneratiouem, unamque fidei credulitatem indubitabiliter exhiberi: & eos, qui omnes ſupraſcriptas quatuor Synodos in rectitudine fidei non ſequentur, vel unem ex ipſis, vel omnes in fide repreavent, aut repravare, aut injuriare, vel repudiare nituntur, abjectmos. Fraternitas ergo tua, quem Apoſtoliæ Sedis per nos conſtat eſſe Vicariam, univerſis Epiſcopis innoteſcat, ut nullis aut falſis ſcriptis, aut mendaci-

inter Imperatores & Regem Pr. pacem ſevere.

Rom. 10.

ut Beliſario gratias agerent,

atque orare pro Imperatoribus,

ſicut & deceſſori Auxanio mœnia ſcripſerat eidem Vigilius,

qui & commendat Epiſcopis, ut Auxilium obedientiæ præſtent

Obtrectatio Capitulo condemnato ſolicito Auxilium ſcribebatur illi.

1. Reg. 2.

quæ in 4. Concilio ſtatuta, manere illibata.

A dacibus verbis aut nuntiis qualibet ratione turbentur . . . . . Illud quoque credimus ſpe-
Auct. G. H. randum . . . . . ut ſit Fraternitas veſtra in hac quoque patre ſollicita, & glorioſo filio noſtro Childeberto Regi (quem Chriſtianitatis ſtudio venerationem integram Sedi Apoſtolicæ,
Et cupit per eum Childebertum Regem rogari : cui nos Deus præeſſe voluit cognovimus exhibere) ſupplicare non deſinas, quatenus in tanta rerum acceſſitate circa Eccleſiam Dei ſolicitudinem, ſicut & confidimus, Chriſtiana devotione perſolvat : ut quia Gothi cum Rege ſuo in civitate Rumana perhibentur ingreſſi, hoc ei dignetur ſuadere, ne ſe in Eccleſiæ noſtræ præjudicio, quippe velut alienus legis, immiſceat, & aliquid faciat, aut fieri qualibet ratione permittat, unde Catholica poſſit
Quo per Gothos fides perturbetur Eccleſia perturbari . . . . . Feſtina ergo, Fratres cariſſime, ut in ſanctæ fidei ſinceritate perſiſtens, Eccleſiarum pacem, quæ vel a Deo per meritum Sacerdotii tibi eſt commiſſa, vel a Nobis per Apoſtolicam auctoritatem Vicaria poteſtate mandatur, cumpetenti ſolicitudine Deo propitiante cuſtodias, & Vicarium te Sedis noſtræ dignis Deo manifeſtes operibus. Deus te conſervet, Frater cariſſime. Datum III. kalendas Majas, Impetii Domini noſtri Juſtiniani perpetui Auguſti anno XXIV. poſt Conſulatum Baſilii viri clariſſimi anno VIIII. *Is eſt annus Chriſti* DL. *cum anno præcedenti Totilas Romam occupaſſet.*

B 7 *Quam diu poſtea vixeris* ſanctus Aurelianus, *non omnino conſtat, videtur tamen a Sammarthanis colligi ex Epiſtola ab Italia Clericis directa Legatis Francorum, qui Conſtantinopoli proficiſcebantur, eum anno* DLII. *adhuc viviſſe, & forſan anno* DLIII. *ex hac vita ad Dominum migraſſe,* XVI. *Kalendas Julii. Nam ejus ſucceſſor* Sapaudus *præfuit* Aeclatenſi v. Concilio, anno Childeberti Regis XLIII. die IV. kalendas Julias, *id eſt anno Chriſti* DLIII. *Martinus autem eſt* ſanctus Aurelianus *Lugduni, dum tranſiret, ſive ad Regem, aut ad conventum aliquem proficiſcens, ſive inde deſideraret ad propriam Sedem redire. Sed ea ratiocinatio Sammarthanorum parum certa eſt : Epiſtola enim, apud Surmandum tome 1. Conciliorum Gallia edita, ſolum indicat, quod tunc adhuc vixerit* Auſtraſius quidam, quem (*ut etiam ſupra vidimus*) Sanctus Epiſcopus Aurelianus Arelatenſis civitatis ad beatum Papam ante hoc bienium direxerat ; *adeoque nihil vetat, quin jam tum fate functus fuerit* Aurelianus, *ſiquidem id aliunde poſſit confirmari. Memoria ejus inſcripta eſt Martyrologiis Uſuardi, Adonis Bellini & aliis cum Martyrologio Romano, ad hunc* XVI. *Junii, eiſdem ubique verbis.* Lugduni depoſitio beati Aureliani Epiſcopi Arelatenſis. *Ejuſque feſtum in Eccleſia & Diœceſi Arelatenſi celebratur ſub ritu duplici, argumento Lectionum ſecundi Nocturni poſſimum ex jam relatis epiſtolis deſumpto ſed tranſfertur in diem ſequentem, ob ſolemnitatem Ss. Quirici & Julitæ, de quibus ſupra egimus.*

Videtur obiiſſe anno 533. Lugduni.

aut etiam citius.

Inſcriptus Faſtis Sanctis 16. Junii.

8 *Sauſtajus in Martyrologio Gallicano præter elogium, quod de illo habet loco proprio, aliud adjungit in ſupplemente his verbis* : Lugduni S. Aureliani Epiſcopi, qui ea Abbate Alzanatenſi ad Sedis hujus gubernacula avocatur, S. Remigii, cujus ſubiit locum, veſtigia pari converſatione ſecutus, moribuſque puriſſimis, & claris religionis actibus nobilis, poſtquam Sacris Comitiis ſæpius interfuiſſet, pro Eccleſiaſticæ politiæ meliori conſtitutione, ſine Chriſtianiſſimo conſummatus Sanctorum laborum pervenit ad præmium. *Hæc Sauſtajus ; ſed qua cum ſint intelligenda de multo juniore aliquo Aureliano, ſeculo nono Archiepiſcopo Lugdunenſi, videntur ſolum huc referri occaſione* S. Aureliani Epiſcopi Arelatenſis, *apud Lugdunum mortui. Evenim Jacobus Senertius aſſerit in Archiepiſcopis Lugdunenſibus,* non adnotari in Breviario Lugdunenſi additione hunc Aurelianum : ſed in nonnullis ejus exemplaribus Eccleſiæ S. Nicetii, calamo manuali adſcribi ad menſem Januarii, in qua celebrari ; & libenter obitum dicere ſimplici verbo eum e vivis deceſſiſſe IV. Nonas Julii abſque anni nota. *Quo tamen die non reperimus ejus nomen in ullis Feſtis. Si quis aliud ſuggeſſerit, unde probetur deberi ei veneratio Eccleſiaſtica, poterit de ea agi die* IV. *Julii, aut certa* A. V. III. *Octobris, quo relatus ſupra S. Remigius ejus Deceſſor refertur a Sauſtajo, qua etiam dicitur a Sammarthanis ad meliorem vitam tranſlatus.*

Aliqui eti hoc Aurelianus Ep. Lugdunenſis.

Idem Aurelius qui S. Aurelianus?

9 *Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui non ſunt in Martyrologio Romano, ad hunc* XVI. *Junii ita ſcribit* Arelati in Gallia S. Aurelii Epiſcopi Aeclatenſis, *idque annotat ea tabulis & officiis* Sanctuum Eccleſiæ Aeclatenſis ad ſe inde tranſmiſſis, ubi vita illius cuntiactus, & legitur in Eccleſia. *Habemus nos Officia propria Sanctorum Eccleſiæ Arelatenſis, anno* MDCXII. *& anno* MDCLVI. *excuſa. In iis autem non* Aureſius, *ſed* Aurelianus *appellatur, & eſt ad hunc* XVI. *Junii Martyrologio Romano infertus. Fatendum eſt tamen, quod in Tranſlatione ſancti Honorati Epiſcopi Arelatenſis, etiam* Aureliut *ſcribatur, dum de Baſilica S. Honorati dicitur* ; Ibi B. Honorati corpus Aurelii ſui depoſitum eſt. Ibi beatorum Pontificum Aurelii, Concordii, Æonii, Vigilii, Rothlandi, beatiſſima membra loca prædicta ſanctificant. Ubi *de Singulorum die natali agitur, & S. Aurelius, ſive Aurelianus* cali XVI. Junii *dicitur.*

ACTA INVENTIONIS

S. Aureliano & aliis octo communis,

Publico inſtrumento confignata.

Ex Collectaneis Petri Franciſci Chiffletii.

D. P. Reneuo. ſumtus an. 1708.

POſt Syllogen iſtam, jam pridem ab Henſchenio concinnatam, venit ad nos ex benevolentia Patrum noſtrorum Pariſienſium, agente Joanne Harduino, Bibliothecæ Præfecto, & libris eruditis in lucem datis clare, magnis monumentorum ſacrorum Theſaurus, in ſcriniis P. Petri Chiffletii illic mortui repertus, ex quo multa deprompſimus VI. Junii, agentes de S. Claudio hic vere ex Actis Inven-

tio-

A *tionis prætitulata (ſervaturis pro ſupplemento Aprilis, eo quod die* II. *occurrat feſtivitas ſancti Niceſii Lugdunenſis Epiſcopi, in cujus eccleſia ipſius & aliorum olim monumenta recognita ſunt) hic inquam dubimus eo, quin ſpectant* S. Aurelianum; *non Lugdunenſem (de quo ſupra Henſchenius, quemque oportet ubi ſepultum fuiſſe, aut certe omnino non habitum pro Sancto, nec inter Sanctos collocatum) ſed* Atelatenſem, *quod probant inſcripti tumuli verſus. Inſtrumentum autem illud ſic incipit.*

2 In nomine Domini. Amen. Anno ejuſdem MCCC. octavo, die Veneris ante feſtum B. Bartholomæi Apoſtoli, Indictione vi. Pontificatus Domini Clementis Papæ quinti anno ipſius tertio, per præſens ac publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, quod nos Hugo Dei gratia Thabarienſis Epiſcopus,.... virtute commiſſionis nobis factæ (*ex parte Canonicorum S. Niceti, ſupplicantium* atteote, quod cum plura Sanctorum

B corpora in eccleſia S. Nicetii requieſcant, quorum meritis prout Apoſtolicarum litterarum habet affectio, quam plura miracula claruerunt, ex noſtra permiſſione liceret dicta Sanctorum corpora, ſerearis honore & ſolemnitate ſolitis, facere relevari, ut apud eamdem eccleſiam locis congruis poſita, devota fidelium veneratione & laudibus debitis attollantur) *Talis inquam* virtute commiſſionis, vocatis & aſſiſtentibus nobis religioſis vitis, Fr. Jacobo Sacriſta, & Fr. Guillermo de Lux, Ordinis Prædicatorum Conventus Lugdunenſis, Fr. Dionyſio tenente locum Guardiani, & Fr. Bernardo de Logniaco Ordinis Minorum Conv. Lugdunenſis, Priore Carmelitarum, & Fr. Joanne de Nanaiaco ejuſdem Ordinis Conv. Lugd. ac Tabellionibus Infraſcriptis; ad eccleſiam S. Nicetii ſupradictam acceſſimus, & in præſentia prædictorum & plurium aliorum Clericorum & Laicorum fide dignorum teſtium, ad hoc vocatorum & rogatorum, invenimus ſetro altaro majus dictæ eccleſiæ quædam parva altaria; juxta quæ erant in lapidibus marmoreis, ſupta terram upparentibus,

C quædam litteræ ſeu ſcripturæ antiquæ: quas ſcripturas vidimus, & eas pro majori parte transcribi fecimus per Notarios infraſcriptos, & exemplificari diligenter præſentibus ſupraditis.

3 Et primo, in primo altari meridionali, quod vocatur altara B. Nicetii. . . Subſequenter prope altare S. Sacerdotis, invenimus tumbam S. Aureliani, prout in ſcriptura, in lapide marmoreo ſuperpoſito comprehenſa apparebat; quæ aſt inter alia talis.

Orbis celſa gravi * verſantur culmina Ispſu,
Urbis * cacumina ſulmina clara ruunt
Atque ovium damna * Paſtorum morte pateſcunt,
Cum ſibi ſublata myſtica dicta * ferunt.
Et geminæ * genuins plebis lamenta reſultant,
Cum * ſoliti paſtus dogmata ſancta darent.
Quo probat amiſſum populorum pectore, plauctu,
Heu! decus, heu! * aumeu, Aureliane, tuum.

tumulus Sanctorum in eccleſia S. Nicetii.

ex commiſſione Capituli, non clavorum cogitantis.

transcribit Epitaphia S. Aureliani.

*verorum
cumina eſt lumina
poſſeſſorum
gemmas.
Gemina ſic jam
Conſulis.
aumina;*

Pontifici claro fulſiſti dogmate; cultu,
Cum * quo Arelas digno muuere lata fuit.
Sed animas * ſancta eripiunt conſortia cœli,
Quas hinc corpotibus laxat abire Deus.
Etgo omnes recte capiunt ſolatia dempti,
Quem * norunt meritis aſtra ſubiſſe poli.
Noo retinet mundus * arctantis jute ſepulcri,
Quem recipit ſummi dextera ampla Dei.
Nec * ſua venturis morietur nomina ſeclis,
Vivere quem ſemper inclita * dogma docent.
* Præcipit heu! rurſum, numerus quinquennia quinque,
Et tribus * adjectis metss volecutibus annia.
Deſeruit * fragilis terreſtrem corporis uſum,
Hic ſenibus linqueos primævo tempore formam,
Illic ſuſcipiens æterno tempore vitam,
Pollicita * plectans redemptis præmia Chriſti.
Quiſquis ſolicitus luſtras monumenta dolorum,
Hic parilem ſortam lngemis ipſa tuam.

auctor. D. P.
*cumque
animæ
morum
ceſſantis vita
ſuo . . . morietur nomine.
dogmata
Præcipit heu curſu numerum
objectis,
fragilem
Pollicitæ pl. reddera nis*

4 Et ſequuntur plures verſus, qui propter fracturam marmoris legi non poſſunt: *uti non niſi imperfecte legi potuerunt ea omnia verba, quæ ** notata exhibet margo, quæque in contextu per conjecturam correximus, ut Lectoris tudia conſuleremus; etiam abſque illis haud parum offendendi poteſt iſtius temporis, non valde culta, uti vel hinc apparet: ſi tamen ſexti ſeculi illa eſt, & non poſterioris alicujus quo iſti verſus ſic compoſiti fuerint, vel potius renovati.* In margine tumuli eſt ſcriptum. Obiit XVI. Kalendarum Juliarum undecies poſt Juſtini, Indict. XIIII cui Obitui, concordat liber qui legitur ad Primam, *puta Martyrologium per plura ſecula Lugduni uſitatum. Sed quid eſt illud*, undecies poſt Juſtini? *Docet Pagius in accuratiſſima ſua diſſertatione Hypatica pag.* 324. *annum* DXL. *quem alii notabant* V. P. C. Paulini, *id eſt*, quintum poſt Conſulatum Paulini, *notatum ab aliis* Juſtino Juniore ſolo. *Ex hinc ſi coperint Lugdunenſes aliqui numerare poſt conſulatus illius, undecimus poſt primum erit annus* DLI. *qui cum etiam numerarit Indictionem* XIIII. *nihil poteſt optari convenientius: itaque ſolutum manebit dubium de anno mortis, ſupra propoſitum ab Henſchenio, nec ad unum ſcriptu ad Legatos Conſtantinopolim directos epiſtola, vivendo pervenerit* Aurelianus. *Hæc enim facere non poſſunt Poſtconſulatus ejuſdem Juſtini, quos numerandos ipſe inſtituit poſt unum* DLXV-SIII. *quo jam Imperator ſolus iterum iniit Conſulatum ſecundum: nec enim ſucceſſorum Epiſcoporum tempus patitur*, Aurelianum *ultra annum* LIII. *iſtius ſeculi, nedum ultra* LXXV. *vixiſſe: & qui poſt hunc currebat Indictio, non* XIIII. *ſed* VIIII. *numerabatur. Ad hæc in tali calculo, necdum annum* XXIV. *attigiſſet ſanctus, cum fuit nunc* DXLVI. *donatus Pallio, ſiquidem eum obiit, ſolum egit ætatis annum* LIII. *hoc enim eſt quod dicitur*, uſum corporis deſeruiſſe

unde iste legitur S. Eſtus, obiiſſe Indict. 14.

an. 550.

annoque ætatis 55.

- - - Rurſum numarans quinquennia quinqua.

A Et tribus adjectis metas volventibus annis.

AUCT. D. P. *In iſto autem, qui ammonere tenendus oſtenditur calculo, fuerit natus* Aurelianus *annis penultimo ſeculi v. adeoque fultus Epiſcopus ætatis anno* XLVII. *ſolum ſex annis Epiſcopatum tenuerit, immaturo fune, mœrentoque lugenda funere elatus. Redeamus ad Inſtrumentum.*

gelhus ad veteres Martyrologia collatus. ¶ Nos volentes, *inquit* Hugo *prædictus, iis factis*, de & ſuper præmiſſis, prout requirit facti qualitas, certiorari plenius de dictis ſcripturis, eorumque datis, fieri fecimus eamem & collationem ad dictorum ſanctorum Legeodas, & ad librum Bedæ ſeu librum ad Primam legi ſolitum, habita ea alia parte & probatione Kalendarii. Præterea, quia inter cetera, concordantibus prædictis examinibus omnibus, unum nobis dubium videbatur, ſuper quod in libro præd. Bedæ, ſeu qui ad Primam legitur, videbamus contioeri prædd. Sanctorum ſepulturas eſſe Lugduni in eccleſia Apoſtolorum, de conſilio prædd. B nobis aſſiſtentium, ipſos Tabelliones infraſcriptos ad eccleſiam Cathedralem cum dd. ſcripturis, per dictus Sacriſtam & Canonicos nobis oſtenſis, miſimus, viſuros, utrum liber qui ad Primam in majori eccleſia legitur, eſſet idem & ſimilis ei, quem nobis oſtenderunt Sacriſta, & Canonici ſupradd. & ad inquirendum utrum eccleſia ſancti Nicetii eccleſia Apoſtolorum haberetur. Qui Tabelliones ſeu Notarii, certioratj ſuper hoc, tam per viſionem ſcripturarum, & D librorum, quam per aſſertionem & teſtimonium Decani & quorumdam ſeniorum fida dignorum d. majoris eccleſiæ, nobis retulerunt ſic eſſe, prout dd. Sacriſta & Canonici demonſtrarant.

probatur certitudo Epitaphii.

ſed tumulus non tranſfertur.

6 *Tum vero placuit aperire tumulum* ſancti Anoemundi, *Epiſcopi Lugdunenſis, ad explorandum, an revera ibi adeſſet corpus, de quo nonnulli dubitabant: eoque invento, prout referetur ad* XXVIII. *Septembris, cultui ejus dicatum* ... de prædictis omnibus & ſingulis ſic prout dictum eſt requiſitis, factis & viſis præceptimus per ipſos infraſcriptos Notarios ad hoc vocatos dari, & fieri publicum inſtrumentum. *Cur autem non ſimiliter apertus tunc fuerunt alterum, pariter & recognita reperta ſanctorum monumenta? Credo quia de ipſorum corporum in ea præſentia non dubitabatur. Factum id forte poſtea eſt, ſi illa unquam fuerunt* (*quod intendi videbatur*) in locis *magis* coogruis poſita. *De quo cum nihil inveniatur ſcriptum, ac nominatim de corpore* ſancti Aureliani; E *neque nos audemus quidquam vel divinando aſſerere: vereamur autem ne in funeſta illa ſacrorum ſtraga anno* MDLXI. *facta per Hugenottes, diſſipata illa ſint; gaudebimuſque intelligere, in proximam ſuppliendi Aprilis occaſionem, quid factum ſit corpore S. Nicetii aliorumque & hujus nominatim* S. Aureliani.

DE

SANCTIS EX SYRIA ADVENIS

MAURO PRESBYTERO,

FILIOQUE FELICE ET HUJUS NUTRICE,

IN AGRO UMBRIÆ SPOLETINO,

G. H. C

COMMENTARIUS HISTORICUS,

De cultu, ætate, & vita ex vetuſtioribus Mss. collecta, F

Sec. VI.

HOs duos ſanctos floruiſſe apud Spoletum *aſſerit Ferrarius in Catalogo generali*, ex Tabulis Eccleſiæ Spoletinæ, illorum Natalem hac die colentis. Celebris eſt, *inquit*, horum memoria in valle Natis apud Spoletum, in qua viziſſent. De eis in Mſs. monumentis prædictæ Eccleſiæ licet in iis quædam minus probabilia contineantur. Corpora in eccleſia ſanctis Felicis in Caſtro ejuſdem nominis ad Narem fluvium, in ea valle a Spoleto quindecim millibus paſſuum, aſcevantur. *Hæc ibi. Locus in mappis Geographicis* S. Fele *annotatur, ad dictum fluvium Narem, qui inde Interamnam, & Narnium alluens, poſtea in Tiberim delabitur. Dictus autem monumenta Mss. ea ipſa eſſe videntur, quæ poſt Vitum S. Senſii, anv. Maii illuſtratum, Ughellus accepit ex Mss. adm. Illuſtriſs. ac Reverendiſs. D. Philippi Jacobi Leoncilli, Spoletini Patricii, & Prioris eccleſiæ Cathedralis; ipſeque Ughellus nobis donavit hoc tenore;*

Cultus Sec.

2 Sanctus Maurus . . . , antequam ex Syriæ civitate, nomine Cæſarea, diſcederet, Euphroſyna uxor ſua multis lacrymis eum detinebat, ne Felicem infantem & unicum filium ſuum derelinqueret; & facile his perſuaſionibus ductus, jam cum aliis proficiſci nolle conſtituerat. Tunc unus ex Sociis, nomine Chriſtophoros, inquit ad eum: Scriptum eſt in Evangelio: qui amat patrem aut matrem pluſquam Matth. 39 me, non eſt me dignus. Intellectu jam carere, Maure, videris, qui plus hominem ea limo formatum, quam creatorem tuum, qui homines facit reſurgere, diligis. Ne tot ſocios derelinquas, obſecro, & potius nobiſcum diſponas eſſe; ut, ſi Deo placuerit, apud Italiam martyrio coronari, una nobiſcum cœleſtis regni perennem & immarceſſibilem vitam conſequi valeas. Et his aliiſque Evangelii dictis, Maurus valde incitatus, cum filio ſuo ad martyrium pergere diſpoſuit. At Euphroſyna matre adhuc magis reclamante, Felix

S. Maurus ab uxore terretur,

ſed excitatus a ſocio diſſuadet

cum filio Felice, obſiſtente matre,

A lix puer contra eam iuſurgens, talia verba protulit: Tuoe patris mei certamen, ſuadente diabolo, vis perturbare? Neſciſne ſcriptum eſſe, quod mulier bona corona eſt viri ſui, mala autem confuſio? Cujus verbis adeo Euphroſyna permota fuit, ut facile aſſenſum ſuum præſtaret, dixerit ad maritum: Proſperum iter faciat tibi Deus & Dominus noſter Jeſus Chriſtus.

Prov. 12. 4. & tandem conſentit.

3 Maurus autem cum filiolo ejuſque nutrice, navem cum aliis ſortis conſcendit. Cumque & navis opetiretur fluctibus, barbari ejus ductores ad pedes horum Sanctorum provoluti, dicebant: Obſecramus vos, dilecti Deo, ut pro nobis ad veſtrum Chriſtum preces effundatis, ut ab his fluctibus liberemur. Et cum viri Dei orarent, illico tempeſtas ceſſare viſa eſt. Quo miraculo naviæ adducti, Chriſti fidem amplectuntur. Tandem Romam perveneruut incolumes, ſanctorumque Apoſtolorum limina, aliorumque Sanctorum Eccleſias & baſilicas per aliquot dies imbi frequentarunt. Et cum per diverſe Italiæ loca ſe diſpoſuiſſent ſegregate (ut, poſtquam Chriſti fidelium perſecutiones & martyria deſierant, populus in fide Chriſti perſeverare, aliaque pia opera facere, curare poſſent) S. Joannes Abbas, Maurus hic, ſanctus Laurentius, ſanctus Iſaac Abbas ſancti Juliani, Umbriam & ad ejus civitatem Spoleti perveeruot. At ſanctus Maurus apud vallem Nerini prope Narni fluvii ripam degere cum Felice filio voluit: ibique conſtructo domicilio, orationibus, vigiliis, cæteriſque ſanctis operibus aſſidue intentus, una cum Felice filio, qui cum annis in ſapientia Deique gratia adoleverat, vitam agebat.

tempeſtas orationc ſedatur:

Rebous tempio viſitantur:

B

deligitur locus habitationis.

4 *Hæc eſt prior pars Vitæ Mſt. cui ſatis congruunt Acta Sanctorum proxime relatorum, quorum primus* ſanctus Joannes Abbas Peraheuſis *prope Spoletam: cujus Acta ex Mſſ. & Mombritio dedimus* XXI. *Martii: Alter eſt* Iſaac Abbas Spoleti, *cujus Acta ex Dialogis ſancti Gregorii, & aliis illuſtravimus ad* XI. *Aprilis. Tertius & præcipuus eſt* ſanctus Laurentius Illuminator *circa annum*

explicatur ſanctitas Maurorum,

C DCLI. *ordinatus Epiſcopus Spoletanus, cujus Vita Italice ſcripta a Ladovico Jacobillo, Latine reddita cum longis annotatis & aliquibus in Appendice obſervatis edita eſt, ad diem* XII. *Februarii: Bernardinus de Comitibus Campelli, tomo* I. *Hiſtoriæ Spoletanæ anno* MDCLXXII. *edito, lib.* IO. *aſſerit, hos tres ſanctos floruiſſe circa annum* DL. *Unde etiam conſtat eodem tempore & ſeculo in ſanctitate vixiſſe* SS. Maurum & Felicem. *Inaudiebatur ſub initium* cum ſocia trecentis *ex Syria* veniſſe Maurus, *quem admirum, aliquantam ſuſpectum, ne in hunc Lector offenderetur, a nobis omiſſum indicamus. Sequebatur hiſtoria* de draco-

& qui ſenſit de draconis occiſo.

ne *contagioſo per* S. Maurum *occiſo, de quo Leoncillus ex judicio R. P. Antonii Galloni Romani ad Vallicellam Presbyteri, atque eo priorit Cæſarit S. R. E. Card. Baronii agentis de S. Georgio, ita ſubjungit ad Vitæ finem:* Non ignoramus, hanc occiſi ſerpentis narrationem expugnati dæmonis ſymbolum eſſe poſſe, uti latius in Vita Sancti Senſiæ, in cujus Actis idem pene habetur, diſſeruimus. *Sic præmonito Lectore rem ipſam ſubjiciemus ejus judicio.*

ejus rei antiquus rotulus.

5 Verum audita ab arculis eorum ſanctitatis fama, Maurum adierunt, rogantes ut Dei virtute a contagioſo Draconis flatu eos liberaret, quem tameo ubi lateret ignorabant: ſed tantum D ſcire, complures ob illius venenum periclitari. AUCT. Maurus vero, facta ad Deum ferventi oratione, D. P. mane ſurgens cum ferreo quodam inſtrumento ad incidendos lapides, Deo ducente, ad locum draconis acceſſit: ibique ſigno Crucis prius edito, barulum, quem geſtabat, defixit in terram, qui miraculoſe flores & folia ſtatim emiſit. Quod cum ſanctus Maurus vidiſſet, maximo gaudio perfuſus, lapidem cœpit incidere, animo conſtituendi ibi aliquod domicilium. Cum autem hujuſmodi attentaſſet, quoddam maoubium in flumen Narnis projecit: ut eo ſigno nutrix filii ſui, ut prius fuerat monita, boram afferendi cibi cognoſceret: quæ ſtatim cum cibo ad Maurum properavit. Et ipſa non animadvertente, Felix puer, contra ac pater monuerat, inſecutus eſt. Qui cum ad flumen perveniſſet; videore nutrice, & de illius ſaltre valde anxie, ſiccia pedibus pnes per medium fluminis transgreſſus eſt: quod ſtatim fluere deſiit, duravitque E ita per ſpetium duarum horarum. Cumque hor Beatus Maurus a nutrice accepiſſet, Deo gratias egit: & ſumpto cibo, iterum intidere lepides aggreſſus eſt. Denique a filio de ſtatu draconis admonitus, vidit illum e naribus nebulam, & ab oculis velut flammam ejcientem, & contra ſe advenientem: quem ferro, quod habebat præ manibus, percutiens interfecit, ac ejus reput abſtulit. Et cum is draco præ illius longitudine (erat enim pedum fere nonaginta ejus menſura) tamquem vaſtum animal in flumen demergi non poſſet; unus Maurus, divina fretus virtute, illum in flumen præcipitem dedit; ſaxumque Dei mirtculo evellens, ſuper ejus corpus evolvit: a quo per tium dietum ſpatium tantum ſanguinis emanavit, ut in flumeu Tiberis a Narni exportatus furrit.

6 *Ea ſecunda pars Vitæ de mirabili draconis occiſione, de qua videtur Ferrarius, in Catalogo generali ſupra relatus, dixiſſe*, quædam minus probabilia comineri. *Interim idem Ferrarius, ab aliis mo-*
citatis monumentis Eccleſiæ Spoletinæ, *in Catalogo Sanctorum Italiæ rem eamdem, mutatis circumſtantiis, ita retulit*: Maurus, ſaxo tandem petſtacto, ſerpentem quinque pedes longum, F ignem ex ore tetrum proferentem, vidit: quem ſigno Crucis munitus, ferro aggreſſus interfecit. *Jacobillus de Sanctis Umbriæ pleraque ex Actis deſcribit, ſed* draconem *non* nonaginta, *ſed* novem pedum *longitudinem habuiſſe ait. Quidni cum Leoncillo* expugnati dæmonis ſymbolum *eſſe aſſeramus? Sed ad tertiam partem Vitæ progrediamur.*

ab aliis mo-derata.

7 Sanctus poſtea Felix, cum patre Mauro ſanctis operibus inſiſteus, magis in dies adoleſcere, & intelligere incipiebat. Evenit autem, ut vidua quædam, cujus filius obyerat, ad S. Felicem cororrerit, ut ejus Dei virtute, quo peſſimus draco obtruncatus fuerit, ſuum filium ad vitam revocaret. Tunc ſanctus Felix ad demortui pueri cadever acceſſit: cumque oraſſet ad Dominum pro illius vita & ſurrectione; Angelus apparuit, nuntiat gratiam a Deo obtinuiſſe: & protinus puer ille exuſcitatus eſt. Nocte vero ſequenti Angelus iterum ſancto Felici apparuit, & in libro vitæ ipſum aſcriptum eſſe retulit; & poſt tres dies, una cum nutrice ſua, e ſeculo

Mortuus ſuſcitatur; ad S. Felicem.

AUCT. G. H. *& hic de morte ſua præmonitus tam obit.*

A migraturum præmiſit. Quod cum patri creuliſſet, is maximo primum dolore effectus eſt. Verum ſibi ac filio cœleſte regnum paratum, & omnia ex Dei voluntate evenire intelligens, acquievit: & filio ejuſque nutrici Eccleſiæ Sacramenta tradidit. Et dictu tempore ambo in Domino obdormiverunt, ſcato decimo Kalendas Julii: quorum corpora ſanctus Maurus juxta Narem fluvium ſepelivit. Quo loco hodie ſub ejuſdem ſancti Felicis invocatione vetuſtum templum conſpicitur: in cujus facie ſupra templi januam hæc omnia in tabula marmorea ſculpta conſpiciuntur, & ea hujus ſancti Felicis Vita, apud dictum locum reperta, referuntur.

B 8 *Hactenus illa Vita a Levacillo, ex antiquioribus monumentis, quæ eadem videre licuit, fuit fideliter, nec ſine cenſura deſcripta: unde, ab Sacramenta Filio, hujuſque Nutrici miniſtratu, intelligimus, ipſum ſanctum Mauram fuiſſe Presbyteram; eas gradui eam apud Orientalium Eccleſiarum non interdicat aetas uxoris aſam, nolim divinande aſſerere, ipſum vel ante ſuum egreſſum a Syria ab illa abſtinuiſſe, vel ſolam* D *in Italia Presbyterum ordinatum fuiſſe. Jacobillus addit* annum, quo obiit ſanctus Felix quingenteſimum trigeſimum quintum: *ſed forte obiit in malo ferius, ſecundum ſupra relatu ex Bernardino Campello. Arbitratur preterea Jacobillus,* ſanctum Maurum viginti annos poſtea vixiſſe in erectu ibidem monaſterio, aſſumptaque regula ſancti Benedicti, primum ibi extitiſſe Abbatem: ac forſan etiam die XVI. Junii e vita deceſſiſſe, ibidemque fuiſſe ſepultum. Templum ibidem conſtructum quaſi duplex cenſeri *ait*, ob ſubtereaneam eccleſiam, in qua extat altare, *ad* quod etiam Miſſa celebratur; & ad ejus latera viſuntur ſepulcra lapidea, in quibus oſſa trium corporum cum totidem capitibus aſſervantur SS. Felicis, Mauri, & nutricis. Monaſterium vero vicinum poſtmodum, adulto Clementis VII. Pontificis, in Commendam, ut vocant, datum familiæ Lauri Spoletanæ, quæ illud etiam- E num poſſidet.

S. Mauri geſta alibi ma.

DE

SANCTIS VIRGINIBUS PEREGRINIS,

CUNIGUNDE, MECHTUNDE, WIBRANDE

ET CHRISCHONA SEU CHRISTIANA,

IN CONSTANTIENSI ALEMANNIÆ DIOECESI,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De earum peregrinatione, cultu, elevatione, atque Proceſſu ad eamdem facto.

Urſalanis nobile ut Elius annumerata,

C ITer *Urſalanaram Virginum, adverſo Rheno aſcendentium, & ſecundo deſcendentium, Baſilea Colonum uſque, quantumvis circumſtantiis* plane *aſyſtatis & adjunctis implicatum, tam prona tamen populorum fide per ſuperiorem, inferiorem-que Germaniam ſuſceptum fuit ſeculo* XII. *ac deinceps; ut ſicubi contingebat peregrinam aliquam Virginem, ab immemorabili cultam per totum Rhenum tractum, iaveniri; eam continuo opinarentur ex laureate illo agmine fuiſſe, vel reliquam in via, vel ſervatam poſt eadem. Plura in decurſu operis notatarum exempla, ego hujus menſis die* XII. *de ſancta Cunera, oppidi Rhenenſis in diœceſi Ultrajectenſi Patrona; eamque oſtendi, ex ipſa ſua male confuſa Legenda, eam poſſe provehi ultra ſeculum* VIII. *quo partibus illis per ſanctum Willebrordum Chriſtiana fidei lux affulſit: & tamen nemo ipſe nunc dubitat, quin fuerit illuc addutta a loci Domino, inter Hunnos militante, qui eam ſub pallio ſua abſconderit, dum cetera maſſabantur. Nunc ſe offerunt alia quatuor, ad ſuperiorem Rhenum in Alemannia, & in Conſtantienſi, Baſileenſiſque dioceſeon confinia, qua Roma regredientes ipſæ ſunt infirmata, ac mortua, & ſepulta clarent miraculis.*

quam S. Cunera Ve M. ſeculi 8. aut 9.

a *Henricus Murerus in Helvetia ſua ſancta, pag.* 169. *earum iter, & exitum ſic fere deſcribit.* Tranſcurſis Helvetiæ Montanis, Baſileam petentes nobiles Virgines, Conigundis, Mechtundis, & Chriſtiana, cum ſua ancilla Wibrande, ad vetuſtam civitatem Auguſtam (*eſt ea inter Rheneſeldam, & Baſileam oppidum, ab hac quam illa remotius*) infirmari cœperunt: tranſmiſſoque Rheno, cum ad Rapperſwilæ vicum propinquaſſent, mortua eſt ibi Chriſtiana, in hoſpitio prope Rheanum invento. Corpus tradendum ſepulturæ manſit immobile, quod plauſtro adjuncti juvenci indomiti duo, ipſum per dumos & ſaxa traherent in ſummum montem, in toparchia Richenſi contra Illeim poſitum, *quod oppidum fluvius dexter alluit una leuca infra Baſileam, in ſiniſtra ripa ſitum.* Alia autem in prædicto hoſpitio ægrotare perrexerunt: ac eadem mortuarum corpora, ſicut petierant, ſimiliter impoſita carro, permiſſaque juvencis ei ſubjunctis, ſimili miraculo tracta ſunt ad ingentem quandam quercum, quæ loco deinde nomen dedit ut Eychſel vocaretur, eſtque territorii Rhinofeldenſis, adeoque ad Baſileenſem iſtæ tres, Chriſtiana ad Conſtantienſem noſtramque Hel- F

defuncta ſunt, Roma regredientes, circa Baſileam ad Rhenum

& miraculo vectæ, ad loca ſepultura,

ve-

A vetiam pertinet. *Ita fere Murerus, anno 1648. editus.*

eruntur a Legato Apoſt. 29. Maii & 16 Junii 1504

3 *Anno* MDIV. *Raymundus, titulo ſancti Pammachii Presbyter Cardinalis. Gurcienſis dictus, & Sanctonenſis Epiſcopus. Legatione Apoſtolica per Germaniam fungens; multa de illis Baſilea audimit, Proceſſumque inſtituit ſuper vita, cultu, & miraculis earum: quibus rite probatis earumdem Translationem celebravit; in* Exchſel *quidem* XXIX. *Maii; in monte autem ſanctæ Chriſtinæ dicto, XVI. Junii. Proceſſus Latine conſcriptus typis Baſileenſibus prodiit anno proximo* MDV. *quo etiam anno praelaudatus Cardinalis, die V. Septembris, Viterbii obiit ſeptuagenarius, vetus evocantibus illum ſanctis Virginibus, ad pii pro ipſis laboris praemium recipiendum. Ipſam ſic exceſſam Proceſſam cum deinde eam in ſacrario Eychſeldenſi reperiſſet,* Joannes Chriſtophorus Haug, Doctor & Amptmannus Dynaſtæ Rhenofeldenſis, *eumque Germanice redditum Butraei, Baſileenſis Epiſcopi reſidentia, Epiſcopalibus typis imprimi curaſſet anno* MDCLXXIII. *ſub auſpiciis Reverendiſſimi Principis ac Domini ſui, D. Franciſci Joannis, Epiſcopi Conſtantienſis & Divitis-Augiæ atque Oetingæ Domini; eo quod Eykſeldenſi parochia eam Rhenofeldenſi toparchiae ad ejus diœceſim ſpectaret; fuit quidam noſtri operis ſtudioſus, qui non valens originalem Latinum contextum uſquam reperire, Germanicum fecit verſus Latinum, adhibitoque miſit. Dignus ille profecto ſua bona voluntate, cujus nomen hic apponeretur, ad aliorum in tales occaſiones minus intentorum amulationem laudabilem excitandam. Sed nomen ipſe ſuam latere nos voluit, ut copioſiorem ſui laboris mercedem retineret a Sanctis. Is tamen neceſſarius in praeſentiarum non fuerat, quia Hermannus Crombachius in ſuis Vindiciis Urſulanis, ingenti volumine explicatis anno* MDCXLVII. *adeoque annis* XXVI. *prius quam traditio illa Germanica fieret, eumdem Proceſſum ex Baſilienſi originario totum edidit a pag. 935. ad 966. qualem hic dabimus, eo libentius, quod cum eo collatus Germanicus contextus merum videntur eſſe compendium, qualia noſtra in opera minus probantur.*

poſt ſublatum de cultu & miraculis Proceſſum.

C

Ibi ut Kalendariis ponitur 21. Maii & 3. Junii,

4 *Allegatur in illo Proceſſu num. 4. Miſſale antiquum, in ejus Kalendario ſcriptum reperitur* II. Maii, Kunegundis Virginis, quæ hic requieſcit. *Item menſis Julii die* III. Wibrandis Virginis, quæ in hac eccleſia requieſcit. Munegundis virginis, quæ hic requieſcit. *Plura teſtimonia, antiqui cultus diem deſignantia, ubi non invenimur. Interim Molanus Martyrologium aliquod iſtius regionis ſecutus, quod indicat littera* q. *Additionibus ejus ad Uſuardum editis, non ſolum ſcripſit,* II. Maii, In Eiſchel ſancti Cunegundis Virginis; & III. Julii, SS. Wibrandis & Mechtundis Virginum (*eamdem intelligens, quæ in Kalendario* Moneguodis *nominantur*) *ſed etiam ad* XVI. Junii; In Eiſchel diœceſis Conſtantienſis Elevatio ſanctarum Virginum Cunegundis, Mechtundis, & Wibrandis: *de quibus Eiſchellenſis quidam Clericus, ac veroſimiliter Parochus, rogatus reſpondere, ad hunc ultimum articulum reſcripſit,* Confirmator hoc juxta noſtrum regiſtrum. *Denique ad* XVII. Junii *apud Molanum ſimiliter ponitur,* In Conſtantienſi diœceſi Elevatio Chriſtianæ Virginis; *eam tamen hac Elevatio dicatur expreſſe in Proceſſu facta* XVI. Junii: *& aliarum triam* XXIX. Maii *progreſſi; idque non in* Conſtantienſi, *ſed* Baſilienſi *diœceſi.*

Molanus communem tribus notat 16. Junii.

& Chriſtinæ diem 27

5 *Molanus, ad iſtum* XVI. *in Notis, addit tribus praedictis* Chriſtinam; *& dicit, quod* tranſlatæ ſunt *& elevatæ anno* MDIV. *jam antea canonizatæ; quod ultimum probare etiam videntur Indulgentia, anno* MCCCLXXXII. *conceſſa, pro earumdem trium diebus feſtis; ac denique, quod* Proceſſus elevationis *extat excuſos circa eumdem annum* MDIV. *Non tamen ipſum Proceſſum vidiſſe Molanus videtur, alias non erraturus circa diem Translationis. Crediderim ergo eumdem diem* XVI *indicatum ipſi fuiſſe ex eodem, unde priora ſuggeſta ei fuerant, Martyrologio; ſed (quod hunc tollit) poſt annum* MDV. *ſcripto; atque adeo hanc eſſe communem tribus feſtivitatem; quare ſimul omnes hac die refera, etiam* Chriſtinam; *quia hoc ipſo, non ſequenti die, elevata cognoſcitur. Illud autem Martyrologium, unde praſumo diem* XVI. *ſuggeſtum Molano eſſe, proprium eſt Eiſchellenſi Parochiæ: nam* Martyrologium Baſileenſe, ad novam Kalendarii rationem & eccleſiaſtica hiſtoriæ veritatem reſtitutum, ac Jacobi Chriſtophori Epiſcopi juſſu editum Friburgi Briſgoiæ anno MDLXXXIV. *nihil de illis habet ad ullum praenotatarum dierum. Proſum etiam, quod Molanus non acceperit, ſed mala praſumpſerit diem Translationis eſſe, quia videbat propriet ipſis dies Natales alios aſſignari. Arnoldus Wion, alias preſſe ſecutus omnia Molani veſtigia, etiam ubi ille errat; dum eas Martyrologio Monaſtico inſcripſit nihil ſecutus eſſe potuit praeter ſimplicem conjecturam; locum hunc noſtrum daturus, ſi conſcius fuiſſet traditionis, omnes adſcribentis Urſulanis, de quibus quia nihil hic in Kalendariis antiquis, nihil etiam hic Molanus actigit. Wionem ſecutus eſt Gabriel Bucelinus in Menologio Benedictino ad* XVI. *Junii, Molanum allegans, apud quem nulla mentio Monachatus: ſed ſatis ei erat Wionis exemplum, quod ubi poſſim ſine examine ulteriori ſequitur.*

ut omnibus communem.

Non meritus adſcriptæ Benedictinis,

6 *Ceteram, rejecta ſemeltraditione; per quam Urſulanis adnumerantur, primum veroſimiliter nata ſeculo* XII. *aut* XIII. *cum jam ubique per Germanicas Provincias ſpargerentur acta, qua de peregrinatione ipſarum dicebatur Deus S. Elſpeth Schonaugienſi revelaſſe male inter ſe cohaerentia; rejecta, inquam, traditione illa ſeculorum paucorum, nihil prohibet eas, de quibus agimus, differre ad ſeculum* XI. *vel* X. *quando jam monaſteriis plena erat Germania; quibus tamen illas non audemus adſcribere, quia Romana peregrinatio conſtantior fuit clauſtrali lege ſolutis Virginibus, quam ei adſtrictis. Nomina etiam ſatis perſuadent origine Teutonicas omnes fuiſſe, quarum una* Chriſchoa, *quaſi* Chriſt-ſchona, *id eſt* Chriſti formoſa, *dicta proprio nomine ſit; vel etiam appellativo additio titulo* Formoſæ *ad nomen* Chriſtinæ *ſeu* Chriſtianæ. *Hujus* Crinale *adhuc apud ejus eccleſiam ſervabatur anno* MDIV. *ſerice, auro & gemmis contextum, ſicut illud tunc vidit Cardinalis Legatus poſt celebratam tranſlationem corporis, & deſcribitur in Proceſſu num. 84. inſertis* XII. *Reliquiis, quam materia pretioſius. Sed dum inter eas numerantur aſſumet* XI. Millia *ſocierum* S. Urſulæ, S. Hilarius *&* S. Brigida; *apparet, illam, quo ipſe crinali uſa fuiſſe creditur, multo illis Sanctis poſteriorem fuiſſe.*

quam Urſulanis,

videntur vetuſſ. ſec. 9. aut 10. & origine Teutonicæ.

7 *Locus,*

A AUCT. D. P.

7 *Lecus*, *vulgo* Eitel *dictus ſive* Eykſel, *a* quereu, *Teutonibus* Eyk, *nomen aut dubie habet*: *non placet tamen*, *quod propter miracula* Eyk-ſol *dictum velint*, *quaſi* Quercum ſalutis: *cum ſimilia loca in ſolitudine*, *puta* Biſchofsel, *prope Conſtantiam*; Apteaſcl, *prope S. Gallum*, *intelligantur eſſe* Epiſcopi & Abbatis cella: *unde ſuſpicor*, *vetera ibi aliquam Benedictionarum Prioratum fuiſſe occaſione frequentium miraculorum fundatum ſub Abbate S. Galli*; *cum vetuſta illic Miſſali Ms. inveniatur adſcripta donatio duorum jugerum terra*, *in honorem S. Galli*, *ac Sanctarum Virginum*, *facta loco per Conradum ab Adelhauſen*, *& fratres ejus*, *Henricum Burkardum*, *& Rudolfum*. *Quomodo autem idem locus*, *qui tempore ipſius Elevationis erat* Diœceſis Conſtantienſis, *ſecundum dexteram Rheni ripam late extenſa*, *& Briſgoviam totam complexa*, *deinde* Baſilcenſi diœceſi *acceſſerit hoc ſeculo* (*nec enim ſuſpicari poſſum Mauerum hic errare*) *ac rurſum* Conſtantienſi *fit reddita*, *non aliter factum concipio*, *quam per tranſactiones diverſas inter Epiſcopos Conſtantienſes cum*

B *Magiſtratu Baſilcenſi haretico*; *qui ſibi oppignoraverit libenter Toparchiam Rhinfeldenſem*, *adeo ſua urbi vicinam*, *atque trans Rhenum extenſam in ipſius civitatis conſpectu*: *quo tamen nexu ſoluto citius illa*, *ac bellis ceſſantibus*, *ad primum ſuum Dominum redierit*.

8 *His præmiſſis*, *priuſquam tranſeam ad promiſſum ex Crombrachio Proceſſum*, *placet Latinam exhibere epiſtolam*, *ſub qua Conſtantienſi Epiſcopo præfato dedicata inveniatur editio Germanica*, *ea ſic ſonat*. Sub diœceſi Principalis Gratiæ tuæ, in parochia Eyaul, ſita io Valle Rheni Rhenofeldenſis diſtrictus quieſcunt ſanctæ Virgines, Kunegundis, Mechtundis, & Wibrandis, ea Urſulana ſocietate: quarum ſacra oſſa, poſt varia miracula ipſis adſcripta, elevata fuerunt anno MDIV. & antequam bella ſubnaſcerentur, frequentabantur magno concurſu populorum, variis ſuis neceſſitatibus opem ad illa ſperantium & obtinentium. Ut igitur ulterius promoveatur gloria Dei (eum & Deus glorificetur in ſanctis ſuis) morbidique & extremo afflicti mortales, majori eum

C fiducia earumdem implorent auxilium; conatus ſui ea antiquiſſimo originali Latino apud Eychſellenſem Parochiam invento, traducere in Germanicam linguam, & Principali Tuæ Gratiæ, tamquam ipſius loci Ordinario ac Domino meo clementiſſimo, offerre ac dedicare; Gratiæ tuæ impenſiſſime commendando meipſum, Rheno-feldæ ANNO. Junii MDCLXIIS. qui ſum principalis Clementiæ Tuæ obedientiſſimus ſubditus, Joannes Chriſtophorus Haug, Ampimannus Dynaſtiæ Rhenofeldenſis. *Hæc ille*, *cujus ſicut integre tradidi verba*, *non diſſimulando memoratam ibi* Urſulanam ſocietatem; *ſic multo magis abſtinui a Latino contextu ea cauſa mutando*; *ſed Lectori liberum relinquo ſtatuere*, *quantum de Societate illa credere velit*.

9 *Proceſſus ſubjiciam Legendam*, *ex ea ejuſdem Legati Raymundi auctoritate confectam*; *quam circa idem tempus Baſilea impreſſam*, *cum ipſemet veroſimiliter Proceſſu*, *noſtri Bollandus noſter*, *u tincis bene corroſam & perforatam*, *amice ſuo Crombachio tranſmiſit Coloniam*; *qui ipſam fecit capi* ANNO. *libri* IV. *Vindiciarum ſuarum Urſulanarum*. *Diſtribuitur ea in Lectiones* IX. *diſparis valde magnitudinis*, *ſic ut poſtrema tres priorum* D *ſex menſuras excedant*. *Prima duo contineat qualemcumque Urſulana peregrinationis ſynopſim*, *veluti* tempore Martiani Imperatoris, ſub Attila Hunnorum Rege, per Julium Principem, in confinio urbis Colonienſis Agrippinæ *Martyrium eſſens conſecuta*, anno Domini CCCCLXV. . . . *poſtquam ſcilicet* Britanniæ finibus raliſtis, *ſubvecta per Rhenum Baſilcam advenerant*, *& ab incolis ibi Pontio Epiſcopo Romam deducta*, *atque* a Cyriaco Papa exceptæ, *& aliquamdiu ibi commoratæ*, *reverſendo per* Rhoni littora, Baſileorum urbi propinquæ perſtantes remorabantur, fixæque manebant.

10 *Hæc uti volet ſic lector accipiat*; *ego occaſione* Cyriaci Papæ, *figmenta eruditis agre tolerabili huc intruſi*, *rem totam delibavi*, *veroſimiliorem quo* Urſulana *peregrinationis*, *poſſionſque modum conjectando quæſivi*, *in Conatu Chronico-hiſtorico ad Catalogi ſeriem Pontificalem parte* I. *Propylei Mojolis*, *poſt S. Pontiani Pontificatum*; *& rurſum in Paralipomenis ad eumdem*; *qua lector conſulat*. *Propius autem ad communem opinionem de Britannica* S. Urſulæ *origine acceſſi inter* Acta Sanctorum *per totum annum a me* brevitce digeſta pro menſtruu *Patroni ſortitione ſic ſcribens*; Urſulanum Martyrium quam eſt piis fidelibus, propter revelationes & miracula, certum quoad ſubſtantiam facti; tam eſt incertum eruditis, propter circumſtantiam temporis. Veroſimilior videtur opinio, quæ ipſum adſcribit anno CCCLXXXI. quando a Valentiniano Juniore, contra Maximum tyrannum trans Alpes domioaotem, Hunni totam ad Rhenum Alemanniam cum Gallia Belgica uſque Tungros populati, innumeram captivorum multitudinem more gentis in captivitatem abducebant. Hi Coloniam Agrippinam, ſibi reſiſtere auſam, tunc obſidebant, cum (*ea noſtra conjectura*) Urſula, Regoli alicujus Britannici ſortaſſis filia, in conſortio ſuarum quarumdam puellarum, redibat Roma. Sic nempe ſecundo Rheno deſcendens, incideriit in manus Hunnorum: qui metu inſtantis a tergo Maximi obſidionem ſolvere compulſi, ipſam mactaverint, non ſolum cum ſodalibus ſuis, (quas valde paucas fuiſſe ſuadet itineris ratio) ſed cum tota turba captivorum, quos vel ſenus, vel imbecillior ætas accelerandæ fugæ facicbat ineptus; in quibus ut undecim millia Virginum numerata dici, non mirabitur, qui meminerit Numerorum XXXI. legi, abductas ea Madianitide vaſtata unimas, quæ non cognoverunt virum ad triginta duo millia. *Quid enim eſt* Madianitis, *exigua regiuncula*, *ad vaſtum illum Provinciarum tractum*, *quem populabundi Hunni*, *mort nunc Tartarito*, *percurrerant*?

PRO

Parochia Eychſel quaſi Cella ad quercum dicta.

quarum ſolemnia dantur.

videtur aliquando Monachos habuiſſe.

quo diœceſi Baſilcenſi ſubinde accenſa.

Epiſcopo Conſtantienſi ſubeunt an. 1667.

quando ea dedicata ſuit Germanice verſio.

Una cum Proceſſu habetur Legenda ejuſdem.

omiſſi pertinet ad S. Urſulam & ſodalitas

de quibus veroſimillime conjectura offertur.

A

PROCESSUS,

Habitus & factus occaſione translationum & elevationum Sanctarum Virginum, Kunegundis, Mechtundis, & Wibrandis, in Eccleſia Eichſel, Conſtantienſis Diœceſis; nec non Chriſtianæ, in Eccleſia montis ſanctæ Chriſtianæ, dictæ Diœceſis requieſcentium.

Ex editione Colonienſi Hermanni Crombachii S. J.

B

CAPUT I.

De argumentis veteris ab immemorabili cultus.

Commiſſarii Apoſtolici

1 REverendiſſimo in Chriſto Patri & Domino, Domino Raymundo, miſeratione divina ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tituli S. Mariæ novæ Presbytero Cardinali Gurcenſi; ed univerſam Germaniam, Daciam, Sueciam, Norvegiem, Pruſſiam, omneſque & ſingulas earum provincias, civitates, terras, & loca etiam ſacro Romano Imperio in ipſa Germania ſubjecta, ac eis adjacentia Apoſtolicæ Sedis de latere Legato, Domino nobis gratioſiſſimo, devoti ejuſdem Reverendiſſimæ Paternitatis veſtræ Bernardus Oegli, Decretorum Doctor, Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Officialiſque curiæ Epiſcopalis Baſileenſis; Joannes Bergman de Olpe, Archidiaconus Eccleſiæ Brandivallenſis, Baſileenſis Diœceſis, Joannes Hemmannus ſacræ Theologiæ Profeſſor, Ordinis Prædicatorum; & Wolfgangus Boegkli, utriuſque Juris Doctor; ac Franciſcus Wiler, Prædicator Ordinis Fratrum Minorum, Civitatis Baſileenſis; obedientiam, reverentiam, & honorem, tum debitas, tumque condignas.

Carol. Curcenſi delegati,

2 Noverit igitur veſtra Reverendiſſima Paternitas, quod nos, tamquam Commiſſarii, eb eadem Reverendiſſime Paternitate veſtra ad ſubſcripta peragenda, in vim litterarum commiſſionis veſtræ, ſub ſigillo Reverendiſſimæ Paternitatis veſtræ ſigillatarum, & nobis repræſentatarum; quarum tenor inferius eſt inſertus, ſpecialiter deputati, tamquem filii obedientiæ, die datarum præſentium, villagium Eichſel Conſtantienſis Diœceſis acceſſimus; ibidemque eccleſiam ipſam parochialem, ec ſepulturas ibidem, juxta ſimilem veſtræ Paternitatis commiſſionem, quæſitas & repertas certarum trium beatarum Virginum, ſcilicet Kunegundis, Mechtundis, & Wibrandis (quarum corpora ibidem ſepulta fore dicuntur) conſperximus, ac inſuper libros ejuſdem eccleſiæ vidimus, & nonnulle inibi ſcripta per Notarium ſubſcriptum extraximus; nonnullos etiam teſtes ad hoc vocatos & juratos receptos, diligenter in præſentia ejuſdem Notarii publici & Scribæ infra ſcripti, juxta tenorem veſtræ Reverendiſſimæ Paternitatis, commiſſionem literarum ed nos daterum examinavimus. Quæ ſingula per nos viſa, reperta, & extracta, ipſorumque teſtium examinatorum dicta & depoſita, fideliter in ſcriptis redigi fecimus, ac juſſimus, ipſa eidem veſtræ Reverendiſſimæ Paternitati ducentes exhibenda & tranſmittenda, in modum, ut ſequitur. D

ec CROMBACHIO exſtantur, qualiter reperierint, Virginum ſepulturas,

3 Notificemus igitur, & atteſtamur his præſentibus, quod viſis cum omni diligentie, dictis ſepulturis, & corporibus inibi ſepultis, & jacentibus, reperimus unam ſepulturam in cœmiterio dictæ eccleſiæ, muro quoque ipſius eccleſiæ contiguam perlongam. Et in eadem ſepultura, quæ eſt lapidibus circumdata, oſſe humeri corporis adhuc ejacentis in debito ſuo ordine, quemadmodum diſpoſitio hominis eſt, abſque elicnatione ſeu remotione alicujus membri, etiam cum teſte capitis; licet propter lapidem, quo deſuper cooperti fuerunt, ipſe teſta aliquantulum ſit rupte. Reperimus, inquam, in eccleſia ante majus altare, in choroque ejuſdem eccleſiæ repertam unam ſepulturam, ſive unum ſepulcrum, latum *a* etiam cum lapidibus circumdatum, in *a* quo ſepulcro oſſe duorum corporum humanorum, in terræ pulvere ſeu luto per longum jacent, contigue inſimul: per quæ laculenter & manifeſte apparet & videtur, in uno tumulo ſive ſepulcro, ſimul & ſemel duo humana corpora fuiſſe & eſſe ſepulta: ipſa tamen oſſe eorumdem corporum, propter foſſionem ibidem factam, in teſtis capitum ec eius partibus ſunt rupte & diſlocata, ſive e vero ordine membrorum hominis remote. E

4 Poſtquam itaque, Reverendiſſime Pater, nos præmiſſa ſic cum diligentie vidimus, & perſpeximus; ad conſpectionem deinde librorum ipſius eccleſiæ divertimus: quibus diligenter lectis & examinatis, reperimus in uno libro Miſſali, antiquiſſime ſcriptura, cootineri ſcriptum inter alia ut ſequitur. De anno Domini milleſimo centeſimo nonageſimo, Conradus de Adelhuſen, & Fretres ſui Albertus, Heinricus, Burchardus, Rudulfus, dederunt huic eccleſiæ dun jugera, in honorem ſanctiſſimi Gelli, ec ſanctarum Virginum, in remiſſionem omnium conſanguineorum. Item in Kalendario ejuſdem libri, ſub littera C, ſecunda die & ſecta (Nunes) Maii comperimus ſcriptum, ot ſequitur: Kunegundis Virginis, quæ hic requieſcit. Item in eodem Kalendario in menſis Julii tertio die, continetur ſcriptum: Wibrandis Virginis, quæ in hac eccleſie requieſcit. Munegundis Virginis, quæ hic requieſcit. F

& libros eccleſiæ examinaverint.

ubi notantur dies cultus.

5 Conſequenter viſo & lecto per nos Libro-vitæ *b*, ipſius perochialis eccleſiæ antedictæ in Eichſel, reperimus inter alia ſcripta, ut ſequitur: Sub anno Domini milleſimo duceteſimo octuageſimo ſexto, iotrante menſe Maii, Rector eccleſiæ de Eichſel hos libros Miſſales *c*, Matutinale, Pſalterium, Obſequiale *d*, Paſſionale *e*, Breviarium *f*, Librum-vitæ, & Ceſulas quatuor albas, quatuor lepider *g* Baptiſmi, Imaginem Beatæ Virginis, campanem majoram, ca-

b

Supellex ipſis obtenta

c

d

e

f

A ca iccm, vexillum; truncum quo ſervatur thecaurus eccleſiæ; tres lampades, ardentes ante ſepulcra Virginum; capſam cum *b* ſanctuario; eccleſiam ampliari in ſedecim pedibus, & chorum in viginti duobus pedibus; altare ad feneſtras & cetera eccleſiæ neceſſaria, in honore Beati Galli & Beatarum Virginum. Hæc omnia fieri huic eccleſiæ procuravit. Item in eodem folio ejuſdem libri inter alia continetur ſcriptum, ut ſequitur: Ordinavit dictus Bertholdus reditus duorum ſolidorum, ad emendum oleum, ut lampades, quæ pendeot ſupra ſepulcra Virginum, in ſummis feſtivitatibus per hoc accendantur.

6 Similiter in eodem Libro-vitæ, in alio folio ſcriptum continetur, ut ſequitur: Notum ſit omnibus ſucceſſoribus meis, quod ego Bertholdus de Heydelbergh, Rector hujus eccleſiæ, ordinavi & conſtituo, cum voluntate & conſenſu Henrici Dapiferi de Rhinfelden, Patroni *i* prædictæ eccleſiæ, (ordinationem) quæ de conſenſu & juſſu omnium tunc in Erchſel præeſſe ſubditorum, quod omne Decima de arboribus quæ porraot uuces, & illæ ouces quæ creſcunt in cœmeterio, debent ſpectare ad lumen eccleſiæ; & qui hanc ordinationem impedivetit, de libro viventium delcatur. Subſequeuter in eodem Libro-vitæ continetur, & reperimus ſcriptum, ut ſequitur: Anno milleſimo dueuteſimo octuageſimo octavo, feria quinta proxime ante Galli, conſecrata eſt hæc eccleſia in honore omnium Sanctorum ſubſcriptorum. Et hæ ſuot Indulgentiæ, quas ibidem couſequuntur Chriſti fideles, datæ ab Epiſcopo Letaneoſi *k* Ordinis Fratrum *k* Teutonicæ in die Martini, xl. dies criminalium, & annus venialium in die *l* Mauritii tantum *l*, in die Magni, in die Eraſmi tantum, in die Urſi tantum, in die Arbogaſti tantum, in feſtis Virginum, quatum corpora hic requieſcunt, ſcilicet Wibraodis, Mechtundis, Kunegundis, xl. dies criminalium & annus venialium. Item in kaleudario Libri-C vitæ prædicti ſic comperimus ſcriptum, ut ſequitur ſub littera C. VI. Non. Maii, Kunegundis Virginis, quæ hic requieſcit. Item in *m* eodem *m* Calendario Libri-vitæ ſub meoſe Julii cootinetur in littera D. (*ergo V. Julii, non tertia*) Dep. Wibrandis, Munegondis Virginum, quæ hic requieſcunt.

7 Reperimus etiam tres ſedes antiquas, quę poſitæ fuerunt ſuper ſepulcra dictarum Virginum; & in qualibet ſede unam imaginem, ad ſimilitudinem Virginis humanæ; quarum imaginum duæ de ligno ſunt ſcitſæ & figuratæ, tertia vero de cæmento quod ouncupatur gypſum. Appaieot quoque picturæ circum circa in eiſdem ſedibus factæ de ſignis, quæ antiqoirus miracoloſe apparuerunt in hominibus, confluentibus ad Beatas Virgines in Eichſel. Sont quoque hujuſmodi imagines ſcitſæ, & figuratæ ad modum Virginum ſanctarum, & ibidem ſupra ſepulcra poſitæ, ut quivis confluens ad ipſam eccleſiam recognoſcere poſſet, ſanctas Virgines ibidem quieſcere, & in quo loco eſſent ſepulcræ. Tenoc vero commiſſionis litterarum, de quibus ſupra ſit mentio, ſequirut & eſt talis.

8 Raymundus, miſeratione divina Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ titulo ſanctæ Mariæ novæ Presbyter Cardinalis Gurcenſis, ad univerſam D Germaniam, Daciam, Sveciam, Norvegiam, Friſiam, Pruſſiam, omneſque alias & ſingulas illarum provincias, civitates, terras, & locn etiam ſacro Romano Imperio in ipſa Germania ſubjecta, ac eis adjacentia, Apoſtolicæ ſedis de latere Legarus, dilectis nobis in Chriſto Officiali Baſileenſi, & Archidiacono Eccleſiæ Grandiſvallenſis ejuſdem Diœceſis, ac Joanni Hammani, ſacræ Theologiæ Profeſſori, Wolffgango Bocklin, utriuſque juris Doctori ac Prædicatori cooveotus Ordinis Minorum Baſileeoſium, ſalutem in Domino, & in commiſſis debitam diligentiam adhibere. Tonc noſtræ Legationis officium recte peragere etedimus, cum Sanctorum, qui varia tormentorum genera pro noſtra fide ſubire oou formidarunt, corpora, præſertim ſeminei ſexus, debite veneremur, ipſaque laudabiliter in majori veoeratione revereuter elevemus, prout ſalubrius in Domino conſpexerimus expedire. Cum itaque, ſicut plurium fide dignorum habet aſſertio, tria venerabilia corpora ſanctarum Virginum, Wibrandis, Kunegundis, & Mechtundis, de ſocietate & numero undecim millium Virginum, in Agrippinenſi Civitate martyrium ſuom pro Chriſti nomine paſſarum, in Villa Eichſel Conſtantienſis Diœceſis requieſcere dicantur; nos pro veritatis indagine, & inquiſitione corporum hojuſmodi, certos noſtros Commiſſarios deputavimus. Qui quidem hujuſmodi eis per nos factæ commiſſionis prætextu, de prædictis corporibus diligenter inquirentes, tcta ibidem corpora (ut aſſeruot) repererunt.

9 Cum autem nos ad gloriam Dei, & ſanctarum Virginum hujuſmodi venerationem, ad ipſarum (ſicut nobis ex noſtræ legationis officio incumbit) levationem & honorationem, cum ſingulari reverentia Reverendiſſimi Patris Epiſcopi Conſtantienſis loci ordinarii conſiſtentis, procedere intendamus; expedit ut præmiſſa per debita veritatis teſtimonia indagemus. Hac de cauſa, cum præmiſſis perſonaliter intereſſe neqoeamus, Diſcretioni veſtræ committimus, & mandamus, quatenus locum ipſum perſonaliter F accedeotes, de præmiſſis per debitam & diligentem inquiſitiooem ad plenum informetis. Teſtes autem, pro majoris ugnitionis veritate, compellatis, etiam (ſi opus fuerit) ſub ceoſuris, veritati teſtimonium perbibere; ipſorumque depoſitiones, in ſcriptis debite in forma juris redactas, ac alia probabilia veritatis iodicia, ad nos quamtocyus reducatis; aliaſque & alia faciatis, quæ in præmiſſis ſuot neceſſaria, quomodolibet, & optimo. In quorum fidem præſentes litteras fieri, noſtrique ſigilli juſſimus appeoſione commuoiri. Datum Baſileæ, anuo Incarnationis domini Milleſimo quingenteſimo quatro, quinto Idos Maii, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri, Domini Julii, divina providentia Papæ Secundi, anuo ejus primo.

b fundus lampades

i B

k Indulgentiæ

l

m

ejfiantur imagines ſculpteas & ejſitiæ,

juxta Literas Comm.

D miſſionis profatæ

ubi dicuntur SS. Virgines eſſe de ſodalitate S. Urſulæ

E

& jubeantur de eorundem teſtes audiri.

AN-

A

ANNOTATA D. P.

a *Forte legendum*, Laterum, *ut intelligantur lateres coctiles, ipſi ſepulcra circumpoſiti, in pavimento eccleſiæ.*

b Libec-vitæ *hic videtur appellari liber continens nomina benefactorum & Sanctorum, ac jura eccleſiæ.*

c *Forte* Miſſalem, *niſi plures fuerint, & exciderit ſcriptori numerus.*

d Obſequium & Obſequias *habet Cangius in Gloſſario, pro exequiis, & Officio funebri: hinc ergo dictus eſt liber, continens preces, & ritus eo ſpectantes.*

e *Ita paſſim appellatur Codex, continens Paſſiones & Vitas Martyrum, atque Sanctorum per anni circulum: ſed hujuſmodi defecerunt nunc uſurpari minam non eſſet lacerarentur!*

f *Teſtatur Cangius, Caſini inventum librum ſcriptum Alexio Comneno imperante, id eſt circa an.* 1100. *ſic præſtitularum*, Incipit Breviarium ſive ordo Officiorum, per totam anni decurſionem. *Liber iſ nunc Pariſiis eſt, continet autem, teſte eodem Cangio*, Totius Eccleſiaſtici Officii Rubricas, ritus etiam & ceremonias, tam Officii cecitandi quam Miſſæ celebrandæ, nec non peculiares præcipuarum feſtivitatum obſervantias. *Unde viri eruditi recte colligunt*, Breviarii *nomine ſolas olim veniſſe Rubricas &c. quibus deinde additum fuerit totum officium, & curſus primum Pſalmorum cum Antiphonis &c. pro quibus alias habebatur liber proprius dictus* Antiphonarium; *deinde etiam Lectiones ad Matutinum triplicis generis, ex ſcriptura, ex hiſtoria, ex homiliis Patrum, pro quibus olim habebantur totidem grandia volumina. Certe* Breviaria, *ejus quæ nunc in uſu eſt forme, cum Lectionibus de vita Sancti, nulla facile invenias ante annum* 1400.

g *An* Baptiſterium, *ſeu fontem* Baptiſmalem *intelligam, quadratum & compactum ex lapidibus quatuor?*

h Sanctuarium *hic forte deſignat* Hierothecam, *unde ægris Viaticum miniſtrabatur, vel ſanis Communio.*

C

i *Impreſſum erat*, Ordinavi...Patronum prædictæ eccleſiæ, quæ *&c. ſed ita nullus cenſus habetur. Poſui* Patroni, *referenda id ad nomen* Henrici; *& ſupplendo accuſativum* Ordinationem, *quem hic requiri indicat iterata mox mentio talis ordinationis.*

k Tentonicæ *lego* (*non* Tentonice, *ut Crombachius*) *& ſubintelligo* Militiæ. *Suſpicor non* Letanienſem, *qui nullus eſt, aut ſcitur fuiſſe uſpiam; ſed* Litavienſem Epiſcopum, *legendum. Nam* Litavia *Olim dicebatur, quæ nunc* Lithuania, *vulgo* Littau, *cujus metropolis* Vilna *nunc Archiepiſcopalis, olim Archiepiſcopo Gneſnenſi ſubdita: ſed ea ſi anno* 1288. *Epiſcopum habuit, male dicetur primum condita an.* 1305.

l Tantum, *id eſt* Tantumdem; *non vero ut ſignificet* Dumtaxat.

m *Solum reperio impreſſum D, ſed ſcribe* Dep, *ut legatur* Depoſitio.

D

CAPUT II.

Quid duodecim primi teſtes ex ſenioribus audiverint de adventu Sanctarum, quid experti in ſe & ſuis ipſi ſint.

10 HErmannus Weichſer de Aldenhuſen, parœchiæ Eichſel, ætatis annorum triginta ſeium vel circa, juratus, receptus; medioque ſuo juramento ſuper ſibi propoſitis, ratione beatarum Virginum, & inſignium earum miraculorum, aliiſque neceſſario interrogandis diligenter examinatus & interrogatus, E non gratia, odio, amore, prece, pretio vel favore; ſed ſolius juſtitiæ & veritatis intuitu, nulloque proprio commodo inſpecto deponit, ut ſequitur. Dicit enim eſſe verum, quod ipſe teſtis, ante annos decem & octo proximè lapſos, à quondam ſuis parentibus legitimis, & fide dignis, qui ſibi teſti dixerunt, audiverit, quod iidem ſui parentes, etiam ab antiquiſſimis hominibus ipſis ſenioribus, ſempec, & communi voce & fama audiviſſent & acceptiſſent, quod aute longiſſima tempore, dum ſancta Urſula cum ſuis ſodalibus pee naves navigaſſet ſeu veniſſet ſuper Rbenum uſque in domum Bucken ſeu circa ittus, illic caiviſſent tres Virgines, cum ſancta Urſula caiſteotes, & fuiſſent iuſirmæ; veniſſentque uſque ad quandam curiam nuncupatam Roperſcbwyl, quæ eſt in parocbia Eichſel; dumque illuc veniſſent ad inhabitatotem ejuſdem curiæ, petiiſcutque eas bnſpitari; idem inhabitatoꝛ reſpondiſſet eis, quod ſibi hoſpiti videretur, ipſas Virgines talis dignitatis ſeu ſtatus ſore, quod non bene ſciret eas tenere, quia locus ſuus non eſſet pro ipſis; attamen ipſæ Virgines beatæ fuiſſent bene contentæ de ſuo hoſpitio, & ibidem permanſiſſent propter earundem infiemitatem, & perducaveriut ibidem, quouſque ſpiritum Deo reddiderunt; ipſæque Beatæ Virgines ante earumdem obitum commiſiſſent, quod poſtquam eas ab hac luce migeaes contingeret, quod deberent duo boves recipi, & illis mediantibus corpoea ipſarum permitti vehi; & ubi boves cum corporibus ſuis permanerent, ibidem deberent ſepeliri: F quod ſic ſoeriꝛ factum. Quod teſtis ſimiliter audiverit a quondam ſuis parentibus, quod ipſi iidem ſui pacentes ſemper audiviſſent, quod dum ipſæ in itinere ſuiſſent tranſeundi ad dictam curiam, exorta ſuiſſet una fontana, quæ adhuc ſit, & nomen habebat Fons beatarum Virginum; via etiam, quam iviſſent, adhuc vocetue Via Virginum. Dicit etiam teſtis, quod quondam Margareta, mater ſui teſtis, habuerit, dum viveret, maximam incurabilem infiemitatem corporis; quæ mater dixeat teſti, quod nulla medicina mediante potuiſſet curari; ſed quam primum feciſſet votum eundi ad BB. Virgines in Eichſel, ipſa ſuiſſet ab hujuſmodi

Teſtis 1.

deponit, narrantem ſibi a parentibus adventum Virginum,

quæ in Ropersbwyl perſeveri infirmata obierint;

a quibus dicatur Fons & Via Virginum.

& morbus incurabilis voto facto ſit ſanatus,

In-

A infirmitate libera, & pristinæ ſanitati reſtituta.

EXCROM BACHIO.

Aliud non conſtat ſibi.

Teſtis 10. ſimiliter, deponit de adventu,

11 Leonardus Zimmerman de Nider Eichſel, ætatis annorum quinquaginta & ultra, aviſatus de pœna perjurii, medinque ſuo juramento deſuper de dicenda veritate præſtito interrogatus & examinatus, non gratia, odio, amore, prece, pretio, favore, ira, timore, ſeu rancore; ſed ſolius juſtitiæ & veritatis inſuitu deponit. Dicens ſe a ſuis ſenioribus ſempes a juventute ſua audiviſſe, quod in Eichſel requieſcarent tres Beatæ Virgines, quæ de Societate ſanctæ Urſulæ fuerint & ſint; & dum ipſa ſancta Urſula ſupes Rhenum ad Coloniam navigaſſet, & veniſſet ad littus circa Villagium Weyler; tres Virgines beatæ, ut infirmæ, aſtiviſſent navim, & iviſſent ſuper montem Rietenbergh, & uſque ad curiam nuncupatam Roperſchwyl veniſſent, ibi permanentes uſ-

B qua ad earundem obitum; & audiviſſe a ſuis ſenioribus dici, quod iidem ſui teſtes ſeniores etiam ſemper audiviſſent dici publica voce, &

Et modo ac loco ſepulturæ earundem indagatis,

fama; quod poſtquam ipſæ Beatæ Virgines obierunt mortem, fuerit auditum ea voce cœleſti, quod corpora earundem beatarum Virginum ſuper curſum deberent poni, & duo boves præponi currui; & quo ipſi boves corpora ipſarum veherent & ſtare permitterent, ibidem deberent ſepeliri; ſicque fuiſſent ductæ

ſepulturæ patuit.

ad locum in Eichſel & ibidem ſepultæ. Dicit etiam reſtis, quod ſemper a ſuis ſeniotibus audiverit, quod hujuſmodi tres beatæ Virgines in Eichſel fuerint ab hominibus fidelibus in devotionem eorum quæſitæ, vota illuc promiſſa, & pro ſanctis Virginibus adoratæ ſeu implora-

C tæ.

elevatione prohibita,

12 Audiviteque teſtis, quod quadam vice quidam Dux ſeu Princeps Auſtriæ commiſiſſet, ut hujuſmodi beatarum Virginum corpora quærerentur, & ea ſepulturis earundem reciperentur; & dum hi qui (miſſi erant) volebant aperire ſepulcra earundem, venit vna dicens, quod deberent cooperiri ſepulcra hujuſmodi, quia nondum eſſet tempus aperiendi; vulgo *Deſs iu I es ſß noch zu froh*. Qua quidem audita, projecerunt iidem fodientes terram vice verſa in ſepulcra hujuſmodi Virginum beatarum, & ceſſarunt ab eodem propoſito. Teſtis etiam dicit ſe vidiſſe, & audiviſſe, quod dum aliquando homines ſtabant ſuper ſepulcra Virginum, & ipſi ſputum deſuper projecerunt, quod inde in infirmitates inciderunt, quod vix

punita irreverentia,

vi poterant propter irreverentiam ipſis Sanctis factam. Item vidit, & audivit, quod qui ſe in ſuis infirmitatibus ſeu accidentibus adverſitatibus illic ad beatas Virgines in Eichſel voverunt, quod fuerint ſanctarum hujuſmodi Virginum interceſſione ab hujuſmodi infirmitatibus liberati, & ſanati. Audivitque communi voce, & fama a juventute ſua teſtis a ſuis antiquioribus & ſenioribus, quod iidem ſa ſeniores ſemper audiviſſent, quod hujuſmodi tres Virgines eſſent de ſocietate ſeu ſodalitate undecim millium Virginum. Viditque a juventute ſua & audivit ipſas tres Virgines pro talibus teneri, implorari, haberi, & reputari, hodieque ſic teneantur & reputentur. Aliud ſibi non conſtat, niſi quod ipſe teſtis etiam caſdem pro talibus tenet; & ha- D bet.

Miraculis e votis.

13 Henricus Krebs de Nollingen, quadraginta annorum & ultra, dicit ſe per triginta annos in villa Nollingen habitaſſe, ... & quod villa Nollingen diſtet quaſi dimidium milliare a villa Eichſel; ſicque acciderit, quod ante certas ſeptimanas præteclapſas infirmitas febris eum tetigerit, ſcilicet quotidiana; & eum adeo infirmum & debilem feceric, quod non habuiſſet ſpem amplius de vita ſua; ſic prout die lunæ proxime ſutura laberentur octo dies, ipſe teſtis voverit, ire velle ad beatas tres Virgines in Eichſel, illudque votum adimplevcrit; & quam primum ibidem veniſſet, ceſſaverit febris in eo; & poſtea ipſum amplius non rerigerit, hodieque ab hujuſmodi febribus ſit liberatus. Dicitque teſtis ſe habuiſſe ſo- E cerum visum antiquiſſimum, qui ſibi teſtis ſemper dixiſſet, quod in Eichſel requieſcerent ſepultæ tres beatæ Virgines, de undecim millibus Virginum; & teſtis firmiter credit, ſubſidio & ad implorationem beatarum Virginum tunc in Eichſel, ab hujuſmodi febribus ſe liberatum, & ſanatum ſeu relevatum. Et commuoiter ab aliis, hujus villæ Eichſel notitiam habentibus, audivit, pro eo tenesi, dici & haberi, quod ibidem in Eichſel tres beatæ Virgines requieſcerent, psout etiam ſigna imaginum tria ſanctarum Virginum antiquitus ſuper ſepulchra earumdem fuerint & ſint poſita, ut viderentur ibidem ſepultæ, aliud non ſcit.

III. de febri ſibi ex voto curata.

14 Joannes Stoeb de Scopfen, ſexaginta ſex annorum ſuæ ætatis vel circa, de hujuſmodi ſanctis Virginibus, de iis quæ ſibi ex

IV. de peregrinatione erebra ad ipſas,

propria ſcientia vel auditu, conſcia ſuerunt diligentes examinatus; . . . dicit & deponit, ſe per quinquaginta annos cum ſuis quondam parentibus, & poſt eorumdem obitum ſolum, fuiſſe & quæſiviſſe tres beatas Virgines, requieſcentes in eccleſia & cœmiterio ejuſdem eccleſiæ in Eichſel. Dicit etiam ſe a ſuis parentibus & ſenioribus F ſæpe audiviſſe, quod hujuſmodi tres beatæ Virgines iverint in certo loco, ubi itur ad curiam Roperſchwyl parochiæ Eichſel; fueritque una foſſata ibidem, abſque ponte; & dum illuc advenirent, ſtatim habuiſſent pontem paratum ea virtute Dei, ſuper quem pontem tranſiverint; & idem locus, & via ibidem adhuc habeant nomen, quod dicatur Foſſa beatarum Virginum, & via eorumdem; ſicque quidam fons ibidem, qui dicatur Fons beatarum Virginum; unaque Virginum ſanctarum hujuſmodi ſit ſepulta in cœmiterio; & circa tumulum ejuſdem vel ſuper idem ſepulcrum jacuerit quidam truncus arboris querceæ; qui truncus interim quo ſuper ſepulcrum hujuſmodi fuerat poſitus, ſaporem nobiliſſimum, ſicut violæ flores habent, habuerit, & hoc viderit, & ſæpius ſapueris; & viderit, quod quando aliquando homines, ac etiam teſtis petias de ligno ſcidesuot, animo ſecum ad domos portandi, quamprimum non ſoerat

pontis ete deveniens ſtrato,

truncus ſuper ſepultura unius odoriferus,

ſuper

A ſuper ſepulchrum, quod tunc ſapor ceſſaverit; prout etiam idem truncus nunc in toto depoſitus, ſaporem amiſerit. Audiritque teſtis veridica relatione dici a ſuis ſenioribus, quod olim aliqui prætendiſſent, & cœpiſſent fodere circa ſepulturas beatarum Virginum, animo earundem corpora effodiendi, & forſan inde alienandi & portandi, ſicque fuerit vadita ab iis vox quadam dicens: *Deet su ſ beet su ſ es iſt aech ſ su froh*. Dicit etiam quod hujuſmodi tres Virgines beatæ fuerint & ſint ultra memoriam hominum, & prout ſemper a ſe ſenioribus audiverit, pro ſanctis imploratæ, recurſuſque in infirmitatibus ad eas habitus, prout hodie talibus quærantur & impetrentur; puerique primogeniti, juxta earundem ſanctarum Virginum nomina propria fuerint nominati in baptiſmo, ſcilicet Kuneguadis, Wibraadis, & Mechtrudis. Ipſeque teſtis pro eo habet, quod tres Virgines ſanctæ ibidem acquieſcant. Nam viderit ſedes cum imaginibus ſanctarum Virginum, poſitas ſuper luca, ubi ſæpedictus ipſas ſanctas Virgines ſepultas requieſcere. Aliud non ſcit.

nominibus ad baptiſmum aſſumptis.

B

15 Fridolinus Vogtlin, telonarius oppidi ſuper pontem in Rhinfelden, teſtis, ætatis annorum quinquaginta vel circa, ... dicit eſſe verum, quod omni anno, de oppido Rhinfelden ad villam Eichſel, cum Reliquiis & proceſſione tranſeatur ad beatas tres Virgines; ipſeque teſtis ſæpius etiam illuc veniſſe, & viderit tres ſedes, ubi ſuper qualibet ſede ſit poſita imago ſanctæ Virginis ex ligno ſcitſa; & etiam ſuper cœmiterium ejuſdem eccleſiæ fuerit unum lignum ita ſaporoſum, quod omnis homo de eo mirabatur. Tale lignum teſtis vidit, & ſaporem ſentiit & odorem. Et a ſuis ſenioribus ſæpius audiverit, quod Virgines Beatæ tres in eccleſia hujuſmodi ſeu ejus cœmiterio eſſent ſepultæ, & requieſcerent ibidem. Videritque a pluribus Chriſti fidelibus, eaſdem ſanctas Virgines quæri, & ad

f. de annua ad ipſas proceſſione

C locum hujuſmodi propter eas recurſum habeſi; non tamen ſcit de aliquibus ſignis ſeu miraculis; ſed pro ſanctis Virginibus eas audiverit teneri, haberi, & reputari, ac venerari; prout etiam ipſe teſtis eas taliter colat, & habeat, & credit verum eſſe, quod ibidem requieſcant.

16 Veseua Tsentzel de oppido Rhinfelden, teſtis ætatis annorum ſeptuaginta vel circa. . . . . deponit & dicit, ſe nil aliud ſcire, niſi quod a juventute ſua, a ſuis ſenioribus, & ſe antiquioribus utriuſque ſexus hominibus, audiverit dici, quod in Eichſel eſſent ſepultæ, & requieſcerent tres Virgines beatæ, ſeu earundem corpora, ſicque fuerit habitum, tentum, nominatum, & reputatum, hodieque ſic habeatur & teneatur. Aliud non ſcit.

vr. quod vere ibi ſepultæ credantur.

17 Theodoricus de Meytre commorans in villa Nollingen, ætatis annorum triginta quinque vel circa. . . . deponit dicitque, ſunt jam quatuor anni elapſi, quod ſæpe habuerit ipſe filium maximæ infirmitate tunc laborantem, quod non erat ſpes de vita ejuſdem pueri; ſic quadam nocte obrepit ſibi teſtis in ſomnis, quod deberet puerum hujuſmodi rovere ad beatas Virgines in Eichſel; quod & teſtis faciebat, & cum una libra cetæ ad Sanctas hujuſmodi iveric; qui quidem puer ab hujuſmodi infirmitate ſuit liberatus, & ſanitati reſtitutus. Similiter dicit teſtis, ſe habuiſſe unam filiam infirmam, quam etiam ex conſilio ſuæ uxoris vovit ad beatas tres Virgines cum dimidia libra cetæ; ſic exveriue de puero hujuſmodi duo vermes cum crinibus, & longi fuerine, & alias circa ducentos vermes de eodem genere exiverint, ſicque filia fuit ſacta ſana, & adhuc vivat. Item teſtis dicit, quod anno præterito fuerit infectus peſte epidemiæ; & ipſe fecit votum tranſeundi ad beatas Virgines in Eichſel cum duabus candelis, prout ſibi in ſomno obveniebat, quod ſic facere deberet; ipſe ſtatim fuerit reſtitutus ad ſanitatem, ipſeque adimpleverit votum promiſſum, & credit firmiter ſubſidio & adjutorio beatarum Virginum in Eichſel, ipſum teſtem puerosque ſuos fuiſſe & eſſe ſanatos per Dei gratiam. Aliud ſibi non conſtat.

& ſuper a peſte. E

& filia ſua gere non valens.

18 Urſula, uxor ejuſdem teſtis proxime prædeponentis, teſtis etiam jurata & recepta, dicit præciſe ſic eſſe actum cum Theodorico ejus marito & filiis eorumdem conjugum, quemadmodum ejus maritus depoſuerit; quem deponere vidit, & audirit, ac depoſitioni ejus præſens fuit, addens ad ea, & dicens: quod ipſa dudum unum habuerit infantem, ſeu puerum lactentem & ſugentem adhuc; qui puer in octo diebus ex quadam infirmitate incidenti non potuit lac de mammillis ſugere: quem puerum ſeminei ſexus ipſa deponens voverit portandum ad beatas tres Virgines in Eichſel, ipſamque filiam illuc portaverit; & poſt hæc ſtatim ipſe puer incepit ſugere, & vivit hodie, aliud ſibi non conſtat.

vrs. de iiſdem

vr. de vera ſalute filii reſtituta, F

19 Hermannus Miller alias Strocli, de villa Tegerfeld, ætatis annorum quinquaginta vel circa . . . . . deponit & dicit eſſe verum, quod eo teſte exiſtente in ſenio anno ſuæ ætatis vel circa, acciderit ſibi, quod quædam macula ſeu pellicula creverit in uno ſuo oculo, quod tandem in eodem oculo nil amplius potuit videre, ſed erat cœcus in eodem; ſic mates ejus votum fecerit ejus ea patte tranſeundi ad beatas Virgines in Eichſel, cum cereo oculo & cereo equo. Et ſuper hac duxerit ipſum teſtem ad eundem locum, ubi requieſcere dicuntur beatæ tres Virgines, imploranda eaſdem tres ſanctas Virgines; quod intercederent apud Deum pro ſeſte, quod oculus ſuus ad viſum priſtinum & ſanitatem reſtitueretur. Dum itaque illuc veneric, & votum fecerit, ipſe teſtis fuerit reſtitutus, & potuerit videre in uno oculo, ſicut in allo, & hodie bene videat in ambobus oculis; firmiterque credit, quod ſubſidio, ſive adjutorio & interceſſione earumdem beatarum Virginum ipſe teſtis fuerit ad viſum priſtinum in oculo reſtitutus. Teſtis etiam a ſuis ſeniaibus ſemper audiverit, in dicto loco

& ſedium una ad cœmiterium divinitus relata.

A requiescere tres Virgines, seu illarum corpora; audivitque testis dici, quod eam (sua) tempora tres sedes fuerint, super quibus jacent tres imagines sanctarum Virginum, quæ fuerunt semper positæ in ecclesia super sepulcra earumdem sanctarum Virginum. Et quia una sedes solita erat poni extra ecclesiam super cœmiterium; acciderit, quod quia nesciebatur pro certo, si hujusmodi Beatæ Virgines essent sepultæ in ecclesia vel extra, una sedium, stans extra ecclesiam in cœmiterio, portabatur etiam ad ecclesiam. Sed crastino mane post noctem dictæ dici, ipsa sedes vice versa fuit extra ecclesiam operatione divina in loco, ubi ipsa altera ex sanctis Virginibus fuit sepulta.

9. de calculo matris suæ exempto.

20 Elizabetha Urbani, de oppido Rhinfelden, ætatis annorum quinquaginta & ultra, . . . dicit esse verum, quod quon-

B dam mater testis habuerit mirabili passione & dolore calculum, quod aliquando quasi mortua decubuit; sicque promisit velle visitare sanctas Virgines in Eichsel, ad hoc quod intercederent pro ea dictæ Virgines erga Deum, pro gratia obtinenda, quod mater testis ab hujusmodi infirmitate liberaretur; quam etiam promissionem factam quondam mater testis adimpleverit, & quam primum ad Eichsel venerit, lapides calculi hujusmodi in copia exiverint, quod collecti tam magni fuerint sicut ovum gallinæ. Et testis dicit, quod semper a juventute sua a sibi senioribus audiverit dici, quod beatæ Virgines, seu corpora ipsarum essent reposita in ecclesia Eichsel, & fuerit antiquitus magnus concursus ad eundem locum; licet propter malitiam hominum, pro nunc & aliquot annis præteritis, non fuerint beatæ Virgines multum & in tantum veneratæ, quemadmodum ante eorum vel octoginta annos. Nec aliud scit.

& promissio-ri ad pro-pria calce.

C 21 Heinricus Weichser de Wiechs, ætatis suæ annorum quadraginta octo vel circa . . . . depositi, & dicit, quod ipse a juventute sua semper a senioribus & antiquioribus suis dici audiverit publice, quod olim ante annos longe memoriam hominum excedentes, venerint tres Virgines ad curiam Roperschwyl parochiæ Eichsel, & petierint quod recepiarentur ibidem tanquam alienigenæ; vir tamen ibidem tunc existens eas recusasset hospitare, licet tandem precibus ipsarum devictus easdem penes se retinuerit; fuerintque ipsæ infirmæ; & demum videntes se morituras, dixerint, quod quando ipsæ eadem sorores ab hac lu-

sepultura.

ce decederent, corpora ipsarum supra bigam seu currum deberent poni, & duobus bobus præpositis curru duci, quousque boves per se starent: & ubicunque boves eas ducerent, & ulterius non transirent, quod corpora earundem ibidem Virginum ibidem deberent sepeliri. Sicque fuerint corpora earundem sanctarum Virginum ducta usque ad locum ecclesiæ in Eichsel, ibidemque sepulta. Dicit etiam quod audiverit a suis senioribus a juventute sua, quod

D eædem beatæ Virgines transiverint per quandam viam ultra unam fossatam; ubi dum ad fossatam venerint, non repererunt pontem: sed propter sanctitatem earundem ut procederent, ex divina voluntate, reperierunt pontem, per quem transierunt. Sitque fons ibidem prope, qui habeat adhuc ab antiquo nomen Fons beatarum Virginum. Similiter via est ibidem, quæ hodie nuncupatur & semper nuncupata est Via beatarum Virginum. Ulterius dicit, quod quidam villanus, Olewinus Meyer de Oetlikrem, fuerit mirabiliter male læsus a quadam arbore, quæ ecciderit, ita quod de ejus vita amplius non erat spes; sed idem imploraverit beatas Virgines in Eichsel, & se illuc voverit cum eleemosyna, & fuerit restitutus pristinæ sanitati, per intercessionem beatarum Virginum Kunegundis, Mechtundis, & Wibtandis.

& vulgo de ponte, fonte, ac via.

item de obortis ab arbore & fonte.

E 22 Agnes Gutymey, de oppido Rhinfelden, ætatis annorum quinquaginta vel circa, deponit & dicit sibi nil aliud constare, nisi quod audiverit, quod venerunt tres Virgines sanctæ in Roperschwyl; & dum erant infirmæ, & jam mora ea appropinquaverit, jusserint, quod quando ab hac luce contingeret decedere, poni deberent earum corpora super currum, & duobus bobus præpositis duci permitti, (& quod) ubicumque tunc bover cum suis corporibus starent, non ultra transeundo, ibidem deberent corpora ipsarum ecclesiasticæ tradi sepulturæ, & talia fuerint facta, fuerintque corpora ipsarum beatarum Virginum in Eichsel tradita sepulturæ, prout etiam ab antiquo steterint super sepulturas earumdem imagines tres in memoriam earumdem sanctarum Virginum trium factæ; talia audiverit testis a quondam ejus patre, & ab aliis senioribus, qui testi hæc dixerint; quodque magnus concursus antiquitus ad dictas tres Virgines fuerit. De signis & miraculis ac aliis nil sibi constat.

XII. de modo sepulturæ.

imaginibus & concursu.

F

CAPUT III.

Depositiones aliorum viginti testium usque ad XII. *Maji.*

23 JOannes Oertlii advocatus in Tegerfeld, ætatis annorum quinquaginta, . . . deponit, & dicit quod a tempore suæ discretionis semper audiverit ecquiescere in Eichsel tres sanctas Virgines, quæ etiam pro sanctis Virginibus fuerint habitæ, tentæ, & reputatæ; sicque anno præsenti acciderit, quod quasi per sedecim septimanas ipse testis habuerit febres; & propter hoc ipse imploraverit sanctas Virgines in Eichsel, & illuc ad ipsas transiverit, & fue-

mira de conversi filio fabribus.

rit

A rit a febribus hujuſmodi liberatus, Aliud ſibi non conſtat.

xxv. de proceſſione dicti ſolitæ,

24 Ennelin Urzenfeldin, de oppido Schopfſeu, erat annorum ſexaginta, vel circa, ... dicit, quod ab ejus juventute ſemper a ſuis ſenioribus audiverit dici, quod in Eichſel requieſcerent corpora trium ſanctarum Virginum, quarum una haberet nomen Kunegundis, alia nomen Wibrandis, & tertia nomen Mechtundis; videritque & audiverit pueros juxta nomina earumdem ſanctarum Virginum in Baptiſmo nominari, & earum nomina imponi; ipſiuſque teſtis mater dum viveret ſibi teſti ſæpius dixerit, quod paucus honor nunc hujuſmodi ſanctis Virginibus fieret, ſed antiquitus honorifice ſuiſſent nominatæ. Nam antiquitus ea inſtitutione uti conſuetudine fuerit, & hodie ſit in uſu, quod in vigilia corporis Chriſti annuatim irue eum Proceſſione & Reliquiis

& devotio. ne fruſtra tentata.

ad Eichſel de oppido Scopffen; & audiveB rit teſtis ante quadraginta, & quinquaginta annos, quod olim certi Nobiles prætendiſſent effodere ſanctas Virgines, ſeu corpora earum ea ſepulturis ſuis; quibus venie vox dicens, *Delt su ſ es iſt noch su frob*. Sic ipſi ceſſaſſent, & eadem corpora ibidem jacere permiſiſſent, nec aliud ſibi conſtat.

xv. & xvi. deponunt pro vota ſua communitate.

25 Joannes Meuley de villa Loerrach, quinquaginta annorum; & Joannes Goldſperg de eodem loco, quinquagintu ſex annorum, taſtes u tota communitata Loerrach miſſi, . . . deponunt & dicunt, ſe u ſuis ſenioribus ſæpius audiviſſe, & etiam uliquando per ſe vidiſſe, quod tres ſanctæ Virgines in Eichſel fuerint imploratæ u pluribus in infirmitatibus conſtitutis, tam peſtis, quam aliam febris; & quando venerint ad locum, ſcilicet eccleſiam Eichſel, in qua ultra centum annos fuerint ſepulta corpora dictarum trium ſanctarum Virginum, quod tunc fuerint liberati ab hujuſmodi peſte, & febribus. Dicunt etiam teſter, quod de villa Loerrach ac diverſis

C aliis villagiis, omni anno fiant proceſſiones ad ſanctas Virgines in Eichſel; & teſtes firmiter credunt, quod corpora dictarum trium ſanctarum Virginum requieſcant in eccleſia ſive cœmiterio in Eichſel, & quod qui eas imploret in ſuis neceſſitatibus ab illis relevetur. Et dicunt eaſdem nominari, ſcilicet unam Kunegundem, aliam Wibrandem, tertiam Mechtundem; aliud eis non conſtat, niſi quod dictum, habitum, nominatum, & reputatum fuerit; hodieque habeatur, nominetur, & reputetur, quod tres ſanctæ Virgines in dicto loco ſint & requieſcant.

xvii. de veriſſima traditione & fama.

26 Verenu Folnini de Rhinfelden, ſeptuaginta annorum ſuæ ætatis, . . . dicit, ſibi nil aliud conſtare, niſi quod u ſuis ſenioribus, etiam ſeutiſſimis & antiquiſſimis hominibus utriuſque ſexus audiverit, quod in Eichſel eſſet gratioſus locus; & quod tres ſanctæ Virgines ibidem requieſcerent, & corpora earumdem ibidem eſſent ſepulta; & quod antiquitus magnus fuerit concurſus ad eaſdem ſanctas Virgines, & qui eas imD ploraverit in ſua infirmitate, fuerit revelatus; nec aliud ſibi conſtat.

AXENIUS CACHIO.

xxvii. de impedita effoſſione.

27 Joannes Burger, de Rhinfelden, ſeptuaginta annorum vel circa . . . . depoſuit, ſe a quondam matre ſua, quæ fuerit antiqua mulier, audiviſſe, quod trium ſanctarum Virginum corpora jacerent ſepulta in cœmiterio ſive eccleſia Parochiali in Eichſel; & quod unus longa tempora certi propoſuiſſent effodere velle corpora hujuſmodi Virginum, ſubito tamen iidem audierunt vocem quamdam dicentem, *Delt su ſ es iſt noch su frob*. Nil aliud ſcit, niſi quod magnus aliquando concurſus fuerit ad locum Eichſel ad dictas Virgines, nec aliud deponit.

xxiii. de vitulo in Eichſel pro eâ primum immolato.

28 Kungili Renck, de villa Eichſel, ætatis annorum quinquaginta vel circa, verum eſſe dicit, quod ipſa a juventute ſua a ſuis ſe nioribus audiverit ſemper, quod in Eichſel eſſent ſepultæ ſanctæ tres Virgines; vidituque & audivit u multis diverſis hominibus, quod vota fecerunt eundi ad beatas Virgines imE plorandas: quos audivit relevatos, & liberutos ab infirmitatibus ſuis quando illuc venerint, ſitque verum, quod ibidem ſunt tres imagines Virginum ſanctarum; quæ antiquitus ſuper ſepulcra earumdem beatarum Virginum fuerunt poſitæ, ut videretur ſanctas Virgines ibidem requieſcere, & ſepultas fo re; ipſa etiam teſtis quadam vice fuerit infirma in uno oculo, & propterea imploraverit beatas Virgines in Eichſel, ut ſubveniret ei, ne cæca fieret in oculo hujuſmodi; ſicque fuerit adjutorio Sanctarum hujuſmodi ſana facta, Aliud non ſcit.

& oculo ibi ſanato.

xx. de cæcato effoſſivo ſuo ſanato.

29 Gredli Meyers de Tegerfeld, ſexaginta annorum ſuæ ætatis, juxata, & examinata . . . . dicit, ſe u ſuis ſenioribus audiviſſe, quod olim nunnulli attentaverint effodere velle corpora ſanctarum Virginum, quæ in Eccleſia Eichſel ſepulta eſſe dicuntur; tunc venerit vox quædam dicens: *Delt ſu ſ belt su ſ es iſt noch su frob*. Audiveritque teſtis a ſuo patre dici, quod erat quidam F Nobilis, qui non curaverit vocem hujuſmodi, quod omnino volebat corpora Sanctarum hujuſmodi effodere; & propterea idem fuerit effectus cæcus in oculis ſuis. Item dicit teſtis, quod olim ipſe teſtis habuerit unum apoſtema magnum ſuper humerum ſuum, & vovit ſe ad beatas Virgines in Eichſel, & fuerit ſanata. Dicit quoque ſe teſtem hanuiſſe puerum, qui in tribus annis propter infirmitatem non potuerit ire. Et dum ipſa teſtis votum fecit ad beatas Virgines, ut puer ub hujuſmodi infirmitate liberaretur, quam primum ipſa votum hujuſmodi fecerit, idem puer fuerit factus ſanus. Et credit firmiter, quod ad ſubventionem hujuſmodi ſanctarum Virginum, fuerit ipſe & filius ſanati, nec aliud dicit.

Apoſtemate ſanato & puero debili.

xxi. de truncо adoraто & ſepulto.

30 Dictus Schreiberhsne de Mulberg, ætatis annorum quinquaginta vel circa, ... dicit, quod ipſe olim a quondam Domino Fridolino Presbytero audiverit, quod tres Virgines eſſent ſepultæ in Eichſel; ſcilicet duæ in eccleſia, & una extra eccleſiam,

SACRUM BRACHIO

A ſiam , quæ eſſent Sanctæ : teſtiſque fuit ſæpius in Eichſel , & vidit quod quidam truncus , ſeu quoddam lignum arboris , fuit poſitum ſuper ſepulcrum unius ea ſanctis Virginibus in Eichſel , quod ita bonum odorem habuerit , ſicut eſſet odor violarum florum ; hoc teſtis vidit , & odoravit , ſeu ſapuit ; & dicit quod quando aliquis aliquam petiam de ligno ſciderit , quod hujuſmodi petia abſciſſa nil plus ſapuit , ſeu nullum amplius odorem dedit , ipſeque truncus ſeu lignum , cum jam de ſepulcro alterius ſanctarum Virginum ſit depoſitus , ſimiliter amplius non ſapiat ſeu det odorem ut antea . Audivitque teſtis a juventute ſua , quod in Eichſel eſſent duo corpora ſanctarum Virginum , ſicque fuerit habitum , teutum , nominatum & reputatum , hodieque ſic a teſte , & aliis habetur , tenetur , & reputatur . Et ex Schopfſea & aliis villis tranſeatur ad beatas Virgines omni anno cum reliquiis ; aliud non dicit .

quod ablatus a ſepulcro eſt.

B

31 Conradus Vogt de Nollingen , ætatis annorum ſexaginta vel circa , . . . dicit quod olim fuerit in humanis Cunnus Berg , Petrus Colinar , Heyninus Meyer , & Petrus Meyer ; a quibus & nonnullis aliis ſibi teſti temporibus & antiquioribus utriuſque ſexus audiverit , quod in Eichſel requieſcerent tria corpora ſanctarum Virginum , de undecim mille Virginibus ſanctis ; & quod magna ſigna ſæpius in hominibus confluentibus ad Eccleſiam Eichſel , ac ipſas ſanctas Virgines invocantibus fuerint facta , ſic , quod homines de præmiſſis infirmitatibus corporum & ab hujuſmodi fuerint liberati . Quodque quadam vice , ante longa tempora , præſumpſerint velle effodere corpora dictarum Virginum ; ſed audita fuerit per fodientes vox talis : *Deck ſa ; er iſt noch ſa froh* & dum hujuſmodi vox fuit audita ,

C

ipſi ceſſarunt fodere . Dicitque teſtis , quod in Eccleſia Eichſel tres imagines in ſignum , & ad figurationem hujuſmodi trium Sanctarum , longe ultra memoriam hominum , fuerint ſuper ſepulcra earumdem ſanctarum Virginum poſita , ut videretur Sanctas ibidem eſſe ſepultas ; aliud ſibi non conſtat .

axii. præmiſſa confirmat ;

32 Joannes Henſti , Advocatus in Nollingen , ætatis annorum quinquaginta , . . . dicit , ſe nil aliud ſcire , quam quod ſemper ab antiquis hominibus audiverit dici , quod trium ſanctarum Virginum corpora jacerent ſepulta in Eccleſia Eichſel , ſeu in cœmiterio ibidem ; & ſcit quod magnus concurſus fuit hactenus viginti vel triginta annis ad eaſdem Sanctas fuerit hominum utriuſque ſexus , ob infirmitates aliquas ; quia viderit & audiverit homines ſic vota facere , & illuc ire : nec aliud ſibi conſtat .

xxiii. & xxiv.

33 Jacobus Vogelbach de Nolliogen , ætatis quadraginta , vel circa , . . . dicit ſe eriam nil ſcire , niſi quod a tempore ſuæ memoriæ , & diſcretionis , a ſuis ſenioribus ſemper audiverit , quod circa Eccleſiam Eichſel , aut in eadem eſſent ſepulta & requieſcerent talia corpora ſanctarum Virginum , de undecim mille Virginibus ; D & ſcit , & audivit , quod fuit concurſus ad quærendum eaſdem Virgines , licet in viginti annis hujuſmodi concurſus non fuerit magnus ; tamen homines habentibus infirmitates febris illuc iverint , & fuerint liberati ; ſicque fuerit creditum , habitum , tentum , & reputatum ; nec aliud ſibi conſtat .

34 Jacobus Beler de Tegerfeld , ætatis annorum quinquaginta & ultra , ... dicit , ſe a ſuis ſenioribus ſemper audiviſſe , quod trium ſanctarum Virginum corpora requieſcerent in & extra Eccleſiam in Eichſel , in locis ubi repoſitæ ſorent imagines figuratæ ad modum ſanctarum Virginum ; quas imagines teſtis vidit ; quodque tales Sanctæ eſſent de numero undecim millę ſanctarum Virginum , & duarum corpora jacerent in eccleſia , & una extra Eccleſiam in cœmiterio . Dicit etiam , quod omni anno de villa Tegerfeld E tranſeatur eum Reliquiis & proceſſione ad beatas Virgines in Eichſel die lunæ Rogationum ; & quod viderit & audiverit magnum concurſum hominum frequentare eaſdem Sanctas , & ab omnibus habeatur id pro vero , quod hujuſmodi Sanctæ ibidem requieſcant , nec aliud deponit .

xxv. & xxvi. de proceſſione

35 Leonardus Britzcker de Tegerfeld , ætatis annorum quinquaginta & ultra , juratus , receptus , & in præſentia Jacobi proxime ſupra deponentis contentus , examinatus , ut idem contentus ita ſimiliter ipſe depoſuit , ſic ſe audiviſſe , & ſcit proceſſionem annue fieri de Tegerfeld , pro cuſtodia fructuum terræ , ad beatas tres Virgines ; dicens , quod in cœmiterio eccleſiæ una area ſeu ſedes , ſuper quam poſita ſit , ſive jaceat imago , ſive figura ſanctæ Virginis , de ligno ſciſſa oſtendens ſanctam Virginem ; ſimiliter in Eccleſia ſimiles duæ ſedes ſeu areæ , ſuper quas duæ imagines ad ſimilitudinem ſanctarum Virginum jaceant , ſint ſuper ſepulturas ipſarum Virginum poſitæ ; & audivit , quod ſemel F fuerit ſedes in cœmiterio exiſtens portata , & poſita in eccleſia ; ſed quando mane venirent , fuerit reperta hujuſmodi ſedes vice verſa extra eccleſiam , in loco ſuo priori . Aliud non ſcit , niſi quod ſemper audiverit , tres Virgines ſanctas eſſe ſepultas in Eichſel .

pro fruſtibus terræ ;

& de tranſpoſitione ſedis .

36 Conradus Gloter de Tegerfeld ætatis annorum quinquaginta , vel circa , juratus , receptus & examinatus in præſentia amborum ſuorum conteſtium proxime ſupra deponentium , dicit , ſe a quondam ſuo vitrico audiviſſe , quod ſanctæ Virgines tres eſſent ſepultæ in Eichſel ; & dum in vita fuiſſent , iviſſent ipſæ per certam viam , quæ adhuc nomen retinuerit , & dicatur Via ſanctarum Virginum . Scitque , & vidit , ac audivit , quod hujuſmodi tres Beatæ Virgines venerantur , & quæruntur in Eichſel , & magnus concurſus aliquando ad hujuſmodi locum fuerit ab hominibus ipſas Virgines quærentibus , nec aliud ſibi conſtat .

xxvi. de via Virginum dicta.

37 Aurſch Wieſchel de Roperſchwyl , curiæ parochiæ Eichſel , ætatis annorum quinquaginta vel circa , . . . deponit , quod

A quod ipſe u quondam ſuis parentibus & ſe-
XXVIII. de imaginibus ſupra ſepulcra, nioribus, de Villa Eichſel & circum circa caſtentibus, ſæpiſſime audiverit, quod in Eichſel eſſent ſepultæ tres ſanctæ Virgines, quarum corpora ibidem requieſcerent, unius videlicet in cœmiterio, aliarum vero duarum in eccleſia; prout oſtenderint imagines, quæ ad modum ipſarum ſanctarum Virginum figuratæ ſint, & ſuper ſepulcra, ſive loca, ubi hujuſmodi Sanctæ requieſcunt, ſolent poni. Sicque vidit teſtis, quod homines confluentiam habuerint, & recurſum ad beatas eaſdem Virgines, prout & ipſe teſtis recurſum ad eas habuit, & in ſuis neceſſitatibus eas imploravit, quod per earum ſacra merita pro eo apud Deum intercedere vellent ad ſibi ſubveniendum: aliud non ſcit.

XXIX. Præter Rinfeldenſia, de ſua puerî liberatione. B 38 Validus Vir Rudolfus in Graben, Schultetus in Rhinfelden, ætatis ſuæ annorum triginta vel circa, dicit quod dum ipſe adhuc puer eſſet, idem phantaſiam habuerit, quod de nocte e lectulo ivit, & in camera hinc inde in ſomno ambulavit; & tunc habuerit mater teſtis unam famulam, quæ ſemper veſtem regebat, cuſtodiebat, & gubernabat; & adhuc ut hujuſmodi phantaſia amoveretur a teſte, eadem famula voverit ipſum teſtem ad beatas tres Virgines in Eichſel, ipſumque teſtem ſecum illuc duxerit, & aliquod donum ſeu eleemoſynam ibidem dimiſerit; & ipſe teſtis ab hujuſmodi phantaſia, de nocte in ſomno ambulandi ſeo tranſeundi, fuerit & ſit liberatus, quod ipſe interim non fecerit: aliaſque audivit hujuſmodi ſanctas Virgines in Eichſel requieſcere.

XXX. de loco exſenſionis 39 Joannes Wieſchel, de Roperſchwyl Parochiæ Eichſel, ætatis annorum quinquaginta vel circa, . . . dicit & deponit, quod a ſuis ſenioribus ſemper audiverit, quod dum ondecim mille Virgines veniebant per navim oſque ad Bucken navigantes, ſive ad eumdem locum, quod ibidem exiverint tres Virgines, tranſeuntes uſque curiam Roperſchwyl, & ibidem permanſerine tamquam infirmæ, & vitam earum ibidem fioierint felicites; quibus mortuis caſtentibus, cooſuluerint & repereriot ibidem in dicta curia habitatores, quod reciperent duos boves, & permitterent trabeso corpora ipſarum Virginum quocumque vellent; & ubi ſtarent non ultra tranſeuntes, quod illic corpora earundem deberent ſepeliri. Sic boves hujuſmodi Bearatum Virginom corpora duxerint uſque ad locum in Eichſel, ibidemque fuerint ſepultæ; ipſeque teſtis audiverit dici a ſuis ſenioribus, quod dum dictæ Virgines adhuc in vita ſuiſſent, & ad dictam cuſiam iviſſent, haboeric una earum ſitim; & volenies requieſcere modicum, una ex illis emiſerit baculum ſnum, quem io manu tenebat in terram; tunc ortus ſuit fons, qui adhuc ſit, & vocatur Fons beatarum Virginum; & via, qoam ipſæ fecerunt, ſetiouerit adhuc nomen, *der beſtigen Jungfrawen weg*. Sicque pro beatis Virginibus

fonte ad Virginum ſitim eluerto

& via.

ſemper fuerint habitæ, tentæ, nominatæ, ac reputatæ, hodieque ſic habeantur, reneantur, nominentur, & reputentur; ipſeque teſtis ſic teneat. Nihil aliud ſcit. D SACRUM SACRIO.

40 Rudinus Rinck de Eichſel, ætatis annorum quinquaginta vel circa, juratus, receptus, & examinatus dicit, ut conteſtis ſuus proxime ſupra depoſuit, quem deponere vidit, & audivit; & ultra hoc dicit, quod audiverit, quod ſemel fuerit venatus unus cervus, qui cucurrerit uſque ad villam Eichſel; & dum cervus ibidem fuerat, non voluerit ulterius ire, & in cornibus ſuis in qualibet acie apparuerint candelæ, quæ per homines videbantur, alia non ſcit. XXXI. de candelis viſis inter cornua cervi;

41 Heinricus Pur de Nider-Eichſel ætatis quadraginta ſex annorum & ultra . . . depoſuit, ut Joannes Wieſchel conteſtis ſuus, proxime ſupra ante Rudinum deponens, quem deponere audivit, & ejus depoſitioni præſens fuit; & addit etiam, quod audiverit a ſuis ſenioribus ſæpius dici, qood cervi & alia animalia venerint ad Eichſel, & in cornibus cervorum fuerint viſæ candelæ. Aliud non dicit, nec ſibi conſtat, niſi quod ab omnibus vicinis in Eichſel viderit & audiverit, dici, & reputari, ac haberi pro eo, quod trium ſanctarum Virginum corpora eſſent ſepulta in Eichſel, & ibidem requieſcerent, prout etiam pro Sanctis recurſus ad eas ibidem habeantur. Datum & actum in Villagio Eichſel, anno domini milleſimo quingenteſimo quarto, duodecima die menſis Maji, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Julii divina providentia Papæ Secundi, anno ejus primo, indictione ſeptimu: præſentibus ibidem nobilibus & validis bonorabilibuſque viris, Dominis Adelberto Truchſes, Rudolfo in Grabeu laicis, nec non (. . . .) Doctore Canonico Eccleſiæ in nppido Rhinfelden; & Joanne Eſſenmacher Capellano ibidem, teſtibus, ad præmiſſa vocatis & rogatis. Gregorius Swegler Notarius curiæ Baſ. ſubſcripſit rogatus. E quod eius firmum exiſtit. en. iyeſſ F

CAPUT IV.

Reliquus proceſſus uſque ad finem menſis Maji.

42 Die vero Martis, proxima ante feſtum Adſcenſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſcilicet decima quarta Maji, fuit in monaſterio Carthoſienſi minoris a Baſileæ Conſtantienſis Diœceſis, examinatus religioſus vir Dominus Ludovicus Moſer, Conventualis domus Carthuſienſium Baſileæ Conſtantienſis Diœceſis, ſexaginta duorum annorum vel circa, qui XXXIII. Carthuſianus. a

SACRUM AACHIO

A ſuper his quæ ſibi conſtant, ea parta Beatarum trium Virginum, in eccleſia parochiali Eichſel & ejus cœmiterio requieſcentium diligentee examinatus deponit, dicitque eſſe verum, quod ſint pro nunc quadraginta anni, poſteaquam habuerit maximam converſationem cum nobilibus & ſtrenuis viris Dominis Wernero Dapifero Milite, ac Hermanno Truchſes Milite; qui etiam ex ſpeciali favore, quem gerebant ad ipſum teſtem deponentem, ſibi domino unam Capellaniam in Eichſel, Beatæ Mariæ Virginis altara contulerunt; ita quod ipſa dominus teſtis magnam devotionem ad eundem locum habere conſueverit, & propoſuerit ibidem velle ſibi ædificata domum, & illic habitationem ſuam continuam peragere; & medio tempore ſæpius illuc iverit, & a ſenioribus ibidem circum circa reſidentibus interrogaverit, qualiter hujuſmodi Sanctæ Virgines illuc venirent, vel quo (modo) rea ſe teneret. Qui quidem ſeniores omnes a teſte interrogati, ſibi domino teſti dixerunt; quod dum ſancta Urſula cum ſuis ſodalibus per navim veniſſet, uſque in locum Buckeu vel circa; hujuſmodi tres Virgines fuiſſent infirmæ, & ibidem navim exiviſſent, & veniſſent uſque ad caſtrum locum, qui jam dicitur Eichſel, ibidemque fuiſſent mortuæ. Et teſtis dicit, quod ſemper audiverit per dictum tempus, quod hujuſmodi tres Virgines eſſent de numero undecim mille Virginum, fuerintque ipſæ Virgines habitæ, tentæ, ac venerateæ pro Virginibus ſanctis: & credit firmiter, quod verum ſit, quod ſint de numero Sanctarum undecim mille Virginum, & pro eo habet.

in loco verſatus & ſanctæ diligenter ſervatus,

B

aſſerit eas ſemper ex Urſulanæ fuiſſe,

43 Etiam dicit teſtis, quod fuerit oſſuarium defunctorum ſuper cœmiterium Eccleſiæ in Eichſel, & to eodem oſſuario C quod muro contiguum erat, fuerit quoddam lignum, quod erat valde ſapotoſum & ſapidem habuerit tamquam florem violarum, & dicebatur quod jaceret ſuper ſepulcrum ſeu tumulum unius ea ſanctit Virginibus antedictis. Ipſeque teſtis ſcidit aliquando particulas ſeu petias de hujuſmodi ligno, propter amabilem ſaporem ejus, & viderit ſimiliter alios petias inde ſcindere. Et ipſe Dominus teſtis laporavit, habueritque præterea Dominus teſtis magnam inclinationem ad eumdem locum; & ſcit, quod fuerit concuſſus magnus ad eaſdem ſanctas Virgines; an autem miracula aliqua facta fuerint aut ſint, ſibi Domino teſti non conſtat *a*. Sed hæc audiverit, quod olim prætendebatur per nonnullos effodi corpora dictarum Virginum; & dum incepiſſent fodere, veniſſet vox, quam fodere præſumentes audiverant, dicens: *Deſiſte et iſte noch ſo frueh b*. Teſtis etiam dicit, quod hujuſmodi tres Virgines, ibidem in Eichſel requieſcentes, fuerint ab hominibus, ſenioribus eas ibidem requieſcere, pro hujuſmodi Sanctis, de conſortio undecim mille Virginum exiſtentes habitæ, tentæ, nominatæ, & cepiſtatæ, palam, publice & notorie, & ſic fuerit & ſit verum; nec aliud ſibi conſtat. D

ſancta ejusdem ligni ſapor ſepulcrum tangens.

a

b

44 Dominus Rudolfus Ryat, Preſbyter Cappellanus eccleſiæ Baſileenſis, & Præſentiarius chori ejuſdem eccleſiæ, teſtis examinatus dicit eſſe verum, quod ipſe ante triginta annos fuerit in Retelen & circum circa, & deinde adeptus fuerit eccleſiam parochialem in Howingen Decanatus Wiſental, & eo tempore quo in his partibus caſtiterit, ipſe ſæpiſſime a dictis annis tranſiverit ad villagium Eichſel, ibidem aliquando Miſſas celebrando, & quia viderit ibidem eſſe, & venerari tres Virgines, illaſque, pro Sanctis teneri & cepurari: (& quod) ipſe teſtis a ſenioribus ibidem ac circum circa reſidentibus villanis & incolis ſæpe audiverit, quod olim, dum undecim E mille Virgines cum ſancta Urſula navigaverint ſupee Rhenum, & veocrint ad illas partes circa Buckeo; eo tunc dictæ tres Virgines, ſcilicet Cunegundis, Wibrandis & Mechtundis exiviſſeot tamquam infirmæ navim, & veniſſent uſque ad locum ſive curiam Roperſchwyl, ibidemque permanſerint ad earumdem mortem uſque, & fuerint ſepultæ in iſto loco, qui nunc dicitur Eichſel. Dicit etiam, quod viderit, a triginta annis & citta, magnum concurſum hominum, dictum illuc ad iſtat beatas Virgines tranſeuntium, eaſque in ſuis neceſſitatibus implorantium; prout etiam ipſe teſtis magnam illuc devotionem habuit, propter hujuſmodi Virgines, quas ſempee pro ſanctis Virginibus, de ſocietate & numero undecim mille Sanctarum Virginum tenuerint, & teneri viderit ac venerari; & Rector ac ſubditi in Eichſel, cum proceſſione & Reliquiis tranſeuntes ad aliar Eccleſias aliarum villarum, ſemper to ſuis, & dictæ eccleſiæ in Eichſel veaillis portahaur depictas Sanctas tres F Virgines, cum ſanctn Gallo, tamquam Patronas ejuſdem Eccleſiæ; ſic quod teſtis pro eo habet, ſi hujuſmodi tres Virginea noo fuiſſent Sanctæ, quod Reverendus Patee Dominus Epiſcopus Conſtantienſis modeenus, ſuique prædeceſſores Epiſcopi, non toleraſſent tanto tempore talia fieri; ſed quia ſemper publica vox & fama fuit, quod eſſent Sanctæ Virgines, ideo ſic fuerit toleratum, & pro Sanctis fuerint veneratæ.

xxxv. de eadem Specie,

de vexillis loci aut ab Patronis? pictis benedictis,

45 De ſignis autem, & miraculis, ſi quæ facta ſint, ſibi nil conſtat, niſi quod ſimillee ab antiquioribus audiverit, quod circa fontem, qui jam dicitur fons Virginum, olim fuerint multi magni vermes vencooſi, quod nemo circa eumdem fontem poterat habitare. Et dum hæ Sanctæ Virgines illuc ad fontem veoiunt, fuerint per virtutem Dei, propter hujuſmodi Sanctas Virgines, dicti vermes conveti in lapides; prout etiam adhuc appareant lapidet eſſe diveeſarum formarum vermium, circa footem ipſum jaecntes. Teſtis quoque dicit, quod viderit lignum jaeere extra eccleſiam Eichſel in oſſuario contiguo eccleſiæ, pro tunc exiſtente; quod mirabiliter hooum odorem habuerit, quem etiam teſtis ſapuerit; & dicebatur commuoi-

de vermibus ad fontem verſis in lapides,

& de ligno odorato.

A muniter, quod jacoerit ſuper ſepulcrum ſive tumulum ſanctarum Virginum, & quod fuerit ſapor quaſi flores violatum ſapiunt; nec aliud ſibi conſtat.

XXVI. uxor Conſulis Baſileenſis peſte liberata.

46 Domina Barbara zur Lindeu, uxor providi Friderici zur Linden, civis & Conſulis civitatis Baſileenſis eanmioata dicit, quod duo anni vel quaſi lapſi ſint, quod ipſa fuerit infecta peſte epidemiæ; & conſultum ſibi fuerat, quod votum faceret eundi ad beatas Virgines in Eichſel, id ipſa fecerit, & fuerit iterum ſaoata; ipſaque debine compleverit, ſeu adimplendo fecerit votum; & habet pro eo, quod hujuſmodi ſanctæ Virgines, & beata Virgo Maria, qoam etiam implotaverit, pro ea apud Deum interceſſerint, quod evaſerit mortem; aliud non ſcit.

XXVII. filia ac miſſio ſic ſanata.

47 Domina Eguebina Atmbroſtecin, inB cola mercatrix Baſileenſis, dicit quod duo ſint anni, dum peſtilentia hic Baſileæ regnaverat, & in domibus vicinis valde regnabat, ſic quod multi homines moriebantur, & tandem filia ſua Margareta etiam fuerat infecta; quæ etiam ſe, & eamdem filiam ſuam, promiſerat ituras & viſitaturas Beatas Virgines in Eichſel; & quamprimam hoc fecerit, fuerat dolor mitior, ita quod filia ſua fuerat reſtitota ſaoitati, & hodie vivat. Et firmiter credit, quod Sanctæ Virgines per earum interceſſiones apud Deum hujuſmodi gratiam obtinuerint, quod Deus filiam ejus vivam dimiſerit. Audiveritque, quod quidam Miles, ſe cum ſua familia illuc ad Beatas Virgines voverit iturum, & fuerunt omnes defenſi, quod nullum infirmitas epidemiæ ſive peſtis hujuſmodi tetigit. Neſcit tamen, qualiter Miles ooocupatur. Aliud ſibi non conſtat, niſi quod etiam audiverit, quod ſit quidam fons prope Eichſel, obi foerint multi verC mes, qui propter beatas Virgines converſi fuerint in lapides, licet hoc oon videsit, tamen pro vero ſibi dictum eſt. Aliud non ſcit.

XXVIII. & XXIX. de ſua ac filiæ curatione a puſtulis;

48 Anno Domini & Indictione, ut ſupra, die vero lunæ feſti Peotecoſtes; conſtituti in civitate Baſileenſi diſcreti, Joannes Ritteeman & Margareta Runis, conjuges legitimi de Brombach Conſtantienſis Diœceſis, examinatique mediis ſuis juramentis dicunt eſſe verum, publicum, & notorium, quod ipſi ambo habuerint puſtulas pee ſea fere annos; & in hujuſmodi infirmitate procreaverint inſimul puerum unum e feminei ſexus Eunelinam, quæ etiam hujuſmodi infirmitatem puſtulæ ſecum in mundum portuvecit; ſic quod idem puer puſtulis ioſectus fuerit in utero matris, & hujuſmodi puſtulas habuerit per quatuoc annos, quam ætatem habeat, & non ultra; nec unquam potuerit ambulare ſeu ire, proptee eamdem infirmitatem. Itaque cum ptidie, videlicet Dominicæ Vocem d jucunditatis, apertæ fociut ſepulturæ beatarum Virginum, Cunegundis, Mechtuodis & Wibrandis; nonnulli homines, ex Brombach, & alus circum vicinis, ibidem in Eichſel fuerunt, & viderunt ipſas Beatas Virgines, & audiverunt, quod ſigna per interceſſionem hujuſmodi Virginum erant peracta, quod homines a febribus & aliis infirmitatibus fuerunt liberati. Aliqoi dixerunt, quod ipſi teſtes eorum puerom antedictum etiam cum illis ad eaſdem beatas Virgines deberent vovere, ipſe puer prædictus talia audient, continuo ea magno fervote, quem ut creditur inſtioctu Dei habuit, dixerit; Ego volo etiam ad beatas Virgines; volo etiam ad beatas Virgines, &c. & ea omni furitudine, quam idem puer tunc habuerit, ſe in lecto, in quo decumbebat, ereaerit. Cum autem mulier Elſa nominata, ipſius Joannis teſtis antedicti noverca, inclinationem pueri videbat; ſtatim ipſa voverit puerum ad Beatas Virgines prædictas. Similiter fecerit Margareta teſtis, ejuſdem pueri mater; & quam primum ipD ſum puerum illuc voveruot, ipſe puer dixit; Ego volo ire, &c. Et poero de lecto levato, & ad terram poſito per teſtes, ad ſtatim idem puer, recepto in manur ſuas parvo baculo ſive ligno, cum eodem bacolo inceperat ire; & iverit ſolus abſque omni adjotorio, licet aotea nunquam iverit, nec ire potuerit: ſic ipſi coujuges votum prædictum compleveeint eum puero, eundem illuc ad beatas Virgines portantes ſecum: qui puer caiſtent cum Sanctis, pee ſe, mediante tamen baculo, tranſiveeit in eccleſiam ad ſanctas Virgines; & interim de die in diam magis potuerit ipſe puee ambolare. Hæc non gratia, odio, amore, aut preee inducti, ſed za omoi veritate dicunt, & publica præmiſſa ſore ac vera aſſerunt.

quæ ante nunquam ambularat.

49 Religioſus Dominus Jnannes Fabel; at eadem ſeptimana curatus a febribus.
Conventualis Monaſterii Ordinis Minorum de Obſervantia Baſileæ, Preebytee, examinatus die Veneris poſt Pentecoſten, dicit, quod ſiut pro nunc quinque dies, quod febrer invaſeeitur ipſum, & habuerit eas acutiſſimas; ita quod cum ipſe aliar incliostionem hrbuerit ad Sanctam Chriſtianam, & ad tres VirE ginea aotedictas in Eichſel, ipſe fecerit votum ad ambas eccleſias hujuſmodi, & ad beatas Virgines illic eequieſcantes; illudque votum die Sabbati ante Eaudi compleverit, & interim febris ipſum numqoam tetigerit, nec eamdem ſeoſerit ampliur. Et firma fide eecedit, ſe per iuterceſſionem ſanctarum Virginum, ſcilicet Sanctæ Chriſtiaoæ, & Sanctarum Cunegundis, Wibrandis, & Mechtuudis, fuiſſe liberatum a febribur.

50 Die vero Mercurii viceſima nona menſis Maji, ſupeadicti Reverendi Patres & Do29. Maji iterum omnia recognoſcuntur in Eichſel.
mini; Tilmannus Epiſcopus Tripolitanus, Reverendi in Chriſto Patris Domini Chriſtophori Epiſcopi Baſileenſis Vicarius in Pontificalibus; nec non Joannes Kreutzer, Præpoſitus Eccleſiæ Cathedralis Conſtantienſis, a Revereodo Patre Domioo Hugone Epiſcopo Conſtantienſi ad hæc miſſus, ea ſpeciali commiſſinne præfati Reverendiſſimi Domini Raymundi Legati de latere, eis viva voce facta, eccleſiam in Eichſel acceſſeeunt, Beatarum terum Virginum ſepulturas, & corpora, ac alia neceſſaria, videra, viſa cooſpiciendo; repereruot

Digitized by Google

A PETRUM PACHO

runtque ſingula, ut ſupra ſcriptum eſt, fore vera, & ultra hoc literas Indulgentiarum effectum contingentes ſubſcriptum; videlicet quod Reverendus Dominus Angelus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Surſanenſis & Caminenſis *e* Epiſcopus, ad Alemanniam & univerſas & ſingulas Provincias, civitates, rerrar, & loca Germaniæ cum plena poteſtate Legati de latere Apoſtolicæ Sedis Nuntius & Commiſſarius, anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſecundo, quarto menſis Decembris, Pontificatus Sanctiſſimi Domini noſtri, Domini Sixti Papæ quarti, dedit Indulgentiar ad Eccleſiam in Eichſel, auctoritate ſuæ Legationis, omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui (eamdem eccleſiam) in Annuntiatione Beatæ Mariæ Virginis, ac ſancti Galli Confeſſoris, ac Sanctæ Trinitatis, nec non Beatarum Wibrandis, Cunegundis, & Mechtundir Martyrum feſtivitatum & dedicationum hujuſmodi diebus devote viſitaverint, & manus adjutrices porrexerint, ſingulis hujuſmodi feſtivitatum diebus unum annum de injunctis pœnitentiis ei relaxavit, &c. perpetua literarum validitate ſub ſigillo ejus appenſo; eſt actum ad inſtantiam ſtrenui viri Hartmanni Truck ſes Militis.

e *Qui & bullas Indulgentiarum a Nuncio Apoſt. dara an. 1484.*

B

§ Die vero Veneris, ultima menſis Maji, ſupradicti Reverendus Pater Dominus Tilmannus, Epiſcopus Tripolitanenſis, Reverendi in Chriſto Patris, & Domini, Domini Chriſtophori Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopi Baſileenſis, Vicarius in Pontificalibus Generalis; Venerabileſque Domini Joannes Hammannus, Sacræ Theologiæ Profeſſor, Ordinis Prædicatorum; Joannes Berckman de Olpe, Archidiaconus Eccleſiæ Collegiatæ in Muoſtea Baſileenſis Diœceſis; ad commiſſionem eis per præfatum Reverendiſſimum Dominum, Dominum Raymundum Cardinalem de latere Legatum, vivæ vocis oraculo factam; & voluntate etiam Reverendi in Chriſto Patris ac Domini, Domini Hugonis Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopi Conſtantienſis, per Reverendum Patrem Dominum Joannem Kreurzer, Præpoſitum Eccleſiæ Cathedralis Conſtantienſis, ab eodem Domino Epiſcopo miſſum adhibita; eccleſiam ſanctæ Chriſtianæ in monte ſanctæ Chriſtianæ Conſtantienſis diœceſis acceſſerunt; & ibidem in mei Notarii publici, & teſtium infraſcriptorum præſentia; præſente etiam nobili & valido viro, Domicello Rudolfo de Blumeneg, Armigero, Advocato caſtri, & Balivo dominii Rotelenſis, Illuſtris Principis, & Domini Chriſtophori Marchionis inferioris Baden, ejuſdemque caſtri & dominii; lapidem magnum & gravem ſuper ſepulcrum, in quo ſancta Chriſtiana, quæ de ſocietate ſanctæ Urſulæ & undecim mille Virginum, publice ab univerſis Chriſti fidelibus illius patriæ incolis & inhabitatoribus, eſſe aſſeritoa, & pro tali habetur, & venerata exiſtit, poſitum removerunt, & levarunt.

31. Maii Commiſſarius accedunt ad montem & eccleſiam S. Chriſtianæ.

& ſoluto lapide comparent ſepulcrum illud.

C

§ Quo quidem lapide hujuſmodi amoto & levato, repererant ſepulcrum hujuſmodi quatuor moria factum, & uſque ab brachia viri profundum. Et in eodem ſepulcro in medio poſitam unam ſarcham *f* lapideam, cum ferrir a duobus lateribus bene clauſam & munitam; quam ſarcham ea ſepulcro hujuſmodi levarunt, illamque ab una parte, ferro cum quo clauſa erat remoto, aperuerunt, & lapidem deſuper coopertum levarunt. Quo levato viderunt & repereruot integrum corpus, ſive omnia oſſa Reliquiarum Sanctæ Chriſtianæ, in eadem ſarcha recluſa ſeu recluſum. Quibus ſic viſis, & eum omni gaudio & reverentia repertis, Reverendus Dominus Tilmannus, Epiſcopus Tripolitanenſis præfatur, præmiſſis & completis antea orationibus & ſolennitatibus, ad hæc requiſitis & debitis, unam ſpatulam ſanctæ Chriſtianæ Virginis ex hujuſmodi lapidea capſa ſive ſarcha recepit, & ſuper mundum *g* arcum papyri poſuit, omnibus ibidem exiſtentibus demoſtrando; faitque in hujuſmodi ſpatula, & adhuc eſt, caro dictæ ſanctæ Virginis; licet propter ejus antiquitatem hujuſmodi caro facta ſit quaſi bombaſum ſuſci coloris, ſic tamen quod teneri, & retineri poteſt digitis. Quibus Reliquiis ſic integre repertis, fuit ipſa ſpatula univerſa in capſam ſeu ſarcham prædictam repoſita, & recluſa cum omni reverentia & honore debitis; ipſaque ſarcha, ſeu capſa lapidea in tumolum prædictum ſive cavernam repoſita, lapiſque deſupee repoſitus prædictos. Antequam omnia præmiſſa fuerunt peracta, tres Miſſæ habitæ & celebratæ eaſtiterunt, eum omni devotione; præſentibus ibidem honorabili Domino Henrico Raſ, Canonico in Colmar; & honeſtis, Joanne Advocato in Loerach, Joanne Wegner etiam olim in Loerach Advocato, Antonio Ziegler de Lerach, Joanne Orth Advocato in Richeo, & Ludiao Dorwarr de Richen hoſpite, & pluribus aliis honeſtis homioibus utriuſque ſeaus, pro teſtibus ſuper præmiſſis rogatis & requiſitis.

D *aperta autem incluſa iſtic area inveniunt integrum ſceletum.*

g

E

& oſtenditur ſcapula, cui adhuc caro haerebat.

ANNOTATA D. P.

F

a Minor Baſilea, *Rhenо interfluente, diſtinguitur a* Majoai, *& cum eadem ponte inſigni connectitur.*

b *Ad verbam* Contege, præmaturum adhuc eſt.

c *Idiotiſmus Germanicus*, cui vox Kind, *pueri utriquе ſexui aptatur.*

d *Hæc eſt Dominica V. poſt Paſcha.*

e Camioom, *urbecula Pomeraniæ Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Gneſnenſi, nec procul inde puto inveniendum* Surſanum.

f Sarcha, *Teutonice* Sark, *arca lapidea; Belgis ſumitur etiam pro lapide grandi & quadrato, qualibus ſolent conſterni, & tegi ſepulcra.*

g *Fortaſſis* arcam, *ſed nihil muto, quippe nec hoc plene ſatisfacit.*

CA-

A

CAPUT V.

Legatus Apoſtolicus indicit feſtum Elevationis in Eichſel & Monte S. Chriſtianæ.

Raymundus Legatus Apoſt. per datas 3. Junii,

53 ANno Domini, milleſimo quingenteſimo quarto ſupradicto, Indictione ſeptima, die vero luoæ, tertia menſis Junii, Reverendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus, Dominus Raymundus, miſeratione divina Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Caſdinalis, Apoſtolicæ Sedis de latere Legatus, litteras in forma ſubſcripta emanandas, ſub ſuæ paternitatis Reverendiſſimæ ſigillo appreſſo munitas decrevit. Quarum tenor ſequitur, & eſt talis. Raymundus, *&c. ut ſupra numero 8.* Apoſtolicæ Sedis de latere Legatus, univerſis & ſingulis Abbatibus, Præpoſitis, Prioribus, Decanis, parochialium eccleſiarum Rectoribus, & Plebanis, & Vicepleb anis; Capellanis, Curatis, ceterbique divini Prædicatoribus ſeculasibus & religioſis, ceteſiſque Presbyteris & Clericis per civitates & diœceſes, tam Baſilecnſis, Conſtantiecnſis, quam etiam Lauſanenſis, ac alias ubilibet conſtituris, ſalutem in Domino, eum præſentium publicatione, & iurimatione, ac fidei executione.

B *ubique promulgari jubet,*

54 Tunc noſtræ legationis officium, quo meritis licet imparibus fungimur, recte peregiſſe credimus; cum inter reliqua ejus opera noſtras ſolicitudinis partes ad Sanctorum præſertim feminei ſexus, qui varia tormentorum genera pro noſtra fide ſubire non formidarunt, veneratione convertimus; ac alia, quæ veneratione debita exterent, quantum eam Deo poſſumus, elevemus, prout auctore Domino ſalubrius conſpexerimus expedire. Cum itaque, ſicut ad noſtrum plurimum fide dignorum relatione pervenit auditum, in parochiali eccleſia villæ in Eichſel, dictæ Conſtantienſis Diœceſis prope Rhinfelden, ejuſque cœmeterio, quædam corpora ſub vocabulis, Cunegundis, Wibrandis, & Machtundis; necnon in capella ſita ſupra montem Sanctæ Chriſtianæ, corpus ejuſdem Sanctæ Chriſtianæ Virginis, quæ omnes de numero ſeu ſocietate ſanctæ Urſulæ & undecim millc Virginum fuiſſe & eſſe aſſeruntur, ſepulta & recondita exiſtant, ipſæque eccleſia & capella in honorem earumdem Sanctarum Virginum dedicatæ noſcantur; quæ ibidem non minimis miraculis refulſerunt, & indies evidentioribus effulgent; & plurimorum Chriſti fidelium, ad eas in ſuis neceſſitatibus recurrentium & implorantium, voces exaudiunt, & apud Deum ferventer intercedunt; adeo quod plures, ſpe & fide firma ad eas recurrentes, & illic (vota) emiſſa perſolventes, variis languoribus ſe ſenſerunt redemptos & liberatos.

quod veneratio de SS. Virginum cultu & miraculis informatus,

55 Poſtquam igitur nobis, ab illorum locorum Potaſtatibus & Dominis temporalibus, expoſitis pluribus per eos earum ſignis & miraculis, quæ ibidem contigiſſe aſſeruerunt, fuit humiliter ſupplicatum; quatenus, ad gloriam Dei, & majorem ipſarum Sanctarum Virginum veneracionem & laudem, de miraculis hujuſmodi per debitam inquiſitionem nos informare; & ſi vera comperta fuerint, dictas beatas Virgines, & earum corpora, ibidem (ut præfertur) requieſcentia, adhibitis debitis ſolennitatibus, noſtræ Legationis auctoritate elevare & exaltare dignaremur. Nos igitur attendentes, quod ipſarum Sanctarum Virginum majos veneratio, & plurimorum Chriſti fidelium devotio, ac noſtra fides unicerſalis non modicum exinde ſumerent incrementum; de præmiſſis per debitam inquiſitionem informari ſatagentes, cum perſonaliter intereſſe nequivimus, certis noſtris Commiſſariis, de omnibus præmarratis & veritatis circumſtantiis ſe ad plenum informandi, commiſſionem dedimus, cum ſingulari tamen facore & conſenſu Reverendi Patris Epiſcopi Conſtantienſis, loci Ordinarii. Qui quidem noſtri Commiſſarii, noſtræ eis factæ commiſſionis vigore; univerſas & ſingulas circumſtantias & qualitates, in hujuſmodi negotio per ipſorum corporum exhumationem, inſpectionem, & decalogorum, & aliarum ſculpturarum eliſionem, teſtiumque ea fama contionata deponentium fidela & diligens examen, præmiſſa veritate ſulcisi compererunt omnimodo & præmiſſorum teſtimonia nobis in ſcriptis debite redacta præſentarunt, exhibuerunt.

C

per Commiſſarios ſuos munia ſacerdotalia exercere mandat;

Noſque ex hujuſmodi diligenti inquiſitione, & examinatione de ſacri negotii meritis plenius informarunt.

& conſiderans quod plures Urſulanæ elevatæ ſint,

56 Et quia invenimus, plures ſanctas Virgines de illa ſacra Societate fuiſſe elevatas, poſt longa temporum intervalla ab electionis prima; videlicet Sanctas Cordulam *a* & Odiliam; imo etiam in Colonia Agrippinenſi circa tempora felic. record. Nicolai quinti papæ, invenerum aſt quoddam reſervaculum oſſibus Sanctorum plenum, *b* quod etiam electum & aliis Sanctis appoſitum exiſtit; & ne novum alicui videri queat, ſancta Mater Eccleſia plures Martyres colit, qui tamen non gladio ſed zelo martyrii ducti, dicm clauſerunt extremum. Legimus etiam in tractatulo famoſiſſimi Saxæ Theologiæ Profeſſoris Magiſtri Martini e Parifienſis, quem ſuper libris Ethicorum *c* edidit, ubi dicit: Erſi ad martyrium exigatur actualis contemptus mortis, ſemel ex ratione imperatas, non tamen ad rationem martyrii exigitur univerſalitee tolerantia actualis mortis has Virgines, ſacram cohortem ab Urbe ſecatas, & amore martirii allectas, eum intellexerant ſanctam Urſulam ex revelatione divina martyſium

F

a

b

c

& ad Martyrii virtutem ſufficiens prompta voluntas.

D SACROM RACHIO.

earum corpora elevat,

E

A rium ſubituram, cum ſua ſocietate non dubi-
EICROM tamus.

BACHIO- 57 Attendendum inſuper quod dictam beatam Urſulam (ut ſacra enarrat hiſtoria) plures Virgines, viduæ, & aliæ utriuſque ſexus perſonæ ſecutæ, quas Spiritus ſancti inſpiratio & revelatio attraxerunt; inter quas fuiſſe legimus ſanctum Cyriacum d Pontificem ſummum, duos Cardinales, duos Diaconos, tres Subdiaconos, & Archidiaconum Romanæ Eccleſiæ, quinque Epiſcopos de Anglia, videlicet Sanctos Guilielmum conſobrinum Urſulæ, Jacobum Columbanum, Iwanum, Eleutherium, ac Lotharium, ac Cæſarium Meldenſem Epiſcopum; Sanctos Mauritium, & Clementem, Pantulum & Matculum; Reges, Etherium primum, Oliverium ſecundum, Crophorum quartum, Lucium quin-
B tum, Clodoveum ſextum, Canutum ſeptimum, Pipinum de Oriente octavum, Adulfum nonum, Avitum decimum, Seranum undecimum Regem inclitum Danorum, Refridum, Bonifacium paganum cum filia ab Angelo monita; Regem Laurentium paganum cum ſuis ſubditis ac Regnis Conſtantinopolitanenſibus, & aliis de Hibernia, Normannorum, Suevorum, & aliis cum multis Ducibus, adeo, quod numerus illorum ſe ad quadraginta millia extendit.

Dicunt quod Urſulam comitati ſint innumeræ ſexus perſonæ plures;

58 Præmiſſis igitur veriſſimis documentis nobis apparentibus, credentes Deum ex Sanctis ſuis pro nobis interceſſoribus eſſe propitium, in hoc ſancto elevationis negotio, cum ſingulari favore & aſſiſtentia præfati Epiſcopi Conſtantienſis, ſub cujus diœceſis ipſa ſancta corpora requieſcunt, procedere deſiderantes, ad eorundem corporum elevationem Canonicam; divina nobis gratia adſpirante, proxima die Dominica, poſt Octavas feſti Corporis Chriſti, mane circa horam quintam, poſt ſermonem, ibidem in laudem Dei, & Sanctarum Virginum fiendum, procedere curabimus, prout id in Domino conſpexerimus ſalubrius expedire. Ut igitur hæc elevatio & ſanctarum Reliquiarum exaltatio, in gloriam Dei, & dictarum Virginum venerationem devotius & ſalubrius fieri poſſit, de omnipotentis Dei miſericordia, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, ac de ſpeciali indulto nobis deſuper conceſſo, omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus, qui iſtu die divinis Officiis, quæ adſpirante nobis gratia Spiritus ſancti in propria perſona celebrare intendimus, corporum prædictorum elevatio-
eum indulgentia plenaria, ni, exaltationi, proceſſioni, vel ſolemni benedictioni, ſic ut præmittitur fiendis, devote interfuerint, & ſuas devotas ad Deum preces, pro univerſali Eccleſiæ ſtatu, & pro pace totius Imperii, ſummi Pontificis noſtræque proſperitate, & animarum ſalute, ſemel orationem dominicam & ſalutationem angelicam devote dixerunt; aut qui, quorum facultates ſuppetunt, ſuas pias elecmoſynas & caritativa ſubſidia, cum hujuſmodi elevatio & exaltatio abſque gravioſis impenſis minime fieri & peragi poſſit, pro capenſatum ſupportatione, & capſarum, in quibus ſancta

Indicit diem elevationis.

corpora hujuſmodi collocari & reſervari debent; decentiori ornatu & decore, ipſis tribus diebus exoganerint, & adminiſtraverint, & ad gazophylacium ibidem ordinandum propriis manibus poſuerint; abſolutionem plenariam peccatorum de plenitudine noſtræ Legationis & poteſtate, in forma Eccleſiæ conſueta, in Domino concedimus. Si autem divina Officia per alium celebrari & teneri contigerit, ter orationem dominicam & to-
& poteſtate abſolvendi a reſervatis. ties ſalutationem angelicam, ut prædicitur orantibus, decem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis in Domino auctoritate Legationis noſtræ relaxamus. Et inſuper ut Chriſti fideles ipſi ad hujuſmodi indulgentias conſequendas eo ardentiores & aptiores fiant, certos noſtros Confeſſores, qui poteſtatem cunctos Chriſti fideles, qui peccata ſua confeſſi fuerint, in caſibus Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter non reſervatis ab-
E ſolvere, & pœnitentiam eis ſalutarem injungere poſſint & valeant, ordinare & deputare curabimus, prout id ſalubrius in Domino conſpexerimus expedire.

Atque hæc ubique publicari mandat

59 Quæ omnia & ſingula vobis omnibus & ſingulis intimamus, inſinuamus, & notificamus, ac ad veſtram & cujuslibet veſtrum notitiam indubitatam deducimus, præſentium per tenotem; vobiſque & cuilibet veſtrum auctoritate legationis noſtræ prædictæ, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus hujuſmodi noſtrum elevationis & exaltationis mandatum, in veſtris eccleſiis ſub Miſſarum ſolemnis, dum major populi multitudo ad divina audienda ibidem convenerint, publicare curetis, ut tantas peccatorum remiſſiones valeant promereri. Et ut Deus nobis ſuam gratiam in venerabione Sanctarum dare dignetur, eiſdem veſtris ſubditis noſtra auctoritate præcipiatis, ut vigiliam elevationis fiendæ jejunent; diem ve-
& feſtum cum octava indicit. ro lunæ feſtivent & celebrent, & orationibus ſuis devotis ſanctificent; ut per hæc Deus omnipotens miſericordiam & gratiam, ad illa quæ in fidei noſtræ propagationem tendunt concedere & elargiri dignetur. In quorum fidem præſentes noſtras litteras fieri, & per Notarium publicum ſubſcribi, ſigillique noſtri impreſſione juſſimus & fecimus communiri. Datum Baſileæ, anno a nativitate Domini milleſimo quingenteſimo quarto, Indictione ſeptima, die vero lunæ tertia menſis Junii, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Julii divina providentia Papæ ſecundi anno primo, præſentibus ibidem honorabilibus viris ne Dominis, Dionyſio Jacobi Presbytero Biſontinenſi, & Guilielmo Bouſe Clerico Morinenſis Diœceſis, Cameratis noſtris, teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

De mandato dicti Reverendiſſimi Domini Cardinalis & Legati, Joannes Bernevelt, Notarius publicus ſubſcripſit.

de S. Chriſtina nonnulla teſtes.

60 Eodem ſiquidem die lunæ tertia Junii, fuerunt examinati honeſti viri Joannes Hymelrich, & Clewinus Ebesholter, am-

A ambo de Villagio Wylen Conſtantienſis Dioeceſis, ſuper his quæ ipſi ſciant, vel audiverint a ſuis ſenioribus de Sancta Chriſtiana, Qui etiam medùs ſuis deſuper præſtitis juramentis, dixerunt & depoſuerunt, ut ſequitur. Joannes Hymelrich, de villa Wylen Conſtantienſis Dioeceſis, ætatis annorum octuaginta vel circa, juratus, receptus, & medio ſuo juramento examinatus, deponit & dicit eſſe verum, quod ipſe ante annos ſexaginta & ſeptuaginta & ſeptuaginta proxime lapſos, a quondam ſuis pareutibus & aliis ſenioribus villagii Wylen, & aliarum villarum vicinarum audiverit; quod olim ſancta Urſula cum ſuis Sodalibus navigavit per Rhenum, veniendo de curia Romana, & ſancta

audiviſſe a ſenioribus,

B Chriſtiana fuerit ſecum; & dum erat circa littus prope Domum rubeam, ſeu monaſterium Ordinis beati Pauli primi Eremitæ; eadem Sancta Chriſtiana foerit infirma, & petierit ſe emitti. Sicque ducta uſque ad campum, prope villagia Krentzach & Wylen, ibidem (ſubſtiterit) in campo quadrato amplitudinis octuaginta pedum ab utreque parte, qui locus modicum elevatus eſt & altior, quam terra ſive agri contigui eidem loco, qui quidem locus ſempea habuerit, & hodie habeat nomen a & nuncupetur Lectus Sanctæ Chriſtianæ, ex cauſa ille, quod in eodem loco mortua fuit, ſive diem vitæ ſuæ eluoſit extremum.

quod in loco diſſolutus S. Chriſtiana obierit)

ubi cujus corpore ornatis, divenpta fit,

61 Audiverirqoe ſemper dici, quod fuiſſet differentiu occaſione bannorum ſeu limitum pavochiarum; ita quod inhabitatores villagii Wylen prætendebant, corpus ſanctæ Chriſtianæ debere duci ad eccleſiam ipſovum; Parochiani vero in Krentzarh prætendebant, quod deberet duci ad eccleſiam eorumdem. Itaqua cum hojuſmodi differentia hsbita fuiſſet, quidam ſenex vir ita conſoluit, quod corpus ſanctæ

C Chriſtianæ deberet poni ſuper cuvriculum, & deberent præponi duo boves, & illi boves permitti trauſveheve corpus; & ubi ducerent, quod ibidem ſepeliretur Sancta Chriſtiana; ſicque factum fuerit, & bover bujuſmodi itea receperint, adſcendendo ſuper altitudinem montis illic prope uxiſtentis; & bobus vecientibus ad montem, idem mons per diviuam potentiam ſe aperuiſſet, ita quod boves habuerunt

Bobus ipſis in montem vehentibus.

viam adſcendendi, & Sanctæ Chriſtianæ corpus deducudi; quod etiam duxerint uſque ſuper montem, in quu hodie vequieſcit; ſicque ibidem in honorem ſanctæ Chriſtianæ fuerit erecta eccleſia parochialis, quæ hodie parochialis eccleſia eaiſtat, habens ſubditos & limites proprios; fueritque maximus concurſus a tempore memoriæ ipſius teſtis ad eamdem ſanctam Chriſtianam: & a ſuis ſenioribus ſemper audiverit concurſum ad eamdem fuiſſe: ſicque teſtis pea ſe conrurſum vidit, & illuc ivit pro ſua devotione ipſam in ſuis neceſſitatibus implorando. Hæc uun gratia, odiu, amore, ſeu lucri cauſa deponit, D uut prece, pretio, vel favore; ſed juſtitiæ ſeruuu. *Ea cauſa DACHIO*

62 Clewinus Erbetholter de Wyleu, ætatis annorum nonaginta & ultra, teſtis juratus, receptus, & medio ſuo juramento examinatus dicit, & depoot ſimiliter eſſe verum, quod ante octuagiora uuos, a ſuis ſenioribus & parentibus, viris & perſoois utriuſque ſexus fide dignis, omniqoe exceptione majoriuus; quod olim dum ſaocta Urſula ex curia Romana venerit oavigandu per Rheaoom eum ſuis Sodalibus, inter illas foerit Sancta Chriſtiana; qoæ erat adeo infirma, quod exiverit uavim prope Rubeum domum, ubi ſit Monaſteaium ſancti Pauli primi Eremitæ; & veoerit uſque ad quendam locum agrorum, jntra villas Wyleu & Kreotzach, & in eodem loco permanſerit in campo, & di- E em ibidem vitæ ſuæ clauſerit extremum; prour etiam locur, ipſe in quo ipſa obierit, hodia uoneopetur Lectus ſanctæ Chriſtianæ, propterea quod in eodem loco mortua fuerit. Qua ſic mortua, dicit teſtis ſe audiviſſe veridica relatione, quod corpus ſanctæ Chriſtianæ fuerit poſitum ſuper uoum curriculum, & præpoſitis duobus bobus ductum, prætev vegimeo hominum, ad piscirom animalium bojuſmodi, ſeu divina gratia mediante, uſqoe ad montem, in quo ſancta Chriſtiana adhuc requieſcit.

Eadem confirmat teſtis, 61.

63 Dicitque teſtis, ſe audiviſſe a parentibur & ſeoioribus ſuis; quod mons, per quem curpus ducebatur, ſe aperuerit, & fuerit eis factum iter divina potentia; ſic quod adhuc hodia vallis exiſtat, & habeat eadem vallis nomen, quod dicitur via ſanctæ Chriſtianæ, propterea quod per eamdem curpus ejus fuit ſic per boves ductum. (Quando aotem) corpus ſanctæ Chriſtianæ ſic erat ſuper acumeu montis F ductum, ipſi buves ſtetecunt illuc non ultra gradientes: ſic fuerit ibidem ſepolta, pruut adhuc reqoieſcat in eodem monte, & ſit ædificata eccleſia lo ejus honore & in ejus nomine & honore dedicata, & nomeu habeat ereleſia ſanctæ Chriſtianæ, & ſit eccleſia pavochialis, & a tempore vitæ ſuæ fuerit magnus hominum concurſus a ad eamdem ſanctam Virgioem Chriſtianam, tamquam ad uuam de numeru undecim mille Virginum exiſtentem; pro qua ſempev audivit & vidit eam venerari & nomioart; & iple teſtis eamdem ſanctam Virginem Chriſtianam pro Sancta tenuit, nominavit & honoravit. Hæc non gratia, odiu, amore, precc, pretio, vel favore deponit.

non una vocatum fuiſſe montis,

& perfectum cultum

64 Die vero lunæ decima menſis Junii, coram Reverendiſſimo Domino, Domino Raymundo Cardinali & Legato, in civitate Baſileenſi apud Sanctum Leonardum conſtitutos, honorabilis vir Dominus Jacobus Mesbolt Clericus Bambergenſis Dioeceſis, ejuſdem Reverendiſſimi in Chriſto Patris & Do-

Unus ex familiaribus Legati ſe ſiſtit,

A Ugolini, Raymundi Cardinalis Sanctæ Sedis
RE CRUM Apoſtolicæ de latere Legati familiaris, ab
BACHIO. eodem Reverendiſſimo Domino Legato pridie
ad villagium Eichſel, ubi Beatæ Virgines,
(ſcilicet Cunegundis, Wibrandis, & Mechtundis) corporaliter requieſcunt, miſſus,
& ibidem perſeverando negotia ſibi commiſſa expediens, reverſaſque ad Baſileam, &
de nonnullis miraculis, ibidem tempore
quo ibi fuit factis, dicens medio ſuo
juramento deſuper examinatus, deponit &
dicit eſſe verum; quod die Mercurii vigilia
Corporis Chriſti, proxime præterito, venerit ad villam Eichſel quædam mulier, quæ
quod in Eichſel vi- ſuerit in uno ejus oculo per ſedecim annos
dit illumi- cæca; & poſtquam illa ſe ad dictas Beatas
nari coeli- Virgines voverit, ſtatim ipſa a cæcitate ejuſ-
tus. dem oculi, intercedentibus Beatis Virgini-
B bus prædictis adjutorio Dei fuerit liberata,
atque viſum habuerit & habebat, ac ſi nunquam viſu caruiſſet. Hanc ipſe teſtis vidit,
& ab honeſtis hominibus audivit, ipſam dictis annis viſu in dicto oculo ſuo hujuſmodi
orbatam fuiſſe, uſque ad dictam diem voti
facti.

mentalem cæcæ. 65 Similiter dicit eſſe verum, quod die Sabbati proxime præterita, venerit alia mulier, quadraginta annorum exiſtens ſuæ ætatis, quæ fuerit contracta in cruribus ſuis, adeo quod per duos annos cum dimidio in lecto decubuerit, & ire ſeu ambulare ono potuerit; eadem fecerit votum viſitandi Beatas Virgines in Eichſel, & quam primum votum hujuſmodi fecerit, ipſa abſque alicujus hominis ſubſidio, de lecto ſurrexerit, & de domo ſua uſque ad beatas Virgines tranſire potuerit & transiverit, & hodie ire & ambulare poſſit quo velit. Hanc mulierem teſtis ſimiliter viderit, & a fide dignis perſonis audiverit eam ſic contractam fuiſſe, & per dictos annos in lecto decubuiſſe, & ambulare non potuiſſe.

muto loquelam reddit: C 66 Inſuper teſtis idem dixit eſſe verum, quod venerit in villagium Eichſel quidam ſoetus ſedecim vel viginti annorum; qui dum puer eſſet, propter coruſcationem ſeu tonitrua aut tempeſtates ſibi evenerit, quod non potuerit amplius loqui, ſicque mutus exſtiterit, & remanſerit per quatuordecim annos; & poſtquam audiverit de dictis ſanctis Virginibus, quod miracula ibidem varia fierent; ipſe ſe etiam ad eaſdem voverit; quo voto facto, & adimpleto die Sabbati proxima, ipſe ut prius loqui incœperit, & loqui poſſit; hæc teſtis viderit & a fide dignis perſonis audiverit ipſam dictis annis mutum fuiſſe, & loqui non potuiſſe: hæc non gratia, odio, amore, prece, vel pretio, vel favore deponit.

quare dimiſſi fuerint Elegati. 67 Die vero decima quarta menſis Junii ſupradicti, Revarendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus, Dominus Raymundus miſeratione divina Cardinalis, & Apoſtolicæ ſedis Legatus præfatus, aliam informationis ſuæ ſedulam amitti mandavit, & decrevit hujuſmodi tenoris. Raymundus &c. *ut ſupra num.* 8. univerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, præſentes litteras noſtras inſpecturis, notum facimus, quod die Dominica proxime futura mane circa horam quintam, ad elevationem ſeu corpotum Sanctarum Virginum Conegundis, Mechtundis, Wibrandis, in villa Eichſel prope Rhioſeldiam; die vero lunæ ex tunc proxime ſequenti, ad elevationem ſanctæ Chriſtianæ in monta ſanctæ Chriſtianæ, divina nobis adſiſtente gratia in propria perſona procedere curabimus, juxta formam & tenorem, in petitionibus noſtris deſuper emiſſis & publicatis contentam. In cujus teſtimonium præſentes litteras, noſtro ſecreto inferiri appreſſo, decrevimus manienda. Datum Baſileæ anno Domini milleſimo quingenteſimo quarto, die decima quarta menſis Junii. Joannes Bernvelt Notarius ſubſcripſit.

D

E

ANNOTATA D. P.

a Sancta Cordula *recolitur poſtridie ſanctæ Urſulæ* 22. *Octobris*. Sancta Odilia 18. *Julii*, *quæ an.* 1288. *tranſlata Hujam fuit*: *an Urſulana tunc examinabimus*: *Interim vide Crombachium lib.* 8. *cap.* 26. *& ſeqq.*

b *Idem Crombachius cap.* 1. *Append. pag.* 1091. *& ſeqq. agit de* Martyrum Boppaedienſium *corporibus inventis an.* 1280. *Nicolai PP. V. an.* 3. *& ex numero Capitum*, *publica veneracioni ſolitorum exponi*, *putat haud plures eos quam ſedecim fuiſſe*: *pagina autem* 1128. *in Epitome Chronologica nullius alterius inventionis meminit niſi* Sanctæ Odiliæ. *Cumque nullum certum cultus anni diem habeant*, *putat iis apte aſſignari poſſe proximam poſt Octavam aſſumptæ Virginis* 23. *Auguſti*.

F c *Hallennus nobis ignotus ſcriptor*, *& fortaſſis ipſiſmet Pariſienſibus*.

d *De hoc* Cyriaco, *fabuloſe Romanis obtruſo*, *pluribus egi in Conata Chronologico*, *& ſimul docui*, *quam incunctanter is creditus fuerit ſecula* 14. *&* 15. *De aliis Epiſcopis*, *Regibus*, *Reginis hic recenſitis nihil attinet dicere*, *cum in ipſis hominum locorumque nominibus ſatis multa arguant fictionem manifeſtam*.

CAPUT VI.

Canonicorum & Conſulum Rhinfeldenſium Depoſitiones, ſecuta tranſlatio Corporum ſanctarum, & quorundam miraculorum depoſitio.

Cives Comes & Exemſolea 68 Die vero ſedecima menſis Junii, coram ſupradicto Reverendiſſimo Domino Raymundo Cardinali & Legato præfato in oppido Rhinfeldeu conſtituti, honorabiles nec non providi & honeſti viri, Dominus Joannes Colmar, Joan-

A Joanne Lederſchneides, Joannes Mullev, Laurentius Teuchſes, & Berchtoldus Rudi, Canonici Eccleſiæ Collegiatæ in Rhinfeldea; nec non Joannes Gebhasr, Jacobus Abberg, Jacobus Uomous cives & ex Conſulibus oppidi Rhinfeldeo, ac Georgius Fabsi Protonotarius ibidem; & per eamdem ſuam Paternitatem Reverendiſſimam diligenter, occaſione ſanctarum Virginum trium in Eichſel requieſcentium, mediis ſuis deſuper præſtitis juramentis requiſiti & examinati, depoſuerunt & dixerunt, & quilibet eorum dixit & depoſuit, ut infra ſequitur.

exſtantur de adventu Virginum in oppidum

69 Dominus Joannes Colmas, Canonicus in Rhinfelden, ceterique Domini Canonici antedicti, ad mandatum eis ſeu excommunicationis pœna per præfatum Dominum Raymundum Cardinalem & Legatum de latere vi-

B va voce de dicenda veritate factum, mediiſque ſuis juramentis Capitulo ipſorum præſtitis examinati, depoſuerunt & dixerunt, ac quilibet eorum depoſuit & dixit eſſe verum, quod ipſi recordantur quadragintà annos, (dempto Domino Laurentio, qui recordatur triginta & ultra) & eiſdem temporibus, ac ultra fuerint in oppido Rhinfelden, & viſitaverint villagium & eccleſiam in Eichſel, & ſemper ab antiquioribus ejuſdem villæ, ac etiam in oppido Rhinfeldeo ab antiquioribus audiverint, quod dicebatur, quod hujuſmodi tres Sanctæ Virgines eſſent de ſocietate undecim mille Virginum; & dum ſancta Urſula, ea curia Romana cum Sodalibus ſuis veniſſet navigando per Rhenum ad partes inferiores Rheni, dictæ tres Virgines, veolentes uſque ad locum, qui dicitur Roperſchwyl, prope villagium Eichſel, ibidem permanſerint, uſque ad earundem obitum, & fuerint ac ſint ſepultæ in eccleſia Eichſel.

C

de mitu ex. ſum

70 Similiter ſemper dici audiverint, viderintque, quod ad eaſdem poſt earumdem obitum, tamquam ad ſanctas Virgines de Societate S. Urſulæ exiſtentes, fuerit magnus concurſus populi, & præſertim ante quadraginta annos major quam hactenus fuerit. Ipſique teſtes, & quilibet eorumdem ſimiliter aliquando illuc tranſiverit ex devotione earundem, ipſas Sanctas Virgines implorando, eccleſiamque ipſa in honore earumdem Sanctarum Virginum fuerit & ſit dedicata. Ipſi autem teſtes non ſciunt de aliquibus miraculis ibidem factis, quia de his non conſideraverunt, nec interrogarunt; viderunt tamen, & quilibet eorum vidit tot & tanta inſignia, ab antiquo in eccleſia Eichſel habita & facta, quod firmiter credunt hujuſmodi tres Sanctas Virgines, de dicta ſocietate S. Uſulæ exiſtentes, ibidem aequieſcere. Hæc non gratia, odio, amore, prece, pretio vel favore, ſed veritatis & juſtitiæ intuitu deponunt.

71 Providi & honeſti viri Joannes Gebhart, Jacobus Abbergh, Jacobus Uumous, ex Conſulibus Oppidi Rhinfeldeo, ac Georgius Fabri, Protonotarius ibidem, ſimilitee ad mandatum præfati Reveseodiſſimi Domioi Legati, cosam ſua pateeaitate Reverendiſſima in oppido Rhioſeldeo conſtitoti, mediis quoque D ſuis juramentis, pee eos & quemlibet eorundem e Conſulatu præſtitis examinati, depoſuerunt & dixerunt, ac quilibet eorum depoſuit & dixit; eſſe verum, quod ipſi & quilibet eorum Conſulum, ab annis quadraginta, & etiam quinquaginta, Protoootarius vero ab annis triginta elapſis, audiverint a ſuis ſenioribus & aotiquioribus, honeſtis, & fide dignis perſoois, omni exceptione majorihus & gravibus, ſemper dici, quod corpora ſanctarum trium Virginum, Cunegundis, Wihrandis, & Mechtuudis requieſcerent in Eccleſia villæ Eichſel; & eadem tres Sanctæ Virgines eſſent de oumero Sanctarum XI. mille Virginum, & illue veniſſent, dum ſancta Uefula ex curia Romana veniendo ſupes Rhenum navigaſſet, & exiviſſeut ipſæ tanquam ioſirmæ ovim, & veniſſent ad iſtum locum; videſintque & audiverint ſempev eaſdem in eccleſia Eichſel pro ſaoctis Virginibus teneri, re-

E

ROM. AACHIO. *dicunt præſentia corporum in Eichſel &c.*

ſpeaari & implosasi; ipſique teſtes eaſdem pro talibus quæſivesint, habueriot, & imploraverines, audiverintque, quod ante quadraginta, & ſeptuaginta annos, major concurſus fuiſſet ad eundem locum, propter eaſdem Sanctas Virgines, quam hactenus fuerit; nec conteasium unquam audiverunt, ſed videsnnt imagines ſeiſſas, & ſuper ſepulturas earumdem poſitas, ad modum Sanctarum Virginum Reginarum, pro interſigmo, quod ibidem requieſcerent Sanctæ Virgines, & eu enius veneraren-

F

& tentata ſed prohibita offoſſione.

tur.

72 Additque dictus Dominus Protonotaslus, quod ultra præmiſſa, ante triginta annos audiverit dici; quod olim quidam Domions teſtæ sitentaſſet ibidem fodere: & quod ruptum fuiſſet caput unius ex Sanctis Virginibus: & quod illo facto caput unius imaginis, ſuperpoſiti tumulo earundem Virginum ſanctarum, ſimiliter videbatur ex ea cauſa ruptum, prout etiam caput unius ex imagioibus adhue videator ruptum fore; firmiterque credont teſtes ita eſſe, ut audiverunt a ſuis ſcioiribus, & ſicut etiam viderunt & depoſueruot: hæc non gratia, odio, amoee, prece, pretio, vel favora deponentes.

Hinc in Eichſel progreſſus Legatus,

73 Quibus quidem teſtibus ſingulis antedictis, nno poſt alium ſucceſſive, per præfatum Reveseodiſſimum Domioum Legatum auditis, dehinc idem Reverendiſſimus Dominus Raymuodus Legatus, animo & iotentione coſpora dictarum ſanctarum Virginum, ex locis ſuacum ſepulturarum, in quibus hactenus requieverunt & ſepulta fuerunt, ad alium locum transferendi, & illas ſaoctas Virgines elevandi, villagium in Eichſel antedictum ex queſtee, una cum Reverendo in Chriſto Patre & Domino, Chriſtophoro Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopo Baſileenſi, nec non Reverendis Patribus Dominis Tilmanno Epiſcopo Tripolitaneoſi, ejuſdem Domini Epiſcopi Baſileenſis Vicario in Pontificalibus Generali; nec non Domioris N. Abbate in ſaocto Blaſio, Nigræ ſilvæ Ordinis ſaucti Beoedicti Conſtantieuſis dioceſis, ac N. Abbate Monaſterii in Lutzella Ordiuis Ciſtercienſis Baſileen-

cum dignitatibus ſuis omnibus,

A ſis dioceſis, pluribusque aliis Canonicis Eccleſiæ Baſileenſis, ac beneficiatis aliarum Eccleſiarum: nec non aſſociatis ſibi pluribus in magna multitudine utriuſque ſtatus, tam ſpiritualibus quam ſecularibus hominibus, & utriuſque ſexus fidelibus appropinquavit, illucque acceſſit; & eccleſiam in Eichſel ingreſſus eſt, cum dictis Dominis Prælatis, Epiſcopis, Abbatibus, ceteriſque Presbyteris, & Clericis ad hoc ſpecialiter vocatis.

ex CHRONICO BASILEENSI.

elevata corpora defert ad altare, ſub divale.

74 Etiſque exiſtentibus circa ſepulturam dictarum Virginum jam apertam, præmiſſis decantationibus Litaniæ, Veni ſancte Spiritus, aliuſque Orationibus & Collectis, ac ceremoniis ad hæc requiſitis, cum omni ſolemnitate præhabitis, idem Reverendiſſimus Dominus Legatus, oſſa Reliquiarum dictarum Sanctarum Virginum de ſepulturis ſuis, in quibus ſepulta fuerunt, & a tempore obitus earun-

B dem Virginum ſanctarum requieverunt, ad capſas ſive arcas, ad hoc de novo factas poſuit & luciſoit, cum decantationibus Cantici Jubilationis, Te Deum Laudamus, &c. Utſeque illas Sanctas Virgines, illarumque corpora elevando, eadem corpora ſive reliquias earumdem ſanctarum Virginum in dictis arcis jam per ſuam Paternitatem impoſita & ſeclusa, aut repoſitas & reeluſas, cum omni reverentia & honore, ſuper altare, pro celebranda per ſuam Paternitatem Miſſa, extra eccleſiam propter multitudinem populi præparatum, ſolemniter deportari ordinavit & fecit.

ubi cantata Miſſa,

75 Dehinceque ſua Reverendiſſima Paternitas Miſſam ſolemnem propris in perſona, ad laudem Dei & Beatæ Mariæ Virginis, Sanctarumque Virginum prædictarum, omniumque aliorum Sanctorum, celebravit & decantavit. Et Miſſa hujuſmodi cum omni ſolemnitate decantata & finita, benedictioneque data, in præſentia horum plurimorum, forſan quinque millium, qui ob honorem Dei

C & Beatæ Mariæ Virginis, ac ſanctarum trium Virginum prædictarum, ibidem fuerant congregati, deinde Reliquiæ dictarum ſanctarum Virginum viceverſa ad ipſam eccleſiam ſolemniter fuerunt & ſunt tranſportatæ. Hujuſmodique tranſportatione facta, idem Reverendiſſimus Dominus Legatus, de eo, quod nil aliud fecerit circa elevationem hujuſmodi Sanctarum Virginum, quæ alias generaliter, cum undecim mille Virginibus, exiſtierunt per Sedem Apoſtolicam (ut præfertur) canonizatæ, niſi Reliquias earundem de uno loco ad alium tranſfesendo, & eas elevando, ſolemniter proteſtatus fuit, atque peoreſtabatur expreſſe, me Notarium infra ſcriptum deſuper publice requirendo, præſentibus ibidem Revesendis in Chriſto Patribus & Dominis, Dominis, Epiſcopis Baſileenſi ac Tripolitanenſi, ac Abbatibus & Prælatis, pluribuſque aliis perſonis in copioſa multitudine ibidem (ut præfertur) exiſtentibus, pro teſtimonio ad hæc requiſitis & rogatis.

reſervatur Reliquiæ ad eccleſiam.

Idem poſtmodio facto corpori S. Chriſtinæ.

76 Die vero Iunæ, decima ſeptima menſis Junii, ſupradicti Reverendiſſimus Dominus, Dominus Raymundus, Cardinalis & Legatus D præfatus, ad elevationem Sanctæ Chriſtianæ Virginis prædictæ procedere volens, ad Eccleſiam Sanctæ Chriſtianæ acceſſit, eamque ingreſſus eſt, una cum præfatis Reverendis in Chriſto Patribus & Dominis, Dominis Chriſtopboro Epiſcopo Baſileenſi, Tilmanno Tſipolitanenſi Epiſcopo, N. Sancti Blaſii *a* Nigræ-ſilvæ, N. in Luzella *b* monaſteriorum *a* *b* Abbatibus, ceteriſque pluribus ſpiritualibus, & ſecularibus Dominis, nobilibus & ignobilibus Prælatis, Presbyteris, Canonicis, Clericis (& fidelibus) utriuſque ſexus, in copioſa multitudine ibidem congregatis. Et ipſis ſic in eccleſia exiſtentibus habitiſque & præmiſſis decantationibus Litaniæ, nec non Hymno Veni creator Spiritus &c. aliiſque Orationibus & Collectis ac ceremoniis & ſolennitatibus debitis & requiſitis, idem Reverendiſ- velut cum Urſulanis canonizata. ſimus Dominus Legatus miſſa Reliquiarum Sanctæ Chriſtianæ Virginis (quæ etiam una de E ſocietate undecim millium Virginum eſſe dignoſcitur, & antea cum aliis undecim mille Virginibus Sanctis per ſedem Apoſtolicam canonizata exiſtit in communi) de loco ſepulcri, in quo hujuſmodi Reliquiæ antea fuerunt in una arca lapidea recondituæ, ad alium locum ipſius eccleſiæ Sanctæ Chriſtinæ, & extra ſepulturam hujuſmodi, tranſtulit, & ſoleniter cum decantatione cantici jubilationis, Te Deum laudamus &c. elevavit, & ſuper altare pro celebranda per ſuam Reverendiſſimam Paternitatem Miſſa extra Eccleſiam ipſam præparatum, ſolenniter deportari ordinavit & fecit.

coram ſuo ſyncello, ſua familia.

77 De hinc ſua Reverendiſſima Paternitas ſolennem Miſſam propris in perſona, ad laudem Dei, & Beatiſſimæ Virginis Mariæ, ac Sanctæ Chriſtianæ Virginis prædictæ, omnium que Sanctorum aliorum, celebravit, ac decantari fecit. Qua Miſſa ſic cum omni hujuſmodi ſolennitate debita, decantata & finita, benedictioneque data in præſentia hominum plurimorum, ad minus quinque vel ſex mil- F lium, ſpiritualium & ſecularium, nobilium & ignobilium, qui ob honorem Dei, Beatæque Virginis Mariæ, ac Sanctæ Chriſtianæ prædictæ ibidem fuerant congregati; deinde Reliquiæ dictæ Sanctæ Virginis Chriſtianæ, viceverſa ad ipſam eccleſiam Sanctæ Chriſtianæ (in cujus honorem eadem eccleſia eſt conſecrata, & in qua hactenus requieeit) ſolenniter fuerunt & ſunt reportatæ. Hujuſmodi ſiquidem tranſportatione facta, omnibuſque ſic ſolenniter & decore peractis, præſatus Reverendiſſimus Dominus Legatus, de eo, quod quidquid ibidem fecerit, quod hæc ad inſtantiam ſupplicationis viri Rudolfi de Blumeneg, Illuſtris Principis & Domini, Domini Chriſtophori Marchgravii Badenſis *c* in- *c* proteſtans ſimpliciter hanc eſſe tranſlationem. ferioris, in caſtris & dominio Retelen Baliei fecerit, neque aliud fecerit ſua Paternitas, niſi reliquias ſanctæ Virginis Chriſtianæ, quæ alias (ut præfertur) generaliter cum undecim mille ſanctis Virginibus de ſocietate Sanctæ Urſulæ exiſtentibus, per Sedem Apoſtolicam canonizata exiſtit, de uno loco ad alium

tranſ-

A transfereudo, & illam elevando pro majori populi devotionis augmentatione ſolemniter proteſtatur fuit, & proteſtabatur capreſſe, me Notarium infraſcriptum deſuper publice requirendo, & mihi ut ſingula præmiſſa debite regiſtrarem & conſcriberem, prout res geſta eſſet, mandando: præſentibus ibidem Reverendis Patribus Dominis, Chriſtophoro Epiſcopo Baſileenſi, Tilmanno Epiſcopo Tripolitano, N. Sancti Blaſii Nigræ-ſilvæ, N. in Luzella Monaſteriorum Abbatibus prædictis, ac dicto Nobili viro Domicello Rudolfo de Blumnegh Baliivo, aliiſque pluribus Presbyteris & Laicis, pro teſtibus ad id requiſitis & cogatis.

Teſtatur Fr. Minor

78 Die vero Jovis vigeſima ſeptima menſis Junii ſupradicti, Religioſus vir Dominus Jornnes Fabri Presbyter Conventualis monaſterii Ordinis fratrum Minorum de obſervantia, civitatis Baſileenſis, ſuper certis miraculis fore factis, de quibus ſibi conſtare dicebatur, examinatus, medio ſuo juramento deſuper ſpecialiter præſtito, depoſuit & dixit, quod super (videlicet quinta feria ante feſtum ſanctis Joannis Baptiſtæ, ſcilicet vicesima dicti menſis Junii) ad ipſum Fr. Joannem, in Villagio Eichſel, venerit quædam mulier de villagio Mulsen, Conſtantienſis Diœceſis in Briſgavia d, quæ ſibi dixerit; quod ipſa fuiſſet per quinque annos, & duodecim ſeptimanas contracta, in manibus & pedibus fuit, ſic, quod iisdem annis non potuerit ad aliquem locum ire, ſeu ambulare; & dum ad ejus notitiam devenisſet, quod Reverendiſſimus Dominus Cardinalis Raymundus, Apoſtolicæ Sedis de latere Legatus, Sanctam Chriſtianam voluiſſet elevare, ipſa ad eandem ſanctam Virginem votum fecerit, & eam implnraverit, quod apud Deum pro eadem intercederet, quod priſtinæ ſanitati reſtituerctuc; ſtatimque hujuſmodi voto præmiſſo, ipſa ea Dei gratia, per interceſſionem ejuſdem ſanctæ Virginis Chriſtianæ, potuerit ire, prout perſonaliter eum duabus mulieribus honeſtis ad Sanctam Chriſtianam iviſſet; ſitque verum, quod eædem duæ mulierer (quarum nomina non conſideraverit) ſimiliter affirmaveriut, quod dicta mulier per dictos annos, & ſeptimanas ſic fuiſſet contracta, uſque quo eorum prædictum feciſſet.

mulierem contractam per annos 5 d

apud S. Chriſtianam eſſe orabam,

79 Similiter dicit & depouit dictus Fr. Joanner eſſe verum, quod prædicta vocerit ad ipſum in monte Sanctæ Chriſtianæ quædam alia mulier, quæ etiam per tres annos intcgros fuerit contracta, de villa Luterbach Baſileenſis diœceſis; & ſe vuverit ad Sanctam Chriſtianam; & quam primum hujuſmodi votum fecerit, ipſa cum ſuo marito, una die quatuor milliaria tranſire potuerit atque tranſivesit, licet autea in tribus annis non potuiſſet ad aliquem locum tranſire, prout id omnibus fuit vicinis fuerit & ſit cognitum & manifeſtum. Hæc ſiquidem mulier ſibi teſti proprio ure dixerit, & ſimiliter ejus maritus, quamvir da propriis eorum nominibus nno interrogaverit. Aliud non ſcit, & hæc non gratia, odio, amora, prece, pretio, vel favore, ſed ſoliur juſtitiæ, & veritatis intuitu depoſuit.

tum alia per vota.

B C D E F G

So Anno a nativitate Domini milleſimo quingenteſimo quarto, prædicta vero die Jovis quarta menſis Julii, honorabilis vir Magiſter Dominus Joannes Ochs, Rector Eccleſiæ Parochialis oppidi Sennheim Baſileenſis Diœceſis, Commiſſarius a Reverendiſſimo Domino, Domino Raymundo Cardinali, de latera Apoſtolicæ ſedis Legato prædicto, pro examina infraſcripto, extra civitatem Baſileenſem faciendo ſpecialiter deputatur; coram Venerabilibur Dominis Bernardo Egly, Doctore Canonico, nec non Joanna Berckman de Olpe, Commiſſartiir ſupradictir, in hujuſmodi negotio deputatir (ut præfertur) conſtitutus, & per eoſdem ſupec his, quæ in examine occaſione ſubſcripti miraculi reperierit, medio ſuo deſuper ſpecialiter præſtito juramento examinatus, dicit & deponit, ſe die ſecuoda menſis Julii ſupradicti, in villa Luterbach, dictæ Diœceſis ad commiſſionem ſibi factam (ut præfertur) ad honeſtum virum Henricum Biechlin, ibidem reſidenrem, ejuſque Heotici uxorem legitimam acceſſiſſe; & in ejuſdem Henrici & quorumdam aliurum fide dignorum teſtium infraſcriptorum præſentia, dicti Henrici Biecklin uxorem legitimam diligenter ſuper miraculo, quod Deus per intereeſſionem Sanctarum Chriſtianæ io monte Sanctæ Chriſtianæ, nec non Cunegundis, Mechtuodis, & Wibrandis Virginum, io eccleſia villæ Eichſel Conſtantienſis diœceſis, requieſcentium & levatarum, ad quas ipſa ſa voviſſa diccbatuc, per ſuam clementiam & miſericordiam operatus eaſtitit, examinaſſe & interrogaſſe; quæ ſic, medio ſuo deſuper ſolenniter ad Sancta Dei Evangelia de veritate dicenda præſtito juramento examinata, dixerit, & depoſuerit, coram eodam Magiſtro Joanne Ochs, Decano in Sennheim, & imperiali auctoritate Notario, in teſtium ſubſcriptorum præſentia ut ſequitur.

EXAMEN MIRACULI.

Miſſus to Luterbach ad cognoſcendum ibi factum miraculum

deponit quod ibi a ſe examinatam mulier

dixerit ſe ann. 1501. brachio ſiniſtro debili fuiſſe

Er Primo videlicet dixerit & depoſuerit eſſa verum, quod anno a nativitate Domini, milleſimo quingenteſimo primo proxime lapſo, quarta quoque feria poſt Dominicam a Invocavit, in die fuerit ſaua cotpora, & nil ſenſerit; & circa medium noctis ejuſdem dici, ipſa mulier dicti Heurici uxor voluiſſet lactare unum ſuum puerum ſeu iofantem; & dum ipſum infantem ea cunabulo levaverit, ſeoſecit in ajus ſiniſtro braebio magnam infirmitatem ſiva magnum dolorem; dixeritque ad eumdam ſuum maritum, quod ipſe deberet infantem accipere, donec ipſa ſe modicum moveret; (quodque) infirmitate & dolore hujuſmodi dictim ſu augmentantibur, eo devenerit, quod ipſa præmiſſa circa feſtum Paſchæ, tunc futurum dicti anni Domini milleſimi quingenteſimi primi, quod in tibia dextra ac in eodem latere corporis tam magnas & acutiſſimas paſſiones, dolorer, & infirmitates haburerit, quod non potuerit die vel nocta quieſcere, aut dormire; & ſuerint tales paſſiones & dolores in eadem, quod die ac nocte clamaverit & cucurrerit hinc inde

Doloribus per totum illud latus auctis,

A in domu, ſic quod vicini ſui audiebant, & cumpaticiniam cum ea habuerint, & de hujuſmodi dolore non potuerint ſatis admirari, timuerintque ipſa mulier & ejus maritus, ac vicini ejus timurem habuerint, quod in dementiam incideret: neque panes ſciodere, nec alia cum brachio facere potuerit.

ERO-MBACHIO-

an. 1504. venerit ad vias Sanctitatis,

82 Cumque ipſa hujuſmodi infirmitatem continuatam habuiſſet, a prædicto anno uſque ad menſem Junii, præſentis anni milleſimi quingenteſimi quarti, devenerit mulieri noctis tempore circa decimam noni dicti menſis, in ſomno ad ejus mentem, quod ipſa deberet ſe ad quatuor Sanctas Virgines, ſcilicet Chriſtianam, Cunegundem, Mechtundem, & Wibrandem vovere; ſicque craſtino die mane ſe ad eaſdem ſanctas Virgines voverit, & eodem die voti hujuſmodi ad eaſdem ſanctas Virgines tranſire propoſuerit. Id (autem) maritus tulit male, quia

B fuiſſet dies pluviosa; & timuit, quod non poſſet ambulare; ipſa autem mulier voluerit permanere, ſed votum emiſſum adimplere propria in perſona, etiam ſi ſola debuiſſet iviſſe. Ita maritus, cum ipſa muliere ægrota ſua uxore, die Sabbati ante Joannis Baptiſtæ, villam dictam exivit; & iverint ambo conjuges, una die primo ad Sanctam Chriſtianam, & viderunt Reliquias ejuſdem Sanctæ Chriſtianæ; & deinde iverint ad villagium Eichſel, ad ſanctas tres Virgines ſcilicet Cunegundem, Mechtundem, & Wibrandem, ipſum votum emiſſum ibidem complendo. Subjungitque ipſa, quod quam primum votum hujuſmodi fecerit, & adimpleverit, ipſa ſeu ſerit continuo ſe melius & melius habere; infirmitates ejus aſperrimas, quas habuerit, ſe minorataſſe; & lætanter in via ambulaſſe, & ſic etiam ſe liberatam fore ab infirmitate.

atque in via ſanari experiri;

83 His maritus, per ſuum præſtitum juramentum de veritate fidem dedit, & ea vera eſſe firmavit. Hujuſmodi prædictæ depoſitio-

quod & teſtes juraſti confirmarunt.

C nis mulieris, & Henrici ejus mariti, præſentes fuerunt honeſti viri Hermannus Schillingh, Nicolaus Menly Scultetus in Lutterbach, Henricus Butetſch antiquus Advocatus ibidem, Petrus Wexſel, Georgius Cerdonis, Eliſabetha Fichſerin, & Anna Bechlerin; qui teſtes omnes per ſua juramenta deſuper ſimiliter præſtita affirmarunt, per dicta tempora dictam mulierem ſic claudam & infirmam habuiſſe ut depoſuerit, & clamorem & dolores maximos habuiſſe & feciſſe diebus & noctibus, nec in trienio ambulaſſe, niſi aliquando ad Eccleſiam, & cum magno dolore & fleto ac hujuſmodi auxilio. Dicentque teſtes, dictum Henricum & ejus uxorem ſuperius deponentes, eſſe & fuiſſe homines honeſtos, bonæ famæ & laudatæ opinionis, omnique exceptione majores. Nec aliud ſcit.

D

ANNOTATA D. P.

a Nigra-ſilva, *Hercinia pars, in qua S. Blaſii celeberrimam potentiſſimumque Ordinis Benedictini cœnobium fuſius deſcribit Bucelinus, tom. 1. parte 2. Germ. ſacre pag. 15. ubi en. 1504. Abbes 31. numeratur* Blaſius, vir modeſtus, *uſque ad an. 1519. ordinatus 1493.*

b Luzell *Ciſtercienſis Ordinis*, monaſterium præpotens *dictum eidem Bucelino, ibid. pag. 55. ſed Tom. 2. pag. 213. Abbates recenſet, & anno 1498. clericiſſa notat* Theobaldum Hillwekh, *cujus ſucceſſor Henricus Sappir claruerit 1531. at veriſimile ſit hic priorum indicari.*

c *Poterat ſimpliciter* Badenſis Marchio *dici* Chriſtophorus; *ſi ejuſdem Marchionatus partem ſuperiorem jam tunc poſſidebat, per mortem Philippi Hochbergenſis, ſine maribus liberis defuncti an. 1503. ut ſcribunt aliqui.* E

d *Vulgo* Briſgacu. *Crumbachius perperam* Briſgaudium *vocat.*

e *Hæc eſt prima Dominicæ Quadrageſimæ; anno 1501. quo Paſcha celebrandum erat 11. Aprilis, cadens in 28. Febr.*

CAPUT VIII.

Quædam miracula ſequenti Julio examinata.

Adhuc Leo gaudet tenere ſuam S. Chriſtianam.

84 ANno a nativitate Domini milleſimo quingenteſimo quarto, Indictione & Pontificatu quibus ſupra, die vero Mercurii tertia menſis Julii, Reverendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus, Raymundus Cardinalis & Legatus præfatus, quoddam Crinile ſive ſertum, quod Sancta Chriſtiana in capite ſuo ſanctu, dum vixit, tuliſſe & habuiſſe dicitur; & quod in eccleſia Sanctæ Chriſtianæ, hactenus a tempore obitus ejuſdem habitum & reſervatum, & ſibi Domino Reverendiſſimo

F Legato ad conſpiciendum datum & præſentatum exſtitit, & cum quo hactenus hominer, ad eccleſiam ſanctæ Chriſtianæ confluenter tacti, & ipſis ad oſculandum datum fuit, cum diligentia vidit, & perſpexit; & in certis ſuis partibus, præſertim in pannis ipſi Crinili circumvolutis ſericeis, & ſuperpoſitis aperuit; & illo aperto, & pannis ſuperpoſitis mudicum remotis, repetit ſua Reverendiſſima Paternitas, & vidit ipſum Crinile verum ex aureis argenteis & ſericeis filis contextum ſore, & cum perlis pulchris ac etiam lapidibus pretioſis & figuratis ſubtilitet nobilium more ornatum fuiſſe & eſſe, & in panno ſericeo, quod deſuper circumvolutum exſtitit, duodecim nodos reperit; in quibus nodis reſpectivæ Reliquiæ infraſcriptæ erant recluſæ; videlicet petiola tunicæ Beatiſſimæ Virginis Mariæ, ſimiliter, decem millium Martyrum *a* de ſocietate S. Mauritii, de S. Bartholomæo Apoſtolo, de undecim mille *b* Virginibus, de ſancta Cruce Chriſti, de S. Hilario, de Sancta Brigida, de S. Thoma Apoſtolo, de S. Nicolao, de S. Barbara, de S. Blaſio. Ab

inſpicit Crinale illius eſſe cenſitum.

in-

A interiori vero parte reperit circulum ferreum lacitudinis ipſius Crinalis, intra tamen eondem ferreum cisculum & Crinale panniculum ſericeum, impedientem ne Csinale a ferro corroderetur aut conſumeretur.

85 Quibus ſic per ſuam Reverendiſſimam Paternitatem viſis & repertis, cum admiratione permixto gaudio, ipſa ſua Paternitas Reverendiſſima hujuſmodi Crinalo etiam Reverendo Patri Domino, Domino Chriſtophoro, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopo Baſileenſi, & aliis ſpiritualibus & ſecularibus perſonis oſtendit, & oſtendi procuravit & juſſit, ut de his teſtimonium dare poſſent. Dehine quoque idipſum Crinale venerabilibus & devotis, Abbatiſſæ & Conventui monaſterii in Gnadental *c*, Ordinis ſancti Franciſci, civitatis Baſileenſis do Obſervantia, exiſtentibus ad Reparandum & recludendum Crinale, & Reliquias in debito ordine tranſmiſit. Quo ſic crinali ad monaſterium ipſum miſſo, & per Dominas Abbatiſſam & Conventum penes ſe habito, poſt devenit ad aures dicti Reverendiſſimi Domini Cardinalis & Legati fidedignorum relatione veridica, quod inter ipſas Sorores ea Conventu dicti monaſterii una caſtiſſimæ & eſſet, videlicet religioſa Agnes Mederin, profeſſa & conventualis ibidem, oriunda ea civitate Baſileenſi, quæ per viginti quaſi annos in genibus ſuis ac tibiis maximas & graves paſſiones, contractiones, & dolores habuerit & ſuſtinuerit; & tales, quod ipſa ſine baculo, & etiam habito baculo in manibus, ſino adjutorio alicujus ea ſororibus genua flectere, & ad eccleſiam ſive chorum eccleſiæ ingredi & tranſire, nec poſtquam genua flectebat ſurgere potuerit, niſi auxilio aliarum mulierum ipſius monaſterii Sororum; & quandocunque ipſa ſe o lecto levare voluerit, id facere abſque clamore & placito doloris non valuerit.

& illud Clariſſis orandum committit.

c

B

deinde inveſtigans quod annis 20. debilis manſiſſ.

quo Csinale illud videre & genibus ſuis ad merendi peteret.

86 Et quod ipſa Soror Agnes Mederin prædicta ſemper ea intimo corde inclinationem habuit ad ſanctam Chriſtianam, prædictam, ideo poſtquam audiverit & perceperit Crinale Sanctæ Chriſtianæ in monaſterium eorum prædictum ſore portatum, ipſa ferventiſſime cupivit illud videre, petieritque id ſibi ad conſpiciendum & oſculandum exhiberi; prout ipſa Domina Abbatiſſa ejuſdem Monaſterii id ſibi ad conſpiciendum & oſculandum tradiderit. Dum autem ipſa Soror Agnes hujuſmodi Crinale oſculata fuit, ipſa ea intimo cordis fervore poſtulaverit a Domina Abbatiſſa, ut cum eodem Crinali & Reliquiis oppoſitis genua ipſius Sororis Agnetis tangeret; ſpe tali ſreta, quod poſtquam cum illis tangeretur, interceſſione Beatæ Chriſtianæ, divinaque gratia aſſiſtente & auxiliante, per hujuſmodi tactum ſanaretur: præfata vero Domina Abbatiſſa ſe in hoc gravem reddidiſſet, talemque irreverentiam ſanctis Reliquiis & Crinali exhibere diſtuliſſet. Attamen quia ipſa Soror Agnes tam ardenter & talibus ſerventibus precibus humiliter inſtiterit, pro præmiſſis

C

D

EX CHRONICO SACRIO.

faciendis eadem Abbatiſſa, cum conſilio aliarum Sororum ſeniorum & prudentiorum, deſuper habito, ipſo Crinali ſanctæ Chriſtianæ & ſanctarum Reliquiarum oppoſitarum, genua ipſius Sororis Agnetis, ea quo debuerunt & potuerunt reverentia, & honore, tetigerunt: quo facto ad ſtatim ipſa Agnes, Soror & conventualis prædicta, dixerit ad ipſas Dominas Abbatiſſam & alias Sorores ibidem præſentes, quod ipſæ deberent Deum laudare, quia ipſa ſentirer leviationem ſuæ infirmitatis in genibus; & ſuper hoc ſtatim ſe levaverit, & abſque baculo quo prius utebatur uſque ad chorum, & ante altare ipſius chori tranſiverit; ſe ibidem proſternendo ad terram, & Deum laudando de tanta gratia ſibi facta, quod ſuiſſet ſic ſanata in genibus & cruribus ſuis, quod abſque baculo & mulierum adjutorio potuit ire & ambulare: ſic quoque verum, quod ipſa interim a dicto tempore fuerit, & remanſerit, & hodie ſana exiſtat, & amplius dolores prædictos non ſenſerit, quos prius habuerit.

ſubito convaluerit.

E

87 Quibus præmiſſis per Reverendiſſimum Dominum Legatum perceptis, eadem ſua Paternitas Reverendiſſima, veritatem præmiſſarum a dictis Dominabus Abbatiſſa & Sororibus audire cupiens ac volens, ad dictum monaſterium propria in perſona, die Dominica, ſeptima menſis Julii, una cum Reverendis Patribus Domino Chriſtophoro Epiſcopo Baſileenſi, Tilmanno Epiſcopo Tripolitano, ipſius Domini Epiſcopi Baſileenſis Suffraganeo, Domino Henrico Sua Priore Monaſterii Sancti Leonardi Ordinis Canonicorum regularium Sancti Auguſtini, & Joanne Bergkmao de Olpe Cappellano Eccleſiæ Baſileenſis, Confratreroque ſuper atrium Decano, meque Notario ſubſcripto hujus negotii, ingreſſus eſt; & ſua Paternitate in eodem Monaſterio & choro ejuſdem exiſtente, omnibus Sororibus convocatis & præſentatis, eadem ſua Paternitas ſuper præmiſſis & illorum veritate inquiſivit, & ipſas Abbatiſſam & Sorores, nec non præfatam Sororem Agnetem ſpecialiter & diligenter examinavit, mandans eiſdem & earum cuilibet ſub pœna excommunicationis, ut veritatem dicerent & depooerent ſuper eiſdem.

ad monaſterium illud ſe confert.

F

88 Quo quidem (modo) Soror Agnes Mederin, quæ (ut præfertur) infirma fuit & reconvaluit, ſic interrogata, omnia & ſingula præmiſſa, quæ in corpore & perſona ejus fuerunt, & prout Reverendiſſimo Domino Cardinali & Legato præfato de ea (ut præfertur) dicta fuerunt & ſunt, per fidem ſuam nomine juramenti deſuper præſtiti affirmavit, & vera eſſe dixit; addens & dicens, quod quandocumque ante diem Mercurii prædictam, per dictos viginti annos, ipſa voluerit ire aut ſe levare, id facere non potuerit, præ nimio dolore & contractione crurium & in genibus, niſi cum adjutorio aliarum Sororum, quæ eam tenue-

& ſingulorum depoſitiones confirmat.

MICRON. ex ACHIO. eunt ; & ipſa firmiter credat , adjutorio Dei , & per interceſſionem Beatæ Chriſtinæ , quam iuſtina imploraverit , & ex tactu Crinalis Sanctæ Chriſtinæ ejuſdem ac Reliquiarum uppoſitarum , hujuſmodi fuerit & ſit liberata . Præmiſſa etiam , tam Domina Abbatiſſa quam cæteræ Sorores ſeniores , per ſuas fides vera fuiſſe & eſſe aſſerunt ; aſtruendo , eamdem Agaetam , in anno & ultra proxime lapſo , nullam meditinam ſive curam contra infirmitatem & dolorem hujuſmodi accepiſſe , per quæ curari deberet . His quidem ſingalis fatruat præſentes præfati Reverendi Domini , Chriſtophorus Epiſcopus Baſileenſis ; Tilmannus Tripolitanenſis Suffragaueus , Heorieos de Sax Prior , & Dominus Joaanes Bergman de Olpe , pro teſtimonio ad hæc vocati & requiſiti .

Ad atteſtationem adeſſe per conjugem

B 89 Die vero Martis decima menſis Julii ſupradicti , eaamiaati fuerunt honeſti homines , Cretzinger civis Baſileenſis & Eliſabetha ejus uxor legitima ; are non Eanclina , relicta quondam Henslini Wiaſtichers , dum vixit civis Baſileenſis ; & Elſa , relicta quondam Joannis Ruſdorff lapicidæ , dum vixit Baſileenſis ; ac Agnes uxor Ludovici Malers ; ſuper quibuſdam miraculis (ut aſſeritur) factis , qui etiam mediis ſuis juramentis dixerunt & depoſuarunt ecſpective , ut ſequitur . Jacobus Gretzinger & Elſa ejus uxor præfati dicunt & deponunt , mediis ſuis juramentis deſuper præſtitis examinati diligenter , quod ipſi habeaor filiam Anchiam auaeupatam , quæ prout in Quadrageſima proxime præterita unus annus ſit elapſus , inceperit conqueri de quadam infirmitate , quem patiebatur , accidentaliter eidem obveaieate in ſiniſtro ejus crure , retro in ſuperiori parte ultra genua ; habuetrieque maximos dolores , & maximas paſſiones die aoctuque in hujuſmodi cruce , ſic quod ſæpius contiugebat , quod non potuerit in die ire , nec duabus noctibus aut tribus ſucceſſive ambulare . Habueruneque conſilia chirurgicorum & empiricorum , alioC tumque ſe in his experten aſſerentium , quodque permiſerunt hujuſmodi cros videre ; nullus tameo eorum infirmitatem hujuſmodi cognovcrit , aut medicinam ſive unguentum aut aliud curabile upponere ſciverit , quo mediante dicta deponentium filia curaretur . Accideeitque , quod in loco dolaris inceperit cutis & caro ſe aperire taliter , quod aqua ea crura iode fluere cœperit , & ſic duraverit uſque quaſi per tres partes aam , cum maximis dolorihus & paſſionibus die & nocte .

depoſitum quod filia eius immedicabiliter laſum ,

poſt votum pro eo ſolutum S. Chriſtinæ ,

90 Poſtquam autem Sancta Chriſtiana , pee Reverendiſſimum Dominum Raymundum Cardinalem de latere Legatum præfatum , fuit elavata ; & reſter perceperuat , oonaullos homines utriuſque ſaxus ſe ad eamdem Sanctam Chriſtinam vaviſſe , io ſuiſque infirmitatibus imploraſſe , & ab hujuſmodi infirmitatibus fuiſſe liberatos ; præfati conjuges etiam filiam earumdem , ac ſe cum eadem , ad ſanctam Chriſtinam voverunt . Quo voto emiſſo , & nondum tamen facto ; in crure dictæ filiæ teſtium , in loco infirmitatis , tria parva oſſa per cutem & earaem ſa oſtenderiat ; quibus viſis conjuget ipſi deponentes pro chirurgico miſerint , illaque tria oſſa parva ſibi oſtenderios , Quibus per chirurgicum viſis , idem chirurgicus quodam inſtrumento ferreo , ad modum forcipis facto , dicta officula de cruta dictæ filiæ auteabere attentaverit ; ſed eatrahere minime potuerit , etiam fortiter trahendo , uſque ad effuſionem ſanguinis ipſius puellæ . Videntes itaque parentes ipſius puellæ deponentes id non poſſe juvara ; & (quod) prius etiam puellam ad Sanctum Antonium , ad Sanctum Quirinum , & alios Sanctos voverune , & ab hac infirmitate liberari non poterat ; iidem conjuges , us præmittitur votum pee ipſos emiſſum compleverunt . Quo quidem voto completo & peracto , de nocte diei ejuſdem voti peracti , quoddam os cum tribus acuminibus , ad modum dentis acuti, quod prius ſic ſe oſtendebat , jam caiverat , E & mane in lecto ipſius puellæ prædictæ fuerat repertum : interimque dicta paſſio & infirmitas in ipſa puella ceſſavit . Et ob hoc os hujuſmodi ad Sanctam Chriſtianam portaverint , & illic pro miraculo dimiſſerunt ; ipſaque filia puella jam quaſi penitus priſtinæ ſanitati reſtituta exiſtas . Et firmiter credunt , & indubie pro eo habent , quod dicta filia , ad interceſſionem dictæ Sanctæ Chriſtianæ Virginis , ea miſericordia Dei ſit liberata , nec aliter dicunt.

uberem emiſſi dentis oſſe acuminato

firmatum ſit.

Alia depoſitio de eodem ſuo.

91 Eanclina , relicta quondam Henslini Wiaſtichers , incola Baſileenſis , medio ſuo juramento examinata , deponit & dicit eſſe verum , quod circa feſtum omnium Sanctoeum ; proxime futurum antequam tres anni labercntur , quidam alieous veneris ad ipſam , & ſibi conduxerit unum porcum maſculum , forſan unius cum dimidio annorum (apud) illam educandum : & eo tempore idem puer fuerit multum infirmus , & non ſciverit ire . Quem puerum ſic habuerit per dictum tempus , & eodem uaoquam potuerit ſtare , nec ambulare , aut ire . Poſtquam autem Sanctæ Virgines , Canegundis , Mechcundis , & Wibrandis , & Sancta Chriſtiana noviſſime per Revereudiſſimom Dominum Raymundum legatum præfatum fuerunt elevatæ , ipſa fecerit votum nomioe ipſius filii , cui nomen eſt Joannes . Et quam primum voeum hujuſmodi feceris & adimpleveris , idem puer nocte ejuſdem diei complcti voti , inceperit tre per ſe , atque ire potueris & poſſit : & firmiter credit , quod auxilio Dei , ad interceſſiones & preces Beatæ Chriſtianæ , hæc facta ſint . Poſt hoc ipſa mulier etiam votum fecerit & compleverit , eundo nomine dicti pueri ad Sanctas tres Virgines , & etiam illic traaſiveris , Sic ſimilitee ceedit , quod auxiliante Deo , & interecedentibus dictis quatuor ſanctis Virginibus , ipſe puer de die in diem plus roboretur in ſuis viribus . Dictæ itaque mulieres duæ , ſcilicet Agnes Malerin , & Elſa Nusbemhin , per ſua jaramenta præſtita deſuper affirmant , præmiſſa vidiſſe , & verum eſſe , ut dictus Emelion depoſuit ; & firmiter credunt , ad interceſſionem

quod ad ſuperveniendi credendi facultatem.

Bea-

A Beatarum Virginum ipſum puerum reconvaluiſſe.

91 In horum igitur omnium & ſingulorum præmiſſorum fidem & teſtimonium, ego Gregorius Breſwelker, alias Swegler, Clericus Conſtantienſis, publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritatibus, ac Venerabilis curiæ Epiſcopalis Baſileenſis Notarius, & præfati Reverendiſſimi Domini Legati, Domini mei gratioſiſſimi, in hujuſmodi negotio Scribu ſpecialiter aſſumptus; hoc præſens regiſtrum, proceſſum, & omnia præmiſſa in ſe continens, de dicti Domini Legati mandato & juſſu, confeci, notavi, & publicavi; per aliumque fideliter ſcribi procuravi, manu alicna ſigno & nomine meo ſolitis & conſuetis ſignavi & ſubſcripſi, in fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum præmiſſorum.

Gregorius Swegler, Clericus Conſtantienſis, publica & Imperiali auctoritatibus, venerabiliſque Curiæ Epiſcopalis Baſileenſis Notarius collateralis & ſcriba præfatus, hic B manu propria ſubſcripſi.

93 His temporibus &c. Vide Append. tom. II. Junii pag. 144. col. 2.

contus Proceſſus formatur reſpiciendo ad Epiſcopum.

ANNOTATA D. P.

a *Confundi hic videntur* 11. Millia Martyrum in monte Ararath, *de quibus ad* 22. *Junii*, *cum* Legione Thebæa *millium* 6. *ut ſummum*, *cujus ductor* S. Mauritius, 22. *Septembris*.

b *Hic jam apparet eam*, *qua Urſulanarum Reliquiæ geſtabat ipſis multo poſteriorem fuiſſe*: *idem probant* Sanctus Hilarius, *ſive* Pictavienſis, *defunctus an.* 367. *de quo* 13. *Januarii*; *ſive* Arelatenſis, *de quo* 5. *Maji mortuus* 454. *& magis* Sancta Brigida, *Sancti Patricii diſcipula* 1. *Februarii*, *cujus morti aſſignatur annus* 525. *ut tacoam de* Sancto Nicolao, *qui fortaſſe*, *non ſub Conſtantino Magno ſec.* 4. *ſed ſub Conſtantino Pogonato ſec.* 7. *floruit*.

c *Lucine* Vallis-gratiarum, *ſed cujus nulla apud Waddingum aut Haroldum notitia*.

D

ns erom
BACHIO

LEGENDA

Ex præmiſſo Proceſſu collecta atque impreſſa.

Et ab Hermanno Crombachio recuſa.

1 LECTIO III. Erant, prout veridica relatione antiquitus accepimus, inter ſacratiſſimas Virgines, *S. Urſulam comitatas*, quatuor inſignis virtutis & gratiæ, Deique timore perfectiſſimæ, omni præditæ morum honeſtate: quarum tres nobiliores genere, una Cunigundis, altera Mechtundis, tertia Chriſtiana vocabatur; quarta, quæ quaſi famula ipſarum videbatur, nomine Wibrandis, Virgines ſacratiſſimæ: quæ per *a* Dure- *a*
gaudiam ad Rheni pervenientes littora, infirmitate valida letalique gravatæ, iter ſuum Baſileam uſque perficere non valentes, divina diſponente clementia, non longe a nobili quondam urbe, nunc vero vel terræ motu, vel temporum hominumque injuria, modico jure, Auguſta Rauracorum dicta, ſubſtiterunt. Quod revera divina factum providentia creditur, quoteens & terra ipſa, tunc pene deſolata coloniſque deſtituta, meritis ipſarum, colonis implereturr, prout jam eernimus factum; & patriæ noſtræ fines, per tantarum patrocinia matronarum, divino ſuper irradiaretur proſpectu, ſupernorumque luminum illuſtraretur ſplendoribus.

Quatuor Virgines

E

ad Rhenum infirmatæ

2 LECT. IV. Igitur Rheni tranſvadantes alveum, ambulabant per devia ſilvaromque dumeta, montium adeuntes joga & vallium præruptia, ceu ignaræ vlarum ignotæque hominibus & linguæ, ad montana, quæ incolis Spelte dicuntur, pervenerunt; & quoddam villagium, nomine *b* Rupperſweiler, impingeoter, cujuſdam paupercoli grangiam, utpote infirmæ & debiles, petierunt. Porro incolæ loci, cernentes perſonas tam venerabiles & honeſtas, ignotæ linguæ homines; eas, ut erant, nobili proſapia genitas conjectabantur; ipſaſque hoſpitio, prout petebant, receperuot; & humanitatis obſequia; licet pauperes rurticolæ, pro poſſe exhibebant. Sed prioſquam ad præfata pervenirent loca, ſancta Virgo Dei Chriſtiana, gravi languore prævenra, pauſum a littore Rheni in quodam loco ſubſtitit; & languore ingraveſcente, oculos eum manibus in cœlos elevatos tenuit; & orationem ad Chriſtum Dei filium ſponſum fundens Virginum, benedicens ſanctam Trinitatem, in confeſſione veræ ſempiternæque Deitatis, plena fide ſpiritum cœli Deo reddidit. Quam repertentes incolæ vicinorum locorum mortuam, nitebantur corpuſculum ſanctæ Virginis terræ glebis commendare: ſed a loco nuſquam moveri ope quacumque poteras.

eadem tranſiſſe narrant in Rupperſweiler.

b

F

ulſſe ait Rhenum Chriſtiana ibique defuncta.

3 LECT. V. Conſilium tandem inito; plau-

EX CROM. UAEHIO.

A plaustrum sumentes novum, eidem jungentes duas juvencas, jugo nondum subactas, corpus sanctæ Virginis impositum vehere permiserunt, quocumque ipsas flatus sancti Spiritus perusgebat. Quæ mox, sumptis viribus, ea adverso prærupti petrusique montis, gressibus æquis incedentes, substinesunt. Mirabile dictu! Mox enim divina virtute petra se dividens, pervium iter pecudibus stupendo miraculo præstitit: quæ ipsam demum usque ad montis supercilii juga perducentes, sua paulatione locum quietis Corpusculi virginalis osticoderunt: quo loco, usque præsentem diem in pace sepulta sequiescit. Sacra demum Virgo superna irradiatione, Deo sanctam suam glosificante, illustrata, cœpit coruscare miraculis; adeoque a Deo se glorificatam in cœlis, patefaccre divinis beneficus, ut cunctis clarescceret, sanctam Dei Virginem omni veneratione condignam fore. Unde vicinarum devotione actum est fidelium, ejus assistentibus suffragiis, quod ecclesia in honore ipsius antiti fabricata, & consecrata in loco prætato, ubi requiescit.

& a bobus sibi permissis in montem evellor.

ubi miraculis clarnit in ecclesia ipsi condita

B

4 Laet. VI. Sed ad locum, unde digressi sumus, redeuntes, audiamus quam gloriosus fuerit Rex Israel, discooperiens se cosam ancillis servorum suorum; & aperte demonstrans, quam laude digna sit divina Majestas, mirificans Sanctos suos. Reliquum vitæ finem sanctarum Virginum, Cunigundis, Mechtundis, & Wibrandis videlicet, ad memoriam revocemus. Cumque sacratæ Virgines, jam valetudine ingravescente, sese morti vicinas agnoscerent; & corpore defatigatu, se migraturas minime dubitarent; expetierunt Sacramenta ecclesiastica Sacerdotis Ministerio sibi apportari, asserentes se vere Christianas esse; ut hunc firma fide puroque perciperent corde, quem in cersis positæ tanta devotione ardoseque fidei dilexerant, ut mortem pertæ sosens pro ipso per Martyrii palmam, prout revelatione didicerant, subisse: & quantum in ipsis erat, subissent, nisi divina bonitas ad gloriam suam, nostris utilitatibus misericorditer condescendendo, aliud decrevisset. Igitur suscipientes divina Sacramenta ad mortem se, prout decuit, patientissime & constantissime disponentes, contra inimicum generis humani ejusque versutias dimicaturæ, se Domino & ejus gratiæ commendaverunt. Cumque, acceleranta vicinaque jam morte, interrogarentur, quo loco sepulturam sibi parari juberent; memores Sodalis suæ Christianæ, sespondesunt, eo se modo sepeliri deberc, quo ipsam terræ isadidissent. His site gestis, sacratæ Christi sponsæ, inter manus devotorum rusalium, & ipsæ devotissime, cum hymnis & laudibus divinis, quibus sanctam Trinitatem Patrem, & Filium & Spiritum sanctum collaudantes invocabant gratias Deo agentes, sanctas animas, carne soluras, æterni Dei filio jungendas sponsalitio, tradiderunt, ad alta emblorum conscensuras. Præmonuit autem Sancta Wibrandis moritura, se tamquam minus genere nobilem & meritis inferiorem, non debere cum alus tumulari; sed seorsum alio secundi locello: quod & factum est.

alia tres in Roppersweiler

extremis sacramentis munita,

C

verum eo modo quo Christiana sepelion.

Wibrandis autem videri quam dominas suas loco.

D

5 Laet. VII. Cumque sepulturæ traderentur, vitulis plaustro junctis superpositæ vehebantur; corrigit animalia versus quercum proceræ altitudinis & magnitudinis miræ, iter agesse; ubi nec dextra nec sinistra propter veprium dumorumque densitatem, poterat reperi; divina virtute grande hoc miraculum factum audivimus ab his, qui fideramanso firmaverunt, se hoc ab antiquitate fide indubitata recepisse, quercum ipsam supinatam in terram, ceu pontem oppositam se desleasse, sicque perviam præbuisse, quod pecosibus per ipsam eransire erat tutissimum; eoqua eventu locus sepulturæ ipsarum, & villulæ istic postea extructæ, Eichsel dictus est, quasi Quercus salutis, quod nomen usque in hodiernum diem locellus ipse sortitus. Et plane mirabilis Deus in Sanctis suis, magnificus in Majestate, faciens prodigia. Quibus animadverti potest quanta sint apud ipsum merita, qui divinis sa mandatis consiliisque vincientes, & virtutibus se exercentes in sertis, vitam cœlibem actitare sacagunt. Quod utinsum luce clarius in hisce sanctissimis Virginibus ostensum noscitur, quæ in schola virtutis & Christianæ palestru militiæ, sub magistesio sanctissimæ Usulæ se exercenter processerunt, ut magni merti apud Christum sponsum suum inveniantus, sorique mundo virtutis exemplum præbeant; omnium, fide & devotione sincera ipsas invocantium necessitates pia miseratione potentes relevent, & miraculis crebris Deo Sanctas suas illustrantu, coruscare cernantus, quorum nonnulls inferius adnotantur *e*. . . . . *e*

Vituli omissa sibi corpora vehunt in Eischel.

E

ubi omnes vere miraculis claruerunt,

6 Laet. VIII. Verum ut de multis miraculis, quibus Deus glorificavit sanctas has Virgines, aliqua in medium deducam, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei &. utilitatem legentium, ut Deus in Sanctis suis glorificetur, & Ecclesiæ Catholicæ sublimetur fides & roborctur; adversans nonversi fideles Christi, quod anno a Nativitate Domini millesimo quingentesimo quarto, tempore sanctissimi Domini nostri D. Julii Papæ secundi, cum revesendissimus in Christo Pater & Dominus noster D. Raymundus, Ecclesiæ Sanctæ Mariæ-novæ Presbyter Casdinalis Guseriensis, & Legatus de latere per Gesmaniam missus, ad civitatem venisset Basileensem; audissetque, fama diffusa miraculosum, priscis actosum temporibus, sanctas Dei Virgines alias canonizatas, nec tamen a tcssa translatas; præcepit quatenus Sanctarum corpora inquiresceotur; decerneus propria tactus devotione, indignum ut tantus thesaurus mundo diutius celaretur, lumenque clauderetur sub modio; sed super candelabro lumine exaltato, lucerer omnibus qui in Ecclesiæ domo sunt, ac sic in refugium esset asylumque omnium, ad Sanctarum Virginum confugientium præsidium *d*.

quorum facta anno 1504. mense Card. Legatus,

F

corpora ea cum requisivisset.

d

7 Laet. IX. Attentioone itaque facta, cum tumuli Sanctarum patefierent, tantus odor suavitatis, a quibusdam pastui vicinis mulieribus (quarum una Barbara vocabatur,

a quibus celestis fragrantia suæ comperta,

uxor

A uxor Sculteti villagii dicti Krentzach, & quædam aliæ, quarum nomina mihi modo non occurrunt, quæ mihi hæc, quæ ſcripſi, revelatione veridica dixerunt) referebatur emanaſſe; ut quæ alias, propter tumultum preſſuramque jam pene videbantur defeciſſe, ſubito ſenſerint ſe odore hujuſmodi recreatas; quatenus omnibus innoteſceret, Sanctarum Dei Virginum etiam oſſa de loco ſuo pullulare, refertaque eſſe boni odoris ſpiramine. Statim namque, divini lumiuis vultu ſuperirradiante, innovata ſunt ſigna, & immutata mirabilia, Deo glorificante deaterum ſuam. Erat namque in loco ſepulturæ ſanctarum Virginum quoddam lignum, quod miro ſemper fragrabat odore: & etiamſi jam eſſet aridum & vetuſtate pœne conſumptum, ſemper tamen odorem ſpirabat violaceum; adeo ut nec ſi violas ipſis quis manibus tenuiſſet, tantum potuiſſet odorem ſuavitatis percepiſſe. Er quod plus mirandum eſt, idem lignum, cum jam proptat vetuſtatem, quia ſub divo manſerat, de mauſoleo e (ſuper quo jacebat) amoveretur, protinus odorem ſuavitatiſque ſpiramentum omne amiſit. Nec ſentiendum eſt hoc alia, quam divina facta eſſe virtute, qui ad Sanctarum gloriam, quam pretioſa ſit in conſpectu Domini mors Sanctarum Virginum, hoc voluit demonſtrate indicio.

uſi & a ligno ſupra ſepulcrum poſito.

B

a

8 Eſt & aliud quod relatione veridica, dicto juramento firmata pereeptum eſt; quod tempore illo, quo nondum eccleſia in loco ſepulturæ ædificata eatiit, cervus egregiæ ſtaturæ a venatoribus exploratus, cum per canes agitaretur, ſemper huic loco ſe ceu tuto commiſit præſidio, nec quovis a loco vel canibus avelli, vel venabulo læſi poterat: cujus ſemper cornibus affixa videbantur tria lummaria: quibus exterriti venatores, tandem locum relinquentes, & dantes gloriam Deo ad propria redieruot. Ex quo indubitatum accipitur ſanctar hæ trea Virgines ſuis tutelis etiam muto huic pecori, ad ipſarum confugienti præſidium, regumentum præſtitiſſe & adjumentum ſalutis. Er quid mirum, ſi ſuffragia & interceſſio ſanctarum Virginum, (quæ) poteiat ratione carentibus eſſe adjutorio, tanto majori hominibus ſit auxilio, quanto ratione uteutes ipſa carentibus ſunt præſtantiuter.

Olim ex-truendo ibi eccleſiæ ex-ſtruendæ dederat

C

illuc fugiens confugere cervus, candelas ſuo cornibus præferens.

9 Denique retulit honeſtus vir, Joannes Rittermau, quod uxor ipſius Margarita Kungim, per plures annos clauda extiteiit: quæ audiens ſanctarum Virginum in operibus divinis gloriam, mox voto ſe (obſtrinxit) ad ipſarum mauſolea, ſi adjutorio ſibi ſorent, viſitanda, (& ſic) integræ ſanitati reſtituta eſt, ſorgens & exiliens & laudans Deum. Theodoricus de Meyere, filium habens, de cujus vita, morbo ingraveſcente, nulla ſpes ulterior a patre habita eſt: qui voto pro ſi lii ſalute (in ſomnis tamen prius monitur) emiſſo, mox integræ ſanitati teſtitutum recepit incolumem. Idem Theodoricus filiam habuit, quam ſummo complectebatur amore, quæ ventris dolore gravata & umbelici, erat ea infirmitate diutina de vita pene deſperata: qui monitus eſt ab uxore, quatenus voto & voce committeretur ſanctis Virginibus, magnaque Dei pietate factum eſt, ut concito cum duabus candelis voto ad ipſas viſitandas emiſſo, vermes ducenti eoque amplius ab ipſa egiederentur puella; inter quos duo erant miræ longitudinis; qui quia pilofi erant, ſua villoſitate & populis magnum præbuere ſpectaculum, & omnes hoc cernentes, ad Deum in Sanctis ſuis glorificandum, excitaverunt. Retulit deinque idem Theodoricus, ac juramento firmavit, ſe febrium ſymptomata aliquanto ſuſtinuiſſe tempore; qui valido tentus paroxyſmo, votum emiſit, ſe viſitaturum virginalis requiei lucum, cum duarum oblatione candelarum; & concito ſe ſenſit incolumitati teſtitutum integre, Virginum ſanctarum interceſſione.

D

EU CROIS-BACHIO.

puella vermibus plena

ejuſque pater a febri;

10 Retulit deinque Hermannus Muller, ſe per plura tempora, in uno oculorum ſuorum, lumine amiſſo, cæcum extiteiſſe: qui patrocinio Sanctarum invocato, mox viſu reſtituto clare ſe aſſeruit videre. Ad hoc accedit, quod mulier quædam, ſedecim annis in uno oculorum lumine ptivata, voto ad ſanctas Virgines emiſſo, plenum lumen adepta eſt oculorum ſuorum. Erat alia mulier, quæ, propter calculi acerbiſſimam aduſtionem, diutino languore tenebatur. Cumque dietim anguſtiantium (pœnarum) duris quereretur doloribus, voto ad has ſeratiſſimas Virgines emiſſo, continuo ea veſicæ & reoum anguſtis meatibus, tabidæ arenæ molitudine prurieote liberata exiſtens, liberatricibus ſuis gratias agens, earum Reliquias viſitatura, montem Spelte ſina omoi conſcendit difficultate. Erat præterea & uſque hodie limpidiſſimus fons, in confinio locelli, quo ſanctæ Virgines requieſcunt; qui ante harum ſaoctarum Virginum adventum, quia ſolitudo erat, tot venenatis exuberabat animalibus, ut nulli hominum uſui eſſet aptus; qui poſt earum illic manſionem, ita cunctis utualis effectus eſt, ut vermibus in lapides *f* converſis, omni ſit ſitienti potabilis.

lumen oculis ejuſdem reditum,

E

calculus minuitur ejuſdem;

vermes ad fontis earum verſi in lapides;

f

F

11 Erat deniqua puella quædam in villagio Brombach *g* quinqua annorum, quæ vel vexatione horrida puſtularum, vel alia quavis infirmitate ttibus annis cum dimidio claudа exiterat, nec unquam greſſum egetat; ſed jacendo in calamitatis lectulo tempora conſumebat clinica. Cumque audiſſet, tum parentum tumultu, tum aliorum hortatu ſe mutuo inſtigantes, ut ad Translationis feſtum ſanctarum Virginum petgerent, ipſa puellula, clauda jacens, vociferari cœpit, in ad Sanctarum feſta iturum. Cumque mater eam verbis ſedara conaretur, illa rurſum vociferabatur ſe ituram. Cui mater; Quid, inquit, ibis; cum per dies vitæ tuæ nunquam pedibus tuis greſſum feceris? At illa, ferventi animo & ſpiritu, ſe, quæ numquam ante erecta ſederat, erigens (reſedit). Cumque mater, una cum aliis hominibus intereſſentibus, eam ſeipſam arigere cerneret, ſtupentes ſubſtiterunt; & mox unanimi voce, voto ad ſanctas Virgines ſe con-

g

Puella gressi dicendi facultatem recipit;

& ad tramitem ſtationem invalida, erigitur

A ex crumbachio

constringendo, puellam super pedes erexerunt: quæ statim, omni semotu impedimento, (constitit), ambulans, & exiliens, & laudans Deum. Hanc puellam præfatus Reverendissimus Dominus, Cardinalis & Legatus, cum sua dignatione & humanitatis pietate, secum sanctarum Virginum ossa, ad ipsa & separata descendens in foveam & propriis manibus tumulo levans, transferret; & omnes nos, quotquot aderamus, vidimus ambulantem, & tota incolumitate lætantem, ad laudem & gloriam Dei nostri & Domini nostri Jesu Christi, & misericordiam sanctarum Virginum.

12 Multa alia miracula, ad laudem Dei omnipotentis, intercessione sanctarum Virginum facta sunt, quæ nimis longo tractatu indigerent; sed hæc pauca facit ostendunt, Sanctas Dei glorificatas in cœlis, quarum ossa tam mirificis factis de locis suis pullulant in terris. Has imituri, & digne venerari in præsenti concedat Jesus Dei Filius, cæsum Sponsus; & in futuro eum clare videre, visum diligere, & dilectum cum omnibus sanctis laudare. Amen.

ultima miracula hic omittuntur

B

ANNOTATA D.P.

a Duregsudia, *alias* Torgovia, *vulgo* Turgau, *a flumine* Tuso *nominata ultima Helvetiæ versus Constantiam & Rhenum provincia.* D

b *Aliud utique ab eo quod* Rupelrweil *nominant tabulæ; hoc enim infra Basileam jacet, sex leucis a Rheno.*

c *Hic pluribus explicabantur visiones, quas Virginibus Ursulanis coelitus oblatas narrantur SS. Deipara, Michaelis, & Joannis Evangelistæ, quarum ipsas tres quoque participes fuisse præsumitur.*

d *Hinc usque ad finem continuatur ultima 12. Lectio, quam mors tamen nostræ divisi in sex articulos.*

e *Crombachius* Sanctarum, *quod saltem hic mutandum fuit, quia ex processu constat non in ecclesia, ubi sepulta* Cunigundis & Mechtundis, *sed in cœmeterio, ubi seorsim sepulta erat* Wibeundis *invenimus lignum, illud ipsum fortassis, quod sese inclinaverat translatis corporibus, quodque nomen loco fecerat, ut* Eichfel *vocaretur.* E

f *Vereor, ne fundi ipsius, seu fontis natura ab initio fuerit, quod miraculo imputat vulgi credulitas; ut cum adscribitur Sanctæ Patriciæ, quod venenatis Hibernia careat, quod tamen ex Solino & aliis proprium insulæ fuit diu ante Patricii in illam adventum.*

g Crombach *in Brisgovia dictas Basilicæ locis tribus.*

D E

SANCTO CECHARDO,

EPISCOPO LUNENSI ET MARTYRE

C

CARRARIÆ IN TUSCIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS. F

D. P.

De loco, tempore & occasione Martyrii, ac præsenti sancti corporis cultu.

SANTO SEC. X.

EXtremas Hetruriæ versus Liguriam tractus *in Lunensi territorium desinit, vulgo* la Luneggiana *dictum; cui nomen fecit amplissima olim, & propter portus capacitatem opportunissima mercimonia, nunc vero prorsus destructa civitas, adeo ut vix tenuia supersint vestigia, quæ hominum ibi habitationem fuisse persuadeant; tam infalubris ibi aer est; mansit tamen Lunensis Episcopatus titulus, ultra* Nicolai V. *tempora; qui circa mediotatem seculi* XV. (*uti scribit* Ughellus *tom. 1. col. 923.*) ecclesiam Lunensem cum Sarzanensi, *sub annum* MCCIV. *ab Innocentio* III. *unitam, perpetuo* univit, cum utriusque Ecclesiæ denominatione. *Antiquior tamen denominatio diuturna non fuit, cum evanescentibus magis magisque veteribus Lunæ reliquiis, cito defecit etiam illa. Distat* Sarzana *ab ora maritima tribus circiter passuum millibus, in eademque aut paulo majori distantia, sita est* Massa, *versus Magni Ducatus confinia, ad p. m. 211. Sarzana recedens, nobilissima Cybeorum familia Principalis Sedes: media autem inter utrasque via, sed paulo quam amba illa remotior a littore, posita est* Castaria, *Principatus titulo nunc quoque insignita, & Massano unita.*

In Lunensi,

nunc Sarzanensi dictis,

2 *Hanc Leander Albertus, post Volaterranum, comparat cum* Carrea, *Cisalpinæ apud Plinium Ligurie oppida, sed non persuadet: Castaria enim, longius ab Alpibus remota, Tuscia includitur. Minus etiam verosimile facit idem Leander, adeo antiquum ejus nomen, ut*

sita Carrariæ,

ejus

Tom. III. Junii Pag. 1[illegible].

B. PETRUS GAMBACURTA. B. PHILIPPUS ARIMIN.

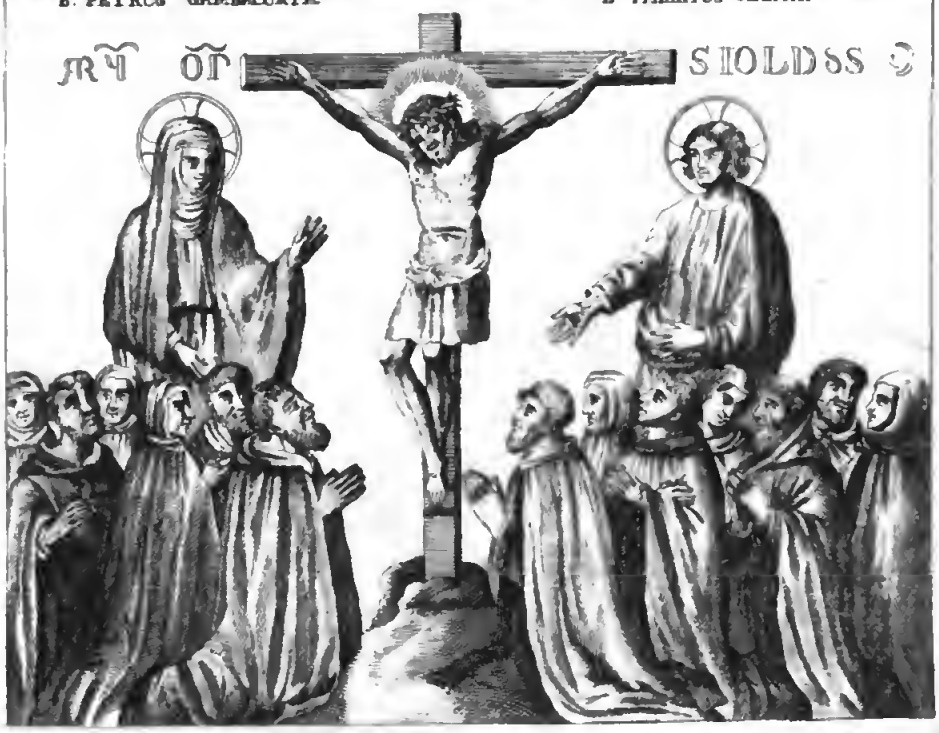

NAPOLI

A *ejus etymologiâ debeat a veteri Hetruſcorum lingua peti, qua* Lunam *dictam fuiſſe* Catiaram, *iam gratis fingitur, quam verum eſt nullam lingua iſtius noſtrium ſupereſſe in libris. Itaque, ut recentius nomen eſt, ſic & etymologium eſſe para: & ſicuti Florentia* la Cattaya *dicitur ad pontem quendam, per quem frequentiſſimi* Casti *Arnum tranſeant, Latine* Carrariam *diceremus; ſic etiam iſtic ex eadem cauſa dictum appidum cenſeo, eo quod præcipua viſtus ratio incolis cauſſabat in curris commodandis, ad tranſvectionem marmorum, quorum maximam copiam effodiunt in montibus ad* E. *&* V. P. M. *ſupra* Carrariam *ſitis, quæque inde per Lavantinam vallem deferantur ad mare, imponendamnavibus per totum Europam diſtracturis candidiſſimos illas lapides, quos Carrarienſes vocamus, & pro alabaſtro æſtimamus.*

3 *Ea in oppida præcipua eccleſia, Prioratûs titulo, S. Andreæ eſt: ubi in arca marmorea honoratur* Sanctus Cechardus, *cum hac inſcriptione*: Hic jacet corpus Beati Cechardi, Epiſcopi Lunenſis, qui paſſus eſt Martyrium anno DC. *Ita* Ughellus, *in Epiſcopis Lunenſibus, & Sarzanenſibus, tom.* I. *Italiæ ſacræ col.* 894. *addens, quod* zelo fidei accenſus, pravorum hominum mores verbo & exemplo eum reprehendiſſet, ab efferatis comprehenſus, tamdiu fuſtibus cæſus eſt, donec amitteret ſpiritum. . . . . *Eo autem* in loco, ubi Martyrium paſſus eſt, erat fons in ædicula, cujus aqua febre capitiſque dolore laborantibus uſque in hodiernum diem prodeſſe fertur. Vocatur Fons Sancti Cechardi: ejuſque memoria celebratur XVI. Junii in eadem eccleſia. *Hactenus* Ughellus, *verbis tranſcriptis ex Catalogo Sanctorum Italiæ Philippi Ferrarii, allegantis Lectiones & Officia Eccleſiæ Lunenſis, nec non Catalogum Sanctorum Lunenſium Hippolyti Landucelli, quorum mihi adhuc videndi.* *Idem in Catalogo generali eorum, qui Romano Martyrologio defuni, parſus* Cechardi *meminit: ſed* corpus Maſſæ oppido proximo in finibus Carrarienſium *eſſe annotat, haud ſatis memor ullas ſcriptorum. Reliquiæ forſan ibi ſint aliquæ:* Sextdi *etiam aliquas eſſe* Bononiæ apud Canonicos Regulares Sancti Joannis in monte *aſſerit Antonius Paulli Maſini in Bononia perluſtrata.*

B *ſignis titulo, S. Andreæ eſt: ubi in arca marmorea honoratur* Sanctus Cechardus, *cum hac inſcriptione*: Hic jacet corpus Beati Cechardi, Epiſcopi Lunenſis, qui paſſus eſt Martyrium anno DC. *Ita* Ughellus, *in Epiſcopis Lunenſibus, & Sarzanenſibus, tom.* I. *Italiæ ſacræ col.* 894. *addens, quod* zelo fidei accenſus, pravorum hominum mores verbo & exemplo eum reprehendiſſet, ab efferatis comprehenſus, tamdiu fuſtibus cæſus eſt, donec amitteret ſpiritum. . . . . *Eo autem* in loco, ubi Martyrium paſſus eſt, erat fons in ædicula, cujus aqua febre capitiſque dolore laborantibus uſque in hodiernum diem prodeſſe fertur. Vocatur Fons Sancti Cechardi: ejuſque memoria celebratur XVI. Junii in eadem eccleſia. *Hactenus* Ughellus, *verbis tranſcriptis ex Catalogo Sanctorum Italiæ Philippi Ferrarii, allegantis Lectiones & Officia Eccleſiæ Lunenſis, nec non Catalogum Sanctorum Lunenſium Hippolyti Landucelli, quorum mihi adhuc videndi.* *Idem in Catalogo generali eorum, qui Romano Martyrologio defuni, parſus* Cechardi *meminit: ſed* corpus Maſſæ oppido proximo in finibus Carrarienſium *eſſe annotat, haud ſatis memor ullas ſcriptorum. Reliquiæ forſan ibi ſint aliquæ:* Sextdi *etiam aliquas eſſe* Bononiæ apud Canonicos Regulares Sancti Joannis in monte *aſſerit Antonius Paulli Maſini in Bononia perluſtrata.*

venerator hoc die S. Cechardum Ep. M.

C

4 *Accepi ſub annum* MDCLXXV. *per P. Petrum Poſſinum noſtrum, tunc Romæ degentem, ampharem de ea Sancta informationem, Sarzanam miſſam: qua dicitur,* eodem, quo nunc colitur, die factam eſſe translationem, ea veteri in novam iſtam aream, ſub exitum præcedentis ſeculi, aut ſeptem ſequentis; atque adeo tempore Joannis Baptiſtæ Salvagi, ab anno MDXC ad MDCXXXI. Sarzanenſis Epiſcopi; qui oſſa omnia repererit integra, caput autem ſeorſim velo ſubtiliſſimo involutum, neque ulla parte notabiliter læſum: eumque pro ſua devotione vellet ea ſuperiori mandibula extrahere dentem, cœpiſſe exinde manare ſanguinem; ideoque ab incepto deſtitiſſe Epiſcopum, ac ſuo loco reliquiſſe dentem, qui etiamnum ſanguineolentos conſpiciatur: in quod miraculum Franciſcus Berettarii luſit hujuſmodi modi Epigrammata.

translatum in novam aream, circa an. 1600.

Ceceardus nondum ſatiaverat arma tyranni,
Ipſa nec impietas merſa cruore ſatis:
Utque igitur ea plus poſſit vacuare, ſuumque
Gratius ante Deum reddere amoris opus;
Natura mirante, decem ultra ſecla, per oſſa
Arida vult etiam ſanguinis unda fluat.

D

AUCT. D. P.

non ſine miraculo dentis ſanguinem fillantis.

5 *Nominantur ab* Ughello *uſque ad* Severum, *qui anno* DCLXXX. *ſub Agathone Papa Romanæ ſynodo interfuit, Lunenſes Epiſcopi decem; ex quibus, præter hunc* Cechardum, *quinque omnino colantur, ut Sancti* HaberDeus, Terentios, Venantius, Baſilius, Salarius, *omnes æque ac alii Latinis aut Græcis nominibus. Poſt illos Longobardicis nominibus veniunt, gentis utique tota plus quam a quinquaginta annis Catholica,* Lentechorius, Theudolafios, Gualcharius, Odelbertos, Anſelmus, Adelbertus, Gotofredus &c. *Hinc merito ſuſpectus mihi eſt conjectura, qua Martyrium* Sancti Cechardi (*quod nomen utique Longobardum eſt*) *refert ad annum* DC. *Quaſi circa illud tempus occupata a Longobardis Luna fuerit, cum promiſcua Cleri ac populi cæde, qua Epiſcopum etiam loci involverit; quod non abſimile vero eſt (potuit enim eorum viribus dimicas urbi potens & muri ſubſidiſque inde accipiendis vicina ad illud æque tempus reſtitiſſe) ſed quod Epiſcopus tunc cæſus fuerit Cechardus minime veroſimile mihi fieri poteſt: verum id potius de* Sancto Salario *dixerim, qui ante prænominatum Severum nominatur quartus,* cujus extat in area Lunenſis portus inter Eryeum & Sancti Terentii caſtrum eccleſia cum pago, quo in loco Martyrium paſſus creditur, & ſolennitas agit. Octobris habetur.

non videtur paſſus ante E. E

6 *Miſſa nobis informatio alium* urbis eladem *indicat*, ab Haſtingo Danorum ſeu Normannorum Duce, poſt vaſtatas impune Gallias Romam aſpirantium, patratam; barbaris illis ſacrilega ſimulatione uſis, quaſi Dux ſuus extremum infirmus, paccm petierit a paratis ad bellum ſuſtinendum, ſimulque baptiſmum; quo utroque obtento, mortuum quoque ſe ſimulaverit; quem ut talem ad exequias Chriſtiano ritu celebrandas intulerit in urbem numeroſa Paganorum pompa; & ipſa in eccleſia, Epiſcopo ſacris operante, ac ceteris omni minus ſuſpicantibus, arma ad hoc occultata extulerit; itaque urbem fecerit poteſtatis ſuæ, ſpoliaramque incendio concremarit; elapſo ad montes Carrarienſes Epiſcopo Cechardo, qui ſitie vitam quaſi eremiticam aliquamdiu duxerit, & ab alpeſtri ac rudi vulgo, admonitionum ejus impatiente, mortem tulerit capite amputato. *Haſtingi illius in Lunenſium excidia adornatam tectinam, ejuſque ſucceſſum, prolixe deſcribit Doda, Sancti Quintini Decanus, libro* I. *de Moribus & geſtis Normannorum, ad Adalberonem Epiſcopum, circa finem ſeculi* X. *ſcripta; atque poſt multa*, Miſſarum, *inquit*, ſolennibus decenter expletis, paulatimque Paganis congregatis, juſſit Præſul corpus ad ſepulturam deferri. Pagani cum magno clamore petebant feretrum, & dicebant alternatim,

non etiam in eum dicitur eccleſiæ Haſtingus Normannus, F

per ſimulatam tonſuram impiam, decepiſſe Epiſcopo & Comitem, urbem occupaſſe

non

A non cum ſepeliendum Stabant igitur Chriſtiani
AUCT. ſuptc reſponſis eorum ſtupefacti. Tunc Haſtin-
D. P. gus ferctro diſſiluit, enſemque fulgentem va-
gina dicipuit. Invaſit funeſtus Præſulem, li-
brum manutenentem: jugulat Præſulem, pro-
ſtrato & Comite, ſtantemque Clerum in ec-
cleſia inermem . . . . Proſtcrouotur per
mœnia urbis præliantes cives . . . interim
Geus, quæ præerat uavibus, adeſt, portis vi pa-
tcntibus: jungens ſe præliantibus . . . . .
erudclirec pecimus omoes, quoſcumque ce-
pertone cobuſtiores.

7 *Qui geſta Normannorum ab anno* DCCC anno 891.
VII. *uſque ad* XCVI. *deſcripſit Auctor incertus,*
variis Normannorum Reges nominat; qui ſub-
B *inde expeditiones ſuorum præſentes inſtruxerunt,*
Duces particulares nullos; quos tamen oportet eos
domi mancntibus Regibus, ſæpe habuiſſe, nullos,
inquam, Duces appellat Auctor ille antc Rollonem,
in cujus initiis finis. Regino Abbas Prumienſis in
Chroniec, ſecutum IX. *&* X. *complexus, primam*
navalem Normannorum in Galliam expeditionem
adſcribit anno DCCCLIII. *ſecundam, cujus Ha-*
ſtingus Dux fuerit, anno DCCCLVI. S. *rurſumque*
ejuſdem mcmini, cum Britonibus in Aremorica
rem agentis, anno LXXIV. *Guihelmus Monachus*
Gemmeticenſis, qui Normannorum Hiſtoriam uſ-
que ad annum MCXXVII. *deduxit, lib.* 10. *cap.*
hic enim videtur fuiſſe Gualcherius: 10. *narrat, quomodo* Haſtingus, *a Lotharco Do-*
mna Rege datus filio ſuo Ricr pædagogus, atque
in expeditionem miſſus ab anuc DCCCLI. *ſequen-*
tibus continuis XXX. *annis, Gallias infeſtaucrit;*
poſtremo autem ad ulteriora ſe extendens conſi-
lia, Romam deliberarit clandeſtino irruptione
obtinere (*atque anno* DCCCXCI. *cum novus Dux*
Rollo in Gallias irruptiſſet, alia claſſe aliaque e-
xercitu inſtructus) *ſed tempeſtate compulſus, Lu-*
nam applicuerit, eaque fecerit, qua narrat Dodc.
Hoc poſito cum, qui tunc in ecclcſia ducinr ob-
C *truncatus, Præſatum, dixerim fuiſſe* Gualcherium;
ſub idem enim tempus debuit iſte Lunenſem Ec-
cleſiam tenuiſſe, cum de eo legatur, quod am-
pliſſimum privilegium pro ſua ecclcſia recepit
a Carolo Craſſo impcratore: hic autem impe-
ravit ab anno DCCCLXXXI. *ad* LXXXVIII.

ſed hæc ſunt anni Odelberti & an. 895. ſucceſſoris 8 *Hæc, aliaque Regum & Imperatorum præ-*
cedentium privilegia innovavit & confirmavit Rex
Italiæ Berengarius, Papiæ XII. *Kal. Junii, anno*
regni ſui XII. *adeoque anno Chriſti* DCCCXCV. *In-*
dict. XIII. *non vero* (*uti per xyſtum male deſcri-*
ptum eſt ab Ughello) an. 890. Ind. 3. *quæ nec in-*
ter ſe conveniunt, neque cum annis Berengarii, D
Latino numero, ideoque certiori expreſſit a tran-
ſcribente. Innovavit vero Privilegia prædicta Be-
rengarius, ſicut ab eo petebat Odelbertus, ſanc-
tæ Lunenſis eccleſiæ Epiſcopus, *uſque ad an-*
num DCCCCXLI. *& ultra ſuperſtes; unde, & ex*
eo quod veroſimile ſit, ipſum ſui Epiſcopatus ini-
tio gratiam talem poſtulaſſe, conjicio illum Epi- cives latomias Carrarienſes coegiſſe.
ſcopum factum, ipſo anno DCCCACV. *vel præce-*
denti. Quod autem eſt ſpatium intra hunc an-
num & annum occiſi ab Haſtingo Epiſcopi Gual-
cherii, putem dari poſſe S. Cechardo: *qui mox*
a Normannorum receſſu electus, tribus quatuor-
ve annis occupatus fuerit, exuſta eccleſia & Epi-
ſcopio reparandis: dumque curandorum ad eam
finem marmorum cauſa in Carrarienſibus latomiis
agerat, occiſus ibidem ſit; ſicuti Mochinia S.
Romoldus; vel pecunia, qua inſtructus credebatur
eonſa; vel pro zelo juſtitia, ad urgendam divi-
narum eccleſiaſticarumve legum obſervantiam ſa-
gentiore, quam ruſticorum barbaries ferre pota- E
rat. Ut ut eſt, cunino crediderim non ante ſe-
culum Chriſti a. Cechardi *obitum contigiſſe* (*nam*
poſt Odelbertum *ſatis conſtant habetur Lunen-*
ſium Epiſcoporum ſucceſſio) *nec etiam ante ſecu-*
lum X. *propter rationes jam indicatas.*

9 Poſt corporis in novam arcam Translatio- Sacellum opus marmoreum, & culta.
nem, fabricatum circa ipſam fuit ea marmore
pulcriſſimo ſacellum, ipſo in loco, in quo prima
arca ſteterat, ad latus eccleſiæ ingredientibus
dexterum ſeu cocnu Evangelii; in quo feſtum
Sancti quotannis ſolcmniſſime innovatur, &
quamplurima votiva anathemata ſuppoſita ſpe-
ctantur. Habetur etiam S. Cechardi Patronus
oppidi; & adeum accurritur in neceſſitatibus, tempora Patroni Carrarienſis
tam publicis quam privatis, non ſine ſucceſſu
maximarum continuarumque gratiarum. De-
inque prodit anno MDCLVIIII. Poema heroi-
cum, cui titulus Luoa, ſive Pietas defraudata,
opus pœnominati Franciſci Beſeracii; ubi S.
Cechardus primam Theatri perſonam ſuſtinet.
ſed informatio nobis miſſa. Poema iſtic indica- Bernardi de eo Carmine.
tum non vidi, prodierit illud in parte I. *Carmi-*
num, quæ nondum ad manus meas pervenit: per-
venit autem pars eorumdem Carminum II. *amici-*
ſſimo nobis Antonio Maghabechio dedicata an-
no MDCXCIII. *ubi librum ſecundum claudit aliud*
Poema eque heroicum in feſtiva ſolennitate D.
Cechardi Lun. Epiſc. & Mart. *cui titulus* Divinæ
preces.

DE

A D

DE SANCTO DOMNOLO

EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS

G.H.

De ejus cultu, ætate, actis.

CIRC. A. DCXVII. *Nomen in Fastis,*

MEmoria ſacra hujus ſancti Epiſcopi eſt inſerta *Mſſ. Martyrologiis Adonis, Laubienſi S. Laurentii, & aliis; item excuſa apud Moſandrum & Roſweidum, ſed ab hoc ad appendicem rejecta: nec non in Ms. Bruxellenſi S. Gudilæ, & Ms. Florario Sanctorum, itemque in Martyrologio Coloniæ & Lubecæ ſub annum 1490. excuſo, his fere ubique verbis:* Apud Viennam S. Domnoli Epiſcopi. *At majus elogium eſt in Mſſ. Martyrologiis Eccleſiæ Viennenſis, ubi iſta leguntur:* Vicesimo ca-

B tale S. Domnoli Confeſſoris, & Archiepiſcopi Viennenſis viceſimi noni. Hic Paſtor fuit diguiſſimus, ac præcipue in redimendis captivis Chriſtiano affectus, ſicut quondam legitur de Beato Paulino Nolæ Epiſcopo. Ipſe etiam, Phoca imperante, ac Chlodoveo Francorum Rege regnante, opere ac conſilio partes Divi Gregorii Magni adjuvit, ut inſulam Anglicanam ac majorem Britanniam in fide confirmaret, unde ipſe Divus Gregorius Apoſtolus Angliæ nuncupatur. Ipſe autem Domnolus noſter potens miraculis, feliciter in Domino obiit, & cum Anteceſſoribus tumulatus eſt. *Hæc ibi, quorum prima verba in Chronico dicti Adonis ad tempora Phocæ ita habentur:* Domnolus, Vicenenſis Epiſcopus, tunc floreba-

C bat, vir ſtrenuus, & in redimendis captivis piiſſimus. *Sauſajus in Martyrologio Gallicano hoc eum exornat elogio:* Eodem die XVI. *Junii* Viennæ Allobrogum S. Domnoli, Epiſcopi & Confeſſoris, qui S. Deſiderio laborum præmiis coronato ſuccedens, nova huic Eccleſiæ virtutum lumina oſtendit: caritateque maxime affluens, in redimendis captivis plurimam impendit copiam & operam: Hinc pietatis ditatus cumulis, repromiſſam a Domino accepit miſericordiæ viris mercedem.

elogium ex Ms. Viennenſi

& apud Sauſajum.

2 *Acta* S. Deſiderii *dedimus* XXIII. *Maii, diximuſque eum e vita deceſſiſſe anno* DCVIII. *qui erat annus octavus* Phocæ Imperatoris, *poſt occiſi. At apud Francos nomen* Chlodovei *perperam intruſum eſt ab auctore Viennenſium Faſtorum, quos dixi, minima antiquorum, idque loco* Chlotarii ſecundi, *qui tunc cum nepotibus Theodeberto & Theoderico regnabat. Apud hunc* Regem Chlotarium S. Ruſticula, Abbatiſſa monaſterii S. Cæſarii Arelatenſis (*cujus Acta erunt elucidanda* XVI. *Auguſti*) falſis aſſertionibus condemnata, & ſub cuſtodia mancipata fuit. Verum Deus revelavit per Spiritum ſuum ſanctum cuidam Apoſtolico viro, Epiſcopo civitatis Vicenenſis, nomine meritiſque Domnulo, ut protinus ad Regem graderetur, & renuntiaret ipſi, gravem ſa offenſionem Dei habere, quod injuſto judicio condemnaſſet famulam Chriſti, & protinus ſe a filio orbari pro tam immiſericordi juſſione. Audiens autem hæc Rex & Regina, cum magno honore & reverentia eam venerari cœperunt, & juſſerunt ad propria remeare. *Hæc aliaque latius in ipſius Actis explicantur.* S. Domnolo *ſucceſſit* S. Ætherius, *qui adhuc ſub eodem Chlotario Rege ad annum* DCXXVIII. *mortuus, ejuſque filio Dagoberto dicitur præfuiſſe Eccleſiæ Viennenſi, ut ſupra ad ejus natalem* XIV. *Junii diximus: ita ut non diu poſt annum* DCXX. *vixiſſe potuerit, ſi tam diu vixit* Sanctus Domnolus. E F

Divinitus S. Ruſticulam deſponsa dicit.

DE SANCTO GEBEHARDO &c.

Vide Append. tom. 6. Junii pag. 145.

DE SANCTO BENNONE

EPISCOPO MISNENSI IN SAXONIA

ET SLAVORUM APOSTOLO,

MONACHII IN BAVARIA DEPOSITO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De vitæ chronologia, Auctore, miraculis, & Canonizationem ſecuto cultu. G.H.

ANNO MCVII

FLoruit ſeculo Chriſti undecimo & initio ſequentis S. Benno, *anno* XX. *natus Hildesheimii in Junii Tom. III.*

Saxoniæ inferiore, ac meus anno XXV. *traditus in obſequium S. Bernwardi, Epiſcopi Hildesheimenſis,*

N

Tempus nativitatis.

AUCT. G. H.

Monachatus.

Canonizatus.

Episcopatus.

mortis.

Post varia ſcripta

Vita edita auctore Hieronymo Emſero.

alia veteri Germanica adhuc inedita,

Miracula.

Socellum & altera Sacelli.

A ſit, conſanguinei ſui; & ab eo tum vivente, tum moriendo, commendatus, Wigero Præpoſito monaſterii S. Michaelis, ut dignis moribus & ſtudiis humanioribus inſtitueretur. Quibus aliquot annis debite peractis, in eodem monaſterio anno MXXVIII vitam monaſticam auſpicatus eſt, atque ita profecit, ut anno MXXXV. ad Dia conatum, & anno MXL. ad Sacerdotium fuerit promovendus. Abbas etiam anno MXLII. creatus, ſed poſt tres menſes ex voto ſuo ab eo munere ſuit liberatus. Dum interim ab Imperatore Eccleſia Goslarienſis conſtrueretur, & a S. Leone IX. Pontifice Romano conſecraretur, S. Benno eidem in Magiſtrum & Canonicum anno MXLIX. aſſumptus eſt, ac nova congregationis Dux eſſet, & Eccleſiaſtica diſciplina Præſectus. Quod cum decem & ſeptem annos feciſſet, anno MLXVI. Epiſcopus Miſnenſis electus & conſecratus eſt. Hac autem in dignitate perſtitit annos quadraginta, verus ſuorum Paſtor, paratus pro ovibus ſuis animam ponere, exilium paſſus & multas perſecutiones; B dum adhæret S. Gregorio VII. Summo Pontifici, & Romam ad eum confugiens, rebellionem Henrici Imperatoris deteſtabatur. Demum Slavorum etiam Apoſtolus factus, plenus dierum & meritorum, ad cœleſtem patriam migravit anno MCVI. die XVI. Junii, miraculis in vita & poſt mortem clarus. Ut fides miraculorum apud poſteros conſtaret, faiſſe illa literæ, ſigilli, teſtium, vel rebellionum publica, vel amplißima Prælatorum ſocietate ſulta, inditatur infra in Vita num. 43. imo & factum ejus corpus anno MCCLXX a Wittigone Epiſcopo, ad medium eccleſiæ translatum. Indicatur etiam num. 53. antiquiſſimus vitæ illius libellus in Hildeſheimenſi monaſterio nupeæ miraculoſe inventus, quem utinam denuo inveniri contingeret! Tandem vero, cum Romæ apud Alexandrum VI. & Julium II. ſeriæ de ejus Canonizatione ageretur, Vitam ejuſdem S. Bennonis accurate deſcripſit Hieronymus Emſerus, ſacrorum Canonum Doctor, & typis vulgavit anno MDXII. a Laurentio Surio recuſam, quam & nos more noſtro diſtinctam & notationibus illuſtratam damus. Extant ejuſdem Hieronymi Emſeri varia lucubrationes, ante & poſtea editæ, quales ſunt, C Dialogus contra ebrios, Aſſertio Miſſæ contra Lutherum, de Canone Miſſæ contra Zuinglium, De ablatam diſputatione ad Decanum Pragenſem, De diſputatione Lipſica, & alii ejus libelli. Tranſtulit etiam in linguam Germanicam Teſtamentum novum, & eruditis annotationibus adornavit. Reliqua ejus doctrina ex hujus Vitæ lectione apparebit.

2 Atali Auctore ſcripta & edita vita, quam dixi, ea, & impreſſa una cum reliquis de eodem Sancto monumentis, totoque hoc Tomo, publicam jam lucem ſpectabat, quando ſacto præſenti Commentario interceſſit Excellentiſſimus Dominus de Ptielmeyer, Sereniſſimo Electori Bavariæ Maximiliano Emmanueli a conſiliis intimis, Bruxellis reſidens; atque pro ſuo in S. Bennonem Monachienſeſque affectu rogavit, tantillam hi umbram indulgerem, qua conſulto Illuſtri Capitulo S. Mariæ, in qua pretioſus ſacrorum Reliquiarum S. Bennonis theſaurus aſſervatur & colitur, intelligi poſſet, num quid jam impreſſis additum optarem. Miſerunt illi librum Germanicum bene ſpiſſum, ibidem impreſſum anno MDCXCVI. ſub titulo, Latine ſic reddendo: Vita & mirabilia opera S. Bennonis Epiſcopi & Confeſſoris; Monachii in civitate E- D lectorali, Bavariæ primacia, & commoratione Sereniſſimi Ducis nobili; uti & ditionis totius communis Patroni & Protectoris; ex fide dignis auctoribus collecta, ac denuo typis edita Monachii anno MDCXCII. Dedicata eſt illa Sereniſſimis Electoribus Maximiliano Emmanueli & Mariæ Thereſiæ Conjugibus per Reverendiſſimos, Præpoſitum, Decanum, Seniorem & Capitulum Canonicorum S. Mariæ, ab antiquis Bavariæ Comitibus inſtitutos, atque in eum finem capitulariter congregatos. Dividitur autem in tres libros, quorum primus continet vitam & mortem Sancti; ſecundus Canonizationem ejuſdem, tertius miracula quingenta & ultra, uſque ad annum ipſius editionis, & fimtur eum devota pariter ac prolixa ipſum Sanctum oratione. Idem opus etiam Latine redditum, ſed necdum impreſſum, atque a R. P. Theodoro Smackers Sereniſſimi Concionatore nobis miſſum, poterat non nunc forte ſaſſe loco illuſtrare Commentarium hunc, ſi maturius allatum fuiſſet: nunc ſatis ſit indicaſſe Lectori, quid inde ſperari poſſit in Supplemento. Interim commendandus hic E mihi a ſuo Reverendiſſ. Canonici Mandi, qui Bennoniani ſacelli adminiſtratione ſuſcepta, curavit elegantes delineandas ſculpendaſque tres tabulas, quarum prima exhibet formam elegantiſſimi ſacelli; ſecunda Altare & arcum ex ebeno pulcherrime elaboratum gemmiſque adornatum; tertia ejus Reliquiarum, in quo e regione Altaris apte collocata cernuntur Pedum, Caſula & Mitra Sancti, quæ etiam majoribus Feſtis inde extracta inſignique argenteo ornatu circumdata ipſi Altari imponuntur. Quas omnes tabulas Lector inveniet pag. 204.

Hic interim pauca accipiat de inſigni eccleſia in eaque fundato venerabili Collegio Canonicorum, tum ex iis, quæ ipſimet eorum vidimus Monachii, tum ex Topographia Bavariæ Matthæi Meriani, *Germanice impreſſa. Dicit ille pag. 32. & nos cum ipſo, quod inter res viſu dignas Monachii eluces princeps templum, Sanctiſſimæ Virgini Mariæ conſtructum, ædificium, ſi quod aliud alibi, magnificum & ex arte conſtructum, inſigne frontiſpicio decorum, & præaltis duabus pariter operis turribus nubes excedens. E turribus ora campana exquiſita F tota urbe & vicinia perſonans. In templo quaquaverſum oculos flexeris, altaria conſpiciuntur, divite ornatu non minus quam multitudine commendanda; inſonque ea, quod S. Bennoni ſacrum eſt prope a Choro, aliorum Sanctorum Reliquiis, anathematis pluribus & ſupellectili pretioſa circumornatiſſimum: ut nihil dicam de monumentis heroum e Domo Bavarica, Ludovici Imperatoris, plurimumque Ducum, qua in altum aſſurgunt, areisque ſingulorum ſtatuas & alia ornamenta exhibent ſpectanda.*

3 *His ex tali occaſione præmiſſis, redeo ad Miracula. Fuerunt hæc Romæ anno* MDXXI. *excuſa, deſumpta ex variis Proceſſibus informativis; & folia ipſorum Proceſſuum, inde Romæ exhibitorum, ad marginem citantur cum numero teſtium; prout ea omnia exhibemus, additis hinc inde Annotationibus noſtris.* " *Miraculis illis præmittitur Vita, per modum epiſtolæ, pro perſuadenda Canonizatione ad Leonem X. Pontif. Max. hoc principio: Solebant majores noſtri, Beatiſſime Pater, iis, qui de nomine Chriſtiano bene meriti eſſent, divinos*

A vinos honores decernere: a qua piesatis ratione Chriſtiani homines hac noſtra ætate minime abhorrent. Tu enim optimus es teſtis, quanto ſtudio & diligentia Galli ſuperiori anno contenderint, ut Franciſcus Minimitanus (*in typo* Minoritanus *obrepſerat*) ſanctiſſimus quidem ille, unus ea Divis optimis maximis ate judicaretur. Quorum Tu voluntati, juſtæ quidem & honeſtæ, pro tua ſingulari erga bonos omnes benignitate, deeſſe noluiſti. Quod cum recte honeſteque & libenter feceris, magnam Tu nobis ſpem oſtendiſti, nunc aliquando fotuſum, ut Bennonem, excellenti virtute præditum ac plane divinum, in Divorum numerum referas. Quod ſi ita, uti ſperamus, abs Te fiet, videbetis Tu quidem Sanctiſſimo viro amplifſimum virtutis fructum tribuere; id quod & Te dignum eſt, & Chriſtianis hominibus gratum ac ſalutare. Atque ut intelligas de quo viro loquamur, vitam Bennonis, & ea, quæ poſt mortem ejus divinitus accidiſſent, breviter refetas . . . *Hæc ſatis ſic concludit:* Habes, beatiſſime Pater, vitam Bennonis, & ea, quæ poſt mortem illius haud obſcura divinitus ſigna exſtiterunt. Reſtat nunc, ut virum tantum, tua maxima auctoritate tua, in Divorum numerum refetas. Ea qua re magnum tu quidem fructum conſequere: uno etenim atque eodem tempore, & divino Bennoni lucem aſſeres, & de Imperatore noſtro *Carolo* V, Ducе Saxoniæ, *Joannis Friderici* patre, *ejus, quem poſtea Lutherus ſeduxit*; cuncta denique Miſnia, *cum titulo Marchionatus ad Saxones Electores pertinente*, bene meretebis.

4 *Epiſtolam iſtam ſequuntur, abſque ullo titulo,* Vitæ geſta, *ſicut in fine nominantur*, quæ in quamplurimis notabilium Eccleſiarum archiviis annotata reperiuntur. *Sunt illa quidem hinc inde ad clariorem intellectum interpolata parembeſibus; eat tamen ubi reperio inter ( ) lunulas relinquens ſimul cum Actis iſtis, utpote brevibus & antiquis, præmittere prolixiori Vita placet, quoniam ad hanc componendam ſic præluxiſſe videntur Auctori, ut niſi uno alterove loco aliquid haberet in Epitome iſta non invenicndam, in ipſa putaretur eſſe libellus, quem* Miſaculoſe *inventum dixit. Iſtis porro impreſſis & Roma longe lateque vulgatis, ab Adriano* VI. *anno* MDXXIII. *celebrata fuit in Dominica Trinitatis, quatunc erat ultima dies Maji, ſolennis Canonizatie, tum ipſius* S. Bennonis, *tum S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, jam ante a Leone decreta; ſicut eam in Gloria poſthumo deſcriptam dabimus, ex itinerario ipſius Adriani Papa, quod tom. 3. Miſcellaneorum ſuorum nobis edidit Stephanus Baluzius, per Blaſium Ortizium, Canonicam Toletanum ac Vicarium Generalem, ipſiuſque itinerit comitem, in litteras accurate relatum. Bulla deſuper confecta, quod quidem ad* S. Bennonem *attinet (nam de S. Antonino non niſi ab Hadriani ſucceſſore Clemente* VII. *edita eſt) continuo publicata fuit, prout habetur tomo 3. Bullarii, per Cherubinum Laertium collecti in Appendice; pro eademque majori etiam parte excuſa fuit a Matthæo Rodero tomo 3. Bavaria Sancta. Ex illa autem, omiſſa, qua ibi eidem inſerta legitur, vita miraculorumque epitome, cetera ad hiſtoriam Canonizationis ſpectantia dabimus, ſub eodem Poſthuma gloria titulo; & quidquid inſuper Monachio accepimus, de tranſlato illuc corpore, ſub annum* MDLXXVI. *atque poſt quatuor annos in eccleſiam Deipara ſacram & miraculis ibidem fecuit.*

5 *Hæc Germanice impreſſa, una cum Vita & tranſlationis hiſtoria, partim Menachii anno* MDCII. *partim Friſingæ anno* MDCIV. *invenerunt. Romam euntes anno* MDCLa. *imor Collectanea Joannis Gamanſii noſtri, tunc Aſchaffenburgi morantis. Cum autem eorum recenſaretur Henſchenius, hunc, quem interpolamus, Commentarium texens, biennio ante mortem, id eſt anno Chriſti* MDCLaaa. *litteris datis ad R. P. Euſebium Truebeſet, tunc Monachienſis Collegii Rectorem, eumdem rogavit, ut iſtac omnia curaret per ſuorum aliquem Latine reddenda. Recepit id ille libenter inſo:* Cum *enim* hoc, *inquit*, maxime tempore Sanctus Benno colatur ab incolis hujus civitatis, ut peſtem ab illa procul asceat; ego illum non alio magis obſequii genere propitiandum exiſtimo, quam quod mihi a Rev. veſtra imponitus. *Mox ergo P. Franciſce Halden, ſuo tunc in eccleſia Deipara eccleſiaſta, una cum Henſchenii litteris mandatum dedit, illas evequendi. Recurrebat tunc opportune annus a Corporis tranſlatione centeſimus, Principum ac Civitatis decreto ſolenniſſime celebrandus: ſed ſimul diſſinebat Patrem Concionatorem cura panegyrit, proximo Junio per integrum octidnum continuenda: fortaſſis etiam, cum ex noſtra parte nihil urgeret, tanc adhuc longe poſita editione Junii, ſatius cenſuit expectandum ſibi, donec ſolennitate peracta addere poſſit, quidquid ea dignam memoria attuliſſet.*

6 *Interim paralyſis Henſchenium corripuit, ſtudiaque ejus fere tota ſuſpendit; littera etiam, quas Monachium dederat, requirebantur, inter alias ut ſit chartæ additæ: quare ipſius atque Truchſeſii Rectoris admonitu novas litteras ſcripſi, quid vellemus reduſtarni in memoriam, quas excipiens ſucceſſor Truchſeſii tunc ad Regimen Provincia Svavitati R. P. Jacobus Willi, operis noſtri ſtudioſiſſimus etiam ipſe eumdem P. Franciſcum, ſponte ſua currentem incitavit ad opus; quod cum deinde not mitteret anno* MDCLXXXI. XIII. *Octobris, jam ad ſuos ut confidimus Sanctos ubierat Henſchenius; ipſe, qua levato nonnihil molo reſumpſerat, ſtudiis pene immorimus, 21. die præcedentis Septembris. Quod igitur facere ipſe non potuit ſupplevi ego, & verſionis illius bonam partem inſerui eidem Poſthuma S. Bennonis gloria, ab Hruſchenio compoſi cœpta. Nunc ad illius Commentarium revertor, quem reliquit ſic finiendum.*

7 *Aſſumptus eſt* S. Benno *in Potronum civitatis Monachienſis, & ſolenni cultu feſtum ejus, etiam in Religioſorum eccleſiis, celebratur. Habemus Officia propria Sanctorum diœceſis Wratislavienſis in Sileſia, auctoritate & juſſu Leopoldi Guilelmi Archiducis Auſtria & Epiſcopi Wratislovienſis anno* MDCLXIII. *edita, ut & Officia propria Sanctorum Sacri Ordinis Crucigerorum cum rubra ſtilla: in quibus ſub ritu duplicis feſtum præſcribitur celebrandum, & tam Orationes, quam Lectiones deſumuntur ex Bulla Canonizatienis. Habemus etiam Officia propria Eccleſia & diœceſis Hildeſienſis anno* MDCLVII. *excuſa; in quibus præſcribitur Eccleſiaſtica veneratio S. Bennonis. Reliqua cum pluribus aliis eccleſiis communicata forſitan ſunt: noſtra certe Antuerpienſi particula quadam obtigit, ſervaturque cum aliis Sanctorum Confeſſorum Re-*

varia duplici Aſſerum epiſcopi,

ad Canonizationem oblata Leoni X.

Illorum antiquior hic præponitur Vitæ,

qui ſubjungitur Gloria poſthumæ,

ex Itinerario Adriani VI. Bulla Canonizationis,

Tranſlatione Monachium, & facta ibi miracula,

quæ anno 1680. poſt celebratum illius Jubilæum

ex Germanico in Latinum reddentur.

Cultus fuit per Monachii, Urſulæ tavus,

Hildeſii,

memoria in feſtis.

A *liquis minoribus una in arca. Præterea memoria ejus inſerta eſt Sacris Martyrologii Romani tabulis, faſtis Benedictinis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini, & Notabilibus Sanctorum Canonicorum Conſtantini Ghinii, ubique ad hunc diem* XVI. *Junii. Præterea diximus ad diem* XXXI. *Maii in eiſdem Faſtis Benedictinis & apud Ferrarium memoriam fieri Canonizationis dicto die peractæ. Fuimus cum vota Raderi.* Dive Benno, ds poſtliminium eriam ſanguini & patriæ ac Sedi tuæ. Nos fove: illos, velut aberrantes ab ovibus agnos, ad caulas juſti Paſtoris & Eccleſiæ reducito.

ANTE VET. APPR.

EPITOME VETUS ACTORUM

B *Ex editione Romana anni*
MDCXXI.

Nobiliter & pie educatus

1 BEnno ex illuſtri & clariſſima Comitum Saxoniæ proſapia, Federico & Bezela parentibus procreatus, Bernuzido, tunc Epiſcopo Hildeſemenſi, qui ei conſanguinitate jungebatur (quique poſtmodum, ob ejus vitæ merita, inter Sanctos eſt connumeratus) literis & bonis moribus imbuendus traditus fuit. Ejuſque cura & diligentia per Monaſterii ſancti Angeli (quod ipſe propria impenſa erexerat & dotaverat) tunc Abbatem, ac certos Monachos doctrina ſingulares, & probitate vitæ inſignes, litteris apprime eruditus, & ita pudice & religioſe vivere edoctus fuit, ut defuncto Bernuardo Epiſcopo, Religiosis habitum in ipſo Monaſterio ultro ſuſceperit, ac vitæ ſanctimonia ita claruerit, ut deficiente Abbate (ramquam exemplar lucidiſſimum) Abbatiæ regimen, curam, & dignitatem ſuſcipere coactus ſit. Verum ambitione contempta (amans potius humiliter ſubeſſe, quam cum arrogantiæ periculo præeſſe) non multo poſt hujuſmodi dignitati ceſſit.

ſit Abbas S. Angeli,

C

Præpoſitus Goslarien.

2 At humilitatem ipſius reſpiciens Deus (qui deponit potentes de ſede, & in humilium exaltatione delectatur) lumen in tenebris delitescere, nec ipſius vitæ merita paſſus eſt abſque remuneratione tranſire: quandoquidem laudabilis famæ ejus rumor Henrici Imperatoris Tertii aures ita compleverit, ut eo de licentia Leonis Noni Romani Pontificis e Monaſterio extracto, ad eccleſiæ Goslarienſis (Imperialis Capellæ nuncupatæ) Præpoſiturum (quam non niſi probatiſſimæ vitæ viris conſeede conſueverat) eumdem elegerit, & illam acceptare coegerit: fuerunt ex hiſce Præpoſitis prædeceſſoribus ſuis quamplures ad dignitates Archiepiſcopales & Epiſcopales evecti, nec pauci in numero Epiſcoporum redacti. Porro Beatus Benno (cui forſan illorum celebris vita calcar addidit) veluti qui ab eorum ſucceſſione degeneare & vile & turpe arbitrabatur, ſic in exercitio officii Præpoſituræ ſe geſſit, ut illi nec dignitate, nec vitæ ſanctimonia impar fuerit. Quandoquidem (ſic exigentibus ejus meritis) quinquageſimo feſto

Epiſcopus Miſnen.

D xtatis ſuæ anno ad Eccleſiæ Miſnenſis Epiſcoparum promotus: laudabiliter rexerit, illius jura & auctoritatem ejus ingenio & ſolicitudine ita auxerit, curamque gregis ſibi talem habuerit, ut nec ante nec poſt eum quiſquam alius ipſius Eccleſiæ Epiſcopus merito ei æquari vel ſaltem præponi poſſit, prout ejus vitæ memoranda geſta facile demonſtrant.

Papa Gregorio adhærens,

3 Hic cum Gregorius Papa Septimus & Imp. Henricus Quartus mutuo ſe odio proſequerentur, & alter in alterius depoſitionem enim intenderet, & hujuſmodi de cauſa per Imperatorem (cujus etiam in eccleſiaſticis magna tunc fuit auctoritas) univerſale in Germania, & per Papam in Urbe Concilium congregaretur; & omnes prælati Germaniæ & Galliarum, ipſius Imperatoris metu territi, in Germania conveniremt; toter paucos ſanctæ Matris Eccleſiæ obedientes inventus eſt filius, E qui mandatis Pontificis obtemperans, Imperatorem & Marchionem Miſniæ ei adhærentem cum aliis eorum fautoribus colligatis & complicibus, in eccleſia Miſnenſi pro excommunicatis publice nuntiavit; ac ipſum Marchionem intrepidus ab eccleſia ſecluſit; illiuſque foribus clauſis, ne et ad illam amplius pateret acceſſus, cum iter ad Pontificem dirigeret, claves in Albim flumen magnum & navigabile projecit. Sed quod Pontificis partes ſequeretur, & ad ejus Concilium accelleret, tanto Imperatori, qui eum exulerat, moleſtius fuit, quanto de eo magis meritum ſe ſentiebat. Quem primum idcirco potuit, Bennonem in carcerem conjecit, & ipſius Eccleſiæ bona prædæ expoſuit.

excommunicatis Imp. Henrico & Marchione Miſn. capitur

delude dimiſſus Clerum reconligit,

4 Tandem tamen adjutore Deo (qui diligentes juſtitiam & odio habentes iniquitatem oleo lætitiæ ſoler ungere) liberatus, ad ſuam cum rediret Eccleſiam, in brancis piſcis, ea flumine, quo claves eccleſiæ projecerat, ſibi allati (proh ſtupor!) reperit, & cum gaudio illam referavit; Clerum diſperſum in unum redegit, & diſſolutum compoſuit: ceetoque modo cantandi (qui uſque in præſentia in ipſa eccleſia obſervatur) dato, divina hactenus neglecta reaſſumere fecit. Vandalos ſive Sclavos, & quos alios lux curæ creditos homines a fide F deſeciſſe, quoſque illam nunquam ſuſcepiſſe comperit, æquanimiter ad eamdem convertit, & in eadem ſolidavit. Jurisdictiones etiam villarum & locorum, reditus & proventus, multaque alia bona, ejus induſtria Eccleſiæ donata & alias acquiſita fuere. Eccleſiam collegiatam eo loco prope civitatem Miſnenſem, quo contemplationi vacare conſuevit, erexit ac dotavit. In duabus villis, quarum alteram, ne tyrannidem Marchionis Miſniæ ſuſugeret, alteram, ut Vandalos ad fidem converteret, interdum habitavit, hujus beati viri pedum veſtigia, quæ tunc deambulando reliquit, minus herbarum exacrescentia, aut alio accidenti in tam longo tempore læſa cernuntur (quod & viſu & auditu mirabile eſt) quam ſi de recenti ictu oculi facta conſpicerentur. Porro domus, quam apud Vandalos uſu habuit, in qua nulla lapidum ſeries, nec cæmenti genus, quo illi inſimul conglutinari videantur, & tectum ſtramineum vetuſtate

Slavis prædicet.

veſtigia perennantur relinquit

cor-

ura & domi ceteris abſumpſit ſalvam :

A corroſum cernitur ; etſi villa , in qua ſita eſt, per bottes pluries depopulata ; & igne conſumpta ſit, adhuc tamen in ſuis ſtructuris & additiis ira illæſa & integra intuetur, ut videntes mirari cogamur , Deum habitationem & veſtigia pedum Sanctorum ſuorum illæſa conſervare.

ulata pertuſſus a Marchione

5 Hunc beatum virum , quia bona & jura Eccleſiæ tueretur , illaque uſurpantibus pro viribus reſiſteret , acri odio tunc Marchio Miſnæ proſequebatur. Cumque ſemel ac de eis ſe intromitteret , & quæ indebite detinebat reſtitueret , benigne & cum caritate admoneretur , ordine & dignitate Epiſcopali contemptis , ira ſervida venerabilem ſenem , qui

panam ei prædixit ,

jam per quadraginta annos paſtorale Officium cum omni laude adminiſtraverat , in maxilla percuſſit . Cui eum ipſe (divino inflatus

B ſpiritu) ipſum hujus actus pœnam in ſequenti anno , eadem qua illud commiſit die , recepturum vaticinaretur, eaque jam revoluto anno advenisſet , Marchio illius (jam defuncti) vaticinium & ridiculoſe repetere , &

Albim ſicco pede tranſiit ,

opprobrioſe contemnere non expavit . Sed inter hæc loquendum ſubitanea & inſperata morte defecit & comminatam pœnam non evaſit . Hic , cum in ejus itineribus tranſeundi antedictum flumen Albim per pontem facultas ei aliquando foret intercepta , illud

equam in unum mutat ,

ſicco pede pertranſivit . Cumque , ut interdum conſueverat , ad agricultores ſeu operarios in prato acceſſiſſet , & eos ſiti æſtuare conſpiceret , ſigno Crucis Chriſti (qui idem

ſonet dicit ,

in Cana Galilææ fecit) aquam in vinum convertit . Cumque populum in certa valle eo prædicante etiam ſiti laborare cognoſceret , baculo , quo pro ſua ſuſtentatione utebatur, (non ſecus ac Moyſes ea petra) terra percuſſa aquam & fontem , ex quo adhuc ea abundanter fluit , ſcaturire fecit : vocaturque uſque in hodiernum fons ille ſacer , & vallis ipſa ſancta.

eompeſcuit tempeſtates ſæpe nocentes ,

C 6 Campanellam in loco prope Miſniam benedixit , cujus ſonus , ut illius incolæ affirmant , totum etiam territorium ac diſtrictum a fulgure & tempeſtate (etſi viciniora contigua loca ſæpius ab illa lædantur) immunes & liberos oſque in præſentia conſervavit. Eſt inſuper ager , per quem ipſe iter frequenter habere conſueverat ; qui præ ceteris circumvicinis uberior & fertilior , ab omni tempeſtate ſemper liber exiſtit . In Villa Naumburg nuncupata , in qua (ut orationi & contemplationi liberius vacare poſſet) aliquando ſecedit , & divina celebrans , eodemmet tempore in eccleſia Miſnenſi per vigiliarum quatuor millia ab eadem diſtante , viſus fuit , adeſſe miraculoſe. Sed quid moror ? Ejus beatæ & angelicæ vitæ a die obitus uſque modo , tot exiant evidentiſſima ſigna & miranda prodigia , ut ejus ſemper hactenus fuerit & in dies creſcat tam vehemens & celebris opinio,

duobus ſimul locis adeſt ,

mortuus clarat ſanctitatem ,

quod nullus , quavis aut incurabili infirmitate detentus fuerit , quin ſanitatem ; aut oculorum lumine privatus , quin viſum recuperare ; nulluſve in tam magno periculo inventus , quin illud evadere , ejus ope & auxilio imploratis , firmiter ſperaverit , toniſque obtinuerit , ut omnes ad eum (qui D EX VET. diverſis & incurabilibus morbis infinitorum IMPR. languentum membra ſanarit & quamplures a mortuis ad vitalem auram reſtituit) tamquam unicum & ſingulare præſidium confugiant.

veſtes illæſas in ſepulcro ſervat , annis 200.

7 Ex hiſce vero miraculis , quam multa antiquis & aperiſſimis documentis , clariſſe & illuſtribus teſtibus ; innumerabilia vero , totius illius & circumvicinæ patriæ famoſa vulgi opinione , luciditſſima patent ; non eſt in partibus illis qui neſciat , ejus ſacerdotales veſtes , quibus illud beatum corpus fuit indutum , e ſepulchro (in quo ultra ducentos annos recondita fuerant) effoſſas , incorruptas & illæſas permanere . *Marchionem Miſnæ Joannem ejicit*

Marchionemque Miſnæ , Guilelmum nomine , qui eccleſiam ac Clerum intolerabilibus oneribus gravabat , & bona Præpoſituræ uſurpabat , tribus ſequentibus noctibus ab hoc Beato (qui ut creditur aſſiduis precibus Præpoſiti exoratur) illi in ſomnis apparebat : & ut illa reſtitueret , neve de eccleſiaſticis perſonis aut rebus amplius ſe intromitteret , monitum (cum hujuſmodi ſomnia ut fantaſmata flocci penderet , & non ſecus ac Pharaonis eor ejus indureſceret , & ad inſupportabiliora imponenda diſponeretur) E *non fit fructus*

quarta nocte apparentia tactus candentia ſacris , quam ille , qui iterum ei in ſomnis apparuit) in manu geſtare & in eum ferre videbatur , ſiniſtro oculo abſque ulla læſione excæcatum foré ; & compunctum corde omnia uſurpata Eccleſiæ reſtituiſſe , damna reſeciſſe , dotem & ejus proventus ampliaſſe , quatuorque ſimplicia Beneficia (Vicarias nuncupata) in ipſa eccleſia erexiſſe , ac de propriis bonis aſſiduenter dotaſſe ; in eaque etiam , ob reverentiam hujus Beati (quem in ſomnis viderat gloriabatur) ſepulturam elegiſſe.

8 Hæc ipſius vitæ geſta , quæ in quam- F *Epiſcopi Editoris*

pluribus notabilium eccleſiarum antiquis archivis annotata reperiuntur , ſunt in partibus illis pluſquam famoſa & nota . Quot vero quantiſque poſt ejus obitum ſtupendis miraculis claruerit , & in dies magis ac magis fulgeat , cum ex diligentiſſimis inquiſitionibus , procaſſibus , & plenis probationibus , totics pro illorum habenda veritate deſuper habitis & confectis , ita pateant , ut jam in notorium tranſeant ; ſuperfluum viſum eſt hic illa tranſcribere & membranas iucaſſum occupare . *Extrema hæc verba ſunt Editoris , & veroſimiliter Procuratoris ad cauſam urgendam Romæ commorantis ; ſicut ejuſdem etiam puto eſſe verba omnia , contenta per Parenthęſim ( ) incluſa. Ad ipſum autem contextum notavi nihil , licet hinc inde poſſem ;* D. P.

Vitæ præfixa Dedicatoria.

eoquod ſingula Nota , quarum hic uſus fuiſſet , aptius legentur ad plenioremVitam . Hanc ergo conſequenter accipe , præmiſſa , quam Surius mare ſuo omiſſam a ſe fatetur , Dedicatoria epiſtola , ſicut ea Monachio nobis tranſcripta venit. Licet enim ad hiſtoriam vita non pertinere videatur ; eſt tamen ſæpe etiam in talibus ali-

A AUCT. D. P. cum effigie Romæ excuso.

quid, quod antiquitatis ſtudioſos delectet. Certe minime otioſa Dedicatio hoc eſt, qua Miſnenſium Principum originem, ac præclara pietatis monumenta explicat: & ſcriptam ſe indicat ipſius auctoris natali die, anno MDXII. *Accipe etiam effigiem Sancti, qualis ante libellum Roma excuſum ponitur tum piſce tum clave eccleſia referente, ſimque ſigilli figura, & Saxonum Electorum gentilitia teſſera, qua eadem etiam Maſthaſvioxy in Miſnia utuntur, ſed Rutaceo ferto in contrarium ducto: ubi ſigillo impoſitum caput Sancti Joannis Baptiſtæ denotare videtur eundem Eccleſiæ Miſnenſis Patronum.*

D

VITA

Auctore Hieronymo Emſero,

Collata cum iis, quæ ad Leonem X. miſſa, & in Bulla Canonizationis continentur.

B

C

Solari hæc poterit deſiderium alterius, quam in Naumburg Miſniæ oppido ad Comitatum Walderkanum ſpectante, antiquiſſimam picturam videri teſtatur pro ſua ætate Emſerus num. 56. quamque inde ſperare (ſi tamen ſuperſit adhuc) vix audemus. Fortaſſis autem ipſa hæc eſt, quam damus, omiſſis Sanctitatis indiciis ſic ſculpta Roma, ne præverti videretur judicium ibi inſtituendum.

DEDICATIO

E

Clariſſimo, Potentiſſimoque Principi, Georgio Saxoniæ Duci, Haſſiæ Gubernatori, Lantgravio Thuringiæ, & Marchioni Miſnæ. Domino ſuo Clementiſſimo, humillimus Orator Hieronymus Emſer, Sacrorum Canonum Licentiatus, felicitatem & victoriam.

Quia Dominus Saxoniæ Princeps

Dei Beatonis, Miſnenſis quondam Antiſtitis Vitam, Clariſſime potentiſſimeque Princeps, ſi minus eleganter, diligenter tamen ac fideliter hoc anno a me conſcriptam, illuſtri tuæ Claritati humillime offero, ac dedico: tum quia tua liberalitate & clementia id tandem ſcribendi otium nactus ſum; tum quia neminem magis deceat ejus libri dedicatio, quam eum, ſub cujus poteſtate Miſna, Saxoniæ olim filia, nunc autem *a* Domina, conſtituta eſt. Equidem Dei providentia factum eſſe arbitror, ut antiquiſſimi illi Saxoniæ Principes, Henricum *b* puto, & filium, ac Nepotem Ottonem, in eo dendo, crigenda, atque illuſtranda Miſnia tam fuerint diligentes atque ſoliciti, tamquam huc olim eorum nomen, huc arma & inſignia eſſe *c* migratura, divinitus præcognoverint. Illud quoque admiratione dignum eſt, quod eum ipſis duæ illæ præcæteris virtutes ſempet fuerint familiariſſimæ, pulchra ſcilicet & magna facere, tum Divinum cultum quam latiſſime extendere, has ſibi virtutes ambas tuchti Miſniæ principes ita fecerint peculiares & proprias, ut veriſſima Ottonum ſobules & progenies eredi poſſint non immerito. Nam, ut de rebus geſtis taceam, quemadmodum fere nulla Germaniæ Eccleſia reperitur, quæ Ottonum munificentiam & liberalitatem non olim ſenſerit, ita ex inclita domo *d* Miſnenſi via nullus unquam cauſ, qui pietatem ſuam erga Supetos non inſigni aliquo ſive Monaſterii ſive Eccleſiæ ædificio, propria impenſa munifice ſuſtinuto, declaraverit. Teſtantur hoc non ſolum veterum Miſniæ Principum tot monimenta per Saxoniam, Thuringiam ac Miſniam hinc inde adjacentium

a

b

F *bene merita de Miſnia ſua*

c

d *& plurium cœnobiorum fundatores*

A tium utriuſque ſeaus monaſteriorum ac ſacrarum ædium; verum hac noſtra etiam ætate Ernesti e Magdenburgenſis Archamiſtis, ac Friderici *f* Electoris Hallenſis ac Wittenburgenſis, humanum prope ingenium excedentes Eccleſiæ, quibus nihil deeſſe paſſi ſunt optimi Principes, quod vel ad ſummam dumoa Dei ornatum, vel ad miniſtrorum ipſorum uſum deſiderari queat. Nec tuæ etiam Celſitudinis devotus erga Deum animus, vel ea ſolu Fratrum Minorum Conventu & Cœnobio illu, quod propria etiam impenſa illis in elvitate Montis S. Annæ *g* e fundu nuper eaſtructom, majotibus in dies donis, ac benefitiis cumulas, latere poteſt. Quis enim taceat tam laudabilem ac ſanctam Principum ſuorum conſuetudinem? Quis tam divinam in eis virtutem non prædicet, commendet, & in cœlum uſque eatollat? Profecto nunquam defuere nobiliſſimæ Domui Miſnenſi ab initiu (prupter hanc ipſam divini cultus æmulationem) res domi foriſque fortiter geſtæ. Nun deſuit illi divitiarum gloria, non Regum ac Imperatorum affinitates & neceſſitudines, non quidquid denique in magnis clariſque Principibus admirati ſolemus. Scripturum tantum deſuit ſive negligentia, ſive iovidia, quæ quidem præcipua mihi eauſa ſuit, ut, intermiſſu Sarrorum Canonum & Theologiæ ſtudio, ad ſcribendom me contulerim. Quia meo quidem judicio communi Miſnenſium famæ ac gloriæ melius conſulere non potui, quam calamo exprimendo & in lucem edendu ſanctiſſimi hujus Patris Angelicam vitam, pretioſam in conſpectu Domini mortem, & evidentiſſima ſanctitatis ſuæ ſigna ac prodigia; quibus hinc inde admiſta ſuot, tam Miſnenſium, quam C exteratum rerum pleraque lectu digniſſima. Accipe igitur, Clementiſſime Princeps ſereno hilatique vultu primicias vatis tui; ac priuſquam ad hiſturiam ventum fuerit, gentis tuæ originem ac felicitatem perlege, ac vale, Neſtoreos numeraturus annos. Ea Dreſda, Natali die, AAVS. videlicet Martii, anno ſalutis MDXXI.

Georgio Montis S. Annæ fundatori

cuiſlis progenies

Hanc Vitam Author dicat an. 1518

ANNOTATA D. P.

a *Nempe Electoratus Saxoniæ, in Anhaldica ſtirpe continuatus uſque ad Albertum anno* 1422. *ſine liberis defunctum, Sigiſmundi Imperatoris beneficio tranſierat ad Marchionem Miſnia, Fridericum Bellicoſum; e cujus filio Friderico Pacifico bifariam diviſa ſtirps, hodiedum dignitatem obtinet, ab uno in alterum ramum tranſlatam ſub Carolo* V.

b Henricus I. *Germaniæ Rex*, Auceps *dictus, Ottonis Saxonia Ducis filius*, Miſnenſem *Epiſcopatum fundavit, & filium habuit Ottonem* 1. *Imperatorem; nepotem Ottonem* 11. *quorum in eccleſium Miſnenſem beneficia non vacat indagare.*

c *Factum id an.* 1126. *quo* Conradus, *Marchio Landsberga & Luſatia*, Miſniæque *quoque* Marchio *inveſtitus eſt a Lotharia Cæſare.* AUCT. D. P.

d *Hujus Domus Arborem genealogicam expanſam, vide inter Principum Chriſtianorum ſtemmata, ab Antonio Albizzio Florentino collecta; in cujus Annotationibus leges*, Thiemonem, *fundatorem cœnobii Nemecenſis ſeculo* 12. *&* Conradum *prædictum, Lauterbergi denique Monachum factum multis haud dubie loca illi collata prius beneficiis. Hic filios habuit* Otthonem *Veterocellenſis*, Theodoricum *Dobrabacenſis*, Dodunem *Cellenſis*, Fridericum Bothamenſis *cœnobiorum fundatores. Ceteros enumerent alii.*

e Eſneſtus Magdeburg, *ab anno* 1476. *ad* 1517.

f Fridericus Sapiens *illius frater, patri Erneſto ſucceſſit an.* 1484. *defunctus* 1515. *Wirtembergenſis Academiæ fundator.* E

g *Hic Conventus in diſtributione Provinciarum, anni* 1540. *apud Waddingum, numeratur* 21. *in Provincia Saxonia; ſed nihil ibi lego de ejus fundatione, aut fundatore, quem hinc Ordinis Hiſtorici diſcere libenter: quæritur enim Gunzaga, quod conventuum iſtius Provincia, nullam ut in ceteris notitiam dare poſſit.*

PROLOGUS.

BEatiſſimi Patris Bennuis Bennopolitani, inſignis Eccleſiæ Miſnenſis decimi quondam Epiſcupi, vitam deſcripturus, operæ pretium duai ante omnia urbis ipſius Miſniæ ſitum, otiginem, ac veteris Eccleſiaſticæ diſciplinæ, in hæc uſque tempora ſervata veſtigia, litteris demondare: tum quod id a nemine prius atteuratum: tum quod indignum ſit, eam urbem apud exteros eſſe incognitam, quæ caput & mater eſt populi Miſnenſis, Germanorum omnium (quod eum paca tamen aliorum dixerim) facile principis: nedum ſoli ubertate & bonorum omnium abundantia, verum etiam urbanitate ac moribus nitidiſſimis. Eſt enim idem populus Miſnenſis peculiariter in Superos pius, in hoſpites liberalis, domi ſplendidus, furis eumpoſitus; ager vero non ſolum cererc & bacchu, ſed & auru & argento luuuriat. Ex gemmis adamanta, beryllom, jaſpida, amethyſtum, tupaaiun, ac uniones parturit. Stauno, ferro & univerſu fere metalli genere ſcaturit: marmur præterea gignit, & umoium noviſſime repertum electrum ac ſuccinum. Flumina colligit, ratibus ac navibus pervia *a*; Albim Germaniæ olim terminum *b*, Muldam *b* e, Tſchoppen *d*, Elleſtram, & alia quamplurima: torrentes vero ac ſivulos pene innumeros. Nec deſunt illi ſylvæ cæduæ, & nemora ſtabula alta ſeſarum: nec læta pe- *In origine populoſa* *& fertili* *a* *b* *c d*

coribus paſcua, & florida prata. Aeris quo-
A HIER. EMSER. que tanta fruitur temperie, ut & crocum & nonnullos ulios peregrinos frutices, non invite etiam nutriat. Hue ego tam mites ac placidos Miſnenſis populi mores, tamque formoſa corpora reſerenda cenſeo: ſiquidem Ariſtoicle etiam teſte, haud parum refert, hac vel illa cœli facie homines procreari. Domos hic ædificant, vel ſectili lapide exciſas, vel coctili compactas.

in quaedam praefatione Miſnae, Lipſiae, 2 Urbes quoque ſingulæ privum quid habent venerabile, & in quo ceteras antecellant: e quibus Miſna caput Sede pontificali, & arce in ſummum aſque verticem mire teſtudinata, inſignis eſt. Lipſ ſtudio ſapientiæ clara, trinundinali etiam *Dreſda,* mercatorum conventu longe lateque celebratur. Dreſda Principum ſedes, pontem trans Albim habet ſaxeum viginti quatuor arcubus fornicatum; opus haud minoris pretii, quam veterum quaſcunque ſive pyB ramider ſive coloſſos. Civitates præterea montanæ quatuor, haud obſcuri nominis, ex ſolis argentariis, ſive argenti fodinis (ut vocant) non ita multo ante tempore condiræ, & a ſingulis montibus cognominatæ ſunt. E quibus ummum amplifſi- *Mons S. Annæ.* ma e Sanctæ Annæ, vix duodecim ante annis, quam illa ſcriberemur, ſylva fuit. Mirum eſt, (ut dumoi taceam) tantum murorum ambitum, tot turres ac mœnia, tam exiguo tempore potuiſſe erigi. Verum de felicitate atque affluentia terræ populique Miſnenſis, hactenus: nunc vero ad ipſam urbem revertamur. Cujus prima fundamenta poſuit Henricus cogno- *Henricus Auceps* meoto Auceps, primus & ipſe apud Germanos (Blondo Flavio Æneaque auctoribus) Imperator Auguſtus, vir inſignis pietate ac modeſtia: cui Aucupis nomen idcireo fuit inditum, quod ii, qui eum C Principum delectu ad Imperium capeſſendum accerſirent, offenderint ſimpliciter avibur tendentem inſidias. Nec facto tam humili divinæ providentiæ myſterium deſuit: ſiquidem is paulo poſt avium ummum cepit *Imperio dignus,* Regnum, Romanam puto Aquilam; ipſumque Romanum Imperium, magna tum ſua ipſius, tum filii Ottonis Primi virtute, ad perpetuam Germanorum gloriam vendicavit.

3 Licet autem Italici quidam ſcriptores egregium hunc Aucupem noſtrum inter Imperatores non recenſeant (eo quod Italiam non fuerit ingreſſus, coronamque Pontificiis manibus de more imponendam non ſuſcepetit) ſi tamen quis cauſar ſecum penſitaverit, quibus ille motus utrumque poſthabuit, facile patebit, injuſte nimia ear ob res, virum omni Imperatoria virtute præditum, ſolo Imperatoris privari nomine. Nam quod in Italiam non fuerit profectus, hiscum verbur Francorum excuſat hiſtoria, dicens; quod intantum Dei cultum, defenſionem inopum ac viduarum, nec non ſervandæ pacis diſciplinam, omni ſeculari dignitati prætuletit, ut nullam circa tyrannos ab Italia fugandos (qui quaſi D mercenarii conductitiique, alter alteri ſuccedentes, laniabant Imperium) operam dare poſſet. Coronam autem, etiam ultro oblatam, capiti ſuo imponere abjuravit; indignum ratus inde gloriam aucupari, unde Chriſtus Rex ſuus fuiſſet illuſus. Quod ſi in Germano damnant Itali, cur non itidem in ſuo Tito? quem cum gentes finitimæ ob victoriam Judaicam coronare vellent, tali honore (ut ſcribit Philoſtratus) indignum ſe eſſe reſpondit. Non enim ſeipſum ralium operum fuiſſe auctorem: ſed Deo, iracundiam ſuam contra Judæos demonſtranti, ſuas præbuiſſe manus. Quem Apollonius ille Tyanæus vehementer iode commendans, virum ingenio & modeſtia abundantem eſſe, teſtatus eſt. Sicut igitur nec Tito obſuit hoc ejus E modeſtiæ exemplum, quo minus Imperator haberetur; ita nec Henrico noſtro obſtare poterit, quin Imperatorum Albo dignifſime veniat adſcifcendus.

4 Ejus igitur Imperii anno decimo, humanæ ſalutis DCCCXXX. dum Albis ripam *Miſnam conſtruit anno 930.* contra barbarurum inſultus communendo obtineret, captus ſalubus & ammonitate munitis iſtius, quem adhuc Miſna occupat, urbem ibidem felicibur ædificare cœpit auſpiciis. Cui a rivulo Miſſin, qui ad pedem montis ab Aquilone prafluit, nomen imponens, tutum eam deinceps habuit contra hoſtes præſidium; eo quod mons ille ex ultera patee Albim fluvium haberet petmaximum, ex altera vero duobus aliis montibus totidemque convallibus, veluti foſſis quibuſdam, natura eſſet munitus. Eſt autem urbis Miſnæ idem fere, qui & totius patriæ ſitus. Orientem enim Albis fluvius excipit, Meridiem Bohemia, Septentrionem Saxonia vendicat, Occidens vero Thuringos reſpicit. Hæc igitur urbis Miſnæ origo, hic ſitus eſt. Conditor ipſius, anno F dehinc tertio cum Hungaris, tunc Paganis, Saxonibus populantibus, bello congreſſus a- *trimulo poſt victor de Hungris* pud Merſeburg Thuringorum, memorabili cur clade fudit; & tributum, quod illis hucuſque pendi ſolitum erat, in pauperes ac pios Eccleſiarum uſus clargitus eſt. Centum millia *f* Hungrurum eo bello deciderati ſunt, plures ducti captivi, plurimi fuga elapſi. Imperator poſt tam inſignem victoriam, ſecum animo conceperat, in urbe Miſnenſi, cujus tempore Hungarici belli opportune uſus fuerat, Pontificalem ſtatuere Sedem: verum poſt multa virturis documenta immatura morte *g* peremptus eſt, & negotium filio ſuo Ottoni, cognomento Magno, perficiundum reliquit. *g*

5 Hic, ut vir erat omni pietate conſpicuus, divinique cultus obſervantiſſimus, patris mandata haud ſegniter impleus, Cathedralem, quæ adhuc extat, ponere cœpit eccleſiam Deo Opt. Max. Divo Johanni Apoſtolo, *h* & Donato Epiſcopo ac Chriſti Martyri *h* dicandam (cui terminos poſuit *i* fontem Oderæ fluminis: ab eoque recta via uſque ad *k* *i* *k* caput Albis, & dehinc ad Occidentalem pla-

non tamen coronatur,

Eccleſiam Cathedralem fundat Otto I.

gam

A gam, ubi confinium eſt duarum regnorum, *l* Bohemiæ videlicet ac *l* Niſicenſis; indeque *m* per ſilvam Occidentem verſus uſque ad *m* os Muldæ, & ſic deorſum per utramque Muldæ ripam, donec is rurſus ſe in Albim exonerat) horumque locorum hominer & eorum fortunas, cum omni emolumento terræ, frugum, pecudum, omnibuſque divitiis ec bonis, tam præſentibus quam futuris, auctoritate & ſub *n* diplomate *n* Joannis XIII. Summi Pontificis dictæ Eccleſiæ Miſnenſi donavit ac conſecravit. Qua tanta Imperatoris liberalitate motus idem Pontifex, ut liberaliter & ipſe erga eum ageret, pulcherrimum novæ Eccleſiæ Miſnenſi privilegium credidit: ut videlicet a primæve ſui origine libere, nulli in perpetuum ſubeſſet ſive Metropolitano, aut cuiquam quovis titulo vel honore prædito, niſi ipſi & ſucceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus.

ſibi Pontifici ſubjectam,

B

o 6 Eccleſiæ hoc modo conſtitutæ Imperator *o* Burckhardum quemdam, primum deſtinavit Epiſcopum, virum venerabilem & multa religione inſignem. A Joanne prædicto ſimul cum Epiſcopio ipſo confirmatus, Collegium inſtituit Canonicorum & Sacerdotum Chriſti: qui inſtar temporum ſuorum, primo omnia habere communia, ſimulque una veſci menſa, & in uno condormire loco, Canonicas horas & divina omnia pariter & cum multa celebrare dignitate ac reverentia; neque in choro, neque extra chorum aliud agere, quam vel orare, vel ſupinis in cœlum repi oculis ac manibus, nulla data in eodem loco (quæ multorum conſuetudo eſt) conſabulandi licentia: qui mos in hodiernum uſque diem in Eccleſia Miſnenſi pie ſaucteque adſervatur. Ubi enim Sacerdotes nulla ad chorum neceſſitate adſtringuntur, in abdiſſimos angulos ſeſe penetrent; & ſecretiora quæque templi loca peteutes, aut genu flexo, aut toto proſtrati corpore proni adorant. Idem etiam Burckhardus, vehementer deſiderans Clerum Eccleſiæ ſuæ, ſicuti morum vitæque honeſtate, ita habitu quoque a ceteris diſcerni, primus pallio nigro, linea veſte ſuper injecta, illos uti docuit: quo quidem amictu hodie etiam incedunt, non tamen niſi ſtatis anni temporibus, & præcipue feſtivalibus Quadrageſimæ feriis. Pari cura & ſolicitudine ſubſecuti Burckhardum Antiſtites, in primis tamen *p* Heico, Gerundus, Bruno ſecundus, Witigo, & is, a quo cœpimus, Benno: omnes equidem ſanctitate vitæ ſpectabiles, omnem eccleſiaſticam diſciplinam ac honeſtetem ibidem plentaverunt, & ad poſteros tranſmiſerunt.

Sub Burckhardo primo Epiſcopo.

Canonici primi in communi degunt,

C

Pallio nigro & linea veſte ſuper indutis,

p

7 Licet autem interjecto tempore, communis Cleri Miſnenſis vita, in propriam ec privatam ſeſim abiecit: ea priſtina tamen illa divini cultus æmulatione & obſervantia non ſolum nihil remiſſum eſt, verum etiam ſemper magis ac magis crevit in eo loco religio. Argumento cujus eſt, quod ſicut vetecis Cleri Miſuenſis devotione ac vitæ ſanctimonia capti olim Impecatoces Henrici, ſecundus, tertius, ec item quartus, Eccleſiæ Miſnenſi ultra Otrenum munificentiam, caſtella donarunt *q* Wurtze, Buche, Bock, Gedau, Breitenitz, & alia non parum multa; ita etiam inclyti Miſniæ Principes, non ceſſante antiqua Cleri conſuetudine, non ceſſarunt & ipſi, antiquorum Imperatorum veſtigia ſectando, ecclefiam Miſnenſem in hodiernam uſque diem ſemper magis ac magis ornare, variis ſtructuris, alterntur, ſacellis, ec eorum miniſtrir, & donariis ex euro & argento, gemmis & aliis pretioſis rebus ec muneribus. Templum enim, duplo quam olim fuerat auguſtius, eorum opera & impenſa ædificatum eſt; junctumque in fine ſacellum, ubi mauſoleum, & emmonis eorum ſepultora: in quo etiam veteres peodent exuviæ, & capta ex hoſte trophæa.

Acceſſit Imperatorum

D

AUCT. EMSERO

q

& Principum Miſniæ liberalitas

E

8 Nec omittendum hoc in loco, quando de incremento agimur celigionir & divioi cultus Eccleſiæ noſtræ Miſnenſis, quod; cum olim certir ac ſtatis ſolummodo horir divina in ee legerentur officia, hodie nulla hora, nullum tempus ſive diurnum ſive nocturnum, neque eliquod diei aut noctis ſpatium e eentu & Divorum vacat hymoir ac laudibus. In quo quidem Eccleſia Miſnenſis omnibur non ſolum Germaniæ, verum etiam urbis Romæ baſilicis & facric ædibus magnifice prælata eſt: ſoleque ex omnibus terreotir finis ac delubris cœleſtem illum ac ſupra mundanum Angelorum concentum æmulatur ac repræſeotat, ubi paririec ſine intermiſſione dulcer reſonare ſonos, ſacra noſtre Theologia teſtante didicimur. Ne vero cui mirum videatur, quonam tenore id fieri queat, omnem tam tenacis cultus ordinem hic opportune ſubjiciendum duximus; modo faceſſant naſuti illi critici & Latinæ linguæ penſiculatores ac mmmi: quoniam res iſta non Tullianis Gellianiſve verborum lenociniis, ſed eccleſiaſticir oomimbur nobir egenda ecit, ne dum figuris circumlocutionibuſque laboremur, obſcuctor interim fiat iotentio noſtra.

atque Capella Principum,

F

9 Principio igitur, ut diem Athenienſium more a meridie exordiamur, ubi jam duodecima meridiantir diei bora inſonuit, Schulaſtici quidem pueri minores præcinunt Vigilias: ſic enim hodie vocantur preces ac hymni iſti, quas pro deſunctis menibus Deo offerimus. Quibus exactis, illico edſunt conſtituti ad hoc Flaminer octo, quos Principum Capellanos vocant: quia io eorum ſecello primo etiam Vigilias, inde Veſperas ac Completoriom canunt, Dei Matris. Hir in ſecundam uſque fere horam (minoris enim ſolarii comportom *r* hic ſequimur) protractis, Canonici & univerſus Clerus, ſuas etiam ſine mora Vigilias (ubi dies poſtulat) mna penſum legitimum, Veſpertinam videlicet ſynaxim ac Completoriom pro tempore abſolvunt. Succedit hir e veſtigio alia quædam pſallentium ſecta, (Grebatos vulgo nuncupant, eo quod juxta grabatum ſive ſepulcrum Principum conſideant) qui

ac diu noctuque, pro temporis conditione

r

AUCT. EMSERO

A qui & ipſi Vigilias primo, dehinc Veſperas etiam ac Completorium alteenis diebus, modo de paſſione Chriſti, modo de Compaſſione Virginis Matris, tertio quoque die hiſtoriam Transfigorstionis decantant. Et hi quidem eorum penſum uſque io ſecundam aut tertiam noctis vigiliam producunt. Illis abeuntibus ſuperveniunt Octaviani, ſic dicti, quia ab octavo noctis hora inchoantes, ceteroquin tempus ad intempeſtam uſque noctem pſallendo continuant. Horum laborem major item chorus excipiens, matutinale obſequium, medio noctis ſilentio, canore peragit. Interim alius paratur Grabatorum ordo, qui horas ſuas, ſecundum quod veſperi uſus eſt, perſequitur. His rurſum ſubeunt Principum Capellani, (ut eorum utar vocabulis) Matutinas ac ceteroquin magnæ Deiparæ horas, tum primam de ea Miſſam (eſt id ſummum Chriſtiani ſacrificii genus) & item alteram pro mortuis ordine
B ſuo quotidie celebrantes. Quibus expeditis, pueri illi ſcholaſtici in choro majori, ſicuti ſero Vigilias, ita mane etiam mortuorum ſacra facientem cantillando adjuvant. Ubi dies illuxit, Primæ ac ceteroquin divinorum Horæ, ut tempus exigit, concinne etiam aguntur. Et ante ſummum Sacrificium, ut plurimum duæ treſve Miſſæ ſoleuniter antecedunt, glorioſo Chriſti Corpori, aut victrici ipſius Cruci, ſeu Divis tutelaribus (quos Patronos vocant) deſtinatæ. Sacris omnibus liturgis, reliquum tempus uſque in duodecimam denuo meridianis diei horam pſalmorum carmine ſine ceſſatione perficitur. Eodem momento, negotium eadem ſerie aſſiduis iteratur vicibus, damnato in perpetuum ſilentio.

Fundatio a duobus fratribus Ducibus

C 10 Opus hoc tam præclarum, Ernesti & Alberti fuit Principum, Saxoniæ Ducum & Miſniæ Marchionum &c. Hi duo fratres clariſſimi, germana devotione ac pietate, tantum cœlo obſequium meditati, communi ære & impenſa, miniſtris horarum variantibus perpetua fundaverunt ſtipendia: digni ob hoc, ut qui ſua tam hilariter Deo contulerunt, mercedem ab eo recipiant æternæ retributionis. Siquidem in hoc veterum Germanorum Principum antiquum erga Superos zelum, quaſi jam abolitum revocantes, filiis etiam ſuis ac nepotibus exempla reliquerunt diviui cultus ſemper magis ac magis propagandi. Fuit eorum alter Erneſtus ſcilicet, Romani Imperii Electot, cui Romæ olim a Sixto quarto aurea donata Roſa eſt: quam ille Eccleſiæ Miſnenſi rediens pro munere dedit, ubi intec factas templi Reliquias, quæ ibidem plurimæ habentur, & quidem pretioſiſſimæ, digne cuſtoditur. Alter vero Albertus, ejuſdem Imperii in Frederico III. tunc fere collapſi reſtaurator ac propugnator fideliſſimus, oil habuit antiquius, quam idem Imperium Romanum, veterum Germanorum virtute nobis partum, toris ruere viribus, ac ab omni eaterna venditacæ injuria: pro quo nequa cebus ſuis, neque proprio pepercit ſanguini. Primus hic Friſios & ſibi & Romano ſubjugavit Imperio: cui etiam Innocentius VIII. in partibus inferioris Germaniæ tunc belligerantt, Ruſam, ex ſoli-

Erneſto Electore

& Alberto

qui Friſios Romano ſubdit Imperio.

do aoru conflatam ultro tranſmiſit in teſtimonium viituris & rerum bene geſtarum: miſit & epiſtolam, in qua eum dexteram Imperii mauum appellirans, laudibus io cœlum uſque extulit. Principis iſtius tam in pace quam in bello virtutem ac gloriam hic enarrare, neque facultatis noſtræ eſt, neque præſeotis ioſtituti.

D

a1 Ad Eccleſiam igitue Miſnenſem nobis ecedeundum eſt: iu cujus meditollio corpus ejus, de quo agitue, venerandi ſcilicet Patris Bennonis, omni auro ac gemmis preriolius, honorifice depoſitum ſupra quadringentos modo annos, crebris in Chriſto vietutibus ac miraculis coruſcat: id quod penſiles illic tabellæ votivsque muoera affatim oſteutant. Cujus nos viram, & exantlatos pto Cheiſto labores, cooverlamque ab eo magna ea parte Sclavorum gentem, & miracula tot retro ſeculis in huue uſque diem continuata, ad honorem ſummi Dei cooſcripturi, feliciter aggrediamur.

Corpus S. Bennonis ibidem miraculis clarust.

E

ANNOTATA G. H.

a Albis *Germaniæ terminus, ob Sclavos, qui potiſſimum ultra Albim degebant; quamvis & hi citra, & Germani alibi ultra Albim degerent. Huic in Miſnia adjacent* Dreſda, Miſna & Turgovia.

b Mulda, *alius a Muldava, qui pertuit Pragam, ac dein in Albim in Bohemia illabitur: hic autem Mulda allui Friburgum, Varzenam, & in Anhalino Principatu ſe exoneral in Albim.*

c Tſchoppen, *oppido & arci Miſniæ*, Scopæ *ſeu* Tſchopaugiæ *nomen dedit.*

d Elleſtra *ſilvam circa civitates Miſniæ Aldenburgum, Geram, Lipſiam, tranſit Hallam & Comitatum Manſfeldicum, ac dein in Albim devolvitur.*

e Sant-Anneberg *anno* 1500. *a Georgio Duce Saxoniæ capta conſtrui, & anno* 1503. *muris cingi.*

f *Hermannus Contractus Hungaros ab eo, anno regni* 14. *interfectos aſſerit.*

F

g *Imo anno ætatis* 60. *mortuus eſt* 2. *Junii, anno* 936. *ſucceſſitque ei filius Otto* 2. *poſtea Imperator.*

h *Hic videtur* Sanctus Donatus Epiſcopus Aretinus, *ac celebris ſub Juliano apoſtata Martyr, qui colitur* 7. *Auguſti, etiam in Breviariis antiquis Saxonicis, ſed Miſnenſe nobis deeſt. Infra in miraculis num.* 5. *dicitur ibidem coli ut numen tutelare, & cranium ibidem fuiſſe aſſeruur in Hiſtoria Translationis.*

i *In confiniis Sileſiæ & Moraviæ: in hac oppidum Odera eſt, nec procul inde fons Oderæ.*

k Caput Albis *ſeu fons hujus eſt in ſeptentrionali Bohemia haud procul a Sileſia, ut hujus præcipua pars cenſeatur ejus Epiſcopatui tunc incluſa.*

l Nitiicenſis *a Ducatu Niſſenſi provincia Sileſiæ dicta, tunc forte major diſtrictus Sileſiæ.*

m Os Muldæ *in Moravia, haud procul a Bohemia & Albi fluvio.*

n Joannes 13. *præfuit Eccleſiæ ab anno* 965.

ad

A *ad annum 972. poſt quem anno ſequenti mortuus eſt Otto primus.*

o Burchardus *anno 970. ab Adalberto, tunc Magdeburgenſi Archiepiſcopo conſtitutus, ordinatus eſt Miſnenſis; uti Boſo Monachus, primus Merſeburgenſis; & Hugo primus Citenſis. Ita Ms. noſtrum Chronicon Saxonicæ.*

p *Ex his* Heico *tertius habetur Epiſcopus*, Gerungus *ſive* Getungus XVII. Bruno ſecundus XX. Witigo XXIV. *adeoque hi tres diu poſt S. Bennonem ſederunt.*

q Heico *dicitur adjunxiſſe* oppida Vurzam, Bickam, Buckem, & Lubbenrzam.

r Minus Solarium *intelligo, quo in his duodecim horas dividitur dies naturalis, a media in medium noctem ductus; quem modum, Aſtrologis ideo probatum, quia ab invariabili ſemperque ſimiliter recurrente puncto temporis initium ducit, tota ſequitur Europa, ſolis Italis exceptis,*

B *qui eum horis Eccleſiaſticis a ſolis ortu antea metiebantur, aliquo medii ævi ſeculo (neſcio quo primum auctore) inſtituerunt horas viginti quatuor a ſolis ſemper vario occaſu numerandas; & diurnas tamen actiones omnes a ſolis ortu auſpicandas, neceſſe habent, horum mane ſurgendi, identidem aliam aliamque nominare; horologiorumque rotatorum curſum accelerare vel retardare, prout ſol citius ſeroſve oritur; ut de ſolaribus taceam, quorum conficiendorum perplexior etiam ipſis ratio eſt. Regnus aliquando Cardinalis Bellarminus, qui diu in Belgio vixerat, utrum Horologium Ciſmontanum, an Tranſmontanum præferret; urgute reſpondit; Non poſſe fieri non probum videri id, in quod conſpirent duæ, in omnibus fere rebus invicem ſibi contrariæ nationes, Hiſpani ac Franci.*

s Ernestus *obiit anno 1486. avus Joannis Friderici, a Carolo V. Electoratus dignitate privati.*

t Albertus *avus Mauritii, a Carolo V. Electoris ſubroguti, & Auguſti Electoris, a qua hodierni Electores Saxones procedunt.*

C VETUS DIVISIO.

INdicem Capitum, Vita præmiſſum omiſit Surius: grave enim ei non erat ſingulis relinquere titulos, quos ſigillatim inveniebat notatos; nobis quia id commodum non eſt, longiora Capita faſturis more jam recepto. Ipſos hic conjunctim accipe, cum numeris in noſtra diviſione cuique eorum reſponſuris.

CAP. I. De origine & natalibus ipſius. 12
II Quid Benno ſignificet, & qui ejus nominis fuerint celebres. 13
III Obiter de Slavis. 14
IV De pueritia & educatione Beati Bennonis. 15
V De ægrotatione & morte Beati Bernwardi. 16
VI De dolore Bennonis & totius civitatis ex obitu B. Bernwardi. 17
VII De Epitaphio a Benoone condito, & rigida antiquorum poenarum diſciplina. 18
VIII De adoleſcentia divi Bennonis. 20
IX De ingreſſu Religionis. 21
a De Sacerdotio D. Bennonis & electione ejus in Abbatem 22
21 Qualiter Benno ex Hildeſcheim Goslariam accitus, & ex Monacho Canonicus factus eſt. 23
XII Nomenclaturam continet Præpoſitorum & Canonicorum Goslarienſium, eorumque ad diverſa loca promotiones. 24
XIII De converſatione D. Bennonis in eccleſia Goslarienſi, & familiaritate cum Annone Præpoſito. 25
XIV De evocatione Annonis ad Colonienſem, & Bennonis ad Miſnenſem Eccleſiam. 26
XV De conſecratione B. Bennonis in Epiſcopum, & primo in civitatem ſuam adventu. 28
XVI De motibus ipſius in Epiſcopatu, & cura circa eam divinam adhibita. 30
XVII De cura luſtrandæ ſuæ diœceſis, & his quæ ad animarum attinent ſalutem. 32
XVIII De incremento bonorum, etiam temporalium, ſub Bennone. 34
XIX De converſione Slavorum, & impedimentis tam ſancti operis. 36
XX De captivitate & exilio D. Bennonis. 38
XXI Gregorii VII. & Henrici IV. digladiationem continet. 40
XXII De liberatione Beati Bennonis, militaque & miſerabili obitu Buckhardi Præfecti. 42
XXIII De peregrinatione D. Bennonis ad Urbem, & cauſis ejuſdem itionis. 44
XXIV Cauſam continet, propter quam Pontifex Regem potiſſimum excommunicarit. 46
XXV De Theodorico, Suffraganeo Bennonis, & Lipſanis quibuſdam miraculoſis. 47
XXVI De reditu D. Bennonis ad eccleſiam ſuam Miſnenſem, & inventione clavium. 49
XXVII De reaſſumpta Sclavorum cura; de valle ſancta; de fonte, qui D. Bennonis precibus ſcaturiſſe dicitur. 51
XXVIII De tranſitu Albis, aqua in vinum converſa, & aliis quibuſdam miraculis. 53
XXIX De ſolitaria D. Bennonis vita, & agilitatis dote. 55
XXX De ſpiritu prophetico, & futurorum præſcientia. 57
XXXI De morte, & felici D. Bennonis tranſitu. 59
XXXII De miraculis, poſt mortem in hunc diem continuatis; & tranſlatione oſſium, & Caſula D. Bennonis 61
XXXIII Quibus ex cauſis Canonizatio D. Bennonis hucuſque retardata fuerit. 66

D
AUCT. P. P.

E

F

CA-

A AUCT. EMSBUO

CAPUT I.

Sanctis Bennonis ortus, educatio, ſtudia.

CAP. I. Hildesheimum natus

a

1 INter cæteras Saxoniæ civitates ea, quæ nunc vulgo *a* Hildesheim, olim Bennopolis dicta eſt, a Benoone quodam (ut ajunt) conditore Friſio: hinc divus Bennoni noſtro nomen, hoc Bennopolitano cognomen eſt. In ea enim urbe u tenaris annis adoratos, & ſacra veſta induitur, in eam crevit virum, qualem Deo propitio perſcripturi ſumus. Pater ipſius Comes *b* fuit Saxoniæ, non longe u Goslaria *c* habitans: mater vero Bezela, quaſi bona zelans ſeu bonus *d* zelus dicta eſt. Hi ambo cum voluntatem facerent Altiſſimi, & in lege Dei ſui fideles perſiſterent, duos illis Dominus dedit filios; Chriſtophorum, qui patri in Comitatu poſtea ſucceſſit, & Bennonem hunc noſtrum, qui abdicato (ut dicemus) ſeculo, Chriſti, quam mundi hujus Comes eſſe maluit. Horum autem duorum fratrum mentionem faciunt litteræ Henrici IV. quæ habentur Goslariæ in monte Sancti Petri, confirmatæ poſtea per Adolphum Regem his verbis. Henricus divina favente clementia Rex: Omnibus Chriſti noſtrique fidelibus, tam futuris quam præſentibus, notum eſſe volumus, qualiter nos, ob interventum & petitionem dilectæ genitricis noſtræ Agnetis Imperatricis Augultæ, quoddam prædium, quod fuerat Chriſtophori Comitis, ſalique fratris Bennonis noſtri Capellani, in villa Partimiles, in pago Northdoringeo, altare Sancti Petri, quod eſt in orientali plaga villæ Goslarienſis, in monte quæ dicitur Mons Sancti Petri, &c. in proprium tradidimus, condonavimus &c. Data tertio die Martii, anno Dominicæ Incarnationis MLXIIII. anno vero ordinationis noſtræ octavo, regni ſerto, vitæ duodecimo. Hæc ibidem fideliter excerpta ſunt. Quod autem Benno noſter eiſdem litteris Capellanus dicitur regius, cauſa eſt, quia eo tempore Canonicus fuit Goslarienſis Eccleſiæ: quæ & ipſa Capella tunc regia, & Canonici ipſius omnes pro regiis Capellanis (ut eorum utar vocabulis) habiti & nominati ſunt. Id quod infra ſuo loco planius enarrabimus. Hæc autem ideirco hic prælibanda duxi, ut nullum lectori ſcrupulum; in ipſo præſertim hiſtoriæ veſtibulo, relinquerem; ſimulque tam claros Divi Bennonis natales, multis hactenus ob veteſtatem temporum incognitos, in lucem aliquando aderem. Ceterum priuſquam alterius progrediar, haud abſurdum arit nominis ipſius rationem exponere: & quot eo nomine viri fuerint illuſtres, paucis ſaltem attingere.

b

c

B

d

patre Comite Saxoniæ,

cum matre Chriſtophoro

C

nota in litteris Henrici IV. an. 1062.

21 15 Benno veteri Sclavorum lingua idem aſ- ſe dicitur, quod Latine e Benedictus. Floruerunt autem hoc nomine viri non ioceleres; unus quidem Epiſcopus *f* Oſnaburgenſis, ob vitæ meritum in Sanctorum numerum relatus: alter Oldenborgenſis *g* Antiſtes, vir opere & ſermone potens, qui a Sclavis infidelibus Sede pulſus, ad Beatum Berowardum *h* Epiſcopum tunc Bennopolitanum eaol & profugos divertit: a quo benigne ſuſceptus & hoſpitio dignatus, tandem in conſecratione monaſterii Sancti Michaelis, quod idem Beatus Bernwardus ſua pecunia in parte ſeptemtrionali civitatis Hildeſheimenſis a fundo extruxerat, preſſura populi exanimatus, in eodem loco ſepultus eſt, non ſine opinione atiam ſanctitatis: Epiſcopium ejus tractu temporis ad Lubecam *i* civitatem maritimam tranſlatum eſt. Tertius Trajectenſis *k* Eccleſiæ Præſul extitit, publicis Principum conventibus & grauioribus regni negotiis ab Henrico *l* IV. propter ſingularem ejus induſtriam frequenter adhibitus. Quartus Dux fuit *m* Saxoniæ, tempore Ottonis II. optimus quidem Princeps, & eccleſiarum ſtrenuus defenſor; præcipue contra Sclavor fidem noſtram tunc paſſim oppugnantes: ullos item fuiſſe *n* Benuones præter eos quos memoravimus, fatis conſtat: noſtri tamen incepti non eſt ſingulorum nomenclaturam hic ponere, quibus int foſſa inſigner abunde ſufficit.

Benno dictus, *f*

g

h

nomine multis viris claris commuui in Duce Saxoniæ,

i

k

l

E

m

n

14 Quia in Sclavorum mentionem incidimus, ſcitu digoum eſt, eam gentem (ſive ea Scythia olim, ut ſentire videtur Sabellicus, ſive alionde digreſſam) non ſolum Illyricum, Hiſtriam & Dalmatiam, verum etiam Septemtrionem verſus, magnam Saxoniæ partem, & omnem fere exteriorem Aquilonaris Oceani oram, ab Albi flumine uſque ad mare Balthicum, armis ſibi vendicaſſe. Quorum qui Nardavingi *o* dicti ſunt, Thetmarciam, Sturmariam, Ducatum Holſatienſem, & Hamburgam civitatem maximam quondam occupavuot: Runi, qui & Rugiani, Lubecam, *p* Sundco, Wiſmariam & finitimas urbes: poſt quos Pomerani & *q* Obotriti, qui tunc Magnipolenſis *r* Brizani & Stoderani, nunc Havelburgenſes & Brandenburgenſes, ſuas ſingali poſuerunt ſedes. Qui deiode trans Albim Nitici ac Lutici, (quos Luſatios hodie vocamos) citra Albim vero uſque ad Salam Thuringorum fluvium, Sorabi appellati ſunt: omnia eorum ea loca Sclavi olim ſibi uſurpaverant. Sed & Bohemos ipſos, & Polonos, adventitios ac origine fuiſſe Sclavos, Æneas Sylvius, nou contemnendæ inter hiſtoricos fidei, auctor eſt. Quæ ideirco huic operi noſtro inſerenda putavimus, quoniam cum in omnibus hir Chriſtu coovertendis non pauci olim ſanctiſſimi viri, Epiſcopi, Presbyteri ac Monachi, alii alibi in locis deſudaverint, donec gelidum hoc Aquilonis frigus calore verbi Dei fuerit reſolutum; præcipue tamen noſter hic Benno pro eis, qui utramque Albis ripam in diœceſi ſua circumſederant,

fatuus populus Sclavorum Apoſtolus

o

F

p

q

r

ub

A ab errore ſuo revocandis, ſedulam navavit operam; eorumque plurimos crebris ſuis ſermonibus ac ſigmr ad fidem convertit, quemadmodum ſuo loco diluciae comprobabimus. Nec fugit me, ob hanc ipſam ſorte cauſam Divum Bennonem a multis hucuſque Sclavum fuiſſe creditum: verum falſam hanc vulgi opinionem infra etiam diluam. Modo cœptam proſequamur hiſtoriam.

S. Bernwardo B. piſc. & Wigero præceptore donatur.

15 Editus in hanc lucem Benno noſter humanæ ſalutis anno MC. cum unum ætatis agerer quintum, puerulus adhuc, traditus eſt in obſequium præfati Sancti Bernwardi, Bennopolitani Epiſcopi: qui etiam ipſe ex illuſtri Comitum ſanguine procreatus, Bennonis noſtri conſanguineus fuit & affinis. Quamobrem memor illius, quod ſcriptum eſt, Initium ſapientiæ timor Domini, puerum ei traditum primum omnium timere fecit Deum: eique litterarium mox ſtudio eruderando præceptorem dedit Wigerum, Præpoſitum monaſterii Sui Sancti Michaelis, virum moribus ac litteris apprime decoratum. Sub cujus diſciplina brevi tantum proſecit, ut optima puer indola ingentem de ſe ſpem polliceretur. Nam ut ætas illa erudita fuit, & humana colebas ſtudia (id quod ex pluribus ejus temporis viris diſertiſſimis & eorum monumentis videre licet) ita Wigerus noſter puerum ſibi commiſſum non paſſus eſt a poliioribus abhorrere ſtudiis: primoque in ducendis formandiſque litterarum apicibus antiquis, & his, quæ hodie per Venetos impreſſores in uſum revocatæ ſunt eum luculenter inſtituit: quemadmodum litteræ manu ſua conſcriptæ, & apud eccleſiam ſuam Miſnenſem in hodiernum uſque diem ſervatæ, facile arguunt: deinde carminibus etiam aum aſcercit, non tamen niſi divinis, & omni verborum obſcenitate carentibus. Nec difficili puer Minerva, verſu jam ludere & hymnos componere didicerat. Quare cum omnes, tum maxime Patronum ſuum S. Bernwardum ſibi plurimum devinxerat, eratque tam cœlo, quam hominibus gratiſſimus.

S. Bernwardo ægro quinquennis ſubvenit.

16 Sanctus vero Epiſcopus Bernwardus, extrema jam vitæ ſenecta febribus correptus, adeo pertinaciter ægrotare cœpit, ut toto decubares quinquennio. Quo tempore unico illi ſolatio erat puer Benno, modo pectando, modo legendo, modo diſputando. Inprimis autem pergratum illi atat diligentiſſimum pueri obſequium, qui nec momento quidam a ſene ubiit. Cum vero jam finis inſtaret beatiſſimi Patris Bernwardi, vocato puero una cum Wigero pædagogo ſuo, oratione ad eum uſus eſt hujuſcemodi: Vides, mi fili, aſſidua me febre confectum, & ſiniſtram hanc corporis valetudinem, & quidquid adverſi fuit, ad finem uſque conſtanter pertoliſſe: nequa nim ad Deom redire poſſumus, niſi tribulationum & adverſitatis camino decocti. Quod ſi eos etiam, qui recte viaerint, conturbationas & dolores circumveniunt; quanto magis juſto Dei judicio iſtos, qui B auſque ullo Dei timore velut pecora degunt, & hic infelicitas occupat, & in futurum miſeria. Quare ſi ſapis, aut ſi per ætatem ſapere ipſe nondum potes, ſaltem noſtris acquieſce monitis; atque hunc mundum, ærumnis & anxietatibus repletum, dolo, fraude, mendaciis, inſidiis ac laqueis refertum, ſanguine, ſcelere & iniquitatibus pollutum ceu peſtem aliquam contagioſam ac virulentam fuge, aſecrare, ac deſpica. Deoque ſoli adhære. Quod ut facilius poſſis conſequi, & ætas tua, adhuc cerea in vitium flecti, oulla malorum hominum tabe depravatur; ab hujus præceptoris tui latere poſthac nuſquam diſcede; eique, ſi me amas, ſo omnibus patris loco obtemperes. His dictis, manum pueri deoſculatus, Wigero Præpoſito eum rerum atque iterum commendavit. Ipſa vero rebus ſuis omnibus diſpoſitis, planus dierum, dives bonorum operum, & ſecurus paratæ ſibi æthereæ manſionis, clauſis ſubito oculis migravit ad Dominum, lepultus in monaſterio ſuo a Sancti Michaelis, ubi & miraculis claret.

ab eo moriens commendatur Wigero;

17 Via dici queat, quantu beati hujus viri tranſitus cum civium ſuorum omnium, tum Divi Bennonis noſtri animum mœrore ac luctu confecerit, non quia gloriam illi invidarent, ad quam invitatus abierat; ſed quia præ nimio ipſius amore, aut ipſum adhuc vivere, aut cum eo diem obiiſſe mallent catremum. Cum autem Wigerus (cui tutela pueri commiſſa fuerat) animadverteret eum ob immodicum animi dolorem, quem frequentes prodebant gemitus ac lacrymæ, nimiom macerari & contabeſcare; cœpit blandis ipſum verbis modo conſolari, modo caſtigare, & eſſrænes juvenilis animi impetus ſenili gravitatis fræno cohibere; aſſerens, communem hanc omnibus eſſe fati neceſſitatem, quam neque Chriſtus (cum ſolus poſſet) evitare voluerit; nec flendam aſſe muliebrites conſanguinei ſui mortem, quam ipſe tam conſtanter atqua æquanimiter tulerit; præcipue cum tot in Chriſto virtutibus ac miraculis clarus, evidens ſuæ beatitudinis ſignum poſt ſe reliquerit. Addebat homo admodum diſertus nil aliud eſſa mortem quam finem malorum hujus ſeculi; & initium vitæ melioris: cujus rei gratia Gaditanos olim templum morti & uram conſecraſſe, divinoſque exhibuiſſe honores, tamquam communi quieti & miſeriarum omnium portui. Quibus verbis placatus Benno, & dolori ſuo aliquantiſper moderatus eſt, & ea eo tempora vanam mortalium ſortem perolus, apud ſe firmitar decravit, ubi primum per parentes ſibi liceret, ſacrum ſuſcipere habitum; & in eodem monaſterio, quantulumcumque vitæ ſpatium fata concederent, Deo ſerviendo traducere, ſaluberrimo profecto vitæ inſtituto.

quo agente obitum illius fere moderatius;

18 Epitaphion quoqua tractu temporis con-

A didit idem Benno beato viro Bernwardo, ut habetur adhuc hodie in eodem monaſterio, & Fratres ipſius conteſtentur, hoc te-
AUCT. VETERO nore:

conditque Epitaphia

Hoc tumuli foſſe clauduntur Præſulis oſſa,
Bernwardi mixti magnificique viri,
Qui patriæ ſtemme, radians velut inclita gemma,
Acceptus Domino, cumplacuit populo.
Nam fuit Eccleſiæ condignus Epiſcopus ille,
Quem Deus Emmanuel diligat & Michael.
Tandem biſſenis undeno menſe Kalendis,
Fœlia hanc vitam, mutat in Angelicam.

B Ea quibus quidem verſificis ſatis apparet, nec artis metricæ eum fuiſſe ignarum, nec tamen ſucati carminis effectatorem, ſed tenui ac ſimplici ſtylo contentum.

29 Quod ſi delicatis auribus & rhinocerotis naſum habentibus, ridendus forte videbitur verſiculus ille: Quem Deus Emmanuel diligat & Michael (ceteri enim ſatis belle habent) meminerint velim, beatum virum Bernwardum divo Michaeli ſinguletter fuiſſe devotum, & ob hoc monaſterium, ſue impenſa conſtructum, ejus dicaſſe nomini, & ibidem voluiſſe quieſcere. Quo bene ponderato conſtat, prædictum verſiculum Divo Bennoni noſtro non ita temere caeciſſe, ut prima ſortaſſis fronte videri poterat. Sed hæc miſſa faciamus, quoniam qui intus divino aguntur ſpiritu, eſtectiorem verborum corticem flocci faciunt, & concinnam magis diligunt virtem, quem orationem. Obiit autem ſanctus Bernwardus anno ſalutis MXXII. quo tempore rigidiſſima fuit Bennopoli ſcholaſtice puerorum diſciplina, quibus (ut in Annalibus eorum legitur) non ſolum choro, menſæ, aut dormitorio deeſſe, verum etiam tardius adeſſe, piaculum erat. Scripturam quoque quotidie Decano præſentare, & ipſos Pſalmos reddere cogebantur: nec timidius in chaſtro, quam in ſcholæ manum ferulæ ſubducere videbantur. Talibus igitur ſtrenis Benno noſter cohibitus, adoleſcentiæ etiam lubricum, quibus fere omnes labimur, ſuffrenavit calcavit.

adoleſcit ſub diſciplina ſcholaſtica rigore.

C

ANNOTATA G. H.

a Hildeſia ſeu Hildesheim *urbs haſtenus Epiſcopalis, perſtitit fere ſola in Catholica religione in Saxonia inferiore inſerta Ducatui Brunſwicenſi.*

b Fridericus Bultenburgenſis *& alibi* Bultenburgi Comes *appellatur pater, in Bulla Adriani Papæ; & in epiſtola ad Leonem X. Papam.*

c Goslaria *urbs Imperialis in eodem Ducatu Brunſvicenſi, quinque leucis Germanicis Hildeſia diſſita verſus Eurum ad Hercyniam ſilvam, Bultenburgo vicina.*

d *Hujuſmodi ad Latinam linguam alluſiones ſeculis ſuperioribus gratiſſimæ, merito nunc exploduntur a Saxonica veteris peritis, ſcientibus ab hac ſola ſperandas veras nominum Saxonicorum rationes.*

e *Teutonibus paſſim omnibus commune fuit truncare nomina longiora, non ſolum patria, ſed etiam exteris; eaque per o terminare: ſic etiam Francis* Benedictus *redditur* Benoit. *Aliquando etiam* Benno *idem eſt quod* Berno *& ſic dominatorum foret a* Bernardo, Beenulfo, *&c.*

f *Hujus* Bennonis *habetur mentio apud Krantzium lib. 5. Metropolis, ubi dicitur mortuus 22. Julii, idemque in Catalogo Epiſcoporum apud Blavium, in deſcriptione Epiſcopatus Oſnabrugenſis* Beatus *appellatur: at cultum non videtur habere, aut habuiſſe: nomen certe non inveniter in Kalendariis ullius eccleſiæ ante Breviaria cuſa: ſed ita mos eſt ponere ſolum celebriores.*

E

g *Hic* Benno, *a Krantzio lib. 3. Metropolis cap. 51. habetur* vir egregius, prudens, & magnæ ſanctitatis eam induſtria, *laudaturque ab Helmoldo lib. 1. Chronici Slavorum cap. 17. & 18.*

h S. Bernwardus *colitur ſub ritu duplici in Eccleſia Hildeſienſi 20. Novembris.*

i Lubeco *ſub Conrado III. primum maris cinctæ, Epiſcopalis ſedis ditatur an. 1162.*

k Benno *hic, alias* Bernalphus *aut potius* Bernoldus *20. Ultrajectinus Epiſcopus ordinatus anno 1027. mortuus 1054. 19. Julii, ut conſtat ex Epitaphio noſtræ memoriæ retecto, ſub quo corpus ejus ad hæreticorum ſtuporem repertum incorruptum ſacerdotaliterque veſtitum cum calice; ex quo multi deinde pie bibentes ſanitatem a febribus obtinuerunt, & alia quædam illuſtria miracula facta feruntur.*

l *Imo* Henrici III. *ſub quo Benno ſive Bernulphus vitæ ſanctus.*

m *Hujus* Ducis Bennonis *meminit Helmoldus, aſſerens anno Orationis primi 21. Chriſti 971. ducem factum & mortuum anno 2. Sancti Henrici Imp. Chriſti 1011. item Adamus Bremenſis cap. 85. aſſerique obiiſſe anno 22. Archiepiſcopatus Beati Libentii, qua & nos ad Vitam Beati Libentii 4. Januarii num. 13. iade retulimus.* F

n *Inter hos poſſunt cenſeri* Benno Epiſcopus Metenſis, *&* Benno Epiſcopus Mechlenburgenſis, *qui Sedem Saeriam tranſtulit.*

o Nordalbingi Helmoldo *lib. 1. cap. 47.* eorumque populi Stutmerni, Holzati, Thetmarzi.

p Strelſundiæ *nomine magis autem.*

q Obotritorum *Rex fuit Sanctus Canutus Martyr, cujus Acta varia illuſtravimus 7. Januarii, ubi & de his Slavis agimus: qui in Vita priori aliiſque nonnullis vocantur* Wandali: *quia in eas, unde ipſi olim exceſſere, terras ſuccefſerunt.*

r Brizani, *circa Brizen, oppidum Marchiæ mediæ, ad Oderam & mare Balticam ſitas occuparunt.*

s *Latinas ſeu Romanas literas intelligit, quarum æque ac Græcarum typos, ante annum 1500 pri-*

A *primus Venetiis fabricandas inſtituit Aldus Manutius; cum ante ſola in uſu typographorum eſſent Teutonica, quales. primi artis inuentores Moguntia & Harlemi formare docuerunt.*

e Eccleſia Sancti Michaelis, teſte Meriano, una eſt ex iis ſex, quas Auguſtana Confeſſionis Profeſſoribus cedere coacti Catholici ſunt.

CAPUT II.

Monachatus Hildeſiæ : Canonicatus Goslariæ, Epiſcopatus Miſnæ.

B VITÆ 20 MAgnæ ſpei adoleſcens Benno, & tam corporis, quam animi dotibus amabilis, præceptoris ſui monita, contra ejus ætatis morem ac conſuetudinem, tum libenter audiebat, tum alacriter amplexabatur. Cumque jam ſub ejus jugo ac diſciplina ad pubeſcentes pervenuiſſet annos, nulla unquam levitate notatus, nec alio quam communi Fratrum cibo uſus, nec minori quam illi inedia ac labore ſtigatus, ad omnem Chriſti militiam diligenter a magiſtro ſuo exercebatur. Nec gravis juvem hæc virtutis palæſtra : quia lætabatur magis, ubi intelligeret ſenioribus etiam abſtinentiæ ac toleraniæ ſe eſſe exemplo. Sed nec amicorum debortantium, & multis eum præclariſque conditionibus ad ſeculum invitantium, verbis blandiloquis, aut ulla ſuadendi arte ejus animus immutari poterat. Solidatus jam erat ſupra firmam petram: æque animo exciderat ſana Beati Bernwardi doctrina & ultimum vale. Accidit autem, ut eodem tempore genitor ipſius, qui eum propagandæ ſtirpis gratia vehementius ad ſeculum invitaverat, ea humanis decederet; & ipſe C patria poteſtate ſolutus facile ſe ſperaret apud matrem, quam devotam ac religioſam noverat, intrandæ Religionis veniam conſecuturum. Nec votis ipſius obſtitit pia genitrix: quin eum vehementer inde collaudans, pollicitus eſt, tenuem adhuc monaſterii ſtatum fuiſſe etiam opibus haud illiberaliter foturam: erat enim ſpectatæ religionis ac honeſtatis femina, & (ut uno ubſulvam verbo) tali digna filio.

IX 21 Exhilaratus Benno tam benigno piæ matris aſſenſu, eum jam virili togæ eſſet proximus, doctus a Spiritu ſancto reprobare malum & eligere bonum, duodevigeſimo ætatis ſuæ anno ſacrum ſuſcepit habitum, & cum eo ſanctarum ſacramentis virtutum: moxque profeſſus in eo, quod ſupra diximus, monaſterio Hildesheimenſi puerilia ſtudia & poeticas nugas poſtponens, ſacroſancta Prophetarum volumina & utrumque Teſtamentum, ac Patrum deſuper commentaria, diu noctuque ruminabat. Orationibus, vigiliis, ac jejuniis impenſius multo quam antea vacabat. Ab-

Jejuii Tom. III.

ſtruſa quoque ac recondita Theologiæ ſenſa, D quæ ceteris alius meditata caplorataque habebat, nun invitus referabat. Qui (ut annales eorum docent) ſacratiſſimo illius eloquio, in triſtitia cujusliber anxietatis conſolati, & a laqueis antiqui hoſtis liberati, perpetuæ vitæ vias ingrediebantur. Ferunt etiam nonnulli, priuſquam Religionem ingreſſus ſit, in Francia Theologiæ ſtudio dediſſe operam, atque in ea facultate doctoralibus inſignis fuiſſe decoratum, qui honos tunc omnium fuit excelleatiſſimos. Cui quidem opinioni non parum præſtat fidei, tum titulus Magiſtri, quem inter monumenta Goslarienſis Eccleſiæ (ut prædiximus) udhuc hodie obtinet; tum quod plures ejuſdem ſeculi nobiles viri, ad idem Francia regnum, ſacrarum litterarum gratia ſe contulerunt: quas Caroli Magni opera & impenſa, Pariſienſi a olim gymnaſio eſſe invectas ſatis conſtat. Quare nihil prohibet Divum Bennonem, etiam poſt profeſſionem, ab Abbate ſuo iſtuc ſtudii gratia fuiſſe tranſmiſſum: ne tameo incerta pro certis afferere videamur, nos iſta in medio reliquimus.

22 A tempore ſuſceptæ religionis Benno uſque in quintum & vicesimum ætatis ſuæ annum, in quo ſacrum accepit Diaconatus ordinem, in oculis omnium ſanctiſſime innocentiſſimeque converſatus eſt: atque ab eo tempore uſque ad triceſimum vitæ annum ſemper magis ac magis in religione proficiens, humilitate & patientia omnibus præluceus, volente & jubente Abbate ſuo Adelberto, ſacerdotio tandem initiatus eſt: quod ille tanta cum reverentia ac dignitate adiit, tanta munditia & puritate geſſit, ut ſacratibus etiam ſtupori ac admirationi fuerit. Abſtinentia autem tanta ſe iade macerabat, ut raro cœnam cum eis ſumeret. In altari totus ardebat: nec unquam ſiccis rem divinam oculis perficere potuit. Accidit igitur, ut anno dehinc quarto, defuncto Adelberto prædicto, pars Fratrum Bennonem hunc noſtrum, pari vero Sigebertum quemdam, & ipſum quidem virum bonum, mitioris tamen vitæ, & ſeculariboa negotiis magis deditum, eligerent. Cumque pluribus Beono ſuffragiis quam Sigebertus ipſe niteretur, nihilominus illi hiberter ac ultro ceſſit: ſupplicans electoribus ſuis, ne contemplativam ipſius vitam exterioribus curis ac actionibus impedirent: tribus tamen menſibus in officio ſtare coactus eſt, donec ſtentibus ſæpe oculis vacationem muneris obtinuit. Hinc eſt, quod in catalogo Abbatum ejuſdem monaſterii ſuo ordine ac loco ita ſcribitur: Benno Frater ac Pater noſter, Abbas eligitur: ſed parvo tempore ſtetit in regimine, tribus ſcilicet menſibus: poſtea Miſnenſis Epiſcopus factus, miraculis claruit; illic ſepultus, ubi & in Præſulem eſt unctus. Hæc ibi.

23 Depoſita Eccleſiaſtica hac præfectura, Benno noſter reliquam vitam in privato, & vel in oratione, vel lectione divina, tantummodo tranſigendam decreverat: verum omnipotens & glorioſus in Sanctis ſuis Deus,

AUCT. EMSERU

Doctor ſacræ Theologiæ creatus

Sacerdos.

dein Abbas tribus menſibus fuit.

AUCT. MISERO.

A qui humiles corde ſublimat, & ſuperbos de ſede deturbat, non paſſus eſt candelabrum hoc lucidiſſimum ſemper ſub modo deliteſcere. Unde brevi poſtea contigit, ut piiſſimus Imperator Henricus, Rex III. Eccleſiam Goslarienſem (cujus fundamenta jam antea jecerat *b* Conradus deceſſor, ipſius ſive pater ſive ſocer) magnifico ac Regio cultu abſolutam dedicari faceret per manus beatiſſimi Pontificis Leonis *c* IX. præſentibus ibidem Cardinalibus, Epiſcopis, & Abbatibus, numero LXXIII. Quam quidem Eccleſiam cum idem Imperator dignitſimus ſpecialem deinceps (ut ſuis erat verbis) Imperii Capellam & Canonicos ipſius Capellanos regios (ut ſuprà præhibavimus) paſſim haberi & nominari vellet; exactam dedit operam, ut viros tanto honore dignos, & tam litteris, quam ſanctæ converſationis moribus probatos, eidem Eccleſiæ præficeret: ſiquidem illic etiam Regni ſedem conſtituerat. Lecti ſunt igitur ea omni fere Germania viri cum doctiſſimi, tum religionis obſervantiſſimi: inter quos & venerabilis noſter Benno, maximis Imperatoris precibus, annuente & jubente præfato ſummo Pontifice, via tandem monaſterio ſuo exactus, ac dictæ Goslarienſi Eccleſiæ (quæ rerum novæ Congregationi ſpiritalis armaturæ dux eſſet, & Eccleſiaſticæ eam diſciplinæ tyrocinüs eruditet) in Magiſtrum ac Canonicum præfectus eſt. Quam laudabilem vero ac ſanctam olim vitam duxerit prima ea Goslarienſium Canonicorum congregatio, documento eſſe poteſt, non ſolum id, quod plures ex eis Divorum numero adſcripti, plurimi Beatorum appellatione (dum adhuc vivereor) digniti ſunt: verum illud etiam memoratu dignitſimum, quod cum in poteſtate Imperatorum adhuc eſſet Epiſcoporum deſignatio, pauci admodum, quam ea eadem regia (ut dicebatur) Capella, tam ſub prædicto Henrico III. quam filio ipſius IV. & nepote V. æquivoci nominis Regibus, ad quæcumque etiam Epiſcopia conſcendrint. Quod ut exemplo res agatur, nomina eorum, tum Sedium etiam, ad quas quiſque ſublimatus eſt, ſequenti capite non indigne nobis recenſenda veniunt.

Poſt eccleſiam Goslariæ ab Henrico Imp. conſtructam, & a Leone Papa conſecratam,

b

c

ſit ibidem Magiſter & Canonicus.

B

C

unde Epiſcopi ab electi & deſignati numerantur.

24 RUmoldus I. Præpoſitus, poſtea Conſtantienſis Epiſcopus.
Engelhardus II. Præpoſitus, Magdeburgenſis Archiepiſcopus.
Guntherus III. Bambergenſis Epiſcopus.
Werinherus IV. Merſeburgenſis Epiſcopus.
Anno V. Colonienſis Archiepiſcopus.
d Bibo VI. Tullonenſis Epiſcopus.
Bruno VII. Præpoſitus, Herbipolenſis Epiſcopus.
Otto VIII. Ravennatenſis Epiſcopus.
Suiderus IX. Bambergenſis Epiſcopus, poſtea Papa Clemens II.
Hartwicus X. Magdeburgenſis Archiepiſcopus.
Wilhelmus XI. Veronenſis Epiſcopus. D
Bertoldus XII. Interamnenſis Epiſcopus.
Arnoldus XIII. Patavienſis Epiſcopus.
Bruno XIV. Warcellenſis Epiſcopus.
Geroldus XV. Ravennatenſis Epiſcopus.
Craffr XVI. Miſnenſis Deſignatus.
e Benno Magiſter, Miſnenſis Epiſcopus.
Robertus XVII. Præpoſitus, Bambergenſis Epiſcopus:
Mairo XVIII. Verdenſis Epiſcopus.
Herebertus XIX. Leodienſis Epiſcopus.
Eckhardus XX. Polonienſis Epiſcopus.
Gotfridus XXI. Ratiſponenſis Epiſcopus.
Eppo XXII. Wormatienſis Epiſcopus.
Udalricus XXIII. Argentinenſis Epiſcopus.
Cono XXIV. Friſingenſis Epiſcopus.
Cunradus XXV. Trajectenſis Epiſcopus. E
Landolfus XXVI. Treverenſis Archiepiſcopus.
Ricolfus XXVII. Moguntinus Archiepiſcopus.
Erpho XXVIII. Monaſterienſis Epiſcopus.
Henricus XXIX. Auguſtenſis Epiſcopus.
Hetzelinus XXX. Hildesheimenſis Epiſcopus.
Henricus XXXI. Paderbornenſis Epiſcopus.
Eylbertus XXXII. Numenſis Epiſcopus.
Litmarus Magiſter, Hamburgenſis Archiepiſcopus.
Hildolfus Magiſter, Colonienſis Archiepiſcopus.
Adelhogus XXXIII. Præpoſitus, Hildesheimenſis Epiſcopus.
Eckhardus XXXIV. Spirenſis Epiſcopus.
Cuoradus Canonicus, Hildesheimenſis Epiſcopus. F
Lutolfus Canonicus, Halberſtateoſis Epiſcopus.
Johannes Magiſter, Halberſtatenſis Major Præpoſitus.
Rudolphus Vicedominus, Suerinenſis Epiſcopus.
Cunradus Canonicus, Magdeburgenſis Archiepiſcopus.
Valentinus XXXV. Præpoſitus, Mindenſis Epiſcopus.
Guntherus Canonicus, Magdeburgenſis Deſignatus.
Sigifridus XXXVI. Hildesheimenſis Epiſcopus.
Arnoldus XXXVII. Bambergenſis Epiſcopus.
Johannes Canonicus, Havelbergenſis Epiſcopus.
Henricus Canonicus, Havelbergenſis Epiſcopus.

Hos & alios antiquæ Goslarienſis Eccleſiæ Præpoſitos & Canonicos, ad tam diverſas Italiæ, Germaniæ, & Galliarum Sedes, Imperatorum olim nutu deſtinatos Epiſcopos, qui latius videre cupit, apud eamdem eccleſiam inveniet, ſimul

A ſimul cum aliis vetuſtatis monumentis dignissimis. Ad Bennonem noſtre ſeſtinat oratio.

25 Decem & ſeptem annos venerabilis
XIII. Benno noſter Goslariæ converſatus eſt, quibus ſe in genere virtutum ſpectabilem præbuit, egitque Canonicum ac Magiſtrum omnibus numeris abſolutum, crebris vigiliis, frequenti inedia, aſſiduis orationibus, tum largis patrimonii ſui eleemoſynis; dedit enim ex bonis ſuis hereditariis prædictæ eccleſiæ Goslarienſi non pauca prædia, mancipiolas, domos & cenſus etiam perpetuos: quibus omnibus Canonici ejuſdem eccleſiæ in hodiernum uſque diem utuntur, & quorum deſuper litteras, monumenta ac diplomata penes ſe habent repoſita. Quamquam unicum vir beatiſſimus Benno omnium eorum, qui ſuo tempore ſecum in Eccleſia Goslarienſi Deo militaverant, non vulgarem meruit gratiam; eo quod eſſet rectus ac integer, fraterneque pacis ac domeſticæ concordiæ vehemens amator; præcipue tamen illi eum Beato Anonne, Goslarienſi tunc Præpoſito, poſtea vero Colonienſi Archiepiſcopo, arctiſſima fuit conſuetudo & mutuus in Chriſto amor: ſiquidem unum erat illis velle ac nolle; velle ſcilicet bonum, & recedere a malo. Quapropter mirabile dictu eſt, quantum brevi ſimul apud Deum profecerint, & quam jucundam ac firmam amicitiem ſimiles illic mores & idem cœli ſtudium peperierit. Etenim vere tunc in eis exemplorum fuit illud Pſalmographi: Ecce quem bonum & quam
Pſ. 132. jucundum habitare fratres in unum. O legitimor Chriſti Sacerdotes! Utinam atque utinam is nodus, utque hinc vinculum, Chriſti ſcilicet caritas, & divinarum rerum ſtudium, noſtros quoque jungeret Sacerdotes & Eccleſiarum Prælatos! Sic enim ſublatis e medio
C uecultis earum ſimultatibus ac odiis, per fraternæ concordiæ nexum, tam ſuis eſſent honorabiliores, quam adverſariis etiam formidabiliores: nec ita lacerarentur eccleſiæ, dirigerentur earum bona, & omnis fere eccleſiaſtica deperiret auctoritas. Sed quorſum abii? Ad Oreſtem & Pyladem noſtros, Annonem & Bennonem ſcilicet, revocandus eſt calamus. Quorum tantam inter ſe benevolentiam nulla res aden ſovit, ac ea, de qua modo diseram, fraterna Chriſti caritas, quod, ut inquit Apoſtolus, perfectionis eſt vinculum. Hac igitur duce de virtute in virtutem
Col. 3. ambulantes, qualiter uterque a Deo exaltatus, & in modico fidelis ſupra multa conſtitutus ſit, quam breviſſime putavi, hinc ſubnectam.

XIV. 26 Anno ſalutis MLV. beatiſſimus Anno, per Henricum III. prædictum, magno bonorum omnium conſenſu, Agrippinæ urbis Sedem adeptus eſt, vir qui tot Rerum publicarum turbationes & inundatione, quod ſuo tempore in Imperio paſſim extitere, ſolus vel æquanimiter ferre, vel ab urbe ſua ſingulari prudentia noverit arcere. Valedicens igitur cariſſimo amico ſuo Bennoni, Macte virtute eſto, inquit, Frater; nec putes velim, me tui ſoror immemorem, quin cœptam inter nos neceſſitudinem, ubi præſentia nequimus, ſaltem literis fovebimus: Annonem igitur, ubi-
EMSERO eumque fuerit, tuum eſſe puta. Nec id tam humiliter pollicitus eſt, quam evenit poſtea explanavit. Mortuo enim paulo poſt Imperatore præfato, regnum filio ſuo Henrico IV. Aquiſgrani non ita multo prius inuncto, cuocceſſit. Qui cum adhuc puer eſſet, apud matrem Agnetem Imperatricem aliquamdiu educatus eſt: brevique poſt tempore in tutelam venit præfati Annonis
anno pro curante, Colonienſis Antiſtitis: quibus ex cauſis, ſcriptores varient, æque huc pertinet. Certum tamen eſt, donec Rex puerilea abſolveret annos, ſummam rerum, conſenſu omnium, apud Annonem reſediſſe: qui veeute ſub id tempus Eccleſia Miſnenſi, per obitum Craffi Goslariensis paulo
E ante Præpoſiti, facile effecit, ut eadem Eccleſiæ Miſnenſis veteri amico ſuo Bennoni, cujus vitæ innocentiam & dignitatem dudum exploratam habebat, etiam nihil tale cogitanti, committeretur.

27 Renitentem (amore ſortaſſis euntem-
& animum exigunt, pleniæ vitæ) litteris ut puſillanimum vehementer increpavit, & ad ſuſcipiendum epiſcopium edoctatus eſt; eſſercuit, ſatis jam ſeris ſpectatam eſſe Goslariæ virtutem ſuam: neque ſanctiſſimas Apoſtolus ullum uno ſemper in loco conſenuiſſe; ſed modo huc, modo illuc, per mare, per terras, diviæ plantationis ſurculos circumtuliſſe. Caveret igitur, ne talentum ſibi traditum, cum Miſnæ modo propres vicinam & incredulam Sclavorum gentem duplicare poſſet, abſcondere potius, & labores pro Chriſto fugere videretur; id quod magis ignavi animi quam religioſi eſſet indicium: ſic enim contemplationi vacendum
Miſnenſis eligitur Epiſcopus. eſſe, ut ab actione, in qua virtutis laus omnis conſiſteret, animus corpore non abhorreſcerer: ſicque amandum eſſe Rachelis pulchritudinem, ne Liæ interim fœcunditas haberetur deſpectui. Quemadmodum enim ſtellæ a ſtellis differentes, unam cœli faciem decentiſſime pingerent; ita Eccleſiæ Chriſti uni & ſoli, utramque tam activam, quem ſpeculativam vitam, non ſolum ornamento ac decori, verum etiam quam maxime eſſe neceſſariam. Quibus verbis unus tam perſuaſus quem valuti compulſus Benno, oblatem tandem ſuſcepit provinciam; non ignorans tamen (divino revelante Spiritu), quibus exagitandus fluctibus, quentaſque in Epiſcopatu tribulationes & adverſiteter toleraturus eſſet: ad quæ omnia voluoteriam ſe Deo hoſtiam obtulit.

28 Humenæ igitur reparationis anno MLXV. XV
avi. venerabilis Benno noſter a *f.* Wernhero Magdeburgenſi Archiepiſcopo Pontificali veſte induitur, ulei ſacri liquore perfunditur, & inclitæ noſtræ Miſnenſis Eccleſiæ Præſul, decimus a Burckhardo primo ejuſdem Peſtore, præficitur. Benedictione igitur de more percepta, mox Miſnem
f a Magdeburgenſi conſecratus;

AUCT. SMIZERO

acceleranti totius urbis Clerus ac populus gratulabundus venerabundusque occurrit : & in eccleſiam majorem feſtiviter adductum, in Sede eum Pontificali collocant, magno omnium plauſu & ingenti totius civitatis gaudio. Ipſe vero intra ſe habitans, præſentique honore nihil elatus, illud ſemper in ore habuit, tacitoque ſub pectore volvit: Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Memor præterea illius, quod ſcriptum eſt: Omnis Pontifex, ea hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur, in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona ac ſacrificia pro peccatis; primo omnium, in conſpectu totius populi Sacra ſolenni more celebravit, tanta devotione, tantoque lacrymarum fonte, ut ſicca eum oculis hi, quibus etiam ſacra erant corda, videre non poſſent. Sacris vero in medium deductis, ad plebem converſus, populari primo lingua, de Chriſtianæ fidei præſtantia ac dignitate, de colendo ſummo ac vero Deo, beatarumque ſpirituum gaudiis, & malorum tormentis, graphice magnaque admiratione omnium eloquutus eſt.

Pſ. 113. lamentans; excepius Hebr. 5.

B

Datur Sacerdotes ad populum & Clerum.

29. Deinde ad Canonicos Clerumque ſermonem dirigens, tali eos orſione affatus eſt: Quando a Deo factum eſt, viri fratres ac domini, ut neque cogitanti mihi, neque ambienti hic locus (quod vobis ſcitu atrimque ſaluberrimumque maneat) deſtinatus ſit; ego deinceps Eccleſiæ huic veſtræ digniſſimæ, ejuſque commodis ac honori hanc animam, & quidquid in me eſt, quod novi quam ſit caduum, totum polliceor ac devoveo. Neque ullus mihi labor gravis erit, nec ullum pericula, quæ nobis tamen, chriſtiſſimi fratres (niſi ex alto Deus averterit), & multa, & magna imminent; dummodo veſtram, hujuſque mihi commiſſæ Eccleſiæ ſalutem, honorem ac commodum, ita ut bonum decet Paſtorem omnibus modis & pro virili promoveam; pro quo neque potentium timebo minas, neque eorum amittendatum, aut hujus etiam corpuſculi jacturam magni faciam: vos autem orationibus ac precibus

C

veſtris me adjuvabitis. Summopere enim mihi placet devotio veſtra, & bene inſtituta religio: quæ a deceſſoribus meis, ſanctiſſimis, proculdubio viris, inm decenter ordinata, Deum Opt. Mum. oro ac obſecro, meo etiam tempore in pejus non labatur, ſed pro laude ac gloria ipſius ſemper magis ac magis creſcat in hoc loco: ut pro communi tandem labore & vita bene acta, communem mereamur ſimul ingredi lætitiam, & optatæ beatitudinis conſequi mercedulam. Sic fatus, & adſtantibus lacrymas cacuſſit, & ipſe etiam flentibus oculis ad perficienda Sacra cœpta reverſus eſt.

ANNOTATA G. H.

a *De inſtitutione Univerſitatis Pariſienſis late egit Jacobus du Breul in Theatro Antiquitatum Pariſienſium, a pagina 590.*

b *Hic eſt* Conradus Salicus anno 1039. Ultrajecti ſubito extinctus. *Poſt* hæc Henricus filius ejus communi electione paterno luctu chronologos eſt ſolio. *Ita Chronicon Mſ. Saxonis, nec vidi, qui eum generum Conradi appellet.*

D

c *Acta* S. Leonis IX. *illuſtravimus ad diem* 19. *Aprilis, & oſtendimus* anno 1049. nditſſe Imperatorem in regione commorantem Saxoniæ; *quando potuit conſecraſſe hanc Eccleſiam.*

d *Catalogus Tolonenſium Epiſcoporum apud Sammarthanos nullum ejuſmodi nomen habet; inter Tullenſes numeratur* anno 11. Pibo: *& ſimili ratione fortaſſis corrigenda ſunt alia quædam tam Epiſcoporum quam Epiſcopatuum nomina librariorum vitio corrupta, puta infra* Eylberras Numenſis Epiſcopus: *nam Epiſcopi* Numenſes *nulli ſunt*; Nimenſes *in Gallia id eſt* Nemauſenſes *Eylbertam ignorant.*

E

e *Ex his inſcripti ſunt Martyrologio Romano* Sanctus Anno Archiepiſcopus Colonienſis; *Decembris*, Sanctus Bruno Epiſcopus Herbipolenſis 17. *Maji*, *& Sanctus* Benno *hoc* 16. *Junii*, *& forſan alii, qui modo non occurrunt.*

f Wezelinus, *frater Sancti Anſelmi Archiepiſcopi Colonienſis, admiſſus anno* 1064. *dioceſim dignisſime adminiſtravit; Dum tractatur partes Pontificis a Cæſarei ecciſus* 7. *Auguſt. anno* 1078.

CAPUT III.

Cura Epiſcopalis, exilium, iter Romanum, Slavorum converſio miraculis firmata.

Præcempla

F

30. VEtus proverbium eſt, Magiſtratus virum oſtendit. Et profecto quanta fuerit prudentia beatiſſimus noſter Benno, quam providus in conſilio, quam juſtus in judicio, non ante apparuit, quam in tanto faſtigio conſtitutus eſt: neque enim a dextris neque a ſiniſtris recedens, omnia, quæcumque verbo monuit, factis ipſe adimplevit. Non pompoſus, non elatus: ſed operi ſuo multo erga pauperes pietate ornabat; ſuum hoc ſolum eſſe ratus, quod modus ioopſque in hunc mundum veniſſet. Imprimis Eccleſiaſticarum rerum & divini cultus ſolicitum illi curæ fuit. Unde cum antiquorum more irregulatus adhuc eſſet in eccleſia Miſnenſi chaotus (id quod alibi etiam in locis videre licet ea antiquiſſimis quibuſdam Gradualibus & Antiphonariis, ut vocant, in quibus unica, nec etiam nulla interdum linea, pauciſque ac indiſcretis notulis contenta fuit antiquitas) Benno noſter dum opera, regularem ac legitimum canendi uſum, juxta Hildesheimenſis Eccleſiæ ritum ac conſuetudinem, ad Miſnam primus traduxit, fecitque, ut concinne atque eleganter in hodiernum uſque diem cantetur, quidquid ipſe inſti-

regularem canendi uſitandi;

A inſtituit. Quas enim novas & exoticas quaſdam hodie canunt hiſtorias, neotericorum inventorum eſt, muſicæ artis lege modoque carens.

qualis Hildeſii ſervabatur.

31 Hanc Hildesheimenſis & Miſnecnſis cantus analogiam & convenientiam, ſive feſtivo, ſive ſimplici more divina peragantur officia, primus omnium deprehendit venerabilis, & egregius vir, Dominus Joannes Hennig, ſacræ Theologiæ Profeſſor & dictæ Eccleſiæ Miſnenſis Decanus digniſſimus, cui nuper Saxones perluſtranti, harum rerum gratia comes deſtinatus ſum: ubi & a Saxonibus viris digniſſimis perbenigne excepti ſumus, & ea pleraque omnia, quæ hic inſerta, partim oculis vidimus, partim ea litterarum hauſimus monumentis. Sed hæc & alia digniſſimus Paſtor Benno circa cultum divinum, in Eccleſia ſua Miſnenſi, prudenter ordinavit & conſti-

B tuit: erat enim ceremoniarum omnium doctiſſimus, & circa rem divinam ab infantia verſatus: nec quiddam aum latebat, quod Eccleſiaſticæ intereſſet diſciplinæ.

avtr. Viſitat omnes ſua dioeceſis eccleſias.

32 Divinis recte ſe habentibus, mox animum adjecit beatiſſimus Pontifex ad viſitandos ſingulos diœceſeos ſuæ pagos & oppida, omneſque Eccleſias & earum Rectores; id quod etiam quotannis in propria perſona vicatim oſtiatimque ſedulo facitabat. Proinde circumſpiciens utrimque animarum ſalutem, modo in Presbyteris, ut & verbo docerent, & opere doctrinam ſuam comprobarent, ne ſorte aliis prædicantes, ipſi reprobi facti, auditoribus vileſcerent; modo in ſubditis, ut dicto Sacerdotum ſuorum obtemperantes verbum ſalutis, & quidquid ad fidem utinet, diligenter ab eis diſcerent & obſervarent. Quod ſi quos eo modo ſe habera comperit, vehementer laudavit: ſin ſecus, leniter corripiendo in melius immutavit. Tanta autem gratia præditus erat, tantoque inter pauperes ac divites

C æquilibrio ſe partiebatur, ut paſſim cum omnes amarent; ejuſque monitis obtemperantes, pacifice inter ſe vivercot, & fraterno ſe invicem amore diligerent. Verbum Dei quoquo ita luculenter, ita ſuaviter tractabat ac prædicabat, ut per multa etiam milliaria, ejus audiendi gratia, confluerent.

& diverſis ad propria caſtella,

33 Habuit autem vir Dei, in ſingulis dioeceſeos ſuæ plagis, caſtellum unum, in quo viſitationis ſuæ tempora divertoret: in Orientem videlicet & ſuperiora Luſatia, *a* Gedau; *b a* in Meridia, *b* Breſnitz; in Occidente, *c* Neoborgum vulgo Naumburg; ad Aquilonem vero, non longe ab urbe Miſnenſi, Zſcheylau, ubi hodie etiam Collegiata habetur eccleſia. Propter frequentes enim barbarorum incurſus, & hoſtiles vaſtitates, raræ tunc erant urbes in terra iſta: nam & Stolpen, Wurtzco, ac Mœgeln oppida multo poſt tempore in poteſtatem venerunt Miſnenſis Eccleſiæ. Prædicta vero caſtella, Breſnitz, Gedau, & alia non parum multa, Heoricus Imperator ſecundus, is, qui Divorum numero poſtea adſcriptus eſt, & ab Italis primus habetur, Eccleſiæ Miſnenſi olim dono dederat, ob preces Eiconis tertii Miſnenſis Epiſcopi.

quorum dominio ad S. Henrici Imp. obtenta.

Qui & ipſe excellentis meriti Præſul vitæ ſuæ ſanctimoniam certis indicavit miraculis, quæ poſt obitum ſunm comperta & litteris mandata ſunt; cujus gloriosam vitam *d* Dietmarus Merſeburgensis olim Episcopus, tam devote, quam elegantar ſcripſitavit. Quare non eſt quod diutius hic immoremur: Bennonis enim, non Eiconis res agnoture. Quod ſi taceret, memorari poſſem utique complures Miſnenſis Eccleſiæ Antiſtites, tantæ olim fuiſſe religionis & munditiæ, ut Beatorum appellationem (dum etiam viverent) haud dubia mereretur. Verum habenda nobis ratio eſt, ne longius eraganter, & cœpti operis feriam interrumpamus, & lectorem ſimul tædio conficiamus.

avstr. Eccleſiæ fundos curat & auget.

34 Compoſitis his, quæ ad divinum cultum & animarum attinent ſalutem, ſanctiſſimus Præſul Benno animadvertens Eccleſiaſtica ſtipendia, propter vicinorum, modo Sclavorum, modo Boemorum, improbitatem &

E prædandi conſuetudinem, non parum eſſa attenuata, ſedulam etiam adhibuit curam, ne Eccleſiæ ſuæ, vel ad divinum cultum, vel ad alendos pauperes quippiam deficeret: unde apud eos, quibus ipſe cœleſtia ſeminabat, temporalia Eccleſiæ ſubſidia ſuo quodam jure confidenter poſtulabat. E quibus Bor quidam, aqueſtris Ordinis vir, magnæ devotionis, non pauca illi de bonis ſuis donavit, & Eccleſiæ Miſnenſi perpetuo jura appropriavit. Similiter & Henricus IV. ejus nominis Rex, dum adhuc ſub jugo eſſet Beati Annonis Colonenſis Antiſtitis, Eccleſiæ Miſnenſi, nonnulla prædia ac bona, juxta regiam munificentiam liberaliter conceſſit. Sed & Bezela, mater Divi Bennonis, diſtractis omnibus bonis ſuis, filium poſt adeptum Epiſcopatum hoc etiam ſecura erat: cui ille a caſtellum

liberalitate cum aliorum tum matris ſuæ,

a

Gedau habitandum indulſit, & quoties ibidem viſitationis ſuæ munere ſungeretur, anili & decrepitæ mulierculæ multo erat ſolatio. Quæ etiam adhuc viveos, & deinde poſt obitum ſuum (brevi enim poſt defuncta eſt) Eccleſiæ Miſnenſi, quidquid ea dotalitiis, paraphernalibus, aut aliis quibuſcunque bonis reliqueret, teſtamento legarit: ex quibus eidem pientiſſimus natus perpetuam apud Eccleſiam memoriam, & Dominicale illud officium, quod Dominicu quoque die ibidem peragunt, comparatis ad hoc cenſibus, inſtituit.

apud ipſum in Gedau commoratus & mortuus.

35 Invalvit inde rumor apud poſteros (ut ſupra innuimus). Divum Bennonem noſtrum in Gedau fuiſſe natum, quoniam memoria proditum foret, & incolis in hodiernum uſque diem etiam conſtat, matrem ſuam in Gedau aliquando habitaſſe. Verum falſam hanc imperitæ plebis opinionem facile explodit tum nomen ipſius Beooo, a Bennopoli patria ei inditum, tum antiquiſſima Hildesheimenſis & Goslariensis monaſteriorum monimenta, ſupra per nos exhibita. Non ſolum autem his & aliis incrementis ac bonis beatiſſimus Pontifex Benno Eccleſiam ſuam Miſnenſem locupletavit & auxit; verum etiam ea, quæ tempore ſuo eidem vi & injuria ſunt

ablata.

ablatâ, ſub anathematis ac diris divinæ vindictæ imprecationibus reſtituere ac reſarcire cœpit: de quo etiam infra ſuo loco ſingillatim commentabimur.

AUCT. INFERO

XIX. *Slavis ab idololatria abducendis.*

36 Supra memoratum eſt, Sclavorum ingeniem multitudinem, gentili errore vagantem in diœceſi olim Miſnenſi, tam ultra, quam citra Albim fluvium, deſedisse: quos etſi Henricus Rex III. piiſſimus epitheto perpetuo Imperator, non ita multo prius, quam Epiſcopatum Benno ſuſceperat, tributarios Imperio fecerat, & ad ſuſcipiendam Chriſti fidem magna ex parte compulerat; plurimi tamen ex eis retroſpiciantes, pagano ritu, honorem, quem Chriſto debebant, idolis repoonentes, relicta pietate fidei, antiquis
f ſe erroribus denuo involverant; ex quibus *f* Radigaſt in magna apud eos veneratione erat. Inter omnia autem numina primatum tenebat *g* Swanthewitz: quem Deum deorum
g B eſſe profitentes, ex ipſius oraculis & reſponſis rer cunctas gerebant. Eſt autem Swanthe Sclavica lingua idem, quod ſanctum; Witz vero lumen interpretatur. Cumque negotium conſtaret ſic ſcateatis, dæmonia omnia ſanguine invitari, Sacerdos tamen Swanthewitz ſuis perſuadebat, hunc niſi Chriſtiano cruore placari non poſſe: unde quod abominabile etiam dictu eſt, illi quotannis hominem Chriſtianum, quemcumque ſors objecit, victa ſuerant: atrum enim dæmonem, cui nomen Zeernebock, in cujus poteſtate mala eſſe credebant, devotius honorabant, noxia deprecantes: Zeerne enim nigrum, Bock vero ſive Bohu Deum apud eos ſignificat. His ſingulis dicati erant Flamines, & varia ſacrificiorum libamenta, cum multiplex religionis cultus: quæ tamquam ſuperſtitioſa & relatu indigna conſulto prætermimus.

Fruſtuoſa incertus,

37 Ingemiſcens igitur pientiſſimus Patet Benno, miſerum populum dæmonum præſtigiis ita rapi præcipitem, officii ac debiti
C paſtoralis eſſe ratus eſt, cæcis lumen, ægris ſalutem, & errantibus viam oſtendere. Cui quidem tam ſancto operi cum ſe totum devoviſſet, & ſapienter quidem primo lenia vulneribus fomenta adhibens, plures in dies comitate ſermonis ſui ad Chriſtum reduceret; inſidiator diabolus, moleſte ferens, inauctoratam ſibi plebem, myſtica adſpergi unda, & a caſtris ſuis fieri tranſfugam (permitteote Domino, quo virtus ſervi Dei, humanæ vitæ fluctibus agitata, magis inclareſceret) aliud illi negotium fecit, tantiſque eum impulit tempeſtatibus & procellis, ut relicta Sclavorum cura coactus ſit vela ventis committere. Et quia ſumma ipſius virtus & conſtantia tunc potiſſimum ſpectata fuit (quandoquidem explorant adverſa viros) ideirco non jucundum forſ poto, ſi ſtarum eorumdem temporum explicavero. Non enim parum refert, ut dici ſoler, in quæ quiſque tempora incidetit.

XX

38 Omnium primum tempeſtuoſa ea reddidit tempora famoſiſſimum illud Saxonicum
h bellum, quod cum Henrico IV. magna utrimque animi pertinacia geſtum eſt. A quo licet Benno noſter innoxiæ habuerit manus, victus tamen incendii flammas evadere non potuit; vel ob hoc unum, quod & ipſe ea primario Saxonum ſanguine, qui Regi penitus inviſus erat; ſive (quod magis credam) quia Deus ver ſuum ita voluit tribulationum camino excoquere, & velut aurum in igne probare. Permiſit enim, ut in prædicto Rege innocentiſſimus Præſul nullo ſuo delicto caperetur, & in exilium mitteretur: ubi & ceteri ſervabantur principes, videlicet Magnus *i* & *k* Hermanus Saxoniæ *i* *k*
Duces *l*, Wetzilo (qui & Wernherus) *l*
Magdeburgenſis Archiepiſcopus *m*, Burchardus Halberſtatenſis, & Wernherus *n* Mer- *m* *n*
ſeburgenſis Epiſcopi *o*, Fridericus Comes *o*
Palatinus Saxoniæ & plerique alii Primores viri: quorum omnium, propter implacabilem Regis iram, nulla erat ſalutis ſpes, nec alia quam vel citæ mortis vel perpetui carceris expectatio. Benno vero neque de E
vita ſua, neque de captivitate ſolicitus, ſolius Eccleſiæ ſuæ caſum inconſolabiliter, & cauſas tantorum malorum, tam veriſſime, quam breviſſime paululum hic deflebat; eo quod ſtatus Rex eam ipſam etiam, per Burckhardum quemdam, ferocem & militaris audaciæ hominem, miſere vaſtaverat. Paulo enim ante id tempus diem obierat Dedo Marchio, relicto Henrico filio adhuc puero: quem Rex obſidem ſecum abduxit, & in aula regia educari fecit: dictum vero Burckhardum præfectum Miſniæ conſtituit, ut Marchiam interim in fide ſua contineret, donec infans adoleſceret.

39 Hujus autem vaſtationis meminit Lampertus *p* Hervelderſis monachus, nobilis hiſtoriarum ſcriptor, ubi de expeditione loquitur Regis prædicti: qui ſimulato in Hungariam itinere, cæcecitum per Boemiam, & Marchiam Miſnenſem Saxonibus impetoviſis ſoperinduxit, volens eos inter oſcitanter (ut dici ſolet) opprimere. Sunt autem hæc Pag. 295.
Lampertt verba: Pervenit igitur Rex uſque Miſſenen, urbem ſitam in confinio Boemiæ & Saxoniæ; ubi a civibus pacifica in civitatem ſuſceptur, Epiſcopum civitatis ipſius comprehendit, omnia, & quæ ejus erant, diripuit, hoc ſolo reum Majeſtatis adjudicans, F
quod toto tempore belli Saxonici nullos ad eum ſervatæ erga Rempublicam fidei indices nuntios vel literas deſtinaſſet. Ceterum homo Eccleſiaſticæ paupertatis, & nihil aut parum habens pompæ militaris, vota ſorſitan coacta Rempublicam facere, *q* arma ferre *q*
non poterat: nec magnum vel hic, vel illic partibus momenorum, amicus & inimicus extitiſſet. Hæc Lampertus noſter ad verbum. Quibus amplum ſatis teſtimonium divo noſtro Bennoni perhibet, virum eum fuiſſe eccleſiaſticæ paupertatis, neque divitiis inhiaſſe, neque gloriæ, nec belli, ſed pacis fuiſſe amicum.

40 Alterum ejus tempeſtatis exitium, fuit ejuſdem Henrici IV. cum *r* Gregorio VII. calamitoſa ſeditio: ea qua attam ſancto viro

Slavis ab idololatria abducendis.

Relegatur ab Henrico IV. cum aliis Saxoniæ Proceribus;

p *quia filii videbantur favuſſe.*

q

r

ro

Deinde adhæret Gregorio VII.

A ro Bennoni non parum ſuccrevit laboris & periculi. Diſcordantibus enim inter ſe ſummis orbis cardinibus, factа eſt confuſio ulumentorum, hoc eſt, Prælatorum inferiorum; & percuſſo paſtore, diſperſæ ſunt oves gregis. Nam ex omnibus Germaniæ Epiſcopis perpauci inventi ſunt, qui Romano Pontifici tunc integram ſervarent fidem: u quibus fuere Anno Colonienſis, Wucilo Magdenburgenſis, Bucco & Burckhardus Halberſtatenſis, Werobeeus Merſeburgenſis, & Benno noſter Miſnenſis: ceteri fere omnes regias partes ſecuti ſunt. Omiſſo igitur pauliſper Bennone, hujus utiam tam prolixæ diſſenſionis cauſas bruviter reponam. Defuncto Alexandro II. ſuffectus eſt ei Gregorius prædictus, cui Hildebrando autea nomen fuit: & quia inconſulto Cæſare, ſolis ſcilicet Romanis favcntibus, ad Apoſtolatus apicem conſcendetat, hinc primum contra eum accuſationis caput ſumptum eſt: mos enim tunc erat, ne quis pro Romano

Simoniacos & concubinarios perſequitur,

Pontifice ſaluraretur, niſi quem Imperatoria deſtituiſſet probaſſetve auctoritas. Secundo invidiam utiam Pontifici peperit maximam id, quod duobus maximis Sacerdotum vitiis cætirpandis, ſimoniacæ videlicet pravitati & laſciviæ, tam conſtantem navabat operam, concubinarios & ſimoniacos omnes paſſim anathemate feriens. Sed & Cæſarem ipſum ob eaſdem cauſas, ad ſynodalia reſponſa ſæpe fruſtra vocatum, tandem cum purgare ſe nollet, ab Eccleſia primum Petri amputavit gladio, deinde regno uiiam eaauctoravit, adempta omni regia admioiſtrationu, & abſolutis fidelitatis ſacramento ſubditis. Quare couſuſus Imperator, habito apud Wormatiam concilio ſecum ſentientium Epiſcoporum, Pontificem viceverſa depoſuit: datæque ſunt ad rum

quem Henricus depoſitum volebat,

litteræ convicijs pleuæ, quibus ut ſeipſum Pontificatu, quem vi fraudeque rapuiſſet, æitro nbdicaret, proterve mandatum eſt. Eo veſaniæ Imperatorem induxerat cæca Sacerdotum (qui tunc frequeores apud uum eranr) libido. Timebant enim, ſi cum Pontifice in gratiam rediter, actum eſſe de concubinis ſuis, quas illi pluria quam, vel propriam ſalutem, vel publicam pendebant honeſtatem.

41 Cæterum quam indigne Gregorium ſugillaverint, documento eſſe poteſt electionis ſuæ formula, quam Platina & Blondus Flavius Apoſtolici ſcriptores adnotaverunt his verbis: Nos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardina-

licos legitime electum confirmet.

les, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Presbyteri, præſentibus Epiſcopis, Abbatibus, multiſque tum eccleſiaſtici tum laici ordinis, ehgimus hodie, X. Kalend. Mati, in baſilica Sancti Petri ad Vincula, anno ſalutis MLXXII. in vurum Chriſti Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, viram multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, juſtitiæ, conſtantiæ, religionis, modeſtum, ſobrium, contioentem, domum ſuam honeſte guberoantem, pauperibus hoſpitalem, in gremio ſanctæ matris Eccleſiæ libere a teneris annis educatum: quem quidem cum ea D poteſtate Eccleſiæ Dei præeſſe volumus, qua AUCT. Petrus mandato Dei quondam præfuit. Hæc ANSERO illi. Quam quidem optimam de ſe uaiſtimationem pius Pontifex oequaquam fefellit, ſed ad finem uſque ſtrenue certando perduxit. Unde addit Platina, in calce rerum ab eo geſtarum, quod demum in Salerno moriatur, vir certe Deo gratus, prudens, juſtus, clemens, pauperum, pupillorum & viduarum Patronus, atque unicus Eccleſiæ Romanæ & acerrimus defenſor, contra hæreticorum improbitatem, & malorum Principum potentiam, res eccleſiaſticas per vim occupare conantium.

ANNOTATA G. H.

a Gedau, *an forte* Zetau, *ſeu* Zittaw, *ad* E *Niſſam fluvium, judicent Luſatis.*

b Breſuitz, *aliis* Proſuitz, *in media Moravia, haud procul Olamutio.*

c Neoburgum *ſeu* Naubargum *urbs Miſnia ad Salam fluvium in confiniis Thuringiæ, ad quam Epiſcopatus Citicenſis fuit tranſlatus.*

d *Ditmarus lib. 7. Chronici virtutes* Eiconis *ſive* Eidi Epiſcopi *deſcribit, aſſeritque obiiſſe* a. 1115. Kalendas Januarii *ſive* 20. *Decembris, ad quem diem ſi aliquid de ejus veneratione conſtet, de eo agi a poſteris poterit.*

u Joannes Baptiſta van Hollandt ſocietatis noſtræ 27. Octobris ex caſtris Cæſareis ad nos ſcripſit iſta: Decima ſeptima hujus Dorſtenſonius Sittaviam deſeruit, & verſus Albim cum toto exercitu perreait, uos vigeſima iſtum iuſecuti, eadem, qua nos præceſſerat, via perreamus verſus Lubam, vigeſimo ſecuuda, Bautzem ad latus relicto, caſtra poſuimus in Pago Geda, ubi mater Sancti Bennonis olim ſepulta fuit. Hic nomen pago dedit: cum enim quotidie templum uudis pedibus aſperrima hiemu adirer, ac n Capellano ſuo iucitarerut, ut calceos poneret, ne præ frigore pedes deſtruerentur, reſpondit, nullum ſe frigus perſentiſcere; fidem adhibeeu ſi nollet, veſtigiis factis inſiſteret: cumque ſæpius Capellanum ſuum admoneret Germanicis verbis, *Gtet da*, ideſt *Vade illuc*, Pagus nomen retinait, & in hanc horam *Grda* vocatur. *Idem de Sancto Wenceslao Bohemiæ Duce memoratur diu 28. Sept. Sed vereor ne id, quod additur de nomine pagi a vindi ſumpto, prani ad fabulas vulgi communium ſit, torquentis eo appellationem aliunde ſumptam, ac verſimiliter ex nomine alicujus rivuli* Geta *dicti, in veram nomen ſit Gtt-au, id eſt Paſcua ad Gttam, quomodo paſſim in Germania humilia circa fluvios loca, au dicta, nomen ex fluvio ſumptum formant.*

f Radrgaſt *quaſi dicas* Conſilio-pollens. *Deus terra Obotritorum, a Radtgaſtoruin Rege belliceſſimo pro numine habito colı putatur. Totum in urbe Rethra ſtetiſſe aureum inditat Helmoldus lib.*

A *lib. 1. cap. 2. & iterum de eo agit cap. 52. ubi* AUCT. *Bongersius ejus effigiem ex Chronica Saxonice* MISERO *exhibet. Capillis avit diſſipatis alis inharet: pectori affixum caput tauri nigrum dextetero detinet, ſiniſtro bipennem jactat: nomen autem habet a* Rideu *conſulere, &* Gaſt, *non ſolum ſignificat Hoſpitem, ſed etiam clarum virum,*

g Swanthowitz *ex Sunſta Vste Martyre ori. ginem accepiſſe diximus ex Helmoldo & aliis ad diem 15. hujus Junii; quemque Patronum ante habuerant Rugiani, cum a fide Chriſtiana ad idololatriam defeciſſent, cœperunt habere locum animi, ritibus idololatricis colendi.*

h *Anno* 1075. *Hujus belli hiſtoriam, a Frobere excuſam tema 1. inter Scriptores rerum Germanicarum, ſcripſit Bruno Clericus vel Monachus Merſeburgenſis: eumex familia ſe eſſe profatur Epiſcopi, cui hiſtoriam ipſam nuncupat.* B

i Magnus *cenſetur poſt abavum Biſingium quinquus Eleller: vixit ad annum* 1106. *biennio inclauſi dicitur a Brunone, ita ut nullus ſciret ubi eſſet, aut utrum viveret.*

k Hermannus *Magni patruus, Comes Oldenburgicat.*

l Wetzilo, *alias* Weruherus *frater S. Annonis, de quo ſupra actum.*

m *Epiſcopus hic Halberſtadenſis a Krantzio lib. 5. Metropolis cap. 13. appellatur* Bucko, *a Brunone* Burchardus, *cui nomen Bodo; a Schafnaburgenſi* Bucco, *ab aliis* Beenardus *aut* Berwardus Bucho, *ejuſque deceſſor dicitur conſobrinus Archiepiſcopi Magdeburgenſis.* Burchardus, *cui anno* 1059. *vita functa ſucceſſiſſet dictus* Burko, *qui in ſeditione civili anno* 1088. *jactu ſagittæ periiſſet: ab confirmatum vide, quod ſupra di-* C *xi, nomina longiora truncari a Saxonibus aliſque Teutonibus, aſſumpta terminatione ia o; quandoque etiam cum alteratione aliqua ejus, qua retinetur, partis.*

n Meeſeburgenſis Epiſcopos *a Lamberto Schafnaburgenſi dicitur* miſſus in monaſterium Lorſeſan *Laurishamenſe; de caſu arigine egimus 6. Martii ad Vitam S. Gadegrandi Epiſc. Meſtenſis.*

o Fridesicus, *Præfectus ſeu Comes Palatii appellatur a Brunone.*

p Lambertus Schafnaburgenſis, *ſive* Aſchaffenburgenſis, monachus Hirſfeldenſis, *ſcripſit Chronicon uſque ad annum* 1077. *quo vixit, quod extat a Piſtorio editum.*

q *Apud Suriam intruſa erat particula* aut, *& ſenſum turbabat.*

r S. Gregorius VII. *inſcriptus eſt Martyrologio Romano* 25. *Maji, ad quem diem variis ejus Actis illuſtravimus: ad eaque remittimus Lectorem.*

D

CAPUT IV.

Iter Romanum, reditus, Slavorum converſio, Vita ſolitaria, miracula.

42 HIs igitur temporum urdoribus, cum Pontifex omnes tam Eccleſiaſticos, quam ſeculares Principes, quibus cum Rege commercium erat ullum, diriſſimis Eccleſiæ vinculis colligaſſet; contraque Imperator aqua & igni interdiceret iis, qui Pontificis dicto parerent; udeo feciſſa eſt Eccleſia Dei, & regnum in ſe diviſum, ut gravioribus inter Sacerdotium & Imperium odiis nullo unquam tempore laboratum ſit: utrique enim, tam Pontifex quam Imperator, hic pro terreno, ille pro Dei regno cauſam ſuam conſtantiſſime agens, litem non niſi cum morte diremit. At vero Imperator, ubi intellexit Principum animos ſub religionis prætextu ſenſim ab eo deficere, diſſimulato ad præſens odio, quod contra Saxones alebat, captivos ejus gentis (inter quos & Benno erat) dedizione abſolvit, & ad ſua impune redire permiſit: nihil aliud imperans, quam ut tanti beneficii memores integram ſibi deinceps ſervarent fidem, & communis regni ejuſdem ſecum contra Pontificem defenderent. Illi abeuntes pollicitis ſuis, quoad juſte Imperium adminiſtraret, & Eccleſiam Dei perſequi deſineret, ſe ejus commodo & honori noſquam deſuturos. Qualem ſe vero deinde idem Rex, tam ergo Sacro ſanctam Apoſtoli eam Sedem, quam paſſim in Imperio exhibuerit, apud alios videre licet: ad nos enim nihil attinet, niſi quatenus Divi noſtri Bennonis intereſt. E F

Dimiſſus a carcere,

fugere coacto ſuæ reſidentiæ.

43 Rediens igitur beatiſſimus Paſtor Benno ad Eccleſiam ſuam Miſnenſem, deſolatam vaſtatamque invenit, quam tanto prius ſtudio ac decore ornaverat. Quæ quidem calamitas quamvis amarior illi eſſet, quam vel carceris vel exilii pœna fuiſſet, ſpem tamen vulto ſimulans, premenſque alto corde dolorem, Fratres ſuos Canonicos, flentibus illi oculis obviam factos, & fortunas ſuas querulantes, benigne amplexus atque conſolatus eſt, iterum atque iterum illud ore ſepetens; Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum. Nec moru, quin illico infracto ſeſe animo ad reſtaurandam eccleſiæ ſuæ ruinam totis viribus convertit: & niſi illi improbitas obſtitiſſet Burchardi Præfecti Miſnenſis, (cujus ſupra etiam memiuimus) facile ublata omnia recuperaſſet. Erat idem Buckhardus ingenio malo, pravaque natura præditus, lingua præterea ac manu promptus. Cumque magis Cæſaris, quam Dei ſui mandata obſervarer, beato viro Bennoni moltas intulit moleſtias, proſque ejus conatus, quibus potuit artibus, fefellit.

ſolatur Canonicos,

Burchardi mortis liberatur ab ejus tyrannide.

A ſellit. Non tameo impone: nam ſcelerum ſuorum moa juſtas dedit pœnas, a ſubditis ſuis propter crudelitatem & ſævitiam miſere necatus. Equus enim, in quo fugam ſperabat, alioqui celerrimus, tunc eum invaderetur, calcaribus utcumque admotis, pedem movere nequivit, donec ſeſſor frequenti vulnere confoſſus miſeram exhalavit animam. Atque hunc in modum liberatus eſt Divus Benno noſter a tyrannide Buckardi Præfecti.

xaiix Gregorio Romam, 44 Anno a natali Chriſtiano MLXXVI. Papa Hildebrandus, frequentibus motus querimoniis, Concilium Romæ indixit; Regemque per Legatos ſuos ad hoc legitime vocavit, ut adeſſet, de criminibus, quæ illi ob venditas Eccleſiaſticas dignitates (quæ tunc erant Imperatorum) objicerentur, cauſam dicturus; alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione, eodem die de corpore ſanctæ Matris Eccleſiæ, Apoſtolico reſecandum gladio. Quod audientes Epiſcopi Germaniæ & Galliæ, quibus nota erat Pontificis ſeveritas, & vehemens erga domum Dei zelus, timentes ne forte ſimul cum Rege ipſi duriora aliquid pro factis ſuis paterentur, communibus conſiliis Regem adeunt; turbatoque ſuper his, quæ a Pontifice nontita fuerant, palpando conſolandoque, bono eſſe animo jubent; irritum enim fore Concilium, neque parendum ei, qui injuſſu ſuo & præter majorum conſuetudinem, ſeipſum ultro Eccleſiaſtico ingeſſerit culmini; unicam ſcilicet ſalutem & honorum ſuorum ſtabilitatem in hoc verti cardine rati, ſi efficere poſſent, ut is non eſſet Apoſtolicus. Rex igitur ſuggeſtione eorum ſeductus, paulo ante ſtatutum Concilii diem, omnes, qui in ſuo regno eſſent, Epiſcopos, Abbates & Eccleſiarum Prælatos Wormatiæ (ut ſupra dictum eſt) convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Pontificem, ſi C qua via, ſi qua ratio pateret. Cum igitur beatiſſimus Benno noſter, tam Pontificis, quam Cæſaris edicto urgeretur, & ab utroque ſub diris comminationibus vocaretur, inter ſaxum & ſacrum (ut eſt in proverbio) poſitus, in illud tandem Saſanæ incidit; Angustiæ ſunt mihi undique, & quid eligam, ignoro. Si enim Apoſtolicæ Sedis mandata contempſero, anathema ſum, & extra Eccleſiam factus; ſin vero Imperatoris juſſa neglexerim, tamquam perdoctionis reus, notam antea carcerem & exilium non evadam.

Henrico Wormatiæ omnes Epiſcopos vocante,

Dan. 13. 22

Romam aſcendit; 45 Demum excuſſo omni pavore ſecum ſtatuit, relicta ſynagoga Sathanæ, Apoſtolicæ Sedis obedientiam ad mortem uſque confiteri; maxime cum non ignoraret, ecclebrandi Concilii jus, ſacrorum Canonum ſanctionibus, ſoli Romano Pontifici eſſe conceſſum. Itaque iter arripiens Romam verſus, ad indictum Concilium, non ſine multo labore & difficultate, pervenit; ſiquidem Imperator illoc tendentibus paſſim poſuerat inſidias, quas ille tamen divino fretus auxilio incolumis tranſivit. Veniens autem ad Pontificem, ab eo, quod a omnes ex omnibus fere Germaniæ Epiſcopis, audax fuiſſet plus Deo, quam hominibus obedire, vehementer collaudatus, & in amicitiam non vulgarem receptus eſt. Ferunt conſtante adhuc fama, abeuntem claves eccleſiæ Miſnenſis duobus commiſiſſe Fratribus ſuis Canonicis, ut ſi Rege excommunicato, hi, qui ſororem patriam eſſent ab eccleſiæ ingreſſu non temperarent, obſeratis januis, eas in Albim fluvium dejicerent: quod & factum eſt. Nam in dicto Concilio Rex, propter contomaciam ſuam, cum omnibus complicibus, gravi anathemate percuſſus eſt; & ſynodaliter decretum, ne deinceps ulli hominum liceret vendere vel emere quaſcumque Eccleſiaſticas dignitates: qui morbus tunc plurimum irrepſerat, non tam Regis ipſius, magnanimi alioquin & omni Imperatoria virtute præditi viri, quam aulicorum ſororum avaritia, & candidatorum ambitione. Id quod ea ſequenti capite ſatis ſuperque oſtenditur. E

AUCTORE EMSERO ſuſſit in diverſis provinciis claudi hujus eccleſiæ ſi excommunicatus eſſet Rex

aarv. qui promotus a Lamberto Monacho,

46 Exccrabilem Simoniacæ pravitatis hæreſim, propter quam tunc non ſolum Regis ipſius, ſed etiam multorum Epiſcoporum, Abbatum, & Prælatorum fama periclitabatur, quæ etiam potiſſima cauſa fuit, propter quam Pontifex Eccleſiaſticum contra eos gladium ſtringere coactus eſt, Lampertus nobilis Herveldenſis Monachus in Chronico ſua graphice tetigit, ſic inquiens: Eodem tempore Meginwardus *b* Abbas Augienſis digreditate ſua ultro ſe abdicavit: in locum ejus, *b* *Pag. 184.* non per electionis oſtium, ſed per Simoniacæ hæreſeos cuniculum, protinus irrupit Rupertus Abbas Bambergenſis cognomento Nummularius, annumeratis in æratium Regis mille pondo argenti puriſſimi. Hic ſordidiſſimis quæſtibus & uſuris, quas etiam privatos adhuc in monaſterio exercuerat, infinitam ſibi pecuniam conflaverat; & propterea mortes Epiſcoporum & Abbatum anxia exſpectatione jamdudum ſuſpiraverat. Cumque eos diutius vivendo, propter effrænatæ ambitionis impetum, quo præceps rapiebatur, morari graviter & impatientiſſime F ferret; eo veſaniæ evaſit, ut præter occulta munera, quibus auricularionum favor redimendus erat, Regi etiam centum pondo auri promitteret, ut ejecto eximiæ ſanctitatis viro Abbate *e* Widerado, ſibi Abbatia Fuldenſis traderetur. Et profecto quod *e* *munera in dandorum eccleſiaſtica rum rendis* nefarie concupierat, flagitioſiſſime obtinuiſſet, niſi pauci, quibus Eccleſiaſticæ leges pecunia cariores erant, in faciem Regi, ne id faceret, obſtitiſſent. Hujus igitur infauſto novoque aucupii genere hæc in Eccleſiam introducta eſt conſuetudo, ut dignitates publicæ venales proſtituantur; & eccleſiaſtici viri non innocentia æſtimentur & integritate vitæ, ſed quantitate pecuniæ; nec quæratur in promovendis, quis dignius præſſe, ſed quis carius poſſit emere. Hæc ille. Recte *contra ſimoniam Gregorio,* igitur optimus Pontifex Gregorius huic morbo forte paravit antidotum. Nam ſi hæc peſtis illorum etiam animos venenavit, qui modo hinc mortui, & omnem ornatum hu-

A huius ſeculi deſpondiſſe videntur ; quanto
AUCT. EMSERO potius eos etiam , qui ſummam felicitatem & ultimum beatitudinis finem in honoribus ac dignitatibus collocant , ad interneccionem uſque caulcraſſet , corrupiſſet , vitiaſſet , niſi eam ſapientiſſimus medicus excommunicationis cauterio inuſtam , vix tandem foras & extra Eccleſiam eliminaſſet ? Quare non immerito Divus noſter Benno tam ſancto vitio paruit , ſubſcripſit , adhæſit .

XXV qui ut divinus Bennonem restituit , 47 Immorante apud Pontificem Divo noſtro Bennone , Romam venit quidam venerabilis Pater , nomine Theodoricus , Suffraganeus Epiſcopatus unus , qui cauſam Regis defendentes ſimul eum ipſo excæcati fuerant . Quamobrem dictus Theodoricus , ne tanti ſe crimmis participem faceret , Pontificem adiit , & cum paupex eſſet , vitæ ab eo petiit ſubſidium . Ille autem , quo diutius Divum Bennonem , cujus conſuetudine plurimum delectabatur , ſecum detinere poſſet , eumdem Suffraganeum Divo Bennoni noſtro ſuffecit , & Miſnam deſtinavit , quatenus abſente vero Paſtore , Pontificalis interim officii miniſterium adimpleret . Cui tam Apoſtolicis , quam Divi Bennonis admoniti litteris Canonici , Præbendam unam in Eccleſia Miſnenſi aſſignarunt : inter quos aliquamdiu laudabiliter vixit , plenus virtutibus & honeſtæ conversationis moribus . Quadam vero die eum Epiſcopalis muneris gratia Colditz d , ejuſdem diœceſcos oppidum , ſimul cum Capellano ſuo peteret , multo ſenio gravatus , ſubito in via cœpit deficere : delirioſque ad proximum mulendinum , cui Komlitz adhuc hodie nomen eſt , magna devotione diem clauſit extremum . Commiſerati autem Capellano ſuo , ut appoſitis ſecretto aſellis , quos multos ad manus habebat , in quemcumque locum Eccleſiaſticum caſu ducerentur , ibidem cum tumularet . Aſelli itaque recta via verſus Eccleſiam in pago Hurt delati , cauſam dederunt ejus ibidem ſepeliendi : cujus quidem pagani adhuc memores , nonnullis cum miraculis & ſignis illuſtrem perhibent . Et hic quidem Theodericus fuit exitus .

concedit ei Suffraganeum.

d

B

C

48 Interim vero Principes , religione tacti , paulatim colla cœperunt ab Imperatoris jugo retrahere ; jamque non ſolum clandeſtinis congreſſibus , verum publicis etiam conventibus , de ſutrogando alio Rege inter ſe tractare . Quamobrem fractis Imperatoris viribus , cum nil amplius timoris eſſet , Divus Benno , qui multo jam tempore Pontificis lateri adhæſerat , reditum tandem ad ovile ſuum via magnis impetravit precibus . Cui abeunti Papa , in ſignum veræ dilectionis , non vulgares donavit Sanctorum Reliquias : quas ille toto tempore vitæ ſuæ religioſe coluit , & tamquam cœleſtem quemdam theſaurum veneratus eſt . Erant ea eiſdem Reliquiis circa tumbam ipſius , in hodiernum uſque diem , mirabile quoddam dictu : ut ſcilicet inclusæ argento , ſeu pacificali (ut vocant) petiunculæ , alias quidem oculantibus apparerent , aliis vero minime . Quin his etiam , quibus videre eas contingit , nuo ſemper ſe oſtentant : ſed modo præſentes adſunt , modo veluti præſtigio quodam cernentium oculos eludunt . Ferunt quidam Divum Bennonem noſtrum aliis etiam vicibus , & ſub aliis etiam Pontificibus , Victore ſcilicet & Urbano Gregorii ſucceſſoribus , Romam iraſſe : verum nobis præter eam , quam modo deſcripſimus , peregrinationem , certi nihil conſtat . Quamobrem ad ipſius ex eadem profectione reditum ſequens feſtinat oratio .

Tandem acceptis Reliquiis & indulgentiis ,

D

49 Beatiſſimus Pater Benno noſter , expeditis apud Pontificem Eccleſiæ ſuæ negotiis , relicta tandem Roma , per declivia Apennini juga , per amœna Flaminiæ tuta , per anguſtas Rhæticarum Alpium fauces , Vindelicos Noricoſque tranſiens , ad civitatem ſuam Miſnenſem , pretioſiſſimis Reliquiis & indulgentiis onuſtus , feliciter pervenit . Ne autem ſub primum ipſius adventum civitas commoveretur , neve illi Cletus cum ſolita ferculorum pompa in occurſum procederet , ſub peregrini ſpecie ad hoſpitium publicum omnibus ignotus divertit . Memorant incolæ in hodiernum uſque diem , hoſpitem , dum ingentem quemdam piſcem , ex Albi flumine eadem forte hora allatum , enarrare cœpiſſet ; ſub branchis ſive pinnis ipſius clavem reperiſſe Eccleſiæ , quam Divus Benno poſt abitum ſuum in eumdem fluvium projici mandaverat . Cujus rei fama cum mox totam repleſſet orbem , Canonici præfatum hoſpitium repente irruunt , & agnitum Paſtorem ſuum , maximo totius urbis plauſu , ad Eccleſiam ſuam conducunt . Qui populo de more benedicens , a turba uſque in alterum diem via demum ſe potuit avellere .

XXVI redit ad ſuã Eccleſiam Bennus.

E

ejuſq; clerus eum ſuſcipit.

50 Mane vero , nullis tantæ viæ laſſitudine obſtante , illico Paſtorale fecit officium ; & intec ſacrificandum , pro concione populo Apoſtolicam nuntiavit benedictionem & gratiam : eoſque , qui ob vitandam Regis indignationem , vel ſola participatione

F

& abſolutis excommunicatis

ne colloqui Eccleſiaſticis ſubjacebant cenſuris , ſimul omnes conceſſa ſibi poteſtate abſolvit , & Eccleſiæ reconciliavit . Quare vix dici queat , quantus brevi factus ſit ad eum concurſus e vicinis oppidis ac populis , qui omnes uno ore clamabant ; Adveniſti deſiderabilis , quem expectabamus in tenebris , ut educeres vinculatos de clauſtris . Erat enim eorum pars multo maxima excommunicationis vinculo irretita , quos pius Pater feſtino ad Eccleſiam ſuam gaudio reducens ſuſcepit : & tamquam filio olim perdito vitulum ſaginatum , hoc eſt pinguem Chriſti panem injuncta prius pœnitentia ſacramentalitur exhibuit ; ſicque perditionis filios in electionis vaſa feliciter convertit . Dedit autem illi Dominus gratiam & malorum requiem , ut deinceps reliquos vitæ annos uſque ad decrepitam ſenectam in pace ageus , reſtaurandæ Eccleſiæ ſuæ &

Apoſtolica auctoritate

extir-

A catirpandæ zizaniæ ; quæ longo jam tempore in Dominicu agro ſoppullulaverat , tranquillam poſſet operam impendere : quod & ſedalo perfecit . Et quia præcipua ejus animo hærebat antiqua Sclavorum cura ; idcirco quo ſtudio , qua doctrina , quibuſve miracolorum ſignis illos ab antiquis eorum erroribus ad infallibilem Chriſti veritatem tandem revocaverit , quam breviſſime potaru , ſequentibus complectre .

Patrem deinde habet.

xxvss 51 Meminiſſe hic oportet eorum , quæ ſupra de Sclavis diſſeruimus : qui ſcilicet atramque ripam Albis circumſidentes , gentili ſuperſtitioſoque ritu , honorem , quem Creatori debebrnt , rebus exhibebant creatis ; liguum, quod dolabant , & lapidem , quem cædebant , irrationabilem adorantes . De quorum moribus cum Divus Benno Gregorium Pontificem certiorem reddidiſſet , mandatum & Apoſtolicæ legationis munus ab eo recepit ,

B cum poteſtate prædicandi eis verbum Dei , & abſolvendi a certis crſibus , etirm Sedi Apoſtolicæ reſervatis . Quare factus eſt in dies

ad pœnitentiam fidemque adducit

mrjor ad eom concurſus populorum , præcipue Sclavorum , quorum aliqui memores adhuc priſtinæ doctrinæ , quam illis pius pater , priuſquam a Rege io exilium miſſus eſſet , tradiderat , præ deſiderio & amore ſacri ipſius cloquii altro ſe illi proſtratos offerebant , & commiſſi ſceleris com mœrore ac luctu veniam petebant . Ille autem , ot mitis cere corde & prouus ad ignoſcendum , obviis eos manibus , & velati poſtliminii jure ad Chriſtum redeantes , eacepit ; Scripturaſque illis tum veteris , tam novi Teſtamenti proponens , quaotum cælo eſſet grudium ſuper ano etiam peccatore converſo , non ſolom ad lacrymas , ſed & quodcumque ſatisfactionis genus facile indacebat .

52 Cum autem multitudinem confluentium civitas non erperet , locum concioni aptum delegit , vallem ſcilicet uurm apricis ſaltibus amœoam , mille ab urbe paſſibus , inter Orientem & Aquilonem expoſita . Hue igitur crtervatim advolantia multa millia hominum , ſacratiſſimos illius ſermones , de ſummo ac vero Deo , de prima hominom origine & eorum Ipſo , de Incarnatione Verbi , & bumrni generis reſtauratione , ceteraqua id genus ſacramenta arrectis haoriebant auribus . Plerique etiam ſpiritu ita compuncti ſunt , ut idola , quæ doms habebrnt , ſub conſpectu viti ſancti proferentes , fruſtatim comminuerent , ſicque ductu & auſpiciis Divi Bennonis animas ſuas ſalvas facerent . Quadam vero die , com populus fetventiſſimo ſolis æſtu laborans , ſitibunda amplius ora via ferre poſſet , beatiſſimus Pater Beuno , oculis ſurſum levatis , & oratione facta ad cum , qui convertit petram in ſtagna , & rupem in fontes aquarum , baculo Paſtorali terram feriiſſe dicitur : ex qua mox fons aquæ ſalientis ſcaturicos , arida hominum labia cœleſti liquore prolait ac reſocillavit . Teſtimonio ejus rei eſt , quod idam fons facer , & vallis a ipſa ſancta in hodiernum uſque diem rb incolis uuncupatur , Fe-

converſis perſuadet ut idola confringant

C

Pſ. 113. ac ſitientibus fontem aperit :

a

cit item vir Dei alia etiam in eodem loco miracula , quibus rudem ab initiu Sclavorum gentem , non ſolom verbo , verum etiam facto doceret , quanta eſſet fidei Chriſtianæ virtus ac potentia . Verum nos more noſtro ſolidiora tantum amplectimur .

D AUCT. EMSERO

53 Quamquam , ut diat , multa divi Bennonis miracula , quæ vulgi celebrantur ſermonibus , & majorum traditione ad poſteros pervenerunt , hic præterire conſilium eſt , ao maxime quod brevitate gaudemus omnes : illud tamen de aqar vino facta , & Albis tranſitu , quoniam præter communis famæ adſtipulationem litteris etiam mandata ſunt , in antiquiſſimo illo vitæ ſoæ libello , qui nuper in prædicto Hildesheimenſi monaſterio (ubi prima olim ſecit ſpiritalis armaturæ ſtipendia) miraculoſa inventos eſt , tacere non auſim . Scribitor enim in eodem libro , quod cum divus Benno die quadrm ad operarios in prato aaiſſet , illis ſiti ac labore fatigatis , ſigno Crucis edito , aquam in vinam commutarit . Quod cum puer ſuus animadverriſſet , allata ſibi unda , En , dixit , faciam ſicut Dominus meus . Qui interrogrtus quidnam feciſſet ; Crucem , reſpondit , deſuper edidit . Cumque puer idem faceret , meritis beati viri & ſimplicitate pueri aqua mox vioi ſaporem induit .

aquam in vinum convertit ipſe & puer ejus ,

E

54 Cum autem jam dies ad occaſum tenderet , & Divus Benno recta via per pontem ad civitatem pervenire non poſſet , iter ad proxima Albis flueuta deflexit , & Cruca ſe muniens , flaviom ficco pede pertranſivit . Quod videns ruſticus quidam , qui eum cum plaaſtro fœni ſequebatur , protinos per aquam inſecutus eſt , & incolumis tranſveait : Benno autem audaciam hominis vehementer increpans , prohibuit tum ne id amplius faceret , tum ne cuiqoam quod factum erat eo vivante detegeret . Solebat autem vir Dei nonnumquam orando meditandoqae agros circuire : ibi cum aliquando juata paludem qaandam garrula limoſis raua coaxat aquis , ne contemplantem interturbret , Scriphiam eſſe jubet ; ſont enim in *f* Scripho ranæ umnes quidem matæ . Paolulum inde tranſgreſſo venit in meotem Danielis illad : Benedicita cete & omnia , quæ moventur iu aqois Domino : benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino . Timens igitur , ua forta gratior eſſet Deo illarum cantus , quam ſar oratio , eis iteram mrndavit , quatenus conſoeta voce Deum laudarent : quæ moa campos & aera ſtridore ſuu garrulo replent .

Albim ſicco pedestriſſo

Indicit ranis ſilentium.

F

f

Dan. 3.

ANNOTATA G.H.

a *In Bulla Canonizationis explicantur* : Solus Beatus Benno decreti Imperatoris auditor non fait : quippe qui præclarum ſore æſtimabat , ſi Eccleſiæ dignitatem , quod ejus fieri poſſet , tueretur : atqaa ut ſuæ erga Eccleſiam devotionis documentum daret , Imperatorem Marchionemque Miſnen-

A fem huſtes religionis judicatos excommunicavit.

AUCT. EMSERO

Hæc ibi, quæ ferè ante habebantur in epiſtola ad Leonem x.

b Megiowardus *Abbas creatus anno* 1069. *abdicat anno* 1071.

c Wideradus *creatus anno* 1060. *vita functus anno* 1075.

d Coldits *oppidum Miſnia ad fluvium Muldam, cujus templa ſunt dicata Sanctis Ægidio & S. Nicolao.*

e *In Vita Germanica dicitur ea vallis ad mille paſſus diſtare ab urbe Miſna.*

f *Plinius id lib.* 8. *cap.* 58. *exponit:* Eſt Seriphus *inſula in mari Ægæo, una ex Cycladibus, hodie* Serſino *dicta, inter Naxum inſulam* g *& Argiam Peloponneſi provinciam.*

B

CAPUT V.

Virtutes, revelationes, obitus, Tranſlatio, miracula. Cauſa dilatæ Canonizationis.

55 PRoditus tum his, tum aliis Bennonis miraculis, vehementer apud ſe erubuit, timens, ne forte unde celebrior fieri inciperet apud homines ejus nominis fama, inde apud Deum magis ipſe vileſceret, dicente Apoſtolo: Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem. Ne igitur popularis auræ affectator haberetur, tacito ſecum egit conſilio, quoniam potiſſimum modo frequentiam hominum evitare, & in ſolitario aliquo loco delueſcendo, ſoli Deo ſervire poſſet: atque ideirco, rebus apud eccleſiam ſuam accurate compoſitis, ipſe Occidentem verſus, ad extremos diœceſeos ſuæ fines, villam ſcilicet Naumborgh, paucis admodum viæ ſuæ conſciis receſſit: ibique ædiculam in honore divæ Parthenices & omnium cœli Indigetum conſecrans, preciofiſſimis eam donavit Reliquiis ac Indulgentiis, quas nuper Roma ſecum aſportaverat. Juxta ædem vero, cellam unam humilem, pro ſe & Sacerdote, quem ſecum habebat, eo ædificavit animo, ut deinceps, niſi Epiſcopalis curæ munere exigente, ab ea nuſquam diſcederet. Verum quanto magis latere voluit humilis Chriſti ſervus, tanto eum magnificare dignata eſt propitia divinitas, in hodiernum uſque diem teſtans, quam gratum cœlo fueris hujus dilecti ſervi ſui obſequium. In cestis enim agrorum ſemitis, quas ille, ibidem more ſuo poſt divini Officii penſum deambulando meditandoque, pedibus ſuis ſanctiſſimis calcavit, frumentum adhuc hodie ceteris flaveſcit, maturaſcitque ſpatio fertilior etiam longe ſeges in eodem loco, quam per vicina circumquaque ſura naſcitur. Id quod ego non ſolum ex aliorum ſcriptis, verum etiam oculis meis compertum habeo: & vidi, quia vere Deus mirabilis in Sanctis ſuis. Ea-

Gal. 1. Lætare & Deo vacare volens in ſolitarium locum ſe recipit

& exinde ibi citius maturaſcit fruges.

Pſal. 67.

dem autem peracto agri cujuſdam fertilitas in Gedau, ubi paritei aliquando contemplabundus deambulavit, a Plebano ejuſdem loci, medio nuper jurameoto, in examine teſtium quorumdam, depoſita eſt. C

56 Quid igitur? Taceam, necne, quæ de agilitatis dote Divo noſtro Bennoni omnipotens Deus contulit inſigoia? Minime gentium. Memoriæ enim hominum proditum eſt communi voce ac fama, quod cum beatiſſimus Benno frequenter poſt Sacramentorum tractationem ex oculis Capellani ſui evaneſcere, & agilitatis munere in eccleſia ſua Miſnenſi ſubito conſtitui, indeque Sacris omoibus confectis ad conſuetam prandii horam cum Capellano ſuo iterum io dicta villa præſens adeſſe ſoleres; captum aliquando vehementi Capellanum admiratione, abeuntem mane herum diligentiſſime obſervaſſe, nosque inſecutum præter pauca in receoti pepina veſtigia nihil reperiſſe indicti: ſed ſtatim veluti turbine arreptum, io dicta Miſneuſi eccleſia, poſt tergum Domini ſui geniculantis, in pedes conſtitiſſe. Quem cum divus Pater in ſpiritu adeſſe ſentiret, ipſeque conſummatis Sacris more ſuo mox iterum in cellam ſuam, Capellanus vero vis altero die reverteretur: (eſt enim diſtantia locorum XXIIII. millium paſſuum *a*) graviter eum increpitaſſe, & ſub anathematis nexu vetuiſſe, ne eo vivente cuiquam hominum quod factum erat proderet; adeo abſuit a beato viro, quod gloriam ſuam quæreret. Ceterum nos neque iſta temere aſſerimus, neque proterve abnimus: eum ſimilia multa de Tutelaribus genialis ſoli noſtri, (Sveviam puto) Divis Conrado videlicet *b* ac Udalrico, nec non aliis quibuſdam ſanctis Patribus ſcripta ſint, & pro confeſſo habeantur. Præterea in memoriam Divi Bennonis adhuc hodie quotannis celebratus ingens populi concurſus in dicta villa Naumborg, tribus diebus præcedentibus & ſequentibus feſtum omoium Sanctorum, quorum nomini (ut prædiximus) pius Pontifex Eccleſiam ſuis olim manibus dicavit. Sunt etiam ibidem ruinæ cellæ ipſius & alia quædam monimenta, tum imago ſua depicta in pariete interioris eccleſiæ, cum diademate & inſula pontificali, & eum titulo deſuper perſcripto: Sanctus Benno Epiſcopus *c*: quæ omnia ſpectatoribus devotionem augent & gratiam.

a

b

c

capitur divina virtute ad eccleſiam Miſnenſem.

F

colitur in Eccleſia a ſeim honore omnis Sanctorum dicata.

57 Dum Beatus Benno tumultum civitatis declinaret, cellæ ſuæ ſolitudini ſe oblectans, & divinarum rerum meditationi liberius quam antea vacans, multas habuit revelationes, quibus futuræ quietis dulcedinem, perfunctorie ſaltem & quantum viatori licet, deguſtaſſe creditur. Eiſdem etiam revelationibus illuminatus, multa futura, priuſquam eveniſſent, prædixiſſe fertur: e quibus duo ſaltem minime contemnenda hic recitaſſe ſufficiat. Quorum alterum in veteri Cella, inſigni Miſnenſis diœceſeos monaſterio completum ac litteris mandatum eſt. Cum enim vir Dei longe olim ante Cellam condítam tranſitum forte eo loci faceret, videretque columbarum illuc ruſmam gregatim confidentium ad cumiter con-

Revelationibus adornatus.

ver-

A versus: Eu, ait, hic locus est, ad quem parvo post tempore nova quædam convalebit Religio, cujus precibus mortalium turba magna salvabitur. Nec cassum fuit oraculum. Orto enim deinde divo Cisterciensium Ordine, Otto Misnensis *d* Marchio Cellense cœnobium dicto Ordini primus ipsius fundator sacrum fecit, & supra quam credi potest mirifice dotavit.

Prædicit quædam de ordine Cisterciens. & monasterio extruendo

d

§ 8 Alterum Divi Bennonis vaticinium fuit, quod Marchioni (quem Henricum Dedonis filium esse perhibent) in maxillam eum ferienti prædixisse fertur, quod eodem die anno revoluto alapam sibi datam vindicaturus esset. Erat idem Marchio Regi Henrico admodum devotus, eo quod apud eum (ut supra narravimus) a puero educatus esset. Cumque idem Rex, capularis jam senex, novos teneam in Imperio motus suscitans, decidua

& alapa percussus

B jamdudum cornua rursus in cœlum erigeret; a proprio filio careeri mancipatus, pollutam

a multo sanguine animam contra Poetæ sententiam e, sicca tandem morte ad inferos destinavit. Marchio autem præfatus, quoniam Apostolicam Sedem & Ecclesiasticas censuras contemnendo Regi plus justo emplaectra vellet, nec etiam ab Ecclesiæ Misnensis bonis jam olim a Rege ablatis abstineret, aut ea dictæ Ecclesiæ utcumque admonitus restituere intenderet; eumque quadam vice a Divo Bennone, ob hoc gravius argueretur, nec ratione objecta posset diluere, ira tandem percitus, nihil cano capiti, nihil sacro ordini defereos, venerabilem senem dura percussit alapa. Cui pius Pontifex, non suæ quidem injuriæ memor, sed emolitis sententiæ spiritu revelante edoctus, futurum prædixit, ut anno sequente, eodem die, admissi sceleris pœnas daturus esset. Nec dicto fides abfuit. Circumacto enim anno eum dies ultioni dicta ad vesperum jam inclinasset; Marchio, qui

Marchioni Misnensi interitus,

C duro corde facinoris tanti nedum ullam egerat pœnitentiam, verum etiam ludibrio habens sancti viri præsagium, ad Consiliarios

f suos conversus & veluti Dictator Cæsar *f* Spusinam olim aurusp̃icem irridens; En, inquit, dies, quem atrum nobis Benno futurum interminatus fuerat, sine nova adest: non considerans venisse quidem diem, sed nondum præterisse. Itaqua adhuc loquens, subito inevitabili Dei judicio non placido, ut antea, sed torvo terribilique vultu eum adorientem, pœnasque poscentem, videre visus est: erat enim paulo antea vita functus. Suos igitur, ut suppetias illi ferrent, quoniam Divus Benno eum impeteret, frustra precatus, in genua concidens, subitanea morte periisse dicitur, non tam ob illatas manus violentas in Sanctum Domini, quam quod, ut quidam tradiderunt, non ingredereretur ad eum causa pupilli & viduæ, sed magis oppressor esset pauperum, & ecclesiasticarum rerum arrosator. Extant

Terribiliter eum invasit.

g in eodem loco diversa signa *g* in lapide incisa, in memoriam ac monumentum ejus rei posteris relicta.

§ 9 Postquam beatissimus Pater Benno, laborioso hujus vitæ cursu ad extremam ætatem usque impigre constanterque emenso, D AUCT. AMARO AANS.

fessæ jam post plurima pericula puppi tutum adesse portum, & æternam instare sibi requiem spiritu revelante cognovit; festinus piæ gaudio Fratribus suis Canonicis in unum convocatis, tali eos oratione alloquitus: Hora est, jucundissimi Fratres, quam ego multis retro annis, nescio an majore solicitudine, an desiderio semper nepectavi. Desiderabam quidem sæpe, ne mala viderem, quibus diebus meis jactata est Sancti Petri navicula; neve post hujus mihi commissæ Ecclesiæ profanata sanctuaria, & divisa inter hostes spolia, amplius superessem, miseram claudere vitam. Metuebam ea altera parte, ne forte vel hoc ipso, quod divinæ tentationis jacula parum constantes sut utmis molliter ferre viderer, omnipotentis Dei justam incideremi indignationem. Denique implorata Dei gratia, antiquorum Patrum zelum imitatus, Regis Henrici carcerem & exilium, Buckhardi graves & insignes contumelias, Marchionis postremo ipsius minas & verbera, & quidquid sacrilegis in me manibus patrasse libuit, forti animo pertuli, donec impleta perfidorum hominum malitia divinæ providentiæ arcana sequerentur judicia. Nullam autem in me causam invenerunt, nisi quod sacrosanctæ Apostolicæ Sedis obedientiam confessus, sanctissimi viri Gregorii septimi & successorum suorum causam intrepide tutatus, reisque Ecclesiæ meæ nequiter ablatas, quibuscumque prius ecclesiasticis censuris, ac pœnis, vendicare nisus sum. Hæc accusatoris in me summa fuit. Verum, id jurene fecerim, an injuria, æterni Judicis tribunal appello, quo præsens hæc hora me vocat. Veniet autem cito post me Henricus Rex ac cetesi Ecclesiasticæ potestatis E

ante mortem ad Canonicos pervenit

F temeratores: quos inter & me Deus judicabit.

60 Sed quoniam vos propter discessum meum tristiores factos esse conspicio, hanc interim a me consolationem accipite. Successorem in locum meum habebitis virum bonum & timentem Deum, qui Ecclesiasticam rem vestram magna ea parte augmentabit. Idque eo amplius, quod post obitum meum his, qui rem divinam hactenus impedire solebant, plus injicietur terroris & formidinis. Ego enim si, quam spero apud Deum gratiam invenero, susceptum semel hujus Ecclesiæ patrocinium pes omnem tuebor ætatem & sæcula: tuasque ipsius ac successorum assumens, accusare non cessabo eos, qui ausu temerario, sive in hanc Ecclesiam, sive in ipsius ministros ac bona committere præsumpserint, ne id impune tulerint. Quod si paulatim in accusando visus fuero negligentior, sic sibi persuadeant successores mei, probati partim a Deo eorum patientiam, partim injuriantium nepectari pœnitentiam. Qui si indurati ab incepto desistere noluerint, sentient non longe abfore

prædicit successorum futurum virum timentem Deum,

suæ Ecclesiæ perpetuum fore patrocinium

AUCT. ANSELM.

A ab eis perditionem. Contra vero benefactoribus Ecclesiæ meæ omnia fausta ac prosperа apud Deum exoraturus sum. Vos autem cutissimi Fratres, si procul omni simulate & odio mutuam inter vos caritatem amplexi, non summis tantum labiis, sed corde bono invicem salutantes, si divinum cultum haud segniter æmulati, si rempublicam deinque Ecclesiasticam potius quam propria commoda & privatas inter vos causas tutati fueritis; quanto in his omnibus fideliores sinceriores-que vos Deus invenier, tanto facilius me pro vobis interpellantem exaudiet. Quemadmodum igitur hic in terris fui., ita & apud Deum paratum me habebitis, prout singulorum merita vel demerita postulaverint, patronum vel vindicem. His severo admodum vultu & senili gravitate elocutis, singulorumque manibus pro more deosculatis, illos

B hymnis ac psalmis justit insistere: ipse vero devota ad Deum oratione habita, acceptu prius Ecclesiastico commeatu, sessi tandem corporis sarcinam deposuit. Ferunt illico dulci locum odore affluisse, cœleste quid omnium mentibus inspirasse, donec ipsum, juxta Pontificalis muneris dignitatem, in ecclesia sua Misnensi honorifice sepelierint. Obiit autem decimo sexto Kalendas Julii, anno salutis MCVI. ætatis XCVI. Episcopatus vero XL.

moritur anno 1106. 16. Junii.

moritur Henricus 4. ut prædixerat Benno.

61 Defuncto Bennone, Sedem ipsius accepit venerabilis Herwicus, Wurtzensis Ecclesiæ Collegiatæ fundator, quem consecravit Henricus *b* X. Magdeburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus. Ceterum, sicut prædixerat pius Pater, bravi post obitum suum, VSI. videlicet Idus Augusti, eodem anno prædictus Henricus Rex IV. quasi repetendarum ab eo postulatus, misere obiit. Cujus cadaver quinquennio (ut ajunt) ecclesiastica caruit sepultura. Obitis & Marchio, Divi Bennonis percussor, eo quo supra disimus modo. Quorum casu admoniti successores, Ecclesiæ Misnensi non solum ablata restituerunt, verum de suis etiam bonis semper magis ac

C magis addiderunt: propter quod in hunc usque diem semper magis ac magis etiam a Deo exaltati ac prosperati sunt. Beatissimus vero post mortem suam non minoribus apud Deum claruit meritis ac miraculis, quam olim in vita, confugientibus ad sepulcrum ipsius plurima impetrans beneficia: quorum quidam a variis languoribus curati, plerique a gravibus periculis & anxietatibus liberati, nonnulli etiam a morte suscitati sunt. Quorum omnium fides *i* apud Ecclesiam Misnensem literis, sigillis, testibus, & vel tabellione publico, vel Prælatorum auctoritate amplissima sulta est.

hic vero claret miraculis.

i

62 Translatio autem ipsius ea loco humili, ubi olim se tumulari jusserat, ad medium Ecclesiæ, ubi nunc tumba ipsius honorifice instructa cernitur, facta est circa annum Domini MCCLXX. quo tempore venerabilis Episcopus *k* Witigo, hujus nominis II. vehemens Divi Bennonis amator & prædicator, certas etiam indulgentias ad eamdem translationem contulit, quo plenior esset devoti populi gaudium. Idem etiam Episcopus D Witigo vinu illu, quo Divi Bennonis ossa lota, & a terreno pulvere mundata fuerant, tamquam salubernimo quodam olei tivo, ægros quamplurimos sanavit. Quorum omnium nomina & morborum species propria manu adnotavit, & apud Ecclesiam Misnensem peritar 10 perpetuam rei memoriam recondidit. Casula vero, qua indutus fuerat divus Pater Benno, & Baculus pastoralis, tamquam recens depositа, secum in sepulcro inventa sunt, absque omni ciasfactione, quæ etiam nun parvam a sanctissimo corpore virtutem attrahere. Nam, ut vetera taceam, matrona quædam Misnensis diœceseos, ex villa Prentzladorff, prope Fribergam, nostra hac tempestate dæmonio arrepta, ad sepulcrum Divi Bennonis adducta, cum nullis dæmonem exorcismis ab ea fugari posset, laduta est

transfertur anno 1270.

E tandem Divi Bennonis Casula, & dataes in manu Baculus pastoralis; qui facto exclamavit dæmon: Nunc tempus est ut egrediar; relinquam tamen hospitæ meæ signum, quo mei perpetuo meminerit. Moxque aperto altero mulieris crure, terribiliter elisus est. Foramen autem, quod illa fecerat, nulla medicorum arte sanabile, mulier adhuc hodie gestat, & (ut timendum est) donec vixerit non abolebitur.

Casula incorrupta pellitur dæmon

63 Præterea, ut pius erga supplices, ita severus in obstinatos divus Pater, juata promissa sua, sæpius sæviens est. Marchionem enim Wilhelmum, eum, qui Grymnis

Marchionis ecclesiæ invasio frustra apparatus

mortuus est, cum præpositus olim Misnensis Brutenus nomine sæpe adhortatus esset, ut ab exactionibus & servitiis, quibus colonos ac subditos Ecclesiæ Misnensis præter jus ac consuetudinem prægravabat, desisteret, nec eum ab incepto posset deflectere; ad auxilium tandem Divi Bennonis confugis: qui exoratus tandem assiduis Præpositi precibus Marchioni in somnis *l* apparuit, arguens & commonefaciens ad remittenda injusta gravamina. Cumque is Consiliariorum suorum suasu, dicentium non esse curanda somniorum deliramenta, in nullo se emendaret;

l

F alia vice per quietem, iterum visus est sibi Benno struere, & face, quam manu gestabat, iterum oculum inurere. Qui mane surgens & clusestum sese sentiens, tandem compunctus corde, Ecclasiæ Misnensi non solum data refarcivit damna; verum insuper multa contulit donaria, quibus, ut sperandum est, benedictionem pro maledictione a Deo promeruit. Legitur tamen tam hunc, quam Divi Bennonis percussorem, spe prolis a Deo frustratos absque legitimu decessisse herede, in pœnam iæsæ ecclesiasticæ libertatis.

tandem oculum eruit.

64 Postremu quamvis beatissimus Benno Ecclesiam suam Misnensem & Canonicos ipsius a variis periculis & inimicorum insidiis clementer suis semper meritis eripuerit; nihilosecius tamen eis ipsis etiam, ubi quid deliarunt, non pepercit: sed durur duris pater filius, gravi ac manifesto quidem supplicio, eorum delicta capiare solitur: mortes

Canonicorum mortes prænuntiat:

quo-

A quoque ipſorum, præcedentibus paucis ſemper diebus, valido & vehementi quodam ictu
m præmuntiare ferrat: m monent oimirum eos, quateaus veoturam iram celeri pœnitentiæ remedio declinent. Sunt præter hæc alia quoqua multa oumero præclara facta, digniſſima ſcripto, & lectu jucunda, quæ de beatiſſimo Patre noſtro Bennone referuntur, Dei magnalia ac miracula: ſed canendum nobis aliquando receptui, & linquendus etiam poſteris ſcribendi locus aſt: neque eoim omnia omnes poſſumus aſſequi; oec ipſe parum Miſnenſibus decoris ac ornamenti peperiſſe videbor, qui primus eorum divitias & cœleſtem hanc margaritam, toc retro ſeculis abſcooditam, io lucem protulerim: ſatiſque nobis id erit demonſtraſſe, Divum Bennonem noſtrum ab incunabilis, uſque ad extremum vitæ ſpiritum, virtutibus ac vitæ ſanctimonia fuiſſe clarum: neque prophetiam illi defuiſſe, & cœleſtium ſecretorum tavelationem, neque grattam ſanitatum, & impiorum hominum ultiooem; neque mortuorum denique ſuſcitationem: quibus omnibus magnificavit eum Domious, io conſpectu Regum ac Principum, & in medio populi ſui, illique coronam glotiæ perpetuam dedit.

Epilogus.

B 65 Quia nonnolli mirati ſoleot, cur tanto
XXXII. tempore Canoonzario Divi Benoonis, quamvis ſedulo quæſita, ſuos non habuerit ſucceſſus; idcirco ne admiratio iſta ſcrupulum tandem, ut fieri ſolet, culquam parturiat, hoc ultimo tandem capite palam agendum eſſe duxi, quibus de cauſis opus hoc, tam cœlo gratum, quam homioibus proficuom & ſalutare, hucuſque die in diem procraſtioatum ſit. Principio igitur cooſtans omnium totius mundi ſapieorum aſſenſus & in confeſſo eſt, mortalium cuncta a Divina pendere gubernatique providentia, quæ & velit & poſſit ſuo quæque tempore ac loco, prout magis opportuoa noverit, hominibus adhiberi miniſtrariquæ. Quod ſi ita eſt, quis non crediderit opus hoc, tam piam & ſanctum, occulta etiam quadam Dei providentia, tum ad majorem ipſius gloriam, tum ad ampliorem hominum profectum, hucuſque tardatom iri, & in meliora ſervari tempora? Atqui in agricolis videre hoc licet: quibus ſi per triduum octidoamve cœlum ad vota non ſofluaverit, illico animum deſpondent, ſpemque depooont; ſuſpicsotur male, timeot deterius, conquerontur actum eſſe de frugibus anni, ac ſi oblitus eſſet Deus ſolitæ mortalium cutæ. At ubi moa cootra ſpem omnium ſerenaverit, & diſcuſſis Phœbus nubibus vitali terras calore reſoverit, tunc demum Divinæ providentiæ opera collaudant, & erroris ſui conſciti fateri cogontur, optimum & temporum & rerum omnium moderatorem eſſe Deum; ſolemque longe affuiſſe tempeſtivius, quam ſi ipſi Phaethootis inſtar quadrigas ipſius ſuis aurigaſſeot manibus. Haud ſecus oimirom optima Deus tempori divi Bennoni apotheoſim tacito ſecum conſilio reſervat. Faceſſat igitur mortalium ſolicitudo: quoniam ut ſcriptum eſt, Dei perfecta ſunt opera. Sed hac ratio piis fortaſſe meotibus ſatisfeceric:

Dilata Canonizatio Dei providentia.

C verum pertinacibus & humanitus ſapientibus, aliis inſuper hujus moræ cauſas edemus.

D AUCT. ANSERO

66 Defuncto ſiquidem mox Bennona, cum recens adhuc eſſet ejus eum hominibus converſatio, nemo fait, qui tunc ad hanc rem adſpirare auderet. Non coim peti ſolet vel etiam coocedi Canonizatiouis beoeficium, niſi longo tempore, gravique maturitate probatis miraculis ac vitæ ſaoctimonia; nec item niſi ingeoti pecuniarum profuſione & impenſa. Sed quia ſequentibus annorum curriculis, Eccleſia Miſoenſis multories, propter iocurſiones barbarorum & bella finitima vaſtata atque depauperata eſt, idcirco ad facieodas tantas impenſas facultas tunc oulla adfuit. Noviſſime vero cum ad n Alexandrum VI. primo eſſet bujus rei facta relatio, idem Pontifex Commiſſarios deſtinavit, certos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, qui cauſam caamioarent: verum priuſquam negotium conficeretur, Pontifex diem claufit catremum, deinde etiam Commiſſarii (quibus res jam nota erat) demortui ſunt. Itaque Divo Julio, moderno urbis Romanæ Epiſcopo, denuo ſupplicatom eſt, qui & ipſe huic operi Commiſſarios dedit Reverendiſſimos olim Cardinales, Raymuodum Gorceoſem, Melchiorem Brixioeoſem, & Dominum Alexandrinum: quorum omniam auctoritate & benevolentia, cum duo præcipue ex eis ſepulcrum Bennonit, & quædam miracula propriis vidiſſeot oculis, optatum jam finem haberemus peoculdubio, niſi intempeſtiva eorum morte e Deus nobis manifeſte oſtendere voluiſſet, nondum veniſſe tempus huic operi ſoa providentia deſtinatum. Quæ etiam cauſa eſt, ut Domini Caooici, & hi, quorum iotereſt, quamvis operam ſuam haud ſegoter adhibeaot, præter modom rameo Pontificem noo nimis urgeaot; tum propter arduas ſuæ Sanctitatis tam domeſticas, quam publicas occupationes, & temporum iſtorum diſcſimina; tum quia de ſanctitate divi Paſtoris ſui, quem penes ſe quotidie novis fulgere ſignis ac miraculis ſuis cooſpicsotur oculis, oihil hæſitantes, præfioitum a Deo tempus æquiore præſtolaotur animo. His igitur ex cauſis in hunc uſque diem tardata eſt Divi Bennonis Apotheoſis ſive Canonizatio, ut vocaut, cum ipſe tamen in privato nihilofecius, ut pius Chriſti Confeſſor a pleriſque veneretur ac invocetur. Siquidem ad Confeſſorum ſanctimoniam probandam, non ſanguinis quæritur effuſio, aut ullam ſupplicii geous; ſed miraculorum dumtaxat fides ac magnitudo: quibus ille multis jam millibus ſpectatus eſt, largiente altiſſimo Domino Deo noſtro: cui ſit laus, honor, clarias, & gratiarum actio, per infinita ſecula ſeculorum.

m monent

Si nil fuvât tempeſtas,

n

E

e & mortem Alexandri 6. ac Commiſſariorum.

F

A

AUCT. EMSERO

ANNOTATA G. H.

a *In epiſtola ad Leonem* x. *& Bulla Canonizationis illa habeatur*: Neumberg pagus a Miſna longiſſime cum abſit, aliquando tamen divinitus accidit, ut uno eodemque tempore & illic rem ſacram faceret Benno, & Miſnæ rebus divinis intereſſe videretur.

b *Celebratur* 5. Conradus Epiſcopus Conſtantienſis 26. *Novembris*, Udalricus Epiſcopus Auguſtanus 4. *Julii*.

c *Quam libenter hanc ari inciſam exhiberem, ſi nanciſci poſſim!*

d *Otto ibidem cum conjuge Hedwige ſepultus. Eſt autem* Cella *monaſterium ad fluvium Maldam, vetuſtum tempore Frederici Barbaroſſæ. Conſule Marchiones Miſnenſes, carmine elegiaco a Fabricio editos. De Ciſtercienſi autem Ordinis initio an.* 1098. *vide quæ diximus ad Vitam fundatoris Roberti, 29. Aprilis num.* 13.

B

e *Juvenalis Sat.* 10. *v.* 112. Ad generum Cereris ſine cæde & ſanguine pauci Deſcendunt Reges, & ſicca morte Tyranni.

f Sporius *prædixerat Cæſari, ut Martias caveret Idus, apud Valerium Maximum.*

g *Horum quoque figuras optaremus poſſe exhibere ſpectandas.*

h Henricus *aliis* 21. *valde laudatur a Krantzio lib.* 5. *Metropolis cap.* 27. *In Chronica noſtro Ms. Saxonia dicitur* ordinatus *anno* 1103. mortuus anno 1108.

i *Hanc dubium mihi nullam eſt, quin ex illis, ſiquidem adhuc ſervantur, longe amplior ſuiſque circumſtantiis ornatior ſcriptis miraculorum texi poſſit, quam ſi nox danda collectis, ſingula ſummarium perſtringens.*

k Wirgo *hic ſecundam Catalogi hujus novitii primus eſt, & infra in Miraculis num.* 1 Birgo *dicitur ad annum* 1281. *& num.* 11. *ad annum* 1277. *& 1279. ei ſucceſſerunt Bernardus, Albertus* II. *& dein* Wirgo II. *extinctus anno* 1347.

l Tertio apparuiſſe *dicitur in Bulla Canonizationis & apud alios, & quarta vice oculum excuſſiſſe: hinc* Wilhelmus cocles *appellatur apud Fabritium.*

C

m *Vide ſimile quid* 25. *Maii de B. Clarita, Presbytero Florentino.*

n Alexander VI. *creatus anno* 1491. *vita ſanctus anno* 1503. *cui ſubrogatus* Pius III. *ſed eo intra* 27. *dies mortuo, ſucceſſit* Julius II. *vixitque uſque ad annum* 1513.

o *Ex vita migrarunt* Raymundus 5. *Septemb. anni* 1505. *&* Melchior 2. *Maii anno* 1509. *itemque Joannes Antonius de S. Georgio, Epiſcopus Alexandrinus, poſt quorum obitum hæc Vita ſcripta; & anno* 1512. *excuſa eſt. Quod ſequitur* Carmen *titulum quidem præfert in Apotheoſim* Divi Bennonis, *revera autem vocari poteſt*

D

VITÆ SYNOPSIS.

Ab eodem Auctore elegiacis expreſſa.

URbs antiqua jacet, vaſtis vicina Bohemis,
Monte cacumifero nobilis, atque ſolo:
Nobilis argento, gemmis, omniſque metallo
Divitiis; Miſnam Theutona lingua vocat. *Miſnæ urbis laudes*
Illius ad calcem frendens Aquilonius Albis,
Suſpenſo trabibus ponte ſuperbus ubit.
Aſt in ſupremo ſociata eſt vertice, pulchræ E
Pulchrior eccleſiæ regia, digna Jove;
Regia quæ Patris totum formoſa columnis;
Dardanios arces poſthabuiſſe queat.
Hæc etenim ſecto lapide, & teſtudine mira,
Vincit, quas omnes vidimus ante, domos.
Sed tamen Eccleſiæ junctæ non ultima laus eſt:
Libera quod nulli, ni tibi Papa, ſubeſt.
Conditæ quod magnis quondam eſt Ottonibus, & quod
Miſniaco ſemper principe tuta fuit.
Quodque ejus Clerus tota cultiſſimus urbe,
Plenus honeſtatis, relligione, fide. *divinus cultus ejus.*
A quibus aſſiduo laudantur carmine Divi:
Hic cantant hymnos, nocte diuque ſacros.
Hic ducibus, vel Præſidibus commune ſepulcrum:
Hic ſunt Sanctorum corpora multa Patrum.
Hic jacet Albertus ſama ſupra æthera notus,
Saxonicæ nuper gloria magna domus. F
Hic trucibus pendent Friſiis oblata trophæa,
Quos docuit Dux hic Saxona frena pati.
Hic hic, inprimis, noſtri ſarcago libelli,
Benno jacet media conditus æde ſacra. *S. Benno Epiſcopus.*
Benno, qui hic quondam meritis dignifſimus altis,
Præſul erat decimus, Paſtor ubique bonus.
Nam ſi vel vitam, vel ſi miracula ſpectes,
Oſtendunt ſanctum ſingula facta virum.
Oſtendunt ſiccis vel flumina pervia plantis,
Aut in fluminibus ſquammea turba lacus.
Illæſæ veſtes, oſſa inconſumpta fatentur,
Plus ſexagenis condita luſtra ſolo.
Et quem perreait unam via longa per horam,
Feſtilior ſacro preſſaque terra pede.

Lipſa-

A Lipſana portendunt occulto tramſoga ſalto,
liberalis in pauperes, Cernere quæ tantum lumina caſta queunt.
Addans hinc veteres mita & memoranda coloni,
Cum quibus hic vialt non ſine laude Pater.
Viait enim viduis, pupillis, viait egenis;
His quoque diſtribuit, non cumulavit opes.
Nec tulit in molli corpus turpeſcere pluma,
Aut in purpurea luxuriare toga.
Quin indefeſſus juſti zelator & æqui;
Pro grege devovit semque animamque ſuo.
Pro grege porrecta, crudelia verbera, palma
Peſtolit, & pugnos ſæviamque, ſuo.
multa paſſus. Hinc vivente illo paſcenteque nemo tyrannus
Lædere Bennonias ſnoc ſuit auſus oves.
B Aut ſi tentavit quiſquam, nec mortuus illos.
Suſtulit impunes, ſed gravis ultor erat.
Pars pede ſuccuſo, tumido pars gutture ſeoſis,
Quid valeant ſancti numina læſa vici.
Sunt qui luminibus capti, qui morte piati,
Sacrilegum luerint elueriutque ſcelus.
Multa tamen majorque ſuæ pars conſcia culpæ,
Dum flevit cæpti facta nefanda ſui,
Cumque dolens alto traxit ſuſpiria corde,
Promeruit veniam, reſtituitque dolum.
Nulla eſt tam vehemens pœna aut gravis ira Deorum,
Quin ubi pœniteas, flectere poſſit homo.
Quis petiis veolam non eanditus ab illis?
Quis fruſtra ingemuit? quas ſeuoese, preces?
Præcipue Benno; nullis mortalibus unquam
C Difficilis, nullis juſta petita negans:
Ad cujus tumulum glomerantur pendula vota,
Multos at accepta contulit æger ope.
Cernitur hic lacero confoſſus pectora ferro:
Hic alius fracto crure perite times.
Hic cecidit ſumma quondam reſupinus ab æde:
Ille ſuit rapidas obrutus inter aquas.
Hic trahit in medio poſitos ſuſpiria flammis;
Mirantis ad ſepulcra clavi. Hic cinctus valido curritpis hoſte fugam.
Hic queritur febres, alius fera tæmina ventris;
Hic miſero nervos vellet abeſſe pede.
Ille elephantiaſim deplorat, hic enterocelas:
Aut hæmorrhoides, lithiaſimve dolet.
Denique quiſquis adeſt placida redit inde ſalute.
Nec pariter caſſat Benno fuiſſe preces.
Senſis opem Princeps: ſenſis quoque regia conjux,
Quæ prius ægroto ſtverat uſque viro:
Nunc formoſa ſuo ridet conjuncta marito,
Et pendis divo exrea rota Patri.
Inde frequens aliis etiam de gentibus illuc
Accelerat variis turba gravata malis.
D Huc veniunt Thuſci, Bruteni, Sarmata, Sclavus:
AUET. Hic vicinus agit ſæpe Bohemus iter.
ENSERO Auctor querulus de nova cum nugationis? Sæpe etiam admonitus media per ſomnia noctæ,
Hinc tulit arctoo Cymbea ab axe pedem.
Mille licet veniant, referunt quoque mille ſalutem:
Argais hoc ſanctum ſcilices eſſe viaum.
Nam licet hoc nulli facta ſine numine Divum:
Nemo malus tanta & talia ſigna facit.
Et tamen (indignum!) quatuor modo ſecula & oltra,
Dum pollet meritis his magis atque magis,
Nemo hunc Pontificum merito dignatus honore eſt,
Nemo inter Sanctos rettulit, ante Sa- E
crum.
Hoc ego dum metum ſuper ſtomachatus acerbe,
Nunc hos, nunc alios inſimulando reos:
Ingemui tantam tanto latuiſſe tenebris
Tempore virtutem, tot beneſacta viri.
Scilicet invidia fieri potuiſſe putabam:
Quæ (niſi non valeat) ſupprimit omne bonum.
Accuſabam omnes, quibus hic beneſecerat olim:
Sed plus Canonicos Miſnlacoſque viros. induxit ipſe peccatum ſibi Sanctis
Nec deerat multum quin nunc hominesque Deuſque.
Dixiſſem ingratos immemoresque boni.
Dunec in infuſo, quo neſcio omine, ſomno
Beuno mihi viſus talia verba loqui.
Inſimulas falſa ſanctos Hieronymi Patres,
Fruſtra indignaris Fratribus inde meis.
Non eſt Pontificum, neo eſt incuria Fratrum,
Quod mihi nondum aras conſtituere F
eras.
Nec minus ambroſia veſcor, vel nectare potor:
Nil facis ad Sanctos hic popularis honoor. monumentumque ſe incoli rati colat,
Nec tantum gelidi ſuperis libamina ſazi,
Quam pudor & probitas ſanctæque vita placet.
Qui vitam innocue vixit, hic eſto beatus;
Sive etiam rodant membra ſelicta feræ.
Sed tu quando pio noſtri ſuccenſus amore
Tam petis in noſtris thura adolere focis:
Ne dubita ventura ſuo ſtata tempore fato,
Quæ Deus occulta nunc ratione tegit.
Interea noſtros ſine quæſo quieſcere manes:
Es quem thure nequis, ſac pietate colas.
His dictis, Benno ſubitis evanuit alis:
His dictis, ſomno ſum reſolutus ego.

His

A AUCT. EMSERO

Hæc ſequebatur Bartholomæi Stenebergenſis, Philoſophi & Oratoris, Carmen lyricum ad Divum Bennonem, *ſtrophis quinque contextum; ſed elegantia tam exigua, ut cum Hieronymi collatum verſibus poema iſtud deſipere omnino debeat non prorſus ejiciens. Ipſa igitur amiſſo, finio cum Epigrammate, e quo Hieronymus editionem incepit, ipſum ante Dedicatoriam collocans in fronte libelli, poſt relictum a Senile, pro impenſe opere, gratiam deſperate alius ſanitatis.*

Dive pater Beono pro vita ſuſcipe vitam,
Hoc hoſtimento nil tibi majus erit.
Tu mihi mortalem paecibus producere vitam
Viſus, ubi medica deſtituebar ope.
Immortale tibi nomen vitamque repono,
Nam viver ſcriptis nutior inde meis.

B

MIRACULA
SANCTI BENNONIS

PARS I.

Patrata ante Canonizationem.

Ex Impreſſo Romæ anno MDXXI.

MONITIUNCULA PRÆVIA.

D. P. C

HÆc miracula ſanctitatem B. Bennonis plene declarant; multa autem brevitatis cauſa prætermiſimus, quæ ſuperioribus temporibus in apertum fuerunt prolata. Edita autem ſunt hæc Romæ, ſub Pontificatu ſanctiſſimi in Chriſto Patris Domini noſtri, D. Leonis Papæ X. anno ejuſdem nono, poſt Chriſtum natum MDXXI. die XII. Martii. *Ita legitur in fine libelli, quod inde ad initium retrahere malui, fidem feciurum referendis infra: quorum aliqua cum plenius habeantur in Germanico editis, apparet illa in ipſis Proceſſibus notari diſtinctius, cum omnibus circumſtantiis; & fieri poſſe, ut ex ipſis (ſiquidem adhuc extent, ut extare videntur) aliquando conficiatur tractatus grandis, qualem de S. Franciſco Paulana, Tyene Presbytere, ſimilibuſque collegimus. Nunc quod ſuppetit damus: Sed non eodem, quo impreſſum eſt, forme. Editionis nempe Romane curatori hoc propoſitum erat, ut Cardinales & alii cognitores cenſa haberent Summarium miraculorum, quæ cum ſuis probationibus & circumſtantiis legere in Proceſſu poſſent: erga imprimis curavit notare falſum, ubi ſingula invenirentur, & numeram teſtium rem enamquamque affirmantium, quod fecit hoc modo* Teſtes Falſum

II *in Proc.*
I cl.
V CXXXVII

In contexta Capitis III. *(quod caput, quia ceteris prolixius eſt in tria Capitula portior) poſt ſingula miracula addidi, quoti eſſent* in ordine examinatorum Teſtis *vel* Teſtes *in margine ſolo numero ſigneti. Qua omnia nobis, ipſos Proceſſus non habentibus, ſervire non poſſunt; præter numerum Teſtium, quem ex margine ad textum tranſferam, notanda poſt ſingula miracula quot fuerint cujuſque miracali* Teſtes II. III. V. VIII. *&c. non quo ordine illi teſtimonium dixerint: Titulos autem præfixi ſingulis Paragraphis, vg.* E MORTUUS EXCITATI VIII. *quibus Capitali littera ſcriptis interpolatur contextus, in Margines carpiciam; atque ita futuram puto, ut antiqua illius editionis nihil deſideret Lector, quod facere ad rem videatur.*

D

CAPUT I.

E

Miracula Beati Bennonis, certis Teſtibus, per compulſum produ&is, confirmata.

1 CUnigundis, filia Henrici Pruſſeri viri nobilis, quinque annos nata, eum uno in lecto cum parentibus dormiret, caſu neſcio quo oppreſſa interiit. Quæ deinde ad ſepulchrum Divi Bennonis delata, voto facto revixit anno MCCLXXVII. *a*. Teſtes II. Conradus infans quidam in flumine Cana ſubmerſus, voto facto revixit Anno MCCLXXIX *b*. Teſt. II. Thomas quidam adoleſcens in pago Koczſperg magnu terræ pondere obrutus, deinde vero e terra exanimis plane effoſſus, cum nulla ſpes vitæ alicuode oſtenderetur, fide Divi Bennonis implorata, excitatus eſt anno MCLXXIX. *c*. Teſtis I. Gutta, ancilla Hermani de Schirmeuicz Equitis aurati, gravi caſu emortua, poſt votum revixit anno MCCLXVII. Teſtis I. Puer ſeſqui annum natus, graviſſimo morbo conſectus, pro mortuo habebatur: poſt votum convaluit anno MCCCXCI. Teſt. II. Mulier quædam Miſnæ infantem exanimem peperit, qui poſt votum ſpirare cœpit: & in vitam plane reductus eſt, anno MCCXCII. Teſt. IV. Adoleſcens quidam, aquam ex fonte hauriſe cum vellet, in fontem delapſus eſt, atque eo caſu emortuus. Cumque a ſummo mane uſque ad veſperum pro mortuo haberetur, tandem voto facto revixit anno MCCLXXIX. Teſtes V. Cum aliquando Birgo *d* Epiſcopus Miſnenſis in feſto Divi Donati (quem eccleſia Miſnenſis ut numen tutelare colit) populum Chriſtianum poblice doceret, factum eſt, ut puer bimus, qui in puteo quodam intercrat, ad ſepulcrum Divi Bennonis deferretur, & eo ipſo tempore ſubito reviviſceret anno MCCLXXXI. Teſt. II. Item Ruſtico quidam puer bimus in aquis pericrat, qui ad ſepulcrum Divi Bennonis delatus revixit. Teſt. I. Item puer ſeptem annorum cujuſdam Equitis aurati de ponte in foſſam deciderat, indeque mortuus plane extractus,

Mortui excitati XV.
a
b
c
d

A ctus, poſt votum revixit. Teſt. IV. Puella quædam, nomine Catharina, ut ediderе ferunt, diam parte delapſa, per integram horam pro mortua habebatur: voto facto revixit. Teſt. I.

Periclitantes variis morbis ſervati VI.

2. Sutor quidam, nomine Theodoricus, graviſſimo morbo confectus, & ita quidem ut medici vitam ejus penitus deſperarent; hauſtu vini illius, quo lota erant oſſa Divi Bennonis, convaluit anno MCCLXVII. Teſtes VI. Bitigo Epiſcopus Miſnenſis diverteus aliquando ad moderatorem parochiæ Dreſdenſis, invenit illic puellam, quæ gravitar ægrotabat, & putredine tota conſumebatur. Ea voto facto ſtatim convaluit anno MCCLXXVII Teſt. VIII. Uxor præfecti arcis Grocz filium malo affectum ad ſepulcrum Divi Beonouis addaxit: qui poſt votum convaluit, anno MCCXLIII. Teſt. I. Bitigone Epiſcopo Miſnenſi in oppido *f* Iſenach pernoctante, civis quidam filium habebat, quæ diuturna ægritudine cuntabuerat: & ita quidem ut ſalus illius omnino deſperata eſſet. Sed tandem ea ad ſepulcrum Divi Bennonis deducta convaluit. Teſt. I. Puer novem annos natus tanto morbo affectus, ut viginti diebus nihil cibi caperet; voto facto, incolumis evaſit anno MCCCXXXIX. Teſt. I. Nicolaus quidam homo ruſticus fœdiſſimam faciei patredinem ex gliriom urina contraxerat: ille poſt votum ſanitatem recuperavit, anno MCCCXCIV. Teſt. I.

f Iſenach

B

g

b

Phrenetici liberati II.

3 Puella dicta Eliſabeth, phrenetica, manibus & pedibus ligata, retineri non poterat: facto voto ad ſe rediit anno MCCCXCIV. Teſt. I. Clara quædam furioſa erat, atque ea duodecim annos compedibus & catenis vincta, tandem ex voto ſanatur, anno MCCCXCIV. Teſt. I.

obſeſſa quædam liberata.

4 Mulier Gutta quatuor annos obſeſſa, ſæpe ad dementiæ pervenit, ut ſibi ipſi manus afferre vellet. Ut vero ad ſe rediit, votum

C Divo Beonoui faciens, illudque perſolvens, dæmonibus liberata eſt, anno MCCCXCIV. Teſt. III.

ex mutis loquaces II.

5 Puer quindecimum annum agens obmutuit plane, & uſum loquendi penitus amiſit. Cumque quinque hebdomadis & totidem diebus mutus eſſet, ad ſepulcrum Bennonis ductus voto facto loqui cœpit anno MCCX. Teſt. VIII. Item Mulier Gertrudis quinque annis muta cum faiſſet, tandem ad ſepulchrom Bennonis dota, loquendi facultatem recuperavit,

i anno MCCLXXX. *i*. Teſt. VIII.

Cæcis & iis qui oculis male affecti fuerunt VIII.

6 Infans ſea menſium oculis aliquamdio orbatus, tandem voto facto uſum recipit anno MCCLXXVIII. Teſt. III. Item alius quidam puer altera oculo orbatus, numine Divi Bennonis invocato, vim cernendi recuperavit, anno MCCCXCI. Teſt. I. Filia Nicolai fabri lignarii, cæcacata penitus, facto voto cæcitate omni diſpulſa, rectiſſime vidit, anno MCCCXC. Teſt. I. Agnes fœmina Pragenſis diuturna cæcitate vexata cum eſſet, votum Divo Bennoui fecit, qui ſubito oculos illius aperuit. Illa vero immemor tanti beneficii votum perſolvere diſtulit. Quo factum eſt; ut ipſa iteram magno oculorum dolore afflige retetue. Quamobrem ad pœnitentiam converſa (quippe quæ conſcia erat ingratitudinis ſuæ) Divo Bennoni in duplo majus fecit votum. Quo facto, penitus coovaluit. Quod ipſamet jorejurando coram Notario & teſtibus perſancte affirmavit anno MCCCXCV. *k* Item mulier quædam Miſnæ habitans per decennium cæca, poſt votum ſanata eſt anno MCCCXCIV. Teſt. III. Civis quidam Miſnenſis graviſſimo oculorum dolore affectus, tandem conſilio uxoris uſus, votum Divo Bennooi fecit, & ſtatim convaluit, anno MCCCXCV. *l* Teſt. I. Eliſabeth, uxor cujudam Equitis aurati, andecim hebdomadis oculis *m* capta, voto facto melius ſe habere cœpit: deinde vero ad ſepulcrum Divi Beonoois dacta, penitus ſanata eſt, anno MCCCXCV. Teſt. I. Mulier quadam alterum oculum penitus amiſerat, altero vero non ſatis recte cernebat. Camque cum ipſum ligoo quodam acuto tra læſiſſet, ut de omni viſu actum eſſe timaret; voto facto utroqua oculo videre cœpit, anno MCCCXCIV. Teſt. I.

D

k

l

m

E

surdi ſanati VII.

7 Mulier quædam ea uppido *n* Dobeln ſurda ad ſepulcrum Divi Bennonis confugit, nocumque illi fecit: & ſubito audira cœpit anno MCCLXVIII. Teſt. I. Item altera quædam mulier, longo temporis intervallo ſurda, voto facto audivit; idque coram Notario & teſtibus confeſſa eſt anno MCCCXCV. Teſt. I. Homo quidam ruſticus nomioe Hieroovmus ſea annis ſurdus, voto facto audivit, anno MCCCXCV. Teſt. I.

Paralytici ſurexerunt.

8 Beguttа mulier quædam in paralyſim dum incidiſſet, ſea meoſes decubait: tandem eum voto ad ſepulcrum Divi Bennonis delata, convaluit, anno MCCLXVII. Teſtis I. Ladovicus quidam ſea meoſibus paralyſi implicatus, cum oulla medela curari poſſet, voto facto priſtinam incoluminatem recuperavit, anno MCCLXX. Teſtis 2. Coniugodis quædam mulier paralytica poſt votum convaluit anno MCCLXX. Teſtis I. Item Puella de Pravenagen, tribus menſibus paralytica, poſt votum ſanata eſt, anno MCCCXCV. Teſtis I. Item Agnes quædam, per decennium paralytica, poſt votum convaluit, anno MCCCXCV. Teſtes 4. Joannes ruſticus quidam, per ſeaenmum paralyticus, poſt votum ſanitati priſtinæ reſtitutus eſt, anno MCCCXCV. Teſtes IV. Mulier quædam ea *p* Northuſen, quæ civitas Mogontienſis Diœceſis eſt, graviſſimum pedum doloram contraxerat. Quem morbum nonc perficum, nunc paralyſim medici vocant: ea, inquam, mulier Divo Bennoni votum cum feciſſet, penitus convaluit, anno MCCCXCV. Teſt. III. Thomas Hayem, duodecim annis paralyſi ita confectus, ut manus ſuas movere non poſſet; voto facto, ſanatus eſt, anno MCCCXCV. Teſtis juratus I. Puella duodecim annis tum paralytica, tum lunatica, ea voto ſanatus anno MCCCXCV. Teſtis juratus I. Item mulier quædam duodecim annis paralytica, ea voto ſanatur anno, MCCCXCV. Teſtis juratus I. Item alia quædam mulier, nomine Eliſabeth, ſeptem annis paralytica,

n Dobeln

o

F

p

voto

EX VET. IMPR.

A voto facto, melius ſe habuit. Cumque ad votum perſolvendum Miſnam ſe conferret, in ipſo itinere priori alterum votum addidit: atque illico ſanitati priſtinæ reſtituta eſt, anno MCCCXCIV. Teſtis juratus 1.

Claudicantes IV.

9. Homo quidam, nomine Cooradus, quatuor annis claudus fuerat, & ita quidem, ut quocumque ire vellet ſcipione niteretur: tandem ad ſepulcrum Divi Beunonis confugiens, rectæ valetudini reſtitutus eſt: ut relicto illic ſcipione ſe domum incolumis, & recte incedens receperit, anno MCCCXCIV. Teſtes 6. Mulier quædam pedibus per integrum annum ægra, & ita quidem ægra, ut ire nequaquam poſſet, voto facto ſanata eſt, anno MCCCXCIV. Teſtis 1. Alia quædam in plantis pedum maximum dolorem contraxerat. Cumque plantæ putrefactæ conſumerentur pedibus, voto facto

B recte valere cœpit, anno MCCCXCV. *y* Teſtis 1. Item alia jurejurando affirmavit, ſe ab

y

ineunte ætate uſque ad vigeſimum ætatis ſuæ annum altero ea pede laboraſſe, ac tandem voto facto, ſanatam eſſe, anno MCCXCIV.

Abſceſſatorum vel corporis tumore liberati III.

10 Uxor nobilis viri Ulmati Camex, corpore ita inflata, ut nemo dubitaret quin moreretur, maritus tamen ejus, qui plurimi faciebat Divi Beunonis numen, pro ea votum fecit, eamque ad ſepulcrum Bennonis duxit. Quo factum eſt, ut illa ſtatim convaleſceret, anno MCCCXCIII. Teſtes 4. Alia ſimiliter inflata, Divo Bennoni precibus mariti ſui cum eſſet commendata, convaluit, anno MCCCXCIII. Teſtes 2. Item adoleſcentis cujuſdam, quatuordecim annos nati, pedes in maximo erant tumore. Qui a matre ſua Divo Bennoni commendatus recte valere cœpit

g Contracti reſtituti IV

anno MCCCXCIV. *z* Teſtes 4.

11 In præſentia Bitigonis Epiſcopi Miſnenſis mulier quædam egena, diuturno tempore contracta, ad ſepulcrum Divi Bennonis venit,

C quæ votum faciens, in conſpectu omnium

z

convaluit, anno MCCLXXXIII. *a* Teſtes 6. Item alia ſimili modo quindecim annis contracta, voto facto ſanata eſt, anno MCCLXXXIII. Teſtis 1. Erat aliquando Bitigo Epiſcopus Dreſdæ: eo tempore mulier quædam puerum contractum peperit: & ita quidem contractum, ut homini ſimilis non eſſet. Is paucis poſt diebus ad ſepulcrum Divi Bennonis cum voto

h

deliius *a* rectam corporis formam & habitudinem conſecutus eſt, anno MCCLXXXVI. Teſtes 10. Filia Equitis cujuſdam plantis traſverſis orta, poſt votum rectam pedum formam habere cœpit anno MCCCXC. Teſtes 1.

Gibboſi a deformitate liberati II.

12 Nata eſt cuidam civi Miſnenſi filia, in pectore pariter & in dorſo gibboſa: & ita quidem ut ſe alevare ullo modo poſſet. Ad hoc incommodum alterum accedebat, quod pedes habebat inverſos: ea, inquam, ſeptum cum ageret annum, a parentibus ad ſepulcrum Divi Beunonis deducta, voto facto bonam corporis formam accepit, anno MCCLXXVII. Teſtes 2. Puer adeo gibboſus, ut ire non poſſet, ad ſepulcrum Bennonis delatus, voto facto, omni corporis deformitate liberatus eſt anno MCCLXXIX. Teſtes 4. Puer ſemeſtris gibbum D habuit, qui eo magnitudinis creverat, ut capiti ſimilis videretur. Is, inquam, puer ad

c

ſepulcrum Divi Bennonis delatus, illique impoſitus, ſtatim deformitatem illam abjecit anno MCCLXXVIII. *x* Teſtes 5. Item puer bimus *x*

ſex menſibus gibboſus, poſt votum deformitate liberatus eſt. Teſtes 5.

13 Mulier per integrum annum *y* fluxu ſaguinis laborans, ad ſepulcrum Divi Beunonis

y Sanguinis fluxus curati V.

ducta, convaluit, anno MCCLXXVII. Teſtes 3. Item alia profluvio meoſtrui adeo debilitata, ut omnem ſpem vitæ amitteret, voto facto, recte valere cœpit, anno MCCXCI. Teſtes 2. Puer decem annorum, decem hebdomadis diſſenteriæ implicatus, cum a medicis curari non poſſet; & uſque eo debilitaretur, ut illi haud dubie moriendum eſſet; voto a parentibus fa-

E cto convaluit, anno MCCCXCII. Teſtes 4. Incidit in diſcuteriam puella decem annorum eaque cum per octo hebdomadas medela ſanari non potuiſſet, poſt votum recte valere cœpit, anno MCCCXCII. Teſtes 2. Item mulier quædam per quinquennium fluxu ſanguinis vexata, cum eam medici curare non poſſent, voto a marito facto, (qui tum Miſnæ erat) convaluit anno MCCCXCV.

Abſolutæ ſanati V

14 Petriza mulier puerum decem annos natum habuit, qui morbo comitiali laborabat. Is ſtatim poſt votum convaluit, anno MCCLXXIV. Alius quidam puer eodem morbo laborans, poſt votum ſanatus eſt. Oppidanus quidam Lipcenſis, ſeptem hebdomadis epilepticus, poſt votum convaluit, anno MCCCXCIV. Teſtes 4. Item puer quidam, per integrum annum epilepticus, voto facto priſtinam incolumitatem recuperavit, anno MCCCXCV. Teſtes 2. Alius quidam puer ſeſquianuum ſingulo quoque die ſenies morbo comitiali correptus, voto facto convaluit, anno MCCCXCIV. Teſtis 1.

F

Poſſe & ambulandi vires liberati IV.

15 Civis quidam Fribergenſis ſquinantia laborans, & eo morbo ita debilitatus, ut ejus vita deſperata eſſet ab omnibus, voto facto ſanatus eſt anno MCCLXXVII. Teſtis unus. Otto Erckenbirch filium habebat, in cujus cullo apoſtema ingens naſcebatur. Puer itaque cum cibum capere non poſſet, imploratum eſt Divi Beunonis auxilium. Cujus numen puero in extremum diſcrimen adducto ſubvenit, anno MCCCVII. Teſtis 1. Mulier quædam peſte infecta, vota ſacto ſervata eſt anno MCCCXCII. Teſtis unus. Filia civis cujuſdam *z* Haynenſis in *z*

peſtem incidit: cumque morbo ita confecta eſſet, ut quatuor horis exanimata jaceret, ad ſe tandem ſubito redit, patremque admonuit, Divo Beunoni votum ut faceret; quem ſibi tum cum extra ſuam poteſtatem poſita fuiſſet, apparuiſſe affirmavit. Pater itaque votum faciens, filiam ſervavit, anno MCCCXC. Teſtes 3.

Febricitans curatus I.

16 Ruſticus quidam in graviſſimam febrem incidit, cumque de ejus ſalute omnes deſperarent, voto facto convaluit, anno MCCCXCIV. Teſtes 1.

Leproſi ſanati II.

17 Mulier quædam, nomine Elizabeth, quatuor annis leproſa, poſt votum priſtinæ ſanitati

A nitati reſtituta eſt, anno MCCCXCIV. Teſtis I. Alia quædam Miſnæ habitans leproſa, voto facto confeſtim ſanata eſt anno MCCCXCIV. Teſtis I.

a a calculo liberatus 20.

18 Chriſtianus, Epiſcopi Miſnenſis Marſchalcus cum Domino ſuo peregre proficiſcens, graviſſimo reoum dolore torqueti cœpit. Cumque ſe Divo Bennoni commendaſſet, calculus (qui tantæ magnitudinis erat, ut ſine periculo vitæ expelli non poſſet) ſeſolutus ſua ſponte per virgam virilem effluxit anno MCCCXCIV. Teſtes II.

Apoplexia liberati 21.

19 Ramnoldus Canonicus Miſnenſis dormitum cum iviſſet, apoplexia correptus eſt: cumque maximo afficeretur dolore, opem Divi Bennonis imploravit: nec vero dolos quidquam remiſit. Obdormiit ille, per quietem autem ſibi viſus eſt hanc vocem audiſſe: Deus peccatoses non exaudit. Poſtero itaque die peccata ſua maxima cum pœnitentia confeſſus eſt, votumque

B perſolvit, ac eandem bonam valetudinem recuperavit, anno MCCCXCIV. Teſtis I. Joannes Coltener, Lipzenſis Canonicus regularis apoplexia tactus eſt, & ita quidem tactus, ut per triduum nec edere poſſet, nec loqui. Quarto demum die, cum ejus nomine quidam ſepulcrum Divi Bennonis inviſeret, votumque pro eo faceret, convaluit, anno MCCCXCIV. Teſtes VI.

Manci ſanati 22.

20 Puer ſeſquiannum natus dextera manu mancus fuit; eo acceſſit maximus homeri dolor: relictus is a medicis, qui omnino deſperabant, Divo Bennoni commendatus eſt, & ſtatim convaluit anno MCCLXX. Teſt. III. Item alius XIV. ætatis annum agens, utraque manu mancus erat. Cumque per integrum annum nunc tertio, nunc quarto quoque die graviſſimo morbo afflingeretur: aliquando ita debilitatus fuit, ut in terram caderet, & pes aar. horas pro mortuo haberetur. Cum igitur votum pro eo fieret, & ipſe revixit, & manibus mancus eſſe deſiit, anno MCCLXXVIII. Teſtes V.

β Capti liberati 23.

21 Niculaus β Epiſcopus Miſnenſis aliquando captus cum eſſet, implorata Divi Bennonis ope liberatus eſt. Id quod ipſe in Capitulo Miſnenſi publice teſtatus eſt, anno MCCCXCI. Te-

C ſtes VI. Frater Josocus de Groneberg, qui præerat ſebus ſacris apud Sepulcrum Domini, una cum Duce Burgundiæ & Epiſcopo Conſtantienſi, Hieroſolymam proficiſcentibus, a Rege Asagonæ captos, cum multa alia vota fecit, tum auxilium Divi Bennonis imploravit. Qui illi per quietem apparuit canitie veneranda atque Epiſcopali habitu præditus, eumque bono animo eſſe juſſit. Cras enim liberabimini, inquit. Id quod ita accidit. Nam Rex Cypri poſtero die illis ſubvenit anno MCCCXCIV. Teſtes IV.

γ a longorum cruciatibus ſanati 24.

22 Puer tres annos natus a vermibus ita cruciabatus, ut a naribus pariter & auribus multum ſanguinis profunderet. Quid multa? medici deſperarunt: Divo Bennoni factum eſt votum: puer convaluit, anno MCCLXX. Teſtes IV. Mulier quædam Lipſenſis morbum fiſtulæ & quidem illum graviſſimum in altero pede contraxerat. Cumque eo quatuor annis laboraſſet, eandem B. Bennonem inviſere volens, eique votum faciens, in ipſo itinere ſanata eſt anno MCCCXCIV. Teſtis I.

D

ANNOTATA D. P.

a *In Germanico dicitur, quod antea* diu periculoſe ægrotavit, *allataque ad ſepulcrum*, paulatim movere ſe denuo cœpit.

b *Plenius in Germanicis narratum hoc accipies cap. 6. num. 83.*

c *Etiam hoc ibidem diſtinctius invenietur.*

d Bitigo *aliis* Witigo I. *qui anno 1270. tranſtulit corpus S. Bennonis.*

e *Imo anno* MCCLXXIII. *aut* LXXVII. *quia lota ſunt oſſa anno* MCCLXX. *ſimilia autem menda ex typothetarum incuria nonnumquam recurrent, fortaſſe non ſemper, nec tam certo obſervanda.*

f Henacum *oppidum Thuringiæ, ad confluentiam Neſſæ & Horſel haud procul a confiniis Haſſiæ,* E *ducatus titulo illuſtre.*

g Hic *ſolum legebatur* CXXXIX. *quod ſupplendum fuit.*

h *In Germanicis hoc habetur quaſi an. 1300. factum, pleniſque narratur num. 87.*

i *Etiam hoc teſtibus & circumſtantiis affirmatum require num. 84.*

k *Teſtes allegantur* Nicolaus Homud Canonicus Wurzenſis, Joannes Lobenizius Vicarius, Martinus Eaiskoo Notarius, *& mulier ipſa nominatur* Agnes Dithaonus Krocuwinna vidua, *reſque abſcribitur an. 1300.*

l *Rem eandem vide cum circumſtantiis num. 90*

m *In Germ. dicuntur* oculi, poſt tolerates XI. hebdomadis dolores, puſtulis & glaucomate obducti *fuiſſe, & mulier curationem teſtata* 12. Junii.

n Dobel *oppidum Miſnia ad Muldam fluvium, 4. leucis horariis Miſna diſtas. In Germanicis num. 80. infra, dicitur res acta cum die tertia Pentecoſtes ideſt* 18. *Maji, quia Paſcha fuit* 28. *Martii, Miſnia in Noſocomio dedicatio templi celebrarctur.*

o *Videri poſſet hic idem eſſe, de quo plenius num. 78.*

p Northuſia *urbs Thuringiæ libera & Imperialis ad fluvium Zorgiam, media fere inter Erfurtum & Halberſtadium.* F

q *In Germanicis adſcribitur an.* 1380. *& curatus dicitur* Glowizenſis *fuiſſe, atque ægre Miſniam pedibus adrepſiſſe: teſteſque addantur, qui miraculo adfuerunt,* Nicolaus Eſſet werthenſis, Besoacdos Eibbenwerthenſis, Nicolaus Schumans, Stephanus Mays Notarius & alii 8. Auguſti *narrantes, quod ſiebant.*

r *Plenius hoc vide infra num. 93.*

s *Videtur eſſe, de quo num. 90. ſed ille dicitur annos 14. ſic laboraſſe.*

t *Et hic perperam erat impreſſum* MCCCXCIV. *correctius & plenius German. num. 79.*

u *Ibidem dicitur puer allatus* cum jam tres hebdomades eſſet baptizatus, *idque teſtatus parentes* die 3. Protecoſtes finita dedicationis celebritate & peracta re divina.

x *Idem omnino videtur de quo infra num. 81*

y *Imo*, annum & trimeſtre, *venit autem* octavo poſt feſtum Apoſtolorum die, eratque e pago Brogtizio oriunda, *ut habet Germanicum.*

z Jacobi Dolebet; teſtes autem fuerunt Joannes Redeburg Vicarius & Jacobus Leitner menſe Majo.

a *No-*

A *α Nominatur illa, reſque plenius habetur* AB VET. *num.* 91.

IMPR. *β* Nicolaus, *Epiſcopus* 32. *notatur in catalogis obiiſſe anno* 1385. *ſed forte legendum anno* 1395.

γ Hæc de itinere Hieroſolymitano videntur obſcura. Dux Burgundiæ anno 1394. *erat* Philippus Audax *Burgendica Domus apud Belgas auctor, Hallit in Hannonia anno* 1404. *mortuus*; Conſtantienſis *ad Rhenum Epiſcopus erat* Boschasdus, *ejus Sedit* 70. *Conſtantienſis in Normannia Epiſcopus* Guilielmus Crevecurius, *illius Sedis* 65. *Aragonum Rex* 22. *erat* Joannes, *& Cypri Rex* Jacobus Luſinianus.

CAPUT II.

B *Miracula ex teſtimoniis certorum hominum in inquiſitione generali.*

a Mortuit excitati & vita periculi liberati VET.

23 FAber quidam lignarius, domui cuidam tectum imponere dum vellet, ex editiore parte (quæ altitudinem trigintu cubitorum habebat) decidit, atque eo caſu duas corporis coſtas infregit, alterumque brachium graviter læſit. Qui cum pro mortuo haberetur, voto a circumſtantibus Divo Bennoni facto reſpirare cœpit, anno MCCCCXCVI. Teſt. 1. Puer trium annorum *a* Fribergæ e feneſtra (quæ altitudinem quindecim cubitorum habebat) delapſus, & aliquamdiu pro mortuo habitus, poſt votum revixit, anno MCCCCXCX. Teſtis 1. Civis quidam *b* Budiſſenſis tam graviter ægrotabat, ut medici, ſalute ejus deſperata, hominem reliquerent. Uni-

b

co autem cuſtodi eumdem committebant; qui cum videret aliquando ægrotum omni ſpiritu deſtitutum & exanimatum penitus, oculos illi (ut mortuis facere ſolemus) clauſit, manuſque compoſuit, & uxori illius mortem mariti nuntiavit. Quæ quidem vehementer perturbata, cum nihil ſpei uſquam conſpiceret, ad Divum Bennonem confugit, ab eoque pia precibus marito vitam impetravit: anno MCCCXCV. Teſt. 1. Eſt pagus quidam nomine Colni, ubi quinque homines, neſcio quid venenatum comedentes, ſtatim omnes miſerabilem in modum examinati concideroot. Quod cum videret mulier quædam aſſiſtens, commiſeratione adducta, pro illis Divo Bennoni votum fecit. Quo factum eſt, ut hi in vitam ſubito reducerentur, anno MCCCXCV. Teſtes XXVI. Mulier quædam ex partu ita debilitata fuit, ut a matre aliiſque mulieribus, quæ illi aderant, mortua judicaretur. At illa voto facto reſpirare cœpit, anno MCCCCXCVIII. Teſtes XXVI. Puer recenti partu editus, examinis cum eſſet, mortuus credebatur; pro eo itaque votum fiebat, & ſtatim revixit, anno MCCCCXCVIII. Teſtes LXIX. Item puer alius quidam, graviſſimo morbo decumbens, mori videbatur: qui poſt votum factum revixit, anno MCCCCXCVIII. Teſtis 1.

D 24 Quodam tempore magna erat Albis fluminis inundatio. Cumque tres homines cymba tranſmittere vellent, factum eſt, ut vis fluminis cymbam everteret. Duo itaque eorum perierunt; tertius otcumque adhærens, (cymbæ) opem Divi Bennonis imploravit, eique votum fecit. Quapropter ſtatim periculo liberatus eſt, anno MCCCCXLIX. Teſtes VII. Homo quidam de ponte Miſnenſi in Albim decidit, qui in tantum periculum adductus, Divum Bennonem imploravit; igitur in quandam inſulam delatus evaſit. Dixitque ſibi ſenex virum, forma honeſta cumprimis & veneranda, præſto fuiſſe, anno MCCCCLXXI. Teſtes VII.

Ita aquæ periculo eripiuntur ſervati 24.

25 Sacerdos quædam Monialis, ea magna & dioturna ægritudine in ſuſpicionem adducta, poſt votum ab Abbatiſſa ceteriſque monialibus factum ad ſe rediit, anno MCCCCXCIX. Teſt. III. Udalricus de Vulfferſtorff Decanus Miſnenſis, vir & nobili loco natus & magna dignitate præditus: is, inquam, diuturna ægritudine confectus, tandem in phrenefim incidit. Cumque medici de ejus vita deſperaſſent, auxilium Divi Bennonis imploratum eſt: ille igitur ſtatim convaluit, anno MCCCCXCIII. Teſtes III. Mulier quædam ea improviſo eo dementiæ veniebat, ut de vita illi nihil ſpei reliquum eſſet: quæ voto facto ſanitatem recuperavit, anno MCCCCXCX Teſtis 1.

Phrenetici furia liberati 25.

E 26 Moderator parochiæ Dreſdenſis febribus correptus, poſt votum convaluit, anno MCCCXCVII. Zedena, Illuſtriſſimi Principis noſtri mater, in febrem graviſſimam cum incidiſſet, voto facto convaluit, anno MCCCCXCX. Teſtis 1. Præfectus arcis Miſnenſis Joannes Helbick, febre correptus, accidente præterea morbo Perfico, ad Divum Bennonem confugit, & illico ſanatus eſt anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Item duæ mulieres, febribus implicatæ, poſt votum convaluerunt: de quarum altera in folio proceſſus, DCLI. de altera in fol. DCCXIV. invenies.

Febricitantes tres curatæ 26.

F 27 Zedena Illuſtriſſimi Principis noſtri mater, fœmina comprimis honeſta ac pudica, calculo viginti annos laboraverat. Eandem vero Divo Bennoni votum faciem, calculo liberata eſt, anno MCCCCXCV. Teſtis 1.

e Calculo liberata 27.

28 Mulier quædam Dreſdenſis profluvium habebat ſanguinis, neque ullo remedio curari poterat; tandem vero ad Divum Bennonem confugiens, illico convaluit, anno MCCCCXCV. Teſtis 1.

e Sanguinis profluvio curata 28.

29 Mulier maximo capitis dolore cruciata poſt votum convaluit; anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Nicolaus de Caricz Eques aoratus, tantum capitis dolorem contraxerat, ut a medicis nullo remedio curari poſſet: poſt votum convaluit anno MCCCCXCVIII. Teſtis 1. Item alius quidam, eodem morbo plane exanimatus, poſt votum convaluit. Teſtis 1.

Capitis dolore liberatus 29.

30 Mulier quædam paralytica voto facto ſtatim poſt biduum ſanitatem recuperavit, anno MCCCCXCIX. Teſtis 1.

Paralytica ſanata 30.

31 Mater & filia *c* Gusliceuſis, oculis ma-

c

le

A le affectis cum eſſent, poſt votum convaluerunt, anno MCCCCXCVIII. Teſt. VII. Sacerdos quidam maximum dolorem in altero oculo aegritudinis IV. contraxerat: poſt votum ſanatus eſt, anno MCCCCXCVII. Teſtes II. Item mulieri cuidam uterque oculus graviter dolebat; voto facto ipſa convaluit, anno MCCCCXCVIII. Teſtis I. Item alia, propter maximum dolorem, altero oculo pene excaecata, poſt votum convaluit, anno MCCCXCVIII. Teſtis I.

d Pedum dolore liberati VIII. 32 Andreas oppidanus quidam *d* Biſchofuerdenſis altero pede XV. annos aeger, voto facto, bonam valetudinem recuperavit, anno MCCCCXCVIII. Teſtis I. Moderator parochiae cujuſdam pagi maximis pedum doloribus aerumnatus, poſt votum recte valere coepit, anno MCCCCXCVIII. Teſtis I. Mulier quaedam ea altero pede graviter laboraat, poſt votum ſanata eſt, anno MCCCCXCVIII. Teſt. I. Item alia in B cruribus maximo dolore affecta, voto facto convaluit, anno MCCCCXCVII. Teſt. I. Item alia quaedam nomine Elisabeth, Fribergenſis pedibus aegra ad ſepulcrum Divi Bennonis veniens, votum fecit, quo factum eſt, ut incolumis ſa domum reciperet, anno MCCCCXCVIII. Teſtis I. Praepoſitus Canonicorum regularium S. Aphrae in civitate Miſnenſi quodam tempore alterum pedem graviter offenderat: cumque decem hebdomadas ea eo pede laboraſſet, tandem voto facto convaluit, anno MCCCCXCVI. Teſtis I. Ruſticus quidam, pedibus aeger, cum multa remedia adhibuiſſet, neque potuiſſet ſanari, ad Divum Bennonem confugit, & ſtatim convaluit.

a Tumore corporis liberati IV. 33 Mulier, neſcio quid veneatum comedens, periculoſam ſcabiem contraxit. Poſt votum illico ſanata eſt anno MCCCCLXXIX. Teſtes II. Prioriſſa monaſterii monialium proximi civitati Miſnae magnum tumorem in altero
a pede cum morbo perfico a conjunctum contra-
C xerat: poſt votum convaluit, anno MCCCCLXXIX. Oppidanus quidam Camiezenſis, lacertx (quod genus animantis apud nos venenoſum eſt) infectus, poſt votum incolumis evaſit, anno MCCCCXCIX. Teſtes IV. Puero cuidam collum valde intumuerat, indequa maximum ſenſerat dolorem: & ita quidem ut per ſex hebdomadas quieti nihil dare poſſet: voto facto, recte ſe valere coepit, anno MCCCCXCIX. Teſtis I.

Contractis ſanati II. 34 Civis quidam Fribergenſis, dextero pede contracto, poſt votum convaluit, anno MCCCCXCIX. Teſtis I. Mulier quaedam Gorlicenſis, ita contracta, ut nullis remediis curari poſſet, voto facto ſanata eſt anno MCCCCXCIX. Teſtis I.

a Peſte liberati III. 35 Mulier quaedam Miſnenſis in peſtem incidit, quae voto facto ſervata eſt anno MCCCCXCVI. Teſt. I. Nicolaus quidam Civis Miſnenſis peſte una cum uxore & filia infectus eſt, poſt votum convaluerunt omnes, anno MCCCCXCVI. Teſtes IV. Nicolaus de Schonberg, nobilis puer, apoſtemata infectus, eamque ob rem VII. hebdomadas decumbens, per votum convaluit anno MCCCCXCIX. Teſtes III.

a Morbo Gallico liberati VII 36 Puella quaedam Gallico morbo correpta poſt votum convaluit, anno MCCCCXCIX. Teſtes

II. Mulier quaedam, Gallico morbo graviter D
confecta, poſt votum ſanata eſt, anno MCCCC- ea var.
XCIX. Teſtes V. Item Dorotheae cuidam, eodem IMPR.
morbo laboranti, in extremo ſpiritu Divi Bennonis numen ſubvenit, anno MCCCCXCIX. Teſtes II. Civis quidam *f* Torgenſis morbo Gallico infectus, poſt votum convaluit, anno MCCCCXCIX. Teſt. III. Sorores duae, quarum altera quatuor *g* annos, altera vero quatuordecim nata erat, morbo Gallico laborantes, poſt votum convaluerunt, anno MCCCCXCIX. Teſtes IV. Civis quidam Miſnenſis & nator ejus in morbum Gallicum incideraat, poſt votum autem convaluerunt ambo, anno MCCCCXCIX. Teſtes II. Item alia quaedam mulier morbo Gallico infecta ſanari non poterat: quae poſt votum convaluic anno MCCCCXCIX. Taſtes II.

f

g

37 Joannes Boſe *h* Epiſcopus Merſburgenſis *h* Variis paralyſi liberati VIII.
magnus quidem vir & nobilis, cum aliquando Civitatem ſuam Inceadio flagrare videret, E
& ita quidem flagrare, ut ignis nullo humano conſilio aatingoi poſſet, opem Divi Bennonis (quem ſemper plurimum coluerat) implaravit. Quo factam eſt, ut incendium illud ſtatim extingueretur, anno MCCCCXCV. Teſtis I. Puella quaedam in puteum profundum iacidens, in ipſo caſu Divo Bennoni votum fecit. Antequam vero ad aquam uſque delaberetur, ſenſit ſe ſublevari, & ſervata eſt, anno MCCCCXCII. Teſtis I. Puer quidam in puteo interierat; cumque illic per triduum ſubmerſus jacuiſſet, tandem extractus eſt, & voto facto revixit, anno CCCCXCIX. Teſtis I. Dreſda (ut caput eſt noſtrae terrae) ampla & magna civitas, laccodio aliquando flagrabat: conſumebantur autem ab iacendio decem & octo aedes, quibus contigua erat domus honeſtae cujuſdam mulieris. Cumque ea domus ex ardore vicinarum aedium iucenderetur, Domius Divi Bennonis opem imploravit; admonuitque circumſtantes, idem facerent: voto igitur facto, ignis extinctus eſt, anno MCCCCLXXVII. Teſtis I. Cum Miſna F
Incendio flagraret, mulier quaedam omnem ſupellectilem ſuam in teſtudinem quamdam conferena, domum ſuam, quam mox perituram exiſtimabat, deſeruit. Cumque ei in mentem veniret illorum, quae ſub numine Divi Bennonis quotidie fierent, votum fecit. Quo facto ignis extinctus eſt, anno MCCCCLI. Teſtis I. Georgius Huiſener Gorlicenſis, neſcio quibus cogitatus, mortem ſibi aſſerre cogitabat; quod cum animadverteret Thomae Naſonpis affinis ejus, hominem Divo Bennoni pie precibus & voto commendavit. Georgius itaque furia liberatus, ſecum eſſe coepit, anno MCCCCXCVIII. Teſtes II. Mulier quaedam in partu maxime laborabat, & ita quidem, ut ſalute ejus deſperatis, auxilium Divi Bennonis imploratum eſſet. Quo facto, ſtatim geminum partum ediderit, anno MCCCCXCV. Teſtis I. Item alia quaedam mulier, eodem modo periclitans, voto facto feliciter enixa eſt, anno MCCCCXCV. Teſtis I. Item multae aliae mulieres, in partu laborantes, poſt votum enixae ſunt. De quibus paſſim in proceſſu Fol. CCCXCII. DCXXIV. DCXLIV. DCCXXV. DCCXVII. & DCCXXI.

38 Decanus Fribergenſis Miſnam aliquando *Variis mor-*

EX VET. IMPR. *morbis liberati XXIII.*

A veuit, atque ibi in graviſſimum morbum incidit, de cujus vita medicus deſperabat. Tum Zedrua *d*, Illuſtriſſimi Principis noſtri mater, votum pro eo Divo Benoni facieos, hominem ſervavit, anno MCCCXCIV. Teſtes IV. Sacerdos quidam Gorliccuſis, graviſſimo morbo correptus, decubuit; perſuaſus is a moderatore parochiæ votum Divo Benuoni feeit, & ſtatim convaluit, anno MCCCCXCV. Teſtis 1. Venit quodam tempore Miſnam Civis quidam Budiſſenſis, non ot Divum Beunonem colrer, ſed ut negotia neſcio quæ cooficeret. Ab hoſpite vero ductus eſt ad ſepulcrum Divi Bennonis. Cumque de ſanctimonia Divi Beunonis, miraculis, & hooore, quem illi populus Chriſtianus haberet, docerctur; reſpondit ille, non decere rum, qui canonizatus non eſſet ita, colere. Quaſi hi, qui Bennoni divinos habeteut B honores, ſuperſtitioſi eſſent. Quid accidit? cum Budiſſenſis ille domum revertcretur, in morbum longe graviſſimum incidit. Conſcius eorum verborum, quibus Divum Benoonem contempſerat, pœnitentia ductus, votum cum ſacrificio illi fecit: ſtatim itaque convaluit. Poſtea vero beneficii illius immemor votum perſolverr in longum tempus diſtulit. Contigit autem, ut caſu quodam brachium infringeret, tum admonitus ingratitudinis ſuæ ſe votum illud, quod feciſſet, perſoluturum alteru voto confirmavit: quocirca iterum ſanatus eſt. Sed eodem ingratitudinis vitio quo antea deditus, Beunonem neglexit. Quid ergo? In cellam vinariam ex editiore loco maximo cum periculo decidit: illudque brachium, quod antea fregerat, gravitcr offendit. Tuoc ad veram pœnitentiam runverſus, tertium votum prioribus addidit: eaque ſimul omnia perſolvit, tatus hæc ſibi omnia ingratitudinis cauſa acciditſe, anno MCCCCXCIII. Teſtes SIX. Ruſticus quidam, octo hebdomadis diſenteria laborans, poſt votum convaluit anuo MCCCCXCVIII. Teſtis 1. Mulier quædam per triduum maximis doloribus torquebatur: ea poſt votum coovaluit, C anuo MCCCCXCIX. Teſtis 1. Mulier quædam morbo repentino afflicta, voto facto ſauata eſt, anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Puella octo annorum, per gradus editiſſimos delapſa, dorſum fregerat: ea poſt votum convaluit, annu MCCCCXCIX Teſtis 1. Mulier in tuſſim com iocidiſſet, atque eo morbu ſeptem hebdomadis laboraret, voto facto ſanata eſt, anuu MCCCCXCX. Teſtis 1. Illuſtriſſimos Princeps Joannes, illuſtriſſimi *k* Georgii Ducis noſtri filius, gravitcr ægrotans commum Montalium Fribergenſium oratione Divo Bennoi cummendatus illico coovaluit. Id quod Illuſtriſſima mater ejus teſtata eſt, anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Famulus Zedeoæ illuſtriſſimæ fæmiuæ, gravi & diuturno morbo confectus, ab illuſtriſſima matrona Divo Bennoni commendatus, priſtinam ſanitatem recuperavit anno MCCCCXCV. Teſtis 1. Abbatiſſa moaſterii Miſoenſis pleuriſi laborans, voto facto morbo liberata eſt, anuu MCCCCXCIX. Teſtis 1. Mater & filius graviſſimo morbo laboraotes poſt votum ronvaluerunt, anno MCCCCXCIX. Teſtes III. Invaſerat quamdam mulierem repeotinus quidam morbus, & ita quidem, ut ommino decumberet: voto facto ſanata eſt; anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Item alia quædam, per integrum annum acerbiſſimo morbo debilitata, poſt votum convaluit, aono MCCCCXCVII. Teſtis 1. Item alia ſex hebdomadis graviter affecta, poſt votum convaluit, anno MCCCCXCVIII. Teſtis 1. Adoleſcens quidam graviſſimo morbo implicatus, & ita quidem impliratus, ut medici de ejus ſalute deſperarent. Is voto facto convaluit, anno MCCCIXCVIII. Teſtes VI. Clericus quidam Miſoruſis propter gravem ægritudioem mente captus, facto voto, ad ſe redit anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Puer duos annos natus, & eo amplius, graviter ægrotans poſt votum convaluit. Cum autem parentes voto non ſatisfacerent, puer gravius, quam antea affectus erat, ægrotare cepit. Quo factum eſt, ut parentes conſcientia ingratitudinis ſuæ perciti duplea votum Divo Beunoni perſolverint: puer itaque ſanatus eſt. Civis quidam E Miſaenſis graviſſimum morbum contra erat, poſt votum autem convaluit, anno MCCCIXCV. Teſtes II. Mulier quædam dolore maximo in ulcero brachio torquebatur: illa poſt votum ſanata eſt, anno MCCCCXCV. Teſtis 1. Puer adverſa valetudine gravitcr affectus ſuit, & ita quidem affectus, ut illi moriendum ommino eſſet. Aderat autem illi Mulier quædam, nomine Agnes, quæ commiſeratione adducta votum pro illo ferit. Quo facto puer ſtatim convaluit anno MCCCCXCIX. Teſtis 1. Item alius puer eodem modo ægrotans, voto a parte facto convaluit, anno MCCCLXXXIX. Teſtis 1. Mulier quædam graviſſima ægritudine oppreſſa, & a medicis relicta penitus, poſt votum priſtinæ ſanitati reſtituta eſt, anno MCCCXCIX. Teſtis 1. Puer quidam morbo quodam vehemeoter debilitatus, ad ſepulcrum Divi Bennonis deductus, convalui. anno MCCCCXCII. Teſtis 1.

ANNOTATA G. H.

a Friberga *ad Muldam fluvium, Miſna 5. aut 6. lencis horariis diſſita.*

b Budiſſina, *urbs Luſatiæ ſuperioris ad Spream fluvium, vulgo* Bautzen. F

c Gorlitium *etiam urbs Luſatiæ ſuperioris ad Niſſam fl. Academiam habet.*

d Biſchofswerda *in Miſnia, ad confinia Luſatiæ, inter Dreſdam & Budiſſinam, a S. Bennone traditur nomen ſortita.*

e *Fallor ſi* morbus Perſicus *hic & ſupra dictus, non ſic* Ereſipelas, *Belgis vulgariter nominatus* Roſa, *a roſta ſeu Perſico, quem affecta parti inducit, calore.*

f Torgavia *urbs ad Albim in confiniis Miſniæ & Saxoniæ ſuperioris.*

g *Contagio ſcilicet contrahitur etiam morbus iſte, & innocentes quoque inficit, quales hic aliqui turati notantur.*

h Joannes Boſe 38. *Epiſcopus Merſeburgenſis ad Salam Miſniæ fluvium.*

i Zedena, *ſine* Sidoria, *filia Georgii Podiebracii Regis Bohemiæ, nupta Alberto Duci Electori Saxoniæ, anno* 1500. *marito, mater dicti Georgii, anno* 1510. *vita functa.*

k *Hic eſt* Georgius Barbatus Dux, *qui vixit uſque ad annum* 1539. *at* Joannes *ante patrem obiit anno* 1537.

CA-

CAPUT III.

Miracula Divi Bennonis Epiſcopi Miſnenſis, in ſecunda & ſpeciali inquiſitione in partibus conſcripta.

E mortuis excitati 8.

39 AD Miſnam pagus eſt, quem incolæ Niderfere nuncupant. Hic uxor cujuſdam Petri Peſches, iofantem mortuum enixa eſt. Sicque cum doas horas puer mortuus perſtitiſſet, voto D. Bennoni facto, ad vitam revocatus eſt, eſtque puero nomen Martinus impoſitum. Teſtes 3. examinaturum in ordine 204. *Quæ ultima notitia, nobis nequaquam utilis, Proceſſum non valentibus exhibere, poſthac omittatur, ſolumque ex margine notabitur, quæ cuique miraculo adſcripti ſint teſtes.* Non longe ab eodem loco, ſubque Miſneoſi diœceſi in pago, Ubige nomine, ad oppidum *a* Hayois, ſimili modo infans exanimis editus, poſt meridiem hotam votu D. Bennoni facto, reviuit. Teſtes 5. In *b* Vallachia apud Muldum (quod oppidum diœceſis Molcoſienſis eſt) Filiolus cujuſdam pellionis, nocte inter lactandum a Matre oppreſſus, exanimiſque ſeu horas habitus, D. Bennonis nomine invocatu, ac voto pro quemdam Fratrem Stephanum Minoritanum facto, vitæ reſtitutus eſt. Teſtes 2. Fribergi in Miſnia ludi ad exemplum paſſionis Dominicæ ſingulo ſeptenio magnificentiſſime celebrantur. Hic eum in turba ceteta ducentorum ferme hominum, gradus nimis pondere depreſſi cum ipſis ſpectatoribus corruiſſent; adoleſcens decimum tertium agens annum, qui ſe ſub eu ædificio collocarat, caſu ſimul oppreſſus eſt, ita quidem ut initio nihil humanæ formæ appareret. Poſtea vero ea totius cruris, cum tres horas integras ſine ullo vitæ indicio jacuiſſet, voto a circumſtantibus Beato Bennoni facto, brevi poſt tempore ad vitam redit, ac ſine ullo corporis vitio ſanatus eſt. Teſtes fide digniſſimi duo ex certa ſcientia.

ab immundis ſpiritibus liberati 9.

40 Rector quidam Parochialis eccleſiæ Ciczku, integrum biennium dæmonio vexatus inhabitatuſque, conjuratione facta per quemdam Joannem Schilda in D. Bennonis nomine, a dæmonio liberatus eſt. Teſtes 3. Mulier quoque, Anna nomine, pagi Prezendorff diœceſis Miſnenſis, cujus corpus cum immundarum ſpirituum domicilium eſſet conſtitutum, ad Divi Bennonis tumbam producta, ejuſque nomine invocato liberata eſt, dæmoneſque fugati. Teſtes 3.

A cæcitate oculorumque doloribus liberati 16.

41 Jam vero reliquia in morbis vitiiſque eorum corporum, tum animorum tories animadvertiſum eſt Divinum Bennonis auxilium, ut ne comprehendi quidem nomeru omnia queant. Pauca tamen ex multis, eaque, quæ ana ciſi graviſſimis honeſtiſſimiſque teſtibus confirmata ſunt, nos pigebit teſtimonii cauſa in medium adferre. Pellio municipii *c* Kemnicz, Michael Reichel nomine, annos continuos quadraginta graviſſimos oculorum dolores patiebatur. Poſt variias medelas adhibitas ad ultimum exacerbatus, cum annum integrum ſic ſine uſu oculorum perſtitiſſet, voto tandem facto, auxilio Bennonis divino, id integrum beneque ſanum recepit; quod medicamentis humanis depravatum amiſerat. Teſtis 1. Altera puella quadrimeſtris, Utilia vocata, cujuſdam Ambroſii Sorge filia, uſque ad decimum quintum ætatis annum graviſſimis oculorum doloribus vexata, ac demum utroque lumine capta, voto facto, viſum recepit; nec non apoſtemate, quod illi altero in oculo deformem in modum excreverat, liberata eſt. Teſtis unus. Conjunx cujuſdam Valentini Cleriagk, incolæ oppidi *d* Oſchaca diœceſis Miſnenſis, Lucia nomine, cum annum integrum oculorum doloribus graviter eſſet cruciata, nec non altero oculo quinque menſium ſpatio orba, voto facto illicu curata eſt. Teſtes duo. Altera femina quinquaginta ucto annos nata, Juliana Ranaferdine nomine, Miſnenſis diœceſis poſt quinquennii continui dolores exacerbata, ſeptum annum totum cæca perſtitit, quoaſque votum fecit: quo a cæcitate liberata eſt illico. Teſtes duo Henricus de Schlepnica Baru, & Illuſtriſſimi ducis Saxoniæ e Georgii Matſchalcus, quo nonexco oemo in proviacia ea notior extitit; quinquaginta annorum ipſe perpetuis oculorum doloribus ac magnis animi perturbationibus affectus, dum diuturnis medicamentis nil proficit, voto tandem facto Divino Bennonis auxilio convaluit. Teſtis unus. Valpurgis vidua Thomæ molitoris Miſnenſis diœceſis biennium exacerbata perſiſtens, ac nonaſi lunga doloribus exacerbata ea voto illuminatur. Teſtes quatuor. Sigiſmundus Ihan municeps Miſnenſis filium habebat annum annorum, Dominicum vocatum: ejus pueri oculum fuſi aeies penetrarat; cumque medelis aolhis periculoſum vulnus curari poſſet, voto facto brevi ſanatur. Teſtis unus. Catheriaa conjuna Chriſtophori Auguſtini, ex municipio Budiſſienſi, quatuor annos oculorum dolores paſſa, ac quinto anno integro excæcata, voto facto lumen recepit. Teſtes duo. Agatha, conjuna carpentarii cujuſdam Michaelis, Miſnenſis diœceſis octo annis iisdem oculorum doloribus vexata, ac ſiniſtro ocolo capta, voto facto, curatur, oculumque recipit. Teſtes duo. Puella duorum menſium Catheriaa vocata, filia Chriſtiani Leonardi, ex municipio Turgenſi, ab eo tempore uſque ad alterum ætatis annum, videre nihil viſa eſt: eiqoc poſt id tempus voto facto ocoli aperti ſtatim ſunt. Teſtis unos. Puer tumulos filius Joannis Niderau, oppidi Dipeſaalde *f*, oculorum uſu per annum integrum ex dolore carebat; facto voto lumen recepit. Teſtis unos. Puella decem & octo annorum Margaretha nomine, annum dolore excæcata, facto voto curatur. Pater puellæ Wolffgangus Leupolth coltor pagi Sichenbergk. Teſtes 2. Altera puella quadrimeſtris, cui Annæ nomen, ex municipio Fribergenſi, patre Valentino Unaner, octo menſium oculorum dolorem paſſa, ac nono excæcata, quarto poſt meoſe voto facto, reſtituitur. Teſtis

A ſtis 1. Margaretha uxor Joannis Peſcler, mu-
EX VET. nicipii g Camiczenſis, Miſnenſis diœceſis, plus-
IMPR. quam annum iiſdem oculorum doloribus vexata,
g & aliquamdiu cæca; cum nullis remediis humanis eneari poſſet, ex voto, Divi Bennonis auxilio eſt curata. Teſtes 2. Franciſcus Oſthlinger ex municipio Gorlicenſi, & ipſe ex dolore utroque lumine viginti dierum ſpatio captus, vigeſimo primo die facto voto ſine mora reſtituitur. Teſtes 2.

Mutis loquendi libera ſolvta.

42 Municeps Remniczenſis quidam, Gabriel Stolcze, filiam ex uxore ſuſceperat & mutam & epilepticam; cumque eam ſic affectam rum ad undecimum ætatis annum educaſſet; vitæ in mentem venit votum Bennoni pro filia facere. Quo facto puellæ uno eodemque tempore & vox reſtituta & ſanitas: quarum rerum omnium teſtis ipſa extitit, ac DD. Co-
B miſſarius coram ad interrogata ſingula reſpondit. Teſtes 4.

43 Paſtor armentorum monixlium Monaſterii b Geriſvaldi, ordinis ſancti Benedicti, qui
b Phrenefi liberatus 24. Simon vocabatur, læſi vulnere in capite percuſſus, ex eoque phreneticus effectus, voto facto conſervatus eſt. Teſtes quatuor. Mulier Anna nomine uxor Laurentii Puchs, pagi Hermiſdorff, Miſnenſis Diœceſis phrenefi correpta, Bennonis nomine appellato, placata eſt, & a morbo liberata. Teſtis unus. Puer quadrimulus, Wolffgangus nomine, patre Oſuxldo Statuario Fribergenſi, per diuturnam ægritudinem in phrenefim lapſus, voto facto liberatur. Teſtis unus. Magdalenam, conjugem cujuſdam Valentini Airſthmer, a partu phrenefis invaſerat; eaque biduum cum perduraſſet, voto facto, averſa eſt. Teſtes duo. Altera Margaretha, uxor Valentini Heckel, Kemniczenſis, cum ſuregrum ſuum eo ipſo morbo laboraſſet, ad tumbam Bennonis conſtituta curata eſt. Teſtes duo. Paulus Haſe Miſnenſis Diœceſis, cum ex longa & acuta febri phrenefim pateretur quindecim dierum ſpatio, ex voto liberatur. Teſtis unus. Idem & in
C Cordula occidit, uxore Petri Crice, Oppi-
i duli i Rochlicz incolæ, quæ & ipſa ex diutina febri phrenetica, per votum liberata eſt. Teſtes tres. Idem & in Conſule municipali oppidi Pirn, Hieronymo Promnicz nomine, qui ex ægritudine triduo phrenefi correptus, voto facto & animo & corpore convaluit. Teſtes duo. Hic ipſe, de quo locutus ſum, paulo poſt, & in filia trimula, cui Walpurgis nomen indiderat, ea ipſa phrenefi laborante, Divini Bennonis auxilium iterum ſenſit, eſtque inſans voto facto a morbo ſtatim curata. Teſtes duo, Memorabile vero, quod Antonio Cxottel Miſnenſis diœceſis contigit. Is cum annum integrum per phrenefim conſternatus eſſet, quoties ad tumbam Bennonis produceretur, toties ad rationem redit: ac quamdiu illic detineretur, tam diu mentis compos perſtitit. Cum vero rurſus diſcederet, morbo invadebatur: ut facile intelligas, non ſolum emeritis illis divinorum hominum animis, ſed et etiam partu, quæ in terris reliquitur, divinitatem plane ineſſe. Hic vero voto poſtea facto, ab ipſo morbo ſo totum liberatus eſt. Teſtis 1. Con-
D junx Pauli Braven, Municipis Miſnenſis, Urſula nomine, continuato menſtruorum fluxu, capitiſque doloribus ingravescentibus, in phrenefim verſa, bino voto quolibet vice facto curatur. Teſtes duo. Puer Balthaſar nomine, filius Nicolai Schindelers Conſulis municipalis Miſniæ, quartum agens annum, rabidi canis morſu læſus, ac paulo poſt ipſe quoque in rabiem verſus, voto facto reſipiſcit, ac ſanatus eſt. Teſtis 1. Puer ſutorius Joannis Langi ſutoris Lipſenſis, ex ægritudine per duodecim dies phrenefi conſternatus, voto facto ſtatim ad ſe redit. Teſtis 1. Sebaſtianus Gronevalc liberos habebat Sebaſtianum & Clæram, quos utroſque eodem ferme tempore phrenefis invaſerat; cumque medelis incaſſum laboraret, ad Divum Bennonem voto facto confugit: eſtque morbo
E uterque liberatus. Teſtis 1. Agnes, uxor Joannis Rubelanis, ex municipio Pirnenſi poſt morbum corporis phrenefi correpta, ac tres menſes vexata, tandem ex voto ſalvatur. Teſtes 2. Miles quidam ditionis Bambergenſis, Conradus Falcke nomine, per pleuretim in phrenefim prolapſus, Divo Bennone invocato, ac voto facto, ſanus benequa rectus diſcedit. Teſtes 11. Matthæus Fabri ex municipio Fribergenſi quatuor habebat liberos, qui omnes ex contactu rabidi canis, ipſi quoque in rabiem verſi, ex miſeratione divina voto Bennoni facto liberantur. Teſtis 1. Municeps Lanbenſis, Miſnenſis diœceſis, cui Laurentio Riederer nomen erat, per diuturnam pleuretim ac febrim phrenefi correptus, voto facto ab omni moleſtia liberatus eſt. Teſtes 2. Joannes Barth Goſuigenſis, qui pagus non longe a Miſna diſtat, magnis animi perturbationibus in phrenefim conjectos; eumque ſic affectus duos dies perſti-
F tiſſet, ſtatim a voto facto liberatus eſt. Teſtes 2. Eadem phrenefis Chriſtinam, Alxthæi cujuſdam ſartoris Camicenſis conjugem, invaſerat. Cumque præterea mulier ab immundis ſpiritibus vexari videretur, ſolo Bennonis nomine in aures aliquoties inclamato, ab omni morbo ac gravedine liberata eſt. Teſtis 1. Matthæus Richman, cui de Sacerdotio parochialis Eccleſiæ oppidi k Luckan
k proviſum erat, ab ægritudine quadam præcedenti in phrenefim incideraat, eaque tres dies verſatus, voto facto & animo & corpore reſtituitur. Teſtes 2. Puella decimum nonum nata annum, Bartholomæi Thomæ municipis Gorlicenſis filia, Anna vocata, undecim continuos menſes phrenefi laborabat. Cumque nulla humana arte remedium invenire poſſet, divino Bennonis auxilio, voto facto, ſanata eſt. Teſtes 2. Vidua Eliſabeth Michaelis Muders demortui, per ægritudinem triduum phreneticæ, voto facto, ſalvatur. Teſtis 1. Altera puella ſexdecim annorum, patre Martino Matcx, pagi Trium tabernarum, a morbo præcedenti in phrenefim verſa, voto facto a phrenefi liberatur. Teſtis 1.

Surdus rei ſtitutus.

44 Ex tinnitu alterius auris, uſu utra-
rum.

A rumque privatus, ac trea menſes ſuedus, Oſnaldus Scheyn, Illuſtriſſimi Ducis Saxoniæ Georgii ab ure proprio coquus, vir quinquaginta annos natus, voto pro auribus divo Bennoni facto, o veſtigio ſanatur. Teſtis 1.

Claudus reſtificatus.

45 Magnum vero, quod ſequitur, ac memorabile fidei bonæque ſpei præconium. Petras Colpe, municipii Oſtbacenſis, vie ſexageſimum ſeptimum annum jam egreſſus, ad extremum ſex ferme menſes pedibus contractus, dum ſic, ut erat claudus, templum ingreditur, ac pro concione de miraculis ac ſanctitate Bennonis orauti Sacerdoti fidem pie habet, ac ſpem concipit, ſanus ac rectus abiit. Teſtis 5.

Paraliticus ſeu contractus ſanatur 14.

B 46 Pedibus ac manibus contracti duo fratres, Donatus & Lucas, filii Pauli Rubenczal pagi Banbenicz, votis factis, reſtificantur. Teſtes duo. Petrus Richter, oppiduli Haynis incola, tres ferme menſes manibus pedibuſque contractus, voto facto ſanus diſceſſit. Teſtis unus. Cum pro inſanie vero trium annorum, filio Joannis Clarman municipii Prinenſis, octo menſium ſpatiis contracto varia vota fierent; ad extremum ſolum illud, quod Bennoni factum erat, proſoit: eſtque puer exemplo ſanatus. Teſtes tres. Puella duodecim annorum Otilia nomine, filia cujuſdam Georgii Bartiſth oppidi *l* Witgenau, ex nimia membrorum contractione ammam agebat: ſed voto facto conſervata ac ſanata eſt. Teſtes tres. Filiola Georgii Saxoniæ Ducis bimula, cui *m* Magdalenæ nomen fecerant, utroque pede contracta, cum omnis medicorum ars incaſſum laboraret, voto ſanata eſt. Teſtes tres. Agricola pagi, qui Cnlonia voeſtatur, Joannes Schuman nomine, nimio ac diutino e labore, quadrageſimo ferma ætatis anno contractus, voto facto, reſticuitur. Teſtes tres Henricus Crautner, municipalis Conſul Miſnæ, colica paſſione ſæpius infeſtabatur, ita ut nonnumquam viribus deficeret: ad tumbam Divi Bennonis conſtitutus, ac pio affectu auxilium illius invocans, moleſtiſſimo morbo in totum liberatus eſt. Teſtis 1. Alter Conſul ejuſdem municipii, Lucas Pinckee nomine, ex altero pede ſubito contractus, facto voto, ſubito convaleſcit. Teſtis 1. Margaretha, uxor cujuſdam Thomæ Bohemi Miſnenſis diœceſis, ſea menſea ex pedibus contracta, voto reſtituitue. Teſtis 5. Ruſticus quidam pagi Matceſdorff, Jacobus Ranfft vocatus, quadraginta annorum, in altero pede contractus, voto facto, ſanatus aſt. Sed cum in perſolutione voti negligentior eſſet, nec promiſſa impleret, ecce repente utroque pede contrahitue; ſeque deliquiſſe intelligens, alterum votum facit, atque iterum in altero pede ſtatim liberatus eſt. Altero vero non prius, quam ad tumbam Divi Bennonis ipſe accederet. Hoc documento apertius quid quæri poteſt? Teſtes 1. Maliee quadragiata annorum, Barbara appellata, conjunx Joannis Uniur-

de municipis Lipſenſis, quod oppidum Mer- D
ſeuborgenſis eſt diœceſis, quinque ferme menſes contracta, cum nullis medicorum remediis ſanari poſſet, ad Divum Bennonem pio affectu cum refugiſſet, voto facto medicina divina reſtituta eſt. Teſtes 2. Joannes Molitoris, Rector Parochialis Eccleſiæ oppiduli Dypelſwalde, LXII. annorum, per omnia membra pene contractus, per tres dies ex voto repente ſanatur. Teſtis 1. Alius Rector parochialis Eccleſiæ pagi Boberiez, Caſpar Schweoczer nomine, ſexageſimo ætatis anno in altero pede ad quintam ſeptimanam contractus, in dieſque magis magiſque invaleſcente malo, voto facto, illico coovaluit. Teſtis 1. Ex nobili genere natus Joannes de Lokericz, Luſatiæ inferioris, ſexageſimum ſecundum a- E
gens annum, ex pedum contractione quatuor menſes decubuerat, cum voto facto, illico ſanatur. Teſtis 1.

Teſtes ad hos in hoſpitalitium reducti 5.

47 Muliercula gravida, uxor Wenczeslai Lipezigk, Eliſabeth nomine, ad interſeminium inflata, voto facto, curatur. Teſtis 5. Caſpar Tile, municipalis magiſtratus oppiduli Kemnicz, tumore juxta ac dolore teſticulorum vexatus per triduum, ex voto liberatur. Teſtis 1. Agricola pagi Obern, Bartholomæus Leman, ſpinam læſerat, unde totum dorſum vehementer tetumuerat: voto facto, liberatur. Teſtis 1. Altera puella trium annorum, patre Joanne Schuman pagi Coln, ſubito inflata, ac jam tum magis magiſque incrudeſcente malo, voto facto ſtatim liberata eſt. Puellæ Margarethæ nomen erat. Teſtes 515. Simon, infantulus ſemeſtris, filius Simonis Brethſtneyders, cujus viiga certo morbo infecta, enormitee intumuerat, voto facto continuo ſanatur. Teſtes 2. Stupendum quod ſequitur. Infantulus, vixdum annum natus, patre Stephano Vulpe municipii Lipſenſis, ex ſuggeſtione infidiſſimæ an- F
cillæ octo acus deglutiverat, unde faucium inteſtinis continuo totum corpus inflari cepit. Cumque omni humano remedio deſperatum eſſet; Divi Bennonis fide pio voto implorata, acos per ſeceſſum egeſſit omnes, puerque conſervatus eſt. Teſtes 2. Alter puer Miſnæ, filius Caſparis Gerlach, ſimili modo acum deglutierat, unde continuo intumeſcens ac nigreſcens, moribundus cecidit: auxilio Divi Beanonis implorato, in vita conſervatur, acumque per gingivam egerit. Teſtis 5. Mulier Hedwigis nomine, conjunx ruſtici cujuſdam Blaſii Naumans pagi Dalnica, fluxu menſtruorum per integrum triennium conſtipato enormiter intumuerat: ea voto ſtatim ſolcitur, Teſtis 1.

A

EX VET. IMPR.

ANNOTATA G. H.

a Hayois, ſive Hayna, *oppidum ſatis elegans ad Rederam fluvium, a Miſna verſus Orientem & Luſatiam tribus leucis diſſita.*

b Vallachia *regia nota eſt prope Danubium, cui adjacet* Moldavia, *a Moldavis fluvio, ubi pralust* Moldum *oppidum, ubi* Molcolcienſis *regiunculam olim dictum fuiſſe, ibidemque antea Minoritas vixiſſe conſtat ex Franciſca Gonzaga, dum agit de Provincia S. Maria in Ungaria.*

c Kemoicis, *ſive* Chemoitium, *ad fluvium* B *regnominem urbs ſatis magnifica Miſnia, ab urbe Miſna circiter leucis decem horariis verſus Auſtrum diſſita.*

d Oſchatz *oppidum inter Albim & Muldam, a Miſna verſus Boream quinque leucis horariis diſſitum; habuit monaſterium Franciſcanum, & templa ſanctæ Ægidii & ſancto Georgio dicata.*

e Georgius Dux *Catholicus, obiit menſe Januario anni 1539. cui Henricus frater ſuccedens, & a fide orthodoxa deficiens, permiſit mox feſto Pentecoſtes Luthero concionem primam habere Lipſiæ.*

f Dippeſwalde *ſive* Dippoldiſwalda, *oppidum haud procul Albi & munitione Pirna ſupra Dreſdam, a qua vix tribus leucis diſtat.*

g Camitz *oppidum Luſatiæ ſuperioris, haud procul a confiniis Miſnia.*

h Getiſwalde *in territorio Miſnia Lipſienſi.*

i Rochlitz, *oppidum in eodem Lipſienſi territorio, ubi eccleſia eſt S. Kunigundis dicata.*

C k Lucka, *oppidum Ducatus Altenburgici, inter ipſum Altenburgum & Pyganiam ſitum, in ipſis Miſnia.*

l Witgenau, *oppidum Luſatiæ ſuperioris: pertinuit ad monaſterium ſanctimonialium Marienſternam, ibidem ſitum.*

m *Hæc illa* Magdalena *videtur eſſe, quæ anno 1524. Marchioni Brandeburgico Joachimo II. nupta, vixit ad annum 1534.*

CAPUT IV.

Altera pars eorumdem Miraculorum.

Podagri-cus curatus.

48 POdagram eſſe incurabilem multorum opinionibus receptum eſt; ea laborabat Plebenus Sacerdos (ut nunc loquimur) a parochialis Eccleſiæ oppiduli a Sonnewalde, vir quinquageſimum quartum annum natus, qua vel ipſa ratione remedium omne deſperabatur. Is tamen ceterum medicinis neglectis, ad Divum Bennonem poſtquam confugiſſet, voto facto, curatus eſt. Teſtis 1.

49 Nec vero curato facilioremem epilepſiam D putant: ab hac tamen hos, qui ſequuntur, omnes, voto tantum facto, auxilio Divi Bennonis liberatos & conſervatos conſtat. Infantulum, filium Marcini Lavcohayn Geriſwaldenſis. Teſtes 3. Alterum ioſantem ſemeſtrem, Antonium nomine, oppiduli Rusbeu, qui culpa patris Georgii Schockolth in morbum inciderat. Teſtis 1. Puellam Anoam, patre Wolffgango Sriclemao Kemmiczenſis, quæ ab ortus hora uſque ad tertium ætatis annum eodem morbo laborsverat, Teſtis 1. Alteram Apolloniam, filiam Gabrielis Stolcs Miſnenſis diœceſis, undecimo ætatis anno vexatam. Teſtes 2. Filiom Balthaſaris Schiſerdeckera bimulum, Wolffgangum appellatum, qui tribus menſibus fere ſine remiſſione eodem malo angebatur. Teſtis 1. Alterum Joannem, filium Erhardi ſartoris, annum tantum natum, ac per men- E ſem in eunis hoc morbo continue vexatum. Teſtis 1. Antonium Scolteti municipem Oſtbaczenſem, quem bis hoc malum invaſerat, & vigeſimo ſexto ætatis anno & trigeſimo. Teſtes 2. Wolffgangum, filium Valentini Richter, doorum annorum infantem, octo dies continuos epilepſia proſtratum. Teſtes 2. Alterum Wolffgangum, filium annoieolum Pauli Reicbs, agricolæ pagi Sthebnicz, eum eadem epilepſia infeſtaretur, voto facto *b* Divo Valentino, cui noſtrates curam propriam hujus morbi dicerunt, quin & ipſi morbo Valeotini nomen indideront, ſatis conſtat nihil eſſe perfectum. Quem poſtea Divi Benoonis auxilio per ſecundum votum invocato, continuo ſanatum conſtat. Teſtes 2. Ad hunc quoque modum virguncula trium annorum, Urſula nomine, filia Andreæ Maurer, oppiduli Oſtbicz, cum & ipſa hoc malo toſecta per varia vota circum diverſa Sanctorum templa circumferretor, nec tameo quidquam proficeretur; ad ultimum voto Divo Bennoni facto, ſanata eſt. Teſtes 1. Vigeſimo tertio ætatis aono Wenceslaus Podam, municeps Oſcaczenſis, hoc morbo primum correptus, atque ab eo tempore uſque io nonum aonum vexatus, fide tandem Divi P Benoonis per votum implorata, ſanatus eſt. Teſtis 1. Annum nata puella, filia Georgii Bohemi oppiduli Coldicz, voto ab epilepſia erat liberata. Sed eum præeotes in præſtando lentius agerent, in morbum infans rurſum incidit; nec prius liberatur, quam ſecundo voto facto ac priori ſoluto. Teſtes 2. Walpurgis puella undecim annorum, patre Laorentio Cappe Pirnenſi, ex defecto ſtomachi tribus ſeptimanis nullum cibum nec coquere, nec digerere poterat. Unde paulo poſt in epilepſiam prolapſa, atque ex eo triduum muta, voto facto ab omoi mala habitudine liberatur. Teſtes 2. Altera eodem nomine, filia Hieronymi Prumnicz alterum ætatis aono epilepſia quoque infeſtata, ea voto curata eſt. Teſtes 2.

a Morbo comitiali ſeu epilepſia liberati xxix.

50 Ac quamquam hac io parte exemplis maxime abuodamus, prætereondum tameo non eſt, quod in municipio Camics acciderit. Hic cum Canonici ac Clerus impenſe darent operam, ut nomen Divi Bennonis aliquando io Sanctorum albo per Pontificem Romanum conſcri-

A ſcriberetur ; hocque inſtitutum cum quidam ea municipium Wenczeslaus Eckelbergi appellatus , petulantius interpretrarerur ; ſubito pœna præſentanea plectitur , puero , quem in cunis habebat , epilepſia ſtatim correpto . Ejuſque rei , cum poſtea reſipuiſſet , ipſe teſtis extitit : ut facile intelligamus , non ſolum opitulandi , ſed & vindicandi poteſtatem cum Sanctis Dei communicatam eſſe . Teſtis 1. Puella ſeſquiannum nata , Anna nomine , patre Ruſtico pagi Ditmaoſdorff , Paulo Mildenbergk , ſpatio nnius diei atque noctis ex eodem morbo duodecies coosiderat . Cumque nulla non ſolum liberationis , ſed ne vitæ quidem ſpes ſupereſſet , voto facto , & ſervata & curata eſt . Ea eodem pago Urſula , filia Simonis , ſex annos nata , cum integrum annum eodem morbo laboraſſet , ea voto ſalvata eſt . Teſtis 1. Filia bimula Joannis Spindelers , ea municipio Miſnenſi , ab B epilepſia ac paralyſi uno eodemque voto liberata eſt . Teſtes 2. Joannes , filius Nicolai Wittich , municipii Miſnenſis trium annorum , voto facto liberatur . Teſtis 1. Lucas filius Thomæ Bohemi , ab hora ortus uſque ad alterum ætatis annum , hoc morbo ſæpe acriter vexatus , voto facto , curatur . Teſtes 3. Anna , filia bimula Gaſparis Hawolt municipii Miſnenſis , eodem morbo ſæpius decumbens , per votum liberatur . Teſtes 4. Andreas , filius Joannis Schubarth , pagi Oberbobericz , quintum natus annum , eodem morbo oppreſſus voto facto liberatur . Teſtis 1. Puella tertium agens annum , eadem epilepſia infeſtata , ſtatim a voto liberata : nomen puellæ Anna pa- c tro Ambroſio piſtore oppiduli c Mithvede . Teſtis 1. Donatus adoleſcens quatuordecim annorum , filius Simonis Mobis , ab eodem morbo ſolo voto liberatur . Teſtis 1. Valentinus quatuor annorum puer , patre Nicolao Hayn ea municipio Fribergenſi iterum epilepſia proſtratus , facto voto ſalvatur . Teſtis 1. Catharina conjuna Joannis Munczett Fribergenſis , hominis ditiſſimi , epilepſia iterum correpta , ſta- C tim a voto curata eſt . Teſtis 1. Infans duorum annorum , Andreæ filius Nicolai Rechel , ex municipio Gorlitzenſi , bis epilepſia correptus , ſtatim facto voto purgatus eſt . Teſtis 1. Fœmina quadraginta annorum Cathatina nomine , conjunx Bernardi Roſe , eodem malo ſæpius vexata , aliquando voto facto liberata eſt . Teſtes 2. Spleodidiſſimo loco natus adoleſcens , ex Principum ſeu Illuſtrium ut vocant ordine , viginti duos annos natus , ipſe quoque epilepſia laborans , voto Divo Bennoni facto , ſanatus eſt ; Epiſcopo hoc Brandeburgenſi pro teſtimonio aſſerente . Teſtes 3.

a Peſte liberati atq; in via conſervati v.

51 Wolffgangus Meyler ex municipio Oſtrhaczen , ex peſte animam agens , voto facto curatur . Teſtes 2. Municeps Miſnenſis trigenta octo annorum , Nicolaus Fabri vocitatus , animadvertens ſe peſte infectum , voto facto , eo ipſo momento liberatur . Teſtis 1. Ejuſdem cognominis Vincentius , ſimili modo infectus , voto liberatur . Teſtis 1. In pago Herolt quidam Wolffgangus Loſer in ſubterraneis cuniculis metallo effodiendo incumbens , mercurio volanti lætaliter infectus , voto Divo Bennoni facto liberatur . Teſtis 1. Juvenis viginti quatuor annorum , Joannes Friſu nomine , oppi- D EX VET. duli Biſchoffswerde , cum peſtilens in corpore IMPR. apoſtema tres menſes geſtaſſet , nec remedium inveniretur : quin malum in dies magis magiſque invalcſceret , ipſeque contabeſceret ; voto facto , ſervatus & curatus eſt . Teſtes 2.

52 Franciſcus Broſe , vir in municipio Fri- *Ex alto prolapſi & in vita conſervatus 2.* bergenſi haud obſcuri nominis , prolapſus in cavernam miocralem tres ſcalas , hoc eſt , duodecim cannas altam , ſupra omnem captum humanum , per votum incolumis ſervatus eſt . Teſtis 1. Ruſticus pagi Martbach , de procera quercu decidens , membris crudelem in modum contactu ramurum ac terræ dilaniatis , voto facto , ſuperviait . Nomen viri Nicolaus Cluge . Teſtes 2. Adoleſcens decimum octavum natus annum , Valentini Valentinus nomine , Cricz Kemniczenſis , ea editiore domus parte in terram prolapſus , læſo capite aliiſque mem- E bris , in vita , voto facto , conſervatus ac ſanatus eſt . Teſtes 2. De Turte quadraginta cubitorum oppidi Meſnæ vigil decidens , cum inter cadendum Divi Bennonis inclamaſſet auxilium , incolumis ad terram delatus eſt , eoque caſu eo in loco nihil celebrius . Teſtes 7. Sittich de Berlewicz , vir antiqua ac nobili familia oatus , cum equum , cui inſidebat , in ſaltum cacitaret , ipſo in ſaltu una cum equo moribundus corruit , ac quia meruit Divum Bennonem videre in ſpiritu , velut ab inferis revocatus ad vitam rediit . Teſtes 2. Bernardus Freydiger Miſnenſis , in puteum non minus altum , quam anguſtum prolapſus , voto facto , omnibus ſtupentibus ſalvus evaſit . Teſtis 1. Io alterum puteum adoleſcens undevigiuti annor natus , Sebaldus Birckenaver nomine , oppiduli *d* Vorzen incideret , cumque in ipſo *d* caſu Divi Bennonis memor fuiſſet , incolumis evaſit . Teſtes 2. Georgius Moller pagi Hermſdorff , ab editiore domus parte prolapſus , capite aliiſque membris colliſis , voto facto , ſalvatus eſt . Teſtes 2. Puella quadrimula Catharina , filia Nicolai Dobet , oppiduli e Volckeo- e ſteyn , ex alto habitaculo decidens , omoia pene membra confregerat ; cumque ea eo caſu F horam integram ſine ſpiritu jacuiſſet , voto facto ad vitam revocatur . Teſtis 1. Clericus Moguntinenſis Andreas Stum , ea editiore loco ſuper lapidum magnam congeriem prolapſus , omnibuſque membris colliſis , aliquamdia exanimis habitus eſt . Cumque voto facto ad ſe reduiſſet , non ſecus ac qui ſpiritu Divi Bennonis opem ſenſiſſet , primum omnium illius nomen ſine inſtinctu cujuſquam conſalutavit . Teſtis 1.

53 Joannes Offenſtein , incola oppiduli *f* *f* *Ab Hydropiſi curati ;* Lommicz , vir quadrageſimum annum natus , ac triennium hydropicus voto facto liberatur . Teſtis 1. Maher quadrageſimum ſeptimum annum nata , Euphemia nomine conjunx Jacobi Haſcke , oppiduli Reichenbach , ea priore quodam morbo in hydropiſin prolapſa , ac ſic duos annos vexata , cum interim per medicos nihil profectum eſſet , voto facto , auxilio Dri Bennonis curata eſt . Teſtes 2. Altera Anna , uxor Michaelis Rapſul Gorliczenſis , nec

non

EX VET. SUPR.

A uon filia ea eadem nata, eodemqua nomine vocata, utrzque a morbo præcedenti in hydropiſin lapſæ, votis alio poſt aliud factis, liberantur. Teſtis 1.

a Vertigine capitis liberati 2.

54 Vir ſeptuageſimum annum agens, Philippus Hentzel oppiduli *g* Rusbeu, quatuor annis vertigine capitis continua vexatus, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Alter quadraginta annorum Matthæus Reieman Luckanienſis, gemino morbo vexatus, capitis vertigine; necnon & alia quadam ægritudine, ex voto ſubito liberatur. Teſtes 2.

In aquis ſubmerſi ad vitam revocati necnon ex aquarum periculis liberati & erepti 14.

55 Puer himulus, Henrici de Aruſvalde, nobili familia viri, in arce Citzlitz, in vaſe lacta pleno per caſum ſuhmerſus, ac poſtea extractus, cum duas horas ſine ſpiritu perſtitiſſet, a voto facto ſtatim revixit. Teſtis 1. Puella ſex annorum Gerdrudis, filia Valenti-

B ni Ruſwig pagi Cauſnitz, caſu in fonte ſubmerſa, cum eſſet extracta, per mediam horam pro mortua habita eſt, donec voto facto in vitam revocatur. Teſtes 3. Tredecim homines in cymba flumen navigabant, eumque caſu cymba eſſet ſubverſa, tres, qui in ipſo periculo vota fecerant (inter quos quidam Georgius Vader civis Miſnenſis) ad ſecundam ripam incolumes evaſerant; reliqui omnes ſubmerſi. Teſtes 3. Paſtor municipii Miſnenſis, cum in flumine, in quod inciderat, horam integram luctaretur, omnibus ſtupentibus voto facto, periculum evaſit. Teſtis 1. Joannes Maurer Sonnevaldenſis quinquagenarius, navigio in flumine periclitatus, ſimili modo per votum evaſit. Teſtis 1. Filius Piſtoris Miſnenſis, decimum annum natus, cum duas horas ſub aquis jacuiſſet, & abeo tempore examinis extractus, voto facto revocatur ad vitam. Teſtes 2. Infans anniculus, Urbani Ruchamneriter Prettyvenſis, quod Saxoniæ oppidum eſt, ſpinu haleeis, quæ

C puero deglutienti in ſpiritalibus gutturis adhæſerat, ſuffocatus, voto facto continuo ſolvitur, ac puer reviviſcit. Teſtes 2. Apud Rusben oppidulum, filius molitoris cujuſdam de flumine mortuus extractus, facto voto ad vitam redit. Teſtes 2. Nicolaus Wittich Miſnenſis civis, ſæpenumis aquarum inundationibus correptus, atque in medios fluctus præcipitatus, dum nullam ſpem vitæ reliquam videt, Divi Bennonis auxilio implorato incolumis evaſit. Teſtis 1. Puer quinquennium natus, Matthæus filius Burchardi, municipis Miſnenſis, flumine medio ereptus, dum examinis in ſinu matris aliquandiu deflctur voto facto ſæpenie reviviſcit. Teſtes 2. Infans anniculus, ſimili modo de flumine mortuus extractus, voto facto revocatur ad vitam, Puero Eraſmo nomen, patre Matthæo Tachter. Teſtes 2. Joannes Neter ex municipio Lipſenſi, viginti quatuor annorum, cum in flumine lavatur, natans fluctibus corripitur, ac ſubmerſus eſt: voto per fratrem facto periculum evadit. Teſtis 1. Hieronymus puer trimulus, Martini ſartoris oppiduli Doblen filius, in vaſe aqua pleno ſuffocatus, ea voto ad vitam revocatur. Teſtis 1. Portitores ad Albim flumen cum tempore, quo glacias ſol-

vitur, ac per undas cruſtæ vi magna atqua A
impetu ferantur, magno cum pondere flumen trajiciebant. Ac in medio fluminis tanta vi procellarum ac glaciei oppreſſi ſunt, ut actum eſſa de ſalute putarent. Comque tanto verſarentur in periculo, ut ſa nulla ope humana liberari poſſe viderent, ad Divi Bennonis miſerationem confugientes, votoque illi facto, conſervati ſunt: atque in ſecundam ripam incolumes delati. Teſtis 1.

a Pleuriſi curati 3.

56 Juliana conjunx Wolfgangi Seydenlians Kemnitzenſis, pleureſi cruciata tribus diebus ac noctibus continuis, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Thomas Woyth Haynenſis, quadrageſimo tertio ætatis anno pleureſi in quintum uſque menſem vexatus, voto facto liberatur. Teſtes 2. Antonius Boital, trigeſimum annum agens, tribus diebus atque noctibus continua pleureſi laborans, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Couradus Falce, Bambergenſis diœceſis, E
trigeſimum ſeptimum annum natus, & ipſe gravi ac diuturna pleureſi, necnon & febri tertiana vexatus, uno voto facto, ſanatur. Teſtes 2. Antonius Abbas Buche, quod eſt Monaſterium Ciſtercienſis obſervationis diœceſis Miſnenſis, vir quinquaginta quinque annorum, octo dies pleureſi infeſtatus, cum medicorum remediis curari non poſſet, voto facto, Divi Bennonis auxilio curatus eſt. Teſtis 1.

Curati a Phthiſi 3.

57 Simon, filius anniculus Nicolai Lebemans, incolæ pagi Marthbach, a phthiſi, ea qua annum integrum, hoc eſt omnem ætatem laboraverat, voto facto, curatus eſt. Teſtis 1. Puella quintam annum nata, Margareta Joannis Bothners Pirnenſis, quatuor menſes eadem phthiſi correpta, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Vir ſeptuagenarius, nobili familia natus, Minequitz nomine, ex arce Sonnevalde, quinque annos eodem morbo infeſtatus ac conſumptus, voto facto curatur. Teſtes 2.

Mutilati reſtituti 8.

58 Vir nobilis ex familia Wedelſtorf Hſl. herſtadenſis diœceſis, cui equus ictu calcis pe- F
dem confregerat, voto facto, ſine medicis in pede curatus eſt. Teſtis 1. Hic ipſe aliquando gravi in capite vulnere accepto, cum ſpem tantam in Benuonem poneret, ut præ ea medicorum opem ſpernerer, ex voto iterum ſanatur. Suſanna, uaor Michaelis Kuchemeiſter Fribergenſis, de ponticulo quopiam altiore decidens, crus confregerat, imploratoque Divi Bennonis auxilio, ſine vitio ſanata eſt. Teſtis 1. Philippus Henkel Rusbenſis, rota præterenntis currus ſecundum faciem crudeliter protritus, ita quidem ut actum eſſe de vita videretur, voto facto in vita conſervatus eſt. Teſtis 1. Similem ad modum puella Sophia, piſcatoris Matthbachenſis filia, cujus caput cum pondera rotæ circumactæ diminutum eſſet, voto facto, in vita conſervata eſt. Teſtes 3. Thomas Muſigen Kemnicenſis, lxtali vulnere in capite percuſſus, eramo atque etiam ipſu cerebro confractis, deploratus a medicis, voto facto, in vita conſervatur. Teſtis 1. Barbara, uaor Joannis Soldiner, tantum vulnus in brachio acceperat, ut illud extrema pellis parta tantum cohæreret: cumque medici recidendam ſuaderent, mulicre ad Divi Ben-

no-

A nonis miſerationem conſugiente, voto facto, brachium adhæſit, ac ſanatum eſt. Teſtis 1. Ad hunc ipſum modum quidam Balthaſar Eryk Kemnizenſis in digito percuſſus; qui cum miſerrima tantum pelle propenderet, voto facto, adhæſit ac curatus eſt. Puer Ruſticos ſeptem annorum, filius Petri Groll pagi Schrebitz, fuſte ſecundum tempora ita graviter percuſſus eſt, ut morihundus procumberet: cumque parentes remedium aliud non viderent, Divi Beonnonis auxilium implorarunt; votumque poſtquam fecerunt, puer ſanguinem multum evomere cœpit, ac conſervatus eſt. Teſtis 1. Uxor vero cujuſdam Laureotii Reyters in crura (læſa erat), quod ita graviter erat confractum, ut ipſum tantum pelle contineretur; Divo Bennonj voto facto, ſine alia humana medicina, triduo curata eſt. Teſtes 3. Eodem modo vir quadraginta annorum, Va-
B lentinus Clering, ex alto prolapſus, cum coſtam confregiſſet, ſine aliis medicamentis ex ſolo voto ſanatus eſt. Teſtes 1. Similiter & mulier Eliſabeth, Joannis Jeuczcler Pirnenſis uxor, in brachio, quod & ipſum ruptum erat, ea ſolo voto ſine medelis, idque breviſſimo tempore, curata eſt. Teſtes 2. Clericus quidam Miſnenſis Eccleſiæ, maſſa plumbea in capite ita graviter percuſſus fuit, ut morihuudus proſterneretur. Comque pro occiſo ſublatus eſſet, voto facto in vitam revocatur. Teſtes 2. Paulus Gravert, cum equo, cui inſidebat, collapſus crus confregerat, cumque a medicis ſcamenſium ſpatio curari non potuiſſet, dolorumque ac putredinis vis in diem invaleſceret, Divo Beonnoi voto facto, ſtatim ſanatur. Teſtis 1. Faber lignarius vehementi ac mortifero vulnere accepto, cum aliquamdiu e vita migraſſe viſus eſſet, voto facto, excitatur. Teſtis 1. Joannes Werner, lxtali vulnere in pectore accepto, ex eoque omni ratione ac ſenſu ablato, cum jam illius interitu propius eſſe nihil videretur, ex voto ſtatim ad ſe rediit, ac ſanatus eſt. Teſtis 1. Michael, Joannis Meuger Lipſenſis quatuordecim annorum puer, in ventre ſe-
C cundum umbilicum cultello uſque ad capulum incuſſo, per inteſtina ſauciatus, cum medicis vivere poſſe nullo modo videretur, voto facto vixit, ac ſanatus eſt. Teſtes 3. Puella undecimum annum nata, Anna nomine, filia cujuſdam Petri Meth Dohelcenſis, pondere prætereuntis rotæ oppreſſa atque extincta, voto facto, ad vitam revocatur. Teſtes 2. Puer trimulus Wolfgangus, ex nobili Dragenſium familia natus, in latere ſiniſtro per coſtas ſecundum præcordia ſuſo penetratus, voto Divo Bennoni facto, ab omni periculo conſervatus eſt. Teſtes 2. Idem ipſe, de quo diximus, ætate jam adulta in fronte laocea percuſſus, profundiſſimum vulnus cum accepiſſet, voto facto, Divi Bennonis auxilium iterum ſeciſt,
b conſervatuſque eſt & ſanatus. Henricus b Saxoniæ Dux cum equo cortucos crus confregerat: cumque a medicis diu incaſſumque laboratum eſſet, vulnuſque ipſum magis magiſque recrudeſceret, Divo Bennoni voto facto, in brevi poſtea tempore ſanatus eſt. Teſtis 1.

Igne ſacro ardentes 7.

59 Margareta, filia humula Burchardi Loſ-
ze, pagi Hermeſdorf, igni ſacro in pedibus D accenſa, cum una ſpes in inciſione ſupereſſet, EX VET. magno cum periculo conjuncta, voto facto, IMPR. pedes, ſine cauterio aut ulla ope humana, a corpore per ſe ipſi deciderunt. Teſtes 5. Puer ſexium annum natus, Valentinus (nomine, filios) Martini Groſſe Rusbenſis, in brachio eodem malo flagravit: voto facto integer ſanatus eſt. Teſtes 1. Mulier Gerdrudis, conjunx Thomæ Cleyn Merſburgenſis diœceſis, vulnere in altero pede accepto, cum id per negligentiam facto igne eſſet ſuccenſum, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Simili modo in altero pede accenſa puella, octennium nata, Margareta filia Gaſparis medicinæ doctoris Lipſenſis, cum trium medicorum induſtria diu nihil proficeret, voto facto, curata eſt. Teſtes 3. Andreas Glaſer Pirnenſis, ex vulnere, quod in E manu ſiniſtra acceperat per medici incuriam igne ſacro afflatur, voto facto, liberatur illico. Teſtis 1. Petrus, Piſcator pagi Oberbocherik, in pede male affecto ea noto nimio igne ſacro accenſus, cum votum feciſſet, liberatus eſt. Teſtis 1. Strachota Bohemus, nobili familia natus, Ducis Georgii Saxonis aulicus, cum in brachio eodem malo correptus eſſet, voto facto, liberatus eſt, ipſo Duce Georgio hoc atteſtante. Teſtes 4.

ANNOTATA G. H.

a Sonewalda, *oppidum inferioris Luſatiæ, ad Dobram fluvium; mox autem nominandum* Geiſwalde, *ſive* Gerinſwalda, *oppidum eſt in territorio Miſnia Lipſienſi.*

b Sanctus Valentinus *Presbyter & Martyr Romanus, & alii ejuſdem nominis Sancti colluntur* 14. *Februarii, eſtque celebris ejus memoria in antiquis Breviariis diœceſium Saxonicarum.*

c Mühweda *oppidum ad Scopam fluvium,* F *fex circiter leucis horariis Miſna diſſitum.*

d Vorczen *ſive* Warizen *ad Muldam fluvium, Lipſia verſus Ortum quinque leucis diſtat, infra dicitur oppidum Epiſcopale, ubi etiam corpus S. Bennonis delituit.*

e Volckenſteiu, *uti vicinum* Maricnberg, *calidis balneis celebris, prope montes Bohemiæ.*

f Lommicz *diſtat ab Albi & Miſna duabus leucis.*

g Rusbeu *ſeu* Ruſpeu *ad Muldam fl. Miſna tribus leucis diſtat.*

h Henricus *cognomento* Pius, *Georgii Barbati frater, vixit uſque ad an.* 1541.

CA-

A EX VET. IMPR.

CAPUT V.

Tertia pars ſimilium Miraculorum.

60 PUella tredecim annorum Margareta, Joaquis baluentoris Rusbenſis filia, morbu Gallico a ita gravitet laborabat, ut oculum alterum penitus amitteret; per votum liberata eſt. Teſtes 2. Ejuſdem oppidoli Joanes, filius Michaelis Steyn morbo Gallico annum integrum vexatus, ex voto liberatur. Teſtes 2. Andreas filius Joannis Schultecz, 16. annorum, morbo Gallico per omnem faciem, crudelem in modum arroſus, voto facto, ſanatur. Teſtis 1. Anna, Georgii Cunheit Noſſeoſis quatuordecim annorum, anno integro pede altero morbum Gallicum paſſa, voto facto, illico convaleſcit. Teſtis 1. Anuicula puella, Margareta nomine, Valentini carpentarii Kemnitzenſis, vigioti ulceribus duobus ſeſquimenſem infecta, voto facto ſpatio decem dierum mundatur. Teſtis 1. Infantuli tres Andreæ Scribæ Kemnitzenſis morbo Gallico una contagione ſimul infecti, & aliquamdiu crudeliter cruciati, voto facto, ſtatim eodemque momento omnes liberati ſunt. Teſtis 1. Adoleſceos Simon, patre Simone Siphen, a vigeſimo ætatis anno per quadriennium integrum morbo Gallico exhauſtus ac cotroſus, voto facto, convaleſcit. Teſtes 2. Simili modo alter Joannes Raſphe Kemnitzenſis triginta annorum, cum per quinquennium hoc ipſo morbo crudeliſſime eſſet vexatus, voto facto liberatur. Teſtis 1. Wolfgangi Baltaſaris Schifferdeckers, ea diutino morbo Gallico ita contractus, ut paralytico non multum differret, atque ita eum aliquot annos fuiſſet, voto facto, curatur. Teſtis 1. Via quadrageſimum quintum natus annum, Paulus Leo, pagi Roſſau, tres menſes ex morbo Gallico laborans, voto facto tridui ſpatio liberatur. Teſtes 3. Anna, filia Valeotini Steinſetzers Lommitzenſis, ex morbo Gallico trigeſimo ætatis anno paralytica & phrenetica, voto facto, ab omnibus ſimul, tribus ſcilicet graviſſimis morbis, illico ſanata eſt. Teſtes 2. Dorothea, Adam Keylbau, pagi Wachnitz, a ſeptimo ætatis anno in octavum uſque menſem per pleraque corporis membra ita crudeliter corroſa, ut oſſa nuda ſine carnibus cernerent, voto facto, brevi tempore curatur ac reſtituitur. Teſtis 1.

61 Nicolaus Clinget pagi Pruber ad oppidulum Lommitz altero & quinquageſimo ætatis anno, in facie multis ulceribus infectus, cum votum Bennoni feciſſet, tertio poſt die, quam malum contraxerat, liberatus eſt. Teſtis 1. Sartor Pirnenſis Joannes Tencler, vigeſimo ætatis anno cum morbo Gallico infectus eſſet, eoque menſes duos laboraſſet, nec poruiſſet interea ullis medelis curari, voto facto, illico convaluit. Teſtis 1. Idem ipſe, de quo diximus, anno poſt anno in linguæ apoſtemate contracto, cum ex eo tres menſes ægrotaſſet, voto facto, iterum curatus eſt. Teſtes 2. Quidam Urbanus Domſich Sacellanus Gotiitzenſis, cum adoleſceus a morbo Gallico, quo laborabat, per votum eſſet liberatus, ac poſtea in præſtando negligentior eſſet, eodem morbo iterum corripitur, nec prius liberatur, quam novo voto promiſſu ac veteri perſoluto. Teſtis 1. Ruſticus pagi Niderau, Urbanus Goſmau, vir quadragiuta octo annorum apoſtemate in gutture ita præter modum intumeſcente, ut parum abeſſet, quin ſtrangularetur, voto facto, liberatus eſt. Teſtes 2. Vir ſexageſimumquintum natus annum, Matthæus Hangk Miſnenſis & ipſe morbo Gallico laborans, voto facto, curatus eſt ſtatim. Teſtis 1. Ex nobili familia natus Urbanus Rhote, ex inferiori Lufatia oriundus, longo tempore morbo Gallico vexatus, voto facto, quam primum ſanatur. Teſtes 5. Matthæus Fabri, Clericus oppidi Golſen, ab incurabili apoſtemate per votum ſubito liberatur. Teſtis 1. Simili modo quidam Martious Cochel, Ruſticos pagi Grobenenſis, quadraginta annos natus, a peticuloſo & ipſe apoſtemate, & quod medelam nullam admitteret, ſtatim, voto facto, ſanatus eſt. Teſtes 2. Puella quadrimula, Catharina Michaelis Wuckers Belgereuſis filia, ab eo tempore morbo Gallico correpta, atque in decimum tertium ætatis annum uſque vexata ac conſumpta, demum voto facto, brevi tempore convaleſcit. Teſtes 2. Filia Joannis Bavelbergk trimula, apoſtemate ad magnitudinem ovi anſerini in facie enato, cum nullis remediis curari poſſet, voto facto, ſtatim ſanata eſt. Teſtes 1. Nicolaus Fabri ſexagenarius, morbo Gallico infectus, auxilio Bennonis per votum implorato, octavo poſt die, quo morbum contraxerat, liberatus eſt. Teſtis 1. Fiſtulæ morbum novem annos paſſa Anna, conjunx Philippi Aſmanſdagi Glocke, ſtatim de voto facto ſanata eſt. Teſtes 3. Alexius Wotſpeil municipii Ceytz, cui cum ſub mento apoſtema tantum erupiſſet, ut paulo poſt totam faciem occuparet atque corroderet, voto facto liberatus eſt. Teſtes 2. Petrus, filius Pauli Clementis Mersburgenſis, viginti octo annorum, morbo Gallico infectus, poſt longos cruciatus & ipſe ex voto liberatur. Teſtis 1. Vir nobili familia natus, Joannes de Ctokau quinquageſimo ætatis anno, morbo Gallico in natibus contracto, cum ſexdecim menſes integros medelis incaſſum experiretur, tandem ſe ad Divi Bennonis opem convertens, voto facto, ſanatus eſt. Teſtis 1. Euphemia uxor Matthæi Elderich pagi Lupen, a vigeſimo ſeptimo ætatis anno, annum poſt integrum morbo Gallico vexata, voto facto ſine ulla humana medicina ſanata eſt. Teſtis 2. Pueruli tres Donati Globis Dreldenſis nova quadam ac fœda ſcabie, quæque medicis omnibus ignota eſſet, una contagione infecti, voto facto, uno eodemque momento omnes liberantur: puerorum nomina, Baltaſar, Georgius, Bonaventura. Teſtes 2.

62 Aliud ſequitur, quo monemur de Sanctis

a *Morbo Gallico vexata & aliis apoſtematibus enata* 46.

B

C

D

E

F

ctis Dei pie ſentite nec petulanter loqui. Mulier Anna trigeſimum quintum annum nata, uxor Joannis Scoppels Oſchaczenſis, morbo Gallico aliquandiu affecta, ad Divum Bennonem fugiens, voto facto, breviſſimo tempore ſanata erat. Cumque proba mulier, quod promiſerat, jam præſtare geſtiret, adeſt vir, mulierem de propoſito verbis deducens, atque interim Sanctorum auxilia mulieriſque ſuperſtitionem irridens. Sed quid accidit? Vix mulier viri monitis obtemperaverat: ecce tibi pœna utrique plectitur præſentanea; nec jam ut anta mulier, ſed qui ex utriſque natus erat, & utrique æqua cordi eſſet, filio, eodem morbo Gallico repente corrapto. Quod cum vir animadverteret, erroriſque pœniteret, Divi Bennonis miſerationem implorans, votum ipſe fieri pro filio juſſit; & liberatus ſtatim eſt. Teſtes 2. Vir ſexagenarius Nicolaus Helſche, B pagi Lavenheim, præ magno apoſtemate in gutture contracto, ut parum abeſſet, quin ſuffocaretur, voto facto, ſine alia medela ſolutus eſt. Teſtis 1. Urſula, conjunx Barthlomæi Reyn, pagi Lavenheim, ſex annos integros morbum Gallicum in pudibundis paſſa, cum ea putredine caro fere omnis ad oſſa uſque eſſet conſumpta, voto facto abſque aliis medelis continuo ſanata eſt. Teſtis 1. Catharina uxor Petri Wulke Hainenſis integrum decennium eodem morbo laborans, filiumque interea enixa eo ipſo malo infectum, voto facto, brevi uno eodemque tempore ſanatur. Chriſtophorus Meidnig Brunbergenſis, morbo gallico annos octo vexatus, voto per uxorem facto, ſanatur. Cumque mulier in præſtando negligentior eſſet, duabus magnis adverſitatibus affecta eſt; & cum hanc voti neglecti cauſam eſſa arbitraretur, alio voto facto, liberata eſt. Teſtis 1. Nicolaus Molitoris, & ipſe Konsbergenſis Clericus, morbo Gallico infectus, atque in facie crudeliter arroſus, ita quidem, ut homines ejus congreſſum fugerent averſarentusque, quam ob cauſam homo magnis perturbationibus affectus, Divi Bennonis miſeratione per votum implorata, liberatus eſt. Teſtis 1. Bonaventura Ruchler Gorlicenſis quinquennium morbo Gallico infeſtatus, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Baltaſar Schwarcze adoleſcens vigeſimo ætatis anno, morbo Gallico ita per omnes venas infectus, ut medici non poſſe hominem curari dicerent, voto facto, ſanatur. Teſtis 1. Vir quinquagenarius Matthæus Sebe Gorliczenſis, cum decennium integrum in pede altero, morbo Gallico infectus eſſet, ac ulcus annos operam medicorum fruſtra expertus aſſet; voto facto, brevi tempore ſanatur. Teſtes 2. Joannes Alberti, Rector parochialis eccleſiæ oppidi Ploczke, morbum fiſtulæ paſſus unum & vigeſimum annum, cum medicinis curari non poſſet, voto facto, ſanatus eſt. Teſtis 1. Valentinus Beois Cunsbergenſis, morbo Gallico longo tempore vexatus, voto facto, abſque ullis medicamentis ſanatur. Teſtis 1. Eliſabeth, ex antiqua & nobili Luttichiorum familia nata, ſicis morbi genere infecta, cum aliunde liberationis ſpes nulla oſtenderetur, voto facto, convaluit. Teſtis 1. R. P. Hieronymus Epiſcopus *b* Brandenburgenſis, morbo Gallico correptus, per votum illico ſanatur. Teſtis 1. Eques auratus ex familia Bugenhagenſi, Marſchalcus Ducis Pomeraniæ, morbo Gallico ita infectus, ut a medicis curari non poſſet, voto facto, præter omnium opinionem liberatur. Teſtis 1. Carolus *c* Munſterbergenſis, Dux Sileſiæ, morbo Gallico & ipſe infectus, voto ad Divum Bennonem facto, eo ipſo momento liberatur. Teſtes 6.

b D ex VET. IMPR.

c E

63 In oppido Romnits Dorothea, uxor Michaelis Seidel, cum parturiens ita laboraſſet, ut obſtetrix & reliquæ, quæ aderant, mulieres, fœtum neceſſario extinctum eſſe dicerent, ob eamque rem mulier manus ſibi ipſa afferre conaretur, voto facto filius vivus ac validus editus eſt. Teſtes 2. Corduſa, filia Petri Creyte Rochlitzenſis, fœtum exanimem in quartam & vigeſimam horam utero continens, necdum portis enixi, voto facto enixa eſt, & in vita conſervata. Teſtes 3. Urſula uxor Simonis Schants, quater ſingulos fœtus exanimes enixa eſt, quod cum mulier graviter doleret, voto facto quintum vivum edidit. Teſtis 1. Idem & in pago Geyl accidit Brigidæ cuidam, uxori Joannis Neuheyer, quæ & ipſa quatuor fœtus exanimes poſtquam edidiſſet, da voto facto quintum proſpere peperit, vivumque puerum edidit. Teſtes 3. Eliſabeth, uxor Clementis Cuntzel Haynenſis, altera & quadrageſimo ætatis anno gravida, tempore, quo partus inſtabat, & ægrota & adeo inflata, ut nulla ſpes ad ſalutem ſupereſſet, voto facto, omne periculum avaſit. Teſtes 3. Puella vigeſimum annum nata Margareta, uxor Georgii Bergers, in decimumquintum uſque diem graviter in partu laborans, cum nulla induſtria liberari poſſet, voto facto, ſtatim peperit. Teſtes 3. Altera puella Urſula nomine, conjunx Matthæi Butchardi pagi Bonſch, tum primum fœta, ac parturientium doloribus inaſſueta, ingruentibus doloribus ſibi ipſa manus afferre conabatur: votis factis per eas, quæ in partu aderant, mulieres, mulier ſenſim placatur, ac proſpere peperit. Teſtes 3. Eliſabeth, uxor Matthæi Gabiſch; repentino quodam metu perterrita, cum uterum geſtaret, ad abortum faciendum adacta fuit: cumque in ipſo periculo votum feciſſet, immaturum quidem fœtum, vivum tamen enixa eſt. Teſtis 1. Margareta uxor Joannis Stormer, triduum in partu laborans, cum ex eo peritæ mulieres fœtum vivere non poſſe dicerent, & de matre periculum eſſet, voto facto, uterque ſalvatus eſt, eſſque ſcitus puer editus. Teſtes 2. Catharina, uxor Petri Sorgenfrei, cui cum anta partum ipſe fœtus in utero extinctus eſſet, ac mulier in maximo periculo verſaretur, voto facto, ſoluta eſt; infanſque illæſa matre extractus. Teſtes 2. Margarita, uxor Michaelis Reichel Diploſwaldenſis in partu & ſummis doloribus & maximo

Parturientes a periculis liberate 63.

F

pe-

A periculo ſobjecta, quia ſcrus non director in
EX VAT. capoe, or reliqui, ſed traoſverſus axitum e-
IMPR. rat ingreſſus, voto facto liberata eſt, & proſpere peperit. Teſtes 2. Barbara, uxor Mastini Ulman Gorlitzenſis, quartumdecimum com peperiſſet, ac perpetuo ſœtus mortuos enixa eſſet, voto facto, tendem filiam vivam edidit. Teſtis 1. Uxor pauli ſartoris, obſtructis meatibus parturiens cum in graviſſimo periculo eſſet conſtituta, voto facto monſtroſum infantem edidit: qui & ipſe paolo poſt ſimili voto facto ſectificatus eſt. Teſtis 1.

aſſiribus liberati 16.

64 Annirula puella, Margarita Valentini fabri lignarii Kennutaenſis, to rertium decimom menſem febri veaata, voto facto eo momento liberatur. Teſtis 1. Eraſmor filius Valentini Fritako, 17. ætatis anoo febri continua in duodecimum uſque diem laborans, voto facto liberator. Teſtes 2. Balthaſar Erik
B Zwickaviensis ſextom & ſexegeſimom annom natus, iotegrum biennium febri veaatus, voso facto confirmatur. Teſtis 1. Georgius Albertus Ruffeoſis, quinto ac vigeſimo ætatis aono, ſeſquimenſem febri ita graviter oppugnatus, ut omnem ſenſoum oſum amitteres: ac quia io ea mentis alieoatione Divom Beonoaem videre ſibi viſus eſt, ſaoitati priſtinæ, ſimul compos sationis factus, illico reſtitoitos. Teſtes 2. Wolffgangus Leyptzik Oſchaczeoſis, ea bujoſmodi Divi Beunoois miraculis unum ſupprimeos, febri cootinuo corripitur. Cumque hanc caoſam morbi ipſe putater, conſtitoit ſecum miraculom diutius non racera, & illico coovsloit. Teſtis 1. Joannes Tentzeles Pirnenſis nodecrigiota annorum, plus minus aribus menſibus febri veaatus, necnon & in lingua ea alio quodam morbo laborans, uno eodemqoe voto, gemino malo liberatus eſt. Teſtes 2. Vir ſexto ac ſeptuageſimo ætatis anno Nicolaus Spechr, Clericus Camitaenſis, diotina febri ita exhauſtus, ot cum non poſſe vivere medicis videretor, voto facto confirmatur. Teſtes 2. Gallus Fraock, Rector Parochialis eccleſiæ Culmitaenſis ſexagenarius,
C dum Romam pictaris cauſa proficiſcitur, tam vehementi io Urbe febri correptus eſt, ot medicis non poſſe evadere videretur. Sed ecce dom in extremis luctatur, videre ſibi viſus eſt Divum Bennonem in ſpiritu, & ſuſperato convaluit. Teſtes 2. Puella quinquennium nata, Agnes filia Joanois Cluge, in decimum quintum diem febri continua veaata, dum ad extremum deficere videtur, voto tum Beononi facto libesata eſt. Teſtes 2. Vir ſeptoagenarius Judocus Schmit, acuriſſima febri eaqoe continoa to decimum uſque diem vexatus, voso facto, liberatur illico. Teſtis 1. Nicolaus Keul, ſuſticus pagi Lope a qoadrageſimo ætatis anno in tertium uſqoa meoſem febri laborans, ac vehemeoter exhaoſtus, voto facto confirmatus. Teſtis 1. Margarita, conjuna Petri Haſe Gleiſenbergenſis, ætatem integram tertiana laborans, voto facto, confirmatur. Teſtis 1. Aliud exemplum, quo impia de ſoctis incredulitas plectitur. Quidam Nicolaus Stoell filium habebat, Matthæum nomine, alterum & vigeſimum tum ætatis annum ageotem, Is cum febri laboraret; mater votum D
Divo Beononi pro filio facere voloit; quod dum maritus animadvertit, homo durioris cervicis, mulierem a pio inſtituto abſterrer, imo prohiber, illius ſtultitiam ac ſuperſtitionem irridens. Quare haud ita multo poſt, ipſe ſimul com oxore, ſimili febri corripitos. Quod cum facile admoneret erroru ſui hominem, pœnituit, ac cum Divi Bennonis auſilium pio affectu invocaſſet, voto facto, omnes ſimol liberati ſunt. Teſtes 2. Barbara, uxor Joannis Eckler Gorlitzenſis, vigeſimo ſeptimo ætatis anno, io decimumquartum uſqua diem febri contioua exhauſta, cum ad ultimam perventum eſſet, voto facto liberata eſt & conſervata. Teſtis 1. Altera eodem nomioe, ſed major ætate, uxor Nicolsi Reiche, poſtquam tertiana res menſer laboraſſet, voto facto, E
confirmata eſt, Teſtis 1. Walpurgis filia trimola Joanois Cathe agricolæ ad oppidum Motaenſe, cum febricula intercurauea infecta, animam agere videretur, voto facto in vita conſervatur ac liberatur. Teſtis 1.

a ſanguinis fluxu nec non & multorum exceſſu liberati 5.

65 Simon Tiſcher Haynenſis, trigeſimum annom natos, ex diotorno per nares ſanguinis fluxu deficiens, voto facto, confirmatur. Teſtes 3. Urſula, uxor Jacobi Tochen, pagi Wildeuheym, vigeſimo quinto ætatis anno, in tertium uſque menſem menſtruorum fluxum paſſa, voto facto, confirmatur. Teſtes 2. Gotta, uxor Chriſtophori de Maltira Equitis aurati, trigeſimo quarto ætatis anno, longo ac cootinoo fluxu meoſtrui exhauſta, voto facto, confirmatur. Teſtes 2. Barbara, uxor Stephsoi Wulpis Mersburgenſis dimceſis, trigeſimo ætatis anno perpetuo ſanguinis fluxu vexata, cum a medicis deſperatom eſſet, voto facto, illico curatur. Teſtes 2. Anna, uxor Andreæ Caterin civis Torgeoſis, triginta annorum, in alterum uſque menſem fluxum ſanguinis peſſe, voto facto ſanatur. Teſtes 2. F
Altera eodem nomine, uxor Georgii Geyr Dreſdenſis, vigeſimo ſeptimo ætatis anno, fluxu menſtruorum ultra alterum menſem impedito, atque inde male affecta, voto facto, curatur. Teſtes 3. Nicolaus de Charis, vir nobili familia oatus, ſexageſimo quinto ætatis anno, ſanguinis fluxo per nares ita invaleſcente, ut nulla medicorum ope prohiberi poſſet; voto facto, curatur. Teſtis 1.

a calculi cruciatibus liberati 5.

66 Jacobus Perkicht Remnitzenſis, trigiota annorum, calculi doluribos diu vexatos, cum medicorum opem diu fruſtra eſſet capertus, voto Divi Bennoni facto, liberatur. Teſtis 1. Erhardos, puer primolus Georgii Coler Lommitzenſis, diutino calculi dolore vexarus, voto facto, lapillom, oucleo pruni non minosem, per orioæ meatus ejecis. Teſtes 2. Fridericus de Witzleben, vir antiqoa & nobili familia natos, nec non Eques auratus, vehementiſſimis calculorum doloribus excruciatos, medicorumque opem fruſtra expertus voto facto liberator. Teſtis 1. Catharina, uxor Joannis Munraer Fribergenſis, calculi dolores aliquamdio paſſa, cum a medicis curari non poſſet, voto facto, liberatur. Teſtis 1. Margareta, uxor Bartholomæi Biher pagi Gosles,

quin-

A quinquageſimum tertium annum nata, duodevigiti annis calculi doloribus vexata, voto facto liberatur. Teſtis 1.

De apoplexia liberati 2.

67 Georgius Henſrhel, pagi Weyſcheoſis, dum ex terra aliquid graviore niſu levare conteodit, apopleaia in manu corripitur: quæ cum io ſecundum uſqua menſem mortua peſtitiſſet, voto facto, aeviviſcit. Teſtes 111. Jacoba, oxor Priderici, ex familia Witzlebenſi Eqoitis aorati, Halberſtadeoſis dimreſis, nocturno temporo apoplexia correpta, voto a viro facto, liberatur. Toſtes 2. Cbriſtina, Prios (ut vocaor) Cœnobii ſanctæ Mariæ Magdalenæ de pœniteotia in oppido Lauben, Miſneoſis Dimreſis, apoplexia rorrepta, voto facto ſalvatur; necnon a morbo, quem in pede altero patiebatur, ſimul liberatur. Te-

B ſtes 2. R. P. Joannes Epiſcopus Numburgeoſis

A sexagesimo ætatis anno apoplexia correptus.

d ſexageſimo ætatis anno apoplexia correptus, atqoo aliquamdiu a mente alienatus, voto facto ad ſe redit. Teſtis 2. R. P. Martious, Abbas Celle-veterls, Miſneoſis dioœceſis, apopleaia correptos, ope Divi Bennonis creditur conſervatos. Teſtis 1.

Ab incendio seu ambustione liberati 2.

68 Puer bimus Georgii Bottiger, pagi Ditkmandorf, Miſneoſis dioœceſis, aqua bulieoti ex imprudentia perfuſus, cum puer ſemicoctus ax altero latere videretur, omneſquo de ſalute deſperarent, voto facto conſervator. Teſtes 3. Domos Martini fabri Clerici Goslaricoſis, com oppidulum ipſum totum igne periret, atqoe umnes vicinæ ædes inceodio flagrareot, voto facto, in mediis flammis intacta conſervata eſt. Teſtis 1.

Monstrosi partus compotes 4.

69 Fribergi puer editos, ſecundum geoos pedicis implicatus, qui voto a patre facto continuo liberatur: nomen patri Georgius Heldenreicb. Teſtes 2. Marta, filia Martini Weber, pagi Rairezemtz, taimeſteis, apoſtamata in crure altero contracto, & ea eo clauda effecta, contactu Roliqoiarum Divi Beoounis ſanatur. Teſtes 3. Puer, ex nobili

C Dragenſiom familia, cui Wolfgango poſtea nomen factum eſt, editus com duabos in ore linguis, voto facto emendatur, & altera lingua evanoit. Teſtes 2. Laurentius, filius Donati Keilenberg Strelenſis, com in naſo, in quo erat oſſeoſus, opera medici utitus, oarium uſum omnem occluſo meato oiroqoe amittit: ſirque anoum integrum rum perſtitiſſet, voto facto reſtituitur, nareſque aperiuntur. Teſtis 1. Pura trimolus Joaones Matthæi Wueys Oderenſis in ſilvam oppido finitimam pea caſum evaſerat, io eaquo in rertiam uſque noctem oberraverat, inſcius interea omnibus qoonam gentium puer abreptus eſſet; voto facto, recuperatur. Teſtis 1.

Amissus puer invenitur.

70 R. P. Hieronymus Epiſcopus Brandenburgenſis tum cum in minoribus eſſet, a latruculis ſpe prædæ captus, voto facto, ſalvia rebus omnibus evaſit. Teſtis 1. Joannes Triſ-

ex carcere vinculis & obsidione liberati. 1°

ebo Brixnirxenſis octogeſimo ætatis anno ab hoſtibus ſub ſpe mulctæ captus, voto facto liberatur. Teſtis 1. Henricus Saxoniæ Dux, gravi obſidione in Friſia per traditionem preſſos, ſqdiſſimo praterea mortis periculo propoſito, eum ſpes oulla reliqua eſſet, quin in manus hoſtium perveoiret, voto facto obſidio ſalvitur, ac hoſtium manus diſpergitur. Teſtis 1.

D EX VAT. IMPR.

Alia quædam auxilium Bennonis claro testimonia.

71 Jam vero prætereundom illud non eſt, quod in Miſnenſi acclefia ſoler contiogere. Ibi quoties ex Canooicorum oumero unus aliquis diem obiturus eſt, toties nocte ea, quæ mortis horam præcedit, tantos ſtrepitus per templi totius pulpita ac ſedilia exaoditor, ut qui eaotibos nocturnis in eodem templo deſtinati ſuot, ſæpe teſtati ſint, ſe tanto horrore perrulſos, ut cantum præ timore intermittere aliquamdiu fuerint coacti. Quod indicium cum & io alus qoibuſdam Sanctis Dei ſit probatom, nec io hoc onquam fefelliſſe ſit compertum, neſcio an non divinitatis firmiſſimom argumentum cenſeatur. Teſtes 2. De Marchionibus veto doobos in Vita Bennonis dictom: quorum altea., cum ſanctiſſimom virom per contomeliam pulſaſſet, anno poſt eadem ipſa E hora, qua illud factom erat, jam tum mortuo Bennone, qui hoc futuaum prædixerat, cum Patnceps ſcelcratus in poote quodam deambularet, intaa ſuorum manus de viſo quodam, qood ex nubibus apparueaat, vita privatus eſt, ejuſque cædis in eo ponte hodia viſitor veſtigium. Altea vero, com eccleſiam injurioſe tractaret, ejoſque bona aontta omne ſas oſurparet, in ſomnis aliquoties a Divo Beonooe fruſtra admonitus, com inde non moveretor, oculo altero amiſſo pœnas dedit ar reſipuit. Teſtes 3. Extat ptæterea & campana illa in pago Schoaberg, quæ quod a Divo Beonone benedicta ſit, ipſo ſonitu omnem vim cœli ab agris finitimis tuguriſque avertit, Teſtes 5. Non longe ab eodem loco, in pago Naomberg, ſemita eſt in huoc uſque diem integra, deambulationibus Divi Beunonis confecta: in cujus ambitu nulla tempeſtatom procellaromve injuria hactenos eſt noimadverſa. Teſtes 4. Toguriom autem illud, in quo ſanctiſſimum virum habitaſſe F conſtat in pago Gedau, quantumvis humile, adhuc illæſom tamen exiat: & qood magis mirum eſt, cum hoc ſtramine contectum ſit, ac ter interea vicinu ædes omoes incendio ronflagrarior, non ſina divioa voluntate intactom perpetuo conſervatum eſt. Teſtes 90.

Conclusio.

72 Hactenus quam breviſſime fieri potuit, de iis, quæ a Divo Benoone divioitus ac miracoloſe geſta. Non quod non plemque hic prætetmiſſa ſint, aut tamquam ea, quæ hic dicta fuot, ſatis copioſe ac com diguitate videantur eſſe narrata; ſed quod ei, cui indicem tantum earom rerum ſcribere erat propoſitum, nollius rei æque ac brevitatis ratio habenda fuit.

A

ANNOTATA G. H.

IN IMPER. GERM.

a *Quem alii* morbum regium, *hic & in præcedentibus Gallicum dici existimo, strumas ac Scrofulas, quarum curandarum speciale privilegium Regi Galliæ concessum vulgo scitur: absit enim ne in tantilla ætatis agris, & tam multis palam morbum confessis ex aliquorum usu vel potius abusu hic intelligatur lues venerea etiam ex innocenti contagio afflata.*

b *Episcopatus Brandeburgensis institutus est ab Ottone Magno Imperatore anno 946. abolitus per hæresim anno 1561.*

c *Munsterberga urbs Ducatûs inferioris Silesiæ, nunc Regi Bohemiæ subjecta, haud procul a fonte Oluvia fluvii.*

d Numbergensis Episcopatus *tota Germania* β *nullus est, sed nec alibi usquam. Forte legendum* Hamburgensis, *cui ana cum Bremensi secundo 15. præfuit Joannes Rode, ut est apud Kranzium in Metrop. lib. 12. cap. 23.*

APPENDIX,

Ex Germanicis impressis Latine reddita.

D, P. 73 HAstenas *prædulia procudunt, indicatis dumtaxat curatorum nominibus atque malo depulsi genere: qua scribendi ratio, cum parum facere videretur ad gustum pia plebis, maluit is, qui Acta Germanica legenda digessit, servato temporum ordine, colligere præcipua quædam, cum pluribus circumstantiis: quorum nonnulla jam in notis attigimus, quædam in præ-* C *cibit fuit explicata omittimus, alia hoc ordine legenda proponimus.*

An. 1270. curatur caput puella a vermibus exesum

74 Anno post Christi natalem MCCLXX. (*quo scilicet translatum & elevatum corpus fuerat*) Divo Bennoni gratum se Missæ fuisse Hermannus de Schilove, pro recuperata ejus Sancti patrocinio filiæ suæ trimnis valetudine, rujus rupus vermium quoddam genus edebat, ita in dies ingravescente malo, ut medentium ars ei pellendo succubuerit. In tanto prolis suæ periculo pia mater Divo Bennoni pro ejus salute votum fecit, quod mox exsolvit. Quo facto, infans Divi tumulo imposita, extemplo convaluit. Mater, pro insigni hoc beneficio grata, voto se obstrinxit, puellam quamdiu per ætatem incedere non posset, se quotannis rom donativo ad Divi Bennonis tumbam deducturam. Cum vero exsolvero votum

mater votum negligens punitur.

negleciset, maritus ex arbore non admodum procera delapsus, statim apoplexia, & filia priore iterum morbo decubuit. Mater, voti sui memor, puellam & conjugem ad Divi tumulum Missam adduxit; & utrique priorem & stabilem sanitatem recuperavit. Quæ omnia ipse Hermannus, & uxor ejus Agnes, unaquu Hedwigis eorum vicina jurati dixerunt. D

curatur brachium debile

75 Circa idem fere tempus Ludovicus de Gisridsbach rum a festi Sanctæ Thomæ usque ad Pascha claudus graviter decubuisset, Divi Bennonis ope convaluit: qui, runctis jam de ipsius salute desperantibus, admonitus ut sumnis, ut D. Bennoni votum faceret, ut primum somuis paruit, æger esse desiit. Paulo post Petrus quidam piscator, Albit fluvii accola, una cum uxore sua Petrissa, testante Paulina virina, juratus affirmavit, filium suum sesquiconem ita subito in dextro brachio inutilem factum fuisse, ut de re repetando mediei desperaverint, dum tandem facto voto Divo Bennoni infantem rommendarit: qui ad Sancti viri tumbam delatus, momento ritius dolere brachio desitit.

mulier contracta sana.

76 Anno MCCLXXXII. cum in collegiata Missæ Ecclesia inferioris chori ura Magnæ Virginis honore consecraretur, adfuit mier ronfertum populum mulier, ita omnibus membris capta, ut in globum contractæ genua pectus arringerent; multis jam annis pedum usu destituta, volvere se, & qua fulcris, qua manibus repens propellere ab uno loco ad alium consuerat. Hæc tempore vespertino itu semee agendo, ad Divi Bennonis tumulum per medtam populi multitudinem provoluta, ad noctem usque in precibus perseveravit: & cum jam claudendæ essent templi valvæ exclamavit: O Sancte Beono, adsis miseræ mihi, poscenti auxilium tuum, ut afflicto huic corpusculo Jesus Christus sanitatem dignetur impertiri; a vestigio artubus suis vigor rediit. Quare illa, relictis ad Divi tumulum fulcris, multis, qui huic prodigio interfuerunt, præsentibus, habita quæstione, quamdiu ita misera fuisset; unde domo; quo cum habitasset; quem dare testem eorum, quæ dicret, posset; duas nobiles virgines nominavit in pago Heyrizin F habitantes, ad eas extemplo rei veritatem exploratum missi sunt, Theodorus ad D. Afram Præpositus Otdinis Sancti Augustini, & Conradus Ecclesiæ Misnensis Custos. Quibus virgines illæ rum tota familia juramento asseverrarent, prædictam fœminam, ultra medium annum omnibus membris captam, ipsarum stipe secum in eadem domo habitasse; totoque tempore, quo cum illis vixerit, somnum numquam caperu potuisse; & præ doloris acerbitate tota nocte ejulantem, ne aliorum quietem torbatet, foris in aliud cunclave umandandam necessario fuisse.

a 1277. apoplectica.

77 Anno MCCLXXVII. eum die tertio Pentecostes *a* Missæ in nosocomio Dedicatio templi celebraretor, usum aurium recupera vit. Maida N. Dobelneusis, quam apoplexia sce manses lecto affixerat, invocato Divi Bennonis uxilio ad ejus tumbam ronvaluit.

gibbosa.

78 Henricus de Owa, eum uxora sua Jurha, asseruerunt, filiam suam etiam Jutham dictam, rbm gibbo natam fuisse, qui in eem tan-

A tandem paulatim molem eccteverat, ut miſera puella recta ſe attollere nequiverit: inſuper inverſis pedibus, ite ut eorum plantæ retroceſſerint, incedebat. Poſtquam igitur ſeaenoium ettigit, puellam ad Divi Bennonis tumbam cum voto deduecerunt: ibi gibbo & pedum invetſione liberate, ſoſpes domum cum parentibus ecpetilt.

& ulcerofo dum. 79 Lanio quidam Freiburgenſis, Nicolaus nomine, magno & letifero ulcere dolebat: cui eum medicamente adhiberentur, Nicolaus Divi Bennonis opem inclamavit, quo facto, violenta tuſſi uleas crepuit, quod moe ſublato tumore reſedit. Othonis Erckenbert, Miſnenſis municipis filius, tanto circa fauces ulcere intumuerat, ut infans neque materna trebere ubera, neque alio ullo elimento frui poturrit: facto a parentibus ad D. Beononem voto, malo liberatus eſt.

B

b

habet. gibboſus. 80 Tertio die Paſchetis, anno MCCLXXXVIII. gratias *b* egerunt Divo Bennoni, pro iuſantis ſui ſanitate, Nicolaus N. Grimmenſis, & ejus uxor Chriſtine; affirmantes, ſemeſtrem infantem ſuum intra quatuor menſes gibbo humeni capitis magnitudine intumuiſſe, commendato veco Divo Bennoni infante, noxium tumorem cecciſſe. Teſtes jurati fuerunt tres vicini, Walterus, Joannes, Iemingardis, audientibus eliquot Canonicorum, & magna populi freqaentia.

& manibus tumpuit, 81 Eodem anno narravit Petrus Burchardorfenſis bsud procul Joih Grimme, una cum uxore, filium ſuum Martinum, erv. ennos natum, ſolidum annum oiraque manu claudum fuiſſe, & ſingulis quatridus humi prolapſum maximos dolores perpeſſum: cum veco die Sabbathi ante feſtum D. Michaelis rus petiiſſet, ad aratrum collapſum eaſpiteſſe, & dimidii diei ſpatio pro mortuo habitum jacuiſſe. Dum tandem mater

C D. Bennoni pro illo ſe voto obſtrinxit: qua facto adoleſcenti vitem una cum ſanitate redditſe. Rem jurejurando confirmaeunt, audiente magne populi multitudine, Matthæus, Henricus, & Bertha, vicini illorum.

82 Coloni cujuſdam Kozbrobenſis, & Berthæ ejus uxoris decennis filius Albertus, berbam quandam terra effoſſam deglutierat. Cum deiude fontanam in prandium affeere vellet, in reditu collapſus, occubuit. Vicini funeſtum caſum parentibus quantocyus retuleeunt: qui adoleſcentem uſque ad noctem ita mortuum deplorarunt. Tandem facto ad Divum Bennonem voto, itetum vivere incepit. Juteti diaerunt parentes, cum aliquot vicinis, Joanne Bauri, ejus uxore Chriſtine, Petro, Andrea, Martino, Henrico, qui omnes rei geſtæ iuterfuerunt, anno MCCLXXVI. Eodem anno fœminæ Freibergeaſi Petriſæ nomine, decennis filius Albertus, comitiali morbo laborans, a matre per votum D. Bennoni commendatus, malo in perpetuum liberatus fuit. Eodem anno mulice quædem Berchtrada uomine, D
filium ſuum Nicolaum ad D. Bennonis tumulum adduxit, cui intra ſemeſtre (ſic contracta ſunt eruca) ut recta ſe erigere, IMPR. CRAM.
& incedere emplias nequierit: eum eatem matre Divi tumbæ eum impoſuiſſet, cereamque accendiſſet, puce bene ſe babere, & incedere poſſe, ejebat; dicto res ipſa fidem fecie. Affirmaeant jureti Berchtoldus ſabet ferrarius, & ejus uaor Kunigunda, apud quos prædicta Berchtrada duas noctes in hoſpitio fuit. Eodem anno die Natali *c* Sancti Donati, vidua quadam Eliſabetha Hatdeckenſis, triginta milliarium itee emenſe Miſnam venie, quæ quindecim ennos ſiniſtra manu & pede claudа, loco ſe movere niſi machinis nequit. Loci ejus Curio, ut ſe D. Bennoni commendaret, ſuaſit: eui cum paruiſſet, & pedis & ſiniſtræ uſum recuperavit, celetis in rei memoriam ad Divi tumbam ſulcris, queis ad itee faciendum aſa fuerat. Pede & manu captem foiſſe juramento affirmarunt; Henticus Zan civis Miſnenſis, Mechtildis ejus uxor, & Gertrudis, eodem per duas noctes cum ille hoſpitio aſa. Convaleſcentes vero viderunt aliquot Canonici, Decanus & Præpoſitus Budiſſeoſis, Cuſtos Miſnenſis, Præpoſitus Wurzenſis & alii.

recuperatur uſus pedis & manus ſiniſtræ, E

resuscitatur submerſus, 83 Eodem anno, die D. Virginis in coelum aſſumptæ feſto, D. Bennoni gratam ſe ſtitit fæmina ad Sanctum Gotthardum, Chanæ fluvii accole, Chriſtina nomine; cujus filiolus Contadus ſeſqui annum natus, parentibus in novarum hoſpitum adventu celebrando inobſervatus, in emnem prolapſus, merſuſque, horæ intervallo ſub undis jacuit. Quod edvertens ancilla clamore ſuo Joannem Baur, loci ejus incolam eacivit. Qui aquam ingreſſus, infantem in fundo repertum mortuum eatraxit, quem D. Benno, voto ſecto ſibi commendatum, moe vitæ reſtitoit. Rem ite ſe habere, uoa modo parentes juramento affirmatuot, ſed etiam vicini, Petrus, Bozleus, & Benedictus, oculeti teſtes diaeunt. Feſto dte Sancti Galli *d* colonus Petrus de Kozebrode, ad D. Bennonis tomulum eum decenni filio Thimone venit. Hic latomiam ingreſſus, corruente deſupee ſolo, ita oppreſſus fuerat, ut terræ moles, quæ illum texerat, vie decem plauſtris avehi potuerit, letuit ſepultus ſub hoc tumulo tanto tempore, quanto milliare eundo confici poteſt. Pater, audito luctuoſo nuntio accurrens cum aliis, poſtquam amolitus eſt humum, puerum mortuum eatraxit, cui parens illico in genua provolutus vitam a D. Bennone recuperavit. Prædicta enno, die e ſanctæ Urſulæ, mulice ee Heubergenſi egro ad D. Bennonis tumbam ſecum adduxit filium ſuum Jacobum av. annos natum, teſteta eudientibus ipſomet Miſnenſi Præſula Witigone ſecundo, Præpoſito, Decano, aliiſque quam plurimis Canonicis, & utriuſque ordinis hominibus, hunc filium ſuum olim ſecum Miſnæ fuiſſe, in redita vero prolapſum ita darepente obmutuiſſe, ut ad ſea ſeeme

F

d

& ruina obrutus,

e

loquela muno reddatur

A Hebdomadas linguæ uſu caruerit, eaodem a vicinis admonitum ſe illum ad D. Bennonis tumbam deducturam voviſſe, quo nunc facto, adoleſcenti loquelam rediiſſe.

ex impr. garm.

84 Anno MCCXXX. die Sabbathi ante feſtum *f* S. Viti, Gertrudis Joanois de Ziegowe uxor, per quinquennium muta a die Pentecoſtes, uſque ad dictum diem Sabbathi D. Bennoni ad ejus tumulum pro linguæ uſu ſupplex fuit, tempore veſpertino tandem exaudita, loquelam recepit. Venere eum illa Miſnam Nicolaus ejus civis Gubinenſis, Gerhardi de Stadt filius, & Eupbemie Niculai Lerer, qui hoc præſentibus Petro Gutguardiano, & F. Helinberto Ordinis ſancti Franciſci Eccleſiæ Miſnenſis Cuſtode, Hartmanno, & Joanne Vicariis jurati dixerunt.

f et vide mox.

85 Anno MCCC. una cum ſorore ſua Miſniam venit Margaritula Fravenſtriuio, Lipſienſis vidua, quæ ſolido quatriennio pedum uſu deſtituta, & acerbiſſimos perpeſſa cruciatus fuit, eum ulcera tibiæ novem foraminibus hians continuo fœda ſanie manaret: tandem D. Bennoni votum nuncupavit ſe ejus tumulum inviſuram, ſi per pedum valetudinem liceret. Quo facto, novium pus continuo exeuit; & illa una cum furore ſua votu ſe exſolvit. Id affirmanti adfuere Laurentius de Lockau, Joannes de Elſter-Werth Sacerdos, Joannes Koch, & Stephanus Mayr, Notarius publicus. Eodem anno XXXI. Julii narravit Romſoldius Canonicus Miſnenſis, audientibus Henrico de Elſterberg, & Nicolao de Elſterberg, Eccleſiæ Miſnenſis Vicariis, Stephano Mayr Notario publico, ſe nuper ſanum valentemque cubitum conceſſiſſe, nocte vero tantos cruciatus ſubito in ultera tibia peceſſiſſe, ut doloris contagio paulatim etiam præcordia corrupuerit, apoplexia ſe tactum credidiſſe, præſertim cum deaterum pedem movere loco non poſſet, in tanta calamitate confugiſſe ſe ad notam B. Beunonis ſoſpitatricem opem, ejque cereum anathema voviſſe: deinde cum paulliper obdormiſſet, auribus ſuis hanc vocem illapſam fuiſſe; *Abi exaudit Deus peccatorum preces*. Quo audito ſe poſtera luce quam primum eaomologeſi animum luſtraſſe, ſuſamque ad Divi tumulum in preces, ſuum vegetomque domum rediiſſe, Deum in Sancto ſuo tam mirabilem ſine fine laudibus extollentem,

pus ejus. curatur tibia ulcerata,

& mulier paralyſi ſolta;

ſed omniſi poſt confeſſa ſanatur.

86 Poſtridie Kalendas Auguſti, Catharina Myllerin Korſebogenſis, infantem filium brachiis ad D. Bennonis tumbam attulerat, qui ex ſuperiori domus contignatione præceps delapſus horæ ſpatio ut mortuus deploratus fuerat; quam primum vero Divo Bennoni nuncupatu votu oblatus fuit, reviait. Matri id referenti adfuere Nicolaus, & Joannes, Elſterwerthenſes fratres ambo ſacerdotes, & Stephanus Mayr Notarius publicus. Eodem die etiam Joannes Bencmeiſtee Dreſdenſis, ſalutem ſuam D. Bennoni acceptam tetulit, qui per ſcacanium claudo & male afflicto corpore decubuit, Apoſtolorum Principibus Romæ orquidquam pro recuperanda valetudine ſollicitatis, Domum ab Roma redue, multa paſſim narrari de D. Beonouis in morbidos elemeotia audiit: quare etiam ipſe voto ſe obſtringendo ejus opem inclamavit. Quo perfecto, eodem adhuc tempore muncnto ſanus evaſit. Dixit juratus præſentibus Nicolao Elſterwerthenſi Vicario, Joanne Camenze Goihelmj Marchionis aulico, Stephano Mayr Notatio, Quinto Auguſti Oſtetholta Northuſanus, qoz integro quinquaconio ſaoguinis profluvio laboravit, a Medicis conclamata, D. Bennoui ſanitatem debuit; eam meritus, eum Miſnam veniſſet, D. Bennoni commendavit: quo domum reverſo Oſtetholta ſanitati reſtituta fuit, Narravit hoc palam audientibus Joanne Lobenrzio, Conrado Eckerſpergenſi Vicario, Nicolao Elſteswerthenſi ſacerdote, Stephano Mayc Notario.

quinquennio fluens ſanguine.

87 Nicolaus Techwiz Ezixenſis duos fere meoſes comitiali morbo laboravit, ita paulatim viribus deſtitutus, ut intra qua tuor hebdumadas nec potum, neç aliud guſtaverit, ſolidumque octiduum ne verbum quidem ore proferre potuerit; quare deſperata ejus vita çognati jam de hæreditate litigantes çereos ad ſolvenda ei juſta comparavetant. Ejus uxor eunclamatum ab omnibus maritum D. Beunoos promiſſo anathemate, commendavit, quo facto, ille altera luca melios habere cœpit, cibum potumque ſumpſit, paulatim penitus convaluit. Ipſe hæc omnia cum uaore dicta juramento affirmavit, D. Bennoni cumulatiſſime pro tanto beneficio gratias agens, audientibus Conrado Lobdano, Nicolao Elſterwerthenſi ſacerdote, Stephano Mayr Notario, anv. Auguſti, Nicolao Hofman Frebergenſi glires faciem peſtifera uriua ſua aſperſerant, ea quo tofeccre vultum veneuata ulcera quædam; quibus putrefactis caro fœdum in modum e genis deſiuait. Ille inopinato perculſus malo, ad D. Beunonis tumbam miſeri aſylum confugit, & noncupato voto priſtinam vultui ſaoitatem recuperavit. Audiera hæc de ſa teſtantem Joanues Wurxanſis ſacerdor, Andreas Hambergenſis Notarius, Joannes Gutfride, Stephaous Mayr iidem Notarii, avit. Auguſti, Thomas Haineuſis act. anno articulari morbo laboravit adeo, ut pedes ſuo fungi officio, niſi admotis ſulceis, nequiverint; manu quoque ſine aliorum auxilio potum ori admovere non valuit; poſtquam D. Beunonis opem edito eidem voto invocavit, ingredi pedibus ſine ulla adminiculo potuit. Videre prodigium Bertholdus Gebeſenus, Nicolaus Elſterwerthenſis, Stephanus Mayr Notarius anno. Auguſti.

comitiali depoſitus,

faciem fœde erſus,

ſervilicus,

reſuſcitatur ex alto lapſus.

ſanatur ſeorsum claudus,

88 Adelheidis Heringin Miſnenſis, a. anuis incredibili oculorum dolore excruciata fuit, & inſuper integro menſe pedibus laboravit: anathemate pro avertendo gemino

oculi ac pedum labor ceſſat,

A nó malú ad D. Benuonis tumbam uppenſu, e veſtigiu voti compos fuit, Deoque & ſoſpitatori ſuo Bennoni cumulatiſſime gratias egit. Adſuere eei geſtæ Nicolaus Elſterwerthenſis, Joannes Schreiber Halberſtadienſis, Stephaous Mayr Notarius, xxiv. Auguſti. Kuune, Heorici Staiumez uxor Nuethuſaua, xl. annos inauditos iu alteꝛo pede dolores ſuſtinuit, præterea apoplexia, & ignis ſacer oon raro per iutervalla miſeram corripuit. Edito ud D. Beononem voto, eſtra urbem Miſnam ad S. Nicolaum concioni interfuit. ihi viſum ei eſt, omnes morbos velut aquam pee ima pedum elabi: quo animadverſo in pedes erecta (quod autea minime potuit) ſoſpes domum B redíit. Teſtati ſuut Nieolaue Elſterwerthenſis, Joanne Lobenixius Vicarius Miſnenſis, Stephanus Maye Notarius, xxiv. Auguſti. Clara Schwydenizenſis puella, xii. annos morbo artieulari, & upopluaia laboravit: ſingulis etiam menſibus ratiooe deſtituta ram iuſane delitavie, ut Inſertis vincolis pee vim coercenda fuerit. Ut primum D. Bennoni pro ſalute ſua ſe voiu obſtrinait, utſoqde morbo liberata eſt. Adſuere miraculo Joannes Wurzin, Georgius Leitnet Schilovenſis, Stephanus Msye Notaeius, & Margareta Gommerfeldenſis, quæ hæc omnia juramento confirmavit, xxiv. Auguſti.

& quadam morbus plurimus,

arthritica & apoplexia,

epilepticus

89 Joannes, Nicolai Eckeeſpergenſis filius, ſolidum aonum comitiall morbo laboravit; poſtquam parentes pto filii ſalute D. Bennoni votum nnneoparunt, tentari illo malo impoſterum deſiit. Sic teſtantue Nicolaus Elſterwerthenſis ſacerdos, Franciſcus Suſeliz Sutor Miſnenſis, & Stephanus Mayr xxx. Auguſti. Eliſabetha de Borne xx. annos aeiculari morbo deeubuit, ut loco movere ſe nun potuerit. Io tam pertinaei calamitate ad D. Bennonis tumulum factn voto confugit, & moa recupetato membrorum uſu convaluit. Id teſtanti C de ſe adſuere Joannes Wurzenſis, Nicolaus Elſterwerthenſis ſaceedotes, Nicolaus Cometavenſis ea Peagenſi Dimceſi, Stephanus Maye Notarius, Pridie Kal. Septembris. Eodem die Heoricus Alteudorff Windanborgenſis, pro ſequenti beneficio D. Bennoni Miſnæ gratias egit. Die Mercurii *g*, qui feſtum B. V. in cœlum aſſumptæ eaeepit, turma ſexceotorum equitum io eum regioiit teactum, quo ipſe habitabat, prædatum eaeuereat, pecora obvia omnis generis abigens. Quo animadverſo, Heoricus, pto ſuis & vicinorum armenis, quæ ſub puerorum cuſtodia in proaimo eampo paſcebant, ſollicitus, Deum & D. Beanonem inclamavit, pollicitus intra xv. dies ſe Divi tumulum ioviſurum, ſi preus ſuum hoſtis intactum relinqueret. Rata etiam vota fuerunt: nam licet uoa equitum centuriahaod procul ab illis paſcuis erraret, pacata tameu inde abivit. Diait hoc juratus, audientibus Bernardo Gebezenſis, Joanne Lobeniz Vicariis Miſnenſibus, & Stephano Maye Nntario.

epilepticus.

pedibus per 14. annos laborans,

oculo & cacuerat.

leproſa,

agra duo mater & filia,

& furunculis a prædoni bus armata

90 Nicolaus Voyt, eivis Miſnenſis, diu ita oculis maximo cum dolore labusavit, ut parum a excitate abfoeeit. Uaor eum admouit, ut D. Bennonis upem invocaret. Pro-

barn conſilio cereum Divo anathema vovit: quo facto, pus, ciceris magnitodine, ea oculis prolabi illi viſum ſuit, & eodem momeuto videru ut unquam alias empit. Teſtantibus Ramfoldio Canouico, Bertholdo Gebeſeno Vicario, Alberto Cappelnduff eive Miſneoſi, Jacobo Leitner, Stephano Mayr Notario, anno MCCCXCIV. XXS. Junii. Petrus Keſeler biennium & ſemeſtre comitiali morbo laboravit, & ſeaies per diem non raro illo malo correptus ſuit; nnde in tam vehementem morbom incidit, ut ſana ratione cum deſtientum omnes credideriot: ad hæc umuia illum febris per XVSS. dies acerrimu frigore cumbuſſit. Ut primum D. Bennuois ope iovocata, cereum eidem aoarhema vovit, utroque morbo liberatus ſuit. Dixit hæc ipſe jueatus, audientibus Nicolao Elſterwerthenſi, Matthia de Calou Vicariis, Stephano Msyr Nntario, XIV. Junii. Petrus quidam, u pago Ahornenſi oriundus, XIV. annos pedibus ita laboravic, ut incedere non potueeit: puſtulæ venenstæ, tamoreſque id malum accerſieraur. Cum vero proaime una cum matre ſua Miſnam peregrinatioais eauſa veniſſet, multaque de S. Bennonii in ægros beneficiis audiſſet, matee illum eereo anathemate Divo commendavit, eique ſanitatem recuperavit. Hoc teſtantem audieruot Aodreas Graff Cantor & Canonicus, Nieolaus Elſterwerthenſis ſaceedos, Sigiſmundus Feoſterwaldenſis, Nieolaus Pruchner Lubenſis, Stephanus Mayr Notarios, XIV. Junii.

91 Fæmina Miſnenſis, Ottili nomine, quinquenuium cocles fuit, alteru etiam oculo ita ioutili, ut eo eatn admodum videre potuerit; inſuper exeacato oculo io præcutam ſudem incurrerat, pupillamque pæne ea ſede ſua eaeuſſerat, quod illi immaniſſimos dolores creavit. Poſtquam deinde miſeriam ſuam facto voto D. Bennnni conqueſta ſuit, utrique oculo lua rediit. Aunotavere id ejus teſtimonium Nieulaur Elſterwertheuſis, Jacobus Herzenbergeoſis, Stephaous Mayr Notarios, F XVI. Junii. Matrona Miſnenſis, eoguomioe Iſeohutio diu lepra tam vehemeotee infecta fuit, ut tota familia ejus conſortium eahoreuerit, & denique ab illa ſeparari debuerit: in hac ealamitate ad D. Bennonis tumbam precibus & votis cuofugit, breviqne a lepra purgata fuit. Dixit hoc ipſa jutata, præſeotibus Nicolao Palano, Nieulao Elſterweetheuſi, Stephano Mayr Notario, XVS. Junii.

92 Eodem die D. Beonuni pro reddita ſanitate gratias egerunt matee & filia, illa Adelheidis, hæc Kele nomine. Mater diu masimo dolore circa præcurdia exeeuetata, filia vero ita pedibus ægra fuit, ut ſolidum aimum neque conſiſtere, neque ingredi potuerit. Utramque iovocata D. Beooonis ope morbus ſuus deteliquit. Hoc de ſe aſſeverantibus adfuere, Joannes Herſteinius Canouicus, Heneieus Sleinizius, Joaunes Lobeuizius. Vicarii; Nicolaus Elſterwertheuſis ſacerdos, Stephanus Mayr Notarius. Admodum Reverendos Patee Joannes Kolteuer, Canouieus Regularis S.

A Auguſtini Lipſienſis, in dextero brachio & lingua ſubito apoplecticus, naqua vocem mittere, neque cibum ſumere per triduum potuit. Implorato vero D. Bennonis patrocinio, & linguæ & brachii uſum morbo liberatus recepit. Hoc teſtantur Joannes Wurzenſis, Joannes Steinbach Canonicus, Nicolaus Elſtewerdenſis ſacerdos, Stephanus Mayr Notarius Kalen. Septembris.

1295 planus ictus, 93 Anno MCCXCV. matrona quædam, cognomento Willenlow Aldendorffenſis, qui locus decem milliaribus Erfordæ diſtat, multis annis acerbiſſimos dolores in pedum plantis ſuſtinuit, quæ mox tumefactæ putreſcere inceperunt, carne fruſtillatim decidente. Convertit ſe in hoc cruciatu ad D. Bennonis tumbam, & ejus opem cum lacrymis & precibus inclamavit, paulo poſt ſanitati reſtituta. Miſit illa hujus miraculi ſerium Miſnam, una cum argenteis ſoleis pro anathemate per nuntium, B quem hæc ejus loco affirmantem audierunt Joannes Radeburg, & honeſta femina civis Miſnenſis, Tanumanin cognomine, av. Junii, Eliſabetha Redelichin, Langenbutenſis non procul Rochlia, toto corpore paralyſi & articulari morbo ægra, decubuit VIII. annorum ſpatio, neque incedere neque, movere ſe valens. Vovit illa ſe D. Bennonis tumulum invifuram, ſi ejus patrocinio convaluiſſet. Statim in tantum melius habere ſe cœpit, ut pedetentim, ægre tamen, ingredi potuerit. Quare in viam Miſnam verſus ſe accinxit, & dum iter fecit, D. Bennonem iteratis precibus invocavit. Quo facto haud procul Rochlia penitus convaluit. Juramento hæc affirmanti interfuere Andreas Griff Canonicus, Paulus Freybergenſis, Joannes Radeburg Vicarius, Nicolaus Homud Canonicus Wurzenſis, XII. Junii. Canonicus quidam Miſnenſis, difficili morbo, & præcipue diuturnis capitis doloribus conflictatus, D. Bennoni, cujus ope ſanitatem recepit, cereum pro anathemate ſuſpendit, anno MCCCCLXXXIII.

paralyſis et arthritica,

dolor capitis, 1483.

ANNOTATA D. P.

C a *Paſcha tunc fuit celebratum* 28. *Martii*, *adeoque feria* 3. *Pentecoſtes incidit in* 18. *Maji*.

b *Paſcha an.* 1278. *actum fuit* 7. *Aprilis*.

c *Kalendariis inſcribitur* S. Donatus 7. *Auguſti*.

d *Colitur* S. Gallus Abbas 16. *Octobris*.

e S. Urſula 21. *Octobris*.

f S. Vitus 15. *Junii*: *anno autem* 1280. *habente litteram Domin.* a, *ejus feſtum incidit in ipſam Dominicam*.

g *Anno* 1300. (*quod initium numeri* 85. *notato omnia conſequenter geſta videntur*, *ſubſequentibus ordine menſibus*, *ſic ut nuſquam appareat ad alium annum tranſiri*) *littera Dom.* a, *feſtum Aſſumptionis incidit in diem lunæ*.

D

EMBOLISMUS D. P.

De Canonizatione S. Bennonis, & corporis translatione Monachium.

§. I. Ordo prioris actus, ex Itinerario Adriani Papæ VI.

1 *Rerum orde poſtulat, ut relatis Miraculis, quæ Canonizationem præceſſerunt, nunc tranſeatur ad illa, quæ vigeſimo poſt Translationem anno facta ſunt, (hinc enim novum exordium nobis ſumunt Germanica, Latine reddita) de utroque Actu dicamus quæ poſſumus. Ad primum quod attinet præter Bullam Canonizationis, de qua §. ſeqq. habemus* Itinerarium Adriani VI. ab Hiſpania Romam uſque, ac ipſius Pontificatus eventus, per Blaſium Ortizium, in Decretis Doctorem Canonicumque Toletanum ac Generalem Vicarium, ſumma fide collectum; *inſcriptumque* Illuſtriſſimo ac Reverendiſſ. Domino D. Joanni Martino Siliceo, Archiepiſcopo Toletano, Hiſpaniarumque Primati &c. *in lucem vere editum*, ea veteri Codice Ms. Collegii Navarrici *Pariſiis*, *libro* 3. *Miſcellaneorum Stephani Baluzii* MDCLXXX. *ubi Caput* XXX. *inſcribitur*, de Canonizatione Beatorum Antonini & Bennonis: *ſimul enim utraque celebrata Florentiæ eſt*, *anno* MDXXIST. *die* XXXI. *Maji*; *ſed non ſimul edita utriuſque Canonizationis Bulla*, Bennonis enim *publicata fuit vivente adhuc Adriano*; Antonini *autem*, ee *mortuo*, *a ſucceſſore Clemente* VII. *ſic tamen*, *ut ſingula unſquam meminerint alterius ſimul canonizati: quemadmodum videre eſt ad diem* 11. *noſtri Maji*, *in Gloria poſthuma Sancti Antonini* §. 2. *Caput illud* XXX. *ſic habet*. E Ex Actis Adriani 6.

F

2 Quia inter alia geſta per Pontificem memoranda, potiſſimum fuit Canonizatio Beatorum, Antonini Florentiæ Archiepiſcopi, nec non Bennonis Saxoniæ, quem Antoninum celebravit Calendis Maji (*imo Pridie Kalendas Junii*) prædicti anni: propterea huic opuſculo, tamquam digniſſimam rem, tali forma celebratam, annectere volui. Sed prius quærendum eſt, quid ſit Canoniſatio. Secundum Joannem Andream cap. 1. de reliquiis & veneratione Sanctorum, Canonizare eſt aliquem per ſummum Pontificem Catalogo Sanctorum adſcribere; cum nemini liceat aliquem, etiamſi miracula fecerit, ut Sanctum colere, quia ſæpe per malos quædam quaſi miracula fiunt. Magna præterea cum inſtantia petenda eſt Canonizatio; neque Papa facile moveri ad inquiſitionem ſanctimoniæ canonizandi, imo debet commiſſionem differre illius vitæ indagandæ, ut videatur interim, an fama & miracula contineantur. Quod ſi fiat, tunc committit inquiſitionem ſuper vita & miraculis homi- habetur ſimul canonizatum fuiſſe.

usque ea forma conſueta,

A nis canonizandi, ut latius hæc traduntur in dicto capite primo.

causa mature examinata & relata.

3 Et primum quidem causa prædictorum per Pontificem commissa fuit Judicibus, in locis Florentiæ & Saxoniæ, ut diligenter per Testes de vita, moribus, & miraculis præfatorum Antonini & Bennonis informarentur, sicut jura decernunt, præcipue textus Capitis, Venerabili, de Testibus, cujus littera talis est. Venerabili Fratri nostro Episcopo & Capitulo Corosopitensi ac universis Abbatibus, apud Cistercium in generali Capitulo congregatis. Et infra: Discretioni vestræ mandamus, quatenus Testes, quos Abbas & Monachi Sancti Martini Cistercienſis Ordinis, super Vita & miraculis piæ memoriæ M. (*Mauritii*) Abbatis monasterii supradicti duxerint producendos, examinare sigillatim curetis, cum ea diligen-

B tia, quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. Informatio itaque prædictorum Antonini & Bennonis, per Judices juxta mandatum Apostolicum habita, sub fideli custodia mittitur ad Papam: eamque ipse oni ea Auditoribus sacri Palatij examinandam tradidit; ut per eum discoteretur, an fuerit jure facta, & probationem sufficientem ad canonizationem fuisse perpenderet. Quæ quidem idoneam se comperisse & juridicam Pontifici retulit. Quam iterum Pater sanctissimus Theologis commisit, qui dijudicarent, an mores, vita, & miracula Sanctorum digna essent nec ne ad illos canonizandos: & juxta eorum vota (quoniam omnia recte fuerone reperta) adstantibus Sanctissimo Domino nostro Papæ, cum Reverendissimis Fratribus Prælatis, moltis aliis viris litteratura & nobilitate claris, Canonizatio in publico Consistorio proposita fuit in hunc modum.

quam cum eriam Theologi expendissent,

4 Duo quidem Advocati consistoriales declamatorie, alter quidem unius, alter vero alterius vitam, miracula, & alia hujusmodi, ut manifesta fierent cunctis, radicitus ea-

& consistorialiter judicatis esse ad Canonizationem procedendum

C posuerunt; exoratores Beatissimum Papam, ut illos viros, qui sanctitate & exemplo in via sua peregrinationis eminuerunt, Catalogo Sanctorum aggregare vellet. Deinde Pontifex, post illorum narrationem, gratias Deo egit, qui nunquam usque ad finem seculorum Sanctos & Justos elargiri desinit: & ut sanctius omnia procederent, triduanum jejunium & precer Deo effundendas Prælatis omnibus indixit, ut ipsi sua bonitate in eorum corda, si vera essent miracula, eorum approbationem cœlitus infundere; sic autem falsa, avertere dignaretur. Et peracto jejunio, Car-

post triduanum jejunium & iteratum suffragationem,

dinales & alii Præsules, cum Beatissimo Patre nostro, in palatium convenerunt: & in publica concione de eorum vita & sanctimonia, utrum approbatione vel improbatione digna essent, prout cuique desuper datum est, conferebant. Et licet multi ex Præsulibus, actum istum decorantibus, solenniter matetiam disseruissent; præcipuus tamen fuit, integerrimus Pater, Dominus Didacus Ramirez, Episcopus Concheosir, prudentia & litteratura reverendissimus. Et post longam altercationem inter omnes convenit, virum sanctum canonizari.

5 Itaque post biduum aut triduum, Sanctissimus cum Clero & Populo ad Basilicam Apostolorum, in locum contabolatum eminentiorem ascendens, inter Missarum solennia, alta & intelligibili voce ipsorum laudes pertractans, omnesque ad bene agendum exhortans, his verbis concionatus fuit: Gloriosus Deus in Sanctis suis & in majestate mirabilis; cujus ineffabilis altitudo prudentiæ, nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa, recti censura judicii cœlestis pariter & terrena disponit; & si cunctos suos ministros magnificet, altis decoret honoribus, & cœlestis efficiat beatitudinis possessores, illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus attollit insigniis dignitatum, & præmiorum uberiori retributione prosequitur, quos digniores agnoscit & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma Mater Ecclesia, ejus sancta vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili; licet universos in regnis cœlestibus exaltitutos, studiis efferre solicitis, & sonoris effetre præconiis non desistat; Antoninum tamen & Bennonem, electos Dei athletas, specialibus disponit honoribus venerari. Ideoque circumspecta prudentia sanctæ Sedis, quæ actibus inserta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter exequitur quæ sunt Dei; præmissa solicite digneque considerans, & debita meditatione perlustrans, ad divini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei, salutemque fidelium, merito censuit, riteque providit, servos Dei per sanctam & catholicam Ecclesiam esse colendos.

populum pro concione allocutus est

E

6 Nos itaque, piis ducti consiliis, dignisque studiis excitati, nonnullos prædecessores nostros, Romanorum Pontificum specialis devotionis prosequentes affectu, imitari solicite intendentes, qui aliquos Sanctos canonizavere; de consensu Fratrum nostrorum pariter & assensu, Beatos Antoninum Florentiæ Archipræsulem, & Bennonem Saxonensem, Catalogo Sanctorum

amor Sanctos habendos & colendos pronunciat,

F

adscribimus, Festaque illorum, Missas, & Officia, in eorum commemorationem, per universas orbis ecclesias, singulis annis perpetuis futuris temporibus, celebrari concedimus & ordinamus. Adstantes vero concordi jubilo collaudaverunt Dominum, dicentes, Te Deum laudamus &c. Et quamvis summa pecuniarum non exigua in simili actu, tum in Pontificia familia roganda, tum in aliis impendiis soleat consumi; circumspectissimus tamen Papa tales sumptus, quasi alienos a sanctimonia & a puritate Canonizationis fieri vetuit. Quod raro (cum pecunia magno pretio habeatur) visum inter homines censeo: sed non absque querela familiarium aliorumque, suam meretedem expectantium, actum est.

nihil ponitur sumptuum finis,

7 *Locum hunc Ortizii cum ego Daniel Papebrochius ad Adriani Papæ laudem in Conatu Chronico-historico simpliciter transcripsissem, nullo addito verbo, quo ipsum optimi Pontificis sensum videri deberem meum facere, in omni ea,*

A *qua ſumi fortaſſis poſſet, latitudine; nec tamen quidquam reſtrictionis eiſdem adhibuiſſem, ratus neminem tam ſtolidum fore, ut exiſtimaret Pontificem abſolute damnaviſſe verbo falſove, quod noverat a tot fuiſſe ſanctiſſimis etiam deceſſoribus uſurpatum; placuit adverſariis meis terribilem accuſationem formare coram Apoſtolica Sede. Equidem exiſtimo abunde me diluiſſe calumniam Parte 1. Reſponſionum mearum ad Exhibitionem errorum mihi imputatorum Art. 2. §. 18. Hic tamen ejus volui meminiſſe, quia nunc primum ab Eruditiſſimo Meghabechio accipio pradicta Canonizationis Acta, quatenus S. Antoninum ſpectant, accuratiſſime ac minutiſſime deſcripta a cauſa totius Procuratore Dominicane; ex iiſque varia intelligo, ab Ortizio non ſatis explicata. Ac primo non vetuiſſe Pontificem, ne ſumptus ulli fierent, quaſi ii eſſent abſolute alieni a*

B *ſanctitate & puritate talis actus; ſed ne ii fierent in ſuam perſonam ſuamque familiam veſtiendam &c. in ceteros autem uſus voluiſſet moderationis aliquid, ſcilicet ut ſupplicantibus tantum remitteretur, quantum fieri honeſte poterat, ſalva cuique mercede laboris, & majeſtate actionis tum magnifica. Itaque Datarie imperatum fuiſſe lego, ut eos ſumptus ipſe quam gratioſiſſime taxaret; hunc autem eos taxaſſe ad duo millia ducatorum de Camera, cujus ſumma mille octingenti ducati, ex Florentinorum eleemoſyna collecti repraſentati fuerint ab ipſemet Procuratore, priuſ quam ad Conſiſtorium publicum procederetur, ipſemet Pontifex multum conferente, ut tali ſumma expediri poſſet cauſa. Veroſimile eſt ex parte Cæſarii, pro Bennone ſup-*

C *gniſſimam legi, differre in ſupplementum Muſei, quando S. Antonini Acta erunt ad incudem revocanda.*

§. II. *Idem actus aliique pregreſſi, ex Bulla Canonizationis diſtinctius explicatur.*

8 BUlla extat tomo 3. *Bullarii*, *per Cherubinum Luertium compilati*, *in Appendice*, & *incipit*: Excelſus Dominus militantem Eccleſiam pretioſorum lapidum vivorum, ipſi ſummo angulari lapidi Chriſto Jeſu unitorum ornatiſſima varietate decoratam, ſtructura mirabili fundare diſpoſuit; *idque explicatur*, *deſcenſione facta a Patriarchis & Prophetis*, *per ceteros Sanctorum ordines*, *uſque ad Virgines & viduas*. §. 2. *declaratur*, *quomodo Deus in eadem Eccleſia ſuſcitaverit* glorioſum Confeſſorem Beatum Bennonem, ſuperas cœtui merito ſociandum, imo verius ſociatum; qui inter ceteros athletas, ſuis meritis & exemplis, ipſam ſanctam Eccleſiam, divina cooperante gratia, multiplicitate decoravit; præſentiſque D temporis caliginem, ſuæ lampadis fulgore, mirabiliter illuſtravit. *Quod oſtenditur* §. 3. & 4. *ubi indicantur virtutes & aliqua miracula, quibus invita & poſt mortem claruit, & qua proximus*. *Deinde in dicta Bulla idem Pontifex iſta addit:*

9 Poſſent hic quamplurima alia miracula afferri: multos enim diviſi Bennonis meſtis e mortuis excitatos eunſtas: multos variis morbis curatos; denique qui votum fecerit, neminem illius beneficium non ſenſiſſe. Propter quæ cariſſimus in Chriſto filius noſter, Carolus Romanorum & Hiſpaniarum Rex Catholicus, in Imperatorem electus; & dilecti filii noſtri, Albertus S. Petri ad vincula Presbyter, & Matthæus S. Angeli Diaconus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales; ac venerabiles Fratres noſtri, Ri- E chardus Trevirenſis, & Hermannus Colonienſis Archiepiſcopi, per eorum patentes litteras; ſecnon dilecti filii, nobiles viri, Ferdinandus Archidux Auſtriæ, ac Georgius & Henricus fratres germani, Duces Saxoniæ, Lantgravii Thuringiæ, & Marchiones Miſniæ, per venerabilem Fratrem noſtrum Joannem Epiſcopum Miſnenſem, Nuntium & Oratorem ad Nos ab eis deſtinatum, & dilectum filium Wilhelmum de Eokenvori, Electum Dertuſenſem, Datarium & Prælatum noſtrum domeſticum, eorum apud nos & Sedem Apoſtolicam etiam Oratorem & negotiorum Geſtorem, humiliter ſupplicati fecerunt, ut præmiſſis diligenter inquiſitis & exploratis, ad Beati viri Canonizationem procedere digna- *motuſque miraculis*; remur. Quorum quidem precibus libenter annuere vellemus, ſummopereque gauderemus, hujuſmodi Canonizationem noſtris temporibus divinum quodam miniſterio contigiſſe: ac nobis juſtum videretur, ut idem B. Benno, quem jam Deus in cœleſti gloria Sanctorum choro F dignum fecitſe, plurimis & manifeſtis indiciis & miraculis oſtenderat, in terris etiam ſibi debito Sanctorum honore non defraudaretur; non ſtatim rem tanti ponderis ac momenti faciendam; ſed, juxta veterum & laudabilem conſuetudinem, cunctanter matureque conſiderandam duximus.

marvus quod rogatus a Carole V. & aliis Principibus.

10 Poſt triplicem igitur inquiſitionem, ex recalendæ memoriæ Alexandri ſexti primo, & deinde Julii ſecundi, & ſucceſſive Leonis decimi, prædeceſſorum etiam noſtrorum commiſſionibus ſuper hoc debite factam; tandem idem Leo decimus, tribus etiam Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabilibus fratribus noſtris, Bernardino Oſtienſi ſanctæ Crucis in Hieruſalem, & Antonio Albanenſi Epiſcopis, tunc titulo S. Vitalis Presbytero, ac Joanni SS. Coſmæ & Damiani Diacono, Cardinalium de Fratrum ſuorum, (de quorum numero, licet abſentes, tunc eramus) conſilio & aſſenſu commiſit, ut ipſi, viſis & examinatis Proceſſibus, editis ſuper ejuſdem beati viri vita, moribus, fama & miraculis, ante & poſt ipſius deceſſum ejus interceſſionibus a Deo factis, aliiſque eun-

per examinatos tres Proceſſus probatis

In Bulla poſt expoſitam Vitam & miracula,

quidni etiam ex parte S. Bennonis?

ut reſtrictis furiis ad 1500. ducatos ex parte S. Antonini,

& in meritis eorumdem ſanctis,

Eadem by Google

A &is ad Sanctorum Canonizationem hujuſmodi neceſſariis, ſe ſuper omnibus & ſingulis diligenter informarent; & per eos comperta, in ſuo ſecreto Conſiſtorio, ut moris erat, fideliter referrent. Cumque ipſi Cardinales, viſis & examinatis diverſis Proceſſibus, in partibus Germaniæ de Sedis prædictæ commiſſione habitis, & ad Curiam noſtram tranſmiſſis; teſtiumque fide dignorum depoſitionibus, pro tantæ rei dignitate, debite ponderatis; de ſupradictis miraculis ac vitæ ſanctimonia & aliis a jure requiſitis, fidelem Nobis relationem in pluribus etiam ſecretis Conſiſtoriis feciſſent; Noſque ipſorum *votis ſuis Cardinalib.* & omnium Cardinalium votum, pro celebranda dicta Canonizatione, convenientia & conformia invenisſemus; & pro celebriori exe-

B cutione dilectus filius Joannes Baptiſta de Senis, utriuſque Juris Doctor, & aulæ noſtræ Conſiſtorialis Advocatus, in publico Conſiſtorio omnia de ipſius Beati viri vita, moribus, fama & miraculis copioſe percenſuiſſet; nobiſque humiliter ſupplicaſſet, ut ad ejuſdem Beati viri Canonizationem, matura deliberatione præhabita, procedere dignaremur.

poſt indictas orationes & jejunia 11 Nos, de relatis coram Nobis ſuperioris maximis omnipotenti Deo gratias agentes, rogavimus omnes in eodem publico Conſiſtorio tunc aſtantes, ut ſuis orationibus & jejuniis Eccleſiam Dei juvarent; ac ne eam Altiſſimus modo aliquo in hujuſmodi Canonizationis officio errare permitteret, inſtanter orarent. Demum poſt aliquot dies convocatis denuo in aula noſtra Conſiſtoriali, in palatio Apoſtolico, univerſis & ſingulis, qui tunc aderant in Romana Curia, Eccleſiaſticis Prælatis, Patriarchis videlicet, Archiepiſcopis, Epiſcopis, in præſentia eorumdem Fratrum noſtrorum, dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, eoſdem Proceſſus ſuper ejuſdem Beati viri vita, moribus,

C fama, & miraculis editos, per eumdem Joannem Baptiſtam breviter ſummarieque repeti fecimus. Quæ cum ex ſerie, per Cardinales ac alios, quibus id munus per Nos injunctum fuerat, coarrata & apoſita fuiſſent; omneſque aſtantes Prælati, quid ſibi ſuper hujuſmodi Canonizationis negotio videretur, interrogati, unanimi conſenſu, nullo penitus diſcrepante, reſpondiſſent, ſibi videri, quod idem Beatus vir inter ſanctos meritis adſcriberetur & connumeraretur; Nos *die 31. Maji Dom. 1. poſt Pent.* iterum humiles ipſi omnipotenti Deo, quod ad Beatum ſervum ſuum debitis honoribus proſequendum, corda noſtra illuminare dignatus eſſet, gratias agentes, ad ipſius Canonizationem, diem Dominicam primam poſt Pentecoſten, quæ tunc occurrebat ultima die menſis Maji, anno Domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, deputavimus: ac in Baſilica Principis Apoſtolorum de Urbe, amplum ſuggeſtum ligneum de more parari & exornari juſſimus. Super quo quidem hodie, aſtante univerſo Clero & populo, de vita, miraculis, & fama ejuſdem B. Bennonis, humili devotioneque pleno, ut moris eſt, ſermone habito, de- D indeque Litania & hymno, Veni creator AUCT. Spiritus, per omnia devote decantatis, nec G.H. non a Procuratoribus cauſæ ipſius Canonizationis, & ab ejuſdem Caroli in Imperatorem electi apud Sedem prædictam conſtituto Oratore, a Nobis magna cum inſtantia petito pronuntiari, adſcribi inter ſanctos eumdem B. Bennonem (eum jam omnia conſummata eſſent, omneſque Eccleſiæ ceremonias conſuetas ſuper ea re rite ſervaviſſemus) Deum præ oculis habentes, ad Canonizationem ejuſdem Beati ſub his verbis procedendum duximus & proceſſimus.

12 Ad laudem & honorem ſanctæ & in- *B. Bennonis Conſiſtorum Catalogo inſcripti.* dividuæ Trinitatis, & exaltationem Fidei Catholicæ, & Chriſtianæ religionis augmentum, auctoritate Domini noſtri Jeſu Chriſti ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, & Noſtra, de Fratrum noſtrorum conſilio, E decernimus & diffinimus, hunc memoriæ Bennonem, olim Epiſcopum Miſnenſem, Sanctum eſſe, & in Sanctorum Catalogo adſcribendum, ipſumque in eodem Sanctorum Confeſſorum Catalogo deſcribimus: ſtatuentes, ut ab univerſali Eccleſia quolibet anno feſtum ipſius, & officium, ſicut pro uno Confeſſore Pontifice, ſexta decima die menſis Junii, hoc eſt die depoſitionis ſuæ, devote & ſolenniter celebretur. Et inſuper eadem auctoritate omnibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui annis ſingulis ad ſepulcrum ejuſdem Sancti Bennonis eadem die acceſſerint, ſeptem annos & totidem quadragenas de injunctis eis pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

13 Quibus debite peractis, inchoatoque *& invocatis orationibus proprias in Miſſa decantatis:* per Nos, ac decantato uſque ad finem a cantoribus noſtris, hymno, Te Deum laudamus; in illius etiam finem Cardinali Diacono in cantu dicente, Ora pro nobis B. Benno, a choroque reſponſo, Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti; Nos illico propriam Orationem de eodem Sancto alta voce decantavimus, dicentes: Deus, qui nos B. Bennonis Pontificis confeſſione gloriosa circumdas & protegis, da nobis & F ejus imitatione proficere, & interceſſione gaudere. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus ſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Deinde veto a dicto choro reſponſum. Amen. Solenuem illic Miſſam Nos ipſi celebravimus, de dicta tunc occurrente Dominica prima poſt Pentecoſten, Collectas ſingulas ſub una concluſione terminantes, additis etiam prædictæ, ceteriſque ſpecialibus ejuſdem S. Bennonis Collectis immediate ſequentibus: pro ſecreta videlicet; Sanctus tuus, quæſumus Domine, Benno Confeſſor & Pontifex nos ubique lætificet, ut dum ejus recolimus merita glorioſa, apud te ſemper patrocinia ſentiamus: eam ſua concluſione, videlicet Per Chriſtum &c. Deinde vero Poſtcommunionem ſubjunximus, dicentes: Quæ ſumus Domine, ſalutaribus repleti myſteriis,

AVCT. G. H. *concedit Indulgentias,*

A riis, ut Sancti tui Bennonis Confeſſoris & Pontificis, cujus ſolennia celebramus, etiam intercеſſione adjuvemur; cum ſimili concluſione. Et ita Miſſam ipſam ad finem uſque, cum ſolitis ceremoniis, juxta Ordinarium Apoſtolicum, illic debita terminavimus; Indulgentiamque plenariam omnibus Officio hujuſmodi tunc aſſtrutibus, devote elargiti ſumus. Præſentes litteras in præmiſſorum teſtimonium concedentes, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, ac gloriaſus vivit & regnat, benedictus in ſecula ſeculorum.

& concludit Bullam

14 Ceterum quia difficile foret eaſdem præſentes litteras ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus; quod earumdem tranſumptis, manu Notarii publici ſubſcriptis, ſigilloque alicujus Prælati Eccleſiaſtici munitis, fides adhibeatur indubia, in omnibus & per omnia; & illis ubique ſtetur, ac ſi originales litteras hujuſmodi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum decreti, diffinitionis, deſcriptionis, ſtatuti, relaxationis, conceſſionis, & voluntatis infringere, & ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, pridie Kalendas Junii, Pontificatus noſtri anno primo.

Ad Caſtello

Viſa W. de Enkenvort

T. Hezius

Regiſtrata apud me T. Hezium:

C *a tergo ſignatur* Bullæ Apoſtolicæ.

Eadem omnia habet apud Matthæum Raderum, tom. 3. Bavaria Sancta pag. 186. & ſeqq. & quidem ex originali fidelius tranſcripta, quam impreſſa in Bullario: ubi Bulla data legitur, anno Pontificatus ſexto; *idque non per xy-*

ex originali Mſ. ſuccurſus editam a Radero

fram, quæ in margine recte notatur Dat. P. an. 1. *ſed numero ad longum expreſſo. Quod plus quam ſimplex ac venale mendum, arguit hoc etiam datam typothetis (hominibus ut plurimum ignorantiſſimis) per longam extendendi numerales ecgraphorum ad pralum delaturum notas, cum periculo frequentiſſimorum ac graviſſimarum errorum. Raderum autem ex originali tranſcriptam Bullam dare, probant etiam parerga Miniſtrorum ſubnotamina, ſolita in Bullario emitti, & hic ſolite adnumerata, ſi non ad aliud, ſaltem in argumentum fidelis tranſcriptionis.*

vingente nequidquid Lutherо

15 *Ea Canonizatio peſſime habuit Lutherum, quem ait Raderus in Vita S. Bennonis*, doluiſſe vehementer, ſua impia dogmata eodem tempore magnis D. Bennonis miraculis refutari. Itaque impium os in ſanctum virum eructuit, & librum patria lingua protruſit, cui hanc Epigraphen fecit. Contra novum idolum & antiquum diabolum, Miſnæ exaltandum. Has impias & Paterdchianas Lutheri chartas Adamus Tanner, Societatis noſtræ Theologus, & ſuis ingenii monumentis clarus, tribus orationibus diluit, Ingolſtadii, anno MDCVIII, XIV. Kalendas Quintiles editis: quibus has res quæſtiones tractat. Utrum Lutherus fuerit Germaniæ Propheta, ſpeciatim vero ejus gloriæ, qua nunc S. Benno in Bavaria coruſcat? Deinde: Utrum Lutherus præſtantium S. Bennonis illuſtrium factorum æquus ſit æſtimator? Tertio, Rectene Lutherus olim tam Canonizationi quam exaltationi S. Bennonis ſeſe oppoſuerit? Ubi oſtendit Tannerus Lutherum falſum Prophetam fuiſſe, & veram poſtam, quamvis carmen nullum facere potuerit. Iniquiſſimum dein Judicem & cenſorem factorum S. Bennonis: impie denique ſe Canonizationi oppoſuiſſe.

quem refutavit Tannerus

E

16 *Sed quantum indoluit impium hæreſiarcha, amplificata* S. Bennonis *gloria; eamum gaviſi ſunt avita religionis in Germania tenaces Catholici: atque imprimis ille in Pontificiis litteris nominatus atque a Radero laudatus*, inclitus ille Saxoniæ herus, Miſniæ Regulus Georgius, *qui in ea cauſa vehementiſſime laboraverat*; eumque quod illius Majores & ipſe maxime optaverat impetraſſet, litteras ea de re dedit ad Bojorum Duces, Guilelmum & Ludovicum, quibus rogabat, uti Pontificis auctoritas, qua D. Bennonem inter Beatos verſari, publicoque cultu venerandum denuntiarat, in ſuis Bojariæ provinciis & primariis civitatibus, Monachii, Ingolſtadii, Landshutæ, Landſpergæ, pro concione proclamaretur, & proſuribui templorum tabulæ ipſæ proponerentur. Servantur ex Georgii Principis & Joannis Antiſtitis Miſnenſis litteræ in chartophylacio ſummæ ædis Monachii, quas ipſe patria lingua conſcriptas cum voluptate legi. *Ita Raderus, cui cum in propoſita ſibi brevitate (quam tamen hic non mediocriter excedit) minime liceret eas literas Latine legendas exhibere; rem minime negligendam ego cenſui, neque tam inſigne Saxoniæ pietatis monumentum ſubtrahendum poſteris Principibus, per ipſius* S. Bennonis *apud Deum preces feliciter ad illam vrdnci raptis. Sed alio non profecit conatus iſte meus, quam ut Joannis littera alia originaliter in membrana deſcripta, & magno ærco ſigillo munita reperirentur verbotenus tales, qualis jam Henſchenius ex ipſo Radero tranſcriptas vehqueret, ut infra leguntur num. 19. Illa autem prementorata, ſi adhuc reperiantur, poterunt faciendo poſtmodum ſupplementa ſervire. Unum hic notaverim, quod eradam Translationem ſecuta miracula multa, quorum tamen notitia nulli ſcripto conſignata perierit uſque ad annum* MDXXXIX.

D. P. *Georgio autem Bojarorum duce,*

F

Bavaros unam ad promulgandam bullam exhortante.

§. III. *Translatio corporis Miſnia Monachium, miraculo ſecuta.*

17 *IN prolata ſuperiori §. Pontificia Bulla, laudantur* Georgius & Henricus, fra-

tres

Georgio Duce Catholico defuncto,

A tres germani, Duces Saxoniæ, Lantgravii Thuringiæ, & Marchiones Miſniæ; *qui* per Joannem Epiſcopum Miſnenſem, Nuntium & Oratorem ad Pontificem Romanum a ſe deſtinatum, humiliter ſupplicari fecerunt, ut ad Sancti Bennonis Canonizationem procedere dignaretur. *Utinam ſic pari paſſu proceſſiſſent ambo? non adeo diſſimilis utriuſque fuiſſet exitus.* Henricus *Junior*, *a Lubera dementatus*, *in hæreſim prolapſus omnem ſecum poſteritatem traxit*; ſecior Princeps Georgius (*verba ſunt Laurentii Surii in Commentario rerum geſtarum ſui temporis*) generoſa & plane Germana animi fortitudine, in avita Majorum ſuorum religione conſtantiſſimus, & Carolo V. Cæſari longe optimo ſemper dedicatiſſimus, dignus proſecto multis nominibus, quem omnis poſtericas laudibus vehat, quem Lutherus
B egregie convitiis & contumeliis, & quidem impune, ſæpe proſciderat, anno MDXXXIX. diem vitæ clauſit extremum clariſſimus & integerrimus Princeps Saxoniæ Georgius: cujus obitu maxima accepit iocommoda ſeligio

& ſuccedente Henrico fratre Lutherano,

Chriſtiana. Nullos enim reliquit liberos. Itaque teſtamento ſcripſit heredem fratrem ſuum Henricum, & ejus filios Mauritium atque Auguſtum, ea conditione, ne quidquam in religione mutarent. Miſſi fuerunt ad Henricum, qui hoc ei propponerent; ſed interim mortuus eſt pius Princeps, & continuo Henricus ditionem omnem occupavit, atque in omnia Miſniæ, Thuringiæ & Saxoniæ loca, quæ Georgio Principi paruerant, Lutheci dogmata invexit. *Hæc Surius; quæ apud Bzovium & alios Hiſtoricos etiam referuntur. Sed ad S. Bennonem redeamus.*

ſunt Sacrilegæ hæreſiarchæ,

18 *Raderus, hoc idem deplorans, ſic progreditur:* Defuncto Georgio, cum quo ſimul Catholica pietas in Saxonia & Miſnia ſepulta eſt, ſecuta ſunt miſerrima & infeſta cœlo ſeculoſque tempora; quibus non ſatis fuit impiis,
C ſacrilegas manus ſacris Divorum ſedibus & ædibus inferre, ſpoliare templa, polluere ſaccas aras, Cœlitum ſtatuas confringere, omnia ſacrariis ornamenta detrahere, aurum & argentum, pretioſas veſtes & ſupellectilem auferre, ſacra profanis, profanis ſacra miſcere, omnia profanare; niſi in viſcera terræ irent, ſacros cineres & manes Sanctorum inceſtarent. Quorum tamen furorem Bennonem, per curam ſuo-

Servatum corpus S. Bennonis:

rum ſucceſſoſum, declinavit, tantiſper in arcanis conclavibus Epiſcoporum ſervatus, quoad Albertus V. inclitus Bojorum Dux, & magnum Catholici nominis id ævi columen, per literas ſanctiſſimi illius Antiſtitis ſacrum pignus eniac petivit, & anno MDLXXVI. feliciter impetravit: uti publica Miſnenſis Pontificis & Collegii Sacerdotum teſtimonia, quæ ſubjicio reſtantur.

a Joanne Maltzio Epiſcopo

19 Nos Joannes, Dei gratia Epiſcopus Miſnenſis omnibus viſuris has noſtras pateutes literas, ſalutem in Domino precamur, atteſtamur, & notum facimus. Cum Eccleſia Miſnenſis, Cathedralis & ingenua Epiſcopatus noſtri, perſecutionem paterctur a Lutheranis, ſub Henrico Duce Saxoniæ, Reverendiſſimus Joannes, genere Maltzius, tunc temporis Epiſcopus, reveritus, ne in illa perturbatione & D
auct. G. H. erruptione templorum, diſcuſſioneque imaginum, Sanctorum Reliquiæ ibidem longiſſimo tempore, magna cum veneratione cuſtoditæ & conſervatæ, diriperentur ac profanarentur; volens providere ejuſmodi periculis, aperuit tumbam ſive ſepulcrum magnifice extructum; in quo D. Bennonis Epiſcopi corpus ſolenniter recondituin erat, atque ibidem longiſſimo tempore multis miraculis claruit, ſanctiſſime viſitatum & recolitum fuit; atque illas ſanctas Reliquias integri corporis D. Bennonis, una cum cilicio, mitra, & baculo paſtorali ejuſdem Divi, aliiſque Reliquiis, videlicet cranio D. Donati Martyris, quod tamen veneratæ in petios diſcrimen eſt, digito Sancti Pauli Apoſtoli, & aliis quibuſdam non cognitis Reliquiis, quod earum ſchedulæ vetuſtate perierc, in capſula ſtannea recondidas amovit; & in ſacellum arcis Stolpen, ſuam Sedem Epiſcopalem, diſtantem ſex milliaribus ab Eccleſia Miſnenſi, ejuſdem Epiſcopatus tranſportavit. Quo in loco remanſerunt, vivente ſupradicto Epiſcopo, E
& ſucceſſore ejus Nicolao Kerlewitio. In eujus loco cum nos quidem indigne in Epiſcopum electi ſuccederamus, accidit, ut ſtatim initio Paſtoratus noſtri in exilium pulſi, dura pateremur.

in arcem Stolpen delatum;

dein infra lectum recluſum;

20 Interim Reverendus Nicolaus Gruner, Presbyter grandævæ ætatis, cui erat ſacriſtia ejus ſacelli commiſſa & commendata, divina volente gratia, memoriam habuit reconditarum Reliquiarum in arce Stolpeo, quas modo nominavimus, magnoque pietatis affectu, ad locum illum accelerans, ex ſupradicto ſacello amovit, & intra lectum cubiculi ecclauſas ſanctiſſime aliquantiſper cuſtodivit, donec nos ab exilio reſtituti, ingraveſcentis ætatis ſupradictus Sacerdos ad noſtras manus, ſanctas illas Reliquias fidelitcr tradidit. Poſt noſtrum exilii reditum, tranſactum fuit, conſentiente Capitulo noſtro, ut arx Stolpen Illuſtriſſimo Saxoniæ Duci Electori ea permutatione traderetur; idcirco ſupradictas Reli- F
& in ſepulcro ut mos Epiſcopus apud Vurzen depoſitum.

quias poſuimus noſtris manibus in ſepulcrum Joannis Epiſcopi Miſnenſis genere Salhauſen, prædeceſſoris noſtri, quod ſepulcrum adhuc hodie integre extat in Collegiata Eccleſia B. Mariæ Virginis oppidi Epiſcopatus noſtri Vurzen, hac noſtra interione, ut ſanctæ hæ Reliquiæ ad extremum uſque diem illic tutn temanere debeant.

poſt Alberto Duci Bavariæ donatum,

21 At vero cum Illuſtriſſimus Dux Bavariæ Albertus, interceſſione Decani noſtri Hieronymi de Kamesſtat, piæ memoriæ, Reliquias peteret; cogitavimus ſupradictas reconditas in rutiorem locum remittere. Extrazimus ergo noſtris manibus prænominatam capſulam, & ſanctas Reliquias reperimus & recognovimus: & ſuæ Celſitudini, utpote Catholicæ Principi, lubenti ac devoto animo ad prohibendam profanationem ſubmiſſe obtulimus, tranſmiſimus & tradidimus. Atteſtamur itcrum atque iterum prænominatas Reliquias in veritate a prædeceſſoribus noſtris Epiſcopis, Clero & plebe, uſque ad noſtra tempora pie cuſ-

tas

A tar & ſanctiſſima conſervatas fuiſſe, multiſque elaroiſſe miraculis: quarum indicem
Auct. G.H. una cum deſcriptione Vitæ Sancti Bennonis & quædam alia, Illuſtriſſimæ Celſitudini Ducis Bavatiæ tradidimus. Hujus rei pro majori fide, ad confirmandam ipſiſſimam veritatem, hoc noſtrum diploma noſtri magni ſigilli impreſſione confirmavimus. Actum in Epiſcopatus noſtri reſidentia oppidi noſtri Vurzen, Dominica Lætare, anno reparatæ ſalutis milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſexto. Joannes, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia electus & confirmatus Epiſcopus Miſnenſis, necnon Præpoſitus Naumburgenſis, ad majos & firmius teſtimonium manu propria ſubſcripſit. *Hactenus diploma, in quo citatus* Joannes de Salhauſen *floruit Epiſcopus* XL. *Miſnenſis uſque ad annum circiter* MDXVIII. *quo electus* Joannes de Schbeinitz, *qui miſſus Orator Romam interfuit Canonizationi Sancti Bennonis, eique ſubſtitutus* Joannes Maltitzius *hic ſupra memoratus, ac vita functus anno* MDXLIX. *habuit ſucceſſorem* Nicolaum Karlewitium, *cui ſe teſtatur ſucceſſiſſe* Joannes Hubitzius, *hujus diplomatis auctor; & quaſi cum corpore S. Bennonis, etiam divina proviſione exceſſiſſet, Epiſcopatus deinceps devolutus eſt ad Principes Lutheranos, Auguſtum & Chriſtianum Duces Saxoniæ, & Chriſtianum Electorem, alioſque.*

B

quod anno Monachii in ſacello proprio honoratur,

22 Monachium, *inquit Roderus*, anno MDLXXVI. Divus Beono ingravit, & in palatio Principis per quadriennium ut hoſpes cultus, t. Anno demum MDLXXX. magna ceremonia feſtaque, in ædem maximam Beatæ Virginis delatus, ibi pedem & ſedem æternam fixit. . . . Conditum eſt illi ante ſummæ ædis chorum, in ipſo templo, nobiliſſimum ſeu ſacellum ſeu mauſoleum; ubi in altari, ipſius nomini inſcripto & dicato, ſacræ illius Reliquiæ ſunt collocatæ. Tanta porro frequentia confluentis populi cœpit coli, ut ono aliquo anno, qui tertios ſupra milleſimum ſeecenteſimus fuit, octoginta paræciæ, cum ſignis & publicis ſupplicationibus, apud D. Bennonem apparuerint. Bojis tam carus eſt, & merito, ut ollis illum optibus & copiis permutare velint aut patiantur. *Hæc Roderus, qui addit ſe adoleſcentem anno* MDLXXX. *in politioribus tum litteris verſatum, ſanctiſſimi triumphi, cum ſacra Reliquia ad eadem Deipara Virginis tranſferrentur, ſpectatorem, cultorem & admiratorem fuiſſe.*

C

cum ærvoſo maximo & ſui cauſſit.

D. P. *Eorum plura libri requiſiti*

23 *Hactenus Henſchenius: qui cum apud eumdem Roderum vidiſſet, quod leguntur* integra volumina, quorum altetum poſt alterum eſt editum, quibus Sancti Bennonis prodigia copioſe deſcribuntur, quæ omnium manibus tractantur; *ea quidem diligenter requiſivit, ſed prius e vivit abiit quam illa adferrentur. Allata autem una eſt ex Germanica anni* MDCVIII. *exemplari etiam aliquid de pranotata translatione paulo diſtinctius narrata in hunc ſenſum.* Allatæ Monachium Reliquiæ annorum aliquot ſpatio manſerunt in quodam privato aulæ loco, donec anno MDLXXVIII. Dominus Kommerſtat piæ mam. Cameræ Ducalis Conſiliarius, euidam, qui a conſiliis eccleſiaſticis Sereniſſimi erat, rem altera vice aperuit. Hic, utpote vir ſpiritualis, hac continuo intentus, ad alloquium Sereniſſimi admitti petiit, aumque in præſentia Seraniſſimæ Conjugis hac de re commouuit, cum demiſſa obſervantia inſinuans, quam indecens ſit, tantas Reliquias in loco quaſi privato, ſine honore & reverentia, jacere: pium conſultumque fore, ſi ad ſereniſſimos Anteceſſores, Cæſarum & Ducum tumulum, in Collegiatam Divæ Virginis tranſferrentur, ut annuo ibidem cultu Divus Beono honoraretur: futurum forta, ut optimum Numen, ob hujus interceſſionem plura miracula edat. Inſumptis aliquot deliberationi hebdomadibus, vocato denuo ad ſe prædicto Eccleſiaſtico Conſiliario, Sacras Reliquias ei indulſit; quarum tamen translationem varia impedimenta in annum milleſimum quingenteſimum octogeſimum ejecere: quando primum, licet non ſine difficultate, in aliquot Sereniſſimorum Caſirum comitatu, ad prædictam Eccleſiam præter alias Reliquias delatæ, & in ſummo altare depoſitæ ſuerunt.

D

aliata ab Henſchenio relatio Translationis,

facta anno 1580. ad eccleſiam D. V.

E

24 Et Divum hunc Beneficum variis mox ſuſpenſa anathemata demonſtrarunt; uti & variæ ſchedæ; quæ hujus tenoris erant (Deus & Divus Benno, interceſſione ſua, mu hoc & illo malo liberarunt). Ipſe etiam Præſul ab Aw; jam ad extrema dedoctus, ac rationis uſu deſtitutus, Sancti Bennonis patrocinio commendatos, ad mentem & ſanitatem redit. Altert quoque Præſuli potus, in quo Divi hujus Reliquiæ poſitæ erant, malum, quo periculoſe ee improviſo correptus fuerat, omne abſterſit. Miracula hæc ob timendat hæreticorum & perfidorum calumnias diu ſuppreſſa; aliud tandem manifeſtum miraculum, quod anno MDCI. eum femina, quæ afflicta erat pede, in ipſa eccleſia contigit, in lucem & venerationem traxit. Miracolum hoc tale fuerat, ut omnes hujus conſcii prælo ipſum committi orgerent, quod & externorum regnorum devotos cultores eaciret, & ſupplices eorundem manus ad curandam argenteam Divi imaginem aperiret liberalitate ſumma, qua adjuta deiu aliorum quoque pietate, eam, quam nunc videre eſt, argenteam Divo imaginem ſtatuit. Adeo in dies peregrinantium accreſcebat numerus, ut Eccleſiaſticis in choro functionibus vix locum permitteret, quare S. Reliquiæ inde denuo amotæ in vaeans aliquod altare repoſitæ foere, uſque dum Sereniſſimus Bavariæ Dux Guilielmus cum contribuentibus atiam omuis ſtatus devotis aliis, in honorem Sancti hujus ſacellum, vix ulli in Germania ſecundum exſtrui curavit. Miraculorum fluis nullus eſt: ita ut jure dicera liceat; Manus Domini non eſt abbreviata, ut ſalvare nequeat; nequa eſt aggravata auris ejus, ut non exaudiat. Iſaiæ LIX. & illud; Mirabilis Deus in ſanctis ſuis. Porro cum mirabiles

ſæpiſs mox miracu culis

Hic an. 1601. pes bicem cum pitis.

conficitur argentea ſtatua.

& novum ſacellum.

caſus

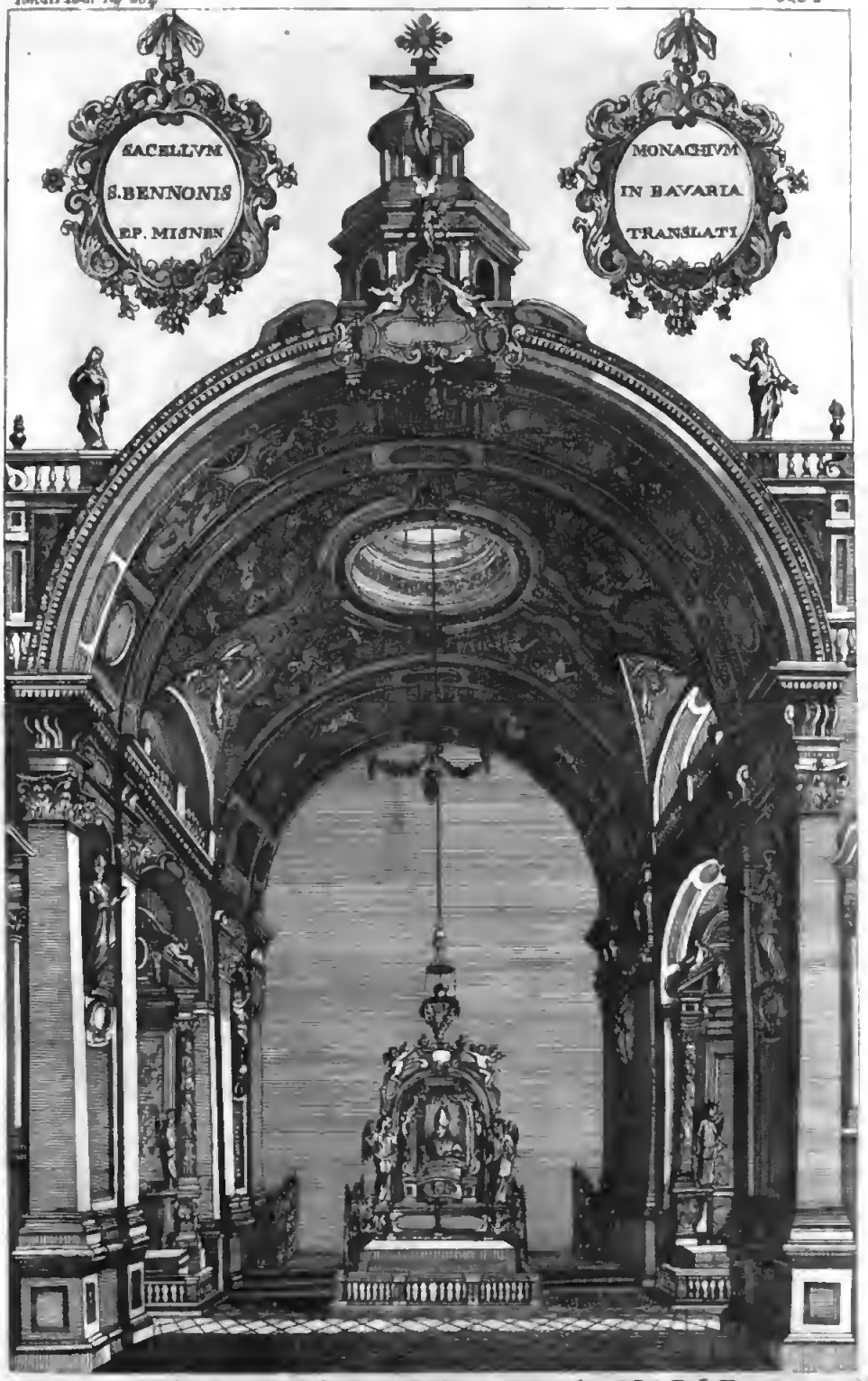

IN ÆDE COLLEGIATA S. MARIÆ

BIBLIOTECA NAZ.

ALTARE ET ARCA OSSIVM S BENNONIS

NAPOLI

MITRA, CASVLA, ET PEDVM S BENNONIS.

NAPOLI

A ſus, in quos Divi Bennonis, ut dictum eſt, Reliquiæ devenere, ſinistrorum diſcurſuum hinc inde cauſam præbuerint; paucis rei ſeriem ſcientibus, placuit hanc veram relationem in lucem edere: cujus teſtes, literas, & ſigillum, ut & alia documenta, Collegiata Monachienſis habet. Unde videre licet, quam mirabiliter hæ Reliquiæ, non ſolum contra hæreticos, alioſqua Eccleſiæ hoſtes conſervatæ & defenſæ; ſed etiam quam celebres ab optimo Numine redditæ fuerunt.

25 *Poſt hac ex aliis Germanicis impreſſis, iis (credo) quorum meminiſſe Raderum dixi,* Miracula *allata eſt magna copia Miraculorum ab anno* MDCC. *uſque ad* XXII. *ejuſdem ſeculi Monachii patratorum, & Latine redditorum a P. Franciſco Halder, qua ſecundum nobis conſtituent hujus argumenti Partem, ſed abſque ullis* B *Annotatis: nec enim opera pretium videbatur cujuſque curati patriam accuratius ſcrutari, cum aliud nihil fere occurreret, circa quod verſari diligentia noſtra poſſet. Unum monuerim, dicis & annos illos notari, non quibus factum miraculum eſt; ſed quibus teſtatum rite, & in libros relatum fuit. Licentiam quoque mihi fiori peto, in gratiam externorum, complurium conſonantium difficilem in eadem ſyllaba concurſum in nominibus Bavaricis ægre paſſorum, lavigandi illum interpoſitione ſecunda vocalis in locis, ubi lenior dialectus illam admittit, ſcribendo v. g. pro* Horl *num.* 7. Horel, *pro* Stadler *num.* 13. Stadelet, *pro* Sedlmayr *num.* 19. Sedelmayr, *pro* Hinſtrmuller *num.* 22. Hinſtermullet, *aliaque ſimilia. Quamquam non ignorem, illam ſecunda vocalis ante hiatum ellipſionem, dnarumque in unam ſyllabam contractionem, miram gratiam conciliare Germanico, ut nunc cultu habetur, linguæ. Ne autem quemquam terream* Schm, Schu, Schw *initio ſyllabarum poſitum, ſciat iſtud* Sch *fere non plus valere, quam ſonorum* S, *&* Schmid *vel* Schweick *vix aliter ſonare quod* Smid, C Sweik, *ipſumque* ch *poſitum poſt* S *ſolummodo ſibilum ipſius* S *roborare, ut acutior evadat. Denique ſcito hac omnia accepta referenda curæ R. P. Friderici Milholtzer, anno* MDCXC. *Rectoris in noſtra Monachienſi collegio, qui ſua ibidem concionatori P. Franciſco Halder hoc operis demandavit.*

Miracula extera quomodo hic denotentur.

D

PARS II.

Miracula Monachii patrata ſeculo XVII.

Ex impreſſis Germanicis.

Interprete P. Franciſco Halder Soc. JESU.

ANNO MDCI. E

t AGatha Obermairin Weſſofontana; XL. annos nata, proximis feriis Pentecoſtes ſubito tam acerbos dolores in ſiniſtra tibia ſenſit, ut diu noctuque quieſcere nunquam potuerit. Patrocinio deinde ſpectatorum hominum in electorali Noſocomium promota, XIV. hebdomadas ibi decubuit, ſalem adminiculo ægre admodum incedens, dum tandem omnino ligneo pede, quem loris corpori alligabat, maxima tamen cum difficultate uſa fuit. Et licet medici in admovendis omnis generis medicaminibus partes ſuas ſtrenue egerint, operam tamen omnem perdiderunt, ita paulatim excreſcente tibia, ut ſecari, uri, pungi, ſine ullo ægrotæ ſenſu potuerit. Permiſiſſet illa ſibi pedem ſubter genu omnino abſcindi, niſi medici illam ab hoc propoſito dehortati, calidum baloenm in proximum æſtatem præſcripſiſſent. Forte circa diem D. D. Simoni, & Judæ ſacram, extra noſocomium convivio adhibita, multa de Sancti Bennonis in morbidos prodigiis legi ex ejus hiſtoria audiit: unde illa miſeriæ ſuæ admonita, eum lacrymis in cœlum manus ſuſtulit; pollicita, ſe, quam primum liceret, ſacrum in D. Bennonis honorem fieri curaturam ad aram ſanctæ Crucis, ubi diebus ſolennibus ajus Divi ſacræ caviæ populo ſpectandæ cahiberi ſolent; ſperans ſe omnino D. Bennonis patrocinio a tanta calamitate poſſe liberari. Diſtulit illa hoc propoſitum in tertiam uſque hebdomadem, licet continuo, ut illud exequeretur, in ſomnis admoneretur. Quare XII. Novembrie anno MDCI. Sacerdotem D. Lenkhardum Haner, qui eidem poſtera luce Sacrum legeret, conſtituit. Mane confeſſa P. Carolo Leopold Societatis Jeſu Concionatori & Theologo, in templo B. Virginis natæ facto, cum aliis ſpectatis matronis, quas intereſſe voluerat, adfuit; & bis cum iiſdem ad oblationem ligneo pede aram acceſſit. Cum peracta oblatione in locum ſuum rediret, ſubito ea deliquium pateretur, humi collapſa fuit; ubi eſſet, quid ageret, pœne ignorans. Cum tandem ſublata, & in ſellam ſuam perducta fuiſſet, ad ſe rediens, calorem quemdam in

An. 1601. Mulier pro mortuo pede ligneo uſus,

audivit S. Bennonis miracula mota,

F

dum in Nov. intereſt votivo ad Reliquias ſacro

AX IMPR. GERM. *illum vita reſtitutum gaudet.*

A amortuo pede ſeoſit, eodemque temporis momento ejus digitos commovere potuit. Præ gaudio deinde vix ſui compos, cultrum petiit; euptiſque ligneï pedis vinculis, eoque abjecto ſuis jam veſtigiis aram accedens, ad Myſtæ manibus ſacram Synaxin ſumpſit, corpore & enima, ſi unquam alias ſanctiſſima. Hæc omnia ſic geſta eſſe juxta dixit ipſa Agatha Obermayrin: idem teſtantur omnes Medici proprio chirographo, in quorum poteſtate fuit; & Anna Gaſnerin, Anna Khepruncrin, Sybilla Gandoerin, & aliæ. Ad perpetuam ſui memoriam etiam ligneum fulcrum ad D. Bennonis aram affixvatus.

curatur infantis enormum brachium

B 2 Udalrici Kracker civis Monachienſis uxor Maria, peſticoloſo admodum puerperio difficulter fœtum enixa eſt. Iofans via ſacro fonte ablutus fuerat, cum ſiniſtrum ejus brachiolum intumeſcens, notabilem plagam contraxit. Humanæ opis, adhibita medicorum cura, omiſſum nihil eſt: omnia tamen fruſtra fuere; nam infantis brachium paulatim ita exaruit, ut tactum non amplius ſenſerit. Sub hæc puerperam invifit Jacobi Zweng Conſulis conjux, eamque conſolata, retulit inſolitum miraculum, quod S. Benno nuper in clauda fæmina peregit; ſuadens, ut & ipſa infantis ſui valetudinem pes votum commendaret. Paruit illico mater: inſequente nocte infans jam melius habuit: poſtera luce ſubſidente tumore omnino convaluit. Videre prodigium teſtes oculati Sigiſmundus Pochen, & ejus magiſter, Chirurgi, Apollonia Nadlerin, Maria Segeſin viduæ. Calendis Decembris.

& alteriut duo in ore foramina.

3 Chriſtophori Mayr, civis & tabellarii Monachienſis, filiolus Chriſtophorus, ſeſquiannum natus, duo foramina in oſa habuit, quæ eidem maximos dolores exarunt: & licet ſollicita mater, oſa medentium conſiliis, & medicina diu vulnera hæc curare conata fuiſſet; operam tamen luſit, eum bina

C foramina in dies laxiora fierent, maximo cum periculo, ne os omnino computreſceret. Maret D. Benonis memor, & de ejus prodigiis etiam ſomnio admonita, ſacrum in ejus honorem dicendam, cum cereo unathemate vovit: quibus peractis eum infantem domum e templo retuliſſent, extemplo ſine ulla ulteriore medicina geminas has oris plagas unifit. Teſtes jurati fuere Joannes Pfanzelte, Anna Baumſtauberin, & alii. xv. Decembris.

Anno MDCXI.

ſanatur tibia fractilis.

4 Anna Mittermayrin Antelingana prope Duorenhuſium, ætat. annos ex tibiæ doloribus decubuit, ignota mali origina. Diu ſub poteſtate medentium fuit; qui illam tandem omnino conclamarunt. Quare ligneo uſa fulcro, in quod progreſſura toto corpore incumbere debuit, de recuperanda ſanitate dudum deſperaverat. Tandem Jacobi Zweng Conſulis Monachienſis coojua, miſerationa ergo aſumnnſam tacta, quam bene pridem jam noverat, miſit ad illam, qui ei de D. Bennonis miraculis referret, ſuaderetque, ut fieri in ejus honorem ſacrum coraret, & voto ſe obligaret. Cui conſilio cum illa pa-D ruiſſet, momento reſtituto pede ſine ullo adminiculo domum redit: teſtantur hæc omnia Jacobus Zwenz Conſul, ejus Uxor, cum tota familia. vet. Februarii.

hernia ventrosa.

5 Andreas Schmid, civis Monachienſis ſeptoagenarius, xx. annos hernioſus fuit, maximis propterea excruciatus doloribus decies ſextias da die non raro decumbera coactus fuit: cum vero multa de D. Bennonis prodigiis inaudiſſet, legiſſetque, pro ſecipienda ſanitate in ajus honorem ſacrum dici curavit, cereoque anathemate ſe obſtrinxit. Peracto ſacrificio receſſit tam diuturnum malum, eique optima valetudo ſucceſſit. Rei teſtes fuere Alexander Eurel Sacerdos, Andreas ipſius uxor. cum tota familia. xxvi. Martii.

Herculeus ſolepe incurabiliter vulneratus,

6 Daniel Mulitor miles, Bamberga vetera oriundus, annos quinque ſupra triginta natus, cum in Hungaria militaret, decem ante Maſtinalia diebus, cum aliquot ſclopetariis peditibus ad obſidendam arcem Lakam nomine prope Camſcham miſſus fuerat, ibi a Turca quodam, a ligneo tugurriolo cullimanta, plumbea glande circa præcordia trajectus, ſolido trienuio maximos dolores, fatigata nequidquam in curando vulnere medentium induſtria, exanclavit. Cum tandem Monachium deveniſſet, morbidus & peſſime valens, da Sancto Bennone, multa E *& ex voto ſanatus fit Catholicus.* narrari audivit, qui illi etiam ax. Maſtu in ſomnio, Epiſcopi ſpecie, apparuiſſe viſus erat: cui (licet hæreticus) Sacrum, cum cerea militis imagina vovit, cui ipſemet una cum uxore, abſque multis in templo B. V. interfuit. Quo finito, cum paulatim remittente dolore plaga cairet, venit illi in mentem, Deum ſibi homini hæretico conſentenem ſingulare hoc ſanitatis beneficium, fortaſſe ut evitaret perverſam religionem, & ad Orthodoxam tranſiret, monuiſſe. Quara Patrem Marquardum Leonem, Ordinis Sancti Franciſci Lectorem, adit; ibique edoctus Romanæ fidei capite, F Catholicum profeſſus eſt; ceſtua, Orthodoxam fidem ad extremum uſque ſpiritum propugnare. Rem, ut narrata eſt, multi ſummi & iuſimi Monachii teſtati ſunt. vita. Aprilis.

cæcus illuminatur.

7 Georgius Horel, Civis Monachienſis ſeragenarius, ſeſquiſanuum cæcus fuit, ſiniſtro oculo lucem per chirurgum recuperavit: eajode tam acerbus dolos alterum oculum invaſit, ut præ ejus vehementia ad inſaniam deductum iri omnes credideriut. Duos menſes tenuit pertinax cruciatus, dum tandem D. Bennonis opem promiſſo cereo anathemate invocavit, quo ſuæ perpeteato, votoque ſoluto, dolos omnis temporis puncto abſceſſit. Io gratiarum actionem integro anno quotidie coſanium ſe in honorem D. Benuonis recitatusum ſpopondit. Teſtes citavit uxorem, & totam familiam, omnemque vicinam. xxvi Maji.

ſanatur dextra brachii,

8 Nobilis & ſpectabilis D. Anna Nothaff- tin &c. annos nata duos ſupra xxx. diu ea

acer-

A acerrimo brachii dolore decubuit, periculumque erat, nequid, quoniam gravida eſſet, fœtui accideret: geſtare etiam brachium non potuit ſine alieno adminiculo. Cum ejus ſoror jam de hac valetudine nuntium acciſſet, cereum pro illa anathema Divo Bennoni ſub Sacro vovit. Extemplo eam dolor, & brachii cruciatus reliquerunt. Indicavit hoc, ea mandato Dominæ ſuæ, miſſus Monachium Erneſtus Cæſar, votumque ejus loco diligenter perſolvit XXS. Julii.

apoplexia, 9 Die XXVS. Julii allatum fuit in templum B. Virginis chirographum cujuſdam illuſtri principum genere orti, qui ſubito apoplexia tactus neque loqui, neque movere alterum latus potuit. Cum vero ejus conjux, pro avertenda hac calamitate, voto Sacro & anathemate, apud D. Bennonem interceſſiſſet, intra mediam horum ſecepto loquelæ uſu convaluit.

B 10 Joannis Leckner uxor Heleua, quadragenaria, per quatriduum eam acutos in *dolor brachii,* lævo brachio dolores ſuſtinuit, ut die 26 octe continuo præ nimis acri eorum ſenſu ejularet. Deſperatis hominum remediis, illius maritus ad D. Bennonem confugiens, in ejus honorem Sacrum fieri curavit: quo finito ſtatim Heleoa melius ſe habere cœpit, & proxima nocte penitus convaluit. Teſtuti ſunt Leonardus Harrer, Sacerdos, qui Sacrum fecit, Simon Frauck, Andreas Engelſperger cum tota vicinia, XXIV. Julii.

11 Joannes Muller, Ottenhoffenſis, ax. *gravis ax.* annis gravi morbo implicitus fuit, qui *membris,* ſingulis hebdomadibus eum adeo exercuit per triduum integrum, ut ſui non compos & lymphatus videretur. Quare D. Bennoni votum fecit, exinde morbo illo non amplius infeſtatus, III. Octobris.

12 Georgius Kriminer annos quatuor ſupra L. natos, Obermerbachenſis, biennio C tantos cruciatus in læva tibia perpeſſus eſt, ut duobus ſulcris inuiaus incedere debuerit. Poſt hæc, malo ad alteram quoque tibiam tranſeunte, adhuc biennium decumbendum miſero fuit. Tandem cum multa de Sancto Bennone audiret, & non raro etiam ſomnum de hoc Divo haberet; per ejus opem, promiſſo cereo anathemate eum ſacro, extemplo convaluit. Teſtes fuere Joannes Gutgabler Parochus, Joannes Schmidt, Georgius Halzmayr Obermarbackenſes; VII. Octobris.

13 Georgius Stadeler Klainthalenſis, ſeptoageuarius, per ſex hebdomades ita ex- *ſacitas glaterna,* eus fuit, ut duce, ſi quando eaire vellet, opus ei fuerit. Poſtquam ſe Divo Bennoni ſacto voto commendavit, ſine ullius ductu Monachium venit, ibique votum perſolvit. Teſtes produxit quatuor a vicinis una cum uxore, XXVIII. Octobris.

14 Martinus Viſcher totum annum genu laboravit, & tandem ingraveſcente malo *genu inva-* *lidum,* duobus menſibus ingredi nequit. Ut primum ſacrum ſe in D. Beonnis honorem

fieri curaturum vovit; intra triduum ſanitatem recepit. Audiere hæc referentem D EX Adm. Rev. D. Franciſcus N. Licentiarus Decanus ad B. Virgiois, Leonardus Hamer Sacerdos, Joannes Schatmau Cuſtos, X. Novembris. IMPR. UERM.

15 Leonardi Walcher Tolzenſis, trimulus infans, comitiali morbo adeo correptus *epilepticus puer,* fuerat, ut quotidie ſemel illum atrox malum exercueri. Ea quo autem pater pro infantis ſalute Sacrum D. Bennoni cum cereo anathemate vovit, nullum amplius morbi indicium reperitur. Retulit hoc ipſe pater, præſentibus Leonardo Harrer, Paulo Greſuwolt, Sacerdotibus ad D. Virgiois.

16 Chriſtina Schmidin, ANNS. annorum *puſtulis obſita,* puella, Oempontana, VSSI. annis tuto corpore puſtulis & fœdis ulceribus ita obſita fuit, ut nullo medicamine curari potuerit; unde eo tandem miſeriæ devenit, ut publica ſtipe ei ea commiſcrationu præbita victitarit. Soror ejus natu major, de E maximis D. Beunonis miraculis admonita, puellæ ſalutem eidem, promiſſo ejus honori Sacro, commendavit. Quo facto, puſtulæ & ulcera protinus ſine ulla medicina evanuere, puellaque convaluit. Narravit Elſabetha Schmidin puellæ ſoror, & Regina Chorantin Oenopootanæ. XIX. Novembris.

17 Caſper Zolner, faber lignarius, in *gravis her-* ædificio quodam opus faciens, dum trabes *nia,* in altum cum aliis erigerer, herniam contraxit; unde factum eſt, ut opificio abdicato, corrogata ſtipe potiſſimum victitarit. Auditis vero D. Beonnis in ægros beneficiis, protinus ingreſſos templum B. Virginis, flexis genibus ad eram quandam, pro ſanitate ſua preces ad Divum prædictum fudit. Quod dum ardenter facere perſeveravit, viſæ ſunt illi a tergo hæ voces ad aures allabi: *Ne deſiſte, exaudieris*: Bis igitur circumſpexit, humanam eam vocem rarus: poſt hæc ſtatim melius habuit, & ea integro convaluit. Teſtes fuere Kilianus Berthold medicus, & aliquot vicinorum, XXII. Decembris. F

Anno MDCCXI.

18 Apollonia Remſin Wilheimenſis poſt *utroque oculo orba,* puerperium utroque oculo capta fuit, & integro menſe diem non vidit. Poſtquam vero piorum hominum uſa conſiliu, D. Beunoni duo Sacra eum cereo anathemate vovit, paulatim viſum recuperavit. Teſtatæ ſunt hoc Maria Vierekin civis Monachienſis, Anna Wildin, Urſula Huberta, Weilheimenſes, VII. Aprilis.

19 Joannes N. ſedecim annorum adoleſcens, *triennio mutus,* Weilſenfeldenſis, triennio mutus Artingenſi pago rationabulo pro loquela uſus, diu corrogata ſtipe victitabat, eum vero diſcurrente paſſim fama multa de Sancti Bennonis miraculis accepiſſet, XXIIS. Maji Sanctus hic Epiſcopus in ſomnio illi apparuit: viſumque eſt, moneri ſe, ut prædicti

A Divi patrocinio, Sacro & cereo anathemate voto ſu commendaret. Expergefactus ſtatim verba quædam proferre potuit; ſubito deinde tanta adoleſcentem infirmitas per medium & integrum diem invaſit, ut plerique animam agere crediderint. Mox tamen ex hoc morbo convaleſcens loquelæ uſum penitus recepit. Rem, ut geſta eſt, teſtantur Paulus Kain, Georgius Pagel, Wolfgangus Sadelmayr., Matthæus Keller, Simon Kunder. Pridie Kalend. Junii.

EX IMPR. GERM.

hydropica,

10 Euphroſyna Zachlingerin, adhuc puella adoleſcens, hydropiſi ad extrema deducta erat: D. Bennoni autem voto commendata, ſanitati iterum reſtituta fuit. Retulit Nobilis & ſtrenuus D. Petrus Cafull &c. puellæ tutor, qui ad perpetuam memoriam, rei geſtæ ſeriem in picta tabula ad Divi Bennonis aram ſuſpendi curavit. VII. Junii.

B

puerulus puer & fade tumefactus,

11 Martinus Haberel, octo annorum puer, Auſkirchenſis, Margaretæ Haberlin filius, anno MDCII. circa ferias Natalitias letifero correptus morbo, in extremis jacuit, ſolido octiduo loquelæ expers: præterea toto corpore follis in modum intumeſcens, duobus menſibus ſine ulla ſpe ſalutis decubuit. Denique cum mater pro prole ſua D. Bennoni votum nuncupaſſet, eadem adhuc nocte tumor reſedit, manegoc puer ſoſpes & inculumis ſurrexit. Teſtes oculati fuere omnes vicini. XXIX. Junii.

epilepticus,

12 Leonardus Ehemon Fitilingenſis, comitiali morbo correptus, D. Bennoni Sacrum & cereum anathema ea voto nuncupavit; & illo malo mox in perpetuum liberatus fuit. Teſtes citavit Wolfgangum Zeheutmayr, Wolfgangum Ehemon, Georgium Hinſtermuller, Barbaram Zehentmayrin, Friſingenſes. XV. Julii.

C

moribunda uxor

13 Nobilis & ſtrenuus D. Sebaſtianus ab Hauuſperg &c. conjux, toto menſe letali morbo implicita, a medicis jam conclamata erat. Pro ejus ſalute argenteum pollicitus anathema ipſe Nobilis & ſtrenuus D. Sebaſtianus maritus, D. Bennonem invocavit; quæ ſtatim convaluit. Pridie Calend. Auguſti.

ulcerata

14 Joannis Feichtmayr Aubingenſis filia Anna, XXIX. annos nata, ultra annum graviter ægrotavit, ultimis vero menſibus ita morbus invaluit, ut ne pedibus quidem conſiſtere potuerit, mortique jam vicina aredderetur. In hoc rerum articulo D. Bennoni Sacrum cum anathemate vovit, ad quod perſolvendum votum, illam pater Monachium in ſella deportari curavit. Sed ne tum quidem melius habere cœpit, quin ne in reditu domum moreretur, periculum fuit. Tertia vero die infirmitas illam deſeruit, valeuſque & ſana ad agendas ſoſpitatori ſuo gratias Monachium venit. Prodigium teſtimonio ſuo confirmant Wulfgangus Leander Parochus, Wolfgangus Gaſpar, Sebaſtianus Schweickart, Aubingenſes.

15 Trimulus Joannis Baur Dietenhoffenſis filius Thomas, ſorte prolapſus caſu in acutiſſimum lignum ſiniſtrum oculum induerat: acumen ultra manſem in infaſtus oculo remanſit, non ſine magno graviori infortunii periculo. Ut primum D. Bennonis opem ſacto voto parentes implorarunt, apparuit ligni acumen, ut extrahi ſalva pupilla potuerit. Teſtantur Joannes Pfalmeyr Dietenhoffenſis, & Joannes Mayr Lochkirchenſis. XXII Septembris. D

oculus ſiniſtrum

16 Georgius Urban, faber cæmentarius Dingelfingenſis, ea ſummo ædificii in ſubjectum pavimentum dilapſus, dextram tibiam ita fregerat: ea quo graviter ægrotans ſex hebdomadibus, multum ſanguinis egeſſit. Forte ea commiſeratione affectu nobilis, & pientiſſima virgo decumbentem invifit. Hæc illi magnopere ſuaſit, ut Sancti Bennonis opem pro recuperanda ſanitate imploraret. Patuit illico æger, & ſtatim melius habere ſe ſenſit. Quia vero pedam movere adhuc nequiit, geminis uſus ſulcris ingreſſus eſt; E continuo peregrinationem Monachium, quam D. Bennoni voverat, meditans. Cum deinde itineri faciendo ſibi impar viſus, rem diu diſtuliſſet, pes uſque ad genu emortuus nullum amplius tactum ſenſit. Ille recens hac calamitate contritus iteratis ad D. Bennonem precibus, veniam negligentiæ ſuæ regavit: utque ſentire rurſus pes cœpit, viæ ſe Monachium voti ſanſa cummiſit, & intra novem dies ligneis innixus ſulcris tredecim milliaria emenſus eſt. Ingreſſus igitur templum B. Virginis, principem aram circuire parabat; cum illi in mentem venit tentare, num conſiſtere pedibus, aut ingradi valeret; translatoque in dextram utroque ſulcro, totum chorum ſine ullo adminiculo circumivit. Actis deinde ſoſpitatori ſuo gratiis, lignea inſtrumenta, ad rei memoriam, ad ejus aram reliquit; ſanoſquo & valens domum remeavit. XXVI. Septembris.

filia ſibi facta ereſta,

& poſt emortuus,

F

tibia infeſta,

17 Georgii Perekhuffer Perſenbergenſis filius, itidem Georgius, XVII. annorum adoleſcens, undecim hebdomadibus ex ſiniſtra tibia decubuit, fruſtra medentium opera ad eam curandam adhibita: tandem pareus Divo Bennoni pro filii ſalute Sacrum cum cereo pede vovit: quo facto, coaleſcente vulnere, adoleſcens convaluit. Id teſtantur Georgius, Joannes Lander chirurgi; Georgius Leir, omnes Perſenbergenſes.

alia contracta,

18 Barbara Stolnreiterin, Eichenhuſana, quinquagenaria, XV. annis dextera tibia laborans, duobus ſulcris inceſſit; acres, præſertim variante tempeſtate, dolores perpeſſa, unda attractis nervis pes altero brevior evaſit. Quare ipſa quoque promiſſo Sacro, & cereo anathemato, apud D. Bennonem miſeriæ ſuæ finem quæſivit. Exinde mox tantumdem melius habere cœpit, ut aliquantulum viæ conficere ſine ſulcro potuerit. Cum vero ejus patrius, cui incredibile videbatur poſt tot annos unquem ſuam rurſus con-

A convaleſcere poſſe, votum pro illa exſolvere abnuiſſet, de novo dolor & cruciatus invaluit. Denique invito pœne viro ſuo Monachium ſe vehi curavit; ibique peſoluto voto ſana penitus domum repetiit. Confirmavit hoc teſtimonio ſuo Nobilis & ſtrenuus D. Ligſalzeti, qui ægræ id votum ſuaſit, & Georgius Niderreiter civis Monachienſis, Wolffgangus Bauſebueider Eickenhuſanus. xcv. Octobris.

per 7. plagis hiantes;

59 Georgius Gero, Mittbacheuſis, Balthaſaris Gero decennis filius, ſolido quadriennio dextro pede ſeptem plagis hiante laboravit, ea quo os digiti longitudine a carne ſeparatum eatractum fuerat. Quare diu nequicquam quæſito apud homines remedio, tandem pater pro filio ad D. Bennonem voto Sacro interceſſit: qui illum intra quinque dies ſanitati reſtituit. Teſtantur, Udalricus Chirurgus, Georgius Baur, Caſpar Kisthlehter, Mittbacheuſes. xcv

B Octobris.

Anno MDCIV.

Curantur pedes a 20. plagis ſinguli;

30 Joannes Thal Thalriutenſis aaa. hebdomadibus pedibus laboravit, & in quolibet ads plagas aperta & hiantes nomeravit. Varia inani conatu medicamina adhibens, tandem de humana ope deſperavit. Forte die quadam venit illi in mentem D. Benno, quem Monachii prodigiis clarum inaudierat. Hoa eum maxima recuperandæ ſaniratis fiducia, legi in Divi honorem Sactum ſe curaturum ſpopondit: poſt quæ, ſine ulla alteriore medicina, multiplicia ulcera coaluerunt. Hoc affirmant Cyriacus Wirth Tegernſeenſis, Caſpar Thern, Matthæus Camesas Rotheuſis. xvs. Februarii.

ſiniſtro lgnoto,

31 Joannis Widhopff Ottendibelenſis filius Georgius, VII. annis ea lgnoto & incurabili morbo decubuit: Sacro vero & anathemate

C D. Bennoni commendatus, paulo poſt ſanitatem recepit. Teſtati ſunt D. Iſaacus Schueſſl Parochus, Georgius Schaebel eum tota vicinia. xv. Martii.

pedes

32 Virgilius Hainzel av. annis coeles fuit, poſtquam deinde facto voto D. Bennonem Monachii ferventibus precibus invocavit, domum redituras; oculum, quo captus fuerat, ſibi apertum ſenſit. Teſtes citavit omnes vicinos. xxi. Maji.

tibia dextra,

33 Joannes Stemele Peiſenbergenſis, biennio acerbiſſimos dolores in dextra tibia ſuſtinuit, adeo ut ſæpiſſime decubuerit. Tandem eum D. Bennoni peregrinationem ad ejus aram Monachium, & certas preces voviſſet, convaluit. Teſtes fuere Vitus Luzi, Georgius Bermele ejus vicini. xxvis. Maji.

& tibia ulcerata,

34 Wolffgangi Rhainenſis filiola Catharina, quinquennis, biennio magnos cruciatus in læva tibia, ea hiante & aperta plaga, ſuſtinuit, illo toto tempore neque conſiſtere, neque incedere valens. In adhibenda medicina ſumptui patres non pepercit: ſed omnia ſruſtra fuerunt. Ut primum pro puellæ valetudine, in honorem D. Bennonis, Monachii Sacrum fieri curavit, intra xiv. dies noxium ulcus coaluit, & filiola ſanitatem recuperavit. Rem teſtimonio ſuo confirmarunt Chriſtophorus Maſthel, D
Joannes Kottenhauſen vicini. xii. Junii. xx
IMPR.

GRAM. ſtrum brachium abſcindendi,

35 Elſabetha Landeſio Beiſſenbergenſis, ultra ſeptennium læva brachio tribus ulceribus aperto laboravit, eoque tandem jam res deducta erat, ut abſcindendum eſſe brachium Chirurgi cenſuerint. Illa in hac calamitate Divi Bennonis memor, magna cum fiducia ſe eidem promiſſo cereo anathemate commendavit: qui illi intra breve tempus ſanitatem & brachium reſtituit. Teſtes, præter maritum ſuum, citavit Georgium Haugenbaches, & totam vicinitatem, xx. Junii.

epilepſia;

36 Urſula, Petri Zwaiger Woaavenſis filia, diu morbo Herculeo correpta fuit, ſingulis pœne diebus horrenda illa tabe agitata. Pater multa de Sancti Bennonis miraculis paſſim narrari audiens, ejus opem etiam pro filia ſua facto voto imploravit: quæ mox morbo liberata fuit. Teſtati ſunt Petrus Angerer Pa- E
rochus, Catharina Hilgethunin. xiv. Junii. *& toto corpore dolens,*
Prædicta Catharina Hilgethunin ſexennium ſolidam magnis corporis doloribus conflictata, edito ad D. Bennonem peregrinationis voto, convaluit.

puſtulis deformatur,

37 Wolfgangi Sigel Pruckenſis uxor, Anna nomine, tota hieme graviter ægrotavit, gemuit, iiſque grandibus puſtulis ita infeſtata, ut ſumante in dies incrementa morbo, etiam conſiſtere pedibus, & ingredi nequiverit. Forte nocte quadam ejus maritus D. Bennonem in ſomnio vidit: & mox pro conjugis ſuæ valetudine ſe ejus aram Monachii inviſurum vovit. Ex quo illa ſtatim, ſine ulla humana ope, ſoſpes evaſit. Rei teſtes fuere Georgius Chirurgus Ejuſpachenſis, Joachimus Stuber Iidem Chirurgus, & Andreas Schsrb. xvi is. Junii.

herniaſus,

38 Blaſius Teudſpeck civis Iſenſis, octo annos dolores & cruciatus ingentes ex hernia perpeſſus, edito ad D. Bennonem cum precibus voto, paulatim convaluit. Teſtes nominavit Joannem Meyrporken, Caſparem Pfleger, cives Iſenſes. vii s. Julii.

morbidus,

39 Balthaſar Weſtenriedet Egelſingenſis, integrum menſem lethalites decubuit, ſumptoque Euchariſtico epulo mortem in momenta expectabat; eum illi filius, Fr. Kiliaaus Weſtenriedes, Profeſſus & Sacerdos Pollingenſis, impreſſa typis D. Bennonis miracula prælegit, ex quo ſtatim hauſta ad prædictum Sanctum fiducia, eidem cereum anathema vovit. Quatriduo poſt alter filius, Ambroſius Weſtenrieder, pro parente Monachii votum perſolvit: domumque reverſus, ſanum & opus facientem invenit. Teſtes prædicti filii. Die ut ſupra.

graves cruciatus patitur,

40 Dicti paulo ante Ambroſii Weſtenriedet quadrienois iuſtus, maximos dolores ex ignoto morbi genere ſuſtinuit. Cum vero parens proximo Feſto Corporis Chriſti Monachium voviſſet, ſub Sacro B. Bennonis patrocinium pro ægrota prole imploravit: domumque reverſus infantem ea ipſa hora, qua pro ejus ſanitate ad D. Bennonem preces ſuſdiſſet, convaluiſſe intellexit. Teſtati ſuerunt ejus fratres

A F. Kilianus Weſtenrjeder, Wolfgangus Stromary, Georgius Brunhulter. Die ut ſupra.

RX IMPR. GERM. *pilio glandis trajectus*

41 Georgius Seiz, Rauchenleſchbergenſis miles, nunc Auguſtæ præſidiarius, in Hungaria prope Canſcham, glande permedium tibiam trajectus, VIS. hebdomades ex vulnere decubuit: & cum omnis medentium induſtria uperam inſiſſet, XXIV. præterea ſoramina illi pedem ruperunt, quæ toto triennio numquam coaluerunt. Tandem cum de Sancto Bennone multa fama accepiſſet, ferventibus precibus, votaque pro ſalute ſua ad ejus aram peregrinatione, Divi opem invocavit: & inter breve tempus nihil præter cicatrices in pede noxium ſuperfuit. Teſtes citavit Valentianum Schmid, Henricum Fux, Vitum Keſſelbaur, Sebaſtianum Sackerar Capellanum ad S. Mauritium Auguſtæ, XI. Auguſti.

B Anno MDCV.

ſanguis ex vulnere continuo fluxit,

42 Adamus Picker, Notarius publicus civitatis Spirenſis, de nocte in dextro brachio vulneratus, ita ſanguine fluxit, ut cum nemo medicorum ſupprimere potuerit. In extremum igitur adductus vitæ diſcrimeo, ſex hebdomades decubuit. Saluti fuit D. Bennonis meminiſſe, de cujus in morbidos prodigiis multa inaudierat. Quare ejus ope ardenter invocata, inviſurum ſe Divi aram vovit, ſi illius patrocinio convaleſceret: mox nullam habens penitus vulnus priſtinam ſanitatem recepit. Retulit hæc ipſe audientibus D. Georgio Endres, D. Joanne Kemethulter, Leonardo Schmid Ingolſtadienſi, Joanne Graſer, v. Martii.

moribundus puer,

43 Catharinæ Straſſeeiu Maybergenſis filius Jacobus, quinquennis, ſubito in lethalem morbum iocidens tota hora ut mortuus deplorabatur; eique jam funebre lintenm, cui involvendus erat, præparabant. Pater autem, C ſingularem ferens in D. Bennonem fiducam, illum pro pueri ſalute cum lacrymis deprecabatur, promiſſo cereo anathemate cum Sacro, ſi in vita maneret: cum ecce tibi puer jam ſub linteo exclamat & reviviſcit. Teſtes citavit pueri mater omnes vicinos. XVIII. Aprilis.

ocnlus ſclopeto læſus,

44 Regina Hucberin Anzingenſis, caſu ſclopeto manuali in facie vulnerata ultra octidunm uſu dexteri oculi caruit: poſtquam vero D. Bennoni cæcum anathemà vovit, videre ut antea cœpit. VII. Maji.

pedibus captus,

45 Georgii Schmid Pezkirchenſis filius Joannes, tredecim annorum puer, ultra ſeſqui annum pedibus ita captus fuit, ut conſiſtere nequiverit. Ope tamen D. Bennonis, cui voto Sacro commendatus fuerat, intra XIV. dies convaluit. Teſtati ſunt Fratres Hieronymus, & Rupertus Engelſchal Ordinis S. Auguſtini dic ut ſupra.

ex igne ſacro exſtus,

46 Georgius Cuſter Mainburgenſis, igne ſacro jam inde a puero in ſiniſtro pede infeſtatus fuit, & ſæpius per annum duas aut quatuor hebdomades ex illo decubuit, cibi potuſque præ doloris ſenſu pœne cupers, Confugit itaque ad D. Bennonem, & in ejus honorem Sacrum ſe legi curaturum promiſit; addito D anathemate. Ab illo tempore morbus eum deraliquit. Confirmarunt hoc teſtimonio ſuo Michael Sachs, Joannes Schwegler, & alii omnes Mainburgenſes, Pridie Kalend. Junii.

diu mancus,

47 Joannis Regel Dendhuſani filius Martinus, ultra annum pedibus ita captus fuit, ut illorum officiis, ceu penitus emortuorum, illi carendum fuerit. Pater pro filii valetudine ad D. Bennonis aram Monachii Sacrum fieri curavit: cumque illo finito domum rediret, obviam facti vicini, filium domi ſanum & incedere poſſe nuntiarunt. Id licet credere vix poruerit, ut domum venit, verum eſſe comperit. Teſtes fuere Georgius Gerel, Georgius Schwaigex, Joannes Epp, cum tota vicinia.

per alios deducendus.

48 Urſula Roſmandin, puella Monachienſis, ſolidum triennium fulcro uſa ex lævo pede decubuit: & quia in miſſione ſanguinis nervus arat abruptus, ita paulatim invaluit vis mali, ut abſcindendum eſſe pedem Medici cenſuerint. Quater in extremis propterea jacuit Urſula, ſemper adverſus mortem ultimo viatico munita. Ad ultimum ei in mentem D. Benno venit; cujus illico auxilium, præmiſſo in ejus honorem Sacro & anathemate, expetit. Cum igitur prædicto Sacro interesſet, & nixa fulcro ad aram oblationis cauſa accedera vellet, fragorem quemdam in ægro pede audiit, eodemque momento ſe ſanam eſſe advertit. Quæ mox abſque eclminclo aræ appropinquans, actis pro tanto beneficio gratiis, ligneum inſtrumentum ad Soſpitatoris ſui tumbam reliquit. Videre prodigium quotquot Sacro interfuerunt. X. Junii.

triennio cæcus,

49 Leonardus Reichard Waidkirchenſis quinquagenarius, triennio cæcus fuit, dinque ex omni parte miſer vixit. Tandem ejus uxor Barbara, Divi Bennonis miracula continuo inculcans, perpulit, ut ſe Divo, nuncupato Sacro & voto, commendaret; quo peracto intra quatriduum cæcitatem amiſit. Teſtati ſunt Georgius Kral, Wolfgangus Mayr, Waidkirchenſes. XXIV. Junii. F

pedibus captus,

50 Barbara, Joannis Reiſmuller Aſcholdingenſis uxor, totum annum pedibus capta fuit, neque progredi, neque inſiſtere planis valens, muximis doloribus excruciata. Feſto D. Præcurſoris, D. Bennonis patrocinium pro ſanitate, promiſſo ſolemni in ejus honorem Officio, implorayit. Voto peſoluto, mox in tantum melius habuit, ut ſtare & ingredi potuerit, ſed non ſine fulcro. Tandem feriis Paſchalibus, iterato per nuncupatum Sacrum voto, paulatim omnino convaluit. Teſtem nominavit totam viciniam, XXIV. Junii.

ad mortem ager,

51 Simon Konig Aiblingenſis ultra menſem lethaliter decubuit. In hoc ſummo vitæ periculo apparuit illi in ſomnis D. Benno, qui cum, ſumpru in ejus honorem ſacra Synaxi, pro ſalute ſua ſupplicaſſet, e veſtigio ſanus & ſoſpes ſurrexit. Teſtes ſecum adduxit N. Hoffbaur, Margaretam Sciblin, Barbaram & Margaretam Lidlin, Aiblingenſes, XXVI. Junii.

52 Eraſ-

A 52 Erasmus Laudrichter Kelheimensis, annorum adolescens, solido quatriennio in dextra aperium, & fœda sanie fluens ulcus habuit; quæsitisque diu nequidquam Ingolstadii, Ratisbonæ, Monachii, sanandæ plagæ, apud varios Chirurgos & medicos, remediis, cum omnes abscindendam esse manum uno ore censerent; mater, edito ad D. Bennonem voto, filii dextræ intra triduum sanitatem impetravit. Testem prædicta mater nominavit Nobilem & strenuum D. Joannem Udalricum a Stingelheim &c. Præfectum in Kelheim, & Rupertum Landfridshaimer &c. XXVIII. Junii. *manus re-scindenda,*

hernioſus, 53 Michael Holzhauſer Dediswangensis, circa semestre hernioſus, facto ab ejus parentibus ab D. Bennonem pro filio suo voto, protinus convaluit. Præter parentem hoc testati sunt, Michael Eberhard Parochus, Fridericus Zosmuller, Joannes Reiser, Dediswangenses.

54 Catharina Pesmullerin Neobargensis, B ultra annum ex vulnere inutile brachium habuit: auditis vero D. Bennonis miraculis, propio luctu, promissa ad ejus sacras Reliquias peregrinatione & anathemate, pulsis paulo post doloribus, brachii sui usum recuperavit. Rem testimonio confirmarunt Sebastianus Forstes, & ejus uxor. XXVIII. Augusti. *brachium inutile,*

ex maleficio paralyticus 55 Joannes Fridericus Osterhaimer Trevir, chirurgus, XXII. annos natus, ex propinato hausto quodam primum in capite, mox in toto corpore ægritudinem & virium infirmitatem contraxit; ut pedibus ire non valens, carris & plaustris ab uno loco ad alium vehi debuerit. Tandem etiam Monachium deportatus maxima spe recipiendæ sanitatis, D. Bennoni (de quo Ratisbonæ primum audierat) se voto obstrinxit, sexies se ad Divi aram Sacro interfuturum. Quo voto ut se exsolveret, maxima cum difficultate, magna ex parte repiando, tandem in templum B. Virginis venit, ibique ad D. Bennonis aram Sacrum audiens, C ter ad oblationem baculo innixus processit. Quo facto fragorem quemdam in pedibus suis edi advertit. Gratulatus igitur sibi felix omen, & surgere conatus, se convaluisse penitus sensit. XXIX. Septembris.

hydropica, 56 Eva Knopfterin, Schambachusana, AAA. annos nata, XVI. mensibus ex hydropisi decubuit: conclamatæ ab omnibus sanitatis habita, postquam D. Bennoni peregrinationem ad ejus aram vovit, paulatim resedit tumor, & hydrops evanuit. Testes rei fuerunt Joannes Schustur, Georgius Halskoffer. XX. Septembris.

Anno MDCVI.

phreneticus 57 Augustinus Cammerer Landishutanus, annos natos unum supra viginti, præcedente anno Pfaffenhoffii, noctu circa horam nonam, ita subita phrenesi correptus fuit, ut nescius præ furore quid ageret, Dinglingam usque vacurrerit, ibique velut iosanus aliquamdiu in vinculis detentus, postea Landishutum reductus fuit, & cum aliis phreneticis in ergastulum conclusus. Die quodam iovisse cum D Rev. D. Andreas Kreidenhuber Parochus ad S. Spiritum; suasitque, ut pro avertenda hac sua calamitate, D. Bennonis patrocinium imploraret. Paruit illico miser, & peregrinaturum se Monachium ad Divi aram cum anathemate spopondit. Quo facto desumuit illico phrenesis, & Augustinus ergastulo emissus est; caeoæ tamen alligatus in nosocomio duas hebdomades, dum penitius dimitteretur. Rei testes fuere Wolfgangus Lachner, Georgius Mittermayr, Landishutani. X. Maii. ex IMPR. GERM.

hernioſus; 58 Christiani Hayn Dilgani filius Joannes Wolfgangus, biennio jam hernioſus fuit. Annuus de prolis sanitate pater, pro illa sacram Communionem & iter ad D. Bennonis aram vovit, cum Sacro in ejus honorem legendo. Postquam patres, persoluto hoc voto, Monachio domum rediit, infantem ex omni parte sanum aeperit, & rem Leonardo Haarer, qui sacrum legit, litteris transcripsit, quæ adhuc exstant. Insuper testes nominavit, Michaelem Hoffner Chirurgum, Ægidium Fischer, cives Dilinganos. XVIII. Maji. E

priorem ex maleficio ulceroſus, 59 Adm. Rev. Mag. Balthasar Diedel, Parochus in Beurstatt, cum æger decumbens medicatam potionem sumpsisset, dolor & cruciatus omnis lu sinistrum pedem descendit, qui mox grandi ulcere ruptus ad XV. unnos ægrotantem lectu affixit: humanæ opis, ad curandam plagam, nihil intermissum: sed omnia irrita fuere: Quare prædictus D. Parochus ad D. Beunonem confugiens, lecturum se in ejus honorem ad ejus aram Sacrum, si sanitati restituereiur, promisit. Edito hoc voto, sine ullo medicamine, mox convaluit. Testis fuit tota vicinia. Kalendis Junii.

oculum læſa, 60 Apollonia Weiglin, Joannis Weigel Oberzeitchhachensis filia, VIII. annorum puella, diebus Saturnalibus per plateam transiens, in personatum quemdam incurrit; qui illam carbone denigraturus, ita lævum oculum offendit, ut per totum semestre illo periclitata fuerit. Nam, præterquam quod pupillam glaucoma velaverit, tantos ex eo cruciatus perpessa fuit, ut pœne insanierit: tandem eum ad pellendum glaucoma nescio quo Chiromantis cujusdam carmine, ignara id prohibitum esse ab Ecclesia, se fascinari permisisset, *& deinde fascino cæcata,* etiam alterum oculum, jam omnium cæca, amisit; manibus etiam sollis instar intumescentibus. Post hæc mater & filia ad D. Bennonis patrocinium conversæ, iovisuras se ejus aram oblato anathemate voverunt: brevi deinde filia visum recepit, Testium locu citavit totam vicinium. XXV. Augusti. F

paralyticus 61 Wolfgangus Baur, Wahingensis, XL. hebdomades paralyticus, lethalmer decubuit. Cum vero illi Nobilis & strenuus D. Dirpoldus a Burgau multa de S. Bennonis miraculis narrasset, & ut in Divi honorem Sacrum fieri curaret, persuasisset; paulatim ita convaluit, ut ad solvendum votum ire Munachium potuerit. Testes nominavit Georgium

Agium Wimer, Joannem Mandaler, cives Pfarkirchenſes. VII. Septembris.

EX SMFR. GERM.

61 Anna Burckmayrin, vidua Morenweienſis, ætat. annos nata, ex invidia ante quatriennium a circumforanea quodam agyrta faſcinata, acerbiſſimos primum dolores in capite, mox ſerpente latius malo, in toto corpore ſenſit. Integrum biennium ſempea incrementa ſumpſit cruciatus, ut nec die, nec nocte quietem capere miſera potuerit. Quare Monachii in adelphotrophium admiſſa, omnis generis medicamina adhibita ſunt. Fruſtra tamen omnia fuere. Cum eo tandem miſeriæ devenit, ut ingredi ſine adminiculo nequiverit. Poſt ſemeſtre igitur a medicis & chirurgis ut incurabilis dimiſſa, octo menſes apud pium quoddam par conjugum, in maximis cruciatibus, ſine ulla medicina habitavit; denique a D. Adamo Fabro medicinæ in Noſocomium Sanctæ Eliſabethæ promota eſt. Ibi licet medici & Chirurgi in ea curanda omnem induſtriam poſuerint, operam tamen omnem luſerunt. Quocirca etiam ab his ut deſperata poſt IV. menſes dimiſſa fuit, pie admonentibus, ut humanæ medelæ incapax ad D. Bennonis patrocinium, promiſſo in ejus honorem Sacro & Communione conſugeret. Arripuit ægra illicen ſalubre hoc conſilium: & cum aliquot jam menſes in hoſpitio ſemper decumbens aut ſedens, lacrymis & precibus inter maximas ærumnas exegiſſet; ſacram Synaxin ad Divi Bennonis aram ſumere (id quod voverat) ſummo deſiderio geſtiebat. Hinc XXV. Octobris mane, luſtrata diligenti examinologeſi anima, ad Divi Bennonis aram ſe deportari curavit; ibique Sacro apprima ſui compos adfuit, quo finito, cum alterum Sacrum, quod illa pro ſe fieri juſſerat, cœpit; ita illam ſubito animus liquit, tantaque vertigo capur invaſit, ut, quid ageret, ubi eſſet, neſciret; licet externa corporis ſpecies ſibi ita conſtiterit, ut perſeveraſſe in precibus, & Euchariſticum Deum biante & cupido ore excepiſſe, præſentes omnes teſtati ſuerint. Quam primum autem ſacram Synaxin ſumpſit, ad ſe rediens ſurrexit, & ſellam, cui inſederat, amovit. Accurrentibus deinde quæ illam in templum deportaverant, ut ægram rurſus in ſella collocarent, vetuit; & ſe jam incedere poſſe, dixit. Mox in genua accidens, & identidem reſurgens, greſſu ebriorum in moram adhuc titubante, cur non divinum opulum ſibi impertiratur, quærivit. Cumque eidem jam acenbuiſſa ipſam aſſeverarent, penitus ſibi reddita, actis pro beneficio tam ſingulari Divinæ clementiæ & Soſpitatori ſuo gratiis, ſana & incolumis mente & corpore domum repetivit. Dixit ipſamet omnia jurata: teſtibus utriuſque noſocomii, in quibus fuerat, medicis: præterquam quod multi utriuſque ordinis mortales rei geſtæ interfuerint.

Per faſcinationem corpus graviter cruciatur

& ex imo

alterum noſocomium ut incurabilis dimiſſa;

dum ex voto ſacrum audit & communicat,

ſibi reſtituitur.

D

Anno MDCVII.

63 Nobilis & ſtrenuus Dominus Joannes Georgius a Seibelſtorff &c. tres annos quadrantes decumbens, deliravit: poſtquam vero Nobilis & ſtrenua D. Anna Euphroſyna a Seibelſtorff, prædicti ſtrenui Domini conjux, D. Bennoni trium Sacra cum anathemate vovit, convaluit. Perſolvere votum pro parente ſuo dum filiæ virgines, quæ hæc teſtimonio ſuo confirmarunt.

ſanantur, delirus a

64 Joanna Feſelmayrin Ingolſtadienſis, integro menſe ita vehementer ægrotavit, ut præ doloris ſenſu in nullum latus ſe verſare in lecto potuerit. Medicamentis ad pellendum morbum plurimis uſa eſt, ſed omnia fruſtra fuerunt: tandem Divi Bennonis memor, cum jam in extremis eſſe crederetur, Sacrum in ejus honorem legendum cum Communione & donario promiſit; eodemque adhuc die ſublato morbo decumbera deſiit. Teſtem nominat totam familiam, & Mariam Walterin una cum vicinis. XXIV. Aprilis.

incurabilis per ægra,

E

65 Urſula Hulberin Steinenſis, annorum XVI. puella, annum & tres menſes dextro pede ex apertis & nonis ulceribus laboravit: & licet adhibita curatione, una aut altera plaga caruerit, nova tamen repullularunt: malumque ita invaluit, ut puella per tres menſes pedibus inſiſtere nequierit, abſcindendam eſſe tibiam cunctis affirmantibus. Invocato autem ab ejus matre per votum Divi Bennonis patrocinio, brevi ſanitati reſtituta ipſamet puella votum exſolvit. Rei teſtes fuerunt Joannes N. chirurgus, Chriſtophorus Hackner, & alii vicini. IV. Maji.

per exulcera tatus,

66 Wolffgangus Mayr, Mangelhaimenſis, bienntum dextrum humerum movere nequiit, voto ad Div. Bennonem facto, convaluit. Teſtes nominavit omnes vicinos, XXII. Maji.

humerus immobilis a

F

67 Stephanus Aumayr Nazingenſis, per integrum ſemeſtre decubuit, & velut apoplexia tactus movere ſe nequiit, etiam loquela XIV. diebus deſtitutus, quin ad extrema deductus, ſacram Synaxin ſumere non potuit. Tandem Divo Bennoni, qui ei in ſomnis viſus fuerat, voto commendatus, e veſtigio ſoſpes evaſit. Teſtati ſunt Joannes Otto Parochus, & Michael Aumayr die ut ſupra.

apoplectiticus,

68 Michael Sax Alcimmonenſis, cum una cum aliis ad metam arcu ſerus Paſchalibus jacularetur, ſubito reſpicienti nervus, quam jam intenderat, impoſitam ſagittam inſperato excuſſit, in puellæ luſum forte ſpectantis frontem; tam acte autem penetraverat telum, ut tota vi vix evelli potuerit. In hoc inſperato infortunio cum maxima animi anxietate, nequid puellæ ſecius accideret, profugi inſtar vitabundus diem exegit. Denique recordatus Divi Bennonis, ejus patrocinium pro puellæ ſalute, cum voto Sacri & Communionis, ardanter invocavit. Quo facto, illa ſtatim hebdomade puella convaluit. Teſtes

telo infronti vere infixo leſa,

A ſtes citâvit Sebaſtianum Schlieſſel, Thomam Brach, Joannem Nicolaum N. XXV. Maji.

cæci 69 Anna Maytin Savallenſis, pſolatim viſu omnino orbata ſoit. Cum vero Divi Bennonis auxilium, (qui al io ſomnis viſus fuerat) pro avertenda cæciate, promiſſa ad ajus aram peregrioatiooe & Sacro, ardenter imploraſſet; oculis ſuis lucem dauno recuperavit, quam primum votum in templo D. Virginis perſolvit. Teſtimonio ſuo hoc affimarunt Leonardus Bualler, Joannes Knobel, viani. XXX. Junii.

epileptica 70 Joannis Zolloer Haimbuſani filia Anna, XV. annorum pocllo, integrum anoom comitiali morbo laboravit: omnium primo eam in Koheubergaoſi templo ſub re divina atrox malum ita corripuerat, ut ſtatim a vivis exceſſura videretus, ipſeque conclonator relicto ſaggeſtu morienti adfuturus occurreret.
B Pater in hac prolis ſuæ miſoria pro ejus valetudine Divo Benooni Sacrum, & iter ad ajus aram vovit: exinde morbus filiam penitus deſeruit. Teſtem nominat Michaelem N. Parochum & Joannem Hoekel & alios, 11. Octobria.

Anno MDCVIII.

paralyticus 71 Perilluſtris & præoobilis D. Jucobus Andreas a Prandis, liber Baro in Leonburg & Vorſt &c. præcedaotium annorum aliquo, ianta ſubito in toto corpore, ob humorum intemperiem, ægritudine correptus fuit, ut aliquot diet valuti paralyticus, immobilis decubuerit. Poſtquam vero pro valetudine ſua D. Benooni votum nuocupavit, denuo ſanitati reſtitutus eſt. Anno dainde MDCVI. cum idem perillu-
caput dolit ſtris Dominos capita graviſſime diu laboraret, & medicorum in arcendo morbo induſtria irrita eſſet, ad D. Beonoois patrocinium confugians lierato voto, quod ipſa præſens perſolvit, convaluit. Sed D. Beonooni potena manus, quam Perilluſtrie Dominut jam bis ſibi ſoſpitatricem aapertus fuerat, perilluſtri ajus
C coojugi etiam non drfuit. Hæc anno MDCVII. XXVI. Auguſti felici quidam, ſed ita difficili uſa fuetat puorperio, ut loſantem via adirom
ex puerperio periclitans raptim ſacro fonta abluere oporturrit. Paulo poſt puerpeca giavi ægritudine ad extrema ferme deducta fuit; qoæ, cum omues ne quid illi humanitus accideret, timereot, ſacro jam Viatico monili debuit. Prædictus perilluſtris Dominus notum ſibi D. Beonoois uſylum petens, pro cariſſimæ conjugis ſalute donarium eidem ea voto promiſit. Exaudit aniam in hac aalamicate Divus, & illam valete juſſit. Secundum hæc ipſa etiam infant, Anna Chriſtina, via convaleſaante matre, in periculoſum
ioſaotula morbum morbum incidit, qui illam ſic brevi temporo affliait, os pro mortua ab omoibus jam haberetur, nullo amplius vitalis ſpiritus indicio animadverſo. Anxius Domious parena, prolem ſuam D. Beuuoni edito voto commendavit, ejos mox ſanitatem recoperavit, qui cum deinde ſubdubitaret, an palam faceret hanc voti ſui cauſam, vel ea ſuppreſſa intra domeſticos parietes, privata pietate Divo ſoſpitatori ſatisfaceret; ſecundum conſilium cepit. Exinde infans ſtatim priore morbo correpta, & ab omnibus conclamata fuit. In quo amittendæ prolis periculo, Dominus parens illico propoſitum ſuom renovavit; & itarato voto, ad majoram D. Beonoois gloriam, patentibus litteris, ſuoque chirographo manifeſtatorum ſe factum ante in prole ſua prodigium promiſit. Quo facto, ſuus illico vigor infanti & optima valetudo redit. Exſtat de his D. Beonoois mirabilibus beneficiis, ipſius Illuſtris Domioi de Prandis chirographum, quo hæc omoia proprio teſtimonio confirmavit. Cæterum rei geſtæ interfuerunt Prænobiles Joanna Jacobu uata a Lamberg, prædictæ illuſtris puerperæ ſoror germana: Eliſabetha Scheleriu ob Herdorem uata a Prandis, & aliæ. vs. Febroarii.

72 Caſpar Piſſenger Alimoſenſis, triennio *herniofus* herniofus, tantos ruciatus ſuſtinuit, ut de ulteriora vita deſperaverit. Poſtquam vero Divo Beonooi votum fecit, ſtatim penitus ſanus, dalores nulloc amplius ſenſit. Teſtari. ſuni Leonardue Fell, Leonardus Riegen aum tota vicinia XXI. Martii.

73 Margareta Schmidiu, in Aurolzmioſter, *pes ulcero-* ea apecto daatri pedis ulcere XIV. diebus maxi- *ſus,* mos dolores perpeſſa fuit, fruſtra medicaminibus ſanandæ plagæ adhibitis. Tandem cum multa de Sancti Beonoois miraculis audiſſet, edito cartarum precum voto, tota vita perſolvendarum, cum anathemate, e veſtigio convaluit. Teſtri citavit Leonardum Fregſchlag ahcurgum, Chriſtophorum Brunpeck, Joannem Dieſpeck. XIIX. Aprilis.

74 Wolfgangi Lechner Veldmachingenſis ſi- *ſiccipus* liolos, ſædu herpete ita correptus fuit, *exſurus,* ut morbi hujus violentia ſincipot eidem curroferit. Solliciti pro prolis ſuæ ſalute parentes, eam D. Beonooi commendarunt, legendo in ejus honorem Sacru & anathemate promiſſa. Qui rata habens vota, illico filiolo ſanitatem reddidit. Rem teſtimonio ſuo confirmaruot
F Joannes Scharp, Wolfgangus Pfiemel. XXII. Aprilii.

75 Margareta Sihanhliu Friſingenſis, ſa- *ſua ulcera* dis ulceribus ſolidum biennium infecta fuit: a pareotibus ſuis D. Benooni voto in ejus honorem facto, priſtinam ſanitatem recepit. Teſtes furruoc Wolfgangus Angeter, Simon Baur. IX. Maji.

76 Anna Marcklin Pollingenſis, ulta XIV. annos comitiali morbo correpta fuit, ut primum D. Beunooi itia Sacra legenda vovit, malo illo tentari deſiit. Teſtem nomioavit totam vicinitam. Die ut ſupra. *epilepſia,*

77 Quatuor meoſium infans, triduo poſt *pupillæ* ſacrum baptiſma, cum ab avia ſua lavaretur, *oculo re-* viſum de repente amiſerat, & com ejus ocu- *ſtauratur.* li aperirentur, pupilla ſobito oulla apparuit, ſæda ſaoie loco illarom promanante. Quæ res, quia multos ut inſolita attonuit, avia in ſoſpicionem depravati ioſaotis venit: quæ ſamæ ſuæ metuens, illico ad D. Beonoonem confugit: promiſſoque io ajus honorem Sacro infanti popillas, pupillis lucem recuperavit.

Te-

A Teſtati ſunt cum ipſa avia Georgius Zeizel, Georgius Clas, omnes Eſtingcoſes at.
IMPR. Maji.
GERM.

ſervatur ab equis rapiatus ad mortem,

78 Simon Baut Jedenſingenſis, eum io colle quodam araret, ab equis in furorem actis per ingens agri ſpatium tractus, raptuſque fuit, capite & toto corpore vulneribus peſſime multatus. Tandem a vicinis equos inhibentibus domum delatus, triduo ſolido loquelæ impotens, intra mortis confinia jacuit: ubi vero ægri amici pro ejus ſalute D. Bennoni votum nuncuparunt, brevi reddito lingoæ uſu pedtut convaluit. Diacre jurati una cum ipſo Wolfgangus Angerer, Leonardus Ziegelmuller. aſſi. Maii.

& humſto vomere ulcerosus mutat,

79 Wolfgangus Angerer Jedenſingenſis, cum neſcio quod veneoatum pectrunfiret, ingentes puſtulas, quæ poſtmodum in ulcerosa foramina ad XL. erupcerunt, fœda & ooxia ſanie continuo fluentia, ave. hebdomadibus, otti eainde immaner cruciatus, numquam mitigati, teaverunt. Tandem ægto deſperate humana medelu, D. Benno de nocte apparoit; hortatur, ut, ſi ſanus eſſe vellet, ſibi votum faceret, Monachiumque ad atam ſuam proficiſcetetur una cum uaore. Pariit ille lætus, & cum conjuge votum ex Divi præſcripto peciolvit, ex quo protinus ſanitas ægro rediit. Teſtati ſunt Simon Baut, Magnus Fregeuckher, vicini.

B

ex grandine opplegitur,

80 Nicolai Unhach Argavenſis, XVII. annotum filius Andreas, in alpibus grandine obrutus ita obriguit, ut morbum eainde gravem & comitiali ſimilem contraaerit, ſæpe per ſolidum horæ ſpatiom pro mortuo habitus: promiſſo io D. Bennonis honorem pro ejus ſalute Sacro, e veſtigio convaluit. Præter patentem teſtes fuere Laurentius Huetter, Paulus Rapp vicini. aavi. Maji.

ſuſcitatur mortuus.

81 Adami Fertel quatriennis filiolus Joannes, caſu quodam in tergom retro humi aſflictus, duabus horis ut mortuus deplorabatur. Poſtquam vero mater paratum jam ſonebre hoteum eom cereo D. Bennoni vovit, movere ſe deouo poer & vivere incepit. Teſter fuere D. Leonardus Atmuller Parochus & vicini omner. uaii. Maii.

C

ſanantur, puer cæcutiens,

82 Joannis Kobel Helleoſteineuſis filiolus Georgius, deatro oculo ea glaucomate cæcutiens, promiſſo ea voto parentum io D. Beonoair hooorem Sacro eum anathemate cereo; & ad ejus uram profectione, viſum ex integro recepit. Rem teſtimonio confirmarunt loci ejus Parochus, & Stephanus Magerer, die ut ſupra.

paralytici ſtus,

83 Joannis Kirchpainer Lauchovenſis uaor, & duo filii, integro biennio patalytici, ſine ullo per integrum menſem corpotum motu fucrunt. Poſtqoam pater legendum in Divi Beuuonir honorem Sacrum vovit, moa omnes convaluerunt. Teſtati ſunt Status, & Criſpar Stindel Lauchovenſes. aaa. Mrji.

pedibus capta puella,

84 Eliſabethæ Hellingerin Sturzhaimenſis av. annorom filia Chriſtina, at. annis a nativitate patalytica fuit, pedum officio omnino deſtituta, matri, cum diu unde proli ſuæ ſalutem recuperaret, a Deo precibus eaquieviſſet, D. Benno ſob noctem viſus eſt. Feeit illico Divo hute votum, & maoe filia omoino ſana furterit: quæ ſtatim una eum matre Monachium, Soſpitatori ſuo ſatisfactura, petiit. Teſtes adfuerunt Joannes Neumryr, Joannes Halbar vicini. aiv. Junii.

D

& puer unus

85 Walburgæ Gewnlfin Straubingaoæ filiolor, integrum biennium lævo pedi inſiſtere neqoiit; a matre autem D. Bennooi argenteo aoathemate commendatus uſum pedis brevi recuperavit. Rem teſtimouio ſoo affirmarunt Georgius Wienner, Joannes Abenſperget. xviii Junii.

atque alter,

86 Richildis Sechoverin Geiſenfeldenſis filiolus Georgius, ſolidum biennium morbo correptus, etirm aliquamdiu pedibus cuptus fuit. Mater, fruſtra quæſitis apud hominer pharmacis, ad D. Beuoonem voto pro prolis ſanitate confugit, utroque eam malo liberavit. xxvii. Junii.

E

ex lapſu contritus p

87 Georgius Mayr Hergeawyſeoſis, ſuperiore aono ea ceraſo in caput & brachia in terram delapſus, vitaque periclitatus fuit; ſiquidem ita ejus corpus caſur hic afflixerat, ut trium hebdomadom ſpatio ori munum admovere nequierit. Ubi vero Divi Beuooni votum cum aoathemate ouncupavit, paulo poſt valetudinem priſtinam recuperavit. Rei fidem, Teſtibus Caſpare Landeman, & Michaele Gayl, confirmavit. iv. Julii.

quinquennis mutus inſtauratus,

88 Margaretæ Paumanio Adelzhoſanæ proles, integro quinquennio ægrota, D. Beononis ope, quam mater frcto voto ardentiſſime iovocarat, ſanitati reſtituta fuit. Præter matrem rem teſtatur ſuot Michael Leder, & vicini omnes. 5. Julii.

cornea periculoſa

90 Annæ Gramonin Pfiffenhovicoſi faciem iogens verruca propter oculum diu infeſtarat, magno periculo, ne ea illa homores noali in oculum deſcenderent. Nuncupato poſtmodum Divo Benooni anathemate, verruca nullo aute medicamine penitus curabilis, momento, oullo ſui veſtigio relicto, abſceſſit. Teſtes ſocra Adamur Gram, Joanoer Reinhardt Pfaffenhovienſes. ave. Octobris.

F

Anno MDCXX.

teſtimoni cur peſtis tuo pago,

91 Menſe Decembri anni ſuperioris peſtifera lues domum quamdam, io pago Maſſacheoſi, ita corripuerat, ut brevi tempore nuvem mortalet ſuſtulerit. Vicioi, no latius ſerperet contagio, veriti, peregrinrtionem ad D. Bennouis aram Monachium, ea commoti ſeoteotia, una cum Parocho ſuo voverunt: quo facto momento intra limites ſuos conſtitit peſtilentia; etiam puellam xvi. uonorum, contagioſæ domus incolam, invadere tevcrita.

ſanantur pes ab equo contritus,

92 Reginæ Stalmaiſterin, ante XV. annos, equos impacta ungula dertrum pedem comminuerat: quæ cum plagæ ſuæ curationem parum procedere advertit, D. Bennoni pro

ſa-

A ſanitate accuperanda votum fecit, ejuſque mox damnata convaluit. Teſtis fuit Nobilis Urſula Pfalin ab Haſelbach, eam aliis fide dignis xv. Junii.

gravi pedis vulnere pari voto,

93 Apolloniæ Demhauſeria Ingolſtadienſis filia Anna, vix. annos & ſemeſtre nata, v. annis neque ingredi neque inſiſtere pedibus valuit. Mater prolis ſalutem D. Bennoni edito voto commendavit, eique intra triduum pedum uſum accupecavit. Rem matea hominum fide dignorum teſtimonio confirmavit. xxi. Junii.

herniaſus,

94 Georgii Mayr civis Monachienſis, & ad S. Michaelem moſici, ſexennis filiolus Martinus, jam a prima infantia herniaſus fuerat, adhibitis incaſſum pellendo malo plurimis remediis. Tandem pater D. Bennoni pro prole ſua ſupplex legendum in ejus honorem Sacrum promiſit, ea quo ſtatim me-

B liuſ habere puer, & omnino convaleſcere cepit. Teſtes dixit patet Chriſtophorum Chumpſt, & vicinos omnes. xxii. Junii.

pes emortuus,

95 Apolloniæ Obermayrin ante talconium derepente ita alter pes intumuit, & occalluit, at eo veluc emortuo ſentire deſierit. Et licet humanæ opis ægræ nihil deeſſet, in fritum tamen omnia reciderunt; cum etiam abſcindendum pedem eſſe non pauci metuerent. In hunc modum deſperata pene ab omnibus, promiſſo D. Bennoni legendo Sacro, intra triduum ſanitatem pedis recepit. Rem ut veram homines fide digni affirmarunt. xi. Julii.

pedibus male affecta,

96 Cathariua Luzin, Petwa orlunda, xvi. annorum puella, totum triennium acerbiſſimos dolores in pedibus ſuſtinuit, remedio nullo apud homines mitigandi cruciC tibus invento. In qua calamitate puella matec Uſola, pro filia ſua D. Bennoni anathema vovit, ea quo ægra paulatim a morbo derelicta fuit. Ocalati teſtes fuere viciui omnes. Ceterum tem, ut geſta eſt, audierunt referri Joannes Gallut, & Andreas Hulber. xvi. Julii.

herniaſus,

97 Joannis Gerbel Ehingenſis filia Anna, Viennæ in Auſtria habitans, infantem heroioſum ediderat, quem ubi mater Divo Bennoni promiſſo Sacro commendavit, mox ſanum eſſe animadvertit. Dixit hoc juratus ipſe Joannes Gerbel, puerperæ pater. Kalendis Auguſti.

epileptieus,

98 Joannes Schon, Underknorlingenſis, ante biennium comitiali morbo coerceptus, quinquies variis temporibus ac locis horrendo & inaudito modo ab atrociſſimo hoc malo invaſus fuit. In tanta calamitate cum de humana ope deſperaſſet, ad cœleſtem confugit: quem in ſinem pro anathematis v. vitreas laternas variis in templis, inter quas pulchertimam optimamque D. Bennoni, legavit. Eaiode cum diu ceſſante morbo adhuc de valetudinis ſuæ conſtantia dubitaret, precibus eniae Divinæ elementiæ ſupplicavit, ut eam ſibi ſtabilem perpetuamque ſeddetet. Quare octidao anio Divi Michaelis feſtum, mira illi ſub noctem & Angelica ſpecies appatuit, ſuadens, ut, ſi firmam ſanitati ſuæ ſtabilitatem ea animo optaret, Monachium ad D. Bononem proficiſceretur. Quod viſum e ſomno expergefactus D ex mox aliis retulit, viamque Monachium verſus impr. voti cauſa arripuit, quod otiam ibi ſumpta garm. ſacra Synaxi perſolvit; haud dubia ſpe, valetudini ſuæ, quæ abhinc anno jam infeſtari comitiali morbo deſiit, fidem conſtaturam. Teſtem dixit totam vicinam. x. Septembris.

pedibus fabricatus,

99 Martinus Horl Riedenſis, per integrum ſemeſtre incredibiles cruciatus in dextro pede infra genu perpeſſus fuit. Et quamvis medicaminum nihil deeſſe ſibi paſſus fuerit, fruſtra tamen omnia fuere. Sub noctem venit ei in mentem D. Benno: cui ſtatim profectionem ad ejus aram Monachium eum anathemate vovit, & intra dietum decadem convaluit. Teſtata fuit tota vicinia. xv. Novem- E bris.

Anno MDCX.

mortis umbra

100 Urſula N. Georgii Storckzeifelmaurenſis (qui locus Auſtriæ non procul Vienna eſt) affinis, ab omnibus conclamata, triduum in extremis jacuit non niſi immiſſo per avenæ calmum liquore reſocillanda. Prædictus Georgius Storck, Divi Bennonis memor, pro decumbente Sacaom in ejus honorem legendam promiſit: quæ eadem adhuc nocte ſanitati reſtituta eſt. Teſtem nominavit hic præſens Georgius Storck totam victuiam. vsit. Maji.

hemiplegica,

101 Elisabetha Mauſelia, Winaigenſis, ſolidum ſeaennium in ſiniſtro corporis latere a pede uſque ad humerum acerrimos crociatus, adhibitis nequidquam medicamentis, eahauſit, nec die, nec nocte intermittente dolore. Tandem illi D. Benno, cujus opem promiſſo Sacro imploraveeat, ſaoitatem seddidit. xsit. Maji.

F *puer vivus fragmine ſuffocandus,*

102 Sabina Hulberin Abpeackenſis, xvitt Aprilis, infantem ſuam, nondum unius aani, ſolum in eunis reliquerat; huic alius triennis acutam ſpeculi cauſtulam in manus dederat, quam illicu ori inſertam abſorpſit, & circa mediam horam ita ſuocibus retinuit. Ea quo infans, interclaſo pene ſpiritu, mox præfocandus videbatur. Matec ſubito malo perterrita, vicinæ ſuæ Urſulæ Tsinckgeltin opem inclamavic. Cum qua mox accurrente, D. Bennonis auxilium, promiſſo ea voto Sacro invocavic. Quo facto infans ſtatim vitrum ea ore egeſſit, ſanuſque permanſit. xxi. Maji.

apoplexia

103 Georgius Mader, chirurgus Mullhuſanus, ſeriis Natalitiis ita apoplexia correptus fuit, ut, quoties illam hoc malum exacuit, circa mediam diem loquelæ expers fuerit, immo aliquando duas ferme dies, & binas noctes ſandi impotens exegerit. Secundom hæc pro valetudine ſuæ D. Bennoni ſupplex, ejus aram ſe iovifurum vovit. Qui eum tam firmumque ſoſpitemque, pulſo ferali morbo, teddidit, ut decem horis xii. milliaria voti cauſa Monachium decurretit. Teſtes adhibuit Joannem Mayr, & Georgium Hulber, xxx. Maji.

104 Geor-

A EX IMPR. GERM. *ex doloribus incurvatus.*

104 Georgius Tuting Vochburgenſis, ſolidum biennium magnos eruciatus in tergo, lumbis, & dextro pede ſuſtinuit, ita ut velut gibboſus iocurvato corpore incedere debuerit: deſperata igitur hominum medela, valetudinem ſuam D. Bennoni cereo anathemate commendavit, votique mox ſanus ſe damnatum ſenſit. Teſtes nominavit vicinos omnes. Die ut ſupra.

brachio debilis,

105 Georgius Puackel toto biennio altero brachio maximis cum doloribus laboravit, inani medeotium conatu. Die quodam ei D. Benno apparuit, cui mox legendo Sacrum cum cereo anathemate vovit, & brevi brachii ſui uſum recepit. Teſtati ſunt Georgius, & Joannes Turinger fratres. Pſid. Kalend. Junii.

ſacro igne correptus,

106 Agathæ Mozio civis Monachienſis filius Ludovicus, AVIII. annorum adoleſcens, integrum ſeptennium ſacro igne correptus fuit, maximis doloribus excruciatus, manibuſque B follis in modum intumeſcens. Pro hujus ſanitate mater ante biennium facto voto apud D. Bennonem interceſſit, eique mox quod petierat, impetravit. VII. Junii.

opus dolis

107 Apollonia Hazelpaſtetin Vilbachenſis, integro anno maximos capitis dolores tuleravit: promiſſo autem D. Bennoni anathemate, convaluit. Teſtes citavit Manhardum Ziegler, Apolloniam Budlhoferin. X. Junii.

oppreſſus ab equo,

108 Georgius Schweller Faidburgenſis, ante bienium die S. Magdalenæ ſacro, ab equo humi collapſo oppreſſus, circa mediam horam ſub hoc onere vita periclitatus jacuit. In hoc caſu D. Bennonis memor, peregrinationem ad ejus aram eum donario vovit, & mox incolumis ab equo liberatus ſurrexit. Teſtes fuere Chriſtophorus Strohulbar, Bartholomæus Schonberger, Straſwalenſes ea Diœceſi Salisburgenſi. XI. Junii.

epilepticus,

109 Bartholomæus Schonberger Straſwalenſis, ea Diœceſi Salisburgenſi, ſolidum quaC drienium morbo comitiali non molcum abſimili laboravit: qui & ipſe, non invecto apud homines mali remedio, D. Bennonis ope, cui peregrinationem ad ſuam aram voverat, valetudinem recepit. Teſtati ſunt Chriſtophorus Strohulber Straſwalenſis, & Georgius Schweller Faidburgenſis. Die ut ſupra.

mamilla putrefacta,

110 Eliſabetha Stoklio Monachienſis, diu altera mamilla laboravit, ſatuſque eſſe gangræna medicus, deſperate de recuperanda valetudine juſſit. Illa vero dolorum impatiens, D. Bennoni cereum anathema ex voto nuncupavit: quo facto diſruptum noxium ulcus una cum ſanie dolores omnes evomuit, & ægræ ſanitatem reddidit. Hæc de ſe referentem audierunt, Rev. D. Georgius Stalhalber Capellanus in Haudhauſen, Joannes Graſſer, Joannes Gallus N. XV. Junii.

lapſu affligitur,

111 Stephanus Diſchinger, faber lignarius Augienſis, dum opus faciebat, ea altu prolapſus, ita corpus humi affligeret, ut actum eſſe de ejus vita medici & chirurgi aſſeverarent. Uxor pro marito ſuo ad D. Bennonem converſa, legendum in ejus honorem Sacrum vovit, & eidem intra breve tempus ſanitatem ſecuperavit. Teſtes ſei nominavit D. Joan- D nem Stalhulber, qui Sacrum legit, Frauciſcum Prancnaiches, Sebaſtianum Hofman. XXII Auguſti.

oculi laborantes duo,

112 Annæ Reuterin Pulavenſis filiolus Joannes, circa medium annum altero ocolo maximo excitatis diſcrimine laboravit, diuque ac noctu octo dies præ doloris acsimonia ſichili ejulatu caegit. Poſtquam vero parentes pro prole ſua D. Bennonem votum fecerunt, malum brevi poſt evanuit. Teſtati ſunt Leonardus Denkacke, Joannes Foſſter vicini; die ut ſupra.

113 Wolffgangus Schobea Hohenwartenſis, ſolidum biennium cum maximo dolore oculis laboravit: ubi D. Bennoni votum nuncupavit, eruciatu omni liberatus eſt. XXVIII. Auguſti.

uno igne ſacro, uncta E

114 Otilia Horlin Oezenhuſana, ante biennium igni ſacro correpta fuerat, grandeſque puſtulas in facie contraxerat, quæ illi tam aeres dolores creaaunt, ut quietem toto noctiduo capere nequierit. Apeſsse illa puſtolas ſæpius in animo habuit, ſempea a familiaribus prohibita, oc viſum omnino amitteret metuentibus. In tam acerbis eauciatibus ioclamata frequentea cœleſti ope, D. Benno ægrotæ apparuit, ut ſibi Monachii ad aram ſuam Sacrum fieri curaret, ſumptumque ad id mendicantis in modum exrrogaret. Hoc viſo lætæ viſum eſt, majus fore Deo obſequium, ſi propria liberalitate & ſua pecunia votum perſolveret. Hæc animo volventi Divus Benno turſus adfuit, monentis ſpecie ne conſilium ſuum aſpernaretur: quo avide mox arsepto, intra paucos dies & dolor & puſtulæ evanuerunt.

ejuſd. filia ſcabioſa,

115 Prædictæ Otiliæ duodeceonis filia Barbara, diu ſcabioſum caput circumtulit, pleriſque porrigine infectam eſſe opinantibus: confugit mater rerum ad D. Beunonis elementiam, eique pro prole ſua eeseum anathema vovit. Qui mox sarsi habens preces, filiam intra octiduum a ſcabie omni purgavit: utaumque votum maier 21. Sept. perſolvit. Rei geſtæ teſtimonia vicini omnes, ſi erigeretur, F darent.

pedibus capta,

116 Caſparis Weiohart Staiogriſſenſis filiola Eliſabetha, ſolo triennio pedibus capta ſepere tantum manibus gembuſque ab uno loco ad alium ſolebat. A parentibus nuncupato in D. Bennonis honorem Sacro eum anathemate, de die in diem melius habuit, dum tandem omnino pedibus ingredi potuit. Teſtes citavit pater Georgium Weinhars, & Michaelem Widmao. XIII. Septembris.

moribunda

117 Mariæ Kolbin, Niderhoſſenſis AVSIS. annorum filia Aoos, diu graviter decuboit AAIV. horis loqoclæ impotens. Tearini hac calamitate parentes pro prole ſua, D. Bennoni legendum Sacrum eum anathemate & donario voverunt. Exinde mitigato paulatim morbo, filia & loquelam & valetudioem seccepit. Votum hoc cum peregrinatione matea & filia una eum Caſpare Wimen Chirurgo pesegerunt. AAV. Septembris.

brachio læſa

118 Anna Womerin Landisbutana vidua, aute ſexenoium gravi caſu humi collapſa,

de-

A dextrum brachium læſerat, in quo mos ingentes dolores perſeuſit; qui ita paulatim invaluerunt, ut per ſolidum quadriennium dextram capiri impouere nequierit. In hac calamitate vicini non pauci illius miſerti, auctores fuerunt, ut pro brachii ſui ſanitate D. Bennoni Sacrum & anathema voueret: quibus cum ægra paruiſſet, ceſſauere brevi omni eruciatu, dextræ uſum recuperauit. Teſtem dixit totam civitatem Landtshutanam. anno Septembris.

ſanantur tres pueri genua nec-ſſ.

119 a1. Octobris Chriſtophorus Scharbel Feldgeding enſis, D. Bennoni Monachii pro ſequenti beneficio gratias egit. Cum prædictus Chriſtophorus Scharbel cum ſæni plaſtro, cui tres liberos, ſepteonem unum

E Michaelem nomine, alterum ix. annorum Sebaſtianum, & a111. annorum puellam Barbaram impoſuerat, domum peteret, vado tranſiec cum plaſtro flumen, collapſo tunc temporis ponte, debuit. Dum vehitur per undas, ſubito exortus turbo curruum evertit, & liberos omnes fluvio merſit, quos ad ccc. paſſus ſub aquis oantes caerere ſubiode capita, præter filiam, quam jam periſſe rebatur, conſpicatus pater, ad alterum vadum præverit, ut illuc appulſos extraheret. Inter hæc D. Bennonis memor, votum eidem pro liberorum vita fecit. Quo peracto, vtdit a longe filium natu minimum Michaelem, arrepto ceſpite ea aqua ſe evolventem, unaque fratrem & ſororem ea alveo extrahentem: qui omnes, haud dubia D. Bennonis ope, incolumes in ſiccum evaſerunt. Teſtati ſunt Sebaſtianus Scelmayr, Martinus Marckel.

Sanantur genua ex ipſa coſſatum,

120 Catharinæ Zeterpeurin Waſſerburgenſi, octodecenni puellæ, caſu quodam humi afflictæ, genu capitis magnitudine tumuit. Magnos eainde paſſa dolores fruſtra medentium artem fatigavit; cum omnes ad ultimum de curatione deſperantes abſcindendum pedem aſſeverarent, ægra ad vi. hebdomades pedibus inſiſtere minime valens, ad hæc omnia toto corpore acerrimos cruciatus perpetiebatur:

C quare ad D. Bennonem, ab hominibus conclamata, confugit, & in ejus honorem legendum Sacrum cum donario promiſit. Eainde mitigatis paulatim doloribus, tumoreque ſubſidente convaluit; votum ſuum una cum matre perſolvit. avtii. Octobris.

manus ac pedes tumefacti.

121 Joannis Stubenbeck civis Monachienſis filius, aavii. annos natus, integrum bicubitum manibus pedibuſque ita tumefactis fuit, ut nullum in his movere articulum potuerit. In tam diuturno morbo mater dic quodam pro filii ſanitate, in D. Bennonis honorem legendum Sacrum ſe curaturam, ſumpturamque ſacram Synaxin vovit. Poſt hoc votum illico decrevit tumor, pſulatimque evanuit. Soſpitatori ſatisfecerunt juvenis parentes, Caſper Gabler, Joannes Rumpel cives Monachienſes. aaii. Octobris.

dolore totius corporis.

122 Wolfgangus Zehetmayer Dagelfingenſis octogenarius, att. annis maximis totius corporis doloribus conflictatus, poſtquam D. Bennoni ſolenne officium decantandum vovit, cruciatu omni liberatus fuit. Teſtes citavit Adm. Rev. D. M. Mayr Parochum in Vering, qui officium decantavit, Bernardum Megerel Cantorem. Abrahamum Wifreuterer Organoedum. avisi. Novembris.

D ex cipr. uerm.

Anno mdcci.

ſcabioſa manus,

123 Michael Reamayr Zczeckhoffenſis, ad aiii. annos ſcabioſam manum habuit, nullo apud chirurgos pellendo malo medicamine invento. Cum eadem lues etiam alteram manum invaſiſſet, vetitus, ne quid deterius ex hoc ſequereretur, in D. Bennonis honorem Sacrum legi curavit. Quo peracto brevi manudam manum recepit. Audiere hæc teſtantem Jacobus Maug Beneficiatus, nd B. Virginem, Georgius Weyer Subcuſtos ad S. Bennonem. x. Februarii.

arthritica manus,

124 Joannis Lochner Geiſſenbrunnenſis, aia. nonorum filia Anna, viiii. annos artiE cularl morbo laboravit. Pro hujus valetudine pater D. Bennoni cereum anathema, & annuam quoad viveret ad ejus aram peregrinationem vovit: exiode mox melius habens, filia toto corpore convaluit. Teſtes fuere Joannes Neamayr, & Joannes Frid. Kalend. Aprilis.

& alvus;

125 Urſula Rhorlin, ante triennium articulari morbo correpta, a. hebdomadibus pedibus incedere nequivit. Apparuit ſic calamitoſæ D. Benno, & at ſe voto ſibi pro valetudine obſtringeret, Sacrumque in honorem ſuum fieri curaret, imperavit. Illa læta aloquin hoc viſu, ubinam Sanctus Benno colatur, ignorabat: quod ubi reſcivit, illico parvit Divo, & ſanitatem recuperavit. Teſtatur eſt Georgius Jager, qui illam Monachium adduxit. Res relata eſt præſentibus Adm. Rev. M. Joanne Haſelbeck, & Georgio Weyer Subcuſtode Sancti Bennonis. vii. Aprilis.

tertia; cæca mata,

126 Chriſtophori Kolbinger Haidhuſani tredecennis filia Margareta, præterita feria Natalitia articulari morbo occupata fuerat; quo malo cum denuo liberata fuiſſet, ſubito loquelam amiſit, rei cauſa latente omnes. PaF ter D. Bennoni edito voto, filiæ ſalutem commendavit, quæ mox loquelam recepit. Nuntianti hæc parenti adfuere Rev. P. Spitzer, & Georgius Fruſtner. x. Aprilis.

cæcus.

127 Anna Gretterin Vottingenſis integrum menſem oculis laboravit, viſumque omnino amiſit. Ut primum D. Bennoni Sacrum vovit, diem pupillis recuperavit, die ut ſupra.

paralytica,

128 Joannis Aman Grunwaldenſis uxor Eliſabetha, ante ſexennium to puerperio neſcio a quo perterrefacta, omnibus artubus paralytica evaſit: biennio etiam ab hoc terrore delituit. Poſtquam vero ſanæ mentis denuo compos fuit, die Pentecoſtes ei D. Benno apparuit, Pontificio habitu ſplendidus, præcipiens ut Monachii in honorem ſuum Sacrum fieri curaret: cui mandato cum illico paruiſſet, brevi convaluit.

cæcus.

129 Idem Joannes Aman, filium genuit quinquennio cæcum, qui D. Bennoni vuncu-

A pato a patre anathemate commendatus, mox
XX IMPR. MARM. cæcutire deſiit. Relationi otioſique prodigii interfuerunt Adm. Rev. P. Richardus Peteubeck Canonicus ad B. Virginis, Georgius Weyer Subcuſtos Sancti Bennonis, Joannes Gallus, Georgius Fauſtner. Die ut ſupra.

altero pede captus, 130 Antonius Widman, muſicus Aulicus, feriis Paſchalibus ſubito altero pede captus, incedere nequibat. Quo malo illum D. Benno, cui Sacrum ſumptu ad id mendicato colligendo voverat, mox liberavit. Teſtati ſunt Antonius Bullaſi, & Joannes Hailgemayr aulici itidem muſici. XVIII Aprilis.

paralyticus 131 Joannes Angermuller Ingolſtadienſis ex . . . . . ante ſemeſtre ita paralyſin contraxerat, ut XXI. hebdomades ingredi pedibus nequiverit. Cum itaque decumberet lecto, in ſomnum lapſus ſomniavit, ſe
B Monachii flexis genibus ad D. Bennonis aram preces fundere, iiſque finitis domum pedibus redire. Cum evigilaſſet, civis cujuſdam filiam, quæ ægro ioſervichat, ad ſe vocavit. Hanc experturus, an vera ſomniaſſet, ſe e lecto allevare juſſit: quo facto ioſiſtens pedibus medium mox cubiculum perambulare potuit, meliuſque deinde quotidie habens, morbo omnino liberatus eſt. Teſtis fuit Adm. Rev. P. Jacobus Waizeberger S. Theol. Doctor, Parochus in Wembding, die ut ſupra.

ſurdus, 132 Michael Aechtler Staingadenſis, ſuperiore anno in balneo ſubito auditum amiſerat, ita ut neque ſclopetorum, neque æris campani ſonitum perciperet. In hoc tam funeſto caſu D. Bennoni Sacrum & anathema nuncupavit, qui illi auritum uſum mox reſtituit. Rem teſtimonio ſuo confirmavit Revereodiſſimus D. Georgius Abbas, & Venerabilis Conventus Staingadenſis: itidem Joannes Weinhart chirurgus. XXVIII. Aprilis.
C

moribunda 133 Matthæi Engelmayr Neuſtattenſis conjux Anna, ſuperiore anno ita gravi morbo decubuit, ut decem dies loquelæ expers vixerit. Ut primum ejus maritus D. Bennoni Sacrum & XV. florenorum anathema vovit, convaluit. Teſtes fuerunt Joannes Viſcher & Caſper Mayr. V. Maji.

pleuritica, 134 Maria Wurnhorin Dillingana, antu quadrienoium diu dextro latere maximis cum dolotibus laboravit. Vovit Divo Bennoni ad ejus aram peregrinationem, & peracto voto ioſeſtati cruciatu lateris deſiit. Narranti adfuere Georgius Weyer, Joannes Gallus, Michael Dorffſchmid, X. Maji.

pene inſana ex luctu, 135 Apolloniæ Wildpoekin Khimerzhoffenſis maritus, mane ſanus valenſque lignatum in ſilvam exiens, in via ſubita morte obreptus deceſſit: quo nuntio accepto illa adeo luctu exanimata eſt, ut paulo poſt puerpera haud procul abſuerit, quin ſana ratione deſtituereretur. Amici jam pene inſanienti auctores fuerunt, ut D. Bennoni ſe voto commendaret; quo peracto, cum etiam ſe tem in commentarios referendam curaſſet, paulo poſt melius habuit. Idem taſtatus eſt ejus vicinus Vitus Wanner. Relationem audivarunt Georgius Weyer Subcuſtos, & Joannes Gallus. XII. Maji.
D

hernioſus, 136 Georgius Keller Eyſſenſpergenſis, XVII annis maximis cum cruciatibus hernioſus fuit. Ante quinquennium Divo Bennoni castum anathema, ſumptu in id mendicato corrogando, & annuum donarium quoad viveret, vovit. Exinde eedente paulatim malo, jam abiennio dolores penitus ſanus ſenſit nullos. Id de ſe narrantem audiverunt Rev. D. Balthaſar Zwick & Georgius Weyer Cuſtos. Die ut ſupra.

Paralyticus & ſenex, 137 Petrus Rocſaſis Sarnenſis, die S. Jacobo ſacra ſubito paralyticus, inſequente feſto D. Michaelis mento omnino captus eſt; & licet antea movere ſe nequierit, præ inſania tamen ita furebat, ut omnes a ſe abigeret. Interea ejus uxori D. Benno apparuit, quo illa viſo, læta extemplo, eidem pro viro ſuo Sacrum vovit: qui intra duas horas ſana itenum ratione donatus fuit. Hoc teſtati ſunt duo vicini Wilhwaldus Scheringar, & Joannes Prunaver. XXIII. Maji.
E

brachiis debilis, 138 Apollonia Kainio, ultra quinquennium incredibili cum dolore utroque brachia laboravit; tandemque malum ſic invaluit, ut induere ſola veſtimenta nequierit. In hac miſeria geminum D. Bennoni Sacrum vovit, & convaluit. Rem retulit ipſa Joanni Gallo, Georgio Weyer Subcuſtodi, Die ut ſupra.

ſcabioſus, 139 Georgius Fottner Kiebachenſis, puerum quemdam Michaelem Schimpff ab infancia domi ſuæ educaverat, duodecennem autem fœda ſcabies invaſerat, quæ illum totum biennio magis magiſque ſemper exercuit. Prædictus Fottner tandem pueri ſalutem D. Bennoni ſacro & cereo anathemate, ſumptu ad id mendicantis in morem corrogando, commendavit. Ab illo tempore pueram morbus deſeroit. Dixit hæc audientibus Jacobo Schiesl, Leonardo Schedl, Georgio Weyer Subcuſtode, Joanna Gallo, XXV. Maji.
F

caput debilius, 140 Georgius Stain Michalavenſis, integro menſe maximis cum cruciatibus capite laboravit: ut primum D. Bennoni cereum anathema vovit, convaluit. Relationi interfuera Georgius Schwaiher, Joannes Gallus Subcuſtos D. Bennonis.

ſomni diu expers, 141 Catharina Haiderin ſolido anno ſomni expers vixit: per quod tempus ei D. Benno in mentem venit. Cui cum legendum Sacrum vovilſet, ſomnus denuo redit. Dixit hoc præſentibus Joanne Gallo, & Michaele Dorffſchmid Æditimo. Die ut ſupra.

ſcabioſa, 142 Georgii Keckerel Dalhuſani XIV. annorum filia Maria, diu fatiſcioſo capite fuit, metuentibus cunctis, puellam fœda putrigine infectam eſſe. Poſtquam autem pater pro filia nuncupato ex voto anathemate D. Bennoni ſupplicavit, a fœda ſcabie

brevi

A brevi mondata fuit. Die eodem narrata eſt res, audientibus Jacobo Sturmb, Martino Aſam, Joanne Gallo, & Georgio Fauſtner.

ſurdus; 143 Joannes Simmer Ellenbergenſis, multis hebdomadibus auribus captus fuit; Divo Bennoni autem cereum anathema pollicitus illarum uſum recepit. Audiere narrantem Chriſtophorus Simer Ellenbergenſis, Joannes Gallus Subcuſtos, & Georgius Fauſtner. Die ut ſupra.

tumultus, 144 Urſula Maſchlin Deiſenhaimenſis, ante quadricennium male oculata fuit, adeo, ut dignoſcere homines non amplius potuerit. In ſummo cæcitatis diſcrimine D. Bennonis memor, peregrinationem ad ejus aram Munichium vovit, qui ei paullo poſt priorem viſus claritatem reddidit. Teſtes nominavit Sebaſtianum Reitler, Caſparem Hulber vicinos.

B *tumorem dextræ lævæ ſuæ,* 145 Balthaſar Kegelſperger Kegelſpergenſis ante III. hebdomades venenatam muſtelam, quam non noverat, cepit, a cujus peſtifero morſu ita toto corpore intumuit, ut ab omnibus conclamatus circa mediam horam mortuus haberetur. In hoc vitæ diſcrimine uxor maritum ſuum, nuncupato ex voto Sacro, & peregrinatione ad ejus aram, D. Bennoni commendavit. Exinde reſedit paulatim tumor, & ille convaluit. Relationi interfuere Joannes Gallus Subcuſtos, & Georgius Pall. act. Junii.

Manibus & oculis aegre ſervit, 146 Margareta Schejerlin civis Monachienſis duas filias habuit, quarum prima Anna nomine 12. annorum ultra biennium manibus intumuit; facem igne correptam multi rebantur; altera Margareta 11. annorum male oculata integro biennio fuit, utraque apud homines incurabilis. Quare mater ad C Cælites confugiens, pro ſuis filiabus D. Bennoni Sacrum & anathema geminum promiſit, & utrique ſine ulla medicina ſanitatem impetravit. Dixit hæc mater, præſentibus Rev. D. Joanne Halhulber, qui Sacrum legit, Joanne Gallo, & Caſpare Schonaver. xv. Junii.

plaga pedis incurabilis, sanat, 147 Joannes Witmayr Rehinenſis, xxv. annis ea aperta pedis plaga maximis cum doloribus decubuit, nihil humanæ medelæ intermitteus: omnia tamen fruſtra. Secundum hæc ante ſemeſtre D. Bennonis auxilium promiſſo anathemate imploravit: poſt hoc votum e veſtigio melius habuit, pes & intra octiduum plaga coaluit ſine ullo medicamine. Affuere hæc narranti Rev. D. Georgius Fiſcher Beneficiatus ad D. Petrum, Caſpar Schonaver. XXVIII. Junii.

& alius; 148 Anna Welſchin Underveringenſis, xx. annis eodem modo pede laboravit; incaſſum curatione plagæ adhibita, cum omnes incurabilem dicerent. In tam diuturna calamitate D. Bennoni Sacrum & anathema vovit; brevique ſine ulla humana ope ſe ſanam intellexit. Rei relatis aſt Rev. D. Balthaſari Lehner Beneficiato, & Joanni Gallo Subcuſtodi. VI. Julii.

varii mor- 149 Sigiſmundus Scyfrid, Canonicus Prep. Junii Tom. III.

lavienſis, cum Ingolſtadii ſtudiis vacaret anno MDCX. XI. Auguſti decumbere incepit; morbo mox acceſſit Hungarica febris una cum phthiſi, naribus etiam ſanguine continuo fluentibus: poſthæc utriam pedibus diu rotemuit, inſomneſque noctes longo tempore transegit; tandem etiam articulari morbo correptus loco movere ſe non potuit ad tres menſes: ad ultimum pleuritis, tabes, lagonoponus, uno agmine invadentes, ita ægrum macerarunt, ut ſpirans cadaver videretur. Qui tot gravibus morbis infeſtatus, ad D. Bennonem, nuncupato eidem Sacro & anathemate, confugit: quo voto edito e veſtigio convaluit. XVII. Julii. D XI IMPR. CRAM. *bis labo rans,*

pedes vix ſuſtendit, 150 Lucia Klingenbergerin Ranzhofenſis, uvit. annis ex apertis pedum plagis decubuit, fruſtraque factis medicaminum cauſa plurimis expenſis, de abſtendendis pedibus ſæpius conſilium inibat. Inter hæc Sacerdotem quemdam, multa de Divi Bennonis miraculis, quæ Monachii quotidie in morbidos aderet, narrantem audivit. Cepit illico magnam ad hunc D. fiduciam ægra, ſeque in ejus honorem Sacrum legi curaturam, ejuſque aram Monachii viſuram vovit: quod votum cum perſolviſſet, ſtatim melius habere pedes, & entre plagæ cœperunt. Relationi interfuere Rev. D. Balthaſar Zwick, Melchior Miller, Joannes Gallo, & alii. XVII. Auguſti. E

ad mortem ægra, 151 Nobilis & Religioſa D. Catharina, da & in Schwanau nata Maſchwanderin, Parthenonis Imbachenſis in Auſtria Prior, lethaliter decumbens, peregrinationem ad Divi Bennonis aram cum donario vovit: qui illi mox priſtinam valetudinem reddidit.

graviter laſus in capite, annis 152 Dicti parthenonis famulus & procurator Stephanus Schwabaur lapidibus ab inimicis ea egon deturbatus, & in capite vulneratus, aliquot diebus vitæ dubius jacuit. Cujus ſalutem poſtquam prædicta Rel. D. Catharina, eodem, quod pro ſe nuncuparat, voto commendavit, convaluit, qui & pro ſe pro illa XXV. Auguſti Sospitatori ſuo ſatisfecit Monachii. F

& alius; 153 Wolfgangus Hulber Weſthuſanus, die Sancto Udalrico ſacro, ab aliquo in nuptiis ſaxo ictus, tribus horis ſanguine fluxit; & duabus horis ſui non compos, ab omnibus pro mortuo habebatur. Ut primum autem ad ſe rediit, anathema D. Bennoni ex voto promiſit: qui illum mox reddita valetudine exaudiit. XXV. Octobris.

phreneticus ſuccenſus manus 154 Wolfgangus Alzinger Graſſavenſis, ſubito phreneticus mente captus fuit, & ingentes XII. hebdomadibus capitis cruciatus ſuſtinuit. Cum alii propterea ariolos conſulere vellent, id ille minime ferens, ſpes ſuas omnes in Divina clemeutia poſuit. Die quodam in horto ſuo propter rivum ambulanti Divus Benno apparuit, illa ſpecie, qua Monachii colentibus repræſentatur; & ſi ſanus eſſe optaret, ſibi Sacrum fieri curaret, ſanavit. Quod cum ille ſe facturum recepiſſet, de die in diem melius habuit. Differre autem voti ſolutionem in futurum ver ſtatuit, priori mox inſania & a-

A mentiâ cæpitatus: ut primum vero reſipiſcens
ex votum ſe abſolvere decrevit, malo atroci libera-
IMPR. tus eſt. Teſtes dixit vicinos omnes. XVIII.
GERM. Novembris.
& alter. 155 Joannes Praun, ultra annum phreneticus, integrum menſem in cœnis fuit, Divo Bennoni a vicinis & amicis promiſſo Sacro & anathemate commendatus, a phrenefi exliſtus eſt. Teſtati ſunt Martinus Ermayr, & Leonardus Abelzhauſer, vicini. XIII. Decembris.

Anno MDCXII.

fem mater cum prole 156 Joannis Geltingér Langenpreiſingenſis uxor, phanaticu quodam terrore lymphata, mente mota fuerat; quod malum etiam lactens infans a matre traxit, qui præ furore retineri in cunis non amplius poterat. Pater gemina hac calamitate ictus, D. Bennoni, nuncupato ex voto Sacro & anathemate, ſupplicavit; & illis mox ſanam mentem recuperavit. Teſtes fuere Georgius Ehman, Joannes Hacl-
B ber, vicini. V. Januarii.

hernioſus 157 Joannis Pardieſſer, trimulus infans, biennio hernioſus fuit, magnos exinde dolores perpeſſus. Poſtquam parentes pro prole ſua D. Bennoni votum fecerunt, eadem nocte puellus convaluit. Relationi interfuerunt Rev. & Rel. D. Paulus Grunwaedt, Balthaſar Lechner Beneficiatus ad D. Virginis. X. Martii. Joannis Mayr Zechenbrunnenſis 12. annorum
epilepticus filius, proximo autumno totum triduum epilepſia ita exercitus fuit, ut ab omnibus pro mortuo haberetur. Parentes pro prolis valetudine anxii, edito pro hac voto apud D. Bennonem interceſſerunt, morbumque omnem a filio mox depulerunt. Teſtati ſunt Joannes Daſſe, & Chriſtianus Eyſenman, vicini. VII.
C Martii.
& epilepti- 158 Sebaſtianum Winter Porenbacheuſem, *cus duo,* ſuperiore anno ſedecies epilepſia exercuit, qui morbus aliquando eum 34. horis auſum uſu ſpoliaverat. Dolens ægri vicem Caſpar Winter ejus frater D. Bennoni Sacrum & cereum anathema vovit, quo facto mox fratrem ſuum morbo liberavit. Teſtes fuere Caſpar Winter, Matthæus Kapp vicini X. Aprilis. Caſparem Stuckl ter epilepſia correptum, ejus uxor Divi Bennoni nuncupato Sacro commendavit, quem illico morbus reliquit. II. Maji.
hernioſus 159 Martini Samb Eſchenlachenſis decennis filius Caſper, cum hernia natus erat. Pro hoc parens Divo Bennoni Sacrum cum donario ex voto nuncupavit. Quare delatum Monachium puerum, peracto Sacrificio, Tobiæ Geiger chirurgo ſectionis cauſa traditurus, mali veſtigium amplius haud ullum reperit. Teſtis fuit Tobias Geiger chirurgus, & vicinia, VIII. Maji.
cardiacus 160 Joannes Zela Dillinganus ante trien-
nium cardiaca gravitate decubuit, ſiquidem præcordia grandibus foraminibus hiantia nulla cutanione coibant. In tam periculoſo morbo Divo Bennoni Sacrum & anathema vovit: quo facto illico plagæ ſine ullo medicamine coaluerunt. Rem referri audierunt Rev. D. Paulus Grienwaed, & Georgius Fauſſner. D
XXII. Maji.
graviter 161 M. Michael Copp, priore anno gravi *audiens,* morbo implicitus, de amitteodo auditu periclitabatur. In hoc rerum articulo D. Bennonis opem, promiſſo Sacro & anathemate, ioclamavit, & e veſtigio priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Res narrata eſt præſentibus Rev. & Rel. D. Balthaſare Leckner Beneficiato, & Joanne Gallo Subcuſtode. XXVI. Maji.
hernioſus 162 Joannis Jais Derchingenſis filius 12. annorum puer Georgius, tremmio heemioſus fuit. Adhibitis medicamentibus cunctis io irritum recidentibus, ſuaſum patri fuit, filium D. Beononis patrocinio commitiere. Cui conſilio cum ille, promiſſu Divo Sacro cum donario, ſtatim paruiſſet, ramex evanuit. Teſtes dixit pater Georgium Mantel, Leonardum Wagner
E vicinos. XVI. Junii.
claudus, 163 Annæ Aiuſpackenſis duodecennis filius Joannes, quadriennio claudus fuit; poſtquam autem mater pro illo D. Bennonis votum fecit, paullatim pedum officium recepit. Relationi interfuere D. Paulus Grienward, & Georgius Fauſſner. XXII. Junii.
epilepticus 164 Georgius Clas Derchingenſis, integrum biennium comitiali morbo laboravit. Ut primum D. Bennonis eram ſe tribur annis inviſurum, ſingulis vicibus cum anathemate vovit, agitari illo malo deſiit. Refereoti id de ſe adfuere Michael Dorffſchmid ædituus, Caſpar Schonaver, Georgius Fauſſner, Die ut ſupra.
ioſum ad 165 Wulfgangi Stainer Niderſtroenſis unius *aſinos,* anni infans, in calefactam ollam inciderat, ex quo gravem morbum contraxit, Parentes D. Bennoni tantum ceræ, quantum ioſans ponderε ſua adæquaret, voverunt. Eainde primum morbus exiemplo deſeruit. Retulit hæc pater Thomæ Niclas Chirurgo Iunngenſi, Chriſtophoru Weber Lochkircheoſi, Joanni Gallo Cuſtodi &c. Die ut ſupra.
F
cardiacus 166 Wolfgangus Marekrl Heiockhuſanus annis unus cardiaca laboravit. Poſtquam vero proxima Quadrageſima peregrinationem ad D. Bennonis aram cum anathemate ex voto promiſit, illico melius habuit. Dixit hoc audientibus Rev. & Rel. D. Balthaſare Leckner Beneficiato, & Caſpare Schonaver. Iidem anni Junii.
brachiis ca- 167 Catharinæ Brantlin Landshutanæ filius, *rens, & oculis* XVII. annorum adoleſcens, utroque brachio *a* præterita Quadrageſima captus, chirurgis & medicis incurabilis evaſit: inſuper ultra menſem cæcus, oculorum uſu caruit. Mater D. Benoonis memor, pro filii ſalute Divo Bennoni Sacrum & peregrinationem cum anathemate vovit, ea qua puer utroque malo liberatus eſt. Id referenti adfuere Rev. M. Joachimus Schoffſelmayr, Joannes Gallus, & alii. XXIV Junii.
epilepticus 168 Eliſabetha N. duodecennis filia Barbara, integrum octiduum epilepſia laboravit, triduoque loquelæ expers jacuit: poſtquam mater pro filiæ valetudine nuncupatu ea votu Sacro apud D. Bennonem interceſſit, intra mediæ horæ ſpatium convaluit. Teſtantem
hæc

A hæc matrem audierunt Rev. D. M. Joachimus Schoffelmeyer, Caſpar Schonaver, Leonardus Frolich. XXVI. Junii.

lacus, 169 Caſparis Zigler Aiſmanſchafftenſis AIX. annorum filius Georgius, integro anno oculis laboravit, tandem III. hebdomades cæcus eorum uſum omnino amiſit. Omnibus itaque do adoleſcentis viſu deſperantibus, mater invocata Divtoa clementia, D. Bennoni Sacrum vovit, & filius paulatim pupillarum diem recuperavit. Relationi miraculi interfuerant Caſpar Schonaver, Joannes Gallus Subcuſtos ad S. Bennonem. XI. Julii.

ex caſu mortuus, 170 Apollonix Marcklin Monachienſis viduæ ſexennis filius Caſpar, e ſcalis delapſus, ſolidum horæ quadrantem pro mortuo habebatur: mater caſu hoc attonita vicinas ſuas B Aonam Widmanin, Zettenpfeningin, Inclamavit: quæ mox accurrentes nullo vitæ indicio in infante reperto, una cum matre Divo Bennoni pro ejus incolumitate anthema voveauot. Poſt quæ mox puer lacrymari incipiens reviait. Nrrata eſt res Michaeli Dorffſchmid, Joanni Vicezſchneider, &c. Die ut ſupra.

tergoris dolor, 171 Mathias Rechtér Ederhuſanus, AAI I. annis magnos dolores in tergo perpeſſus, poſtquam D. Bennoni Sacrum & argenteum donarium er voto noocupavit, convaluis. Teſtes fuere Reverendus Dominus M. Samuel Forſter, Sacerdos ad S. Salvatorem in Betterunu, & Michael Widmau Konigſfehenſis, XII. Julii.

ſurdo, 172 Nobilis & ſpectabilis D. Scholaſtica Sperin, uſa ſioiſtræ auris totum quinquennium, mor deerræ per ſemeſtre caruit, tandem in ſummo amitteodi audirus diſcrimine D. Bennoni, cum ejus die feſto miracula promulgrentur, Sacrum & donarium vovit, eoque mox die Srcrum & donarium perſolvit, C quo facto prulatim convaloit. Annotavit hrnc ejus relationem Rev. D. M. Georgius Hamermaiſter Cooperator, præſentibus Joanne Gallo, & Caſpare Schonaver. XIV. Julii.

morbus Hungaricus 173 Spectrbilis D. Euphroſyna Sturmio, civis Peſſavienſis, II. menſes morbo, quem Hungaricum vocaot, decubuit, a medicis & Coofeſſariis conclamata. In ram gravi vitæ diſcrimine, D. Bennoni, de cujus in morbidos beneficiis multa iurndieras, argenteom anashema cum Srcro ea votu nuocupavit. Poſt qnæ temporis momento iterum ſui facta compos convalnit, & XXVII. Iulii, cum vicina ſua Regina Mairwiſerin (quæ & ipſa eodem morbu per aliquot hebdomades correpta Divi Bennonis ope vrlendinem receperat) perſolvit. Rem narrari audieruot Rev. & Rel. D.D. Vitus Peil, Paulus Grieowald, Baltaſar Lechner Beneficiarus &c.

dolores totius corporis, 174 Caſparis Caſtermuller Angienſis uaor Barbara, VII. hebdomrdibus mrgnos toto corpore dolores, maxime pedibus, quibus inſiſtere neqoiit, ſuſtinuit. In his cruciatibus noctu D. Beono illi in mentem venit, cui mox pro valetudine ſua Sacrum vovit, exinde omni malo libera. Id teſtantem audierunt Reverendus Otto Henricus Lindemayr, Georgius Goldtſcmid. D

IX SMPR. GRAM. *deglutito clavo ſuffocandus,*

175 Catharina Sereicherin Monachienſis trimulus filius Michael, ferreum clavum deglutierat. Natria catrahere conata operam luſit. Io ſummo infantis diſcrimine mater D. Bennoni ſacrum cum anathemare vovit, poſt quæ puer incolumis clavam egeſſit. Relationi interfuere Rev. D. Guilielmus Daumgartner, qui Sacrum fecit, Georgius Fauſſner & alii. XX. Septembris.

pedibus captus, 176 Sebaſtiani Roggler Demingenſis uror Anna, utroqno pede capta VI. hebdomades decubuit, ingredi non valens, ſed tantum genibus manibuſque reptaos. In hrc erlamitate D. Bennoni peregriartionem cum anrthemate ex voto nuncuprvit: eainde ita paulatim convalnit, ut votum ipſa præſens VI. Octobria potuerit perſolvere. Diait hæc audientibus Rev. & nobili D. Caſpare Hirſchaver Canonico ad B. Virginis, M. Alberto Kircher. Teſtes fuere Andreas & Leonardus Kholch, vicini.

E

Anno MDCXIII.

ſub plauſtrum lapſa ſua, 177 Georgium Gilg Augicoſem AIV. Januarii plauſtrum vino oneratom oppreſſerat, ſub quo pondere ſolidum horæ quadrantem vitæ dubius jacuit. Interea ipſi B. Virgo & D. Beno oo apprenerunt, quibus ſe mox edito voto commendavit; & ſtatim neſcius quo modo, incolomis e corru ſurrexit. Hæc ſeſtanti adfuerunt Revereudus Dominus Vitus Peil, Joannes Gallus Subcuſtos Joannes Stockinger &c alii.

pedibus captus, 178 Andreæ Reiſſer Vierkirchenſis uxor Apollooia, ſemeſtre maaimis cum doloribus, pedibus Irboravit, quorum uſu aliquot hebdomades caruit. Poſtquam vero D. Bennoni Srcrum & peregrinattonem cum anathemate ex voto noncuprvit, mitigato prulatim cruciatu coovaluic. Dirit hæc audientibus Reveren- F dis Dominis Guilielmo Prumgartiner, Paulo Grienwald, & Joanne Gallo. II. Februarii.

per reſolvendus, 179 Michael Mayr Aiolingeoſis triennium ex ulceroſo pede decubuit, Chirurgis in adhibenda curritione operam ludentibus. Tamen ne quid incapertum relinqueret, Inderkhingam in calidum balneum adivit. Ibi licet conivérint plagæ, paulo trmen poſt cum longe ſæviore cruciatu proroperunt, quare medentes pedem ut incurabilem reſecandum omnino cenſebanc. In hoc rerum articulo ægro D. Beno apparuit, cui ille, ſe promiſſo Sacro, peregrinatione, & anrthemrte voto obſtrinxit. Exinde fine ulla medicina ſanctus pes coaluit. Relationi interfuerunt Rev. D. M. Caſper Bogner Cercmoniarius ad B. Virginis, D. Baltbaſar Fiſcher, qui Sacrum legit, & Joannes Gallus Subcuſtos ad S. Bennonem. XXVII. Februarii.

pedibus captus, 180 Joannes Schieſſel civis Mosburgenſis, cum excitato caſu incendio ad id reſtinguendum accurriſſet, e tecto delapſus ſex horis vitæ dubius jacuit. Uaor in hoc mariti infortu-

A nio D. Bennoni peregrinationem & anathema vovit: poſtquæ mox conjux mutere ſe denuo & convaleſcere cepit. Teſtes citavit Revet. Dominum Jacobum Has Cappellanum, & alios vicinos. 11. Martii,

EX IMPR. GERM.

manus restituta,

181 Quirinus Fiſcher Uffingenſis, cum in durillo quodam ſe ſequeſtrum interponeret, in dextra graviter ſauciatus, tumidam & omnium medentium judicio incurabilem plagam contraxerat, reſecandamque manum plerique cenſebant. Inter hæc ille D. Bennoni Sacrum ea voto nuncupavit, & ſpe recuperandæ dextræ plenus, Chirurgum inſiſtera curationi juſſit: poſt quæ ſanata brevi tempore plaga, uſum manus recepit. Retulit hæc præſentibus Rev. P. Balthaſare Schonaver Ord. Sancti Franciſci, & Leonardo Haner Cooperatore ad D. Virginis. XIII Aprilis.

ſtroma & diſſuria ſine curabiles,

182 VICT. Maji, pro libecorum ſuorum ſalute, Divo Bennoni gratias egit Monachii Sebaſtianus Praitmayr Weiercthenſis; quorum primus 12. annorum, Michael nomine, ante triennium ſtruman in collo contraxerat, nullo remedio depellendam: alter Joannes quinquennis 13. noctibus & diebus urinam facere nequiit. Patet ubi illos gemino voto D. Bennoni commendavit, malo utrumque liberavit. Audiere hæc teſtes Rev. & Religioſi DD. Caſpar Pognet Ceremoniarius, Joannes Richardus Pettenbock, & Joannes Gallus.

B

luſcus ob anſere lacerator,

183 Joannis Riegee Meribachenſis filium Caſparem, biennium & ſemeſtre natum, cum parentes rei divinæ intereſſent, anſer morſibus ſuis ita laniaverat, ut labiis, & toto vultu intumeſcentibus, lævo oculo triduo ſpatio uſus non fuerit. Mater domum reverſa, miſerabili ſpectaculo attonita, D. Bennoni pro filiolo Sacrum & anathema ex voto nuncupavit: qui mox & tumorem e vultu & tenebras ex oculo amiſit. Relationi interfuere Revereendus & Religioſus D. Caſpar Hirſchavet Canonicus, & Reverendus P. Guilielmus Faber Ordinis Sancti Franciſci Seraphici. XI. Maji.

cæca,

184 Ruſina Schmidin Rueperſellenſis, XVII annorum ſex hebdomades ex glaucomate cæca, promiſſa a matre ad D. Bennonis aram ex voto peregrinatione, iteeum ut antea vidit. Dixit hæc præſentibus Rev. D. M. Caſpare Pogner Ceremoniario, Guilielmo Paumgarttner. XVIII. Maji.

C

pedibus captus,

185 Stephani Hermanſdorffer Hermanſdorfienſis 12. annorum filia Chriſtina, utroque pede capta, triennio nullum eorum articulum movere potuit. In hac calamitate pater ante ſæcennium pro prole ſua D. Bennoni pegrinationem & anathema vovit, quæ intra octiduum pedum uſum recuperavit, unaque cum parentibus XX. Maji votum perſolvit. Teſtes nominarunt omnes vicinos.

mutus unus,

186 Barbaræ Conradin filiæ Wolfgangus, anno MDCXI. a ruſtico quodam vapulans, VII. hebdomades loquelæ uſu caruit, quam illi mater, ut primum D. Bennoni Sacrum vovit, recuperavit. Teſtem dixit vicinam omnem. XXVII. Maji.

187 Joannes N. XIII. circiter annorum puer, a primis annis mutus diu in Digſſenhoffenſi pago corrogata ſtipe victitabat; & cum ſuccedente ævo robuſtior factus eſſet, loci illius colonis operam ſuam in paſcendo pecore locabat. Tandem vicinorum quidam Georgius Kaiſer, calamitoſi miſertus, illum in domum ſuam educandum, alendumque ſuſcepit. Poſtea anno MDCXIX. pro ejus ſalute D. Bennoni Sacrum & peregrinationem ad ejus aram ex voto nuncupavit. Cum igitur ſub Sacro Divinæ Hoſtiæ elevarentur, ſubito puer loqui incipiens, interrogavit prædictum Georgium Caiſer, hicne D. Bennoni eſſet? Qui prodigio hoc lætus ſummopere, Divinæ clementiæ ſine fine gratias egit. Relationi interfuere Rev. Nobiles Doctiſſimi DD. Joh. Pantaleon Prouners, Chriſtophorus Ligſaelz Canonici, & alii. IV. Julii,

D

alius a nativitate,

pedes captus,

188 Joannis Schmutter Deiſſenhuſani, prope Weilhemicum, unoc Felicitas, 11. menſes dextro pedi inſiſtere nequiit. Ut primum D. Bennoni Sacrum vovit, convaluit. Audiere hoc referri Georgius Khelteneſſee vicinus, Georgius Fauſtner. XXIII. Julii,

apoplectica,

189 Michael Chriſtel venator, die Jovis ante ferias Pentecoſtes, apoplexia tactus totum quatriduum mutus & ſui impos jacuit, Poſtquam ſibi redditus D. Bennoni nuncupato Sacro & donario ſe voto obſtrinxit, ſanitatem & vires priſtinas recuperavit. Hæc teſtati ſunt Simon Firſterwaltet, & caupo Neukirchenſis. VIII. Auguſti.

E

greſſu ſine pedum,

190 Anna Eſchelio Rothenſis, die cineum ea lævo pede decumbere cepit, decemque diebus immanes in eo cruciatus tenuit, adeo ut aliquot hebdomadibus ingredi nequiret. Nocte quadam ſomniavit, ſe ad D. Bennonis aram Sacro intereſſe, & cereum pro pede ſuo anathema ſuſpendere. Quod cum expergefacta ſe re ipſa facturam voviſſet, triduo poſt mitigato dolore iterum vias ſuas ire ut antea potuit. Teſtes ſunt Georgius Vogler, & ejus Confeſſarius P. Melchior Carl Monachus Rothenſis. XXI. Auguſti.

dolorum magna,

191 Georgius Oechniger Rotteubuegenſis, ſolidum anni quadrantem ingentes dolores in capite, manibus, pedibuſque perpeſſus, ope D. Bennonis, cui Sacrum & anathema nuncupavit, convaluit. Teſtimonio ſuo hæc confirmarunt Revereodus Pater Ernestus Pollner Ordinis Sancti Franciſci, & nobilis D. Paulus Maye Cameræ Secretarius, XXVII. Auguſti.

F

toto corpore tumidus,

192 Georgius Hirſchpoek Wollenmeſenſis, toto menſe hydropiri inſtar tumidus jacuit; quamprimum vero D. Bennoni Sacrum & peregrinationem ex voto nuncupavit, reſedente tumore priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Teſtati ſunt Wolfgangus Zetl, Joannes Reitmaye vicini. Prid. Cal. Septembris.

pedibus captus,

193 Evæ Hechenriederin Friedlingenſis VIII annorum filiola Regina, diu ingentes cruciatus in omnibus artubus ſuſtinuit, cirra ſemeſtre pedum officio carens. Nocte quadam D. Bennonem in ſomnis vidit; quod eam patri manc retuliſſet, ille, die Sancto Jacobo Sacro,

A cro, D. Bennoni pro filia Sacrum & peregrinationem ad ejus aram vovit; qui mox priore cum ſanitate donavit. Teſtes fuere Georgius Wolff, & vicini. XXIX. Octobris.

hemiplexi filius, 194 Martini Sedlmayr Lauzhnſenſis filius Wolffgangus, XII. annorum adoleſcens, tetanio maximos dolores in dextro humero ſuſtinuit, orique, aut capiti admovere manum prae cruciatus acerbitate non potuit. Matre Divi Bennonis memor, pro filio ſuo D. Bennoni peregrinationem & anathema ex voto promiſit; qui illi, mitigato paulatim dolore, priorem valetudinem reddidit. Relationi interfuere Rev. & celig. D. Jacobus Mang Beneficiatus, & Chriſtophorus Venator, die ut ſupra.

Anno MDCXIV.

herniaſus, 195 Marcum Mayr Auguſtanum, ante biennium Auguſtae tres inimici aggreſſi, verberibus ita contuderant, ut toto paſſim corpore ſaucius herniam contraxerit, ex qua toto triennio maximos dolores ſuſtinuit. Tandem poſtquam ſe ad D. Bennonis aram Sacro
B interfuturum, ſacramque ibi Synaxin ſumpturum vovit, intra XV. dies fine ullo humana ope malo illo liberatus eſt. Dixit haec audientibus Reverendis & Doctiſſimis DD. Michaele Hartel Cappellano, & Jacobo Mang Beneficiato ad B. Virginis. XXII. Februarii.

epilepticus 196 Wolffgangi Hulbec Ruemerſhaimenſis filius Joannes, XIIII. annorum, totum annum horrendo morbo, quem ſaltum S. Viti dicunt, conflictatus eſt: quod malum illum ſaepe decies una die corripuit. Pater D. Bennonis memor, illi puero ſalutem nuncupato ex voto Sacro cum anathemate commendavit: quem mox horrendus ille ſaltus reliquit. Dixit haec Pater audientibus Rev. & Rel. DD. Caſpare Pognee Ceremoniario, & Chriſtophoro Venatore ad B. Virginis Canonico. XX. Martii.

procidentia umbilici, 197 Georgii Lang Polchſchlageenſis trimula filiola Anna, toto anno ex umbilico laboravit, ſumente quotidie incrementa malo. Die quodam patri in mentem venit, pro
C filiae valetudine D. Bennoni Sacrum & peregrinationem ad ejus aram vovere; quod cum feciſſet, plaga umbilici coaluit. Relationi interfuerunt R. D. Caſper Pogner Ceremoniarius, Caſper Schiltaver Capellanus Inchuſenus. XII. Maji.

oris exulcerati, 198 Georgii Hirler Hochhaltingenſis filiolam Jacobum ante biennium ita oris exulcerationes infeſtarunt, ut contracta ex hac magna corporis infirmitate morti vicinus crederetur. Mater, quae multa de D. Bennonis miraculis referri audierat, pro prolis ſalute eidem votum fecit. Exinde mox convaleſcere puer & vivere coepit. Narratum hoc eſt praeſentibus Rev. D. M. Caſpare Pognee Ceremoniario, Joanne Gallo Subcuſtode, &c. VI. Maji.

199 Joannis Feldmayr Kurzenriedenſis, D
XV. annorum filiae Walpurgae, integrum quatriennium XI. ſemper menſibus luxus oculus *ex IMPR.* CERM. *tumor oculi frequens,*
jucunuit, humidus continuo, & lucis impatiens. Cum magnos exinde dolores exhauriret puella, parentes D. Beononem, ſacram peregrinationem & anathema voventes, invocavere, eique mox ſanitatem impetrarunt. Haec teſtantes audierunt Rev. M. Caſper Pognee, Chriſtophorus Venator &c. Die ut ſupra.

pedibus capta, 200 Catharina Pierlin, Georgii Pierel Raittenbuchenſis uxor, ante ſexennium XXV. dies omni pedum officio deſtituta decubuit. In hoc gravi morbo & magnis cruciatibus, D. Beononis memor, continuo ejus opem, peregrinationem & Sacrum ex voto nuncupans, imploravit, brevique convaluit. Haec de ſe teſtanti adfuere Reverendus Dominus Chriſtophorus Venator, Joannes Gallus, die ut ſupra.

epilepticus, 201 Barbarae Claſin Aſſenhuſanae, XI. annorum filium Martinum epilepſia tam vehementer exercuerat, ut diu mortuus putaretur. Unde territa mater cum duobus vicinis, potens D. Bennonis auxilium, nuncupato ex
E voto Sacro, peregrinatione, & donario, implorarunt: ſeque mox exauditas, ſanam in perpetuum ab illo morbo puero, ſenſerunt. Hoc referri audierunt Rev. M. Caſpar Pogner Ceremoniarius, Chriſtophorus Venator &c. XIII. Maji.

mortifer dolor 202 Barbarae Beruhartin Herſchenſis filius Georgius, XVIII. annorum, biennium ex ignoti morbi genere decubuit: qui illum die quodam tam dire exercuit, ut III. horas ſui impos & pro mortuo habitus fuerit. In hoc vitae prolis ſuae diſcrimine, matee D. Bennoni Sacrum vovit, eique intra horae quadrantem ſanitatem recuperavit. Annotavere prodigium Reverendus Mag. Caſper Pogner, Joannes Gallus Subcuſtos ad S. Bennonem, XVIII. Maji.
F

die dimidio 203 Wolffgangi Schmid Pliemingenſis ſexennis filiola Anna, ante biennium a feriis Nativitatis uſque ad paſcha decumbens, magnos toto corpore dolores exanclavit. Quam primum vero pater prolis ſalutem D. Bennoni nuncupatu Sacru commendavit, valetudinem recepit. Teſtem dixit pater vicinum omnem. XXV Maji.

averſum incendium; 204 XVII. Junii Chriſtophorus Caſtel Olſtatenſis, D. Bennoni pro ſequenti beneficio gratias retulit. Feſto Corporis Chriſti, in dicto Olſtatenſi pago, duae aedes orto incendio deflagrarant, & ignis jam tertias, quae praedicti Chriſtophori Caſtel erat, imminebat. Hoc conſpicatus frater ejus, D. Bennoni pro incolumitate domus vaccam & peregrinationem vovit. Exinde mox flante contrario vento, ignea peſtis a fraterno tecto repulſa eſt. Relationi interfuere Rev. D. Richardus Peſenbeck Canonicus, & Caſpar Pognee Ceremoniarius ad B. Virginis.

curatus, puer ſtrumoſus, 205 Annae Oberlin duodecennis filius Auguſtinus, cum ſtruma pvi magnitudine natus erat, Poſtquam mater annuo quoad viveret
dona-

A donario ſo D. Beunonem remuneraturam promiſit, fœdum illud excrementum paulatim evanuit. Prædicta Anna Oberlin attulit ſecum
EX MPR. GERM. Monachium ferreum & incurvum clavum, *alius deglutito clavo ſuffocatur,* quem alii liberi, dicto paulo ante Auguſtino adhuc in cunis jacenti in os inſeruerant, qui infanti illico in fauces devenit; quod ubi matri in area frumentum catenati narratum eſt, illico accurrens extrahere ore clavum fruſtra conata eſt: cum cum multo magis in guttur demergeret, duabus igitur horis infans ferreum uncum in faucibus mox horrendum in modum intumeſcentibus retinuit. Materia hoc rerum articulo attonita, prius votum, addito in ſingulos annos ructario, iteravit. Exemplo ructare infans, & clavum incolumis ejicere cœpit: qui licet toto triduo, vulneratis graviter faucibus, cibi expers fuerit, brevi tamen convaluit. Rei relationem audierunt Rev. & Rel. PP. Franciſcus Caſtner, & Auguſtinus Hengſperger Franciſcani, Caſper Pogner &c. XIV. Junii.

ſenex paralyticus, 206 Joannes Praum Iſenſis, centenarius ſenecio, totum annum paralyticus & immobilis decubuit. In hoc morbo cum ei D. Benno in
B meotem veniſſet, Sacrum ei & peregrinationem vovit. Quod cum factum eſſet, de die in diem melius habens incedere denuo potuit. Votum pro patre ſuo, annis ad id invalido, impleverunt tres filii Melchior, Stephanus, Sebaſtianus, & eorum uxores, qui totam viciniam rei teſtem dixerunt. XX VII. Julii.

furdus, 207 Michael Erl Hinderholzenſis, ante ſemeſtre III. hebdomader auditu carens, huic, unctupato D. Bennoni ex voto Sacro & peregrinatione, ictra XIV. dies ut antea optimum recepit. Teſtem citavit fratrem ſuum Stephanum Erl, & totam viciniam. XXIII. Julii.

pes reſecandus, 208 Michaelis Totteakolber Hobertshuſani duodecennis filius Georgius, ingens in dextro pede apoſtema contraxerat; ex quo ita paulatim pes peſtumibat, ut chirurgi, de curatione deſperantes, reſecandum cenſerent. Pater in hac calamitate, pro filio promiſſa ea voto peregrinatione & anathemate, ad D. Bennonem confugit: qui illi intra menſem ſanitatem pedis reddidit. Teſtes ſunt Joannes Heberzhoffer, & Joannes Huber. V. Auguſti.

capitis doloſus. 209 Michaelis Schmeus Potemeſenſis trimula filiola Urſula, SS. meuſibus maximos ca-
C pitis cruciatus ſuſtinuit. Invocantibus vero parentibus edito voto D. Beunonis patrocinium, mitigato brevi cruciatu convaluit. Annotarunt hoc miraculum Georgius Schwaiger, & Joannes Gallus Subcuſtos. XXVII. Septembris.

lethaliter contuſus, 210 Balthaſarem Rieger Wolfratshuſanum, elapſa hyeme, v. inimici ita pugnis & alio telorum genere contuderant, ut VIII. menſer & loquelæ & auditus expers fuerit. Medici interiora capitis omnino comminuta eſſe aſſerentes, actum de ejus vita affirmabant. In ſummo cruciatu, nocte quadam ægro D. Beuno in mentem venit: cui illico peregrinatio-
nem & anathema vovit. Exinde ſtatim mitigatis doloribus ingens vis ſanies ea utraque aure effluxit, ægerque convaluit. Relationi interfuere Reverendus Dominus M. Simon Perckhaimer, Georgius Fauſtner, &c. VI. Octobris. D

21 Michael Nueber Kiſſingenſis, cum in tota paſſim ejus vicinia pecus occumberet, pro armenti ſui incolumitate D. Bennoni vitulum vovit: & hoc modo omne pecus ſuum ſoſpes conſervavit. Hoc teſtatus eſt præſentibus Rev. DD. Caſpare Pogner Ceremoniario, Chriſtophoro Venatore &c. VIII. Octobris.

Anno MDCXV.

dormiendi facultate privatus, 212 Nobilis & ſtrenuus D. Joannes Simon Wagneregg, AV. Januarii morbo implicitus eſt, qui illi omnem mox ſomnum ademit. Qui paulo poſt ſanguinis miſſione in febrim cujuſdam genus (Synochum Medici vocant) mutatus, adhuc magis excluſo ſopore invaluit: & licet prædictus Nobilis & Strenuus Dominus de medentium ſententia medicamenta ſoporifera ſumpſerit, humana tamen medela omnis effectu caruit. Quare ad cœleſtia confugiens, erogatis in pauperes ſtipe, in D. Bennonis honorem pro valetudine ſua Sacrum fieri curavit, & diligenti exomologeſi animum E luſtravit. Quo peracto, eadem mox nocte, ſine ullo medicamine, ſomnus rediit: tandemque, non patum etiam in id conferente B. Virginis patrocinio, cui & ipſi votum fecerat, omnino convaluit. Hoc miraculum ipſemet Nobilis & ſtrenuus D. Wagneregg annotari juſſit, & chirographo ſuo ſubſcripſit.

epilepticus, 213 Leourtdi Nigelhaimer Weilenſis IX. annorum filium Jacobum, biennium & ſemeſtre quotidie ſex, ſeptem, aut octo vicibus epilepſia exercuit. Pluribus pellendo malo quæſitis nequidquam antidotis, loci illius Parochus auctor pueri patri fuit, D. Bennoni peregrinationem & anathema pro prolis ſalute vovendi. Quod conſilium cum mox arripuiſſet, morbus filium reliquit. Teſtem nominavit parens Parochum ſuum & vicinum omnem. XXVI. Aprilis.

ſubmerſus puer ſubmerſus, 214 N. Hochenmorger Hochenmorgenſis quinquennis filiolus Thomas, haud procul domo ſua in paludem prolapſus erat, inſciis F omnibus quamdiu inibi jacuerit. Forte ſervos eum equis aquatum ingreſſus undas, viſo puero clamore ſublato, pareates & familiam omnem excivit: qui capiſcati jacentem, horæ ſpatio nullum in eo vitæ indicium repererunt. In miſerabili hoc infortunio, pareates D. Bennonis opem inclamantes, peregrinationem & Sacrum eum anathemate ea voto nuncuparunt. Poſt quæ ſtatim puer mota lingua, vitæ indicium dedit, & brevi ſanus & incolumis revixit. Teſtem citavit præter totam familiam ſuam. VI. Maji.

arboris ruina contritus, 215 Cum Wilhelmus Gelb Pergenſis in ſylva quercum cæderet, findente ſe per medium illa arbore, grandis ejus pars decidens unde-

ceu-

A cennem filium, qui una cum patre ſignatum
taierat, oppreſſit, ſinciput comminuit, ma-
num mutilavit, latera & ventrem ita perſtrin-
xit, ut mox horrende intumuerint: pater cir-
ca mediam horam oullum in puero vitæ indi-
cium notavit: dum itaque filium ſuum jam
ut mortuum deplorabat, ſubito reſpicienti D.
Benno in candida veſte apparuit: cui mox pro
prolis ſuæ vita Sacrum & peregrinationem vo-
vit. Eximde ſtatim puer, valut rbonchos tra-
heret, ter tuſſonuit; & paulisper ſibi reddi-
tus, copioſo ſanguine manavit. Quem pater
toga ſua involutum domum deportavit, bre-
vique ſanum & incolumem eſſe lætatus eſt,
Rem teſtimonio ſuo confirmavit Paſtochos Pamb-
biſchenſis, qui Sacrum fecit; totam etiam
vicinam id teſtari poſſe pater aſſeveravit. XIV.
Maji.

apoplectica 216 Maria Filkerin Gallapachenſis, cum
molendinum peteret, ſubito apoplexia tacta,
ſiniſtram partem corporis omnem, ut emor-
tuam habuit: quamplurimum vero D. Benonii
peregrinationem ea voto promiſit, convaloit.
Hæc teſtanti adfuere Rev. D. Thomas Waſter-
mayr Beneficiatus ad D. Petrum, & Joannes
Gallus Subcuſtos. XVII. Maji.

217 Spectabilis D. Urſula Langin Wemb-
ad mortem ægra, diogana, gravites priore anno decumbens, &
a medicis, quos morbi notitia latebat, con-
clamata, D. Bennonii peregrinationem & do-
narium ea voto pro valetudine ſua promiſit;
brevique ſana & valens evaſit. Quare XXVI.
Maji voti rea, una cum conjuge ſuo, D.
B Bennoni duas argenteas tabulas ebeno inſtru-
ctas, quarum una imaginem Servatoris no-
ſtri, altera B. V. Mariam repræſentabat,
obtulit: & miraculum annotandum dictavit
Reverendo Domino Richardo Petenbeck
Canonico, & D. M. Caſpar Pogner Ceremo-
niario.

ex pede la- 218 Georgii Emi Lobesweitinganſis uxor
borans, Eva, circa ſemeſtre magno cum cruciatu
lævo pede laboravit. In acerbiſſimis doloribus
D. Bennoni peregrinationem, & Sacrum cum
anathemate, ex voto nuncupavit. Eximde
mox melius habens, licet chirurgos oratio-
ni adhibuerit, ſanitatem tamen magis D.
Bononis patrocinio, quam horum arti retu-
lit in acceptis. Hæc teſtantem audiuerunt Rev.
& Rel. D. M. Caſpar Pogner Ceremoniarius,
Michael Cammermayr. XXIX. Maji.

nervi pro- 219 Caſparis Forga Peygarteenſis quadrien-
pinguni, nis filius, itidem Caſpar, toto anno graviſ-
C ter decubuit: qui morbus puerum ita ema-
ciavit, ut ſpirans cadaver eſſe videretur.
Mater pro ejus valetudine D. Bennoni Sacrum
& peregrinationem vovit, & mox impetra-
vit. Relationi interfuere Reverendus Domi-
nus M. Caſpar Pogner, & Ægidius Gables,
Cal. Junii.

ſuſcitatus 220 Catharinæ Mortenin Palchenſis filius
ex equo la- Andreas, annorum XI. cum una cum æqua-
ſus, libus ſuis equo decurreret in campo, ab il-
lo eiectus 12. horis pro mortuo habitus fuit.
Mater in tanta calamitate D. Bennoni pere-
grinationem & anathema ex voto promiſit:
poſt quæ puer illico revixit, & una cum
parentibus votum perſolvit. Audiere hæc re-
ferri Rev. & Rel. DD. MM. Joachimus Schof-
ſelmayr, & Caſpar Pogner, VI. Junii.

221 Eliſabetha Schoriderin octuagenaria
cæcus mirum, Leidtſeſtreenſis, tota hieme cæca, edito ad
oculis D. Bennonem voto, viſum recepit. VIII.
Junii.

Joannis Hechendorffen duæ filiolæ, Catha-
& pedibus rina biennis, Anna ſexennis, aut. hebdo-
captæ. madas pedibus laboratuot, iiſque conſiſtere
nequiesant. Parentes ſobolis ſuæ vicem an-
xii, D. Benonni peregrinationem & Sacrum
voverunt. Eximde mox utraque filia con-
valuit. Teſtam diait pater vicinam omnem.
Die ut ſupra.

222 Barbaræ N. Alenzhuſanæ 52. annoru-
hernioſus. rum filius primo infantiæ anno hernoiam con-
traxit, & tres anni quadrantes ea hac labora-
vit. Commendatus autem D. Beononi a
parentibus, eidem peregrinationem & ana-
thema voventibus, ſine ulla humana medela,
ſanitatem recepit.

E
223 Wolfgangi Jacob Staiohartenſis trede-
per incurvabilis, ceonis filiola Magdalena, pedis medicis incu
grabili laborans, D. Bennonis ope, cui pere-
grinationem & anathema ex voto nuncuparat,
valetudini reſtituta eſt. Die ut ſupra.

224 Apolloniam Preunerin infernalis hoſtis
deſpera- toto tricennio ad deſperationem vanitatis men
bundæ, tis adigere conabatur. Die quodam cum eam,
prope lacum quemdam lavantem Orcus viri-
bus totis oppugnaret, & pœne ut ſe in aquas
præcipitaret, cogeret; D. Benonem edito vo-
to inclamavit. Eximde illam aſſaltor aggredi
ajuſmodi cogitationibus non amplius auſus eſt.
III. Junii.

225 Lucretiæ Zimesin filius Joannes Udal-
hernioſus, ricus, a nativitate tumeſactum inguen habuit.
Medici heroiam rati ſciſſionem ſuadebant.
Quam cum mater, ut nimium aſperam me-
dicamen abominaretur, pro dicto filio D. Be-
nonis opem, nuncupatis ea voto geminis fa-
cibus cum anathemate, inclamavit: ea quo
continuo periculoſas ille tumor ſuſpite infan-
te reſedit.

226 Prædictæ Lucretiæ Zimerin filiolæ Mas-
periculoſus garetæ Anoæ, aet. adhuc dierum infanti,
tumor, F utraque mammula periculoſe admodum intu-
muerat, nullo medicorum præ ætatis teneſi-
tudine curationi manum admovere audente,
& antidotis omnibus in irritum cadentibus.
Mater rurſus D. Bennonem, pramiſſo ex voto
Sacro & anathemate invocavit, ſanitatemque
infanti recuperavit. Teſtes dixit fide dignos
homines.

227 Margareta Schmidin Alingenſis, ante
ſemianus triennium ætat. hebdomadet paralytica, edito
paraliſis, ad D. Bennonem voto, convaluit: quod per-
ſolvit XV. Junii.

228 Nobilis & doctiſſimus D. Chriſtophorus
apoſtema Rumbles, J. U. Doctor, dextro brachio ex
in brachio, apoſtemate laborans, ſanitati reſtitutus eſt,
poſtquam pro illo conjux ejus D. Bennoni
Sacrum & aureum donarium vovit. XVI.
Junii.

229 Georgina Obermayr Asemriedenſis, to-
tum annum ingentibus corporis doloribus con-
flicta-

A flictatus eſt. Tentata nequidquam mortalium
EX IMPR. GERM. medela, ad D. Bennonem, Sacri & anathematis nuncupatione, confugiens, cruciatu omni liber evaſit. XIX. Junii.

dolor capitis, 230 Joannis Loer Wangenſis tredecennis filiola Maria, XIV. dies acerbiſſimos capitis dolore ſuſtinuit. Edito autem a patre ad D. Bennonem voto, convaluit. XV. Julii.

hernia. 231 Joannis Aumuller Hochenbergenſis; uxoris anni infans Adamus, edito a matre ad D. Bennonem voto, hernia liberatus eſt. Votum perſolvit pater cum filio. XV. Julii.

deliriums, 232 Michael Peidenrieder Hechendorffenſis, tres hebdomades graviter decubuit, & duratore morbo ſolidum octiduum deliravit: ejus uxor D. Bennonis memor, pro marito ſuo, Divo peregrinationem & donarium bovis vovit, eique mox valetudinem impetravit. XXVI. Octobris.

paralyſis, 233 D. Catharina Praxedis, Parthenonis
B Ratiſbonenſis Antiſtes, ante ſeptennium gravi morbo implicita & paralytica jacuit. Poſt fatigatam nequidquam Medicorum artem, invocata D. Bennonis ope, convaluit.

hernia, 234 Georgii Sciz Buichſchlageuſis triennis filiolus Joannes, cum hernia natus, triennio ex ea maximos dolores perpeſſus eſt: quare mater, in tam maligna prolis ſuæ valetudine, Divo Bennoni Sacrum & anathema ea voto nuncupavit: qui infantem mox malo illo liberum præſtitit. XII. Septembris.

Anno MDCXVI.

apoplexia, 235 Georgii Reiſner Wenigmunchenſis filium itidem Georgium, apoplexia ante VIII. annos IIII. vicibus corripuit, eique ſanguinem per utramque aurem expulit. Pater poſtquam pro filio D. Bennoni Sacrum nuncupavit, morbo in perpetuum liberavit. XII. Januarii.

C *tergoris dolor,* 236 Dicti Georgii Reiſner uxor Catharina, ſeſqui annum incredibiles tergoris cruciatus exantlavit: eodem quo filius voto D. Bennoni a marito commendata, ſanitatem recepit.

ophthalmia, 237 Chriſtophori Menich Mooschicuſis quadriennis filius Melchior, XIV. dies maximis cum doloribus oculis laborans, eorum valetudinem a D. Bennone, cui pater Sacrum & anathema voverat, recuperavit. XIX. Januarii.

vomitus, 238 Thomæ Pfackhmayr Lucreuſis itidem quadriennis filiolus Stephanus, uſque in quartum ætatis annum mutus, D. Bennonis patrocinio loquela uti didicit, cui pater peregrinationem, Sacrum & anathema ea voto dicarat XIX. Auguſti.

adynamia, 239 Pienobilis D. D. Iſreda, nata a Perlach, XIV. annis cum maximis cruciatibus dentibus laboravit, & præ illorum acerbitate, veluti mente mota aos inſana, cuſtodiri debuit: cum itaque calamitatis ſuæ finem pæne deſperaret, edito voto ad Divum Bennonem confugit, quod X. Martii, oblatis gemmis iiſque aureis armillis, perſolvit; axinde omni dentium dolore liberâ. D

240 Joannes Winckel, ſuto quinquennio *dolor pedis,* maximo cum cruciatu dextro pede laborans, priore anno D. Bennonis patrocinio, cui Sacrum & anathema voverat, convaluit. XXVIII Octobris.

241 Georgii Walch Schaindorffenſis biennis *exhauſtus* infans Jacobus, in vas aqua plenum lapſus, *aqua mersus.* horæ quadrantem inibi jacuit, tandemque extractus tres quadrantes horæ pro mortuo habitus eſt, Matre vero D. Bennonis opem nuncupato ea voto anathemate invocante revixit. XXIX. Octobris.

242 Catharina Obermayrin, triennio dolo- *dolor brachii ſanatur* res in brachio perpeſſa, nuncupato D. Bennoni anathemate ejus ſanitatem recuperavit. XXVI. Novembris.

243 Caſpar Simon, gravi morbo implicitus, D. Bennoni Sacrum legendum vovit, *& gravis morbus.* & mox convaluit: votum perſolvit XXVIII. Novembris.

E

Anno MDCXVII.

244 Apollonia Schrancknerin Kapffkainen- *fanatur,* ſis ante XI. annos auditum amiſerat, & totum *ſurdus,* triduum ejus uſu carnit: poſtquam vero Divo Bennoni Sacrum & recitandum Roſarium ex voto promiſit, audire denuo per quadriennium ut ante empit. Quia vero perſolvere votum, licet eam ſomniis admonita, diſtulit, negligentiam ſuam priora ſurditate per VII. annos, donec Divo Soſpitatori ſatisfecit, luit. Voto peracto, auditur illi redit. XIII. Januarii.

245 In pago Poſwangenſi, octiduo ante *arcetur ingens incendium.* Feſtum D. Jacobi, novem ædes de cœlo tactæ conflagrarunt, flammæque jam Joannis Abel ſectis imminebant: quod conſpicata ejus uxor, D. Bennoni pro incolumitate domus ſuæ V. florenos in donarium vovit: exiode ſtatim averſa igneæ peſtis & ſopita eſt. Kal. Maji. F

246 Georgius Pauchover civis Monachienſis, *ſalvus gradu ſalvatur.* ſuperiore anno in Iſaram fluvium lapſus, DCCC. paſſus nandi rudis vorticibus abreptus, vita periclitabatur. Quare in ſummo hoc diſcrimine B. V. Mariæ patrocinium invocavit: & matrona quædam, Maria Rengoldin nomine, fluctuantem in ripa conſpicata, D. Bennoni Sacrum pro ejus ſalute vovit. Quorum Divorum gemina ope mox incolumis in ſiccum emerſit. XV. Maji.

247 Agatha Stadlerio, vidua Peiſenpergen- *ſanatur mamilla tumida.* ſis, in periculoſo mamillarum tumore Divo Bennoni Sacrum ea voto promiſit, & mox convaluit. XXI. Maji.

248 XXIV. Maji Georgius Foderel Rain- burgenſis, D. Bennoni votum ſuum cereæ ædicula perſolvit, quod a periculoſiſſimo incendio XIV. domos depaſceote ædem ſuam incolumem præſtitit.

249 Thomam Joannis Finckenueller Schil- *morbus triduanus,* pereuſis XIV. annorum filium, D. Benno u gravi & triduano morbo liberavit, poſtquam ejus ſalutem pater dicto Divo, promiſſo Sacro & argenteo donario, commendavit.

250 Georgius Sedelmayr Imingenſis, die *Dominica violator correptus juvatur,* Dominica ante eam Divinam piſcatum egreſſus, mul-

A multum dehortante uxore, oc Idiotadito Sacro faceret, totum prope diem capiendæ piſcibus impendit. Tandem a quodam, quem tamen videre non licuit, correptus, in aquam projectus fuit. Illa territus, magni Bennonis opem promiſſo illico Sacro imploravit: & mox in ſiccum evaſit, interius admonitus, ut aquam relinqueret. Poſt quæ iterum ab invisibili luctatore humi proſtratus ſurrexit, domumque redux mente captus per XV. dies manſit. Adductus deinde in Benedictoburanum monaſterium, cum etiam dextrus nihil niſi S. Benonem loqueretur, uſum rationis demum recepit. Quæ omnia & ſua & fratris ſui Joannis Sedelmayr teſtimonio confitemavit. XXIV. Jaoli.

epilepticus, 252 Caſparis Graia Windingenſis votus unni infantem Georgium, toto menſe epilepſia exercuit. In hac pueris miſeria parentes ad
B D. Bennonem nuncupato Sacro confugerunt; ex qua continuo morbus infantem reliquit. XII. Jolii.

caput dolens, 252 Margaretæ Scheirerin Inderſtorfenſis filia Annæ tam vehementer capite laboravit, ut utriuſque oculi uſum amiſerit. Parentes D. Bennoni Sacrum & anathema pro prole voverant, cui mox viſus rediit; votum perſolverunt XIV. Julii.

& epilepſia 253 Caſpar Eiſenreick ſolido anno graviter capite laboravit, cui poſtmodum febris & Epilepſia acceſſere; quæ ægrotantem aliquoties ſana mente ſpoliarunt: uxor, pro mariti ſui ſalute ſollicita, eum D. Bennoni commendavit, qui paulatim melius habens omnino convaluit. XV. Julii.

Epilepticus mergitur, 254 Joannes Laagwiſer Ingolſtadienſis ante ſexennium, de nocte in fluvium delapſus, tres horas alveum pervagando cæcum nuſpiam invenire potuit. Jo maximum igitur vitæ diſcrimen ab aqua hyemali frigore urente adductus, D. Bennoni peregrinationem, ſolcooc Sacrum, & anathema vovit; ſoſpeſque undis emerſit. Votum pro merito ſuo uxor perſolvit
C VIII. Auguſti.

reſuſcitatur fluvio ſummerſus. 255 Mariæ Lundnerin Eiſtelfriedenſis undecennis filiut Michael, in amne lavans gorgitibus abreptus aliquamdiu ſub undis manſit. Rem amica, quæ aderat, puella advertit, quæ Michaelem aquis ſubmerſum exclamans proximos, qui in campo fœnum tergebant, cacivit. Ex quibus unus, amnem ingreſſus, puerum extraxit, ultra mediam horam pro mortuo habitum. Interes una a cognatis dicit pueri D. Bennonem, nuncupato ex voto Sacro & peregrinatione, ardenter imploravit. Poſt quæ mox ille vivere ſe revocata ſpiritu oſtendit, & exemplo ſanus & ſoſpes evaſit. Teſtes fuere quotquot in illo campo opus fecerunt. XIV. Auguſti.

ſanatur dolor umbilicalis gravis, 256 Georgii Widmeo Autorfenſis decennis filius Sebaſtianus, toto ſeneonio incredibiles dolores in ventre ſubter ombilicum exanclavit. Quare parentes toto anno Chirurgum ejus curationi adhibuerunt: qui cum operam loderet, & in deterius omnia reciderent, peregrinationem ad D. Bennonis aram & legendum Sacrum ea voto promiſerunt: quo facto puer ſu dies melius haberet cœpit, & omnino convaluit. D
XXX. Junii. EX

257 Catharina Eiſenbergerin, ſuperiore TEMPL.
anno totegrum menſem lethaliter decubuit, GRAM.
quinque horis vitæ dubia, & ab omnibus con- *morbunda,*
clamata. Durante hoc, ut omnes putabant, ultimo agone, ſubito exclamavit: Hic eſt D. Benno: quo audito ejus mater, maxima cum fiducia dicto Divo peregrinationem & Sacrum ea voto promiſit. Filia puſtea intra ſua dies ſanitati reſtituta eſt.

258 Joſeph Weſtermayr Hanſeldenſi, novem hebdomades lethaliter decumbenti, D. Benno apparuit, & ſi ſanitatem ex animo optaret, ſibi votum facere juſſit. Paruit illico æger, Sacrumque & peregrinationem vovit; brevique ſanus XII. Septembris votum perſolvit.

259 Joannis Loderer Ainhofenſis filiolam *ægre duo,*
Mariam aphthæ ita infeſtavit, ut totum unum viſu caruerit. Poſtquam vero mater D. Bennoni pro ejus valetudine votum edidit, E
intra breve tempus oculorum uſum recepit XXX. Septembris.

260 Annæ Fiſcherin Wenigmunckenſis, biennium graviſſimos capitis & oculorum dolores perpeſſa, eadem omnino oculorum uſum amiſit, quem, ut primum D. Bennoni Sacrum vovit, intra XIV. dies recuperarit. Die ut ſupra.

261 Caſpar Khalkauf Khimenſterſenſis deu- *curatur odontalgia*
tiem dolore pœne uſque ad amentiam infeſtatus, nuncupata ea voto D. Bennoni peregrinatione, cruciatu liberatur eſt. II. Novembris.

Anno MDCXVIII.

262 Eva Schawaigerin Dinghartingenſis ſu- *& lippiens:*
periore anno periculoſe dextro oculo laboravit: quem continuo lippientem ne omnino amitteret, timebat: die quodam D. Benno illi in mentem venit, eui quam primum ſe legi curatoram Sacrum promiſit, oculum incolumem conſervavit. F

263 Joannes Nidermayr Herpzellenſis, meaſe Martio in ſylva una cum ſervis ſuis quercum ceciderat; quæ cum corruens in aliam adverſam arborem prolapſa eſſet, etiam hæc, ut illa collaberetur, exſcindenda fuit. Quo facto dictus Nidermayr ſervis, ut fugerent, ne arboris ruina opprimerentur, ſuaſit; quod conſilium cum omnes arripuiſſent, heri caput tecta vi quercus ruina affligit, ut humi proſtratus ſolidam horam pro mortuo haberetur. Erat inter ſervos quidam Sebaſtianus Balter nomine: is herum ſuum magna cum fiducia D. Bennoni commendavit, qui mox ad ſe redeos incolumis domum regreſſus eſt. *juvenatur; proſtratus ruina arboris,*

264 Joannes Carel XX. hebdomades ſiniſtra *tibiam dolens,*
tibia cum maximo cruciatu laboravit, pediqueioſiſtere nequit. Nocte quadam decumbenti D. Benno in mentem venit: cui illico pro ſanitate ſua Sacrum & anathema ea voto nuncupavit. Exinde mox mitigato dolore melius habuit, & voto ſe exſolvit XXII. Maji.

265 Annæ Hillmayrin Allerzhuſana ſolidum *ſanguinis fluens,*
annum ſanguinis profluvio laboravit. Poſtquam

D. Ben-

A D. Bennoni peregrinationem & Saccum vovit, EX IMPR. GERM. iuctu biduum convaluit. IV. Junii.

266 Caſparis Biſtel Finſingenſis tcedecennis filius Joannes in infantia herniam contraxerat. Qua calamitate territi parentes D. Bennoni Sacrum & peregrinationem nuncupatuot, voto, ſi puer adultior fieret, perſolvendo. Eainde malum intra paucos dies, ſine ulla humana ope, evanuit. VI. Maji. *hernioſus,*

hydropicus, 267 Margarethæ Weiherin Augienſis alumnus, ſeaennis puellus Chriſtophorus, hydrope ſic intumuit, ut ACV. diebus præ dolotis ſenſu quietem capere non potuerit, calculo quoque infeſtatus: tandem a nutrice ſua D. Beunoni promiſſo anathemate commendatus, & tumore B & cruciatibus omnibus liberatus eſt. Feſto B. Virginis in cœlum Aſſumptæ.

cultro perfoſſus, 268 Mauritius Moringer Eichſtettenſis, avi annorum adoleſcens ſtudioſus, ſuperiore anno a fratre ſuo nato minore in rixa cultro per lacus dextrum tranſfoſſus de vita periclitabatur. Attonita infoetunio hoc mater Eva-Suſanna filii ſalutem D. Bennoni, nuncupato ea voto Sacco & urgenteu donario, commendavit, vitamqoe adoleſcentis, gravi hoc ictu dubiam, incolumem præſtitit. Votum perſolvit una cum Mauritio Joanues Chriſtophorus ejus pædagogus ARVIII. Auguſti.

cæcus natus, 269 Joannis Stadler Weſſoſontani AV. annorum filius Petrus, ob tumorem oculorum a nativitate cæcus, III. hebdomades lucem non uſpexit. Cui tandem D. Benno, vovenribus pro filio parentibus peregrinationea & Sacrum, pulſo tumore viſum dedit. XAVIII. Auguſti.

Anno MDCXIX.

ex puerpe-rio periclitans, 270 Nobilis & ſpectabilis D. Ranata Burmayrin, difficillimo uſa puerpetio maximos erinde cocius cotporis dolores perpeſſa eſt; quibus pœne ad extrema deducta, D. Bennonem maxima cum fiducia invocavit. Cui poſtquam Sacrum & floreni donarium vovit, valetudinem recepit. IX. Aprilis. C

caput dolens, 271 Margareta Schoeiderin circa ferias Natalitias XVII. hebdomadibos incredibiles capitis dolotes pœne cum amittendæ rationis periculo ſuſtinuit. In graviſſimis hiſce crociatibus D. Benno ei viſus eſt, ſibi votum faceret præcipiens. Quod com nunenpata peregrioatione & Sacro feciſſet, omot dolore libera evaſit. IV. Maji.

ſanguinis fluxus, 272 Ejuſdem Divi clemauti ope convaluit Agnes N. menſes duos ſanguinis profluvio luborans, poſtquum illi legendum Sacrum ea voco promiſit. VICI. Maji.

muti duo, 273 Leonardi Kholkauff decennis filius, tocum quioquennium mutus, a D. Benoone, cui pater Sacrum voverat, loqoelam impetravit. Die ut ſupra.

274 Catharinæ Planckin quinqueunis filius Chriſtophorus, & ipſe per triennium loquelæ uſu caccos, D. Bennunis patrocinio, cui illum parentes, Sacrum & peregrinationem ex voto uuncupantes, commendarunt, loqui cœpit: quod miraculum perſoluto voto ar. Maji annotandum retuleruot.

275 Michaelis Lauttenſchlager Khumatenſis ſeptconis filius Jacobus, gravi implicitus morbo, v. dies cibi capers traduxit; pro quo jam conclamato, pater D. Bennoni votum fecit, vivomque & incolumem conſervavit. XIV. Maii. D *moribundus,*

herniaſus, 276 Andreæ Seidel unius anni infans Joannes a nativitate hermoſus fuit. Quem eum pater chirurgo curandum cradidiſſet, auſus non eſt præ ætatis teoeritudine aſpero ſectionis remedio uti; auctorque fuit patri, prolem D. Bennoni edito voto commendaodi. Quod cum illico, peomiſſo Sacro & peregrinatione, feciſſet, hernia evanuit. Teſtis fuit Caſpar Seidel dicti Andreæ frater. XX. Maji.

pedibus debilis vir 277 Michael Hafner Deckendorffenſis, integrum bicnnium pedibus laborans, fulcris uti debuit: poſtquam diu Chirurgorum medicorumque artem uequidquam fatigavit, ad D. Bennonem edito Sacri & peregrinationis voto, convaluit. Die ut ſupra.

& mulier 278 Antonii Schlechnecker Haugenſis uaor Walburga, ſolido auno gravitce decumbens, omni pedum uſu caroit. Pro qua cum ejus maritus D. Benoooi peregrinationem voviſſet, intra octiduum ſine ullo medicamine ſaoa & ſoſpes evaſit. XAVIII. Maji. E

ad mortem æger, 279 Joannes Koolg Pretſchlatpfenſis, ante biennium periculoſe & ſut impos XIV. diebus ægrotavit. Filius ejus Georgios, pro patris ſalute D. Bennoni ſuppliea, pictam tabulam, in qua SS. Triados effigies capteſſa erat, dicavit: qoi mua rata habens vota, ſanitatem ægrotanti reddidit. XXIX. Maji.

pede & brachiis impeditus 280 Joannes Schwaiket, civis Monachienſis, ultra menſem deatro pede laborans, inſiſtere eidem nequit, inſuper tantus ſubito dolor utcumque brachium excruciavit, uc neutra mano os attingera poturrit. In gemina hac calamitate D. Benuoni Sacrum & anathema ax voto promiſit, ipſoque die Suſpitatori ſuo facto, convaluic. IV. Julii. F

febricitans duo, 281 Joannes Deuſchel, itidem civis Monachienſis, una cum uaore ſua Barbara, IX. hebdomades ea febri decubuit: promiſſo Divo Beunoni XX voto Sacro, ambo morbo liberati ſont. IX. Julii.

apoplectici 282 Joannem Perlacher, a pago Perlachenſi in urbem redeuntem, primo vertigo ſubita rotavit; qoa brevi ceſſante, prope Iſaræ pontem, utroque geno velut apoplexia tactus, humi collapſus, progredi ulterius nequit, ſed curru impoſitus domum revectus eſt. Cum igitur totum quatriduum pedibus captus decubuiſſet, IX. Julii de nocte D. Benno apparuit, cui prius Sacrum & aoathema pru valetodina ſua voverat: viſuſque eſt bis ſacro pedo ægra genua cangere, hurtatus (ſic ſomoiabat) ut ſe io portanda arcula quadam, cui ſua imago impoſita erat, adjuvaret: exiode illico ut antea pedibus ingredi valuit.

cæcus, 283 Joannis Grimb Dachovienſis ſeſquianum natus infans Martious, XI. hebdomadibus cæcus fuit. In hac calamitate pater pro filiolo vitulom ea voto dicavit: quitntta octidoom ulterum ocolum (alteeo aaateſceote) recuperavic. XXVII. Julii.

284 Ca-

A *brachium sinistrum,*

284 Catharina Cloſſin Puchnizenſis, poſtquam D. Bennoni Sacrum vovit, brachii ſanitatem, in quo ſolidum ſemeſtre maximos cruciatus pertulerat, recepit. VI. Septembris.

angina laborans,

285 Catharinæ Jegerpeckio ſauces ita intumuerunt, ut cibo & poto carere debuerit: in hoc ſesum articulo D. Bennoni cereum anathema ex voto nuncupavit, brevique melius habuit. XVIII. Septembris.

phrenetica & pedibus capta,

286 Joannis Graff Mammendorffenſis uxor, totum quinquennium delira & phrenetica ſolido triennio in vinculis haberi debuit, tandemque utroque pede capta eſt. Maritus pro conjugis ſalute D. Bennoni anathema ex voto promiſit, quæ mox & pedum & mentis ſanitatem recuperavit. V. Novembris.

pedum dolens,

287 Joannes Mayr Wieblingenſis, VI. hebdomadibus acerrimis cum doloribus ſiniſtro pede laboravit, ſine ulla die ac nocte requie.

B Ejus uxor, cum diu humanos remedia curando viro ſuo nequidquam adhibuiſſet, D. Bennoni Sacrum & peregrinationem vovit, qui intra breve tempus ſanitatem eidem impertivit. XCI. Novembris.

Anno MDCXX.

& brachii,

288 Caſpar Seelshover Perckuſanus, AA. annis venenata quadam in brachio ſiniſtro porrigine infectus, magnis expenſis ſanitatem licitabatur nequidquam a chirurgis: quam tandem ante triennium, poſtquam D. Bennoni peregrinationem & ſacram Commonitionem vovit, intra tres hebdomades recuperavit. Teſtem nominavit totam victoiam. AX. Januarii.

ex apoſtemate periclitans,

289 Joannes Eberel Monachienſis, ſex hebdomades graviter decumbens, periculoſo inſoper circa præcordia apoſtemate infeſtabatur ab omnibus jam conclamatus, D. Bennoni Sacrum & donarium ex voto dicavit, poſt quæ mox rupto omnio ulcere, paulatim convaluit.

C XXV. Martii.

ex puerperio delira,

290 Catharina N. ante ſexennium in periculoſum morbum in puerperio incidit, velut mente capta delirans. Hoc modo calamitoſa, ceream D. Bennoni anathema promiſit, & morbo liberata eſt. XIV. Aprilis.

apoplectica

291 Wolfgangi Dumbperger Irenpergenſis ſeptennis filiola Barbara, ab hinc anno aliquoties apoplexia correpta fuit: a parentibus, Sacrum & peregrinationem ea voto obſtrictis, D. Bennonis patrocinio commendata, ſanitati reſtituta eſt.

ex lapſu emoribidus,

292 Georgius Enckel Undeskaltenbachenſis, ante biennium ex equo prolapſus noctem & medium diem ſui impos, & pro mortuo habitus jacuit. Uxor pro mariti ſalute Sacrum & peregrinationem vovit: qui mox, edito vitæ indicio, intra octiduum ſanus & ſoſpes evaſit. XXVII. Julii.

hemiplegicus

293 Chriſtophori Ritter Kuoſani filius XX. annorum, ante decem annos ſiniſtro brachio & pede captus, toto anno maximos dolores exhauſit. Poſtquam pater D. Bennonis auxilium, edito Sacri voto, imploravit, brevi

D ex IMPR. GERM.

poſtinam ſanitatem recepit. XXVIII. Septembris.

Anno MDCXXI.

294 Georgius Gedaves Landishutanus, præteritis feriis Natalitiis in lethalem morbum incidens, ſine olla ſaluris ſpe decubuit. Quam primum ejus loco D. N. Imberlrnder D. Bennonem voto Sacro invocavit, intra paucos dies convaluit. VIII. Aprilis. *moribidus,*

295 Andreas Pfundmayr Dachereoſis, ab hinc biennio maximis omnium artuum doloribus conflictatos, ſolidum ſemeſtre decoboit. In tam gravi morbo iogenti recuperandæ valetudinis fiducia, D. Bennooi Sacri & peregrinationis votom edidit: intraque breve tempor, ſine ulla humaoa medela, ſoſpes & incolumis evaſit; & voto ſe, ſine fine gratias Suſpitatori ſuo agens, AAA. Maji exſolvit. *toto corpore cruciatus suis viribus,*

296 Feminæ cujuſdam Durnhornenſis filiola Barbara, poſtquam tsimula facta eſt, toto tsiennio graviter ægrotavit toto corpora: voto autem D. Bennoni a matre anathemate, convaluit. XXI. Maji. *& pudibundus,*

E

297 Ejuſdem Divi ope ſerennis parvulus, ab omoibus conclamatus, valetudinem recepit; factoſque ævo matusior, proprium chirographum tanti miraculi teſtem Soſpitatoris ſui aræ impoſuit. Die ut ſupra. *moribidus,*

298 Aonam Eiſmanniæ Detterriedenſem aorigo tam vehementer corripuerat, ut nemo medentiom ei curandæ manum adhibere auderet, naſo jam putrefieri incipiente, quare humana ope deſtitora, a D. Beunone, cui Sacrum & anathema voverat, ſanitatem impetravit. Die ut ſupra. *ulceribus;*

299 Georgii Planck Wundenſis uxor tantis capitis, & cordis doloribus infeſtata fuit, ut ſpe vitæ olterioris cacideret. Ut primum D. Bennonis opem Sacri voto inclamavit, ſaoitati reſtituta eſt. Eodem die quo ſupra. *cardiaca,*

300 Andreas Deer Oberſindingenſis, ſoliF dum quinquenoium hesmioſus, facto Sacri & pesegrinationis ad D. Beunonem voto, mrlo illo libeatus eſt. Die ſupra dicto. *herniosus;*

301 Georgii Oſner Germerſwangenſis filius itidem Georgius, VIII. anoorum, vertiginoſo quodam capitis morbo joſeſtabatur: qui ubi eum iovaſit, decumbere coegit. Pater pro prolis ſaluta D. Beonooi ſupplex anathema eidem dicavit, filio mox ab omni morbo liberato. IX. Junii. *vertiginosus.*

302 Anna Kolzopelin Waidkirchenſis, ſolidum quinquennium com maximo cruciato cerpite laboravit, præ dolore oe mente caperetor, cuoctis metuentibus, poſtquam Divo Bennooi anathema ea voto promiſit, omni dolore libera evaſit. Die ut ſupra. *cephalalgica.*

303 Michael Hormau Harazelleoſis, decem hebdomades toto corpore tumefactus, & mente captus fuit. Ejus oxor adhibita fruſtra curationi medentium arte, ad D. Beunooem ouncupato ea voto anathemate & donario, confugit; maritoque concupitam valetudinem recoperavit. XX. Junii. *corpore tument,*

303 Apollonia Magdio Uuderumbacheuſis, *febrim pestilentem,*

A cultu ad D. Beononem voto, Hungarica febri
liberata eſt. Die ut ſupra dicto.

IMPR. GERM. 304 Joannes Iſerek ante ſexennium ſubito
mutus & ſuffocandus, loquelam amiſerat, adeo inſuper obſtipatis ar-
teriæ faucibus, ut intercluſo ſpiritu præ-
focandus videretur. Quo gemino malo brevi
feliciter, edito ad D. Bennonem anathematis
voto, liber evaſit; tandemque votum, quod
in hunc uſque diem ſuſtinuerat, ſomnio admo-
nitus, XIV. Junii perſolvit.

caput do- 305 Anna Leutin, diuturnis capitis dolori-
lens, bus vexata, valetudinem ſuam D. Beononi,
cui anathema & donarium voverat, in acceptis
retulit. Die ut ſupra.

filia pedem 306 Magdalenæ Schwaſtetterin aa. annorum
mutus, filia Maria, tam acutos in dextro pede dolores
perpeſſa eſt, ut incedere nequiverit. Pro qua
poſtquam mater D. Beononis patrocinium, pe-
regrinationem & anathematis voto, imploravit;
ab tunc jam triennio optima valetudine uſa eſt.
XCV. Junii.

mutus; 307 Balthaſaris Stepperel Monachienſis quin-
B quennis filiolus, itidem Balthaſar, ſolido quæ-
triennio mutus fuit: cui D. Benno a parentibus, Sacrum & anathema voventibus, invo-
catus, loquelam dedit. XVIII. Junii.

pedibus captus, 308 Joannis Neimet Mattenwaldenſis duo-
decennis filius Jacobus, jam V. annos natus,
pedibus inſiſtere nequiit. Patet ut omnino il-
lis caperetur veritas, D. Beononi votum fecit;
ſtatimque puer eadem adhuc hebdomade incedere didicit. XXX. Julii.

incendium 309 Joannes Perger in periculoſo totius vi-
arcetur, cinia ſuæ incendio intra horæ quadrantem XIV.
domos depaſcente D. Beononi vitulum vovit;
qui mutato illico voto hujus cultoris ſui do-
mum, ſolam ex omnibus a flammis incolumem, conſervavit. V. Octobris. Teſtes fuere
vicini omnes.

Anno MDCLXXI.

phreneſis 310 Margareta, Georgii Gebhart Ohenba-
curatur. C chenſis filia, anta quinquennium graviter phre-
neſi correpta fuit: quæ morbus illam aliquoties atrociter exercuit. Poſtquam vero ejus pa-
rens D. Benooni peregrinationem & Sacrum ex
voto nuncupavit, malo illo in perpetuum li-
berata convaluit. XXVII. Maji.

ANNUS MDCLXXX.

a translato in Bavariam corpore centeſimus.

Inſtituta ſolenni Proceſſione 311 ANni hujus celebritas cœpta eſt XV.
Junii, quando poſt meridiem du-
cta fuit ſupplicantium pompa ſplendidiſſima,
per majorem urbis parœciam, adusque palatium
Electorale. Præibant ſingularum Congregatio-
num Sodales maximo numero; geſtabantur ve-
xilla, imagines ferculis ornatæ, ſacræ Reli-
quiæ ſplendido cultu. Sequebantur Religioſo- D
rum familiæ omnes. Tum Clerus univerſus
longo ordine, & Canonicorum Collegium.
Geſtabantur ſacra Lipſana S. Bennonis preciosæ
tumbæ incluſa, & a ſereniſſimo Maximiliano *circumpo-*
Philippo Bavariæ Duce, tunc Electoratus Ba- *tantur Re-*
varici Adminiſtratore, liberali & multo argen- *liquiæ,*
to ornata. Supra tumbam ſpectabatur S. Bennonis opere elegantiſſimo fabricata effigies argentea, quam matronæ petilluſtres auro, &
gemmis donatam ornarant. Ad latus, ſacerdotes Mitram ſancti Præſulis, Pedum, & Pluviale portabant, quorum hoc ducentis annis
in ſepulcro manſit integrum. Poſt hæc ſereniſſimus Elector Maximilianus Emmanuel, ſereniſſimos Maximilianus Philippus, cum ſereniſſima
Conjuge comitabantur. Principum veſtigia ſti-
pabant Proceres, Senatores, Nobiles ex aulica
familia, urbis denique tota. Veſperas excepit
hymnus Ambroſianus, ter gemino bombarda- E
rum fragore, a militibus in foro, & plateis,
cum deinde, cum ingenti applauſu, & feſto
xecarum machinarum bombo, ab gemina turri ædis B. Virginis, & per urbis munimenta, *celebratur*
celebrior. Habiti pro concione a noſtro Eccle- *officium*
ſiaſte ordinario, per Octavam illam, ſermo-
nes panegyrici de ſancto Bennone, omnino on-
decim præſente ſempre Sereniſſ. Maximiliano
Philippo Adminiſtratore cum ſereniſſima
Conjuge ac tota aula, & inſolito urbis accurſu.
Eccleſia B. Virginis, ubi hoc ſeculo ſervata ſunt
ſacra Lipſana S. Bennonis, emblematis, Chro-
nologicis, & inſcriptionibus ingenioſe ornata
erat. Illud in primis memorabile: quod ce-
tum omnino annis, ex quo ſacræ Reliquiæ S.
Bennonis ex Miſnia in Boiam migrarunt, ab
earum adventu Monachium, urbs illa Pravin-
ciæ Bojariæ regia, nulla peſtilitatis aura un-
quam afflata eſt, illis præſentibus; adeo gra-
tatur Bojis incola eſt S. Benno. Dixi, Præſanct- F
bus; nam anno hujus ſeculi XXXIV. cum pa- *dicitur mul-*
ſtilitas etiam Monachii graſſaretur, ſacra S. *la peſtis*
Bennonis Lipſana Salisburgi (quæ urbs intra *fuiſſe præ-*
monter munitiſſima eſt) in fuga fuere, ut fu- *ſentia corpo-*
rori Suecico eriperentur. Io redeunt iſtarum *ris.*
Reliquiarum ceſſavit peſtis, neque poſt hac
auſa eſt ſuccedere; & ſi hujus ſeculi annis LXXIX. & LXXX. eadem luer vicinas Provincias infeſtarit, Toto hoc tempore ſingulis ſeptima-
nis ſolenne Sacrum cantatum eſt in æde Divæ
Virginis, in honorem S. Bennonis, cui hoc an-
no MDCLXXXI. ob ſervatam a peſte urbem &
totam patriam, tanquam Patrono, & Soſpi-
tatori, publice grates habitæ ſunt per Proceſ-
ſionem ſolennem, in qua ſacræ ejus Reliquiæ
denuo per urbem geſtatæ. Supplicationem
hymnus Ambroſianus excepit, & abſoluto feſtivo applauſu denuo per urbis munimenta, &
ex gemina turri, ad ædem B. Virginis tormenta bellica. Hæc ego Franciſcus Halden Societatis Jeſu indignus Concionator ad Divæ Virginis hic egi & ſpectavi; emblemata & chronologica typis impreſſa ſunt.

DE

A D

DE
S. LUTGARDE VIRGINE,
SANCTIMONIALI ORDINIS CISTERCIENSIS,
AQUIRIÆ IN BRABANTIA,

G.H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De cultu, vita, ætate & Reliquiis Sanctæ.

ANNO MCCXLVI B *Memoria in Faſtis.*

Memoria S. Lutgardis Virginis in Brabantia *inſerta eſt ad hanc* XVI. *Junii* bediernis *Martyrologii Romani Tabulis, jam ante reperta in Mſt. Florario & aliis Mſtis. ad uſum Eccleſiarum Belgicarum auctis, item a Grevено & Molano in Additionibus ad Uſuardum, & ab hoc in Indiculo utque Natalibus Sanctorum Belgii propoſita. Secuti eos ſunt Miraus in Faſtis Belgicis, Caniſius in Martyrologio Germanico, Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus in Martyrologiis Benedictinis; Henriquez, Chalemotus, in Menologiis Ciſtercienſibus; Sauſſajus, in Martyrologio Gallicano; Balunghemius, in Kalendario Mariano, aliique. Eſt autem* Aquiria *duplex, altera in Leodienſi dioeceſi antiquior, altera in Namurcenſi, olim Cameracenſi ſita, utraque vulgo dicta* Awieres, *de quibus Miraus in Chronica Ciſtercienſi hæc habet:* Quarto fere a Bruxella milliari ſita eſt Aquiria Virginum Abbatia. Fuit ea primum fundata anno MCCLI. in vico Aquiria ſive Aviria noncupato, ſecundo milliario ab urbe Leodienſi; cumque annis ibi quatuor ſtetiſſet, bellis inter Principem Leodienſem & Comitem Namurceenſem exortis, in Brabantiam tunc pacatam ſe Moniales contulerunt; & in vico Allodienſi vulgo Alour, primo a Nivella lapide, anno MCCX. domicilium collocarunt: ſed cum aquarum ibi penuria laboraretur, anno MCCXVII. ad locum, quem hodie obtinent, commigraruni, *ac veteri nomine* Aquiriam *nuncuparunt, ſubſumtique in ſpiritualibus Abbati Alneenſi. Hic vixit & obiit* S. Ludgardis; *non Abbatiſſa, uti per errorem Molanus, ſed primaria & omni regiminis onere libera.*

Locus habitationis & cultus.

C

Vita ſcripta a Thoma Cantipratano.

2 *Vitam ſcripſit Thomas Cantipratanus, ita dictus a Cantiprato Canonicorum Regularium ad muros urbis Cameracenſis, a quorum inſtituta ad Prædicatores tranſiit; horum, cum hæc ſcriberet, Lovanii Prior, poſtea Suffraganeus Epiſcopi Cameracenſis: qui profatur ſe plurima ab ore ipſius piæ Lutgardis, ſicut familiariſſimus ejus, accepiſſe; cetera a fide dignis perſonis percepiſſe, nominatim quandoque comeſtes allegans. Inſcripſit Halvidi Abbatiſſæ monaſterii Aquirienſis, quam mortuam fuiſſe anno* MCCXLVIII. *id eſt annis poſt obitum Sanctæ quatuor, ſcribit Bartholomæus Piſen in Floribus Eccleſiæ Leodicenſis pag.* 278. *Certe ex paucitate miraculorum poſt mortem annotatorum, aliiſque, facile colligitur, intra ſecundum vel tertium a Sanctæ obitu annum ſcripta eſſe omnia. Ipſe tamen Thomas, nuſquam* Sanctam, *aut* Beatam, *ſed ſemper* Piam Lutgardem *appellat. Dionyſius Carthuſianus libro de Quatuor noviſſimis articulo* 50. *appellat Thomam Cantipratanum* virum litteratum, religioſum Ordinis Sancti Benedicti (*non bene*) *& in libro de pluralitate beneficiorum art.* 7. ſecundum carnem nobiliter natum, ſed ſecundum ſpiritum nobilius converſatum, & magna ſcientia decoratum, qui & Epiſcopus Suffraganeus fuit. *Ejuſdem Cantipratani laudes proſequuntur Henricus de Gandavo, de Eccleſiæ Scriptoribus cap.* 51. *ubi meminit* Vitæ S. Lutgardis *ab ipſo ſcriptæ; Joannes Trithemius, Leander Albertus, Guilielmus Eyſengrein, Antonius Senenſis, Robertus Bellarminus, Juſtus Lipſius, aliique, quorum teſtimonia profert Georgius Colvenerius, poſt Vitam Cantipratani a ſe illuſtratam.*

Vitæ ſcriptæ a Thoma Cantipratano,

E *coævo & familiari;*

Compendia variis indidem ſumuntur.

3 *Vitam hanc edidit pridem Laurentius Surius, præfatus ſtylum ſimpliciorem paſſim nonnihil a ſe emendatum: addo, & eam pluribus omiſſis contractam. Not integrum contextum Auctaris damus primogenia phraſi, ex* F *tribus potiſſimum codicibus Mſtis. ſcilicet uno valde inſigni Collegii noſtri Brugenſis; altera, Bibliotheca Canonicorum Regularium in Rubea valle prope Bruxellas, ubi illa legitur in ſecunda parte Hagiologii Brabantinorum; ac tertia, nobis communicato ab Autberto Miræo, Eccleſiæ Cathedralis Antverpiæ olim Decano, noſtrorumque ſtudiorum, dum viveret, amantiſſimo. Ex horum autem ad invicem collatione dedicimus, Auctorem, aliquot annis poſtquam ſcripſiſſet Vitam, qualis in Codice Brugenſi habetur, & a pluribus forte tranſcripta jam erat, eamdem recognoſcendam dediſſe cuidam ipſius Sanctæ etiam familiariſſimo, Fr. Bernardo, Ordinis Prædicatorum, & Pœnitentiario Domini Papæ Innocentii* IV. *Hic varia puncta addendo ſuggeſſit; qua ex duobus aliis Mſtis. in antiquiorem textum tranſtulimus uncis his ( ) notata; ſicut & alia quadam, ab Auctore iſta occaſione addita, qui ſubinde etiam aliquid in phraſi mutavit, haud ſatis dignum, cui ſcrupuloſius adnotando immoremur. Talem autem interpolationem poſſumus præſumere factam poſt obitum Innocentii* IV. *qui anno* MCCLIV. *contigit, ſexennio ferme, quam Abbatiſſa Hadwigis,*

editur ex 3. *Mſto.*

A *cum ſcilicet e Curia rediiſſet* Bernardus, *& tamen adhuc viveret* Cantipratanus, *qui uſque*
AUCT. G.H. *ad* MCCLXIII. *ſuperfuit - Habemus etiam eandem Vitam, ſed contractiorem, ex Mſ. Ultrajectino Eccleſiæ S. Salvatoris. Eadem Vita a noſtro Bernardino de Villegas habetur Hiſpanice edita ſub hoc titulo:* Sponſa Chriſti inſtituta ex Vita S. Ludgardis, ſeu vita Sanctæ Ludgardis cum digreſſionibus aahortatoriis ad Mootaler, *Madriti anno* MDCXXV. *quod utiliſſimum opus poſtea halice redditum, Venetiis prodiit anno* MDCLII. *Varia quoque ejuſdem Vitæ compendia ediderunt, citatus ſupra Piſca in Floribus Eccleſiæ Leodienſis; Chryſoſtomus Henriquez in Liliis Ciſtercii, de rebus geſtis Sacrarum Virginum Ciſtercienſium; Angelus Manrique, in Annalibus Ciſtercienſibus, Lippelous, Haraus, aliique, qui*
B *Vitas Sanctorum quibuſcumque lingvis vulgaribus ediderunt, & paſſim ex Surio deſumpſerunt ſimul cum erroribus ab eo commiſſis: quorum unum circa ætatem ejus infra obſervamus.*

Opinio de ſanctitate Sibyllæ

4 *Sæpe infra in Actis mentio fit* Sibyllæ de Gagis, *quæ, ut dicitur lib. 2. num.* 30. ei ab ingreſſu Ordinis devotiſſime ſervire conſueverat. *De hac in Gazophilacio Belg. pag.* 60. *Rayſſius ita ſcribit*: Oſſa ejus e tumulo extracta ſunt anno Domini MDCXI. ſaptimo Idus Octobris, ab Heorico Welpen Abbate Alneoſi Superiorum permiſſu. Magnus ſit in dies hominum conflouus, a diſtitis etiam locis ad ejus Sepulcrum. Viſitur ſuns a tempore elevatiònis juxta ejus rumulum: ex quo advenientes peregrini levamen ab infirmitate, ubi aliquid ebiberint, miro modo perſentiunt. Juata qoem, ut anta dixi, viſitor, ac inani quodam ſpatio in ipſa parietis rempli craſſitia excavato, ſuperneque fornicis ſeu arcur in formam elauſo, comprehendi-
C tur: adhibitir deinda clathris aut cancellis ferreis, qui ipſum ſepulcri aditum muoiant, ae firmçor. In ipſa vero fornicis curvatura, hos verſus exaratos deſcripſimur.

Lux nona Octobris toto radiabat in orbe,
Abbas Heoricus ſapientis quando Sibyllæ
Oſſa, pio populi applauſu pompaque, locavit.

D. P. 5 *Prater* Sibyllam, *ſub eodem* Beatæ *titulo, ejuſdemque Octobris ac diei* IX. *nota, eo quod alius nullus occurreret aptior, referitur etiam a Rayſſio*, Eliſabetha de Waos, quæ quondam (*ut hic dicitur lib. 3. cap.* 21.) in Campania Galliæ apud S. Deſiderium foerat Abbatiſſa, *abdicataque Prælatura Aquiriam tranſierat. De hac Cantipratanus lib. 2. cap.* 5. §. 4. *ait, quod* genere & vita nobilis, a eunabilis fere Chriſto devotiſſima fuit; cujus ſanctitati parentes ejus ſimpliciter invideoter, eam Militi probatiſſimo, licet invitam, in conjugium tradiderunt, eum quo in uno lecto annum ioregrum agens, virgo raman tmpollura permanſit. *Addit ex Mſ. Hagiologio Sanctorum Brabantiæ Rayſſius ſequentia.* Hanc pedetentim per tres circiter annos Chriſti ad Crucem affixi ſtatua undiqua ſequebatur; & ſi quando immundis ac ſœdis veaaretur cogitationibus, manum de cruce porrectam ſuo ſuperpoocbat pectori, & actu-
D rum perverſas omnes animi cogitationes abigebat; ſæpius etiam Angelicis colloquiis fruebatur. Ad amœna virentia paradiſi die quadam evecta aſt; ubi quidem ram ex viventibus & natis, quam etiam naſcituris, qui æterna gloria potiruri eraot; &, quod admirabtlius eſt, in quo ſtatu, virginitatis aut conjugii ſinguli glorificandi eſſent, ſpiritu revelanta cognovit. Hos igitur com poſtea in hac vita videret, quorum ſimilitudines viderat in cœlis, licet & antea ignoti eſſent, ex facie ſpecialiſſime agnoſcebat; & ſubito
E in ictu oculi, in ſingolis meritorum ac ſtatuom differentiam diſcernebat. Semel cum Eliſabetham ab Aſca Namurcenam videret, optime comptam & ornatam, utpote quam parentes matrimonii fœdere coojungere propagandæ ſtirpis cauſa, in animo duxiſſent; conſtanter ad eam dixit: Fruſtra ram pretioſa indueris veſtibus, quoniam ta in virginitatis ſtatu victuram certo cogoovi: quod uti dixit, tta eveoit. Meruit etiam hæc S. Lutgardem, gloria coruſcantem, ab ejus morte videre. Conſtat etiam ſpiritum habuiſſe prophetiæ; cum a priocipio mundi, ea, quæ jo fine futura ſunt, luculentiſſime contemplaos, evidentiſſime præunotiarit. Tandem, cum moltis virtutum inſignibus claruiſſet, vocata eſt ad thalamum cœleſtis ſponſi, eum quo in perpetuum victura hoc triſte ſeculum deſeruit. *Sepultura locus in oblivionem veniſſe videtur; aliaterdeotedem, quo* Sibylla *prafata, elevationis honore decorandam eodem auctore eademque occaſione fuiſſe.*
F

& Eliſabetha Waos ſociarum S. Ludgardis.

S. Lutgardis Reliquiæ Antverpiæ.

6 *His interpoſitis redeo ad* Lutgardem. *De hac optime meritus fuit Joannes Molanus, quippe cujus ad Uſuardum Additiones Baronio, ipſius ſcripta maximi faciem, momentum præcipuum attulerunt ad ejus nomen Romani Martyrologii faſtis inferendum. Is imer alia typis paratas reliquit, tum anno* MDLXXV. *morereretur, Natales Sanctorum Belgii. Eos Baronius videre non potuit, eam Notis in Martyrologium ſcriberet; editi enim primum ſunt duodecimo poſt auctoris mortem; adeoque non potuit legiſſe Baronius, quod Molanus ibidem notavit poſt Vitæ compendium*; Non aſt tamen, inquiens, ob meritorum ſuorum, ut creditur, exigeutiam Sanctorum Catalogo a Romaoa Sede ſobſcripta, aut ex loco ſepulturæ ad decentioram levata. *Non videtur ex toto juſta ea querela: tum inter Reliquias*, ex dooo Margaretæ Auſtriacæ, Octavii Farneſii Parmæ & Ducis uaoris & Belgii pro Rege Catholico Gubernatricis, *anno Domini* MDLXV. *perlatas ad Henricum Cardinalem, Portugallia Regem, numerentur aliqua* S. Lutgardis Virginis Ciſtercienſis: *dicuntur autem in literis Antonii, Regem Luſitania ſe dixentis, eaſque tradentis filia ſuo Emmanuelli anno* MDXCIV. Pars ex ſpina dorſi & cranii, *eaque ſatis notabilis, prout ipſi vidimus in Abbatia S. Salvatoris Antuerpia; ubi ex diſtis Emmanuelis dono habentur, una cum aliorum Sanctorum* XXXV. *inſignibus Reliquiis. Quod totum diſtinctim legere eſt in Aprilis noſtri die* 11. *ad Acta S. Mariæ Ægyptiaca; atque in*

Ap-

A *Appendicè ad eumdem diem. Sed forte cum Molanus ſcriberet, ignorabatur etiam Aquiria, ubi corpus eſſet; poſtea autem quæſitum inventumque ſit, ut de eo ſcribere potuerit Raſſius in ſuo Hieracophylacio, edito ſub annum* MDCXVIII. *pag.* 60. Oſſa ejus elevata ſunt, & in capſa ſub altari, quod ejus honori erectum eſt, reconduntur. *Ita ille videtur modeſte corrigere Molanum, diſſimulando tamen annum, auctorem & circumſtantias iſtius Elevationis.*

7 *Obiiſſe Sanctam, ait Vita lib.* 3. *cap.* 16. anno ab Incarnatione Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo ſexto, menſe Junio, ſextodecimo Kal. Julii, Indictione quarta, anno

B ætatis ſuæ ſexageſimo quarto, hora circa veſperam; *vel ut habent Mſs. Rubea Vallis ac Mirai*, in hora Veſperarum. *Hoc ultimum ex poſteriori Thomæ correctione eſſe non dubito. At minime certo, quod eodem ſe corrigente falſum ſit, ut in iiſdem Mſs. legeretur Lutgardis* anno ætatis ſuæ quadrageſimo quarto *ad cœlos evolaſſe. Potius cenſeo errore librarii, e cujus exemplari duo illa tranſſumpta faciat, pro* LX. *irrepſiſſe* XL. *facili calami lapſu; ſed quem corrigendum monent pluribus locis ipſamet, quæ hic fallere poſſent, Mſs. Etenim illa æque ac Brugenſia lib.* 1. *cap.* 9. videte *jubent* Aquitriæ Monia-

Obiit hoc anno 1246.

Cum annis 40. *vixiſſet Aquiriæ,*

les, quanti inter eas meriti quadraginta annis mulier habitavit: *& lib.* 2. *cap.* 1. *miratur Thomas eam Gallice loqui egre quidquam ſciviſſe, qua via viginti quatuor annorum tempus attigerat, cum Aquitriam intravit, & quadraginta annis poſtea inter ſocias Gallicas vixit. Venerat ergo ad illas anno* MCCVI. *Neque ſcrupulum contra hunc calculum movere poteſt, quod lib.* 1. *cap.* 2. *narratur de Abbate S. Trudonis, qui a Concilio Generali Lateranenſi veniens, ab ipſa, cum adhuc eſſet prope Tungros ad S. Catharina Prioriſſa, exceptus fuerit cum proceſſione. Si enim nullum Concilium Generale celebratum eſt ab Innocentio Papa* III. *quando anno* MCCIV. *contra Albigenſes hæreticos Crucem prædicandam decrevit; eamque in rem expedivit Legatos, quos nominat Odericus Raynaldus ad iſtum annum num.* 57. *ſi inquam an.* MCCIV. *concilium nullum celebratum eſt, ſed intelligi debeat illud omnibus notiſſimum ac vere Generale concilium habitum anno* MCCXV. *cui ad octingentes Abbates interfuere; potius dicendus erit Thomæ memoria lapſus circa cauſam, qua Abbas Romam erat; quam credetur erraſſe in re tam comperta Aquirienſibus, & quadraginta annos pro viginti adſcripſiſſe Lutgardi Aquiria morienti; ſia enim oportuiſſet hanc annorum* XIV. *puellam (utpote in eo calculo natam anno* MCCII) *fuiſſe non ſolum velatam, ſed etiam electam Prioriſſam Monaſterii, Abbatiſſam ſolti non habere, ut dicitur cap. priori. Quid quod viginti quatuor annorum ætas, antequam locum ordinamque mutaret Virgo, clariſſime diſtinguatur lib.* 1. *cujus cap.* 1. *dicitur*, annorum paulo plus quam duodecim ætate adepta, inter Moniales Ordinis S. Benedicti divino ſervitio *mancipaſſe ſe: ac nihilominus, cum propter ætatem conſecrari necdum poſſet* multis annis *procum importunum paſſa cap.* 4. *Hos annos ſaltem quinque vel ſex oportet æſtimari, ut nata anno* MCLXXXII. *conſecrari ſedecennis vel octodecennis potuerit, non potuiſſet etiam in tali calculo in Prioriſſam eligi, niſi ſub annum ætatis* XIIII. *Chriſti* MCCXV. *& paulo poſt, cum fuiſſet* in monaſterio S. Catharinæ annis ſeeme duodecim Monialis (*ut dicitur cap.* 12.) *mutandi loci & Ordinis conſilium imo mandatum divinitus acceptiſſet, jam fere* XXIV. *annos nata.*

Illuc ingreſſa. an. 24. *Ch.* 1206 *Et nata* 1182.

non 1246. *neque non tria an. ut* 44. *neque nata* 1202.

8 *Molanus in præcitatis Sanctorum Belgicorum Natalibus dicit, quod Sancta*, Abbatiſſa præfuit monaſterio: *ſed hanc memoriæ ſenilis lapſum Mirans in Chronico Ciſtercienſi notavit; Amicus autem noſter Generoſus Dominus Jacobus Baro le Roy ad correctionem hanc probandam in ſua Topographia hiſtorica Gallo-brabantiæ, poſt accuratiſſime deſcriptam originem ac progreſſum loci, etiam novam hanc diligentiam addidit, ut ſeriem Abbatiſſarum Aquirienſium daret, ex*

Non fuit Aquirienſis Abbatiſſa.

E *ipſius loci ſchedis propria manu tranſcriptam, in qua nullus Sanctæ Lutgardi locus. Dedit ibidem, aleganti expreſſam ſcalpro, imaginem monaſterii, ſicuti ſeſe conſpectui offert a Septemtrione; ſimulque tam ibi, quam in toto illo opere exhibuit magnanimam diligentiam ſuam nulli nec labori nec ſumptui parceatis, ut quam compertiſſima certiſſimaque ſcriberet. Speciman, ab ipſo benigne huic loco commodatum, hic haberet, niſi peregre abiiſſet: quo reverſa locum ipſi fortaſſis dabitur in appendice vel ſupplemento.*

Iconiſmus Abbatiæ.

Abbatiſſarum ſeries ab ipſo collecta hæc eſt.

F

Maria, ereata anno 1202.
Woaris obiit 1238.
Agnes
Hadwidis 1258.
Margarita Itterenſis 1271.
Lutgardis 1275.
Benedicta
Maria 1341. 3. Martii.
Extranea 1365. 18. Martii.
M.
Maria del Haye 1371.
Joanna del Haye 1389.
Joanna . . . . 1401.
Catharina Halbaizo 1413.
Catharina Alpus 1414.
Catharina Marike 1422.
Margareta Bertenchampt 1434.
Maria du Bray 1437. 13. Junii.
Catharina Camprenoille 1510. 15. Februarii.
Joanna Bernage 1533.
Maria Marlecque 1593. 11. Febr.
Margareta de Marbais
Ludovica de Blaton 1632. 28. Feb.
Joanna Bourlart.
Lutgardis de Lonchin 1670. 28. Octobris.

Abbatiſſarum ſeries.

A Joanna Marſillo 1675. 10. Julii.
Benedicta de la Motte an. 1693. adhuc ſuperſtes.

VITA

Auct. Thoma Cantipratano coævo.

ex tribus Codicibus Mss.

PROLOGUS.

B DOminæ Reverendæ, & in Chriſto plurimum diligendæ Hawidi; conceſſione divina in Aquiria Abbatiſſæ, totique cum ea ſanctiſſimo Conventui, Frater officio Supprior, ſed Fratrum Prædicatorum minimus, ſalutem; & bene hoc, quod ſibi.

Officium perſonæ & Ordinis, & ſi non nomen proprium, in ſalutatione poſui; ut ſcilicet autoritas in Officio & Ordine commendetur; nec tamen opus ſequens nominis inſinuatione vileſcat. Sicut me non ſolum veſtra, immo multorum monaſteriorum caritas & amor, quem ſpecialiſſimum erga perſonam habebam, flagrantiſſimus incitavit, Vitam piæ Lutgardis utcumque deſcripſi: tribus libris opus omne diſtinguens, ſecundum tripliceм ſtatum in anima, inchoantium, proficientium, & perfectorum. Primos quidem, quomodo in ordine Sancti Benedicti converſionis ſanctimoniam inchoavit: ſecundos, quomodo ad Ciſtercienſem Ordinem tranſeundo profecit: C quid autem anois nodeeim aote mortem & io morte & poſt mortem per eam Dominus dignatus eſt operari, quaſi perfectionis gradum liber tertius obtinebit & continebit.

Vitalibris ſe diſtinguit.

Nec credo vitam alicujus, quæ tot virtutum inſignia & mirabilium ac miraculorum prærogativas in ſe continet, a multis retroactis annis fuiſſe deſcriptam. Si autem quæritur, qoomodo legentibus fidem faciam de iis omnibus, quæ conſcripſi, breviter dico, quod ipſe Chriſtus teſtis & judex ſit, quod plurima ea iis ab ore ipſius piæ Lutgardis, ſicut familiariſſimus ejus, accepi: & in iis nullum ita temeratiom credo, qui ejus teſtimoniis contradicat: cætera vero a talibus ma percepiſſe profiteor, qui nequaqoam a veritatis tramite daviarent. Pleraque etiam, & revera magnifica, ſcribere non conſenſi, vel quia oon intelligibilia rudibus eſſent, vel quia teſtimonium conveoiens non inveni. Cum ergo caritas omnia credit, omnia ſuſtinet, peto ab iis, quibus Deus ſpiritum ſuæ caritatis inſudit, ut credaot his, ſiqua ſuor ſancta, ſiqoa otilia, ſiqua veritati conſona proponuntur; ſimulque ſuſtineant patienter, ſiqua minos apta, ſiqua minus litteratorie, vel indiſcrete poſuero: quæ tamen propter hæc minus debite ab improbis reprllantur. Bonorum enim ingeniorum, D ut dicit glorioſiſſimus Auguſtinus, inſignis eſt todoles, in verbis verum amare, non verba. Neque enim aurum minus pretioſum eſt, quod de terra rollitur; neque vinum minus ſapidam, quod de vilibus lagois eacipitur. Ergo non ſolum vos, ſed omnium monaſteriorum Brabantiæ cœtus virginum, Vitam piæ Lutgardis ſuſcipiant; ut quæ in fama virtutis poniſſima omnibus fuit, ipſa brevi libelli hujus inſinuatioon plenius innoteſcat; zogeatque legentibus virtutem & meritum, qoibus præſcriptum aderit virtutis exemplum. Valeat veſtra ſancta & ſincera benignitas, & mei vos memores io orationibus veſtris Divina pietas inçolumes tueatur; Ameo.

De Doctrina Chriſt. Lib. 4. c. 21.

ab ore S. Lutgardis aut a fide dignis acceptæ

VETUS DIVISIO. E

LIB. 2. CAP. 1. De ortu, & infantia ejus.

II Quomodo procata eſt a quodam joveoe; & per viſionem Chriſti çouverſa penitus, & ſubito liberata.

III Quomodo quædam devota & nobilis matrona prædixit eam quaſi alteram Agnetem futuram.

IV Quomodo Miles quidam eam procabatur; & ipſa viriliter repulit eum, & confudit.

V Quomodo Miles idem voluit eam violenter rapere, & ipſa miraculoſe evaſit.

VI Quomodo prædixit Satelliti Militis ſævienti in eam graviſſimum infortunium.

VII Quomodo confuſioni reſtitit, quando apud S. Trudonem obvius ei fuit populus revertenti.

VIII Quomodo B. Virgo conſolata eſt eam, quando timuit in verbis quibuſdam Monialium. F

IX Quomodo B. Catharina apparuit ei.

X Quomodo viſa eſt a toto çonventu in aere ſuſpeodi.

XI Quomodo claritas ſolaris viſa eſt de nocte ad eam deſcendere.

XII Quomodo Dominus compaticuti infirmis, dedit ei gratiam ſanitatum; & poſtea ut intelligeret Pſalterium, & poſtea, ut, perditis iſtis, gratiam Dei, quoad viveret, impetravit.

XIII Quomodo in aliquo tribulata, rapiebatur in ſpiritu, & fugebat de latere Domini mirabilem dulcedinem.

XIV Quomodo apparuit ei Joannes Evangeliſta in modum aqoilæ, & quid illi oſtenſum ſit per illam aquilam.

XV Quomodo Chriſtus ſibi apparuit in cruçe affixus, & ipſa oſculata eſt vulous ejus.

XVI Quomodo videbatur ei, quod manus ſoæ oleum diſtillareot.

XVII Quomodo confecrata ſoit, & qoaliter viſa fuit corooa aurea poni ſuper caput ejus; & hoc duobus videntibus.

XVIII.

A xvɪɪɪ Quam perfecte Agnum ſecuta fuerit Chriſtum.

xɪx Quomodo ipſi exoranti Chriſtus viſus eſt applaudere, in ſpecie agni.

xx Quomodo Prioriſſa in monaſterio S. Catharinæ facta eſt.

xxɪ Quomodo Chriſtus manum ſuam mediam poſuit, quando violentiam paſſa eſt in oſculo cujuſdam Abbatis in eodem monaſterio: & quantum fugienda ſunt oſcula virorum feminis religioſis,

xxɪɪ Quomodo tranſivit ad Ordinem Ciſtercienſem, de Ordine S. Benedicti.

Lib. ɪɪ. Cap. ɪ. Quomodo B. Maria apparuit ei, cum timeret ſe eligi in Abbatiſſam; & quod miraculoſe non potuit Gallicum addiſcere,

ɪɪ Quomodo B. Virgo conqueſta eſt de gravitate Albingenſium, & propter hoc juſſa eſt ſeptem annis continue jejunare in pane & cereviſia, tantum ut Dominus propitiaretur populo ſuo.

B ɪɪɪ Quomodo Mag. Jacobum de Vitriaco liberavit a quadam graviſſima tentatione.

ɪv Quomodo quemdam Simonem, Foviacenſem Abbatem, liberavit a Purgatorio, violentiſſimis precibus ad Deum factis.

v Quomodo voluit certificari ſuper ſtatu ſuo; & apparuit omnibus videntibus juvenis ſplendidus ad conſolandum eam.

vɪ Quomodo mori deſiderabat, & apparuerunt ei vulnera Chriſti, clamantia ad eam pro peccatoribus.

vɪɪ Quomodo Innocentius Papa IIɪ. mortuus, ſtatim apparuit ei.

vɪɪɪ Quomodo Mag. Joannes de Liro apparuit ei ſtatim mortuus; & quid Chriſtus dixit ei, dum plangeret illum mortuum.

ɪx Quomodo ſecundo revelatum eſt ei, ut alios ſeptem annos pro peccatoribus jejunaret: & ſicut ipſe Chriſtus Patri ſe pro peccatoribus in ſacramenti ſacrificio quotidie ſe offerebat, ſic & iſta ſe Chriſto offerret.

x Quomodo dæmon apparuit ei, & dixit ſe deceptiſſe quamdam Monialem; & quomodo illa Monialis liberata eſt.

C xɪ Quomodo quædam Monialis ab incolis dæmonibus liberata ſuit per eam.

xɪɪ Quomodo quædam Yolendis Monialis, prædicta ante mortem per eam, apparuit poſt eam.

xɪɪɪ Quomodo ſoror ſua mortua apparuit ei.

xɪv Quomodo prohibita fuit omni die Dominico accedere ad Sacramentum Altaris.

xv Quomodo dæmon apparuit ei in morte cujuſdam Sororis.

xvɪ Quomodo dæmones frequenter apparebant ei, & quomodo timebant eam.

xvɪɪ Quomodo metuebat ſe non bene ſæpe dixiſſe Horas debitas: & propter hoc quidam miſſus a Domino, ſecuram fecit eam.

xvɪɪɪ Quomodo flamma viſa eſt exire de ore ejus, dum cantaret.

xɪx Quomodo communicata Corpori Domini, noluit carere prandio; ſed dixit Domino, ut quamdam debilem Monialem occuparet reliquiis cogitationum: & ſic factum eſt & probatum. D

xx Quomodo eadem Eliſabeth curata fuit; ipſa orante.

xxɪ Quomodo deſideravit martyrium pro Chriſto ſuſtinere, & illo deſiderio rupta eſt vena contra ſitum cordis ſui, & in mirabili copia effudit ſanguinem; & ſic Dominus dixit ei, quod ſaltem inde acciperet meritum Agnetis in martyrio.

xxɪɪ Quomodo quædam Domina Machtildis Monialis recepit auditum perditum, per impoſitionem digiti ejus.

xxɪɪɪ Quomodo memor paſſionis Chriſti, in contemplatione viſa eſt a quodam Presbytero, quaſi perfuſa totaliter ſanguine.

xxɪv Quomodo quemdam Dominum Tymerum Militem, virum flagitioſum, violentiſſimis precibus convertit ad Dominum.

xxv Quomodo Monialem a tentationibus liberavit; & eadem miraculoſe, quod precabatur, obtinuit. E

xxvɪ Quomodo cuidam mulieri graviter tentatæ prædixit, quod deberet in Paraſceve mori.

xxvɪɪ Quomodo quidam vir, in ſolu conſpectu ejus, eſt contritus pro peccatis, & ſatisfaciens liberatus.

xxvɪɪɪ Quomodo epilepticum ſanavit.

xxix Quomodo in feſto omnium Sanctorum ei multitudo Sanctorum apparuit.

xxx Quomodo Dominæ Sibyllæ, gravatæ ſervitio ejus, per vocem occte reſponſum fuit.

xxxɪ Quomodo quidam deſperatus, luquens ei, luciditſimam claritatem ſuper eam vidit, & conſortatus eſt.

xxxɪɪ Quomodo in Cantico, Te Deum laudamus, B. Virgo apparuit ei.

xxxɪɪɪ Quomodo compatienti cuidam pauperculæ, Dominus dixit ei, Portio mea.

xxxiv Quomodo in multis ſpiritu prophetico claruit: quomodo & nomen & meritum cujuſdam Virginis Oſannæ deſignatum fuit per eam, quod per annos multos ignoratum erat.

xxxv Quomodo cujuſdam apoſtatæ reditum ad Ordinem prædixit. F

xxxvɪ Quomodo Duciſſæ Brabantiæ mortem prædixit.

xxxvɪɪ Quomodo cuidam molieri tentationem occultam prædixit, & liberavit eam.

xxxviɪɪ Quomodo quemdam, vexatum in Confeſſionibus audiendis, precibus liberavit.

xxxix Quomodo duo Angeli viſi ſunt deducere eam ad altare; & alia vice ante mortem B. V. Maria & B. Joannes Baptiſta aſſtare ei ex utroque latere.

xl Quomodo ignotæ linguæ ſcientiam habuit in conſolatione cujuſdam molieris, quæ diſperata fuerat: & quomodo liberata eſt per eam.

xlɪ Quomodo diotius flenti pro peccatoribus apparuit Dominus, & manu propria abſterſit lacrymas ab oculis ejus.

A xxii Quomodo quinque annis quotidie viſitata eſt ab Angelis, & frequenter a Matre Domini vel Apoſtolis; & ramen nihil ſuffecit ei niſi ſolus Deus.

xxiii Quomodo vixit in triplici ſtatu: & hoc fuit jacere in triplici lectulo Cantici Canticorum.

Lib. III. Cap. I. De eo, quod undecim annis ante mortem cæca effecta eſt; unde conſecuta eſt ſplendidius lumen iuterius.

ii Quomodu ſanctæ memoriæ Jordanis, Magiſter Ordinis Prædicatorum, apparuit ei; & dixit, ſe eſſe inter Apoſtolorum & Prophetarum choros.

B iii Quomodo tertio ſeptem annos jejunando conſummavit.

iv Quomodo Cardinalis Jacobus, mortuus in Roma, quarto die, raptæ in cœlum apparuit; & dixit, ſe liberatum a Purgatorio.

v Quomodo prædixit unuis quioque diem obitus ſui.

vi Quomodo eodem anno in Vigilia nativitatis Domini dictus Magiſter Jordanis apparuit ei; & dixit, inſtare mortem ejus.

vii Quomodu quarto anno ante mortem ejus, graſſaure per multa regna gente Tartarorum, cum timeretur quod ventura eſſet per totam Teotoniam, prædixit non eſſe venturam, ſed retro abituram.

viii Quomodo D. Balduinus de Barbeochon, Prior de Oignies, demoſtratus eſt ei poſt mortem.

ix Quumodu contemplabatur faciem Chriſti, ſecundum illud Cantici; Anima mea liquefacta eſt ut dilectus &c. Invenerunt me.

x Quomodo audiente Moniale facta eſt vox ſuper eam, Deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum.

C xi Quomodo anno uno ante mortem ejus, Chriſtus tantum tria requirebat ab ea.

xii Quomodo Paſchali tempore ante mortem, apparuit ei Dominus Chriſtus, cum Maria matre ſua; & prædixit ei mortem ſuam.

xiii Quomodo diebus quindecim ante mortem ejus, apparuerunt ei B. V. Maria & B. Joannes Baptiſta, & quidam amici ejus ſpeciales, qui jam defuncti eraor, predicentes ei exeſſum mortis: & glorioſiſſima reſponſio ejus, quomodo poterat cognoſcere ac diſcernere inter Sanctos, qui in multitudiu appatebant.

xiv Quomodo Sorores, quæ erant in infirmaria, redarguit; & prædixit, quod poſt mortem ejus Dominus corriperet eas: & qualiter hoc factum eſt.

xv Quomodo amicus quidam ejus ſecularis graviter peccaverat, & meruit indulgentiam per preces ejus; & non ſolum ipſe, ſed omues, quos ipſa dilexit, & qui eam diligebant, & ſpem haberent in ea, beneſaceret eis Dominus propter eam,

xvi Quomodo mortua fuit, & quid egit in morte: & quomodo dixit, exercitum cœleſtem eſſe in clauſtro, quando intrabat mors. D

xvii Quomodo ante mortem oculos apertos poſtea non ſecluſit: & quid ſenſerunt aliquæ in morte ejus: & qualis fuit facies ejus in morte, & poſt mortem.

xviii Quomodo quædam Soror habuit manum impotentem: & per attractum corporis ejus, ubi lavabatur, ſanata eſt.

xix Quomodo multis annis prædixerat, quod mihi ſufficere deberet minor digitus ſuus poſt mortem ſuam, qui manum ejus affectaveram, & quam miraculoſe hoc adimpletum ſit. E

xx Quomodo corpus ejus ſepultum fuit.

xxi Quomodo apparuit cuidam Moniali, & quomodu fine Purgatorio dixit ſe tranſiviſſe, & liberaſſe multas animas de Purgatorio; & prædixit aliam morituram, & mortua eſt immediate poſt.

xxii Quomodo peſtem, quæ inter Moniales ſecundum prophetiam ejus venerat, viſa eſt ſedaſſe in viſione cujuſdam Monialis.

xxiii Quomodo nobilis puella Beatria ſanata eſt per velum ejus.

xxiv Quomodo D. Alardus Capellanus ſanctus eſt.

xxv Quomodo Oda Supprioriſſa ſanata eſt.

xxvi Quomodo quædam Monialis probat virtutem ejus in liliis poſitis ad tumulum ejus.

xxvii Quomodo Maria de Andeoa a dolore capitis validiſſimo per velum ejus ſanata eſt ſubito.

xxviii Quomodo cingulo ejus quædam matrona liberata eſt, in partu periculoſe laborans: & hoc idem experte ſunt multæ aliæ.

F *His ita præmiſſis, placet numeros Capitum ſervare & ſequi in contexu per longiora capita, uti ſolemus, continuando; marginalem vero ſynopſim ad noſtrum morem brevius formare.*

LI-

A

LIBER PRIMUS

De vita S. Lutgardis in ordine Benedictino peracta.

CAPUT I.

A matrimonio & amore virorum animus avocatus amore divino conſtringitur.

1 PIa Lutgardis Virgo, ex illa quondam famoſiſſima civitate Tungreoſi, matre nobili, patre clva, originem duxit. Pater itaque teneriſſime filiam diligens, & ſecundum faſtum ſeculi eam cupiens proſperari, vigiuti marcas argenti, cum illa adhuc eſſet iofantula, cuidam credidit mercatori, ut ex iis medio tempore, quo parvula eſeſceret, multiplicatis cupis paraphernalia nupeusæ filiæ in dotibus angereutor. Puella autem creſcens, & quid pro ſe fiebat agouſcens, prout talis ætas velle poterat, ad conjugium iubiabat. Sed pius Dominus, providus futurorum, qui vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt, fruſtratu patris conſilio, de Lutgarde, ſponſanda ſibi, aliter diſponebat. Ille eoim, qui deputatam Lutgardi pecuoiam per mercatiooes ſuſecpecat amplıandam, frequentec in Anglıam traoſieus, & per iofortuoia diverſa diffilieus, uſque ad uoam marcam viginti mateas totalitec diſſipavit. Nec iſta tameo inteotionem patris, aut eſfrontem impudeotiam filiæ a propoſito revocaſſeot, niſi piæ matris inſtantia mentem filiæ, modo minis, modo blanditiis evicciſſet. Dicebat eoim mater filiæ, & hoc ſæpius inculcabat: Si nubere Chriſtu volueris, mouaſterium tibi, ubicumque volueris, honeſtiſſimum præparabo. Si vero virum mortalem elegeris, nullum alium niſi vaceatum cuſtodem habebit. His ergo & hujuſmodi verbis illa præclara mulier, & viri votum, & filiæ voluotatem ad melioris conditioois propoſitum iuclinavit. Fuit tameo in ornatu vaſtium, quamdiu degit apud patrem; ſed jocos inhoneſtos fugit, & amatorias cooſabulatiooes, & ineptias peotus puellares: & mirum in modum, cum uecdum cognoſceret Dominum; (nec eoim ei tunc in aliquo ſuccat revelatus) in corde raman, cum ſola eſſet, ſeotiebat iuterius ueſcio quid divini. Et revera ea tuoc ſibi templum habitatioois ſuæ digniſſimam in Lutgarda Dominus præparabat. Obtinuit ergo cum gratia divina jus maternum in filia: & aonorum paulo plus quam duodecim ætate adepta, in mouaſterio S. Cathariuæ, juxta oppidum S. Trudoois in Hasbania, inter Moniales Ordinis S. Beoedicti, divino ſervitio mancipatur.

B *Nata Tungris, & a patre ornatis diſſimulat;*

ab iis amore averſatur; C

a Deo interius monetur;

ingreditur ordinem S. Benedicti;

2 Quam cum juveois, divitiis pollens & genese, procaretur, animum interdum cœpit verbis illius leuitec iuclinare. Cumque tempus & locum juvenis obſervaret, clam de nocte domum, in qua virgo jacebae, adire tentabat. Nec mora: cum aceeſſiſſet, repeotino rimoſe correptus aufugie. Inſtitit ergo diabolos miris modis, ut ad conſenſum puellarem animum inclinaret: ſed fruſtra, quia Omnipotent non permiſit. Cumque ad colloquium juveois ſimplex quandoque puella ſederet, apparuit ipſi Chriſtus in ipſa humanitatis forma, qua iuter homioes quondam fuerat couverſatus; & pectori veſtem detrahens, qua videbatur obtectus, vulnus lateris oſtendit, quaſi receoti ſangaine cruentatum, dicens: Blaoditias inepti amoris ulterius uon requiras: hic jugiter contemplare quid diligas, & cuc diligas: hic toorius puritatis delicias tibi ſpondeo conſequendas.

D A. THOM. CANTIP. *a puerili juvenili amore*

Chriſto apparente liberatur.

E

3 Tali igitur Lutgardis oraculo pavefacta, ſtatim oculis cordis hæſit, quid vidiſſet caeipere: & quaſi columba meditans, in feneſtra ad iotroitum ſolaris luminis, oſtium cryſtallinum arcæ typici corporis Chriſti pertinacitec obſervabat. Mox flore carnis abeſo, vultu palluit, ut omnis amans: & ſuperno interius ſplendore luſtrata, totius vanitatis ſe ſenſit amiſiſſe caliginem. Quam dum die quadam matrona quædam nobilis & devota vidiſſet, ſpiritu prophatiæ iotulit, quod ſubjungo: Tu, inquit, ut video, bona Agnes, & vere Agnes aliera eris. Nec mora venie juvenis, & de propoſito ſermone cœpit ceplicare ſermonem. Cui illa, ut quondam Agoer beatiſſima hianti ose reſpondit: Diſcede a me, pabulum mortis, nutrimentum facinoris, quontam ab alio amatore præventa ſum.

& ſicut B. Agnes,

verbo illum repellit,

4 Sed & alios quidam juveois, in armis Miles ſtreouus, Lutgardem, Deo jam ſocarius iuhæreotem mihilominus adamavit. Hic eam multis jam anois renitentem animo procaretur; illa eum decenter primo, & poſtmodum ſerioſior avertebat. Cumque videret Militem in ſtultitia pertinacem, ab ea illo in tampore contumelioſis ſermonibus eſt repulſus.

uni poſtea quondam militum e

F

1 Deſpectum ergo ſe dolens Miles, quid ſiceré poſſit excogitat; & accidit, quod Lutgardis, a ſorore ſua per nuotios accerſita, iter arriperet; cui juvenis obvius eum turba ſatellitum eam rapere nitebatur. Mox puella, equo, quo ſedebat, exiliens, a manibus ſa juvenis violenter eatorſis; & tota nocte fugiens, per ignota ſilvatum, Angelico ductu, ad domum nutricis mane pervenit. Quam ut nutrix vidie, ſuſpicata raptum, dixit: Numquid ea juvenis ille hac nocte violentec oppreſſit? Cui illa: Non, inquit. Nec mirum ſi nutrix hoc ſuſpicabatur, ut diximus: Servi enim a ejus, ut viderunt præcedanti veſpere juvenem ſupor ſe eam manu valida venientem, fugerunt: & ut in talibus mos eſt, inclamaverunt juvenem ut raptorem. Et ille voca clamantium pavefactus,

intentatum ab eo vim evadens

ceſſa-

A ceſſavit a perſecutione Virginis, & aufugit. Occaſione igitur hujus clamoris & fugæ, in ſuſpicionem hominum innocens puella devenit.

fraus ſatellitis inferorum hoſtis prædictus,

5 In hoc autem eventu quiddam factum eſt, quod neqnaquam eſt ſilentio pertranſeundum. Satelles quidam, cum ad rapiendum Miles equo eminus deſcendiſſet, in tenendo equo obſequium familiare præſtabat. Hunc Virgo Lutgardis, fruſtratis viribus Militis, animo pertinacem inſpiciens, non tam imprecata, quam prævidens, inclamavit: Manu, inquit, qua loca equi tenes Militis infeſtantis, opera in proximo facies, quibus in hoc ſeculo temporaliter confundaris. Vide ergo, lector, quam cito hoc ſit & veraciter inſecutum. Rediens enim domum, manu illa, qua frænum tenuerat, uxorem propriam mox occidit; & propter B hoc expulſus de patria, bonis omnibus eſt privatus.

pudorem imperpetuum pro Chriſto adipiſcitur,

7 Nec multo poſt rediens a ſorore in oppidum Sancti Trudonis, eques cum famulis veniebat. Concurſu ergo populi curioſius glomerata, ibi immenſo cœpit erubeſcentiæ pondere fatigari, ſtatimque Chriſtum reduxit ad mentem; & fortitee animo imperans, mox velum a facie manu injecta diminuit. Chriſto ſic inquiens: Pro nobis, innocentiſſime omnium Domine; pro nobis, pulchercime, veſtibus ſpoliatus, ad columnam ligatus es, & in deriſionem ſuccntis populi chlamyde purpurea indutus, & facto ſpineo coronatus, nudus in patibulo pependiſti: mihi ergo inveniens quod repeodam, pudorem iſtum tibi offero pro te ſpretum. Mira res: vix verba complevit; & in revelatione facici ejus confuſa populi multitudo diſceſſit. Ipſa vero ad monalleium eccdens, in bonis potioribus Domini, ab illa die & deinceps profeleus, exultavit *b* (fratri quidem Bernardo, Fratri Ordinis Prædicatorum, & Pœnitentiario Domini *c* Papæ, non utique ſicut mihi, quia digniori & magis ad capiendum idoneo ſpiritu, cuncta enrdit ſui feceeta totaliter C *pro quo confundi optaverat.* revelavit. Credo ramen, quod non minus totaliter & ſi minus digno mihi hoc diait, & ipſe conſentio, quod ante diu Dominum rogaverat, ut ei aliquando mitteret confuſionem, in qua poſſet Paſſionis Dominicæ confuſionem præſentialitee imitari.)

b
c

mutuque de ſui fervoris perſeverantia,

8 Hinc igitur ab omni fere locutione & conſolatione hominum ſequeſtrata, tota cæleſtibus inhiabat. Cumque nonnullæ æmulæ arctiorem ejus vitam carperent, quam non poterant imitari, dicrunt: Sinite eam adhuc, dum fervor in curſu eſt; poſtea videbitis, cum repuerit, illam eum rubore repetere, quæ nunc ſtulta contemnit. Hæc cum Lutgardis audiret, cœpit humiliter de ſe ipſa pavere; & an forte futura eſſent, quæ ætate provectiores de eo dicerent, eum gemitu formidare. Cui B. Maria Virgo in vultu congratulantis apparens; Non, inquit, dilectiſſima filia, non ita erit, ut metuis; nec prveas recidivum: mea te ſolicitudine protegente firmaberis in ſalutem, nec minuetur in te virtutis actus, aut gratia; ſed de die in diem ſemper cumulabitur tibi ad coronam. Præclara utique & ineffabiliter amplectenda promiſſio. Verumtamen dum ipſa in oratione aut contemplatione Domino dulciter jungeretur, & eam aliquod urgens negotium evocaret, quaſi amico familiariter loqueretur, Domino cum magna ſimplicitate & cordis puritate dicebat: Domine Jeſu, expecta me hic: jam cito expedita revertar ad te. Mira demulcentis ſimplicitas! mira Redemptoris elementia circa eam? paratum enim eum illi in omni loco dominationis ejus, paratum in omni negotio comprohavit.

ſorore per Deiparam redditur,

9 Sub eodem fere tempore beatiſſima virgo Catharina, Protectrix ipſius monaſterii & Patrona, apparuit, in maxima gloria claritatis, flenti parrice & oranti. Cui eum pavidiſſime ſupplicarer, ut pro ſe Dominum exoraret; reſpondit Beata Catharina, & dixit: Confide, filia, quia E ſemper in te gratiam augebit Omnipotens, donec pre ſummum vitæ faſtigium, meritum inter Virgines potiſſimum conſequaris. Hæc mihi ſicut & alia plurima ipſamet antre mortem, ſacramento a me conſtricta, narravit. Ut autem in ore duorum teſtium verbum ſubſiſteret veritatis, cuidam beatiſſimæ fœminæ Beata Catharina apparuit, dicens: Lutgardem interventricem tibi quærras & matrem. Quæ ab omnipotente Domino par mihi meritum in cœlo obtinebit & locum. Videte ergo, o vos Aquitiæ Moniales, quanti inter vos meriti quadraginta annis mulier habitavit: quantum per eam profeceritis, cernite: ſi dignam ei omnes reverentiam impendiſtis, diligentius pertractate. Certus ſum enim, quod honorantibus meritum, negligentibus, ſi doluerint, veniam impetrabit. F

& conſolatore à S. Catharina V. M.

quo ipſorum ſibi parcum in gloria fore ſicerit indicat.

a coeo comanta videntur in aere ſuſpenſa

10 Ut ergo majora horum de ea credi pariter poſſint & probari, miraculum gloriioſiſſimum notum pluribus enarrabo. In ſancto die Pentecoſtes cum in choro a Monialibus, Veni creator Spiritus, cantaretur; ab hit, quæ in choro erant, manifeſtiſſime viſum eſt, Lutgardem ad duos cubitos a terra in aere ſublimari. Nec mirum, ſi corpus a terra ad cœlum ſuſpenſum ſit, cujus anima mundo jam effecta ſublimior, cælum ſecundum promiſſum Domini poſſidebat; Omnis, inquit, locus, *Jol. 1. 3.* quem calcaverit pes veſter, veſtee erit. Pede utique affectus cœlum ſine ſpatio illoeale caleavit, quod tdeo cælibi mente ealeatum, etiam corporis geſtu pro ſua poſſibilitate ſuſcepit. Felix ergo Lutgardis per tantum miraculum, cujus corpus & anima axultaveeunt in Deum vivum.

de noctis celetus illuſtratur.

11 Nec non & iſtud ſolemniſſimum fuit miraculum, quod ſubjungo. Perfectius, ſecundum quod ei promiſſum a matre Domini fuerat, de die in diem ſemet ipſam Domi-

A mino in holocauſtum gratuitum dedit, corpus affligens jejoniis, & ab oratione ſpiritum non ſeiuuans. Ne autem in curdibus Sororum, quæ æmulari eam aliquantulum videbantur, ſuſpitionis alicujus ſcrupulus remaneret, Chriſtus ſponſam ſuam hujuſmodi miraculo decoravit. Lotgarde ergo crebrius continuante vigilias, accidit una nocte, ut ſupes eam a Monialibus ſoper ſolis ſplendorem pes magnum ſpatium noctis, jubar luminis videretur. Quod utique lumen tranſfuſum interius non ſolum in ipſam, ſed & in illas, quæ viderunt illud, ſpiritalis vitæ gratiam augmentavit.

Pro data ſibi curationum gratia:

13 Spiritu pietatis ſuper infirmos & debiles mirabiliter movebatur, adeo ut cum afflictis ipſa magis in ſpiritu torqueretur. Dedit ergo ei Deus ita univerſaliter gratiam curationum, ut ſi eſſet macula in oculo, aut malum aliod in manu, pede, vel membris aliis, ad contactum ſalivæ vel manus illius protinus curabantur. Cumque in hac gratia multitudine hominum obrueretur, qui eam in oratione ſæpius impedirent, dixit Domino: Quid mihi, Domine, iſta gratia, per quam a vacanda tibi frequenter impedior? Aufer eam a me, ita tamen ut mihi in melius gratia commutetur. Et Dominus: Quid vis, ait, ut pro hac gratia detur tibi? Et illa volo, inquit, os ad majorem devotionem Pſalterium, per quod orem, intelligam. Et factum eſt ita. Nam ut illo in tempore prolatum eſt, Pſalterium tanto lucidius intellexit, quanto radiantiori lumine fuerat illuſtrata. Poſt hæc cum nondum ſe tantum, quantum putaverat, in hac gratia proficere comperiſſet, (reverentia enim velati myſterii mater eſt devotionis, & ses celsia avidius quæritur, & venerabilius abſconſa conſpiciuntur) dixit Domino: Quid mihi idiotæ & ruſticæ, & Laicæ *d* Monialı Scripturæ ſecreta cognoſcere? Cui Dominus: Quid vis? Volo, inquit, (cor ſuum. Et Dominus: Quin ego potius & cor tuum volo. Cui illa: Ita fis Domine; ſed tamen ſic,) ut cordis toi amorem cordi meo contemperes, & in te cor meum poſſideam, omni tempori tuo munimine ipſum ſecurum. (Facta eſt ea nunc communicatio cordium, quia potius omo ſpiritus increati & creati per excellentiam gratiæ, & hoc eſt, quod Apoſtolus dicit, Quæ adhæret Deo, unus ſpiritus efficitur). Attende, Lector, miſa dicturus ſum. Ab illo ergo die, ſicut outrix cum aſabello infantulum cuſtodit in cunis, ne eum molcarum protervitas inquietet; ita in oſtio cordis ejus Chriſtus ad cuſtodiam hæſit: ut nec tentatio carnis, aut turpis ſaltem cogitatio, mentem ejus ad momenti ſpatium perturbaret. Quid miri? quid novi? Idem ille eſt, qui dixerat ea antiquo; Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. Oculis plus aliis membris cavere ſolemus. Quid novi igitur, ſi animæ piæ Lotgardis Chriſtus cavis, quam pupillæ ſui oculi comparavit? Minus

Pſalterii intelligiti,

Ut cor ſuum cum corde Chriſti communicari

Cor. 6. 17.

Zach. 2. 8.

diſti quam debui. Dignior eſt quælibet anima fidelis oculo corporis Chriſti, cujus oculus motiens caligavit, & totum corpus pro anima in redemptionis pignulum obtulit. D

A. THOM. CANTIP.

13 Sub eodem fere tempore, cum eſſet adhuc corpore & ætate tenerrima, nocte quadam circa Matutinarum tempus, ſudor ſam vehemens & oturalis invaſit. Diſponente ergo ea in corde a Matutinis quieſcere, ut poſtea in Dei ſervitio fortior eſſet: (nimirum cum corpori ſuo utilem duceret eſſe ſudorem illum) ſubito ad eam vox hujuſmodi inclamavit: Surge cito: quid jaces? Oportet te modo pro peccatoribus, qui in ſuis jacent ſordibus, pœnitentiam agere, non indulgere ſudori. At illa, ad vocem hujuſmodi pavefacta, cito ſurrexit: & inchoatis jam Matutinis ad eccleſiam feſtinavit. Nec mora. In ipſo oſtio eccleſiæ ei Chriſtus cruci affixus eruentatus occurrit: deponenſque brachium E cruci affixum, ampleaſtus eſt occurrentem, & os ejus vulneri dextri lateris applicavit. Ubi tantum dulcedinis hauſit, quod ſemper ea tunc in Dei ſervitio robuſtior & alacrior fuit. Referebant, qui hæc, illa revelante, illo in tempore & dru poſtea probaverunt, quod ſaliva oris ejus ſuper omnem mellis dulcorem ſuavius ſapiebat. Quid mirt? Favus diſtillans labia tua, Sponſe; & mel divinitatis, & ſuæ humanitatis Chriſti, etiam tacente lingua, ſot interius ruminabat.

juſſus ad Matutinas ſurgens,

voluus la teris Chriſti oſculatur

ANNOTATA D. P.

a *Id eſt, qui erant in ejus comitatu, miſſi a Sorore ad ipſam deducendam: neque enim verſimile eſt, jam Religioſam, adjunctos ſibi ex Monaſterio ſervos poſt ſe traxiſſe: necdum tamen conſecrata, videtur liberiorem habuiſſe ſeſe progrediendi, & cum ſecularibus agendi poteſtatem. Credibile autem tunc fuiſſe annorum* 17. *vel* 18. F

b *Quæ ſequuntur in Mſs. Brugenſi deſunt, erant in Mſs. Myræi & ſimilia deinceps, in diem vel ex alio Mſ. ſuppleta notabantur* ( ).

c *Fortaſſis* Gregorii IX. *qui ab anno* 1227. *ad Auguſtum anni* 1241. *vel potius* Innocentii IV. *qui a Junio anni* 1243. *ad* 1254. *Pontifices fuerunt: nam intermedius* Cœleſtinus IV. *ſolum* 17. *diebus ſedit. De ipſo* Fr. Bernardo *nihil occurrit, quod dicam; niſi quod ſupra indicavi, & conſequenter patebit, ad ejus ſuggeſtionem, varia acceſſiſſe hanc Vitæ, cum eam ipſe relegendam auctor recognoviſſet dediſſet.*

d *Sic infra lib.* 2. *num.* 8. *&* 10. *dicitur, quædam divinitus audita ſcripturæ verba, non niſi ab alia interpretata intelleciſſe, ſicut* laica Monialis. *Non ergo hic* Laicam *intelligas, quomodo nunc paſſim* Laicæ *vocantur Sorores Converſæ, & ad domeſtica miniſteria adſcitæ, ut diſtinguuntur a Choro addictis neque velatis: ſed ut* laicus *opponitur litterato: quod etiam clarius habetur num.* 16. *ubi dicitur, quod Lutgardis* nec Pſalmos intelligeret, nec aliquid de Scripturis: *& rurſum cap.* 20. *inducitur* lite-

rata-

A teratis Monialibus *indicans, quibus Scriptura verbis ad ſe uſus Dominus eſſet, eorumdemque explicationem requirens; ac denique lib. 3. cap. 20. patet* litteratas, *qualis erat* Sibylla, *auctor Epitaphii, fuiſſe latina lingua ſcientiſſimas, & in bonorum Auctorum lectione verſatas.*

A.THOM. CANTIP.

e Sequens Caput eſt ex Ms. Mirai: in Brugenſi deerat, & idro ſequentes numeri ibi anticipantur.

CAPUT II.

Variæ extaſes & viſiones divinæ. Tranſitus a Benedictino ad Ciſtercienſem Ordinem.

B

volvitur afflicta aſpectu Crucifixi

14 CUm aliquo incommodo cordis aut corporis gravaretur, ſtabat ante imaginem Crucifixi: & cum diu fixis oculis imaginem inſpexiſſet, clauſis oculis & reſolutis in terram membris, inſtar Danielis viri deſideriorum, ſuper pedes ſuos ſtare non poterat; ſed elanguens proſſus rapiebatur in ſpiritu, & videbat Chriſtum cum vulnere lateris cruentato; & exinde tantam dulcedinem appoſitu cordis ave ſugebat, ut in nullo poſſet penitus tribulari. Unde aliquando accidit, ut acutiſſima febre laborans, ſtatim ubi die debito *a* criticavit, de lecto ſurgens, ſine omni difficultate, conventum & chorum ad cantandum intraret.

a

a S. Joanne Evang. in figura aquilæ illuſtratur;

15 Proinde ad recordationem illius acutiſſimæ viſionis aquilæ, Joannis ſcilicet Evangeliſtæ, qui fluenta Evangelii de ipſo ſacro Dominici pectoris fonte potavit; apparuit ei in ſpiritu aquila, tanto pennarum nitore reſulgens, ut totus potuiſſet orbis illius claritatis radiis illuſtrari. Ad viſionem ergo illius ſuper id, quod dici poteſt, admiratione nimia ſtupefacta, præſtolabatur, ut Dominus, ſecundum capacitatem debilis aciei, tantæ ſpeculationis gloriam temperaret. Et factum eſt ita. Viſionis ergo modum moderatius contemplata, vidit, quod aquila ori ſuo roſtrum imponeret, & animam ejus tam ineffabilis lumioris coruſcatione repleret, ut ſecundum id, quod viventibus poſſibile eſt (quia Moyſi dictum eſt; Non videbit me homo, & vivet) nulla eam diviuitatis ſecreta lateret. Tanto enim de torrente voluptatis abundantius hauſit in domo, quanto magnificentior aquila vas cordis ejus extenſum deſiderio magis invenit. In hoc autem ei ſecundum conſcientiam, ut ſpero, non erunt ocum teſtimonium habebo; quod licet ipſa in communibus verbis, rudis quodammodo & ſimpliciſſima videretur & eſſet; tamen numquam ab ore alicujus ita ſincera, ita ardentiſſima, ita ſecundum veritatis ſpiritum decifa verba, in ſpiritualis collationis ſecretis inveni; in tantum, ut eadem me proſſus & heberem ad intellectum verborum ejus ſæpiſſime reputarem. Loci adhuc & temporis memor, tantum me aliquando in verborum ejus ſubtilitate ſtupuiſſe penitet, ut ſi diu me illa dulcis & ineffabilis admiratio tenuiſſet, aut amentem me utique, aut extinctum penitus reddidiſſet. Sed hoc non iſto in tempore, de quo ad præſens ſcribo, ſed ante mortem ejus, annis *b* ferme ſedecim, fuit.

Ex. 33. 20.

ad calcem cognoſcitur

D

b

viſa ſibi aliquando olcum diffuſe.

16 Eſt oppidum in Hasbania, quod dicitur *c* Lot; juxta eccleſiam hujus oppidi quædam Recluſa, pro vitæ merito familiariſſima piæ Lutgardi, Domino ſerviebat. Apud iſtam diebus quindecim morabatur; & accidit, ut poſt orationis contemplationem, tanta ſpiritus dulcedine repleretur, quod vocata Recluſa manus ſuæ digitos oſtendebat, & eos exprimendo dicebat: Ecce ſoror, qualiter mecum agit Omnipotens; quia ea ſuperabundanti gratia repleor intrinſecus, etiam digiti mei aſtertus, ad ſignificandam gratiam, velut oleo unac diſtillaot. Et hæc dicens quaſi ebria, & vere ebria, cum geſtu & tripudio mirabili, per ecclaſtorium ferebatur. Quid mirl? a ſponſo enim introducta in cellam vinariam, ſuavitata erat; & poſtquam, ut cara, comedit, id eſt, cum labore edit pœnitentiæ panem; & ut carior, bibit abundantiam gratiarum; tandem, ſicut cariſſima, inebriata eſt; & ideo modum eacedens deſipientium ſpiritu ineffabiliter lætabatur.

E

Cum aliis ad Epiſcopi benedictio.

17 Proinde anhelare cœpit, ut miniſterio conſecrationis per manus Epiſcopi uni viro Chriſto Domino perfectus jungeretur; & data eſt occaſio, ut Monialet plurimas congregatas Dominus *c* Hasrdus Leodienſis Epiſcopus ſtatueret conſecrare. Adducta eſt ergo & Lutgardis ad cœtum Virginum conſecranda: quarum capitibus cum dictus Præſul, in ſignum coruuæ aureolæ, ſertum ex zonis ſactum innecteret, & ad Lutgardem in ordine perveniſſet; cuidam viro ſancto & ſimplici, qui aſtabat, manifeſtiſſime viſum eſt Epiſcopum coronam auream maximam capiti Lutgardis imponere, & eam præ aliis ſingulariter honorare. Hinc cum videri ab omnibus æſtimaret, quæſivit ab aſtante presbytero: cur ſoli Dominæ Lutgardi Epiſcopus auream coronam imponeret. Quem presbyter, rei neſcius, irriſit, dicens: Numquid oculos inverſos habes, ut auream coronam dicas, quam lineam omnes videat. Siluit ergo vir beatus, & riſit, & in Lutgarde meritum ſingulare notavit. Sed & hinc teſtes duos veritas habuit, quoniam hoc idem quædam de conſecratis Monialibus vidit. Mirandis plus miranda ſuccedunt.

c

viſa loco vittæ lineæ accipere coronam auream;

F

virtutes Chriſti perfecte imitatur.

18 Ex hinc Sponſo ſuo perfectius adhærens, ſequebatur Agnum quocumque iret. Si viam Chriſti humilem prædicamus; ſequutem Lutgardem ita humilem videas, quam numquam ſuperbia laceſſivit. Si viam pauperiatis miueor; adeo pauperem Lutgardem intelligas, quod nec quotidiani panis, quotidie tamen laborani manibus, alimoniam cogitaret. Si viam Chriſti in miſericordia & pietate reſpiciam; miſericordius

alt-

A aliquid Lutgarde in hac vita non vidi. Si viam Chriſti in tribulatione denantiem; fatigationem Lutgardis in jejuniis & afflictionibus cogites, quam ſuper omnes noſtræ ætatis viros ac mulieres per totam vitam ſuam duriſſe probabitur. Si viam Chriſti ad gloriam veneramur; Lutgardem converſatione in eamis poſitam, ut in præſentiarum videre eſt, incomparabiliter extollamus. In his omnibus perfectiſſime Petrus, in his & Maria Magdalena Agoum ſecuti ſunt; non tamen quemque vit. Lutgardis autem, cohortes virgineas ſequaces habens, illa incorruptionis via Agnum ſecuta eſt, qua præceſſit.

19 At quoniam Lutgardem per omnia Agnum ſecutam diximus, videas quid Agnus reponderit. Fas enim eſt ſponſum ſponſæ ſuæ vicem repondere. Sed vide, quemadmodum reddidit. In monaſterio S. Catharinæ, omni feria feria in veſpere ſabbathi ſubſequentis, in venerationem beatiſſimæ Virginis Mariæ merito deputati, cum Verſus ſupet Reſponſorium *f* cantabatur (cujus utique verſum ob gratiam devotionis Lutgardis ſola cantare ſolebat) videbatur ei interim dum cantaret, quod Chriſtus in ſpecie Agni ſuper pectus ſuum ſe tali modo locaret, ut unum pedem ſuper humerum ejus dexterum, alium ſuper ſiniſtrum, & os ſuum ori illius imponeret; & ſic ſugendo de pectore illius mirabilis melodiæ ſuavitatem extraheret. Nec dubitare quiſquam poterat in hoc cantu, divinum adeſſe miraculum, cum in ſolo Verſu illo vox in infinitum ſoluto gratior audiretur. Unde & corda audientium ad devotionem interim mirabiliter movebantur.

20 Præterea, quoniam tantam lucernam latere ſub modio ordo decebat, poſita eſt ſuper candelabrum, ut fulgor gratiæ ejus omnibus appareret. Præpoſita ergo, id eſt Prioriſſa ſanctiarum Dei in monaſterio S. Catharinæ uno omnium conſenſu electa eſt, & conceſſa: Abbatiſſam enim habere in ipſo monaſterio non ſolebant. Sed quia graviſſimam ibi in hoc factam injuriam æſtimabat, mutata ea hunc locum & propoſitum diſponebat *g*.

21 Medio autem tempore accidit, ut Abbas *h* S. Trudonis, Patet ſcilicet ſpiritualis ipſius monaſterii S. Catharinæ a generali Concilio *i* Lateranenſi veniens, cum proceſſione a Monialibus exciperetur. Facta autem oratione in Eccleſia conventum totum ad Capitulum avocavit, & ut minus caute tecte ſimplices eſt moris, oſculum ſingulis dedit. Cumque ad Prioriſſam Lutgardem ventum eſſet, ut Abbati oſculum daret, illa conſtanter renuit. Sed omnium in joco, manibus tenta, violentiamque paſſa, ſuſtinuit. Sed ſummæ benignitatis Jeſus miſericordiæ ſuæ manum ita mediam poſuit, ut nec primi motus contagium in viri oſculo ſenſerit. Erubeſcat heu! noſtri temporis flagitioſa potius, quam exacta devotio, in qua vix, ſpectem pietatis habentes, impune & ſine offenſa gratiæ divinæ & Ingis, putant ſe feminas & virgines oſculari. Defenſionem quidem erroris ſui ſumunt in dictis beatiſſimi Pauli Apoſtoli, ubi ſcribens Corinthiis, Salutate, inquit, invicem in oſculo ſancto. Quod utique non ita intelligi debet, ut viri feminas; ſed ſecundum Auguſtinum, viri viros, & feminæ feminas oſculentur: (in oſculo ſanctæ pacis): alioquin manifeſtiſſimam impudicitiæ occaſionem dediſſet circumſpectiſſimus pudicitiæ prædicator: unde alias dixit: Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. An non mala ſpecies illa eſt, ubi per contactum corporum corruptio ſequitur animarum: & tantum utinam animorum! an non etiam corporum! Certus ſum, ſi in conſuetudinem ducatur, quod & corporum. Si enim ab Auguſtino, Doctore omnium maximo, in Regula Canonicorum, ſinus oculus prohibetur, & propter hunc quis a monaſtica projici ſocietate præcipitur, quia per hujuſmodi quiſque, etiam remotus a femina *k*, mente corrumpitur; qualem pœnam cenſuiſſet in illos, qui turpitudinis inceptivum concipiunt per ſola oſcula mulierum, ubi utique contactus eſt corporum? In libro de natura rerum Plinius dicit: Quod glaucius *l* piſcis ex adverſo meſcatos mordet hamos: in quo quidem ſignantur illi, qui ipſum fornicationis opus quaſi hamum vitant, ſed delectationis mollitiem quaſi eſcam captant: & dum mœchiæ turpitudinem, ut caſtitatis amatores, deſpiciunt; per oſcula tamen & illicitas contrectationes in illud, quod gravius eſt, prolabuntur. Unde de talibus Paulus dixit: Dedit eos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt. Cenſeo ergo ratione veridica tales eſſe fornicatoribus turpiores, & per hoc blaſphemos in Spiritum ſanctum; qui contra caſtitatem, caſtitatis inimici, caſtitatis ſe ſimulant amatores. Tu ergo Virgo, ſponſa utique Chriſti, aut amatria quælibet caſtitatis, cum Lutgarde fuge tales: flagitium abhorreſce. Si quis te quaſi ad ſanctum oſculum ſolicitare voluerit; ſi quis manu ad ſinum, ad ubera, vel ad partes reliquas appropinquare tentaverit, ſputum pro oſculo reddas, & pugnum obvium contrectanti; nec Clerico in hoc deferas, vel perſonæ: quia caſtitatem mentis etiam verbere tueri licet, ſicut corporis vitam. Talem, inquam, non arbitreris ſervum Chriſti, ſed ſatanæ; non ſpiritualem, ſed animalem; non pudicitiæ ſectatorem, ſed revera viliſſimum in lecatorem.

22 Fuit autem præclara Lutgardis in monaſterio S. Catharinæ annis ferme duodecim Monialis: & erat illo in tempore Magiſter *m* Joannes de Lirò diœceſis Leodienſis, vir utique in omni ſanctitate præceptuus: qui beatæ ipſius feminæ propoſitum perfectiſſimum ſciens, cam admunit, ut in Aquitaniam cœnobium ad Ordinem Ciſtercienſem, loco & Prælatione derelicta, tranſiret. Cumque linguæ diverſitatem in Monialibus ibidem Gallicis cauſaretur; monaſteriumque ejuſdem Ordinis in *n* Herkenrode, ubi lingua Teutonica habebatur, ſuttrare potius maluiſſet, dixit ei Dominus: volo, ut ad locum Aquitiæ finaliter pergas, & niſi facias, ego te deſeram. Sed & quædam beatiſſima virgo, *p* Chriſtina nomine, cujus meminit venerabilis Jacobus in Vita beatæ Mariæ de Oignies, cujus quoque Vitam & ipſi

f cantans verſum de B. Maria vidit Chriſtum in ſpecie agni.

g Erexit Prioriſſam.

h In oſculo Abbatis cum paſſa interpoſita manu Chriſti ſervatur.

i

k

l

m

n monita Joannis de Lirò,

o inſtituta ſanctæ, & adhortatione B. Chriſtinæ mirabilis,

D A. THOM. CANTIP.

r. Theſſ. 5. datque exemplum talis vitandi

E

Rom. 1. 28

F

a

a

o. Cor. 13.

A & ipſi deſcripſimus, ſpiritu compoſita divini-
A. THOM. CANTIP. tos ad eam acceſſit, io hæc verba prorum-
pens: Quid cunctaris, inquit, adimpiere ea,
quæ tibi ex ioſtinctu divino jubentur? Cui
eam pia Lutgardis, illa, quæ præmiſimus, lin-
guæ diverſitate, quantum ad hominem ratio-
nabiliter ſatis, opponeret; inſpirata protinus
Chriſtina reſpondit. Potius vellem in Inferno
eſſe cum Deo, quam in cœlo cum Angelis
ſine Deo. Revera bene & digne reſpondit.
Ubicumque enim Chriſtus, ibi & paradiſus eſt:
& hoc quia Veritas mentiri non potuit, quæ
Luc 23.43. latroni in cruce dixit: Hodie mecum eris in
Paradiſo. Conſtat enim, quod illa die nequa-
quam anima Chriſti in Paradiſum empyreum,
aut terreſtrem aſcendit; ſed cum Divinitate
ad inferna deſcendit, & cum eo latronis ani-
ma, quam ſecum futuram eſſe prædixit; &
per hoc ubicumque eſſet, argomento neceſ-
B ſario, per locum a cauſa, Paradiſum eſſe
probavit. Præſentia enim Chriſti locum, quan-
tumcumque odibilem, reddit ſumme delectabilem
& ſpectabilem appetendum. Poſito enim
tranſit Aquiriam Ordinis Ciſterc. quod Infernus æquiparari eoo poterit ſimpli-
citer Paradiſo, tamen fuit approbanda reſpon-
ſio; quoniam magis eligendum eſt, eſſe io
quocumque locu cum ſummo & increato bo-
no; quam in iuco quantumcumque bono,
vel terreſtri vel empyreo Paradiſo cum quo-
libet creato bono. Digne ergo, ad verba
Chriſtiæ confirmata, pia Lutgardis offert ad
omnia ſe paratam; neque enim fuit difficile
aliquid perſuadere Lutgardi, io quo perfectio-
tis vitæ ſanctimonia videretur. Parens ergo
monitis dicti Magiſtri, ad monaſterium Ordi-
nis Ciſtercienſis, quod dicitur Aquiria, in
terra Ducis Brabantiæ, cum omni mentis
tranquillitate *i* tranſivit. Quo audito Monia-
les Sanctæ Catharinæ inconſulabiliter dolue-
runt: dolorem vero earum Lutgardis compe-
C *priori nihilominus monaſterio unita.* riens, compaſſa eſt tribulatis. Cumque pro
pace earum Domino ſupplicaret, apparuit ei
gloriosa Virgo Maria, dulciſſima conſolatrix,
& congratulata eſt ei, quod Domum & Ordi-
nem ſibi ſpecialiter dedicatum introiſſet: Do-
mum vero, pro qua ipſa rogaret, & ſpiri-
tualiter & temporaliter ſois precibus promu-
veret: quod uſque hodiernum diem abſ-
que ullo dubio io ipſa Sanctæ Catharinæ Do-
mo videmus, dum obique fere Ordinis illius
tepeat diſciplina; ipſum vero monaſterium,
magis modo, quam unquam antea, floreat in
virtute, & temporalibus ſit cupioſius aug-
mentatum. Conſulo aotem tibi, (o collegium ſanctimonialium Sanctæ Catharinæ)
gt adhuc pro te matrem flagites, ot quod
hic quondam fecit in terris, idem faciat in
ſupernis.

Hic liber primus de iis, quæ pia Lutgar-
dis in Ordine S. Benedicti geſſit, finem ſuſci-
piat, ut ad ſecundum librum expeditiori or-
dine procedamus.

D

ANNOTATA D. P.

a Ceticatem *i*, *acceſſum fabrilem pati, vox nondum alibi lecta Cangio.*

b *Id eſt circa an.* 1230. *quando in ejus notitiam veniſſe videtur Author.*

c Los, Loſſa *aut* Loſſum *antiqui & ampliſſimi Comitatus caput, ſeſquimilliari Trudonopoli, quatuor Leodio diſtat. De hoc Comitatu ad Epiſcopos Leodienſes tranſlato paſſim agunt hiſtorici Leodienſes. Conſule Miræum in Notitia Eccleſiarum Belgii cap.* 87. & 146.

d *Fiſen in Vita S. Lutgardis cap.* 3. Ivetam *appellat.*

e Houardus *in Ms. & Surio. Hic Fiſeno in Vita & Annalibus Leodienſibus ad* 1205. *eſt* Hugo Pettoponties, *ordinatus anno* 1201. *mortuus anno* 1229. *Quidni, ſicut notavit Reſweydus, fuerit S.* Huardus *Hugenis Suffraganeus? videtur autem hoc actu paulo poſt an.* 1200. E

f *Scilicet* ℣. Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, *cui ſubjungitur* ℟. Propterea benedixit te Deus in æternum.

g *Ergo circa an.* 1205.

h Chriſtianus *nomine, Abbas* 35. *præfuit ab anno* 1193. *ad annum* 1222. *Ejus aliqua Vita profertur a Fiſeno lib.* 2. *Paralipomenon pag.* 564. *ubi laudatur a magna morum innocentia, divinarum meditationum ſtudio, & monaſticæ diſciplinæ cultura eximia; ejuſque corpus anno* 1557. *repertum eſt ab omni putredine vitio ſotaminatum.*

i *Jam dixi Thomam vel memoria lapſum, Concilii cauſa Romam profectum Abbatem credidiſſe; vel an.* 1205. *aliquod revera habitum fuiſſe contra Albigenſes, cujus diſtincta memoria nullibi nunc ſit: illud enim celebre, cui* 800. *Abbates intervenerunt, habitum fuit anno* 1125. *quando jam Aquiria degebat Sancta, ubi Abbas iſte nihil juris habebat.*

k *Allegatur hoc Regula, ſicut habetur aptata viris: quam quia Sanctus non illis ſcripſit, ſed* F *feminis (ut pulchre attendit Nicolaus de Nos in ſuo Canonico ſeculari & Regulari, reſtequa cenſet viris primum aptatam circa an.* 820.) *recta in primigenio contextu virorum aſpectus exigeret. Dogas autem ſunt, inquit, qua tranſcribuntur verba*: Oculi veſtri, ateſi peccantia in aliquem, figantur in neminem: neque enim quando procedetis, vitos videre prohibemini: ſed appetere, aot ab iis appeti velle. Non ſolo tactu, ſed affectu quoque & aſpectu appetitur, & appetit femina. Nec dicatis, vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius: & cum ſe invicem ſibi, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nuntiant impudica, & ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus. Nec putare debet, quæ in maſculum figit oculum, & illius in ſeipſam diligit finem, non ab aliis videri, cum hoc facit: videtur omnium, & a quibus non arbitratur. Sed ecce

la-

A lateat, & a nemine hominum videatur; quid faciet de illo ſuperno inſpectore, quem latere nihil poteſt? An ideo putandus eſt non videre, quia tento videt patientius, quanto ſapientius? Illi ergo timeat ſancta femina diſplicere, ne velit viro male placere; illum cogitet omnia videra, ne velit vico male videri. . Quando ergo ſimul eſtis in eccleſia, & ubicumque ubi & viri ſunt, invicem veſtram pudicitiam cuſtodite: Deus enim, qui habitat in votis, etiam iſtu modo cuſtodiet vos ex votis. Et ſi hanc, de que loquor, oculi petulantiem in alique veſtrum advertetis, ſtatim admonete, ne compta progrediantur, ſed ec proximo corrigantur. Si autem & poſt admonitionem iterum,
B vel alio quocumque die id ipſum eam facere videritis, jam velut vulneratam, ſeuendum prodet, quæcumque invenire potuit hoc; ptius temen & alteri vel tertiæ demouſtretam, ut duarum vel trium poſſit ore convinci, & competenti ſavernate coerceri. . . convicta vero ſecundum Præpoſitæ vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam ſuſtinere vindictam, quam ſi ferre recuſaverit, & ſi ipſa non abſceſſerit, de veſtra Societate projiciatur.

l Gleuci piſcis *memimit Plinius lib.* 32. *cap.* 11. *capite autem* 2. *agit de alio quorumdam piſcium, ut & lib.* 9. *cap.* 42. *&* 59. *ſed tale nihil ibi de illo lego.*

m Leccator 1. *ſcurra, a Teutonico* Lecken *lingere, ligurire, unde participiale ſubſtantivum* ontge Lecker; *quod etiam adjective dicitur pro* delicatus; *ſumptum a lautitiis, quo etiam lambi ſeu lingi ſolent ad dinturniorem guſtum: multa de his Cangius verbo* Lecator.

n *Jacobus de Vitriaco in Hiſtoria Occidentali cap.* 9. *inter* veros prædicatores *cenſet* Magiſtrum Joannem de Liroi, ejuſque ſocium
C Magiſtrum Joannem de Nivella, qui in agro Domini fideliter & prudenter laborentes, de cavernis petrarum & montibus beſtias venabantur, de lacu fœcis & miſeriæ, retibus & ſagenis piſces extrahentes. *Quæ de converſione peccatorum intelliguntur.*

o Herkenroda, *primo lapide ab oppido Heſſelete ſexagenario, a Gerardo Comite Loſſenſi anno* 1182. *fundatum.*

p S. Chriſtinæ mirabilis *Vita danda erat* 24. *Julii. Ejus, ſed tacito nomine, meminit Jacobus de Vitriaco in Prologo ad Vitam B. Mariæ de Oignies, infra ad diem* 23. *Junii: ad quam Vitam refertur etiam Vita ipſius Jacobi, circa annum* 1226. *ut ſupra dictum.*

D A. THOM. CANTIP.

LIBER II.

Vita in Ciſtercienſi Ordine peracta.

CAPUT I.

Jejunio bis 7. annorum Anima in purgatorio adjutæ. Vexata a demonibus liberata.

E

1 IGitur cum virtus piæ Lutgardis ubique crebreſceret, cœperunt nova monaſteria in Gallicis partibus conſtrui, & ad electionem illius, dummodo parum de Gellico didiciſſet, multipliciter enhelare. Quod ut pie Lutgardis cognovit, multum exhorruit; & converſe ad glorioſam virginem Mariam, eam, ut hoc averteret, cum lacrymis exoravit: cui beata Mater apparens ait: Nullo modo paveas in hoc verbo: quia ſcatum meæ protectionis oppoſam. Et vide, Lector, quali modo averſum hoc fuerit, & videbis quem mera veritas reſpondentis. Vir viginti quatuor annorum tempus attigeret, cum Aquitaniam intravit; & tamen talis in quadragenta annis, quibus poſtea inter ſocias Gallicas vixit, tantum vix ſermonis Gellici addiſcere potuit, ut panem recto modo Gallice peteret, cum eſurivit. Quod ubi palam omnibus factum eſt, dilecta himnula Chriſti in ſomno contemplationis penſare permiſſe eſt: nec ſuſcitavit eam aliquis, neque evigilare ad curem paſtoralem fecit, donec ipſa vellet; nec unquem accidit, ut hoc vellet.

Timuit in Abbatiſſam eligi.

non potuit idioma Gallicum addiſcere.

F

2 Imminente peſte graviſſime Albigenſium a hæreticorum beatiſſima Virgo Mariæ apparuit ei vultu lugubri, & facie denigrata. Cui in viſione compaſſa Lutgardis, cum magno rugitu cordis & vocis quæſivit ab ea: Quid habes, inquit, o piiſſima Domina, ut tanto pallore ſqualleat tua facies, plena omnium gratarum. Et beata Virgo: Ecce, inquit, ab hæreticis & malis Chriſtianis rurſus crucifigitur Filius meus, rurſus conſpuitur. Tu ergo eſſume tibi lementum, & jejuna annie ſeptem continuis, ut quieſcet ira Filii mei, quæ generaliter imminet orbi terræ. Ex hinc ergo ſeptem annis continuis Lutgardis in pene tantum & cereviſie jejunavit. Et megnitudinem vide miraculi. Obedientia ſæpe coacta, pulmenti aliquid accipere in ore teutavit: ſed nihil horum ad magnitudinem ſabæ gutiur ejus tranſire prævaluit. Et licet ipſamet mirabili quodam & incredibili ebſtinentie continue laboraret, gaudebat temen, quando Conventus melius habebet in eibis; ita quod per menſem melius diceret ſe heberet, ſi quando conventus

a ob hæreſim Albigenſia monita Deipara

jejunat annis ſeptem continuis in pane & aqua.

A semel pitantiæ abundantiam habuiſſet. Non
A THOM. CANTIP. enim omnibus in exhibitione gratiæ communi-
ne poſſe eſſe ſciebat, quod ſibi ſingulari dono ad remedium multorum pietas divina
contulerat: & hoc contra illos, qui fingunt laborem in præcepto; ſtatuuntque
communiter omnibus obſervandum, quod ipſi vel ſuffragante gratia, vel opitulante
natura obſervare ſine moleſtia potuerunt. (Ipſa autem quanto plus continuavit jejunia, tanto fuit corpore & corde roboſtior.)

a num. ex. Jacobum de Vitriaco.

2 Cum Magiſter Jacobus de Vitriaco, ut ipſe refert in a libro Vitæ Beatæ Mariæ de Oignies; ipſius venerabilis feminæ precibus prædicationis gratiam accepiſſet, factum eſt, ut religioſam quandam mulierem languentem in lecto, non tarpi amore, ſed nimis humano diligeret. Hujus igitur conſolationi intentus aſſidue, prædicationis officium ſegniter omittebat. Pia ergo Lutgardis, vinculum cordis ejus & dolos diaboli in ſpiritu ſentiens, aggreſſa eſt in multis lacrymis pro eo Dominum deprecari. Cumque nihil proficeret in orando, & Dominum ſuper hoc argueret ut crudelem; reſpondit Dominus. Orationibus, inquit, tuis in contrarium homo nititur, pro quo petis: Hæc dicens, diſtulit Dominus quod petebatur implere. Quod ut vidit pia Lutgardis, impatientius agens, Domino magnis vocibus inclamavit: Quid eſt, ait, quod agis benigniſſime ac juſtiſſime Domine? aut ſepara me a te, aut hominem, pro quo peto, libera, etiam non volentem. Mira res! Nulla mora inter rogatum & factum penitus intervenit, ſed prorſus & protinus liberatus, Liberatori ſuo & ejus famulæ benedixit, ſenſitque apertis oculis poſt liberationem periculum; quod ante, humano amore excæcatus, videre non poterat. Nec grande poſt hæc tempus exceſſit, cum idem venerabilis Jacobus ad Epiſcopatum *b* Acconenſem in tranſmarinis partibus eſt electus.

liberat ab affectu nimio erga quendam ægram.

b

4 Sub eodem fere tempore quidam Simon, vir nobilis de Teutonia natus, & optime litteris inſtitutus, Ordinem Ciſtercienſem intrans, Fodiacenſis *c* Abbas poſtea factus eſt; qui licet fervens eſſet deſiderio, amaro tamen zelo in ſubjectos invectus, immatura morte præventus eſt. Hic cum piam Lutgardem pro ſanctimonia vitæ dilectiſſimam habuiſſet, nam ſua morte turbatam graviter dereliquit: pro quo mox afflictiones, & jejunia faciens, rogavit Dominum, ut defuncti animam liberaret. Cumque multum precibus inſiſteret, reſpondit ei Dominus: Conſolare, quia ob gratiam tui illi bene faciam, pro quo oras. Illa autem importunos inſtans, ſecundo reſponſum accepit, hominem debere in proximo libetari. Et illa: (Quidquid mihi vis dare ſolatii, illi animæ in purgatorio tribuas. Et ſubjunxit:) Nullo modo, o Domine, deſiſtam a fletibus, nec tuis unquam promiſſionibus conſolabor, niſi illam liberatam viderim, pro quo petio.

c

Jacobum Abbatis imperat.

impetrando petitionem.

Nec paſſus eſt eam Dominus ulterius tribu- D
lari, ſed apparuit ei Dominus, & præſentialiter ſecum liberatam a purgatorio animam mox addoxit dicens: Conſolare dilecta: ecce enim anima, pro qua petis. Nec mora: pia Lutgardis proſtrata in faciem, ſuper liberatione animæ Dominum benedixit. Anima autem exultabunda & laudans, pie Lutgardi gratias retulit; & ad potiora tranſiens, in magna gloria cœlorum ardua penetravit. Iſte idem Simon poſtea pia Lutgardi frequenter apparuit; & inter cetera dixit ei, quod quadraginta annos in purgatorio peregiſſet, niſi eum oratio illius apud miſericordem Dominum adjuviſſet.

e purgatorio liberata.

5 Spiritu quoque timoris Domini pia Lut- *favore reddatur quod placeat Deo.*
gardis humiliter ſoſpirita, quaſi tumentes fluctus, ſuper ſe Dominum metuebat, E
& omnia opera ſua, velut facta in dubio, verebatur. Die ergo ejulans quotidie Dominum precabatur, ut ſe certam redderet etiam in præſenti. In hoc autem deſiderio proliatus conſtituta, die quadam vocem ad ſe manifeſtiſſime factam audivit: Secura jam eſto, carissima, quia placet Domino vita tua. Ad horam ergo pia Lutgardis exultans cœpit ut prius nihilominus formidare. Iterato autem ad eam vox facta divinitus dixit: Visne tu Dominam Mariam de d Roavia teſtem tuæ ſecuritatis habere? Et illa: Non, inquit, olim timorata eſt, & diu jam anxie mihi differet revelare quæ ſcirem. Cui vox divina, Interim, inquit, quieſce, carissima: in proximo fies manifeſte & perfecta ſecura. Eandem via quatuor dierum ſpatium pertranſivit, cum ecce vir ſpectabilis, & ignotus omnibus, locutorium, ubi Moniales conſederant, introivit. Salutatis ergo breviter omnibus, poſtulavit piam Lutgardem ocius accerſiri. Quæ ut venit, ſalutavit eam; & omnibus audientibus dixit: Hæc tibi mandat Omnipotens: jam ſecura vivas de cetero; quia Domino in te bene F
complacuit. Hæc dicens juvenis ſine mora diſparuit; nec ultra reſtabat quærere, unde venerat, aut quis eſſet. (Non multo poſt quidam ſanctiſſimæ vitæ homo revelationem divinam accipiens, in Aquitaniam venit, & eam in ſupradictis conſolationibus confortavit.)

6 Hinc ergo animo ferventiori deſiderans per exceſſum mortis ad perennia tranſmigrare, quotidie oculus ejus ſtillabat ad Dominum: & ecce Dominus clamores ejus mitigare feſtinans, apparuit ei, & volneribus manuum, pedumque & lateris pateſactis, dixit: Ecce contemplare, carissima, quod vulnera mea clamant ad te; ne in vanum effuderim ſanguinem; ne in vanum ſuſtinuerim mortem. Hoc viſo & audito pia Lutgardis paveſacta mirifice, cum timore & horrore quæſivit; quis eſſet clamor volnerum Chriſti? & reſpoſum eſt ei: Labore tuo & fletibus iram patris mitigabis accenſam, ut non perdat pec-

aſpectu vulnerum Chriſti dominus orans pro peccatoribus.

ca-

A catores in mortem, ſed per miſericordiam Dei convertantur & vivant.

7 Sub iſtu ſeee tempore Dominus Innocentius Papa tertius, poſt celebratum Lateraneoſe Concilium, ab hac vita e migravit: nec interceſſit mora poſt obitum, cum ipſe Papa piæ Lutgardi viſibilitee apparuit. Illa autem ut vidit appatentem, maaima flamma circumdatum; quis ſic eſſet, interrogat: Et ille: Ego ſum, inquit, Innocentius Papa. Et illa cum gemitu; Quid eſt, inquit, te noſtrum omnium Patrem tanto ſopplicio eruciari? Cui ille: Tres, inquit, cauſæ ſunt, quare ſic cruciot: per has autem eram diguiſſimus æeetno ſupplicio tradi: ſed per interceſſionem pulſimæ Virginis Mariæ, cui mooaſterium ædificavi, in fine pœnitui, & æternam mortem evaſi. Cruciabor tameo atrociſſimis pœois uſque in diem catremi judicii. Hoc ipſum aotem, quod ad te peticurus ſuffragia veuire potui, mihi utique a ſuo Filio, miſericordiæ Marer obtinuit. Hæc cum dixiſſet, repeore diſparuit. Lutgardis autem obitum & neceſſitatem defuncti Sororibus, ut ei ſuccurrerent, indicavit. Ipſamet autem animo compaſſa taoto piaculo, mirabili ſe pro illo, qui apparuit, afflixit ſupplicio. Nota autem Lector, quod ex revelatione piæ Lutgardis ipſas tres cauſas accepimus; ſed eas ob taori Pontificis reverentiam ſubticemus.

Tandem ab Papa ut purgatorio ſibi apparuit

Succurrit, & ſuccurri petit.

8 Conſimilis in genere, ſed in piaculo multum diſſimilis viſio, Lutgardi per idem fere rempus apparuit. Prædictos venerabilis Jnannes de Liro, vivens cum Lutgarde pactum inierat, ut qui prius ea ipſius a mundo decederet, poſt mortem ſuperſtiti appareret. Curiam ergo Romanam idem Joaones pro negotiis adiens religioſarum mulierum, quæ pee Brabantiam ab æmulis tuebabantur; veniens circa montei Alpium, eſt defunctos. Nec mora ſub ejuſdem mortis articulo, apC paruit viſibiliter Lutgardi, in clauſtri ambitu ſtanri. Vivere ergo illum credens, manu innuit, ut locutorium introirer, ubi ſcilicet loqui ſecundam ordinem poſſet. Cui ille; Ego, Inqait, ſum mortuus, & ab hoc ſeculo tranſii: & ut veritatem Dei impleeem, quæ inter nos ex pacto eouvenerat, tibi defunctus apparui. Et mos illa in terram proſtrata, quæſivit: Quid autem ſignificat veſtimentom triplea, quo tanta gloria potitus indueris? Et ille, Veſtimentum, inquit, nive candidum, virgineæ carois meæ, quam ab utero impollutam ſervavi, innocentiam ſignat: rubicundum vero, labores & toleantias, quibus ad mortem perductus ſum, quas multo tempore pro juſtitia & veritatee ſuſtinui, apte demonſtrat: cærulenm vero, quo in ſuperficie veſtiot, ſpieitualis vitæ perfectionem ſignificat. Hæc dicens ab oculis mirantis evanuit. Illa autem & viſionem & obitum dicti Magiſtri, ſororı ejus carnali & aliis monialibus indicavit. Verumtamen cum ipſa pia Lutgardis dictum venerabilem virum, & ſi Deo datum, ſibi tamen deflerer ablatum; in ipſo luctu ei Dominus pee hæc verba reſpondit: Cur fles, Lutgardis? & quamobrem affligitue cor tuum? Numquid nnn melior ſum tibi, quam *f* decem filii? Hæc igitur, ſicut Laica Monialis, cum non intelligeret, interpretata audiſſet, non ultra defunctum lu ait; ſed in morte illius Dominum pee omnia benedixit.

Jeanoem de Liro videt a morte in gloria.

in intelligit quid triplex veſtis ejus ſignet.

9 Eapletis præterea ſupradictis ſeptem aonis, quibus in pane & cereviſia jejonavit, iteraco revelatum eſt ei, or pro peccatoribus uoiverſaliter jejunaret. Quod illa gratanter accepit; & alios ſeptem annos io pano cameo & oleee jejunavit. Adjecit autem Domious viſionem, & rapta iu ſpiritu vidit ſalutis noſtræ Priocipem Jeſum, cum volneribus quaſi receotibus atque rubentibus, vultui Patris aſtantem, & Patri pro peccatoribus ſupplicantem. Qui conveeſus Lutgardi dixit: Videſne tu, quemadmodum me totum Patri pro meis peccatoribus offero? Sic etiam volo, ut te mihi totum pro meis peccatoribus offeras, & zelum contra illos io vindictam accenſum avertas. Hoc idem ei Dominus Jeſus io ſacrificio Miſſæ quotidie fere dicebat: Quod autem preces & jejunia atque labores B. Lutgaedis virtutem magnam haberent, in morte teſtata eſt illa beatiſſima Maria de Oignies; ubi velo ipſius caput ſuum velans ac ligans, ſpiritu prophetiæ tacta prædixit: Sub cnlo, air, nou habet mundus Domina Lutgarde fideliorem, & magis efficacem in precibus pro liberandis animabus a Purgatorio, & pro peccatoribus exoratricem. Spiritualia miracula in vita ſua ounc facit: corporalia poſt moetem efficiet. Quam vera iſta ſint, multi & in vita ejus experti ſunt, & poſt mortem; ſicut poſtea præſcas ſcriptura teſtabitue, noa deſinit operari.

Aliis 7. annis jejunavit ſubtrahitur in pane & aleea

pro peccatoribus.

10 Cum quædam religioſiſſima Monialis in revelationibus, quaſi a Deo ſibi factis perdiabolum deciperetur, pia Lutgarde orante pro illa Dominum, reſpondit Dominus: Illumioa his, qui in tenebris & umbra mortis ſedeot. Cumque hæc verba Domini, utpote laica, nnn iotelligeret; quæſivit ea a quodam Monali, & intellecta recepit. Inſtantius ergo ipſa Dominum ſupplicante, apparuit ei dæmoo, diceus: Ego ſum ſpiritus mendax, qui illam decipio Monialem. Cui illa; Vade, inquit, ad Fratrem Simonem, in Alna monaſterio degentem; & idem dicas ei, ut teſtem habeam veritatis. Nec mora, obedit diabolus; & Frater *g* Simon in Aquiriam venit. Erat autem idem Simon vir Dei ſpiritu plenus; & (ſicut libee ejus vitæ teſtator), cui Dominus plurima revelavit. In unum ergo pia Lutgardis & Frater Simon ſecundum revelationem Domini concotdantes, Monialem protinus *b* mandaverunt. Nec mora manus & membra Monialis contrahebantue rigore fortiſſimo, & os ejus adeo fortiter claudebatur, ut culrello non poſſet aliquatenus aperiri. Videntes ergo turbabantur timore horribili; & fleais in oratione genibus, pro tanto piaculo miſericordem Dominum exorabant. Quid

agnoſcit ſanctiſſimalem de ceptam a dæmone,

& cum B. Simone id comperit

A THOM. CANTIP. aliam aliam liberat,

Largo fructum eſt? Nequaquam fas erat in tantorum precibus maxorabilem Dominum inveniri. Mox ergo ut ab oratione Dei ſupplices ſurrexerunt, Monialis membra ad ſtatum priſtinum rediasunt; aperuitque os, & cibum ſumens confortata eſt; & ab illo die ac deinceps a deceptionis ſpiritu liberata. Tantis autem poſtea prærogativis aitæ meritis, ut ipſemet vidi, condonata aſt, ut non ſolum illumioata in tenebris dici poſſet; ſed atiam alios multos, exiſtentes in tenebris, motum a xamplis illuminaret.

liberat alii ab incubo fatigatam;

B

51 Vidi ego ipſe Ciſtarcienſis Ordiois Monialem, quæ multis annis a dæmone vexata, ad eam adducta aſt; & per maximam ejus precum inſtantiam liberata. Vidi & aliam, quæ a dæmona incubo annis plurimis mirabiliter fatigata, per preces ejus erepta eſt & mundata: fuis autem, ut ipſa mihi frequantiſſime teſtabatur, nequiſſimus ille dæmon, qui eam vexavaras, & tanta ſporcitia inquinaveras corpus ejus, ut niſi maxime violentia precum repreſſa fuiſſet, ſæpius ſe ad publicum maratricium obtuliſſet. Liberata autem per precar Dominæ Lutgardis, in tanta pace peregit vitam, ac ſi numquam eam dæmoniacæ vexationis ſtimulus agitaſſet. Miſa certa, & mira valde permiſſio Salvatoris aa Redamptoris; quod poteſtatem accipis Satan in mundo corpore, & hoc corpore virginali: quæ poteſtas non tantum exerceretor ad carnis ioquinamentum, verum etiam vix fiari potaſt, quin procedas ad auſſumptionem mentis, & animæ detrimentum. Quid mundior ſponſa Chriſti? quid mundius Virgine, quæ eſt ſancta corpora & ſpiritu? & tamen in talem ſieri iſta percepimus. Quid reſtat ergo niſi aaalamara cum Apoſtolo: O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei! quam incomprahenſibilia ſane judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Credimus tamen, quod occulto & juſto Dei judicio, mulieres ad iſtud inquinamentum, per caceſſum tentationis illicitum, ſeduocantur: quomodo autem aliter, non videmus.

C

aliam ad primo vidit addunit,

52 Quædam Yolendis, Monialis nigra, in monaſterio ſuper Sambram, mundi illecebris dedita, ad monaſterium de Aquitia hortatu piæ feminæ convolavit: fuit autem nobilis genere, & delicatiſſimi corporis femina. Pro hac pia Lutgardis mira precum inſtantia Dominum exoravit, ut ai peccata dimitteret, & gratiam infundeses devotiooa. Nec potuit Chriſtus negare quod petit: ſed mulierem ad ſanctæ converſationis ſtatum perduxit. Cum ergo ibidem annis pluribus Domino deſervires, obitum ſuum Domino revelante cognovit: & acceſſit ad piam matrem ſuam Dominam Lutgardem: Pro me, inquit, inſtantiſſime Dominum depreceris, quoniam vitæ meæ inſtat jam finis. Cui pia Lutgardis: Conſtanter, inquit, expecta Dominum, quia certa ſum, quod tacum miſericorditer aget: & in proximo ſe a pœnis, quas vereris, eripiet. Tu autem poſt mortem revertaris ad me; & sediens primo mihi dicito: Benedicite: deinde

& a morte reditus ſuſſem;

Pater noſter cum Salutatione Angelica peccatis, ne ſolito diabolus aliquod figmentum adducat. Mortua eſt ergo, ut prædixit, in miro ſervoso ſpiritus: Monialis: & nec triginta dierum tempus caceſſit, cum ecce, orante pia Lutgarda, mortua at Yolandis apparuit; & ſicut in vita rogata fuerat, primo dixit Benedicite, & cetera quæ prædixi: Pia ergo Lutgarde reſpondente; Dominus, ſtatim intulit; Quomodo eſt, inquis, tibi? Et mortua, Dominus, inquit, non abhorruit me pro meorum enormitate peccatorum, ſed ob gratiam ſui magnam conſecuta ſum miſericordiam. Et hoc dicto diſparuit. Lutgardis autem cum multis lacrymis divioam ſuper peccatores miſericordiam benedixit.

D

ſalvatum ſuadiligit,

53 Sed & ſoror ſua carnalis, de mundo ad purgatorium tranſiens, antequam pia Lutgardæ mors ſororis indicaretur, ai ſubito in aere von horribilis & lamentabilis inclamavit: Miſerere, ſoror carillima, miſerare mei, & mihi miſericordiam eamdam, quam aliis animabus præſtitiſti, alemenser impendas. Inſeileat autem proſtrata in precibus, quod anima ſororis ſuæ orrionum ſuffragia poſtulaset: & mox asegit ab omnibus, ut Conventus illam in multis diſciplinis, & orationibus adjuvaret.

ſoroni propria in purgatorio favorrit,

E

54 Eodam fere in tempose res apud malsos pro aumi admiratione habita contigit, quam ſobjango. Cum enim pia Lutgardis ſecundum conſilium Auguſtini omoi die Dominica perciperat Corpus Chriſti, prohibita eſt pia Lutgardis a Domina & Agneta mious diſcreto uſa conſilio, tunc temporis Abbatiſſa, ſamere omni die Dominica ſacramaota. (Cui pia Lutgardis dixit: Obediens quidem eso, Mater chariſſima, ſed hoc certiſſima prægnoſco, quod in carne tua Chriſtus hanc injuriam vindicabit.) Nec mora; in vindictam facti, in tantum a Domino pes intolerabilem infirmitatem afflicta eſt, quod eccleſiam ingredi non valeres; nec ceſſavit dolor per mamenta concreſcens, donec ecatum indicretionis agnoſceret, & prohibitionem in pia Lutgarda pœnitens relaxares: ſed & illæ, quæ in hoc facto fuerant contra illam, aut ootabiliter ab hac luce ſubtractæ ſuot, vel ſe ad illam humilitatis ſpiritu converterunot. Dignus zelus Sponſi arga ſponſæ ſuæ improbos turbatores.

F

55 Spiritus ejus ſupes morianter in magna ſemper miſericosdia ferebatur: viſitabas eso eos ad confeſſionem peccatorum admonens & impellens, ſpem certam pœnitentibus, & peracta pœnitentia gloriam rapromittens. Cum argo quædam Soror ageret in agone, & hinc graviſſimo vexaretus, apparuit ei dæmon inſultando, & dixit: Hace vexavi Sororem illam: ſed cum veniſſet populus, nihil amplius prævalui in ea. Populum autem Conventum vocavis, qui ad commendandam aormam Sororis venient, virca illius precibus anervavit. Sanctum argo & prium eſt aſſiſtere morientibus, & eos contra dæmones, qui ſuis noſtri calcaneo ſemper inſidiantur) precibus adjuvara.

morit mortibunda ab ſororum precis recciſſe dies mones,

16 Fre-

A 16 Frequentes quoque ad eam dæmones veniebant, & funeſtum vel triſte aliquid annuntiabant: illa autem conſpuebat eos, & importunos Crucis ſignaculo depellebat. Adeo dæmones timebant eam, ut etiam locum orationis ejus, quaſi ferrum candens, vitarent attingere. Et ipſa quidem cum nec Pſalmos intelligeret, nec aliquid de Scripturis, in rumipectione tamen illius Pſalmi: Deus in adjutorium meum intende; & aliorum quorumdam verſuum in Pſalterio videbet dæmones miro horrore diffugere, & a malis ſuggeſtione ceſſare. Unde intelligebat virtute verborum etiam a ſe non intellectorum præſentiam dæmonum propulſari, & eorum in tentationibus potentiam enervari. (Refert Fratre Bernardus, quod eam ſecreto dicentem audivit, nihil ſe timere diabolum, nec in ullo deceptionis modo, adverſus eam, poſſet aliquatenus prævalere. Sed ſecundum permiſſum Domini, ipſa caput, id eſt initium tentationum ejus, virtutum pede potentiſſime conterebat.)

unſquo faciis ipſa poſſit a ſe.

B

ANNOTATA D.P.

a *Anno* 1208. *ſuſcepta a Cruce ſignatis fuit expeditio ad exterminium Albigenſium, & ad hunc annum videtur initium hujus jejunii ſpectare, etſi aliquante citius graſſari, & ſedatore a Chriſto fidelet per Galliam coperint,*

b Accon *ſeu* Ptolemais *urbs maritima Paleſtina, ubi, poſt Hieroſolymam amiſſam, refugum ſuum habuiſſe Patriarchas Hieroſolymitanos, diximus* 8. *Aprilis ad Vitam B. Alberti Patriarcha num.* 25. *De dicta urbe a Chriſtianis capta, agit Jacobus a Vitriaco in Hiſtoria Orientali cap.* 25. *falluntur ipſe Accenenſis Epiſcopus poſt an.* 1217.

c Fodienſis *ſeu* Fuvienſis *vel* Foviacenſis, *Sxria* Foncenſis *Abbatia nuſquam occurrit: quod ſi* Foſſæ *ſeu* Foſſenſe S. Foillani *in Hannonia monaſterium, antequam Premonſtratenſibus traderetur, fuerit Ordinis Ciſtercienſis? Miraeus in Chronico Premonſtrat. fatetur neſciri, quando Premonſtratenſibus obvenerit; ſed refert diploma Epiſc. Cameracenſis Burchardi an.* 1125. *jubentis, ut ſi ee loci aliquando conditionatur Abbas, is Paſtorale pedum deferat ad Capitulum Foſſenſe, & quotannis eidem ſolvat unum denarium aureum, vel decem argenteos.*

C

d Maria de Roavia, *aliis Mſs.* Roſnia, Maura, *Surio* Rona.

e *Innocentius Papa mortuus eſt* 16. *Julii anni* 1216. *cum autem Pontifex ille fuerit optimus, illuſionem hic vel fabulam eſſe volunt aliqui, quod hic narratur: ſed numquid judicia Dei abyſſus multa? & ab hominum judiciis ſæpe diverſiſſima?*

f *Verba ſunt Eleana ad Annam uxorem, ſe viduitatem ſuam plorantis* 2. Reg. 1. 8. *quæ hic aptantur filiis ſpiritualibus, qualis S. Lutgardis erat* Mag. Joannes.

g B. Simon *a multis refertur* 24. *Februarii*, *a Miræo* 6. *Novemb. in Vita Mſt.* (*quæ penes me eſt*) *ad* 6. *Decemb. in qua hujus relationis mentio habetur.*

D

A. THOM. CANTIP.

h Mandaverunt, *aliàs* demandaverunt. *Sed venire mandarunt.*

i *Sepulta etiam in eccleſia Aquirienſi, ut notat Raiſſius pag.* 61. *ubi & Beatam, ac Pœnitentem appellat.*

k *Agnes* 2. *Abbatiſſa, ſucceſſit Maria prima Abbatiſſa: de qua ſupra num.* 5.

l *Ut primis in Aquiria annis hanc juverit Lutgardis annos* 24. *circiter natam, itaque non niſi annorum* 66. *fuerit, cum hæc ſcribebat Auctor.*

CAPUT II.

E

Orationis efficacia: deſiderium Martyrii; auxilia tentatis & peccatoribus, imo & ægris præſtita.

17 PIa itaque Lutgardis, cum ad omnem perfectionem mirabiliter anhelaret, cœpit mira modo inſiſtere, ut omnes penitus cogitationes, non tantum malas, verum etiam bonas, a ſe in dicendis Horis repelleret; &, quod in ſtatu vitæ mortalis impoſſibile eſt, ea ſolo, quod diceret, animum occuparet. Cumque hoc efficere minime poſſet, cœpit ſemetipſam grandi mentis ſcrupulo perturbare, &, queſi nihil diciſſet, ſecunda, vel tertio Horas ſingulas iterare. Lugebat ergo in iſtu neceſſario vitæ defectu, & a nullo amicorum ſuorum in hoc potuit conſolari. Fiebant autem orationes ad Deum pro ea, ut eam Dominus ab hoc ſcrupulo liberaret. Nec eos fefellit Omnipotens. Inopinate enim induit Paſtorem Dominus, aviculas inſequentem, ad inſtar Amos Prophetæ, & in ore ejus verbum conſolationis poſuit pius Pater. Oves agitur mox dimittens rudis paſtor, ad tredecim miliaria in Aquitiem venit: & accerſita pia Lutgarde, audientibus etiam aliis, dixit: Hæc dicit Dominus: Nullo ulterius prodicendis Horis dolore torqueaeris, aut ſcrupulo: placibiles ſunt orationes tuæ, & inconſpectu meo gratantee acceptæ. Hæc ut dixit paſtor, repente diffugit: nec locus fuit, quis eſſet, quærere, vel aliquid amplius ſcire: poſtea tamen notum factum eſt, quis (eſſet, aut) fuiſſet. (Sed & per ſeipſum Dominus dixit ei: Nihil verearis ulterius, quoniam in ea iſtam ſupplebo defectum.) Pie autem Lutgardis verbum utrobique de ore Domini prolatum ſentiens, in pace conſcientiæ requievit, nec amplius eam poſtea ſuper hoc inordinatus ſcrupulus fatigavit.

A ſcrupulo ob diſtractiones in Horis,

liberatur ab epiſcopo divinitus ſubmiſſo,

F

& a Chriſto

18 Itaque non poſſet credi de facili, cum quanta ſpiritus alacritate in cantandis Horis Domino deſerviret. Cum ergo die quadam in Veſperis cantaret in choro, Monachis quibusdam,

inter cantandum videtur ex ore flammas emittere.

qua

A quæ ab oppoſita parte in choro ſtabat, viſibi-
A. THOM. libus oculis corporalis luminis, flammam de
CANTIP. de ore ejus vidit aſcendere, & in ſublimi aere
peneterare. Ad cujus viſum inſolitum timida,
& paveſacta puella, fere exanimis facta eſt.
Finitis ergo Veſperis, pia Lutgardis Monialem
dulciter conſolata, tandem adhuc timenti di-
xit: Nolo te, filia cariſſima, iſta viſione terre-
ri, quia in veritate divinitus factam intelligas.
Nota ergo, Lector, quod de multis hoc legi-
tur accidiſſe: & corporalem flammam in eis
viſam, fervidæ orationis deſiderium figuraſſe.
(Plerique minus ſpiritualiter mirati ſunt, quo-
modo in factis tam magnificis calcare humanam gloriam potuiſſet. Et, reſpondeo: Adeo
(ut mihi ipſemet dixit) ſpirituali & ſolida in-
terius gloria plena fuit, quod nulla eam ſo-
rioſecus ioanis gloria vexare potuit; ſed velu-
ri columnam Spiritus ſanctus eam immobilem
fixit).

Poſt tumultuoſam refectionem corpus,

19 Cum Auguſtinus, Doctorum omnium
maximus, in libro de Civitate Dei dicat,
quod in cunctis nobis ſemper debeat præeſſe
diſcretio, & quaſi modetando ſingulas diſcerne-
re voluntates; piam utique Lutgardem di-
ſcretione maxima novimus viguiſſe, quod pa-
tet in hoc capitulo, quod ſubjungo. Die qua-
dam Dominica, cum Sacramentum ſalutare
Chriſti corporis accepiſſet, & reliquiæ cogita-
tionis diem feſtum in ea agerent Salvatori, ita
quod grate eſſet ei ad menſam cibi corporalis
accedere, dixit; Domine Jeſu, non eſt mo-
do mihi congruum tempus tuis deliciis occu-
pari, ſed vade ad Elizabeth, quæ una hora a
cibis abſtinere non poteſt, & occupa cor ejus:
Chriſtum regat alio divertere; me autem comedere permittas & refici. Erat
enim ibidem quædam Monialis, quæ infirmi-
tate hujuſmodi laborabat, ut pluries in die &
pluries in nocte eam refici oporteret. Ad ver-
bum ergo piæ Lutgardis mox Chriſtus obediens,
ad Monialem repente tranſivit, & vox ejus
C tanta ſuavitate replevit, ut a corporali cibo
contra conſuetudinem ſiue ulla moleſtia per
longum temporis ſpatium abſtineret. In hoc
ergo notari poteſt diſcretio magna piæ Lutgar-
dis, quod debilitate volens corpus ſuum oc-
cupatione etiam ſpirituali: utilius ducens illud
ad multos ulios labores animabus utilea conſer-
vare, quam extra horam (quia omnia tem-
pus habent) ad deſtructionem ſui inutiliter
dum quo inter delicias ſpiritus, fatigari. Et hoc quidem contra illos, qui ſe-
met aut bis ſpiritus ſuavitate deguſtata, ſibi-
met inimici crudelitate corpus abjiciunt; &
dum in Deum per hoc rendunt ſpiritu ſortio-
ri, corpus in adjutorium ſpiritus datum de-
ſtruunt; & ſic ſpiritum, per deſtructionem
corporis impotentem effectum, miris ſinunt
miſeriis aggravari: Corpus cum, quod corrom-
pitur, aggravat animam. Contra quos eaper-
tiſſimus Doctor loquitur Paulus: Nemo, in-
quit, carnem ſuam odio habuit, ſed nutrit
Epheſ. 5. 29. evandam corporis deſtructionem. & fovet eam: Nutrit utique, non ad dele-
ctationem, ſed ad ſuſtentationem. Abraham
montem viſionis aſcendens, oblato ſacrificio
ad aſinum redit: cui Salomon onus jubet im-
poni, & poſtea paleam dari. De hia Lec-
tor, quid agat, cogitet: nos autem
brevitatis cauſa ad cetera tranſeamus.

D

Canina fame laborat, & ſanguinem eliuiet,

20 De eadem Elizabeth inopinabile multum
miraculum accidit, quod ſubjungo. Sicut
enim diximus, omni fere hora eam comedere
non ſolum diebus, ſed etiam noctibus quan-
doque oportebat: & tamen ita debilis erat,
quod nullo modo in pedibus ſtare poſſet, ſed
in lecto continue decumbebat. Cum ergo in
pia Lutgarde, virtutem orationis luce cla-
rius agnoviſſet, cogavit eam cum magna cor-
dis ioſtantia, quatenus pro ea Dominum ex-
oraret, ut ei ante mortem, poſſibilitatem
ſuegendi, & conventum frequentandi conce-
deret, ut per hoc ante finem vitæ ſuæ Do-
mino Jeſu Chriſto plenius deſerviret. Annuit
ergo illa pro ea Dominum deprecati. Cui Do-
minus in hæc eadem verba reſpondit: Eleva-
re, inquit, elevare, conſurge filia Hieruſalem,
quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus.
Hanc ergo reſponſionem Domini, & cauſam B
reſponſionis, cum litteratis Monialibus indi-
caſſet, adverrecunt ea ægritudini lecto Eliſa-
beth elevandam, & conſurrecturam in ſanum
ſtatum; in quo ſolvenda erant vincula colli
ejus, & captivitas elideoda, quibus in infir-
maria debiles, non tantum modeſtis, verum
etiam diſcolis lubrici miniſtris opoetet, volun-
tarios patitee & invitos. Et factum eſt, ſicut
ei Dominus dixerat: elevataque Elizabeth de
lecto ægritudinis, in quo jacuerat annis mul-
tis, conſurrexit ad ornus Ordinis indefeſſe, &
perfectiſſima ſanitate diu poſtea Chriſto Domi-
no deſervivit.

Imperat famulatum ad annos longos.

at Recogitabat eum, qui talem a peccato-
ribus ſuſtinuit tribulationem, & mito modo
accenſa eſt Chriſto vicem rependere, &
pro eo martyrium ſuſtinere. Sed, quia tem-
pus Martyrii velut hiems tranſiit, imbec abiit
& ceceſſit; Chriſtus ei aliud genus etiam
corporalis martyrii præparavit. Accidit enim
nocte quadam, ut dicto Completorio ante le-
ctum ſuum in dormitorio ſtaret orationibus *deſiderans martyrii;* D
occupata. Ecce incidit illi cogitatio de præ-
miſſis, cœpitque miro & ineſtabili modo deſi-
derare, ut pro Chriſto, ſicut Agnes beatiſſi-
ma, martyrium ſuſtineret. Cumque tantum
in tali deſiderio æſtuaret, ut jam ſe mori præ
deſiderio crederet, rupta eſt ei vena con- *ex rupta vena copiam ſui ſanguinis emittit,*
tra ſitum cordis exttiuſecus: & eainde tan-
tum ſanguinis fluait, ut tunicæ ejus & cucul-
la copioſiſſime rigarentur. Debilitata ergo te-
ſedit paululum: & ſtatim apparuit ei Chri-
ſtus, in vultu congratulantis, & dixit: Pro
deſiderantiſſimo fervore martyrii, quem in ef-
ſuſione iſtius ſanguinis habuiſti, idem marty-
rii meritum in cœlo recipies, quod Agnes
beatiſſima pro fide mea in capitis abſciſſione *in hoc æquanda S. Agneti,*
ſuſcepit: quia martyrium ejus tuo deſiderio in
ſanguine compenſaſti. Hoc concordat illi, quod
in principio libri primi poſuimus, ubi matrona
quædam nobilis & devota piæ Lutgardi adhuc *Lib. 1. n. 5*
juvenculæ dixiſſe refertur *: Tu, ait, bona
Agnes, & vere Agnes altera eris. O plane
beatiſſima mulier, quam ipſe Chriſtus in
pacis tempore corona martyrii decoravit. Hu-
jus glorioſiſſimi facti teſtes duæ de Monialibus
extiterunt, Margareta & Lutgardis cogno-
men-

A mento Limmoi, devotiſſimæ feminæ, quæ, poſt effuſionem ſanguinis, plæ Lutgardis veſtimenta laverunt. Teſtis quoque fuit & cicatrix ruptæ venæ, uſque in diem, qua felix ejus anima ab hoc ſeculo tranſmigravit. Teſtis ceſſatio vexationis fuit, qua Deus in Evæ ſero ſuperbiam mitigavit: fuit autem annorum viginti & octo, quando ei iſta contigiſſe feruntur.

ſurdam precibus & ſalivæ ſuæ ſanat.

22 Machtildis matrona nobilis, de partibus ultra Leodii, filios milites heredes reliquerat, in Aquitania Domino ſerviebat. Senio autem & debilitate confecta, quod inde conſequi ſolet, auditum penitus perdidit. In Veſperis autem ſolemnibus die quadam, cum Moniales alta voce cantarent, & hoc quædam Monialis dictæ matronæ ſurdæ ſigno innueret, illaque ſignum intelligent, ſuam ſurditatem deflereti; advenient pia Lutgardis, ſigno, cur fleret, interrogat. Et illa: Ego, inquit, miſertima quare non fleam, quæ in tantum privor auditu, ut ſolemnitatem canus, quo Deo ſervitur, audire non poſſim. Mox pia Lutgardis compaſſa ploranti, & ad orationem paululum inclinata, ſurrexit; & duos digitos ſuos ſputo linicns, auribus ſurdis impoſuit. Mira res! Repente mulier cum fragore rumpi interius uppoſitionem audient aurium, patefactis ad plenum auribus mox audivit: & in tanto miraculo virtutem piæ Lutgardis ſentiens, Dominum magnifice benedixit.

In contemplatione Paſſionis Chriſti,

23 Quoties, rapta in ſpiritu, paſſionis Dominicæ memor erat, videbatur ei, quod eſſentialiter per totum corpus ſanguine perfuſa ruberet. Hoc cum quidam religioſus Presbyter ſecretius audiviſſet, obſervans eam tempore opportuno, quo dubium non erat, ſecundum tempus Chriſti ſore memorem paſſionis, aggreſſus eſt illam videre, ubi acclivis ad parietem in contemplatione jacebat. Et ecce, vidit faciem ejus, & manus, quæ tantum undæ prebant, quaſi recenti perfuſas ſanguine relucere: cinctuos vero ejus, quaſi guttis noctium, infuſor ſanguine. Quod videns, clam ſorcipe partem illorum in partem tulit; ad lucem eos in mano ferens, eum ſupra modum attonitus miraretur, pia Lutgarde de raptu contemplationis ad ſenſum forinſecus revertente, cinctuli quoque in manu ſtupentir ad colorem naturalem protinus revertuntur. Qui ſtatim ultra quam credi poteſt, ad tam ingens ſpectaculum paveſactus, fere cecidit reſupinus. Nota autem Lector, quod nimirum pia Luigardis rubere ſanguine viſa eſt, quia de illis ſpecialiſſime fuit in vita, qui laverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni; ex intellectuali enim conſideratione mentis interius, ſimilitudinem traxit corpus exterius.

ſanguine perfuſa conſpicitur

uti & reſtauratum tunc abſciſſi.

24 Miles quidam, genere & divitiis pollens, filiam in Aquitania habuit Monialem: quæ cum patrem ſuum ſcitet diverſis flagitiis irretitum, cum ad hoc induxit, ut a pia Luigarde orationes peteret; & ſe ab illa, ſicut in talibus mos eſt, in ſpiritualem filium recipi poſtularet. Annuit illa, adiitque pro illo Dominum deprecari. Et ecce apparuit ſatan cuidam in eodem monaſterio Monialı, dicens: Ecce uititur Domina Lutgardis de vinculis meis Militem Tymerum, qui mihi tot annis ſervivit, eripere. Sine illam: hoc eſt *qui bonis animas ſuas amiſit* unpur parvi temporis, quod incepit: ego autem, & ſi nihil aliud, id tamen efficiam, ut in camino paupertatis cor ejus fervere faciam, & rabeſcet ejus anima, ſicut caro frixari aſſolet in pretella. Et tu, Lector, vide, quam mira veritas in mendace: Et quidem cum ipſe Miles illo in tempore maximis poſſeſſionibus & divitiis abundaret, ita ſucceſſione parvi temporis eſt dilapſus, ut pecuniam paratam ad mille quingentas libras expenderet: & venditis poſtea poſſeſſionibus, ad tantam paupertatem deveniret, ut vix panem in ſupremu neceſſitate haberet. In his omnibus tamen tantam patientiam noſcitur habuiſſe, ut nullus hæſitaret piæ Lutgardis precer Militi adfuiſſe. Hunc ergo in Affligemio, *ſe affligendi mirabiliter.* omnium illius Ordinis ordinatiſſimo cœnobio, monachum vidimus: & pro mirabili converſatione in tali ætate & patientia ab omnibus venerari. Tali & conſimili modo pia Lutgardis precibus ſuis a diaboli laqueis plurer eripuit, & ad correctiorem ſtatum bonæ vitæ perduxit.

Puellam a gravi tentatione liberat.

25 Puella quædam Ordinis Ciſtercienſis, cum graviſſimo tentationum incommodo gravaretur, vidit ante annos multos ſibi piam Lutgardem in ſomnis apparere, dictumque eſt ei, illius debere ſe precibus liberari: Dio ergo poſtea ad eam in Aquitaniam venit, ejuſque faciem, tu ſomuis tamen prius cognitam, recognovit: quam etiam, ſecundum quod prædiximus, maxima precum inſtantia ab omni tentationum incommodo liberavit. Tunc illa, piæ Lutgardis in ſui liberatione experta virtutem, rogavit eam, quatenus ab Omnipotente Deo precibus impetraret, ut Ordinis ſui ſuſtinere labores, & cetere eſu carnium poſſet: ab infantia enim puella langnerat, & vix diebus jejunii carere carnibus poterat. Pia autem Lutgardis, cum ætatem puellæ nimis teneram in tali abſtinentia cauſaretur, & puella tamen impleri votum inſtantiſſime precaretur, tandem ejus lacrymis victa dixit: Vadas hinc: & ab iſta die poteſta- *eamque facile carnes abhorrere.* tem habebit, ut & carnibus careat, & ſuum Ordinem teneas, ac ſuperadde quod placebit. Mirum vere & ſtupendum miraculum! regreſſa puella ad locum ſuum, ei, ſecundum quod conſuetum erat, in inſtimaria carnes apponebantur: quæ ubi intuita eſt, in ſimillima ſpecie putibunda, vix in diſcu propoſitas viſui mox horruit, ita quod prorſus comedere facie uverſa non potuit. Quod ubi ſæpe tentatum eſt, tantam abominationem carnium in mente concepit, quod nunquam poſt verba piæ Lutgardis carnes comedit; & non ſolum labores Ordinis, verum etiam quidquid in mo-

virum flagitiis dudum involutum,

tiſ-

A tificationem ſui corporis ſuſtinere voluit, ipſi ſine omni moleſtia facillimum ſuis. Hæc mihi eadem puella, jam admodum vetula facta, & in regimioc monaſterii poſita Abbatiſſa, cum maxima verecundia retulit: ſed eam laus piæ Lutgardis iſta utique narrare coegit.

A. THOM. CANTIP.

26 Heſpeleudis quædam religioſa puella, lo tentationum exceſſu præ animæ triſtitia deſperata, cum piæ Lutgardis orationum ſuffragia poſtulaſſet, & illa pro ea orationes & lacrymas copioſe fudiſſet, Domino revelante reſpondit: Conſolari, loquit, te oportet, cariſſima: quia in Paraſceve, cum poſt adorationem Crucis Sacerdos eaalsandu Crucem dixerit, Ecce lignum Crucis; tu ab omni tentationum impetu liberaberis, & conſolationis fiduciam conſequeris. Et factum eſt ita: nam illa in hora, qua prædictum eſt, liberatur, & per B conſolationis fiduciam divinæ gratiæ condonatur.

Liberat aſſiſtente deſperatione.

27 Venerabilis Joannes Abbas Affligemienſis, cum ſecum quemdam virum ad piam Lutgardem duxiſſet, ille, aſpectu illius, vultu anxio repercuſſus eſt. Miratus ergo Abbas eum ad remotiora vocaſſet, dixit viro: Vidiſti, ait, illam ſanctam mulierem? Et ille, ex imo pectore ſuſpiria trahens; Vidi, inquit, & in aſpectu ejus, velut in aſpectu Divinæ majeſtatis, tantu horrore peccaminum ſum percuſſus, ut ejus auxiliante ſuffragio peccatis eximar, nec Deo ante relabar. Quod ita factum, dictus Abbas memorabilis recordatur.

Viso aſpectu evacuit horrorem peccati.

28 Mulier quædam epilepticum filium habuit, Joannem nomine, pro quo multo tempore anxie triſtabatur: & factum eſt, ut in ſomnis ei verbum hujuſmodi diceretur: Vade ad Dominam Lutgardem, in Aquiria commorantem, & tuus per eam liberabitur filius. Mane autem facto, cum filio in Aquiriam venit, & piæ Lutgardi filium obtulit. Quæ ſtatim oratione præmiſſa, digitum illi in os poſuit, & crucem in pectore pollice fixit: & ab illa die & deinceps puerum ab omni epilepſiæ incommodo liberavit.

Sanat epilepticum ſigno Crucis.

C

29 Tempore quodam cum feſtum omnium Sanctorum ageretur, in ipſo feſto piæ Lutgardi multitudo maxima Sanctorum per viſionem apparuit; & quod omnium ſpiritu, & omnium gratia plena eſſet, ei ſanctus Spiritus revelavit. Quid mirì? Si enim ſecundum virtutes dona ſunt, quo carere donо vel gratia debuit, quæ omni virtute plena refulſit?

omnium Sanctorum gratia repletur.

30 Cum quodam tempore pia Lutgardis debilitate corporis ægrotaret, Domina Sybilla de Gagis, quæ ei ab ingreſſu Ordinis devotiſſime ſervire conſueverat, inſtigante nequitiæ ſpiritu, ea diutino labore pene deficiens, corde & corpore fatigabatur; dixitque ſemel in corde ſuo: Ut quid in Dominæ Lutgardis ſervitutu ſic laboru? Numquam mater mea tantum alicui in vita ſervivit, nec me decet eſſe tantæ deditam ſervituti? Nec mora; in ipſa nocte audivit quandam vocem, dicentem ſibi. Non veni miniſtrare. Quod ut illa audivit, ſeipſam graviter reprehendit, & piæ Lutgardi poſtea in maxima jucunditate & delectatione ſervivit.

miniſtrorum ſibi nullius ſomnium.

D

31 Homo quidam, in labe criminum deſperatur, ad eam adductus eſt, ut ſaltem ejus colloquiis foloretur. Nec mora, ubi juxta eam reſedit, & ejus verba audire cepit, vidit ultra omnem fulgorem ſuper eam inæſtimabilem claritatem. Quo in viſu exhilaratus homo, &, nimirum ad ſpem veniæ confortatus, abſceſſit.

mandat deſperatio.

32 Frequenter accidit, ut dum Pſalmodiam ruminaret, ei Spiritus ſanctus virtutem & intelligentiam verſuum revelaret. Accidit ergo nocte quadam, ut dum in Canticu, Te Deum laudamus, verſum illum, Tu ad liberandum ſuſceſturus hominem, nuo horruiſti Virginis uterum, diceret; ei beatiſſima Virgo Maria, quaſi congratulans appareret: intelleatque verſum iſtum beatiſſimæ Virgini fore gratiſſimum, per quem memoratur ſuſcepiſſe Dei filium. Hoc ergo mihi ipſamet ſicut filiu dilectu revelaos, admonuit, ut quoties verſum iſtum dicerem, me toto corpore ad laudem gloriuſæ Virginis inclinarem. Quod & diu feci, & facio, & ad idem faciendum cuoctos legentes admoneu.

Deipara gratia intelligis verba, quæ horruiſti Virginis uterum.

E

33 Pauperculam quamdam indigentem valde cuaſpicieos, ad beneſaciendum ei miro compaſſionis ſpiritu moebatur, & mox in ſpiritu dixit illi Dominus: In Pſalmo legu, & dicis mihi: Portio mea, Domine, dixi cuſtodire legem tuam. Quod ſic intelligas: Portio tua egu ſum, nihil habea aliud, & ideo egenti reſpondeas: Aurum & argentum non eſt mecum, quod autem habeu, hoc tibi dabo; Ores autem pro ea, & dediſti ei quod tuum eſt, hæc dices, Cuſtodiſti legem meam. Ad hæc igitur Dei verba, modu mirabili interius illuſtrata, ad Dominam Sybillam de Gagis venit, & quid ei Dominus dixerat, indicavit. Quæ ſcrutatis gloſſis ſuper illum locum pſalterii; Portio mea, Domine, dixi cuſtodire legem tuam, invenit luciditiſſime ſecundum gloſſam, eidem Dominum reſpondiſſe. Conſtat ergo, quia ſacræ Scripturæ eo ſpiritu ſunt capoſitæ, quo & editæ. Simili modu cum quidam munachus Affligemii in parochiam diſſolutiſſimam mitteretur, & eam rogaret ſupplicirer, ut in tantu periculo pro ſe Dominum exoraret, reſpondit ei dicens: Expectans expectavi Dominum, & intendit ei. Quod ita evidentiſſime ſic factum vidit, ut nil penitus hæſitaret, quin ei pia Lutgardis ex Dei ſpiritu reſpondiſſet.

compaſſionis pauperculæ ſolitus juvare pro eorum.

F

CA-

A

CAPUT III.

Spiritu prophetiæ futura, abſentia, & arcana indicata.

34 COnſtat multis & per multa, piam Lutgardem ſpiritu prophetiæ claruiſſe. Quidam ordine Presbyter, ad Gallicas partes in a Jotrenſi monaſterio Galliæ veniens, cum in crypta quadam, ubi Sanctorum corpora quieſcebant, nocte oraret; & Sanctæ cujuſdam, tumulum, ex alabaſtro lapide factum, inopinabiliter aperiri, & nomen aut meritum, ejus ſcire non poſſet; pi-

nomen S. Oſannæ Virginis ex hujus revelatione patuit

B am poſtea Lutgardem rogavit, ut pro aevalationoe nominis ejuſdem Dominum exoraret. Annuens ergo virt precibus totam ſe ad precandum dedit, & ſtatim quod petiit, impetravit. Apparens enim ei prædicta Sancta dixit: b Ego vocor b Oſanna virgo, filia quondam Regis Scotiæ, & per miraculum Domini ad partes Galliæ adducta, ſancte vixi: defunctaque ibidem ac ſepulta ſoleoniter, met tandem per negligentiam temporis incolæ ſuut obliti. Hæc, itaque, cum pia Lutgardis dicto viro referret, ſubjunxit: Vellem, ut hæc eadem tibi Dominus in teſtimonium veritatis oſtenderet; & ille; Non ſum, inquit, dignus, ut mihi talia demonſtrentur. Cui illa; Etſi forte minus dignus ſis, tamen illa digna eſt, cujus digne præconia revelentur. Nec mora: ſuper hoc pia Lutgarde orante Dominum, eadem nocte dicto viro per ſomnium tribus vicibus Virgo npparuit, & quod Oſanna vocata ſit, indicavit. Qui vidit, teſtimonium perhibuit, & ſcimus, quia verum eſt teſtimo-

C nium ejus.

a 35 Quædam erat in c Parco Dominarum, juxta Lovanium, devota Monialis, quæ fratrem carnalem, de Ordine Fratrum minorum duodecim annos apoſtatam, inconſolabiliter deplangebat. Rogata eſt ergo pia Lutgardis, ut pro dicto apoſtata rogaret Dominum, quia ſoror ejus præ dolore ſenſum perdere putabatur. Illa vero compaſſa utrique, oravit ad Dominum: & ab oratione reverſa, dixit: Dicatur illi bonæ puellæ, ut fiduciaiiter conſoletur, quia frater ſuus aſt ctu anno ad ſuum ſanctum Ordinem reverſurus. Quod tta factum inopinata ſane percepimus, utpote de illo, qui multiplicitar fuerat ſeculi uctibus irretitus. Nec legentes moveat, ſi de Ordine Fratrum Minorum aut aliorum per apoſtaſiam aliqui exciderunt: nequa enim aliquis iſtorum majot eſt, nec longe tantus, quam ipſa habitatio Chriſti, in qua undecim boni perfidum Judam toleraverunt, aut melior quam ipſum cœlum, unde Angeli ceciderunt.

apoſtata ad Ordinem ſuum prædicto redditus.

36 Eodem fere in tempore illuſtris Duciſſa *d* Brabantiæ, *d* filia quondam Philippi Regis Franciæ, graviter infirmabatur: ex longo autem tempore piam Lutgardem dilectam habens, mandavit ei, ut pro ſe Dominum exoraret. Quæ ſtatim facta oratione remandavit ei, quod nullo modo de lecto ſurgeret, ſed ſe per Confeſſionem in omnibus præpararet, & cum maxima cordis fiducia Dominum aapectaret. Nec mora, ſicut illa prædixit, Duciſſa defuncta eſt. Poſt mortem autem pia Lotgardi Ducciſa npparuit; & quia per interceſſionem glorioſæ Virginis Mariæ, quam in vita miro modo dilexerat, ultra ſperatum pœnis purgatorii eripereiur, certiſſimis indicus indicavit. Hæc quidem venerabili & Deo devota Margareta, Domina de Velpia referente didici & conſcripſi. Sed & idem accidit de viro nobili Domino Godefrido, filio Domini Godefridi Caſtellani Bruxellenſis, cujus obitum, antequam ſciretur alunde, Sororibus nuntiavit.

D

A. T ROM CANTIP. *mortem ipſi Duciſſæ Brabantiæ ut ſe gerant.*

& Purgatorio eius liberatam vidit.

abſens alterius mortis indicem.

37 Recluſa de Curia S. Stephani, in puellari ætate graviſſimum tentationis incommodum ſentiens, piam Lutgardem, ut pro ſe oraret, adivit, Cujus incommodum cum ipſa quæreret, & illa dicere verearetur; dixit ei pia Lutgardis; Ecce, Dominus mihi, quod verecundatis dicere, revelavit: & hæc dicens E

peccata occulta confeſſus in confeſſione ſponte ea confitetur.

torum puellæ cordis ſui ſtatum, quod etiam Presbyteris tavelare noluerat, patefecit. Exhortata ergo confiteri, eam ad Confeſſionem peccatorum & morum correctionem, ita perfecte ſanatam & conſolatam ab omni incommodo dereliquit, ut in maxima poſtmodum ſpiritus alacritate & gaudio Domino deſerviret. Idem & per omnia fere conſimile fratri Werico, Converſo, de Aquiria, acciditſe probatum eſt. Quid mirt? Secum enim habebat illum in ſpiritu, cujus lucidiores ſunt oculi ſuper ſolem, quod in facto patuit, quod ſubjungo. Quidam peccatum commiſerat in abditiſſimo luco, quod revelare Presbytero verebatur. Et ecce non diu poſt, quidam in ſpecie peregrini rogabat illum, ut cauſa remiſſionis peccati, quod plus timeret, ſibi caput lavare deberet. Quod cum ille facere jam cœpiſſet, invenit in ſummo capitis peregrini oculum luciditſimum, & clamavit: O hominem contra naturam in vertice capitis oculatum! Cui peregrinus: Hic eſt, inquit, oculus, qui te peccantem in abſcuodito vidit, & quem nulla poſſunt ſecreta latere. Hæc dicens ab oculis mirantis evanuit.

abſcita ab oculo omnia occulta videntis.

F

38 Solicita ſupra modum pia Lutgardis fuit, notos Sacerdotes cum mira oris gratia frequentius admoneta, gregem ſibi creditum ſolicite procurare, & animas, quas Chriſtus rademit a ſervitute dæmonum liberare. Ego autem, licet indignus, cum ad Ordinem Presbyteri ætate juvenis acceſſiſſem, nondum me in Prædicatorum Ordine conſtituto, indebite & ſuper vires, in Confeſſionibus audiendis vices habere Epiſcopi ſum compoſitus. Hoc autem cum in magna cordis formidine inchoaſſem, cœpi vexatis caienus auribus ex auditu, interna tentationum ſtimulis agitari. Maximo ergo timore & horrore correptus, ad piam Lutgardem, ſicut ad ſpecialiſſimam mi-

Scripſerat ipſe adhuc juvenis

hi

A hi matrem ; acceſſi , & ei gravamen meum
A. THOM. CANTIP. dolore tactus aperui . Quæ compaſſa mihi in
orationem ſe dedit ; & rediens , cum magna
ideoque Confeſſionem audire formidanti fiducia dixit: Revertere , fili , in locum tuum , & laborem debitum animabus curandis impende ; aderit tibi Chriſtus protector & doctor , qui & in Confeſſionibus audiendis a jaculis inimici te potenter aripiat , & in defectu ſcientiæ, quem vereris , addet gratiam ampliorem . Mira rer , & licet ego ipſemet de
ſecurus ſui animi ſim peteret, de meipſo cum verecundia referam , ad laudem tamen Chriſti & ancillæ ejus , quod factum eſt , non racebo . Ab illa igitur die, quamdiu injuncto officio uſus ſum , uſque in præſens , quo ſedecim anni fluxerunt medii , prophetiam piæ Lutgardis in me veraciſſimam ſum expertus : etſi extra tempus, quando audiendis confeſſionibus non eram intentus , frequenter intolerabiliter ſum vexatus ; & quanto immundiora ſuerint quæ audio, tanto minus ea curo , minuſque moveor audiendo.

Communicatura ab Angelis Deipara & Joan. Bapt. ſuſtentatur

39 Ut autem aliquibus , quæ minus forte digne de ea ſu Aquitia ſentiebant , piæ Lutgardis meritum monſtraretur , accidit hoc miraculum ſolemne , quod narro . Solita erat, omni die Dominico Dominici Corporis reſici Sacramento . Cumque eumem ad altare nullus eam in ſubſidium debilis corporis ſuſtentaret , manifeſte viderunt aliquæ , quibus videre datum eſt , duos eam Angelos mediam tenere , & ad altare deducere . Conſimili modo & alia vice manifeſtiſſime viſum eſt , gloriosiſſimam virginem Mariam , & beatum Joannem Baptiſtam , eam in obſequio comitari : ſed hoc din poſtea , cum ſcilicet tempus inſtaret , quo debuit ex hoc mundo transferi .

40 Tribulatos & tentatos conſortare & roborare cum mira ſollicitudine nitebatur . Et revera mirum in modum gratiam ei in hoc
C Deus ipſe contulerat, ut nullus ab eo vel tentatus vel tribulatus ſine alleviatione diſcederet . Veniens ergo quædam mulier , ob omni ſpe veniæ penitus deſperata , locutorium introvit . Rogabant autem Moniales, ut conſolationem reciperet , & ſpem in Deum poneret , qui non vult mortem peccatoris , ſed ut convertatur & vivat . Illa autem caſſo labore fugere nitebatur : tetenta tamen ea rogabant , ut expectaret piam Lutgardem ; quæ etſi ei ad conſolationem loqui non poſſet , tanquam Teutonica , pro ea tamen Dominum exoraret : erat autem mulier penitus Gallica . Nec mora pia Lutgardis adducta , ad remotum locum cum muliere receſſit : ſenſit animo in ſpiritu ſupra modum feminam tribulatam . Mirari omnes ac videre cœperunt , quomodo ignotæ ſibi invicem linguæ in colloquio convenirent . Poſtquam ergo ibidem diutius conſediſſent , ſurrexit mulier , ad plenitiſſimam ſpei fiduciam revocata , & reverſa in locutorium Monialibus dixit : Cur dixiſtis iſtam ſanctiſſimam Dominam eſſe Teutonicam , quam proſus Gallicam ſum experta ? Neque enim eſt ſub cœlo alia , quæ me verbis ſuis revocare ad ſpem veniæ potuiſſet. Nec mirum, ſi ad horam ignotæ ſibi invicem
Linguæ Gallica ſibi ignota ſuæ deſperatæ ſpei

linguæ in colloquio convenerunt , cum Lutgardis plena erat illo ſpiritu , qui diſcipulos in unum congregatos linguarum diverſitate replevit . (Refert Pater Bernardus , quod vidit eam , & virum venerabilem ac Deo dignum Magiſtrum da Gujardum Cameracenſem Epiſcopum , qui penitus linguam Teutonicam , ſicut & ipſa Gallicam , ignorabat, mutuo colloquentes , & invicem intelligentes.) Vidi unam , quæ in die Pentecoſtes ab hora tertia uſque ad veſperam omnium linguarum notitiam habuit : ſed hanc adhuc prodere nolo , quia adhuc in vita degit.

D De locutione Epiſcopo Cameracenſi :

41 Lamentia diutius pro peccatoribus ſe
flenti pro peccatoribus Chriſtus lacrymas abſterget ſprobibetque flere, affligens , adeo facies ejus quotidie rigabatur , ut ſecundum Hieremiam Propheram , oculi ejus fontem lacrymarum deducere videretur . Hic dolor , hic gemitus tam ineffabilis videntibus erat, ut via dum quis ſine gravi dolore cordis eternæ præveletet . Cum igitur placuit miſericordiarum Domino
E eam in talibus mitigari , apparuit ei in fletibus rugienti ; & congratulans ei , quod miſerorum negotium diu fideliter egiſſet , manu ipſa , quam pro peccatoribus in cruce extendit , a facie ejus lacrymas terſit , dicens : Conſolatam te eſſe in his lamentis pro meis
ſed orare jubetur, peccatoribus volo ; nec ſubtilnebo te in fletibus ultarius fatigari , ſed placido cordis fervore in oratione perſiſtes ; & per hoc , ſicut quondam per lacrymas , ita Patris dignanter avertes . Hic ſtatus in ea uſque in diem mortis immobilis perduravit.

42 Hinc anni quinque fluxerunt , quibus
Viſitata a cœleſtibus, (ut ipſa mihi in magnis lacrymis dixit) quotidie fere ab ipſa matre Chriſti viſitata fuit , ſive ab Apoſtolis , vel ab aliis ſpecialibus Sanctis , exceptis crebrinis viſitationibus Angelorum : & tamen in omnibus his perfectam ſpiritui ſuo requiem non invenit , donec ipſum ſolum Sanctorum Sanctum , ineffabiliter omnibus dulciorem , utpote ſanctificatorem omnium , invenitet . Et quid miri ? F quid novi ? Afficitur pia Lutgardis eum ſponſa in Canticis , cujus anima liquefacta eſt ; vulneratur , languet , anhelat , ſurgit , quærit per vicos novæ gratiæ Sanctos , & per plateas teſtamenti veteris Patriarchas . Paululum iſtos pertranſit , quia non longe eſt ab unoquoque noſtrum : invenit quem diligit anima ejus , ſublimius acie mentis directa . Sic Petrus pertranſiens vigilias civitatis, Heliam , Hieremiam , vel unum ex Prophetis , etiam ipſum Joannem Baptiſtam, ut amicum ſponſi conjunctius adhærentem , invenit quem dilexit ; cui dixit : Tu es Chriſtus filius Dei vivi . Chriſtum , filium Dei morituum , invenit Petrus : Chriſtum , qui ſurrexit a mortuis & jam non moritur , invenit Lutgardis : illum in paſſione negatum , perdidit Petrus : iſtum in cœlis regnantem , invenit & tenuit pia Lutgardis . Tenuit , inquam , eum : tenuit utique ; & ita tenuit , quod non dimittet eum. Quanto enim quiſque ardentius , tanto ſtrictius tenet : felix quærens , ſed felicius tenens . Tenuit eum , nec dimittet . Tenuit eum fide ,

magis omnibus præſentem Chriſtum , Cant. 3. 6.

nec

A nec dimiſit cum mutatione: nunc autem quæſitionis ejus modum triplicem videamus.

De trini in triplici lecto vitæ ſpiritualis.

43 Tres lectuli in Canticis Canticorum ſecundum ſtatum triplicem in anima diſtinguuntur. Primus eſt, ubi dicitur: In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anime mea. Secundus eſt ille lectulus Salomonis, quem ambiunt ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſrael. Tertius eſt ille „de quo dicitur: Lectulus noſter floridus. Primus lectulus comparatur ſtatui pœnitentiæ, qui eſt ſtatus inchoantium: ſecundus, ſtatui pugnæ, qui eſt ſtatus profitentium: tertius, ſtatui vitæ contemplativæ, qui eſt ſtatus perfectorum. In primo, jacet vulneratus: in ſecundo, ſanatus; in tertio, delicatus. In primo igitur, hoc eſt in lectulo pœnitentiæ, etſi nunquam

B alicujus peccati mortalis plaga vulnerata ſit, pia tamen Luigardis Dilectum perfecte quæſivit; quando ſecundum Pſalmiſtam ſingulis noctibus peccata ignorantiæ ſuæ ſingulariter planxit, & lectulum conſcientiæ ſuæ diligentiſſime lavit, & ſtratum ſuum lacrymarum ſuarum mira ubertate rigavit. In ſecundo quoque lectulo, qui eſt pugnæ, pia Luigardis dilectum quæſivit, quando contra carnem pugnans, mira abſtinentia & labore eam ſubegit; mundum extrema paupertate & humilitate devicit, diabolum remediabilibus lacry-

Pſ. 6. 7.

pia pugna.

mis & orationis dejecit. Hunc lectulum ſexaginta fortes ex fortiſſimis Iſrael ambiebant, quando eam, non tantum Angeli, ſicut jam ſcripſimus, verum etiam ipſa Chriſti Mater, cum aliorum Sanctorum agminibus protegebat. In tertio autem lectulo, qui eſt quietis, pia Luigardis dilectum perfecte quæſivit, quando nec ipſis Angelis inquietabatur, aut Sanctis, ſed in accubitu ſolius Sponſi per contemplationem dulciter requievit. Unde cum

& contemplativæ quietis.

Iſ. 28. 20.

C Iſaia dicere potuit: Coangustatum eſt ſtratum, ita ut alter decidat; & pallium breve utrumque operire non poteſt. Hic lectulus floridus dicitur, verna multiplicitate virtutum, & redolentiſſima opinionis ſuavitate reſperſus; &, Noſter, hoc eſt Sponſo tantum & ſponſæ communis: in eo quod dicere potuit: Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia. Et illud: Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus. Quid mihi?

Cant. 2. 16. & 7. 10.

Neſcit amor Dominum; non novit amor dominari,
Quamlibet altus amet, non amat abſque pari.

Alioquin ancilla dici poſſet, non ſponſa: quæ utique in figura hujus myſterii in petris parentibus de latere ſumpta eſt, non de pede. Proinde ita ſpiritus ejus abſorbebatur in Deum, ut cum Regina Saba in admirationis deficiens, ultra ſpiritum non haberet; ſed totus translatus in Deum, inſtar guttæ aquæ in dolium vini, cum eo ſpiritus miſcebatur. Et hoc eſt, quod Chriſtus ad paſſionem properans a patre pro his, qui ereditari eſſent, petiit, dicens: Sicut tu, Pater in me, & ego

Jo. 17. 20.

in te, ita & ipſi in nobis unum ſint.

Ar quoniam ſecundæ hujus editionis librum rebus multimodis, & ex petamus, utilibus

in longum extendimus, ut gratius quidem ad preciosæ mortis ejus hiſtoriam tranſeamus, paulationis modicæ interſtitio reſpiremus. D A. THOM. CANTIP.

ANNOTATA G. H.

a Jotrum *monaſterium ab Adone fratre S. Audoeni conſtructum ad Matronam fluvium, in Meldenſi dixceſi.*

b Oſsuna, *Sario* Oſmanna, *quam Henricus Fitz-Simon in Catalogo Sanctorum Hiberniæ arbitratur* 22. *Novembris coli, uti &* 10. *Septembris. Sed ea dicitur tranſlata ad monaſterium S. Dionyſii prope Pariſios* 22. *Decemb. & elevata* 1. *Aprilis; prout illis diebus indicatur in Martyrologio Gallicano Sauſſaii. Sed quidni aliqua ejus Reliquia fuerint etiam apud Jotrenſes?*

c *Parcum-Dominarum coptam anno* 1215. *confirmatum anno* 1216.

d Maria, *filia Philippi ſecundi Regis Franciæ, ſecunda uxor Henrici I Ducis Brabantiæ,* E *nupta anno* 1206. *ſepulta Lovanii ad S. Petri, ubi ipſius & Matildis ſecundæ uxoris monumentum viſitur, expreſſam apud Butkens in Trophait Brabantia pag.* 203. *Eadem Maria invenitur Necrologio Aſſligemienſi adſcripta* 18. *Kal. Sept. veroſimiliter ut benefactrix.*

e *Guardus, laudatur a Cantipratano lib.* 1. *Apum cap.* 4. *Sedit ab an.* 1238. *ad* 1247. *ſub ejus ſucceſſore Nicolao Coadjutor ſeu Suffraganeus fuit Cantipratanus, cum antea fuiſſet Guardi Vicarius.*

LIBER III.

Acta ultimis vitæ annis in cæcitate. obitus. Miracula.

CAPUT I.

Apparitiones B. Jordani Generalis Prædicatorum, Jacobi de Vitriaco, & aliorum. Tertium jejunium Septem annorum.

F

1 NUnc ergo libro ſecundo fideliter exeroto, tertium quoque de tranſitu ejus nihilominus inchoamus. Anno ferme undecimo, anteqeam ab hac vita migraret, pœledium quoddam & eitæ quietiſſimæ, & mortis felicis accepit. Inſtar enim Patriarcharum Iſaac & Jacob ocelis ambobus orbata, lumiois cœleſtis ſulgorem ſolito perfectius eſt sdepta. Indignum eoim erat, ut mens ejus, radiantiſſimo interius lumine decorata, exteriur quodam modo luminis iſtius tenebris ſuſcarctur. Quis enim dubitet corpo-

Anoit 12. ante mortem.

culeſti lumine illuſtratur.

A cibus fidelium, aut in proximo vita excedens, pacem Eccleſiæ relinquet, quam confundere putabatur. Nondum vidimus quæ prædixit, ſed vere confidimus jam complenda. Neque enim unum ex omnibus, quæ future prædixit, per annihilationem in terram vidimus excidiſſe, utpote illius verba, quæ de Spiritu Dei hauſiſſe plenitſſime comprobatur.

Jacobum de Vitriaco

5 Sub eodem fere tempore ille venerabilis & Deo dignus Jacobus, quondam Accouenſis Epiſcopus, tunc vero Romanæ Curiæ Cardinalis, de quo ſuperius fecimus mentionem, in vigilia SS. Philippi & Jacobi Romæ ab hoc ſeculo *b* tranſivit. Quarto ergo die depoſitionis ejus, id eſt in feſto Crucis, pia Lutgardis rei neſcia, (utpote triginta diætis a loco in Brabantiæ ſcilicet partibus conſtituta) rapta eſt ad exceſſum mentis in cœlum, & vidit, quoniam eadem hora animæ dicti Epiſcopi delata eſt in paradiſum. Cui ſpiritus piæ Lutgardis in cœlo congratulans, dixit: O reverendiſſime Pater, neſciebam te defunctum: Tu autem quando e corpore receſiſti? Et ille: Quarta jam dies eſt: nam tribus noctibus & duobus diebus in purgatorio jam exegi. Hoc illa cum admiratione quæſivit: Et quare, inquit, immediate poſt mortem mihi ſuperſtiti non indicaſti, ut pœna tua Sororum noſtrarum orationibus ſolveretur? Et ille, Noluit, inquit, Dominus contriſteri te ex pœna mea: ſed perfecto purgatorio ex liberatione & glorificatione mea te potius conſoleri. Tu autem in proximo me ſequeris. Hic dictis pia Lutgardis ad ſe rediit: & diem mortis illius, purgatorium, & glorificationem Sororibus cum maximo tripudio nuntiavit. Sed & hinc veritas duos teſtes habuit; dum Fratri Domus Prædicatorum in Roma, ubi prius ſepultus fuit, idem, quod diximus de purgatorio & glorificatione in quarto die poſt obitum Dominus revelavit. (Frater vero Bernardus ipſe revelante percepit, hoc idem illi de pluribus familiaribus accidiſſe.) Quid hoc evidentius facto? quis Judæus, quis Gentilis, incredulitate ſua, veritatem tam evidentem poterit infirmare? Romæ vir obiit, & querta die in Brabantia hoc cognovit. Erubeſcat ille viliſſimus obtrectator, qui dixit & ſcripſit debere profanos intelligi, qui mulierculorum ſcriberent phantaſticas viſiones. Hoc notare voluit dictum Jacobum venerabilem, qui beatæ ſemper Mariæ de Oignies vitam beatiſſimam elegenti ſermone conſcripſit.

mortem ejus videt purgatorio liberatam:

c

prædicit ſe mortuum Dom. 1. poſt Pent. quinquageſimo ante.

6 Anno quinto ante mortem ſuam *c* Dominica tertia poſt diem Pentecoſtes, Evangelium, Homo quidam fecit cœnam magnam, in Eccleſia legebatur. Prophetiæ ergo ſpiritu tacta intrioſecus dixit Dominæ Sybillæ de Gagir, cui in omnibus ut interiori monali commiſſe fuerat procurande: Scire te oportet, cariſſime, quod in die illa Dominica, quando Evangelium hoc legetur, ad cœnam nuptiarum Agni transferar jam defuncta. Hoc dicto memorata Sybilla prædictam diem Dominicam, tamquam futurem dem tranſitus pie Lutgardis, cum ſumme expectatione præſtolabatur. Quæ dies ut veneret, nec mori viſa eſt anni ipſius tempore revoluto, dicta Sybilla phantaſticam credens, ad tempus oblita eſt propheticam viſionem. At ubi annus quintus, ſub eadem die, quem prædixerat, Dominica revolutus eſt, poſito defuncto corpore piæ Lutgardis in ſereno, Evangelium, quod prædiximus, ad Miſſam Conventus matutinalem in eccleſia legebatur. Ad cujus auditum, quod jam diximus, Sybilla memorabilis recordata, obſtupuit: & quomodo iſtud ante annos quinque pie Lutgardis ſpiritu prophetico prædixiſſet, cum admiratione omnium indicavit.

D A. THOM. CANTIP.

7 Quarto anno ante mortem ejus gens crudeliſſima *d* Tartarorum, arumpens ſedibus ſuis, deſtructa majori Hungaria Orientis, & minori Hungariæ Occidentis, Turciæ quoque & Græciæ parte permaxime, utpote Bulgaria eisque Reſcie, Poloniæ etiam potentiſſimo Duce perempto, & terre populoque deſtructis; cum jam partem Teutoniæ invadere, Boemiem ſcilicet, inchoaſſent; timor per totem Galliem atque Germaniam maximus erat, ne eas, ſicut & terres alias, invaderent, atque veſtarent. Veniens ergo F. Bernardus Freter Ordinis Prædicatorum, & Pœnitentiarius Domini Papæ, meticuloſo nimitum rumore perculſus, rogavit ſpiram Lutgerdem, quatenus inſteneter orsrci Dominum, & a Germaniæ finibus flagellum everteret Tertarorum. Et illa: Non cœpi, ait, modo pro iſto negotio rogare Dominum; certa ſum jam, quod nunc ed terres iſtes Tenari non procedent. Quod ita ille accepit, ac ſi de cœlo divinitus ſonuiſſet.

d in irruptione Tartarorum,

E

eas in Germaniam non venturas per prædicta

8 Circa idem tempus venerabilis e Balduinus, dictus de Barbenzon, Prior de Oignies, quondam in Aquiria annis pluribus Capellanus, verbi Dei ſolenniſſimus Prædicator, contre conſilium amicorum ſuorum rebus temporalibus ſe immiſcuit minus digne. (Hic grevi infirmitate correptus, priſte quem moreretur, digitum beatæ Mariæ de Oignies ſibi præcepit exhibeti: quo præſente dixit: O veneranda Domina, vivens adhuc in corpore, in hora mortis ſuccurrere promiſiſti: ſuccurre ergo nunc, o Domine, ſuccurre: jam tempus eſt. Mortuus eſt ergo ibidem Belduinus, & ibidem in Oignies digne veneratione ſepultus. Hujus igitur in obſequiis & exequiis cum freter Bernerdus noſter interfuiſſet, & ſtatim ſepulto corpore in Aquiriam perveniſſet; mox ſeluteio eo, in ipſo adventu, dicit ei pia Lutgardis; Eſtne mortuus Dominus Balduinus? Et ille, miratus tam inopinatem, tam ſubitam interrogationem: Mortuus eſt, inquit, & jam ſepultus. Quid tunc ergo? Cui illa. Ecce jam inſtanti Domina mea Maria de Oignies mihi apparuit, dicens: Surge, Surge, feſtina, cariſſima, rogare Dominum, quia hora hac anima amici noſtri Domini Balduini divino judicio exhibetur, de commiſſis & omiſſis Domino rationem redditura. Ecce quem verax in teſtimonio, tam fidelis in promiſſo e

e

defuncto Balduino Priore Oignieenſi,

F

a B. Maria Oignieenſi apparente,

monetur pro illo orare

A Ovenerabilis Maria, caſtiſti, quæ piam Lut-
A. THUM. gardem pro ſuffragio precum adire pro om-
CANTIP. nibus mortalibus voluiſti; ut quam poten-
tiſſimam in animabus a purgatorio liberandis
vivens adhuc in corpore teſtata es, ejus ad-
jutorium pro amico defuncto, in gaudiis ſu-
blimata cœleſtibus, exorares. Benedictus ergo
per omnia Deus, qui ſanctitatem & me-
rita ſponſæ ſuæ, tam evidentiſſimo teſtimo-
f nio voluit declarare *f*). Vide ergo Lector,
quam ſevero judicio examinandi ſint, qui
ſecundum Iſaiam gladium verbi Dei in vo-
mereæ laborum temporalium conflant; & pro
laneeis invectionum contra peccata, fructum
pacis tranſitoriæ, ut vaceat deliciis, metere
jam feſtinant.

ANNOTATA G. H.

a *Mortua eſt* B. Jordanus *anno* 1237. *die*
B 13. *Februarii*, *ad quem Acta ejus dedimus ex Vitis Fratrum Ordinis Prædicatorum auctoritate Humberti V. Generalis collecta, in quibus num.* 45. *ex hac Vita proferitur gloria revelata*; *Mr. Brugenſe ſolum habebat verba Jordani ad* Ludgardim, *rem autem ex aliis duobus Mſſ. hic plenius damat. Eadem in Mſ. Brugenſi faciebant cap.* 6. *quod caput hoc tranſlatum facit ut uſque ad cap.* 7. *tituli capitum diſcrepent, ab indiculo ſuperius poſt Prologum poſito ex Mſ. Brugenſi.*

b *Anno* 1240. *mortuus non* 44. *ut oſtenditur in Appendice ad Supplementum poſt Vitam S. Mariæ Oguiacenſis* 23. *Junii.*

c *Indicatur antiqua conſuetudo Eccleſiarum Gallicarum & Belgicarum: in qua ſecunda Dominica poſt Pentecoſtem, præſcribitur ex Luca parabola de Diviſe epulone, & tertia Dominica Evangelium hic indicatum. Conſule dicta S. Aprilis ad Vitam B. Alberti Patriarchæ Hieroſolymitani num.* 94. *Imo ita adſcribitur in Miſſali Leodienſi anno* 1509. *excuſo* C *& deincepſ.*

d *Hæc irruptio Tartarorum anno* 1241. *facta deſcribitur a Michovio, Crommere in Polonicis, & aliis Scriptoribus.*

e *Franciſcus Maſcho in Catalogo Amiſſitum Oiguiacenſium, dicitur* Balduinus Barbeozonius ſecundus Prior. *ubi de illo pag.* 6. *& ſeqq. agit.*

f *Hæc in Mſ. Brugenſi, tacito Bernardi nomine, referebantur brevius; poſtea autem ipſo Bernardo ſuggerente, ſic aucta & mutata in aliis Mſſ. inveniuntur.*

CAPUT II.

Modus in contemplatione ſervatus, Præparatio ad mortem præſcitam. Morbus obitus.

REquiſita a quodam ſpirituali & ſpeciali amico ſuo, qualiter Chriſti faciem in contemplatione videre ſoleret; reſpondit: In momento, inquit, apparet mihi ſplandor inæſtimabilis, & quaſi fulgur uidro ejus ineffabilem pulchritudinem glorificationis: quæ niſi raptim tranſiret ab aſpectu contemplationis meæ, cum vita præſenti haud ſuſtinere non poſſem. Poſt huoc vero fulgorem ſpleudos intellectualis manet; & cum in ipſo ſplendore quæro, quem raptim videram, non invemo. Nota ergo lector, quod hoc idem eſt, qood in Canticis dicitur: Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt: quæſivi & non inveni illum; vocavi & non reſpondit mihi. Quid eſt Chriſtom loqui in anima, niſi repræſentare illi ſuæ divitias bonitatis, ſapientiæ, & decoris? Ut ex his metiatur anima, quam booum, quamque ſapide ſapientem, & a virtutibus decoratum cum eſſe oporteat, qui ejus amorem poterit in eamtate perpetua prumereri. Hunc ergo E audiens anima liquefcit in deſideriis, & ut-titur obtinere quem conſpicit: ſed quia tempus perfectæ viſionis nondum venit, illum quem quaſi præſentem habuit, ſubito perdit: ut tanto diligentius quærat, quanto ardentius amat; & tanto ad poſſidendum mens latior præparetur, quanto ad quærendum frequentius innovatur. Proinde oculos Chriſti tam radiantiſſimo lumine coruſcare dicebat, ut ſi poſſibile eſſet ipſum lumen ſolis ſplendoribus ſuperfuudi, tamquam ſol ſtellas, & in infinitum magis ſolis radiot offuſearet. Et hoc eſt, quod quidam religioſus Sacerdos ſcire deſiderans, quid eſſet dicere: Pulchriores ſunt oculi ejus vino; monſtrata eſt ei in ſaucto calice, ubi divina myſteria celebrabat, facies Chriſti; cujus oculi tanto ſplendore luminis radiabant, ut totum mundum poſſeot etium in tenebris conſtitutum, magis quam mille ſoles illuſtrare. De ipſo autem ſpiritu veritatis edoctus quidam vitæ ſpiritualis eſperti ſimus prædicator, dixit; Quod F numquam ſicut piam Lutgardem aliquem in vita cognovit, ita perfecte per fidem migrantem in intellectum & affectum. Quod & ipſe proteſtor, ſicut & ſcripturis & relatione quorumdam ſpirituaiium ex parte conjecio, licet ego tum homuncio talis luminis inexpertus. (Et quidem facile credi non poſſet, quantis videudi Chriſtum deſiderii æſtuabat. Vidi ipſe in hoc aliquando lacrymas ejus tantas, quod vix eas aliquis ſine lacrymis ſuſtinere valeret; accidit autem biennio, antequam migraret a ſeculo, quod Frater noſter Bernardus, in Aquitania veniens, eam jam per menſem infirmatam, & Sacramento Uoctionis, quaſi quotidie ad cælum præparatam, invenit. Ea ardentiſſimo enim deſiderio videndi Chriſtum menti ejus inſederat, quod ad Dominum tunc tranſire debebat. Nullum ergo ſignum mortis in ea dictus Frater reperiens, ad illam tanto deſiderio ſuſpenſam, dixit; Noo videtur mihi, Cariſſima, quod modo ex hoc ſeculo tranſeas. Quem illa auxio vultu reverberans; Non ſic, ait, Cariſſime, dicat, quia valde deſidero Chriſtum Dominum revelata fa-

In D *Patetur fauſta ſe Chriſti facies.*

non niſi in raptu videre ſolitam.

Cant. 5.

aliasque mortuorum ſa.

immenſa ejus ſplendori.

lacrymis perfundi-tur;

& optat mori.

A cie contemplari. Et illa ſubridens; Non ſevera, Mater cariſſima, non erit hoc modo; Cui illa, elevatis ad cœlum oculis; Si, inquit, modo non ceſit, fiat voluntas ejus cras. Tunc de lectulo ſurgam, & ejus corpus in ſolamen accipiam.

In contemplatione audit, deliciæ meæ eſſe cum filiis hominum

10 Die quodam cum anima piæ Lutgardis, ad pietatem inclinata, Chriſto in contemplatione ſincerius jungeretur, facta eſt vox ſuper eam, audiente quadam devotiſſima Moniali dicens; Deliciæ meæ ſunt eſſe cum filiis hominum. Quid miſi? quid oovi? Paradiſum paradiſosum Auguſtinus, contemplativorum maximus, fidelem & devotam animam nuncupavit, & merito. In creatione enim cœli & terræ, verbo taosum dixit, & facta ſunt; in receatione vero animæ, dilapſæ per peccatum Adæ, quantum laborem erigiota tribus annis uſque ad ignominioſam
B mortem Chriſtus ſuſtinuit, quis æſtimare ſufficiet? vesum Deum & vesum hominem hæc quidem ſuſtinuiſſe non ambigo; ſed quanti pendendus ſit ille, pro quo iſte tala tantaque ſuſtinuit, ad plenum nunquam quis ſufficiet admisari; maxime cum ille, qui vicem pro poſſe rependens, ea, quæ deſunt paſſioni Chriſti, in casoe ſua non dsfioit adimplere? Quod Lutgardem feciſſe magnopere, nemo dubitat, qui hanc novit; oullus ambigit, qui hæc legit. Secundum præcedentia ergo, quid Chriſto Dei filio noſtris temporibus delicatius eſſe potuit, quam Lutgardis? Si ſueris, ueſcio; Deus ſcit. Unum ſcio, credidi propter quod locutus ſum, quod nullam me talem vel legiſſe meminerim, vel audiſſe.

Tria ultimo vitæ anno ab ea petiit Chriſtus.

11 Anno paulo plus quam uno ante mortem ſuam apparuit ei Dominus Jeſus Chriſtus, vultu illi congratulantis applaudens, & dixit. Jam ioſtat finis laborum ſuorum: volo te a me diutius ſeparari. Tria tantum anno iſto sequiso a te. Primo quidem, ut referas gratias pro beneficiis jam adeptis, & in hoc requiras ſuffragia Beatorum: ſecundum eſt, quod pro peccatoribus meis te totaliter effundas in oratioonibus apud Patrem;
C testium eſt, quod veoire ad me ſine aliqua alia ſolicitudine hianti deſiderio concupiſcas. Penſes ergo, Lectos, quanti apud Deum meriti ſuit, cujus calcaneo quando antiquus ſerpens inſidiari debuit, hujus mentem Deus tantum tribus ſolicitudinibus occupavit.

Ab hoc & Deipara monetur de morte brevi ſecuturo,

12 Paſchali tempore proximo ante mortem ſuam apparuit ei Dominus Jeſus Chriſtus, cum gloriosa Matre ſua in maxima gloria claritatis. Cumquo pia Lutgardis, (ut fere ſempes) vitæ præſentis exilium, & deſiderium ſupernæ patriæ caaſaretus, diſcruot ei; Non te oportet Caſiſſima, ab hoc præſenti tempose ultesius fatigari; jam tibi rsmedium perpetuæ pacis diſponitur ad coronam; nec te volumus amodo diusius capectare. Hæc pia Lutgasdis ſæpe dictæ Sybillæ de Gagis, ſtatim ut revelationem Domini accepit, cum maximo timore & exultatione præditit; ſicut anim nullam habuit in omnibus cariorem, ita nullam in omnibus familiariorem. Et merito: quia ſecundum præceptum ſapradicti venerabilis Jacobi, ejuſdem Sybillæ conſilio, ut magis litteratæ, in omnibus regebatur.

D A. THOM. CANTP.

iterum dicit, dies xv. ante obitum a Deipara & ſanctis viſitata.

13 Quindecim diebus ante mortem ſuam apparuit ei gloriosa virgo Maria, & beatiſſimus Baptiſta Joannes, quem amore ſpecialiſſimo diligebat: qui & dixerunt ei: Jam inſtat conſummatio tua, ſupeſeſt tibi corona juſtitiæ: nolumus te hia eſſe diutius, omnes enim cives cælici te capectant. Sed & Sancti appasuerunt ei aono illo frequentes in magoa multitudine, & prædicebant ei exceſſum, quem completus eſſet iuſtantius. Nec non & ei quidam amicosum ejus ſpecialium, qui jam prædeceſſerant, appatebant; gaudeas ſe magnifice proteſtantes, quod eis ſociaretur in proximo migratura. Hæc cum diziſſet quibuſdam amicis ſuis, quæritum eſt ab ea, quomodo diſcesnere poſſet inter Sanctos. Et illa: De ipſo, inquit, Chriſto Sancorum Saocto, quidam animæ illucens ſplen-
E dor egreditus, in quo unumquemque Saoctorum, qui apparet mihi, perfecte cognoſco. Nota igitur, Lectos, quod nibil aliud ſplendorem iſtum intelligo, niſi ſpeculum Trinitatis vel æternitatis. Sicut enim libes Sapientiæ capitulo ſeptimo dicit: Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius; & cum ſit una, omoia poteſt, & permanens in ſe omnia ionovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfest, amicos Dei, & psophetas conſtituens. Sanctos ergo, cum apparebant illi, rogabat obnixius, ut gratias refesseot Deo pro ea, & pro beneficiis collatis ſibi ab eo.

eos in ſplendore Chriſti cognoſcit

Sap. 7. 26.

eas quas de officio divino ſpecialiter memorem tenuit,

14 Frequenter Sorores in infirmaria Moniales redarguerat, eo quod minus bene & minus attente Canonicas Horas Deo ſolverent divinus conſtitutas. Cumque anno dimidio ante mortem ſuam cosrectionem plenariam, ſecundum quod Divinæ Revesentiæ congsuebat, in ceteris non videret, dixit: Scio, quod poſt obitum meum defectum iſtum in Sororibus maous Domini vindicabit; & tunc verbi mei memores & flagelli humiliter corsigeotur, & mos
F retsabet manum Domtous, quam uatenderat in vindictam. Quam veraci ſpisitu hæc fuerint psophetata, oon eſt qui ambigat. Statim eoium ut pia Lutgasdis beata morte defuncta eſt, peſtilentia gravis in conventu Monialium mos graſſatus, & infra breviſſimi temporis ſpatium, numero quatuordecim, Moniales psobatiſſimæ ſunt deſunctæ. Ego enim ſub eo tempora ibidem veni, & duas ſpiritu carneque ſosores uno ſpatii momento migrantes, celebsata pro eis Miſſa in uno tumulo ſepelivi. Nec mora poſt hæc, cum ſe debiles in infirmasia, io dicendis ſolicite Horis, pleniſſime correxiſſent, manum ſuam, ſecundum quod pia Lutgardis psædiserat, Domino miſericorditer revocaote, peſtilentia mos ceſſavit. Rogoesgo vos, o Aquiſiæ Dominæ & Sorores, os piam Lutgardem in omnibus dictis, quæ obſervare poteritis, obſesveris: exemplorumque ejus iobærete veſtigiis, & ſpeso, quod ejus precibus perveoietis ad palmam, & in hoc exemplum ſumiſe, quod ſubjongo.

ſe mortua corrigendas prædicit,

ut ſuſtum, 14. eorum peſte ſubla-tus.

A 15 De ſpecialibus amicis ejus quidam vir ſecularis in grave peccatum inciderat. Fa-
A. THOM. CANTIP. ciens ergo confeſſionem ſuam, pœnitentiam quidem peccati fecit, ſed nullam indulgentiæ conſolationem in oratione ſeotire promeruit. Quapropter in voraginem deſperationis fere cadebat: veniens autem ad piam Lutgardem, quaſi ad propriam matrem, quid egiſſet, & quid pro ſcelere ſuſtineret, gravi mœrore conqueſtus eſt. At illa ſemel, iterato, ac tertio pro peccatore orationem effunderet, nullum, ſecundum quod ſolebat, reſponſum a Domino accepit. Illo vero in nullo ſe habere melior ſentiebat. Hoc viſo pia Lutgardis in oratione cum Domino mira ſpiritus inſtantia luctabatur. Tandem vero, ubi in ira Dominum miſericordias continentem evincere non valebat, dixit: Aut dele me de libro vitæ, aut dimittat illi noxam hanc. Nec mora; in voce hac Dominus ad miſericordiam inclinatus, dixit: Ecce dimiſi illi, quia confuſus eſt de te: & non ſolum illi, ſed & omnibus, qui ſpem habent in te, & diligentur a te, beneficium propter te. Ad hæc igitur Dei verba, mox homo ille ſpem veniæ perfecte recipiens, ad ſtatum gratiorem, & magis pacatum, quam ante lapſum, Domino propitiante perveuit.

pro amico in peccatis lapſo ſæpius orans.

ſatelliti ſemiſſum propter ſe ſaltum.

B

16 Hinc ergo, quantum ad ipſam, dies ſequitur exultationis & laudis; ad nos, vero & omnes illos, qui ejus patrocinio ſalutis vivebamus, dies luctus, dies gemitus, & mœroris; dico, inquam, quem ego infelicitimus omnium, nec præanticipare, ut ſæpius eam rogaveram, morte potui, nec ſubſequi poſſum, omni miſerior orphano derelictus. Venit ergo dies, vigilia ſcilicet Octavarum Sanctæ & individuæ Trinitatis, & gravi admodum, ſed lenta febre decubuit. Trini Dei individua veneratrix. Ingraveſcente autem morbo exercebatur. Secunda feria ſequenti quidam Conuerſus Affligemienſis, Wilhelmus nomine (præcipue cum illius monaſterii Fratres, propter religionis obſervantiam, diligebat) introvit ad eam viſitationis gratia, & inter cetera verba alia dixit: Utinam Dominus noſter Abbas ſciret vos adeo graviter infirmari. Et illa: Cras, inquit, veniet ille cariſſimus meus, & videbit me. Ad quod ille, reſponſum cum ſuopinabile duceret, admiratus conticuit. Et mane facto, cum dictus *b* Abbas venerabilis ad duo milliaria prope tranſiret, & infirmari piam Lutgardem penitus ignoraret, dixit hic, qui ſecum erant: amur videre Dominam Lutgardem, quia eam elapſo jam longo tempore non vidi. Venit ergo in Aquitaniam; & cum introiſſet ad eam, illa ſincerriſſimo gratulata, & de lectulo relevata, reſedit; tenenſque manum ejus dixit: Jam recedo, Cariſſime, & nihil ſub cœlo carius te relinquo: de te autem u Domino me noveris conſolatam. Hoc dicto in alia diſtractus Abbas diſceſſit; & illa uſque in feriam quintam magna ſpiritus alacritate remanſit. Quinta ergo feria, cum vocem ſæpe dictæ Sybillæ do Gagis intrantis audiſſet, dixit: Sedeas hic juxta cor meum;

9. Junii ſebri correpta,

11 Junii inviſitat a Converſo Affligemienſi,

C

b

12. Junii ab Abbate,

ecce plenum eſt clauſtrum militiæ cœleſtis exercitus; animæ Beatorum præſentes ſunt, & multæ Sororum noſtrarum, quæ ab hoc ſeculo præceſſerunt. Hæc dicens conticuit; & deinceps per totam ſextam feriam vultu gratioſiſſimo, in Dei tantum contemplatione ſpiritu rapta, permanſit. Sabbato autem cum hora mortis inſtaret, oculos ad cœlos aperuit: & Sacramentis præmunita ſanctificis, in medium juvenculaeum tympaniſtriarum principibus cœleſtis exercitus commixtir, pſallentibus, anima felix ad liberas auras exultans, evolat ad ſupercna; anno ab Incarnatione Domini milleſimo, ducenteſimo, quadrageſimo ſexto, menſe Junio, ſexto decimo Cal. Julii, Indictione quarta, anno ætatis ſuæ ſexageſimo quarto, hora circa veſperam, regnante D.N. Jeſu Chriſto, cui eſt honor & gloria cum patre & ſpiritu ſancto, per immortalia ſecula ſeculorum, Amen.

D

14. Junii videt cælitus in claustro.

15. Junii in extaſin rapta,

16. Sacramentis munita mira mansuetudine moritur,

anno 1246, ætat. 64.

17 At ubi ſpiritum efflavit pia Lutgardis extremum, nonnullæ ex Monialibus, quibus hoc datum optimum a Deo conceſſum eſt, tanta ſpiritus dulcedine, tanta alacritate repletæ ſunt, ut ſe non caperent præ ſtupore; & nimirum perfecte ſentirent, quod cum immenſo reipadio ſupernorum, ipſe præſentialiter ſalutis noſtræ princeps Jeſus, animam illius ad delicias evocaverit paradiſi. Proinde proprium ex natura morientium eſt, ut in morte lividu pallore nigreſcant; pia autem Lutgardis, in ſignum innocentiæ virginalis, candorem in morte cum nitore illi in facie præcedebat. Oculos in cœlum (ut dictum eſt) inſtante hora mortis diu ante clauſos aperuit, nec eos poſtea in morte vel poſt mortem recluſos habere potuit; quia ipſe oculorum geſtus, iter, per quod tranſiebat ſpiritus, indicavit. Cujus autem totius corporis ejus tantæ lenitatis contrectantibus eſt reperta, ut ſub palpantis manu byſſus pariter cedens & leuis plenuſſima crederetur: nimirum ſimplex hæc ſine felle columba, lotos lacte purioris oculos habuit, quæ ſpeculabatur reſidens juxta fluenta plenuſſima.

E

cum conſolatione adſtantium,

candorem in facie virginis, oculos apertos

& eorum ſenem.

F

ANNOTATA G. H.

a *Anno* 1246 *littera Dominicali* G, *fuit Paſcha celebratum die* XIII. *Aprilis, feſtum Pentecoſtes* XXVII. *Maji, Dominica SS. Trinitatis* III. *Junii, qua ſolebat cum Octava celebrari, & Feſtum Ven. Sacramenti tunc tantum captum introduci, ac poſtea anno* 1264. *ex præcepto obſervatum, omiſſa Octava Trinitatis. Erat autem Subbato ſequenti, pridie illius Octava dies* IX. *Junii & feria ſecunda ſequenti* XI. *Junii & ita conſequenter.*

b *Abbas* Affligemienſis *Joannes* I. *præfuit ab anno* 1242. *uſque ad annum* 1261. *quo obiit* 16. *Aprilis. Eſt Affligemienſis abbatia ſita inter Aloſtum & Bruxellas, quam præclara illuſtratam edidit Sanderus anno* 1657.

e *Hanc annum ætatis ſupra probavimus, ac rejecimus ſcrupulum ex aliis duobus Mſſ. ſubnatum.*

CA-

A

CAPUT III.

Sepultura. Miracula.

Uſus manus reſtituitur attactu corporis:

18 Igitur cum ſacrum cadaver exanime lavarerur, quædam Soror, quæ per annos plures uſum penitus manus amiſerat, caſu, & non ut propoſito manu perdita inter lavandum corpus attigit, & ſubito in plenum omnis operis uſum reſtituta eſt ſanitati. Ecce quam ſubito, quam plane, ſicut ſuperius diximus, venerabilis Mariæ de Oignies prophetiæ verbum implerum eſt, ubi in
B morte agens de pia Lutgarde prædixit: Spiritualia miraculu in vita unus facit; corporalia poſt mortem efficiet. Digoum utique & revera digniſſimum, ut quem pia Lutgardis in Sanctis ſuis vita mirabilem prædicavit, ille Deus eam evidentibus ſignis etiam poſt mortem mirabilem exhiberet.

Scripsit qui perierat olim ſibi dari manſi mortem,

19 Aonis pluribus ante mortem ejus plures Monſales & converſos Fratres inſtanter rogaveram, ut ſi contingeret, ſicut heu! contigit, mu in morte piæ Matris Lutgardis non eſſe præſentum, manum ejus ubſciſſam mihi, ob ſacram ejus memoriam, reſervarent: & in hoc hiceuiam venerabilis Hawidis ejuſdem loci Abbatiſſæ obtuncram. Ut autem ſemiuarum natura eſt, celandu peuima ceſaru non poſſa, ſecundom illud volgare proverbium,

Scilicer ut taceas ſemina, ſi qua poteſt;

Monſales piæ Lutgardi, quid de abſcindenda manu illius ordinaveram, indicarunt. Nec
& cui illa vivens diuerat ſuffecore digitum, multo poſt, cum in Aquiriam veoiens eum ea habere colloquium inecpiſſem, ipſa me vultu intuens ſerioſo, diait: Audivi, fili cariſſime, quia manum mihi poſt mortem abſcindere jam diſponis: tu autem quid de manu mea facere cogires, multum miror. Egu
C igitur rubore perfuſus; Credo, inquaru, quod io bonum animæ & corporis mei tua mihi manus obveniat, ſi eam cooſequar, ut intendo. Tunc illa, ſereno, ut erat, vultu ſubridens, & auricularium digitum deatræ manus in ſublimiuari feneſtræ, in qua colloquebamur, deponens: Satis, inquit, tibi ſufficiet, cum iſtum digitum poſt mortem meam habere poteris. Tum ego confidentius jam invectus: Nihil, inquam, mihi ea tuo, Mater, corporu ſufficere poterit, niſi manum uut capur habeam, quo tunc relever te arbatus. His dictis ad alia verba deſcandimos, nihil alicui inde diceus, uihilque ponderans, aut advertens. Ergo illa defuncta, ubi nondum adhuc elatu in eccleſium corpore in infirmaria ſervabatur, quidam Guido devotiſſimus juveuis, & alius ſocius ſuus, Fratres Converſi piæ Lutgardi manum abſcindere cogitabant; ſed cum hoc præſumere non au-
cum amputorum audiens, petiit, derent, eumdem digitum dextræ meous, quem mihi ſufficere diverat, amputarunt, &, dentes de ore ejus uumero ſexdecim extuxerunt. Cognita autem morte ejus, & D
digitum amputatum audiens, nec quis digi- A. THOM.
torum eſſet intelligens; Nunc, inquam, vi- e ANTEP.
debo lucidius, ſi vere Propheres pia Lutgardis eſſe probabitur: quæ deatræ manus ſuæ auricularium mihi ſufficere ante annos plurimos jam prædixit. Veni ergo in Aquiriam, & eumdem, ſicut prædixerat, amputatum iuveni, & per omnia mihi ſufficere eom, & ſelicem me ſore, ſi hunc obtinere poſſem, ſolicitus cogitavi. Super eo etgo Abbatiſſam adiens preces ſupplices cum lacrymis fudi: ſed cum magno dolore meo ſolam ipſam Abbatiſſam ineaorabilem moa iuveni: credo tamen, quod non ſine diſpenſatione ſuperui *ac denique obtinet:*
conſilii: probare enim Omnipotens ordinabar, ut ſecundum promiſſum piæ Lutgardis ejus digitum obtinerem, quem neſcia ſimplici- E
tas denegarat. Iterato autem ſecundum tempus in Aquiriam veni, vitamque piæ Lutgardis ſcribere promittens, cum ingenti cordis lætitia ſuper aurum & argentum optatum munus accepi. Nec me in hoc invi- *& exemplis probat factum.*
dus aliquis mordeat, aut judicet arguendum: ſi piæ Lutgardis, nondum adhuc canonizatæ, digitum tanto umore complector: quia beatiſſima *a* Natalia Adriani Marryris mox *a*
occiſi brachiom abſcidit. Venerabilis quoque Mariæ de Oignies, nondum canonizatę, *b* *b*
digitum in morte præciſum, piæ memoriæ quondam Acconenſis Epiſcopus, & poſtea Romanæ Curiæ Cardinalis, unnis multis ad collum ſuſpenſum pro maxima muncre, ſolemnis memoriæ Papæ Gregorio nono, contru blaſphemiæ ſpiritum, quo atrociter tentabatur, portandum dedit. Beatæ quoque *c* *c*
Elizabeth Thuringiæ Lanigraviæ, noſtro tempore mon defunctæ pollex, cum indice moa abſciſſus ſuit. Quod autem in S. Natalia, & memorabili viru Jacobo Cardinali, & in Gregorio Romanæ urbis Pontifice, & alus multis fide dignis tanta auctoritate præceſſit, nullus in me quaſi factum ſtultum & impium, niſi plane ſtultus & impius, judicabit.

20 Ea hinc, cum ſacrum corpus ejus ſepeliendum juceret in feretru, quæſtio mota F
eſt, ubi tantæ & tam ſolemnes reliquiæ conderentur. Er accidit, ut ex ordioatione divina venerabilis *d* Abbas de Alna, Pater *d*
ſecundum ordinem ipſius monaſterii Viſitator, ea triduo ante ſepulturam piæ Lutgardis, & maxime exitum expectaret. Mora ergo quæ- *Ex reſponſo Abbatis Aimonſis,*
ſtione, ubi decoret theſaurum tam pretioſiſſimum tumulari, reſpondit Abbas: Et ubi, inquit, niſi in Eccleſia, ubi digne poſſit ab omnibus frequentari? Sane per omnia, & provide reſpondit & digne, ſecundum ea, quæ ipſamet in vita prædixerat. Cum eoim magis ſimiliares ejus in Aquiria Monſales, *& Sanctæ prædictiones,*
ab ea in vita quæriſſent, quid facerent ipſa morrua, quæ tanta oratiooum ejus ſuffragia fruſtrarentur, reſpondit; Ad tumulum, inquit, meum confugite; ibi vobis adero mortuu, ſicut vivens. Quam vero & prophetico ſpiritu iſta prædixerit, nullum ambigu jam neſcire, qui fido corde ejus adiutarium invocavit. Ubi autem hoc convenientius fie-

ri

A ri debuit, niſi in deputato loco, ubi adhære-
THOM. re Deo in oratione & contemplatione conſue-
CANTIP. vit? Obtinuit ergo verbum Abbatis conſenſum
ſepelitur in dextra chori latere omnium, & in dextro chori latere, juxta pa-
rietem, ubi orare conſueverat, in loco ſolenni
& honorifico, ſepelitur. Dicta autem Sybilla
cum epitaphio. de Gagis, epitaphii more verſificans, dixit.

Lutgardis luxit; vitam ſine crimine duxit;
Cum Chriſto degit, quam lapis iſte tegit.
Eſuriens hæc & ſitiens cœleſtia, luxit;
Mera dies, ſpoſi facies, illi modo luxit.
Hæc ſpeculum vitæ, flos clauſtri, gemma ſororum;
Fulſit in hac pietas, compaſſio, gloria morum.

21 Nec mora, poſtquam ſepulta eſt, ap-
a paruit cuidam e Elizabeth de Wans, in Aqui-
ria moniali, quæ quondam in Campania Gal-
f hæ apud *f* S. Deſiderium fuerat Abbatiſſa.
B Apparentem autem in magna gloria ſciſcita-
apparens; dicit ſe ſine purgatorio, unde ejus ex ejus liberatio, ſalutem. ta eſt dicens; O dulciſſima Domina, num-
quid per aliquid temporis ſpatium purgatori-
um pertuliſti? Et illa; non ſolum ſine pur-
gatorio ad requiem tranſii, verum etiam cum
ante purgatorium haberem tranſitum, affli-
ctis ibidem compatiens benedixi; & multas
animas, ea beneficio divino, pœnis eaemptas,
ad amœnitatem mecum tranſtuli Paradiſi. Hæc
ea dicente, viſum eſt dictæ Elizabeth, quod
cuidam juvenculæ monali, Machtildi nomi-
ne, adhuc viventi pia Lutgardis dicetet: Se-
quere me. Per quod illa intelligens, quod
eam per mortem juvencula ſequereretur, ſeip-
ſam quoque ad ſequendum Elizabeth offere-
bat, dicens: Liceat etiam me te ſequi, Ma-
juvencula ab ea invitata, poſt 3 dies obiit. ter dulciſſima. Et pia Lutgardis: Non potes,
inquit, me modo ſequi, ſed poſtmodum me
matrem ſequeris filia. Quæ viſio ſtatim effe-
C ctum habuit: nam juvencula, quæ a pia Lut-
garde invitata eſt ad ſequendum, infra dies
novem defuncta eſt: Elizabeth vero, quæ ſe
ad ſequendum obtulit, nec cui ſequi conceſ-
ſum eſt, ſupervivit.

Aquiria liberatur a peſte, 22 Præterea, cum, ſecundum prophetiam
piæ Lutgardis, inter moniales Aquiriæ dira
peſtis morientium graſſaretur; quædam de Mo-
nialibus in viſione vidit, quod multi eccleſiam
monaſterii inſolenter irruerent. Et cum nullus
eos prohibere ab inſolentia potuiſſet, vidit, quod
pia Lutgardis ſurrexit de tumulo, & omnes
cum maxima violentia ab eccleſia propulſaret.
Nec mora effectum ſuum viſio beata conſequi-
tur, & ab inſolentia peſtilentis contagii Aquiri-
æ monaſterium liberator.

& animas de collo antiquo valli pulſatur. 23 Raptim unaquæque Monialium quid-
quid de cingulis, de peplis, velis, ac rebus
aliis habere potuerunt, quaſi pro Reliquiis,
& revera maximis Reliquiis, diſtraxerunt.
Nobiliſſima autem puella Beatrix de Roaux
Monialis, quæ patrimonio ſuo monaſterium
Aquiriæ copioſiſſime a paupertate relevavit, au-
chraccm, quem carbunculum phyſici dicunt,
in collo habens, velum capitis piæ Lutgardis
circa collum potuit, & pernicioſe turgens in-
flatio viſibiliter mox aufugit. Juſta quidem,
o pia Lutgardis, & digne per omnia hoc feci- D
ſti, ut tua poſt mortem ſpiritualia meteret,
cujus in hac vita temporalia ſuſcepiſti.

24 Domicus Alardus, ibidem annis plurimis Capellanus, cum pollicem inflatum in magna quidem anxietate doleret, pollici inflatu *curatur; pollex* piæ Lutgardis Reliquias alligans, remedium doloris & inflationis ſenſibiliter mox probavit.

25 Oda Suppriorilla Aquitiæ, cum manum *& manus inflata;* graviter doleret inflatam, circumligans piæ Lutgardis reliquias, ſenſit continuo remedium perfectiſſimæ ſanitatis.

26 Ejuſdem nominis conſanguinea mea, nata de oppido *g* Brania, Monialis, cum ea de- *g*
bilitate capitis, qua diu vexata eſt, nullum
prorſus odorem illi recipere potuiſſet, & ad *debilitas capitis;* tumulum piæ Lutgardis filia pervenerctur; hor-
ruit quidem ipſo aſpectu, ſed cum ſolum ca-
put ad tentandum ingreſſum oſtii poſuiſſet,
nullumque gravamen adverteret, mox confi-
denter intogreſſa, loco hæſit, tumulum adiit, B
filia uaribus admovit, & nullum penitus capi-
tis dolorem ſenſit. Eadem Monialis, cum no-
cte quadam in tenebris ad piæ Lutgardis ſe-
pulchrum oraodi gratia ſe proſterneret, offen-
gravis lapis oculo; dit oculo ſetrum acuminatum candelabri, ma-
numque mox objecit oculo, ut orbiculam ejus
quaſi loco erutam, ne penitus caderet retine-
ret. Dolore igitur intolerabili coarctata dixit:
Quid eſt o ſancta mater Lutgardis, quod mi-
hi accidit? In veneratione tui procidens, ocu-
lum perdidi, quem cuſtodire debueras; &
inde moleſtiam retuli, unde remedium præ-
ſtolabar. Hæc dicens ſurrexit, & momentaneo
uutus horæ ſpatio pleniſſime reſtituta ſanitati,
nihil langoris pertulit, vel doloris.

37 Maria de Aodena, Aquitiæ Monialis, *graviſſimus dolor capitis.* cum graviſſimo dolore capitis torqueretur, ita
quod nullo prorſus corporis membro poſſet vel
ad momentum quieſcere, & ſe per terram im-
patientius volutaret; mirantibus unuibus, qui
eam ſubito ſenſum perdere cogitabant, velo
piæ Lutgardis in tantum viſibiliter mox cura-
rur, ut nullus in ea dolor penitus remanc- D
ret.

28 Matrona quædam nobilis cum in partu *parturienti res apposita cingulo liberatur.* diutiſſime & periculoſiſſime laboraſſet, allato
cingulo de ſeris equorum facto, quo pia Lut-
gardis ad carnem in macerationem corporis ſui
uri conſueverat, utero ſuperpoſuit; & cun-
ctis ſtupentibus ſine ulla doloris conditione in
ſalutem ſui & ſuæ ſobolis liberator. Hoc idem
in diverſis locis, & in diverſis perſonis efficа-
citer eſt probatum.

ANNOTATA G.H.

a Natalia *inſcripta eſt Martyrologio Romano* I. *Decembris, ſed ejus Acta inſerta ſunt Actis martyrii S. Hadriani mariti & Martyris, data 8. Septembris.*

b *Hæc fata deſcribuntur in Beata Maria Oigniacenſis Vita* 23. *Junii lib.* 3. 19. 20. & 21.

c *Colitur Sancta Eliſabeth* 10. *Novembris: obiit*

A *obiit autem an.* 1231.

d *Fuit hic* Joannes Onkelin, 2. *Abbas* Alnenſis, *quem ab anno* 1231. *ad annum* 1266. *præfuiſſe ſcribit* Jongelingus, *in Notitia Abbatiarum Ordinis Ciſtercienſis. Os aliquod S. Lutgardis aſſervatur in Eccleſia Alnenſi.*

e *Hac* Eliſabeth Wans *in Gazophylacio Belgico Ruiſſii pag.* 61. *titulo* Beatæ *honoratur:*

vide quæ de ea diximus in commentario prævio D *num.* 5.

f *Hujus monaſterii in diœceſi Catalaunenſi meminerunt Sammarthani in Gallia Chriſtiana tomo* 4. *pag.* 329.

g Brania-Comitis, *media inter Montes Hannonia & Mallas via, oppidum nobile.*

DIE DECIMA SEPTIMA JUNII.

SANCTI QUI XV. KALENDAS JULII COLUNTUR.

B S. Anctus Nicander
S. Marcianus, } Martyres Atinæ &
S. Daria uxor Nicandri } Venafri in Italia.
S. Paſicrates,
S. Montanus, miles Romanus Martyr in inſula Pontia, Terracinæ & Cajetæ in Campania.
S. Digna-merita } Martyres Brixiæ in
Sancti duo filii } Italia.
S. Quiriacus,
S. Blaſtus,
S. Diogenes,
S. Ænas,
S. Nicander,
S. Doroſtolus, } Mart. Romæ via Salaria.
S. Euſicius,
S. Aquila,
S. Cantianus,
S. Longinus,
S. Joannes,
C S. Dioſcorus, } Martyres Alexandriæ.
S. Marinus,
S. Cyrica,
S. Muſca, } Martyres Aquilejæ.
S. Valeriana,
S. Maria,
S. Iſaurus Diac.
S. Innocentius,
S. Felix, } Martyres Athenienſes, Apolloniæ in Macedonia.
S. Hermias,
S. Peregrinus,
S. Manuel,
S. Sabel, } Fratres Perſæ, Martyres, Conſtantinopoli.
S. Iſmael,
S. Joſephus
S. Pior, } anachoretæ in Ægypto.
S. Beſſarion
S. Hypatius, Presbyter monaſterii Ruſinianenſis in Bithynia.
S. Avitus, Presbyter & Abbas Miciacenſis, Aurelianis in Gallia. E
S. Avitus Eremita Petraçoricenſis in Gallia.
S. Herveus, Eremita in Britannia Armorica.
S. Herbaudus, ſeu Heribaldus ſolitarius in Britannia Armorica.
S. Hymerus Epiſcopus Ameriæ in Umbria.
S. Agrippinus, Epiſcopus Comi in Italia Subalpina.
S. Gundulphus Epiſcopus, in agro Biturícenſi honoratus.
S. Verolus Presbyter, Caſtilione ad Sequanam.
S. Alena, Virgo Martyr, Foreſti in Brabantia.
S. Botulphus Abbas } in Anglia
S. Adulphus Epiſcopus }
S. Molingus, Epiſcopus Fernenſis in Hibernia. F
S. Veredemus, Epiſcopus Avenionenſis in Gallia.
S. Poſſennus Presbyter, Caſtellione in Gallia.
S. Julianus, in monaſterio Arena ſive Harea.
S. Ramuoldus, Abbas ad S. Emmerammum Ratiſponæ.
S. Raynerius, Confeſſor Piſis in Hetruria.
B. Euphemia, Abbatiſſa cœnobii Virginum S. Altonis, in Bavaria.
B. Tereſia } vulgo Sanctæ Reginæ, Or-
B. Sancia } dinis Ciſtercienſis, Lorvanii in Luſitania.
B. Petrus Piſanus, Fundator Ord. Eremitarum S. Hieronymi in Italia.

PRÆ-

A D

PRÆTERMISSI AUT IN ALIOS DIES REJECTI.

Studio R. P. Godefridi Henſchenii piæ memoriæ, niſi aliud indicent litteræ margini adjectæ.

C. J. ARnaldus, *Confeſſarius & Scriptor Vitæ B. Angelæ de Fulgineo cum titulo* Beati *indicatur ab Arturo. De ipſo egimus ad diſtam Vitam B. Angelæ.* IV. Januarii.

S. Agathæ Virginis & Mſe. tyris *feſtum, quod* Brachii *vocant, Catana* B *celebratur in memoriam liberatæ civitatis a peſtilentia: & ex antiquo majorum voto fit Supplicatio ſolennis, brachiumque Sanctæ Martyris portatur ad ejus carcerem; uti notatur in codice Mſ. non antiquo, Sanctos Catanenſium Patronos recenſente. Ejuſdem feſti etiam Cajetanus in ſuo Martyrologio Sicule meminit. Nos de celebri hac martyre jam multis egimus die* V. Februarii.

S. Avitus Epiſcopus Viennenſis *recolitur a Galeſinio, dieturque ejus ordinatio a Sanſajo. Acta ejus dedimus* VI. Februarii.

Vultiammus Epiſcopus, *non addito loco, indicatur in Auctario Groveni ad Uſuardum; eſt nobis ignotus. Quid ſi, putetur eſſe Vulfrannus Epiſcopus Senonenſis, cujus Acta dedimus* XII. Martii.

S. Gulielmi, Abbatis Roskildenſis in Dania, Translatio, *memoratur in Supplemento Sanſajo. Vitam dedimus* VI. Aprilis.

C. J. S. Saturninæ feſtum, quod ornavit Dominus Theodericus, Decanus in Buſtorp, *legitur in libro Præſentiarum, uti vulgo appellant, eccleſia Heriſionſis in diœceſi Paderbornenſi hoc die, & vocatur* tricefimus S. Saturninæ, C *ex propriis officiis loci in Mſ. Sanctuario Paderbornenſi: atque iterum die* 12. *Septembris ibidem legitur* Translatio S. Saturninæ virginis & Patronæ: *&* 20. *Maji*, Saturninæ virginis, fiet ſolennis proceſſio omnibus præſentibus etiam iſtorum ex Oldenherſe. Celebratio Miſſæ a nullo eſt omittenda, præſenti in Heriſienſi noſtro monaſterio. Nos de illa egimus eodem die XX. Maji.

Ferdinandi Infantis Luſitaniæ relatio *ex Africa in Luſitaniam, ipſa die mortis celebrius agitur teſte Curdoſa, prolixum rurſus Elogium cum Annotatis texente, eamdemque hoc die notant* Wion, Dorganius, Bucelinus, Chalemotus & Ferrarius. *Vitam a concepto ſcriptam dedi* V. Junii.

D. P. S. Onuphrius Eremita in Ægypto *celebratur hodie in quodam Martyrologio, ſub Uſuardi nomine in Aſſatia alicubi ſcripto; additumque habet elogium prolixum, deſumptum ex Actis, qua dedimus* XII. Junii.

C. J. Nazarius Martyr, *inſcriptus eſt Mſ. Florario: qui ſi cenſeatur cum Celſo puero Mediolani occiſus, referetur ad* XXVIII. *Julii. Si vera putetur is eſſe, qui cum SS. Baſilide & Socii Roma martyrium ſubiit, jam actum eſt de ipſo* XII. Junii.

SS. Anaſtaſius & ſocii, Martyres Cordubæ, C. J. *primo loco referuntur in Catalogo generali Ferrarii, citatis Tubalis Eccleſiæ Cordubenſis; additur in* Martyrologio Romano *de iis agi, quod & nos fecimus* XIV. Junii.

S. Bernardus, Eremita in monte Jovis, *notatur in Martyrologio Coloniæ & Lubecæ ſub annum* E 1490. *excuſo, quod ſequitur Caniſius. At Grevenus annotat ab aliis eod.* XVIII. Kalendas Julii, *ſive die, quando damus varia Acta,* XV. Junii.

S. Aurelianus Epiſcopus Aeclatenſis *inſcriptus eſt Martyrologio ſub nomine Bedæ excuſo. Acta dedimus* XVI. Junii.

S. Similianus, *Epiſcopus Nannetenſis in Britannia Armorica, ab Alberto le Grand in opere de Sanctis illius Provinciæ hoc refertur; inſcriptus eſt etiam in Martyrologio ſub nomine Bedæ excuſo: egimus de eo* XVI. Junii.

S. Chriſtianæ Virginis elevatio, in diœceſi Con- D. P. ſtantienſi, *indicatur a Molano in Additionibus Uſuardi: a Geleuio & Wionе ſocia* SS. Cunegundis, Mechtuudis & Wibeaodis *eſſe putatur, cujus elevatio pridie facta eſt. Egimus de illis* XVI. Junii.

Salomon Rex, cujus cibus ſcientia, & ſapientia divinæ ejus: qui meoſe Chriſti, *id eſt Decembri*, dicit in Canticis, (*tunc legi apud Habeſſines ſolitæ, ſicut nobis in Adventu legitur Iſajas Propheta*) videamus, ſi floruit vinea, ſi floruerunt mala Punica; *invocatur* D. P. *hodie in Hagiologio Habeſſino, abſque ullo, quod quidem noverim, alicujus alterius Eccleſiæ exemplo, ipſum inter Sanctos numeran-* F *tes. Nam quod a Gratis Dominica ante Natalem Domini, quando omnium hujus Progenitorum memoria agitur, ipſe quoque diſticho uno, ut ceteri, laudetur, commune habet etiam cum impiis Regibus, Achaz &c. quin & de æterna ejus ſalute ambigunt multi, quamquam veroſimilius aliis ſit, pœnitentem de commiſſa idololatria, ſcripſiſſe librum Eccleſiaſten. Sed indulgendam aliquid nationi, qua Reges ſuos per Reginam Saba exullo progenitos autumet: quod alius non facile probabit, credentibus* Saba *eſſe* Sabæam *Arabiæ.*

Nobus, in ordine Martyrum LXXX. quos Conſtantinus occidi præcepit, *laudatur in eodem Hagiologio a fide & patientia, qua etiam rennit ſibi vulnera levari. Non ſatis capio, quis ſit ille* Conſtantinus, *qui etiam* Juſtus *ibi cognominatur, & aliunde lucem expetto.*

Exceptio Reliquiarum LIV. Sanctorum Corbejam advectorum *ex Mſ. Martyrologio Corbejenſi,*

A *bejenſi , indicata nobis fuit ab eruditiſſimo*
D. P. *Cargia per epiſtolam anni 1668. ea qualis fuerint , ipſis Corbejenſibus perquirendum ſuggerimus .*

D. P. Helpraedi Martyris *nomen hoc die referunt Grevenii Additiones ad Uſuardum* . Paſſio *ejus*, quæ eſt xv. kal. Julii , *habetur in Ms. Paſſionali Bodecenſi , ſed talis , quam nemo dubitaverit totam eſſe fictitiam . Inducitur enim eo nomine* filios Regis Ciciliæ (*dubitas* Sicilhamne , *an* Ciciliam *Auctor ſcripſerit*), *qui* in diebus Antonini Imperatoris , ſub Sebaſtiano Comite , in civitate antiquæ nobilitatis Louna (*toti antiquitati ignota*), *quia Berecynthiam matrem noluerit adorare , confeſtim primum digitis tentatus , deinde caminum ardentem , prohibentumque in poſu venenum bis innoxie expertus , ac tandem poſt plura tormenta alia , capite plexus ſit . Nobis quam certum eſt Antonini tempore nullum in Sicilia Ciliciave Regem fuiſſe , tam nihil dubitamus*, Helpraedi *nomen , Longobardicum vel Teutonicum , ad tantam talibus in regionibus antiquitatem gratis attolli .*

B Folco , Aſchiepiſcopus Remenſis, pro libertatis Eccleſiaſticæ defenſione anno DCCCC. hoc XVII. Junii a ſicariis iotesemptos *inter* Martyres *annumeratur a Regione , & refertur a Molano , Ferrario , Menardo , atque aliis , ſed ſolum inter* Pios *a Souſſajo . Guilielmus Morlet lib. 4. Hiſtoriæ Metropolis Remenſis , ejus rei geſtæ quinque primis capitibus dedu-*cit , *ac ne quidem* Beati *titulo utitur , aſſerens* necdum eenumiatum eſſe Martyrem .

Sabaodus, Archiepiſcopus Arelatenſis, *dicitur a Claudio Roberto celebrari in Officiis propriis illius Eccleſiæ , qua duplicia habemus abſque ulla ejus mentione . Sammarthani quoque nihil habent de aliqua veneratione ei delata .*

S. Enolich Confeſſor *indicatur in Ms. Florario ; apud Grevenum vero in Auctario Uſuardi proponitur* , In Hibernia . *Hunc ſequitur*
C *Canſius , Canſium Ferrarius , arbitratus hunc* ſolum ejus meminiſſe . *At Grevenum ſeu Carthuſianos Colonienſes allegat Henr. Fitz-Simon . Interim plura de eo non repertimus .*

Guido , Abbas primos Londoris monaſterii Scotiæ , in Fiſa regione , *cum titulo* Beati *indicatur a Dempſtero & Ferrario .*

S. Nicaſii Martyris corpus , Bononiam Roma tranſlatum anno MDCXIII. *apud Majnum in Bononia perluſtrata indicatur .*

Didacus Villanovius , in Hiſpania an. 1470.

Angelos laicus , Reatæ an. 1595.

Ludovica Aquilana , an. 1472.

Mentia a S. Maximo in Hiſpania , 1515.

Caſtaſiora de Colomna in Hiſpania 1575. Ut Ordinis S. Franciſci Beati *laudantur ab Arturo in Martyrol. Franciſc. & tres* Virgines *etiam in Gynaeco ; utrobique eorum virtutes indicantur , & auctores , qui de illis ſcripſerunt : ſed nullus ſatis eſt efficax , ad talem titulum iis vindicandum .*

Paulus de Aretio *ex Clerico Regulari* (*Theatinus appellari*) *primum Epiſcopus Placentinus , tum S. R. E. Cardinalis , ac demique Neapolitanus Archiepiſcopus ſanctiſſime obiit , ac S. Pauli ſepultus Neapoli anno* 1578. *tam illuſtris virtutis famam poſt ſe relinquens , ut de eo inter Sanctos referendo Proceſſus inchoari permiſerit ejus ob iquendo in Cathedra Neapolitana ſucceſſor S. P. N. Innocentius Papa* XII. *Interim videri poſſunt ſcriptores Congregationis illius , aliique , ut Cracconius & Ughellus .*

Marcus & Marcellianus , Martyres Romæ , *memorantur in Ms. Leodienſi S. Lamberti, & ſolus* Marcellianus M. *in veteri kalendario Corbejenſi , ab aliis* XVIII. Junii.

B. Ratho *ſeu* Rezzo, ex Comite Dieſſenſi Con- D. P.
verſus *Ordinis S. Benedicti , hoc die refertur a noſtris Radero & Brunero : ſed in eo , quod fundavit , & ubi ſepultus eſt , monaſterio legitur obiiſſe , & colitur* XII. Junii .

S. Antidius Archiepiſcopus Veſontionenſis & E
Martyr *recolitur in Ms. & excuſo breviario ejus urbis cum Officio ſolemni ; & Ulyſſippone , propter allatum illuc ejus miraculoſam imaginem . Nos eum Martyrologio Romano & aliis ejus Acta damus* XXV. Junii.

S. Appiani Martyris *feſtum , Mylis in Sicilia* D. P.
celebrari , ait Octavius Cajetanus in Animadverſis ad depoſitionem ejus , quem eumdem eum S. Appio a Menais laudato credimus , XXVIII. Junii .

S. Alexii Confeſſoris Translatio *inſcripta eſt Ms. Florario , Martyrologio Ms. Ubrajettino & aliis , idem apud Molanum atque Canſium ; ejus natalis eſt* XVII. Julii.

S. Hehas Propinqua , *celebratur in Ms. Barbe-* D. P.
riniano & Ms. Florario , item apud Grevenum , Molanum , Mauroliteum , Canſium , velut hodie raptus in Paradiſum . Veteres Carmelita (*utpote Latini omnes , aut plerique , & ex Latino ritu ſolo procedere in Carmelo edocti , ſub primis ſuis Prioribus Bertoldo & Brocardo*) *eumdem diem retinebant in veteri Proprio , quod habemus . Cauſa autem talis diei aſſumendi quibuſdam eſſe potuit , feſtum* Eli- F
ſæi diſcipuli , Occidentalibus aque ac Orientalibus ſolitum celebrari paulo ante , ſtilicet XIV *die , ut medio ejus Octava Magiſtri raptus commemoraretur ; iiſdem Orientalibus unanimiter eumdem raptum alio menſe recolentibus. Baronius , cum is nullum in Romano Martyrologio locum haberet , maluit Orientalibus ſuo accommodare : & hoc ejus judicium ſecutus deinde Ordo , nunc Patronum ſuum cum ceteris colit* XX. Julii.

S. Volmarus Confeſſor , *extruſo nomine* S. Gun- dulphi , *uti infra dicitur , reperitur in variis Mſſ. Uſuardi ; nec non apud Bellinum , Molanum & alios . At* Translatio in pago Bolonienſi *celebratur in Ms. Laodienſi , Florario , atque aliis . Dies vero natalis eſt* XX. Julii.

S. Sophia , *ejuſque filiæ* , Fides , Spes , Caritas , *indicantur in Viola Sanctarum , & alia , cui Panis quotidianus nomen . Colitur* Sophia XXI. Septembris, filiæ I. Auguſti.

S. Bartholomæi Apoſtoli tranſlatio *Liparam celebratur a Beneventanis & Florentinis apud Ferrarium . Eius natalis eſt* XXIV. Auguſti,

Phi-

A Philonides, Epiſcopus Cueii in Cypro, Mae-
D. P. tyr ſub Maximino, *hodie relatus in Mſs. Synaxario Divionenſi: obiit poſt relatos* XXIII. *Jamii concaptivos Martyres, Ariſtoclem, Demetrianum & Anaſtaſium: quare conſultius videtur cum Mſs. Bibliotheca Ambroſiana Mediolani, & Claromontana Pariſiis, ipſum differre ad* XXX. Auguſti.

S. Amati, primi Epiſcopi Noſcani, io Principatu oltiore regni Neapolitani, translatio, *indicatur a Ferrario citante Paulum Regium de Sanctis Regni Neapolitani. Diei Natalis indicatur ab Ughello tomo 7. Italia Sacra col.* 750. XXXI. Auguſti.

S. Aichradus, Abbas Gemeticenſis in Normannia. Qui eum octingentos haberet Monachos; media eorum pars per Angelum ſibi noctu præſignata, una die migravit ad Domi-
B oum: quos ipſe non multo poſt ſecutus quievit in Chriſto. *Ita Mſs. Bruxellenſes S. Gudila. Multis nobiſcum de veneratione huiſce debita egerunt, cum apud eos an.* 1662. *eſſemus, Gemeticenſes Monachi. Indicetur, ſi quid auctoritate Eccleſiaſtica conſtitutum fuerit, utinam petabamus, & de iis agi poterit die natali ipſius S.* Aichradi XV. Septembris.

S. Innocentii Martyris, ex Societate Thebæorum, D
Translatio Sigeæ facta, ab S. Annone Archiepiſcopo Colonienſi, *indicatur a Theodoro Ray in Animabus illuſtribus Clivia, Julia &c. Sumul de omnibus eorumque Duce S. Mauritio agemus* XXII. Septembris.

S. Romani, Epiſcopi Rothomagenſis, Traoslatio *indicatur in Mſs. Bruxellenſi S. Gudilæ, & alio mſ. noſtro, ejuſque memoria, omiſſa voce* translationis, *habetur in mſs. Caſinenſi & apud Grevenum; dies natalis eſt* XXIII. Octobris.

Avitus Presbyter, *qui Luciani Presbyteri Epiſto-* D. P.
lam de Inventione S. Stephani de Græco tranſtulit in Latinum, & Balchonio Epiſcopo, Brachareaſi miſit, ſumpta occaſione ex dubiis hodie occurrentibus Sti. Avitii in Epitaphio, quod ei compoſitum fingitur, obiiſſe Hieroſolymis hoc die dicitur Valeotiniano & Anatolio Coſſ. *ideſt anno* 440. *de quo ut Sanctio multa Cardoſus in Hagiologio Luſitano. Interim merito veretur Ba-* E
ronius ad an. 415. *num.* 2. *ne is alter duorum ſit, quem Oroſius Auguſtino ſcribens, vitatum a ſe ait ut hæreticum Origeniſtam. Qua de re ad confutationem figmentorum iſtorum agi poterit, quando agemus de S. Stephano* XXVI. Decembris.

D E

SS. NICANDRO ET MARCIANO

ITEM SS. DARIA UXORE NICANDRI ET PASICRATE

MARTYRIBUS ATINÆ ET VENAFRI IN CAMPANIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. I. De eorum Actis a Salomone Atinenſi ſec. II. & Adenulpho Capuano ſec. XI. ſcriptis, indeque corrigendo Chronico
C quoad tempus paſſionis. F

G. H. *Sunt urbes ſua antiquitate celebres* Atina & Venaſeum, *ad quindecim circiter paſſuum milia a ſe invicem diſtantes. Ex his* Atina *olim Latio*, Venaſtrum *Campaniæ attribuebatur, nunc*
ANNO CLXXIII. *amba cenſentur ſub eadem provincia Terra laboris dicta in regno Neapolitano; gaudentque amba patrocinio ſanctorum Martyrum* Nicandri & Mar-
Martyres poſt S. Marcum Epiſc. ciani: *ſed olim potiſſimum* Atina, *quod in eadem perfectatione cum S. Marco Epiſcopo Atinenſi paſſi credantur. Hujus Acta dedimus ad diem* XXVIII. *Aprilis, & multa ad notitiam horum quoque Martyrum ſpectantia inſeruimus. Extat breve Chronicon Atinenſis Eccleſiæ apud Ughellum, ſub finem tomi primi Italiæ ſacræ, acdnotatum a Julio Cæſare uſque ad annum Chriſti* MCCCLVI. *in quo dicitur* S. Marcus, ſub Maximo Præſide totius Campaniæ, paſſus anno poſt Chriſti paſſionem ſeptuageſimo tertio, *Æra vulgari anno* LXXXXIII. *quo erat annus* XI. *Domitiani Imperatoris; ſub quo etiam Im-*
paſſi dicuntur ſub Domitiano, *peratore & eodem Maximo Præſide paſſi feruntur* SS. Nicander & Marcianus; & eorum coepora, *(ut legitur in dicto Chronico)* Fulgentius, a S. Clemente ordinatos Atinenſis Epiſcopus, ſepelivit juxta corpus Chriſti Martyris Marci.

2 *Mortuo Fulgentio, Atinenſi Eccleſiæ præfuiſſe dicuntur* Hilarius, Urbanus, Locios, *uſque ad tempora* Eleotherii Papæ, *qui (ſecundum idem Chronicon)* anno ſexto Pontificatus ſui; *nobis anno Chriſti* CLXXVI. ordinavit in civita-
Atia ipſorum & SS. Darie & Paſicratis ſcripſit Salomon Ep. poſt an. 177. te Atina Salomonem Epiſcopum, qui ſedit annos XXXVI. menſes X. dies XV. . . . . Hic compoſuit geſta ſanctorum Martyrum Nicandri & Marciani & Marci Præſulis, Paſicratis quoque & Dariæ: ſuper quorum corpora parvum conſtruxit templum, & erexit altare. Fecit & eccleſiam in honorem ejuſdem Paſicratis & Dariæ, in eo loco, ubi Horrea vocantur, in quadam villa, quæ erat ibidem; onde uſque hodie dicitur locus ille mutato nomine Brodila. Prædictus itaque Pontifex, die noctuque juxta eadem corpora pſalmis & orationibus vacans, Domino ſpiritum reddidit Kalendis Auguſti, & ſepultus eſt ibi ante januam ipſius domus. *At* Epiſcopus ta. Vigilantius, *anno* CCCLII. *ordina-*

A *dinatus*, toto vitæ tempore in eccleſia deorſum apud Martyres manſit, jejunis & oratioonibus vacans.

eccleſiam ſtruxiſſe Epiſc. Maximus poſt an. 314.

3 *Dein* Epiſcopus at. Maximus, *ordinatus anno* CCCXV. conſtruxit eccleſiam in honore S. Nicandri Martyris, in pedo montis, ubi nunc eſt caſtrum Vitalbi. *Ita Chronicon. Num Caſtrum illud jam* Caſtro-cero *appelletur, inquirant viri ibidem eruditi.* Maximo Epiſcopo ſucceſſit Eugenius, *creatus anno* CCCLXXX. Sub hujus temporibus conſtructa eſt arca, ubi requieſcunt corpora SS. Nicandri & Marciani, juxta majorem eccleſiam a parte ſeptemtrionali, quam tegit plumbo: ſic maoſit rempore multo. Abiotus vero arcam porphyreticis & variis lapidibus veſtivit, portiſque ferreis æreiſque fortiter clauſit illam. Poſuit & ſupra fornicem arcæ oſſa quorumdam Sanctorum, quorum nomina ignorantur. Poſuit & in veſtibulo arcæ, oſſa Paſcratis Martyris, in ingreſſu illius baſilicæ. Fecit & in

in qua ipſorum corpora.

B circuitu murum, lapidibus magnis ad munitioonem ejus in modum circuli. Venerabatur autem . . . locus illic honore congruo & frequentatione aſſidua, quia virtus de illo exibat, & ſanabat multos. *Hactenus relata ex Chronico Atinenſi.*

Eadem Acta anno an 1050. *corpoſiuit Adenulphus Archiep. Capuæ,*

4 *Cum poſtea anno trangentoſimo ſexageſimo octavo Epiſcopatus Capuanus, regnante Pandulpho Principe, eſſet a Joanne* XXXI. *Papa in Archiepiſcoparum evectus; ſubjecta ei fuit eccleſia Atinenſis, ut poſtea ab Adenulpho, Archiepiſcopo Capuano,* Leo *anno* MXLIV. *conſecraretur Epiſcopus Atinenſis; cujus tempore, ut in dicta Chronico habetur,* ſoventum eſt eurpus Chriſti Martyris Marci, quod latuerat in Epiſcopio Atinenſi, *veteri ſcilicet & deſolato*, ſub altari majore, *etiam deſtructo, quod* poſtea dedicavit ad honorem S. Bartholomæi, juxta corpora SS. Nicandri & Marciani, *aut potius ipſum ante dedicarat, ſicut oſtendimus ad Vitam S. Marci. Porro dictus* Adenulp-

D. P.

C phus, Archiepiſcopus Capuanus, vir doctus & eloquens, *ut ait Ughellus, reque ipſa apparet*, rogatus, *uti prafatur*, blandeque coactus a Fratribus, in ſanctæ Dei Genetricis eccleſia (*ut ajunt Atinenſi*) vitam Angelicam exercentibus, Hiſtoriam paſſionis *S. Marci*, quæ minus docte olim fuit *a* quibuſdam compoſita, iterata vice compoſuendo ndidſerunt, & elegantiori ſtylo reſeravit, *quantum ſcilicet Ughellus ex mſ. vetuſtiſſimo, & not ex Ughello ad mſs. dna collatum edidimus. Tum vero Martyrialem hiſtoriam proſequens idem Adenulphus*: Hinc jam, *inquit*, ad Nicandri & Marciani, virorum ſanctorum, qualia contra diabolum habuerunt arma, eapuncudo properemus; *& ſequitur Paſſio, quam ab eodem Ughello habemus, dubiumque. Vixit autem* Adenulphus *in Archiepiſcopatu ab anno* MXLI. *ad* MLVI.

ſeruntur deſiderare [quæ tamen probant non ad ſecundam

5 *Nunc quærimus, quanam fuerint Acta horum Martyrum, qua minus venuſte ſcripta pra oculis* Adenulphus *habuit, Appendicem iſtam jubuellens Vita & Paſſioni S. Marci. Si animum reflectimus ad verba Chronici, aſſeverantis* Salomonem, *a S. Eleutherio Papa Epiſcopum ordinatum, tale quid ſcripſiſſe, nihil pronius erit, quam ut ſuſpicemur ipſa* Salomonis *ſcripta, uſque ad ea tempora fuiſſe ſervata, qualia Latine, pro eccleſiis Latina ritu utentibus, in octo Lectiones diſtributa in variis mſs. Atina, Capua, Beneventi, Romaque inveniuntur; & ex mſ. Vallicellano tum aliis quibuſdam collato, inſertus Muſeo ſuo Italico diligentiſſimus Joannes Mabillo; Grace autem, pra eccleſiis per Campaniam ac reliquam exinde Italiam Grace ſacra facientibus, accepimus ex mſ. Vaticano* 655. *& vidimus etiam in codice* 1667. *Verum nec illa, nec illis antiquiora, ex Bodecenſi monaſterii prope Paderbornam inſigni Paſſionali nobis allata, talia credi poterunt, ſi paſſi ſancti Martyres ſunt, ſecunda ſub* Domitiano *perſecutione. Etenim tum ipſa omnia, quam* Adenulphus *hac vel illa ſecutus, identidem* Imperatores *plurali ter nominant, quorum mandatis & edictis parens* Maximus Præſes, *aliàs erga Sanctos benevolus & humanus, capitalem in ipſos pronunciavit & executum eſt ſententiam. Quod ſi accipere liceat perſecutionem tertiam* ſub Marco Aurelio Antonino & Lucio Ælio Vero *ejus fratre (Adminiſtrarunt hi imperium aquo juro ab anno* CLXI. *uſque* CLXIX. eum uſque ad hoc tempus ſingulis Auguſti ſuorum, *ut ait Hieronymus in Chronico*), *ſi inquam liceat tertiam perſecutionem accipere a pluribus ſimul motam, nihil in omnibus deprehendat, quod non graviter ac veroſimiliter ſcriptum ſit, & quemadmodum decet Auctorem convum. Ipſa etiam judicii forma, abſque ulla variorum tormentorum ante mortem apparatu, & Chriſtianos puniendi mandatum, nihil de feminis præſcribens, ſicuti ubique fatetur Maximus, in illam perſecutionem convenient aptius, quam in ætate Domitiani tempora, & ultimam Diocletiani & Maximiani, a nonnullis ſubſtitutam.*

ſed ad tertiam perſecutionem pertinere hoc martyrium.

E

qui varios a S. Petro ordinatos S. Marcum, hunc ſecis v. Atinæ Epiſcopum.

6 *Tum verum erit* Paſſionis SS. Nicandri & Marciani *auctoritas maxima, ita vera ex parte neceſſe erit eam, quam aliàs dedimus Actis S. Marci, velut ab eodem Salomone compoſitis: ut merito illa* Adenulphus *adſcripſerit quibuſdam innominatis; qui illic repertum* Maximum totius Campaniæ Præſidem, *finxerunt a Nerone conſtitutum, Magiſtratum tenuiſſe uſque ad Domitiani extrema tempora, per annos fere triginta, mandatumque Romanos exemplo, quibus annui fere Magiſtratus iſti erant; ſed nempe hoc neceſſarium erat eis, qui* S. Marcum (*eo quod inter antiquos Atinenſes Epiſcopos ſolus Martyr obiit, ideoque præcipuus Patronus urbis habitus ſemper fuit*) *credebant primum ordine fuiſſe Epiſcopum, & a S. Petro ordinatum. Hanc eorum opinionem ſecutus* Adenulphus, *in ipſius S. Marci Actis, ad eumdem nihilominus impegit gemini Imperii ſcopulum, ut num.* 22. *abjicienti Præſidi* Imperiales novitor litteras *de Chriſtianis plectendis, reſpondere Marcum faceret*; Principes Romani hoc ignorant; quod pro republicæ ſtatu, Jeſu Chriſti famuli auctorem omnium rerum communem Dominum

F

toterpellent.

ſed alibi videntur ordinandi Epiſcopi.

7 *Ergo, dimiſſa auctore Chronici, de rebus tam antiquis poſt tot ſecula ſcribente, dimiſſo etiam vulgi errore, Marcum primum Epiſcopum facientis; illius eccleſia Præſules ſic ordinemus, ut ante* Marcum *ſederint* Hilarius, Urbanus, Lucius, *incruenta omnes morte defuncti; quorum primus fuerit a Clemente Papa ordinatus, aliis ab aliis conſequenter*; Marcus *vero (ſiquidem annis an. menſibus v. diebus* XXXX. *Eccleſiam rexit) & proximus ab eo* Fulgentius poſt annos XXXX. *meoſes*

AUET. D. P.

A VII. dies XXVIII. *ſucceſſorem acceperit* Salomonem *anno circiter* CLXXVII. Marcus *inquam Martyrium fecerit circa annum* CXLV. *ſub praedictorum Imperatorum patre Antonino Pio, ſubquo etiam Roma perſecutio fuit, deſcripta in Actis SS. Praxedis & Pudentiana. Etenim eodem imperante, Conſulatum anni* CXLIV. *geſſit* C. Gevius Maximus, *proximo anno in aliquam Provinciam miſſus de more Proconſul; & quidni in Campaniam? ſic autem ordinatus fuerit Martius anno circiter* CXXIV. *a Sixto Pontifice: cujus nomen in Catalogis Epiſcoporum Atinenſium non invenientes expreſſum, eo facilius ſubſtituerint Petrum, quod ab hoc vel ſaltem ab ejus ſucceſſoribus ſciretur proceſſiſſe illorum Epiſcoporum ſeries. At vero* SS. Nicander & Marcianus, *paſſi fuerint, & a Fulgentio Epiſcopo ſepulti, anno* CLXXIII. *praſidente in Campania alio* Maximo, *ſcilicet* Claudio, *qui praecedentis anni Conſulatum cum* Cornelio Scipione Orfito *geſſerat. Cum autem anno* CLXXX. *pax eſſet Eccleſiis reddi-*

B *ta, potuit* Salomon *& aliculam adificaſſe ſupra Martyrum corpora, & eorum Acta ſcripſiſſe; ac ſeorſim* SS. Poſticratis & Dariæ *Paſſionem. Hac Paſſio ſicut amplius non habetur, in communi forte ſacrorum librorum ſtrage ſub Dioclesiano ac Maximiano abſumpta ſtammis; ſic nec habebatur ab eo ſcripta Paſſio* S. Marci, *ſed diu poſtea ſcripta ſit aliqua, cum iis, quae dixi, erroribus,* Salomone *auctore prorſus indignis. Certe ab eo ſcriptam, quam expoſcebat, S. Marci hiſtoriam, non credidit* Adonulphus, *alias non ita contemptim de Auctoribus locuturus.*

C *haberi in Vaticana bibliotheca, opera Jacobi Sirleti Cardinalis, inter alia ejus ſimilia ſcripta; unde ipſam nobis tranſcribi curavimus, & nihilominus tertiam verſionem Latinam, elaboratam a P. Joanne Franciſco Vannie, ſub Petro Poſſino in Gracis ſe exercente, dtinde noſtro adjutore fideli in Urbe, ubi & Matheſim & Hebraicam linguam publice in Collegio docuit. Poſt illa Latino-Graeca Acta, dabimus compoſitionem* Adeonulphi, *cui ſubjungentur Hymni ad Veſperas & Matutinum, Atina apud Capaccinos ſervati, & per Fr. Antonium a Caputano ad Ajoſſam miſſi. Horum ſecundus meminit luſtrationis urbica, cum circum geſtatione Reliquiarum agi ſolita; & videri poſſet ea inſtituta anno* MDCXX. *quia dicitur id factum* mille ſeptingentum poſt viginti annis: *ſed ſtyli barbariei, ſeculum* XII. *aut* XIII. *ſapiens, non patitur, ut ſexcentum accipiatur conjunctim pro ſexcentis: ſubmendum ergo eſt diviſim, quaſi ſcriptus ſit id factum annis poſt mille centum viginti ſex: & forte in originali legebatur* mille centum poſt, viginti ſex, annis, *idem dixerim de antiquitate Miſſae SS. Martyrum Nicandri, Marciani, & Dariæ:*

quarum ultima, licet proprium diem habere a Ferrario dicatur, ſcilicet XX. *Junii, ipſam tamen in titulo junximus, quod ejus aliunde nulla niſi ex his Actis notitia habeatur; junximus etiam Paſſionem, quia & quo die paſſus ſit, & an aliquando proprium cultum habuerit, ignoramus.* D

9 *Extant quoque apud Ughellium duorum Epiſcopum Atinenſium breves* ſermones de SS. Marco, Nicandro, & Marciano, *in quibus indicatur eorum ſolemnitas uno eodemque die ſolita celebrari. Illorum ſenior eſt* Bonifacius *non quidem in ordine* XIV. *anno* CCCCLXIV. *ordinatus, ſed verosimiliter poſterior aliis, qui ſederis uno ex tribus ſeculis inter Felicem pro anno* DCII. *notum, & Gaidulphum qui ſeculo* X. *ſedit, vacuis. Hunc adſcriptus ſermo ſic incipit:* Celebremus, *fratres dilectiſſimi, hoc die feſtivitatem, quo beatiſſimi Martyres, Marcus, Nicander, & Marcianus, ſpiritu nati ſunt cœlo, & carne receſſerunt a terra: ac poſtea:* Digni, *inquis, habiti ſunt pro Chriſti nomine Nicander & Marcianus capite truncari, & Marcus* E *clavis acutiſſimis in capite configi ..... Marcus revera eum ſanctis Nicaudro & Marciano excelſa mundavit Campaniæ, ut Jeſum Chriſtum Dei filium crederent, ejuſque praecepta ſervarent. Alter eſt* Joannes, *Epiſcopus renuntiatus anno* ML. XXXVII. *cujus Sermonis eſt hoc exordium:* Laetetur hodie Evangelica virtus, & exultet terra, in qua ſancti Martyres Marcus, Nicander & Marcianus, in æterno regno, tympaniſtriarum more ovantes, aſcenderunt e terra. Hodie vertex Marci ſacratiſſimus perforatus eſt acutiſſimis clavis: hodie Nicander & Marcianus, devictis veternoſi ſerpentis illecebris, numiſma e membris acceperunt Regis æterni: hodie coronati ſunt lapide pretioſo: hodie Jeſum Chriſtum omnipotentis Dei filium confitendo, & falſorum numinum naenias abolendo, effuderunt ſanguinem ſuum: hodie languorum enormium hebetudinem evitare cœperunt: hodie apud urbem Atinam orgia Omnipotenti libaverunt de corporibus ſuis: hodie F eadem in urbe prodigia faciunt per corpora ſua. *Hoc ille.*

§. II. *De Sanctorum cultu, eccleſiis, reliquiis.*

10 COmmunem aliquam trium Sanctorum Nicandri, Marciani, atque Dariæ *feſtivitatem, tum Epiſcoporum jam dictorum Sermones probant, tum Miſſa tribut, ut dixi, communis; ſed quis dies ille ſit, nemo explicat. Suſpicamur eſſe* VIII. Junii, *quo facta ſit illorum trium aliqua Tranſlatio, ipſo, ut ſaepe fit, feſto Paſſionis celebrior. Quamvis autem duorum Fratrum Paſſio peracta dicatur in omnibus Actis Latinis* XV. Kalendarum Juliarum: *& Ferrarius allegatis aliquibus eorum Actis, qualia tamen necdum vidimus, Dariam referat* XII. Kalendas, *tamquam poſt triduum ab hoſtibus fidei capta, capitis obtruncatione, martyrii optati conſors effecta ſit; Graci tamen interpretes ponunt priorum duorum martyrium ad diem* VIII. Junii, *tam in Vita Graca, quam in perveteri Mr. Synaxario Eccleſia Conſtantinopolitana, quod habemus nobis conceſſum ex bibliothe-*

ca

Nicander uxor & Marcianus pp. 173.

Dantur primum Latino-Graca Acta,

tum ſcripſit per Adonulphum cum hymnis & Miſſa:

ſicut certè quartus Marcus paſſus ſit an. 143.

deliberatur ſermones Bonifacii

& Joannis Epiſcopor.

a Gratis colimus S. Juuii in Mr. Synaxario

A ca Pariſienſi collegii noſtri Claromontani, in quo iſta leguntur: Ἀδλασιος ἡ ἁγία Χριστοῦ Μαρτυρ, Νικανδρος καὶ Μαρκιανος. Οὗτοι τριετιστὰς μίξας ὄντας, διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ὁμολογίαν, ἐπὶ Μαξιμιανοῦ (ſcribendum erat Μαξίμου) τοῦ Ἡγεμόνος ἐξετάσεσιν, καὶ φρικὶ ἀνυβλήτως· μᾶλλον δὲ τῶν πάλαι ἀσκησαμένων ἀριστεύσαντας ἐν Χριστῷ, καὶ μὴ πασθεῖσιν, ἀλλ' ὑπαλλὰς ἀντιμισθίων. Certamen ſanctorum Chriſti Martyrum Nicandri & Marciani: qui cum Ordinis militaris eſſent, ob fidei in Chriſtum confeſſionem a Maximo Præſide in quæſtionem adducti ſunt, & in carcerem conjecti. Poſtea vero cum iterum Chriſtum cogerentur abjurare, neque id præſtare vellent, capitibus amputatis obierunt. *Quæ proſus cum Actis antiquis conveniunt; ſed in* Menais *excuſis perquam male, ac præter, imo contra Actorum tum Græce, quam Latine ſcriptorum ſententiam, ſic amplificantur.* Καὶ μὴ πασθεῖσι ξίφεσι ἀτυχῆ σιδήρου καὶ ἀνὶ ξύλων ὑβρίσι μανικοῖζοντες, καὶ κατακεκλῶσι σιδήροις· καὶ τυφλὰ καπηλεύοντα, καὶ καπνοχοεῖσθαι ἐν αἰθρικῷ πυρὶ ἐφελκύσαντα, καὶ ῥάβδοις εἰσθεν τύπτοντα· καὶ ὀξείαις φὼς πλευρὰς ἀνιχνεύσαντα, ὑπράκοις ὀξέσι συντρίβοντα, καὶ κλόπις καὶ τόμοις καὶ σὺν ἄλλοις συνδρώντα, καὶ σὺν γλώσσαις μαχαίρᾳ ἐκτέμνοντα, καὶ πλὴν τὸν διὰ ξίφους ἐκδέχονται δεσπότην. Sed minime perſuaſi Chriſtum negare, ferreis unguibus raduntur, & ad ligna erecta ſuſpenſi compunguntur ſubulis, flammaque uſtulantur; inde depoſiti, ſuper carbones ignitos extenduntur, atque baculis deſuper exeduntur; volneraque perfuſi muria, teſtulis acutis atteruntur; ora oculoſque contunduntur ſaxis; & linguis cultro amputatis, mortem denique per gladium conſequuntur. *Dioclet. & Maximiani crudelitatem & edictum hac ſupinat, multe intellecta voce* ζητήσεως, *quæſtionis, quaſi non etiam ſolis verbis exerceantur quæſtu judiciali, quemadmodum factum ſinceriora Acta probant, & exigunt tempora, quibus res geſta eſt.*

licentius additum Menais.

B

C

15 *Interim ex iſtis diſcimus, Acta quædam Eccentivi interpolata & apud Græcos fuiſſe divulgata: nam & in Baſilii Imperatoris Synaxaria elogium legitur ſimilis licentiæ naſcam: cum enim ex vero ſic inchoetur*, Νικάνδρου καὶ Μαρκιανοῦ, οἱ οἱ Χριστῷ Μάρτυρες, ὑπῆρχον μὲν τῶν ὁπλιτῶν τάγματα, Χριστιανοὶ δὲ ὑπλαβῶς καὶ φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἐφυσίμενοι ἀνὰ Μαξίμῳ τῷ Ἡγεμόνι. Nicander & Marcianus Chriſti Martyres, erant ſecundum ordinem milites, ſed Chriſtiani etiam religioſi & Deum timentes, merebantque ſtipendia ſub Maximo Præſide. *Cum, inquam, ſic eſſet inchoatum elogium, additur, non quidem præter fidem, ſed citra ſcientiam certam, quod* miſſi a Maximo cum iis, quos ſub ſe habebat, militibus, ad Chriſtianos comprehendendos adducendoſque, parcebant illis, & omni obſervatione dignabantur. Hoc vero cum *in* cultoribus idolorum didiciſſet Præſes, contriſtatus eſt. Advocatoſque illos ſciſcitabatur, ſi verum eſſet, quod de illis audiverat. Hi vero fallere neſcientes, non ſolum verum eſſe, quod ab illis perebatur, confirmarunt, ſed etiam Chriſtianos ſe eſſe libere profeſſi ſunt. Quare, cum prius variis tormentis ſubjecti fuiſſent, poſtea venerandæ & ſacræ eorum capita ſunt abſciſſa: *quod ultimum omnino*

D

12 *Quin vero urbs Atinenſis ſenſim antiquum* E *amiſit ſplendorem, ndeoque defecit, ut neceſſe fuerit Epiſcopalem illi adimere dignitatem (quod factum eſſe circa Eugenii III. tempora & annum* MCL. *arbitratur* Ughellus) *deficiente ibidem, quod conſequens erat, Sanctorum cultu; videtur ille apud* Venafrum, *Urbem adhuc Epiſcopalem, majus incrementum accepiſſe. In ultimo loci Epiſcopi vol.* 731. *ſit habet* Ughellus: Venafrum Chriſtiani Evangelii fidem jam inde ab Apoſtolorum temporibus hauſiſſe, conſtans traditio eſt, eum illa felicisſima ſalutis exordia Nicandri & Marciani Martyrum invictiſſimorum ſanguine maduiſſent, die XXIII. Martii. Nicandri *autem, inquit*, civitatis Patroui oſſa in Eccleſia ejus nomini dicata conquieſcunt. *Hactenus, ſed dies* XXIII. *Martii* 361. *notatus alibi non legitur. Petrus de Natalibus lib.* 5. *Catalogi cap.* 9. *aliquod eorundem Martyrum elogium profert, iſtud ſub finem habet.* Cives Venafrani corpus S. Nicandri in eorum urbe, cives vero Atinates corpus Marciani in eorum oppido collocarunt. Paſſi ſunt enim in territorio, inter ipſas duas civitates poſito, Nonis Junii. *Hæc ille in die aſſignanda deceptus, quod* Nonis Junii *colantur* Martyres Ægyptii decem, *quorum primus nominatur* Marcianus & Nicander. *Quod autem de diverſis inter duas urbes Martyrum corporibus habet, accepit ex Actis, qualia nos damus ex Bollandenſi: videturque id ſatis credibile, licet Chronicon Atinenſe dicat, quod* corpora SS. Nicandri & Marciani, *mox inde*, Folgentius Epiſcopus Atinenſis ſepelivit juxta corpus S. Marcii: *hoc ipſum tumen etiam Adonulphus confirmat. Porro ſeculo Chriſti quarto*, Maximus Epiſcopus Atinenſis S. Nicandri eccleſiam conſtruxit; & Eugenius Epiſcopus aram ſupra corpora SS. Nicandri & Marciani. *Joannes quoque Epiſcopus ſeculo* XI. *teſtatur*, in urbe Atinenſi prodigia fieri per corpora illorum.

Cultum apud Venafrum indicat Ughellus,

& Petrus de Natalibus.

nonnihil emendatior

13 *Interim ſcimus ex ſcripto Silveſtri Aſſa Reliquias aliquas horum Sanctorum eſſe Venafri in eccleſia Patrum Capuccinorum; ex eiſque liquorum, quem manna vocant, effluere, rujus rei illuſtre teſtimonium Epiſcopi Venafrani habemus ſtylo Italico vulgari lingua conſcriptum; quod Latine ſic redde.* Hyacinthus Cordella, gratia Dei & Sedis Apoſtolicæ Epiſcopus Venafrenſis. Per præſentem facimus fidem plenam & indubitatam, requiſiti ad hoc pro veritate, quod in eccleſia adm. Reverend. Patrum Capuccinorum hujus ci-

ſunt autem ibi Reliquiæ,

AVET. G. H.

A vitasis, inveniatur miraculoſum Manna glorioſum ſanctorum Protectorum Nicandri & Marciani, quod ſcaturis utempora immemorabili, eſtque in ſumma veneratione & devotione tam apud cives, quam apud exteros: quia occaſionibus oblatis compertum eſt experiendo, quod benedictus Deus dignatus ſit facere multa miracula & gratias ſingulares iis, qui temporibus variis, cauſa infirmitatis aut neceſſitatis aſſiſtiſ, devote dictum Manna acceperunt. Quod vere debet credi miraculoſum eſſe, & cœleſti favore impertitum nobis; quandoquidem ſpatio annorum quadraginto & amplius, ioventum eſt incorruptum, ioisa ampullas, quibus continebatur. Inſuper, quia, cum ſæpe per æſtatem contigerit deficientibus pluviis, penitus ſiccari puteos Patrum Capuccinorum prædictorum, ipſum tamen numquam defecit, aut parcius fluxit. Mediante autem Manna iſto, quotidie multas gratias impetrant Benedictus Deus fidelibus, erga ſanctos Martyres pie devotis. In quorum fidem erit hæc præſens, propria manu ſubſcripta & conſueto ſigillo noſtro ſignata. Venaſri 22. Octobris MDCLS.

ſ quibus manna ſtaturis.

Hyacinthus Epiſc. Venaſri fidem facio, ut ſupra.

✠ Don Nicolaus Antonius de Atella Secret.

14 *Hæc de cauſa cæperunt Sancti hi, ab aliquot ſeculis, adſcribi urbi Venafranæ. Ita ſeculo præcedenti Davidi Romano, recenſenti Divos regni Neapolitani:* Venaſri, *inquit*, Nicander & Marcianus Martyres, Nonis Junii regnante Maximiano, *ſecutus ſcilicet Petrum de Natalibus, qui eos adſcripſit* Nonis, *in cujus prima editione Vicentina anni* 1493. *dicuntur* comprehenſi a Præſide Maziano, *mendo veroſimiliter typographico, loco* Præſidis Maximi. *Hinc in altera editione Lugdunenſi anni* 1514. *dicuntur* comprehenſi a Præſide Maximiano; *pro quo poſtea ſcriptum* regnante Maximiano; *ac denique in Martyrologio Romano;* Apud Venaſcum ſanctorum Martyrum Nicandri & Marciani, qui in perſecutione Maximiani capite cæſi ſunt. *Hinc Baronius in Annalibus eos retulit ad annum* 303. *num.* 120. Sub iiſdem quoque perſecutoribus paſſi ſunt Capuæ Rufus atque Carpophorus, Venaſri Nicander & Marcianus. *At contra Paulus Regius Epiſcopus Vico-Æquenſis part.* 1. *pag.* 575. *edidit Acta martyrii horum Sanctorum, quibus aſſerit* temporibus Conſtantini Magni eis ibus Venafrenſibus erectam illis fuiſſe eccleſiam, eoſque in Protectores aſſumptos *dicit ex eo patriſſimum tempore, quo urbs Atina per varias bellitas incurſiones ſplendorem omnem & dignitas amiſit. Addit Ajoſſa in ſuo ad eos ſcripto, caput* S. Nicandri, *aut certe* maximam partem aſſervari Venaſri in eccleſia Corporis Chriſti; aliquam ejuſdem capitis partem eſſe Æſerniæ, *ibidem Epiſcopali urbe Samnii*, cum quatuor ex oſſibus S. Marciani; & in diœceſi eſſe eccleſiam hiſce Martyribus dicatam, ac celebrasse nundinas ab anno MCCL. *Joannes Vincentius Ciarlantus, Archipreſbyter Æſernienſis lib.* 3. *Samnii a ſe illuſtrati cap.* 2. *deduxit Acta Martyrii; & ſub finem addit;* horum martyrium adeo celebre fuiſſe, ut non ſolum in Protectores ſuerint aſſumpti Venaſri, Æſerniæ, & Atinæ; verum etiam fuerint illis erectæ eccleſiæ Romæ & Neapoli, imo etiam in Apulia S. Nicandro, eorumque feſtum ibidem a Græcis celebratum. *Gelaſius Papa, teſte Anaſtaſio Bibliothecario*, dedicavit baſilicam SS. Nicandri & Eleutherii via Lavicana in fundo Villæ pertuſæ: *quam Baronius in Notis ad Martyrologium ait hunc* S. Nicandro *eſſe ſeratam.*

Hinc Sancti adſcripti Venaſro

B

C

D Reliquiæ & cultus Æſerniæ,

E

15 *Cæſar Ingenii Caraccioli in Neapoli Sacra pag.* 178. *aſſerit* Neapolitanos, motos devotione erga ſanctos Martyres Nicandrum & Marcianum (quorum eo ſpora cum multa veneratione aſſervantur ſo urbe Venaſro) conſtruxiſſe illis eccleſiam, haud procul ab Eccleſia S. Mariæ de populo, & tradidiſſe illam Monachis S. Baſilii. *Verum quia* corpus S. Patriciæ Virginis mirabiliter in ædem SS. Nicandri & Marciani delatum eſt, cœnobium Virginum, una cum eccleſia, S. Patriciæ cœpiſſe nominari, *ut etiam indicatur in Vita S. Patriciæ*, XXV. *Auguſti. Michael Monachus in Sanctuario Capuano edidit quatuor antiquas Kalendaria, & in omnibus ad hunc* XVII. *Junii celebratur* paſſio SS. Nicandri & Marciani Martyrum, *in duobus autem additur* recitari tres Lectiones, *& addit Michael in ſuis Notis pag.* 513. *in* Theſauro Capuano aſſervari brachium S. Nicandri: *de quo ejuſdem Michaelis nepos Ajoſſa ſcripſit nobis*, eſſe longum os brachii dexteri, incluſum brachio argenteo, dono exceptum ab eccleſia Venafrana. *Addit idem Ajoſſa* inſignes Reliquias horum Martyrum eſſe in Monte Virginis: *alias etiam* Beneventi, eaſque tranſportatas fuiſſe ab Atochio Principe Beneventano; *& in* Monte Virginis officium Eccleſiaſticum de illis aſſignatum.

Eccleſia Neapoli,

Reliquiæ Capuæ,

In Monte Virginis,

F Beneventi,

ACTA VETUSTIORA

Latina ex Ms. Bodecenſi Canonicorum Regular. in Weſtphalia;
Græca ex Codicibus Bibliothecæ Vaticanæ
1655. & 1667.

1 BEati martyres ſæculum hoc contemnentes, & firmum poſteris exemplum relinquentes, effecti ſunt errantibus via, cæcis lumen,

1 Ἡ Κυρ ἐπὶ σὲ κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ οἱ ἅγιοι Μάρτυρες Νίκανδρος καὶ Μαρκιανὸς, καὶ πεμπαδικιανοὶ δύναμιν πίστεως, ὀλε-

πλέ-

A χλίσεως ἑαυτοὺς τῷ τραπεζοφόρῳ Χριστῷ παρέχειν a.

2 Ὅτε δὲ οὐ χρὴ ἢ κόσμον οὕτω τραπεζικὰς αἴξεις, οὐ τὸ σὸν βίον πρὸ χρὴ τῶν φονικῶν ἀπολλύειν, ἢ ἐπαυρεῖν χάριν καταδόσεως. Ἀντίκα γὰρ κατηγορεῖτο, ὡς ἀθέμιτα φρονοῦντες· καὶ προσκαλεσάμενος ἡμᾶς ὁ Ἡγεμὼν Μάξιμος, ἤκουσε τοιαῦτα πράττειν, ἔλεγε· Οὐκ ἀγνοεῖτε Νίκανδρε καὶ Μαρκιανὲ τὰ προστάγματα τῶν Βασιλέων, ὃν κελεύουσι θύειν τοῖς θεοῖς· προσέλθετε οὖν, καὶ θύσατε. Νίκανδρος ἔφη· Τοῖς βασιλικοῖς θύειν, ἐκείνοις προσέπεσται· ἡμεῖς δὲ Χριστιανοὶ ἐσμεν, καὶ τοιοῦτον πρόσταγμα οὐκ ἔχομεν. Μάξιμος Ἡγεμὼν ἔφη· Καὶ τὰ ἀργύρια ὑμῖν τιμᾶς ὑμῶν, διὰ τί ἀπολλύετε; Νίκανδρος ἔφη· Ὅτι τὰ ἀργύρια τῶν ἀπάντων μολυσμὸν ἔχει ἀνδράσι δουλεύουσι θεοῖς. Μάξιμος ἔφη· B Λιβανίσατε τοῖς θεοῖς Νίκανδρε. Νίκανδρος ἔφη· Πῶς δύναται Χριστιανὸς λίθοις ξύλοις σέβειν, ὃν Θεὸν ἀθανάτῳ καὶ δημιουργῷ τῶν ὅλων, ᾧ καταβῆναι, ἵν᾽ με διασώσῃ ἐκ ταύτης τῆς ἀπάτης ἐποίησεν.

3 Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ ἁγίου Νικάνδρου ἐπαρώνυτος μὲν Μάρτυρα, παρηγόρει καὶ λέγουσα· Μὴ δῷς, κύριέ μου, λιβανον, μὴ ὁ ἀρχίων σὲ Χριστὸν βλέψας τὸν σὸν ἀφεὶς, ἐξ ὕψους σοῦ φείσεται, ἀνὼς ἂν σου βροτοὶ ὦσι. Μάξιμος Ἡγεμὼν πρὸς αὐτὸν ἔφη· Καπίσας κεφαλὴ, διατί ἀπώλεσας τὸν ἄνδρα σου ἀνόητε; Ἤδη ἔφης· Ἵνα ζήσῃ παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Μάξιμος ἔφη· Οὐχ ὅτι οὕτω, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὑπὲρ αὐτοῦ γαμβρὸν ἐπιζητεῖς, διὰ τοῦτο ἀπαλλοῦσαι βούλει. Ἡ δὲ ἔφη· Εἰ ἐπιστεύσας με τοῦτο βουλεύσει, πρότερόν σε ἀπόκτονον τὸν ἄνδρα διὰ τὸν Χριστὸν, ἔπειτα καὶ ἐμὲ ἀναγκάζειν προσομόσαι· Μάξιμος Ἡγεμὼν ἔφη· Τοῦτο μοὶ ὑπεστάλκατε μοι, οὐ C ποιῶ ὃ ἐπιζητεῖς, ἀλλὰ ἵνα σὲ τῷ διαμαρτύρῃ.

4 Ἀπαχθέντος δὲ αὐτῆς ἤρξατο λέγειν ὁ Ἡγεμὼν τῷ Νικάνδρῳ· Μὴ προσχῇς τοῖς λόγοις τῆς γυναικός σου, μή ὁ ἀνὴρ σοῦ, ἵνα μὴ τοῦ ῥιζῆς τὸ φυτὸν· ἀλλ᾽ ἀβέλτα, λάβε διαβίωσιν, ἔξ σκέλη τὸ κάλλιστόν ἐστι, ζῆν, ἢ ἀποθανεῖν. Νίκανδρος ἔφη· Ἡ διαβίωσις σπουδαία, καὶ ἐπιθυμῶ σωθῆναι μᾶλλον. Ὡδὲ Ἡγεμὼν ἐπάρας τὴν φωνὴν ἔλεγε, Χάρις τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Νίκανδρος ἅμα τῷ Ἡγεμόνι ἔφη· Ναὶ Χάρις τῷ Θεῷ. Ὡδὲ Ἡγεμὼν ἐδόκιζεν ἂν τοῦ τὸ σεσωθῆναι ζωὴν ἔλεγεν ὁ Μάρτυς, ἔ ὃν ἐπύθετο· a ἔ διαίρει μὴ τὸ συγκαθίρου αὐτοῦ λέγειν. Ὡδὲ Νίκανδρος εὐ Πρόδικον ἀγῶν γενόμενος, ἤρξατο δοξάζειν τοῦ Κύριον, ἔ ἐπικαλεῖσθαι φανῇ μεγάλῃ τῇ Θεῷ, ῥυσθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς ταύτης, ἔ σωθῆναι ἐν τῇ χάριτι αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἀκούσας, ἤρξατο λέγειν· Πῶς μεμνησθαι, ἐφ᾽ ᾧ σε ζῆν (φοιβᾶσθαι), φάλλε δίκαι ἀποθανεῖν; Νίκανδρος εἶπε· Τὸ αἴτιον ζωῆς προθέμενος ζῆν, οὐχὶ τὸ πρόσκαιρον τοῦτο κόσμου τούτου, ἔ διὰ τοῦτο τὸ σῶμα δίδωμι σοι εἰς ἐξουσίαν· ποιῆ ταῦτα ἃ βούλει, ἐγὼ γὰρ Χριστιανός εἰμι. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἤρξατο λέγειν τῷ Μαρκιανῷ· Σὺ δὲ τί φῂς, Μαρκιανέ; Μαρκιανὸς ἔφη· Τὰ αὐτὰ

Junii Tom. III.

tiuhantibus credulitas, quoniam ipſi profectu virtutum ſuarum teſtimonia non ad favorem laudis humanæ, ſed ad imitationem juſtitiæ & veritatis fideliter oſtendere conaverunt. D

2 Igitur dum ob amorem Chriſti Nicander & Marcianus reſpuiſſent inſulas modoti impiiſſimus præſes Maximus, qui conjunctum fuerat, ut ſæva circa Chriſtianos judicia exerceret, convocans ipſos ad ſe, dixit ad eos: Ignoratis, Nicander & Marciane, præcepta Dominorum noſtrorum, *b* qui juſſerunt, ut quantocius diis noſtris immoletur. Accedite ergo & immolate. S. Nicander reſpondit. Quibus hoc perſuadere poſſit, ipſis præcipe, ut ſacrificent; nos ſumus Chriſtiani, & tale præceptum ſervare non poſſumus. Ait Præſes: Pecunias & honoris dignitates quare non recipitis? S. Nicander dixit; Pecunias, honores & dignitates, quas habuimus, ideo dimiſimus, & ulterius recipere nolumus, quia cæleſtes theſauros invenimus, & honores æternæ dignitatis habere jam cœpimus: & ideo pro honoribus & divitiis peritutis, lignis atque lapidibus immolare non curamus. Cum anim ſit Deus immortalis, creatur omnium, ipſi ſoli ſervire deſideramus, quia & ipſe ſolus ſalvat omnes, qui credunt in eum. E

Addutti ad Præſidem ſanctiſſ.

b

fidem ſuam profitentur.

3 Conjux etiam beatiſſimi Nicandri *c* conſolabatur Martyrem Dei, & conſolabatur: ei dicens: Ne immoles, domine mens, idolis ſurdis & mutis: ſed aſpice in cœlum, & cum attende, cujus viam cuſtodire propoſuiſti. Hæc Præſes audiens, converſus ad mulierem, ait ad eam: O malum caput, ut quid maritum tuum deſideras mori? Ad hæc illa reſpondit: Ut vivat apud Deum, & ne moriatur in æternum. Præſes dixit: Non ita eſt, ſed quia alii viro nubere vis, propterea hunc optas mori, ut a lege ejus poſſis liberari. Sed illa reſpondit: Si hanc ſuſpicionem habes in me, *d* primo me interfice propter dominum Jeſum Chriſtum, ſi tamen & nos mulieres ad immolandum cogere juſſerunt. Præſes dixit: Hoc mihi juſſum non eſt, nec facio quod deſiderasti: verumtamen volo te tantum eſſe ſub cuſtodia. F

c

quod etiam alibi facta uxor Nicandri,

d

qui ea vexata.

e

4 Quæ cum abducta eſſet, cœpit Præſes dicere ad S. Nicandrum: Nicander, noli ſeduci ſermonibus uxoris tuæ, vel alicujus amicorum tuorum, ut migres de hac luce; ſed accipe tridui induciis, & tecum cogita, utrum melius ſit vivere, quam mori. S. Nicander reſpondit: Ecce jam triduum, quod indulſiſti, tranſiviſ, & cogitavi, quia melius eſt ſalvari. Tunc Præſes alevans vocem dixit: Gratias ago Deus meis. S. Nicander ait: Quam gratiarum actionem refers diis tuis, quia tibi dixi, quod volo ſalvari? Credo ſiquidem in Deum Patrem omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum filium ejus, & in Spiritum Sanctum, quia ſalvari habeam per gratiam ipſius. Hoc audito, Præſes una cum Leutone e ſucceſſore ſuo dixerunt beatiſſimo Nicandro: Elegiſti tierum, ut video, te ſignum mortis exhibere. S. Nicander reſpondit: Ego vitam ſempiternam elegi, & temporalem atque tranſitoriam contempſi, nam & corpus meum to poteſtatem tuam offero, fac inde quod vis: ſemel tibi dixi, quia Chriſtianus ſum. Tunc converſus ad Marcianum Præſes dixit: Quid tu dicis Mar-

vocatur ob-latus ad de-liberan-dum indu-ciarum tridui.

idem facit Marcianus & ducitur in carcerem.

A cuique ſ Sanctus Marcianus reſpondit: Ego dixit MSS. co hoc, quod & contubernalis meus Nicander. Præſes dixit: ergo ambo carcerem luitote, reddituri (pœnas) pro auſu temeritatis veſtræ.

§ Poſt dies itaque viginti, juſſit iterum Præſes athletas Chriſti aſpectibus ſuis præſentari, & præſentatis dixit: Sufficiat vobis tempus dilationis, Nicander & Marciane, obedite nunc præceptis Dominorum noſtrorum, ſin autem, trademini in mortem. Sanctus Marcianus reſpondit: Per ſalutem Imperatorum, tormenta tua non metuimus, ſed feſtinamus accipere coronam, quam præparavit Deus diligentibus ſe. Tranſmitte ergo nos electos, ut videamus illum crucifixum, quem vos quidem blaſphematis, nos vero tanquam creatorem, ac ſalvatorem noſtrum adoramus & colimus. Præſes dixit: Mihi non contradictis, ſed Dominis Principibus orbi; *f* neque ego ſum, qui vos perſequor, ſed præcepta *g* Imperatorum adimplens, ut rebellet Deo pumiti præcipio. Et data ſententia, juſſit eos decollari, dicens eis: Ambulate cum gaudio ſicut petiſtis, ut impleatur deſiderium veſtrum *h*. At illi clevaverunt voces, & dixerunt ad Præſidem: Pax tibi, Præſes pie, & cœperunt ire gaudentes, & benedicentes Deum.

Poſt dies 20. reduſti.

ſibi conſtit. ire ut prius

f

g

h

i

Marcianus conjugem ſolicitanti repellit.

6 Conjunx vero beati Marciani *i* ſequebatur eum a longe, improperans ei dicens: Hæc ſunt Marciane, quæ mihi locutus es in carcere, & dixiſti: Noli timere? S. Marcianus reſpondit: Noli mihi appropinquare. At illa clamabat dicens: Si ergo me miſeram miſericordia non moveris, Domine mi, vel filium tuum dulciſſimum, quem in manibus teneo, reſpice: & noli nos tam obſtinato animo derelinquere. Et tenens veſtimenta ejus trahebat eum retrorſum, dicens, ubi cœteris? quid feſtinas? ut quid nos odiſti? S. Marcianus reſpiciens eam dixit: Uſquequo moletta es mihi mulier? & circumſtantibus dixit: Obſecro, ſeparate eam a me, ut martyrium meum impleatur. Quidam autem homo Chriſtianus, Zoticus nomine, tenens manum beatiſſimi Marciani conſolabatur eum dicens: Longanimis eſto Domino meus, bonum agonem certaſti, curſum jam conſummaſti, de cætero ſupereſt tibi corona juſtitiæ, quam reddet dominus laboribus tuis æternam remunerationem. Cui S. Marcianus dixit: Dimitte manum meam, & tenens manum uxoris meæ conſolare eum, nec non collige parvulum iſtum, quem ante me projecit, & redde illum matri ſuæ, & dicet: Revertere in domum tuam, quia non poteris videre vitam tuum martyrium patientem. Vix tandem & morſe abducta muliere, amplexati ſunt ſe invicem Chriſti Martyres Nicander & Marcianus: & pacem dantes ſibi mutuo, receſſit alter ab altero.

i

Nicander ſuo roborat.

7 Conjunx vero Sancti Nicandri ſequebatur eum a longe *l*, & ad ultimum tecedens ab eo confortat eum hujuſmodi verbis: Robuſtus eſto virorum Chariſſime, & viriliter age Domine meus Nicander, Deus omnipotens ſit tecum, lætare & longanimis eſto, in manum Domini commenda

Μέχρι νῦν ἐφ' ὑστρατεύσῃ μοι Νικάνδρῳ. Οὗτος D
Ἡγεμὼν εἶπεν. Οὐκοῦν ἅμα ἐμβληθήσεσθε εἰς τὸ
δεσμωτήριον, δίκην δώσοντες.

§ Ἐμβληθέντων δὲ αὐτῶν εἰς τὴν φυλακὴν ἡ-
μέρας ἄσας, προσηχθῆναι πάλιν τῷ Ἡγεμόνι.
Ὁ δὲ Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἤρκεσεν ὑμῖν ὁ χρόνος,
Νίκανδρε καὶ Μαρκιανέ, φθεῖραι ὑπακοὴν τῶν βα-
σιλικῶν προσταγμάτων· τίνι Μαρκιανὸς εἶπεν·
Ἡ παλινῳδία σου ὃν ἐκτίσω ἡμᾶς ποιῶν ἀκ-
ούσιους ἡμῶν, οὐκ ἀρνούσεσθαι ἢ δοῦναι φροντ-
στήριον· αὐτὸν γὰρ παρεῖναι ἐγόμεθα, καὶ ἕτοιμ
κεῖται ἡμᾶς ἐπισπάσθαι. Μὴ οὖν ἡμᾶς κάθεχε,
σύμφορον γὰρ πλουτοῦσι ἡ τάξις ἡμῶν τοῦ Χριστ-
διὰ ἀπίστων ἡμᾶς φήσεσ, ἵνα ἴδωμεν ἢ σ-
ταυρωμένον, ὃν ἡμεῖς βλασφημεῖτε, ἡμεῖς δὲ
προσκυνοῦμεν. Ὁδὶ ἅγιος Νίκανδρος ἡμῶν ἐ
αὐτὸς εἶπεν· Τῷ σωτῆρι σου ἢ βασιλεῖ, οὐ
φίλοι ἡμῶν ἀντίκεισι· μὴ νομίσῃς ὃν σὲ βα- E
σιλέως σου σεβόμενοι, διὰ τοῦτο σὲ ἐρωτῶμεν,
ἀλλὰ συμβάντως λαβεῖν τὴν τάξιν ἡμῶν. Μεῖζ-
μος Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἐμοὶ οὐκ ἀκατανοήσατε,
ὅ ὃν γὰρ εἰμι ἐγὼ ὁ ἐκέλευσεν ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ πρό-
σταγμα τοῦ Βασιλέως, ὃν ἐδόξει εἶμι καὶ κα-
θαρὸν ἀπὸ τοῦ ἄμεμπ ὑμῶν· οἶδα δίδαγμ ὃν
καλῶς ἀπέρχεσθε, συγχαίρω ὑμῖν, πλουτεῖσθε
ὑμῶν ἡ ἐπιθυμία. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπεβίω-
σε αὐτοὺς ἀπαρθένους. Οἱ ὃ ἅγιοι τῷ Θεῷ Μάρ-
τυρες, ἐν διὰ μιᾶς γλώσσης εἶπον· Εἴθμ σοι,
Ἡγεμὼν φιλάνθρωπε. Ἀνέπεσαν δὲ χαίροντες καὶ
ἀλληλοῦσι ἢ Θεῷ.

6 Καὶ ᾧ μὲν Νικάνδρῳ ὑπελείπετο ἡ γυνὴ αὐ-
τοῦ, Ἑ Παυλεῖνος, ὁ ἀδελφὸς Παυσιρένους τοῦ
Μάρτυρ, τὸ παιδίον βαστάζων τοῦ ἁγίου Νι-
κάνδρου, Ἑ φιλοτεκνόμεν αὐτῷ. Τῇ ὃ Μαρ-
κιανῷ παρέπεσον οἱ συγγενεῖς, Ἑ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
περισχομένη, Ἑ ἐπιβάζουσα ἢ Μάρτυρα, ἔλε-
γε· Ταῦτα ἐστι, Μαρκιανέ, ἃ ἔλεγές μοι τὸ
φῶ φυλακῇ, μὴ φοβοῦ, μὴ μου καταλάβῃς; ἐστ-
σταλαγχνίδωσι πρὸς μὲ, κύριέ μου· ἴδε σου
τὸ γλυκύτατον σπέρμ· ἐπιστράφησι, μὴ ἡμᾶς
καταφρονήσῃς, τί σπουδάζεις; τῷ δίδεις; διὰ
τί ἡμᾶς ὑμίσησας; ὃς προβάτου ἐπὶ δυσίαν ἠ-
χθη. Ὁδὶ Μαρκιανὸς ἐπιστραφεὶς, Ἑ ἐμβλέψας F
αὐτῇ, εἶπε· Μέχρι ποτὲ σοι ὁ ζοντὰς ἐνδίδεκε-
κεν, ἢ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ ἀφαίγου; Χωρίδητι
ἀπ' ἐμοῦ· συγχώρεσόν μοι πλέον τὸν μαρτυ-
ρίαν τῷ Θεῷ. Ζωτικὸς δέ τις Χριστιανὸς κατέ-
χων ἢ Μαρκιανὸν, ἔλεγε· Εὐθύμησον, κύριέ
μου δέσποτ, καλὸν ἀγῶνα ἠγωνίσω· ἤμε δὲ
πόδιν ἡ τοιαύτη τάξις τοῖς ἀεδούσοις k; Μεθ-
ῶσι τῇ ἐπαγγελίαν, ὃν ἐπαγγείλατο ὁ Θεὸς,
ὃς καὶ ἡμῖν ἀποδίδωσι· πλησθῆς ὑμῶν, ὡς πα-
λαιοὶ Χριστοῦ, μακαριοὶ ἐστε. Ἤδη γὰρ αὐτὸ
ἐπιλοιπόμενα ἡ πλάνη, ἔλαχε δὲ εἰς τὰ ἐκεῖ
σα. Ὁδὶ Μαρκιανὸς εἶπε τῷ Ζωτικῷ· Κράτ-
σον τὴν γυναῖκά μου. Ὁδὶ Ζωτικὸς ἔφησε τὸν
Μάρτυρα, κατέσχε αὐτόν.

7 Ἐπεχώρησεν δὲ αὐτῇ εἰς τὸν ἄνδρ, ὁ
Μαρκιανὸς περιβλέψατο εἰς ἢ ἔχλυε, Ἑ ἴδὼ
τὸν Ζωτικὸν, ἐκάλεσεν αὐτὸν, Ἑ εἶπε πρὸς αὐ-
τὸν εἰς τὴν γυναῖκ· ἃ δὲ προεῖδε, καὶ
φιλέσας αὐτὸν εἶπεν· Ἀναχώρησον εἰς Κυρίῳ,
οἱ δώσουσι γὰρ ἢ ἀδρα σου ἀξίωδα μαρτυρίῳ
σε, ὡς διανοίας σου ἀρτιγάσου ἐπὶ σὲ πονηρὰ·

ὡς ὃ

Α ὁ ἡ παιδάριον ἄραι ἐ φιλάνει, ἀναβλέψας εἰς τ ἀρανὸν, εἶπε· Κύριε Θεὶ παντοκράτωρ, σοὶ μελετάτω παρὰ σὲ πάσιν τοῖς. Τότε λαβὼν τὸ σπαθάκιόν τι Μάρτυρος, ἐ ἀποτεμόμενος ἀνέλκυσε, ἀπέχοντας εἰς ἀπὸ τοῦ νέου αὐτὸ τὸ σπαθάδιον. Ὅθι Μαρκιάνη παρεβλήθημεν, ἐ ἴδων τὸν γυναῖκα τοῦ Νικάνδρου μὲ Δωμετίλλα ἀπὸ τ ἔχλας ἐγγίτερα τῷ αὐτοῦ ἀνδρὸς, ἴδι ἀνὴρ χεῖρα, ἀφαιρέσας ἀντὶ τῷ αὐτῷ· ἐ ἔπεσε ἀνὴ ὁ Νίκανδρος. Ὁ Θεὸς μοῦ σοῦ. Παρεκάλει ἡ ἀνὴ λέγουσα, Καλὸν χαρὰ μὲν ἀδάμαντε, δεῖξον ἑαυτοῦ τ ἀγάπην· ἴδια ἵνα ὦ τῷ παρεῖδε ἀνάπαυσιν αἰῶνος τοῦ, ἐ τυχὼν ἐ ἡμέρας ἀνυχείμαν ἰδεῖν σε ἡ ἀναδανεῖσαι ἡ ἐ ἴδιον ἡ διφαίνομαι, ἐράσῃ σε ἀπαρχόμενος σὲ ζωὴν αἰώνιον. Ἴδι λαμπρὰ καὶ λαλάσαν, καὶ ἀγαλλιάσθω ἐγὼ ἡ γυνὴ τῷ μάρτυρος τ ἀδάμαντος σοῦ νίκης ἡ ἀνδρὸς τοῦ μαρτυρίου τῷ Θεῷ, ἵνα ἡ ἐμὲ μὴ ἐκ δανάτου ἀνιστῇ. Ὁ ἡ τραπέσῃ παρεδεῖς ὁμοίως τοῖς ὁρθαμοῖς τῷ Μα-

B καίου, τοῦτο τῷ ἔξω τῷ σὺν ἐνδυκὸ τοῖς Μάρτυσι. Ἐμαρτύρησαν ἡ οἱ ἅγιοι τῷ Θεῷ Μάρτυρι, Νίκανδρος ἡ Μαρκιανὸς. μὴν Ἰουλίου ὀκτὼ, βασιλεύοντος τῷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῷ αἰώνων. Ἀμήν.

spiritum tuum; pro cujus nomine mortem subire paratus es *m*. Poſt hæc Quæſtionarius accipiens duo oracia irgavit oculos beatiſſimorum Martyrum: & ſumens gladium, amputavit capita eorum. Tollentes igitur ſub ſilentio noctis corpus Sancti Nicandri cives Venafrani; pretioſis aromatibus illud condierunt, & poſuerunt in prædio quod appellatur Paonis, ubi adhuc quieſcit *n*. Sanctum uero Marcianum cives Atinates tulerunt, & poſuerunt in baſilica, ubi nunc requieſcit; & præſtat multa beneficia uſque in præſentem diem, omnibus, qui ibidem ſuffragia ejus fideli corde requirunt. Paſſi ſunt Sancti Martyres Chriſti Nicander & Martianus, die decima quarta Kalend. Juliarum regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

D Cod. mss. *m* Capita plurimorum corpora Venafrani & aliorum deferuntur. *n*

E

ANNOTATA D. P.

a *Hoc exordium, in quo præcipua diverſitas, Petrus Diaconus, vel quiſcumque alius ſic Latine exhibuit*: Gloriosa Sanctorum Martyrum Nicandri & Marciani certamina, quæ ædverſus Diabolum habuerunt, exponere properabo: *qua vel tranſcripſit quoad ſenſum Adenulphus, a S. Marco ad hoſce Martyres ſermonem tranſferens, ut ſupra vidimus num. 4. vel alius præbuit tranſcribendus.*

b *Irrepſerant hic nomina* Diocletiani & Maximiani, *quæ veluti interpolamentum, ab nullo ſic mente alienum, expunxi: ac rurſum in fine, ubi ſanctî paſſi legebantur*, ſub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus.

c *Petrus addidit*, nomine Dacia: *quod etiam continuo facit Adenulphus.*

d *Non ergo ſub* Diocletiano & Maximiano *res agebatur, qui juſſerant non tantum viros, ſed & mulieres interfici.*

e *Ita legi, pro eo quod ſcriptum erat*, ἐνιδὼν, faccificat.

f *Græce* Συγκλήτου Aſſeſſorem; *Adenulphus*, Conſiliarium: *& hoc veroſimilius eſt: quis enim credat primum menſe Junio veniſſe ſucceſſorem, qui ſolebat in Januario mitti; aut eo in Provinciam appulſo, non continuo ſedere ſolitum, qui cum ante adminiſtraverat?*

g *Ita melius, quam quod Græce habetur*, τῷ Βασιλίου, Imperatoris: *& forte etiam hic ut alibi* Τῶν βασιλίων *ſcriptum initio fuit.*

C F

h *Longe hæc abſunt ab ea immanitate, qua* Maximo, *ſub quo paſſus S. Marcus, adſcribitur; longe hinc illa ſeries exquiſitorum tormentorum, quæ Græci alii ex Actis interpolatis recenſent.*

i *In Græce mutatur aliquatenus ordo, ac prima inducitur uxor Nicandri.*

k *Sphalma veroſimiliter memoriale; videntur enim omnino bis nominandi fuiſſe, qui ſupra Nicander & Papianus.*

l *Hic videtur ſcripteri excidiſſe, quod in Græce præmittitur de* Papiano *vel* Papiniano fratre Paſicratis Martyris, *mulierem deducente, ejuſque filium bajulante: item quod Marcianus uxorem Nicandri, qua nitebantur turbam perrumpere, manu apprehenſam ipſi adduxerit.*

m *Addunt Græca hic*: Decem ego annos in patria vixi ſine te, quem nocte diuque cupiebam videre, & poſtea moti. Nunc enim vero & vidi & gaudeo; te ſiquidem video è vita hac in æternum migraturum. Nobilem deinceps & felicem me reputabo, glorioſa uxoris Martyris appellatione dignatam: & quotieſcumque hujus meæ felicitatis me recordari contigerit, ne ego incredibili gaudio perfruar. Lætare igitur & gaude, Domine mi; tuoque ſanguine mihi a Deo impetra, ut me quoque ex æterna morte liberare dignetur.

n *In aliis Actis nihil de iſta corporum in duas urbes diſtractione: quam tamen etiam Petrus de Natalibus hinc deſcripſit. Videntur autem* Atinenſes *id egiſſe, ut in tranſcribendis ad ſuum uſum Acta hæc immitterentur: quemadmodum e contrario Venafrani, in Italica horum Actorum verſione, (quam Marcellus Marcianus, indidem natus, Neapoli curavit imprimendam an. 1614.) dicunt utrumque Martyrem ablatum* Venafrum, *ubi ſuos habebant conſanguineos, & ſepultus in eo, quem nunc Capuccini tenent, loco, unde & manna de ſub ſaxo ſcaturit. Tale quid etiam habet vetus Ms. unde Mabilio hunc elauſulam edidit.*

Requieverunt autem Chriſti Martyres Nicander & Marcianus, & Daria uxor Nicandri cum filio

A filio ſuo, (*quos alibi nuſquam legas Martyrii ſocios, tota narratione pragreſſa contrarium probante*) in civitate Venafro. Tunc Chriſtiani abſtulerunt corpora eorum, & ſepelierunt ea prope locum, in quo decollati fuerunt, in quo loco fabricata eſt baſilica ad honorem nominum ipſorum. Sub altari ejuſdem baſilicæ quædam ſtilla manat, de qua infirmi multoties ſanitate recepta uſque in hodiernum diem potant, qui in ſingulis locis ſuis, Chriſto operante, multa beneficia parrant. Suſceperunt autem Martyrium xv. Kal. Julii, regnante D. N. Jeſu Chriſto &c. *Qua non ex uno, ſed ex variis Mſſ. etiam ſibi contrariis, collecta videri poſſunt; dum primo in* Venafro *ſimul omnes dicuntur requieſcere; deinde prope locum, ubi decollati erant, ambo ſepulti, ac demum* in ſuis quique locis, *id eſt* Venafri & Atinæ, *beneficia præſtare: ita per affectus diſtrahitur veritas.* D

o *Hoc jam ſapius animadverti in Græcis, quod in deſcribendis Martyrum Actis, eum ſemper notent Paſſionis diem, quo ipſi illos colunt.*

A. ADEMULFO AX MS.

ACTA RECENTIORA E

Per Ademulſum Archiepiſcopum Capuanum.

B

a

Dimiſſa militia,

HIoc a jam ad Nicandri & Marciani virorum Sanctorum, qualia contra diabolum habuerunt arma, exponendo properemus. Hi itaque cum præclaris eſſent orti parentibus, perſecutionis rune acrius intonabat procella, Imperatorum decretis ubique diſcurrentibus, ut ubicumque Chriſtiani inventi fuiſſent, abſque omni interrogatione punirentur b. Cum autem adoleviſſent, duxerunt uxores, nobiliſſimis ortas natalibus, e quibus Domino opitulante filios accipiunt ſingulos. Ea tempeſtate bellum ingens Barbarorum c ortum eſt adverſus Romanum Imperium, flammis ac ferro cuncta proterentibus: quod dum Imperatoribus nuntiarum fuiſſet, omnes e veſtigio contra eos congregari militias juſſerunt, in qua militia pene decennium remorari ſunt ſancti Martyres, Nicander & Marcianus.

b

c

Chriſtum evangelizantes ſancti,

2 Factum eſt autem cum Chriſtum aguoviſſent, & militiæ deſervirent, ait B. Nicander ad Marcianum: Frater, ſodalis in Chriſto cariſſime, ſcias, me jam Regi Regum militare velle: præterit enim figura hujus mundi, ut B. Paulus Apoſtolus (ait). Cui S. Marcianus reſpondit; Frater in Chriſto amande, tuo ex ore prolatum verbum penetravit mei pectoris ima: unde, ſi ubi æquum videtur, militiam relinquamus, Chriſtumque per urbes evangelizantes, retributionem bonorum ab eo nos acceptoros ſperemus d. Et relinquentes militiam, cœperunt fidem Domini Jeſu Chriſti publice prædicare, facientes prodigia & ſigna magna: &, ſicut in præliis ſæpiſſime ſibi ſumebant bravium victoriæ, ita ad expugnationem idolorum facti ſunt bellatores acerrimi; & ex urbe in urbem Chriſtum evangelizantes, culturam idolorum eum remplis ſuis extermino tradebant.

C

d

accuſantur Imperatoribus,

3 Factum eſt autem, dum in provincia Campaniæ Chriſtum evangelizarent, & falſorum abolerent oblirerarentque vineas deorum, dolentes Pontifices cum Ethnicis ſuorum perire ſacra deorum, Romam adeunt, Imperatorumque præcordiis talia venenoſa infundunt: Imperatores ſanctiſſimi, defendite culturam deorum, quæ in Campania pulcherrime fluruit. Nam Nicander & Marcianus, veſtræ militiæ daſertores, ad eamdem provinciam venientes, prædicant Jeſum Chriſtum Nazarenum crucifixum, & culturam Deorum pro nihilo ducunt. Audientes hæc Imperatores, e veſtigio Maximum Præſidem a, cujus ſupra meminimus, evocant; eique præcipiunt, ut ubicumque eos inveniſſet, diis ſacrificare compelleret, quod ſi noluiſſent, poſt varia ſuppliciorum f genera, morti traderet. Maximus autem, e curia Imperatorum ſumptis extemplo militibus, quod ſibi juſſum fuerat, implere aggreſſus eſt. Cumque Campaniam advoiſſet, Pontifices templorum eum adeunt, quæ Nicander & Marcianus egerant, flebiliter nuntiant, & erumpentes in voces ..... ajunt: Scias, quia niſi in eis præcepta Imperatorum compleveris, ſtatus ſacri Imperii ad nihilum redigetur, & Reſpublica Romanorum perihit.

e

miſſum in Campaniã Maximus Præſidã

f

4 Audiens hæc Maximus, advocans Milites, præcepit eis dicens: Ubicumque hos inveneritis, ad me eos feſtinanter deducite. Euntes vero Milites invenerunt beatiſſimos Martyres, Jeſum Chriſtum filium Dei voce publica prædicantes: quos ita aggrediuntur, dicentes: Magnificentiſſimus Præſes ſuis vos præſentari conſpectibus juſſit; cumque præſentati ejus obtutibus eſſent g, Maximus Præſes dixit: Merita h digniratis noſtræ ut quid non accipitis? Sanctus Nicander dixit; Merita digniratis veſtræ ideo non aceipimus, quia pecunia templorum contagium eſt viris, Dominum colere inſtituta. Maximus Præſes dixit: Thure tantum Deos, Nicander, honorato. Sanctus Nicander reſpondit: Quomodo poſſumus lignis & lapidibus deſervire, aut immolari, Deo relicto immortali, qui fecit omnia ex nihilo? quem colimus, qui & me & omnes in ſe ſperantes potenit conſervare; cum ſit Dominus noſter immortalis, creator omnium: ipſi ſoli ſervimus, qui nos dignatus eſt ſalvare, & omnes in ſe credentes.

F

præſentati ſi

g

h

fidem confitentur.

5 Beatiſſima vero Darla uxor ejus, præſens cum eſſet, S. Nicandrum confortabat dicens: Cave, Domine Nicander, ne id facias, cave, Domine, ne Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum

Nicandrũ animat uxor ſua S. Darla.

A ſtom neges: cave ne immoles. Reſpice in cœlum, & in eo ipſum Regem æternum, in quem credis, videbis: nam ipſe Rex Regum, cui puram fidem & conſcientiam ſervas, adjutos tuos erit. Maximus vero Præſes, hæc audiens, cœpit clamare & dicere; O ſcelestum, perversum, nefandum, & malum caput muliebris! Ut quid deſideras visum tuum mori? Sancta Daria reſpondit: Ut vivat in æternum cum Domino Jeſu Chriſto, & non moriatur. Maximus Præſes dixit: Non ita eſt, ſed quia robuſtiori vito copulari deſideras, ideo Nicandrum a vita privari feſtinas. Sancta Daria reſpondit; ſi ſuſpicionem habes in me, quod hæc facturа ſim, primam me interfice pro Chriſto, ſi & mulierem ad immolandum cogere juſſus es. Maximus Præſes dixit: Hoc quidem non ſum juſſus facere, & quod deſideras, non patiabitur; juſſitque lictoribus illam cæſtulo tradi.

ſequa vitam morte ſed fruſtra, offert,

B 6 Sancta igitur Daria in carcerem truſa, Maximus Præſes his verbis Sanctum alloqui cœpit: Nicander, noli ad verba uxoris tuæ attendere, neque alicujus bajaſmodi perſuaſionem audire, ne forte cum perveris de hac luce: & ſi vis accipere tridui inducias, accipe: & in eo deliberans, tecum cogita, quid melius eſt, vivere, an mori. Sanctus Nicander reſpondit: Spatium, quod ſe daturum promiſeras, jam puto eſſe completum, ac me deliberaſſe cognoſces, atque idcirco animum induiſſe, ut nihil cupiam præ ſalute. Maximus vero Præſes hæc audiens, elevavit vocem ſuam dicens; Gratias Deo. Sanctus quoque Nicander una cum ea dicebat; Gratias Deo. Dicebatque ad Præſidem Martyr beatiſſimus: Quæ gratias agis Deo, in quem non credis? Præſes autem putabat Sanctum Nicandrum dixiſſe gratias agere; atque de hac vita, & hujuſce ſervanda ſalute, dixiſſe; gaudenſque dixit ad Lecentium Conſiliarium ſuum: Ambulemus ad templum, ut videamus Nicandrum ſacrificantem. Cumque pergerent, fervens in Chriſto,

Nicander triduo inducias oblatas recuſat,

nihil ambigens æternam vitam præſenti ſtatim præferre.

C cœpit Deo gratias agere, oraretque cum voce magna dicens: Domine Jeſu Chriſte, libera nos a deceptionibus hujus ſeculi, & compotes nos per gratiam tuam efficere dignare. Maximus Præſes hæc audiens, cœpit eum alloqui dicens: Nicander, quare vitam tuam perdis, & deſideras magis mori, quam vivere? Sanctus Nicander reſpondit: Ego ſempiternam vitam elegi, non hujus ſeculi temporalem: nam corpus meum in poteſtate tua conceſſum eſt: fac quod vis: quia Chriſtianus ſum, & Chriſti famulus. Maximus Præſes dixit: Et tu, Marciane, quid dicis? Sanctus Marcianus reſpondit: ego hoc dico, affirmoque, quod & contubernalis meus Nicander. Maximus Præſes dixit: Ergo in carcerem ambo trudemini, pœnam ſine dubio ſubituri, octuſque lictoribus impeſa ſuis Sanctos in carcerem truſi.

idem reſpondet Marcianus,

7 Evolutis autem triginta diebus, juſſit Maximus Præſes ſanctos Dei Martyres ſibi præſentari. Qui dum præſentati ſuiſſent, dixit ad eos: Sufficit vobis, Nicander & Marciane, tempus ad movendum, ut obediatis præceptis Imperatorum? Sanctus Marcianus reſpondit; Multitudo verborum tuorum recedere nos a fide non facit, neque negare Deum, præſertim enim

ſimulque poſt dies 30 morti adjudicantur.

cum videmus, & quo nos nunc vocat, cognovimus. Nulli ergo nos retinere, ſed mitte nos cito, ut videamus Crucifixum, quem vos ore nefario maledicere non dubitatis, quem nos veneramur & colimus. Maximus Præſes dixit: Ecce pro deſiderio veſtro morti trademini. Sanctus Marcianus reſpondit: Per ſalutem te petimus Imperatorum, & per ſalutem capitis tui, ut nos citius mittas; nec enim ſuppliciorum formidine hoc te, ut facias, adjuramus, ſed ut cito noſtro deſiderio potiamur. Maximus Præſes dixit: Mihi cur contradicitis? neque enim vos perſequor, ſed obedio præceptis piiſſimorum Imperatorum: unde alienus ac mundus ſum a veſtro ſanguine. Si autem ſcitis vos bene ituros, gratulor vobis, quod veſtrum deſiderium completur. Hæc dicens, ſententiam in eos pronuntiat capitalem, dicens; Nicandes & Marcianus, militiæ deſertores, factorumque numinum contemptores, gladio animadvertantur. Sancti vero Martyres hæc audientes, elevata voce dixerunt; Pax tibi, Præſes, maxime pie; & cœperunt ire gaudentes & benedicentes Deum.

D

A. ADUNULFO EX MS.

ad quam dies differuntur,

E

8 Sanctum quoque Nicandrum ſequebatur beatiſſima Daria, uxor ejus, ac Papinianus, frater ſancti Martyris Paſcratis, filium Sancti Nicandri portans infantem, atque ei congratulans de ſalute. Sanctum vero Marcianum ſequebantur cognati, una cum uxore ejus, ſcilicet veſtibus flentes & lamentantes eum. Inter quas uxor ejus, flens & ejulans, dicebat ad eum: Hæc ſunt, Marciane, quæ mihi locutus es, dicens, Noli timere? Sanctus autem Marcianus dixit ad eam; Noli circa me accedere. Uxor vero ejus clamabat dicens: Væ mihi! ut quid velut agnus ad jugulum tuum curris? Miſericordiam habe in me, Domine meus Marciane. Ecce dulciſſimum filium tuum ante me teneo. Convertere; noli nos derelinquere, noli nos ſpernere. Hæc ſunt, quæ tibi dicebam in carcere, id timens. Væ miſeræ mihi! quid feſtinas? quo intendis? Sanctus vero Marcianos ubi hæc ſuis auribus hauſit, convertit ſe, atque eam tuvis lumiinibus intuens, dixit: Quamdiu ſatanas meutem tuam atque animum obcæcabit? Separa te a nobis, concede mihi, ut martyrium pro Deo perficiam,

Martiana retrahere conatur uxor ſua,

F

hanc ille a ſe jubet amoveri cum filio,

9 Zoticus vero quidam, vir chriſtianiſſimus, ſencus manum Marciani, conſolabatur eum dicens: Veni, Domine meus Marciane; longanimis eſto, luctaſti monomachice adverſus diabolum, & victricem: unde tibi Chriſtus, Rex Regum & Dominus, reddet coronam juſtitiæ. Uxor autem ejus ſe ingerebat, plangens, atque cum retro trahens; projecitque filium ejus, quem ulnis ferebat, ante eum; clamabatque dicens: Quo curris? & cur mori feſtinas? Beatus autem Marcianus reſpondens, dixit ad eam: Recede a me ſatana, quæ a diabolo cæcata es: recede a me, ut impleatur martyrium meum. Dixitque ad Zoticum Marcianus ſanctiſſimus: Dimitte manum meam, & contine uxorem meam, & remove eam a me, & releva parvulum ejus, quem projecit ante me, & redde matri ſuæ, & dic ad eam: Vade, revertere ad domum tuam, quia non poteris videre virum tuum, pro Chriſto adverſus diabolum ago-

ni-

A uizantem: quam Zoticus, Martyre dimiſſo, continuit.

A. ADELMULFO EX MS. deinde admiſſa vulgo dixit

10 Tres autem viri præduxerunt eos ad locum martyrii. Quo dum perveniſſent, circumſpexit Sanctus Marcianus: & videns Zoticum inter multitudinem ſtantem, dixit ad eum: Zotice, ſerve Domini noſtri Jeſu Chriſti, quaſo, ut uxorem meam ad me omni ſub celeritate reducas. Zoticus autem, ejus obtemperans juſſis, uxorem Sancto Marciano adduxit. Quæ cum ſuiſſet adducta, oſculatos eſt eam Sanctus Marcianus, & dixit ad eam: Uxor mea, recede in Domino, quia non potteris me martyrium celebrantem aſpicere. Filium vero ſuum in ulnis accipiens, & ad pectus adſtringens, ac diu deoſculans, erectis in cælum oculis dixit: Domine Deus omnipotens, hujus tibi ſit cura infantis; & cum hæc peroraſſet, reddidit eum matri

B ſuæ.

Nicander quoque valedicit Doriæ ſuæ,

11 Tunc ſanctiſſimi Martyres ſe diu deoſculati ſunt. Beata autem Daria, cum pra multitudine populi ad Sanctum Nicandrum accedere non poſſet, Sanctus Marcianus manu ei porrecta, ad Nicandrum virum ſuum eam perduxit, quam Sanctus Nicander deoſculans, dixit: Deus tecum ſit, ſoror mea. Cui Sancta Daria reſpondit: Lætare, Domine mi Nicander: longanimis eſto: oſtende tuum certamen. Decem

i annos ſine te in patria fui, ac momentis omnibus Deum, ut te viderem, rogabam, nunc vero vidi, & gratulor, uxor Martyris conſtituta.

ac filio benedicit:

Bono animo eſto, Domine: redde martyrium Deo, ut me etiam de morte perpetua liberet. Sanctus autem Nicander, voces ad has Dariæ anticipans, dixit: Ubi eſt filius noſter? Sancta Daria reſpondit: Eu adeſt Papinianus, vir chriſtianiſſimus, illum geſtans in ulnis. Et Sanctus: Deſer illum ad me, ut benedicam eum. Sancta vero Daria, præceptis ejus obtemperans, puerum ad eum adduxit. Quem ſanctus accipiens

C in manibus Nicander, & diu oſculans, benedixit eum, & reddidit matri ſuæ.

cum ſapientiſſimis ambo,

12 At vero beatiſſimi Martyres, Nicander & Marcianus, fixis genibus, erectiſque in cælum luminibus, diutiſſime oraverunt. Exurgentes autem, aſſumentesque oraria ſua, oculos ſibi ligaverunt. Tunc ſanctiſſimi Martyres ab invicem, ut martyrium perficerent, ſeparantur. Unus autem ex quæſtionariis elevans gladium, & eum magna virtute percutiens, capita amputavit eorum. Paſſi autem ſunt beatiſſimi martyres, Nicander & Marcianus, die quintodecimo Calendarum Juliarum. Veniens autem Epiſco-

ab Epiſcopo Atinenſi ſepeliuntur

pus Atinenſis noctu cum Clericis ſuis, aſſumpto ſecum Zotico & Papiniano, fratre beatiſſimi martyris Paſcratis, una cum uxoribus eorum, & propinquis, omnique Chriſtianorum turba, rapuit veneranda corpora eorum; &, ſicut dignum eratis Martyribus erat, juxta corpus beati Martyris Marci, dignæ eis tradidit ſepulturæ: ubi exuberat erga infirmos beneficia, meritis illorum, uſque in hodiernum diem.

k poſſea in baſilica S. Marci tranſlata,

13 Ubi vero Eccleſiæ ſedatus eſt omnibus, & majeſtas Romani Impetii Chriſto vero Regi colla ſubdidit ſua, Epiſcopus k Atinenſis, una cum populo ejuſdem civitatis, auguſtiſſimam ſuper ſepulcrum beatiſſimi Marci conſtruxerunt baſi- D licam, cujus longitudo extenditur in pedes centum ſexaginta tres, latitudo quinquaginta duorum eſt. Poſuit etiam venerabilis Pontifex ſupra corpus pretioſiſſimi Martyris Marci titulum lapideum, nomen illius intimantem. Abſidem vero ejuſdem eccleſiæ, ſicut & totam baſilicam, ex quadris & magnis lapidibus conſtruxerunt, longitudinis cubitorum quindecim, latitudinis octo & decem cubitorum. Caput quoque pretioſi Martyris Marci una cum clavis tollentes, atque in angulo illius eccleſiæ concavum locum m in modum capſulæ facientes, cum maxima reverentia in vaſculo vitreo locaverunt. Prudentiori tamen ejuſdem urbis cives hoc factum dicunt eſſe conſilio; ut, ſi tanti Martyris caput, per violentiam vel furtum, eainde ſublatum fuiſſet, caput illius, ad tutelam patriæ poſteris E profuturum generationibus, remaneret: ſed ad præſens Deus talem tantamque urbem noluit proprio privare Patrono.

14 Super ſepulcra vero ſanctorum Nicandri & Marciani, qua non longe a corpore B. Marci poſita erant, arcam, pari opere ſicut & B. Marci, excellentiſſime conſtruxerunt ex quadris & n magnis lapidibus, cujus longitudo extenditur in ipſis quoq; ſanctis in ſigni arca collocarunt pedes duodecim, latitudo undecim, altitudo quatuordecim. Veſtibulum quoque ante eamdem arcam pari opere in longum pedes duodecim, latitudo pedum ſex, altitudo duodecim conſtruxerunt, portiſque ferreis prædictam arcam clauſerunt: conſtituta eſt autem in mediterate eccleſia B. Marci, qua & permanet uſque in hodiernum diem. Hi ſancti Marcus, Nicander & Marcianus, civitatis Atinenſis patrocinatum ſuſcipientes a Domino, uſque in diem hodiernum defendere & tueri, contra hoſtes viſibiles, non deſiſtunt. o

ANNOTATA D. P.

F a *Tranſit hac ratione auctor, ab Actis S. Marci, ad horum Paſſionem.*

b *Illud* abſque omni interrogatione, *ex ipſa poſtremo perfectionis hac translatum videtur.*

c *Imurſio Parthorum in Romanorum Imperium ad annum 162. pertinet; eos Lucius Verus per ſuos Legatos pluries cecidit an. 163. ac demique anno 165. utrque Imperator de illis triumphavit. Potuerunt tunc in militiam adſcripti fuiſſe Sancti, nec niſi decimo ſua militia anno, Chriſti 172. Atinam revertiſſe.*

d *Vereor ne hac Sanctorum evangelizatio per urbes, ab interpolatrice ſit manu.*

e *Imo alterius etiam Maximi, ſed tempore prioris, uti præfati ſumus.*

f *Hoc quoque ex poſterioribus perſecutionibus ſumptum, non videtur convenire horum Imperatorum edictis, non tam ferocibus.*

g *Ex hinc antiquioribus Actis ſtrictim inhærens Adrualphus, pene verbotenus ea deſcribit, ut patebit conferenti.*

h Merita, *id eſt*, ſtipendia.

i *Si unc militiam uxores duxerant, vel nullos ex eis liberos ſuſceperant; vel eorum hic non habetur*

A *tur ratio; ſe eorum dumtaxat, quos ſub annum 172. regreſſi potuerunt geniſſe, ut hi ſolum anniculi eſſent, aut etiam minores, cum ad martyrium Sancti raperentur. Antiquoribus tamen Actis tacentibus, ſuſpectam mihi eſſe fateor iſtam decennalem ab uxoribus abſentiam.*

k *Secundum Chronicon Atinenſe fuit hic Epiſcopus* Maximus, *ab anno 314. ad 337.* Io hujus temporibus conſtructa eſt eccleſia in honorem B. Mariæ ſemper Virginis, Io eo loco, ubi dicitur Peſ-ſilicis, juxta monumentum, quod vocatur Imperiale, circa viam, quæ dicitur Monumentorum, eo quod hinc inde plena ſit monumentis, magnis lapidibus, diverſis marmoribus, & cacelſis columnis &c.

l *Chronicon*, Quadraginta duos.

B m *Idem addit*, Ab occidentali parte.

n *Scilicet tempore Epiſcopi* 111. Eugenii, *qui ſedit ab an. 337. ad 378. Reliqua verba Chronici huc ſpectantia initio dedimus.* 3.

o *Haſſeunius ex ſuis Mſs. Ughellus: nunc Hymnum & Miſſam ex ms. Venafrano accipe, complexos haud inelegans Aſterorum compendium.*

HYMNUS AD VESPERAS

AUguſtorum deſtinatur Maximus a Solio,
Cum Venafri Chriſtiana creſceret Religio:
Marcianum & Nicandrum deſtinat martyrio.
a Iu utrumq; ſævit Præſes & tormenta ſuſcitat:
Nunc iu minas ardeſcit, nunc blandiri cogitat:
Sed nec mollis blandimentis nec minis (trux) territat.
3 Mancipantur ſeevi Dei vinculis, carceribus,
Spretis prorſus & abjectis armis militaribus:
Et nunc quoque præliantur, ſed mutatis Regibus,
4 Mens fundata ſupra petrã, fundamento ſtabili,
Radicata ſtat radice ineradicabili:
Confortatur tunc Nicander ab uxore nobili.
C 5 Ampleaantur ſe, facturi velut iter ſocium:
Capitalis ambo pœnæ ſubeunt martyrium,
Mortis terræ, (vita) poſt ſuccedit in præmium.
6 His ornatur, decoratur Venafrana Civitas,
Et Nicandri ſanctitate tota gaudet Uoitas;
Quæ plaudendo & pſallendo laudes cãtat debitas.
7 Conlanguentes multos ſanat fiſtula mox olei:
Quæ clariſſimum nunc manat pietate Domini:
Ac de ſaxo concavato potus datur homini.
8 Sit laus (honor) Deo Patri, ſummo Regi inclito:
Procedenti & a Patre Patris unigenito,
Et utrumque connectenti Flamini paraclito.

HYMNUS AD MATUTINUM.

MArtyrum Chriſti ſacra Marciani
Atque Nicandri (quorum Venafrana
Urbs fide fulta) nunc corona patet,
Quam meruerunt.
Non metuerunt tunc pro Chriſto mori,
Quot ſuſceperunt Angelorum chori:
Gens Venafrana læta ſit, & ſana,
Prece ipſorum.
Nam de cruore ſuſo ſuper ſaxa
Sanitas multa reſtauratur ægris:
Sicque declarat, quæ manat ſub ara,
Lympha ſepulchri.
In aula quorum dæmone fugato,
Oſſe Nicandri ſibi præſentato;
Laus inde Deo redditur, pro eo
Qui liberatur.
Mille ſexcentum poſt viginti annis,
Sancti Nicandri Oppidum luſtratur:
Sanctæ Reliquiis Martyrum illorum
Lætetur omnis.
Gloria Deo Patri ſit æterno
Ejuſque nato flaminique ſancto,
Qui hos Patronos dedit nobis almos
Cœlo potentes. Amen.

D
EX MS.

MISSA

Nicandri, Marciani, & Dariæ.

1 INTROITUS. Gaudeamus omnes in Domino, diem feſtum celebrantes ſub honore ſanctorum Martyrum Nicandri, Marciani, & Dariæ: de quorum paſſione gaudent Angeli, & collaudant filium Dei Alleluia. ℣. Exultate juſti in Domino rectos decet collaudatio: Gloria Patri &c. E

ORATIO. Omnipotens Deus, qui per glorioſa bella certaminis, ad immortales triumphos Martyres tuos Nicandrum, Marcianum, utque Dariam eatuliſti: da cordibus noſtris dignam pro eorum feſtivitate lætitiam, ut quorum hic corpora pro amore veneramur, eorum precibus adjuvemur. Per Dominum noſtrum &c.

2 EPISTOLA. Lectio libri Sapientiæ cap. 4. Juſtorum animæ (*uſque*) quoniam donum & pax electis Dei .... Deo gratias.

GRADUALE CUM TRACTU: Beatiſſimi Nicander & Marcianus dixerunt ad Præſidem Maximum: Nos ad æternam vitam optamus vivere, ſed non ad hujus ſæculi temporalem. Alleluja Alleluja. Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum. Alleluja.

3 EVANGELIUM ſecundum Matthæum *Cap.* x. In illo tempore dixit Jeſus diſcipulis: Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum (*uſque ad*) qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. F

4 OFFERTORIUM. Nicander & Marciane, ſanguine purpurati, cum Daria, Martyrii palma decorati, mentes noſtras ad cælum efferte, o candidati Agni cruore, & in æternum Beati. Alleluja.

5 SECRETA. Munera tibi Domine noſtræ devotionis offerimus, in honoris augmentum, & gloriæ Martyrum tuorum, Nicandri, Marciani, & Dariæ: ut quos martyrii palma dignos effeciſti, eorum meritis & precibus nos a peccatis omnibus eruas, qui eum patre & Spiritu ſancto vivis & regnas Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

6 POSTCOMMUNIO. Felicitiſſimi Martyres Nicander & Marciane cum Daria, nos fortes reddite contra hoſtes, & veſperi & mane, ne tempus breve creditum diffluat inane. Alleluja.

ORATIO. Præſta nobis quæſumus omnipotens Deus, intercedentibus ſanctis martyribus tuis Nicandro, Marciano, & Daria, Fidei conſtantia proſpera mundi deſpicere, & nulla ejus adverſa formidare. Per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

DIS-

A D

DISQUISITIO DE SS. NICANDRO &c.

Vide Append. tom. 6. Junii pag. 198.

DE S. MONTANO MILITE MART.

TARRACINÆ ET CAJETÆ IN CAMPANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De illius Martyrio & cultu: nec nisi sero scriptis Actis.

B G. H. P*Racterus Martyr* Montanus *fidei suæ confessione urbem Romanam, patriam suam illustravit: equa, post varia tormenta tolerata, missus in exilium est* in Ponticam *insulam muris Tyrrheni, e regione urbis Tarracinæ: in qua insula etiam exulem* S. Silvestrum Papam, *ac eruditis confectum, Martyrem obiisse dicemus* XI. *hujus Junii. Verum cum hic & sanctitate vitæ & miraculorum fama emineret,* Tarracinam *ad urbem abductus est: in qua &* S. Flaviam Domitillam, *cum suis eunuchis* Nereo & Achilleo, *longum pro Christo exilium tulisse resultimus ad diem* XII *Maji; imo &* S. Epaphroditum *ibidem a S. Petro Episcopum fuisse ordinatum, cum Martyrologio Romano, indicavimus* XXII. *Martii. Ibidem autem* S. Montanus, *cum saxo alligato, in mare precipitatus fuit, & semivivus ad littora* Pontiæ insulæ *delatus, post mortuum resuscitatum, expiravit: cujus corpus postmodum in vicinam oppositi litoris urbem* Cajetam *delatum, religiosum nunc cultum obtinet.*

Loca martyrio Sancti.

exilio, morte,

& relata illustrata.

2 *Memoria ejus continetur ad diem* XVII. Junii *in Tabulis Martyrologii Romani his verbis:* Tarracinæ S. Montani Militis, qui sub Hadriano Imperatore & Leontio Consulari, post multa tormenta martyrii coronam accepit. *Asserit Baronius, in suis ad Martyrologium Notis, se* Vitæ ejus Acta accepisse ab Ecclesia Cajetana, cum hoc exordio: Montanus miles & civis Romanus. *Ita etiam Philippus Ferrarius, qui illius meminerat in Nova Topographia, agens de urbe Tarracina, post longum elogium, quod edidit in Catalogo Sanctorum Italiæ, id se profitetur sumpsisse ex antiquis lectionibus Ecclesiæ Tarraciucusis, & monumentis Ecclesiæ Cajetanæ.*

Memoria in Fastis Romanis,

& apud Ferrarium.

D. P. 3 *Allegata a Baronio & Ferrario Acta, ex ejusdem Ecclesiæ Cajetanæ Codicibus accepit, sobisque Neapoli transmisit Antonius Beatillus, de Sanctorum Neapolitani Regni Viris optime olim meritus. In his, post primam Romæ Confessionem, dicitur* Montanus, *jussu Hadriani Imperatoris, ex Pontiana sui exilii insula, ad novas quæstiones Terracinam adductus: sed cum iis circumstantiis, quæ satis ostendant, sequioris omnino ætatis & fidei esse omnia, dum Apostolorum discipulus, ad usque* Hadriani *imperium differtur, quo a die* VI. *Augusti anni* CXVII. *regnavit usque ad* XII. *Julii anni* CXXVIII. *& tamen in posteriori quæstione num.* 13. *sicut ante hunc annum, inquit,* qui suerunt Princeps, intulerunt mihi pœnas multas: *quasi qui sub pluribus corregnantibus primam sustinuerit quæstionem, & quidem ante annum duntaxat annum. Atqui primi, jure pari regnantes Romæ, fuerunt* Marcus Aurelius & Lucius Verus *ab anno* CLXI. *usque ad* CLXIX. *quo Verus obiit:* Commodus *autem patri Marco primum successit an.* CLXXX. *idemque ecclesiis pacem mox reddidit; quamvis autem Nerone atque Cajo deterior, Christianis tamen semper bene usus est; ut ad horum sanguinem vindicandum visus sit Romanis Gentilibus immissus divinitus. Præterea immanis carnificinæ ordo, qualis hic describitur, sicut & colloquia Martyris cum Præsidibus, plane ad arbitrium conficta videntur, nec satis seculis istis convenient. Omitto paradoxa nonnulla plures alias, quas per seipsum Lector observare poterit. Dum tamen aliud nihil suppetit dignum, & dum indicandus est fons elogii, Romano Martyrologio per recognitores Gregorianos inserti, cogimur in lucem proferre quod habemus. Interim vero* S. Montani *Martyrium, rectius forte ad Diocletiani ætatem transferendum, non audemus Hadriani temporibus adscribere.*

Acta sunt Cajetanæ datum.

licet fidei non magni,

C E F

ACTA

Exiguæ ætatis & certitudinis

Ex Ms. Ecclesiæ Cajetanæ

CAPUT I.

Prior Montani Vita; fidei confessio coram Præside: hujus, Sanctum frustra torquentis, punita pertinacia,

1 MOntanus miles, & civis Romanus, passus est Romæ, & deinde in Tarracina civitate. In illis diebus militabat Regi terreno, postea effectus est miles exlectus, sicut dicit Scriptura: Beati mundo corde, quoniam

A uiam ipſi Deum videbant; Beati, qui perſecu-
Mat. 5. 10. tionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam
ipſorum eſt regnum cœlorum. Tunc Beatus
Montanus, qui jam per diverſas civitates & vi-
Miles Romanus, eos & prætoria miſſus fuerat, audiebat a ſanctis
a Apoſtolis verbum veritatis: quia quando ipſe
Dominus noſter crucifixus eſt, multa mirabilia
facta ſunt, ſol obſcuratus eſt, & petræ diſruptæ
ſunt, & monumenta aperta ſunt, & multa cor-
pora dormientium ſurrexerunt: cœpit ſuam ani-
adeſſus paſſionem Chriſti, mam Deo commendare, & percutiebat pectus
ſuum, dicens voce magna: Vere filius Dei erat
iſte. Et poſt puſillum tempos recedens de mili-
tia ſua, mox reverſus eſt Romam in domum
ſuam, quæ eſt in via Appia; & empit omnium
b b Sanctorum ſaqui paſſiones, & mirabilia, quæ
fiebant.

2 Tunc cœpit ſequi Dei præcepta, & accl-
B pitus Chriſti ſignaculam, totom ſe obtulit Deo,
& baptizatus in virtute preſſus. facieus eleemoſynas, & ad pietatem animam
ſuam adduceos; & in caſtitatem corpus ſuum
reducens, pura cuſtodiebat conſcieotiam, erat-
que cœleſti vita, & omni in Chriſto moderatiooe
oroatus, & abſtinentia: habebat quidem plenom
vultum, moderatam ſpeciam, decorum aſpe-
ctum, & ſenſum humilem, ſapientiam in paſ-
ſibili corpore, & inconturbatam animam. Hic
itaqoe cum omnium infirmorum factus ſuiſſet
viſitator, cæcorum, claudorum, dæmoniaco-
rum, & variarum infirmitatum (curator);
c agenſque c Monachorum vitam, multos cœpit
probibere ab idolorum cultura, & ſemiuabat
ubique præcepta Domini.

3 Hæc autem omnia venerunt in auras Judi-
cis, & juſſit ſibi aſhiberi eum. Octavianus ita-
que Præſes dixit: Quid vocaris? B. Montanus
d ait: Venerabilis d in Domino. Præſes dixit: Jam
addufſus ad Octavianum Præſidem, qui ante te fueruot hoc nomine, mala ezarunt;
Tu autem, die nomen tuum, quid vocaris? B.
Montanus reſpondit: Montanus vocor. Ait Præ-
ſes: Cujus civitatis Montanus? reſpondit: Hu-
jus civitatis Romæ. Præſes dixit: Servus, an
ingenuus? Montanus reſpondit: Servus eram
C prius peccati, & miles terrenos; ſed poſtmo-
dum pius Dominus Jeſus Chriſtus, miniſterio
Apoſtoli ſui, dolciter me liberavit; prius qui-
fidem pro fuerat dem per ſpiritum & aqoam, ounc autem pec
properium ſanguinem; ſi tamen conſumatus
fuero in Confeſſione, & theatrum martyrii coo-
ſummavero. Præſes ait: Propter quam ergo
cauſam dereliquiſti deos colere? aut quiſnam de
militia tua te ſolvit? Tunc Beatiſſimus Monta-
nus reſpondit: Obſecravt fratres meos, & illi
tulerunt umoe pretium meum & facultates
meas: dabant enim mihi anoue, cauſa ſumptu-
& quietem cautam? um, auri ſolidos centum, quos & ipſos eapeu-
debam in pauperes Dei; ouoc autem precatus
ſum Dumioum meum Jeſum Chriſtum, regem
cœlorum, & abſolvit me da vinculis ſeculi vi-
vum, & liberavit me de carnali militia, & do-
navit mihi ſpiritualem actum, ut quieta vive-
ram, & glorificetur Deus to me peccatore.

legi Chriſti deſendere 4 Præſes dixit: Jam ergo vir venerabilis, &
reverentiſſimus glorioſus conſiſtens, obedi & fa-
cerifica dis, & manduca de ſacrificiis, ut conſe-
quaris vitam tranquillam, antequam diſperda-
tur juventus tua diverſis pœnis. Sanctus dixit:
Nemo poteſt duobus Dominis ſervire, quia ſiu- D
gulh eorum contraria ſibi ſapiunt. Meus autem ax Ms.
Dominus dux eſt ſobrietatis, manſuetudinis,
caſtitatis, pietatis, paupertatis; omniſque mo-
deſtiæ & humilitatis, quæ ducunt ad Dominum
Jeſom Chriſtum, & ad vitam æteroam: Dii au-
tem cui contraria ſibi ſapiunt, amatores ſunt ma-
litiæ, conturbationis, inquietudinis, uveritiæ,
impietatis, & ſuperbiæ, atque totius bonitatis
adverſarii. Dolorum conſolatio, ae cogitatio
hæc ſunt; poſſum ergo idolorum ouoc opera a-
aereere, & noo potius ſapera, quæ Dei mei ſunt?
Præſes ait: Quid varo deteſtabile, ſicut tu dicis,
& contraria ſapiunt dii noſtri? & ſi Deus tuus,
quem adoras, juſtus eſt, quomodo ergo gentili-
tas defenſionem præbet Regibus ſiva Principi-
bus? Quapropter quotidie meos exaltatur, &
inhoneſtum minoratur. Tunc B. Montanus reſ-
pondit: Vides ergo, quia gentilitas contraria eſt E
Chriſtianitati; conſneotuæ quippe impedimen- idolorum cultum confutat.
tum, ſobrietatis damnum, prohibitio pietatis,
fidei alienatio, ſenſus obtuſio, oculorum cæci-
tas, omos diſciplinæ & manſuetudinis interru-
ptio, virginitatis corruptio, ventris & gulæ
contumelia, paupertatis expulſiu, avaritiæ da-
ſiderium, humilitatis ſublatio, ſuperbiæ dus,
iniquitatis origo, animæ pollutio, turpe aloquium, cacogitatio ac cultura idolorum eſt.
Neque enim a verbis, neque a malis moribus,
neque a vitiis retinet homines: ſed totum aum
oſteadit nequam. Si jubes, ea, quæ chriſtianita-
tis ſunt, dicam.

5 Octavianus Præſes dixit: Multum philoſo- Laudatus a decore corporis;
phatus es, & nihil diraſti: accede ergo, & ſacri-
fica dus, & guſta de ſacrificii carnibus, & indul-
gebit tibi Deus, propter neceſſitatem legalem.
Hæc fac, quia video te valda graeilem, & for-
moſum, tta ut ipſi oculi tui Solis radii ſint, &
facies Tetviæ, & totum nitidum corpus tuum,
& placet in te tantam pulchitudinem eſſe: pro-
pter quod non potes pœnas ſuſtinere; quia ve- invitat Præſidem ad Chriſti fidem.
nient in te amariſſima tormenta, quæ noo pote-
ris ſuſſetre, & cum confeſſus fueris, hoc facias. F
Montanus reſpondit: Si a me vis verum audire
conſilium, magis tu offer te Chriſto, & indulgebit tibi Chriſtus meus, quia magnum Deum in
unitate cognoviſti; ſi autem oolueris credere Re-
gi tuo, non te tangent pœnæ; ſolummodo eſto
fidelis: non enim impedit nequitia Regum Chri-
ſti pietatem.

6 Præſes ait: Fortices aſſerte, & dentes ejus linguam abſciſſa loquuntur;
excutite, & gladio linguam ejus præcidite iu-
qoe loquantem, & Deos blaſphemantem. Tunc
quæſtionarii ſecaruot, quod eis injunctum fua-
rat, & abſcidetunt ei linguam. Beatus veto
Montanos viriliter ſuſtinebat propter Chriſti fi-
dem, & ait ad Præſidem; Si credis eos deos eſſe,
fine me, ut conſtingam eos; & ſi vare Dei ſunt,
adjuveot ſemet ipſos. Præſes dixit: O malum
caput! Tanta tormenta ſuſtines; & quare tibi
non ſubveoit Chriſtus tuus? Montanus reſpon-
dit: Non vides, o inſenſata, quia tormenta
tanta totuliſti mihi, & non me conterout, ſicut
tu noſti: da ergo mihi poteſtatem, ſicut dixi,
ut conteram Deos tuos: & ſi quid mihi nocuc-
rint, credam ei: ſi autem nocuerit tibi Deus
meus, crede ei, quia vere ipſe eſt Deus. Præ-

A ſes dixit: Habes poteſtatem adverſus Deos noſtros? Cœpit autem populus Romanus ſimiliter ſic clamare adverſus B. Montanum. Habeſne poteſtatem Deos noſtros conterere? ſed tenta, ut eis credas. RX MS.

idolum frangit, 7 Tunc Beatus Montanus hic auditis, eurſum arripuit; & ubi venit ad templum Herculis, invenit ibi poſitam ad pedes ejus ſecurim: & cum upprehendiſſet ſecurim, conſtegit ipſum Hercu-lem; & omnes geotium menſas, quæ erant ibi averſit; ſimiliter & libationes eorum effudit; ſtatimque dæmones, qui manebant in idolis, fugerunt, & quidam ea ipſis adhæſit Præſidi civitatis Romæ principalis; ceteri vero intraverunt in officiales Judicis, & omnes erant pariter multa inſania latrantes. Qui dum arriperentur a diabolis, quos Deos ſuos dicebant eſſe, cœperunt *& dæmones pellit,* B clamare, & latrare ſimul voce canina: Ue quid enim hunc nobis adduxiſti, quem ſciebamus Sanctum, verum ſervum Dei Montanum, civem Romanum, ut nos ante tempus ejiciat de habitaculis noſtris? Tunc cœperunt ſe ante pedes B. Montani volutare, dicentes & confitentes: Scimus te, quia ſervus veri Dei excelſi es, Montane. Tunc B. Montanus cœpit interrogare *reſpuo cogit propriam audituus ſuam.* ipſos Diabolos, dicens: qua occaſione habitatis in iſtis ſimulacris, & in aere eſtis? Dæmones reſponderunt: inventus circumornatas ſtatuas, ubi non invocatur nomen Domini Jeſu Chriſti, nec ſignum ejus, quem vos adoratis crucifixum; invenientes etiam ſacrificia & libationes, in noſtro nomine poſita, & invocantes noſtra nomina die noctuque: & cum invenerimus homines, qui ſunt vobis ſimiles, habentes ſignum Chriſti, ſed ficte, recedentes a Dei ſui miſericordia, & ad noſtram miſeriam accedentes, intravimus in eos, dum nos ipſi non habemus miſericordiam.

C 8 Tunc Præſes, his auditis a diabolis, dixit: Phantaſias fecit, atque illuſit ſeoſus noſtros. *poſt Apoſtaſiam Chriſtiana linguam excidit* Tunc erat quidam homo nomine Aphrodiſius, qui dixit: Magnus eſt Deus Chriſtianorum, & nulla eſt apud eum phantaſia, nec dolus: noli ergo adverſus Deum præſumere, ne quid tibi deterius contingat. Octavianus Præſes dixit: Jubeo protinus amputari linguam tuam ut non loquaris, miſerabilis. Montanus vero ait: Gratias tibi, Domine Jeſu Chriſte, quia in obſequium mihi dediſti & alium fratrem, quem tibi acceptabilem ſcias. Cum ergo incideretur Aphrodiſii *mirantur Præſes,* lingua, B. Montanus ſuſpiravit cum gemitu ad Deum: & ſtatim magus Domini facta eſt in Præſidem perticipem diaboli: & diſſolutus per defectum, factus eſt cæcus. Et cum vidiſſet eum Aphrodiſius non videntem lumen, cœpit exclamare voce magna: Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum! Tunc Præſes videns ſeſe excæcatum, cœpit clamare voce magna: Domine mi, frater Aphrodiſi, jam ſentio, quod Dei virtus eſt hæc. Interroga fratrem tuum Dominum meum Montanum, ut oret pro me, quia multum laborat anima mea in hac nocte, quia multum iniqua egi in ſervos Dei. Tunc Aphrodiſius civis Romanus ait: Non dicebam tibi, Noli hæc agere? manus tuas noli injecre in ſervos Dei, quia Deus noſter verus & juſtus eſt, & ideo nv indignum vides lucifa lingua loquentem tecum modo, Præſes dixit: Fracer Aphrodiſi, non ſolum oculos perdidi, ſed & cor meum, & viſcera mea peſſime crucisotur. Tune Aphrodiſius dixit; Si vis miſericordiam conſequi, crede in Deum meum, & non in lapidibus vanis & miſerabilibus, qui nec ſibi, nec aliis poſſunt juvare: oculos habent, & non vident; aures habent, & non audiunt; nares habeut, & non odorant; manus habent, & non palpant; pedes *& miſere moritur,* habent, & non ambulant; nec clamant in gutture ſuo, neque enim eſt ſpiritus in ore ipſorum. Præſes autem torquebatur, in quo nulla erat miſericordia, niſi mugitus in domo Præſidis. Et eum obdoratum eſſet cor Præſidis per diabolum, ſic in ipſa pœna e capitavit; momentoque a Diabolus eum lucratus eſt, & perdidit miſericordiam Dei, & SS. Montani, & Aphrodiſii. Poſt hæc S. Euſebius *f* pene omnia de urbe Roma, atque tota Italia martyria conſcripſit. *f*

vult prius orari. D

ANNOTATA D. P. B

a Apoſtoli *quidem a Græcis vocantur primorum Apoſtolorum diſcipuli: ſed dum Latinus Scriptor eſt, qui hic loquitur, videntur omnino ex mente Auctoris, tempora omnia confundentis*, SS. Petrus & Paulus *intelligi.*

b *Potiſſimum intelligantur Martyres, ſub Trajano deceſſore Hadriani paſſi.*

c *Pramature hic inducitur mentio* Monachorum.

d *Suſpicor primum ſcriptum fuiſſe*, Chriſtianus nominor; *quid enim hoc facit to* Venerabilis? *aut quomodo huic congruit ſequens replica Præſidis?*

e *Plane contraria apud Ferrarium leguntur his verbis:* Octavianus ..... a Montano curatus eſt, poſtquam in Chriſtum pœnitens credidiſſet.

f *Intelligitur haud dubia Euſebius, Cæſarienſis in Palæſtina Epiſcopus, paſſim in multis Martyrologiis Sanctus habitus propter operam Eccleſiæ navatam in conſcribenda Hiſtoria Eccleſiaſtica, & conquirendis Martyrum Actis; ex cujus etiam collectaneis præſumitur acceptum vetuſtiſſimum illud, quod Hieronymianum dicimus; in quo tamen nihil de hoc Montano. Quia autem Euſebii ſanctitas merito vocatur in dubium, ideo Baronius exiſtimat pro Cæſarea Cappadocia, cujus Epiſcopus Euſebius vera ſanctus fuit, Cæſaream Palæſtinæ obrepſiſſe.* D

CAPUT II.

Iterata confeſſio, tormenta, miracula.

9 TUue Adrianus, cum fabricatum fuiſſet palatium, & hoc dedicare voluiſſet, & illud ritu neforio (ſcete) cœpiſſet ſacrificius ido-

A idolorum atque dæmoniorum; ab his, qui in idolis habitabant, cœpit flagitare reſponſa: & reſponderunt dæmones, & dixerunt: Montanus vir Dei laoiat nos quotidie invocando nomen Domini Dei ſui; iſte ſi non fuerit ſublatus de medio, ubicumque invocati fuerimus, beneficia præſtare non poterimus, quæ petitis. Tunc Adrianus juſſit eum teneri. Et eadem media nocte ei inſans, non pluſquam quatuor annorum apparuit (ipſe enim Dominus noſter deſcendebat cum Angelis ſuis ad S. Montanum Martyrem) & pulſavit latus ejus, dicens: Montane, habe in te gratiam meam: ego ſemper tecum fui, & ſum, quia multum adhuc habebis confiteri, & multas pœnas tibi proponere habent. Et quid dicam tibi? per metipſum jurabo, & per dexteram, quia nihil prævalebunt Principes, & potaſtates, & Reges terræ adverſus te, & multa mirabilia per te oſtendere habeo in gentibus, qui
B me non noverunt, & in Regnis, quæ non invocaverunt nomen meum, aut miſericordiam. Eſto fiaur in me, (& hæc dicens Dominus ad S. Montanum, tetigit eum) confortetur cor tuum in me, & eſto firmus; & aſcendit Dominus in cœlum ad Patrem cum Angelis ſuis.

10 Tunc ſanctus cœpit clamare clara voce dicens: Beati qui credunt in Chriſtum: & qui fidem ſuam ipſi committunt, ipſi vere ſapientes ſunt. Cumque hæc & his ſimilia diceret, ingreſſi ſunt quidam viri Romani ad Adrianum, circiter mille, & dixerunt ad eum: Quidam homo, nomine Montanus, præſoribus vociferatur, laudans & benedicens nomen, neſcimus cujus Jeſu Chriſti, & multi jam credidernnt in ejus prædicationem. Tunc Adrianus Imperator juſſit Præſidi, ut ſine aliqua cauſatione ad Chriſti Martyrem Montanum dirigeret, & arctius eum diſcuteret. Tunc Præſes abiit ad Sanctum, & cum juſſiſſet eum introduci, immiſſo eo, dixit: Quid eſt Montane, quod præſoribus loquebaris? Sanctus reſpondit: Laudabam Chriſtum feliciter, quem ante hos annos, cum militarem terreno Principi, denegabam. Dixit ad
C eum Præſes: Miror te, vel ipſam frontem tuam, qui non erubeſcis iſtum nominare: quia quicumque eum nominat, perſequitur (eum Imperator) uſque ad mortem. Dixit ad eum Montanus: In hoc apparet Dominus, qui jam me convertit ab errore, & induxit me in viam rectam, & fecit me cognoſcere, quia eſt verus Deus. Dixit ad eam Præſes: Omnes in ſapientia & in ſenſu creſcunt, ut ex ſapientibus ſapientiores fiant; tu autem ex ſapiente inſipiens factus es. Inſipiens enim ais Deum eſſe, qui a Judæis erucifixus eſt, ut ab ipſis Chriſtianis auditi. Dixit ad eum Sanctus: Hunc crucifixum audivi, & in errorem lapſus putabam Dominum non eſſe, & blaſphemabam quotidie die noctuque nomen ſanctum ſuum: nunc autem pœnitentiam de præteritis criminibus & blaſphemiis ago, & hunc Dominum meum confiteor. Dixit ad eum Præſes: Dic mihi, quando ſanctus et Chriſtianos, quia ante annum, illum Chriſtum denegabas? S. Montanus ait; Ipſa hora, quando Chriſtum confeſſus credidi, tunc ſenſi me Chriſtianum eſſe effectum, & ideo, ſicut ea toto corde meo renuntiavi idolis vanis & mortalibus, ita ea toto corde meo, immortali Chriſto Dei filio D credens, modo prædico nomen verum, nomen EX MS. 1
ſanctum, nomen immaculatum, nomen, in quo nulla diſſimulatio eſt, nulla iniquitas, quæ in idolis regnat.

11 Præſes ait: Ergo iniquitas eſt in Diis noſtris? Dixit ad eum Sanctus: Ergo non regnat impoſtura in iſtis omnibus ſimulacris, quæ homo dolavit in ligno, & ex ære conflavit, & limavit in ferro, & conſtabilivit in plumbo, quæ canes nocte cuſtodiunt, quæ aranearum tenaut, quæ intra eavum humore plena ſunt. Mentior ſi iſta probare non poſſum; ſed quia non mentior, juſſum eſt, ut te veritati conſentias, & a falſitate animum tuum revoces. Dignum enim eſt, ut qui alios judicas mentientes, te ipſum judicare non poſſis, & ſuadet Præſidi fidem Chriſti
niſi a mendacio tanuferas, & ad veritatem, quæ Chriſtus eſt, te convertas. Præſes dixit, ergo Dii noſtri nec ſunt veri, nec vivi? Sanctus dixit: E
Idolorum effigiem videmus, ſine auditu, ſine greſſu, ſine odoratu; Deus autem vivus eſt inviſibilis. Iſti enim cuſtodiuntur, ille autem cuſtodit. Si iſta non eſt veritas, convinci debeo ratione: ſi autem de poteſtate agitur, conſtat te ratione ſuperatum.

12 Præſes dixit ad eum; Sicut ego video, infelix es, Montane, & mala morte interire deſideras: & Montanus dixit: Ego multa bona invenire deſidero. Præſes dixit: ſcias tu Montane, quia ſi in iſta ſtultitia perſevaro voluerit, primum tibi adhibebo diverſa ſupplicia, & ſic te interficiam crudeliter. Sanctus vero Montanus dixit; Et ego deſidero pati; ſicut ante hunc annum qui fuerunt a Principes, intulerunt mihi pœnas a vultus torquentium ſperavi:
multas, & nihil mihi nocuerunt, quia deſidero coronari a Domino meo Jeſu Chriſto. Dixit ad eum b
Præſes, b conſulere te ipſum oportet, quia multi criminoſi & ſtulti (mortem) incurrerunt. Montanus dixit: Summa ſapientia hæc eſt, ut philoſophiam generem de omnibus cruciamentis F
tuis, ut nihil penitus timeam. Nec irrationabili confidesatione defendiſſe me approbor, cum omnibus in terra lætantibus præpono perpetuam vitam. Præſes dixit: Ergo magis tormenta eligis, quam requiem; & mortem, magis quam vitam deſideras? Montanus dixit: Ego iſta tormenta non timeo, nec mortem perhorreſco; ſed illa tormenta timeo, qui finem non habeut; & illam mortem perrimeſco, quæ æternas habet tenebras. Iſtæ autem pœnæ, quas tu potes inferre, brevem finem accipiunt: tormenta vero, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acrius deſæviunt, & finem nullum invenient.

13 Præſes dixit: ſuſpendatur in equuleo, vir deſertor Montanus, ut verba iſta acrioribus verberibus derelinquat. At ubi in equuleo ſuſpenſus eſt, dixit; Ecce modobis confiteor, & bis martyrizabor, quia in cruce levatus ſum (Equuleus enim factura ſimilitudinem Crucis gerit) gratias tibi ago, quia me in ſigno tuo levari permiſiſti. Præſes dixit ad eum: Infelix, parce carnibus tuis. Cui ſanctus ait: Infelix, tu debes parcere animæ tuæ: ego enim carnibus meis temporaliter non parco, ut animæ meæ in æternum pareatur. Tunc nimio furore commotus eſt Præſes, & juſſit unguibus latera ejus attrectari, & ardente lampade corpus ejus cauri. Sanctus vero

Dæmoniorum dæmones:

& a Chriſto conformatus Montanus,

vultus converſi ſunt

rurſus Chriſtum confitetur,

in equuleo ſuſpenſus

unguibus laceratur & lampadibus uritur.

A Montanus nihil aliud in tormentis clamabat, niſi
ex Ms. hoc tantum; Chriſte fili Dei vivi, te confiteor, te cognovi: tu es ſalus mea, tu es protector meus, conjunge me etiam in numero Sanctorum tuorum: & hæc dicens erat conſtans in virtute, ut non putaretur ipſe pati, aut conqueri, torturæſque & ipſa tormenta jam deficerent.

ANNOTATA D. P.

a *Si ſub* Commodo Imp. *res alia ſcriberetur, poſſent his intelligi ejus pater & patruus*, M. Aurelius & Lucius Verus, *Chriſtianorum perſecutores*.

b *Scriptum erat*, Conſolari.

B

CAPUT III.

Exilium in Pontiam, obitus, depoſitio.

14 TUnc Præſes, notu Dei, qui ſervum ſuum volebat plus martyrizari, & confiteri Jeſum Chriſtum, juſſit, ut B. Montanum ea orbe ejicerentur, & pernoctarent milites cum eo in inſula Pontiana; ubi tantum paterentur, & nihil ei daretur, niſi modicus panis ad veſperum. Sed miſericordia Dei eatitit ei præparata in inſula Pontiaoa, quia invenit ibi hominem, nomine Maaentium, eum filia ſua Margarita, qui ceperunt ei occurrere, & offerre ei panes mundos. Quibus B. Montanus Martyr Chriſti dicebat: Habete gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui me per vos ſaginat quotidie. C Præſes autem, qui Beatum Montanum miſerat in exilium, intra ſex dies elefantioſus factus, in vermibus expiravit. Sanctus autem Montanus, cum eſſet jejunus & orationibus intentus, die, noctuque verſabatur in Scripturis ſanctis. Cumque ita in ſuo exultaret exilio, contigit, ut Virgo Chriſti Margarita, quæ erat ſponſa teterni hominis, fieret per B. Montanum Chriſti ſponſa. Tunc cepit de B. Montano exire ejus opinio per totam provinciam, & de ejus magnalibus, ut ſiquis eum in oratione ſua habuiſſet vel haberet in mente, videret magnalia & mirabilia per uſationes ejus. Ideoque in inſulam deſcendebantur ad eum infirmi, qui a medicis deſperabantur, & lunatici, & dæmoniaci plenis ſpiritibus immundis, qui omnes ſalvi revertebantur, credentes in Chriſtum per B. Montani orationes.

15 Cumque hæc agerentur in inſula Pontiana, fecerunt ſuggeſtionem de eo Conſulari Leontio a Pontifices; & miſit, qui eum cum feſtinatione addocerent de inſula Pontiana, ut videret, ſi ſacrificare vellet. Itaque cum abiiſſent milites per naviculam, comprehenderunt S. Montanum, & ejecerunt eum ab inſula Pontiana, & impoſuerunt in naviculam ferro colligatum. At ubi perduxerunt eum in civitatem Tarracinam, ſub voce præconis interrogavit eum Conſularis, dicens: Quid vocaris? Sanctus reſpondit: Montanus vocor. Conſularis dixit: Servuſne es, an ingenuus? Montanus dixit: Servus ſum Domini mei Jeſu Chriſti. Tunc impiiſſimus Conſularis Leontius juſſit eum in Secretarium, quod eſt in medio foro Tarracinæ civitatis, duci, & diverſis generibus plagarum vexari, & in equuleum poſtea levari, & lampades ardentes ad ejus latera apponi, & interrogabat eum, ſi thura incendere vellet. Reſpondit S. Montanus, & dixit Conſulari: Miſer & infelix, ſi non receſſeris a cultura dæmonum, cum ipſis arſurus eris in perpetuum. Tunc vocavit ad ſe Conſularis Scribam hominem ſuum, nomine Pergentium, & dixit ei: Montanum, perfidum & malum caput, jubeo cum omni celeritate duci ad templum Herculis, ut ibi capillis ſuſpendatur. Cumque id factum fuiſſet, & nullo pacto ſervus Dei Montanus ejus minis atque terturibus conſentiret, juſſit eitea Hercules templum ſtipitem figi, & ibi ad tsocleam extendi B. Montanum, & fuſtibus macerari, & in pectore pungi,

16 Poſt ſeptem vero dies, ideſt in die octava martyrii ſui, cum hæc agerentur in civitate Tarracina, erat Margarita, filia Maaentii in inſula Pontiana, quæ jam per annum a dæmonibus vexabatur. Hæc ad ejus famam irrupit, & provoluta eſt pedibus S. Montani cum patre ſuo, dicens: Reſpice in me peccatricem, miſerere, ignoſce neceſſitatibus meis. Quid averſis oculos? quid rogatem refugis? Noli me deſpicere, ſed miſerere animæ meæ, & ſalva me, ut ancilla Chriſti ſim. Tunc B. Montanus levavit oculos ſuos ad cœlum, & lacrymis perfuſus benedixit eam, & expuit in faciem ejus, Salvatoris exemplo: ſtatimque virtute Domini liberata eſt Margarita, & cepit omnipotenti Deo gratias referre, quia per famulum ſuum Montanum curata fuerat. Tunc B. Montanus dixit: ſi ego verus Chriſti ſervus ſum, & firma ſunt omnia, quæ ex ore meo exierunt, & Chriſti Sponſa Margarita audivit & credidit; jubeat Dominus Jeſus Chriſtus, ut vera Sponſa vera martyr Chriſti effici mereatur. Tunc cepit Margarita clamare clara voce, dicens: Beatus es tu, & Beatus ſermo oris tui, & beati, qui crediderunt per te Chriſto filio Dei vivi; quia quæ per diabolum tenebar, per tuam precationem ſalva facta ſum. Ad quam B. Montanus dixit: puta dignitatem tuam, & incipe eſſe cum Chriſto, & credere in eum, qui uni cum filium ſuum paſſioni & morti tradidit, ut nos a paſſionibus æternis, & morte perpetua liberaret. Et cum hæc B. Montanus diceret, tunc pater Margaritæ provolutus pedibus S. Montani, cepit ei dicere. Lucretor animam meam Chriſtus per te. Et dixit ad eum B. Montanus: Diabolus, quem antea adorabaris, nec Dominus noſter, nec creator eſſe dignoſcitur, Deus autem, Pater & Dominus noſter eſſe comprobatus. Et orare cepit cum lacrymis, ſtatimque divinus aſpectus apparuit, cujus vox mille dulciot dicebat ad Virginem Chriſti Margaritam: Virginitas gemma eſt pretioſa, Virginitas munus eſt optimum; & quantum cognoſcis te, plus habere per martyrem meum Montanum plus debes cuſtodire, ne perdas. Et ego vos non deſero; & quid-

in inſula Pontio exul.

ſanctæ degit.

& miracula patrat.

4 adductus Tarracinæ

tormentis affligitur

in trochlea extenſus.

liberat Margaritam obſeſſam.

& Chriſti ſponſam facit.

A & quidquid petieritis, dabo vobis; exaudiam vos, & perducam ad coronam martyrii. Tunc omnes ceperunt adorare Christi Sponsam cum patre suo, quos imbus Dominus noster Jesus lucratus est per famulum suum Montanum.

17 Qui cum diu moraretur in cascere, quoadusque ires relatio, & rediret responsum, accepit sententiam, ut, ligato saxo circa collum ejus, in mare præcipitaretur. Tunc impiissimus Consularis fecit eum præcipitari, & colligato saxo præcipitatus est in medio mari sanctus Dei Montanus. Eadam hora intonuit Dominus, & tonitrua, & fulgura, & grandines supervenerunt, ut præ timore multi in facies suas caderent. Tunc descendit Dominus ad Martyrem suum cum exercitu Angelorum psallentium, & viginti quatuor seniores, & duodecim Apostoli supportabant corpus B. Montani. Lapis verò, qui ei ligatus fuerat, factus est sulcatus *b* ante faciem Domini. Et ubi pervenerunt ad insulam Pontianam, invenerunt a Domino ibi præparatum lapidem magnum ad litus, in quo reposuerunt eum semivivum. In eo autem loco, ubi positus est, invenerunt eum aliqui navicularii, qui existimarunt eum certissime esse e navicularium, & copiosam habere pecuniam, & congregatis exigiuta quinque hominibus, qui in eodem loco manebant, cogitaverunt eum lapidare. At eum cœperunt lapides jactare, tunc manus Domini, & S. Montani facta est super eos; & alii ea eis exarefacti sunt, alii a dæmonibus cum presbenti, aliorumque manus & brachia facta sunt arida. Nec habentes auxilium, præ timore & tremore, vocem ululationis dicebant: Hic homo justus nobis videtur, & ipse est, qui confessus est nomen Filii Dei. Et cum hæc dicerent, facta est vox Domini de cœlo dicens: Hic est Martyr Montanus, in quo sic complacui cum Angelis meis; & in multo eum volo confirmari, in quo sic Pater meus, & ego lætamur. Et quia hæc de Martyre Dei C alii viderunt, alii non; facta est inter eos maxima dubitatio in insula Pontiana.

18 Cumque hæc agerentur, ut nulla incredulitas esset de Christi Martyre, in eadem insula Pontiana puer aonicolus mortuus est, & adductus est ad B. Montanum a parentibus suis. Qui projecerunt eum ad pedes ejus, dicentes, & clamantes: Obsecramus te, pie clementissimum Deum, ut reddas nobis unicum filium nostrum, & ostendas virtutem Dei, & tuam, quæ est in Sanctis Dei. Tunc oravit B. Montanus, & dixit: Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, ecce nunc tempus est, ut virtus tua manifestetur. Neque hoc impossibile est, & fidele D promissum a te habemus, quod petentes unuis aa MS. impetrant. Et ego credo, quod quidquid a te peto, non me fraudabis. Et statim oculos in eglum defigens unius fere horæ spatio, facies ejus mutata est ut via; & dixit ad corpus mortui: Tibi dico, terra astida; in ejus nomine, qui quatriduanum Lazarum resuscitavit, & tibi nunc imperat, surge super pedes tuos. Et cum hæc diceret, surrexit mortuus, & cœpit clamare: O acceptabilis oratio, & immaculata virginitas, quæ est in sancta Dei Montani: & nolite dubitare, incredduli, Deo, quia unus, & sanctus est. *& subito expirat.* Tunc cœperunt clamare omnes de eodem loco: Unus Deus est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, qui est in secula seculorum, Amen: statimque vox in eis facta est, dicens: Credidi propter quod locutus sum: & subito B. Montanus reddidit spiritum in pace. Tunc viri Christiani, E & omnis ætas infantium & mulierum, levantes corpus B. Montani martyris, sepelierunt illud juxta litus in crypta, sub die quinto decimo Kal. Julias, depositumque est corpus ejus in pace, ad laudem, & gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat in secula seculorum, Amen.

19 Post multum vero temporis Cajetani *d* cives, divino admonitu, transtulerunt corpus ejus *d* in civitatem Cajetam, & sepelierunt illud in ecclesia antiqua, sub nomine Sanctorum Martyrum Quirici & Julittæ, in altari majori, ubi *& Cajeta deponitur.* aliquando scaturivit manus. F

sum fere præcipitatur in mare.

B

b

divinitus deponitur in littore Pontiano

mortuum resuscitat

ANNOTATA D. P.

a *Scilicet Idololatrisi, delatores Christianorum: multi enim* Pontifices *scribere, quam* Pontifici, *quod erat in ms. & debuisset intelligi de* Consulari.

b *Nescio quid hic deesse, aut corruptum suspicer. Emendet per conjecturam, qui idoneam aliquam supperet ratio.*

c *Fortassis* nummularium: *hoc enim ineptum suspicia pecunia apud Sanctum invenienda.*

d *In eodem ms. dicitur* corpus postea Tarsiæ translatum; *Ughellus tamen toma 1. Italia sacra columna 581. recensens serpora Sanctorum Cajeta asservata, absque mentione S. Montani.*

e *De SS. Quirico & Julitta passis sub Diocletiano egimus die precedenti.*

A D

DE S. DIGNA MERITA

CUM FILIIS DUOBUS,

MARTYRIBUS BRIXIÆ IN ITALIA,

SYNOPSIS HISTORICA,

Eorum præſens cultus; nomen Lavelongæ familiæ gratis inſertum.

B G. H. BEnardinus Paynus in Martyrologio Sanctæ Brixianæ Eccleſiæ, quod juſſa Marini Joannis Georgii Epiſcopi editum habemus anno MDCLXV. ad hunc XVII. Junii pratitulatus Martyres refert cum hoc elogio: Decimo quinto Kalendas Julii Brixiæ S. Digna-merita, cum duobus filiis, in eccleſia S. Aphræ. Hæc ſub Hadriano Imperatore pro Chriſti nomine multis vexata ſupplicüs, cum palma Martyrii ad cœlos evolavit: & filii ejure feneſtra dejecti, matrem cum palma proſecuti ſuor. De ea inquit in Notis: Martyrologium vetus Brixianum manuſcriptum, ubi paſſa dicitur ſub Hadriano Imperatore, & apud SS. Fauſtinum & Jovitam ad Sangoinem ſepulta. In libello Martyrii Brixianorum collectoribus Paulo Bonifacioque de Borellis & Archangelo de Curno, habetur, hanc & duos ejus filios ſub majori ara in inferiori eccleſia S. Aphræ (ex translatione) ſepultos fuiſſe. *Item Faynus in Cœlo ſanctæ Brixianæ Eccleſiæ Catalogo 4. nom. 8. aſſerit* Eccleſiam S. Aphræ ab ejus vetuſtiſſimis primordiis S. Fauſtini ad Sanguinem fuiſſe vocatam, eamque duplicem eſſe; quarum inferior eſt cum tribus altaribus, ubi parochialia exercentur; alia ſuperior, quæ habet altaria octo; plena Oſſibus Sanctorum, & Cathedram Abbatialem Canonicorum Regularium.

XVII. Maji.

Notitia ex novo & veteri Martyrologio Brixiano;

corpora ad S. Afræ, M.

C D. P.

1 *De ipſa translatione corporum ad eccleſiam S. Afræ, ſi non haberentur documenta antiqua, præſumam libens, haberi traditionem, cui fides dari haud imprudenter poſſit. Quæritur interim, quod noſtra refert, argumentum, ex quo poſſit deberique præſumi, ad Hadriani Imperatoris tempora referendam ejuſmodi Paſſionem; maxime per varia ſupplicia, mortem pragreſſa, finitum. Etenim facilius factum crediderim, ut matrem & liberos, irrumpentes in domum ſatellites, præcipitarint ſub Maximiano & Diocletiano. Vetus Martyrologium Brixianum, quod allegatur, ſuperioris ſeculi eſt. Libellus Martyrii ſupra allegatus, prodit ſuorum Auctorum levitatem, cum aſſerit,* pratitulatos Sanctos, ex præclara de Lavelongis familia fluxiſſe. *Gracilabor* Lavelongis, *ſi videro eorum originem & ſucceſſionem ſurſum oductam ad annos quadringentos aut quingentos; alterius ſi aſcendere velint, vereor ne ipſa, quæ aſſumentur, argumenta ad anteriora tempora ſtabilienda, imbecillitate ſua evidenter probent vanitatem cauſæ, multis hoc tempore communem in Italia; ubi vix alta nunc familia eſt alicujus nominis, quam adulatio non extulerit ad tempora, multo quam probare ipſa ſolide poſſit, antiquiora.*

Tempus martyrii inſertum.

familia ut nunc gratis confictum

E F

2 *Si dicam, recentioris formæ nomen videri, at eſt* Lavelongi, *reſpondet vindex inepti aram iſtaram, veteribus familiis novas ſæpe aptari nomina. Tum porro ſi quarum, qua ratione probe reverata tam vetuſtam familiam iſte, quæ nomine recentiori cenſetur, quodque illius olim nomen fuerit, ad quod per tot ſecula aſcendatur abſque medio, manebit magis mutus quam piſces; ſolamque clamitabit injuriam fieri nobilitati, cui non creditur, oſtentanti ſcilicet origines commentitias; & hoc vel ſuperiori ſeculo primum excogitatas. Equidem ut aſſerenti corpus S. Dignæ-meritæ, & corpora filiorum, ſub altari collocata haberi, haud ægre credam, quia rem dicet manibus ipſis palpabilem; ita ſi aſſerat, ſimul cum illis repertum noviſſe, lapidi aut pergameno inſcriptam, qua dicantur ex* Lavelongis *fluxiſſe, incipiam rem totam habere de fictione ſuſpectam, & vacillabit apud me fides, adhibita prima aſſertioni (qui pleraque eſt fractus minus ad anteriora exteſſionis) & dubitabo, an qui ejuſmodi ſcripturam, nulli prudenter credibilem finxit; non etiam ſuppoſuerit altari alte oſſa, undecumque ſumpta.*

DE

A D

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

QUIRIACO, BLASTO, TRIBUNO, DIOGENE, ÆNA, NICANDRO, DOROSTOLO, EUSICIO, AQUILA, CANTIANO.

ET ALIIS DUCENTIS SEXAGINTA DUOBUS:

ITEM LONGINO ET JOANNE PRESBYTERO,

SYLLOGE HISTORICA. E

B Notitia eorum ex Martyrologiis Actisque SS. Marii & Marthæ: Corpus S. Blasii & duorum Sociorum Lucam translatum.

G. H. XVII. JUNII. VEtusta Martyrologii Hieronymiani apographa hunc XVII. diem Junii ab hisce Sanctis auspicantur. *Antiquissimum Epternacense sic habet*: av. Kalendas Julii, Romæ Cyrici, Blasti, Diogenis, Nicandri, Dorostoli, Isicii; Aquilæ, Cantiani. *In Luceasi ms. legantur nomina* Quiriaci, Blastri, Nicandri, Ænæ, Dorostoli, Isicii, Aquilæ, Canti, Cantioni & Cantianæ. *Hisce palmitur* Roma *proponitur in apographo Blumiano, cum pleno consensu aliorum: eosdem autem apographum Corbejense Parisiis excusum ita proponit*: Romæ Quiriaci, Blasti, Nicandri, Enodorostoli, Isici, Aquilæ, Canti, Cantiani, Cantianellæ, Pruti. *Seorsim post alios habetur*, Romæ Diogenis, *& in jam allegatis Corbejensi, Blumiano, & Lucensi: ms. antiquum Reginæ Sveciæ ista profert*: Romæ, via Salaria veteri, natalis S. Quirici cum aliis octo: *quorum septem fuit nomenclatur propositimus ex apographo Epternacensi, octavum vero Ænem ex aliis adjunximus. In ms. menalterii S. Cyriaci, alibi apud Baronium laudato, ista leguntur*: Romæ Quiriaci, Blasti, Nicandri, Diogenis. *Ms. Tornacense S.* C *Martini ista habet*: Romæ, ad septem columnas, passio SS. Quiriaci, Blasti & Diogenis: *ms. Cassinense*, Romæ Quiriaci, Blasti, Diogenis. *ms. Trevirense S. Maximini*: Romæ Quiriaci, Nicandri, Eusæ, Dobostoli, Blasti, Diogenis. *ms. Aquisgranense*: Romæ Diogenis, Blasti & Vinicandri, Quiriaci. *ms. Florentinæ bibliothecæ Medicæ & Senatoris Strozzii*: Romæ natalis S. Quiriaci: item Romæ via Salaria ad septem columnas natale S. Diogenis, viri virtute & sanctitate clarissimi. *Verum alii ibidem dicuntur Ravennæ cum aliis coronati his verbis*: Ravennæ SS. Froti (*seu* Frotuni) Candri, Blasti, Nicandri, Æneæ (*seu* Ahenæ) Dorostori, Iphici, Contini, Cantiani, Cantianillæ. *ms. Richenoviense*: Romæ Diogenis, Quiriaci: & in Ravenna Fronii, Blastini. *Hieronymus Rubeus lib. 2. Historiæ Ravennatis pag. 45. ex vetustis Martyrologiis ista refert*: Ravennæ sanctorum Martyrum septem fratrum, Nicandri, Cardri, Blastri, Dorostri, Phionia, Aheneæ, atque Yphici.

Cultus sacer in antiquis fastis.

2 *Mss. Anglicanum, Gellonense, aliquod S. Galli, & alios Parisiis a Philippo Labbe nobis submissum ista habentes*: Quirinci, Cantiani, Martini, Mart. Romæ Diogenis, Blasti, & aliorum ducentorum sexaginta duorum Martyrum. *ms. Trevirense S. Martini*: Romæ Diogenis & aliorum ducentorum sexaginta quatuor. *Greevenus in Additionibus ad Usuardum*: Item Sanctorum Dagenis, Blosti, Cunciani. Romæ Diogenis & aliorum ducentorum sexaginta quatuor. *De hisce anonymis Martyribus primo loco agunt Usuardus, Ado, aliique recentiores cum hodierno Martyrologio Romano, in quo parentheſi inclusa inferuntur*. Romæ natalis Sanctorum ducentorum & sexaginta duorum Martyrum (qui in persecutione Diocletiani pro fide Christi necati) positi sunt via Salaria veteri ad Civitatem Cucumeris: *quem locum hodie* Periolum *dici credunt ad qui apud Pratextatum Sanctuarii seu Martyrologio Romano. In ms. Bruxellensi S. Gudilæ*: Et Romæ passio SS. Diogenis & Quirinci. *Ita alii supra attributuntur* via Salariæ veteri, *de qua agit Aringhus lib. 4. Romæ subterraneæ cap. 27. & 28. Qui in aliquibus mss. addumtur* Cantini, Cantionus, & Cantianilla, *huc non spectant, adjuncti forsan ab aliis, qui loco* Aquilæ *legerunt* Aquileæ, *ubi dicti Martyres passi sunt* XXXI. *Maji, quando de iis egimus. De iis, qui Ravennæ tribuuntur, illos sic poni puto, ut videantur aliunde addita* Phion & Frodus *seu* Froosus *aut* Frotonus. Yphicus *videtur aliis* Hicius & Eusicius *ilici*. *Nomen* Candri *adjunctum videtur corrupte ex voce* Nicandri, *& sic repetitum, quod inadvertenter factum arbitramur. Si quis certiora suggesserit, gratiam apud ipsos Sanctos inibit, & nos grato animo acceptabimus.* Adjunct. 261.

3 *Joannes Maria Florentinus Lucensis, a cujus singulari eruditione habemus vetustissimum Occidentalis ecclesiæ Martyrologium, quod Hieronymianum appellamus ad præcitata mss. collatum, Notisque doctissimi illustratum, ponto postquam ejus humanissimo hospitio usi in Belgium reverteramur, misit nobis Vitam S. Silæ, de quo egimus* XXI. *Maji Lucæ editam an.* 1662. *ubi cap.* 12. *agit de monasterio S. Justinæ, deque S. Silæ & aliorum Sanctorum* Reli- D. P. Lucæ in ecclesia S. Justinæ.

A D. P. *Reliquiis ibidem aſſervatis: & pag. 79. aſſeritis, quod in eccleſia interiori aſſervantur tria Sanctorum Martyrum corpora, una cum Inſcriptione, characteribus ſeculi x. ſatis barbare exarata, cujus (utpote propter vetuſtatem non amplius legibilis) duplex hoc inveniatur tranſcriptum.*

corpora SS. Blaſii Longini & Joannis.

✠ Breve recordationis facio ego Inghizzo, de corpora quæ tulit de cœmeterii S. Ermeo; & iſti Sancti quæ habit nomen Blaſtus & Longinus & Jo... ...s Martyr, ad via Salsria, da porta Pinciana.

✠ Breve recordationis facio ego Igizo de corpora Sancti, quæ tolit de cœmeteria Scó Ermeo: & iſti Sancti avevit nomen Blaſtus, & Longinus, & Joannes Mxstye, xd via Salaria de porta Pinciana. *Quæ ſic videntur ad Grammatica leges revocanda.*

Ego Inghizzo (*vel* Igizo) facio Breve recordationis de corporibus Sanctorum, quæ tuli de cœmeterio S. Hermetis via Salaria ad portam Pincianam: & iſti Sancti habebant nomina, Blaſtus, Longinus, & Josmes, Martyres.

B *Prior via Salaria ſepultus cum 260. martyribus*

4 *Nullam illi peculiarem cultum habent in dicto monaſterio; & ſi haberent aliquo certe die, is potius conſtendus eſſet Translationis, quam Paſſionis. Hanc enim ſinguli potuerunt diverſis diebus ſuſtinuiſſe, corporibus in unum, quod nominatur, cœmeterium ſucceſſive delatis. Cum autem ms. Regina memineris* Viæ Salariæ, *& Malmesburienſis lib. 4. Hiſtoria Anglorum de* tertia porta *urbis Romana* (Pinciana *hæc eſt, licet ipſe* Porticianam *ſcribere videatur*) *cum, inquam, de tertia Porta dicat, quod inde ducens via*, eodem modo appellata, cum pervenit ad Salariam, nomen peedit; & ibi prope in loco, qui dicitur Cucumeris, requieſcunt Martyres Feſtus, Joannes, Libecalis, & in uno ſepulcro CCLX. & in alteru XXX. Diogenis, Blaſtus, Lucina: *veroſimile ſit*, C *eumdem hunc eſſe* Blaſtum, *quem Martyrologia nominant cum* CCLX. *ſocii; quique translatus Lucam ſit*, *cum* SS. Longini & Joannis corporibus. *Et de Longino quidem nihil occurrit, quod conjectari quis poſſit:* Joannes *vero* Presbyter, *qui illos aliosque plures Martyres ſupelivit, poteſt ipſis paſſus fuiſſe contumulatus, ni divinas Florentinius. Sed neſcio quomodo hanc ipſe referat ad tempora Juliani Apoſtatæ. Illi certe, de quibus Martyrologia, paſſi ſunt circa annum* CCLXX. *ſub Claudio Imperatore, integro ſeculo prius quam Julianus ad Imperium perveniret: de iisque in Actis SS. Marii & Marthæ* XIX. *Januarii, ſic legitur num.* 2. & 3. Eodem tempore . . . Claudius ..... tenuit ducentos ſexaginta Chriſtianos via Salaria, qui arenam fodientes damnati fuerant pro nomine Chriſti, quos in ſiglinx foris muros portæ Salariæ fecit includi, & in civitatis amphitheatro ſagittis juſſit interfici. Hoc cum factum fuiſſet, contriſtati nimis Marius & Martha uxor ejus, cum filiis ſuis Audifax & Abacur, venerunt ad locum, ubi corpora Sanctorum interfecta fuerant, & invenerunt ſuper cuerpora ſancta ignem ſuperpoſitum. Et ſumentes cœperunt ab igne corpora Sanctorum ſubtrahere ..... & quotquot potuerunt ſepelierunt, in crypta via Salaria, juxta elivum Cucumaris. Tunc ſepelierunt cum eis quemdam etiam Tribunum Claudii, nomine Blaſtum: & in eodem loco vigilixr & jejunia cum oratıonibus multa diebus cum B. Joanne celebraverunt. *Addunt autem mss. quadam* XV. Kal. Julii, *ut veroſimile quoque ſit ex talibus Actis, ipſos eſſe præcipuis Martyrologiis inſcriptos ad hanc diem, una cum eodem* Joanne. *Quem propterea cum* Longino *cæteris junximus.*

a Joanne Presb. hic forte nominato.

adjutore SS. Marii & Marthæ in Sanctis ſepeliendo.

D E

DE S. DIOSCORO ET MARINO. F

C

MARTYRIBUS ALEXANDRIÆ.

Ex antiquis quatuor ejuſdem Martyrologii apographis & aliis.

G. H. XVII. IUNII. *INdicat a quatuor Martyrologii Hieronymiani apographa ſecundo loco ſic proponum hos Martyres:* In Alexandria Diſcori & Mariui, martyrum. *Qui eodem modo memorantur in mss. Richenovienſi, Tornacenſi, Trevirenſi S. Maximini, & aliis; in quorum nonnullis* Alexandri *loco* Alexandriæ *ponitur, aut etiam palæſtra omittitur, vel alii Martyres interponuntur. Eorum memoria celebratur etiam in Martyrologio, Colonia & Lubeca ſub annum* MCCCXC. *excuſo; item apud Grevenum in Auctario Uſuardi, Mauralycum, Felicium, & alios. In ms. Carmelitano Colonia aſſervato dicuntur* milites *fuiſſe. In ms. Aquiſcinctino* Marina Virgo Alexandriæ *collocatur. Sed videtur intelligenda* Maria Aquilejæ *coronata, quæ in ſequenti turma refertur, & Marina etiam appellatur.*

A D

DE SS. CYRIA, MUSCA, VALERIANA, MARIA,

MARTYRIBUS AQUILEIÆ IN ITALIA.

Nomina omnium in Martyrologiis, priorum duarum etiam in Breviario.

G. H. *Ephemeris.*

Tertio loco proferuntur hi Martyres in quatuor Martyrologiis Hieronymiani apographis, iisque his verbis: In Aquileja, Cyriæ, Muſcæ, Valerianæ, Mariæ. *Pro* Cyria *legitur in Epternacenſi* Geria, *aliis* Cyrica; *& pro* Valeriana, *in Corbejenſi*, Valerianus. *In mſs. Florentinis bibliotheca Medicea Magni Ducis, & Muſei Senatorii* Strozzii, *ita habentur*. In Aquileja SS. Muſcæ, Cyriæ, Valerianæ & Mariæ. *ms. Richenovienſe ſolum iſta profert*: Et in Aquileia, Cyriæ. *Reperimus Romæ Kalendarium ms. Eccleſiæ Aquilejenſis, in quo conſignabatur feſtum* Cyriæ Virginis & Muſcæ martyrum, *ſub rito duplici* B *celebrandum. Sed in Kalendario ejuſdem Eccleſiæ anni* MDCLXXXIV. *ambæ* Virgines & martyres *ſub rito duplici coluntur. De hiſce Ferrarius in Catalogo generali illa ſuggerit*: Aquilejæ ſanctarum Virginum & Martyrum, Cyriacæ & Muſcæ. *Idem Ferrarius, in Catalogo Sanctorum Italiæ, hoc illas elogio honoravit*: Cyriacæ ſeu Cyricæ & Muſcæ, ſorores & Virgines Aquilejenſes, quarum prior enucleationi, altera actuni magis erat addicta, a teneris, mundi ſpretis illecebris, Chriſto Domino, cui virginitatem ſuam conſecrarant, inſervierunt: in perſecutione Chriſtianorum delatæ & comprehenſæ, cum nulla ratione ad idola colenda adduci poſſent, multis cruciatibus, demum ad virginalis honorem, martyrii palmam addiderunt. Paſſæ ſunt Aquileiæ xv. Kalendas Julias. Quarum corpora ibidem a Chriſtianis tumulata quieſcunt. *Hæc Ferrarius, citato* antiquo Breviario Eccleſiæ Aquilejenſis. *Annotat deinde*: In Tabulis Cyrica & Muſca, in Breviario vero, Cyria ſeu Ciria & Muſca, legitur. Tempus, quo illæ paſſæ ſunt ea earum Lectione non apparet. *Ideo hæc videtur a poſtea ita compoſita, ut poſſit de quibuſcumque Virginibus ac* E *Martyribus recitari. Henricus Palladius de Olivis lib.* 8. *Rerum Foro Julienſium pag.* 135. *cum egiſſet de Sanctis ſub Diocletiano paſſis, iſta addit*: Nec minoris famæ felix infortunium Muſcæ & Ciriacæ Virginum Aquilejenſium, quarum per ea tempora effuſus cruor, æternam patriæ gloriam xv. Kalendas Junis conſecravit. *Hæc ibi, ſed perperam menſis* Junii *loco* Julii *eſt poſitus.* *Elogium ex Breviario.*

DE SS. MARTYRIBUS APOLLONIENSIBUS

ISAURO DIACONO, INNOCENTIO, FELICE, HERMIA, ET PEREGRINO,

SYLLOGE HISTORICA,

C F

Ex Magnis Menæis Græcorum.

G. H. XVII. JUNII.

Ex Menæis excuſis, & apud Maximum Cyllyreorum Epiſcopum ad Diem Aprilis celebrant horum Martyrium memoriam, hoc modo. Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, Ἁγίων Μαρτύρων Ἰσαύρου, καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, Ἰννοκεντίου Φηλικίου, Ἑρμείου, καὶ Περιγρίνου: Eadem die xvii. *Junii*, Certamen ſanctæ Martyrii Iſauri & ſocionum ejus, Innocentii, Hermiæ, Felicis & Peregrini. *Deinde ſubditur hoc Elogium.* Ὁ ἅγιος Ἰσαυρος, ὢν τὸ μὲν γένος ἐξ Ἀθηνῶν. Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς πατρίδος, εἰς μίαν σπηλαίαν ἐν Ἀπολλωνίᾳ γενόμενος, Φήλικι καὶ Περιγρίνῳ καὶ Ἑρμείᾳ συγχωρίοις· καὶ διδάσκων ὁ ἅγιος Ἰσαυρος, μὴ πρὸς τὰ παρόντα ἐμπαίζειν, ἀλλὰ ὄψεσθαι τὰ μέλλοντα ἀνυπόβλητα. Ἀποστρεφόμενοι γὰρ ἐκεῖνοι τὴν συγγενῆ ὁμιλίαν, πρὸς αὐτὸν Τριπόντιον Ἔπαρχον ἐξετάσθησαν· ὃς δὲ συνελὼν, ἐκ τῆς Χριστοῦ ἀποστῆσαι μὴ δυνηθείς, ξίφει τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀποτμηθῆναι προσέταττε. Ἰσαυρος δὲ, ὁ τοῦ Χριστοῦ Διάκονος, ἐκ δὲ τοῦ αὐτοῦ, Ἀπολλωνίᾳ, τῇ ἐν τῇ Ἐπάρχῳ, ἐκδίδοται· οὗ ἡ τιμὴ τῇ ιε. Ἰουνίου δεκάτῃ πρὸ ἡμέρᾳ ἐστὶ Χριστὸν μεγαλύνειν τοῖς πιστοῖς, ἐν ᾧ καὶ οἱ τούτου, ἅ τοῖοι, Πάσιν τοῖς Ῥώμῃ οἱ ἀνιδρύσαντο, πανδοκεῖον τὸν ἀνυπόκριτον δεξάμενοι, σωτῆρα τὸν Χριστὸν ἀπεκάλεσαν.

Elogium ex Menæis.

2 *Kalli Grace, qua Latine ſic reddes.* Sanctus Iſaurus & Socii ejus Athenis originem ducebant: qui cum a patria diſceſſiſſent, in quadam ſpelunca Apolloniæ morati, in Felicem & Peregrinum & Hermiam incideruut, quos & Sanctus Iſaurus docuit, neglectis præſentibus futura reſpicere. Hi vero ipſius ſermones factis comprobarunt: averſati enim proquinquorum familiaritatem, ab ipſis apud Tripontium Præfectum accuſantur: quibus ille comprehenſis, cum eos a fide in Chriſtum non poſſet avertere, juſſit capita eorum amputari. Iſaurus vero Chriſti Dia-

co-

A conus, & qui cum illo erant, Apollonio Tribuni filio traduntur: a quo illi igne & aqua probari, cum ex his admirabiliter liberati eſſent, ad Chriſti fidem multi converterunt: inter quos enim erant iſtius urbis Primi Rufus & Rufinos fratres germani, qui poſtremo accepta ſententia fuerunt capite plexi.

Pabſtro Apollonio.

3 *Hactibi, quainde ad ſuam Menologiam deduxit Sirletus, & hoc allegato inſcripti ſunt Martyrologio Romano his verbis*: Apolloniæ in Macedonia ſanctorum Martyrum Iſauri Diaconi, Innocentii, Felicis, Hieremiæ & Peregrini Athenienſium, qui a Tripontio Tribuno varie iuſti, capite obtruncati ſunt. *Eſt hic* Hieremias, *qui Græcis* Ἕρμιας, *& Sirlete* Hermias *ſcribitur; & Apollonia dicitur in Macedonia eſſe, cui hujus nominis arbes tres tribuuntur a Philippo Ferrario in*

B *Lexico Geographico, ſcilicet* maritima ad Occaſum, Epiſcopalis inter Dyrrachium & Aulonem, altera mediterranea Archiepiſcopalis in Mygdonia regione; & tertia in monte Athos, etiam Epiſcopalis. *Baudrandus in ſua Geographia, plures inſuper* Apollonias *indicat in Africa, Bithynia, Caria, Myſia, atque Sicilia; ut difficile ſit firmiter aſſentire Romani Martyrologii recognitoribus Gregorianis ex ſua conjectura eam, de qua hic agitur, Macedoniæ adſcribentibus. Conjectura tamen iſti favet, quod Arbuis, unde venerant Sancti, propior Macedoniæ ſit, atque trans mare adeunda. Indicati* Rufor & Rufinus *videntur' in eiſdem Menais referri ad diem* VIII. *Septembris, & dicantur* Rufus & Rufinianus fratres gladio interempti. *Barcinone eſt corpus S. Innocentii Martyris ab Urbano* VIII. *acceptum, & depoſitum apud Fratres Excalceatos Sanctiſſimæ Trinitatis, quod illi colunt hoc die, quaſi eſſet corpus hujus S.*

C Innocentii, *in Martyrologio Romano relati, quod minus probamus; licet Tamajus in Martyrologio Hiſpanico hoc innuat.*

Proprium S. Iſauri templum

4 *Habnerius* S. Iſaurus *Conſtantinopoli ædem propriam, ad quam translatum ſit ejus corpus, hactenus non reperi; neque accuratius talia ſcrutatus comperit Cangius: Si habuiſſet, puto id non fuiſſe prætermittendum in eo, quod Pariſiis inveniatur, in Synaxario Collegii illic noſtri, utpote ad eccleſiarum Regiæ urbis aſam præſique auctor: in hoc autem nec elogium quidem ejus ac ſocioram apparet. Quod ergo in excuſa Menais primum locum idem* S. Iſaurus *occupet, cum pleno Officio ac frequenti miraculorum in ade ejus atque ad aram patratorum mentione, ab iis eſſe puto, apud quos fuit paſſus. Canon inſerti Auctoris eſt, hanc Asreſichin præferens:*

Ἴσαυρε Μάρτυς δικαίως φάρυδι μοι,

Iſaure Martyr eſto propitius mihi;

D *Sed qua hujus verſus litterarum ſingulis reſpondere deberent odæ Odarum ſtropha, non ſolam excedunt earum numeram, verum etiam abſque ullo reſpectu ad illas, præterquam initio ac fine, progrediuntur. In earum una ſtrictim colliguntur omniam nomina, quæ in Stichero proſomœi, ſeu Verſiculo ſimilari ſecundo ante Canonem, cum honorifico epitheto, ſic appellabantur ſingula.* Ἴσαυρος ὁ εὔδοξος, ἡ εὐφρὼ Ἰσυχέντιος, ὁ θεῖος Βασίλειος, Φίλιξ ὁ θαυμάσιος, ὁ κλεινὸς Ἑρμῆς καὶ ὁ Περεγρῖνος, οἱ πρωτόμαρτυρες ἐν γῇ, πιστοὶ μαθηταί σοῦ τοῦ Κυρίου διαπρύσιοι, ἡ τοῖς πάθεσι διαλάμποντες ἐν λυχνίᾳ ἁγίᾳ πνεύματος. Iſaurus glorioſus, fortis Innocentius, divinus Baſilius, & Felix admirabilis; inclytus Hermias & Peregrinus, qui terram in cœlum commutaverunt miraculorum ſuorum ſupernis fulgoribus, fideliter beatificentur; eamdem Dei famuli, noſtrarumque animarum morbos ſemper propellenter. *Qui hic tertio loco nominatur Baſilius, a*

E *primo citatis auctoribus prætermiſſus, merebatur etiam poni in titulo auctoritate hujus Canonis, ſicuti & in titulo hujus diei a Menais ponitur: ponetur autem in hujus loci ſupplemento. Alibi ſolus fere laudatur* Iſaurus: *& Ode* III. *ſic ei canitur*, Ῥᾴδιά σοι ἐστὶν ἡ σὴ σκέπη βρύουσα, πανσθενεῖ σε πάντα σοῦ καὶ αἰδοίαν ἀρρυτίμητε, Ἴσαυρε, Arce tua, emanat curationis fluenta, & ceſſare facit hominum omnifarios morbos, Iſaure. Ultima autem Odes ſtropha prior hanc alludit: Μεγάλων χαρισμάτων ἀξιωθεὶς ἐν Θεῷ, παντίμως Ἴσαυρε, ἀποσοβῶν δαίμονας ἐκ νόσων παντοδαπῶν, ἐκ πυρασμῶν ἐκ δεινῶν, πᾶσι σὺ νίκημα χορηγῶν· διὸ αἰτοῦ παρόντες εὐφήμῳ ἐκ σῆς πανσθενείας αἰτούμεθα, Magnis divinus gratiis dignate, Iſaure eevereditiſſime, ad dæmones morboſque amuigenos obigendos, tentationes quoque & ipſam mortem, conctis poſtulata largiris: igitur etiam mihi præbe pacem ac ſonitatem cum indulgentia peccatorum. *Corporis autem*

F *præſentiam diſtinctius autat Stropha hæc ſequens*: Ὁ θεῖος ἐκ σεβάσμιός σου τάφος, ὃν πολίσμιον ἄγιον σῶμά σου, εἰς διάνυσιν ἔχων ἀπαύστως, ὡς πιστὸς ἀναπλήσῃ πᾶσι σὺ χαρισμάτων ἐφετούς· διὸ κἀγὼ σὺ δίκαιε τύχοιμι δορυφόρου σου ὁ προσφυγὼν σῷ δείμ σῷ σε. Divina veneranda eccleſia tua, corpus tuum omni honore dignißimum, velut theſaorum inauferibilem poſſidens, ditat undique fideles diſtributione gratiarum: quapropter etiam mihi contingat eccleſtium tuorum donorum participem fieri, qui ad divinum tuum ſepulcrum confugi.

& Officium

in qua & ſocii ejus laudantur.

& ipſe ſpecialius hoc vocatur

ob gratiarum narrationem ab ejus ſepulcro manantium

A D

DE SANCTIS FRATRIBUS PERSIS,

MANUELE, SABELE, ET ISMAELE,

MARTYRIBUS CONSTANTINOPOLI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

Cultus Sanctorum & Acta Græca duplicia.

D. P.

ANNO CCCLXII.

Ecclesia & Reliquiæ CP.

EClesiam Sanctorum Manuelis, Sabelis & Ismaelis, quæ sita est ad murum terrestrem, Theodosius Magnus condidit. Postquam enim a Juliano Apostata fuerunt cremati, Reliquiæ eorum ibidem in loco supplicii depositæ sunt. *Ita Georgius Cedrenus de Originibus Constantinopolitanis pag. 61. eumque secutus Carolus du Fresne, Cangii Tyrarcha, lib. 4. Constantinopoli Christiana cap. 6. num. 61. In Elogio mox dando dicitur earumdem* Confessio *esse,* πλησίον τῆ ἁγία Πρόθεσις τῆς Ἐκκλησίας, *prope Sanctum Prophetam Elisæum. In Actis vero primis accurate notatur tempus rei gestæ, cum dicuntur actu omnia esse,* Consulibus Mamertino & Nevita, xvii. Junii, Feria vi. hora ix. *quibus distincte notatur annus Christi* CCCLXII. *litterum ceasens Dominicalem* F.

B

annus Martyrii.

2 *Habemus Acta illa, & Latina fecimus, ex mss. Bibliotheca Vaticana sub nota numeri* 655. *eaque vidit & retulit Leo Allatius, in Diatriba de Symeonum scriptis, inter illa quæ certe Metaphrasis non sunt, quod ei facile quivis suffragetur: non item, quod eu sint* Auctoris synchroni. *Solum hic se scribere ea profitetur,* Ὅπερ δὲ οἱ τῆ ὑποκρυπτούσης φράζεις, οἱ γενόμενοι ἐν αὐτοῖς, διδάσκαλοι ἡμῖν: quemadmodum nos docent Commentariorum actus, de ipsis confecti; *scilicet a Notariis quæstioni assistentibus: quorum verba videtur Auctor rhetorica licentia eo modo amplificasse, quo verba orantium in carcere Sanctorum, vocemque de cœlo ad illos delapsam concinnavit. Nec*

C

absurdum sit credere digressu Juliano, qui anno mox sequenti interiit, Christianos summatim scripsisse Martyrii hujus historiam, quam etiam pra oculis scriptor habuerit. Ut ut est, vel ex ipsa præfatione apparet ano alterove post secula serius conscriptam Passionem, qualis a nobis dabitur, sub titulo Actorum vetustiorum, *respectu eorum, quæ secundo loco etiam Græco-Latina danda designavit Henschenius; non tanquam aliquid novi daturus, sed tanquam elegantiorem priorum Paraphrasin, ac verosimiliter a Symeone Metaphraste elucubratam. Licet enim Allatius in præfatu Diatriba, huic ipsam non adscripserit; existimo tamen eam omissionem, vel pura oblivioni Allatii, vel hypothetarum negligentia esse adscribendum, maxime cum inter illa non referantur, quæ Metaphraste Leo abjudicabat: nunc enim hic potuit eam non vidisse, vel Venetiis in Bibliotheca S. Marci, unde per Petrum Franciscum Zinam Latine reddenda curavit Aloysius Lippomanus, suisque Vitis Sanctorum inserui, & Sario idem facturo præivit; sive in Regia Parisiis, unde contextum Græcum Bollandus*

Acta Græco-latina duplicia

accepit. Prato igitur digna etiam hac æstimavit Henschenius, jamque eo a me parato coeperunt, cum adeo imperfectum & obscurum inveni exemplum Parisinum, ut nisi scriptum denuo & cum originali collatum, non posset impressioni servire: E *quapropter abstinere malui labore omnis necessario; eumque alteri dimittens, inhæsuro vestigiis Joannis Bapt. Cotelerii, a quo Ecclesia Græca monumenta, aliis inedita tenus duobus exensa habemus, significo posteriorum Actorum in Regio Venetoque Codicibus hoc esse initium.* Οἱ μὲν ἅγιοι διάκτορα τῆ τύραννοι, οἱ δὲ τοῖς εἰδώλοις προσδιαιτώμενοι ἐσύγχεον, ἀλλ' ὧδε ἀνὴρ ἀπαντοδραμὼν ἐκ' ἀρχῆς ἐξάδου τὸ δὲ ἐκπονησάμενον ἴχνη τὰ σέβας ἐδίκαιον. Alii quidem persecutores & tyranni etsi idolis adhæserunt, errore tamen antiquo circumventi videbantur minime peregrinam & absurdam religionem sequi.

Solo tamen vetustiore hoc donatur:

Memoria in fastis Græcis,

3 *Memoria horum Martyrum celebratur in antiquo Typico S. Sabæ, atque Ephemeride Matrica, quod præcipuum eorum hoc die cultum Constantinopoli indicat, sub hoc versu:*

Ἐβδόμῃ δεκάτῃ ἴδε τρεῖς ἀέθλιοντας.
Certantes pugiles tres decima septima vidit.

Elogium vere quod & in mss. Menologio Basilii Porphyrogeniti Imperatoris atque in omnibus prorsus a F *nobis visis Menæis mss. & excusis, habetur ex vetusto ms. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ aliquanto auctius, quum alibi damus, eique hoc in Menæis præfigitur Distichon.*

Μανουὴλ, Σαβὴλ Ἰσμαὴλ, τρεῖς ἀνάλτης,
Τοὺς δ' αἰχμητὰς ἐχθρὸς τροπώσατο.
Athletæ tres, Manuel, Sabel, Ismael,
Confudere Duces inimicos Trinitatis.

Elogium in Synaxario CP.

Canonem ipsis compositum necdum invenimus; sed saltem Stichera prosomœa tria, Canoni prætitli solita: quibus accedit Anatolii Patriarchæ Carmen hujusmodi. Ἐλληχαρὰς παθόντας αὖ, Λόγε Θεῦ, οἱ εὐδόξοι Μάρτυρες, οἱ τυραννοτρόφου ἐδάσαντες, λατρείαν ὃ τῶ Χαλδαίων χθόνι τῷ πῦρ φοβ κατωγάδασαν· ἐκφαιδρύνατε ὃ δυσὸς ἐ πίστως ἐσχύσαν Ἰουλιανὸν τὸ τύραννον, Μανουὴλ ὁ εὐδόξ, ὁ Σαβὴλ ὁ ἀνάρυσ, ὁ Ἰσμαὴλ ὁ τρισόλβιος, σὺν Πατρὶ ὃ τῷ Πνεύματι ὑμνοῦνδι σε, φιλάνθρωπε τὰ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Sincere amantes te, Verbum Dei, Martyres gloriosi, dimisso ignis cultu & tetra Chaldæorum, tum lumine resplenduerunt: & acmis fidei lucrati Julianum tyrannum confudere, glo-

AUCT. D. P.

A gloriosus Manuel, Sabel memorandus omni ævo, & rer beatus Ismael; qui tibi, cum Patre ac sancto Spiritu, hymnum cantantes; orant ut animæ vestræ salventur.

2 *Elogium seu Actorum compendium hujusmodi est.* Οὗτοι ὑπῆρχον ἐκ Περσίδος, πατρὸς μὲν Ἀρχιμάγου, μητρὸς δὲ Χριστιανῆς, διδαχθέντος δὲ ἱερῶν καὶ θείων ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων παρὰ Εὐνίκου τινὸς Πρεσβυτέρου, ἀνδρὸς ἁγιωτάτου. Ἀποταξάμενοι δὲ παρὰ Βαλεντίνου Βασιλέως Περσῶν, καὶ τῶν φρίκης ἀρχόντων ἀποστάντες, καὶ τὰς χρόνους Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, ἐν Δίοσπόλει τοῖς εἰδώλοις εἰς τὸ εἴδωλον τὸ λεγόμενον Τριγόνιον τίμιον ἐκ Χαλκηδόνος θυσιάσαντος, ἐκ τούτου τὸ ἀνὰ πλαῖον ὑπαγομένου, αὐτοὶ ὄντες θεοσεβεῖς καὶ τῷ Χριστῷ λατρεύοντες, ὁλοφύρατο· καὶ ὁ Χριστὸς καθικέτευσεν, ἐβουλήθησαν ἀνοῖξαι τὸ τῶν οὐρανῶν τέγος, ἐκ μὲ ἐσκοτισθῶσι τοῖς εἰδωλολάτραις ὁ πλοῦτος. Διαβληθέντος ὑπὸ παρὰ Ἰνδικοῦ καβικουλαρίου, καὶ ἀχθέντος πρὸς Ἰουλιανὸν, σύντονον, καὶ ὅλοις παρεῖναι τοῖς ἀσεβέσιν, ἐκ καμάραις τυρὸς τοῖς μασχάλαις καταλήγουσι. Καὶ ταῦτα μὲν κοινῇ· ἰδίᾳ δὲ ὁ ἁγιος Μανουὴλ ὑποχίους δεξάμενος παρὰ τοῦ μιαροῦ βασιλέως Ἰουλιανοῦ καὶ παραινέσαι, ἐκ μὲ παυθῇ θυσίας προσενεγκεῖν τοῖς εἰδώλοις, καθολέσθαι δὲ πυρὶ, ἐκ ἀμφίπυρα τοῦ ἄντρου· ἐκ καλάμοις ὀλκάδες καταφέρονται, ἐκ ἱστίοις ὀξέσι κατακεντῶνται. Καὶ ὅτου, ἅμα τοῖς δυσὶν ἀνοῖ ἀδελφοῖς Σαβὴλ ἐκ Ἰσμαὴλ, εἰς τὸ φρέαρ Θράκιον τοῦτο τὸ λεγόμενον Κωνσταντίνου εἰς ὃ πρὸ χρημάτων ἀπαχθέντες σὺν αὐτοῖς τῷ κεφαλῷ ἀπετμήθη. Τῶν δὲ παραβάτου πρασσόντων καταχωσθῆναι τὰ σώματα αὐτῶν. Δύσιν ἰσχίσθη γὰρ ἐκ ἐδέξατο τὰ λείψανα τῆς Ἁγίου· πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦτο διώρυγα ἐπιτέθεσθαι τὸ Χριστῷ. Μετὰ δὲ ταῦτα, αὐτὸν Δίοσπόλει ὑπὸ τὸ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκαλυφθέντων, ἐκέκτηνται τὰ ἅγια λείψανα παρ' αὐτῆς μὴ μόνον ἐκ δυναμιδίων. Οὐδὲ παρεκτὸς Ἰουλιανὸς τελευτήσαντος ἀποστρέψαι ἐκ τὸ χριστιανικὸν πολίτευμα, ἀμαχὶ ἐπλήγη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τὸ αὐτὸν πυρὶ προσέμφθη. Τελεῖται δὲ ἡ αὐτῆς ἐορτὴ τῇ τοῦ ἁγιωτάτου αὐτῆς μαρτυρίου, τῷ ὄντι πλησίον τῆ ἁγίᾳ Προφήτῃ Ἐλισσαίῳ. D

Hi ex Perside erant oriundi; patre quidem Archimago, matre vero Christiana, pieratem & sacras Litteras edocti ab Eunico quodam Presbytero, viro probo. Missi vero fuerunt a Baltano Persarum Rege, ad ea quæ pacis erant tractanda, tempore Juliani apostatæ, quem cum in loco idolis dicato, Trygono appellato, diis sacrificantem reus fretum Chalcedone vidissent, multosque illius errori adhærentes, ipsi erga Deum pii & Christi cultores, miserie seductos deplorabant: & Christum precabantur, ut se in fide salvos integrosque conservaret, ac idololatrarum erroribus ullo modo contaminarentur. Deprehensi autem ab Indico cubiculario, & ad impium Julianum deducti, cædunt, & talos trajecti clavis, atque subitus aallas lampadibus ardentibus ustulati sunt omnes. Seorsim autem S. Manuel multis promissis & hortationibus ab impuro Imperatore Juliano ad immolendum dira frustra invitatos, per caput & aurem utramque clavis transfigitur, & calamis circumplexus vincitur, aliisque fodicatur acutis. Deinde tam ipse, quam ejus duo fratres Sabel, & Ismael in muro Thraciæ, qui Constantini dicitur, loco præcipiti, capitibus plectuntur, & per imperium apostatæ corpora comburuntur, & subito terra discissa est, & Reliquias Sanctorum suscepit. Multi vero ob tale miraculum in Christum credidérunt. Post hæc autem aliqui pii viri revelatas sibi a Domino nostro Jesu Christo sacras has Reliquias sepelierunt unguentis & aromatis conditas. Iniquus vero Julianos deinde eo bello Persico revertens, cælesti plaga occiditur, & ad ignem æternum transmittur. Celebratur eorum solemnitas in sanctissimo illis constructo oratorio sito prope templum sancti Prophetæ Elisæi. *Hæc ibi. Illustre etiam elogium Galesinius in suo Latino Martyrologio vulgavit, & memoriam etiam suo ad Usuardum Auctario inserunt Molanus, Martyrologio autem Romano Baronius.* E

Memoria in festo Lavatio.

F

ACTA VETUSTIORA

Ex Ms. Bibliothecæ Vaticanæ 655. interprete D. P.

CAPUT I.

Legatio eorum ad Julianum, & prima confessio.

Juliani Christianos persequitur.

1 IN diebus illis cum impiissimus Julianus Imperio potiretur, & idololatria prædominaretur, & dæmones delectarentur in perditione animarum piarum; sacrilegus iste per cunctas regiones & civitates emisit edicta, quibus præcepit, ut falsi Dei ab omnibus colerentur, qui autem id recusarent variis crociatibus & torqueretur. Igitur multi propter fidem in Deum tribulationes & ærumnas sustinebant, spem æternæ vitæ præstolantes; sicut & hi beati ac Sancti Martyres, Manuel, Sabel, atque Ismael ea regione Persidis advecti, ubi communem habebant patriam, præclara sua confessione cælorum

1 RAm. 7. καιρὸν ἐκείνου, βασιλεύοντος τὴν ἀσεβεστάτου Ἰουλιανοῦ, καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν ἐπικρατούσης, ἐ τῆς δαιμόνων ἐνεργείας φρὰ πλείω ψυχῶν ἀπωλείαν· ὁ μισόθεος οὗτος καὶ πάσαν τόλμι ἐ χάραν ἐξήνεγκε προστάγματα, ὥστε πάντας θρησκεύειν τοῖς παγανοῖς θεοῖς, ἐ μὴ βασανίζεσθαι τιμωρίαις ἀφορήτοις αἰκίζεσθαι. Πολλοὶ μὲν οὖν διὰ τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν, θλίψεις ἐ ἀνάγκας ὑπέμενον, ζωὴν αἰώνιον ἐλπίδα ἀπεκδεχόμενοι. Οὕτω ἐ οἱ μακάριοι οὗτοι ἐ ἅγιοι μάρτυρες Μανουὴλ, Σαβὴλ, ἐ Ἰσμαὴλ ἐκ τῆς χώρας τῆς Περσῶν ὁρμώμενοι, ἐ μίαν πατρίδα κοινωμένοι, διὰ τὴν καλὴν αὐτῆς ὁμολογίαν, τὴν

Digitized by Google

A εἰ ὑμεῖς βασιλέων ἐκληρονόμησατε· ὅστις δὲ οὐ θέλει ὑπομνημάτων φάζεσθαι οἷς γεγράφασιν οἱ πρὸ ἡμῶν βασιλεῖς, σκοπείτω ἡμᾶς.

2 Βαλτανὸς βασιλεύοντι τῷ τῆς χώρας τῆς Περσῶν, πολέμου μεγάλου κινδυνεύοντος ἐξεγερθέντος ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς γράμματα πρὸς τὸν βασιλέα Βαλτανὸν σκοπείτωσαν τὸ τρίτον αὐτοῦ. Ἰουλιανὸς Καῖσαρ, Βαλτανῷ Βασιλεῖ χαίρειν. Ἀναγκαῖον ἐστι σχολάζειν ὑμᾶς τοῖς θυσίαις τῶν θεῶν, καὶ μὴ ὡς ἀκοὴ εἰσπίπτει πολὺν ἀκαταστασίας πολέμους ἐγείρειν μεταξὺ ὑμῶν, οἷς ἕλκεσι ψυχῶν ἀνθρώπων γενομένοις ἐξ μάλιστα τοῖς ὑμετέροις παιδίοις ὑμῶν ὑπάρχουσι· καὶ κρεῖττόν ἐστιν εἰρήνῃ βραβεῦσαι ὑμῖν διὰ τὸν δεσπότην τῶν θεῶν, ἵνα ἀσφαλῶς διάγωμεν Ἔρρωσο.

3 Ταῦτα τὰ γράμματα δεξάμενος ὁ βασιλεὺς Βαλτανὸς περὶ τὰ δυσσεβῆ Ἰουλιανῷ, καὶ ἀναγνοὺς, καὶ πυθόμενος, ἀπέστειλε τὸν Ἰουλιανὸν φέρε τὰ ἀσφάλειαν βεβαίαν γενέσθαι μεταξὺ αὐτῶν ἐξ ἀρέσθαι ἐς ὅτι ἄχρι δεσπότας αὐτῷ ὑπάρχοντας τοὺς B μακαρίους τότε τοὺς ἁγίους μάρτυρας Μανουὴλ, Σαβὴλ ἐξ Ἰσμαὴλ, οἱ ἦσαν ἡρῶες μὲν τὴν ἡλικίαν, νέοι δὲ τῷ ἤθεσιν. Οὓς ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς, ἐπεθύμησεν μὲν χαρᾶς μεγάλης, καὶ ἐκέλευσεν συνδιάγειν αὐτοὺς σὺν αὐτῷ. Ἐξιὼν δὲ ἐκ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίων, ἦλθεν εἰς Χαλκηδόνα ἐκέλευσεν ἑορτὴν μεγάλην γενέσθαι, καὶ θυσίαι προσεκαθῆσθαι τοῖς εἰδώλοις. Πολλῶν οὖν συναθροισθέντων ἐπὶ τὰς θυσίας τῶν ματαίων θεῶν, καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Θεοῦ, ἐκ προτάξεως τοῦ ἀσεβοῦς Βασιλέως Ἰουλιανοῦ, οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ἅγιοι μάρτυρες Μανουὴλ, Σαβὴλ, ἐξ Ἰσμαὴλ, ἰδόντες τὸν ἐσθῆτα ἐξαθεν τοῦ πυλῶνος τοῦ ναοῦ τῶν καλουμένου Τριγώνου, ὁρῶντας τοὺς στεφανίσκους, καὶ φυθύμους ὄντας προσάγοντας τὰς θυσίας τοῖς ματαίοις θεοῖς· ἐξ τύπτοντας ἑαυτῶν τὰ στήθη ἐξ κλαίοντας, ἐκέλευσαν ἐν ὀνόματι Χριστοῦ μὴ συγκοινωνεῖν αὐτοῖς· ἦσαν γὰρ διδαχθέντες ὑπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς παραγγέλματα παρὰ Ἐπονίκου τινὸς πρεσβυτέρου, ἀνδρὸς δικαίου ἐξ ἁγίου Πνεύματος.

4 Ἀφὶξ δὲ ὁ Ἰνδικτὶ, ὁ Κουβικουλάριος τοῦ δυσσεβοῦς Ἰουλιανοῦ, ἐχων τύδον πολὺ περὶ τὰ ψευ C ματαίων εἰδώλων πλῆθος, ἰδὼν αὐτὸς ἐξόδιον ἐστῶτα τῷ ναῷ, λέγει αὐτοῖς· Διατί ἐν ὑμῖν ἐν ἀσυρχοῦσι, ἐ συπορεύεται μὴ πάντων, καὶ ἀφεμένοι τῶν ἀδυνάτων θεῶν, ἀλλ' ἐστὲ ἅπαν σκυθρωποί; Οἱ δὲ μακάριοι ἐξ ἅγιοι μάρτυρες Μανουὴλ Σαβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λέγοντες· Ἄπελθε ἀνθρωπε, ἀπέστηθι ἀφ' ἡμῶν· ἀλιβέμεθα τῷ ὁμῶν, ὃν ἐρᾶμεν ψυχαὶ πλανωμένας, καὶ τὰς δαίμονας ἀιχμαλώτους, ἐ ἐ δυνάτεθα ἡμῖν Ἰησοῦν Χριστὸν παρορᾶσθαι. Ἰνδικτὸς δὲ ὁ κουβικουλάριος, ἀκούσας ταῦτα παρὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων, καὶ φοβηθεὶς ἐσπύρισε, καὶ συναβίμασε αὐτοὺς, ἀπήγαγε φὸς τὸν Βασιλέα Ἰουλιανὸν λέγων αὐτῷ· Δέσποτα Βασιλεῦ, ἐβρὰ ὄντες μέτοι δ δύοι τοῖς ἡμετέροις θεοῖς, ἀλλὰ τοσοῦτον πλῆθος κάκιστα μὴ θέλοντες ἐβλεπόμενοι αὐτοὺς. Πολλὸς δὲ παρεκβὰς γενομένου καὶ συνδρομὴ τῶν ὄχλων, ἔθνος ἐκέλευσεν ὁ δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς ἀπενεχθέντας αὐτοὺς βληθῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν, λέγων· Εἰ μὲν θελήσουσι θῦσαι τῷ σύμπαντι ἡμῶν τοῖς ἡμετέροις θεοῖς, σωθήσονται· εἰ δὲ ἐναίσιμον, τιμωρήσομαι αὐτούς. Οἱ δὲ ἅγιοι Μάρτυρες ἐλεγον εἰς τὴν φυλακὴν λέγοντες, Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν.

5 (Μὴ) ἐσστων δὲ τῶν ἁγίων Μαρτύρων τοῦ

regnum hereditarant; quemadmodum monumentorum Acta, de ſaper in huoc modum *b* conſcripta, uos docent.

2 Cum Baltanus *c* apud Perſas regnaret, & grave bellum eſſet ſuſcitatum, miſit ad eum impius Jaltanus litteras hujus tenoris. Jaltanus Cæſar, Baltano Regi ſalutem. Oportet uos vacare Deorum ſacrificiis; non autem bella ſuſcitare inter nos, præſertim nescio quibus inductos ad perniciem hominum; maxime cum eamdem ſcotentiam ampleais, præſtabilius ſit pacem obtinere propter Deorum religionem, ut abſque inquietudine vivamus. Vale.

3 Hujuſmodi litteras Rex Baltanus accipiens ab impio Juliano, iſque lectis perſuaſus ad confirmandam inter ipſos pacem, miſit quos habebat fidelisſimos miniſtros, beatos huſce ac Sanctos Martyres, Manuel, Sabel, atque Iſmael; forma decoros, ætate juvenes. Quos cum vidiſſet Imperator Julianus, magna lætitia excepit, ſecumque juſſit commorari. Egreſſus deinde in E provinciam Bithyniæ, *d* ac veniens Chalcedunem in loco, qui Trigonos dicitur, juſſit feſtum ſolenne celebrari, & Sacrificia idolis offerri. Multis itaque ad ſacrificia inania deorum concurrentibus, juxta mandatum Imperatoris Juliani, Sancti bi atque Beati Martyres Manuel, Sabel, atque Iſmael ſtabant extra portam templi, quod Trigonum appellatur; & videntes quomodo ſeducti alacritate ſacrificarent falſis diis, percutiebant pectora ſua; & flentes orabant Dominam Jeſam Chriſtum, ut inter eos nunquam numerarentur: didicerant enim ſacrarum Scripturarum mandata ab Eunoico Presbytero, viro religioſo & admirabili, ac Spiritus ſancti pleno.

4 Ita cum templum ſtantes videns Atius Indicus, impii Juliani cubicularius, multumque zelans erroneum idolorum cultum; Cur, inquit, non intratis, & cum ceteris feſtam agitis, in laudem Deorum immortalium, ſed triſtes manetis? Beati vero ac ſancti Martyres Manuel, Sabel, & Iſmael reſponderunt ei dicentes: Apage hinc, & recede a nobis. Triſtamur nos, quia videmus animas ſeductas, iratos demonas, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum contumelia affectum. Hæc a ſanctis Martyribus audiens Judicus Cubicularius, advocatis quibuſdam miniſtris comprehendit eos, atque ad Julianum Imperatorem adduxit, dicens: Domine Imperator, quare iſti ſoli non ſacrificant benignis Diis, rantaque aguntur vecordia, ut eos ſibi propitiare nolint? Multa erat eo loci concurſatio & conſtipatio populi; ideoque Julianus impius continuo juſſit inde abductos, in carcerem conjici, dicens; ſi quidem hodie voluerint bonis Diis ſacrificare, ſervantur indemnes; ſin minus die craſtina quæſtionem de eis habebo, eoſque puniam. Sancti autem Martyres pſallebant in caſtodia dicentes: Venite exultemus Domino, jubilemus Deo ſalutari noſtro.

5 Cum ergo non venirent ſancti Martyres ad ſa-

D INTERP. D. P.
b
c & pacem cum Perſis optauit
miſſi a Rege ad eum firmandam tres fratres.
E *d* *ubi Chalcedonem ſuſcipiunt*
idcirco damnati traduntur carceri.
poſtridie producti.

A ſacrificandum idolis, die ſequenti pro tribunaex ms. li ſedens impius Julianus, juſſit eos ſibi iſti, & increpans plenus dixit: Ideone ad nos vos miſit veſter Rex Baltaeos, ut neque mecum feſtum ageretis, neque Dis offerretis ſacrificia? Cui reſponderunt ſancti ore hæc verba: Audi, Imperator ſacrilege, veritatem rei; Pater noſter e *e fecerunt ſe Chriſtianos;* Magus fuit, multumque diligebatur a noſtro Rege Baltaeo: Mater vero Deum coluit: illis mortuis, ſuſcepit nos in ſuam tutelam Rex noſter, ſumuſque cum illo, nequaquam ab eo coacti ad ejuſmodi ſacrificia: nunc vero nos deſtinavit ad te ad conſtituendam pacem, nos autem ut nos cogas idulis ſacrificare. Etenim ab Eunomio, viro admirabili & Chriſtiano, edocti ſumus noſſe Deum vivom ac verum, qui fecit cælum & terram, aſtra, ſolem, lunam omnemque creaturam; cujus mandata indeclinabiliter cuſtodire, eique ſacrificium laudis ofB fere ſatagimus.

6 Ad hæc in furorem actus impius, animoque æſtuans: Ad me, inquit, talem tantumque Imperatorem venientes, eidemini prorſus eſſe idiotæ. Sancti Martyres reſpondent ei: Noli præ*ſatis bene ex ſcripturis confirmatos;* cipitare ſententiam, vocando idiotas Dei ſervos: Dominus enim noſter Jeſus Chriſtus poterit facere, ut adſtantes tibi, ſophiſtæ appareamus: qui per ſacras divinoſque inſpiratas Scripturas nos docuit, dicens; Quando ſteteritis ante Reges & Præſides, nolite anxie cogitare, quomodo aut quid loquamini: Spiritus enim ſanctus docebit vos quid loqui oporteat. Imperator autem Ju*negant que ſe diis lapideis ſacrificaturos.* lianos; Ergo, inquit, etiam legi ſatuitates iſtas, nec quidquam utilitatis mihi attulit Chriſtus iſte, quem dicitis. Suadeo igitur, ut & vos velitis ab illo deficere, & immortalibus Dis ſacrificetis: ſin minus multiformis tormentis dignos vos efficietis, neque proderit vobis quidquam Chriſtus. Tum Sancti Martyres: Impie & profane Imperator, quomodo adeo inſenſatus es, ut quotidie ad C Deos noſtros accedens, non videas motos omnino eſſe, utpote qui ſunt inanimes lapides, & dæmonum domicilia, decipientium humanas animas?

ἐνιδίσαι τοῖς εἰδώλοις, ᾗ ἑπαύριον προκαθίσας ὁ D δυσσεβὴς Ἰουλιανὸς, ἐκέλευσε παρεστῶσι αὐτῷ ἁγίοις Μάρτυρας, Ἐ ἀπομακρὺς λέγει αὐτοῖς· Ἐν τούτῳ ὑμᾶς ἀπέστειλε πρὸς με ὁ Βασιλεὺς ὑμῶν Βαλταιὸς, ἵνα μὴ θύλιν συμπορίζῃν ἡμῖν, Ἐ θυσίαν προσφέρῃν τοῖς Θεοῖς; Οἱ ὃ ἅγιοι ἀποκριθέντες ἔφην αὐτῷ· Ἄκουσον, παράνομε Βασιλεῦ, μὴ ἀλαζόνευε· Ὁμοῦ γὰρ ἡμῶν Μάγος ὑπῆρχε, καὶ παῖς ἐγκατῆτο παρὰ τῷ Βασιλέῖ ἡμῶν Βαλταιῷ· ὁ ὃ μάγος ἡμῶν διεστείλατο τῷ πάντας παιδεύσαντα, ἀναγκάζουτο ἡμᾶς ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, Ἐ διάγομεν σὺν αὐτῷ, μηδένος ἀναγκαζόντος παρ' αὐτῷ περὶ θυσιῶν τοιούτων· ταῦ ὃ ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς σε πρὸς βράβδωσιν αἰῶνος, ἵνχ ὃ ἐκ ἐκβιάζῃ ἡμᾶς εἰδώλοις προσκυνῆσαι. Ἡμεῖς γὰρ ἐδιδάχθημεν παρὰ Εὐνομίκ τοῦ Προσβυτέρου, ἀνδρὸς δικαίου, Ἐ χριστιανοῦ, ἐπιγινώσκειν Θεὸν ζῶντα ἀ ἀληθινὸν, ὃν ἐποίησεν Ἐ ἡμερὸν ἀ γῆν, Ἐ ἄστρα, ἀ ἥλιον ἀ σελήνην, ἀ πᾶσαν τὴν κτίσιν, ἀ φυλάττειν E τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἀκλινῶς, Ἐ θυσίαν αἰνέσεως αὐτῷ ἀποδιδόναι σπεύδομεν.

6 Ὀδὲ δυσσεβὴς Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἐμμανὴς γενόμενος, ἀ δυσμαχῶν ἔφη· Πρὸς ὑμᾶς φροντίσαι τοιοῦτο Βασιλέ ὡς ἰδιώτας τυγχάνετε. Οἱ ὃ ἅγιοι μάρτυρες ἀποκριθέντες ἔφην αὐτῷ· Μὴ σπεύδε ἰδιώτας ἀποκαλεῖν ἡμᾶς δύλους τοῦ Θεοῦ· ὁ γὰρ δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δώσεται ἡμῖν σοφίαν σοῦ παρεστῶσι ἡμῖν· ἥτις γὰρ ἥμ ἁγίων ἀ διδασκάλων γραφῶν αὐτῷ, διδάσκει ἡμᾶς λέγων· Ἐὰν παρεστῆτε ἐπὶ Βασιλεῖς ἀ Ἡγεμόνας, μὴ μεριμνήσητε πῶ λαλήσητε· πῶ γὰρ ἅγιον Πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς, ἃ δεῖ λαλεῖν. Ὁ ὃ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἔφη· Καίγε ποτε πάσας αἰκίας πεῖ μωλᾶς, ἐκ ἴσχυεν ἐδραμεῖν ἀφελέας παρὰ τῷ λεγομένῳ Χριστῷ· δοκήσατε ἂν ἀ ὑμεῖς ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ, ἀ θρεσκεῦσαι θύσαι τοῖς εἰδώλοις τοῖς νῦν μόνῳ, πολλῶν τιμωριῶν ἀξιωθέντας, ἀ οὐδὲν ὠφελήσει ὑμᾶς ὁ Χριστός. Οἱ ὃ ἅγιοι μάρτυρες ἀποκριθέντες εἶπον αὐτῷ· Δυσσεβὴς Ἐ ἀσέβεια Βασιλεῦ, πᾶν ἀσεβὲς ὑπάρχει, ὃν σὺ καθικάθη προσῆλθ τοῖς Θεοῖς σε, ἀ βλέπει ἀ προσέχει αὐτοῖς ἀφωνίαν, δυκίδος ὑπάρχουσι ἀψύχου, ἀ ὅπου δικαιοῦται δαιμόνων, πλανῶσι πῖ ψυχὰς ἀνθρώπων. F

ANNOTATA D. P.

a *Cum teneſtet Julianam, clementiam erga Chriſtianos profeſſum, non niſi clam ſaeviſſe contra illos, nec niſi aliis praetextibus; reſcriptiſque ſuis potius vetuiſſe, ne vexarentur; apparet ſcriptorem hanc, in iis, quae ad antiquatus ſcripta addidit, ſatis imperite proceſſiſſe: tantum abeſt ut coaevus fuerit.*

b *Quo ad ſubſtantiam ſcilicet; quadam enim ab Auctore liberiore ſtyle amplificata, manifeſtum fiet legenti.*

c Baltaeus, *in aliis Mſſ.* Alamundarus *ſcribitur: quod ultimum inauditum hiſtoricis omnibus nomen eſt ante eum, qui ſeculo 6. a Mahomete ad Chriſtum tranſit, Saracenorum Princeps: ipſum quoque nomen Arabicum fictionem probat. Sed neque* Baltaeum, *neque* (ut Allatius vertit) Peltaeum, *apud Perſas Imperatorem invenias aetate Juliani, nec ſcio, an poſſes. Erge non Regem ſive Imperatorem Perſarum (qui ab anno 376. ad 381. Sapores II. ex omnium ſcriptorum conſenſu fuit) ſed Perſicii exercitus Ducem, cui Sapores teſtatem fecerit de pace tractanda cum Romanis hic intelligendum cenſeo: eſtque haec altera & capitalis hallucinatio Auctoris, nequaquam pro coevo habendi.*

d *Olim ferme meaſibus egerat Conſtantinopoli Julianus; quod etiam probant ejus ibi reſcripta, in Codicem Theodeſianum relata, & apud Jacobum Gothofredum Chronologiae digeſta; quorum ultimum ſignatur Conſtantinopoli* IV. Idus Maii: *duo abſque hac,* XV. & XII. Kal. Julii: *ac demque proximum* Nicomediae *in Bithynia,* Kal. Auguſti, *ut Chalcedone eum fuiſſe hac* 17. Junii *veroſimile ſit etiam inde: proque ea Juliani mora in Bithynia, ipſummet teſtem in Epiſtola* 48. & *Lege* 8. *eſſet Pagius in Critica, nec non Libanium epiſt.* 22. *lib.* 1.

e Archimagum *facit Synaxarium Clarevallenſe: quod credirem, ſi* Baltaeus *Imperator fuiſſet,*

CA-

A

D

INTERP. D. P.

CAPUT II.

Tormenta fortiter tolerata, mors conſtanter obita, ſepultura.

7 Ὁ δὲ ἀνομ⊕ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς, ὀργισθεὶς θυμῷ μεγάλῳ, λέγει τοῖς Ἁγίοις· Ἀδιάφοροι πάντων ἀνθρώπων, ἀξιόμισοι παρ' ἐμοὶ φιλανθρωπίας, ὑβρίζοντι θεοὺς, λίθοις ἀψύχοις τολμῶντες προσαγορεύειν αὐτούς; Μὰ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ ζῆν, ἀρα βασανιζόμενοι τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε. Καὶ ἀνομασὶ, ἐκέλευσεν ἐκπεδεῖσαι αὐτοὺς ἐπὶ τὸ γῆ, τοῖς ξύλοις καὶ βουδίροις αἰκίζεσθαι σφοδροῖς, μὴ πω κήρυκος βοῶ τὸ λόγον αὐτοῖς, μὴ θεοὺς μὴ ἀσεβεῖν. Αἰκιζόμενοι δὲ ἐπὶ πολὺ οἱ ἅγιοι Μάρτυρες, μιᾷ φωνῇ αὐθάδιαν λέγοντες, Ἡμεῖς λίθοις ἀψύχοις οὐ προσκυνοῦμεν, τὸν δὲ ἀληθῆ καὶ ζῶντα Θεὸν προσκυνοῦμεν, καὶ αὐτῷ λατρεύομεν. Θυμομαχήσας δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ δυσσεβὴς Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς, ὁρῶν αὐτοὺς ἐπιμένοντας τῇ μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ τῆς δοκούσης Χριστοῦ, ἐκέλευσεν αὐτοὺς κρεμασθέντας ἐπὶ τῶν ξύλων ξύεσθαι αὐτῶν τὰ πλευρὰ, καὶ ὅλοι ὑμνῳδίαν διὰ τῆς κρεμάλου αὐτῶν. Οἱ δὲ ἅγιοι Μάρτυρες, ὑπομένοντες τὰ πικρὰ φόνου τιμωρίαν, ἐκραζαν φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες· Χριστὲ Ἰησοῦ, ὁ ἐπὶ ξύλου αἰκισθεὶς ὑπὲρ τοῦ ἁγίου σου ταγμα, ἵνα σώσῃς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, μὴ ἀποστῇς ἀφ' ἡμῶν, ἀλλὰ πάσσον μᾶλλον ἡμῶν ἴλεως, ὡς μὴ μὴ τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν Ἁγίων, μὴ κέρσον ὑμᾶς ἐκ τῆς παρουσίας σου· ἐν σὺ οἶδας, Κύριε, τὴν σάρκα ἡμῶν παντελῶς ὑπάρχουσαν εἰς παραπτῶν, αὐτὸν μόνε, μὴ ἐυσπλαγχνε σωσὸν ἡμῶν.

8 Ταῦτα δὲ ἐχομένων αὐτῶν, Ἄγγελ⊕ Κυρίου ἐπέστη, ἐκώφευε τὸν Ἁγίων ἐκ τῆς πόνου. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἐκέλευσεν κατενεχθῆναι αὐτοὺς ἐκ τῶν ξύλων, μὴ λέγει αὐτοῖς· Ἴδετε πῶς ὑμῖν συμπαθῶ, ἐν νέοι τῇ ἡλικίᾳ ὑπάρχετε, μὴ ὡραῖοι τῷ κάλλει; Οὐκοῦν ἂν θύσητε τοῖς, ἀμείνοσι θεοῖς, μὴ τοῦτο μεγίστην ἀξιωθῆτε, ἢ συνδιάγειν ὑμῖν. Οἱ δὲ Ἅγιοι ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ· Ἡμεῖς μᾶλλον συνδιάγομεν διάγειν τῷ ἀτυράννῳ Δεσπότῃ μὴ Κυρίῳ ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, ὑπὲρ καθημέραν μὴ πᾶσι δωρεὰς ἀρίστας ἐφ' ἡμᾶς γινομένας, ὅταν ἀσφαλῶς τῇ μὴ βεβαίᾳ τῇδε σὺ αὐτῷ ἐλπίδι κεκτημένοι, ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐκάστῃ τὸν φοβερὸν μὴ φρικτὸν ἐπίσκοπον τοῦ μεγάλου Βασιλέως.

9 Οἱ δὲ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς, βουλόμενος διὰ λόγων παρακλητικῶν μεταστῆσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς εὐσεβείας εἰς τὴν ἀσέβειαν, λέγει πρὸς Σαβὶλ καὶ πρὸς Ἰσμαὴλ· Τί θέλετε μὴ ὑμᾶς; βούλεσθε ἀφεσιν αὐτῶν ἐκ τῆς δωρεμένου τῆς μεγίστου θεοῦ, ὅστις παρέχειν τοῖς προσῆκεν αὐτοῖς; οἶδα γὰρ ὅτι ὁ ἀντιτεταγμέν⊕ ὑμῶν ἀδελφὸς ὑπ⊕ ἀνατιθῆ ὑμᾶς, ἵνα μὴ δυσὶν προσαγάγητε αὐτοῖς, καὶ μεγίστων παρέχειν ἀξιωθῆτε παρ' ὑμῶν· ὑπολαμβάνω γὰρ ἐκ τῶν ὅλων ἀγενέστατα ὑμᾶς ὑπάρχειν. Οἱ δὲ ἅγιοι ἀποκριθέντες εἶπον πρὸς αὐτ⊕ λέγοντες· Βασιλεῦ παράσχου, μὴ ἐχθρὲ τῷ Θεῷ, τί ἀδικεῖ ὑμᾶς ἀφελῶν ἀποστῆσαι τοῦ Δεσπότου ὑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; ἀπόλυε πρῶτον τοῦτον ὡς θεὸς ἐν ἀπιλῇ ὑμῖν, εἰ θέλετε παρ' ὑμῖν

7 TUnc impiiſſimus Julianus, ira ſuccenſus vehementi, Sanctis inquit: Infeliciſſimi mortalium, tanta a me humanitate digniati, Deos blaſphematis, auſique audetis lapides inanimes appellare? Per ipſorum propitium mihi numen, ſufficienter excruciati eorum potentiam cognoſcetis. Mox autem furibunda voce mandavit, ut homo ſtrati fuſtibus ac taureis cædeentur, lictoribus inclamantibus atque dicentibus, Nolite Deos afficere contumelia. Dum autem ſic diutius vapularent ſancti Martyres, velut uno ore loquentes clamabant: Nos lapidibus inanimis non ſacrificamus, ſed adoramus Deum, vere viventem in æternum, ipſique ſervimus. Excandeſcens ad hæc ſacrilegus, & videns conſtare ipſos ſibi in non abnegando Chriſto, juſſit in lignum ſuſpenſorum latera radi, & talos claviſ perforari: Sancti vero hoc ſupplicium ſuſtinentes, clamabant; Chriſta Jeſu, qui aſcendiſti in lignum ſanctæ ac vancendæ Crucis tuæ, ut ſalvum facetes genus hamanum, ne recedas a nobis, ſed ſic nobiſcum ſecundum miſericordiam tuam, ſicut feciſti enim iis, qui tibi placuerunt, ſanctis; & crue nos ab hiſ, qui circumſtant nos, cruciatibus; tu enim noſti, Domine, quam infirma ſit caro noſtra ad pugnam, ſolus invicte & miſericors ſalvator noſtee.

8 Hæc orantibus illis, adfuit Angelus Domini, & alleviavit laborem ipſorum: impius vero Julianus, juſſit eos deponi ax lignis, & ait: Videte, quomodo compatiar vobis, quia ætata adoleſcentes & ſpecie formoſi eſtis: quapropter ſacrificate clementiſſimis Diis; & maximis honotibus digni ſacti, manete nobiſcum. Sancti vero reſpondentes, dixerunt ei: Nos ſatagimus converſari cum ſuperexlecti Domino Jeſu Chriſto, cujus quotidia ſuper nos beneficantiam experimur; ut fiduciam in ipſo collocatam ſicmam & inconcuſſam tenentes, inveniamus gratiam in conſpectu ejus, in illa tremendi examinis die.

9 Volens autem Imperator Julianus blandis verbis abducere eos a pietate ad impietatem, Sabeli atque Iſmaeli dixit: Vos vero, quid? num quid vos ipſos vultis privare donis, quæ magni Dii præſtant accedentibus nmoribus ad ſe? Video equidem, quod hic veſter inſenſatus frater nobis non aſſentatur, ut diis immolet, maximam a nobis aliàs retributionem accepturus: ſed meliora præſumo de vobis ea ingenuo veſtro aſpectu. Ad hæc illi, velat unu ex ore, reſponderunt: Princeps impie & Dei inimice, quid præſumis a nos poſſe a Domino noſtro Jeſu Chriſto abdnei ſermocinando? vade, ac perſuade prius diis tuis, ut nobis loquantur, ſi velint a nobis ſacrificium accipere; tunc utique illud prompte offeremus.

Sancti vehementer increpantur.

Et in aquæ lavacro ſuſtinent ac leva cruciatus.

Sed ab Angelo relevantur,

Irridentur duo fratres ſalvum fecerunt Mendicitis,

a

& pergunt mutter dant expiduro

AA MS. VATIC.

A Ad quod iratus, & conſilii anceps Julianus, Infeliciſſimi, inquit, mortalium, ipſi requie perfruentes ſilentium tenent. Cui ſancti Martyres: Nempe lapides cum ſint dii tui, quomodo vel audire poſſent, vel vocem formare? In tenebris autem verſantes, quomodo lumen viderent? oculos enim habent, & non vident: Deus vero noſter, qui ſemper in cœlis eſt, manet in ſecula, & illuminat omnem hominem venientem ad cognitionem veritatis ſuæ.

fidemque Lampadibus adoratur;

10 Ad hæc impius Julianus furore percitus, juſſit accenſas lampades eorum lateribus admoveri. Quod cum carnifex exequerentur, Martyres una voce exclamarunt; Chriſte Jeſu, Rex cœleſtis, adjuva nos, quia propter nomen tuum ſuſtinemur ſuſpenſi in ligno, & ita: in multitudine miſericordiarum tuarum dignare nos regno tuo cœleſti. Dicit ei Julianus: Aſt nunc ſaltem intelligitis, quod ita ſcuntur vobis Dii noſtri: convertimini igitur, & ſacrificate illis, ut digni efficiamini clementia noſtra. Ipſi vero reſponderunt: Nos ſemper videmus virtutem Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui venit ad nos; & immanta tormenta tua nobis ſic lenia, ut nihil eorum, quæ inteliſti, nos tangat: ſcimus autem, quod impiorum oculi videre eum non poſſint, quia inviſibilis ipſis & incomprehenſibilis eſt: ſed iis ſe præbet conſpiciendum, qui invocant ipſum in veritate: & ideo in hac præſenti vita tribulamur, ut ab æternis liberemur ſupplicis; ipſumque oramus, ut ne patiatur nos aggregari abnegantibus nomen ſuum, quod eſt glorioſum, terribile, ac ſanctum.

ſed & Chriſto ſanantur,

ſolicitatur etiam ſratres Manuel,

11 Sic victus eorum fortitudine tyrannus, neque uns valens ad perditionem pertrahere, juſſit adduci Sabelem atque Iſmaelem: & inſanientes, ad Sanctum Martyrem Manuelem in hæc verba eſt locutus: Infeliciſſime, impie, plene dierum malorum, miſerere tui ipſius & eorum, qui tecum ſunt; & venientes ſacrificate clementiſſimis Diis, alioqui gravioribus exercuciati pœnis finem vitæ accipietis. Cui ſanctus Martyr reſpondit dicens: Na præſumpſeris, Imperator, quod vel unum ex nobis excidere faciens a ſpe, quam habemus repoſitam in Domino noſtro Jeſu Chriſto: quia tres cum ſimus, ſerimur imaginem & ſimilitudinem conſubſtantialis Trinitatis, una eademque fide illuminati; & præ oculis habentes ſanctam ac veneraudam ejus crucem, quæ nos perducet uſque in finem, atque ad ipſum Dominum Jeſum Chriſtum, alleviantem dolorer noſtror. Videns igitur impius Julianus, quod verbis ſuis nihil poſſet perſuadere ſancto Martyri, cum aſſat plenus diabolo, iraque ut ignis effervaſceret (metuebat enim na propter præclaram ipſorum confeſſionem multi ex præſenti populo converterentur ad fidem Chriſti) juſſit adferri clavos tres, unumque infigi capiti Manuelis, ac duos humeris; & calamos ſcindi, atque per totum corpus immitti, acuminatos autem alior infigi unguibur manuum ac pedum: itaque colligari eum; ſimulque adductos beatos vi-

clavisque & calamis acutis confoditur.

Capitis damnati,

B

C

D

E

F

δυσίαν καθὼς, ἡμεῖς ἑτοίμως ἔχομεν προσαγαγεῖν αὐτοῖς. Οἱ δὲ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἐμανείς, γενόμενος δαιμονιῶν, λέγει αὐτοῖς· Ἀπυχέστατοι παρὰ πάντας ἀνθρώπους, ὅτοι τὸ ἀσυχίᾳ διάγοντας σιωπᾷ ἀσκῆσαι. Οἱ δὲ ἅγιοι Μάρτυρες ἀποκρίνονται αὐτῷ· Λίθινοι γὰρ ὄντες οἱ θεοί σου, πῶς ἀκούσονται, ἢ φωνὴν ἀνακράσουσι; μᾶλλον δὲ ἡμῖν τὸ σιωπᾷ διάγοντας, πῶς τὸ φῶς διορίσουσιν; σφάλματοι γὰρ αὐτοῖς εἰσι καὶ ἡ βλάπτουσι. Οἱδὲ ἐμέσας Θεοὶ, ὁ ὃν αἰὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις μέλεσι σὺν πάσαις, ὡς ἡ φωτίζων πάσαν ἀνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν ἐνίγνωσιν τῆς ἀυτοῦ ἀληθείας.

ſed Chriſto ſanantur,

10 Ἐμμανὴς δὲ γενόμενος ἐπὶ τούτοις ὁ ἀσεβὴς Ἰουλιανὸς, ἀκόμη πλέον λυσσώδης πυρὶ τοῖς πλήρης ἀυτῷ προσχύδαιος· Πεισθέντων δὲ ἐξ δημίων τῶ ἀσελφεῖ αὐτοῦ, οἱ Μάρτυρες ἀνέβλεπον μεῖ φωνῇ ἡ εἶπον· Χριστὲ Ἰησοῦ ἐραεῖς ὧν βασιλεῦ, βοήθησον ἡμῖν, ὅτι διὰ τὸ δοκεῖ σε ὑπομένομεν πόνους ἀνεκφράστους, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν κατεξίωσον ἡμᾶς τῶν ἐν σε βασιλείας. Οἱδὲ Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς λέγει αὐτοῖς· Καὶ νῦν ἐ σαίνεσθε ὅτι ὀργίζονται ὑμῖν οἱ θεοί ὑμῶν; ἐυσεβεῖται ὄν, ἡ δύνανται αὐτοῖς, ἵνα ἀξιωθῆτε φιλανθρωπίας παρ' ἡμῶν. Οἱ δὲ Ἅγιοι ἀποκρίνονται λέγουσιν αὐτῷ· Ἡμεῖς δὲ ὁράομεν τὸ δύναμιν τῶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ, παραγενομένη ἐφ' ἡμᾶς, ἡ κυρίευσεν ἐκ τῆς πύλης τῦ θανάτου· ἤδεῖ γὰρ ἐξ αὐτῶ ἐνέργεια ἠλαυνε ἡμῶν· εἴδαμεν δὲ ὅτι παρεσήμανε ὀφθαλμοὶ ἡ δύνανται διάκρισιν αὐτῶ, ἐπειδὴ σάρκινοι εἰσι ἡ ἀκάθαρτοι· ἀλλὰ πάντοτε ἐκείνοις φανερώνει τοῖς ἐνικαθημένοις αὐτῷ εἰ ἀληθείᾳ· ἡ διὰ τοῦτο τῶ διαβήματος εἰ τῷ φρυκαίρῳ βίῳ τούτῳ, ἵνα μυσθώμεν ἐν αἰωνίᾳ ἀναλύσει· ἡ ἐκπαύσωσι αὐτὸν μὴ συγκαταβιβασθῆναι μεῖ τῆς ἀρνησάσθαι τὸ ὄνομα αὐτῶ τὸ ἔνδοξον, ἡ φοβερόν, ἡ ἅγιον.

ſolicitatur etiam ſratres Manuel,

11 Ὀδὲ τύραννος ἀπαυδὰ ὑπὸ τῶν ἀνδρείας τῆς ἁγίων Μαρτύρων, ἡ μὴ δυνάμενος μεταστρέψαι αὐτοὺς εἰς τῆ ἀπώλειαν, ἐκέλευσε ἀχθῆναι τὸν Σαβὴλ καὶ Ἰσμαὴλ· καὶ ἀπωμανεὶς λέγει πρὸς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μανουὴλ· Τεθεώλησε, ἡ ἀνόητε, κακῶν ἡμερῶν μεταστασιάσε, ἑλέησον σεαυτὸν, ἡ τοὺς σοὺς συναρχόντας, ἡ προσελθόντες θύσατε τοῖς φιλανθρώποις θεοῖς· εἰ δὲ μήγε, μαζόνων τιμωρίων παραδοθήσῃ, φιλῶ σῶ βίω ἴξεσι. Οἱδὲ ἅγιος Μάρτυς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Μὴ ὑπολάβῃς Βασιλεῦ ἀποστῆσαι ἐδε ἓξ ἡμῶν ἐν τῆ ἐλπίδῃ τῶ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἡμεῖς γὰρ μᾶλλον, ἢ εἰκότα ἡ τὸν δύνατον τὸν ὁμοούσιον Τριάδος φέροντες, τρεῖς ὄντες, μιᾷ πίστει πεφωτισμένοι, ἐχόντες τὸν ὄγκον ἡ τίμιον σταυρὸν φανερώμενον ἡμῶν ἐν τοῖς ὄμμασι, ἡ τὸν νύμφιον Ἰησοῦν Χριστὸν κυρίζοντα ἡμᾶς ἐκ τῆ ἐδαφῶν. Ἰδὼν δὲ ὁ ἀνόμῳ Ἰουλιανὸς μὴ πειθαρχήσαι τὸν ἅγιον μάρτυρα τοῖς λεγομένοις αὐτῷ παῤ αὐτοῦ, ἔχων ὀργὴν τὸν διάβολον, ἐξάλλας τὸ πῦρ τῆ ἰουνὸς καρδίας, ἡ λογισάμενος ὅτι διὰ τὸν καλὸν αὐτῷ ὁμολογίας πολλοὶ τῆ ἐκ τῆ δήμου παρόντων πιστεύσωσι εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν, ἐκέλευσεν ἐκχυθῆναι ὄλους τροῦς, τὸν ἕνα σκέλος αὐτῷ κῆ τὸν κορυφὴν, ἡ τοὺς ἄλλους δύο κῆ τῆ ὦμον αὐτῷ, ἡ σχισθῆναι καλάμους, ἡ βληθῆναι κῆ πάντας τὸ σώματος αὐτῷ, ἡ καλάμους ἐξελθεῖν γεισομένους σαγίδας διὰ τῆ στήγχων τῆ χαρῶν αὐτῷ ἡ τῆ ποδῶν· ἡ ὅτως συσφιγχθῆ-

ναι

A καὶ ἀνῶν, ἓ ἀπεσχοίνισε ἅμα ἀυτῷ ἓ τοὺς μακαρίους ἀδελφοὺς Σαβὴλ ἓ Ἰσμαὴλ ἕως τοῦ Θρακίου μέρους πρὸς τὸ λόφου τὸ καλούμενον Κωνσταντίνου εἰς τόπον καλούμενον Κρημνὸν, ἔνθα καὶ κεφαλὰς ἀυτῶν ἀπετμήθησαν, ἓ ἐδόθη βλασφῆμα φρύγειν, ἵνα κατακαυθῶσι καὶ σάρκας ἀυτῶν. Μὴ τοίνυν τινες ἐρέσθαι ἀυτοὺς περὶ τῆς Χριστιανῶν ταφῆς ἐξώκησαν· ἐσπέδη γὰρ ἔξιόν ἐστι τὴν Βιθυνῶν ἐπαρχίαν.

12 Ἐλθόντων δὲ Ἁγίων ἐπὶ τὸν τόπον, εὐ ἦ ἐμέλλον πτωθῆναι, ἓ τῇ δημίων ἀπελθόντων τυπῶσαι τὸ πολλαχοῦ αὐτοῖς, πάντες οἱ Ἅγιοι κατὰ ἀνατολὰς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος προσηύξαντο πρὸς τὸν Κύριον λέγοντες· Ἰησοῦ Χριστὲ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ λόγῳ συστήσας ὁ ἐρυθρὸν ἓ ἅγιον, ἓ καταδείξας ὑπτιάτας δώματος, ἓ οἰκήσας τριήμερον τάφοις, ἓ ζωὴ χαρισάμενος τοῖς νεκροῖς, ἀνάστησον ἐπὶ δίκης καὶ ἡμᾶς εἰ ἀριθμῷ, ἓ κάτεσκαι ἡμᾶς
B ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀσεβοῦς βασιλέως Ἰουλιανοῦ, ἵνα τὸν περιεστῶτα λαὸν ἐπίστρεψον εἰς ἐπίγνωσιν σῆς πάντα δυνάμεως, γνώσονται σε τὸν μόνον Θεὸν ἓ ἀὐτὸν Θεὸν, ἓ υἱὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἓ μονογενῆ τοῦ Πατρός, ἓ ἀπόστρεψον ἐκ τῶν πλανῶν τῆς εἰδωλικῆς, ὅτι μέγα σωτηρίαν ἀυτοῖς, ὅτι μέγα καὶ ἔνδοξον ἓ φοβερὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ὑπάρχει, καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία ἓ ἡ δόξα, ἅμα τῷ Πατρὶ, ἓ τῷ ζωοποιῷ ἓ ἁγίῳ σου Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. Καὶ ταῦτα ἀυτῶν τῶν ἁγίων ἐλθε φωνὴ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ λέγουσα ἀυτοῖς· Καλοὶ μὲν ἀγωνισταὶ ἓ ἀδελφάτοι, ἑτοίμασθε εἰς τὴν ἀπομασμένην ὑμῖν βασιλείαν, ἀπολάβετε τὸν στέφανον τῶν τιμῶν ὑμῶν· αἱ γὰρ στρατιαὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων ἀγαλλιῶνται ἐφ' ὑμῖν.

13 Καὶ μὴ τοῦ γενέσθαι τὴν δίκην τούτῳ, ἔστη ὁ τῆς δημίων, ἵνα κόψας, ἀπέτεμεν ἀυτῶν τὰς κεφαλὰς, ἓ εὐ ἀριθμῷ ἀπέδωκαν τὸ πνεύματα ἀυτῶν. Καὶ ἐδόθη ἐσχίσθη ἡ γῆ, ἓ ἐδέξατο τὰ λείψανα τῶν ἁγίων Μαρτύρων, ἓ διεφύλαξεν ἕως ἡμερῶν δύο, πρὸς τὸ μὴ κρεμδῶναι ἀυτὰ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, μὴ ἓ πρόσαξιν τὰ σαπῆναι Βασιλεὺς Ἰουλιανός. Ἰδόντες δὲ οἱ δήμιοι τὸ δαῦμα τὸ γινόμενον, ἐστράφησαν γενόμενοι, κἀγχάραν ἐκόδευ· πολλοὶ
C ἓ τῶν ἀντῶν ἐκείνου τὸ ὄχλου, ἐπίστευσαν τῷ Θεοῦ τῷ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Καὶ προαιρέσαντες εὐ τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ἔνθα καὶ ἔγιον λείψανα ἦ, ἐκατὸν δίκην προσαγάγοντες τῷ φιλανθρώπῳ Θεῷ, μὴ τὰς δύο ἡμέρας λαβόντες τὰ ἅγια καὶ ἁγνὰ λείψανα, ἀνεπαλύψαντες ἀυτὰ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, μὴ πάσης τιμῆς ἓ ἐμφρόνως, ἓ ἀρωμάτων πολῶν καθίσαντες, ἀπέθεντο ἐν τόποις εὐπρεπέσι, δόξαν ἀναπέμποντες τῷ δοσπότῃ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ.

14 Ἐτελειώθησαν δὲ οἱ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες Μανουὴλ, Σαβὴλ, ἓ Ἰσμαὴλ μηνὶ ἰουνίῳ ἐξ ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ὥρᾳ θ'. Ἐπράχθη ὁ πᾶσα ἐπὶ τῶν ὑπατείας Μαμερτίνου ἓ Νουήτα, βασιλεύοντος τοῦ ἀνόμου βασιλέως Ἰουλιανοῦ, ἓ ἡμῶν βασιλεύοντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μετὰ ταῦτα δὲ μαθὼν Βαλτανὴς, ὁ τῆς Περσῶν βασιλέως, ὅτι οἱ θεράποντες ἀυτοῦ, ὃς εἶχε, ἓ ὧν ἀπεστάλκει τῷ παρανόμῳ Βασιλεῖ Ἰουλιανῷ πρὸς βραβεῖόν εἰρήνης, οἱ μακαρίοι οὗτοι ἓ ἅγιοι Μάρτυρες Μανουὴλ, Σαβὴλ ἓ Ἰσμαὴλ, τιμωρησάμενοι ἀυτὸς διαπέμπει παρέδωκε, λυπηθεὶς περὶ αὐτῆς ἓ ἡμερωθεὶς γενόμενος σφόδρα, πάλιν ἐκίνησε ἐπὶ πόλεμον. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥητὸν ὑπὸ τοῦ προφήτου διὰ τοῦ Κυρίου λέγοντος, Ἐμοὶ ἡ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος· Παρακεκάμενοι ἐν

Junii Tom. III.

ros Sabelem & Iſmaelem peretrahi ad mutum D
verſus Thraciam, qui dicitur Conſtantini, in lo- ex MS.
com, qui dicitur Præcipitium; ibique truncati VATIC.
capitibus, ac ſtatim ſarmenta colligi ad com-
burenda eorum corpora, ne ſorte inventa a
Chriſtianis ſepulturæ honorem conſequerentur: feſtinabat enim in Bithynorum provinciam diſcedere.

12 Venientes ergo ad locum Sancti, in quo *poſt factam*
plectendi erant, & lictoribus ſuis agentibus, quod *in loco ſupplicii ora-*
in mandatis habebant implere, omnes ad O- *tionem.*
rientem converſi, velut ea uno ore precati ſunt ad Dominum, hocce modo: Jeſu Chriſte, ſervator noſter; qui verbo cœlum & terram conſtituiſti, pro nobis dignate mortem ſuſtinere, & triduum in ſepulcro manere; ſuſcipe animas noſtras in pace, & libera nos de manibus ſacrilegi Imperatoris Juliani: populum autem circumſtantem converte ad agnitionem veritatis tuæ, ut cognoſcat te ſolum Deum, & filium Dei, Dominum Jeſum Chriſtum unigenitum Patris, atque averte eos ab errore idolorum, ut non perdat eos; quia magnum, glorioſum, terribile nomen tuum eſt, regnum & gloria, ſimul eum Patre ſanctoque & vivifico Spiritu in ſecula. Amen. Tali oratione completa, facta eſt vox de cœlo eis dicens: Generoſi mei pugiles, atque triumphatores, venite ad præparatum vobis regnum, accipite coronas victoriæ veſtræ debitas: vos enim expectant exercitus Angelorum & Archangelorum. E

13 Deinde lictorum unus ſurrexit, & percutiens gladio caput omnibus abſtulit, itaque in pace reddiderunt ſpiritum. Continuo vero ſciſſa eſt terra, & ſuſcepit ſanctorum Martyrum corpora, atque per biduum cuſtodivit, ne poſſent juxta mandatum ſacrilegi Imperatoris Juliani comburi. Videntes vero lictores hoc miraculum, perterrefacti diſceſſerunt inde, multique ex turba illius præſente crediderunt Domino noſtro Jeſu Chriſto. Cum autem ipſo in loco manſiſſent duobus diebus, ubi ſacræ illorum Reliquiæ erant, orationemque continuam clementiſſimo Deo ſacrarent; ipſo Domino Jeſu Chriſto eorumdem corpora revelante, omni cum honore atque pſalmodia multiſque aromatibus curaverunt illa, atque in locis decentibus compoſuerunt, glorificantes Dominum Jeſum Chriſtum. *gladio ſecuerunt* *corpora; miraculoſe ſervata, ſepeliuntur a Chriſtianis,* F

14 Conſummati ſunt autem ſancti Martyres Chriſti Manuel, Sabel, & Iſmael, menſe Junio die XVIII. feria ſecunda, hora nona: peracta vero omnia ſunt Conſulibus Mamertino & Nevita, imperante ſacrilego Juliano, apud nos autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto. Poſt hæc intelligens Rex Perſarum Baltanus, miniſtros ſuos, quos impio Juliano miſerat pacem confirmatores, beatos, inquam, ac ſanctos Martyres, Manuel, Sabel, Iſmael, ab ipſo excarnificatos ac mortem datos, triſtitia ſuper iis, gravitergoa indignatus, rurſum bellum movit: itaque (ut impleretur quod ſcriptum eſt per *a* Propheram, dicente Domino, Mihi vindicta, & ego retribuam) exercitum etiam Julianus eduxit; & Perſas *an. 362. 27. Junii.*

A quidem per militum victutem, qui omnes ex ms. VATIC. Christiani erant, & debellavit; sed cum inde reverteretur, cælesti percussus d plaga impius, sublatus e vivis est, jubente Domino nostro Jesu Christo, cui est gloria & potestas, in secula seculorum. Amen.

καὶ ὁ ἡμέτερος Βασιλεὺς Ἰουλιανὸς, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Περσῶν, καὶ συγκροτήσας καὶ νικήσας αὐτοὺς τῷ Χριστῷ τῷ στρατιωτῇ Χριστιανῶν ὄντας, ὑπεστρέφων ἀπράξ ἐκράτησεν ὁ κύριος, διὰ τοῦτο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὲ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ANNOTATA D. P.

a Ἀδικίαν, præsumere, *seu* ratiocinando colligere, *alibi hactenus non inveni: sed per conjecturam sic verto, quia ab urbanis ac suæ urbis ætate morali videtur sumptum vocabulum.*

b *Propria loquenda, non sunt hæc verba Prophetæ, sed Pauli ad Hebr.* 10. 30. *alludentis ad locum Moysis Deuteron.* 32. Ego occidam &c. & his qui oderunt me retribuam.

c *Imitus belli prospera fuisse Julianum scimus, quousque Ctesiphontem venimus est: sed debellatos Persas nusquam legimus: quin potius debuisse Nazianzenus Orat.* 2. *in Julianum, an huic aq angustius pertrahendo non cessemus da industria Persa, Exercitus autem religiosa fuit, ut tamen inquinatum idolatriæ censeri Jovianus, ni mori imperium ejus in arcto positi prius assumere, quam illam illa ejurasset, sequæ Christianum esse professus: quod libenter fecere plerique; exteriori tantum specie gentilismum amplexi.*

d *Imo, cum ad prælium processisset, fame ac necessitate coactus.*

B

C

e *Ammianus lib.* 25. *cum narrasset, quomodo fugientibus suis intrepidus ipse procurrerit in hostem, incertum, inquit, sublata equestri hasta, cute brachii ejus perstricta, costis perfossis, hæsit in ima jecoris fibra: quam dum avellere dextra manu conatur, acuto utrinque ferro dextræ nervos secuit exciso: & provolutus humoto, præsentemque velox concursu relatus in castra, E medicinæ ministeriis fovebatur. Ita hæc Ethnicus, dissimulans veritatem; quin & Libanius sophista, tum dixisset, nequidem proposito præmio quemquam inter Persas fuisse, qui se auctorem cædis profiteretur, haud obscure in Christianos ipsius Juliani milites contorquet invidiam. Christiani autem, ut Nazianzenus & alii, de cælo percussum fuisse dicunt; & S. Mercurium Martyrem vulneris auctorem, ex visione cujusdam viri, faciunt: quæ dore vide Baronium ad an.* 363. *num.* 54. & 55.

DE
SANCTO JOSEPHO
ANACHORETA IN ÆGYPTO
SYLLOGE HISTORICA.

F

De ejus dictis & factis ex Vitis Patrum.

G. H. SUMED. SEC. IV.

I*Llustre Synaxarium nobis Divione in collegio Societatis Jesu repertum celebrat hoc die* XVII. *Junii* Josephum Anachoretam, qui captam vitam finivit additis hisce verbis.

Cultus apud Græcos.

Ὁ θεὸς σὺ κύκνος Ἰωσὴφ σὺ ᾖ θεῖος,
Θανόντα μετ' ᾠδῆς ἂν κύκνου θνήσκειν λόγος.

In fine cygnus, tu Joseph es divinus;
Cantando moreris, ut mori cygnos ferunt.

& 20. Junii. *At die* XX. *Junii indicatur etiam memoria sancti* Patris nostri Josephi Anachoretæ *in Ms. Synaxario Ecclesiæ Constantinopolitanæ, atque in duplici codice Taurinensi Ducis Sabaudiæ; pro quo, sed per errorem, nomen Joannis exprimitur in ms. Mediolanensi bibliothecæ Ambrosianæ.*

A S. Antonio laudatur. 2 *Videtur is esse, qui in Vitis Patrum dicitur cum S. Antonio vixisse, adeoque ante vel circa mediationem seculi* IV. *cum ille obierit anno* CCCLVI. *deque eo sermo esse hic* 5. *interprete Pelagio libello* 25. *ubi agitur de humilitate, num.* 5. *his verbis:* Venerunt aliquando senes ad Abbatem Antonium, & erat cum eis etiam Abbas Joseph. Volens autem Abbas Antonius probare eos, movit sermonem de Scripturis sanctis. Et cœpit interrogare a junioribus, quid esset hoc vel illud verbum. Et singuli dicebant prout poterant. Ille autem dicebat eis: Necdum invenistis. Post eos vero dixit Abbati Joseph: Tu quomodo dicis esse verbum hoc? Ille respondit: Nescio. Et dixit Abbas Antonius: Vere Abbas Joseph solus invenit viam, qui se nescire respondit.

indices 3. ordines perfectionis.

3 *Et libello* 1. *num.* 9. Dixit Abbas Joseph Thebæus: Quia tres ordines sunt honorabiles in conspectu Domini. Primus est, quando homo jejunat, & adjectantur ei tentationes, & cum gratiarum actione suscipit eas. Secundus autem est, quando aliquando omnia opera sua facit munda coram Deo, nihil habens humanum. Tertius vero, quando aliquis sedet in subjectione & præceptis Patris spiritualis, & omnibus propriis renunciat voluntatibus.

propter hospitem mendax & ficta.

4 *Et libello* 8. *num.* 4. Eulogius quidam Presbyter venit ad Abbatem Joseph loco, qui dicitur Ane-

A Auepho, crédens ſe aliquam duriorem conſuetudinem apud eum invenire. Et ſuſcipiens eum ſenex cum gaudio, quod habebat, fecit ei procaritate parari. Dixerunt autem diſcipuli Eulogii: Non comedit Presbyter niſi panem & ſalem. Abbas autem tacitus manducabat. Qui cum feciſſent tres dies, non audierunt eos aut pſallentes aut orantes: accepturus enim erat opus illorum, & exterior nihil ædificatur. Deo autem diſpenſante facta eſt caligo, & etranter de via reverſi ſunt ad ſenem: & priuſquam pulſarent oſtium, audierunt pſallentes. Et cum expectaſſent diu ut audirent, poſtea pulſaverunt, & ſuſcepit eos iterum ſenex gaudens. Hi autem, qui cum Eulogio erant, propter cauma caloremus ſumſerunt, B & dederunt ei ut biberet: erat autem aqua permixta de mari & flumine, & non potuit bibere. Quicum haec in animo ſuo cogitaret, coepit rogare ſenem, ut diſceret ejus inſtitutum, dicens: Quid eſt hoc, Abba, quia primo non pſallebamus, ſed nunc coepiſti, poſtquam nos ſumus egreſſi: Si quis eum aquam bibere voluit, invene eam ſalſam? dixit ei ſenex: Frater aliquis mocus eſt, & per errorem miſcuit aquam maris nam. Eulogius vero rogabat ſenem, volens agnoſcere veritatem. Et dixit ei ſenex: Parvus ille calix vinum eſt, quod certum providet: hic autem ad aquam, quam aſſidue fratres bibunt. Et his verbis docuit eum habere diſcretionem cogitationum, & abſcidit ab eo omnia humanitus moventia mentem ejus, & factus eſt commotus, manducans de cetero omnia, quæ apposita ſunt ei. Didicit enim ipſa in ſecreto operari, & dixit ſenati Pro certo in caritate eſt opus veſtrum.

poſtea pſallit.

et ibi vinum offert, alias aquæ ſalſus bibere.

remedia dant contra tentationes.

§ *Alan abb. Ab libello 9. num. 9.* Interrogavit Abbas Joſeph Abbatem Paſtorem dicens: Dic, quomodo monachus ſiam. Et dixit ei ſenex: Si vis ſequiem invocare, & in hoc & in futuro ſeculo, in omni cauſa dic: Quis ſum ego? & ne C. judices quemquam. *Hoc forſan contrario modo intelligenda, ut Paſtor interrogarit, & ſenex Joſeph reſponderit, propter hoc ſequenti libello 10. num. 29. relata, ubi* interrogavit Abbas Paſtor Abbatem Joſeph, dicens: Quid faciam quando approximant mihi aliquæ tentationes: reſilio illis, an permitto intrare? Dixit ei ſenex; Dimitte intrare, & pugna cum eis. Reverens ergo in Scithi ſedebat: & contigit, ut veniens quidam a Thebaida in Scithi, narraret fratribus ſe interrogaſſe Abbatem Joſeph: Quando approximat mihi tentatio, reſilio ei, an dimitto intrare? Et dixerit ei: Omnino non dimittas tentationem intrare, ſed cito abſcinde eam. Audiens autem Abbas Paſtor, quia ſic dixerit huic, qui venerat a Thebaida, Abbas Joſeph, ſurgens iterum abiit in

aliter ſimiliter.

Panopho ad Abbatem Joſeph, & dixit ei: Abba, ego tibi commiſi cogitationes meas, & tu aliter dixiſti mihi, aliter autem Fratri de Thebaida. Et dixit ei ſenex: Scis quia diligo te? Et reſpondit: Etiam. Nonne ita mihi dixiſti, ut ſicut mihi ipſi, ita tibi dicerem quid ſentirem? Etenim ſi intraverint tentationes, & dederis & acceperis pugnam cum eis, probabuncm te faciunt. Ego autem veluti mihi ipſi, ſic tibi locutus ſum. Sunt autem aliqui, quibus nec approximare expedit paſſiones, ſed ſtatim debent ſcindere eas.

D AUCT. G. H. *aliter juvandus pugnandum.*

6 *Dom Abella 13. num. 9.* Venit Abbas Lot ad Abbatem Joſeph, & dixit ei: Abba, ſecundum virtutem meam, facio modicam regulam, & parvum jejunium, & orationem & meditationem, & quietem; & ſecundum virtutem meam ſtudeo purgare cogitationes meas, quid ergo debeo da cetero facere? Surgens ergo ſenex expandit manus ſuas in cœlum, & facti ſunt digiti ejus veluti decem lampades ignis, & dixit ei: Si vis, efficeris totus ſicut ignis.

nullis diebus ſicut lampades ignis.

7 *Poſtea libello 13. num. 1. iſta narrantur.* Perrexerunt aliquando quidam Patrum ad Abbatem Joſeph in Panopho, ut interrogarent eum de E ſuſceptione Fratrum, qui ſuperveniunt ad eos, ſi deberent ſibi relaxare abſtinentiam ſuam cum ipſis, & congaudere eis. Et priuſquam interrogarent eum, dixit ſenex diſcipulo ſuo: Conſidera quod facio hodie, & expecta; & poſuit duas ſedilia de ſcirpo in faſciculis ligata, unum a dextra, & unum a ſiniſtra, & dixit: Sedete. Et intrans in cellam ſuam, & veſtivit ſe reſtes veteſtas. Et exiens tranſiit in medio eorum. Et iterum intravit, & veſtivit ſe veſtibus ſuis, quas prius habuerat. Et egreſſus eſt iterum in medio eorum. Illi autem ſtupentes in id, quod faceret ſenex, interrogaverunt eum, quid hoc eſſet, & dixit eis: Vidiſtis quid feci? Dixerunt. Etiam. Et ille dixit: Ne motatus ſum ego pro conſuetudine veſtis? Et dixerunt: Non: Et ipſe dixit iterum. Ne læſus ſum de meliori veſte? Et dixerunt: Non. Et ille dixit: Sic ego ipſe ſum in utriſque: & ſicut prior veſte motatus non ſum, F nec ſequenti læſus ſum; ita debemus in ſuſceptione Fratrum facere, ſicut in ſancto Evangelio legitur. Date, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Quando ergo eſt præſentia Fratrum, cum gaudio debemus ſuſcipere eos; quando vero fuit ſumus, opus habemus lugere. Illi autem audientes, admirati ſunt: quia quæ in corde eorum erant, ut interrogarent eum, prius agnovit, & glorificaverunt Deum. *Hæc ibi: quæ etiam alia phraſi leguntur lib. 3. ſub nomine Ruffini num. 47.*

mutata veſte docet; quomodo in converſatione ſe geramus.

DE

A D E

SANCTO PIORE ANACHORETA IN ÆGYPTO

SYLLOGE HISTORICA.

De ejus actis & dictis ex Vitis Patrum.

E

B G. H. SUB FIN. SEC. IV. *S. Antonii discipulus.*

A *Ster hic ſanctus Anachoreta, a Gracis in Synaxaria Divionenſi ad hanc* XVII. *Junii propoſitus, de quo libro* 3. *de Vitis Patrum, Ruffino adſcribi ſolito, iſta leguntur* num. 3 1. Fuit quidam eremita, Pior nomine, de antiquis Fratribus, quem B. Antonius adoleſcentem in ſancto propoſito Monachorum inſtruxit. Demoratus eſt autem apud B. Antonium annos paucos. Cumque viginti & quinque eſſet annorum, abiit ad alium ſecretum eremi locum, ut ſolitarius habitaret, hoc etiam volente & conſentiente B. Antonio: dixitque ei S. Antonius: Vade, Pior, & habita ubi voluerit, & cum tibi per aliquam rationabilem occaſionem revelaverit Dominus, venies ad me. Cum autem pervenisset hic ipſe Pior ad locum, qui ſitus eſt inter Nitriam & eremum Scithi, effodit puteum, cogitans apud ſemetipſum; Quoniam qualemcumque aquam invenero, oportet me contentum eſſe: quod & factum eſt, & ad augmentum meritorum talis occaſio; tantum enim ſalſa & amara inventa eſt aqua, ut ſi quis ad eam viſitandi gratia veniret, in proprio vaſculo ſibi aquam deportaret. Remoratus eſt in eodem loco annis triginta. Dicebant ergo ei fratres, ut recederet de loco ipſo propter amaritudinem aquæ. Ipſe autem dicebat eis. Si amaritudinem & laborem fugimus abſtinentiæ, & volumus in hoc mundo requiem habere, poſt exitum vitæ hujus non percipiemus illa æterna & vere dulcia bona, nec fruemur illis perpetuis beati paradiſi deliciis. Dicebant ergo fratres: quia tantum unum paximatium & quinque olivas in cibo accipiebat, & hoc deambulando foris.

aquam ſalſã & amaram bibit:

C

uno in die paximatio & quinque olivis vel fructibus ejus foris in via

2 *Hoc ultimum legitur etiam in Vitis Patrum interprete Pelagio, libello* 5. *num.* 34. Et interrogavit eum quidam, quare ſic manducaret: reſpondit ſe non hoc velut opus aliquod agere, ſed velut quiddam ſuperfluum. Alii autem, de hoc interroganti, reſpondit: Ut non vel in comedendo corporalem delectationem habeat anima. Etiam & hoc affirmabant de eo, *inquit Ruffinus*, multi ſanctorum Patrum: quia triginta & amplius annis, ea quo egreſſus eſt de domo parentum ſuorum, nunquam ei ſuaſum fuiſſe, etiam cum defunctos audiſſet parentes ſuos, ut pergeret ad requirendum ſeu viſitandum propinquos. Verumtamen ſorte ejus, cum eſſet vidua, habebat duos filios jam adoleſcentes olos, miſit eos in eremum, ad requirendum fratrem ſuum Piorem. Qui cum diverſa monaſteria circuiſſent, requirentes eum, vix tandem invenientes illum, dixerunt ei: Nos filii ſororis tuæ ſumus, quæ nimio deſiderio optat te videre ante exitum ſuum. Ipſe vero non acquievit petitioni eorum. Perrexerunt autem adoleſcentes ad hominem Dei B. Antonium, iudicantes ei, pro qua cauſa venerant. Miſit autem B. Antonius, & vocavit eum ad ſe, dixitque ei: Quare, Frater, tanto tempore non veniſti ad me? Qui reſpondens, dixit ei: Præcepiſti mihi, beatiſſime Pater, ut, ſi per aliquam occaſionem revelaſſet mihi Dominus, venirem ad te; & ecce hactenus non mihi revelatum eſt. Dixitque ei B. Antonius: Vade, ut videat te ſoror tua. Tunc aſſumpſit ſecum alium Monachum, & pervenit ad locum & domum ſororis ſuæ: & ſtans foris prope januam atrii, clauſis oculis, ut non videret ſororem ſuam, flevit. Illa autem veniens projecit ſe ad pedes ejus: de utrumque enim gaudio anguſtiata eſt. Dixit ei Pior: Ecce ego ſum Pior frater tuus, vide ergo mundum quantum volueris: & poſt hoc ſtatim reverſus eſt ad eremum in cellulam ſuam. Hoc autem fecit ad erudiendum Monachos, ut non daretur eis licentia, cum libitum eis fuerit, viſitare parentes vel propinquos ſuos. *Qua hic de viſitatione ſororis habentur, narrat Palladius in Lauſiaca hiſtoria cap.* 87. *& non a S. Antonio gaſſum, ſed* ab Epiſcopo loci, ſcriptis togatu ſororis litteris, acceſſiſſe; nec potuiſſe perſuaderi, ut domum ingrederetur: *adiiſſeque*, donec deceſſit, contentus fuiſſe inventis amaritudinibus aquæ, ut genereſi hujus toleramina innoteſceret.

ſorori ſe manibus ſuis clauſis oculis nec miſſum a S. Antonio

vel ab Epiſcopo

F

a propinquorum viſitatione abhorret.

3 *In Vitis Patrum interprete Palladio, libello* 9. *num.* 9. *iſta referuntur*: Factum eſt aliquando conventus in Scithi, & loquebantur Patres de quodam Fratre culpabili. Abbas autem Pior tacebat. Poſtea autem ſurgens egreſſus eſt; & tollens ſaccum, implevit eum arena, & portabat eum in humeris ſuis: & mittens in ſportella modicam de eadem arena, portabat etiam ipſam in ante. Interrogatus autem a Patribus, quid hoc eſſet; ille reſpondit: Saccus iſte, qui multum habet arenæ, mea peccata ſunt: & quoniam multa ſunt, poſui ea ſupra dorſum, ne doleam pro ipſis, & plo-

docet prius magis quam alienos peccata ponſanda.

A & plorem : iſta autem arenu modica, peccata ſunt illius Fratris : quod non oportet ita fieri, ſed mea magis peccata ante me eſſe, & de ipſis cogitare, & Deum, ut ignoſcat mihi, orare. Audientes autem Patres dixerunt : Vere hæc eſt via ſalutis. *Eadem alia aliquantulum phraſi habemus apud præclarum Ruffinum num.* 236. *In Apophthegmatis Patrum, quæ Græcolatina edidit Jo. Bapt. Cotelerius, hoc quoque legitur*: B. Pior, ubi apud aliquem in meſſe operam navaſſet, commouefecit de reddenda mercede ; atque illo differente, rediit in monaſterium. Rurſus tempore advocante, meſſuit apud eumdem, & alacriter in opus incubuit : cumque is nihil præberet, reverſus eſt in monaſterium ſuum. Tertio pariter cumpacto anno, ſolitum opus poſtquam perfecit, receſſit, cum nihil accepiſſet. At Dominus proſperavit domum hominis : unde afferent mercedem per monaſteria, circuibat quærens Sanctum. Quo vix inveuto, procidit ad pedes ejus, mercedem ſolvit, dixitque : Mihi Dominus largitus eſt. Ille vero mandavit, ut redderet Presbytero in Eccleſia. *Ita ibi inter Monumenta Eccleſiæ Græcæ pag.* 643.

primum gravis in meſſe ſervit :

B

4 *Inſuper a Palladio ſcriptum ſic eſt cap.* 22. Fertur, *inquit*, præter alia hæc quoque actiu ſancti Pambon ; quod Pior, qui ſe in vita exercebat monaſtica, ad ejus cellam aliquando accedens, proprium panem detulit. Cum eum autem Pambon reprehendiſſet, dicens, Cur hoc feciſti ? reſpondit Pior, Ne te gravarem. Itaque tacitus eum demiſit. Poſt aliquantum autem temporis accedens magnus Pambon ad cellam Pior, panem ſuom ſecum madefactum attulit. Ab eu uutem rogatus, quanam de cauſa panem attuliſſet madefactum, reſpondit Pambon : Ideo madefeci, ne egu quoque te gravarem. *Memoratur a Græcis dictus* Pambo *ad diem* XVIII. *Julii*. Sanctus etiam Pambo, & Dei famulus Pior, gratias ſanitatum u Domino adepti, *memoratur in epiſtola Ammonii Epiſcopi de S. Pachomio & Theodoro num.* 21. *qui eos in Nitria monta invifit. Denique apud Palladium cap.* 87. *ſupra citato ſub finem legitur* : Multi monachi poſt ejus mortem, cum in cella ejus manere contendiſſent, non potuerant unum annum id efficere. Eſt enim locus terribilis & alieous ab omni conſolatione. *Es igitur in loco, ut in Menæis mſs. Divionenſibus ad hunc* XVII. *Junii*, S. Pior in pace vitam finivit : *ibidemque addantur verſus duo, alludentes ad nomen, quod licet Ægyptiacum ſit, ſive Copticum, quod ſenum tamen litterarum non longe abſcedit a Græco* Πίωρ, *quod* pinguem obeſumque *ſignificat, vel* bene ſaginatum.

visitat & viſitatur a Pambone Abb.

& locus in veneratione monet es mortuo.

Φυχῆι Πίωρ σοδιρὸν ἐρεπτὸν ἔχων,
Πίωρ ἀνῆλθε ψυχικῶ πίνυι γίγων

Virtutis avidam quia habuit animam Pior
Bene pinguis abiit, ſpiritus adipe plenus.

tempus vitæ ex Epiſtola Ammonii.

5 *Ammonius*, *neſcio cujus ſedis in Ægypto Epiſcopus, qui monaſticum habitum ſub annum* CCCLI. *induerat apud S. Theodorum S. P. Pachomii diſcipulum, in Epiſtola de utroque ſcripta ad Theophilum Epiſcopum Alexandrinum, a nobis exhibita die* XIV. *Maji num.* 21. *narrat, quomodo* cum *ſibi* tertius inter Monachos ageretur annus, *Chriſti* CCCLIV. *auctor ei fuerit profectus S. Theodorus, ut in montem Nitria domicilium eligeret, ubi tunc degebant viri ſanctitate conſpicui & Deo gratiſſimi, tum S. Ammone : inter quos erant* S. Pambo, & Dei famulus Pior, qui gratiam ſanitatum a Domino ſuerant adepti. *Atque hinc juſtificatur tempus mortis initio propoſitum videlicet ſub finem ſeculi* IV. *ſcribebat enim Ammonius iſte poſt ſuſceptum a Theophilo Epiſcopatum, id eſt poſt annum* CCCLXXXVI. *& ſcribebat tamquam de adhuc vivente. Quamquam autem Theophilus iſte ſedem tenuit uſque ad* CCCCXII. *Ammonius tamen, ſi tunc viviſſet, fuiſſet circiter nonagenarius ; adeoque credibilius eſt ſcripſiſſe illum ante ſeculi quarti finem, ſaltemodo octogenarium, de Monachis ante annos circiter quinquaginta in Nitria famoſis.*

E

C DE SANCTO BESSARIONE, F

ABBATE ANACHORETA IN ÆGYPTO.

SYLLOEGE HISTORICA,

Ex Menæis Græcorum & Vitis Patrum.

G. H. AD EPIN. SEC. IV. *Inſcriptus Martyrol. Rom.*

SAnctus Beſſarion anachoreta *inſcriptus eſt ad hunc diem* XVII. *Junii Martyrologio Romano, & in Notis allegatur auctoritas* Græcorum, qui in Menologio (*ſcilicet per Sirletum confecto*) ejus vitam brevi compendio comprehenſam referont ; *quod longiori inquiſitioni promittimus, & eſt hujuſmodi* : Eodem die ſancti Patris noſtri Beſſarionis : qui a pueritia ætate mundanis rebus abrenuncians, & Scetim ſecedens, admirabili rerum terrenarum contemptu, ſuliius animæ ſtudio vacabat, ab omni affectu liber. Non locorum deſiderio, non cibi uppetitu detentus, ſed futuratum rerum ſpe & fidei firmitate munitus, omma tolerabat : hac atque illuc, tamquam captivus aliquis, in frigore & æſtu uudus oberrans, ſub dio perpetuo ſtabat, ita ut quadraginta dies & noctes in medio rhamno aliquando ſtaus, numquam cubuerit, & quadraginta (annos) numquam in latus declinarit, ſed ſedens vel ſtans dormierit. Cumque talem duaiſſet vitam, ad cæleſtem patriam evolavit.

Elogium in Menol. Sirleti

a *Hæc ibi, quibus claritatis tanſu præmiſſis,* *A pueritia Prior.*

de eo

A *de eo in Vitis Patrum a Roſweido & in Menais*
AUCT. *excuſis hoc* XVIII. *Junii &* XX. *Februarii edita,*
G. H. *diſtribuemus per tempora ætatis. Ac primo de ejus ortu & adoleſcentia ad dictum* XX. *Februarii iſta legimus*: Οὗτος ἐγεννήθη καρκινῶι ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀντιγλυκασθείσης δὲ αὐτῆ, καὶ ἐν ταῖς ἱεραῖς γράμμασι ἐκπαιδευθέντος, φῶς ἐν ἐκείνῳ ἔλαμψεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐκ παιδὸς ἡλικίας, ἡ ἀγάπησεν Ἰησοῦν Χριστὸν σοφίαν, μεθ' ἡσυχίου χάριτι ἐνοίκουσαν πράγματι ἐν βοθίῳ αὐτοῦ ἁγίου βαπτίσματος τυπίδος. Ἀπελθὼν δὲ εἰς ἔσχατον ἔρημον, ἐν ἄσκησι ἀγωνίσατο· καὶ ἐφωτίσθη παρὰ θεοῦ καθαρότητος, εἰς φθορᾶς τὴν κρίσιν τοῦ χεῖρον ὑπάρξῃ, ἡ ὅτι μὴ θεὸν βοηθὸν ἐν ἑαυτῷ ἔσχεν. Sanctus Pater ooſtet Beſſarion corporaliter natus eſt in Ægypto: ubi ablactatus foit
B & ſacris litteris eruditus, lux divina cor ejus illuſtravit, & ab ætate juvenili dominum noſtrum Jeſum Chriſtum vehementer dilexit, nequa ullo unquoam facto gratiam innocentiæ per baptiſmum acceptam læſit aot inquinavit. Eremum vero ingreſſus, tamquam corporis capeti decernvit: ejoa ut vermibus deſtinati contemptor, deteriorem hominis partem meliori ſubjecit; ac Deum, quem deſiderabit, adjutorem habuit.

3 *Eodem ad hunc* AUCT. *Junii ita exponuntur*. Οὗτος ὁ Ὅσιος, ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ὑποταξάμενος, καὶ τῷ Σωτῆρι καταλυθείς, εἰς ἀσκῆσιν ἔσκησε καὶ ἐκπροσώπῳ ὅλαιον, εἰς ἓν τῷ αἰσίῳ πνεύματι, ἓ νυκτὶ, ἓ χρεμίων ζώων ὑπαρχὸς καὶ ἀμαξίμενος παῖσι τῷ χρόνῳ ὁ ζωὴν αὐτοῦ ἐφυπλίσαι. Οὐ γὰρ φορτὶς ἔδυκα παρ' αὐτῷ ἐμπεσεῖν, ἡ πάντα ἐνίδυμεν κατασκευὴν ἐδέξε ἐ πίνε ξυχῶς· ἡ χάρτ τριβῆς, ἡ κάσσας σ'κυμάτων, ἡ βίβλον παρῆσαι· ἀλ' ὅλως δὲ ἅλο ἦν τῷ σώματος πασῶν τρυφὴ ἐλλιθίρας, ἀντὶδι ἐ μεμόνων τρυφόμενος, καὶ πίστεως ἐχυρώματι βεβαιοῖς ἐσαρτίρι, ὥσπερ ἀγκύλιόν τινος ἐδὲ κράτιος ἐν χύχι καὶ γυμνότητι ἐφέμενον· ἡ ἐ φλογὶ τῷ ἡλίῳ ἐφολογόμενος, αἴδριος ἐσταυτῷ παῖσιν· χρυσοῖς ἐρωῖν ἐαυτ' ἀς πλανόμενον στεφανίτην, ἡ πλατείᾳ ἐ ἄμμῳ χάρᾳ ἀτενίζη πολλάκις ἐαυτ', ἀς ἐν πολίτῃ φίρεσθαι ἐνδοξάσαι. *Id eſt*: Hic Sanctus io juvenili adhuc ætate Scetanam eremum ingreſſus, per religio-
Io eremo Sceti degit cum magna abſtinentia: ſæ abſtinentiæ & egeſtatis exercitationem tantum profecit, ut titu ultrum aut piſcium animantumve, ſine oſſa rerum præſentium cura, totum vitæ curſum tranſigeret. Noo tectum quærebat, non ullo loci certi deſiderio, aut cibi appetitu tangebatur; non cellarum uſum, noo librorum ſarcinas umabat; ſed ab omoi prorſus affectu expeditus, ſpe rerum futurarum paſcebatur, & fidei propugnaculo tutus perdurabat, & tamquam captivus modo huc, modo illuc, in frigore & nuditate manebat. Sole adoſtui ſub dio aſſidue ſtabat, io præruptis ſaltodinum velut erro quidam bærebat. In fabuloſo terra compluries prorſuſque inhabitabili perinde ac ſi pelago jactaretur, patientiam exercebat. *Eadem referuntur in Apophthegmatis inter Græca Eccleſiæ monumenta Græcolatine edita a Cotelerio, ac* Beſſarione *Abbate tom.* I. *pag.* 407. *ubi deinde ſic additur*. Quod ſi contigiſſet, ut ad loca mitiora veoiret, io quibus communem conſimilemque vitam ducuot Monachi; evita portam ſedens plorabat, & velut naufragus io terram projectus lamentabatur. Poſtea ſiquis Fratrum egreſſus inveoiſſet eum, tamquam mendicum ſedrutem, velut unum ſeculi pauperem, & uppropinquans dixiſſet ea miſericordia; Homo quid plantas? ſi alicujus rei neceſſariæ eges, quaotum poterimus, accipies: tantum introi nobiſcum, menſam habe communem, cafice te; tuoc ille reſpoudebat, noo poſſa ſe ſub tecto manete, donec iouenisſet domus ſuæ res, ajens, variis modis multas a ſe amiſſas ſuiſſe opes. Ereoim io piratas iucidi; naufragium paſſus ſum; a ſplendore generis mei decidi, ignobilis factus qoi inter nobiles cenſebar. Frater vero ſi ad id ſermonis lamentatus, ingrediens, ſeuſtum paois tradidiſſet, dicens; Accipe, Pater, cetera tibi Deus, quemadmodum ais, tribuet, patriam, genus, divitias, quas locuus es; is magis adhuc lugens, ingemi edito fremitu, adjiciebat hæc verba: Non habeo dicere, au potero iouenire, qoæ amiſſa quæro, bona; ſed adhuc majoribus afficiar malis, particola quotidiana ſubiens uſque ad mortem, nec habens remiſſionem ab immenſis meis eslamitatibus. Oportet eoim, me continuu obtentiem peragete curſum vitæ meæ. *Quo omnia ſolum ea videntur ſpectare, ut indueret, qua ratione ſimul & aliorum vanitatem exploraret, & ſe, ne ea fraoretur, excuſaret.*

inſtar Abdiæ.

4 *Palladius in Hiſtoria Lauſiaca ſicut habetur Latine edita a Roſweido (nam Græca Menæi hoc & aliis pluribus vapitibus caret) cap.* 116. *ad particularia quadam ſit deſcendit.* Fuit quidam Senea, *inquit*, poſſeſſionibus cateris & miſericors, nomine Biſarioo. * Is unam quidem ſerens tunicam conveoienter Evangelicæ traditiomi, & parvum ſupethumetale: nihil enim poſſidebat præter hoc neceſſarium tegumentum. Habebat autem ſempet quoque patvum Evangelium ſub axilla; aut ad ſui faciendum periculom num perpetuo voci Domini obediset; aut potius geſtans ſermonem, quem erat opere executus. Tam admirabili enim vita uſus uſi hic vir, & citra ullum dedecus, ut perinde ac terreſtris Angelus cæleſte ner legitime peregerit. (Hic ergo cum veniſſet in quemdam vicum, & vidiſſet mendicum nudum in foro mortuum) ſe protinos exuens ſuperhumerali, eo induit mortuum. Et rorſus eum parum proceſſiſſet, nudo egenti occurrit, & ſtetit apud ſe diſceptans, & ſic ratiocinans: Quomodo ego quidem, qui mundo renunciavi, veſte induor; frater autem meus algore conctaſcit? Si ergo eum ego ſiocro examinati, ero omoino cauſe mortis proaimi. Quid ergo? eauenſoe ſcindam, & partem diſtribuam? an totom dabo ei, quærſt factus ad Dei imegiocm? Sed quid mihi & illi erit utilis pars, quæ ſciuditur? Et eum apud ſe diſceptaſſet, dixit: Damnne aliquid patiemor, ſi plus quam ſi præceptum, faciamor? Geocroſus itaquu hic athleta prompto & alacri animo vocat pauperem io veſtibulum: & eum eum dimiſiſſet indutum, ſtetit oudus, ſe opericns manibus, genua flectens & ſubſidens, ſolum habens ſub aſilla verbum, quod

induit tunica ſuperhumerali.

hac indutis mendicum mortuum.

tuulta pauperem.

facit

A facit divites. Dei autem conſilio & providentia tranſiens quidam Irenarcha, agnovit ſenem, & dixit proximo ſuo ſocio: Reſpice illuc. Non eſt hic ſenex Abbas Biſarion? Cum is autem diviſſet, maxime ſ de equo deſcendens, rogavit ſanctum, dicens; Quis te exuit? Ille vero dextra protendens Evangelium, Hoc, inquit, me exuit. Statim autem ſe ſua veſte exuens Irenarcha, perfectum militem induit: & protinus geſtans veluti quamdam veſtem Monachorum, a mundo latens receſſit, declinans laudem ejus, qui ſuum viderat vitæ inſtitutum, eum, qui eſt ab occulto, honorem celaudo expectans.

& veſtem ab Irenarcha accipit.

pretium omnium Evangelii dat pauperi.

5 Hic ipſe poſtquam omne præceptum Evangelicum recte eſſet executus, cum nihil hujus mundi amplius haberet in animo, ad divinorum dictorum perfectiorem executionem, cum in tranſitu vidiſſet pauperem, curſu in B forum contendit: ubi cum pauliſper conſtitiſſet, vendidit Evangelium. Paucis igitur poſt diebus, qui cum eo erat Abbatis diſcipulus Dulas nomine, rogavit ſenem, dicens. Quid parvo libello factum eſt, o Abba? Cui ſenex placide verbum pulchrum admodum, & valde ſcitum, eſt locutus, ſic dicens: Ne triſtitia afficiaris, o Frater: nam ut illic habeamus fiduciam, propter obedientiam vendidi ipſum ſermonem, qui mihi ſemper dicebat: Vende quæ habes, & da paupertibus. Sunt autem aliæ quoque res plurimæ, ex virtute geſtæ hujus magni Patris, cum quo nos quoque digni habeamur habere partem gratiæ Chriſti. Ameu. *Ita Palladius, quem libenter Grace loquentem induxiſſem, ſi licuiſſet: interim us ſenſus clarus haberetur, ad notam * excipere debui lineam, ac ponere eo, ubi nunc eſt, locumve* ( ). Irenarcha *vero* (*ut hoc quoque explicationis gratia addam*) *eſt Magiſtratus militaris, qui* provincialium tutela ſuſcepta, quietis & pacis per ſingula C territoria concordiam ſtare facit, *ut eſt in lege 7. Cod. Theod. de Irenarchis.*

aquam mirinam dulcem reddit.

6 *Præterea noto, licet hic* Biſarion *ſcribatur, eumdem eſſe, qui alias* Beſarion *&* Beſſarion *dicitur; id enim liquet ex diſcipulo Dula, de quo lib.* 3. *de Vitis Patrum, qui Rufino tribuitur, num.* 215. *iſta leguntur*: Abbatis Beſarionis diſcipulus, nomine Dulas, cum quadam die cum ipſo pariter juxta littus maris ambularet, contigit eum multum ſitire, & dixit ſeni: Sitis me macerat, Pater. At B. Beſarion, facta oratione, juſſit eum aquam de mari tollere & *ambulat in æquæ.* bibere. Quod cum feciſſet, & duleiſſimam aquam reperiſſet, vaſculum, quod ſecum portavit, implevit. Quod cum vidiſſet Abbas Beſarion, dixit ad eum: Quare impleſti vas aqua, fili? At ille dixit: Indulge mihi, Pater, timui enim ſi forte in antea ſitiam. Cui ſenex dixit: Indulgeat tibi Dominus, fili, quia & ubique Deus eſt, & poteſt tibi dulcem aquam præſtare. *Quæ eadem lib. 6. de Vitis Patrum, inter Verba ſeniorum interprete Joanne, libello* *ſolem ſiſtit.* 2. *num.* 1. *ipſe Dulas narrat, & num.* 2. *&* 3. *addit*: Alio quoque tempore cum neceſſarium ei eſſet, fecit orationem, & tranſivit Chryſoroam fluvium pedibus: ego autem admiratus ſatisfeci ei dicens: Quomodo ſentiebas pedes tuos dum ambulares in aqua? Et ait ſenex: Uſque ad ſalum ſentiebam aquam, reliqua autem erat ſolida ſub pedibus meis. Rurſus equitibus nobis ad alium ſenem, venit ſol ad occaſum. Et oravit ſenex, dicens: Obſecro, Domine, ſtet ſol, donec perveniam ad ſervum tuum. Et factum eſt ſic.

D AUCT. G. H.

7 *In Menæis ad* 21. *Februarii eadem ſic explicantur: Οἱ τὰ τυχόντα σημεῖα ὁ Θεὸς ἐνεργοῦντες δι' αὐτῶν, ἀλλὰ τῇ λίαν παραδόξῳ. φυλάξαι γὰρ τὸ κατ' εἰκόνα ἔσως δωρεᾶς εἶχον, ἐκτίσθη ὑπάρχοντα, οὕτω τῇ οἱ μεγάλοι Προφῆται, οἱ τῷ Θεῷ αὐτοφανῶς προσομιλήσαντες. Μωσῆς γὰρ, ἡ ῥίζα τῶν Προφητῶν πάντων, τὰ πικρὰ ὕδατα εἰς γλυκύτητα μετατίθησι, διὰ ξύλου τὸ τοῦ Χριστοῦ σταυροῦ εἰκονίζοντος, ἵνα τὰς γογγύζοντας Ἰουδαίους χαλιναγώγῃ· ὅτε ἡ Μαχαίρας, τὸ μαθητὴν αὐτοῦ βαδίζοντα ποτὲ ἐν ὕδατι ἀνύδρῳ, καὶ τῷ δίψει φλεγομένῳ διὰ χαραγματος σταυροῦ ἐναφείς, τὸ ἄλμυρον καὶ ἄποτον διήλασεν εἰς γλυκύτητα μετατίθησι, καὶ ψυχρὸν καὶ πόσιμον εἰργάσατο· διό τῇ ἐμπλησθέντες ἐξ αὐτῶν αὖθις ἐπῆρεν πομπὸς τῷ Θεῷ ὑμνῳδίαν. Ὁ Ἰησοῦς ποτὲ τὸ Ναβῆ, ἡ Ἀμαλὴκ συγκόπτων, ἡ ἥλιον εἰδὼν δῦναι ἔσπευσε, ἵνα σωπήσωσιν ἅπαντες· τῇ ἡνίκ ποτὲ ὁ Μαχαίρας, ἐν ὥρᾳ τινὶ διῳδεῖς, ὑφαλεῖς ἔσχεν πόδας, τῇ ἅρας λιγέως, ἡ Θεὸν αἰνοῦντας ἔσωσεν, ἵνα ὁ τὰν ἡ ὕδωρ διένευσεν. Οὕτως καὶ Ἠλίας ὕδωρ ἐξ ὑρανῦ κατάγαγεν, ἴχ ἅπαξ καὶ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, ὅτε αἰτησάμενον ἤνεγκε. Ἐλισσαῖε ποτὲ ὁ Προφήτης τῷ μολυβδὶν ἀβρόχοις ἐπέρασεν, ὅτας ἡ αὖθ μὲν Ἰορδάνῃ ἡ Νείλῳ νομαῖς, αὖθ ἡ μολυβδὶς τὸ σταυρῷ ὕλῃ κρατυνθὶν χαλκόμισοι, τὸ ὕδωρ ἄπαν εἰς λυβάδα διέξωσε μισσοῦσης. τῇ ἐπάνω τῷ τοσοῦτον ὑδάτων πεσοσῶσαι, ἡ τὸ δαίμονος ! μέχρι δστραγάλων ἐβάφησαν αἱ ὠκυπόδες. Τί πάντῳ τῷ παραστῆναι ἔτερον ; τὸ δαιμονιώτερες ; ὅτας τῇ ἅπα σημεῖα διάφορα εἴργασε τῷ δωμὶ τὸ σταυρῷ.* *Propter quæ in Menæis comparatur.*

8 Non vulgaria Deus per illum ſigna edidit, ſed prorſus rara & admiranda. Servata enim, quantum fieri potuit, ſimilitudine magnorum Prophetarum, effecit qualia ipſi, qui cum Deo illis apparente familiariter & aperte collocuti ſunt, fecerunt. Moſes, omnium Prophetarum radix, amaras aquas per lignum, quod Crucem deſignabat, in dulcedinem vertit, ut obmurmurantes Judæos retunderet: hic autem B. Beſſarion, diſcipulo ejus, iter per ſicca & arida loca faciente, & ſiti ardente, per ſignum Crucis in aere expreſ- *& Jeſus,* ſum, ſalſum & impotabile mare mitigavit; utque dulce & frigidum, ac potabile fieret, effecit; itaque & diſcipulus & alii ea ex eo hauſtu ſitim expleverunt, & meritas Deo gratias perſolverunt. Jeſus Nave cum Amalecitas perſequeretur, ſolem juſſit curſum ſiſtere, quoad hoſtes ad internecionem deleret; & hic Sanctus quodam in loco depſebenſus cauſa ſalutis multorum, cum hoſa deficeret, rogavit Deum, ut ſolem moraretur, quoad totam viam emetiretur. Hic idem pluvias e cœlo, ſicut Elias, nec ſemel & iterum, ſed ſæpius, *Elias, & Eliſæus.* ab aliis rogatus, impetravit. Heliſæus olim eum melore Eliæ Jordanem ſiccus tranſiit: hic vero pro Jordane Nilum fluvium, pro melote

ſignum

Moſſi,

A ſignum Crucis, armis validiſſima, adhibuit, AUCT. & aquam omnem in fornicis modum redegit, G. H ac ſupra tantam undarum vim & copiam pedibus incedens, O miraculum obſtupeſcendum! non niſi talorum tenus pedes aqua tinxit. Quid vero hic miraculis majus, quid admirabilius? Ita & alia multa variaque vi ſanctæ Crucis effecit.

9 *Ex his aliiſque fignis, ſimili modo relatis, narratur aliquod lib. 5. de Vitis Patrum interprete Pelagio, libello* 12. *num. 3. his verbis.* tunica haurit aquam in crumena: Natravit Abbas Dulas, qui fuit diſcipulus Abbatis Beſarionis, dicens: Veni aliquando in cellam Abbatis mei, & inveni eum ſtantem ad orationem, & manus ejus erant extenſæ in cœlum. Permanſit hoc facieus jugiter per quatuordecim dies. Et poſt hæc vocavit me, & dixit: ſequere me. Et aſcendimus in arcmo; comque ſitirem, dixi ei: Abbas ſitio. Ille autem molotem tollens, diſceſſit a B me, quantum jactus eſt lapidis: & facta oratione attulit eam plenam aqua. Et abivimus in civitatem Iycon, & venimus ad Abbatem Joannem, & ſalutanter eum, fecimus orationem. Deinde ſedentes cœperunt loqui de viſione, quam viderant. Dixit Abbas Beſarion: Quia exivit præceptum a Domino, ut deſtruantur templa. Et factum eſt ſic, & deſtructa ſunt. *Qua videntur ſpectare celeberrimum totu Ægypto Serapidis templum, Theodoſii Magni juſſu everſum anno* CCCLXXXIX. *de quo vide Baronium, ibidem etiam agentem de Canopicis templis aut everſis, aut in ſepulchra (ut Eunapius blaſphemat) converſis, per illatas illuc Reliquias Martyrum: unde intelligas ad cenſuria* IV. *&* V. *ſeculi extremam* Beſſarionis *ætatem ſpectare. Alia habentur miracula lib.* 3. *ſub nomine Raſſini ex quibus num.* 121. *& ſequenti iſta ſunt:* Cum quidam ſecularis in eccleſiam veniens, ab immundo ſpiritu teneretur, & omnes orationem feciſſent, & nullatenus ſpiritus immundus ab eo egrederetur, dicunt inter ſe Fratres: Quid poſſumus huic ſpiritui facere? Nemo poteſt illum eacutere, niſi Abbas Beſarion. Sed ſi dixerimus hoc illi, nec ad ecC cleſiam acquieſcet venire: ſed faciamus taliter, quoniam ante omnes ſolet ad eccleſiam venire. Hunc, qui patitur, faciamus ſedere, & poſtea dicamus Abbati: Abba, ſuſcita hunc dormientem. Fecerunt ita. Et venieute Abbate Beſarione, ſteterunt omnes in oratione, & dicunt ei: Abba ſuſcita etiam iſtum dormientem. Ille autem excitavit eum, dicens: Surge, & egredere foras. Et mox ab eo egreſſus eſt ſpiritus immundus, & ſanus factus eſt ea & paralyticum ſanat: illa hora. Erat quidam habens filium paralyticum in Ægypto, & attulit eum in cellam B. Beſarionis Abbatis, & reliquit eum ſuper oſtium plorantem, & diſceſſit longe. Cœpit ergo infans flere. Cum autem ſenex per feneſtram viditſet eum, dixit: Quis te huc deſulit, fili? Cui infans reſpondit: Pater meus detulit me, & ipſe diſceſſit. Cui ſenex dixit: Surge, & adjungere illi. Et mox ſanus effectus ſurrexit, & pervenit ad patrem ſuum. *Primi narratur etiam lib.* 7. *de Vitis Patrum interprete Paſchaſio cap.* 14. *num.* 2. *& lib.* 6. *interprete Joanne, libello* 2. *num.* 4. *ubi dicitur id factum in Scethi: at ſecundum miraculum ibidem num.* 7. *tribuitur Macario.*

D to *Aliud narratur apud Ruffinum num.* 194. *his verbis:* Abbas Beſarion, dum ambularet cum diſcipulo ſuo per eremum, venerunt ad mirantur filentia, monachum quamdam ſpeluncam: & ingreſſi ibi invenerunt Fratrem ſedentem, & funiculos texentem: qui neque reſpexit ad eos, neque ſalutavit, neque aliquid locutus eſt eis. Dixit ergo Abbas Beſarion ad diſcipulum ſuum: Eamus hinc, quia hic ſenex non vult loqui nobiſcum, & profecti ſunt ad Abbatem Joannem. Cumque a morte ſeminam invenit & ſepelit, Cum autem reverterentur, venerunt ad eamdem ſpeluncam, & ait Beſarion ad diſcipulum ſuum: Ingrediamur iterum ad hunc Fratrem, ſi forte vel modo perſuadeat illi Deus, ut loquatur nobiſcum. Et cum ingreſſi fuiſſent, invenerunt corpus tantummodo mortuum, & ingemiſcens dixit diſcipulo ſuo: Veni, Frater, componamus illud, quia propter E eum hoc nos Dominus tranſmiſit. Cum autem ſepelirent, invenerunt, quod mulier eſſet, & admirati ſunt, & dixerunt: Quemadmodum & mulieres collactantur, & vincunt dæmonia! Et collaudantes atque glorificantes Deum, qui aſt omnium protector, receſſerunt de illo loco. *Idem refertur apud Joannem libello* 3. *num.* 1. *& apud Paſchaſium cap.* 34. *num.* 3. *At lib.* 5. *interprete Pelagio libello* 9. *num.* 2. *hoc indicatur:* Quia Frater peccaverat, & juſſit eum Presbyter exire de eccleſia. Surrexit autem Beſarion, & exivit cum eo, dicens: Et ego peccator ſum.

11 Dixit Abbas Beſarion, quia quadraginta noctes manſerit inter ſpinas ſtans, & non dormierit, *nii legitur apud Pelagium libello* 7. *n.* 4. *& latius in Menæis* XX. *Februarii hoc modo:* Τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἐν ἀκλίνητος ὕπνῳ ἀνὰ μὲν χεῖρας καὶ ὄμμα ἔχων, καὶ ἐν ψυχῇ ἀχθόμενος ἐκ Θεοῦ. Quadraginta dies & quadraginta noctes nuſquam acelinatus inſtar columnæ ſtetit, manut F oculoſque ſurſum elatos habens, animu autem numquam ſeperatus eſt a Deo. *Ad hunc vero* XVII. *Junii:* Νυχθήμερα τεσσαράκοντα ποιήσας, ἐν μέσῳ ἀκάνθων ἑστηκώς, καὶ μὲ κοιμώμενος· καὶ τεσσαράκοντα χρόνους τοιούτους μὲ ἀκαλλίνητα ὕπνῳ ἐπὶ πλάγιῳ, ἀλλὰ καθόμενος καὶ ἐσθίων. Totos quadraginta dies & noctes in medio rhamno immotus perſtitit, ut dormiret cubareique numquam. Annit quadraginta numquam in latus cubans ſomnum cepit, ſed vel ſtans, vel ſedens dormivit. *Quo unde excerpta ſupra in Menologio Sirleti habentur.* Requiſivit Frater ſenem, dicens. Quid faciam, tentant fordes humanitatem, quia cogitationer me conturbant? Reſpondit Abbas Beſarion: Tu quieſce, & non te menſures cum magnis, ſed eſto tacent in corde tuo. *Ita inter ſententias Ægyptiorum Patrum num.* 52. *Inter Apophthegmata autem eorumdem apud Coteleriam pag.* 406. *etiam hoc lege:* Is ipſe monuit, quando in pace degit, neque impugnatur, tunc magis humilem ta præbe; ne forte gaudio externeo irrumpente gloriemur, tradamurque ad certamen; nam Deus magis autem pacem ſæpe non permittit, ptopter infirmitates noſtras,

A ſtras, ut bello ac tentationi tradamur, ne pereamus. *At libello* XI. *apud Pelagium num.* 7. Abbas Beſarion moriens dicebat: Debet monachos totos oculus eſſe, ſicut Cherubin & Seraphin. *Præterea ut in Februario Menæa habent:* Ἐν γήρᾳ τέλει ὁ Θεὸν δοξάσας ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀοίδιμον μισθόν. Cum uſque in plenam ſenectutem Dominum daſervuiſſet, ad æternas abiit mansiones: *in Junio autem,* ὅτου ἐτέλει ἐν πολιτείᾳ μετὰ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν: ſic vitam & converſationem ad Dominum migravit.

pie moritur.

12 *Præter celebrem ejus in Menæis ad* 22. *Februarii & hanc* XVII. *Junii memoriam* (*quorum prior fortaſſis dies mortis eſt, poſterior elevatis vel tranſlati corporis*) *iterum in illis indicatur ad diem* XII. *Novembris* Sanctus Beſſarion in pace vitam finiens: *de eodemque agi indicam hi verſus, ibidem repetiti, & ante ad diem* XX. *Februarii relati.*

Μνήσθητι ἡμῶν τῶν τοῦ Βησσαρίου

Memoria ejus 19. Novemb.

Μολπῆς ἰατῆρος ἀγαθοῦ καὶ ἀσκητοῦ.

Multi laboris Beſſarione ac ſudoris,

B

A morte mulctam reperit etiam mercedem.

D

AUCT. G. H. & C. Iuſſi

Ad diem quoque VI. *Junii celebratur memoria* Sancti Beſſarionis Thaumaturgi *in Typico S. Sabæ, & Horologio Græcorum, nec non* Biſarion mirificus Abbas *apud Genebrardum in Kalendario Græcorum*; ſanctus *item* Pater Beſſarion, miraculis clarus, *apud Molanum in Auctario Uſuardi, itemque in Synaxariis Ruſſorum, & Moſcborum Kalendario Figurato, ubique cum titulo* Thaumaturgi. *Peccavimus, male lecto nomine,* Vicarium *ſcripſit. Nos omnia prædicta de uno eodemque Beſſarione accipienda eſſe arbitramur: totamque illam dierum diverſitatem procedere a variis ejusdem Reliquiis, diverſa in loca delatis: quamvis non ita uſitatam Græcis, quam Latinis ſit partiri ſacra Corpora.*

E

D E

SANCTO HYPATIO PRESBYTERO.

MONASTERII RUFINIANI IN BITHYNIA HEGUMENO

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§. I. De conditore ipſius Monaſterii Rufino, an ſanctus.

D. P.

HYpatius *in Phrygia nobili genere natus, in Thracia, notis nemini, monachatum auſpicatus, palæſtram virtutum ſuarum præcipuam habuit Bithyniam, in eaque monaſterium* Rufinianum, *diſſitum Chalcedone milibus paſſuum tribus orientem verſus. Hic locus* Δρῦς id eſt Quercus *dicebatur, non ſolum tunc, cum illuc primi Monachi ex Ægypto indulti ſunt, ſed etiam poſtea,*

EIRC. AN. CCCCLII. Iuſſu ad Quercum ſito,

C

cum anno CCCCLII. *contra Joannem Chryſoſtomum coactum ibi conciliabulum fuit*, ad Quercum *appellatum. Monaſterii illius conditor Rufinus in Vita Sancti, de quo acturi ſumus, num.* 14. *appellatur* Beatus, *ejuſque ibi tumulus fuiſſe videtur; & de hoc intelligendus Sozomenus libro* 8. *cap.* 17. *ubi ait:* Eſt illud (*ſcilicet* Δρῦς) ſuburbium Chalcedonis, quod nunc ea Rufini vici conſularis nomine appellatur: in quo palatium eſt & eccleſia magna, quam Rufinus ipſe in honorem Apoſtolorum Petri ac Pauli conſtruxit, & Apoſtolium ob id cognominavit. Monachos etiam prope collocavit, qui Clericorum munus eodem in eccleſia obirent.

conditum monaſterii

a Rufino conſulari,

2 *In Faſtis Conſularibus tempore Magni Conſtantini, qui bonam Senatus Romani partem Byzantium tranſtulit, annum Chriſti* CCCXVI. *notat Rufinus Proculus, & annum* XXIII. *Junius Rufinus. Horum alterutri potuit illa omnia condidiſſe, ibique collocaſſe Reliquias Apoſtolorum, Roma allatas, uti in Vita loco præcitato dicitur: ab eoque natum eſſe nomen alterum in Rufinianis, quod Sozomeno ſcribente celebriori fuit, quam vetus nomen* ad Quercum, *ei fortaſſis Parochiæ relictum, qua ibi ab olim ſteterat, excepitque Epiſcopos contra S. Chryſoſtomum congregatos. Fuit poſtea & alius*

fortaſſis tempore Conſtantini

Junii Tom. III. Cc *dem*

Rufinus, Præfectus Prætorii ſub Arcadio, cujus animum Hypati inſtitutor Jonas dicitur num. 12. *inflexiſſe ad largam eleemoſynam conferendam in vaſtices, Barbarorum incurſibus depauperatas; idemque poſſit cenſeri cum illa Prætorii Præfecto, qui tyrannidem affectans & Imperatori Arcadio necem molitus, ab ejus exercitu circumventus & membratim concisus fuit. Sed fieri agre potuit, ut hic fuerit Rufinianenſis monaſterii conditor: quippe qui ſepultura carnit, tantum apud omnes execrationem promeritus, ut credibile non ſit, quod hominem tam vulgo abominabilem, utcumque de Monaſterio aliquo fortaſſis benemeritum, Beatum voluerit Auctor Vitæ, tam exiguo poſt illius funeſtum exitum tempore ſcribens, ut mox apparebit, & ſepulchri ejus ibidem collocati, quamvis vacui, tam honorificam fecerit mentionem.*

poſtea ſub Arcadio, ob ejus Præfecto Prætorii munus Sancto, ut ille prius,

F

3 *Favet tamen huic parti Hiſtoria Lauſiaca; ſive ea Palladii, ſive Heraclidis ſub nomine Paradiſi, ſive utriuſque opus eſſe dicatur. Hæc ut eſt a Joanne Meurſio Græce edita & Latine apud Roſweydum, agens de Abbate Ammonio, Confeſſionis Apoſtolicæ conditorem facit Rufinum* ἐκ τῶν ἱστοριῶν τοῦ Ἐπιφανίου ἢ Πραιτωρίου, Tunc temporis Præfectum Prætoriorum, *qui ad illius Dedicationem invitaverit S. Eremitam Ammonium tunc forte Conſtantinopolim ex Ægypto advectum, a quo de S. Baptiſmo ſuſceptus, ejus monitis & converſatione multum profecerit, quoad ille ibidem mortuus eſt, ubi & miraculis claruit. Sed mirum non fuerit hominem initio ſua felicitatis bonum ac pium, inſtante fortuna, depravari, quod huic Rufino contigerit: qui etiam reſpectu nominis ſibi cum Apoſtolica Baſilica fundatore communis, eun-*

qui tamen videtur aliud ibidem oratorium condidiſſe tunc adhuc bonus:

AUCT. D. P.

A dem potuit novit ædificiis ornaviſſe, atque in primis Martyrio ſeu Confeſſione Sanctorum, ab Apoſtolis diverſorum: nec enim Ἀνακλήτιον appellat Lauſiaca, ſed ſimpliciter Μαρτύριον τῶν Ἁγίων id eſt Confeſſionem eorum, quorum ibi Καταθέσιν, id eſt Depoſitionem celebrabat Sanctorum. Quorum autem; id fruſtra queſieris; nec tamen dixerit Apoſtolorum, quorum ibi Reliquias prior Rufinus condiderat, cum una in eccleſia quandoque plura Martyria, Oratoria, ſeu ſacella fuerint Sanctorum diverſorum: ipſa Lauſiaca verba accipe.

4 Οὗτος ὁ Μακάριος (Ἀμμώνιος) πολλὰς ἐποίησε καταδυομένας παρὰ Ῥωμαίων τὸ κατ' ἐκεῖνο καιρὸ Ἔπαρχον τῆς Πραιτωρίου, (ὡς οἱ τότε χαρτῶν ἐκάλουν ἐκεῖνον τὸν μεγάλον Ἀμμώνιον ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ χρείαν τῆς οἰκείας πολιτείας) ἱκανὰς παρακλήσεις, καὶ παρὰ τῆς αὐγούστης Εὐδοξίας τῆς βασιλίσσης ἱκανὰς ἐντεύξεις, καὶ διὰ ἄνωθεν τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων, ὡς τὸ καταδίκιον τῆς Ἁγίας ὑπὲρ ἄνωθεν ἕκαστον Μαρτυρίου, εἰ ἄνωθεν τοῖς καταδίκοις ἀναδίχεται ὁ Ῥωμαίων ἀπὸ τῶν ἐγχωρίων Βασιλικῶν παρὰ τῆς Ἐπισκόπου, ὃν ἐπράξατο αἰτίαν τῶν ἀνωθεν τόπων ἐπιτροπεύειν τῷ ἁγίῳ κυρίῳ Ἀμμωνίῳ, ὃς μετ' ὀλίγον χρόνον κοιμᾶται, καὶ πάντα εἰς τὸν Μαρτύριον τὸν λεγόμενον Ῥουφινιανῶν· ὃ τὸ μᾶλλον λέγεται διατελεῖν πάντα τὸν ἐγκαζόμενον. *Implexa ſane multipliciter verba, quæ lectori ordine ſic videntur reddi lucrine poſſe,* Beatus hic & magnus Ammonius, cum pro quadam Eremicolarum neceſſitate Conſtantinopolim veniſſet, rogatus precibus multis tum a Rufino tunc temporis Præfecto Prætorio rum, tum ab Epiſcopis & Solitariis, qui de variis Provinciis convenerant ad Depoſitionem Sanctorum, quibus ille Martyrium conſtruxerat, eumdem Rufinum Epiſcopi commendantibus de ſacro fonte ſuſcepit. Hic vero converſatione illius captus valde ipſum venerabatur, in omnibus vito illi ſancto obediens, qui paulo poſt mortuus, ſepultus eſt in præfato Martyrio in Rufinianis dicto, cujus monumentum dicitur omnes febricitantes curare.

B

C

& S. Ammonii ex Baptiſmo filius ſpiritualis;

tempore Theodoſii I

ſub quo ibi mortuus idem Ammonius tutelaremve Sanctus;

¶ *Prænotatus Ammonii adventus Conſtantinopolim videtur eminus ſpectare ad tempora Theodoſii Aſogni, anno* CCCLXXXIX. *imperare exorſi, quando res catholica ſub Conſtantio, Juliano, & Valente vehementer tunſa, reſpirare, & reſtitui cœpit, etiam in Ægypto, ubi multum ab Arianis paſſi fuerant erem. Cultores, unde neceſſe habuerint ad novum Imperatorem Conſtantinopolim recurrere; quæ tempore, ſi idem ille Rufinus Prætorii Præfecturam gerebat, qui ſub Theodoſii filio Arcadio propter affectatum tyrannidem nuncupatus mortem ſibi conſcivit, quando paulo poſt prædictarum Reliquiarum Depoſitionem in Rufinianis ſepulturam accepit, non poſſet aliter intelligi fuiſſe, quam Abbas Ammonius, neque verificare Auctor noſter agens de ſepultura Rufini. Sin autem aliter ab illo Rufino Ammonii diſcipulus ſeſe ſubjecit vir grandævus & Conſularis, forſaſſis ab anno* CCCLXVI. *quem ſignum Rufinus & Euſebius Coſſ. poſſet hic extremis vitæ annis baptizatus ita profeciſſe, ut paulo poſt mortuus miracula cœperit operari, itaque haberetur Rufinianenſis Monaſterii conditor ſanctus, qualem Hypatii Vita deſcribit. Tunc etiam non eſſet recurrendum ad anteriores ſub Conſtantino Magno Rufinos ſimili titulo illuſtres; & primi ex Ægypto Rufinianenſes Eremita eo impenſius debuerint ad ſe invitare Abbatem Ammonium, quanto propius eum in ſua patria cognoviſſe potuerunt. Hic vero debuerit in eodem oratorio ſuum ſpeciatim tumulum habuiſſe; diverſum a tumulo filii ſui ſpiritualis Rufini eo ipſo loco, ubi deinde erectus fuit tumulus S. Hypatii: ſic enim in hujus Vita num. 77. legitur:* Ad urnam ipſius (*S. Hypatii*) amicus Dei Urbicius ſumptus ſuppeditavit. Proximum vero locum obtinet magnus ex eremo aſcetes Ammonius. *Atque hæc dicta ſunto occaſione monaſterii, ſatis incerto quoad primum ejus conditorem.* Quale etiam illud cenſeri poſſet, quod Lauſiaca Rufinum appellet Ἔπαρχον Præfectum non τῆς Πραιτωρίου Prætorii, *quod fuit ultimus ille infelix, eſtque titulus in Pulatio pracipuus,* (*Majorem domus veteres Franci dixiſſent*) *omnia fere pro vetcam Imperatore agentem; ſed* τῆς Πραιτωρίου Prætoriorum; *magis integre fortaſſis ſcribendam* Πραιτωριανῶν Prætorianorum, *ut intelligatur* Prætorianæ cohortis Præfectus, *cujus eſt militare munus, longe infra* Præfecturam Prætorii.

D

niſi id intelligi poſſit de alio Rufino vocato Sancto;

& ſolum Præfecto cohortis Prætorianæ.

E

§. II. *De S. Hypatii in Rufinianis cultu, Actis a diſcipulo ſcriptis, atque ætate.*

6 *Deſertum primit incolis poſt mortem rejuſcumque Rufini monaſterium (num etiam infelicitas ultimi potuit redundaſſe in locum ab eo novis ædificiis cultum, & quaſi in ipſius nomen translatum; ſi non etiam primitus ab eo fundatum) deſertum, inquam, monaſterium alii atque alii inhabitare conati, propter infeſtationes lemurum damonumque non potuerant ibi perſeverare: eumque eo cum ſociis duobus acceſſit* Hypatius, *tam erat deſolatum, ut vix amplius monaſterii ſpeciem præ ſe ferret. Verum reſtaurauit paulatim omnia Sanctus ille, damones primum imperterritus ſuſtinuit, deinde expulit orationibus ſuis; itaque actis ibi annis aliquot, puta decem aut duodecim, plures ibidem Monachos congregare cœpit, quibus ab anno vitæ quadrageſimo, Chriſti* CCCC. *proſecte incipiens, eoſdem ad annum uſque octogeſimum pie ac laudabiliter rexit, nomenque etiam ſuum ipſi monaſterio reliquit.* Sancti quippe Hypatii, *illud legitur nuncupatum in Vita S. Auxentii, quam ad diem* XIV. *Februarii impreſſimus, num.* 36. *& 39. ubique celebritatem ejus commendantia ibidem traduntur. Evocatus enim ad Concilium Chalcedonenſe S. Auxentius,* deductus fuit ad Rufinianas prope Sanctos Apoſtolos, in monaſterium beati Hypatii; & magno cum gaudio eum acceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præpoſito, viro undequaque optimo, & gratia Dei dignato, ne qui eſſet Chriſti diſcipulus.

Monaſterii deſolatum incolæ Hypatium cum ſuscipiunt,

F

a cujus etiam nomine appellatur.

7 *Virum hunc, virtutibus atque miraculis celebrem, fallit Sanctorum a Græcis adſcriptum, ab aliis quidem die* XVII. *ab aliis vero* XXIX. *Junii, tranſtulit etiam in Martyrologium Romanum Baronius priori die, his verbis;* In Phrygia S. Hypatii Confeſſoris. *In Phrygia quidem ille natus fuit,*

Cultus ejus ex faſtis ecclaſiaſticis

mis

A uti ſupra dixi; ſed in Bithynia & Rufinianis potiorem vitæ partem ſanctè egit, mortemque feliciter oppetiit. Hinc melius palæſtram ejus natat pervetuſtum Synaxarium ms. Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ubi celebrior ſancti viri memoria fuerit propter vicinitatem loci, ita loquens eadem die XVII. Μνήμη τῶ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Υπατίου, τῶ ἐν Ρωμανίαις πόλει: Memoria S. Patris noſtri Hypatii tranſ freti in Rufinianis. Οὗτος πατρὸς μὲν ὑπῆρχε Φρυγὸς, γονεῖς δ' ἐσχηκὼς, ἐπὶ τῶν χρόνων Ὁνωρίου & Ἀρκαδίου Βασιλέων. Γράμματα δ' ἐκαιρὸν παιδευθὶς, & ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ χρόνῳ πληρώσας, πάσης κατέλιπε, & μονήρη βίον ἐπείδυ. & πάσης ἱερᾶς ἐκκλησίας, & τῶ Προκοπίου Χαρτοπόλου δίκτυον ὑπόδυς δ' ἐν τῶ δείματι πλύνει, ἐδώκατον γράφει. Ἀνὴρ δ' ἐγλαμπρύνθη & ὀγδοήκοντα χρόνον, μακαρίως πάντα ἐτέλεσε. *Quæ eodem fere verborum ordine habentur in Menæis excuſis & apud Maximum Citherænum*; B *Latine eum ſic reddantur*. Huic patria quidem Phrygia fuit; parentes autem Deum coluere, temporibus Honorii & Arcadii Imperatorum. Ipſe vero ſufficienter litterîs inſtructus, & annum decimum octavum ætatis prætergreſſus, omnibus relictis vitam monaſticam auſpicatus eſt, eumque omnibus eſſet virtutibus eæquatus, Sacerdotii dignitatem ſuſcepit. Quanta vero per eum miracula patrentur, explicari nullo modo poteſt. Poſtquam autem octogeſimum vitæ expleſſet annum, bexto fine quievit.

aliud Elogium longius, totamque vitam compendio complexum, mox dabimus ex alio Synaxario ms. ceteris fere copioſiori, quod ſæpe allegavimus, allegabimuſque, repertum in Collegio noſtro Divionenſi in thesauro litterario P. Petri Franciſci Chiffletii; cui præmittitur & hoc diſtichon, alludens ad notionem nominis Υπάτιος, quod conſularis latine ſonat, ἀπὸ τῶ Ὑπατος Conſul: unde & ὑπατεύειν gerere conſulatum.

Κῦρτος Σαλήμνης Ὑπατίῳ πλησίον,
Ὃν ὑπατεύειν πρὶν Θεῦ φίλοις εἶδον.

C Jacet prope æquor Hypatius: alto in polo
Qui conſulatum cum Domini amicis gerit.

aliud prolixius. Acta a ſuo & diſcipulo Sancti conſcripta,

9 *Acta, quæ nos primi latinitate hic donamus, & typis publicamus ex codice Græco ms. bibliothecæ Vaticanæ, ſignato* 1667. *pag.* 289. *iſt hunc ibi titulum præferunt*: Βίος τῶ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Υπατίου, τῶ ἐν Ρωμανίαις. Vita ſancti Patris noſtri Hypatii in Rufinianis. *Et mox ſequitur*: Προοίμιον, γραφὲν πρὸς Εὐλαβέστατον Διάκονον Εὐτυχῆ. Prommium, ſcriptum ad religioſiſſimum Diaconum Eutychum. *Quem & Auctor Prooemii, ſuum ipſius nomen nuſquam prodens, appellat dilectum ſuum, & religioſiſſimum Chriſtique amantem Sacerdotem, & Cornelio Centurioni, de quo in Actis Apoſtolorum, comparat; atque a ſtudio legendi Sanctorum geſta, eaque imitandi laudat. Huic Auctor ille inſcribit mittitque Vitam* S. Hypatii *non quidem a ſe compoſitam, ſed inventam & obiter correctam. Auctorem Vitæ nemiuit Callinicum, ipſius Sancti diſcipulum; qui juſſus a Moderatoribus ſuis geſta ejus conſcribere, & unum in volumen colligere; id ſedulo præſtitit, ſed ſtylo humili eoque durinſculo ex aſperiore Syrorum (cujus natalis fuerit) dialecto; vitaque ſanctum in monaſterio Rufiniane opus ſuum ibidem reliquit Abbati, quitertius a* S. Hypatio *illic loci*

ab aliis ejuſdem diſcipulis inventa & publicata,

præfuit. Apud hunc anonymus Prooemii Auctor, D *illac forte iter faciens, idem opus, non tam caſu, ut ait, quam divina diſpoſitione, invenit non multo poſt. Cum vero & ipſe Hypatium probe novi ſſet,* AUCT. D. P. *non niſi ubi ab ipſis vel audita ex ore Sanctiſſimi diſcipulorum ejus commemorat.*
& vidiſſet, & loquentem audiſſet, dolet non omnia ejus geſta complexum eſſe Callinicum; nihil tamen præſumit hujus textui addere, aut demere; imo nec mutare quidquam, niſi lavigando aſperiorem Syrorum dialectum ac pronunciationem, ubi eo occurrit; mutationem duntaxat præcipue vocalium in aliis, græca loquentibus inſtatiores. Interea teſtatur, quæ ipſe amnis & ſæpe rogatus fuerat conſcribere S. Hypatii geſta, quæque nunc ex alterius compoſitione in medium profert, a ſe met aut viſe, aut ex ore ipſius Sancti, diſcipulorumve ejus audita fuiſſe omnia.

10 *Idem Auctor Actorum S. Hypatii chronotaxim hanc conſtituit, ut anno ætatis ſuæ decimo octavo venerit in Thraciam num.* 5. *quadrageſimo ſuſceperit regimen Rufinianenſis monaſterii num.* 18. *octogeſimo denique vivendi finem fecerit num.* 76. *de hoc autem ultimo anno ita loquitur num.* 78. *Mortem Sancti ſecutus terræ motus & vaſtatio Thraciæ illata ab Hunnis.*
Necdum tetigimus dies abierant, { *a morte ſcilicet obita* XVII. *Junii*) eum illis in locis facta eſt grandis tanta, ut jam maturescens vinea radicitus contereceretur..... Poſt alios quinque menſes facti ſunt magni terræ motus, qui etiam diu duraruni; & barbarica gens Hunnorum, quæ eſt in Thracia, ſic invaluit, ut plus quam centum urbes occupaverit, parumque abeſſet quin ipſa Conſtantinopolim periclitaretur, multique eam fugæ deſererent. *Habes hic duos anni obitualis characteres, qui cum videantur poſſe certiſſimam reddere Chronologiam, implicatiorem tamen reddunt, eo quod ambo concurrant apud Auctores mox citandos in annos diverſos duos, ſcilicet in annum Chriſti* CCCCXLVII. & L. *inuentes: adeo ut alterutrum annum præcedente Junio mortuum Sanctum, utrum revera mortuus fuerit, incertum relinquat.* *non convenientes anno* 440.
Ad hoc diſcutiendum nota, non hic agi de illa populatione, qua facta ab Hunnis anno CCCCXLII. 440. E
Ducibus Edela ſive Bleda & Attila fratribus, Baronius adduxit in errorem, ut poſteriores multoque graviores a ſolo Attila factas ſtrages in hunc annum conferret. Iſtius irruptionis meminit Marcellinus Comes in Chronico ſub annum DLXVI. *ſcripto:* Eudoxio & Dioſcoro *Coſſ.* (*id eſt anno* CCCCXLII.) Bleda & Attila fratres, multarumque gentium Reges, Illyricum, Thraciamque de- *ſed* 447, *vel* 410. populati ſunt. *Sed nulla hic mentio terræ motuum; aſt pro anno* CCCCXLVII *idem Marcellinus habet ſequentia*: Ardabure & Calepio *Coſſ.* Ingenti terræ motu per loca varia plurimi urbis Auguſtæ muri, recenti adhuc reædificatione conſtructi, cum quinquaginta duabus turribus corruerunt ..... pluribus nihilominus civitatibus collapſis. Ingens bellum & pejore majus per Attilam Regem noſtris inflictum, pene totam Europam, excitis invaſiſque civitatibus atque caſtellis, corraſit..... Attila Rex uſque ad Thermopolim inſeſtus advenit. Arregiſelus magiſter militiæ in Ripenſi Dacia, juxta Utum amnem, ab Attila Rege, virilitet pugnans, plurimis hoſtium interemptis occiſus eſt. *Equidem Arnegiſili in Thracia ceſi ſub iiſdem Conſulibus meminit Chronicon Alexandrinum, Cangio Paſchale dictum, & de terra motu ita ſcribit: eodem*

AVCT. D. P.

A ipſo anno ingentes adeo terræ motus extitere, ut quia hi diu perſiteront, muri corruerint, & nemo domi manere auderet.

priores irruptiones Attilæ continuatis victoriis uſque ad pejuſcule,

11 Et *haec quidem illa ad iuſtum calamitatum ſub ſolo Attilæ: ad finem vero earumdem* Valentiniano VII. & Albino Coſſ. *Chronicon praecitatum quaſi ab ove rem exordiatur, & duorum triumve annorum geſta ſub unum aſpectum ponit iis verbis*: Impetrantibus Theodoſio & Valentiniano Auguſtis, expeditionem movit adverſus Romam & Conſtantinopolim Attilas .... cum infinita copiarum multitudine ..... *Deſcribit deinde ferocia inſolentis barbari ad utrumque Imperatorem mandata Roma & Conſtantinopoli Palatium ſibi parare mandantis; Volentemque ad reſiſtendum apparatus, Alloricho Gotho contra Attilam concitato; qui hunc excepit ad Danubium copiaſque, quas Attilanus ipſe ecciderat cum multa ſuorum ſtrage: quid autem fecerit Theodoſius mox videbimus: ad terra motum deinde tranſiens Chronicon*: Hoc eodem anno, *inquit*, magnam labem accepit Conſtantinopolis ea terræ motu menſe Audynæo XXVI. die, noctu, a Troadenſibus ita appellatis Porticibus, uſque ad æreum Tetrapylum, ſat diu duranta, ut nemo auderet domi manere, ſed omnes extra urbem fugerent. *Joannes Baptiſta Riccialus noſter in ſua Chronologia reformata lib. 1. cap. 22. demonſtrat Audynæum Macedonicum inchoare a die XXV. Decembris, cujus proinde dies XXVI. concurrit cum 23. Januarii, unde retrocedendo per menſes ſeptem & dies duos venietur ad XVI. Junii: quo quia Hypatium Grati colunt, eo & mortuum veroſimile eſt: potuerant autem terræ motus uno menſe cœpiſſe, quam Conſtantinopoli libet praedicta fieri, & ſic vita Hypatii ſolum ſex menſes numerari conciliari cum Chronico. Eadem, qua hoc, ratione ſecundam Hunnorum invaſionem totam ſub unum aſpectum ponit Theophanes, ad annum Theodoſii ultimum, qui fuit Chriſti* CCCCL. *ſic ſcribens*: Dum .... Legatorum Gizerichi *Vandalorum in Africa Regis* adventum & Imperatoris mandata claſſis Romana praeſtolatur in Sicilia *mox in Africam trajectura*; Omoudii filius Attila ex Scythia natus, vir alioqui fortis & ſuperbus, Bdela ſenore fratre amiſſo, ſolus Scytharum, quos Hunnos vocant, principatum arripit, & in Thraciam excurrit; quo maxime motus Theodoſius pacem init cum Gizericho, & ex Sicilia claſſem revocat. Tum Aſpacem, Areobindum, & Aſgaliſciam mittit adverſus Attilam, qui Ratiariam, Naſſam, Philippopolim & Arcadiopolim, Conſtantinamque, & alia pleraque oppida ſubverterat, & eum innumeris captivis, etiam Romanis Ducibus, praedam immenſam cogebat. Taotis autem victoriis elatus, & ad ortumque mare, Ponticum videlicet, & quod Callipolim uſque ad Seſtum expanditur (*id eſt Pontum Euxinum & Helleſpontum*) cunctis, munitiſque locis ſuæ ſervituti, praeter Adrianopolim & Heraclæam, ſubactis, ad Athyram uſque caſtellum progreditur. Ad Attilam itaque legationem decernere Theodoſius cogitur: eique ſcries mille auri libras, ad receſſum a Romanis finibus faciendum, promittit; ac inſuper mille librarum tributum annuum, ſi pacem egerit, annuit ſe perſolurum. Porro Romanis copiis a bello contra Attilam receptis, paulo poſt diem obiit Theodoſius meoſis Julii vigeſimo, Indictione tertia. *Eadem annua in Hiſtoriam ſuam miſcellam tranſtulit Paulus Diaconus, & ex hoc in ſuos Annales Card. Baronius excepto obitu Theodoſii: ſed quia Theophanes more Graecorum olim annos detrahentium ara Chriſtiana, notaverat annum* CCCCXLII. *qui Latinis numeratur* CCCCL. *fecerunt, ut clades iſta olim anni praecederet mortem Imperatoris.*

ad hunc finem omnia refert Theophanes

Attilæ ſub Theodoſio adhuc S. Iſaacio

12 *Placuit haec omnia eo diſtincte producere, ut intelligat Lector, quam non ſit facile diſcernere inter duos annos* XLVI. *&* XLIX. *quonti ſeculi, utra eorum mortuus S. Hypatius ſit: neque ad aſſumendum ultimum ſatis nos determinat vel convenientia menſis, qua muri Conſtantinopolitani corruerunt, vel Vita, dum pregreſſum ponit, quam ingreſſum Hunnorum notare videtur, maxime cum taceat de pudenda pace, ad quam coactus Imperator fuit, amiſſis Ducibus cum exercitu: quapropter magis propendeo in annum priorem, quem tenendo natus fuerit Hypatius anno* CCCLXVI. *& anno* LXXVI. *ejuſdem ſeculi venerit in Thraciam ad Jonam; qui, obtenta depoſcendi cinguli militaris licentia, coperat Solitarius vivere, ut dicitur num. 6. Sed magnam hic difficultatem obiicit ipſe Jonas, dum hic dicitur ab Arcadio Imperatore obtinuiſſe licentiam dimittendæ militiæ, ſeque ad Dei ſervitium transferendi eo ipſo tempore, quo Hypatius jam in Thracium uxorem duxerat. Arcadius enim anno ætatis ſuæ* XXXI. *Chriſti* CCCCVIII. *e. Maji mortuus; adeoque natus anno* CCCLXXIX. *quartum ætatis annum agebat, quando a patre Theodoſio aſſumptus eſt in conſortium imperii anno* CCCLXXXIII. *conſentiente quo ad animum mortis & communicati a patre imperii Baronio; his tamen hallucinante, cum notam ait* CCCLXXVII. *& Auguſtum dictam anno ætatis* VIII. *Inſeritur neque octennis, neque quadrimus tunc Arcadius eam habebat ætatem, quam indicat modus, quo dicitur Jonas miſſionem petiiſſe; omniaque videntur referenda ad Theodoſium patrem, adeoque non ſatis accuratum in rebus diu pregreſſis Auctorem perſonas ac tempora confudiſſe.*

magis tamen placent ea fontibus obiecta anno 446. ante ingreſſum Attilæ in Thraciam

13 *Nihilo leviorem, ſed longe graviſſimum paralogiſmum idem Auctor incurriſſe num.* 18. *agens de S. Iſaacio, qui Conſtantinopolim venit extremo Valentis Imperatoris anno, Chriſti* CCCLXXV. *ſi vera foret Chronotaxis, juxta quam is in Vita ſua, edita* XXX. *die Maji noſtri, obiiſſet, ut legitur num.* 18. Moderante Imperium Theodoſio, & filio ejus Arcadio Cæſare declarato, Conſulibus Merobaudo ſecundum & Saturnino, *id eſt anno Chriſti* CCCLXXIII. *adeoque* XXIV. *annis citius, quam geſta ſunt, quæ cum S. Hypatio egiſſe narratur anno* CCCCVII. *vel* IX. *Notavi quidem ad Vitam S. Iſaaci in Majo illam ſcriptam eſſe intra tempora, quibus imperium tenuerunt Juſtinianus ſenior & Leo philoſophus, id eſt uno, altero, vel etiam tertia ſeculo poſt mortem Sancti: non tamen in meatem venit ſuſpicari ejuſmodi characteres temporis tam diſtincte ſignatos ex arbitrio Scriptoris vel interpolatoris gratis eſſe confictos & quidem cum tanta exorbitantia. Hoc nunc credere cogit non ſolum ſaalli*

Hy-

A Hypatii, quam tractamus, *Vita*, ſed etiam *Vita S. Dalmatii*, ejus, qui S. Iſaacio ſucceſſit in monaſteriorum regimine, omni fide digniſſima, & bonam partem deſcripta ex *Actis Synodi Ephesinæ*, data ad diem III. *Auguſti*. In hac enim prolixe narratur, quomodo eumdem Dalmatium Abbatem pro defuncto conſecraverit S. Atticus Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec longo poſt tempore mortem obierit. Hanc autem obiit Atticus CCCCXXVIII. atque ita S. Iſaacius annis fere quinquaginta Conſtantinopoli vixerit, eodem appulſus in vigore ætatis putà annorum XL. L. vel LX. ipſe vero Dalmatius, quem actu Synodi anno CCCCXXXI. teſtantur annis XLVIII. non extuliſſe pedem extra monaſterium, cui ſe incluſerat matura jam ætatis vir, ut qui uxorem & liberos in ſeculo habebat, puerum magiſtro ætatem attigerit, biennio poſt Synodum actam defunctus: itaque ſtabilita ex hoc capite manet *Vita S. Hypatii*, & correctus locus pertractatus in *Majo*. D

vide ante an. 431. mortuus.

§. III. *Epitome Actorum e Synaxario Ms. collegii Divionenſis Soc. Jeſu.*

14 Οὗτος ὁ Ἅγιος γεννᾶται ἐν Φρυγίᾳ, ἐτῶν δὲ παρὰ τὰ παιδὸς ἀυτὸ ὄντα ἔ δίκατον ἔτος ἄγων ἀφ' ὑλικίαι· καὶ φυγὰν ἐξ ἀυτῆς, διατίθησιν ἐν τῇ Θράκῃ· καὶ ἀναλδὰς εἰς κοινόβιον ἓ μονάσας, γίγονεν ἐξ ἀρίστῃ αἰδέσιμ· εἶνε γὰρ ποτε ὁ μυτίλαβε· ἓ πολεμᾶδαι ἐπὶ πορνίᾳ, ἡμέραι ἑπίλεσεν ὅλας μὴ ἀφάμενος τῶ σώλου βράσεως ἓ πόσεως. Τῦτο μάθων ὁ Προεσῶς, δίδωσιν αὐτῷ ἰδιοχείρως κάλυκα οἴνε καὶ ψωμόν, μῆ τι Ἀνάδωτα, παρόντων δὲ Ἀδελφῶν. Δεῦ καὶ ἀυδὲς τῶ πολέμε λυδῆναι, ἀυχαρίσησεν τῷ Κυρίῳ καὶ τῷ διδασκάλῳ ἀυτῦ. Μετὰ χρόνες δὲ ἱκανὸς ἐν τῷ πόλι ἀσελδεῖν, μῆ βελὸς τῶ πολεμικῶ πατρῶ πρὸς τὸ βασθάσαι τινὰ ἐν παρομοίῃ πειρασθῆναι, τῷ σαρκικῷ πατρὶ αὐτῦ ἐβοήθησε, καὶ σωτηρίσας αὐτῷ ἀπέπεμψεν εἰς τὰ ἴδια.

15 Ἀυτὸς ὁ δὲ παῖν Ἀδελφοῦ εἰσδὺς, καὶ ἐν Χαλκηδόνι περάσας εἰς τὰ τῶ Ῥώφε μοναστήρια ἀπέτασσε, ἄσκον ὄντα καὶ ἀμόρφωτον, μᾶλλον ὃ ἄγριον ἓ φοβερόν. Οὗτος γὰρ ὁ Ῥώφος ἀπὸ Ῥώμης ἐλθὼν, ἓ μοναστήριον ἐδάξας οἰκοδομήσας, καὶ Αἰγυπτίους Μοναχὸς ἐν αὐτῷ οἰκήσαι, ἐδέξατο ὁ Θεός· αὐτῷ ὃ πολλήσαντος, ἓ ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ ταφέντος, ἓ τῆ Μοναχῶν εἰς ἓ ἰδίαν χώραν ἀπελθόντων ἔμεινε τὸ κοινόβιον ἄσκον· διὸ μὴ ἀναφύσαι ἀκανθῶν ἓ τριβόλοι ἀμόρφωτον καὶ ἀκαλὲ ἓ μυλῶ πατοῦσκασιν· ἀφ' ἓ ποτυρὰ πνεύματα, τὰ ἀπελθόντα κρύσος οἰκήσαντα φοβερὰ καὶ ἄβατον ἄπασι ἓ μυλῶ ποιοῦσκασι. B C

16 Τοῦτον ὁ Ἅγιος εὗρεν, τὸν μὲ δαίμονας δι' ἀχρεῖ διάξας, ἓ τῶ ἀμορφίαν σὺν τοῖς μετ' ἀυτὸ ἀναλδάρας εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος μεταγαγὼν ἓ καθιδῦσι σὺν ἀυτοῖς, ὁ μὲ εὐγάσατο τοῖχος (ἰμάτια,) ὁ ὃ ἔσπερε (λαχάνα δὲ) ἐσθίων. Μετὰ ὃ χρόνος τινὰ ἀπιτιμήσας εἰς ἓ Θράκλν, ἀνῆλθεν ἐν τῷ μονῆ ἀυτῦ. Ἐλθόντες ὃ οἱ ἐν Ῥωμαϊκοῖς Ἀδελφοὶ, καὶ ἓ Ὑγούμενον Ἡγέμονος ζωῆσαντα ἔλαβον ἀυτῦ. Ἐκ τότε μεγάλως ἀγῶνας ὧν ἐνεκάμενος ὁ ὅσιος, ἓ ζηλώσαντες τολλοὶ ἀνεπέξαντο ἐκεῖσε, ἓ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γεγόνασι Μοναχοὶ τῷ Θεῷ προσόντες.

17 Ὁ δὲ ὅσιος Ὑπάτιος, χαίρισμα λαβὼν ἐκ Θεῦ, ἰάματα ἐφέρε πολλὰ, δαιμονῶντας ἐδίωκε, τυφλὸς, χωλὸς, ξηρὸς, ὀδυνώμενος ἐθεράπευε, ἓ γυναῖκα αἱμορροῦσαν ἐκ ὀλίγε, ἓ ἀνικύσιος πολυχρονίῳ ἐνοῦσαν, ἓ τολλὸς γάλακτος πηγὰς

14 HIc Sanctus in Phrygia natus, vapulavit a patre ſuo annum agens ætatis decimum octavum: quapropter e patria profugiens tranſiit in Thraciam, abiitque in monaſterium, ubi ſolus degens virtutibus factus eſt venerabilis: vinum enim numquam guſtavit, & a ſpiritu fornicationis pulſatus, totos octo dies tranſegit, nihil omnino vel manducans, vel bibens. Hoc cum Prælatus intellexiſſet, propria manu ſua ei porrexit, poſt Completurium, Fractibus præſentibus, vini calicem cum bucceila: per quæ continuo liberatus ab illo conflictu, gratias Deo atque magiſtro ſuo egit. Poſt annos autem plures ingreſſus in civitatem ex voluntate ſpiritualis ſui Patris, ut auxilium ferret alicui in tentationes prolapſo, illud carnali ſuo patri tulit, eique cooperanti ad propria remiſit. E

15 Ipſe vero conjungens ſe duobus quibuſdam Fratribus Chalcedonem trajecit atque ad Rufini monaſterium ſeſe contulit, deſolatum penitus atque informe, potius diærim ſilveſtre & horrendum. Etenim Rufinus iſte Roma huc appulſus cum illuſtre monaſterium ædificaſſet, in eoque Ægyptios Monachos collocaſſet, Deum quoad vixit glorificavit. Eo autem mortuo, inibique ſepulto, cum Monachi in propriam revertiſſent provinciam, manſit locus inhabitatus; unde enati ibidem cardui tribuliique informem, ac prorſus inamœnum reddiderunt: quin & dæmonia illuc ingreſſa ibique habitantia fecerunt, ut omnibus inacceſſus atque horribilis eſſet. F

16 Tale Sanctus inveniens monaſterium illud, dæmones quidem uràtione expulit, informem vero ſqualloremque, cum ſociis repurgando locum, commutavit in ſplendorem antiquum. Sederunt ergo ibi cum illo, unuſque cilicium texebat veſtimenta, alius hortum oleribus conſerebat. Poſt aliquod deinde tempus renavigans in Thraciam Sanctus, ad ſuum rediit monaſterium; ſed venientes ex Rufinianis Fratres & Hypatium Hegumenum requirentes, ipſum abſtulerunt: qui exinde multa ſuſtinuit certamina: eumque multi cum æmulantes ibidem mundo renunciarent, modicum in tempore facti ſunt Monachi, & ſecundum Deum egregie profeceruntur.

17 Ipſe veco divinus Hypatius, eam gratiam a Deo conſecutus eſt, ut multis ſanitatem conferret, a multiſque dæmonia ejiceret; cæcos, claudos, aridos, curaret; molicribus ſanguine fluentibus non paucis & prolem concipere haud-

A quæquam valentibus ſecondita tem præberet; plurimas etiam, qaibus lacte fontes exaruerant, eodem ſeceret abundare. Aquem etiam & frumentum aliaque edulia quæcumque, prout ratio temporis exigebat, multiplicavit ſæpius: neque ullum in hominibus aut animalibus mali genus erat, cui finem non daret. Cibus autem ejus erauc legumina & lactucæ cum modico pane ad tranſactam fere horam nonam, jo ſenectute vero etiam modicum vinum. Cum autem jam eſſec octogenarius, barbaque & capillo totus ut oia incanuiſſet, venerabilior apparebat actione & contemplatione; & actis in paſtorali gregis ſui cura annis quadraginta, in iſque etiam Presbyterii ordioem ſua converſatiooe cohonoeſtans, ſuiſque diſcipulis protegendis intendens, tandem etiam ipſe emigravit ad Domioum, Deumque in ſuo eaito glorificavit.

D

VITA AUCTORE CALLINICO DISCIPULO

B

Per alium ſub tertio loci Abbate expolita.

E

PROOEMIUM

Scriptum ad Religioſiſſimum Diaconum Eutychum.

1 BEnedictus Deus, qui docet hominem ſcientiam, & revelat parvulis nec opinato, quæ ſapientes aſſecuti non ſunt. Cum noverim propenſionem animi tui ad ſtudium, quo ferri ſoles, mi Eutyche, ad cognoſcendum geſta Sanctorum, ut, ſive oculis tuis illa coram ſpectes, ſive abſens deſcripta legas, talibus imeiorem hominem deliens ſedulo nutriar. Cumque ego ſanctiſſimi Patris noſtri Hypatii Vitam, a quodam ejus diſcipulo, cui nomen Callinico, deſcriptam & hiſtorice expoſitam invenerim, participem illico te reddere volui tam deſiderabilis ſcripturæ. Scio quidem plora ad vitam ejus ſpectantia, ſancteque geſta, quæ ea ipſo beato Abbate audivi, imo & alia, quæ oculis ipſe meis a ſurpavi, digniſſima relatu opera, hiſtoriæ huic inſerta non eſſe: oihilomious non tam doleo, quod quædam illic prætermiſſa ſint, quam gaudeam, quod aliqua ſint reperta: quæ etiam ipſa theſaurus ſunt noo exiguus, ſancta dicere & Chriſto placere cupientibus. Compoſita igitur illa in modum libri, Dilectioni tuæ ſubmiſi; a me fortaito quodam caſu, aut potius provida diſpoſitione recte omnia moderaotis Dei iovenca, cum iter facieni traoſirem a per monaſterium, quod eſt in Rufioiaois, apud illum, qui tertius a beatiſſimo viro iſtic loci præeſt, Hegumenum, cui ipſa reliquerat, ea hac vita ad Dominum comigrans, ille ſancti ſenis, ſecuodum datam ſibi gratiam Dei, diſcipulus; qui eadem, ut juſſus fuit, io volumeu collegerat.

2 Huoc ego auctorem mutavi, correxique in illis, quæ Syrorum dialectum, ſuſiamque ipſis aſperitatem ſonabaot; ratus talia in vulgarem pronuotiacionem conveitenda eſſe, mutando elementum *n* in *o*; & *q* in *e*, *b* aut contra; vel talia quædam faciendo brevia, quæ neque mihi ob

Eutyche inſcribitur S. Hypatii vita,

C

a Callinico ejus diſcipulo collecta,

4

a in Rufinianis mutata;

lic ſimplicior ſuus ſtylo propoſita,

(b)

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Γραφὲν πρὸς Εὐλαβέστατον Διάκονον Εὔτυχον.

1 Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν, καὶ ἀποκαλύπτων νηπίοις ἀπροσδοκήτως, ἅπερ σοφοὶ οὐ κατέλαβον. Ἐπειδὴ σε τὸ φιλόμουσον, ἀγαπητὲ Εὔτυχε, καὶ ἐπιθυμίαν ἔχειν περὶ τὰ σωτήρια τοῦ Ἁγίων, ἴνα μὲν αὐτοπροσώπου καὶ διὰ συγγραφῶν, ἐξ ὧν τοιούτων ἐπιθυμίαν τρόφιμον ἀνθρώπου ἐμαυτὸν ἀΐδρυτον. Εὑρὼν καὶ τοῦ ὁσιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν Υπατίου τὸν βίον ἀναγραπτον, ὃν ὑπό τινος τῶν μαθητῶν, ὀνόματι Καλλινίκου εἰς διηγήσιν ἐκτεθὲν, ἔπεμψα τοῦ τοιούτου πόθου σου χαρίεσαι σοι χαρᾷ. Σωτῆρὸς μὲν πολὺ παραλελειμμένα τῆς χρ τὸ βίου αὐτοῦ καὶ τῆς ὁσίου αὐτοῦ πράξεων, ἐξ ὧν ἐγὼ παρ' αὐτοῦ τοῦ μακαρίου Ἀββᾶ. Τὰ δὲ καὶ εἰ τῶν ἡμῶν ὤμασιν διασώσουσι ἔργα αὐτοῦ ἀξιομνημόνευτα· οὐ διύγησιν οὐχ ἧττον λυπηρὰν τῇ συγγραφῇ· ὅμως δ' οὖν οὐχ ὅτιοῦν τοῦτ' ἐπιλυπηθείην ἀλγῶ, ὡς τοῖς ἐυρεθῆσιν χαίρω, ἃ ἐν αὐτῷ πλοῦτος τοῖς φιλοκάλοις ἐ φιλοχρίστοις οὐ μικρὸς παθέσθαι. Συνθεὶς οὖν αὐτὰ εἰς βιβλίον, τῷ Ἀγάπῃ σου ἀπέστειλα. Εὑρὼν δ' αὐτὰ καιρὸν τινα συγκυρίαν, μᾶλλον δ' ἐκλογὴν τοῦ τῶν οἰκονομιῶν Χριστοῦ, πάντων, διὰ τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἐν Ῥιφιναίοις παρὰ τῷ τρίτῳ Ἡγουμένῳ ἀπ' ἐκείνου τοῦ μακαρίωτάτου ἀνδρὸς ἐκεῖσε μονῆς, ᾧ κατέλιπεν αὐτὰ ἀπελθὼν πρὸς τὸν Κύριον, ὁ χρ τὰ δεδόμενα αὐτῷ χάριτι μαθητὴς τοῦ ὁσίου γέροντος, τὰ συνθεὶς αὐτῷ, καθὼς ὑποτέτακτο ποιούμενος.

a Ἐκαλέσε αὐτὸν ἐγὼ, ἐ διερμηνεύομεν ἔσα χρ τὰ τῆ Σύρων διαλέκτου, ἐ τὴν προφορὰν αὐτῆς δασυτέραν, οὐδὲν πρὸς τὴν ἀκοὴν διαφέρουσαν φωνὴ, ἀντὶ τοῦ Η στοιχείου ἀεὶ τοῦ Ε μεταβολὴν, ἢ τοῦ Ω εἰς τὸ Ο, ἢ τὰ ἐναντία, ἢ τοιαῦτά τινα βραχέα, μήτε ἐμοὶ

τὰ

A ὡς εἰκαιοῦς φόβους κινδύνων, μήτε φῶ σωπήσαντι ἐκ τῶ ἰδιώματος τῆς γλώσσης εἰς ὃ παρολισθάνουσι φῶς τοῖς εὐτυχοῦσιν φέρουσι καταγνῶναι. Πλέον δέτι παρακαλέσαι ἢ συμπαγέντα, ἢ εἰ προσθεῖναι, ἢ εἰ ἀφαιρέσαι τολμηρὸν ἀγροικίαν· ἐμοὶ μὲν ἓ γλυκὺ μᾶλλον τοῖς ἀκούουσι τολμᾶν τοῖς ἀκριβεστέροις ἐστὶ, ἢ συμπλοκὴ εἰ ἁπλόστερα σχήματα εἰ συλλογισμοί. Ἔστερ τοῖ ἐμοὶ ἐδοκᾶν, οἷς εἰ σοφία κοσμικὴ ἄπακτα καὶ ἀχαρίστατα διορθώματα, ἐρρωμένῶ· δίχα ὑπὲρ ὑμῶν ἐλαβόμαν, διὰ τάδε τοῖ ἐλαβόμας σε φιλόχριστε Ἰωρὲ ἓν σοὶ ὁ Θεὸς εὐδόκησε ἀξίῳ ὄντι. Διὰ τῶ τῆς τροφμάτων ἐντεῦθεν, ἓν ὁ Χριστὸς ἐνοίκησοί σε τῶν Κορνήλιον. Καὶ διὰ τοῦ τῶν ὑμῶν ἐλαβόσατο ἓ γνῶσοί σε Χριστῶ ἀδελφοί, ὅτι Χριστὸν ἀγαπῶντες, ἢ πάθη πνῶματικῆ φερόμενοι, ἓ διδόντ κινούμενοι, ἅμα τῶ δούλῳ τῶ Χριστῶ πλουτάκις μοι διοχλόσαντι ἡτάσασθε τῶ ἐμῶ ἁμαρτάνται, μάθετ ἢ ὁ ὑμῶν πνῶ προτρεψάμ μοι

B τρεπίζειν πνῶματικῶς ἀπολαῦσαι τῶ πληρῶθῆναι ὀφελοῖσι μεγίστοι. ὅταν οἷς δόξαν Θεῶ, ἓ τιμὴν τῶ Ἁγίων τῶ ἀγωνισαμένων ὑπὲρ καλῆς ἀγῶνα, ἢ φῶ Θεῶ διαπεπαίτων μᾶ δύναμιν, συμάτων ἓ τῶ ἁγαθῶ ὑμῶν πνῶ τῶ τῶ Ἁγίοις Πατρὶ ἡμῶ Ὑπατίῳ πολιτᾶν. Τῆς γὰ χάριτος τῶ Χριστῶ, συεργόντος ἐμῶ τῶ λόγων ὑμῶν, πιστὸν φῶ Θεῶ μι, ὅτι διαπέπτωκέ μοι Χριστὸς γνησίοι ἢ μονοδικὸν ἐμῶν βίον τῶ ἁγία Τριάδι· ὅσα τε ἐγὼ ἐθεασάμην δόγματα τῶ Θεῶ δι' ἀνῶ γενόμενα· ὅσα τε ἐκείνοι παρὰ τῶ μαθητῶ αὐτοῦ τῶ πρὸ ἐμῦ· ὅσα τε αὐτὸς διηγᾶτο, δοξάζων ἢ Θεὸν, καὶ ἐλεγκτὸν αὐτῶ, οἷον διωρῶν κοσμικοὶ ὁ Θεὸς τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν χῦ τῶ γεγραμμένον, Διηγήσομαι πάντα τὰ θαύματά σε.

3 Ταῦτα διὰ γραμμάτων ἐσπούδασα γνωρίσαι τῶ ὑμετέρᾳ θυφιλίᾳ, ἵνατ καὶ ἡμεῖς καὶ τοῦτοι

C οἱ φιλοχρίστοι εὐτυγχάνοντες καὶ ὠφελήμενοι, τὸν Θεὸν δοξάζωμεν, καὶ τοὺς Ἁγίους αἰνῶμεν, καὶ τῶ καλῶ ζηλώσαντες σπουδάσωμεν αὐτοῖ μιμήσασθαι, ἵνα συγκληρονόμοι ἐνῶθῶμεν τῶ τῶ αἰωνίῳ ζωῆ, ἵνα μάθητε οἱ ἔτεροι λάβητε ὡς ὁ ἀπόστολος χῦ τῶ γεγραμμένον· ἐν ταῖ ἡμέραις ἀνατρεφόμενοι τῆ ἐκβάσει ἓ ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε ἢ πίστιν. Ἠπειγάζετο γὰ καὶ τοιοῦτον φοῖς ὠφελῆσαι, χρείας γινομένης, τοὺς ἰδίους μαθητᾶς, καὶ τότοις ἔλεγεν ἐπὶ Τυχίῳ, χαλκεῖς ἢ ἡμῶν ἓ πάντων, οὐκ ἂν μι ἐμιμήσασθε ἵνα μάθεν τῶν τέχνῶ; καὶ νῦν γίνεσθε οἱ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς, μάθετε φόβον Κυρίῳ, ἓ πῶς ἀρεσθῆται ὁ Θεός. Ὁμοίως ἓ τοῖς ἐρχομένοις ἔνθεν μανάζουσιν, ἓ τοῖς ἀσωτεῦσι φίλοις, ἢ τοῖς σπουδαίοις· πλέοι γὰρ εἰσιν ἓ ἐν τῷ κόσμῳ, ζέοντες τῷ πνεύματι, ἢ ἐν δίκῃ ζωῦντες τῶ ἐμῶν αἱδρα τινὲν καὶ ἔχοντα χάριν τῶ ὑπερέχα ψυχὰς ὡς ὁ τῶ φόβον τῶ Θεῶ, χῦ τῶν λόγων· Ἐπιστρέψατε σοὶ μι οἱ φοβούμενοί σε, καὶ οἱ γινώσκοντες τὰ μαρτύρια σε. Ἀνδρα γὰ τινὲν, ἐγὼ εἶδον ἐνῶ· Τούτων τῶ ἐρχομένων ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἐνῶ, καὶ ἀναγκαζόντων αὐτ τῆς διδασκαλίας, ἀνθυμήσθη ὅτι ἐς τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Θεός, ἵνα ἀφέλῃ ἓ σωζῃ ψυχάς, βιαζόμενῶ ἔλεγεν· Ὅσα δ' ἂ περὶ ἐμῦ ζητᾶτε, σαφῶς ἐν ᾧ ἀπεμαρτύρησεν περὶ ἐμοῦ ἡ ἁμαρτίας περιεσταμένη ἐλέγχου· οὐδὲ τῶ ἀκροατῶν αὐτῶν ἐπιλαθόμενος ἐκ τῆς ἰδιότητος τῆς γλώσσης, ἣν ὁ συγγραφεὺς ἐκ προνοίας ἐφύλαξε καὶ ἐσκόπησε. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τῷ ἐπιστολῷ τῷ πρὸς Ἑβραίους ἐν τῷ ἀρχῷ τῆς ἐπιστολῆς ἐκ τῆς ἰδιότητος τῆς γλώσσης ἐφύλαξε καὶ ἐσκόπησε. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν τῷ ἐπιστολῷ τῷ πρὸς Ἑβραίους ἐν τῷ ἀρχῷ τῆς ἐπιστολῆς ἐκ τῆς ἰδιότητος τῆς γλώσσης ἐφύλαξε καὶ ἐσκόπησε.

D ax MS. VATIC.

ε

ς vulgo desiderata. d

E

ς & veridica

Plal. 9. 1.

Quomodo discipulos

F

Matt. 23. 8

Heb 13. 7.

alios ſuos profectus ſuum emulos

Pſ. 118. 79.

Digitized by Google

A ſacris Litteris invenietis. Ego verò, pro ut fert
A. CAL- imbecillitas mea, quæcumque ad perfectionem
LINICO. animarum ſeſtrarum & meam utilitatem præ-
ad virtutis exercitia Sanctos. ſtiterit mihi Dominus; quantumque ipſe me verbis & exemplis ſuis inſtruere dignatus fuerit, indignus vos docebo; aut potius Dominus vos illa docebit per os humilitatis noſtræ: quid enim habemus, quod non accepimus a Deo? Quemadmodum ipſe nos perfuſus lacrymis docebat, ita faciendum ajebat exultando in adminiſtratione verbi divini. Simul enim atque loqui cœpiſſet, talia inſpirabat ei gratia divina, ut auditores illicò compungerentur corde, rati non ab homine verba ſibi ſalutaria dici, ſed a Deo. Etenim Deus
Pſ. 59. 8. loquebatur per eum: Deus quippe locutus eſt in Sancto ſuo, prout ſcriptum legimus, ut dei gratiam audientibus. Verum de doctrinis ejus poſtea dicendi locus erit; nunc tempus nos vocat, alicjus ut repetamus, & a principio commemoremus
B pulcherrimam viti vitam & plena virtutum geſta.

ῥίζαν γραφῆς ἐρεύσασθε· ἐγὼ δὲ καὶ ἃ ἡμῖν βραχύνους ὅσα αἱ παρέσχε Κύριος πρὸς τὸν καταπαμῶν τῆς ψυχῆς ὑμῶν καὶ τὰ ἡμῖν ὠφέλιμα ταῦτα ὑμᾶς, εἰ ὁ Θεὸς καὶ λόγους καὶ ἔργους ἐχαρίσατο ἡμῖν, ὁ ἀνάξιος ἐγὼ διδάξω, μᾶλλον δὲ ὁ Κύριος διδάξει διὰ τῶν ὑμῶν στεναγμῶν· τί γὰρ ἔχομεν, ὃ οὐκ ἐλάβομεν παρὰ τοῦ Θεοῦ; Καθὼς γὰρ ὑμᾶς ἐνεδύνα, σπουδαίως δακρύων, αὐτὸς ἔλεγεν ἀφειλάσθαι, ἀφραιτόμενος τὸ χορηγῆσαι αὐτῷ θεῖον λόγον. Ἅμα γὰρ τὸ ἄρξασθαι αὐτὸν λαλεῖν, τοσοῦτον ἐνέβλυσεν αὐτῷ ἡ χάρις, ὡς τὸν ἀκούοντα τὸν λόγον εὐθὺς κατανύγεσθαι, καὶ μὴ νομίζειν παρὰ ἀνθρώπου πυθανέσθαι, ἀλλὰ παρὰ Κυρίου. Καὶ γὰρ ὁ Κύριος ἐλάλει δι' αὐτοῦ· ὁ Θεὸς γὰρ ἐλάλησεν ἐν τῷ Ἁγίῳ αὐτοῦ, καθὼς γεγραμμένον, Ἵνα δῶ χάριν τοῖς ἀκούουσιν· περὶ δὲ διδασκαλίας ὕστερον διηγήσομαι· καιρὸς γὰρ ἡμᾶς καλεῖ τὰ κατὰ καιρὸν ἐνδύειν, καὶ ἐξ ἀρχῆς ποιήσασθαι τὸν πανεύφημον βίον, ἐξ οὗ ἀναρίτου πολιτείας αὐτοῦ τὸν ἐξόδιον.

ANNOTATA D. P.

a *Hinc vero ſimile ſit, Scriptorem hujus Proœmii & expolitorem Vitæ non fuiſſe ipſum Sancti Diſcipulum; & bonam ipſius Proœmii partem, in qua ille de Sancto velut ſibi notiſſimo loqui videtur, ſcriptam a primo Auctore Callinico; ſed ut ſummum ex monaſterio Jonæ in Thracia, ut infra num. 12. notatur.*

b *Notamus vel ſic reperitur in Mſ. Vaticano ea paritas orthographiæ, quam ſcriptor promittit, & ſæpe neceſſe ſuit ι in η, vel υ in ο, & ω in ο, & ο in ω convertere, aliaque nonnulla, quæ tamen librariis potius, quam Scriptori ipſi imputando videntur.*

c *Tolos exiſtimat eſſe voces terminationes aut ſignificatione diverſas ob aſſixos, quarum poſtores ſuo loco notabimus, reliquas per ſe ipſum diſtinguet peritus Philologus.*

d *Quæ ex hinc ſequuntur, videntur eſſe ex originaria Callinici Præfatione ad S. Hypatii ſucceſſorem & Fratres monaſterii Rufinianenſis.*

CAPUT I.

Hypatius e patria tranſit in Thraciam; monaſticam exercet; infirmos curat.

C

e Phrygia nobili genere oriundus,

4 ORiundus fuit Hypatius e Phrygia, quæ patria bonis litteris delectatur natura ſua, gaudetque iis imbui: parentes habuit nobiles ac timentes Deum; cum enim pater ejus eſſet
a a Scholaſticus, probe eum in litteris erudivit, qui converſans reverenter, & obediens parentibus, didicit ab ipſis diſciplinam & ſcientiam Domini. Erat enim in timore Dei præclare enutritus, & a nativitate ſua tenerisque annis velati ſanctificatus. Præſtabat enim ætate cordis ſe piu deſiderio ſerviendi Deo. Hinc obſervabat temporis opportunitatem, quo ſe fortim conferret aut ad eccleſiam, aut ad monaſterium aliquod, ut ibi colloqueretur cum viris religioſis. Nundum enim
ubi tunc Monachi non alibi erant, tunc temporis in Phrygia talis quis inveniebatur, niſi quam rariſſime unus vel alter: & ſicubi inveniretur eccleſia, ejus Clerici, ut fieri ſolet in agris, tardiori erant ingenio. Unde etiamnum, licet ſatis inſtructi, eum audiunt geſta Hypatii, mirantur talem virum prodiiſſe e regione ſua; ubi omnes propemodum nunc profitentur religionem Chriſtianam, aliqui etiam æmulantur Sancti virtutem. Sed neque in pulcra Conſtantinopoli tunc erant monaſteria præter unum magni

F

4 Γέγονεν γὰρ αὐτὸ Φρυγίας γεννηθὲν, ᾧ φύσει δὲ ἡ πατρὶς φιλοπαίδευτος ἐστιν ἐν ᾧ παιδίαν ᾗ γραμμάτων. Οἱ δὲ γονεῖς αὐτοῦ ἦσαν ἔννομοι καὶ φοβούμενοι τὸν Θεόν· σχολαστικὸς ὢν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπαίδευσεν αὐτὸν τὰ γράμματα ἐκτενῶς. Ἀναστρεφόμενος δὲ μετὰ φόβου, καὶ ὑποτασσόμενος τοῖς γονεῦσιν, ἐδιδάσκετο παρ' αὐτῶν παιδείαν καὶ νουθεσίαν Κυρίου· αὐτὸς τε ἐκ φυσικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀγαπητικὸς, ἐν φόβῳ Θεοῦ καλῶς ἀνατραφείς· εἶχον δὲ καιρίους καὶ σώφρονας, καὶ ἑτέρα καιρὸν, τὸν ἐξέρχεσθαι αὐτὸν ἐν Ἐκκλησίᾳ, ἢ ἐν μοναστηρίῳ ὅπου αὐτὸν ἀκούσαι ἐνόμιζεν· εὕρισκε γὰρ ἐν τῷ τότε ἐν τῇ Φρυγίᾳ οὐ ὁ βίος Χριστιανῶν, καὶ ζηλοῦσιν τοῦτο ἀνὴρ γέγονεν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· πάντες μὲν γὰρ γεγόνασιν μικροῦ δεῖν Χριστιανοί· τινὲς δὲ καὶ ἐζήλωσαν αὐτὸν ἐν καιρῷ. Ἀλλ' εἶπ ἐν ᾧ φωδρῷ Κωνσταντίνου πόλει ὑπῆρχεν τότε μοναστήρια ἢ μὲ μίαν ὡ τοῦ μεγάλου

Ἰωνᾶ

A Ἰσαακίου, ὃν διεδέξατο ὁ ἁγιος Δαλμάτος. Μιᾷ γοῦν ἡμέρᾳ, διαπεμψαμένου αὐτὸν πατρὸς, ἦλθεν τῷ τρόπῳ, ὑπεχώρησεν ἀπὸ τῆς γονέως, ἓξ ἀλλαι μονὰς δύο ἢ τρεῖς, ὡς διανύσαντο, κατῆντησεν εἰς Ἐκκλησίαν, καὶ ἀκούσας τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου λέγοντος, ὅτι εἶπεν Κύριος· Ὅστις ἀφῆκεν πατέρα ἢ μητέρα, ἢ ἀδελφὸς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἐμοῦ ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. ἀφῆκεν γὰρ καὶ τοῖς γονεῦσιν καὶ μικρὰ ἀδελφὴ. Τοῦτο οὖν ἀκούσας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διανοεῖται, καὶ μᾶλλον τὸ σκοπὸ αὐτοῦ ἐπροκοπὴ ἐλαυνόντος, ἄρας τινας ἑβδομάδας ἐπὶ τὴν Θρᾴκην, συνῴδασεν αὐτοῖς.

ς Γενομένου δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Θρᾴκῃ, καὶ μὴ εὑρόντων αὐτῷ ἐν μονῇ, αὐλισθέντες εἰς ὄρος κατηλθόησαν ἐκεῖ· ἐν ᾧ ἦν μέρει δασὺ λίαν B ὄρος ἀπὸ τῆς δάφνης, ἓξ βοβεροὶ λίαν ὁ τόπος ἀπὸ τῆς δαιμόνων αὐλιζομένων, δι ἄλλον τοῦ παρόντος αὐτοῖς, ἓξ ἕλεγον εἰς ἀλλήλους· Οὐδὲν αὐτοῖς δυνάμεθα ποιῆσαι, ἐπεὶ αὐτοῖς γὰρ ἔστι παιδίον, λαβὸν ἐξουσίαν κατ' ἡμῶν. Καὶ τοῦτο κατιδόντες ἤκουσαν, καὶ δρομαίους ἓξ δυσωνύμους, ἤκουσε φόβους ἐν τοῖς δένδροις φλέγοντας ὑπὸ δαιμόνων. Ἦν ὃ γινώσκων καὶ ὁ παῖς τοῦ Θεοῦ ἐν γινόμενα. ἤδη γὰρ ἐν δέκα ἓξ ἐτῶν. Τεταμένου δὲ ἡμέρας, ἀράντων αὐτῶν εἰ ἴχνη ἐν ὑπὸ γινομένων. Τοῦ ὃ πρωτομιᾶ, αὐτοὶ ἐυχαριστῶν τῷ Κυρίῳ, θαυμάζοντες τὸν παῖδα Χριστιανὸν ἴσχον παρὰ τοῦ Θεοῦ σωφροσύνην· καὶ θαρρύνας αὐτὸν τοῦ πατρὸς, ἓξ εἰ ἐλαβίᾳ διάγοντα, παρέδοσαν αὐτὸν τισὶ οἰκοδεσπότῃ· αὐτὸς γὰρ βοσκώτατο μόνος ἐν ἀγρῷ· λαβὼν ὃ αὐτὸν ἐκεῖνος, ἔδωκεν αὐτὸν βόσκειν πρόβατα. Καὶ μὴ ξενιζώμεθα, τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρεσγμαίνετο παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡμᾶλλεν ποιμαίνειν ἓξ πρόβατα Χριστοῦ λογικά. ὡς ἀγαθῶμεν δὲ (ὅτι) καὶ ὁ ἁγιος Μωϋσῆς, καὶ Ἰακὼβ, καὶ Δαυὶδ πρόβατα ἐβόσκησαν. Ὡς οὖν ἐνοίμαινε τὰ πρόβατα, ἐπὶ- C ρει τῇ φωνῇ αὐτὸ ᾠδαν, ὡς γίνεται ἐν τοῖς ποιμέσιν· Ὅνειαι ὃ πλησίον Ἐκκλησίας, ὁ Πρεσβύτερος ἀκούσας αὐτοῦ ὡς φωνῆς, προτρεψάμενος ἦρεν αὐτὸν ἀπὸ τὰ οἰκοδεσπότου, ἀναγαγόμενος διδάσκων ψαλμοὺς, καὶ σοιῶν αὐτὸν ψάλλειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· εἰ δὲ ἓξ βούλοιτο, διδύναι αὐτῷ μοναζοντι. Ὁδὶ ὡν πάθος ἐν αὐτῷ ἦχεν, ἐπίδυσεν ἑαυτὸν. Ὡς οὖ ἐψαλλεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐθαύμαζον αὐτοῦ τὴν ἡσυχίαν, καὶ πᾶς τοὺς ψαλμοὺς (οὐκ) ἐμανόνασι ἐμαθόνασι. Οἴνου δὲ οὐκ ἐβούλετο μεταλαβεῖν· ἀφ' ἧς ὃ Κλῆρικὸς αὐτοῦ ἐσυνοσιάστων εἰς τὰ ἄκρα, ἦν μὲν ἐθεώρη ἐπλαγιάζοντα, ἓξ δὲ ἐπρόκοπτεν ἀπὸ ἀρετῆς, ὡς ἐν ἀγρῷ, καὶ εἰς κοσμικοὺς μὴ ἀφελημένους, ἓξ πάνυ ἀσβίζετο.

ϛ Ἀνενοημένου δὲ αὐτῷ, καὶ τὸν Θεὸν παρακαλοῦντος ὅπως καταξιωθῇ μὴ ἐλαβῶν ἔσεσθαι, ἐλιχμᾶτο αὐτῷ, χαιρόμενον ὁ Θεὸς τινα στρατιωτῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἰωαννὴ ὀνόματι, Ἀρμένιον τὸ γένος, ὑπὸ τῶ Θεῶ ἐγκεντρισθέντα ἀστοργίαν. Ὅστις Ἰωάννης πλουσίοις παρακαλέσας ἡ Τριβούνου τὸ νομίσμα, καὶ μὴ ἀπολυόμενος, μεθ' ἧς ἡμερῶν λαβὼν φορτίον μικρὸν ἐπὶ τῆς ὤμου, ἓξ τὸν ἐν τῇ χειρὶ, προηρχόμενον τῶ δισβοσκότου

Iſaacii, eoi ſucceſſit S. Dalmatius. Quodam igitur die cum vapulaſſet a patre ſuo; quod dodom animo continuerat, peregre profectos eſt clam parentibus; eomque duarum vel trium manſionum itinere progreſſos eſſet, ingreſſus eſt, uti ipſe narrabat, eccleſiam, & audivit ex ſacroſancto Evangelio legi iſthoc Domini oraculum: Qui reliquerit patrem, aot matrem, aut fratres, aut ſorores, aot uxorem, aot liberos, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æteroam poſſidebit. Quo audito (reliquerat eoim cum parentibus etiam ſororem parvulam) & inſpirante Deo iotelligeos veoiſſe tempus eaeqoendi propoſitum de vita perfectiori amplectenda, ac reperiis aliquibus, in Thraciam iter facientibus comitem ſeſe iis junait.

D EX MS. VATIC. *uxi & Conſtantino poli,* Mat. 19. 29 *eos quærit in Thra cia, vitæ illa divina monſtrone parentibus.*

ς Com autem iſti Thraciam iogreſſi, nullum reperiſſent hoſpitium, pernoctarunt io monte, ad quem tunc pervenerunt. Erat aotem pars ona montis deoſum oemus, terribile ab inſeſtatione dæmonum illic commorantium; qui & appropinquabant dormientibus, ipſos reotaturi, ac dicebant inter ſe: Nihil nocere iſtis valemos, adeſt qoippe cum eis adoleſcens, cui data eſt a Deo poteſtas io nos. Qoæ cum percepiſſent homines illi, perterrefacti, excuſſo ſomno, audierunt ſtrepitum fugientium ioter arbores dæmonum; uti & ipſe adoleſcens Hypatius, aooos tunc duodeviginti natus. Orto aotem die, iuterrogatos ab illis, nom cognoviſſet quæ facta fuerant, negavit: ipſi vero gratias egerunt Deo, mirantes, qualem ſibi adoleſcentem Chriſtianum vitæ comitem adjonxiſſent; conſideranteſque ſummam uju; verecundiam & vitam religione conſpicuam, commendarunt ipſum (verecundabatur enim ſolus abire) cuidam patriſamilias, qui eum ſuſcipiens, paſcere oves joſſit. Neque id mirari debemus, hac enim ipſa re præſignificare voluit Deus, illum aliquando paſtorem fore ovium Chriſti rationaliom; neqoe enim ignoramus, etiam ſanctos viros Moyſen, Jacobum, ac Davidem oves paviſſe, Hypatios ioterea dum paſcebat oves, esmilenam, uti obtinet inter paſtores, elata voce modulabatur. Quod eccleſiæ, qoæ peope aberat, ptesbyter audiens, eooatus eſt ipſum abducere ab illo, quem diximus, patre familias, promiſſione interpoſita, quod eum doceret pſalmos, & eantorem conſtitueret eccleſiæ ſuæ; atque etiam, ſi ita vellet, in monaſterio collocaret. Adoleſcens autem, qui aliud in votis non habebat, ſeſe commiſit rogaoti; ac pſalleodo tantum profecie, ut mirareotur omnes ipſios artem, & qoomodo pſalmos tam facile didiciſſet. Interea vino abſtinebat: & Clericos multom potaotes inter prandendom, notabat alios quidem a virtutis declinare via, alios vero ſe volu ptatibus dedere (uti agreſtes ſolent), & nihil utilitatis afferre ſeçularibus; unde & verecundabatur.

E *damos ſi. natus vimotor a dæmonibus;* *pſallere in eccleſia diſcit,* *vino abſtinet.*

ϛ Interea cum lacrymis orabat Deum, ut ſibi gratiam faceret habitandi cum viris religioſis: diſpoſuitque Deus militem quemdam in orbe Conſtantinopoli Jooam nomine, geoere Armenum, ſtimulans enm, ut militiæ mundoque valediceret. Is vero cum plorioet Tribunum Numeri *b* miſſionem poſtulaſſet, nec tamen impetraſſet, die qoadam inpoſito humeris lignorum faſciculo, iguem manu ferens, ſtatim ſe prodeuo-

F *Excitat Deus militem Armenum, Jooam nomine;* *b*

ti in

A. CAL. CCCLXXIX. 6

A ritu publicum auguſtiſſimo Imperatori Arcadio, eaque ita ipſum alloquitur: Hactenus ſervivi Majeſtati tuæ; impoſterum vero ſerviam Chriſto Domino: jubc igitur me dimitti. Sin autem, ecce lignum & ignem, quibus per me licet, comburas me famulum tuum. Ego quippe aliud facere non poſſum. Imperator viſa militis intentione, atque animi propoſito ram pro, juſſit illico eum exauctorari. Ille autem continuo civitate egreſſus, compegit ſibi tugurium in monte, non admodum procul ab eccleſia, ubi famulus Dei Hypatius morabatur, herbis ibidem otiam ſuſtentans. Hoc ubi reſciverunt circum incolentes ruſtici, eo conſcendcruut, ac cellam viro eonſtruxeruot, & addideruut locum paroum, ubi pſallere, orare, jejunare, & quaslibet monaſticas exarcere poſſet oirtutes, quarum jam tyrocinium poſuerat in patria ſua. Sunt enim Armeni in paucis pictati & ſervitio divino addicti.

ad ſervicendum ſibi;

B 7 Hocce loci eœperunt unus & alter nooo Solitario ad ſerviendum Deo ſe conjungere; & Hypatius quoque, audita oiri fama, eodem ſe contulit, vale Preibytero ceteriſque ibi ſocius dicto; Volo, inquiens, & ego ſeroire Deo; moaque admiſſus fuit, dolentibus multum illis, a quibus diſceſſerat, tum quod religioſiſſime vivebar, tum quod præ ceteris in eccleſia perſeocrabat. Erat vero, quando ad ſeroum Dei Jonam acceſſit Hypatius, annorum vigiuti. Poſt hunc acceſſerunt & alii plures; & cœperunt colere hortum, & ſeminare agros, & xdificare monaſterium; & congregati ſunt Fratres octoginta, & factum eſt caſtellum magnum (quia enim in vicinia inſederant Hunni e, quibus facile erat loca iſta deprædari, caſtella fucrunt excitanda) & præerat omnibus ſanctus magiſter Jonas. Hypatius vero tam ſtrenue incumbebat in aſcetica opera, ut antecellerer omnibus, & tantum non ipſi etiam Hegumeno ac magiſtro ſuo, jejuniis, vigiliis, pſalmodiis, orationibus, obcdientia, ſilentio, humilitate, pauperiate, & omni virtutum genere; adco ut omnes utilitatem non exiguam caperent ex conoictu ejus, ac Deum propterea glorificarent; Hegumenus vero ſtrenuum aſcetcu ſingulariter amaret, delectarcturque plurimum converſatione ejus.

& exercitata manuſque contra Hunnos ingreſſio,

exemplor ſia omnis generis virtutum;

C 8 Eteuim tantam Hypatius inter jejunandum atque oraudum hsbebat ſileutii curam, ut omnes quidem deſiderarent ipſum loquentem audire, & rogarent ſibi, ot ſermone ſuo ad virtutem ſtimularet; ille oero talia ſubterfugiens, dcoeret; Ego uti in mundo ſervus fui, ita nuoc huc oeni, ut & vobis ſerous eſſe mcrear. Tunc procidens ad pedes Hegumeni, adjecit: Præcipe, uti me totum infirmorum miniſterio impendam: hoc enim, ioquiebat, inſtitutum elegi audiens Dominum in Evangelio dicentem ſtantibus ad deoteram: Veni-

ſuppleat penis infirmorum miniſterio impendi.

Matth. 25. te, benedicti Patris mei, accipite paratum oobis regnum. Eſuriei enim, & dediſtis mihi manducare; ſitiei, & dediſtis mihi bibere; peregrinus eram, & collegiſtis me; nudus, & veſtiſtis me; infirmus, & viſitaſtis me; io carcere eram, & veniſtis ad me. Illis autem dicentibus, Domine, quando te oidimus ſic, & fecimus talia? reſpondit; Amen, amen dico oobis, quantum feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

9 Cum oero Hegumenus id muneris roganti commiſiſſet, tantam illico monſtraoit alacritatem

Βασιλέως Ἀρκαδίου, προσελθὼν ὅτων αὐτῷ D
Ἕως σὲ νῦν ἐδούλευσα τῷ κράτει σου, ἀπάρτι δὲ βούλομαι τῷ Χριστῷ δουλεύσαι, κέλευσόν με ἀπολυθῆναι· εἰ δὲ μέγα, ἐξουσίαν ἔχεις τὸ τοιοῦτον κακόσαι ἐμοὶ δοῦλόν σου. Ἐγὼ γὰρ ἄλλο τι πρᾶξαι οὐ δύναμαι. Ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ὑπέρογον, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολυθῆναι· ὁ δὲ εὐθὺς ἐξῆλθεν ἐκ πόλεως, καὶ ἐξελθὼν, ἤρξατο καλύβην ἑαυτῷ ποιεῖν ἐν τῷ ὄρει, ὀ ταῦτ μάνον ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἰ ἦν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Μένων δὲ ἐν τῇ σκηνῇ, ἦν ἀπὸ μὴ βοτανῶν. Γνόντες δὲ οἱ πέριξ χωρίοι κἀκεῖσε γκαθάμενος αὐτῷ κέλλαν, καὶ ἔτερον d αὐτῷ πάνυ μικρὸν ἐν τῷ ἄλσει αὐτῶν, καὶ ἔκτισεν, καὶ ἐκάθισε καὶ τόπον τῷ τοῦ μονάζοντος ἁρμόδιον ἐξασκῆν, ἐμπειρος γὰρ ἦν πάνυ ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος μαθὼν· οἱ γὰρ Ἀρμένιοι σφόδρα πρόκεινται τῷ Θεῷ. E

& ædificata monaſterium,

7 Ἤρξατο δὲ ἐξ ἐκ προσκλίσεως αὐτῷ εἰς τὸ δουλεύειν τῷ Θεῷ. Ἀκόσας οὖν περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ θεοφιλὴς Τωβίας, δύο συναξάμενος τῶν Πρεσβυτέρων καὶ τοῖς λοιποῖς, ἐκέλευσεν πρὸς αὐτὸν λέγων· Βούλομαι κἀγὼ δουλεῦσαι τῷ Θεῷ. Καὶ δὸς ἐδέξατο αὐτὸν. Οἱ δὲ ἀπολυσαντες αὐτὸν, ταῦν ἐλυπήθησαν διὰ τὴν ἀλλβειαν αὐτῦ, ἐ δι ὑπὲρ πάντας περίμενον τῆς Ἐκκλησίας. Ἦν δὲ ἐξῆ ἄκτοι ὡς ἐσθλὸς πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Ἰωνᾶν· καὶ ἄλλον οὐ προσκολλώμενον αὐτοῖς, ἤρξατο φιλοπονεῖν, καὶ κόπον καὶ χάρακα εἰς τὰ σπόρια, ἐ ἐκτικίζειν μοναστήριον, ὡς συναχθῆναι ἀδελφοὶ ὀγδοήκοντα, καὶ γενέσθαι καστέλιον μέγα. Διὰ γὰ τὰ εἰς Οὐννους γειτνιάζειν, καὶ μὴ ἐκ προδόσαι τοὺς ἐκεῖ, κατάλια γκοδομοῦντο. Καθηγᾶτο οὖν ἁγὶ πάντων ὁ ὅσιος διδάσκαλος Ἰωνᾶς. Τοσοῦτον ἢ ἐφιλοπόνει ὁ ἀοίδιμος ὁ Τωβίας, ὡς ὑπερβαλλεσθαι πάντας, μικρὸν δὲν καὶ τὸν Ἡγούμενον, εἰ νηστείᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ ψαλμῳδίᾳ, καὶ εὐχῇ, ἐ ὑπακοῇ, καὶ πτωχείᾳ, ἐ σιωπηροσύνῃ, καὶ ἀκτημοσύνῃ, καὶ πάσῃ ἀρετῇ, ὡς πάντας ὠφελεῖσθαι παρ' αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸν δοξάζεσθαι, ἐ ὁ Ἡγούμενον ἀγαπᾶν αὐτὸν καὶ χαίρειν ἐπὶ τῷ τολιτεύεσθαι αὐτόν. F

exemplor ſia omnis generis virtutum;

8 Τοσαύτην γὰρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας εὐχὴν ἔσχεν, ὡς ἐπιθυμῆσαι πάντας λόγον ἀκόσαι παρ' αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖν αὐτὸν τὸ ῥηθῆναι αὐτοῖς πρὸς ὠφέλειαν. Ὁ δὲ παρητᾶτο λέγων· Καὶ τί τῷ κόσμῳ δοῦλος ὑπῆρχον, νῦν δὲ ἦλθον ἵνα κατηξιωθῶ καὶ ὑμῶν δοῦλος γενέσθαι. Ὅθεν προσέτασσε τοῖς υἱοῖς τὸ Ἡγουμένου λέγων· Καλῶς μὲ διάκου τοῖς κοσμικοῖς ξυνυπηρετῆσθαι, οὗτο γὰρ ἔλεγεν ποτοικτέντα, ἵνα ἐξελεξάμην πάντα τὸν ὀπτολὸν, ἀκόσας τὸ ἁγίῳ Εὐαγγελίῳ τῷ Κυρίου οὕτως τοῖς ἐκ δεξιῶν· Δεῦτε οἱ ἐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν· πάνυσα γὰρ, ἐ ἐδώκατε μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, ἐ ἐποτίσατέμοι· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με γυμνὸς, ἐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, ἐ ἐπεσκέψασθέ με· εἰ φυλακῇ, ἐ ἤλθετε πρός με. Τῶν δὲ ἀκόντων, Κύριε, πότε σε εἴδομεν ὄντα, καὶ ἐπιστεύσαμεν σοὶ; ἀποκριθεὶς· Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

9 Καλῶς δὲ παρὰ τῷ Ἡγουμένῳ, τοσαύτην προθυμίαν ἐπεδείκνυτο, ὅτε ἐ ἀπὸ μίκρου αὐτὸ-

vas

A καὶ ἀφῆκεν καταχεῖραι ἡ χεὶρ αὐτὸν, ἕως ἄρτι χωλαίει ἀκολουθοῦντι, ἕως ἐξέρχομαι εἰς τὴν ὁδὸν τοῦτον (οὐ διηγᾶτο ἐμοὶ· ἐγὼ γὰρ οὐκ ἠκολούθουν αὐτῷ διηγοῦντι) αὐτοῦ ἐπ' ἴσης λαμβάνων βαστάσαι, ἐπιφέρετο ἐπὶ τὴν πυλῶνα, ἐ ἀναχώμενος ἔλεγεν τῷ Ἀββᾷ. Τοῦτο ὑπέτυχεν εἰ τὴν πυλῶνα ἀρίστην, καὶ ἀφεῖναι ἀυτὸν ἀπόλθειν· καὶ καλέσθαι, ἀσίφορα ἀυτῶν. Καὶ ὅτι τραύμα ἄχει, ἢ τινα ἀρρωστίαν. κατιστῶσας ἀυτὸν ἐπιμελῆν ἀυτῷ ὡς χρὴ καὶ ἐρασεῖ πλείω, φέσσεων ἀυτὸν, ἐ βρέμασιν ἐπιτηδείοις διάτριβεν ἀυτῷ. Εἰ δὲ χρεία ἦ τῷ ἐλαιῴου τὸ ἁγίασται, παρεγένετο τῷ Ἀββᾷ, ἦ γὰρ πρεσβύτερ, ἐτοῖμα ἀυτὸν ἐλαίῳ ἐυλογεμένῳ ἀλείφειν παρ' ἀυτῷ, ἐ εἰ ἐλάγας ἐμέρας ἀπέλθοι ἀυτὸν ὑγιῆ, τῷ Θεῷ ἀμῷ ὑπεργάτῃ, B καὶ γὰρ γέγραπται, παῖσι τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, συνεργεῖ ὁ Θεός. Ἀκούσα μὲν δὲ καὶ αὐτὸ παρὰ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ ὅτι ἦν προφήτου ἦ συρίᾳ, ἀπερχόμενος ὁ Τιμόθεος, ἵν ἀναλαφῇ ἄνεμον, ἐ ἐπισκεπόμενος, τῷ μὲν χαῖρε ἀσπαζόμενος ἐν ἅμιλλα τοῦτον ἐποίη· τῷ δὲ οὐ ἐκπεσὼν ἰσχυρὸ λόγῳ τῷ ἀδελφῷ· Ἔγειρε, ἀδελφὲ καλὸν ἔχεις, κάτηλθε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν τίνι, εἰ δ' ἀδελφὸν κυριεύοντα ἐν ἄρρωστον, εἰ τῷ βίλτιον κατεῖδεν· εἰδὲ καὶ προδύμως τὸν ἀνέμον ἀνα αἴνεσε, καὶ Θεῷ ευρίσκεται δείμενος ὑγιῆ, μὴ καλὸν ἔχων.

ut etiam procul abiens, quaſi inſpecturus agros ac ſementem, quæreret, inveniretque roſticos infirmos, & in via quandoque, quia paoperes erant, jacentes (uti ipſe, inter narrandum oobis geſta Jonæ, de ſe referebat) quos humeris ſuis impoſitos bajulabat, atque in porta monaſterii deponebat: tom ingreſſus diecbat Abbati: Quidam huc ad portam attulerunt ægrotum, ibique abeuntes depoſuerunt: tum juſſu Abbatis illum inferebat in domum, & ſi quod vulnus habebat, aut aliam infirmitatem, ipſum mundabat curabatque ſolicite ut oportet; ſternebatque etiam lectum, & ſtrato miſcebat ægrotum, cibiſque idoneis nutriebat. Si vero neceſſitas *f* ſuaderet, ipſum oleo ſacro mungi debere, monebat Abbatem, qui Presbyter erat; & curabat ab ipſo perfici unctionem; & ſæpe accidit, ut hominem paucis diebus dimitteret ſanum, Deo ipſi cooperante, prout ſcriptum eſt; Omni operanti bonum cooperatur Deus. Audivimus quoque a Fratribus, ibidem commorantibus, quod ſi quis in febrim recens incidiſſet, adibat ipſum Hypatius, veluti viſitaturus, & manu cum contrectaos, clam ſignum crucis imprimebat, mente vero orabat ferveoter Deum, dicens infirmo Fratri: Surge, nihil tibi mali adeſt: & confer te ad miniſterium tuum. Hæc autem tali prooonciabat fide, ut continuo melius haberet infirmus, ac ſanitati reſtitueretur. Quiſquis vero illis audito ſtatim ſurgebat, Deu ſalutem præſtante ſanus permanebat, nullo mali veſtigio relicto.

D ex ms. VATIC. *quid ſuperaverat, & mira deotoviorum ſimplicitas.*

curant infirmos temporibus olei ſacro muniri. f

E *& verbo ſæpe ſuo ſanat.*

ANNOTATA D. P.

a Scholaſtici *Gracis* dicebantur conſidici ſeu advocati, *ut docet Cangius in Gloſſario*, quo ſenſu hic accipi vocem illam puto, licet eadem ſubinde etiam uſurparetur ſimpliciter pro erudito ac litterato.

b *Gratis* vox νίμερον, *& latina* numerus, *utriuſque lingua ſcriptoribus in uſu eſt, idem ſigni-*C *ficans quod* cohors.

c *Imo Theodoſio ut ſupra num.* 11. *demonſtravimus.*

d *Quid ſi legatur* ἄγμερον *? ἄγμερον quid hic proprio ſignificet, & an recte ſcriptum ſit, necdum divino.*

e *Hunni in Ecgrapho noſtro Avi & ad marginem* Orrei *gens ad Meotidem paludem nata, primum a Rufino in imperium Romanum evocata; orientales ejus partes vaſtaſſe, deinde & Thraciam invaſiſſe ſcribuntur. Prius tamen ex Gothi penetrarant.*

f *Hinc apparet extrema Unctionis, & a quacumque alia unctione diverſa antiquiſſimus uſus; ejus ſcilicet, qua non niſi a Presbyteris, nec niſi agonizantibus conferebatur, ſicet aliquis fideles a quocumque viro ſancto ac religioſo acceptum oleum ad quaſvis infirmitates uterentur.*

F

CAPUT II.

Tentationes jejunio vincit Hypatius, patrem juvat, Chalcedonem & Rufinianas adit dæmonum victor.

10 Τοῦτον καὶ τοιῶν τοῖς ἀδελφοῖς ἐ πᾶσιν, ἀνὴρ ἐν ἀσκήσει ἀγαπλίνων, ἀνὴρ παοόντων ἀναπαύετο, ὡς πολλοὶ καὶ ὡς πάντα ἄρτα ἀνάκ. Πλειοσάκις δὲ ἐχλεύαζον ὑπὸ τῶ δαίμονος, ὡς ἀκάθαρτοι, ὡς μυσαρῶν ἡδονῶν ὡς τοῖς νέοις ἐνοχλέοντι, ἐ ἐὰν μὴ κατανεξάμενοι ἐν ἐγκρατείᾳ ἀγωνίσεται δείμενοι τῷ Θεῷ διὰ παντὸς, ἵνα ἀνὴρ ἐλθὼν πολεμήσῃ τοῖς πολεμοῦσι ἀνὴρ, πέση ἀτρέμας. Καὶ

10 Dum iſthoc modo agebat Sanctus cum Fratribus ſuis atque aliis omnibus, ipſe in ſtores cubans, temperanter adeo ducebat vitam, ut ſæpe quioque dies cibo abſtineret. Plures vero, ut erat juoior, a dæmonio, nefandæ libidinis, juvenibus inſidiari ſolito, tentatione cooturbatus, cjus aſſuriæ ſuccubuiſſet, niſi ſobrie temperaoterque ab omnibus abſtioens pugnaſſet perpetuo, magna cum fiducia invocans Deum,

Libidinis tentationem ſæpius vincit;

A Deum, ut ipſe in auxilium veniens, impugnaret impugnantes ſe. Atque ita operans, nihil de temperantia, patientia, dilectione, ac humilitate ſua propter iuſultus illos remittebat; firmitee confideos fore, ut ſi minus bodie, ſaltem eras; ſi minus intra quinquennium, ſaltem intra decennium liberaretur; dummodo non fugeret e ſtadio cedens hoſti, ſed fortiter reſiſteret ac perſeveranter toleraret. Qui enim perſeveraverit in finem, hic ſalvus erit. Ingruente igitur bello, eantum ſignsbat ſe cruce, & ad orationem confugiebat: Deus autem viſo certamine militis ſui, ſuppeditabat ei gratiam & eripiebar inde animam ejus. Quod ſi tardaverit Deus ſuccurrere militibus ſuis, nos, qui ipſum valde reqoirimus, non recedamus, terga vertentes, ſed viriliter ſuſtineamus: novit quippe Deus, quid nobis expediat, juxta illum, qui dicit: Si credis videre bona Domini, ſuſtine Dominum. Si quis vero iſtiuſmodi vitæ modum ſequi & mundo renuntiare noluerit, ubi ad maturam ætatem perveneeit, uxorem ſibi legitime jungat, vitamque honeſte inſtituat in timore Domini. Nam & illud acceptum eſt apud Deum: itaque fiet, ut a tentationibus fathaor ſecuri ſimus. Quilibet enim ſuum a Deo donum habet; unus quidem ſic, alius vero ſic.

B

11 Aliquando igitur vehementer impugnatus ab hoſte illo, fervente æſtu, per dies quinquaginta omni potu ſe abſtinuit: unde dueitres alvi ſecuta, & labia præ ſiccitate ei fiſſa fuerunt. Quod conſpicati Fratres, remad Archimandritam detulerunt. His autem nihil loqutus, poſt nocturnas preces, miſcuit vini poculum cum boccella, & coram omnibus vocat Hypatium. Hic autem reſpondens ait, Benedic. Et Archimandrita: Adeſdum in medio, accipe, & bibe benedictionem hanc. Ille veso, tametſi vinum alias non guſtaret omnino, pateruæ voci obſequens, utpote probe ſciens, obedientiam operari vitam, poculum fidenter capit, atque ebibit, & ſic tolerantior laborum in iſto bello evaſit.

C

12 Barbaros quoque Thraciam invadere ſolitos, non raro caſtellum noſtrum d obſediſſe narrabat Hypatius: Deum vero ſemper pro ſervis ſuis, ipſum invocantibus, pugnaſſe, hoſteſque abegiſſe. Habebat enim caſtelli murus foramco, per quod ejaculabantur lapides, quibus vulnerato hoſtium nuo, reliqui, illo cognito, quatiecutes flagella ſua, ſignum receſſus dabant, & conſcenſis equis, unde veoerant, redibant. Sed ab his quiete monaſterio reddita, aderant cooriono euſtici, ab iiſdem barbaris ſpoliati rebus ſuis; & nihil reliquum habenes, quærebant, quæ ad ſuſtentandam vitam neceſſaria ſuot. Quamobrem Conſtantinopolim abiit Domnus Jonas, fidenterque dixit Primoribus civitatis: Eſuriunt pauperes tu Thracia bonis ſuis ſpoliati, & mihi moleſtam afferunt; vos igitur ſuppeditate illis, unde vivere poſſint. Illis autem, talibus veluti a patre ſuo auditis, Rufinus e & reliqui Magnates, qui propter Deum conferre aliquid eo volebant, navigia, frumento atque leguminibus onuſta, ad ipſum mittebaot, ut diſtribueret indigentibus. Simul eoim atque urbem ingreſſos fuerat, ſuſpiciebatur ab omnibus, & eogabatur paſſim a divitibus, ut domus eorum ſubiret, eas orationibus ſuis, incolas vero, ſua benedictione muniret. Inter

A. CALLINICO nihil propter ejus diuturnam autem quietem ſolerunt operam,

ſed magis Deo confidens,

abſtinet diei quinquaginta potu,

deinde ex obedientia bibens, forſan eveſit contra conſuetudinem,

4 Monaſt. obſeſſo fratres monaſterio, eum prædantur,

euſtodes bona ruſticorum;

b

quare Ionas petit ſuccurſ. ſibi a Magnatibus CPoli,

D

καὶ πάσῃ καταργζέμενος, τὴν ἀγχράτειαν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν ἀγάπην, τὴν ταπεινοφροσύνην, μὴ ἀνιγνὸ ἑαυτὸ διὰ τὰ τέλειος ἐκάστοτε· ἀλλὰ πιστὸν ἔτι κἂν μὴ σήμερον ἐπιτρέψῃ, ἄνεσιν λυτρώσεται· κἂν μὴ ὡς τὸν πεντετίαν· ὡς τὸν δεκαετίαν· μόνον μὴ ἐνδοὺς φύγῃ τὸ σάδιον, ἀλ' ὑπομένων ἐνστρέψῃ· Ὁ γὰρ εἰς τέλος ὑπομείνας, οὗτος σωθήσεται. Μέσον ἐπιρχομένου πολέμου σφαγίσας ἑαυτὸν, ἐβόα πρωΐ εἰς τὸ ξυλοδαι· καὶ βλέπων αὐτοῦ ὁ Θεὸς τὸν ἀγῶνα, ἀποστέλλει τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ἢ ἐλάθαρσεῖ αὐτοῦ τὴν ψυχήν· Εἰ δὲ ἢ βραδύνει γίνεται, ἡμῶν τῶν ἐπιζητούντων αὐτὸν, ἡμεῖς μὴ ἀποστάσωμεν ἑαυτοδώμεν, ἀλ' ὑπομένωμεν· οἶδεν γὰρ ὁ Θεὸς τὸ ἡμῖν συμφέρον, καὶ τὸν λόγον· Ἐὰν πιστεύσῃ ἐξῆλθε τὸ ἀγαθὸ Κυρίου, ὑπόμεινον τὸν Κύριον. Ἐὰν δέ τις τοῦτο ἐρώσατο τὸ διάγειν ἐν βίῳ, μὴ ἀποτάξάμενος, ὡς τελείαν λοιπὸν ἀλλαξάμενος, γαμήσας γαμησάτω, σεμνῶς διάγων μετὰ φόβου Κυρίου, καὶ τοῦτο γὰρ δεκτὸν παρὰ Θεῷ· οὕτω προασφαλιζόμενοι, ἵνα μὴ σαρώζῃ ἡμᾶς ὁ σκοπὸς· ἕκαστος γὰρ ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

11 Μιᾶς γοῦν ἡμέρας ὁ Θρᾴκιος, παὺν πολεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ πολέμου τούτου, ἐν τοῖς καύμασι πενήκοντα ἡμέρας οὐκ ἔπιεν. Συλλοφοκοπλάσαντος ἢ αὐτῷ· καὶ τὰ χείλη αὐτοῦ ᾠ ξηρὰ ὑπῆρξεν. Ὀρ ἰδόντες οἱ ἀδελφοὶ, διεσάγησαν τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ. Ὁ δὲ παραστὰς αὐτοῖς, ἀπὸ τῆς συκαμινέας ξύλον κεράσας τοῦτο ἐνὸς μετὰ ξωμῦ, ἐπὶ πάντων φωνεῖ αὐτὸν, Θρᾴκιε. Ὁδὲ ἀπεκρίνατο, Εὐλόγησον· Ἄρχι αὐτῷ· Ἔλθε ἐν τῷ μέσῳ, καὶ δέξαι τὸν ἐπιλογίαν ταύτην, ἵνα τῷ οὕτω ὅλως μεταλάμβανον· ὁ δὲ, ταπεινῇ φρένωσις, ἐ γινώσκων ὅτι ὑπακοὴ ζωὴ καταργάζεται, πίστα δεξάμενος ἔπιεν, εὐεκώπησε τοῦ πολέμου γενέμενος.

12 Διηγεῖτο δὲ ὅτι καὶ οἱ βάρβαροι πλειάκις ἐπιβάντες τῇ Θρᾴκῃ, ἐκύκλωσαν ἡμῶν τὸ κατάλιον· ἐ ὁ Θεὸς πάντοτε ὑπερμάχει τῶν δούλων αὐτοῦ, αὐτῷ ἐυχομένων, ἐκβάλλειν αὐτούς. Εἶχεν γάρ τινα τρυμαλιὰ, ὅθεν ἐκροτίζοντες λίθον, ἐκοίλη ἕνα πλῆγάτον ε, οἱ τὸ λοιπὸν γράτες, ἐ τὰ φραγέλλια σείσαντες, συναίμου χάρᾳ, ἐπιβαίνον τοῖς ἵπποις, ἐ ἀναχωροῦν. Καταμαθόντες ἢ γεωμένες, οἱ χωρικοὶ πραδιδόντες, λοιπὸν μηδὲν ἔχοντες, εἰς τὸ μοναστήριον προσέρχοντο, ζητοῦντες τὰ πρὸς τὸν χρείαν. Ὁ δὲ κύριε Ἰωνᾶς εἰσερχόμενος ἐν τῇ Μεγαλοπόλει, ἔλεγεν τοῖς Ἰθυνέσιν μέγ παρίσσιας, Πωλοῦσιν οἱ ἀγροῖκοι πραδιδόμενοι ἐν τῇ Θρᾴκῃ, ἐ ὀχλέουσι μοι· ἀποστείλατε αὐτοῖς ἐπάλξεις. Ἐκεῖνοι δὲ ἀκούσαντες ὡς παρὰ πατρὸς, Ῥωμαῖοι καὶ εὐλογοὶ τῇ μεγάλῃ, ὅσοι διὰ Θεὸν ἐβούλοντο, πλοῖα γεμίζουσι σίτου καὶ ἐσθῆτος, ἐπεμπον αὐτῷ, ἵνα δίδωσιν αὐτοῖς. Ἅμα γὰρ τὸ εἰσπλεῦσαι εἰς τὸ τέλος, πάντες οἱ πλέοντες ὄξιον αὐτὸ, ἕκαστος ἐχέλῃ ποιῆσαι ἐν τῇ ὕλῃ αὐτῇ, ἐλογίαν αὐτῶν. Τοσοῦτον γὰρ ὦ ζηλωταὶ, οἱ πάντες τοῦ ἐκκρεῖου ἐλίγχυσι εἰς πρόσωπον. Εἰ ὄρεν ὅτι τινὰ ἐδίκουν, ἵνα διατὸν φοίσατο τὸν ἀδικουμένου, ἅμα δὲ καὶ ἐκουδέτα, αὐτοῖς λέγων, ὅτι δίκην ἐδικαιοῦνται, χρείαν γενέσθαι τῇ ἐδι-

A ἀδικούντων ; Οἱ δ᾽ ὑφιστάμενοι οὕτως ἑαυτῶν ἄνδρα, οἷς ἀληθῶς δοῦλον Θεοῦ. Ἅμα δ᾽ καὶ ἰδιώτην ὄντα, ἵνα πυθόμενος ὃν ἐξ ἰδιώτου, τιμήσῃ λαμπρῷ χαίρειν παρὰ Κυρίου.

13 Ἀκούσας δ᾽ ταῦτα ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ὑπατίου, ἐξ ἔτους ἄνωθεν εἰς πρᾶγμα γενομένου, ἀλλὰν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν, δίδυς ἀπατρίχα εἰς τὴν Θράϊκην, καὶ ἐνιζήσας ἐκ κατοίκου, ἧ ὄνομα Ἀλμώρισσος, καὶ ὑφὼν, ἐζήτει τὸν ἑαυτοῦ υἱόν. Ἐν γὰρ γήρει καὶ λίαν εὐσυνέτητος. Γνόντες δὲ οἱ μοναζόντες λόγον, Οὐχὶ δοῦλον ἑαυτὸν ἔλεγεν ὁ Ὑπατίος; Καὶ πάντες ἔχαιρον ἐπὶ τῷ Ἀββᾷ, ἵνα διὰ τὸν Θεὸν οὕτω ἐστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπιστοῦσιν. Ἀκούσας δὲ ἐκεῖνος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἐληλυθέναι, οὐκ ἐβούλετο γνωσθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ· ἐπὶ πολὺ δὲ βιασθεὶς, σωσυτυχὼν αὐτῷ, καὶ ἀσπασάμενος σωσύζατο, καὶ ἐμαθεν παρ᾽ αὐτοῦ τὰ κείμενα εἰς μητρὸς. Γνοὺς δὲ ἵνα χρεία ἐστὶν ἐπὶ πράγμα ἐπὶ τῷ βιοθέσαι τῷ πατρὶ, καὶ ἵνα ὁ ἕτερος οἱ ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς λατουργίας, καὶ τῷ γηρατῶν ὑπομιμνῄσκοντο· τοῦ Ἀββᾶ ἀνῆψε γεμίσματος, καὶ διὰ τῷ ὥρας ἐν τῷ πολλῇ χρονίζοντος, παρακαλέσας τὸν Ἀρχιμανδρίτην, ἔρχεται σὺν τῷ πατρὶ εἰς τὸν τόπον· καὶ μένας σὺν αὐτῷ ἐν τοῖς τοῦ Ἐλευθέρου αὐτοῦ, ἐξ ἐν τῷ πράγμα αὐτῷ βοηθέσας διὰ τὸν Θεὸν, καταχύσας προέπεμψεν ἐν τῇ ἰδίᾳ χώραν· ἀπελθὼν δὲ καὶ αὐτὸς ἀπέστασεν εἰς τὸν τόπον.

14 Τῷ δ᾽ Ὑπατίῳ γενομένῳ ἐν ἀσκητῇ προσηκόντι ὀνόματι Τιμοθέῳ· τοσοῦτον δὲ ἦν καὶ ἐν Θεῷ ἀλαβὴς ἐ σπουδαῖος ἐν τῷ ἀρετῇ, ὡς διὰ τοῦτο κοπιάσαι τῷ Ὑπατίῳ διὰ τὸ ἄνωθεν δόλον Θεοῦ. Προσετίθη δ᾽ τούτοις καὶ ἄλλο μοναζων ὀνόματι Μοσχίων, ἐ ἐγκάτοικος C τοῦτο ἀδελφὸν φίλον Θεοῦ. Ὡς οὖν ἤμουν ἐν τῷ τραπέζῃ, λέγει πρὸς ἐμὲ ὁ Ὑπατίος· Ἐγὼ σπεύδω ἐν τῷ ὄρῳ οἰκεῖν, ἡ γὰρ ἐν πόλει. Ἀποκρίνομαι δ᾽ ἐ ἐγὼ· Οὐ σύ, ἐ ἐμέ. Πορεύομαι οὖν ἐν χαλκηδόνι, εὗρόν τινα ἐπὶ ὀρεινοῦ, ζητῶ ὄρος, ἡ σπήλαιον· καὶ ἄλλον τρία σημεῖα ἀποσταλέν, ἐ μοναστήριον πλησίον αὐτοῦ, ἕτερ γαλούμενον ὁ μακάριος Ῥωμύλος, λείψανα λαβὼν ἀπὸ Ῥώμης τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, ἕτερ, οἰκοδομήσας τὸ μαρτύριον, ἐνέδεξε κατίδυτο, ἐν ᾧ ἐ ἡ σορὸς τῶν Ῥουφίνου πλησίον κεῖται· ὃ δ᾽ μοναστήριον κτίσας, μοναζόντων Αἰγυπτίων κατήκησεν· Τὸ οὖν Ῥουφίνα πολλάκις ἐσάσαντος ἀνὰ οἱ αἰγύπτιοι, τῶν ἰδίων πατρίδα κατέλαβον· ἐ ἤμενον λοιπὸν τὸ μοναστήριον ἔρημον, ὡς μὲ φαίνεσθαι ὅτι μοναστήριον ἐστὶ, ἀλλ᾽ γὰρ καὶ δαιμόνια κατοικεῖν ἐν ἀνῷ. Πολλῶν οὖν ἐπιχειρησάντων κατοικῆσαι, διὰ τὰ δαίμονα, ἐ οἱ πολλοὶ ἐ τῶν χωμῶν, σωτυχίαν παροχῆς μὴ ἐχόντων, μόνοι οὐ ἴσχυον· ἐν γὰρ καὶ ὁ ἅγιος ἀφιδιάζων.

13 Cum talia audiſſet pater Hypatii, qui ob litem, ſibi da re familiari intentatam venerat e patria ſua in urbem, continuo perrexit inde in Thraciam, quærens caſtellum, cui nomen Almyriſſus; eoque invento inquiſivit ibidem in filium ſuum, jam ſenem & facile ſe ſinens duci. Quod ubi reſciverunt monachi, interrogarunt inter ſe cœperunt: Nunne ſervum ſeſe dicebat Hypatius? Multumque gaviſi ſunt omnes, uti & Abbas, intellecta jam, id amore Dei & humilitatis ab ipſo dictum fuiſſe. Audiens autem & Hypatius, adveniſſe patrem ſuum, primum nolebat ei innotaſcera: deinde tamen, pluribus compulſus rationibus, ipſum convenit, & amplexatus eſt, & oratione ſimul ab utroque ad Deum fuſa, didicit, matrem ſuam ſupremum jam obiiſſe diem: didicit quoque, opem patri in præſenti rerum neceſſitate ferendam eſſe. Quamobrem quia poſtridie Fratres, præter liturgiam, agriculturæ etiam dare operam debebant, & Abbas propter ingraveſcens ſenium incolebat urbem; petita obtentaque ab Archimandrita facultate, eodem ſe contulit cum patre ſuo, cumque ſubſtitit in ſuburbano Eleutheri e cujuſdam, & amore Dei opem ipſi in negotiis tulit: tum vero ſalutaribus inſtructum doctrinis remiſit in regionem ſuam, ubi & ipſe viram in pace finivit.

14 Hic celebris quidam aſceta, nomine Timotheus, religioſæ virtutumque ſtudioſus, ſeſe Hypatio junxit, non alia de cauſa, quam quod verus Dei famulus eſſet. Adjunxit pariter illis ſeſe alius Monachus, cui nomen Muſchion: & factus eſt ternarius Fratrum numerus Deo famulantium. Cum autem eummorarentur in prædicto ſuburbano, dixit Hypatius ſocius: Conſuevi ego montes inculere, non civitates: illiſque reſpondentibus; Ubi tu volueris, & nos erimus: tranſivit Chalcedonem, atque orientem verſus iter inſtituens, quæſivit ſibi montem aut ſpecum aliquam; & progreſſus ad tria milliaria invenit eccleſiam cum adjuncto prope monaſterio, quæ conſtruxerat beatus Rufinus, cum ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli Reliquias accepiſſet, Roma allatas, quas ibidem ædificato martyrio honorifice condidit, cui proxime ipſius arca conſiſtit. Monaſterium vero incolendum conceſſerat monachis Ægyptiis; qui mortuo Rufino, illud deſerentes in patriam ſuam reverſi ſunt; manſitque locus deinceps derelictus deſolatus, ut vix amplius monaſterii ſpeciem præ ſe ferret: tot & dæmones ibidem dominantes, monachorum locu ſuccedere tantes incolæ. Multi interea tentaverant ibidem inhabitare; ſed quia dæmones omnia infeſtabant, & hiemis rigores non permittebant paruchiam illic congregari, permanere ibidem non potuerunt; ut taceam, quod locus per quam humidus eſſet.

ax MS. VATIC.

ubi forma in vocativo eſt.

Hypatius convenitur a patre ſuo.

E

cui in quodam negotio opem ſuam tulit Polis;

d

e

Eleutheri ſocius duobus tergiverſatione Chalcedonem;

F

& monaſterium Rufini,

f

Incolis ob infeſtationem dæmonum vacuum

g

h

A. CALLINICO

signo crucis munitus ingreditur & inhabitat.

variis abjicientis dæmonis terriculamenta.

& femina prohibentis ejus periculum faciunt.

A 15 Eo igitur progreſſus Hypatius, & edoctus, terribilem ibi dæmonem inhabitare, munivit ſe ſignaculo crucis, & ardore fidei chriſtianæ ſuccenſus, oſationibuſque inteutus, ingreſſus eſt locum; & Sanctorum Principum Apoſtolorum (quorum interceſſionibus nos quoque miſericordiam conſequi ſperamus) factus eſt vicinus: eumque duo alii Fratres id intellexerunt, ipſi quoque eodem acceſſerunt; & unanimi conſenſu perſeverabant in exercitiis pietatis; contendentibus inter ſe Hypatio ac Timotheo, uter alteri præcelleret jejuniis, vigiliis, oſationibus, humilitate, & miſericordia erga pauperes. Porro neceſſaria vitæ ſubſidia ſibi parabant ipſi labore manuum ſuarum; unus conficiendo cilicia, alter terendo ſportas, tertius colendo hortum. Erat autem in monaſterio atrium circumdatum cellis & oratorio, valde labefactatu: unam tamen inter illas invenerunt cellam parvam habitabilem, ubi quieta laborantes manere potuerunt. Quoties vero oratorium precandi pſallendive cauſa ingrediebantur, B conſpiciebant veluti catechum igneum i, circum curſantem per totum domicilium cum ſtrepitu, & ipſos invadentem orantes; qui, propterea loco non moti, perſeverabant in oratione. Quoniam vero ædificium amplum erat, ut diri, cuivis pervium, ac tam male materiatum, ut hyemis tempore etiam nivibus impleretur, atque duo cootuberuales Hypatii aliquando urbem advaſaſſent, pro reculis, quas ipſi confeceſſent, deficientia ſibi vitæ neceſſaria compaſſaturi; accidit, feminam quamdam prædivitem & probe Chriſtianam (quæ forte in eccleſia Apoſtolorum oratione vacans, inaudiebat illuc monachum venuſſe habitatum) ingredi monaſterium, juſſu cæca illud perſiſtere, quos ſecum habebat, pueris ſuis, ut novi incolæ ejuſque virtutis periculum faceret: eras quippe Diaconiſſa, caque acerbitatiſſima. Ingreſſa autem procidit ad pedes Aſcetæ, dicens: Vir Chriſtiane, benedic mihi, & ſuſcipe me, ut hic maneam tecum. At ille indignabundus exclamat; Abi poſt me, ſatana: huccine venisti, ut nos capellas, paucorum dierum incolas? Habe hæc tibi, & incola, ut lubet. Quibus C dictis curriculo inde profugit. Tunc illa, dato famulis ſigno, ut fugientem tenerent, dixit ei; Periculum feci, tum versus tu monachus fores. Nunc abi in cellam tuam, atque ora pro me; & cum cognoviſſet, tres ibidem cohabitare, miſit continuo quantum ipſis ad victum abunde ſufficeret.

15 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ὑπάτιος, ἐ μαθὼν ἔτι D δαίμων κατοικεῖ ἔνδον, ᾧ τύπῳ τῷ Χριστὸ ἐσφράγιζε, σφραγῖδι τοιησάμεν, καὶ ἐξαμενῶν πάλαι, ἐ γέγονε γείτων τῷ Κυρφαίαν ἐ ἁγίων Ἀποστόλων, ὧν ἐ φροσβάσαι ἐπιλοδόμεν. Ἀκέσαντι ὃ οἱ δύο ἀδελφοὶ ταῦτα, ἐλθοντρὸι αὐτὸ, ἐ ὁμοφρόνας ἔχοντο εφρῶν ἐ ἀσκήσεως· ἐριζον φὸς τὸν Τιμόθεον, τίς πλέον τιτάσοι, ἢ ἀγρυπνίαις, ἢ ἐξετασι, ἢ ταπεινοφροσύναι, ἢ ἐλεήμοι τυχεῖν· ἦχον γὰρ ἐκ τῆ ἰδίων χαρῶν τῶν παραμυθίαν, ὁ μὲν τρίχινα ἐργαζόμενον, ὁ ὃ ἦπον· Ἦν ὃ ἐ μεσαύλιον, κύκλῳ ἔχον κέλλας, ἐ δικαίως ἔκτισε, πάν ὑμελημένον· εἰ αὐτοῖς ὃ βῆμα αὐτῶν μικρὸν, ἐ ἐδυσθύσσω μόνα, ἐ ἴσως χέσα ἐργαζόμενοι· Ὀσάκις ὃ εἰσῆλθον εἰ τῷ δικαίῳ εὔξασθαι, ἢ ψάλλειν, ἐσείων εἰ παβαίνον τοῖχον παρέχον εἰ ὅλῳ τῷ ὑπνήματι μετὰ πρότου ἐπερχόμενον αὐτοῖς· αὐτοὶ δὲ ἑδρῶτες ὄντες, ᾧ ἰσχῇ προσκαρτέρυν. Ἦν E γὰρ τὸ δίκτυμα μέγα ἐ ἴσμος εἰ χέσος εἰ χαμαὶ γαμίζεσθαι. Μιᾶς οὖ τῆ ἡμερῶν, λαβόντον τῆ πρὸ ζωλὰ, ἐπέρχονται οἱ δύο εἰ τὸ τεῖλα, ἵνα τὸ τῆ χαρῶν ἔργα δῶσι αὐκονομηθῆναι· γυνὴ δέ τις, πλουσία καὶ πάνυ Χριστιανὴ, ἐξαμελὴν ὡς τὸν Ἀποστόλων, δέκτυον παρέσα, ἐκ μονάζων ἐσὶν ἐν ᾧ μονῇ, ἐ ἐάσασα ὡς παῖδας ἔξω, μόνη εἰσῆρχετο, παραζοῦσα ἐ ἀσκητὴν· ὡ γὰρ Διακόνισσα ἀκκακοῦσα· ἐ προσπίπτουσα αὐτῷ, ἔλεγε Χριστιανὲ Δέσποτόν μι, ἐ δέξαι με μῆ εἰ ἵνα μένω· Ὀδὲ χοίρας μὴ κραγὼν λέγη· Ἔτυχε ἐκίσω μου σκυτὴ· ἤλθει ὧδε φυγαδεῦσαι ὑμᾶς; ἀκμὴ ἐν ἔχεμεν πολὺς ἡμέρας? Ἔχε τὸ ὧδε ἐ μεῖς ὡς θέλας? ἐ ἐξέρχετο δρομέω. Εἶτα ἐκεῖνο πέλασεν τοῖς παισὶν παίσχειν αὐτὸν λέγοσα. Ἐξελήλυθά σε ὁ ἀλλὰ ἡ μονάζων· ὕπαγε εἰ τῷ κελλίῳ σε, ἐ ἴσχυε ὑπὲρ ἐμῶ. Γένοιτο ὃ ὃ σὺ ἐκεῖ ὧδε ἀφῆλθε, ἀλλὰ ἐκοσίκα τὸ πρὸ ζωλὰ ἀρώσοτον αὐτοῖς ἐαυτῶ·

F

ANNOTATA D. P.

a Hinc *colligi videtur inventorem vitæ hujus monachum illius monaſterii fuiſſe, quod Hypatius cum Jana exiraxit & prius incoluit, quam ad Rufinianas tranſiret.*

b *Rufinus, qui tamquam præcipua perſona, hic ſolus nominatur, poteſt fuiſſe Præfectus Prætorio, cum hæc irruptio & populatio barbarorum contigit; qui forte iidem fuerunt, quos ipſe evocaverat, hoc modo viam ſibi ad ſummum imperium pandere conatus. Nec obſtare debet nota ipſius avaritiæ, quin hoc caſu motus fuerit ad ſuccurrendum miſeris, eo facilius, quo pluris intererat non videri auctorem calamitatis.*

c Πλησίον ἀ πλαγὴ plaga terminatione latina *quaſi plagatus, quæ voce utitur Leo in Tactic. aliique apud Cangium.*

d Hinc *inter Abbatem & Archimandritam, ejuſdem Monaſterii ſuperiorem, videtur diſcrimen & ſubordinatio quædam notari poſſe; niſi malimus dicere Abbatis titulum adhæſiſſe Jonæ tamquam ſeniori, licet is, ex quo urbem frequentare & incolere cœpit, Archimandritam ſive Hegumenum in monaſterio ſua ordinari curaſſet, cui omnes ſubeſſent.*

e *Palladius in vita Chryſoſtomi meminit cujuſdam Eleutheri viri divitis ſub Arcadio; & hujus fortaſſis ſuburbanum illud fuerit.*

f Hoc *migratio cœpiſſe poteſt facta anno circiter 404. quando jam novem annis tranſierant a nece Rufini Præfecti Prætorio, quam in commentario pravis permiſimus credi, ſi non fundatorem primum monaſterii Rufinianenſis, ſaltem fautorem & benefactorem.*

g Τὸ Παλὰ rigorem verti, uca quia alicubi

vocem

A *vocem hanc reperi, Bithynis aut Thracibus fortaſſis propriam (quod etiam de pluribus in hac Vita occurrentibus, nec alibi repertis haſtenus dictum puta) ſed quia tale quid exigis ſenſus. Quid ſi legatur πυγὰ, quæ congelata & frigore condenſata ſignificantur?*

h *Hic in Codice Græce Ms. relictum eſt ſpatium unius verſus vacuum.*

i *Græcus textus habet* Κυβάριον πύρινον. *Quorum primum nihil mihi ſignificat, nec etymon ejus ulla apparet; niſi quis a* Κυβαρίς, *quod aliquem ex inſeſtis, qua ſub vaſis aquariis ſæpe ſuminantur, ſignificat: ſed hic illud ad rem non facit. Neque magis hoc facit* πύρινον *proparoxytonum, id eſt* triticeum. *Quamobrem, eorum loco legendum exiſtimo* Κυνάριον πυρσόν *quod latine ſonat ac verte* catellum igneum.

CAPUT III.

Rufiniano fugiens eodem divinitus remittitur, infirmos ſanat, fit Superior, & viſitur a viris Sanctis.

16 Δουλεύοντων οὖν αὐτῷ γνησίως τῷ Κυρίῳ καὶ ἀγάπῃ, μὴ τίγων ὁ μισόκαλος, πολλὰς μαχαὶς κατ' αὐτῶν κινεῖ, ἢ μὴ ἰσχύων αὐτοὺς διῶξαι, μήτε φόβῳ, μήτε ὑπῆρχε μαχαῖς τρέπῳ· παρεμεχανᾶτο γὰρ ὅσοις ὑπέμενον. ἢ προσπάσωτο αὐτοῖς ἀποκαμόμενος τῷ κόσμῳ. Τίνος ἐμαχάσατο, ἢ παρεξαίθησαν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι Τιμόθεος ἢ ὁ Τιμόθεος. Καὶ ὁ μὲν Τιμόθεος ὑπῆρχεν σωστικὸς παρεχόμενος αὐτῷ, ὃ δ' αὐτὸς ὁ αὐτός. Ἕκαστος δ' μᾶλλον ἀκαίρως ἢ ἢ πνευματικός; ὅτι αὐτὸς ἤθελε κρατεῖν ἢ διοικεῖν, ὅτι οὐ Τιμόθεος ἐβ διοικήσαι Χρόνῳ δὲ θελήσει παρεχωρήσας αὐτῷ δίδωσι τοῦτο ὁ Τιμόθεος; ἢ ἐμοῦ ἀδελφός ἐκ οἶ πρόσω αὐτὸ μονῆς, ἀνάρχετο σοῦ αὐτῷ εἰς τὴν Θράκην· Ἐξορχεμένων δὲ αὐτῷ, ἔκατο ἔξω παράλυτος, ὃς παρελύθη ὑπὸ δαίμονος, ἢ ἐζήτει αὐτοῖς εἰσελθεῖν. Ὃν ἰδὼν ὁ Τιμόθεος, κατανυγεὶς ἐφάσκε· Τί σοί ἐστιν; Καὶ μαθὼν παρελύθη ὑπὸ δαίμονος, λέγει τῷ σοῦ αὐτῷ· Κρατήσωμεν αὐτοῦ, ἢ εἰσενέγκωμεν ἀμφότεροι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Λαβὼν ὁ Τιμόθεος ἕλκων σὺν καθέλκει, ἢ ἐξέμενος, ἤλαβεν αὐτὸ, ἢ ἐνδίδου Κύριος αὐτῷ ἐστήριζεν, ἢ γενόμενος ὑγιὴς, ἠκολούθουν αὐτοῖς· Εἰδότες οὖν οἱ ἐνάντιοι τὸ γεγονὸς, κατεδίωκον ὀπίσω αὐτῷ, ἢ ἅμα προσέβαλλον αὐτῷ ἀνθρωποι, παρεκάλουν ἵνα μὴ ἅπαξ ἐνεκόψωσιν. Οἱ δ' ἀντεῖχόμενοι, μὴ ὁμῶς αὐτοὶ ἄνδρωποί ἐσμεν ἁμαρτωλοί· οὗτος δὲ ὁ Κύριος ἰάσατο.

16 EX hinc illis Domino in caritate mutua ſe dulo famulantibus, non tulit virtutis oſor diabolus, variis eos maliſque artibus aggreſſus; nec tamen loco pellere ſeu timore, ſeu alio quovis machinamento, potuit. Tolerantia quippe ſua illi vincebant omnia, & aliorum quoque numeru, nuncium ſeculo remittentium augebantur. Nihilominus tandem machinationibus ejus diffidere cœperunt inter ſe Hypatius & Timotheus. Et Hypatius quidem, ut erat prudens ac moderatus, altesi cedebat id muneris, tametſi ſibi potius conveniret. Timotheus vero magis importunus, ac ſpiritus ferventioris, neque volebat ipſe reliquorum curam & regimen acceptare, neque Hypatio permittere. Quamobrem diu multumque afflictus Hypatius, ſecedens inde, locum Timotheo reliquit, inventoque primi monaſterii ſui Fratre quodam, abiit cum illo in Thraciam: cumque egrederentur ſimul, conſpexerunt jacentem foris hominem paralyticum, a dæmonio vexatum, qui petiit ab eis mandatum a. Et miſertus ineum Hypatios, atque commiſeratione tactus, interrogavit; quid ei deeſſet: & edoctus id quod erat, quodque modo diximus, paralyticum eſſe, ait ſocio ſuo; Sublevemus miſellum, atque in eccleſiam ambo portemus. Eu autem illarum, præmiſſa oratione, unxit Hypatius oleo e lucerna accepto: & continuo paralyticus operante Deo roboratus, ac ſanitate reſtitutus, benefactores ſuos ſecutus eſt. Quod conſpicati regionis iſtius incolæ ſequebantur & ipſi abeuntes, & fimbrias veſtimentorum tangebant, rogantes, alios quoque ægrotos ut ioviſſent. Verum illi reſponderunt, ſe quoque homines eſſe peccatis obnoxios: Dominum autem infirmo illi ſalutem contuliſſe.

a *paralyticus ſanatur reſtituens olea lampadibus*

17 Ὡδίωσαν οὖν, ἦλθον δὲ εἰς μοναστήριον, ἢ ἀκουσάντες οἱ ἀδελφοὶ τὰ γενόμενα ἢ ὁ Ἀρχιμανδρίτης, ἢ ἰδόντες ἢ ἀδρωτος ἢ ἰαθέντα, ἐδόξαζον ἢ Θεὸν, ἢ ἔλεγον, ὅτι φῶς ἀνέτειλεν ἐν ἡμῖν, ἐγνωμεν ὅτι χάριν ἐμάθατε ἔλαβεν αὐτῷ ὁ Θεός. Ὁ δὲ ἰαθεὶς ἀνεπέζευτο, ἢ δοξάζων τῷ Κυρίῳ, ἐπαινῶν. Τιμόθεος δὲ παρεκάλεσεν ἢ καλόγηρον ἢ κύριν Ἰωσὴφ ἵνα δῷ αὐτῷ κελλίον τῷ ἡσυχάσαι. Ὀδὲ Τιμόθεος σοὶ τοῖς ἀδελφοῖς μικρὸν δὲν κλαίοντες ἐζήτουν ἢ Τιμόθεον· ἢ γνόντες, ἐλαλοῦσαν ἢ ἔλεγον τῷ Θεῷ Ἰωσὴφ εἰ τῷ τέλη, ἀνάμεσον προσκλαύσαι αὐτῷ, ὅσοι τοίδεν ἢ κύριν Τιμόθεον ἐλ-

17 Profecuti ergo ſuum ites, pervenerunt ad monaſterium. Fratres vero illic & Archimandrita, audientes quæ facta erant, & videntes hominem, qui fuerat curatus, glorificabant Deum, dicentes; quod prius quam obſceſſit Hypatius, cognoverint ei gratiam curationum divinitus datam eſſe: is vero, qui curatus fuerat, mundu valere joſſo, in Domini famulatu vitam finiit. Hypatius autem rogavit optimum ſenem Dominum Jonam, ſibi ut concederet cellulam, ubi aſceticam viveret vitam. Tum vero Timotheus, & aliqui Fratres ejus, tantum non plangentes, quærebant Hypatium: eumque reſciviſſent, ſa-

reverſatur unus a ſoc.

A. CALLINICU ac negotiorum, puberem diuinitus redit.

A mulum Dei Juuam adveniſſe in urbem, inſtiterunt apud ipſum, eum fletu orantes, ut juberet e Thracia reverti ad ſe Hypatium. Interea veru tempore ægrotare cœpit Abbas Jooas, & invaleſcente morbo, vidit noctu quemdam ſibi dicentem: Niſi huc advenerit Hypatius, ſanitatem non recuperabis, & continuo rem Fratribus ſuis revelans Hypatium ad ſe mitti mandavit. Illi veru edocti id, quod revelatum fuerat Abbati ſuo, & requiri Hypatium, convenerunt ſimul precatique ſunt ipſum, eo ut abiret; negantemque ſe abiturum, adegerunt vi, ac dimiſeruot cum alio Fratre. Hic igitur facientibus iter, & certu quodam loco Horam tertiam orantibus, allapſa eſt ex aere vux hujuſmodi: Hypati, abi ſis in Rufinianas; conſtitui enim te in lucem gentium uſque ad extremum terræ. Perculſi hac voce illi ecciderunt procidentes facies ſuas, ac diorius Deum oraverunt: ſurgentes autem incepe-

B runt, Hypatius quidem veluti mutmurando deprecari mandata; ſocius veru ejus tremens dicere; Quid loqueris, u homo; poteſne nos peſſumdaros velle?

Senatu prius Abbate ſuo;

18 Inter hæc pervenerunt ad Domnum Jouam, atque animadverterunt periculoſe eum infirmari, jamque via amplius loqui poſſe, contetigit ipſum Hyparius, & facta oratione, recreavit cibu. Dudum enim nihil guſtaverat. Ecce autem ſubito melius habere cœpit ioſirmus, & recuperaris viribus poſt dies aliquot, rogavit Hypatium, ut Fratres reviſeret io Roſinianis, & advocatu etiam Timotheo hortatus eſt utrumque ad concordiam, inquiens; nihil novi ipſis accidiſſe: etiam inter ſanctos Apoſtolos fuiſſe contentionis aliquid. Et illi ſtatim alter alteri ſupplices ad genua accidentes, reſtauraverunt pacem; ac deinceps ſuſceperunt ſibi omnes Hypatium in Parrem; qui & curam eorum juxta mandatum Domini, ex aere locuti, ſedulo geſſit, annos tunc natus quadraginta: & eodem rempore monaſteria, inter ſe commercium non habentia, ſuperſtite adhuc beato Iſaacio, & ad emulationem ipſos excitante, in unum congregata ſunt.

Superior conſtituitur annos 40. natus;

C Unde factum eſt, ut & in ipſa civitate, & extra, & prope, & lunge iode, quaſi contionata fierent monaſteria, in quibus quinquaginta imo & centom Fratres, ſimul habitantes, laudabant Deum,

viſitatusque & inſtruitur a S. Iſaacio,

Hos viſitans beatus Iſaacius, uti filios ſuos perficiebat; & frequens ad Hypatium quoq; accedens, ſic eum hortabatur: Gloria ſit Deo, qui ſecit famulos ſuos habitare in laboribus, Rufini upeta extructis. Nunc vero audi me, fili: Pandu tibi ſucerum hoc, ut te glorificet Deus. Sive curia tibi res domi ſit, ſive ample, nullus peregrinus tranſeat per te mœſtus, ſed umnibus aperi domum tuam. Ita monitus, foſa cum ipſo oratione, & occepta benedictione, abibat Hypatius; & ubicumqi reperiebat egeotes, ſi ipſemet quod darer, non haberet, monebat divites & Chriſtianos, qui neceſſaria mox ſubmittebant. Omoibus quippe in veneratiooe erat, atque obſervabatur ut pater.

exemplo S. Jo. Chryſoſt. exercens opera miſericordiæ;

19 Quemadmodum & magous ille Joannes, b qui tunc Epiſcopus erat, ſolicite curabat ac diligebat famulos Dei; ille, ioquam, Joannes, qui uperibus ipſis Epiſcopum ſe præſtabat: ille, lucerna Eccleſiæ; ille, preriosur lapis coronæ fidei; ille, qui nihil non dignum Deo uperabatur, quippe

D ἀπὸ πρὸς αὐτὸν εἰπὼ Θράκης. Ἐν ᾧ μεταξὺ δὲ ἀνυπομόνως ὁ Ἀββᾶς Ἰωνᾶς, καὶ βαρέως ἔχων, ἤρξατο νοσεῖν λοιπόν· Εἰ μὴ ἔλθῃ ὁ Ὑπάτιος, οὐχ ὑγιάσεις· καὶ φανέντος τοῖς ἀδελφοῖς, ἵνα ἀπαγγείλωσιν αὐτῷ. Μαθόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τὸ ἀποκαλυφθὲν τῷ Ἀββᾷ καὶ ὅτι ζητᾶται, σωμαχθέντες παρακαλέσαι μὴ ἀπελθεῖν· μὴ δέλοντος δὲ αὐτοῦ, βιασάμενοι ἀποστεῖλαν αὐτὸν μετ' καὶ ἄλλου ἀδελφοῦ, Ἵν' οὗ ἄδωσιν, τὸ τίνι πάντ' ἐ λέγω ἐποίησαν ἐν τῷ ὁδῷ. Ἐυχομένων οὖν αὐτῶν, ἄκουσαν φωνὴν ἐκ τοῦ ἁγίου λέγουσαν· Ὑπάτιε ὕπαγε εἰς Ῥωφινιανάς, σίδαμεν γὰρ ὡς σὲ θέλει εἶναι ἐν ἐσχάτῳ τῆς γῆς. Φοβηθέντες οὖν, ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον δεόμενοι ἐπὶ πολὺ τοῦ Θεοῦ· ἀναστάντων οὖν αὐτῶν, ἤρξατο ὁ Ὑπάτιος γογγύζειν ὡς παρατιθέμενος· ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἑτέρωθεν ὑπάρχων, λέγει αὐτῷ· Τί λαλεῖς ἄνθρωπε, ποιῆς ἡμᾶς πανωλεθρίαν; E

18 Ὅτε οὖν ἦλθον πρὸς τὸν κύριν Ἰωνᾶν, ἦν εἶδον αὐτὸν βαρέως ἔχοντα, ᾗ μὲ δυσκόλως ὀχεδὸν μόνα λαλοῦσα, ἀλλὰ ἐθέρθη αὐτοῦ ὁ Ὑπάτιος, καὶ ἔχλῳ ποιήσας, ἔδωκεν αὐτῷ τροφὴν, καὶ ὠφέλησε ὑλικρίνως· γέγονεν, ὧδε δὲ ἡμέρας μὴ γνωσθέντος· καὶ ἀρκετόν τινα σχὼν, μετ' ὀλίγας πανηκόλη ὁ ἀββᾶς Ὑπάτιον, ἵνα ἔλθῃ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἰ Ῥωφινιανὰς καλέσας καὶ τὸ Τιμόθεον, ἦ παρῆσαν αὐτοῖς λέγων, Ὅτι μὴ ξερίζεσθε· ἦ οἱ ἁγίοι Ἀποστόλοι ἐγένετο παροξυσμός· κρίσεως ἀδιάλυτι προσωπορρυτοι ἐπέτειναν ἀρλήλοις· ἦ κατδέξαντο λοιπὸν ἔχειν πατέρα ὁ Ὑπάτιον, ἦ ἤρξατο αὐτῷ καὶ τῶν χιλάσαι τὸ Κυρίῳ, τὸ καλέσαντος αὐτὸν εἰς τὸ ἄγιον· ὧδε δὲ λοιπὸν ἐτῶν πεντήκοντα. Καὶ οὕτω συνεκροτοῦντο καὶ μέρη μοναστήρια ζῶντος τοῦ μακαρίου Ἰωαννίου, ἦ οἱ ζῶλοι αὐτοῦ ἄγοντος, ὅθεν ἦ τὸ αὐτῷ τῷ τόλει ἦ ἔξω, πλησίον καὶ ἀπὸ ἑκατὸν ῥιπτάμενοι σωμιχὶ χηγόνασι μοναστήρια, ὡ οἷς ἦ ἀπὸ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν οἰκοῦσι ἀδελφοὶ ἦ Θεὸν δοξάζουσιν. Ἐπισκεπτόμενος F αὐτὰ διεπλάν ὁ μακάριος Ἰσαάκιος ἀνὰ μέ ἰδια σπυρὶ· τὸ οἷς ἦ πρὸς Ὑπάτιον σωμοχῶς ἐρχόμενος τάνδιφα λέγων· Δόξα τῷ Θεῷ τῷ δόντι σὶ τὸ κοσμῆσαι Ῥωφίνα τέκνοσι δόξαι Θεῷ· καὶ σὺ ἀνοιξὸν μι σπυρὶ, ὁμολογῶ σοι ἵνα δοξάσῃ σε ὁ Θεὸς, πᾶν σοι ὀλίγον ὑπάρχῃ· κῆν πολὺ, μὴ παρίλθῃ ξένος λυπήμενος τοῦ σὲ, ἀλλὰ ξένῳ ὁποῖα τῷ δυρεᾶ σε. Καὶ σωμλέξαμενος, ἦ ἐλογεδὸς παρ' αὐτῷ ὁ Ὑπάτιος ἀπῆρχετο, καὶ ὅπου ὡ ἴγνα λοιπὸν, τὸ πρὸς ζωλὸ ἐ μὲ ἔχειν αὐτὸ, τοῖς ἀδροῖς καὶ Χριστιανοῖς ἔλεγε, ἦ ἀπέλυεν. Περὶ πάντα γὰρ εὐσεβὴς ἦν, καὶ ἔκουεν αὐτὸ ὡς πατρός.

19 Ὡσαύτως δὲ ἦ ὁ μέγας Ἰωάννης οὗτος ἦν ὁ Ἐπίσκοπος, πᾶν ἐφρόντιζεν ἦ ἀγάπα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, ὁ ὢν τοῖς ἔργοις Ἐπίσκοπος, ὁ λύχνος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἔντιμος λίθος τῆς στεφάνης τῆς πίστεως, ὁ μηδὲν παράλειπτον Θεῷ πρέπον, ἦ περὶ Θεῷ ἄξιος ἦ δρόσος καὶ τῶν χά-

ρις

A ων δεξάμενος, ὃν καὶ ὁ τρόπος ἀπέδειξε· ἐξορισθεὶς γὰρ ἐν τινι τόπῳ ἀπὸ φανερῶν μονῶν ἀξιόμισος ἀνεκαίνιζε· μετ' οὐ πολὺ δὲ τῶν ἁγίων μαρτύρων ὁ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἀνακαλέσατο μετὰ πολλῆς τῆς δόξης. Φροντίζων δὲ καὶ περὶ ζωῆς τοῖς ἀλαβάστροις καταπράζων ἔλεγεν, Ὅτι κἀγὼ ἔχω δόκον διὰ τὸ ἀεννάως κρύπτειν, καὶ τὸν λύχνον ὑμῶν ὑπὲρ τῶν λοχμίων ὁ ἀδὴν, παρακαίοντες τὰς χαροποιὰς, καὶ πειρώμενοι ἴνα χαροποιῶνται ἕτεροι, ἐκ ἐκ ἀδήλου· ἀπ' ἐμοῦ δὲ μοναχῶν χαροποιήσεσθε, ἐ μὴ δόκον ἐπιτιθῆναι ἐπ' αὐτῷ τὰ χέρα τῶ Ἐπισκόπου, ἢ δάκτυλον αὐτῶ ἅψασθαι.

20 Ὁ οὖν Τιμόθεος ἐλθὼν εἰς Ῥουφινιανὰς σὺν B τῷ Τιμοθέῳ, τοσοῦτον ἐπέτυχεν τῶ ἀγαθῶ τῶ εἰς ἄνδρας, ὡς πολὺ ὁρᾶσθαι ζηλώσας ἐ ἀντιξιωθῆναι τῷ βίῳ, ἐ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πλῆθος συναχθῆναι καὶ γενέσθαι σὺν αὐτοῖς μοναχοὺς τριακοσίους. Προσκαρτέρουν δὲ αὐτῇ τῇ ψαλμῳδίᾳ καὶ τῇ προσευχῇ ἡ τῷ φιλοξενίᾳ, ὁ Κύριος ἡ ἐ δαίμονα ἀπέλασεν ἀπ' αὐτῶν, καὶ ὁ Τιμοθέου χάριν ἐδωρήσατο ἰᾶσθαι. Ὁ οὖν Τιμόθεος πρὸς πάντας συμπαθὴς ὢν, παρὰ πάντων ἠγαπᾶτο· τοῖς γὰρ πᾶσιν συνέπασχεν, ἐ τῇ θλιβομένῳ αὐτὸς συνεθλίβετο λόγῳ· Γίγνεσθε τοῖς δεσμίοις ὡς συνδεδεμένοι, τοῖς κακουχουμένοις ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι, κλαίειν μετὰ κλαιόντων· ἐ χαίρειν μετὰ χαιρόντων· ὡ οἷς Κοβίκλειός τις, τ' ὄνομα Ὀυρβίκιος πάνυ Χριστιανὸς ὢν, ἐ μεδὲν περὶ τὸ ἡγεῖν Τιμοθέου, ἰδιαίτερόν αὐτῷ πάνυ, ἐ ἀδελφὸν τινα κατεπτοημένον ὑπὸ ἰδίᾳ αἰδρᾷ, πλούσιον ὑπάρχοντα· ὁ δὲ γὰρ ἑ ἑτέρου ἀδελφὸν γοητεύσας ἐκρόρα πεποίηκε, ἐ ἐγκλείσας εἰ τινα τόπον, ἐνεφάτο φονεῦσαι. Τότε οὖν μεδὲν ὁ κακὸς Ὀυρβίκιος, ἐ ἀναστήσας αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν ἅγιον Τιμόθεον, ἐ παρέδωτο.

21 Τινὲς δ τῶν παίδων αὐτῷ ὑποτοήσαντες, λέ- C γουσι τῷ Κοβικλείῳ· Ὅτι εἰ ἀποδῷ τὸ τῷ μονῇ, οὐ πράγματα αὐτῷ λαβὼν ἔχει ὁ μονή. Πεισθεὶς οὖν τούτοις τοῖς λόγοις, παραγίνεται εἰ τῷ μονῇ, ἐ ἁρπάσας ἀπήρχετο ὡς ἴδιον ζητῶ πάλιν λαβεῖν ἐ ἀδρωτὸν ἐ ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ ἴδιον χωρίον. Ὁδὶ ἀδρωτὸς φρενοβλαβὴς ὢν, ὀρρώδει φεῦδρα τῷ σώματι· ὧ δὲ ὄνομα αὐτῷ Λίτιος. Ὁ οὖν Τιμόθεος λυπεῖτο ὑπὲρ αὐτοῦ ὅτι ὑγιὴς, ἐ μὴ δυνάμενος γένεσθαι, ἰδίαις χερσὶν ἐλυμαίζετο, ἐ ἐξυπηρέτει.

22 Ὡς οὖν ἦλθεν ὁ Ὀυρβίκιος, ζητῶ αὐτὸν λαβεῖν, ἡ ἀποστῆναι τῶν ἰδίων, ἔλεγεν πρὸς αὐτὸν ὁ Τιμόθεος· Ἐμοὶ ὁ Θεὸς σωματοφύλακα ἐπέστησε τῷ ὑπνώσαι, ἐ ὁ δυνάμενος σοι αὐτὸν δοῦναι, ἐκεῖνός ἐ ἁρπάσει, ἡ μὴ ποιῶ εἰ τῷ ἰδῷ ἀποδοῦναι· ἐκεῖνος οὖν αὐτὸν ὑγιάσει. Ἐ Θεῷ παρίχοντος, ἐ μὴ σὺν λαβεῖν αὐτὸν· εἰ δ' φοβῇ διὰ τῶ ὑγιᾶ αὐτὸν, ἐγγράψω τοιῶ σε μὴ λαβεῖν μέ σε ἐξ αὐτοῦ· σὺν δὲ σοι ἐγὼ ὁ πρόδηλος· ἐ ἀλγεῖς ἀπολαβεῖν, ἐ ἀποστᾶσα αὐτὸν, ἀπέπεμψεν. Ἐκεῖνος δ ὡς ἀπορρηθεὶς μὴ λάβῃ αὐτὸν· ἐπεμελήθη δ τῷ αὐξάνειν ὁ Τιμόθεος ἐχόμενος ἐ ἐλαίῳ ἀλοιφομένῳ ἀλύφων αὐτὸν, καὶ ῥᾳστάζων αὐτὸν, ἐποίησε

a Deo pro meritis ſuis chronum & gratiam adeptus, ſe moribus ſuis Epiſcopum probavit. Ille enim quodam in loco exul, e claris monaſteriis expulſus, interorandum diem clauſit extremum. Cojos & aliorum Sanctorum Martyrum ſacra lypſana poſt annos plures piiſſimus Imperator Theodoſius e ſummo cum honore Conſtantinopolim reduci juſſit. Curans igitur ille Monachia neceſſaria vitæ, religioſioribus inter eos dicere ſolebat: Ratio vobis reddenda eſt Deo, quia vos ipſos abſconditis, & lucernam veſtram ſupra cauſelabrum non ponitis; deprecantes ordinari ipſi, & ſacagcotes ordinari alios, quos non novimus. Contigerat enim, unum quemdam monachorum, dum ordinabatur, nolleteque ſibi manum ab Epiſcopo imponi, ſuum ſibi digitum præmordiſſe. d

20 Hypatius igitur cum Timotheo reverſus in Ruſinianas, tantum illic promovit monaſticam vitam & mutuam caritatem, ut multi, talia videntes, deſiderio imitandi ſuccenderentur, mundumque deſererent, ac brevi tempore congregatorum ipſis ibidem fuerint monachi trecenti; perſeverantes ſimul in pſalmodia, in oratione, in hoſpitalitate: & Dominus expulit inde, quos diabolos, dæmones; dedituque gratiam curationum Hypatio, qui ut omnium commiſeratus, ita diligebatur ab omnibus. Cum patientibus enim patiebatur ipſe, & afflictos paterne ſuſcipiebat, dicens: Scripcum eſt, vinctis tanquam ſimul vincti, & laborantibus tanquam & ipſi in corpore morantes. Plere enim flentibus, gaudere cum gaudentibus. Ex talium numero fuit Cubicularius aliquis, nomine Urbicius, probe Chriſtianus, qui notitiam Hypatii nactus, affiliebatur ei plurimum; & reſciens, opptimi quemdam hominem a fratre ſuo prædivite (alterum enim alter, magicis præſtigiis in amentiam actum, loco quodam incluſum tenebat, & necare parabat) ipſum, poteſtati hujus ereptum, adduxit ad ſanctum Hypatium, cique commendavit.

21 Verum aliqui e famulis Cubicularii, male ſuſpicati, dixerunt ei futurum, ut ſi illic loci vitam cum morte commutaret homo iſte, monaſterium res ejus ſibi vendicaret: idque credens Cubicularius, redit ad monaſterium, & impetu leonino illic ingreſſus, reddi ſibi poſtulat, quem adduxerat amentem, voleus ipſum remittere in patriam ſuam. Interea vero ille infirmus mente (nomen homini Aetius erat) multum pariter infirmabatur corpore: & Hypatius pro ipſo Deum orabat, ut ſanitatem recuperaret, imo & propriis manibus, cibum, quem ille ſumere per ſe non poterat, eonciſum in froſta, ori ejus ingerebat, miſeque neceſſaria ſubminiſtrabat.

22 Supervenienti igitur Urbicio Cubicolario, & infirmum ad propria, uti dictum eſt, remittere volenti, ait Hypatius: Mea Deus hunc hominem cuſtodiæ commiſit, & concedere illum tibi non poſſum; quoniam nimis infirmus eſt, ac timendum, ne forte in via moriatur. Sine ipſum recuperare valetudinem favente Deo, & tunc cum duc, quo volet. Quod ſi forte metuas facultatibus ipſius, age, chirographum tibi do, nihil me quidquam inde acceptorum: hunc autem tibi ego non tradidero: ſi vero conſtituerit ingredi & abſtrahere ipſum hinc, abſtrahe. At ille, veluti prohibitus ultra tentare aliquid, mœſtus abiit; & Hy-

D ax MS. VATIC.

c

d

Monachorum numerum augeri, E

Ad Hebr. 13. Ad Rom. 12.

F

A. CALLINICO nihil compunctionis valens administrare.

A patus perrexit curare infirmum ſuum, commendando ipſum precibus Deo, ungendo oleo benedicto, rafocillando cibis; ſicque effecit, ut praſtante Deo ratinair oſom, & corporis ſanitatem recoperaverit miſer, qui etiam in monaſterio opportune inſtructos leudabas Deom, Hypatio agebat gratias, etque eliquanto poſt tempore qoievit in Domino: id qood Hyparius cantinuo renunciari Cubicolario juſſit; qui veniens petiit & accepit bona demartoi, gratieſque agens famulo Dei Hypatio, ipſum, veluti patrem ſuum, amplexatur eſt, obculit ei quoque mercedem, quam ille non acceptavit; ac taodem rogevit, monaſterium ſibi ejoa reſtaorare ot liceret: nperaſque adducaor, collaboractibus etiem Fratribus, refecit eccleſiem, oratorium, ceteraſqoe cellar, ad gloriam Dei & plurium monacharum commoratiunem.

Ἀπατος περιῆλθε θεραπεῦσαι τὸν ἄῤῥωστον αὐτοῦ, συμπαραινέσας τῷ ἐλαίῳ τὸ εὐλογηθὲν καὶ ἁπλῶς τοῖς ἐπιτηδείοις· καμὼν δὲ ἀφικνεῖται εἰς τὴν μονήν, εὑρίσκει δὲ Θεόν, ἀχαριστῶν τῷ Ὑπατίῳ· ὃς μὴ πόσι ἐκεῖνον χρόνῳ διωδύσας ἀνιαυτὸν, καὶ δίδωσι εὐθέως ὁ Ὑπάτιος τῷ κυβικουλαρίῳ, ἐξ αἰσυμήσεως ὁ Καλλινίκιος. ἐκαθέζετο τῷ ἀσίῳ αὐτῷ· ὧδε δ' ἀχαριστῶν ὁ Ὀυρβίκιος, ἄλλαν καὶ παιδεύσεσθαι ὡς πατέρα τὸν Θεόν, ἐξ ἀγαθοῦ χαιρεσρεῖαν, εἰς ἐδίχθη, ἐκ λιπὼν ἴχνος, πᾶν τὸ μοναστήριον φιλοκαλήσας, ἡ λαβὼν ψυχήσας, συγκαμόντας ἐκ μὴ ἀδικῆσαι, ἱδρυκοδόμησε τὸ ἔδαφος τῷ Θεῷ, τὸ εὐκτήριον οἰκοδομήσας, ἐξ ἕτερα κοινὰ, εἰς γενέσθαι δόξαν Θεοῦ, ἐ διακόσια πλείονας ἀδελφὰς κατοικῆσαι ἐν αὐτῷ.

B ANNOTATA D. P. C

a *Quamodo* Mandatum *vocetur ablutio pedum pauperibus peregrinis, aut mutuo inter Fratres facienda, vide prolixe docentem Cangium in Gloſſario Latino-barbaro: ſed in Græca barbaro nihil tale reperies ad vocem* ὑπτολέ, *quod hinc diſcimus; niſi forte ejus ſignificatio hic latius extendatur ad quodcumque opus miſericordiæ.*

b *Videlicet Joannes Chryſoſtomus, qui ad Epiſcopatum aſſumptus anno 398. Sedem illam vix 4 annis pacifice tenuit, exinde ſemel iterumque miſſus in exilium primo Cucuzum, deinde Commanas, denique in Armeniam, unde reducendus obiit Commanis anno 407. 14. Septembris. Hinc intellige exemplum Joannis Chryſoſtomi non præciſe referri ad tempus ſecutum ſuſceptionem regiminis, in quo pia illos opera exercuit Hypatius, licet Auctor utatur adverbio τότε id eſt tunc.*

c *Scilicet Theodoſius junior anno 438. 27. Januarii, quando præcipue etiam apud Latinos celebratur ipſe feſtus.*

d *Simile humilitatis religioſæ exemplum nolentium promoveri ad dignitatem Sacerdotalem leguntur ahbi, & hic infra de Ammonio num. 77. tom. autem 1. Morerii pag. 667. de Thoma Anglico narratur ex Bzovio, quod ſibi pollicem amputaverit, ne miſſam dicere cogeretur.*

CAPUT IV.

Includitur cella; cognoſcit arcana; beneficus, etiam percuſſoribus ſuis: augetur numero monachorum, quorum utilitati conſulit.

Cellula ſe includit,

23 Poſt hæc carus Chriſto Hypatior conſtruxit ſibi cellulam valde venerabilem, eaque ſe includebat ſecreti jejunii quadraginta diebus, relicta dumtaxat ea oſtio, quod luto oblinebat, fenaſtella, per quam panem eternis diebus accipiebat, & foris adſtantibus colloquio ſuo opem ferebat. In ſacra autem Paſchate inde prodiens, facie ſua referebat Angelum Dei, gratia divina plenus: & continuo conferebat ſe ad eccleſiam ſanctorum Apoſtolorum, ubi Presbyter initiatus fuerat, e beata Philotheo a Epiſcopo, tantum non coactus. Hic ille, ad eram faciem, in ſacra oblatione teli-

a *Dicere Miſſam ale brat.*

bus ad Deum gemitibus clamabat, ut audientes compungerentur profuſis lacrymis. Cum vero procedebat ad dictam eccleſiam, timore omnes percellebantur, & inſtituebantur ſalutari doctrina, ipſo cum aperibus, tum verbis docente; quemobrem & Clericis in veneretione erat, or pater.

arcana alterum cognoſcit,

24 Sæpe in celle ſua latitanti revelabantur multe arcana, quæ manifeſtare nolebat: hoc eutem ex eo novimus, quod ſiquis Fratrum impugnaretur pravis cogitationibus, aut alterius generis tentatione graviter effligeretur, ipſum accer-

23 Ὁ δὲ φιλόχριστος Ὑπάτιος ἐκοίνωσε ἑαυτῷ κελλίον πάνυ σεμνόπρεπες, εἰς ὃ εἰ- F κλείετο ἑαυτὸ τῷ Τεσσαρακοστῷ, εἰ δέκα μὴ τεσσαράκοντα χρόνους, δυσίδος ἡ μικρὰ ἔτος ἐξ ᾗ θύρᾳ, δι' οὗπερ ἐν ἄρτος παρὰ μίαν ἐλαμβάνετο, ἐξ δι' αὐτῆς συντυγχάνων, ὡρίλει αὐ παρόντας, ἐξ ἐν ᾗ ἁγίᾳ Πάσχᾳ προῆν ἐκ τῷ προσευκτηρίου αὐ Ἄγγελος Θεοῦ πεπληρωμένος δόξης χάριτος. Ἐυδέως εὐθὺ αὐτῷ φοὶ αὐ ἁγίου ἀποστόλοι, ὧ ἔ χειροτονηθὶς ἐν ᾗ ἁγίᾳ ἀποστολίῳ πρεσβύτερος τοῦ μακαρίου Φιλοθέου τῷ ἐπισκόπου μὴ βίας αὐτ χειροτονήσαντος· Διατρυχόντος ἡ αὐτὸ ἐν ᾗ δάκρυσι προσεύξη ἡ τοιοῦτον ἐπείζετ ἀσεβῶς πρὸς Θεόν, b ὡ αὐ ἀκούσονται κατανύσεσθαι τοῖς δάκρυσιν· φόβος δὲ ἦν ἐκείνῳ πᾶσι ἐγκέντρο, πρεύοντος αὐτῷ ἐς τὸ ἁγίου ἀποστόλου, πάντας τε διηρθρῶτο καὶ ἔργῳ, ἐ λόγῳ δι καὶ οἱ Κληρικοὶ ἐλαβοῦντο ὡς πατέρα.

24 Πολλάκις γὰρ ἐγκλωμένῳ αὐτῷ ἀπεκαλύπτοντο αὐτῷ καλὰ μυστήρια, ἅπερ ἐκ ἐβούλετο λέγειν. Ἐκ τούτ ἡ ἐγνώσκομεν ὅτι ἄτις τῶ ἀδελφῶν ἐβλίβετο ὑπὸ λογισμῶν ἢ ἄλλης βλίψεως ἀδυμούν, αὐτοῦ μᾶλλον βλίμενος, ἡ ἐκδοθῆ ὠφέλει αὐτῷ

A ἀνὰ τὰς ψυχάς· εἰ δέ τις περὶ αὐτοῦ εἰδυῖα τοιοῦτό
ἐκλαλοῦσιν λέγει· βλέπων δὲ ὁ θεῖος χαρὰν διὰ
λογίας ἐσθίει, ὃν πρίσας ἀδελφὸς ἔνερ αὐτὸ τοι-
οῦτον· ἓ διαθεὶς διὰ αὐτὸ ἁγίᾳ τοῦτο ἐκ διαφό-
ρου ἐποίησε, εἰ ἀγνοίᾳ αὐτὸ πνευματικέως λέγων·
ἐφάνη γὰρ αὐτὸ ὑπὸ ὄφεως εἰπὼ ἔνα πρα-
γὸν κυκλόθεν ὅλον, ἓ τὸ στόμα τὸ ἀδελφοῦ
πεφίκεναι· Πολλάκις ἡ εἰ τῷ ἁγίῳ Πάσχα
ἐξερχόμενον τὸ πλῆθος, διφάσκειν παιδίοις
τὰ διδόμενα αὐτῷ ψωμία εἰ τῷ κελλίῳ·
μικρὸν γὰρ μεταλάμβανεν, καὶ τὰ ἄλλα ἀ-
πῆρε.

15 Ἄλλο τε πάλιν ὁ δομέστικος τοῦ αὐτοῦ
Οὐρβικίου, ὀνόματι Ἄλκιμος τοπογραφικὸς, ἀ-
μέλει γέγονεν, ἓ ἐλθὼν σὺν τῷ Οὐρβικίῳ,
B παρεκάλει ἓ Τυάτιον ἐκεῖσε τυχεῖν. Ἐυχομένου
οὖν τοῦ θείου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀλιφαντος αὐτὸ ἐλαίῳ,
εἰ ὀλίγας ἡμέρας ὁ Κύριος ἐποίησε αὐτὸ· καὶ
εἰ τῷ μεταξὺ διαβὰς εἰ τῷ κελλίῳ αὐτοῦ ὁ μισό-
καλος εἰ σχήματι λαμπρῷ καὶ λέγοντι αὐτῷ·
Τυάτιε, ἄφαι ἐκεῖθεν ὁ καθαρτὸν ἐκ' ἐμοῦ,
ἴδε γὰρ χάρτες ἐστὶν, ἓ ὃ παρέδωδε μοι· Ὁ
ὁ Τυάτιος φησὶ αὐτῷ ὁπτε· ἐπιτιμήσαι σοι ὁ
Κύριος, διάβολε, ἓ κακομηχανίαι σου. Ἕως
πότε πολεμᾷς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς
κτίσας ἡ χωρήσαι ἀπατηρόμενον, ἀπὸ τοσού-
του δόξης μέρους; ἓ τότε ὁ μισόκαλος αὐτὸ τῇ
κακίᾳ; Ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· Δίκετά μοι ὁ
Θεὸς ἐν τοιοῦτο μοι ὄντος, ἐ μισόκαλον, ἀ'
Τυάτιε; Ὁ ὁ φησὶ αὐτῷ· Μὴ σοι καλὸν διά-
βολε· ἐκ ἀρχῆ γὰρ σοι ἔνα παρακλυθῇ ὁ Θεὸν
διὰ τῆ Ἁγίου δέξασθαί σε ἐν τῷ ἁμαρτω-
λῶν μετανοοῦντα· Ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· Τοσαύ-
τῳ ἴχα ἐξουσίαν εἰ τῷ κόσμῳ, ἓ σὺ μοι λέ-
γεις ἐν τῷ ἁμαρτωλὸν ἐσεσθαι; καλὰ λαλεῖς Τυ-
άτιε· καὶ οὕτω ἀπὼν, δέξεσθαι τῷ Ἁγίου,
ἀφωνὸς ἐγένετο· Ὀδὲ Κοβικουλάριος σὺν τῷ δο-
μεστίκῳ ἐδέξαζον ἡ Θεὸν, ἡ ἐχαριστοῦντε ἐκ-
C πλέζοντο ἡ δόξαν τῷ Θεῷ· Ὁ καὶ Κυβικουλάριος
γενόμενος Πραιπόσιτος φυλάσσειν ὑπὲρ ψυχῆς
αὐτῷ ἔρυθρον, κατασκεύασεν καὶ τῷ ἁγιωτά-
τῳ Βασιλεῖ, ἐν ᾧ καὶ λείψανα τῇ πολιού-
μενον ἐδελφῶν ἀποθέσθαι· ἐβδεχθὴν καὶ
πάλιν (εἰ τῷ κελλίῳ Τυάτιος) ἑαυτῷ προ-
σῆλθε.

26 Ἦλθεν ἡ ἓ ὁ μακάριος Ἰωνᾶς ἐν ἐπι-
σκέψει τῷ Τυανίου, ἓ συναξάμενος ἐλέγοσεν
αὐτῷ λέγων· Ἦλθόν σε ἰδεῖν, γνήσιον. αὐτὸν·
μέλλω γὰρ ὁδεύειν πρὸ ὀλίγου τῇ πατέρων· (κἀγὼ
σε ἔχω μὴ ἡ Θεὸν δέξιά χάρα, καὶ ἰάσασ-
με, ἐποίησας ἑαυτῷ μοναστήριον·) ἓ ταῦτα εἰπὼν
ἀνῴξεν αὐτῷ τὸ μοναστήριον, ἡ ἐν εἰρήνῃ ἀπε-
πέμψατο. Διηγεῖτο ἡ ὁ Τυάτιος, ὅτε ὄντος
αὐτῷ εἰ τῇ Θρᾴκῃ, ἀδελφὸς χρίστος αὐτῷ, ἅμα
ἐποίνεσεν εἰ τῷ τόματι αὐτῷ· καὶ ἐλθόντος τοῦ
ἑσπερινοῦ ὥρας ἀπὸ συναξάντος πλυτόμενος, ἐκλο-
γίαν ὁ χρίστος αὐτὸν κὰ ἔλαβεν· εἰ ὃ τῷ ἐνδύ-
σαι ἐπιβάντων ὁ Ἀββᾶς ἡ ἀδελφὸν ἐκάνον,
ἓ μαθὼν τὸ πρᾶγμα, ἐκέλευσεν αὐτὸ ἓ λέγει τῷ
Τυανίῳ· Πείσωσι ἀρίλῳ. Καὶ ὁ Τυάτιος ἀ-
πεκρίνατο, πρὸ μικρὸν τὸ τόμα μὴ αἵματος ἐγέ-
μισεν, ἓ νῦν ἐλθὼν φιλήσω αὐτό· Τοῦτο ἡ ἔφη
ἐλέγεν, διδάσκων ἓν κῇ συμβῇ τινα ὀργισ-
θῆναι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἐνδέκα ἡμέρας ἀφέλη, πα-

scebat; & inſtructione ſua opem affectebat enimæ D
ejus. Hujuſmodi illud fuit, quod de quodam Fre- ex ms.
tre, paulo ante defuncto, narrabat: nempe quod VATIC.
ipſum extra tempus benedictionis manducantem
viderit, quem alius Frater obſervans iſta facien-
tem invenit: iſte autem correctus ſalutari moni-
tione Sancti, emendavit delictum, cauſatus ſe
ignoranter feciſſe. Viderat quippe Hypatius to-
tum hominem e plauto pedum uſque ad collum,
a ſerpente circumdatum, ejus os illius ori infer-
tum erat. Sæpe etiam cum tempore paſchali
prodibat e cella ſua, obſervatum fuit, eum con-
cervaſſe fruſta ciborum, quæ ipſi illic data fue-
rant. Perparum enim ex iis guſtans, reliquum
ſeponebat.

15 Alius iterum domeſticus quidam ſupradi- arripit ho-
cti Urbicii, nomine Alcimus, miſere afflictus, minem e
alterum letos habebat aridum; & veniens cum poſſeſſum
Domino ſuo, rogabat Hypatium, malo ſuo ut daemonis.
mederetur: orante autem famulo Dei, oleoque
ipſum ungente, paucis diebus, quem petierat E
ſanitatem, recuperavit e Domino. Interea vero idem indi-
tempore, videt Hypatius in cellula ſua daemonem gnati,
ſplendido habitu, dicentem ſibi: Hypati, cur eri-
pis mihi hominem iſtum? dodum enim meus eſt.
Et Hypatius: Increpabit te Dominus, o diabole;
& vane reddet maleficia tua. Quouſque bellum
geres cum genere humano, ad nidorem & ſordes
converſus, poſtquam e glorie cœleſti ejectus es?
Quouſque non pœnitebit te ſrclerum tuorum?
Ille autem: Recipietne Deus me in locum pri-
mum, ſi me pœnituerit, Hypesi? Et Hypetius
denuo: Nequequem diabule? Paſſeſne tolerare,
ut rogaretur Deus per ſanctos ſuos, ut te recipiat,
velut unum e peccatoribus, pœnitentiam egen-
tibus? Ad hæc diabolus: Tantum mihi in mundo dominabilis
dominium eſt; & tu me unum e peccatoribus ve- inter pec-
lis eſſe? Belle loqueris, Hypati. Et his dictis, catores ver-
converterunt ſe ad orationem viri ſancti, evanuit murari.
mox diabolus, & Cubicularius Urbicius cum do-
meſtico ſuo dedit gloriam Deo, atque non ei gra-
tias egerit, amplexati ſunt famulum ejuſdem. Idem
vero Cubicularius, deinde Præpoſitus factus, F
ædificavit ibi pro ſalute enimæ ſuæ, confecerunt
etiam ſamptos piiſſimo Imperatore, monumen-
tum, ubi corpora Fratrum vita functorum de-
ponuntur. Rurſus eotem regreſſus (in cellam
Hypatius) ſibi ipſi vacavit.

26 Venit quoque beatus Jonas ad viſitandum a ſuis Ab-
Hypatium, & facta ſimul oratione, benedixit bate, bre-
ei, dicens: hunc vem inviſum te, fili mi; brevi enim vi mortem
ingreſſurus ſum viam Patrum; tu vero, quam vis dicens.
ſecundum Deum dextera mihi manus eſtes, me
relicto, conſtituiſti ipſe cibi monaſterium. Atque
iſta locutus, abiit in monaſterium, & in pace quie-
vit. Narrebat quoque Hypatius, quod cum adhuc
in Thracia degebat, Frater eliquis ite ipſum per-
cuſſerat, ut ſanguine os ejus impleretur. Comque
adveniſſet Hore nona, percoſſos, eſtiminis ſui ſibi
conſcius, non accepit benedictionem e Abbas vero
inter manducandum animadvertens deficerat illi-
lom, & edoctus id, quod res eret, advocavit
Fratrem iſtum, dixitque Hypatio: Reconciliare
Fratri tuo. Et Hypatius ipſe quidem paulo ante os
meum ſanguine opplevit, eum tamen deoſculabo
bur. Hæc eutem nerrebat, ut nos doceret, pacem, ſi
forte contigeris inter Fratres alterum alteri ſuc-

cen-

A cenſere, continuo redintegrandam eſſe. Quemadmodum & Dominus nos docet in Evangelio.

A. CALA LINICO *Pauperimus, quod fratribus porrigit, jejunus ipſe*

27 Quando autem hocce in loco empſit habitare, tam unum ſe indigum dicebat fuiſſe, ut in reperta caſu teſta calefacere ſibi aquam deberet, ad intingendam ei buccellam ſuam. Alias vero ſuperveniente nobis hoſpite, cum unum ſolummodo panem haberemus; Abiit, inquiebat, ego alicubi ad diverſorium, ut panis ille ſufficeret duobus, qui mecum habitabant, Fratribus, atque huſpiti. Eo autem perveniens, invenit illos manducantes; interrogantibuſque eum & ego manducaſſem, reſpondi, Ita. Cumque inde rediiſſem ad monaſterium, quæſiverunt ſimiliter Fratres, an manducaſſem; & ego ſimiliter reponebam, Ita: edoctus vero mox, Deum alios ſubmiſiſſe panes, fatebar, quod res erat, & manducabam. Aliquando etiam deficiente nobis pane in meridie, conſedi in veſtibulo domus, & mœſtus gemebam; cum ecce conſpicio ſenem gloriuſum ocurre ad me, perconſoque latere meo dixit: Hypati, mœſtuſne es, quia panis tibi deeſt? Surge, mœrorem abſterge, poſt hac enim nec tuæ, nec poſterorum tuorum menſæ panis deficiat. Idque non vanum fuiſſe vaticinium, perſuaſurus ipſe nobis dicebat: Vere, filii mei, exinde ſæpius juſſi, ſi quid haberem, dari pauperibus; ut obſervarem, num deficeret panis: & numquam defecit per illum, qui præbebat, ut impleretur Scriptura, dicentis: Inquirentes Dominum, non minuentur omni bono. Ipſi autem Fratres labore manuum ſuarum ſibi comparabant paucos, ex eoque & alios porrigebant. Si quis vero etiam aliquid amplius acquiſiſſet, protinus diſtribuebat pauperibus; impletaque fuit alia Scriptura: Quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & hii, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ: congregatique cum illo ſunt paucis annis quinquaginta Fratres: quos Hypatius ſingulos, atque alios pluret, elementa religionis docent, diſcipulos ſuos faciebat, iodeque ipſi contempto mundo fiebant monachi.

B

Ut promiſſionem divinarum ſcripſit.

Pſ. 33. 11.

Panem monaſterio divinitus non defuturum. Act. 20. 34

C

28 Inter hos in primis quidam nomine Aquila mundum deſeruit cum quinque filiis, & una liberta *d*, & hanc quidem ad luteres alium aliquod ſeparatam in cellula habitare fecerunt. Unus vero puerorum, Benjamin nomine, valde profecit in Domino: nam cum Abbas Hypatius tu morbum incidiſſet, & jam gravius haberet, adſtans ipſi puer Benjamin cum dolore lugemuit, & ait, Domine, propter Fratres & pauperes accipe me pro Abbate. Itaque tertio triduum egrotavit etiam puer, ii ſqua exactis obdormivit in Domino. Similiter & Aquila laudabiliter converſatus, mortuus eſt in ſenectute bona.

d Aquila Monachorum nomine,

puer unus pro agro Abbatis morti ſe offert.

29 Erat juxta monaſterium ciſterna, in quam confluebant aquæ ad uſum Fratrum: quidam autem injectis in aquam ſordibus (utrum per inadvertentiam, an ex ſuggeſtione Dæmonis, ipſi norint) effecerunt, ut Fratres inde bibentes infirmarentur, multumque afflig erentur; quia illi a maleficio non ceſſabant. Sanctus vero contriſtatus, tanquam Pater filiorum cauſa, jejunio & oratione ſe dedit, Dominum rogans, ut aquam eis præberet, & ab injuria ceſſare facerent incommodi auctores. Poſt tres autem dies vidit viros tres, ſplendida veſte amictos, qui dicebant ad invicem: Uocnam oſtendemus Abbati locum, ut fodiendo aquam inveniat Fratribus ſuis? Tunc unus ipſo-

Ipſi, pro infeſto dæmone,

Δαὶ ἐ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὰ πρὸ ἔωθεν λέγειν. D

27 Καὶ ὅτε ἔλαβεν μονάσαι εἰς τὸν τόπον τοῦτον· Οὐκ ἀπεμακρύνθην, ἐ δειμάν ἐν ἐαυτῷ ποιήσας, ἐβαλέ με εἰς Ψυχρόν· τοσοῦτον, ἵνμα εὕρω κέραμον, καὶ ἀλλοτε ἀλλόντος ξένου, καὶ ἡμῶν ἐχόντων ἕνα ἄρτον, εἶπαν ἀπύξαν εἰς σωτηρίαν, ἵνα ὁ ἄρτος ἀρκέσῃ τοῖς τρισὶ ἡμῶν ἕνα ἀδελφοῖς ἐ τῷ ξένῳ, ἐ ἀπελθὼν κατεῖ, ἵνμα εὕρω ὅτι ἐγένοντο· ἐ ἐλθὼν ἔστην, ἐ ὑρώτων με λέγοντες· Ἐγένου Ἀββᾶ Ὑπάτιε; ἐ ἀπεκρινάμην αὐτοῖς ναί. Καὶ πάλιν γενομένῃ μοι ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔλεγόν μοι οἱ ἀδελφοί· Κύριε ἐγένου· ἀπεκρινάμην ἐ αὐτοῖς ναί· ἐ μαθὼν ὅτι ὁ Θεὸς ἐπεμψεν ἄλλους ἄρτους, ὅτε ἐμελλόντεσε αὐτοῖς, ἐ ἐγελασάμην. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν κλασάντων ἡμῶν ἄρτον, ἐν τῷ μεσονυκτίῳ καθήμενος ἐν τῷ τριβόλῳ, ἀπηντήσε παράλυτος ἀπάρχων, ἐ ἰδοὺ πνα γυμνὸς ἐσθῆτος, ἐλθόντα, ἐ κατέσωσέ με ἐν τῷ πλευρᾷ, ἐ λέγοντί μοι· Ὑπάτιε, ἐλυπάσθε ὅτι ἄρτος οὐκ ἔχομεν; ἔγωγε, μὴ λυπῦ, ἀπο τῦ νῦν σίτου ἐ μὴ λείψῃ σε τὴν τριάζαν σε ἄρτος, ὅτε σὲ, ὅτε τῆς μητρός σε. Καὶ ἐπαθεν ἡμᾶς λέγων· Οὕτως ἔπεσε ἀπὸ τῶν πλατάκις ἐβολήθην οἱ ἀ εἶχον δῦναι πτωχοῖς, ἵνα εἰδῶ ἀ λείψῃ, καὶ εὕρισκον ἐπλῆρον διὰ τῦ παρέχοντος, ὡς πληρῶσαι τὴν γραφὴν τῶν λέγουσων· Οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθῦ. Αὐτοὶ δὲ ἐργαζόμενοι, ἐκ τῆς ἰδίων κόπων εἶχον ἐ ἄρτον ἡ παρέχειν ἔμελε· εἰ δ' τι ἀ ἐκαρτοῦμεσαν, μετ' εὐθυμίας, τοῖς πτωχοῖς διδίδοτα, ὡς πληρωθῆναι τὴν γραφὴν τὴν λέγουσαν· Δὶ χείρος ἄντων ἐκάρτουσεν ἡμῖν, ἐ ταῦτα μοι ἐμὲ. Ὡς σωκχώσαι ἐν ὀλίγοις ἔτεσιν ἐ γενῆσθαι σὺν αὐτῷ ἀδελφοὺς πεντήκοντα, ὧν μετ' μῆνος ὁ Ὑπάτιος ἐ ἄλλοι πολλοὶ κατοχῶν μαθημάτων ἐκεῖ κατηχήζετο· ἐ κατφρονοῦντες τ κόσμυ, ἐγένοντο μοναχοί.

28 Ἐν οἷς τις Ἀκύλας ὀνόματι ἀπεβήσατο ἐν τῇ ἀρχῇ μετ' πάντ παίδων, ἐ θυγατρίου αὐτῷ, ἐ τὸν μὲν γαμέτην αὐτῦ ἐφθείματο ἀπελθεῖν εἰς κλίσιν μοναζειν. Ἐξ ὧν ἓν τῶν παίδων Βενιαμὶν λεγόμενος, ἐχαρίσθη τῶν τῷ Κυρίῳ· ἀνεμελίσατο γὰρ τῦ Ἀββᾶ Ὑπατίε, ἐ ἰδὼν βαρέως ἔχοντος, ἐστὼς τῦ παιδίον Βενιαμὶν μετ' πόνε ψυχῆς ἐστέναξεν ἐ λέγει· Κύριε ἐβὲ πὼς πόνους ἐμὲ λεβε ἀντὶ τῦ Ἀββᾶ. Ἐν τρισὶν οὖν ἡμέραις ἀρρώστησε τὸ παιδίον, ἐ μετ' πόνε πὼς τρεῖς ἡμέρας ἀπέσωσεν ἐν Κυρίῳ. Ὁμοίως ὁ ἐ Ἀκύλας καλῶς πολιτευσάμενος, ἐπλησθη ἐν γήρᾳ καλῇ.

29 Ἦτάτος ὁ ἐστηρίσμενος ἐν τῷ αὐλῷ πλησίον τῦ μονῆς, ἐξ ἀνῦ εἶχον οἱ ἀδελφοὶ τὸ ὕδωρ χρείαν· τινὲς ὁ ῥυπαρίας ἀνεβαλον εἰς τὸ ὕδωρ, ἐ μετ' ὀχλυσεν, ἐ καὶ ἐνοβολὸν τὸ δαίμονος, ἀυτοὶ γινώσκειν· ἡμεῖς οἱ ἀδελφοὶ ἐκ πάντ ἐν ἀρρωσίᾳ ἐπίπτομεν, ἐ τοῦ ἐβλάβεσθαι, ἐπ ἐστήμεσεν οἱ τῦτο ποιῦντες. Ὁδὲ Ἅγιος λυπηθεὶς ὑπὲρ τοῦ παντὸς διὰ τὴν ἐβλ πάντ, νηστείαν τὴ ἐχήμασεν, παρεκάλο ὁ δεσπότην Χριστόν, ὅπως δώῃ αὐτοῖς ὕδωρ, ἐ μὴ ἐπιβάλλωσι ταῦτ. Καὶ μετ' τρίτην ἡμέραν ἰδὼ τρεῖς ἄνδρας ἐν ἐσθῆσι λαμπρᾷ λέγοντας πρὸς ἀλλήλους· Πῦ δείξωμεν τῷ Ἀββᾷ, ἵνα, τοῦσαι τὸ ὄρυγμα, ὕδωρ εὕρῃ τοῖς ἀδελφοῖς, οἱ ὁ ἵνα ἐξ αὐτῦ κραύ-

σαι

A σω ὁ χαρὸς ὁ Ὑπάτιος, ἔ ἀναίσχυν ἀὶ ὁ σπορ, ἔ ἀνεὶς ἀνῳ · Ὀρύξας εὑρῆδε, ὑπάρχον λαβὼν ὁ Ὑπάτιος πάντας τὸς ἀδελφὸς, κ' ἀναλὰν ἀὶ ὁ ὄχλος ὁ συοδυχθεὶς ἀυτῳ, κ' ἐξάμενος ἀπ' αὐτοῦ, ἅμα πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς, κ' ὀρύξας, ἔρευ ὕδωρ ἀσύγκριτον κ' καλὸν κ' πολὺ γλυκύ. Ὀδὶ ὄντος πλησίον τῷ ὁικητηρίῳ οἴκε ἦ, ὡς ἐ ἀντλεῖσθαι ἀπ' αὐ ῥᾴστως τοῖς ἀφ μαγαρὸν ἐπιγινέσθαι.

30 Ἄλλο ἐ πάλιν τῷ γενέσθαι τῷ σίτου ἐβρᾶδυ ὑπ' σκωλήκων, ὃ δυσὶ ἄχθε τὶ ἀδελφοῖ · Γνὺς ὁ Ὑπάτιος ὅτι ἴδια μέλει ἀπολωλέναι, καὶ ἐ σπίσας ἐκ ἦ, γαμίσας σάκκους λίγα · Ῥοῦσεμεν ε ἀυτὸ ἀὶ τοῖς ἐράπαις τοῖς πτωχοῖς, ἵνα μὴ φάγῳ ἀυτὸ ὁ σκώληξ · ὡς σὺ ἀντλῆσε κ' ἐβίβε τοῖς πτωχοῖς · Ἐ τῷ γενέσθαι ὁ Κύριος ἐπλήθυνεν ἀυτομάτως αὐτὸ ἀυθρωπίνως χα-
B ριγίας, ἔ ὁ σκώληξ ἦν τὸ ἀυτὸ ἐκ ὀφέλη, ἀλ' ὃ καθαρὸν ἦν.

31 Ἦλθον, παῖδα εἴκοσι Μοναξίου, τῷ ἀπὸ Ὑπάτου, σαχωρίσωντες, ἵνλον εἰ τῷ μοναστηρίῳ βυλόμενοι ἀνακλεῖσθαι· ἔ δεξάμενος ἀυτὸς ἀνοίσεν μοναζέσθαι. Ὁ ὁ Μοναξίου εἰ τοῦ σπουδῇ βαρέθοις ἀποστέλλας, ἐζήτα ἀυτὸς, ἵν δὶ ἐξ ἀυτῆς συγγενεὶς ἀυτῷ ἦ, ἔ πάνυ ἀυτ σπουδάτη, ὅτις γενόμενος δεκαμήνου ἀσκητὴς, ἔ πρεσβυτερὶν κα-
C θεῖσθε. Ἕνα ὁ ἐξ ἀυτ παῖδας ὁ Μοναξίου ἀπόμασι Παῦλον, βακτήρας ἀὶ ἀλλους βάλλε, κ' σφαγιάῳ παρέδωκεν ἐγκαπίλιον ποιῆσαι. Μίαν ὁ ἡ νυκτὶ Ἄγγελος Θεὸ ἐλθὼν, ἔ τὰ δεσμὰ ἀυτῷ ἔλυσεν, ἔ τὰς θύρας ἀνέῳξε, ἔ ἀπολύσας ἀυτ λέγε, ἀπελθὲ ἔ σαῦζε· ἔστι ἀπολυθεὶς, ἔ εἰδὼς τὸ γενόμενον ἐλθὲν ἔ ἐπὶ τῷ μοναστηρίῳ ἀ Μοναξίου· Γνὺς δὲ ἀυτὸ κῷ μαθὼν ἐκέῖος ἅπερ τὸς παῖδας Ἀποστόλους πρὸς τ' Ἅγιον λέγων. Ἀποστόλου μοι τὸς παῖδας· ὁ ὁ λέγε τοῖς παροῦσι· Ἀπελθόντες ἀπα-
D τὰ ἀυτῷ ἔστω, Ἐγὼ ἀυτὸς ὐκ ἀπέρω ἀπ' τῷ Θεῷ ἔ σοὶ βλέπω. οἱ ὁ πολλοὶ ἀυτὸς ἀπέρω, ἀυτὸς ἰκέτε, κ' ἔστερον· ἀυτοὶ γὰ πρὸς τ' Θεὸν καταφύγον. Ἐκεῖνος ὁ ἐκέῖος ἔ ἀπορηθὶς εἰ τῷ λόγῳ, ἀποστέλλας πρεσβυτέρους, παρεκάλει ἀυτ λέγων· Ἔλθε σπως δεήσωμαί σε, διότι πόθεν ἔχω σε ἰδὼν σε.
E Πλησάντες ὁ ἀποστάλεντες, βιασθὶς ἀπῆλθεν· ἄλλος ὁ εἰσέρχεται τ' Ὑπάτιον λέγοντες· Μὴ ἀπέλθῃς, ἵνα μέσε δι φυλακὴ ὑμᾶλῶν, ἀναγκ σε πὸς ἀὐριάνε. Συντυχὼν οὖν ἀυτῷ ὁ Μοναξίου, ἔ πάνυ σκληρῶς χαλέσας, διωμόσατο λέγων, ἵνα τ' τύχῃ παῖδον ἐδυσαίμην σε Εὐχῇ ποιήσε εἰ τῷ ὄνῳ μου· ἀὶ ἂν ἔρξαν ἐγκαλῶν περὶ τ' παιδαρίου, ἔ πᾶσι λέγε, ὡς πεπαιδάμενός, ἔ τοῖς Ἐπάρχοις χαλέσας, Βέλομαί, φησὶν, ἵνα σὺ δῆλος μοι ἀποστῇλος. Ὁδὶ Ὑπάτιος ὡς ἤδεν ἐκπλαττόμενος λέγε πὸς ἀυτ· Ἐαὶ φρονεῖς σὺ τ' ἀνθρώπων, τίκτοις δῆλος εἰ εἶσιν· εἰδὲ ἐ φρονεῖς σὺ τ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ σὺ θεὸς, ἵνα σῴσῃς δῆλος εἶ σε, ἀλλ σωθῆναι· ἐπὶ ὃν κωλύσει ἀνοῖξαι τὸ σόμα δοῦλον Θεῷ σὶ σοὶ ποιῆσαι; ἐχὶ ἐκκαύσει τ' ὀργὴν ἀυτῷ ἐπὶ σοὶ; Θαυμάσας ὁ ἐκέῖος τ' ῥῆμα, ἔ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῷ ἀπαντῆσαι ἀυτῷ, παρεκάλεσεν ἀυτ λέγων· Ἀββᾶ ποιήσον δίκῃ, ἔ δίλογησόν μο τ' ὄλεθρ κ' σὺ σῶσα, καὶ ἀπελθὲ εἰ εἰρήνῃ, κ' ἄχε ἀπὸρ ἐμᾶ, ἀλ ἵν γὰρ πλήσω αὐτὸς, ἵνα μὴ δουλεύσω Θεῷ. Εὐξάμενος δὲ, κ' δλογήσας ἀυτ, ἀπῆλθ εἰ τῷ μοναστηρίῳ ἀυτῷ.

rum manu arripiens Hypatium deduxit ad lacum, eique dixit. Hic fode, & aquam invenies. Poſtero ergo die aſſumens Hypatius Fratres omnes adduxit in locum ſibi monſtratum, & una cum illis prolixe orans, fodit, invenitque puriſſimam & dulciſſimam aquam. Erat autem locus proximus oratorio; ita ut baſilla inde aqua commode in cellulam derivaretur. D
ea Ms. VATIC.
puteum copioſius oſtenſum fodit.

30 Alio tempore contigit, ut proventus frumenti a vermibus corroderetur, magna cum moleſtia Fratrum. Quod conſiderans Hypatius, & videns omnino perditum iri, neque ſciens quid ageret, juſſit impleri ſaccos, dicens; Erogemus ipſum publice in plateis, ut pauperes potius comedant, quam dæmones. Hoc autem cum ab iis factum eſſet, multiplicatum eſt frumentum abſque humanæ opis præſidio, nec amplius in eo apparuerunt vermes; ſed purum valde triticum fuit.
frumenti a vermibus purgatum multiplicatio.

31 Die quodam venientes quatuor pueri Monaxii *f* cujuſdam viri Conſolaris, petierunt ad habitum recipi ſeculo renunciantes; quos ſuſcipiens Hypatius Monachos fecit. Monaxius vero miſſis poſt ipſos veredis, omnes eam diligentia perquiri ipſos fecit, quia illorum unus cognatus ſibi erat, eique valde afficiebatur: ſed is egregius factus Aſcetes Sacerdotio quoque dignus fuit. Unum vero eorum nomine Paulum in via deprehenſum, Monaxius probe verberatum conjecit in vincula, & militi cuidam ſervandum tradidit. Sed venienti media nocte Angelus Domini vincula ſolvit, fores aperuit, & dixit: Vade & ſalvare. Ita ſolutus, & ſciens quonam ſe recipiſſent ſocii, venit etiam ipſe ad Monaſterium. Hoc ubi effect, ignorabat Monaxius; poſtea vero id edoctus, & pueros iſthic eſſe, miſit ad Sanctum, qui diceret: Mitte mihi pueros. Reſpondit autem Hypatius eis, qui advenerant; Abeuntes renunciate illi; Ego eos Deo non auferam, ut dem tibi: ſi vero audes eos vi tollere, veni ipſe, & tolle: ipſi enim ad Deum confugerunt. Ille hæc audiens & animi ambiguus mittens Presbyteros rogavit eum ad ſe venire dignaretur, quia multum deſiderabat ipſum videre; qui denique ſæpe ſic interpellatus ad illum abiit: alii vero ſuadebant illi, ut non iret, ne ſortu in carcerem miſſus cogeretur homines reddere. Accedente nihilominus illo, vehementer lætatus eſt Monaxius, cum juramento affirmans, quod iſta nocte illum vidiſſet domi ſuæ orantem. Cum autem expoſtulare cœpiſſet pro pueris, multa loquens (utpote vir facundus, & qui tertio Præfectus urbis fuiſſet); Volo, inquit, mihi remitas famulos meos. Ad quæ conſternatus Hypatius: Si ſolam humana ſapis, conſequens eſt, ut ſervi tui ſint; ſi autem non humana, ſed divina, conſervi tui ſunt. Quod ſi eos tibi vindices a communi Domino; quid tibi fiet? numquid non in iram accenderetur contra te? Ille porro virum admiratus, ejuſque reſponſo contritus rogavit eum dicens; Abba, oro, & benedic domus meæ ac filiis, atque abi in pace, Deum pro me precaturus: non enim audum amplius urgere, ne ſerviant Deo. Bene argo ei precatus receſſit in monaſterium ſuum. E
famulos Monaxii Coſ.
ipſo fruſtra renitente,
F
ad habitu recipi, deſcendit ad retractandum ad ſe eum.

A. CALLINICU

ANNOTATA D. P.

a *Verosimiliter* Chalcedoncusis *Episcopus; jam enim a tempore Nicani Concilii ea civitas invenitur Episcopum habuisse* Marim, *eademque anno* 451. *obtinuit titulum Adetropoleos.*

b Προσωίξις *necdum alibi a nobis reperta vox, per conjecturam redditur* oblatio, *quasi a* προσφέρω: *nil enim redditur suslimo, attollo.*

c *Id est, unu venit ad cœnam, quæ hic, & superius* benedictio *vocatur.*

d *Libertas uxores habere familiare Romanis fuit, ut ostendi ex Epitaphiis eorum Antverpiæ refossis tom.* 1. *Junii pag.* 943. *qua eximde viri eo* B *gnomine confebantur.*

e *Imperii sede Constantinopolim cum bona parte Senatus & Nobilitatis translata, quam plurima latina vocabula in linguam græcam transferunt, qualia frequenter in hac Vita occurrunt; ita supra invenimus* ῥήμορες, πραιπόσιτον, πραιτώριον, πραιδάριος *præduri: hic vero* πράτα, via publica; ῥογάτους erogare *a voce* roga erogatio, *apud Anastasium Bibliothecarium in Vitis Pontificum ubiquissime, aliaque similia sexi deinceps obtinuere.*

f *Menaxius cum Plinta anno* 419. *Consulatum gessit. Præfecturæ meminit Chronicon Alexandrinum anno* 407. *occasione seditionis contra eum motæ, propter panis defectum.* E

CAPUT V.

S. Hypatii ergo afflictos misericordia, soluta per eum Dæmonum præstigia.

Misericors ergo pauperes.

32 PAupertes tantopere diligebat, ut orphanis esset quasi pater, & matribus ipsorum quasi vir: dici autem vix potest quam multos nudos vestiverit, & quam multos esurientes pavcrit Dominus per ipsum; nam ex ipso ejus vultu apparebat, quod esset amator pauperum: gratia enim Dei effulgebat in eo, prout scriptum est: E-

Eccl. 17. 18. Ps. 40. 2. leemosyna viri ipsi signaculum est: itaque implebatur scriptura dicens: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem; in die mala liberabit eum Dominus: conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra. Neque enim pauper ab ejus monasterio umquam recessit vacuus. C Dici quoque non potest, quot vulneratus Deus per ipsum curaverit: multos enim, quos medici ob egestatem dimiserant, quosque ob fœtorem alii accedere formidabant, abstergens propriis manibus saniem, sanavit, nullo usus emplastro vel medicamine quorum erat ignarus; sed vel lente

& vulneratos

ducta vel sale applicito eum oratione & signo Dominicæ Crucis: quos Dei gratia concurrente intra paucos dies remittebat sanos, Deum collaudantes. Sed in sic curatis præcipiebat ipse, ut ne

ac curatos:

sibi, sed Deo ægerent gratias, eumque glorificarent, qui faciebat mirabilia per servos suos. Quam multis suffuso oculis albugine excæcandit visum Dominus per ipsum servavit? ex quibus unus nihil prorsus videns, Hypatio dixit: Signa me Serve Dei, & inspue mihi in oculos, ut videam..... *hic desunt alignа.*

eorum plurimos miraculosa curat;

33 Non formidemus phantasmata Diabolica habentes Dominum adjutorem: non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed fortitudinis, dilectionis, & prudentiæ. Hæc igitur semper nos discipulos suos docebat, qui talia cuipsa audientes & videntes mirabilia Dei, & quomodo manuum ipsius impositione plurimos a diversis morbis curaret Dominus, eum admiratione glorificabamus eum, qui talem gratiam conferebat

32 Τοῦτον ἠγάπα ὡς πατέρα, ἀγγίστευεν ὀρφανοῖς ὡς πατήρ, καὶ αὐτὰς αἱ μῆτρες ὡς μητρὶ ἀνδρί. Οὐδὲ γὰρ ἔστι δυνατὸν πόσους εἰσέδυσεν γυμνοὺς, ἢ πόσους πανύστους διεθρέψατο ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ· ἐκ γὰρ τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐφαίνετο ὅτι φιλόπτωχός ἐστι· καὶ γὰρ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐλάμπετο εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν γεγραμμένων· Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς σφραγὶς παρ' αὐτῷ. καὶ πληρωθῆναι γραφὴν τὴν λέγουσαν· Μακάριος ὁ συνιὼν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος, Κύριος φυλάξει αὐτὸν, καὶ ζήσεται αὐτὸν, καὶ μακαρίσει αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς. Οὐκ ἦν πτωχὸς ἀπὸ τῆς φάτνης αὐτοῦ χόρτου ἀπὸ τῶν μοναστηρίων. Οὐκ ἦσαν ἀπὸν πόσοι τραύματα ἰχῶνας ἐθεράπευσεν δι' αὐτοῦ ὁ Θεός· τοὺς μὲν, ἰατρὸν τὸν ἰατρὸν ἀπηγόρευσαν οἱ μὴ δυνάμενοι θεραπείας τυχεῖν διὰ τὸ εἶναι πύοντας, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἰδίων οἰκιῶν πλησιάσαι διὰ δυσοδίαν, φυσὶ τῶν ἰδίων χαρῶν ἀπεστέρητον τὸ ὀφθαλμὸν ἐπιμελείτο, χώματος μηδενὸς ἰατροῦ, ἢ ἁπλάστρου, ἢ ἄλλου τινός· ἦσαν γὰρ ἐν ἀγνοίᾳ τούτων· ἀπ' ἐ φωνῆ ἐξομολογῶν, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀχρήστους, καὶ ἐ σφραγῖδα τοῦ Χριστοῦ τοῦτο, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, τοῦ Θεοῦ παρέχοντος ἐ χάριν, ὑγιεῖς ἀπέλυεν δοξάζοντας αὐτόν. Τοὺς δὲ θεραπευομένους παρήγγελλε μὴ αὐτῷ ἀχαριστεῖν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, καὶ δοξάζειν αὐτὸν ἐ τοῦτον θαυμαστὸν μᾶλλον ἐν δόλῳ αὐτοῦ. Πόσους μέλλοντας τυφλοῦσθαι ἀπὸ λλαυκώματον ὁ Κύριος δι' αὐτοῦ ἴασατο; ἐξ ὧν εἷς τυφλὸν τε μὴ βλέπειν λέγει τῷ Ὑπατίῳ· Κατασφράγισόν με δόλῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ πτύσον μου εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα ἀναβλέψω....

33 Καὶ οὐ πτοούμεθα. Μετὰ βοηθοῦντος ἡμῖν φαντασίας αὐτοῦ, ἔχοντες τὸν Κύριον βοηθὸν ἡμῖν· ἐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως, καὶ ἀγάπης, καὶ σωφρονισμοῦ. Ταῦτα δὲ ἐν πᾶσι τοῖς χρόνοις ἐδίδασκεν ἡμᾶς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς· ἡμεῖς δ' ἀκούοντες παρ' αὐτοῦ περὶ, καὶ ὁρῶντες τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, πλησσόμενοι δι' αὐτὸν, ἵνα διὰ τῶν ἐνδίδοντος τῆς χειρὸς αὐτοῦ ποικίλων νόσων ἰᾶτο ὁ Κύριος, θαυμάζοντες, ἐδοξάζομεν τὸν τοιοῦ-

A οι αὐτ χάρι διδόντι τοῖς δικαίοις αὐτῷ, τῷ φοβουμένῳ καμβάινοντας, ὑγιαίνοντας δια πάντος ὁ ἐλάσσων αὐτῷ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ φωτὸς, ὁ εὐχόμενος αὐτῷ τὸ ἀεῖ Θ. Ὅτι πάλαι σε ἐκ τοῦ ὑδατὸς ἔσω ἐχωσε ὁ γῆς· ἔω ἡ ζάντ Θ αὐτῷ πολλὰν φίξεν Θ γάγοτεν ὁ βίβ αὐτῷ ἐκ τὸ ὁ φωτισμὸς ὁ σωτηρίας κατφυγὸν, ὁ ἀναπεξαμένος τῷ κόσμῳ, γενέσθαι μοναχός. Καὶ μὴ τὸ κάλλος αὐτ φῶς ὁ Θεὸς ἡ τοδοσία αὐτῷ πολὺς ἀρίλκα γενέσται, ἡ φοπηγαγόντα ἐκ τὸ φῶς τὸ Κυρίε. Φόβ γὰρ Κυρίε τὸ φοβᾶσθαι τὸ Κύριον· τᾶς γὰρ ὁ ἀκόλουθ τὰς ἐντολὰς Κυρίε, ἡ τὰς τυπώσις τ ἁγίων Πατέρων, ἡ φυλάττων ἐν φοβῷ Κυρίε τὰ ἴχνος αὐτῷ· ὁ γὰρ τοῖς τὰς ἐντολὰς τὸ Θεῦ, ἡ φυλάττων, ἡ πατρὸς ἀκούσ, ὑπομιμνήσκων ἐκεῖ τ πάτερων· ὁ ὑπέβαντὸς ὁ Χριστὸς, ἡ γὰρ ἄλλος Πατὴρ ἐδὲ ἐξουδεν τ ἐντολῶν τὸ Θεῦ διδάσκοντος ὑμᾶς.

B 34 Ἡ δίαιτα ὧ τὸ ἁγίε Ὑπατίε ἐσαφῶς ἡ λοχανον ἐ ἀρτ ὀλίγοι, ὅι τὸ γῆρας ἡ αὐτὸ ἔτος μετελάμβανεν· ἐσθίεν δὲ ταύτατο ὅτε τὸ βαθὺ νήστιν, πολλάκις ἡ ἡ ὑπερβάσας ἑνδεκ. Καὶ ἐν τ τεσσαρακοστῇ ὑπὲρ μίαν ἐσθίεν, ἀγκλίνων ἑαυτ, ἐ λάθρα, ἡ ἐξ ἡμέρας ἑβδομάδ, τρίτῳ, ἕκτῳ, ἑνάτῳ; λυχνικὰ, ψαλτήρια a 2, ματουτικὰ, κ τὸν λίγοντα· Ἑπτάκις τ ἡμέρα ἤνεσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σε· ἐντὸς σοῦ ὁ συχάσμαρος ἐλάβον ἑπτάκις ἐκπόν ἐλαμὲ ἐ ἑκατὸν ἐξάδ. Τοιοῦτον οὖν τὸν τοκιτῶν ἴσε τῆς ψαλμῳδ αὐτῷ μαθητὰς κατέλιπεν· μόνα τὸ τῷ γέρα τοσὶ ὑποσῦδι ἐν δι ἐν κατέχειν δίαιταν· ὑγιὲς γὰρ ἐν ἡμέραν τὸ σῶμα ἔχε σωιστηχ· καὶ ποῦτον ἔχε τὸ φῶσωτον πάδαρδε, ὅπερ τὸ τολυπλῶν σιτάνη μετίχειν· ἀλαβὸς δὲ ἐ Ἄγιος λαμπρῶν σιτάνη μετίχοσιν, ἀπολαύοντες τῆς θείας ἐ πνδματικῆς τραπέζης ἐν τῷ ἴσω πάδρῳ.

35 Ἐγίνετ ἡ αὐτῷ σωιχθὶ κατάνυξις ἐ χομένη· ἐ τοσοῦτον ἐλαίαν ἐ ἐβόα φῶς ὁ Θεὸς, ὡς C φόβῳ σωίχεσθαι ὑμᾶς δακρύοντας· Ἔλεγε ἡ ὑμῖν δέ· Ὁ μανθάνων ὅπως ἔχη ὁ δημόσιον ὁ προκοπτέ, τὸ ἀναπεξασθαι τοῖς ἰδίοις διαθέμασιν, ἐ τὴν ὑπακοὴν τῷ πνδμανικῷ Πατρὶς ἐκπληροῖν, ἡ πάσαν ὁ μέριμναν ἐ ὁ ἐλπίδα ἐπιρίπτειν φῶς ὁ Θεὸν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ἡμῶν· ὁ γὰρ παρορᾷ Κύριος τὰς ἐλπίζοντας ἐς αὐτ· ἰδὲ γὰρ ἤλθομεν ὑμεῖς φῶς ὁ πατάνοιν μι, ἐάσαντες ὁ κόσμον ᾧδ ὁ Θεὸν, ἡ τὰς γονᾶς ἑαυτ, ἡ τὸ βάρ ἐπ' ἐμὶ ἐνεδέκαν ὁ ὑμῶν ᾧφεγγῆς· ἃ ἐν ὑμῖν ἐστι, τῶν ἐφίλεσε τοιῶν, ἡ γὰρ ἐγὼ συβάζω τὰ ἐάρετεν τῷ Θῷ λίγων. Τιμᾶι δὲ ἐκέσαι μι, ἵνα ἐμφόνοι τῷ Θῷ διαγενόμεθα, ἐ κατηχηθῶ μεθ' ὑμῶν τὸ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ πάντε· Ἰδὲ ἐγὼ ἐ τὰ παιδία ὰ μοι ἔδωκας ὁ Θεὸς· Ταῦτα δὲ διδάσκων ὑμᾶς, ἐπέρας παρεγγελίας ἔγραφεν τὸ χάρτ, ἐ παρίδωκεν, ἵνας διὰ αὐτοῦ ἀναγινώσκωμεν τῷ Κυρίῳ. Τοῖς δὲ φίλοις τοῖς ἐρχομένοις τὸ τῷ μοναστηρίῳ ἔλεγεν τὰ δίστα, ὅτως μεθ' ἑαυτ φανερίνοις τὰ φόβα τὸ Θεῦ, φύγωσι τὸ ἀπὸ τὸ ἀδικίαν, σοβᾶζεν ἡ σωιχῦν ὅι τὰς Ἐκκλησίας, ἐ κ' ἐλεημοσύνας τοιοῦτ· φῶτα καὶ τὰ ἐκπένητος, ἐ ἀναζογτο αὐτ, ἐ ἀναχώρησι φιλήμενοι.

36 Ποιήσατ ὅπω ἐλθόντος φῶς αὐτ κοσμικὰ κ' ἐλλ ἔχοντ ἔωτὸν ὁ γὰρ μέρος αὐτῷ ὅλως ἦν σεσηπὸς· ἀπεμελᾶτο αὐτ ἐυχόμενος ὑπὲρ αὐτῷ, ἐ ἐδέμενο φίλικα ἐγίνετ τῷ ἀδρ. Τότ λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος, μή τι κακὸν διαφέρω; ὁ ἡ ἀνεκρίνατο, ὅτι φῶ τὰ ἐλθεῖν μι ἐ τῷ μοναστηρίῳ, γνοὺς τὰ μάχαμ famulis ſuis: atque alacriores inde facti agnoſcebamus illud eſſe, quod ipſi diceret Dominus, per vocem ad eum e cœlo factam; Puſus te in lucem gentium uſque ad extremum terræ. Sed & vita ipſius multis fuit cauſa, ut ad lumen ſalutis confugerint, & deſerto mundo, Monachi fierent. Poſtquam autem emigravit ad Dominum, doctrina ejus multis fuit utilis, eaſque ad Divinam Lucem adduxit: lumen enim Domini timere eum: quiſquis enim audit mandata Dei, atque Sanctorum Patrum doctrinam; & geſſus ſuos dirigit in eo lumine; quisque præcepta Dei obſervans humiliat ſeipſum, fundabitur ſupra petram, quæ Chriſtus eſt: neque enim SS. Patres aliud, quam præceptorum obſervantiam unis docent. D ax MS. VATIC. verbo & exemplo multos convertit.

34 Victus S. Hypatii erant legumina, & olera cum modico pane; in ſenectute vero ſumebat panum vnus: comedebat autem completa jam Nona: E ſæpius vero ipſam tranſiliebat. At in Quadrageſima, alternis tantum diebus reficiebator, includens ſe, & pſalleus Matutinum, Tertiam, Sextam, Nonam, Locernarium, quæque ad primum ſomnum, quæque ad mediam noctem decurri ſolent Officia, ſecundum quod ſcriptum eſt: Septies in die laudem dixi tibi ſuper judicia juſtitiæ tuæ. Itaque intra diei unius & noctis ſpatium perſolvebat centum Pſalmos & totidem preces. Atque hanc viveudi rationem uſque obitum tenens, eandem diſcipulis ſuis reliquit, ne in extrema quidem ſenectute dimittens, quo am aſſumpſerat, vitæ formam: robuſta autem ſanitate utens, tam vivido colore tinctam habebat faciem, atque ſi multis lautiſque ferculis veſceretur: vere enim ſplendido Sancti utontur victu, cum ſpirituali ac divino cibo humu interior paſcitur. parcus victus, frequenter pſallet, corpore nihilominus vegeto.

35 Oranti frequens aderat compunctio, & tam valido planctu atque clamure Dei aures pulſabat, ut nobis flentibus horrorem incuteret. Dicebat autem nobis, quod Monachus hoc habeat ſuodamentum ſui profectus, renunciare propriæ voluntati, & perfectam erga ſpiritualem Patrem habere obedientiam, atque unnem ſuam ſolicitudinem proiicere in Deum; quoniam ipſi cura eſt de nobis: non enim deſpiciet Dominus ſperantes in ſe. Ecce veniſtis ad humilitatem meam, reliquentes mundum & parentes veſtros propter Deum, & onus diſciplinæ veſtræ mihi impoſuiſtis. Quod igitur vobis dico, oportet id faciatis: ſtudeo enim docere, quod Deo gratius eſſe ſciu. Vos igitur audite me, ut utrique Deo placeamus, & diguus ſim, qui de vobis in illa die dicam; Ecce ego & pueri, quos mihi dediſti Deus. Hæc porro verbis docens, etiam ſcripto præceptiones alias in chartam conferebat, tradiditque, ut Deo per ipſas placeremus. Amicis vero ad ſe in monaſterium ventitantibus enngeua ſuadebat, nihil Dei timori præferre, fugere injuſtitiam, frequentate diligenter eccleſiam, & pro facultate eleemoſynas facere. Sic inſtanti valedicebant ei, & cum fructu abibant. magnus vir compunctionis fuos inſtruit ad perfectam obedientiam. & ſeculares ad timorem Dei.

36 Cum ad eum veniſſet homo quidam mundanus ulcus ferens, quo femur totum computruerat; curam ejus ſuſcepit ſuper ipſum orando, qui tamen nihil inde utilitatis retulit: quare interrogavit eum Hypatius, numquid mali commiſiſſet? Ille vero reſpondit, priuſquam ad monaſte-

A. CALLINICO

A ſterium veni, mulier quædam, accepto culteo, incantationes aliquas ſuper ulcus protulit: quod cum eſſet confeſſus, dixit nobis Sanctus, vidiſſe ſe noctu mulierem ſedentem extra veſtibulum; & non procul ab ea dæmonem, in throno, habitu regio, multis dæmonibus circumſtantibus. Eabant autem Fratres ad perſequendam mulierem, quibus dæmones reſiſtebant, donec ſupervenientes me diabolus dixit miniſtris ſuis: Date locum, nihil poteſtis ipſi nocere: & ſtatim Dominus omnes fecit diſparere: ac ſanatus eſt homo intra paucos dies. Alio tempore adductus eſt alter tam tumido capite, ut videretur trium capitum in unum conflatorum rumorem æquare; habebatque illud ulceribus plenum: erat autem miniſter eorſus publici, ea lis, quos equiſones vocant. Oeans vero & propriis manibus caput ejus purgans, curare ipſum cœpit; cumque per multos dies nihil proficeret, malo etiam ingraveſcente, admirabo odus Hypatius dixit ei; Confitere, ao aliquid contra Deum commiſeris? niſi enim cauſa aliqua ſubeſſet, non deſpicarer Deus laborem noſtrum. Cumque is porro nihil fateretur, vidit noctu vie ſanctus dæmones quinque, ſic ipſum alloqoentes; Quid otieris cripere nobis hominem iſtum? noli laborare: nobis enim traditus eſt propter iniquitatem ſuam: quærtote autem Sancto qualem; reſpondeeunt illi, quod uxorem habens, adulterium commiſit cum uxore alterius, & adulteratus juravit ſupee S. Evangelia, itaque manſit cum ea uſque mone. Dixit ergo homini Sanctus; Hæc & hæc feciſti: confeſſuſque eſt ita ſe rem habere. Tunc ait Hypatios, quia interrogatus negaviſti, ecce intra tres dies morieris; quod ſi pœniteo fuiſſes confeſſus, rogaſſemus Dominum, ut remiſſa tibi culpa ſanareris. Denique deſperavit homo, & tertio die mortuus eſt. Anima ejus, quæ peccaverit, ipſa moriatur.

Femur ulceroſum fugatis dæmonibus curat.

Adulterium impœnitenter admiſſi ineurabile.

B

C 37 Alio rurſus tempore, quidam Monachi habebant eccleſiolam, tribus milliaribus diſſitam, veoitque ad ipſos præſtigiator, quaſi renunciaturus ſeculo, habens ſecum puerum: perſeveravit autem qoibuſdam de cauſis moleſtus eſſe Fratribus & Egumeno, qui vocabatur Eumathius, vir admirabilis & Dei dilectione præditus. Miſit ergo Hypatio eogans ad ſe dignaretur venire, quia multum affligebator. Abiens ergo, ot illom viſitaret, ſtatim agnovit homioem quis eſſet: contigerat enim, ut puer oeſcio quid delinqueret, & ab hero vapulans eeuentaretur: quod videns Hypatius, arripuit baculum, quo poce verberabator, & viciſſim percuſſit eum dicens: Hucciae veniſti, ut eædes patrares? Aſt iſte iracundia motus, comminando dixit: Intra hebdomadam unam pœnas mihi dabis. Redivit ergo in ſuum monaſterium Hypatius, & poſt quinque dies vidit quatuoe dæmones in ſpecie cameloeum, colla & capita diconis habentium: ſed Angelus Dei ipſi adſtans ſuſtulit ipſum ſupra illos: qui colla ſua extendeotes ad eum comprehendum noo poterant, quia altior ipſis erat. Denique oſteodu ipſi Angelus hominem illum, habitu ſervili, crinibus unoertis, ſedeotem ſupra lectum, dicent: Hic illos miſit. Hypatius autem ad dæmooes converſus, Vobis dæmonibus quando in uomine Jeſu Chriſti, ut ei, qui vos

A malefico deprehenſo

Immiſſos in ſe quatuor dæmones

ρων λαβὼν, ἐκακοδίαιτος ἦν καὶ ἄκλητος. Ὅτε οὖν D
ἐξωμολογήσατο, διηγήσατο ὑμῖν ὁ ἅγιος. Τινὰ δὲ
λέγω, διὰ ἰσχυρᾶς αἰτίας γυνὴ ἡ γυναῖκα ἔχουσα
συλᾶσθαι καθεζομένην, ἐξ ἧς διαβολὴ αὐτὸν ἐλάμ-
βανεν πράγματος αὐτῆς, εἶδε καθεζόμενον σχῆμα
βασιλικὸν, ἐκ πολλῶν δαιμόνων ἔχοντα παρέδρους. Ἐ-
ξερχόντων δὲ τῶν Ἀδελφῶν διώκοντα τὴν γυναῖκα, ἐκεῖ δαί-
μονες ἀντιπαλαίουσι τοῖς Ἀδελφοῖς· ἐμὲ δὲ ἐπιφθά-
σαντος, λέγει ὁ διάβολος τοῖς ἑαυτοῦ ὑπηρέταις·
Δότε τόπον, ἵδετε διώκουσιν αὐτὴν πρέσβεις· ἡ δὲ δύ-
ναμις τῶν Κύριος ἀφανεῖς ἐποίησεν, ἡ γέγονεν
ὁ ἄδρανος ὑγίης ἐν ὀλίγαις ἡμέραις. Ἄλλον πάλιν ἔσχαν φῶς αὐτὸ ἔχοντα τὸ κεφαλὸ ὄγκω-
μέδιο ὡς ὦ τις εἶδος ὄγκου τριῶν κεφαλῶν εἰς
ἓν γενομένων, ἡ εἰ αὐτῷ ἦλθε ἔχοντα· ἐὰ δὲ
ἔστι ὑπορίσαι τῷ δρομικῷ, ὡς τοῦτο λέγουσιν ἱκ-
τοκάμοι. Ἐυξάμενος δὲ ἐ κατακλαῦσαι τῶν ἰδί-
ων χειρῶν ἐπεμελᾶτο αὐτ· εἰ ἱκανὰς ἡ ἐμέρας
τῷ παθὸς προκόπτοντος, ὁ Τιμόθεος θαυμάζων
ἔλεγεν τῷ ἀδρώπῳ· Ἐξομολόγησαι, μὴν φο- E
σήσας τῷ Θεῷ; εἰ μὴ γὰρ αἰτία τις ὑπάρ-
χει, ἐκ ὦ ὑπάρχει ὁ Θεὸς ἵλεως ἡμῶν,
Τὰ δὲ μαθὼν ὁμολογήσας, ὑφὰ ὁ Δῶλος τῷ Θεῷ
φῶ γυναῖκα ἔχων δαίμονας πέντε λέγοντας αὐτῷ· Τί θέ-
λεις ὑπάρχειν ἡμῶν ἄδρωπον ἀφ' ἡμῶν; μὴ κάμε-
ις ἡμῖν γὰρ παραδέδω διὰ τῶν αἰσχρῶν αὐτῆ. Τὰ
δὲ Ἅγιος ἀπόκρισιν, Ποῖων; ἔφασαν ἐκεῖνοι, Ὅτι
γυναῖκα ἔχων, τῶν τὸ ἴσον ἡμοιχάλωτον, ἡ μοι-
χεύσας ὄμοσεν τὸ φῶ Εὐαγγελίῳ, ἐ ὁρκίσας φρο-
νεῖλαν ἡ ἐκοινώνησεν μὲ τὸ φωῖ. Τοῦτο εἶπεν
ὁ Ἅγιος τῷ ἀδρώπῳ, Ὅτι σὺ ἐνοίκους· Ὀδὲ
ἀπεκρίνατο ἄτος εἶναι· σὺ λέγεις αὐτῷ· Ἀπὸ
ὧν ἐκ ἀμελήσεως ἐμοπίμψει, ἰδὲ ἐν τρεῖς ἡ-
μέρα, ἡ ἀποθνήσκεις· εἰ γὰρ μὴ μίγνυσαι καὶ
μετάνοησει, παρακαλέμεν ἡ ἐμεῖς σὺν Θεόν, ἵνα
συγχωρέσαι ἑαυτά σε· Τὰ δὲ λοιπὰ ἀφίλυσεν
ἡ ἐν τοῖσιν ἡμέραι ἀπέθανεν. Ψυχὴ γὰρ ἡ ἁ-
μαρτάνουσα αὐτὴ ἀποθνήτω.

37 Ἄλλο τι, πάλιν μοναχοί τινες αὐτὸ τριῶν
σημείων ἐκκλησίδιον μικρὸν εἶχον, ἡ ἐπῆλθεν
πρὸς αὐτοὺς περίεργός τι ἀφιέναι τὸ ἀποτείχασθαι·
εἶχεν δὲ καὶ παιδάριον μετ' αὐτοῦ· ἀάμενος δὲ
διάβιον ἀπὸ Ἀδελφὸν, ἡ ἐ Ἡγέμενον εἰς ὑ- F
βριν ἀφορᾶσαι. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ Ἡγέμενος Εὐμά-
θιος, ἀὴρ θαυμασὸς ἡ κεχορισμένος ὑπ' ἀγάπης
τῷ Θεῷ· ἀπορέλθε οὖν αὐτὸς πρὸς ἐ Τιμόθεον,
παρακαλῶν ἔχειν πρὸς αὐτὸ, ἵν πάνυ ἐδιάβιον.
Ἀπελθὼν δὲ, ἅμα τῷ ἰδεῖν, ἐνόησεν ἔχων ἐ ἀν-
δρωπον ἐν τῷ· ἐγένετο δὲ σφαλεῖσα ἐ παῖδα
ἐκεῖ, κἀκεῖνος πύπτων ἐ παῖδα, ἀμαφόρτον
ἐποίησεν. Ὁ δὲ Τιμόθεος λαβὼν τὸ βάβδον,
μετ' ὀλίγων ἐ παῖδα, ἔκρουσεν αὐτ, λέγων·
Ἦλθες ἤδη φόνε ποιῆσαι; Κἀκεῖνος χωλύσας
ἀπέλυσεν αὐτῷ λέγων· Ἔστω μετὰ ἑβδομάδος
δοῦ μό σε ἐκδικηθῆναι. Ἦλθεν οὖν ὁ Τιμόθεος
εἰς τὸ ἴδιον μοναστήριον, ἡ μετ' ὀλίγας πέντε
ὁρᾷ δαίμονας ἐσιόντας εἰς ἓν κῆπον καμήλων, δρα-
κόντων δ εἶχεν σχαχῆλο ἡ κεφαλάς. Ὁδὲ Ἄγ-
γελος τῷ Θεῷ ὁ παρὼν αὐτῷ, αἴρουσιν αὐτ φοσ-
σιλαμβάνοντο, ἡ ἐκκρίνοντος τὶ δαίμονας ὡς
σχαχῆλο ὅτε κατελαβεῖν αὐτ, ἐκ ἐδύναντο διό-
τι αἴσιόν αὐτὸν ἐβάσταζεν. Τέλος δείκνυσιν αὐτῷ ὁ
Ἄγγελος ἐκεῖνον ἐ ἄδρωπον ἐν σχήματι δέλα
ἀλιμμένο τῷ κατέλαι ε αὐτὸ, καθήμενον ὑπὸ E
κλίνῃ λέγων· Οὗτος ἀπέστειλεν αὐτούς. Ὁδὲ Τι-
μόθεος φῶς αὐτὸ δαίμονας λέγει· Τμεῖς λέγω σοῖς

δαί-

A δαίμονιον ; ὡ τῷ ἐνόματι τῷ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, διάστειλον ὑμᾶς ταυτασὶ μοι, ἀπέλθατε, ἐκεῖνο ποιήσατε ἀνθρ. Καὶ ἰδοὺς ἐκεῖνοι ἀπεμάσσοντο πρὸς τὸ σύμβουλον αὐτοῦ· ὁ δὲ παραχρῆμα ὄρξατο ἀλαγχόμενος καταδίκην τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ἕως οὗ χάραι ἀφωδεῖ. Ἦλθον δὲ πάλιν οἱ Ἀδελφοὶ πρὸς τὸν Ὑπάτιον λέγοντες, Ὅτι δεῖται καταπράγη ἐκεῖ, ἵνα ἀναχωρήσωμεν πρὸς Θεόν· ἀπαντήσας δὲ αὐτοῖς ὁ ἁγίος Πάσχα. Παραδόσασα δὲ ἡ νεανίας, τῷ πρεσβύτῃ Παφνουτίῳ, ἀπέλθασα ὁ ἅγιος Ὑπάτιος, ἔδειξεν αὐτῇ τὸ δικαστήριον, ἔλεγεν αὐτῇ· Μὴ ἄδικος ὁ Θεός, ὁ ἐκδικῶν τὴν ὀργήν; καὶ ὑπομονὴν λέγει· μὴ γένοιτο· ἔγνωσται ἐν ἀναστασίᾳ ὁ Θεὸς τὴν δίκην αὐτῶν. Καὶ ἐδόξασεν ὁ

B ἀνὴρ αὐτὸ ἔκλαυσε, ἀπέλθατε αὐτὸ ἔλεγεν, ἕως σφραγίδα τῷ Χριστῷ ποιήσατε, ἐνδύσῃ Κύριον Ἰησοῦν αὐτὸ ἀπὸ τῶν ἔργων· τέλος δὲ ἔδωκεν διὰ τὴν πολλὴν καταχήν· λέγει δὲ τῷ Ὑπατίῳ τῷ Ἀββᾷ Ἐυμαθίῳ· Ἔασον ὀλίγον ἡμέρας ἔχω ὑγιαίνω, ἕως ἀπόλυσιν αὐτοῦ. Καὶ μυσθεύσαι αὐ Ἀδελφοὶ ἀπὸ τῆς θλίψεως ἐκείνης, ἔλεγεν τῷ Θεῷ.

38 Ἄλλος πάλιν Ἀναγνώστης τῆς ἁγίας Ἀποστόλου πλησίον τῷ μοναστηρίῳ ἦμεν, καὶ λαβὼν τὸ ἔμπιον φαρικός, ἐπεζήτησε τὸ ὄλο ἔμπιον πὶ γονεῖς τῆς κόρης, ἵνᾳ ἦχεν ἐκ ἐπιστεν. Οἱ δὲ γονεῖς ὀργιζόμενοι δοσαν τῇ κόρῃ, ἕως οὗ γάμῃ, ἕως γνωστὸς ὅτι ὁ ἀνὴρ, ὁ μόνος τῆς φύσεως ἐκ ἐκλήρει, ἀλλ' ἐκ ἐρραδίσατο ἐδέλοντο τῇ συγατρί. Ἦλθον δὲ οἱ ἀμφότεροι πρὸς τὸν Ὑπάτιον, ἕως ἐξῆν ὁ κόρε ἵνᾳ ἐρραδίσατο μὲ τῇ γονίου αὐτῆς· ὁ δὲ Ὑπάτιος ἔλεγεν· Πειθόσατο ἐρράδα μὲ τῆς συγατρὸς ὑμῶν. Ἐκεῖνοι ἐκ ἐδέλοντο λέγοντες· Ὅτι οὐκ ἀπόδωκε, καὶ δὲ ἀδικάμεν εἰς τρόπον δὲ ὑμᾶς λαβῶν, ἐκεῖνα ἔπεται ἐκ ἐπείσαν· Χρόνου δὲ διελθόντου, πάλιν ἦλθον οἱ ἀμφότεροι πρὸς τὸν Ὑπάτιον, καὶ ἔλεγεν ὁ κόρε ἵνᾳ ἐρραδίσατο μὲ τῆς συγατρὸς ὑμῶν. Καὶ ἔλεγεν ὁ Ὑπάτιος ἔνι πάλιν τῆς κόρε, ἕως εἰ φ μίαν ἡμ. Σοὶ λέγω εἰ φέρετε μοι τὸ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, συλλάβῃ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Περσευτὸ αὐ, τὸ ὄνομα

C τῶν πάντων αὐτῶν. Καὶ συλλάβουσα ἔτεκεν, ἕως ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Περσεύς, τῷ Θεῷ ποιήσαντος ἡ λόγον τῷ δίκῃ· αὐτῷ· Δίκαιος γὰρ ἡ φοβούμενος αὐτὸν ποιῶν, ἕως ἡ δίκαιος αὐτῷ προκόπτει· Καὶ πάντες κλῆ ἡ νόμον, ἕως τὸ χρίος ἀπέδωκεν, καὶ τῷ ἁγίῳ ἔπεισεν, καὶ ἡ Θεὸς ἐδόξασεν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

39 Ἄλλος, ποιὰ χωρικὸν, ὀνόματι Ζήνων, ἦγεν φὸς ἡ δοῦλον τῷ Θεῷ, δεινὰ ὑπὸ δαίμονος πασχόμενον, ὃς μὴ γινώσκειν αὐτὸ τὸ ἴδιον, ἀπελάλει ἡ ἐ πάσιν ἐπήρχετο· ὁ δὲ κόμη αὐτῷ ἐκ ἀπὸ σιμίνων ἕξ τῷ μοναστηρίῳ. Κλαίουσα ἡ πάτο ἐλεάδρα, φοσίτευσεν τῷ Ἁγίῳ· ὁ δὲ Ὑπάτιος τῷ ἦλεγεν, ἔα ἐ Κύριος εἶπεν τῷ φυσλῇ, Πιστεύεις ἔα δύνᾳμαι τοῦτο ποιῆσαι; εἰ δὲ ὁ Κύριος ἀπαντᾷ τῷ πίστει τῷ φοσαρχομένου, πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς οἱ ἀμάρτωλοι αὐθρωποι; εἰ δὲ πιστεύσετε τῷ Θεῷ μου, ᾗ δοκεῖ ἐκ τοῦτο μ, ἔα ἡ πίστις ὑμῶν παρέχει διὰ ἡ παρακλήσεώς μου, (καὶ) ἔα ἡ δεησίαν δώρᾶται· εἰ οὖν οἱ φοσφέροντες μὴ ἰχασὶ τινα πίστιν, ἡ παρδώσιν ἡ δώσετα ῥᾳδίως ἀκουδίαν· ἐπειδὴ ἡ πίστις τῆς φοσεύχης ἡ δίκῃ ἡ σωτηρία· ἀπὸ δὲ ἡ πίστις ἔκεινο τῇ ἰσχῇ σωτηρίαν, ἀσυκάλει ὁ Θεὸς τῆς δίκομεν, ἕως μὴ ἰάματα χαρίζεται· μὴ γὰρ συμέρει τε δι ἐκεῖ ἡ χάεντοι τῷ Θεῷ ἄνδρωτος δύναται

miſit, hoc ipſum faciatis, quod mihi ut faceretis juſſit. Et acce continuo converſi ad ipſum ſunt: qui mox cepit ſuum ipſius linguam ipſaſque manus ferociter admordere. Ventum ergo rurſum Monachi dicentes: Se ipſum lantat, & nomen tuum invocat: digneris igitur venire, & ſupecipſum orare. Agebat autem tunc loculus, quin upproquinquabat tempus S. Quadrageſimæ, & reſpondit ait; Demittite eum exotiſper arudiendum, ut diſcat timere Deum, & facite eum uſque ad Paſcha requieſcere. Ita expletis jejuniis in die ſancti Paſchatis, abiit Hypatius, & iuvenem graviter afflictum ait ei; An injuſtus eſt Deus, (ut ſecundum hominem loquar) quia vindictam petit? Abſit: jam noviſti, quod Deus famulum ſuum cuſtodiat. Statimque ſuper eum oravit, & olen inunctum cum ſigno Crucis, confeſtim Dominus ſanavit ab omni malo. Sed propter nimium debilitatem pedibus conſiſtere non valebat; dixitque Abbati Eumathio Hypatius; lutra paucos dies perſanatum dimitta. Fratres vero ab illa tribulatione liberati, gratias Deo agebant.

38. Lector, eccleſiæ Apoſtolorum prope monaſterium ſitæ, uxorem duxit, & accepta medietate dotis, aliam medietatem poſtulabat a parentibus puellæ, licet ſterilis eſſet. Illi vero jam ante nuptias offenſi erga filiam, & intelligentes ipſum non patere, non modo non præſtiterunt dotem, ſed neque reconciliari volebant. Ambo igitur accuſſerunt ad Hypatium; rogavitque ipſum puellæ, ut dignaretur pacem a parentibus impetrare. Cumque is parentibus diceret facite pacem cum filia, noluerunt illi dicentes; Quodſi illa fine prole moreretur, etiam id, quod dederant in dotem, recipere volebant. Cumque ita pluſculum temporis tranſiret, nec illi vellent pacem filiæ ſuæ data, tandem vocavit coram omnibus puellam, eamque in medio ſtantem dixit ei: In nomine Jeſu Chriſti concipies & paries filium, & vocabis Perſoam, nomine cui ſui. Et concipiens peperit, filioque nomen Perſoæ indidit, Deo. ſecundem Sanctt. complente; voluntatem enim timentium ſe facit, & deprecationem eorum exaudit: parentes vero juxta legem ſolverunt debitum, & pace iniru glorificaverunt Dominum ſuper iisque contigerant.

Puella ſteriliſ futura.

& pacem cum dote a parentibus impetrat.

39 Ruſticum quemdam nomine Zenonem alio tempore adduxerunt ſancto viro, tam gravitee a dæmone vexatum; ut neſciret ubi eſſet, ſed aliena loqueretur, omnibus inſultans. Diſtabat vicus ejus ſex milliaribus a monaſterio: liberta autem ejus procidit lacrymabunduante Sanctum, qui coram omnibus dixit, id quod Chriſtus ceco; Credis, quia hoc poſſim facere? Si enim Dominus poſtulavit fidum ab iis, qui veniebant ad ſe, quanto magis nos homines pecratores; ſi ergo creditis Deo meo, cui a juventute ſervio, quod propter deprecationem meam ſanitatem vobis conferet, prompte largietur medelam: ſi autem afferentes quempiam fidem non habeant, haud facile poterit deprecator exaudiri; quia fides accedentis non cooperatur oratioui: ſi vero fides illius oratioui cooperatur, Deus eam ſuſcipit, & ſanitatem impertitur. Nemo exiſtimet, quod ſine Dei gratia homo poſſit ſanare quamquam, ſicut

Fidem augere ſolitus ab adducentibus ægris

Matth. 9.

A Dominus dixit; Infirmos curate, dæmones ejicite, gratis accepistis, gratis date. Paretur ergo quo od dignis concedatur gratis morbos curandi, & illa ipsis cooperans præstat facultatem curationum. Sic instituebat venientes ad se curationis gratia, ut scilicet glorificarent Deum salvantem glorificantes se, & sanantem omnis generis morbos per intercessionem Sanctorum suorum. Cum ergo Zenonem susceperit, manus ejus construxit intra sagum absque manicis, ut ab ejus sic implicati manibus nihil cuiquam timendum esset: erat autem sagum sordidissimum, cui involvebat dæmoniacos truculentiores, & affectos persecutere appropinquantes sibi, itaque nemini nocere poterant, & dumabantur jejunio atque oratione: Deus enim per deprecationem Sancti curabat. Hic porro Zenon ita garriebat ad versus Servum Dei: Quid tibi mecum o homo? quare meos aufers? ego ipsius colligo; & tu illos mihi dissipas? quid mihi tecum? quid mea prædatus? quid tibi cum meis? Talia audiemter Fratres subridebant, gaudentesque glorificabant Deum, alacriores fiebant ad citè famulandum Deo, videntes mirabilia, quæ Dominus per se timentes operabatur. Et illum quidem intra paucos dies sanavit Sanctus; sed ille in domum suam rediens, citò ad priores vitæ licentiam redit, rursumque in eum ingressus est spiritus immundus. Quare iterum adduxerunt eum in monasterium, ubi pejora prioribus fecit, cibum nullum recipiens; Sancto autem propria manu buccellas ejus ori ingerente, ægre suscipiebat: cumque post aliquam istic moram curatus esset, denuo tentatum diu sustinuerunt: ac demique quarta vice eductum persanavit Dominus; qui gratias egit S. Hypatio Deum collaudans, & eumde sanus permansit. Sanctus vero quia patiens erat & commiseratione plenus, ergo omnes efficit. Hic ait, inquit, qui, ut legitur in Evangelio, vulneratus fuit a latronibus, Dæmonibus scilicet, e quibus semivivus relictus est; faciamur ei misericordiam propter Deum. Adamum enim redimere venit Dominus per Baptismum, in quo baptizantur credentes in illum.

A. CALLINICO. *& furiosorum manus astringunt.* *rusticum peregrinum ac servum sibi reliquit.* *quarta vice curatur & liberat.*

Δεσπότης εἶπε· Τοὺς ἀσθενεῖς θεραπεύετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε, δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε· δίδοτε δὲ παρὰ τῷ Θεῷ τὴν χάριν λαμβάνοντες· ἐκμάθετε οἱ ἄξιοι, ἢ ἵνα εὐεργέτου εἶτε ἄνωθεν, καὶ ἐκμάθητε χαρίζεται· Ταῦτα εὐοδίου τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν ἵνατε διατάξει, ὅπως ὁ Θεὸν δοξάζοντες, ὁ σώζοντα τὸν δοξάζοντα αὐτὸν, ἐξ ἐκμάτου τούτου μᾶλλον διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ Ἁγίου αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἐδίδασκε ὁ Ἰωάννης, καὶ χεῖρας ἀνὰ ἐπιθεὶς ἔσανε, πάντων καθόλου ἀπὸ παντὸς μὴ ἔχοντα, ἐπιζωμένου αὐτοῦ, ἢ καὶ χεῖρας ἔσθος ἐφαπτόμενος· ὁ ἢ πάντας ἰσχυροποιεῖ πάνυ. Τὸν δαίμονα δαμονιῶντα ἐπιμελῶς εἰς τὸ πλῆθος ἔπιπτε, ἐπίδυσιν αὐτῷ ὁ σάκκος, ἢ αὐτοῦ μὲν τοῦτο οὐκ ἐνήργουν, ἀπ' ἐδαμάζοντο παραμένοντες τῷ ἁγίῳ ἢ ὁ προσεύχη· ὁ Θεὸς γὰρ αὐτοῦ διὰ τῶν προσευχῶν τοῦ Ἁγιωτάτου· ἔτυχε δὲ ὁ Ζήνων ἀποκλῶν ἔλεγεν τῷ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, Τί ἔχεις μετ' ἐμοῦ ἄνθρωπε; τὰ ἐμὰ τοὺς ἐμοὺς; ἐγὼ αὐτοὺς σωφρονίζω κακοὺς; τὰ ἔχεις μετ' ἐμοῦ; τὰ τοῦ ἐμοῦ ἀφανίζεις; ταῦτα ἀκούοντες οἱ Ἀδελφοὶ ἐμειδίων χαίροντες δι' αὐτὰ, ἢ ὁ Θεὸν ὑμνοῦντες, ἐφαιδρύνοντο τὰ εἰς τοῦτο εἰς τὸ γνήσιον δοξάζειν τῷ Θεῷ, ὁρῶντες τὰ δυνάμεια ἃ ἐποίει ὁ Θεὸς διὰ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ. Ἐν ὀλίγαις οὖν ἡμέραις ἐθεράπευτο αὐτὸν, ἢ ἀπελθὼν εἰς ὃ εἶχεν αὐτὸ, ἐδίδου εἰς τὰς ἀκαθαρσίας τὸ βίον παρεσκεύασε, ἢ ἐπέστρεφεν εἰς φῦλλα τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον· ἢ πάντα αὐτὸν φίλοι εἰς τὸ μοναστήριον, ἢ χείρων ἐποίει τῶν πρώτων μὴ λαμβάνων τροφήν· Ὅθεν Ἅγιος ἐλθὼν ἐλάμιζεν αὐτὸ τῷ ἰδίῳ χειρὶ, ἢ μόλις ἔδέχετο· παραμείνας οὖν χρόνον, ἢ ἐκθεὶς, πάλιν ἐπεμάσθη, ἢ ἰσχυεν αὐτὸ διὰ τοῦ χρόνου. Τέτε οὖν πάντας ἀγαγεῖν, ἐπὶ τέλει ὁ Κύριος ἐκάλεσε αὐτὸ, ἢ ἀνεπαύσατο τῷ ἁγίῳ Τυρσίῳ, δεξάζοντα τὸν Θεὸν, τὸ λοιπὸν γὰρ ἐκμένειν ὑγιὲς· Τυρσίχιος ὁ ὁ Ἁγιος ἀνεξίκακος λίαν, ἢ ὑποπλαγχνίζετο ἐπὶ τοῖς ἐπὶ παῖδι ἔχουσι, ἢ ἔλεγεν· Οὐκ ἔστι ὁ ἀπὸ κακῶν δαιμόνων ἢ δαιμόνων, ἢ ἐμιδυσὶ γεγονὼς τοῦτο ὁ λόγος τῷ διαγγέλιον· τούτο ποιήσωμεν ἵλεως διὰ τὸν Θεόν. Τ γὰρ Ἀδὰμ, ἐ Κύριος ἐλθὼν ἐλυτρώσατο διὰ τὸ βαπτίσματος, ἐφ' ᾧ βαπτίζονται οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸ.

ANNOTATA D. P.

a Προδίστια neque in Ritualibus Græcorum libris, neque in Officii nychthemerici Asolutionem dedimus ante Tomum 2. Junii, neque in Glossariis Græcobarbaris hactenus invenimus: sed solum duplex Ante Diurnum, Majus ac minus, quorum ultimum censimus respondere Completorio Latinorum; idem fortassis hic dicitur Προδίυρον,

b Rectius κυβικῆς, frequens vox apud Anastasium, & hodiedum Romanis usitata ad significandum tabernaculum, quatuor columnis suffultum supra altare, per modum throni.

c Καστανοκαρκάλλιτον alibi apud Græcos nec quidem invenimus est.

A

CAPUT VI.

D

ex ms. Vatic.

Varia virtutes Hypatii & ſpiritus propheticus, immineute fame & in Neſtorio probatus, Olympia diſturbata.

40 Ἀνεγινώσκετο δὲ ὁ ἅγιος Ὑπάτιος ἐσπουδακώς, ὡς γὰρ πόθον ἔχων εἰς τὰς θείας γραφὰς, καὶ σπουδαίως ἐρευνᾶτο μὴ τὸν ἔξω βίβλον εἰδέναι τὸν πρὸς ἰδίαν τὴν κατάνυξιν ἔχοντα, μὴν φοιτᾶν τοὺς μὲν εἰς τὸ Ἀποστόλειον τὸ πλησίον τῆς Κυριακῆς, εἶναι τὰς λειτουργίας τῷ Θεῷ, καὶ μὴ τὴν ἀνάλυσιν ἔξω ἔχειν τὸ μοναστήριον ἀνέστρεφεν. Τοιοῦτος ἦν ὁ ὅσιος, εἰς πάντα ἀστεῖος καὶ θεοφιλούμενος ἀνὴρ ὁρᾶσθαι· φροντιστὴς γὰρ ὢν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐξ ὧν ἐκβάσεις προέβλεπεν διὰ τὸν χάριτος τοῦ Θεοῦ· ἀπὸ σχολαστικῶν γὰρ ἦσαν ἀποκεκριμένοι γεγόνασιν ἀνὰ μαθηταὶ, καὶ ἐν τοῖς ἐβουλήθησαν φιλοσοφίαν εἰς τὴν ἡμικὴν, ἔξω ἦλθον ἀνυσοῖς· οἷ ὁρᾶν ἀνακρίνατο καὶ τὸ δίκαιον, ἢ μὴ πυκνικῆς φιλοσοφίας.

41 Ζῆλον ἦ ἔχε Θεοῦ, καὶ πολὺς πάντ εἰς τὴν Βιθυνίαν χώραν ἀνὰ πλανῶν ἰδωλολατρείαν ἐμίσησε· τὰ γὰρ ἄλσεα ἢ δενδρα ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἦν προσκυνοῦσί τινες, ἤρχετο ἐκεῖ ἔξω ἔλεγεν ἡμῖν, ψυχία, σπουδάσατε εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ἀγνωσκτὸς· εἰ γὰρ τὴν ἀγνωσκτὸν μοι τὴν ἔχω μου ἐγὼ ὁρῶ καθαρὸν· ὅμως καλὸν ἐστι μικρὸν κλαπεῖν ἔχειν, ἵνα γινόσκωμεν ἵνα πάντοτε ἐσμεν ἁμαρτωλοὶ, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος. Ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ, Ἄγγελος σατανᾶ, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπερμέρωμαι· ἀφ' ἧ γὰρ με ἔπεξεν ὁ Θεὸς ἀφιγάδαν ἡμᾶν τὴν ἄνω προβάτων, οὐδέπω με ὑπέλειπεν ἐκ μὴ διεγγελίζωμαι ἓ δίδαξε ἡμᾶς τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ· ἐλαβῶμαι γὰρ μὴ ἐγκαλοῦσι οἱ Ἠλὶ, ᾗ ἐν ὑπείμασεν πρὸς διόρθωσιν τοῖς ἐκεῖ ἱοῖς τῷ Ὠφνὶ καὶ Φινεὲς τοῖς ἱερεῦσιν, καὶ σοὶ ἐντολὴ ἐπέλαβεν ἡ ὀργὴ. Καὶ γὰρ ὁ Ἀπόστολος λέγει, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. Καὶ, Ὁ ἀγαπῶν ἢ ἐὰν ἐκεῖ, παιδεύει ἐκεῖν. Τιμᾶι δὲ πάντα σπουδάσατε τῷ ἐρωτᾶν κατορθῶσαι, ἃ Θεῷ παρέχοντος τὴν χάριν, ἓ τὴν ὑπομονὴν· ἓ μὲ δέλεασε τὴν καρδίαν ἄγχιν ἐκεῖν μὴ βίαι παέσονται οἱ ἁγαθοὶ, ἀλ' πάσαν ὑπομονὴν ἓ μακροθυμίαν, ἀπὸ πανὸς ἕδει κοπῆ ἀντέχοντο, παῖα δεκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε· ὑπομονὴν γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν· βιασὴν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῆς Οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

42 Τοιούτους ἦ ἐποίει ἐλεημοσύνας τοῖς πένησιν ἓ τοῖς κακοπαθοῦσι μονάζουσιν, ὡς τοὺς ὁρῶντας δοξάζειν τὸν Θεὸν ἓ λέγειν· Ἀληθὴς ἐστὶν, ᾧ τὸ ὄνομα αὐτῷ, Ὑπατὸς ἐστι Χριστὸς χρηγῶν αὐτῷ. Ποτὲ γὰρ ἡμέλιν λιμὸν γίνεσθαι· καὶ μόνον ἐκεῖ διδόντα τὸ φῶς τοῖς πτέρνοις

40 LEgebat cum attentione & mora Hypatius, vehementer amans divinas Scriptoras, & ſtudioſe ſcrutabatur, ſi quem invenirebat librum ſpiritualem, mores inſormare idoneum: neque foras prodient, niſi in Dominica ad proximam Apoſtolorum eccleſiam, divinæ Liturgiæ cauſa: hac abſoluta, ſtatim revertebatur ad monaſterium ſuum, eratque tam circumſpectus in omnibus & intelligens, ut velut Divinus homo in omnibus ſuſpiceretur; quia providus in negotiis prævidebat cujuſque exitum pro Dei gratiam. Itaque ex legom peritis aliqui relicto mundo fiebant ipſius diſcipuli; eumque vellent ex ſuæ artis diſciplina in collationibus philoſophari, ſtatim diſcernebat, an recte ſecundum jus & æquum & artis philoſophicæ regulas reſpondiſſent. *Sacræ lectioni deditus.* *& valde prudens.*

41 Zelum quoque Dei habens multa Bithyniæ loca expuegavit ab errora idololatrico: ubicumque enim ſciebat eſſe arborem, quæ adoraretur, procedebat illuc cum ſuis diſcipulis, & excifam tradebat flammis; atque ita paulatim omnes efficiebantur Chriſtiani: quemadmodum & patre ejus ſpiritualis Junas maoſueſcere Thraciam ad Chriſtianiſmum. Quod ſi videbat aliquem in Dei opere negligentem, zelo motus dicebat nobis; Satagite, filioli, in Dei obſequio, ne forte iraſcar; ſi enim iratus fuero, non juveniam urationem meam putam. Bonum tamen eſt ſubinde modicum colaphum accipere, ut agnoſcamus noſſe homines peccatores, ſicut ait Apoſtulus: Datus eſt mihi ſtimulus carnis angelus ſatanæ, qui me colaphiſet, ut non exiollar. Ex quo enim voluit Dominus me præcipe ovibus ſuis, neceſſitas mihi incumbit evangelizaodi & docendi vos. Etenim vereor, oc in judicium vocer ſicut Heli, qui quod non corripoit filios ſuos ſacerdotes Ophni & Phinees, ſimilem cum illis vindictam ſubiit: ſiquidem Apoſtolus ait: Argue, increpa, exhortare; &; Qui diligit filium, caſtigat. Studere igitur Filii virtutem exercere præſtante Deo gratiam & perſeverantiam, & animum, nolentem vi conſtringi, ſemper ad omne bonum, omnemque tuleramiam & longanimitatem inclinantes, abſtinentes ab omni ſpecie mali, omnia probantes, quod bonum eſt, tenete: patientia enim vobis neceſſaria eſt, ut voluntatem Dei facientes, referatis promiſſionem. Regnum enim cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. *accuſatus.* *2. Corot. 12. 7.* *ſuos hortatur.* *1. Tim. 4. 2.* *ad tolerantiam.*

42 Tales faciebat pauperibus & Monachis derelictis elcemuſynas, ut, qui videbaor, gloſificarent Deum, ac dicerent: Vere hic homo ſecundum nomen ſuum Conſul Chriſti eſt, qui omnia ipſi ſubminiſtrat. Cumque aliquando famet immineret, viſus ſibi per noctum eſt panes pauperibus *ad eleemoſynas propenſus & de inſtanti famis præmonitus.*

A tribus diſtribuere, & Angelus Dei, qui ſemper ei
A. CALLINICO aderat, dicere: Serva eos Abba, inſtar enim penuriæ, ut illos tunc ipſis largiaris. Primo autem mane ab amicis convocatis mutuum accipiens parvo pretio, legumina & frumenta coempta repoſuit: & intra decem dies tanta fuit annonæ caritas, ut pro eo, quod ante dederat, vix dimidium habere potuiſſet: duravitque fames annis tribus; unde tota multitudo ruſticorum fame laborans a Deo ipſoque pendebat, præſertim hiemali tempore. Sanctus vero ſenex jubebat legumina coqui, & hora nona colligi ad quinquaginta animas, a quibus inter veſcendum dicerentur Kyrie eleiſon; itaque cum gratiarum actione & oratione ſumebant quotidianam alimoniam, ut impleretur, quod ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus; juſtitia ejus manet in ſeculum ſeculi, cornu ipſius exaltabitur in gloria; & alibi: Fidelium eſt totus mundus divitarum, infidelium vero nec obolus. Siquis autem adjutus
B ab eo ipſum in faciem laudabat, verecundatus dicebat; Si quid vides boni, Frater, id totum Dei eſt; ſi quid aliud, meum. Deum glorifica, eique gratias age, nec beatifices hominem ante mortem: quam diu enim in hac carne verſamur, cum timore & tremore vivimus, ne labamur tamquam homines, & Deum offendamus; quapropter ante diem obitus nemo glorietur, vel ſine cura ſit: ſed cum formidine debemus operari ſalutem noſtram, Deo nos adjuvante. Siqui Divitum & honeſtiorum Deumque timentium voluerant in circumjacente regione ædificare alicui Sanctorum oratorium, ſatagebat, ut ea diſcipulis ejus obtineret Clericos: dicebat enim; iſti ſunt vere crucifixi, multumque rogabant eum, ut ſubmitteret; neque facile illos dabat.

43 In illis diebus cum veniret ab Alexandria
a Neſtorius a, deducentes illum Præfecti militiæ
b Orientalis Dionyſio b, futurus in præclara civitate Conſtantinopolitana Epiſcopus, jamque urbi appropinquaret, vidit Sanctus Hypatius, quod
C ſecalares aliqui ipſum collocarent in throno; & ſtatim audivit vocem dicentem ſibi: Tres anni aut dimidium anni & zizania exſtirpabuntur: hinc Hypatius aliquibus, nec non Fratribus ſuis dicebat: Formido futurum Epiſcopum: quoniam vidi de ipſo, quod fidem labefacturus ſit; dominabitur tribus cum dimidio annis. Cum ergo id, neſcio unde, audiviſſet Neſtorius, per monaſterium tranſiens, noluit in congreſſum Hypatii venire, quamvis cæteros omnes, per quos tranſiturus erat, ſolebat viſitare; veniens autem in magnam civitatem, ſuſcitatuſque Epiſcopus, protinus ad Hypatium Clericos miſit, dicens: Euntes nunciate ſomniatori illi, quod ego viginti annis civitatem obtenturus ſum, & ubi tunc erant illius ſomnia? Reſpondit Hypatius: Renunciate Epiſcopo, ſi venerit id, quod ego vidi, vera fuerit revelatio mihi facta; ſin minus, ſomnio, & imaginatione deluſus fuerim, tamquam homo. Ita captus in miſſa ſibi reſponſione, poſt modicum temporis rurſus alios dixerat, ut ejus verba captarent. Hi ergo tentare ipſum inutilibus, & frivolis interrogationibus aggreſſi ſunt: adeo autem non potuerunt invenire quod carperent, ut admirabundi diſceſſerunt, cognita illius prudentia tanta: quapropter quieſcens Neſtorius

ἄρτυε, ἓ ὁ Ἄγγελος τοῦ Θεοῦ ὁ συνέπων συμπαρεῖ- D
ναι αὐτῷ, ἐλάγετο· Τάμσον Ἀββᾶ, λιμοὶ γὰρ ἔχω γενέσθαι, ἵνα πᾶν αὐτοῖς δῷσω. Ἓ δίδὼς τῷ ἐπιόντι παρακαλέσας φίλους, ἡ δανεσάμενος ἀνοσίδοτος ἀσσαρίων ἓ εἴκοσι δίδωσι· Ἓ ἰδὼ ἔτεκα ἀμφὶν σπορὰ ἐγένετο, ὡς μὴ ἐξέκειν μὲ ἢ τὸ ἥμισυ ἓ ὀνίσω, καθὼς πᾶν ἐδίδοτο· Ἓ ἐπεκράτησεν ὁ λιμὸς ἔτη τρία. Πᾶσα οὖν ἡ ἀγοραία λιμώττουσα, φοὺς ἓ Θεὸν ἓ φὸς αὐτὸ ἀπευθύνοντο μᾶλλον εἰ τοῖς χωρίοις. Ὀδὶ Καλλίνικος ἐκάλεσεν ἐμὲ Ἀββᾶ δοφίαν, καὶ εἰ ἐν ἄρχῃ ἓ κανόνας συνάγεσθαι ὡς συνουσίας ψυχάς, ἡ ἐσθίοντας ἅλατος, τὸ Κύριε ἐλέησον· Ἓ μὴ δίχωρίζας ἓ ὄχθος ἐλάμβανον ἓ προφὴ ὁ ἄρτος, ὡς πληρόσθαι τὸ γεγραμμένον· Ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν τοῖς πένησι, δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς ὁ αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται εἰ δόξαν. Καθὼς καὶ ἐλαχὲ, Ὅτι τοῦ τινὸ ἦλθε ἡ κόσμος τῷ χρημάτων, τοῦ ἢ κρίνει ὁ ὀβολός. Εἰ τις ἢ ὑφολόσθο τινὶ εἰς ὁ βίος E
αὐτοῦ, ἓ ἐβουλήθη αὐτὸ μακαρίσαι εἰς φόσωπον, αἰδιζόμενος ἔλεγεν φοὶς αὐτὸ· Εἰ τι καὶ ἔλεος ἀγαθὸν ἔδωρέ, τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ἵνα ἢ κάθαρε ἡμὶν ἔσται· ὁ Θεὸν οὐ δόξαζε ἓ αὐτὸ ἀνθρώπον, ἓ μὴ μακαρίσεις αὐθρωπον φοὶ τελεῖν αὐτοῦ· ἴσε γὰρ ἔσμεν εἰ τῷ σαρκὶ πύρ, ὑπὸ φόβον ἓ τρόμον ἐσμὲν, μή τι εἰς αὐθρωπος πταίσωμεν, ἓ φοσχρίσωμεν τῷ Θεῷ· ἴσε οὖ πολλὰ ἁμάρτωμεν ἡμέρας μοῦσι καυχήσεται, ἢ ἡμερεμήσει, ἀλλ᾽ μᾶ φόβε ἓ τρόμε ὁ ἴσε τὸ φοβερὸν φόλωμεν κατεργάζεσθαι, τὸ σωτήριον ἡμῶν. Ἐι τι οὖ ὁ τοῦ πλησίον, ἓ σωθῇ, ἓ ὁ Θεὸν ἀγαπήσον ἐβούλετο μαρτύριον ἐκάδομεν, ἵτε τὸν πέμξ πάτε, ἀνῆκεν ἔτος, ἵνα ὡς ἀμ μαθητῇ Τυπτίε τοιδὲν Κλαυδιῷ, λέγων· Ὅτι ὧτος ἰδίοις ὀναρμοῖς ἐστίν, ἓ πολὺ παρακλωμαὶ αὐτ ἵνα παρέχῃ, καὶ ἐμβλέπει ὁ παρέχων αὐτοῖς.

43 Ἐν οἷς ἓ Νεστόριε ἐρχομὲν αὐτὸ Ἀντιοχείας, ἡ μ᾽ἅπτεσε γένεσθαι εἰ τῷ φοβερῷ Κωνσταντινοῦλι Ἐπισκόπε, ὃς ἔμελεν Διονύσιος ὁ ἐπαρχὸς γενόμενος τῶν Ἀνατολῶν. Ὡς ἢ πλησίον ἓ τέλους ἡμῶν γένεσθαι, ἀφὶ ὁ ἅγιος Τυπτίος εἰ τῷ αὐτῷ ὄχῳ Ἐκκλησίᾳ ἓ μεγαλοστόλωσι, ὃν πὶρ τινες κοσμικοὶ προκαθίζοσιν αὐτὸ εἰ τῷ θρόνῳ, καὶ ἐνδίνε φονὴ λέγουσα· Τρεῖς χρόνοι καὶ ἥμισυ χρόνε, ἓ ἐκπίπτουσι οἱ ζιζάνιοι. Ἤρξατο οὖ ὁ Τυπτίος λέγειν τισὶν ἓ τοῖς ἀδελφοῖς ὃν ἐκαθήμην τόπον ἔτι ἓ μέλλοντα γένεσθαι, ὃν ἐὼμαι τοῦ αὐτὸ ἓν σκολιὸν ἔχει ὃς ἢ πίστις, ἀρχὶ ὁ τόπος, ἓ ἥμισυ ἔτε. Ἐν ᾧ οὖ διατὸ μοναστῆρι διῆρχοσθαι αὐτ, ἐκ οἶδα πόθεν ἀπέστη Νεστόριος, ὡὲ ἀβούλετο ὀλόθεν εἰς συντυχίαν τῷ Ἁγίῳ, καθὼς σωνεχὲ ποιεῖν ἐστασίαστο εἰ τῷ ὁδίνε. Ὅτε οὖ ἐσεκλθεν εἰ τῷ μεγάλῃ πόλει, καὶ γέγονεν Ἐπίσκοπος, ἐνδὶ ἀποστέλλει Κλερικοὺς τρεῖς ἢ Τυπτίου λέγων, Ἀπελθόντες εἴπατε τῷ ἐμπτιατῷ ὑμῶν, ὅτι ἐγὼ εἶκοσι ἔτη ἔχω προθέσει ὁ πόλιν, ἓ τὰ σὰ ἐνύπνια σου; Ὁ ἢ Τυπτίος λέγει αὐτοῖς· Εἴπατε τῷ Ἐπισκόπῳ, ὅτι ἐὰ γένεται ὃ εἶδον, ἀποκάλυψίς ἐστι, ὁ ἢ μὴ, ἐνύπνιον ἐστι, ἓ ἐπαπατήθην ὡς ἄνθρωπος. Ἀποκριθεὶς οὖ εἰ τῷ ἀποκλίσει αὐτῷ ἀπεκρίσει, μετ᾽ ὀλίγον καιρὸν τελεῖ ἄλλα τινὰ ἀποστέλλει, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ τινι ῥήματι· οἱ ἢ παρέσωσαν αὐτὸ ἐπερωτήσεί τινα ἀμάρτοι, ἓ ὠφελήσῃ, ἐ μόνον ὀχ ἵνα ἐπιλαβίσθαι ἓ λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ ἓ θαυμάζοντες ἀνεχώρησαν, μεγάλῃ συνέσει μαθόντες ἐν αὐτῷ ὅθι καυχᾶται Νεστόριος,

ἐκ ἧς

Digitized by Google

A ἀπ' ἐκ τινα ἀπίστιλε πρὸς ἐμέν. Πληροφόρη-
σεν ὃ ὁ τρόπον ὑφ' ὃν ἤρξατο κ᾽ μέρος φανερῶσθαι ὁ
τοιοῦτος θησαυρὸς ὁ καρδίας αὐτοῦ· εἰ γὰρ φθέγγεται,
ἐλάλησεν ἀπόρρητα πρὸς τὸ Κυρίου κ᾽ ὁ ἑαυτῷ πε-
φαλὴν, ἅπερ οὐκ ἔστι ἡμῖν στόματι φ᾽ λέγειν· τὸν
τέθεον ὁ ἄθλιο τῷ θείῳ γραφῷ τὸ λέγοντα, ὅτι
Τὰ γενεὰ αὐτοῦ τίς διηγήσεται· κ᾽, Βαθύνατό σε
μὴ ἐρώτα.

44 Γνὶς ὃ ὁ Ὑπάτιος ὅτι παρ' ὃ δεῖ ἐφρόνη-
σεν ὁ Νεστόριος, Ἐδόκει τὸ φ᾽ ἀπεστολεῖν περιτ-
λεῖσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τὸ μὴ ἀκαρίσασθαι τὸ φ᾽ φρο-
φορᾷ. Γνὶς ὃ οὖν ὁ ἁγιώτατος Ἐπίσκοπος Ευ-
λάλιος, διδοὺς τῷ ἐκβάσει τὸ πράγματο, ὡς
ὃ λόγος εἶχε, κηρύττο ἐδήλωσεν αὐτῷ, ἵνα ἐπι-
πλήξῃ φ᾽ Ὑπατίῳ· ἐπὶ γὰρ ἀκμῇ ἐγκρατὴς τὸ φ᾽
τόλμη ὁ Νεστόριο. Διὰ τοῦτο ὁ Εὐλάλιο φ᾽ Τ-
πατίῳ· Διατί περιεῖλες τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μὴ γινώ-
σκων τὸ ἀποβησόμενον; Ὁ ὃ Ὑπάτιο ἔφη· Ἐγὼ
μὲν ἃ ἔγνων ὅτι ἄδικα λαλεῖ περὶ τοῦ Κυρίου μ,
B ὧν κοινωνῶ αὐτῷ, ὅτι κἀμέρα τὸ ὄνομα αὐτοῦ·
ἴσασιν γὰρ οἱ ἐκεῖ Ἐπίσκοποι. Τότε λέγε ὁ
Ἐπίσκοπος τὸ ὀργῇ· Ὕπαγε, διόρθωσαι ἃ ἐποίη-
σας, ἐπεὶ τὸ πτῶμα ἔχε ἐς σέ. Ὁ ὃ Ὑπάτιος
ἀνταπέδω· Ὅ θέλει, ποίησον, ἐγὼ γὰρ πᾶσιν
προκείμεθα πάθει, κ᾽ ὅπως τοῦτο ἐκείνοις. Ὡς οὖν
ἔδοξεν τὸ φ᾽ Ἐφέσῳ Νεστόριοι, τ συνεχρονίζε
αὐτῷ, φ᾽ ἡμέρᾳ, ᾗ ἔμελλε καθαιρεῖσθαι, ὁρᾷ
ὁ Ὑπάτιο ὅτι Ἄγγελο Κυρίῳ χρώμενος τ ἁγίου
Ἰωάννῃ τ Ἀπόστολο ἀπέγραψε πρὸς τ Δ᾽σεβέστατον
Βασιλέα λέγων· Εἰπέ φ᾽ βασιλεῖ, Δὸς ἀπόφασιν
Νεστορίῳ· κἀκεῖνο ἀκούσας, ἔδωκεν. Καὶ ἐφ-
μισάσατο τῷ ἡμέρᾳ, καὶ Δρίδα, ὃν τὸ οὐκ
φ᾽ ἡμέρᾳ καθαιρεῖσθαι, πλοιάτιον φ᾽ τριῶν καὶ
ἥμισυ ἐφ', καθὼς ὁ Κύριο φοσὶ ἔλεγεν αὐτῷ·
Τ μετ' ὀλίγας ἡμέρας λείχθω ὁ καθαίρεσις Νε-
στορίο, Τ αἰχμάλωτο τότε πᾶσι τῷ Κλήρου,
Τ τῷ λαῷ, παρόντων τ φ᾽ Ἐκκλησίᾳ Εὐλαλίου
Τ Τπατίο.

45 Ἄλλο, πάλιν Λεόντιος ὁ Ἐπαρχο ἐπι-
χειρεῖσθαι Ὀλύμπια ἀγαγεῖν τ φ᾽ θεάτρῳ Χαλ-
κηδόνο, ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι Βασιλεῖς, Τ ὁ φ᾽ ἀοιδίας
μνήμης ἄξιο Κωνσταντῖνος καθεῖλεν· Ὡς οὖν ἔκουσεν
C τοῦτο ὁ Ὑπάτιος, τοσοῦτῳ ζήλῳ φοσβράσθη ἐπο-
δύξατο, ὥς τινάξασθαι κλαίτις Τ ἀκάθεκτ πρὸς
τ Θεὸν Τ λέγειν· ὅτι Κύριε μ ζῶντό μ τὸ εἰδω-
λατρείᾳ βλέπειν ἀνέθεκας; μὴ συγχαρείης τῷτο
Δέσποτα. Καὶ Ἐδόκει λέγα τοῖς ἀδελφοῖς· Ἐ τι
δοκεῖ ὑμῖν ἀποδυτέον δι' τ Χριστὸν, μὴ ἐλθ
μετ' ἐμέ. Καὶ ἐκκλίδουσαν αὐφ᾽ ὡς εἴκοσι ἀδελ-
φοί, Τ Ἐδόκει ἅρμασιν φρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ευ-
λάλιον. Τὰ ὃ Ἐπισκόπε πυθομένε τὸν σκοπὸν
αὐτοῦ, ἦν αὐφ᾽· Ἤκουσα κ᾽ ἄγνων, ὅτι εἰδωλο-
λατρεῖαν μέλει γίνεσθαι τοῖς Ὀλυμπίοις πλησίον ὑμῶν, Τ
ὧν ἁγίας τ Θεοῦ Ἐκκλησίαι, καὶ ἵνα μὴ γένηται τ φ᾽ διώξαι ἀποδυτέν, ἢ τάχα συγχω-
ρήσαι γενέσθαι. Ὀδὶ Ἐπίσκοπ Τ ἐν τάχῃ ἀπέκε
αὐτῷ λέγων· Ἀκλὰς ἀποδυτέν δίκαιε, εἰ μή τι
ἀναγκάζῃ ὑμᾶς δίκαι; σὺ μανίζων ἐς, κἀδε, Τ
ἐκ' ἐχεῖς, τοῦτο γάρ τ ὑμοῖ ἐστιν. Ὀδὶ ἔφη. Ἐπειδὴ
γὰρ ἐν σοὶ ἔστιν, Τ' μάθεσοι, ἐγὼ βλέπων τὸν Δε-
σπότην ὑπερμαζόμενον ὑπὸ τῶν τοιούτων ὑπερήφανων, ἢ
ὧν Χριστιανὸν λαὸν ἐν ἀγοραῖς ἀπαρχόμενον ἢ εἰδωλο-
λατρίαν, δόξω ὑβριστὴς εἶναι Τ Ἀγνοσύνῃ σε,
ἵνα ἄκρως, προκαθίσωσιν τὰ Ἐπάρχῳ, ἐπειδὴ
ἔχω μᾶ πλείους Μεταχὼν, καὶ πλείων καπεύρω
ὧν Ἔπαρχον, ἢ ἔστιν ἀποδυτέν ὑπὲρ Χριστοῦ, Τ' μὴ
ζῶντος τοῦτο συγχωρήσω γενέσθαι. Ὀδὶ Ἐπίσκοποι

deſiit ad ipſum mittere. Tranſactis autem tribus D
annis, cœpit paulatim apparere, quam malus theſaurus lateret in corde Neſtorii: nam intere prædicandum loquebatur neſanda e contra Do- e
minum noſtrum in caput ſuum, quæ nunc eſt di- Ili. 8.
gnum hic exponere; non intelligens miſer, quod ſcriptum eſt: Generationem ejus quis enarrabit? & ; Profundiora te ne ſcruteris d. d

44 Hypatius porro intelligens, quod Neſtorius & Inci-
velle ſapere plus, quam oportet, ſtatim in ſua pientem
Apoſtolorum eccleſia omnen ejus ſuſtulit, ne te- blaſphe-
cum oleretur in Sacrificio. Quo intellecto piſſimus mias ſuos
Eulalius e, & rei exitum, ut dicitur, ceritur, vulgare
denunciavit Neſtorio, ut Hypatium increpares, perfusum
quia a valde potens erat, Hypatio autem dixit: excommu-
Quare ſuſtuliſti illius nomen, occdum ſciens quid nicari,
eventurum ſit? Reſpondit Hypatius: Ego, ea e
quo cœpit im probe loqui de Domino meo, ipſi amplius non communico, neque ſuſtineo nomen ejus referre totet Sacro: ille enim Epiſcopus num
eſt. Tunc dixit ei cum ſtomacho Eulalius; Apa- E
ge emenda, quod feciſti; ſin minus, ſcto, quid tecum agam. Hypatius reſpondit: Hæc quod vis, ego quidlibet pati paratus ſum: hac enim mente hoc feci. Cum ergo Epheſum proficiſceretur Neſtorius ad convocatam iſtic Synodum, ipſa die, qua exauctorandus eſſet Neſtorius, vidit Hypatius, quod Angelus Domini, manu arripiens S. quod depo-
Joannem Apoſtolum, deduxit eum ad religioſiſ- ſitio ejus
ſimum Imperatorem, cui dixit: Do ſententiam profectilla
contra Neſtorium; quod ille audiens fecit. No- pro facta
tato ergo die f, inventum eſt ipſum eſſe, quo ea- probat.
plebatur tertius & medius annus, eodemque abdicatus eſt Neſtorius, ſicut Hypatio manifeſtaverat Dominus. Poſt paucos autem dies enunciata eſt illius depoſitio, & lecta eſt coram omni Clero & Populo in eccleſia, præſentibus Eulalio & Hypatio. f

45 Alia quoque tempore Præfectus Leontius Fruſtra
voluit in theatro Chalcedonenſi reſtaurare ludos monito
Olympiacos, quos veteres Imperatores, & æterna Epiſcopo
memoria dignus Conſtantinus aboleverant: quod ne patiatur
audiens Hypatius tanto zelo inceuſus fuit, ut cum Olympia
gemitu clamaret, diceretque ad Dominum: Etiam reſtaurari,
vivente me volet idololatria reflorescere? ne F
hoc quæſo permiſeris Domine. Statimque dixit Fratribus: Siquis timeat mori pro Chriſto, non veniat mecum. Et ſecuti ſunt ipſum ad viginti Fratres, ſtatim eontem ad Epiſcopum Eulalium. Hoc autem interrogante qua de cauſa veniret, reſpondit: Audivi, quod idololatria reſtauranda ſit per ludos Olympicos, idque prope eccleſiam & monaſterium noſtrum; certus autem ſum prius in theatro emori, quam id tolerare. Epiſcopus vero in hoc reſiſtebat ei dicens: An ergo ut gratis mori, dum nemo nos cogit thurificare? tu qui Monachorum es, ſede, & file: hoc mihi incumbit. Cui Hypatius: Si id, inquit, tibi incumbit, neque curæ eſt; ego video Dominum meum contemnendum ab iis, qui talia aggrediuntur, populumque Chriſtianum per ignorantiam procedere ad idololatriam, veni, ut moneremSanctitatem ipſi potius
tuam, quod ego die craſtina, quando Præfectus moriturus
conſederit, cum Monachorum multitudine in- monachos
grediar, ipſumque de ſuo loco præcipitabo, ita- omnes con-
que pro Chriſto mortar potius, quam hoc per- cursu &
mittam. Aſt Epiſcopus, qui cum ſæpe etiam altea diſturbos
ut idolola-
meum.

A aliàs contumelia affecerat, tunc quoque contempſit. Quare Hypatius continuo ad ceteros Archimandritas profectus; Ad certamen mecum procedite, inquit, ut diabolum agamus in fugam; ſic minus, Dei cauſa vitam ponamus, Gaviſi illi paroeruot omnes tamquam petri ſuo. Leontios vero intelligens Monachos conſpiraviſſe adipſum impediendom, ſimulans infirmetatem confeſtim regreſſus eſt Conſtantinopolim, nihilque factom eſt eorom, quæ deſignaverat. Hypatius enim præ ſe ferente, quod vellet decertare, ſubvertit Deus conſilium eorum, qoi mala çogitabant. Eolalius vero, hoc & aliis multis experimeotis edoctos, cognovit vere crocifixum eſſe Hypatium, omoiaque pro Deo facturum, & aecte coram eo ambulare, deinceps eom maaime æſtimavit, & veneratus eſt pene tamquam patrem: erat enim perquam religioſus, & venerabilem vitam atque rectiſſimam agens. Hypatius autem erat ram fervens to negotio Olympicoſom, etiam prius qoam intelligeret, in quo rei B cardo verteretur, & quæ malitia illi ſubeſſet: neque enim niſi ea parte & ea aoditu aliqoid de ipſo novcrat. Cum autem de eo ſolleitus eſſet, mitſit illi Deus hominem nomine Euſebium ejus rei ſcieotiſſimum, qoi capoſuit, Olympia eſſe merum diaboli feſtum, pleniſſimom fororem idololatricom, perditionemqoe & ruinam Chriſtianorom, & totius rei deſcriptionem ei in charta tradidit.

A. CALLINICO

ejus præpenſio ad eleemoſynas,

46 Tantus erat divitiarum contemptor, & ab omni avaritia alienus vir beatus, ut ſæpius nos inſtruendo dicerer: Nomquam tneor meum deſcendit, ut crederem me aliqoid poſſidere in hoc mundo: ſed ſolum qood eſſem Dei diſpenſator. Argumento ſit, qood cum aliqoando caufidicos unus teſtamento legaſſet ei qoamdam pecuoiæ ſummam & veſtimenta, pecuniam quidem monaſteriis, veſtimeota vero pauperibus diſtribuit: eumqoe adhoc aliqoid reliqoom eſſet de veſtimentis, dixit aſtante ſibi Fratri: Eaplica illud, ne comedatur a tineis: qui Frater cacutiens illod: Jobe, inquit, id ipſom Indoam eum fiodone, ut non cooſomatur. Repreheodit autem eom Hypatius, dicens: Dignus es reprehenſioC ne, quia dixiſti, iodoar eo, ut cuſtodiam, & non potius dabo pauperibus. Frater vero videns amorem ejus erga pauperes multum ædificatus fuit.

46 Τοσαύτη ἦν ἀκτημοσύνη καὶ τῶν τρόπων ἀριδηγμος ὁ Μακάριος, ὡς πλειστάκις ἀυτὸν πρὸς ἡμᾶς ἐξ λέγειν· Ὅτι οὐδέποτε ἦλθε εἰς καρδίαν μου, ὅτι εἶχον κέκτημαι εἰ τῷ κόσμῳ τούτῳ· ἀλλ ὅτι ὁ Θεὸς μὲ ἔθετο οἰκονόμον. Ἐν οἷς τοίνυν ἴσως κληρονομίαν χηλατικός τις ὀλίγα τοιμόμενος, καὶ ἱμάτια, καὶ ἀλλὰ διάφορα ἀυτῷ μοναστηρίοις, τὰ δὲ ἱμάτια τοῖς πένησι· ὀλίγα ἦν τὰ ἱματια καταλοιπὰ, καὶ λέγει τῷ ἀδελφῷ τῷ παρ ἑαυτῷ ἀυτῷ· Τοῦτο, ἔκλωστον ἀυτὸ, ἵνα μὴ βρωθῶσιν ὑπὸ σητός. Ὁ ἦ ἀδελφὸς ἐπιτάξας ἀυτῷ, λέγει τῷ Ἀββᾷ Τουτίῳ· Ὅτι χίλιοί μοι εἰσὶκαι ἀυτὸ καὶ σιτόβρωτα, ἵνα μὴ βρωθῶσι· ὁ ἦ Τουτίος ἐπιτίμα ἀυτῷ λέγων· D

Ὅδε Τουτίος Δίδυμος φοὶ τὸν Ἀρχιμανδρίτην ἄρμενον λόγον· Συμφυτίσασθέ μοι, ἵνα διώξωμεν τὸν διάβολον, μὴ μὶ, ἀποθάνωμεν ἕνεκεν τοῦ Θεοῦ. Ἔχωρεν ἦ φαίσις ἐ ὑπάκουον ἀυτῷ οἱ Πατρές. Τοῦ ἦ τοίνυν Λεόντιος, ἵνα σαλφεύσωσι οἱ Μοναχοὶ κωλύσαι ἀυτὸν, ἀῤῥωστίαν προφασισάμενος, ἀπέστρεφε εἰς Κωνσταντινούπολιν μηδὲν τοιῆσαι ὧν προέρητο· τῷ γὰρ Τουτίου προθυμίαν δόλεσα, ὁ Κύριος ἀπέστρεφεν τὰ βουλὰ ἦ κακὰ βουλομένων· Ὁ ἦ Εὐλάλιος ἐ εἰ πάντα πᾶ εἰ πλείονα γνῶς ὡς Τουτίου, ὅτι ἀνασταυρώσει ἦ, καὶ ταῦτα διὰ τὸν Θεὸν ἐποίει, ἐ ὑπὲ τῷ Θεῷ κατωρθοῦτο· ἐς ὕστερον εἶπε ἀυτῷ πολλὰ ἀγαθὰ διὰ εἰ πατρί· Ὦ γὰρ ἔτος πάνυ εὐλαβὴς ἐ σεμνότατος βίον διάγων καὶ ὀρθότατον. Ὅδε Τουτίος τοσοῦτον ὦ τὸ πρᾶγμα ζηλώσας ὡ ἦ Ὀλυμπίων, ὡς καὶ μαθὼν αὐτὸ ὁ γραῖα ζ, καὶ τὶς ἡ κακία τῷ ἀνανδράποδος· ἐ γὰρ ἄδε ἀνὴρ εἰ μὴ μεγαλῳ ἐξ ἀκοῆς. Ὡς καὶ ὀργισθέντα πρὸς αὐτὸν ἀποστεῖλαι αὐτῷ ὁ Θεὸς ἄνδρωπον, ὀνόματι Εὐσέβιον, εἰς ἄκρον ἀβέοπα πρὸς αὐτὸν· ἦλθεν ἦ ὁ Εὐσέβιος ἔτος, παίδευσον εἶναι ὀρτὴν τῷ σωτῆρι Ὀλύμπια, ἐ πληροφόρησε ἀυτὸν εἰ διαβολικὸν, ἐ μὴ Χριστιανῶν δικαίων ἐ ἀνάλωμα, ἐ ἐκτίθεται αὐτῷ εἰ χάρτῃ τὴν διάγνωσιν. E

ejus præpenſio ad eleemoſynas,

F

G

ANNOTATA D. P.

a *Neſtorius Presbyter Antiochenus in ſedem C. P. venit an.* 428. 10. *Aprilis.*

b *Dionyſius* idem fortaſſis, qui ſequentis anni 428. *Conſulatum cum Florentio geſſit.*

c *Negabat Neſtorius Chriſti matrem vocare debere* Θεοτόκον Deiparam: *quippe qua ſolum hominem peperiſſet; itaque duas in Chriſto perſonas conſequenter fingebat.*

d Eccleſiaſtici *cap.* 3. 22. *in Vulgata noſtra ſic legitur*: Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris. *Septuaginta vero* ψηλότερά σου μὴ ζήτει, καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέτασε. *Unde apparet Auctorem idemidem accumulantem loca Scripturæ non valde ſcrupuloſe imbaſiſſe verbis; quod non vacat ſapias annotare.*

e *Neque in Concilio, neque Conciliabulo Epheſino, contra & pro Neſtorio habitis, acuminatur Eulalius Chalcedonenſis, ita ut hic vel omnino non, vel non niſi poſt latam ſententiam Epheſi comparuerit.*

f *Dies hic fuit Calendarum* Julii ccccxxxi. *ut conſtat ex Actis Concilii; unde retrogreditus per tres & menſium annos, venit ad Calendas Januarii: cum autem Sifinnius obierit die nono antè eaſdem Calendas, non poteſt præmiſſa viſio & prophetia Hypatii alio die facta concipi, quam quo Conſtantinopoli decretum fuit Neſtorium Antiochia evocare ad Sedem Conſtantinopolitanam. Interim ſaperias dicitur Hypatio oblata viſio* Ὡς ὁ ἅλιος ἤδη πρὸς δύσιν ἐμέλλεν γείτεσθαι, cum jam pro-

pe

A pé civitatem futurus eſſet Neſtorius; adeoque emenſo itinere plus quam dieram quadraginta: & tamen mox nocatur, quomodo hic admonitus de dictis Hypatii, noluit eundem in ſuo per Bythiniam tranſitu viſitare. Qua cum conciliari nequeant, oportet in praxitatis verbis memoriæ lapſum aaſtorem fuiſſe. D

g Hiatus ſenſus, & quantum conjectura aſſequor, peadens ex quodam vulgari adagio, quod melius ab alio doceri, quam operoſe ſcrutari, ſatis habens ei ſubſtituere congruum ex lingua latina phraſim. RX MS. VATIC.

CAPUT VII.

Magna Hypatii prudentia, & apud omnes æſtimatio; eulogiarum ejus effectus miraculoſi, efficacia contra dæmones.

47 Σ Χολαστικὸς δὲ ὡς ἐπύθετο περὶ τοῦ ἁγίου Τ-
ατίου, ἦ δὲ παῖς Χριστιανὸς, ἐγνώσθη
αὐτῷ, καὶ γέγονεν αὐτῷ εὐθὺς θεοσεβὴς φίλος· ἦν γὰρ τοῦτον ὁ Θεὸς, καὶ τιμῶν οἷς ἐλλάβας ἀδελφοὺς. Εἶχεν δὲ
B ἄνδρας καὶ ἄλλους ἀδελφοὺς τρεῖς ὁμοίους καὶ αὐτοὶ χολαστικοί· ἐξ ἀνδρὸς δὲ οὐ δύο ἦσαν ἐλλάδησαν τὸ βάπτισμα, Γνὺς δὲ αὐτὸ φαίνεσθαι ὅτι μάλιστά ἐστιν εὐ φιλοθεὸς ὁ Τάτιος, ἐξ κακίσματα πίστει καὶ ἀρετῇ, ἀπήρχεται καὶ φέρει τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν. Οἱ δὲ λέγουσι τῷ Ἀββᾷ Τατίῳ παράζαντες αὐτῷ· Ὅτι οὐ παρθένος ἐλλάβρα βούλεται παρά σοι ξενίδιον λαβεῖν, ἐ μᾶλλον σήμερον. Ὁ δὲ Ἀββᾶς Τάτιος γνοὺς τὸ παῦ διὰ τὸ χαίρειν τὸν Θεὸν, λέγει αὐτοῖς, ἐ ξενίδιον ἐστι ἐξ ἡμᾶς δεχόμεθα. βαβλίον γὰρ καὶ ὁ συνεύγχωνος ὁ Τάτιος. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ὅτι εἰ δίξεται ὁμᾶς ὁ Ἅγιασμὸς σου βουλόμεθα. τὸν Θεὸν παρέχοντα, διὰ τῆ χαρὰν σου λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα· ἵνα γὰρ παῦν ὑφολαβόντες ὑπὸ τὸ πεδοῖαι αὐτῆ; ἀκούσαντες δὲ βίον αὐτοῦ παρὰ τῶ προτέρου αὐτῆ ἀδελφῶ. Ἐυδὺς οὖν ὁ Τάτιος διχαριτῶν τῷ Κυρίῳ, ἐδίδου αὐτοῖς ἀναγινώσκειν, καὶ ἔλεγεν, Καθημέρου, Τέκνα, σπουδάσατε καὶ ψυχαὶ ὑμῶν σώσαι, ὅτι αὐτὰ πάρδ ἔχετε ἀπὸ τῦ κόσμου τοῦτου· ἐκεῖνα γὰρ πάντα ἐδὲ μένουσιν· ἔστω γὰρ σφόδρα πλούσιοι οἱ τοιοῦτοι βίοντες. Ὡς οὖν ἐβάπτισεν αὐτοὺς, τοσοῦτον εἰς ἦν ἵνα ἐξ αὐτῆ ἐξεχύθη ἡ χάρις τῦ Θεοῦ, ὡς τοῦτα τὸν παρεστῶτας, ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτῦ ἁρπάγη εἰ τοὺς οὐρανούς· φρικὴ γὰρ τῦ ἐπιπέσαι αὐτὸ ἐκ τῶ βα-
C πτισθῆναι ἐμεγαλοψύχησεν εἰ τοῖς τῦ βίου πράγμασιν διώγων· ὅτε δὲ ἐβαπτίσθη, τοσοῦτον ἐπλουτήθη κατανύξεως ἀπὸ τῦ Θεοῦ, ὡς ἐνδὺς ἀποκλασθῆναι πᾶσι τοῖς τῦ βίου πράγμασιν, ἦ μηδὲν ἄλλο μεμερμηρᾶν, εἰ μὴ τὰς ἀρὰς τῷ Θεῷ· νυκτὸς γὰρ ἦ ἡμέρας ἐλέγομεν καὶ κλαίων ἦ ἡμᾶς εἰς κατάνυξιν ἔφερεν· ἐκαστοφορόντα δὲ καὶ ἐγὼ τοιοῦτον ἔχειν πάθος. Καὶ ὁ ἅγιος Τάτιος ἐγάπα αὐτὸν, ἦ ἰδὼν τὴν μεταβολὴν τὴν ἐξ ἁγίου Πνεύματος γενομένην, ἐβούλθη κατοικεῖν αὐτὸν παρ' ἑαυτῷ. Ἐκέινος δὲ ἤθελεν ἀπολθεῖν, καὶ σῶσαι τὸν ἑαυτῦ γαμετὴν. Ὅτε δὲ Τάτιος ἔπεσε αὐτῷ· Εἰ ἀπέλθῃς, ἐδίαις χειροτονῆσαί σε Πρεσβύτερον· ἦ καθὼς ἔπεσε αὐτῷ, ὅπως ἦ ἐγένετο. Καὶ χειροτονθεὶς μετὰ ἑαυτῦ γαμετῆς, ἦ συνεζήσαν μετ' ἀλλήλων ἀγνὸς ὡς δύο ἀδελφοί, ἦ ζηλώσαι τὸν βίον τῦ ἁγίου Τατίου, ὑλαβεῖ διάγον, ὡς πάντας ὀφελῆσθαι ὡς ἐνῆν, καὶ βουλόμενος μιμήσασθαι τὸν Ἀββᾶν, πᾶν τι κινάμενος, ὅπως ἐγγράψωμαι τὸν βίον τοῦ Ἀββᾶ. Μετ' ὀλίγον ὁ ἦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατοικῶσι Πρεσβυτερίου, καὶ ὁμοψυχοῦντες κατοικοῦσιν, ἑαυτοῖς ἐδούλοσαν τῷ Θεῷ.

38 Πάσοι δὲ ἄλλοι ἐδύνατο τὸν Τάτιον, πάλιν ἐλαβεῖν τὸ βαπτισθῆναι ὑπὸ τῆ χαρὰν αὐτῆ;

47 CAudidicus quidam, bonus Chriſtianus, audiens famam S. Hypatii, factus eſt ei perquam familiaris: quia Dei amans valde honorabat viros religioſos: habebat autem & alios tres fratres, ſimiliter legis peritos; quorum duo nec- *prudentia in dirigendis a ſecula converſis*
dum baptiſmum ſuſceperant. Scieni ergo per E
experientiam, quam magous in Dei charitate eſſet Hypatius, & quanta virtute & fide ornatus, adduxit ei fratres ſuos. Hi vero dixerunt Abbati tentantes eum: Virgo ingenua quædam petit a te munuſculum aliquod, & hodie exſpectat. Quibus Hypatius, omnia per gratiam Dei cognoſcens, ſic reſpondit: Quin nos potius munuſculum accipimus: non enim facile eum muliere agebat Sanctos. Ipſi vero dixerunt; Si ſuſcipist nos Sanctitas tua, volumus per Dei gratiam e manibus tuis accipere baptiſmum: multum enim fuerant ædificati ejus exhortatione, & iis, quæ prius de vita ejus ea fratre priore audiverant. Quapropter Deo gratias agens Hypatius, dedit eis, quæ legerent, *quorum unus inſigniter profecerat*
& ipſos ſic admonebat: Satagite quotidie filii ſalvare animas veſtras: hoc enim lucrum feretis ex mundo; quia alia omnia hic remanent: erant enim valde divites, & ſplendide vivebant. Cum eos baptizaſſet, tam copioſa Spiritus ſancti gratia ſupra unum eorum effuſa eſt, ut circumſtantes F
erilimarent animam ipſius rapi in cœlum: prius enim quam baptizaretur, catolicebatur tractans ſeculi negotia: poſt baptiſmum vero tanta compunctionis gratia repletus fuit a Deo, ut ſtatim renunciaverit omnibus mundi rebus, & aliud nihil curaret, quam quomodo Deo placeret; noctu quippe ac die orans & plorans nos quoque ad compunctionem movebat, humiliabatque ſe, & noviſſimum omnium reputabat. Ideo S. Hypatius diligebat eum, & videns mutationem talem ex Spiritu ſancto eſſe, volebat eum apud ſe retinere: ipſe vero dicebat, abire ſe velle, & ſalvare etiam conjugem ſuam. Cui Hypatius; Si abieris, continuo te ordinabont presbyterum; factumque eſt, ſicut dixerat Sanctus. Ordinatus vero cum conjuge ſua vixit tamquam cum ſorore, & imitatus vitam Hypatii, tam pie ſuam inſtituit, ut omnes vehementer ædificaret: utque melius Abbatis mores in ſe exprimeret, rogavit vitam ipſius ſibi deſcribi. Sed & fratre ipſius haud diu poſt ad presbyteratum evecto, inſimol habitantes unanimiter ſerviebant Deo. *prædicit ordinandum Presbyterum.*

45 Quam multi videntes Hypatium accendebantur deſiderio baptiſmi de manibus ejus ſuſci- *Ubique celebris*
piendi!

A piendi! Quam multos ab hæreſi & Gentiliſmo
convertit, et quibus etiam Monachi facti plures
deſpexerunt mundum! Quam multi negotiis
ſecularibus immerſi ad Deum ipſomqua confu-
gerunt, opportune adjuti! Celebrit enim apud
omnes ab omnibus audiebatur. Quis peregrinus
ad eum venit, & non ſuſcipiebatur? Quis afflic-
tus non accipiebat ſolatium? Patientibus enim
compatiebatur, & in exercitatione deficientibus
addebat animos; quis videntes ſenem tam viri-
b liter certantem, alacriores fiebant. Vulnerato-
rum autem, claudorum, paralyticorum, aut
aliter infirmorum, per ejus preces a Deo ſanato-
rum, ſigillatim reddere rationem impoſſibile eſt.
Quotquot ipſius famam audiebant in Oriente &
Occidente, ipſi tamquam patri ſuo ſcribebant,
quidque conſulitur, ipſique mittebant eulogias ab Hieroſolymis, Æ-
B gypto, Syria, Roma, Aſia, Theſſalonica. E-
piſcopi & Aſchimandritæ omnes & religioſiores
quique Eremicolæ, rogabant eum, ut reſcripta
& benedictiones ipſius mererentur accipere: ipſe
vero reſcribebat cunctis, rogans, ut pro ſe ora-
rent: Quatenus, inquiebat, cum virtute tran-
ſeamus per hoc ſeculum.

49 Piiſſimus Imperator Theodoſius ſemel ite-
rumque eum viſitans, compleus eum eſt cum
oſculo, dixitque: Sicut audivi, ita & vidi. Sæ-
ſcribitur ab Imperatore, pius etiam ei ſcribens, reſcribi ſibi petebat: et-
que tamquam Chriſtiano reſcribens ſic appreca-
batur: Det tibi Dominus in corde perfecto ex-
ejuſque ſo-rotibus. quirere juſtificationes ejus. Tres autem Reginæ,
Imperatoris ſorores, deſiderantes videre Hypa-
rium, venerabat in palatium vicinum eccleſiæ
Apoſtolorum, eique miſſo nuncio dicebant; Ve-
ni, ut videamus te, aut nos ipſæ veniemus ad te,
benedictionem percepturæ. Ipſe vero neceſſitate
coactus, eo quod Chriſtum diligebant, ibat, &
ſua inſtructione ædificabat, factaque pro illis ora-
tione benedicens recedebat.

50 Alias Scholaſtici duo in ipſius deducti no-
ritiam, ipſi adhæſerunt tamquam Patri, admi-
C rantes ipſius ſapientiam & converſationem, no-
biſque narraverunt mirabilia multa, quæ in vito
notaverant: quorum aliqui etiam hoc referen-
Eulogiis ejus ſanatus oculus ſe-cundus, bant: cum aliquando in propriam noſtram regi-
nem reverteremur, puer quidam ſervilis conditio-
nis oculo impegit in lignum, ſic ut carnes ipſius o-
culi carrorſum pendentes prolapſuræ viderentur.
Omnibus autem flentibus, neque ſcientibus quid
agerent, unus ea conſereis dixit: Adferte eulo-
gias S. Hypatii, & ſanabitur oculus ejus. Miſe-
runt ergo, & acciperunt, & aqua macerantes im-
poſuerunt oculo ejus: poſtridie vero diſſolven-
tes, invenerunt illum ſanum atque integrum,
& naufra-go navem non fran-gentes, ſicut oculum alium; atque omnes glorificaverunt
Deum. Alii ſimiliter ſæpe numero referebant,
quod ſe procul & in periculo poſitos ſalvaverit
Dominus per eulogias ejus. Horum nous aliquan-
do naufragium paſſus, indeque una cum ſociis
ſalvatus (nam navis tota funditus pericrat) oar-
ravit, quomodo duo ex nautis totidem farcinas
pannorum holoſericorum apprehenderant: quæ-
rentibus autem illis cujus eſſent; dixit homo
iſte: Solvite ipſas, & ſi ibi fuerint ſic S. Hypatii
eulogias, meæ ſunt. Aperuerunt ergo, itaque
invenerunt; & dederunt gloriam Deo, nihilque ma-
defactum repererant, niſi veſtem exteriorem.

Πέτρε ὁ ἐπὶ πρίνου καὶ ἀπὸ ἰδρῶτος ἑτέρε- D
ρον, ἡ Μοναχοὶ ἐξ ἀνθρ ἐγένοντο, καταφρο-
νήσαντες τὸ κόσμε; Πόσοι χαμαζόκοιτοι τὸ πρᾶγ-
μα ἐσχον, καπήλιον πρὸς τὸ Θεὸν ἡ πρὸς ἀνθρ,
ἡ βοηθὸς ἐτύγχανον; πάσι γὰρ παρέβαινε-
γινόμενος, παρὰ πάντων ἀκέτο· τίς γὰρ ξένος
ἔρχετο πρὸς αὐτὸν, ἐ οὐκ ἀνεπαύετο; ἢ τίς λυ-
πούμενος ἢ παρομοθῶν; τίς δὲ πάσχων σωτ-
ταγχεν, ἐ τίς ὀλιγοψύχει τὸ δὲ ἀσθένε προθυ-
μίαν ἐβέβε· ὁρῶντι γὰρ πάντα γέροντα αὐτὸν ἐ
ἅτλον ἀγωνιζόμενον, προθυμίαν ἐλάμβανον. Ποσῶ
ὁ τραυματικὸν, ἢ χωλὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ παρα-
λυτικὸν, ἢ ἀῤῥώστον, ὅσα ὁ Κύριος ἴασατο διὰ
τῆ ἐυχῆ αὐτῆ, ἀπὸ ἑξηγήσασθαι τὸ καθ' ἑ δυ-
νατόν. Ἀκέσαντι ὁ τοῦ αὐτῆ τὸ τῆ Δύσει, ἐ
τὸ τῆ Ἀνατολῆ, ἔγραφον αὐτῷ ἐκ Πατρῶν, καὶ
ἐλογίας ἀπέστειλον αὐτῷ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ
Ἀλεξάνδρε, καὶ Συρίας, ἡ Ῥώμης, Ἀσίας τε, Ε
ἡ Θεσσαλονίκης· πάντες οἱ Ἀρχιμανδρῖται, ἐ
οἱ Ἐπίσκοποι, ἐ αὐθρωποι ἐκ ἐρήμου
ἐυχοντο ἀντίγραφα δέχεσθαι παρ' αὐτοῦ ἐ ἐλο-
γίας. Ὁδὲ ἀντέγραφεν, παρακαλῶν πάντας ἵνα
ἔχοντας ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως μὴ καλὸ πράξωμεν,
φησὶν, ἐ αὖτα εἶτον.

49 Ὁ Θεοδόσιος Βασιλεὺς Θεοδόσιος δὶς
περ διακόμενος αὐτὸν, περιπλέκων ἀσπαζόμενος
αὐτὸν ἐ λέγων· Καθὰς ἤκουσα, ὅτως ἐ εἶδον·
τυχόντως ὁ ἔγραφεν ἀπὸ Πατρῶν ἐ παρεκάλει αὐτὸ
αὐτὸν γράφειν, ἐ αὐτὸς γράφειν αὐτῷ· ἐυχὴν πάν-
τοτε ἀπὸ Χριστοῦ· Δώη σοι Κύριος τὸ καλὰ καρ-
δίᾳ ἐκζητῆν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ. Αἱ ὁ τρεῖς
Βασίλισσαι αἱ ἀδελφαὶ τῶ Βασιλέως τοῦθεοδοσιακοῖδῶν
τὸν Τιμόθεον, ἔρχονται πλησίον τῶ Ἀποστολείου
ἀπὸ τὸ παλάτιον, ἐ δυλάνειν αὐτῷ· Ἐλθὲ, ἵνα
σε ἴδωμεν, ὃ ἐρχόμεθα ἡμεῖς πρὸς σε ἵνα ἐλο-
γηθῶμεν. Ὁδὲ ἀσχημονδεῖ, ὅτι τὸν Χριστὸν ὑ-
γνώσεις, ἀπῆλθεν, ἐ ἀφελόσας αὐτὰς διὰ τῶν
πυλῶν αὐτῶ ἐ δ' ἐχῶ τοῦτας, ἐλόγησεν αὐ-
τὰς ἐ ἀπέχώρησεν.

50 Ἄλοι σχολαστικοὶ δὺο ἐγνώσθησαν αὐτῷ,
ἐ ἐσύχαζον ὡς πρὸς Πατέρα, θαυμάζοντες αὐ-
τοῦ ἡ τὴν σοφίαν, ἡ τὸν βίον· οἱ τινες διηγή- F
σαντο ἡμῖν πολλὰ θαυμάσια τῶ Θεῶ ἐκφερόμενα τὸ
αὐδρὶ· ἐξ ὧν τινες ἡ τῶν ἐλεγον, Ὅτι ἀ-
πήλθομεν ἀπὸ τὸ ἴδιον χωρίον, παιδίον ὁ δυλέ-
ριον αὐτῆ ἔπεσεν τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ τὸ ξύλῳ,
ὡς πὸ σάρκας τῆ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κρεμᾶσθαι ἀπ'
τὸ κυτοῦ· πλαύοντων ὁ παῖδαν, ἐ τινῶν οὐ-
δὲ· ἀπ' ὁ ἐξ αὐτῆ σωθῆν λέγει· Φέρετε ἐυ-
λογίαν τῶ ἁγίε Τιμοθέε, καὶ ἴατα ὁ ὀφθαλμὸς
αὐτοῦ. Ἀποσόλασαν ὁ καὶ λαβόντες εὐλογίαν πα-
ρὰ τῶ Ἁγίε, ἦλθον, ἐ βρέξαντες τὸ ὕδατι
ἐπέθεσαν τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ, καὶ τῆ ἐπαθέντι
λίθωσιν, εὗρον αὐτὸν ὑγιῆ, ἐ ὑπόλοιπον ὡς τὸν
ἄλλον αὐτοῦ ὀφθαλμόν, καὶ πάντες ἐδόξαζον τὸν
Θεόν. Καὶ ἄλοι πολλοὶ διηγήσαντο, ὅτι μα-
ραὶ ἀῤῥώστοι, ἡ κινδύνοις περιπεσόντες, διὰ
τῆ ἐλογίας τῶ ἁγίε Τιμοθέε ὁ Κύριος ἴασεν
αὐτοὺς· ὡς γὰρ ταῦ ναυαγήσας, ἡ φθειρόδις
σὺν τοῖς ἀνθρώποις, τὰ γὰρ τὸ πλοῖο ἀπώλετο
πᾶσιν, δύο σκεύη ἐξ αὐτῆ ἐν ὑπῆρξαντο
δύο σκευάρια ἁ ὁλοσηρίκων, ἐζήτουν ὁ σὺν-
δοῦλοι. Τότε λέγει ὁ ἄνθρωπ· Λύσατε, ἡ εἰ
ἐλογίαι τῶ ἁγίε Τιμοθέε ἐμὰ εἰσὶν.
Καὶ λύσαντι εὗρον ὕτως, ἡ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν,
ὅτι οὐκ ἐβράχη ἀ μὲ τὸ ἱμάτιον.

51 Πλη-

A §1 Πλησίον ὢν ὁ μοναχὸς τοῦτο ὑπῆρχεν, εἰ
b δὲ ἦσαν οἱ ἵπποι τὸ Δρόμο, ἐξαίφνης δαιμό-
c νιον ἐφάνη τοῖς ἵπποις. Ὁθὲν τοιγαροῦν ἄλλο βοῦν, ἢ προσέτυπτον τῷ Ἁγίῳ. Ὁδὲ ἀλογήσας ὕδωρ δίδωκεν αὐτῷ λέγων· Ῥῶσον τοὺς τῶν ἵππων· δὸς ὢν αὐτῷ ἐξ ἀλογίαν αὐτῶν· Κρίμασον αὐτὸ εἰ τῷ ἀνελεῖται, ἢ ὁ δαίμων φύξεται. Ἀπελθὼν ὢν ὁ μοναχὸς ἢ ποιήσας ὡς ἐκελεύσθη παρὰ τοῦ Ἁγίου, ἐν ᾧ ἄλλο ζῶον αὐτῶν, τὸ δαίμονος αὐτοῦ ἐφάνη. Πολλὰς ὢν ἢ ἡ χωρὶς ὡς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἐπελθὸν δαιμόνιον ἐβλαβεν σφοδρὰ, ἀπεκτίνυν ἢ βοῦ, ἢ πρόβατον. Οἱ δὲ χωρικοὶ ἀθέως ἔλθον πρὸς αὐτὸ κλαίοντες, ὅτως ἀπελθὼν ποιήσῃ ἀγέλη, ἀπελθόντος ὢν αὐτοῦ, καὶ ἀγέλη ποιήσαντος, ὁ Κύριος ἐλέησεν αὐτούς.

§2 Μετὰ ὢν τοῦτο χρόνον τὸ ἐξορισθῆναι Νεστόριον, ὅτε ἦλθον οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀλεξανδρείας, ἢ ἄλλαι B βάδε Ἀσιανοὶ, ἢ ἄρσενοι αὐτῶν, εἰ δυνατὸν ἦλθε Νεστόριον εἰ Κωνσταντινούπολιν. Ὅθεν πρὶ αὐτὸς ἔλεγεν· Ἓν ἐστι καιρὸς τοῦ Ἀντιχρίστου, δὲ Νεστόριον ἐλθὼν εἰ Κωνσταντινούπολιν, ἐὰν ὢν καιρὸς ἦν ἐστι τοῦ Ἀντιχρίστου, ἐδεῖ Νεστόριον τὸ ἐλθὼν εἰ Κωνσταντινούπολιν· ἐ γὰρ δίδαχὲ Νεστορίου προσμαστὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ἐστιν· ἔστιν γὰρ Ἀξιωμοῦ ἐμοῦσιῶ ἢ ἀσέβειαν ἢ αἱ ἐκείνου καλύπτουσι, ἢ αἱ ἀκαθάρτου δαιμόνων τοιμῶσι αὐδαδας ἃ ὀχ ἐφρίκασιν ἐμβαπτίσαντες Νεστορίῳ, ἢ οἱ καὶ αὐτῷ, ὡς ἐὰι ἢ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ γραφῆσιν, ἢ ἀπώλεια αὐτῷ ἐ νυσταξει, ἐὰν μὴ ἐπιστρέψωσιν, ἢ μετανοήσωσιν ἐν ἢ ἀσέβας αὐτῷ ἢ παρεύρω· ἡμᾶς ὢν γαθύτερ ἐφρονήσαμεν τοῦ ὀρθαλμοὺς ἢ ἀφροίας ἔχοντας, βαθέζον ἐστὶ ἢ ἀλλοδὲ τοῖχον, ἢ τῶν ἔπειτε, ὦ παρίδαχαν ὑμῖν οἱ Ἀπόστολοι κατήχας, προσκυνοῦμεν τὸν Θεὸν εἰ τριὰδι ὁμοουσίαν· ἓν γὰρ θέλημα, μία δύναμις, μία θεότης, μία βασιλεία Πατρὸς ἢ Υἱοῦ, ἢ ἁγίου Πνεύματος. Ἣν τὴ Μονογενὴς σάρκωσιν ἀλαθῆ, παραδεδότος ἐν Πνεύματος ἁγίῳ, ἢ Μαρίας ἢ παρθένου κῆ ἢ Πατέρων ὁμοιοῦ παράδοσιν, ἢ ὃν σαρκὶ φανερωθέντος ἡμῖν, ἢ δυνάμεσ ἐργασαμένο δὲ ἢ παράδοξα, ἢ παθόντος σαρκὶ ὑπὲρ ἡμῶν σωτῆρ ἢ ἀ θάνατον, ἢ ἀναστάντος ἡμᾶς C ἐκ τῶν ἐκ ἀμαρτιῶν κατεβεγμένος, ἢ ἀναγαγόντος ἡμᾶς εἰ ἢ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Οἱ μὲ οὖ ἀκόντες ἔχαιρον, ἢ ὁσαύζοντο ἀνω καλῶς διδασκόμενοι.

§3 Ποτὲ ὢν ἀπόντος αὐτῷ ἐν Κυρμῷ ἀς τὸν ἁγίου Ἀποστόλου, ἐρίθε τε γυνὴ ξένη βοῶσα, ἢ ὀλοχυμένη, ἢ ὀραίζουσα λέγων· Τί ἐμοὶ ἢ σοὶ ὦ Ὑπάτιε, μὴ με βασανίσῃς, ἢ ἀναλθέσα ἐως τῷ σπυθρὸν, ἵμασιν συγκλείσα ἐκ ἀνοίξεσιν· ἢ ἄλλας ἐξελθὼν ἐφρόντισεν αὐτῷ, ποιήσας ἀζωὴ· ἐκείνη ὢν ποῦσα ἐν τοῖς πόδας αὐτῷ, ἢ ἀνυχάσασα μέσο ἑαυτῷ, ἀνέκα σωφρονῶσα, τῷ Θεῷ τῷ ἴασιν αὐτῷ παρέχοντο διὰ τῶν ἁγίδιόπου ἢ χωρὶς τὸ Ἁγίο. Ἦλθε τὸν πνεύματο, ἀνόμασε Ἀλέξανδρε λαίχθε αὐτῷ τὸ ἴδιο πατρὸν, πλαίοντο ἢ παρακαλόντο αὐτὸν Ἅγιον περὶ τὸ ἴδιου υἱὸ. Ὁδὲ λογὶ, Ἔασον αὐτὸν παραμεῖναι εἰ τῷ μοναστηρίῳ. Παραμείναντο ὢν αὐτῷ σωφρόνουσα ἀνεκβάστου ἄχαι ὁ δαίμων ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῷ δίλο προσδέξασθαι τὸ Ἁγίο ἐξέλθειν ὁ δαίμων ἐκαλέπησε μεγάλα. Ἦλθε σάλιν ποιήσων ὀνόματι Στέφανον ἄγχων ὁ ἴδιο μητὴρ λυπῆς ἀνθ' δαίμονος ἐκακοῦμενον· ἡ γὰρ ἐδύνατο παραμεῖναι ἐν ἐκ' ὥρᾳ, κολαζόμενος ὡς ἀτοπίας· ποιοῦσι γὰρ ὦ δαιμόνι ὡς ποιηγόντα ἀνθρ ἴδια ἀν-

§1 In vicinia monaſterii ſtabulum erat, in eo D
que equi curſus publici, quod ingreſſus Dæmon ax ms.
animalia occidit: vaut ergo ſtabularius clamans, VATIC.
& procidens ad genua Sancti, qui benedicens a- caſſat ab
quam, ipſi dedit: Hac, inquiens, aſperge do- equis pauli,
mum & equos, addenſque & eulogiam, dixit: ejus mancipia.
Suſpende ipſam in ſtabulo, & aufugiet dæmon. Fecit homo quod juſſus erat, nec ultra unquam ullum mortuum eſt, dæmone aufugiente. Multos quoque equorum vehementer affligebat dæmon, in domos eorum ingreſſus, & vel bovem & ab ani-
vel ovem occidens: tunc autem confeſtim recur- malibus ruſticorum.
rerunt ad ipſum, plangentes & orantes, ut veniens ad ſe orationem funderet; quo facto Dominus ipſos curabat.

§4 Dein poſt multatum exilio Neſtorium, ve- Conſultus
nerunt ad Sanctum multi in dignitate poſiti, nec de reditu
non Clerici & religioſi Eremitæ, interrogantes Neſtorii,
eum, num qua ratione fieri poſſet, ut Conſtanti-
nopolim reverteretur Neſtorius; ille vero reſpon- E
debat, ſi tempus adſit Antichriſti, oportebit ipſum reverti: ſin vero necdum tempus ejus venit, neque Neſtorio redeundi eſt tempus: nam hujus doctrina illius præludium eſt. Vere Fratres erubeſcendo ad impietatem loquentium eum eo, vel pro eo, & audentium probare nefanda illa, quæ Neſtorius ſocique ipſius, etiamſi ſibi complacentes, aggreſſi non intellexerunt; in quos ira Dei vigilabit, & perditio eorum non dormitabit, niſi converſi fuerint, & pœnitentes receſſerint ab errore iſtius impii. Nobis autem contingat, illuminatis oculis mentis, gradi per viam veritatis, eamque fidem tenere, quam tradiderunt nobis Apoſtoli, adorando unum Deum in tribus Perſonis: una enim eſt voluntas, una poteſtas, una Deitas, unum regnum Patris & Filii & Spiritus ſanctus: item Unigeniti vera incarnatio corpus aſſumentis ex Spiritu ſancto & Maria Virgine, ſecundum Patrem traditionem, & in carne apparentis nobis, ac divina & ſtupenda miracula patrantis, in eademque carne pro nobis paſſi crucem & mortem, nos quoque ſecum reſuſcitantis pluſtratos a peccatis & redocentis ad priorem beatitudinem. Talia docentem, qui audiebant, lætabantur plurimum, ipſumque amplexabantur bene multi.

§5 Cum die quadam Dominica iret ad Apo- demonem
ſtolorum eccleſiam, occurrit ei peregrina quæ- e mulie-
dam vociferans atque increpans eum hiſce verbis: re.
Quid tibi & mihi Hypati? ne me torqueas: pruſcentque eum uſque ad aedibulum, magis ibi d
..... quoad populus dimitteretur. Ille vero
mox egreſſus conſignavit eam, oravitque; quæ procidens ad pedes ejus, modicumque quieſcens, ſurrexit ſanæ mentis reddita. Deo ipſi ſanitatem præſtante per impoſitionem manuum S. Hypatii. Alius quidam juvenis nomine Alexander adductus a patre ſuo eſt flente atque plorante, & Sanctum pro filio ſuo deprecante: qui dixit: Per- G
mittite hunc manere in monaſterio. Mancore au- revocat
tem ei ſtatim per dies quadraginta, difficile fuit ejicere dæmonium, quo poſſidebatur. Tandem tamen exivit dæmon multa garriens. Similem alium nomine Stephanum mater addoluit dire vexatum a dæmone: non enim poterat manere in eodem loco ex infamia vagabundus: erat autem tam robuſtus, ut decem viris eſſet ſuperior, & rixula

me-

A manibus impoſita tamquam ligna frangeret. Ma-
neos autem in monaſterio, & per ſervi Dei pre-
ces ſanus effectus, abiit, iterumque ad juvenis
les ſeculi inceptas deſeruit: quapropter in ipſum
iterum reverſus eſt dæmon, ideoque ruerus di-
gantes eum adduxerunt Sancto, quem Deus ſana-
vit per intercceſſionem Sancti. Hoc vero factum
eſt ſemel, bis, ter, & quater per ſpatium au-
potum quatuor: ac denique conatus eſt dæmon
per eum ſtragem magnam edere; ſcamnum enim
grande tollens inter dormientes ſub meridiem
Fratres, volebat ipſis capita elidere; ſed non
permiſit eum Deus: cuſtodit enim Dominus ani-
mas Sanctorum ſuorum; quia unus juniorum
expergiſcens apprehendit eum, & tumultu facto,
ægre Fratres triginta ſeu vincere eum potuerunt:
qui tamen duos eorum morſibus appetens, uni
B admordit brachium, alteri digitum abſtulit.
Deus autem per famuli ſui preces ipſum ſanavit,
neque ad eum acceſſit dæmonium; curati ſunt
etiam, qui fuerant vulnerati.

*Pedis labo-
rantis offi-
culum ex-
ſcindi facit*

§ 4 Ruſticum etiam nomine Triphonem cu-
randum Sancto adduxerunt, cui pes computrue-
rat. Servus autem Dei acceſſivit eapertum me-
dicum, ut ſecundum artem ſuam os, quod ra-
dioles vocatur, exſcinderet. Verum hic, Tibiam potius, inquit, a genu abſcindemus? ſed
perſtitit Sanctus jubens ſolum os tolli: quapro-
pter medicus, cuneo mallenque arrepto, os am-
putavit eum fragore: dolens autem ruſticus,
Quid mihi facis? inquit; cui ſubridens medi-
cus, Pedunculum tibi ab oſſe removemus. Cum-
que os abſtuliſſent a talo, intra breve tempus ſa-
natus ager a Deo eſt, habens pedem abſque oſſe
illo, currebatque ut ceteri, & operabatur pluſ-
quam alii, citra ullum impedimentum, ad om-
nium intuentium ſtupotem.

§ 5 Ciſternam aliquando fodiebant Fratres
profundam orgyas duas; unde efferentes lapidem
grandem, qualem octo viri tollere poterant, at-
que in margine locantes, excidere eum ſibi paſſi
C ſunt, ſupra duos, qui intra ciſternam erant Fra-
*Duos à fatis
eorum ſervi
ibrunendos
ſervat.*
tres: quod videns, qui aderat Sanctus, in ipſo
ſuæ lapſu exclamavit, dicens: Benedictus Do-
minus: & nullus eorum, qui intus erant, læſus eſt,
niſi quod veſtimentum unius madefactum fuerit:
aqua enim in ciſterna erat, cujus cauſa fodientes
lapidem invenerant: ipſa vero aqua ſervire de-
bebat ad horum eorum rigandum.

§ 6 Miles quidam, Præfectorum Scriniarius,
D e primæva ætatis, & adhuc gentilis, nomine E-
*Scriniario
amiſſas
chartas in-
venire con-
natus.*
gerius, Deo, qui ſalvare ipſum volebat, ſic diſpo-
nente, chartas ſuas amiſit, eumque de Hypa-
tio audiviſſet, venit ad ipſum, & procidit dicenti
Ora, ut ſcripta mea recipiam, & credo in Deum:
ſin autem, neceſſe habeo fuga mihi conſulere,
aut etiam pejus aliquid facere, ne princeps me
de medio tollat: quibus multis exhortato, poſt
factam ad Deum orationem dixit: Abi, & oc-
curret tibi humo, dicitque chartas eſſe inventas,
ſtatimque, quod Deo pollicitus es, facito, fisque
Chriſtianus. Cum igitur ad tria milliaria pro-
ceſſiſſet, eſſetque trajectuens, audivit inventas
*ipſi Chri-
ſtianum &
Monachum
fecit.*
eſſe chartas: ſequebatur enim eum domeſticus
ſuus, veritus, ne fugam caperet, eique occur-
rens, nunciavit repertas eſſe: quo ille lætatus
ad Hypatium rediit, gratias Deo agens, neque

δρὸν, καὶ σὺν ἀλλήλοις ὁ τοῦ χειρὸς αὐτοῦ ἀπὸ D
ξύλα συντρίβων Παρομοίως ἡ ἐν τῷ μοναστηρίῳ,
καὶ ὀγδοῇ γενόμενος διὰ τὴν ἀυχμὸν τοῦ ξύλου τοῦ
Θεοῦ, ἀνελθὼν πάλιν ἐπὶ τὰς τοιαυτικὰς ἀσκήσεις
τὸ χάσμα πεποίηκεν· ἔδοξεν ἀνέτρεψεν πάλιν ἐπ'
αὐτὸν ὁ δαίμων. Καὶ πάλιν δέκατος αὖτον, ἐρω-
τῶν φησὶ τὸν Ἅγιον, ὃν τρόπον ἔπεσε ὁ Θεὸς διὰ τὸ
παρακλήσεως τοῦ Ἁγίου· τότε ἡ ἐποίησεν τὴ τρί-
τον, καὶ δέκατον, καὶ τέταρτον, καὶ πέμπτον, καὶ
ἑξαπλῶν πεντακὺ χρόνον. Τέταρτ ἡ ἐνοχλήσεις
ὁ δαίμων καὶ φόνον ποιῆσαι, σκάμνον γὰρ μέγα
ἁρπάσ, κτυπῆσαι τοὺς Ἀδελφοὺς ἐν τῷ μεσημ-
βρινῷ, καὶ κεφαλὰς εἰδέναι χρόνῳ· ἀλλ' ὁ Κύ-
ριος ὁ συναγείρουν αὐτῷ φυλάττει γὰρ Κύριος
τὰς ψυχὰς τῶν ὁσίων αὐτοῦ· ὃς γὰρ ἐ κατέσχεν,
ἐξυπνίσαι ἐκράτησεν αὐτὸν, καὶ θορύβῳ γενομένῳ,
μόλις ἔδεσαν αὐτὸν λέ, ὃς ἐξ αὐτῶ ἔδακεν δύο,
τῷ ἑνὶ μὲν βραχίονα, καὶ τὸ ἄλλο μὲν δάκτυλον ἀ-
πέκοψεν. Οἱ Κύριος διὰ τῆ ἐκεῖνο τῶ ξύλο αὐτὸ Τρα-
πεζοκάθαρον ἐκ σίλος ἐκάστα. καὶ ἐκ ἐπλησίασεν αὐτῷ
ὁ δαίμων, καὶ τοῖς δακῶσιν ἐθεράπευσεν.

§ 4 Ἄλλο ἀγροικὸν ὀνόματι Τρίφωνα ἰώσιμος
συνεπόμ ἔχοντα τὸν πόδα, πρὸς ὃν Θεραπεύθῆναι
αὐτὸν ὑπὸ τῶ Ἁγίου. Οἱ δὲ ξύλος τῶ Θεῶ πρεσκα-
λεσαμένος ἰατρὸν ἐκτρῶν ἐκτρὸν, ἵνα δὲ ὀστέρας τὸ
ὀστέον τῶ λεγόμενον καλαμίσκον ἐκκόψῃ, ἐκεῖνο ὃ
λέγοντος μᾶλλον ἀποκόψωμεν σὺν πόδα ἀπὸ τὸ γό-
νατος, ὁ Τίμιος Δέσποτος παλιὸν τὸ ὀστέον ἀρ-
θῆναι. Λαβὼν οὖν ὁ ἰατρὸς σίφητον καὶ σφῦραν
ἔκοψεν τὸ ὀστέον, καὶ ἔκρον ἀπιτλιν. Οἱ δὲ ἀγροικὸς,
πανῶν ὀλογῶν· Τί μοι ποιεῖτε; ὁ ὃ ἰατρὸς χαμεί-
τοιτ λέγω αὐτῷ· Ποδάριόν σοι ποιοῦμεν χωρὶς ὀστέ-
ου καὶ ἀφαιρεῖ τὸ ὀστέον ἀπὸ τὸ ἀστραγάλο, ἐν ὀλίγῳ χρό-
νῳ ὁ Κύριος ἰάσατο αὐτὸ ἔχοντα ὁ πόδα χωρὶς ὀστέ-
ου. Ἔστριχεν ὃ ὡς πρῶτα, καὶ ἐκαμνεν πάλιν ὡς ἄλλοι.
καὶ οὐδὲν ἐνεμπόδιζεν αὐτὸ εἰ πρᾶγμα τοῦ ἐρῶντος
δοξάζειν ὁ Θεόν.

§ 5 Ἄλλο τι πάλιν λάκκον ἄρυγον οἱ ἀδελφοὶ,
δύο ἐργυῶν τὸ βάθος, ἐ ὀκτοκαίρους λίθον μέ-
γαν, οἷον ἄρρεν ἐχεῖ πέδρα, ἐ ἐξ ἄκρα ἀπο-
δόμενοι, ἀνέτεσαν ὁ λίθος, ἐ σωίλαβεν δύο E
ἀδελφὼς κάτω ἐν τῷ λάκκο. Παρεὼν ὃ ὁ ἅγιος
Τυμόθεος, καὶ διασῳζόμενος τὸ γεγονὸς ἐν τῷ κατ-
πίπτειν αὐτὸς ἀνεβόησεν λέγων· Εὐλογητὸς Κύ-
ριος· καὶ ὃ ὃ δ, ἐξ αὐτῷ ἐβλάβη ἀπὸ τὸ λίθο
τὸ σώμολον, τὸ μὲ μόνον ὁ ἀὶ ἐβρεξεν τὰ ἱμάτια·
ὕδωρ γὰρ ἦ ἐν τῷ λάκκῳ, διὸ ἐ ἀφίγοντος ὕδα-
τος καὶ ὃ λίθου, τὸ ὃ ὕδωρ πλεῖστον ὅσαι ἀφῆλθεν
αὐτῷ ὁ κῶνος.

§ 6 Ἄλλο τὶ στρατιώτης Σκηνιάριος τῆ Ἐ-
πάρχων, ὀνόματι Ἐγέριος, μήπω ἐλληνικὸς ἦχεν,
ἀλλ' ὑπῆρχον· βουλόμενος ὁ Θεὸς σῶσαι αὐτ,
ἀπώλεσεν αὐτοῦ τὰ χαρτία, καὶ ὡ ἀκόλου-
θησεν Τυμόθε, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτ προσέπτων
αὐτῷ καὶ λέγων· Εὖξαι ἵνα ἀνευρεθῶ τὰ χαρτία καὶ
πιστεύσω τῷ Θεῷ· ἐπεὶ δεῖ μὲ ἀπελθεῖν, φυγῆ χρῆ-
σαι, ἢ ἄλλο τι κακὸν ἐπινοῆ, ἵνα μὲ ἀπὸ τοῦ
Ἄρχοντος σώσωσιν. Οἱ δὲ ἀνεβόησεν αὐτ παραι-
τήσεται, καὶ ἀξίωσεν τῷ Θεῷ λέγω αὐτῷ· Τ-
ταγε, ἀπιστεῖς γὰρ σοι ἄνδρωπος λέγων ὅτι
ἔυρίσκει τὰ χάρτια, καὶ ἀδύ, ἀς σπιστεῦσ τῷ
Θεῷ, τοίνυν καὶ γενῇ χριστιανός. Ὡς οὖν ἀπόλ-
θεν τρία σημεῖα, ἓν μὲν πρῶτ, ἔκρυψεν ὅτι
ἔυρίσκει τὰ χαρτία· κατέδιωκεν γὰρ αὐτ ἴδιος
οἰκεῖ ἄνδρωπος, νομίσας ὅτι ἀπέδρα ἐ ἀπωλέ-
σαι, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ἔυρίσκει τὰ χάρτια.
Ἐκεῖνος ὃ πεφχαρῆ γενόμενος, ἀνέκραξεν πρὸς

τὸν

A † Τρίτιον, ἐυχαριστῶν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἀπὸ μόνου ἐνιαύσιον τῷ Θεῷ, καὶ ἱβαπτίσθη, ἀλλὰ καὶ ἀνεκίφανεν· εἶναι γὰρ ἴδιον αὐθρώπου εἰς ὁ Σκηπτίου, ἀνὰ πᾶσαν βίον τὴν ἀλλαξὰ διάγειν. Καὶ γοῦν ἐξενοδόχει ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας ξένους ἐχεσθὲ χεῖ τὴν μοναζόντας ἢ πτωχὸς ἱκανοὺς † τροφὴν ἀνατίμων, ἐξ ὧν Θεὸς ἐνὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ τροφῇ.

folum baptizatus eſt, ſed etiam factus Monachus; officium Scholæ in hominem ſuum tranſtulit, ipſaque vitam religioſam ac probam egit. Factus quoque peregrinorum receptor quotidie plurimos, tam Monachos, quam pauperes, hoſpitio excepit cibo reficiebat ea iis, quæ Deus ipſi militanti contulerat. D Bax MS. VATIC.

ANNOTATA D. P.

a Περιτίμιον; *faſcis complicatorum pannorum a latina voce* pretiſis *mancipari videtur, ubi nonnihil reperta vox: ſolus autem complicati panni ſenſu comprimi in faſces quadratos, ut notum eſt.*

B b Σκήνος καὶ σκῆνος, *vox graculatina teſte Euſtathio, de qua vide pluribus agentem Cangium in Gloſſario Græco-barbaro.*

c Ἀγγαρεία, *curſus publici officium, hodie Poſtam vocamus, propter diſpoſitas certis intervallis equorum, & curruum mutandorum ſtationes.*

d *Quis neque certo definire unde, & quo ſenſu his uſurpetur participium* συγκλασθεὶς *malui alteri id divinandum relinquere, cum abſque ea ſententia perfecta habeatur.*

e *Quem a* Scrinio *latina voce* Σκρινιάριον *Græci appellant, alias* χαρτοφύλακα, *id eſt*, chartarum cuſtodem: *nos a ſecretis dicimus ſecretarium, de quo multa eruditè Cangius.* E

CAPUT VIII.

S. Alexander Acœmeta receptus, Monachus præſumptuoſus caſtigatus, ſuperſtitiones coercitæ a S. Hypatio.

57 Ἄλλος πάλιν Ἀρχιμανδρίτης τις, ὀνόματι Ἀλέξανδρος, ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἀσιανῆς, καὶ σὺν αὐτῷ Ἀδελφοί τινες ἐκεῖθεν ἥκοντες ἐν τῇ πόλει, καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἐπίδοξος πᾶσιν ἦν· ζῆλος γὰρ ὡς εἰς ἄκρον, καὶ ζῆλος φαρισαϊκὸς ἐλαγχε τὸν Ἀρχιμανδρίτην, εἴτι καὶ σκάνδαλον ἐκεῖνος ὁ μέγας βουλὴ ποιήσαντες, ἐξέβαλον αὐτὸ, ἵνα ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα. Ἐκεῖνος ὁ ἅμα τοῖς ἀδελφοῖς ἐξελθὼν ἐκ τῆς πόλεως, ἤρχετο ἐκ καταφύγης εἰς τὸν Ἀγαθίαν πλησίον τῆς μονῆς Τιμοθέου. Καὶ ἀνασείλας ὁ Ἐπίσκοπος ὄχλον ἵνα ἐκ τοῦ κλείσματος τῆς Ἀρχέτου, ἵνα διώξωσιν αὐτὸν ἐκεῖθεν· οἱ ὄχλοι ἐλθόντες καὶ τοὺς Ἀδελφοὺς σὺν τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐδίωκον, ἐξέβαλον τὸ Ἀποστολεῖον· εἰς ὃ καὶ ἐστρωμάτισαν. Βαστάζοντες λοιπὸν τὸ ἀδελφοὶ τὸ Ἀβᾶν αὐτῆς ἐνίβαλον πλησίον τὸ μοναστηρίου, εὗ γὰρ ἐδιάτρεπον τροφοφορεῖν διὰ τὰς πλαγάς. Παρῆσαν σὺν αὐτῷ ἅπαντες, ἐξελθὼν ὁ Τριτίου ἐπέμψεν αὐτὸν· εἰσαγάγωσι σὺν πάντας ἐν τῷ μοναστηρίῳ φοιτῶσαν· καὶ πραύμασι ἐδομένου. Ὡδὲ Ἐπίσκοπος χαλκηδόνος ἀκούσας λόγου τῷ Τιμοθέῳ, ἵνα ἴδῃ τὸν Ἀλέξανδρον, ἄνθρωπος σὺν αὐτῷ διαχθῆναι ἔχει. Ὡδὲ λέγει τῷ ἀποστελέντι· Ἐπεὶ τῷ Ἐπισκόπῳ· Οὗτος ἵνα ὁ ἀκούσαντος αὐτῷ, ὡς ὁ ἀκούσαντος ὁ κύριος σὺ ὀφθαλμῷ αὐτῷ. Τῷ σὺν ἴδιον ἀποστείλας ὁ Ἐπίσκοπος Δικαιοῦ τῇ μαρτυρίου, καὶ πτωχὸς καὶ ἐκ τῆς ἐργαστηρίου τινὸς, καὶ Κλημεντίς, καὶ βίρρους δύο ἵνα καθίσαντες αὐθάσαντα ἐπὶ τὸ ἔξοδον. Οἱ ὁ ἀγγεῖοι λαμπάδιναι ἀκούσαντες πρὸς Τριτίου λέγοντες· Κύλιστον, ἐξ ἀναχθέντος ἐκείνου αὐτοῖς· Ὡδὲ εἶναι αὐτοῖς· Ἐάσατε αὐτὸν, εἰ γὰρ ἐκ ἔστι ἀπὸ Θεῦ διαχθῆναι ἡμᾶς, ὁ Θεὸς μὲν ἐκβάλῃ αὐτὸς. Ὡς ὁ ἑτοιμάσθησαν οἱ

57 ARchimandrita quidam nomine Alexander ex Aſia multos adveniens, una cum Monachis circiter centum, domicilium ſumpſit in urbe, cujus converſatio omnibus fuit probata: zelo enim vehementi acceſſus ipſoſmet Principes incepabat, ſi quid ab iis eſſet impetobe factum. Illi vero communi conſilio exilium ei indixerunt in patriam ſuam, qui recedens ab urbe cum Monachis ſuis confugit ad ſanctos Apoſtolos, prope monaſterium S. Hypatii. Epiſcopus vero, accepto a Principibus mandato, ut illos inde expelleret, miſit turbam hominum, qui Alexandrum cum ſuis Monachis verberibus exſos ab eccleſia ejeceruut. Bajulantes ergo Abbatem ſuum Fratres ad monaſterium [nec enim, præ vulneribus ambulare poterat) obviam ſibi habuerunt Hypotium, qui omnes ſuſcepit, & apud ſe habuit, donec illorum vulnera curarentur. Chalcedonis autem Epiſcopus miſit Hypatio, qui diceret, ipſum quoque, ad quod Alexandrum ſuſcepiſſet, poſtero die expelleudum: cui ille renunciari hæc juſſit: Sic acit qui ipſum tetigerit, ac ſi tetigiſſet pupillam oculorum ipſius Domini. Sequenti ergo mane miſit Epiſcopus Decanos oratoriorum, & pauperes & quoſdam ex ergaſtulis, Clericoſque cum duobus aſinis, quibus impoſiti in exilium abirent. Ruſtici vero id agre ferentes miſerunt Hypatio; quod ſi mandaret, venturi eſſent, omneſque in fugam acturi. Verum reſpondit ille; Sinite ipſos agere filii: ſi enim Dei voluntas non eſt, ut hinc abeamus, ipſe illos fugabit. Præparantibus ergo utrimque ſe Fratribus ad deceſſum, & volentibus benedictionis cauſa unum ſaltem libeum pro via efferre, ecce Decanus Palatii, Ephippus nomine, *Alexander Abbas ejicitur de poſſeſſione ſuæ ſedis* *accipit Hypatium & defendit;* *ejicit vim tamen,*

A nomine, cum id, quod fiebat, didicisset, processit in medium, clamavitque; Date Notarium, & date nomine singulorum: Imperatria enim mandavit sibi revocari, quinam sint, qui famulos Dei persequuntur. Quod illi audientes obvolutis capitibus abscesserunt, ut ne nous quidem comprehenderetur: impleraque est Scriptura, quæ dicit: Quomodo persequatur unus mille, & duo decem mille, nisi quia Dominus vendidit eos: &, Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Itaque ad tempus aliquod apud se fovens Pastorem cum ovibus, dimisit eos: qui actirgratis abierunt ad quindecim milliaria in locum solitarium & quietum, ubi maximum condiderunt monasterium, habitantes in eo usque ad trecentos, jugiter Deum laudando; atque hi sunt Monachi, qui Acœmetarum a cœnobium incolunt.

A. CALLINICO *subveniente tibi palatii Decano.*

Deut. 32. 30. Ps. 33. 8.

qui deinde condunt monasterium Acœmetarum.

a

§ 8 Fuit & alius S. Hypatio discipulus dictus B Macarius, qui adhuc in seculo degens habebat zelum, sed non secundum scientiam: habitabat enim cum quibusdam impostoribus, unde occultam cerebri perturbationem incurrit, ita ut ipsemet ignoraret, quia elanculum id egebatur; acceptaautem sacro baptismate, zelo ac desiderio magno motus, venit ad monasterium, & dimissu seculo factus est Monachus; tantumque constanti exercitatione profecit, ut, cum esset corpore perquam firmo, tria officia solus ipse impleret: nam si hortus colendus esset, aut vinea, vel aliquid fluti & necessarii aperiri faciendum, deputabantur aliqui talium experti; ceteri vero texebant cilicia: & alius quidem ea iis scriptor est, alius sullonem agit, futurem alius, alius denique ustiarium, quibus cum unum duntaxat ustium sit, non licet alicui pro arbitrio ingredi, vel egredi. Erat, qui curam habebat animalium mulæ servientium, alius fabricæ domus intendebat: ficubi autem opus erat ædificare quidpiam, omnes ad opus concurrebant. Sed C & infirmorum curatur erat, uti & susceptor peregrinorum: omnes autem sibi mutuo hebdomatim succedebant in officio, nisi quod Liturgia omnibus esset communis, neque licebat cuiquam ab eo, quod ipsi injunctum erat, munere transire ad aliud; sed in suo quisque ordine jubebatur manere.

Quidam ob insaniæ curatus;

& fallus Monachus;

singulis singula officia hebdomadatim obeundus,

§ 9 Macarius autem quidquid sibi imperabatur, exequebatur alacriter nulli parcens labori, tamquam verus Dei servor, qui dicere posset; In laboribus abundantius: perseveransque in vigiliis sæpe tertiam noctis partem erectus stans, in oratione transigebat: cætra vigilias autem & psalmodiam omnibus communem, bis intra diem noctemque totum Psalterium decurrebat. Quod ad dilectionem Fratrum attinet, ita excellebat in ea, ut numquam propriam, sed semper illorum commoditatem spectaret. Sic igitur Dei servicns curationem prioris mali obtinuit. Cumque sic transegisset octodecim annos in monasterio, non valens invenire diabolus, unde ei prævaleret, tandem observavit infirmiorem esse circa humilitatem; eique in memoriam revolvens suos pro virtute labores, & phantasmata quædam sub specie Christi adducens, tandem ejus mentem captivavit, ut cogitaret, quod pro

illo ad omnia fervente virtute egregie profecit:

dein in superbiam elatus, decipitur a diabolo,

ἀδελφοὶ ἀμφότεροι, ἡ' ἐβάλοντο ἕκαστος καὶ βιβλίον B
ἀπὸ λόγου ἐν ᾧ εἶδον, ἐβὶ Δικαιοῖς ἀπὸ τὸ πα-
λαιὸν Ἔφυτος, ὃς μαζὸν τὸ γυμνὸν, Ἠσαΐου
εἰ τῷ ὄχλῳ λέγω· Δόον Νεκίεων ἐ χεῖρόν, δοσ
ὑμῶν τὰ ἑνίμαια, ὁ Βασίλειος ἀπέστελλε μαθη-
τὰς ἀπὸ ἀσὶν οἱ διάκονοι τὰς δῶλας τὰ Θεῦ. Καὶ δίδου-
ἐκάστοι ἀκόνωνι, τὰς δῶλας ἐκκαλῆσάντος ἐ ἀνδρέ-
δρασκον, ἀὶ μὸ ἀπολαβόλιμι ἐνα ἐξ αὐτῆ. Καὶ ἐ-
πλουτῶν ὁ γραῦ ὁ λέγων· Πῶν διώξωσι δὲ χι-
λίοι, ἐ δύο μυριάσιν μυριάδας, ἀ μὲν Θεὸς
ἀπέδοτο αὐτὰς ; παρεμβαλεῖ ἡ ὁ Ἄγγελος Κυρίου
κύκλῳ τῆ φοβομένων αὐτ, ἐ ῥύσεται αὐτάς. Ὁ γὰ
Ἐνάτιος χρόνοι ἀπαιδίας, ἀπ πρόβατα σὺ ἐν τοι-
μενὶ ἀπίτυπλον. Οἱ ἡ δικαιοῦντο ἀπὸλθον ἀὶ αὐτ-
σωμαν δικαιῶσι εἰ ἰδιάζοντι ποτε τοιῶσιν μο-
ναχέρια μόγιστον, εἰ ἡ κατοικῶσι τριακόσιοι ἅμα
ἀσκητα, ἐ Θεὸν δοξάζοντες ἀσπαπαύστως. Οὗ-
τοι δὲ εἰσὶν οἱ μονάζοντες, ὃς τὸ μοναστέριον ἐβ
Ἀκοιμητῶν οἰκῶσιν.

§ 8 Ἀλλ' ἡ μαθητὴς γέγονεν τὸ ἁγίε Ἐνα-
τίε, ὀνόματι Μακαρίε· ὅστις ἡ εἰ τῷ κόσμῳ B
διάγων, ζῆλον ἄχεν, ἀλ' ὁ κατ' ἐπίγνωσιν ἡ
ἡ' διὰ σωτικῶν πειράζετο αἰσθήσεσι, ἴδεν ἐ πα-
ραπλῆξιν ἄχεν ἀσυμφωνὸν τὰ τὰ φρένας, αἰμίγ-
μα ἐκάστοτε γινώσκων, ὅτε ἀσυμφωνὶ ἡ ἐν. Οὗ-
τος λαβὼν τὸ ἅγιον βάπτισμα, ζῆλον ἐ τόσ-
ον ἐνδίδωι κτώμενος εἰ τὸ μοναστέριν ἐλήλυθεν, καὶ
ἀποπεξάμενος τὸ κόσμῳ γέγονεν μοναχός· ἐ το-
σοῦτον ἔλασεν τὰ ἐνίμαιτο ἄσκησιν, ὧ γὰρ ἐ τῷ
σώματι πάνυ σωτικῶι, ὰ κάμνων αὐτ πρὸ τρία
δούμενα. Εἰ τοῦ γὰρ κῆπον γεωργῆσαι, ἢ ἀμ-
πέλος σκάψαι, ἢ ἄλο τι ποιῆσαι ἐνίμαιτο, οἱ
ἐπιτιθέντι τὸ ἔργον ἀὶ τῦτο συναγωνίζοντο αὐτ· τὰ
ἢ λοιπὰ τρίχινα ἐργάζοντο. Ἦτε μὲν ἐξ αὐτῆ
ὁ μὲν κεντυρίων, ὁ ἢ πλύνει ἡ ῥάπτει, ἄλλο
ἀτελιῶν, μιᾶς γὰρ θύρας ἄσης, ἐκ ἔξεστι τινὶ
ἁπλῶς εἰσέναι ἢ ἐξιέναι· ἄλλος ἐπὶ τῆ ζώων τῆ
ἀλλοδόντων, ἄλλος οἰκοδόμος· ἡ ἀπὸ χρῆα οἰκο-
δομήματος ἢν γενέσθαι, πάντες συνέτρεχον ἐκεῖ.
Ἄλλος τοῦ ἀρρώστους ἐνεφίει, ἄλλος τὰ τὰ ἀποδε-
χεῖσθαι τὰ ξενίσι ἡ ἀπαιτοῦντα· οἱ πάντες ἢ ἑβ-
δομάδαι ποιοῦντες, ἀλλὰ ἢ ἐκκλησίαν ἀπέδι- D
δοντο, κοινὴ; τῆ κοινῆ τῆ πάντων Λειτουρ-
γίαι, ἡ' ἐκ ἦν ἀνθρὶ τινα ἀπὸ τῆ ἰδίε ἔργε,
ἢ προστάξη ἀποκτίδοσθαι τὰ ἄλο, ἀλ' ἔτε ἐκεῖ-
σθαι μέλι εἰ τῷ πέρι αὐτῆ.

§ 9 Ὁ δὲ Μακάριος τὰ ἢ ἐπιτρέπων, προ-
θύμως ἢ ἐποίειτο ἑαυτῆ τῷ μόχθῳ, τὰ
ἀλοδὰς τῷ Θεῷ δούλε, κ'' ἢ λέγοντα· Ἐν
κόποις περισσοτέροις· ὑγκρατεύόμενος γὰρ πάνυ
ἐγρήγορε, σπανίως κῆ ὁ τρίτος ἢ νυκτὸς ὁρᾶς
ἑστώμενος ἐυχετο· τοιοῦτο γὰρ ἢ κοινὸν ἢ πάν-
των ἐκκλησίας ἡ ἀγρυπνίας, ὡς ἀ ἐυχόμενον ἢ Δαυὶδ ἦναι δίκαιον ἐμοίειν· Τοσοῦτον ἢ
ἀγάπην ἰσχυε πρὸς τὰς Ἀδελφὰς, ὡς μὴ ζητῆ-
σαι ἢ ἰδίαν ἀνάπαυσιν, ἀλλ' ἢ τῆ Ἀδελφῆ·
Οὕτως ἐκ ἦν ἐκκλίνων ἢ Θεῷ, ἢ φύσις παραλλα-
ξίαι τὰ ἴσον παρὰ τὸ Θεῖ ἔνεβεν. Πονήσασ-
θαι ἐκ δίκα ἢ ἐκτὰ ἔτα εἰ τῷ μοναστηρίῳ, μὴ
δυνάμει ὁ διάβολ πῶν αὐτ χωρέσασθαι,
ἄρα αὐτ σκληρότερον πρὸ τὰ κατωφορεσίαι,
ἡ' ὡς πόνοι ἢ ἀρετῆ ἀναμοχλίων εἰ τῷ ἄφ-
νοίᾳ, κ' πάνυ φανταζίαι αὐτῷ προσέχων ἐπ'
σχήματι τῆ Χρισῆ, πλοι ἀὶ δίκαιοι αὐτ ἐχκα-
λῶσασθαι, ὑποβαλὼν αὐτῷ εἰ τοῖς λογισμοῖς,

ὅτι

Αὐτὸς ἀνὴρ πάντας δίκαιους ὦ Μαΐζω γὰρ πάντων ἔσχεσαι, ἢ ὁ Ἰησοῦς ἀγαπᾷ σε, ἢ τὸ σοι κατοικοῦν, ἢ διὰ σε καλῶ τοὺς Ἀδελφούς. Χρόνῳ δὲ πλείονι, ὡς ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔγνω ὁ Ὑπάτιος, καί τινες κατὰ τοῦ Ἀδελφῶν ὅτι πλανῶνται, ἢ κακοδοξίαν αὐτῷ προτίθενται, ἢ ὡς ἐπύθετο κύριε, ἀλλὰ πάντας ἐξομυκτήριζεν· πεπόρθητο γὰρ ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάστου, ὅτου ἢ αὐτῷ σωλὴν διὰ τὸ ἀδιάκριτον. Τοιοῦτον τῷ ἐφερεσβλάβουσιν, ὡς πληρωθῆναι κατακαλῶν ὁ ἄγιος Ὑπάτιος κύριε τὸ Χριστῷ. Ἠδέχιν τὸ Θεὸς ἐπὶ τὸν κεφαλήν μου ἐστιν, καὶ ὁ Ἰησοῦς δι' ἐμοῦ ὁμιλῶ, ἢ κατακαλύφθη μοι, καὶ ἄνδρ μοῦ Ἰησοῦς, δι' χιλίων σοι Ἐπισκόπων χαρίζωμαι, ἵνα ἄρχῃς αὐτῷ ὡς Ἀρχιεπίσκοπος. Ὀδὶ Ὑπάτιος σπλαγχνιζόμενος ἐπ' αὐτῷ ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τῶ μοναστηρίου πλανώμενος, βάλλει αὐτῷ σίδηρα ὡς τοὺς πόδας, ἵνας φρουλαχθῇ ἐλθῇ ὡς ἑαυτόν. Καὶ μετ' Β ὀλίγας ἡμέρας λέγει ὁ Μακάριος τῷ Ὑπατίῳ· Ἀπόλυσόν με, ἢ δός μοι ἕξ Ἀδελφοὺς, ἵνα ἀπελθὼν συνάξω τοὺς χιλίους, ὃν ὑπέσχου μοι ὁ Ἰησοῦς. Ὀδὶ Ὑπάτιος εἶπεν πρὸς αὐτ· Ἐγὼ μεθ' ἡδυπόμου μὴ ἀπολθεῖν σε, οὐδὲ ἐκ ἀνέχῃς, ἀλλὰ ἀδελφοὺς σοι ἢ δίδωμι· ἀπ' εἰ βούλῃ ἀπελθεῖν, σὺ μόνος ἀπελθε·

60 Ἀπελθὼν οὖ, ἀδέως προσέλθετ τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις μὲ λαβὼν ἀλογίαν, μᾶλ κατεπλάγησε μῦ τῶ πνεύματικῶ Πατρὸς· οὗτος γὰρ τοιοῦτος ἐ ἀκολουθία ἐκρίνοσον, ἵνα ἢ ἐξερχόμενος τῶ μοναστηρίῳ, καὶ ἐν ἄκρῳ ὥρᾳ ἐν καπελέου γένηται, ἢ καὶ εἰ ὕδῳ μᾶλλ ἀπέρχεσθαι, ἀρῶν ἔρχεσθαι καὶ καταρτίσαι μῦ τῶ Ἱερεως καὶ Πατρὸς, καὶ λαμβάνει ἀλογίαν, καὶ ὅτως λοιπὸν αὐτοπεδίτους ἐ κολλέβιτας προσέρχεσθαι ταῖς ἁγίαις μυστηρίοις, μῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου. Ἢ λέγουσιν· Ἐαὶ προσφέρῃς τῶ δῶρόν σου, πρῶτον ἄφες τὸν ἀδελφῷ σου· ποτὲ γὰρ τις δι' ἀφορισμὸν ἐκοινώνησε, μὴ λαβὼν εὐλογίαν, ἐ δοκῶ παιδὰν ἐπαιδεύθη παρὰ τῶ Θεῶ, ἵνα ὅτι ἤλθε πρὸς τ' Ὑπάτιον, καὶ ἤυξατο περὶ αὐτῶ καὶ ἰάθη. Ὀδὶ ἦλθε Μακάριος ὁ πλήρης τ' δακρύων μῦ δέλων τῶ Θεῶ, σύναρα ἵνα ποιήσας, ἵνα ἤλθε C πρὸς τ' Πατέρα ἐ κατηλλάγη, ἵνα εἰκ ἐκ μῦ χιλίων συνάγαγε· ὧ ἢ μὴ ὠρίωσεν μῦ τῶ Πατρὸς χάριν γίγνεσθαι αὐτῷ πάσης βλάβης· Μετὰ γὰρ ἐτῶν δ πλεῖ τῶ Ὑπατίου παιδεύσεως ὡς ἀκριβεστῶν κρίσεως, φασίν τινες Ἀδελφοὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔν κατεπατήθησαν οἱ μαθηταὶ τῶ Ὑπατίου ἐδέξατο, ἵνα ἢ ἐξενίκη καὶ τῶ σαρκίων ἐ τι ἐτέ αὐτῷ. Ἡμέρᾳν ἢ ἐγδυνίκησεν, τινὸς ἢ μισήλθεν τροφῆς κρεῶν ἐ λάχανα· Ὅτως ἐν ἐδέσθη τ' ἅγιον Ὑπάτιον τ' ἁμὸν Πατέρα· τότων γὰρ τῷ ἰδίᾳ ἐβόα λάχανα· Τὸν τοῦτον μου διάσωσε, αὐτὸ γὰρ μὴ μῦ βάβδων δοκῶ βασανίζωσιν· καὶ πάντα λάχανα ἀπέδωκεν τῶ στόμα. Καὶ κατέδυσεν αὐτ μῦ τ' Ἀδελφῶν, εἰ ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῶ Ἀδελφοὶ τῶν ἐυχὰς ἐποιοῦσιν· ἐπειδὴ δὲ ἐδιακρίσησε ἐλαρρύνθη ὁ τόπος, ἢ ὡς ἔπορεν ὑπαλλοις ὑπ λεγόντων πολέμοις, πῶς χαρὰν διεπλεγχίσθη ἐς αὐτὸ ὁ Κύριος, ἐ ἐχ ὑπέμεινεν αὐτ ὁ ἀδελφότητος· ὅτερ ἐλπίζομεν πᾶσι προβῆναι πᾶσιν τ' Ἁγίοις, ἐ τῷ Πατρὶ ἡμῶν Ὑπατίῳ, ἵνας ἀρᾶν παρὰ Κυρίου τὸ ἐκείνῳ τῷ ἡμέρᾳ μῦ πάντας τῆς δούλοις τῶ Θεῶ. Ἀμὴν.

61 Τότο ἢ ἐμνημονεύσαμεν ἐς ἀνάδειξιν ὁ ὠφελίας ὁ δουλοῦ τῷ ταπεινοφροσύνῃ· μηδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ ἴχῃ τις χωρὶς ταπεινοφροσύνῃ, μάτην κο-

omnibus eſſet juſtus: Plus enim habet, inquiebat, quam ceteri, & Jeſus te diligit in te habitans, atque per te loquitur Fratribus. Procedente ergo tempore, ex verbis ejus notavit Hypatius, aliique ex Fratribus nonnullis, quod deciperetur, eumque inſtruere conabatur; ſed nihil perſuaſit: quin potius contemnebat omnes: auferebatur enim ab adverſarii violentia, idque propter defectum diſcretionis. In tantam igitur rapiebatur amentiam, ut confidenter Hypatium appellaret Chriſti adverſarium, dicens: Deatera Dei ſupra caput meum eſt, & Jeſus per me loquitur, mihique revelavit, & dixit: Mille Epiſcopos tibi congregabo, ut ipſis domineris tamquam Archiepiſcopus. Hypatius autem ejus miſerius, timenſque, ne monaſterio egrederetur errabundor, compedes ei injecit, ut cuſtoditus ad ſe rediret. Poſt dies autem paucos Macarius Hypatio dixit: Da Fratrem, quicum eo ſalam, ut congregem illos mille, quos mihi Jeſus promiſit. Cui Hypatius; Equidem nolebam te dimittere, id ſi non pateris, non dabo tibi Fratrem ſocium; abire ſi vis, abito ſolus. D ax me: VATTE. dimittit petis: E

60 Diſcedens ego, acceſſit ad Divina myſteria, ſed oeqoe benedictioem, neqoe pecem a Patre ſpirtioali accepit: hic enim mos & ordo inoleverat, ot egrediens de monaſterio, ſive in alio loco peeſtitorus, ſive iter ſimpliciter aliquo factutus, peius quam illud auſpicaretor, acciperet a Patre ſpiritoali pacem cum benedictione, itaque ſine impedimeoto puros accederet ad divina myſteria, juata mandatom Domini dicentis: Si offers munus tuum, prius reconciliare fratri tuo: ſi quis aorem per imptudentiam communicaſſet, benedictione non accepta, gravitee mulctabatue a Deo, donec rediret ad Hypatium, &, hoc ſuper eum orante, ſanaretur. Infelix ergo Macarius, proſequentibus eum ſtultis lacrymis Fratrum, quatuoe annos ſic egit, ut neque ad Patrem ſpiritualem reconciliandus veniret, neque vel unum ex mille colligeret. Patri autem non reconciliari quocumque alio malo ipſi pejus erat: nam uoo poſt Sancti morrem anno, graviſſima infirmitate caſtigatum, Fratres quidam retulerunt ad monaſterium, ubi miſericorditer ab Hypatii diſcipulis receptus fuit, donec emarcueroni ejus carnes & oſſa; per octoginta autem dies nihil cibi admittens clamabat: Miſerom me, qui coutempſi Sanctom Hypatium Patrem meum! ſobrix oero meoti redditus clamabat: Videte dorſum meum, aliqui enim virgis me cædentes graviter cruciant, itaque vociferans eaſpiraſſit: & ſepelierunt eom in loco, ubi quotidie ſolent orare Fratres: quia enim hoc paſſus eſt propter indiſcretionem & lenitatem ſuam, & tamquam ineapertus non ſatis caute ſe geſſit in bello ſpirituali, ideo miſertus eſt ejus Dominus, neque privavit eum conſortio fraternitatis. Quapropter confidimus, quod per preces Sanctorum Dei ſanctiqoe Hypatii inveniet miſericordiam in die judicii cum omoibus Dei ſervis. Amen. F & ideo ſuæ ſirmatus ac ſolutus? pœnitens moritur

61 Hujus autem meminimus, ut diſcamus, quæ ſit utilitas humilitatis: abſque hac enim, ſi quis millenas virtutes habeat, ſruſtra laborae:

A quia abominabilis Deo eſt omnis ſuperbus, & ſupra arenam ædificat; & ſupereatollentes ſe ad othiolum redigentur. Dominus vero humiliatum ſeſe preces reſpicit juxta illud: Humiliatus ſum, & ſalvavit me. Ecce enim quomodo Frater Macarius ſeſe exercuit; ſed quia exiſtimabat ſe eſſe aliquid, ſunditus perifſet, niſi Divina eum miſericordia præveniſſet: quæcumque igitur bona opera quis fecerit, dicat in corde ſuo; Vere non ſum dignus vocari ſervus Domini, neque ad hoc vel minimam habeo capacitatem: nam bona opera facit Deus, gratiam largiens, qui dignos nos reddit intelligere ad bene operandum, & docet hominem ſcientiam: dicit enim; Declina a malo, & fac bonum: unum bonum quod quiſque fecerit, Deo cura erit.

A. CALLINICI *modeſtus monaſſis ac humilitatis*

Pſ. 36 27.

B 62 Contigit, ut intendens cuidam miniſterio Hypatius ſentiret moleſtam quamdam gravedinem: multi enim ea civitate ad ipſum veniebant, percepturi fructum ea ejus precibus: completo autem miniſterio, vocavit hominem, in quo ſator iſte erat, eumque in medio ſtatuens dixit: Unde es? quid operis exerces, aut quid portas? Qui reſpondit: Antiochenus ſum, & volo fieri Chriſtianus. Ille vero illum perſcrutatus, invenit ſuper illum panniculum, quaſi zonæ tres digitos latæ, ipſumque extendens: Quid hoc, inquit, ſibi vult? etenim in oratione eaſtheus ſenſi ſatanicum quemdam ſœtorem. Quod cum tandem fateretur ille eſſe veſtem Dianæ, juſſit Sanctus, ut ſtatim combureretur: ſed illud projectum in ignem non urebatur, verum fiebat quaſi rotundum vaſculum. Orationem ergo faciens Sanctus una cum Fratribus, pedibus ſuis illud contrivit & comminuit in fruſta, & terræ commiſtum miſit in latrinam, dixitque homini; Si vis Chriſtianus effici, ſerto hic librum tuum & omnia maleficia, miſitque cum eo Fratrem, ſed ille dimiſſus abſcurrit.

Sanctus magum ut ſatore ejecit;

C 63 Alia vice intelligens aliquem vaticinari, accerſivit eum dicens: Veni, ut honorem te; venienti autem ad ſe: Audio, ioquit, te futura prædicere, & ſi quid amiſſum fuerit, indicare, quin illud furatus ſit: rogo igitur te, indica mihi, quomodo hoc facias, ut poſſim te digno honore proſequi. Qui prompte cœpit ei dicere: Si quis mihi de re quapiam loquatur, ipſe ſtatim nocte revelatur mihi: & ego ipſi mando, ut ſinguli interrogantium bovem vel ovem vel volucrem macteut in idolio, atque enuncio quid angelus mihi revelaverit. Hæc omnia verba juſſit Hypatius ſcribi, cumque eum comprehendi feciſſet: Sic ergo, inquit, diabolus per te docet homines idola colere? ſuadeo tibi, ne hinc egrediaris, ne per te ſatanas noſmas perdat: ego te in cella claudens, præbebo tibi panem quoad vixeris: nam ſenex eſar. Modico autem tempore ſic tranſacto, venerunt preſbyteri, qui in ejus vicinia habitabant, & ſponſionem ſuam dederunt, quod non permittereut ipſum amplius talia facere: quare ſcripto ejus ejurationem accipieus, dimiſit illum, qui paulo poſt mortuus eſt.

fortilegum deprehendit,

& arguit.

64 Audivit aliquando domum eſſe tribus manſionibus diſtantem, ubi habitabant quadraginta circiter viri immolantes idolis, quidam uous, nomine Elpidius, vulebat fieri Chriſtia-

quidolola-trarum conſuetudinem

D τιφ· βδέλυγμα γὰρ παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψούμενος· ὅτος, ἢ ἐπὶ τ ψάμμον οἰκοδομᾶ, ἢ ἐξολεθρώσεις τοὺς ὑπερφάνους, ἐταπείνωσε ἢ Κύριος ἐπὶ τ προσάγχῳ τῆ πτωσεῶν· Ἐπτωχεύθην γὰρ ἕως ἐπὶ με. Ἰδὲ γὰρ ὁ Ἀβλφὸς Μακάριος πῶς ἔσκησεν ; καὶ ἵνα οἴηθῇ περὶ ἑαυτῶ ὄντα τ, ὡ μὴ ὄντι ὁ ἰλεὼ τῶ Θεῶ προίδασεν αὐτ, ἀπώλετο πάντα. Ὅσα οὖ καλὰ ἔργα ἐαὐ ποιήσῃ τις ἵνα λέγῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐ· ἀνάξιός ὅτι ἐγὼ ἐμὶ ἀξιὼ σπουδαίας δούλω τῶ Κυρίω, ὅτι ἑαυτὸν ἡμὶ πρὸς ὀλίγιστον δύναν Θεῶ· τὰ γὰρ ἀγαθὰ ἔργα ὁ Θεὸς ποιῶ, ὁ δι-δὺς πᾶσι χάριν, καὶ καταξιῶν ἡμᾶς τὰ γινώσκειν ποιεῖσθαι τὰ καλὰ, ὁ διδάσκων ἄθρωπον γνῶσιν· ὅτως γὰρ, Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν· ἓ γάρ τι ποιήσει ἀγαθόν, τότο κομιῖται παρὰ Κυρίω.

E 62 Ἄλλο τι πάλιν, ἐνοχλοῦντο αὐτὸ ὡς ἡ ὑπερησίαν, ἐνόησε τινὰς πικρὰν δυσωδίαν ; τοῦτο γὰρ ἐν τ πόλιτι ἀκόντες περὶ αὐτὸ ἔρχοντο ἐ ἀπέλλοντι ἡμ ἁγίων αὐτῶ ἕνεκεν. Πληροθέντος ἡ τ ὑπερησίας, ὡς αὐτὸ δίκαι ἐκάμπτων ἐκάλεσεν ἡ ἄνθρωπον, εἶ ἡ ὦ ὁ ἐνοχλῶν ἡ, ἔ τίνος αὐτ εἰ τῇ μέσῃ ἔπεσε· Πόθεν ἦ, ἔ τί σ ἐπιτήδευμά ἐν, ἔ τί βαστάζεις ; Ὁ ἡ εἶπεν. Ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰμί, ἔ βούλομαι Χριτιανὸς γενέσθαι· Ἐρμήσας ἡ αὐτ ἔξω εἰ αὐτῇ ῥάσκῳ ὡς ζώνας τρεῖς δακτυλιαίας, ἢ ὠτείνας αὐτ, τί δῆλα ἔλκει τοῦτο, ἐγὼ γὰρ ἐσθίμιλα ἐν τῇ ἐξῇ σωτηρεῖα ἐνοχλεῖται. Μᾶλις ἀμολόγησεν τὸ ἱμάτιον αὐτὸ ἔναι τ Ἀρτέμιδος, ἔ δ'ὡς ἐκέλευσεν αὐτῶ καῦσαι. Βαλὼν τος αὐτὸ εἰς τὸ πῦρ αὐτ ἐκαίετο, ἀλ' ἐγένετο ὡς σκέλος στρογγύλης. Τότε ὁ Ἅγιος ἐξῆλθ ποιήσας μῆ ἄκων Ἀβλφὸν, ἔ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ σωτρίψαι, ἐλίπτωσεν πᾶ λιτρὶν, ἔ γῆ μίξει ὡς ἀφεδρῶν ἐρίψεν, ἔ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· Εἰ βέλει Χριτιανὸς γενέσθαι, φέρε μοι τὰ βιβλία σου, ἢ κατὰ τὰ παίζεις σε, ἢ σωστένωσον αὐτῷ Ἀβλφῷ· ὁ ἡ περιπαλεῖ αὐτόν.

F 63 Ἄλλο τι, ὑπόνοιαν περίεσθ ἔτι μαντεύεται, μαντεύεται αὐτ λέγων, ἐλθέ, ἵνα τιμῇ σε τιμῶν· Ἐλθόντος οὖ αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· Ἀκήκοά περὶ σο ὅτι τὰ μέλοντα γινώσκεις, ἢ εἴ τι ἀπόκειται, λέγε αὐτῷ τὶ αὐτὸ ἔκλεψεν· Ἐπερωτικὸν σε οὖν μετὰ πάσσης, ἵνα καλῶ μαθὼν ἀξίως τιμῶν σε· ὁ ἡ προθύμως ἤρξατο λέγειν· Εἴ τίς μοι εἴπῃ περί πράγματός τινος, ἐξὸν ἐν τῇ νυκτὶ μοι ἀποκαλύπτεται· ἔ λέγω αὐτοῖς ἵνα ἕκαστ αὐτῷ ἢ πρόβατον, ἢ ὄρνιν ἀπιλθὼν δῦσαι εἰς τὸ εἰδωλεῖον, ἔ ὅταν λειτὸν τί τί μοι ἀπεκαλύψῃ ὁ ἄγγελ, λέγω. Ταῦτα ἡ πᾶς φανὲς ἐποίησεν ὁ Τιμόθ γράφεσθαι, ἔ ἵν' ὡ αὐτ ἐσφαλίσατο, λέγει αὐτῷ· Ὥστε οὖ διὰ σο διδάσκει ὁ σατανᾶς τὸς ἀνθρώπους εἰδωλολατρεῖν ; τέτνεθι, ἵν ἐξέρχῃ ἐκθεῖν, ἵνα μὲ ὁ σατανᾶς διὰ σο ἀπολέσῃ ψυχάς, ἐ κλείσ σε ἐγκλείσει παρέχω σοι ἐ ἄρτον ἵνα ζᾷς σε· ὧ γὰρ γέρων. Ποιήσας ἡ δυνάδε χρόνον ὀλίγον, ἔλθον οἱ πρεσβύτεροι οἱ γωτιάζοντες τῇ χώρᾳ αὐτοῦ, καὶ μίλις λόγον ἔδωκεν τῷ Τιμοθέῳ μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν, ἀφεῖναν ἐγγράφον ἐξομολόγησιν ἐλαβον, ἔ ὅταν ἀπέλυσεν αὐτ, ἢ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν.

64 Ἄλλο τι πάλιν, ἤκουεν ὅτι ἐκεῖ μονὴ τρεῖς εἰσὶ τὸ ἔτος, εἰ ἢ κατοικοῦσιν ὡ τεσσαράκοντα ἄνδρες θύοντες τοῖς εἰδώλοις, ἢ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐθελόδε Χριτιανὸς γενέσθαι, ὀνόματι Ἐλ-

πί-

A πίδιον, ἓ ὁ σωέρχετο αὐτοῖς εἰς τὰ ἀδίκημα, διὸ καὶ τελευταίως μαστίζεται ὑφ' ἑαυτῶν, λέγοντες· Εἴδομεν εἰ σε ὠφέλει ὁ Χριστός, ὃς ἐκ τῆς πλαγῆς κατακείμενος, ἕλκη ἐνέτεινεν ἕνδον. Τοῦτο ὁ μαθὼν ὁ Τυράνδης, λίθους ἀποτόμους ὑποζύγιον, ἔχοντος αὐτὸ εἰς τὸ μοναστήριον, καὶ ἐξαπατήσας οἱ ἴδιοι πατέρα, ἓ εἰς ἕλκη ἔμενεν· ἓ ὑγιὴς γενόμενος, ἐκ τῆ χειρὸς τὸ Τυράνδη κατεξιώθη τὸ βαπτίσματος· καὶ ἀναπεμόμενος ἐδέλμων τῷ Κυρίῳ ἑαυτοῦ τρία ἔτη, καὶ τελέσας μοναχὸς ἓ βίον ἀνεπαύσατο. Ἐκείνου ὁ τοῖς παραδόξοις ἀνέτειλεν ὁ Τυράνδης λέγων· Μοναχήσατε, καὶ γίνεσθε Χριστιανοί, εἰ ὁ μὲ, σίχετε κατακλύσεως ὑμᾶς ὁ ὀργὴ τὸ Θεό. Ἐκείνου ὁ μὲ βασιλεύσαντα ὑπακόσαι, ἐκ ἐνελιπόδη οἱ ἑαυτοῦ, ἓ κατέλαβεν αὐτὸ ὁ ὀργὴ τὸ Θεό. Καὶ οἱ μὲ ἀνῆφ ἐπὶ δαίμονοι πικρῶ θανάτῳ ἐπελάβοντο, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκφοβηθέντες, ἓ ὁ οἶκος ἐρημώθη, ἐκ μὲ κατοικηθῆναι, ἀλλ' ἐγένοντο· Γεγράπται ἡ ἔπαυλις αὐτῆφ ἐρημωθῆναι, ἓ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῆφ μὲ ἦναι ὁ κατοικῶν.

B

nas, qui non cooperabatur impietatibus eorum; D
quapropter ſæpius eum verberibus mulctabant, EX MS.
dicentes: Videamus, quid tibi proſit Chriſtus, VATIC.
ita ut ex plagis decumbens gravia ulcera pateretur. Quod intelligens Hypatius, miſit ju-
mentum, cui ille impoſitus ad ſe deportaretur; eamque ut pateret ſuum excipiens, ſanavit ul-
cera ejus, qui perſanatus, baptiſmum de ma-
nibus Hypatii digne excepit, factuſque Mona-
chus ſervivit Deo; & triennio ſupervivens, in
bona ſenectute ſitam feliciter terminavit. Illis autem quadraginta ouncias ſolidi Hypatius, ut pœnitentiam ageret, & fieret Chriſtianus; ſin mi-
nus, futurum, ut Dei vindictæ illos compre-
henderet: quod, ipſis nolentibus obvenit, tan-
tum quippe ſpatium exegit. Quidam enim illorum a dæmonibus morte acerba ſublati e vivis
ſunt, alii vero divulſi ab invicem; & domus ipſa PS. 68. 26.
ita concidit, ut nemini eſſet habitabilis, prout ſcriptum eſt: Fiat habitatio eorum deſerta, E
& non ſit, qui habitet in tabernaculis eo-
rum.

differunt dum præcavit.

ANNOTATA D. P.

a Acœmetæ *quaſi* non dormientes *propter inſtitutum perpetuæ pſalmodiæ, quod deinde imitati in Occidente Agaunenſes Monachi, Sac-Dionyſiani, & alii, diviſis in tres turmis Fratribus, mutuoque ſuccedentibus: quod vulgo dicitur* les perpetuës. *Vide de iſtis prolixe tractantem Henſchenium ad* 15. *Januarii, occaſione S. Joannis Calybitæ in ipſorum monaſterio aliquandiu verſati, cujus etiam Vitæ præmittitur Vita hujus S. Alexandri, necdum reperta illius Natali; quæ poterit in ſupplemento Januarii maximum illuſtrare ex hac Vita S. Hypatii, quoad ea, quæ urbe pulſis Chalcedone acciderunt, alibi non tam diſtincte relata: patet autem Henſchenium eadem contigiſſe tempore Neſtorii ante Concilium Epheſinum, ſub annum* 430.

CAPUT IX.

Maleficia ſublata, ſalubria monita diſcipulis data a S. Hypatio.

c

F

65 Ἄλλο τι πάλιν, καθυπλαρία τις, τῶνομα Εὐφημία, ὑπὸ δαίμονος δεινοῦ ἐδαπάτο, καὶ ἐνεργείαις πρὸς τὸ Ἁγίου παρεκαλέσθη, ἵνα δίχως ποιήσῃ ὅτι ἐκινδύνευεν. Πολὺ οὖν παρεκαλέσασα, παρεκλήθη ὅτι ἐκ τοῦ χριστιανὸ. Ἐ ἀνελθὼν ἐπέτεινεν δίχως, Ἐ δίδωσι μετάλαβε τροφῆς, Ἐ ἐλθὼν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ηὔχετο περὶ αὐτῆς ὁ Χριστὸς παρεκαλεῖν. Οἱ οὖν δαίμονες ταπεινωθέντες, ἐμφανίζονται τῷ Τυράνδῃ λέγοντες· Τί ἡμᾶς ἐκβιάζεις ἀναχωρῆσαι ἀπ' αὐτῆς, ἐκ ἐκάθαρε διώξας ἡμᾶς, ἐλλείπεις σε ἔχομεν θλίψαι, ὁ Ἐ ἐποίησαν· ἐκείνης γὰρ ἐγειρούσης, τοσοῦτον ἐδλιβεν ὁ Ἅγιος, ὅτε ἐκ ἐμφὼν ἔλεγεν ἀῤῥωστῆσαι, Ἐ ὑγιὴς αὐτὴ γενομένου, εἰς οἶκο ὁ Κύριος καταργοῦσιν αὐτῆς.

66 Ἄλλος τις Κόμης, τοὔνομα Ἐλπίδιος, ἀρχιτέκτων τῆ Βασιλέως, δεινῶς καὶ ὅτος ὑπὸ δαίμονος τὸ σώματος ἐδαπάτο, καὶ πάντα δεινῶς πρυχόμενος, βοᾶς ἀπέστελλεν. Ἀκούσας ὁ περὶ τῆ Ἁγίου, ἀρχεται πρὸς αὐτὸν μὲ κλίνης Ἐ παίδων. Ἅμα οὖν ἐκείνου ὁ ἅγιος Τυράνδης δίχως ὑπὸ αὐτῆ, καὶ παίδιον ἐν τῇ κλίνῃ, ἐκτείνει τὴ χεῖρα ὅτου ἐκείνου, καὶ παυσάμενον αὐτῆ ὑγίνετο· ἓ

65 Ubicularia quædam, Euphemia nuncupata, torquebatur a ſævo dæmone, Energume-
quæ ad Hypatium mitteos, rogavit eum veoire, na liberata ipſa ſanitas
& ſupee ipſam orare, quia periclitabatur; mul- cedisur a
tumque precata, meruit ſolatium, quia erat dæmonibus.
bona Chriſtiana: veoiens enim Hypatius pro ea
oraoit, quæ continuo cibum ſumpſit: & ipſe in
monaſteriam rediens, perrexit pro ea deprecari Dominum: quod ſcire non valentes dæmones, appareruntei, dixerantque, quare nos cogis ab ipſa recedere? ſi nos ſode ejeceris, ipſum te tribulabimus: quod & fecerunt: ipſa enim ſa-
nata, illum ſic afflixerunt, ut inde pene dies ei-
ginti ægrotaverit: ſed ſanato rurſus ipſo, Deus denique illos cohibuit.

66 Comes quidem Elpidius, Imperatoris ar- Ab iis ve-
chitectus, gravem a dæmone totius corporis ſanum &
patiebatur cruciatum, quo attriti erumpebat ſibi addi-
in clamores. Hic audita fama Hypatii, venit ad ctum.
eum in lectica cum pueris ſuis; non vero, ut ille facta oratione lecticæ inſedit, manumque lo-
co doloris impoſuit, levius habere cœpit infir-
mus; ſed hunc abire non permiſit Sanctus, quia

A ſtatim ut illud audiebat, recrudeſcebat malum; cogebaturque clamare, & dicebat inſultebundus Dæmon: Numquam excedam divitiis meæ. Et intra paucos dies, quibus iſtic manſit, adveneruntoperarii pauperes conquerentes de injuriis ſibi ab Elpidio illatis, & quod per avaritiam opes ſuas acquiſierat. Quod intelligens Hypatius dixit Elpidio: Manifeſtatum mihi eſt morituro te: Deus enim caſtigavit te propter mulcam injuſtitiam. Vade igitur, diſpone domui tuæ; & ſi quid injuſte rapuiſti, redde, ut indulgentiam obtineat anima tua. Tali accepto reſponſo, mœſtus abiit domos; cui volenti reſtitutionem facere, medici, an eorum ſuggeſtione, qui bonis inhiabant, dixerunt: Non morieris. Aſt ille intra tres dies ad extrema redactus exclamavit; Ubi nunc ei Abba Hypatii: itaque ſpiritum reddidit. Omnes itaque glorificabant Deum; quia quidquid Sanctus loquebatur, ſtatim effectui mancipabatur.

A. CALLINICO

juſtas reſtituere ablata non mortuum, ſed fruſtra.

B 67 Antiochus quidam, carus Magnatibus, per invidiam maleficio tactus, tantopere affligebatur a dæmone, ut omnes eum videntes compaſſione moverentur. Quem cum curationis cauſa ducentes per oratoria varia tandem adduxiſſent S. Hypatio, tam moleſtus erat Dæmon, ut nec unam quidem horam per quinquaginta fineret miſerum dormire; ſed jugiter vociferaretur: poſtquam tamen integrum annum ibi manſiſſet, curavit cum Dominus; qui demum Deo gratias agens, procidit ad pedes Hypatii, precatuſque eſt, ut ſemper pro ſe oraret. Porro cum eſſet alteriusreligionis, converſus ad fidem orthodoxam, factus eſt Monachus, tantoque ad ſtudium virtutis ferebatur zelo, ac exercitationem ejus ſuſcipiente Deo, ut genuinus Hypatii diſcipulus apparuerit: promovebat enim illum Deus per preces Sanctorum, ut impleretur Scriptura, quæ dicit: Hæc mutatio dexteræ Excelſi.

Nobilem arbitrorum maleficio liberat,

& in diſcipulum ſuſcipit.

Pſal. xxi.

C 68 Quidam appellatus Dionyſius adeo vehementer a dæmone vexabatur, ut totum ejus corpus, ab intimo corde motum, ſubſiliret, & omnibus membris tremeret; venientem autem ad famulum Dei intra paucos diet ſanavit Dominus, qui confeſtim mundo renuncians, dedit ſe in diſciplinam Sancti. Similiter alius, opificio latomus, captus converſatione Sancti, eamque deſiderans imitari, promiſit Monachus fieri: ſed cum abiens tem differret, mentemque mutaſſet, caſtigavit eum Dominus in oculis ſuis tam graviter, ut denique excæcaretur. Quare rediens exeuſavit ſe dicens: Peccavi promittens Deo & non præſtans: nunc ora, ut curer, nec amplius reſiliam a propoſito. Oravit ergo pro eo Sanctus, & ille ſanitatem recuperavit: ſed cum iterum fidem datam fefelliſſet, poſt paucos diet latomiæ ruina ſic obrutus eſt, ut ne oſſa quidem inventa ſint; quemadmodum ſcriptum eſt: Laqueus viro eſt, rerum ſuarum aliquid citu ſanctificare, & ſanctificeantem non reddere: neque enim cogit nos Deus promittere: ſin autem promiſſa non præſtemus, indignatur nobis propter infidelitatem: Vovete, inquiens, & reddite Domino Deo veſtro.

Item toto corpore tremulam,

alium ita, qui his de ſuccurſu a propoſito

miſere peccavit.

Pſ. 75. 12.

69 Polycbronius quidam in pede dextro ulcere patiebatur, quod in ejus carne fiſtulam fecerat uſque ad os, ita ut nec iuſtium, nec ſanies ejus inveniretur, nec qua ratione curari poſſet. De-

Curat pedem exulceratum,

D ἀνὴρ ὁ μὲν δὲ δεξιὸν παραχρῆμα, ἅμα γὰρ τῷ παῖχειν ῥῆν, ἐδόκει τινὰς ὑδατώδεις ἀφιέναι, ἐβόα λέγων· ἀπέρχομαι· ἐκ τοῦ σώματος τούτου, διὰ τὸν Ἡσύχιον· ἀπέρχομαι· διὰ τὸν ἀναβάντα ἐφ' ἵππου μου. Πολυτρόπως ὁ ἀνὴρ ἐμέμφετο ἐρχομένους ἐργολάβους, καὶ πολλοὺς ἐργάτας, ἐ προσέρχοντο τῷ Ἁγίῳ λέγοντες, διὰ τὸν ἀπέλασεν ἡμᾶς ὁ Ἐλπίδιος, ἐ ὅτι ἀπὸ πλουσίων ἔχει τὰ χρήματα. Γνὺς ὁ μακάριος ὁ Ἅγιος, λέγει τῷ Ἐλπιδίῳ· Ἐξέλκω μοι ὅτι ἀποθνήσκεις, ὁ γὰρ Θεὸς σε ἐκολάζει, διότι τοιαῦτα ἐβίησας· ἀπελθὲ οὖν καὶ διόρθωσαι περὶ ὧν ἔβλαψας, καὶ ἀπόδος ἃ ἐβίησας, ἀποδῷ· ἵνα ἵλεων λάβῃ ἡ ψυχή σου. Ὁ δὲ λαβὼν τὴν ἀπόκρισιν, περίλυπος ἀπῆλθε. Βουλομένου δὲ αὐτοῦ ἐξαιτήσασθαι, εἰ ἄρα ποθὲν ἀπορραλὼν τὴν βλαπτικὴν ἐκείνην ἐνέργειαν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐλεγεν ὅτι ἐν ἀποθνήσκει. Καὶ ἦσαν τοιοῦ ἡμερῶν δυσὶ μὲν ἔχων ὑγιαζόμενος, Πῶ δὲ Ἀββᾶ Ἁγίου, ἐ πάσι λέγων, ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. Ἐδόξαζον ὁ πάντες τὸν Θεόν, ὅτι ἐ τὰ ἐλάλουν Ἁγίῳ ἐδίδου ἔργον. E

67 Ἄλλος τις ἄνθρωπος Ἀντίοχος ὀνόματι ὑπὸ τῆς Ἰδιωτείων, περιεργάζεται ὑπό τινος φθόνου, τοιοῦτον κακοποιεῖται ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ὥστε πάντας τοὺς ὁρῶντας συμπάσχειν αὐτῷ, ὃν ἀναγαγόντες ἐ εἰ ἅπαξ μαρτυρίοις λέγῃ διορθώσει, ἵνα τὸν ἀγάγωσι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἁγιον, ἐ τοσοῦτον ὠμὸς ὁ δαίμων, ὅτε ἵνα πεντήκοντα ἡμερῶν μὴ διάσῃ καὶ μίαν ὥραν ὑπνῶσαι αὐτὸν τὸν βοᾷ αὐτῷ. Παραμείναντος δὲ αὐτῷ ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον, ἐ Κύριος ἐάσατο αὐτὸν· ᾧ λοιπὸν εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, προσκυνῶν ἐ δείπνου τὸν Ἁγιον, ἵνα εὔξηται ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐξ ἑώας ὁρμώμενος, ἐ γενόμενος ὀρθόδοξος πίστει, οὐδὲν ἀνεκλείπετο· ἐ τοσοῦτον ἐζέλασεν τὸν ἀρετὴν, ὡ Θεὸ παρίχοντος τὸν ἄσκησιν εἰ αὐτῷ, ὡς αὐτὸ γενέσθαι ἀληθῶς μαθητὴν Ἁγίου, ὡς πληροῦσθαι τὸν γραφὴν λέγουσαν, Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις ἡ δεξιὰ τοῦ Ὑψίστου.

68 Ἄλλος τις ὀνόματι Διονύσιος, τοσοῦτον ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ τοῦ δαίμονος, ὡς τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐ καρδίαν κινεῖσθαι ἔσωθεν ἔνδοθεν, ἐ ὅσον σώματος ὅλου ἐγίνετο. Καὶ ἀπελθόντα πρὸς τὸν ἄνδρα τοῦ Θεοῦ, εἰ ὀλίγας ἡμέρας ὁ Κύριος ἰάσατο αὐτὸν, ἐ ἐδόθη ἐ ἐν ἀσκήσει τῷ μόναχος, ἐ ἐγένετο ἄνδρα τοῦ Θεοῦ, ἐ μαθητὴς γνήσιος τοῦ Ἁγίου. Ἄλλος τις, λατόμος τῶν πύργων, ἁρπασθεὶς τῶν πολιτῶν τοῦ Ἁγίου, ὑ τοῦδέ αὐτοῦ, λέγει δίδασον τὸν Ἀββᾶ σου ἀσκεῖσθαι· ἀπελθόντος ὑ ἐ χρείσαντος ἐ ἐτοίμου ἦ ἐβούλετο αὐτῷ. Καὶ παιδίον αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐς τὸν ὀφθαλμὸν, ἐ δυνὰς ἐπαιδεύετο, ἐ ἤρχετο ἀπελογούμενος ἐ λέγων· Ἡμάρτηκα, ἐ ὀκνηρεύσας τῷ Θεῷ ἐ οὐδενὸς· νῦ οὖν ἔξω ἵνα διορθωθῶ, ἐ ἐ μὴ ἀδύνασο. Εὐξαμένου δὲ τοῦ Ἁγίου, ὁ Κύριος ἰάσατο αὐτὸν, ἐ ἀπελθὼν πάλιν ἐδίδασκεν ἐ λόγον, ᾗ μοῦ ἡμέρας ἐλίγας ὡς τὸ καταμόνας καθεύδειν ἐ κατέβαινε, ὡς μὴ φανῆναι αὐτὸ μόνο τὸ ὀπὲ, καθὼς γέγραπται· Παγὶς ἀνδρὶ, σκῦ τὰ ἴδιον ἁγιάσαι, ἐ ἁγιάσαντα μὴ ἀποδοῦναι· ἐ γὰρ ἀνάγκαν ἡμῖν ποιεῖ ὁ Θεὸς τὸ ἀποδοῦναι· ὑπὲρ γὰρ τῶν δοθέντων λόγου μὴ τὰ ἀποτελῶ ἐκ ἀνθρώπους, ἀγανακτεῖ καθ' ἡμῶν. Ἐὰν ἐξαιτῶ γάρ τινα, ᾗ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν.

69 Ἄλλος τις Πολυχρόνιος ὀνόματι, ἦλκε τὸ δεξιὸ ποδὶ ἔχων ἕλκος, ὑπὲρ ἐσθίοντος τόρος ἐκ τῷ σαρκὶ τὸ ὀστοῦ, ὡς μὴ βρίσκεσθαι ἢ ἰατρὸν ὁ ἰᾶσθαι τὸν ἕλκος τοῦ ἴλιον, μήτε πῶς ἐνοῖ ἐνεργεῖσθαι·

Δυ-

A Δυσκολωτερος ουν ὡς τῷ δεσπότῃ, εἶδεν ὁ ἁγιος Υπατιος, ὑποχώρουσι ἀποτείχεσθαι· Οἱδὲ Ἀββᾶς πρὸς αὐτὸν ἔφασαν· Εὐχώμεθα σὺ Θεῷ ὅπως ὑγιάσῃ, ἢ εἰ μὴν γνωσόμεθα ὅτι ὁ Θεὸς κελεύει σε εἰς τὸ βοήθειαν αὐτῷ, ἰσὸν σε ἐάσουσι· Καὶ ἀπαξ ἀκούσας παρὰ τε Θεοῦ δοθεὶς τῷ χώρᾳ αὐτῷ καὶ τῷ Ἰωβ, Πῶς χωλὸν ὦ, ἢ ὀφθαλμοὺς τυφλὸν, καὶ ἀδυνάτου βαστάζειν, ἢ δυσχεῖον παραμυθεῖν, καὶ τῷ λόγου· Δὸς πεινῶντι τῷ ἄρτον σου ἐκ ψυχῆς σου, ἢ στοχὸν ἄνυδρον ἀνάγαγε εἰς τὸ οἶκόν σου, ἢ γύμνωσον τὸ φῶς σου. Τυφλὸν ἢ ὅταν ἀκούσας, μὴ νομίσῃς ὅτι ἄδικον τὸ ἐκ γενετῆς τυφλὸν· τοῦτο γὰρ μόνῳ τῷ Κυρίῳ δυνατόν. Ἀνωΐ ἢ ἐξ ἀορίστῳ τῷ συλλογιζομένου, ὅτι ἀδυνάτου δυνατὸν δεσπόζειν ἀνάγκη, ἀ μὴ μόνῳ τῷ Κυρίῳ τῷ ἐπὶ πάσας φιλανθρωπευομένῳ διὰ τῷ δίκην τῷ Ἰὼβ, καθὼς καὶ τῷ ἀναγ-
B γελίᾳ ἄνωθεν, ὅτι προσέχθη τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἢ ἐκ ἐκεῖθεν, ὁ ἢ Κύριος ἐίασατο αὐτόν.

70 Ποσὶ ἢ γέγονεν ὑπὲρ ἀποκλῆσιν ἀπὸ ἐπίσκεψιν Ἀδελφῶν ἀπὸ τῶν εἴδων χώρων τῷ Βιθυνῶν, ὅπου ἢ ὁ Ῥίβας ἐστὶ ποταμὸς, ἢ ὧν εἰ τῷ χωρᾷ ἐκείνῳ, ὅπερ λέγουσι ὁ Καλὰθος ἀ μυσαρὰν Ἀρτέμιδα, ὅπερ κατ' εἰκονὰ ὁ χώρα φυλάττουσα, ἐκ ἐξέρχοντο εἰς μακρὰ εἴδη, ἡμέρας τεσσάρων· Ἀνωΐ ἢ βουλομένῳ ὁδεῦσαι, ἔλεγον αὐτῷ οἱ ἐγγίοντες, Πῦ ἀπέρχῃ ἄθρωπε; ὁ δαίμων σου ἔχει ἀπαντῆσαι ἐν τῷ ὁδῷ, μὴ ἐλθοῖς, πολλοὶ γὰρ ἐπηρεάσθησαν. Ὁ ἢ Υπάτιος ἀκούσας ταῦτα, ἐμπέσας λέγων· Τμεῖς μέτα φοβᾶσθε, ἐγὼ ἢ ἔχω ἢ συνοδίτορα μοι Χριστόν. Ἐν τῷ οὖν ὁδεύειν αὐτὸν διαπαλαίει ἰδὼ δίκαιος γὰρ ὡς λέων πέποιθε. Ἀσθένησε ἢ αὐτῷ γονὰ, μακρὰ ὡς δέκα ἀνδρῶν τὸ μέγεθος, νεύουσα τῷ περιπάτῳ, ἢ χείρας ἔβασκεν· ὡς οὖν ἄδεν αὐτὴν, ἐνόησεν ἑαυτὴ ἐστρέγγισεν, ἢ ἐσυδίχθησεν τῷ Θεῷ, ἢ ἐνδὺς ἑαυτὴν ἀφωνὸς ἐγένετο, καὶ οἱ χοῖροι μεγάλῃ ῥοιζῷ ἔφυγον.

71 Ἄλλο τι, ἐπὶ τὸ ὀρθῷ τῷ Ὀλύμπῳ μὴ καὶ ἄλλον Ἀδελφὸν διερχόμενον ἐν καιρῷ μεθοπωρινῷ, αἰφνίδιον ἐπῆλθε, σφοδρὰ γὰρ τὰ αἴφνης ἢ νέφος γνοφώδες ἐπισκότησεν αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει· Ἐ οἱ σὺν αὐτῷ ἔλεγον αὐτῷ· Κύριε δέξαι μὴ χαλάζῃ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς· Οἱδὲ Υπάτιοι δίδις ἐν τῷ στόμ τὰς χεῖρας
C ἀφανίσασα, ἠύξατο αὐτὸ ἢ Θεῷ, ἢ γενομένου ὄμβρου σφοδροτάτου μικρὰ δὲ χαλάζαι, ὀδόντων αὐτῷ δύο ἢ σχεδὰ σωμᾶ, εἶδε τὰ ὑποδήματα αὐτῷ ὅλως ἐβράχη· Φθασάντων ἢ ἐν ᾧ ἀπέρχοντο μοναστηρίῳ, οἱ ἐκεῖσε Ἀδελφοὶ ἐθαύμαζον, ὅτι σὺν τῷ ὕδωρ ὅλως ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῷ. Μαθὼν οὖν ἀνιστόρησαν, οἱ ὁ Θεὸς διὰ τὸν δοῦλον αὐτοῦ πολλὰ ἐνοίησεν τὸ θαυμάσιον φόβῳ τῷ ὄντως ὁ Κύριος, Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν ἔχητε πίστιν οἱ κόκκον σινάπεως, ἢ ἄντην τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι, ἢ βληθήτω εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται· Καὶ, Ὁ ἐὰν αἰτήσητε ἢ Πατέρα μου ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν, πάντα γὰρ δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Καὶ, πᾶν ὅ ἐὰν αἰτήσητε ἢ Πατέρα με ἐν τῷ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε. Οἱδὲ ἄγιοι Ἀπόστολοι φόβῳ ἐμβλέψαντες τὰ ἀδιάκριτον πίστιν, ἀπὸν, Πίστιν ὀλιγόμεθα ἐπὶ ὑπάρξεως πραγμάτων, ἐλεγχος ἐ βλεπομένων. Ἰδὲ γὰρ, καταπάντων Θεὸν Χριστῷ λαλήσαι, δι' ἑδὲν προσηχεῖσθαι τῷ δούλῳ τῷ Θεῷ Υπατίῳ· ἀλλὰ τὰ ὑφαλεστέρα ἀπομνημονεύσαντες ἐσημάναμεν τοῖς πόθεσιν δουλεύειν Θεῷ· ἐξ' ὧν πάλιν φαμὲν ἢ Υπάτιον κελεύσαι ἐῶσθαι, ἢ ἐκπέσοντα τὸν δαίμονα, ἀλλ' ἢ Χριστὸν παρακαλοῦσι, ἢ ἀφεστῶτα ἐνόησεν αὐτῷ· πάντα γὰρ ἴσα ἀν τοῖς ἐ Δι-

sperans ergo medicinam, ſupplicabat S. Hypatio, D
promittebatque mundo renunciare. Cui Hypa- A. CAL-
tius: Oramus, inquit, ut ſaneris, & in hoc LENSIO
cognoſcemus, utrum Deus te elegerit ad ſervien-
dum ſibi: a erat enim regioni illi datus a Deo a
tamquam medicus inſtar Jobi, qui dicit: Pes eram
claudo, & oculus cæco, & baculus imbecilli, Job. 29.15.
atque ſolatium indigentium; juxta eum, qui di-
cit: Da eſurienti panem ex corde tuo & pau- Iſa. 58.7.
perem ſine tecto induc in Domum tuam; & orietur
mane lumen tuum b. Cum autem ægrum audi- b
veris, noli arbitrari, quod fuerit talis a nativitate:
ejuſmodi enim curare ipſius Dei eſt. Idem dixe-
rim de lunatico illo c, quos præter Dominum curare Matth. 17.
nemo poteſt, omnibus miſerentem propter pec- 14.
cata Sanctorum, ſicut in Evangelio ſcriptum eſt,
quod adductus ad ejus diſcipulos ſit unus, quem
hi curare non potuerunt: Dominus autem eum
ſanavit.

70 Cum quodam vice uaiviſſet Hypatius viſi- E
tare Fratres per interiores partes Bithyniæ, quas Contumelia ſuperſtitioſa memoratum in ſo-
fluvius Rhibas d alluit, agebatur in illa regione lis Dianæ ſacra.
feſtum execrandæ Dianæ, quod Kalathi a appel- d
lant, quod ipſa aonne ſua obſervat, ut nemo tunc a
audeat per dies quinquaginta longinquum iter
ſuſcipere. Volente ergo illo proficiſci, dicebant
incolæ: Quo vadis, o homo? dæmon tibi in via ne-
curret; cave; ne ieceris: multi enim hoc experti
ſunt. Quibus ſubridens Hypatius; Vos, inquit,
iſta timete: ego viæ comitem habeo Dominum:
ita profectus animos ſibi addi ſenſit: Juſtus enim
ut leo confidit. Occurrit autem ei mulier, longa
tanquam viri decem, quæ nens ambulabat &
porcos paſcebat: quam cum vidiſſet ille, ſignavie
ſe, & continuo ipſa evanuit: porci vero cum ma-
gno grunnitu ſuos diſperſi in fugam.

71 Alia vice profectus cum fratribus quibuſ- F
dam in montem Olympum f tempore autumnali Ab imbre
de repente ſubſtitit: gravis enim tempeſtas, & ingruente
obſcura nubes obtenebravit eos ipſo in monte: iter agit
comites autem ei dixerunt: Domine, ora, ne cum ſuis e
grando comprehendat nos. Hypatius vero extendens manus ſuas, oravit ad Dominum, & proce-
dentibus ipſis, factus eſt vehementiſſimus im-
bet ſimilis grandini per tria milliaria, nec tamen
eorum calcei vel modicum madefacti fuerunt. F
Cumque perveniſſent ad monaſterium, quo tendebant; Fratres ibi exiſtentes mirati ſunt, quod
in ipſorum veſtibus ne gutta quidem aquæ appareret. Sed nemo miretur, quod Dominus in Sanctis ſuis talia operetur miracula: dixit enim Do- Luc. 17.6.
minus: Si habueritis fidem tamquam granum ſinapis, dicetis monti huic tollere & mittere in
mare, & fiet: &, Si quid petieritis Patrem in
nomine meo, dabit vobis: omnia enim poſſibilia
ſunt credenti; &, Quidquid oraones petieritis Pa-
trem cum fiducia, accipietis. Apoſtolus vero de-
ſpoivit ſioceram fidem, dicens: Fides eſt ſperan- Hebr. 11.1
darum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium. Ecce enim coram Deo in Chriſto loquimur, quia nihil per adulationem affingimus
ſervo Dei Hypatio: ſed principaliora tantum
commemorantes, ea indicamus deſiderantibus
Deo ſervire. Iterum autem non dicimus Hypa-
tium impetu ſuo ſanitates operatum, aut dæmonia expuliſſe, ſed Chriſtum invocando & bene agendo in ejus conſpectu: quidquid enim fa-

A ciebat Juſtus, dirigebat in Deum, benignum habens Dominum, quia illum amabat, & ſervenți corde implebat ejus præcepta: ideo enim Chriſtus per ipſum operabatur, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

A. CALLINICUS

ad ſpirituale certamen

72 Et hoc eſt, quod ſemper nos docebat Pater; Filioli, non eſt res parva Chriſtianiſmus: ſtudete bonum certamen certare: modicum laborate, ut multam requiem conſequamini: apprehendite vitam æternam: currite ad bravium ſupernæ vocationis: diſcite bene facere: confortamini in Domino & corroboramini; quia non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed contra malos dæmones & carnis paſſiones. Quapropter accipientes arma fidei & ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & calceati pedes in præparationem Evangelii pacis, aſſumentes ſcutum

B fidei, & galeam ſaluris ſuſcipite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, per omnem orationem & ſupplicationes. Hæc igitur arma ſumentes propter ineffabilem juſtitiæ mercedem, boni milites Chriſti apparemus, & fortiter prælicmur contra inſidias diaboli, & reſiſtamus uſque ad ſanguinem contra peccatum: conſummata enim (virtus) eſt, ſenſus exercitatos habere ad diſcretionem boni & mali, juxta eum, qui dicit: In laboribus abundantius, in vigiliis, in jejuniis, in frigore & nuditate, in plagis, in carceribus, in inſtabilitate.

p. Cor. 11.

Et jubet adhærere optimis; Matth. 7.

73 Si autem quis in apparentia ſermonis Chriſtu philoſophatur, ejuſmodi ne ſuſcipiatis: non enim in verbis, ſed in virtute eſt regnum Dei, neque in ſpecie unius; ſed uti Chriſtus ait, ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Siquis vero inveniatur ex animo faciens Dei mandata, & opera ejus conſonent bonis ſermonibus, ſemperque habens cor contritum die ac nocte ſe perficiat; talis qui agit, hic in veritate perſiſtit; ipſique adhærete, & veluti patrem, magiſtrum, fratrem, & genuinum membrum fidei, fidumque ami-

C cum & germanum unanimem nobis aſſumamus;

g

quemadmodum dicitur *g*: Sta in medio ſeniorum, & ſi quis intelligens eſt, ei adhære; & ſi videris intelligentem, mane vigila ad eum: qui

quique imitetur;

enim conjungitur Sanctis, ſanctificabitur: & cum iracundo ne habites, ne quando imiteris eum, & laqueum animæ tuæ accipias: corrumpunt enim bonos mores colloquia prava: ſi vero adhæres bono, etiam adhærebis intelligenti; quia vir bonus ex bono theſauro cordis ſui profert bonum, & ſemper bona tibi ſuadebit: ſuadebit enim, ut eadem quæ ipſe facias, atque Deo acceders

1. Cor. 7. 7.

juxta dicentem; Volo omnes vos eſſe ſicut & ego: ſed unuſquiſque donum proprium habet a Deo. Volebat enim Hypatius, ut diſcipuli ſui tales eſſent, quales convenit adſtare coram Deo, & taliter miniſtrare ei, ſicut ipſe: nam in corde perfecto cursipiebas filios ſuos, qui valde eum revelebantur, & cum tremore obedicbant illi, atque honorabant velut Patrem ſpiritualem. Continuo namque ducebat eos diceos; Filioli, non pigritemur in hoc brevi ſeculo: exiguus enim hic eſt labor, & magna promiſſa: ſuſtinemus per exigui temporis moleſtias ingredi in regnum cœlorum, & adſcribi in civitate hereditatis Sanctorum. Nunc enim ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.

ποῖος ἐστι ἀγωνιστὴς

72 Διὸ καὶ ἐδίδασκεν ἀεὶ ἡμᾶς πατὴρ λέγων. Τεκνία, ὃν ἐστὶ τὸ τυχὸν χριστιανισμοῦ, σπουδάσατε, ἀγωνίσασθε ἀγαθὸν ἀγῶνα· κάματον ὀλίγον, ἵνα πολὺ ἀναπαύσησθε. ἐπιλάβεσθε ἀϊδίου ζωῆς· δράμετε ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· μάθετε καλὸν ποιεῖν· ἀνδρίζεσθε ἐν Κυρίῳ· ἐν αὐτῷ γὰρ δυναμούμεθα κρατῆσαι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονας, καὶ πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκός· διὸ καὶ ἀναλαβόντες τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ἀναλαβόντες καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τὸ σωτήριον δέξασθε, ἐν τῇ μάχαιρᾳ τὸ πνεῦμα τὸ

E ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως. Ταῦτα οὖν τὰ ὅπλα ἐνδυσάμενοι διὰ τὸν ἄφθαρτον τοῦ δικαιοσύνης μισθὸν, ἐνάρετοι στρατιῶται τῷ χριστῷ ἀνδιχθῶμεν, καὶ κρατῆσαι πολεμήσωμεν πρὸς τὴν μέχρι αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν· τελεία γάρ (ἀρετὴ) ἐστὶν, τὸ αἰσθητήριον γεγυμνασμένον ἔχειν πρὸς διάκρισιν καλοῦ καὶ κακοῦ, καθ' ὃ λέγοντα· ἐν κόποις περισσοτέροις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις.

*Εἰ μὴ ὡς σχήματι, ἀλλὰ λόγῳ καὶ Χριστὸν φιλοσοφῶ, μὴ προσέχητε αὐτῷ· ἡ γὰρ τοῦ λόγου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, οὐκ ἐν λόγῳ μόνον ἡ ἐν σχήματι προβάτου. ἀλλὰ καθὼς ἔφην ὁ Ἰησοῦς, Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Εἴ τις εὑρεθῇ πάσι τοῖς ὑποκειμένοις τῷ Χριστῷ ἐργαζόμενος, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμφωνοῦντα τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ λόγοις, πάντοτε ἔχων καρδίαν συντετριμμένην, καταπονίζων ἑαυτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας· καὶ ἡ τοιαύτη τοίνυν ὅτου ἐν ἀληθείᾳ ἐστὶν, καὶ τῇ τοιούτῃ προσκαθέδεσθε, ὡς πατρὶ καὶ διδασκάλῳ, καὶ ἀδελφῷ, καὶ μέλει ἀναίρετον ἐκ τοῦ σώματος, καὶ φίλον τινὰ, καὶ γνήσιον ὁμόψυχον ἑαυτοῖς προσλαμβάνεσθε, κατὰ τὸ λεγόμενον. Σοφὸν ἐν μέσῳ προβατῶν μὴ σωπήσῃς, ἀνὴρ προσκολλήσει· καὶ ὡς ἔδρα σωτὴρ ἀρθρίζει πρὸς αὐτὸ· ὁ γὰρ κολλώμενος ἁγίοις ἁγιασθήσεται. Καὶ πάλιν, Μετὰ ἀνδρὸς θυμώδους μὴ συναναστρέφου, μὴ ποτε μάθῃς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ λάβῃς βρόχους τῇ ψυχῇ σου· ὀθνείους γὰρ ὧδε χρὴ ὁμιλίας κακὰς· ἐὰν δὲ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἀντέχῃ, ἔσωσέν σε προσευχὴ· ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἀνὴρ μνείαν ποιήσεται ἀγαθὴν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πλησίον ἀγαθὸν ἀντὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας καὶ ἀφορμὴν ἀγαθὴν, ἔστιν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ καρδίᾳ προφέρειν ἀγαθόν, ἔστιν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν συμβουλεύει γὰρ ἴσον ἑαυτῷ τοιοῦτο, καὶ προσαγαγεῖν τῷ Θεῷ, καθ' ὃ λέγοντα. Θέλω πάντας εἶναι ὡς κἀγώ· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ. Ἐβούλετο γὰρ καὶ ἀνωθεν Τυπίστιος τοὺς ἰδίους μαθητὰς, τοιούτους εἶναι, οἵους δεῖ παρίστασθαι Θεῷ, καὶ δουλεύειν ἀσκήτῃ ἀνδρί· ἐν παλαίᾳ γὰρ καρδίᾳ ἐπαίδευον τὰ ἴδια τέκνα, καὶ γὰρ σφόδρα ἀλαλάζοντο αὐτῷ, καὶ μετὰ φόβου ὑπήκουον αὐτῷ, καὶ μετὰ αἰδοῦς ἐτίμων ὡς πατέρα πνευματικόν. Πατὴρ γὰρ ἐδίδασκεν ἡμᾶς λέγων· Τεκνία, μὴ ἀκηδιάσωμεν ἐπὶ τῷ βραχεῖ τούτῳ αἰῶνι· ὀλίγος γάρ ἐστι ὁ κάματος τῆς ἀρετῆς, καὶ μεγάλα τὰ ἐπαγγέλματα, σπουδάσωμεν δὲ βραχέων τούτων τῶν σκιδῶν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμπολιτογραφῶμεν εἰς τὴν μερίδα τῶν κλήρων τῶν Ἁγίων. Οὐκ ἄξια γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

A 74 Ὡς ἔτι καιρὸν ἔχομεν, προσχῶμεν ἑαυτοῖς, καὶ ὑπομείνωμεν διορθοῦντες τῷ Κυρίῳ, ἵνα μὴ μέλλωμεν μετανοεῖσθαι καὶ κλαίειν, ὅτε οὐκ ἔστι μετανοῆσαι, ἃ ἀγαθὸν τι ἐργασάσθαι· ὁ γὰρ ῥᾳθυμῶν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ διάνοιαν ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀνακέλωσιν προσχώμεν νηφόντως τῷ Θεῷ, καὶ ἑαυτοὺς ἀφαλισώμεθα ἀπὸ παντὸς κακοῦ· ἀδύνατον γὰρ ἦν τὸ ἀμφιβολίαν διάγοντα, καὶ κοσμικοῖς γυρῶν ἑαυτὸν, τοῦτο φυτεύσῃ ἢ φυτεύσῃ μὲν τὸ ἐναντίον ἀνθρώπῳ, ἐν ᾧ κρυπτῷ ἡ καρδίας ἐργαστηρίῳ. Ὁ δὲ ἐνεργῶν ἡ νῦν διάνοιαν τοιάμενος ἐγκατασθαι κρατοῦς ἐν ἀσφαλείᾳ, σκέδιν καὶ ἑαυτῷ προσέχει, καὶ πάντα τὰ γέννα ἀποφύγει, πρὸς Θεὸν τὴν διάνοιαν κολλῶσα ἀνακρεμάμενος ἐν ἡ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πνεύματος ἡ ζωῆς τοῦ ζωοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ ἐσω ἀνθρώπου, καὶ ἐδαγωγοῦσθαι ἐν ἡ ὁδῷ ἡ σωτηρίας. Πολλὰ οὖν δεῖ θλίβεσθαι ἐν πειρασμοῖς, καὶ ἔτως ἡ βαθμὸν οὗτον κατακλύσειν· εἰ ἢ καὶ μὴ τὸ

B λαβεῖν ἡ χάριν ἐπέλθωσιν αὐτῷ πειρασμοὶ καὶ θλίψεις, ἀφεῖλεν ὑπομεῖναι ἐν τῷ ἀγαθῷ, διὰ παντὸς δεόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ ἐκλυόμενον ἐν ᾧ θλίψει ἐκκλίσαι, ἀλλ' ἐπίγνων γενέσθαι καὶ ὑπομεῖναι· ὁ γὰρ ἀγάπη πάντα ὑπομένει, καὶ διδοὺς πάλιν ἐπιστρέφει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ κατακλυσθῆναι ἐκ ἐνεῖν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἀναγκάζομαι λέγειν διὰ τῶν ὑμῶν ὠφέλειαν ὑπερ ὕμνου κρύπτειν, ἵνα μὴ καυχησάμενός τι ζημιωθῶ, ἀλλ' εἶδεν ὁ Δεσπότης Χριστός, ἵνα ἐν δόξῃ τῇ Θεῷ λέγω ἡ ὑμῶν ὠφέλειαν· ἤδη γὰρ ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἔχω ὡς ἐν μονάρμα βίῳ, ἐν ὕπνῳ ἐκοιμήθην, ἔνεκ ἄρτου, ἐκ ὕδατος, ἵνα δουλεύσω χριστῷ καὶ πιστὸν δοῦλος γενέσθαι, ἵνα κατηξιωθῶ ἀκοῦσαι παρὰ τοῦ Κυρίου μου· Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. Ἀκριβῶς γὰρ ὁ λογιζόμενος ἐμαυτῷ εἰς ἓν ἐν ἐκκλίσαι δοῦλος τῷ Θεῷ· ἐξέστη γὰρ εἰδέναι εἰς τὰς φροντίδας τῆς Ἀδελφῶν, καὶ ἀνακάλεσα διορθῶσαι ἕκαστον, πολὺ ἐχαρασσόν τὸ καθαρὸν τῆς φρονήσεως μου, ὁ ἦν πρὸς τὸν Θεόν· ἡμῶν γὰρ πᾶν ἐμέμνητο, καὶ ἐκπετὰς προσέχων τῷ Θεῷ καὶ ἐμαυτῷ, καὶ

C ἄχρι μικροῦ ἐπὶ πτῶσιν. Ὡς οὖν ἤλεγεν ταῦτα ἐκ μέρους λυπούμενος, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ τῶν Ἀδελφῶν ἡ ἄπαν Κύριε Ἀββᾶ, ἐπὶ ἐκεῖ ἔσωζες διὰ τὸ Θεὸ, καὶ ἡ πολλὰ, ἐ ἐκεῖ ἐζημιοῦσο, ἐδὲ διπλὰ κέκτησαι; ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς ἦλθεν, ἵνα πάντες σωθῶσιν. Αὐτῷ δὲ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν Κυρίῳ ἐχάρη.

74 Dum adhuc tempus habemus, attendamus nobis, & perſeveremus placentes Domino, ex Me. ut non contingat nobis pœnitere & plangere, VATTE. quando non erit locus pœnitentiæ, vel alicujus boni faciendi; quia ſocordiæ hujus mundi & ſolicitudines diſtrahunt mentem noſtram, ne vigilantes perfecte tehæreamus Deo, noſque cuſtodiamus ab omni malo; impoſſibile enim eſt indiſcrete agentem, & ventris ingluvies ſerotinentem, lumine interioris hominis calluſtrari in occulta cordis ſui officina: quia peritus belli ſpiritualis diligenti cura ſibi ipſi attendit, & terrena omnia effugiens, mentem ſuam affigit Deo, pendens ex illius amore, mente ſobrie, die ac nocte: hic incipiet per Dei gratiam illuminare hominem interiorem, & dirigere in viam ſalutis. Multa igitur oportet in tentationibus pati, atque ita ad culmen pervenire. Si autem poſtquam gratiam acceperit quis, ſupervenient ipſi tentationes & tribulationes, oportet perſeverare in bono, Deum ſemper orando, neque per acedien in eo deficere, ſed generoſe ſuſtinere atque perſiſtere; quia charitas omnia ſuſtinet: tum vero ſtatim redit gratia, & in ipſo habitat. Ecce, filii, cogor pro veſtra utilitate dicere, quod oportet latere, ne gloriando demnum aliquod patiar (novit Chriſtus quod hoc ad gloriam Dei moneo & veſtram utilitatem); jam enim ſexageſimum annum ago in vita ſolitaria, neque ſomnum umquam vel verbum aut potum ſumpſi ad ſatietatem, ut poſſem verus ac fidelis ſervus effici, dignuſque fiem audire: Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis ſuper multa te conſtituem, intra in gaudium Domini tui. Adhuc vero non me exiſtimo eſſe vel minimo ex Dei famulis comparandum: ex quo enim incidi in curas Fratrum, & unumquemque eorum cogor dirigere, valde incolta ſqualluit puritas mentis meæ, quem ir rebus divinis habebam: erem enim tunc temporis ſine ſolicitudine, totus intentus Deo & mihi, multaque in ipſum fiducia utebar. Hactenus ille ex parte afflictus. F Reſpondit ei Frairum quidam dicens: Domine Abba, tunc te ipſum ſalvabas, nunc vero multos; & ibi damnum feciſſe te ais, ubi in duplum lucretus es? Dominus enim Jeſus venit, ut omnes ſalvet. Quæ ille audiens in Domino lætatus eſt.

ad vigilare in tentationibus.

ad ſuum templum.

ANNOTATA D. P.

a *De Polychronio, quid factum infra num.* 80. *dicitur: videtur autem hic intercidiſſe illuminatio alicujus cæci, poſt quam primum apta cadit quod ſequitur ex Jobo.*

b *Etiam hic ſenſui potius, quam textui Prophetæ inſiſtit Auctor, prout hunc conſulenti patebit.*

c *Etiam hinc Græcus textus aliqua correctione vel ſuppletione indiget, quam alteri conjecturæ relinquo. Cæci autem a nativitate, & lunaticos curatos a Sanctis, Deo hanc ipſis gratiam conferente, toties in coram Actis legimus, ut non appareat neceſſitas hujus tam operoſæ exceptionis; eſto id ante Chriſtum nemo feciſſe legatur, quod ſolum forſitan hic auctor intendit; cum ipſe dixerit Joan. 14. 12. Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet.*

d Rhibas, *qui &* Rhebas *&* Rhœſus, *ex Myſia per Bithyniam in Euxinum decurrit.*

e *Calathoiſte fortaſſe offerebantur primitiæ frugum nomine totius regionis. Simile quid apud Athenienſes Canephoria erant, in quibus puellæ nubiles offerebant in caniſtris puellarium ſuorum laborum manuſcula: de quibus vide Petri Caſtellani Gerardimontenſis Eortologiam, ſive de feſtis Græcorum ſyntagma pag.* 178.

f Olym-

A f Olympus, *mons Myſiæ, Bithyniæ proximus, diſtat Chalcedone* 100. P. M.

g *In vulgata editione non invenitur hic, & hunc ſequens locus; facile fortaſſis inveniretur in græco* 70. *Interpretum, ſi hujus haberentur Concordantiæ, quas vocant, uti habentur textuum latini & hebraici.* D

CAPUT X.

Extrema vita acta, mors ſancta, & quædam poſt ſecuta.

ad ſanctam ſuam ſenectam.

75 CUm multi S. Hypatium vexarent, & diſtraherent pro ægris, pro reſponſis B
daudis cellario, oſtiario, pro peregrinis, pro
pauperibus, pro Fratribus: videns eum turbari
is, qui abſtabat, Frater dixit ei; Ea Domine, omnes iſti numquid abſtrahunt mentem tuam a
Deo? Cui ille reſpondit: Etiam ſi duplo plures eſſent, confido, quod per Dei gratiam mens
mea firma apud eum maneret. Cum autem ſenuiſſet, & toto capite ac barba incanuiſſet, ut
nix (unde ſpecies ipſius erat plena ædificationis,
& venerabilitatis, tanquam veri Patris & Sacerdotis Domiuici) cœpit eaiguam vineam colere
ad ſolatium infirmorum: Tunc Aſceta quidam
aliur, Zenou nuncupatur, venit, eique ad vineam cunti occurrens, Tune er, inquit, Abbar Hypatiur? Cui ille: Sum etenim. Iſte vero: Ad te miſſus ſum, inquit, ut oſſa mea per
te ſepeliantur. Erat autem ei ſpecies vilis, ſeipſum enim humiliauit abjecto erat ſchemate, ita
ut ruſticua videretur; ſuſcepit tamen eum Hypatiur, qui decem dier apud ipſum manens ſupra modum laborabat: videnſque Fratrem quemdam rferri ad ſrpulturam; Etiam, inquit, o
Deut, me hic facito requieſcere: & eadem die
infirmatus obiit die ſeata. Marſupium vero ejus
aperientibus, iuveutæ ſant litteræ patentes, unde conſtabat Presbyterum fuiſſe, id quod nemiui omnino confeſſus fuerat.

unde Zenon apud eum moriturus, & poſt abitum in venisse Presbyter.

C 76 Ipſe vero Hypatiur menſibus ei tribus ſuperſtes, anno ætatis ſuæ octogeſimo, eum annis
quadraginta Chriſti gregem paviſſet, Sacerdotiumque ſua ſanctitate ornaſſet, perfectus Dei
ſervus apparuit; & præmiſſis ante ſe ad Deum
octoginta Fratribus, dixit: intra hos trer menſes, filioli, gravis Dei ira muudo incumbet; quare bouum eſt abire ad Domiuum, prius quam
tentatio veniat. Proſpiente ergo vobis: ego enim
curſum meum conſummavi, & ſatagita Deo
perfecte ſervire, in timore atque tremore ſalutem veſtram operanter, quemadmodum me vidiſtis facientem, & ſicuti vobis tradidi, quæ accepi a Deo, ſervate traditiones. Confido enim
in Domino, quod ſi ejus opus feceritis, nonnquam vos deſirret, & ſicut miſertus eſt mei, ſic
& miſerebitur veſtrum, & plenam patientiæ
mercedem accipietis. Ego autem ſuſcipiam vos

quem poſt premoſtro ſecutus ſanctus

ſuos hortatur ad perſeverantiam,

tanquam genuinos filios, ut digni habeamur in
eodem cum Sanctis tabernaculo recipi. Hæc eo
dicente, conſternati omnes ſtere cœpimus: videbamur enim, quod optabat mori. Infirmatus
ergo dies quinque, ſexta, quæ Dominica erat,
dixit: Convocate Fratres, ut dem illis commuuionem, ſ.ctuſque in ecſtaſi, dum ſingulis bene-

data iis communione.

75 Ἄλλα τι, πολλῶν ἀνῳφ εὐχλωύντων, ξ
ἀὶ πολλὰ διεστέλλοντο, ἀὶ ἀρρώστοι,
ἀὶ ἀνεκείσαι κλαυρίᾳ, ὁ ἀναγνώς, περὶ ξενίας,
περὶ πτωχῶν, περὶ Ἀδελφῶν· ὡὶ καὶ ὀχλοῦσι
ἀνῳφ, παρεκάλ ουν λέγων ἀνῳφ· Ἄρτι
Κύριε τίνος δλει ὁ περισπάσαι σε ἀπὸ σοῦ E
Θεοῦ; Ὁδὶ ἀπεκρίνατο λέγων· Πιστεύω ὡὶ τῇ
χάριτι τοῦ Θεοῦ, κἂν ὦσιν ὧδε τοσοῦτοι, ὁ τὸς
μοι πρὸς τὸν Θεὸν παρελθεῖν ἐβούλετο. Ὅτι οὐ γὰρ
ἐγενόντο, ἢ ὁ πλεῖὸ ἀυτῶν ἀπὸ χιῶν τῆ
ὅλη τῆ κεφαλῆ, καὶ τῷ πώγωνι· ὧ γὰρ ξ ὁ
ἀδ᾽ ἀνῳφ ἀρχῶν ξ ἀφίλμων, ὡς ἀληθῶς Ἰερέως Θεοῦ ξ Πατρὸς· ἐφιλοκάλησε ὁ ἀμπελων
ἐλίγῳ, ἵνα οἱ ἀῤῥωστοι ἔχωσιν παραμυθίαν.
Ἄλ᾽ τις ἀσκητὴς ὀνόματι Ζήνων ἦλθε πρὸς
ἀυτὸν, ἢ ἀπαντήσας ἀυτῷ ξέωθεν ἐπὶ τῷ ἀμπελῶνι, εἶ τῷ ὀδῷ λέγων ἀυτῷ, Σὺ εἶ ὁ Κύριός Τ- *unde Zenon apud eum moriturus, & poſt abitum in venisse Presbyter,*
πάτιός; ὁ δὲ λέγων ἀυτῷ, Ναί· ἢ ἦλθε ἀυτῷ, Πρὸς σε ἀπεσταλμένω ἵνα παρὰ σοῦ τὰ ὀστᾶ μου
ἀπαντραφῶσιν· ὁ ἢ ὁδῷ ἀυτὸ ἐλάχιστον, σκευὴν γὰρ ἰυιὰν ἐνεπλείε ὧν τῇ σχήματι, ὡς ἀ-
γροικον ὑπέθετο, ξ ἐδέξατο ἀυτὸ, ξ ποιήσας ἡ-
μέρας ἀυτῷ δέκα, ἐκαμνεν ὡς ὑπερβολῶς· ξ ἰδὼν
Ἀδελφὸν πρεσβυτέρου, ἐκάλει λέγων· Ὦ Θεὲ
μου καμὲ ἢ σκηνὴν ῥᾴδ᾽ ἀπάντησον, ξ εὐ ἀυτῷ
τῇ ἡμέρᾳ ἀῤῥώστησας, τῇ ἐκῇ ἡμέρᾳ ἀνεπαύσατο,
ἢ ἀνῴξαν εὐ τῷ μαρσίππῳ ἀυτῦ συνετικὰ ἃ, *a*
ὅτι Πρεσβύτερ᾽ ἦν, ξ οὐ σώσιν οὐχ ὁμολόγησε εἶναι.

quem poſt premoſtro ſecutus ſanctus

76 Καὶ μὴ τρῖς μῆνας γενέμενος ὁ ἅγι᾽ F
Τιμόθε᾽ ἐπὶ ὀγδοήκοντα, ξ καλῶς σταμένος
καὶ σταυράκτως ἐν τῷ στείρῳ τῆ Χριστῆ, ξ ἢ
ἱερωσύνη ὁσί᾽ καταστησάμενος, πλη᾽ δὲ
Χριστῆ ἐυάρεστος ἀνεδήχθη, προτέμψας πρὸ ἑαυ-
τῦ ὀγδοήκοντα μαθητὰς ἀυτῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ἔλε-
γεν ὁ ἀὶ τοῖς τρῖς μῆσὶ ἐκείνοις, Τεκνία, δα-
πὴ ὑγρὰ ἐπίκειται τῷ κόσμῳ, ξ ἀγαθὸν ἀπελ-
θῶν πρὸς τὸν Κύριον πρὸ τῆ γενέσθαι ἢ παρα-
μέν. Προσέχετε ὑμῖν αὐτοῖς· ἐγὼ γὰρ τῷ ὑμῶν
ἐκλέλυμαι, ἢ σπεύδουσι γενέσθαι δεκτὸς τῷ
Κυρίῳ, εἰ φόβῳ ἢ τρόμῳ τῆ ἑαυτῶ σωτηρίαν
κατεργάζεσθε, ὃν τρόπον ἐδείξασθε κρμὶ, ἢ
καθὰς παρέδωκα ὑμῖν, ἃ ἐδιδάχθη ἀπὸ τῦ
Θεῦ, ὃν παρέδοσε κατέχετε· πίστιν γὰρ τῷ
Θεῷ ὅτι ἐὰν ποιήσητε τὸ ἔργον τῆ Θεῦ, ὁ μὴ
ὑμᾶς ὑπερπολλῷ ὁ Θεός· ἀλλ᾽ καθὼς ὑμῖ ἐλέη-
σεν ξ ὑμᾶς ἐλέησε, ἢ ἢ μεθὸν ἐ ὑπομονὴν
πλέῳ ἀπολαύσητε, ἢ προσδέξεσθε ὑμᾶς εἰς ἀλα-
δὰς ἰδιὰ μα σκηνὰ, ἵνα ὁμοθυμαδὸν κατέχον-
τῶμεν μῆ ἢ Ἁγίαν ἀναπαύσεως. Ταῦτα ἀυ-
τῦ λέγοντος πάντες ὑπεκλαμβάνε ξ ἐκλαίομεν,
γινώσκοντες ὅτι ἐυξατο πλεισθῆναι. Καὶ ἀῤῥώ-
στησας ἡμέρας πλείσ, ᾗ ἐκῇ ἡμέρᾳ, Κυριακὴ
ἦσα, λέγε· Καλέσατε μοι Ἀδελφούς, ἵνα δώ-

data iis communione.

Digitized by Google

A σιν αὐτοῖς κοινωνίαν, καὶ ἐν ἐκστάσει ἤδη γενόμενος, ἐν τῷ διδόναι τὴν εὐλογίαν, ἄλλου παρακρατοῦντος τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ὑποβάλλει ὑπόψαλμα,
b Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ. Ψάλλοντες δὲ οἱ Ἀδελφοὶ, καὶ τὴν κοινωνίαν δεχόμενοι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἔκλαιον πάντες, γινώσκοντες ὅτι ἀληθῶς ἀγαλλιῶνται οἱ Ἄγγελοι, οἱ παραλαμβάνοντες αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο ἔψαλλον, Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ. Ὥσπερ γὰρ εἶναι Ἐπισκόπους, καὶ συνήθεις φίλους αὐτοῦ πάρα ἐλθόντας λαβεῖν αὐτὸν, καὶ ἐν ἐκστάσει ὢν εὐλογίας λαμβάνων παρὰ τοῦ παρεστῶτος, ἄλλοις τισὶν ἐδίδου, καὶ ὡς ἐφαίνετο οὐ δέξασθαι, καὶ πάλιν ὁ παρεστὼς ἀπεδέχετο· καὶ πάντες οἱ φίλοι καὶ Μοναχοὶ καὶ Κληρικοὶ συνελθόντες ἔλαβον παρ' αὐτοῦ εὐλογίαν. Ποιήσας δὲ εὐλογήσας καὶ ἀσπασάμενος, ἐν εἰρήνῃ ἀ-
B νεπαύσατο, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς ἁγίους Πατέρας, καταλιπὼν ἄχρι πεντήκοντα Ἀδελφῶν συνοδίαν, οὓς καὶ παρέδωκεν ἑνί τινι διαδόχῳ αὐτοῦ, τοῦ καθηγεῖσθαι αὐτῶν.

77 Συνελθόντες δὲ Ἐπίσκοποι πλεῖστοι, καὶ πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὸν διὰ τὸν βίον αὐτοῦ τὸν ἐνάρετον, ὥστε ἐκ τούτου γενέσθαι πλῆθος πολὺ λαοῦ φιλοχρίστου, καὶ ἐκ παντὸς μοναστηρίου, καὶ πάντες κηροὺς ἅψαντες ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἐκήδευσαν αὐτὸν ὁσίως· Πάντες δὲ προσομιλοῦντες αὐτοῦ τὸ τίμιον σῶμα, ἔκλαιον, ὡς ὀρφανοὶ γενόμενοι τοιούτου Πατρός· τὸ οὖν ἅγιον αὐτοῦ λείψανον κατέθεντο ἐν εἰρήνῃ ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ἐν σορῷ λιθίνῃ, ἐν ᾧ εἰσὶν οἱ Ἀδελφοὶ τὰς εὐχὰς ἀναπέμπουσιν· Κατατιθεμένου δὲ αὐτοῦ, οἱ ὄχλοι διεσπάραττον τὴν κλίνην, βουλόμενοι εὐλογίας χάριν λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν μετὰ μαχαίρας τὴν σινδόνα ἔτεμον, ἄλλοι ἐκ τοῦ ἱματίου, ἕτεροι δὲ ἐκ τοῦ γενείου αὐτοῦ τρίχας, καὶ μόλις διϊσχυρισαμένων τινῶν ἠδυνήθημεν παύσασθαι αὐτοὺς ἐκ τούτου. Τὴν οὖν σορὸν αὐτοῦ ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Οὐρβίκιος ἐκαρποφόρησεν, πλησίον δὲ αὐτοῦ
C κατάκειται ὁ ἅγιος Ἀμμώνιος ὁ τῆς ἐρήμου μέγας ἀσκητὴς, περὶ οὗ φέρεται ὅτι τὸ οὖς αὐτοῦ ἀπέτεμεν διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτὸν δέξασθαι τὴν ἱερωσύνην, οὗ ἡ πολιτεία ἐξαίρετος, καὶ παρὰ πᾶσιν θαυμαζομένη διὰ τὸν Κύριον· Οὕτως οὖν καὶ ὑμεῖς ἀσκεῖν ὀφείλομεν Ἀδελφοὶ, καὶ γὰρ ὁ Κύριος τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζει, καὶ τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ γνησίως οὐ μόνον εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἀναγράφεται ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ χαρακτῆρα πρὸς μίμησιν ἀγαθὴν τὴν πολιτείαν αὐτῶν τοῖς πᾶσιν ἐνεργεῖ ἀναδείκνυσιν.

78 Οὐ παρῆλθον δὲ ἡμέραι τριάκοντα, καὶ αἰφνίδιος γέγονεν χάλαζα ἐν αὐτοῖς τοῖς τόποις, ὡς ἀρμάσασαν τὴν ἄμπελον, ὡς πᾶσαν αὐτὴν ἀποτρυγηθῆναι ἐκ τῆς χαλάζης· ἦν γὰρ ἡ χάλαζα ὡς λίθος μέγας, ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὡς ὀφθαλμὸν ἀνδρὸς, σημαίνων, Βλέπετε τὰ ἐρχόμενα· ὅσα τῶν ἄλλων πέντε μηνῶν γεγόνασιν οἱ σεισμοὶ οἱ μεγάλοι, οἳ καὶ ἐπὶ χρόνον ἐκράτησαν, καὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθνος τῶν Οὔννων τὸ ὂν ἐν τῇ Θρᾴκῃ τοσοῦτον γέγονεν, ὡς πλείους ἑκατὸν πόλεις λαφυρῆσαι, καὶ μικροῦ δεῖν κινδυνεύειν Κωνσταντινούπολιν, καὶ φυγεῖν ἀπ' αὐτῆς τοὺς πλείους. Μέχρι δὲ καὶ Μοναχοὶ ἐβούλοντο ἀποδιδράσκειν ἐν Ἱεροσολύμοις, μικροῦ δεῖν γὰρ ἤγγισαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν παρελθεῖν· τοσοῦτοι δὲ φόνοι καὶ αἱματεκχυσίαι γεγόνασιν, ὡς μέτρῳ μὴ ὑποβάλλεσθαι τοὺς θανόντας. Καὶ γὰρ τὰς Ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια ᾐχμαλώτευσαν, καὶ μονάζοντας καὶ παρθένους πλείστους

dictionem daret, & alios manum ejus apprehenderet, subjecit versiculum; Venite exultemus Domino. Psallentes vero Fratres, & communionem suscipientes de manibus ejus, flebant universi: cognoscentes tamen, quod Angeli exultabundi animam ejus susciperent, dixerunt etiam ipsi: Venite exultemus Domino. Deinde tanquam si videret Episcopos aliquos familiaresque amicos, venientes ad se suscipiendum, ipse in eadem extasi quasi benedictionem accipiebat ab astante quodam, sicut aliquibus dederat, & nemine apparente, qui reciperet, rursus is, qui astabat, recipiebat. Omnes amici, & Monachi, & Clerici pro petenda benedictione veniebant, quibus eamdem cum osculo impertitus, in pace requievit, & appositus est ad SS. Patres, post se relinquens congregationem Fratrum quasi quinquaginta, quos suo cuidam Successori dirigendos tradidit. D EX MS. VATIC. *sancte moritur*

77 Convenientibus porro Episcopis plurimis, & omnibus, qui propter vitæ probitatem eum dilexerant, facta est ingens multitudo populi Christum amantis, ex omni loco & monasterio, qui accensis cereis ipsum sancte composuerunt ad sepulturam cum hymnis & canticis; universi autem inter efferendum venerabile corpus amare flebant, utpote tali patre orbati. Sacrum vero pignus deposuerunt in venerando oratorio intra arcam lapideam, ubi Fratres orationes suas fundunt: cum autem sepeliretur, irruerunt populi in feretrum discerpendo illud, volentes benedictionis causa accipere aliquid vestium illius: & alii quidem cultris scindebant syndonem, alii vestem, nonnulli etiam pilos genarum detrudebant, ita ut ægre potuerimus tumultuantes compescere. Et ad urnam quidem ipsius amicus Dei Urbicius *c* sumptum suppeditavit *d*. Proximum vero locum obtinet magnus ex eremo ascetes Ammonius *e*; de quo circumfertur, quod aurem suam sibi abscidit, quia nolebat ordinationem Sacerdotalem admittere; certe conversatio ejus excellens fuit & omnibus propter Dominum admirabilis *f*. Igitur & nos Fratres sic debemus exerceri: quia Dominus glorificantes se glorificat, sibique fideliter servientes non solum adscribit in regnum cœlorum, sed & ipsorum sanctam conversationem in exemplum ad imitandum proponit omnibus. E *& post illis solenniter exsequiis,* c d e *deponitur juxta S. Ammonium.* f F

78 Necdum triginta dies abierant, cum illis in locis facta est grando tanta, ut in jam maturescentem vineam irruens, eam radicitus contriverit: erat enim grando instar saxorum, & habebat quasi oculos humanos, ac si prænuntiaret imminentia mala; etenim post alios quinque menses facti sunt magni terræ motus, qui etiam diu durarunt. Et barbarica gens Hunnorum, quæ est *b* in Thracia, sic invaluit, ut plus quam centum urbes occupaverit, parumque abesset, quin ipsa Constantinopolis periclitaretur, multique eam fuga desererent: quin etiam ipsi Monachi volebant Jerosolymam usque abscurrere, quia tantum non appropinquabant Constantinopoli capiendæ: tantam autem cædis fuit, & tam copiosus effusus sanguis, ut mortuorum numerus iniri non posset. Ecclesias vero & monasteria capiebant, Monachos *Secuta intra semestre sunt plagæ a Sancto prædictæ.* b

& san-

A & ſanctimoniales necarunt, ea ipſaque Sancti Alexandri *i* baſilica cimelia omnia abſtulerunt, id quod factum prius numquam fuerat: nam cum antea ſæpe venientes illi muros S. Alexandri conſcendiſſent *k*, nemo eorum auſus fuit approquinquare Confeſſioni illius. Thracium vero ſic vaſtaverunt, ut caput erigere numquam potuerit, & ad priorem ſtatum redite. Nos vero prædictorum ab Hypatio memores, admirabundi cognovimus ipſa eſſe, quæ circa mortem nobis inſonuerat: quomodo enim hæc ille ſcivisſet, niſi Dominus ipſi revelaſſet?

i AD CALLINICO

k

79 Habebat Sanctus ille ſororem, quæ unius viri conſecuta matrimonio, viduitatem coluit, unam filiam habens, quæ cum ſeculo renunciaſſet, Deoque ſerviret, tribus ante fratrem diebus mortua eſt. Filia vero ejus etiam unius viri uxor, & ejus filiæ mater, una cum viro monaſticum ſumpſit habitum: & vir quidem Diaconus factus requievit in Domino: uxor vero multum profecit in Dei cultu ſervicos die ac nocte. Igitur per omnia ſimilis fuit S. Hypatius magno Patri noſtro Antonio uſque ad ſororem: nam etiam hic ſororem unicam habuit, & ille unicam: ſic enim S. Hypatius adhuc in vivis nobis loquebatur: Scitote, filii, quod cum ſanctis Apoſtolis viderim Sanctum Paſiem noſtrum Antonium, meque ſalutans benedixit, atque oratione facta dimiſit.

Sanctus ille ſororem habuit quæ cum viro renunciaſſe ſæculo,

B

ſicut etiam ſoror S. Antonii;

80 Poſtea venit quidam interrogans nos de Zenone Presbytero, cui cum reſponderemus, quod numquam nobis confeſſus eſſet ſe Presbyterum, ait ille; Imo quem vilem exiſtimaſtis, Oeconomus fuit octoginta Fratrum, mihique adhuc vivens dixit (erat enim ab Alexandria *l* atque ab extremo mihi amicus) quod divino oraculo monitus fuerit ſuire ad Hypatium, & apud eum mori. Quare, inquit, credo, quod ejus mortuus ſim, atque ad Deum abiens etiam Abbatem Hypatium poſt me ducam. Supervixit autem Zenoni tribus menſibus Hypatius, ſecundum Dei oraculum Zenoni pateſactum, & ſimiliter obdormivit, cumque veniſſem huc ad monaſterium adhuc vivente Zenone (dixit Pater iſte) monuit mihi Zeno, & rogavit, ne cui veſtrum dicerem, quod ipſum noſſem. Monaſterium autem Zenonis eſt prope mare rubrum *m*, per quod tranſiverunt filii Iſrael, quod monaſterium barbari depopulati ſunt, ubi quotquot erant, Zenonem ut prophetam æſtimabant.

Intelligitur quis fuerit Zenon Sanctus prænominatus.

l

C

m

81 Frater autem Polychronius *n*, de quo ſcriptum eſt ſupra, cui pedem dolenti dixerat Hypatius, ut, ſi ſanaretur, fieret Monachus, Deo hoc ei gratum faciente, id factus eſt, & Dei ſervus juxta prophetiam Patris noſtri Hypatii. Fratres vero ceteri charitatem & concordiam unanimiter inter ſe conſervantes famulabantur Domino, memoriam Patris jugiter recolentes, ejuſque exhortationes præ oculis habentes, ſatagebant, ut ſe bonos Deo operarios præberent, ipſo hanc eis gratiam largiente, per interceſſionem Sanctorum & S. Patris noſtri Hypatii: ejus enim traditiones & ſpiritualem illius converſationem habentes præ oculis, veſtigia ipſius in Chriſto ſectabantur; choroſque in ſpiritu ducentes, die ac nocte hymnos Deo offerebant,

n

& diſcipuli Hypatii perſeverantes in ejus doctrina,

ἀνέκτησαν, ὡς ἡ ἁγία Ἀλέξανδρος στρατιώτιδων, ἓ οὐ εἰ αὐτῇ χέρνιβα ἢ καμήλια παρελαβάν, ὅπερ οὐδέποτε συνέβη· ἐρχομένων δὲ ἐπὶ Θωένων πλειόνων φορὰς ἐν τυχοδιώκαις ἡ ἁγία Ἀλέξανδρος, οὐδεὶς ποτε ἐξ αὐτῶν πλησιάσαι ἐτόλμησεν ἐφ' μαρτυρίῳ. Τοσοῦτον ἡ εὐλάβειαν τῶν Θρᾳκῶν, ὡς μηκέτι ἀναπεφαλίσαι, ἓ γενέσθαι καθὼς τὸ ἐν πρώτῳ. Ἡμεῖς ἡ μαθόντες ταῦτα ἐθαυμάζομεν, ὅτι οὕτως τὸ ἐν προλέγων ὁ ἁγίος Πατήσιος εἰ ἐφ' αὐτῇ πλανᾶσθαι· οὐδὲν γὰρ ἦλε, εἰμὶ ὁ Κύριος αὐτῇ ἐδόλωσεν;

79 Εἶχεν ἡ ἡ Ἀδελφὴ μίαν, ἣ τις μετὰ γάμου γενομένη χήρα, ἓ μιᾷ θυγατρὶ ἰσχνᾷ, ἀνεκάλεσατο, καὶ δόλιόσασα τῷ Χριστῷ, πρὸ τριῶν ἡμερῶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆ, ἓ αὐτὴ ἀπεστάσατο· ἡ ἡ αὐτὴ θυγάτηρ καὶ αὐτὴ μονάζουσα μίαν θυγατέρα ἰσχνᾶν, ἀνεκάλεσατο καὶ τῷ αὐδρὶ αὐτῆς· ἡ ἡ ἀνὴρ αὐτῆς γενόμενος Διάκονος ἀπεστάσατο· ἡ ἡ σφόδρα προέκοπτο τῷ Θεῷ, δολιόσασα αὐτῷ γυναῖκι ἓ ἡμέρας. Παῖσα οὖν ἀπολυθῆναι πρᾶξαι ὁ ἁγίος Πατήσιος τῷ ἁγίῳ Πατρὶ ἡμῶν Ἀντωνίῳ μίκρι ἓ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆ· κρᾶτον γὰρ μίαν ἀδελφὴ ἴσχεν, ἓ ἴστε μίαν· ὡς γὰρ ἔλεγεν ὁ ἁγίος Πατήσιος στρωμένου εἰ σαρκί, ὅτι γινώσκετε πάντα, καὶ τῶν ἁγίων. Ἀποστόλων τ' Διακονήσαντ ἁγίου Ἀντωνίου ἡ Πατέρα ἡμῶν ἓ ἀσπασάμενοι εὐλογησί με, ἓ εἶχῶ τοιάδε ἀπέλυσεν.

80 Μετὰ ταῦτα ἦλθέ τις ζητῶν ἡ Ζήνωνα Πρεσβύτερον, καὶ ἡμῖν λεγόντων ὅτι ἐχρηματίσησεν ἡμῖν ὅτι ἦ Πρεσβύτερος· ἐνδὺς ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο λέγων· Τοῦτον ἡ Ζήνωνα, ὃν εἰομίζετε ἄπλὸ εἶναι, Οἰκονόμος ἦ ἑκατονταέτων Ἀδελφῶν, καὶ ἐμοὶ ἔτι ἐν τῇ ζωῇ ἀρτὶ, φίλος γάρ μου ἐτύγχανεν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας καὶ ἐκ νέου, Ὅτε ἐχρηματίσθη ὑπὸ τῷ Κυρίῳ, Ὅτι ὑπαγε φρὸς Τιμόθεον κἀκὰ πλεῖσα· Πίστευσε σοὶ ὅτι ἐνδύσει πλησθεὶς, καὶ φρὸς ἡ Θεὸν ἀπελεύσῃ, καὶ ἡ Ἀββᾶν Τιμόθεον ἀκολουθὸν μου λαμβάνω· τριμήνου γὰρ μεταξὺ τῷ Ζήνωνι ὁ Ἀββᾶς Τιμόθεος ἐτελείωσε, αὐτανάσατο, καὶ ἡ χαιρῶν τῷ Θεῷ τὸν δολιοδείαν τῷ Ζήνωνι. Καὶ ἐλθόντος με ἰδεῖν τὸ μοναστήριον, ὅτι ζῶντος τῷ Ζήνωνος (ἔλεγεν ὁ Πατὴς ἐκεῖνος) ὅτι διελέσατό μοι ὁ Ζήνων, καὶ παρήγγελλό μοι μὴ εἰπεῖν τινι ἡμῶν ὅτι γινώσκω αὐτόν. Τὸ ἡ μοναστήριον τῷ Ζήνωνος ὑπάρχει πλησίον ἡ Σαλασσῆς ἡ Ἐρυθρᾶς, ὃ δὲ παρῆλθον οἱ λαοὶ τῷ Ἰσραὴλ, ὅπερ μοναστήριον βάρβαροι ἠχμαλώτευσαν· πάντες γὰρ ἡ Ζήνωνα ὡς ἐκεῖνος ὡς προφήτην εἶχον.

81 Καὶ ὁ ἀδελφὸς Πολυχρόνιος ὁ προγεγραμμένῳ, ὁ ἡ πεῖδα ἀλγήσας, ᾧ εἶπεν ὁ ἁγίος Πατήσιος ὅτι, ἐὰν θεραπεύθῃς, γίνῃ μοναχὸς, τῷ Θεῷ παρέχοντι, ὅτος γέγονεν μοναχὸς, καὶ δῶρον τῷ Θεῷ καὶ προφητείαν τῷ πατρὸς ἡμῶν Πατησίου οἱ ἡ μαθηταὶ αὐτῷ ἀγάπῃ, καὶ συμφωνίαν ἐν Χριστῷ μετ' ἀλλήλων ὁμοψυχαδὸν ἔχοντες δουλεύσει τῷ Θεῷ, τῶν μνήμην τῶ πατρὸς ἐποιοῦντες, καὶ τὰς παραινέσεις αὐτῷ κατέχοντες, ἐσπὶ πρὸς ἡ Θεὸν εὐοδίζουσι δοκίμιοι παραστῆσαι ἐργάτας, τῷ Θεῷ παρέχοντι· ἐντολὴ τῶν χάριν διὰ τῆς ἐν ἔχει τῆς ἁγίων, καὶ τῶ ἁγίω πατρὸς ἡμῶν Πατησίου· αἷς τῆ παραδόσει τῶ πατρὸς καὶ τῶν ἐγκωμίων αὐτῷ τῶν ἐνδιατριβὴ ἐποιοῦντες, τοῖς τῶ πατρὸς ἔχουσιν ἐνβεβαιοῦντο ἐν Χριστῷ, ἓ ἐνδιατριβὴ χαρὰ χωρεύοντες, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τῷ Θεῷ ὕμνους ἀπο-

τέμ-

A πίστευσι, δόξαζοντι Τριάδα, ἡ Τὸν, καὶ ἄγιον Πνεῦμα· ἡ τρίνυν πᾶσα δόξη, τιμὴ, ἡ προσκύνησις· νῦν ἡ ἀεὶ, ἡ εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

glorificandu Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio, nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen. D A. CALUINEU

ANNOTATA D. P.

a Συστατικὰ & Συστατικαὶ, litteræ Epiſcopales, *peregre proficiſcentibus Presbyteris, Clericis, laicis, dari ſolitæ ad fidem faciendam de ipſis*: patentes *vulgo dicimus*: *vide Cangium in Gloſſ. Gr. barb.*

b Τροπάριον *videtur poſſe* Antiphona *reddi, quaſi ſub initium pſalmi recitandum: nihil tamen definio, quia in Liturgicis Græcorum necdum re-*
B *peri nomiauimus*; *eſt autem initium pſalmi* 94. *quem Matutinæ præmittere ſoliti Latini Invitatorium nominant.*

c *Ille ſcilicet Cubicularius Imperialis, laudatus ſupra num.* 20. *& mox num.* 21. *diſſus ſibi depopoſciſſe partes reſtaurandi monaſterii.*

d *Sic enim intelligo*, quod Sancti urnam ἐκαρποφόρησε, *quod ad verbum redderetur* luciſecit, *ſive* lucratus eſt, *tamquam fructum ſuæ pietatis*; *aut etiam* obtulit *ſive* dedicavit; *nec non* perfecit: *quibus omnibus notionibus græcum* καρποφορῶ *ſubſtat.*

e *De hoc jam egimus in Commentario prævio num.* 3. *quod autem de eo hic refertur, ita narrat Socrates lib.* 5. *cap.* 23. Cum ad Epiſcopatum traheretur fuga elapſus, dextram ſibi amputavit autem, ut corporis mutilatione ſacerdotalem ordinationem effugeret.

f *Halleanus tamen æque in Synaxario Conſtantinopolitano Collegii noſtri Pariſienſis, neque in aliis ullis Sanctorum Faſtis nomen ejus reperitur.*

h *Jam ergo ibi aliqui, ex prioribus irruptionibus reliqui, ſedem ſibi ſtabilem fixerant in confiniis.*

i *Hic eſt Alexander miles, quem cum S. Antonino colunt Græci, præſertim Conſtantinopolitani,* 10. *Julii*; *Latini* 3. *Maii*: *hinc vera diſcimus ipſum non ſolum in urbe habuiſſe oratorium prope Baſilicam SS. Apoſtolorum, ſed etiam celebrem in ſuburbanis eccleſiam, donariiſque opulentam*; *unde forſitan hac occaſione tranſlata in urbem Reliquiæ ſint, idque* 12. *Januarii, quando breviter notatur in Menais.*

k *Poteſt etiam hoc ſic verti, quod eum antea ſæ-* E *pe veniſſent, ut muros conſcenderent, numquam auſi fuerint ipſis appropinquare, ſumendo* τὸ Μαρτύριον *pro tota eccleſia Martyris.*

l *Alexandriam enim multi confluebant ſtadierum cauſa.*

m *Eſt illud monaſterium Raithu, de quo Deceſſores noſtri* 14. *Januarii, ubi de Monachis ſanctis illic per Blemmyas occiſis, incertum littorine orientali, an occidentali maris Rubri impoſitum ſaerit*: *prudenter autem noluerunt confirmare eadem illam fuiſſe patratam ſub Imperio Dioclctiani, ſicut antea aliud agenti Bollando viſum fuerat ad Acta SS. Julinni & Baſiliſſæ* 9. *Januarii*: *poſtea enim mecum comperit Henſchenius nihil obſtare, quo minus crederetur Cedreno, qui ipſam refert ad annum* 20. *Anaſtaſii Imp. Chriſti* 611. *prout pluribus dedaxi in reſponſione ad Exhibit. errorum Art.* 15. *num.* 314. *Dicendum ergo, monaſterium iſtud æque ac monaſterium montis Sinai ſæpius fuiſſe a barbaris violatum*; *adeoque hic memoratam depopulationem, quam Zeno videtur prædixiſſe, multo priorem martyrio prædictæ fuiſſe*; *quo tamen non diſtante illuc redibant, qui fuerant diſperſi.* F

n *Supra num.* 69.

DE SANCTO AVITO

PRESBYTERO ET ABBATE MICIACENSI

APUD AURELIANOS, TICIACI IN PERTICO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. H.

CIRCA DXVII.

De ejus melioribus Actis, variisque, sed parum sinceris Compendiis vitæ, ætate, cultu.

Cultus ſeor

FLoruit in Gallia ſeculo Chriſti quinto & ſexto, illuſtri ſanctitatis, & miraculorum gloria, Avitus: *cujus memoria ad hunc* XVII. *Junii antiquis Hieronymiani Martyrologii apographis ſub finem adſcripta eſt his verbis*: Aurelianis civitate, Aviti Presbyteri. *Beda in genuino Martyrologio*: Aurelianis civitate, depoſitio S. Aviti, Presbyteri & Confeſſoris. *Quibus Florus addit*; Cujus vitæ deſcriptio, inter cetera virtutum ſuarum miracula, adſtipulatoe mortuum ſuſcitaſſe. *Hæc ibi, quæ ferſan omnia ſolius Flori ſunt, ati ibidem annotamus. Longiſſime cum encomio, ex Vita deſumpta, celebrat Rabanus. Meminerunt ejuſdem Uſuardus, Ado, Bellinus, Molanus, aliique cum Martyrologio Romano. Eamdem ad dictam* XVII. Junii *ſolenne Officie venerentur Aurelianenſes, Carnotenſes, Cenomanenſes, Bellovacenſes, & alia Eccleſia, etiam monaſtica; ut patet apud Martinaum de rit. vet. Mon. lib. 4. cap. 6. ex Corbejenſi Kalendario, & Conſuetudinibus Dionyſianis, præſcribentibus officium trium Lectionum* de S. Avito Presbytero, & Confeſſore.

B

Vitam Ms.

2 *Habemus Acta, quæ veneretionem ejus plene confirmant, ſubmiſſa a R.D. Joanne de S. Martino Religioſo Fobantino, anno* MDCLII. *Puriſſe defuiſſe, qui annotarot, lectiones Breviariorum manuſcriptorum S. Maximini Miciacenſis, & Sanctimonialium S. Aviti prope Caſtrodunum convenire etiam in verbis cum hac Vita. Auctor in Prologo teſtatur* S. Avitum *ſuo evo vixiſſe, quem, inquit*, ſupernæ pietatis dignatio huic mundo, noſtro attribuit ævo. *S. Sviardus Abbas Anſolenſis, cujus Vitam dedimus Kalendis Martii, ſcripſit Acta S. Carilephi primi Abbatis Anſoleuſis, ad Kalendas Julii illuſtranda; in eiſque plurimum ipſis hujus Vitæ verbis deſcripſit, qua infra ad caput ſecundum annotemus. Præterea in Actis S. Maximini, Abbatis Miciacenſis* XV. *Decembris, ſub quo ambo, ſcilicet* S. Avitus, & Carilephus *monachi vixerant, atque S. Avitus ſucceſſit, confirmantur eadem, quæ hic referuntur, quæque tam a Bertholdo, quam a Letaldo monachis Miciacenſibus ſunt exarata. Suum etiam calculum huic conferunt Auctores Vitarum S. Leobini Epiſcopi Carnotenſis, & S. Lati Monachi Miciacenſis, quæ erant ad* XV. *Septembris &* VI. *Novembris illuſtranda. Item Vincentius Bellovacenſis, alique ſatis citandi.*

auctore coævo.

Convenit cum Actis aliorum Sanctorum.

3 *Hactenus autem indicatu, adeo plana, perſpicua, & dilucida ſunt, ut nihil videatur clarius, & evidentius poſſe proferri. Interim quædam Vitæ compendia, res ab Sancto geſtas adeo obſcuras, & implicatas reddiderunt, ut etiam Joannes Mabillo, in Appendice ſeculi primi Benedictini pag.* 613. pluſquam probabile *cenſuerit*, Avitos duos in Miciacenſi cœnobio eodem tempore floruiſſe Sanctitate. *Primum compendium æſtimamus, quod per Laureatium Surium, mutatoſere ſtylo, eſt deſcriptum; quale primigenio ſtylo, ex Mſt. Trevirenſi S. Maximini, & Ultrajectino S. Salvatoris, habemus; & variis, ſententiis inſuper exornatum, deſcripſimus ex Mſt. codice Chriſtina Reginæ Svecie num.* 721. *ſignato. Ex his ad priora Acta varias Annotationes ſubjicimus oculis & judicio legentium, ut ſic veritas facilius eluceſcat: nec enim ea ducibile credimus utraque dare, certam confuſionem inducturi.*

C

Aliqua Compendia non ſatis ſincera.

D

Magis corrupta apud Petrum de Natalibus.

4 *Aliud compendium magis intricatum, quam iſtud, edidit Petrus de Natalibus lib.* 3. *cap.* 31. *hoc exordio*: Adjutus Abbas primo Monachus Mimateoſis, poſtea Abbas Caenotenſis pagi, quem Porteſum vocant, Deo providente, factus eſt. *Sed hic eſt* Avitus, *primo monachus Menutenſis, dein Miciacenſis, ubi & Abbas fuit, & inde deceſſit ita naſtat loci Pertici ſolitudines, ac deſa Childebertus Rex ei conſtruxit monaſterium prope Caſtrodunum, utique in ultima diœceſi Carnotenſi. Additur dein, ex indicate Compendio*, ſepultura Aurelianis facta, & cultor vineæ cervice tetorta punitos, ac poſtea ſanatus: *Quæ infra num.* 22. & 24. *legi peſſunt. Demum dicitur*, feſtum agi VI. Kalendas Februarii. *Verum ad illam diem nos reperimus ullam mentionem* S. Aviti *in Breviariis Aurelianenſibus, aut Carnotenſibus. Interim Petram de Natalibus ſequantur Maurolicus, Felicius, Sanſajus, & potiſſimum Wion, Dorganus, Menardus, Bucelinus in ſuis Benedictinis Faſtis, eique Jacobus Branche in opere de Sanctis Arverniæ; ſed bis* S. Avitum, *de quo agimus, nominat, & ad diem* XVI. *Januarii collocat; addens, die* XII. *Januarii in diœceſi Claromontana eumdem in veneratione haberi, ſcilicet ob ejus in dicta diœceſi ortum & auſpicium vitæ monaſtica.*

E

Colitur quoque die 19. Decemb.

5 *Alium quoque ejus veneretioni aſſignatur dies*, XII. Decembris, *ad quem ceteris prætvic Ada, habet verbis*: Aurelianis S. Aviti Abbatis, qui ſpiritu prophetiæ illuſtris fuit, & honorifice in eadem orbe tumulatus eſt: *ubi a Roſweido annotatur* Geegorios Turon. de Gloria Confeſſorum, cap. 99. *qui de S. Avito, quem referimat, agit; addiſque miraculum viſitoris puniti & ſanati. Adonem deſcribit auctor Martyrologii ſub nomine Bedæ ſuppoſiti, ſed pro* Avito *perperam exculum*

F

eſt

A *eſt* Vitus. *Melius* Avitus *legitur in Mſs. Leodienſi S. Lamberti & S. Laurentii, Bruxellenſi S. Gudilæ, Flerurio Sanctorum, & aliis. Item in Martyrologio Colonia & Lubeca ſub annum* 1490. *excuſo. At Grevenus, cum eumdem* Avitum *ex Adone retuliſſet, addidit eum apud Uſuardum haberi* XV. *Kalendas Julii, ſive hoc* XVII. *Junii: quæ die tam Grevenus, quam Canſius in Martyrologio Germanico, plura de ejus cum S. Carilepho amicitia & egreſſa de monaſterio habent, qua late infra capite ſecundo referuntur. Interim Maurelycus & Galeſinius, mutato nomine, ipſum habent:* Aurelianis S. Adjuti Abbatis, prophetiæ Spiritu illuſtris, *& annotat Galeſinius librum ſcriptum, quem valde imperfectum habuiſſe eum ſupe monuimus. Denique, citatis recentioribus & manuſcriptis,* S. Avitum *eiſdem verbis Martyrologio Romano ad diſtum* XII. *Decembris inſcripſit Ferentus: quem nec plenis velis ſecuti ſunt in ſuis monaſticis Faſtis,* Wion, Dorganius, Meardus, Buethnus. Et Wion quidem *allegat Vincentium Bellovacenſem, libro* XI. *cap.* 41. *in quo de* SS. Avito & Carilepho *eadem ſcribit, qua infra habentur cap.* 2. *&* Vitum *abbatem præpoſitum magnopere confirmant. Bacchinus plura ex eadem Vita allegat, citatque Petrum de Natalibus, quem de* S. Avito, (*licet* Adjutum *appellet*) *evidenter agere jam oſtendimus.*

etiam ſub nomine Adjuti

B 6 *Vixiſſe ipſum, ſecundum regulam SS. Antonii & Pauli, infra num.* 16. *indicatur; neque ut Ordini Benedictino adſcribatur, permittit ejus ætas, utpote ante S. Benedictum nati, & vita ſancti, antequam idem Caſinum venerit, quod factum faiſſe anno* DXXIX. *diximus ad ejus Vitam* XXI. *Martii. Claruit jam tum poſt mortem ſuam S. Avitus pluribus miraculis, quorum notitiam nactus Childebertus Rex, vovit ei conſtructionem eccleſiæ, ſi ab expeditione Hiſpanica, quam uſiampſit anno* DXXI. *ſalvus & incolumis rediret: ut conſequens ſit, eum jam tum aliquot annis ad æternam felicitatem migraviſſe: quare ejus obitum referimus ad annum circiter* DXXVII. *& ſic potuit, anno* DXXV. Chlodomeri Regi Francorum, a B. Avito Abbate, magno tunc temporis Sacerdote, dictum fuiſſe, *ſi eccideret S. Sigiſmundum, periturum etiam ipſum, uti ex Gregorio Turonenſi diximus Kalendis Maii, ad Vitam S. Sigiſmundi Regis pag.* 86.

vixit ante S. Benedictum,

mortuus circa an. 527.

C

VITA

Auctore ferme coævo,

Ex Mſs. codicibus.

PROLOGUS.

Eccleſia a Chriſto fundata,

1 RExtor orbis æternus, ſanctæ quoque Eccleſiæ defenſor invictiſſimus, Dominus Jeſus, poſtquam eam pretioſi ſui ſanguinis effuſione redemit, & mortis devicto principe gloriæ ſe reſtituit paternæ, nequaquam eam reliquit viduam, vel ſuperni moderaminis reſpectu deſtitutam. Ipſe enim a ſupernis gloriæ ſuæ ſedibus eam invitare non deſiit, & quibus ſuæ doctrinæ gubernaculis e mundi liberetur naufragio,

ſolis præſcientiæ ſuæ majeſtate providit. Quam licet ſunda verit in Patriarchis & Prophetis, futuri ſui ſacramenti præconibus, ampliorisque tamen privilegii gratia exoluit in Apoſtolis, roboravit in Martyribus; qui victricis patientiæ inſigniri laurea, reſpuere caduca, ut poſſent adipiſci ſua fine menſura: nec virtutis eorum longanimitatem ſæculi mundi potuit perfriogete tetror; quippe quibus vivere Chriſtus erat, & mori lucrum. Quorum gloriæ non ea tot is Confeſſorum numeroſus apparuit chorus; qui licet perſecutorum haud experti ſint belluinæ crudelitatis rabiem, contra tamen occulti & inviſi hoſtis pugnando machinamenta, & proprii corporis blandimenta, operum bonorum æmulis ingeniis virtutum reliquerit documenta. Glorioſior porro Martyrum confeſſio, quod nec corporei cruciatus exquiſitiſſimis eſſerint pœnis. Tum demum Confeſſorum prædicanda virtutis a Deo datæ fortitudo, quod vitæ labilis voluptate calcata, noxia carnalis ſuggeſtionis deſideria, in ſemet pro Chriſti nomine mortificaverint. Crucem enim Chriſti geſtantes, inter adverſa & proſpera, eodem mentis propoſito, conſtanter ab omni vitiorum ſuperflua labe ſeſe fecere ſequeſtres.

roborata eſt Martyribus

E *& Confeſſoribus.*

E quibus unum, virtutis gloria prædicandum, ſuperna pietatis dignatio huic mundo noſtro tribuit ævo, nomine Avitum: qui ſcutum fidei virilibus tenens, contra veternoſi anguis incentivi, ſpiritalia ſancti ea ereitii intorſit jacula. De cujus ortu, vita & obitu, quæ comperta habemus, ad multorum, ut remne, profectum, plenæ fidei veritate adnotare cupimus; non noſtris viribus fiſi, aut altioris ingenii prærogativa fidei, verum illius miſericordiſſimæ Deitatis omnipotentiæ ſubditi, qui os mutorum aperit, quique rudem pecudis linguam articulata voce reſolvit. Ad hoc etiam accedit & illud, quod non injuſſi, aut temerarii auſus præſumptione, ſed reverendorum quorumque Patrum exultative dulcedinis aggredimur juſſionem, ſimul etiam nacti non mediocris augmenti fructum, ſi tanti viri laudabilis ad imitandum digeratur Vita. Quia devotæ conſuetudinis eſt Catholicis, ſanctorum Patrum natalitias dies obſervare diligenter, & tunc præcipue virtutes eorum, aſſignatas litteris, in Eccleſia recitare ad Dei laudem, ex cujus munere ſunt; & ad inſtrumenta minorum, ut & ſtudioſi æquitatis habeant, quod ſequantur, & repidi, unde inſpiratione divina ad ſervorem bonæ actionis incitentur. Nos autem, quia invalidi reddimur, noſtris exigentibus deſidiis, ad Sanctorum ſequenda veſtigia, ſaltem memoriæ commendemus, quæ de eis mirabda comperimus; ut vel propter hoc ad ſui conſortium aſciſcamur, ſi operum, quorum illi Deo auctore extitere factores, nos inveniamur vel qualeſcumque narratores; ſimul etiam adjuti eorum precibus, avidi imitatores fieri mereamur.

Ex bis fuit S. Avitus,

F *cujus vita ad imitandum præponitur.*

CAPUT I.

Ortus, educatio, vita monaſtica in cœnobio Menatenſi.

3 CUm igitur præclara miraculorum geſta Chriſti Confeſſoris Avitti, in brevitatis

A compreheudentes volumine, ad audientium imitationem elucidanda duximus, dignum fore videtur, primum aliquid intimare de ejus genere, poſtmodum oativitatis ejus tractari debere deeus, ut mirabile principii myſterium ſubſequentium fidem faciat e poſitioni virtutum. Fuerunt namque hujus memorabilis viri genitores religioſi, in *b* Aquitaniæ partibus juſte & religioſe converſati; lequenti quoqoe tempore illic venerabile conjugium ſortiti; qui licet minus nobilitatis pollerent titulis, affuit tamen huic ignominiæ animus electelæ devotiſſimus Dominicæ, quæ eos, obumbratis parentum paupertate, potiore donavit claritudine. Ita namque eos decor ſapientiæ adornabat, ut ſecuodum Apoſtolum, ſermo illorum ſemper ſale eſſet conditus, bonorumque operum gratia repletus. Erat illis ſtudium orationi frequenter incumbere, & pietatis actibus ſemper inſiſtere, neceſſitatibus pauperum prout poterant ſubvenire, & nihilominus boſpitalitatem diligere. Inclinabant corda ſua ad eaequenda Dei præcepta, pro retributionis ſpe, ut io ſui exitus die mererentur cum Propheta Domino ſupplicare: Suſcipe nos ſecundum eloquium tuum, & vivamus; & ne defraudes nos ab expectatione noſtra. Implentes præceptum Apoſtoli, crucifigebant corpora ſua cum vitiis & concupiſcentiis: laborabant aſſidue operando manibus ſuis, ut habcrent, quod tribuerent neceſſitatem patientibus. Dum ergo his & hujuſmodi inſiſterent actibus pietatis, non caula eaercendæ voluptatis, ſed magis deſiderio ſobolis procreandæ, uſi ſunt ſibi conceſſa copulatione. Et quia oculi Domini ſemper reſpiciunt juſtos, & aures ejus intendunt precibus eorum, ſequenti tempore Dei famulum, ſibi divinitus cooceſſum, ſuſcipere meruerunt. Qui quantum in ortu nativitatis ſuæ cmleſtis gratiæ dono dignus extiterit, ſubſequentis veritatis ratio approbat. Nam hora nativitatis ejuſdem tanti luminis fulgor intbi emicuit, ue obſtetrices pavore perculſæ nimio, procumberent ſolo; quod in præſagio hujuſmodi fuetat ortus. Nam qui noctis in obſcuritate præſenti naſcebatur lumine, Dei præſcientia futurus erat ſplendor in mundi caligine c. Cui ſacri baptiſmatis fonte renato a ſpiritalibus Patribus Aviti nomen imponitur.

b Parentibus pius & juſtis,

c

4 Suſcipientes denique jam dicti parentes ſibi conceſſum venerabilem puerum, & teneriorihus quidem adhuc morantem in annis, ſtudioſiſſime nutriverunt. Adultum quoque, divina gratia providente, cuidam dignæ memoriæ Sacerdoti ſacris litteris imbuendum devotiſſime commiſerunt; qui ab ipſis infantiæ rudimentis erecta ſempec humilitate creſcebat, ita tenere ætatis annos morum maturitate caſtigans, ut jam dignitatem futuræ converſationis præcederet gratia ſanctitatis. Poſtquam vero adoleſcentiæ ritu corporeo robore pubeſceret, blandimenta voluptatis animum incitantia ita edomabat, ut pollicitæ virginitatis palmam pro incorrupta integritate perciperet, & poſtmodum ſine fine io regnis cœleſtibus triumpharet. Igitur ab ipſo ætatis tempore, quo rectitudinis intelligentia animum penetravit, jamque orbatus utroque parente, totis ſe viribus ad arma cœleſtis militiæ eacreebat; quatenus in tempore, & in acie viriliter ſtaret, &

ſacris litteris imbuendum,

parentibus orbatus,

ſe ab inſidiantium telis undique Domino protegente ſciret munire. Illud deniq; memoriæ non aberat eum, qui tyrocinii tempora inconſueto pertranſit exercitio, io die belli facile hoſti ſuccumbere. In laicali autem ordine poſitus, temporaneis ita utebatur rebus, ut tamen a memoria numquam eaederet illud Apoſtolicum: Præterit eoim figura hujus mundi: prudenti denique conſilio præcavebat, ne cum pereunte mundo & ipſe periret. Creſcente corporis ætate, eum augmento earnis cœleſtium quoque gratiam virtutum magis magiſque promerebatur: ita ut non ſolum interni Judicis examinationi placeret, verum & erga omnium religioſorum benevolentiam nimio æſtuaret dilectionis affectu. Neque horum dilectionem ita ſolam menti impreſſerat, ut ab inimicis ejuſdem caritatis affectum detraheret *d*. Nam tanto religionis moderamine præditus erat, ut omnibus omnia eſſet. Itaque cum jam ad prorectæ ætatis initia veniret, floreotia mundi pulchritudinem penitus deſpexit, nolens ſe coronari cum his, qui ſe mutuo hortantur, dicentes: Coronemus nos roſis, antequam marceſcant. Malebat enim, ut de eo illud non immerito diceretur: Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.

forevo ſeculo,

d

5 Interea cœpit apparere gravis ſecularium negotiorum ſarcina, & diplicere et felicitas vana; paulatimque laudabili ſapientia ſuccedente, cœpit vitæ ſpiritualis amor eaurgete, deſiderium lectionis inſuper, & indefeſſum orationis ſtudium creſcere. Proinde monaſteriorum ſuaviſſimos greges frequentius viſitans, ſervorum Dei mores propoſitumque diſcebat. Tandem in hæc verba prorumpens ajebat: Cur obſecro ſine ſpe futurorum bonorum laboramus in ſæculo? Quid nobis utile poterit conferre mundus? Refugium noſtrum Deus eſt. Poſt hæc, Spiritu ſancto revelante, decrevit omnimodo ſecularibus renunciare negotiis, & illius vitæ, quam laudabat, imitator fieri. Eſt in præfata regione cujuſdam loci monaſterium, in territorio Arvernenſi, quod vocatur e Menate: in quo ſub ſpiritalis Patris regimine Chriſto Domino Monarhorum tucba famulatur devote. Illuc famulus Dei Avitus velociter veniens, ab Abbate comam capitis in morem Clericorum ſibi ſecari poposcit. Quo peracto monaſticæ profeſſionis jugum devote ſuſcepit, & Deo adminiſtratore & litterarum ſacuodam & ſanctę converſationis devotiſſime didicit regulam. Videres namque ejuſdem loci devotos Chriſti famulos alterutro in ejus certiate ſeſe præcedere feſtinantes, & ut cum alius verbo, alius inſtrueret exemplo laborantes: ipſum vero tamquam terram bonam, ſuſcepto divini verbi ſœnore, quo centuplicatum redderet, inſiſtentem. Nempe, quamquam immaturitas temporis juveniles ei repromitteret annos, gravitas tamen maturior laſcivos compreſſerat motus: & quamvis polleret intelligentiæ ſapientiæque acrimonia, veluti ad omnia invalidus, humilitate magiſtra a ſeniotibus ſtudebat capetere conſulta. Quæcamque autem ex eorum (qualibet) aure audiebat, veluti oraculu ſibi divinitus emiſſa ſummopere ſtatuebat ſervanda. Et ut interius divinæ legis præcepta agnoſceret, ita naturali capax acumine,

ſit monachus eburii Menatenſis monaſterio.

e

F

ubi ob accuratam obſervationem

& lit-

A & litterarum erat ſtudiis eruditus, ot paſtom animæ legendi aſſiduitate colligeret, & more apum æternæ dulcedinis oectar aviditate ſitis ſpiritualis hauriret. Eo autem in tempore, tam humiliter Abbatis ſui Præpoſitoræmque impiger joſſis parebat, ut nullis ſibi injunctis præceptis contrairet; illud ſæpe revolvens: Chriſtus factus
Phil. 2. 8. eſt pro nobis obediens uſque ad mortem.

Invenis invidiam aliorum.

6 Cumque cæterarum virtutum indaſioeuter ſtudiis inſerviret veræ ſimplicitatis affecta, cœpit a quorumdam adverſatiorom invidia dehoncſtari, ac veluti ameus depatari: nam ob locutionis ſuæ veritatem, tamquam brotam dicebatur. At vir Domini Avitus, ſpe ſubnixos booæ conſcientiæ, Apoſtoli verbis confirmabatur, di-
2. Cor. 1. 12. ceutis: Hæc eſt gloria noſtra, teſtimonium eooſcientia noſtræ, qaoniam in ſinceritate mentis, & ſanctitate operationis, & gratia Dei converſati ſomus in mundo. Illius enim Pſalmiſtæ ver-
B Pſ. 43 22. ſiculi nun immemor erat. Qaia propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumas ſicut oves occiſionis. Ex more qoidem actioois ſuæ procedebat, ot partem eiborum ſaurum ſibi abſtrahens, pauperum refectioni illam erogaret, ue ſais ſe expoliens veſtibos, illos veſtiret. Quod non aliqua ſæcultatom fretus eopia agere poterat, ſed divinæ diſpenſationis munere; illud apad ſe re-
Matth. 5. 7 plicans, Beati miſericordes, qooniam ipſi miſericordiam conſeqoentur. Sed vir Domini Abbas prædictus, cum tantam in eo conſpexit pollere virtutem, elam illom ob invidorum detractionem diligere cœpit, adeo ut extra monaſteriam ei cellam cooſtraeret; ne quod ſervis Dei divinæ ſervitoti impeodebat, ab æmulis favori imputaretor: obi vero maoſeſtis operam indiciis tanta ſervi Dei bonitas cœpit entera, repugnanti

ſit tamen ollerius.

aliquantulum, ſed ſemper obedienti animo, euram tradiderunt eellarii. Cujus officii ſaſcepta diligenti admioiſtratione, ita ſe in omnibus eahibait providum, ut nec ſaperpetenti aliquid daret ſaperfluum, nec indigenti congruum ſubtraheret alimentum.
C

ANNOTATA G. H.

a *Alia Acta pluribus emiſſis contracta, & ſub initium depravata, ita incipiunt in Mſs. Chriſtina Reginа Sveciæ*: Beati Aviti Vitam ſcripturus, primam genos nativitatis illius intimare diſpoſui, qualiter poſt in ceterit diutius immorari lioeat. Cujos genitrix ab oppido Viridunenſi cauſa inopiæ digrediens, Aurelianam urbem expetiit, ut illic quoquo modo paupertatis farcinam deponere poſſet. Aodierat enim prædictam urbem moltarum circa ſe regionum emporiam eſſe. Ubi eum aliquantiſper moraretur, ejuſdam viri rutalis fortitur conjugium *&c. Qua in Mſs. Trevirenſi S. Maximini, & Ultrajectine S. Salvatoris, emiſſo Prologo, ſic incipiunt*: Igitor Avitus infra Autelianorum mmnia plebejo ſanguine procreatus, exigois parentibus. Virdunenſis oamqoe oppidi genitrix ejus orionda refulſit: ingenuitatis tamen genos & meritum vendicabat. Illam vero ad prædictam urbem cooditio egeſtatis & inopiæ caoſa advexerat, & illic cuidam Belſicolæ viro annectitur puella conjugio, horum Avitus ſobolea digna coueeditur. *Hæc ibi*

ex quibus Surius Vitam mutate ſtyle dedit: & ne- D
tatur Belſiam, *unde hic dicitur* Belſicula, *vulgo la* Ex mſs.
Beaace *nominari*.

b *Eſt in Aquitania Orientali & Arvernia ſupericre, urbs ampla & pulchra*, Aureliaca; *in qua natum arbitrantur, quamb* Aoreliana *non niſi unica littera differt; & quia in hoc ſepulcram habuit, aedit occaſionem aberrandi. Imo* Vitidanam *ſeu* Virdonum, *eſt ditio & oppidum ad Savam fluvium in Aquitania Occidentali, unde potuit mater* Aoreliacam *veniſſe. Num Hugo Abbas Flaviniaci, in Chronico Virdunenſis urbis in Lotharingia, apud Philippum Labbe, ita ſcribit*: Tempore Chlotarii & Childeberti S. Avitos & S. Carilephus ab Arvernis de monaſterio Menate egreſſi, cœnobiom Miciacenſe eapetierunt, *nulla facta mentione matris; quod factum eſſet, ſi ex ſua Virduna* E
fuiſſet oriunda.

c *Reliqua hujus capitis deſunt in ſupracitatis Mſs. Trevirenſi & Ultrajectine & apud Surium.*

d *In mſs. Regina Svecia iſta inſeruntur*: Erae enim omnibus (virtutibus) ornatus. Nam forma erat praeipaos, colloquio dulcis, prudentia ſagax, æquitatis cenſura rectus, temperantiæ fræno pollens, bamilitate prædictus, caſtitate decorus, in diſtributione paaperiatis liberalis. Numqoam illum proſpera ſuperbum viderunt, nec adverſantia fractum. Flevit enim, at poſtea rideret, cilicio indutus, ut nunc albis veſtibus indotus dleat: Seidiſti faecom meam & circamdediſti me lætitia. Cinerem ut panem manducavit, & potum cum fleto miſcuit, dicens: Faerunt mihi lacrymæ meæ (panis) die ac nocte, ut in æternum (cœleſti) eibo veſeeretur & caneret: Guſtate & F
videte, qoam ſuavis eſt Dominus *&c.*

e Menate *monaſteriam* av. *M. P. diſtat ab Aureliaca urbe Arvernia ſupra indicata. Ibidem menachum fuiſſe S. Avitum indicunt citatus ſupra* Hage *Abbas*, *Bertoldus in Vita S. Maximini*, *& S. Siviardus in Vita S. Carilephi*, *in qua pleraque eiſdem verbis proferuntur. Nulla hujus monaſterii mentio in aliis mss. & apud Surium. Sed hæc peraltu tribuuntur Miciacenſi cœnobio, potiſſimum in ms. Reginæ Sveciæ, & ſubinde adjunguntur alia ſententiæ ſacræ Scripturæ.*

CAPUT II.

Amicitia & vita ulta cum S. Carilepho, tam monaſtica, quam unchoretica. Sacerdotium & Abbatialis dignitas in monaſterio Miciacenſi.

7 INterea a cum his diu operam daret cæreiteis, veluti in gymnaſio exercitatus cœleſti, eupiebat tandem aperto ſeſe eredere campo, & ſingulari contru diabolom dimicare certamine; eremiticam ſcilicet appetens vitam, in qoa ſolus eom ſolo deateram conſereret, & fautrice Divinitate hoſtem protervam humilitatis protereret armis. Hæc eo inter ſe diutius volvente, & debita eom caotela, qualiter ſibi agendum eſſet, deliberante, quadam die vir ſpectabilis & per cuncta laadabilis, ejuſdem cœnobii Monachus, b Carilephus nomine, ei collocutionis gratia affuit, Erat namque idem, de quo ſermo agitur, vir,

a Vitam eremiticam cum S. Carilepho elegit.

b

A quamquam *c* clarus ſecundum perituram ſeculi
Ex MFS. dignitatem proſapia, meritorum tamen prædi-
c tus lumminorum prærogativa. Dum ergo inter ſe
opportuna colloquia ſerunt, & diviſi epulas verbi
palato mentis deguſtant, codicem textum S. Evangelii geſtantem aperiunt, oblatamque oculis
Matth. 10. 37. limen, quæ prima ſorte occurrit, lingua recitant, mente pertractant. Erat namque hujuſmodi: Qui plus diligit patrem, aut matrem, aut
ſorores, quam me, non eſt me dignus. Itaque cœpere, veluti animalia munda, cibum hunc
dente diſcretionis terere, & quia ſe plus ad arduam converſationem hæc verba ſectandam admonerent, commentari: ubi ſcilicet vacui parentum ſollicitudine, aliena a cognatorum notitia,
ſolo brachio intentionis cœleſtis ſanctique deſiderii vitia earnis libere poſſent conterere.

8 Cupientes deinque Beati Petri Apoſtoli imitari exemplum, qui voce Domini audita, protinus retibus navique relictis, Domini ſecutus
eſt veſtigia. In ſequenti nocte contigit, ut eum
B B. Avitus Abbatem, pro more ſingulariter ei ſerviendo, in lecto collocaſſet, cellarii claves *d* cingulo junctas, capitio ejus clauculo ſupponeret.
Domno itaque Abbate, atque ubi jam ſoporis
oppreſſione gravatis, citiſſime ruptis deliberationum morulis, pedem a monaſterio extulere;
& Deo annuente conceptum iter in ſuo corde
carpere cœpere. Cum vero prædictus Abbas, ad
explendi celebrationem officii, ſurgeret ex more,
apprehenſo cingolo claves ei invicem copulatæ
tinnitus reddidere ſonum. Eo igitur obſtupefactus caſu, B. Avitum nuſquam eſſe habuit indicium.
Sancto pertæſo monaſterii Miciacenſe S. Maximi mœrore, Mentis ergo intentione ſolicita ejus inquirens
præſentiam, totius monaſterii parte luſtrata interiori, ad celluſam, in qua prius morabatur, advenit, eumque ibidem non reperit. Emenſo itaque multo a monaſterio itinere, Chriſti famuli
adiere fretum Ligeris, quod navi conſcenſu Chriſto propitio facile tranſmearunt, & poſt multum
laborem in territorium Aurelianenſe devenerunt.
C Cum rutem aliquanti ſper ibidem moraretur;
fama notitiæ ſancti viri Maximini eorum occupavit aures, tantoque animos eorum fervore ignivit, ut ab inchoato deſiſterent itinere, quo uſque
ſancti viri mererentur conſpectibus frui: idem
namque præclarus meritis vir Domini Maximinus, a Clodovæi Regis & Reginæ liberalitate
fundum, vocabulo Micireum, acceperat: in quo
ſibi ſuiſque cœnobium conſtruxerat, & in eo
ſpirituali philoſophiæ tunc temporis operam dabar. Itaque præfati Chriſti famuli ad eum viſe-
e dum ardentiſſimo properant curſu: quos e vir
Dei ut vidit, officioſiſſime ſalutavit, benigne
ſuſcepit, eoſque contemplatione ſui, atque allocutione, ita in ſpirituali affectu pelleit, ut poſtpoſito priori propoſito jam eremum non deſiderarent, ſi eis ſanctiſſimo viro adhærere liceret.
Sanctus autem Maximinus, plenus caritate, qui
rudes atque agreſtes in Dei ſervitio inſtruebat
animos, tanto citius eorum deſiderio ſatisfecit,
quanto illos adjutores in tali opere futuros non
dubitavit. Itaque & cohabitandi ſecum copiam
indulſit, & ardentiſſimo amore ſibi devinxit; utpote quos unius caritatis vinculum Deo ſociaverat, & in Chriſto eorum animos Spiritus ſanctus
ſuo igne conflaverat.

9 Ipſi vero ſupradicti ſervi Dei, nequaquam D
obliti ſuæ propoſitum intentionis, non retro aciem *& ibidem ſancto confortante*
mentis retorſerunt, vel tepididati aut ignaviæ
manus dederunt: ſed rruquam Evangelico manum imponentes aratro, mentis obtutibus, ad
bravium ſuperni vocationis intendebant, caſtigabantque corporis ſenſus ſiniſtris affectibus,
ac laudebant eos venuſtare ſacrorum actuum exhibitionibus, ſtudiumque illis erat & opere ſeſe
conſpicuos, & ſermonibus ſalſos (exhibere). Erat
quoque in eorum operibus videntium admiratio,
& in ſermonibus gratiæ oblectatio. Reddebat
namque eos caſtitas floridos, fides invictos,
mentis puritas ſimplices, ſplendor vitæ laudabiles. Præponebatur ab ipſis cunctis, quæ diligi
poſſunt, in dilectione Dominus, & peopriæ dilectioni nullo modo ſuppoobrtur proximi. Erat
illis humilitas, non modo verborum vel hrbitus,
ſed totus ipſorum veritate conditus erat actus, E
ita ut quicumque eos viderent, in eorum ſtudiis
velut pinxre ſpirituli verbi Domini picta puta- Luc. 9. 23.
rent, quibus mit: Si quis vult poſt me venire,
abneget ſemet ipſum, & tollat crucem ſuam *ſacerdotio initiantur.*
quotidie, & ſequatur me. Præterea cum eum
conſpiceret vir piæ recordrtionis Maximinus
quotidiano provectu ad virtutum culmina conſcendere, ſtuduit nmbos inſigniri ſacerdotali
honore, & magis magiſque eorum affectu ducebatur. Sancti quoque Carilephi pene aſſidua
fruebatur collocutione.

10 Sancto autem Avito cutam delegavit fra- *S. Avitus fallax evadimus,*
trernæ ſubſtantiæ, ſciens cum ſecundum Apoſtolum bene miniſtraturum, ac per hoc gradum
bonum ſibi acquiſiturum. Subſequenti vero tempore dira fames habitatoeer Aurelianæ civitatis,
ſimul & cum agreſtibus incolis, cœpit valide
vexare, & pene in morlem urgere. Coacti autem tanta neceſſitate, pauperes quique ſanctum
virum Avitum adeunt, alimenta ſibi tribui quærunt, neceſſitatem querula voce & importuna
coram eo deponenter. Cumque, juxta præceptum B. Maximini, vir ſanctus & fidelis œconomus beatiſſimus Avitus indigentiæ advenientium F
occurrere ſatageret, emenſo medio anno, cœpit *cum indigentibus ſuccurreret,*
deficere quod drrerur. Cumque inſtaree turba
quotidie clamans, ut ſibi ſubveniretur, tunc
ſanctus vir ſæpe memoratus, cum a cingulo ſoluti clavibus cellarii januas aperuiſſet; ecce conſpiciuntur vaſa, rei frumentariæ uſui præparata,
copia exuberante repleta. Vaſa vero vinaria non
modo plena, ſed effluentia, ſubjecta humectare pavimenta. Quo viſo inexperto miraculo, *reperit cellarium frumento & vino divinitus repletum*
ſanctus vir Avitus, timore pariter & lætitia oppletus, cellarium apertum reliquit, & feſtinus
opera Domini Fratribus annunciaturus occurrit.
Qui unanimiter Chriſto Domino gratias egerunt;
& eum, pro tali eventu, & miſericordiæ ſuæ
ſolatio, toto mentis ac vocis officio collaudarunt.
In tantum autem emanavit lætitias ſanctis virtutibus indulta, ut nullum ejuſdem loci civem famis
dura neceſſitas corpore avelleret, niſi quem foſa
conditionis a corpore lege arturæ ſecerneret.

11 Interea dilectiſſimi Chriſti famuli, Avitus
& Carilephus, ſuperuo flagrantes amore, nec
ſatisfiert ſuo in his cernentes deſiderio, remotius
ſibi habitaculum judicerrout perquireodum. Ad
quam rem non illos fluctivaga lacitabat levitas,

ſed

A ſed Domini cacitabat voluntas, Chriſtoque placendi incaplebilis cupiditas. Erat namque illud ſtudii, ut quia multum jam tranſegerant in cœnobitali converſatione curſum, attingerent anachoriticæ certamen ſingulare: nequaquam illis deeſſet perfectio, quam illis demonſtrabat Patrum recreata lectio. Itaque digredientes ab habitatione monaſterii, *f* Segolonitæ abditiſſimis ſeſe cuniculerunt locis. Decem vero, aut eo amplius a monaſterio ſegregati millibus, ibidem vilibus concatam virgultis cellulam in ſpeciem formicis conſtruxerunt. In cujus cefugii parte ſecreta multa dierum curricula, Dei præſentes conſpectibus, hominum latuerunt notitiam. Evolutis autem diebus multis, *g* B. Maximinus, oncre carnis cautus, ad regna cœlorum migravit coronandus. Poſtquam vero beati corpus viri Monachorum conventus ſepulturæ tradidit, gravi afficitur mœrore pro tanti Paſtoris morte. At nec diutius ſine Paſtoris vigilantia oves errarent per devia, quem in præcedentis loco poſſent ſubſtituere, ſagaci conſilio viſum eſt perquirere. Unde abſentis famuli Dei memoriam recolentes Aviti, eum ad inquirendum celeri diſcurrunt greſſu *h*. Quo tandem in loco, quem præfari ſumus, cum venerabili ſodali ſuo reperto, ad monaſterii reducunt cœnobium poſtulanter, ut eis præmicndo Patris Maximini vice fungeretur: traditaque illi, licet vehementer obſtaoti, a Pontifice Aurelianis Eccleſiæ regiminis cura, ſecundum temporis ſpatium, more benigni Patris, conſolationem & ſagacis Paſtoris curam præbere non deſtitit *i*.

12 Præteritu autem aliquanto dierum ſpatio, nequaquam diutius aliis præeſſe paſſus eſt. Videbatur enim ei, quod ita Abbatis præmereretur nomine, ac ſi magni ponderis gravaretur mole. Quapropter noctis cujuſdam in tempore, B. Cailepho comitante, vaſtas loci *k* Perthici ſolitudines, ut ſeſe iterum occultarent, expetierunt. Ad cujus optata loci pervenientes ſecreta, C diligenter coperuot inquirere, ſi forte aptum ſæcoendis officiis, divinitate propitia, mererentur refugium adipiſci. Erat namque in eo, quem peticrant, veterir ſtructuræ ruina, qui fertilis admodum & jucundus, tunc antiquitus Piciacus vocatus, nunc vero vocabulo cellæ S. Aviti agnoſcitur inſignitus, ubi quondam ſecolarium habitantium operatio pulchræ habitationis fundaverat tecta; ſed in ſuccedentis curſu temporis, nemine prior inhabitantium remanente, parietibus diruti, omnia ſcilicet in ruinam devenerant. Quo in loco, tuto mentis deſiderio mancre cupientes, modici tuguri clauſtrum, ſuæ habitationi congruum, conſtruxerunt. Taliter calm e villarum confiuio penitus excluſi, diu optati conſecuti ſuot ſeercum caſſii, ubi non modici intervalli ſpatio hominum cognitioni abſconſi *l*, arboribus victum præbentibus degebant. Sane ut amœna Divinitatis potentia in eorum cordibus uberrimum monſtraret fluere ſaocti Spiritus rivum, eis in ſolitudine aperuit fontem aquæ vivcntis; nc qua illi, qui gratia Spiritus ſancti potabantur, neceſſitate gravarentur eaterius. Quem ſautem beatiſſimus Carilephus, præcipiente venerabili S. Avito, manu ſua, ut aquæ retentor eſſet, tereti circumdedit edificio; & haſtenus ob amorem illorum nun ignobili a devotis tegitur operculo. Quem locum ramquam ſa Mss. Domini proviſione ſibi delectum amplcai, in eu jam melioratam ſtationem collocant, dieſque quam plures in ſanctæ, & individuæ Trinitatis devotione continuant.

13 At cum & tempora eis, diviuis ſtudiis mancipata, in eudem loco protelatentur, & odur eorum notitiæ atque operum circumquaque divulgaretur; fama beatiſſimi Aviti aures Regis prumioenus Childeberti occupavit, probata veridica ſententia Salvatotis, dicentis: Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant. Juſſu itaque ipſius incliti Regis, baſilica in eodem loco fabricatur, upibuſque regiis ditatur, nec non cœnobium præparatur, E quatenus lycbous ſanctæ Eccleſiæ nequaquam furvis occulcretur in tenebris; ſed cuoctis ejuſdem filiis ſuis radius ſpargeret luminis.

14 Bertus autem Carilephus, prout moris eſt ſanctis viris, vitare proſpera, ſiniſtra ob cuſtodiam ſui appetere; in his cariſſimum ſibi relinquens locis S. Avitum, carne ab ejus præſentia receſſit in interiora ctemi, cum tamen ei inacricabilibus eſſet devinctus ucaibus animi. Itaque pedes vertit in partes Cenumanicæ utbis, in locum Caſagajani nuncupatum, præter quem deſtuit *m* Anſola amnis. Ubi dum quadam die *n* inſtaret uperi, ſudore coactus, veſtimenta, quod cuculliam vocant, quercui appendit. Interea dum intendit labori, avicula percxigua, quæ vitriſcus a vocatur, veſtimento ſeſe abdit, atque inde recens uvum cniaum reliquit. Carilephus autem devotus Chriſti famulus operc caphcitu veſtimentum receptutus arborem adiit, uvum alitis reperit. Tunc aſſumptu ſecum germano ſuo * Animcro, beatiſſimi Aviti præſentiam adiit, * al. Deaj mero eique de inventi opportunitate luci, & illud, quod de ova acciderat, retulit. Vir autem Domini replerus gratia Spiritus ſancti, intelligens, quia *dein reducit conſolatur.* non fruſtra id acciderit, congratulabundus ei ait: O mi amantiſſime, & nulli mortalium poſtponende, inſiſte laburi, quia editur alitis fœtus F magnos loci illius futuros portendit proventus: ſcito enim multo majorem ulim ejuſdem loci futurum Dominicum gregem, quam hic cernis nobiſcum conſiſtentem. His dictis, poſt ſpiritualium locutionum hortamenta a, B. Carilephus a valedicens ſancto venerabili Avito, repedans quo venerat, tuguria ſeſe recepit dilecta.

cum S. Carilepho ad eremum Segolonia deſcendit:

f

g

in locum S. Maximini mortui

B

h

invitatur Abbas Micraſſis,

i

k

C

l

a S. Carilepho cum in Cenomanicis partes profectus,

m

n

dein reducit conſolatur.

F

a

ANNOTATA G. H.

a *Hæc planc eiſdem verbis a S. Siviarda Abbate narrantur in Vita S. Carilephi.*

b *Ibidem ponitur*, Avitus nomine.

c *Ibidem*, minus clarus *ſcilicet* Avitus.

d *Ibidem additur:* Erat namque tunc temporis rei frumentariæ, apothecilque præpoſitus monaſterialibus. *Bertoldus in Vita S. Maximini:* Furto fidali ſeipſos Abbati & proprio ſubduxerunt cœnobio Menatenſi Carilephus & Avitus. *Qua in alio ms. Vita S. Maximini latius explicantur.*

e *Hæc ſimili modo explicantur in Actis S. Maximini, etiam qua de frumenta & vina divinitus*

A *multiplicata hic referuntur. Imo & Letaldus libro*
ax MSS. *miraculorum S. Maximini eadem habet.*

f Segalonia, aut Secalonia, *totum Auſtralem regionem Aurelio, ultra Ligerim, verſus Bituriges, occupans, vulgo* Solegne *dicta. Etiam* S. Lætus, *cujus Acta ad 6. Novembris dando, ibidem ea acceſſit.*

g S. Maximinus *mortuus eſt anno* 520. *die* 15. *Decembris, cum adhuc in vivis eſſet Euſebius Epiſcopus, qui monaſterium conſecraverat.*

h *Letaldus de miraculis S. Maximini.* B. Avitus ab eremi quiete divellitur, & in ejus locum Fratribus ſubrogatur: qui & ipſe religione mirabilis, pii Patris veſtigia indeclinabiliter eſt proſecutus.

i *Idem Letaldus:* B. Avitus cum parvo tempore monaſterialem regimen tenuiſſet, ad dulcedinem anachoreticæ vitæ, quam jam deguſtaverat, ire diſpoſuit.

B k *Sivardus in Vita S. Carilephi:* Vaſtas aperiunt Perthici ſaltus ſolitudines: quas peragrantes, inter opaca quæque nemorum, & luſtra abditiſſima ferarum, obvium ſe tulit eorum conſpectibus fertilis locus, qui tunc Piciacos dictus, & nunc vocabulo cellæ S. Aviti cognoſcitur inſignitus. *Letaldus:* Quatuor, *imo* quatuordecim, fere a monaſterio millibus ſeu leucis, in loco, qui Maceriæ dicitur, cellulam ſibi conſtituit: ubi oſque hodie oratorium in ejus nomine permanet conſecratum. *Eſt etiamnum in Comitatu ſive agro Peribicenſi prope Ligerulam fluvium Maſieres, nec procul inde prope Bromum oppidum parochia* S. Aviti *vulgo* S. Avy. *Apud Surium in* Catalogo *iam amandatur.*

l *Additur in ms. Regino Suecia:* Fructibus arborum ſuſtentatus potius quam paſtus eſt. *In aliis ms.* Pomiferis dapibus Sanctum ſilva cibavit.

m *Hinc* Aniſolanum *monaſterium, dein* S. Carilephi, *vulgo* S. Calais *dictum.*

C n Bitriſcos (*alias ſcriptum* Britiſcos) *fortaſſis contracte pro* Bitoriſcus: *ſed* Bitorius *Cangio aliſque eſt* ardea, *Francis* Botoir, *avis ſane non parva.*

o *Quod miretur Lector, in ms. aliis contractis & opus Surium nulla falſa eſt mentio S. Carilephi, & rerum ambitum, qua hic circa ipſum falſa narrantur.*

CAPUT III.

Muta loquela, caco viſus, mortuo vita redduntur.

14 ILlo autem in tempore, quo Chriſti famulus Avitus deſerti abſtruſa petierat, obtimam glandium copiam ſilva protulerat: cujus proventus abundantia porcorum greges eumdem ad locum ſecerat confluere. Itaque cum a ſubulci geminis, quorum unus mutus erat, grex porcorum nocte ſacibus acceſis ageretur, eorum lumen repentina imbrium effuſione eſt extinctum. Quo ex caſu accidit, ut nec pecoris ſibi commiſſi coram poſſent habere, nec quo tenderent ſcire. Eo quidem in loco, utpote deſerto, ſpes nulla ſuperetat recuperandi ignem: *fortaſſe muto accenſo dono,*

at cum jam diu tanti mœrotis muleſtia gravaren- D
tur, ſoculo a longe viſo, motus ad eum dirigitur. Qui cum ad ſervi Dei habitaculum, quoniam ea in parte ſignum lucernæ conſpexerant, pervenitſet; hæſens in limine, quia verbis non poterat, nutibus accommodari ſibi ignem petebat. Cujus incertæ petitionis ſignum famulus Dei conſiderans, timore pertentos, a Dæmoniorum credidit portentis artentari. Erat enim hujuſcemodi ſotmæ motus, ut ea eo aspectetur conjectura talia: crine ſiquidem deformi ſqualidos, amictu ſordidatos, totoque vultu incom poſitus. Ex eitu vero ſuæ operationis ſervus Dei ad arma converſus orationis, ſolo incumbens, Dei miſe- *ſigno Crucis loquelæ reddit:*
ricordium aliquandiu intimo mentis prece poſtolare cœpit, utrum phantaſma eſſet, an humanæ rationis conſors, requiſitus a ſe vocis propriæ explanationem manifeſtaret. Expleta oratione a terra conſurgens, ſignum Crucis contra eum, de quo hæſitabat, expreſſit. Ut autem certus E
redderetur, ſicut ei videbatur de monſtro, in Dei nomine ſtatim quid eſſet ex ſuæ vocis oratione indicari præcepit. Mox ad imperantis juſſum mutæ lingua reſolvitur, atque ordinata narratione expoſuit, quod petierat. Igitur petitione duplex donum promeruit, ut qui lumen ſine voce quæſierat, vocem referret cum lumine. Tunc famulus Dei, peracto ea pietate Conditoris omnium miraculo, non fortuito eum ſuam aduiſſe præſentiam, ſed ea ipſius voluntate cognoſcens, gratias agebat Domino, qui ſuæ potentiam miſericordiæ dignatus eſſet conferre ſervo. Oſculatus itaque, quem ſaluti reſtituerat, Crucis munivit ſigneculo, ac ſic ut rediret præcepit monere duplicato.

15 Jam itaque porcorum grex efferus cum altero cuſtode in profundam ſilvæ longius ſe immerſerat: in quo ergo dimiſerat, non invenens fratrem loco, magno vocis jubilo nomen ejus ingeminat. Cum autem totiens nomen ſuum repetet audiret, obſtupefactus cogitare cœpit, ſi quis muto reddiderat vocem, aut ſi quilibet adveniſſet tertius. Comque jam, prudente lumine, F
fratris agnoviſſet faciem, amplexatos eum præ gaudio flere cœpit, curioſe inquirens, quis ei vocem contulerat. Igitur totius rei ordine ac eventu manifeſtato, celeri greſſu devenit. Gratias itaque pro impenſo vocis munere referentes, ingentem ea grege, cui præerant, ſuem humiliter offerunt, ut acciperet. At ille, a ne velut *a ſuem ideo*
merces redderetur ea opere, accipere recuſavit, *oblatam re-*
magis obſecrans, ut neque locum vel miraculum *muit accepere:*
hominum notitiæ propalarent. Recedentes denique a tanti viri præſentia, partis ſui velocius adeunt domum. Quam cum ingrederetur, qui prius motus exiterat; o pater, inquit lætare in filio loquente, pro cujus tacit urnitate longo doluiſti tempore: nec minus lætata mater accurrit, & filio dulcia porrigit oſcula.

16 Ex hujuſcemodi quidem operatione miraculi longe lateque divulgatur tanti viri fama, & qui in deſerti ſolitudine latendo ſe ignorari voluerat, multo freqoentatur populorum conventu. Variis namque detenti infirmitatibus, ejus adeuntes præſentiam, Dei miſericordia citius liberantur. Glorificabatur ab omnibus, qui audierant Divina majeſtatis potentia, quæ in

ſervo

A ſervo ſuo crebra exercebat, miracula. Verum ubi ejus præſentiam accedentium multitudo inquietare cœpit, nolens frequentari a populo, ad remotioris loci abſtruſa ſeſe transferre cogitabat. Viſum eſt autem divinæ providentiæ conſilio, ut hujuſcemodi voluntas populi notitiam Carnotenſis Antiſtitis b Eutherii non lateret. Quorum obnixa poſtulatione, ac quodammodo Præſulis poteſtate cohibitus, eodem in loco reſidere eſt compulſus. Ibi etenim ut proviserat præſcientis omnia conſideratio, ſicut præmiſimus, monaſterii jam regiis ſumptibus conſtructam habitationem ſub priſcorum Patrum Pauli & c Antonii e nomine dedicare fecit.

variis agrot ſanat.

17 Sub ejus quoque temporis curriculo Aurelianis iter, cauſſa orationis, habere viſum eſt famulo Dei. Ut autem ad contiguas eidem civitati ventum eſt partes, quicumque in ergaſtolo

Aurelianis captivos liberat.

B tenebantur carceris, ejus tranſitu ſolvuntur; cujus ex divinæ voluntatis gratia merito incolumes recedebant cum gaudio. Erat ibidem in collegio ceterorum quidam ab ipſius nativitatis exordio cæcum habens filium, quem ante ſancti viri expoſuit genua, humiliter poſtulando, ut & filii mederetur cæcitatem, & patris conſolaretur orbitatem. Hujus vero patris ſupplicationi humillimæ præſentium petitio ſe conjunxerat, quatenus pro communi voto citius impetriret donum quæſitæ ſalutis. Commotos ergo vir miſericordiæ ſupplicantium precibus, ubi ſignum

cæcum ſigno Crucis illuminat:

Crucis impreſſit cæterius, ex Dei munere collatum eſt oculorum lumen interius. Eo tandem prædictæ urbis penetrante locum, inibi commorantium ejus adventus præſentia ita devicta eſt judicum protervitas, ut reos penes ſui cuſtodiam carceribus detentos magis ipſius timore, quam miſericordiæ cauſſa liberos abire permitterent. O virum laudabilem, per quem tanta & tot rutilant inſignia miraculorum! O prædicabilem Domini Confeſſorem, cujus meritis & ſanitates corporum recuperantur, delictorum quæque vinacula ſolvuntur, & ſalutaris totius ſanitatis

C beneficia adipiſcuntur! O præcelſæ ſanctitatis virum, per quem infirmitatum gravamina potentialiter extruduntur, & ſoſpitatis jura largiuntur! Tantorum namque largitione miraculorum exultat valde cœtus Clericorum, gratulatur concio populorum, pariterque reddunt omnipotenti Deo præconia laudum, qui Beatum clarificavit Avitum, triumphali ſolemnitate virtutum. Eleganter quippe & aſſertionaliter de eo dicitur: Amavit eum Dominus & ornavit eum, ſtola gloriæ induit eum. Amavit quidem eum, cum primævæ pubertatis tempore virtute ſacræ fidei ſibi illum gratanter aſcivit: ornavit eum, quia in ſpe gloriæ filiorum Dei competenter ſolidavit. Stola gloriæ induit eum, quia in caritate radicatum, & ſolidantar fundatum, docuit eum ſcire ſupereminentem ſcientiam caritatis Chriſti, ut impleretur in omni plenitudine Dei.

18 Hujuſcemodi ergo inſeramus pagine aliarum prodigia virtutum, ad laudem divinæ mu-

Monachum Miciacenſem a morte reſuſcitat,

jeſtatis, & honorem S. Aviti glorioſi Confeſſoris. Addendum eſt eamque in divini operatione myſterii, quod quidam Monachorum, in præfati Miciacenſis monaſterii degens cœnobio, qui

D quondam dilectionis privilegio a beato diligebatur Avito, quique cum eremi primitus petentem locum ſolos fuerat ſecutos, prævalida infirmitatis anguſtia gravari cœpit. Cumque jam extremo vicinus ſpatio, morituram ſe propediem cognoſceret, aſſiſtentes ſibi depoſcit Fratres, ne eum peoitus humandum traderent ſepulturæ, donec famulus Dei Avitus ſuper ipſius corpuſculum orationis officio ſungeretur. Tunc temporis idem Domini ſervus, cauſſa viſendi ſepta animalium, longius in deſertum proceſſerat: ut tamen poſcentis Fratris ſopradicta petitio impleretur, quidam eorum B. Avito nunciatum perrexit feſtinus, quem moltum dilexerat, præſentis vitæ eſſe ſubſtractum luci. Audita itaque tanti mœroris legatione, vehementi conſuſus

E dolore, ad monaſterii perveoit locum, jam medio noctis exacto tempore. At ubi oratorium ejuſdem Eccleſiæ ingreſſus fuit, omnes, qui exequiis intererant, ſomno reſolutos vidit; cujus rei eventum conſiderans, ac ſilentio gaudens, feretro contiguus, mox orationi incubuit ſolo proſtratos. Tota ergo mentis intentione miſericordiæ ſupplicabat Dei, pro ſoi reſtaurauda vita dilecti. Expleto tandem orationis ſuæ voto, ex Dei munere cognovit, ſe, quod petierat, promeruiſſe. Confidens ergo ipſius miſericordiæ, in his vocibus defunctum alloqoitur: In paterni nominis gratia, per filii coæternæ voluntatis imperium, ea dono Spiritus ſancti citius incolumis ſorgas, & ooſtræ vitæ adhuc fruaris aura. Cujos vocis audito imperio, ſurrexit ſanus, illico ediſſerens ab ordine ſervo Dei Avito, quod ſuarum reviviſceret interceſſione precum. Quorum alterna confabolatione, qui dormierant, excitati, tanti eventus re cognita tenebantur perculſi; totius autem igoari rei, pavore præ nimio, Domini Aviti ſe humiliter genibus ſubmittebant. Jam vero tantæ operationis vere cognito miraculo, omnipotentis Dei bonitati gratias referunt,

F qui talia exercere dignatur per ſervi ſui meritum. Quapropter venerabilis Patris noſtri Aviti miracula magis ac magis, Deo cooperante, in dies augmentabantur.

admittit S. Leobinum Monachum.

19 Tuoc nodtia virtutom ejus fama B. Leobinus monachus cum duobus Fratribus Eupbronio & Ruſtico, ipſius præſentiam adit, ſuppliciter poſtulans, ot cauſſa meliorandi, eis ſecom attribueret poſſibilitatem eohabitandi. Quos ille fraterna caritate ſuſcipiens, & illos prædictos duos per congrua ſibi officia diſponens, ut cognovit beati viri mentem cæleſti bantate uberius eniteſcere, eum intimi amoris deſiderio cepit. Adeo namque ejus obſequium conſpexerat gratum, ut ſoæ fragilitatis corpus jejunio maceratum, & ſenio attenuatum, nullo ulimento refoceret, niſi quod B. Leobinus miniſtrando præpararet.

ANNOTATA G. H.

a *Alia mſt. interponunt*, cum nullis unquam carnibus veſceretur. *Surius*, cum ille omnem ſibi carnis eſum penitus interdixiſſet.

b Eutherius, *alii* Atherius, & Hetherius, *ſucceſſit*

A *ſucceſſit S. Auguſtino, cujus Vitam 4. Februarii de-*
EX MS. *dimus*.

c *In aliis mſs.* Regulam imhi conſtituie *Sur.* In quo in hunc uſque diem priſcorum Patrum Antonii & Pauli inſtituta inconvulſa ſervantur. *Eſt jam Sanctimonialium ordinis S. Benedicti monaſterium in agro Dunenſi.*

d *Hæc eadem in Vita S. Leobini* 15. *Septembris data leguntur.*

e *Dicta Vita*: Eum cellarii præfecit officio. *At perperam legitur apud Surium, tunc* Epiſcopum Carnoteuſem *fuiſſe.*

CAPUT IV.

Obitus, ſepultura, miracula, Eccleſia conſtructa.

B

Regnat ut apud Dunenſes ſupplicetur,

10 POſtquam vero miraculorum ejus inſignia facta, quæ Dominus per merita ſervi ſui operabatur, adeo divulgati cœperant, quidam Dunenſium homo, motus reſpectu divino, beatiſſimi Aviti adiit præſentiam, ſupplicatione ſungens humillima, ut ſuccto vitæ curſu, ſe illius in partibus, non multum a ſua habitatione remotis, tumulari permitteret: quatenus ea corpore ejus ſacro munere illius loci ſalvarentur incolæ. Ad quod etiam prometendum ſpopondit tuto animi affectu, ut ſi hujuſmodi impleretur petitio, digna in ſuo nomine ædificaretur eccleſiæ habitatio. Ut autem Pater miſericordiæ petenti humiliter reſponſi conſultum redderet, eo errorſus eſt modo: Cum ſub humanæ conditionis lege me peccatorem vivere fatear, indignum eſſe judico, corporis mei reliquiis Eccleſiæ fabricam dedicari. At ut veſtræ voluntati cœpto cur effectus bonus, in Dei nomine cenſeo ædificandum. Corporis vero mei puſillitatem juxta Aurelianam urbem Dei providentia decretum eſt debere poni, ſi quid tamen ex jam reſoluti vilitate corporis, veſtris in partibus viſum fuerit haberi, inter ventura rerum neceſſaria divino nutu profuturum competentis ipſo neceſſitatis tempore. Cujus promiſſionis præſagium poſtea verum eſſe claruit.

gradiatur juxta Aurelianenſem urbem ſepeliendus. C

21 Non multo vero temporis ſpatio peracto, ſervus Dei Avitus agonis ſui digne curſu expleto, a remunerari meruit cœleſti palma. Dilexit namque eum Dominus, quia ſub annis pueritiæ & ephebitudinis implevit eum miſericorditer clariſſima agnitione ſuæ veritatis, & erudivit omni ſapientia & intellectu ſpirituali, quo per omnia placens digne ambularet coram ſe. Fecit quoque eum in omni opere bono fructificare, & in ſcientia ſublimiter ereſcere. Confortavit eum in omni virtute ſecundum potentiam & longanimitatem, cum gaudio glorioſum illi æternæ vitæ præmium promittendo. Ornavit enim ſcilicet meritorum prærogativis, & triumphalibur magnarum virtutum titulis: ſtola gloriæ induit eum, quia poſt diverſos hujus vitæ agones, ſtolam immortalitatis & perennis gloriæ eſt indeptus, & in lucida aſtriferæ amœnitatis & perpetuæ jucunditatis ortheſita collocatus. Doxali quoque fidere glorificationis palma donatus, inter candidos cæleſtium virtutum choros inſula æternitatis teſſidet laureatos. Poſtquam igitur fama obitus tanti viri tam Dunenſium, quam etiam Aurelianenſium auribus innotuit, pro venerabilis obtentu corporis utrobique (populus) accingitur bello. Erat enim utriuſque partis ſua ſalutatio (ut videretur) debere promoveri. Plebs utrmque Dunenſium, quoniam eum in ſupradicta eremo vicinum habuerat, ſuæ patri pro merito vindicari affectebat. Curationi in his verbis Aurelianorum turba reſiſtebat; eum rectius ſuir finibus eſſe tumulrodum, quem prius Monachum, ac deinde Abbatem in Miciacenſis habuerunt cœnobio locc. Sed quia locus monaſterii, quod B. Avitus conſtruxerat, ubi tunc etiam præſenti luce privatur jacebat, Dunenſium incolis vicinus erat, illuc cito perveniunt. Sublatu ergo S. Aviti corpore, ad baſilicæ, quam conſtruxerans, locum recto itinere deſerre cupiunt. Audito igitur hujus rei ountio, quod Aurelianorum multitudo ad præfatum non in tempore poterat pervenire locom, ad quem perventuros ſciunt Dunenſes, Eccleſiam undique circumvallatc diſponunt. Aſtantes itaque præ foſibus clypeati, penetrandi aditum venientibus interdicere parant. Ubi tandem Dunenſium cohors ea obſtruſo ſilvarum egredi ſecura cœpit, Aurelianorum acies, quem petebant, lotr limina conſpiciunt occupaſſe.

de corpore certatur a Dunenſibus & Aurelianenſibus,

D

E

rr Ex hujuſcemodi ergo perturbati caſu, quoniam ad baſilicæ optatæ habitationem pervenire nequibant, caſtris opponunt caſtra, atque beati corpus Aviti deponunt in medio. Fit ergo intentio, cui partium cœleſtis nutus præbcret ſubſidium, ne ejus cauſa inferretur (aliquid) damnationis, qui prius erruerat & adhuc eſt cauſſa ſalutis. Vir quidam nobilitate pollens, ac maximi jure imperii præpotens *b* Elenſios, qui ut jam diximus, de inſtructione ſupradictæ eccleſiæ a beato viro reverenter fuerat admonitus, jurgantium imperitiam diſſipavit prudentia juſſionis, & ſalutiferum corpus Aurelianis deferendum eſſe decrevit. Subdita illico Dunenſium pars tanti viri imperio fiere cœpit, graviter ſupplicando depoſcens, & cujus integritatem corporis obtinere non poterant, ſaltem Reliquiis meretetur. Nc autem pars negaretur beneficii, quos pro lotegro cernebant intimi doloris luctu affici, Reliquiarum munur conferunt poſcentibus *c*. Accepto itaque ſacratiſſimo corpore animis grudentibur ad deſtinatæ Dei providentia deferunt illud locum ſepulturæ. Uoi ergo ſupernæ pietatis placnerat conſilio, venerabile tumulatur corpus. Tunc totius regni incolæ S. Aviti memoriam cœperunt cum ſumma reverentia, ut dignum eſt, colere.

vilitas patet Reliquiarum Dunenſibus,

b

F

deferuntur corpus Aurelianis,

c

23 Factum eſt autem, ut cum Dominus, B. Aviti ſolitatium laborem cœlcſti mercede remuneraut, terrenis eaemptum impedimentis eum in collegio Sanctorum ſuorum connumeratum haberet, B. Eutherius Carnotenſis Eccleſiæ Præſul, conſummato vitæ curſu, ad cœleſte regnum victor migraret. Cumque de ſucceſſore ejus varia eſſet electio, præcipiente præfato Childeberto Francorum Principe, ſimulque omni populo acclamante, B. Leobinus ad Pontificii cul-

Approvat B. Leobinum Epiſcopum Carnotenſ.

a *Eo adcremum gloriæ evocatus*

culmen aſt alectus. Cui ſuccedenti tempore B. Avitus tali modo dignatus eſt appatere. Quidam monachus, vocabulo *d* Tyrannus, crudelis quidem nomine, ſed præclarus actibus atque virtute, dum eſſet quadam nocte in oratione ſolicitus & pervigil, vox ei directa eſt, quod tactum Eccleſiæ ſignum jam ſonuiſſet. Hac itaque voce commonitus, ſurgit continuo, & ingreſſus eſt templum Beatæ Dei Genitricis Mariæ, ſpleodore luminis radians: proſpicit duos egregia forma viros, ſanctum videlicet Leobinum, & alterum ſibi nomine incognitum. Ex quorum viſu, pavore perterritus fugam iniit, ſeſeque rapido curſu in ſua cella abſcondit. Sed cum iterum ad ſigni tactum in præfatam Eccleſiam ad matutinos ſa iuculiſſet hymnos; capleta oratiooum conſuetudine, præfatus monachus cautus & devotus, pergit ad Domioum Leobioum, deprecans, ut ſibi indicatee, quæ eſſee illa perſona, quam tam lucide ſplendentem cum eo quoque pariter loquentem in eccleſia vidiſſet. Agnoſcens itaque beatus vir illum diguum fuiſſe tanti ſecreti myſteeium videre, ait: Frater, cum fuiſſes iogreſſus domum oationis, & duos viros paciter ibi adrſſe vidiſti, me, ut sudio, cognoviſti. Alter veco tibi incognitus, ſed micanti ſplendora candidus, ipſe eſt Dominus meus Avitus, dignatus me viſitando corripere, & admonere, qualiter debeam quemdam Fratrem peo ſuis ecceſſibus diſtringere, & populum mihi ceeditum ab iosidiis antiqui hoſtis liberare.

24 Inferatur paginæ ejuſdem Pattis factum mamorabile, ut in hac celebri feſtivitate ad Epiſcopi laudem cum tripudiali legstue caultatione. Poſt obitum eteoim ſanctiſſimi viri, cum depoſitionis ejus aoous ſummo honore coleretue dies, e aliis tantę ſoleonitati venerationem devotiſſima exhibentibus, unus civium vineam peegebat excolere. Qui cum a pluribus, com huic feſto teligionem prabere renueret, vehementiſſime increparetue, voce reſpondebat tumida, quem venerabantur, etiam labori opecam dediſſe. Nou ergo veeitus, quod diſpoſuerat, irrevereoter appetete, cum primo terram ictu ſulcaret, retorta poſt tergum ceevice, bsbuit aa perimentum ioiquę ſe egiſſa: certo enim patebat indicio, quod ob meritum temeritatis & irreverentiæ, hujuſmodi damnaretur clade. Tandem apud ſe quid egerit cecogitans, & quod jure acciderit revolvens, Beatiſſimi Avitu baſilicam, tali affectus incommodo, quantocius adite feſtinabat: ubi orationi aliquandiu devotus iuſiſtens, ſulta Conditoris omnium miſetatione, & ejuſdem ſanctiſſima Patroni interventione, ad gloriam & laudem Dei priſtinæ ſalutis jucundo renovatur munere. O quam metuenda eſt diſtrictio omnipotentis Dei! Quam poteoter obſtinatis reſiſtit, & ſuperbis? O quam laudanda eſt virtus, & miſeeicordia Dei, qua humilibus multiplicem geatiam ſuæ clementer impendit largiſluæ benguitatis & pietatis! Ea hoc denique facto peependitur, quam ſit hominibus affectanda celſitudo veræ humilitatis, qua ſapienter iutelligane decliosra formidabile diſſidium elationis, ne forte per inſolantiam iucurrane infoetunium juſtæ damnstionis. Hoc quippe eaperimento claret liquido, quanta venetatione dignus idem Patronus habeatue. Oſtendit quidem omnipoteotia Divinitatis potentet in mirabilibus ſuis, ax Mss. cujus meriti ſit, quantæque virtutis. Ceterum eſperiatur prudentialis ſtrenui lectoeis ſagacitas, quia in pernicie præbati homioir, quam per ſuperbiam promeruit, deber quiſque fidelis auditor veeum Dei judicium pertimeſeere; io reparatione vero, quam per humilitatem aequiſivit, miſericoediam prædicare; ut in utroqua ſalutaritee ædificatus, altiſſimo Deo, cum David Propbeta veridico & Rege magnifico, pro- Ps. 100. 1. nunciet cantando: Judicium & miſericordiam cantabo tibi Domine.

25 Nos vero præfati Patroni gloriæ corde tenus congaudentes, alia euarramus facta, quia non debet ſilere lingos esrnis a laude Divinæ majeſtatis. Aecidit aurem ſub ejuſdem temporis curriculo Cbildebertum Francorum Principem, jam ſæpius nominatum, congregato exercitu ad obtinendum propetare *f* Hiſpaniæ eegoum. Audita igitur B. Aviti virtutum ſama, tora mentis iotenſione pollicitatur, ut ſi ab iiſdem partibus ejus interceſſione rediret proſpera, libentee accreſceeet & venuſtaret fabeicam ſuæ Eccleſiæ. Quem peracto ſuæ petitionis deſidetio, aa voluntate Domiu, ac meeito ſervi, non multo poſt triumphantem ſua recapit regio. Nou immemor ſuæ ſiquidem promiſſiouis, quod ſpopondeeat, opeee complevie. Hujus veco ædificationis cuæ quemdam ſuorum præfecit Proceeum cuſtodem, vocabulo Wadonem, quem ob laborem credimus participem præmii; quo io loco multaeum geſta clarebant virtutum: quoniam omnibus pro qualitate infirmitatum, conferebatur ſanitatis præmium. Nobilitabatue namque locus ille ſplendidis clarediue meritorum *g*, & magnificabatur de die in diem glorifica vietute ſignorum. Magnifica glorificatione laudetur, ſumma benedicatue veneeatione, æterna laude prædicetue mirabilis Deus, qui B. Avitum tot tamque peæclaeis eaornae vietutibus; omneſque in commune Dei glorificeat magoalia, qui illum mgotifica ſublimavit gloria, & doaali mirificavit potentia. Ea tauta denique cœleſtis operatione myſterii Aucellanorum lætatue congregatio, quia Aniani operibus in vietute miraculorum ſocium adepta eſt B. Avitum. Gsodet igitur toro mentis deſiderio ſe duplicato tueri adjutorii ſuffragio, quotum nos patrocinio, omoiumque ſimul Sanctorum merito conſervare dignetur in unitate Teinitas per ſecula ſeculorum, Amen.

Apparet B. Leobino Epiſcopo Cenomenſi. *d*

Miraculis ejus excitatus Rex Childebertus

f

curat ecclesiam.

g

in feſto S. Aviti labo ratur;

arrices vindicta punitur;

ſanatur paniens.

ANNOTATA G. H.

a *circa an.* 527. *mortuum eſſe ſupra indicavimus.*

b *Surio & aliis mſſ.* Leyſus.

c *Mss. Trevir. Ultraject. hac latius exponunt:* Tunc ſummi, qui aderant, Sacerdores trameotes audent contingete corpus, & Reliquiarum magnam poſcentibus cooferunt munus. Igitur inde peogreſſi Sacerdotes, corpus in ſublimi attollaut, & urbana manus lectulo protious nobilia colla ſupponunt: velut, gaudeut, qui poſſint feeeiri

A reiri contingere lignum. At nunc ſanctiſſimum funus comitos hoſtilis turba præcedit, atque ſtrata paſſim ſubpreſſat in ordine plebs, urbemque petenies populi coudenſo pede ſeruntur. Cerneres illic cecca ſuccenſis ruralia candere flammis, & in millibus multis ſtiparur Belſa caterviT Jam primorum corou populi tendebat ad accem, & adhuc multi raſtco necdum commoverant ex Doncuſi. Quis enormem Clecicorum pſalleotium multitudinem, qui ex vicinis urbibus ob ſacram religionem ad Aviti exequias alacres convolarunt celebrandas, valeat replcare? Quorum hymnificus chorus velut cœleſte ſonitrnum ſideceo polſabat Olympo: & erat voa una omnioio, elamantium & dicentium: Gloria in eacelſis Deo, & in terra pax Aurelianorum populo in perpetuum ſub Avito. Illi vix tandem in terra congeſta agmine duriter perrumpentes, defunctum perferunt ad ſepulcrum, B ibique Sanctum in locum, centum ab urbe greſſibus diſtantem, formidanter cum ſumma reverentia magni Pontifices tumulant defenſorem Coi titulus ſuperponitur vilſſimi ligni memoria. *Hæc ibi, quæ ſuoſtylo etiam edidit Surius.* D

d *In Vita S. Leobini, ubi hoc miraculum etiam narratur*, nomine antitheto *appellatus, dicitur, id eſt contrario, quam ſibi competeret.*

e *Apud Gregorium Turonenſem de Gloria Confeſſorum cap. 99. ubi hæc hiſtoria profertur, dicitur*, unus e civibus, aliis ad miſſarum ſolemnia euntibus, accepto raſtro vineam paſtinare directus.

f *Hæc Childeberti expeditio concigit anno 531. eam deſcribit Greg. Turonenſis lib. 3. Hiſt. Franc. cap.* 10.

g *Additur in mss. aliis.* Oculorum clauſtra ſulvuntur, debilium membra ſolidantur, mutus vocem recepit, ſurdus auditum poſtulans appreheudit. Datur ſalus inregræ regioni, & per omnium infirmitates velox medicina percurrit. E

DE
S. AVITO EREMITA
IN SARLATENSI APUD PETRACORICOS DIŒCESI
COMMENTARIUS PRÆVIUS

D. P.

De ejus vita, ætate, ac cultu in variis ſui nominis eccleſiis.

CIRCA DLXX.

Vixit poſt a cerum ejgnrum,

EOdem fere tempore, quo Lugdunenſem Galliam multis miraculis illuſtrare meruit ſanctus, *de quo jam egimus*, Avitus, Abbas *apud Aurelianos ſepultus circa annum* DXXVII. *ſimili ſolitaria vita incenſu amoro, alius ejuſdem nominis Sanctus, eremiticum ſibi receſſum in Petracoricis quæſivit, & invenit, eumque tetis quadragiata annis incoluit, ad annum circiter* DLXX *ſuperſtes; eodemque, quo ille die* XVII. *Junii, mortuus, (ut fertur) talium terte eccleſiaſticum nihilo inferiorem, tali die obtinuit a poſteris. Vita, licet non ſtatim a morte, nec ſeculo eodem ſcripta fuerit, ſicut Vita illius: ſcripta tamen eſt paucis ſeculis poſt ex notitiis valde duſtinctis, quoad nomina locorum, ac perſonarum; priuſ ſaltem, quam nova eccleſia, in ejus, ſub quo habitaverat, montis jugo adificaretur, & in eam transferretur corpus ab inferiori, ubi ſepultum fuerat, cujus Translationis monumentum Chronicum, ibi lapidi inſculptum, ſic legitur:* C

translatus 1188. in Martio.

Anno milleno centeno, ter quoque ſeno,
Ad montem ſancti transfertur corpus Aviti.

Translationis illius anniverſarium celebrari menſis Martii die XII. *nobis ſcripſit idem, qui Vitam, ex Legendaria ms. & antiquo Sarlatenſi Breviario, miſit ſuis quibuſdam Annotationibus illuſtratam, Armandus Girard Canonicus Sarlatenſis: cujus beneficio etiam accepimus librum Jannis du Puy, dicatum eccleſiæ Petracoricenſis poſt indultum Chriſtianiſmum, ubi hujus Sancti Vita ipſa Gallice narratur.* *Vita ex Mss.*

Officium hunc novis in Propriis Sarlatens.

2 *Idem Armandus, ſub annum* MDCLXXVII. *Pariſiis imprimendum curavit Epiſcopi ſui juſſu, quod ſpeciali diligentia per multos annos collegerat, novum Sarlatenſis Eccleſiæ Proprium; ubi veteri Vitæ conformes Lectiones tres proponuntur, quas hic præmittere placet, cauſa majoris claritatis.* F Avitus Petracoricenſis, ea vico de Linocaſſio ad Duranium fluvium ..... ortus odus ..... militavit ſub Alarico Viſigothorum Rege, qui ad Pictavos prædem ſtativa habebat. Hunc Clodoveus ..... ut provocaret ad pugnam, caſtra poſuit ad Pictavos: ſic provocatus Alaricus, Pictavis egreditur cum exercitu ſuo, & ad decimum ab urbe milliarium pugnaodi poteſtate facta ..... magna ſtrage fuſi fugatique ſunt Viſigothi, Alaricus manu Chlodovzi occiſus, captivi facti quam plurimi; inter quos Avitus, qui Lutetiam Pariſiorum deductus eſt. *Acta ſunt hæc anno* DVIS. *ut ſi tunc vicennis fuit Avitus fuerit, & uſque ad annum* DLXX. *vixerit, allegenaria major fuerit tam obiit; ſic ut eidem inde Senioritis cognomentum adhæſiſſe ſuſpitentur aliqui: eam locui vulgo ſaint Avit le Senieur nuncupatur. Sed talis ſuſpicio facile corruit, ex eo quod vox* Senieus, *etſi a Latino* Senior *tracta ſit, honoris tamen, non ætatis ſit titulus. Hac ergo ſuſpitione rejecta, aliam veroſimiliorem mox prolaturus, redeo ad novi Officii Lectiones.* *Fuit ann. ſecy. milet ſub Alarico Gath. R.*

3 Captivitate ſolutus, dom patriam repetit, Aorelii civem quemdam, Benedictum nomine, ægcotum, ſurdum & mutum ſanat, & in ſocium individuum aſſumit. Pictavos ambo perguotes cumque

A cumque ad oram Provinciæ laſſus quieſceret, adeo populorum concurſu frequenti obruitur, ut hinc coactus fuerit aufugere in monaſterium de Bonavalle Pictavicenſis territorii, ubi Monachi veſte induitur ab Abbate. Ab eodem locum obtinet, in quo ſolitariam ducat vitam: oratorium ex ramis arborum contexit; vineam juſtus eacolit: unico io hebdomade contentus ſerculo, reſiduum alimoniarum, ſibi ea monaſterio ſubminiſtratarum, erogat pauperibus. Hinc male audit apud Fratres, qui de eo graviter queſti apud Locinum Abbatem, nudantes tunica, carnem ejus ſemiecaſam a vermibus manifeſtant, ac crimini vertunt. Eam ob cauſam a monaſterio indigne ejicitur.

abinde per Pictavos, ubi Monachum induerat,

4 Petracorium contendit ignotus ſuis, & apud Mauregium Benedictus, comes ejus fidelis, moritur; ubi io ejus & S. Aviti memoriam eccleſia poſtmodum conſtructa eſt. Poſt Benedicti deceſſum, vir ſanctus cœptum iter non deſerens, in vico de Bana reperit Secundinum, qui ſe ipſi jungit in ſocium. Ambo perguut ad locum de Raſſiaco, & in denſo nemore S. Avitus cellam ſibi ſubterraneam conſtruit, in qua per annos quadraginta, jejunis, vigiliis & orationibus vacat. Tandem meritis & virtutibus plenus, poſt triduum orationis, ſacro Viatico ſumpto, annoſus moritur av. Kalendas Julii. Corpus ejus ſepelitur io eccleſia B. Mariæ de Valle: unde tranſlatum eſt anno MCXVIII. in eccleſiam, ipſius nomini io monte de Dauriaco ædificatam, quæ a Guilielmo Epiſcopo Petracoricenſi anno præcedenti conſecrata fuerat. *Quod altissimum habetur ex marmore, ad latus dextrum ara majoris ta pariete, ſic aetate;* Anno MCXVII. Guilielmus Epiſcopus Petracoricenſis de Alba rupe, ſo honorem B. Joannis Baptiſtæ & Evangeliſtæ, ſexto Kalendas Januarii, hoc altare conſecravit.

ad Petracoricas progreſſus,

B

ibidem mortuus & ſepultus eſt.

5 *Faerintne eo loci, ubi, cum ſcriberetur Vita,* plures coadunati *reperiebantur, Regulares, an Secalares Clerici, ante præditum eccleſiæ mutationem, ambigas ſententias controverſi intelligo. Secalares, ut nunc ſunt, ita abinitio faiſſe ſe prætendunt, obtenta ſententia, anno* MCCXCII. *data, quo ſecularem eccleſiam habendam decernitur, ſub Canonicis ſeptemdecim, quos inter ſint Prior, Cantor, Sacriſta, Operumque Præfectus. Ad horum temporale, ac ſupremum dominium eum totas mons, &* C *agri circumjecti, aec non & alia plura loca,* S. Aviti *nomen gerentia, pertineant, putat in obſervationibus ſuis Armandus, hinc potius factam eſſe, ut præcipua illa eccleſia vulgo vocaretur* Saint-Avit le Semenr, (1) *fortaſſis integre ſcribendum* les Seniours; *ut ſit* S. Avitus Domioorum, *ſcilicet Canonicorum, quemadmodum in diœceſi Turonenſi dicantur* Fontaines les Blanches, *id eſt* Fontes-Albotum, *ſolites Ceſſerienſium; & paſſim diœceſeon nomina addantur nominibus monaſteriorum per articulam* les V. G. Beaulieu les Mans, S. Lucian les Beauvais *&c. ut videre eſt apud Petram de Val in Alphabeto Abbatiarum Franciæ.*

Ad ejus corpus Clarus celebri, putantur ſeculares fuiſſe:

nunc Canonici ſunt, & ab his diſtus videtur S. Avitus le ſeniour

6 Eccleſiæ autem & loca, quæ a jurisdictione Canonicorum S. Aviti *pendent, & nomen etiam illius ferunt, ac ſimul cultum late per Petracorices ſparſum probant, ſic inditantur ab Armando.* 1. S. Avitus de Riperia, *vulgo* de Riviere, *una ſolum leuca diſtans a loco primario; qui Sarlate ſeptem, Petracorico novem leucis abeſt, inter oppida Bellomontis & Molariarum, vulgo* Beaumont & Moliores. 11. S. Avitus de Geave meyrous *ad fines diœceſis Sarlatenſis, prope S. Fidem & Dordania ripam.* 111. S. Avitus de Villariis, *prope Engam Petracoricenſi diœceſis, quatuor Sarlato leatis ad Occidentem.* IV. S. Avitus de Solegis, *diœceſis Agennenſis prope Dordoniam fluvium & S. Fidem. In his ergo omnibus locis Patronus colitur* S. Avitus Petracoricenſis *diſtus, & Officio duplici per totam Sarlatenſem diœceſim (fortaſſis & Petracoricenſem) celebrandi præfcribitur, cum hac oratione propria:* Sancti Confeſſoris tui Aviti, tribue nos Domine ſupplicationibus foveri, ut cujus depoſitionem anuno celebramus officio, ejus intercelſionibus & meritis ſublevemur.

ſub eodem S. Aviti nomine alia eccleſia q.

7 *Corpus, quod anno* MCXVIII. *tranſlatum diximus, modo ignoratur, ubi ſit: & quamquam anno* MDCXLIV. *Dominus de Longueuil, Isaac Sarlatenſis, poſtea Matiſconenſis Epiſcopus, ſub præditæ tranſlationis olim facta monumento, ubi per traditionem putabatur ſacras illas Reliquias infoſſas fuiſſe, terram alte explorari juſſerit, invenerum tamen nihil eſt. Canonici quoque præditi anno* MDCLXIII. *quo illa aobis ſcripſit Armandus, ſervati diligenter veteris eccleſiæ fundum ad pedem montis, ipſiuſque crypta, quam Sanctus incoluit, aibilo plus reperierunt: fuit enim ſuperioribus bellis ſtadioſus abditam, aeque eſt, qui divinare poſſit, quo loco. Sed neque ſuperoſt pars aliqua, tempore prioris Tranſlationis extra artam ſervata, ut paſſim fieri ſimilibus in aliibus ſolet, ad populi majorem commoditatem, & devotionis incitamentum.*

Corpus nunc ſtruſtra requiritur.

E

V I T A.

Ex duobus Mſs. Sarlatenſibus.

BEatus Avitus, ea nobili prodiens *a* ſtirpe, ad alia pullulando, congruenti tempore maturos fructus, looge lateque redolenti ſuavitate, produait. Hic, ſecundum ſchema curialis proſapiæ, altorum natalium productus floruit germine, ac loci Principum; & in quodam vico oomine Linocaſio *b* Petragoricæ proviociæ felicis oativitatis ſumpſit exordium. Vix tempore ablactationis emerſo, parentum cura urgente, litterarum imbuendus ſtudiis traditur. Tranſcurſo igitur puerilis mctæ beavio, jam juvenili pubeſcens flore bivium attigit Pythagoricæ *c* litteræ; in quo utriuſque vitæ confioio, deatrum ramom prælegit ſapieoti conſilio; maleus in eailio hujus vitæ coarctari, quam ambitioſe vivendo, vel voluptatum latitudinem ſequendo, in eatremo judicio damnari.

a nobiliter natus & probe educatus.

b

c

2 Ea tempeſtate Alaricus, Chriſtiaoi oomioris publicus *d* inimicus, regnum Gothorum obtinuit: qui tyrannica crudelis animi rabie, & ſecalis ſævitiæ atrocitate, adepti regni potentia in ſuperbiam elatus, & quia brachio ſuæ fortitudinis undequaque affines viocete eſt ſolitus, ſpei animatus majoris fiducia, oppugnandi ſcilicet gratia regnum adire e diſpoſuit Fraociæ; quod ſuæ pertinaciæ votum ut fitmius roborari videt aſſenſu ſuorum totius regni, (argenti) ponderoſa maſſa per exactores in unum corpus conflatur: & quiſque ea militari Ordine viribus potens, do-

d ſub Alarico Goth. Rege

e

(1) Sequentia uſque ad finem numeri quinti delenda jubet Auctor in App. t. 6. Junii p. 201. c. 2.

A donativum Regis volens noleus recepturus, per
EX MSS. præcones orgente feniecnta iovitator.

militiæ ad ſcripeus ;

3 Beator ergo Avitus, athleta Dei ſtrenuiſſimus, jam triumpho philoſophicæ palæſtræ nobiliter potitus, cœlo majore, equeſtri gradu natalium, licet invitus, ſeculari præſcripturi militiæ, quaſi aliter Martinos militare donativum recepturos, inter ceteros prænotatur, ut contra
Luc. 20. 25. hoſtilem Fraocorum aciem pugnaturos. Qui non ſurdus illius auditor Evangelii, ubi præcipitur, Reddite ergo Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo, exterius balteo circumcinctus, & ſecularibus armis obombratus, iotcrius vero Chriſti gerens occultam militiam, terreno Regi acceſſit militaturus, ſed cœleſtem in tempore

commiſſa cum Francis pralio

belli vexillo fidei ſecuturus. Cujus Alaricі (adventus) veloci fama volante ad aures optimatum venit Franciæ, qui cum illorum Rege Clodoveo,

f f maaimæ multitudinis manu collecta, feſtino
B impetu occurrunt Gothis obviam. Fit utrimque ſtrages maaima: tandem Franci oobili potiuntur victoria.

capitur,

4 Belli hoc eventu ſupernæ diſpoſitionis arbitrio, ſoum tyronem Avitum, veſtillo fidei monitum, ſaluti providens plorimorum, defendit jaculis toimicorum: ſed ut hoc intelligeret, quia per multas tribulationes in Regnum Dei ioitroire oportet, ad tempus libertate privator, & captivus vinculis g coarctatur, & exiranco Domino

g & a Domino ſuo liberatus liberalitur,

in ſervitutem deſtioatur; ſed illius dominus, ut cognovit in eo morum conſtantiam, & divinam & humanam pollere ſapientiam, nitro amoris affectu, omoique homanitatis officio non ut perſonam ſervilis conditionis tractavit, ſed io loco filiationis honeſtius ceteris in domo ſoa locavit. Jam illius Patriarchæ Joſeph exemplo, ſervus liberis præfertur, fit majot omoibus liberalis.

h apparente ſibi Angelo

5 Poſt aliquot tempus h taliter (eum) conſolatus eſt Dominus per Angelicam viſioocm: Serve meus bone & fidelis Avita, qui uſque huc bono certaſti certamine; oportet te verbi mei longe lateque prædicatorem fieri; & tu teſtis meus fi-
C delis, multum pro nomine meo laborabis. In me conſtantem habeot fiduciam, Petracoricam viſita provinciam, corona ſervatur ibi tuo certamini: ibi credant multi per te meo nomini. In

i jubitur Petracoricis prædicare:

loco, qui vocatur i Ruffiacus, facta, quæ invenies, deſtrues penitus; & diabolicæ fraodis artem peſſimam, qos ibi foſidiator hominum generi, depelles; & io nomioe meo facto ſigno crucis omnis idolotum contagia penitus exterminabis. Ibi habitando uſque ad finem vitæ boni certamioir curſum conſummabis.

6 Qua viſione beatus vir Avitus noo modice confortatus, eidem obtemperans juſſioni, fidemque præbens tam manifeſtæ revelationi, moa iter arripuit, & domino ducente Aurelianis uſque pervenit. In qua civitate requieſcens aliquantulam temporis, nequaquam potuit abſcondi ſob modio lampas tam clari lominis: nam in eadem civitate quemdam ſurdum & mutum, ac infirmitate gravatum, oratione pro infirmo habita, mox ſanitatis incolumitas ex integro eſt conſecuta; qua in re omnes ſtupefacti incolæ civitatis, laudibus in cœlum extulerunt miraodam e lemeotiam divinæ bonitatis, toriuſque humanitatis ſolatium certatim cupientes præbere, virum Dei unanimiter volebant retinere.

Aurelianis ſubjiciens

ſurdi mutum & ſurdum.

7 Sed B. Avitus vir Dei, nequa ad ſiaiſtram D
vel ad dexteram declinans a ſui propoſiti incepto, ſolo illo ſociatus comite iriocrit, qui adeptos ſuerat gratiam ſaoitatis, tandem intra Pictavenſis provinciæ terminos conſtitit: ubi dum aliquantiſper morarctur, præ morum continentia, & Spiritus ſaocti gratia, & quæ in eo reſplcoduit ſapientia, omnibus notus habebatur; & importuno curſo populorum, dietim nocturnatimque frequentabatur. Ejus obtentu, omnes, qui infirmitatis erant moleſtia præoccupati, ad propria redibaot reſtituti perfectæ incolomitati: & noo ſolum debilibus vel agrotis pro ſoaitate adipiſcenda ejus profuit oratio, ſed pleriquc gravis oneri pauperiatis oboosii, ejus muoimine cattatis ſubſtentabaotur ſolatio.

Pictavis quique per miracula notus,

8 Sed dum pro tot beneficiis illuſtri fama per
omnes Pictavienſis provinciæ terminos clarus ha- Intendit fundo recedit in Provinciam,
beretur per ſingulos diet undequaque vicinis populis, declinare volens popularis ſtrepitus favorem, & ſecularis (converſationis) diſpendium, dicto comite ſociatus, adiit locum ejuſdem proviociæ, qui vulgo k Bonevallis vocatur; ubi tunc k
temporis monaſterium, regulariter conſtruE ctum, & divino ſervitio aptum, ab incolis in maximi honoris reverentia habebatur. Quo cum Domino diſponente perveniſſet, hooorifice a Fratribus loci reciptur.

9 Sanctus Avitus, ſui propoſiti nequaquam
oblitus, humiliter expoſoit coram omnibus cauſam ſui adventus; ſomma cum devotione eos eſpoſtulans, qualiter eum reciperent infra mooachici gregis conſortium, & ſanctæ converſatioois ſibi noo deoegereot habitum. Cujus petitioni Fratres acquieſcentes, pari aſſenſu obtemperantes, in Fratrem ſuſceperunt. Factum eſt autem, dum perfectus imitator factus eſt omoium, ab omnibus perfectionis nanciſcerri or teſtimoium. Patrem petit homiliter Monaſterii, ut ſibi, non longe a cellulis Fratrum, locum aptum provi- ſolitarium cellam cuperet; deret optatæ ſolitudini. Quem petitionem Abbas libeoter ſuſcipieos, prope mooaſterium ad excolendum proobedientia vineam commiſit: in qua vir Dei mos oratoriolum virgis contexrum, prout potoit, ædificavit: ubi adhuc hodie, l io l
ſuæ coovetſatioois memoria, poſtmodum ab ha- F
bitatoribus (erecta) lapidibus reſplendet eccleſia.

& in monaſterium receptus,

10 Ioqua oratoriolo die noctuque laudes meditabatur Domioo: capenſas autem commonis ſtipendii, quas a Fratribus dietim ſuſceperat, larga maou pauperibus erogabat: ipſe vero cor- ubi abſtinentiſſime vixit.
pus macerando ſemel refieiebatur in hebdomada. Sed humaoi generis inimicus, doleos de viri Dei abſtinentia, doloſe diſtillat ſuæ invidiæ venenum per pectora Fratrum: nam ejus ſolitariæ converſationi Fratres iovidentes obſervabant nimia diligeotia, quæoam eſſet ejus abſtinentia: & dum ſæpius hac cauſa ejus freqoentarent cellulam, una die Sabbathi iterato ſupervenientes, offendebant eum ſumptut hilari voltu tribuentem paoperibus, quot a mooaſterio receperat in totius hebdomadæ uſus. Hujuſcemodi re fortuito viſa, invidiæ veneno inebriati per ordinem ut actum erat tetulerunt Abbati. Abbas, niſi proſpiciat tous divinus animus, iſte peregrious io tuinam & ſcaodalum factus elt omoibus: noo ſufficit autem Avito regulari inſtitotione reficere, vel jejunare; ſed præſumptuoſa temeritate

con-

A contrarius conſuetudini Fratrum, tantum ſemel
ex MSS. accuſatus ut indiſcretus, reficitus in hebdomada, ad pſopagandum nomeo ſuæ novellæ cooverſationiei & ſub ſpecie vanæ religionis vagos homines coadunat, & ſubſtantiam monaſterii inutiliter erogat: ſed & de cospore ejus horrida profluit tabes, quæ nos conturbat omnes: ut tugurio autem ſuæ cellulæ plus gaudet vermibus conſociati habitatione, quam Fratrum viſitari conſolatione.

m frustraque dissimulans quid parturiat, 11 His & talibus auditis abbas m Lucious virum Dei convocavit protinus, & in Fratrum præſentia talı cum alloquitur ſententia: Itane, Frater, hæc in re orga te habentur, quæ iſti contra te teſtificantur? Vir autem Domini ſuæ ſimplicitatis conſcius, nullum verbum ei reſpondit penitus: nam quod Fratres, cum invide accuſantes & clanculum convincentes, vitio imputabant, ipſe vere pro magno triumpho gloriæ æſtimabat: & in ſimilitudinem pritentis Job, in
Job. 1. 22. B omnibus his, non peccavit labiis ſuis. Sed demum multoticum intersogantes, hoc ſolum placido vultu dedit reſponſum: Sufficiat vobis me quandoque quærere, & minime tovenire. Fraresautem, quaſi inſanum apprehendentes, omnia veſtimenta penitus ſibi depoſuerunt; & ita, ut antea Abbatt retulerant, plenum vesmibus, & exeſi uſque ad oſſa vulneribur totum corpur tabie ſulcatum inveneruor. Tandem cogente Abbatis juſſione, Fratrum medicinali cusa, in diebus triginta penitus reſtituta ſunt ſanitati ejur
& curatus dimittuntur vulocra: quæ poſt convotantes Fratres dixerunt ei unanimes: Recede a nobis, quia nolumus tam indiſcretum exemplum tuæ converſationis. Dilectus Deo Avitus, propoſiti ſui non immemor, videns ſe cum illorum morıbur convenire non poſſe, Angelicæ viſitationir conſolatione n admonitus, valedicens cunctir fratribus, ad propria eſt reverſus.

reversus in patriam 12 Igitus B. Avitus Petracoricam provinciam eſt reveſus: & nea ſuo propoſito detrahere tus nobilium cura parentum, omnino notitiam fugiens ſuorum, propræ nativitatis devitabat locum: & hoc ac illac deſesta & devia pescurrebat regionis. Tandem pervenit ad quemdam locum,
o qui o Mauregius vocatur, ibique laſſitudine con-
C ſectus, diſpoſuit paucis manere diebus. Cumque Hymnis Dei & laudibur vacaret, contigit
faciens ibi mansionem fapelle, Deo diſponente Diſcipulum ſuum Deo dignum, nomine Benedictum, ea hoc ſæculo migraſſe ad Dominum: cujus exequiis Vir ſanctus, ut dignum eſt, celebratis, eum tradidit humandum ſepulturæ: ſuper cujus Mauſolæum Eccleſiam conſtruxit, quæ uſque in hodiesnum diem, merıtis ejuſdem beati viri Aviti, & venerabilis diſcipuli ſui Benedicti, p clarr virtutibus Chriſti operante reſulget.

aliquo adjuto per deserta vadit, 13 Poſt cujus deceſſum vir ſanctus cœptum iter non deſereur, ad quandam eccleſiam, quæ habebatur in loco nomine q Bavavico, in honore Pantaleonis Martyris proficiſcitus; ubi ab indigenis mox honorifice & ſpirituale gaudio ſuſceptus. Cum veso per aliquot dies ibi moraretur, quidam probabilis vitæ nomine Secundinus, majoris familiaritatis gratia viro Dei conjungitur. Cumque ambo per devia ab incolatu hominum penitus declinando, per arbuſta difficultes tranſirent, montiumque & concava diſtertatum in-

veſtigarent vallium; demum, ut ſupesnæ placuit proviſioni, perventum eſt, ubi nunc ſanctiſſimum ejus corpus requieſcit; ubi ex omni parto vaſtæ ſolitudinis aſpectus ſe obtam dedit, ubt locus aptior ferarum & ſerpentium habitationi fuit, quam hominum. Sed vir Dei Avitus locum adit intrepidus: ac finita oratione omnis multitudo immanium beſtiarum & ſerpentum ſubito diſparuit. In eodem loco erat contiguus Paganorum locus, prope quem mirifice habebatur conſtructum templum idolorum, in quo colebantur a paganis (ut antiquitatis prænotat fama) rer mille ſtatuæ ſidolorum. Sanctus Avitus, una cum ſupradicto ſuo ſocio, flexis genuum interna humilitate poplitibus, preces effundit Domino; & completa oratione, factus eſt terræ motus magnus in eodem loco, ita ut manifeſto poſſit indicio cognoſci, quod locus ille ſes vitio Dei eſſet aptus: in quo fidelis ſervi Dei Aviti eaaudita
E eſſet oratio.

ubi ædificata cellula, 14 Igitur vir Dei Avitus, ab omnibus voleos eſſe remotus, ædificavit ſibi de lapidibus modicæ quantitatis cellulam; prope quam conſtruxit in honosem ſanctæ Dei Genitricis Mariæ Eccleſiam, vocatam noſtræ Dominæ t de vallibus: in qua uſque ad finem vitæ ſuæ quadraginta annis, je-
t junüs, vigiliis, orationibus, & eleemoſynis vacabat; & colloquiis Angelorum ſæpius pro ſolatio fruebatus, & ſe humiliando de die in diem divitrus exaltabatus.

aliorum ex parvulo ejus furo: sum, 15 Quodam autem tempore latso quidam valeutiſſimus, & per illam omnem provinciam fama nominatiſſimus, viri Dei cellulam clanculum adit, & per ſecreta noctis ſurtive hortum, quæ erat cellulæ contiguus, irrumpese non pertimuit: cumque fuiſſet introgreſſus, carmina apum pzrtentaodo cucurisit. Tandem unum vas cetesis ponderoſius seperit, quod levare non diſtulit: quo bene & apte ad portandum locato, impetu diſpoſuit abire feſtino: ſed hæc & illac diu multumque incaſſum niſus, pene deoegavit motus officium immobile corpus: quod divinæ virtutis (miraculum), ut teſtimonio confis-
& immobilitate punitum, marctus plurimorum, pes tres dies totidemque noctes, velut ſtatua immobilis, omnibus membris pesmanſit inflexibilis. Hoc videntes plerique
F ſupervenientes, glorificabant Deum, qui deliquentes in ſes vos ſuos non dimittit abire impunitos. Querta vevo die latro videns ſe penitus non movere poſſe, rogavit ſes vum Dei dicens; Serve Dei, miſerere mei: abſolve in te delinquentes, & ne tam graviter puoias peccantem: ſufficiat tam longa vindicta, dummodo in melius corrigantur delicta: hæc tam ſortis membsorum connexio, pro cesto fiet morum correctio: tempus maum taſtase cognoſco, & pro ionumes abilibus malis mets paveſco. Cui vir Dei Avitus ait; Parum poſuit ille timor, quem non ſequitur correctionis amor: ſi vis ſolurus abire, compuncto corde peccata quæcumque egiſti confitere. Quia nequaquam eſt ibi vera remiſſio, ubt vera non præcedit confeſſio.

ad peccata confitenda inducit. 16 Alio quoque tempore, dum vir Domini Avitus, in eccleſia, quam ſibi conſtruxesat, oſationi inſiſteret, perfidus tentator, indutus multesis ſpecie, ad oſtium pulſavit dicens; Rogo te, ſerve Dei, introduc me in tectum tut hoſpi-

Pellit demonem in specie mulieris ve sum,

A tii, & non ſinat me u ſeris hujus vaſtæ ſolitudinis
Ex MSS. morte damnari. Cui mox vir Dei, fraudem perpendens, in ſpeciem ejus exſuſſlavit: & ſtatim ille callidus hoſtis 10 tenues auras confuſos evauit.

17 Quidam homo, Libertus nomine, Buedegaleoſis provinciæ, villæ, quæ Peiſciagus *u* appellatur, in potu, per doloſi hominis maleficium, incauore hauſerat venenum mortis: venit ad ſanctum Dei virum Avitum, & ad pedes ejus provolutus precabatur, ut miſereretur ſui; quem eum ſigno Crucis undique munivit, ſubito moeriſeum veneoum evomoit. Quidam autem die, dum vie totius miſericors hæ Avitus eſſet in cellula ſua, quidam venatores, quoadam cervam acriter ioſequentes, eam laſſitudine confectam, & gladii ſui mucrona volnetatam, ad oſtium cellulæ viri Dei perdoxerunt. Cui vir Dei oſtium cellulæ aperuit: eamque ab inſtantibus venatoribus miſereiordia compunctus eripoit, illæſamque & ſanam, omnium terrore venatorum procol eejecto, ad devia eremi loca remiſit.

18 Com his & alus miraculorum virtutibus longe lareque haberetur elarus, & Deo & populo amabilis; jam ſenex & plenus dierum, intrans io illud ſupradictum oratoriolum, io Sanctæ Mariæ conſtructo honore, ibique per tres dies totidemque noctes 10 oratione peeſevetans, miſſarum ſolemnia *x* celebrans, ſumens Saceo-ſanctum Dominici eorporis viaticum, ſpiritum in eodem loco reddidit Domino: ad cujus exequias corpuſculi, ac ſuæ memoriæ commodati, 10 eodem loco obſeequieſcit, ſunt plures *y* eoaduati, Deo præſtaote, eoi eſt honor & gloria io ſecula ſeculorum *z*.

u *forsan vocatur Peiſciacus*

& servum a venatoribus liberat.

x

y

z

ANNOTATA F. B.

a Lectiones ex illuſtri proſapia de Laoquaiſſo: non alio tamen id fundamente, quam quod *Dux Bullionius* (*ad quem mox nominandum* Linocaſſium, *vulga* Lancays, *pertinet*) *ſub annum* 1651. *Deputatis ad ſe a Capitule* S. Aviti *oſtenderit vetus mſ. genealogicum familiæ Lancaſſiæ, in quo Sanctus ipſe pictus cernebatur, abſque ulla probatione ulteriori; quam pate in re tam antiqua fruſtra requirendam ab iis, qui ſerſitan valde laborarent, ut familia ſua ſeriem certam ad quatuor vel quinque ſecula attolleront. Quid enim magis incertum, quam ex eo, quod* Lancaſſii *nobiliter nati ſit aliquis, velle ſtatuere, quod ex ea familia ortus ſit, penes quam poſt tot ſecula loci dominium eſt?*

b Situs eſt locus 7. *leucis a Sarlate, & 2. ſupra Bergeracum, prope Dordonium.*

c Ea eſt littera Y, *quia bifariam ſcinditur, hinc lata, inde arcta.*

d Utpote Arianus.

e Imo a Francis ultro laceſſitus, coactus fuit ab iis ſe defendere, ſed adverſo numine.

f Religionem pratexuit Chlodevæus, ſuſcipiendæ contra Viſigothos belle; ſed apud Francos tantum: apud Burgundiones aque Arianos, aliis rationibus opus fuit, ut eos ad belli ſocietatem pertraheret.

g Duſium Pariſios, *neſcio unde probaturum ſe ſperaverit Lectionum auctor.*

h Aliquantorum annorum illud tempus concipi oportet, puta 10. *aut* 12. *ut videatur major trecentario veniſſe ad Dei ſervitutem, liberatus & converſus* Avitus, *puta circa annum* 520.

i Hoc nomen fuiſſe toti ſilvæ, eique olim magnæ, intra quam nunc S. Aviti burgum *eſt, exiſtimat Armandus.*

k Mſſ. Bone allos, *quod recte videtur correctum in Lectionibus* Bonæ-vallis, *quamquam ea Abbatia nunc Sanctimonialium ſit: frequenter enim accidit, ut virorum monaſteria in parthenones convertorentur, & contra: eſt tamen etiam apud Pictavos Abbatia virilis,* Allus *dicta, cui potuit olim affixum fuiſſe Epitheton* Boni.

l Hoc ſaltem arguit unius alterinſve ſeculi intervallum: modo autem nihil ſale ſuperest prope alterutrum ex prænominatis locum.

m Tam diſtincta notitia nominis hujus ac aliarum perſonarum indicat notitiam rerum plus quam ſimplici traditione acceptam, & fidem huic Vitæ majorem conciliat.

n Quandoquidem non ſolus ipſe Sanctus, ſed & ſocius ejus Benedictus inde receſſerunt; conſequens videtur, quod intra probationis tempus, necdum ullis adſtricti votis, dimiſſi ſint. Potuerit ſcilicet eos, ut nunc quoque fit, Abbas recipere ad habitum auctoritate propria: ſed ad Profeſſionem admittere non potuerit abſque conſenſu Capituli.

o Quamquam hujus nominis locus non inveniatur, ſequendo tamen itineris rationem, prope S. Avitum de Villaris juxta Bugum invenitur locus vulga Majoxe: *& Maoregios fortaſſis eſt, ipſa, quam dixi,* S. Aviti *eccleſia, in qua traditus ſocius* Benedictus *ſepultus ſit.*

p Quod ſi hic Benedictus, *inde in patriam poſtea fuerit translatus, ſiquæ is, de qua Sanctyanus* 24 *Oct.* Ipſo die in pago Pictaviceſi S. Benedicti Confeſſoris gratiæ privilegiis perornati? *de ea certa nihil adhuc alibi reperimus, & diſcere cupimus.*

q Videtur eſſe Banes *ad Conſam, inter ejuſdem nominis oppidum, & Bellemontium, una leuca remotus locus a* S. Avito Domnorum.

r Colitur S. Pantaleon M. 27. *Julii, celebri cultu ubique notus.*

ſ Ita veroſimiliter credebatur per traditionem: quod autem vera nunc in templo veteres Galli colerunt idola, præter morem Romanorum, in quorum ut poteſtatem ſic & religionem illi tranſierant, difficulter probaveris.

t Supereſt etiamnum ea eccleſia ad pedem montis, juxta cryptam Sancti: ipſumque Capitulum S. Aviti, *cui olim pra parochiali erat, certis anni diebus ea accedit proceſſionaliter, ad Miſſam ibi cantandam.*

u Fortaſſis hodie Priezac *in Lemovicibus, juxta Alphabetum P. de Val. Nondum ipſum in tabulis legi; Lemovices autem ad Burdegalenſem Provinciam quadamtenus referri poſſunt: ſed hac conjectura eſt.*

x Mſ. Miſſatum per omoia: *non videtur tamen ipſe fuiſſe Presbyter, ut per ſe Miſſam celebrare potuerit; ſed per alium ipſam curare potuit, & ſub ea Viaticum accepiſſe.*

y Nondum ſcilicet conſtituto Canonicorum collegio, cum hac ſcriberentur: ſed ſimplices Clerici erant, ſi non Monachi.

z Dividebatur Vita in Capitula XVIII. *unde totidem Paragraphos feci.*

DE

A D

DE S. HUVARNO SEU HERVÆO ABBATE

IN BRITANNIA MINORI.

F. B.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De certo cultu ejus, & Actis non magnæ certitudinis.

SEC. VI. QUoties nobis de Sanctis Britannia Armorica eſt agendum, toties laudandus occurrit Albertus le Grand, qui ſolus eorum notitiam plenior em dedit; prout hac die decima ſeptima Junii producit in lucem, ſoltem exteris regionibus, S. Havaraam ſive Hervæum. In eo tamen maximam laudem meretur, quod certa & ſolida antiqui cultus argumenta proferat, quibus deficientibus, ad pratermiſſos tantiſper ablegandi eſſent, donec de illis magis conſtaret. Ad S. Hervæum quod attinet, colligit accurata Vita ejus numera 18. variis traſlationes Reliquiarum, anaſtomo quo anno, & a quo facrius celebrata; inchoando ab anno octingenteſimo ſeptuageſimo octavo, quando ex priori ſepulchro, quod ei a morte obtigerat, in eccleſia Parochiali, ſub ejus nomine poſtmodum dicata, tranſlatam eſt Breſtam, ad Capellam Prioralem Caſtri Regii, ob metum Normannorum Britones depopulantium. Deinde anno milleſimo ſecundo argentea capſa incluſum a Duce Godefride I. & honorifice loco repoſitum in Eccleſia cathedrali Nannetenſi. Hoc primum eſt antiqui cultus monumentum.

Cultus antiquus oſtenditur

ex veneratione Reliquiarum,

2 Alterum adfert idem Albertus ex antiquo Manuſcripto Rituali eccleſia Nannetenſis, anni nempe milleſimi ducenteſimi vigeſimi quinti: in illo legitur antequam Juramenta ſolemnia ad ejus ſepulchrum & Reliquias emitti ſolere. Præbent preterea antiquum cultum Breviaria & Legendaria antiquitus conſcripta, ex quibus Actis ſe collegiſſe teſtatur Albertus: Vita hæc, inquit, per nos collecta eſt ex antiquis Breviariis eccleſiarum Leonenſis, Nannetenſis, & Cornubienſium, quæ novem lectionibus Hiſtoriam continent hac decima ſeptima Junii; item ex antiquis Legendariis Mſs. C eccleſiæ Cathedralis Nannetenſis, & Leonenſis, atque eccleſiæ Collegiatæ Dominæ noſtræ de Folleoat in urbe Leonenſi, & altero Mſ. continente Vitam diſtributam per lectiones, Hymnos, Antiphonas, Reſponſoria & Proſas, quod ſervatur in eccleſia Parochiali de Favet diœceſis Treeorenſis in Sancti hujus honorem conſecrata ..... Tum ad cumulum auſteritatis adjicit omnes, qui Vitam S. Hervoi conſcripſerunt, vellaudabilem de eo mentionem in ſuis ſcriptis fecerunt, Robertum Canalem, de re Gallica libro 1. Periodo 6. Arnoldum Wion, in adjectionibus Ligni vitæ; Benedictum Gononam, in Vitis Patrum Occidentis; Magiſtrum Charron, in ſuo catalogo Epiſcoporum Nannetenſium, in Hervæo 11. & Calendario Nannetenſi ab ipſo ordinato; Renerum Benedictum, in ſuo Legendario, quod accepit ex Archivis eccleſiæ Cathedralis Leonenſis, ipſi tranſmiſſis per Rev. in Chriſto Patrem D. Rolandum de Neuville Epiſcopum Leonenſem, nobilem & diſcretum Dominum Ivonem le Grand, Canonicum Leonenſem & Electo ſyndrum Ducis Franciſci II. in diſquiſitionibus diœceſis Leonenſis.

& juramentis ſolemnibus factis ad ſepulcrum,

& ex Breviariis antiquis,

ac quæ recentiorum ſcripta,

3 Hæc omnia quamvis certe probent aut confirmant, S. Hervæum antiquitus, uſque in præſentem diem, ab eccleſia cultu ſanctis debito honoratum fuiſſe; non idcirco irrefragabilem auctoritatem vendicant Actis ab Alberto collectis, quamdiu nobis negatur opportunitas de antiquis iſtis, quæ allegat, monumentis, eorumque auctoribus, certius aliquid ſtatuendi. Etenim ſi Legendaria illa, aut Breviaria, omnia habeant, quæ profert ipſe, nuſquam credidero ob auctore, qui fidem in omnibus mereatur, primo exorato fuiſſe; ſed ſolum ex obſcura, & confuſa populi traditione, qua vix quidquam pro Sanctorum Actis, prater eam probare poteſt. Subinde etiam collectoribus ejuſmodi contigiſſe comperimus, ut circumſtantias ad Acta ex diverſis deprompta monumentis adderent, qua in his non inveniebantur, aut propria fallente ingenio, ita rem ſe habere perſuaſi, aut quia congruum id ipſis videbatur, omnia contigiſſe exiſtimantibus, ut ſua, quæ usurpabant, tempore fieri debuiſſent. Et quoniam non ſingula monumenta eadem Sanctorum Acta continent ſed aliqua dumtaxat, fit, ut iſta colligentes, nullo temporis ſervato ordine, ſæpe ſæpius enumerent plurima.

quæ tamen veritatem Actorum non probat,

4 Quod forſan Alberto viro licet ſtaceriſſimo & diligentiſſimo evenerit, cum dicit in principio Actorum, Childebertum Juſtino ſenore Imperante, Eccleſiam gubernante Hormiſda Pontifice, regnum Francorum ſuſcepiſſe: ſi verum eſt, quod Cointius ait contra Claudium Roberte, Childebertum anno DXII regnare cæpiſſe; eum Hormiſdas ſedere cæpit anno DXIV. Juſtinus imperare DXVIII. neque enim exiſtimo chronotaxim hic allegatam, in Breviariis antiquis lectam fuiſſe. Quod quadam etiam deſcripſerit more ſeculi ſui, oſtenditur, dum Britanniam Armoricam dividit in ſuperiorem & inferiorem, temporibus Clodovai & Childeberti, ſcriptoribus aliis dubitantibus, an vel tunc Armorica, Britannia diceretur. Videtur etiam confudiſſe nonnulla geſtorum tempora, dum Sanctum inducit modo vitam ſolitariam degentem, inde ſtatim ſe conferentem ad ſcholas diſcendi gratia, & aſpirantem ad ſacros Ordines, deinconfeſtim ad eremum fugientem, rurſus aperientem ſcholas adoleſcentibus, rurſuſque ad ſolitudinem ſe properantem, nec diu poſt minores Ordines ab Epiſcopo ſuſcipientem: quæ omnia, ſi ita geſta eſſent, aliquam argnerent in Sancto inconſtantiam, aut mutandi propoſiti facilitatem. Cæterum ut de veritate Actorum per Albertum collectorum judices, lector, Vitam ipſam conſidera, in qua nonnulla invenies, quæ ſopiat in Sanctorum Hybernorum, & Armoricorum Vitis, ut minus probata rejecimus: non enim opus eſt ſemper eadem dicendo repetere.

Auctore in eo errante.

& in adjectitiis ſtrenuſſimis.

A

VITA

Per Albertum le Grand Ordinis Prædicatorum,

Ex variis Legendariis gallice collecta.

CAPUT I.

Nativitas Sancti, & adoleſcentia.

F. B.

B

a Juſtino *a* ſeniore clavum Imperii tenente, ſedente in Romana cathedra S. Hormiſda *b* b Pontifice, Hoele *c* ſecundo regnante in ſuperiori c d Britannia, in inferiori Jovae *d*, anno Chriſti e quingenteſimo decimo quinto *f*, Childebertus f primus Clodovæo Magno patri ſuo in monarchiam Fraocicam ſucceſſit. Princeps hic inter reliquas, quibus ornabatur virtutibus, liberalis erat, & munificus in remunerandis iis, qui aliquod ipſi exhibrent obſequium; & ita ad palatium ſuum invitabat præclariusa quæque ingenia, non ſolum regni ſui, ſed etiam circumjacentium regionum. Inter eos, qui Childeberti obſequio ſeſe addixerunt, adoleſcens quidam fuit Huvarnion nomine ex magna Britannia oriundus, admodum eruditus, & variis, quibus perfecte loquebatur, linguis inſtructus; præ ceteris autem arte muſices excellebat, in cantilenis ad modos aptandis, & ſtipendiis ordinandis ad numeros: quibus cum Rex mire oblectaretur, inter familiares, & domeſticos eum adnumeravit, & divite donavit ſtipendio. Novus iſte auC lieus non permiſit ſe, quibus palatia Regum abundare ſolent, illecebris inquinari: ſed timorem Dei præ oculis habens, pie afficiebatur erga orationem, frequentabat eccleſias, & eleemoſynis pauperes juvabat, ſingularique cura pudicitiam & caſtitatem ſervabat illæſam.

2 Annis quatuor in Regia curia tranſactis, cogitabat patriam, & a Rege dimiſſionem rogabat; quam Rex ægre quidem, ſed tamen propter importunitatem conceſſit: nam virtutum ſuarum gratia eum intime diligebat. Donis ergo plurimis, & magnis muneribus eumulasum miſit eum in inferiorem Britanniam ad proregem *b* Jugduvalum *i* cum commendatitiis, ut facilis illac in patriam pateres tranſitus. *k* Huvarnion lauie & honorifice a Prorege excepius eſt hoſpitio per triduum. Eo tempore ſomnium ipſi de nocte objectum eſt, quo ſibi videbatur in ſponſam accepiſſe quandam iſtius regionis virginem; ſequenti etiam nocte idem ei obvenit ſomnium. Quapropter tertio illuceſcente die, cum ſacroſancto Miſſæ ſacrificio devotus intereſſet, ſupplex orabat Dominum, ut averteres a ſe ſomnia ejuſmodi, ſi a ſpiritu ſornicationis objicerentur: ſe enim optare illibatam per omnem vitam ſervare virginitatem: ſi vero ſomnia hæc a divina ejus provenirens voluntate, dignaretur hanc manifeſtius declarare. Ad eum finem diem in jejunio tranſigens, veſperi eandem orationem ad Do- D minum fudit, & quieti ſe tradidit. Eadem nocte tertium ei obvenit ſomnium, quod tale erat: vidit ingredientem cubiculum ſuum juvenem multo lumine circumdatum, qui eum ſubmiſſe ſalutatum ita alloqui viſus eſt: virginem, quæ tibi in ſomnio præteritis noctibus apparuit, ne dubites in ſponſam accipere: hæc quidem, ſicus & tu, caſtitatem ſervare decreverat; verum aliter Deo viſum eſt, qui ex vobis filium naſci decrevit, futurum Dei famulum ſanctitate præclarum. Virgo illa, nomine Rivannone, manc in via ad fontem quemdam tibi eſt occurſura.

3 Sequenti die Huvarnion Proregi viſionem narrando caponis non levem inde lætitiam capienti: tum uterque conſcenſis equis verſus mare progreditur. Via urbe egreſſis ad fontem occurrit virgo, quæ de nomine & ſtirpe interrogata, comiter reſpondit: nomen ſibi eſſe Rivannone, ſe parente mortuo fratri ſuo Riovato co- E habitare: reſponſum hoc eos compulit viam ſuam remetiri, & invitato ad ſe Riovato eum Rivannone virgine, ſomnium, quod Huvarnioni objectum fuerat, exponunt; compertumque eſt ſimilem viſionem obvenſſe virgini: hinc ortum omnibus gaudium, matrimoniumque decretum: quo breve poſt celebrato, novi conjuges apud fratrem ſuum Riovarum habitationem ſibi delegerunt.

4 Anno ad finem vergente Rivannona maſculum pepesit, qui exeus in lucem editus eſt, & in Baptiſmo Huvarnus vocatus, eodem quo pater nomine: qui non niſi ad quinquennium ſupervivens vitam finit, relicta in omnium animis magna ſanctitatis ſuæ opinione. Hervæus, orbus & minorennis, ſub tutela matris remanſit, quæ magna ſolicitudine ipſum educavit in teſſitorio Kereeanenſi; *l* ubi adhuc eunæ ejus, ſamquam ſanctiores Reliquiæ, aſſervantur, quarum ai- & pie educasacru curantue infirmi. Tenellum mater ſymbolum Fidei docebat & Pſalterium, quæ ante completum ſeptennium memoriæ mandaverat, ſimul cum hymnis breviarii *m*. Ut providerer ipſi Deus majoria meriti occaſionem, permiſerat viſu corporali orbatum venire in mundum: hinc nemine ducente per vias nequibat incedere. Accidit in vigilia *n* ſanctorum omnium, cum ſe ad eccleſiam parochialem *o* conferres, vicum pertranſiens, in quo ipſi aliqua præbebatur refectio, ut defatigatus ex itinere rupi inſideret: tunc ſternutanti dens *p* unus excidit, quem in rupis quamdam cavernulam abſcondit. Inde digreſſo & viam verſus eccleſiam proſequente, vici incolæ conſpexerunt ſupra rupem, cui inſederat, lumen magnum inſtar ardentis lampadis, aut accenſi cerei: & ipſe dua viæ ejus reſpiciens, videt vicum, unde exierant, ingenti ignis flamma, quæ ad nubes uſque pertingeret, relucentem, eaqua de re ſanctum adoleſcentem admonet, qui reſpondens ait: Deus meus tantum lumen produxit: vade & quære illum, ego hic reditum tuum operiar; & hæc dicens ſcipionem in terra defixit. Abiit famulus, & denſem retulit: ſed ita eurrendo feſtinaverat, ut pene calore & ſiti enecaretur. *q* Hoc præneſcens S. Hervæus, præcipit eatrabere ſcipionem terræ infixum: & ecce eodem momento fons limpidiſſimus exilit, ex quo

bibit

Patre ſuo defuncto

in aula ſua

m Hic cetera ad eccleſiæ procedit,

n

o

p ex dicto ſuo miraculoſo lumine erumpente,

q

jubetur per revelationem eum in ſuccurrere

A hibit ipſe, & ſalit uſque in præſentem diem, Fons S. Huvarni nuncupatus.

& fonte per ſuipſius nom dicto.

5 Interim dum ſanctus adoleſceos creſcerer ætate, creſcebat etiam virtutibus & meritis, plurimiſque eum miraculis Deus honorabat. Tranſibat forte per vicum quemdam, ducente eum itineris comite; cum pueri quidam opprobrium deridentes eum dicerent: Quo vadis, cæcule, quo vadis? At Sanctus, qui nolebat eos tanta ſeveritate punire, quasi ota olim Eliſæus contumelioſe a clamantes ſibi pueros; O fatui, inquit, oro Deum meum, ut ignoſcat animabus veſtris hanc, quam mihi inſeritis contumeliam: ſed

Pueri ei convitiantes

manu minens.

& rupes eum ledens duriſcus magis.

precor, ut in punitionem delicti, corpore non creſcatis amplius: quod ita eveoit: nam pueri iſti unorum inſtar parvuli permanſerunt. Alia vice eundem vicum peetranſiens, ut ſemper nudipes incedebat, pedem ad petram præacutam læſit. Hinc ita rupes deiceps induruit, ut nec

B ferro, nec chalybe lædi poſſet.

6 Cum teneretur deſiderio Deo ſervicndi in ſtatu Eccleſiaſtico, eruditndum ſe tradidit ſancto monacho, cui Martinıano nomen; eum quo annos ſeptem habitavit cantum Eccleſiaſticum, & Grammaticam r perdiſcens tam perfecte, ut inter condiſcipulos ſuos primas referret. Schola illa egreſſus, tuviſere decrevit avunculum ſuum S. Vulphroedum, t ea æmiæ ſanctitatis & doctrinæ virum, in cæruco quodam monaſterio Archidiaconatus Aquenſis. r Cumque mater ſua relictis terrenis opibus ſolitudinem incoleret, ignorans filius, in quem deſerti locum ſe ſubduxiſſet, interrogavit S. Vulphroedum: illum vero illuminavit Dominus, non ſolum revelans ei locum, in quo mater degeret, ſed rum etiam quod remiſſionem peccatorum ſuorum impetraſſet, & quod brevi de hoc mundo migratura eſſet. Hoc impulit ipſum, quam primum eam adire, ut benedictionem ejus recıperet, & morienti adeſſet; ob multa tamen corporis incommoda & ærciratem ſuam, permiſit ſuadenti S. Vulphroedo, is primus accurrerer, reverſuſque de omnibus ipſum

Grammaticam diſcit,

r

t

Avunculū viſit, eoque

ad matrem brevi morituram

C certiorem faceret, ac deinde ambo ſimul ad eam proficiſcerentur.

7 Hiſtia decretis, in viam ſe dedit S. Vulphroedus, parvi ſui domicilii commiſſa cuſtodia S. Hervæo nepoti, & comiti ejus Guiharano, cui injunxit, ut reliquum, quod ſupererat, agriculturæ perficeret, in eum finem relicto ipſi aſino ſuo. Fecit ſervus, quod imperatum erat, deinde aſinum dimittit ad paſcua; ubi inventum lupus devoravit. Hoc aſpiciens Guiharanus, neque auxilium adferre valens, clamando, conatue terrere lupum. Tum ſoete Hervæus in oratorio, precando Deum erat intentus, qui clamorem percipiens egreditur foras: & quid factum eſſet edoctus, rurſus ingreditur, intentiuſque orat Deum, ne occaſione ſui permittat hoc damnum evenire avunculo ſuo, & hoſpiti: ita oraote Sancto, ecce lupus citato curſu adeſt, quem videns Guiharanus, clamabat ad ſanctum, ut, janua oratorii occluſa, ſe ſervaret. At; Nequaquam, inquit, ille: non enim ad nocendum venit, ſed ad reparandum damnum, quod nobis intulit: apprehendito & abducito eum, & utere, ut prius ſolebas aſino. Paruit ille; & (o rem mirabilem) viderunt lupum innoxie com-

pro ſe miſſo;

lupum qui jumentum devoraverat,

oratione

citavit.

morantem in eodem eum ovibus ſtabulo, trahere carrum, ferre onera, & inſtar jumenti domeſtici ſubire ſervitia. D F. B.

ANNOTATA F. B.

a *Juſtinus ſenior imperavit ab anno* 518. *ad* 527

b *S. Hormiſdas Pontifex ſedit ab an.* 514. *ad* 523

c *Hoel ſecundus Rex Britannia regnavit ab anno* 484. *ad annum* 560. *per annos ſeptuaginta ſex.*

d *Britannia quidem Armorica apud Geographos nunc in ſuperiorem & inferiorem dividitur teſte Baudrand: verum an iſta diviſio in uſu fuerit tempore Clodovæi & Childeberti merito videor dubitare, quod tunc primum cœperint magno numero Britanni, trajecto mari, venire in Armoricam.*

e *Fuerit hic forſan ille, quem alii Jonam, alii Johavam appellant. Fuit præterea alius, tempore Hoelis, qui regnum Britannia ſibi vindicabat; nempe Rivalonus, ex Britannia majori in minorem trajiciens titulum Regis Britannia aſſumpſit, permittente, aut ignaviter ferente Hoele: ita ob multitudinem Regum, Regis titulus facilis obtentu erat.* E

f *Comitis in Annalibus Francorum Regnum Childeberti inchoat triennio citius; nempe Chriſti* 512. *contra Claudium Roberti, qui annum* 514. *ſtatuit. Childebertus autem non in monarchiam Francicam, ſed in ejus partem aliquam patri ſucceſſit. Defuncta enim Clodevæ, in quatuor filios diviſum fuit ejus imperium.*

g *Et hoc quidem non incongrue narratur: nam teſte Argentræo in Hiſtoria Britannica, tempore Hoelis II. multi Sanctorum & nobilium virorum ex majori Britannia in minorem trajecerunt, a quibus non ignobiles Hiſtorici exiſtimant, nomen Britannia illis terris illatum, contra pugnante Argentræo.*

h *Quis quaſe in regione non magna, diſceptantibus de regno duobus Regibus Hoele, Rivallone, & Jeva, Prorex neceſſarius erat? ſi vero Regis Locumtenentem malis deſignari, quales nunc habent nobiliores urbes ſub Rege Chriſtianiſſimo, non crede dignitatem iſtam tam antiquam eſſe.* F

i *Inter Sanctos, qui tempore Hoelis de tranſmarinis trajecerunt ad Britones, quidam S. Tugdualnomen natus: an forte ab iſto nomen Prætegis illius mutuavit quiſcumque primus hac Acta conſcripſit.*

k *Et hoc recte dicitur, nam regio admodum portuoſa eſt, ut facilis inde pateat ad ultramarina tranſitus.*

l *Alberto territoire de Kereran.*

m *Ejuſmodi Breviariorum uſus aliquammodo tritis ſeculis recentior eſt.*

n *Feſtum omnium Sanctorum inſtituit Gregorius IV. qui ſedit ab anno* 828. *ad* 844. *nec facile credendum, ducentis annis ante Gregorii tempora, feſtum illud in Britannia cum vigilia celebratum fuiſſe; quamvis varia Eccleſia diverſis diebus feſtum illud celebraverint, antequam per totam Eccleſiam, eodem die ſolenniter celebrandum, præciperetur.*

o *Oportet eccleſiem hanc Parochialem longius ſolite a domo ſanctiſſimi diſſitam fuiſſe, ut neceſſe fuerit in via quieſcere & reficere.*

p *Neceſſe eſt denique admodum vacillaſſe, aut fluctuationem admodum validam fuiſſe, qua illum excuteret.*

A q *Quid opus erat tam feſtinanter currere? & valde ſitibundus fuerit famulus, qui, cum ante horam dimidiam in vico ſitum bibendo ſedaſſet, rurſus ſiti pene deficiat.*

r *Res multum miranda, ſi Grammaticam, id eſt litteras ſcribere, & legere didiſſet caecus; quin etiamſi per grammaticam idioma latinum intelligat, id quoq; addiſcere caeco perquam difficile fuerit.*

ſ *Vitam iuſtam S. Vulphroedi repertam eſſe a ſe fatetur Albertus, nec diem cultus aſſignat; quem optamus diſcere.*

t *Vulgo L' Archidiacone d' Akb, ſitus eſt in Epiſcopatu Leonenſi; nam Archidiaconus Aquenſis unus eſt ex dignitatibus eccleſiæ Cathedralis Leo-*
B *nenſis; & ſolent majores dioeceſes in Archidiaconatus dividi. Attamen vix credere poſſum, quod talis fuerit eo, quo ſanctus vivebat, tempore, ſi ſeculo ſexto vixerit: non enim videtur jam tum Britannia in Epiſcopatus, aut Archidiaconatus diviſa fuiſſe, Apoſtoli ejus in propaganda fide adhuc laborantibus.*

CAPUT II.

Adeſt matri morienti, in variis eremis degit, monaſteria conſtruit, daemones pellit.

Ad matrem profectus

8 SAnctus Vulphroedus completo itinere perveuit ad ſororem ſuam, matrem S. Hervæi, & plurimam a filio ſalutem impertitur, quod magno gaudio fuit, mosbolicet & auſteritatibus ſponte ſuſceptis afflictæ. Oravit haec frattem ſuum Vulphroedum, ut adduceret ſibi filium; quod ipſe pollicitus domum revertitur, ubi edo-
C ctus quid eſſino, & lupo factum eſſet, gratias Domino pro tanto miraculo retulit. Deinde cum Hervæo rurſus ad matrem profectus eſt. Hervæus autem matri aperuit revelationem ſibi factam de peccatorum remiſſione percepta, & inſtante tempore felicis tranſitus. Propterea gaudio delibuta ſancta mulier, benedicens filio, adjurabat eum, ut ibidem ſubſiſteret eum avunculo ſuo, donec ex hac vita migraſſet. Hanc ob cauſam in eremo eadem commoratus eſt cum aliis paucis Religioſis: *a* S. Vulphroedo *b* in eremum aliam, quæ eremus ſaocti divi vocatur, profecto. Interim Angelos S. Hervæo prænunciavit diem, qua mater ejus mortem obituta eſſet; quod ipſe aliis, qui ſecum erant, monachis iodicavit; mittens eos binos, & binos per ſingulas noctes, ut in ejus cellula ſacras in oratione vigi-
morientemque praeſentibus adjuvat. lias ſervarent. Pridie veſperi ejus diei, quam moreretur, apparuit vicinis omnibus, ſupra oratorium ejus, ſcala pulchra, & lucida ad cœlum uſque pertingens, perque eam aſcendentes, & deſcendentes Angeli, qui audiebantur ſuaviſſime cantare cantica. Sanctus matrem adit, ultimiſque ſacramentis ad felicem ea hac vita tranſitum
& defunctam ſepelit munieodam curavit. Poſteaquam vero animam creatori reddidiſſet, ſepelivit eam in eodem oratorio, quæ nunc eſt eccleſia parochialis de Land-Hovaro, ubi ad tumulum ejus multa contigerunt miracula. c

a b *mortem ei praedixit;*

9 S. Hervæus longo adhuc tempore poſt matris obitum in ejus oratorio ſe continuit, die noctuque orant ad ejus tumulum: deinde ſcholas apetuit pueris erudiendis *d*, qui ea circumſita regione ad eum confluebant. Degebant cum eo in eodem loco monachi nonnulli vitæ ſaoctitate & perfectionis ſtudio præſtantes; qui magnis, quæ per eos Deus operabatur, miraculis omnes rapiebant in admirationem. Quadam die per divinam intellexit revelationem obitum avunculi ſui Vulphroedi. Pertæſus etiam locum nimis celebrem, & frequentes hominum turbas ad ſe confluentes, decrevit oratorium iſtud deſerere, & aliud magis ſolitarium perquirere. Egreſſus itaque cum Monachis ſuis e adire decrevit oratorium, & ſepolebrum S. Vulphroedi: eoque conſilio deſertum penetrat, occurrenteſque forte paſtores rogat, ut ad oratorium Saocti viam monſtrarent, quod fecerunt. Neglectus jacebat locus ſacer; collapſis *f* to terram parietibus, & tectis, eorumque ruinis ita contectum pavimentum, ut diſcerni non poſſet, quo loco ſanctum corpus requieſceret. Interim dum Sanctus in oratione proſternitur, tam vehementer terra contremuit, ut omnes, qui in oratorio aderant, in terram collabereotor, & qua parte ſacrum pignus depoſitum erat, terra ſeſe aperuit, biatu, per menſem integrum, ſuavem ſupta modum ſpirante odorem. Hoc tam manifeſto miraculo inventum tumulum magiſtri, & avinculi ſui, S. Hervæus lapidibus concinne circumſepſit, qui deioceps miraculis *g* magnis inclaruit.

d *ſcholas puerili inſtituit.*

Avunculi ſuum obitum ſibi revelati, gens

e

f

ſepulcrum ejus ornat.

g

so Inde profectus eſt ad ſaoum *b* S. Pauli, urbem præcipuam Epiſcopatus Leonenſis, ubi ab Epiſcopo benigne exceptus Minores Ordines *i* uſque ad Exoteriticum ſuſcepit, noluitque ulterius promoveri, ſeipſum indignum exiſtimans. Io reditu autem memorabile quid evenit. Cum longius diſtaret a ſano S. Pauli, dicit monachis ſuis: Tædet me fere quotidianæ & vagæ peregrinationis: oremus Dominum, ut nobis locum demonſtret, in quo degere poſſimus, ei ſerviendo reliquis diebus vitæ noſtræ. Omnes ſe precibus dederunt; & ecce vox de cœlo dicens: Proſequimini viam Orientem verſus, & ubi juſſero vos
revelatione divina edo- itetato requieſcere, ibi erit habitatio veſtra. A-
ctis ctis gratis pro oraculo, recta in Orientem iter dirigunt, donec longiut profecti, pervenerunt ad agrum multo frumento conſitum, in quo ob defatigationem conſederunt: & ecce iterum vox de cœlo dicens: Hic manete, hic habitate. Iterum gratiæ Deo habitæ. Tum Sanctos in eodem campo, ittnere & calore exhauſtos, receotis aquæ fontem elicuit. Cumque ager ad virum quemdam honeſtum, cui nomeo Innoco, ſpectatet, eum ad ſe vocari juſſit, ipſique expoſita divina vulunrate, rogavit, ut ſibi largiretur agri partem ad parvum monaſterium ſibi foiſque ædificandum. Enim vero, inquit Innoco, quid frumento fiet, quod adhoc vitide, & immaturum eſt, ſi modo demetatur, peribit: expecta pauliſ-
& miraculo compertus per uſque ad meſſem proaimam. Nequaquam repooit Hervæus, ſed quantum ea agro demetam immaturum, tantum tibi ſiccum & maturum tempore meſſis reſtituam. Poſtquam ita inter ipſos cooventum eſſet, emperunt omnes frumentum cradicare, idque colligentes in faſcicu-

a b *loram adificando monaſteria*

los

A los seorsim reposuerunt: factum est autem, ut singulari Dei favore, adventante messe, falciculi adhuc vireotes demessi non solum maturuerint, verum etiam toduplum excreverint, & multiplicati sint: quod videns Innocq, & sonem miraculose elicitum a S. Hervæo consideraus, venerabatur Deum, qui tam sanctos ad se viros destinasset: agrum integrum Sancto donat cum vico adjacente, & promittit ecclesiam sois sumptibus ædificandam.

contemnens sanctum punitur,

55 Cum Sanctus dia quodam adesset operis io constructo do monasterio laborantibus, nobilis quidam Tyrmallonus insequebatur grassatores dus, qoi monilia uxoris suæ rapuerant: & ites prosequens festinanter Sanctum nte revertitur, nec salute dignatus est. Tum vero tam spissa nubes eum involvit, ut equi nec visum invenirent,

B nec subditis calcaribus movere osor. Tum unus ex famulis monuit Dominum, hoc in ultionem irreverentiæ in Sanctum admissæ, evenire. Tyrmallonus itaque viam remeriter versus S. Hervæum, & aquo descendens, pedibus ejus advolvitur, & veniam orat; quam Sanctus, eum de terra elevans, facile concedit; oratione deinde eogit adesse illico raptores, concessaque eis vita, restituere monilia Domino.

punitur beneficium ejus consequitur.

Ranat coaxantes

56 Sanctus noleos nimium gravare benefactorum suum Innocum, decrevit pas eirrum jacentem regionem, pro Dei amore quærere subsidium constructo monasterio seo: deduci igitur se voluit per montem Aram ℞ in regionem Coroubiæ ℟, ubi statim rumor adventus ejus percrebuit. Hospitium quandoque hshuit in villa Laungoedrec vocata. Hospes eras nobilis quidam Uvoigonus, qui illum honorifice excepit; quippe non hominem eum reputabat, sed sanctum magnumque Dei amicum & famulum, ut revera erat. Villa ista silvis perpulchre circumsepta, in quibus stagna erant, & piscinæ, atque in iis

ejiunatores ejus jubet

C ingens ranarum multitudo, quæ coaxatione sua multam molestiam creabant villæ incolis. Vesperi eum de more cœoa haberetur, & amphibia illa consuetam sibi musicam inchoasseot, hospes super incommodo isto conqueritur: Sanctus ad orationem confugit, & continuo illæ obmutescuot, ac si guttur ipsis præcisum esset. Ex præsentibus aliquis hoc advertens miraculum, exclamavit: si reliquis nunc conticentibus una sola

cœpta una.

coaret, credam ipsum hominem sanctum. Vix verba ista protulerat: eum ecce una sola cœpit indefinenter coaxare. Uvoigonus viso miraculo, ea silvis suis largitus est Sancto ligna omnia necessaria suo monasterio, multas præterea terras, & villas, commandans se precibus ejus.

Dæmonem servi specie famulantem

57 Ex Cornubia rediens Hervæus transivit per curiam Comitis Heleni, a quo magno gaudio & benevoleotia exceptus, ipsi in autam dixit: veoi huc, ut te, tuosque liberem a grandi, in quo versamini periculo; nam mihi revelavit Dominus, dæmonem sub humana specie in domo vestra versari, qui tibi instar famuli inservis. Obstupuit ad hæc Comes; sed dissimulans nemini quid quam indicavit: iterumtor mensæ & accumbitur: potum Hervæus rogat: dæmon in ephebi specie vinum offert. Tunc Sanctus elevata manu, signum S. Crucis super calicem format, qoi disrumpitur effuso vino. Hoc cum iterum & tertio factum esset, stupente Comite, D mirantibus cunctis, Sanctus apprehendit dæmonem, & invocato Dei nomine jubet eum declarare, quis esset, & quem in finem domum hanc intrasset. Sum, inquit, dæmon infernoegressus, qui ad crapulam & gulam homines excito, ad iram, discordiam & rixam provoco, quaodoquidem vero me, invitum & frendentem licet, cogit divina potentia, per sanctum famulum suum, hoc declarare, potum hunc ideo miscueram, ut si ex eo bibissetis, furore in invicem exardescentes, mutuis vulneribus hoc loco occubuissetis. Tum Sanctus Dei nomine præcipit, *pellit.* domum istam desereres, nec amplius reverteretur. Ille jussa facit, clamans per aerem: Hervæe, Hervæe serve Dei, eur mihi tam crudele moves bellum? Comes Helenus videns se tanto periculo liberatum, gratias egit Deo, & S. Hervæo, qui raversus ast ad suum monasterium.

ASIMPR. GALLIS- co *& Dæmon cum domo-fuccis occidere machinantem*

14 Similem fraudem detexit in monasterio S. Majani: nam cum se eo contulisset, Deo per *in* Angelum jubente, eodem revelante cognovit, E inter sancti Abbatis Domesticos, diabolum sub humana specie latere, quod S. Majano aperuit: qui convocatos omnes domesticos obtulit S. Hervæo, singulos jubens seorsim ad ipsum accedere. *in monasterio S. Majani* Hic eos interrogabat de nomine, patria, officio. At dæmon diu tergiversatus, coactus tandem est Sancto sese sistere: interrogatusque dixit; se Hueau vocari, oriundum Hibernia, arte fabrum cæmentarium, serratorem, & nautam bonum, denique nullum opificiem esse, quod non posset exercere. Cum igitur, inquit Sanctus, tam bene omni arte instructus sis, pavimento signum Crucis digito imprima, & Jesum Christum Crucifixum adora. Voluit miser aufugere, & sese abscondere: at Sanctus eum subsistere compulit, & S. Majano dixit: jam nosti, quali usus fueris servo; adducamus eum ad vicinum tuum Abbatem Gedovinum, ut ipse nobis indicet, quid eo faciendum. Addecunt itaque eum, & sacris exorcismis coactus, confessus ast, eo se fine in monasterio conversatum, et monachos deciperet F & seduceret. Mandatum ei est in Dei nomine, ne amplius eo veoiret, devolveretque se in mare præcipitam.

idem fatibi?

ANNOTATA F. B.

a *Si Vulphroedus alio abierit, quomodo satisfecit postulato sororis sua; nisi forte discessus ejus hic per anticipationem referatur.*

b *Armoricæ* sant divi.

c *Unde miror eam inter Sanctas ab Alberta non referri.*

d *Nisi intelligatur id fecisse non per se, sed per habitantes secum Monachos, incredibile est a caca pueros doceri potuisse, quod satis difficile esse solet magistro acute videnti. Præterea id parum congruit eremiticam vitam sectanti.*

e *Quid igitur factum scholis ejus?*

f *Fateor, non solet esse tam firma structura talium oratoriorum, ut ad secula perdurare possint: at unius alteriusve anni spatio, quantum interjici solum potest inter mortem S. Vulphroedi & perquisitionem tumuli ejus, quis credat ita collabi potuisse omnia, quis credat rustica & pastores, qui ipsum,*

ut

A EXIMPR. GALLICO

ut ſanctum colebant, nullam curam habuiſſe ſervandi ſaltem aliquam ſepulchri memoriam.

g *Optaremus miracula hæc, ut & Rivannonæ ab idonco ad probandum auctore, ſcripta videre.*

h *Ipſa civitas vocatur* Leona *vel* S. Paul de Leon, *in ora ſeptemtrionali Britannia minoris, Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Turonenſi. Eccleſia Cathedralis dicata eſt* S. Paulo *primo Epiſcopo Leonenſi, de quo actum a nobis* 12. *Martii, qui potuit eſſe Epiſcopus, de quo in hac Vita agitur: dicitur enim a Sammarthanis obiiſſe circa annum* 600. *a nobis circa* 573.

i *Cæcus juxta canones irregularis eſt ad omnes Ordines; quomodo ergo ordinatus dicitur? videtur ſubinde auctor Vita inter ſcribendum oblitus Sanctum cæcum fuiſſe.*

k *Albertus Le Grand* Montagne d' Arè.

l Cornubia *pars Britannia minoris Cornualhie Gallis.*

B m *Gallice S. Majan idem, qui S. Meen, de quo agendum* 21. *Junii.*

CAPUT III.

Coram Epiſcopis honoratur Miraculo, Cælum apertum videt, moritur.

a 15 EO tempore Comes Comorrus *a* in urorem duxerat S. Triphinam filiam Guerokı *b* Comitis Venetenſis, quam exiſtimans gravidam, crudelitate pluſquam barbarica interemit eam cum filio ſuo S. Ttemorio *c*. Cum Guerokus ſceleris tanti atrocitatem maeſtaſſet, omnes Britanniæ Epiſcopi convenerunt ad crimen puniendum, & membrum tam putridum ab Eccleſiæ corpore reſcindendum. Synodus iſta habita fuit in monte appellato Menes-bre *d* prope l' Ourgatt e, Belleiſle *e* & Guengamp *g*. Non enim audebant convenire in urbem aliquam, timore

b bujus tyranni, qui occiſo Rege Johava *b*, filium ejus Jugduvalum exulare cogebat, & ita pro libitu toto regno dominabatur. Epiſcopus Leo-

i nenſis ad ſynodum iſtam aſcendens, jubet S. Hervæum venire ſecum: hanc ob cauſam non potuit tam cito adeſſe: nam S. Hervæus, ut erat cæcus, & nudipes incedebat, non poterat alios eundo ſubſequi. Cum ad ſynodum perveniſſet, ea præſentibus quidam audita cauſa, ob quam ſerius adeſſet Epiſcopus Leonenſis, iracundia commotus dixit, ut quid tantum temporis conſumpſimus, hunc cæcum præſtolantes? S. Hervæus nihil dicto hoc irritatur, ſed placide reſpondit: Frater mi, ut quid mihi exprobras cæcitatem meam? numquid non in divina poteſtate eſt, te quoque viſu privare? numquid non ſecundum beneplacitum ſuum ipſe fecit nos? numquid non gratiæ debemus ipſi, quod nos tales, quales ſumus, creavit? Reprehendebant graviter alii Epiſcopi virum hunc, qui continuo ſenſit gravem Dei manum ſuper ſe: confeſtim enim in terram concidit, facie ſanguine madente & amiſſo viſu: hoc videntes alii, vindictam divinam agnoverunt, ſupplicaruntque Sancto, ut viſum reſtitueret, & vulnus curaret: omneſque ſe in preces dederunt, Sanctus ſalem, & aquam poſtulat ab benedictionem. Reſpondetur aquam non eſſe reperiendam in monte tam excelſo. At Sanctus ſcipione ſuo Crucis ſignum format in terra, & fodi jubet. Atque ecce fons nitidiſſimus exiit, cujus aqua, per miniſterium præfectorum Epiſcoporum, benedicta, lavat oculos cæcuti, & viſum ipſi reſtituit: in memoriam autem tam præclari miraculi, ſacellum extructum eſt in ſupercilio montis ad honorem S. Hervæi, & Sanctorum Bettonum.

D *Synodus ad puniendum parricidium convenit,* *adeſſe ſervum veriti ſanctus ejusdem paſtitus fuit,* *miraculoſa puncti convitiator* *nova miraculo ſanatur.*

16 Synodo finita, Epiſcopus Leonenſis & S. Hervæus ad propria redierunt; in familiari, quod per viam habebant, colloquio, Hervæus uno alterove verbo mentionem fecit de revelationibus ſibi factis, quod audiens Epiſcopus rogavit illum, Dominum oraret, ut ſtatum poſſet eſſe particeps: promiſit Hervæus, & cum ad S. Pauli ſanum revertiſſent, ſubduxerunt ſe omni humanæ converſationi, jejunantes omni tempore. Tertia vero die circa meridiem, audiverunt vocem dicentem: ſuſpicite in altum: ſuſtulerunt oculos, & viderunt cœlum apertum; diuque contemplati ſunt Ordines cœleſtes, Hierarchias E Angelicas, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, Martyres, Confeſſores, Virgines, & omnem cœleſtem curiam, audieruntque interim ſuaviſſimam harmoniam cantantium: & cœpit S. Hervæus omnes & ſingulos nominare, Angelo ipſi ſuggerente omnium nomina: deinde cantarunt canticum, Cantemus Domino &c. eoque finito clauſum eſt cœlum, & Epiſcopus Leonenſis, tam attonitus permanſit ea hac contemplatione, ut oculos a cœlo avertere non poſſet. Taodem S. Hervæus valedicens Epiſcopo ſuo, revertſus eſt ad monaſterium ſuum. Vulpes gallinam monaſterii ceperat: Sanctus vero oravit, ut Deus ſibi furem revelaret: & ecce vulpes gallinam tlæſam, & vivam retulit.

Epiſcopus vagari revelationum eſſe particeps, *cælum apertum et ſanctus videt* *Vulpes reptam gallinam rejert,*

17 Tandem appropinquavit tempus, quo Deus Sanctum ſuum remunerare volebat. Tum per revelationem intellexit, mortem ſibi intra ſeptem diem inſtare, quod indicavit Presbytero Hadriano, & Hardiano, & Gozhurano, aliſque monachis ſuis. Amitam habebat nomine, & re F Chriſtianam, quæ de morte ejus inſtante certior facta projecit ſe ad pedes ejus, ſupplicans, ne permitteret ſe ipſi ſupervivere. At ſanctus reſpondit: Hoc ego rogandus non ſum: Deus ſolus vitam noſtram aut prolongat, aut abbreviat, juxta beneplacitum ſuum. Adſis mihi in ultima hac infirmitate mea, & reliqua Divinæ providentiæ permitte. Commendato itaque monaſterio ſuo, & Fratribus ſuis Presbytero Hadriano, cum proceſſione circuivit cellulam ſuam, deinde lectum ſe projecit, grandique infirmitate preſſus, viribus deſtitui cœpit. Otari juſſit Epiſcopum Leonenſem, ad ſe dignaretur venire, qui eo pervenit ſeato morbi die; huic Sanctus confeſſus eſt: abſolutione & benedictione Epiſcopali percepta, ſacro Viatico & extrema Unctione munitus eſt. Deinde Antiſtiti Monachos ſuos commendavit, & jacens in cinere, cooperiut cilicio, ſpiritum ſuum reddidit in manus Salvatoris. Mulier optima, amita ſua Chriſtiana, pedibus ejus advoluta, etiam defuncta eſt. Simul atq; aſſlatat animam, Epiſcopus & Monachi audiverunt in aere cœleſtia cantica; S. autem Antiſtes cum ſanctis Abbatibus Gueuegano, Majano,

mortem ſuam prædicit; *& ad eam omnia diſponit;* *præſente Epiſcopo moritur,* *cum amita ſua.* *ſepelitur honorifice;*

A jaoo; Mormedo, cum Clericis, & monachis ſuis, exequias ejus celebrarunt, ſepelientes eum ante altare oratorii ſui, in capſa lapidea firmata ferreis & plumbeis laminis. Deinde ſupra parvum iſtud oratorium ædificata eſt mojor eccleſia Parochialis, quæ de Sancti nomine appellata eſt Land Hovarne, ubi ſepulcrum ejus ſpectatur miraculis illuſtre per merita & interceſſionem Sancti.

trans ferur corpus,

18 Sacrum ejus corpus manſit in eccleſia de Land Hovarne uſque ad annum octingenteſimum ſeptuageſimum octavum, quo tempore ad vitandum Normannorum furorem, delatum eſt Breſtum ad capellam Prioralem Caſtri Regii; ibique quievit uſque ad annum milleſimum ſecundum, quando Dux Godefridus *k* illud tranſtulit in magnam capſam argenteam inſculptis præcipuis vitæ ejus Actis, & gemmis adornatam, eamque dono dedit Confeſſario & Elecmoſynario ſuo, Hervæo *l* Epiſcopo Nannetenſi, qui eamdem intulit theſauro cathedralis eccleſiæ, ubi venerabiliter conſervatur in ſacello ejuſdem eccleſiæ, quod primum eſt ad dexteram navis, ædificatum a Guilielmo Gueguen *m*, quondam Epiſcopo Nannetenſi, qui ibidem conditus eſt in tumulo marmoris candidi. Hic Sanctus perjuriorum oſor eſt: pejerantes enim ad capſam Reliquiarum ejus graviter ſuere puniti; unde antiquitus ſacramenta ſolennia, juſſu magiſtratuum, ſupta Reliquias S. Hervæi emittebantur, ut adverſit antiquum Rituale Manuſcriptum in pergameno, de officiis propriis Eccleſiæ Nannetenſis, ordinatum anno milleſimo ducenteſimo vigeſimo quinto.

k & argentea capſa includitur,

m punit perjuria.

B

D

ANNOTATA F. B.

a *Leonenſis ſcilicet. Hujus meminit Argentræus in Hiſtoria Britannia libro 2. cap. 2.*

b *Hic eſt* Guerech Comes Veneteoſis, *qui contra Chilpericum bellum geſſit, a Gregorio Turonenſi appellatus* Warnech, *teſte Argentræo lib. 10. Cap. 29.*

c Triphinam, *& Tremorium inter Sanctos refert Albertus le Grand, ſed fatetur ſe Vitam non habere.*

d Meoctbre *Argentræo, qui dicit ibi Sanctum habitaſſe, adeoque eo non potuiſſem convenire Epiſcopi.*

e *In Mappis Geographicis vocatur, ut exiſtimo,* Lovegra.

f Belliſle *ferſan oppidum donatum Abbatiæ de Kemperle.*

g *In mappis* Guingand.

h *An forte hic eſt, quem Albertus initio hujus Vitæ* Jovam *appellat, Regem Britanniæ inferioris: Argentræus* Jonam, *cujus mortem, ejuſque filii fugam, & ſcelera Comorri narrat hiſtoriæ lib. 2. Cap. 2. ubi etiam dicit Comorram ab Epiſcopo Britanniæ fuiſſe excommunicatum; ſed de parricidio verbum nullum.*

i *Quomodo eam permiſit venire Comorrus, qui erat Comes Leonenſis? niſi forte alibi tunc habitarit Epiſcopus.*

k Godefridus I. *dux Britanniæ patri ſucceſſit anno 992. uſque ad* 1008.

l *Albertus aſſerit eum electum anno 999.*

m *Hic poſſeſſionem Epiſcopatus adiit anno* 1498 *obiit* 1506.

E

F

DE S. HERBAUDO &c. *Vide Append. tom. 6. Junii pag.* 202.

DE SANCTO HYMERIO

EPISCOPO AMERIÆ IN UMBRIA

C

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G.H.

De cultu, deque hiſtoria vitæ, translationis, & miraculorum.

SEC. V. AUT VI.

AMeria, *aliis* Amelia, *urbi Umbriæ antiquiſſima, in amœno fertilique colle ſita, a Ciceronе, Virgilio, Plinio, Ptolemæo, Strabone, Plutarcho, Feſto, aliiſque memorata, uſque ad declinationem Imperii, Romanæ rei parvit; deinde Eccleſiaſtica ditioni ſubjecta fuit, & Epiſcopali Sede exornata. Inter ſuos Epiſcopos habuit* S. Hymerium, *cujus ſacra memoria ad hanc ævi celebratur. Petrus de Natalibus lib. 6. Catalogi cap.* 122. *de* S. Hymerio *iſta ſcribit.* Hymerius Epiſcopus, Æmiliæ in Toſcia (*imo Ameriæ in Umbria*) *virtutibus & miraculis clarus, ibidem in pace quievit* xv. Kalendas Julii, ibidemque ſepultus fuit. Cujus corpus proceſſu temporis quidam Epiſcopus Cremonenſis, illuc ab Imperatore ea aliqua cauſa directus, dato pretio non modico, obtinuit, & Cremonam translatum in eccleſia almæ Virginis Cathedrali honorifice collocavit, ubi & miraculis pollet. *Hæc ibi. Secati Grevenas in Additionibus ad Uſuardum, Maurolycus, Felicius, Caniſius, Wiſfordus, Molanus; ſed ad diem* xvii. *plerique eorum poſt Grevenum & Molanum. Verba ſunt:* Cremonæ S. Hymerii, Epiſcopi Æmiliæ, & Confeſſoris. *At Galeſinius ſolum* Cremonæ *adſcribit. Nitidius in Romano Martyrologio ſingulatim exprimantur:* Ameriæ in Umbria, S. Hymerii Epiſcopi, cujus corpus Cremonam translatum eſt.

Memoria apud Petrum de Natalibus,

& in Martyrologiis.

2 Vitam ejuſdem Sancti, *inquit Ughellus in Epiſcopis Cremonenſibus, tom. 4. col.* 800. ſcripſit Ambroſius quidam Abbas, quam Irgimus in veteri Codice: quem nobis communicavit eruditus ſenex, amicus noſter, Abbas Conſtantinus Cajetanus, cujus ioitium; Cunctis ſanctæ Cremonenſis Eccleſiæ Fratribus, veſtræ quondam Fraternitatis Ambroſius, nunc Abbas indignus, ſalutem in Chriſto. Nuſquam valet humana præſumptio &c. Ibidem etiam extant ejuſdem S. Hymerii miracula, a quodam Cremonenſis eccleſiæ Canonico, Offredi Epiſcopi temporibus, circa annum

D. P. *Vitæ, translatio, & miracula antiquibus ſcripta.*

Do-

A Domini MCLXXIV. quorum initium ; Licet, dilectiſſimi, dignum Sanctorum &c. *Translationis & Miraculorum hiſtoriam ex ipſius Ughelli* AUCT. G. H. *egregio habimus : nec non inter ipſa deſcriptam Epiſtolam prænotatam, veluti ſecuturæ mox Vitæ præviam, ſed quam Ughellus in illo Ms. non reperit, vel (quod minus crediderim) non curavit tranſcribendam. Ipſam Vitam ubi primum requiſituri neſcio, inveniam nobiſque communicatam pro magno habituri theſauro. Siquidem ex illa Epiſtola mox integre danda, & verſibus aliquot ei inſertis videtur conſequi eodem tempore, & ſtylo ſcriptam Vitam eam eſſe, quæ ſcripta ſunt miracula ; & profitetur auctor, quod Dominus ſibi innotuit Hymerii ſcriptis promere facta, & nihil ſe ſubdola calliditate intimare : ſed quæ ab illius loci hominibus, unde B. Hymerius fuit Epiſcopus, & quæ a noſtris, inquit (ego* B *Monachos intelligo) didici, hæc etſi indigous protuli. Talis Vita defectum ſupplebit alia multo recentior, qua quomodo ad noſtras manus pervenerit, dignum eſt commemorare.*

recentior ab Ætate Alex. III. Papa ſubmiſſa

3 Alexander Papa VII. *cum in Minoribus eſſet* Fabius Chigi *appellatus, Nuntius Apoſtolicus directus ad partes Rhenı, & inde auctoritate Pontificia miſſus Monaſterium Weſtphaliæ ad pacem communem procurandam ; inde, ut ſemper fuit ſtudiis noſtris de Actis Sanctorum edendis addictiſſimus, ita ſæpe varia Acta Sanctorum tranſmiſit, inter quæ habemus Vitam S. Hymerii Epiſcopi Amerix, quam ex ipſa tunc nobis ſubmiſſa charta edimus. Auctor hujus Vitæ fuit* Antonius Maria Gratianus Epiſcopus Amerix, *qui ſuæ Eccleſiæ præfuit ab anno* MDXCII. *uſque ad annum* MDCXI. *vir magnæ doctrinæ, quique conſcripſit* opus aureum de

auctore Gratiano Ep. Amerino.

ſeptem Eccleſiæ Sacramentis, de ſacrificio Miſſæ, de vita miniſtrorum Eccleſiæ, de Parochorum officiis, & de multis aliis, Venetiis anno MDCXVII. excuſum. *Huic operi ſub finem addunter* Vitæ Sanctorum Amerinæ Eccleſiæ Patronorum ab *eodem* Gratiano ſcriptæ, *inter quas extat* C *etiam hæc* S. Hymerii, *indeque ad tertiam editionem Surianam tranſlata eſt. Illuſtre compendium extat apud Ferrarium in Catalogo Sanctorum Italiæ, citatis monumentis Eccleſiæ Amerinæ, & Cre-*

Compendia apud alios,

monenſis, & apud Ughellum tomo primo Italiæ ſacræ in Epiſcopis Amerinis. Ludovicus Jacobillus Acta S. Hymerii *Italice deduxit tomo primo de Sanctis Umbriæ, citatis antiquis Mſs. Lectionibus Eccleſiæ etiam Amerinæ & Cremonenſis, e quibus ſcilicet Vitam confecit Gratianus, poſt quam ſeorſim agemus de S. Hymerii apud Cremonenſes cultu.*

tempus vitæ & ſedis.

4 *Quo tempore vixerit, incertum eſt. Jacobillus arbitratur eum* Romæ ordinatum Epiſcopum a Silveſtro Papa, circa annum CCCXXV. ac mortuum eſſe circa annum CCCXLV. *At Ughellus aſſerit* haud ante annum CCCC. vixiſſe Hymerium. Sed multo poſt cum monachorum ſanctum inſtitutum efflorescere cœpit : *qua propter etiam* placuit *Ughello* illum commemorare poſt Saluſtium Epiſcopum, qui Romanæ Synodo ſub Symmacho Pontifice celebratæ reperitur ſubſcriptus habitæ anno DII. *Ibi* Salustius *aliquis adfuit quidem, ſed non indicata Sede, & ſic aliqui apud Jacobillum obitum ejus referunt ad annum* DXIV. *Porro apud Ughellum ob catalogos Epiſcoporum Amerinorum valde imperfectos, non reperitur certus ullus ante an.* DCXLIX. *quando* Adeodatus Amerinus Epiſcopus *ſubſcripſit Concilio Romano ſub Martino Papa.*

D

AMBROSII ABB. EPISTOLA

Ad ſcriptam ab eo antiquiorem Vitam, quæ deſideratur.

Cunctis ſanctæ Cremonenſis Eccleſiæ Fratribus veſtræ quondam fraternitatis Ambroſius, nunc Abbas indignus, ſalutem in Chriſto.

NUſquam valet humana ſuſceptio, ubi divina non decerit cooperatio : & nihil eſt terrena factio, cui cælica obſtat collectio. Idcirco nemo totus implicatus ſeculo arbitretur ſe placere Deo : quiſque ergo laboret exterius, quo felix vivat interius. Notum enim vnlo fieri veſtræ Fraternitati, quæ Dominus mecum innoruit parvitati, E Hymerii ſanctı noſtri Patris atque beati magnifica ſcriptis depromere facta ; ſed tamen non eſt meæ poſſibilitatis, nec fortis ingenii, vel calliditatis hoc tantum promere, ni aliàs ſupperat ſcire. Omnes ideo nunc precor attendite, & huc ſancta mente vertite ſeoſum : quoniam quidquid operis facturus, quidve ſim dicturus veſtro favore grandiſono, & ſummo admiuiculo ſatis indigeo.

Auctor profitetur ſe nihil infinitum poſſum.

ſcribere de S. Hymerio.

Eſt quia res grandis multis diſtranda magiſtris. Quamvis eoim hic ſecundus labor non priori maneat ſimilis, tamen quæſo, ne contemnatis : non jam quod mea mens parvula voluit, id ſtylo ſcribens tenui protulit. Parcite, peto, parcite ætati ; & ſapientiæ veniam dantes, nolite zelo tacti livido invidere : ſed amore divino pleni gaudete : & hoc mihi cœlitus datum credite, quia non ſum ſic philoſophiæ lacte alitus, nec melleo nectare paſtus, ut tanti Patris egregium auderem promere factum, niſi exlica vis tantum opus ſuggereret. Si quid autem hujus actı fuerit fellcum, conglutinata caſtitas faciat melleum : ut igne probatum (aurum) ſolidum, rutilet ſepiplum. Ne miremini me noo poſſe clavam de manu Herculis trahere, dum ſureulum pigmæi digitis nequeo vellere, magno uixus conſtmine. Ego igitor non, ut divites, grandia jacto munera templo ; ſed velut pauperula offero minuta Domino ; torumque victum, quem habeo, libeoter impendo. Nemo enim mea capacitate, aut ſubdola calliditate iſtud me arbitretur intimare : ſed quæ ab illius loci hominibus, unde B. Hymerius fuit Epiſcopus, & quæ a noſtris didici, hæc etſi indignus protuli.

petit ſumen juvari a Fratribus,

& ſuum excuſari tenuitatem.

Eſt nihil orbe novum, docet ut nos dogma priorum.

Multa tamen de prædicti Patris ſanctitate audivi, quæ tacitur prætermiſi ; timens ne in falſitatis ruerem baratrum, ut legimus quondam accidiſſe Lentio. Hæc ergo, ſi vacat, ſufficienc, quæ, etſi non multa, nec phyſice ducta, ſcripſi tamen audacitate promptula. *Hæc ille, quem autem indices* Lentium, *non capie.*

MI-

NAPOLI

A

MIRACULA SECULI XII.

Auctore Joanne (a) Canonico Cremonenſi coævo.

a

Prologus auctoris.

1 Licet, dilectiſſimi, dignum Sanctorum converſarum, morem, & ſtudia imitari minus digne ſtudeamus; decet tamen ipſorum merita, & præclara mirabilia, tota devotione nobiſcum revolvere, ſummaque diligentia veneranda & admiranda inceſſanter recolere; & cum expedierit, & tempus exegerit, non prætermittere ſilentio, ſed enarrando & adſcribendo memoriæ commendare, dicenta Domino; Non eſt lucerna ponenda ſub modo, ſed ſuper candelabrum, ut luceat intrantibus domum. Nullum enim bonum eſt, quod non pulchrius aluceſcat, ſi plurimorum notitia comprobat. Unde Propheta: Confitebor tibi Domine in toto corde meo, narrabo omnia mirabilia tua; id eſt, quæcumque dicam, erunt mirabilia. Verum tam eleganti & digno propoſito illud Davidicum videretur occurrere, & quaſi ab incepto trahere: Peccatori dixit Deus, quare tu enarras juſtitias meas? Et quod alibi dicitur: non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Veeumtamen quia his verbis inde votus repellitus, devotæ autem ſeu corrigendis laus vel lectio non negatur; nonnunquam etiam, juxta Auguſtinum, per canales lapideos pori fluvii ad ſteriles areolas provehuntur aquæ; licet audaciter, non tamen impudenter, divina opitulante gratia, propoſitum aggrediamur, ipſo Domino promittente; Aperi os tuum, & ego implebo illud: non enim aſt volentis, aut currentis, ſed Dei miſerentis.

Matth. 5. 15.

Pſ. 44. 16.

B

Eccli. 15. 9.

Pſ. 80. 11.

2 Beatiſſimi itaque Hymerii merita dignitſſima recolentes, nec non admiranda ejus miracula nuper oobis exhibita conſcribentes, ut ex ipſo ordine geſtorum veritas pateat, a primo incipientes, ſeliqua proſequamur. Non enim poſſumus, quæ vidimus, & audivimus, non loqui: ſicut enim audivimus, ſic vidimus in civitate Domini, in templo B. Hymerii. In Epiſcopatu ſiquidam Brixienſi, inſtante ſolennitate Confeſſoris noſtri, vir quidam magnæ devotionis, & fidei alio properans, ſuæ perſuaſi uxori: Caveas tibi, uxor, diligentiori ab omni opere, & ab omni labore quieſcere ſtudeas, quia hodie Cremonæ B. Hymerii celebratur ſolennitas. O magnæ fidei mira devotio! quæ ..... licet pauper, & ignobilis, temporalia negligens commoda, ſabbatum mentis diligens, verum ſabbatiſmum ſibi theſaurizat, & requiem .....b Uxor autem, videns vicinas ſuas conſortis vacare operibus, circa conſortium & ipſa deliberat opus: & contempto prudentis viri edicto, ſuo uſa conſilio, ſicut erat ejus officii, textrili ſe tradidit operi ..... Cum autem eſſet intenta operi, ſubito brachium ejus gravatur, debilitatur, & conſucto vigore privatum ab incepto retrahitur: demum manu ipſa prius extenſa reflectitur, reflexa contrahitur, contracta nullo conamine aperitur, & quanto magis nititur, tanto magis quaſi in truncum redigitur .....

Brixienſis civis Sancto devoti uxor 1. Cor. 1. 28

C

Luc. 10. 21.

b

contra viri mandatum ejus feſto tempore,

manus contractione punitur.

3 Viro autem redeunte ad propria, & quod factum eſt admirante, divinum approbat ille judicium, & dignam offerit in uxore vindictam; & multis medicorum curis fruſtra adhibitis, deficiente humano auxilio, divinum expetit: quis non eſt conſilium, non eſt ſcientia, vel fortitudo contra Dominum. Ipſe utique eſt clavis, quæ aperit, & nemo claudit; claudit & nemo aperit: ipſe eripit, & non eſt, qui de manu ſua poſſit eruere. Voverunt itaque manum ceream B. Hymerio, & annuam ejus ſolennitatem ſtudioſius venerari de cætero ..... Veniente itaque Octava ſolennitatis, uterque feſtinat ad B. Hymerii limina: & cereum manum, emptam duplicato pretio, intima devotione offerunt ejus altari, adimpletæa quod dicitur; Vovete, & reddite Domino Deo veſtro: Quid plura? vix voto adimpleto, manus prius contracta erigitur, erecta omnino extenditur, extenſa more ſolito claudiitur, & aperitur .... His itaque indubitanter cognitis, & omnimoda certitudine approbatis, concurrit ſumma devotione clerus Cremonenſis, & populus utriuſque ſexus, nobiles & ignobiles, divites & pauperes, ſenes & juvenes: & ordinata proceſſione, ſonoris laudibus, altiſonis vocibus Deum glorificant, Sanctum honorant, miraculum admiraodo collaudant, & in laudem tanti Patroni univerſa civitas reſonat.

D

& poſt obtentum manus ſanitatem,

Pſ. 75. 12. curatur.

E

4 Prædictum, dilectiſſimi, miraculum, tamquam aliorum initium, & cauſam ſequeorium, pro modulo noſtræ fragilitatis diligentius executi, quæ admiranda ſequontur, ſuffragante divina gratia, brevius tranſcribamus. Divulgato itaque priori miraculo, & ab omnibus approbato, ardeoto feſtinantes deſiderio devotiſſimo concurrunt animo, debiles & infirmi, claudi, & exci, aridi & contracti, & quacumque infirmitate detenti, cupientes meritis B Hymarii miſericorditer liberari; adimpletiet quod dicitur: Petite & accipietis, quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis. Vulens autem Dominus Confeſſorem ſuum iterato honorari miraculo, & prædicta confirmare ſequenti teſtimonio, miranda plus miranda adjungit continuo. Cujuſdam enim puellæ, pluribus cognitæ ab annis prioribus, manus contracta, cunctis videntibus miſericorditer aperitur, omnino ſana oſtenditur, & naturali vigore ſolidata mirabiliter agitatus .... Accreſcit itaque gaudium gaudio, jubilus cantico, proceſſioni proceſſio, verbum bonum eructat omnium unanimitas, & in laudem Sancti gemiontur ſolennitas.

atque multis ex tunc accurrentibus

Luc. 11. 9.

ſanatur contracta famulitor manus puellæ.

F

5 Et quia devotus Cleros, & populus tanti beneficii minime ſui ot ingrati, ſed eum alienigena mundato, ut refert Evangelium, gloriam reddunt Domino, divinitus collato multiplici gaudei beneficio. Quia eteoim non ceſſat devotio & obſequium, omnino ſecundo ſimile teotium, quartum, quintum in extenſis manibus ſequitur miraculum: quæ propter ſimilitudinem brevius perſtrinximus, na forte ſeorſum dicta lectoti faſtidium generarent. Animadvertat itaqua davotio veſtra, quam fidelis ſit promiſſio illa Evangelica: Qui petit accipit, & qui quærit invanit, & pulſanti aperietur: quia omni qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur; nec unquam deerit copia largitoris, niſi forte deſit aſſiduitas petitoria; quia non qui inceperit, ſed qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit. Continuatam igitur uſque ad aliam Octavam ſolemni-

Luc. 17. 18. idemque miraculum ſapiat nouvatur;

& oſſerua pie duplicatur.

A lemnitate, unanimi voto & communi conſilio,
c honorabilis Clerus, una cum ſuo Pontifice c Offredo dignißimo, & venerabilibus ejus Fratribus Canonicis, feſtum celebrat elegantis varietate officii; ſcilicet obſequiis, canticis dignis, hymnis & pſalmodiæ laudibus, eximiis proceſſionibus, devotis orationibus; fidelis vero populus, mira varietate donorum, ſpectabili diverſitate munerum, decoris ſcilicet palliis, vaſis argenteis, cereis non modicis, nummis innumeris, & ceteris dignis oblationibus; miſericors vero Dominus, finis omnium & principium, incipiens & conſummans, multiplicis novitate miraculi, ſolemnia ſui Confeſſoris exornat.

illuminatur puer cæcus,

6 Prima itaque & ſecunda die, crebris, ut diximus, coruſcantibus miraculis, quia procedente tempore (ſucceſſerunt) alia admiranda; ſiquidem nec devotionem veſtram tædeat audire, nec
B patvitatem noſtram pigeat ſcribere. Conſtat ſiquidem puerulum, ab anois prioribus lumine privatum, a parentibus ante altare B. Hymerii devotiſſime oblatum, omnino ſperantibus ejus ſuffragio ipſum illuminandum: & quia fidem & devotionem indefinenter offerunt, inſantem protinus illuminat cum recipiunt. Pius etenim Dominus, ejus oculos aperiendo illuminans, cæco viſum reſtituit, & miro beneficio contra naturam vertitur in habitum privatio: quod omnibus præſentibus adeo manifeſtum apparuit, ut ab ipſo Pontifice evidentibus ſignis fuerit approbatum.
... Et quia cœleſtis patricipes beneficii laudem, & devotionem inceſſanter perſolvunt, votaque, & orationes multiplicando indefinenter offerunt; omnipotens Dominus ſuæ benedictionis gratiam eis multiplicando largitur. Cum enim die noctuque, ut diximus, multitudo æſtaret infirmorum, cæcorum, claudorum, aridorum, & ſimilium, expectantium miſericordias Domini; mirificans miſericordias ſuas, cujuſdam adultæ brachium, longo tempore ſimul cum manu aridum, & contractum, extendendo erigit, erigendo naturali vigore conſolidat, ſolidando membrum utrumque priſtino reddit officio. ... Et ut cetera brevia dicta facilius teneantur, quod huic ſimile ſecundum, & tertium miraculum comprobatur: ... d.

fanatur ſinistra brachium contractum.

C

d

ANNOTATA D. P.

a *Ms. miracula ſic:* Ab egregio Canonico Joanne Tentabeo ypo; *fortaſſis legendum* Tentalbene, *notum Italis nomen, quod ſignificat* Adhære bono: Yporedia *autem, primis litteris hic expreſſa, alias* Eporedia, *vulgo* Yvrea, *eſt civitas Inſubriæ, ut Joannes ille intelligatur patria* Eporediensis *fuiſſe.*

b *Ne faſtidio ſit diffluens ad parerga concionatoris ſtylus, pleraque hinc reſcidimus: quo clarius evadat abſque illis narratio, alias identidem interrumpenda.*

c Offredus *alias* Unfredus *Epiſcopus Cremon. ab an.* 1170. *ad* 1185.

d *Sequitur longa adhortatio, ad imitandos, quos laudamus, Sanctos; virtutibus potius exercendis, quam miraculis faciendis, propoſite noſtro inutilis, ideoque hic omiſſa.*

D

VITA RECENTIOR

Auctore Antonio Maria Gratiano Epiſcopo Amerino.

1 HYmetius natione a Brutius, cum adoleſcentiam ſummo pudore caſtiſſimiſque moribus tranſegiſſet; atque ita litterarum diſciplinis, quas capere illa ætas poteſt, imbuiſſet; & in eo cum ipſa ætate ſtudia quoque pietatis, ac cœleſtium rerum coaluiſſent; ne, quod fieri intelligebat, ab earum fructu, ac meditatione, humanis curis atque hominum conſuetudine, diſtraheretur; patria parentibuſque relictis, abditam, ac deſertam in inſulam ſeceſſit. Ubi Anachoretarum inſtituto, divinis laudibus precibuſque intento, & jejuniis atque abſtinentia magnopere dedito, diu cibum agreſtia poma, & quas terra ſponte ſua fundit, herbæ radiceſque præbuerunt; ſitim fontanæ aquæ extinxere, tectum ſilveſtres arbores, ſtratum ipſa humus fuere. Donec prodente cum ipſa ſanctitatis admiratione, recipere ſe coactus eſt in Monſehorum cœnobia: inter quos adeo omnibus religionis laudibus excelluit, ut nemo contionantia eum illo, nemo precandi aſſiduitate, nemo contemptu ſui, nemo aliis Chriſtianis virtutibus conferretur: quibus eum divinarum quoque litterarum doctrinam haud mediocrem adjunxiſſet, earumque ſtudio, quidquid ſacris precandi, & pſallendi officiis ſuperavit, temporis impenderet, ſibi inter homines cœleſtem quandam vitæ rationem inſtituiſſe videbatur.

a natione Brutius.

fit anachoreta,

dein monachus,

2 Sed tantam hominis virtutem, tam inſignia ſapientiæ, religionis, ſanctitatis ornamenta in ſolitudine atque intra cœnobiorum ſepta delitescere, & uni pene ſibi fructui eſſe, non ſivit divina providentia: eaque ipſa ornamenta prodire in apertum, & quamplurimis uſu atque exemplo prodeſſe, tum voluit, cum ille maxime in ſolitariæ vitæ rationem intentus nihil tale poterat cogitare. Nam cum ſotte Amerina Eccleſia, Epiſcopi ſui morte, viduata Paſtore eſſet, & ſelectibus illis exurgentis atque efflorescentis Eccleſiæ ſeculis, Epiſcopi non tam hominum ſtudiis ſuffragiſque erearentur, quam pius Cleri populiqoe precibus a Deo poſcerentur; itque demum acciperentur, quos vi ſua cœleſte monſtraſſet numen; & Amerini de novo Epiſcopo deligendo eum ſuo Cleto conſulterent, crebriſque ſupplicationibus, ac factiſciis inſiſtentes Deum orarent, ut ſibi rectorem moderatoremque ſe-
erorum, & animarum cuſtodem daret; repente divinitus indicatum, omnes magno conſenſu Hymetium, longe inde abſentem, nec ulli viſum, aut alitet, quam fama ſanctitatis cognitum, Epiſcopum conclamarunt. Qux res miraculo inde ipſis, qui patsarant, fuit, reputantibus ignoti hominis nomen, tanta omnium voluntatu atque approbatione acceptum fuiſſe.

ouro divino

Amerinorum precibus exauderis,

ignotus & abſens eligitur Epiſcopus.

3 Delato igitus ad eum Epiſcopatu, legatos Romam mittunt, qui rem ad Pontificem Maximum referant; ex cujus auctoritate profecti inde in inſulam, ubi vir ſanctus agebat, trajectere; itque cœnobii latebris educto, quid vellent, expo-

auctoritate Papæ inſtituitur.

A expoſuete. Qui, ut erat vir gravis, & prudens, re mature perpenſa, demum nec divinæ voluntati obſiſtere, nec Pontificis Maximi juſſa detrectare eſt auſus: ac ne Ameriæ quidem Cleri populique flagrantiſſimas preces, ac tanta in ſe ſtudia deſerere ſuſtinuit. Itaque cum Paſtoralit officii onos, ot a Deo ipſo impoſitom ſibi, demiſſe atque obedienter *b* ſubiiſſet, Ameriam venit: exceptuſque eſt tanta omotom lætitia, quanto nuper conſenſu capetitus delectuſque Epiſcopus fuerat.

venit Ameriam. *b*

4 Hic ſancti viri eximia virtos eo magis caplenduit ſtatim, quo illuſtriori, ac celſioti jam e loco conſpicicbatur. Non enim ſolum vitæ innocentiam eamdem præſtitit, qua in ſolitodine atque inter cœnobitas ſuos nitoerat; ſed ita omnia Paſtoralit officii monera implevit, or non minorem prudentiæ, diligeotiæ, aſſiduitatit, quam religionis, & ſanctimoniæ gloriam promeruerit. Diſciplinam ſacrorum totamque divinorum Officiotum rationem ita reait, ut nihil ſua eccleſia eſſet ornatios, nihil eolnius, nihil deſcriptius. In moderandis autem moribus illod in primis tenuit, ot nihil præciperet aliis, quod ante non imperaſſet ſibi; oihil in aliorom exigeret vita, quod non eluaerat in ſua. At populom freqoentibus ſtatim concionibus aggreſſos, non quidem facultate atque arte dicendi(qoamqoam ne hoc quidem illi defuit ingeni decus), ſed ſimplicitate & commoditate orationis, & rerum, ac ſententiarum gravitate,& (in qoo ſita omnia perſoadendi vis eſt) innocentiæ atque Sanctitatis opinione, brevi omotom animos ita devinxit ſibi, ut quo vellet, facile impelleret. Sæpe de æternis ſupplicits, quæ fontes damnatoſque apud inferos manent, differens ingenti terrore aodientium pectora concutiebat: ſæpe ad cœleſtiom illorum bonorom ſpem, qoæ humana deſpicientibus, & pie, caſte, juſte, & ex Jeſu Chriſti diſciplina vivenribos parata ſont, erigens animos, mirum dictu eſt, quantos pietatis, & religioois amores excitaret.

diligenter in diſciplinæ obſervanda.

& moderandis moribus,

B

C

5 At officia caritatis non facile diſceroeres, manſuetodine, an largitate majori fuſciperet. Egentibot omnibus cerum in eom ſubſidiom, afflictis ſolatium erat: & quos re nequiſſet, opera, aur conſilio juvabat. Ægros cum viſeret, ſobveniendo, conſolando, mooendo, non tam, ut ab eorum corporibus morbi depellerentor, quam ut in animis lues peccatorom ſanaretur, ſtodioſius cutabat. Domos ejut hoſpitibos, & maxime religionis eos ſa peregrinantibos, ſemper patuit. Ipſe jejuni atque abſtinentiæ obſervantiſſimos ſemper fuit, ut pane, & aqoa, & com lautius exciperet ſeſe, ficubus, aot ovis, pomiſve corpus ſoſtentaret magis, qoam aleret.

addictus operibus caritatis, & abſtinentiæ,

miraculis clarus.

6 Tam inſignes virtotes, tantam viri ſanctitatem Deo longe aceeptiſſimam eſſe, admiranda prodigia, mitaculaque, quæ idemidem edidit, teſtata ſunt. Nam ſæpe loca, ſæpe humana corpora, adverſis ſpiritibus infeſſa infeſtataque, ſuſis ad Deom precibos, liberavit: ſæpe ægros, ſæpe varie membris captos, in ſomma valetodinis deſperatione, iiſdem precibus, ſaluti reſtituit.

prædicit dies obitus;

7 Poſtremo cum valens atqoe integer diem, quo mortem obiturus ipſe erat, divino inſtioctu prædixiſſet, qua pietate vitam egerat, eadem ultimum quoque ſpiritum edidit. *e* Nec inde e corpote ejus aſſervatiſqoe per multa ſecula, & magna (religione) Amerinorum circomjectoromqoe popolorum cultu Reliqoiis, minora aut minos crebra miracola prodierunt: ut qoam Eccleſiam præſens maximarom virtotom gloria eaempliſque illoſtraverat, eam e cœlo qooque novis ſubinde beneficiis ornaret, celebriore mque redderet, donec magna Urbis hojus infelicitate, circa annom DCCCLXV. ſanctæ Reliquiæ Cremonam ablatæ ſunt a Loyza *d* Cremonenſium Epiſcopo; coi, quod apud Othonem primom Imperatorem facile principem gratiæ atqoe auctoritatis locom obtineret, Ameinus epiſcopus adverſari auſus non eſt; eo quidem minus, quod per Loyzam ipſum irati infeſoſque Imperatoris animum recuperare, ac placare cupiebat: Cremonæque uſque ad hanc diem Hymetii Reliqoiæ in Cathedrali eccleſia cuſtodiontur, pieque coluntur. Corpos quidem marmorea in arca clauſum habetor, in quam a Sicatdo epiſcopo conditum ſoiſſe arcæ ipſius inſcriptio docet. e Caput iotegrum in pellucido vitreo vaſe, lanteræ *f* forma, aſſervatur, & Cremonenſis eccleſia ſoctum ipſum Patronom ſibi adoptatum, in magno honore, ae veneratione habet.

Transferuntur Cremonam anno 965. d

D

A. GRATIAN. EP. *c*

E

e

f

F

ANNOTATA G. H.

a Brutii *incolebant hodiernam Calabriam ulteriorem, & partem Calabriæ exterioris illi magis vicinam.*

b Romam accerſitus, *inquit Ferrarius*, ſtatim Epiſcopus ordinatur.

c Sepultum in Cathedrali, cunctis lacrymantibus, *aſſerunt Ughellus, & Jacobillus.*

d Loyza, *aliis* Loizo, Luizardos, Luitprandos, Epiſcopas, *celebris ſcriptor, enam Trithemius* Eotrandus *dictus; de quo actum eſt in Præfatione ad tomum* 1. *Februarii cap.* 4. *eumque dicto anno fuiſſe Epiſcopum Cremonenſem, optime oſtendit Ughellus in Epiſcopis Tricinenſibus. Idem in Amerinenſibus dicit: quod pariter translatum Spoleto Cremonam ſit* corpus S. Gregorii Presbyteri Martyris, *qui colitur* 24. *Decembris.*

e *Hanc infra referemus, & priorem corporis translationem in arcam ferream. Accipe inſcriptionem ex Ughello tom.* 1. *col.* 337.

Qoatoor exemptis annis de mille ducentis *ideſt*, 1196.
Fabricat hanc arcam Præſul Sicatdus, & aram:
Qui tridoo tandem perfectam ſacrat eamdem,
Anno dominatus ondeno Pontificatos.

Hinc intelligitur Sicardus iſte ordinatus fuiſſe 1185. *obiit autem* 1215. *juxta Ughellum: qui etiam narrat, quomodo eodem durante canonizatus ſit S.* Homobonus *anno* 1200. *a triennio defunctus* 13. *Novembris. Ante ipſum fuit quidam* Obertus, *an.* 1117. *ordinatus, qui* anno 1141. Præſolatus ſui ferme 24. corpus S. Hymerii ferrea arca incluſit, intulitque in novam Cathedralem; & anno 1158. corpus S. Gregurii Presbyteri, in eccleſiam S. Michaelis traosferendum coravit, *defunctus* 1169. *Huic ſucceſſit* Emmanuel, *deinde* Offredos: & Emmanuel,

A quidem laudatur ut ſanctus, ſicut inter Prætermiſſos ad 27. Febr. diximus; ſed tacente de eo Menula, inter Sanctos, ac Beatos Cremonenſes; expectamus de ejus cultu (ſiquem habeat) ac deinde de Vita, & miraculis, inſtructionem magis diſtinctam.

AX MS.

ſ Lanteena, & Lanternus, *medio ævo pro* laterna, *de quorum etiam inter ſacra vaſa uſu, pluribus vide diſſerentem Cangium in Gloſſario.*

ACTA TRANSLATIONIS,

Ex veteri Ms. Abbatis Conſtantini Cajetani.

a b *Cremonenſis Epiſcopi*

t FUit in diebus Othonis Majoris, clariſſimi Imperatoris, quidam Cremonenſis Epiſcopus bonæ memoriæ, Luizo, *a* Sumiſta *b* Regius, in commiſſo benignus, in conſilio providus, amore divino domiſque repletus, ut tanti Patris Hymerii inventoe, & portitoe fieret almus. Qui cum frequenter ingrediens, & exiens a facie Regia, fideliteeque agens erga præcepta Imperatoris, Romanis ineſſet partibus, venit ad eum Amerienſis Epiſcopus *e*, quem malevola turbatio diſcorſque accuſatio fecerat catorrem a conſpectu: qui ſic eſt orſus fari voce lugubri: *Patee cariſſime, quem Impeeator in ſecundo regni culmine dicavit, deprecor mihi ſubvenire, quoniam quadam accuſatione damoſtus nugacula, ac injuſte acri percuſſus ſententia, Imperialı ſum privatus gratia. Nunc ergo adjuva me, meam condolens abjectionem: recompenſabo enim te quovis munere.* Cui ille; *Si ſcita*, inquit, *Sanctorum d corporibus, me habendo aliquod felicem feceris, te reddam benevolentiæ priſtinæ Regis. Ad hæc ille: Non audeo*, inquit, *in hoc tuis ſatisfacere rogationibus: condita enim ſunt Sanctorum coepora ſacris altaeibus. Sed eſt mihi unus, arca in lignea poſitus, quem illius loci iocolæ ſummo veneerantur honore, Hymertus nomioe: ſi hoc tibi inſerre valerem ratione aliqua, & ad ruam poſſem transferre patriam, te ſore lætaudum ſcio tanto Patre beato.*

c *vocatus venerabilis pro Amerinus*

d *vicilſim rogatur dare corpus alicujus Sancti.*

2 His veco relatis ſeemonibus ad Amerıam oppidum venere prorinus; & alma calliditate iogreſſi ſunt eccleſiam, quaſi noctuena celebeaturi myſteria: proſtrati namque io oratione diutius, multis vacabant votis, & precibus, quo ſuis Sanctı ſaverent petitionibus. Vix capletis orationibus, totus ille contremuit locus, in quo jacebat S. Hymeetus. At Præſoles, quamvis teemeſactt, tamen ſpe credula propius ſuot aggreſſi. Interea cuſtodibus gravi ſomno dormieutibus, adierunt Epiſcopi ad S. Hymerii ſepulchrum. Qui dum cæpeeunt arcam fraogeee, beatum corpus conantes eatrahere, eapergeſactus quidam ex cuſtodibus cœpit clamare: *Surgite Fratres, ſurgite velociter. Nobis beati Hymerii corpus furatur.* Quo Luizo Præſul egregius audito cuſtode, occurrens illico ei dat munera, & petit ſileotium: ille vero, accepto munere, ſuoque viſo Epiſcopo tacens, contulit præſidium.

Hic noſtri S. Hymerii corpus tollunt,

ipſum tradis Cremonenſi;

qui illud ponit ſub altari B. M. V.

3 Tunc Pontifices, corpus tolleutes eclebre, adoraverunt tanto gaviſi munere: condentes veeo ſanctiſſima membra vaſe puriſſimo, clam omnibus exierunt ab oppido. Rediens autem prælibatus Antiſtes Cremunam, ſecum optata attulit gaudia. Qui propriam ingreſſus urbem, advocans plebem, cunctis beatiſſimi Hymerii corpus oſtendit: proſtratus etenim in oratione populus, obnixe laudabat Dominum, qui talem illis patronum dederat. Cumque in tanti Patris laude perſiſtereut, plurimi petierunt eccleſiam, in bonorem ejus myſteria celebravere; nunc teconditum eſt ſacroſanctum corpus ſerimio decoeato decennius, poſt ſanctæ Det Genetricis altare, quod illo tempore cooditum erat in Auſtrali parte illius eccleſiæ, ubi permanſit diutius, non in altari poſitum, quia decrat condcodi locus: ſed tameo ut Sanctus ſempee io aonos colebatue. Laudabilis autem præfatus Pontifea, tanto Patre gaudens, animadvertebat qualiter Sancti corpus conderet ſacrum, ſed tameo non fuit hoc illi datum, quia imperiali ſervitio coactus, Conſtantinopolim a directus, illuc amplius haud eſt reverſus.

D

E

4 Temporibus tandem veocrabilis Olderici, *f* ſubſequentis Epiſcopi, non immemor Dominus fut Confeſſoris Hymerii, volens illum figillatim condi, permiſit uni cubicolaetorum Præſulis modo prædicti, volenti conſteuere cryptam in ſancti honore Patris, ſuæ cauſa ſalutis. Qua de re idem cubicularius, ſævo infirmitatis vinculo nexus, divina virtute priſtinæ ſanitati mox eſt redditus. Quo vero fideliter laborante in opeee ſancto diu, fut Pontificis ſuffragio eemuneratum credimus utroque præmio. Peracta autem crypta & polita intrinſecus, cum Domini Clero & populo conveniens Epiſcopus alma translatione ſummaque jubilatioee beatum corpus condivit armatibus, in loco orationis, loco colendo omnibus; ubi divina celebrantur myſteria, & devote poſcentibus donantur auailia, ac ægrotis ionumarabilibus reſtaoratur ſoſpitas.

f Eidem propria crypta fabricatur;

ab Epiſcopo ſucceſſore.

5 Interea paucis jam tranſactis diebus advenit quidam utroque lumine cæcus, & ante ſacrum Hymerii altare corruit pronus, credens ſa illuminaturum *g* Sancti virtutibus. Cum io oratione ſedula perſeverans, denique Sancti præſtola retur miſericordiam, optata ſuſcepit munera. Inondans eoim lympha, ea quadam proliliens ſitula, in Miſſarum celebratione ducta, ſtillavic guttas in ore ejuſdem accubantis joata; & accendit lucernas olim extioctas, inferens fronti clara lumina. Qui fuerat cæcos ſit ſumpto lumine lætus. O mira res, & ſtupenda! omnibus illis inaudita temporibus! Valde enim timenda eſt omnipotentis miſericordia, qui ſic diſſidentia conglutinat elementa. Quis eoim vidit frigidam aquam fontis, ignis eatiucti accendere flammas? ſed hæc lympha, emleſti ardore ignita, oatatoeiam. Stloe eſt imitata, quæ quoodam jubente Deo aperuit oculos cæco. Hac itaque fama pee totam provinciam dieulgata, undique multi conveniebant, munera ferentes.

g Illuminatur cæcus,

aqua gutta oculis infuſa

6 Ipſe vero Oldericus Epiſcopus, vir bene catholicus, tanto prodigio gaeiſus, mox præcepit argenteam fabricari tabulam, ante ſancti Patris Hymeeii altare ponendam, auro gemmiſque decoratam: qua incepta, a pluribus argenti munuſcula ſunt contracta. Cumque argeu-

argenti in tabulam oblata pondus tuvenit tur majus;

tum

A tum in ſabricationis pondere æqua libraretur lance, ut ſcireturs cujus quantitatis eſſet integra, mirifice cœpit creſcere. Quotieſcumque enim ponderabatur trutina, toties libra creſcebat altera, uſque ad peractam tabulam. O nova, & admirabilis virtus, quam nuſquam accidiſſe audivimus! Illa utrimm ubertas in argento emanavit, quæ olim eſuriem item populum in deſerto ſaturavit. Talibus vero præcipuis emanantibus miraculis, utriuſque ſexus turba concurrens innumerabilis, ad præfatum Patrem properabat alacris. Multi enim cæci, ſurdi, artdi, variiſque ægritudinibus gravati, hæc audientes miracula, feſtinabant ad B. Hymeri limina, & optatæ reddebantur ſanitati, a quacumque fuiſſent infirmitate detenti: ſed & damonia a pluribus obſeſſis corporibus Sancti juſſu profuga ululabant, dicentia, Heu! heu! ecce noſtri genera imeritus: ecce nobis auferitur populus. Quæ nempe, ut diximus, miracula, & multa alia, per pluſima vigueruut tempora: ſed inſurgente flagitio populi, Pater ſanctus modicum a virtutibus ceſſavit, quaſi ſoliti oblitus miraculi. Poſt vero ſuorum recordans fidelium Paſtor mirificus, multiformia dietim oſtendit prodigia.

Infirmi multi curantur.

Energumeni liberantur.

B

7 Lætemur ergo in Domino Cariſſimi, diem feſtum Patris noſtri celebrantes Hymeri; quandoquidem, ſi nos ſenſerit feſtivos fideliter, favebit propitius noſtris orationibus feliciter. Ille vero puros diligit ſervientes, cujus nomen purum dicimus reſolventes. Si enim ſecundum etymologiam nominis reſpicimus, Ymeron *b* Hebraice & Æolice, Purus Latine interpretabimur. Vere Domino ſuit purus, quia puritatem cordis eſt exeuntes. His itaque peractis ſalubriter, oramus te, ſanctiſſime Pater, ut patrocinio tuis fruentes, mereamur cœleſti munere fieri participes, ipſo annuente, qui unus in trinitate vivit & regnat, per æterna ſeculorum ſecula. Amen.

Sanctus invocatur.

C

ANNOTATA D. P. D

EX MSS.

a Luizo *diminutivum a* Luitprandus, *ſicut* Gothilo *vel* Guzilo, *a* Gothofredus; Gelizo, *a* Gelehardus; *et alia plurima hujus generis ac pramiſtus uſus.*

b Sumiſta, *an pra ſummiſta, ſeu ſummultſta vel ſecretario ſcripium? an pro Græco* ſymmyſta *quatenus idem nomen ab arcanorum confcitatia ducitur? non definia.*

c *Nomen excidit, deficiente ad ſeculum* 11. *Catalogo.*

d *In his primum locum tenent* SS. Firmina, & Olympias *Martyres, civitatis Patrana primaria, quarum feſta aguntur* 24. *Novembris, &* 1. *Decembris. Item* ſecundus Martyr 1. *Junii, ſed hujus corpus Eugubii eſſe creditur. De aliis nihil dum ſcio.*

e *Legatus Conſtantinopolim Miſſus* Luizo *dicitur an.* 968. *a Nicephoro Phoca Otbani juniori petitus uxorem Theophaniam. Ejus legationis Hiſtoriam ipſe ſcripſit, qualis edita habetur; ubi etiam nonnihil legationis prioris ad Conſtantinum Imp. quam obierit, non Epiſcopus, ſed Diaconus; nec ab Imperatore, aut Rege, ſed a Berengario Marchione miſſus: antea ſcilicet* Diaconus Ticinenſis, *quod cum eſſet, hiſtoriam ſcripſit; tunc vero* Epiſcopus Cremonenſis. *Neque obſtat ſcrupulus, ab Henrica Cenſio objectus, quod in hiſtoria ipſa l.* 6. *c.* 6. *fis mentis* Luitbrandi Cremonenſis *Epiſcopi, tamquam ab Hiſtoriæ auctore diverſi: revera enim Luitprandi hiſtoria non pertingit ultra l.* 6. *c.* 5. *extra alius & recentior adjecit, judicio Baronii, Bellarmini, Voſſii, Labbei, & aliorum: ſuperfuit autem poſt ipſum legationem ad ann.* 970. *ac forte dimtius.*

f *Sedit* Oldericus, *uſque ad annum* 1003.

g Illuminaturum, *id eſt* illuminandum, *ſeu* illuminatum ire.

h *Imo* Hemeron, Ἥμερον: *quod tamen non ſignificat Græce* Purum, *ſed* Manſuetum, mitem, ſuavem: *Hebraicas radices aperaſſet ſcrutetur cui vacat, primo intuitu nil tale nobis occurrit.*

D E

F

SANCTO AGRIPPINO

EPISCOPO COMENSI IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G.H.

De ejus cultu, rebus geſtis, & corporis translatione.

CIRCA DLXXVI

Officium Eccleſiaſticum.

Pergimus celebrare ſanctos Eccleſia Comenſis ſive Novocomenſis, apud Larium lacum; & tertium hoc menſe Junio damus ſanctum Epiſcopum Agrippinum, cujus cultus caploratiſſimus eſt: nam quotannis per urbem, & diœceſim Novocomenſium memoria ejus inſtauratur in officio Eccleſiaſtico, *ut ſcripſit nobis R. D. Primus Aloyſius de Tattis Novocomenſis, Congregationis Somaſcha Theologus, ac ſacri Officii Conſultor, rogatus de cultu S. Dominica Virginis, ac ſororis S. Agrippini, de qua ad illius Vitam* XII. *Maji diximus eſt. Idem Primus Aloyſius de Tattis, in ſuo Martyrologio Novocomenſi, anno* MDCLXXV. *excuſo, ornat S. Agrippinum hoc elogio:* Quinto decimo Kalendas Julii. In Monaſterio Ciſtercienſi Aquæ frigidæ diœceſis Comenſis, S. Agrippini Epiſcopi, & Confeſſoris: qui in ſumma temporum improbitate, Eccleſiam ſibi commiſſam gubernans, ſumma etiam coluit ſanctitate. Antiquum S. Juſtinæ Martyris, nunc S. Nicolai, templum Pionæ conſecravit. Denique in inſula Larii lacus extrema correptus ægritudine, in eadem glorioſis meritis cumulatus, migravit in cœlum.

Memoria in Martyrolog. Comenſi.

2 *Mox in Natis primo loco iſta leguntur:* De eo agunt, cum Breviario Eccleſiæ Comenſis, Lazarus Carafinus, in Officiis peculiaribus ejuſdem Eccleſiæ; Philippus Ferrarius, in Catalogo ſanctorum Italiæ, in catalogo generali ſanctorum, &

mentio apud ſcriptores.

A & in Topographia ad Martyrologium Romanum; Benedictus Jovius, Hiſtoria patriæ lib. 2.

AUCT. G. H. Thomas Porcacchius, Nobilitatis Comenſis lib. 2. Philippus Archintus, in ſyllabo ſuorum Prædeceſſorum; idem Lazarus Carafinus, tum in Dyptica Epiſcoporum Comenſium num. 13. tum in Catalogo Sanctorum, ac Beatorum, quorum Corpora in civitate & diœceſi requieſcunt; Robertus Ruſca, tum lib. 1. Nobilitatis ſuæ familiæ, tum in deſcriptione monaſterii Aquæ-frigidæ; Franciſcus Ballarinus, Chronici Comenſis parte 2. Quintilius Lucinus Paſtalaqua, in ſua prima epiſtola hiſtorica; Ferdinandus Ughellus, Italiæ ſacræ tomo 5. in ſerie Epiſcoporum Comenſium num. 13. Lelius Fraveamus, in Diario Comenſi hac die, & nos ſuſius Annalium Comenſium Decade, lib. 8. a num. 11. uſque ad 80.

Annus Epiſcopatus ſuſcepti 568

3 *Hæc ibi ille: qui in Annalibus pag.* 571. *initium Epiſcopatus* S. Agrippini *ponit ad annum* DLXVIII. *at primo inquirit de ejus patria, quia eum*

B *Ballarinus pag.* 10. *eumque ſecutus Ughellus* natione Germanum *crediderunt*, Coloniæ Agrippinæ natum, ex divino inſtinctu perveniſſe Comum; cumque Joanni Epiſcopo ejus ſanctitas innotuiſſet, eumdem poſt ſuum exceſſum, præviis ſuaſionibus, curaſſe in Epiſcopum eligendum. Quod cum ex voto decedentis feliciter ſucceſſiſſet, populi Comenſis expectationi cumulate reſpondit. *Verum ea de re antiquiora monumenta requirantur; nec enim videntur temporibus illis aliunde quam ex proprio Clero Epiſcopi aſſumpti. Cauſam id fingendi, nomen* Agrippini *deriſſe videtur, quod tamen diminutivum ab* Agrippa (*quo nomine illuſtris fuit Cæſaris Auguſti gener*) *ſatis frequens Romanis erat. Præterea loco agit de Tatio contra Robertum Ruſcam, perperam affirmantem S. Agrippinum ex Ordine monaſtico S. Benedicti fuiſſe aſſumptum: qua apud ipſum videri poſſunt. Addit idem* veritati injuriam inuri, affirmando, ab Agrippino Eccleſiam S. Mariæ conditam, quæ Aquæ frigidæ Prioratus nunc appellatur; hujus enim fundamenta jacta fuiſſe anno MCXLIS. antiquæ, & fideles tabulæ docent: non ergo Eccleſiam ibi ſacravit Agrippinus;

C eoque defunctus ſub ara majori ibidem tumulum accepit: cum ea eccleſia nonniſi poſt annos quingentos & ſeaginta poſt obitum S. Agrippini cœperit ædificari.

Annus patriæ ſolum Agrippino,

an Benedictinus.

4 *Hiſce rejectis, tanquam ſpuriis, illa idem de Tatio tradit.* Obiit S. Agrippinus circa annum DLXXXVI. humatus in Caſtro Inſulæ, quam Latius ambit, & Paulus Diaconus, in Longobardorum hiſtoria, Comacinam appellat. Hic primo ægrotavit Agrippinus, hic obiit, & hic vere poſt mortem ſepulturæ traditus eſt. Hic etiam per plures annos, uſque ad ultimum Inſulæ excidium, quievit in propria eccleſia: ea qua poſtmodum delata ſunt oſſa ad Divi Petri ſacellum: atque hoc etiam poſt aliquot annos diruto, tandem ad Aquæ frigidæ eccleſiam commigrarunt. Conſtant hæc omnia ea antiquis S. Euphemiæ monumentis, ad nos tranſmiſſis: quæ quia cohærent cum aliis Aquæ-frigidæ manuſcriptis, nos ea fideliſſima exiſtimamus, & merito rejectis neotericorum fabulis approbamus. Obdormivit ſub ara majori Agrippinus, uſque ad annum Domini MDXVIII. quo inventus eſt; & dignis cultus honoribus a Philippo Archiepiſcopo Novocomenſi, denuo ſub eodem altari honeſtiori conditus eſt ſepulcro.

Mortuus circa an. 586 in Caſtro Inſulæ depoſitus,

tranſlatus ad S. Petri Sacellum & Eccleſiæ Aquæ-Frigidæ.

& anno 1598. hominibus depoſitus.

D

5 *Ita prælaudatus ſcriptor in ſuis ad Martyrologium Comenſe Notis. Coluntur* XVIII. *Januarii ſanctæ Virginis Liberatæ, & Fauſtinæ: quarum Vitam ex Italico Franciſci Ballarini edidimus, in qua num.* 4. *illa leguntur*: Præerat eo tempore Eccleſiæ Comenſi S. Agrippinus, at III. Antiſtes: eneam quo votum perpetuæ virginitatis ſanctæ ſorores nuncuparunt, habitumque & regulam recentis adhuc Benedictinæ familiæ ſuſcepere unt; ac patre ſumptus præſtante, oratorium Deiparæ Virgini Matiæ nomine ſtaruecuot. *Non audet hiſce, ut certis, aſſentiri Aloyſius in Annalibus ad annum* 570. *num.* 43. *& in ſuo Martyrologio ad eumdem diem* XVIII. *Januarii non meminit* S. Agrippini; *quin imo in illarum exequiis ad annum* 591. *num.* 121. *dicit naſciſſe Adelbertum Epiſcopum, non* Agrippinum. *Antea vero ad an.* 586. *num.* 65. *ad confirmationem conſecrata ob eo eccleſia S. Nicolai Pionæ in plebe Gravedonæ, hanc antiquam Inſcriptionem edidit hiſce litteris*: AGRIPINUS FAMULUS XTI COM. CIVITATIS EPS, HOC ORATORIUM. SCTÆ IUSTINÆ MARTYRIS, ANNO X. ORDINATIONIS SUÆ, A FONDAMENTIS FABRICABIT ET SEPULTURAS. (i) BI. ORDENABIT. ET IN OMNI (bus) EXPLEBIT. Ad GLO- (riam) ✠ DICABIT. *id eſt, ad gloriam Crucifixi dicavit, nam* B, *uſurpatur pro* V.

E

Inſcriptio Eccleſiæ S. Juſtinæ ab eo conſecratæ.

D. P.

6 *His ab* Henſchenio *ſic collectis tertio poſt mortem ejus anno, prodit Mediolani alter Annalium Comenſium tomus, ubi pag.* 461. *ſub nona nunc* MCLXVI. *agitur de excauo prænominata inſula, adeoque & de tranſlatione corporis* S. Agrippini *ejuſque ſororis* S. Dominicæ *ait. Mali commemorata, hanc talis occaſione primo falſa arguit Roberti Ruſcæ, recentior auctor, ipſam Tranſlationem prolixius deſcribens, atque anno* MCXXVIS. *factam utramque aſſerens. Sed cum eodem anno Comenſis civitas funditus everſa fuerit, merito cenſet Aloyſius, de propria clade reſarcienda ſolicitos civet, non re.te credi tantum habuiſſe animorum, ut vindicare tanta ſe voluerint de Inſulanis ſuis in bello Mediolanenſi rebellibus. Eſt autem vehementer mirum, quomodo ſic exerrare potuerit in ſignando excidii præſtiti anno, qui verſum hunc habuerit pra oculis, uti eum ex illo tranſcribit Aloyſius, non tamen ſine mendatione ipſe, ſed typographica, quo ſcribitur 9.* Ique pro V. Ique, *Zyfrarum arte uſus tali ætate nullus in Europa erat; ſicut eruditè probavit Kirſherus, Zyfrarum natales ubivis, ut ita loquar, ſcrutatus; quo præeunte continuavi in Hiſtorica ſerie Patriarcharum Hieroſolymitanorum Parergon* III. *Ipſum diſtichon notius ſcriptum accipe, & ſingulas litteras numerales ſyllabatim lege* CM, Ce *&c.*

Tranſlatio corporis,

ante excidium inſulæ factum an. 1168.

F

M. C. duos annos, L. X. V. Ique notandos;
Inſula quando fuit magna peſtilentia fuit.

Hinc ſi numereles litteras in unum colligas, habebis MCLXVI.

7 Erat tunc civitatis Epiſcopus Anſelmus, qui cum ſumptum publicitus de exterminandis inſulanis, ipſiſque etiam eccleſiis deſtruendis conſilium divertere non poſſet perſuaſit, ut ſacræ intra illas Reliquiæ alio decentes tranſferrentur. Ac primo quidem placuit, ut deponerentur ad tem-

curante Archiepiſc.

A tempus, donec ulterius diſcerneretur, quid expedientius foret, intra capellam S. Petri, ſitam in ora laeus e regione inſulæ: unde forteſſis ſperabat Epiſcopus facile ad ſuam Cathedralem omnes ſe translatoeum: ſed Ciſtercienſium Monachotom magni, tum apud ipſummet, tum apud Comenſes cives gratia impetravit, ut poſt aliquam ibi motam iiſdem ecdeeetue ſacer hic theſaurus, eullocandus in ipſueum ecclaſia S. Mariæ de Oliveto; quam novo titulo SS. Mariæ & Agrippini nuncopandam eenſuetunt. Totum Proceſſionis ordiuem ornatumque Roberius prædictus deſcribit, ſed in nominando Epiſcopo Guidone etiam ſibimet conttadiait. *Haſſenus Annaliſta Comenſis. Robertum decepiſſe potaerunt alterum Sanctorum corpora, qua eumdem Gaidonem tranſtuliſſe conſtat anno* MXCVI. *qua de re dicendum adhuc ahqaid ex Ughello erit in ſapplemeate ad* XVII. *Januarii, ubi de* SS. Liberata & Fauſtina. *Vide interim dictos Annales pag.* 289. D AUCT. G. H.

qui illud deinde ecclefia Ciſtercienſibus conceſſit.

DE
S. GUNDULPHO EPISCOPO
QUI COLITUR IN AGRO BITURICENSI, E

8

COMMENTARIUS PRÆVIUS

G.H.

De cultu, Translatione, & miraculis, deque ejus Epiſcopatu Mediolanenſi per conjecturam.

PORTE SEC. VI.

C*Elebris eſt cultus* S. Gundulphi *Epiſcopi, tam in Faſtis ſacris, quam in Breviario Bituricenſi. Martyrologium duplex mſ. Uſuardi, quod ab illo Pariſiis in monaſterio S. Germani exaratum ibidem adſervatur, poſt relatos* Martyres Romanos CETERA. *iſta immediate ſubjungit:* In territorio Bituricenſi S. Gundulfi Epiſcopi, & Confeſſoris, *ac mox ſubdit* S. Avitum Presbyterum Aurelianis. *In alio Ms. Martyrologio Uſuardi, etiam valde antiquo, quo uſus eſt Molanus, quodque jam noſtrum eſt, poſt dictos Martyres Romanos, omiſſo* S. Gundulpho, *inſerta eſt memoria* S. Vulmari Confeſſoris, *cujus memoria aliàs ſit ad diem* XX. *Julii, quo colitur in Mſs. prioribus Pariſienſibus S. Germani, omiſſa in altero Ms. Prater priora authographa Uſuardi, octo aut plura alia exgrapha mss. ejuſdem Uſuardi penes nos legenda, ſimiliter* S. Gundulphum *referunt. In Martyrologio Bellini Pariſius, anno* MDXXI. *auctini edite, poſt* S. *Avitum relatam additur:* In pago Piturico S. Gundulfi. *Qua eadem verba Molanus, in prima editione, ſola addidit, aſt in poſterioribus adjecit,* Epiſcopi, & Confeſſoris: *ſicque illa referantur in hodierno Martyrologio Romano, evatit* Molano in Additionibus ad Uſuardum & Galeſinio. *Qui altimus inſuper illud elogium addit:* Cujus pietas, cum in ecteris religionis officiis, tum in captivis redimendis, mirifice aloxit: *& in Notationibus allegat* tabulas Eccleſiæ Bituricenſis, *ex quibus cultus habetur. Ferrarius in Catalogo generali Sanctorum, qui in Martyrologio non ſunt, eumdem retulit, quamvis habeatur in dicto Martyrologio Romano. Eumdem commemorat Menologeas, & Præſolem appellat. In feſtis propriis dioceſis Bituricenſis, & in Breviario Bituricenſi, auctoritate Rolandi Heberti anno* MDCXXV. *excuſe, præſcribitur hodie Officium* Gundolphi Epiſcopi, & Confeſſoris *ſub ritu trium Lectionum: ac dein* XX. *Junii Officium* S. Genulphi Epiſcopi & Confeſſoris, *etiam ſub ritu trium Lectionum. Hic autem eſt it, cujus Acta illuſtrata ſunt ad diem* XVII. *Januarii, ubi non ſatis bi duos* Genulphus, *&* Gundulphus *faere diſtincti, quod erit in Supplemento corrigendum.*

C

Cultus ſo-cer ex faſtis

& Breviario.

2 *Celeberrimus eſt autem cultus hujus Sancti in propria Parochia, & Priorata vulgo* le Bourg S. Gondon, *in Archipresbyterio Dam Gulonis ad ſiniſtram ripam Ligeris fluvii, infra Giemam oppidum, in confinio agri Aurelianenſis, quatuor ſcilicet leucis a Floriaco S. Benedicti monaſterio, a cujus Abbate dependet* Priorates S. Gundulphi, *& hujus Prior conſtituit Parochum in dicto* Burgo S. Gundulphi, *quod infra* Nobiliacum, *&* Nobilis villa *appellatur. Philippus Labbe tomo* 2. *Nova bibliotheca inter Vitas, & elogia Sanctorum Bituricenſium, edidit ex codice Ms.* Eccleſiæ S. Auſtregiſili de Caſtro, Translationem & Miracula S. Gundulphi Præſulis: *in qua relatione omittit Auctor* Acta S. Gundulphi, eum illi, *inquit,* ſcripſerint, qui pia ejus actibus interefſe meruerunt, & opera juſtitiæ, quæ per eum Dominus operari dignatus eſt, viderunt. *Utinam ea Acta abtinere poſſem, ut ex iis aliquid de ejus Epiſcopatu certius cognoſceretur. Nam quod in dicta relatione* Archiepiſcopus Mediolanenſis *appellatur, agre ſubſiſtit, quia in Catalogis Archiepiſcoporum Mediolanenſium, totiesjam diſcuſſis, & editis, nullus ſcitur fuiſſe Epiſcopus* Gundulphus, *multo minus talis, qui (quod notare dignum, & opportunum erat) relicto Epiſcopatu Bituricat partem adiiſſet, & ibidem eremiticam vitam ſuſcipiens obiiſſet, & jam requieſcens nomen Burgo dediſſet. Fuit* Gundulphus Epiſcopus Metenſis, *ſed qui dicitur reviſſe Eccleſiam ſuam annos quinque, menſes octo, dies ſeptem, & ibidem anno* DCCXXIV. *obiiſſe, & requieſcere in Abbatia Goreicenſi, qua erant diſcutienda ad diem* VII. *Septembris, quo ab aliquibus inter Sanctos habetur. Fuit etiam* S. Gundulphus *Epiſcopus Trajectli ad Moſam, qui eam Eccleſiam annis ſeptem rexit, & ibidem in medio Eccleſiæ* S. *Servatii cum S. Monulpho ſepultus, colitur* XVII. *Julii, & feſtum elevationis incidit in* X. *Auguſti. Ita poſſunt alii plures eſſe* Gundulphi *Epiſcopi, qui modo non ec-*

Burgum S. Gundulphi.

Translatio & Miracula.

F

Cujus loci Epiſcopus fuerit ignoratur.

AUCT. G.H.

A *currunt memoria; & potiſſimum ubique, qui relicto Epiſcopatu in diſtas partes Biturigat veniſſet. Ignoratur ergo Epiſcopatus S. Gundulfi, quem tamen cum Uſuardo, Martyrologio Romano, & Breviario Biturigeſi appellamus Epiſcopum, licet ab eo titulo aliqua Martyrologia abſtrahant. In Catalogo ex Polonia accepto, inditant* S. Gundulphum Martyrem roli avt. Maji Cracoviæ, *eumque eſſe* Epiſcopum in pago Biturigenſi, *quod ex conjectura additum arbitramur.*

D. P. *Fuerit forte pro Vitali Mediolanenſibus, ubi ſchiſmatico Romæ ordinato ſub* 515.

3 *Hactenus Henſchenius, quæ defuncto, pertexui priſdem captam Exegeſim de Epiſcopis Mediolanenſibus, & ante* VII. *Tomum Maii propoſui: ubi cum perveniſſem ad* Vitam illius eccleſiæ Antiſtitem ab anno DLIS. ad DLV. qui (ſicuti habet marginalis Synopſis) damnationi trium Capitolorum adverſatus, ejuſdem ſententiæ ſucceſſorem habuit ſchiſmaticum, haſtenus anonymum uſque ad annum DLVI. *hos, inquam, cum perveniſſem, ſubjunxi, qua prafatus auctor Translationis, & miraculorum habet de S. Gundulfo,* B *tamquam* Mediolanenſi Archiepiſcopo, qui, *inquit ille*, propter mala ſuæ civitatis, quæ per cum Dei juſtitia necdum ſedare diſpoſuerat, ab eadem urbe digrediens... tranſcenſis Alpibus Biturigas partes adiit &c. *hic autem ibi relatis, dixi, quod ea, ſi fidem aliquam mereantur in ſilentio ſuis ſcriptorum omnium, accentium ac veteſtiorum, haud aliter invenari poſſint, niſi comminiſcendo veroſimilem aliquam illius ſilentii cauſam. Talis autem (ut porro ſuggero) fortaſſis habebitur, ſi contigerit iſte* S. Gundulphus (*manifeſtato jam ſchiſmate, & lata contra Epiſcopos ejus tenaces ſententia excommunicationis, tum Imperiali de ipſis gradu movendi mandato*) *deſignatus fuiſſe, aut etiam ordinatus Mediolanenſium Epiſcopus; prævalente tamen ſchiſmaticorum factione nunquam receptus, tranſiſſe in Gallias, ubi tandis titulus* Archiepiſcopi Mediolanenſis *ipſi adhæſerit,*

ſed nunquam in urbe regnavit,

In ſuccum anno 544. viſitaverat S. Radegundis Reginam,

4 *Sed repugnare videtur conjectura illi Venantii Fortunati, eadem hac ætate Piſtavenſi Epiſcopo, in Vita S. Radegundis Reginæ, illuſtranda* C *alii. Auguſti, dicens, quod Sancta, mox a conſecratione ſua Diaconiſſa (hanc autem ſuſcepit circa annum* DXLIV.) *inter alia piorum hominum, qua viſitavit, & oblatis numeribus ornavit, oratoria ſive cellas,* æquitet S. Gundulfi (poſt Mettis Epiſcopi) progreſſa receptaculo, non minori laboratu nobilitavit ſynergiam, *ſeu fabricam monaſterii. Attamen,* Metenſibus *æque ac* Mediolanenſibus *ejuſmodi Epiſcopum ignorantibus, adeo non evertitur conjectura prior, ut potius ex ipſa illa obſcuritate lucit, ut roboris aliquid accipere poſſit. Primum enim intelligitur, Sanctus iſte* Gundulfus, *ante ſuam promotionem qualemcumque, ad Ligerim fluvium habitaſſe* (hinc *enim* felici navigio Turonis appulſa *dicitur Regina Novioma venienti*) *atque eatenus corrigitur prior relatio: deinde oportet aliquod in nomine* Mettis *vitium agnoſcere, cum Metenſes intra annum* DXXV. *&* DCVIII. *ſeptem omnino Epiſcopos numerent, abſque ulla apparentia alicujus hiatus. Quis igitur vicinum* Mediomatricum *nomini nomen requirimus, & Mediolanum ſubſtituere liceat? pro quo vel ipſi Venantio, vel potius Sanctimonialibus eum tranſcribentibus (nam perquam vario ſatiſque mendoſe tranſcripta a feminis invenitur Vita) obrepſerit* Mettæ, *Epiſcopalis civi-* D *tas Galliæ; nam capientibus forſitan illis, quomodo homo Gallus, alibi quam in Gallia fuiſſet Epiſcopus. Hunc autem, vel devotio ſua, vel alia quapiam cauſa Romam adduxerit, eo ipſo tempore, quo Pelagius pontifex angebatur, quomodo laboranti Eccleſia Mediolanenſi ſuccurreret; is vero idoneum* Gundulfum *cenſuerit tentanda, ſi qua ſe daret, occaſioni, ad Sedem illam exturbe ſchiſmatice Epiſcopo repurgandam, cum auxilio Imperialium miniſtrorum: quod tamen eis non ſucceſſerit, eemiſſius agente Narſete, agregat ad violenta conſilia contra Schiſmaticos procedente.*

HISTORIA TRANSLATIONIS ET MIRACULORUM.

Ex Nova Bibliotheca Philippi Labbe.

SIcut ſumma ætatis felicitatis remedia promere videntur, quica, quæ de miraculis Chriſti & Sanctorum viderunt, vel ab aliis audierunt, fideliter eeſerunt; ita delinquere in Deum, & Sanctos æſtimandi ſunt, qui eadem videntes miracula, & audientes, chartis tradere & æternæ memoriæ negligunt, & ſub ſilentio, quantum in ipſis eſt, occultare non ſoemidant. *Miracula Sanctorum edenda.* Ut quid enim divina poteotia, vel per ſe, vel per ſervos mtra in mundo operari dignaeetur, ſi ea ſilentio rontegi voluiſſet? aut quid miracula vocarentur, ſi nullus videret, qui ea miraretur? Vult ergo omnipotens Deus miracola, id eſt conſuerta [a] beneficiorum ſuorum opera, mundo demonſtrare; ut qui non credunt verbis, miraculis ad fidem trahantur; & qui jam crediderunt, Divinitati tenacius adhæreſrant. Non igitur in talibus ſilere rationabile eſt, cum ſit rationabile & Deo gratum refetre quod verum eſt. Quæ ergo de miraculis Chriſti aut Sanctorum ejus vidimus, aut audivimus ab aliis, qui in Chriſto locuti ſunt, vera referentes, ad poſteritatis utilitatem litterarum apicibus tradendum eſt.

[a] *al.* incunſueta

F *Geſta in vita omittuntur alibi ſcripta;*

a Fidelibus populis Deum intimaſſe credimus, quatenus corpus beati, ac puſſimi Gundulphi, Mediolanenſis Archiepiſcopi, ad honeſtum ſepulturæ locum transferrent. Hic namque propter mala ſuæ civitatis, quæ per cum Dei juſtitia nondum ſedare diſpoſuerat, ab eadem urbe digrediens, comitante grege diſcipulorum ſuorum ac ſociorum, tranſrenſis Alpibus, Biturigas partes adiit; & ſilvam, vaſtitate eremi a frequentia humanæ converſationis, & acceſſu valde eemotam, inibi reperiens, eremiticæ vitæ, & rontemplationi vacare ſtuduit. Quantas cruces, quanta tormenta corpori ſuo iotulerit, quantum bellom contra ſetipſum cacitaverit, quamdiu in hac eremo & in vita permanſerit, non eſt noſtræ modu intentionis replicare: præſertim cum illi ſcripſerint, qui pin ejus actibus intereſſe mereount, & opera juſtitiæ, quæ per cum Dominus operari dignatus eſt, viderunot.

alibi perperam dicitur Metenſis Epiſcopus.

3 Expleta itaque hujus vitæ labotinæ militia, *corpus Noſtiacum tranſlatum.* plenus Deo, & virtutibos, poſt diutinam macerationem carnis, & crucifiationem, terræ corpus, cœlo ſpiritum Deo vocante eeddrdit. Cujus corpus, per manus ſociorum ſuorum, in eadem ſilva, pia cum devotione humatum eſt. At vero

A ſanctæ Eccleſiæ creſcente famulatu, Chriſtiani illius temporis inde corpus piiſſimi Confeſſoris auferentes, Nobiliacum tranſtulerunt, & in eccleſia dedicata in honore Matris miſericordiarum, in medio choro eccleſiæ terræ mandaverunt, ubi ſacra ejus oſſa longo tempore quieverunt.

Et elevata aura odore fragrans.

4 At quoniam quicumque per chorum illam tranſibant, atque ad altare ad vota ſua ſolvenda proficiſcebantur, ſuper eum irreverenter veſtigia ponebant; iterum, inſpiratione Divinæ bonitatis, Chriſtiani eum de illo humili loco levandum, & deſuper terram tumulandum judicaverunt; in eaque eccleſia, ubi hoc digne fieret, ſcilicet inter virtutem capitis eccleſiæ, & altare, locum honeſtum elegerunt. Cum autem de terra corpus illud ſanctiſſimum elevarent, ita denſa nebula ad inſtar nocti totam replevit eccleſiam, ut vix, qui adeſtant, ſe invicem valerent intueri. Tanta autem miri odoris abundantia nebulam illam ſubſecuta eſt, ut tanquam paradiſi dulcedine

B perfunderentur univerſi. Sed & roſa tam rubei coloris & virentis in ſarcophago cum eo inventa eſt, ac ſi recens de ſua arbore vellicata fuiſſet.

Os furto auferens ſibi datum,

5 Poſte huic officio dum omnes indulgerent, quidam Archipresbyter Bituricenſis eccleſiæ, quem bene novimus, Goſcellinus nomine, pio forte inſerviens, unum de oſſibus ſuſtulit, & in manica ſua reponens abire voluit: ſed Divina juſtitia hunc recedere volentem ſic cœcitate peſſumdedit, ut videre non poſſet. Jam quærit docem, quo ducente redeat, quia viam, qua pergere debeat, nequaquam videt: nondum tamen ſe furti reum confitetur. Expectat infelix, ſine furti confeſſione, luminis reditum obtinere. Conveniebat multitudo plebis; videt tam repente cœcum fieri, quem modo luminis claritate viderant gaudere; quærunt tam repentinæ cœcitatis cauſam, quomodo id ſibi acciderit, quidve fecerit, unde hæc luminis privatio foret ſubſecuta. Divina coactus virtute, & S. Gundulfi tactus timore, ſuctum

quo reddito lumen recepit.

confitetur: Volebam, inquit, hujus piiſſimi Confeſſoris mecum memoriam in eccleſia mea habere, & inter alias, quas habet Reliquias, colloeare & venerari; ſed quoniam hujus voti mei effe-

C ctum habere non poſſum, ecce os, quod furripueram; reddidit quoque os, quod in manica ſua abſconditum habebat, & in momento lumen recepit.

d In pago Bituricenſi quoddam caſtrum ſitum eſt, quod ab antiquis pro ſua magnitudine Nobilis villa vocabatur, in qua eccleſia eſt in honore Beatæ & gloriosæ Mariæ, & ſancti Gundulfi Mediolanenſis Epiſcopi, cujus corpus ſanctiſſimum inibi venerabiliter quieſcit hominum. Quædam itaque matrona, ſecundum ſeculi reverentiam bene nobilis, Aqualeja nomine, in eadem villa morabatur; quæ, poſteaquam vir ſuus ab

adulterii facto ignis correpta,

ea recedens ſanctæ religionis & monachi habitum ſuſcepit, minime continuit; ſed carnalis concupiſcentiæ inflammata ardoribus, neminem fere, qui ad eam accedere vellet, dicitur repulſſe. Hanc Divina dignatio ad pœnitentiæ lamenta edocens, paterno verbere, ut rei probavit eventus, caſtigare diſpoſuit. Namque morbus, qui ſæcer ignis a medicis appellatus, tam velociter pedes illius, prius in tumore veſos, & ingreditem, corripuit, ut prima die aſcenſionis ſtammu illius incendii ambulandi officium mox ei penitus abſtulerit. Venerat celebris dies vigiliæ Matris miſericordiarum, in qua fidelium multitudo ad veſpertinale Officium ſonantibus ſignis ſolet convenire. Quæ illa audiens, quia per ſe ambulare non poterat, ad eccleſiam ſe portari præcepit; in qua per totam noctem pervigilans, nullum, qui in eccleſia remanſiſſet, vel orare, vel quieſcere ſinebat: ita eam ſeralia incendii flamma vexabat.

D AVET. G. H.

7 Hæc ſupina jacebat, & cervice parietes eccleſiæ ſundens, & palmis terram percutiens, eccleſiæ pavimenta tupra cute manuum fluido ſanguine fœdabat. Lecto autem poſt lucis exortum ad matutinalem Miſſam Evangelio, cum, ut moſ eſt, fideles ad altare oblationes monerum ſuorum deferrent, illa, quia pedibus non poterat, genibus & manibus per terram repens, nullo adjuvante, ad altare cum magno labore, & dolore pervenit, & quanta potuit devotione Sacerdoti obtulit oblationem. Deinde ante altare gloriosæ Matris miſericordiarum & S. Gundulfi ſe

pavimenta ſubito jacentur.

E projiciens, jacuit proſtrata, donec ſubito exilieos, magna vociferatione clamare cœpit: Sana ſum; & ingeminare, Sana ſum: venite ergo populi omnes, & mecum pro tam feſtina ſalute laudate Dominum. Fleut populi præ gaudio, exultat femina pro ſalute ſibi a Deo conceſſa, lætantur monachi pro miraculo, & exultantes altiſſime, Te Deum laudamus, ſigna ſolenniter pulſati feceeunt. Mulier autem, quæ ſanata fuerat, in tertia die poſt acceptam ſanitatem, pedibus ſuis ſine calceamento baſilicam B. Mariæ Carnotenſis, quo rium dieeum itinere a domo ſua diſtare perhibetur, gratias actura expetiit. Ibi ſe ante altare proſternens, & Matri miſericordiarum gratias agens, oblationem obtulit; ac peracto voto incolumis remeavit ad ſuos.

8 In SS. Innocentium ſolemnitate populus in eccleſiam S. Gundulphi de more convenerat; & ſanctarum Miſſarum, quæ iſto die feſtive aguntur, intererat ſolemnitas. Cum ecce ignis vehe mens, in quadam magna domo, multo plena fœno, & ſtipula, in medio villæ videbatur accenſus. Concurrunt populi, ut illius incendii flammas extinguerent; ſed fruſtra: nam vis vehementum & ignis volans ita convaluerant, ut alias manſiones, ante & retro, retrorſum & ſiniſtrorſum, jam coreiperent. Clamor fugientium tumultoſque lugentium pervenit ad monachos, qui jam rumorem incendii acceperant, & ſibi meroebant, ne pariter res eorum flamma involveret. Acci-

incendium extinguitur.

F pientes itaque corporalia eccleſiæ, ſuper quæ Dominici Corporis fit ſacratio, & brachium S. Gundulphi piiſſimi Confeſſoris (quod extra ſepulchrum ejus, tempore translationis corporis ejus, ad ſubveniendum rebus afflictis, reſervatum fuerat) multitudine eos populi comitante, contra incendium defenſunt, & flammis ſerventibus objecunt, non ſine clamore multitudinis, & mœrore, qui res ſuas miſerabiliter devaſtandas incendio ſubjacere cernebant. Quo facto ita ſoror ignis & incendii conquievit, & decidit, ac ſi divina voce increpatus minime auderet amplius relevare capur. Uſtio quidem exterius apparebat in domibus, ſed nullam illarum interius flamma conſumpſerat, excepta illa, in qua prius deſævit incendium.

DE S. VEROLO PRESBYTERO,

CASTELLIONE AD SEQUANAM, ET MARCENNACI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. H.

De Sancti cultu, ætate, translatione, miraculis,

CIRCA ANN. DC. Castellio, *ad Sequanam fluvium, urbi Gallicæ satis culta, sito est in Ducata Burgundiæ, & Episcopatu Lingonensi, a qua urbe tredecim versus occidentem distat leucis. Patronum suum agnoscit illum* S. Verolum Presbyterum, *vulgo* saint Vorle. *Claudius Raberius, & ipse Lingonensis Presbyter, in Isaaca* MDXVII. *Episcopa Lingonensi, asserit,* S. Verolum, in villa Marcenay stirpe nobili ortum obiisse XVII. Junii: *quo etiam die aliquis ejus cultus præscribitur in Breviario Lingonensi, auctoritate Caroli Descars Episcopi Lingonensis sub ann.* MDCIV *excuso. Hinc miramur prima, quomodo ejusdem monumentis Ecclesiæ Castellionis ad Sequanam, Ferrarium in Catalogo generali remanserit ad diem præcedentem* XVI. Junii, S. Verolum Presbyterum, & Confessorem, in territorio Lingonensi. *Sed hic lapsus animadversi satis communis est, quo die etiam refertur in ms. Vesontionensi S. Pauli, & Ms. Colonensi apud Carmelitas servata. At multo magis miramur, quomodo Saussajus ipsum rejecit ad Martyrologii Gallicani Appendicem, in qua ordine alphabetico complectitur Sanctos, quorum diei nacalesque hactenus incertos, vel incompertos habuerit, & sic ibidem pag.* 1234. *ita habet:* S. Verulus, Patronus Ecclesiæ de Castellione super Sequanam, Lingonensis diœcesis.

Cultus sacri

B

2 *Acta S. Veroli nacti sumus in antiqua charta pergamena, ex pervetusto Ms. Legendario extracta, item in alia Parisiis ad nos transmissa, & cantabimus cum Ms. codice Reginæ Suecia, numero* 80 *signato. Eadem nobis submisit Petrus Franciscus Chifletius,* ex Ms. codice Ecclesiæ Castellionensis ad Sequanam fluvium, in qua requiescit. *Verum in hisce Actis nonnulla desunt ad numerum* 1. *infra indicata, & sub finem omnia, quæ numero* 10. *describuntur. Videntur hæc in Lectiones ad Matutinum recitari solitas descripta, atque sic nonnulla intermissa.*

C

Acta Mss.

3 *Temporis, qua floruit, indicatur unicus character in S. Gunthramno Rege Burgundionum, unde possit censeri Sanctus circa annum* DC. *ad æternam beatitudinem migrasse. Miraculorum certior fides pendet ex asseverantiæ Auctoris, dulcedinis Vita Acta nulla haberi, deinde num.* 3. *sic loquentis:* cetera nostris temporibus ostensa, tanto certius affirmare possumus, quanto iisdem nos præsentes interfuisse, vidisse, vel audivisse memoramus.

Tempus vitæ.

ACTA

Auctore miraculis hic scriptis coævo *Ex* IV. *codicibus Mss.*

CAPUT I.

D

E

Res in vita gestæ, Obitus, Translatio corporis.

1 AD solemnitatem venerandi Patris nostri Veroli, celebrem undique facientes concursum, Fratres dilectissimi, prout nostræ fragilitatis possibilitas valet, debemus attento, & docili cordis auditu laudum ejus præconia frequentare. Hic enim quamvis generaliter universo orbi sit colendus, nobis tamen (magis), qui sacratissimi corporis ejus fruimur præsentia, specialitee est honorandus. Quia quanto magis ipsi meruimus fieri propiores, tanto magis ejus virtutes quotidie experimur certiores. Videmus namque ad ejus tumulum, vel in quo nunc quiescit, vel tu quo antea humatus jacuit, elandis gressibus accedentes salientibus regredi, lepræ maculis fœdatos mundata cute gratulari, paralysii morbo membra dissoluta resolidari, atque quæcunque infirmitate anxios relevari. Ipsi quoque ejus clementiam in nostris invocantes necessitatibus, statim efficaciter eam adesse gaudemus. Apparet siquidem, quod beatus Sacerdos, dum in præsenti seculo adviveret, Dominica præcepta avida aure percepit, profundæ mentis memoriæ *a* commendavit, vivacissimæ operationis intellecta effectu adimplevit. Nam, ut indubitater asserere possumus, evangelicæ memor jussionis, lumbis præcinctis, carnalium turpia inquinamenta voluptatum sprevit; angelicæ amator vitæ, castitatis splendidæ pretiosam margaritam custodire studuit: & quia hanc non sibi sufficere ad salutem præscivit, lucernæ in manibus accensa, universo mundo eximiæ conversationis exemplum ostendit. Deindeque ad sui custodiam semper vigil, mentis oculos duplici modo apertos tenuit; uno fraudulentis antiqui certatoris insidiis firmiter resistendo, ne quando se adversus eum prævaluisse jactaret; alter justificationes, & mandata Domini toto corde exquirendo, summoque adnisu studendo, ne unquam ab eis *b* oberrans deviaret; sicque præsentis ævi spatium circumspectus percurrere laboravit, quatenus non solum irreprehensibilis hominibus appareret, verum etiam omnibus imitabilis præfulgeret: sacerdotiique sui officia fideliter per-

Miracula ad Sancti tumulum fieri solita indicans eum digno cultu honorandum;

F

a

& olim omni virtute spiendidum vixisse,

b

peractu, beatis Angelis pereniter coaregnaturus cœlestem auram feliciter penetraret.

& offa beatissimum gradus adimpleuisse.

a Possumus sane his adjicere venerandum, de quo sermo habetur, Patrem nostrum vere beatum fuisse, quem tanto cernimus a Domino sublimari honore. Fuit enim secundum Domini mandatum spiritu pauper, humiliter & cum bono timore ejus dogma amplectendo, ut ad regni cœlorum hereditatem percipiendam dignus haberetur. Fuit & mitis, non resistens videlicet malo, verum vincens in bono malum, ut portionem
e bonorum in terra viventium *e* possidere mereretur. Lugere omni vitæ tempore studuit peccata, non tam sua, quam plebis Christianæ, ut Spiritus paracliti consolatione perceptâ, perpetua Sanctorum lætitia, post finitum præsentis seculi luctum, perfrueretur. Esurire semper & sitire justitiam studuit, ut pane verbi Dei, quod est impletio voluntatis paternæ, & aqua fontis salientis
B in vitam æternam, saturati quandoque valerer. Misericordia vero ita uti curavit, ut primum se ipsum a vitiis, quantum humana patitur fragilitas, castigaret (nequid scilicet perpetraret, unde postmodum pœnas lueret), deindeque, ipsa virtute ad fratres dilatata, quemcumque potuis-
d set compatiendo adjuvaret; sicque misericordia Regis æterni consecuta, eum ipso gauderet. *d* Mundicordem illum fuisse ita hoc constat, quod signa, & prodigia operari creberrime non cessat: non enim tanta, ac talia tot citus operator aobis ostendere posset, nisi vultus omnipotentis præsentia illustratus, illum semper videre dignus adesset: ad quod culmea nullo modo perveniret, nisi ia hac vita desudando fortiter, interioris oculum hominis, ad contemplandam Deitatis majestatem, mundissimum redderet. Pacificum vero adeo semet exhibuit, ut nulli vitio locum decertandi cum virtutibus, quibus refertus pollebat, in se dereliquerit: deindeque dissidentes, prout sibi possibile fuisset, inter se ad pacem com-
e ponere t, quatenus in consortio filiorum Dei e connumerari posset; & quia hoc promeruit,
C monstratur vere, quoniam velut benevolus genitor unici filii voluntatibus satisfacere satagit, ita & Christus Veroli sui affectum, dum pro famulis exorantem exaudit, se teneri diligere ostendit. Persecutionem autem a mundi principe, seu ab ejus officialibus mundi dilectoribus, sive etiam a terrenæ materiæ membris, passum in hoc comprobamus, quod regni cœlestis gaudia absque ambiguitate ipsum perfrui cognoscimus. His itaque sustultus egregius sacerdos virtutibus, fide credulus, spe certus, castitate diffusus, periculosi seculi præsia, & blandimenta expugnans, terrenæ corruptionis victor migravit ad Dominum, cum illo & cum Sanctis ejus æter-
f næ felicitatis partem habiturus *f*, per omnia secula seculorum, Amen.

3 Quamvis igitur scriptum reperire, proh dolor! Fratres carissimi, nequeamus, quibus beatissimus Pater noster Verolus parentibus procreatus extiterit; quantas sanctorum spirituum & tentationum tribulationes sustulerit, quibusve modis eisdem superaverit; quas abstinentiæ cruces corporis sui membris indiderit; quo Præsule ecclesiasticæ ministerii gradus subierit; tamen
g de virtutum ejus operibus plurima ad vestram *g* notitiam pervenisse contigit. Quorum unum, D
satis mirabile, vitæ suæ tempore peractum non Ex Mss.
incelebri diffamatione ad nos est delatum: cætera vero, nostris temporibus ostensa, tanto certius affirmare possumus, quanto iisdem præsentes nos interfuisse, vidisse, vel audisse memoramus. Eo tempore, quo Dei symmystes hujus lucis aura potiebatur, contigit venerandum Regem Burgundionum Domoum *h* Huaderannum, per *i* *h i*
Marcennacum villam, in qua idem Dei famulus sacerdotali fungebatur officio, transitum fecisse. Qui audito sanctitatis ejus præconio, ut erat religiosis amator ferventissimus, precari studuit, ut se præsente Missæ solemnia celebrare dignaretur: Dei autem Sacerdos petitionis ejus votis annuens, officium solenne ea hora peragere ingreditur. Quo inchoato, dum post finitam Evan- *Coram S. Gunthramno Rege celebrans Missam,* *k*
gelici verbi lectionem sacrosancti mysterii conferatio subsequi debuisset, velut ille toto orbe famosissimus, & inclitus Pontifex *k* Ambrosius, E
in hora transitus S. Martini legitur fecisse, Verolus noster obdormivit. At his prædictus Rea eum Proceribus suis visis, ptæ novitate rei corde turbati, ad invicem admirantur. Nullus tamen Sacerdotem affari præsumit. Facta vero fere unius horæ intercapedine, Dei famulus *extra se per horam rapitur* ad se reversus, cœptum Officium peragit. Itaque Rea propius accedens, quid rei acciderit, sollicite perscrutatur. Dei autem ministeri aarrare cœpit, humani generis hominem, in villa, quæ *l* Platanus vocatur, sea fere millibus ab illo loco distans, *l*
domui cuidam, dum ejusdem loci incolæ ad audienda verbi divini officia, derelicto quodam solo puerulo, ad aliam villam *m* Musciacum dictam cuncti profecti fuissent, ioceadium ingressisse; seque illo divinis jussionibus properasse, *m*
puerulum ab igois periculo abstractum eripuisse, *alibi interea dum extinguit.*
rogi violentiam totam exhausisse. Quibus Rea auditis vehementer obstupuit; legatisque illuc directis, ut rei veritatem sollicite indagarent, præcepit. Qui matorius coavolantes, repererunt ita omnia, ut vir Dei dixerat, vera esse: Verolum sanctissimum, dum domus exemaretur, F
ibi visum fuisse, infantem dumumque ejus auxilio servata mansisse.

4 Hoc solum de miraculis, quæ per famulum suum præsenti luce fruentem Dominus operari dignatus est, nobis innotuisse contigit. Ceterum quæ post ejus obitum ipso intercedente facta sunt, imo quæ quotidie fiunt, absque gravi labore ptæ sui numerositate colligi non possunt. Post longum namque a Venerabilis viri transitu tractum, extitit *n* Isaac, Lingonensis Ecclesiæ *n*
admodum reverendus Antistes *o*; qui divinis *o*
instantissime intentus rebus, loca Sanctorum suæ diœceseos omnia quæcumque potuit, ditavit, decoravit, atque in meliorem statum largitione bonorum temporalium morumque traditione perfectorum transmutare studuit; denique canonicalem S. Mammetis *p* congregationem, etenus pauperem, copiosis villarum atque prædiorum dotis amplificavit; normaque recte vivendi confinuata Clerum imbi deservientem, se religiosiorem Dei adjutus auxilio effecit: *ab Isaaco Lingonensi piissimo Episcopo*
quod diligentius investigans, liquidius cognoscere valebit. Abbatiam quoque egregii Christi martyris *q* Benigni non modicis terrarum sum- *q*

pti-

A pibus augmentare procuravit, quem locum
ex MSS. etiam ſepulturæ ſibi ipſe delegit. Sed quid de plurimis pauca perſtringere malim; eum in toto ſuo epiſcopio nulla pene parvi loci, nedum magni remanſerit Eccleſia, quam non quoquo modo meliorare vir eximius laboraverit? Hic itaque, comperta ſignorum fama, quæ per famulum ſuum in villa Marcennaco, ubi prius ſepultus fuerat, Dominus oſtendebat; religionis igne ſuccenſus, acceſſitis quibuſque ſibi neceſſariis, deliberationeque concepta; Non eſt, inquit, juſtum, ſive decens, ut ſervi Dei Reliquiæ, cujus meritorum ope tot ſanitatum beneficia devote quærentibus impertiuntur, in loco abjecto, utpote ruſticano, viliter condituræ amplius conſerventur. Placet itaque nobis talem in locum eas tranſferre, ubi & venerabilius tumulatæ quieſcant, & rutiores poſitæ maneant, a nobis quoque ſæpius frequentatæ, vota oſſita preteſque ea adiant. Quo in loco, vita comite, Canonicorum ſeu Monachorum congregationem, ad Deo & ſancto ejus famulandum, ſtabilire decrevimus. Qui protinus Pontificis voluntati favorem præbentes, ſecutentiam ejus uno ore approbaverunt. Præſul ergo venerandus, facto Cleri ac plebis non modico agmine, feſtivus locum adiit: apertoque ſancti viri mauſoleo, venerandaoſſa, rum Crocibus, & cereis, ac hymnorum maximo cantore r, Caſtellionem aſportavit: ibique in baſilica Sanctæ Dei Genitricis egregiique Chriſti Confeſſoris Martini, rnm honore debito collocata, beneficiorum etiam aeniis quibuſdam donavit: votum quoque promiſſæ Congregationis perficere moliens, ſeculariom fluctibus impedimentorum innodatos, tandemque inevitabili mortis præventus ſorte, quod forte conceperat, opere implere non valuit. Deinde vero ſucceſſor s ejuſdem, nomine Gello, pium prædeceſſoris ſui votum cognoſcens, crebriſque miraculorum inſignibus prædicti Sancti corpus coruſcare cernens, quædam ei dona largitus, optavit ſimili modo, ſi ſibi fas fuiſſet, Deo ſervientes ibidem delegare. Sed quia multis itidem occupationum laqueis irretitus minime potuit, Bruno Præſul egregius, qui decimus ab illo Pontificatus arcem ſtrenue gubernavit, multis Eccleſiarum terrarumque collatis donis, adjunctis etiam ſuæ largitioni quorundam religioſorum muneribus Clericorum ipſo in loco Deo famulantium Ordinem inſtituit, qui die noctuque Regi immenſo ejuſque Militi egregio divina myſteria celebrare ſtudeat, divinorumque harmoniam hymnorum devote reboate non ceſſant.

ſacra Reliquiæ deferuntur Caſtellionem.

ubi a Brunone Ep. Collegium Clericorum fundatur.

ANNOTATA G. H.

a *Mſ. Reginæ Sueciæ* vivaciſſima operatione commendavit, effectu adimplevit.

b *Idem*: devians obeiraret.

c *Idem*: perciperet.

d *Reliqua hujus numeri deſunt in Mſ. Caſtellianenſi, quod Chiffletius ſubmiſit.*

e *Mſ. Reg. Sueciæ*: communicari.

f *Idem*: ſive finali termino.

g *Idem*: ſalutem innotuiſſe.

h S. Guntramnus *præfuit regno Burgundiæ ab anno 561. ad an. 593. quo mortuus eſt 28. Martii, ad quem diem ejus Acta illuſtravimus.*

i Marcennacum, Marcennay *leuca a Caſtelliane diſtans.*

k *Diſſertatiunc ſingulari, ante tomum primum Aprilis, propugnavi veritatem hujus hiſtoriæ.*

l Platanos *vulgo* Pleine *diſtans Marcennaco hic notatis ſeu millibus.*

m Maſciacum *male hic* Muſciacum *vulgo* Maſſis l'Eveſque, *oppidum ad Sequanam, a qua* Platanus *vix leuca diſtat.*

n Iſaac, *cognomento* Bonus, *vel* Pius, *interfuit Concilio apud Saponarias anno 859. habitæ Sueſſionenſi an. 861. Tricaſſino anno 878. & aliis.*

o *Sequentia eiſdem verbis referuntur a Sammarthanis, citato veteri ſchedu, ferſum ex hac Vita excerpta.*

p *Cathedralis Linganenſis antea* S. Joanni Evang. *ſacra*, S. Mammetium, *ſeu* Mamantem *coepit Patronum præcipuum venerari, poſtquam ſeculo 11. illuc allatæ fuerunt Sancti hujus Reliquiæ, qui colitur 17. Auguſti.*

q *Hæc erunt illuſtranda ad Kalendas Novembris* S. Benigno *ſacras; eſt hic Abbatia in urbe Divionenſi.*

r *Meminit hujus Tranſlationis Claudius Robertus, & poſt eum Sammarthani, ſed hi perperam* S. Vorlium *appellant.*

s *Mortuo* Isaac *anno* 880. *ſubrogatus* Gello, *præfuit uſque ad annum* 887. *quo deceſſit 28. Junii. Fuerat ante Abbas Tornodorenſis 7. de quo Chiffletius in Hiſtoria Abbatia, & urbis Tornodorenſis.*

t Bruno *ordinatur anno* 981. *a quo* Collegium Clericorum S. Veroli Caſtellione inſtitutum *ſcribit etiam Claudius Robertus.*

CAPUT II.

Miracula poſt tranſlationem ab oculato, ut plurimum teſte deſcripta. Epilogus.

5 TRanſlato beati viri in prædictum oppidum venerando corpore, cœpit ibidem ſanitatum gaudia langoentibus multipliciter imperiri; quamvis in loco, ubi antea tumulatus fuerat, non minus miſeris conferre dignaretur auxilia: nam ut, antequam tranſferretur, in uno, ira poſtea in utroque ſanctitatis ſuæ efficaciam oſtendere curavit locolo. Vidimus ſiquidem quemdam de Maſciaco villa hominem, nomine Ermengiſum, qui converſis, culpa ſua exigente, bobus amiſſis, rancum dolorem incurrit, ut numquam ſibi aliquod conſolationis remedium adhiberi paſſus ſit: creſcentreque de die in diem mœroris anxietate, amens efficitur. Tunc temporis Reliquiis Beati Protomartyris Stephani multorumque Sanctorum apud Senones nuper u repertis, admirandis locum

Ament ad parrochiale varioruin Sanctorum duſtus,

ipſum

A ipſum Dominus clarificabat ſignis; nam & dæmones ſanctorum meritis ab obſeſſis fugabantur, *b* febrium ignes reſtinguebantur *b*, abocules receptо viſu illuminabantur, diverſarumque ſpecierum morbi curabantur. Illuc itaque vir prædictus a parentibus perductus, divinum aſpectando auxilium multis hæſit diebus. At vero nihil remedii, occulta ſummi Arbitri diſpenſatione, illo capiente, per multa ſanctorum loca eum propinqui circumducere, recuperandæ ſpe ſalutis, curaverant. Jamque innumera eccleſiarum peragrata multitudine, nulloque prorſus invento ſalutis ſolamine, quaſi itinerum fatigati labore, longius ultra ducere deſiſtentes, ad Adjutoris noſtri limina, veluti propinqua, perducunt. Die ergo Aſcenſionis Domtnicæ, Fratribus ejuſdem loci ad proceſſionem gradientibus, in ipſo eccleſiæ ingreſſu ſit eis ipſe obvius. Præcipientes itaque illum aqua benedicta aſpergi, ſub B ſanctæ Trinitatis commemoratione, Sanctorum pignoribus ſecum habitis, conſignant. At ille, ſancta ſibi adhiberi ſentiens, velut victum ictu declinare molieus, dextrorſum ſive ſiniſtrorſum, ſeu etiam retrorſum quibuſdam corporis motibus cedere geſtiebat. Deinde vero ſubſecuta exoreiſmi adjuratione ante ſanctum altare, ubi venerandum B. Veruli corpus requieſcit, deducitur; ibique non longo ſpacio proſtratus mentis integritatem, fugata erroris anergia, penitus recipit: ſicque ſanitate adepta, altera die vita præſenti decedens occubuit. O admirandum ſupremi Regis judicium! O collaudandum venerandi Patris meritum! Ægrotus divinum jam judicio in ipſo mortis limine aderat, & tamen hunc Verolus ab imminentis morbi periculo liberat: & quamvis ſæculi terribilis Arbiter pene ipſum morti addixerit, tamen dilecti ſui precibus ſoſpitatam ei largiri non diſtulit. Nec dubitandum, quin animæ quoque potuerit impetrare ſalutem, qui io ipſo obitu corporis obtinere valuit medicinam.

ad Reliquias S. Veroli ſanatur.

6 Quodam tempora noſtræ patriæ equeſtri C manu prædarum rapacitate cuncta pene depopulante, religioſus Princeps Rotberrus e uitens pacem, ſiquo modo poſſet, inter diſſidentes componere, juſſit cunctos valentes Epiſcopos uccurreru, & Abbates apud Atryacum, villam 10 Autiſſiodurenſi diœceſi ſitam, & cum Sanctorum pignoribus adeſſe; quatenus ſi malitiæ *d* amatores minus libenter, pro terreni principatus diſtrictione, pacificari vellent, ſaltem pro Dei, & ſanctorum ejus, quos præſentes ſeque quodammodo eaſpectantes viderent, timore, pacis concordiam, & promptius firmandam exciperent, & ſanctorum, in quorum præſentia firmaſſent, ſemper memores, irruptam arctius conſervarent. Ad hoc igitur concilium devectis Beatiſſimi Veroli Reliquiis, cœperunt populorum turbæ urationis cauſſa ad ejus memoriam undique cuufluera. Inter quos contigit quemdam, Gozbertum nomine dictum, aſino bajulante adventare, qui quidem contractis crurum nervis, proſaſqua negato pedum officio, manibus furcis rerentis pro pedibus utebatur, gemibus, ac eruribus potius reptans, quam pergens. Hic itaque Villadonæ cauriua villa, Autiſſiodorum profectus fuerat, ibique eleemoſyna cujuſdam S. Stephani Canonici, nomine Taardi, ſuſtentatus victitabat. Cumque audita Sanctorum fama, in prædictu loco collectorum, ſalutis requirendæ cauſ- D ex mss. ſa, eo profectus ſuiſſet, multiſque obſecrandis præteritis, ante venerandi Patris (ut diximus) papilionem perveniſſet, ab aſino ſeſe ipſe deponens, alienis manibus deponi ſolitus, humi proſternitur, lacrymaoſque gemenſque Confeſſoris præcipui ſuffragia exutat. Confeſtim igitur ipſius intercedentibus meritis adeſt divina virtus, quæ fugata debilitate priſtinum vigorem reſtituit artubus; ſicque pedum integrum recepit uſum, ut venerandas Reliquias proſecutus, Caſtellionem uſque cum ipſis pervenerit; ibique hactenus conuerſatus, aden ſe auxiliaturi ſuo fidelem famulum exhibuit, ut ad cuſtodiendu cellarii communis ſtipendia, conventus Fratrum iuibi Deu militantium ipſum idoneum judicaverit e. a

d in Concilio Atrivacenſi coram Roberto Rege

contractus recuperat valetudinem.

7 Præterea mulier quædam, nomine Gudina, *Curantur manus in-* Plataneti villæ indigena, manus dexteræ debili- *curvæ, & inutiles,* tatem graviſſimam incurrerat; digitoſque in palmam recurvat, nihil inde operis efficere poterat, nullumque ſorori auxilii levamen præbeta valebat. Quæ audita fleati viri ad exaudiendum clementia, ad adjuvandum potentia, celeri feſtinatione ad prædictum locum maturavit ejus potiri præſentia. Quo perveniens, humili ipſius aures pulſat precee, curdis tamen in altum porrecta intentione. At vero Deo conjunctus Sacerdos, non paſſus diu vota precantis morari, auxiltum celerrimum confert, medelam citiſſimam præbet. Mulier itaque manus ſanitate inventa, Chriſtum potentem Regem prædicar, Verolum gaudii ſui impetratorem magnificat, miraculum in ſe perpetratum ubique locorum diffamat. Dominus ergoejus temporalis, nomine Quinardus, ſervili ſiquidem fuerat conditione progenita, comperta hujuſmodi fama, ſtatim ipſam inclito largitur medico traditione perpetua. E

item contracta manu, 8 Quidam vero oculis captus, cum uxore eumtracta, & (ut teſtantur, qui viderunt) prægnante, ad eumdem locum eſt perductus, quo nil luminis capientes, mulereque nil ttineris perficera valente, hoc modo, quo valebant, greſſum protendere ſatagebant. Ipſe quidem, illam brachiis complexam præ ſe ferebat; illa vero, manu tenens baculum, cæco viæ indea fiebat: ſicqua alternum compenſantes adjutorium, quodqua utrique deerat alterna adminiſtratione ſupplentes, victus oeceſſaria quæritabant. Itaque ad venerandi viri tabernaculum deveniunt, ſoloque incumbentes precet devotas fundunt, peccaminum veniam axpoſcunt, corporum ſalutem petere non omittunt. Sed reliquos audire ſolens Verolus, unus votum admittit, alterius reſpuit. Nam mulier, a contractionis vinculo ſoluta ſibi ipſa redditor; vir negato lumine, noctis tenebris remanere finitur. Noo tamen parvum auxilium ei acquiritur, dum & diutiſſimo tempore laborioſe portatam non neceſſe habuit amplius ferre, & ſic melius habere adjutricem promeruit universo in upere. Quibus peractis non modicum ſuis ſervitoribus præſtitiſſet donorum quæſtum Verolus, niſi quorumdam impedimentorum metu domum cogerentur redire citiut. F

cæco marito non ulterius nato,

9 Nuper, peccatis noſtris exigentibus, per *peſtis lata* cuncta pæne quadrifidi orbis climata, gemina *graſſans* peſtis, juſto Omnipotentis judicio permittante, *cum ingenti ſtrage,*

po-

A populus atterebat. Nam ficcitatis immensæ tanta
ax mss. vis ingruebat, ut frugum tota spes colligendarum deperire inciperet; & cladis hominum tam immanis pernicies desæviebat, ut siquis fero incolumem se collocasset, crepusculum oriens se non visorum crederet; atque mane surgens, ad vesperum se pervenire desperaret; nemoque se repentino obitu interiturum non putaret. Unde in unum collectus Clerus, inclito Dei athletæ Verolo famulans, his ad invicem sermonibus fe-
se alloqoitur: Videmus, Fratres, per nostra flagitia universum duplici modo periclitari seculum; clade scilicet universum hominum genus pene consumente, & siccitate nostrorum laborum fruges depopulante. Utraque ergo pestis adeo est sotolerandis, ut utramlibet evadendi vix inveniri queat ratio, aut via: siquis enim præsentis mortis evaserit articulum, futuræ famis non evadet periculum. Ut certe nostis, præfen-
B tem Protectorem nostrum omnes tribulatos corde, se devota mente expetentes, semper exaudisse, plenitudinemque adjutorii opportune impendisse. Quapropter necessarium nobis videtur,
expositio corporis S. Sancti. sancti viri corpus ab abside, in qua quieverit, loculo removere, atque extra oppidum aperto in loco honorifice collocati. Quod scilicet afflictæ plebis turbæ audienter ad ejus captandum undique confluent auxilium, precibus ejus clementiam implorabunt, odis atque donis magnificentiam honorabunt, sicque forte sui nostrique ereptionem se impetrare gaudebunt: quam sententiam universorum consensus approbaos optimum consilium esse judicat. Tumba itaque viri Dei aperitur; sanctum corpus inde elevatum ab ecclesia sive castro extrahitur, justaque almi martyris Mammetis basilicam, in papilione decenter collocatur. Quod populi ad suam salutem cognoscentes procuratum, ex tota fere patria certatim advolant, munera, quæ quisque valet, secum ferentes, Sancto donant; hymnis ac precibus devotis ipsum ardenter frequentant. Quibus pia aure Pater venerandus susceptis, quanti
depositio; et pluvia impetratur. apud Deum valeat, ostendere curavit. Nam, ut Gregorius quondam ille Papa Maximus, se-
C ptiformi Litania instituta, pestem inguinariam sedavit; ita & Verolus noster, prædicti morbi lue depulsa, meritis admirandis grassantem mortalitatem cessare quantocius fecit. Atque ut ille postea curru flammeo super astra raptus Elias, tribus annis, & semis negatam sola oratione reddidit pluviam; ita & Patronus noster, dulci cœlestium imbrium copia arenti sufficienter inebriata terra, frugibus jam marcentibus vividum
f g aestituit *f*, *g* virorem. Et ut *h* incunctanter appareret, hoc beneficium Sancti meritis mortalibus esse concessum, antequam loca ipso amoveretur, rosabondanter omnia aspergens ipsum eriam ejus solum madefecit tentorii. O virum maximo semper laudum honore decorandum! O promptam ad audiendum clementiam! O efficacem ad succurrendum potentiam! Est enim nobis pius adjutor ad impetranda, quibus indigemus, est validus propugnator ad arcenda, quibus impetimur, est celerrimus medicus ad curandos morbos, quibus gravamur. Nam excepta prædictorum munerum gratia, universo generaliter mundo profutura, plurimum in loco, quem dixinus, ægrotis singularia pulso languore con- D
tulit remedia.

10 Quidam namque mente captus, officio sutor, nomine Leterius, ad Sancti tabernaculum *frenatur domus,* violenter est adductus: qui ibidem tribus plus minusve demoratus diebus, fugitare passim per campos, per silvas, per devia quæque semper gestiebat: a propinquis tamen retentus, nullorsum vagari sinebatur: aliquando etiam arreptis lapidibus sibi præsentes obruere nitebatur. Illo autem his, & aliis innumeris, utpote amente, insaniente modis, propinqui, Omnipotentis Domini, & Sancti ejus semper misericordiam invocabant, ut misero medelam, sibi vero lætitiam infundere dignaretur. Quibus in oratione juxta Dominicum præceptum perseverantibus, ecce suffragiis beati Patris divina advenit virtus; quæ caput infirmi ab insaniæ sordibus purgans, integerrimæ mentis restitutu fospitati; quippe perfecte sensuum receptis officiis, multis postea superfuit annis. Quædam mulier membris gravi- *contracta mulier,*
ter contracta, ad eumdem locum rheda vehente pervenit: quæ fideli mente, devotis precibus E
profundisque fospiriis, sui corporis debilitatem, venerandi Patris interventu, a Domino sanari exposcens mox impetrare meretur. Nam amissa debilitate membrorum, recepit agilitatem; amisso quod officiebat, recepit quod juvare poterat; amisso quod diu dolut, recepit quo gaudere meruit: tandemque extensis nervorum vinculis, eum pagum quoque usu ad unguem recuperato, spretis aliens, suis lætatur vadere plantis. Gratias ergo immensas curatori suo exsolvens, virtutis in se perpetratæ prodigio ubique divulgato, *contracta puerulus & major ætate.*
vectrice sua rheda ibidem derelicta, habitationis propriæ læta, & alacris repetivit domicilia. Simili morbo impediti duo, ad tentorium, quo Sancti servabantur cauviæ, sunt perducti, unus scilicet puerulus, ulnis diligentius bajulatus; alter vero majoris ætatis, asino subeunte invectus. Qui pro posse, & nosse, & invocato pii Patris nomine, statim uterque sensu præsens adesse. Nam fugata, Sancto promerente, in F
firmitas, adventeuti cedere compulsa est sanitati: refectique ad integrum homines, ille animalis, hic hominis adminiculis jam non indigens; pedibus propriis diu optatum iter plene peragentes; unus ad propria est reversus, alter vero fanatum suo adhærens, usque ad obitus sui diem ab ejus præsentia separari non est passus. Igitur *Corpus reponitur loco suo.*
pluviam ubertim irrorantem ministri, sacra pignota custodientes, amplius non valentes ferre, reliquis confratribus accertitis, eum magno laudum præconio intra oppidum eadem reportant; dignaque reverentia in loco a Deo prædestinato recondunt: ubi ipse meritis præcipuis devote se expetentium clementissimus exauditor semper esse dignatur.

11 Quæ postquam gesta sunt quidam claudus, Agyno vocatus, in villa, cui vocabulum est Alba-petra, commanens, in somnis monetur, ut S. Veroli præsentiam adiens ejus meritis in- *claudus recta gressu domatur.*
stantissimis precum muniis flagitaret; quo facto meritis exauditis a pedis debilitate liber, continuam gressus recti possibilitatem consequi valeret. Erat autem unus pedum per genu junctu- *Pes pede juxta natis suspensus;*
ram recurrus, ita ut juxta natem suspensum nullo

A nullo modo extendere prævaleret. Verum ligneo pede, quem vulgo ſciacim vocant, vicem naturalis pedis utebatur. Die ergo exorto non parvi pendens viſionem, cœpit quo valebat itinere feſtinanter ad Sancti limina tendere. Cumque ſemper Verolum invocans, Veroli ſuffragia expoſceret, medium ictiberis ſpatium peregiſſet, ſubito factitii pedis ligamina diſſolvuntur, pes ipſe artificiali neſcio ſoluto labitur, curvique poplitis nervis laxatis, naturalis priſtino vigori redditur. At ipſe cerneus adinſtar alterius crus ſibi extenſum, utrumne pergere, an omittere deberet, hæſitabat. Tandemque reſtauratam planam humi paulatim figere tentans, ut ſenſit utrumque pedem parili firmitate vigere, prius adjutrice ſcacia collo impoſita, celeri greſſu ad ſui curatoris aulam pervenit; ibique immenſis gratiarum actionibus exſolutis, narravit Clero, &

B univerſo populo; qualia, vel quanta ſibi feciſſet Dominus & Sanctus ejus. Hæc de miraculis Sancti viri noſtris temporibus geſtis utcumque narrata ſufficiant. Ceterum quæ aſſidue largitor munificus, vel in loco, ut prædiximus, in quo nunc quieſcit, vel in quo antea ſepultus quievit, clementer impendit, ideo impoſſibile eſt ſcribere, quia ipſe Deo largiente nunquam deſiſtit impendere.

12 Quia igitur ſolennitatem piiſſimi Patris Veroli, Fratres cariſſimi, recolimus, ſi ex toto non valemus, ſaltem in aliquo, exempli illius formam imitari debemus. Ideo enim hujus ceterorumque feſta Confeſſorum, ſeu Martyrum celebramus, ut per temporale gaudium quod in eis exercemus, æternæ, qua fruuntur, lætitiæ memores ſimus, ad eorumque ſocietatem tendere ſatagamus. Ideo ſanctitatis ac ſignorum geſta recitamus, ut quibus modis ad tantæ ſublimitatis culmen pervenerint, cognoſcamus; viamque ſalutis, qua illi incedentes irretorto greſſu præceſſerunt, contemplati, abſque erroris diverticulo ſubſequi inardeſcamus. Hoc etenim egre-

C Rom. 15.4. gius gentium doctor oſtendit: Quæcumque, inquiens, ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Quapropter qui ita Sanctorum ſolennitatibus intereſſe, ſeu geſta ipſorum recitare, vel alios recitantibus audire procurat, ut inde ſibi aliquem virtutis florem excerpat, quem memoria vel actione teneat, ad profectum ſui gaudia ſolennitatum ſe celebrare cognoſcat, eſtque juxta Apoſtolicum illud, unde talem gaudere oportet:

Philip. 4.4 Gaudete, inquit, in Domino ſemper, iterum dico gaudete: Dominus enim prope eſt. Qui vero hoc modo ſolennia Sanctorum frequentat, aut geſta ipſorum auſcultat, ut nihil inde boni (quod abſit) ad vitæ ſuæ uſum retorquere ſtudeat; verum ſolis vanitatis, & laſciviæ luſibus inſiſtat; non eſt, unde gaudere, ſed potius e contrario unde lugere queat. Itaque, Fratres, devotis Sanctorum natalitia gaudiis celebremus; præcipueque Beatiſſimi Patris noſtri diem, quo terreæ fragilitatis vinculis abſolutus, poſt dira male blandientis mundi certamina glorioſum adeptus triumphum, cum beatiſſimis cœleſtis militiæ ſpiritibus æternæ patriæ felicem poſſidere cœpit hereditatem; ibique venerando Sanctorum ſenatui in albo vitæ conſcriptus, caputque pretioſi lapidis ſtemmate decoratus, immarceſſibiliom gaudiorum jucundatur munere, amœnitatis D tempora ſemper tenens referta dulcedine, & quod Ex MS. in hac vita lacrymando, jejunando, vigilando ſeminavit, nunc ineffabilibus exultando modis metit. Itaque Fratres, ejus glorificationis memores, pſalmis & hymnis totiuſque generis melodiis, in altum elevato vocum modulamine, præſens feſtum ſolenne reddamus, quo Sanctorum chorus, propter receptum in ſuo collegio concivem, congaudere debemus. Hoc etenim proprie benigna Domini pietate meruimus habere Patronum, hujus quotidie meritis & interceſſionibus ſentimus adeſſe præſens donum Dei. Infirmos noſtros curat, ſibi famulantes opportune ſublevat, omnes ſe devote requirentes exhilarat, corde contritos ſanat, contritiones eorum alligat; facit judicium injuriam patientibus, dat eſcam eſurientibus, ſolvit compeditos, illuminat cæcos, erigit eliſos, imbrem culpis delinquentium negatum reddit, E cladem ſceleſtorum ultricem extinguit. Quid igitur nobis reſtat agendum? niſi ut quacumque tribulatione anguſtiati, ejus exſpectemus refugium, ejuſque nobis adeſſe imploremus auxilium. Et quia peccatis noſtris exigentibus, ſolito crebrius divinæ indignationis flagella in præſentiarum ſentimus (ſecundum Dominicum ſiquidem & patrocinium ejus implorandum. vaticinium, conſurgere gentes in gentes, regnaque in regna cernimus; terræ motuum impulſibus concutimur, peſtilentiæ famiſque angore periclitamur, exſtilentium terrorum pavore deficimus, hiſque exceptis prædonum rapacitate devaſtamur) ad piiſſimum Patrem vota preceſque noſtras convertamus. In primis exoremus illum, ut motes pravos hæc promeritos corrigat, deinde que, ut juſtam Omnipotentis iram mitiget, morbos depellat, famem clademque arceat, diſcordiam eunctaque obfutura auferat, pacem & omnia profutura conferat. Cujus elementiam, ſi correctis motibus devote nobis adeſſe invocaverimus, abſque dubio impetrare valebimus, auxiliante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit, & regnat, in ſecula ſeculorum. Amen. F

ANNOTATA G. H.

a *Clarius, in ſuo Chronico Senonenſi S. Petrivivi, docet ad annum* 1001. *plures Sanctorum Reliquias repertas atque exornatas a Leotherico Archiepiſcopo, ſub annum milleſimum ordinato. At S. Stephano eſt eccleſia Cathedralis dicata.*

b Abocules, *cæci. Ita apud Petrum Bleſenſem ſermone* 18. *&* 41. Abocelli, *ſenes pene cæci, appellantur.*

c *Anno* 1020. *preſente Roberto Rege a Leotherico Archiepiſcopo Senonenſi, Gauſlino Bituricenſi, & aliis, celebratum Concilium in Attiaca ſive Attegas villa S. Germani, de quo conſule Concilia Labbeana tomo 9. pag.* 842. *quibus ibi relatis hinc lux accedere poteſt.*

d *Mſ. Reg. Svecia* auctores.

e *Reliqua deſunt in Mſ. Chiffletiana.*

f *Imo* antea, *niſi tranſitio ea hic foret, ordinem non temporis, ſed narrationis deſignans.*

g *Mſ. Reg. Svecia* humotem.

h *Idem* evidenter.

i Scacia, *Teutonibus* Scatſe, *Francis* Eſchaſſe, *Latine* Grallus.

A D

DE

SANCTA ALENA

VIRGINE, ET MARTYRE FORESTI IN BRABANTIA.

G.H.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

De ejus cultu, Actis etiam vulgariter redditis, & Reliquiis.

CIRCA DCXL. FOreſtum (*vulgo Vorſt*) illuſtris Virginum Benedictinarum haud procul a Bruxellis ad
B Sennam fluvium eſt Abbatia: in qua corpus S. Alenæ ſive Halenæ, anno MCXCIII. per Godefridum Abbatem Affligemienſem e terra levatum, quieſcit. Patrem habuit Levoldum, Dilbecæ eodem in tractu Regulum; & anno DCXL. floruit, temporibus S. Amandi Trajectenſis Epiſcopi. Extat Foreſti, & in Rubea-valle hiſtoria Latine manuſcripta, & Teutonice Bruxellis excuſa. *Ita Authertus Miræus Bruxellenſis, in Faſtis Belgicis, & Burgundicis, ad diem* XVIII. *Junii, quod is primus occurrat, in quem poteſt convenire Dominica ante feſtum Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, qua ſolemnis illius generationis eſt ſacrata. Hoc etiam obſervavit Joannes Molanus, in ſecunda & tertia editione Auctarii ad Uſuardum, & in Natalibus Sanctorum Belgii; ut poſt Sanctos* XVIII. *Junii relatet ſub titulo Dominica ante S. Joannem Baptiſtam, retulerit compendium Vitæ, Martyrii, elevationis, ac venerationis S. Alenæ; quam etiam Helenam appellat. Sauſſajus ipſam eodem die refert, & Translationem vocat. At die* XIX. *Junii, ſacra ejus memoria celebratur in Mſs. Martyrologio Bruxellenſi, & Mſ. Florario, cum elogia ex Vita deſumpto. Primi ex Mſ. Bruxellenſi eſt editum in Auctarie Molani prima editionis ad Uſuardum: & ex hoc in Martyrologio Germanice Canſii, atque in hoc ſub finem illa addantur:* Hujus ſacræ Virginis corpus in Comitatu Bruxellenſi, apud Foreſtum monaſterium, in expeſſa peculiari eccleſia ſibi dicata quieſcit. *Meminerunt ipſius, eodem* XIX. *die, Grevenus & Galeſinius, & utroque die Ferrarius.*

C

2 *Hiſtoriam Martyrii, elevationis, & miraculorum damni ex duplici Mſ. Foreſtano, & Rubea-vallis inter ſe collato. Auctor ſi unus eſſet, floruiſſet tempore elevationis ſub finem duodecimi ſeculi, ſed videtur habuiſſe antiquum ſcriptum, quod cum capite primo finitur, uti aliud deinde ſubjunctum prout capite ſecundo indicatur. Quibus reliqua poſtmodum addita fuerint.* * *Extant eadem Gallice excuſa Bruxellis anno* MDCXXI. *ex veteri (ut præfatur interpres) Teutonico: hoc vero fuit recenſum, tanquam ex Latino Mſ. Rubea-vallis immediate tranſlatum, etiam Bruxellis anno* MDCXL. *Utrobique addantur miracula quædam, Latino textu non comprehenſa: qua dantur per modum Appendicis, ut facta anno* MCCCCXCIV. & MDCII. *ſequitur declaratio de veritate Reliquiarum Foreſti aſſervatarum; in qua ea, ſcilicet anno* MDXXIII. *ab Archiepiſcopi Cameracenſis Vicario recognitarum, data per Archiepiſcopum Mechlinienſem Matthiam Hovium* MDCI. XIV. *Februarii, cujus originalem textum Latinum, poſt eamdem Appendicem damus, una cum exemplo æque originali aliarum litterarum ejuſdem Archiepiſcopi, datarum* III. *Aprilis, occaſione controverſiæ, ſuper eadem veritate verſantis inter Foreſtanas Virgines earumque vicinas incolas Dilbekanas, qui Virginem apud ſe natam, apud ſe etiam haberi jactabant, quod ipſis inter dicitur; ſed permittitur, ut S. Alenam, velut indigetem ſuam, colere, & imaginem poſſint proceſſionaliter circumferre. Utrique tamen inſtrumento præmitto quadam alia, ex originalibus intra eapſam aſervatis deſcripta, Acta ſcilicet inſpexit, unius alterius ve.*

3 *Invocatur autem (ut plures ajunt) nunc illa Sancta, præſertim contra dolorem dentium, quorum tamen nulla in miraculis mentio: unde intelligitur hujus, aut ſuperioris, ut ſummum, ſeculi religio talis eſſe occaſione inſignis alicujus, ſed recentioris miraculi, in adoratia curatione patrati, licet nulla ejus ſervata memoria ſit. Pars aliqua reliquiarum his ultimis annis pervenerat ad Sereniſſ. Archiducciſſam Mariam Annam, Ducis Neoburgici junioris uxorem, Leopoldi Cæſaris Germanam ſororem; eique fuerat, neſcio quo fundamento, perſuaſum ſpecialius etiam ad impetrandam prolem, quapſe ſummo votorum erat; invocari; ſed ab ejus Confeſſario P. Ignatio Sphmer interrogatus, anno* MDCLXXXV. *reſpondi id mihi necdum innotuiſſe; Foreſti certe nihil tale dici, ubi corpus ſervatur incluſum nobili ex ſolido argenta theca, repoſita in nova altari, quod in choro Sanctimonialium anno circiter* MDCLXXXII. *ad ejuſdem Divæ honorem erectum fuit. Qua autem circa idem corpus hoc ſeculo acta diximus, conſtant ex inſtrumentis, quæ ut originaliter tranſcripta haberemus, una cum recentioribus quibuſdam beneficiis, gratanter agnoſcimus nos debere diligentiæ R. P. Erneſti Fridagh, Collegii noſtri apud Deiparam Halleuſem tunc Rectoris.*

E

F

A C T A

Ex Mſ. Dielbekeno.

PROLOGUS.

1 QUia inſtar mensæ ditiſſimæ, optimis epulis refertæ, Vitæ Sanctorum nobis proponantur, ut luminoſis ipſorum exemplis, quaſi quibuſdam vitalibus epulis, macras

anı-

animas noſtras ubertim ſaginemus; & extinctas lampades oleo virtutum accendentes, nos æterno convivio præparemus; ad ædificationem audientium luminoſum beatæ Alenæ Virginis, & Martyris Chriſti vitam nequaquam ſilentio tegere, ſed ſuper aureum candelabrum, ut lucear omnibus, qui in domo Dei ſunt, debemus ponere: quatenus præclaro ejus jubare ſervus peccati, unno veniæ Jubilei, ad Dominum ſuum redeat; cæcus in tenebris, & in umbra mortis ſedens, ſine offendiculo regiam viam currat: Lazarus quatriduanus, de ſepulcro vitiorum ad vitam reſurgat. Et quia teſte veritate, in ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum, ne falſitatis arguamur, quæ de beata Virgine ſcribimur, uutlienſico multorum fidelium relatu ſolide roboramus. Et eum, beato uteſtante Hieronymo, ſatius ſit
B ea duobus imperfectis ſanctam habere ruſticitatem, quam peccatricem eloquentiam; verba rhetorico colore phaleratu fugientes, ſimplici, humili, ruſticano, ac pedeſtri utimur ſermone: quis hoc ſimplici Deo fore credimus acceptabile; qui ſicut ſuperbis reſiſtit, ſic & humilibus & ſimplicibus gratiæ ſuæ largitatem, ultroneæ liberalitate dare conſuevit.

CAPUT I.

Proſapia nobilis, ſed gentilis. Converſio ad fidem. Martyrium. Miracula. Converſio parentum.

a SAncta & venerabilis Chriſti Virgo Alena, a regali ſchemate orta, Levoldi a Regir, & C Reginæ Hildegasdis fuit filia: cujus pater regnans apud Dielbekam, toti circumjacenti regioni principabatur; & b, ut b Gentilis, gentili veſania Chriſtianos perſequebatur. Cujus perſecutionem, quæ graſſabatur in Chriſtianos, Chriſtianus quidam fugiens apud Foreſtum manſit. Qui locus juxta Sainam ſive c Scuuam fluvium ſitus, ipſum contra Gentilium incurſus duplici vallabat cuſtitione, tum opaca ſilvarum denſitate, tum copioſa aquarum inundatione.

3 Quadam autem die, Divina diſponente clemeutia, idem Chriſtianus, & Rea prædictur venatum perrexerunt, & ad Sainam fluvium alter alteri obviarunt. Rea inopinatum Chriſtiani admiſans udventum dixit ad eum: Quis es tu? noſtras, an adverſatiorum? Quam legem profitearis, mihi dicito. Cui Chriſtianus: Legem, inquit, colo Chriſtianam, quæ quanti æſtimanda ſit, quuutumve ſpurcu Gentilium præſtet ritui, hoc modo poteris experiri. Hoſpitare mecum hac nocte, & in craſtinum, dum ſacro-ſancta Miſſarum myſteria celebrantur, dum diviniſſima Deo Patri offertus Euchariſtia, inter offerendam guſtare, & videre poteris, quam ſuavis eſt Dominus; quam felices omnes Chriſtiani, qui ſperant in eo; quam infelices, quam cæci, quam ſpurci omnes Pagani, quamque eaecrabilis error eorum, pro Creatore creaturam colentium. Tunc luce clarius tibi conſtabit, quod, quantum lux tenebris, veritas a falſitate, ortus D diſtat ab occidente, tantum differt fides noſtra a ex MS. Gentili errore. Cui Rea præbuit aſſenſum, & DIELBEC-divertit Foreſtum ad ejus hoſpitium. Quem ille KANO cum ſumma hilaritate ſuſcepit: &, ſicut tantum hoſpitem decuit, cum omni familia ſua veuerabiliter aſſurrexit.

4 Habebat dives ille domum lapideam, quam *Miſſam celebrari vidit.* poſteu, creſcentis Chriſtianæ fidei religione d, d S. Amandus Epiſcopus in Eccleſiam permutavit, quam in honore Dei, & B. Dionyſii ſolenniter dedicavit. Erat autem capella domui ſuæ contigua, cui Sacerdos præerat, qui Deu devote ſerviebat. Qui dum more ſolito divinum celebraret officium, Rea ea, quæ agebantur, intentu quidem aure perciptebat, ſed corde paganiſſimus, quaſi *Æquo animo tempnit, nervos audi & filic.* frivola vilipendebat, & ſpurca idola eſſe pluris adſtruebat. Et quid mirum? Aſino lyra ſuperſtine canebat. Qui mox domum reverſus, quæ viderat, & audierat uxori, & Alenæ filiæ ſuæ e recitit; fidemque blaſphemans Chriſtianam, ille legem ſuam præponderavit.

5 Mox Alena, gratia ſancti Spiritus inflam- *Hæc amore Chriſtiane fidei,* mata, Chriſtianum illum, apud quem pater ſuus hoſpitatur fuerat, & divina, quæ ibi gerebantus, miro modo affectabat videre; utexutu a Paganis, qui ſunt paleæ æternis incendiis præparatæ, unum fieret de electis granis, in æternæ beatitudinis horreum congregandis. Quod niſi clanculo fieret, iguotum cordis ſui affectum numquam ad effectum perduceret, utpote virgo timida, filia patris unica. Hinc patris Pagani ve- *ſugatis noctibus Foreſtum adiens,* ſaniam, hinc ne proderetur, vigilum pervigilem metuebat cuſtodiam. Quæ virgineæ timiditatis oblita, novo vino inebriata, animum aſſumpſit virilem, omnimodi timoris caperiem: & inter horrenda ferarum luſtra, inter ſilvarum opacu omnimodis impertesrita, ſingulis noctibus Foreſtum ad matutinam ſyuaxim petexit. Ubi quam ſtricto, quam caſto, quam ſapore, quam ignito ampleau Spouſum ſuum, in quem deſiderant Angeli proſpicere, ſibi alligaverit; ubi quam F pingue holocauſtum ſeſe Domino mactaverit; *Chriſto adhæret e* quam crebro ignitarum ptecum ſingultu ſuperne patriæ ſuſpiraverit; hujus ſeeseti teſtis eſt, qui Spiritus ſui jubare ipſam inflammavit: cujus ignitu amore rota incanduit, qui cordis ejus, & poſſeſſor & poſſeſſio extitit.

6 Cum autem hujuſmodi ſartum, Deo & Angelis acceptum, ſibi uſu continuo verſum eſſet in habitum, ab uno vigilum capra eſt, & retenta. Cui Virgo; Dimitte me, inquit, & cela ſecretum meum, quia magnis te dotabu muneribus pro hac vicitſitudine. Ille tam prece, quam pretio Virginis corruptus, ad tempus tacuit, nec viam Virginis impedivit. Sed cum crebro Virginem ſuper hac temeraria voluntate asgueret, & illa fixa in propoſito ſuo permaneret; hoc ægeſſime ferens, udit Regem patrem ſuum, eique filiæ ſuæ denudavit ſecretum. Cui rex: Non impedias egreſſum ejus, & regreſſum, ſed occulte & ſagaciter veſtigia ejus ſequere, quoadusque ad indaginem *dolos apud patrem ſuum invenit,* hujus rei valeas perveuire. Vigil vigilantius ſolito vigilans, occultas Virgini machinatur inſidias; eamque poſt tergum uſque ad Sainam fluvium ſequens, ſed ſine navigio, & pontis adminiculo tranſeuntem alterius ſequi non valens, revertitur

EX MS. DIELBEKANO

A titur ad Dominum ſuum, eique refert, quam miraculoſe filia ſua tranſierit fluvium. Dictus abbas, ſive; nouere, ſed nomine ſolo Rex, furit; & nulla ſe ratione regens: Filia, inquit, mea magicis Chriſtianorum artibus deluſa, ſpreta deorum noſtrorum cultura (proh dolor!) Chriſtiana effecta eſt: quam, niſi ab hoc errore reſipuerit, diverſis multabo ſuppliciis. Ergo milites mei arma capite; circa marginem fluvii, per quem tranſire ſolet, inſidias tendite; omnem illi regreſſum eacludite; vivam captam mihi adducite, ut contemptum dis irrogatum in ipſa poſſim vindicare.

jubetur comprehendi.

7 Abſque mora milites Regi obſecundant, ad fluvium properant, reditumque Virginis exſpectant. Virgo ſancta, cujus converſatio in cœlis erat, dum ſolitam carpit viam, a militibus capitur, ut viva patri præſentetur. Qui, B tenera Virgine quoad potuit reluctante, fortiores, toto virium ſuarum robore impetum in eam fecerunt; & brachia de corpore ejus extracto, mortuam in terra reliquerunt. Quod ne cuiquam videatur incredibile, & abſurdum, quia novum, quia hactenus inauditum, & ob hoc judicetur inter apocrypha numerandum, quod brachium de vivo corpore ſit extractum; ſi Deus mirabilis in Sanctis ſuis, in hoc mirabili facto cogitatur, omnis dubitatio de medio auferetur. Ecce in S. Alena Virgine, & Martyre Chriſti videmus manifeſte impletum illud B. Gregorii, quo dicitur; Sancta Eccleſia in pace gignit lilia, in bello roſas. Siquidem S. Alena, Virgo & Martyr pretioſa, floriger fuit hortus ſpiritus Sancti, in quo pariter creſcebant & candida lilia caſtitatis, & roſæ martyrii. De qua ſorte ſi ambigitur, ſi baptizata ſit, nec ne, frivola hæc videtur quæſtio; quia revera tam ipſi, quam reliquis Martyribus erat pro baptiſmo pretiſi ſanguinis effuſio.

septa & miraculoſa manitur brachio evulſo;

8 Igitur B. Alena martyrio coronata, Angelus Domini, qui virginem ſemper comitabatur, tuebatur, & conſolabatur vivam, (Angelis enim cognata ſemper eſt virginitas) non reliquit, C ſed mirificavit mortuam: brachium ejus ſanguinolentum, de corpore extractum, Foreſti poſuit ſuper altare, quod, dum viveret, cum ſumma mentis ſoleonitate frequentavit. Presbyter ſupra memoratus ibi degens, & Dominus ſuus, perculſi hac novitate miraculi, brachium quidem videntes, ſed cujus fuerat penitus ignorantes, hæc inter ſe mutuo conjectabantur. Forte hoc eſt brachium Virginis Alenæ, a fera peſſima devoratæ. Curramus ergo per concava vallium, & per opaca ſilvarum, ſi præduce Chriſto poſſimus invenire corpus ejus pretioſum. Qui mox circumquaque diſcurrentes, corpus ſanctæ martyris invenerunt, quod in capella, quæ nunc in honore ejus dedicata eſt, honorifice ſepelierunt.

quo per Angelum Foreſti ſuper altare poſito,

ipſa ibidem ſepelitur in capella, illi dein dicata

9 Mox quanti fuerit meriti apud Deum B. Alena, miracula, quæ ibi Dominus pro ejus meritis declaravit, viva voce clamare cœperunt: quia languidi quique optatam ſoſpitatem, cæci viſum, ſurdi auditum, paralytici greſſum ſeceperunt. Cujus ſanctitatis fama cum longe lateque crebreſceret; Dux quidam terræ illius, Omundus nomine, dives quidem pompa ſeculari, ſed pauper, quia cæcus, & impotens ſui, venit ad Levoldum Regem Dominum ſuum, & dixit ad eum: Quia infirmi quique cœtervatim ad ſepulcrum filiæ tuæ confluunt, ejuſque meritis diu deſideratam ſanitatem recipiunt, una cum aliis illuc pergam, ut cæcitate depulſa amicum lumen videam. Cui Rex reſpondit: Erſi hactenus frivola reputa verim, quæ de filia mea fama volante, & (ut credo) mentiente, dicitis; ſi ipſa mediante, tu, qui cæcus es, lumen amiſſum recuperaveris, mox Æthiops, nigræ gentilitatis pelle depoſita, lotus unda ſalutari ſuper nivem dealbabor, & quamdiu vixero, ſanctæ filiæ meæ veſtigia ſequi ſtudebo. Dux pollicitatione Regis exhilaratus ad oratorium S. Alenæ properavit; & per meritum beatæ Virginis tam interiori, quam exteriori cæcitate fugata, viſum recepit, lætoque Regem nuntio lætificavit.

Dux cæcus illuminatur,

10 Rex tam celebri miraculo ſtupefactus, totus ad Deum converſus, novo ſale ſalitus, ſobriæ ebrietatis vino debriatus, regalis culminis cervicoſitatem depoſuit; ſpurca, ſordida, & muta idola virili pede calcavit; humilis, devotus, lacrymis plenus, ad filiæ ſuæ ſepulcrum venions, ſequæ mortis ſuæ reum publice confitens, & baptiſmi gratiam, & peccatorum adeptus eſt veniam. Baptizata eſt etiam cum eo Hildegardis Regina uxor ſua, & Rex, qui catenus dictus eſt Levoldus, Chriſtianus factus, Haroldus vocatus eſt. Quinde virtute in virtutem aſcendentes, poſteriorum obliti ſeſe in anteriora adeo extenderunt, tamque probate viaerunt, ut Deus per ipſos & in hac vita miſa operatus ſit, & adhuc operatur in Eccleſia de Dielbeka: quam Rea in honore B. Ambroſii e conſtruxerat, ubi beato hoc tumulata jacent eorum corpora. Cui honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

pauci & maxime hoc peccati,

E

ſancti efficiuntur,

Dielbeka fit ſepulti,

ANNOTATA G.H.

a *Gramaijs in ſua Bruxella, & Miræo* Regulus; *Molano*, Rex Regulus, Princeps. *Diſtat autem* Dielbeka *Foreſta Aleſtum verſus, bona una leuca; & fere ſeſqui leuca Bruxellis; nomen habens a rivulo* Dila *ibi exoriente, ſecus & Dilegem Ordinis Præmonſtratenſis Abbatia, eidem rivulo adſita prope Bruxellas.*

b *Quod idololatria Gentilium ſeculo Chriſti 7. adhuc viguerit hiſce partibus, ex Vita S. Amandi & aliorum Sanctorum conſtat.*

c Senna *Hallæ, Foreſtum, Bruxellas, & Vilvordiam perluis; infra Mechliniam Dila miſcetur.*

d *Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii ad Vitam S. Amandi 6. Februarii memorat*, S. Amandum inter Occidentalis Brabantios ſæpius prædicaſſe, potiſſimum in Comitatu Bruxellenſi, ubi Alenam Martyrem; & in Nivellenſi, Gertrudem cum matre diſcipulas habuit. *Vitam S. Gertrudis dedimus 17. Martii.*

e *Extat prope Diſtbekam hodiedum* capella S. Ambroſii: *notata in tabula chorographica diſtrictus Bruxellenſis.*

CA-

A

CAPUT II.

Diverſa miracula.

Ex relatu majorum conſtat.

11 CUm vocale ſancti Spiritus organum dicat Gregorius; majus miraculum eſt prædicationis verbo atque orationis ſolatio peccatorem convertere, quam carne mortuam reſuſcitare; miracula, quæ per merita B. Alenæ Virginis mirabilis Deus mirabiliter operatur, & viva voce prædicamus, & ſcripto memorabili committimus: ut ioter prædicandum per extrinſecas miraculum, intrinſecus peccatur a morte animæ vivificetur, & ad hunotem Dei in celebri memoB ria habeatur. Et eam beati Evangeliſtæ Lucas, & Marcus Evangelium, quod ſcripſerant, non viſu, ſed auditu didicerint; nun hoc faſtidium generet lectori, ſi audita tantum, & non viſa ſcribimus; etſi aliqua, quia rara, nævo (quod abſit) judicentur reiperſa mendacii; cum revera hoc non ſit mentiri (hoc eſt contra mentem ire) ad ædificationem corporis Chriſti virtutes Sanctorum in lucem propalare (ſtatuimus): quia omne bonum, ut ſcriptum eſt, in commune dedactum, clarius elacſcit.

antiquitus in honore fuiſſe S. Alenæ capellam,

12 Capella, in qua B. Alena ſepulta eſt, a Beatu creditar Amando dedicata, & quia pro temporis antiqaitate modernoram (uon) elucubravit memoria, atrum dedicata ſit, nec ne; quodam tempore a Nicolaus piæ memoriæ Cameracenſis Epiſcupaa, diſponebat eam ona cum Eccleſia S. Dionyſii Martyris dedicare; ſed eam eam a B. Amando dedicaram didicit, non eſt auſus manum apponere, ne & ſancto viro, & ſacramento, quod iterandum non eſt, injuriam videretur ioferre. Prædicta autem capella in maxima antiquitus habebatur reverentia, eo quod ipſam nulla beſtia

C *cœmeterio,* impune tangere, aut in cœmeterio ejus poſſet paſcua quærere. De corylo etiam, quæ creſcit jaſta capellam, nullus unquam naces carpere

corylum, præſumpſit. Juvenis autem quidam, forte pes capellam tranſiens: Eſtoc, inquit, hæc corylus illa, cujus nuces nullus audet tangere? Moa urgens equum calcaribus, nuces de curylo raput:

cujus nuces diripiens punitur phreneſi, ſed redeuntem manifeſta phrenefis invaſit, equum ſuum mors inopinata proſtravit; cujus venationi parentes ejus medollitas eum patientes, gra-

& ope S. Alenæ ſanatur: ta Deo holocaulta precum obtaleront: qui moa, mediante beata Virgine, priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Cujus temeraria præſumptio nobis eſt ducumento, ne ſpiritu incſcati ſupesbiæ, loca ſancta præſamamus temerare.

13 Femeſa molier quædam in Foreſtu, duplici paupertatis, & infirmitatis ſcilicet onere preſſa, elecmoſynis Sanctimonialium diu ſuſtentata,

Parvulus 9 horis ſubmerſus, multis modernorum cognita, parvulum filium habaitt quem more infantili ludentem juxta rivulum, ibi jugiter flocentem, impetus aquæ rapuit; raptum, nec reſiſtere valentem ſuffocavit; ſuffocatum tam diu ſecum traait, quoadſqua per palum in aqua defiaum retentus eſt, cujus mater materna geſtans viſcera, filii ſui recordata ipſum quærens, nec inveniens, more mulichri cœpit furere, ac per marginem rivuli circumquaque diſcarrere, & quem ſupet tertam inveD *Ex Mſ.* nire non potuit, ſubmerſum in aqua materna af- *Dialogo* fectu conjecturavit. Tandem filium ab hora pri- *Kano* ma diei uſque in horam nonam ſubmerſum, eam *ad altare* flebili ejulata catraait, catractam autc altare S. *ejus reſuſcitavit.* Alenæ poſuit, quem Deus obtenta beatæ Virginis reſuſcitavit. Sanctimoniales, Deu & B. Mariæ devute ſervientes, & pagenſes quique hoc auditu miraculo, catervatim confluxerunt, & Dominum in hymnis & canticis ſpiritualibus cullaudarunt. Hoc miraculo admunemus, ot ſi a morte animæ reſuſcitati, ſi partem in prima reſarrectiune habere cupimus, poſt multa peccatorum naufragia pœnitcotiam (quæ teſte Hieronymo ſecanda eſt tabula poſt naufragium) viriliter apprehendamus, ut æternæ damnationis vuraginem evadamus.

14 Alexander, Sacerdos diœceſanus in Fureſto, S. Alenam ſingulariter honurare, & crebtu E *S. Alena Sacerdoti apparet.* Miſſas in capella ſua celebrare ſulebat. Quadam die, finita Miſſa a capella exiens, & puſt modicum iterum rediens, S. Alenam in capella manifeſte vidit, qood & populo publice prædicavit. Hanc viſionem veram fuiſſe credimus; quia Sacerdos, qui Vicarius eſt Chriſti, ſal terræ, columna Eccleſiæ, Angelus Domini exercituum, *Sap. 1. 12.* nullatenus debet mendacio affueſcere os ſuum; quia ſcriptum eſt: Verba ſapientis aut vera, aut ſacrilega; &: Os, quod mentitur, occidit animam. Hinc eſt illud Bernardi Clarevallenſis Abbatis: Inter ſeculares nugæ, nagæ ſunt; in uis Sacerdutis, blaſphemiæ; talibus os aperite illicitom, aſſueſcere ſacrilegium eſt.

15 Nocte quadam cum B. Alena Foreſtum ad Mantiuar more ſolitu veniens, & oſtio clauſu nec capellam intrare, nec divinum Officium poſ- *Ipſa adhuc vivæ* ſer audire (Presbyter enim magna detiurbatur infirmitate) extra capellam humi reſedit, & tihiis & pedibus ſuis ſpinis, & vepribus, quia per aquas tranſierat, vehementer eaulcetatis, plationom doluit, quod tam grave iter incaſſum arripuerit. Forte famulas Sacerdotis eu tranſiens, Virginem ſaoctam ipſam interiogantem, quis eſF ſet, audivit; ſed intempeſta nocte ipſam non valens videre, vehemanter ubſtopuit, quia phan- *Presbyteri agrum ſanat,* taſma eſſe credidit. Cui virgo: Non teareris, inqait, quia non phantaſma, ſed creatura Dei ſam: ſynaaim matutinam auticipavi, præſtolana adventom Presbyteri. Cui famulus reſpondit: Non te caſſa fatiges caſpectatione, Presbyter via eunvaleſcet, tanta gravatur infirmitate. B. Alena reſpondit: Vade, & dic ei, ut ſurgat, & divinum Officium peragat: quia Deus, qui huc me duair volens illi ſanitatem reſtituere, potens eſt. Reverſus famulus, interrogatuſque, qua de cauſa citius rediertt, quod audivit, Domino ſau contiau intimavit. Mox prædictus Presbyter de lecto *ex baculo terræ infixo vinum producit.* ſurreait, & incolumis factus Matutinas more ſolito decantavit. S. Alena dolens nullum omnino umbraculum ſuæ, quo repauſare poſſet, capellæ eſſe conjunctum, baculum comitem ſui itineris in tertam defiait, capellam intravit, & divinis laudibus expletis regreſſa, baculum germinaſſe, foliaque produciſſe invenit: qui in corylum, quæ *b* adhuc b darat, & cui a vicinis magna exhibetur reverentia, aucrevit.

A

EX MS. DIELSE. ANNOTATA G. H.

a *Nicolaus, ex nobili Chiverenſium proſapia, a S. Bernardo epiſt. 114. ad Innocentium Papam, ob vitæ innocentiam plurimum commendatur. Præfuit anno 1140. & vivere deſiit anno 1167.*

b *Nos ibidem nuces inde accepimus; & rogati, roſarium inde confectum, miſimus in ulteriorem Galliam: ſapiut etiam ipſum Corylum, multiplicatis a radice ramis denſam, vidimus: quod factum aliqui putant ex decidui ipſo loco nucibus, & fucreſcentibus iudentidem furculis; itaque ſemper eumdem videri fruticem, licet veteres paulatim emortui diſperant: ne aarem rapina cujuſque tranſeuntis ſacra nuces pateant, tota arbor maceria ſepitur.*

B

CAPUT III.

Elevatio Corporis. Varia miracula.

Tutelam eccleſiæ S. Alenæ dimittens

16 NUnc ad ædificationem tam præſentium, quam futurorum, qualiter beata Virgo, & Martyr Alena cuidam convicaneo noſtro, nomine Petro, quantum ad exteriorem hominem ſpectat innocenti, & ſimplici vito, noctuina viſione revelata ſit, ſcribendi veramus articulum; & multimoda, quæ apud nos ouperrima declarata ſuat miracula, ſub brevi eloquio tranſcurramus. Patochiaoi Foreſtenſit eccleſiæ, prædicto Petro, & cuidam alii tutelam eccleſiæ ſuæ commiſerunt, ut eleemoſynat, & oblationes fidelium fideliter colligerent, & quæ ad otnatum pertinerent eccleſiæ, ſolerti ſagacitate providetent. Qui cum tam pio, & ſalubri operi ſalubriter inſiſterent, quidam Deo odibiles dicto Petro, quod rer eccleſiæ to proprios uſus redigeret, canino deate detraeruot: quorum invidiam dictus Petrut ægerrime tulit; & ab incepto opere

C

& fruſtra monitus viſione,

ſe ea toto alienavit. Quem ſociut ſuus arguit inobedientiæ, utpote qui oneti tanto non poſſet ſolus ſufficere. Cui nolenti reſipiſcere quadam nocte quidam apparuit, & diait ei: Niſi cuo officium tuum reſumpſerit, & B. Alenam, quæ maltum neglecta eſt, ſolito more honoravetit, flagello divino pereuſſus amittes, quod in tacta cariſſimum habes. Ille propria obſtinatus voluotate, viſionem hanc pto patvoreputant, dimiſſum noluit reſumere officium. Moa duo filii ſui laoguote correpti, mortui ſunt; & juxta tenorem præſibatæ viſionis flagellatus eſt in cariſſimis ſuis.

punitur obitu 2. filiorum:

poſt 2. & 3. viſionem

17 Cui pro filiis jam mortuis exacerbato, qui prius apparuerat, ſecundo appatuit; & comminatus eſt ei, ut ſi non moa reſipiſceret, gravior, quam to filios paſſus aſſet, vindicta procederet. Qui aliquamdiu nequaquam ad cor rediens, officium ſuum non reſumpſit, quia ipſum ultro ſe ingerere multum puduit. Cui graviter languenti, tertio emminatio repetita eſt. Tunc vexatio, ut ait Propheta, dedit intellectum auditui, & revertut ab perentiente ſe, Ameticum Sacerdotem conſuluit, cui ſeriem viſionis per flagella

Iſ. 28. 19.

exhibitæ manifeſtavit. Cui Sacerdot: Si prudenti uſut fuiſſes conſilio, non tam obſtinate divino repugnaſſes flagello. Nunc autem ſubditus eſto Deo, quem amare, vivere, cui ſervire, regnare eſt; & crebro ante ſeretrum B. Alenæ genua flecte, Deo ſupplica, ut ſi revelatio de oſſibus B. Alenæ tibi manifeſtata ex ipſo fuerit, ipſam ad optatum perducat effectum; ſi vero phantaſtica, tam grave flagellum clementer amoveat a te. Et quia verba Sacerdotis medicinalia ſunt, ex re nomen habens Patrut, hoc eſt ſiemas, ſirma mentis conſtantia roboratut, officium, quod dimiſit propter linguat detrahentium, devotat recepit; & eccleſiæ S. Dionyſii, ac B. Alenæ tanto ſervetius ſarvire cœpit, quanto celerius ſe ſanotatem adeptum cognovit.

D

conſilio Sacerdotis

eumdem reſumit.

18 Quadam autem die prædictut Petrut ſolus in eccleſia temanſit, oſtia ſuper ſe clauſit, ante feretrum beatæ Virginis ſe cum magoa humilitate proſtravit. Moa feretrum cum magno impetu crepitum dedit, quo perterritut extra eccleſiam fugit. Indignam autem ſe taoæ eſſe timiditatis, qoia degenetes animos timor ægnit, revertus ante ferettum procubuit; quod ſecundo tetribiliorem ſonitum dedit, ipſumque fugam inire compulit. Qui novam reſumens audaciam reverſut eſt, & crepitus adeo magnut de feretro tertio inſonuit, quod clavus ferreus in feretro fiaut, anta pedes ejus axilit, & vinculum ferreum, quo ligatum fuerat, diruptum aſt.

Coram illo ſonitus ex feretro factus tertio,

E

ejuſdem clavus, vinculum,

19 Stupefactus cum magno impetu caivit: cui Geraldut cuſtos eccleſiæ, ut haberet hujut ſecreti conſcium, non fortuito, ut ceor, ſed divino nutu occurrit; ad quem illa: Quæ eſt cauſa curſus tui, & terroris tanti? Ille autem audita, & viſa vetecande, & cauta diſſimulavit. Cumque multa viciſſim confabularentur, inter loquendum Patrut dixit ad Geraldum: Qui ſecreta celare non poteſt, ſimilis eſt vaſi pleno rimarum, quod undique effluit. Sponde ergo mihi, quod nolis eſſe vas futile, & manifeſtabo tibi ſecretum nupetetima patvitati meæ a Deo revelatum. Cui ille, ſi dictis facta compenſavetit, fideliſſimut ero coadjutor, & a ſecretis. Qui ut devota ante ſeretrum procubuetunt, mox enm magno ſtrepitu paulatim vincula cum clavis diruptа ſuot, oſtiolum feretri ultro apertum eſt, & pannus linteus integer, & candidut, in quo Reliquiæ involutæ ſunt, manifeſte viſus eſt. Quidam autem parochianotum, quibus hoc ſecretum Petras ſecreta revelaverat, timentes, ſi hæc publicata forent, quod *a* Sanctimoniales avidiate ſancta ſanctam Virginis corput raperent, ſeretrum in cetypta S. Dionyſii abſcondetunt.

ſeretrum ultro apertum;

a

20 Tandem communi conſilio Dominus *b* Godeſcalchut, Abbas Affligemienſis *c*, Foreſtum advenit; & determinato die, quarta videlicet feria Pentecoſtes *d* anno Incarnati Verbi milleſimo centeſimo nonageſimo tertio, oſſa B. Alenæ Virginis ab eo elevata, & populo oſtenſa ſunt: aqua, intinctit ſanctis oſſibus benedicta, ægris propinata eſt; ac inter bibendum plerique optatam ſaniratem adepti ſunt.

b

c

d

Sacra oſſa elevantur an. 1193.

21 Nam cæca mulier, nomine *e*..... cleeſyna *f* Duciſſæ, cum de aqua bibiſſet, & ea ea oculos ſuos peronaiſſet, mox per gratiam Dei viſus ei adeo melioratus eſt, ut quæ eatenus nec

e

f

cæca illuminatur:

videre

feſtum ejus Dominicæ ante Nativitatem S. Joannis Bapt. inſtituitur.

A videre, nec quoquam ire potuit, nunc ad eccleſiam ſine duce pergat; & quæ agenda ſunt, admodum lucide diſcernat. Verum quia nulla oſſa extra ſeretrum Abbas dimiſerat, quæ infirmis illuc confluentibus poſſent monſtrari, Abbas itesato Foreſtum rediit, populo ſanctas Reliquias oſtendit, ut & hunc diem de cetero ſingulis annis Dominicam videlicet ante Nativitatem ſancti Joannis Baptiſtæ ſolenniter celebrent, auctoritate ſua præcepit.

b Corentur diutina infirmitate,

i

ſibia inflata & fœtida,

22 Iſaac de *b* Aa, famulus Domini Walteri de Aa, gravi & diutina laborans infirmitate, ad S. Alenæ Capellam devote venit, & lætus priſtinam ſanitatem recepit. Gerardus quoque de *i* Sommereughem, eum tibiam haberet adeo inflatam, & multis foraminibus plenam, ut in eccleſia jacens, omnes & fœtore nimio, & flebili ejulatu vexaret; rogantibus infirmis, ut fœtoris cauſa, & clamoris ponerentur extra eccleſiam; ſanus factus, reliquis infirmis ſedulum impendit obſequium. Mulier quædam de Laerbeka nimis turgidum habens uterum, tota ulceribus plena, perfectæ ſanitati redonata eſt, cum qua & viginti tres infirmi a variis langoribus ſanati ſunt.

uterus inflatus,

B

morbi aliorum 23.

23 Quædam etiam mulier de Saventinis epileptico morbo tota exhauſta, ſæpiſſime in ignem recidit. Quæ Foreſtum veniens, & morbi ſui gravitatem, & brachium ſuum igne graviter eauſtum omnibus oſtendit. Quæ tam firmæ reſtituta eſt ſuſpitati, ut de cetero morbi illius nullum omninu motum ſenſerit, quæ in memoriale liberationis ſuæ ſignum, annuo cenſu capitis ſui, quamdiu vixit, unum denarium S. Alenæ ſe daturam promiſit.

epilepſia eorum,

24 Duæ quoque juvenculæ, quas epilepſia adeo gravabat, ut alteram quotidie, alteram tribus vicibus in hebdomada vexarit; cum ſoma miraculorum B. Alenæ ſe longe lateque extenderet, ad oratorium ejus cum magna devotione venerunt, & coram Deo ſeſe humiliantes, coram

ſanantur, mulieres poſt comam capitis abſciſſam:

C

capitis ſui, quam catenus ad ornatum, & decorem habuerant, in quo mulieres ſingulariter gloriantur, coram omnibus abſciderunt, & eam ante altare beatæ Virginis ſuſpenderunt: & quia omnis, qui ſe humiliat, exaltabitur, poſt tantam humilitatem illas Deus reſpexit, eaſque a morbo ſun penitus liberavit. Mulier quædam de Peda, longo tempore cæca, ignita oratione ad Deum fuſa, ſe viſum recepiſſe omnibus propalavit, & quod altare beatæ Virginis, & quoſque circumſtantes clare videret, edixit.

cæca illuminata,

ſublatus ignis ſacer quinque adverſorum,

25 Juvenis quidam de Vilfordia, admodum decorus aſpectu, cum utroque arderet pede, & recuperandæ ſanitatis gratia ad S. Alenæ oratorium properaret, inter eundum liberatus eſt. Quidam de Uleſenbeka, illuc ſuper plauſtrum advectus, cum aliquantiſper in eccleſia ſanctæ Alenæ obdormiſſet, ſanitati priſtinæ ſedulus per ſe ad propria remeavit. Goſwinus de Uleſenbeka, cui utraque manus ardebat, & qui jam duos digitos unius manus amiſerat; Gevardus de Bigardis, cujus peſtigne ſuccenſus eſt; Boydinus de Opwyck, cujus dimidius peſtigne combuſtus eſt, & tres digiti de altero pede (qui eum apud Wincſele dio jacuiſſet inoſſum, Sacerdos Eccleſiæ conſuluit, ut Foreſtum iret, & ſuffragium B. Alenæ peteret) hi tres in virtute Trinitatis Deificæ ſanati ſunt mediante B. Alena Virgine.

D

EX MS. DIELUB. KANO

26 Imnia turgidum nimis habens ventrem, cui a Sacerdote de Cortenberge, nocturna viſione conſultum eſt, ut ſanitatis gratia ad B. Alenam feſtinaret, ſub oculis omnium citiſſime curata eſt. Eſcelinus de Lembeka, cum cæcus eſſet, viſum recepit, quod victorum ſuorum fidelium virorum teſtimonio roboramus. Juvencula quædam in *k* Adengem, cum unum oculorum amiſiſſet, & in altero adeo infirmaretur ſeptem annis, ut via in eundo viam poſſet obtinere, utriuſque oculi ſanitatem adepta, cum magna lætitia domum reverſa eſt. Walterus de Melderet, cujus pes graviter ardebat, in momento curatus eſt.

tumoris tumor,

cæcitas duorum.

k

ignis ſacer

ANNOTATA G.H.

a Sanctimoniales *ibidem ex reformatione Cluniacenſi vixiſſe ab anno 1105. eiſque primam Abbatiſſam datam Petronillam Caſtellani Gandenſis filiam, ſcribit Gramayus in ſua Buxella. Hinc vera intelligitur propriam illas habuiſſe eccleſiam, uti* E *etiam nunc habent, vicinam capella S. Alena, quæ capella eſt in eccleſia S. Dionyſii juxta viam Bruxellenſem, poſſibus pancis ab eccleſia monaſterii, & hujus ſeptis adhærens.*

b Godeſcalchus, *creditur idem, cui Eugenius 3. Papa anno 1148. confirmavit poſſeſſiones; qui poſt abdicatam Prælaturam iterum eam reſumpſit circa an. 1193. Conſule Sanderum in hujus monaſterii deſcriptione, & Continuationem chronici Affligemenſis tom. x. ſpicilegii Acherniani; ubi pag. 614 ita legitur:* S. Alena Foreſtenſis (*corrige* Alena Foreſtenſis) miraculis hoc tempore mundo innotuit: unde Epiſcopo Cameracenſi mandante, Godeſcalchus unſter Reliquias exemptas extulit, & populo colendas exhibuit. Onus etiam paſtorale, Patrum ſecutus exemplum, depoſuit; verum iterum, Monachis rogantibus, ſuſcipere debuit. *Sanſayus in ſuo Martyrologio Gallicano meminit ejuſdem Tranſlationis ad hunc diem.*

c *Fuit monaſterium ſubjectum Abbatibus Affligemenſibus. At Guido Epiſcopus Cameracenſis, bina per annum viſitatione Abbati relicta, correctionem ſibi ſervavit: ita Gramayus.* F

d *Anno 1193. Paſcha 28. Martii, Penteceſte celebratum eſt 16. Maji; adeoque hæc acta 19. ejuſdem.*

e *Nomen originali ſeu potius antiquo exemplo defuiſſe probant hinc facta verſiones, hic ſimiliter deficientes.*

f Ducissa *ſcilicet Brabantiæ*, Machtildis *uxor Henrici, qui inter Principes ſui nominis quartus, inter Duces primus, præfuit 49. annis, a 1186. ad 1235.*

g *Ea Dominica anno prædicto, habente litteram Dominicalem C, incidit in 20. Junii, fuitque V. poſt Penteceſten.*

i *Vulgo* Somerghen, *& ſic nominantur hodierna adhuc notitia loca, unde peregrini vel ægri advenerunt, pleraque circa Foreſtum & Bruxellas, vel paulo ulterius ſita, in vicinarum civitatum diſtricta; quorum locorum diſtantiam a Foreſto, & ſitum ſigillatim notare, non videtur opera pretium eſſe.*

k *In Gallica verſione*, Enghien; *in Belgica*, Edingen.

A

EX MS. DSELAE-KANO

CAPUT IV.

Alia Miracula. Item blaſphemi puniti.

Curantur epileptici duo,

27 MAſculus & ſemina, in ætata puerili caduco morbo dio vexati, venerunt ad S. Alenam. Maſculus, præ nimia morbi anguſtia, linguam ſoam ſibi propriis dentibus amputaverat, quæ quaſi per tenuiſſimum filum in ore ſoo cunctis videntibus pendebat, unde nec loqui, nec comedere poterat. Mox per gratiam Dei linguæ ejus, ut prius conſolidata eſt, loqui cœpit, & comedere, & per medium linguæ ſuæ B quaſi quoddam rubeum filum poſtmodum apparebat. Puella autem, jacens aote altare ſanctæ Mariæ, epileptico morbo correpta eſt: quam Petrus, curam oblationis gerens, Reliquiis B. Aleuæ conſignavit, eique, ut beatam omnino Alenam invocarer, conſuluit; mox ad integrum ſanata, nullum inſeſtantis morbi in ſe motum ulterius ſenſit.

Claudus,

28 Juvenis quidam de Bruxella, in alteram tibiarum ſuarum, quæ brevior erat reliqua, multum infirmabatur, onde baculo ſuſtentatus graviter claudicabat: qui ut ad medicinalem beatæ Virginis opem venit, baculo ibi dimiſſo, neutro pede claudicavit. Juvencula quædam

cæca;

cæca, cum voviſſet Deo ſe ad oratorium B. Alenæ ituram, mox priuſquam votum ſolviſſet,

ob furtum vexatus,

viſum recepit. Clericus quidam, denarium de oblationibus fidelium furtive ſurripuit: ſed non impune, quia pro hoc graviter vexatus, & denarium reportavit S. Alenæ, & ſuum peccatum C confeſſus eſt ſecrete.

Sublatus tumor colli & facie:

29 Eggericos de Rekem Miles nominatiſſimus, Foreſtum nontiom ſoom miſit, obnixus rogans, ut Reliquiæ S. Alenæ ſibi mitterentor, quia ſperabat earum attacto ſanitatem adipiſci. Quas ut attigit, cui collum adeo intumerat, & facies, ut vix qui eſſent oculi, & naſus diſcerni poſſet, quaſi miraculoſe de mortis faucibus creptos, de lecto ſurrexit, morque tumor ille paulatim receſſit. Qui marcam, quam ſuper tertam quamdam habebat, in vadimonio S. Alenæ obtulit, ut ſi quiſquam filiorum ſoorum terram voloerit habere, marcam exſolvat S. Alenæ: qui poſtea veniens Foreſtum hoc coram Conventu renovavit.

brachium vigori reſtitutum:

30 Henricus de Poperode, vir militiæ armis ſtrenous, famulum habuit, Giſelbertum nomine, qui longa brachii ſui vexatus infirmitate, ut nec ipſum elevare poſſet, audita fama S. Alenæ, Foreſtum perreait: & cum capellæ ſanctæ Virginis apptopinquaret, vincolom, quo portabat brachium ad collom ſuom ligatum, abjecit, & brachium paulatim virtutem priſtinam reſumpſit, quod omnt popolo lætiſſime publicavit.

plurimi liberati a febribus,

Quotus fuerit numerus infirmorum, qui a febribus per merita beatæ Virginis liberati ſunt, non de facili poteſt ſciri: quorum nonnulli, dum eſſent in via, quidam dum ante altare beatæ Virginis obdormiſſent, alii dum ea aqua benedicta tantum bibiſſeor, efficacem conſecuti ſunt D medicinam.

alius dumbo loquere.

31 Roſticos quidam, & duo filii ſui, cum apud Ramſdonc agrum ſuum colerent, ventus peſtifer affliviteos: cujus afflatu omnis virtus eorum infirmata eſt, diutinoque languore ſunditus exhauſta. Unus autem filiorum audiens quot & quanta miracola Foreſti ob honorem beatæ Virginis Alenæ declararentur, cum molto labore baculo ſuſtentatus, via illuc pervenit; deſideratam nactus ſoſpitatem, baculum ſanctæ Virgini obtulit, & fine baculo domum redit.

oculo viſus reditus,

Juvenis quidam de Woeluwe, cujus oculus liquo percuſſus lumen amiſerat, poſtquam Foreſtum venit, & oblationem ſuam beatæ Virgini devotus obtulit, orbatus viſu ocolus viſum recepit. Quidam de Bruxella, cum oculo graviter dolenti aqoam benedictam, in quu oſſa B. Aleoæ intincta fuerant, infudiſſet, continuo dolor omnis E auſugit. Quædam etiam poella de Berthem, cum

curantur a ſurdo

ex aqua benedicta a viciuis ſuis allata bibiſſet, ſanata facta eſt: veniensque Foreſtum, quam citam opem adepta ſit, omnibus publicavit. Duæ mulieres, quarum altera de Scarenbeke, altera de Teoeramunda erat, ſurdæ fuerunt: quibus per merita B. Alenæ, is, de quo canitur, Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire & mutos loqui, ſorditate ſopata auditum reddidit.

20. ægri,

32 Novem autem ſufirmi, quodam in Sabbatho, curati ſunt omnes, decima mulier cæca ulquauutulum meliorata fuit. Puer quidam, a patre ſuo, & matre, ſoper carrocam de Lenthout deductus Foreſtum, u dolore pedum, quo io tantum cruciabatur, ut incedere non valeret, liberatus eſt, beata Virgine pro eo intercedeote.

dolor pedis,

Molier quædam de Bruaella, tam impatienti dolore capitis vexabatur, ut ſibi videretor rorum caput ſuum clavis ferreis transfixom, atque tanto ejulatu clamabat, ut Sacerdos vix poſſet Miſſam celebrare; quæ poſtquam ſanitatem adepta

& capitis. F

eſt, comam capitis ſui abſcidit, quam in memoriale liberationis ſuæ ſignum ante altare ſuſpendit. Quædam mulier de Percke, cujus manus

manus contractæ,

udeo contractæ erant, ut eis oec eibom capere poſſet, ſed per bienoium manibus ulnoram pacebatur, ſe ad S. Alenam vovit ituram, & inter eundom nacta eſt ſanitatem manuum ſuarum.

33 Juvenis quidam de Aloſto, tanta erat oppreſſus infirmitate, ut oleo ſancto iooncios mori eſſet vicinus. Parentes autem ſui circumſtan-

moribundus,

tes, ipſum quaſi mortuum plangebant: cui conſoltom eſt, ut S. Alenæ iter ſoom voverer, ſic eoim optatam ſanitatem reciperet. Iter ergo vovit, & reddidit, & ſoſpitatem teeepit. Mulier

manus contracta,

quædam, cujus manos gravi morbo contractæ erant, qui vulgo kramp * vocatur, modo inſolito corata, ut ad capellam S. Alenæ veuit, manuom ſuarum ſanitatem priſtinam recepit, & Sanctimonialer ad Dei laodes iuvira vir. Quædam

blaſphema in S. Alenam, febri punita, ſanatur

mulier de Bruaella, eum vicios ſui miracula S Alenæ prædicarent, blaſphemare cœpit beatam Virginem, quod omnino falſa eſſent, quæ de ipſa dicebantur. Sed hæc blaſphemia noo remanſit imponitu, quia mox febricitare graviter cœpit, ut de lecto ſurgere non poſſet. Quæ facti ſui pœniteus Foreſtum venit: & poſt peccati confeſſionem priſtinam meruit ſanitatem.

* 1 Spaſmus

34 Fi-

A 34 Filius Gôſwini Militis cujuſdam de Bigaedis, cujus facies adeo totumuerat, ut qui eſſet naſus, quique oculi, vix poſſet diſcerni; ut ſanctis oſſibus B. Aleuæ cooſignatus eſt, mox ille tumor evanuit, & puer locolumis ſorrexit. Quot ab inflatione turgida per merita Beatæ Aleuæ Virginis, & Martyris liberati ſunt, vix certo numero poſſunt comprehendi. Mulier quædam apud Sempſe diait Agnetæ filiæ ſuæ. Affee nobis de aqua S. Alenæ a vicinis noſtris de Foreſto allata. Cui illa: Quæ dicuntur, frivola ſunt, ideo nulla proeſus eſt eis fides adhibenda. Mox os loquens blaſphemias ad aures retortum eſt, ſed poſtquam ad aor redilt, os ad priorem locum redut. Frater quidam de Aſſligemii cœnobio, qui diu ad elecmoſynam ſervivit, nomine Reymboldus, longo tempore ſurdus ſactus eſt: qui ut odoriferam S. Aleuæ famam audivit, ſe ad oratorium ejus iturum promiſit, & mox ſurditate ſugata aoditum recepit. Foreſtum ergo veniens, ad laudem Dei B & beatæ Virginis, quam citam & efficacem ſit adeptus medacinam, Godeſcalco Priori Foreſteoſi, & circumſtantibus cum ſumma lætitia narravit, & novam illis gaudiorum materiam dedit.

35 Converſus quidam de Ordine Præmonſtrateoſi, Egbertus nomine, nepos Egberti Abbatis Grimbergeoſis, auditis miraculis, quæ Dominus operabatur pro meritis B. Alenæ virginis, omnino incredulus extitit, & in beatam Virginem maledicta congeſſit. Mox gravi febre correptus, & in inguine percuſſus, graviter languere cœpit. Qui converſos ad eos, tacitam fudit ad B. Aleuam orationem: O B. Alena Virgo, ſi vera ſunt, quæ de te dicuntur, mei peccatoris miſerere: quæ in te peccavi, clemenier ignoſce, & amiſſam ſanitatem reſtitue: ſiquidem ſacta ſanitate ad oratorium tuum pergam, ſingulari laude tibi ſemper aſſurgam, novam de te faciam recantatoriam pſalmodiam; ut ſicut de te dixi turpia, ſic de cetero mihi tua dulceſcat memoria. Cum ergo hæc, & his ſimilia beatæ Virgini promitteret, ſtatim omnis dolor auſugit, ſanut & hilaris Foreſtum adiit, & quam cito ipſum divina clemantia reſpeait, Priori Foreſtenſi Godeſcalco, cum magna lætitia referebat.

C 36 Puer quidam de Meldere, cujus manus adeo contractæ erant, ut eas nullatenos apetire poſſet, Foreſtum venit: ubi, coram multa populi frequentia gravitér, & diu cruciatur, ultro manus ſuas aperuit, & ad laudem Dei omnes invitavit. Nicolaus Miles quidam de Halle, ſanitati ſperans reſtitui, in vehiculo Foreſtum adductus, cum pauliſper ante altare beatæ Virginis repauſaſſet, ſanus ſorrexit, & cauſa humilitatis domum redit. Lambertus Miles de Bodeghem tanto dolore vexabatur, ut nihil omnino videre poſſet; qui ut reduxit ad memoriam beatam Virginem Alenam, tacitum Deo fecit votum, ut ſi ipſa mediante ſanitatem oculorum reciperet, ſingularem ſibi ſingulis anois honorem præberet; mox omni dolore ſugato priſtinam oculorum recepit claritatem. Concito ergo gradu Foreſtum propecavit, & hoc ſigno Sanctimoniales exhilaravit.

tollitur tumor faciei.

& inflatio nes omnes rum,

alia blaſphema punita;

blaſphemus ſubet malignus,

ſanitas ſanatur;

curatur manus contracta,

gravis infirmitas,

dolor oculorum.

D

APPENDIX D. P.

Ex editionibus Belgica, & Gallica, & quibuſdam Mſſ.

37 DOmicella quædam, Foreſti agens, in morbum incidit, facta paralytica tota: quæ ſpem recuperandæ ſanitatis, aliàs deſpeaiæ, tandem collocans in S. Alenam, vovit, ſi beneficii compos fieret, Foreſtum accedere, cum comitatu quamplurium, eo finis precibus invitandorum, ibique offerre menſuram frumenti, corporis ſui ponderi parem: quod paulo poſt ſanata fecit. Notus eſt omnibus Dominus Joannes Weyte, Capellanus S. Alenæ: hic quondam vice feſtivus veoit, ad Miſſam in altari Sanctæ dieeodam. Ingreſſus autem templum, altare majus in choro præparatum invenit; & cum valde feſtinaret, ad ipſum ſeſe cœpit induere ſacrificalibus indumentis, moxque ioſtar Zachariæ obmutuit. Mirabantur circumſtaotes, & unus ea famulis Abbatiſſæ accedens, ioterrogavit, quara non tociperet legere. Ipſe veco manibus & capite inouit, ut ad altare S. Alenæ ducereiur; ubi mox loquelam recipiens Sacrum fecit; exinde que propoſuit animo, numquam poſt id alibi ſacrificare; quod etiam, obſervavit. Anno MCCCCXCV. puer quidam fere decennis, extra ſpem vitæ decubuerat triduum, cum cereo in manu tamquam jam moriturus: eaodem aſſicta mater S. Alenæ patrocioium invocavit, vovens quod ipſam viſitaret; & intra paucos dies convaluit puer, matar autem Deo, & Sanctæ gratias agens votum adimplevit.

Curatur paralytica,

Puellanus Sanctæ ad aliud altare ſacturus, abmutescit.

an. 1404. puer mort. bimus ſuſcitatus.

38 Anno MDCXX. die ultima maji, comparuerunt coram me Petro Vink, Presbytero & Decano rurali atque Notario Bruxellis: item que D. Joanne Ghielmaos, Parocho Ukeleoſi; & Philippo de Ulceſcb-houder, Majore Foreſtenſi, eamqoam teſtibus, Rev. Domina Maria de Liude, aliàs Berelle Toparchia in Droghenboſcb, vidua quondam D. Joonis Baptiſtæ du Bois, Equitis & Gubernatoris Werthenſis, circiter quinquagenaria; & filia ejus D. Carlotta de Bois, uaor D. Franciſci de Padilla, Equitis S. Jacobi, annorum novemdecim; atteſtantes, quod D. Eugenia de Padilla, ipſius Carlottæ filia trimula, 8. Februarii præteriti, cum biennio ſic laborarit oculis, ut diem iis ſuſtinere non poſſet, idque propter humorem quemdam ex illis ſtillantem, adeo acrem, ut geonsecederet & velati cortice quodam obduceret; imo aliquando per duos, & amplius menſes ipſos oculos omoino teneret clauſos, ne quidquam per eos videre omoino puella poſſet. Poſt varios aorem medicos fruſtra conſultos, diverſaque adhibita medicameota, votivas etiam peregrinationes ſuſceptas, tam Dielbekam ad S. Pharahildem, quam Hallam ad Deiparam; tandem delata fuerit prætorita Quadrageſima Foreſtum ad S. Alcoam, quando oculos babactat toto bimeſtri clauſos; contactu maxillæ, & brachii ejus, quæ ibi requieſcit, Sanctæ, ſic adjuta eſt, ut poſtero mane, vel ſaltem ſecundo abinde

Icon. infantula ſuo tacta,

curatur Reliquiis eum illinitur.

die,

A die, videre cœperit, oculoſque aperire, ac deinde paulatim recuperaverit integram oculorum ſanitatem, abſque ullo impedimento, prout nobis dicta die, & anno, ipſa puella viſa apparuit. Inſuper declaraverunt prænominati comparentes, ipſam oculorum ſanationem miraculoſam a ſe repetari, ideoque ſe Foreſtum rediiſſe ad reddendas Deo, & Sanctæ gratias, coram me Notario & teſtibus præfatis: ipſæ autem Dominæ ambæ propria manu protocollum hujus inſtrumenti ſubſignarunt. Quod atteſtor infraſcriptus Petrus Vink Paſtor S. Catharinæ & Notarius. *Hactenus excuſa; quod ſequitur eſt ex Ms.*

Circa 1607. dolor ingens mamillarū.

39 Ego infraſcripta Maria van Boulers, Virgo devota, nata & habitans Bruxellis, ut certam veritatem affirmo, quod anno MDCXXXI. cum eſſem annorum XXVIII. paſſa ſim ingentes mamillarum cruciatus ea gravi quodam in gutture ſympomate: quod cum multis annis tuliſſem, B non ſine grandi ſubitæ mortis periculo, crepuit illud tandem, & tota illa purulenta congeries ad mamillas deſtuit, ſic ut enormiter intumeſcerent. Id malum, cum in dies augeretur, conſului Doctorem medicum, Haerlem omnine; qui purgationem præſcripſit, nonnullaque emplaſtra, quibus noxius humor conſumeretur; ſed fruſtra, quin imo uſque eden intumuerunt ubera, ut horrori eſſet videre venas, deſuper velut io arcu tenſas, & ſquitritis ingentibus ac duriſſimis plena ſentirentur, cum pari incremento doloris, tantum non lethalis. Ita cum quatuor aut quinque annis laboraſſem, nec in humanis ſpem medelæ conſequendæ ullam amplius haberem, decrevi obtemperare conſilio R. P. Eeubeek p. m. ea Societate Jeſu mei tunc Confeſſarii, qui ſuadebat, ut confugerem ad Sanctam Virginem Martyremque Alenam, cujus Reliquiæ quieſcunt Foreſti, apud reverendas Religioſas Ordinis S. Benedicti. Eas ergo cum fiducia viſitatum ivi, vovi inſuper C quod, ſi per eam ſanitas mihi daretur, Vigiliam feſti ejus jejuna agerem, feſtum ipſum Confeſſione, & Communione celebrarem, & quotannis Foreſtum gratias actura rediirem. Hoc voto nuncupato, ſacrum S. Alenæ brachium protulit Rev. D. Helena vander Noot, & eo ubera mea ſignavit; itaque domum regreſſa, quotidie minus dolores ſenſi: ita ut decimo quarto poſt die Foreſtum repetierim, Deo & Sanctæ ejus gratias agens pro integra valetudine recuperata. Quod totum juramento confirmavi, coram Notario Thoma Molinæo, & teſtibus Ægidio Molinæo atque Silveſtro Warieq, ad id rogatis; ac propria manu ſignavi, Bruxellis hoc die XXV. Maii MDCLIII. *Cui inſtrumento alter ejuſdem Virginis Confeſſarius* Robertus Fremault, *die* XXVIII. *Maji, ſic ſubſcripſit ibidem Bruxellis:* Hæc Maria Boulers, mihi a vitæ moromque probitate notiſſima, digna eſt, cui in hac atteſtatione fides ab omnibus habeatur.

atteſtio ſimili fonatur.

1534. mrtt Ep Camer. rec. aperta capſa

40 *Venio ad actum inſpectionis auctoritate Epiſcopi Cameracenſis ſic factæ:* Anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, ſtylo Gallicano, (*noſtro* 4.) die tertia Januarii de mandato Reverendiſſimi in Chriſto Patris & Domini D. Roberti de Croy Epiſcopi Cameracenſis, aperta fuit, & viſitata præſens hæc capſa, ſeu feretrum, quod Beatæ Helenæ nuncupabatur, per Reverendum in Chriſto Patrem D Dominum Adrianum Epiſcopum Roſſenſem, in Pontificalibus ejuſdem Reverendiſſimi Epiſcopi Cameracenſis Vicarium, ac Venerandos Dominos Zibertum van Onſtam Præpoſitum monaſterii S. Jacobi de Frigidomonte in Bruxella, & Roverum Stoops Officialem Curiæ Cameracenſis in eodem oppido; præſentibus ibidem, Domina Margareta de Syckercke, hujus monaſterii Abbatiſſa, cum toto ſuo Conventu, Confeſſore, Præpoſito, Sacerdotibus, ſervitoribus, & multis honeſtis perſonis hujus Monaſterii, & Villagii Foreſteoſis. Es inventum fuit in eo feretro integrum corpus, quod tunc & antea a memoria hominum tentum, & habitum fuit pro corpora B. Helenæ Virginis, & Martyris dempcis mandibula, & oſſe majore unius brachii, quæ caſra capſam in thecis argenteis deauratis penes Sanctimoniales præſentis eccleſiæ ſervabantur; utque uno ſpondili, ſeu forci pro conſimili brachii, quod ubi remanſeeis, tunc ignorabatur; & iteratn per E eoſdem repoſitom in quatuor ſetdellis, in præſenti capſa altera die. In cujus rei teſtimonium, Nos Adrianus Epiſcopus præfatus præſcotes, noſtro conſueto manuali ſigno munivimus. *Sic ſubſcriptum erat.* Ita eſt Adr. Roſſenſis. *Eſt* Roſſus, *vel potius fuit, civitas Epiſcopalis in Cilicia; cujus titulus Adriano ſibi datus fuit, ſecundum uſum Romanæ Curiæ, ordinationem Epiſcopalem ad uſus varios accurrentes, nemini nunc conferenda, abſque titulo alicujus Epiſcopatus, ſaltem in partibus infidelium, olim poſiti.*

inventum fuit oſſa omnia.

præter pauca oſſa ſervata.

41 *A tergo ſic ſcriptum erat.* Die vigeſima quinta Septembris Anno milleſimo ſexcenteſimo, Rev. Dominus Petrus Vlock Presbyter Sacræ Theologiæ Licentiatus, Chriſtianitatis Bruxellenſis Decanus, ex Commiſſione Illuſtriſſ. & Reverendiſſ. Domini Matthiæ Hovii Archiepiſcopi Mechlinienſis hanc capſulam ſeu feretrum aperuit, & Reliquias ſanctæ Helenæ in ea reconditas viſitavit; invenitque eaſdem, uti in albo harum F liſterarum habetur, quas in idem feretrum repoſuit, demptis tribus vel quatuor oſſibus parvis, racettæ & membrorum, quas Reverendiſſima Domina Adriana du Petit-Cambray, Abbatiſſa monaſterii Foreſtenſis dono permiſis Comitiſſis de Berlaymont, & Arenberge, tunc ibidem præſentibus, *Signatum* P. van Asbroeck Not. *Paulo inferius adhuc ſcriptum erat.* Denuo die XXIX. Junii Anno milleſimo ſexcenteſimo primo, dictus Dominus Decanus, ex commiſſione, qua ſupra, hanc capſam aperuit: & ſacras Reliquias in ea incluſas, & quatuor farcinis ex byſſo rubra involutas extraxit; ac eadem capſa in inferiori ſua parte refecta, & reparata, in eandem dictas farcinas repoſuit; relicta apud dictam Dominam Abbatiſſam parte oſſis manus vel digiti, & uno dente apud dictum Dominum Decanum remanente. Actum in Conventu Foreſtenſi, præſentibus dicta Domina Abbatiſſa, toto Conventu, Paſtore ſeu Confeſſore, ac Sacellanis, & me. *Signatum* P. van Asbroeck. *Paulo inferius erat.* Collata & auſcultata eſt præſens Copia cum ſuis originalibus liſteris, in pergameno deſcripſis, & capſulæ ſeu feretro Reliquiarum Sanctæ Helenæ Virginis & Martyris incluſit, ac inventa concordare per me Philippum van Asbroeck Notarium

Balneis ſpirituum an. 1600.

& quodam allatorum.

ac rurſum 1601.

pu-

A publicum, quod atteſtor ſigno meo hic poſito. *Signatum.* P. van Asbroeck Not.

cum eodem anno approbaſſet quibus ſuppoſitis,

42 *Prius quam poſterior inſpectia fieret, novus tum Mechlinienſis Archiepiſcopus, in cujus inſtitutione Foreſtenſe monaſterium Cameracenſi juriſdictioni ſubtractum erat, de præmiſſis edoctus hujuſmodi approbationem, velut jam loci Ordinarius addidit, ut ſequitur.* Matthias, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, omnibus has viſuris ſalutem in Domino. Cum debita, ac diligenti prævia informatione legitime nobis conſtet, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quingenteſimo vigeſimo tertio, ſtylo Gallicano, die tertia Januarii, de Mandato Reverendiſſ. in Chriſto Patris, & Domini D. Roberti de Croy, Epiſcopi Cameracenſis, apertam, &

B viſitatam fuiſſe capſam, quæ B. Helenæ vocabatur, & in Monaſterio Foreſtenſi aſſervabatur, per Rev. in Chriſto Patrem Dominum Adrianum Epiſcopum Roſſenſem, in Pontificalibus ejuſdem Reverendiſſ. Epiſcopi Cameracenſis Vicarium, ac Venerandos DD. Zibertum van Onſſem Præpoſitum Monaſterii S. Jacobi in Frigidomonte Bruxellæ, & Roverum Sroops Officialem

sedè novus Archiep. Mechlin. approbat, Curiæ Cameracenſis in eodem Oppido: præſentibus ibidem D. Margareta de Syckercke, dicti Monaſterii Abbatiſſa, eum toto ſuo Conventu, Confeſſore, Præpoſito, Sacerdotibus, ſervitoribus, & multis aliis honeſtis perſonis dicti monaſterii, & villagii Foreſtenſis, & inveotum fuiſſe in dicta capſa ſeu feretro integrum corpus, quod tunc & ante a memoria hominum tentum, & habitum fuit pro corpore B. Helenæ, virginis, & Martyris, demptis mandibula, & oſſe majore unius brachii, quæ ſeorſim capſam in thecis argenteis deauratis aſſervabantur, atque uno ſpondili ſeu forcipio conſimili brachii, quod ubi remanſerit, tunc ignorabatur. Et per eoſdem in præfata capſa in quatuor ſerdellis altera die repoſitum, ac in præfatorum teſtimonium litteras

C in debita forma expeditas, ac feretro incluſas eſſe. Hinc eſt, quod Nos prædictas Reliquias, modo prædicto viſitatas, & a memoria hominum pro Reliquiis S. Helenæ Virginis, & Martyris habitas, in dicto monaſterio Foreſtenſi, in capſa ſeu feretro, & extra illud partes in thecis argenteis deauratis, reſpective uti ſupra etiamnum eſſe, & conſervari, eaſque ut tales, & pro talibus haberi, ac habendas eſſe declaramus, duximus, ac declaramus per præſentes. In quorum fidem, ac teſtimonium, has ſub ſigillo, ac Secretarii Concilii Vicariatus noſtri ſignatura expedire curavimus, anno a partu Virgineo milleſimo ſexcenteſimo primo, menſis vero Februarii die decima quarta. *Infra ſupra plicam erat ſignatum* Henr. van Wou Secret: *& circa medium appendebat ſigillum dicti illuſtriſſimi Mechlinienſis impreſſum in cera rubra.*

& Dielbekani inhibet, 43 *Vix per annum circa vicinium ſparſa erat fama approbationis nova, & ſupplicationis ſolemnis conſequenter indicenda in proximam ante feſtum S. Joannis Baptiſtæ Dominicam, cum vicini Dielbekani obſtrepere cæperunt, quaſi proximiores aſperenda ſibi poſſeſſiani ſacri corporis; unde cum emerſura ſcandala providerentur, obviam eit iturus idem Archiepiſcopus Havisus, novum hoc mandatum expedivit:* Matthias, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, omnibus Presbyteris, Clericis, Notariis, Tabellionibus publicis, & Nuntiis Curiæ noſtræ juratis, ſalutem in Domino. Cum diverſorum relatu, non ſine magno animi dolore, didicerimus, magnam jam olim Dominæ Abbatiſſæ Foreſtenſi, Montalibus, omnibuſque Foreſtum inhabitantibus, cum incolis de Dielbeeck, ſuper corpore S. Alenæ Virginis, & Martyris, intercediſſe ac intercedere quæſtionem, his & illis penes ſe dictum ſanctæ Virginis corpus quieſcere aſſeverantibus, atque ita naturaliter impoſſibilia aſtruentibus, non ſine magno fidei Catholicæ detrimento, ut in fide vacillantium, hæreticorumque, apud quos ob ſimiles cauſas ſacræ Reliquiæ in riſum abierunt, offendiculo; eique tam pernicioſo malo occurrere volentes, ſerio ac diligenter ubinam prædictum ſanctum corpus quieſceret, inda-

E gaverimus; illudque in monaſterio Foreſtenſi ante dicto aſſervatum hactenus fuiſſe, & etiamnum aſſervari invenerimus, ac ſupee eo literas patentes in forma expediri curaverimus: ac demceps, ut præfato ſcandalo obicem objicere dignaremur, prafata Domina Abbatiſſa humiliter nobis ſupplicavit. Hinc eſt, quod Nos, ſupplicationem juſtam, & rationi conſentaneam judicantes, ut tam ſcandali, quam diſſenſionis omnis e medio tollatur occaſio, univerſis ac ſingulis veſtrum mandandum duximus, & per præſentes mandamus, ut ad hoc requiſiti, Paſtori, Magiſtris fabricæ, Majero, Scabinis, reliquiſque incolis de Dielbeeck, etiam ſi opus fuerit per affixionem harum ad valvas dictæ Eccleſiæ de Dielbeeck, ſtricte inhibeatis, ne de cetero dictum Sanctæ Alenæ corpus in ea eccleſia quieſcere, dicere, aut quavis ratione populo perſuadere, aliquidve ut tale circumferre, aut diſſenſiones hac occaſione diſſeminare præſumant ſub excommunicationis aliaque arbitraria pœna. Na autem Supplicatio, in dicto pago de Dielbeeck in honore S. Helenæ inſtituta, omnino pereat, F iis permittendum duximus, & in Domino permittimus per præſentes, ut imaginem ſeu ſtatuam dictæ Sanctæ Virginis in præfata ſupplicatione circumferre, ſi velint, libere, ac licite poſſint, ac valeant: & quid de eo feceritis, nobis fideliter referatis. Datum ſub contraſigillo noſtro, ac Secretarii Conſilii Vicariatus Noſtri ſignatura, anno a partu virgineo MDC. primo, Menſis Martii die xxi. *Signatum* van Wou. *A tergo ſic legitur:* Anno MDCI. die III. Aprilis, ego Franciſcus Maes, Apparitor Curiæ eccleſiaſticæ Archiepiſcopatus Mechlinienſis, prædictarum tenorem inſinuavi D. Roberto de Ruwe, Paſtori Dielbekano, & Joanni Huwet iſtic præſenti Scabino, qui hanc inſinuationem ipſarumque litterarum copiam acceptarunt. Actum ut ſupra, & ſignatum pee me &c. *Deinde additur:* Collatione facta cum originalibus litteris, de data & ſubſignatis, ut ſupra, concordat hæc præſens Copia cum eiſdem, quod atteſtor Phil. de Uleeshouder, Notarius publicus pee venerabilem Senatum Brabantiæ admiſſus, ſub chirographo meo ſolito & conſueto.

ne corpus penès ſe eſſe dicant:

die 21. Martii 1601.

44 *Tum vera præludata Abbatiſſa*, D. Adriana de Parvo-Cameraco, *pridem conceptam ſupplicationem edixit in proximum feſtum S. Joannis*

EX MS. DIELBEKANO

A *nis Baptiſtæ; quod eo anno, qui habebat litteram Dominicalem* G, *& Paſcha celebraverat* XIII. *Aprilis, eodebat in Dominicam ſecundam poſt Pentecoſten; eaque peracta conſtituit eumdem quotannis iterandam in Dominica pradictum feſtum Nativitatis ſancti Praceſſura, hac ordine, ut poſt finitam in monaſterioli eccleſio Miſſam majorem, eumdemque in parochiali eccleſia ſolemni campanarum compulſatione indictam, coepſu S. Alenæ, ad hanc ab iſta transferatus; ponaturque ante capellam ipſius Sanctæ, donec ibidem quoque cantata Miſſa fuerit. Hac finita praecedant vexilla parochiæ, ſequantur autem Cruces coenobiales duæ, cum ſacriſta, Sacellanis, & Concionatore. Deinde praletis quotquot aderunt ſacris, ſequatur S. Alenę bajulent duo pro tempore Æditui eccleſiæ Parochialis: poſt eamque in duas diſtributi choros progredientes, u dexterit Confeſſarii, cum lipſanotheca Sanctæ, quæ ſolet ad oſculum contactumque præberi; a ſiniſtris* B *Parochus, cum oſſe brachiali ejuſdem. Deſignavit etiam Abbatiſſa pradicta, quo via ducenda proceſſio ſit, quam mihi lubet minutim deſcribere; ſatis ſit dicere, ex eadem ordinatione via fere media inſtitui panegyricum ſermonem de Sancta ad tribus*

Annua proceſſio Dominica ante S. Jacobi.

quandam, minori piſcina adſitam, pro obtinenda D *ſerenitate aeris ad via reliquum conficiendam; eoque emenſo, referatur capſa in Parochialem, atque per ipſam in claſtralem eccleſiam.*

45 *Exhinc vehementer accrevit celebritas annui cultus, collatiſque liberalius oblationibus fidelium, placuit ex iis novam argenteam capſam conficere, in quam tranſpoſita anno* MDCXLIV. *Reliquiæ ſunt cum hujuſmodi inſtrumento.* Anno Domini milleſimo ſexcentcſimo quadrageſimo quarto, die decima nona Martii; Ego Frates Joſephus, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopus Buſcoducenſis, de licentia Illuſtriſſimi Domini Archiepiſcopi Mechlinienſis, Reliquias S. Helenæ Virginis, & Martyris, in quatuor ſæculis incluſas, repoſui in hanc argenteam capſulam, pertinentem ad Monaſterium Sancti Benedicti, de Foreſto nuncupatam; præſentibus Domina Abbatiſſa totoque Conventu, & Adm. Reverendo Domino Heoſi- E *neo Caleno, Aſchidiacono Mechlinienſi, Confeſſario dicti Monaſterii, ac Sacellanis. Datum in* *præfato Monaſterio die, anno, quibus ſupra. Erat Signatum*, Fr. Joſephus Epiſcopus Buſcoducenſis, *& appoſitum ejuſdem ſigillum.*

Translatio in capſam argenteam an. 1644.

DE S. BOTHULPHO ABBATE
ET S. ADULPHO EPISCOPO
CONFESSORIBUS IN ANGLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. **§. I. De eorum cultu, & translationibus, Anglorumque Orientalium Regno, & Regibus, iiſdem qui Auſtralium Saxonum ſeculo VI. & VII.** F

POST MED. SEC. VII. UT VIII.

C *Eteberrima eſt memoria* S. Botulphi *in antiquiſſimis monumentis Anglicanis, quorum primum conferi poteſt Miſſale, quod anno* MDCLXII *reperimus in cœnobia Gemmeticenſi apud Normannos, cui id donaverat circa annum* ML. *Robertus Archiepiſcopus Cantuarienſis, & ex Tabula Paſchali adjuncta conſtabat circa annum milleſimum fuiſſe exaratum. In eo ad hunc* XVII. *Junii præſcribebatur veneratio* S. Botulphi Confeſſoris. *Accedit Ms. veteriſſimum, quod habemus in pergamenæ exaratum, & ſeculi* XI. *ſcriptum, in quo iſta habentur:* Ipſo die depoſitio S. Botulphi Confeſſoris & Abbatis. *In Ms. Anglicano Romæ in Bibliotheca Ducis Altempſii olim aſſervato ita legebatur:* Ipſo die, apud S. Edmundum, S. Botulphi Epiſcopi (*imo* Abbatis) & Confeſſoris. *Similia habentur in Ms. Ultrajectino S. Mariæ, quod etiam Anglicanum fuit; tum in Mſſ. Uſſardo in Alſatia auctis; cui accedit Breviarium Sleſwicenſe, anno* MDXII. *excuſum, in quo ſex Lectiones proprio præſcribuntur, cum Homilia Evangelii, Vigilate. Poſteriora ſunt Martyrologia reliqua, uti aliquod anno* MCCCCXC. *Calenſe, & Lubecæ excuſum, aliique Uſſardi auctua Greveni, & Molani, necnon editum Mauroloyco, Felicio, & Camſio; item monaſtica, Wienis, Dorganii, Menardi, Butelini & Edwardi Muſbew, item Anglicanum Wilſoni cum Cataloga Ferrarii. Elienſis hiſtoria abbreviator in Monaſtica Anglicano pag.* 88. *Aona, Orientalium Anglorum Rege, mortuo ſub annum* DCLIV. *ſucceſſit ejus Regnum Adelbertus frater ejus, in cujus tempore in loco, qui dicitur Weuno (puto Ikeono legendum), monaſterium conſtruxit S. Botulpho. Malmeſburienſis de eadem S. Edmundi eccleſia agens: Jacent, inquit, duo Sancti Germanus, & Botulphus, quorum geſta nec ibi, nec alibi haberi memini, niſi quod primus frater S. Etheldredæ habetur. In hujus Vita num.* 4. *&* 15. *vocatur* Jurminus, *nec ſcio, quod uſpiam inſcriptum ſit Faſtis.* Botulphus *eamdem animam ſe videtur, cujus ibi Abbatis Vitam hic damus. Hunc autem jungimus* S. Adulphum *Epiſcopum, de cujus ætate & Epiſcopatu inferius agemus, non quia fratrem exiſtimem, ſed quia communem cum illa ſepulturam, cultum, & translationes habuit.*

Cultus ſecundus

S. Botulphi

2 *Antiquum ventratianem confirmat Tranſlatio corporum, de qua Capgravius, ante eum nemo, ſed ſolo* Botulpho *nominato, Joannes Brampton in Chronico, agens de Rege Edgaro, qui ab anno* DCCCCLIX. *ad annum* DCCCCLXXV. *imperavit, co-*

Tranſlatio corporum ſub Edgaro Rege

ſamma

A *Anno* 864. *illa ſcribit*: In illo etiam tempore, venerabilis vir Ethelwoldus, Wintuoienſis Epiſcopus, monaſteriorum conſtructur, a Rege Edgaro impetravis, ut Sanctorum corpora, quæ in deſtructis locis jacebant in negligentia, transferra ſibi liceret in ea, quæ conſtruxerat, monaſteria: inter quæ corpus B. Botulphi ..... fecit a monaſterio Ikanho (quod idem S. Botulphus in vita ſua conſtruxerat, & poſtmodum per inſeſſores S. Edmundi Regis deſtructum fuerat) transferri, & ſuper hoc Regiæ excellentiæ intimavit. Rex devotius intendens in meritis B. Botulphi, teſſatim corpus ſuum ſenſit dividendum. Caput eamque annuit Elyenſi cœnobio, medietatemque reliquit Thorneyenſi eccleſiæ, & quod reſiduum fuit, ſibi ſuæque curiæ Regalium Reliquiarum recepit ſcrinio. Quæ poſtea collatæ ſuos S. Petri uratorio, a bonæ memoriæ Rege Eduardo. *Ubi*

B *ſi intelligitur* S. Eduardus Confeſſor, *habetur ii, ſub quo obiit* ſancta Virgo Pegia, *a nobis ad* VIII *ſes. Januarii, a Wilſono ad* SES. *Junii commemorata poſt annum* DCCXVIII. *Soror ea fuit S. Guthlaci Eremita, anno* DCLXXIII. *uti; uti oſtenſum ad ejus Vitam* XI. *Aprilis: merito igitur expunxi verba duo, quibus* S. Botulphus *diceba tur a Bromptono* Frater S. Pegiæ. *Hujus fortaſſe corpus, allatum Roma, ubi obiit, & in ultimo prædictorum trium locorum, vel etiam poſtea in eccleſia S. Edmundi compoſitum Reliquus* S. Botulphi, *hanc opinionem induxerit. Eadem, qua Bromptonus, narrat Capgravius, ſed* Adulphom *paritur translatum ait.*

& alitebi ſcorte ſit quella S. Pegiæ.

3 *Wolſtanus monachus Wintonienſis, in Vita S. Ethelwoldi Epiſcopi, ad Kalendas Auguſti illuſtrandi, refert eum tria jam hic reliſto monaſteria conſtruxiſſe; ſcilicet* Elienſe, *in agro Cantabrigienſi, a Paganis deſtructum, reſtauraſſe anno* DCCCLXX. Thorneyenſe, *in agro Cantabrigienſi, a fundamentis conſtruxiſſe anno* DCCCCLXIII. *tum* Petroburgenſe, *in agro Northamptonienſi, aliàs* Medeshamſtede *antiquum monaſterium raadificaſſe.* Sancti *autem* Edmundi *monaſterium eo occiſo*

C *condiderat anno* DCCCLXXX. *Rex Danorum Canutus in agro Suffolcienſi: a quibus omnibus non longe abfuiſſe* Ikanoam *crediderim. Chronologia Angloſaxonica, cum Beda hiſtoria edita, anno, inquit,* DCLXV. Botulphus monaſterium ædificare cœpit: *quod Florentius Wigornienſis, conſentiente Matthæo Weſtmonaſterienſi, ſic explicat*; Anno Chriſti DCLXV. in loco, qui dicitur Ikanho, monaſterium conſtituitur a S. Botulfo. *Illud Dunſea incurſione deſtructum, quæ loco ſeſſores non ſatis conflat. Lelandus apud Balæum*, Ikenuum *vocat*, non procul a priorate Lindorum urbe; *& poſtea* ad Orientem Lincolniæ. *Cambdenus nihil ſimile prope Lincolniam habet; ſed milliario abinde* averſus *Orientem*, qua Witham fluvius aggeeibus utrimque concluſis pleno alveo in Oceanum exit, fluvec, *inquit*, Boſton, rectius Botolphotowne, a Botulpho nuim Saxone ſanctiſſimo, qui ad Icanoe monaſterium habuit, nomen deportavit. *Certe huic, ut mercatoribus aptiſſime, ſic aliquando opulentiſſimo oppido, adjacet proxime verſus Boream vicus, hodiedum* S. Botulphi *dictus.*

Ikanoenſis an. 654. conditum.

4 *Verum ut hic, & aliis forte pluribus locis celebris fuerit ipſius cultus, haud tamen ibi Ikanoenſe monaſterium fuiſſe conceſſerim*, longe a mari in vaſta ſolitudine *poſitum, ut eſt in Sleswicenſi Bra-*

viarie, & ab Auſtralium Anglorum Rege (*utique in ſua ipſius ditione*) *conceſſum, ipſoque nomine veteres* Ikenos *repræſentus, ſicut & alii multa circumcirca nomina apud Cambdenum in Ikenis, quorum primos ipſe ponit* Suffolkios *partem minime dubiam* Orientalis Angliæ, *in* Norfolkios *ideſt* Boreales, *&* Suffolkios *ideſt* Auſtſoles populos *diviſa: quæ pariter modo* Auſtrales Anglos *eos fuiſſe dixerim, qui reſpectu Orientalium vicinores Auſtro, inter Orientales, Auſtrales & Occidentales Saxones poſiti utramque Temeſiæ ripam, paulo longius a mari, quantum fere Londinum ab Oceano diſtat, remotam obtinebunt. Horum tamen terris inter Mercios Auſtraleſque Saxones partitis, regnoque extincto, nullum hodie veſtigium gentis ſupereſt, niſi in nomine* Surrejæ, *ideſt* Regni Auſtralis, cui quia Auſtrales Saxones, *ab an.* CCCCXC. *peculiare regnum adepti, dominabantur, factum eſt, ut* Auſtralium Anglorum *nuſquam Beda meminerit*, Soeſque jam vere *Cambdenus attribuerit* Auſtrali Saxoniæ.

utique in Auſtralis Anglia.

cujus pars Surrejæ ad Temeſim a

E

5 *Verum hanc oritur difficultas, ut explicetur, quomodo Auctor, uno ut ſummum ſeculo ante Bedam ſcribens*, Ethelmundum *nominaverit* Anglorum *potius* Auſtralium, *quam* Saxonum Regem; *ſicut ex uſu communiori appelloſſet Beda, ſi illius meminiſſet; quomodocunque ejuſmodi Regis nomen nuſquam apud eumdem Bedam*, eccleſiaſticam Gentis Anglorum hiſtoriam *ſcribere profeſſum, comparent. Dicam, quod ſentio; Auctorem ſcilicet Anglum genere, eodem zelo nominis Anglici pro Saxonico eſſarendi ductum, quo Bedæ ejus ſynbronos ſolos* Anglos *in ſui operis titulo nominavit, & quo deinde anno circiter* DCCC. *Egbertus Anglorum Rex, duobus Saxonum regnis acquiſitis, duobus ſpe devoratis, ſolos nominari* Anglos *præcepit; (quod præceptum ſequimur etiamnum cum Angliam nominamus) dicam, inquam, nationali affectu motum Auctorem, quandoquidem in unum regnum pare* Auſtralium Anglorum *tum* Saxonibus *item* Auſtralibus *coaluerint, ſua quam aliena gentis titulum, licet minus communem, imponere communi Regi voluiſſe, eo majori jure, quod de* S. Botulpho *ſcriberet, & in* Surreya *fortaſſis fuerint locatria, ipſi ſucceſſive aſſignata ab* Ethelmodo. *Hunc vero cur miremur a Beda præteritum? quando is nullius Regum iſtorum meminit ante* Adelwalchum, *ſeu potius* Adelwaldom, *anno* DCLXVI. *baptizatum. Huntingtonus vero ex Gildo Britone ſolum* Ellam *novit, regni a Britonibus acquiſiti auctorem; &* Ciſſam *pro anno* DXV. *inter quem & Edilwaldum ſic partitur Alfordus tempora, uſque ad annum* DCLXXVI. *quo* Ceadwalla *Occidentales & Auſtrales Saxones unum in regnum copulavit, quaſi* Ciſſa *annis* LXXVI. Edelwaldus XCVI. *imperaverit.*

quæ quis Auſtralibus Saxonibus ſubtraxerit.

ſub eorum nomine a Beda comprehenſa.

F

6 *Sed quis credat* Auſtralium *iſtorum* Saxonum *genti, ut potiori eam appellem nomine, tres tantum ſeculis fere tribus Reges fuiſſe? Cur igitur dubitemus admittere medio ſpatio plures alios, nominatimque* Ethelmuodom *in Vita* S. Botulphi *nominatum, qui ſub* Sywaxæ *matris tutela, regnare exorſus circa annum* DCXV. *regnum illud tenuerit ad annum fere* DCLX. *& ſancto plurimum faverit ad condendum Ikanoenſe monaſterium? Quamquam autem conſequens ſit dicatur, ut jam inde ab initio regni ejus, multi in eo fidei ſint Chriſtiani, ipſaque Regis mater, qua procurante duæ ipſius ſorores adhuc puellulæ miſſæ fuerant ultra mare, ad di-*

Ubi tunc fuerit Rex Ethelmundus, Beda præteritus.

AUCT. D. P.

A Ascendam ſcilicet in monaſterialı gymnaſio diſciplinam cœleſtis ſophiæ, *ut dicitur num. 4. potuit tamen obſtante vario reſpectu ad baptiſmi gratiam non pervenisse; ſicut in Friſia Rex Radbodus S. Willebrordo pluriumum favens, neque prædicationem impediens, permonſit tamen in Gentiliſmo. Et hæc ſit cauſa, cur de eo tacuerit Beda, conteatur referre* Edilwaldum, *illius fortaſſis* Ethelmundi *filium*, (Adelwold *appellat alii*) *ſuggerente Wulfero Merciorum Rege in ipſius prevaricatæ baptizatum. Hoc autem audeate, & S. Wilfrido prædicante*, provincia Auſtralium Saxonum, quæ eo adhuc tempore paganis cultibus ſerviebat, *ut ait Beda lib. 4. cap. 13.* verbum fidei, & lavacrum ſalutis *ſuſcepit*; *toto ſcilicet, atque publice, non ex parte tantum atque privatim, ut antea ſub* Ethelmundo. *Pone ut hunc admittamus, Beda præteritum, viam iterum nominatè in Vita* alii Anglorum Reges, Adelherus & Adelwoldus, ejuſdem Edelmundi Regis propinqui, *qui ad ipſum* coaveneranı in eodem tempore, *quo de condenda* B S. Botulphi *monaſterio agebatur. Etenim eo tempore adſcribuntur ex Beda Orientalibus Anglis Regni*, Ethelherus, *tunc regnare exorſus, quique ei mox anno* DCLXVI. *ſucceſſiſſe dicitur* Edelwaldus, *Chriſtiani ambo: & hæc ipſa ſunt nomina ſcripta in Vita*, eam Adel & Edel, Athel & Ethel, Wold & Wald, *idem quadrem fiat.*

apud Anglos Orientales regnaſſe ſibi Ethelherco & Ethelwaldo.

§. II. *S. Botulphi Vita duplex, prima errores, ſecunda Epitome. S. Adulphi ætas, & Epiſcopatus Trajectenſis.*

Prior Vita, unde edita.

7 *Hi pravis deductis, qua alioqui maximam producendo ſeriem Vita difficultatem objicerent, tranſeo ad judicium de ipſamet ferendum. Hanc primus integram in lucem protulit ex Ms. Codice monaſterii Uticenſis* Joannes Mabillo, *ab ea exorſus ſeculi 3. Benedict. partem 1. Eamdem* C *Vitam olim* Joannes Capgravius, *emiſſe Prologo redactam in compendium, Legendæ ſuæ inſeruerat: & ejus partem potiorem jam pridem habebamus ex duplici Ms altero* Canonicorum Regularium Rebacvallis prope Bruxellas, *unjus exemplum curaverat* Roſweidus: *altero* Colmienſi, *unde aliud Bellando tranſmiſerat* Grothuſius *etiam noſter. Auctor n. 10. aſſerit quiddam*, relatum ſpiritu ab his, qui ejus (Botulphi) inſtituti ſunt poſtea, ejuſque, dum viveret, uſi ſunt præſentia; *& ſe inter hos vixiſſe, dum, monaſterio necdum a Danis deſtructo, ibidem* gloriosa *fierent miracula. Hinc videri poſſet (ſi prima pars abeſſet, ſolumque ea haberentur, quæ in* erat auctor, ut partem ſuæ ſcripturæ ſupparet *duabus præcitatis Mss. legebamus, antequam integram Mabillo in lucem protuliſſet) videri, inquam, poſſet otiose ſuppoſ, qualem eſſe conjecerit Mabillonius verbis præallegatis: ſed quæ iſtic primo loco habentur, faudent duos potius Auctores diſtinguere, quorum primus Vitam ſcripſerit, cujus pars duntaxat poſterior ſuperfuerit Danica incurſioni, ventrique in manus Auctoris ſecundi, hic vero mutilem Vitam integrare voleni, Prologum, initiumque adderit de ſuo, per conjecturas fundatas in ſimultaneo SS. Botulphi, & Adulphi cultu. Ea apud Capgravium lecta, Michael Alfordus, adſcribit Joanni Anglico, multis ſeculis juniori (quod forte de Capgravii Legenda credi poſſit) excuſare autem* D *nititur, & ipſe in Annalibus, & ante eum Edvardus Maibew, in ſuſtoribus eccleſiæ Anglicanæ.*

8 *Verum hoc admodum videtur difficile: quis enim potienter audiet de Angloſaxonum Regibus, quod, antequam in Britanniam ab ipſis acquiſitam Chriſtiana fides propagaretur, ſoboles ſuas quique* oubiles ad antiquam ſtirpis ſuæ patriam Saxoniam dirigebant, ut ad ſanctæ fidei gluriam converſationis monaſticæ diſciplinam addiſcerent? *cum certum ſit, ipſos primi fidem ſuſcepiſſe in Britannia, prædicante S. Auguſtino & ſocis; quam Saxones, in Germania a Carolo Magno perdomiti, ad eamdem addacerentur. Nihilo tolerabilius dicitur*, S. Botulpho *fuiſſe fratrem* S. Adulphum, *pariter cum ipſo Monachum factum in Saxonia; quodque eumdem* ad Trajectenſem Eccleſiam in Epiſcopum Rex ſublimavit. *Quis enim Rex ille? An Pipinus Rex Francorum, pater Caroli Magni? Aſt hic eundum potius erat Saxoniam inferiorem,* E *quam Friſiam dicimus, in aque tunc regnabat Gentilis Radbodus: qui licet a Pippino miſſum S. Willebrordum exceperit, primum Trajectenſium futurum Epiſcopum, in ſua tamen gentilitate pertinax obiit. Si ergo ibi Epiſcopus fuit* S. Adulphus *poſt illius obitum, potuit ibidem ſub illo etiam factus eſſe Monachus: Sanctus autem* Botulphus *uno ſeculo prius; poſt aliquam in Anglia moram, monaſtica vita cupidine trans mare profectus, non Saxoniam, tunc adhuc gentilem totam, ſed in Franciam conceſſerit; ubique viſitaverit, inſtruxeritque Sorores Regis ſui* Ethelmundi, *donec revertit in Angliam, cum Beda lib. 3. cap. 8. dicat de tempore Erchenberti Cantuariorum Regis, qui ab anno* DCXL. *ad* LXIV. *præfuit, quod* multi de Britannia, monaſticæ converſationis gratia, necdum multis in regione Anglorum monaſteriis conſtructis, Francorum vel Galliarum monaſteria adire ſolebant, ſed & filias ſuas eiſdem erudiendas, ac ſponſo cœleſti copulandas mittebant.

turpiter hallucinati circa veterum Saxonum regionem.

9 *Danica incurſiones, per quas* S. Botulphi *monaſterium fuit everſum, initium habuerunt eum* F *ſeculo* IX. *& ad annos fere ducentos duraverant, ſucceſſu vario; ſic ut barbari tota inſula aliquando puſſi, tota etiam per annos circiter viginti fuerint dominati. Interim ſeculo* X. *cum ſub Edgaro Rege inſtructa aborbaris loca reſtaurarentur, ſolla, quam dixiani, Tranſlatio eſt: poſtea autem omnino arbitror reſtauratam quoque Vitam, ea, qua nunc habetur, forma; ſortaſſis etiam additam hiſtoriam Tranſlationis, qualem compendio ſalvem audit Capgravius; hanc porro licet Codicis ſcriptor non invenerit, vel inventam non lexerit cum Vita tranſcribere; invenerit tamen, & tranſcripſerit Capgravius, ſive ante illum* Joannes Anglicus, *alias* Timouthenſis, *in Capgravii nomen tranſiit coactus. Iſtam autem Tranſlationem placet ultimo loco ſubjungere vel ideo magis, quod abbit perſuadeat, agnoſcendam aliquem* S. Adulphum, *cujus pariter tranſlatum ſit corpus; & qui propter communionem cultus (nec enim alias dici ſcitur) & nominis affinitatem credebatur frater* S. Botulphi, *quando ſcripta, ſeu reſtaurata fuit Vita. Hoc ſcilicet modo, quo docuimus ad diem* VIII. *Junii, Epiſcopo duos Sanctos,* Gildardum *Rotomagenſem, &* Medardum *Noviomenſem, vulgo fratres credi, & quidem eodem die natos, ordinatos, ac mortuos; licet unus poſterior*

Eum ſcripſiſſe dicunt ſec. 9.

poſt reſtauratum Sanctuarium?

tranſlatio qui corpus cum corpore S. Adulphi?

A *poſterior altera ſit annis circiter quinquaginta.*

10 *Simile intervallum temporis ſi licuit ponere inter* Botulphum, *&* Adulphum, *incurremus in extremam ætatem S.* Willebrordi, *de quo S. Bonifacius facit, illius non in titulum, ſed in curam ſucceſſor (erat enim Archiepiſcopus Moguntinus cum ille moriebatur anno* DCCXLIV.) *de quo, inquam,* Willebrordo Bonifacius *ſcripſit ad Stephanum Papam, quod annis quinquaginta in Friſonum converſione laborans,* Sedem Epiſcopalem conſtituit in loco, qui dicitur Trajectum, & pezdiceor uſque ed debilem ſenectutem ſibi Coepiſcopum ed Mioiſterium implendum ſubſtituit. *Poſtquam autem ille, ſioiiis longævæ vitæ diebus, migrevit ad Dominum;* Princeps Francorum Carolomanous commendevit mihi, *inquit Bonifacius,* Sedem illam, ed conſtituendum, & ordinendum Epiſcopum; quod & feci. *Ipſum interim non nominans, ſicut nec eum, quem ſibi ſubſtituerat* Willebrordus, *quique ſi Ultra-*

B *jecti fuiſſet, non habuiſſet neceſſe Bonifacius Epiſcopum ordinare, ſicut feciſſe ſe ait. Fuerit ergo is, quem elegit Willebrordus, unus ex iis, qui in Concilio anni* DCCXLII. *cum Bonifacio nominantur Epiſcopi, puta Edanus, vel Dadanus, ſicus ceuſeus Serarius, & alii: quorum conjectura ſi crederer, cur non crederetur eodem jure poſt mortem* Willebrordi *ordinatus fuiſſe* Adolphos? *aut quid ei obſtat ſilentium ſcriptorum Ultrajectenſium, neutrum ſcientium nominare, ima nec mentionem alterutrius facientium? ideo fortaſſis, quia neuter Trajecti, unus vero procul in Anglia ſepultus, ullam ſui corporis partem reliquit, qua memoria ſervirei, & cultum ſuaderet.*

11 *Tunc enim & ſic conſecretur* Adulphus *potuit poſt annos aliquot, & prius quam S. Bonifacius Martyrio coronaretur (quod anno* DCCLV. *factum) deſiderio vitæ quietioris rediiſſe in Angliam, & ibi ſanctæ fine quieviſſe in monaſterium* Botulphi, *prope eam ſepultum. Ita ſaluabitur auctoritas Lelandi, Balæi, Molani & Myræi,* ex libella, qui de Vita Botulphi circumfertur (*ui ſcribit apud Balæum Lelandus*)

C *ſine ſcrupulo appellantium* Epiſcopum Trajectanſem Adulphum: *quo etiam titulo Faſtis, & Natalibus Sanctorum Belgicorum a Molano, & Myræo inſcribitur; ſolumque reſtabit diſſimulandus paracbruiſmus Auctoris, germanos fratres facientis, qui pluſquam dimidio ſeculo differebant. Hoc vero eidem, poſt ſacra omnia per Danos everſa turbataque facilius ignoſci debebit, quam Francii, in ſimilem errorem abduxit circa duos præcipui nominis cultuſque Epiſcopos ſuos, multo leviora paſſis a Normannorum, quam Anglo-Saxones a Danorum incurſionibus. Amiſſa igitur fuerit in Anglia* S. Botulphi *Vita ſaltem pro parte anteriori; & Reliquiis ejus ſimulcum corpore* S. Adulphi *primum tranſlatis ſub Rege Edgaro, deinde ad S. Edmundi monaſterium ſeculo* XI. *conditum, eodem vel ſequenti ſeculo fuerit eadem Vita reſtaurata, uti dictum eſt; ita facile potuit obrepſiſſe ſcriptori, primum ut fratres eſtimaret ambos; deinde, quoniam* S. Adulphus *dicebatur natus de Saxonica gente, idem crederet de* S. Botulpho, *qui erat de Scotia: & quia fortaſſis alter, antequam ſtirpis ſui altricem Saxoniam petiit, Monachus futurus ſub* S. Willebrordo; *id utrique communiter aſtribueret.*

12 *Ad hæc ita diſcernenda anſam nobis præbuit Epitome Vitæ prolixioris, antiquioris, & integrioris, ac veroſimiliter etiam ſinceriorit, reperta in Sleſwicenſi Breviario. Hoc autem ne mireris, opera pre-*

D *tium fuerit animadvertere, quod eodem ferme tempore, quo Angli, recuperato pro majori parte dominio Britanniæ, Sanctorum cultum reſtaurabant, ii, qui adhuc ibidem manebant Dani, cum Rege ſuo Haroldo falſi ſint Chriſtiani, in ipſamque Daniam traduxerint fidem, feliciori utique commercio, ac pariter cultum* S. Botulphi: *qui cultus ita ſemel ſuſceptus in Dania, (cujus iſthmo* Sleſwicum *incumbit, primæ ac veteris Angliæ, hodiedum iſtic* Angleh *nominatæ, caput) ad ſeptemtrionalem horæ partem regna, ipſamque ad Orientem Regium, & Obotritorum regnum, hodie Mechlenburgicam, & vicinas Holſatiæ, diffudit ſeſe. Hinc apud Olaum Wormium, l. 3. Faſterum Danicorum, ubi integrum Rancum Kalendarum proponitur,* Botulphi Miſſæ *in rubrica notantur, æque ac* Juans Miſſa, *&* Peters Miſſe, *tamquam tria Junii menſis feſta, a populo ferino colenda; & in victoriola culo, quem idem Wormius l. 2. c. 9. ſpectandum exhibet, inſculpta totius anni feſta continentem, in Junio conſequenter ponuntur* SS. Vitus, E Wilhelmus, Botulphus; *cum proprio ſuper nominis ſigno, prior ſcilicet cum forcipibus ſullonis, alii cum* duobus vexillis. Conjunguntur vero hi tres dies, *inquit Wormius,* quod ſolenni voce *Simul Bodelmes* e noſtratibus vocati ſoleant: hiſce enim diebus ægros ſimo obducere vetant, ne ſegeres adurentur: *ab Bodelmes mihi aliud non ſonare, leniari dialecto, quam* Botulphi Miſſa, *quaſi toti triduo nomen velut primaria tribuat.*

13 *Sleſwicenſe, quod dixi, Breviarium habemus excuſum Pariſiis anno* MDXII. *Canonicorum Sleſwicenſium impenſis, & auctoritate Epiſcopi Godſculci de Alevelde. Ibi Officium* S. Botulphi *præſcribitur* IX. Lectionum, *ſub hac Collecta.* Deus, omnium regnorum gubernator, & rector, qui famulis tuis ennuem Botulphi Confeſſoris tui, atque Abbatis, lætitiis celebrare feſtivitatem, noſtrorum quæſumus dele cicatrices vulnerum, cæleſtiſque patriæ dona refice ſempiterna. *Prima* F *ſex Lectiones ſunt de Vita Sancti, quem, non in Saxonia Britannica natum dicunt, ſicut prior Vita dicit, ſed ex illuſtri proſapie Regum Scotorum oriundum, qui cum poſt obitum patris regnum ſuſcipere cogeretur, ipſe propter Dei amorem non ſolum regnum, ſed & patriam derelinquens in Angliam eſt profectus. Hoc ſi verum, & quæ ſequuntur in iiſdem Lectionibus geſta per annos viginti aut etiam trigima, prius quam Ikanoenſe monaſterium conderetur; debuiſſet, ſecundum Regum Scotorum Catalogum, ab Hectore Boetio deduktum, fuiſſe* Botulphus *filius Eugenii* IV. *anno* DCXX. *& frater Ferqwardi, ejus, qui ſibi ipſi violentas manus anno* DCXXII. *intulit in carcere, in quem a ſuiſmet Principibus fuerat ob ſcelera conjectus; neque mirum tunc fuerit, ſi malunt Sanctus juvenis regnum excedere, quam oblatum a Proceribus cum fratris licet ſcelerati injuria ſuſcipere; ejus caſu doctus contemnere, quod poſſet auferri. Cum ergo fieri potuerit, ut Dani, traducentes in patriam ſuam* S. Botulphi *cultum, ejuſdem Vitam integram eodem attulerint; & partem ſolum ultimam, ut monui, antiqua Vita invenerit illius reſtaurator Anglus; conſultum videtur dictam Epitomen nequaquam contemnere; ſed lectoris judicio relinquere, utrum ex ea velit ſupplere & corrigere aliam, hic primo loco dandam. Hic adjunge, quæ de cultu &c.* Vide App. tom. 6. Junii pag. 204. col. 2.

quod ſi ſuis Trajectenſis Epiſcopus,

fuit poſt 744. a S. Bonifacio ordinatus,

adeoque perperam dicitur frater S. Botulphi.

Cultum Botulphi ex Anglia traductum in Daniam

probum Runica kalendaria,

& Sleſvicenſe Breviarium,

unde datum alterius Vita

non eum temnendo Epitome.

VITA

Ex editione Mabillonii, & duobus Mss.

Prologus Auctoris.

1 OMnipotentis Dei benignitas, compatiens errori humani generis, quod ab antiquo ſerpente emiſſus conceſſa denudatum gloria, ignorantiæ damnatur tenebris; divitias miſericordiæ ſuæ in ejus reſtauratione exhibere voluit, ut ad gloriam lucis, de qua eæcum aberravebrat, rediret per lumen, quod ei ineffabili gratia adminiſtravit. Aditum ſiquidem Paradiſi lapſur hominis primi, Cherubim cuſtodia, & flammeu obſtruaerat muerona; quem propitia Patris æterui pietas in Chriſti ſui reſeravit paſſione, portaſqua cœleſtis Jeruſalem rutilantium gemmarum elariſſime lucenti illuſtravit ſplendora, ut earum lumine illuſtrati, & veteribus tenebris purgati, ingrediamur abſqua offenſione aulam cœleſtis euuvivii, ad quod æterualiter percipiendum invitavit nos gratia Regis noſtri. Gemmas illas infinitæ elariratis ſua illominut gratia, quæ ſcilicet Sanctorum ſuut nobis propoſita exemplaria merita, ut eorum ductriuam, & vitam imitando, perveniamus ad eorum ſancta conſortia. Inter quos venerabilis vitæ Patres Adulphum & Botulphum, quorum merita hodiernis celebrare çouamur laudibus, & præconiis, gratuita pietata præclaris extulit virtutibus, & competentibus vitæ documentis; ut eurum inſtitutione eruditi, per viam, qua præceſſerunt, inoffenſis ſequamur veſtigiis. Dicamut in primis, prout douaverit Dei gratia, & mundi interdum probabilir edocet *a* famu, qui fuerint, vel qualiter curſum vitæ in præſenti theatro cumpleverint.

Legenda in eorum feſto ſcribentis ea fama.

a

2 Antequam in Britannia Chriſtiana Raligio dilataretur, nobilibus netı uatalibus germana *b* nativitata, & caritate deviuncti, ſtudiis mue iuitiantur cœleſtibus. Nati ſuut de Saxunica gente, e quæ Britanniam bellica acquiſiverat virtute, & fidem Chriſtianæ Religiouir per diverſos doctores didicerat; ſed adhuc rudis perfectiouem emeſtium documentorum, & alçioris vitæ non attigerat: ſoboles ergu ſuas quique Nobiles ad antiquam ſtirpis ſuæ aliticem dirigunt Saaoniam *d*, ut ibi plenior uddiſcerent, & ſanctæ Fidei gloriam, & ſanctæ converſationis in apoſtoliçis inſtitutionibus diſciplinam. Hoc modo utrique transfreçant medium pelagut: & ut aper mellis gratiu, ferviḍe diverſis inſident floribus, ſic Sanctorum requirunt cœnubia, eapernut colloqnia, percipiunt documeuta. Ibi ergo mouaſterialibus imbuti regulis, & ſanctis vitæ arctiuris informati diſcipliuis, eandem eauut habitum mundi, & induuut armaturam Dei; parati ſcilicet reſiſtere impugnationibus diaboli: attonſi eomam capitis, gradus perfectioris poteſtatem adepti ſunt docendi.

b

c

Adulphus & Botulphus ex Britannia egreſſi

d

Monaſteria fiunt.

3 Qua gratia peiorem fratrem, ſanctum videlicet e Adulphum, perſonit fama in Regis *f* aula: uode ejus favore populique petitione ſublimatur in Pontificali Cathedra, ſicque ſummus upere & ductiuus in Chriſti Eccleſia. Iuthroniza-

e f

Adulphus creatur Epiſcopus.

tus autem in Trajectenſis *g* Eccleſiæ honore, ſuſceptum honorem conḍigno decoravit labore. Vigilavit enim, ut vir ſapiens in præceptis Domini, aſſidua ſolicitudine eaçubiar celebrans ovilis ſui, ne inſidians lupus detrimento aliquu inſultaret ſibi eum miſſo gregi. Inſtut operibus miſericordiæ in paſcendis pauperibus, veſtiendis indigentibus, corrigendis errauctibur, conſolandis mœrentibus; ut eamdem pietatis vicem conſequeretur a Domino, ſicut promittit eu Evangelio: Beati, inquit, miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Jejunia proſequitur vigiliis, vigilias inſundit pſalmodiis, pſalmodias ſanctificat pius lacrymis; actu prævenit doctrinam, in omnibus ſanctam agens vitam: poſtremo, ut finem imponamus verbis, in omnibus ſe eahibet, ſicut decat ſervum Dei. *h*

D

g

h

4 Beatus vero *i* Pater Botulphus divina reſervatus pietate, ut in doctrina & converſatione ſancta nativæ prodeſſet patriæ ſuæ, poſtquam Dei gratia, & diutino proficeret ſuuctæ religionis ſervure, diſpoſuit jam ad Angliam prucuritatis ſtudio repedare. Erant autem in eodem, qui morabatur *k* monaſterio, duæ ſorores Edelmundi *l* Regis, qui tum Auſtralbius præerat Anglis: quæ Patrem Botulphum diligebant, ſicut præcipuum doctorem ſanctitatis & caſtimoniæ, & plurimum ab ſtudiom gentis ſuæ. Adhuc ſiquidem *m* tenellulæ, miſſæ fuerant ultra mare ad diſcaudam in monaſterio diſciplinam ſophiæ cœleſtis. Beatum autem, & dilectum Doctorem audienter veſſe repatriare, mandatu impouunt perferenda Regi fratri, ac genitrici Reginæ, quæ Sywera nomine ſuſtinebat pariter regni ſcaptrum, propter adoleſcentioris filii ævum immaturum. Pet veuiebur tandem Pater Botulphus in nativam *n* patriam ſuam, imperitis eatenus vitæ regularis arcolit normam, & monaſticis obſervationibus (magnus legislator) *o* antea iueognitam viam. Suſcipitur autem honorifice a Rege, & Regina, peo auditu & viſu approbata religionis ejus te verentia, & devotu affectu in neceſſariis ſumptibus larga impenduntur obſequia.

Botulphus Epiſcopus.

i

Botulphus.

k

l

m

accepta a ſanctimonialibus inſtructione reverſus in Anglia

n

o

honorifice excipitur a

F

5 Auditis vero ſurorum ſuarum petitiouibus, & maudatis, ut in conſtruendo monaſterio aliquaudo fundum illi concederetur ob amorem divinæ mereedis, iotervemente ſtudioſius Regina, quam prædiximus, gratior factus eſt tam ipſi Regi, quam cunctis regni Priucipibus. Ad conſolationem enim ſervi ſui Deus coꝑ ajur gratia ſua iuſpiravit & ejus petitiuui, ac deſiderio benevolum raddidit ipſum Regem. Convenerant in eudem tempore alii Anglorum *p* Reges Adelherur, & Adelwoldus, ejuſdem Edelmundi propinqui, eique ſuggeſſerunt aaaudire petitionem viri Dei. Ipſi quoque de prædiis ſuis, ſi ſuſcipere vellet, eupiebant illi offerre, & largiri devotu mente ad cultum cœleſtis miniſterii. Sed vir religioſus Botulphus, ne qua alicui inferatur molellia ſui cauſa, & quia circa eundem Regem carnales amici ſui tractabant u ſecretit regalin ſub eodem Rega, perſtitit in petitione ſua. Petit enim ſimpliciter, non ut aliquem regia violentia de jure hereditario cauſa ſui repellar, ſed potius da inculis tegris ſuis, ſive poſſeſſore earentibus, ſibi tantum concedat, ut eccleſiam conſtruerm, & in ea divinis legibus ſervientes Fratres poſſet *q* aduuate: quorum de placita converſatione, ac

parit monaſterii conſtruendi locum a

p

ſed invitus, & deridetur a

q

de-

A devõto intervantu, regnum ejus temporaliter firmari, & æternaliter in cœlis poſſit perennibus præmiis remunerari. Quid plura? Annuit tandem benigniſſimus Rex piæ petitioni, ejuſque in conſtruendo monaſterio, ubicumque illi gratia Dei oſtenderet, liberæ conceſſit diſpoſitioni.

6 Circuivit proinde indefeſſus B. Botulphus vaſta, & ab hominibus deſerta: & circumquaque conſideranti tandem Ykauno complacuit, ut conſtructis inibi competentibus ædificiis religio monaſtica illic propagaretur. Erat autem eadem eremus, ut a chriſticolis derelicta, ſic a dæmonibus poſſeſſa; quorum phantaſtica illuſio per tanti militis Chriſti adventum inde fuganda erat, & pia converſatio inducenda; ut ubi uſque tunc abundavit diaboli fallacia, ſuperabundaret ex tunc Conditoris noſtri gratia.

B 7 Ad ingreſſum ergo beati Doctoris Botulphi, *eulem excipit ſed a dæmonibus infeſtum,* fumus exhalat tetertimus: & agnoſcentes fugam ſuam imminere, horrendis perſonant clamoribus, dicentes: Locum hunc longo inoleuimus tempore, ac in ſempiternum putavimus incolere, quoniam nuſquam alium habemus. Cur, o *c* Botulphe, ſæviſſime *c* hoſpes, his nos depellis ſedibus? nihil te offendimus, nihil tui juris inquietavimus. Quid petis in expulſione noſtra, *d* cum totus *d* orbis tuis inclareſcat meritis? Quid tenebras noſtras ſcrutaris? Inhumane agis, omni neglecta pietate, quod ab omni profugatos orbe, ab hac etiam miſeros expellis ſolitudine.

8 Beatus vero Botulphus, Chriſti athleta eximius, oratione præmiſſa conſtanter inanem compeſcuit turbam. Nam edito Crucis ſigno in obſcœnum vertit fugam: & potente verborum virtute interdixit illis regionem ſibi conceſſam. Expulſi ergo ſcandalorum ſatellitibus in Chriſti Cruce, præfiguratur cœleſtis ſignum potentatus, & conſtruitur aula divini incolatus. (Brevi namque elapſo tempore, adinſtar monaſteriorum, *e* in quibus converſatus fuerat in partibus Galliæ *e*, C compta opus perfecit, cooperante ibi in omnibus divina pietate.)

quibus ſignum Crucis fugatis,

9 Congregat deinde paſtor bonus in ſepto cœleſti ovet Chriſti: eaſque per ſalutifera paſcua ducendo, docet inferni evitare diſcrimina, & præparare ad gaudia florentis paradiſi. Inſtat operarius in vinea Chriſti fideliter excolenda. Laborans itaque die ac nocte inceſſanter, & quæque inutilitee ſuecreſcentia falce cœli reſecanda, & ſtudioſius emundanda commiſſa vitæ, ot de ipſius uberiore fructu æterna exultaret jucunditate, (corpus exponere non formidabat a.) Apoſtoliam enim doctrinam, & Sanctorum Patrum inſtituta aſſidua in ſe obſervans diligentia, ſubjectos in hac hortatur, & docet exempla, ne reprobaretur a ſua devius doctrina; quod tranſmarinis partibus diſtrictiori vita, & regulari conſuetudine memoriter repetendo, quotidianis inculcationibus ſubditos conſuevit ſolita (docere) manſuetudine. Ubi vero res petebat, paſtorali invitat & cogit auctoritate; pius videlicet, ſecundum Apoſtolum, in ſubditis, aſperior in laxioribus; & negligentibus præcepta ſalutis. Secundum vero beatum Patrem Benedictum, vetera novis, & nova veteribus miſcens, antiquorum inſtituta per ſe intellecta diſcipulos edocent, & in viam omnem veritatis, & ſanctitatis informavit.

conſtruit monaſteria

a *diligenter in ſervile ſubditos*

Junii Tom. III.

10 Diligebatur ab omnibus, tam his, qui eum D noſcere poterant, tranſmarinis, quam a Scotis EX MAB. patriæ *x* ſuæ vicinis: quia quæ ore perſonabat, EX M. eaemplis oſtendebat. In nullo arrogans, in nullo *x* cumidus, quid (probum) vel quid improbum demonſtraos, ſed in omnibus mitis & humilis, dulcis enituit, & affabilis. Relatum eſt ſæpius ab his, qui ejus inſtituti ſunt diſciplinis, ejuſque dum viveret *y* nũ ſunt præſentia, quantis miraculorum ſignis ex Dei gratia effulſerit; quanto *y clarus miraculis, & ſpiritu prophetico,* prophetiæ ſpiritu vates veridicus claruerit, ut interdum futura, ac præterita annuntaverit ſæpius. Quanta etiam corporis infirmitate preſſus, in gratiarum tamen actione cum beato Job patientiſſimus perſtitit. Sempet de profectu animarum habebat colloquium; ſemper de gaudio æternæ felicitatis in ejus ore verſabatur elogium, ne quando ab his vacans linguæ videretur negleaiſſe organum. Talibus ergo vitæ argumentis & inſtitutionibus homo Dei exegit ævum: talibuſque ad condignum Pater Angelicus perveuit ſenium.

11 Appropinquante autem vitæ ſuæ termino, E graviorique invalreſcente morbo, pia tamen non defecit intentio; ſed caros, quos Chriſto divinis dogmatibus filios fecerat, verbo commoner eos propitio: & de obſeevandis regulis monaſteriorum, quæ peregrinus petierat, loqui, & ſæpius repetere dulce ac delectabile ducebat. Sed longis virtutum ſtudiis adornatus Chriſti miles indefeſſus, longa etiam invalitudine commoratus inter Fratres ſenex glorioſus, tandem, evocante ipſum Deo de carnis ergaſtulo, exutus eſt homine terreno; diſcipulis circumaſtantibus, & egreſſum ejus cœleſtibus exequiis, ac dulcibus lamentationibus proſequentibus: quorum gemitibus, & lacrymoſis ſuſpiriis comitatus, poſt longos hujus vitæ labores, cœlo infertur coronandus; ut illam Domini ſui vocem lætabundam audire mereretur in æthereis ſedibus; Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intea in gaudium Domini tui. Sepultus eſt igitur a diſcipulis ſuis in eodem, quod conſtruxerat, monaſterio, quinto decimo Kalendas Julii *z*: ubi eodem intervenente multa glorioſa fiunt miracula, ad laudem F & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti; Qui cum Deo patre & Spiritu ſancto vivit, & regnat Deus trinus, & unus, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

ſepultus 17. Junii.

z

ANNOTATA D. P.

a *Hinc ſatis intelligitur ex ſola fama ſcripſiſſe Auctorem de utroque, & ſolum habuiſſe aliquid de fine Vitæ* S. Botulphi, *a nu. 4. inchoandum. Prologum autem hunc Capgravius præmiſit.*

b *Non magis quam* SS. Gildardus, & Medardus, *dimidio fere ſeculo remoti ab invicem.*

c *Id de* Botulpho *credi æquum, quia talis erat* Adulphus.

d Franciam *intellige: necdum enim in Saxonia ullum erat monaſterium ætate* S. Botulphi. Adulphus *forte in Friſia veteris Saxoniæ parte Monachum induit ſub S. Willebrordo.*

e *Imo din poſt alio genere edium.*

f *Pertæſſi* Carolomanni *vel fratris ejus* Caroli, *filiorum Pippini Regis.*

A ex Mab. ex Mſ.

g *Ordinatus à S. Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino paſſi obitum S. Willebordi, ſicut veriſimiliter teneri poſſe jam oſtendi.*

h *Generalis hæc laus cuique ſancto Epiſcopo poſſet adſcribi: interim tacetur, quomodo vel quando in Angliam* Adulphus *redierit, & apud* S. Botulphum *ſit ſepultus; indeque apparet, ex hoc ſolum quod conjunctim colantur ambo, ſumptam occaſionem utriuſque natalis, educationem, & vitæ tempus confundendi.*

i *Hic incipiunt duo Mſſ. noſtra, emittentque particulam* vero: *& ſic potuit auctor invenire ultimam ſolius* Botulphi *Vitam; quæ ſola etiam in Belginum tranſiit, prius fortaſſe, quam priora illa in Anglia ſcriberentur, ſubſtituenda parti amiſſæ.*

k Forta Brigenſi, ſeu Eboriacenſi monaſterio, quod modo S. Pharæ dicitur, aut certo Jotrenſi Andilegova, *inquit Mabilio, meritis pro* B *Saxonia Franciam ſubſtituens. Eas autem illuc mittendi auctor matri Sanctæ fuerit, quæ ipſas etiam potuit baptizaſſe, primis ſeptem annis ut infra dicetur, verſatus in aula illa, priuſquam ſeceſſerit.*

l *Utic. Mſ.* Edelmundus, *Capgr.* Ethelmundus, *Sleſw. Brev.* Edmundos, *Mſs. noſtra* Erhmundus, *cui obtigimus locum eſſe potuiſſe inter* Auſtrales *olim* Saxones, *poſtea* Anglos *dictos.*

m *Hinc perſuadeor Reginam matrem Chriſtianam fuiſſe, ac forte exſtirpe Regia Orientalium Anglorum, aut etiam ſororem Regis eorum Sigeberti, per quem anno 636. in Gallia baptizatum tota natio ad Chriſtum adducta eſt. Et eam qui infra nominantur alii Anglorum Reges Sigeberti illius, vel fratres, vel filii & ſucceſſores, dicuntur ipſius* Edelmundi *fuiſſe conſanguinei.*

n *Recte, ſi totam inſulam intelligat, quatenus nunc communi nomine Angliam, & Scotiam comprehendit; ſed hoc faciet contra mentem Auctoris, ex ſupradictis notam.*

o *Deſunt hæc verba in noſtris Mſſ.*

p *Scilicet Orientalium, aliis Anglis* Ethelarus *& Edelwaldus præerant.*

q *Utic. Mſ.* Adjuvara, *melius noſtra, & Capgravius.*

C r *Ita etiam idem Capgravius Mſ. Utic.* Sanctiſſimus hoſpes.

s *Mſs. noſtra,* tota urbs.

t *Hæc licet abſint a noſtris Mſſ. genuina tamen eſſe puto, & quidem primi Auctoris, habens tanta certius debere, quanto evidentius refellunt errorem Auctoris ſecundi,* Botulphum *ad monaſteria Saxonia amandantis in ſuo ſupplemento.*

o *Hæc licet omnino neceſſaria ad ſenſum, exciderant ſcriptori Cedicis Uticenſis; uti etiam mox verbum,* ducere.

a *Idem Mſ.* quam a patriæ ſuæ nativis incolis: *quod licet clariorem ſenſum videatur facere, obſervat tamen notitiam vera patria, quam* Scotiam *fuiſſe teneamus ex Breviario Sleſwic.*

y Hæc *omnino perſuaſerit Auctorem, unde ſumpta ſunt, Sanctæ ætate ſupparem,* Beda *ſynchronum fuiſſe.*

z Incertum quo anno, *inquit Mabilio,* ait cum Botulphus monaſterii ſui fundamenta poſuerit anno 654. & grandævus deceſſerit, facile ad annum 700. pervenire potuit. *Idem & ego cenſerem niſi ex Breviario Sleſwicenſi diſcerem annis circiter 20. elapſis, ex quo in Anglia coperat converſari prius quam monaſterium iſtud conderet,* D *adeoque poſt initium ſeculi ipſius natum; niſi ultimus fere centenarium obiiſſe.*

EPITOME VITÆ

Forſan antiquioris, & integrioris.

Ex Breviario Sleſwicenſi.

1 POſtquam fides D. N. Jeſu Chriſti ubique terrarum clareſceret, fuit vir Deo dignus, Botulphus nomine, ea illuſtri proſapia Regum Scotorum oriundus: qui dum poſt obitum patris a cognatis ſuſcipeea cogeretur; ipſe propter Dei amorem, non ſolum regnum, ſed & patriam derelinquens, in Angliam aſſi profectus. Ubi a Rege Angliæ Edmundo devote ſuſceptus, non multo poſt, jubente eodem *b* Rege, ad ſacros Ordines aſſi promotus. *Ex Fragm. in Anglia relegatus.* *a* *b* E

2 Cum autem ſeptem annis cum eodem Rege commoratus fuiſſet, ſupplicavit ei, ut ſibi locum tribuaret, ubi liberius Domino deſerviret. *c* Qui locum pulcherrimum ei aſſignavit, rivulis cujuſdam fluminis undique circumſeptum. Ubi ad honorem Dei ædificata eccleſia, cœpit per divinam gratiam multis clareſcere ſignis. Vir autem Dei ibidem cum diſcipulo ſuo commorante, quadam die pauper homo januam pulſans petebat eleemoſynam propter Deum. *poſt an. 7. ſibi, ac ſocio oratorii ſtruxit.* *c*

3 Jubente ſancto Patre, ut diſcipulus ei aliquid daret, reſpondit ille ſe nihil habere præter victum corporis, niſi unicum panem, quam illa juſſit in quatuor partes dividi, & unam earum pauperi dari. Quid plura? Venientibus tribus aliis pauperibus reliquas tres particulas erogavit. Cum igitur de hoc diſcipulus murmuraret, ait vir ſanctus; Noli, fili, timere; potens eſt enim Deus totum reſtituere nobis. Via verba complaverat, & ecce quatuor naviculæ onuſtæ cibo, & potu, per prædictum fluvium tenebantur, quas omnipotens Deus per ſuos fidales viro ſancto miniſtrabat. *unicum panem, largitur pauperibus.* *multos recipit.* F

4 Quadam vero die, a prædicto Rege viſitatur, petivit aliquem locum ad inhabitandum, eo quod in priori loco nimis ab immundis ſpiritibus infeſtabatur. Cujus precibus Rex annuens ſuper fluvium Tamiſiam *d* ei aptiorem locum dedit. In quo loco vir Dei ædificavit eccleſiam in honorem S. Martini. Manebat autem in eodem loco, gallinas nutrire cœpit, quas aquila de vicina ſilva veniens rapere ſoleba: Sed cum quadam die gallum rapuiſſet, vir Dei comminatus eſt ei: quæ ſtatim veniens gallum vivum ante pedes ejus poſuit, ſicque cadans expiravit. *alio tranſit, greſſus e.* *d* *aquilam gallinis inſeſtam arcet.*

5 Evolutis autem annis decem, & tribus in eodem loco, venit hoſtis antiquus in ſpecie colubri, viroque Dei gravem moeſtum inflixit. Ob quod iterum Regi inſtitit, ut alium locum ſibi daret. Qui duxit eum longe a mari, in vaſtam ſolitudinem: ubi cum per ſpinoſa loca procederet, pervenit ad quandam vallam, quæ rivulum aquæ habebat; & ait vir Dei: Hic eſt ſedes e, in illo itaque loco dato ſibi a Rege, duas eccleſias in honorem Apoſtolorum Petri, & Pauli conſtruxit. Quibus conſummatis tranſivit *f* Romam orationis gratia, ut limina eorundem *poſt annos 13. ad ſolitudinem migrat.* *e* *f* *Romã adit.*

bea-

A beatiſſimorum Apoſtolorum viſitaret.

Locum illuminat.

6 Inde redeuntes, & multas Sanctorum Reliquias ſecum ferens, antequam cellam propriam intraret, puellam cæcam ſuis orationibus illuminavit. Audiens Rex Edmundus reditum viri ſancti, cum magno gaudio ei occurrit, atque per triduum ſecum manſit. Poſt hæc vir Dei Botulphus tranſivit ad Dominum: cujus corpus diſcipuli honorifice tradiderunt ſepulturæ; ad cujus tumbam multa miracula fiunt, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt honor, & gloria in ſeculo ſeculorum. Amen.

Surrexit ſurdo multitudo.

ANNOTATA D. P.

a *Videtur hic fuiſſe* Eugenius 4. *mortuus anno* 510. *neque ſtatim oblatum* Botulpho *regnum, ſed poſtquam Principes, & populi non amplius videbantur tolerare poſſe Ferquardi ſuæ teſſoris ſcelera, adeo*

B *grandia, ut de ipſo in vincula conjiciendo, in quibus poſtea obiit, cogitarctur, puta circa ann.* 624. *Pugiente autem* Botulpho, *adminiſtratio ceſſerit alteri fratrum Donevaldo, qui deinde poſt mortem Ferquardi regnavit uſque ad an.* 646.

b *Aut potius, Regis ad hæc Pagani matre Chriſtiana; qua ipſum ſibi in Capellanum aſſumpſerit, & filiarum pie educandarum inſtructorem.*

c *Hoc quæ commodius obtinuerit, credo eam prius perſuaſiſſe Reginæ, ut filias ſuas dirigeret ad aliquod monaſteriorum Francorum.*

d *Hinc confirmatur, quod dixi, in Surreja, ad dextram Tamiſia ripam imperitaſſe Edmundum, eamque fuiſſe Auſtralis Angliæ portionem. Forte etiam ad deferendam aulam motus fuit Sanctus, quod in Rege ad fidem adducendo operam ſe perdere videret.*

e *Hallenus, ideſt ad annum circiter* 644. *Eremitam* Botulphus egerat, *quando videtur ei divinitus inſpiratum, ut tranſfretaret in Galliam, monaſticis inſtitutionibus informandus (quod tamen hic prætermittitur) variaque ibeunda monaſteria, illud præcipue frequentando, in quo ſpirituales ſuæ*

C *filiæ Regis ſorores commorabantur, Monachatum profeſſa; atque ita primum rediverit circa an.* 654. *ætate provectus, & monaſticæ diſciplinæ inter Auſtrales Anglos ordinandæ, ac promovendæ idoneus: atque hinc initium ſumit pars illa prioris Vitæ, quam ſolam laudamus, ut a Suppari ſcriptam.*

f *Hoc factum crediderim poſt annum* 660. *ſiquidem rediit Sanctus vivente adhuc Edmundo; qui (niſi Auſtrales Angli diverſes ab Orientalibus Saxonibus Reges habuerint, quod nullo indicio probatur) iſte circiter anno ſucceſſorem accepit Edelwalchum, anno* 661. (ut *Alfordo videtur*) *baptizatum. Tunc autem Romana Eccleſia Pontifex præſidebat* S. Vitalianus.

D

TRANSLATIONES

Ex Legenda Joannis Capgravii & aliis:

1 TEmpore Regis Edgari, S. Ethelwoldus monaſteriorum reparator petiit a Rege, & obtinuit, ut de locis & monaſteriis a Paganis deſtructis, corpora Sanctorum, ad monaſteria ſuo tempore conſtructa tranſferre poſſet. Monaſterium enim Ykanhoa perſecutoribus B. Edmundi Regis deſtituerat Monachorum converſatione, & deſtructum, ſed nequaquam ab omni fidelium devotione. Cum autem Monachos quidam Ulfkitellus nomine, cum multis aliis, ex mandato S. Ethelwaldi, ad tumbam S. Botulphi veniſſet; & pretioſa ejus oſſa in ſindone reconditæ ſuſcepiſſet, & in humeris levata aſportare cœpiſſent, tanta ſigentur pondere, ut nullo nonſu greſſum poſſint movere. Præterea magno erepitu perſonant clauſtra altaris, motumque intendunt quemdam quaſi operis impeſecti. Attonitis ergo ſtupeat ſcobibus dictius: ſed tandem edocente Dei gratia prædictos Monachus recolit ea auditis in eodem loco, B. Adulphum Præſulem conſepulcum fratri ſuo, ejuſque de terra levato corpore ſecum ad S. Ethelwoldum gaudentes detulerunt, (hic autem Edgaro Regi). Qui caput S. Botulphi Elienſi annuit connobio, ſibi ſuæque Curiæ, medietatem reliqui corporis Regalium Reliquiarum recepit ſcrinio. & quod reſiduum fuit, Thorenſi eccleſiæ cum corpore D. Adalphi conceſſit.

Curante S. Ethelwaldo

requiritur corpus S. Botulphi

ſed abſque S. Adulpho nequit auferri.

E

hujus corpus Torneyæ.

2 In libro eccleſiæ S. Botulphi juxta Alderſgate Londonii habetur, quod pars corporis S. Botulphi per bonæ memoriæ Regem Edwardum *forteſſe hujus nominis* 3. *Confeſſorem dictum, qui colitur* 4. *Januarii*, Eccleſiæ B. Petri Weſtmonaſterii eſt collata. Eodem tempore, ut in quibuſdam locis ſcriptum inveni, per eumdem Monachum, jubente Epiſcopo Ethelwoldo, tranſlata ſunt apud Thornaceaſe monaſterium oſſa Benedicti Biſcopi Abbatis venerabilis Wermuthenſis monaſterii, nutritoris Bedæ. *Egimus de ea* XII. *Januarii*, ſed abſque mentione talis tranſlationis; ideoque ea hic non fuit omittenda. *De ſancto autem* Ethelwoldo *harum tranſlationum auctore, agendum erit* 1. *Auguſti*, & *quæ hic apud Capgravium de eo porro dicuntur, ibidem addenda erunt. Prædicta vero Tranſlationis meminit etiam Odericus Vitalis in ſua Hiſtoria eccleſiaſtica, inter Normannicos ſcriptores edita, ubi pag.* 834. *legitur, quod* corpus S. Botulphi tranſlatum eſt ad monaſterium Tormeyenſe. *Et hoc quidem ſub Rege Edgaro, anno annum* DCCCLXXV.

illius eccleſia Londini.

F

3 *Aliam ab hac diverſam, & veroſimiliter poſteriorem, ſuggerit initio citatum Athenpſiana olim Bibliotheca Martyrologium Ms. his verbis* pro die XV. *Kal. Julii*, apud S. Edmundum S. Botulphi Epiſcopi, & Confeſſoris. *Quamquam enim ſolum Abbas fuerit* Botulphus, *dies tamen idem, qui in Abbatis Vita exprimitur, & illius etiam cultus aſſignatur, perſuadet nequaquam habendos eſſe diverſos; ſed titulos tranſlati de loco in locum corporis, eo facilius confuſos fuiſſe, quod pariter tranſlatus*

Alia tranſlatio ad eccleſiam S. Edmundi.

S. Adul-

A S. Adulphus, Epiſcupus *fuiſſe diceretur. Quis & hunc etiam iſta vice, cujus annum difficile ſit divinare, fuiſſe translatum, ſuadent verſus ex Officio S. Botulphi, quod in Uticenſi codice reperiebatur, ſic a Mabilone tranſcripti in Appendice.*

ubi Officia ſe propria habebantur

4 Sancti Botulphi, ſancto cum fratre ſepulti,
Pars fratrem placat, pare Eccleſiæ ſacra ditat.
O concors virtus! Seuctus ſine fratre ſecundus,
Pondere ſe fixit, tulli ſine fratre nequivit.
Mox Sancti celebrem dat Adulphi gleba fragorem,
Impatiens cari ſolvi compage Botulphi.
Sanctorum vita * cum vivunt ipſa ſepulcra;
Alteruttis meritis dat uterque ſalubria nobis.
Hæc in Botulpho tua munera ſunt & Adulpho.

* al. unus.

B *cum indicio tunc etiam vitæ ſancti Adulphi,*

Quare cum Willelmus Malmesburienſis lib. 2. de Pontificibus Anglorum, ubi de Orientalibus agit, & ipſorum cura ſubjectis monaſteriis; cum, inquam, de monaſteriis S. Edmundi loquens dicit, quod jacent in eccleſia ſancti Germanue, & Botulphus; non alium aliquem hic diverſum a priori intelleverim, uti facit Mabilo; ſed ſuſpicaber corruptum textum per incuriam librariorum, atque ita legendum: Jacent in eccleſia duo ſancti Germani, (ex tunc recepta ſcilicet opinione quod fuerint fratres) Adulphus & Botulphus: quorum geſta nec ibi nec alibi habeti memini; niſi quod primus frater S. Etheldritæ, ſecundus Epiſcopus aſſeritur, ut *factum in Altempſiano Martyrologio, per errorem, librario mendo (quod apparet) non imputandum; ſed fallaci conjectura monachorum illius loci, Vita acta non habentium, adſcribendum.*

C ¶ S. Etheldrita, *vel* Etheldreda, *Annæ Anglorum Orientalium Regis filia, nata circa annum* DCXLV. *obiit anno* DCLXXXIX. *juxta Vitam dandam* XXIII. *Junii; & habuit fratrem eorundem Orientalium Anglorum Regem* Adulphum, *quem hic cum Sancte* Botulphi *conſorte confundi, minus mirum eſt; magis, quomodo potuerint fratres credi, ætate tam diſpariati, quemadmodum de S. Adulpho jam diximus. Nec tamen negaverim regio ſtemmate ortum, qui in Epiſcopatu Trajectenſi ſucceſſorem habuit paris nobilitatis S. Gregorium, Francorum Regibus libenter tales promovemibus, quando claritatem ſanguinis ornabat ſplendor virtutis, & doctrinæ. Interim propter Officium* S. Botulphi, *ſic ut profertur in Codice Uticenſi deſcriptum, propendeo, ut credam, Codicem illum ſcriptum fuiſſe in monaſterio S. Edmundi; ubi etiam legantur verſus ſequentes, quibus connectur miraculum, in prima (ut videtur) Translatione factum, nec tamen a Capgravio relatum:*

cum fratre S. Etheldr. ita confuſa.

ſuavis per ſ. duo odor in mendatione.

O Botulphe, tuo cum fratre ſuavis Adulpho,
Qualis eras vita, tua buſta docent reſerata.
Ter quinis eremus dat aromata mira diebus,
Membra ſacrata Deo redolent cherifmate tanto.

D E

S. MOLINGO SIVE DAYRGELLO

EPISCOPO FERNENSI IN HIBERNIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

C F. B. F

De cultu, Epiſcopatu & Actis.

SEC. VII.

SAuctum Molingum *hac die colendum propoſuit hina Uſuardi Martyrologia, aucta per Grevenum, prius anno* MDXV. *alterum* MDXXI. *his verbis:* In Hibernia S. Enolich Confeſſoris: *prima hucola littera in ſe converſa, per errorem utique ignoſcendum ei, qui id in antiquis Martyrologiis, aut Legendariis Hibernicis, obſcure ſcriptum invenerat. Eſt præterea, quod ſaltum probet, Acta ejus conſcripta reperiri inter Vitas Sanctorum Hibernorum, ante trecentos annos, in codice noſtro, olim Collegii Salmanticenſis Societatis Jeſu, ut dictum eſt tertia hujus, cum de cultu S. Comgeni egimus. Dicitur quidem in fine eorundem Actorum,* Septimo idus Junii (*qua eſſet dies ſeptima Junii*) *obiiſſe* S. Molingus: *id tamen me non movet, ut diem cultus mutandam propterea cenſeam, antiquis Martyrologiis diem decimam ſeptimum aſſignantibus. Et forſan Librarius, qui eam deſcripſit Vitam,* idus *pro* decem *poſuit, non ſatis intelligens, quid* Septimus idus *ſignificarent: in grammaticam quippe non ſemel impingens, ſuſcitiam ſuam aut incuriam prodit.*

Colitur probatur ex Mart.

& Aliis

2 Habemus *& alia ejuſdem Sancti Acta, deceſſoribus noſtris olim communicata a R. P. Henrico Fitſimon Societatis Jeſu; & hac in multis ſunt illis ſimilia: nam utraque procedunt abſque ullo temporis & rerum ordine; utraque continent fabuloſa miracula, quo nec omnia ſunt eadem, nec omnia diverſa: ſimilia tamen iis quæ de S. Patricio, aliiſque ſanctis Hiberuis narrantur, quorum originem, & commiſcendi occaſionem in appendice ad Vitam ejuſdem Sancti protulimus. Sane quo magis eorum pleraque familiaria ſunt Sanctis omnibus ejuſdem nationis, eo difficilius fidem inveniunt. Talia ſunt, Baptiſmus ſuſceptus ab Angelo, prophetice pronuntiata pueri futura Sanctitas, vita eremitica tranſacta in cava arbore, flagellatio procacis mulieris flagitium offerentis, & mirabile quoddam in animalia imperium. Hæc enim quamvis negari minime poſſint in probatis Sanctorum Vitis ſubinde reperiri, quia tamen occurrunt in Hibernis identidem, neque idoneis aſſerta ſunt auctoribus, ea temere ab aliis ad alios Sanctos mutuo ſumpta, & ad alios tranſlata eſſe, non immerito ſuſpicari licet.*

licet hæc & alia ſi milia,

non ſint probanda fidei.

3 Sed

A 3 *Sed & Alia, de quibus his agimus, videntur dumtaxat esse compendia prolixiorum Actorum, qua ab Ussurio citantur pa. 864. & Colgano in Triade pag. 564. Ea, si ad manum essent, non dubitarem judicio lectoris exponere, ob easdem rationes, quas ad Vitam S. Coemgeni prolixiorem dedimus. Quamvis enim Acta prolixiora ejusmodi nihilo magis certos nos reddere possint de tot tamtisque mirabilibus; varig tamen nos docent de situ locorum & urbium, de praecessoribus aut successoribus in Episcopatu: vel saltem indicium nonnulla, unde occasio sumitur de iis conjectandi. Locum eorum supplere interim poterit compendium Jacobi Warai, in Commentario de Episcopis Hiberniæ: unum & hunc existimo Actis prolixioribus usum, aliisque libris, quos nobis videre non licuit. Hic igitur inter Episcopos Fernenses, post S. Aidanum, sive Moedecum, secundum ponit* S. Molingam, *tum hoc brevi elogio;*

B S. Molingus, dictus etiam Dairchills, natus est in regiuncula Kenshelagensi, (quæ nunc pars est Comitatus Wexfordiæ); adolescens adhuc monasticam ample eus est vitam. Postea Aghaeinidæ, ad ripam Batoii fluvii, (quæ hodie vulgo Teghmoling appellatur) in Cœnobio a se constructo Abbas præfuit. Ibi plectumque, non numquam vero Glendelacæ, complures transegit annos. Interim scripsisse ferunt Hibernice variciora quædem, quibus multa prædixit de Regibus Hiberniæ, & de præliis, & mortibus eorum, usque in finem seculi. Anno tandem DCXXXII. a Rege Lageniæ, procerum suasu, constitutus est Archiepiscopus, in sede & cathedra S. Moedoci. Vitam hanc reliquit AVI S. Junii anni DCLXXXVII, valde senex, cum diu ante obitum Pexsulatum abdicasset. Corpus Teghmolingi in cœnobio suo honorifice sepultum est; Molingam, Braccanum, Patricium, & Columbam, quatuor Hibernicos Prophetas appellat Giraldus Cambrensis lib. 2. Hiberniæ expugnatæ cap. 33. ubi

C etiam eorum libros suo tempore exstitisse Hibernice scriptos asserit.

4 *A Warao dissensit Colganus in Triade pag. 564. Ille enim immediate S. Moedocu sufficit* S. Molingum *anno* DCXXII. *Hic vero quatuor alios interjicit praedecessores: & Episcopatum ejusdem Sancti differt usque in annum* DCXC. *neque ultra sexennium extendit, in Chronotaxi mortis, Waraum uno anno praevenient. Praedecessores S. Molingi, quos assignat Colganus, hi sunt:* Dachuanus, *decessit anno* DCLIS. Thuenocus DCLIII. Maldogarius DCLXXVI. Dirathus DCXC. *Pro istis Warus, mortem Sancti in annum* DCXCVII. *differens, ipso adhuc vivente, post abdicatum Episcopatum, quatuor assignat successores:* Comanum, *quem putet obiisse anno* DCLXXV. Medogarium, *mortuum* DCLXXVI. Dirathum, DCXC. *aut* DCXCII. *Hunc secutus est* Cillenus, *qui usque ad annum* DCXCIV. *praesse desisse: Sanctusque ejus tempore migrasse in coelum. Ut in utroque scriptore summa sit sententiarum diversitas (siquidem in nulla convenunt, si* Maldogarii & Dirathi *nomina exceperis) ita summa fuit utriusque patriarum antiquitatum notitia, par veritatem indagandi, relictque historia ordinandu studium. Utri ergo assentiar, ambigo. Sed Acta S. Moedoci, edita a nobis* XXII. *Januarii, congrua niterentur auctoritate, non vererer dicere, utrumque errasse. Nam in Actis illic num.* 35. *de successore quodam Sancti, talis narratur prophetia;* Quodam vero die S. Maedhog, veniens D ad vadum Imgeno, dixit ei auriga suus: Die mihi, AUCT. Domine, quis in sede tua post te sedebit? Sanctus F. B. Episcopus respondit ei. Qui ante nos aperiet tor- *sed Prophetia S. Maedoci de successore,* movelam * vadi, ipse post me erit sessor cathedræ mex. Et statim viderunt scurriles scholasticos, venientes cum scutis, & hastis in manibus, ex usu ludendi. Cumque vidissent scholasticorum turmam, unus ex eis exiliens tornovelam ei aperuit. Videns supradictus auriga juvenem valde scuerilem, aperientem tornovelam *, obstupuit, & *1. repagulum* dixit alte; Nunquid iste augereolus apud nos post Patronum nostrum erit Antistes? Tunc scholasticus ille, compunctus gratia Spiritus sancti, humilis venit ad S. Maedhog, & dixit ei; O Sancte Dei, volo tecum ire, & vivere sub disciplina tua. Vir sanctus ait ei: Unde es, & quo nomine vocatis? ille ait: Mumoienſis ego sum, de habitatoribus Luachuit, & Cronanus vocor. Cui ait vir Dei: Alio nomine diceris, ideſt, Mochua Lothre. Et ait ei; Sequere me. Inde secutus est Mochuæ Lothre S. Moedhog usque ad obitum E suum: qui postea effectus est sapiens, & senex, & vir vitæ abstinentiæ, qui fecit magna miracula: quem pro honestate vitæ, & pro bonitate morum beatissimus Maedhog post se in Episcopum constituit.

Elogium & chronotaxis ex Waræo,

In quo dissensit Colganus.

5 *De Mochua sive Cronano altum est* 1 *Januarii: videtur fovere Waræo, sed praterquam quod de ejus cultu non constet, nullis ibi mentio fit de Episcopatu Fernensi, nedum de hoc vaticinio. Ceterum magister noster Bollandus ob quantulamcunque hujus prophetiæ auctoritatem, in eam inclinabat sententiam, ut Cronanum* Molinga *praponeret. Mihi vero, ob eandem rationem, Cronanus* Molingo *postponendus videtur. Quippe Cronanus puer scholaris erat; cum jam Maedocus verosimiliter esset senex: nam & curru vehebatur, quod in usu non fuisse Hibernis Episcopis, nisi ii nimis longitudo, aut senectus suaderet, colligitur ex Beda l. 3. c. 5. Hister. Eccles. Et auriga ipsum de successore sollicitus interrogat: quod quærere ex homine adhuc ætate & viribus florente, importuna videretur curiositas. At quare S. Maedocus, non de immediato successore, sed de alio post multos annos futuro respondit interroganti? Exilium, quia ita casus, seu potius Dei providentia tulit, ut puer iste occurreret.*

6 *At neque* Molingum *Maedoco immediate suf- miraculum in S. Maliagæ patratum,* ficere liceat cum Waræo, *posita veritate miraculi, quod in hujus Actis numero 60. ita refertur:* Cum teneret Beatissimus Episcopus Molingus cathedram Episcopalem sancti Maedhog, aliquo eventu in lectu beati viri sanctus ascendit, ubi nemo unquam eum ausus est ingredi: Cui uti Canonicus istius ecclesiæ: Usque hodie, post obitum sancti Maedhog Patroni nostri, nemo ascendit in hoc lecto, propter nimiam sanctitatem ejus; qui modice ibi, evigilens spiritu Domino, post lassitudinem corporis, requiescebat. Ait ei sanctus Episcopus Molingus; Nos, qui in Cathedra ejus sedemus, bene possumus hic dormire. Et cum hoc dixisset; statim dolor validus apprehendit eum. Cum jam torquebatur valde, fundens orationem, petivit Dei auxilium; sed cum dolor nondum adhuc cessabat urgere eum, iterum se signans signo Crucis, cœpit invocare frequenter sanctum Maedhog sibi in auxilium: & cum hoc fecisset, statim fregor doloris mirabiliter discessit ab ipso,

fue-

A ſurgenſque inde S. Moling, ſoſpes & ſanus, ait: AUCT. F. B. Nemo eo iſto tempore dignus eſt in lecto noſtri Patris S. Maedhog dormire. In hoc apparet, quanam gratiam habet S. Maedhog apud Deum in cœlis, in cujus lectulo nemo audet in teeris dormire. Multa alia ſigna virtutum ſanctus Maedhog in corpore, & poſt obitum ejus, gratia Dei per eum fecit, & adhuc ad Reliquias ejus non ceſſant oſtendi. *Colgano favet.*

Alia chronologia proponitur. 7 *Hæc profecto vix conſiſtere poſſunt, cum immediata* S. Molingi *poſt* S. Maedocam *ſucceſſione. Quomodo enim eo caſu* S. Molingus *ignorare poterat, quod eum monebat Canonicas, uemiacm lectum* S. Maedoci *aſcendiſſe, ſi ab hujus obitu annuſi paci anni effluxerant? aut quomodo tam cita id potuit quaſi in legem tranſiſſe? Neque etiam verbis iis, uſque hodie, uti ſolemni, aſſi eum de plurium annorum tranſacto tempore agimus. Quid igitur, ſi Epiſcoporum Fernenſium ſeriem ita ordinemus, ut poſt Maedocam ab anne ſeculi ſeptimi* XXII. *uſque ad* LX. *duo vel tres, ex nominatis apud Colganum, & Waræum, tenuerint Epiſcopatum? Iſtis defunctis, ſequatur* S. Molingus, *& abdices dignitatem circa* LXX. *Tum, ſaxerjella animi ex annumeratis apud præfatos auctores regimine, pervenire poterit ad annum* LXXX. *circa quem Cronanus, ageat ætatis annum circiter ſexageſimum ſextum, ſuccedere potuit* S. Maedocæ *in Epiſcopatum Fernenſem, ut prophetia ceſſetur impleta.* B

S. Molingus 8 *Neque hoc loco prætereunda ſunt quædam de Cathedra Feraenſis dignitate, quamvis modo relatis haud multa certiora. Colganus in Triade pag.* 564. *ex Actis prolixioribus* S. Molingi, *de quibus ſupra annumero* 3. *hæc nobis refert verba*: Adductus S. Moling ad prædictam civitatem, conſtitutus eſt ipſe Archiepiſcopus, in ſede & cathedra S. Maidhoc. A Rege enim Legenienſium Braodubh, filio Esthach, conſtitutum eſt, ut Archiepiſcopatus Lagenienſium in civitate S. Maidhoc eſſet. Ipſa civitas vocatur Ferna. *Deinde notat idem Colganus, Kildariam, eo tempore quo ſcribebat Cogitoſus Acta* S. Brigidæ, *fuiſſe metropolim Lageniæ: exiſtimat autem Cogitoſum ſcripſiſſe circa annum* DL. *Deinde circa finem ejuſdem ſeculi, tempore* S. Maedoci, *eam dignitatem a Kildaria tranſlatam fuiſſe Feraam: indeque rurſus, poſt obitum* S. Molingi (*qui incidit in finem ſeculi* VII.) *incertum quando, ſed ſaltem ante annum* MXCVII. *rurſus reſtitutam Kildaria. Nam eodem anno* Malbrigidus O Brolchan, *vir ſapientiſſimus, obiit; vocatur in Hibernicis Annalibus aſſentiente Uſſera,* Epiſcopus Kildarienſis, & totius Provinciæ Lagenienſis, & Ferdamnachus ejus ſucceſſor (*qui treditur obiiſſe* MCX.) *vocatur* Epiſcopus Lagenienſium *in ſubſcriptione epiſtolæ, a Waterfordenſibus ad Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum tranſmiſſæ, quæ exſtat* 34. *inter editas ab Uſſerio. Ega vero, ſicut non dubito, quia ſemper aliqui fuerint inter Hibernos Epiſcopos, qui præ aliis amplioris alicujus dignitatis aut Eccleſiaſticæ juriſdictionis habuerint; ita a vere cenſeo alienum, eos aut Archiepiſcopos dictos fuiſſe, aut Pallio aliiſque Archiepiſcopatus inſignibus uſos, ut oſtendimus §.* 2. *Appendicis ad acta* S. Patricii: *in eo enim Anglorum Archiepiſcopi primum imitari temporum Hiberni, ſeculo circiter* XII. *Ad hoc probandum, adverte, non leve argumentum ſineere ex* C *duobus ſupra allatis a Colgano locis. Malbrigidus quippe O Brolchan* Epiſcopus Kildarienſis & totius Provinciæ Lageniensis *vocatur, non* Archiepiſcopus, *ſeculo* XII. *Ferdomnachus vero, initio* XII. Lageniſium Epiſcopus *ſubſcribitur, non* Archiepiſcopus. *Adeoque non facile reperiendes exiſtimo ſcriptores Hibernos, qui ante ſeculum* XII. *ſcripſerint, & titulo* Archiepiſcopi *utantur. Operæ pretium eſſet alia prolixiora* S. Molingi, *ex quibus verba ſuperius relata deſumpſit Colganus, poſterioris eſſe temporis; & in Prologum ad Acta* S. *Brigidæ per Cogitoſum (ſi hæc iſtius ſunt, & ſcripta ſeculo* VI.) Archiepiſcopos, *pro* Epiſcopos, *paſſim irrepſiſſe, intrafum a librario quopiam, ex uſu ſeculi ſui Cogitoſum corrigente. Cum enim videres, Cogitoſum aliquid præeminentiæ Epiſcopo Kildarienſi ſupra reliquos attribuentem vitio, Archiepiſcopum nominandum putaverit.* D *non veſſe tamen dicitur Archiepiſcopus.*

9 *Cæterum quidquid Epiſcopi Hiberniæ, ſupra alios Coepiſcopos, uſque ad ſeculum* XII. *habuerunt, iſtud nomine Primatiæ appellandum videtur: æque alibi conſtanter ea dignitas non eſſe, præterquam in Sede Ardmachana ob honorem* S. *Patricii. Alii autem videntur ſupra alios Epiſcopos primatum tenuiſſe, quamdiu ipſi, & ſucceſſores, ob pietatem & doctrinam, præ aliis æſtimabantur; præſertim ſi Principis gratia accederet, & Coepiſcoporum qualiſcumque conſenſus. Multum etiam conferebat, ſi civitas, in qua Cathedram Epiſcopalem fixerant, opibus aut civium frequentia præ reliquis floreret: ita ut non raro ii præcipuas haberentur Epiſcopi, qui æſtimatiſſimæ præeſſe civitati. Et hinc factum videtur, ut ad aliam tranſlata melioris civitatis fortuna, alia etiam tranferretur eminentia Epiſcopalis, aut Primatia: quin ſubinde, urbe in pagum mutata, deſineret eſſe Epiſcopatus, aut alteri meliori annexetur. Neque ad immenſum: cum enim Epiſcopus conſtituatur ad gubernandum gregem fidelium, iis, ubi dilapſis, deſinit eſſe neceſſarius. Superfluum igitur ſit inquirere, quo anno Archiepiſcopatus Kildaria Fernum, & rurſus Fera Kildariam fuerit tranſlatus: cum ipſe Jacobus Waræus, monumenta Hiberaica diligenter ſcrutatus, neque Fernenſis ullius Archiepiſcopi videatur reperiſſe memoriam, qua ipſos tali titulo honorandos probaret. Nunc ad Acta qualiacumque progrediamur: de quibus, uti & iis, qua hic diſputata ſunt, dicere liceat: ſin minus aut aliquid certi doceant, oſtendunt ſaltem, de quo dubitari poſſit.* E *quo ſenſu poſſit fuiſſe Primas Lageniæ.* F

Fernenſis Epiſcopus creatur.

VITA

Ex noſtro Ms. Salmanticenſi.

1 VEnerabilis Præſul, ac Propheta Dei Dargellus, qui alio nomine Moling appellatur, u nativitatis exordio gratia Dei fuit plenus: qui eu die natus eſt, quo Spiritus ſanctus ſupee Apoſtolos deſcendit. Quem intee mutus geometeis exiſtentem, Angelus Domini, in forma pulcheerimi juvenis, coram parentibus, ceteriſque, qui aderant, benedicens ſigno Crucis ſignavit a. Puer autem & corpore creſcebat, & gratia; quem parentom diligentia divinarum ſtudis litteearum opportuno tempore teadidit. In quibus ille tandem ſatis inſtructus fuit. Deinde ſemetipſum hoſtiam viventem atque placeutem Deu obtulit, ejuſque ſervitio pro viribus nun- *Natus* *ab Angelo benedicitur.* *a Litteris in ſtructus.*

A nuncupavit. Hic quoque in arbore quadam cavа *b*, ubi poſtea ſuum fundavit monaſterium, per ſeptem annos pro viribus Deo deſerviens, Eremiticam ſolus ducebat vitam; ac tamdiu eſca ejus olera, & potus ejus aqua fuit. Poſthæc verbo prædicationis ſedulo inſtitit, & de mobilibus ſeculi fluctibus ad fidei ſtabilitatem, per rectæ doctrinæ induſtriam plurimos traxit. Creberrimorum quoque miraculorum fama ipſum longe, lateque divulgavit: unde plurimi, ſub ejus regimine Deo militaturi, ad eum confluxerunt diſcipuli. Poſtmodum celebre fundavit monaſterium, quod ab ipſius nomine, prout notum eſt, habet vocabulum: *c* ubi Angelico adjutus patrocinio, plurima fecit miracula, de quibus pauca dicemus.

ahitus eremiticam duxit & apoſtolicam. *b*

Monaſterii condit. *c*

2 Ingens enim ſaxum, in via publica viantibus obſtans, quod Oſrigenſis *d* exercitus, viribus ſuis confidens, movere non poterat, virtute orationis de ſuo loco, ad alium ſolus noctis ſilentio tranſtulit locum. Item aliud prægrandis lapis e, ut horologium in eo fieret, ad monaſterium delatus, incuria portantium in duas fractus partes, per ejus orationem redintegratus eſt. Io Fernelleuſi *f* quoque monaſterio, quædam domus clauſa, in qua tunc nemo fuit, vicinis ſtraminibus ab igne male cuſtodito combuſtis, tota deinde cœpit cremari. Ad quam qui aderant concurrentes, ac ignem extinguere molientes, quia clavem non habuerunt, intrare minime potuerunt. Adveniens vero magnificus Pontifex Moling, ſine ullo obſtaculo, domum intravit; ac virtute divina igne extincto, eam liberavit.

immane ſaxum oratione transfert, *d*

aliud fractum ſe integrat; *e*

f

incendium extinguit;

3 Aliquando quidam laici tranſeuntes, virum Dei in foſſura terræ defudantem viderunt, dixerunt; Vir iſte, ut dicitur, vere magnus eſt. Sed diabolus firmam virtutis viri Dei certioguere cupiens, arma conſueta ad decipiendum excitaverat, ſcilicet feminam quandam nequam, quæ eoſdem viros comitabatur. Ait eorum: Hunc virum, quem magnis effertis laudibus, ſi vultis modo, eum proſternam. Qui reſponderunt: Ut credimus, hoc per te nequaquam fieri poteſt. Illa vero, implere quod vovit cupiens, ad visum Dei properans acceſſit; & verba, quibus animum ejus ad conſenſum peccati allicerent, coram eo protulit. His auditis vir ſanctus ait; Ambo, inquit, hanc protinam ineamus ſilvam. Qua eunte, miles Chriſti ait meretrici; Pallium tuum eave. Illa autem æſtimans, quod locum, in quo obſcenum opus ageret cum ea, parari voluerit, juſſioni ejus protinus obedivit. Ille vero in bello iotsepidus, ſiniſtra manu eam apprehendens, cum virgarum faſciculis corpus ejus nudum a planta pedis uſque ad verticem cœpit, fortiter flagellavit, ac ſic flagellatam ad ſuos ire præcepit.

meretrix verberibus coſtigatur.

C

4 Idem vir Dei, quodam fideli viro ipſum aſpiciente, ſiccis pedibus ſupra aquas ambulavit, quem juramento conſtrinxerat, ne quamdiu ipſe in hac vita viveret, hoc alicui revelaret. Hoc quoque prætereundum non eſt, quod terram Lageuenſium a graviſſimo vaccarum tributo, quod Regibus *g* Aquilonalis partis Hybernię per plurima annorum curricula reddebatur, per terribilia miracula, mortem exactoribus minitantia, uſque hodie liberavit.

ſuper aquas graditur;

g

hoſtes profligat

5 Quodam alio tempore femina quædam filium ſuum, ad mortem pene infirmatum, attulit ad eum, dicens: Pater ſancte, pro filio meo, ut ſanitatem recipiat, Deum deprecare. Cui ille, prophetico ut erat plenus ſpiritu, ait: O mulier, filius tuus convaleſcet, & longo tempore feliciter vives. Quod totum completum eſt. Item alium puerum paralyticum, leproſum, mutum, & cœcum, per orationis virtutem ſanitati reſtituit.

D *ex mr. infirmum ſanat,* *& paralyticum,*

6 Quædam miſerabilis mulier virum Dei, in ripa cujuſdam fluminis ſedentem, pro unico filio ſuo defuncto, cujus corpus in ſinu portabat, ſuppliciter rogavit, ut eum a morte ad vitam in nomine Domini revocaret. Quo dicto, illa corpus ea animæ in ſinu ejus poſuit; quod ipſe protinus in aquam, quæ ſuberat, projecit. O magnum miraculum, & in ſuo genere inconſuetum! Nam puer, mox ut aquam tetigit, per viri Dei miram humilitatem reſuſcitatus, ſuper aquam ortavit, & ſic ad ripam redit: quem mulier exultans, vivum atque incolumem ſuſtulit, eumque ſecum deferens ad ſua remeavit.

mortuum ſuſcitat,

E

7 Alio vero tempore filius cujusdam Reguli, inſanis vexatus, ac ferreis vinctus catenis, ad eum, ut ipſum ſanaret, adductus eſt; quem protinus homo Dei in baloco, quo ſe lavabat, poni præcepit: quo facto, puer illico defunctus eſt. Quod cum vir Dei perpenderet, exanime corpus in lecto poni jubet: & eorum, qui aderant, triſtitiam blandis ſermonibus conſolatus, deinde accedens ad puerum, ſigno ſalutiferæ crucis eum ſignavit, & ſtatim vitæ & priſtinæ ſanitati reſtituit. Aliquando duo hydropici ad ipſum, ut a languoribus ſanarentur, acceſſerunt: quibus ut de humo foſſæ parum comederent, præcepit. Quod unus illorum faciens, in fide ſua mox ſanitatem recuperavit: alterius vero, quod juſſus eſt facere noluit, infirmitas uſque ad mortem inſanabilis fuit.

item alii,

hydropici curat,

8 Alio in tempore, viro Dei ad Miſſam ſe præparanti adveniit quidam horribilis leproſus, calicem altaris ab eo petens. Qui continuo recordatus verbi Domini, quo dixit; Miſericordiam magis volo, quam ſacrificium; ille tradidit, quod petivit. Cumque alium, in quo offerret, non haberet, Deus omnipotens miſericordiam in miſericordem facere non diſtulit: de theſauro eorum abundantiæ ſuæ, ſemper ineahauſto, alium ei, in quo offerret, calicem illico dedit. Quodam tempore, ipſe ſuper ripam fluminis nomine Berba *h* ſedente, & Epiſtolas canonicas ruſpiciente, hoſpites quidam, ſe ad monaſterium tranſvehi quærentes, ex alia parte clamabant. Ad quos, quaſi ad Chriſtum deducendos, librum ubi ſedebat ſelinquens, feſtinus navigavit. Interea inundatio maris contra fluvium exæſtuans, & ripas fluminis excedens, præfatum librum redeundo, ſecum in mare detulit: ſed meritis Sancti viri exigentibus, ad eumdem locum, ipſum ab omni corruptione intactum, reportavit.

Calicem juxta tradita leproſo *F*

& alium divinitus accipit;

h

librum aſſumptum maris alienum, incorrupte recipit.

9 Tanta autem prophetiæ gratia in viro Dei reſplenduit, quod quoſdam homines, quique eſſent victuri, & quo exitu vitam terminaturi, & cujus meriti eſſent futuri, quærentibus veraciter reſponderet. Aliquando vir Dei, a collegio Fratrum ſequeſtratus, triduanum perfecit jejunium,

Prophetia donis illuſtratur,

A nium, unus vero eorum, eum viſitare veniens, ex MS. faciem ipſius inſpicere omnino præ fulgore ejus nequivit: ſic etenim velut flamma ignis apparuit, & lux magna ipſum circumfulſit. Ad excellentiam (enim) meritorum ejus declarandam, Deus ipſe ſibi per ſubjectam creaturam, *& divinis apparitionibus.* ad ipſum in mundi hujus ceſſio conſolandum, mirabiliter appauit; unde locus apparitionis uſque hodie Trinitas appellatur. Choros etiam Angelorum, Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, cum ineffabili melodia decantantium, tempore quodam audivit: unde locum, in quo myſteria Angelorum ſic audivit, tectam nominavit Angelorum beatusque Pontifex.

In cœlum migrat. B to His & conſimilibus miraculorum prodigiis fulgens, ad inevitabilem vitæ terminum feſtinavit (quem terminum ſine intermiſſione obtinuit, cupiens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto), ac ſic, devictis ſeculi æruminis, omnium Sanctorum virtutum copiis opimatos, terra ploraute, cœlo gaudente, ovans migravit ad Chriſtum: qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen. 7. Idus Junii.

Casus ab ipſo paſſi non ſine miraculo. tt *His aliqua viſum eſt adjungere ex Mſ. R.P. Henrici Fitſimon, quæ in Salmanticenſi deſiderantur, quandoquidem de iis egerim in Commentario prævio: ſunt autem hæc.* Contigit alio die, ut S. Molingus caneſ feros ſatiaret, & multi erant; hic enim eſt numerus canum triginta. Et diviſerunt ſe in duas turmas, & dedit eis triginta panes cum butyro: & duodecim canes ex eis ſtatim non aderant, & portionem eorum primi non comederunt: ſed pro timore Sancti ſecum duodecim panes uſtodierunt, donec ſocii eorum *aliud cibo avium & felem patratum* advenerant: & Sanctus ſaturavit eos duodecim panibus, quos reliquerant, cum canibus primis. Quadam autem die cum S. Molingus ſedens legeret, venit k avis Mima . . . . . & muſcam, alam unam habentem, deglutivit coram eo; & l muriceps avem devoravit: & Sanctus muricipi imperavit, ut avem vomeret, & avis muſcam: & ſtatim illa animalia ſanata ſunt, & C viverunt. S. Molingus ſemper ſolebat fera animalia alere: & vulpes de vulpibus, quæ ſumebant cibum de manu ejus, gallinam furata eſt, & manducavit eam: & contriſtatus eſt Sanctus contra eam volpem callidam. Hoc autem videns volpes, ibit ad alium locum, ubi ſanctæ mulieres habitabant; & aliam gallinam divertit colorem rapuit ab eis, & obtulit eam Sancto viro. Et imperatum eſt ei, ut reportaret eam vivam dominabus ſuis: & ipſa ſicut ei imperatum eſt reportavit. Alio autem die, alia de vulpibus libum abſtulit & favum mellis: & imperatum eſt ei, ut libum referret, & imperio Sancti obedivit. Et quoniam S. Molingus princeps erat in civitate magna, quæ dicitur Ferne, vulpes perrexerunt ad eum, nec a canibus perſequebantur, donec venirent ad locum, in quo erat Moling: & adventum earum prædixit Moling populo ſuo: fecitque eis boſpitium, & poſt hoc reverſæ ſunt ad loca ſua. Et dixit Moling eis; Manducate, ego poſt modicum tempus hanc civitatem relinquam, & ad locum meum revertar. *Hæc inquam referenda putavi, ut ex iis intelligi poſſit, qualia ea Acta ſint, de quibus in Commentario prævio n. 2. diximus.* D *vulpes & gallinas.*

ANNOTATA F. B.

a *Simile quid accidiſſe memoratur in Vita S. Coemgeni, quam dedimus tertio hujus.* E

b *Idem de S. Coemgeno narratur.*

c *nempe* Teghmoltug, *ut ſupra ex Ware vidimus.*

d *In Mſ. P. Fitſimon ita miraculum narratur:* Quodam tempore S. Moling petivit Regem Lagenienſium, nomine Deſgabine, cum exercitu ſuo, ut ſanum magnum in via offendens moveret. &c. *Neſcio cur exercitus Lagenienſium vocetur* Ofrigentis.

e *In Mſ.* P. *Fitſimon lapis iſte vocatur* Orlag, *& dicitur* manere ſignum confractionis in ipſo lapide uſque in hodiernum diem.

f *Id eſt, Fernenſi.*

g *Id eſt Ultonia, vel potius Nepotibus Neyll ſive Conallis; qui ibi præ cæteris dominabantur. Regi vero illi, ut habetur in Mſ. P. Fitſimon, nomen erat Franachia. In eodem Mſ. legitur, quod idem Sanctus, qui hic Lagenienſibus faverat, aliquando a ſimilem impendiendam injuriam contra ipſos fleterit.* Quodam die, inquit, introjerunt Lagenienſes in regionem, quæ dicitur Ofrigia, & populati ſunt omnem plebem, & eduxerunt armenta magna. Hæc autem ſciens S. Molingus in ſuo loco, miſertus plebi, quæ vaſtata eſt, oravit ad Dominum. Tunc uſtenſum eſt Lagenienſibus, quod S. Moling ſtaret in via contra eos pugnans, & non reliquit eis unam vaccam aut unum virolum: & ſuperare eum non potuerunt, reverſaque ſunt armenta iterum regionibus ſuis. F

h Berbha *fluvius in Lagenia non procul ab urbe Slepteuſi. Ita Colganus in Triade pag 7. num. 2.*

i *Quinimmo* avet. *ut dixi num. 1.*

k *Hic aliquid legi non potuit, & locus obſcurus aliunde illuſtrari nequit. In Mſ.* Avitmimma, *quaſi unica diſtinctæ legantur.*

l Muriceps *felem ſignificat, aut volucrem muris capientem, apud Cangium in Gloſſario.*

A D

DE SANCTO VEREDEMO,

EPISCOPO AVENIONENSI IN GALLIA.

G. H.

Sylloge hiſtorica de cultu, & ætate.

EXC. VIII

Reliquiæ in capſa.

A Venio, *præclara Galliæ urbs, Provincia inſerta, Pontificibus Romanis ſubjecta, eorumque aliquamdiu domicilium, ad Rhodanum fluvium, inter ſuos Epiſcopos ſolenni cultu venerator* S. Rufum & S. Veredemum, *quorum corpora reconditum ſuper majus altare, capſa argentea incluſa. Ex his* S. Rufus *colitur menſe Novembri, die alias* XII. *alias* XIV. *quando de illo agendum erit.*

B *At* S. Veredemi *feſtum incidit in diem hunc* XII. *Junii. Solere id eum octava celebrari aſſerit Benedictus Gononus lib. 3. de Vitis Patrum Occidentis*, ex antiquo ejuſdem Eccleſiæ Miſſali, in quo habetur Oratio & Miſſa propria: *addiſque*, extare apud Carthuſienſes Villæ Novæ vetus Martyrologium Mſ. & Kalendarium, in quo ſit honorabilis mentio de S. Veredemo Avenioncoſi Epiſcopo; nec non in Archivis monaſterii S. Andreæ extare litteras ſeu contractus, ex quibus conſtat, Roſtandum, Epiſcopum Avenionenſem, cuidam Monacho dicti monaſterii commiſiſſe curam fabricandi capſam argenteam ad Reliquias S. Veredemi reponendas; & ob hanc cauſam dediſſe ei Prioratum, vulgo dictum de Jonquieres circa annum Domini ML. eumque meliur Vendemium dici, ut habet Bellovacenſis, aut ut alii Venderemum, & Veredemium: in hoc autem & conſentiunt antiqua Manuſcripta, & Breviaria Eccleſiarum Arelatenſis, Carpentoractenſis, Cavallicenſis &c. Floruiſſe autem circa annum ſeptingenteſimum. *Memoratur etiam apud Ferrarium in Catalogo generali, & Sanſajum in Supplemento cum hoc elogio*: Avenione ad Rhodanum S. Veredemi Epiſcopi, & Confeſſoris: qui a S. Agricola ſedis hujus Pontifice, præſtantia ob merita, ſucceſſor ſacri muneris deſignatus, non impari gloria piecatis commiſſam ſibi Eccleſiam direxit: morieoſque plenus operibus juſtitiæ, & vitæ æternæ, in cœlo præmia adeptus eſt, & omnem in terra veoerabile reliquit. Abhinc enim ſacria tabulis, ob pateutia teſtimonia gloriæ, inſcriptus, honoribus ſacrit annuatim hac die celebratur. *Hæc ibi, ſed pleraque ſunt quibuſcumque Sanctis communia. Eumdem* S. Veredemum *ut* Epiſcopum Avenionenſem, & Confeſſorem, *celebrat Grevenus in Auctario Uſuardi, eumque ſecutus Canſius in Martyrologii Germanici duplici editione, quam habemus: quem perperam arguit Ferrarius, quaſi* Aurelianenſem Epiſcopum *conſtitueret.*

Cultus in Junii

C 2 *Supra memoratus* S. Agricola, *aliis* Agricolus, *deceſſor ejus in Epiſcopatu Avenionenſi, colitur ſecunda die Septembris. Ejus Acta extant in Chronologia Lirinenſi Vincentii Barrali, ſed recentiori Auctore, ut qui meminit pluvio ſanguinea anni* MDLXIII. *& conſpirationis hæreticorum anni* MDLXIV. *Interim in dicta Vita iſta leguntur:* Cum extremum ſibi diem inſtare ſentiret Agricolus, de ſucceſſore deligendo Clerum populumque admonuit, coptavitque in ſuum locum S. Veremundum, qui prope urbem in eremo vitam Angelicam claramque miraculis agitabat; *ac dein* D *dicitur* Agricolor ſempiterne beatitudinis gaudia penetraſſe quarto Nonas Septembris anno Domini ſeptingenteſimo, *cui tunc ſacceſſit* S. Veredemus. *De quo addit Gononus:* In loco, ubi ſolitariam vitam duxit, ceroi adhuc eremiturium una tantum leuca a civitate Avenionenſi. *Quæ ſcitu a Gonono in Vita ad hujus honorem conſcripta habentur, ſed qua magnam injectans difficultatem, dum dicitur natione Græcus, ibidem in ſpelunca degens excepiſſe S. Ægidium e Gracia venientem, & una ſimul diu vixiſſe, & miraculis claruiſſe. Quæ ſunt accipienda de* S. Veredemio *Anachoreta, cujus celebris memoria in Breviario Eccleſiæ* Uzeticenſis *agitur die* XII. *Auguſti. Debet hic vixiſſe tempore S. Cæſarii Epiſcopi Arelatenſis, anno* DXLIII *vita funcli, apud quem diſcus Ægidius aliquamdiu vixerat, antequam ad S. Veredemium anachoretam accederet: proinde nobis ſuſpecta ſunt, quæ de S. Veredemi Epiſcopi vita anachoretica apud dictum Gononum, & in Vita S. Agricoli referuntur. Omittimus proinde Vitam hujus Epiſcopi Latine excuſam apud Gononum pag.* 160. *& Gallice apud Simonem Martin in Sacris Reliquiis deſerti pag.* 471. *tamquam recentiorem compoſitionem, in qua diſcerni non poſſint vera a falſis, certa ab incertis; & tota res poterit accuratius atque commodius diſcuti ad Vitam* S. Veredemii *Anachoreta ad diem* XII. *Auguſti, & S. Ægidii ad Kalendas Septembris. Interim diſtinctione iſta ſuppoſita, ab Anachoreta iſta, tot ſeculis ſeniore, nomen inditum Epiſcopo, utique Græcum, qualis dicitur Anachoreta fuiſſe; eodemque compoſitum modo, quo* φορίκαπος, φορίσκος, φορίζωνος, malorum tolerans, Victoriam atque vitam efferens: *ſic enim* φορίδιμος, *erit Plebem ferens. Aſpirationem autem uſus vulgi extriverit. Oportet tamen, ut apud Græcos aliquos pro φόρος uſitatum ſit βάρος, vel βόρος, unde Bereoice nomen acceperit, quamvis verbum iſtud uſquam inveniatur ſic ſcriptum.*

Diuturna S. Agricolæ deceſſoris cooptatio.

Annus 700.

E

Quæ ſunt diſtinctus a S. Veredemo anachoreta.

F

DE SANCTO POSSENNO

PRESBITERO CASTELLIONE IN GALLIA,

COMMENTARIUS HISTORICUS,

De cultu, & miraculis, ipſi ac S. Benedicto communibus,

XVII. JUNII.

Memoria in Faſtis:

ROma inter illuſtriores bibliothecas, codicibus manuſcriptis repletas poſt Vaticanam potius aliquando cenſeri Altempſiana, ubi reperimus aliquod Martyrologium, in Anglia aut Normannia exaratum; in quo ad hunc modum habentur: S. Poſſenni ſacerdotis, mitæ ſimplicitatis viri. *Eadem leguntur in Martyrologio Bellini ſecundum morem Romanæ curiæ, Pariſiis auctius ſub annum* MDXXI. *excuſo, & ex eo apud Molanum in Additionibus ad Uſuardum ſertis recuſis; item apud Carißium in Martyrologio Germanico, & Ferrarium in Catalogo generali, apud quos ultimos* Poſſennius *legitur duplici littera n in litteram m & t mutata quod facillime potuit contigiſſe.*

Cultus Caſtellionæ,

2 S. Poſſenni *hujus arbitramur mentionem fieri libro* 5. *Miraculorum S. Benedicti in Gallia factorum, auctore Rodolpho Tortario ad diem* XXI. *Martii, num.* XXXV. *& ſequentibus; ubi dicitur* requieſcere in Caſtellione *ad Ligerim fluvium, apud ſeri Nivers, & Aurelia diſtante. Nonnulla inde excerpenda his verbis.* In Caſtellione, Patris ipſius non exigua poſſeſſione (ubi beatus Confeſſor Poſſennus requieſcit, de quo & Andreas plurima in ſuis retulit dictis) multa ad laudem ſui nominis, per merita utriuſque Patris, ſæpius Omnipotentis clementia demonſtrat magnalia: de quibus & nos dicturi ſumus aliqua.

Miracula ipſi & S. Benedicto communia:

3 Homuncio quidam, Herbertus nomine, ægritudinem tocidit adeo gravem, ut reſolutis omnibus membris, nullius eorum uteretur officio, præter linguam, quæ, licet ſatis exilem, retinebat ſonum. Hujus inopia ſuſtentabatur timoratorum alimonia virorum, qui etiam tuguriolum in porticu baſilicæ loci ipſius ſibi conſtruxerant: ubi & per numeroſa annorum curricula, inſtar glomeris involutus decubuit, via etiam liquidas ſorbitiunculas ore valens ligurire; neceſſitate quoque relevandi alvum a loco in locum digredi nequaquam potens. Miſerante igitur omnipotentia clementis Salvatoris, ſuffragantibus vero Patris noſtri Beatique Confeſſoris Chriſti Poſſenni precibus, paulatim membris ſoſpitatem amiſſam recipientibus, factus eſt incolumis, gratiæ referens Domino Jeſu Chriſto, ſecundum ſuæ ſcientiæ modulum, & ejus utriuſque fidelibus. Permanſit autem in eodem loco per multa tempora, eccleſiæ ſervitio mancipatus, aquam, lumen, & quæque ad miniſterium altaris erant idonea, ſuppeditans; quem nos etiam, plurimis annis id officioſe peragentem, perſpeximus.

paralyticus

ſanatur & eccleſiæ miniſtrat:

4 In territorio Nivernenſi quoddam habetur caſtrum, Huben nuncupatum, in præruptu cujuſdam collis cacumine. Hujus dominus Hugo dicebatur, provectæ ætatis vir. Hic filium genuerat, vocabulo Gauterium: qui juvenis ævi ſplatur ſupercilio, minus de omnipotentis Dei pertractans mandatis, res eccleſiarum & pauperum, rapinis inhians, diripere, & ſuis in neceſſitatibus expendere ardebat, unde arbitratur optimam de jam memorata poſſeſſione prædam ſe poſſe abducere, propter multitudinem diverſorum animalium, quæ in eodem erant loco (eſt enim ulendorum animalium opportunus ob fertilitatem pabulorum) aſſumptis cohortibus equitum, ſeu peditum, devenit illuc, neque Dei veritus offenſum, neque Patris noſtri meritum. Porro accolæ loci ipſius, & circa poſiti ruris, competentes ejus tuſuam cupidinem, & perſimeſcentes copioſum prædonum numerum, aſciverunt in auxilium ſibi Domium caſtri, quod dicitur S. Briccii, Rotbertum nomine, ſtrenuum ſane tam armis, quam conſiliis virum: qui valatut ſuorum cuneo, prompto accurrit animo, paratus cum eis, ſi quod immineret, ſubire diſpendium, pro Patris promotendo ſuffragio, & vicinorum, qui ſe expectarant, cum modis,

rapiens Caſtellionæ diripere

5 Gauterius itaque aggreſſus Caſtellionenſes, ſatagebat opere perficere, quod mente conceperat; turricolas videlicet eorumque pecora & ſpolia ſecum abducere. Rotbertus autem ut obviam progreſſus cum ſuis, conjunctis quoque ſibi locorum contiguorum colonis, conferre cum eo non valens, ejus timendo copias terga vertit. Gauterius ergo ſuos multis clamoribus adhortatus, equoque, cui inſidebat, calcaribus incitato, ipſum permeditet inſequitur; quem Rotbertus jam jamque ſibi appropinquare cerneus, ut puta moris eſt fugientium, haſta ſuper humerum rejecta, ferrum haſtæ ſequenti oppoſuit. At ille conatus hoſtis nequaquam prævidens, dum incaurius attingere eum equo ardeſcit, in ferrum ruit: quod gutturi illius immerſum abſque dilatione vitu privavit. Videntes vero ſatellites ejus, Dominum ſuum exanimatum, ululatibus acrem, lacrymis genas oppleutes, humeris corpus imponentes, abitu maturant; miſerante ipſo, cujus interierat ferro, illisque quos prædatum venerat, concedentibus liberam fugiendi copiam, laudeſque proclamantibus omnipotenti Deo, gratesque Patri Benedicto Sanctoque Confeſſori Poſſenno, de tam celeri hoſtis ſui mutatione. Genitor autem genitriaque defuncti, cerneutes extinctum filium, in quo tota ſpes pendebat illorum, quoniam hunc ſolum poſſidebant, cui eſt facile dicere quos ediderius gemitus, quantas fuderint lacrymas, inconſolabili lugentes mœſtitia, quem amplectebantur dilectione unica.

fubito moritur;

agantur gratiæ Sti Benedicto & Poſſenno,

6 *Præfatus* Andreas *in ſcribendis S. Benedicti Miraculis ſecutus Aimoinum eſt, initio ſeculi* XI. *ſua vulgantem; & Radulfum præceſſit annis fere centum poſteriorem Aimoino; qui Andreæ ſcripta, haſtenus latentia, nova forma donavit, ati dixi-*

mus,

A mus; ubi de S. Benedicti Translatione in Gallias num. 11. Quam multis tos ſeculis praeſeſerit Poſſeonus, & utrum S. Benedictus ipſe prior non fuerit, non poſſumus definire divinando: medium aliquod hic eligimus, quod aliunde lux affulgeat.

D. P. ante intuos.

D

DE SANCTO JULIANO.

IN MONASTERIO ARENÆ SIVE HAREÆ.

G.H.

Cultus certus ex Martyrologiis, locus & ordo incertus.

Memoria in Faſtis.

MEmoria *hujus Sancti in variis Martyrologiis recolitur, ac primo in Ms. Florario Sanctorum, & Martyrologio Coloniæ atque Lubecæ ſub annum* MCCCCXC. *excuſo iſta leguntur*: In monaſte-
B rio, quod Arena nuncupatur, Sancti Juliani Confeſſoris. *Grevenus, ſeu Carthuſiani Colonienſes in Additionibus ad Uſuardum, anno* MDXV. *&* MDXXI. *editis, hæc duo verba, Juliani Confeſſoris ſolum habent. Franciſcus Maurolycus, Abbas Meſſanenſis, ita illum refert*; Cœnobio Arcæ Juliani Confeſſoris. *Poſtea Molanus in ſuis Additionibus tertio recuſis ſic exprimit*: In monaſterio, *quod* Harea nuncupatur, ſancti Juliani Confeſſoris. *Molanum ſecuti ſunt, Canifius in Martyrologio Germanico, Wion, Dorganius, Menardus in Faſtis Benedictinis. Addit Wion*, quando vixerit, ignoratur. *Utinam vel locum ubi monaſterium* Harex, *ſive* Arex, *aut* Arena *ſitum ſit, inquiſiviſſet, & invenifſet, ut certius ſuo Ordini illum vindicaret. Nam Conſtantinus Ghinius eumdem inſeruit Natalibus Sanctorum Canonicorum, verbis ex Molano deſumptis. Bucelinus, qui paſſim Wionem, & Menardum ſequitur*, Julianum *omiſit; merito dubitas, cujus Ordinis fuerit. Eumdem inſcripſit ſuo Catalogo Ferrarius; & in Notis, niſi ſit* Horreum monaſterium Trevirenſe, huc Aria oppidum Attefix, *fatetur* ſe ignorare, ubi
C nam gentium ſit. *Idem de* Arena *poſſumus affirmare. Bernardus Saccus lib. 6. Hiſtoria Ticinenſis cap. 3.* Eſt oppidum, *inquit*, Arena juxta Padum infra Ticini oppidum, ubi Padi trajiciendi opportunitas ſumma adeſt.

inquiſitio loci.

E

2 *Eſt & Arena S. Petri prope Genuam latiſſimo diſtricta, ubi & varia monaſteria luſtravimus anno* MDCLXII. *ſed in defectu Actorum nihil poſſumus pronuntiare. Sanctajus* Hezerom *in Belgio collocat, & S. Julianum facit ſocium S. Landoaldi, de quibus late egimus* XIX. *Martii: a quo cum Molano alium hunc arbitramur.*

DE S. RAMUOLDO ABBATE
ORDINIS S. BENEDICTI
RATISPONÆ IN BAVARIA

F

C

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De Vita ab auctore pene coævo ſcripta, anno obitus, & cultu.

AN. MI.

Vita ſcripta inter miracula S. Emmerammi.

DE S. Emmeramno, *Epiſcopo Ratiſponenſi, & Martyre, actum* XXII. *Septembris, multa de ipſa civitate, multa de conditore ſub illius nomine monaſterio, dicenda erunt; argumenta nequaquam præcurrendo nunc, cum ſolum agendum eſt de* B. Ramuoldo *agnato S. Wolfgangi Epiſcopi Ratiſponenſis, primo illic inſtituto Abbate, poſt intervallum circiter ſeſqui ſeculi, quo in poteſtate Epiſcoporum fuerat Abbatia. De hac interim videatur Wigulejus Hundius in Metropoli Salisburgenſi. De illo, ſancte ſcilicet* Emmeramno, *ſeu* Haymeranno, *multi ſcripſerunt: de Miraculis ejus libros duos edidit* Arnolfus ex Comitibus de Ehrm & Vorburg, Monachus, S. Emmerammi Præpoſitus, & Magiſter, *ſicut eum nominat Henricus Caniſius, Tomum 2. Antiquarum Lectionum a Monumentis Sanctum illum ſpectantibus exordiens, atque ſecundo loco collocans prædictos duos libros: quorum primus inſignem habet locum de* B. Ramuoldo *exacato, & curato; ſecundus, per modum Dialogi contextus, mortem & miracula ejuſdem* Ramuoldi *proſequitur, utpote omnia cum mora cum laude ipſius S. Emmerammi.*

unde collecta hic dantur.

2 *Utrimque collecta* B. Ramuoldi *Acta hic damus, exarata Dialogi forma, inter* Admonitium & Collectitium *decurrentia, ſolumque ſervientia ad introducenda pareerga moralia ac doctrinalia; qua nunc quidem ſatis eſt apud Caniſium legi poſſe, aliàs forſitan non omittenda, quando integrum opus dabitur. Excepto ſit, ut forma Hiſtoria habeatur, tantum faciens verba Matthæi Raderi noſtri, tomo primo Bavaria Sancta, Elogium* Ramuoldi *inchoantia; Elogium illud apte concludat, cum hoc illius Epitaphio, quod, licet non valde antiquum ſit, apte tamen hic legetur, tamquam hiſtoria totius ſynopſis.* B. Ramuoldus, D. Wolfgangi patruelis cognatione, more, pietate, & ordine germanus, vir vita & converſatione integer atque ſanctiſſimus, ex Trevirenſi urbe & monaſterio S. Maximini a S. Wolfgango evocatus anno DCCCLXXV. hujus luci Abbas conſtituitur: ubi in labore, & ſolitudine paſtoralis vitæ ſedulo

AUCT. D. P. *Aliorum ſynopſim continet Epitaphii vetuſtas.*

A deſudans, magno ſe ardore, & conatu adverſarios oppoſuit, plurimumque pro libertate monaſterii hujus laboravit. Ottoni II. Romano Imperatori ſemper Auguſto apprime caeus, miro Dei judicio biennium caecus, miraculo Crucifici ad ſepulcrum S. Emmerammi viſum recepit: civitatem hanc ad Sanctorum, & poſterorum memoriam a fundamentis eccluavit &c. Tandem cum anvs. aoooo, menſes v. dies avi t. ſanctiſſime rexiſſet; febricola correptus anno Domini mt. xv. Kal. Julii, aetatis ſuae c. beato fine quievit, miraculis clarus.

quo dicitur Abbas factus an.978

3 *Hunc tempora, ſi velle ſubducta ſunt, fuerit* B. Ramuoldus *Abbas ordinatus ipſo anni praenotati exordio, Kalendis Januarii, per ſe ſatis feſtivis, licet tunc in feriam* vi. *hebdomada cadentibus, currente littera Dominicali* C, *ac interim ipſa Chriſti tali die tranſfixo memoria, profugium eſſet eorum calamitatum, quarum tolerantia erat*

B *Chriſto configendus cruci, natalitium autem ejus incideret in annum* DCCCC I. *neſcio quamſam progreſſum, quia non eadem occurrentione inveniatur expreſſum ſpatium vitae, quo regiminis. Annum mortis ſuae Epitaphio vetuſtiori ſic expreſſum repraeſentat Hundius pag. 361.*

Signis clereſcit pius hic Ramuoldus humatus,
Coelo ſolgeſcit Coeleſtibus aſſociatus.
Obiit anno mt. av. Kal. Julii.

Epitaphii lectionis obiter notatae an. 1600.

Arnolfus nec diem, nec annum exprimit, ſed annum ex eo colligendum reliquit, quod mortem indicet acciſſe ante obitum Ottonis III. (qui contigit anno MI. CMXXX. *Januarii) dum nam. at. deſcribit, quo ratione obſequium ſuum funeri impenderit Henricus, tunc forte Principatum Boiaria tenens, poſt paucos vero annos Rex futurus, non ſolum Germaniae ſive Galliae, ſed etiam Imperator totius Italiae, atque Auguſtus Caeſar civitatis Romanae. Ordo naturalis verborum exigebat, ut*

quod confirmat auctor Vitae.

C *ſcriberetur* poſt paucos vero annos, non ſolum Rex futurus, ſed etiam Imperator; *Rex ſcilicet, anno* MXX. *Imperator* MXXV. *Ejuſmodi tranſpoſitiones verborum in editione Canſii patatur frequenter Arnolfi textus, ſive ipſe eas affectaverit, ſive librariorum induxerit ſocordia. Sic autem in medio utriuſque tituli poſitum*, Noo ſolum, *tenebras effudit Baronio eo facilius, quod num. 9. legiſſet* Ramuoldum *in morbum ultimum incidiſſe* poſt quinquennium Imperatis exitus, *quaſi intelligendum eſſet exitus de vita, ubi expreſſe nominatur additur de* Hietoſpoli *id eſt Ratiſpona, civitate. Sic hallucinamur, vir alias ſedulus, Beatum* Ramuoldum *ſcripſit obiiſſe anno* MVII. *ſequentemque mox habuit Ferrarium, in Catalogo Generali eorum Sanctorum, qui non ſunt in Romano Martyrologio.*

male intellectus de an. 1007.

4 *Dorganius, Menardus, Bucelinus, prudentiae inſuit Faſtis obſtringentes ab anno notando, ipſum interim* Ramuoldum *referunt ut Beatum: quamquam autem, ultra hunc titulum, miraculis probatum, aliud nihil ſupperat, quo veras, ac praſens tale diſtinctum comprobetur, ſufficit tamen, vel ſola Arnolfi auctoritas: quippe qui miracula, fundatamque in iis cultum, ac venerationem publicam ſepulcri, per annos circiter* LI. *vidiſſe potuit, ſcribens tempore Abbatis Udalrici, a B. Ramuoldo ſexti, anno* MXXXVII. *electi, ſuperſtitis ei uſque ad* XLV. *annum iſtius ſeculi. Sunt autem in dioeceſi*

Titulus Beati in faſtis monaſticis.

D *Colonienſi, ut intelligo, ac vernaculiter alibi per Germaniam multis appellatus* Remboldi, *qui ſaltem minus Patronum quaerunt, nec invenitant. His ego ſuggero hunc S. Remuoldum. Originaliter enim idem eſt nomen, ex radicibus Teutonicis ſignificans, in deliberando audaces, ac ſtrenuos, a verbo* Ramen, *deliberare, in conſilium venire, &* Bold *vel* bald, *quod in compoſitis ſaepe* Wold, *&* Wald *redditur, ut* Rumboldus, Rumuoldus, Romueldus, *fama inclytus. Sic* Rampertus *&* Rembertus, *idem ſunt, Princeps concilii.*

an nomen vitium quod Rebolaus?

5 *Anno* MDCLXXVII *exiſtenti &c.* Vide App. tom. 6. Junii pag. 105. col. 1.

VITA

Auctore Arnolfo Praepoſito Monaſterii,

E

In Libris miraculorum S. Emmerammi annis fere XI. *poſt obitum Beati ſcriptis.*

CAPUT I.

Exordium vitae ex Raderi Bavaria, biennalis in ſenio caecitas, acta cum Ottone III.

RAmuoldus apud Francones equeſtri loco natus, anno poſt virgineum Partum nongenteſimo primo, poſito litterarum poſitarum cyrocolio, ſacris animum & Literis & Ordinibus adjecit. Nam ex Ephebis egreſſus Trevitos petit, Pontificique Trevirenſi a ſcellis fuit, eo ipſo tempore, quo S. Wolfgangus, patruelis ejus, Ratiſponenſem Pontificatum adminiſtravit. Erat id aetatis Epiſcopus provinciae, ſimul & Abbas ad S. Emmerammum, ſed hactenus, ut nomen dumtaxat, non onus ferret, aut munus Abbatis

Treviris optime inſtruitur.

a

F adminiſtraret: quo ficbat, ut diſciplina coenobii laboraret, & grex admodum errabundus paſtorem deſideraret. Quod diligenter animadvertit S. Wolfgangus, & Trevitis Ramuoldum, cujus emendatiſſimam vitam *b* accocaſe didicerat, evocatum, ſuo nomine monaſterio praefecit; ipſeque ultro ro omoe eaiiquum tempus Praefectis coenobii ſuum officium admoniſtrandum commendevie, nec ad Epiſcopetom revocavit. Quod adco feliciter ceſſit, ut odore Ramuoldi, quem virtus religioſiſſimi viri per omnem Boicam, Sveviam, & Germenicas terras ſparſit, tracti haud pauci, bono georum nati, ſe in ejus diſcipleinam ad virtutem eruciendos, & opes immortales quaerendas, relictis mortalibus, committerent.

Ratiſponae accerſitur a S. Wolfgango.

b

& S. Emmerammi Abbatem reformat.

2 Ipſi interim ingens cura pauperum, quibus duo domicilia conſtituit; alterum, quo peregre advenientes acciperet; alterum, quo corpore debilitatos careret: quibus non ſolum ad uſum vitae neceſſaria ſufficeit, ſed ipſemet, obi ufus erat, ultima ſervorum officia exhibuit. Quibus rebus effecit, ut ad modum S. Toiae amiſſo rapente luminum uſo, pce bivonium ſuem Deo patienteam probaret. *Haitenus Radevus, cujus alte-*

pauperibus vendocibus & noſocomium ac; truit.

In ſanio ſenio videbat, ſed viſu privatus,

A *ultima verba excipiat expliceatque Arnolfus, Ammonitio ſuo, præclara & utilia audiendi cupido, ſic reſpondens:* Fiat, *inquis*, ſi poſſibile eſt, ut nec me curſim ſcribatur, quod a te tantopere deſideratur: immo fiat voluntas Dei omnipotentis, ut fragilitas humana, abjectis his, quæ vaneſcunt, velit & valeat *c* (obtinere), quæ vere bona dicuntur, & ſunt. Horum ſiquidem affectionibus valde neceſſariis ardenter inhiabat ſuis temporibus venerabiliſſimus Abbas Ramuoldus, eum ea duno ſancti Spiritus, non ſolum in rebus inferioribus, Patrem ſe ſpiritualem exhiberet Chriſti cultoribus, verum etiam in exterioribus diſpenſator exiſteret prudentiſſimus; utpote qui per oratum eccleſiæ, occ uon monaſterii neceſſariam ſupellectilem, ac multiplicem variarum rerum adminiſtrationem, ſeniles annos quodammodo juvenеſcere fecerit; & de theſauro ſapientiæ nova cum veteribus protulerit; juxta hoc, quod tota præſens vita tentationibus eſt plena, ſæpe tentatus, per multa probatus, demum tam gravem ſub vitio pituitæ (vel ſcotoniæ) incidi tentatio-

B nem, quo ceteris membris officia ſua ſat viride gerentibus, oculorum ſuorum penitus amiſerit lumen.

eum calamitatem patientiſſ. ſuſtinuit;

3 Cujus ad tempus triſtem defectum, afflictionis aſperitate confectum, quam patienter vir Dei ſubſtinuerit, quibuſdam perſonis, in ſui præſentia ſuper hac re quærentibus etiam & lacerymantibus, verbis hujuſmodi patefecit. Ceſſet homo deflere pro defectivi luminis amiſſione, qui ſemper manentis certitudinem habet in ſpe ea veridica Salvatoris promiſſione. Cæci non ſumus, qui oculos per fidem jam illuminatos habemos: cæcus autem eſt, & in tenebris manet, qui fidem, quæ illuminat, minime habet. Unde & nubulantibus in fide valde indignum videtur, uſum præſentis luminis magni pendere, quod eis eum muſcis, ac viliſſimis animantibus etiam ſerpentibus eſt commune. Ergo libet totis viribus

Joan. 8. intendese in eum, qui dicit: Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed

C habebit lumen vitæ: cui ſi placuerit, lumen corporis, quod dedit & abſtulit, facile reddet, ac præſentabit: quod ſi facere noluerit, abſque murmure benedicendus erit; &, ut Rea juſtitiæ, ſemper timendus; atque ut pater miſericordiarum & totius conſolationis, toto mente & tota virtute diligendus.

Quos autem ejus ſermo

4 His dictis, & auditis, non illo, quo paulo ante, ſed alio genere cœperunt manare lacrymæ, tanto uberiores, quanto utiliores. Recordabantur eum, tam ea Pauli ſcoicntia, quam ea probabili viri Dei patientia, in infirmitate virturem certiſſime perfici: quod & poſtea in venerabili ſene virtus divina clementer ſimul & poten-

2. Cor. 12. ter dignata eſt declarare. Nam cum ſerme bienium in percuſſione cæciatis, cæcus vivens, caplevidet; quadam nocte diſcurrens inter alia ria. ut ante ſolebat, frequens *d* venipeta, labori ſacro vigilanter inſiſtebat; nec ætati decrepitæ prius parcere volebat, quam per ſpiritum gratiam Dei adeſſe cognoſcebat. Tum ante ſanctam Crucem proſtratus, nec non lacrymis & oratione ſatis humiliatus, corporis fatigatione quaſi requiem poſcente, ſoporatus eſt ſubito, corpore, non mente. Et ecce imago crucifixi Domini noſtri

d videt ſibi oculos a Chriſto reſtitui;

Jeſu Chriſti viſa eſt illi deſcendere de cruce, & D
venire uſque ad ſe. Quæ ſtans coram eo, utraque AUCT.
manu, ſicut viſum eſt ei, candelas ardentes, de D. P.
candelabro ſuper gradus cominus poſito, tulit, & in oculos ſcilis violenter inſtillat.

5 Qui primum, ob Dominicæ deſcenſum *e* e
iconiæ, non parvum ſubſtinens pondus agoniæ, *eoſque illuminatos ſentiens,*
deinde per ignem advestens præclarum quid deſignari, atque per lumen ſentiens tenebras fugaci, ſurrexit, lacrymis ac ſudore perfuſus, & e veſtigio converteos oculos in priſtinos uſus, cœpit ſimul mirari, ſimul & altius cum interiori homine ſcrutari, quid ſibi vellet, quod poſt tantum temporis luminum a multis deſperatum receperit uſum. Cumque in brevi ſuperi hujuſcemodi re ratio ſatisfacerei homini, tunc oris officio conjubilante cum cordia hoſpitio, magnifice gratias *gratias Deo agit,*
egit Deo, qui ſervum ſuum ita dignatus eſt viſitare, ut & in caſtigatione corporali ſibi eſſet correctio, & oculorum ejus revelatione ad ſancta
E vel honeſta multorum provocaretur affectio. Cujus rei gratia, quo tenacius honorum haberetur in memoria, homo Dei juſſit inter ceſera miraculorum ſigna, ſive indicia, oculares circulos ſuſpendi in eccleſia, quæ B. Emmerammi Martyris corpore ſacro dotara, & meritis, nec non aliorum patrociniis prædita Sanctorum, cœleſti ſpecula mortalibus demiſſa, beneficia ſolet miniſtrare quam plurima. *Ita libro 2. Arnolfus, cujus liber 2. incipit a Vita, & Miraculis S. Wolfgangi, anno* DCCCXCIII. *aaat. Octobris vita ſanctiſ, ac deinde progreditur.*

6 Poſt obitum Wolfgangi Pontificis, ſervi Dei *Poſt obitum*
cuoctipoteotis, Ramuoldus, egregiæ memoriæ *S. Wolfgangi delatus Ottoni*
Abbas, in regimine monaſterii, ſeu procuratione *3. Imp.*
cœnobii, per tentationes varias, adverſitates perpeſſus eſt multas. Quæ in tantum excreverunt, ut ſub (primo) *f* Gebehardo, Sedis hujus Epiſcopo, famulus Dei apud tertium Ottonem Imperatorem, quorundam detractionibus ſimul, & accuſationibus, infamaretur. Unde ad id F
ventum eſt, quo idem Princeps, credendo quod non credese debuit, de religione viri Dei dubius factus & anceps, dum ad S. Emmerammum more Imperatorum veniret, exacerbatis animis, nec alloqui eum, nec oculos in illum convertere vellet. Cumque ab eo oratum eſſet in ſecretario aliaris, coram eo qui fecit machinam cœli, terræ ac maris, acceſſit ad eum *g* Deſpoton quidam *g*
ſymmyſta *h* ejus, nomine Heribertus, runc forte *h*
Capellanus, poſtea vero Colonienſis Epiſcopus. *quaſi de eo male locutus;*
Is ea conſulto ad eum dixit; Domine, non oportet vos indignari contra virum Dei. Ad hæc Imperator iosit; Cum ſcriptum ſit; Principem populi tui ne maledixeris, ſcio, quia non convenit *Exod. 22. Actor. 23.*
hominem Dei mihi detrahere, ſive maledicere; præſertim, cum & ego illi nihil unquam feceem, quod ſit dignum maledictione. Tunc Dominus Heribertus, bonus & fidelis conſiliarius, reſpondit: Si principatus imperii geſtit, ſicut & debet, proſperari, decet in præſentia veſtri, venerandum Abbatem, coram ſancta congrega- *S. Heribertus increpatur,*
tione, ſuper hac re interrogari; & ita, utrum vera, an falſa ſint, quæ illi objiciuntur, probari. Credo in Deum, & ſpero, quod tam venerabilem ſenem, & ſenectutis maturitas, ac divinitus conceſſa ſapientia & humilitas, nunquam permiſe-

A rjut diaiſſe, qualia ab inimicis dicta ſunt de eo, vel ficta.

ex ea-dem relatio

Tum Imperator remittens animum, ad divinæ diſpenſationis nutum, ſecum aſſumptis dilectoribus *k* pacis, intravit clauſtrum humilis, & mitis. Ibi videns venerabilem Patrem cum Fratribus humotenus proſtratum, cepavit & diait, Grande malum fecit mihi, qui ea legatione Gebehardi Epiſcopi ea referendo indidit auribus meis, quibus me improvidum commoveret adverſus Abbatem iſtum, & ſibi commiſſum Sanctorum collegium. Scio quidem, quod vitæ meæ parva non eſt agenda pœnitentia pro iſta falſitatis credulitate incauta. Nunc ergo, quia peccata mea nudaverunt veſtigia veſtra, obſecro, recalcitate vos, & ſic redite ad nos. Quo celeritet facto, cum Fratribus venerabilis heros Ramuoldus regreſſus, fiduciaiiter locutus eſt ad Principem dicens: Novimus quippe, quia quod habetis imperium, deſuper eſt datum atque conſtitutum; & quia, cui Deus benedixerit, bene dictus ſit. Hujus quoque rei, quia per totum non fuimus inſipidi, imo adhuc ſumus ea parte ſcioli, unde pavitati meæ tanta temeritas, ut ego vilis homulus *meo* fatuam meam pemitur oblitus, audeiem Celſitudini veſtræ maledicere, quam Rea regum & Domious dominorum jam dignam fecit ſua benedictione? Quocunque ergo judicio majeſtati veſtræ placuerit, paratus ſum me ea objecto purgare, nec non cunctis adſtipulatione veritatis pro hac re ſatisfacere. Imperator autem reſponſum deliberans hujuſmodi verba proponit: Sicut veritate delectamur, ita e contrario falſiloquus exacerbamur, unde judicium Dei cenſemur ſuperaltandum judicio mortalium, qui facile fallunt, & falluntur. Malo quidem credere bona de bonis, quam mala de perverſis. Nec enim quemquam decet temere quidquam credere a quoquam. Unde & verbotenus tuapte prolata objecti excuſatio eſt mihi a tanto viro permagna ſatisfactio; qua modo æque, ut alterius gcueris evidenti placatus judicio, ſenior o dilecte Deo, ſpiritali allocutione paritee, & admonitione tui in aliquo (ſecreto) loco, cupio (conventri ſeu) conſolari; & onus regni, quod indignus accepi, deſidero per eum relevati, qui dicit in Iſaia Propheta: Computreſcit jugum a facie olei *l*.

§ Imperator igitur glorioſus, prænominatus & ſæpe nominandus Otto III. in multis religioſus, cum Abbate venerando intravit eccleſiam ſancti Benedicti, ad famulitia divina multipliciter addicta. Quapropter humiliatur, & per Confeſſionis medicinam conſternatus, inter duo altaria ſub ſpecie geminæ dilectionis conſtituta, ac in honore ejuſdem venerabilium Patris, & præclari Martyris Chriſti Kiliani conſecrata, juſſus a ſpiritali patre, velut ſervulus viliſſimus, in humili tripedica coram eo ſedit, humilitate comitatus optima matre. Ibi audivit multa, quæ ſolent opera deſtructe ſtultra, nec non alia plura, quæ corda ſtolidorum accipere abnuunt carvice prædura. Demum per converſationem altee factus, & per admonitionem hominis Dei intime tactus, gratiam Dei ſibi adeſſe ſenſit, quæ compunctionem largiſſimam illi contulit, qua interior homo interiori homini (non ſolum) ſubtiliſſime concordavit (ſed etiam utiliſſime). Cumque hac fragilitati humanæ in id temporis ſatisfaceret, foras egreſſus, ad ſuos diait: Vere Spiritus ſanctus locutus eſt per os viri iſtius: hodie in ſermone illius probavi, verum eſſe illud Salomonis: Verba ſapientum quaſi clavi in altum defixi. Mandatum quippe divinum certiſſime (ſuis obſervatoribus) reddit liberum animum. Cumque Cæſarem diligenter intuerentur ejus familiares, admirati ſunt ſuper immutatione vultus ejus dicentes: Domine, quid tibi contigit, quod adeo perfuſus es lacrymis & ſudore? Quibus ille reſpondit: Nolite mirari, quod ſim udus ex ſudore, ſed quia vivo præ timore. Nunquam me contingat talem quæſtionem incidere, niſi pro animæ meæ ſalute. In iſto ſancto ſeniore comperi manifeſte, quantus honor debeat exhiberi ſervis electis Dei. Poſt hæc juſſit Epiſcopum Ratisbonenſem ad ſe accerſiri. Et ſtans ante altare S. Emmerami ſub intermixtione ad eum dixit: Cave ne ultra, me vivente, quidquam mali facias Abbati hujus Cœnobii, & fratribus ejus. Deo Sanctoque Emmerammo hic famulantibus; Sint tibi tua ad Epiſcopatum jure pertinentia; Monachorum bona manecant illis vallata ſub omnium bonorum tutela. Quacunque ergo die prævaricatus fueris in hæc, quæ præſens hauſiſti auribus tuis, procul dubio ſcito, ſive divinitus, ſive humanitus, pro malo tanti piaculi tecum duriter, ac acerbiter actitatum iri. Dein converſus Imperator ad Abbatem & Fratres, pietate ſolita valedicens illis, ait; Interitus & exterius vos ita conſervare dignetur miſericors Dominus, ut in orationibus veſtris non ſolum poſſitis memores eſſe noſtri, ſed & totius populi Chriſtiani. Quo dicto, pſalmis & canticis Domino commendatur piiſſimus Auguſtus, ex more præcedente ſancta, & Crucifera e Imperiali Lancea, exivit de civitate illa, petiturus Italiam, nec non aditurus potentiſſimam urbem Romanam, quam quidam vocitare ſolent mundi dominam, vel terram maximam *p*.

ANNOTATA D. P.

a *Radevus* Heoricum *nominat: ſed hic primum Pontifex Treviris factus fuit anno 956. cum* Ramuoldus, *qui annos vita cum ſeculo numerabat, jam ſenex eſſet: idem etiam* Henricus *obiit quidem anno 964. id eſt biennio poſtquam S. Wolfgangus adminiſtrare cœperat Pontificatum Ratiſponenſem, ſed tamen multo citius quam is ordinatur Epiſcopus; hoc enim ſolum factum eſt an. 975. & tunc primum potuit idem cogitare efficaciter de dando proprio Abbate S. Emmerammi monaſterio. Hunc autem quis crcdat, non etiam ex monaſterio aliquo aſſumptum: ex quo autem? Bucchinus tom. 2. pag. 230. monaſterium S. Maximini nominat, ubi ad nomen Abbatis Oggonis II. an. 983. electi, ſcribit, quod* ſub hoc vitae S. Rumualdus (*ita* Ramuoldi *nomen inverunt recenſores aliqui; nam* (*ut dixi*) *idem utrumque eſt etymon*) *ſed hic quando is Abbas eligebatur, jam decimum annum vivebat Ratiſpona Abbas. Ego Raderi textum per conjecturam ſic ſupplerem*: Ea ephebus egreſſus, Treviros petiit circa annum DCCCXX. ibique Amalario Fortunato, magni Alcuini diſcipulo, viro erudito pareret,

Digitized by Google

A ter, ac ſancto, ſe juvait, eique & ſucceſſori Hattingo annis aliquot a facellis fuit: tum ſeculo ſeounciano Mooachum ad S. Maximin io duit, ſub Oggone primo, circa anoum Dcccxxa. ſtrenuo ipſius monaſterii inſtauratore, ac reformatore; & procedente ætate, ibidem vel juniorum ſtudia Magiſter ſeuit; vel Monachorum diſciplinam Præpoſitus, vel utrumque munus ſucceſſive obiit, & tenuit uſque ad provectam ultra ſeptuageſimum anoum ætatem, eo ipſo tempore, quo S. Wolfgengus &c. *Interea ad S. Maximini poſt Oggonem* i. *Abbates numerantur*, Willelmus *uſque ad an.* 957. & Wikerus *uſque ad* 966. Aſolphus *deinde*, & *Theofridus*: ſub Wikero *autem, ait Bucelinus*, ad S. Maximini Mooachum egit S. Adelbertus, Weiſenbusgeoſis poſtea Abbos, & Otthonis Magni ſtudio Archiepiſcopus Magdeburgenſis, magnus Ruthenorum Apoſtolus. *Nepimus* Adelbertum, *ſeu* Albertum, *anno* 972. primum Archiepiſcopum Magdeburgenſem; *qui cum hic dicitur* ſanctus & Ruthenorum Apoſtolus, *vereor, ne id fiat per confuſionem cum* S. Adalberto Pruſſenorum Apoſtolo, & *glorioſo* Martyre *ſub annum* 997. *qui Magdeburgi quidem ſtuduit, ſed Pragæ patriæ ſuæ Epiſcopus fuit; Monachus autem, depoſito ad tempus Epiſcopatu, Romæ. Quod autem Magdeburgenſis Archiepiſcopus Albertus fuerit apud Treviros Monachus, & poſtea Weiſenburgi Abbas, nondum reperi unde probem, nedum* ſancti titulum, *vel aliquem diem cultus.*

Alberrus Archiep. Magdeburg. diſtinguendus a S. Adalberto.

B b Utique *in vita, & diſciplina monaſtica, aliàs parum aptus fuiſſet utrique in Monaſterio Ratiſponenſi reſtaurando.*

c *Radenus in margine notat; hæc aliaque deinceps ( ) includenda, & uſe diverſo charactere ſub aſteriſco* expreſſa, legi olim litteras ad marginem. Veroſimiliter ex collatione facta cum alio Ms.*

d Venia *Monachis dicitur, inclinatio corporis, per quam venia petitur: hinc compoſitum* Venipeta *pro ſupplice.*

C e Iennia, *pro iconc, frequens illo ævo.*

f *Reſte additur* Primo: *tres enim hujus nominis conſequenter fuerunt: quorum prior ab anno* 994. *uſque ad* 1023. *ſecundus, ad* 1036. *Tertius, ad* 1056.

g *Melius ſcripſiſſet* Deſpoten, *id eſt* Dominum.

h Summyſtam, *pro ſecretario ſeu ſecretorum confcio dici, jam aliàs obſervavi; hic autem proprie ſignificat Imperialem* Cancellarium, *qualis anno* 997. *erat.*

i S. Heribertus, *fuſius* Colonienſis Archiepiſcopus *an:* 999. *ſicus oſtendimus ad ejus diem* 16. *Martii.*

k *Alibi*, pancis.

l Hic *Ammonitius interloquitur*, & *Monachum*, ac *Sanctimonialem negligentem notans plurimum exaggerat, quod ipſorum ſuperbiæ non ferat admonitionem ſuperiorum, patienter fert ſeculares Principes.*

m *S. Gregorius eadem voce utitur lib.* 2. *Dial. cap.* 30. *itaque etiam Zacharias PP.* Τετράδικον *vertit, alii minus recte* Trepedicam, & Trepidicam *ſcribunt: inveniuntur etiam* Trepodiæ, Tripediæ, & Tripetiæ *ejuſdem ſignificati omnia, de quibus vide Cangium.*

D n *Conabatur veroſimiliter hic Epiſcopus, Abboniam, a ſuo deceſſore emancipatum, vel ſubjugare ſibi iterum, vel ſaltem libertatem, ſuo judicio minus amplam, reſtringere.* ARCANIO

o *De hac* Iancea, *quam alii* Conſtantini, *alii* S. Mauricii *vocant, pluribus agit Cangius in Gloſſ. & quomodo a Rege Burgundiæ Arnulpho, ad Conradum Imperatorem pervenerit, deinceps inter Imperii inſignia numerata. Deſcribit eam Albertus Stadenſ. ad an.* 922. quæ excepta ceterorum ſpeciei lancearum.... juxta medium ſpinam habuit, utrobique quaſi feneſtratam, & in media ſpina crucem ex clavis Domini.

p *Hic iterum Ammonitius occaſionem Auctori præbet diſſerendi de civitate Dei, & civitate diaboli, ſecundum Auguſtinum.*

CAPUT II. E

Cap. 2. *Extremus B. Ramuoldi morbus, obitus, ſepultura a S. Henrico curata, miracula.*

9 POſt quinquenoium quoque a Imperialis eorum de civitate Hiaroſpolitana b, cujus oos incolæ ſumus, languore diuturno Abbas Ramuoldus, viribus corporis empte deſtitui, ſpirituliter gaudens interiorem hominem per hanc infirmitatem inſtitui, ſecundum Apoſtolum videlicet dicentem: Quando infirmor, tunc fortior ſum, & potens. Hac quidem carnis infirmitate perductos eſt ad noviſſimam præſentis vitæ lucem. Qua die venerabilis heros, erigens ſe de lectulo, quem jam per continuos quatuor decim dies præ valetudine non poterat deſerere, tunicæ ſancti propoſiti amictus, & per ſpiritalem medicinam aliquantiſper de febre relevatus, oratio accepto, & agmine Fratrum collecto, reſedit in medio; ac potenti ſermone uſus eſt, in hunc modum; Deus Pater magna dilectione, atque magno conſilio, miſit Unigenitum ſuum ad ſalvificandum genus humanum: unde & per Prophetam magni conſilii Angelus eſt prænominatus. Qui cum per divinam potentiam nos poſſet eripere de poteſtate diaboli, voluit ea per nutum ait ad redemptionem generis humani, ob juſtitiam ſcilicet ſanctæ Trinitatis maxime propetam; ſed meffabili ſua miſericordia hominem, quem cum anima ſuſcepit incarnatus de Virgine, obtulit Patri, ſuſpenſus in cruce, Deo reconcilians mundum, per ſacro-ſanctum ſanguinem ſuum; hunc etiam in forma humilitatis opponens hoſti antiquo, quem ille ſe jactabat ſuperaſſe nequiſſimo ſuperbiæ homicidio. Chriſtus etenim in ligno crucis, uſque ad mortem factus eſt obediens voluntati Patris; cujus pretioſiſſima obedientia medicata eſt primi hominis vulnifica inobedientia. Hanc virtutem, fratres, obedientiam, quo Chriſtus patravit humanæ redemptionis elegantem contuentiam, ſumma devotione diligite, ſectamini, amate. Sanctam Trinitatem, quæ nos condidit ad imaginem, & ſimilitudi-

a
b *Ab ſenec. extreme infirmatus.*
a Cor. 12.
Ef. 9.
obedientiæ commendat Fratribus;
E

EX EA-NISTU *& diſpergendis ejus pramunerat, Eccl. 30.*

A tudinem ſuam, intellectu, memoria, & voluntate, diligentiſſimu timoris, & amoris veneratione laudate. Æmulamini igitur mente devota, ſecundum Apoſtulum, majora chariſmata; & illud Salomonicum eoede tenus ruminate: Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt omnis homo. Eu ego ætate decrepitus, in fide quoque catholicus, & (ut verum fatear) in virtute, quæ huic fidei ſuppeditari debet, permodicus, die vocationis inſtante, viam ingrediur univerſæ carnis, ſperans me ventueum ad gaudia patriæ cælestis, per eom, qui eſt liberator mirabilis in miſerationibus ſuis multis. Vos autem, in Chriſto viſcera mea, hunc Patrem diligite, cujus paternitas in numero filiorum Dei cum corporibus collocare poteſt animas veſtras: Et hoc vobis futurorum ſignum, quamvis prolatum per me indignum, quia in loco iſto multa paſſuri eſtis adverſa poſt diſceſſum meum; quibus in tantum exacerbabimini, ut etiam locu cedere compellemini *c*. Veeum tantæ tempeſtatis commotio cito ſedabitur divino fulstio: unde conſilium do, ut unuſquiſque veſtrum feſtinet huc reveeti in profeſſionis locum, ubi (aſſiduo audiat vel) exerceat harmoniam ſpiritualium vocum. De cetero veru in hoc nune concluſionem fraternæ admonitionis finem facio, quo ita calliditatem ſerpentis, quæ minor eſt intee virtutei, habere ſtudeatis, ue auream humilitatem columbinæ ſimplicitatis, quæ major eſt, per tucautelam umitatis: ſed umnimodis hoc aſſumatis, quod Chriſtus in Evangelio ſuo diſcipulis præcepit dicens; Eſtote prudeutes ſicut ſerpeutes, & ſimplices ſicut columbæ.

B *c*

Matth. 10.

ac valedixit:

10 Tum ſumma humilitate inter Abbatem, & Fratres, alterna facta Confeſſione, nec nooe cœlis petita, ſeu imprecata perneceſſaria peccaturom indulgentia, intimis quaſi cœlum tangens ſuſpiria; venerabilis heros primum ſummo Paſtori commeudat gregem ſibi commiſſum; deiu Fratribus, jam præ lacrymis, ae ſingultibus vix fari valentibus, valedicens ait; Abite, Fratres cariſſimi, & præparate vos ad celebrandum divinum Officium, atque ſumma feſtinantia concurrite ad complendum ex more urdinem ſacrum; & hoc ultimum ſemis memoriale pru benedictione habetote; In nomine Domini, ſalus umnium noſtri. Cumque umnes communiter dicerent, Amen, atque caireot mœſti, u ſancto (Spiritu vere) paraclyto quæſituri ſulameu, vie Dei per ſpiritum præſentiens animam de corpore eelerier diſſolvi, juſſit ſe ab his, qui aderant, in oratorium cellæ ſuæ pruaimum purtari, & inter duo altaria depoui; converſus quidem caput ad aram ſancti Patris Benedicti, pedes veeo ad altare S. Kiliani Martyris Chriſti: in cujus nomine utpote in omnium ſalutis umine, ſpem ſuam ponens firmiſſime, præcepit ibi Miſſas celebrari, & dominicæ Paſſionis memoriam intentiſſime agi. Qua peracta, cum venium eſſet ad Cummuniouem, ipſe vir Dei, ut accepit corporis, & ſanguinis dominici Eucbatiſtiam, moa ad æternam patriam, ea ergaſtulo carnis emiſit animam; tia in agone noviſſimo manos eateutas juata caput teneos, ut ante in oratione facere ſolebat. Tunc religioſi ſeniores, Gotabardus *d* ſcilicet Abbas monaſterii Altahenſis, atque Adalpertus Pater Cœnobii e Sewenſis, cum Fratribus ceteris accurreutes, Deoque hymnos, ac laudes devota meute ſulventes, ſpiritum pii Patris cum urationibus commendare ſatagebant omipotentis gratiæ miſerationibus. Quibus rite officiuſque fioitis, hi, quorum eorda præ eeteris viſitare dignata eſt inſpiratiu divina, vocem cum fide attollentes dixerunt: Domine, uti ſperamus, iſte tum homu baud nequidquam in præſenti ſeculo conſummavit tot annos vitæ ſuæ conceſſos, quem hodie centanarium per vocationem tuam magis miramur, quam dolemus de medio exemptum.

C

& in eccleſiam delatus ſepulturæ mandatur, ubi orttur ſub meſſam;

D a

11 Fama evolitante virom Dei oppetiſſe, ea induſtria credentum apud Deum illum vixiſſe, in id rata miniſtratio rerum proceſſit, ut ſub feſtinatione ad exequias tanti pateis concurreretui u multis, cum ſumma devotioue curdia. Iutee quos erat Henricus Hypatos *f*, tunc forte principatum tenens ſuper populos Nuricos (& Karinthos), poſt paucos vero annos Rex futurus non ſolum Germaniæ ſive Galliæ, ſed etiam Imperator totius Italiæ, atque Auguſtus Cæſar civitatis Romanæ. Is aſſumpto ſecum Gebebardo Epiſcopu, qui antea ſancto viro ex parte contrarius fuit, ſed tum, teſte lacrymarom fonte, immutatus mente advenit, ſeevu Det tu ſepultura bomiliter obſequendo, ſe ſervum præbuit ſumme humili Dominorum Domino. Nam in unum congregatis, & ad funus pii Abbatis officioſe concimentibus pene ummibus, Ratisbonæ Deo ſervientibus ipſe Primeeps propriis humeeis non erubuit feretrum portare, nec non accuratius ſepulturam parare. Demum introivit foſſam ſepulcri, & ipſe clauſit arcam, quæ jam ſuſcepit corpus viri Dei; ac ſibi clavioulam ejuſdem arcæ pro pignore cariſſimu elegit; & nihilominus poſtea in faſcibus conſtitutus regni, eaodem ſemper ſecum velut inſigne triumphi reſervavit, ſive retinuit *g*.

& eorum S. Henrico, tunc ſolum Bavariæ Duci,

f

E

ac clavem arcæ ſibi ſervante;

g

in crypta; quem advocatis Trevirenſibus Ratiſquiſt deduxerat;

F *b*

12 Nihil in terris ſit ſine cauſa: quod in Sanctorum geſtis potiſſimum debet notari, & veriſſime poteſt probari. Nam quod beatiſſimus Abbas Ramuuldus ad tempus cumpulſus eſt Ratisbonenſe Cœnobium deſerere, ac Trevirenſe repetere, cauſa extitit civile bellum, quod *b* erat inter Heneieum Daem, & Perchtoldum Marchicomitem, atque inter ceteros optimates Principis Ottonis (rum civitatem Ratisbonenſem obſidentis). Quo ſedato, & quaſi immuente beato Emmerammo, (per luci ſui proviſorem repedatum in) ſenior venerandus a Treverica civitate Hatoſpolim eſt reverſus, iode ſecum teanſferens multas Sanctorum Reliquias. Harum quuquo ſalutaris allatiu extitit cauſa eryptæ apud S. Emmerammum ædificatæ. Cujos ædificatiu per vieum Dei ſatis artificioſe utdinata, trifariam oee non quadrifariam ſpeciem intuentibus exhibet. Et quia hujus operis auctor ſanctam dilexerit Trinitatem, atque quatuue Evangeliorum ûtmiter renuerit ûdem, quaſi quodam teſtimuuio credibile perbibet. Columnæ vero, quæ eandem eryptieam eccleſiam ſuſtentant, dualitate ſua geminam dilectionem, Dei ſcilicet, & proximi, pulcherrime compinguut. Quinque autem altaria, in quibus totidem pyaides collocatæ cum reliquiis, quas prænominatus heros de Lotharingia tranſtulit, quinque librorum Moyſi princi-

pa-

palem obſervantiam, in memoria monent teneri, & in quinque ſenſibus corporis horrantur quinariam prudentiam ſemper haberi. Seatum quidem altare, quod dicitur Ad pedes, ſenarii perfectionis denuntiat omna concludi. In hac ergo tam typifera Baſilica, a B. Wolfgango in honore ſanctæ & individuæ Trinitatis & omnium Sanctorum dedicata, Venerabilimus pater Ramuoldus, in ſepulcro, quod ſibi ante quindecim annos jam paraverat, in Auſtrali latera ejuſdem cryptæ, ſecus altare B. Gregorii Papæ eſt depoſitus, atque magnifice ſepultus, aſtante partter, & pſallente Clericorum ordine, & nihilominus concinente Monachorum grege, nec non Virginum ſive Sanctimonialium trina concione, animam tanti patris ſummo Patri commendante.

Sepelitur.

Ibi curatur energumenus.

13 Poſt hæc quidam homo venit ad S. Emmerammum, petitorus ſuffragia Sanctorum. Is, quia erat dæmone poſſeſſus, coram omnibus nimium eſt fatigatus. Tunc Fratres, qualem Patrem noviter ſepoliſſent recordantes, fecerunt hominem duci, imo trahi in cryptam, ejici Dei corpore dotatam. Ubi diu volutatus, & a poſſeſſore (plus quam male diſcerptus) cœpit (ſtridere & cum fremitu) alamare, nec non cum conviciis (maledicendo) peſtrepere dicens: Væ tibi! Ramtolt, quia domino meo multa mala feciſti, & per te ſat juris multum perdidit; ob hoc etiam die noctuque laboraſti, ut illi injuriam faceres, & Deo suo quoſcumque poſſes colligeres. Ah! ſuper hæc omnia modo me incendis, & magnam vim ingeris. Cumque ſub hujuſcemodi angoribus dæmon caput miſeri hominis pavimento tam valide imprimeret, ut eum pene mortem obire compelleret, accurrentes, qui aderant, levaverunt eum, & traxerunt ad tumbam confeſſoris Chriſti. Ibique ut illum viribus diaboli periculoſe repitentem vis compulerunt caput inclinare, ac ſuper ſepulcrum ponere, gratia Dei liberatus eſt. Quo ſigno lætificati, qui per compaſſionem prius erant mœſtificati, gratias redemptori retulerunt magnificas, non tantum pro hoc, quia homo a poteſtate diaboli aſt ſreptus, quantum pro eo, quod per præſens magnale revelatum eſt, cujus mariti ſit Pater, qui inibi nuper ſepultus fuerit.

Illuminatur cæca, ſanat.

14 More ſolito peregrinis, & civibus ad feſtivitatem S. Emmerammi undique confluentibus, inter ceteros, qui accurrerant, muliercula quædam, oculorum privata lumine, advenit; quæ tempore nocturno felicem cryptam intravit, & ad ſepulcrum Confeſſoris Chriſti Ramuoldi adoravit, ac preces cum lacrymis fudit. Tunc omnipotens Dominus, volens famulum ſuum clarificare inter mortales, per ineffabile numen, illi, quæ cæca fuerat, reddidit lumen. Mulier autem ſurgens vocavit maritum ſuum, in aurem illi dicens, Domine, Deo gratias, quia viſum recepi. Quo non credente, & illa e contrario certa ſigna monſtrante, iuſit: Silentio factum opprimere debes, quia flauculum tibi, & mihi agendum, ut ante lucem egrediamur de civitate; Clericus enim ſum, & ideo erubeſco in tanta multitudine tecum conſiſtere. Cumque tenebrarum conſilio conſentiens fœmina recenter illuminata cum Clerico fine cautela repedaret ad propria, extemplo per incommodum, ſibi valde alieno eſt excitata percuſſa. Sed Redemptoris noſtri gratia, remediorum noſcit carere copia. In cujus plenitudine conſiſa mulier prædicta, ſub ſpe luminis percipiendi iterum Ratisbonam devenit: & accedens ad locum ſepulcri, ubi antea magna ſenſit beneficia, per Confeſſionem primum ſe coram Sacerdotibus captavit. & quid illi accidarit, manifeſte refulſit; dein ſolo tenus proſtrata, & nihilominus mente humiliata, nec non precibus Deo dilecti Confeſſoris celeriter adjuta, per fontem omnium bonorum recipere meruit male perditum lumen oculorum. Tunc gratias ingentes Deo retulerunt tam ipſa, quam & ceteri, qui hæc audierant, & viderant; ſicque proprios lares unuſquiſque cum gaudio revilit, portans ſecum triplex miraculum, quo ſancta Trinitas dignata eſt declarare, pium Abbatem Ramuoldum ſuum fuiſſe fideliſſimum famulum, utpote qui ſe verum dilexerit Dominum.

Denuo ſanatur.

15 Alio quoque tempore, fama miraculorum citatæ, venerunt duæ feminæ ad S. Emmerammum, ambæ diabolica vexatione pereuſſæ; quarum emundationem, ſeu liberationem divina pietate, a Sanctorum caſitate, venerando patri Ramuoldo conceſſam fuiſſe, in hoc claruit evidentiſſime, quod eædem mulierculæ (priut ad memorias aliorum Sanctorum adductæ, nec redemptæ, poſt vero non una eademque, ſed) diverſis tempore famoſam cryptam ingreſſæ, & ad ſepulcrum beati viri exorcizatæ, per unum eundemque dominum a peſſimo iovaſore ſunt miſericorditer liberatæ. Hujus rei teſtimonium perhibere ſolent Fratres congregationis noſtræ fideles, qui tunc forte aderant, & quod eſt mirabile dictu, viderant ſpiritum immundum de una femina catſſe pes nebuloſam fœditatem, de alia vero per ſcarabæi fatram deformitatem. Tempore quodam cum a Chriſticultis hominibus, non ſolum de ipſa Ratisbonenſium civitate, ſed ex ejuſdem ſuburbanis locis, concurreretur ad eccleſiam S. Emmerammi Martyris, in ceteris, qui convenerant, mulier quædam acceſſit, cum pignore miraculi teecntis. Adhæſit enim illius manui fuſus, filorum ſortione conſertus: quem cum nullatenus e vola divellere, nec ullo modo tam grande malum a ſe quitet repellere, anxia demum veoit ad ſepulcrum venerabilimi Patris Ramuoldi. Ubi cum adoraret, atque cum lacrymis preces funderet, ut primum poſuit ſub ſpa ſalutis manum tremulam ſuper beati viri tumbam, mox per potentiam dominicæ manus ſuam inde lavavit ſanam. Tunc qui ſortuitu huic facto interfuerant, nec non additi, qui accurrerant, gratias agentes Deo & beato viro, ſuſpenderunt eundem fuſum, poſteris ad magnale oſteodendum, in coronula, quæ ſuper idem ſepulcrum pendebat, argentea. Hoc ſignum ipſi nos vidimus, & manibus noſtris palpavimus, & ſcimus, quia verum eſt noſtrum hac in parte teſtimonium; ac non ignoramus, quia per hoc teeens miraculum, ſicut & per cætera ſanationum beneficia, concipotens Dominus mirificare voluit Sanctum ſuum.

atque energumenæ duæ mundantur.

manus contracta vivificatur.

Adhuc ipſe puer liberatur a febri.

16 Primum autem ſciri volo, quia ſanitatis beneficia, quæ paulo ante prænotavi, ad ſepulcrum beati Ramuoldi Chriſti Confeſſoris, caperatus ſum in abſumptione propriæ infirmitatis. Nam cum puer eſſem, & in loco requitionis beati viri per-

A pesplurea ſanitati reddisos audiſſem, febre ui-
EX CA- mium affectus, & ob hujus relevationem in pa-
NI.10. vimento prjectus; perſuaſus conſilio cujuſdam Sacerdotis, qui ejuſdem pia Patris, dum viaesat, exsiit familiaris, tensavi me ibidem somno dare. Cumque aliquantiſpes ſoporatus ſuiſſem, per ſomnum vidi patrem Reverendum, habitu monaſtico indutum, quaſi ſedere a deatris aliatis beati Emmerami Martyris. Cujus venerandam canitiem intuitus, mirabar ſupes pulchritudine vultus ejus, nec non ſuper candose exterorum membrorum illius. Qua viſione valde lætificatus, qui notea ſui fatigatus, ſurrexi ſanus, Deo gratias referens, quia ſenſi levamen ſalutiferæ manus.

ANNOTATA D. P.

a *Otho* III. *tranſgreſſus fuerat Alpes an. 996. hic igitur notatur annus* 1001. *non* 1007, *ut male*
B *Baronius, existum Othonis de vita intelligent.*

b Ratisbona, *unde vulgo Latinorum dicta ſit, non conſtat: fortaſſis a conditore ſeu paſſeſſore Ratbone aliquo, cujus nominis ſanctum comitem in Bavaria habimus* 19. *bajus, &, ſi ex preſenti ſtatu liceret ad preterita arguere, poſſem* Ratsbonne, *vicum Concilii ſeu comitii Imperialis interpretari. Germanice interim dicitur*, Regenſpurg *a flumine* Regen *iſtic in Danubium influente, unde & Caſtra* Regina, *amiquis &* Reginoburgum: *quia autem* Regen *Germanis etiam* pluviam *ſonat, hinc Græca & Semigræca nomina, hnic auctori uſurpata*, Hyatopolis, & Imbripolis.

c *Harum vexationum indicium aliquid præbet Hundius, cum B. Ramuoldi ſucceſſorem Wolfgangum injuſta depoſitum ait pag. 369. cum rexiſſet annos* 5. *menſem* 1. *diem* 1. *& obiiſſe anno* 1006.

d *Hic eſt* S. Godehardus, *ab an.* 1022. *Epiſcopus Hildeſheimenſis, cujus Acta illuſtravimus* 4. *Maji: præfuit Abbas Monaſterii Inferioris* Altaich, *quod diſtat lencis* 18. *ab urbe* (*nam ad eumdem*
C *Danubium ejuſdem nominis aliud eſt ſuperius ad* 10 *ſolum lencas*); *præfuit inquam Abbas ab an.* 998. *usque ad an.* 1005. *quando tranſlatus eſt ad regendam Heriſeldenſem in Suevia Abbatiam.*

e *Exiſtimo eſſe monaſterium*, Manſee, *Aventino & Hundio nuncupatum, quod ab Epiſcopis Ratiſponenſibus diu poſſeſſum S. Henricus Ordini Benedictino tradidit: cujus hic Adelpertus, nobis alias ignotus, primus Abbas extiterit.*

f Tunc *Græca contraſtim proviſpiceres ſupremas Latine* Conſul: *quo titulo Latine ſæpe medii ævi ſcriptores utuntur, pro* Ducis *ac* Comitis *titulis. Erat autem Bavaria Comeſſen Dux* S. Henricus, *priuſquam eligeretur Rex anno mox ſequenti.* D

g *Hic interpellans Ammonitus*; Raso, *inquit, factum audivi, ut quis ſepulturæ traditus, in arca clauderetur ſeris munita; ſed nihil apte reſpondes Collectitius; niſi quod videntur indicare, quod* B. Ramuoldus ſarcofago lapideo juſſit ſcsinium immitti ligneum .... *ea* videlicet *ſpe, ut quem ipſe, dum viveret, de eodem ſcrinio, in pauperum grege, ſolebat paſcere & veſtire, non dedignaretur ſe in numero electorum reſuſcitare.*

h *Bellum hoc videtur ſpectaſſe ad an. circiter* 982. *vel; ſiquidem poſt ſuum a fuga reditum* 15. *& amplius annis vixiſſe* Ramuoldus, *max intelligetur ex tempore ſepulchri conſtituti in crypta, poſt reditum adificata. Radulfus tu de re ſic ſcribit:* Inter hæc extra gravi procella tempeſtatis, ruptiſque pacis vinculis, in mutua arma ab Henrico Bojorum Regulo *S. Henrici patre*, & Bertholdo Palatino ac Imperatore Ottbone ium; obſeſſaque segia Bojorum Ratiſpona, Wolfgangus jam E ante in supes Salisburgenſes cum ſeceſſeras, Ramuoldus quoque Trevisos ad S. Maximinum redierat, quoad Mass detoaaret.

i *An forte unius littera mutatione ridiculum faceret nimen damon voluerit, nu vero pro W obrepſerit Typographis littera* T, *non divino.*

k *Impreſſum* Sanus, *qua mutatio generit feminiuin maſculinum, non videtur Auctari impatanda, licet præcedat vox* homo.

l *Poſtulame Ammonicio, ſequitur enumeratio Abbatum ſucceſſorum, hoc modo:* Igitus poſt Rev. Patrem Ramuoldum, magnæ ſcilicet memoriæ visum, segimen hujus monaſterii ſuſcepit Abbas Wolframmus (*Hundius* Wolfgangum *nominat*) & ipſe in manſuetudine cæteriſque virtutibus Dei ſervos. Hic habuit ſucceſſorem (*an.* 1006.) ex Collegio Fratrum electum, nomine Ruthboldum. Huic ſucceſſit (*an.* 1028.) Dominus Henricus, magnæ virtutis amicus, qui ſponte deſerens Præſulatum cœnobii (*an.* 1030) reliquis Abbatiam Domino Burchasdo segendam. Quo defuncto (*ad an.* 1037.) divina, uti speramus, providen- F tia neceſſitatibus noſtris deſtinavit virum, venerabilem patrem, & amabilem Dominum Udalricum, prius io canonica visa plorigeua probante probatum, nunc autem regularitea, & monaſtice huic Congregationi prælatum. Beatus ego Ramuoldus ..... primus proviſor hujus loci ſecundum Regulam exiſtens, hanc, qui modo nobiſcum regimeo cœnobii miniſtrat, a ſe numero ſextum, merito demonſtrat ſecundum. Sub quo nobis optamus, ut liceat ſenasium Sacramentum diu celebrase, nec non divina confeſſione cetcsu ſtudia verbo & upere exercese.

DE

A D

DE
S. RAYNERIO SOLITARIO
PISIS IN HETRURIA
COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De ejus cultu, Vita, & Miraculis a familiare ſcriptis, illius compendio; & an ab hoc alius Meſſane.

A. MCLX

MArtyrologii Romani tabula, Gregorii XIII. juſſu, & auctoritate recognita, auctaque, praeunte in ſecundas ſuarum ad Uſuardum adnotationum editione Molano, diem hunc XVII. Junii, hiis verbis concludunt: Piſis in Tuſcia, S. Raynerii Confeſſoris. Ibi ſiquidem, plurimis claruit miraculis, per ſeptennium a ſuo de Terra ſancta reditu, extremum dierum duxit; anno quidem (ut Molanus notat, ex eoque Baronius) MCLXI. ſed ſtylo Piſanorum, novem menſibus annos communes praevenientium, adeoque nobis MCLX. quod & probat dies XVII. menſis, concurrens cum Feria VI. prout accidit eo moriente, cum curreret tali menſe & anno biſſextili littera Dominicalis B. Fuit autem iſte Sanctus in eccleſia Cathedrali, ſtatim a morte, conditus in arca marmorea, a Conſulibus civitatis oblata: cui infuſa aqua, & certo ritu benedicta, non minorem mox operatus eſt miraculoſarum gratiarum multitudinem, atque antea recipiebantur per eam, quam vivus ſolebat benedicere, unde & cognomentum obtinuit, ut vivus mortuuſque diceretur S. Raynerius ab vel de Aqua. Eodem prima a morte anno Piſis inſtitutum fuit, ut feſtum ageretur ſummum cum Vigilia, a jejuno populo peragenda die praecedenti.

Piſis defunctus,

B

colitur, ut ſanctus;

2 Ita teſtatur, qui Vitam tunc ſcripſit, ac paulo poſt viventis mortuique miracula Fr. Bencincaſa, Metropolitana Piſis eccleſiae (uti apparet) Canonicus. Et vitam quidem, qualem ſuis ipſe oculis vidit, vel ab ejusdore audivit, utpote Diſcipulus, quem praeceteris arctius amabat B. Raynerius, (hoc enim titulo ipſe ſe deſignat num. 158.) Miracula vera, ſicut ad Sanctis tumbam detulerunt plerique, & ideo abſque ordine temporis, ad talem profeſſus, ea ſolum collegiſſe, quae a Domino facta ſunt, primo ad Deum migrationis ſuae anno; reliqua vero, inquit, quia innumera erant, de omni terrarum orbe renunciata nobis, pro intolerabili, & ineaplendo opere ſuperſedimus ſcribere. Inſigne illud ſeculi XII. monumentum habemus delitui in pervetuſtis membranis, aſſervatis apud Monachos S. Silueſtri: ex quibus Membranis etiam dedimus ad XXIX. Maji Vitam B. Gerardeſcae Piſanae; utramque Vitam deſcribendam curante Illuſtriſſimo Equite Franciſco Maria Ceſſuio, Juris-conſulto, primaque in Piſano Lyceo cathedra Profeſſore, ad hanc operam nobis commodandam circa annum MDCLXIII. ſtimulato per ſuum in eodem Lyceo collegam Valerium Chimentellum, Juvis aeque Profeſſorem.

multiplicatis ſtatim miraculis id probantibus,

C

quae cum Vita donantur ex Ms.

3 Biennio tamen antea, inſigne illius Vita compendium deſcripſerat manu ſua Henſchenius, ex Cod. 773. Monaſterii S. Crucis Florentiae: quod, ad ſummariam tanti Sancti notitiam praelibandam, hic juvat inſerere, ſituti ipſum habemus ſub hoc titulo, De venerabili viro Rayneeio Piſano. Id ege compendium ejuſdemmet Bencincaſae opus eſſe puto, in vulgi morarum impatiens editum, dum prolixior narratio tranſcriberetur; idque primis poſt mortem hebdomadis: ideoque ſolum venerabilem virum nominari, qui deinde, Archiepiſcopo Villana, vel etiam Romano Pontifice Alexandro III. ipſum canonizante, exptes Sanctus, & Sanctiſſimus ſine ſcrupulo dici, uti ubique in Vita prolixiore Miraculiſque nominatur. Nullum quidem extat aliud ejuſmodi Canonizationis monumentum, ſed neque diſertum Bencincaſa ſcriptoris teſtimonium; mihi tamen eo veroſimilior illa videtur, quod praedictus Alexander III. tunc Pontifex, ex Piſana eccleſia gremio (cujus Clericus, & Canonicus erat) anno MCXLV. prima creatione Cardinalium fuerit aſſumptus ab Eugenio III. & ipſe antea Eccleſia Piſana Vite-domine.

praemiſſo illius Compendio,

E

ubi ſolum Venerabilis dicitur;

Paulo poſt videtur canonizatus.

4 Praedictum Compendium ſic procedit: Raynerius Piſana civitate oriundus fuit. Dum eiharriſta eſſet, & lyra & voce caneret, & in his etiam pernoctaret, ad exhortationem unius ſerai Dei, nomine Alberti, omnia caduca dimittens Chriſto adhaeſit. Et dum primo eum eo loqueretur, lux ſuper eum apparuit cum odore ſuavi, tunc dixit Albertus: Vade, quia Spiritus ſanctus quievit in te, & docebit te amodo. Qui ſtatim omnia peccata cum lacrymis confitens, tantam mutationem recepit, quod a patre & matre ſatuus putabatur, & illudebatur a ceteris. Et mater ejus dixit ei: Nonne bene dixi tibi, ne pernoctares foris, quia alienareris ſupra modum, & ſatuus fieres? Ille reſpondit: Mater mea, deſipis, quia huc uſque ſatuus vixi, nunc ineipiu ſapere; alienatus ſum ſupra modum, ſed de imprudentia ad prudentiam. Et cum non ſumeret cibum, ligatur, & includitur, & rebus diebus ſolum lacrymis, & fletu ſatiatur, nihil omnino guſtans; & die tertia deficientibus lacrymis & lumen oculorum defecit. Quod ubi matee vidit, totem ſe laniebat, dicens: Heu me, fili mi! At ipſe compatiens matri, orans, apparente ſibi Chriſto, lumen recepit mentis, & corporis.

Teſtis Compendii dicitur pro Chriſto ſatuus habitus ſuis,

F

5 Tunc relicta patria ultra mare perrexit, & ibi diu in aſpera poenitentia fuit, & ibi eoram alrari ſe totum nudatum, ſe lovinam & pſalterium poſuit ſuper altare, petens hxc mutuo Sacerdotis; & illa ſola in vita habuit, & ſxpe bis tantum in hebdomoda cibum ſumebat, ſcilicet die Dominica, & Jovis. Aliquando cogitationibus pereba-

Hieroſolymas profectus,

tur;

AUCT. D. P.

A tur; & vidit vas pulcherſimum, margaritis & gemmis ornatum, & impleri pice & ſulphure, & incendi. Et cum videret vas deſtrui, & multi compatientes eatlnguere nitentur, & non poſſent; data eſt ei ampulla plena aqua, de qua pauciſ guttis totum igoem extinait: & orans ut ſibi oſtenderetur, quid hoc eſſet, audivit: Vas eſt corpus tuum, ignis, pia, & ſulphur, concupiſcentia, quæ aqua poteſt extingui: qui ea tunc numquam bibit vinum. Aquila volans cum lumine, apparens ei in viſu, dixit: Accipe, quia dedi te in lucem hominum. Columba, de qua exibat fumus & odor inceuſi, in eum intrans per ipſam Spiritu ſancto repletum, ut inceuſum fecit redulere. Cum iret in montem Thabos, duo leopardi eum ſequentes, & ubi ſeræ manſuefcunt: & in eodem monte orans, faciebat ejus ſalſit us ſol: & per ires dies cum legeret, sadios emittebat ab oculis; ita quod omoes lutera quaſi aurea videbantur. Orans ſæpe impellebatur a diabolo, ſibi viſibiliter appsreote, nec tamen ab oratione ceſſabat. Ahàt orans a duobus Angelis ductus eſt ante conſpectum Dominæ noſtræ, & dixit ei: In meo gremio requieſces, Raynere. Qui reſpondit: cum ego ſim vermis, non talem mihi ſoſtiri locum convenit. Illa reſpondit: Intelligo, quod corpus tuum in mea eccleſia, quæ eſt Piſis, requieſcet.

ibique divinitus viſitatus;

& de ſepultura Piſis accipienda præmonitus.

B

ubi multa miracula fiunt, videas

6 Hic cum rediret in Italiam, de portu Accon uſque Neapolim una nocte, cunctis nautis ſtupentibus, pervenit, quod iter via in duobus menſibus fieri ſolet. Quidam puer, in extremis poſitus, dixit patri: Defer me ad S. Raynerium, quia ipſe me ſanabit: & dum ferretur, obiit in via. Pater nihilominus fideus eadaver ad Sanctum detulit, nartans quid puer dixerit, & quid contigerit. Hæc audiens Sanctus, & videns patris fidem & lacrymas, ſtatim in orationem ſe dedit, & patri lugenti filium ſanum & incolumen reddidit. Ahàt unum ſolum habens panem, ſupervenientibus plaribus pauperibus dividebat, & ſemper eamdem quantitatem panis integram reperit.

& mortuos.

C

7 Tandem deductus ad terminum ſuæ vitæ, dum Aſchiepiſcopus Miſſam cantaret de mortuis ad corpus ejus cum Clericis, a pluribus auditæ ſunt voces Angelicæ, cantantes, Gloria in excelſis Deo. Ibi etiam cæci, infirmi, paralytici, & claudi ſuur ſanati, & mortui ſuſcitati. In masi poſitis in maxima tempeſtate, poſt multorum invocationem Sanctorum, hunc S. Raynerium invocantibus apparuit veſtitus eſclavina dicens: Hanc mihi Deus gloriam reſervavit, & continuo eſt tranquillitas ſubſecuta. Alter biberat ſanguiſugam, quæ gutturi ejus hæſerat: quod inflatum, periculum minabatur; & ipſe ſanguinem evomebat, & ſuadebatur a medicis, ut guttur inciderstur. At ipſe in tanto peſticulo conſtitutus S. Raynerium invocabat: & mox liberatus ipſam emiſit. Altera mulier cæca ad ejus ſepulcrum venit, & lumen optatum recepit. Hæc & alia innumera miracula operatus eſt, & operatur Deus per ſervum ſuum Raynerium. Quam Deus ſit benedictus in ſecula. Amen.

Vita Italice apud ſilv. Razzium;

8 *Relata hic miracula invenies Lector; priora quidem duo viventi num.* 89. & 90. *reliqua vero mortui, reperies ſub numeris* 186. 137. *aut aliis* (*plures enim cæcas curata narrantur*) & 149. *Unum etiam relatum num.* 123. *tamquam in vita factum Italice reddidit Silvanus Razzius; omiſſis miraculis aliis, reliquum fere vitam habet exhibitas tom.* 1. *de Vitis Sanctorum ac Beatorum Hetruriæ, eamque ſic concluſit:* Poſitum fuit corpus in capſa marmorea, figuris anaglyphis pro ætate illa ſatis elegantibus inſculpta; collocatumque ſupra altare, quod erat ad latus capellæ ſereutis titulum Annuntiatæ, itaque ſeculis aliquot requievit; donec anno MDACL. ſecuodum uſum tirumque Eccleſiæ, translatum eſt in novam opulentioremque & pulchriorem arcam, ſimilem illi, in qua ea adverſo alti Sancti ſequieſcunt, ſub hac Epigraphe; ALTARA SANCTI RANIERI, VIRI NOBILIS, CUJUS OSSA IN HAC CONDUNTUR ARCA. Bene autem dicuntur OSSA, non CORPUS: quipræter alias, quæ ſortu deficiunt, partes, Regina Joanna Arragonia, mota multis illius, quæ inaudierat, prodigiis, ſuaque erga eumdem devotione, anno MCCCLAAS C. rogavit Piſanos, ut ſibi alicujus Reliquiæ inde ſumptæ gratiam facerent. Quod illi concedendum arbitrati Rectores Reipublicæ Legatos nominavcrunt de conſenſu publico, adm. Rev. D. Joannem della Barba, Nobilem & Canonicum Piſanum, aliosque pręcipuę nobilitatis nonnullos, qui duabus ad id patatis triremibus offerrent Regiæ Coſtulam unam.

altero ab proprium;

an. 1191. dictum.

Reliquiæ an. 1370. datæ Reginæ Joannæ

E

9 *Decennio prius, quam Joannes Molanus præmemoratas ſuas ad Uſuardum Additiones ſecunda vice Lovanii ederet anno* MDLXXIII. *ſuum quoque Martyrologium, ſimili modo auctum, excudendum dederat Franciſcus Maurolycus, Abbas Meſſanenſis, ubi ſic legitur:* Item Piſis, S. Rayoerii, viri nobilis ac poſtmodum peregrini: qui cum Hieroſolymam viſitaſſet, abſtinentia & pietate clarus obiit, anno MCLAt. *Satis clara hæc videntur, ut de alio nemine, quam de Piſano noſtro Piſiſque defuncto intelligantur; aliuſque omnino cenſere debeat, ſiquis eo nomine in Sicilia vixit. Verum quomodo tabi manſit non ſolum Octavio Cajetano, ejuſque editori Petro Saterno ignotus, ſed etiam Franciſco Carrara, pariter noſtro, qui Panſtheon Siculum, ſive Sanctorum Siculorum annium, quotquot invenire potuit, Elogia vulgavit anno* MDCLAAIX?

Memoria antiquior apud Mosch volgata a

10 Et tamen *ſunt qui velint, eodem nomine alium vixiſſe Meſſanæ: quem Illuſtriſſ. Antoninus Languidarei* I.C. *Meſſanenſis nobis ſcribit, ſuam* habere veneratiouem apud Patres S. Theſeiæ, ab eoque medieratem portus Mamertini uomen accepiſſe, ut vulgo dicatus brachium S. Rayoerii; de quo referuot, quod ſeculo XII. illam portus partem inhabitaus, noctuque cum laterna ſurgens, opem ferrbat psupe irrequietas charybdis vosagines navigantibus & periclitaotibus; tandemque vitæ auſtesitate & miraculis clarus, quievit hoc die XVII. Junii. *Ita ille. Verum rurſus quæro, quomodo potuit Cajetanus & alii ſupra nominati talem* Raynesium *vel non cognoviſſe, vel notum præterviſſe? niſi judicarint fabuloſa, quæ de eo per vulgi ora ſparg ebantur, forte ſecundum picturas S. Chriſtophori, cui ejuſmodi aliquis Eremita ſtumen tranſvadanti appingitur. Idem ſne det ſeculum & dies, n* S. Raynerio Piſano *velut manus ſumpta; fortaſſis occaſiona Reliquiarum a Regina Joanna apud portum Mamertinum collocatarum, quo tum nihilo minoribus quam apud Piſas miracu-*

an alium ab eo colatur Meſſanæ it

F

lis

A *lis inclaresceret, coperit pars illa portus S. Rayneriì nunccupari: & a neſcientibus, quis ille eſſet dubitari, an non indigena loci, vel inquilinus fuerit* Rayneriut *iſte, ac denique (ut ſit) abſolute aſſeri ex rerum patriarum indiſcreto zelo, & credi in vulgo, facile addncibili ad gloriam undecumque oblatam cupide amplectendam: maxime ſi ipſemet Sanctus, ſubinde ab iſtic periclitantibus invocatus, viſus eſt aliquando iis prælucere ad portum ſubeundum, ſub ſpecie eremita, viventi aſſimata.*

VITA

Auctore Fr. Benincaſa, coævo & familiari, Eccleſiæ S. Mariæ Piſis Canonico.

B

Ex antiquo codice Monachorum S. Silveſtri ab Equite Franciſco Maria Ceſſinio erua.

VETERES IN MS. TITULI.

INcipit Prologus in Vitam S. Raynerii Confeſſoris, de civitate Piſana. 2

Incipit vita, itineratio, & obitus S. Raynerii Confeſſoris Piſani, cujus feſtum decurrit av. Kal. Julii. 2

De mirabili, & glorioſa ejus exhortatione ad populam. 3

Quomodo B. Raynerius, dimiſſo inſtrumento muſicu, ſecutus eſt ſanctum virum Albertam. 7

Qualiter converſus ſit B. Raynerius meritis B. Alberti prædicti. 14

De illuminatione oculorum, & dimiſſione peccatorum ipſius. 19

Qualiter S. Raynerius cauſa mercationis ad partes ultramarinas perrexit, & quomodo Dominus ei apparuit in viſione in itinere. 22

Qualiter B. Raynerio exiſtente in partibus ultra-
C marinis, in Tyro civitate Epiſcopus publice populo denunciavit, divinitus B. Rayoerium adeſſe pro Chriſtianorum ſalute. 26

De duobus ſenibus, qui eum B. Mariæ præſentaverunt: quæ dixit eis, quod ipſe B. Rayneius in eccleſia apud civitatem Piſanam deberet jacere. 27

Quomodo ſua nuditas Sacerdoti templi revelata eſt; & ipſe Rayneriot fugit ſuper moros Hieruſalem, & manſit ibidem diebus octo, & de multis alia virtutibus ipſius. 28

De Spiritu ſancto, in columbæ ſpecie ei apparenta. 37

Qualiter a Deo illuminatus fuerit de rebus futuris. 38

De diabolo impedicote orationem. 39

De loco Transfigurationis. 47

Qualitet Dominus apparuit B. Raynerio. 48

Qualiter ſtiavit decem paupetres de uno medio pane. 50

Qoaliter B. Raynerio, in Sepulcro Domini oranti obniae Deum pro eccleſia, & Sacerdotibus, ipſe Deus apparuit, & reſpondit. 51

Qualiter B. Rayneriua mitaculoſe, & divinitus ſubito portatus ſuit, & io eodem momento, de Hieruſalem uſque in Bethleem. 53 D

Qualiter B. Raynerius Hierololymis voluit quoſdam infirmos curare, ſed prohibitus eſt a Deo, apparente ſibi, & ſibi loquente. 55

Qualiter B. Raynerio de honore, qui Romanæ Eccleſiæ exhibetur, cogitanti Deus apparuit; & quid in dicta apparitione locutus ſuit. 56

Qoaliter in hyeme, tempore nivium, & inteoſiſſimi frigoris, B. Raynerius nudis pedibus ſuper nives ivit de Sepulcro Domini uſque ad quamdam eccleſiam, cujus pavimentum erat de marmore frigidiſſimo; & quod marmor calidiſſimum ſe præbuit pedibus ejus virtute divina, adeo us propter calorem ipſius exire de ipſa eccleſia cogeretur. 57

Sequenta continet de diſceſſu B. Raynerii a Hieruſalem; quomodo prædixit Raynerium Batocium, civem ſuum, ad illas partes acceſſurum; & ſe cum eo reverſuram ad pro- E
prias ſedes, ſcilicet ad civitatem Piſanam. 59

Qualiter ipſo exiſteote in S. Juſto de Piſis, prima nocte, qua ibi hoſpitatus eſt, ſplendor magnus reſaluit in domu, in qua ipſe cubabat, divinitus miſſus. 67

Qualiter S. Rayoerius ejecit duo dæmonia a duobus juvenculis mulieribus de vicinia S. Viti prædicti. 71

De curatione alterius cujuſdam mulierit a tribus ſpiritibus immundis. 72

De curatione cujuſdam viri Mediolanenſis a tribus dæmoniis. 73

De quodam alio cutato. 74

Quod S. Rayneriua de viginti corporibus dæmonia fugavit. 75

De Ptesbytero Guidone ejus diſcipulo, & proditione ipſius ad B. Raynerium. 77

Hic omnino excidit titulus, Qualiter de ſua & Gaidonis prædicti ſepultura euidam malieti prophetavetit. 79. ſequitur enim:

De filio prædictæ muliarit, a febre curato per B. Rayneriam. 80 F

Qualiter benedicebat aquam, & cum ipſa aqua ſic benedicta omnes infirmantes curabat, & dæmones ex pellebat. 81

Qualitet benedicebat panes, & qui ex eis eomedebant, ſanabantur a quacamque detinebantur infirmitate. 85

De obitu, & ſepultura ipſius beatiſſimi Rayneriì. 124

De quadam muliere manum contractam habente, ab ipſo curata. 128

De quodam utramque manum cuntractam habente, ab ipſo catato. Ib.

De quadam mulhere, ab infirmitate oculorum per merita ipſius curata. Ib.

De oculorum cæcitate, a qua quemdam curavit. 129

De quodam in extremis laboraute, ab ipſoeurato. Ib.

De quodam curato ad tactum currigiæ ipſius. Ib.

De quadam utramque manum contractam habente, cutata. 130

Exhinc in Ms. ſequuntur mixtim tam viventis quam mortui miracula: quæ quia ab invicem diſcrevimus, contigit valde mirari ordinem numerorum: & ut hoc facilius capiatur, ea, quæ vivus patravit, hic notabimus appoſite.

A De quodam ab infirmitate oculi curato. Ib.
De tempeſtate maris ſedata, & tranquillitate ad appoſitionem ſeu projectionem aquæ benedictæ S. Rayoerii. * 88
De piſcium multitudine capta in mari ad invocationem nominis S. Raynerii. 131
De coratione manus cujuſdam mulieris. Ib.
De quadam nobili muliere, ab infirmitate caoori curata. Ib.
De quodam nobili cive Piſano, ab infirmitate hemicrania curato. Ib.
De quodam puero, infirmitate, fluxu ſeu diſenteria, ſuſcitato a morte per B. Raynerium. * 89
De dæmoniis, projicientibus lapides contra quoſdam pueros, fugatis per aquam benedictam. 96
B De anchora cujuſdam ganziræ, quam de mari, cum multi nautæ non poſſent extrahere, eadem invocato S. Raynerio, eam facile eduxerunt. 132
De quadam muliere de lecto ſurgere non valente cæca, quam curavit B. Raynerius. 133
De quodam Presbytero, a morbo caduco curato. * 92
De quodam juvene claudo, curato. 133
De quodam viro, graviter infirmo, & pedes inflato habente, curato a S. Raynerio Ib.
De quadam muliere, per aquam benedictam S. Raynerii, curata a gravi ſingultu, quo ita moleſtabatur, ut non poſſet manducare. 134
De quodam alio, ſimili modo curato Ibid.
De quadam muliere, habente digitum rigidum, & implicabilem, per prædictam aquam curata. Ibid.
De quodam viro, ſcrofulas habente in collo, per B. Raynerium ſanato. * 93
De quidam puero, patiente fiſtulam in digito, ſanato & curato. * Ibid.
De quodam alio, ab eadem infirmitate in pede curato *. Ibid.
C De quodam Lombardo, ab hydropiſi ſanato. 134
De quadam muliere, curata a febri graviſſima. 135
De quodam puero, qui ceciderat de duobus ſolariis cujuſdam turris, a B. Raynerio liberato. 136
De quadam muliere, a ſimili caſu curata. Ibid.
De quadam muliere, a cæcitate curata. Ibid.
De quodam paralytico, curato. Ibid.
De quadam muliere, ab hydropiſi curata. 137
De muliere cæca, & illuminata. Ibid.
De muliere, a fluxu ſanguinis liberata. * 94
De quodam, curato a ſcrofulis fiſtulatis. * Ib.
De quadam muliere, a paralyſi curata. * Ib.
De quodam pleureſim patiente, curato a S. Raynerio; & quod peccatum ſuum cognovit. * 94
De curatione cujuſdam adoleſcentis, a dolore ventris & laterum, urinare non valentis. 138
De muliere quadam, habente glandulam in gula, quæ a Beato eſt ſanata. Ib.
Qualiter nautæ, non valentes extrahere anchoram de mari, invocato auxilio S. Raynerii ipſam facilitter extraxerunt. 139
De puero quodam, a graviſſima infirmitate liberato. 140
De quodam retento a Saracenis, liberato miraculoſe per B. Raynerium, ſibi apparentem in viſione. * 95
D De muliere, volente ingredi eccleſiam S. Andreæ, ad videndum S. Raynerium; cui mulieri portæ eccleſiæ divinitus, & miraculoſe fuerunt apertæ. * 97
De muliere quadam ancilla cujuſdam, a compedibus, & catenis ferreis divinitus liberata, per invocationem S. Raynerii. * 98
De quodam puero, cui Deus meritis B. Raynerii reſtituit loquelam amiſſam, & graviter infirmato reſtituit plenam ſanitatem. 140
De aqua effuſa de vaſe per fundum miraculoſe. * 100
De aqua, benedicta a viro Dei Raynerio, converſa in vinum. * 101
De quodam a febribus liberato. 141
De tempeſtate valida maris, ſubito & miraculoſe tranquillata & ſedata. * 104
E Qualiter S. Raynerius liberavit D. Ugutionem de manibus Saracenorum. * 103
De muliere cæca, curata. 142
De aqua benedicta tumbæ S. Raynerii, quæ converſa eſt in vinum. 143
De muliere, a gravi pedis dolore liberata. 144
De puero quodam, a ſanguinis fluxu per nares liberato. 145
De decem Theotonicis, & octo, a maxima tempeſtate maris liberatis, invocantibus S. Rayoerium. 146
De puella quadam, uſque ad mortem infirma, ſanitati per ipſum reſtituta. 147
De quodam, a ſcrofulis curato. * 105
De quodam, habente manus, & digitos turgidos, curato. 148
De quodam, ab ipſo S. Raynerio curato, cujus gutturi interius ſanguiſuga adhærebat tam fortiter, ut ſanguinem in magna copia emittens, morti eſſet propinquus. 149
De muliere cæca, curata a B. Raynerio, & illuminata. * 106
De quadam moliere, ab infirmitate capitis liberata, & quodam ejus filio a ſurditate curato. 150
F De gravi moleſtia ſtomachi, a qua liberata eſt quædam mulier, meritis B. Rayoerii Confeſſoris. * 107
De duobus pueris, ab eo curatis; uno a gravi dolore ſtomachi, alio a maxima febri. * 108
De Alberto ſupradicto, a dolore capitis liberato. * 109
De quodam alio, a gravi infirmitate, & ab oculorum cæcitate curato. 151
De quadam muliere, ab inflatione, & dolore capitis, & febribus curata, per merita S. Rayoerii. 152
Qualiter quemdam hominem ſolum ab inimicis ſuis multis liberavit. 153
De quadam navi, cum hominibus exiſtentibus in ea, liberata a tempeſtate maris, & reddita tranquillitate, & aeris ſereoitate. 154
Quod quamdam aliam navim cum hominibus liberavit S. Raynerius, in portu Januæ, a vento, & tempeſtate. 155
Qualiter B. Raynerius apparuit cuidam infirmo, & ipſum ab infirmitate liberavit. 156
De quodam ſanato a vulnere, & tumefactione manus, per S. Raynerium. 157

De qua-

A De quadam muliere, a gravi infirmitate nervorum colli, & brachiorum, liberata. 158
De quadam muliere, ſanata ab infirmitate brachii, & ſpatulæ. 159
De quadam muliere, a dolore & gutta dentium, & maxillarum curata, per B. Raynerium. Ib.
De tumefactione brachii, & manus cujuſdam mulieris, a qua ſanavit eam B. Raynerius. * 110
De quadam navi a tempeſtate maris liberata, & ad portum perducta ſalutis, meritis B. Raynerii. 160
De quadam alia muliere, a gravi infirmitate liberata. 161
De quadam, a maris naufragio mirabiliter liberato. 162
De quadam muliere, a gravi infirmitate in genu liberata. 163
De paſſere, quem B. Raynerius fecit venire ad
B pedes cujuſdam pueri, ac ſi eſſet domeſticus, & manſuetus. * 111
De mantello cujuſdam mulieris, perdito in prædicatione B. Raynerii, merito B. Raynerii reinveneto. * 112
De audito reſtituto cuidam mulieri. 163
De quadam muliere, ab infirmitate manuum liberata. 164
De quodam ab infirmitate ſeu debilitate manuum curato. * 113
De quodam, qui de ſolario cadens, extra ſe factus fuerat, curato & ſenſui reddito, per B. Raynerium. 164
De puero quodam, ab inflatione colli, gulæ & pectoris liberato. Ib.
De quadam muliere, in partu laborante, & parere non valente; quæ meritis B. Raynerii, a doloribus partus liberata, peperit. 165
De muliere quadam, ab infirmitate, & tumefactione gravi maxillarum curata. * 114
De quodam, curato a febre. * 115
Qualiter B. Raynerius miraculo liberavit præd. Athopardum de carceribus. * Ib.
De duobus civibus Piſanis, a febribus peracutis liberatis. 165
C De quadam muliere, ab infirmitate gutturis, & ſcropbolis liberata. 166
De quodam viro, a periculoſiſſimis febribus liberato. Ib.
De ſagitta, in volucre cujuſdam vulnerati miraculoſe a medicis reperta, quæ nullo artis ingenio poterat inveniri. 167
De quadam muliere, a gravi infirmitate manuum liberata. 168
De quodam puero, curato a febre, & apoſtemate; cui hæc acciderant propter incredulitatem matris ipſius ad B. Raynerium. * 116
De quodam puero, a gravi, & periculoſo apoſtemate liberato, 169
De juvene quodam, a febre acutiſſima liberato. Ib.
De aqua benedicta, a B. Raynerio in vinum converſa. * 117
De quodam, a morte ſuſcitato. 170
De quadam muliere, a defectu ſpiritus via loquit valente, & a debilitate manuum liberata. 171
De gravi capitis dolore, & manuum, & pedum, a quo liberavit quemdam hominem. Ib.
De quodam, a gravi infirmitate libetato. * 119
De lumine oculorum, duobus reſtituto. Ib.
De quodam alio, a gravi infirmitate guttæ libe- D
rato. 172
Quomodo lignum ſanctæ Crucis, quod erat ſuper altare S. Raynerii, incluſum intra argentum, miraculoſe oſtendit ſe clare detrabenti B. Raynerio. 173
De quodam alio, a dolore capitis liberato 174
De gravi infirmitate tumefactionis faciei, & corporis totius, a qua B. Raynerius ſanavit quamdam mulierem. Ib.
De quadam muliere, ſanata & curata ab infirmitate manuum. 175
De quadam alia, ſanata a dolore, & rigiditate digiti auricularis. Ib.
De quadam alia, ſanata a gutta, & dolore brachii ſive manus. 176
De quadam alia muliere, a graviſſima paſſione capitis liberata. Ib. E
De bove quodam infirmo, curato, & ſanato. 177
De uxore præd. Ildebrandi, a contractione brachii, & manus liberata. Ib.
De quodam juvenc, Geratdino nomine, ab infirmitate fiſtulæ in pede curato. 178
De quadam muliere, ab infirmitate guttæ liberata. Ib.
De quodam juvenc, febrem hecticam patiente, curato a B. Raynerio * 120
De quodam, ſanato a gravi infirmitate, ſeu a diſtortura colli liberato * 121
De quodam, a excitate unius oculi ſanato. 179
De quodam, a excitate oculorum ſanato. Ib.
De quadam muliere, habente ſtrumam ſive gavonem in gula, & malum in pede, curata. Ib.
Qualiter S. Raynerius miraculoſe liberavit quoſdam captivos de carceribus. 180
De quadam puella, ſanata ab infirmitate manus & brachii. 183
De quodam ſanato, a contractione, & dolore brachii. Ib.
De quadam muliere, a graviſſima infirmitate mamillæ liberata. Ib.
De quodam, a febre quotidiana liberato. Ib. F
De nautis quibuſdam, a tempeſtate maris liberatis, ad invocationem S. Rayerii. 184
De quibuſdam aliis, a gravi, & valida tempeſtate maris liberatis. 185
De quibuſdam aliis a tempeſtate maris liberatis, & qualiter eis B. Raynerius apparuit. 186
De quodam ſene, a graviſſimo, & periculoſo apoſtemate liberato. 187
De quodam homine, a gravi capitis dolore liberato. Ib.
De quadam muliere ſanguinis fluxum patiente, liberata * 122
De quodam alio, ſanato a fluxu ſanguinis. 188
De quodam alio homine liberato, qui patiebatur guttam in inguine. 189
De quadam puella, ſanata a gutta, quam Fantiliam vocant * 123

A

PROLOGUS.

Cum initio prædicationis, ad Piſanos cives a Sancto inſtituta.

1 Dilectiſſimis in Deo, & Salvatore noſtro Jeſu Chriſto, omnibus in Oriente, & Occidente, Septemtrione, Meridieque, cujuſcumque ætatis Deum timentibus, & amantibus Fratribus & Sororibus, Benincaſa, Dei noſtri Jeſu Chriſti ſervus, propinandæ vobis ſaluberrimæ doctrinæ miniſter & gerulus. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax, & veritas a Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto filio ejus in Spiritu ſancto. Notam vobis facimus Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti diſciplinam, nuper piiſſimi Imperatoris Chriſtianorum Frederici *a*, & invictiſſimi temporibus, per beatiſſimum Raynerium de *b* B Aqua, Piſas ad nos directum, Jeſu Chriſti verbo ad eum facto; ubi identidem Salvator noſter Jeſus Chriſtus diebus quadraginta jejunavit, atque in glorioſiſſimo ſepulcri ſui loco, & per ipſum, & in ipſo foote & plenitudine luminis, Confeſſoreque veritatis, nobis nuntiatam & miniſtratam,

Tempore Frederici I. Imp.

a

b

divinitus Piſas devectus, Raynerius

Piſanus ipſe,

2 Fuit itaque vir venerabilis B. Raynerius urbis Piſanæ, ex clariſſimis parentibus, patre Glandulfo *c*, matre vero *d* Mingarda enitundus; qui omnibus hujus mundi ſpretis, ſicut ſequens ſermo declarabit, Hieroſolymam petens, in Calvariæ locum, nudum nudus ibi Jeſum omni modo ſecutus. Exinde, ut jam dictum eſt, remeans ad nos in Domini verbo, apud S. Andream in Kinſecis fere exacto anno, in diebus Penteceſtes, cœpit ad eum multitudo innumerabilis confluere, ut neque eos eccleſia valeret ſimul capere: ubi ſunt multa dæmonia ab eo multis videntibus fugata in Patris Chriſtique nomine, infirmi autem cujuſcumque valetudinis multi ibi curati ſuns reddita ſanitate. Cumque a pluribus C panes, vitreaque vaſa, & alia cujuſcumque materiei, ut benedicerer plena aqua, pro diverſis morborum vitiis curandis, ſuiſſent allata; mirabile dictu! ſæpe contigit, benedictione peracta, aquæ elementum in vinum eſſe muratum. Cocurrentibus autem poſtea ad eum de tota Tuſcia, Lombardia, diverſaru atque terrarum partibus populorum infinitis catervis, multo plora mirabilia apud S. Vitum etiam acciderooſ, ſtupenda & mirabda nque enim in ejus viſu ſatiari poterant turbæ. In ſerviditſimo quoque æſtu diei, & noctis tenebris (apud eom) commorantes, ut neque ad corporis neceſſitudinem manducandi haberet ſpatium, ejus deſiderantes & capectantes divinum alloquium, a Deo miſeratore noſtro ſibi collatum, & injunctum. Mitacola, quæ per eum Dominus geſſit, & prodigia quædam in fine hujus operis interemus, ut audientes, qui fecit ſuorum mirabilium, & terribiliorum memoriam, Deum omni niſu glorificemus. Omnia namque ſcribi non potuerunt, quæ adeo infinita ſunt, & fuerunt, ut ſingola ſi ſcriberentur, arbitrarior, nec libros mondus capere, nec auris audire ſufficeret. Exorſus eſt itaque hic Beatiſſimus Raynerius ſpirito Dei plenus, populo evangelizans, multa loquens & exhortaos.

primum ad S. Andream miraculis claruit,

deinde ad S. Viti;

concurſus, ungens ad eum,

3 Deus, fratres mei, me ad vos per veſtram D ſalutem miſit. Nuntio ejus nomine, ex ejus mandato, pacem, gaudium, & lætitiam, & veſtræ civitatis exaltationem futuram vobis. Fuiſtis enim huc uſque variis infirmitates atque mortalitates, famem patus & vini, graviter perpeſſi: & de cetem, qui me miſit Deus, vobis miſerebitur in omnibus hir. Et ut io verbo Domini, quod in ipſo factum eſt, revera evidens eſt; poſt parvum tempus exactum, prout anountiavit, ita in omnibus factum eſt. Tunc adimpletum eſt, quod dictum eſt a Domino per Hieremiam Propbetam dicentem; Prupheta, qui vaticinatus eſt pacem, cum venerit verbum ejos, ſcietur Propheta quem miſit Dominus in veritate. Exhinc in Domini præcedens allocutione, ajebat: Verumtamen ſcitote, fratres mei, quod ideo vos Pater meus, Creator omoium, corripuit & flagellavit, ut hereditatem, quam bonis filiis a mondi origine conſervavit, percipiatis. De qua percipienda nequaquam diffidatis; exemplum me ipſum proponens, ſicuti E & Pater meus mihi mandatum dedit; & ſeio, mandatom ejus vitam æternam conferre vobis.

prædicationem paniteniiæ.

Jer. 28. 9.

motive faciendum

4 Scitis, quod fui variis ſeculi blandimentis & negotiis irretitus, peccatorum multorum grandiumque crimioum mole oppreſſus, & quaſi funibus circumpleaus. Tunc implebatur in me, *Iſ. 5. 18.* quod Iſaias in Spiritu dixit; Væ vis, qui trahunt reſtem longam, & quaſi funiculum plaudri peccatum. Io zelo vero indignationis, & furoris ſui miſeratur, tantæ meæ confuſioni, ſua immenſa pietate miſertus eſt mei Dominus; & pœniteoriam accipiens meorum omnium peccatorum, a Priore S. Jacobi de Orticaria, religioſo valde viro, qui tunc erat, miſericordiam ſum conſecutus. Inter quæ facinora com eſſet, quod confitesi nollem, erubeſcens; verbum Domini, jam in me maneos, prædicto Priori ſic air: Eu, hoc peccatum iſte fecit, quod tibi confiteri non vult, nominans illud. Cumque ab eo exigerem, ut congruam pro meis peccatis injungeret ſatisfactionem, (pro eo) quod audierat o verbo Domini peccatum ſibi patefactum, reſpondit: Deus in te ſuum habitat ulum per ſe mundat, non tibi injungo aliquid: quidquid boni feceris, erit tibi pro ſatisfactione, & ad meritum æternæ vitæ.

exemplo ſuo,

Ez. 18. 22.

Eccl. 17. 26

5 Igitur, Fratres, pœnitentiam agas unuſquiſque pro ſuis commiſſis, & confiteatur ea Dei Sacerdotibus, & certi ſitis, quod ſi fuerint velut arena maris innumera, remitteotur vobis omnia, & erit vere in vobis Vita; ipſo Redemptore per Propheram Ezechielem dicente, ſi converſus fuerit impius ab impietate ſua, omniom peccatorom ejus non recordabor: & quacumque hora converſus fuerit & ingemuerit peccator, vita vivet, & non morietur: & in Sapientia ſua; Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur; qui autem confeſſus fuerit, reliquerit, miſericotdiam conſequetur. Verumtamen, Fratres, oe differatis pœnitere, quia ignoratis quid ſit io craſtinum. Quæ eſt enim vita noſtra? Vapor eſt ad modicum parans. Unde nemo de ſe ſit ſecurus: ſed confiteatur vivens & ſaous. Ob hoc Deus dicit io ſua Sapieotia; Ante mortem confitere: a mortuo quaſi non ſit, Confeſſio perit. Confiteberis vivens, ſaos & vivens confiteberis. Itaque fratres mei, vigletis, quia neque diem, neque horam ſcitis,

cum fiducia obtinendæ remiſſionis

6 Qua

Vigiliæ ejus scribit Author, sicuti ea ipsemet audivit.

6 Qua autem occasione omnia temporalia cum mundo spreverit, æternaque amaverit; quæque huic sanctissimo Raynerio mirifica, & maxima Omnipotens monstraverit atque contulerit, nos, qui ab ore ejus audivimus, referemus, ut gaudium una simul omnes plenum habeamus, sicque de æterna vita nullatenus hæsitemus, ipsum imitando, temporalibus istis, & transitoriis utendo, cor non apponendo, peccata relinquendo, aliis commiserando & benefaciendo, ex ineffabili Dei misericordia vitam perennem certissime expectemus.

ANNOTATA D. P.

a Fridericus I. Imper. *ab* 1152. *ad* 1191.

b *Cum aliud cognomentum familiæ posterum fuerit Razzius, consequens fit, ut olim* de Aqua *sive* (*at egraphum nostrum constanter habet*) ea Aqua *dictus sit. Hoc autem dubium solvitur infra* num. 8. *ubi dicitur sic dictus*; quia cum aqua (*a se benedicto*) faciebat omnia mirabilia.

c *Razzius* Gradulfum *vocat*, ex illustri iis temporibus familia Scacciariorum.

d *Idem*, Spingardam Buzzacarini.

e Anno salutis, *ut ait idem*, 1128. *Sed cum num.* 91. *dicatur Raynerius obiisse anno Pisano* 1161. *nostro* 1160. *& num.* 34. *Hierosolymis curatus, exinde per annos* 20. *quibus vixit, ubi nimirum e vino jam tam robustus juvenis, oportet, ut minimum decennio citius natus sit. Idem Razzius addit, quod mater nullam in partu dolorem senserit, paulòque ante in somno viso sibi sit parturire infantulum pilosum, qui vir magnus futurus, & cunctis dilectus prænotiabatur: hæc autem fuit* Pilurica, *quam tota vita gessisse dicitur infra num.* 9.

CAPUT I.

Vita B. Alberti Corsi, & S. Raynerii per eum conversio.

7 SAnctus ergo Raynerius de Aqua cum adhuc de mundo esset, & mundi vanitatibus omnibus.... implicitus, in manibus habens musicum instrumentum, quod lyra seu *a* rota vulgo nuncupatur, in domo cujusdam nobilis matronæ *b* suæ consanguineæ, in loco, quod dicitur Arsicium *b* altisona canebat voce modulans eam jucunde huic instrumento musico. Tunc contigit quemdam Sanctum virum, nomine Albertum *c* Lingens pecus, olim strenuum militem inde transire. Prædicta autem matrona cum intuens, sic B. Raynerio ait: Nonne vides Angelum Dei hac transire? B. Rayuerius hoc audiens dixit; Et ubi est ille Dei Angelus? Et illa: Eu, inquit, prope est homo Dei, qui dicitur Albertus Lingens-pecus: Curre, eumque sequere. Qui protinus, rota dimissa, ut ipsemet nobis retulit, tactus intrinsecus tremore cordis, secutus est eum. Quin vero B. Albertus velox erat pedibus, se ei jungere nequivit, usque dum veniret ad S. Vitum *d*, cui tunc erat apud Monachos ejusdem ecclesiæ suum habitaculum.

Raynerius lyra indens, hac dimissa, sequitur B. Albertū.

a

b

c

d

8 Quoniam autem de hoc sancto viro loqui cœpimus, ut Dei aures in ejus precibus adfuisse pro certo sciamus, pauca nunc de ejus vita prælibemus. Fuit siquidem in Insula Corsica, *e* non ea tenuibus parentibus procreatus, in possessionibus dives valde, servis & ancillis vernabat; fratrem militia prædurum habebat, qui cum singulare cum alio milite certamen iniisset, alterno sibi invicem vulnere dato, in ipso singulari congressu vitam finivit. Beatus itaque Albertus, intuens fratrem suum cum alio Milite sic repente, in juventutis flore, decessisse; existimans & corda pertractans, omnem hominem quasi fœnum, gloriam ejus quasi florem fœni decidere, & deperire; cœpit cum omnibus, quæ mundi sunt, semetipsum spernere; semetipsum pulverem, lutum, cinerem reputare: ideoque servis suis, & ancillis libertate donatis, possessiones, supellectilem, frivolaque omnia Deo, & pauperibus conferens atque dispergens, cum suarum maxima parte rerum, contulit se apud maximam Pisanam urbem, ad S. Vitum, victum & vestitum per Abbatem illius ecclesiæ accipiens.

e Hic frater duello extinctus videtur

dimittens omnia mundum secutus Christum;

E

9 Sed & de ipso victu suo, in hospitali ejusdem cœnobii commanens, arctamque ducens vitam, pauperibus dispertiebat, vestimenta etiam ab Abbate suscipiens, & calceamenta, egenis erogabat, nudusque remanebat: Vestesque, quæ vulgo Pilurica *f* dicitur, sola contentus induebatur. Cum autem ea novis frequenter indutus, indigentibus semper præberet, vocatus est a suo Abbate, eum sic cum Fratribus ejusdem monasterii alloquente. Frater Alberte, hanc noscis domum non abundare; non possumus tibi toties præter ulum vestimenta, & calceamenta præstare. Cui humili voce respondens; Noli mihi, inquit, Pater sancte, tribuere: Dominus mihi adjutor vestris orationibus subsidia præstabit, mihique tuo famulo nihil deerit: quia non possum pauperes videre necessitatem pati, & quæ apud me sunt non tribuendo non misereri. Ab ea die amplius vestimenta seu calceamenta ab eis non accepit, incedens nudus, veste sola, de qua supra dictum est, contentus.

f

data quæque filiis ad victum & vestimenta distribuerat pauperibus;

F

10 Post hæc peregre proficisci elegit, Occidentales partes petens, nudus, ut dictum est, pedibusque nudis corpus suum macerans, & in servitutem redigens Beati Jacobi aulam petiit. Ita etiam omnia Occidentis loca sancta, & celebria visitavit. Cum vero aliquem intraret vicum, neque hospitium petebat, neque cibum. Si cujus tetigerat Deus cor, ut ea caritate vocaret eum, hospitabatur apud illum; aliàs, quantumcumque distaret, transibat ad alium vicum. Unde contigit tribus diebus, ut iter agens, neque ad eleemosynam dandam, neque ad hospitium ab aliquo vocatus esset. Cumque jam corporis viribus deficeret, ab omni jucolatu multum distans, terræ incumbens, Deum sic oravit, dicens: Domine Deus omnipoteos, te nudus secutus sum, & elegi: Nunc ut tibi placet, provide mihi, quia corpus, quod in me formasti, jam deficit absque cibo corporali. Statim autem, quia oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum, apparuit ei quidam pauper, veniens cum saeculo fruste panum pleno, ceu in eleemosyna accipiuntur, dicens ad illum: Surge, peregrine Frater, su-

exinde ad loca sacra peregrinatus,

& nihil a quoquam petens, sacras diu visitat fustanas

A mamos una eibum. Qui gratias agens Deo, refecto corpore, viam, quam cœperat, peragrabat.

A. RAINCA. EX MS.

11 Prædictos autem Albertos, miræ ſanctitatis Vir, orationem ad Domioum fuderat, oumquam aliam veſtem ſe habiturum, quam qua tegeretur Pilaricam ad modum Capræ villoſæ factam, niſi veſtimentum album, ſe illod non quæreote, tamen ab aliis præſtitum. In ſpiritu qoidem certioratus dominicam aapectabar benficium. Cum igitor veniſſet in locum, qoi dicitar S. Martæ in finibus terræ; in ipſo terræ jotroitu, quidam vir ſeculo loci, cappam ferens album, ait ad eum: Heus tu, frater peregrine, veſtimentum iſtud indae caritatis amore, & quamdio in loco ſurris iſto, mecum eua eibum cape. Mirabilis Deus, qui ſecit omoia pondere, oomero & menſura. Nec majot, oec minor inventa eſt veſtis iudata, quam B. Alberti exigebat ſtatura. Inde per Beatum Martinum, qui Turonis eſt, loca alia venerabilia adeundo, redieos venit Pariſiot, abi Regum eſt aſſidua Sedes.

12 Et quia non poteſt celari lucerna, ſupra candelabrum, ut lucear his, qui io domo ſunt, recenſa; ejus confeſtim Regi ſanctitas inootuit, fam aque ipſius patres omnes illas implevis; ut non jam diceretor Domous Albertas, ſed generalis, quaſi proprio nomine vocaretur Homo ſanctus. Sæpiſſime autem ei Rex, facto dipoſito Regio, homillime, velut privatus aliquis, ad eum veniebat, & ſecundum (datum ſibi) ab eo conſilium magna Regni negotia agebat, & Dominus eum eo in omnibus proſpere erat. Similiter & Principibus, & aliis omnibus ad ſe venientibus ſalubria dedit conſilia, &, ut a malis recederent, & bona agerent, monere non ceſſabat. Ipſi autem Fraocorum Regi multa per ſpiritum futura prædixit, quæ poſtea rerum eventus ipſa probavit. Item dixit ei, ot in Hieruſalem cum exercitu non iret, quia ſibi nequaquam proſpere ſuccederet. Quare & toti orbi, ot prædixerat, contrarius regi eventus notos factos eſt. Hæc enim omnia, ut fides adhibeatur, aut ab eo audivimus, aut ipſi nos vidimus: multa etiam ſecreta cæleſtia mibi, tamquam ſuo dilecto diſcipolo, Pariſiis ſecum per triennium pluſve mioſve commoranti, aodito ſibi nec viſo, ſeu etiam revelatione a Deo revelata monſtravit; quæ, quia tempot breve eſt, uperę pretium duxi magis ſilere, quam dicere.

13 Secondo vero anno adventus ſanctiſſimi Raynerii ad not, ut B. Rayneriom, & ſoos diſcipulos, pro quibus orationem ad Deum fuderat, viſitaret, iter arripere voluit, ot ipſe preoptis litteris B. Rayoerio, & mihi indigoiſſimo reſcripſit. Quare Dros hoc ei volenti non permiſerit, adhuc eſt abſconditum in theſauris ejuſdem æterni Regis. Feliciter autem eo ſiquidem anno, apud quamdam eccleſiam, quæ prope Pariſios eſt m, & Claræ-vallis dicitur, ad Dominum migravit: ubi plurima per eum beneficia, ſicot nobis a quibuſdam, qui Pariſiis degunt & iude veoientibus relatum eſt, infirmis præſtantor, ipſo faciente, quem ſecutus eſt Chriſtum, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat Deus, per immortalia ſecula. Amen.

14 Hinc autem ad ea, quæ de S. Raynerii de Aqua ad Deum converſione dicere inchoavimus, ſtyli noſtri ſermonem vertamus. Beatus itaque Albertus, ad Raynerium almum cooverſus, Tone ille es, qui bte modo in Arſicio concinebat? Et ille reſpondit, etiam Pater. Et B. Albertus adjuoait: ſi ita Deo, quemadmodum ſeculo, ſervires, melios tibi eſſet. Reſpondeos autem S. Raynerius ait: Ideo veni, ut pro me ores ad Dominum, ut fugitivum iſtud, & latens valeam effugere ſæculum. Cui B. Albertus: Credis, inquit, ſi pro te preces fuodo, quod ab omoipotenti ea audiar Deo? Reſpondit et B. Raynerius; credo, Pater, quod ſi to inferno jam eſſem, tua inde interceſſione omoino liberarer. B. Albertus ait: Vade nunc, & ad me die Sabbathi revertaris: erat autem v. feria tunc. Sabbathi veto die poſt nonam, tempore ipſo Quadrageſimali, cum jam F. Rayneriut fere præoſus eſſet, tremefactos ait intra ſe: O me miſevum! non fum reverſus, prout condixeram, ad dominem Sanctum; dimiſſoque parte & matre ad prandium, feſtinos ſurrexit; & inveniens quemdam ſoctum ſuum, ſimul quam eito veneruor ad ſaoctum Virum. Relicto autem ſocio eom pueris, qui ibi docebantur Pſalteriom, in Claoſtrum perrexit, ut Beatom quæreret Albartum: quem ſtatim habuit obvium.

15 Dixitque illi B. Albertus. Fili eaauditas fuerſum; eamus, & quid Dominus voluerit ſuper hoc facere, videamus. Duxit itaque eum ad quamdam menſam, obi Monachorum familia diſcumbere convenirrat; ſoli ibi altrinſecus ſedeotes, B. Albertus verſus Occideatem, ad Orientem S. Rayoerius, alteratrum ſeſe reſpicientes. Et ecce illos ſubito Dei claritas circumfolſit, ineffabilis reſperſos odore ſuavitatis: &, ſicut nobis ſæpe S. Raynerios referebat, ut pro odoris ſuavitate aoima a corpore ſeparari cuperet: ſpleodoris namque immenſitas alteratrius faciem inſpicere non ſinebat. Peracto aliquo horæ ſpatio loa illa diſceſſit: odoris fragrantia, & toris oleum io rorum capillis remaoſit. De hoc oleo propheta ſcribit; Ioveni, inquiens, David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum. Tunc prorumpens in vocem B. Rayoerius ait: Quid, ſancte Pater, me vis agere? reſpondit aotem et & dixit: Vide Dei ſpiritum in te requieviſſe. Ipſe deioceps ſoum in te habitaculum purificabit, & quid te oporteat facere, demonſtrabit. Verumtameo quia dies illuceſcit Dominicus, ſecunda feria ad Priorem S. Jacobi de Ortiearia manr ibis, omoium, quorum recordari poteris, peccatorum veniam implorando, ſiogula confiteberis. Quod & ita factum eſt, ſicoti jam ſopertus in lectione ſermonis fui audiſtis.

16 Ipſo autem tunc paternam domom reverſo, ea eordis contritione valida fontem ei Deus ſoarum aperuit lacrymarum, pro ſuorum immanitate diverſorum criminum; ut tonc in eo impletum ſtrillud Pſalmi; Eaitas aquarum deduxerunt ocoli mei, quia non cuſtodierunt legem ſuam: quia juſtus tu es Domine, & rectum judicium tuum. Pater autem ejus & mater, eum viderent eum ſic profuſe ploraotem, dolentes nimium, & flentes quaſi unicum maſculum, dicebant: Heo! fili mi, oculorum noſtrorum lumen, quis tibi ſenſum abſtulit? quæ te amentia tam ſubito

D *Homo in pro ſe orationi promptus Raynerius.*

vedit, ut ſuffus eram die tertio;

E

fronti quo nitro lumine illuſtretur, & odore perfundatur.

F *atque ad Confeſſarium mittitur.*

deinde toti eius effuſo in planctum & lacrymas;

Pſ. 118. 36.

Infanire creditur.

A bito arripuit? Nonne tibi in pleteis, ut non pernoctares, dicebamus? & ut nocturno tempore intra tua domum quieſceres, & ne extra domum vageres, quia hoc tibi contingeret, ſedulo monebamus? Tunc B. Raynerius ſupplici ajebat voce: Nolite mihi, pater humaniſſime & mater, triſtari, neque flere; quia non in inſaniam verſus ſum, ſed meorum egi pœnitentiam peccatorum; & ideo hæc, quas videtis, lacrymas fundo. At illi hæc audientes gemitus dabant majores, & ejus floreuti ætati, & inſaniæ non credentes, ululatus & ejulatus iterabant multo grandiores, ipſi & eorum cognati, & conſanguinei, atque Vicini, in inſaniam & furorem verſum pro certo aſſerentes: ſicque eum cateni vincire volebant, & quaſi ad inſanum vicini & alii videndum currebant.

17 Solus conjuſdam in puericia Magiſtri ſui, nomine Henrici, S. Martini Presbyteri, aperuit oculos Deus; & cœpit dicere omnibus circumſtantibus: in veritate ſciatis, quod hæ lacrymæ

B *ſicque dimiſſus a parentib. ſuis,*

non ſunt hominis inſani, ſed admiſſa ſua deflentis. Recedat nunc unuſquiſque; & eum, quæ commiſit, plangere peccata ſua permittat. Tunc reliquerunt eum incluſum præ dolore nimio, ſervantes cubiculum. Pater quoque & mater non poterant ejus præſentiam ferre, quaſi unigeniti amantiſſimi præ dolore. Tunc implebatur, quod in Pſalmo ſcriptum eſt; quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem aſſumpſit me: & in alio loco; factus ſum opprobrium vicinis meis valde, & timor notis meis; qui videbant me, foras fugerunt, & factus ſum tamquam vas perditum, quia audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu, dum conveniremur accipere animam meam. Hæc non ipſi, nec nos, ſed ipſe Dominus Jeſus de ipſo dicta firmavit, quando pſalterium in loco, qui dicitur Quadragena, *

Pſ.26.10. & 30.12.

* per os ejus totum ei aperuit, & protulit.

18 Advenientе autem lacrymarum ſuarum die tertia, in quibus cibum non ſumpſerat, lacrymæ cum oculorum lumine penitus defecerant. Et quia mater ſua filii facile oblivi ſci non poteſt, ad eum venit, ut quid ageret, ſciret, ſciſcitans quomodo illi eſſet. At ille, matrem eſſe ſentiens, reſpondit; ne triſteris mater humaniſſima; quoniam juventutis meæ delicta inge miſcens recolo, & præ planctu nec lacrymas jam deficientes fundo, & oculorum meorum lumine amiſſo te dominam meam videre oequeo. Mater ejus hoc audiens, & in veritate experiens, ſciſſis crinibus, & laniata facie, in immenſum ejulando vociferabatur. Pater vero ejus Glandulphus adveniens, ſciſſis veſtibus præ doloris anguſtia, audiens filium factum cæcum, nec verba, nec voces dare poterat. Exeuntes autem e Camera præ triſtitia, oſtium poſt ſe cubiculi firmaverunt, ut tunc quod in ſpiritu propheta prædixit, in eo impleretur; cor meum conturbatum eſt, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum non eſt mecum. Amici mei, & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt, & qui juxta me erant de longe ſteterunt.

C *etiam ejus oculi efflorent.*

Quæ caſu confirmata ſuis illos ſciens,

Pſ.37.11.

19 Beatus itaque Raynerius, patris matriſque dolorem cognoſcens, corporali quoque ſe ſciens lumine privatum, talem ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum fudit orationem. Domine Deus omnipotens, cui nihil eſt impoſſibile, D ſubeſt enim tibi poſſe eum velis; tu omnia noſti, A *ad* quoniam ab æterno omnia adſunt præſentia tibi. NINCA- Aperi nunc ad mei cordis contritionem oculos SA tuæ clementiæ, & mei indigni ſervi tui, qui de- *ex Mſ.* cem millia talenta debeo, in arcto valde poſiti, ſecundum tuarum miſericordiarum multitudinem, jam jam, Creator meus, miſerere. Confeſtim autem in eo Domini verbum factum eſt ad eum, ſic inquiens. Et ego omnia tua nunc tibi peccata remitto, & oculorum lumen reſtituo: lætuſque eſto, quia ego ſemper tecum ero. Surge jam, & facies ex hoc, ſicut tibi monſtrabo.

lumen a Deo reparitur impetrat.

20 Statim autem in eccleſia cœpit eſſe aſſiduus, orationibus & jejuniis Deo ſerviens ſemper intentus; odoribus ab eo, qui in eo habitaverat Deus, variis & inæſtimabilibus per ſuas nares exhalantibus, totus reſperſus. Hos ineffabiles Dei verbum hominis ſibi in unam perſonam multo odores contulit: unde & Iſaias de ipſo dicit: cavete ab homine, cui ſpiritus in naribus ejus; & in pſalmo: Unxit te Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis; Myrrha, & gutta, & caſſia a veſtimentis tuis: & in benedictione Iſaac Jacob pater dixit: Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Niſi enim hanc odorum fragrantiam in filio Iſaac ſenſiſſet, ſicut eſt agri diverſorum florum odoribus referti, profecto non benedictionem, ſed maledictionem confirmaſſet, cum benedictionem fraudulenter, ſe fratrem mentitu, acceperat. Hæc namque fragrantia in benedictione ſenſit ſancti Spiritus adeſſe præſentiam; & ideo ipſi Eſau poſtea reſpondit; Benedixique ei, & erit benedictus, non mea ſola prolatione, ſed in potenti divini ſpiritus in æternum confirmatione.

ſequæ ſolaſtii odore perfundi ſentit.

Pſ.44.8.

Gen.27. 27.

E

21 Factum eſt autem, & deinceps eum viveret in domo cum quodam ſuo Conſanguineo, qui tunc noviter uxorem duxerat, nomine Monacho, apud S. Petrum ad vincula, vidit quamdam aquilam per revelationem ferentem in roſtro accenſum lumen, ſibi ſic dicentem: Hieroſolymis ego redeo, accipe hoc lumen ad illuminandas multas gentes & populos. Qui expergefactus odore Dominico totus eſt repletus: unde ſtatim cognovit, quod a Domino hæc viſio fuerit: habebat namque pro certiſſimo ſigno, ut, cum a Deo eſſet viſio, totus reſpergeretur odore miro. Quid autem hæc viſio ſignificaret, poſtea intellexit, Deum per ſe redeuntem multas gentes, & populos illuminaturum, ſicuti hodie hujus ſignificantiæ unumquemque noſtrum probat judicium.

unde viſiones divinitus oblatas diſcernit a falſis.

F

ANNOTATA D. P.

a *Videtur eum non intelligi Monochordiam, frequens in Belgio earum inſtrumentum, vitri cam ſuis circumantibus; in quo circumducta per manum dextram ſuperne rota baſſum quaſi continuum agit; fiſtula clavi culos tangunt, & modos reliquos temperante: quod monochordium etiam hre Belgis dicitur, Italis autem nomen habebat a ſua præcipua mobili, quod eſt rota.*

b *Hadas Canellum dicit, aſſerit Razzius.*

c *Val-*

A c *Vulga* Lecea-pecore.

A. BENINCASA EX MS. d *De* Abbatia S. Viti *Piſis dicit* Razzius, *vicinam nunc, imo portem Armamentarii eſſe.*

e *Erat tunc* Corſica *in dictione Piſanorum, ſalvo tamen pro parte, expulſis inde per ipſos & Genuenſes Saracenis, donec in Aragonensium ceſſit poteſtatem ſeculo* 13.

f *Ita legere monemur infra num.* 22. *& ita legit* Razzius *(qui ſic nominatam ait, quia intus & ſordis pilioſa erat); hoc in exemplo erat*, Pilunca.

g *Dubitavit Ceſſinus, an potius legendum*, in modum capæ.

h *Eſt hic locus in Gallicia*, Promontorium Nerium *Ptolomæo*, Artabrum & Celticum *Plinio*, *cum idoneo portu, diſtans Compoſtella* 14. *leucis*, *vulgo* Capo finis-terræ, *ubi paſſim vota ſolvunt nautæ; unde factum, ut eo nomine eiusm Bruxellis in Belgii illuſtre ſacellum fundatum ſit*, S. Mariæ finisterræ, *vulgo* Vinsterſterre *inepta metamorphoſi nominis: ſic enim ſignificatur* ſtella feneſtræ, *& vulgi circa nominis etymon error confirmatur per*

B *ſtellam in ſuprema feneſtra piſtam.*

i *Ex mox dicendis intelligitur hic eſſe Ludovicus* VII. *dictus Junior anno* 1137. *regnare exorſus, & 1147. Hieroſolymam profectus, qui vixit ad* 1180.

k *Obſeſſa fruſtra Damaſco, & exercita male pereunte per fraudem Græcorum.*

l *Hiſtoria intereſt hunc annum definiri, cum eodem ipſo obierit* Albertus: *definitur autem ex notato infra num.* 91. *obiiſſe R. Yuerii, qui fuit Chriſti* 1160. *ſecundum nos, ſeptimus ab adventu Piſas. Eſt ergo hic notatus annus* 1154. *& ſuperſunt Albertus ſua, de regia expeditione, prædictioni illiuſque infelici ſucceſſui fere ſeptennium.*

m *Razzius* Clarævallis, *inquit, aus* Vallis-claræ; *& hac ratione videtur indicare, quemdam filiam Clara vallis, Abbatiam Ord. Ciſterc. in Landunenſi diœceſi, fundatam an.* 1134. *ſed hanc Pariſiis diſtat circiter* 23. *leucis. Propterea ejus nominis locum qui docuerit, ei gratias habebimus; multoque majores, ſi aliquam ejuſdem* Alberti *memoriam ſupereſſe docuerit, ſi non ut ſanctæ, ſaltem ut pie venerabilis. Taceo de eo Sanſayus, tacens vero*

C *hymi, quod ſciam, Franci.*

n Quadragena *vulgo* Mons-quarantenæ, *in terra ſancta, haud procul loco Baptiſmi, ubi creditur Chriſtus quadraginta diebus jejunaſſe.*

CAPUT II.

Appulſus in Terram-ſanctam, omnibus ſeſe expoliat, ſuſtroque oblatis eleemoſynis victitat, abſtemius a vino.

Mercatur cauſſa in devotionem navigandi.

22 FActum eſt autem poſt hæc: congregatis ſuis & ſociorum ſuorum mercibus, partes ad tranſmarinas, mercandi lucrique faciendi cauſſa, navigio S. Raynerius de aqua perrexit. Qui licet ſeculi rebus onuſtus eſſet, animos tamen ejus ad Deum ſempee erat intentus: ſemper omnipotentem die noctuque deprecans & exoranus, ut omnibus relictis atque expoliatus ab eo veſtimenta mereretur indui peregrina, quæ vulgo Piluricæ dicitur, ſeu a Sclavina. Jejunabat ſiquidem in laicalibus veſtibus aliquando, a die Dominico in V feriam. Sæpius autem, & hoc peraquadricennium, a Dominica in Dominicam. Nec propter hoc intermittebat ſive in b barca fortius remigare, ſive quæ navi erant neceſſaria aſſiduus facere. Expeuſam, ad ſymbolum faciendum cum ſuis ſocius communiter & æqualiter, devotiſſime & hilaritee faciebat, & pauperem vice ſui, dum cibum non caperet, ſociorum etiam rogatu, ut in aulloeis moleſtur fieret, exhibebat. D *d*

b *nonnisi jejunat:*

23 Verum die contigit quadam, ot quo numoi acciperet, ſuam aperriet arcam, aperraque ea, fœtor inde ſicut mortui intolerabilis exhalavit. Quam totam perquirens, & unde exhalaret admirans, nequaquam reperit. Accidit & ſecundo pro numerandis pitanciis *e* ſuis ad eamdem arcam accelſiſſe, nec mora prædictum fœtorem horribilem iterum vaporaſſe, & interjecto ſpatio evaniiſſe; cautiſſime omnia, quæ in aeca erant, odoranis, expaveſcent; & admirans, unde oboriretur, non invemiſſe. Cum vero jam Quadrageſimæ dies appropinquarent, & venales caſeos haberet, cum ſuo affecla ubi erant perquiſivit, ut in foro venirent: & ecce idem fœtor eorum replevit nares. Cogitans itaque, ne aliquod animal mortuum inter caſeos latuarer, tranſmutari fecit omnes, everreus quoque (arcam) in imo odorem caſei ſenſit. Quia igitur hunc in arca bis, ſemel in caſeo fœtorem gravem ſenſerat, nec unde exhalaſſet, quiverat reperire; ſtupefactus, & ſolita oationis confugia aggreſſus, Deum patrem ſupplicter deprecabatur, ut quid hoc foret, enucleare dignaretur. Ubi enim ultro dantis largitas, & invitantis conſideratur, ad hoc impetrandum petentia animus, nec diu cum poſſit retardatur. *oram ab: mortem ſe pariem,* *e* *fœtorem gravem ea,* *f* *itemque ea caſeis prodire ſenſerat,*

24 In noſte ſequenti per viſionem Dominus apparuit, dicens ei: o inſipide, ter ecce tibi meæ elementiam præſentiæ reſeravi, & me aliquatenus non cognoviſti: ad eccleſiam vade, & ibi tecum loquens oltendam, quid te oporteat facere. Beatus Raynerius, velut athleta ſtrenuiſſimus, impigre ſurgens ad eccleſiam abiit; ſecum, dum iret, cogitans & revolvens, ubi Dominus ei apparere, ſe illum ignorante, poterit; amplius intra ſe dicens: Forte tunc mihi apparuit, & non agnovi, cum pauperem inveot, & aliquid ei non dedi. Eccleſiam ingreſſus poſitis genibus, quaſi in agonia factus, orabat prolixius. O clavis David Jeſu Chriſte, fili Dei ſummi, qui claudis & nemo aperit, aperis & nemo claudit; viſionem, qua mihi ſignificaſti, ut huc ſine mora venirem, non dedigneris ſignaculo amoto mihi ſervo tuo reſerare. *ducere poſſit quid ſibi velit* F

25 Confeſtim ſomno arreptus vidit Dominum dicentem ſibi: Cum tibi putorem, res mundanas & caducas contrectanti, terrio inſudi; ego ipſe ſui, qui tibi eas putere feci: nunc ergo te ab eis exonera, ut meo confidenter jugo ſubmittere queas colla: & die, qua ego expoliatus ſum in calvaria, te expolia; veſte, quam rogaſti tibi adhibita. Expergefactus, & valde exoneratus, cœpit ſua omnia pauperibus erogare: Socieratum quar habebat res, ſociorum unicuique per nuntios remiſit fideles; ſoroti ſuæ ſcribens, *& intelligit terrena omnia abdicanda;*

bens, ut virum accipiens ſuo de patrimonio faceret, quod vellet. Eainde totus, & indiviſus, ad Dei mandata ſequenda, jejuniis & obſecrationibus vacans, Dei ſemper miſericordiam poſtulans, ut pauca valeret eſſe contentus cibo, acceptum & intentum animum habebat.

quod & facta.

26 Factum eſt autem in una dierum, cum eſſet apud Tyrum, nativitatis Domini noſtri Jeſu Chriſti die, in eccleſia matris ejuſdem Beatæ Virginis Mariæ, Sidonis Epiſcopo, vice Archiepiſcopi *d* illius, qui tunc Romam abierat, Miſſam canente, lectoque Evangelio prædicto Epiſcopo pulpitum ſeo ambonem aſcendeore, ita ad populum, multis aliis ibi exiſtentibus Piſanis, fari orſus eſt: Audite, fratres humaniſſimi, in veritate ſcitis, quia ioter nos nunc Deus eſt, qui unius veſtrum *e* carnem induit, pro omnibus Chriſtianis ſalvandis; & verbum iterans pluries dixit. Noſtri omnes, qui aderant præſentes, de tam altiſſimo verbo cœperunt obmiae mirari, alterutrum ſeſe reſpicientes, oculos tamen propenſius ad B. Raynerium vertebant. Ipſe vero B. Raynerius, quid futuri hoc portenderet, in corde ſuo conferens conſervabat.

Bona pro ſalute Chriſtianorum adeſſe,

d

e In concione dicit Epiſcopus.

B

27 In eadem quoque Dei genitricis Virginis Mariæ eccleſia, nocte quadam, ſive in corpore, ſive extra corpus B. Raynerio ignorante, a duobus albis indutis ſenibus, ante beatiſſimam Virginem Dei genitricem Mariam, multarum choro virginum aſſiſtente ei, eſt delatus. Cui beatiſſima virgo inquit: Tu requieſces in gremio meo, Ad hæc B Raynerius: Quomodo, inquit, Domina? cum ecce terræque ſis Regina, qui tantillus ſum, in tuo pauſabo gremio? ſenes vero, qui ante Dei matrem ipſum portaverant, inter manus per brachia cuncto a terra diſtantem, ante eam omni cum reverentia tenebant. Iterum Virginum Domina reſpondens, ait: corpus tuum requieſcet in eccleſia mea, quæ eſt Piſis in ſempiternum. At ut in eccleſia ſua Corpus ejus cum magno honore poſitum ſit, hodie videmus impletum; & ejus glorioſum ſepulcrum in repræſentantis corporeæ imagini Dei genitricem gremio, ubi primum fuerat, eſt honorifice poſitum: ibi miraculis prodigiſque innumeris, ſicut in præfectarum vidiſtis, coruſcat.

In viſione adiutur Deipara,

Intelligit ſe in ejus eccleſia ſe ſepeliendum.

C

28 Appropinquante itaque die, in quo Jeſus Chriſtus, Dei filius conſubſtantialis, crucem in calvaria eſt paſſus, B. Raynerius Hieroſolymam aſcendit. Ipſo vero die, in calvariam, veſtem, quæ Pilurica dicitur, ſecum portans, cum timore, & tremore aggreſſi operis venit; de ſuis, quibus ioduebatur, veſtimentis quadam pauperibus largiens, nudus & ſine ſerabulis *f* remanſit; Pilurica & pſalterio, io quo lectutus erat, ſuper altari oblatis, quod erat in Golgotha id eſt calvaria. Sacerdos inſpiciens, quod S. Raynerius agebat, pilluricam ei reſtituit ioduendam pro eleemoſyna; & pſalterium, quod obtulerat, ab ipſo petens Sacerdote accepit ineummodati cauſam. Confeſtim, ut a Piſanis & ſuis ſocils non cognoſceretur, ad Domini templum properans, ibi in oratione commoratus latuit. O quam graviter lapides cum lapillis ejus pedes offendebant! qui ſemper tre calceatus & delicate conſueverat. O quam aſpera carni ſuæ erat pilurica, qui ſolitus erat indui

In Paraſceue Calvariam aſcendit;

f

Ibique totus nudatus ſeſuviam & pſalterium a Sacerdote recipit:

mollibus a caroe veſtimentis, byſſo, & *g* baldinella.

D

29 Nocte vero diei ſequentis, qua lic ſola quæ dicta eſt, veſte contentus fuerat, Sacerdoti Templi per viſionem dictum eſt: Vade, & dic populo, quod hodie Deus in calvaria expoliatus eſt, & eſt nunc expoliatus in Templo hoc, pro ſalvando Chriſtiano populo. Sacerdos excitatus de lecto ſurgere noluit, ſed renitens iterum obdormivit. Statimque eadem viſio eum terrendo expergeſecit; &, ſicut prius, ſopori membra donavit. Tertio gravibus terrefactus minis, ſurgens ad populum inibi vigilantem, quo plenum erat, in remplom veoie; & de ambone indicens ſilentium ſic voce magna clamans allocutus eſt populum. Audite, audite, obſecro, fratres mei: rem magnam & inauditam tempore iſto vobis, qui huc convenitis, refero: quam quia vobis aeferre oolebam, iterum vox nominatim me vocans terruit; cumqun adhuc reluctarer, mortis minas ioterminans, vice tertia me reſurgere coegit: Perge, & dic populo, quia Deus in calvaria expoliatus eſt, & eſt nunc expoliatus in templo pro ſalvando Chriſtiano populo. Quærite ergo, Fratres, ad invicem, quia procul dubio eſt in templo iſto Beatus; cum in templo eſſet pernoctans Raynerius, hoc audiens, ut quod fecerat, non ſciretur, de templo axivit. Qui autem in templo erant, perquirentes alierotrum, neminem reperere expoliatum, eum jam de templo fugieus migraverit.

CASA EX MS.

g

ſicque in Templi pernoctans, revelatur Parocho,

ac ſi ipſe Chriſtus pro ſalute hominum audiens adeſſet.

E

30 At Raynerius ſuper muros Hieruſalem cum his, qui ibi ſolitarii degunt, octo diebus latuit; donec ſui ſacti, & alii, qui ſecum orationis cauſa aſcenderaut, penitus diſceſſiſſent. Quem obnixe perquirentes cum iovenire non poſſent, Dei conſilium pertutbare nolentes, ad proprias reverſi ſunt mercationes. Exinde in Eccleſia ſancti ſepulcri S. Raynerius juxta ſepulcrum vigilus & orationibus nocte dieque erat ſemper aſſiduus; ſpernebat tamen, quia non intelligebat Armeniorum, quod ibi *h* celebrabatur, Officium. Cumque diu hoc feciſſet, Deus audiendi ei aurem aperuit, apertuſque eorum intellexit officium, quam unquam fecerat Latinorum. Abinde cum omni vigilantia, & ipſorum ſine intercapedine audiebat officia. Vinum tamen io cibo ſuo, invitatus ad eleemoſynam, adhuc ſumebat. Invitabatur frequenter ad prandendum cibum ab uno, qui in muris Hieruſalem ſolitarius erat, & cum eo bibebat vinum. Quadam die cum eſſet in ipſis muris Hieruſalem, quoddam animal pravum, volitans juxta eum in ore & brachio pupugit, & aculeum fixum io ore ejus reliquit: quo abſtracto cum nullum videretur in ore, & brachio vulnus, remanſit in eo dolor acutus & ardor nimius. Siqua ibi medicina eſſet, pro ardore & dolore mitigando appoſita, protinus tota reperiebatur aduſta.

In eccleſia ſepulcri Officium Armenorum intelligit, ut Latinũ,

h

F

Dum adhuc vinum biberet incontinens punctus

31 Demum hoc apud ſe diſpoſuit, ut ad S. Abrahamium *i* ſupplicandi cauſa iret, volens & ſatagens ibi eſſe per aliquot dies, forſitan ibi ei Deus monſtraret unde ſanari quiret. Statimque ajens ei dominus: Perge, inquit, ſecurus, quia ego ante ibo faciem tuam. Eſt enim via cautibus incidentibus plena & aſperrima *k*, ut nullus ſit

Remedii cauſa ire ad S. Abrahamium

i

k

incc-

A incedera ſuſus, ſicut iſte erat diſcalceatus: feceratenim equi, qui illuc equitabaot, ſine aliquo ferro in pedibus regrediebantur; & qui ſuos / feeros ceſervabant, optimos habere pedes perhibebantue. Calciati vero viri vel feminæ, qui pedeſtres pergebaut, ſæpe ſine ſolcia in m ſubtallaribus poſtea redibaut: unde magno cum timore, etiam Aſcalonitarum n, ad locum illum properabant. Cum aliis itaque peregrinis, diſcalceatus ſicut erat B.Raynerius, fiduciam in verbo Domini babens, proficiſcitur.

A SANINCASA CAN. AX MS. I

in via Hier. aſperrima undique e n cum ſocio quodam Hominel dicto

32 Secum gradiens quidam religioſus vir, qui omnibus mundi ſpretis, de noſtris partibus fuerat oriundus, & loculos B.Raynerii portabat, ubi argentum, quod ai dabatur pro elecmoſyna, mittebat, Homo-Dei nominatus. Beatus autem Raynerius quaſi lumen caodelæ in nocte, dum ireot, ante pedes babebat: & ita ad lapidem die ſeu nocte nullatenus pedem offendebat. Tunc impletum eſt in eo, quod ſcriptum eſt; revela Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet; &, Angelis

Pſ. 36. 5. & 90. 12.

B ſuis mandavit de te, & in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Dei enim & Angelorum præſidio vectus, nullam ſeuſit læſionem in pedibus. Ad S. Abrahamium cum perveniſſet, cœpit Dominum jugi flagitare oratione, quateous reſponſo ab eo accepto ſuæ gratularetur pietatis immenſitate. Moa Dominico perluſtratus oraculo, audivit vocem dicentem; Ad ſepulcrum meum concito regredere gradu, ibique quam exoptas percipies ſanitatem. Gratulabundus itaque remeans, ad optatum Deo gratias agens glorioſum devenit ſepulcrum. Homo Dei vero, vir religioſus, de quo ſupra diximus, graviter pedes læſus Hieroſolymam æger eſt reverſus: cui pedes, crura, & coxæ in immenſum tumefacta proruperunt in ſaniem, intolerabilemque fœtorem, ut manibus ſuis eorum a coxa S. Raynerius uſque ad pedes, in modum caligæ continuum, abſtraheret: ſicque in Dei ſervitio vitam temporalem perdidit, & ſempiternam anta Deum perſeverando uſque in finem invenit; ſicut ipſe Dominus dicit; qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam eam faciet.

Ipſe quidem illæſus permanet

ſed ſocium graviter læſum emittit

Matth. 10. 39.

C 33 Sanctus igitur Raynerius, cum regreſſus ſua ſopori membra dediſſet, quædam caldaria argentea, inæſtimabilibus ornata gemmis, per viſionem ante eum portata eſt, plena oleo, pice, & naphta, quæ in Caldaria cautebantur, ſuper accenſa flamma permaxima. S. Raynerius caldariæ admirans pulchritudinem, perdolens tantum opus ita aduri, dicere cœpit clamans in ipſa viſione: O ineffabile damnum! quis hujus tam decoræ rei poterit apponere remedium? & multi, ut caldariæ ignem extinguerent, perplurima in eam projiciebant, quæ non lenichant ignem, ſed magis ac magis accendebant. Continuo porrecta eſt B.Raynerio aquæ ampulla, ut in Caldariam projiceret: de qua cum tres vel quatuor guttas in eam projeciſſet, ſubito extincta eſt, ut nihil in eu culoris ſentiri poſſet. Raynerius almus hoc inſpiciens, voce magna clamavit, dicens; Domine Deus, quid eſt hoc! multi multa & diverſa appoſuerunt, ut ignem tollerent, & non valuerunt; & ecce quatuor guttæ aquæ omnem ejus impetum ſedaverunt. Ad hæc voa ei facta eſt,

deinde per viſionem diſcit

corpus ſuum curandum eſſe ab immundis libidinis,

caldaria tuum corpus eſt; diverſa, quæ multi D appoſuerunt, medicamina tibi appoſita ſunt, quæ tibi non proderant, magis autem oberant. Aquam cahinc bibe, & omne tuum corpus cœno purgabitur, & igne luxuriæ (agitabatur enim corpus ejus adhuc iocentivo libidinis, licet corpus domaret ſuum abſtinentiis & nimiis vigiliis). Ecce nunc ei gratiam dedi, quam David Pſalmiſta a me humiliter exoravit dicens. Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circumſtantiæ labiis meis. In punctura enim labiorum tuorum labia tua in æternum cuſtodiam, ut mortale ullum, vel criminale ab ore tuo amplius non procedat.

ſi deinceps aquam bi beret.

34 Sic ad ſe reverſus, viſio ab eo diſceſſit. Ex- hinc Sanctiſſimus Raynerius numquam niſi aquam in ſuo potu ſumpſit, ſtatimque convaluit: & in hoc uſque in finem vitæ corporalis ſuæ perſtitit, plus minuſve vigiuti annis. Itaque impletum eſt, quod Dominus dicit per Moyſem: Nazaræus vinum non bibet, neque omne, quod ebriare poteſt. Nunc, fratres mei, diligenter attendite modicum, ſiquando nobis aliquod imminet flagellum, non murmuremus; ſed Deo gratias agamus, ut ſic pro peccato per flagellum miſericordiam conſequamur; ſic pro dono augendo, ut nunc factum audiſtis B.Raynerio, ingrati naquaquam ſimus. Cum vero B.Raynerius pro ſumendo cibo ad illum, qui in moris Hieruſalem ſolitarius, ſicut & multi alii ſolitarii, degebat, pergeret, de quo ſupra diximus, vinum ei in potu peabuit: quod quid eſſet interrogans, omnino reſpuens nequaquam bibit. Tunc ille dixit ei; poſtquam tu vinum non potas, nolo, ut amplius mecum prandeas. Ipſo autem inde deſcendente factum eſt verbum Domini ſuper eum: Nolo, tu de cætero diſcenteras ad ſumendum cum alio cibum; tuum vero habita habitaculum, ubi meum tibi dabo prandium.

quod per annos 30 obſervavit à

Pia matrona hoſpitio utens,

35 Tunc beatiſſimus Raynerius apud quamdam religioſam Matronam ſuum elegit hoſpitium; & inde non exiit, donec ad uos venire miſſus, pro ut Dominus noſter Jeſus Chriſtus diſcipulis in doctrina ſua tradidit dicens; In quam- F eumque domum intraveritis ibi manete, & inde ne exeatis, & de domo in domum ne transeatis. Hæc autem mulier, honeſta valde, ipſi præparando miniſtrabat cibum, quem pro ſanctitate ſicut unicum amabat filium. Ita & Domino noſtro Jeſu Chriſto mulieres miniſtraverunt, ſicut ſcriptum eſt: Erat autem Maria Magdalene, & Maria Jacobi minoris, & Salome, & Joſeph Mater, cum eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, & miniſtrabaot ei. Accipiebat autem elecmoſynam a quocumque ei in ſepulcro Domini danea. Unde verbum patris factum eſt ad eum dicens; elecmoſynam cante vide, ut amplius accipias, niſi a me. Quicumque autem tibi aliquid dederit te non petente, nec in eum ut det reſpiciente, ſcito tu, quod hoc accipies per me. Non enim permittebat eum aggregare, nec faciebat ei dare ultra viginti novem nummos ſingillatim ei datos: & hoc tamdiu fecit, donec pro pupillo, ut ei Dominus præcepit, pecuntam collegit, de quo in ſuo loco latius audietis.

Luc. 18. 5.

Matth. 27. 56.

ubique elemoſynis ab perenni dat tio,

36 Peracta vero pœnitentia tantum ei largitus

eſt,

A est, cum ad nos in Civitate Pisana venit, per annum sufficerit illi. Post quæ præparavit ei Deus hominem, quem præ cæteris dilectum habebat, qui sibi & pueris suo victui necessaria ministraret; nec ab alio, Domino prohibente, recipere ausus erat, æque ei dicente; Exonera te, ut a nullo alio aliquid pro cibo sumas. Dum die quadam in Sepulcri ecclesia foret, juxtaque Dominici sepulcrum oraret, de vetustate causa circuire illud satagebat, quiddam ei mirabile accidit, quod homo purus, nec Angelus de cælo veniens, posset ad liquidum capiendo. Cœpit ex eo tanta odoris abundantia cehalaee, ut tota circumstans turba, ac si in stuporem vecta, repleretur; & de tam ineffabili odore, unde procederet, ab eis prorsus ignoraretur, ut ab ipso, siquidem cum hac inæstimabili gratia, ter dominicum Mausolæum circuiretur. Tunc impletum est illud: Ecce odor filii mei sicut agri pleni, cui benedixit Dominus, Gen. 27. 27.

deinde ab uno solo probatur.

calefactum odorem spirasse, circa sanctum S. Sepulcrum.

a

ANNOTATA D. P.

B

a *De* Piluxica *supra actum*: de Sclavina peregrinorum rudi ac tetri vestis, *pluribus & eruditè Cangius in Glossario, ubi de* Pilurica *agit.*

b Barca, *navis, in omnibus fere vulgaribus linguis.*

c Pitancia, *quotidiani victus dimensum, vide Cangium in voce* pictancia, *multis docemur locutionibus edulium eo sæpius intelligi. Exemplum nostrum* Bitancix: *unde* bilancias *aliquis fortasse suspicaretur, cogitando de libris rationum, in quos mercatores data & accepta referentes, dicuntur bilancias seu bilancem tenere. Sed huic loco minus congrua videtur talis cogitatio, licet Rayserius mercatorem ageret.*

d *Annus hujus peregrinationis videtur concurrere cum anno Christi* 1139. *siquidem infra ann.* 34. *dicitur post eam* 20. *annis vixisse, quando ex Guilielmo, Tyri postea Archiepiscopo, scimus in ea Cathedra sedisse* Fulcherium. *Quis vero Sidonis Episcopus fuerit, nondum compers.*

e *Utique non substantialiter, sed per affectum unitivi amoris Rayserium assumentis, ad applicandum hominibus pretium redemptionis a Christo in* C *carne acquisita: quod infra iterum subintellige: & sic ille infra dicitur filius Dei non naturalis, sed adoptivus.*

f Scrabula, Scraballa, Saraballa, *pro braccis seu femoralibus sumuntur. De quibus, præterquam de primo, vide Cangium. Et in prima forte scriptione* vocalis u, *præa, perperam obrepsit.*

g Ughellus *tom.* 7. *col.* 1275. *in charta anni* 1275 *habet* 4. sindones de seta, quarum una est de.... alia de catablattio, alia de Baldeluno, reliqua vero est rolata: *damnat hanc lectionem Cangius, malletque legi* Baldekinum: *sed revera hanc vocem apparet significare formam operis facti, ista qualitatem materiæ, quod etiam de* Baldiuella *intellige, esse scilicet subtilioris Sindonis speciem, sic dictam a loco, unde ex Oriente advebitur, puta Seleucia vulgo Boldach dicta Syriæ urbe.*

h In *aliqua scilicet sancta Resurrectionis parte, aut certa quadam hora; præcipuum enim & tempus & locum vendicabat sibi Latinus Patriarcha cum suo Clero. Græca non meminit Auctor, fortassis quia hanc, mercatoribus magis notam, intelligebat Sanctus; Razzius, pro suo captu, universaliter scribit, non intellexisse Rayserium Ecclesiæ illius Officia, quæ fiebant* lingua Syra, vel Græca, *quasi* A Benon *etiam fierent &* Latina. NINCA-

i *Credit indicari* sepulcrum Abraham, *sive* SA *spelunçam duplicem, in qua ipse & Sara, Isaac &* EX MS. *Rebecca sepulti fuerunt prope Hebron, ubi ecclesiam olim Cathedralem fuisse testis est Bredenbachius: distat autem lencis ab Hierusalem.*

k *A civitate sancta usque Hebron per Bethlehem, perpetuo fere montium jugo eundum est.*

l *Sic* Ferri *masculine Italis dicuntur, ferrea equorum solea.*

m Subtellares *alias* Sotulares, *quasi* subtalares, *calcei.*

n Ascalon, *quæ adhuc a Turcis tenebatur, primum venit in potestatem Christianorum anno* 1154 *nec ulla re impediebantur, quin ad Montana Judææ, secundum torrentem Sorec, vella excurrerent, undeque peregrinos infestarent.*

o *Hic dubitavit Cessinus, an non deficiant saltem duæ paginæ.* E

CAPUT III.

De divinis quibusdam favoribus in Raynerium collatis, tum apud Jerusalem orantem, tum in monte Quarantena quadragenarium jejunium servantem.

37 COmigit quodam tempore, ut B. Rayne- *In Templo fragrantiæ suavis percipit.*
rius, orationis causa, moraretur in Dominici Templo, & ecce odorem incensi, qui consueverat de intrinseco accidere, cœpit extrinsecus copiose sentire: unde quid hoc esset, Deum positis in pavimento poplitibus, cœpit exorare, lævam in pariem spectans, nihilque videns: postremo in dextram lumina vertit, & ecce columbam albissimam præ oculis habuit, quæ cum alas ante ejus faciem aperiret, incensi fumum quasi globum de sub alis emittebat. Mox Dei servus, in faciem procidens, de tam sublimi visione gratias magnas ipsi Deo agebat; intuensque parvulam columbam ad aurem suam dextram volitare, sensit ipsum Spiritum sanctum in columbæ specie in se intrasse. Continuo odor incensi, quem in exterioribus senserat, ab interioribus per uares ubertim emanabat. Tunc impletum est in illo; quod in semet Dominus Jesus Christus dicit in Evangelio: Si diligitis me, mandata mea servate, & ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum; vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit. Quod evidenter S. Raynerio, ut modo audistis, manifestatum est. *& columbæ specie veritatem in se spiritum S.* F Joan. 14. 15

38 Alio quoque tempore, cum in Dominici esset Sepulcro, ab oculis ejus fulgor exiit nimius, ut per triduum quæcumque inspiceret litteras, non viderentur atramento scriptæ, sed auro omnes impressæ. Sicque impletum est: si corpus tuum fuerit lucidum, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut luceat fulguris illuminabit te: prout ipse nobis referebat. Tunc illuminavit eum lux vera Christus da infinitis, quæ usque ad mundi finem futu- *fulgore a sole oculis præcedente video lucta, vos omnes quærit.* Luc. 11. 36.

A futura eſſent. De quibus quædam jam liquido clarauit. Quodam in tempore Galilæam terendit Raynerius; ut in Nazareth, loco ubi nutritus fuerat Dominus, Cœli creator Jeſu Chriſtus, orationes funderet quadragenis diebus & noctibus. Cognita a ſacerdotibus, qui in eccleſia prædicti loci officia celebrabant, ejus ſanctitate ac vita, licentiam ei dederunt, quacumque hora diei vel noctis vellet, morandi in eccleſia ipſa. Clerici quidem illi tranſmarini in primo Galli cantu officia nocturna faciunt, quibus expletis ad ſuos ſuperiores manſiones cubatum redeunt. Sanctus autem Raynerius, ut orationem pernoctans compleret, remanebat interius, valvis tamen eccleſiæ bene firmatis exterius.

A BENINCASA Ms.

39 Cum quadam ibi nocte orationem ante altare funderet, pro Sacerdotibus & illa eccleſia, ut Dei viam ambularent, & ejus facerent mandata, quod numquam prius fecerat; ſtatim apparuit ei Sathanas, ardentibus & terribilibus oculis, in terra & horribili forma; Heus te, dicens; Ora patrem tuum, quidquid tibi placet. Sed pro hoc orare nolit: hunc enim agrum ſemiouavi ego, hæc meſſis mea eſt: ne mittas in eam tuam ſalcem, quia ſenties me tecum cominus bellantem. Ad hæc Raynerius, Deo carus, non *a* per te deſinam hanc precem fundere. Tu in tua confidis ſuperbia & ſublimitate, & ego te vincam in Domini mauſuetudine & ejus humilitate: ſicque cœpit iterum poſtulare. Confeſtim Boemoth ille, in momento, omnia eccleſiæ luminaria extinxit; & ipſum ab altari evelleus, uſque ad atrium eccleſiæ intus per oppoſitum portavit, & ſuper quædam ſedilia ſtatuit, nihilque ei nocuit. Tunc Raynerius intra ſe cœpit cogitare: Nunc ſum in hac alta rupe: ſi forte de hoc amplius oravero, projiciet me per hoc magnum præcipitium. Feriebat ergo manus ſuper genua; Quid faciam? dicendo; heu! heu! frequenter repetendo. Noctem igitur illam tranſegit inſomnem nihil orando. Sequenti ergo nocte, tamquam nihil ei acciderit, fortior coram Domino, ut precem prædictam ad ipſum porrigeret, ſurrexit: nec auſus diabolus & ſathanas fuit inferre ei aliquod ſignum congreſſionis. Si quando, Fratres mei & Sorores in Domino, diabolus in Dei ſervitio impedire voluerit nos, locum ne ei dederimus; ſed fortiores ad idem faciendum ſurgamus. Unde & Deus in ſua Sapientia dicit: Si ſpiritus poteſtatem habens ſuper te aſcenderit, locum tuum ei ne dederis. Et B. Jacobus Apoſtolus ait: reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis; appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.

Damonum orationes ejus impedire conantium,

Ita ait perſeverando vincit;

Eccl. 10. 4.

Jac. 4. 8.

40 Voluit, & deſiderando concupivit quadragenam facere, ubi Dominus noſter & Salvator Jeſus Chriſtus diebus continuis quadraginta & noctibus jejunavit, poſteaque eſurit. Quapropter Sepulcri Canonicos adiens, ad quorum ditionem locus ille pertinet, ſe dicens adulterum, homicidam, *b* perjurum, variis criminibus innodatum, ibique peccata ſua per dies aliquot deſiderare flere, ab eis imperravit, ut quando cum illis, qui in Quadragena degunt, manibus (laboraret), eorum refectione prauderet; quando autem non laboraret, pretio, & non eorum cibo contentus foret. Igitur Canonici uni de Quadragena eum commendaverunt, & jam dicto pacto perduxit eum illuc. Tunc dixit eis B. Raynerius: Quamdiu de meo habeo cibo, laborare vobiſcum volo. Jejunavit itaque ibi primum a die Dominica uſque in V. feriam. Hac die ita gratulanter manuale opus cum eis egit, ac ſi omni die diverſis plenus fuiſſet epulis; indeque in diem Dominicam abſtinuit. Ita in tota Quadrageſima in hebdomada quaque non miſibus prandium accepit. Porro prædicti viri, jejunii & orationis atque vigiliarum ejus conſiderantes inſtantiam, ipſum deprecati ſunt, ne nihil cum eis operis manibus ageret; opus vero cœptum & Deo placitum inſtanter peragerer, refectionemque cum ipſis una caperet. Sed Deus, qui ea ubique præſens cujuſque deſiderium & votum ſpeculatur, carnes ejus obeſas inviſibili cibo ſervabat, & odorum diverſitate ulmia ejus corpus meuremque paſcebat. Belial vero, qui humani generis eſt callidus æmulator, lapides ſuper ipſam Quadragenam pergrander dejecit, & lapidum incurſu locus ipſe totus, quaſi ad ima rueret, intremuit; volens iſtum, qui in Dei erat ſervitio pervigil, ſi poſſet, occidere, vel ut cum ab ipſius jugi deterreret opere. Leviathan tamen teotare poteſt tantum, quantum permittit Omnipotens.

b Quadragenarium jejunium, in eodem ubi Chriſtus loco,

his bebdomadarum vicibus, abſolvit.

41 In hunc quoque modum duas alias verteutibus ibi peregit annis Quadrageſimas: in quarum una omnipotens Deus, qui in ipſo ſuum ſacerat habitaculum, B. Raynerio, inter omnia, quibus eum lætificabat, hoc ei monſtravit ſummum & præcipuum. Nam cum pro mortuis legeret generaliter Pſalterium, ſpecialiter tamen pro patre ſuo Glandulfo, matre Mingarda, atque ſorore ſua Bella, nec non pro Magiſtro ſuo Presbytero Henrico, & Joanne de Corſica, atque Bernardo ſutore; cum ad id venerunt forer loci, ubi dicitur, Minuiſti eum paulo minus ab Angelis; vox ei intercluſa eſt, ut nihil dicere poſſet. Cumque niteretur ſolitam vocem emittere, & nequaquam valeret; ecce incenſi odor cœpit ei exire per os & nares, & cum eo vox clarior, & a ſua differens major, ſic tuſſiens: & Minuiſti me ab Angelis gloria, & honore coronavi te, & conſtituiſti te ſupee opera mea; quæ de Deo erant, loquens in prima perſona, quæ de David dici videbantur, de iſto penſerebat in ſecunda: & cum iſte in fine Pſalmi, requiem æternam dona eis Domine, diceret; hæc vox gloriam ſic decantabat; Gloria patri in re, Gloria Spiritui ſancto in re: eumque finita eſſet pagella in legendo, verte-bar aliam B. Raynerius, tamquam ſous Miniſtee & auditor; ſeriatim veniens eo loci, ubi ſcriptum eſt, Concidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia; Quod ſic ei legit: Ego concidi cerebrum tuum ad lacrymas emittendas, & poſt replevi te lætitia cæcitatem auferendo, & lumeo reſtituendo. Hæc ſicut ab eodem B. Raynerio audivimus per partes expoſita, ita vobis referimus: ſingula namque ab eo nequaquam perquiſivimus.

quod alio anno verſus faciens;

pſalmi ſuos pro mor-tuis,

audit divinitus aperiri ſibi verba Pſalmiſte,

42 Ordine vero legendi procedente, ad Epithalamium, Eructavit cor meum verbum bonum, pervenit; ubi vox ipſa ſe ei, quid eſſet, manifeſte aperuit in verſu ſito: Audi, filia, & vide, ſic in ſecuada perſona dicens ad ipſum audi me, fili, & cognoſce me, quia ego ſum Deus Creator tuus, qui creavi te ex utero matris tuæ. Ad hanc vocem Raynerius ſanctiſſimus, cui tam magna & mirabilia monſtrata ſunt, Pſalterium clauſit, atque

Idem alibi cidit in Pſalmo, Eructavit

atque depoſuit: ad nutum tamen & ejus voluntatem, qui in ipſo erat, per os ejus legentis (loquebatur): poſitiſque in terram genibus, ait: O Deus meus, cæli terræque creator, non ſum ego dignus, ut per os meum loquaris, adulteri, perjuri, homicidæ, omnium modo criminum circumplexi. Et ſurgens de terra, & Pſalterium accipiens, dixit ei Deus ita: Audi me, fili: ego ſum Deus, creator tuus: ego te creavi de utero matris tuæ. Ego ſum reſurrectio mortuorum: propter quod ego elegi te, ut oſtenderem virtutem meam in te, in generatione & gentibus, civitate mea & tua, atque populo meo Chriſtiano. Et ſic in Sion firmavi te, ut eſſes dux & Princeps ſuper populum meum Chriſtianum. Hanc ei promiſſionem fecit creator ſuus, quam jam ex parte impleri videmus; cum autem impleta fuerit, evidentius eam intelligemus.

non item ad Pſalmos Pœnitentiales;

43 Itaque legendo ad octogeſimum ſeptimum Pſalmum, Domine Deus ſalutis meæ, in die clamavi & nocte coram te, intret in conſpectu tuo oratio mea, inclina aurem tuam ad precem meam, ſuſciteſque perlegit hos duos de hoc Pſalmo

B verſus tantum, reliquos non legit; & dicens illi, Hodie meam oſtendo tibi gloriam, ideo hortriſtitiæ verſus in te non expoſuam; ſicque ſeriatim pervenit dicens, juravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Sed cum de Domino Jeſu Chriſto vel ſui iſte legatur, quomodo de iſto legit ipſemet Deus, ſic primo ſolvimus: Qui poteſt capere capiat: non omnes capiunt hoc verbum: ſecundo vero ſic dicemus eis. (Eſt) Sacerdos officio, cui apponitur unctio invisibilis. Hoc modo de B. Rayuerio non legit. Et eſt Sacerdos mortificatione carnis. Unde Beatus Apoſtolus ait; Obſecro vos per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra, hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem. Quicumque Deo hoſtiam offert, Sacerdos eſt ſecundum hunc modum, & bonæ mulieres corpora ſua crucifigentes Sacerdotis nomine cenſantur. Unde & Petrus ait: vos eſtis ergo genus electum, regale Sacerdotium. Ideo mulieres & viri chriſmate, fronte & vertice unguntur, ut adverſus diabolum ſimus Reges & Sacerdotes pugnantes ſemper, & orantes. Et Joannes in Apocalypſi ſua: & fecit nos Deo noſtro

C regnum, & Sacerdotes.

Itemque in vacandis Cæmiſ.

44 Et ita procedendo totum perlegit Pſalterium, canticaque omnia, atque litanias: quibus in litaniis ſic Deus ajebat: veniat mater mea, & adoret me in te: veniat Michael meus, Gabriel & Raphael, & omnes Angeli mei, & adorent me in te; veniant Patriarchæ, & Prophetæ mei, & adorent me in te; veniat Petrus meus, & adoret me in te; veniat Paulus meus, & adoret me in te; & ſic proceſſit in Reliquis Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus, Viduis, & Conjugatis, & nominatim ſic & in genere omnia complevit. Tandem in hæc verba finem fecit: Et pro hoc Pſalterio, quod ego legi ſuper te hodie, faciam autem conſpectum gloriæ meæ hodie eſſe patrem tuum, & matrem tuam, atque ſororem tuam, magiſtrum tuum Presbyterum Henricum, Joannem de Corticac, & Bernardum ſutorem. Hæc Dei cum S. Raynerio locutio, a mane uſque in mediam noctem protracta eſt, in loco, ubi ipſemet Deus

ſub quibus Chriſtus ſe ipſum in illo juſſit adorari a Sanctis;

jejunavit 40. diebus. Tunc præcepit ei Deus, ut os ſuum ſignaret, uſque ad tempus, quo hæc populo panderet. O ſi Pſalterium ſic lectum haberemus, ut ipſemet nobis referebat, omnes ſcriptura divina nobis ſcripta foret.

D ARENIUS EASA MS. c

45 Præterea B. Raynerius dicebat, quia tale quid mihi Deus contulit, quod nec Matri, nec alicui Angelorum vel Sanctorum unquam conceſſit, ut per os eorum (Pſalterium) ipſemet nullo mediante tam evidenter totum monſtraverit, & quod Matrem, Angelos, cæteros Sanctos, Sanctaſque vocans, ipſum Deum in ſe ipſo adoraverint. Io quo non parva S. Raynerio exhibita eſt reverentia, cum omnes, propter Deum ipſo, flexerint ei genua. Sed perverſe ipſius dicta ad ſuam illorum confuſionem intelligentes, dicebant; Se glorificat: præponit eum ſe Matri Domini, Angelis, & omnibus ſanctis. Sed modo, Carissimi, intellexiſtis, quid ei a Domino dictum factumque ſit, & ſicut ei præcepit, tempore ſuo ipſe annunciavit nobis. Si enim hæc nobis non diciſſet, quis ſomniando in exemplum largæ miſericordiæ Dei in nobis, unquam ſcripſiſſet? Hoc E non erat ſe laudare, ſed Patrem Deum glorificare, qui talia in ſuis fidelibus dignatur facere, & oſtendere. De his vero, quæ ei fecit Deus, vobis ſuo populo annunciatis, ait poſtea illi: Ego ante lucem te mea verba populo dicere feci.

quo cum de ſe dixit Raynerius

non ſe, ſed Deum glorificavit;

46 Nec tamen pro hiſce quadragena ei a Domino factis aliqua ei jactantiæ ſuccurretur pompa, ſine mora Sacerdotem, in ea Sacerdotum officium celebrantem, ſibi adverſarium ſuſcitavit. Qui facta ejus exprobrabat dicens; diabolus numquam comedit: ſemper in eccleſia eſt, non ut ſibi proſit, ſed ut alios obſit: ſemper jejunat, ſicut tu, Rayneri, facis. Sed Raynerius, Dei athleta, præ nimia Sacerdotis cæcitate vehementer indoluit, & quaſi oblitus omnium a Domino dictorum ſeu factorum, propter ea probrantur opprobria iterata & ſtequentata, manebat omnis lugubris. Sequenti autem nocte vidit in viſione quemdam vetuſtum Virum, in renibus cum baculo quemdam furientem canem, & occidentem; Raynerio Eremita fortiter clamante: Ne occidas eum, Domine. At quia nimis vigilis, & orationibus erat ſemper intentus, prævenit cæteros in maturitate Deum ſuppliciter poſtulare. Completo quod in nocte propoſuerat facere, mirabatur, quare Sacerdos ad Matutinas cantandas tardabat ſurgere; faciensque eum vocari reſpondit, ſe non amplius de lecto ſurrecturum, quia in renibus patiebatur ultra modum. Eremita Rayneriis, ſuæ memor viſionis, ei, qui eum vocaverat, dixit: Vade, & eum commone, ut pœnitentiam accipiat de ſuis peccatis, quia finis vitæ ejus appropiavit. Sacerdos pro nihilo totum reputans, quaſi in ventum loqueretur, derisit. Mane facto ſurgens Sacerdos, qualiter valuit de quadragena deſcendit: Et numquam cognitum eſt poſtea, quo jerit, aut quid de eo factum fuerit. Unde, cariſſimi, bonis viris ceſſate exprobrare, quia cujus ſunt templum, ſciet ſui templi injurias, quando vult, & quomodo vult, vindicare.

tamen ſuccurrebatur ſibi Sacerdotem patiebatur:

quem vero divinitus punitum è

fruſtra mo nos de agendo pœnitentia.

A

ANNOTATA D. P.

a Pet; *Italice idiotiſmo*, *Latinis* Propter.

b *Eoſcilicet modo, quo ſancti in ſeipſis agnoſcunt & flent peccata, non quæ fecerunt, ſed quæ facta-ri fuiſſent, ſi Dei gratia eos non præſervaſſet. Vide ad 15. Maji Vitam S. Mariæ Magd. de Pazzi num. 110.*

c *De his tribus quinam fuerint, cum uſquam infra nominentur, fruſtra quæſieris.*

CAPUT IV.

Reliqua ſancti acta in Terra-ſancta.

47 FActum eſt autem tempore procedente, ut Dei ſervus Raynerius locum, in quo transfiguratus eſt Dominus, coram Petro, Jacobo, & Joanne, montem excelſum ſeorſum, qui eſt mons Tabor, cuperet viſitare, & ibi per quadraginta dierum ſpatium fore. Per viam igitur dum iret illius deſerti, in ipſo deſerto reperit duas hyænas, quas vulgus vocat a lonzas, leone velociores & audaciores (quæ quidem, ut ajunt, de leopardo b & læna, ſive de leone & leopardæ geneatore, hæc animalia viſis quotcumque hominibus nullatenus pavent, ſed protinus in eos impetum movent, & quos apprehenderint, diſcerpunt in partes) præter viam altrinſecus mutantes S. Raynerius a longe vidit, & cecognuvit: ſed quia juſtus ſicut leo confidit, nec viam declinare poterat, cœpit recto itinere intrepidus appropinquare eis, dicens: Si in me poteſtatem acceperis, facere quod poteſtis. Illæ vero, quaſi amicum præſtolantes, capite demiſſo blandiebantur ei caudis. Eremita Dei ſanctus peracta via, quam cœperat, incolumis ad montem Dei Thabor pervenit. Tunc impletum eſt, quod ipſa dicit Sapientia Dei; cecaiuratibi creatoei deſeeviens, exardeſcit in tormentum adverſos injuſtos: lenior eſt autem ad benefaciendum his, qui in te cuſiduut.

48 Dedit itaque ei Deus gratiam apud Abbatem loci illius, ut in clauſtro eſſet cum eis, ſive cum aliis, qui ipſis ſeeviebant in menſa. Quia vero nolebat ante mediam diem cibum capere, poſteriorem diſcumbentium menſam elegit. Accidit autem die quadam, cum Abbas cum Monachis recumberet, iſtum ſolitarium fore in eo montis loco, ubi Dominus Jeſus coram tribus diſcipulis transfiguratus eſt, volenr illis ad modicum oſtendere perennem ſplendorem & reſurrectionis gloriam, quam perennitee habituri eſſent. Eremita itaque noſtru de hac mirifica transfiguratione cogitante, ex iuſperato nimios proceſſit ſplendue ab oculis ejus: viditque in ipſo ſpleudore, cum Moyſe & Elia, Jeſum noſtrum ſplendidiorem (ut quoque modo nobis patefcat) ſeptempliciter ipſo Sole. Stupefactus quidem præ nimia clarirate in terram ruit, cadeus in ſuam faciem. Abſcedente transfiguratione iſta cum ſuo fulgura, ad ſe reverſus de rerra ſurgit: & quia prandendi imminebat hora, lætus in clauſtrum redit. Quem cum Abbas inſpiceret, ei dixit: Dic nobis, quid vidiſti? ſplendet enim facies tua nimis. At ille, pro ut Deus volebat, ſecretum iſtud quaſi cum eis jocans penitus velavit. Rogabant autem eum, ut diebus quadragiuta peractis ſemper maneeret ibi; ipſius veru cur ſempee erat in Sepulcro Domini, ubi ſimili modo ſui vuluit exſpoliari.

49 In eccleſiam Sepulcri Domini reverſus, eum factu non modico temporis intervallo, iterum iu quadragenam, vel in montem Thaboe cuperet reverti; ecce Dominus per viſionem appaiuit ei, teet ei candelas monſteans, ad militaris menſuram haſtæ longas: media autem duarum multo plus exteris in altum ſe porrigebat. Cum autem Raynerius a Domino perquireret, quid ſunt hæ candelæ, Domine mi? & illa, Tres, inquit, candelæ tria mea loca ſacra ſunt: media, quæ duabus præmiuet, Sepulceum meum eſt; ubida exrero te volu aſſiduum eſſe, nec alio dum tibi dicam uſquam longe tendere. Iſtæ aliæ duæ, Quadragena ſunt, & mons Thaboe, ubi tu jam fuiſti. Ea ea hora tantus ei ardor in Sepulcro fuit peemorandi, ut vix poſſet prandera, val cubaee, & oon ibi fore.

50 Quodam die, cum B. Raynerius pauperem quemdam invitaſſet ad prandium, factus eſt pauper pane ſatur, gratiaſque agens Deo receſſit; panis tamen fere integer ibi remanſit. Alium pauperem introduxit, & iterum ſaturatus eſt, & abſceſſit; & idem panis integræ ferme quantitatis, ut peius, fuit. Similiter ſeparatim tertium & quartum uſque ad decimum introniſit, & omnibus ſaturatis panis tamen idem totus fere ſuperfuit. Hoc ipſemet Raynerius videns ſummas Deo gratias retulit: ſtatimque verbum Domini in eo permanens, ſuper eum factum, dixit ei; Ego hodie feci re ſimilem mei: ſicut enim de quinque panibus quinque millia hominum ſatiavi, & ſuperfuit; ita tu hodie decem homines ex medio uno pane ſaturaſti, & totum poſtea panem ferme ſuſtuliſti.

51 Dum in Domini Sepulchro, pro Eccleſia & Sacerdotibus quodam tempore Deum obnixe precaretur, ut lux forent populi, confeſtim verbum Domini per os ejus reſpondit ei: Ego Sacerdotes in manu Sathanæ tradidi. Interim vere noſter Raynerius, incidens capillos ſuos manibus, in rectam corruit, dicens; Heu! Domine, ergone & populus traditus eſt, quia viam illorum ſequimur? Quid ergo erit de Monachis & r Canonicis? reſpondit; Canonici & Monachi, ſi fecerint, quæ promittunt, advenient; ſin autem, de reliquoeum maſſa erunt. Tunc ipſe hoc audiens, octo diebus ſtetit velut mortuus, neque orans, neque quod conſueverat faciens. Adveniente autem octavo die factum eſt verbum Domini ad eum dicens: Surge, & noli ſicut mortuus eſſe; quia non ideo te feci, & præ aliis te elegi. Incipe jam nunc pœnitentiam pro populo agere. Panem & aquam, in cibo tuo tantum habe: pro populo ipſo ſine intercellatione exora me, uſque dum tecum illuc veniam, ubi populum meum Chriſtianum liberabo pro te. Exhinc Raynerius peregrinus, pro populo abſque ceſſatione Deum flagitabat; corpus ſuum ſolito magis vigiliis a ora-

Quadragenam ſuam ducit in monte Thabor.

a

b

panibus duas ſine mora tranſiit.

Sap. 16. 24.

prandentibus Monachis,

ipſe ibidem videt transfigurationis ſuæ ſplendorem.

Et vidit ejus faciem ſplendentem.

decorat Sepulcrum Domini duobus aliis locis profanis.

Horum panes pares adhuc medio tanto ſucceſſive paſcit.

Dicit Deus ſe tradidiſſe Eccleſiam pravitati.

pro populo autem ſola furfure panis ac aqua vefcitur.

orationibus; atque jejuniis affligebat: panem
vinum eliquando panis meliorem omiſſo non invenire deteriorem;
opirum eum aqua tantum diebus conſtitutis
mandebat.

52 Caſu autem accidit, ut die quadam, qua
cibum ſuo corpori tribuere debuit, tempeſtivus
ad emendum panem opirum in forum iret, & u-
num hominum tantum ibi reperiret, vendentem
panem habentem, aliquantulum meliorem eo,
quem comedere ſolebat. Hunc cum feſtinatione
panem emit, dicens intra ſe: Deo gratias, quo-
niam hodie panem habeo meliorem: non enim
invenire valui deteriorem: nec ipſe mihi Deus
male poterit dicere inde. Et ita ad Matronæ ſuę
a Romanæ regrediebatur hoſpitium, ad iſtum
panem lætos reponendum. In ipſo autem itine-
re conſeſtim verbum Domini factum eſt ſuper
eum, dicens illi: Nequaquam ex hoc pane in-
trabit in os tuum: mecum redi, & qualem acci-
pere debeas, monſtrabo tibi. Peregrinus noſter
reluctans dicebat ei. Sic ero ſemper ſervus, ut
non audeam vel ſemel minus malo pane veſci?
B Mihi melius eſſet, ut mortuus ſorem, quam ſub
tali jugo inceſſanter ſim poſitus. Verbumque ait
illi: Noli multum loqui: revertere, ut dixi,
quia de illo non manducabis. Duxit itaque eum
ad quemdam, cujus panis tanto erat deterior,
quanto quem emeret ſolito erat melior; & ait il-
li: hunc ema panem. B. Rayuerius, cautabri-
cum *f* conſideraos paoem, doleus emit diceus
intra ſe; melius mihi fuerat, ſi præſtolatus fuiſ-
ſem, donec ſolitum panem arcepiſſem: alium
vero panem, quem caſu emerat, pauperibus
eſt largitus. In hora prandii panem benedixit,
& fregit opirum. Quem cum comederet, omne
ei pigmentorum genus in eo ſore eſt viſum. Gra-
tias ergo retulit, poteotiam ejus in omni re eſſe
cognoſcens: & nullus contra Deum murmeret
diceus, quia unde putat, quis eſſe turbatur, ſi
Deo obedierit, aderit lætificatus. Hoc pro po-
pulo pœniteotiam tam aſperam uſque in ſeptie-
nium protraxit: ſeptem vero completis annis,
ita ei Dominus de hac pœniteotia dixit: ecce pro
populo meo Chriſtiano mihi ſatisfeciſti: nunc da-
inceps a me licentiam accipe, ut omnia cibaria,
C præter carnes, vioum, & ſagimen, & præterea
quibas Nazaræi abſtioent, valeas maodere. Tu
tamen inſtanter oratiooem funde pro populo meo
ad me, uſque dum te aos mare duram te, & ibi
eum liberabo pro te.

51 Factum eſt, ut dies oativitatis Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti inſtaret. Tunc permarimum fe-
ſtum, ubi Deus natus eſt, celebrabatur ab omi
populo regni illius in Bethlebem. Ad hoc fe-
ſtum, in vigilia nativitatis ipſius, properabat ire
B. Rayuerius; ſed, ſicut volebat Deus, iter non
movit, niſi Nona jam dicta Hieroſolymis: unde
aurius cœpit velociter ire, quamquam Veſperas
tantæ diei timebat perdere. At Dominus, qui
Abachue Prophetam de Judæa io Babylonem in
momento tulit, hunc, ita ut ſibi videretur ſem-
per per rectam pergere viam, in eadem hora no-
na in Bethlehem pulſante perduxit. Tunc hujus
facti Rayuerius adhuc inſcius, tintinnabulum
audiens, ſi Veſperæ eſſent cantatæ vel cantarentur, perquiſivit. Parcuntanti de tali admiran-
tes quæſtione, reſponderunt; Non ſunt Veſpe-
ræ, ſed Nonæ nunc officia cantantur Horæ. Ad
ſe ergo reverſus B. Raynerius intelleait, non ſuis
pedibus, ſed Dei potentia, in eadem hora, qua
de Hieruſalem ieet moverat, io principio ejuſ-
dem Horæ illuc perveniſſe, gratias referens ſum-
mæ Dei magnificentiæ & gloriolæ Nativitati ſuæ.

54 Animadvertimus, quod nullus amicus eſt,
qui pro proprio tanta velit facere amico, quanta
Deus omnipotens faciebat pro iſto fideli ſuo. Imi-
temur igitur iſtum, ut participes ſimus ſanctita-
tis iſtius, & pro nobis ipſe interceſſor ad Domi-
num Deum aziſtat, cujus pro nobis ſalvandis car-
nem induera. Direrſt namque ex Deus; Ego
feci te ſimilem mei: ſicut enim feci me filium po-
puli mei (Judaici), pro humano genera ſalvan-
do, de aorilla mea carnem aſſumens, & carnem
illam portavi in Cœlum, & eſt ibi mecum; ita
oune factos ſum filius populi mei Chriſtiaoi, pro
ao ſalvaodo, carnem tuam *g* induens; & eam
faciam remanere in terra, & adorari ab omnibus
gentibus, quæ ſunt io ea. Debuit ergo iſta injo-
rias eaſdem pati a conſimilibus perſonis, quos
ipſe ſuſtinuit homo Deus, oobiſcum converſatos
in terra. Illi creatorem lingua tantum crucifixe-
E runt; iſti ſuum ſequacem & ſimilem, verbis, &
blaſphemiis, abſque modo injoriati ſunt: ſed ma-
net, quod de utriſque jam dedit ſeotentiam Deus.

55 Voluit Hieroſolymis S. Raynerius quibuſ-
dam infirmantibus, ut curarentur, manus im-
ponere; ſed prohibuit eum Deus, direos illi: Vi-
de ne feceris, quia hunc ego in terris iſtis hooore-
rem tantum meæ *b* Matri ſervavi & donavi. Ego
ta doram illuc, ubi tuo mioiſterio multos male
habentes ſum curaturus. Quod & hodie io infini-
tis impleri, abſque ulla ambiguitate cognovimus.

56 Io illis diebus, eum de noſtratibus eccle-
ſiam ſancti Sepulcri Domini intraſſeot, amicus
Dei Rayuerius eos de novis noſtræ terræ diligen-
ter eſt percunctatus. Ioter alia autem nova retu-
lerunt ei & iſtud, quoniam qui fuerat olim Piſa-
ni Archiepiſcopsius Vice-Dominus, ſungebatur
generalis Cathedræ honore Papatus, *i* de quo ſa-
tis eſt propter ſuam patriam erhilarstus. At illi
addiderunt; & vocstur eum debraccatum Roma-
ni, inter alia turpia, quæ io eom proferunt: & er hoc B. Raynerius non modirum eſt
turbatus. Illiſque diſcedentibus, cœpit protinus F
intra ſe de Romana urbe cogitare, & in ſuo tacitus fati curde. Deus iſtam Romanam gentem præ
omoibus gentibus honoravit: ibi Papatum ſuper
omnes alias Eccleſias conſtituit: aorum, argen-
eum, gemmæ, & veſter pretioſæ de omni partu
terrarum illuc afferuntur; diverſarum negotia
cauſarum de omoibus muodi partibus illic venti-
lantur, & decidumtur, ſeu amica concordia ſo-
piuntur: gens tameo iſta, (tantum honorata,) a
Deo, nihil recogitat horum; quinimmo, quod
eſt deterius, ipſos ſummos Dei Sacerdotes iohono-
rat & a Sede ſua ſæpius depulſat. In veritate
digni ſuot dignitatem iſtam perdere, & eam nul-
lateous habere. Talia eo cogitante, factum eſt
verbum Domini ſuper eum, dicens: Factæ ſunt
cogitationes meæ, cogitationes tuæ, viæ meæ,
viæ tuæ; ajo ego Dominus. Et quia cogitationes
cordis Dei in generatione & geoeratiooem oon
mutantur, in futurum *k* procul dubio, quod De- k
us dixit, expectatur.

57 Beatus noſter Rayuerius, cum in aſper-

D ARENINA CASA ad Ms.

Ex Chriſto ſimilia in carne ſua patiuntur.

E

Patantur Hieroſolymis agros curare.

F

Intelligit de deſtrua Papa.

A BENINCASA EX MS. *mensa in pavimento marmoreo.*

A rima hiemè in Hieruſalem multum vinciſſet, & aeris qualitas in frigiditatem inteuſa foret, in Dominici Sepulcro in marmoribus pedes teneos, frigere cœpit. Tum in cor ejus aſcendit, quamdam in eadem civitate eccleſiam, ut ibi oraret, invi-ſere, cujus erat pavimentum ſtratum de marmore; ſuggerebat ei ſua caro, ne illuc iret, quod nix alta erat, & frigus maximum foret, & eccleſia, ad quam ire volebat, ſtrata marmore eſſet. Spiritus ſuadebat ei, qui præeſſe debebat; Beatus vir, qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ; &: Oportet nos per multas tribulationes in cœlorum regnum introire: &: Qui quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam; & qui perdiderit animam ſuam, vivificabit eam. In hac lucta ſpiritus & carnis, Dominus obtinuit victoriam: nudis enim pedibus, ſicut ſemper erat, per mediam & altam nivem ad eccleſiam illam, quæ aliquantulum B longe diſtabat, confortatus pervenit. Ipſo tangente pavimenti marmora pedibus, mirabile dictu! ſive auditu propter hæſitationem, quam prius habuerat, ad eam ſubeundam, Deus ei fecit ſtatum. Ferbuerunt enim ei marmora ſub pedibus, ſicut ignis ardentis caminus.

Cum ſanctus Raynerius ingreſſus eſt eccleſiam.

18 Quia vero concitus erat pedibus, foras ſaltum dedit, ac ſi totus pedes adeſſet. Cum foras exiit, dictum frigus intemperatum reperit; valde admirans, qualiter homines, qui in eccleſia erant, ibi forè poſſent: ab eis tamen callide perquiſivit, ſi frigida ſentirent marmora. Reſpondentes dixerunt, Etiam, propter aeria intemperiem, frigiditatem magnam habere & intenſam. Tunc iterum B. Raynerius intravit eccleſiam, &, ſicut erat cæteris, ſenſit frigidam, gratias Deo immenſas referens, qui ſuam ſic per contrarium corripuerat pigritiam ac diffidentiam. Nunc enim in Dei ſervitio aſpera debemus timere; ſed ſicut leo, qui ad nullius pavet occaſum, confidere. Nam ut ipſe Deus dicit; ſi tranſieris per ignem, tecum ero, & flamma non nocebit in te; ſi per aquam, flumina non operient te; &: Revela Domino viam tuam, & ſpera in eo, C & faciet ipſe. Quædam nunc de vita ejus vobis prælibavimus & facta & dicta, monſtraturi quæ ei a Deo parta ſuo, quæ quaſi ſummo digni retinemur. Quæ enim ſanctiſſimæ vitæ ſatis omnia unquam ſcribere digne poſſet? Dictaque & facta, & a Deo ei patefacta, quæ innumerabilia adſunt, ſicut ipſe nobis referebat, recitare valeret? ſiquidem antea lingua deficeret. Nec ab eo omnia, ſed quæ vobis ſcribimus, ab ejus ore veſtra noſcunt Caritas, ſæpius audivimus. Nunc ad diſceſſum ejus de Hieruſalem Domino jubente, tractatum noſtrum vertamus.

ad aliorum inſtructionem.

ANNOTATA D. P.

a Lonza *Italis eſt, quam Latine* Pantheram *& Pardalim diximus, Pardi femellam: quomodo autem* Hyænam *hic nominet Auctor, non capio, cum hæc ſit aliquid mediom inter canem & lupum. Minus mirum eſt, quod*

b Leopardos *hic pro pardo*, Leoparda *pro Pardali uſurpetur; paſſim enim inter hæc non diſtinguunt Occidentales, imo ſolum Leopardi nomen plerique norunt: interim accuratiores ſequentes cenſent* Leopardos *ex pardis & leonis, vel pantheris & Equibus noſci, quod & nomen ipſum ſignificat.* D

c *Videtur intelligere* Canonicos Regulares, *qui in locum ſecularium induxerat Armulfus Patriarcha, poſt an.* 1111. *propter depravatos aliorum mores: de quibus paſſim graves querelæ piorum ſcriptorum terræ ſanctæ; in primis Jacobi de Vitriaco cap.* 70. *ubi differens de cenſu peregrinorum coram, quæ ibi tam gloriosè fuerant acquiſita, incipit a Sanctuario Domini; Paſtores, inquit, ſemet ipſos paſcentes, lanam & lac de ovibus quærentes, de animabus autem non cogitantes, quotidie & peregrinorum exempla in ſubjectos transmittentes: vaccæ pingues in monte Samariæ, facti ſunt de Chriſti paupertate divites, de illius ignominia gloriosi, de Crucifixi patrimonio impinguati.... Dum enim quæ ſua ſunt quærerent, non quæ Jeſu Chriſti, facti ſunt cæci duces cæcorum, caner muti non valentes latrare, Domum Domini pompatice ingredientes; clavem ſcientiæ habentes, ipſi E tamen nec intrabant, nec alios ſinebant introire; lapra autem Giezi miſcebiliter reſperſi, cathedras vendentium columbas, & nummulariorum menſas, quas Dominus everſit, ipſi paſſim in Eccleſiis erigebant; dicentes cum Juda proditore, Quid vultis mihi dare? & ego vobis eum tradam. Omnes autem diligebant munera, ſequebantur retributiones; auferentes claves Simoni Petro, & eas Simoni Mago tradentes; diffluentes autem laxo multiplici, & otio turpi marcentes, non ſolum de micis, quæ cadebant de menſa Domini; ſed & de panibus integris & de cibis delicatis alebant catellos ſuos, quos de cuspibus concubinis ipſi turpiter procreabant. Tranſii deinde ad Regularium vitia, ſane gravia, ſed quæ debeant fulcra videri ad iſtas trabes comparata; nec omnes univerſim accuſat; ſed* multi, *inquit, ex ipſis meliùs affecti, viri juſti & timorati, quantum eis in hac tempeſtate licebat, ſalutem Regulam & ſanctas Ordinis inſtitutiones obſervantes, tamquam granum inter paleas & lilium inter ſpinas, punctis & compunctis, & vehementi cordis dolore intrinſecus gravitet fauciati, non abierunt in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſteterunt, F nec ſederunt in cathedra peſtilentiæ.* *Plurium ibi Regularium probitas.*

d *Matthæus Pariſ. ad an.* 1248. Tritico deficiente, panis eorum opertus & macidus: *quam eſſe verum lectionem ex hac loca patet, negat ſubſtituendum (uti Cangius in Gloſſ. ſuggerit) Opicum, id eſt vetuſtum (quæ voce nemo aurea, nemo media ætate eſt uſus, ſed forſan Enniano) vel* Autopyrum, *cui nihil furfuris ſublatum eſt (quam vocem apud nullum Latinorum ſcriptorem cujuſcumque ævi inveni) ſed* Panis opicus *idem eſt quod* Panis mediocris, *ut habent Gloſſæ quædam Mſ. apud Cangium, quid tamen* Maaciat *ſit ultra ævum explicat; ego autem vitioſe ſcriptum reor, & legendum* Marcidas.

e *Proprione, an gentili nomine* Romana *dicatur, dubitarem, niſi num.* 61. *idem nomen recurreret ut proprium.*

f *S. Petrus Damianus in Vita S. Rodulphi Epiſc. Eugubini ait, hunc edere ſolitum panem, qui vel puro hordeo fieret, vel ex cantabeo potius, quod projectandum canibus de puerorum ma-*

manibus rēmansisset: *& Papias*, Cantabrum *interpretatur*, furfur caoinum, quo canes pascuntur, purgamenta tritici: *sic Juvenalis sat.* 5. Far caninum *dixit*.

g *Non quidem per unionem hypostaticam, ut jam dixi, ratione cujus sic assumpta carni deberur honor latriæ: sed inferieri aliqua, cui honor similiter inferior respondeat.*

h *Cum nusquam legatur Deiparæ in Palæstina infirmos curavisse, dum viveret, sciantur autem id fecisse Apostoli; intelligenda sunt verba de tempore tunc præsenti, quasi per neminem alium ibi ejusmodi miracula fierent; fierent autem frequentius per ipsam in suis ecclesiis invocatam.*

i *Nullus occurrit hoc sæculo Pontifex, de quo id intelligi possit commodius, quam* Eugenius III. natione Pisanus, *Ordinis Cisterciensis, electus an.* 1142. *ideo forte* debraccatus *per contumeliam dictus, quia ante ingressum in Religionem fuit Ecclesiæ Pisanæ* Vice-dominus *nomine* Bernardus: *quod non hinc primum discimus, sed etiam invenimus ab Ughello assertum tom.* 3. *col.* 476.

k *Completum id reipsa est, sub Innocentio* IV. qui *Anagnia electus & ordinatus an.* 1243. *ebiit Neapoli* 1254. *exindeque propter perpetuas Romani populi factiones & seditiones, Perusii & Aretii, ut plurimum autem Viterbii, sunt commorati Pontifices, usque ad Honorium* IV. *& annum* 1285. *Quin & Benedictus* XI. *anno* 1304. *Viterbii obiit; & absens electus Clemens* V. *in Gallia sedem Romanam tenuit; ubi & manfit ob annos* 1305. *Pontificibus fere Avenione residentibus, usque ad Gregorium* XI. *qui, post annos plures quam* 70. *demum an.* 1385. *Romam reduxit Sedem.*

Pontificia Sedis absentia ab Urbe.

CAPUT V.

Discessus S. Raynerii Hierosolymis & adventus in civitatem Pisanam.

59 APostolus itaque noster Raynerius de Aqua, de Raynerio Bottacio viro strenuo nostrates homines, Hierosolymam venientes, sæpius interrogrbat, quando ad partes illas venturus esset: se namque in galea una rediturum cum eo affirmabat; at illi, quomodo sciret, admirantes ab eo quærebant. Asserebat sa namque bene scire, Dominumque Deum ei dixisse, atque corpus suum in ecclesia S. Mariæ Pisis gloriose quieturum esse. Contigit Raynerium Bottacium, nobilem prudentemque virum Pisanæ civitatis nostræ, legationem in Memphim *a* vel Babylonem recipere; &, pro ut mos est tantæ maximæ civitatis, in triremi cum nobilibus viris & fortibus in Alexandriam, quæ prius *b* Cano dicta est, honorifice applicare. Peracta vero in Babylone mirifice legatione, ficut votum habebat Hierosolymas(eundi)ab Alexandria in Joppen, quę nunc Jaffa nuncupatur, galea cum suis remigibus & optimatibus viris divertere: dimissaque ibi triremę, cum aliquantis, qui votum visendi loca Domini habebant, ad Sepulcrum Domini in Hierusalem ascendit. Cumque praditus Raynerius S. Raynerium in Sepulcri ecclesia reperisset, oppido exhilaratus est; atque eum cum omnibus, qui secum aderant deprecatus est obnixe, ut una secum in Patriam nostram Pisanam remearet.

Scient cum Raynerio Bottacio sibi abnavigandum.

a

b

eum ex Ægypto advectum cupida excipit.

60 Dilectus Deo Raynerius, licet sibi ab ipso Deo jam de Bottacio dictum foret, quod cum eo in galea reverti deberet, voluit prius ab ipsa responsum habere, ut eum ejus licentia omnia faceret & voluntate: scriptam namque est: Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus semper; & sicut ipse idem Dominus in fine cęnæ suæ discipulis dixit; Quia sine me nihil potestis facere. Dixit ergo Bottacio: Ite, sicut dispositis ad flumen (Jordanis), & interim Patrem meum rogabo, & si responsum acceparo, libenter vobiscum postea veniam; alias pedem ea hac loco movere nequeo. Bottacio, prudenti viro, ejus quoque dictum placuit. Revertente autem Bottacio cum luis a flumine, sanctum cum omni vigilantia adit Raynerium, ut sciret, si accepisset ambulandi ad Omnipotente responsum. Regredimini, ait pervigil in Deo Raynerius, nunc in pace: quod ego & vos optatis, nequaquam potui impetrare. Tunc Raynerius Bottacius, propter Deum humilis, ante eum procidens, ut ad Dominum intercederet pro eis, quateous salvi revertentur, rogavit: audiverat enim piratam in mari fore, & maxime pro ipsis offendendis. Exoraror noster ad Dominum Raynerius, cum oscula pacis ipsam & suos a se dimittens, ait dicens; In Domini nostri Jesu Christi vobis spondeo virtute, nullos in via, qui vos offendant, invenite. Properate securi, & in nostram patriam redite cum exultatione. Sicque com lacrymis sequestrati sunt ad invicem.

D A BENINCASA EX MS. *divino tamen postea dimissus, Phot.* 4. 14.

solite item petitum;

E

61 Intercessor assiduus Raynerius ad Patrem preces solitas, ut sicut promiserat, Cleri populique sui Christiani jam misereretur, incessanter exhibebat. Die vero tertia post Raynerii Bottacii discessum, quod dia rogaverat, divinum hoc accepit eulogium; Hodie, inquit, est illa dies, qua de Hierusalem exibis, ducamque te illuc, quotibi promisi. Vade cito, & eacondo de Hierosolymis perpaucis loqueris. Reversus ad suum babisaculum, dixit ei Romana, religiosa femina, de qua supra diximus, hospitalis sua, ipsa de recessu suo prorsus ignoeante, omnia vasa, in quibus tentavi sibi cibum præparare, fracta suot, & sparsus est cibus: & ego, inquit, ipsamet in ooctebre aspiciebam, pretiosius, quod habebam, indumentum per aquam fluere, ipsumque amplius non hrbere. Certa videor fore, quod cito separaberis ab hac mea statione, & ultea non sum te visura. S. Raynerius, quod ab ea dicebatur, sciens; Nolo, ait, precor, quod dico, te molestę scire. Auditum audivi a Domino, ut de hac civitate hodie eaeam, & quo me daeturus est, vadam; sed aliquantulum turbor, quia hoc mihi non dixit, eam commode ire valerem cum Raynerio Bottacio, sicut & mihi malto aote direrat me iturum cum eo. Oporter tamen me facere, quod ab illo juboor. Igitur invenit sibi asellum, quem super sedit; at saus recessus celsius non fuit. Tota fere civitas, ad urbis egressum eum præstolans prævenit: de tanto, quem amittebar, capitali thesauro dolentes; sed Dei voluntati resistere nolentes, ut ipsum detinerent, benedictionem ab ipso acciptunt; postulantes civitati ipsi omnia imprecari bona, ubi tamdiu fuerat, Deo serviens horas & dies,

postea mandatum accipit abeundi Hierosolymis.

F

quod & hospitatus ejus fuerat per visionem indicatum,

& flentibus Jaffensis Accarone cum suis terminis.

A menſes & annos, quibus cum ipſa fuerat, benedicteret. Captumque in aſellum ret conficiens e, Accaron proſpere & velocirer venit. Ibi quoque galeam, & Bottacium cum ſuis remigibus, paratos ad transfretandum, reperit, quos jam de Joppen transfretaſſe autumabat.

A. BENINCASA MS.

e

62 Dominus Bottacius, & ſui illum intuentes, læti plaudenteſque viæ cauſam inquirebant. At ille, Verbum, air, a Domino habui, quod me ducturus eſt umbulare. Protinus gaudentes ipſum in galeam aſſumpſerunt, & unoes cum eo lætati ſunt. Tunc contigit quemdam conſanguineum S. Raynerii, in quadam navicula galeæ appropiare, cui prædixerat, ſe cum Raynerio Bottacio in galea reverſurum, multo tempore ante. Cujus cum recognoviſſet vocem Raynerius almus, illico ſurrexit, ea nomine eum vocans, dicenſque illi; Verumne tibi videtur, quod de regreſſione eum Bottacio tibi dixi? At ille, quod verbum foret veriſſimum aſſeruit. Sed quis Dei conſilium valet inveſtigare? Quando voluit cum

quibi conſanguineo ſuo occurrit;

B Raynerio Bottacio de Hieruſalem caire, maodatum non meruit accipere; poſteaquam longe jam diſceſſerat, quivit impetrare. Quare hoc? quis in Secretarium omnipotentis Dei valebit ad hoc inveſtigandum introire? Ne autem in itinere Dei dilecti Raynerii humanum aliquod videretur ſuffragari adminiculum, permiſit unoc ſubſidium ſequeſtrari, & iter dilecti ſui ſibi ſoli reſervari.

Iorm Piſanorum ad vibur, ſubeuntium Bottacium Imp. Græco ſidere,

63 Profunda igitur ſulcantes æquora, galeas duas de longe viderunt, putantes eſſe piratarum, cum eſſent Piſanorum, Imperatori d Conſtantinopolitano in ſuo exercitu ſervientium. At illi poſuerunt in galeæ medio ſignum. Appropinquantes autem & recognoſcentes alterutrum, ſeſe reſalutarunt, invitantes eos (quia ibi prope erat) quod ad Imperatorem accederent. Sed conſilium prudentis nequaquam fuit Raynerii Bottacii, ut Imperatorem ipſum præſentialiter viderent, ad quem legationem a ſua civitate nequaquam haberet. Cumque quodammodo ex eorum verbis perpenderetur, quod noleutes vellent eos ad prædictum Imperatorem ducere; tunc legatus Dei Raynerius Raynerio Bottacio dixit;

C Eſtne veſtræ voluntatis ad Imperatorem properare? Raynerius air, Nequaquam. At ille: Præcipe, inquit, ut remigent. Statimque benedictione iix, qui cum Bottacio erant a B. Raynerio data, cœperunt illæ galeæ, poſt noſtram triremem remigantes, quaſi immobiles remanera in mari, & parvo temporis interjecto ſpacio, ſeſe ouo viderer: ſicque omne illud procelloſum mare pacatum ſemper & quietum habuerunt, tanquam navigantes in flumioe, quo ad Arni noſtri fauces pertigere proſpere.

qui ad Raynerii preces ſiguntur immobiles.

64 Tunc legatus Dei Raynerius primum cum Cannonicis S. Mariæ civitatis noſtræ Piſanæ hoſpitatus eſt, & cum eis ad eamdem menſam ſuo proprio cibo & potu utens, ab eiſdem ei largito, refectus eſt. Poſtea in capitulum cum iis intrans, ad Deo reddendas gratias, taliter eos allocutus eſt, dicens: Putabam ego vos laore & abundauter corpori cibaria dare; ſed, ut video, non aſt copia vobis, ſicut in contrarium autumatur a multis; ſoleut enim qui putantur religioſi alios deſpicere, ſi viderint eos carnes maoducare. Et

Hic Piſas appuliſus deverrit ad Cannicos S. M.

quantumcumque manducaverint, carnis modi- D cum quia non comeduot, reputant multum. Iſte autem, qui tu Deum ſemper arat cernuus, ſciens omnia licere accipera in cibo, niſi ea diſtinctionis labiorum vnto; magis dolebat ſuper cibi f noſtri paupertata, quam ejus quoquo modu vituperaret qualitatem: non enim eſca nos commendat Deo, ſed eor: quia non quod in os intrat hominem coinquinat, Evangelii iſte fidelis obſervator dicebat; ſed quæ de corde exeunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes, furta, homicidia, avaritia, nequitiæ, dolus, impudicitia, oculus malus, & hujuſmodi ceterea. Iſta namque Deo nos reddunt coutaminatos & ſordidos: eſcarum autem quod fæculentum eſt, per vaotris emittitur deſcendeutes meatus contiguus; quod ſuccuſitatis eſt reliquum, occultas per vias & poros, corporis totius nutrit artus. Tetigit autem continuo cor ejus, qui ſcribit hæc, Deus, (& quæ de Dei vera amico dicit, vera ſuot) ut ſeu cum viris loqueretur, ſeu mulieribus, ſuæ cauſam viæ percunctantibus, in ipſius Dei genitricis venerabili Archeteſcopatus eccleſia, ſemper eſſet ſecum.

Laudat frugalitatem.

Matth. 15. 11.

Augit fidei Auctor.

E

65 Sequenti vero die illuceſcente, ad S. Andream g in Kinſicis, honorificæ matris ejus occuſione, quia ibi ejus quieſcebat corpus, a Matthæo venerabili Monacho, per Abbatis mandatum, ſi mulque a Priore eccleſiæ illius, atque ejuſdem Parochiæ viris nobilibus, eſt perductus: ibique, (ſicut in principio rerulimus) per aliquantum manſit rempus. Miracula vero, & prodigia multa, per eum ibi quoque fecit Deus, quæ ideo huic operi nominatim non ioſerimus, quia præſentes non adfuimus, nec ab eo expreſſum audivimus. Inde ſicut Beatus eum commnnuerat Albertus, cujus præcibus, ut ſupra latius diximus, ſuit ejus interior apud S. Vitum illuminatus oculus; placuit ei, S. Vtti ejuſdem civitatis locum oraudi cauſa per dies quadragintu incolere. Quod ſi omnipotens ſuam gratiam in eodem ipſi locn monſtraret, volebat ibi de cætero continuo eſſe. Quapropter & Monachi, Sanctique Andreæ Patroni, atque Parochiæ ejuſdem vicini ſuper ejus diſceſſu cœperunt nimis auxii fore; & omnibus, quibus valebant, modis, & precibus ſuis & aliorum, oreabaniur ſuggereutes aum detinera: ſed (ut ipſe nobis tunc referebat) voluntatis Domini non erat plus eum ibi mauere.

Ille deducitur ad S. Andreæ Abbatiam.

g

Inde tranſit ad S. Vtti.

F

ANNOTATA D. P.

a Memphis & Babylon, *vicina regiaque civitati Ægypti, ex quarum ruinis ſurrexerat tunc vulgo nominata* Cayrus, *ſed prioribus nominibus ſæpe etiam dicta.*

b *An forte* Canopus, *Alexandria antiquior, & illi proxima olim civitas.*

c *Diſtat* Accaron *a* Joppe, *ubi triremem ſuam Bottacius reſumpſerat, ſeu cis* 12.

d *Manuel Comnenus hic erat, ab anno* 1134. *ad* 1180. *patrius Imperio.*

e Arnus *Tuſciæ fluvius, ſupra quem ſita Piſa, ab ejus faucibus ſolum diſtat* 6. *vel* 7. *p. m.*

f *Hinc intelligitur* Ill. Beninoaſa *hujus Vitæ ſcriptor, Canonicorum unus fuiſſe, & ipſos communem tunc vitam duxiſſe, factos Canonicos Regulares, ad eorum exemplum, qui Lucæ ſub Anſelmo*

A mo Epiſcopo, dilte deinde Alexandro Papa Regulam Apoſtolicam vitamque communem reſtituerant, primum ad S. Frigidiani, deinde in Lateranu Roma, ac paulatim per totam Italiam, unde poſtea ea proceſſerunt Congregationes, qua nunc Canonicorum Regularium dicuntur.

g Kioſecas *eſſe partem poſteriorem civitatis diſcimus ex Vita B. Clara Piſana* 17. *April. n.* 25.

CAPUT VI.

Energumeni plures a S. Raynerio, ad S. Juſti commorante, curati.

Divina lux circumfuſa

B 66 FActum eſt autem in ipſa nocte, qua primum in claustro S. Viti ſua membra ſopori dedit, tota, in qua cobabat, domus nimio ſplendore refulſit; quem cum duobus ibi ſecum cubantibus vidit. Statimque quod Deus, qui eſt lux vera, ſuæ lumen gratiæ in eodem venerabili loco appareret, intellexit. Ferebantur quippe ad eum multi male habentes, lunatici & paralytici; Chriſtique nomine invocato, facto quoque ſuper eos ſigno Crucis, & impreſſo, & dæmonia fugabat, & ceteris ſanitates, & remedia præſtabat.

Incipit clarere miraculis.

Multiformis dæmon in energumeno,

67 Eo ſiquidem tempore ducta eſt illuc quædam mulier dæmoniaca, Gualdrada nomine, de bonis noſtræ civitatis hominibus orta: cujus dæmon, inter alios, qui ibi in obſeſſis corporibus fuerunt dæmones, ſcientia prævalebat; multoſque ſub ſe habere ſatellites jactabat ſublimiter. Advenientes cujuſcumque profeſſionis, ſive Judæos, ſive Sarracenos (quos omnes, abſque ulla diſtinctione, ſuos eſſe, & ſua opera facere, aſſerebat) ſeu etiam quoſdam Chriſtianos, jactans paodebat; cum ite, id eſt Chriſtianis, aſſiduum ſe & omnes dæmones habere conflictum; quia, quam
t C perdiderant iſti, obtinebant gloriam, & regnum. De ſanctiſſimo perquiſitus Raynerio, quid ſibi videretur; de eo reſpondit, in puncto Jeſu earum fuiſſe illum. Reprehenſus a nobis, quia punctum dixerat, adjecit; Veſtra loquor vulgatt linguæ: ſed hoc ſcitote, quia pater ſuas ei contulit, quam dedit Jeſu gratiam, & ipſo natus eſt in ea: diſcipulum habet hic, qui omnia faciet, quæ ipſemet facit: & ſtatim illum S. Raynerio oſtendit. Non enim reſpicere in faciem ejus audebat dæmon iſte,
a propter Patris a ſui præſentiam, oſtentantis ſe illi in fronte. Advenientium item ſtatim prodebat crimina: quamobrem Deo caruit Raynerius, volens omnes homines ſalvos fieri, & neminem perire, ſeparatim, & clanculo, ſi hæc ira ſe haberent, ipſorum inveſtigabat ſcelera: compeſtiſque vitiis per Sacerdotem illorum curabat animas, accepta pœnitentia.

accedentibus ſtatum & peccata ſolitus revelare,

declarat quomodo ante novum ritum poſt pœnitentiam meminerit.

68 Et quibuſdam unum hominem ante ipſam dæmoniacam iterum venite contigit; protinus ipſe Dæmon peccatum, ex quo pœnitentiam acceperat, ei improperavit. Tunc Raynerius ſanctus ait: Quid eſt quod loqueris, dæmon? Jam per pœnitentiam crimen ſuum ipſe delevit. Ad hæc diabolus reſpondit: ſiquis ante me cum ſuo acceſſerit peccato, poſt quod pœnitentiam cecepit; ſi tameo ante ma apparuerit, ſi volo, ſem- D
per ei ſaum peccatum impropero, quia memo- A. BE-
riam non amitto. Si vero de peccatis ſuis Sacer- NINCA.
doti confeſſus fuerit, & poſt tunc primum ad me a A
venerit; penitus nihil peccati in eo jam cogooſco. EX MS.
Et quia ii, qui numquam dæmoniacum amplius viderant, non dæmonium, ſed aliquam infirmitatem ſore aſſerebant; ad comprobandom ſuæ virus nequitiæ, a viginti, ſeu pluribus aliquando ſimul, burdas, operimenta ſcilicet capitum, *dæmonem ſe probat:* auferebat, & omnes in unum adunabat; poſteaque cuique ſuam reſtituebat. Cum autem unt non ſuam, ſed alienam reſtituiſſet, ait illi; Hanc iſti mulieri, cujus eſt, reſtitue, tu enim ecce tene: quam etiam illa, cujus erat, ſic cum aliis miatam nequaquam abſq; difficultate valeret diſcernere. Dæmon iſte deprecabatur S. Raynerium, ne ſua ei ſententia imperaret, ut iret in inferni abyſſum. Quare me, dicens, flammis trades æternis, ante E
omnium futurum judicium? Quam enim in me ſententiam dabis, pater tuus omnium creatur, quem in facie gerit, ratam prucul dubio habebit. Habuit tamen conſilium nobiſcum ſe motum, ut illam relegaret in infernum.

erat ut mitteretur in infernū;

69 Cum ad ipſum veniſſemus, noſtrum ei non latuit conſilium. Nec mora illud nobis deprecabatur aperiens, ut ſui miſererentur, ne ante judicii tempus in abyſſo torqueretur. Mutato itaque conſilio aum non recluſit in inferno. Receperat ſiquidem Dei ſilius Raynerius poteſtatem a Deo Patre in Quadragena ſuper omnia dæmonia, ligandi omnia cum ipſo eorum principe Sathana. Dæmon iſta dicebat, ſecum multis dæmonibus projeciſſe lapides ſuper quadragenam, ut peregrinum Raynerium eraderent de terra: quoniam uſque ad Antichriſti tempora ligati ſuper ſe, ejus ferre debebant catenas, & dira vincula: propterea omni molichantur niſu, ſi quiveut, aum propria privare vita. Nunc attendendum nobis valde, & ſi Dæmones, qui virtuta, & fortitudine ſunt majores, tantom pavent cruciatus illos æternos: quare nos, qui miſeri ſumus, & fragi- F
les, non ſtudemus fructus facere pœnitentiæ dignos? Mala ſcilicet noſtra per pœnitentiam ſtendo, bona vero a Deo tamen donata, & poſtulata, agendo; ſed ad mala peragenda proni, quat nunc ſuſtineot mali angeli pœnas, nos ad eas curzimus peccantes, in æternum perfereodas.

optat earum indui, ut poſſit pumiere.

quod aliis a impoſſibile utpote puro ſpiritui;

79 Iſte quoque Dæmon, & plures alii afferebaot dæmones, quia ſi modicam carnis haberent, ioea patereotur, at glorioſam, quam perdideraot, recuperatent dignitatem, & ſedem. Ajebant enim, quia ſine carnis admiolculo pœnireotiæ non valerent. Quicumque namque de peccato, quod perpetravit, pœnitet, aſcendere eum, & ſurgere quantum cecidit oportet: Diabolus vero, poſtquam peccaverit, non pœnitebit, quia in ſe non habet naturam aliam, ad quam aſcendere poſſit; quippe cum unius tantum naturæ ſit. Homu quidem ſi peccaverit, emendare poterit, cum per carnem hoc commiſerit; fugit equidem carne, in qua jacebat, & ad ſpiritum, qui in eo ſuperior eſt, radire feſtinat; qui autem homo in ſpiritum ſanctum peceaverit, remiſſionem non habebit in æternum; quia non per carnem offendit iſte; ſed, cum cognoſcat opera Dei vere, aa ſola invidia vel ſuperbia dicit, opera

ſicut & ei qui peccat in ſpiritum ſanctum.

dta-

A diaboli fore: & pes ſpiritum ſolum peccans hujuſmodi non poteſt pœnitere, quia nequaquam habet quo poſſit aſcendere.

BENINCASA. EX MS. *Eum Raynerius ejecit,*

71 Tunc Sanctiſſimus Raynerius, coram innumera ob hoc plorante turba, in S. Viti eccleſia, fugavit eum de obſeſſa fœmina; quæ per horam (ut omnes ſic dicerent) ſtetit quaſi mortua, ſed Deo dilectus Raynerius, jactata aqua in os ejus, elevavit eam teneris manum illius. Hæc omnia præſentes & vidimus, & audivimus. Poſt hoc duo ejecit dæmonia, de vicinia S. Viti prædicti, a duabus juvenculis mulieribus; altera nomine Galiana, coram multa caterva; & altera nomine Vetula. Hæc ſub occaſione caducæ *b* gutte, biennio ante adventum almi Rayocrii ad nos, a Dæmonio fuerat vexata. Dumque pannos abluceret in Asni noſtri oſa, ea inſperato cadere eam faciebat in aquam, & domi crebro ad accenſam ignis flammam.

duos ejecit a juvenculis,

b

B 72 Aliam mulierem, de loco, qui dicitur Gangalandi, tres immundos ſpiritus habentem curavit. Unus mutum erat ea ipſa, & ſubito, dum loqueretur, ita mutam, ut nec labium movere poſſet, reddebat. Hinc quidam, qui dicitur Cinellus, Necromantiæ vitio doctus, characteres, qui nullarum habent formam litterarum, ei monſtravit, ut legeret: quos coram nobis ſic velociter legebat, ut in nullo eorum manu teneus dicendo hæſitaret, cum populatis, & ſuſtica fœmina foret. Reliquiæ, quæ lupes ejus caput ponerentur, illarum nomina dicebat in membranis ſcripta, antequam de ejus capite auferentur.

& vexat quo mulierem,

quidamque ex viro quodam,

73 In eujuſdam viri eorpore Mediolaenſis tria dæmonia habitabant: quorum unus litteras non ignorabat, & qui præſentes eramus, ut panderet, coegimus. Erdixit: Deus ſtetit in ſynagoga Deorum, & Deus Deorum Dominus locutus eſt: ajebat autem ſe dicere ultenius non poſſe, præmio quem patiebatur *c* caumate. Cumque ea prædictus Dei dilector Rayaerius ejeceret, eaeunte uno, duo, quæ intus remanſerant; Expecta nos, o ſocie, clamabant, quia ſtatim poſt te eamus. Secundo egrediente, qui nondum exierat, tertius vociferabatur: Præſtolamini me peream, quam ad invicem habemus ſocietatem, ſicque Vir ille fuit curatus.

Pſ. 81. 1.

c

C

ſanat alium ſalcem amentem,

74 Quemdam de Fratribus ſimiliter curavit. Sed dicebat Dominus ſuus, Presbytes Raynerius S. Sebaſtiani, quod dæmonium non habebat, ſed erat inſanus. Quidquid tamen habuerit, eum procul dubio ſanavit. Cum ſtaret nobiſcum pluribuſque alus, vocatus eſt S. Raynerius a quibuſdam hominibus de furis. Ille, tamquam epiſcoparetur, omnibus ſtudioſe intendens, ad feneſtram ſupra viam ſeſe illis oſtendit, qui ſe illi dæmoniacam ducere retulerunt. Confeſtim reſpondens dæmon ait: Numquam ante illum me feceris: ante ego hinc exeo, quam ſupes me manum poſuerit: & ea illico mundata eſt hora.

& liberat obſeſſam:

item alios plures;

75 Noi, qui hæc ſcribimus, de viginti corporibus, præ noſtris oculis, dæmonia fugata, & eo amplius vidimus, omoia acclamantia ei: Quia tu es filius Dei vivi, ſupple, adoptivus. Supplicabant ei pes nimium, ut ea non demitteret in Ioſernum. Dicebant enim illi: quoniam duos talem & talem, illos nominando, in tartarum detrunſiti, ſententiam in eos ferens, quam cunctipotens ratam habuit, quia nolebant obedire tibi. Multi vero intuentes in illo tempore dæmoniacos obſeſſos apparere e corporibus, dicentes admirabantur: unde hæc noſtris ſe manifeſtavere temporibus, cum numquam amplius ſimilia viderimus? Vese iſte ea ſecum tulit de Ultramarinis patribus, quia nunc unus dæmon alium ea pellet dæmonem. Quia vero Sathanam ligare venerat, quem in multis ante ligavit, quam de hoc mundo ad ſuum iverit Patrem, de obſeſſis ejiciebat cum vaſis, quo ſibi a Patre Deo hanc comprobaret datam fore poteſtatem. Cum enim quis opera Dei agit, & deſiderat, in hoc omnino ligatus, & ab ipſo procul relegatur Sathanas. Perplusimus virorum, & mulierum numerus, charitſimi Deo Raynerii viam imitantes, ſeculum, & ita jam Sathanam, per Domini gratiam calcant; in illo tamquam in ſpeculo Jeſum Dominum, & Salvatorem contemplantes, & ei ſeſe conformantes. Cum enim ipſa, in nomine Domini Jeſu, & Salvatoris Chriſti, Patriſque ejus, & ſancti ſpiritus ab utroque procedentis, dæmonia fugabat; profecto non ſe ipſum, ſed Spiritum ſanctum, (laudabat), unde nec remiſſionem habebis in æternum ralia blaſphemans. Nemo namque valet, imitando dicere dominum Jeſum Chriſtum, niſi in Spiritu ſancto: Quæ autem Chriſti ad Belial conventio?

cum magno multorum Dæmonum in ſeipſis calcantia fructu.

D

E

76 Cum Raynerius almus deocgaverit ſemetipſum eundo poſt Chriſtum, conformando in ſe, & ſupes ſe ferendo ipſum Evangelium, aſſeroin veritate; qui, videntes per eum, mirabilia fieri, diaboli fuse diaerunt opera, de regno ſont Sathanæ, & cum eo ibunt in ignem æternum. Iſti tales geormina ſunt viperarum, nequam videlicet Judæorum, qui de Deo idem afferebant, & Salvatore noſtro Jeſo Chriſto dicentes, quoniam Beelſebub habet, & dæmonia ejicit in Beelſebub principe dæmoniorum. Sed ſolerter inſpicere debemus, quia quando omnipotens, & miſericors magna, & incredibilia facturus eſt in hoc mundo (ſicut fecit, quando Verbum ejus factum eſt caro, & nunc actutus eſt tempore noſtro) ut pro certo credatur, quod incredibile judicatur, approbat hoc per ea pulſionem dæmonum, ac ſanationem infirmantium: ut a creatura inviſibili, & incorporea ſuo futuro, & jam nunciato facto perhibeatus veriſſimum teſtimonium, Propbetarum de hoc affirmante eaimio uno: Teſtimonia tua Domine credibilia facta ſunt nimis; Domum ſuam decet ſanctitudo Domine. Nuſquam enim legimus ante Chriſti adventum aliquos a Dæmonio fuiſſe vexatos, niſi de ſolo Saul principante regno Jodæosum. Nam & ipſemet Chriſtus de ſe dicit, ſi Patrem familias Beelſebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus?

nonnullis cum blaſphemantibus in Beelzebub ejiciens dæmonia,

ſicut Judæi Chriſtum,

F

ANNOTATA D. P.

a *Deum Patrem intelliga. Sed Auctor noſter in explicandis gratiis internis S. Raynerio conceſſis, velut in Chriſtum tranſformata, hujus & illius perſonam, ſubinde tam obſcure diſtinguit, ut ad ejus phraſes Theologicæ explicandas & excuſandas, conjecturis perquam benignis opus ſit; quibus immorari non vacat, ſed ipſi lectori eas quærendas relinquimus.*

b Caducam guttam, *videtur indicare*, epilepſiam.

c Cau-

A e Cœna, *id eſt eſus*. *Totus autem Pſalmus* LXXXI. *cujus iſtud initium, præcedit de ſuprema Dei judiciis auditorium, quo ſicut damnati damnabuntur, ita & puniendus eſt injuſtus judex.*

CAPUT VII.

Extrema viventis Raynerii acta, & miracula. Panis, & aquæ benedictio ejus exemplo, & ſub ejus nomine inſtituta.

Jon. 6. 44. 77 HAbuit hic Deo dilectiſſimus diſcipulos, qui multo tempore auditis verbis ejus recto abierunt; ut in hoc impleatur illud: Nemo poteſt venire ad me perſeverando, (quia qui perſeveraverit uſque in finem hic ſalvus erit) niſi Pater meus traxerit eum. Unus tamen eorum

Presbyter unus ex diſcipulis fuerit,

B proditoris Judæ tenuit vicem, Guido nomine, Presbyter quoque. Judas namque Presbyter fuit, qui a Domino cum aliis diſcipulis ſuis ligandi ſolvendique poteſtatem accepit, qui etſi malus, ligare poterat tamen, & ſolvere. Exemplum eorum, qui futuri erant Sacerdotes: hi, etſi mali, habent tamen ea officia ligandi poteſtatem, & ſolvendi. Iſte namque prædictus Sacerdos, & apud S. Andream, & S. Vitum ductor ejus erat in eminentiorem locum, ut inde loqueretur populo; ſæpe autem vice ejus fungebatur in loquendo, quia Deus venerat ad eos dicens ad turbas, ut quæ ſanctus Dei prædicabat, opere exequerentur exhortando. Seminiverbius Dei Raynerius curbas de via Dei, & per illam gradi monere non ceſſabat; ejus monita tamquam Dei tota die in æſtivo tempore audire deſiderabant, & ſummo diluculo ad eum manicabant: ſummoque cum ſtipendio, cum venientem ad ſe vidiſſent, ea oltabant.

Judæ prodituri aſſimilatur,

C 78 Præfatus autem diſcipulus, cognomine Ciponella vocatus, per quadraginta dierum ſpatium apud S. Vitum, virus, quod jam ante ad S. Andream conceperat, ut corda venenaret fidelium, effundebat. Obiciebant bene ei, quare male loqueretur de eo, cum fuiſſet ſuus diſcipulus atque præco; reſpondebat; Byzantium quendam habui, diu illum tenui, & non perquiſivi; vel revolvi: me multis dicebam uprimum habere Byzantium, diligenter illud revolvens, & paragoniſans repeti fore æreum. Triſtatus valde, projeci illum vere quaſi falſum. Ita & Judas credidit Jeſum, non Dei filium conſubſtantialem; & miracula, non per divinitatem fieri, ſed per magicam artem, ut ipſemet Judas Judæis dicens innoit; Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cante: ac ſi diceret, ne

Pſ. 54. 13. transfiguret ſe vobis, & ſic ſe eripuit de manibus veſtris. De hoc dilecti Deo Raynerii diſcipulo impletum eſt, quod dicitur in Pſalmo: Tu homo unanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul

amaror eſt ſuppliciorum

mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum conſenſu. Nam ad tempus libenter eum audivit iſte diſcipulus, & placebant ei, quæ audiebat; ducenſque magiſtrum ſuum in pulpitum, quaſi duæ ejus, panem verbi Dei eum illo manducabat, eciamque prædicabat. Sed tentatus a Sathana, magiſtrum ſtuduit ſupplantare, cum quocidie ab eodem reciperetur in oſculo pacis. Inde & in alio Pſalmo dicitur: Etenim homo pacis meæ, in quo ſperavi, qui edebat panes meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem. D XXXX. CASA EX MS.

Pſ. 40. 10. *Scelus eorum qui parricidas, deum, deique ſua & ejus ſepulturæ præfuerunt.*

79 Quis vero hæc omnia ſpiritu Dei plenum Raynerium non fateretur, cujus erat diſcipulus ille, duo verbi illius, cuncta de eo prædixit; & cuidam Matronæ, nomine Bertæ, nurui quondam Ildebrandi ſic, apud S. Andream cum eſſet, patefecit. Illa B. Raynerium futurorum præſcium interrogante, ubi ejus ſacrum Corpus digne traderetur ſepulturæ; & reſpondit, quia futurum erat miſterium in eccleſia B. Mariæ Virginis. Tunc contigit prædictum diſcipulum per claſtrum S. Andreæ tranſire, & Berta adjecit: hic autem quid, qui ſequitur, & imitatur te? ait ei Raynerius, Deo plenus: tibi videtur, quod verba mea avide amplectatur, & pro poſſe imitetur; E ſed mens ejus citu retrogradabitur, & blaſphemus in me efficietur; & ideo ſcias hoc futurum ei: meum corpus erit, ut tibi dixi: ſed hujus male mortui, hic ecit in ſeculum, unde ego tranſferar, ad S. Vitum.

Morituudi pueri mortis ſolatur

80 Hæc prædicta mulier, ſecundum ſeculum dives, cum unicum haberet filium, nomine Suavithum; & medici omnes prædicerant illum de febre, qua tenebatur, moriturum, incipisbat enim mori; feſtina ad S. Andream, ubi adhuc S. Raynerius manebat, devenit; genibuſque provoluta ejus, in faciem procidit ejulans, & filium unicum nimis plorans. B. Raynerius, in ſpiritu prævidens ſanitatem futuram, ipſam conſolabatur, dicens illi: Vade ergo, quia filius tuus vivit, & ſanus erit, jamque eum febris dimiſit. At illa: Non ibo, ut morientem videam filium, ait: non recedam, ſed hic ego moriar. Iterum ait illi: Vade ſecura, quia juvenies, qui dicent tibi in via, quod filium tuum jam febris dimiſerit. Credidit igitur ſermoni ejus, quem dixit, & abiit. Et ecce juxta Acol pontem quendam medicum, urinam quamdam judicantem, reperit. At illa dixit: Cujus eſt Urina hæc, Domine mi. Medicus reſpondit cujuſdam; qui febrem habebat, & evaſit. Pueri autem, qui urinam detulerant, dixerunt ei; Suavithi noſtri eſt, & febris dimiſit eum, & multum melioratus eſt. In domum reverſa filium ſuum ſe bene habere invenit, ſicut ſpiritu Dei futurorum præſcius ſimiter prænunciavit. Evinde mirabilia, quæ Deus in Sancto ſuo faciebat, atque ejus fore nuncium, ipſa & tuta domus ejus certiſſime credidit.

Ipſe mox a febri liberatum adhuc ſenſit. F

Quia ad parrandas miracula demones ſæpe pollendos,

81 Quoniam dicta, & facta multa de hoc Viro, in quo Deus erat, vobis aperuimus, & ad memoriam redoximus; quæ ſi imitati fuerimus, procul dubio ad æternam patriam nobis a Deo paratam tranſecemur; tempus adeſt, quadam, quæ prumiſimus, vobis ejus miracula in fine hujus ſacri operis enucleare. Quia vero per aquam, & panem benedictum corpora, ſi eſſent a dæmonibus obſeſſa, per hæc duo experiebatur, quia nulebant ea recipere, & omnes per ea curabat ægritudines; ad ejus memoriam poſteris in æternum ſervandam, benedictiones, per quas panis & aqua ſanctificentur, & per ea dæmonia explorentur, & languores omnes curentur, ut qui de

aquæ & panis benedictio.

glorioſiſſimo habere non voluerint ſepulcro, ex

horum

A horum habeat ſanctificatione verborum, nunc
RANIN- jam curabimus adnectere. Et prius ipſius aquæ
CASA benedictionem, quæ naturaliter præcedit, anno-
SEC MS. tabimus; deinde panis, ſicut ipſe faciebat Deo
carus Raynerius, poſtmodum ſubtexemus.

ioſtituta ab formula aquam benedicendi

81 Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, qui in principio cœlum, & terram feciſti, & aquas a cæteris elementis diſtinxiſti, aquas ab aquis per firmamentum tuum ſegregaſti, ſpiritumque tuum ſanctum ſuper ipſas ferri voluiſti: & tu Domine Deus, per filium tuum, in Spiritu ſancto tuo, benedictione tua ſuper hanc aquam ſuſa, a cæteris eam aquis ſepara; ut quicumque ea ex totus, ſive in toto, ſive in parte fuerit, maſculus, ſive femina, per tuam gratiam, & miſericordiam, ſiat ei in ſalutem animæ, & corporis. Tu Domine Deus omnipotens, qui filium Abra-
B hæ ſervo tuo, in quo benediceres omnes gentes, promiſiſti; & eamdem promiſſionem Iſaac, & Jacob ſimiliter feciſti; eamque uſque ad David, vitum ſecundum cor tuum, extendiſti; & in beatiſſima Maria Virgine, per filium tuum impleviſti; qui aquas Jordanis ſanctificans, ſuo in eis corpore a Joanne loto, & per baptiſmum aquæ abſtuliſti peccata mundi, mentibus homi-

Sub commemoratione miraculoſi vini ex aquis portatorum,

oum in eo purificatis, & ſanctis. Tu, inquam, Domine Deus in filio tuo, per Spiritum ſanctum tuum, hanc aquam benedicito; ut omnibus ea ea accipientibus fiat ſanitas mentis, & corporis, & benedictio, & protectio. Tu Domine Deus, qui ſiccis pedibus ſuper aquas maris Tiberiadis ambulaſti; turbatos tuos diſcipulos, putantes te phantaſma eſſe, & ea ipſa tempeſtate maris, poſt ad eos in mare deſcendeos, lætificaſti; tandem eoſdem confirmaſti, & tu turbido mari tranquillitatem dediſti, & vento comminatus es, & ceſſavit: Tu, Domine, tolle ab infirmis, per aquam iſtam a te benedictam, omnem ſuorum corporum tempeſtatem, & da eis tranquillitatem, & ceſſet omnis infirmitas ab eis, & confortari quicumque ea ea ſumpſerint, viri & mu-
C lieres omnis ætatis, habeant lætitiam mentis, & corporis.

& invocatione S. Raynerii:

83 Tu Domine, Rex regum, qui in eodem mari dæmones in porcos intrantes tuo juſſu ibi præcipitari permiſiſti, & ſic duos a legione dæmonum homines liberaſti; tu Domine omnipotens, præcipe ipſis dæmoniis, ut aqua hac a vexatis bibita, ſen tacta, & dæmonia de illis fugentur, & ipſi ſalvi fiant, & omnia curentur. O adonay, Domine Deus, magne & fortis, qui aquas Hiericho ſterilis per Eliſæum tuum ſale immiſſo ſanaſti; & tu Rex altiſſime, per tuum dilectum Raynerium, da & conſerva ſanitatem in aqua iſta, ut quicumque vel quæcumque eam ſuper ſe receperit, ſanitatem adipiſcatur perfectam. Tu agios Deus ſumme, qui per eumdem Eliſæum mundaſti a lepra ſua totum in Jordane ſepties Naaman Syrum; tu tuo ſeptiformi ſpiritu, munda, & ſana a lepra, & ſcabie, atque omni infirmitate, qui vel quæ hanc aquam tuam benedictam attigerit, recipiant ſuarum infirmitatum perfectam ſanitatem. Tu qui Sydrach, Miſach, & Abdenago, utque Daniel, legumina, & aquam eis accipere inſpiraſti, & vultus eorum gratiores, & pulchriores erant, & caſtitate eos ditaſti, meliores & fortiores ſapientiæque ſtis,

ut qui aſperſi ea fuerint, vel cam biberint,

qui delicijs Regis veſcebantur; ſic Domine Deus, ut qui aquam hanc biberint, ſint inter alios ſaniores, & caſtiores juxta ſuam profeſſionem. Rex regum Domine, qui Conſtantinum Imperatorem a mentis & corporis lepra (purgaſti: fac,) omnipotentiſſime Deus, quicumque vel quæcumque perfuſi perfuſæque fuerint, vel biberint ea aqua iſta, ſanitatem percipiant mentis, & corporis integram.

D *ſanentur a quacumque infirmitate;*

84 Omnes Angeli ſancti, adeſtote præſentes, & ſuper hanc aquam veſtram benedictionem date. Beatiſſima Virgo Virginum, Dei Mater Maria, ceple hanc lympham benedictione tua. Omnes ſancti Apoſtoli Domini, & Evangeliſtæ, benedictionem veſtram ſuper hanc aquam infundite. Omnes ſancti Martyres, & Confeſſores, eſtote præſentes, & veſtra benedictione hoc aquæ elementum ſanctificate. Omnes ſanctæ Virgines, & Vidoæ, & omnes Domini Continentes, benedictionem veſtram hic augere. Omnes Virtutes Cœlorum, & omnes ſancti ſanctæque Dei, hic veſtræ benedictionis donum amplificate; & intranter ad conſpectum altiſſimi, ante ipſum genua flectite, poſtulantes & impetrantes, ut hanc ſuam creaturam aquæ cœleſti repleat, & ſecundet benedictione: ut omnis per eam infirmitas rollatur, & omnis phantaſia, ſive diabolica præſentia, ſive etiam illuſio, procul pellatur; & infirmatum corpora de quacumque febre, vel moleſtia liberentur, permaneantque in ſanitate, & ioca roborentur. Amen, amen, ameo. Fiat, fiat, fiat; ſemper ipſam aquam ſignaculo Crucis ſignando, & ſæpe Crucem cum digitis impreſſam in aqua ipſa faciendo; niſi fieret hoc in populo, multa habeote vaſa, tunc ſemper generaliter ſuper omnia Cructs ſatiat ſignacula, quoniam non poſſet in omot vaſe ponere manum, & in eo Cru-
E *ad quod ordinatum ovi am appellantur omnes ſancti,*

ſimiliter panis benedicendi ius, ſtituta forma malo,

F

85 Nunc autem panis benedictionem ſubpo namus. Deus Abraham, & Deus Iſaac, Deus Jacob, qui filium tuum, panem vivum deſcendentem de Cœlo, ut daret vitam mundo, Dominum, & Salvatorem noſtrum, ad nos miſiſti, mortuis atque ægris vitam, & ſanitatem contuliſti; to, per eumdem filium tuum, nunctu Spiritu ſancto tuo, benedic & ſanctifica panem hunc, ut manducantes ex eo recipiant incolumitatem animæ & corporis. Tu Alpha, & Omega, principium & finis, qui in deſerto, quod eſt Bethſaidæ, per filium tuum de quinque panibus quinque millia hominum ſatiaſti, eaceptis mulieribus, & parvulis; tuaque benedictione repletis, & adauctis, duodecim ſuperfuere cuphini plent, & tu via non deſecerunt, qui manducaverunt ea panibus ipſis hordeaceis: ru omnium Pater & Creator, benedic iſtum panem, ut quicumque maſculi, ſeu feminæ, cujuſcumque ætatis, ea eo guſtaverint, habeant in corpore, & anima lætitiam, & robur, atque plenam ſanita-

commendo panem a Chriſto ſic multiplicato,

rem. Tu Domine Deus Jeſu Chriſte, qui tranſiens inter medios fines Decapoleos, montem aſcendiſti; ſedenſque ibi tuos vocaſti diſcipulos, quot panes haberent interrogaſti eos, & reſpondentes ſeptem, peeceipiſti quatuor millia hominum turbam ſedere ſuper terram, extra mulieres & parvulos; gratiaſque agens patri, ipſos panes benedixiſti, ut darent populo, tuis diſci-

pulis

A pulis tribuiſti; manducaverunt, & omnes ſaturati ſunt, & ſeptem ſportæ plenæ ſuperaverunt, & lætati ſunt; & tu omnium Salvator, Domine Deus, gratiam & benedictionem infunde ſuper hunc panem, & qui, vel quæ ex eo comederint, habeant lætitiam, & ſanitatem. Tu Chriſte Salvator, qui cum duodecim diſcipulis in menſa diſcumbens, panem in ipſa benedixiſti, & in tuum corpus tranſtuliſti, & ipſis dando porreaſti; unde vitam eis contuliſti ipſam ſe accipientibus, eis quoque præcepiſti, ut in tuam facerent commemorationem. Omnipotens Deus, benedictione eadem in alterum tranſmuta naturam, in dilecti tui Raynerii rememorationem, ut omnibus accipientibus vita augeatur temporalis, expolſu omni moleſtia corporali, & confortetur etiam vita ſpiritualis. Tu Domine Deus paviſti Heliam juxta torrentem Carith, pane per corvos, (ſubmiſſo); & aqua poraſti eum, & ejus permanſit in ſanitate corpus; benedic etiam hunc, B qui idem ipſe ea, panem hunc, & aquam, ut omnes accipientes permaneant in ſanitate omni remota ægritudine. Tu Domine Deus Eliſæo tribuiſti, ut de viginti panibus centum homines ſatiaret, & ſuperfuit: da nunc tuam de cœlis benedictionem in hoc pane, ut totum infirmantium corpus ſit ſanum. Accedant omnes Angeli tui, & Archangeli tui, Throni, Dominationes, Principatus, & Poteſtates, Virtutes, Cherubin & Seraphin: & levantes manus ad te Deum Vivum creatorem eorum, roſuodant in hoc pane ſanitatis benedictionem. Accedat Dei genitrix Virgo, & ſua hic germinet ſanitatem gratia. Adſint Patriarchæ, & Prophetæ, Apoſtoli omnes, Martyres, Confeſſores, Eremitæ, & ſancti omnes, & ſanctæ Dei, & in iſto pane ſuam præſtent benedictionem, ad percipiendam plenam ſanitatem. Amen, amen, amen; Fiat, fiat, fiat; ſemper ſuper ipſum panem faciens Domini Crucem. Si in turba eſt panis benedictio, ſignabis a longe; & reſpondebat populus, Amen, ad unamquamque panis, & aquæ benedictionem.

aliaque in aliis miracula,

Innocentius; S. Raynerum;

& Sanctos omnes;

86 Poſt hanc panis gratiam, ſi vis alicui infirmo dari ſpecialiter, tolles de ipſo pane tria fruſtula panis, & in palma ſiniſtra recondis, ea ſignando tua dextra, dicens ita: Domine Deus, qui es unus, nec tribus in perſonis diviſus, benedic panem iſtum, Pater, cum Filio, & Spiritu ſancto tuo. Infirmus, qui exinde guſtaverit, de cetero nullam patiatur moleſtiam in carne ſua, neque aliquam vexationem, vel etiam febrem; ſed recipiat, Domine Deus, perfectam ſanitatem in omnibus ſuis membris. Tu Domine domineantium, qui ipſi fideli tuo Abrahæ tuam trinitatem, & unitatem in Angelis tuis monſtraſti; qui tres vidit, & unam adoravit, vidit & gaviſus eſt; per tuam ineffabilem Trinitatem, in hoc tuo pane ſanctificato, tribus fruſtulis diviſo, tuam adauge & conſumma benedictionem, ut omnes accipientes, per te Deum unum & trinum, conſequantur omnium membrorum ſuorum medelam, & ſanitatem. Amen, amen, amen. Fiat, fiat, fiat. Qui has benedictiones puro corde, & lorente protulerit (mirabile dictu, ſed mirabilius factu) & aqua ſæpe in vinum convertetur, accipietque efficaciam ab Altiſſimo, ut per panem, & aquam, quæ in aliam D tranſibunt naturam, ægrotantes ſine numero BENINſanentur, & panis, & aqua in ſe non corrumCASA pentur. EX Ms.

triplicatur utriuſque ſic benedictio,

uſus, & fructus.

87 Tempus itaque eſt, ut ad quædam miracula, quæ nobiſcum fecit in terris, & poſtea corporis poſt migrationem egit de cælis, jam nunc veniamus. Quæ quidem non, ut ordine facta ſunt, ſcripſimus, ſed ut fieri ab eo vidimus, vel qui ab eo curati ſunt, vel eorum patres, vel matres, qui vel quæ hoc viderunt, nobis recitaverunt, ad virtutis exemplum percipiendæ, vobis in veritate aperiemus. *Poſt talem propoſitionem, quem deberent ſequi miracula, hic omiſſis, ad mortem, & ſepulturam ſancti tranſit Auctor; ac deinde ſubjungit miracula, & quidem nullo ordine, miſcens ea, quæ ante, cum iis, quæ poſt mortem facta ſunt. Id cum valde incongruum videatur, excerpo, & tribus ſequentibus capitibus refero miracula ante mortem facta. Ordinem, quo quæque ſcripta ſunt, videre, qui voluerit, conſulat Elenchum titulorum poſt Prolegum.* E

CAPUT VIII.

Quædam miracula, a ſancto dum viveret, Piſis patrata.

a Sedatur tempeſtas per aquam ab eo benedictam b

88 BEninceſa e, Canonicus & Diaconus, dum eſſet apud S. Vitum coram B. Raynerio, fuit ibi juvenis, qui renunciavit ei hoc miraculum magnum. Erant duæ naves in partibus Romaniæ b in maxima tempeſtate: una quarum cum omnibus hominibus diſparuit, ipſi autem, qui erant in alia navi in eodem periculo erant, & iſte unus erat ex illis. Unus ex eis dixit ſociis ſe habere de aqua benedicta Beati Raynerii. Dixerunt ei ſocii, ut projceret illam in mare, ſi forte Deus remitteret ipſam tempeſtatem: qua projecta facta eſt tranquillitas maxima, ac ſi oumquam eſſet motum mare, & ſalvati ſunt. F

c Puer mortuus reſuſcitatur;

89 Lambertus c laniſta de S. Georgio, de Porta Maris, habebat unicum filium, qui propter fluxum diſenteriæ in extremis laborabat. Tandem dixit puer patri ſuo prædicto: Pater, duc me ad S. Raynerium, & ſalvus ero. Pater eum quodam fratre ſuo dum puerum ferrent, mortuus eſt, eum veniſſent juxta domum Richuneh. Tunc pater dixit fratri ſuo, Puer mortuus eſt, redeamus. Reſpondit ei frater ejus; Poſtquam puer dixit, Sanus ero, portemus eum homini Dei, & videamus quid ſit. Itaque portaverunt ad S. Vitum. Tunc B. Raynerius dixit eis: Puer iſte mortuus eſt. Reſpondernnt ei; Ideo tulimus eum ad vos, quia puer dixit, quod ſi ferremus eum ad vos, ſanus eſſet. Tunc B. Raynerius cum cultello aperuit dentes ejus, & de ſputo poſuit in ore pueri, & oſcitavit in os pueri ter; & confeſtim puer vocavit patrem. Tunc B. Raynerius præcepit patri ejus, hoc (nemini) d ut diceret, quia die craſtina puer iſte ſanus erit, ſicut unquam fuit: quod & ita factum eſt. Altera die ante ivit pues ad tabernam, quam ſur-

qui ſe ad ſanctum differri petierat.

d

A ſurgeret pater ejus de lecto: rumor tamen exiit per civitatem, quod B. Raynerius ſuſcitaſſet mortuum puerum. Tunc pater intra ſe dixit: niſi propalavero hoc, poſtquam populus dicit hoc, forte Deus auferet eum mihi: & tunc duxit puerum ad videndum per Civitatem juxta Arnum, dicens, velle ſe jurare, quia mortuum portaverat ipſum ad B. Raynerium.

PENINCASA EXMT.

Dæmonia pueris duobus herbam faciendam infeſtat.

92 Duo homines morabantur in Burgo S. Viti, quiſque habens filium ſuum, quos mittebant ſimul ad herbam faciendam ad pabulum equorum. Qui pueri quacumque vellent ſreare herbam, ſtatim lapides, & glebæ projiciebantur ſuper eos, itaut pueri fugerent, & ſine herba reverterentur. Tunc patres eorum verberabant eos, quia dicebant eos lodere ſimul. Tandem patres eorum credentes illis, tulerunt arma ſua, & iverunt cum pueris pro herba, ut ſcirent, qui eſſent, qui projicerent lapides, & glebas ſuper B pueros. Cum pueri cœpiſſent ſecare, ſtatim lapides, & glebæ projectæ ſunt contra patres, & pueros, & ita aufugerunt, non videntes, quis projicerat contra eos; & ſic venerunt ad B. Raynerium, & dixerunt omnem eventum rei. Tunc B. Raynerius benedixit pueris, & dedit eis bibere aquam benedictam, & panem benedictum ad manducandum: & talem ſententiam contra dæmones dedit, ut ſi lapides, vel glebas, vel aliquid aliud projicerent contra pueros, de cætero in luſeroum deſcenderent, & iode non exirent uſque ad diem judicii: fuerunt pueri facere herbam, & numquam amplius eis evenit.

Juſſa ſanctæ compeſcuntur:

Sanatur Epiſcopiſſa eos,

91 Presbyter Rolandus de Caſaggio-regio graviter muleſtabatur a gotta caduca, & ſæpe in nocte, ita ut nullus valeret jacere in camera, ubi jacebat, eum eo. Venit igitur ad S. Raynerium apud S. Vitum. Tunc Beatus Raynerius dixit ei: Si credis, quod Dominus miſit me pro ſalute veſtra, ſanus eris. Reſpondit: Firmiter credo. Tunc ſignavit eum ſigno S. Crucis, & dedit ei aquam benedictam bibere, & panem benedictum ſumere. Mirabile dictu! Certificavit eum C B. Raynerius, quod amplius infirmitatem illam non haberet, & numquam amplius habuit; & præcepit ei, ut publice non diceret; oc qui erant increduli, majori afflingerentur livore, & culpa. Multi quærentes qualiter ſanus factus eſſet habentes eamdem infirmitatem, ſecreto miſit eos ad B. Raynerium, & curati ſunt ſimiliter.

Curat Sanctus collí ſcrofulas,

& fiſtulam noſtrum

92 Filios Benenati quondam Termicii habebat totum collum plenum ſcrofulis fiſtulatis. Ductus eſt igitur ad S. Raynerium, qui ſignavit, & benedixit ſcrofulas, & exſpuit ſuper eas. Et infra octo dies ita deterſæ ſunt de collo toto, acſi numquam faiſſent ibi. Repertus quondam Bellandi habebat filium pauculum, qui habebat fiſtulam in digito mediano, ita quod non poterat aurari a medicis. Dixit itaque prædicto Reperto Raynerius quidam quondam Bucciæ durz; vade ad B. Raynerium apud S. Vitum, & fac digitum benedici, & ſtatim curabitur. Nam alia die benedixit quemdam puerum, qui habebat eamdem infirmitatem, & ſtatim curatus fuit. Unde prædictus Repertos duxit filium ſuum ad S. Raynerium, qui benedixit digitum pueri, & ſuper ipſum digitum exſpuit, & faſciavit illum; & præcepit patri pueri, ut non duſaſciaret digitum pueri, uſque dum alia die in ſera reduceret ad eum puerum: quod & factum eſt. Alio die dum duſaſciaret digitum pueri coram B. Raynerio, inventus eſt digitus ſanus *& pedis;* perfecte. Boccius, de eccleſia S. Petri ad Yſchiam, habebat filium habentem fiſtolam in pede, unde non poterat curari. Duxit ergo filium ſuum ad Sanctum Raynerium, qui ſpuit ſuper pedem infirmum, ipſumque faſciavit. Alia autem die inventus eſt pes perfecte ſanatus. D

Sanguinis fluxum ſiſtit,

93 Filia Travallii, nomine Joliccina, patiebatur fluxum ſanguinis per tres menſes, & non remanebat in ea ſanguis. Miſit igitur ad S. Vitum ad Beatum Raynerium pro aqua benedicta ejus, bibit ea ea, & conſeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus. Quidam nomine Calabrica patiebatur ſcrofulas fiſtulatas in collo, pectore, & brachiis. Ivit igitur ad B. Raynerium ad S. Vitum, & impreſſit ei ſignum vivi- E cæ Crucis ſuper eas B. Raynerius, & ſputum poſuit ſuper eas, & dixit ei: Vade, quia ſa- *ſcrofulas,* beris, & ſi non unoc. Poſt aliqua tempora ſanus integre factus eſt: unde poſtea per multa tempora manſit in ſervitio tumbæ ejus devotiſſime. Quædam mulier de Planuſia clinica, tota corpore paralyſi reſoluta, portata eſt u viris coram B. Raynerio apud S. Vitum, præſente Abbate Montis Chriſti cum duobus ſuis Monachis. B. Raynerius benedixit eam ſalviſicæ Crucis vexillo, & aquam benedictam a ſe, & panem benedictum dedit ei, quibus acceptis juſſit illi ſurgere. Qua hæſitante præce- *paralyſim* pit ei, ut ſurgeret, & iret, & referret gratias Deo, & B. Vito coram altari ejus. Nec mora, coram Abbate Montis Chriſti, & Monachis ſuis, præceptum ſecuta eſt obedientia: conſolidato tutu corpore, & plantis, ſurrexit vadens ad altare, & referens gratias Deu & B. Raynerio, & B. Vito.

Item pleureſim ineuti cubitum eunti ſanat,

94 Henricus Romellæ patiebatur pleureſim, F deficiebatque ſpiritus in eu, propter puocturam, & dolorem pleureſis. Ille ſemper lavoebat nomen Rayueri. Bernardus quondam Maragonus ibi erat præſens, & dixit ei: Tu maguam fidem habes in homine iſto. Henricus prædictus volebat mittere pro aqua ejus benedicta ad S. Vitum: prædictus Bernardos dixit ei: Mitte, poſtquam tantam fidem habes in eo; ſed non ſpuat ibi. Reſpondit; ego fidem habeo in eo, quia quæ ſunt ejus me liberabuot. Miſit Portatellam, eum famulo ſuo Flumine nomioa, ad Beatum Raynerium pro aqua benedicta. Qui benedicens aquam dixit: dictom eſt mihi io aure quæcumque peccata erant dicti Henrici. Et dixit B. Raynerius *de occulto peccato confitendo monuit.* Portatellæ: Vade: & die ad eum, quia cras veuiut ad eum Archipresbyter, & illud peccatum, quod non volt confiteri, illud confitebitur ei primum. Sieque factum eſt alia die: & dedit ei Raynerius de corrigia ſua, ut eum cingeret: & fuit ibi da capillis ſuis, & ſelavina ſua; & dixit, quod poneret ſuper apoſtema pleureſis, & numquam dubitarent, quin ſanus eſſet. Et ſimiliter miſit ei aquam benedictam, & panem; & aſſumptis illis, & corrigia, poſuit ſuper pleureſim. Mirandum

valde!

A valde? Omnibus mediciniis ablatis, ſtatim factum eſt apoſtema, & copioſe cœpit exceare
u ſaniem, & dolor fugit ad aochas e; & ſtatim appoſuit ibi corrigiam, & omnino ceſſavit dolor, & ſtatim poſt ſanus factus eſt.

ANNOTATA D. P.

a *Omnino hic cenſenda eſt alias ab Auctori, fortaſſis* Benincaſa de Benincaſis, *quem ſchiſmatici anno 1367. in ſedem intruſerant; cum Villanius, Barbaroſſæ fauori cedens, & Pontificiis partibus conſtanter inhæreus, uitro in Gergoniam inſulam exulatum abiiſſet. Vide* Ughellum *tom. 3. col. 468. & quomodo intruſam Alexander* III. *ladens in ejus nomine*, Maliocaſam *vocaverit*.

B b Romaniam, *hic puto intelligi Æmiliam, Italiæ prouinciam ad mare Adriaticum, adeoque in hoc mari rerum actam; vulgo ea dicitur* Romaniola; *aliàs tamen* Romania *dicitur, vel Græcia, vel ſaltem Conſtantinopoli circumjecta Thracia*.

c Laniſta *Latinis proprie eſt, Gladiatorum præfectus, & inſtructor: hic vero pro* Lanione *accipitur: utergat a laniando ſic dictus: id patet infra num.* 177.

d *Omnino addenda videtur hæc vocula ad ſenſum perficiendum: nec enim credibile eſt ſanctum ipſum id juſſiſſe propalari, ſed potius celari*.

e Auchæ *Gallice* Hanches, *coxendices*.

CAPUT IX.

Vinctis captiviſque libertas, ſanitas variis ægris reddita, miracula alia.

C 95 BEntivegna, filius Ildebrandi Geugi, dom vellet ire negotiatum ſulcando mare, ivit ad S. Virum ad B. Raynerium, ut prius benedictione ejus munitus incederet. Qua accepta, dans ei ad portandum aquam benedictam, & panem, dixit ei S. Raynerius: Ecce vade ſecurus, quia nulli poterunt te retinere contra voluntatem tuam. Prædictus juvenis factus ſecuus, hilaris iter ſuum cœpit, per multas eundo multo tempore terras. Venit tandem Tunicbium
a a cum ſocio ſuis viginti quinque, ubi obſeſſi ſunt
b u Mathemutis *b* cum Sarracenis. Prædictus tamen Bentivegna cum uno Januenſe ductus eſt ab eiſdem in Africam aliquis ſociis remanentibus Tunichii. Cœperunt autem Mathemuti obſidere *c* Africam. Et iſti duo prædicti poſiti ſant io catenis ferreis. Fuerant jam in catcois viginti quinque diebus. Tunc prædictus Bentivegna dixit Januenſi: Voveamus nos S. Raynerio, ut eripiat nos de iſtis catenis: quod & fecerunt: Deo hoc cœlitus faciente. Jactata eſt ſtatim ſagitta de civitate Africa Mathemutis, cum brevi ſcripto litteris latinis. Tunc Ammira Mommimus *d* juſſit vocari iſtum Bentivegnam, ut legeret eis breve illud, cum multi eſſent io exercitu ſuo e Mar-

Benedictione & cuiuſdam ſancti munitus.

captiuſque in Africa, inuocato illo,

garizati, qui bene ſciebant legere, & exponere. D Reſpundit Bentivegna; non veniam, niſi mihi, & ſocio catenæ detrahantur: non enim vadit aliquis captus ante ipſum, quin vel fiat Sarracenus, vel occidatus, ſi non fit. Ducti ſunt itaque ſine catcois, ut legerent breve. Legit autem breve ante Priorem ipſius Ammiræ: ſtabat ſine catenis in exercitu, ſed reverti non poterat.

96 De cei ſeria multa intermittimus, quia venimus ad id, quod B. Rayuerius ei prædixit. Voverunt itaque le B. Raynerio, ut poſſent reverti in terram ſuam. In ſequenti nocte apparuit huic Bentivegnæ per viſionem B. Raynerius, dicens ei: alacri animo eſto, & vade hodie ante Ammiram, & audies unde lætabeais, & tibi faciet, quod alis adhuc non fecit. Iſte dicebat etiam, quia & oculis corporis vidit eum tunc. Ivit itaque ad Ammiram Mumminum ea die intrepidus, & locutus E eſt ei de liberatione ſua. Prædictus Ammira convocavit ſeptem ſcoes, & dixit eis, ut darent ſeotentiam, ſi mori deberet iſte, qui iverat ante eum. Reſponderunt; Non debet mori, quia eſt de habeotibus pacem nobiſcum, & omnia ſua debeot ei reſtitui. Tunc Dominus donavit ei mille Byzautios, & dedit litteras ut omoia ſua ei reſtituerentur: ſicque factom eſt. Agamos gratias Deo, & B. Rayoerio de libertate hujus tam proſpera. De pane, & aqua beoedicta, quam portavit ſecom, multos curavit Sarracenos a febribus, & aliis infirmitatibus: unde laudabilis nimis Deus, qui B. Raynerium, etiam inter Sarracenos, glorificat. *f* Hoc miraculum tam *f* grande infinitis patuit.

97 Jolitta, ſoror Epiſcopelli de eccleſia S. Ambroſii, ivit ad B. Raynerium ad S. Andream, cum viro ſuo, & alia muliere, & matre ſua, jam facto ſero. Cum autem peaveoiſſet ad eccleſiam, invecrunt valvas ferratas ipſius eccleſiæ. Pulſantes fortiter, & impingentes in valvas, intrare non potuerunt. Prædicta Jolitta dixit matri; Poſtquam intrasa uon poſſumus, ne & vos, & ſtate com converſis mulieribus *g* aſſiſtivis, quæ *g* hic ſunt, quia ego nunquam ſum receſſura hinc, F niſi B. Raynerium videam. Tunc illi euntes ipſa appodiavit ſe portis, & dixit: B. Rayneri adjuva me, & mecum ſis. Tunc portæ, quod valde eſt mirabile, cœpeauot ſub ſpatulis ejus cedere, & omnino apertæ ſunt. Tunc valde læta de miraculo, magna voce virum ſuum, & reliquas conclamavit. Qui videntes tam ſtupendum miraculum, læti eccleſiam ingrediontur. Beatus itaque Raynerius, cum jaceret in eccleſia, audivit per eccleſiam eos ambulantes; & venit ad eos, quærens ab eis, quomodo eccleſiam intraſſent. Narravit Jolitta rem geſtam, & retulit ipſe gratias Deo. Benediait eos, & mitro repleti ſunt odore. Narravit hæc, quod vir tunc mirum ſenſarit odorem, qui corpore ſuo molium infirmabatur, putans ub hnoc odorem debere liberari. Coi B. Raynerius reſpondit: Ne putes, quod ſanetur: erit quippe anima ejus boni odoris Deo, ſed ipſe nequaquam ſanabitur. Qui numquam ſanatur eſt, ſed io eadem die vergenit anni, ſicut Beatus Raynerius dixerat, ad Dominom migravit. Hæc nobis Jolittu aetulit, præſente muliere, quæ ſecum fuit ibi.

& anulo dimiſſus

Mulier volens ad Sanctum intrare ſuo eccleſiam clauſam,

impetrat ut ea ultro reſeretur.

virum tamen ſuum non ſanatum dixit, ſed ægrum.

A RANIN-CASA AX MS.

98 Erat ancilla quædam, nomine Maſtajola Albertini Teati, de eccleſia S. Simonis Portæ maria: hanc Dominus ſuus miſerat catenam ferream in utroque crure, & affixerat ipſam catenam cum *b* ſpanalibus acutis in ligno, ut nullatenus ſe inde movere poſſet. Hæc dum ſic coarctata eſſet, cœpit dicere: Deus ſancti & Domini Rayuerii, ſolve me ab hac catena, per quem, & propter quem multa aſſidue facis mirabilia. Manebat autem tunc B. Raynerius apud S. Vitum, & res mira accidit. *i* Accepit Stiecatellos de terra, & cœpit mittere ſub bullas *k* acutorum, & ſtatim proſilierunt. Illa ſtupens miraculum remiſit acutos in eadem foramina, donec in nocte fugeret ad S. Raynerium, referre gratias Deo: & in nocte facta, ſemper invocans B. Raynerium, exiit de domo cum catena, & nemo eam ſenſit: & catena ita perdidit ſonum, ac ſi de aliquo metallo non eſſet. Venit itaque ad S. Vitum, & tetigit portas atrii. Janitor, quaſi paB ratus ſtaret ad eam recipiendam, ſtatim ei aperuit; & cauſa audita, miſit eam ſtare cum uxore Caciopoli, quæ tunc infirmabatur ibi, donec dies illuceſceret, & tunc diceret Beato Raynerio. Officio noctis peracto venit ad eam cum Monachis B. Raynerius, videnſque eam poſitam in munitiſſima catena, cauſa itineris illuc audita, *l* cœpit & petimus Raynerius tuppam catenæ manu tangere, coram Monachis dicens; Videamus, ſi velit Deus eam ſolvere ab his vinculis. O immenſe Deus, cujus omnia obediunt voluntati! Mus ſpelæolum *m* proceſſit de tuppa, & traxit mulier catenas, (omnibus) dantibus Deo gratias de tanto miraculo.

99 Poſtea miſit S. Raynerius de Aqua pro Domina ejus, quæ recuſabat ad eum venire, dicens, quod jam præcipiet mihi, ut faciam eam liberam. Tandem ſuaſa a nuntio venit: reddidit igitur ei ancillam Beatus Raynerius data ab ea fide Chriſtianitatis, & dato oſculo ſancto Chriſti vice, quod non amplius eam in compedibus tota C vita ſua poneret. Et dixit Domina illius adjiciens almus Raynerius: Quia non recognoviſti ancillam tuam in Chriſto eſſe ſororem tuam, ſed duriter egiſti adverſus eam, ecce ob hoc verberaberis a Deo duriter. Infra illos tres dies Maritus (navim) rupit in mari, & omnia, quæ ſecum habebat, perdidit, & filia ejus mortua eſt in menſe illo; & amiſit triginta novem libras de duc ejuſdem filiæ, & vir ejus mortuus eſt anno illo. Hæc nobis retulit ipſa ancilla, jam facta libera, plorans ad Tumbam B. Rayneri. Referamus immenſas Deo gratias, qui & tanta per ſervum ſuum operatus eſt, & per ejus vera, & ineffabilia ſatut, & ipſi ſervo ejus reverentiam exhibeamus, quia tantum (eum) diligit Deus, & Dominus.

100 Adaleta, uxor Urſeoli, ivit ad B. Raynerium ad S. Vitum portans ſecum quemdam urceolum, opere Saracenico factum, pleoum aqua ab eo benedicenda. Quæ cum videret, quia de ſputo ponebat in aqua benedicenda in vaſis aliorum (rogabatur a multis ſiquidem ut hoc faceret; & quia caritas omnia ſperat, omnia credit, exiſtimabat ſic velle omnes; & ideo in omnibus vaſculis ſic ponebat) prædicta hæc videns dixit intra ſe; Nunquam mihi benedicet meam aquam. Poſuit itaque hanc aquam in vaſe ſuo D ſuper quamdam arcam, quam potuit videre B. Rayuerius. Audito rem mirabilem. Statim tota aqua illa exiit ex vaſe illo plumbato inferius, Quod aſpiciens B. Raynerius ſubriſit: ſcivit namque hoc a ſpiritu ſancto: & dixit mulieri: Gitta, Vade, tolle vas tuum: & ſimiliter molieri dicenti ei, quod vacuum eſſet. Illa hoc valde admirans obſtupuit, cum vas eſſet firmiſſimum, & quaſi lapideum. Dixit itaque B. Raynerius; Vade, reimpleque, quia (modica) fides tua hoc fecit. Illa excuſans ſe ajebat: Propter ſputum, quod ibi apponebatur, non tuli ante vos ad benedicendum. Portavit prædicta Gisla ipſum idem vas, aqua plenum, ad benedicendum. Quo benedicto, imo aqua ipſa benedicta, ſuſtinuit vas aquam in ſe, ſicut prius faciebat, ita ut nec ſtilla a quacumque parte aquæ de vaſe ipſo erumpiſſet. Laudemus itaque Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, in cujus nomine beatiſ- E ſimus Raynerius de aqua, omnia faciebat; qui nec poros apertos habentia aperit, propter ſervum ſuum, tanquam ſi eſſent fracta. Caveamus itaque incredulitatem, matrem omnis boni tollendi, & a Deo recedendi.

101 Buoſo Tupparius poſuit in ſuum vas aquam ad benedicendum. Aquam ipſe ſuis manibus hauſit; hanc benedictam domum reveait, & in arca ſua repoſuit. Alia die ait uni de pueris ſuis: Vade, affer mihi de aqua viri Dei, ut ex ea bibamus, pro ſanitate corporis, & animæ. Qua jo vaſe vitreo allata, erat vinum factum aqua miri odoris, & aurei vividique coloris, & optimi ſaporis. Tunc Buoſo ait puero; Hæc non eſt illa aqua, quam poſui in arca: vade cito, & fer vas ipſum ad me cum aqua, quæ eſt ibi. Quod & factum eſt. Reperit autem vinum ſuptadictæ individuitatis: de quo dedit gloriam Deo, qui talia operatur ad honorem ſervi ſui, & renovat miraculum, quod per ſemetipſum dignatus eſt in cuptis operari. Perplurimis autem ipſe Buoſo Tuppatius ostravit, & F prædicavit.

ancilla, crudeliter ab heris ſuis catenata.

i k *miraculoſa punitatur.*

ſervatur Janitor Janitore

l *m* *aqua ſic benedicta in vinum convertitur.*

& Dominis ſub cautione reddiſur.

cum prædictione pœnæ inminentis.

Vas volumvis aquam ſibi cum ſputo benedici.

ANNOTATA D. P.

a *Tunichium alias Tunetum vulgo Tunes portas Africa.*

b *Forſan legendum Mahumetanis; nihil tamen mutu.*

c *Seu potius aliquam in Africa civitatem ea-tenus liberam.*

d Amyras, Amiramummiaus, *corrupte* Miramolinus, *titulus & nomen Principis ſupremi inter Saracenos.*

e Margarizare, *eſt ejurata Chriſti fide ad Mahometiſmum tranſire.*

f *Veroſimile eſt liberationem prædictam, morte ſaulti poſterierem eſſe, ad viventis tamen miraculu viſa eſt referenda.*

g Aſſiſticiæ *hic videntur dici quaſi* Manſionariæ, *quia, vel juxta eccleſiam morabantur, vel aſſiſtebant ad miniſteria ei neceſſaria.*

h Spanoale *derivatum (uti puto) a* Spanga, *quod*

A *quod eſt fibula: hic vero videtur poni pro clava, qua immiſſo claudantur pedica, & arctiſſime adſtringuntur, a Teutonico* Spannen, *tendere, arctare.*

i Sticcatellus, *aſſula lignea, niſi fallor, a Teutonico* Stik, Stek.

k Bullæ acutorum *ſunt (ut reor) capita ſpannaliũm prædictorum.*

l Toppa *id eſt, ſera catena, Italis* Toppa.

m Speldolus, *uncus, per quem carna ſera committũr: a Teutonica* Spelde, *ſpinula, aſcula.*

CAPUT X.

Adjuti captivi, naufragantes, infirmi.

B

Ad invocationem S. Raynerii ſedatur tempeſtas.

102 UGutio, nepos Gulielmetti quondam Raynaldi, dum rediret de Sicilia, eum ſociis ſuis in navi, orta eſt prævalida maris tempeſtas, qui vovebant ſe ſanctis multis, & non eas audiebat eos Deus. Iſte ſolus Ugutio dixit: Domini mei, & ſocii, ego me voveo B. Raynerio, ut Deus propter eum det nobis quietum mare: & ego veſtitu lineo ibo ad eum ad S. Vitum diſcalceatus, referre gratias. Quid magni, Fratres, propter ſervum ſuum, & ſanctiſſimum Raynerium tunc Deus fecit navi, & hominibus in ea? ſubito tanta tranquillitas in mari facta eſt, ac ſi mare piſcina factum eſſet. Complevit itaque iſte Ugutio votum ſuum, nam lineo indutus eſt, & diſcalceatus venit ad B. Raynerium, & dixit ei. Quia Deus fidem de me tibi donavit, æquum eſt, ut de rebus noſtris habeas in tuta mentum tui; deditque ei de capillis ſuis, & Sclavina, ut ſecum ferret in itinetibus ſuis.

C

Captivus apud Sarracenos,

103 Alio quoque tempore, dum Ugutio ſupradictus peragraret Thuniſim, captus eſt in partibus Sardiniæ cum ſuis ſociis, & navi, in ſecunda feria hebdomadæ, a galeis Deniæ Sarraceni: & erant cum timore perdendi capita ſua. Tunc iſte Ugutio, confiſus de rebus S. Raynerii, quas ſecum habebat, invocabat ſæpe ipſum, ut eſſet in ſui, & ſociorum adjutorium. Dedit ergo ei Deus gratiam in conſpectu cujuſdam Sarraceni, qui patiebatur combuſturam, propter ſervum ſuum Raynerium, qui ducebat eum ſemper ſecum ad ſanandum combuſturam illam. Iſte Ugutio ſemper habebat in ore ſuo S. Raynerium, ut eum traheret de illa captione. Veniente die octavo, ideſt ſecunda feria, in ipſa nocte ſemper invocabat S. Raynerium, ut fugere poſſet intrepidus. Die facta octava cœpit dicere ſociis: Ego hodie recedo a vobis, quia ego habeo de rebus, quas dedit mihi B. Raynerius; & in veritate hodie erit mihi adjutor, & recedam a vobis. Si vultis venire mecum, venite. At ipſi cœperunt increpare eum, ne amplius hoc verbum exiret ab ore ejus, quia ipſe & ipſi ob hoc poterant amittere capita. Qui dixit eis: In veritate ſciatis, quia ita erit hodie, ut jam dixi vobis.

qui prædicit mortem,

104 Parvo ſpatio temporis ubhibito ecce Sarracenus vocavit eum pro combuſtura ſua, ut iret ſecum foras. Quod & factum eſt. Dixit ergo huic Sarraceno, ut ipſe Ugutio abluceret ſuum caput, qui renuit. Sarraceno autem cœpit ſibimet abluere. Iſte, in mente ſemper habens B. Raynerium, aſcendit quoddam ſaum, remotum a Sarraceno pluſquam jactus eſt lapidis, dicens; S. Rayneri modo adjuva me. Sarracenus videns eum ſuper rupem, vocavit eum, ut rediret. Reſpondit ille: Non redeo amplius. Tunc Sarracenus cucurrit poſt eum, ſed ejus curſus nihil valuit. Potuit Ugutio interficiſſe eum, ſed pepercit ei, & propter ſocios ſuos, & propterea quia gratiam exhibuerat ei. Vidſentibus cunctis receſſit ab eis, ſemper invocans B. Raynerium; nulluſque potuit eum inſequi: ſicque pervenit ad locum, qui dicitur Portus-turrium, & nunciavit hoc hominibus noſtris, qui erant in portu, & duabus galeis, quæ erant in portu. Tunc noſtri, eum ſtrenue præparaſſent ſe, cum plattis *a* galeis & duabus noſtris galeis, venerunt poſt eas, & fugaverunt eas. Cœperunt tamen multos Sarracenos, & urvem onuſtam mercibus, quæ omnia portaverunt ad civitatem noſtram Piſas. Laudemus omnes ſimul Deum, qui ita eripuit captivum ſuum, clamantem ſervum ſanctumque ſuum Raynerium, de tam dira captione, & qui trophæum dedit noſtris de ipſis Sarracenis.

a

D

BENIN. CASA. ex MS. *liber exuallis ad annum Teſtanti.*

E

quæ redditi cum ſpoliis.

curantur ſcrophulæ.

105 Paganus nobilis civis, de eccleſia S. Sebaſtiani in Kinſica, filium habebat habentem ſcrophulas tres, ſcrophulas duas ab utraque parte gulæ, & tertiam in collo. Duxit itaque eum ad S. Andream, & dedit eum ſignandum ſuper ſcrophulas B. Raynerio. Poſt pauciſſimum tempus in una ſcrophularum oata eſt pauciſſima oaſcentia ſub gula; & exinde defluens humor ſanavit omnes alias, ab invicem diſtantes. Quibus deletis, naſcentia diſparuit: & ſic per benedictionem B. Raynerii modico tempore puer convaluit. Hoc fuit de primis ejus miraculis, & hæc omnia dominus Pagsnus, pueri pater, nobis narravit.

F

illuminatur cæca.

106 Quædam mulier, nomine Maona, neptis Gerardi fabri baculi, & ſervientis nobiſcum tumbæ, imo ipſi Beatiſſimo Raynerio, ivit, ducta a patre ſuo, ad S. Raynerium ad cellam S. Viti, ad manus illam trahente, ſiquidem lumen oculorum amiſerat. Patiebatur namque guttam in oculis, quæ dicitur vulgo *b* fanalia, unde & apertis oculis, & lucentibus nihil videbat. Hanc almus Raynerius conſignavit, & oculos ejus, expuens in oculis ejuſdem (mirabilis omnicreator Chriſte Jeſu, qui per iſtum ſervum tuum, huc ad nos miſſum pro noſtra ſalute, tuorum ſocis memoriam mirabilium) quæ a patre ſuo tracta per manum ad B. Raynerium, lumine oculorum plene recepto, abſque ductore ſuam remeavit in domum.

b

curatur dolor ſtomachi,

107 Ermellina Ricia, uxor Pauli qu. Ugonis Ebriaci, vexabatur aſſidue gravi moleſtia doluris ſtomachi. Contigit eam cum aliis ad S. Vitum mulieribus ire, ubi graviſſimo ſtomachi dolore intercepta eſt: dictumque eſt S. Raynerio, qui nequam a ſe benedictam eum pane daret ei, poſt eorum aſſumptionem illico convaluit, nec unquam amplius dolorem ſtomachi ſenſit. Hæc oculis prædicta Ermellina coram tumba B. Raynerii, nobilis utique mulier, multis audientibus retulit.

A 108 Albertus quondam Ubaldini, qu. Adaldi, nobilis civis desuper portam Bosi, habebat filium parvulum, quem tenere diligebat; qui grari detinebatur infirmitate, videlicet febre, ita ut neque lac, neque cibum sumeret. Discalciatus igitur pedibus ipse, & uxor ejusdem pueri ipsius mater, portaverunt eum quodam seru ad B. Raynerium ad S. Vitum. Tunc simul quædam ricina eorum, Mincelli uxor, discalciata portarit cum eis quemdam suum filium ad eumdem S. Raynerium, qui ab infantia stomachi dolore sic vexabatur, ut fere per singulas cum aceiperet horas, projiciens se de collo in cujus esset; ideoque oce ad nutriendum alicui hujusc dari poterat. Cum igitur B. Raynerius benediceret pucrum prædicti nobilis Alberti pro febre tollenda; puer prædicti Mincelli de collo matris suæ projecit se super B. Raynerium, repente stomachi dolore tactus. Quod B. Rayuerius admitans, interrogarit B matrem pueri, quare hoc puero accidisset. Quæ, sicut superius dictum est, infirmitatem pueri narravit, & ab infantia detentum adjecit. Tunc B. Raynerius, forsom aspiciens elevatis oculis, Patrem orarit Deum, ut ab hac, quam dixi, infirmitate puerum dignarerur liberare. Et qoia *Ps. 33. 16.* dictum est per peophetam dicentem; Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum; miseratione dirina propitiante, facto signo Crucis super utrumque puerum, per sanctissimum Raynerium, nec puer Alberti febre amplius tactus est, ita ut alia die cum aliis luderet pueris; nec Miocelli filius eainde dolora stomachi quoquo modo fatigarus est.

ex capitis dolore 109 Ipse idem Albertus miles post obitum B. Rayneriigravi inquietabatur capitis dolore, nec medicorum effectum consequi poterat. Tandem ad B. Rayneri confugiens merita, fecit fieri pileom cereum ad almi Rayuerii gloriam. Quo pileo in capite Alberri prænominati posito, statim in ipsa positione pilei ita omnis capitis dolor vehemans abscessit, ac si numquam ibi passus fuisset. Hæc omnia, coram aliis hoois viris, eo nobis C narrante dedicimus.

Sanat Sanctus manum & brachii tumorem, 110 De ecclesia S. Clemeotis erat quadam mulier provectæ ætatis, nomine Bona. Hæc cum rediret a festo S. Stephani Protomartyris in nativitate Domini, posuit manum soper ligoum quoddam; & antequam reniisset domum, manus & brachium ejus, quibus lignum tetigerat, iotumuit mirabiliter, ut nihil posset operari. Permansit autem ipse rumor usque post resurrectionis Domioi Paschæ, & nullo poterat curari malagmate, vel modice. Ivit eadem ad B. Raynerium ad S. Andream, & facta Crucis benedictione super brachium atque manum, sumorem, quem nec medici, nec malagma aliquod auferre potuerant, confestim in præsenria beatissimi Rayneri Crucis benedictio, sanctissimique merita ejusdem fugavetunt. Hæc coram multis ante tumbam ejus ipsa nobis retulit.

puero a se fanato ejecerem reddit opus. tum passerculum, 111 Filios Lamberti laniftæ, quem B. Rayuerius a mortuis reduaerat, de quo supra diximus, octavo post die venit sercte sanus ad B. Raynerium, pedibus suis ad sanctum Virom cum uxore patrui, & cum aliis, præ lætitia, quia revixerat. Cumque eum B. Raynerius teneret incergenua, vidit puerulus passerem volantem, & ponentem se in tecto. Tunc puerulus ait; utinam D haberem avem illam. Et B. Raynerius, latus de puero, dixit ei; Vis, fili, habere uvem illam? Respondit puer; Etiam. Tunc B. Raynerius fignavit avem illam signo sanctæ Crucis, & statim avis illa descendit ad pedes pueri, ita facta mansueta, acsi semper fuisset mansueta. Accepit ergo eam puer, & portabat in manu sua quasi domesticam. Mirabilis Deus, qui talia operatur per servos suos.

ANNOTATA D. P.

a Plattus, *id est*, Planus, *vox pure Tuscanica diciturque de navigiis planas carinas habentibus.*

b Faoale *Italis dicitur* laterna; *an hinc tractum nomen ad oculi morbum, non divino.*

c Lauda *seu* Laus Pompeji, *vulgo* Lodi, *in Mediolanensi Ducatu, distat Pisis ferè* 170. p. m.

d *Scilicet Fredericus Æenobarbus, eo anno in* E *Italia agens, ubi ad festum Purificationis concilabulum Pisis coegerat, quo tunc destinatus fuerit Consul Pisanorum, illis adhærentium.*

CAPUT XI.

Reliqua viventis Rayneri miracula.

Mulieri cui mantellum sub concione furtim mutatum erat, 112 MUlier quædam de S. Lucia, juxta domum Ricucchi, nomine Sophia, uxor Rodulphi, venit ad S. Vitum audire prædicationem S. Raynerii, innumera ibi existeote multitudine. Cum autem esset intenta audire eum, accessit propius accepto cujusdam alterius mulieris mantello viliore, quæ erat de Villa-longa* dimisso suo, quod erat novum, & bonum, & illa mulier de Silva-longa accepit mantellum illius mulieris, quæ erat de loco S. Luciæ, non perspiciens, quod esset mantellum alterius mulieris vilius. Tunc maritus Rodulphus inspictens dixit ei: Hoc non est tuum mantellum. Illa ut conspexit non esse suum, reversa est ad sanctum Vitum, dicens in intinere; Sancte Rayneri, ego vaui ad tuam prædicatioocm: redde mihi mantellum meum: jam enim popolus omois discesserat. Mirum, quod narro. Invenit ibi mulierem de Villalonga cum viro proprio, & salutavit eos, & interrogavit eos, quid ibi expectarent. Respoodorunt, B. Raynerium. Tunc illa aspiciens frizium, quod erat in 4 tasellis mantelli sui, recognovit suum esse mantellum, & dixit illi alii mulieri; Domina, non habentis pro malo, quod dico; hoc est mantellum meum. Mulier illa erubuit, quia putabar se habere suum mantellum, & non alienum; & sic reddiderunt sibi mutuo mantella. Tunc illa molier de Villa-longa, & vir suus dixerunt: Modo tentemus, si possumos recedere domum. Iverant decies usque ad sutnum S. Viti, & non poterant plus ire, & revertebantur retro, ut ipsi referebant, ubi steterunt a tertia usqua in horam nonam. Reddito mantello teniaverunt ire, & reversi sunt domum. Mulier ista abiit ad S. Raynerium, & retulit ei grattas de mantello suo iurento; & quod illa, quæ habebat, non po-

Ipsum ori ram eo revi stuitur i

non valentes alias discoo dere, qua illud habebat

a

F

al. Sylvæ longa

A potuit excedere limites domus S. Raynerii, donec reddidit.

Sanatur manuum imbecillitas.

113 Angelus, probus vir, de curia Hermanni quondam Paganelli habebat palmas manuum ita teneras, ut non posset aliquid frangere, quin frangeretur cutis, purans habere manus lepeosas. Ivit igitur ad B. Raynerium, dum esset in corpore. Et benedixit ei manos B. Raynerius, & dixit ei. Noli timere, quia sanus es. Mira res! statim manuum pellis indurata est, & crassa facta in volis, & callosa, sicut alii homines habent; & absque offendiculo cœpit laborare eum ipsis.

Mulier curatur infans, per am. &c.

114 Uxor Rathools, cum esset puella, intrasse fenûit in os suom quasi scinifem parvum, & nesciebat quid esset. Eainde omni anno molestabatur dulore maxillæ cum tumore, aliquando pet menſem: & sic passa est per viginti annos, aliquando graviter, aliquando gravius. In ipso

B vero vigesimo anno adeo graviter passa est, ut utraque maxilla, & gula tumidissima efficeretur. Et sæpe cum cultellu aperiebantur ei dentes, ut eibum, vel potum sumeret: & dicebant eam pati infirmitatem, quæ dicitur bonan-num per contrarium, id est mal, Malan-nus. Tone cum vir suus de vita diu desperaret, & omnes, qui videbant eam, præ tumore, quem habebat;

Curatur hausto aqua Sancti.

diati prædicta uxor viru suu Rathoni, qualiter potuit, si mitteres B. Raynerium ad S. Vitum, biberem ea aqua ejus, & sanarer. Ivit itaque ipsemet vir suus, & adduxit ei de aqua prædicta: quam cum bibisset, prout potuit, statim sensit moveri in maxilla, & ascendere de maxilla quiddam, quod non poterat accipere; fugiebat enim de manu sua. Vocavit virum suum, & aspiciens vidit lapidem ascendere de maxilla ad modum

b fabæ Asianæ *b*, id est Campaniæ, quem digitis accipiens traxit. Stupendum auribus valde! Io ipsa hora recessit tumor, & sana facta est, referens gratias innumeras Deo, & Beatissimo Rayne-

C rio. Hoc ipsamet retulit nobis cum viro suu, apud S. Nicolaum de Palatino, coram Priore ejusdem loci Gregorio, qui tunc ibi degebat.

Liberatur quidam a lasiva febri,

115 Athopardus, nepos Botii, laborabat in extremis ea febri fortissimo caumate, & jam perdiderat loquelam. Tunc Botius cum aliis veneruot ad S. Raynerium ad Ecclesiam S. Viti. Rogaverunique eum, ot pru prædicto juvene oraret Deum. Beatus itaque Rayuerius, ipsis expectantibus, intravit ecclesiam B. Viti, & oravit patrem suum Deum peu juvene; & peracta

Et postea a parentibus.

oratione reversus est ad eos, & dixit: Revertimini nunc domum, & invenietis juvenem loquentem & melioratum, & sanabitur. Reversi invenerunt prædictum Athopardum, & loqoentem bene, & febrem eum dimisisse, & cuovaluit de infirmitate. Alio qooque tempore, post obitum S. Raynerii, idem Athopardus juvenis elegantia formæ, captus fuit a Præfecto Urbis Romæ, & positus in captione in oppido, quod

c dicitur Vetrallis *c*. Cumque jam diu stetisset in captione, vovit se B. Raynerio, ut si intra quindecim dies de captivitate eroeretur, donariis suis reverentiam ea hiberet rumbæ B. Raynerii. Quod & factum est. Io quindecim diebus liberatus fuit a prædicta captione, & domum reversus est.

Junii Tom. III.

116 Agnes, quædam mulier, de ecclesia S. Matthæi vit cum filio suo ad S. Vitum ad B. Rayuerium. Tunc B. Raynerius dedit de aqua benedicta a se cuidam febricitanti mulieri bibere: & eam aquam, quæ remanserat in scypho, dedit io potu filio hujus Agnetis. Tunc ista Agnes mater pueri cœpit dicere intra se; heu quare filius meus potavit aquam illam, quæ fuit (sumpta) ab ore febricitantis: jam habebit febres. Reversa est ad domom, & sicut cogitaverat, ita filio accidit, siquidem tribus mensibus passus est febres, & insuper factum est ei apostema maximum, & durum in ancha, equa mater, & filius oppido verebantur. Dixit ergo mater intra se; Nimia stulta usque ounc sum, quod non sum reversa cum meo filio ad B. Raynerium, ducens mecum puerum. Venit igitur ad eum, referens ei omnia, quæ sibi acciderant. Respondit B. Rayuerius: Tua dubitatio ad hoc perduxit te, & modica tua fides se merfit. Tunc Beatus Vit dedit de aqua benedicta a se filio ejus, & dentibus attrectavit apostema, quod erat in ancha ter. Gaudeamus omnes, quia oode marer & filius desperaverant, consecutus est filius sanitatem, ita ut febres filium dimiserint; & apostema validum & durum, post pauciſſimos dies, disparuerit omnino.

117 Quædam mulier, nomine Mingarda, uxor Hugonis Curti, de ecclesia S. Christophori io Porta Auactis, devotissima fuit B. Rayuerio, quæ nec carnem, nec sagimeo comedebat. Hæc sæpe veniebat ad eum, & ea portabat ab eo aquam benedictam, quam ipsa bibebat. Contigit qua dam die, quinta videlicet feria ante sextam se riam ante susciratiouem Lazari, ut iret ad S Rayuerium apud S. Vitum. Portavit de aqua ab eu benedicta, ut iode sibi biberet; de qua cum jam per biduum bibisset, & reposuisset eam in arca, cujos ipsa habebat clavem; tertiu cum bibere vellet, reperit vinum factum, & valde obstupuit. Vocavit autem quamdam commatrem susm, & quasdam vicinas suas, & dedit eis bibere: siquidem ipsa vinum non bibebat. Et illæ stupentes laudaverunt Deum. Contigit autem, ut alia vice irer cum eadem cummatre sua & alia sua Vicina ad almum Raynerium, unaquæque habens vas plenum aqua. Qua benedicta, revertentes domum, interrogatæ suot a quibusdam mulieribus, unde venirent: quæ respondentes dixerunt; A B. Rayuerio. Percunctatæ sunt eas, si haberent de aqoa benedicta: & asserentes se habere, dedit Mingarda primum eis bibere, & erat vinum. Tentaverunt de duobus aliis vasis, & similter erat vinom: & stupor apprehendit eas, & magnificaveront Deum: & sic reversæ sunt domum. Postea tertia vice reversa est iterum cum commatre sua ad S. Rayuarium, & renunciaveruot ei, quod contigerat. Et ille eum eis Patri suu Deo, & Jesu Christo Domioo egit gratias, qui eadem nunc operatur, quæ in oupcis in Cana Galilææ operatus est. Et sic sea vicibus huic mulieri fuerat aqua a B. Rayuerio benedicta, conversa in vinom.

118 Tunc B. Raynerius, valde admirans, quod rories factum fuerat (siquidem & porta vetant ei mulieres vinum ea aqua factum, ut gustaret, & non acceoit) dedit prædictæ mulieri Mingardæ vasculum novum, & præcepit ei, ut

D BENINCASA AX MS. *Incredulitas matris punitur in filio.*

qui Sancto agenti ser.

E

Aqua a Sancto benedicta ſervit in vinum verſa.

F

ipſamet ad veritatem ſeptimum aperuit.

A & ipſam lagenam ſuam ferret ei, cum iterum BENINCASA EX MS. rediret ad eum, vacuam: quod & factum eſt. Fecit eam impleri aqua; & antequam perficeret benedictionem, ſenſit vinum factum eſſe, & dixit mulieribus: Accipite, quia mutavit Pater meus elementum aquæ in naturam vini. Et gratias egit Deo, de utraque hydria guſtans, & inculpans ſe, quod Deum tentaſſet: Beuincaſæ (mihi) ſervo ſuo reſervavit de his duabus cuppis, & inde potavi. Unum erat album, & exile, non multum forte: alterum erat ſubrubeum, & valde forte, & optimi ſaporis. Laudemus ergo Deum, qui tunc fecit, & facit quotidie memoriam mirabilium ſuorum, per ſervum ſuum ſanctum Raynerium.

519 Quidam magiſter Hugo Latinus, Græcas litteras edoctus, audiens Conſtantinopoli a noſtris, & aliis dicta, & facta Sancti Raynerii, dicebat nihil eſſe, quod ſe laudaret, & glorificaret. Accidit, ut eo tempore graviter infirmaretur; B dictumque eſt ei per viſum; Mitte pro aqua ad ſanctum Vitum, & bibe eam, & liberaberis. Io mane, cum noſtri Piſani viſitarent eum, cœpit eis dicere viſionem, & addidit: Ego neſcio, ubi ſit ille S. Vitus. Tunc quidam ex noſtris dixit ei: Ego ſcio, ubi ſit, & ſeram vobis de illa aqua, ſi vos vultis. Attulit, & bibit ipſe Hugo, & extemplo convaluit. Tunc Piſanus ille noſter cœpit eum monere, ne amplius aliquid inhoneſtum diceret de ſancto Raynerio, quia hæc eſt aqua, quæ benedicta fuit apud ſanctum Vitum ab eo, ea qua nunc ſanus factus es. Laudaverunt ergo Deum, & Beatum Raynerium. Hæc nobis ſacerdos Petrus, qui nunc apud Liburnum degit eremita, tunc Præpoſitus eccleſiæ noſtræ, & diaconus ſancti Nicolai Conſtantinopolitani, apud quem iſte magiſter Hugo erat, retulit. In eadem civitate Piſaoa erant duo viri Piſaoi, qui oculorum lumine amiſſo cœli lumen videre non poterant. Datum eſt eis de aqua benedicta a ſancto Raynerio, & oculos ſuos abluerunt ex ea, & mox lumen receperunt. C Er hæc a prædicto venerabili ſacerdote nobis narrata ſunt, qui hæc omnia vidit, & eis interfuit.

520 Erat quidam nobilis civis in eadem civitate Piſana, nomine Villanus, filius quondam Uberti quondam Antonii, habens filium nomine Hugolinum; & hic Hecticam patiebatur febrem, quam in medullis oſſium jam habebat. Cujus pater copioſam dare volens medicis pecuniam, deſperatis medicis nullus volebat ſe de ejus filio intromittere. Pater vero accepto conſilio ivit ad Beatum Raynerium, flexiſque genibus oppido deprecatus eſt eum, ut pro filio ſuo ad Dominum intercederet, ut ſanitati reſtitueretur, exponens ei omnem filii ſui infirmitatem. Beatiſſimus vero Raynerius de aqua, condolens doluri patris, intravit B. Andreæ templum, ubi tunc morabatur; & pro eo ad Deum patrem ſuum preces fundens, cognovit eum eſſe ſanandum. Reverſus igitur ad Patrem talia fatus eſt; Noli timere, certus ſis, quia filius tuus Hugolinus de hac infirmitate non morietur, ſed cito ſanabitur. Portavit autem ei pater de aqua benedicta ab eo: & potavit juvenis de ea, & confeſtim redditus eſt ei cibi potuſque appetitus, quem D omnino perdiderat; & carnes ejus, quæ omnino, ea illa mortali febre hecticæ erant conſumptæ, ei reſtitutæ ſunt; & ſaniſſimus atque pinguis factus eſt, ut & poſtea, ſicut eſt mos illorum civium, lucrandi cauſa ſulcarer aquora multa.

521 Tedalgarus, de Parochia ſancti Viti, habuerat febrem diu, & convaluerat ea ejus verum remanſit ei collum diſtortum, ut non poſſet faciem ad anteriorem partem revolvere. Ivit & alius collum diſtortus. igitur ad ſanctum Raynerium, qui tunc degebat ad ſanctum Vitum, & toquiſitus ab eo, ſuam indicavit, quam habuerat, febrem. Tunc iuquit ei B. Raynerius, pro tua tibi accidit culpa: datoque ei benedictiſſimæ Crucis ſigno, ſuper collum ejus ab eo impreſſo, protinus ejus collum directum eſt, ut & ipſum naturaliter moveret, ſicut in ſua faciebat ſanitate. Quod nobis ipſe reſulit, coram turba ejus ante multos: & præcepit E ei, ut numquam amplius ſibi caput de plouda e ablueret.

522 Guido frater Cairi habebat uxorem nomine Adalatiam, quæ fluxum ſanguinis patie- & multo ſanguine fluens, batur, ut trigeſies in die abertim effluereat: ad hoc etiam totus ejus ventor non modicum intumuerat. Vir itaque ejus ivit ad ſanctiſſimum Rayoerium, qui tunc erat apud S. Vitum, rogans eum pro uxore ſua. Qui aquam benedictam, & tria fruſtula panis benedicti dedit, dicens illi: Noli timere, quia ſana erit uxor tua: uſque in diem tertium bibat aquam, & unam offellam (edat) per diem. Quæ cum fruſtum panis ſumpſiſſet, prima die ad tertium ſiccatus eſt ſanguis, & in nocte totus venter detumuit. In ſecunda die omnino ſana facta eſt, & de lecto ſurrexit, laudans, & glorificans Deum, & beatiſſimum Raynerium.

523 Soffredus, artis medicinæ peritus Medicus, filiam habebat parvulam, quam tenere diligebat, habentem *f* guttam ſanitiam. Qui cum eſſet apud S. Vitum cum B. Rayuerio, venit nuntius dicens ei: Quia filia tua moritur: veni, ut videas eam. Prædictus ſiquidem Soffredus medicos cum lacrymis dixit ei: Ite cito, & adducite eam ad me. Qui cum attuliſſent eam illuc, videns eam pater ejus, qui optimus erat medicus, dixit eis; Male feciſtis, quod eam attuliſtis, quia jam mortua eſt. Sanctiſſimus Raynerius videns eum plorantem dixit ei: Ne timeas, quia de iſta infirmitate non morietur: & lacrymabatus cum eo. Soffredus autem medicus cœpit dicere intra ſe: Vere non morietur amplius de hac infirmitate, quia jam mortua eſt. Cœpit eam conſiguare multum ſigno Crucis beatiſſimus Raynerius, & eeciderunt in puellulæ faciem de lacrymis ejus. Dixitque patri puellulæ: Portacam tecum, quia nunquam de hac infirmitate morietur. Verum pater plorans iotra ſe dicebat: Vere de hac infirmitate non morietur, quia jam mortua eſt. Quam cum attuliſſent domum, protinus aperuit oculos puellula, & locuta eſt, & quaſi mortua revixit, & ipſam infirmitatem nunquam de cetero habuit. Hæc coram multis nobis retulit dicens, quia in veritate filiam meam mortuam reſuſcitavit ipſe mihi.

AN-

ANNOTATA D. P.

a Turellus, *indicator ab Academicis Crusca* *pit esse pars panni a foris affixa, qui ornatus* *tiamnum sit in usu rusticorum: Belgis hodieque, sed vi* *tris innotuerat, simile quid in usu est ad collum a ter* *ge pendens, forma fere quadrata: quod & nomen* Taselli indicat.

b *Hujusmodi* fabæ *minores in Belgio*, Turcicæ *vel* Romanæ *appellantur*.

c *Hodie forsitan* la Verrana, *in Sabinis, Pontificiæ ditionis oppidum*.

c Pluuda, *an aqua pluvia? hæc enim etiam* Ploia *Italis dicitur, ut docent Academici Cruscani.*

f Gutta *quidem vulgo dicitur, qua alias* Arthritis: *sed quid* Fautilia? *an Infantulis?*

CAPUT XII.

De sepultura S. Raynerii, nonnullisque eam secutis miraculis.

Sepelitur omnium ordinum, sexus, ætatis facto concursu.

124 SEd de ejus obitu, solenni inter alios, pauca Fratres videamus: ad hujus itaque obitum Sanctissimi, omnis Clerus, Sacerdotes, Abbates, nec non Priores, Monachi, & Sanctimoniales, exterique Venerabilium Ordinum non invitati, Deo in ipsis hoc agente, omnes ad S. Vitum venire *b* festinarunt. Et ita in Beatæ Dei Genitricis Aula, honorabili & præcelsa, unanimiter convenerunt. At Sacerdotes, ejus portantes *c* in feretro sacratissimum corpus, a S. Viti loco usque in prædictam Dei Genitricis Mariæ ecclesiam, dignum & Deo carum obsequium præbuerunt. Quisque Clericorum, etiamque laici, sicut in solenni festivitate Hypapantis Domini, cereos in manibus accensos ferebant. Et qui in hac corporali vita blasphematores illius extiterant, ea, quæ sibi omnipotens contulerat, prout Dominus ei jusserat, referebant, & devotissima illi servitia exhibebant. Si quidem de ipso blasphemantes ajebant; non est hic homo a Deo, qui se sic collaudat: sed, ut supra retulimus, Secretum Regis abscondere bonum est, opera Dei revelare ad confitendum nomini sanctissimo ejus, honorificum est, Angelo Raphaele Tobiæ hanc sententiam commendante. Hi inquam tales, & talia de illo evomentes, ejus præ exteris erant exequiis obsecundantes. Omnis nostræ Civitatis Pisanæ populus, quique in ea erant aliarum nationum, concito ibant gradu, usquequaque manus & pedes ipsius.

Tob. 12. 7.

Arrisatio corporis ejusque reliquiæ.

125 Membra equidem nihil rigiditatis in se habebant, quin potius semper humecta erant & sudantia flexibilisque sicut viventis alienjus. Præ innumera virorum ac mulierum, senum ac Juniorum, puerorum & puellarum frequentia de choro elevatus, delatus fuit in pulpitum. Nec ideirco minus adscendebant, ad eum tangendum & videndum. Vestimentum, quo tegebatur, videlicet Pilurica & ipsius ad lumbos cincta Corigia, in infinitas partes, ut pro Reliquiis haberent, est divisa. Multi in ejus manibus positi sunt panes, ut benedictionem supernam ad ipsius tactum reciperent; de quibus multi febricitantes, & alii infirmi postea sunt curati, ut cælestem in panes illos supersusam fore gratiam, liquido clareret. Nec erat super terram homo vivens, qui recordari quiret, ad alicujus exequias unquam tot convenisse. A mane usque ad vesperam infiniti euntes & redeuntes hoc prædicarunt, nec propter ætatis incipientis fervorem de carne ejus aliquid mali odoris exhalasse, quin imo per horarum aliqua intervalla odoribus nimiis & suavissimis locum, ubi erat, replesse.

126 Tunc demum sacratissimum illius corpus per Sacerdotes ministros est devotissime traditum sepulturæ. Venerabilis tamen ejusdem Pisanæ civitatis Archiepiscopus, nomine *d* Villanus, qui usque ad mortem eo tempore steterat infirmus, ex agritudine tunc convalescens, debilis valde, Deo id in cor ejus inspirante, non invitatus ad celebrandam Missam venit, quam nec prius per multum cantaverat, nec postea (per longum) tempus cantavit sue causa infirmitatis. At multi adstantes non pro mortuis Missam audiebant, sed celebritatis cujusdam maximæ, obtiae admirantes (eo quod) eorum aoribus Gloria in excelsis Deo personabat. Interrogatus vero prædictus venerabilis Archiepiscopus, se mortuorum peregisse affirmabat. Unde perspicuum est, Angelorum ministerium, cum gloria in excelsis Deo, voces deprompsisse altisonas, ut quod Domino nato cabibuerunt in terris, huic decantarent assecla suo nascenti in cœlis. Migravit autem, qua Deus, die, sexta scilicet feria in sero, die scilicet, qua major non est in tota Hebdomade anno millesimo centesimo sexagesimo primo, xv. Kal. Julii, mensis septimo decimo die. Tunc celebratur hujus sanctissimi & Deo dilecti Raynerii in cœlis nativitas & in terris summa festivitas bidno. Vigilia autem ejus, cum devotione omni, ab omnibus, qui vel quæ valent, debet jejunari, abstinentiæ ejusdem participibus effectis, pro nobis ut intercessor & advocatus existat apud Patrem in cœlis, quatenus eum eo mereamur regnare in supernis cum sanctis Angelis sanctisque omnibus.

ad Missam funebrem contendens accidit ille ad mortem ager Archiepiscopus.

anno 1161. 17. Junii mortuus Sanctus, colligitur, ex die concurrente cum feria 6.

corpus solenniter in tumba a Consulibus

127 Tumham vero, in qua sanctissimum corpus illius quiescit, Consules dederunt prænominatæ civitatis; ut in ea ejus impleretur prophetia, quam nobis & Magistro Hugoni, Physicalis doctrinæ laurea redimito, retulit, infirmitatem, quam Physici pleuresim vocant, habuit illo scilicet anno, quo ad nos de ultramarinis partibus venit. Tunc nobis B. Raynerius ait: meum corpus in tumba ponite, quia mihi promisit Deus, quoniam multi ad meum sepulcrum infirmi recuperarent sanitatem. Prædictus autem Magister Hugo subdidit: Et quis eam nobis dabit? Consules dabunt, in qua meum ponetur corpus, statim respondit. Quinque jam consulatus *f* transierant, & prophetia adimplera est. Nam cum nos tumbam non æqua bonam præparassemus, Consules unanimiter disserunt; non in hac requiesset tumba,

A ba, ſed uos eam dabimus. Et ſic hanc, ubi ponec jecet, ſuis præparavere in eccleſiæ angulo monibus: obi dæmoniaci multi curantur, cæci illuminantur, eliſi erigontur, & innumera per eum beneficta, terra marique petentibus quotidie præſtantur. Manſit vero Beatiſſimus Raynerius de Aqua, ad nos de ultramare veniens, corporali nobiſcum degens præſentia ſeptennio, ſuo nos doctrinæ lumine ſempet illuminando, præſtante Jeſu Chriſto, & Salvatore noſtro, qui cum Deo Patre & ſpiritu ſancto vivit & regnat Deus, & permanet gloriosus, & æqualiter ſempiternos & immortalis, noſtras preces exaudiens, iortium creatorum omnis, in ſecula ſeculorum, Amen. b

A BENINCASA AX Ms. juxta vicentii prophetiam,

b

128 In nomine Domini Amen. Mulier quædam de Plebe de Aqois, Gerra nomine, habebat manum contractam per octo annos, & habebat nodos inciſos cum rancilio propter guerram, quam habebat vir ſuus, & curata eſt ad tumbam ejus. Attollens puer habebat octimanque manum contractam, ita ut non poſſet eorum digitis capere, ſed nodis extrinſecis utriuſque manus ponebat panem ad os: & curatus eſt in aqui verſario ad

ſanatur ad tumbã manus contracta

B Tumbam ejus.

alii item morbi, a Refer hoc ad cap. 8.

129 a Aldigarda, de Epiſcopatu Lunenſi, valde patiens in oculis, in vita ejuſdem, abluit oculos de aqua benedicta ejuſdem, & in momento convaluit. Arditio quidam de civitate Piſana cæcus & contractus toto corpore erat, & vovit ſe B. Rayoerio, & convaluit. Geraldus filius Cigi de Piro, cum eſſet in extremis, Beato Raynerio vovit nom uxor ſua, & ſtatim convalott. Henricus quondam Romellæ, habens c hemitritæum, poſuit corrigiam B. Rayneriı ſub capite ſuo, & continuo dimiſit eum febris.

c

rurſum manus contracta:

130 Uxor Botelli de flumine Auxeris habebat manus contractas, & per viſionem dixit ei B. Rayoerius: Accipe baculum huoc, quia ſana ei. Tunc reverſo ad ſe (neſciebat enim ſi dormiret) invenit manus ſuas ſanas. In mane venit ad tumbam ejus, portans ſecum manum ceream, & ſtetit ibi fere per totum diem, ut ab omnibus videretur; & item poſtea cinxit tumbam B. Rayneriı cum

C candela, referens de hoc gratias Deo & B. Rayoerio. Hugo medicus habebat filium, qui habebat d tractam in oculo, unde valde timebat: vovit eum B. Raynerio in ſero, & mane invenit totam deletam.

Proſternitur piſcatio;

131 Quidam, nomine Clavellus, piſcator cum ſociis ſuis laxaverunt retia ſua in mare ad nomen S. Rayneriı: & ſic concluſerunt piſcium multitudinem copioſam quadragiota ſolidorum inde acceptorum. Uxor ejuſdem Clavelli habebat

f naſcentiam f in mano, quæ rodebat ei manum, & contraxerat, & non poterat inde curari per

rurſum aliis curantur

medicos, vovit ſe B. Raynerio, & ſana facta eſt. Quædam nobilis mulier erat apud plebem de Calci, quæ cum multis aliis fuerat capulſata de quodam oppido Piſtorienſi: hæc habebat cancrum in cora, qui corrodebat eam. Vovit itaque ſe B.

e Refert capit.

Raynerio, & curata eſt. Botius e, nobilis civis Piſanus, habebat hemicraneam, & omni maoſe moleſtabatur gravitet, ut non poſſet ſuſtinere auditum vel ſonitum alicujus rei: venit itaque ad B. Raynerium & impreſſit ſibi ſignum Crucis, & numquam amplius eſt paſſus ſobrmitatem prædictam.

D

ANNOTATA D. P.

a *Hic redeo ad ordinem Ms. Codicis, cætera de inceptis abſque ordine temporis, ſed poſt mortem peracto, exhibiturus.*

b *Razzius aſſerit, mortis ſuæ præſcium Sanctum, ad eam diſcipulos amicoſque convocaſſe; atque facta coram iis confeſſione, extrema ſumpſiſſe Sacramenta: mortuo autem illo, altro ſonuiſſe omnes campanas civitatis, itaque excitos univerſos, ut ad ſpectandum mortuum convenirent.*

c *Idem ait, proxima Dominica illorum fuiſſe in eccleſiam funos, & celebratas exequias: ſed an Miſſa funebris, qualem Archiepiſcopo: cecinisſe ſe putavit, tunc Piſis dicerentur in Dominicis, dubitari poteſt.*

d *Rexit Piſanam eccleſiam* Villanus, *ab an.* 1145. *ad an.* 1174.

e *Ita corrigo pro eo quod ſcriptum videbatur* E
toto anno, *nam ſic deberet intelligi feria* VI. *majoris hebdomadæ cui Paraſceves, propter memoriam ſalvifice Crucifixionis.*

f *More ſcilicet Piſanorum, novem menſibus præcedentium communis anni exordium; proinde intelligendus hic eſt annus* 1160. *qui biſſextilis habuit menſe Junio litteram Dominicalem* B, *adeoque* 17. *Junii feriam* 6.

g *Scilicet integri, non computando eum, ſub quo venit, & eum, ſub quo obiit. Septennium vero, quo manſit Piſis, de quo mox, intelligitur computato utroque extremo.*

h *Videri poteſt hæc Vita hoc uſque ſic ſcripta fuiſſe paucis menſibus a morte: miracula autem conſequenter, ut acciderunt, vel relata fuerunt a teſtibus, deſcripta prime a mortis anno; licet in fine dicantur fieri innumera alia, aliis poſt ſecutis annis facta: iſta enim concluſio tam poteſt poſtea fuiſſe addita, quamquam Benedictio aquæ & panis Cap. 7. & quædam viventis miracula mixta ſint miraculis patratis poſt mortem: atque hoc ipſum eſt, quod Auctor præfatur, ſe nullo ordine utraque ſcripturum.*

i Hemitritæus *morbus videtur hic dici febris ſemitertiana, nuſquam ad tamen hactenus reperi.* F

k Ractata, *fortaſſis uſurpatur pro cutis rhacta ſeu ſquamma.*

l Naſcentia *ita ſolet dicitur quodcumque tuber, alicui corporis parti adnatum.*

CAPUT XIII.

Navigantes adjuti invocato S. Raynerio: varii morbi curati.

132 SAodone quidam, cum filio ſuo & tribus aliis, iverunt per mare ad a Maciam, in locum, qui dicitur Macina, cum quadam b gaozirra. Tunc miſeruot anchoram in mare ad retinendam gaozirram: ſed cum poſtea eam velleot levare, non potuerunt, quia vocerat iotee lapides. Contigit autem, ut alia ganzirra Jaouenſium, armata, vigiota duobus

a

b *Anchora, quam modi ſi retrahere nequibant, rumpi.*

ho-

A hominibus inde peragraret. Rogavit Sandonc Januenſes, ut juvarent eos trahere anchoram de mari: tentaverunt omnes, & nequaquam potuerunt. Tunc Sandone cum ſocii triremis aggrediatur pro anchora, quia neſciebant, qualiter irent ſine ea. Tunc filius prædicti Sandonis dixit Patri ſuo: Ego ſum fidelis S. Raynerii, quæramus ejus auxilium, & juvabit ipſa nos. Tunc ipſi quoque tantum, cum prius fuiſſent viginti ſeptem cum Januenſibus, & non poteiſſeor e trahere; eum adjutorio B. Rayneri ceperunt trahere, & ſtatim babuerunt anchoram, cujus ſtipes propter violentiam, quam fecerunt in trahendo eam, plicatus erat. Retuleruot ergo inde gratias immenſas Deo & B. Raynerio.

c 133 Aldigardade Podio c de Provincia, mortuo viro apud vicum Piſanum, tanto mœrore affecta eſt, ut nec de lecto ſurgere poſſet, & oculis præ lacrymis excæcata eſt. Tandem vovit ſe B. Raynerio, & de lecto ſurrexit, & videre cœpit: ideo venit ad B. Rayneri tumbam gratias referens cum oblatione. Quidam juvenis de Arena erat

B claudus utroque pede. Venit ad Tumbam B.

d Rayneri cum crocciis d in obitu ejus, & ſtans ibi ſeru erectus eſt, & cucurrit ipſemet ſonare tintinnabulum ad laudandum Dominum: poſtea per menſem ſervivit tumbæ Raynetti ſanctiſſimi portando aquam. Quidam Vir de S. Paulo de ripa Arni, graviter infirmabatur, & pedes habebat ioflatos valde, ita ut Medici deſperare ur de vita ejus. Vocavit itaque fratrem quemdam, quem habebat, & dedit ei funtculum, eom qui ligavit ſuos pedes, & obtulit Beatu Raynerio pedes cereos ſimiles ſuis. Mira res! in ſeru hoc vovit: in mane nihil tumoris erat in pedibus, & de infirmitate ſtatim convaluit.

134 Quædam mulier veoit ad Tumbam B. Rayneri, cum filia ſua, quæ patiebatur ſingultum graviſſimum, ita quod non poſſet manducare, per quindecim dies paſſa ſingultum. Quem ſingultum habuerat hac occaſione. Miſerat ipſam foras domum; quæ cum reverteretur, percuſſa aſt in ſpatula, ſed neſcivit a quo: & ſic cœpit habere ſingultum prædictum. Dedimus ergo ei

C de aqua de tumba S. Rayneri, & numquam amplius habuit. Nicolaus, filius Maranatæ, graviter habebat ſingultum, & bibiberet, magis patiebatur. Dedimus igitur ei bibere de aqua tumbæ B. Rayneri, & ſtatim ceſſavit, & amplius non habuit. Item quædam mulier venit ad tumbam prædictam, quæ habebat digitum indicem ita rigidum, ut nullo modo poſſet eum plicare: abluimus digitum de aqua benedicta tumbæ, & reverſus eſt digitus ad uſum ſuum. Quidam hydropicus de Lombardia veoit ad tumbam B. Rayneri, & bibit de aqua, quæ erat ſuper tumbam, ter: & cum eſſet tumidus venter ejus peromium, reverſus aſt ad ſanitatem priſtinam: nam per omnia baluca, quæ audiverat valere ad hanc ioſirmitatem, iveras, & nihil profecerat. Hic recepta ſanitate ſervivit tumbæ B. Raynetti fere per meoſem, portando aquam ſuper eam; & poſtea redit domum ſuam ſanus.

135 Quædam mulier de eadem civitate, nomine Mingarda, habebat filiam puculam nomioe Margaritam, quæ graviſſimas patiebatur febres: vovit igitur ſe daturam imaginem ceream pro filia ſua B. Rayneric, & protinus convaluit a febribus filia ejus. Mutavit mentem ejus mater, ſcilicet ſe non daturam imaginem ceream. Mira res! confeſtim recidit filia ejus in eamdem ægritudinem, & facta eſt per triduum muta. Tunc mater ejus, cogooſcens culpam ſuam, iterum ex omoi mentis puritate reptumiſit, quod primum ſpopooderat. Res mirabilis ſtupenda! Eodem momento locuta eſt puella, & ſurrexit de lecto, & ambulabat ſana. Hoc coram multis narravit nobis mater ejus ante tumbam B. Rayneri filia præſente, & obtulit imaginem, quam devoverat.

136 Quędam mulier numine Viviana, habebat filium nomine Angelellum: qui cum eſſet in turre Bottacii, juxta Aroum ſita, cecidit de duobus ſolariis ejuſdem turris, & ſtabat quaſi exanimis. Mater plorans & ejulaos, vovit eum B. Raynerio, clamans & iovocans ipſum cum magna devotione. Mirabilis Deus! ſurrexit puer E abſque ulla læſione, quaſi non cecidiſſet. Mater pueri hæc coram multis audientibus nobis retulit. Quædam mulier nomine Jolitta, Gualandi naor, cecidit de duobus ſolariis; & dum caderet iovocavit nomen S. Rayneri, & nihil læſionis paſſa eſt. Hoc coram multis nobis retulit. Erat quædam mulier Anglica, cæca. Hæc venit ad tumbam B. Rayneiii, & abluit oculos de aqua tumbę ejus, & ſtatim vidit clare. Multi vero probavaruot eam ſi bene videret, & omnibus patefactum aſt ipſam videre. Hoc autem factum eſt eadem hora, qua Galganus quondam Cajetani filius factus eſt Caounieus. Francaldellus nobilis civis, jacebat in lecto paralyticus; ideo parentes ejus vuverunt ſe miſſuros B. Rayneric cereum quinque librarum. Cereo factu tuleruot ante prædictum Francaldellum; mirum valde! ſtatim ſurrexit de lecto ſedens contra cereum: & poſt paucos dies ſanus factus eſt premiſſo cereo.

137 Quædam mulier paupercula veniebat a S. Angelo, gravata morbo Hydropiſis, tumidiſſimo ventre. Nocte vero quadam hoſpitata eſt apud quemdam hominem. Ea nocte apparuit illi mulierculæ per viſionem B. Rayneritus, dicens illi; Veni ad tumbam meam Piſas, ubi corpus F meum quieſcit; & ſana facta ee. In mane invenit ventrem ſuum detumuiſſe, & præ gaudio monſtravit hoſpitatori ſuo, & quærebat ab eo quis eſſet S. Raynerius, qui erat Piſis, quia de eo nihil audiverat unquam. Venit poſtmodum ad tumbam ejus ſana, & obtulit ibi circulum eaudelæ mirę magnitudinis, quaotæ erat ventet ejus. Quædam mulier de Sali, de Epiſcopatu Lucano, quæ cæca erat, nomine Cigula, ſiccis oculis io capita ejus. Hæc juxta obitum ejus in Octava S. Petri venit ad tumbam B. Rayneri: cæteris multis ibidem exiſtentibus, factus & auditus eſt in froote ejus ſonus quaſi nucis fractæ, & aperti ſunt oculi ejus, & lumen recepit clare, omnibus aſſiſtentibus ibi & laudantibus Deum.

138 Graſſus de Caſali patiebatur dolorem in ventre & in lateribus, & uriuam facere non poterat & quieſcere per triduum. Io nocte dum quieſcere non poſſet, iovocabat Sanctos & Sanctas nominatim, & nihil videbatur alleviationis habere. Tandem venit in memoriam ejus B. Raynettus,

Turbo invocato adjutore a pauulis.

Sanatur ſtimico & paca,

Per aquam ſancti curatur ſingultus gravis,

Hydrops,

A RINCASA

Hydrops,

Paralyſis,

Hydrops,

cæcitas.

Lapſus in alto.

oculorum defectus.

paralyſis,

Hydrops,

cæcitas.

A nesius, & cœpit illum exorare, & dicere; quod
4 RAINCASA EX MS. si illum a dulore liberares, in mane ſtatim veniret ad tumbam ejus, & illam candela cingeret: ſubito ſomnus arripuit eum, & appasuis ei quidam homo per viſionem dicens illi: Accipe urinale, & urinam ſuam; & aspergefactus accipiens urinale, ſine aliquo dulore fecit urinam, cum qua emiſit lapidem ad modum oſſis dactylorum, & ſanus ſactus eſt a dulore & gravedine. Eodem momento ſurrexit mane rempeſtive, & ſicut promiſit, einait tumbam B. Raynerii candela, ſanus & hilaris. Quædam mulier, nomine Agnes de Apulia, habebat glandulam duriſſimam & maximam in gula. Venit autem ad tumbam ejus, & abluit ipſam glandulam de Aqua, quæ erat ſupes tumbam, & deleta eſt.

calculus cum ſuppreſſione urinæ.

glandula.

B 139 Albertus Strambu, filius quondam Benedicti de Mari, erat in partibus Sardiniæ in caboa quodam cum ſea ſociis, & jactaverunt anchoram in mare ad retinendam navem, & cantibus inhæſerat, ut non poſſet eam levare de masi. Habuerunt alios quinque in adjutosium, nec eam trahere eam valuerunt; imo in trahendo tretiam *f*, eum qua ligata erat, ruperunt. Anaii multum erant pnea, quia non habebant niſi unam aliam anchoram. Tunc prædictus Albertus Strambu cum ſerviciali navis, aſcito uno de ſociis, *g* ivit ad *g* grepiam anchoræ; & invocans in adjutorium ſuum B. Raynerium, valida mentis intentione & vocis, ipſi dun tantum cœperunt trahere anchoram per grepiam. Stupendum valde quod narro. Ita levitee levaverunt ipſam anchoram de inter lapides, quibus inhæſerat, ac ſi nihil eſſet ligatum ad grepiam. Stupentesque quia prius eam duodecim hominibus non potuerant, imo tretiam ſuperant, & nunc dun ſolt ac ſi non eſſet ibi anchora, leviter levaſſent, gratias immenſas ectulerunt Deo, & B. Raynerio de tanto miraculo.

ſublevatur anchora ſanis inhærens.

f

g

Sanatur puer morbundus, mox.

140 Villana, nobilis mulier, uxor Lanfranchi de Vada, habebat filium Paulum graviter infirmum, ita quod nullum ſumebat cibum; & ipſa credebat cullum, quaſi eſſet evanimis, & ſimiliter ſaciebant extera membra. Vovit illum Mater C ſua S. Raynerio, quod ſi Deus redderet ſibi infantulum ſanum per mesita ejus, emgeret tumbam ejus candela, & puerum ferret ad tumbam ejus. Devotionem matris ate mplo exaudito ſecuta eſt: protinus enim puer cibum ſumpſit, & poſt paucos dies integre convaluit, unde & in Octavis Apoſtolorum Petri & Pauli eum puero ad tumbam S. Raynerii venit, & votum ſuum, ſicus promiſerat, complevit. Hoc Mater nobis ſeculis multis audientibus. Erat quidam puerulus duorum aut trium annorum, nomine Fabee, apod Keſam, qui per diem unam & noctem amiſſa laquela, quaſi mastuus, & non acceptu cibo aut potu ſteterat. Voverat eum Pater & Matee B. Raynerio, quod ſi eſ redderet (ſanitatem, oblationem) & ceverentiam de ſuis exhibesent B. Raynerio. Peracto verbo tenus vutu ſtatim puer locutus eſt, & cibum petit & potum. Poſtea autem parentes ejus ad tumbam B. Raynerii eum eum reverentia promiſſa eidem Raynerio de Aqua almu obtulerunt, narrantes omnia, quæ a nobis ſcripta ſunt.

alterum.

ANNOTATA D. P. D

a Marsa, *alias* Macroneſus, *inſula prope Eubœam ſeu Negropontum.*

b Ganzirsa, *navigii genus, max vocatur* triremis.

c Podium B. Mariæ, *alias Anicium, vulgo* le Puy *in Provincia.*

d Cruccæ, *fulcra ſubaxillaria, Teutonibus* Kruckem.

e Carabus *Grace* Κάραβος *navigium mediocre.*

f Trecia, *proprie dicitur decrimum plexu, hic etiam de funium volumine.*

g Grepia *videtur Lombardice dici contus præfixum habens ferreum uncum, quo annulus anchoræ poterit apprehendi, a Teutonico* Grypen, *apprehendere; unde* Greep *comprehenſio.*

CAPUT XIV. E

Per aquam tumbæ Sancti infuſam, ejuſve invocationem, varia obtenta beneficia.

141 Gualandus Corianus, da cagione S. Matthæi patiebatur febrem, gravites eum moleſtantem: & eum ejus intandeceetus paroxymus, quaſi eatra ſe ſiebat prædictus Gualandus. Cumque tenui dieta & abſtioeni is ſiset multum debilis, uxor ſua air: Domine mi, ſume nunc aliquid: nam ſi vis febris acceſſerit tibi, valde timendum erit, quoniam as nimus debilis. Qui verbis ſuæ uxoris illectus, ſumpſit tres panimas psnis in aqua; dixitque uxori ſuæ; Fac ut omnes de Camera exeans, & tu ipſa. Quo ſacto, valuit ſe ad parietem, ſi dormire quiret. Et ecce apparuerunt ei Archangelus Michael, & S. Raynerius. Ille unu bene ſcit, ſi dormiebat, an F evigilabat. Archangelus Michael ſic eſt e antſus ei inquit; Nunc venimus in adjutorium tui, quia dnmum meam viſitaſti; nempe verat iſte ad *a* S. Angelum. Tunc apparuerunt ei ad pedes ſuos ſeptem reterrimi ſpiritus, dicentes Michaeli Aschangelo & B. Raynerio: quare veniſtis hunc liberare? Non in eu satiunem habemus. Nec mnes Aschangelus Michael, & S. Raynerius expulerunt eos. Prædictus Gualandus cœpit engare S. Michaelem Aschangelum, ut diceret, quis illa eſſet, qui venerat ſecum in adjutorium ſui. Adhæc Archangelus; iſte eſt S. Raynerius. Præceperunt ergo ei, dicentes: Ecce ſanus factus es. Vade, mitte matrem ſuam, uxorem, filium, & filias duas ad tumbam B. Raynerii, & offesant ibi quiſque donativum ſuum, & brachium candelæ, atque *b* uitellam (ſeu) lecythum olei, & ſanus eris. Sicque diſparuerunt. Qui protinus vocans uxorem ſuam, narravit ei omnia, quæ accidesant, & impeeata fuerans. Nec mora, venerunt ad tumbam S. Raynerii, & obtulerons nummos & candelarum brachia quinque pes ſingula genera. Alio mane, quia oblitt ſucsans, obtulerunt ul-

Febri pertinaciter laborans

apparuerunt S. Michael & Raynerius

a

docetur de obſervandis ſuis.

b

ad ſolvendas imperandas requiſitas.

tel-

A tell as quinque olei: & prædictus Gualandus jam ſanus de lecto ſurrexit, & ivit in eo die ætiam, quo ſibi placuit. Referamus omnes gratias Deo, & Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui ſic vult honorari ſervum ſuum oblationibus duabus ad luminaria, tertia ad pavimentum eccleſiæ, & ad alimentum pauperum.

Dextrâ cæca illuminatur per aquam tumbæ, c

142 Mulier quædam nomine Boultala, cæca erat decem annis, atteſtantibus vicinis ſuis, de Eccleſia S. Petri ad Iſelnam, & ad manum trahebatur, nec quidquam videbat: habebat ſiquidem albulas *c* in oculis. Venit igitur ad tumbam S. Raynerii, & accepit de aqua tumbæ, & abluebat ea ea oculos ſuos per ſingulos dies, & deſtructæ ſunt tunc albulæ ſeu ea tunc ea oculis, & omnia bene videbat, & ibat, quo volebat, & a nullo ducebatur. Contigit, ut iterum veniret pro aqua tumbæ, & quæſitum eſt a vicinis ſuis, qualiter illuc veniſſet: quæ dixit eis: pergratiam Dei & B. Raynerii, ductore non egeo, & per me ipſam vado, quo volo, poſtquam ablui de aqua tumbæ hujus.

Quam alia infirma vinum ſecũ morſum,

143 Bertraimus de Burgo S. Michaelis habebat uxorem valde infirmam, cui ipſemet, cum aſſet juvanis, portavit de aqua tumbæ S. Raynerii, B & potavit de ipſa aqua uxor ejus. Sequentis diei mane accepit (iterum) de ipſa aqua, & erat factum optimum vinum. Marito vero ſuo Bertraimo redeunte domum, narravit ei de aqua facta vino. Ille tentans, & gaudens, reportavit vinum miri odoris & coloris in eodem vaſe, & dedit omnibus ante tumbam, qui ibi erant, bibere, narrans eis gloriam Dei. Erat autem ibi quidam incredulus de his, qui cœpit ei dicere; Tu adduxiſti hoc vinum de tua *d* butte. Bertraimus iratus dixit ei; *d* Numquam morieris, quin de hoc pœniteat te, & videas, unde hoc credere poſſis. Alio autem die contigit utrumque eſſe ibi ante tumbam S. Raynerii; & ecce, dum hauriretur aqua plenum

Idemque in oblatione tumbæ poſtridie ſuperinvenitur ſanari

fonderetur ſuper tumbam, vini fragrantia de hoc hauritorio aqua pleno omnibus adſtantibus & ſentientibus exhalavit. Qui ſuudebat, manum ab effuſione continuit. Tunc ille incredulus, pectus ſuum percutiens, culpam ſuam poſtulavit a C B. Raynerio ſibi remitti. De hoc vino an aqua facto & nos potavimus: erat enim aurei coloris, & lenis ſporis, ſed boni. Agita nunc gratias Deo, qui renovat mirabilia ſua nunc per ſanctum & ſervum ſuum Raynerium.

Tedum pergens læſa

144 Mingarda quædam nomine, de eccleſia S. Blaſii de Ponte fluminis Auxerii, redibat a B. Jacobo de Gallicia cum multis aliis mulieribus, Dum iter ageret, impegit pedem graviter in quemdam lapidem, & tanto dolore affecta extitit, ut nec in terra ponere cum poſſet, miata cum dolore gutta. Hæc multum multumque anxiabatur pro ſocilis etiam ſuis, quæ eam dereliquerant. Cumque his prædictis angeretur, recordata B. Raynerii, ex intimis ſuſpiria trahens, vovit ſe B. Raynerio, cum lacrymis eum a poſtulans. Sed quoniam Dominus ſuis promiſit, ſe ſuos nimis honoraturum; hæc mulier vovit ſa in ſero B. Raynerio, & in mane nihil ibi ſenſit læſionis; & ſanior ex pede læſo erat, quam ex altero; & e converſa eſt cum aliis mulieribus.

poſt votum ſanatur.

145 Gelo, Frannardini laniſtæ uxor, filium habens unicum, quem puerum & noi cognoſcimus, graviter afficiebatur pro eo, fluxu ſanguinis inquietato per nares. In nocte ſiquidem implebat auricularc, & omnia linteola ſanguine narium, & in die ſimiliter non ceſſabat effundere: quod jam per tres menſes paſſus fuerat, ut mater ejus nobis retulit ante Tumbam S. Raynerii. Baſile ſanguine plenum, prout ei videbatur, jam puero effluxerat. Contigit, ut puer peteret de aqua tumbæ almi Rayuerii. Potavit de ea. Quid dicam? Confeſtim ita ſiccatus eſt illa ſanguinis fluxus, ac ſi numquam effluxiſſet ab eo. D

Siſtitur ſanguinis fluxus per nares.

146 Erant decem & octo Theotonici, de Sardinia redeuntes, in quadam Ganzirra, cum aliis Ganzirris vastu magno flanta, motus magnus factus eſt in mari, & naviculæ ab invicem ſeparatæ ſunt, ita quod iſti Theotonici ſoli remanſerunt, & portavit eos in Buccioariam *e*. Cum autem eſſet ventus contrarius, & non poſſent remigare, jam devenerant juxta cautes, ut ibi eorum ſtangeretur navicula. Tunc magnis clamoribus voverunt ſe beatiſſimo Raynerio de Aqua, ſuſpendentes & monetas & argentum ſolidum E cum burſa in arbore naviculæ pro illius oblatione. Mira res valde & inaudita! contra ventum ſtantem portata eſt navicula in pelagus, & liberati ſunt; & quod voverant B. Raynerio obtulerunt ad tumbam ejus, & nobis ſe per B. Rayuerium liberatos retulerunt.

18 Teutonici ſervantur ab immanni naufragio

147 Ubertus medicus de S. Chriſtina habebat filiam infantulam infirmatam uſque ad mortem; quam tunc beatiſſimo Rayuerio vovit, & promiſit, ut cereum ante ipſius tumbam poneret. Contigit, ut deficiente in ea ſpiritu, panno eam faſciaret ſuneris cauſa, ad eamdem eccleſiam portandam. Dum hic Ubertus eam faſciaret, tangendo pectus infantulæ, tepidum invenit; dixitque uxori ſuæ adhuc vitalem in ea credo ſpiritum eſſe. Per cereum hunc, ut mittamus eum ad S. Rayuerium; forſitan ſuſcitabit eam nobis. Qua cereum ferente ante infantulam, cum mortua crederetur, (ſtupendum auditu!) oculos aperiens, patrem vocavit. Exhilaratus pater miſit eam cum cereo ad tumbam S. Raynerii. Protinus appoſito ore infantulæ ad tumbam, ſicut ætatis eſt infantiæ, verbis interceſſi & ſemiplenis dixit; ſoa, papà: ſicque perfecta ſana domum reducta eſt. Hoc nobis pater infantulæ F coram viris & mulieribus dixit ante Tumbam *f* *f* agios Raynerii.

mortua ſuſcitatur.

ANNOTATA D. P.

a *Scilicet in Montem Garganum, alias* S. Angeli *in Calabria.*

b Ulcella, *an forte diminutivum ab* Uter?

c Albulæ *ſunt quaſi nubeculæ ſupra oculos, Latini panos dicimus.*

d Buttis, *vulgo* Botte, *& diminutive* Buticella, *Francis* Bouteille.

e Buccinaria *Plinio* Bucciona, *in mari Sardoo inter Æthuſam & Oſtodem inſulas. Ita Baudrandus, in ſua Geographia, nulla tamen ſub hoc nomine eam exhibent tabulæ. Bertius in tabulis ad Ptolomæum ad cornu occidentale Siciliæ, inter Drepanum & Lilybeum, ponit inſulam* Phorbatitiam, ea-

A *eaque minorem Pacaniam, Oltodi proximam.*

a Ba-NINCA SA ES M S

f *Platonic auctori adjectivo* Ἅγιος, *ſanctus, indeclinabiliter uti.*

CAPUT XV.

Gravia vitæ pericula terra marique, & diverſi morbi propulſati.

digiti & manus turgide demumſunt.

148 ETiam Familiatus venit ad tumbam S. Raynerii, habens manus & digitos turgidos, ita ut non poſſet reflectere, & naturales uſus eapedire: dicens nobis, ſe velle facere cocturas ob hoc, digitis quatuor ſuper junctuzas manus, in brachiis; & nobis monſtrans hoc. Nos experimento ſcientes cum fidelem eſſe B. Raynerii, quia & ei dum viveret cereos faciebat, quos B. Raynerius accendebat ante altare B. Viti; & nobis quos ardentes devote ponebamus ante tumB bam ejus. Sic cognoſcentes eum fidelem, ſignavimus ſigno crucis manus ejus, in nomine Patris, & Filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & Spiritus ſancti, & in meritis B. Rayneri. Ablutaque manu utraque de aqua tumbæ ejuſdem Sancti, in præſentia & aſpectu noſtro, eorumque qui vel quæ ibi aderant, detumuerunt manus & digiti, priſtinoque uſui naturali perfecte ſunt redditæ ſeu redditi. Gratias agentes Deo, qui tam celeriter oculis noſtris videntibus, ſanitatem membris invalidis reſtituit; & B. Raynerio, cujus obtentu hoc facit.

a capillitium ſanguiſugas, cum poſſet bonum

149 Ulicenus quidam nomine, de Eccleſia S. Matthæi, cum eſſet in inſula *a* Ilba ſitiens valde, ſanguiſugam non viſam potavit cum aqua, quæ guttuti ejus adhæſit, ſicque non ceſſabat ſanguinem per os emittere. Anxius & ſuæ timens vitæ, conſilium acceperat guttur de ſub gula aperiendi: ſed quis hoc periculoſum erat & mortiferum, confugit ad ſingulare remedium. Vovit itaque ſe B. Raynerio tumbam ejus candela cincturum, ſi ab hoc mortis periculo ſe liberaret. Nec mora, C inclinavit ſe, & ipſam mordacem ſanguiſugam evomuit. Qui de tanto periculo ereptus, in immenſum gratias Deo & Beatiſſimo Raynerio intenſiſſimo modo agens, votum ſuum gratulans implevit; & hoc ipſe ante tumbam S. Rayneri retulit.

curatur reprobatea & ſurditas.

150 Buttatus cum matre ſua vovit ſe B. Rayneri, quod ejus mater per ſe ipſam daret, pro moleſtia ſcilicet quam patiebatur in capita, pileum cereum: ipſe autem, qui ſurdus erat, quoniam aqua maris intraverat in aures ejus, & de neutra audiebat, daret integrum caput cereum, ſi ejus meritis curarentur. Facto voto, filius a ſurditate, mater a cephalæa capitis liberati ſunt. Erant autem de Eccleſia S. Matthæi; uterque varo portans votum ante tumbam B. Rayneri, ei obtulerunt ſuas moleſtias ablatas nobis referentibus. Quod autem ſurdus eſſet, habuimus teſtes quoſdam ſuos marinarios, poſteaquam ipſe quidem naucleros erat ejuſdam lignt.

151 Grillus, Piſanorum conſulum aſſecla, cum iviſſet in ſervitio Ildebrandi Meli Piſani conſulis, & aliorum proborum virorum, qui cum eodem conſule erant; dum quodam ſero candelas ad luminaria curiæ conſulis præpararet, repente in terram cecidit, & loquela perdita obmutuit. Statim Medicus conſulit, quem ſecum habebat, currens tetigit pulſum ejus, & reverſus eſt ad conſulem, narravitque eum pro certo moriturum, ut faceret eum pœnitentiam accipere. Sed quomodo poterat qui ſic obmutuerat? Iſte tamen Grillus cœpit in corde habere B. Raynerium, & quamvis de eo non ſane crederet, ſtatim ei reſtituta eſt loquela; & ainde habuit ea nocte ſolutionem ventris, & pauliſper viſus eſt alleviari; verumtamen diffidebat vitæ ſuæ. Mane facto duxerunt eum ad Laudenſem civitatem, quomodocumque potuerunt, ubi & Imperator erat. Ibi etiam ita graviter defectus erat, ut diceret, ſe numquam amplius per terram iturum. Supervenit ei vomitus, & evomuit multum, & ea aliquo E viſus eſt ſibi alleviatus; verumtamen nec equitare poterat, nec ire præ defectu. Altero mane remeandi Piſas iter erant aggreſſuri: prædictus conſul Ildebrandus quæſivit ab eo, ſi reverti cum eis poſſet. Reſpondit ille: Numquam amplius per terram ibo. Tunc conſul condolens ei, & lacrymans dixit; Vove te corpori ſancto B. Rayneri. Reſpondit homo ille, & dixit; Ego huc uſque non credidi de ſanctitate ejus; & ſi nunc per merita ejus ſanus fuero, credam, & ſemper ei de cetero fidelis ero, & tumbam ejus candela vinciam. Peracto voto ita ſanus, & fortis factus eſt, ut alia die ſanus & hilaris & ludens equitaſſet, & incolumis eum aliis rediiſſet. Hæc omnia ea ordine nobis ipſe retulit ad tumbam corporis Sanctiſſimi Rayneri, & votum implevit.

item ſubitus linguæ & oculorū defectus,

cum gravi periculo ei tandem cedens,

152 Sophia, uxor Rodulphi, de Parochia S. Luciæ, poſt obitum B. Rayneri habebat caput infiatum, & dolorem magnum in capite, & ſuper hæc febrem. Duxit eam vir ſuus ad tumbam B. Rayneri; & oſculata ab ea Tumba, & oratE ea, caput detumuit, & dolor receſſit, & non amplius febrem habuit: & tunc pro capite vovit ſe pileum cereum daturam, & poſtea dedit.

ac multò plus mori bus,

153 Gratianus, de eccleſia S. Thomæ, iverat F pro faciendis ligulis apud *b* Motronem. Venerunt ſagittarii, qui de locis illis erant, volentes eum deprædari. Qui non habebat ſecum alia arma niſi ferramenta ſua, & aream unum, & faceulum eum pane. Cum hoc faceulo ſe tuebatur a ſagittis illorum, implorans ſemper B. Rayneri tutamen. Quid dicemus? multas miſerunt in eum ſagittas, & fixæ ſunt in faceulo panis uſque viginti, & nulla eum tetigit. Reſiſtebat ſiquidem eis cum ſuo arcu jaciendo in eos ſagittas percutere nolens. Et ipſi cum plures eſſent, non potuerunt eum lædere, ſemper habentem in ora ſuo & in corde B. Raynerium. Cum autem ditaſſent in eos ſagittam, volens percutere, oppido vulneravit unum ex eis. Sed quia iſte fecit, quod non debuit; recepit, quod voluit: ſiquidem in manu percuſſerunt eum. Et tamen adjutorio B. Rayneri expedivit ſe ab eis: & pro manu ſua cereum promiſit, & quam cito de ejus vulnere convaluit, & votum implevit. Præſtitit enim ei S. Raynerius, ut a tot ſagittis non vulneraretur, & de

Servatur unus inter multos hoc fiet,

levi vulnere ſe ſaucias, quia & ipſe unum ex eis vulnerarat.

A & dé manu, quæ percuſſerat alium, citiſſime curavis.

gravi tempeſtate periclitantes ſervantur

154 Retulit nobis Ubertus quidam, de Eccleſia S. Felicis juxta Burgum poſita, eum quodam ſuo ſocio ante tumbam B. Raynerii; quod cum iret Meſſanam in navi, orta eſt ſubito in mari tempeſtas valida nocte. Erant maris procellæ undoſæ valde, & mare a profundo movebatur: nubes erant denſiſſimæ, & pluvia, coruſcationes, & fulmina immenſa, & tonitrua horribilia. Et quia de navi & de vita non confidebant, maximis implorabant vocibus Sanctorum multorum, & præcipue Matris Domini ſubſidia, promittentes ei & aliis Sanctis ſua vota: & tamen nec iſta, quæ dicta ſunt, ceſſabant: non quia Virgo glorioſa a Filio ſuo Jeſu Chriſto Deo omnium impetrare hoc, & alii ſimiliter Sancti (non poterant); ſed, quia voluntatum Creator, qui eorundum plene noti ſunt, ſanctos ſuos omnibus in-

B *ad invocationem ſanctis.*

notescere, aspectabat ad confugium beatiſſimi Raynerii in ſuis eis moribus audire. Facientes itaque votum B. Raynerio, confeſtim maris fragor ceſſavit, & tranquillitas facta. Mugientia tonitrua, & fulmina deterreotia, & nubes & pluvia diſparuerunt, & facta eſt ſerenitas. Facto die & procedente, cœperunt habere proſperum ventum, qui plenis nos portavit Meſſanam velis; ibique applicuerunt, immenſas gratias & laudes referentes Deo, & ſervo ejus ſanctiſſimo Raynerio de Aqua.

155 Gratianus de eccleſia S. Ambroſii Piſanæ civitatis, eum Januæ in porta eſſet in navi cum

Eum alii in portu Genuæ.

ſociis ſuis, ſubito de mari emerſit nubilum tetterrimum, ventu terribili involutum. Omnes videntes in die tam tetterrimum nubilum, navibus omnibus in portu timuerunt valde: multas enim ad terram dejecit. Cum appropinquaret ventus & nubilum, & per medios eos veniret, timuerunt valde, ne demergerentur. Nec mora; ſanctiſſimæ Rayenſi de Aqua ſuffragia poſtulantes, ita penitus eos declinavit nubilum, ut ventus, quaſi canis baculo percuſſus fugeret: & impetu intrans in civitatem Januam multas domos

C dejecit. Laudemus ergo Dominum, qui per Sanctum ſuum ſuffragatur implorantibus eum.

156 Rodiger, Theotonicus geote, longo tempore Piſis infirmus decubuit, implorans ſemper B. Raynerii auxilium. Quadam die media apparuit ei S. Raynerius corporali ſpecie; & ab eo infirmo corporalibus viſus eſt oculis. Tunc ei dixit S. Raynerius: Ecce adſum, quia meum imploraſti auxilium, & quidam alius vicinus tuus Joannes nomine. Sed vade ad cuſtodes corporis mei, dicens, ut circeitum faciant tumbæ meæ, de meo angulo per duas columnas uſque ad murum, ut non queant perjuri & adulteri ad me libere accedere; ſin autem, inde recedam: & mihi manum tuam porrige, & ſurge ſanus. Statim ſurrexit incolumis. Porta, inquit S. Rayne-

Apparet Sanctus infirmum ſanat.

jubet quæ tumbam ſuam ſepiri

rius, candelam, & accede, & pone ſuper tale meum candelabrum, docens eum candelabri figuram. Ut ei imperavit, ita fecit, & dixit, ſibi hæc a B. Raynerio dicta, quæ nobis retulit coram multis ante tumbam ejus.

157 Ubertus, de Parochia S. Fridiani, iverat armatus ad quoddam bellum, quod erat juxta Arnum. Percuſſus igitur fuit graviter in auricu-

D A. BE-NINCA-SA EX MS.

lari digito manus, ſcilicet minimo. Intumuit manus ejus. Dolor erat intolerabilis: nullo minuebatur malagmate: imploravit B. Raynerii ſuffragium, voveur ſcilli dat orum manum cereum: & fecit (dari) nummos, quibus debebat manus cerea poni ante ſa: nequaquam enim dormire, aut quieſcere iſte poterat. Et ſtatim dolor omnino ceſſavit, & membra dolore diu fatigata, ſopora refecta ſunt, & braviſſimo tempore ſanatus eſt digitor. Sic igitur votum perficiens ante tumbam B. Raynerii nobis retulit.

Curatur digiti graviter vulnus.

158 Meſia, uxor Landelandi, habebat nervos colli ita duros & inflexibiles per octo dies, ut neque poſſet collum volvere, nec declinaca, nec brachia levare: & ſemper deterius habebat, ita ut nec ſe poſſet veſtire, nec etiam cibum vel aquam deglutire. Coacta igitur venit ad tumbam B. Raynerii, ubi nos cum aliis eramus. Facto itaque ſigna culo viviſicæ Crucis ſuper collum ejus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & in meritis B. Raynerii, vidimus ſuper collum ejus umbram crucis Dominicæ, ubi diſcipulus, quem præ cæteris arctius c amabat B. Raynerius, ſignum crucis impreſſerat. Confeſtim ſanſimus, quia ſa- B

& inflexibilitas colli ac brachiorum.

c

oata erat, & abluto collo de aqua tumbæ, diximus ai: Surge, quia ſana facta es. Cœpit illa mulier collum & brachia ſecundum naturalem uſum movere; & dedimus ai de aqua tumbæ lambere, & ſine obſtaculo bibit. Sicque, ſanata coram nobis, receſſit.

ANNOTATA D. P.

a Ilba, *olim* Ilva, nunc Elba, *inſula maris Tyrrheni, in conſpectu Plumbini.*

b Matronem *vicum uſquam exprimunt tabulæ, videtur tamen locus juxta Piſas inveniendus.*

c *Ipſum ſi veroſimiliter deſignat Auctor, ſicus Joannes in ſuo Evangelio.*

CAPUT XV.

F

Alia prioribus ſimilia beneficia & miracula.

159 Ermellina de eccleſia S. Clementis patiebatur gravem guttam, a ſpatula uſque ad manum, & pes omnam vexabat eam hebdomadam, ut nihil operari poſſet. Vovit brachium cum manu cereum B. Raynerio, ſi eam Deus ſuis meritis curarec. Voto peracto, unumquam poſtea in aliqua hebdumada habuit: & ut certa eſſet da liberatione ſua, ſtetit duobus menſibus, antequam votum ſuum offerret, ante tumbam S. Raynerii, jure admirabilis vita & miraculis. Mulier quædam nomine Bona, Juliani uxor, de eccleſia S. Blaſii prope flumen Auſeris, guttam graviſſimam cum dolore nimio patiebatur in dentibus & maxillis, ut maſticare non poſſet, & diu paſſa fuerat. Vovit maxillas ceream B. Raynerio, & vincire tumbam ejus, ſi gutta ceſſaret, & do-

Sanatur arthritis. Dicitur.

& dolor maxillarum

lor. In ipſo momento & dolor & gutta ſimul abſceſſerunt; & ſana facta eſt, votumque complevit, & hæc omnia nobis ipſa retulit ante tumbam B. Rayoerii.

a In Bibliotheca ex MS.

160 Gratianus de Parochia S. Sixti revertebatur cum ſociis ſuis in navi, nomine Sagittia, onuſta ſale de Kalaritanis ſalinis, & velificabat proſpero vento uſque ad inſulam a Celſariam. Cum ſero eſſet ibi, & ventus ſuo ordine quieviſſet, colloquebantur ad invicem, craſtino ſimile tempus habituros. Et ecce ſubito vi magna ventus occidens flare cœpit. Iſti non applicuerant adhuc ad aliquam ſtationem vel portum. Tunc b de vento contrario turbati extenderunt velonem, & cœperunt dicere: Non applicabimus modo ad aliquem locum uſque in Siciliam. Cum itaque ſic turbati eſſent, dixit unus ex eis: Voveamus nos B. Rayneſio, & offeramus ad corpus ejus cereum quinque librarum. Voto facto (tremendus Deus, qui propter Sanctum ſuum talia operatur) poſt modicum applicuerunt ad terram, euntes contra votum; & a turbatione tanta ſic mirabiliter, meritis Beatiſſimi Raynerii de Aqua, liberati ſunt.

a In ſubita tempeſtate periclitati liberantur.

b

B 161 Camandina de Parochia Sancti..... nec quieſcere, nec dormire longo tempore fatigata poterat: unde quaſi rabida effecta erat. Miſit ad tumbam B. Raynerii pro aqua, quæ erat ſuper tumbam ejus; qua ab ea potata, inquietudo & rabies & fatigatio omnis ceſſavit; ſomnoque adventante mox liberata eſt. Hoc ipſa magna animi affectione nobis ante tumbam prædictam narravit, gratias agens Beatiſſimo Raynerio ſuffragatori ſuo.

Curatur gravis infirmitas.

162 Angelus bonus nomine, venit ad B. Rayneſium apud S. Vitum, & benedixit eum, qui erat Cleticus S. Petri-Parvi de civitate Lucana: ſicque ivit Hieroſolymam viſere ſepulcrum Domini: dum autem reverteretur in navi, quæ vocabatur Arondella Durandi Brundiſioſis, & veniſſet juxta c Methronem, orta eſt valida tempeſtas, & fracta eſt navis. Tum contigit, ut iſte Angelus bonus dictus apprehenderet tabulam quamdam in mari, quam tenebat inter coxas; & ſic fluctibus maris elevabatur in immenſum, & deſcendebat quaſi in profundum cum tabula. Ad hæc vidit poſt ſe B. Rayneriam, forma & habitu, qua viderat apud S. Vitum, cum illum benediſſet, tenentem ſpatulam prædicti Angeli-Boni, & dicentem ei: Noli timere, quia tecum ſum in adjutorium tui: Ego enim ſum, qui te benedixi & ſignavi apud S. Vitum. Fuerat ſiquidem iſte Angelus-Bonus ad ſanctum Vitum, & acceperat benedictionem a S. Raynerio. Et dixit ei S. Rayneriu, cum ille iret inter fluctus ſuper tabulam: Tu magnum habebis timorem inter hos fluctus; ſed ego ero adjutor tuus: veruntamen dormi, & ſtatim ille obdormivit ſuper tabulam. Hoc in nocte fuit: in mane cum veniſſet diluculo valde juxta d montem, expergefactus eſt: & tunc fluctus maris petenſſit tabulam in, qua ille erat ad montem, & iſte cecidit de tabula, & perdidit eam; ſicque receſſus maris reduxit eum retro per plurimum infra mare; putaſoque omnino mori inter undas, qualiter potuit, invocavit Deum & B. Raynerium; & protinus quidam homo albis a veſtibus, accepit eum per capillos, & poſuit eum

Salvatur naufragus.

c

Super tabulam.

d

Apparuit S. animabus cum Sancto.

e

f

Curatur genu infirmum.

super unam petram, & ſic evaſit adjutorio Dei & Beati Rayneril de profundo pelagi, gratias ſummas referens Deo, & S. Raynerio. Hoc ipſe nobis retulit coram multis ante tumbam ejus, dicens ſe velle hoc jurare ante tumbam ejus, ſi opus eſſet.

163 Mulier quædam nomine Jolittina, uxor Gerardi de Vico, oppido.... patiebatur in genu graviter, ita ut non poſſet ire, nec de lecto ſurgere. Vovit itaque ſe S. Mamiliano f, & aliis multis Sanctis, nec quidquam ei valuit. Tandem, quia valde magis magiſque gravabatur ægritudine, vovit ſe B. Rayneriu; & petiam de ſclavina ejus, quam habebat, poſuit ſuper genu ſuo. Mira res! ſtatim dolor ceſſavit & ægritudo, & ſana ſurrexit de lecto. Et poſtea venit ad tumbam ejus, portans votum ſuum, videlicet totum crus eum genu & pede de cera offerens ad tumbam B. Raynerii.

Et manus inutiles.

E

164 Theodora, uxor Simignati, habebat manus, ut vulgo dicitur, Indormitas, ut filare non poſſet. Vovit igitur ſe B. Rayneriu, & abluit manus ſuas de aqua tumbæ, & ſtatim convaluit, & bene nevit, & poſtea poſuit ibi, manum ceream pro ſigno. Dodo Gregorii filius cecidit de quodam ſolario, & ea caſu factus eſt extra ſe. Voverunt ergo eum B. Rayneriu, & ſtatim reverſus eſt ad ſenſum ſuum. Mulier nobilis nomine Maximilla, uxor Bernardi quendam Hugonis Balduehi, habebat quemdam puerum ſimulæ ſuæ, habentem collum & gulam & pectus inflata, ita ut quaſi ſtrangulatus eſſet, & moriturus. Tunc prædicta Maximilla venit ad tumbam B. Rayneriu; & accepit de eo quod ſtillabat de tumba in bambace, quod erat ſimile balſamo coagulatum, & portans domum unxit collum, gulam, & pectus pueri. Res mirauda! in ſero unxit, & in mane nihil tumoris remanſit puero, ſanatu ex illa tam gravi infirmitate.

Salvatur a deo loquens.

Et puer ex gula inflatione ſuffocandus.

165 Quædam mulier laborabat in partu, & parere nequaquam poterat. In doloribus mortis poſita, vovit imaginem ceream B. Rayneriu, ſi ab imminentibus doloribus & partu expediretur. Exaudita protinus eſt, & peperit ſtatim, & a doloribus liberata eſt. Sicque votum complens, imaginem obtulit tumbæ B. Rayneriu, nobis videntibus. Erant duo Piſani cives in partibus g Principatus, gravibus paroxiſmis ingente fervore intercepti: unus nomine Albertus Piloſus, & alter Villanus filius quondam Uberti, quondam Antonii. Dum devote ad invicem loquerentur de vita ſua, propter nimis eentam febrem, valde timentes, vovit Villanus ſe ſtaturum ante tumbam S. Rayneriu tota nocte, eum cereo accenſo in manibus. Ubertus autem Piloſus, quia vigilare non poterat, vovit ſe duos cereos poſituturum ante tumbam S. Rayneriu accenſos, ſi ſe Deus per eum a febre liberaret. Referamus laude gratias Deo & B. Rayneriu: quia in eadem hora, qua fecerunt votum, a febre acutiſſima liberati ſunt, & exinde non habuerunt: & incolumes & læti domum Piſas reverſi ſunt, gratias agentes Deo & ſanctiſſimo Raynerio, atque votum ſuum, ſicut fecerant, ad tumbam ejus peregerunt.

Item in puerperii laborans.

F

g

Et duo ob vota ad eam confugiunt.

166 Gisla, de Eccleſia S. Ambroſii, habebat

A bebat filiam nomine Theodoram formæ elegantis. Huic Theodoræ facta eſt durities maxima ab altera parte golæ, quam putabat eſſe ſcrophulam: obuiæ timens formæ facici ſuæ, anatabatur inde nimis. Mater voveus filiam, & hæc ipſa ſa B.Rayuerio, portaverunt de aqoa tumbæ ejuſdem: io ſero abluit gulam ſoam filia de aqua tumbæ; & in mane omnis ſtroma diſparuerat. Sicque priſtinæ reſtituta eſt ſanitati. Narrabat ergo hoc miraculum ſæpe coram tumba eminentiſſimi Rayoerii de Aqua. Erat quidam homo Lucenſis, nomine Rolandioos, de eccleſia S. Angeli io foro, qui peracoriſſimis tenebatur febtibus. Miſit igitur de Lucana civitate Piſas pro aqua tumbæ B. Rayuerii; qua ſibi allata & potata, continuo dimiſit cum febris, & coovaluit. Poſt hæc venit Piſas prædictur vir referre gratias Deo & B.Rayuerio, ferena ſecum eingulum eandelæ maximum; de quo tumbam ejus, hilaris & ſanus, magnificans Deum in ſancto ſuo Rayuerio, cioait.

paulo a ſtroma.

dius a febre.

B 167 Grottus Piſanus civis, qu. Ugonis, qu. Boni Booicii, cum tribus aliis ejuſdem artis chirurgicis, habebant quemdam vulneratum graviter, & erat ſagitta in corpore ejus ita profunde iuſiaa, ut nullo artis ſuæ ingeoio poſſent eam reperire. Tunc Grottus cum ſuis ſociis valde anxius, ea ima pectoris ſuſpiria traheos, ad Deum fecit: Domine Deus, qui occultorum cogoitor es, ſi vera ſunt, quæ a multis de S. Raynerio dicuntur, quaſi ſic ſanctus ſit eaimii meriti apud toum conſpectum, tu tuam poteotiam oſtende nunc in ſagitta iſta, quam oollateour inveniru valemos; ut ea reperta, cognoſca mua virtutem, quæ in eo eſt gratia tua, ut & ipſum ſine hæſitatione veneremur, & te Deum mirabilem in Sanctis ruis collaudemus. Prece finita moa apparuit caput ligoi ſagittæ, nimis longæ in ſuperficie vulneris: quam cum gaudio intueotes & ſtupentes, abſque ullo labore accipieotes, de ore vulneris extraxerunt. Veoit itaque Grotur ad tumbam S. Rayoerii, ferens ſecum ſagittam, & ſuſpendit eam, coram moltis narrans totum quod eveoerat ante tumbam ejuſdem, gratias ageos Deo & B. Raynerio.

Educitur miraculoſa ſagitta ex vulnere.

C 168 Beoefacta, uxor Bellomeri Grimaldi, habebat *b* ragadias in volis manuum, & inter omnes digitos earumdem, quæ vulgo *i* ſerolæ dicuntur: & nullo modo poterat curari medicamine, magiſque ſe in deterius hrbebat. Hæc præfata mulier venit ad tumbam B.Rayneeii, & lavit manus ſuas de aqoa, & confeſtim poſt paoeos diet ita aperturæ manuum conſolidatæ ſunt, ac ſi oumquam io eis paſſa fuiſſet. Hoc autem miraculum multis audientibus, ipſa mulier nobis retolit coram tumba ejus.

Curantur fiſſuræ manuum.

ANNOTATA D. P.

a Celſatia *nuſquam exprimitur* a *Geographis*; *ſed inter Calarim & Siciliam, illi propior ponitur* Ficaria.

b Veloo *augmentativum* a velo, *quaſi* majus velum.

c *Suſpicor oſſa* Methonem, *vulga* Modon, *muni-*

tiſſimam in Peloponneſo civitatem, nupero bello feliciter a Venetis recuperatam.

d *Fortaſſis* Athum, *dictum antonomaſtice* Moutem ſanctum.

e *Hinc colligitur, miraculum hoc factum poſt mortem Sancti.*

f S. Mamilianus Martyr *cum ſociis colitur Piſis* 15. *Septembris.*

g Principatur, *Regni Neapolitani pars, dividitur in Ulteriorem & Citeriorem, antiquorum Samnitum & Picentium ſedes.*

h Ragadia *dici videtur quaſi* radiatura, a Raggio, Rajo *radius, unde* Raggiare Ragare.

i Setulas *dici creda exiſtit illas fiſſuras cutis propter ſubtilitatem.*

D A SE-NINCA-SA EX MI.

CAPUT XVI.

Similium miraculorum proſecutio.

169 Ricadonna, de eccleſia S. Fridiani, filiom habeot apoſtema habeotem ſub E aailla, ubi & pluralitar arteriarum ioſerta eſt, verebatur apoſtema illud prædurilſimum incidi. Multi medici, viri & mulieres, videntes apoſtema, non ſunt auſi poocre ibi ferrum, dicentes, quod mora ſtatim ſecutura eſſet: ſiquidem olmis erat profundum apoſtema. Mater ergo adoleſcentis vovit eum S.Raynerio, ut ſi ſine ferro curaretur, pro eo offeret B. Raynerio imaginem ceream. Appoſuit autem ſuper apoſtema matee radicem e viſci tritam, quæ vulgo dicitur *a* bauculus. Hæc autem radix trahit humorem ad cutis ſuperficiem, & ad maturitatem perducit. Quod tunc per contrarium Deus, propter famolum ſuum & dilectum Raynerium mitifice operatus eſt. Rrdice quippe bauculi trita ter ſuperpoſita, neque molleſactum eſt apoſtema, oeque ad ſuperficiem cutis humorem traxit, ſed omuino diſparuit, ac ſi nomquam ſuiſſet ibi. Impletum eſt ergo votom matria, ot ſine ferro ſanaretur. Obtulit itaque imaginem ceream coram tumba almi Rayoerii, & relata ſunt hæc omnia coram multir. Juvenis quidam litteratur, hæc eo refereote, venit portaor aliam imaginem ceream, offerens eam tumbæ Raynerii dilecti Dei, F aſſerens, ſe habuiſſe acutiſſimam febrem: vovit pro ſe daturum imaginem ceream, & continuo eum febrir dimiſit.

Apoſtema periculoſum ſine ferro curatur.

a

febris aufertur.

170 Erat quidam homo, nomine Dominicus de Veolano, ultra flumen Serchi, habens filiom laboraotem in vitæ extremis, frater * ſupradictæ Mingardæ. Vovit iſte Domioicus B. Raynerio jam corpore eauto, ipſum filium ſuom: ſicque filius ipſe ſpiritum eabalavit. Tunc fleos pater & ejulaos, dicebat: O beate Rayneri, ego vovi tibi filium meum, ut vita ei ſervaretur, & nunc capiravit: quid ergo faciam? Hæc ſæpe iteraot (ſtupendum valde attecote audiamor) re erſur eſt ſpiritus ejus in corpus ejus, & vocavit patrem ſuum. Omner illic eaiſtenter, videntes hoc miraculum, laudaverunt Deum & B.Raynerium. Altera die dictum eſt prædictæ Mingardæ; Non vadis ad oepotem tuum, quem B.Raynerius reſuſcitavit? Illa perrexit ad eum: ſicque eei ſeriem nobis narravit

* *vim. rep. ſuſcitatur mortuus.*

Aaa- *NINCA* *TA* *EX MS.*

171 Sophia, uxor Locharii de Latallo, habebat defectum ſpiritus jam per triennium, ita ut ſi quinque vel ſex verba loqueretur, adeo deficiebat ei ſpiritus, ut femineis efficeretur. Ideo & vir ſuus ſpernebat eam, quia ex defectu ſpiritus nec etiam manibus laborare poterat. Unde tandem venit ad tumbam S. Raynerii, ſtans, plorans, & vovens, ſi Deus eam defectu ſpiritus ſui ejus meritis liberaret, imaginem ceream ad tumbam ejus offerret. Reverſa eſt domum, & dum ederet, invenit taurum ferociſſimum, viros & mulieres quibuſcumque obviaret proſternerem. Mutata eſt ei mens, & tamquam leonem videns fugit ab ea, & de defectu ſpiritus ſui perfecte liberata eſt: & oleum pro imagine mutans, obtulit ad tumbam B. Raynerii. Hæc omnia nobis ipſamet retulit ante tumbam ejus, abſque ullo defectu ſpiritus ſui. Unus de eccleſia S. Petri in Curtevecteri, graviſſimum patiebatur capitis dolorem, ita ut oculi vi doloris de capite prominerent. Invocavit igitur Sanctiſſimum Raynerium de Aqua, & ipſo momento invocationis

B ceſſavit dolor omnis, & fugit ad manus & pedes, exinde ſic rigide ſtantes, ut nullatenus ſe poſſet movere. Iterum eumdem invocans, perfecte extemplo ſanatus eſt. Hæc eadem hora, qua prædicta mulier retulit nobis ante tumbam ejus.

172 Albertinus de civitate Mutinæ iverat in Ilbam, ad excavandam venam ferri. Infirmatur eſt igitur ibi graviter, & gutta contraxit pedum ejus digitos verſus terram. Ibat igitur cum baculo. Dum iret utraque manu, alteram ad medietatem baculi porrigebat, alteram in ejuſdem ſummitate tenebat: ſicque magno gradiebatur conamine. Ivit itaque ad Baluea montis Piſani, & nihil melioratus reverſus eſt. Poſt aliquot autem dies venit ad tumbam B. Raynerii, & obdormivit ad caput ejuſdem tumbæ. Quo excitato invenit pedes ſuos ſanos, & cœpit quaſi ſtupidus ſtare ante tumbam, manibus elevatis & junctis palmis. Qui autem viderant eum veniſſe contractum, cœperunt quærere, quare ſic ſtaret. Qui reſpondit, B. Raynerium ſanaſſe eum de pedibus ſuis. Videntes autem eum ambulare ſine baculo,

C & expedite, & digitos in pedibus directos naturaliter habere, laudaverunt Deum, gratiam agentes, & B. Raynerium. Manſit autem ibi per triduum lætus de ſua ſanitate.

173 In eadem die, Henricus presbyter eccleſiæ S. Blaſii Portæ-maris, venit illuc, & ſedebat contra tumbam B. Raynerii ipſe, & Hoſpitator montis Piſani, & Cinellus, cum aliis tribus deCiſanello. Prædictus igitur Presbyter, cum viderer ſuper tumbam Crucem argenteam deauratam, quam dederat B. Raynerio prædictus Cinellus, quia fuerat infirmus uſque ad mortem, & curatus fuerat meritis B. Rayneri de Aqua, dixit ipſe Presbyter Cinello prædicto; Quare hanc Crucem tu dediſti homini mortuo? quare non dediſti eam altari B. Mariæ? vel quare non vendidiſti argentum ad opus tuum? & lignum Crucis Domini, quod eſt ibi intus, ut tu dicis, quare non dediſti altari ſacratiſſimæ Virginis Matris Domini? Reſpondit Cinellus: Dignum eſt, ut ſuper tantum corpus tam ſanctiſſimum ſtet ſanctiſſima Crux; & bene feci, quia dedi, quia ejus meritis ſum curatus. Cumque in hunc D modum altercarentur, contradiceret, & altercarentur; ineffabilis Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſapientia, volens oſtendere, quod placitum erat ei, quod lignum ſuæ Crucis vivificæ ſtaret ſuper ſic ſanctiſſimum corpus, noluit abſconſum eſſe quod ibi erat. Cœpit itaque ſubito prædictus Sacerdos lignum Crucis Domini ita videre, ac ſi argentum non eſſet ibi. Stupens itaque hoc miraculum, ſurrexit, & ivit contra Crucem videre lignum, ipſa inclinans caput Cruci & Cinellus. Cum autem remiſſent contra Crucem, recluſum aſt lignum in argento, & revaeſi ſunt ad ſedem ſuam: & iterum videre cœpeunt lignum ipſi & alii omnes, quos ſupra poſuimus: & per quamdam moram viderunt, & ſic recluſum eſt lignum. Igitur laudemus omnes Dominum, qui ſic honorat S. Raynerium dictum ab Aqua, quia cum aqua faciebat omnia mirabilia, & ut ad tumbam ejus ſanet infirmos, cæcos, claudos, debiles, ſurdos, contractus, & paralyticos, & curet omnium infirmitatum innumerabilium genera di-E verſa: & ſignum vivificæ Crucis ſuæ in argento abſconſum, tumbæ ejus honorando, reveler in propatulo. Fiat, fiat.

174 Erat quidam pauper, qui venit ad B. Raynerium ferens ſecum ſtatuarium candelæ magnum, & caput ſoom ligatum cum quodam circulo candelæ. Obtulit utrumque B. Raynerio ante tumbam ejus, ſiquidem patiebatur vehementiſſimum dolorem in capite ſuo, & præ dolore de oculis ejus manabant lacrymæ. Dedimus ei bibere de aqua, quæ erat ſuper tumbam: & confeſtim, in præſentia noſtra, ipſo atteſtante ſanus domum repedavit. Lotteringa, uxor Benecti de foris porta, habebat filiam habentem faciem tumidam, & totum corpus. Vovit igitur imaginem ceream B. Raynerio, ſi filia ejus ſana fieret a tumore. Exaudita eſt igitur mater pro filia, & poſt parvum ſpatium incolumis quaſi de morte, ut ipſamet matre aſſerebat nobis, perfecte reddita eſt ei.

175 Berta peregrina de Territorio S. Matthæi, cum abluebat manus ſuas cum aqua frigida, efficiebantur manus ejus nigræ veluti cappa nigra. Venit igitur ad tumbam B. Rayneri; & facto ſigno Crucis ſuper manus ejus, invocato nomine & adjutorio ſanctiſſimi Raynerii, fecimus abluere de aqua tumbæ coram multis; & reverſæ ſunt manus ejus ad naturalem colorem, & permanſerunt in eodem, omnibus mirantibus, quia nigræ eſſant priùs, & factæ ſunt albæ. Aymalina, uxor quondam Gelli, ſoror Ildebrandi Presbyteri & Canonici & Camerarii, habuerat manum denodatam, & ſana facta fuerat; ſed remanſerat digitus auricularis, id eſt minimus, cum dolore, quem non poterat curvare ad volam manus aliquo modo, & ſic habuerat per menſes ſex. Venit ergo orare ad tumbam S. Rayneru, & poſt orationem monſtravit nobis digitum, quem curvare non poterat coram multis. Facta Cruce ſuper digitum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & in meritis B. Rayneri, & abluto digito de aqua tumbæ, protinus dolor in præſentia noſtra ceſſavit, & reverſus eſt ad eum, qui ſecundum naturam eſt, uſum digitus in conſpectu omnium, qui ibi aderant.

176 Berta

Aaa- *NINCA* *TA* *EX MS.*

Spirituum defectus reſarcitur.

Sanatur dolor capitis.

Vehemens podagra.

Non gratis bens tumba ejus oblatã crucem argenteam.

Incluſum ei vera Crucis lignum mutum conſpicit.

Curantur cæci, claudi, &c.

Tumor cerei poſiti.

manuum nira paſſio.

& digiti auriculares rigor.

A 176 Berta mulier quædam, fidelis valde B. Raynerio, in vita corporali ejuſdem S. Raynerii, venit ad tumbam ipſius Sancti, ipſius meritis deprecanti; videns autem nor, lætata eſt. Cœpit autem conqueri cõram multis nobiſcum ibi adſtantibus, quia in nodo junctoræ ad brachium, uſque ad palmam unam ſuper brachium, graviter vexaretur gutta & dolore, ita ut brachium in nullam partem poſſet revolvere. Vivificæ & ſalvificæ Crucis ſignaculo ſuper loca dolentia ſæpe facto, Deum & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eadorando, ut per merita Beatiſſimi Rayneriĩ reſtitueret ut priſtinæ ſanitati; ablutis dolentibus locis de aqua tumbæ B. Raynerii, coram adſtantibus cœpit brachium & manum volvere, ſicut ei placebat, & dolor ſtatim ceſſavit. Aliquantulum vero doloris remanſerat ei in parviſſima parte nodi, & nobis monſtravit. Et iterum facto ſignoſanctæ Crucis, in meritis B. Raynerii, penitus dolor ceſſavit. Agonia, uxor Rogerii Notarii, qui verſus domum Bottacii morabatur, gravisſima capitis paſſione moleſtabatur. Ob hoc ad extrema deducta eſt. Votum itaq; vovit B. Rayneriõ, ſe pileum de cera poſituram ante tumbam ejus ad laudem ipſius. Confeſtim liberata eſt peracto voto, Deo id ad gloriam ſervi ſui Raynerii agente: & pileum ad tumbam vidimus, & ſic nobis renunciatum eſt coram multis.

Neque quid Eviſcus, *neque quid* Banculus *ſit, hactenus reperi.*

Tum cephalæa.

B

177 Ildebrandus de Plebe S. Caſſiani habebat bovem non paſcentem, neque ſurgentem de loco, ubi accubabat; ideoque miſerat peo *c* lanistir ad Bovem vendendum: interim recordatur B. Raynerii, deprecatus eſt merita ipſius, ut bos ſuus ſanus eſſet: illico ſurrexit bos de loco, in quo jacebat, & cœpit paſcere ſanus factus, prædicto Ildebrando gratias agente Deo, & S. Raynerio de bove ſanato. Prædictus Ildebrandus habebat uxorem, contractam de uno brachio & manu: videbur bovum ſanum effectum, ait intra ſe, ducam eam ad tumbam B. Raynerii. Venit ergo ad tumbam B. Raynerii cum uxore ſua prædicta, & oblatis precibus ab utroque, ut ſana fieret, antequam domum remearent, ſana facta eſt uxor ejus & de brachio, & de manu, ſanitati reſtituit integræ. Hæc ipſe prædictus Ildebrandus nobis retulit ad tumbam ejus, impleto quod dixit Propheta: Homines & jumenta ſalvabis, Domine, quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.

Curatur etiam bos infirmus c

& mulier brachio extracta

C

Pſ. 35. 7.

ANNOTATA D. P.

a *Neque quid* Eviſcus, *neque quid* Banculus *ſit, hactenus reperi.*

b *Id eſt*, 5. *feria ante Dominicam Paſſionis.*

c *Hinc patet* Lanistas *pro* Lanionibus *dici.*

D

CAPUT XVII.

Finis miraculorum S. Raynerii, primo a morte anno exceptorum.

178 GErardus, filios quondam Paniculi fabri, fiſtulam patiebatur in pede triennio, & a nullo poterat curari. Vovit igitur ſe B. Raynerio, perfectiſſime ſanatur eſt: quamobrem pedem cereum obtulit coram reliquiis B. Rayneriĩ. Fuit autem iſtud de primis ſignis Beatiſſimi Rayneriĩ poſt obitum ejus factis. Conthilda nobilis mulier Cionami, uxor Hugonis quondam Sicherii quondam Gualandi, fidelis erat B. Raynerio: quæ cum graviter moleſtaretur gutta humeri uſque ad manum & inde ſinenter, ſimiliter & dolore coſtæ lateris, vovit ſe Beatiſſimo Raynerio, & ſtatim ſana facta eſt ab utraque ægritudine, & ſignum cereum ea hoc poſuit B. Raynerio.

Fœmina fiſtula inveterata.

arthritis

E

179 Erardus, de Parochia S. Sepulcri in Kinſica, de uno oculo nihil videbat, habens, prout videbatur, cum pulchrum & bonum. Venit ad tumbam B. Rayneriĩ, & lavit oculum, quo nil videbat, ex aqua, quæ erat ſupra tumbam: & ſtatim ibi ita clare vidit de illo oculo, ſicut ex alio, ea quo non patiebatur. Hæc coram multis nobis idem retulit. Guilielmus, natione Anglicus, per quindecim dies tractus fuit ad manum, quia nihil videbat. Vovit ergo ſe B. Raynerio veſperi, eo ſic referente nobis coram multis ante tumbam ejus. Alio autem die cum ſurgeret, ita clare vidit ſicut ante, quando non patiebatur in oculis. Benedicta, de eccleſia S. Matthæi, vixit ad B. Raynerium, cum adhuc viveret nobiſcum, ſtrumam id eſt, gavonem habens in gula, & malum in pede, ut & tardigrada eſſet. Benedictione itaque ſuper utroque loco a B. Raynerio facta, ait illi: Non quidem modo ſana eris, ſed procerto de utroque malo curaberis. Sicque factum eſt: venit enim hæc mulier poſt obitum S. Rayneriĩ ad tumbam ejus, ferens ſecum figura curationis ſuæ, capur unum cum collo de cera, & pedem cereum; & obtulit ibi, gratiar Deo & B. Raynerio referens de curatione guttoris & pedis.

cæcitas

ſtruma

& graſſus difficilis.

F

180 Erant ſeptem homines poſiti in captiona civitatis Piſanæ juxta S. Vitum, (Quidam eorum propter maleficia, quidam propter alias cauſas) in qua nihil ferri, vel ligni, vel ſonis habebant, & arctiſſimo cibo & potu vitam ſubſtentabant: cujus captionis murus erat compoſitus grandibus lapidibus & electo cæmento, ut eſſet ſtructura firmiſſima. Erat autem craſſities ejus ſive latitudo novem palmorum magnorum; erantque in ea captione duæ feneſtræ altæ multum, ſingulæ habentes ferri virgam craſſam valde, in medio in directum fixam cum plumbo: in quam poſtquam quis immittebatur nullo ingenio fugere inde valebat. Cum itaque in tam dira captione eſſent poſiti, ut & fame & friguore & nuditate exiſtimarent ſe cito morituros, colloquentibus inviſcem

Septem ejus patres maximi carcere clauſi

A. BENINCASA EX MS. *ſanctum invocantes,*

A cem ad hoc refugere refugium, ut B. Raynerio ſe devoverent, ut eis conſilium & argumentum daret, quomodo ea inde evadere poſſent. Rogerius unus ex eis vovit ſe daturum filum argenti tumbæ Beatiſſimi Raynerii; & alius Spaliatdus nomine ſimiliter. Cæteri, qui pauperes erant omnes, canteverunt orationem Dominicam Pater noſter, quiſque ter: & ſic eqpetunt miſericordiam Dei & B. Raynerii exprctare.

eadem apparuit juvenibus,

181 In ipſa nocte apparuit miſerrimo eorum homoquidam per viſionem, dicens ei; Quare jam non taliſtis virgas illas ferreas de feneſtris illis, & murum eum eis deſtruxiſtis, & inde jam non exiſtis? Ille numquam viderat B. Raynerium, ideo non cognovit eum: ſicque exclamans eſt. Mane autem facto hoc cæteris renuntiavit. Rogerius, qui erat inter eos major, ait ei: Vide, Frater, ne dicas hoc: de ſomnis enim ſatis ſum plenus. Reſpondit quidam alter, qui mancus erat, (unam enim manum habebat abſciſſam) & dixit ei; Tentabimus & videbimus, quid Deus & B. Raynerius velint: vult enim Deus, quod nos meipſos juvemus. Tunc Rogerius & Spoliatdus dixerunt: Nequaquam aliquid faciatis, quia nolumus plus pati propter vos, quia nos culpamnon habemus. Iverunt igitur mancus, & alius ſatis debilis & miſer, cui hoc monſtratum fuerat, non propter eos dimittentes, & ecceperunt unam de virgis ferreis feneſtrarum, & ad tactum eorum ſic plicata eſt, ſicut ſi eſſet virgula ligni vitidis, & trahentes adhuc fracte eſt inferius, & remanſit in feneſtra maſtalo *b* plumbatus. Hoc non potuiſſent facere forte centum homines, ſimul ipſam virgem ferream trahentes. Ennies ad aliam feneſtram ſeccrunt ſimiliter, & maſtalonem plumbatum, Deo & B. Raynerii meritis hoc faciente, eum virga ferrea ſimiliter fracte inde evolſerunt. Et in die poſuerunt illa ferre in feneſtris, ut non poſſet eepesiri quod factum erat: in nocte autem mancus ille, & ille eius debilis, accipientes virgas illas ferreas, cœperunt tentare ſi poſſent eum eis murum deſtruere. Et confeſtim proſiluit lepis unus duorum *c* onerum.

B extraxiſtis feneſtrarum virgas ferreas

b

murum perundem

c

182 Ob hoc iteque confortati cœperunt ite C leviter deſtruere, ac ſic eſſent pumices ſine cæmento juncti. Sicque murum tam fortem magno foramine *d* pertrarunt; & a cuſtodibus, qui die ac nocte potentes ſuper eos erant, cuditi non ſunt, neque morum percuſſionis turris aliquem ſenſerunt. Itaque nocte B. Cerbonii eſorus prodierunt, Deo meritis Beatiſſimi Raynerii pluvias & tonitrua immenſa facientc, ipſis ſeptem exorantibus ſimul ut nequaquam ſentirentur, & ferentibus ſecum virgas duas ferreas eum uno maſtalone plumbato, ut offerrent eas Sanctiſſimo Raynerio, eorum in hac cauſa patrono. Sicque ad tumbam ejus venientes, ereptori eorum S. Raynerio gratias retuleunt, & per omnem diem ibidem demorantes, ed laudem ſactatiſſimi Raynerii, virgas ibi relinquentes, ad proprie clacres ſunt reverſi. Laudemus igitur omnes Deum & ſanctiſſimum Raynerium intercelſorem & adjutorem noſtrum ad Deum, qui ſic ſubvenit in neceſſitate poſitis & erute; ut & ſecundo *f* loco de eo recte dicatur: Spiritus Domini ſuper me, evangelicete pauperibus miſit me, ſanate contritos corde, prædicare captivis remiſſionem & clauſis apertionem, & diem acceptabilem Domino; qui vivit & regnat Deus in ſecula ſeculorum. Amen.

d quod duo enormiſſimi ſaxones,

e invoſervati omnes evadunt,

f

183 Eret quadam puelle, nomine Brete, filia muliebris nomine Scotte, de Parochia S. Euphraxiæ de porta Bozi, quæ habebat *g* ſuper os duriſſimum ut lapidem, juxta juncturam manus & brachii dextri, magnitudinis fere ovi gallinæ; quæ cum turpitudinem nollet incidi, venit ad tumbam S. Raynerii, & nobis monſtravit. Facto igitur ſuper ſuper os ſæpe ſigno crucis, & abluto de aqua ſacratiſſima deſuper tumbem ejus, velde diminutum eſt ſuper os illud. Idemque facientes uſque ad ſeatum diem, totum eſt deletum, quod ibi ſuper excreverat jam per ſex menſes ante, & nullo poterat malagmate tolli. Tunc in die Dominico venit quidam Juvenis ad tumbam Beatiſſimi Raynerii de loco ſpinæ Albæ, qui minutue de veus brachii, fuit percuſſus in nervo: idcirco & brachium contractum fuerat, & indueuerat velde, quod in eo dolebat ſæpe. Stegnum crucis ibi ponendo, & de aque tumbæ ebluendo, videbat & ſentiebat ipſemet nervos ſibi extendi, & brachii dolorem ceſſare ob ſanctiſſimi Raynerii merita: & ſanus inde coram nobis & multis eccelſit. Cihe *h* de Parochia S. Paoli ad Hortum, graviſſime patiebatur in mexilla, & nulla poterat curari medicina. Vovit iteque Beatiſſimo Raynerio cereum mamillam ante tumbam ejus, ſi ejus meritis levata fuiſſet. Breviſſimo deinde ſpetio eureta eſt, & obtulit memillam eereem B. Raynerio. Quidam nomine Capradoſſo quotidianem habuerat febrem diebus quadraginta. In ipſa febris acceſſione, quam jam ſentiebat, vovit S. Raynerio eereum ſuæ longitudinis, ſi eum a febre liberaret. Nec tunc plus acceſſit, nec poſtee habuit: & ſanus factus, cereum, quantæ ſtaturæ ipſe erat, Beatiſſimo Raynerio obtulit ad tumbam ejus. Erat autem iſte de eccleſia S. Selvatoris de flumine Auxeris.

g ſalliter fuit per os manum defoge mans,

B *ſentur contractio brachii,*

h dolor mali mille,

febris quotidiana.

184 Guido Lagio, de Parochia S. Andeæ in Finſeka, eum ſocii ſuis ibat in Thuniſim cum quodam *i* agyali; eaeuntibus ipſis de faucibus Arni aſcenderunt in mare altum per directum. Tunc ventus *k* pelagsris, qui ſie a nobis dicitur, cœpit fortiter flare, & ſic portavit eos cum navi inter fauces Seechi & Arni: ſicque veniebant ad littos abſque ullo remedio, & navis fractura eis imminebat. Tunc ſic conſtati, nullum habentes remedium, quo ſe tueri poſſent, voverunt B. Raynerio de Aqua quatuor Biſantios ad ſervitium ejus, ſi nevis in *l* plagia illa non frangeretur. Projecerunt itaque anchoram unam ad nomen beatiſſimi Rayoerii de Aqua: & tota die & nocte ſteterunt eum illa ſolazia firmiter, ſicut eſſent quaſi in pacatiſſimo mari. Vento illo ceſſante, proſperoque flante, peragraverunt uſque *m* Galatham, & tunc non potuerunt retrahere anchoram, niſi cum *n* verracbio, quando ibi ceſſavit tempeſtas. Et illis locis graviſſimum & procelloſum habentes mare, ejuſdem ſuffragia poſtulantes, ſalvi facti ſunt. Itaque laudemus Deum, qui ſanctiſſimo ſuo Raynerio dat patronum & liberatotem eſſe tesra matique.

i

k ſurrexerunt Sanctum ſuccurrio periclitanti bus in mari,

l

m

n

185 Bottigut, & Bernatdus de Malaventria,

A tria, Naucleri erant agyelis cujuſdam, Salerni verſus cum ſuis nautis peragrantes. Cum autem ſoper inſulam a Pontil adveniſſeot, inſperata ſubito orta eſt valida maris tempeſtas. Mittebat ſiquidem mare procella in agyalem: conelu ſerant anim in ſolario deſuper agyalis omnia ora ſuis oſtiis, ſicque fluctus mittebant deſuper in agyalim, ut uſque ad geoos marinus fluctus eſſet in ſolario, quod batalia p dicitur. Vitæ itaqoe ſuæ, & navi diffidentes, voveroot quiſque nautarum oavis B. Raynerio cereum librx oniua ſe aote tombam corporis ejus oblaturos, ſi eos u tam immioenti maris graviſſimo periculo liberaret. Nec mora, tranquillitas eſt facta, & tter deſtinatum proſpere peregerunt. Revertiqua Piſas omni jocunditate votom compleverunt.

alliſque ad Ponciam inſulam

p

186 Ad hæc eraut Petros qoondam Siberti, & Bernottnus quondam Berooti, eojuſdam q ſagetiæ Naucleri, com quibus arat & Bellos de Malaveotria, cum rlius orotia, & clericis a Salerno recedantibus, arte medicioæ imbutis, r moventibus a portu Mezenæ. Tune eum multis B alnis navibus Aoſtro flante proſpere juata montes, qui ſunt ſupra Cajetam, veaeruut. Tune immioeote turbidiſſimo Auſtro, erat matis ira ſæviſſima, erigebat ſagetia quaſi io cælum proram. Quidam tenebant ſe ad apluſtra, quidam ad alia, ut noo projiceret eos foras navem maris horride unda. Præter hæc tam gravia accedebat, ut prora ſagetiæ inevitabiliter decurreret ad montem, obt neqoe vitæ, neqoe navis ulla erat ſpes in modico frangendæ. Tunc unus de Clericis, nomine Malaventria, dixit Bello, qui erat de villa Malaveotria, temonem regenti: Quare noo vovemos nos B. Raynerio? & liberabimor. Ille Bellus couſortatus io verbo, vocans naucleros, & ceteros, qui cum eis erant, verbum retoliteis. Gaudeotes de verbo, voverunt ſe B. Rayoerio daturos cereum uoum. Eatemplo prora, qoæ erat verſa ad montem, revoluta eſt verſus pelagus: & B. Raynerius apparuit ſtatim illi Bello tamonem regenti juata ſe, com piloriea ſoe, ſicut eom viderat apud S. Vitum: qui certificetur ob hoc de liberatione, cœpit dicere ſociis: Cetti proſus eſtote, quia liberati eſtis. Ac ipſi cœperont quærere ab eo; quare hoc dicis? quid viditi? Reſpondit ille; Non dico vobis modo. Tuoc Cirrius veutus flans, in modico revaait eos ad Mezeoæ portum, onde digreſſi erant, & ſalvi facti ſunt. Iterum quærentes ab eo, quid viderit, reſpondit, facto voto ſe vidiſſe B. Rayoerium ſibi adſtare. De præcedentibus, & ſubſequentibus eos navibus, propter illam immonem tempeſtatem, qoindecim eſſe fractas retolerunt. Domum itaque una cum oavi, & rebus zemeaotes, votom ſuum complaverunt.

ut ſimilis circa Neapolim.

r

C

187 Erat quidam homo de Parochia S. Laurentii de Vacculis, nomioe Joannes, ætatis annorom plus centum. Hic permaximum apoſtema habebat to pectore, qood oullus medicorum auſus erat aperire, ejus diffideotes vitæ. Vovit itaque imaginem cereom Beatiſſimo Rayoetio, & miſit pro tumbæ ejus aqua. Quo habita, abloit ipſum apoſtema: noctoque toſeenta dormiens, ruptum eſt ipſum apoſteme, & eacitatus repetit omne pus eauſſe. Gratias ergo agens Deo, votum ſuum ipſe perſolvit. Henricus Faber de S. Cæcilia, graviſſimo capitis dolore triam hebdomadarum tempore angebatur, nulloque poterat in loco præ dolore quieſceta. Vovit itaque cereum pileum B. Raynerio, & ſtatim convaluit.

Sonatus periculo & apoſtema.

D

188 Bonacius, de eccleſia S. Donati juxta Arnum, erat in Sicilia cum ſocis ſuis; fluxu ſanguinis intereeptus eſt novem diebus, per os ſuperius, & longaoaem s inferius: tria vel quatuor cyminalia * erant in die. Cibum non ſumebat. Defectus quaſi eaanimis jacebat. Dixit autem nous e ſocius ejus ad alios: Ego habeo da pilurica B. Raynerii, abluamus eam cum aqua, & mittamus aquam to os ejus, ut gluttat; & voveamus pro eo, imaginem ceream poſitoro aote tumbam S. Rayoerii. Poſita igitur aqua io ora ejus, & deglutita, mox vitit ſpiritus ejus, & ſtetit fluxus ſanguinis, & cœpit cibum ſomere, & poſt paoeos dies evaſit e poſtea devotas gratias agens, Piſis revertus, votum implevit.

A ortica

fluxus item ſanguinis.

s

** an pelves*

189 Viviaous Tioctor, de eccleſia S. Nicolai, habebat guttam in inguine, & deſcendebat in grnitalia; & adeo inflabantor, ut otmis anxius æſtimaret ſe berniosum eſſe; neque ultra duos dies iotervallom dabatur ei, quin dolore gravi angeretur guttæ, ut & facies ejus io cinereum vertetetur colorem. Languote iſto, longo fatigatus tempore, venit ad tumbam S. Rayoerii; & ingoen, & genitalia cum aqua, quæ ſuper tumbam erat, abluit. Mirabile dictu! Nec dolorem, nec guttam amplius in locis illis ſenſit. Hæc ipſe ante tumbam almi Rayoerii nobis retulit, teſtimonium perhibeodo oubis de Bonacio, de quo ouoc diaimus, quod ſic paſſus fuerat fluxum ſaoguinis.

E

inguinis inflatio mirabilis.

EPILOGUS.

190 Hæc autem, quæ audiſtis, per eum e Domioo facta ſigna & ptodigia, primo ad Domioum migrationis ſuæ anno collegimus. Reliqua vero, quæ (ſequeotibus) tempotibus acta ſunt, quia inoumera etaot de omni terrarum otbe renuociata oobis, protolerabili, & ineaplendo opere ſupetſedimus ſcribere. Io libro itaque iſto caarata ſoot ad noſtræ fidei firmameotum, ut ceedatis a Jeſu Chriſto omnium Salvatore pro noſtra ſalute, vitam ejus (qoantum Domnus dignatur) imitantes, foiſſe miſſum; & ut credentes vitam ſortiamur tempitetnam: quam Jeſus Chriſtus Dei filius nobis ptæſtare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu ſancto, ioeffabiliter uoom, & idem permaoens, vivit & rrguat in ſecula ſeculorum Deus. Ameo.

Hæc omnia collecta primo anno a morte.

F

ANNOTATA D. P.

a Gavonem, *pro* ſtruma *necdum alibi lectum ſcio, neque mala ab Italis uſurpari.*

b Maſtalo, *ſeu* Mattalo, *videtur ſignificare inferiorem lapidem, ſeu limen feneſtræ, cui virga immiſſa plumbo affuſo infigitur.*

c Onus *hic ponitur (ut apparet) pro ea quantitate, quæ carra oneranda ſufficit.*

d Per-

A d Pertoſare, *a participio* Pertuſus, *pro* Pertundere, *in uſu eſt Italis.*

BENINCASA Ex Ma. e S. Cerbonius, *Epiſcopus Populonia in Tuſcia, colitur* 20. *Octobris.*

f Secundo loco, *quia primo dicitur de Chriſto.*

g Super-os *Italis* Soproſſo, *Francis* Surros, *Hiſpanis* Sobrehueſſo, *Teutonibus* Over-been, *omnia eodem ſignificant; eſt enim callus durus inſtar tuberis, ſupra os creſcens: equis familiare ad tibias vitium.*

h Cilia *pro* Cæcilia *familiare eſt Italis.*

i Agyale, *dubito an recte ſcriptum, & quale navigii genus id ſit.*

k Pelagarem *intelliga ventum, qui ex pelago flat. Cruſcam* Pelaghettum *diminutive dici nos docent.*

l Plagia, *vulga* Piaggia, *litus, a Latino* B Plaga.

m Galatha, *alias* Pera, *urbi Conſtantinopolitanæ obverſa trans ſinum, frulicetum nuvium ordinaria ſtatio.*

n Verrocchium, *nauticum inſtrumentum.*

o *Antiquis* Inſula Pontia, *ſinui Cajetano objecta, nobilium Romanorum exiliis famoſa.*

p Batalia, *ubi* Campania *navis, ſupremum navis tabulatum, ex quo velut campo pugnatur.*

q Sagetia, *& Saetia videtur dici Celox a velocitate navigandi.*

r *Latinis* Mizenum, *Virgiliano cammento de Ænea inducitur nobilitatum promontorium, inter Neapolim, & Prochytam inſulam procurrens.*

s Longaonem *intelliga, inteſtinum rectum, uſque anum.*

Num. 163. *ad hoc ſignum* * *tranſilierunt incuriosi typothetæ ſequens miraculum, quod hic ſubjicio.*

Mulier quædam Berta nomine, mater Uberti de S. Sebaſtiano, ſurda erat, & venit ad tumbam S. Raynerii tempore obitus ejuſdem, & ac- C cepit de aqua tumbæ ejus, & miſit in utramque aurem. Reverſa eſt autem ad S. Sebaſtianum eodem tempore Officii, & perfecte audivit Officium utraque aure. Quo peracto dixit Sacerdoti ſuo; Gratias refero Deo, & B. Raynerio, quia audivi hodie Officium tuum. Jam enim proceſſit multum temporis, ex quo non audivi: & retulit Sacerdoti omnem ſeriem.

TRANSLATIO CORPORIS

In novam arcam anno MDCLXXXVIII.

Ex Italico Piſanæ Civitatis inſtrumento.

Tumultu gratiarum per S. Raynerium ſibi eidem impetrati ſolitarum,

1 ANno Domini noſtri Jeſu Chriſti, ab ejus ſalutifera Incarnatione, milleſimo ſeptingenteſimo octuageſimo octavo, Stylo Florentino, & MDCLXXXIX. more Piſano, Indictione 15. die vero vigeſima ſeptima menſis Martii, Innocentio XI. Pontifice Maximo, & Sereniſſimo Coſmo III. Hetruriæ Magno Duce Dominante, poſteaquam per interceſſionem gloriosi S. Raynerii, Confeſſoris Piſani, & inclyti Protectoris civitatis D Piſarum, fuerunt ſemper a cunctis fidelibus Chriſtianis, ea Dei providentia, relatæ gratiæ perquam ſingulares; pro beneficiis, in ſuum atque accolarum favorem ſæpius conceſſis, cum peterent, pluviis vel deficientibus abundantiam; vel ſuper affluantibus ſerenitatem optatam; necnon liberationem ab inundatione, quam tumefacta nimis pluviis aut nivibus ſolutis ripaſque moa tranſgreſſura flumina, minabantur agris. Ad hæc autem tam grandia prodigia, & evidentia miracula animum reflectens, ſumma pietas, & zelo ardentiſſimo coopuncta devotio ſereniſſimi Coſmi III. Hetruriæ Magni Ducis, ac Domini noſtri; volenſque affectum erga tam beneficum Protectorem augere in civibus; & in cæternis etiam excitare venerationem illius; mandavit expenſis ærarii ſui peculii locandam ſabricam novæ, ac ſumptuoſæ arcæ ſive depoſiti, ſuper altari Virginis Incoronatæ in eccleſia Primatiali ejuſdem civitatis Piſanæ; intra quam transferentur, & iſtic collocarentur ſacra oſſa, & reliquiæ glorioſi iſtius Sancti; quæ hactenus ſuerant E cuſtodita, & venerata eadem in eccleſia, ſuper altari, ſpſios S. Raynerii titulum ferente.

2 Ut autem in opere tam ſancto magis triumpharet eeligio; & populorum devotorum non minus oculi in admirationem, quam ad veneratione animi allicerentur; utque devotioni, decorum decoro, magnificentia magnificentiæ accreſceret, ſtatuit & definivit infallibilis providentia ſuæ Sereniſſimæ Celſitudinis, ut intra ejuſmodi arcam collocanda oſſa reſtituerentur ſuæ naturali compagini, ioterque ſe jungerentur, quæ antea diviſim conſervabantur & tenebantur, in duabus argenteis capſulis, ſtatua una pectorali ſimiliter argentea, ac gemino ejuſdem metalli brachio, in urna ſupra ejus præfatum altare locata. Concurrente igitur, cum pia ac ſancta mente Celſitudinis ſuæ, ſervente ac paſtorali circa divinum cultum zelo Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. D. Franciſci ex Comitibus Elciis, dignitſſimi Archiepiſcopi prænominatæ civitatis Piſanæ, Inſulrumque Corſicæ, & Sardiniæ Primatis, ac Legati pro iiſdem nati; jam inde ab anno MDCLXXVII. ſecundum ſtylum Piſanorum præterito menſe Februario; intervenientibus ac præſentibus Reverendiſſ. Dominis Canonicis, Sebaſtiano Zuccheti, & Antonin Pacherti, Vicariis chori, camquam deputatis a Reverendiſſ. Capitulo, fuerunt ad ejuſmodi effectum viſitatæ prædictæ ſanctæ Reliquiæ a ſua Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. Dominatione.

3 Deſiderans porro Illuſtris adm. ac Reverendiſſ. D. Canonicus Auguſtinus del Forto, Vicarius generalis Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. Dominationis ſuæ, obedire honorandis ſibi nutibus prædictæ Sereniſſ. Celſitudinis, ſtante abſentia præfati Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. D. Archiepiſcopi, die XV. currentis Martii, aſſiſtentibus, & aſſecuticntibus ſibi Reverendiſſ. Dominis Canonicis, Philippo Pini, & Felice Lorenzani, Vicariis Chori in d. eccleſia Primatiali, ad hoc a ſuo Reverendiſſ. Capitulo deputatis; præſente ſimiliter Illuſtriſſ. D. Julio Cajetani, Patricio Piſano, ac fabricæ d. eccleſiæ Operario; perſonaliter ſeſe tranſtulit ad altare glorioſi iſtius Sancti, ipſis

ſubet Sereniſſ. Coſmus III. M. Dux Etruriæ.

novum arcam conſtrui.

& corporis oſſa in unã compagem uniri;

quam ſua Illuſtrata Archiepiſcopi ſepeli. F

Vicarius Generalis Piſanus 15. *Martii*

accedens ad altare S. Raynerii,

Re-

A Reverendiſſimis Dominis rochettum atque mozzettam induti. Ubi, in lumine multarum ſacularum, aperea iiſdem fuit arca marmorea, inde extractæ capſulæ argenteæ duæ, capotqoe, & brachia, argentea omnia, quæ mox agnita, & adorata tamquam vera oſſa prædi. S. Raynerii, eu indubitata univerſorum credulitate, devote translata ſunt in ſacriſtiam prædi. eccleſiæ; ibique manſerunt aperta coram me Cancellario Archiepiſcopali, atque infraſcriptis teſtibus, intervenieote D. Joanne Caldeſi Aretino, Chirurgo anatomico Sereniſſ. Principis Joannis Gaſtonis: invcutaque ſont ſequentia.

Inventa ibi & numerata oſſa,

4 In capite & buſto argenteo, cranium cum mandibulis. In prima capſella, Vertebræ & Nodi ſpinæ dorſualis numero XXI. Os ſacrum, Coſtæ XIA. Os ſternum, ſcapulæ II. humerus ſiniſter, B & ulna ſiniſtra. In ſecunda capſella, Coxendices II. Pedes II. cum AAV. officulis pro unoquoque; Os femoris I. Tibia I. Fragmenta II. quorum unum eſt pars coxendicis, alterum vertebræ. Fragmenta exigua in folio chartæ, & cineres corporis prædicti in folio minori. In primo brachio, Radius brachii ſiniſtri, in altero brachio officula manuum AV. cum medio ſocili. Quæ omnes Reliquiæ, in ſuis reſpective capſis vaſiſque argenteis, fuerunt denuo repoſitæ loco, & altari conſueto.

die 16. ad Palatium transfert,

5 Poſt hujuſmodi inventionem, & recognitionem, tali modo, ac forma expreſſam, cum eſſet veniendum ad compagination em dictorum Sanctorum oſſium, ſecundum auguſtiſſimam mentem ſuæ Sereniſſ. Celſitudinis; conſiderans Reverendiſſ. D. Vicarius Generalis, quod ejuſmodi operationi nullus aptior, vel decentior locus deligi poſſet, quam ipſum Palatium ſuæ Sereniſſ. Celſitudinis; non tantum quia id deberi in terris videbatur ei, qui in cœlis penes ſupremum Monarchum jam erat collocatus; ſed etiam, ut ſemper, ac tempore quocumqoe, inalterabiliter C conſtare poſſet de identitate ipſarum ſanctarum Reliquiarum; teaſtulit ſe Reverendiſſ. Dominatio ſua, die AVI. menſis currentis, cum ſupradd. DD. Vicariis chori, & Illuſtriſſ. D. Operario Julio Cajetani, me Cancellario Archiepiſcopali, & teſtibus infraſcriptis præſentibus, ad altare S. Raynerii in prædi. Primatiſlem: ubi aſſumptæ

ut erant veſti quemque argenteis tunicis,

privatim Reliquiæ, ut erant poſitæ intra duas capſellas argenteas, caputque & brachia, collocatæ ſunt in duabus rhedis, ad eum finem a ſua Sereniſſ. Celſitudine ſubmiſſis; quarum unam conſcendit Reverendiſſ. Dominatio ſua, cum DD. Vicariis chori & Operario; alteram, duo Ceremoniarii, & R. D. Thomas Gorini, Capellanus ſuprad. Primatialis, atque ego Cancellarius Archiepiſcopalis infraſcr. Nobis autem ſe adjunxerant, in aliis duabus rhedis, Illuſtriſſ. Magiſtratus DD. Priorum civitatis Piſanæ.

6 Ita inſtitutum iter verſus Palatium eſt: quo cum perveniſſemus, dimiſſis rhedis, conſcendimus ſcalas; perveniente ſque ad majorem capellam Palatii, prædictas capſulas, caputque & brachia, magna cum reverentia collocati vidimus ſupra altare; multis cereis lucentibus magnifice apparatum. Hic cum illæ fuiſſent adoratæ Sereniſſ. Magna Duciſſa matre, & Sereniſſ. Principiſſa, totaque curia; coram me Cancellario, & Teſtibus infraſcr. unque Illuſtriſſ. D. Equite Petro San-Caſſiani, Præpoſito Magiſtratus Illuſtriſſ. DD. Priorum, atque Excellentiſſ. D. Doct. Antonio Morandini tunc Cancellario; rurſus adapertæ fuerunt duæ capſulæ, in quibus ocularj fide cognitum eſt adeſſe prædd. Reliquias S. Raynerii, quoad omnes & ſingulas partes ſupra expreſſas, & nominatas; atque ut ita lex adoratæ fuerunt, viſæ, & ſuſcepiæ a Sereniſſ. Magna Duciſſa matre, ſemper genu flexa; eidemque ad effectum prædictum traditæ fuerunt omnes ipſarum arcularum claviculæ, per manus Reverendiſſ. D. Canonici Lorenzani Vicarii Chori, uti dictum eſt ſupra.

D ex MS. INSTR.

per ipſam compagi- nanda.

7 Poſt hujuſmodi traditionem conſignationemque ipſarum capſularum & clavium, in manibus regiis ſuæ Sereniſſ. Celſitudinis, die XXIII. currentis, denuo Reverendiſſ. D. Vicarius Generalis, cum præſentia, & aſſiſtentia præmoninatorum Reverendiſſ. DD. Canonicorum Philippi Pini, & Joannis-Felicis Lorenzani, Illuſtriſſ. D. Operarii Julii Cajetani, meique Cancellarii, & Teſtium infraſcript. intervenientibus etiam Illuſtriſſ. D. Equite Petro San Caſſiani, Præpoſito Magiſtratus Illuſtriſſ. DD. Priorum, & D. Doct. Antonio Marandini ipſorum Cancellario; regreſſi in prædi. capellam, ibidem repererunt Reliquias ſuprad. collocatas, & recompaginatas ſupra altare, multis circum lucentibus cereis: factiſque debitis adorationibus, figentes oculos in ipſa ſic compaginata ſacra oſſa, agnoverunt infinitas obligationes ſuas erga Sereniſſ. & Auguſtiſſ. famiſ liam; non ſolum quia ipſa oſſa ita ſunt apte compaginarant, ſed etiam quia eadem pretioſiſſimis donis adoraverant. Igitur veneratj continuo corpus ſui glorioſi Protectoris, invenerunt & ſemper invenient, in ipſo atque in ſacra ejus arca, vivis & veracibus charactcribus inſculptum teſtimonium immenſæ pietatis Sereniſſimarum Celſitudinum modo regnantium, verſus ipſam civitatem, & ſuum ſanctum Protectorem, hoc qui ſequitur modo adornatum,

tum 23. die reverſus,

E

jam compaginata,

8 Nempe compaginata ſunt oſſa ſupra quaſdam aſſulas argenteas, quibus alligantur filo aureo, reticulo argenteo incluſa, & veſtita panno ſerico cerulei coloris, aureis argenteiſque filis interteato, oroatoque fimbriis auro-argenteis, cum veſte ſuperiori formam eilicii habente, ex filo aureo, & argenteo coloris leonini, quam adſtringit pretioſus ſapphirus, auro incluſus, eum octo magis adamantibus, & minoribus ſedecim. In capite poſita corona eſt, ex gemmis, & hyacinthis, componentibus quindecim diſtinctos floſculos; ſupra quos aſſurgunt ſex hyacinthi, in modum olivæ compaginati, cum aliquot adamantibus ſurſum eminentibus: adhærer corona pileolo Armozini albi, quatuor lineis auro argentoque doctis cincto. Atque hac ratione apparatum ſanctum corpus extenditur ſupra tapetem acu pictum, fundo argenteo floribus aureis iaſperſo, cum bullis ad angulos auteis; atque cervicali ſimilis formæ ſubtus caput poſito. Tapes autem iſte inſtratus eſt labello cupreſſino, tres ulnas longo, & ſeptem octantes largo; quod byſſo candida veſtitum, lineiſque aureis ornatum, eum in finem antea fuerat a Reverendiſſ. Dominatione ſua benedictum, ad formam Concilii Trideotini.

F

elegantesque ornata & veſtita,

eaque tradit Sereniſſ. Duciſſæ matri,

9 Re-

ex Ms. sacra.

A 9 Recognita autem sacra ossa, præd. corpus componentia, numerata sunt; cranium cum duabus mandibulis, spina vertebris xxi. constans, & costæ xxi. annumeratis inter has nonnullis, quæ ex pluribus particulis integrantur; coxendices duæ, femur unum coxæ sinistræ, tibia una cruris sinistri; omnia ossa constituentia pedem sinistrum, & duæ scapulæ; duo item radii brachii sinistri, omniaque ossa manus sinistræ; dexteræ autem manui desunt sex officula, quinque item pedi dextero. Adhæc ad eamdem compagem concurrunt ossa omnia pectoralia, excepto unico, quod foris servatur, pro benedicenda aqua S. Rayneri ad usum infirmorum. Quæ omnia, sic compaginata, vestita, & ornata, atque in labello prædicto collocata, fuerunt primum diligenter considerata à sua Reverendiss. Dominatione, in præsentia supradictorum Dominorum,

item ossa annumerata

& recognita sunt ut eadem:

B agnitaque & honorata, tamquam sancta ossa, & veræ Reliquiæ ipsius S. Rayneri; qualescumque, ac forma supradictæ, intra capsulas argenteas, caput & brachia, antea collocatæ, consignatæ fuerant Serenissimo Magnæ Ducissæ, coram me Cancellario, & Testibus infrascriptis, paratis deinceps interponere quodcumque necessarium, & opportunum decretum in forma &c.

ac notata quæ desiderantur partibus;

10 Et quoniam integritati corporis, sicut dictum est, compositi, inveniuntur multa alia ossa præter supra nominata deesse, eoque inde dubietas possit venire temporibus subnasci, opportunum fore censuit præd. Reverendiss. Dominationi sua, publico huic Instrumento ejusmodi defectum accurate inscribere, profectum ea magna erga sanctum veneratione. Etenim jam inde ab anno MCCLXX. Regina Aragoniæ ab Ancianis hujus civitatis petiit per litteras, & obtinuit os unum coxæ, quemadmodum in Memoriis Historicis Pisanis, editis a Joanne Paulo Troncio, Nobili Canonico Pisano, & Illustriss. ac Reverendiss. Domino Medici, Archiepiscopi Pisani

C Vicario Generali. Non igitur admirationi ducatur, quod usque in præsentiarum inveniantur ossa quædam deesse sacro isti corpori; scientibus quod etiam anno MDCLXXXIV. Eminentiss. D. Cardinalis de Angelis, Patricius Pisanus, obtinuit vertebram unam, pro sua devotione, caponeadam Romæ ad publicam fidelium venerationem. Pro ut liquet per instrumentum contractus, a me Cancellario præd. rogatum die xxii. Maji anni præfati: quemadmodum etiam antea inveniuntur variæ particulæ earumdem Reliquiarum concessæ diversis Principibus & Prælatis, ipsas postulantibus, ea pura erga Sanctum devotione.

die 24. vespere in sacristiam Cathedralis;

11 In hunc igitur modum excogniti & approbatis sacro-sanctis istis Reliquiis, ut quæ veræ, ac realiter sint glorioſi S. Rayneri, Confessoris Pisani, ex nobili familia Scacciariorum; sub die xxiv. currentis, Reverendiss. D. Vicarius Generalis, cum Reverendiss. DD. Archipresbytero Petro-Martyre Cusasserti, Archidiacono Philippo Cajetani, Canonico Joanne Augustino, & Canonico Bartholomæo Landfranchi, Nobilibus Pisanis, veluti ad hujusmodi actum a Reverendiss. Capitulo expresse deputatis; assistentibus etiam Reverendiss. DD. Vicariis Chori prænominatis, meque Cancellario & Testibus infrascriptis; Illustrissimis item Dominis, Præposito & Cancellario DD. Priorum præfatorum, transtulit sese ad Palatium. Omnibusque ingressis in capellam, ubi stabat sanctum corpus inter multa luminaria, fuit secundum voluntatem Serenissimi Celsitudinis suæ assumptum præd. corpus, circa horam noctis secundam; & privatim portatum in sacristiam Primatialis ecclesiæ. Sequenti autem xxv. festo sanctissimæ Annuntiationis, mane fuit solenniter collocatum supra majus altare, ac publicæ veneration exhibitum; post prandium vero processionaliter circumlatum per civitatem, cum magna solennitate populique concursu; atque sub mediam horam noctis introactis relatum ad ecclesiam, translatumque ad altare locoronatæ, ut ibi collocaretur intra arcam, totam compositam ex viridi marmore, admixto candido; cui ut fundus insterniatur holoserico rubeo, & quatuor pulvillis instar cervicalis, quos antea limbi bullaque angulares more Romano locupletant, ut supra illos præd. sacrum corpus collocetur.

die vero 25 exposito publice,

D

E

12 Est autem arca, longa circiter ulnas quinque, alta unam & tricotem, larga unam, & quadrantem, cum fais suptus infraque coroamentis; supra quæ procurrunt palmites æris inaurati per quatuor latera; & in his sunt ostiola marmorea, intus vestita holoserico rubeo cum suis limbis bullisque more Romano. Ista porro ostiola attolluntur, adducuntur, & claudunturin hunc modum. Anterius duabus clavibus inauratis claditur, immissis in seras, opere æreo inarato in formam vitis coopertas. Singulæ autem seræ habent acus duas, excipiendis duabus clavibus: & in hunc modum claduntur etiam portula faciei posterioris: laterales autem portulæ unica claduntur sera: quibus eædem duæ clavei subserviunt: & hæ coram me, Cancellario, ac Testibus infrascriptis, fuerunt ab Illustriss. Apollonio Bassetti Secretario Celsitudinis suæ Serenissimæ consignatæ, una quidem supra nominatis Reverendiss. DD. Vicariis Chori, altera vero Illustriss. D. Operario Julio Carjetani. Prædicta ostiola ornantur filiatura æris inaurati, atque ejusdem metalli limbis circumducuntur: ipsis vero sublatis, manet arca per quatuor crystallos transparentes: quarum quidem crystallocum posterior, aperitur claviculis duabus turbinatis, immissis per trocheolas sibi proportionatas æris pariter inaurati: quæ etiam claviculæ, ut supra, consignatæ fuerunt.

& intra eamdem arcam marmoream;

seris munitum

F

crystallisque partim eisdem,

13 Insistit arca duobus pedibus marmoris flavi Orientalis, sub quibus tenditur basis mixti marmoris, alta tres circiter ulnas, cum suis ornamentis proportionatis arcæ: in quam arcum fuit sub horam noctis tertiam translatum atque collocatum sacrum corpus, in præsentia Reverendiss. DD. Vicariorum Chori, adoratumque a populo sinsque Serenissi. Celsitudinibus usque ad præsentem diem xxvii. Martii. Consequenter autem ad actum istum, udm. Illustris ac Reverendiss. D. Augustinus del Tosto, qui supra, tamquam Vicarius Generalis Illustriss. ac Reverendiss. D. Archiepiscopi qui supra, intercedente Illustriss. D. Abbate Apollonio Bassetti aliisque prænominatis, & Illustriss. D. Equite Balduino Balduini moderno Præposito Illustriss. Magistratus

ac basi marmoreo insistentem collocat;

A tus DD. Priorum, Cancellarioque eorumdem, & me Cancellario Archiepiſcopali, ac Teſtibus inſpecto rurſum, & conſiderato prædicto ſancto Corpore aſſiſtente in d. arca, declaravit ſua Reverendiſſ. Dominatio, & declarat eſſe ipſamet oſſa gloriosi S. Raynerii, quæ venerabantur, & conſervabantur intra aream ſui altaris, in hunc modum recognita, & compaginata: & ut talium fecit recognitionem in forma, concedendo facultatem, ut d. corpus ſic compaginatum aſponi poſſit publicæ fidelium veneration: & ſupra ideotitate prædicta ejuſdemque approbatione interponendo omne, & qualecumque ſuum decretum, magis neceſſarium, & opportunum, in forma ſuppleri mandando omnia, & ſingula; ad Dei omnipotentis gloriam, Sanctæque ac ſemper Virginis Mariæ, & gloriosi S. Raynerii.

Actum 17. die Junii inſpicio approbatio ne ossa S. Raynerii Reliquiæ.

confecto de ſuper publico inſtrumento.

B 14 Actum Piſis in Primatiali eccleſia Piſarum, coram & præſentibus ibidem RR. DD. Joſepho qu. Andreæ de Quojanis; Cæremoniarum Magiſtro, Franciſco Maria J. U. D. Urſino de Urſinis, Thoma de Godiois, & Joſepho de Sebertiois, teſtibus, qui interfuere ſupradictis reſpective actibus: necnon coram, & præſentibus ibidem Illuſtriſſ. Domino, Bajulivo Hieronymi, qu. D. Cæſaris de Rondinibus; Equite Carolo, qu. Ubaldi-Lanfranchi Cicheli; Capitaneo Joſepho Rogerio, qu. D. Hieronymi-Lanfranchi Cicheli; Joanne Franciſco D. Equitis de Upezzinghis, omnibus Notariis Piſanis, qui ad tantum actum interfuerunt. *Hactenus inſtrumentum Bulla*; *cujus tranſſumptum Antuerpiam mittendum cum originali contulit, collatumque ſignavit* Petrus a Podio qu. Podii filius, Piſanus, J. U. D. Notarius publicus: *eidemque ut tali fidem ſolenniter fecerunt* Priores Populi, & Commonis Piſarum, ... XX. Maji MDCLXXXIX. ſtylo Piſano; *ac de mandato eorumdem ſubſcripſit* Antonius Morundinos, J. U. D. Cancellarius adſtans Commonis Civitatis Piſarum. *Quemadmodum ipſum tranſſumptum Italicum nobis miſit* Illuſtriſſ. D. Alexander Marcheti, in Academia Piſana publicus Mathematicorum Profeſſor, *per noſtri operis adjutorem indefeſſum Illuſtriſſ. D. Antonium Magliabechi; qui per ſuas literas datas* XVIII. *Maji anni ejuſdem nobis* MDCLXXXVIII. *ipſum D. Alexandrum laudat, ut virum Philoſophicis quoque, ac Poeticis celebrem, variiſque jam editis libris notum. Miſit etiam ipſius Sacelli tumbæque nova delineationem hic appoſitam, qualem nobis accuratiſſime delineavit illuſtriſſimus D. Abbas Pandolphinus Nobilis Piſanus, ad noſtantiam illuſtriſſimi patricii Domini Angeli Pozzeſi, in eadem Piſana*

cujus exemplar ſuperius habetur mox mittendum.

C

Academia elegantibus poematis editis famoſi; qui D ambo teſtantur opus pulcherrimum eſſe, & ex marmoribus perquam pretioſis elaboratum totum.

A D

DE BEATA EUPHEMIA

ABBATISSA COENOBII VIRGINUM S. ALTONIS, IN BAVARIA.

SYLLOGE HISTORICA.

G. H.

De ejus natalibus, ſanctitate, ætate, titulo Beatæ.

ANNO DCLXXX. *Res geſtas S. Altonis Abbatis deduximus ad diem ejus natalem*, IX. *Februarii*; *diximuſque*, *monaſterium ab eo*, *ſeculo Chriſti octavo*, *conſtructum in Bavaria ſuperiore*, *ſitum inter Auguſtam Vindelicorum*, *& Monachium*; *in eoque ſub initium Monachos vixiſſe*; *quibus Altorfium tranſlatis*, *indulta fuerunt Sanctimoniales*, *virginitatem profeſſa ſub aliqua illis præfecta Abbatiſſa*. *Talis ibidem fuit* Beata Euphemia, *ex nobiliſſima familia Andecenſi*, *patre Bertholdo*, *ac matre Sophia pregnata*, *ſoror Giſela*, *qua mater fuit quatuor Epiſcoporum*, *& B. Mathildis Virginis Sanctimonialis in Dyeſſenſi ejuſdem Bavaria monaſterio*: *ad cujus Vitam*, XXXI. *Maji illuſtratam*, *de antiquitate familiæ Andecenſis egimus*. *Deſideravit hæc* B. Euphemia *apud ſororem ſuam B. Mathildem in cœnobio Dyeſſenſi ſepeliri*; *ubi epitaphium Germanicis verbis legitur hoc ſenſu*; Hic ſub lapide mioore jacet ſepulta Beata Euphemia Virgo, Abbatiſſa monaſterii S. Altonis, ſoror Divæ Mathildis, & filia Bertholdi Comitis Andecenſis, noſtri fundatoris. Obiit anno MCLXXX. *Hæc ſubmiſit nobis D. Simon Præpoſitus Dyeſſenſis*, *aſſerens*, in Kalendario Ms. perantiquo *monaſterii ſui*, *annotari diem obitus hujus* XVII. Junii. *Et hanc addidit Vitæ ſynopſim*.

Nobilis familia Andecenſis.

Epitaphii.

Obitus 17. *Junii*.

Hinc Synopſis,

2 Sororem germanam habuit Beata Mechtildis noſtra Beatam Euphemiam: quæ illi illuſtri C ſanguine parem ſe exhibuit, ſapienter parvi pendens, & Apoſtoli hortatu charismata æmulari ſatagens meliora, potius in perfecta vivendi ratione ſtuduit eidem omnimodis aſſimilari. Itaque S. Altonis in Bavaria monaſterium, ſub regula S. Benedicti ingreſſa, id plane aſſecuta eſt, ut ſorori eo minus virtutum, quam ſplendore generis germana videretur: quippe quæ ſuam Sororibus innocentiam, jugi piarum actionum exercitatione, egregie probavit. Unde brevi factum eſt, ut earumdem communibus ſuffragiis in defunctæ Abbatiſſæ locum Euphemia ſubrogaretur. Quod illa munus cum pie juxta, ac prudenter diu obiiſſet, bonorum operum meritis plena, ad præmia vocatur in cœlum, decimo ſeptimo Junii, anno ſalutis milleſimo centeſimo octogeſimo; ſepulturam nacta deſiderio ſuo conv- E enientem, in pareotum monaſterio Dyeſſen apud Beatam Mechtildem; ejus ſedula facta imitatria, ſicut ipſa Chriſti. *Hactenus*.

3 *Matthæus Raderus tomo ſecundo Bavaria ſancta parvum elogium pag.* 289. *edidit ſub hoc titulo* S. Euphemia Aotiſtita cœnobii Virginum S. Altonis. *Reliqua ſunt accuratius in ſubmiſſa nobis ſynopſi expoſita*, *cum qua ſolum titulum* Beatæ *damus*. *Andreas Brunner*, *cum parte* 3. *Annalium virtutis*, *& fortunæ Bojorum lib.* 12. *num.* 9. *deſcripſiſſet virtutes & miracula B. Mechtildis*, *ſub finem addit iſta*: Æquali ſanctitate ſoror ejus Euphemia, Divi Altonis monaſterio præfecta vixit, ſed res illius ſcriptorem oactæ non ſunt, vel tem- D. P. porum vitio intercidere. *Cæterum*, *ex Raderi ipſiuſque Præpoſiti Simonis ſilentio*, *cogimur credere*, *omnem*, *ſi quis fuit olim*, B. Euphemiæ *in ſuo monaſterio cultum*, *poſterorum incuria exoleviſſe*, *manente ſolo* Beatæ, *vel* Sanctæ, *titulo*: *quem defectum facile credibilem nobis reddit ſuperiorum ſeculorum extrema ſacordia*, *circa cultum patriorum Sanctorum*, *per Germaniam etiam in iis provinciis*, *qua graſſantem ubique Lutheranam hæreſim utcumque a ſe repulerunt*; *uti in Bavaria factum*, *gratulamur quidem*, *ſed non ideo minus dolemus*, *vel amiſſa*, *vel non requiſita multa Religionis antiqua monumenta*, *dum profanæ Catholicæ res adverſus hæreticos a religioſis hominibus vigilatur ſtudioſius*, *& a principibus operoſius decertatur*.

[a] *Raderus Sanctæ appellatur*,

[b] *abolitus*, *ſi quis fuit*, *cultus*,

DE

A D

DE SANCTIS REGINIS ET SORORIBUS,

TARASIA VIDUA
ET SANCIA VIRGINE,

SANCII REGIS FILIABUS,

ORD. CISTERC. LORVANII IN LUSITANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De die cujuſque natali, veneratione antiqua, Proceſſibus ad Canonizationem formatis. D. P.

B

ANNO MCCXXIX VEL XXX ET MCCL. In ordine ad Canonizationem

Magiſtratus Godefrido Henſchenio p. m. ad colligenda Sanctorum Acta datum ſocius, tum eoque Romam profectus, venian. MDCLX. *in notitiam* Fr. Franciſci Macedo *Luſitani, Ordinis S. Franciſci, viri inter Obſervantes eruditi, & pluribus editis libris noti; uti & germani fratris ejus, Antonii Macedo e Societate noſtra, tunc Pontificii ad Vaticanam eccleſiam Pœnitentiarii, qui etiam ipſe libris editis notat, atque obita ad Sereniſſimam Chriſtinam Sveciæ Reginam legatione pro convertione ejus ad fidem Catholicam, de Eccleſia bene meritus. Patri Antonio, poſt noſtram Roma diſceſſum, venit ex Luſitania mandatum, ut reſumeret negotium, quod ſeculo* XVI. *a Regibus Sebaſtiano, & Henrico Ulyſſippone deſignatum erat, & anno* MDCXXXIV. *captum Roma fuerat, pro canonizandis* Sanctis (*ut vulgo appellantur*)

Roma an. 1647. adito Vitæ ortus, Reginis, Tarafia *atque* Sancia, *Sancii I. Regis filiabus, anno* MCCXXIX. *aut* XXX. *&* MCCL. *vita functis. Franciſcus autem, de iiſdem ſanctis Reginis bene meritus, exemplo ultrum, qui præclare de ipſis ſcripſerunt variis linguis, compoſuit ex Actis Proceſſuum, in Luſitania formatorum, notiſque & veteribus eodem ſpectantibus documentis, de*

C *utriuſque vita, & cultu antiquo libellum Latinum: quem etiam Roma probatum, in lucem edidit anno* MDCLXVII. *Clemente Papa IX jam ad ſolium evecta. Profatur ſe, nihil ibi ſuum eſſe præter ſtylum, quem optat ut gratum lector habeat; de fide autem relatorum a ſe verorum dubitet nihil:* Habui enim, *inquit, exemplaria idonea, & juris publici, quibus religio ſit non credere; cum Acta, unde ſumpſi quæ ſcribo, ſecundam legis Tridentini Concilii ſint confecta, a Superioribus recognita, & Romam miſſa.*

ex Proceſſibus, aliiſque monumentis antiquis

2 *Pars magna ſcripturarum, quibus ille uſus eſt, ſervata dein fuit Romæ apud noſtræ Societatis pro Luſitania & Indiis Aſſiſtentem; præcipue vero Proceſſus ipſi, ab Ordinario juſu Pontificis facti; atque ex vernacula Luſitanis lingua in Italam translati. Hi autem dividuntur ſub Titulis omnino undecim, quorum ſynopſim nobis extraxit præditus Aſſiſtens R. P. Antonius de Regio, anno* MDCLI. *hunc fere in modum. Sub Titulo* 1. Doctor Fr. Laurentius a Spiritu ſancto, Abbas monaſterii de Alcobatia, Generalis, & Reformator aliorum monaſteriorum omnium ſuæ Congregationis in regnis, & dominiis Portugalliæ, notam facit, quod cum miracula plurima, quæ Deus per ſanctas Reginas operatus eſt, oblivioni data ſint, ac perierint negligentia, & ſocordia hominum; ne id deinceps accideret, ſi ſuper illis, quæ ſuo tempore facta erant & quotidie fiebant, examen rite inſtituiſſet: & decrevit Lorvanii interrogare Teſtes; prout re ipſa, aſſiſtente ſibi ſuo Secretario F. Georgio a Sanctis, interrogavit ad triginta, anno MDXCV. Poſtea vero inſtituti a ſe Proceſſus ſummarium abſolvendum commiſit, ipſe aliis impeditus, Fr. Antonio a Conceptione, Rectori Collegii Conimbricenſis ſui Ordinis, addito eidem Secretario Fr. Bernardo de Brito, qui ipſius Ordinis, & Coronæ Luſitanicæ Chronographus fuit. Hæc autem commiſſio ſignata eſt XVIII. Auguſti MDXCIX. & cœpta executioni mandari 3. Januarii ſequentis, quando auditis aliis quinque ex libris abſolutum Summarium eſt, *regiſtratum in proceſſu a folio 241. ad 272.*

E

3 *Sub tertio titulo, per quinque ſequentia folia uſq; ad 277. decurrit* Relatio, quomodo fuit aperta Regalis ſepultura Sereniſſimæ Reginæ D. Tereſiæ, Reginæ Legionis, & Gallitiæ, Fundatricis regii Conventus S. Mariæ de Lorvanio; ubi eſt ejus ſepultura, cum ſepultura I. ſanctæ D. Sanciæ, ipſius ſororis, Fundatricis regii monaſterii Celenſis; cum eſſet Abbatiſſa D. Maria de Menduza anno MDCXVII. die VII. menſis Julii, die quadam Veneris hora diei XI. a D. Magdalena de Vaſconcellis, & Silveria, Religioſa prædicti Monaſterii, ſcripto conſignata. *Et hæc a P. Conrado Jammingo fideliter Latine reddita, in noſtra Vita n. Macedæ ſcripta partiuntur facti Caput* 11. *Quartus Titulus aliud non habet, quam tranſumptum quoddam ex Breviario Ciſtercienſi anni* MDCXI. *ubi* Tereſia (*ſic animi recenſor uſus amat ſcribere*) Sancia, & Mafalda (*eſt hæc altera Soror, cujus Acta illuſtravi ad diem* 2. *Maji in Append.*) *numerantur in Beatas Ordinis. Reliqui octo tituli, a folio 277. ad 318. conſummantur referendis iis, quæ* Fr. Angelus Maorique ex Laurea Evangelica, *ſub annum* MDCIV. *primum editum Salmanticæ, deinde variis locis recuſum, &* Bernardus Britus *prænominatus, longe copioſius inſerit* Chronico *ſuo* Ciſtercienſi, *impreſſo Ulyſſipone anno* MDCII. *necnon* Antonius Braudanus, *ejuſdem Ciſtercienſis inſtituti Abbas Generalis, & Archichronographus totius Luſitaniæ regni.*

Aperitur anno 1617 ſepulcrum Tereſiæ.

F

Sanctitas utriuſque probatur.

4 *Primus titulus, idemque præcipuus, & 240. folia implens, continet* Summarium Teſtium de Miraculis, quæ in vita, & poſt mortem patraverunt Dominæ Reginæ Tereſia, & Sancia, Religioſæ

Proceſſus confectus, Ordinario formatus

quorum aliqua ex Codice Proceſſuum hic adjiciuntur.

A gioſæ Ordinis Ciſtercienſis; confectum ab Archi-
AUET. diacono Benedicto de Almeida, Deputato Sancti
D. P. Officii Inquiſitionis in civitate, & diœceſi Conimbricenſi, ea commiſſione Reverendi Capituli Sede vacante: quod Summarium fieri cœpit Lorvanii die vtri. Martii MDCXXXIV. Cellis, die XXIV. & Conimbricæ, XXVII. Julii, auditis hic XX. ibi VIII. teſtibus; Lorvanii autem comparuerunt omnino CXCVI. depoucutes, de publica voce, & fama ſanctitatis, deque innumeris, ac pene infinitis miraculis, ac prodigiis, patratis interceſſione ſanctarom Reginarum, coram eccleſiæ Conimbricenſis
anno 1634. Archidiacono D. Benedicto de Almeida, Judice depotato; atque Emmanuele de Abreu, publico & Apoſtolico Notario; præſente R. P. Joanne de Almeida, Ordinis S. Bernardi, Confeſſario Lorvanenſium Sanctimonialium, & ab harom Ab-
B batiſſa Pencoratore conſtituto. *In poſtremo autem folio totius Proceſſus ponitur* Teſtificatio quinqoe Notariorum, qoa fidem faciunt de ſepulturis ſanctarum Reginarum, earomque epitaphiis,
& 35. *relatis in Vita num. 60. item quod* ſuper ipſis eſt altare beatiſſimæ Virginis; & ante eas lampas ex argento acceuſa, ea qua viderunt eatrahi uleom, & ea ſepulturis terram, quæ eatra Lorvanium etiam deportantur pro iofirmis. *Signabantarque omnia ſigillo judicis, pro hac cauſa deputati D. Previſeris Benedicti de Almeida* anno MDCXXXV. Conimbricæ AVII. Martii.

Correſii in Vitas erroneas Chronologici ad calcem:

5 *Præcisatos duos Proceſſus ſecutus Macedo, emacm ſibi merito fidem exigit, quam illi mereatur: ſed qua procedinando hiſtoria filo, de ſuo judicio, vel ex aliorum ſententia interpoſuis, non ſemper aque ſolida ſunt, imo certius diſtinctiuſque digeſta hiſtoria nonnumqaam repugnant: quapropter liberatem ſampſi ejuſmodi loca reſecandi ſuepoſitis puactulis hiac inde; & ſubſtituendi charactere diverſo mea quadam, inter uncos ( ): de quibus ut certior rutio lectori conſtet, Eleuchus ad calcem additas faciet; non quaſi inſultare Auctori velim, haud fatit ab hiſtoriarum ſcientia inſtructo, ſed ne quid temere*
C *alieno in opere mutaſſe videar. Placeas autem hic* Effigies proponuntur hic; *etiam videre una in tabella juncta, utriuſque Sanctæ effigies, ex duabus apud Lorvanium originalibus exceptas, & Romam cum Proceſſu tranſlatas, iadeque ad me a pradicto P. Aſſiſtente miſſas. Nec enim ultus uptior locus eſt. Epigrapho, qua in ellypſi Romanis, ati hic ſub iaſigaibus, leguntur, deomiaantes utramque Sanctam ab avo ſuo Alfonſo Henriques, in Originalibus Lorvanii ſic ſonant; prima quidem:* Sancta Domina Tereſia, filia Sancii primi, Portugalliæ Regis; Regina Legionenſis, Reformatria monaſterii de Lorvano. *Altero vero:* Sancta Domina Sancia, filia Sancii primi, Portugalliæ Regis; Fondatria monaſterii de Cellis. *Sunt qui exiſtiment quiaque illa Scatula, quibus Luſitania inſignia hic etiam expreſſa decoranur, ad aamerum cuſerum ab Alfenſo avo Regum, referenda eſſe, ubi faactiorem numeri iſtius cauſum proponunt, Chriſti ſcilicet vulnera, qaibus acceptam victoriam retalerit teſtera iſtius auctor.*

Sancia 13. Martii mortua,

6 *Reſtat, ut, cum diverſis diebus Sancta obierint, earum hic ſimul refereadarum reddam rationem. Sitque illa præcipua, quod de una ſeorſim ſine altera pre diguitate res difficulter poſſit agi: adeo conjuncta atque implicita ſuas inter ſe atrasque geſta, præſertim miraculoſa; qua propterea etiam in unotantum Proceſſu collecta ſunt ſub utriuſq; nomine. Obiit coliturque Sancia,* XIII. *Martii ſecundam* D *faſtus ſauros Ciſtercienſtam, aliosque, quod ſciam, omnes, quamvis Macede, citans Martyrologia Ciſtercienſia (quod miram eſt) annuntiari ipſam dicat,* III. Idus Aprilis. *Quod vtſper oſtentantiam propriam, vel librarii, vel typotheta, impreſſerit, ponendo tertiam Idas* Aprilis, *qua eſt dies* XI. *ejuſdem, pro tertia Idus* Martii, *qua eſt dies* XIII. *hujus menſis; qua, ut dixi, ab omnibus colitur, & aos retulimus da ipſa quidpiam in* Prætermiſſis *ad eumdem diem, qua ſic ibi nunc legi malumus:* Sancia Regina (ita Regum filiſa olim appellare Hiſpani ſolebant) Sancii primi iſtios nominis, Luſitaniæ Regis filia, fundatis duobus monaſteriis, altero Franciſcanis, altero Ciſtercienſibus, ab utriuſque ſectis Ordinis ſcriptoribus adſciſcitor, tamquam Fundatria ſua; a Ciſtercienſibus vero etiam, ut ſua Monialis, uti vere fuit. De hac nobis tractandum pluribus, ubi de Sancta ſorore ejus Taraſia, quacum ejus geſta, ut plurimum connexa ſunt, die 17. Jonii. E

cur hac 17. Junii illuſtrent:

7 *Hac igitur die, Taraſia ſacra, nuas ſimul agimus de ipſa etiam Sancia: & pramittimus die* XIII *Martii, legi in* Kalendario ſacri Ordinis Ciſtercienſis, *in quo præcipuarom ejus ſolennitarum dies ſaſti joata ordinem menſium prænotantur, excuſo Divione anno* MDCXVII. Sanctia Regina, Monialis in Cellis. *Atque in ſerie Sanctorum, & Beatorum ejuſdem Ordinis a Claudio Chalemoto ſic ſcribi:* In Luſitania depoſitio B. Sanciæ Reginæ, quæ marito, & ſponſo Rege urbata, Cellenſe cenobiom Sanctimonialium Ordinis Ciſtercienſis conſtroait, & ibidem ſuſcepto habito, & velo, vitæ probitate, ac ſanctimonia refulſit, ot quidam teſtantur Auctores. *Teſtantur id enimvere pro majori parte Auctores plurimi. Sed Auctorem idoneum, qui teſtetur, Sanciam fuiſſe orbatam mariro & ſponſo, inveniri, puto, neminem: eum neque maritam, neque ſponſum unquam habuiſſe conſtet. Poteſt, quod hic de Sancia dicit Chalemotus, in Mafalda ſorore ejus, & ipſa Sancta, verificari. Hac enim Henrico, Caſtella Regi adhuc impuberi, nuptui male ominatis, quia inceſtis, conjunctis, ideoque cito ſeparatis, & virgo reverſa eſt in Luſitaniam,* matrimonio, *ut idem Chalemotus ait,* nondum conſummato: *quod niſi adderet, exiſtimarem ipſum duram ſororum fortunam confudiſſe.* F

Emendanda & addenda in Teſtis ſa-cris.

ut etiam Taraſiæ;

8 *De Taraſia autem longinſculum texeus elogium Chalemotus, inter alia hac habet. Quod* Alfonſo Regi Legionis ſuo conſobrino nupta, tres ab eo liberos ſuſcepit. *Quod, quia ſine diſpenſatione eccleſiaſtica invalide contraaiſſet matrimonium com cognato, reſipoit & pœnituit. Quod ab illo ſeparata per ſententiam judicis, habituque Ciſtercienſi ſuſcepto, in Lorvanienſi cœnobio vitam ſanctiſſimam doxit, & multis miraculis claruit in ſuæ ſanctitatis teſtimonium. Monialem enim quamdam, gravi morbo laborantem, ſalo ſuo amplexu ſanaſſe; elaodia & languidis ſolo contactu ſanitatem reſtituiſſe; puerum ſeminortuum ſolo amplexu vivificaſſe; ac tandem per aquam, qua ſuas manus ablnerat, febricitaotibus valetudinem reddidiſſe; & alia ejuſmodi, qua ex Proceſſu copioſius infra proferentur.*

Recuſat hic Commentatio-nem tertiam quadam corrigit

9 *Hactenus recudendum curavimus hanc Commentarium, toto tomo jam impreſſo; preterea quod in illo quzdam errata deprehendimus per accuratiorem viri docti informationem. Inter errata fuit, quod* P. Franciſcum Macedo *feceram* Pro-

cu-

A auratorem *Roma in cauſa canonizationis ſanctarum Reginarum, cum is frater ejus Antonius fuerit. Atque hinc memineris Lector illi iſtum titulum auferre, ſi forte deinceps recurrat, uti recurrit in proxima Vitæ titulo. Alia quoque, fieri poteſt, ut in ſequentibus non omnino concordent quo ad Chronologicas notas, abaſque minutias cum Proceſſu primario Luſitanice ſcripta; vel quod erratum ſit in tranſlatione ejus Italica; vel aliunde: qua tamen, qualiacumque ſint, nolumus ullo modo auctoritati Proceſſus præduci, legitime ab Ordinario fabricati, quidquam derogare.*

etiam in ſequentibus corrigenda.

Tereſia an B. Riccherezz conſanguinea?

9 *Theodarus Rhaynter Animas illuſtres Clivia, Julia &c. etiam* B. Thereſiæ, Sancii Luſiniæ Regis filiæ, conſobrinæ & connjugis Aeoulphi IX (*debuit* Alphonſum *ſcripſiſſe*) *tamquam* annſanguineæ B. Reebezzæ *meminit. De hac egi* 21. *Maji, an autem, & quomodo ea ad Legionis, vel Luſitaniæ Reges referri debeat, vel hi ex illa proceſſerint, juxta ſchema genealogicum illius a Gelenio collectum, aliis relinquo examinandum.*

B

§. II. Cultus immemorabilis &c. *Vide Append. tomo 6. Junii pag.* 206. *col.* 1.

VITA RECENS

Auctore Fr. Franciſco Macedo Ordinis Minorum Obſervantium,

CAPUT I.

Patria, natales, educatio Virginum Regiarum.

Luſitania, felix prorſus ſimulac,

1 QUa Hiſpaoia Occidentem ſpectat, & Oceano extremo alluitur, Luſitania jacet, in longitudinem juſtam porracta; cereum anguſta, hinc angente terra, hinc verante mari; ad Septemtrionem ardua, & alaoſa montibus, ad Auſtrum plana, & operta campis: pars maritima aucuata littoribus, corvata ſinubus, diſtincta promontoriis; interius frequeos, exterius portuoſa, ad commercium undique opportuna; ſalubris cœlo, fecili ſolo, piſcoſa mari. Gens quondam armis ſerna, ſibi hæreos, ſocietatis inſoleos, eum deſueta exteris; deinde uſu, & conſuetodine manſuetior, littetis etiam clara; belli juxta & pacis ſtudii floroit. Ingeniæ libertatis amans, & tenax: ſervitutis impatiens, Romanum primum, deinde Mauricum jugum ultima admiſit, & prima cacuſſit. Chriſtianis ſacris initio religionis imbuta, traditam Fidem, nolla unqoam ſorde hæreſis inquinata, nulla ſchiſmatis labe infecta, ioviolatam ſervavit. Aote & poſt eaactos Mauros, communes Luſitani cum ceteris Hiſpanis Reges habuere; donec anno ferme ecoteſimo poſt miliceſimum, com Alphonſus Sextue Hiſpaniæ Rex, avulſam a coepore Ragul partem eam Tereſia filia Henrico (Lothariogooe, an Borgundn?) Principi in dotem dediſſet; Alphonſum filium, materoum jus ad ſceptrum trahentem, Regem ſalutarunt. Inde proprii Luſitanis Reges aſia cœpecunt. Poſtea rem ſtrenoe armis gerentes iotui Regnum, imperium fueis propagaront. Primum in Africam, moa in Aſiam, demum in Amcrioam tutuicre armis; cum ſigno Crucis conjuncta: primique & navigationis inſtituendæ, & Religionis amplificandæ auctores fuere. Quicumqoe populi aot explorare maria, aut aperire tereas ſunt auſi, Luſitanos & imitati, & ſecuti orbem peragrando, impreſſam obique eorum virtutis orbitam inveneranr. Unus ommam Europæ Regum Luſitanus ex aulæ ſuæ ſeoeſtea in Tagum ſubierſloeutem incumbens, venientes ea quatuor partibus diverſis conjunctas paritee uno momento naves videe, ſequc omnium geotium linguis Dominom ſalutati aodit. Aden anguſtum illud regoum Inoge lateque domioatue, ut cum in oniverſum ſe effundat orbem, eumdem io ſinu ſua collectum recipiat.

receptis poſt eunum ſæcu. proprii Regibus,

Luſitani poſt Romanos proprii Reges,

Late imperviant;

2 Iuito regno Alphonſus Primus, poſt fractas Mautorum npes, & vindicatam armis ulteriorem Luſitaniam (quam Minius, Durius, ac Munda fluvii interſecant) per ceteras proviocias aircumlatorus arma, ſedem ac regiam Conimbricæ fiait. Hanc urbem potiſſimum delegit, in eorde regni ſitam, & ipſam cor regni; trophæi more in edito poſitam, oleis cinctam quæ lauros mitigarent, prnnam in amnem, ſalubrem, & amœnam, ad eeficiendas vires, & ſudores belli detergendos idoneam. Hic juſtum Mafalda uaor & Regia familia domicilium poſuit. Hinc Alphonius armatus, ad pralia ſerna, & alacer cabat. Hac ad otium, poſt victoriam jam mitia & lentus redibat. Illo ſob Rege, ac Sancto filio, ſi arma ſpectes, ferreum tempos foit; ſi mores, aoreum. Pio & aſſiduo occupatis bello non nbrepebant vitia: quippe nec deſidia laabant vires, nec vagæ libidines enes vabant corpora, nea fallax adulatio eatinguebat fidem, nec turpia ambitio ſuſtulerat merita: obduratos militari uſu animos blandæ delitiarum tioeæ eorum pere non poterant, nec obducto callo ſolidata membra mollibus voluptatom iliecebris ceſſerant: galea premente frontem, nemo calamiſtris iotorſerat crines. Aſperatis gladio, & ſcuto manibus nec diſſolutis, nec capacibus eſſe licebat. Pares feminæ viris dnmi cootineri, penſa obira, colum & acum tractare, earo conſpici, ornamenta negligere, ſucos & pigmenta ignorare; alieoos voltus non ſureudere, proprios ingerere; a vino trmperare, nihil nlerc: virgines verecundiam, matronæ gravitatem præ ſe ferre. Indole ſua quiſque utebatue, & ſuo ſe prodebat ingenio. Imagn animi vultus, indirei ocoli, ſenſa cordis verba eaprimebant: atqoe oti vultus ſine ſuco, ita aotmos ſine dolo. Domi humanitas, io foro fides vigebat. Menſæ paraæ, ſomni breves, veſtitus & cibos parabilis. Io armis & equis elegantia. Tanti fieri quiſqoe ſolebat, quantum de Rege deque Republica merebatur. Recte facta & præclare geſta, certa pœmia ſequebantor, ſecus actis ſupplicia juſta conſtabant. Si quid a quoqoam delictum, humanæ imbecillitati dari; nnn aut impudentiæ, aut malitiæ affigoari ſolitum. Innoccntes animi de criminibus mirus judicabant. Summa in Rege Reginaque religio accendebat ad pietatem cateeos: carine his qui proprior Deo erat. Magna inter ſe ennendia civium, ae eo major, quod circumſtabant Mauri, quibuſcum noo tam regoi amplificandi cupidine, quam aſſervandæ religionis ſtudio bellabant. Hæ

Regia ſedis Conimbricenſis fina,

flores virtutum,

& feminea diſciplina,

cum magno morum integritate.

A artet, hi mores illis congruebant temporibus; quamquam nec boni mores ſint beneficia temporum, nec pravi vitia eorundem, ſed hominum; qui ut ſe pargent, malefacta temporibus imputant, atque ut accuſatio ſit veroſimilior, iiſdem recte facta aſſignare maluit. A.FRAN. MACEDO

In Rex Sancius Iv.

3 Hac in urbe, in hac regia Sancius primus Alphonſi Patris filius, & heres, natus ac educatus, pios æque ac nobiles ſpiritus hauſit: eos adultus, magno reipublicæ profectu, ingruenti Maurorum damno, ſervavit. Patris in templis aemet, in bellis adjutor, æquare potuiſſet Alphonſum, ſi parem is habere poſſet. Eo vivo duxit uxorem Dulciam, ſiva Aldonciam, inſignem forma, & virtutibus virginem, ſuis dignam parentibus prolem: Berengariam quippe, B Comitem Barcinonenſem patrem, Petronillam, Aragoniæ regis filiam matrem habuit. Plures ea Dulcia liberos ſuſcepit Sancios: virilis ſtirpis tres; Alphonſum, natu maximum, heredem regni, Craſſum poſtea dictum: Ferdinandum, qui in Flandriam vocatus ab amita Mathilde, illius opera Joannam uxorem Balduini, Flandriæ Comitis & poſtea Imperatoris Conſtantinopolitani, filiam & hæredem connubio ſibi junxit, & in funeſto apud Bovinas prælio, a Philippo Auguſto Galliæ Rege, adverſus quem pugnabat, captus, & in Lupiram Pariſiis conjectus, tandiu in vinculis fuit, donec a Ludovico Nono eductus, paulo poſt Novioduni ſine liberis obiit: Petrum, qui propter ſimultates cum Rege fratre ſuſceptas in Mauritaniam ſeceſſit; ibique, eam diu in magno apud Barbarum Regem honore vixiſſet, mortuo fratre in Luſitaniam redit; creatus poſtea Comes Urgelleoſis, deinceps Rex Balearium inſularum toſtitotus, impar viribus oblatum Principatum ſuſtinere non potuit, & nulla relicta prole Dynaſta deceſſit. Hi Mares. Feminæ fuere quinque; Tereſia, Sancia, Maſalda, Berengaria, Blanca, quarum (ut interim omittam, de quibus ſcribimus, duas) C Maſalda inceſtis nuptiis Henrico Primo Caſtellæ Regi copulata ..... auctoritate Romani Pontificis dirempto matrimonio, in Aroucenſe monaſterium Ciſtarcienſis Ordinis, ſuis ad id ſumptibus ædificatum, incluſit ſeſe, ibique reliquum vitæ tempus egit. Berengaria nupta, in regno Caſtellæ Guadalajaræ, cujus domina effecta eſt, viait. Mortuæ oſſa, in Luſitaniam delata, ad Sanctæ Crucis juxta patris ſepulcrum jacent. Blancam noviſſimam virginculam Tereſia, cum diſſoluto matrimonio in patriam revertiſſet, ad Lorvanienſe cœnobium, in quo ſe condiderat, ſecum duxit, & Chriſto conſecravit, & brevi amiſit. De Tereſia, & Sancia ſcripturi ſumus: Nothos non curamus. Uti viri id temporis apud Regem militaribus ſe operibus exercebant, ita virgines Palatinæ apud Reginam muliebribus artibus operam dabant: quæ horæ, tum diurnæ, tum nocturnæ, majoribus curis vacuæ ſupererant, eas ad muliebria obeunda penſa conferebant: quod quia in ſolenem conſuetudinem vertit, & ad illuſtrium feminarum familias tranſiit, operæ eſt accurate deſcribere ad ſpecimen officii.

In Dulcia unore filior 5. filias 5. genuit.

4 Gynecæum eſt amplum, & liberum, in quo tabulatum modice erectum, & parieti commiſſum, longum magis, quam latum porrigitur, D tapetibus conſtratum. Hic ſedetur, mora patrio, in ſolo; niſi quod Reginæ, ac regii ſanguinis feminis pulvinoi ſubſuot. Hic eſt ordo ſedentium. Eminet Regina in ſummo, a lateribus *Harum in gynæceo ſeſſione,* regiæ feminæ conſident. Hæc prima ſeries eſt. Succedit ſecunda nobilium virginum aulicarum, intra tabulatum, ſed humiliter, ſine pulvinis ſedentium. Tertia, quæ ancillarum eſt, extra tabulatum manet, & in pavimento, floreite ornido junco inteatis cooperto, ſedem habet, ut ſua cuique ſtatui dignitas conſtet. Atque ut locis diſſideot, ita materia, & opere differunt. Supremæ acu pingere, & adhibito auro, & ſerico arrem phrygiam exercere; mediæ tenuiſſima lina, toteraſtis filis diverſicoloribus, diſtinguere & criſpare; infimæ inſerta latari colo, & acto in tortilem modam ſuſo, linum & lanam aarpere, & deducere: ſic ad multam diem laborare, ſic lucubrare ad multam noctem. Con- E fectis operibus in ſymbolum penſa colligere, ſecernere, & in diverſas ciſtas reponere; vulgaria in veſtitum privatum, & domeſticum uſum conferre, pretioſa ad ornatum cultumque ſervare, cæcilentia altaribus deſtinare, & factis addicere. Hæc Reginæ & regiarum virginum *variis diſtributa ſ* opera erant, pictatis in Superos argumenta laborioſa; nec alia merces exigebatur præter accipientium preces, non imperatas tamen a donantibus, ſed oblatas & voluntarias. Hac ratione veſtiri nobiliur aræ, ſacrari religioſius, ſpleodere clarius; ornari effigies & ſimulacra decentius, ſupellex ubique ſacra copioſius augesi: diutnum illud & nocturnum feminarum otium, belli & fori negotiis æquari. Interdum Reget hujuſce laboris uſuram capiebant: ſupererant quippe ea opere, quæ militibus, vel incitamento ad militaria patranda facinora, vel præmio iis patratis eſſent; & glorioſum erat hic ornamentis diſtingui militer, & noſcitari. Sic aulicæ virgines accendendo ad prælia bellatores, vel ſedentes hoſtem vincebant. F

5 Eminebat inter ceteras Tereſia, impenſe dedita ſtudiis pietatis. Erant quædam cummunia; Divinis intereſſe myſteriis, interiores ſenſus ad meditationem revocare, ſacrarum precum penſum conficere, relata in album Sanctorum *eminente inter ceteras Tereſia* nomina invocando reddere, piacularium orbium filum (Roſarium dicunt) precando deducere. Hæc quotidiana munera erant. Illa certis, ac frequenter ſuſcepta temporibus; ſacris adeſſe concionibus, aperire conſcientiæ latebras, & contractas ſordes Sacerdoti exponere; Euchariſticum cibum ſumere, quæſtiones exacrare piaſ; collationes, Sanctorum Patrum more, de rebus ad profectum animi attinentibus inſtituere. In his Tereſia deſiderari numquam, ſæpe primas partes agere, & in ſchola illa virtutis non tam diſcere, quam docere; exemplo præire, non ſequi. Adjiciebat propria: catennare inedia, verberare flagellis, pungere ſeſoſo cingulo corpus, publicas Regiæ delicias ſecretis exacruciationibus macerare, aulæ officia ſenſim interrumpere & Deo *pietatis ac virtutum cultu.* vacare, in ſe altius deſcendere, abditos animi receſſus ſcrutari quotidie; de cogitatis, dictis, ſevera rationem exigere; ſi quid delictum eſſet, de eo a Deo veniam poſtulare: ſtrati multiſem aſperare,

A perare, & ex eo ſæpe ad orandum ſurgere, & precibus ſomnum carpere. Illud ei familiare, conceptas Divini amoris flammas per ardentes ſuſpiriorum faculas eructare, & ſubitis oratiunculorum ictibus cœlum petere, ac in Superos plaeolari. Nec minus hæc illi agendi, quam occultandi ſtudium fuit. Luminibus virtutum, ſplendorem majeſtatis obſtruebat ingenioſa demiſſio, quæ faſtum opulentiamque obtendens ſanctimoniæ opinionem auferebat. Eequis, in habitu & cultu regii corporis, inopem ea demiſſum animum habitare crederet? Adeo iniquica eſt pompa virtuti, ut ſola ſpecie objecta ſuſpicionem vitii erect. Naſcires utra magis placeret Deo, virtuſne, an occultatio virtutis. * (*Erat* Tereſia *annum ætatis forte decimum tertium ingreſſa, quando locata ad nuptias eſt, de quibus ſequenti capite*; B *proinde vel omnino præcox in ſtu ætate virtus fuit, qua hic deſcribitur*; *vel ultra metas ſibi præfixas egreſſus Auctor, rhetoricæ amplificationi plus ſatis indulſit: cujus rei arbitrium ſit penes eos, quibus licebit videre Proceſſus pro Canonizatione formatos, atque cognoſcere, utrum ibi reverà talia de* Tereſia *recdum nupta legantur: jam enim didicimus non ſidere auctori, parum attente ad tempora conciliandæ rebus.*)

CAPUT II.

Tereſia cum Alphonſo Legionenſi matrimonium, contractum, & diremptum.

6 CElſa in Tereſia indoles, excellens forma, eximia virtutis claritas in totu Hiſpania fecera. Fama excitus Rex Legionis Alphonſus habere oxorem voluit. Legatos ea de ta ad Sancium patrem miſit: nec difficile fuit obtinere. Utriuſque partis ſtudium matrimonium expeſcutis effecit, ut arctiſſimæ neceſſitudinis impedimentum aut non animadverterint, aut non curarint. Rudis ætas, locus diſſitus, Maurorum vicinia, armarum ſtrepitus, eo profecerunt, ut excuſationis facerent. Iit ud inouptas nuptias Tereſia, & contra fas in conſanguineum thalamom accepta, prolem (*tripliccm*) conjugi peperit. Vixere umbo * (paucis annis) * concorditer, & tranquille, vel ignoruntia legis, vel vi amoris conſcientiam obtundente. Forte nihil certe minus peccavit Tereſia, ob ſerum (& ætatem) legis inſcia, & obnoxia parentibus, quibus eum fidem habere, tum morem gerere oportuit. Non erat virginis, vir dum adultæ, examinare an liceret, an deceret conjugium, ſed indictum acceptara. Unde enim leges varantes ſciret? aut ut ſciret, an impedimentum ſublatum eſſet ambigere? Videtur innocenter feciſſe. Velletne virgo regia, tantæ indolis tantæque probitatis, ſeorri more vetitis inferri thalamis; tradi ſtupratori, non viro; jacere proſtibulum, non uxor; ioſami flagitio incestare thoros, adulterinos concipere, ac edere ſœtus, ſpurios deineeps fururos? Sane, ut error in noptiis fuerit, peccato videtur abſolvi poſſe Tereſia: cujus innocen-

Alphonſi Leg. conſanguineo connubio,

** N. numeros ſam. * Id. dim.*

ſed per pietatem excuſando,

tiæ fidem Deus, (ut par eſt credere) poſt mortem D miraculo fecit. Repertum eſt ejus corpus inte- A. FRAN. grum, conſperſum floribus, & fragraos, ac ipſos MACEDO flores recentes conſervans, conditione victa naturæ; argumento, non fuiſſe luſam crimine mentem, cujus eſſet corpus inviolatum; pudicam illam, iſtud impollutum, in quod animi eaſti virtus tranſiſſet. Quam narrationem, ſuo loco inſerendam, hic noo inepte, opinor, occupamus.

7 Pactam ſibi Alphonſus rea Legionis Tereſiam, ... uxurem in regnum accepit. Forma ſuperabat dotem: ſed utrique virtus præſtabat. Idem vitæ inſtitutum, quod in aula patrii virgo tenuerat, in viri aulam inducta conjux ſervavit. Brevi illam in templum vertit: nec diſſimiles ibi ſuis, quas ſecum pie eruditas duxerat, virgines invenit. Atque ut harum ingenia mollia ſunt, E tum ad accipiendam, tum deponendam doctrinam, exemplis, quæ altius hæreut, documentu dedit. Non licuit per connubium conſuetas macerationea corporis, & ſeveram vitæ diſciplinam retinere, quod in poteſtate conjugis erat. Obedientiam igitur in officium duxit. Quidquid de aſperitate detraxit, uddidit meditationi cœleſtium; reliquit ſtodia pietatis privata, induxit communia; exercitationes ſacras aulicarum virginum, plures & longiores feeit.

proſequitur capta pietatis occaſio;

8 Hæc ſpecies privatæ virtutis aliquamdiu teait inceſtum: ea ſimplices capti eivos, in officio, aitra ſuſpicionem latentis in conjugio mali, eontinebantur. Verum (*Regno utroque ea de cauſa ſub interdictum poſito, & juſſis ceſſare Sacris*) erectæ mantes Optimarum, & Populi quaſi evigilarunt e ſomno. Moniti reges, ſocer, & gener, uures obturarunt: utrumque occæcabat amor; generum conjugis, ſocerum filiæ: ipſa diuturnitas eonſcientiæ eallum obduxerat: mollior ad conſilium juvenis conjux; durior ſenex uxoris pater. Obſtinatum utrioſque animum Superi non tulerunt. Pœnas Principibus debitas expetierunt F a populis, a Luſitanis præcipue, quibus pertinaeior Rex contigerat. Ergo moveri terra, turbari aer, nubes eogi, tonare, ardere, fulminare; cœlum in nimbos ruere, rurſum æſtuare: fata nunc torreri ardoribus, nunc obrui imbribus; vineæ verberati graudine, arbores dejici ventis, fructus perire, pecudes rapeſcere, pecuaria interire, loauſtarum devolare nubes, frumeota inſidere, au erodere: ubique elaviones, hiatus, & labes terræ fieri; mare iutumeſcere, rempeſtates eaiſtere, eaves opprimi, vectores nauſragari, annona eariot fieri, fames urgere; & quod miſerrimum eſt, peſtilecotia ſævire. Nullum genus mali, excepto bello eivili (oam & exiernum cum Mauris erat) fuit, eujus per id tamput Luſitania eapers eſſet. Id ſenes teſtari, negantes autea ſeſe ejuſmodi quidquam, vel vidiſſe, vel audiſſe; id eruditi confirmare, oumquam talia infortuoia in ullis hiſtoriarum libris ſe legere maminiſſe. Omnes ſummi, medii, infimi convenerunt atrocis alieujus delicti juſtum illud ſupplicium eſſe. Tam æriter Superi aut omiſſam, aut neglectam Romani Pontificis auctoritatem ulti ſueruut.

Devinctæ vindicem,

9 Luſitani, gens indola pia, genio religioſa, juris amans, Superum metuens, Pontificis Romani

* Sequeotia uſque ad finem capitis jubet pag. 207. col. 2. ſicuti & num. 8. verſ. 4. Janningus delenda in Append. tom. 6. Junii verba uncis incluſa *regno utroque &c.*

A manì obſervans, cati ſa propter peccata tut malis
A. PRAN MACADO *matrimoniorum proſtitutorum mondo per pulit* affligi, genus delicti inquirere aceaperunt, Inſolentia & gravitas incommodorum perſuaſerat, non temporum errationes eſſa, ſed errata morum, nec eventa fortuita, ſed certa ſupplicia. Ea quiſque cum privatis ſceleribus conferens, uti ſingulis fas erat culpare ſeſe, ita nefas damnare alios, cum præſertim ionocentes loutibus, val pares, vel pluret eſſent, ac privatis delictis privata ſupplicia, & ſolita reſpondere optime ſciant, non publica & inſolcotia. Igitur oculos altius tollere, & in Principes introeri, ac de iis quiddam ſiniſtrum ſuſpicari. Et quamquam arcebat reverentia, quæ ſumma erga eos Luſitanis eſt; vicit tamen religio calamitatibus aucta. Sacræ litteræ docebant, plecti ob peccata Regum populos ſolere. Veoit in meutem conoubium regiæ virginis, & Pootificia auctoritas, vel præterita, vel contempta. Sedit hæc ſententia. Judicaruot eam, & quidem juſtam, pœnarum eauſam eſſa. Deum Vicarii in terris ſui iojuriat vindicaſſe: cæli
B intemperie puoire eos, qui non obtemperarent ei, penes quem ſcirent claves cœli eſſe. Illa conjuoctione ouptiarum, diſſoluta jura naturæ; ideo laxatas compages mundi, & elemeota ſeparata. Matrimonium vitio contractum corrupiſſe aerem, & peſtilentiam ioduaiſſa. Iniquas rædas inflammaſſe nubes, & fulgura, & ſulmina avocaſſe. Illos riſus, & loſus nuptiales obduxiſſe cœlum nubibus, & imbres a lacrymante cœlo elicuiſſa; ſpem concipiendi ex iterito conjugio ſœtos, tertam negando fructus ſterilitate caſtigaſſa, ventos, & maria alliſu navium, projectu mercium, vectorum naufragio, fractionem conoubialis thori, dotis proſcriptionem, liberorum ejectionem ſignificare.

miſſitur Romam legatio so Impoteus calamitatum vulgus nil æqui, nil peuſi habet; vicem tantummodo ſuam ſolicirum, nullis continetur repagulis. Iuceodit argo Proceres queſtu, ira, furore: ac eo audaC eios, quod obtentui habebatur religio. Pupugis commiſeratio & officii mentio Antiſtes ſacrorum, & Proceres aulæ, & Magiſtratus reipublicæ. Deliberari de re cœptum, ſed daſtitum, quia Legionis .... populus, ad quem præcipue ſpectabat eaoſa, cum in regnum accepiſſet nuptam, quieſciebat; itaque uihil tum profectum. Verum cum illa quoque movere cœpiſſet, & Regam commoeſacere de illicitis nuptiis contractis, axarſere ſtudio religionis Luſitani, & principes umoium ordinum viri Romam certos homines totius Regni nomine miſerunt: qui Romano Pontifici (is tunc erat Cæleſtinus III.) rem deferrent. Admiſſos Pontifes benigne audivit; & eauſa graviſſimu, & e ra Pontificia erat. Senatum de ea ſacrum haberi placuit: Decretum, ut Legatus Pontificius in Hiſpaniam mitteretur cum mandatis, ut eoacto Epiſcoporum proviocix concilio, quu major conſtituto fides aſſet, inceſtum illud matrimonium dirimererar, Reges coojuges ſeparareotur. Atque, ut major auctoritas, & ſplendor legationi eſſet, Guillelmum Cardinalem legatum placuit mitti, virum domi ſplendidum, foris clarum, qui expectationem & auditus moveret, & coo-ſpectus ſuſtioeret. Eum Eduardus Nunnius, nobilis ſcriptor Luſitanus, a Sancto Angelo Caſtiooalem vocat. Cujus oos io tabularits per id tempus ſiculi, Romæ uullum reperira potuimus. D Fides penes Eduardum ſit .....

Unde remiſſus jus dau ts Salmaoticæ, in altetice litterarum urbe, Luſitaniæ, & Legionis Epiſcopi convenetuot. Aderant Procuratores regis, qui matrimonii jus defenderunt. Præſide Cardinali res acta; hic ſtatum cauſæ propoui juſſit. Dixere primum Advocati, ſecundum leges matrimonium factum: nullum ei ineſſe vitium poſſe. Licere pet jus civile patruelium, & conſobrinorum conjugia. *Sic* legem Codicis, ſic Inſtituta jubere. Ita Romaoos, ita Græcos (ut Barbaros omitterent) & duxiſſa & locuſſa conſanguineas. Remotiorem eſſe eum gradum, quam ut vetari poſſet. Judæis per legem divinam eſſe permiſſum; imo & fratvum, & ſororum licitum aliquando fuiſſe conoubium, ſaltem ioter eos qui altero ſolum parente uati eſſent, idque Abrahæ, & Saræ exemplo perſuadere conabantur. Mioustamen vella ſe, nec iſta matrimoota recipere, pative, conſobrinosum tantum aſſerere. Abs re eſſe ſecurim juris in ramos sam procul a radice arboris temotos injicere. Quatuor gradus diſtare filios fratrum a ſtipite, ac ita leget priſcas ſanxiſſa, quas Juſtinianus, & ſaqeoutes Imperatores coofirmaſſeut; iis commuoem conſeoſum geotium acceſſiſſe. Quod ſi jus Pontificium aliter oumeravit gradus, tuſolenter, & tantum verbotenut feciſſe; abſtuliſſa vocabulum ſanguinis, rem reliquiſſe. Nuſquam eatara leges, quibus caveretur, nequis iotra illum gradum matrimoniam iniret: ſin eas advarſarii profetrent, a ſo rafutarum iri. Atque, ut nonnullæ foreot, eas obſoleviſſe. Nec ut vigerent, poſſe aotiqua ſtatuta convelli, aut infirmari. Matrimonium Regom ſuorum ſtare, nixum jute humano divinoque. Rem eſſe plenam periculi poros incaſtare rhalamos, diſſolvere jura connubii, avellere uxorem a complexu viri, filios a matris gremio abripere, regiam prolem ab aditu hereditatis ecludera. Quid amplius a Mauris hoſtibus peti Chriſtianos Reges potuiſſe? F

illſpondet t2 His Pontificii ex adverſo reſpondere: Chriſtianis non attendendum, quid cum Judæis, & Geotibus commune eſſet. Populo ab illa ſæce ſegregato paſtora ſectanda: Geotibus ob ignorantiam, Judæis ob duritiem pleraque permiſſa, quæ vitare Chriſtianos oportuit; nec omnia, quæ patroni regiæ cauſæ aſſumerens, vera eſſe. Saram quippe Abrahæ non ſororem, ſed conſobrinam fuiſſe: connubii leges vagas Chriſtum reſtrioaiſſe; cujus vicarios Pontifices, ut ſervarent præcepta, gradus conſanguinitatis, & affinitatis certios ſtatuiſſe, & exactius numeraſſe; fratrum & ſororum filios in ſecundu collocaſſe, nou ad quartum rejeciſſe. Nec ts tantum, ſed atiam alius iotra ſeptem interdictum eſſe conjugium. Eum jam inde ab iottio Eccleſiæ morem viguiſſe. Hanc, & quid non liecat, & quid non decaat, ſpectare ſolitam eſſe. Eatare Cauonem Juli I. qui ad ſeptimum uſque gradum iorerdictum extendat. Id renovaſſe Gregorium Magnum concepto edicto. Receepiſſe Germaniam, & Galliam, es Conciliis Wormatienſi, Agathenſi, Lugduneuſi, Cabiloneoſi conſtare. Quin etiam Hiſpaniam ante Gregorii ætatem illius conſuetudinis obſervatorem fuiſſe, Concilium Toletanum ſecundum perſpicua teſtari: ejuſdem Ambroſium, & Augu-

ſtinum

A ſtinum idoneos eſſe auctores: Alexandrum Secundum, ante ſeſquiſeculum in Concilio Lateranenſi ſua illud impedimentum conſtitutione ſuſtuliſſe. Potentius eſſe jus Pontificium legibus civilibus: has per illud corrigi, ubi deviarent ab æquo; ſuaderi exemplo præſcriptionis, quam cum mala fide carrere leges ſinerent, canones obſtiterunt ne curreret; nuptias illas, quod a conſobrinis Regibus contractæ fuerant, ſanctas extitiſſe; quæ non re interpoſita rite fieri poſſent, id eſt auctoritate Pontificis, eam defuiſſe. Nullam inferri injuriam matrimonio, quod nullum fuiſſet, nec avelli conjuges, qui contra jus faſque coiſſent, nec eas hæredari liberos, qui ſpurii nati fuiſſent. Recte eapeti pœnas in eos, qui jura ſacra violaſſent, & auctoritatem Pontificiam neglexiſſent; Quod attinebat ad ſcommata a Mauris petitum, illud ſe reponere: præſtare pacta a Mauris, quam cum illis perverſe agere.

B

CAPUT III.

Bellum pro tuenda hereditate a ſororibus geſtum contra fratrem Regem.

13 HIs in utramque partem diſputatis, & mature diſcuſſis, decreta a Patribus diſceſſio, eaque Regibus indicta. Quæ re utrique vulnus inflictum, ſed multo uſori gravius, quæ futuri connubii ſpe cadebat; vicis tamen dolorem cum dedecoſa conjunctum pietas in Deum, & obſervantia erga Romanum Pontificem, quę Luſitanis Principibus quaſi ingenita ab ortu regni viguit, hodieque viget. Virdum prolata ſcoteutia, aula Thereſia exiit, nec thoro ſolum deiucepi, ſed etiam domo, quo procul eſſet a peccato & ſuſpicione, abſtinuit. Omnibus ad Deum cutis converſis de cœlibata cogitavit. Quos tses ediderat libeſos apud Regem patrem ſelioquere maluit, quam ſecum in Luſitaniam, quo coacedebat, ducere, uequid in eos materuæ ſolicitudiuis derivaret, eoque a cœleſtium contemplatione avocaretur. Conimbricæ regia in usbe diversforium habuit, quaſi deliberatura de domicilio.

C Floreus ætas, abundantia opum, oppidorum frequentia, quibus a Rege Sancio patre donata fuerat, recenſu majeſtate ſplendor, non minutus dedecore, ſed auctus pietate, ſuſpicionem tecaraur ſuis & alieuis, Thereſiam segio more deinceps victusam. Sed ſanctiore ſecum illa conſilia agitabas. Iuſedesas animo ſpecies quædam cœleſtis, quæ objecta oculis meutis mitros ſui excitabat amoses. Molliorem ad divinas impreſſiones acceptum, vulnus reddideraz. Fingendam itaque ſe Deo, uti ceram præbuit: aulam, & pompam pertæſa, fugiendi in ſolitadinem nobilem impetum cepit: (1) *quem quoad Sancius pater vixit (vixit autem poſt divortium filia redituuque annis ſeptemdecim) occultum in animo fovit; ut autem mortuo patre foras eum erumpere faceret*) addidere ſtimulos tum nova a fratre Alphonſo rege orta calamitas, tum opportuna a Sancia ſorore ad ſeceſſum exhortatio, quæ paulo ante exagitata ab eodem fratre, urbe regia, & Aula relicta Jerabricam (vulgo Alenquerium) ſuę ditionis remotum oppidum confugerat, ibique Deo vacare cœperat. D A FRAN. MACEDO

14 Sancius I. Alphonſi II. pares (anno MCCXII.) moriens, filium regni heredem reliquerat; verum quod liberis ſuis præ femineæ abundabas, earum vicem anxius, certa quædam oppida acepit, quæ iis teſtamento legavit. Quod quidem jure facere potuit, cum, occupata a Mauris Hiſpania, neceſſe eſſet, ea eorum manibus, quæ ipſi vi uſurpaſſent, occupate a mis: quare quidquid accedebat regno, non tam poſtliminio redibat, quam virtute bellica trahebatus. Fas itaque Regi Sancio fuit, ea iis, quas occupaverat provinciis, partei decespere, & liberis donare, Teſeſiæ iopeimis, quæ natu maxima plura exigebat: ſecundum eam Sanciæ conſuluis, poſtea M. ſaldæ. His ſua ſingulis oppida & prædia, prout quæque prętebat ætate, aſſignavit..... (*Placet ipſa paterna teſtamenti verba ex Brandano apponere:* Dedi filiæ meæ Reginæ Donnæ Thareſiæ, pro hereditate Montem-mayorem & Sgeisam & (2) X.M. Morabotinos & CXL. Marcb. argenti de Leiſena. Reginæ Donnæ Sanciæ dedi Alenquer pro hereditate & X. M. Morabotinos & CXL. marchas de Leiſena, & omnes Alcalas meas, acitaras, & colchias, & mandado, ut poſt mortem meam habeat totam meam literam, & meos anulos & ſoſtibas, exceptis duobus annulis, quos mando dari filio meo Regi Donno Alfonſo: habeat & meas cintas & meas ſcaslatas, & penas varias arancanes & lincios, Regiuæ Donnæ Maphaldæ dedi pro hereditate duo monaſteria Bauzas & Seaucam & hereditatem de Sena quæ fuit matris ſuæ, & X.M. Morabtino, & CC. marchas argenti. Regiuæ Donnæ Blancæ X.M. Morabotinos & CC. Marchas argenti, Reginæ Donnæ Berengaſtæ X.M. Mosabotinos & CC. Marchas argenti. *Mortuo Sancio I. an. 1212.* *oppida, ſibi habet relicta teſtamento,* E

15 *Ordine nativitatis nominatas omnes vix poſſim dubitare, etſi recentiores Mapholdam faciant ſecundo genitam, idque aliis ſecutus ſim, necdum viſo hoc teſtamento: idemque dixerim de filiabus Taraſiæ, quibus avus ſuus legat* Infantę Donnæ Dulciæ nepti meæ, quam nutrivi in domo mea X. M. Morabotinos & CL. Maschas argenti, quod eſt in in Alcobatia: Infanti D. Sancię nepti meę, quę eſt in Caſtella XX.M. Morabotinos..... *ſicut autem duas ex Taraſia neptes filiabus, ſic filiis* Alfonſo Regi *atque* Petro & Ferdinando Infantibus *ponit Sancius* Nepotem *ex eadem Taraſia*, Infantem Donnum Ferdinandum: *quem hinc intelligimus non adeo* cito mortuum (*ut alibi ſcripſi*) *ſed ferme* [a] *ad ſecundas patruæ ſuæ nuptias vixiſſe, & mortę ſua occaſionem dediſſe heredem maſculum ex ſecunda uxore optandi. Videtur quidem apud Brandanum error eſſe in numero Æra, dum ſcribitur* MCCLVIII. *hac enim eſſet annus* MCLXXIX. *quo primum nata Taraſia fuit, & nec dum natus* Alfonſus, ut Rex, *id eſt, regni ſucceſſor ſubſcriptus paterno teſtamento: ſed myſterium latere videtur in virgula ſupra po-* *ſuleium luciuſ Thereſia libeti* F *Conimbricam redit Thereſia.* *Seceſſum a ſeculo cogitauit.* * *Vide Append. tom. 6 Junii pag. 207. col. 2.*

(1) Quæ hic litteris Italicis impreſſa ſunt, delenda jubet Janningus in Append. tom. 6. Junii pag. 207. col. 2.

(2) In hoc numero ſæpius legitur X.M. Eſt qui velit eſſe mendum iſtud X. cum lineola ſuprafcripta X. idque Luſitanis ſignificare non *decem*, ſed *quadraginta*; & addito M, 40 *millia*. *Janningus in Append. loco cit.*

A *patrem num eum* AVII. *qui ſi duplicetur habebi-*
A. FRANMACEDO *tur Æra* MCCXXXIV. *deſit annus* MCXCVI. *medius in-*
ter dimiſſionem Taraſiæ, & ſuperinductionem Berengariæ, quando Alfonſus *regni Luſitanici heres jam erat undecunis, & capax contrahendæ obligationis his verbis concepta*. Et ego Rex Dominus Alfonſus, filius ſupradicti Regis Domni Sancii & Reginæ Donnæ Dulciæ, promitto fideliter in fide Jeſu Chriſti, quod omnia iſta compleam & attendam, ſi patri meo ſoperviaero, & quod nunquam aliquid inde impediam nec impediri permittam: & jam de hoc feci hominium in manibus
per Alfonſum ſucceſſorem juratæ, patris mei, & juravi in manibus Brachareuſis Electi, & Culimbrienſis Epiſcopi. Ubi *titulus* Electi, *Bracharenſi Martino datus, cæterum confirmat chronologiam noſtram, quatenus per eum longius differri actas hic nequit; cepit enim anno mox ſequenti* MCCVII. (teſte *Roderico da Cunia Archiepiſcopo Bracharenſi parte* 2. *cap.* 18.) *cum Archiepiſcopi titulo figuare. Dies firmati teſtamenti non*
B *notatur, ſed ſolum* Menſe Octobris *Era jam dicta, factæ dicuntur chartæ, eo inſtrumento comprehenſæ.*

ſtatus rerum hic jam Rex, 16 *Crevit interea Princeps Alfonſus, ſic ut moriente patre annum jam ageret* XVII. *quando* viſum eſt illi, regni fines oculis metienti, plura poſſideri a ſororibus, quam par eſſet; detrahi regno, quæ illis acceſſerant. Ac quod ille vertebat iniuriæ, vitium animi erat; imbellis natura, & ad belli munia piger, domi ſedere, quam foris pugnare malebat. Craſſum corpus bebetabat militarem virtutem: pinguis aquaticulos tgueos ſpiritus opprimebat: ea ignavia avaritiæ uxoria. Adjicere cœpit oculos ad ſororum oppida, & livor nobiliora repræſentavit, inceſſit ei cupidus ea aufereodi. Ut ſpeciem honeſtatis obtenderet, jactabat majus illud, quam pro feminis imperium eſſe: traderent ſibi oppida; melioribus a ſe tenitibus cumpenſatum iri . . . . (forta ſſis etiam cauſabatur, non teneri ſe juramento illo, ad quod impuberem coegerat paterna juſſionis reverentia.) Pacti primum & conventi mentionem injecit, deinde preces & fraudes adhibuit honeſti officiu tectas. Suboluit noſtos ſororibus: negarunt, quæ jure patrimonii dotiſque poſſidebant, ea Regi fratri tradere. Iret porro ille, bellum inferret
C Mauris, ab his injuſte poſſeſſa ut adimeret, armis augeret imperium: Sic arum, ſic patrem feciſſe, qui belligerando ſuſis & polis Mauris, regni fines protulerunt; hos ſubigendos ſibi eſſe, non ſorores ſpoliandas.

bellum inferre ſororibus 17 Quo potentius imperant Reges, eo impotentiores affectuum ſunt, iræ in primis & cupiditatis: nam quod ſemel concepiſcunt, eo ut fruantur, omnia quæ ſibi obſtant vincula & repagula irati perfringere moliuntur. Igitur Alphonſus, quod artibus elicere non potuit, armis extorquere decrevit. In Teraſiam, quæ plura & viciniora poſſidebat, majore vi & mole itum. Eductu in campum exercitu vaſtari agri, abduci greges, venari ingreſſes, circumſideri oppida cœperunt. Sed Teraſia, virilis animi mulier, & patri quam fratri ſimilior, ſtrenue ſe oppoſuit; & collecta ſuorum clientium, quos amor in Reginam, odium in Regem incitabat, manu, hoſtium impetum ſuſtinuit & repreſſit. Juvabat, quamquam ſtudiis magis, quam viribus, Princeps Petrus, qui Alphonſu fratri avaritiam & inhumanitatem exprobabat. Verum eo nihil profecit, D imo Rea objurgationibus obſtinatior factus ſævire vehementius cœpit. Itaque Petrus ſibi metuens clam regnu exceſſit, & io Africam tranſmiſit, & ad regem Marrochiorum, quocum a majoribus fœdus ictum, diverſit, apud quem mollius & pacatius, quam apud fratrem buſpitium habuit. Ejus diſceſſu iteratum Alphonſus bellum accendit. Jam omnes ſorores palam oppugnabantur, Teraſia, Sancia, Maſalda: proprio quoque occupatu bello juvare aliam non poterat. Male ſuſtinentibus imperum & vires Alphonſi, viſum Romam ad Pontificem mittere, qui de periculo monerent, & litterarum ſubſidium impetrarent, quibus Rex, alioqui religioſus & pius, *ſed fruſtra Alienquerii obſidet,* ab armis diſcederet. Interim aeritet Rea urgebat, cui melius paratæ Teraſia, & Maſalda reſiſtebant. Majus erat Sanciæ periculum, quod minoret & imbecilliores copias habebat. Magna E vi Jerabricam oppugnabat Alphonſus, quu illa oppido tenebatur: verum minime cooſtemata, oppidanos ad defenſionem accendit, quibus adarat cibariis, nummit, armis, præſentia, ac precibus præcipue: quantum tanta vis fuit, ut cum pauci defenſores eſſent, ſtrenue tamen & ſuſtinerent hoſtem & arcerent: adeo ut ſemel cum strictius obſiderentur, erumperent, & tegist copias ſugarent; utante interim pro ſuis Sancia, cui illam victoriam oppidani acceptam ferebant: eainde lenta uppugnatio fuit.

18 Felicituri adhuc eventu Teraſia pugnavit cum regiis, quod juſtam ei opem tulit Alphonſus olim cunjux, qui memor thalami, memor prolis, filium (*S.*[a] *Ferdinandum ex Bercngaria Caſtellana, annorum tunc quindecim vel ſedecim adoleſcentem*) cum ingentibus copiis in Luſitaniam miſit, & Regem Alphonſum ab oppugnandis uppidis alienis ad ſua tuenda compulit. Non fregit tamen invictam animum Luſitani, qui converſa in Legionenſem ira, in ejus regnum irrumpere parabat; ac irrumperet, niſi tempore adveniſſent Roma nuntii cum litteris Innocentii III. quæ palam lectæ, Alphonſum, intentatu cenſuræ fulmine, niſi arma poneret, terruerunt. Ra- *& ab Innoc. obtinit II. deſiſtere cogitur.* verentia litterarum, ac metu cœleſtis iræ, reduxit exercitum, & bellum omiſit. Pax ſecuta, non F tam formidinis belli ab hoſte illati, quam incuſſæ a Pontifice religionis beneficium fuit. (*Plura de his rebus qui velet, Brandauum adeat, legatque publica Regis ac Reginarum inſtrumenta prædicta in Append. partis 4. una cum Pontificiis litteris pluribus.*

a Teraſiæ etiam vindicatur, b Hæc pro remotiori addenda ad App. t. 6. Junii p. 207. col. 2.

CAPUT IV.

Teraſia Lorvanienſe Virginum monaſterium inſtituit, eique ſe includit.

19 EXplicata bellicis terroribus Teraſia, quod antea præceperat animo, repræſentate ſtuduit. Rebus humanis quantum remittere, ſeque in cœnobium cum viginibus Deu dicatis includere, ibique pietatis & religionis opera exer-

ce-

A cere. Id tum è re ſua, tum publica eſſe docebat: intellecturum demum fratrem Regem, nulle ſe vel alienare oppida, vel in uſus profanos reditus convertere, ſed melius cullocare, & intra regnum Deo addicere. Re deliberata locum cœpit circumſpicere. Erat haud procul Cuimbrica, ubi nata, priſcum Monachorum inſtituti S. Benedicti cœnobium, in ima valle ſitum, ſeptum altiſſimis montibus, ad pium ſeceſſum opportunum; incertum quo anno conditum: illud conſtat eſſe antiquiſſimum, & vel S. Benedicti ætate, vel paulo poſt ædificatum. Ibi Monachi ex illius inſtituto ſanctiſſimi multis antea ſeculis, & fama eſt, quo tempore Mauri Hiſpanias obtinebant, & circumquaque ſoſi habitabant, ſacrum eum lucum habuiſſe, & Muuachos in eo degentes nihil turbaſſe, ſed asburatu ſuo ac legibus vivere permiſiſſe. Opera & labore manuum vitam tolerabant, parvo contenti habitabant angu-

B ſte: raro inde, nec niſi Chriſtianos ob latentium cauſa exibant, quibus ſalutis præſidia miniſtrabant; aſſueti divinis, minus curabant humana: intra viſcera rupium educati aſperiores evaſeraot, ſed eu ad pietatis officia mulliores, quo remotiores a loco, eu clarius fulgebant: Mauris non modo cssi, ſed etiam venerabiles erant. Tantum ſanctitatis opinio valet, ut vel barbarorum animos conciliet, & in admirationem ſui rapiat. Executientibus poſtea Maurorum jugum Chriſtianis, & uſurpatam ditionem vindicantibus, & propius Cuimbricam inferentibus arma, multa horum in ſuos Monachorum officia exiterunt. Eorum ſæpe monita evitatæ inſidiæ, eorum iudiciis prodita Maurorum cupiæ, eorum ſubſidio propulſata fames, eurum ope ſuperati hoſtes. In expugnatione Conimbricæ, inſignis & multiplex eorum opera fuit. Quippe Ferdinando Regi obſidenti urbem præſtu ſuerunt, armis, pecunia, commeatu; eumque tadiu lungæ obſidionis langueotem, preeibus & cahortationibus excitaruut, ac pene diffidentem confirmatuot in propoſito; nec deſtiteſunt, donec expugnata urbs

C in poteſtatem Regis veuit, quæ tanti ad belli ſummam momenti erat, ut S. Apoſtulus Jacubus viſus ſuerit cuntra Mauros equo pugnare, & iis fractis & pulſis urbem inire, & portas reſerare, & elaves Ferdinandu Regi tradere.

Lorvanium ord. Benedi ctus cœnobium.

Maurorum temporu condi tum.

Cistercienſium percbeuni.

12 Hæc celebre apud omnes cœnobium illud reddidesant; & quamquam recuperata Conimbrica Monachis S. Benedicti alia monaſteria erecta & aſſignata, nunquam tamen iſtud Lorvanienſe derelictum. Amur & reverentia loco (incolas) addixerat. Pauci tamen habitabant, nec monaſterium plurium capax erat. Certur de hoc facta Tereſia, cui ſitus placuiſſet, decrevit eo cum aulicis virginibus, & aliis, quæ ſe obtulerant, migrare; ibique, inſtaurato & conformato ad Parthenonis formam ædificio, monaſterium capacius condere. Sed movendi loco prius Fratres erant, qui ægre ſe inde finebant avelli, quamquam recepiſſet us Regina, cummodiorem ſe ac opportuniorem ad habitandum locum dataram. Ægrus animi ac repugnantes acciti ad ſe juſſit Tereſia, & ut perſuaderet abitum, hunc in modum ad eus locuta fertur: Qui rebus humanis unctum remiſerunt, eos minime decet ſic affigi locis, perinde ac in iis radices agerint; & quorum mentes verſantur in ſuperis, neſas eſt iis eur-

D pora ſpatiis circumſcribere. Nihil intereſt, cujus quiſque rei amore teneatur. Indignum certe eſt viris religioſis, domibus, tamquam nidis a ſeculi: Benedictinis præſertim, quorum auctur Benedictus Mausum miſit in Galliam, & Placidum in Sicilliam: ipſe Caſſinatem montem ſeminarium externorum juvenum inſtituit, ut inde rurſus eruditos eos in diverſis provincias emitteret. Nati vos eſtis reipublicæ Chriſtianæ: proditæ in lucem, in commune conſulite. Dum Mauri dominabantur, voſque undique circumſtabant, opus erat latebris ad tutamen: nunc, iis victis & eaactis, nec latendi ulla eſt cauſa, & magna exeundi, ad Chriſtianos populos opera veſtra juvandos. At delectant nos, inquietis, hæ rupes, hæc antra, quibus aſſuevimus. Podeat vos ejus rationis, quam ſeræ, ſi loquerentur, afferrens. Nec vos ſolitarii ſeurſim, ſed in cœnobio conjuncti vivitis. Itaque nec Eremitæ eſtis, nec Cœnobitæ. Quid, quod fruſtra recundi vos

E inter arctorum montium clauſtra jactaris, cum ea quotidie (idque ſit ſæpius, cum neceſſitas usget exeundi) in urbem & uppida tranſilatis: ſic illa perpetua jugorum coſuna, quæ vos cingit, naturæ upus eſt, non Religionis. Simile me cum meis ſodalibus eu migrase, unde ſemel ingreſſæ numquam exibimus. Liberabimus locum a nota, & vos a noxa. Ille ſeceſſus debetur nobis ſeminis Deo dicatis, quæ conſuetudinem & conſpectum virorum vitamus. Illa nos decent clauſtra, numquam egreſſurat, in his ſpeluncis ita vivemus, ut quaſi vivæ ſepeliamur; pasum diſtat ſpelunca vivæ a ſepultura mortuæ. Datam ſemel ædem loco ſes vabimus; extra illum ne mortuæ quidem efferemur. Nec ego vos aut ejcio, aut emitto: cœnobium alibi ædificatum tribuo, quo migretis; in quo & veſtræ privatæ & communi omnium ſaluti conſulatis.

Petit a Monachis Tereſia

Eſt illud, loco ſolitario

vio & horrido,

a1 Et jubere poterat Tereſia, quod impetrare malebat, & Monachis placuit dare precario, quod poterat eatusquerl. Igitur convocatum de migratione; cum præſertim idoneum oppurtunu loco domicilium migrantibus aſſignasetur. Lorvanium deinceps Regina cognavit, Lucus is eſt a frequentia remorus, novem milliaria Cuimbrica diſtaos, aditu aſper, acceſſu difficilis; via omnis montana & ſilvoſa; ſaltibus interciſa, equites juata terret ac pedites. Poſt longos circuitus & fleauoſos meatus cum emenſum iter putas, hæres dubius ad metamne perveneris, an ad caput redieris. Confecta quippe modica

F planitie, ſiſtitur in arduu ſupercilio montis, unde præceps incipit ſaltus, per quem in declivia ſit deſcenſus, nec inde ullus oppidi aſpectus ſpeſve adeundi. Occurruot jutuenti circumjecti muntes, ſcalarum more, per gradus ab imo ſurſum aſcendentes, maximam partem invii, certis in locis præruptı ac præcili. Nuſquam mapalia; nec tauris quidem capsiſve receptus. Demittenti in imum oculos multæ & cavæ valles, cuntineoti ductu, ſed inæquali ſe objiciunt, per quas nulla poſſis indagase ad oppidum veſtigia, quod in fundo illius altitudinis jacet quaſi ſepultum. Itineria ad ipſum oculi duces eſſe non poſſunt; incedentes deducunt viæ obliquæ, & ſinuoſis flexibus tortuoſæ, quæ in ſe recurrentes, poſtquam in

lon-

A longum auſtractum portigo otur, iterum eo unde
A. FRAN. MACADO cœperant, parvo compendio redire videntur, ac iter facientes deludunt. Sed aliter tuto iri non poterat. Duarum milliarium deſcenſus eſt, nec niſi medio ſpatio cunſecto, colmina tectorum monaſterii apparent: quæ nec eminerent, niſi ædificii moles eo erexiſſet, ut cum illum modica vallis non caperet, neceſſe fuerit montem moliri, & ſubactum cellis acceptendis opportunum reddere. At non diuturnus, nec conſtans ille aſpectus eſt; brevi deſinit, nam deorſum teodentes deſtituit, inſinuantibus ſeſe in depreſſiores cavitates viis, unde ſuſpectus ad altiora cacumina eſſe non poteſt. Per abſtruſos ſinus & intima viſcera montium incedendum, donec ad infernæ fauces vallis venias, quæ inter maceries ſilvuſas angnotur, & malignum tramitem een viarum ſpiraculum ad oppidulum ioterius reliuquont. Poſt laaari ſpatia, & aperiri plauities, ut inter montes anguſta, ſed juſta pro locu.

amplum tamen

22 Hic ſitus monaſterii & pagi, qui illiue
B quædam quaſi appeodix eſt, quod totus conſtet famulis & ancillis Monialium. In medio forum patet, tutra obliquitatem rotundum, pro anguſtiis loci amplum. Ad lævam monaſterium extenditot, in deateram porrectum (hemicyclo ſimile) ſtructura inæquali, ut in præruptо, ſed magnifica ob regios ſumptus & privatos regis pares. Templum & odeum ſatis amplum, & mire ornatum. Pergula continuato ductu ad conventum in juſtam longitudinem tenditur, ſuis diſtincta cellis pro numero Sororum; ducentæ ferme ſunt parthenicæ, quæ nigro utuntur velamine; viginti minoris notæ, quæ album geſtant, præter
& quo Viri genus ſes pas, turbam ancillarum domi ſervientium. Trecentorum itaque, plus minus, numerum conficiunt. Intos præclara gynecea, idoneæ officinæ, impluvia, cavædia, potticus, ayſti, inambulationculæ, hotti, viridaria, & multa ſyuodiis deſtinata loca; ut mirum ſit in tanta aſperitate montium tam molliter ædificationem acceptam. Augent magnificentiam & pulcritudinem ædificii privatæ illuſtrium ſancti-monialium ædes intra ſepta monaſterii, ſed extra communem pergulam eminentes, quas ſingulæ, facta ad id a ſuperiuribus poteſtate, ſois ſumptibus excitarunt; vtriæ, modeis iatet vallis diſiunctæ, prout montium fetebat aſperitas, ſalcuatim poſitæ: fortuito ſitu pares magis, quam ſimiles, & ipſa inæqualitate ſpectabiles. Sunt, quibus latera collium intergerrimos patientes efficiunt: alias ſinuoſa viſcera excipiunt in gremium & foveut: aliæ rupibus adhærent, & tanquam oidi affiguntur extra parthenonem. Ingens domus ad deateram intrantium viſitur, in domicilium Fratribus Ciſtercienſibus D. Bernardi inſtituti, qui tes divinas procurant, & humanis conſulont, & in hoſpitium exterorum eo confluentium aſſignata. Ceterum ædes circumjectæ, rstæ, auguſtæ, uti pganorum. Solum, breve ad
licet oneſſa difficile. colendum & fereodum, pauca ſuppeditat præter oleta, quorum magna vis eſt; aliunde victus magna ea parte petendus. Ingens aquæ duleis & ſalubris copia intra monaſterii ſepta eaoritur, quæ ſoras ad potum & uſum oppidanorum largiter emanat, & profluentem formar, ea quo multa fiunt aquarum divortia. Eaitus idem, qui aditus, ut qui ſemel in ſaltum in- D
trat, alia, niſi qua intravit, exire via non poſſit. Qui locum attente ea alta deſpiciat, fundum hiatos deſidentis in voraginem terræ exiſtimet; qui ex imo ſuſpiciat, obrotum iri ſe impendentium ruina montium putet. Nemo non locum commentationem mortis dixerit. Exiguæ ibi ſunt partes diei, majores occupat nox. Solis prætereuntis ſpecie, ecu anguſtiar loci indignante, eas ulciſcitur pluviis: tot enim imbres eo decidunt, ut ille vere locum norit, qui Cœli impluvium appellavit.

23 Hujus vallis eam iuſrequentior & horri-
Hic cum ſororibus acceſſit Tereſia, dior erat, ab iis, qui eam viderant, apud Tereſiam facta deſcriptio, mire affecit animum, jam diu pertæſum Aulæ faſtuſque, & anhelatam exlethia. Ubi vacuum eſſe accepit, exarſit deſiderio habitandi. Id moram iniciebat properanti, quod virorum dumtaxat minus erat aptum ad virginum monaſterium. Sed miſſis architectis & operit, brevi effecit, ut locus idoneam partheonis formam reciperet. Illum cum inſtrui juſſiſſet ſacra & domeſtica ſupellectili, & rebus ad uſum vitæ neceſſariis, cœpit circumſpicere, quas E
comites ſecum adduceret. Difficilius fuit e multis, quæ ſeſe ei offerebant, ullas excludere, quam eligere. Aulicas plures, jam pridem ſacris meditationibus & exercitationibus aſſuetas, ſocias habere voluit: his plerasque ea primaria nobilitate adjunctæ: admiſſæ aliæ inferioris ordinis (Converſas dicunt), quæ minora munia obirent: ſervarum ingens turba fuit. Simul paratas habuit, de inſtituto deliberavit. Receas erat & celebris in Luſitania S. Bernardi memoria, cujus præclara in Reges (quotum propinquus fuiſſe fertur) exiterant officia, in omnium animis impreſſa. Auxerat affectum fama viri, virtutibus, doctrinis, operibus admirandi. Reſpondebat famæ parentis filiorum religio & pietas, quorum multa & frequentia erant in Luſitania cœnobia, plena viris ſanctimonia ſapientiaque inſignibus. Ab his inſtituti ſui rationes petivit Tereſia, & erant ab initio ad Munialium mores & vitam in gratiam Umbelinæ ſororis, a divo Bernardo fratre conſormatæ. Hat amplecti Regina voluit, quod ingenio loci illa vivendi ratio congruebat. F
Æquum item videbatur, ut quæ in locum Monachorum Benedictini ordinis, a quo Ciſtercienſis & Claravalleoſis familiæ deſcenm ad aſperitatem inſtitutum ſumpſerant, ſuccedebant, non multum ab iis norma & ordine vitæ diſtarent. Porro Tereſia obtinuerat unte a Romano Pontifice facultatem deferendi ſecum aliquot ejuſdem Ordinis Sanctimoniales, ſtudiuſe a ſe conquiſitas, quas haberet magiſtras inſtituti, quod ampleaum & profeſſum ibat. Has hoc ipſo tempore
& ſub Regula Ciſtercienſium viſtum monuit adeſſent, ſimul profecturas, deque eu Regem ſratrem fecerat certiotem. Iis ergo a diverſis monaſteriis collectis, & rebus voluntate Regis ſtratris compoſitis, ad eum Tereſia valedicendi gratia, ſtipata ſororibus, adit. Seorſum a turba Rea, remotiſque arbitris, eas excepit; eumque inter ſe ſalutaſſent, interiores domum intrarunt, ubi ſoror Blanca ætate minor prope Reginam in gynecæo ad extremum ædium ſeparatu habitabat. Quæ ſimul ac Reginam ſororem eo habitu & comitatu uſpexit, primum attonita

& ap-

A conticuit, mox ad ſe reverſa collacrymavit, & ſenſu tacta religionis in ampleaum ſororis ruit; & apprehenſa manu, regem primum officioſe reverita, ſic viſa eſt loqui.

24 Hem! Domina ſoror, celatum me tuum hoc conſilium tenuiſti, ut u ſocietate operis excluderes. Næ tu, iſta erga Deum pietate, crudelis in me extitis. An juſtum exiſtimas te deſerentem aulam, quæ Regina es, me, quæ parvula & nullius pene ſum numeri, in aula reliquete? Vim, ut aſſueſcam deliciis, quas tu averſaris? Antequam tu eas contempſiſſes, excuſare me poſſem, ſi amplecterer; nunc quæ verecundia erit, cum eas tu negligis, me amplexari? Male famæ conſulis meæ, cum manere permittis intet illecebras, quas tu fugis. Videbor quippe approbare, quæ non probaſti. Si conſilii tui participem me ob meam, in qua ſum, ætatulam facere nolniſti, quod capers eram prudentiæ ad deliberandum; nunc re deliberata, B compotem me voti, ac exempli ſociam facere debuiſti. Imitationis ſum capua, quæ non eram apta conſilio. Præjudicata mihi eſt auctoritas rua: optimum factu duco, quidquid te videru facientem. Ibo pedibus in tuam ſeotentiam, quando mihi non eſt locus ferendi ſuffragia. Quę invitaſti alienas, ſorotem te rogantem ne ſperne: quod ſum parvula & in aperta rerum caducarum, eo minus morabor ignota. Solitudinem quæris, hanc ego in palatio colui: mutabo locum, non morem. Haud grave tibi onus ero, quæ deſideriis evolo; ſequar te, non æquis corporis paſſibus, ſed paribus animi affectibus. Adhærebo lateri tuo parvula, uti diſcipula: veniam in partem oneris adulta, uti adjutrix. Si tu, poſt nuptias, ad Chriſti thalamos properas; quì me lonupram ab iis arcebis? Dudum ego eum mihi ſponſum deſtinavi. Age peonubam, meu ſoror, & flammeum capiti inducito. Et hic extentu ad Chriſtum crucifixum (qui prope erat) manu, ipſum apprehendens impreſſit ori, & immerſit in ſinum. Ecce, inquiens, quem eligo ſponſum, huic me devoveo. Citius me halitus deficier, quam ab ejus compleau avellar. C Hoc ego duce aut te præibo, ſi moraris, ſoror; aut ſequar, ſi properas. Tu vero (ad Regem converſa) Rea potentiſſime, hoc mihi, oro, non impedias iter, amoris in furorem memor, non poteſtatis in ſubditam. Sine eomirari ſororem, quæ mater mihi deineeps futura eſt. Liberabo te hac, quam erga me geris, paterna cura. In Chriſti familiam teanſeo; ille me ſuſcipit alendam, tuendam, ſegendam. Vide, quantu ſit tibi honuri futurum, quod de manu tua Chriſto me tradis, & illum ſponſorem appellas. Ne meam ſis vicem anxius, pro qua ſou vulnera Chriſtus oppigoravit Patri. Dorem ab illo ſanguinis accipiu, quem mihi gratis impendit. Erumpebant omnibus lacrymæ, nec ſibi Reu temperare poterat. Itaque precibus Blancæ victus ceſſit, eamque de manu ſua Tereſiæ tradidit. Quæ attonitæ ſimilis puellam auſcultabar, & ubi vidit inflammari, eaurſis deſiderio eam ſecum ducendi; quod præviderer magno ſibi adjumento, & ſocii incitamento fururam.

25 Illuait optata virginibus dies, qua & regiæ valdicerent, & ſpei blandienti renuntiarent. Præmiſerant fareinas cum paopere ſupellectili, D uiſquid pretioſa quædam immiſcueranr, quæ A. SRAN- MACAR- DU & ſimul Lovanium petunt: alaribus ornamento forent. Profana, & quæ ad mondum muliebrem ſpectabant, reliquerunt apud anlicas, quæ Reginæ adhæſerant, quarum plurimæ invite accipiebant, quod dolentius ferrent ſpolis conſecrantiom ſe Dao virginum locupletari. Intec omnea Tereſia, vultu hilarior & corpore celſior emioere, urgere profectionem, colligere in cœrum abituras, has horrari, manentes ſolari, dona jam ea ante ad id præparatu largiri, & lacrymas detergere, & deſideriis moderari. Ægre tandem avulſa diſceſſit, ſecumquu plura vota, quam ſocias tulit. Carpentis confectu via, donec ad ſupercilium montis veotum: eainde, propter dechvia, jumentis uſæ. Initio ſalrus, qua dimitti in imam vallem cœpesunt, pavor quidam religioſus inceſſit omnes, cogitantes ire ſe eo loci, ubi ſolitariæ futuræ eſſent, ubi Deo vacundum, & Superis ſtudendum: propiores ſe dejoeeps immortalibus, quam mortalibus fore: ire ſe pultum ſe vivas, ut poſt mortem immortales refurgerent. Hæc ſecum agitantas ad monaſterium E venerout. Prima omnium Tereſia, templum recta contendens, antequam ingrederetur, oſculum veſtibulo cum lacrymis impreſſit. Secuta Blanca ſoror cum reliquis, & qua ſacratius erat iter, monaſterium ſunt ingreſſæ. Advenrum præſtolabantur Monachi S. Bernardi Fratres, qui ea inſtituto eas cum cautu, & cereis, & aqua ſalubri exceperunt.

26 Exciverat fama rei complures & Dynaſtas & cives, qui uttonitis ſimiles aderant. Crevit ſtupor, cum paulo poſt viderunt in adytis prope ſacrarium Reginam, caput aote Præſulem abjecto ornatu demittentem, & admiſſo in regiam eomam forfice capillos deponentem. Tune collacrymari umnes, ſubridente modeſta Tereſia, & Blanca ceteriſque virginibus exemplum Tereſiæ alacriter ſequentibus. Præciſa coma velatæ umnes ſtammeo virginali; abjectus veſtitus profanus, & habitus religioſus indutus. Moniales, & ſorores Tereſiæ una exiteront, ſublato majeſtatis diſcrimine, pares deinceps futuræ. Silentium hoc ſecutum, & preces: deinde ordioe in clauſtru recaperunt ſeſe, & intuentium oculis ſubduserunt. Hos illicu nubes mœroris obduait, quæ F paulo poſt ſoluta in lacrymas conſpectum uſtantibus eripuit, & altius in ſe iuteare multos compulit, ſecumque de contemptu mundi & animi ſalute diſputare. Illud mirum, nullam virginum fuiſſe, quæ aut relictos conſanguineos reſpiceret, aut abſentes ſalvere juberet. Novæ cogitattoues, nobiliores curæ occupaverant animos, jam divinis rebus addictos, abſtractos ab humanis, perinde ac mortalia nihil ad ſe attinerent. Certe ret, ut erat geſta, eventus, in aula; in citculis, u nunoollis qui adfuerant narratus, magnos ubique clamores fecit, & varie, prout erant ad ſenſum pietatis commuti, animos umnium affecit. Summa fuit laudare Tereſiam, quę dux & auithor ſibi ſocii ad tam præclarum facinus fuiſſet, & veſtigia ſequi volentibus fancte impreſſa reliquiſſet.

27 Novum ampleaa vitæ genus Tereſia, cum videret umnium ad ſe Mootalium curam pertinere, primum ſtatuit parere muuera; & ſelectis

eu-

a ſorore Blanca rogatur,

ut comitari ſibi liceat

Annuit ipſa,

ubi deſerta relictaque Tereſia eſt

Officia ſuo ordine Monialium

A numero grandioribus natu, ſuum cuique pro
A. FRAN. MACEDO geoio aſſignare: ut ordo, qui anima hujuſcemodi conventum aſſe ſolet, exacte ſervaretur. Dimenſa eſt animo ſitum monaſterii, partes, quibus conſtabat, mente percurrit, Moniales, quibus aſſignandæ occupationes erant, mente notavit, eaſque cogitationa diviſit ac ſepoſuit, ut quid ſingulis adminiſtrandum eſſet attenderet. Id ut ſeorſim expendendo conſtitit, ad perſonas, quas iis officiis præficeret, curam convertit; eumque ſibi ea de occaſione mentit propoſuiſſet, & cum muneribus obeundis contuliſſet, ac reſpondere geotum præfecturit conjectando noſſet; diſtinara cuiqua officium ſuum cœpit, ut initia adminiſtrandæ ſacræ illius raipublicæ fauſta eſſent; permagoi quippe intereſſe ad ſummam, putabat rerum principia. Igitur ſacrarum cura potiſſima fuit. Ea triplex futura erat. Io templo, in odeo, in ſacallo. Templo, qua parte interius erat, unam præfecit, quæ neceſſaria ad rem divinam procuraret; & quidquid ad ornatum altarium ſpectaret, abunde ſufficeret; & iis, qui forte in eccleſia myſteria obire, iisdemque operam dare debebant, quæ opus eſſent miniſtraret: ædituus ea vulgo dicitur. Odeo alium præpoſuit, quæ ſolemnit cantus precumque publicarum juata Pſalterii normas rationem præſcriberet: hujus erat libros muſicos curara, peoſa horatia diſtribuere, pſalteria deſignare. Sacelli curam alii manda vit: cui injunctum, Sorores ſtatis temporibus ad privatas meditationes congregare, & precatiunculas ſecretas concipere, & numerato ad globulorum numerum reddere, familiari de rebus divinis ſermona ad amorem Dei excitare. Gynecæo, ubi locus muliebri opificio futurus erat, peritam ejus artis ſeminam præeſſe voluit, quæ juvenculas hoas ſuccifivis acu pingere, lina carpera, fila deducere, & cætera ejuſmodi doceret; quarum labor & domui ſupellectilem, & altaribus ornamenta ſuppeditaret. Ceterit, quæ ad curam corporis, rem cibariam, & cuſtodiam domus, pertinebant, minore negotio providit. Illud capitale: Sanctimonialem, natalibus illuſtrem, ætate provectam, præſtantem prudentia, ſpectatam virtute, novis, quæ maxima parte erat, virginibus præfecit, ut ſub ea tirocinium ponerent: cui ſe etiam ipſa cum Blanca ſorore ſubjecit, eique cum reliquis informandam tradidit. Hunc poteſtatem fecit jubendi, monendi, caſtigandi, nullo diſcrimine, nullo reſpectu ad majeſtatem; cujus uot pertæſa, aut oblita, tam ſe abjiciebat, ut qui antea non noſſet, vilem ancillam exiſtimaret. Et quoniam eo initio & ſtatu rerum non licebat præfecturæ monaſterii renuntiare, ita ſe gerere interim decrevit, ut Reginæ ac Domiæ titulo depoſito, Matris nomen aſſumeret; ita ſolicitudinem præſtitit, omiſit imperium.

aſſeruit parentes.

& Prioriſſam ſibi ac ſuis præfecit.

D

CAPUT V.

Sancia Franciſcanos & Dominicanos excipit, eorumque conventus condit.

28 Quæ duæ ſorores, & ſe mutuo amarunt, & una diu vixerunt, & idem vivendi inſtitutum profeſſæ ſunt, & poſt mortem prope coojunctæ ob ſepulcrorum vicinam iacent; eas non modo licet ſcribendo conjungere, ſed nefas etiam erit ſeparare. Præſtet hoc amoris hiſtoriæ legibus. Capiet idem libellus, quas non disjungit tumulus. Sancia, inter Sancii regis filias natu ſecunda *, Conimbricæ (quæ Luſitanoiæ Regum ſeptem ſeſa patria fuit) lucem vidit. A teneris aſſueta divinæ, ætatolam piis meditationibus ad virtam puriorem, quam agitabat animo, diligenter exercuit. Aulicas puellas, quantum loco, tantum indole ac pietate antevit. Parentibus morigeram, & ſororibus natu majoribus officioſam ſe præbuit. Ingenio ſuaviſſimo fuiſſe id argumento ſit, quod Pater artem cupiit, ut præcleram dotem aſſignarit. Nam cum aliis alia oppida tribuiſſet, Jerabricam (Alenquerium vulgo dicitor) cum vicina diœceſi, nobilem regni partem Sanciæ donavit. Mortuo patre, ſpretis multorum Principum, qui eam ardenter expetebant, nuptiis, ad quas frater Alphonſus & Urraca illius Uxor invitabant, cœlibem vitam elegit. Nec diu in regia fuit. Deſiderium ſolitudinis, & aſpera fratris Alphonſi indoles aula excedare, & tranquille in remoto degere corgetuot. Nullus cogitari poterat commodior locus, quam oppidum dotale Jerabrica, procul Conimbrica, regia tunc urbe, in Ciſtagnea regione ſitum, ſemotum a turba, ſalubri cœlo, fœcundo ſolo, optimis aquis & copioſis, in edito poſitum, & ſatis pro tempore munitum. Eo igitur ſecum juſta familia traoſtulit, ad quam liberaliter alendam patrimonium illud ſufficiebat. Cœpit ibi religioſum in modum, citra vota tamen, vivere. Nam in arce intra regiam domum templum erat, in quo illa cum domeſticis feminis rebus divinis & ſacris exercitationibus operam dabat.

Sancia, Toreſæ ſoror,

**M. Aeviâ.*

E

ſpretis multis procis,

Alenquerium ſedem cepit;

F

29 Ceterum, quod & feminam domi, & principem foris agere oportebat, tempora muneribus accommodavit; ut in otio privatis, in negotio publicis rebus conſuleret. Itaque domi orare, precari; nendi, texendi, acu pingendi penſa obire: foris intereſſe cauſis, quæſtiones decidere, controverſias dirimere, lites componere, & quoad licebat feminæ, jus dicere, reliqua præpoſitis a ſe cauſis gravioribus viris committere. Præcipua ei cura pauperum fuit, nec ſolum notis ac meodicis, ſed etiam ignotis & occultis, queis vel pudor vel valetudo impedimento ad petendum erat, opitulari ſolita. Ac ne quem miſerum præteriret, ſecreto inquiri per domos jubebat, ſicubi eſſent infantes orbi, feminæ viduæ, ut eorum neceſſitatibus ſubveniret. Notioret ei eraot pauperat, quam divites: copioſior elenchus eorum, quos de ſuo alebat, quam quorum redi-

ibique virginum ſocietatem inſtituit.

A reditibus ſuſtentabatur. Ille nuntius gratior Sanciæ, qui nuntiabat eſſe quempiam, qui ſuæ principis opera indigeret. Si quem aut inopia, aut jactura rei familiaris, aut ære alieno oppreſſum norat, ei ſubſidium mittebat; palam, ſi publice; occulte, ſi lacutes egebat. Jam tum (quem morem deinceps teouit) ſingulis ſextis feriis duodecim matronas paupetes excipiebat pranclio liberali, & impaſtis lavabat pedes, paſtas novis donatas veſtibus dimittebat. Jejunin non ſolennia ſolum & conſuetas obſervabat, ſed alia privata & occulta ſibi iodicebat. Id magis mirandum in regia femina, quod ſubtus molles & opulentas veſtes aſperrimum & ſetis hirſutis hiſpidum cilicium tenero corpuſculo applicabat. Iotardum humi cubabat ſuper corticem, ligno in pulvinum udhibito, & dutiter ſe accipiens, & occulte macetans, ne quid gloriolæ irreperet; unius tantum ancillæ iuttimæ opera utebatur, cui hæc pla furta patueruot.

Eleemoſynis & jejuniis addicta.

30 Vivebat ea ztate S. Franciſcus Aſſiſias; quem Chriſti, quo ſamper flagravit, amor, deſiderio martyrii ardentem, & ſtudio S. Jacobi Apoſtoli corpus viſitandi accenſum, io Hiſpaniam ire compulerat, ſi qua occaſio eſſet inde in Mauritaniam tranſeundi. Is, nulla oblata, in Italiam, Deo ita volente, redierat; ſpe tamen reteuta, quod per ſe facere oon potuerat, filiorum opera perfecturum. Hæc cum dies & noctes cura torquebat, quæ rem longius differre paſſa non eſt. Itaque anno, quam reverſus fuerat, proximo, fratres duos ex præcipuis Zachæriam & Gualteum in Hiſpaoiam cum ſociis miſit. Luſitaniam ingreſſi ad regem Alphonſum Conimbricam adierunt: mandata Patris Franciſci, cujus recenſeant & grata memoria, expoſoere Regi. Summa erat, ab eo petere, ut liceret ſuis in eo regoo monaſteria zdificare, quæ ſeminaria virorum doctorum eſſent, qui Evangelium barbaris aoununtiarum irent, &, qui Luſitania expellebantur, Mauros eos in Africam ſeqnerentur, & divinæ fidei præceptis imbnerent. Accepta Regi legatio fuit, ſed multo Reginæ Urracæ acceptior, quæ cum Sanciæ pietatem noſſet, ad eam Zachariam unum e duobus cum litteris miſit, mooens adeſſe rampus pia, de quibus ſemper cogitabat, opeaa præſtandi: non poſſe id temporis quidquam eacogitari ad ſalutem animarum ſalubrius. Cum his litteris Zacharias Conimbrica Jetabticam venit. Noo egebat hortatiooe Saocia, ad quæ ipſa ſponte currebat. Benevole eacapit hoſpitem, & quoniam ea habitu oris & corporis qu auta ineſſet animo virtns conjecit, de rebus cum eo cœleſtibus ſermones fevit: cumque ille ardentes loquendo divini amoris faces jacularetur, & ſingularem præ ſe ferret opum & honorum contemptum, eoque ſe germanum S. Franciſci diſcipulum Saociæ probaſſet, ſtatuit hæc cum apud ſe retinere, tamquam prædem & obſidem reliquorum, quos venturos ſperabat, ut Franciſcanam familiam in Luſitania propagaret.

B *Miſſus a S. Franciſco Fratres excipit,*

Eo ſpem converſionis eorum per eos Mauros,

C

31 Erat prope oppidum, in declivi ſitu ad proſluentem, ſacellum Divn Catharinę martyri dicatum, cum domicilio conjunctum. Eo juſſit Zachariam divertere, ſuſcepto conſilio locum amplificandi, & mouaſterium pro loco augu-

Aſſignato ipſis S. Catharinæ ſacello

ſtum, ſed pru tempore idoneum conſtruendi. Nec diſtulit quin admotis operis brevi pancis cellulis excitatis, & ſacelli parietibus cammiſ fis, juſtum peo ſex ſeptemve ſocius hoſpitium condidiſſet. Hoc primum fuiſſe ferunt noſtri ordinis in Luſitania monaſterium, Sanctis authore fundatum. A tam parvis initiis res Franciſcana in tantam amplitudinem crevit. Ea hoc fonticulo in Africam, Aſiam, & Americam toc provinciarum facta divortia. Annus is fuit MCCXV. Scio quoſdam nobiles ſcriptores malle primas dare Brigantino cœnobio, quod putent a Sancto Franciſco zdificatum, de quo ego nolo contendere: ſequatur quiſque quod voler: ego illud n puero traditione aceepi. Quaſi Franciſcana aeligio Dominicanam in ſocietatem accirer paeentum exemplo, qui muruo ſe ſunt amore complexi, & utriuſque Sancia mater in Luſitania exiſtere deberet; anno proximo, id aſt CCXVII. frater Suerius Gomeſius, qui a Sancto Dominico miſſus in Hiſpania verſabatur, cum Sanciæ nomen audiſſet, Jerabricam profectus, inſtituti ſui apud Muntem Junctum (ſic appellant) ajuſdem Reginæ auſpiciis & ſumptibus mooaſterium erexit. Iex una duorum illuſtrium Ordinum Princeps ſuſcepit patrocinium.

Anno MCCXVI. Fratres Maroccho miſſi,

D

A.FRAN. MACEDO

Anno MCCX.

deinde anno Domini MCCXVII.

E

32 Agebatur annus MCCXVI. quo Sanctus pater Franciſcus ſalutis aoimarum ſtudio ardens, cum jam ea Syria, quo ſe Sultaoi ad Fidem pertrahendi cauſa contulerat, re infecta rediiſſet, quoſdam e ſuis, ejuſdem propoſiti compores, in Mauritaniam ire juſſit. Et n paterno more ardebant: ſex numero fuiſſe conſtat, Vitalem, Petrum, Berardum, Accurſium, Adiutum, & Otthonem. Cumque in Aragoniam veniſſent, uno eorum, Vitali, eni ceteri parebant, morbi cauſa detento, ceteri qoinque in Luſitaniam, quæ majorem partem jugum Maurorum excuſſerat, unde liberior erat in Africam commeatus, profecti, Ulliſſipooem iter iotendere. Sanciæ nomen, quod ubique celebre habebatur, & deſiderium videndi ſocios io Divæ Catharinæ habitantes, Jerabricam trsxit. Hanc itineris & eauſæ conſciam, ſtudium inceſſerat eos & ooſcendi & juvandi: nec ii minus Sanciam eoram ſalutare & alloqui optabant. Poſt preces ad Deum in tranſitu & in hoſpitio factas, ad regiam contendunt. Præſtu arat Sancia, quam cum venerabundi adirent, illa prævenit venerantes, & ſubmiſſe benedictionem ab iis poſtulavit. Piam utrimqne contentionem lacrymæ diremerunt: vicit demittentis ſe in genua virginis pietas modeſtiam Fratrum. Eo habitu corporis oſculum ſacco, quem gerebant, impreſſit, & benedictionem elicuit. Mox in ſacrarium ſuum deductos benigne allocuta, de cauſa inſtituti itineris, de ſiue ſibi propoſitu cum quæſiſſet; comperto eos divino ardere amore, ad ſacratiores ſermones ſe convertit, & multa ea iis accepit documenta virtntis. Nihilo ii minus Regiæ virginis colloquio ad pietatem ſunt accenſi, mirati inter delicias & opes Aulæ tam purum & abſtractum a cnris mortalibus animum reperiet. Illud didicerunt, ubi Spiritus ſanctus

Tum 5. Fratres Maroccho deſtinatos,

F

A ctus habitare velit, locum ad opinionem aliquen-
A. PO EN- tum, ed profectum haud multum intereſſe. Poſt
MACEDO longam conſabulationem dimiſſi ed hoſpitium,
ubi ee ante de Reginæ mandato ed victum & do-
& eos aliquandiu apud ſe habuit, meſticum uſum neceſſaria præparata fuerent,
redieruot. Paucorum dierum ſtatio fuit: urge-
bat quippe deſiderium progrediendi, & fidem
prædicendi; & idooee erat ed navigandum tem-
peſtas. Sed perum diſtabat Oliſſipo, unde ſol-
veodum. Igitur dum navis & vectores ſe compe-
rabant, & quæ opus eraot ed navigandum expe-
diebantur, Jesabricæ moseti, ſingulese multe-
rum virtutum ſpeeimen præbuerunt. Seneie ve-
ro ne elabi ſioe enimi ſui proſectu ſineret, ſingu-
lis ed ſe illos diebus vocebet; & aliquot horas eos
audiens, mentem eœleſtibus deliciis peſcebet;
ſaiſs poſtee, multum ſe ee conſuetudioe proſe-
ciſſe. Ac fuit, quod aliquanto amplius quam
proeotum voto, minus temen quam pro Sen-
ciæ deſiderio, eos ibidem morari fecit. Nam
eum ii ſunm hebitum retinese nevigando vellent,
B queſi eum intes Mauros impune geſteturi, ne-
gavit nauclesas eſſe vectorum. Reitaque ad re-
gios miniſtsos deleta, & ſerio diſcuſſa, delibe-
retum, habitum eſſe mutandum, qui vel inter
Chriſtianos iis temporibus inſolens eret, & alium
vulgarem induceodum. De eu monita Sencia,
vocstos parere mendatis, ac veſtimente conſue-
ta Luſitenis cum peregrinsotur, quæ geſteret,
iis donari juſſit; quibus induti in nevem ſioe con-
tsovetſie eccepti, Hiſpalim primum, deinde in
Afticem navigeruot.

33 Sermones Sanctosum hominum in ani-
mo Seneiæ infixos eculeos reliqoeruos. Obves-
ſabetur ei ob oculos mentis ille ſaceus eſpes, illa
rudis funis, illa peupertas, illa modeſtie, ille de-
sum ſuffi- ſpicientie ſui, ille contemptus rerum humana-
gni ſuo profectu; rum, ille amor & cura cæleſtium. Recurſabat
ille ardor annunciandi barbaris Chriſtum, illud
vehemens deſiderium ſengoinis pro Deo ſunden-
di. Demittebat hæc in animum, & alte medi-
tationibus adigebat; tum in ejus letebras ioſioua-
ber mentem, & quaſi omnis virtutis vacuem es-
goebat. Pudete ſe ſui, quod præ ille ſanctimo-
C nia nihil illuſtre videret: ſocordem ſe, ac negli-
gentem dicere, quod tanto ſe intervallo poſt eos
celiciem in virtutis curriculo comperiret. Nihil
tam ſtimulat geoetoſos, quam nobilis pudor; e-
xumpit in ruborem, & ignem ecceodit, & eru-
ctat flammas. Iiicet meditetionibus mœotis ed-
dere, ceſtigetionibus eotporis adjicere, vigilias
intendera, ſomno detrahere, diutius orationi
incumbere, pseceri leotius & copioſius, veſtiri
vilius, edere perciius, eubere aſpesius, accura-
tius animum, corpus negligentius hebere; ſe,
que cruciendo ec exercendo, minus ſe ſuis quem
alieois vitibus metiri. Videbetur ſibi videre,
Mestyres inter Meusos verſari, in coovensus &
circulos venire, Chriſtum voce libera prædica-
re, ac æſtu erdere amoris, & deſideiio æſtuare
martyrii. Jem Mahometicem ſectem confutase,
errores detegese, eæritetem mentis eperise, do-
ctsinæ Chriſtienæ veritetem oſtendere, omni o-
pe ad eorum ſelutem consri; nec dubitare, quin
a berbara illa ac truci geote trucidandi eſſent, et-
que hoc ipſum animus præſagire.

34 Hæc agitanti, hæc diu noctuque volven-
ti, anni Kalendas Februarias, (is dies cædis D
eorum fuit) eoni MCCCX. ideſt eooo proximo a
psofectione, eum eltius in meditetionem ſe de-
ret, ex improviſo ei quinque illi Fretres, angu- *circumdant eo. 1220. Martyrii eorum.*
ſta ſpecie per viſum apparuese, froodoſis ſtel-
lis laureeti, cendida in veſte, notis diſtincta
ſanguineis, quaſi a pugne & cæde recentes, ac
ipſas, quibus diſcerpti fuerent, machæras ſtillan-
tes ſanguine ferentes præ manibus, ſed luce vi-
breote intermicaotes. Stupor primum, ac ſine
pavore; mox geudium cum admiratione inceſſit
animum. Intentiori oculorum acie intuita seco-
gnovit effigies, & ſeoſis Beetos. Quid ageret
ambigoam mns eorum Pestus ſic allocutus. Eu
tibi nos ſiſtimus, o Sancie, immortales, quos
hinc mortales ad pugnendum pro Chriſto dimiſi-
ſti. Eeolvimus nos debito, quod cootreximus: tu
triumphis ooſtris viam ſteviſti: tua ope io cer- *aliquis honorate;*
tamen veoimus: niſi ſu eſſes editrie, Mertyses
non eſſemus. Hæ palmæ, quas in manibus geri-
mus, in hac domo radices hebeot: rivi ſangui-
ois, quem pro Chriſto profudimus, ad fontem E
redeunt. In Cœlum imus, repetendo vtam, qua
venimus. Pes gredus meritorum ad præmium
aſcendimus, & pars eſt beatitudinis mesuiſſe.
Grates oos tibi Deus eſſe jubet, quæ nos expediſti
ad iter. Moram heue apud te, o Sencie, in parte
gloriæ ponimus, quod io agendis gratis detine-
mus. Tanti eſt grati animi vistus, ut perinde ſit
ac beatites. Hæc eſt portio meliur noſtri, ideſt
animæ, quæ nunc ſolutæ mortalitatis vinculis ad
Superos voleot. Corpora lacere jacet Merrochii;
ea curabit freter tuus Petrus mortua, ſicut su fa-
ror conſervaſti vive. Nec te hoc ſolo aſpectu ſo-
lamur: recipimus sibi, numquem suis vel votis
vel precibus defuturos. Tu perge ire virtutis viem,
donec ed metam, quo tendis, feliciter aure divi-
næ gretiæ adſpirente pervenias: tibi præſto erimoi ed oſtium æternitatis. His dictis evenuis ob-
jecte ſpecies, Sanctæ, velnti qui in media luce
caliget, titubente, & victna, ut ſe teneret, F
manibus ptehendente. Mox ut ed ſe redit, gaudio
delibate, per divinum in mentem illapſum,
fructum viſi cæleſtis eccepis.

CAPUT VI.

Reliqua Sanciæ vita ſub habitu Ciſtercienſi.

35 EXinde imperium & ſplendorem enlicum
exoſa, quamquem regium Aulæ lumen
vasiis obtudiſſet virtutibus, voluit prorſus extin- *Sororum exemplo motæ*
guere. Stimuleverent eotes mentem exempla
Teteſiæ & Mafaldæ Sororum, quæ neglectis re-
bus humanis, S. Bernardi inſtitutum amplexæ
fuesant, ſed tunc Martyrum per ſpeciem illu-
ſtris viſio eccendit; & quoniam victrior eres Te-
reſie, ob frequentiores ab ee eccepras litteras, in
quibus de ſolitudine, de pece animi, de meditatio-
ne cœleſtium, de tranquillitate vitæ, de perfectione
religioſi ſtatus diſſerebat, ad illius ſe vitæ ratio-
nes

A nēs cōformarē ſtatuit, & in propinquiorem ſi locum migrare decrevit. Antequam diſcederet, de Franciſcanis Patribus, qui anguſte ad S. Catherinæ habitabant, ſolicita, certum & juſtum eis pro majori numero monaſterium ædificare voluis: ad idque palatium ſuum, quod reliuquebat, idonea ſupellectili inſtructum, Fratribus conceſſit; & præfectos operi & ſumptus ad fabricationem novi ædificii aſſignavit: retento tamen arctiori hoſpitio S. Catherinæ, ac edicto, ut ibi Fratres numero quinqua deiuceps degereus, ad totidem Sanctorum Martyrum, qui cum conſecraveraot locum, mamuriam ſuſtinendam; quorum illa tam ſuis obſervans, ut quo in loco ſibi apparuerant, ibi ſacellum ſtrui juſſerit, quud hodieque ſervatur. Et quidem amplum illud eſt & magnificum monaſterium, in editu ſitum, undique præciſum ab oppido, ſalubre, & aſpectu intuentibus gratum; verum habitantibus aliquanto triſtius; idque ipſum ad meditationem cœleſtium juvat. Anno MCCXX. (quamquam de anno illo non admodum conſtet) B primo poſt Martyrum cædem cooditum ferunt. Hoc ſuæ pietatis & magnificentiæ mununento relicto, Conimbricam venit Sancia; ibique de fundando Parthenone agitare cœpit.

Palatium ſuum Franciſcanis cedit,

Collegii ſui ædificandi tempus & Reclusi.

36 Locos metanti duo placuerunt, unus urbi vicinus in adverſa Mundæ ripa, alter paulo ad mille fere paſſus remotior, qua civitas Septentrionem obliqua reſpicit. Hunc elegit, ſed alterum non neglexit. Rarus ea tempeſtate in Luſitania cunventuum Sanctimonialium uſus: ſi quæ Deo ſe dicare religioſo ritu feminæ vellent, eæ locis infrequentibus domunculas quaſdam ædificari ſibi curabant, ſeorſim poſitas, undique clauſas & munitas, inducto muro cum feneſtrellis, ad lucem & cibum accipiendum idoneis. In his incluſæ, vivebant more Anachoretarum, ſolitariæ quoad contubernium, quoad decurum uicinæ. Domunculas, Cellas vulgo; feminas incluſas Muratas appellabant. Harum magna copia eo in loco erat. Cui idcirco Cellis indutum numen. Eas voluit Saucia in unum conventum C redigere, & monaſtatio incluſas ad idem, quod profeſſa Tereſia fuerat, S. Bernardi inſtitutum formare, Nou tuvitæ morem geſſerunt, tantum expectarunt, dum mouaſterium perfieeretuc, quod magnis a Sancia cullatis ſumptibus ædificari cœptum. Interim aceiri juſſit alias apud Jerabricam recluſas, quas illa autea & benevolentia foverat, & upibus juvesat, ut juſtus numerus Sanctimonialium eſſet. Alias, quæ trans fluvium Mundam habitabant, loco nun movit, quod in vicino poſitæ, & in maiurem formam redactæ, minus ſolicitudinis & negutii cabiebant: nuu tamen illarum curam abjecit; certum eis quippe frumenti dimenſum aſſignari in poſterum juſſit, quud onus poſt ejus mortem ad Cellarum Abbatiſſas tranſiit. Cumque poſtea ex illis Recluſis Monialium novus cunventus fieret, cui Divæ Annæ numen inditum, & S. Auguſtini inſtitutum aſſignatum fuit, ſemper Cellarum cnnobium ſtatas illas tritici ſolennesque menſuras Munialibus rite depeudit.

Cellenſe monaſterii condit.

37 Ardebas utraque ſoror mutuo deſiderio inter ſe ſalutandi, ſeque fruendi. Tereſiæ id per profeſſionem licitum non erat, Sanciæ licebat,

Invitat Lorvanii Tereſiam

adhuc liberæ a votis & clauſtru. Itaque Lorvanium ſe contulit paucis comitibus. Ut in depreſſas illas per tut viarum anfractus convalles venit, commoveri ſe vehementius ad pietatem ſenſit, & multum in locis momenti eſſe ad cœleſtes impreſſiones intellexit. Ipſa ſolitudo & aſperitas montium mire afficiebat incedentem. Laudabat ſororis propoſitum, quæ ſe ſuaſque ſocias in eu teſqua induxerat. Viſo demum monaſterio, major religiu pulſavit animum. Occurrit menti ſanctimonia habitantium, ac præcipue ſororum. Erant hæ ad oſtium eccleſiæ intra veſtibulum, ſed foras modice projectæ. Ceteta turba virginum in duus diviſa ordines, per totum Eccleſiæ ſpatium teudebatur, ardentibus cereis Sanctam expectantes. Advenientem ampleau ſuſcepit Tereſia; cui Sancia ſupplex demiſſis brachiis, pena iugeniculata, ſeſe incluavit. Ambabus eruperunt lacrymæ. Adjecit Sancia ſuſpirium, teueriur aſpecto religioſi habitus facta, quem invidit ſorori, cum purpuram antea non invidiſſet. Cumque inter ſe conſalutaſſent, interveuit Blauca, quæ ampleus illos novo ſuo oblato diremit. Arctius eam ſtrinait Sancia, ſed copioſius ploravit Blanca. Tum mediam accipientes, inter ordines Monialium, ad atam maximam procubuerunt. Adorata Euchariſtia, intra monaſterii ſepta ingreſſæ ſuot: ibi Sanciam reliquæ Moniales raverenter cacepernnt: quas illa ve. cuntine tam ſe demitterens, confirmans pares ſibi eſſe; imo, quod ſponſæ Chriſti eſſent, ſuperiores. Tunc iis ad ſua penſa obeunda dimiſſis, in cellam ſe ſororis incluſit. Ibi una cum altera de præteritæ vitæ, deque præſentis ſtatu communeavit. Nihil inter ſe celatum habuere; & cum rationes vivendi contuliſſent, & Tereſia Sanciam jam mundo nantium remittere parantem deprehendiſſet, pellicere in ſui ſocietasem voluit; us non modu particeps inſtituti, ſed etiam conſortionis eſſet; idque multis perſuadere cunata eſt. Verum Sancia modeſte reſpondit, ſibi non eſſe integrum mutare locum, quem Superi apud Cellas deſtinarant: ibi domicilium cum ſororibus novit, quas paraverat, ubi monaſterium ædificabat, eſſe poſituram. Jam dudum recepiſſe, ducem ſe iis & cumitem vitæ fore. Se conjunctas, ad ſolatium quidem aptus; ad profectum, minus apte eſſe victuras. Attendendum non quid privatæ ea illa cuujunctione commodatis acciperent, ſed quid ad commune bonum ſeparatæ conferre poſſent: ubi animorum copulatio eſſet, nihil intereſſe ſejungi corpotibus. Cumque Tereſiæ ſatisfeciſſet, ad cœleſtes curas eum Blanca cunverterunt ſeſe, ac ſuaviſſime de rebus divinis cunſabulatæ, religiois Sororibus copiam ſermocinandi fecerunt. Placuit Sanciæ exercitationibus ſacris intereſſe, tum quæ ad divina ufficia, tum quæ ad meditationes & preces, tum quę ad afflictiunes & macerariones corporis, tum quæ ad penſa & opera muliebtia pertinebant: ſingula & admiraus & obſervans, ceu memuriæ mandare vallet (tam accurate quæ viderat notabat) quaſi regulas iude ac normas ad inſtitutionem ſuasum, de quibus tunc cugitabat, Munialium colligeres, ut tempora upportuno dictaret. Tridui ea ſtatio fuit.

38 Decedentem rugavit Tereſia, us vellet

D A. FRAN. MACED.

ac Blanchæ ſororis ſuæ

E

ſed veruſtus ibi manere.

F

A Montem-majorem, ſuæ ditionis oppidum, ſe
A. FRAN. MACEDO conferre, & de totoilliorſtatu diligenter cognoſcere; & ſi quid eſſet in republica (ſic enim audierat) turbatum, id pro ſuo judicio & arbitratu componeret. Suſcepit provinciam Sancia. Erat is annus a partu Virginis MCCXXXVI. quo anno in oppidum venit. Nobile illud io primis & par urbi frequentia & opibus civium; ſed abſente jam diu Tereſia neglectum, quaſi ſterile ſolum jacebat; brevi tamen ſubactum opera Sanciæ, fructus haud pœnitendos tulit. Sata inter multos eoſque primarios ſemina diſcordiæ, & haud dubia reipublicæ pernicie adulta, partim compreſſa, partim avulſa. Ferrum intentum jugulis multorum, vel ſubtractum, vel rejectum. Inſidiæ detectæ, iniqua pacta reſciſſa, vadimonia præcluſa, injuriæ propulſatæ: maledici a detractione, avari a ſordibus, raptores a latrociniis, ganconesa luſtris, alcatures a ludo, convitiatores a petulantia revocati. Imperio uſa, his & aliis graſſantibus vitiis modum poſuit: ſed pluris egit exemplo. Freqoens in templo, aſſidua in ſacris, carceres inviſere, noſocomia viſitare, poſſe ac jovare miſeros, ſublevare pauperes, ſolari afflictos, protegere viduas, tueri pupillos, reis ſubvenire: nihilominus jus ſuſtinere, judicia ſtabilire, leges conſervare, ſtatuta cuſtodire, calumnias depellere, quadruplatoribus obviam ire, circulatores arcere, illecebras peccandi auferre, corruptelas morum tollere, in utramque partem & pietatis & ſeveritatis documenta dare. Itaque ad commune bonum ſatis hac adminiſtratione profectum: ſed rationes pecuniariæ, tum privatæ, tum publicæ, negotium Sanciæ haud mediocre exhibebant: ſunt quippe difficiles explicatu, propter expectationem & collybos, ac lacunas, in ære alieno, quo qui ſe obſtringunt, nomina expedire vix poſſunt. Quare non pauci erant in nominibus, quibus abierat dies rationum referendarum. Hi procraſtinare, comperendinari, prævaricati; alii obruti & oesi, quoquo ſe modo ex olvere, fraude, dolo malo, vi, tergiverſatione; negare acceptas C pecunias, ne dependere cogerentur. Quidam acceptum retuliſſe ſe dicere, ſed expenſum tuliſſe affirmare: nonnulli, qui ſolvendo non erant, verſuram facere, ac novis ſe nominibus obſtringere; ac demum circumforaneo ære obroi, & foro cedere; interdum & ſolum vertere, & nomina ſecum portare, detrimenta creditoribus relinquere. Paucis integræ fidei, putatis & ſubductis rationibus accepti & expenſi ſumma quadrabat: ita parem ad quæſtorem Reginæ lucri perveniebat; & prope erat, ut Publicani, partim ob interceptos reditus, partim ob præſcriptas uſuras, vel ſublato vel inverſo anatociſmo decoquerent. In hac difficultate Sancia ſic ſe geſſit, ut conſultis iis, qui omnes vias pecuniæ noraot; & deducendo partim, & partim condonando, & partim exigendo, turbatas rationes recte adminiſtraret, & nomina multorum ſinu magna utriuſque partis jactura diſſolveret. Quo quidem Sancia ſororii Tereſiæ rationibus haud parum conſuluit; ingenti vi pecuniæ ad expenſas in fabricatione monaſterii, & ſuſtentatione Monialium, & jam antea factas & deinceps faciendas, numerato repræſentata. Sic illud oppidum priſtinæ virtuti ac fidei redditum, Tereſiæ votis cumulate reſpondit.

Regata Montem-majorem accedere;

multa ibi vitia emendat;

publicas ibi privatasque rationes

pro ſororis compendio;

39 Creſcebat Sancia cum profectu virtutis domi, tum fama ſanctimoniæ & prudentiæ foris. Jam illam, vivo Patre Sancio, finitimi longinquique Reges uxorem optaverant, necdum ſatis adultam, nec maturam, quod illa cauſari ſolita, ne ouberet. Nunc & hac excuſatione præciſa, & aucta exiſtimatione, doteque conſtituta, quanta Regiæ Principi ſatis eſſet, oboosia Regibus procis eſſe cœpit.....Sed omnium vota & ſpes Sanciæ votum rejecit. Voverat ſe a teneris Chriſto. Pactam ergo ſe cœleſti ſponſo declaravit, & procis omnibor ountium remiſit. Frater Alphonſus, quæ Regum natura eſt, cum iis mos haud geritur, ei inſiſtebat, pene cogens ut ouberet. Illa obfirmato animo reſpoodere, citius ſibi quodvis vel graviſſimum ſubeundum eſſe ſupplicium, quam thalamum ineundum. Ac ne ulli Regi deiuceps ſpes eſſet, clam ad ſe Cooimbricenſi Epiſcopo accito, conſilium ei ſuum aperuit, ac Cellas cum eo contendit, quo jam juſtus Sororum numero confluxerat: & coram virginitatis voto renovato, reliqua duo paupertatis & obedientiæ emiſit; atque adeo inſtitutum S. Bernardi profeſſa, ſacrum de manu ejuſdem, depoſitis crinibus, velum accepit, & palam mundo renuntiavit. Affecit ea res mire audientium animos, aulicorum in primis: ſed nemo factum improbare audebat. Tanta erat Sanciæ apud omnes & exiſtimatio & revereotia. Uni Regi, aſſectuum impotentiori, durum viſum, quod ſe invito ſoror ſeceſſet; verum patienter ferendum, quod retrotrahi non poterat. Illa ſui voti compos, Deo ea integro vacare cœpit. Nacta ſociat, indole pias, ſtato virgines, conditione ſubjectas, ea ad ſuum, hoc eſt, pietatis ingenium, fingere pertexit. Cedebant illæ, & quamcumque veller formam virtutis imprimere, eam exprimebant. Numero triginta Sorores erant, ſed in unum veritas redegerat: ordinis tantum & officii diverſitas erat. Hæc ad obedientiam relata, quod non poſſit ſine graduum & munerum differentiis adminiſtratio rerum conſiſtere. Sanciam nihil a reliquis, præter regii ſanguinis, quæ in vultu eatabant, notæ invicem, atque eminete negotem, diſtinguebat. Propoſuit ſibi regulam ex amuſſi ſervare, eamque Sororibus rite obſervandam, quemadmodum voviſſent, ad inſtitutas vitæ rationes præſcribere. Hoc eſſe caput ale docebat; hanc eſſe ad religioſam perfectionem ſatis: verum eo illa ſibi minime ſatis faciebat, aſſueta in aula aaeritationibus, ſi minus perfectis, certe aſperioribus. Harum, quæ clam ceteris fieri poterant, eas retinuit; quæ foras emanabant, iis, ne communis vitæ tenorem interrumperet, prudenter abſtinuit. Itaque de quotidianis & ſeveris, quibus ſe afflictabat, flagellationibus, quæ ſoo ſe prodebant ſtrepitu, detraxit; ſunes & thoraces ſetoſos, quibus ſe arcte cingebat, quod res erat occulta, ſervavit. Conſulto utrumque: cavit enim, ne exemplo ſuo viderentur aliis aut aſperiora præſcribere, aut infirmitatem exprobrare.

Sponſi ſponſa obitus;

Cellas ſoror conventum ingreditur;

ubi ea Virginibus cultu, ſpecie præeat;

ad obedientiam,

40 Futati ſolebat nocturnæ quieti horas non paucas, easque meditando conſumebat, quando conticinium noctis, ſilentium linguæ, locis infrequentiam afferebat, ut pu facti ſuſpicio-

exercitiaq; pietatis

A picionem opprimeret. Orabat autem tacite, nullo gemitu ſuſpiriove emiſſo; ad ſe collecta mens abatur, ut qui videret orantem, ſenſus expertem putaret. His quotidie in ſe ſolita inquirere, ſemel ante prandium, iterum ante cubitum, & rationes animæ ſecum putare; ſi quid recte factum, Deo aſſignare; ſi quid ſecus, imputare ſibi & punire; & in diem poſterum ſeponere ac præcavere. Liberas a ſacris exercitationibus horas domeſticis occupationibus impendere: nuſquam autmum a cuſtodia ſenſuum remittere: obſervare ſe ſemper, ne quid, quod ejus fieri poſſet, minus dignum aut decorum obreperet: ſibi uſe, tamquam hoſte inſidioſo, timere. Conſueverat abjecta & vilia propeque ſervarum miniſteria obire, menſæ accumbentibus afferre cibos, reliquias colligere, ac in ſuum locum deportare.

& humilitatis. In cultus frequens erat: ligna ad focum adhibere, aquam ad alvendas ollas & caldaria afferre, patinas & omne lancium genus propriis manibus abluere & extergere; ſæpe ſcopis humum verrere. Hæc interdum ſolitaria, interdum cum Sororibus una exercere, mira hilaritate; ut quantam ex eo caperet voluptatem, ſignificarer. Apud infirmas invigilare, præſto eſſe, omnibus ſubvenire, remedia excogitare, præſcripta medicamenta adhibere, nihil, quod uſui ad ſalutem eſſet, prætermittere, nihil in eo miniſterio abjecti ſordidive muneris recuſare. Nec vero hæc majora dicendo fiunt. Summa ea hiſtoriarum monumentis deprompta fide narrantur. Et quidem demiſſio, & abjecto ſui propria Sanctæ virtus fuiſſe fertur: quæ eo erat mirabilior, quo demittentis ſe perſonæ altior erat conditio. His virtutes admirati reliquæ Moniales, & obſervare, ad eaſque imitandas ſeſe omni ſtudio, & contentione conferre: ac quoniam difficile erat omnes conſequi, ſingulæ ſibi ſingulas, uti cuique quæque placebat, proponere, & conari imitando exprimere. Qui ſocias videret ſedulo ac diligenter virtutes Sanctæ obſervare, & ad ſe notando colligere, animadverteret Sanctam pratum eſſe, Socias apes, quæ floſculos hinc parentur & carpereut, ut in ſuis cellis ea iis favos fingerent, & mel ſanctimoniæ conficerent.

CAPUT VII.

Teresia acta Lorvanii, excurſus ad confinia cauſa filiarum.

Similibus fororis exercitiis intentus Teresia,

41 QUod de citharis ferunt, cum iuteutis ad numerum nervis, & ad reddendum ſonum accommodatis, ex adverſo locantur; pulſatis unius fidibus, et alteram nullo ea citatam tactu, ad fidem reſpondere, & juſtum redditis ſuis conceutum efficere; id certe duabus hiſce Sororibus, ſimilem in diverſis monaſteriis vitam religioſe agentibus accidiſſe compertum eſt. Nam unius vitæ ad inſtituti normas attemperatæ ſic altera ea adverſo reſpondebat, ut param virtutum concentum redderet, ac utrimque mira quædam & apta morum harmonia exiſteret. Et quidem una certius & vehementius excitebat alteram, quod ambarum cœleſtis fidicen interiori & arcano pulſu corda tangebat. Ac quo major eſſet concordia, ipſe inter ſe ſcirebere, & quo quæque modo in virtutis ſtudio proficere, datis acceptiſque literis, altera alteram edocere: eumque ingenio & indole, non minus quam ſanguine conjunctæ eſſent; & ſtudia ſua in unum, religioſæ nimirum obſervantiæ, iiſdem rationibus, iiſdem præceptoribus finem contuliſſent; tanta erat ſimilitudo morum, ac cum ſorores natura aſſent, virtute gemellæ viderentur. Itaque narrando exercitationes ſacras Teresiæ, non in ſu quidem, ſed in verbis diſcrimen erit. Faciam, quod Pictores ſolent, cum ejuſdem imaginem perſonæ diverſo tempore ac ſtatu pinguot. Mutant veſtes ſituſque, non lineamenta; formantque vultus colore ſive nativos. Dedita in primis Teresia fuit ſtudiis rerum divinarum, ſtatum Horarum penſum ſacrarum rite perſolvere, conſuetis meditationibus & precibus ſolenne tempus impendere, aliquot præterea horas de communi cura præcidere, & in privatæ orationis uſum convertere. Tam alte in hanc intrabat, ut via ulla unquam cogitatio foras emanaret: quod ſi qua effugerat, ſtatim eo unde reſiliebat, reducebat. Revocare ſæpe ad calculos animum, & rationem facti infectique, conſcientiæ excuſſa, ſibimet reddere; ſenſuum cuſtodiam intendere, & evagationibus exitus mentis præludera; affectiones & perturbationes animi ſedare, appetentiam cibi inedia frangere; inter Sorores eum taciturnis ſilentio, cum diligentibus ſedulitate, eum officioſis obſequio, cum mitigeris ubedientia certabat.

Paupertati ſtudet,

42 Paupertatis obſervantiſſima erat. Dum rem conventus curavit, nummos a reditibus collectos ad ſeque perlatos, nunquam propria manu accepit, ceu eo tactu contaminaretur; ſed Sorori, quam rationibus pecuniariis præfecerat, tradi jubebat: poſtea ne cogitare quidem de reditibus volut. Atqua ut paupertati comitem obedientiam adjungeret, alieno arbitrato vivere decrevit; ſeque non modo copiis, ſed propriis etiam affectibus ſpoliare. Virginem magno natu, multis præditam virtutibus, Abbatiſſam deſignavit; & Sororibus ſui loco futuram, eligendam propoſuit, & unanimi calculis approbatam creavit: eam conventui en integro præfecit, facta eidem adminiſtrandi omnia poteſtate. Huic ſe primum volutare, deinde officio ſubjecte; privata deinceps futura, in vulgus tranſiit Monialium: ao ſe ab omni commercio abſtraxit. Si qui ad eam principes viri, viſendi & ſalutandi gratia, veniebant, ſic eos excipere ſolebat, ut gravate ſe colloquiis daret, & citra contemptum ſignificaret faſtidium. Quo ii deprehenſo, ſponte, haud magna interpoſita mora, diſcedebant. Si quos aut publicum negotium, aut privata neceſſitas adduxiſſet, eos attente ac benevole audiebat, ac ita præciſe reſpondebat, ut occaſionem adimeret quidquam aliunde ad confabulandum accerſendi: quod ſi res cito tranſigi non poterat, ad Abbatiſſam remittebat. Sic externa horis ſubciſivis, domeſtica integris tractabat. Vitæ communis rationi ſe accom-

& Abbatiſſ: ſe pro ſe conſtituens,

ſolitudinem amat,

A modabat: aum aliis in choro precari, ſæ ſtricli-
A. FRAN. MACEDO mio veſci, in gynecæo acu pingere, in dormito-
rio quieſcere, in loco ad correctionem (Capitu-
lum vocant) amendationem ſubire; ad cru-
ciatum corporis flagellari, ad lasamentum
animi recreari; omnibus affabilis comiſque, humanitatem præ
ſe ferre: quæ quamquam vulgaris virtus videa-
tur, in Regis tamen perſonis habetur non vul-
garis. Nulla certe in vulgus cat gratia plauſu-
que major.

vitiorum commentum.

43 Dabit veniam Lector, quod, ne interr-
Alphonſus Legionenſis filio Caſtellæ Regi inſen-ſus, rumperem geſta Sanciæ, caput hoc lo-
co movi. Hæc enim ante ingreſſum in Cellas
Sanciæ contigerunt; ſed neſcium malui ſervare
rerum, quam ſeriem temporum. Alphonſus
Rex Legionenſis tres e Tereſia noſtra ſuſtulerat
liberos, Alphonſum, (*imo Ferdinandum, ut patet ex Sancii Regis teſtamento nam. 14.*) Sanciam &
Dulciam. Ea vero, damnatis inceſtis nuptiis,
dimiſſa, ſecundas cum Berengaria eodem vitio
infectas contraxit..... ea hac alios ſuſcepit, ac io
iis Ferdinandum (*alterum, priori jam mortuo*),
B ad quem cum materno jure Caſtellæ regnum (*deveniſſet quod ſibi tamquam maſculus ſexus privilegio, potius quam Berengaria deberi cenſebat; cum fruſtra conatus eſſet filium regno depellere, aut ſaltem iis caſtris, quæ olim jure Belli adempta regno Legionenſi, ac Berengariæ in dotem data, ex pactis conventis nato ex caſilio matre debebant*) ſem-
per filio illi parum æquus ac ſæpe infeſtus pater
hæredes ſuos ex Tereſia, fruſtra ſcribit. Alphonſus; odio etiam Caſtellanorum, quos
polebat Legionenſibus dumtaxat, Regnum Le-
gionenſe penes filias Sanciam, & Dulciam teſta-
mento reliquit. Sed mortuo patre, qui amori
erga filias plus æquo dederat, filius jot ſuum (*haud quaquam dubium, eam ſcæ valeret, ſique ut hæredi pridem ſe obſtrinxiſſent Status regni; poſſeſſionem civitatis regiæ ſine mora inirit, matrona ſuffultus diligentia & Epiſcoporum favore. Erant tamen Caſtrorum nonnulla rum Præfecti, qui ipſa pro filiabus teſtamento paterno prælatis tenere obſtinaverant animum, ſpe Luſitanici auxilii a Rege patruo Principiſſis ventari. Canſabamur etiam*) videri æquius
regna dividi, quam uni conferri. Obrutum iri
C tanta mole rerum juvenem, minut & gratum,
& capertum rerum publicarum. Melius admi-
niſtrari, quæ ſeparata cum ſuo juſto capite Re-
gna conſtituunt. Satis eſſe Ferdinando regnum
Caſtellæ, cui par eſſet futurus: duo regere non
poſſe, nec duo ab eo uno regi velle. Utrum, ſi
jungatur, alteri præſtiturum? Diſceptum iri
in partes ambo, uno ad ſe primas trahente, al-
tero repugnante. Commoveri & tumultuari po-
pulus, & ad arma res ſpectare.

ad hæc cum fratre pacificandus vocatur mater,

44 Berengaria ad pacifirandum ſatis nou erat,
& ſuſpectam cauſæ maternus amor fecerat. Igi-
tur ad Tareſiam curæ & ſpes verſæ. Illam, quæ re-
gno & aulæ renuntiaverat, & delectat & opes con-
tempſerat, ad dirimendas eas, quæ ab ambitione
ſuperaraot, lites idoneam eſſe. Quæ vacabat Deo
Dariuſque, humanitatem affectibus haud fore
obnoxiam; mentem aſſuetam contemplationi
cæleſtium, videre purius & ſubtilius inſpicere,
quid Deo ſit placitum. Perſuaſerant ſibi omnes
ab una illa negotium tranſigendum, verum ea-
ſtimabat abſentia & profeſſio, quæ vetabat curam
adeſſe Tereſiam. Tentandum tamen rata Beren- D
garia, litteras ad eam per certos homines miſit:
& aliæ ſubinde ad Regem Alphonſum Luſitaniæ
cum precibus, ut ſi Tereſia de peoſectiona dubi-
taret, ad iter ipſe compelleret. Has illa cum le-
giſſet, magnopere eſt commota, quod videbat
conſcientiæ & officiis eſſe commuuis, Reipublicæ
cauſa privatam quietem & contemplationem re-
linquere. Sed oportebat rem mature perpendere.
Volut de ſtatu rerum tabellarios (nam id quoqua
litteræ continebant) qui honeſti homines erant,
audire: compertis, quæ inſtabant, conſulto a-
nimi ſui arbitrio & ſuperioi, ac aa illorum con-
ſilio deliberato egreſſu, cum de ſuo conſilio cer-
tiorem facere Regem vellet, & ab ao ſacultatem
impetrare, ii rempore illam præveoit, ſcriptis
ad eamdem litteris com maodatis, ut negotium
haud runctaoter ſuſciperet. Itaque jam parec *acquieſcis obtenta ipſa dono:* E
neceſſe erat; quod ei grstiſſimum accidit, ut ho-
neſtius cairet. Iduneo comitatu iter aggreſſa, ad
locum, quo Berengaria Regina condixerat, recta
contendit. Ibi flos civium cum Regina & Regiis
liberis erat. Honorifice accepta, tamquam pa-
cificatria, quæ finem tot malis, quæ timore præ-
ceperant, aſſet allatura..... (*Neque vana ſpes
fuit; congruam animi dotem Principibus filiabus a
Berengaria ac Ferdinando impetraſſe contenta; re-
ſtitas fecit, qua filiarum ea nunc tenebantur caſtra,
& poſſidenti regnum dimiſit: Extat apud Brandanum, lib. 14. cap. 12. Gregorii Papæ IX. Breve,* a
datum Roatc xxv. Decembris MCCXXXAAE. *inſcriptum*
dilectis filiabus & nobilibus mulieribus, Sanciæ
& Dulciæ, filiabus carissimæ in Christo filiæ Re-
ginæ Donnæ Tarasiæ, *quo ad ipſarum petitionem, Apoſtolica auctoritate confirmatur compoſitio facta inter ipſas & illuſtrem Regem Caſtellæ ac Legionis*)
.....(* *Quid porro Infantibus factum ſit, nuſquam* * *Novum verſus ſequentes deleudi ex Append. tom. 6. Fuſtii p. 107. col. 2.*
comperio; errare enim qui primogenitam Sanciam
credunt ipſam eſſe, qua Toleti cd S. Euphemiam ut Beata *colitur, jam ante diximus. Hac matrem appellat* Tarasiam Gil ad *eſt* Ægidii da Sovcroſa *filiam*: Tarasia *autem* Regina, *de qua hic agimus, fuerit* filia Regis Sanrii. *Ex hoc ergo natas* Sanciam *ſeniorem & Dulciam credibile eſt in Luſitania Virginas obiiſſe, cum nemo ad eas genus ſuum referat.*) F

45 Pace foris parta, bellum domi ſibi indixit.
Primum propoſuit, numquam deioceps a mona-
ſterii clauſtris exire, ſtatuta ſerum ipſa pugna
deterritatura. Molle ac tancrum corpus durius
accipere multo ante jam cœperat, quod ferret,
hunc hoſtem domeſticum, ſi blanda tractetur,
rebellionem movere, unue ille indulgentia ſeroa
ſit: inſidioſo mati ſimilis, quod com per mala-
ciam jacet, tempeſtatem machioatur. Ergo ſtagris ſe cædere; & quaſi manus torperet propria,
uicbatur aliena, quam utgebat império, ne im-
petum feriendi remitteret. Pias Sortiarum manus
præcepto aſperabat; immorigerat vocanc, quæ
ſanguioi parcerent; morigeras, quæ elicerent.
Perſuaſit dalinquere eas, ni ſæviteut: crudeli-
tatem in religionem vertit. Hac arta efficiebat,
ut copioſius ſanguis eſſluerer, & ipſam deſtitue-
rent vires, & inter manus cædentium labereiur,
nec ante erat ceſſatio, nempe deliquio ſenſum
extingueotc. Hæc pœna quamquam gravis,
mious ei tamen ſatisfacrebat, quod neceſſe

& Lavoci-nium ve-geſſe,

erat

A erat interrumpi. Igitur perpetuam excogitavit inducto cilicio, ſetis hirſuto, tactu aſpero, viſu horrido, cui ita corpus aſſueſcit, ut hæreret, & in partem corporis tranſiret; itaque illud onerabat io membris. Temporum vices adeo cruciatum accommodabat: vere, æſtu diffluebat; hyeme, rigebat algore. Siti & fame ſe macerabat, inedia ſe juxta, & cibo torquebat. Daper inſipidas amabat: ſi quæ ſapiebant, eas miſcebat amaro ſucco, & interdum cinere pro ſale aſpergebat: idque putabat conditius, quod mortir memoriam ſapiebat. Somnus brevis, ac interciſus; mans quippe aſſueta meditationibus interpellabat dormientem: nec corpus iners jacebat, quod ſtrati durittes reddebat inquietum; itaque non tam oculos permittebat ſomno, quam ſomnur oculis obrepebat, ut dormire furti inſtar eſſet, B quod ſomnum illa velut latrocinium deprehendebat, & a ſe excutiebat, & vigilia caſtigabat. Illa inſignis cruciatio fuit. Singulis ſeriis ſeatis, peractis a ſacerdota rebus divinis, redibat in cellam: tum obſeratooſtio, intus ſe abdere, & ingenieu lata terræ oſcula infigere, & eor in lacrymar dilutum pet oculus effundere, & percuſſo pectore, peccatricem ſeſe reamque fateri; & Crucifixi effigiem manibus apprehendere, ampleau ſtringere, plagas oſculari, ceu ea iis ſanguinem vellet elicera, quo ſuarom (ut ajebat) ſordes culparum ablueret; ac in eo ſtatu diu permanere immobilis, & immortuæ ſimilis; (nec a mortua niſi ſuſpirius, quæ inter ſingultus emittebat, diſcerneres) eam denique diem ſolidam ſine cibo traducere, & omoi genere cruciatuum carcere.

46 Reliquum vitæ commentatio mortis fuit. Eainde quippe cœpit, quaſi cito morttura, vitam ducere; ſejuncta & ſemota ab aliis, in ſe colligi, & in arcana æternitatis abdi. Ac quo id majora eum pietatir ſenſu efficeret, juſſit aperiri ſibi ſepulturam, loco idoneo ad aram Divæ Virginis a Roſario: & dum lapis (nam volgarem eam eſſe voloit) io operculum patabatur, ingreſſa fuſſam, vivum corpus eo infoſſum morti oppignerabat: ac ut mortalis conditionis memoſem le probaret, a die proximo quam eſt elauſa, ſupra lapidem ingeoteulabatur quotidie, ſeque morti devovebat: ac ut ſibi præiret, funereum eantum, preces illas ſolemnes, quæ eani pro Defunctir in Eccleſia ſolent, privata recitabat, intermiſtis lacrymis, quæ ubertim manabant, & fontem in ſano ineſſe taſtabantur. Sacrarum precationum ſtudioſiſſimam fuiſſe conſtat. Aotevertere ſocias, eum ad Horas ſolemnes eundom; manere poſt eas, eum exeundum: prima accedere, novilſima recedere: ſæpe ſola in Choro manere, ac diu perſeverare, idque ſolita facere poſt ultimam Horam, quæ complet ceteras, & ſub occaſum Solir peeſolvitur. Ab ea ſæpe uſque ad Matutinas meditando dorare, ut noo fatis eſſet prævenira venientes, oiſi eapectatet redeuntes. Quod mirandum eſſet, ſi minus ea cœleſtium rerum dulcedine tangreretur: ſed cum tot abundaret ſolatiis, & tanto immortalium deliciarom guſtu afficeretur, mirum id minime videri debet. Verom eum ille ſenſus divinæ gratiæ altius penetraret io mentem, oportebat eam murtales curas cogitationaſque abjeera, & eo niti corpore, quo avehebatur animus.

47 Viſa eſt ſæpe orant ferri ſurſum, & flexis genibus in aere ſuſpenſa conſiſtere, & perſeveare immobilis, ſpecie quam peu humano habitu auguſtiore. Interdum ſplendere vultus, & ſolis imaginem, radiis in orbem coeontibur, & eainde futas projectis, formare: unde lua tanta eaiſtebat, ut domi peregrinare ſui ipſe avulſos e cœlo videretur. Idque non ſemel ſoctæ eo ſplendore feliciter deluſæ obſervarunt. Quod eom ex earum eoneurſu, Tereſia ſibi reddita cognoſceret, abſtinuit ab ea publica oratione; & in ſuum ſe includens cubiculum noctem ſibi indixit. Ibi lumen illud abſcondit: ſed non minus fulſit, & elaruit apud omner luminibus extinctis, quam antea accenſir. Meditationi ſeemo reſpondebat: atdebant verba, eeu faculæ admotæ auribus audientium; inſpirabat amorem eæleſtium, eoque facilius, quod æſtuabat. Id mirum, quod in edito perfectioois poſita, tam inde ſeile ſe demitteret, & indignam commuui luce putaret, & graviſſimarum ream eulparum diceret; idque lacrymis proderet, quæ alias pudorem afferebant, eauſar dulendi proprias cum illius eauſa conferentibus. Ad hæc ad eluendas modis omnibus maculas animi, hortart Sotores, ut ſcrutarentur latebras, & receſſus mentis; inventar dolore obroetent; obrutas Sacerdoti proderent; Sacroſanctæ Eocharistiæ remedio adverſur importuni hoſtir tentationes uterentur. Hinc ad eaterna obeunda caritatis officia, infirmis aſſidere, eibos propria manu porrigere, nauſeantibus, & moribundis etiam in os inferre; interdum cum iis una edere, & potare, uc appetentiam elicerer: deſperatas monere periculi, certas moriendi confitmare, ſacris præſidiis munire eurare, animam agentibus adeſſe; ſaavitſima nomina inclamare: & in illo eatremo, in quo animi ſalus diſceptat, arriculo, omni ope juvare; nec diſcedere, donec mortem obirent.

D

A. FRAN. MACEDO ſub eus ſæpe viſa cum lituo illuſtrari,

E

Et pie frugaveras Sacramenta.

F

CAPUT VIII.

Sanciæ obitus, ſepultura, translatio ad monaſterium Lovanienſe.

48 MEns Saociæ aſſiduis dedita contemplationibus, ſubtilius rimati arcana, eventa in eauſarum ſinubus latentia diſpicere, eo illuſtrata lumine, quod ex æterni fontir luce hauriebat. Penetrabat animor alieuor, abſtruſa eorum ſenſa norat, & quoad per divinam licebat providentiam manifeſtabat. Sororibus ſæpe quæ cogitarent, quæque agitarent, de iis tempore monebat: quaſdam, quæ cecta ſibi propoſueraot, accendebat; quaſdam quæ ſecus, detinebat: mirantibus cunctis, quomodo hæc illi, quæ apud ſe formarant, uc nemini prodiderant, oota & peeſpecta eſſent. Erant nonnullæ, quæ interdom gravate ad eam adirent; quod timerent, ne ſi qoid mious decorum in meotem veniſſet, illa eognoſceret & objiceret. Verum hoc erat, ſed nulli

Sanciæ, ſpiritu prophetiæ mos mirabilis ubi mirabilis,

ea

A ea unquam exprobravit, nec ex eo convitium fe-
A. FRAN. MACEDO cit. Tantum ex illo dono Dei aſſumere, quantum ſatis erat ad eas in officio ſuaviter continendas. Eo certe timore profecit, ut nulla auderet ſecum aut oblare, aut agere, quam oportet, aniſi ne deprehenderetur. Hoc lumine perfuſam mentem ſuam experta eſt præſentiens mortem, quam ſibi imminere novit. Hoc penitus perſpecto ad mortem ſe accingit: & in extremo illo vitæ actu ſanctiorem egit perſonam. Precari diutius, meditari profundius, contemplari altius, durius ſe habere, intendere acrius cuſtodiam ſenſuum, motus animi diligentius obſervare, affectiones
morbi accessus cognoscit. attentius examinare, conſcientiæ receſſus accuratius explorare, maculas ſtudioſius inquirere, doleotius apud Sacerdotem deponere, lacrymari copioſius; hortari Sorores ad virtutem, & ſuprius & vehementius, & quæcumque officii ſui erant
B exactius obire. Huic curæ intentam morbus corripuit. Initio levis viſus; ſed paulo poſt inſidioſus apparuit; quod lenta febris ſe inſinuabat in venas, & ſenſim ægram animi abſumebat. Hunc morbum Sancia libenter accepit, patienter tulit, & loco beneficii duxit; quod ſperabat eo ſe ab hac mortali miſeraque vita liberatum iri. Jacebat affecto corpore, alacri animo, vultu hilari. Mœror, & ſolicitudo ad Sorores tranſierat, vicem dolenter ſuam, ac ſi, quam appellabant matrem, decederet. Hanc ſolari illas, & confirmare, & lenibus verbis abſtergere mœſtitiam. Nuo eſſe de morte dolendum, quæ communo debitum ſuo interventu ſolvit; præire ſe ſequentes, uou deſerere: meliorem ſui partem ſuperſtitem, ac memorem fore: profuturam ſe iis magis, cum videri deſierit; minus procul abfuturam, cum prope Deum futura erat.

49 Ac, ut hujuſce ergo Sorores fidei, & amoris pignora relinqueret, tria patravit inſignia ergo totidem ſocias ægrotantes opera, quibus Deus
curat laborantes gemino, teſtatam Sanciæ virtutem facere voluit. Sororum uni cancer lævam prope mammam exederat, qui
C paularim ſerpens penetrabat ſe in vitalia: jamque mors erat in viſceribus; abjecta prorſus ſpe vitæ, ad Sanctam ea morbo decumbentem Sororum deportata manibus, ſalutandi gratia venit. Eam benevole, ſe intellecta, Sancia excipiens; an bene haberet, rogavit. Cui cum illa reſponderet, tamquam brevi peritura; Regina, bono animo eſto: Deus meliora, inquit. Deinde: Propius accede, ſubjunait; Detege ulcus. Tum aſperit derectum, & molli manu tetigit; mox impreſſa Cruce dimiſit: exinde melius habere cœpit. Poſtea cancer abſceſſit, & mamma alteri
ſanita manus, ſimilis extitit. Alteram, cui mittendi ſanguinis cauſa inciſa fuerat altius vena, & arteria punctu, graviter periclitantem, & male brachium ſuſtinentem, quod faſcia obvolutum gerebat, hoc habitu ad ſe accedentem, ſui capitis amiculo donavit; & abeuntem hortata eſt, ut illud brachio implicaret. Simul ac fecit, de repente coiit hiatus intimus, & cutis obductæ ſciſſuram ſuſtulit; Inve apparuit deioccps brachium, & conſtitit. Tertia dolore dentium acerrimo torquebatur; &, quod erat adoleſcentula, impatientius agebat, coacta ob id publico abſtinere, & cum-
& odontalgia. mune penſum officiumque deſerere, inedia & vigiliis conſumi, ac prope mente emoveri. Tenera ætas movebat ſorores ad commiſerationem, ac D
in primis Sanciam tunc ægrotantem. Acciri eam jubet ardentem dolore, arcto excipit amplexu, & genam applicat genæ. Eo tactu obſtupuere dentes, & amiſſo ſenſu doloris quievit, & cum reliquis ſororibus ad officium, & penſum redit. Hæc ante mortem præſtitit, cum jam aſſlaretur æternitate. * Deſperata demum ſalute, Sancia, poſt ſumptum ſacrum ad extremum illud iter Viaticum, & ſalutari Oleo ad ſupremam *invisit mox ribundam Teresiam,* luctam uncta, cum jam mors immineret, monuit de eo Tereſiam oportuit. In vicino erat: nec longa mora. Bene mane miſſus nuntius; ſub noctem Tereſia cum paucis adfuit. In cubiculum ſororis inducta, conſumptam quidem morbo, ſed integræ adhuc ſenſibus ſui compotem invenit. Peramanter inter ſe cum ſalutaſſent, ſedit prope lectum Tereſia; Et ſi qua mors, inquit, lege E
teneretur, non tu me Sancia ætate minor majorem antecederes; ſed, quod erat juſtum, ſequereris. Verum cum ea effectus ſit, & pœna culpæ, quæ contempturs eſt legis, non potuit non calex eſſe; niſi ſponſi Chriſti erga te amor citius te liberare voluit hujus vitæ miſeriis, & ad Paradiſum tranſferre, ubi Agnum illum inter Vir- *animaque ad extrema* gines, quocumque volet ire, eum ſtabere. Hoc propius vero duxerim. Virtutis in te habita eſt ratio, non ætatis: hæc acerba, illa matura. Tibi haud grave erit a mundo ſeparari, quæ ei minime adhæſiſti, & corpus ergaſtulum putaſti: nec iter ignoras, quod mente agitando confecaras, & meditatione ſigna veras. Citu evolabis, quam nulla volupratum viocula tenuerunt; uubiſque ad ea ſequendam impreſſa veſtigia per exempla relinquit. Quem pœ manibus crucifixum habes Chriſtum, is tibi dux viæ, & auctor ſalutis erit. Lacteam ſemitam, quam ſanguine ejus ſanguine diſtinctam invenies. Huic tu acceptum referre debes, quidquid pie cogitaſti, quidquid recte egiſti, & quidquid non deliqueriſti. Niſi ille te ſanguis abluerit, tu munda non fores. Corpus illud cruci affixum tuam liberavit animam. Hæc te plagæ ſanarunt: illa te nuditas veſtivit: F
illa paupertas ditavit. Huic te commenda; huic te crede; hunc ſponſum, & ſponſurem ſalutis habes.

50 Ad hæc Sancia hilaris, uti potuit, brevi- *Obit illa dicto voto.* ter reſpondit: Nam quidego tibi, Tereſia, ſuperſtes eſſem, quo tantum me ſuperior ea virtutibus? Non eſt attendendum, utra ſit junior, ſed utra ſit utilior. Antecedo ego, ioqua minor ſit jactura: tu manes, quæ & per te prodeſſe, & ſi quid ego proficerem, ſupplere poſſit. Has igitur meas tibi commendo Sorores. Tuæ ſunt ſervæ: illarum curam ſuſcipe, & in tuis numera. Cetera ſolatia, quæ mihi ſuaviſſimis verbis præbes, mire ad pietatis ſenſum afficiunt, & ſpei implent decedentem hanc peccatricem. Hic eam liquit animus, & cœpit deficere. Tum Tereſia, applicato ad moribundæ pectora Crucifixo; Amplectere, inquit, quem amaſti; ſuaviare os cæleſte, pro re felle imbutum: hæc ſpinæ pectori infige, in roſas immortales erupturas. Animam colligo, ut in hoc latus, hiatus vulnera, eum capiaris, inſundas. Dum hæc diceret Teteſia, ceteræ ſorores ſolitis Deo precibus animam commendabant. Sancia jam ſingultibus mortem vicinam

A cinam teſtabatur: & inclamanta altius Tereſia ſanctiſſima Jeſu, & Mariæ nomina, cum Chorus ceterarum virginum illa verba Litaniæ ſoleunis recitaret; Omnes Sancti, & Sanctæ Dei, intercedite pro ea, placidiſſima eſſlavit animam, III. Idus Aprilis, Æra MCCLXVII. ideſt anno MCCXXII. hora diei tertia. Id obſervatum, eundem retinuiſſe vigorem in vultu poſt mortem, quam notea in vita tenuerat, ut nihil in eo corpore præter animam deeſſet, imo videretur ex aoimæ beatæ hoſpitio (uti pat aſt credere) eacelleus illa ſpecies emanate. Hujus gloriæ juſtum, & idoneum teſtimooium dedit S. Ægidius, qoi tum in Luſitania vivebat, Ordiois Prædicatorum exiimium decus; coieo ipſo, quo mortua Sancia eſt, momento in Ecclefia oranti per ſpeciem videndam luce cœlaſti circumfuſam ſe obtulit, quauta & qualis ad Superos ibat; confeſſa Sanciam eſſe, quæ ptima Dominicanos Fratres in Luſitania excepiſſet. Qua illa viſione recreatus, magnum orationis ſuæ fructum cepit: eique beatitatem gratulatus, ut ſui apud Deum mamor eſſe vellet, eniae rogavit. Cui illa ſe facturam, quod opcabat, eſſe recepit: & adhortata eſt, ut pergeret unimum ſuum, virtutibus; proaimorum, doctrinis escollere. Hoc ille poſtea narraus, teſtatiorem Saociæ ſanctitatem poſteris reliquit.

Anno 1229. 12 Apr.

Sequi B. Ægidio ſpectandi, offert,

B

§ 1 (*Obiit autem ſanctis adſcriptus*, A. V. *Maji anno* MCCLXV. AAAVI. *annis poſt Sanciam, adeoque brevi ſecuturum prædixiſſe non potuit, uti per ignorantiam temporum in verbis hic deletis promittitur; res autem ipſa ſic narratur in Vita per Andream Reſendium ante ſeſquiſeculum ſcripta (antiquas enim texatus, quem ille expoſuit, hactenus fruſtra deſideratur*) Filiam habuit Rea Sancius, Sanciam nomine, nou mious ceteris virtutibus, quam devota Chriſto virginitate illuſtrem: cujus etſi vitæ ſanctitas & innocentia erat parcelebris, ea tamen modeſtia, ac prope animi demiſ-

In cujus hac vita ſtatitur,

C ſione fuit, ut ſi quos religio, & virtus commendaret, aos non tantum miro affectu coleret ut pios, diligeret ut patres, ſed etiam ſuſciperet, ut a Chriſto miſſos, ſuſpiceret & veneraretur ut Dominos. Talem ſe exhibuerat erga beatos illos, ſanctiſſimi Patris Franciſci diſcipulos, qui poſtea io Africa Martyres effecti ſunt, talem ſe etiam Ægidio noſtru præbebat, cui tantum ſemper honorem habuit, ut non modo venienti aſſorgeret, verum etiam poſitis genibus ſupplicitet illi procumberae, addens protious; Bene precare mihi, Pater: benedic mihi, Pater: ora Deum pro me, Pater. Hæc poſteaquam ad cœleſtis Sponſi nuptias ea hac vita migravit, quaſi cum Ægidio certare adhuc vellet beneficus, leviter dormitanti, uecdum ſopito, apparuit, & in amplexum deſcendit ad ipſius jam præſentiam vigilaotis. Turbatus aliquantulum a principio eſt Ægidius; ſed mna ut illam aguovit; Ecquid, uit, o Sancia, rectene vales? Ego vero, inquit illa, Chriſti gratia & precationibus tuis, u amice, rectiſſime valeo. Pax tibi: & faciem illius oſculata diſceſſit. Tantam vim habuit virgioalis congreſſus ille, & allocutio hæc ſemioæ jam factæ immortalis, ut motum omnem rebellantis catuis non jam in mente, unde etiam olim affectus is caulabat; ſed na vel leviter quidem in

ipſi ſimulacri ceruix oſculo abſtuliſſe.

corpore, multo poſtea tempore ſeoſerit Ægidius: quemadmodum ipſemet ſecreto retulit Fr. Bartholomæo ſocio ſuo, viro religioſo & fide digno, qui hoc poſt ejus obitum eoarravit.)

D A. FRAN. MACADO.

§ 2 Eximia illa & mirabilis pulcritudo excitavit Tereſiam ad ſacrom illud corpus ſecum deducendum, coi beatitas deberi videbatur. Igitur egredi omnes e cubiculo Sorores cum Abbatiſſa juſſit, & in chorum ſecedere; &, reddito Horatum penſo, paſtum (maoe quippe Sancia deceſſerat) ad trichiorom ire, quaſi eo tempore vellet propriis maoibus funereo habitu Sororem induere, & in feretrum imponere, & ad ſepulturam cumparara. Nemini veoiebat in meotem ea die effereodam; quare nullus de pio furto ſuſpicandi locus fuit. Aliud agitabat Tereſia, ac ipſum latrocinium ſtudio pietatis cogitabat. Ra cum ſuis ſocris communicata, comparata ex ante lectica, tam dio auferre diſtulit, dum Monales ad reficiendas ſolito cibo vires, omnes, quod ipſum fieri juſſerat, conceſſerunt. Inter eden-

Corpus matris ſuæ eliponis Tereſia,

E dum educi ſilentio e cubiculo corpus, uti erat ad funus accommodatum, ſed ſtragulo opertum propter circumſtantes ad portam caternos, foras imperet, & in lecticam inferri, tanta celeritate, & fide, ut ne oſtiatim quidem ſenſerint. Præmiſſum corpus ipſa eſt ſecuta cum comitibus, portis mooaſterii clauſis ad ſpeciam relictis. Puſtæ Moniales poſtquam in choro, uti ſit, gratias Deo egerunt, ſtudio viſendi corporis ad cubiculom Sanciæ redierunt: ac impulſis foribus, ſtragum, in quo poſitum corpus erat, vacuum videntes, attunitæ primum rei novitate, moa perculſæ dolore, ingentem ejulatum eum gemitu ediderunt; in primis Abbatiſſa, cujus erat curandi, & ſervandi corporis officium præſtare. Cumque ſolitaria omoia inveniſſent, ac Reginam cum ſuis abiiſſe, iotelleneruot eam Sanciæ corpus ſecum abſtuliſſe, idque agreſtes quidam, in quos ea cum ſuo comitatu inciderat, plorantibus, ac ad oſtium de re quæreotibus, nunciaruot. Tum omnia luctu lameotiſque miſceri, alte ingemere, queri; non tam de fraude, quam

& ferum clam auferri.

F eacuſabat pietas, & amor ſororius; quam da ſua uimia, vel fidentia, vel negligeotia. Sibi imputandum, quod illo dulci, & caro pignore carerent, cum ipſæ tam male cuſtodiſſent. Nou debuiſſe ab loco ieccdere: ſaltem vigilare debuiſſe, ne imprudentibus corpus auferretur: ſimplicitatis ſe ſuæ meritas pœnas date. Senſit Abbatiſſa iis ſe querelis pungi, eeu auſam ſua oegligeotia furto dediſſet. Ut ſe purgaret, eaſque ſolaretur, & pacaret, oppooere, Reginæ ſu Tereſiæ jobeoti paruiſſe: potuiſſeoe ſe, volenti ſororis cadaver cauere, abluere, ungere, veſtire, ad feretrum accommodare, ullo modo reſiſtere? Sororio illam, & Regio jure egiſſe; oca ſuſpicaudum deinceps eſſe acturam, quod nemioi in meotem veniſſet. Atque ut ſuſpicio ea de re eſſet, qui poſſet, volenti auferre corpus, obſiſti? Quod pacc ac ſilentio fecit: id auctoritate, imperio, ac vi (ſi opus eſſet) effecturam. Ao liceret ei repugnare quemquam? Matrem omnium, & Dominam Tereſiam eſſe, Sanciam, & minorem, & privatam, ei, ſi viveret, obtempetare debuiſſe. Sæpe in illam vivam potetſtatem eacreuiſſe, cur eamdem nou in murtuam

fruſtra deſiderantibus poſtmodum Colimbrienſibus

caer-

A exercere potuiſſet? Circa Sanctam poſt mortem
A. FRAN. MACEDO factum, quod in vita fieri licuiſſet gratificandum Thereſiæ, quod clam omnibus ſubduxiſſet, quod palam, & coram potuiſſet auferre. Manere apud ſe ſpolia, & monimenta Sanctæ, quæ ſatis eſſent ad ſolatium; nec enim memoriam iis adminiculis, ſeu ſtimulis indigere. Quod ad ſe attineret, altius in animum deſcendiſſe Sanctæ imaginem, & ibi firmius hærere, quam ut ulla, vel longiſſima diſtantia poſſet deleri. Nec multum curandam eſſe præſentiam corporis, quod caducum eſſet, & mortale; animæ, quæ ſempiterna eſt, rationem eſſe habendam. Videri hanc perpetuo oculis mentis, nec unquam abeſſe a contemplantibus virtutes eas, quibus undundavit, quarum tot expreſſas apud ſe illuſtribus exemplis imagines reliquiſſet. His & aliis hujuſmodi Abbatiſſa Sororum, quibus præerat, lacrymas conabatur abſtergere.

B 53 Interim Regina Thereſia caſo cum pignore Lorvanium petebat. Quo cum perveniſſet, extrahi corpus e lectica juſſit, & concurſu Monialium (quas certiores de re tota per nuncios fecerat) ſupplicationis in modum facto, ad interiora templi prope ſacrarium deferri; ibique palam exponi, ut ab omnibus, etiam externis eo confluentibus conſpici poſſet, imperavit. Ibi ei ritu chriſtiano, & monaſtico juſta perſoluta: quibus peractis, in illud, quod ſibi antea paraverat Thereſia, ſepulcrum, deductum eſt, atque Sororis, & Abbatiſſæ, ec principum Monialium manibus conditum fuit, lacrymantibus cunctis miſto cum lætitia mœrore; dolentibus de jactura vivæ, lætantibus de poſſeſſione mortuæ; quod ſcirent, quanti eſſet pretii ille theſaurus, qui terra obrutus emicabat in ſuperos ſpe beatitatis. Vivere pios in ſuperis manes, ibique gloria frui, teſtantur interdum lumina ex ea deciſa, & in tumulos, ubi jacent corpora, C illata, quo, cum ſocietatem eorum appetant, Dei nutu deſcendunt. Ineſt ſcilicet illis oſſibus ſemen quoddam immortalitatis, & cineribus ardor quidam amoris, non ſuppoſitus, ſed exitans, ac in aliquo tempore erupturus. Hoc ſigno voluit ſupremum illud Numen, Sanctæ apud ſe viventis gloriam prodere. Haud multo poſt ejus ſepulturam, quædam Moniales, contemplationi rerum cæleſtium deditæ, dum Horis nocturnis recitatis, abeuntibus ceteris, in Choro vacabant orationi, animadverterunt ſplendorem eximium in eccleſia exiſtere: qui cum lychnorum, & lampadum eſſe non poſſet, miro eas modo affecit, & ſtudio videndi excivit. Attente notato loco, conſpeſerunt tumulum Sanctæ eſſe, cui lux ille incubabat, & inde ſeſe in ambitum effundebat; nec illius tamen tumuli fines tranſgrediebatur, quaſi ei loco addicta lux eſſet. Ac primo quidem ambigere (uti ſunt feminæ, & timidæ, & credulæ) inter gaudium, & timorem, an illa vera lux, an ficta, & imaginaria exiſteret. Optabant veram; ſed ex deſidecio metuebant fallacem. Alias igitur interrogare alias, viderentne ſplendere locum; plus fidei alicui, quam propriis oculis habere. D Cumque omnes confirmeſſent lucem ineſſe tumulo, eamque inſolitam, cœleſte oſtentum eſſe omnino ſibi perſuaſerunt. Erant, quæ vellent excitare ceteras, ac in primis Thereſiam, quæ illa nocte caſu ubesat; ſed aliæ obſtiterunt, quod æquius ducerent in alterum diem differre, quo explanatius, ac certius aliquid poſſent aſſerre. Cumque proxima nox idem prodigium retuliſſet, tunc Thereſiam, quæ diſceſſerat, & quaſdam magno natu Sorores advocarunt; quæ cum propere veniſſent, eumdem fulgorem conſpexere, & miraculum illud eſſe duce Thereſia, quæ omnium ſuſtulit dubitationem, confirmarunt. Et quidem multis noctibus continentibus idem ſpectaculum tenuit; poſtea interrupto, & certis quibuſdam temporibus, ne viſu in conſuetudinem abiret, & conſuetudo admiratioE nem detraheret. Magnum ex eo ſolatium cepere omnes, quod ille ſplendor pignus quoddam gloriæ, qua fruebatur Sancta, continebat.

54 Acceſſit aliud mirabilius, quamquam occultius. Nocte illa, quæ Sancti Bernardi feſtum diem anniverſarium emecedit, cum Moniales pervigiles ad Horas, quæ media nocte recitari ſolent, matutinas veniſſent, & pſalmos ſolemnes ſuis quæque ædibus inchoaſſent; vidit Goda Abbatiſſa prope Thereſiam, adſtantem Sanctam, habitu indutam monaſtico, ceu una in choro pſallentium de numero eſſet. Attonita hæſit, & parum abfuit quin exclamaret: ſed ad ſe reverſa compreſſit impetum, & cogitare cœpit, an deberet loco ſe movere, ac Thereſium precibus intentam edire, ac interrogare, an ejuſdem viſi particeps eſſet. Intellexit Thereſia ex perturbatione Abbatiſſæ, quid animo agitaret: ne ei nutu ſignificavit, contineret ſeſe, nec tem proderet: ſcire ſe quid vellet, & noſſe vicinam ſuo lateri adhærentem. Sic exoluto precum matutinarum penſo, dimiſſis ſocius, diſceſſit paulo poſt Thereſia, comitante ſorore, donec in certo quodam loco pauliſpee morata, evanuit; omnia curioſe obſervante Goda, quæ cum ſubſequi vellet abeuntes, & prope jam eſſet, vidit ſolam Thereſiam incedentem. Ad quam ſupplex: Oro te, inquit, per Sanctum P. N. Bernardum, & obteſtor, aperias roganti; quæ ſpecies illa fuit? quale viſum? quid hoc portendit? Et cunctanti; Si apud te, adjecit, mea, quam Matrem & Abbatiſſam creaſti, valet auctoritas, juben, nequid me celatum habeas. Ita quod precibus elicere non poſſet, imperio extorſit. Faſſa eſt Thereſia venuſſe Sanctam e ſuperis, celebeatum S. P. Bernardi ſolennia; ac illa occaſione uſam prædixiſſe ſibi tempus futuræ mortis, & modum comparandi ſe ſibi ad mortem dictaſſe. Hanc ſummam eſſe: cetera ne pergeret inquieere, quæ effati minime licuit. Sed rurſus Goda animoſior facta: Quando, inquit, te vinctam auctoritate teneo, hac lege dimittam, ſi aperias, qui ſit Sanctæ in alia vita ſtatus. Purgatne culparum, ſi quibus forte nexa erat, pœnas? an fruitur beatitudine inter

Ca-

atque Lorvanii ſepelitur.

ubi ad tumulum ſæpius noctu aſſiſtens cernitur.

ubi de viſione ſibi oblata cum ſorore Thereſia.

& ſibi mortis tempus prædixiſſe.

A Cœlitès jam purgata? Cui Tereſia proſſus motigera; Mater, inquit, Mater, utinam ineo nos ſtatu, in quo eſt Sancia, ambæ eſſemus! Quieſcit, & gaudet, & Agnum inter Virgines ſequitur proſſus beata. Quo ſcias felicitee mortuam eſſe, nulla peccati labe pollutam, nec flammæ purgatoriæ obnoxiam, ita recto ad Superos curſu iiſſe, luſtratæ rite, ac expiatæ animæ beneficio, & Sacramentorum, quæ omnia pie ſuſcepit, præſidio. O felicem! O beatam! Tum Goda hilaritter; Hac te, inquit, mercede accepta dimitto. Sic diremptum colloquium.

CAPUT IX.

B *Tereſiæ extrema vita, miracula, obitus, ſepultura.*

55 EX deſidecio ſororis majores impetus cepit animus Tereſiæ ad curreendum in ſtatio virtutis. Stimulabant ejus, quæ præcucurrerat, impreſſa veſtigia: eo currebat alacrius, quo propius metam ſe conſtitutam videbat. Ceu locum quoque Sanciæ vacuum implera vellet, duplicabat exercitationes virtutis, & uoa ſuas, & ſororis partes obibat: orare aedeotius, attentius meditari, precari ſtudioſius, vigilare intentius, cibo rarius uti, ſomno parcius, eei divinæ intereſſe religioſius, cruciare corpus acerbius, expiare culpas accuratius, Euchariſtiam ſumere frequeotius, inſtituti ſui rationes obſervare diligentius, ac peefectius. Et quoniam in conſideeatiooe mortis multum momeoti ad virtutem eſſe exiſtimabat, ne occupato ſepulcro, secordaudi occaſio auferretus, aliud ſibi de novo prope ſororis tumulum condi juſſit, qood deinceps frC quentaret. Itaque duplicavit memoriam mortis, ex alterius, id eſt ſororis obitu, & proprio ſui. Taota erat iocitatio ſpiritus, ut feſtinara, & correre videretur, & tempus tarditatis arguere. Plane illam, quaſi unco doloris impacto, ad ſuperos Sancia ſoror trahebat. Nec eximia illa Tereſiæ ſanctimonia vacua fructus ſuit. Conſtat ab ea nonnulla hiſce extremis temporibus ſuiſſe geſta ſupra vires humanas, divina in eam virtuta derivata. Soluta erat Tereſia pauperes, ad monaſterium emeodicaodi victus cauſa venientes, ad portam opperiri, & de manu in ſua alacmoſynam præbere. Acceſſit ſemel unus, cui brachium inveterato morbue contractum penitus obtorpueſat, ac inutile ea humero pondus peodabar. Caſo eum, dum ſtipem porrigeret, Regina tetigit: eum ſubito viguit brachium, & uervis eaplicatis ſenſum motumque recepit. Unam e Conventu Sororem crura debilitata ita deſtituerant, ut jaccre ſemper cogeretus immobilis, & truoco ſimilis. Venit et in meuiem tunicæ cujuſdam, quam abs Regina dono aceeperat, & apud ſe uſu detritam, ſed intactam babebat. Hac ſe plana fiducia veſtivit. Via dum fuiierat, cum ſtare ſe recta, & apte moveri ſeoſit. Alteri cootinuus pituitæ fluxus ita pectus obſtruxerat, ut præcloſo proſſus ſpiritu ſuffocaretur. Acutos malo, inſiemos & miſeros faciunt. Remedium eD cogitavit, & inveoit. Nacta parum aquæ in polubro, in quo Regina laverat maous, avide bibit: potu laavit reſpiraodi vias, & liberam aceipiendi, & reddendi aeris poteſtatem fecit: bumor teuſit humorem: valuit. Laborabat alia Monialis ulcere quodam, ax pute in pectore concretu, & in concavom reducto ſinum; quod paulatim ereſceos ſeſe diffundebat in vicina ingenti cum dolore, ac periculo: nec curari poterat, qood non eat abat. Mire afflictam, & miſerabiliter afflictaotem ſeſe, Regioa invi ſit; & ſolicita vicem doleotis, tenerrime eam ſalutans, arctu ampleau ſtrinait. Ea ſpecie amanus commota Monialis ingemuit, & cum gemitu latens virus evomuit, ulcere proſſus diſrupto, & malum evanuit: illa jucunde poſtea, & hilariter vixit.

56 Fama erat conſtans, quicumque febri tertiana laborabant, eos, ſi aut aquam, qua Tereſia manus abluerat, aut quæ ei ea poto reliqoa fuerat, potaſſet, aut veſtem, quam illa portaſſet, tetigiſſet, ab ea contiouo liberari. Is rumoe eum ſesperet, ac in ſuam erumpens per totum segnum pervagaretur; eaevit e diverſis oppidis multos, qui cum ſani redirent, fidem rei ſecerunt, & eacitasunt, adeo ut nemo ferma eſſet, quin optaret aliquid, quod illa præguſtaſſet, vel tetigiſſet habere, quaſi præſens coatra febres remedium, idqoe modis omoibus procuraret. Verum eum eem illa ſubodoraretur, iocrepitis ſocus, quæ res illas ſubtrahebant, & ſubmittebant, ſevere edixit, ne quid deioceps ſimile auderent: ſe miſeram feminam, & ſceleſtam eſſe, ac iodignam, quam tersa ſuſtineret. Hac demiſſione animi, & humanæ gloriæ eontemptione, meruit majora patrare. Semel, cum Sacris, quibus iorſuerat, in eccleſia peractis, cœleſti cibo paſta in domum intectosem tediret, in ſeminam, quæ inſantem in ulois prope agcotem animam portabat, prætereundo incidit. Cumque ab hac sogauta cum lacrymis, ut ſanaret filium, retardaſetur, paulom eſt coacta ſubſiſtere: & cognito quid vellet, cohorruit, & piecantem modeſta repulit, quod ſciret, noo eſſe id, quod rogabat, opis aut poteſtatis ſuæ. Hoc magis urgente mare, & ſortius abeuntem teneote, iotet venit ea ſu Sacerdos, illius arbiter conſcieotiæ: qui perſpecta cauſa miſerius matris imperavit, pro ſuo in animum jure, Tereſiæ, ut miſeræ quoqoo modo, & quoad ejus fieri poſſet, ſubveoiret, cujus tam certa fides erat. Tunc illa, religiono obſtricta, infantem e matris complexu in ulnas araoſtulit ſuas, & ſinu ſovit, ac ſigno ſupes os Crucis edito; Deus te, inquit, ſanitati reſtituat. Nec pluca. Belle habentem matri reſtituit: quem conſtat diu poſtea viaſſe, & vitam Tereſiæ acceptam retuliſſe.

57 Mirabilis hic; ſed mirabilior ille eventus, quem nuero, ſuit. Monialis ægra, quod lenta, & ioſidioſa febri laborabat, ſeſellit medicos. Inopina etgo morte oppreſſa, ſine Sacramentis, & ultima Conſeſſiooe deceſſerat. Cumque Sociæ illam cunctamaſſent, & eſſerre vellent; ac de loco ſepulturæ, quod, recentibus & multiplicatis funeribus, pauca admodum loca & iucerta vacabant,

Digitized by Google

A bant, omnino dubitarent, rem ad Teresiam, quę
A. FRAN. MACEDO forte in odeo prope sepulcrum orabat suum, solitæ detulerunt. Ea, compertu inconfessam tali genere morbi decessisse, edixit, ut quam primum Confessarium accersiri joberent, & in cubiculum Sororis ad ejus confessionem, antequam efferretur exspiendam, deducerent. Admiratæ Sorores reposuerunt, eam prorsus esse exanimatam. *sanctissimæ fœminæ.* Illa gravius aliquanto commora; Accersite, inquit, Confessarium, & a me impetrata facilitas mora nulla esto. Parucrunt: vocatus Confessarius præsto fuit, & inductus in cubiculum Monialis efferendæ, eam præter ipsum vivam in lectulo invenit, ad confitendum paratam. Adhibuit medicas aures ægræ animæ Sacerdos, & Confessionem accepit. Vix dum eam in forma absolverat, cum ægræ animam cœpit, ipsumet assidente, & extremum officium eum solitis pro morituris precationibus obeunte. Apparuit, illam non nisi
B ad capiendam rite conscientiam revixisse, idque suis a Deo precibus Teresiam obtinuisse: quæ eo facto probavit tam se de Sociarum esse salute solicitam, ut curam etiam ultra mortem in æternitatem extenderet..... (*Inter hæc oblata occasio est etiam de Cellarum monasterio, in quo Soror Sancia vivebat, & obierat, bene merendi. Tellatur id lapis, extra ecclesiam ad latus sinistrum inscriptus his versibus a Brandano prolatis.*

Transfertur tur vicinia Alenquerii Cellas.

Hic bis quinque manent, quæ cœtibus associatæ
Angelicis, cultum promeruere parem.
Hue ab Alenquerio, quo vitam spoute recluſæ
Arctam gesserunt, hirtis & pellibus osæ.
Huc, inquam Regina Tarasia, Regis amore
Ætherei vectæ, contentæ laudis honore.
Æra MCCLXXIII. (*id est anno* MCCXXXV.)

C §3 Longa ætas, affecta valetudo, languor corporis, anxietas animi, tædium vitæ Teresiæ afferebant. Incrabuit ad mortem studium ardens gloriæ cælestis, & desiderium fortis Sanctæ. His stimulis urgeri se sentiebat: majorem exinde festinandi cepit impetum. Crevit in summa senectute animi vigor, & quo citius erat moritura, eo vehementius agebat: & spatii brevitatem contentione studii compensabat. Peona videbatur ire, & quodam quasi ocyrali pondere ad vitæ terminum ferri. Observatum id a Sororibus, quę ultra vires aggredientem ardua cum viderent, retinere cæpiut voluerunt, ne deficeret; verum illi altius adacta vis cœlesti, quam ut posset remitti. Commonefecit eas de vicina mortis, cujus præsentiebat signa, quorum unum erat ipsa contentio: quemadmodum enim lucerna intermortuo lumine deficiens, in ipso conflictu luctantis, cum extinctione flammæ, collectis quasi vitibus obnitens occasui, acriores ignes emittit; ita Teresia, cum propius abesse se a morte videret, in extremo suo actu vires resumens, intentius agebat, & clarius emicabat. Residit tamen cito illa contentio, morbo ingruente; & fato incumbenti cessit. Verum initio non decubuit: quia stantem illam, quæ numquam marcuerat otio, mori opportebat. Igitur purgata rite conscientia piaculari Sacramento, Viaticum ad incundam æterni-

Sororibus de vicina sibi morte præmonitis.

suscepisse Sacramenta.

tatem singulari pietate sumpsit; & salutati uncta D
Oleo, igni cælesti pabulum præbuit: & propositæ sibi immortalitatis imagine, ad eam se penitus conformavit. Sic morte prævisa, & animo præparato, ad moriendum prona, duci se in ecclesiam, eum jam vires deficerent, jussit, denuncisto Sororibus ibi se morituram. Prope aram supre sponsam collocata decubuit, & subito moribundæ speciem præbuit. Io eo articulo eit cum- *illas suam orbitatem querentes;*
fleterunt eam filiæ, cum de orbitate sua sollicitæ, tum de imminente Matris morte anxiæ: atque, uti sunt mollia fœminarum ingenia, dolori, ac timori nimium indulgebant: nec lacrymis, nec suspiriis parcebant, quod temperare sibi non poterant. Defeti se a matre oprima, a nutrice sedula, a custode fida, a magistra erudita, a carissima sorore: in qua nulla fuisset signa majestatis, sed amoris; quæ se ad illas tamquam æquales conformasset, imo & interdum demisisset; & quæ mi- E
nus surgere, & attolli poterant, eas sæpe sublevasset, & supra proprium caput, olim coronatum extulisset. Quam deinceps habituram ducem ad ingrediendum virtutis iter? quam sociam in operibus obeundis? quam præceptricem morum? quam hortatricem ad custodiam legum? quam consiliatricem in dubiis? quam adjutricem in arduis? quam consolatricem in adversis? quam patronam religionis? quam vindicem sanctimoniæ? Una illa sublata, orbas esse omnes: una desuncta, peciturus. Pupugerunt hæc moribundæ animum, subiit commiseratio: commotus, & exercitatus est amor.

§9 Igitur collectis, quoad potuit eonsti, viribus, sic illas allocuta fertur: Largimini mihi, *morituæ sibi;*
quæso, Sorores (filias voluit appellare, ne teneriori nomine gravios perculsuet) largimini mihi, ut vos affari perspicue possim: oc mea verba lamentis obtundatis. Injuriam videmini facere immortalitati animorum, & haud dubie sæviris amori erga vos meo. De mea morte sic doletis, perinde ac si meus discessus æternus sit eum mei F
extinctione futurus; vel vos brevi morituræ non sitis, & mecum futuræ; vel enm corporibus affectus animi extinguosntur. Noo eo hæc dico, quod vos ita esse, aut fore existimetis, sed quod vos dolor cogit eo defleetere, unde istæ opinioues turbata ratione dueuntur. Moderamini mœrori, cumque intra fines prudentiæ continete. Sieuti ego Sanctam nunc sororem sequor, sic & vos brevi (quid enim est in hac vita diu?) sequemini. Ut ego vestrum immemor (quod absit) futura corpore absens essem, eito nos mors conjunget, quæ modo me separat. Non feret spiritus natura purior, ut amor, oobiitus quo desæcatus ardens, extinguatur: nam non ille aspectus, sed memoriæ pabulo nutritur. An despectatis visurum mo Deum, io quo vos ego multo perfectius & inspectura sum, & dilectura? An morietur amor in vor meus, cum incipio fieri immortalis? Quod si properes lamentamini, quod vestram me absente doletis vicem, vestramque, ut dicitis, orbitatem deplorstis, videte, ne vestram potius rem agatis quam meam, & dum vestrum vos miseret, in me fitis erudeles, dum solatium vestrum meo gaudio antepouitis. Feui oon vultes me Deo, ut vos interim feuammi? Non est justus hic dolor, qui illam moratur, quam pie spero consequi, beatitatem.

A tatem. Iuique cum tempore agitis: occaſus vitæ ſenectus eſt. Matura poma ſponte decidunt. Trudit me natura in mortem. An illi vultis obſiſtere? Quid quod æſtuo moriendi deſiderio, ac ſponſi noſtri Jeſu amplexibus fruendi. Licear per vos (atque hic apprehendens victimum Crucifixum arctiſſime ſecum adſtrinxit) huic me addicere, qui me ſui pretio ſanguinis emit. Huc lacrymas cõferte veſtras, hic veſtros affectus collocate: huic me etiam, atque etiam commendate. Haec vos Crucem, cum deceſſero, pignus mei habetote. Illa & mei a vobis diſceſſus memoriam renovabit, & veſtri commoneſaciet. Et ad illum: Suſcipe me tu Domine: lava meas culpas ſanguine, ut ad te munda perveniam. Oſcula, dum trabo animam, volneribus tuis imprimo, & extremum halitum tibi, a quo accepi, reddo. Ibo, ibo, appendix Crucis tux. Anima hæc mea ab extremo iſto clavo fixa pendebit. Atq; hic ardere viſa, & vehementi ſpiritu concitata, majori quam pro humano habitu ſurrexit, & genibus flexis conſtitit; juſſitque Sororibus, ut canerent alta voce, Magnificat. Inchoato cantu meditabunda conticuit, & vultum in apertas manus demittens ſubſtitit, donec ad illum verſiculum perventum; Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ; quo abſoluto, laxatis paululum labris, efflavit animam.

Crucifixum amplexus moritur.

Cœleſti luce illuſtratur,

60 Eo ſuſpirtu, tanquam flatu quodam, ſolutæ mœroris nubes, lacrymarum imbres per Sororum oculos effuderunt. A lacrymis item ad oſculo, præ ſingultibus male formata. Detecto, quem manibus texerat, voltu mira ſpecies morcuæ extitit, quæ rapiebat oculos cordaque. Splendor ille beatæ animæ indea erat. Illam, radiantis inſtar lumẽnis, ad ſuperos iſſe, multi, qui extra Monaſterium degebant, coofirmarunt; quod vidiſſent ſplendidum quemdam globum e templi ſummo feſtigio, Soli ſimilem ſurgere, & attolli, & ultra nubes ferri, donec illæ aſpectum intuentibus ademerunt. Id Monialibus nunciatum magnam partem mœroris abſterſit, & deſiderium obtudit gaudio. Procurato ritu ſolenni funere, ad ſepulturæ officium applicuerunt animos: quod, quia Tereſia publicum, & ſumptuoſum fieri ſevere probibuerat, vulgare cauſa: quippe quæ ſe vivam ſepelire vulnerat, non decebat mortuam celebrari. Itaque elata, communi & paratu, & cantu, ſepulta eſt juxta Sanctam intra odeum, eo ſitu, ut nullo ſpatio interjecto, unum alteri ex commiſſura conjunctum videretur. Sic ea præſcripto Tereſiæ. Et quidem decebat, ut quas natura ſanguine, amore, inſtituto, virtute, gratia conglutinaverat, eas ne mors quidem divelleret, ac poſt mortem ſepultura conjungeeet. Diſcrimen tamen, quod vicinitas ſepulcrorum ſuſtulerat, adhibita epitaphia attulerunt: quæ operæ pretium erit producere. Sanctæ, quæ prima deceſſit, ejuſmodi eſt.

Juxta Sanctam ſepelitur.

Hujus Epitaphium;

Sancia infans, Regis Sancii I. Luſitanorum filia, quæ totius vitæ curſu ſanctis operibus intenta ſuam Domino pudicitiam cuſtodivit. Monaſticam regulam, apud monaſterium Cellas, quod prope muros Collimbricenſes ædificaverat, ſecuta, ubique maximis virtutum ornamentis circumfulta, & non vulgaris Sanctitatis fama deceſſit anno MCCXXX. Ad hoc Templum Lorvanienſe a Sorore Tereſia tranſfertur, & ſub hoc tumulo reponitur. Tereſiæ illud:

B

C

D

Hic requieſcit Regina Tereſia Sancii I. Portugalliæ Regis filia, quæ Legionenſi Regi Alphonſo IX. aliquamdiu nupta, dirempto matrimonia valedicens rebus humanis, Ciſtercienſem habitum induit in hoc cœnobio Lorvanienſi, ejus juſſu a monachis Benedictinis ad Virgines Sanctæ Bernardi tranſlato, in quo plus viginti annis perſeveravit in ſigni prudentiæ, liberalitatis, ac pudicitiæ laude, nec non virtutis, & Sanctitatis admirandæ prodigiis. Anno MCCLXa.

A.FRAN. MACEDO *item illius.*

Tereſiam 1250. deceſſiſſe.

61 Quæ certe epitaphia, ut ſint paulo quam nos antiquiora, ejus temporis, quo ſepulcra primum ſunt, non eſſe, phraſis Latina oſtendit; quæ tunc barbara, & corrupta erat, quemadmodum alia monumenta ejus ætatis teſtantur. Præterea in annis numerandis manifeſtus error deprehenditur: nam Tereſia dicitur mortua anno MCCLXV. id eſt anno poſt Sanctam uno, & quadraginta: quod verum eſſe nequit. Coollat quippe Tereſiam annis baud paulo plus viginti in monaſterio vixiſſe profeſſam Ciſtercienſi Sancti Bernardi inſtitutionæ: & poſtquam in illud ſe abdiderat, Deoque voverat, corpus Sanctæ eo tranſtuliſſe: igitur vigeſimo ad ſummum anno poſt Sanctam neceſſe eſt obiiſſe: atque adeo non anno Chriſti MCCLXX. ſed anno plus minuſve MCCL. Dia tamen viriſſe inde liquet, quod in Tabulario Monaſterii Sancti Joannis Tarouquenſis codex antiquus reperitur, in quo Tereſia ſubſcribit donationi oppidi Mondim factæ ab Rege Alphonſo III. Luſitaniæ, fratris ſui Alphonſi filio, Anno MCCXLVII. cui interfuiſſe Reipublicæ cauſa dicitur. Ceterum hic numerus totra illum viginti annorum, quos vixit poſt obitum Sanctæ, continetur. Dies mortis certus habetur xv. Kalendas Jul. qui deſideratur in Epitaphio.

ſed pro an. 1270.

E

62 (*De anno autem quid excuſat Macedo, & ſuſpicatur ſcribentium inadvertentia xyſtrum 7 pro 5. obrepſiſſe? quaſi ſcilicet in ejuſmodi publicis ſcripturis aliquis uſus xyſtrarum fuerit ſeculis præcedentibus hoc noſtrum quo vivimus? Interim correctio, quam Macedo adhibet, confirmatur Brandano, Monarchia Luſitana parte 4 pag. 188. ubi legere eſt, mortem Taraſiæ ex Necrologio ſanctæ Crucis Coimbricenſi, ſic relatam:* Decimo quarto Calendas Julii obiit illuſtriſſima Regina Donna Taraſia, filia illuſtriſſimi Domini Sancii primi Portugalliæ Regis, & Reginæ Donnæ Dulciæ. Era MCCLXXVIII. *eſt hic præciſe annus* MCCL. *tamen pro* decimo quarto Calendas, *vel legendum eſt* decimo quinto, *vel intelligendus dies depoſitionis, ſeu ſepultura, ut ſæpe in Necrologiis hujuſmodi obſervantur. Iſto autem poſito fuerit* Taraſia, *utpote parentum ſuorum primogenito, annorum* LXII. *cum obiit, & annes nato vix plures, quam tredecim veneris in theorum viri. Etenim Gotterum Chronica, unde initium ſumis Appendix ad 3. partem Brandani, ab Æra* CCCXLIX. *ad* MCCXXII. *adeoque ipſo, de quo agimus, tempore ſcripta, ſic habet:* Æra MCCXVI. (*eſt ea nobis annus* MCLXXVIII.) nupſit Rea Sancius cum filia D. Raymundi Comitis de Barcinona Donna Dulcia, ſorore Regis Aragoonenſium D. Alfonſi, anno regni patris ejus XLVIII. *unde nata filia Taraſia, annos minimum* MCXCI. *vel* II. *debet fuiſſe uxor; ſiquidem*

juxta Necrologium F

ita ut obierit Tereſia an. 72.

Sancia an. 47.

A *dem anno* MCXCV. *quo patri remiſſa eſt, trium jam erat liberorum mater.* Sancia *tertio genita poteſt primum in lucem veniſſe anno* MCLXXXII. *& ſic annum egerit* XLVII. *vel* XLVIII. *cum obiit: nam & de hac legitur in prædicta Necrologio pag.* 228. *b.* Tertio Idus Martii obiit Regina Donna Sancia filia Regis Domni Sancii, & Reginæ Donnæ Dulciæ Era MCCLXVIII.)

B. FRAN. MACEDO

63 *Porro ad laudem* Tereſiæ *magnopere faceret, quod refert Brandanus, aliique, de ſanctitate cujuſdam* Sanciæ, *quæ Alphonſo Legionenſi genita vixit, & obiit commendatrix major Regii Monaſterii S. Euphemiæ de Corobio Ordinis S. Jacobi Palentinæ diœceſis; ubi cum plurimis inclaruiſſet miraculis, corpus ejus Philippus* III. *anno* MDCVIII. *voluit adferri Toletum ad ſanctæ Fidei conventum, agiturque etiamnum pro ejus canonizatione.* Sanciæ, *inquam, iſtius ſanctitas multum faceret ad commendationem* Tarasiæ, *ſi hujus filia fuiſſet illa, ut Brandanus aliique credunt. Sed dum curioſius cura rem indagari Toleti, accipio* Sanciam *iſtam,* Tarasia *quidem matre genitam, ſed qua nec Regina fuerit, neque Regis Luſitani, verum Ægidii cujuſdam Legionenſis filia, quales plures ex variis mulieribus Legionenſis Alphonſus genuit, a duabus, quas ſucceſſive duxerat, Reginis abjunctus, concubinis contentus. Plenius de ea agetur ad* XXV. *Julii, quo obiit anno* MCCLXX. Sancia *illa, fortaſſis ſolum quinquagenaria, qua plus quam octogenaria fuiſſe debuiſſet, ſi nata fuiſſet ex Tarasia Luſitana. Neque tamen hanc noſtram opinionem aliorum aque probabili prælatam cupimus, donec ad ejatum diem* XXV. *Julii plenius omnia licebit diſcutere. Ceterum quod attinet ad hujus filiam* Sanctam, *cujus memoria exolevit per ſororis cognominis ſanctitatem, & celebritatem obliterata videtur prior nata fuiſſe, quam* Dulcia; *priori enim loco eam poſuerunt Rodericus Toletanus in ſua Hiſtoria, & Gregorius* IX. *in ſuo ad illas Brevi: eſto quod avus Sancius in ſuo teſtamento ſecundo eam loco ponat quacumque alia ex cauſa.*

Prioris filiæ non fuit Sancia,

quæ miraculis claruit,

C

CAPUT X.

Sanctitatis opinio miraculis confirmata.

Communis æſtimatio, ne beata prodita,

64 UTi paucorum, & amicorum exiſtimatio publicam fidem non facit, & ſuſpicionem creare ob affectum ſolet; præſertim ſi domi eſt nata, nec late foras emanat, nec temporis diuturnitate firmatur; ita eum ea communis, & alienorum promiſcue & domeſticorum eſt, & prodit in vulgus, vagaturque latiſſime, & quotidie ſerpendo creſcit augeturque tempore, famam ea opinione, & ea fama gloriam parit: quæ eſt conſentiens Isus bonorum, & incorrupta vox judicantium de excellenti virtute. Hujuſmodi eſt ea, quæ de Tereſiæ, & Sanciæ, & dum vixere, & poſtquam obiere, ſanctimonia fertur. Nata quippe intra privatos, tum Cellenſis, tum Lorvanenſis Cœnobii, inter Sorores ejuſdem inſtituti, non tamen ibi oppreſſa latuit; ſed veluti juvitis foras emanavit, ſeque per totum Regnum Europamque diffudit, & orbem implevit; nec interrupta deſiit, vel interpolata redit; ſed cohæreſcens ſibi continuata eſt, ductu perpetuo tractuque temporum, per quadringentos, & eo amplius annos: tot quippe uſque ad noſtram ætatem numerantur. Quæ fides per manus tradita, & ab eo tempore accepta, quo ſimplex virtus, & ingenuus eandor procul a ſuco, & dolo vigebant, & in populo pio, ac religioſo (qualis eſt Luſitanus, a ſuperſtitione maxime, & protervia alienus) adulta, nulla potuit ratione corrumpi, ſubornarive. Communis ea vox eſt & Regni, & ditionis Luſitaniæ, quæ per totum orbem terra marique ſunditur, & eum Solis curſu contendit, Sanctas Reginas appellantis; ac eo titulo propria earum nomina, glorioſius quam ſi proderetur, occultantis. Nec vero ego in hac devexa, in qua ſum, ætate, alio unquam affici illas memini. Nec ea tantum vulgi eſt ſententia, ſed Principum etiam, ac Regum, & omnium ordinum. Nomen inſignis venerationis ſecuta; quæ innocentiæ iis, eum licebat, attributa idoneum ſanctimoniæ teſtimonium reddebat. Dum libera pietas erat, nemo ullis impediebatur religionibus, quin pro ſuo quiſque ſtudio honores in eas conferret. Qui, ſi poſtea ſunt ſapienter, ac religioſe repreſſi, habita eſt ratio conditionis temporum, quæ multum habent momenti ad utrumque partem, & pietatis, & ſuperſtitionis. Non tamen Eccleſia vetuit religiones, nec ceremonias damnavit, eum palam coli deinceps vetuit. Integras illas, ſuasque antiquitate, ac innocentia, reliquit: ſuſtulit novas, quas ſuſpectas nimia licentia faciebat. Quemadmodum quod hodie novis ritibus conſecrentur Sancti, non admittunt jam conſecratis Apotheoſis; ita quod cationes cultus commutentur, non ea eo vetares vituperantur. Diverſa erat, & ſimplicior forma colendi, & conſecrandi Sanctos ea ætate, puriori, & candidiori, cum ab hæreticis periculum nullum erat, & Eccleſia illis ſtimulis ad pietatem indigebat. Poſtea, creſcente hæreſeon (proh dolor!) malo, & abundante Sanctis Eccleſia, neceſſe fuit, & cautius propter hoſtiles inſidias, & earius propter abundantiam conſecrare. Hæc igitur fama non linguis ſolum, ſed ſignis quoque loquitur; per vota, per ſupplicationes, per titulos, per effigies, per litteras, & omnis generis monumenta. Ea vero antiquiſſima ſunt, atque adeo extra invidiam, & ſuſpicionem. Uti imagines majorum ſumo commendantur ad nobilitatem, ita illa monumenta veluſto ſitu priſci ævi confirmantur ad fidem. Quod attinet litteras, earum Innocentii Papæ III. ad Tereſiam; Regis Sebaſtiani, Cardinalis Henrici, & Gregorii IX. & Epiſcopi Conimbricenſis, & Generalium ordinis ſancti Bernardi, de illarum virtutibus, & mirandis operibus, quarum ſuis locis affectemus exempla.

paſſim ſancta Regina vocantur,

& ex earum ſtylo uſu confirmatur;

ac ſimul ambæ claruere miraculis,

65 Illud in primis obſervatu dignum, Sanciam in Cellenſi monaſterio nonnulla edidiſſe poſt obitum hujuſce exempla virtutis: pauca item in Lorvanienſi ante mortem Tereſiæ, cui modeſtiæ ſe cauſa ſubtraheret, quod ſine conſortio ſororis plura edere erubeſceret, cuperetque

Digitized by Google

A que cum ea ita gloriam commoiocare, ut primas ei concederet mortuas, quas viva dignitatis, & ſanctimoniæ conceſſiſſet. Idqoe apparuit ea eo, quod ea mortua, & io ſocietatem ſepulturæ accepta, plurima ſuoe edita ab utraque, ut commuoi ſtudio beneſacerent, & communi gloria frueretur. Quaſi hæc ambarum voluntas cognita egentibus, & perſpecta foret, religio injicitur venientibus, quo minus una ſine altera iovocetur. Ambæ ſimul implorari ſolent; ambarum eſt auxilium: ambabus refertur acceptum beneficium. Et quidem adverſus febres præcipua earum vis eſt: frequentia curationum admirationem ſuſtulit: volgaris ea res ducitor: in medicinam videtur tranſiſſe. Igitor quemadmodum medici ad febres leves, & vulgares morbos, certa quædam, & explorata habent remedia, quibus adhibitis curari ſolent; ita Moniales laborantibus quarta oa, aut tertiana febre, certa B quædam pietatis opera præſcribunt, quibus editis baod dubie ſanantur. Nec abs re duxerim methodum afferre. Ægro edicitur ſeptem Pſalmorum, qui pœnitentiales dicuntor, per triginta dies recitatio: ea peracta vas ei porrigitor plenum aqoa, miſta pulvere e ſepulcris erato, ac diluto, cujus hauſtus febrem evpellit. Interdum novemdiale Sacaum fit a Sacerdote; quo rite completo ſanatur ægrotus. Hæc ratio curandi tam eſt certa, & conſtans, ut in conſuetudinem verterit: quæ idcirco eſt admirabilior, quod mirabilis eſſe deſierit. Præterea multitudo attulit faſtidium, & pervertit numerum. Omiſſa para majot: nec antiqois ea cura ſimplicioribus fuit. Poſteris cum incorta religionem attuliſſet, votari cœpta, & ſcribi mira eventa, quæ ultra nonagnita ſeptem, præteritis febrium quotidianis curationibus, illuſtria aono MDCVIII. numerabantur. Horum nonnulla referre officii mei eſſe duco: quæ ſcripta ſunt fide publica, & in actis, ea præſcripto Ordinatii ad normam Tridentini Concilii confectis, habeotur.

præſertim in febrium curatione.

mutatur eadem periculoſa ulcus

66 Ludovicæ Silviæ Sanctimoniali Lorvanienſi, malignum ulcus circa ilia natum erat, tumidum, & lividum, & virulento pure plenum: quod eam aonos multos lecto affixam tenebat, oulla ſpe curationis. Ergo Sanctarum (uti vocant) Reginarum ope implorata, aquam ſuperinjecto pulvere illo ſepulcrali ebibit: mox placido ſomno capta quievit: ea quo paulo poſt evigilans ſanam ſe ſenſit, & ſorori, quæ illi erat aſſidua, confitenti ulcus abſceſſiſſe, parvulo veſtigio relicto, quantum ad fidem eventus ſatis eſſet. In majori periculo verſabatur alia, cui numen Cæciliæ Caſtriæ, cujus ſiniſtram papillam cancer iovaſerat: qui paulatim ſerpendo tam ſe alte inſinuarat, ut haud procul abeſſet a vitalibus. Septeonium caierat, quam ad illam medici peritiſſimi Conimbrica venerant: qoi, inſpecto ſtatu canceris, immedicabilem eſſe judicarant. Tum illi ſpes injecta remedii cœleſtis. Prope erat in ſepulcris Regioarum. Promiſit recitaturam ſe per dies viginti Pſalmos Pœnitentiales: inchoavit penſum: necdum completo, nocte quadam madere ſe comperit, ac e papilla humoris copiam continenti fluxu manare. Erat illi amita io cœnobio, qoæ prope cubabat. Compellatæ eam patefecit. Hæc adhibito lumine, vidit diſruptum

cancer ma. militaris,

cancrum vim magnam puris evomere, & lectum madefacere. Ea inde melius habere cœpit, donec belliſſime habuit. Eliſabetha a Cugoa, Soror item Lorvanienſis, accipiti ac diuturno affecta morbo, ſenſum & ſpem vitæ amiſerat. Hanc cum præfecta infirmarum Sororum, pulverem illum aqua dilutum, vaſculo, quo Regina uſa erat vivens, propinaſſet, accepit ſenſum, & depulit malum, ac plane valuit. Idem remedium adhibitum, Violantem Limiam, ſociam Moorialem, deſperatam a medicis, & pene conclamatam, a mortis faucibus eripuit. Mariæ Ariæ, Paribeniæ item Virgioi, ſtupuerant primum, dein arnerant brachia, & pedes: in lecto inutilis jacebat. Oravit Sorores, quando a pertum ſuit Tereſiæ ſepulcrum (de quo poſtea), ut eo ſe deportarent. Obtinuit, oravit, moveri cœpit: & ſolutis nervis, liberis manibus ita ſe geſſit, ut ſompto ferramento E ſtrenue Sorores, cacavantes, ac attolleotes lapidem ſepulcralem, juverit; & lento otinm pro illo labore extruſerit, & corre aerit. Interſeramus eaterna. Eliſabetha Andradia, ejuſdem oppidi Lorvanit vidoa, angina laborans ad ſepulcra venit, & hauſit aquam vaſe conteotam pulvere infuſo. Senſit momento laaari gulam, & libere deioceps reſpiravit. Adoleſcens oculis captus, fama e longinquo eactus, Lorvanium contendit. Eo cum perveoiſſet, aræ ſe vicinæ ſepulcris applicuit: remedium petiit: impetravit vas aquæ ſoleonis: lavit ocolos: vitadem abluerat, cum viſum recepit. Paganam mulierem, a partu recentem, lac ad alendam prolem defecerat; cui in ſupplementum juſcula adhibebat, ſed oec outrimentum idoneum, & carius quam peo illius copiolis erat. Itaque exiit pago, & vicatim peregrinari, & oſtiatim mendicare cœpit. Forte Lorvanium venit. De mendicante cauſam Moniales audierunt: infante viſo, qoi lactari debebat, nec poterat, horretæ ſunt, poſt datam ſtipem, ut ad ſepulcra Ruſarium recitaret. Mitum! ut abſolvit, lacte abundavit.

Struma,

67 Eliſabetha a Faria Moniali tuber quoddam ſtrumoſum occupaverat collum. Erumpebat extertius ſœde tumor; ſed periculoſius intus guttur F bumor angebat. Decubuerat ea eo diu, adhibitis & conſumptis non paucis, quæ medici, & chirurgi imperarant, remediis. Deplorata ſalute, ut aſſolet, vocit ei io memiem domeſtici medicaminis. Reginarum implotavit opem. Nec fruſtra. Applicata quippe ſcrofis terra ſepulcri, de repente crepuit tuber, & gula intus liberata, & collum extra lævigatum. Paola Capralis, ejuſdem conobii, præſentiori periculum, ſed celerius remedium fuit. Inconſideratius edenti fruſtulum oſſeum in faucibus hæſerat, quo pene ſuffocata, duas horas cum morte diſceptavit. Animum ageoti una ex ſocius terram ſepulturæ aqua miſtam, ea vaſe illo commemorato, in os infudit: illa impulit oſſis tranſverſum fruſtolum, & deorſum ad ſtomachum troſit, & ſemimortuam periculo eaplicavit. Interpolemoi domeſtica exempla exterot narratione, ſed illuſtria. Saucio Noragnæ, Odemirenſis Comiti, ea mortifero contracto morbo certa mors immioebat: quam & ille expectabat, omoibus jam ſacris ioſtructus præſidiis, necnon & propinqui neceſſaria ad funus parabant. Verum in eo articulo

oculis captis

angina

cæcitas

cæcitas oculorum,

os guttur laborans,

mori debuit

A uxor, vicem viri anxia, in recordationem venit
A. FRAN. duarum Reginarum, quas illa & conjux conſan-
MACEDO guinitate attingebant. Hinc crevit fiducia, ſpeſ-
que; accurrit ad conjugem, quid agitet ſignifi-
cat; an placeat, quærit: annuit, & viſus eſt
confirmare. Tum illa novemdiale iis Sactum vo-
vit; juſſitque in Ara, ſubtus quam quieſcunt,
rem Divinam fieri. Pridie quam nomerus com-
pletetur, ingenæ ex ægroti corpore ſudor effluxit,
quem medici exiſtimarunt indicium proximæ
mortis eſſe. Contra tamen accidit: nam exinde
melius ei fieri cœptum, & brevi recreatus a
morbo ſurrexit, & Lorvanium cum uxore ve-
niens gratias egit liberatricibus, & unathema ad
altare reliquit. Redeamus domum. Sævas etiam
phthiſica. Reginæ, ſine diſcrimine, & juvant, & ſervant.
B Harum unam Marianam a Nivibus, lenta phthi-
ſis, & importuna tuſſis pene conſumpſerat: quam
hauſta urcei aqua, compreſſa tuſſi, & qui eam
ſequebatur, ſanguina, depulit, & ſocius incolu-
mem reddidit. Alterius ſervæ peradoleſcentis
teneram caput tetra, & tenax ſcabies corroſerat,
& horribilem quamdam cruſtam induxerat, fœ-
dæ porriginis effectum, & rurſus ſomitem. Nul-
ſcabioſa, & aegritudo. la miſellæ quies ex mordaci prurigine. Verum
hæc blanda molliſſimi olei ajus, quæ ante ſepul-
cra ardere ſolet, lampadis unctione ceſſavit, &
proſus abſceſſit. Mariæ Coelliæ Paganæ Lor-
vanienſis, tuberculum peſtilens pedem corri-
puerat, & compede virulenta devinxerat; cum-
que trepto uſu incedendi viginti annos lecto ad-
dixiſſet, recurrit hæc ad oleum lampadis: ſimul
ac unxit, illum exolvit morbido vinculo, &
libere ambulavit. Eodem oleo adhibito manum
per aquam pro oleum ſanatur. aridam Paula Craveria, ejuſdem pagi egena puel-
la, ubi emollit, ad uſum reduxit. Bene cum
aqua illa oleo convenit; uce inter ſe pugnant,
cum ſalus agitur miſerorum. Et hoc mirum eſt.
Caritas Sororum diſcrimen ſuſtulit. Hoc alte-
rius eſt generis. Jacebat deſperata ſalute Lor-
C vanii Emmanuel Eſtevius. Oblata pro eo Miſſa,
ad Aram prope ſepulcra exectam, ſubito recepta
ſanitate, alacer lecto exiliit.

Item verrucæ mammillares, 68 Illud haud diſſimile. Mariæ Ludovicæ
puerperæ, cum lactare cœpiſſet infantem, ena-
tæ quædam verrucæ rogaverant mammas, fic-
caverant ubera, lac omne vel ſuxerant, vel
averterant. Venit ad eccleſiam, fieri pro ſe juſ-
ſa Miſſa interceſſa voluit: ſub finem abullire lac
ſenſit, & ſpumare ea vi, & copia, ut in tetram
deflueret. Suppeditavit dum parere potuit, nec
niſi cum juventa defiit. Accuſavit ætatem, quæ
jugata viſa eſt invidere beneficio: ſed lac tunc
oneri eſſet, & hoc beneficium fuit. Laborabat
angina. inveterato anginæ morbo puer Emmanuel, haud
procul Lorvanio in pago: creſcente intectus, &
humore, & tumore, & ſtringentibus guttur,
ægre reſpirabat. Patre Stephanus, vicem ſuam,
& filii anxius, eum duxit ad Reginarum ſepul-
crus luxatum, cra: oleum lampadis applicuit gutturi; perva-
ſit ad gulam obſtructam virtus, laxavit recipro-
candi ſpiritus vias, aucam libere poſtea, & accu-
pit, & reddidit. Eliſabetha Dias, anus ſeptua-
genaria Lorvanienſis, ex gravi caſu crus afflixe-
rat: relata in domum jacuit immobilis, & mox
apparuit inutilis erure luxato, ot regere ſe non
poſſet. Venit in mentem olei ſalutaris, tot ex-
emplis probati: eo ungi crus fecit. Subito re-
D miſit dolor, moveri cœpit, & paulo poſt am-
bulavit. Catharinæ Timæ ejuſdem oppidi triſte
aegre parturiens, acciderat puerperium, quod tum ægrotabat.
Ex morbo & partu periclitanti mens injecta divi-
nitus, ut invocaret Reginas: fuſis ad eas preci-
bus, ex utroque periculo evaſit, ac ſalva emiſit
fœtum: cui, quod femina erat, Terciæ inditum
nomen. Ad monaſterium reverramus. Anna
Caſtra Sanctimonialis, acerbiſſimo dolore den-
tium quartum jam menſem torquebatur: exper-
odontalgia, ta, & paſſa multa medicamenta, & tormenta,
quæ illam pene edentulam fecerant, tandem
Matrum piarum ope implorata, & novemdiali
pecce perſoluta, liberata dolore dentium, &
carnificina chirurgorum fuit. Paulam Albica-
ſtriam, ejuſdem inſtituti Virginem, prolixior *morbus desperatus?*
morbus afflixerat: varie vexatam vetius, quam
curatam medici deſeruerant. Derelicta jacuit
dies triginta mortuæ ſimilis, ſine ulliui cibi po-
E tuſve ſubſidio: inedia ſupra morbum confecta,
mortem habebat in viſceribus. In hoc ſtatu ac-
curric ad eam ſocia, & clam ceteris vas illud ſa-
lotare aqua plenum attulit, ex quoci propina- *vomere coepit,*
vit. Hauſto aperuit oculos, recepit ſenſus, ex- *vivit,*
bum ſumpſit, convaluit. Mariæ Catvagliæ la-
tus intumuerat, & tumor in duritiem vertebat,
& peſtilens quoddam tuber formaverat. Decen-
nale malum, & pertinax tenaciter hæſerat: ve-
rum lenis olei unctio mollitudine ſua vicit duri- *ac gula ita laxata.*
tiem, & virus ejecit. Franciſca Macedia laica,
ſed intra cœnobium, cum edullium inciſarum
carnium manducaſſet, fruſtum oſſis deglutivit, quo adhærente ſtrangulabatur. Periculum
pie ſolertem fecit, Reginas invocavit; momento avulſum officulum cum tuſſi caput, &
reſpiravit. Par eventus alterius Bernardæ a
Coſta, quam os aliud inter edendum tranſ-
verſum in gutture ſuffocabat. Hæc eodem
uſa remedio, illud excuſſit, ſeque periculo
exemit.

69 Hæc omnia proximo commemotata Lor- F
vanii ab utraque ſunt geſta ſorore. Juvat ex- *Cellis com-*
re: delectare varietas ſoler. Tranſeramus nos *tentus.*
ad Cellas, ne carere prodigiis ejuſmodi cæle-
ſtibus exiſtimemus, non eſt oblita ſuarum San-
cia, nec cum corpore abſceſſit aut virtus, aut *dolor capitis*
amor. Catharina Almeidia, Sanctimonialis Cel- *et*
lenſis, dolore capitis, oculorum genarumque
decimum circiter annum cruciabatur, nec con-
ſtare ſibi ſatis poterat, nec rationem inire, nec
quidquam ſerio, aut cogitare, aut facere, im-
mani torta vertigine. Itaque & privatim, & pu-
blice nullius numeri erat. Quare ad Matrem
Sanciam, quæ illius auctor fuerat monaſterii, &
dux vitæ, ſtudiis ardentibus, & vehementibus
precibus confugit; eaputque ſuum tunicula San-
ciæ, quæ Cellis cum ceteris veſtibus religioſe
ſervatur, caput obvulvit: coque ſubito & do-
lores compreſſi, & virtigines ſublatæ, & ſenſus
redditus. Itaque ſui omnino compos dedit ſe ſo-
cias, & officio ſuo fungi cœpit. Mariæ Brau-
danæ ejuſdem Cœnobii caligabant oculi, & *& oculorum*
uoxius humor iutro admiſſus pupillarum lu-
men acri quodam morſu doloris extinxe-
rat. Hæc admota eadem tunicula recuperavit viſum, nullo dolore, ſumma facili-

tate,

A litate, incsedibili voluptate. Eodem semedio usa Bernarda Mellia Monialis, variis, & gravibus morbis obnoxia, sasta est eos & mitigasse, & abegisse. Masia Norogna, una e Sororibus parrhesiis, doloribus acutissimis conficiebatur. Post cruciatum annorum quindecim, cooperta eadem illa tunica, omnes exegit. Non soli tunicæ addicta beneficia: ad oleum se lampadis dissudesunt. Annæ id Botelliæ exemplo patet: quam cum periculose ægrotantem, desectam a medicis, ac pene cum morte luctantem, sociæ vidissent, oleo lampadis ad aram, subtus quam monumenta quædam Sanctæ servantus, ardentis, rite & cum deprecatione unxere. Fiduciæ eventus respondit. Melius ei continuo factum, & procedente die salus reddita. Eo quoque pervenit Teresiæ virtus: tanta est ambarum inter sa

ac morbi vorris desperati.

B amor, ut ubi una sit, & agat, altera quoque caistas, & operetur. Pudet quodammodo, alteram solitariam sine alterius consortio suis proficere. Seqoens id eveotus monstrabit. Matiæ Riberiæ, ancillæ conventus, otsaque Regina (quanta in Superis humanitas!) opem tulit. In gravi periculo ea importuno morbo constitutam, ac pene conclamatam, ambarum implorantem auxilium, confirmaruot, & saluti restituesunt. Hæc ad Cellas. Lorvanium regrediamur.

Lorvanii foeminæ manus, ac pedes debilitat.

70 Elisabetha Silvia Monialis, ea humore occulto noxio, usum manuum pedumqoe amiserat. Septennium jam manca, & clauda in lecto renebatur. Sensit semel impelli sese ostinctu divino, ut ramenta e lapide sepulcrali Reginarum locis affectis adhiberet, eaque illo pulvere fricaret. Assensit, fecit secundum impulsionem a Deo acceptam: recepit integrum membrorum usum, & strenuam deinceps operam conventui navavit. Margaritæ Beggiæ serva erat Maria Simonia, mater infantuli quadrimestris, quem ob eximiam speciem domina magnopere diligebat, eumque a pud se educasi passa, loco filii habebat. Incidit hic in mortiferum morbum: sed

puer ægre ad mortem;

C solicita de ejus salute domina Margarita, jussit ei ad collum appendi sacculum, plenum terra e sepulcro effossa; & illico sanitati redditus ad nativam elegantiam redit. Angelam ab Incarnatione, ancillam cœnobii, sœda scabie cooperram, foras ejici Abbatissa jusserat, ne ceteras tuficeret; & erat periculum contagii. Recurrit misera ad ecclesiam, confugit ad aram vicinam sepulcris: mox his adhærescens erasa ramenta capiti applicuit: lis abacta scabie, caput ea politum statim recepit. Penacovæ, oppidum id est haud procul Lorvanio, Cathatina Moralia cum deprehendisset conjugem suum, ex morbo gravissimo a medicis desperatum, derelinqui, misit Lorvanium, qui impetrarent sacculum terræ salutaris, quæ semper ægrotis præsto esse solet.

Monacha scabiosa,

sua ex alto lapsa;

Allatum adhibuit conjugi, & adhibito eundem sanavit. Pasi pietate, simili eventu, matrem Catharinam Thomasium Martha Oliveria filia præsenti vitæ pesiculo exemit, nullo alio, quam precum ad Reginas interventu; quod cum longe distaret (nempe Soure oppido), nec liceret per inopiam, & ætatem peregrinarionem Lorvanium ad sepulcra suscipere, solis precibus agere rem maternam poterat: iis transegit salutis negotium. Elisabetha Castriæ, uni e Conversis (sunt hæ in-

ferioris notæ Moniales) cadenti ea edito loco confracta csura, ossibus in minutas partes diffilientibus. Spes nulla erat commissuræ; sed opera Reginarum occulta conglutinata ossa, & restituta. Aliam Conversam Mariam Caldeiram, studiosius admora scala exornantem aram, in pervigilio solennioris diei, fortuito casu scala destituit. Lapsa ea alto, altaris eruoti latus roco impetu impegit. Ex ictu os disruptum cum ingenti dolore; sed illa memor opis, tepens ad sepulcra Reginarum iir, ut potuit: (nec longe aberant) esepsit, apprehendit lapides manibus, & pedes recepit. Duas ejusdem monasterii, unam Monialem Paulam Baptistam, aliam Conversam Mariam Marcellam, a noaiis subtus brachiorum cavitates enatis tuberculis, eædem Sorores, sanctæ Reginæ cum tesræ sacculus esset appositus, liberarunt. Apollonia Franciscæ phrhisi bis in præsens vitæ discrimen venerat: sed præsentius fuit auxilium imploratum ab Reginis. Semel earum ope evaserat, D

D A. FRAN. MACEDO

& illa, ossa evulsa de sepulcro sumpta,

E

evasitque iterum, nec deinceps eo morbo tentata, senium salubre experta, diu vixit. Aloysiæ Gnesiæ, Sanctimoniali ægroranti, funus parari jussérant deplorata salute medici. At illa alient sepulcri interpellatrix terram ea eo portari sibi jussit, ac dilutam in vasculo solenni, cum aqua potavit: ita disjecit funus, & paulo post salva sepulras invisit, & venerata est. Andreas Simon Melios, extremo conflictatus morbo, & omnibus salutis præsidiis instructus, sacro item iouncto oleo, ultimam expectabas cum morte luctam, omnino impar aggredienti, ac plane dejiciendus; cum ab uxore Franciscana Joanna, appenso ad collum terræ sepulcralis sasculo, quasi eo mortem contunderet, aggressam debilitavit & vicit. Ae de his quidem hactenus. Quod atti net curationes febrium, ex cerre tot sunt, ut numerari non possint: atque aden iis abstioemus, uno solo contenti, quod sit ob personam memorabile. Alphonsus Albicastrius, Conimbricensis Episcopus, periodica laborabat febri: curabatur lente, ac fastidiose, ac ea mœstitia gravis accesserat. Itaque gravius in dies malum fieri. Abbatissa Lorvanensis ejus propinqua, thecam plenam salutari pulvere ad illum misit, suadens, ut sectiaris more ægrotis solenni septem Pœnitentiæ psalmis, collo imponeret: ita effectum, ut cessarent petiodi, & febris aberraret, ac omnino secsdetet. Hæc vero pulveris illius salubris vistus loco addicta non est: quasi foret innata, hæret; quocumque feratus, vigorem illum vimque sanandi retinet, ac præstat; quemadmodum nos accepimus narratione nobilis matronæ Violantis a Fonseca, quæ cum in domum Ducis a Sessa secum thecam illo plenam pulvere detulisset, multas & insignes in ea parte Hispaniæ, eodem ægrotis adhibito, curationes efficis.

a morbis desperatis.

F

CAPUT XI.

Corpora transferuntur, & Teresia, reserato sepulcro, incorrupta inventur.

71 Est & argumentum existimationis de sanctitate, translatio corpotum. Et hoc sup-

Quo anno 100. in eam sferuntur corpora,

A ſuppeditat in cauſa Tereſiæ noſtræ, & Sanciæ.
A.FRAN. MACEDO Trecentos ferme annos in odeo, ſive interiori Templi parte, apud Moniales jacuerant corpora, magno illarum ſolatio, quæ illæ pia uſucapione ſui juris fecerant; & cum iis habitare ſe credebant. Verum creſcentibus in dies prodigiis, ac ex eorum narratione excitatis ſtudiis populorum, major eſſe cœpit concurſantium vis, quam ut poſſet ſoſtineri. Uti enim quiſque erat affectus, ita ad tumulos properabat, & alii alios impediebant: ac ſæpe quorum major neceſſitas erat ob infirmitatem, a valentioribus aut opprimebantur, aut excludebantur. Magna & importuna concurſatio & turbabat Moniales, & externos diſtrahebat: ac multi erant, quibus

B cum difficilis præ multitudine ad tumulos aditus eſſet, vel conando ultra vires deficerent, vel deſperando de acceſſu ſine remedio diſcederent. Imo & ſæpe gratiæ, & avaritiæ locuserat, eum nobiliores facilius, quam obſcuriores ab exteris cuſtodibus admitterentur; & hi nonnunquam donis ab opulentioribus ad introductionem pellicerentur. Hæc cum obſervaſſet Bernarda Laocaſtria Abbatiſſa, neptis Regis Emmanuelis, & Mariæ Reginæ conjugis, patre Iſante Alphonſo, eo qui poſtea Cardinalis fuit, operæ pretium ſe facturam dixit, ſi ſepulcra ex odeo in templum transferret curaſſet: id e republica Chriſtiana eſſe: commune bonum populorum, privato Monialium ſolatio anteponendum: ita & opem erga miſeros, & pietatem erga Reginas, & earundem apud omnes famam auctum iri. Sed cum hujuſce ſui conſilii ceteras Sorores participes faceret, reſtiterunt vehementer illæ, quod nollent druturos, & pia poſſeſſione depelli. Deſtitit itaque a propoſito, ne repugnantes offenderet: non tamen abjecit mentem, ſi qua ſe mollis occaſio præberet rem præſtandi. Ecce tibi ouctæ proxima, gravi & nobili Virgini Catharinæ Albuquerciæ, quæ poſtea Cœnobium rexit, in ſomnis illuſtre viſum apparuit. Femineæ duæ,

C auguſta ſpecie, forma excellenti, eximio habitu, adſtabant. Capitis ornatus antiqui moris, priſci ævi: calantica rugis virgata, & cavata ſinubos, caput ambiebat. Stolæ ad talos demiſſæ inciſim fimbriatæ ibant: pallæ candidiſſimæ pulchro ex humeris jactu pendebant; ſummas ad collum partes morſu aureo fibula ſtringebat. Hæ ſe mutuo reſpicientes corridebant: interdum ad dormientem converſæ ei annuebant. Hanc nacta occaſionem fiduciæ Catharina interrogavit: quid rei agerent? quid demum inter ſe agitarent? quidve tandem expectarent? Illæ hilares reſponderunt: præſtolari ſe ibi Joannem Lætum (is erat monaſterii quæſtor), dum ex Abbatiſſæ colloquio rediſſet. Hoc cum arriſiſſent dormienti, evanuere. Experrecta Catharina, & interpretata colloquium Abbatiſſæ, & quæſtoris, de transferendis Reginarum corporibus, illico ad domum ſe Bernardæ Abbatiſſæ contulit, & viſum narravit, & dicta retulit. Arrepta occaſione Bernarda ad toſtum rediit, & propalata Sororibus viſione, religionem incuſſit repugnantibus; quarum vel elicito, vel extorto conſenſu, tumulos ad templum tranſtulit, & illos beneficiorum fontes publici joris deliciis fecit.

in templum exterius transferre fundet Abbatiſſa,

& poſt aperitionem Sanctarum perſuadet,

Hactenus Macedo in quo legere Bernardam Lancaſtriam, filiam Alphonſi Infantis, poſtea Cardinalis, quem Ciaconius octennem puerum a Leone X. ad Purpuram nominatum ait, ea conditione, ut non ante decimum quartum annum Cardinalis diaconus conſeretur, factum autem Epiſcopum anno ætatis XXIV. impellor ut ſuſpicer ſacros Ordines ei dilatos fuiſſe ſimul cum uſu tituli Cardinalitii etiam uſque ad annum circiter XX. ante quem filiam iſtam genuerit, incertum ex qua matre (neque enim hujus Bernardæ uſpiam alibi mentio reperitur); qua ſi ipſa quoque annum agebat ſaltem XX. quando Abbatiſſa Corporum tranſlationem curavit, conferi poſſet res acta eſſe circa annum MDL. Donec aliunde certior ratio offeratur definiendi temporis.

D

72 *Dimidio poſt hac ſeculo apertus fuit tumulus Reginæ Tereſiæ, quod hic narrare pergit Auctor, ſed verbis ſuis; pro quibus malo legendam* E *dare relationem magis authenticam, qualem latinam fecit Janningus noſter, in Luſitanico Proceſſuum libro repertam ſub hoc titulo.*

RELATIO,

Quomodo apertum fuerit regium ſepulcrum ſereniſſimæ D. Thereſiæ, Reginæ Legionis, & Galeciæ, fundatricis conventus S. Mariæ Lorvanii, ubi ſepulta fuit, cum Infanta D. Sancia, ſorore ſua, fundatrice regii monaſterii S. Mariæ Cellarum; ſub Abbatiſſa D. Maria de Mendoza, anno Domini MDCXVII. die VII. Julii, feria VI. hora diei XI. deſcripta per D. Magdalenam de Vaſconſellos Silveira, Religioſam dicti conventus.

F

73 POſteaquam tempus, & ætas hinc tranſtulit ad præmia gloriamque cœlorum religioſas animas, quibus videre, & cognoſcere contigit Reginam Thereſiam, matrem atque Dominam noſtram, cum eaque tranſigere hanc vitam temporalem in continuis pœnitentiis, & laudibus divinis; æſtuarunt ſemper illæ, quæ deinceps aliæ poſt alias habitarunt vixeruntque in hoc antiquo, & nobili monaſterio, ardentiſſimis deſideriis apetiendæ Reginæ ſepulcrum, ut inveniretur ſanctum ejus corpus, de quo tam mirabilia a majoribus ad poſteros tranſmiſſa erant, credentibus futurum, ut invenirctur Deus illud conſervaſſe integrum atque incorruptum, ad majorem gloriam ſuam, & honorem, majoremque æſtimationem illius, quæ tam ſancte ei ſervierat in hac vita. Verum uti ſine magnis laboribus acquiri non ſolent theſauri pretioſi; ita nobis theſaurum hunc noſtrum conſpiciendum dari noluit Deus, niſi poſtquam multorum annorum curſus filias ejus plurium ſanctorum deſiderio rum martyres effecit; quarum lacrymis, ac ſuſpiriis porrecti ſua manu tandem ſolatium, ac remedium attulit illo, qui ſequitur, modo.

an. 1617.

perſuaſa de incorrupto Tereſiæ corpore Monachæ

74 Qua-

A 74 Quædam hujuſce monaſterii Religioſa, D. Catharinæ de Silva, felicis memoriæ, ſingulari veneratione proſequebatur Dominam noſtram ſacri Roſarii; rataque, non poſſe ſe alibi ſanctius impendere bona ſua, quam ubi in perpetuam caderent Reginæ Angelorum venerationem, ſepoſuit cum facultate ſuorum ſuarumque Superiorum pretium redituum, quibus gaudebat, collectaque magna nummorum vi, conſtituit erigendam curare aram dictæ Angelorum Reginæ, quam veluti pignus ſuæ erga ipſam religionis inueretur reliquit vitæ ſuæ annis, qui quatuor non amplius fuerunt. Præparatis rebus omnibus neceſſariis, ac rite diſpoſitis, non continuo floxerunt omnia piæ Religioſæ ea voto ac ſine amaritudine; quia locus in eccleſia nullus erat, ubi ultare tam magnificum conſtrui poſſet. Verum Deus, qui ſemper adjuvat promovetque ejuſmodi opera pietatis, præſertim puriſſimæ ſuæ Matri

B impenſa, hic quoque adfuit, excitando amore ſuo D. Eleonoram de Noronia Sanctæ memoriæ, ut ipſa ad conſtructionem tantæ machinæ favorem ſupremque ſuam conferret. Hæc enim Religioſa virgo, cum haberet in eccleſia oratorium ſuum in pariete, qui reſpicit clauſtrum, ubi loculerat maxime commodus novo altari; id ipſum eum lacrymis devotionis obtulit ſanctiſſimæ cœlorum Reginæ, & oblatione hac ſpontanea atque jucunda abſterſit lacrymas & planctum D. Catharinæ de Silva, neptis ſuæ, cum gaudio & applauſu omnium, videntium haec vota ſua lætam attigiſſe.

75 Principium igitur datum operi fuit rumpendo muros, qui eccleſiam noſtram ſeparat ab eccleſia exteriore, ſicut, manentibus, quæ illic erant, quibuſdam pilis, tranſitus pateret liberrimus ea una eccleſia in alteram. Ut viderunt id Religioſæ, omni alia conſideratione poſthabita, contulerunt ſe eo leonimir animis, amore matris noſtræ & D. Reginæ Tereſiæ impulſæ; proſtraveruntque ſeſe ad pedes regii ſepulcri, cui appropinquare eis non licuerat multis annis: ex

C quo ſcilicet ſereniſſima D. Bernarda Laocaſtria, filia Infantis Cardinalis D. Alphonſi & neptis potentiſſimi Regis (Emmanuelis) & Regiæ D. Mariæ, ipſam transferri curavit ad eccleſiam exteriorem eo animo, ut corpori ejus, uti & ſororis ipſius D. Sanctæ, excitaret mauſolæa duo tanta magnificentia, quanta expectari poterat a Principe tam religioſa & conſanguinea illarum; ſi mors in medio annorum curſu non abſtuliſſet ei vitam, & huic monaſterio amantiſſimam ſuperiorem.....

Poſt hæc conſideranter Religioſæ, opportunum adeſſe tempus conſequendi, quod tantopere cupiebant, egerunt cum operariis, altari fabricando intentis, ut vectibus ferreis amoverent lapidem, qui ſepulcrum contegeat arcæ formam habet; tantuſque erat, ut duodecim robuſti homines vix levare eum potuerint, cum ſepulcro imponebatur. Operarii autem cum Præfectis ſuis, rogatu & lacrymis Religioſarum moti, elevaverunt aliquantum lapidem, interjectiſque cuneis quibuſdam ferreis prorſum ubierunt. Hoc edoctæ Moniales, ſcitoteſque præterea portas templi exteriores clauſas, & claves, uti moris eſt, penes Confeſſorem eſſe, ad eccleſiam properarunt; acceptumque ab altari ſacrabellum, ea uno affecte admodum ſubtili factum, poſuerunt humi, atque invocato nomine Reginæ Tereſiæ Matris noſtræ ac Dominæ, quinque aut ſex noſtrum duobus vectibus ferreis elevaverunt lapidem, quantumvis grandem, ſumma cum facilitate ac felicitate. Prodiit e loco mira odor ſuaviſſimus, indicium ſanctitatis illic latentis: perfuſæ fuerunt Moniales omnes conſolatione quadam ſpirituali, uberes ea primente lacrymas; viſæque ſibi ſunt deliciis cæleſtibus frui. Lapidem interea, quem elevaverant, inverſum depoſuerunt in terra, altera ſui parte prementem ſcalas, quæ forte illic jacebant; altera ſcabellum, de quo diximus: & quod mirum eſt, accedentibus etiam ad tantum lapidis pondus Religioſis pluribus illi inſiſtentibus, neque ſcalæ, neque ſcabellum, tametſi tenuia & fragilia, uſquam rupta fuerunt.

76 Remoto lapide illo, apparuit alius caudi- E diſſimus, quem vulgo piſcidem vocant, maculis quibuſdam purpureis interſtinctus, operiebatque regium corpus, & nullo negotio ſublatus fuit. Hic erat videre Regium, noſtram matrem ac dominam, tuto corpore conſperſam ramuſculis cinnamomi, & roriſmarini, immixtis quibuſdam lauri, quam Carvallum vocant; roſis item florihuſque cæruleis tam vividis recentibuſque, ut aquæ injecti viderentur a diebus paucis decerpti eſſe. Indutæ erat habitum ſacræ Religionis noſtræ, qui candido quidem conficitur e panno, ſed illic color ille pertenat a calce & aceto, quæ tumulo appoſita fuerant. Sub hac veſte aliam induebatur tunicam ejuſdem coloris, ſed candidiſſimi adhuc & nulla parte immutati: diciſſet tunc primum illa veſtitum fuiſſe. Caput velamine ſuo nigro rectum, humeri palla circumdati, pedes calceati ſandaliis coriaceis, integris ac veluti recens factis, ulterius tantummodo ſolea, una parte ſui, ſoluta erat; quam & abſtulerunt, pro reliquia ſervandam. Eo autem facto denudatus perſuit, apparuitque ulbus & carnoſus ungulus, digitis, & planta integerrimus, & lineamentis fuit diſtinctus; quod admirationi ſpectantibus fuit. F

77 Corpus (juſſu Reginæ ipſius & mandato factum id fuerit, ut humilitatem & mortificationem, quam vivens exercuerat, etiam mortua doceret) corpus, inquam, duobus locis circum ligatum erat funiculis, e cruda & vili ſtopa convolutis, integris adhuc & ſtringentibus; eratque ſtaturæ mediocris, ſed obeſum. Sublevavit illud Bernarda a Conceptione, virtute ac moribus religioſis ornatiſſima, valetudinario Conventus præfecta atque etiam medica; compertumque eſt plane integrum. Caro & color ubique qualis in vultu, niſi quod illa aridior eſſet, ubi majori copia calx jacta fuerat. Candebant nitidi in ore dentes, facieque in illo umbram nigram. Lingua carnoſa, ejuſdem cum vultu coloris, videbatur perfectiſſima fuiſſe. Manus jungebantur ſupra pectus, ſed veluti exeſæ atque aridæ; id quod ſine dubio debebatur injectæ calci.

78 Ita ſe habebat ſacer ille theſaurus in iſto loculo, cœleſtem plane fragrantiam diffundente. Accurrebant religioſæ filiæ, uberibus lacrymis præ teneritudine animi perfuſæ, ad oſculum & tactum

D APRAN. MACADO

& Corpus decorrupte reperiunt, uti & veſtes floreſq; inſperſos.

ejuſque ſirum ac formam deſcribunt

ipſum mira facilitate aperiunt

A tactum corporis, canentes hymnum, Te Deum
A FRAN. MACEDO cum multis lætitiæ fletus laudamus; & præferentes manibus cereos ardentes; adhæc æra campana certatim læto tinnitu pulſantes, teſtabantur commune gaudium, & in omnibus laudabant Deum, quod in diebus noſtris monaſterium hoc tanto beneficio dignatus eſſet. Admovebant etiam ſacro corpori coronas precatorias, & quidquid reliquiarum nanciſci poterant, avide quærit auferebant. Imo tantus erat accedentium ad ſacrum pignus ardor & affectus, ut abſtrahi inde vix poſſent, & non niſi ſummo cum dolore ac mœrore animi recederent: atque tum etiam relinquere ibidem cor ſuum videbantur; ſolet enim hoc admodum difficulter ſeparari ab eo, quod ardenter amat. Accedebant quoque ægræ & infirmæ ad hanc miſericordiæ arcam, omnibus remedia petentibus ſalutiferam. Et vera grandia ac mirabilia in iis operatur eſt Deus per merita Reginæ Matris noſtræ atque Dominæ; quemadmodum videti poterit in examine, quod ſuper iſtiuſmodi rebus inſtituitur.

B 79 Poſtquam viſitaverant regium ſepulcrum, & proſtratæ humi Religioſæ, largas ibidem fundentes lacrymas, amore ſui ac deſiderii teſter, tandem avulſæ a matre ac domina ſua ſunt, ac reverterunt in monaſterium præter matrem Abbatiſſam atque Ædituam, quæ ibidem ſubſiſtentes operuerunt ſacrum corpus pretioſo pallio rubro, acu picto, & coronarunt tumulum, diſpoſitis circum magno numero candelabris argenteis cum cereis ſuis, dum reduces operarii reponerent lapidem loco ſuo. Ubi vero adſuerunt illi, impoſuit Æditima memorato corpori, primo velum tenue, per medium aureis lineis diſtinctum; deinde pannum alium viridem e bronzino: tum lapidem repoſuerunt jaſpidem; ac tandem magnum ſepulcri operculum: cui injecerunt pallium, de quo dixi modo, acu pictum. Atque ita iſtic relicta fuerunt omnia toto die illo. Religioſæ vero ad crates eccleſiæ manſerunt, toto animo in dictam matrem & Dominam ſuam intentæ: quam utinam, cum Iſaiæa D. Sancta, breviter rideamur Beatorum albo inſcriptam! ut mundus honorare illas, & feſtam earum lucem celebrare cum facultate ſanctæ Sedis Apoſtolicæ poſſit ad gloriam hujuſce regni convertur Lorvanenſis & totius regni Luſitaniæ.

C So Quamvis autem aperuerint Religioſæ, Reginæ Tereſiæ matris noſtræ ac Dominæ ſepulcrum vehementi erga illam amore ſtimulatæ; fuerintque hæc illarum operatio magnæ pietatis actus: nec potuerit immoderatius fortaſſe ſtudium contemplandi objectum tam ſacrum, culpabilis cacciſſus reputari: non coerciono non caſtigarunt Moderatores factum, prononntiantes rigoroſam excommunicationis ſententiam adverſus totum conventum, aliaſque particulares pœnitentias imponentes; exemptis inde duntaxat Religioſis ſex, quæ chorum interea frequentarent, atque officii ordinarii penſum Deo perſolverent. Reliquæ omnes ſuſpenſæ fuerunt, incurruntque culpas ſuas, ex eo, uti ajebant, contractas, quod clauſuram violaſſent contra conſtitutiones ſacri Concilii Tridentini delinquentes. Verum quidem eſt, illud non ignoraſſe Religioſas, priuſquam expeditionem tam felicem ſortu-

excommunicate nihilominus pro veniæ clauſtro,

natamque ſuſciperent: ſed deſiderium commune videndi Reginam, matrem ac Dominam noſtram, prævaluit ſuperavitque obſtacula quævis: & memores beatæ illius viſionis, voluptatiſque ea ex ea perceptæ, alacres ſubierunt pœnitentias, quantumvis rigidas, quæ ſibi injungebantur. Quin enim exiſtimabant, aſperrima quæque nihil aſperi habere, collata cum bonis, quibus fruitæ fuerant. Et vere erant talia, quæ numquam ſatis æſtimari ac prædicari poterunt in hac vita. *Certe pietatem ipſarum minime ingratam Deo fuiſſe, probatum videtur miraculis interim divinitus patratis, in ſorore Maria Aria, & Monaſterii ancilla quadam Maria Aquilaria, a paralyſi & hemiplexia curatis: prout hic Macedo narrat, & nos infra legendum dabimus ex proceſſu.*

D devote ſatisfaciens.

CAPUT XII.

E

Argumenta alia antiqui cultus.

81 IN Breviario Ciſtercienſis Ordinis Valliſoleti apud Franciſcum Ferdinandum de Corduba anno 1611. in feſto Sanctæ Franchæ folio 820. & 821. ſic legitur. *Eo tempore, quo gloriosa Cistercii vinea, incrementum dante Deo, palmites suos extendebat usque ad mare; vinum ejus pretiosum ter sanctas virgines germinavit, ut nullatenus valeant numerari. Imprimis namque protulit Gallia Sanctam Umbellinam, B. Patris Bernardi carne sororem, sed Spiritu sancta Monialium sui Ordinis genitricem: Polonia, Hedwigem Ducissam, & filiam Gertrudem; Brabantia Lutgardem, Elisabetham, Idam, Geram, Catharinam, Alcidam, & Julianam; Hispania in Valentia Theresiam Reginam, & in Lusitania tres sorores, Teresiam, Sanctam, & Mafaldam Reginas &c.* Faſti ſive dipticha vulgo Martyrologia Sanctorum Ordinis Ciſtercii Tereſiam & Sanctam ſpeciatim nominant, cum palam legantur, ut aſſolet: Tereſia, XV. Kal. Julias; Sancia, III. Idus Aprilea. Hæ dies anniverſariæ habentur & natalitiæ: quibus apud Monialer Lorvanii templum ornatur, arcæ parantur, ſolennia peraguntur: dicitur iis facere Panegyricus, Miſſa ſicut in die Omnium Sanctorum celebratur. Idque primo ab Henrico Cardinali præſcriptum, per literas ad Abbatem Alcobatiæ Generalem Ordinis, immoente Capituli generalis tempore, in quibus mandat, ut in eo ſtatutum fiat, quo caveatur, ne in diebus Anniverſiis Tereſiæ & Sanctæ celebretur Miſſa pro defunctis, ſed ſicut fieri in feſto omnium Sanctorum ſolet, ita illis diebus fiat. Qua de re conditum eſt decretum, Lorvanium ad Abbatiſſam & conſeſſarium cum mandatis miſſum, ut ſecundum conſtitutum ea deinceps ſacra peragerentur, dum Romanæ, uti par eſt, Eccleſiæ judicium expectabatur. Adde quotidianas de iiſdem Commemorationes in choro, quæ ab initio fieri cœptæ religionem aſſerunt. Viſuntur, & privatim intra cœnobium, & publice in templo effigies antiquiſſimæ, exeſæ & conſumptæ vetuſtate, exque & ſadiatæ & coronatæ; non factæ

Breviarii Ciſtercien.

F Malium Ordinis

feſtivo anniverſario;

proxi-

A próximis temporibus, ſed n priſcis acceptæ, quæ ſitu ipſo venerationem & horrorem ſacrum ingenerant in animis intuentium: quarum, quod ignoratur origo, nobilius initium habent: quemadmodum no clariores familiæ eaſtimantur, quæ ſunt propter antiquitatem obſtruſiores: Ac uti ſumo nobilitantur imagines Majorum, ita & ſitu commendantur effigies Bentorum.

effigies vetuſtæ

82 Hic cultus a recentioris memoriæ viris, non datus, ſed redditus; non tributus, ſed reſtitutus. Nec id vulgi pietati aſſignandum (quod in Luſitania nimis eſt pium), ſed id ſolidam ac idoneam Antiſtitum & Concilium auctoritatem referendum; qui cum ſedulo cauſas inquiſiſſent, & diligenter examinaſſent, compererunt veris ne ſolidis niti fundamentis; an minos obviam ituri, & omnino ſuperſtitionem everſuri: præſertim poſtquam Sanctæ Inquiſitionis in eo Regno auſpicato & feliciter erectum tribunal, & Fidei in eo vindices & cuſtodes conſtituti, popolos in officio continent, vigilantque diligentiſſime,

quæ omnia non temere capta

B ne quid obrepat non modo ſuperſtitioſum, ſed ne ſuſpectum quidem; memores Domum Dei non ſolum crimine, verum etiam ſuſpicione carere oportere. Hi ſi quid invenirent minus fidei & honeſtati conſonum, non ſuſcipercent, ſuſceptum non paterentur: quod ipſum argumento eſt, quidquid ab iis admittitur & toleratur, pium ac religioſum habeodum. Hac ratione fit, ut nuſquam purior & perfectior ſit Religio (pace aliorum dixerim), quam in Luſitania, idque ego, qui majorem ſum Europæ partem pervagatus, verum eſſe comperi, & pro compertu affirmo. Ut nullum eſſet aliud, quam hoc quod ſubjicio,

accedit judicium Card. Henrici

Henrici Cardinalis, ac poſtea Regis, de Reginarum ſanctitate, & quicam ſecuti ſunt eventibus teſtimonium, ſatis, opinor, eſſet ad communem eaſtimationem & ſuſtinendam & confirmandam. Qui enim norit quantæ & virtutis & ſapientiæ Princeps fuerit; is minime dubitabit, quin quod ab eo & creditum & probatum fuit, id prorſus & verum & ſanctum ſit habendum. Igitur exemplum ejus Epiſtolæ ad Abbatem Sanctæ Mariæ a Tamaranibus Ordinis Ciſtercienſis S.

C Bernardi afferre operæ pretium duco: quæ ejuſmodi eſt. Pater Abba Sanctæ Mariæ a Tamaranibus Cardinalis Henricus tibi ſalutem dico. Accepi in Monaſterio Lorvanienſi ſepulta eſſe corpora Reginæ Tereſiæ, filiæ Regis Sancii Luſitaniæ, olim uxoris Regis Legionis; & Infantis Sanciæ, ejus ſororis, Dominæ Alenquerii, quarum & virtutum & miraculorum plurima exiſtunt monumenta in tabulario monaſterii cuſtodita, & traditione confirmata: cui acceduot multa, quæ quotidie ab iiſdem patrantur clara miracula. Ex quo cum Dei gloria, religionis honor, & corporum animarumque ſalus, & communis utilitas haud dubie conſequatur; propterea tibi ſtrictim injungo, ut quam primum eo te

inquiri de miraculis jubentis.

conferas, & de his omnibus diligenter inquiras, & quæ vera comperies, de iis me facias certiorem; ut cum omnia perſpecta & explorata habuero, ad Dominum meum Regem ſcribam, poſtulans ut velit earum memoriæ conſecrandæ pium nobis negotium ſuſcipi, & ad id ſuam apud Romanum Pontificem auctoritatem interponat. Quod ſi ad inquiſitionem rerum opus ſit in

ann. 574.

monaſterium intrare, ejus rei tibi, ego, cui tua D probe cognita virtus eſt, facio poteſtatem. Vale. Eboræ V. Idus Auguſti, anni MDLXXIV. A. PRAM. MACEDO

Cardinalis Henrici.

83 His litteris ſic Abbas reſpondit. Celſiſſime Princeps, Tuis acceptis, Lorvanium me ad monaſterium contuli, & quod expedire viſum ſuit, aſſumpto in ſocium Confeſſario, intravi in Cœnobium. Recognovi ſcripturas tabularii, inter quas erat vetuſtus codex manuſcriptus, qui referebat, Tereſiam Sancii primi, filii Alphonſi, filii Henrici cæmii bellatoris, a quo Mauri ad Oriquium ſuperati fuerunt, nuptam Regi Alphonſo Legionenſi ſine facultate Pontificia, & propterea ab eo poſt ſuſceptos aliquot liberos ſeparatam, & ſuſcepto habitu religioſo cum aliis religioſis feminis in Lorvanienſi monaſterio profeſſam Monialium inſtitutum ſuiſſe: Dominam item Sanciam ſororem, dominam Alenquerii, virginem permanſiſſe; a qua cœnobium Cellas dictum prope Conimbricam ædificatum, cum monialibus religioſam vitam duciſſe, tam

rem reſponſo Commiſſarii.

qui omnia vera comperit,

E nctam & aſperam, ut ſimilis illi aotiquæ anachoritarum videretur: utramque autem vivam & defunctam multa patraſſe miracula, quemadmodum eodem (cujus exemplum ad Celſitudinem Veſtram mitto) codice conſtabit, quæ propterea prætermitto. Et inquirenti mihi de receutibus, plurima Moniales narraverunt, quibus fidem fecit me præſente quidam hydropicus, qui via moveri poterat, & palam Eccleſiam ingreſſus, & prope ſepulchra poſitus, & poſt ſuſas paoco preces, ſanatus fuit. Quin imo & ego, *ipſe oculum curavit in eodem.*

eui albugo inveterata inducta macula lædebat oculum, & adimebat viſum, concepta ea eo quod videram ſpe novi miraculi, cum ad ea me ſepulchra applicuiſſem, ſubito cadere ſenſi albuginem, & maculam deleri, & oculum liberari, & ea integra viſum reſtitui. Cæterum miracula examinavi, ac reperi conſtare omoia, teſtimoniis idoneis & juramento confirmatis, quemadmodum ea mitto ac exhibeo Celſitudini veſtræ fideliter tranſcripto. Cui placebit ea more ſolemni opera Ordinarii explorare, & confirmare, & publicare. Ioſpiet Deus hanc mentem Celſitudini Veſtræ, ut quas ſanguine Regio contingit, earum honorem & gloriam amplificet, & veneratiouem & conſecrationem a Summo Pontifice procuret, impetretque, ad hujus Regni ſolatium & gloriam, & Ordinis noſtri decus & ornamentum. Servet Deus ac ſoſpitet Celſitudinem Veſtram. E Monaſterio Sanctæ Mariæ a Tamaranibus a XX. Octobris, anno MDLXXIV. Has ego litteras ex Luſitano idiomate in Latinum, quemadmodum & ſequentes Sebaſtiani Regis fideliter traduli.

F

84 Quanta autem fuerit Regis in Deum religio, in tuenda & propaganda fide ſtudium, ergo Romanum Pontificem obſervantia, præter privatas inſignes virtutes, quibus excelluit, aliàs ſæpe ſcripſi. Ab eo igitur hujuſmodi teſtimonium de ſanctitate & miraculis Tereſiæ ac Sanciæ in litteris ad Conimbricenſem Epiſcopum (in qua diœceſi eſt Lorvanium) miſſis exaratum ſic ſonat: Epiſcope & Comes. Salvere te Rex jubeo. Ex meo caro & venerabili magno patruo Henrico Cardinali intellexi Lorvanii in claro diœceſis

His intellexit Rex Sebaſtianus.

tuæ

A. FRAN. MACADO

A tuæ oppido jacere corpore Tereſiæ Reginæ Legionenſi, & Sanctæ Infantis Alequerii Dominæ, quæ S. Bernardi Ciſtercienſe inſtitutum profeſſæ ſancte viaerunt & obierunt, quarum ope Deus multa miracula patrare dicitur. Quare mando tibi per has litteras, ut ſive per te, ſive per alium & alios miniſtros, des operam deligenter, ut de illarum virtutibus & miraculis ſedula & accurata inquiſitio fiat; & quidquid conſtiterit, de eo me faetas certiorem. Deliberatum quippe eſt mihi, eo comperto, impetrare a Summo Pontifice, ut earum in Sanctis ratio habeatur. Id tibi eo impenſius commendo, quo arctior mihi eum in eſt Regii ſanguinis, (cum filiæ fuerint Sancii I. & neptes Alphonſi I. Regum, meorum progenitorum) neceſſitudo, & major ea earum conſectatione gloria ad me Regnumque meum redundet. Ac omnino ſcias velim, hoc tuum erga me officium gratum mihi in primis, ac jucundum fore. Sintiæ 21. Januarii MDLXXV. Ad hanc epiſtolam ita reſcripſit Epiſcopus. Sereniſſime Rea. Acceptis mandatis Serenitatis tuæ, Lorvanium contendi, ut quæ de vita & miraculis Tereſiæ & Sanciæ tradita eſſent traderenturve, ad normam Concilii Tridentini dirigerem, & directa ad Serenitatem tuam mitterem; & inſpecto eum codice antiquo, in quo referebantur plurima ab iis & dum viverent & poſtquam fuerunt mortuæ, facta miracula (de quibus, accedente traditione, meas dubitare), eum vellem ad recentiora procedere, eaque idoneis teſtimoniis comprobare, inopinata me invaſit febris, quæ deſiſtere ab incepto, ſe redire domum coegit. Ea me, quaſi ultria meæ diffidentiæ Coimbricam uſque inſecuta, non ante deſeruit, quam mihi in remedium adhiberetur a quodam Presbytero meo ſacculo præfecto theca quædam plena pulvere ex illarum ſepulcris, quam ſecum dedita opera inde attulerat: qua adhibita ſtatim depulſa febris. Puduit me tunc, ac etiam nunc pudet, fateor, timiditatis meæ, quod cum eam præſens, ac tam prope mediena eſſet, manus ei fiſus fuerim, & ſpem abjecerim, quod mihi illæ ipſæ viſæ ſunt exprobrare, & cum febrim reliquerunt, & eam ademerunt. Decreveram reſpondere beneficio, ac redire, ſed adulta jam quadrageſima, & appropioquante Majori hebdomada, eaclndor tempore. Verum poſt Paſcha me Sereuitati Tuę reditorum, & rem conſectarum recipio. Quæ recentia (quorum magnum eſſe numerum puto) invenero, ea cum perſpicue ſcripta, tum plene probata tranſmittam. Ceterum ſpero ope ac præſidio harum ſanctarum Reginarum, & Te diu ſalvum, & incolumem futurum, & quæ agitat contra hoſtes fidei bella proſperum exitum habiturа. Vale Rea Sereniſſime, Aprili menſe anno MDLXXV. Epiſcopus Comes.

Epiſtopo Coimbric.

Idem mandat

B an. 1575.

& familia reſponſum accepit.

a fatetur ſe per eas febri liberatum

C

85 Ecquis hic fuerit ex ſubſcriptione non conſtat: Emmanuelem Meneſium eaſtimamus eſſe, qui prius Lamecenſi Eccleſiæ præfuit; & cum Coimbricenſi præeſſet, in Africam cum eodem Rege Sebaſtiano, belli Sacri cauſa, trajecit; ibique in funeſtiſſimo illo apud Alcaſaream prælio interiit. Verum nec Epiſcopus datam implerit fidem, nec Rea Sebaſtianus exegit, quidquamve præſtitit, quod ad cauſam faceret: quod bellica, quæ tum ab Rege in Africam ſoſcepta erat expeditio, curas omnes & pelvatas & publicas eo converterat: cum Rex adoleſcens, acer & ferox, nihil aliud præter arma & equos, milites & nuntas, exercitum & elaſſem mente agitaret. Quare & Epiſcopus, & quicumque cujuſcumque ordinis conditionisve ſorent, dummodo ſui quoquo modo eſſe poſſent, eodem ſecum trahebat: ac in primis Coimbricenſem Antiſtitem, qui Comitatur jure ac titulo fruitur, & amplis opibus abundat, quod quinquaginta ferme annorum millia ex annuis redditibus colligit. Henricur vero, qui Sebaſtiano ſucceſſit, calamitatibus, ex clade illa Africana conſecutis, ſic eſt oppreſſus, ut reſpirare quidem via potuerit. Itaque brevi, mœrore juata, & ſenectute confectus obiit (*anno* MDLXXX.) *Nec tamen continuo ceſſavit concepeum ſemel ſolicitanda Canonizationis propoſitum. Brandanus enim libr. 14 cap. 10. ſic ſcribit*: in manu mea Inquiſitio formata eſt anno MDXCV. per Doctorem Fr. Laurentium de ſpiritu ſancto, dignilſimum noſtræ Religionis Beroardinæ Generalem in regno Portugalliæ: in qua ſunt multa conſideratione digniſſima, quæ ſanctas Reginas operatas fuiſſe conſtat. *Minus tamen deinceps*, ob rerum & temporum viciſſitudines, lieuit hanc in rem ſerio incumbere; donec anno MDCXXIV. de integro ſuſcepta eſt cauſa a conventu Lorvanienſi, facta ad id a Generalibus Ordinis Luſitanicis (qui nulli præterquam Summo Pontifici ſunt obnoxii, & ſummam & totius ſuæ familiæ rerum tenent) poteſtate. Itaque illo anno nova facta eſt inquiſitio, ea præſcripto Tridentini Concilii, in virtutes & miracula ab Ordinario Coimbricenſi, & in ſolemnem formam redacta, & poſtea Romam miſſa, & in Sacra Rituum Congregatione propoſita, cujus fauſta fuerunt initia. Aſſignatus quippe fuit Auſpex & Patronus (Ponentem dicunt) Eminentiſſimus Cardinalis Sacchettus; ſed initiis minus eventus reſpondit, mortis ejuſdem interventu. Nunc reſurgit optima ſpes, ſuffecto in locum demortui Emioentiſſimo Cardinali Delcio, cujus ope ac patrocinio ſperandum, ut a S. D. N. Clemente IX. qui hodie novus ſol illuxit Eccleſiæ, qui eſt in Superis pietate, illarum memoria conſeeretur.

D quo caſu abruptum negotium?

E 1614. reſumpſere Lorvanienſes.

F

86 *Hallenus Macedo, qui poſt editam præſentem Hiſtoriam an & quantum profecerit in commendato ſibi negotio, necdum intellexi: ſolum ſcio, quod anno* MDCXCV. *menſe Julio, Romam appulerit, eo miſſus a ſuo Generali, P. Fr. doctor Bernardus de Caſtelbranco, cum Regiis ad eandem cauſam litteris, quibus pariter commendabatur tanſa Beata Mafalda.*

PRO-

A

PROCESSUS,

Pro beatificatione & canonizatione Sanctarum Reginarum curanda fabricati.

CAPUT I.

Prefatio Collectoris C. L. ejuſdemque interpretis, & miracula quædam ex litteris excerpta.

In minoribus Reginarum inquiſitionibus ſæculo 16. Card. Henricus,

1 VAriis temporibus & a variis perſonis id agi cœptum, ut inquireretur an Reginarum, & ſi jam vulgo Sanctarum, virtutes & miracula, quibus etiam a ſuprema Sedis Apoſtolicæ auctoritate declarari ſanctæ poſſent. Capit illud anno MDLXXIV. ut puto, Eminentiſſimus ac ſerenissimus Infans Luſitaniæ, Cardinalis Henricus, ſcriptis ad Abbatem S. Mariæ a Tamaranibus litteris; quibus ſignificans motum ſe multis, quæ quotidie paſſim ad ſepulcra Reginarum Lorvanii, miraculis, mandat, ut ea ſedulo conferat Abbas, & ſedula inquiſitione facta, quidquid de vita & miraculis ſervarum Dei invenerit, ad ſe Cardinalem fideliter tranſmittat, ut ipſe certiorem facere de omnibus Regem, cumeoque tractare poſſit de modo augendi honorem Reginis per Apoſtolicam Sedem.

B

& Rex Sebaſtianus,

2 Non multo poſt Rex ipſe, (Sebaſtianus is erat, Cardinalis ex fratre nepos) eodem ſuper argumento ſcripſit anno MDLXXV. ad Epiſcopum Coimbricenſem, nempe a patruo per reſponſionem abbatis jam informatus ac ſtimulatus; juſſitque omnimodam de virtutibus & miraculis Reginarum inquiſitionem fieri, & quidquid compertum fuerit ad ſe referri; ut, ſi vera ſunt, inquit, quæ paſſim dicuntur, informatæ per litteras ſanctiſſimum Dominum noſtrum de hoc particulari negotio, & ſupplicare pro beatificatione publicaque Reliquiarum venetione, uti par eſt, poſſimus. Sed pia Regis iſtius deſideria, (interveniente contra Mauros in Africa pro fide Catholica fortiter præliati, & gloriose mortui cade) exitu optato caruerunt, reſervate, uti optamus ſpe bona pleni, in tempora pacifici Regis, qui modo Luſitanæ ſceptra moderatur, multipliciter a Deo benedictus, & nova hac benedictione cumulandus.

effectu tamen non ſecuto,

C

3 Iterum idem tentatum fuit anno MDCXV. ſi vera ſunt, quæ in codice noſtro Ms. Proceſſuum referuntur ex Parte quarta Monarchiæ Luſitanicæ Doctoris Antonii Brandani Ciſtercienſis & regni Luſitaniæ Chronologi majoris, lib. 14. cap. 10. ſic loquentis: Penes me eſt Inquiſitio quædam miraculorum, facta anno MDXCV. a Doctore Fr. Laurentio a Spiritu Sancto, dignissimo Generali Sacri Ordinis noſtri in regno Luſitaniæ; in eaque multa ſunt conſideratione digna, quæ conſtat operatas eſſe Reginas ſanctas. Hanc *Inquiſitionem* miraculorum eſſe puto, illam, quæ in codice Ms. vocatur, Summariam Teſtium, factam a Reverendiſſ. P. Fr. Laurentio, Generali quondam Ordinis S. Bernardi, ſuper miraculis Reginarum D. Sanciæ & D. Thereſiæ; ac ſubne litur ibidem Proceſſus, per Rev. D. Benedictum de Almeida fabricato anno MDCXXIV. *Inquiſitio illa miraculorum ſive Summarium, continet depoſitiones Teſtium amplius triginta, inchoatum quidem, uti ait Brandanus, ante etiam majori parte confectum anno* MDXCV. *non tamen finitum niſi triennio poſt, quando pro ſequendis miraculis, Laurentius Generalis R. P. Fr. Antonium a Conceptione, Rectorem collegii S. Bernardi Conimbrica, qui tres ultimos teſtes examinavit, ac inter illos D. Eliſabetham de Norogna, tamquam teſtem* CCXXIX. *ordine coëgit, tunc natam annos* XXIV. *Eodem autem Eliſabetha de Norogna antea etiam examinata fuerat, tamquam teſtis* CCXVIII. *a Rev. P. Generali Laurentio, tunc nata annos* XXI. *ut trie naiam inter utrumque examen ejus interceſſerit. Atque adeo ſi primum falſum fuit anno* MDXCV. *alterum incidit in ann.* MDCVIII.

INFRA, C. I. & e T. Antonii a Concept. an. 1598.

D

4 Unum huic chronologiæ objici poſſe video, quod eadem Eliſabetha de Norogna recurrat, atque eadem, qua hic, de curatione fratris ſui Sancii, Comitis de Mira, deponat in Proceſſu, anno MDCXXIV. auctoritate Ordinarii confecto; inquiens in illo, ſe annos natam eſſe XL. Ex quo ſequeretur, quod anno Domini MDCXVIII. numeravit annos ætatis XXIV. & anno Domini MDCXV. habuerit ipſa annos XXI. atque adeo utroque illo anno tam Domini, quam ætatis ejus, utrumque prædictum examen inſtitutum fuerit: non autem anno Domini MDCXV. & XVIII. Vel igitur erratum eſt in citatione Brandani & anno MDXCV. quo Generalis Laurentius examen ſuum inſtituiſſe ſe dicit; vel erratum eſt in ætate, quam habuit Eliſabetha de Norogna, quando ab Archidiacono Almeida examinata fuit anno Domini MDCXXXIV. Ultimum malim concedere, eo libentius, quod levi mutatione aut tranſpoſitione numerorum error corrigi poſſe videatur, aſcribendo ætati Eliſabethæ annos LX. pro XL. Si quidem in ultimo examine anno Domini MDCXXXIV. habuit annos ætatis LX. anni ætatis ejus VII. & XXIV. incidebant in annos Domini MDXCV. & XCVIII. ſic omnia videntur ſalva eſſe.

E

[*non vero 615. & 1618. ut videtur objici poſſe*]

5 Denique copioſior facta fuit Inquiſitio anno MDCXXIV. juſſu Capituli eccleſiæ Conimbricenſis Sede vacante, per Reverendiſſ. D. Benedictum de Almeida, Archidiaconum Conimbricenſem, a Capitulo ad hoc legitime deputatum; qui fere ducentorum Teſtium depoſitiones excepit, atque in tabulas publicas referri mandavit a delecto ſibi ad hoc Notario ex approbatis Emmanuele a Abreu; qui in omnibus ei præſto fuit, teſtes cum ipſo audivit, teſtimonia ſeu depoſitiones ſcripſit & ſubſcripſit, omniaque ea in codice collegit. Idem Emmanuel iſti proceſſui primario deinde ſubjunxit eodem in codice proceſſum alium, de quo paulo ante, a Generali Ordinis fabricatum; & hanc demum ſubjecit epiſtolæ Cardinalis Henrici & Regis Sebaſtiani, de quibus initio, cum reſponſis Abbatis atque Epiſcopi, aliiſque ad vitam, ſepulturam, cultumque Reginarum ſpectantibus monumentis; in quibus locum quoque habet Relatio Magdalenæ de Vaſconcellos, narrantis, quo modo apertum fuerit anno MDCXVII. die VII. Julii Sepulcrum Reginæ D. Thereſiæ, ejuſque corpus inventum ſit incorruptum. Hæc omnia ſcriptorum monumenta, unum in codicem, ut dixi, redacta; fideliter ex ore teſtium excepta, aut ex originalibus ſuis deſcripta eſſe, teſtatur & ſubſcribendo confirmat prædictus Notarius Emmanuel d' Abreu anno MDCXXXIV.

& a Benedicto de Almeida an. 1634.

F

referente omnia in eodem ea num Emmanuele de Abreu:

6 Eandem cedidem totam anno MDCXL. die XXIV

Se-

Inquiſitionem deinde a P. Laurentio Generali Ciſterc. anno 1588.

A *Septembris teſtatur* Dominicus Carvallio Luſitanus diœceſis Ulyſſiponenſis, Romæ *nunc* habitans, INTERP. C. J. ſe interpretatum eſſe da verbo ad verbum in a 15 *autem Luſitana lingua italice verſus* folios chartæ ea proprio originali 142. foliorum, & ea vernacula Luſitana lingua veriſſe in Italicam, bene & fideliter & cum veritate; ipſumque concordare, & collatum eſſe cum ſuo originali. *Interpretatio illa in archivum Congregationis Sacrorum Rituum illata eſt; ex eaque deinde deſumptum exemplar*, quod cum originali interpretatione proceſſus, auctoritate ordinaria fabricati, inter ſeras officii S. Rituum Congregationis exiſtere, collationarum concordare, *totidem verbis ſuis latinis teſtatur* die XXIV. Februarii MDCLXVI. Horatius de Abbatibus, S. Rituum Congregationis Notarius, Cancellarius, & Archiviſta. *ſervatur in S. Congr. Rituum*

7 *Hoc exemplar dicti Codicis atque interpretationis italicæ nos Romæ nacti, dum ipſa Sanctarum Reginarum Acta, Antverpiæ prælo ſubjicienda & locupleti, id eſt, hoc die* XVI. *Junii imprimenda erant, ſiſtinuimus diſcuſſimus, eaque præcipue inde* B *collegimus, quæ aut miracula vere ſunt, aut protabus habita ac depoſita fuerunt a Teſtibus juratis, & hic legenda proponimus ea fide & auctoritate, quam in ſe & in codice ſuo habent; non quidem approbata ab Apoſtolica Sede; collatura tamen fortaſſe aliquid, ut Regina, vulgo, uti diximus, Sancta, vere tales a Sede Apoſtolica declarentur brevi; dum ſeria id nunc agitur Romæ, Ponente (ita vocam) ſive Patrono cauſæ Eminentiſſimo S. R. Eccleſiæ Card. Albano, cujus pridem, etiam tum juvenis, ſingulare ſtudium in Sanctos eorumque gloriam augendam hoquuntur hæc Acta tomo 3. Aprilis pag. 345. num. 5. Commentarii de S. Marco Evangeliſta, cujus ibi encomium ex græco latinum fecit earame nere Reverendiſſ. P. Fr. Bernardo de Caſtelbranco, Doctore Laureato S. Theologiæ per univerſitatem Conimbricenſem, ejuſdemque Magiſtro jubilato; nunc pro Ordine ſuo Ciſtercienſi per regna Luſitania, Procuratore Generali in Curia Romana, ſpecialiter deputato in cauſis beatificationum & canonizationum Reginarum Thereſiæ, Sanciæ, ac Miſaldæ.* *& ultimo viſa ad nos pervenit;*

uis & ſententia Epiſcopi Conimbricen.

8 *Dixi, ſperandum, ut hac vi declaratio illa fiat a Sede Apoſtolica. Jam enim nuntiatur nobis, Illuſtriſſimum ac Reverendiſſ. D. Joannem de Mello, Epiſcopum Conimbricenſem, virum litterarum Remiſſorialium & Apoſtolica auctoritate Judicem delegatum in cauſa, de qua agimus, proceſſum circa cultum Reginarum Thereſiæ ac Sanciæ a tempore immemorabili confeciſſe in diœceſi ſua annis* MDCXCVII & XCVIII. *& Romam ad Congregationem Sacrorum Rituum miſiſſe, additaſque ſententia ſua ita pronuntiantis:* Chriſti nomine invocato. Pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes per hanc noſtram definitivam ſententiam, quam de peritorum conſilio ferimus to his ſcriptis in cauſa & cauſis Beatificationis, & Canonizationis Venerabilium ſervarum Dei Thereſiæ & Sanciæ filiarum Sancii primi Regis Luſitaniæ, reverentibus coram nobis ab Apoſtolica Sede in viam litterarum Remiſſorialium Congregationis Sacrorum Rituum in Judicem deputatis, inter Reverendum Patrem Doctorem Joſephum a Cugna Religioſum Ordinis Ciſtercienſis Procuratorem ſpecialem conſtitutum in hac cauſa ex una, & Doctorem Emanuelem Henriquez de Carvaglio *auctoritate Apoſtolica Judices delegati* C

Promotorem fiſcalem hujus Curiæ Epiſcopalis Conimbricenſis ab Illuſtriſſimo & Reverendiſſimo Domino Proſpero Bottinio Sanctæ Fidei Promotore deputatum, nec non Doctorem Emmanuelem Joannem a nobis in vim litterarum ejuſdem D. Promotoris Fidei nominatum, in ſolidum deputatos Subpromotores ex altera parte, de & ſuper caſu excepto a Decretis felicis recordationis Urbani Papæ Octavi in Congregatione Sanctiſſimæ Inquiſitionis ſuper non cultu editis: viſis litteris noſtræ depurationis ab Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Cardinali Cybo Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali Sacroſanctæ Rituum Congregationis Præfecto ſub die decimo tertio Januarii anno a Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti MDCXCVI. relatis una cum Commiſſione introductionis hujuſmodi cauſæ, manu Sanctiſſimi ſignata, & Decretis ejuſdem Sacræ Congregationis in eiſdem litteris inſertis: viſis ſpeciali Conſtitutione Procuratoris, & deputatione Subpromotorum reſpective; viſis depoſitionibus teſtium coram nobis Judice delegato legitime inductorum, juratorum, & examinatorum, Scripturis, Juribus, & documentis productis, & compulſatis, aliiſque coram nobis deductis, viſo toto Proceſſu, & viſis videndis, & examinatis examinandis; Chriſti nomine repetito, dicimus, decernimus, declaramus, pronuntiamus, & definitive ſeu definitivam conſtare Venerabilium Servarum Dei Thereſiæ & Sanciæ, filiarum Sancii primi Regis Luſitaniæ, cultum ab immemorabili tempore fuiſſe exhibitum, eodem a centum annis, ſed eriam a quadringentis, & ultra, imo ſtatim ab obitu ipſarum, & ad præſens exhiberi, ſcientibus & tolerantibus Ordinariis pro tempore: & eatenus declaramus, cauſam iſtam verſari iuxta exhibita & acceptata a dictis Decretis ſuper non cultu editis, eiſque propterea nullatenus contraventum, ſed ſufficientem paritum fuiſſe, & eſſe, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronuntiamus, & definitive ſententiamus, non ſolum præmiſſo, ſed omni alio meliori juris modo. Ita pronuntiavi Ego Joannes Epiſcopus Conimbricenſis Judex Delegatus a Sacra Rituum Congregatione, ſub die 21. Martii anno Domini MDCXCVIII. Joannes Epiſcopus Conimbricenſis Judex Delegatus. D E F *ſuper cultu ab immemorabili tempore, Regiæ dicate.*

9 *Redeo ad Proceſſus noſtros & examina Teſtium eorumque Examinatores, qui in codice duplicis generis ſunt, mihi jam dicere cœpimus. Teſtes, qui depoſuerunt, numerantur illic univerſim continuata ſerie* CCXXXI. *quamvis revera ſint* CCXL. *quia novem numeri in illa ſerie bis repetuntur duobus diverſis Teſtibus iidem præfixi; quod per incuriam Notariorum ſcribarumve, ſeu primi, ſeu poſteriorum, exiſtimo erratum eſſe; neque debet a nobis corrigi, ne confuſionem majorem inducamus, tota ſerie Teſtium, a codice, quem nos ſequi profitemur, aberrantes. Non tamen putandum eſt, jam memoratos* CCXL. *teſtes inter ſe diverſos eſſe omnes. Non itaque ſunt enim nonnulli, qui bis, ter, imo & quater & ſæpius recurrunt, uti diverſis diebus, ſic etiam ſub diverſis numeris; quibus alia atque alia donno teſtantur, ſub eodem, quod initio ſemel præſtiterant, juramento. Primos* CXCVIII. *Teſtes examinavit D. Archidiaconus Benedictus de Almeida nunc* MDCXXXV. *reliquos vero, ſed tempore primi Laurentius a Spiritu ſanc-* *Codex continet Depoſitiones Teſtium* 238.

A *ſtic & Antonius a Conceptione, de quibus ſupra.*

10 *Hiſce duobus proceſſibus, ut ſupra etiam diximus, ſubjiciantur cum pluribus aliis monumentis Relatio de aperto per Moniales ſepulcro Reginæ Tereſiæ; nec non Epiſtola Cardinalis atque Regis ad Abbatem S. Mariæ & Epiſcopum Conimbricenſem; atque horum ad illos reſponſa. Et iſtu quidem ordo eſt in codice ſervatus, ubi occaſione partis principis, ſive proceſſus ab Ordinario confecti, referuntur tamquam appendices reliqua omnia; præpoſteras tamen, ſi ordo temporis, quo ſingula fuerunt acta, conſideretur. Nos temporis potius & chronologiæ, quam codicis ordinem ſequendum ruti, primum hic nonnulla, ex memoratis Epiſtolis decerpta, dabimus miracula annorum* MDLXXV. *& V. Deinde capite* 13. *ac* 111. *referemus Proceſſum a Generali Laurentii ſeculi ſequentis initio collectum. Denique ſubjungetur primarius proceſſus tam miraculis plaribus in eo legitime depoſitis.*

11 *Abbas igitur S. Mariæ a Tamaranibus, reſpondens die* XIX. *Octobris ad Epiſtolam Cardinalis*

B *Henrici,* XV. *Auguſti anne (quamvis ille non exprimatur, ſaltem in codice quo utimur) veroſimiliter* MDLXXV. *datam, inter alia refert duo miracula, alterum in ipſiſmet præſentia, alterum etiam in perſona propria facta: ſic ordine reſponſam ſuum:*

Adivi ea mandato Celſitudinis Veſtræ Lovanium, & comitante Petro Confeſſario lustravi monaſterium, ubi per otium excuſſimus ſcripturas omnes, quæ erant in archivo; ac eadem rovenimus quinternionem vetuſtum, *complexum natales & alia quædam Reginarum geſta*; quem mitto ad Celſitudinem Veſtram, prolixius exponentem omnia; acqueideo hic ego brevior ſum. Inquiſivi apud Moniales aliaſque perſonas in miracula, & comperi etiam hoc tempore fieri: imo coram oculis meis vidi ſanitatem reſtitui homini, qui venerat hydropicus, pedibus manibuſque tumentibus, ut ne quidem ſcriptione ejus incederu poſſet. Is poſtquam ibi jacuerat aliquamdiu, tam largiter ſudare cœpit, ut a ſenſibus abiret alienus, eo temporis ſpatio, quo recitari Litaniæ poſſent. Tum illico vidi ipſum ſurgere ſanum, robuſtum, uc tam vegetum, ut nullo morbo laboraſſe videretur. Mihi quoque nata fuerat vereuca enormis, quæ decidit eadem hora, qua tetigi ſepulcra Reginarum, ſic ut ne quidem cicatrix, aut veſtigium ejus poſtera die ſupereſſet. Denique collegi miracula omnia, qua facta illic fuerunt, depoſitu ſub juramento a perſonis (uti ego quidem judico) fide dignis: earumque depoſitiones cum hiſce mitto Celſitudini Veſtræ, fideliter, uti ſunt, de verbo ad verbum ſcriptas, nullo dempto, ſed plane ſicutt conſcriptæ fuerunt. *Deinde rogat Cardinalem Abbas, ut jubeat ab Ordinario inquiſitionem in miracula rite, legitime, & in forma juris fieri pro formando proceſſu & inſtruenda cauſa beatificationis. Cardinalis autem, ad efficacius per Regem factum irritatus, ipſum de geſtis a ſe & reſcripto Abbatis faceris certiorem, rogaverit quo, ut & ipſe operam ſuam eo conferres. Certe Rex eadem ſuper re litteras dedit* an. MDLXXV. *die* XI. *Martii ad Epiſcopum Conimbricenſem, legitimam inquiſitionem in miracula Reginarum, pro earumdem beatificatione & canonizatione curandam, ei committens.*

12 Reſpondet autem Regi Epiſcopus Conim-

brica die 2. Aprilis inter alia, quod Lorvanii in- D
venerit quinternionem ſcripturæ admodum ve- INTERP.
tuſtæ, de vita Reginarum, ex quo conſtat, ipſas C. J.
patraſſe multa miracula in vita & poſt mortem; quæ nihil eſt, quod probare efficacius poſſit, quam quæ illic adſunt, venerandu antiquitas, ſtylus ordinarius, ue teſtes veritatis. Cumque procedere vellem ad examinandum miracula horum temporum, quæ in dies patrantur; simque convenirent Teſtes depoſituri, tum moniales, tum ſeculares; incidi in morbum, qui me coegit vix cœptum opus abrumpere, & redire in hanc civitatem; ubi ad majorem confuſionem meam modi exque fiduciæ meæ me reliquit febris, poſt applicatam mihi theeam cum terra ſepulcrali Reginarum, quam quidam meus Sacellanus ſecum inde attulerat: curatuſque cogitavi mecum, ipſas mihi Reginas immiſiſſe infirmitatem, ut fuam in me virtutem proburent,

in Epiſtola vero Epiſcopi unum in prioria perſona.

CAPUT II. E

Præfatio Laurentii a Spiritu ſancto ad ſummarium Teſtium a ſe auditorum ſuper miraculis Reginarum, cum dimidia ſummarii parte.

13 *Facto examine ſeu proceſſu primario Benedicti de Almeida, Ordinarii locum tenentis, convenit P. Fr. Joannes de Almeida, Procurator, a Monialibus monaſterii Lorvanienſis, pro hoc examine & aliis eo pertinentibus, inſtitutus, Notarium Emmanuelem de Abreu; & huc fidem facit, quod ille ſibi monſtraverit Summarium Teſtium, factum a R. P. Fr. Laurentio, Geoceali quondam Ordinis S. Bernardi ſuper miraculis Reginarum D. Sanctæ uc D. Tereſiæ: in quo leguntur depoſitiones aliquot Religioſarum Lorvanienſium & aliarum perſonarum ſub juramento Teſtatarum. Tam præmittitur Præfatio ut ſequitur.* F

Ad primum examen, a Notario authenticato.

14 Doctor Fr. Laurentius a Spiritu ſancto, Abbas Monaſterii Alcobatienſis, Generalis & Reformator illorum omnium, quæ Congregationis ſuæ ſunt in hoc regno & dominio Luſitaniæ &c. notum facimus, quod habentes informationem atque relationem de vita & ſanctis moribus Regiæ Donnæ Tereſiæ, filiæ Sancii ſecundi Luſitaniæ Regis, & primi hujuſce nominis, ac Reginæ Dulciæ, legitimæ ejus uxoris; quæ Tereſia nupta fuit Alphonſo Regi Legionis, atque diem extremum obiit anno MCCXXVII. (imo MCCL.) die XVI. Junii: poſtquam monaſterium Lorvanienſe monachorum Benedictinorum tranſtulerat ad Sanctimoniales Ordinis Ciſtercienſis, in quarum ſocietate vitam ſuam finivit, ac tumulata fuit prope ſororem ſuam D. Sanctam, fundatricem monaſterii Cellarum ejuſdem Ordinis Ciſtercienſis.

Præfatio Laurentii Generalis

15 Scientes etium, quod illarum ultera in ſtatu virginali, altera in ſtatu continentiæ angeli-

& alia quædam monumenta,

quo ordine hic imprimendo

Monetur autor in epiſtola Abbatis Miracula duo,

alterum ab ipſo viſum,

alterum in ipſo factum

A cam in tercis duxerint vitam, Dominuſque Deus
INTERP. per illarum merita plura quotidie faciat miracula
C. J. præcipue io iis perſonis, quæ laborant tertiana
febri, hemoribus in gulam aliaſve corporis
partes delapſis; ulceribus quoque & multis in-
firmitatibus aliis: quorum micaculorum pluri-
ma, oblivioni data, perierunt negligentia & mo-
dica devotione hominum: ut ne vero poſt hac i-
dem accidat, utque Sanctitas ſua de miraculis ea-
ndem Reginarum informata, ad ipſarum beati-
ficationem procedere dignetur, fectmus hoc eas-
meo in forma; ad quod ceneruot Religioſæ Mo-
naſterii Lorvanienſis, atque aliæ perſonæ: &
ſub juramento, quod ab ipſis caegimus, depo-
ſuerunt ſequentia. *Hæc in* D.Catharina de Albu-
quetque *initium ſumunt: in cujus ſolius depoſitio-*
ne referemus pro ſpecimine joramentum, ſicuti juſ-
ſum ac præſtitum fuit; nec non ſubſcriptionem Exa-
minatoris, Secretarii, ipſiuſque deponentis; in ſe-
quentibus non repetenda; quæ eadem ubique re-
B *denut.*

& nomina Teſtium, qui in illo depoſuerunt,

16 *Præmittemus his etiam ſyllabum Teſtium eo*
ordine, quo referuntur in Codice, & ſub iiſdem nu-
meris, ut facilius inveniri poſſint, ſicubi eit antur.

ccxcvi D. Catharina de Albuquecque Abbatiſſa annorum circiter xc. *Nota autem illud* circiter, *ſi-*
ve plus minuſve, ubique fere in ætate Teſtium ſub-
intelligendum eſſe. Nota etiam, ſequentes omnes eſ-
ſe Religioſæ profeſſas, *niſi aliud addatur*,

cc D.Eliſabetha de Silva ann.xl.
cci Maria Coelha ann. lviii.
ccii D. Joanna Suarez ano.lxix.
cciii Margarita Machada ann.amplius la.
cciv Bernarda de Beſſa ann.lxv.
ccv D.Philippa de Guerra ann.lvi.
ccvi Anna Feeire ann. lxix.
ccvii D.Eliſabetha de Acevedo ann.l.
ccviii Eliſabetha de Morais ano.xxxiii.
ccix Maria Brandoa ann.xl.
cca Anna de Oliveuza ann. liii.
ccxi Eliſabetha de Caſteo, Religioſa Conceeſa ann.l.

C ccxii Paula Cardoſa ano.lxv.
ccxiii D.Aloyſia de Silva ano. xlv.
ccxiv D.Margarita de Britto ann. xxviii.
ccxv Bernardi a Conceptione Monacha converſa ann.xlv.
ccxvi Apollunia Franciſca, converſa ann.lv.
ccxvii Maria Caldeira, ano.lxii.
ccxviii.D. Eliſabetha de Norogna ano.xxi.
ccxix Maria Varella Converſa ann.lx.
ccxx Maria ab Aſſumptione Converſa ano.xxc.
ccxxi Anna Monteira ann.lxxvii.
ccxxi Beatrix Serveira, femina ſecularis, habitans in monaſterio, ann.xxxv.
ccxxii Eliſabethi, nata in Botam, puella ſeculari habitans in Monaſterio.
ccxxiii Paula Baptiſta, Religioſa.
ccxxiv. Andreæ Simois de Chello, ano.xlv. ciratus *a Teſta* ccx.
ccxxv Franciſca Diaz da Avellcira ann. l.
ccxxvi D. Eleonora de Norogna ſupra citata, *ab Eliſabetha de Caſtro, teſte* ccxi.
ccxxvii D. Margarita Carilla Religioſa citata ſupra *a Teſte* ccxv.
ccxxviii Anna Monteira Relig. citata *a Teſte* ccxi.
ccxxix D. Eliſabetha de Norogna Relig. ann. D
xxiv. *Eadem ſupra Teſtis eſt* ccxcvii. *atque in-*
fra in alio examine, xxxix.
ccxxx D.Aldonſa Deſa Religioſa ann.xl.
ccxxxx Ludovica Joanna, uxor Antonii Eſteves, habitans Lorvanii ann.xl.

17 D. Catharina de Albuquetqoe, Abbatiſſa Monaſterii Lorvanenſis, annorum circiter xc. *teſtis, juxta ordinem Codicis*, ccxcvi. interrogata ſub juramento Sanctorum Evangeliorum, quæ et a nobis data fuerunt, atque ipſa illis manum dexteram impoſuit, & dixit, ſe præſentem fuiſſe, quando ſepulturæ harum Sanctarum Reginarum mutatæ loco fuerunt, translatæ extra cancellos chori; & tam copioſum inde diffuſum eſſe uduremrofarum, ut tota quanta aſt eccleſia illo impleretur; cum tamen roſa ibi oulla eſſet. Interrogata, quinam iſti rei aſſiſſent; reſpondit, aſſuiſſe Annam Mouteiram, Meciam Cordeiram, & multas alias perſonas. *Adfuit etiam D.E-*
liſabetha de Silva, teſtis cc. *addens, in tranſla-*
tione ſepulcrorum prædicta, abruptam fuiſſe partem quamdam Sepulcri Reginæ Thereſiæ, *inde-*
que patuiſſe foramen, per quod immiſcenat coronas aliquot precatorias, ut ſacrum contingerent corpus; uni vero adhæſiſſe froſtulum lipidi, quod ſuaviſſimo odore locum, ubi ipſa ſtabat, implevit: *& præter jam dictas, quæ affuerunt, no-*
minat etiam Margaritam Feceiram.

Tranſferuntur ſepulcra in templum

ut adverſa ſe triſſimum exhibeat lorus,

18 Dixit præterea, dubitantem ſe, an grata eſſet Reginis futura mutatio ſepulcrorum, oraſſe ferventer Deum, ut ſi grata foret mutatio, id eutpiam Religioſarum manifeſtaret: & eadem ipſa nocte in ſomnis comparoiſſe ſibi duas feminas eximiæ venuſtatis, ambas ſimili forma & priſci moris habitu, multis plicis corrugato, pallioſque albis, circum collum nodo adſtrictis, circumdatas, quæ inter ſeſe iucuoies, læto vultu eorridebant. Cumque ipſa interrugaret, quid iſtic expectarent; reſpouderunt, expectare ſe, dunec Fr.Joannes Ledo, qui tum ecat curator Monaſterii Lorvanienſis, ſunm cum Abbatiſſa D.Bernarda colloquium abſolveret. Quo dicto, irerum blandiſſime inter ſe riſerunt, atque evanuerunt. Teſtis iſthæc interpretata eſt, quaſi colloqnium Abbatiſſæ cum Curatore ſignificaret, hoie ab illa mandari, ut ſepulcra mutarentur, tranferenda ad corpus ſive ad medium eccleſiæ: & blandos feminarum riſus indicaret lætitiam, quam ipde concipiebant: perſuaſitque ex illis ſibi eadem Teſtis, gratam fore Regioi iſtiuſmodi translationem; qoæ cum etiam matri Abbatiſſæ nacaſſet, multa ipſam conſolatione perfudit.

ad tranſlationem animata per viſum Abbatiſſæ.

E

F

19 *Addit deinde curationem D.Sancii de Nore-*
gua, Comitis de Mira, quam referimus infra
cap. ver. *in Depoſitione Magdalenæ de Vaſconſellos*
teſtis 1. *Addit etiam curationem ſubitaneam D. Al-*
phonſi a Caſtelbranca, Epiſcopi Conimbricenſis a
febre; cui ipſa Teſtis miſit lipſanothecam eum terra ſepulcrali Reginarum Sanctarum, & in. choavit devotionem ſeptem Pſalmorum: *nec non*
aliam ſimilem in morsta Catharina de Morais ex
Penaceva, cui pariter terra ſepulcralis applicata foit, *ac eadem* Teſtis devotionem Pſalmorum inſtituit. *Tū ita concluditur depoſitio:* Et aliud non dixit. Ex ſubſcripſit nobiſcum Fr. Georgius a Sanctis, qui

Petens in variis cui vanatur.

hæc

A hæc ſcripſi. Abbas Generalis. D.Catharina de Albuquerque.

20 D.Eliſabetha de Silva, Religioſa profeſſa, annorum XL. *teſtis*. cc. dixit, quod ab annis ſeptem ſibi manus pedeſque cum gravi dolore adeo intimuerint, ut nec operari, nec incedere poſſet ullo modo; quodque adducta aliquando ad ſancta ſepulcra, rogavit Patrem Confeſſarium hujus monaſterii, Fr.Andream nomine, ut abraderet lapidem ſepulcralem; cujus ſcobem introſumſit cum grandi fiducia, & continuo melius habere cœpit, ac brevi plane convaluit.

Scobe lapidis ſepulcralis recipitur uſus pedum manumque.

21 Præterea dixit, quod ab annis vel. VIII. patruelis ſua D.Guiomara de Silva periclitaretur ea febre tertiana, cui nec remedia humana, nec induſtria medicorum maxima peritorum, nec implorata per varias eccleſias Sanctorum auxilia, opem tulerant; quando ipſa ei ſubmiſit particulam lapilli, qui coronæ, in ſepulcrum immiſſæ, adhæſerat; *uti num.17. dictum eſt*. Hanc autem particulam e collo infirmæ ſuſpenſam ſaliſſe, & febrim eodem die receſſiſſe, nec rediiſſe deinceps. Porro D. Guiomaram diſtribuiſſe eamdem lapilli particulam variis infirmis, qui aut ipſa particula in theca collo appenſa, aut ſcobe ejus in aqua hauſta, liberabantur paſſim doloribus atque ægritudinibus ſuis. Hæc autem ſcivit e relatione ipſius D.Guiomaræ, a qua ſibi diſtincte perſcripta fuerunt.

pellitur febris perdurans,

& omnis generis morbi.

B

22. D.Margarita Deſa, matertera ejuſdem Teſtis, domi ſuæ alebat ſervam, Maria Simois appellatam; cui natus eſt belliſſimus infans, quam domina, tum quod pulcherrimus, tum quod in domo ſua natus eſſet, teneriſſime diligebat. Is, poſt menſes quinque a nativitate ſua, gravi morbo ad extrema deductus, jam prodepoſito jacebat, clauſis oculis, nulloque vitalis ſpiritus indicio amplius apparente: cum ejus collo appenderunt thecam cum terra ſancta Reginarum; & ſine mora aperuit puer oculos, mammam ſuxit, ac tandem conſecutus eſt ſanitatem. Quod patriter reſcivit ex relatione D.Margaritæ Deſa per epiſtolam, ſibi ab illa inſcriptam.

Reviviſcit infans, terræ ſepulcralis ejus collo appenſa.

23 Addit inſuper, vidiſſe ſe hominem, in pago Roccio natum, qui ab aliquot annis febre tremebat; deportatus vero ad ſepulcra Sanctarum Reginarum, inſque ſubmiſſus, corruptus fuit a paroxyſmo febrili tam violento, ut mori videretur: reportatuſque propterea domum ſuam, ibi continuo perfectam ſanitatem habuit ac diuturnam.

C

Senator febricitans ſepulcris ſubmiſſus;

24 Denique adjunxit, Dominam quamdam Catharinam Thomas, ex Lovre migraſſe, Lorvanium cum filia ſua, nomine Maria de Oliveira, ac recidiſſe in periculoſiſſimum morbum cum nauſea gravi: quæ cum jam Sacramentis omnibus munita prope abeſſet a morte, accurrit ejus, quam dixi, filia ad ſepulcra Reginarum; earumque multis lacrymis imploram opem, promiſit etiam, altari earum tobaliam ſe facturam; & domum rediit. Ibi autem reperit matrem, jam loquentem & melius habentem. Interrogata Teſtia, quiſnam ſcitet miraculum illud, ita accidiſſe, reſpondit, id ſcire Apolloniam Farreiram, Eliſabetham de Faria, Mariam Coelham.

ſemina mortis viola-

25 Maria Coelha, ann. LVIII. *teſtis* ccs. dixit, matrem ſuam Violantam de Fonſeca, iter facientem in Caſtellam, tuliſſe ſecum de terra ſepulcrali Reginarum Sanctarum; per eamque ibi in domo Duciſſæ de Saſſa multa contigiſſe mirabilia; prout ex veridica narratione matris ſuæ didicit

D

ma vero per filiam ſa-

26 Eadem dixit, quod anno MDLXXVIII. patruelis ſuus Alphonſus Sanchez Coelho miſerit certum hominem, qui hinc ei apportaret prædictas reliquias ſeu terram ſepulcralem pro uxore ſua, Aloyſia de Reinalth, cum aliquot filiis ſe hrietante jam menſibus aliquot. Quam terram ut accepit in Caſtilia, ſuſpenditque e collo omnium, omnes perfectam ſanitatem conſecuti fuerunt; uti litteris ſuis ipſe Alphonſus Teſti ſignificavit. Interrogata autem quis litterarum dictarum conſcios eſſet, dixit conſcium eſſe P.Fr. Beroardum de Britto. Nos vero ſtatim a Pr.Bernardo ſubdito noſtro, qui præſens aderat, exegimus jurameotum ac teſtimonium. Dixit autem vidiſſe ſe d.litteras, in iſque narrari dictum miraculum.

multi alii in Caſtella

per terram e collo ſuſpenſam;

27 D.Joanna Suarez an LXIX. *teſtis* ccat, dixit, cteviſſe ſibi ſecundum collum tuberovi inſtar, & continuaſſe duos amplius annos; tunc præcipuo dolore ſolitum pungera, cum tempeſtas vices mutaret: medicos vero timuiſſe, ne degeneraret in ſtrumam. Orſam igitur ſuaſu Paulæ Braudova, conſuetam ſeptem Pſalmorum devotionem, ad dies axx. produceodam; & primo ſtatim initio melius habentem, ultimo die abſque cicatrice aut veſtigio tuberis fuiſſe.

E

Alii per ſimilem pſalmorum exigita tuber a gutturé ſi

28 Dixit etiam, ſe habuiſſe ſervam, cui nomen Angela ab Incarnatione, quam ſcabies fœtens cooperuit totam: ac propterea eam Abbatiſſa dimittere e monaſterio volebat, rata malum eſſe periculoſam contagioſumque. Tum Teſtis devotionem ſeptem Pſalmorum pro ſerva incolumitate cœpit inſtituere; & ſerva mox cœpit tam notabiliter curari, ut hæc ſcabiem habere omnino deſierit, quando illa deſiit orare. Et hujus miraculis Teſtea citavit Bernardam de Beſſa, Annam de Oliveuza, Eliſabetham de Caſtro; totumqua fere conventum noſſe ajebat, rem ita ſe habere. Et a nobis interrogatæ illæ, quæ citatæ erant, præmiſſo juramento dixerunc, vera eſſe.

& ſubitam fœtidam a toto corpore;

29 Margareta Machada Religioſa, annorum LX. *teſtis* CCLXI. dixit, quod ipſa duobus annis continuis tertiana febre laborans, viſa aliquoties ſit proxime abeſſe a morta; quodque accepto reliquiario, cum particula lapidis ſepulcralis ſæpe dicti, eodem momento temporis omnis febris quæ indicio liberata fuarit. Adjanxit, idem reliquiarium appendiſſe ſe collo pueri, qui nepos eſt Fr.Gonaali de Silva, prioris Alcobatii, ac vitæ terminum attigerat, cum difficili febre tartiana multo tempore loctatus, ipſumque eodem momento ex tutiſſe ſanum ſugiente febre.

F

febrim per lapidem ſepulcralem,

30 Beroarda de Britto Religioſa, annorum LXV. *teſtis* CC LV. dixit, quod cum filiolus Antonii de Figueredo & Aloyſiæ de Bretagna, uxorum Lorvanii, qui modo religioſus habitum Ciſtercienſem geſtat, quotidie morituras timeretur, febre tertiana ſpem vitæ præcidenta; ipſa teſtis puerum, tunc adhuc tenerum, ulnis ſuis amplexa, tulerit ad ſepulcra Reginarum, ibique ſeptem Pſalmorum devotionem inchoaverit; cujus devotionis dimidium ſeu dies quindecim nondum peracti erant, cum puer perfe-

mortem obſ

etiam,

A cta valuit. Et hujus rei teſtes interrogata, iſta
INTERR. citavit Mariam da Figueredo & Paulam Cardo-
C. J. ſam.

Febrim pertinacem, 31 D. Philippa de Guerra annorum LV. *teſtis* CCV. dixit, quod cum P. Fr. Gonzalus de Orego, Abbas de Creva, qui deiode creatus fuit Abbas Alcobatii & Generalis noſtræ Coogregationis, peſſime haberetur a febre, veoerit ad monaſterium Lorvanenſe, pro deſperato depoſitos a medicis, qui froſtra ei applicuerant remedia plotima. Quasa alio coofugit noſtra mater Abbatiſſa, ordiendo ai devotionem Septem Pſalmorum, & vovendo Reginis Miſſam onam, celebrandam ad eacum altare: & prius Abbas valetudinem secuperavit integram, quam integram Abbatiſſa complerit triginta dierum devotionem; & rediit ad abbatiam ſuam perfecte ſanus.

Et alios varii generis. 32 Cum eadem Teſtis æditima eſſet, acceſſit Lorvaniam magna eom devotione Fr. Matthæus de Almeida conflictatus eum vacii generis febribos, orſiſque ejus ſororibus Religioſis ſeptem Pſalmos, quæ eſt conſueta devotio, secepit omnimodam ſanitatem abſque alia medicina. Similiter eo acceſſit Fr. Joannes de Bretandi, Religioſus S. Fraocifci, ad extrema sedactus a febre, & tremore totius cosporis, illam comitanta. Is ubi
B *Bibunt e vaſculo Reg. Teresiæ, ſanantur.* ſe obtulit Sanctis Reginis, bibitque e vaſculo porphyretico, quod argento inaurato ornatum eſt, & olim Reginæ Teteſiæ ſuit, continuo melius valuit & perfecte ſanos diſceſſit. Deniqua Aloyſios Pereira de Miranda, filius Roizii Pereita & D. Annæ de Cunna, a multo tempote tsemens eom febre, nullo in medicis invento samedio, venit & ipſe Lorvanium, bibenſque e memotato vaſculo, euraoſque dicti Miſſam ſuper ſepulcra Reginarum, cum integra ſalute remeavit ad ſe.

Depoſitæ a medicis, 33 Aana Freita, Religioſa, annos nata LXXX. *teſtis* CCVI. dixit, quod Joannis Freire de Andtada, Domino de Bobadilla, ob febrim tertianam a Medicis depoſito, miſit ipſa in theca terram ſepulcralem Reginarum, qua collo ejus appenſa conſecotus eſt ſanitatem, & gratitudioni ergo inviſit eorom ſepulcra. Ipſa etiam Teſtis aſdictiſſima aliquando ob mortem fratris ſui, eumque multis diebus plangens, prævalente atra bile, cæpit vertigine capitis agi, & prope ab in-
C ſania abeſſe, expers rationis: ſeuſitque cerebrum *Et motu motus ſuperatur.* ſibi continuo motu quaſi rotulæ gyrari. Sic affecta, ſe contulit ad ſepulcrum Reginæ Teteſiæ, eique ſe ſubmiſit, implorans malo ſuo medelam; com neſcio quid ei turbationis accidit, tenuitque pes horam dimidiam: tunc accedens a ſepulcro, nihil amplius ſenſit prædictorom malorum, nec aliter, quam prius ſolita erat, afficiebatur. Addit etiam de Emmanuele Mendez, fratre eujuſdam ſoæ famulæ, quod ei, tertiana dudum laboranti, miſeritcom checa terram ſepulcralem, eaqua febrim pepulerit.

34 D. Eliſabetha de Axevedo Religioſa Lorvanii annorum L. *teſtis* CCVII. dixit: eum Eliſa-
Liberatur febribus tertianis, una, betha da Melo, Religioſa monaſterii Olivallesom, tertiana graviter iofirma eſſet, tradidit ei D. Branca Deſa, Monacha Lorvanienſis, de terra ſepulcrali, quam ao ſecum attulerat; & infirma momento illo, quo inde bibit, libera extitit febre ſua. Hæc autem ſcivit Teſtis, quia Religioſa eſt ea d. Monaſterio Olivellarum. De eadem terra miſit D. Gratiæ de Meneſes, ægrotanti *alteri;* Eboræ e ſimili febre cum graviſſimo vitæ diſcrimine: quæ collo ejus alligata ſanam fecit abacta febre. Similiter dicit, miſiſſe Mariam Brandova, Lorvanii Religioſam, de eadem terra ad *tertiur;* fratrem ſuom Antonium Brandova, Conimbricæ non minus periculoſe eu tertiana decombentem: eaque partim in aqua hauſta, partim collo appenſa, cuovalviſſe ægrotom: & hujus rei teſtem eſſe Mariam Brandovaprædictam, *quæ idem teſtatur paulo poſt, Teſtis* CCIX.

35 Eliſabetha de Morais, annorum XXXIV. *quarta,* *teſtis* CCVIII. dixit, neptem ſuam, D. Margaritam de Morais, a duobos annis ex tertiana ægram ad deſperationem medicorum, accepiſſe a ſe miſſam ei aquam ex vaſculo Reginæ ſanctæ, eum terra ſepulcrali mixtam, quam ſimul bibit, ſimol coovaluit. Quod ipſa Margareta, quæ modo hic mootcham agit, præſtito nobis juramento, confeſſa eſt, vesom eſſe. Dixit qooque Eliſabetha, ſororem ſuam Aonam Mendez de
E Erqueira, Conimbricæ octiam ac matrimonio junctam, poſt partom eum multo frigore ac diſcrimine febricitare cœpiſſe: cuiipſa teſtis illico medicata eſt eo, quod modo dictom eſt, aquæ ac terræ amuleto.

36 Maria Brandova, annorum XL. *teſtis* CCIX. *quinta;* *primum depoſuit, quanum. 33. retulimus in D. Eliſabetha de Azevedo teſte* CCVIII. *de fratre ejus Antonio narrata. Deinda de alio ſua fratre, Joanna Brandava, ſubjungit;* quod & iſti, tertiana per annum laboranti, ad collum alligaverit terram ſanctam cum recuperatione ſanitatis perfectæ. *Et concludit dicendo,* eſſe rem vulgatiſſimam publicamque, quod Reginæ ſanctæ curent infirmitates varii generis: quodque miracula, quæ curando faciunt, tam frequentia ſint, ot memoria teneri non poſſint, quia ſunt innumerabilia.

37 *Ut vero nos, hic talia colligentes, nauſeam eorumdem rerum repetitione lectoribus non pariamus, deinceps curationes febrium, quia ſatis frequentes jam retulimus, & quæ ſequuntur, ſimili aliquo modo peracta ſunt, pauci perſtringemus, indicatis fere ſolis curatarum ac teſtantium nominibus, niſi quid ſingulare adjunctum fuerit.* F

CAPUT III.

Proſecutio ejuſdem Summarii.

38 ANna de Olivenza annorum LX. *teſtis* *Curatio ſeptem* CCXI. dixit, Guomasam Peſſoa, bra- *brium per devotionem* chium alterum, ex tubese inflatum ac impedi- *7. Pſalmorum;* tum, gerentem, ſe commendaſſe Reginis cum recitatione ſeptem Pſalmorum per dies triginta, ac tuber illico evanuiſſe; conſciamque ejus rei eſſe Joannam Suarez. *Eadem ipſa* Teſtis, anoono, & Andreas Simois ex loco Chello, multo tempore, febricitantes per ſeptem pſalmos *curati fuerunt, licet depoſiti a medicis faiſſent. Ultimum etiam noviſſe dixit* D. Margaritam de Coſta, & Antonium Barboſa, *tum*

tem-

A *temporis, cum illa curatis contigit*, addimas.

39 Eliſabetha de Caſtro, annorum L. *teſtis* CCXL. *tertianam quadrimeſtrem & ipſa a ſe, appenſa ad collum reliquiarum Sanctarum particula depulit. Tum addit*, quod aliquando e loco ſuperiori lapſa, alterum ſibi fregit crus, raptis minutim oſſibus, & quaquaverſum emicantibus per earum, nec audentibus ei chirurgis manum mediam admovere. Quamobrem deſtituta ope humana, ac ſpe ſurgendi deinceps e lectulo ſuo; quanta potuit fidocia ſanctis ſe commendavit Reginis, & continuo miraculoſe conſecuta ſelutem, ſurrexit & obambulavit, cruribus firmata; & modo ſervit in ſacriſtia. Teſtes etiam ſacti interrogata, citavit D. Margaritam da Coſta, Bernardinam Deſa, Annam Monteira. D. Eleonoram de Norogna Prioriſſam, & Monaſterium univerſum. Adjunxit etiam, quod quotieſcumque dolorem capitis paſſe acceperit terram ſanctam e ſepulcris earumdem Reginarum, mox vacua eſt a dolore.

fractis ex lapſu cruribus

B 40 Paula Caſtoſa annos nata LXV. *teſtis* CCXLI. e monaſterio de Valdemadeiras, ubi tertiana & ſæpe dupliei laborabat ab aliquot annis, ad Lorvanienſe tranſlata, illico ibi terram ſepulcralem e collo ſuſpendit, & ſane ſuit. *Eamdem terram miſit femina*, in pago Aveiro ſimiliter ægrotanti, nomine Eliſabethæ Feja, *& tam terra ſalutem miſit. Tunc ſubdit*, ſcire ſe certiſſime, & publicum atque notorium eſſe, Reginas patrocinari laborantibus a febri quacumque, ac præcipue tertiana; mederi golæ, deſluentibus to illem humoribus cepitis; & apem ferre omnibus, illam implorantibus, de quibus etiam ac de Vita Reginarum earuit liber copioſe ſcriptus, qui cum multis aliis inſtrumentis tempore motis Abbatiſſæ Beetricis a Cuana, flammis archivum conſumentibus, periit,

febrium per terram ſepulcri

ſimulacrorum per ſcalam lapidis ſepulcralis;

C 41 D. Aloyſia da Silva annorum XLV. *teſtis* CCXLII. dixit, quod ægrotante filiolo Antonii Botelli, Prætoris Majoris Villæ-regalis, & Eliſabethæ de Figueira ea vehementi febre, jamque nec loquente amplius, nec oculos aperiente; parentibus vero ipſum veluti mortuum plangentibus; ipſa teſtis dedit eis in reliquiario ſruſtulum lapidis ſepulcralis, eoque pueri collo appoſito, is ſtatim veluti redivivus convaluit. Item dixit, quod D. Aloyſiæ de Goes, Religioſæ ejuſdem monaſterii, diſcipulæ ſuæ, cum ea febre maligna decumberet, ſenſuum uſu deſtituta & veluti moribunda; bibendum dederit e vaſculo porphyretico ſanctæ Reginæ Thereſiæ, voto ſe obſtringens ad jejunandum pervigilio tam ipſius, quam ſororis, feſtorum dierum, & ſingulariter eis ſemper devotem fore; cœpit illico confortari infirma, & paulo poſt perfecte ſana eſſe: uti ipſa quoque jurejurando teſtata fuit.

febricitantium per terram ſepulcralem.

42 D. Margarita de Britto, annorum XXVIII. *teſtis* CCXIV. dixit nepoti ſuo Aloyſio de Almeida, eum longa tertianæ pertinacia luctanti, ſe terram ſepulcralem dediſſe, ipſumque ſanaſſe; poſtea vero iterum eodem malo laborantem eodem iterum remedio curaſſe; præſentibus aut ſcientibus factum D. Aloyſia Goes, D. Magdalena da Vaſconſellos, & Beatrice Nunez ſemina ſecularis. Dixit etiam, eamdem terram, Ulyſſiponem miſſam, collo filiæ Balthaſaris Leitam a tertiana

periclitantis, appenſam fuiſſe, eique ſanitatem reſtituiſſe. D

INTERP. C. J.

43 Bernarda a Conceptione monacha converſa, annos XLV. nata, *teſtis* CCXV. dixit fratrem ſuum, religioſum Ordinis Prædicatorum, Simonem a Cruce nominatum; item quoddam ipſius mancipium, appenſa ad collum terra ſepulcreli, diuturna febre liberatos fuiſſe: ultimoque etiam notum eſſe D. Camillæ & D. Margaritæ Carillæ, *quia viderunt. Tum addit in libro, quem intra die periiſſe, diximus ſupra, etiam conſcripti fuiſſe* reſuſcitationes mortuorum, *& gravium* infirmitatum curationes.

44 Apollonia Franciſca *& ipſa* Converſa, annorum LIV. *teſtis* CCXVI. dixit, bis ſeſe a Medicis derelictam, atque ad portas mortis deductam fuiſſe ea febre hectica; & bis per terram Sanctorum ſepulcrorum ſervaſſe vitam, & recuperaſſe ſanitatem perfectam. Quis ſeiscitam iſtius rei haberet interrogata, reſpondit; Felicitatem d'Oliveria ſibi terram collo appendiſſe, ſed mortuam nunc eſſe, D. vero Eliſabetham de Silva ejus mortuam E habere.

45 Maria Caldeira Religioſa, annos LXII. nata, *teſtis* CCXVII. dixit, quod aliquando ornens ſacellum majus hujus monaſterii, decidit e ſummis ſcalis, quas conſcenderat, impegitque dorſo in angulum altaris, non ſine offenſione grevi per medium ajur. Sic affecta, quo potuit modo, manibus pedibuſque repens, pervenit ad ſepulcra Reginarum, illique ſe ſubmiſit eum magna fiducia, futurum, ut opem ſibi ferrent. Interea dum ibi jacet, rogat D. Franciſcam da Souſa, tunc temporis ædilitiam, & omnium, quæ dicte ſunt, ſpectatricem, nunc vite ſunctam, ut ſibi reciteret ſeptem Pſalmos; quod fecit. Finitis vero litaniis, illa ſe curatam, & dolore liberem ſenſit, redituque ad abſolvendum, quod ſuperetat, ornatum ſacelli, & numquam dolorum amplius experta fuit in parte offenſa. Interrogata vero quinam id ſpectaſſent, dixit, Paulam Braudova jam defunctam, & Paulam Baptiſtam. *Subdit, per appenſam colli terram ſepulcralem, tertiana liberatas fuiſſe*, 1. Rodriguem Fernandez, *famulum Cardinalis D. Henrici*; 2. filiam Joannæ Dinta; 3. filiam Cathatinæ de Cirqueira, & 4 aliam ejuſdem filiolam, *adhuc laſſentem, ſed ahe malo.*

Dorſum; lapſu graviter offenſum

Sub ſepulcris ſibi reſtitutus.

Pollicitus ſalutem.

F

46 D. Eliſabetha de Norogna Religioſa, annorum XXX. *teſtis* CCXVIII. *dixit, per ſimilem appenſionem terræ ſepulcralis ſuam tertianam diuturnam impoſuiſſe* Georgium, filium Dominici Luis ex Penacova: *id autem ſe ſcire*, quia illa erebro ad ſe ferebat mandata parentum, tremens ex febre & vix homini ſimilis: poſtea vero quam acceperat ab ipſe prædictam terram, & collo appoſuiſſet, reverſum ad illam dixiſſe ſoda ſe curatum & liberatum ſoiſſe.

Tumor brachii evaneſcit tacto ſimulo Reginarum.

47 Maria Varella, Monacha Converſa, annorum LX. *teſtis* CCXIX. dixit, tumorem ſibi natum ſuiſſe in brachio dextero, multorum dolorum cauſam, & nullum ſibi quietis reliquiſſe locum: quamobrem adiit tumulos ſanctarum Reginarum, caſque confidenter precata, impoſuit ſepulcris ægrum brachium, & ultimo die hujuſce devotionis ſuæ illud curatum, nulla ſuperſtite cicatrice, meruit gaudens videre.

Pollicitus tertiana cum periculo mortis

A INTERP. C. J.

48 Maria ab Aſſumptione Converſa, annorum XXXV. *teſtis* CXX. dixit, fratrem ſuum Emanuelem in periculo mortis verſatum ex tertiana, particulam lapidis ſepulcralis, ſibi teſti a matre Abbatiſſa datam, appendiſſe collo; & mox vehementiori, quam umquam alias, paroxyſmo febrili inſanire cœpiſſe: ſed illo finito ſibi deinceps fuiſſe, ac ſanitati reſtitutum. *Item ſine tali paroxyſmo, ſimili particula liberatos fuiſſe febri*, filiam prædicti fratris ſui, & aliam ſeminam, *quam non nominat*.

Puella pericli-tatur de vita ſub annum 1555. ſalvatur.

49 Anna Montcira, Religioſa, annos LXXVI. nata, *teſtis* CCXXI. dixit, quod, cum puella eſſet annorum ſeptemdecim, & ex difficili morbo periclitaretur, deſperantibus medicis de vita, ſuſpenderint ſibi e collo terram ſepulcralem: atque ita ſanitas redierit priſtina. Hujus autem rei memorem non ſupereſſe teſtem propter temporis longinquitatem.

Pollicetur alte febrej

50 Beatrix Serveira, femina ſecularis, habitantſo monaſterio, annorum XXXV. *teſtis* CCXXI. ſub eodem numero cum prædicta, dixit, ſe a ſe ipſa abegiſſe rum febri abundantiam ſanguinis & propinquum mortis periculum, potando aquam, terræ ſepulcrali immixtam: atque ejor teſtes eſſa Catharioam de Figueredo & D. Eliſabetham de Silva, valetudinarii ruratricem. Abegiſſe vero a ſorore ſua Aona Serveira, habitante in villa de Eſqueira, tertianam quadrimeſtrem, mittendo ei d. terram, & inchoando ſeptem pſalmos. Nondum enim dimidium conſuetæ devotionis tempur impleverat, cum ſibi ſoror per litteras nuntiavit, a quatriduo ſe febri liberam, & ſine alia ppe humana perfecte ſnam eſſe.

B

51 Eliſabetha, octa rx Botam, puella ſecularis in monaſterio habitans, *cujus ætas non exprimitur*, *teſtis* CCXXII. dixit, non juvantibus medicinis, ſibi in ipſo frigoris paroxyſmo terram ſepulcralem collo appenſam fuiſſe, & febrim ſtatim fugiſſe: conſciis Maria de Freira & Maria Varella.

Ulcus evaneſcit,

52 Paula Baptiſta, Religioſa hujus monaſterii, *teſtis* CCXXIIS. *ſine nota ætatis*, dixit, prodiiſſe ſibi ſub axilla ſiniſtra olcus, magnitudine ovi, afferens dolores acerrimos cum ſolicitudine ac metu, oe cogeretur expetiri manum ebirurgi. Quare confugit ad tumulos Reginarum, refugit illos cum fiducia, & malo ſuo imploravit C opem. Poſtridie autem, rxploratura ulcus, comperit omnino evaouiſſe.

Extremis munitus convaleſcit

53 Andreas Simois de Chello annorum XLIII. *teſtis* CCXXIV. & ſupra citatos ab Anna Olivenza *teſte* CCX, dixit, decubuiſſe ſe annis ab hinc fere ſex, tertiana febre: & copioſo ſanguine caput occupante, co pericul addactum ſoiſſe, ut jam extrema uoctione præpatatur eſſet ad chriſtiane moriendum: quando uxor ſua miſit ad ſororem Annam de Olivenza, qui & pauxillum terræ ſepulcralis ab illa peteret marito ſuo, & precer ejus apud ſanctas Reginas imploraret. Præſtitit uttumque Anna; mittens terram, quam uxoe e mariti collo ſuſpendit: & ordiens devotionem trigintadialem recitatione ſeptem pſalmorum; qua nondum finita, convaluit ex omni parte. Aodreas, & ſtatim convenit ad hoc monaſterium cum uxore ſua Franciſca Iuan, oblaturus ſe ſanctis Reginis, gratiaſque acturor pro recuperata ſanitate: ibidemque curavit miſſam unam celebrari ſupet ſepulcra Reginarum, quæ uſum algaris habent.

D

54 Interrogatur idem Aodreas, cur ad Regipas confugiſſet, earumque terram poſtulaſſet: reſpondit cum ipſe, tum uxor ejus Franciſca Jtian, quæ præſens erat, ſub juramento, quod filiolus ſuus, nomine Antonior, prius patre laboraſſet tertiana cum periculo mortis. Tonr matrem rommendaſſe illum ſanctis Reginis, fama miraculorum, quæ operabantur, incitatam; periiſſe & accepiſſe a Sorore Anoa d'Olivenza terram earum ſepulcralem thecæ incluſam; eamque virum ſuum impoſuiſſe collo ægri filii; qui ſtatim per miraculum bene babuit, & brevi torur convaluit, ex eoque tempore, fluente jam octavo aor nono anno, febrim non habuit. *Et hæc dixerunt cauſam fuiſſe tentandi ſimilia pro parte ejus.* *& filius ejus.*

55 Franciſca Diaz de Avelleira annorum L. *teſtis* CCXXV. dixit, verom eſſe, quod hoc meoſe, Januario tranſacto, filius ſuus, Antonior Medeirus, in univerſitate Conimbricenſi ſtudiis operam dans, inciderit in febrim quotidianam; ideoque medicorum juſſu ſanguis ei inciſa vena quater minutus ſit. Cum vero nihilo malius inde haberet adoleſcens, cœlum mutare, & in patriam, quæ eſt Avelleira, redire jubetur. Eo deductus, & in domo materna acceptor, perrexit ægrotare, ut prius, per menſem fere integrum, quotidie febri rum ſummo frigore recurrente, & affecti corporis virer omnes conſumente; cum d. Teſtir & mater, ſorre monaſterium hoc adieus, & eum ſorore Aloyſia Botella, atque aliis Religioſis ſibi cariſtoribus colloquens, interrogator ab illis, qui ſe baberet filius. Et cogoito ſtatu ejus, auctores matri fuerunt, ut ipſum deduceret ad ſanctas Reginas, iiſque offerret; plurimos per illas febribus liberatos fuiſſe: ſpem conciperet, hunc quoque liberatum iri. *Ægre, quater inciſa vena, debilis admodum hæc bona.* E

56 Retulit hæc filio mater: ſed is viribus diffidens, per ſe aggredi & exequi, quod ſuadebatur, auſus noo fuit. Rediit igitur poſtridie mater in hor monaſterium, referens Religioſis dicta filii, cur non poſſet eo ipſe accedere. Quamobrem dant ei aqoam e vaſculo, ea quo ſancta Regina Tereſia ſolebat bibere, maodantes, ot tribus diebus jejano filio inde potum daret; adduotque thecam cum terra ſepulcrali, collo ejus alligandam. Cum his domum regreſſa mater ad filium, caplicatoi, quid ferat. Et filius quidem cum magna fiducia excepit allata; filia vero ſua, ſoror ipſius, pari eum fidocia terram ei e collo ſuſpendit; ipſa autem Teſtiatriduo manę eidem aquam ſupradictam ad bibendum fudit; hoc ſecuto effecto. Primo die minur acre ſolito ei frigui ac febris fuit, ſudavit minur, ac rediit eibi appetentia; die poſtero remiſſior adhuc fuit febritac tertio via ulla fuit, rrliquente lectum ægro, & cantare incipiente; nec ulla febrir deinceps rediit filio ſuo, perſuaſo, Deum per interceſſionem Reginarum hár ei gratiam ſeriſſe. *quæ potuit adire ſepulcra Reginarum.* F *illata inde terra ſanatio tatim cœpit ſequitur.*

57 D. Eleonora de Norogna, Prioriſſa, *teſtis* CCXXVI. interrogata ſuper depoſitione Eliſabetbæ de Caſtro, a *qua*, *tamquam Teſte* ccat. *citata fuit*, diait, ſe præſentem fuiſſe, cum D. Eliſabetha cecidit, audito quippe fragore, ſtatim acceurriſſe, viſuram, quid rei eſſet; uri etiam alias plures Religioſas. Reperii autem extenſam humi Eliſabetham, fracto crure; partem oſſis, inde *Crus fractum miraculoſe ſolidatum.*

A inde excuſſam; prope jacentem, & cubiculum ſanguine conſperſum; ea quo per aliquot Religioſas delata fuit ad valetudinarium. Scit autem d. Teſtis, veniſſe chirurgos, ut eam curarent, ſed curatam non fuiſſe; nunc autem ipſam ambulare per domum, & ſervire in trichoio ſuam. Audirit vero, ſanam eſſe factam per interceſſionem Sanctarum Reginarum, quibus ſe eam magna devotione atque fiducia commendaverat.

Mancipiũ tertiano liberatur.

58 D. Margarita Carrilla Religioſa, *teſtis* CCXLIX. interrogata ſuper depoſitione Bernardæ a Conceptione, *teſtis* CCXL. quæ tota ei lecta ſuit, dixit, verum eſſe, quod mancipium illud, de quo in depoſitione, frequenter huc veniebat: aliquando autem plane infirmus acceſſit, laborans tertiana: quando Bernarda a Conceptione, ſoror P. Fr. Simonis a Cruce, cujus erat mancipium, ſuſpendit e collo ejus thecam cum terra ſepulcrali Reginarum; dimiſitque Conimbricum, unde venerat. Inde vero poſt dies octo rediit ad

B monaſterium ralens ac forte idem mancipium; dixitque, ſe venire devotionis ergo, gratias actum ſanctis Reginis, quod ſua ei interceſſione impetraſſent a Domino priſtinum ſalutem. Hæc autem omnia aſſeruit d. Teſtis, a ſe viſa eſſe.

Miraculum freſti cruris exaggeratur.

59 Anna Monteira, Religioſa, *teſtis* CCXLVII. interrogata ſuper depoſitione Eliſabethæ de Caſtro, *teſtis* CCXS. *eam confirmavit, non ſecus, ac eam confirmaverat memorato num.* 56. *Eleonora de Norogna teſtis* CCXLVI. *addiditque hæc notabilia*, quod coram viderit *miſera Eliſabetha cras ita confractam, ut oſſa ejus non tantum eminerent extra carnem, ſed etiam* penetrarent tibialia, quæ habebat ex camuzzo albo: *quod* ſublevaverint oſſicula quædam, ſparſa per terram: *quod* deſperantibus curationem, & eam tentare non audentibus chirurgis, curatu ſit nec opinato: *quod modo ambulet*, erure officium ſuum faciente ſine ſiſtula, perpetuo quodam miraculo.

C

Eximio Comitis de Mira, alibi relato,

60 D. Eliſabetha de Norogna, Religioſa, annorum XXIV. *teſtis* CCXXIX. dixit, ſcire ſe, quia vidit atque audirit, quod D. Sanctius de Norogna, Comes de Mira, frater ſuus, gravitſime laboravit ea febre tertiana, paroxyſmis ejus horas XXI. durantibus; quæ deinde in quartanam verſa eſt cum præſenti vitæ ipſius periculo. *Sed de his, & curatione fratris ſui eadem Teſtis depoſuit infra in examine anni* MDCXXXIV. *annos tum nata* XL. *relata in depoſitionibus Teſtis* I. *Cap.* VII. *ubi reliqua hoc factientia legi poſſunt. Citat tamen hic etiam factis teſtem* D. Julianam de Lara, Comitiſſam de Mira fratrium ſuam.

& Dominici Prioris per eſum Sacchari terra ſepulcrali conſperſi,

61 Dixit præterea, Dominicum Joanois, Priorem eccleſiæ Mortaugræ, tam acri tertiana laborantem, ut judicio medicorum moriturus eſſet brevi, niſi ſublevaretur, veniſſe in hoc monaſterium: ibi vero tantum incrementi habuiſſe febrim, ut ſe ad mortem obeundam diſponeret. Tunc porrecti ſunt illi aliquot boli facchari rubei, conſperſi terra ſepulcrali Reginarum, quos manducavit, ac ſtatim malum diſpulit, numquam deinde reverſum. Id autem ſcirit d. Teſtis, tam quia nepos quidam d. Prioris fuerat famulus cognatæ ſuæ Comitiſſæ de Mira, a qua crebro ferebat litteras ad monaſterium; tum quia, ioſpectante ſe, porrecta infirmo terra fuerat modo prædicto: & in confirmationem D dictorum ſuorum nominavit D. Aldonſam Deſa, quæ bolos infirmo porrexerat; *atque his ſequitur.*

INTERP. C. J.

62 D. Aldonſa Deſa, Religioſa, annorum XL. *teſtis* CCXXX. interrogata *ſuper depoſitionibus modo dictis Eliſabetha de Norogna tamquam teſtis* CCXXIX. *de curationibus factis in Priore Dominico Joannis, atque in D. Sancio Comite de Mira: item de curatione facta in filio Dominici Luis de Penacova, quam eadem Eliſabetha de Norogna depoſuerat, ut teſtis* CCXVIII. *confirmavit omnia, expreſſe referens, de primo quidem, quod* eum vidit infirmum; *quod* ipſa ei dedit manu ſua memoratos bolos; *quod* mox viderit eumdem ſanum, non reverſa febri octo proxima, qua aliquin juxta curſum ſuum reverti debuiſſet; nec reverſa deinceps. *De ſecundo autem, quod adfuit, ac vidit, quando D. Eliſabetha ei miſit terram ſepulcralem; quodque* audierit ex ore ipſius D. Sancii de Norogna, & D. Juliannæ de Lara, Comitum de Mira, febrim ab ægro corpore depulſam fuiſſe, ſimul atque terra prædicta ei applicata fuit. *De tertio vero*, quod vidit, terram ei mitti ab eadem D. Eliſabetha; ipſumque infirmum poſtea vidit recte valentem.

confirmatur teſtis 230.

E

Deſtructa ſanitas ſub ſepulcris vacuperata fuit.

63 Aloyſia Joanna, femina conjugata, habitans hic Lorvani, annorum XL. *teſtis* CCXXXI. *& ultima hujus ſummarii*, interrogata ſuper depoſitione mariti ſui Antonii Eſteves (*deſideratur illa in hoc codice*) quæ ei lecta fuit, dixit, veram eſſe; ſubdiditque, ſe illum ridiſſe infirmum ſpatio ſex ſeptemve menſium ex vehementiſſima tertiana; eaque adeo exhauſtum fuiſſe viribus, ut nec incedere, nec loco movere ſe poſſet, judicio omnium morti propinquus. Inter hæc, conſilio priorum hominum conſtituit in auxilium advocare ſanctas Reginas, & febrim ſub earum ſepulcris quinques expectare. Et primum quidem, quod eo conceſſit, febrim ſenſit tam acrem, ut numquam magis: ſecundum vero, multo leviorem experta fuit: tertium autem, nullam umnino habuit, nec habuit poſtea. Atque hæc omnia ſcire ſe dicebat, quia viderat oculis ſuis, jurans, maritum non aliter conſecutum fuiſſe ſanitatem, quam interceſſione Sanctarum Reginarum, & manifeſto miraculo.

F

CAPUT IV.

Proceſſus anno MDCXXXIV. *auctoritate Ordinarii formatus; & legitima ejus formandi petitio, & conceſſio.*

Præfatio Benedicti de Almeida Deputati ad hunc Proceſſum formandum.

64 BEnedictus de Almeida, Archidiaconus Conimbricenſis, Deputatus a Sancto Officio, Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Conimbricæ, ibidemque & in toto Epiſcopatu Proviſor pro Dominis Capitularibus Sede vacante, omnibus, præſens inſtrumentum viſuris, ſalutem in Jeſu Chriſto, Salvatore noſtro. Notum facio, quod ea parte matris Abbatiſſæ, aliarumque Religio-

INTERP. C. J. *cujus Actæ hic ſequuntur,*

A ligioſarum Monaſterii Lorvanenſis, hocce in Epiſcopatu poſiti, Memoriale porrectum fuit venerabili admodum Capiculo Cathedralis eccleſiæ civitatis hujus, ut authenticarentur vita, & Miracula Reginarum D. Thereſiæ, & D. Sanciæ, quodque Ven. Capitulum dictæ Cathedralis Decretu ſuo mihi commiſerit executionem contentorum in d. Memoriali, vi cujus Acta in præeſſum adducta fuerunt; & eorum copia de verbo ad verbum eſt, ut ſequitur.

Memoriale Monialium Deputate porrectum per Procuratorem cauſæ,

65 Anno a nativitate Domini noſtri Jeſu Chriſti MDCXXXIV. die IV. menſis Martii, in hac civitate Conimbrica, in domo Archidiaconi Benedicti de Almeida, Deputati a Sancto Officio, & Proviſoris hujuſce civitatis, & epiſcopatus; per Reverendum Patrem Fr. Joannem de Almeida, Religioſum Ordinis Sancti Patris Bernardi, Capellanum monaſterii Lorvanenſis, & Procuratorem ptu hac cauſa, porrectum fuit præ-

B dicto Proviſori Benedicto de Almeida ſcriptum Memoriale d. matris Abbatiſſæ, & plurium Religioſarum d. Monaſterii, una cum Decretu ei ſubneau, Dominorum Capitularium Cathedralis Eccleſiæ d. civitatis ſede vacante: per quod ſupplicat nomine d. Abbatiſſæ, & Religioſarum, ut acceptaret d. Memoriale pro cauſa, & effectu Beatificationis, & Canonizationis Domarum Reginarum Thereſiæ, & Sanciæ (ad ipſum enim tamquam Ordinarium, id pertinere) quia erat æquum, & honeſtum, tam per ſe, quam per Articulos, quos offerret Procurator, pro interrogandis Teſtibus ad perpetuam rei memoriam, pro felici exitu d. Canonizationis dd. Reginarum.

ab ipſo acceptatur, declarando eidem, ſe judicem eſſe competentem.

66 Quod Memoriale ei præſentavit in præſentia Antonii Marquez Scholaſtici, & famuli d. Proviſoris; atque Joannis Ferreira, nati Lorvanii; ſimul etiam præſentans catalogum Articuloeum, juxta quor interrogandi erant Teſtes. Cumque vidiſſet Memoriale d. Proviſor, ipſum

C acceptavit, quia erat æquum, & honeſtum, & pronunciavit ſe eſſe Judicem competentem, tamquam Ordinarium, in executione d. Memorialis, juxta formam, & commiſſionem, ſibi datam a ven: Capitulo civitatis Conimbricenſis Sede vacante: de quibus omnibus mandavit fieri hunc Actum, quem ego ſcriba, & Notarius firmavi, cum ipſo ac Teſtib. Emmanuel d'Abreu, ſcriba Archidiaconi Eccleſiaſtici d. civitatis, & Notarius Apoſtolicus ea approbatis, hoc ſcripſi ad inſtantiam d. Patris Fr. Joannis d'Almeida Procuratoris in hac cauſa, & juſſu d. Proviſoris, & me ſubſcripſi. Emmanuel d'Abreu, Benedictus d'Almeida, Joannes Ferreira, Antonius Marquez. *Sequitur modo aliud Memoriale, porrectum a Monialibus Abbati ſuo Generali, ſupplicantibus, ut facultatem concedat inchoandi cauſam Canonizationis Reginarum Thereſiæ, & Sanciæ.*

Memoriale oblatum a Monialibus ſuo Abbati Generali.

67 Reverendiſſime Pater noſter. Exponunt D. Abbatiſſa, & reliquæ omnes Religioſæ monaſterii S. Mariæ Lorvanii, poſiti in epiſcopatu Conimbricenſi ſub obedientia Reverendiſſimæ Paternitatis veſtræ; quod, conſiderantes multiplicia beneficia, & gratias ſingulares, quæ idem monaſterium obtinuit u Domnabus Reginis, dum viuere, Thareſia & Sancia, filiabus Regis Sancii, hujus nominis Primi; quæque nunc qualibet fere hora obtinent per illarum intercelſionem a divina manu; decreverint in Capitulo ſuo in gratiarum actionem ſatagere, ut a ſummo Pontifice earumdem Beatificatio & Canonizatio impetretur. Quoniam vero abſque auctoritate Reverendiſſ. Par. veſtę, opus tam æquum ac pium nequeat optatum conſeqoi finem, ſupplicant Paternitati veſtrę Reverendiſſimę, ut ſibi concedere dignetur facultatem curandi d. Beatificationem & Canonizationem; eumque in finem perag antur auctoritate Ordinarii in d. Monaſterio, qoę neceſſaria ſunt, atque admittantur Religioſę ad jurandum in hoc caſu, & ſibi caſtitatem, ac gratiam preſtitam putabunt.

D *Præſentibus facultatem inchoandi cauſam Canonizationis.*

68 *Hoc Memoriali, quod iuxta anno 1634. ſcriptum fuerit, ſequenti tenore reſcripſit die 12 Januarii ejuſdem anni Abbas Generalis, optatam facultatem concedens:* Frater Antonius a Paſſione D. Abbar monaſterii S. Mariæ de Alcobaſia, Generalis, & Reformator omnium ſuæ Congregationis in hiſce regnis Luſitaniæ, & Algarbiæ, conſideratis rationibus, quas mater Abbatiſſa, & aliæ omnes Religioſæ cuoventus noſtri Lorva-

E nienſis, Conimbricenſis diœceſis, allegant in ſuperſcripto Memoriali ſuo, ad tractandam Beatificationem, & Canonizationem Domarum Reginarum Sanciæ, ac Thereſiæ filiarum Regis Sancii, iſtius nominis in hoc regno primi, concedimur ipſis facultatem curandi d. Beatificationem, & Canonizationem de ſanctitate illarum, & faciendi auctoritate Ordinarii omnia, quæ ad id neceſſaria ſunt, eumdemque in finem juramento firmandi, quæ ad interrogata reſpondere ſunt Moniales. Datum in hoc noſtro monaſterio de Alcobaſia die 21. Januarii MDCXXXIV. Doctor Fr. Paulus Brandaour Secretarius Reverendiſſimæ Paternitatis ſuæ hæc ſcripſi. Fr. Antonius a Paſſione, Abbar Generalis.

quem Abbas concedit.

69 *Hiſce acceptis, aliud Memoriale expediunt ad Capitulum Conimbricenſe, Sede vacante; quo* caponunt Mater Abbatiſſa monaſterii Lorva-

F nienſis, & eunctæ ejuſdem Religioſæ; quod in dicto monaſterio ſuo ſepulta ſunt corpora Dominæ Thereſiæ, Reginæ quondam Legionis, & Galeciæ, Fundatricis dicti Monaſterii; nec non Domnæ Inſantis Sanciæ, Fundatricis conventus Cellarum: quæ omnes ſorores, ac filiæ, ex legitimo thoro Regis Luſitaniæ Sancii primi, & Domnæ Dulciæ Reginæ, fuerunt monachæ profeſſæ Ordinis glorioſi Patris S. Bernardi; & dederunt, in vita quidem grandia ſanctitatis indicia; poſt obitum vero clarum multorum miraculorum ſplendorem, quæ Deus ad invocationem illarum operatus eſt.

Memoriale earumdem Monialium Ordinario ſuo ſupplicantium.

ut Teſtes ſuper ſanctitate & miraculis examinet.

70 Quapropter cupiunt Oratrices ad gloriam, & laudem Dei ejuſque ſanctæ Eccleſiæ, agere de Beatificatione, & Canonizatione dd. Sanctarum; cumque ut agere poſſint, neceſſario confici debeat ſummarium Teſtium ad perpetuam rei memoriam, ex quo conſtet de vita, ſanctitate, & miraculis dd. Sanctarum, Reginæ atqoe Infantæ; uti & de integritate corporum earumdem poſt ſpatium quadringentorum annorum, ex quo ſepulta fuerunt; ſupplicant Dominationibus veſtris tamquam Ordinario ſuo, Sede vacante, ad ſe ut mittant, qui Summarium de ſupradictis conficiant, atque examinent Teſtes præſentandos juxta Articulos, quos offerunt;

ut pec

A ut per d. Summarium magis juridice procedere, & ſupplicare Sanctitati Suæ poſſint, ut mander per ſuos Delegatos ſumi plenam informationem pro Beatificatione dd. Domnarum: & gratiam accipiat. D. Agnes de Norogna Abbatiſſa. *Audita & exaudita a Capitulo ſupplicantium preces, hoc ejus Decretum obtinuerunt:* Proviſor ooſter conficiat hoc Summarium, atque examinet Teſtes præſentandos, uti ſupplicant Oratrices, ſumptibus monaſterii. In Capitulo die xv. Februarii MDCXXXIV. Archidiaconus Julianus Pigneiro.

quod mandet committatur D. Proviſori Capituli

75 *Obtento iſthoc Capituli Decreto, Procuratorum cauſa ſua inſtantes Moniales Patrem Joannem de Almeida, Confeſſarium ſuum, hoc inſtrumento.* D. Agnes de Norogna Abbatiſſa hujus regalis conventus S. Mariæ Loreanı in diſtrictu

B civitatis Conimbricenſis, & aliæ Religioſæ Conſiliariæ, ſubſcriptæ, inſtituimus noſtrum ſufficientem Procuratorem, cum facultate ſubſtituendi unum, aut plures Procuratores, cum libera, & generali adminiſtratione, P. Fr. Joannem de Almeida, Confeſſurium noſtrum; ut nomine noſtro, & omnium Religioſarum hujuſce conventus faciat omnia requiſitu, quæ neceſſaria videbuntur, coram D. Proviſore hujus Epiſcopatus, ad movendum Sanctitatem Suam, ut ia gratiam regni hujus, & ſpecialiter hujus concurſus, ac populi ſupradicti, beatificet atque canonizet illuſtriſſimas Domnas Reginam Thereſiam atque Iſabellam Sauriam; quarum corpora in eccleſia hujus noſtri monaſterii quieſcunt.

Conſtituunt Moniales Procuratorem in cauſa Canoniz. Joannis Almeida

75 Quamobrem concedimus d. Procuratori noſtro in ſolidum, & cuivis Subſtitutorum ejus facultatem neceſſariam jurandi noſtro nomine quodlibet licitum juſjurandum; & quidquid factum atque requiſitum per d. Procuratorem noſtrum, aut per quemlibet alium Subſtitutorum ejus factum requiſitumve fuerit, nos perpetuis temporibus habitoræ ſumut pro bono, firmo & valido; eaque de cauſa obligamus bona noſtra, & eorum reditus, tum præſentes, tum futuros. Datum in hoc noſtro conventu die vi. Martii MDCXXXII. D. Agnes de Norogna; D. Maria de

C Sooſa, Depurata; D. Eliſabetha de Norogoa, Prioriſſa; D. Paula de Caſtelbranco, Deputata; D. Magdalena de Vaſconſellos, Sacriſtana; D. Eliſabetha Coelha, Sacriſtana; D. Agnes de Caſtro, Deputata; D. Philippa de Silva, Major Domus; D. Aluyſiu da Britto, ſcriba d. conventus has feci; Bernarda Monteira Soppriorıſſa.

cum facultate ſubſtituendi ſibi alium.

76 *Ridno autem, videlicet* IV. *Martii ejuſdem anni Capitulum Cathedralis Eccleſiæ in executionem Decreti ſui, die* XV. *Februarii facti, & hoc paulo ante relati, expediverat Commiſſionem, qua concedit Proviſori ſuo Benedicto de Almeida facultatem accedendi ad monaſterium, faciendi proceſſum, eligendi Notarium, & alia, ut ſequitur,* Nos, Decanus, Dignitates, Canonici, Capitulum ſanctæ Cathedralis Eccleſiæ Conimbricenſis, per præſentes committimus D. Archidiacono Benedicto de Almeida, Fratri noſtro, Deputato ſancti Officii, noſtro Proviſori; ut perſonaliter confeſtat ſe ad monaſterium Lorvanenſe; quod prope abeſt ab hac civitate Conimbricenſi, faciatque Summarium, & inquiſitiones circa ſanctitatem, & virtutes Dominarum Reginarum Thereſiæ atque Infantæ Sanciæ, ſororis ejus; quarum mentionem faciunt in ſuo Memoriali, his iacloſo (*& ſupra num. 68. relato*) quod incipit, Exponunt Mater Abbatiſſa &c. Faciet autem præmiſſo in forma juris: & concedimus ei facultatem eligendi quem ex his Notariis Apoſtolicis ea approbatis bojuſce Epiſcopatus, qui ſcribat d. informationes: prius tamen quam ſcribere incipiat, præſtabit juramentum in manus d. Domni Proviſoris, ut cum veritate, & fidelitate ſcribat d. informationes. Qua de re ſcriptoru confecietur, per utrumque firmata. Datum Conimbricæ in Capitulo, ſub noſtro ſigno, & ſigillo, hoc die IV. Martii MDCXXXII. Archidiaconus Julianus Pigneiro Notarius de mandato Capituli ſcri d. Commiſſionem. Benedictus Pereyra de Mello, Decanor; Aechidiaronus Julianus Pigueiro; D. Georgius de Caſtro; D. Georgius Cordeiru; Archidiaroous Gondiſalvus Leitam de Mello; Didacus Ribero; Sebaſtianus Cabral; Paoraleon Rodriguez Parbecho.

D INTERP. C. J.

& Notarii eligat qui juret ſe fideliter ſcripturum.

E

74 *Sequitur deputatio Notarii, & Curſoris cum juramento per eos præſtito, quod fideliter munus ſuum obituri ſunt.* Die VI. Martii anni MDCXXIV hoc in loco Lorvanii in hoſpitio monaſterii, præſente Archidiacono Benedicto de Almeida, Proviſore dicti Epiſcopatus Conimbricenſis, compariut coram ipſo R. P. Fr. Joannes de Almeida, Procuratur in hac cauſa; eique exhibuit catalogum teſtium, qui depoſituri ſunt de miraculis Domnarum Reginæ Thereſiæ, ac Principiſſæ Sanctæ ſororis ejus, de quarum beatificatione & canonizatione agitur: ſimul etiam rogavit eum, ut procederet in hac cauſa, utque ſibi deputaret Notarium, qui acta conſcriberet; Curſoremque, qui teſtes citaret: ac ſtatim d. Proviſor acceptavit d. catalogum, & nominavit ſcribam in hac cauſa Emmanuelem d'Abreu Notarium Apoſtolicum approbatum per Ordinarium hujuſce Epiſcopatus, & juſſit ipſum jurare ſuper quatuor ſancta Evangelia; eaque manu dextera tangentem, ac jurantem deputavit ad ſcribendum in hac cauſa bene, & cum veritate; quod ille ſe ita facturum promiſit. Similiter deputavit Curſorem, qui citaret teſtes, aliaque præſtaret in hac cauſa, Antonium Suarez, ſarrurem natum, ac habitaotem in hoc loco Lorvanii, quem pariter juſſit jurare ſuper ſanctu Evangelia; quæ is tetigit manu dextera, & jure jurando promiſit ſe diligenter, ac fideliter functurum munere ſuo. Hiſce præſentes adfuerunt teſtes, Joannes Ferreira, incola hujus loci; & Antonius Marquez, famulus d. Proviſoris; eorum quibus teſtibus, rogatu ſimiliter d. Patris Procuratoris, mandavit d. Proviſor hæc Acta tradi d. Notario, & hocce inſtrumentum fieri, quod formavit cum ipſo, eum teſtibus, & Curſore, & me cum Emmanuele d'Abreu Notario Apoſtolico, qui hæc ſcripſi. Benedictus d'Almeida, Emmanuel d'Abreu, Antonius Suarez, Antonius Marquez, Joanaes Ferreira.

D. Proviſor deputat Notarium atque Curſorem,

qui & juramentum requiſitum præſtant.

F

75 *Eodem die* VII. *Martis & anno* MDCXXIV. *Lorvanii in hoſpitio monaſterii coram Proviſore Benedicto d'Almeida comparuit P. Fr. Joannes d'Almeida Procurator in hac cauſa; præſentavit ei catalogum teſtium, & articulorum, ſuper quibus illi interrogandi eſſent; ac petiit, illos per Curſorem, qui præſtus adrat, citari ad teſtimonium*

Commiſſio Capituli Coumbr. ut Proviſor ſuus faciat Summarium,

Offerunntur nomina Teſtium examinandorum, & Articuli ſuper quibus proponendi

per-

A *perhibendum; nec non aſſignari loca, & horas,*
INTERP. C. J. *quibus citati teſtes interrogarentur. Atque fieri*
præcepit Proviſor, volens prædictam catalogum his
Actis inſeri; ac teſtes per Curſorem citari: aſſigna-
vit quoque loca examinis, Lorvanii quidem, pro
& loca ut tempora pro examine faciendo aſſignatur. *Monialibus, & in monaſterio habitantibus, cratec,*
ubi Profeſſionem emittunt; & pro ſecularibus ex-
ternis, Eremiterium S. Sebaſtiani: Conimbricæ
vero pro Monialibus monaſterii Cellarum, ſimiliter
cratec, ubi profitentur; & pro ſecularibus eccle-
ſiam Cathedralem ejuſdem civitatis. Tempus au-
tem examinis faciendi deſignavit omnes hebdomadæ
dies, quæ non fuerint feſtæ. Jam vero Articuli,
teſtibus proponendi, ſunt acta ſequentes:

Articuli ſunt acta. 76 I. An ſciant, Domnas Reginas Sanciam ac Thereſiam natas eſſe ex legitimo matrimonio Sancii I. Regis Luſitaniæ, & Reginæ Dulciæ uxoris ejus: & quomodo id ſciant.

II An ſciant, ipſas dum viverent, ſignis dediſſe ſanctitatis, & vitæ exemplaris: & an de iis ſit vox & fama publica.

III An ſciant, eaſdem poſt obitum ſuum operatas eſſe miracula aliqua, per quæ verificata ſit
B prædicta ſanctitatis fama: & quomodo ea ſciverint.

IV An ſciant, corpora earum ſepulta fuiſſe Lorvanii ab annis amplius quadringentis; & an ſint integra in ſepulcris ſuis: & quomodo id ſciant.

V An ſciant, priuſquam vita fungerentur, evenifſe aliquid miraculoſi.

VI. An ſciant illas ab hiſtoricis, aut aliis ſcriptoribus, in libris impreſſis, nominatas fuiſſe ſanctas, & a quibus.

VII. An ſciant dies, quibus obierunt, anniverſario cultu in honore fuiſſe. Item, an imagines earum impreſſæ ſint, aut depictæ.

VIII. An ſciant, multos homines illas particulari affectu, & veneratione proſequi, & ſe illis, veluti ſanctis, commendare. Præterea exhibeant ad talia probanda, epitaphia ſepulcris earum inſcripta; ac proteſtentur Oratrices, ſe
C portecturas ad ulteriorem probationem alios libros, inſtrumenta & documenta, quorum notitiam habæ fuerint.

77 *Poſt has nominatim enumerantur teſtes plu-*
rimi, qui anno MDCXXIV. *diebus* VII. *&* IX. *Mar-*
tii; item VI. VII. *&* VIII. *Julii, legitime citati a*
Curſore Antonio Suarez, Lorvanii coram Proviſore
Benedicto d'Almeida, & Notario, Emmanuele d'Abrea præſtiterunt (pars ad cratec monaſterii, uncia nempe ejus; pars in eremitorio S. Sebaſtiani, videlicet ſeculares) juramentum talibus manu dextera ſacroſanctis Evangeliis, veritatem dicturos ad omnia, quæ interrogarentur circa miracula Dominarum Sanciæ, ac Thereſiæ. Similiter actum eſt Conimbricæ, ubi ab eodem Curſore citati teſtes alii, diebus XIV. *Julii ad cratec monaſterii Cellarum, &* XVII. *in cathedrali eccleſia, ſimili modo juraverunt talibus Evangeliis, ſe veritatem dicturos.*

D

CAPUT V.

Teſtes, qui in ſequenti Proceſſu depoſuerunt, continuata ſerie propoſiti, ut facilius citari, ac inveniri poſſint.

78 TOtum examen *Teſtium* peractum fuit *intra annum* MDCXXIV. *partim Lorvanii, partim Conimbricæ. Examinatorum nomina, ætatem, & conditionem ordine temporis, quo examinati fuerant, & referuntur in Actis publicis, hic pramittam cominuata ſerie: ut commodius citari a me per vocem* Teſtis I. II. *aut* III. *& inveniri facilius a lectoribus poſſint. Sunt itaque*

I D. Magdalena de Vaſconſellos, & Silveira, Religioſa Lorvanii annorum L. *Eadem deponit* E *iteram, ut Teſtis* VI. XIII. XXVII. XXXIV. L. LIV. LXXI. LXXVIII. CLVIII.

II D. Joanna de Guerra Religioſa annorum LX.

III Beatrix Silveira, ancilla ſacriſtiæ ann. L. *Eadem eſt Teſtis* XVI. LXVII.

IV Eliſabetha Baptiſta, Converſa, annorum amplius LX. *Eadem redit, ut Teſtis* XVII. *&* LXXX.

V D. Violanta de Lima, Religioſa, ann. XXXVIII.

VI D. Magdalena de Vaſconſellos, *eadem quæ prima.*

VII D. Magdalena de Maura Relig. ann. XLV. *Iteram deponit ut Teſtis* XLII. LXXXII.

VIII Eliſabetha d'Andrade, vidua Dominici da Fonſeca Licentiati in jure canonico, ann. plus quam L. F

IX D. Catharina de Carvallal Relig. ann. XL. *Redibit illa, ut Teſtis* XXXIII. XLI. CLIII.

X D. Eliſabetha de Acuña Relig. ann. XXXVI.

XI D. Agnes de Norogna, Abbatiſſa Monaſterii ann. LVIII. *Teſtatur etiam* CLXVIII.

XII D. Paula de Caſtelbranco Relig. ann. LII.

78 *Et hæ quidem examinata fuerunt* die VIII. Martii ad cratec monaſterii Lorvanenſis. Die vero X. *ibidem loci fuerunt audiri ſequentes; quorum duo primi referuntur in codice, quo utor, ſub numero* XIII. *quod itidem ſit infra pluries, ſub numeris videlicet* XLIII. LXVI. CXLI. CXLV. CLXXIX CLXXIV. CXCV. CCXII. *atque errore Notariorum. Nos autem eoſdem errores hic ſequimur, ne tota alioquin ſerie deinceps a codice aberremus. Sic igitur Teſtes*

XIII D. Magdalena de Vaſconſellos, *quæ &* I.

XIII Angela ab Incarnatione, ſerva ann. L. *Eadem recurrit ut Teſtis* XXV. LXVII.

XIV D. Vincentia de Acuña Relig. ann. LXX.

XV Maria de Figueiredo Relig. ann. LXXV.

XVI Beatrix Silveira, *quæ etiam Teſtis* III.

XVII Eliſabetha Baptiſta, *ſupra Teſtis* IV.

XVIII Maria de Miranda Relig. ann. L. *Denuo teſtabitur* LXIV.

XIX Eliſabetha de Miranda Relig. ann. XL. *Recurret hæc ut Teſtis* XXIII.

XX Aloyſia de Amaral Relig. ann. XXIV. *Teſtatur iterum* CLXX.

XXI Antonius da Rocha, ex urbe Porto epi-

bata,

A bata, habitans Lorvanii ann. xxx.
xxii Victoria Ivan, vidua Igontii Eſtaves, ann. xiix. *Deponit iterum* xcvi. cxv. clxv,
xxiii Eliſabetha Domioguer, vidua Dominici Fernandex, ann. lx.
xxiv Catharina Acunez, uxor Antonii Simois, ann. xxvii.
xxv Vincencia de Mello, uxor Antonii da Rocha, ann. xxxvii.
xxvi Maria Ares Relig. ann. l. *Recurrit eadem* liii. *&* lx.
xxvii Magdalena, *qua &* i. *Teſtis*.
xxviii Paola Cabral Relig. ann. xl. *Deponet iterum* lxv. lxx. clii.
xxix D. Eliſabetha de Britto Relig. ann. l.
xxx D. Cæcilia de Caſtro Relig. ann. xxxix. *Eamdem videbimus* xlv. lxxix.
B xxxi Sebaſtiana de Lima Relig. ann. lx. *Recurret* lxii.
xxxii *Eadem*, *qua* xix. Eliſabetha.
xxxiii *Eadem* Carvallal, *qua* xx.
xxxiv D. Magdalena, *eadem cum teſte* i.
xxxv *Eadem qua ſupra* xiii. de Vaſconſellos.
xxxvi Joiona Varella, ſerva monaſterii, ann. lxx. *Infra deponit, ut* xlvii.
xxxvii Philippa da Sa, Relig. ann. lx.
xxxviii D. Maria Anna de Silva Relig. ann. xxx
xxxix De Eliſabetha de Norogna, Relig. ann. xl. *Infra iterum* xlix. lxiii. lxvi. clxxi.
xl D. Maria de Alcocaſtri, Relig. ann. xxxvii. *Statim redit* xliv.
xli *Eadem*, *Teſtis* ix. De Catharina Carvallal.
xlii D. Magdalena *teſtis* vii.
xliii *Supra Teſtis* xxvi. *Iterum hic in Codice noſtro duplicatur numerus* xliii.
xliii Supra ix. D. Catharina.
xliv D. Maria Alencaſtre, *eadem qua* xl.
C xlv *Supra* xxx. D. Cæcilia de Caſtro.
xlvi Antonia Carreira Relig. ann. lx.
79 Die xv. Martii *eadem loco ad crates eccleſiæ Lorvanii depoſuerunt*.
xlvii Bernarda a Conceptione, Converſa, ann. lxxx
xlviii Feliciana de Carvallo, Serva monaſterii ann. xl.
xlix *Supra* xxxix. De Eliſabetha da Norogna.
l D. Maria de Vaſconſellos & Silveira, *eadem intelligitur*, *qua Teſtis* i. Magdalena.
li Eliſabetha Moreira, ſerva monaſterii ann. xxviii. Redibis lxi. *&* clxvii.
lii Eliſabetha Brandoa, Relig. ann. amplius lx. *Iterum deponet* lxxvii.
liii Maria Ares, *qua &* xxvi.
liv *Supra* i. Magdalena.
Eodem die xv. Martii in eremitorio S. Sebaſtiani Lorvanii *fuerunt examinati*.
lv Catharina Nunez, Maritata per verba de futuro (hæc latina ſic habet codex) cum Antonio Feroandex, ann. xxv.
lvi Eliſabetha Fernandex famula monaſterii, ſed extra illud habitans io loco S. Mametis, parochiæ hujus monaſterii, ann. lx. *Recurrit, ut teſtis* cvii. *ubi ſe præterea dicit uxorem Aloyſii Franciſci; qui etiam ipſe ſequitur teſtis* cxlv.
lvii Eliſabetha Fernandex, innupta, habitans D
Lorvanii, ann. lx. INTERP.
lviii Simon, habitans in monaſterio Lorva- C. J.
nicoſi, juvenis ann. xviii.
lix Eliſabetha Gomez, uxor Emmanuelis Rodriguez, ann. lx.
Die xvi. Martii Lorvanii ad crates monaſterii *examen ſubierunt*.
lx Maria, *eadem qua ſupra* xxvi.
lxi *Supra* li. Eliſabetha.
lxii Sebaſtiana, *teſtis etiam* xxxi.
lxiii Eliſabetha, *qua eſt* xxix.
lxiv *Supra* xvii. Maria de Miranda.
lxv Paola Cabral. *vide* xxviii.
lxvi Eliſabetha de Feria, Relig. ann. lx.
lxvii Angela ab Incarnatione, *teſtis* xiii. *ſecundo loco*.
lxviii *Supra* iii. Beatrix.
lxviii D. Maria de Britto, Relig. ann. l. *Eadem infra* clvii.
lxix Catharina de Vega, Relig. ann. lxx.
lxx *Supra* xxviii. Paola. E
lxxi Magdalena, *qua &* i.
lxxii Franciſca Ferreira, Relig. ann. xxii. *Recurret* lxxviii.
lxxiii Irena Fernandex, ſerva hujus monaſterii, ann. l.
lxxiv Maria de Angelis, ſerva Mauræ hujus Monaſterii, ann. lx.
lxxv D. Eliſabetha Coelha Relig. ann. lx. *Eadem* cliv. *&* clxv.
lxxvi *Supra* xxxix. D. Eliſabetha.
lxxvii Eliſabetha Brandoa *qua ſupra* lii.
lxxviii *Supra* i. *ſupe dictu* Magdalena Vaſconſellos.
lxxix D. Cæcilia de Caſtro, xxx.
lxxx *Supra* iv. Eliſabetha Baptiſta.
lxxxi Licentiatus, Joannes Nuguaira, Presbyter ann. xl. F
81 Die xviii. Martii *iterum ſe examini Lorvanii ad crates monaſterii*.
lxxxii D. Magdalena de Moora, *qua eſt teſtis* vii
lxxxiii D. Antonia Coelha, filia Doctoris Antonii Coelho de Carvallo, Conſiliu Ulliſiponenſis; in hoc monaſterio habitans cauſa educationis, annorum amplius xii.
lxxxiv Maria Anna Suarez, ibidem cauſa educationis habitans, filia prædicti Antonii, annorum xiv.
lxxxv Marianna de las Neves, famula D. Mariæ Annæ Contigua, annorum xxiv.
lxxxvi Catharina de las Neves, habitans in monaſterio ann. lx.
lxxxvii *D. Philippa da Silva Relig. ann.* xliv.
lxxxviii *Supra* lxii. Franciſca.
lxxxix Catharina Cardoſa, ſerva Monaſterii, ann. xxxi. Eodem die xvii. Martii *examinata fuit in templo S. Sebaſtiani teſtis unus proximè ſequens; reliqui vero ibidem die* vi. Julii.
xc Joannes Ferreira, habitans Lorvanii, ann. xxiv
xci Licentiatos, Caſpar de Oliveira, habitans Lorvanii, & Medicus Monaſterii, ann. lx.
xcii Fructuoſus Fernandex, faber murarius Lorvanii ann. xlviii.
xciii Emmanuel Gomex, famulus monaſterii, ann. xliii. *Denuo teſtis* c.
xciv Catharina Ivao, vidua quondam Simoois

Al-

A Alvaris ann. L.

INTERP. XCV Eliſabetha Gonzalez, uxor Feuſtuoſi, *paulo ante memorati*, ann. XXX.

C, J, XCVI Victoria Ivan, vidua quondam Ignatii Eſteves, ædituæ eccleſiæ monaſterii Lorvanenſis extra clauſtrum, ann. L. *Eadem deponens ſupra Teſtis* XXII. *dixit ſe annorum* LIX. *Sed utrobique, intelligendum eſt* paula plus, aut minus: *quod omnes fere addunt, cum ætatem enuntiant.*

82 Die VII. Julii *ad examen vocati fuerunt in Eccleſia S. Sebaſtiani.*

XCVII P. Emmanuel de Silva, Sacerdos, habitans Lorvanii, ann. XXXVII.

XCVIII Dominicus Antonius, hortulanus monaſterii, ann. LVIII.

XCIX Blanca Bernardes, uxor Dominici *pradicti*, ann. al.

C Emmanuel, *idem qui* XCIII.

CI Emmanuel Rodrigues ann. XX.

CII Antonius Suarez ann. XLVII.

B CIII Joannes de Arnvio, Pictor, ann. LXXVIII.

CIV Maria, adoleſcentula ann. XVI. filia Franciſci Luigi, famula monaſterii.

CV Catharina Luis, uxor Emmanuelis Franciſci, famuli hujus Monaſterii, ann. LXXV.

CVI Maria Simois, vidua quondam Petri de Mello, ann. L.

CVII Eliſabetha Fernandez, mulier innupta, ann. LXX. *Videtur eadem, quæ ſupra* LII. *licet ibi ſe dicat annos plus minus* IX. *natam.*

CVIII Eliſabetha Fernandez, *alia a modo dicta*, uxor Aloyſii Franciſci, *quæ & ſupra teſtis* LVI. *ubi antilis dicitur eſſe monaſterii.*

CIX Antonius Luis, agricola, habitans in Rebordoſa parochiæ eccleſiæ S. Sebaſtiani hujus loci, ann. LVI.

CX Joannes Luis, nauclerus, habitans Lorvanii in eadem parochia Rebordoſa, ann. XXVI.

CXI Antonia Simois, uxor Emmanuelis Luis, ex loco Caneiro, parochiæ Lorvanii, ann. XXVII.

CXII Antonia Simois, uxor Antonii Luis, ex Rebordoſa, ann. L.

CXIII Antonius Simois, agricola, ex Roxo parochiæ Lorvanii ann. L.

C CXIV Maria, filia Dominici Nuñez, uxor Antonii Simois, ann. al.

CXV Victoria, *quæ ſupra teſtis* XXII. *&* XCVI.

CXVI Maria, filia Antonii Simois, ann. XXV.

83 Die X. Julii Lorvanii *in* eremitorio S. Sebaſtiani *comparuerunt, examinatique fuerunt Teſtes.*

XCVII Maria Coelha, filia quondam Laurentiæ Coelha, ann. L.

CXVIII Joanna Palma, filia Dominici Duarte, ann. XXX.

CXIX Maria Forras, vidua Dominici Duarte, ann. LX.

Die XI. Julii *in eodem eremiterio S. Sebaſtiani hi fuerunt examinandi.*

CXX Helena Craveira, uxor Emmanuelis Eſteves, ann. LXIV.

CXXI Eliſabetha Craveira, filia dicti Emmanuelis, ann. XXXV.

CXXII Paula, filia Ignatii Rodrigoez, ann. XV.

CXXIII Maria, filia ejuſdem, ann. XVII.

CXXIV Eliſabetha Eſteves, uxor Auguſtini Ivan, ann. XLVIII.

CXXV Antonia de Matos, nunc Ignatii Rodriguez, ann. XXXVIII. D

CXXVI Maria Luis, uxor Antonii Georgii ann. XXXIV.

CXXVII Catharina Antonii, uxor Gaſparis Georgii, ann. LX.

CXXVIII Antonia Simoia, uxor Antonii Franciſci, lanionis hujus monaſterii, ann. L.

Die XII. Julii *in eodem eremitorio S. Sebaſtiani ad examen vocati, & auditi fuerunt Teſtes,*

CXXIX Antonius Franciſcus, lanio, habitans in Saruello, parochiæ S. Joannis de Figueira, ann. XLII.

CXXX Maria Franciſca, uxor Emmanuelis Antonii agricolæ, ann. XLVIII.

CXXXI Magdalena Georgii, filia quondam Pauli Georgii, ann. XXV.

CXXXII Fauſtina Georgii, ex parochia Penacova, ann. XXV. E

CXXXIII Magdalena Georgii, filia Antonii Luis, ex parochia Penacova, ann. XVIII.

CXXXIV Maria Luis, uxor Sebaſtiani Fernandez, agricolæ ex eadem parochia ann. XXVII.

CXXXV Margarita Franciſca, vidua q. Emmanuelis Georgii agricolæ ann. al.

CXXXVI Antonius Georgius, agricola, e Sarangeira, parochia Penacova, ann. XX.

84 Die XIV. Julii *in pradicta eremiterio S. Sebaſtiani, interrogati reſponderunt Teſtes,*

CXXXVII Maria Fernandez, uxor Stephani Simois, ann. XVI.

CXXXVIII Maria, filia Stephani Simois, ann. XVII.

CXXXIX Stephanus Simois, agricola Lorvanii,

CXL Eliſabetha Diaz, vidua q. Simonis Rodrigues, ann. LX.

ann. XXXIII.

CXLI Maria de Caſtro, filia Eliſabethæ Diaz, ann. XX. *hæc ſub eodem numero.*

CXLII Maria Ribeira, uxor Antonii Rodrigoes viri nobilis, ann. XV.

CXLIII Gujomara Fernandes, vidua q. Dominici Franciſci, ann. LX.

CXLIV Maria de Segueira, filia prædictæ Gujomaræ, ann. XX. F

CXLV Victoria, *quæ eſt ſupra Teſtis* XXII. *&* XCVI

CXLV Franciſca de Pavia, femina Æthiops, quæ curat hoſpitium hujus monaſterii, ann. XLVII. *Atque iterum ſub eodem numero.*

CXLV Aloyſius Franciſcus, agricola, habitans in N. parochia hujus monaſterii, ann. LXV.

CXLVI Simon Antonius, agricola, ann. LX.

CXLVII Dominicus de Coſta, ſutor, ann. al.

CXLVIII Helena Luis, vidua q. Melchioris Fernandez, ann. LX.

85 *Hactenus multa examina, quæ in eremiterio S. Sebaſtiani inſtituta fuerunt, diebus variis menſis Julii. Nunc hic reſumuntur, quæ interea etiam inſtituta fuerunt ad crates monaſterii, & primum quidem illorum, qui illic auditi fuerunt die* VIII. *Julii, ſuntque monacha ibidem profeſſa omnes, præter novitiam unam.*

CXLIX D. Marianna de Caſtelbranco, ann. XVII.

CL Maria Rebella, ann. XXV.

CLI Agatha Rebellæ, Novitia, ann. XV.

CLII D. Paula Cabral, *ſupra* XXVIII.

CLIII D. Anna de Caſtro, ann. al.

CLIV D. Eliſabetha Coelha, *ſupra* XXV.

CLV

A CLV D. Magdalena de Caſtro, ann. XL.
CLVI D. Catharina Ribeira, ann. XXXV.
CLVII D. Maria de Britto, *ſupra* LXVIII.
CLVIII D. Magd. Vaſconſellos, *ſupra* I.
Statim eodem die X. Julii, *quæ nempe additi fuerant in eremiterio S. Sebaſtiani Telles aliquot, examinata pariter ſunt in eccleſia monaſterii ad erates prediktas, tres Profeſſæ, & ancilla duæ.*
CLIX D. Paula de Caſtelbranco, *quæ & XII.*
CLX D. Magdalena, *teſtis etiam I.*
CLXI D. Maria de Gama, ann. L.
CLXII Franciſca de Macedo, ancilla monaſterii, ann. XXII.
CLXIII Maria Baptiſta, ancilla monaſterii, ann. XXIII.
Eodem die XII. Julii, *quo in eremiterio S. Sebaſtiani examinatam fuerat, tranſiſſum eſt etiam ad crates Monaſterii, additaque fuerunt ſequentes monacha, omnes Profeſſæ.*
B CLXIV D. Maria de Caravallo, ann. L.
CLXV D. Eliſabetha, *quæ ſupra* LXXV.
CLXVI D. Margareta de Guerra, ann. XLVIII.
CLXVII D. Agnes, *quæ ſupra* XL.
86 Die XIII. Julii ad crates monaſterii Lorvanti *inſtitutam examen*, *comparentibus aliquot famulabat prater Religioſas quinque, Novitiam unam, & unam conjugatam.*
CLXIX Catharina de Araujo, ann. LX.
CLXX Joanna Cordeira, ann. XL.
CLXXI D. Eliſabetha, *qua & ſupra* LXXIX.
CLXXII D. Philippa a Caſtello Religioſa, ann. XL.
CLXXIII Bernarda de Coſta, ann. XXV.
CLXXIV Juliana Coelha, ann. XXII.
CLXXV Maria a Pietate, ann. XX.
CLXXVI Maria de Eſperanza, ann. XXXIII.
CLXXVII Eliſabetha. *Vide ſupra* LI.
CLXXVIII D. Philippa Thereſia, Novitia ann. XIV.
CLXXIX D. Bernarda de Silva Relig. ann. XXX.
CLXXX D. Agnes de Alhuquerque, Relig. ann. XXVI.
CLXXXI Aloyſia de Amaral, *ſupra* XX.
C CLXXXII Catharina de Arpuedo XIII. ANN.
CLXXXIII Maria Varella, matrimonio juncta Sebaſtiano agricolæ ann. XXXII.
Die XXIV. Julii in monaſterio Cellarum, quod eſt extra muros civitatis Conimbricenſis, ad crates Profeſſionis *capit inſtitui examen; & compenetrarant Teſtes, ibidem aut Religioſa, aut famula.*
CLXXXIV Maria Brandova, Religioſa ann. XXVII
CLXXXV D. Catharina de Almeida, Relig. ann. XXX.
CLXXXVI Maria Ribeira, ſerva ann. XLVII.
CLXXXVII D. Bernarda de Malo, Relig. ann. C.
CLXXXVIII Maria de Speranza, ſerva ann. XX.
CLXXXIX D. Laurentia de Tavora, Relig. ann. XC.
CXC D. Maria de Norogna Relig. ann. L.
CXCI Anna Botella, Relig. ann. XXX.
86 Die XXVII. Julii Coimbricæ in eccleſia Cathedrali *examinati fuerunt Teſtes, qui fere tantum depenunt ſuper tribus primis Interrogatoriis, eaque confirmant ex variis Auctoribus, quos tantum modo citat.*
CXC Doctor Petrus Ribeiro de Lago, ann. XXVIII. vel XXIX.
CXCI Doctor Franciſcus Vaya ann. XXVII.
CXCII Licentiatus Franciſcus Rodriguez, Medicus S. Officii, ann. XLVIII.
D
CXCIII Licentiatus Paulus Ribeiro Presbyter, ann. XXXVIII. INTERP. C. J.
CXCIV P. Mag. Fr. Franciſcus Brandao, Lector Theologiæ Ordinis S. Bernardi ann. XXXIII.
CXCV P. Doctor Fr. Aloyſius Manes, Lector Theologiæ, Ordinis S. Bernardi ann. XXXVII.
CXCVI D. Fr. Aloyſius de Sa, Lector Theologiæ Ordinis S. Bern. ann. XXXII.
CXCVII P. Fr. Dionyſius ab Alpoenſis, Ord. S. Bern. ann. LVIII.
CXCVIII Doctor Gondiſalvus Leitam de Vaſconſellos ann. LIV.
Die X. Auguſti Coimbricæ in domo Archidiaconi Benedicti de Almeida &c. comparuit P. Fr. Joannes de Almeida, Procurator in præſenti cauſa, & petiit finem impoſui Examini, ſibique dari copiam ejus authenticam; ac deputari Notarium, qui illam cum originali conferret &c. *quæ & facta fuerant.*
E

CAPUT VI.

Proponitur exemplar integri examinis, pro ſpecimine aliorum in D. Magdalena de Vaſconcellos Teſte prima; & addumtur alia alibi ab eadem depoſita.

88 *Nitiam huic examini citatorum legitime ac rite juratorum teſtium dedit Archidiaconus Benedictus a' Almeida, Proviſor Epiſcopatus Conimbricenſis, ad ita Deputatus, die VIII. Martii ſæpe dicti anni* MDCXXIV. *Lorvani ad crates monaſterii: & prima emanam præſentata ei fuit Domina Magdalena de Vaſconcellos, Religioſa ejuſdem Monaſterii, cujus Depoſitionem integram, prout a Notario Emmanuele a' Abreu relata eſt in Acta, hic libet apponere, tum ut unc in exemplo ſpecimen habeatur, ac forma Depoſitionum reliquarum, tum ut diſtinctius cognoſcatur, quomodo juxta præmiſſos Articulos examinati Teſtes fuerint.* Datur ſpecimen examinis interrogati per reſponſa; F

89 Domina *igitur* Magdalena de Vaſconſellos, Religioſa hujuſce monaſterii, quæ juſſa fuit ſuper ſancta Evangelia præſtare juramentum, dixit, ſe eſſe annorum quinquaginta. Et aliud non dixit. Interrogata, num confeſſa fuiſſet in Paſchate ſuperiore, atque aliis anni feſtis diebus; dixit, ſe fuiſſe. Interrogata, num gravitatem juramenti, præſertim in caſu præſenti, noviſſet, dixit, noviſſe ſe perquam bene. Tum interrogata ſuper Articulis præmiſſis; dixit ad I. (*de orta, & pureatibus Regiarum*) quod conſtarec ex libris, atque eo remittebat interrogantem. Et aliud non dixit. *Hac ex Depoſitione Teſtis* II. *huc tranſferenda duxi, quia nihil hic de Articulo* I. *legebatur.* *primum ad previa interrogata;*

Interrogata deinde ſuper Articulo II. qui ei lectus fuit, & explicatus, dixit, ſcire ſe, quia audierat, ex multis Monialibus provectæ ætatis, Regiam Dominam Thereſiam atque Infantam D. Sanctam ſororem ejus, quæ in hoc monaſterio S. Mariæ Lorvanti ſepultæ jacent, in vita ſua exemplariter verſatas fuiſſe, & magna ſanctitatis ſigna dediſſe; idque eſſe, & ſemper fuiſſe publica vuce, ac fama reſtatum; ſic ut ipſa nihil in con- *tum ad Articulos;* *ad II. de ſanctitate vitæ.*

A trarium umquam audierit, & aliud nun dixit.

INTERP. C. J. *ad 93. de miraculis poſt mortē dixit, febre duduni laborantem*

90 Ad Articulum ccc. dixit, ſcire ſe, quod anno MDCVCCC. venerit in hoc monaſterium Religioſus ordinis S. Franciſci, cui nomen Petro de las Neves, viſitaturus ſepulcrum Sanctarum Domnarum Reginarum; propterea quod a multo tempore teſtiana febre laborans, ſic affectus eſſet, ut via ſpeciem hominis viventis præ ſe ferret. Ingreſſus autem eccleſiam d. monaſterii rogavit æditimas, quæ tunc erant, ſibi ut darent ad bibendum ea vaſculo, a quo Regina D. Thereſia bibere ſolebat; & illa, injecto in dictum vaſculum aliquantu de terra ſepulturæ utriuſ-

bibiſſe ex vaſculo Reginæ Thereſiæ

que Reginæ, ipſum magna cum devotione porrexerunt petenti Religioſo: qui ſimul atque biberat aquam, confeſſus eſt, ſe perfuſum conſolatione quadam ſpirituali, quam explicare nequibat; & quadam fortitudine corporali tanta, ut ſibi ſanus omnino eſſe videretur: perreiit tamen diebus novem continuis ſic bibere, quotidie

B faciens ad aram ſuper ſepulturam dd. Reginarum erectam: finitis vero diebus illis fuit ſanus, & omni libar febre: atque aliquanto detoceps tempore, in memoriam tanti beneficii, redibat ſemel quotannis, ut gratias perſolveret dd. Reginis. Id quod ipſa teſtis ſcit, quia vidit, & cum d. Religioſo egit. Atqua aliud nun dixit.

& ſanatū eſſe.

Adv. de loco ſepulturę

91 Interrogata ſuper Articulo 19. dixit, ſe ſcire, quod d. Reginæ ſepultæ ſint in duobus monumentis, ubi cum veneratione multa ſervantur; quodque habeant epitaphia ſua, quæ declarent quo modo d. Reginæ ibi repoſitæ ſint, & quorum

ad v. de Miraculis in vita.

ſint filiæ; quodque effluxerint fere quadringenti anni, utt dicunt, ex quo ſepultæ fuerunt. Et aliud nun dixit.

Super Articulo v. dixit eadem teſtis, eſſe publicam vocem, ac famam in hoc monaſterio, atque ſe ipſam audiviſſe ex aliquibus ejuſdem monaſterii Religioſis, & legiſſe in libro aliquo, a Fr. Bernardo de Britto Chronologo majori hu-

C jus regni, compoſito; quod Regina D. Thereſia, dum viveret, reſuſcitaverit mortuum infantem, quem ad ipſam arculeras mater, excitata fama, quæ increbueras, miraculorum ejus: & aliud non dixit. Super Articulo vi. dixit, ſe ſcire, quia vidit, in Breviariis impreſſis in Caſtilia Ordinis Ciſtercienſis, in hiſtoria S. Franæ, Lectione prima, d. Reginas, inter alias ſanctas, etiam ipſas reputari, ac haberi tales: & in d. Monaſterio eccleſiæ orationes d. Reginis, quia ſunt in d. Breviariis. Item ſcire ſe, quod aliqui Hiſtorici, uti Petrus de Maris, Fr. Ludovicus de Angelis Religioſus ex Ordine S. Auguſtini, & Fr. Bernardus de Britto Chronologus Ordinis S. Bernardi, atque alii multi, dum illarum mentionem faciunt, ſanctas habeant ac nominent. Atque aliud nun dixit.

ad vi. an ſcripſit a Scriptoribus vocentur.

92 Super Articulo vcc. dixit, ſe ſcire, quia vider in hoc monaſterio celebrari, & feſtive agi cum honore dies, quibus d. Reginæ obierunt, Sancia quidem xi kl. Martii; Thereſia vero xviii. Junii: & hiſce diebus feſtum agitur, & ipſa Teſtis ſuiita fuit annis aliquot dare concionet, & alia feſtivæ celebritatis indicia: quodque ſciat, eſſe tam in monaſterio, quam extra illud, multas picturas, & imagines dd. Reginarum. Et aliud non dixit. Super Articulo vcc. dixit, ſcitque,

Ad vii. an feſtus dies agatur & imagines poſitæ ſint.

qnia vidit; quod ad hanc eccleſiam concurrunt D multiæ perſonæ variis morbis laborantes, ut ſe cummendent hiſce Reginis, quas tamquam ſanctas venerantur: quodque multæ hinc redeunt ſanæ, ac libetatæ infirmitatibus ſuis. Scir etiam, quod in d. Monaſterio ſingulis diebus fiat Commamoratio convantualis de hiſce Domnabus Reginis. Et aliud non dixit. Subſcripſit autem Depoſitionem ſuam cum d. Proviſore, & macum Notario Apoſtolico Emmanuele d'Abreu, qui hæc ſcripſi. Benedictus de Almeida. D Magdalena de Vaſconſellos, & Silveira. Emmanuel d'Abreu.

ad viii. de devotione populari.

93 *Habes hic, lector, integram formam examinis, in hoc Proceſſu poſſimis in plurimis obſervatam; juxta quam interrogari reſpondernnt, ſaltem ad aliquot Articulos, Teſtes fere decem: inter quos tamen, ut ſupra etiam memini, recurrant aliqui bis, ter & ſapias ad examen, ſemper aliquid* E *novi afferentes, ſub priori ſperamque juramento ſuo, initio primi examinis præſtito. Inter illos merito numeretur hac ipſa primo loco examinata teſtis, Magdalena de Vaſconſellos, qua ſæpius redivit, circa tertiam Articulum aliquid novi depoſitura. Cum vero Articulus ille verſetur circa miracula, quæ operata ſint poſt obitum ſuum Regina; & nos præcipue hic curandum ſit illa colligere in unum; præcipuus quoque labor noſter verſabitur circa præditum Articulum ccc. omiſſis pleriſque aliis, quæ abunde, ut plurimum certius conſtat; & hic ad* & *confirmanſeam ab omnibus fere eadem aſſerantur. Nunc vero, quia Magdalena Teſtis c. examen integrum hac adduximus; attexamus etiam, quæ eadem circa Articulum cst. ſparſim alibi depoſuit veluti Teſtis* VI. ACCC. AAVIC. BBBCV, L. LCV. LXBI. LXAVIIC CLVIIC. *& ſingulis quoque Depoſitionibus ejus ſubnectemus nomina, ad compendioſius nameram (juxta præmiſſam Indicem) aliorum Teſtium eadem confirmantium, adſcripturi etiam, ſiquid forte notabilis diſcriminis aut confirmationis attulerint. Utque a præmiſſit ad tertiam Articulum de curato a* F *febre tertiana Petro de las Neves, Ordinis S. Franciſci Religioſo ſacerdote, ordiamar, eadem fere depoſuerunt*, D. Joanna da Gueeta, Beatria Silveira, Eliſabetha Baptiſta, Maria de Figueireda, *Teſtes* cc. ICC. cv. *& av. omnes oculata, præter tertiam, qua ſcivit ex relatione additmarum, qua tunc erant, atque ſufirmo dederant ad bibendum, ait diſtam eſt.*

Hic ſolo ſumiracula, ex Articulo 3. ſubliguntur;

Alia depoſitionis ejuſdem Teſtis 9.

94 *Veniamus modo ad alteram Depoſitionem memoratæ Magdalenæ de Vaſconſellos; in qua tamquam teſtis* VI. dixit, ſe præterea ſcire, quia vidit, quod ab annis fere octodecim venit ad hoc monaſterium Lovanienſa Franciſcus Riberius Leiſam, uriundus ea civitata Lamego, viſitatum ſanctas Reginas, quia graviter laborabat febre tertiana. Obtulit ſe illis multa cum devotione; bibit aquam, cui terra ſepulturæ illarum immiſta erat; curavit celebrari miſſam unam; dedit eleemoſynam quatuor ſcuturum auri; & conti-nuo ſanus, ac febre liberatus abiis a monaſterio, tamquam ſi nullo morbo affectus fuiſſet; cum tamen eo veniſſet valde graviter, & periculoſe laborans. Hæc autem curatio ſtatim omnibus viſa miraculoſa, & dd. Reginis attributa eſt. *Eadem depoſuerunt Teſtis* VII. ACVIſA *& d. Franciſci patruelis; nemon* VCCC. *ea. de additu, addenies*

de curata febre tertiana in gravitter ægro a

pra-

A *praterea aliam curationem in ſerva dicti Franciſci, Monteiro nomine factam, de qua infra.*

& in depoſita a me dicta.

95 Dixit *eadem rurſus, tamquam Teſtis* actu. ſe ſcire quia vidit, quod ab annis XLI. ingreſſa eſt hoc monaſterium D. Philippa de Silva educationis cauſa; ubi modo eſt monacha, & profeſſa. Ingreſſa eſt autem tertiana laborans febri tam graviter, ut nemo crederet ſpem ſupereſſe convaleſceodi; ſed potius exiſtimarent omnes ipſam morituram, quia jam a multo tempore ſic laborabat. Interea D. Eleonora de Norogaa, quæ tunc Prioriſſa erat in d. Monaſterio, commiſerata infirmæ, nec amplius ſuſtinens eam tali in ſtatu videre, juſſit ipſam obire opera pia, quæ in hoc coventu moris eſt fieri diebus triginta; quibus ei data ad bibendem fuit aqua, cui teræ quidpiam e ſepulcris Sanctarum Reginarum acceptæ injectum fuerat: tranſactiſque triginta diebus, reperta eſt d. D. Philippa omni febre libera atque perfecte ſana; licet medici d. monaſterii affirmaſſent, fieri non poſſe, ut diu ſuperviveret: & ab illo tempore huc uſque non rediit ei febris. Quæ rei, conſiderata perſona ægrotante, & qualitate mali, attributa miraculo ſunt. *Eadem affirmant* Angela ab Incarnatione, *teſtis* XLIII. & D. Vincentia d'Acuña, *teſtis* XLV. *tamquam* a Ig viſa: *necnon* Agnes de Norogna, *teſtis* XL. *monaſterii tunc Abbatiſſa, tamquam* audita *ex amita ſua, prædicta D. Eleonora; quam etiam aſſerit in ſua depoſitione, non tantum* Prioriſſam, *verum etiam* Abbatiſſam *ibidem aliquando fuiſſe, tunc vero marturam.*

B

Uſus membrorum amiſſus ſubito recipitur ad ſepulcrum Reg.

96 *Eadem Vaſconſellos, tamquam Teſtis* XLVII. dixit *iterum*, ſe ſcire, quia vidit ac præſens adfuit; quod Maria Ares monacha profeſſa hujus conventus, cum annis abinde ſex, aut ſeptem, omnium membrorum uſu deſtituta eſſet, ut ſurgere e lecto non valeret, ſruſtra adhibitis multis, quæ medicina ſuppeditare poterat, remediis humanis, exiit ſe, e lecto ſublatam, portati per aliquot perſonas in eccleſiam illo die, quo ſepulcrum Regiarum apertum fuit; & ipſa Maria Ares, prehenſo manibus vecte ferreo, cum aliquot Religioſis, ac famulabus (omnes erant ſex numero) conata eſt tollere lapidem ſepulcralem, ac re ipſa ſuſtulit tam alacriter, & viriliter, acſi nunquam fuiſſet infirma. Finito autem illo actu, rediit in conventum ſola, a nullo adjuta; & uſque in hunc diem non amplius d. infirmitate laboravit. Curatio publica fuit, omneſque Religioſæ hujus conventus judicaverunt eſſa miraculum DD. Reginarum. *Addit ipſa* Maria Ares, *teſtis* XLVI. *debilitatem membrorum ſuorum prevenuiſſe ex quibuſdam humoribus; & medicos omnes, etiam patremſuum Antonium Sebaſtian, ordinarium monaſterii medicum, de curatione ſua deſperaſſe: ſe vero portatam in templum, reperta ad ſepulcra Reginarum ita confortatam fuiſſe, ut velle ferreo, ab operis, qua prauſum jeraut, illic relicta, lapidem ſepulcralem, adjuta a tribus Religioſis, ac ſeipſam ſubinde ſuſtulerit, ac ſeipſam ſurſum elevaverit, nec per eccleſiam ambulaverit, & redierit in conventum per ſe ipſam, quaſi nunquam infirma fuiſſet. Religioſi autem ſtatim campanas in ſignum lætitiæ pulſaſſe. His ſimilia deponunt Teſtes,* XVIII. *Addunt ſoror*, XXIX. XXX. XXXI. XXXII. *eamet de ſe ipſa ſorte ultima.*

C *quod confirmatur ab ipſa ægra.*

97 *Dixit Vaſconſellos, uti Teſtis* XXXV. dixit,

D INTERP. C. J.

Periclitatur de vita conſeſtim ſurgit ſana

Carcinoma curatur vis humana opt.

E

a Reginis illico ſanata.

F *Capitis dolor & vertigo ſub ſepulcris curatur*

Digitized by Google

A jus monaſterii, commendanx ſe S. Blaſio; dicta INTERP. Teſtis, cum eſſet æditua, ſubmiſit ei vaſculum C. J. Reginæ Thereſiæ, quod in præſentia ejus admo- *In monaſterio celebratur.* tum ſuit obſtructæ gulæ ; & ſubito, ſtatim, ſine mora alla deglutivit infirma d. Bolum; evanuit periculum mali, & color priſtinus redit. Quæ res valde publica, & notoria ſuit in hoc monaſterio, & magni miraculi inſtar celebrata ſuit cum multis lætitiæ ſignis. *Idem deponit ipſe Paula, teſtis* LXX. *addens*, nullum aliud remedium ſibi adhibitum ſuiſſe, & ſibi viſum eſſe, cum deglutiebat bolum, delabi ſaxum in pectus. *Accedant etiam Teſtes*, LXXII. LXXIII. LXXIV. *&* LXXV. *omnes oculate.*

Extremis languitus miraculoſe ſbvalefit. 100 *Comparuit eadem Vaſconſellos, ut Teſtis* LXXVII. *&* dixit, ſe ſcire, quia audivit ex aliis, quod Comes de Mira D. Saucius de Norogna, cum periculoſe decumberet ea maligna febre, in villa dominij ſui Penacova, depoſitur jam a medicis, & omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, B commendavit ſe Reginæ noſtræ, aquam cum terra ſepulcrali hauſit, miſitque huc ſacellanum ſuum, cui nomen Joannis Nugueira, ut novemdialem obiret devotionem. Hic vero ſingulis diebus operatus eſt in altari DD. Thereſiæ, & Sanciæ: ac ultimo die ſupervenit Comiti largiſſimus ſudor, quem, conſiderato ejus ſtatu, opinabantur omnes medici prodromum mortis eſſe. Indormivit interea Comes, & poſt ſomnum teperit ſe taliter corroboratum, ut paucis poſt diebus venerit ad hoc monaſterium ipſe, ad agendum gratias Deo pro obtento beneficio; ac dd. Medici aſſeveraruut ipſi Teſti in hoc monaſterio, quod tantummodo per miraculum ſanitatem recuperare poſuerit d. Comes: quod notorium ſuit in hoc monaſterio. *Ita hæc depoſitio, collata cum atteſtatione D. Eliſabetha de Noregna, quæ ſoror eſt d. Comitis, ac Teſtis* LXXVI. *conſentientibus* LXXVII. LXXIX. LXXX. LXXXI.

101 *Rurſus eadem Vaſconſellos, ut Teſtes* EL- C VIII dixit ſe ſcire, quia vidit & audivit ex D. *Febris diuturna illico pellitur.* Maria de Britto, & D. Catharina Ribeira, Religioſis in hoc monaſterio, quod cum illarum pater, Doctor Aloyſius de Baſtos & Britto, dudum & graviter laboraret tertiana febre, miſerint ad illum dd. Religioſæ aliquid terræ e ſepultura Reginarum; quam ſimul ac ſumpſit, febris eum reliquit: quod pro miraculo reputavetunt. *Depoſitiones ipſarum filiarum, tamquam teſtium* CLVI. *&* CLVII. *vide ſis infra, ſi libet, Cap.* VIII.

Phreneſi ſibi reſiſtitur. 102 *Denique eadem, tamquam Teſtis* CLX. *dixit*, quod D. Paula de Caſtelbranco, monacha hujus monaſterii e morbi malignitate in phreneſim lapſa, ac multum deliranx, nullo remedio uti poterat, medicis ſalutem ei deſperantibus. Cum quædam amica ejus, D. Maria de Gama, commendavit amentem Regiuis, earumque vaſculum illi portavit. Hoc autem fortiter conſtrinxit infirma, & nec opinato melius continuo habuit, in ſe rediit, paucis diebus lectum reliquit, & incolumis omnino ſuit. Quod ipſa & aliæ perſonæ, quæ rei notitiam nactæ ſunt, ut miraculum habuerunt; *præſertim ipſa Paula, & amica ejus Maria, tamquam teſtes* CLIX. *&* CLXI. *eadem narrantes.*

D

CAPUT VII.

Curationes varii generis infirmitatum.

Invocata Regina opem ſerlo percipiens. 103 DOmna Violanta de Lima Religioſa Lorvanii, *Teſtis* V. dixit, quod cum ſoror ſua Eliſabetha d'Acugna in hoc monaſterio Lorvanienſi graviter infirma, periclitaretur de vita, rerum omnium oblita, atque mente capta, per multos dies, ipſa Teſtis, cupida ſanitatis ejus, dedit illi bibendam aquam, cui terra ſepulcralis Reginarum inſperſa erat, & continuo ſana ſuit, malo omni depulſo: quod pro miraculo habitum ſuit in hoc monaſterio; conſiderato ſtatu, ad quem devenerat d. ſua ſoror, tantopere vi morbi affricta, & a ſenſibus E alienа, ut nullius rei meminerit, ne quidem quod d. ſalutarem potionem biberit. *Idem ipſa* Eliſabetha d'Acugna, *Violanta ſoror, teſtis* X. *tamquam ex hac auditum confirmavit.*

Cæca 104 D. Paula de Caſtelbranco, *teſtis* XII. di- *ſi* air, ſe ſcire, quia audivit, quod in villa Antuptope Coimbricam juvenis quidam cæcus, cujus nomen ac parentes ignorat, viſum conſecutus ſit, ſimul ac lavit oculos ſuos aqua, cui intinctu fuerat ſolea calceorum D. Thereſiæ Regiæ, quam aliquis ſaber notarius, quando apertum fuit ſepulcrum, inde detruxerat. *De ſolea illa ejuſque detractione mentio ſit ſupra in Relatione, quomodo apertum facrit ſepulcrum D. Thereſiæ.*

Laborauti anuæ ſo- corritur 105 D. Maria Anna de Silva, *teſtis* XCVIII dixit ſcire ſe, quia vidit, D. Aloyſiam de Silva, amitam ſuam, quondam in hoc monaſterio Prioriſſam, nunc mortuam, habuiſſe mire inflatam F partem dorſi unam; in eaque tuber ovo grau dius, multorum cruciatuum cauſam, annis triginta continuit fruſtra medelam ſerentibus medicis: quando et anno MDCXI. portatum fuit vaſculum, e quo Regina Thereſia bibere ſolebat; ex eoque & illa tunc bibit aquam, terræ ſepulcrali Reginarum mixtam; & vaſculo mox affectæ parti impoſito, in ſomnum incidit: nec multo poſt experrecta, advocat Religioſam ſibi familiarem jam defunctam, dicens, ſe plane ſanam ac tubere liberam eſſe. Et ipſa Teſtis, cui cura infirmæ commiſſa erat, oculis ſuis vidit, tuber omne evaniſſe. Surrexit igitur e lectulo ſuo infirma; atque illico per totum hoc monaſterium ſigna lætitiæ edita, & campanæ pulſatæ ſuerunt, propter miraculi mirabilitatem. *Ita ſimiliter Teſtis* XXXIX. XL. XLI. XLII. *tamquam de publica re & notoria. Notandum interim, quod in præmiſſa depoſitione Mariæ Annæ de Silva, cui cura infirmæ amitæ ſuæ, & Prioriſſæ commiſſa fuit, erratum ſit vel in anno, quo curatio facta dicitur* MDCXI. *vel in ætate deponentis, quæ dicitur anno* MDCXXIV. *quo depoſitio ejus facta eſt, habuiſſe annos* XXX. *& ſic duntaxat ſex annorum fuiſſet, quando curam ægræ habuit, dorſum infirmæ examinavit, & curatam ipſam eſſe pronunciavit. Proinde corrigendus alterutter numerus eſt: quis autem, non definio.*

106 D. Catharina Carvallal, *teſtis* XLIII. di-

xit,

cruciatus dolore denatum.

A ait, quod ſeptemdecim fere ſunt anni, cum laboraret graviſſimo dolore deatium (*quem* longo tempore teoniſſe, *addit ſoror ejus, Teſtis* XLII.) ec inflammationibus, quibus nulla arte humana mederi potuit. Confugiſſe igitur ad opem cæleſtem, & magna cum devotione commendaſſe ſe DD. Regimis, acceſſiſſe etiam ad earum ſepulcrum; ibique oratione facta, ſurrexiſſe ſanam, & omni dolore levatam, neque deinceps illo tentatam eſſe. Quod & miraculo attribuit, & per conventum publicavit. *Concordant eam his Teſtes*, XLIIS. *alia a premiſſa*, XLII. & XLV.

depoſitio ob cancrum, mamillam depoſtam;

107 D. Cæcilia de Caſtro, *teſtis* XLV. Monacha profeſſa Lorvanii, dixit; Anni circiter XV. ſunt, ea quo mihi invaſit alteram mamillam cancer, tenuitque annis omnino ſeptem, quibus & paſſa ſemper fui graviſſimos cruciatus. Volens autem amita mea, D. Agnes de Caſtro, tuue

B hujus monaſterii Abbatiſſa, curari malum, juſſit advocari medicos, & chirurgos, qui Coimbricæ atque aliis in locis præſtabant. Ut illi convenerunt, & conſilia contulerunt inter ſe, concluſerunt tandem fruſtra adhibenda malo remedia, quia radices cancri, tota mamilla ſparſæ, prope aberant a corde. Interea cruciabatur ægra tam vehementer, ut multis menſibus nec ſomnum, nec ullam quietem capere poſſet. Et conſiderans, ſe in præſenti periculo humana ope deſtitutam, conſtituit implorare divinam, inchoavitque ſtatim devotiuocm aliquam in honorem DD. Regnarum Sanciæ, ac Tereſiæ, recitatura Pſalmos pœniteotiales diebus XXX. Quod quidem continuare ioſirma non potuit propter debilitatem ſuam: ſed matertera ejus, D. Archangela, & ipſa monacha in hoc monaſterio, jam defuncta, pro ea complevit. Interea tempotir ooctequadam poſt aliquaotum quietis evigilans, comperit ſe perfoſam pure, quod profloſerat e mamilla; & advocans materteram ſuam Archangelam, poſſit inſpicere d. mamillam; quam com-

C perit ruptam, & pro marcida puttidaque carne, quæ tota delapſa erat, viva ſaneque veſtitam. Eainde autem non niſi levia quædam medicamina fuerunt adbibita. Medici, chirurgi, & quotquot ſtatum iafirmæ, mamillæ durities & cruciatus noverat, judicaverunt, curationem eſſe miraculum Regnarum, ad quas confugerat. *Lubet hæc ipſit Cæcilia, cui acciderunt, verbis hic repetere, licet ſupra Magdalenam de Vaſconſellos, teſtem* I. *in multis ſimilia deponentem audiverimus; tam quia hæc aliquanto diſtinctiora ſunt; tam quia mirabilitas rei bis repetita non diſplicebit. Alia etiam Teſtes, quæ adſtipulantur, ſunt* XLVI. XLVIII. XLVIII. XLIX.

paralyſis debilitatem capitis;

108 Eliſabetha Moreira, *teſtis* IX. dixit, quod ipſa, a multis annis infirma, ea debilitate, & maximis doloribus capitis, quæ variorum accidentium cauſa erant, & ſuperari oullis remediis poterant, portata fuit ad ſepulcra Regnarum, ſub iiſque ſe devote colloca vit, ac manſit aliquanto tempore; ſurgenſque oullum amplius dolorem aut tunc aut deinceps ſenſit: *Hæc etiam ſupra jam audivimus ex Vaſconſellos, teſte* I. & LIV. *atque hic confirmatur* XLII. *ac* LIII.

109 Catharina Nuñez, maritata per verba de futuro cum Antonio Ferna adez agricola, *teſtis* LV. *examinata in eremiterio S. Sebaſtiani dixit,*

peperiſſe ſe infantem, quem ſinu portabat, & primis X. vel XII. diebus lactaſſe; eum illico adeo ſicca ſenſit ubera, ut alere prolem oullateuus poſſet niſi inſereado ori ejus minutas quaſdam, & micas ciborum, atque orando lactantes matres, ut ubera ei ſua præberent. Cum vero dicta Teſtis veniſſet in haſce partes, petens elcemoſynam, intellexit, quod in hoc monaſterio erant Sanctæ, quæ faciebant miracula, quæque matribus nonnullis ſiccata ubera lacte repleverant: & accedens ad altare DD. Regnarum, genua flexit; & præ egeſtate non habens, quod offerret, recitavit roſarium unum quanta potuit devotione, ſupplicans illis, ſibi ut lac reſtituerent, quo ſuſtentare vitam infantis ſui poſſet. Ecce autem via pervoluto roſario, tanto abundavit lacte, ut ſuſtinendo non eſſet; ſatiavit largiter infantem, aguolcitque etiam nunc grata beneficium, quod per interceſſionem Regnarum ei præſtitit Deus. *Subſcripſerunt hnic depoſitioni Teſtes*, LVI. LVIII. & LIX. *die* 15. *Martii, cum recentiſſima erat memoria miraculi a triduo aut quatriduo facti, ex depoſitione citatorum Teſtium.*

habentibus tuberoſum brachium.

110 Maria Ares, *teſtis* IX. dixit, ſcire ſe, quia vidit, Joannam de Aguiar Monacham converſam in hoc monaſterio Lorvanii, *ubi hoc examen, & ſequentia aliquot inſtituta fuerunt die* 16. *Martii*, habuiſſe aliquanto tempore impedicum ea tubere cum gravi dolore brachium, ut nihil quidquam operari illo poſſet. Cum vero hæc audiret, pulſari æra campana hujus monaſterii, ipſo die, quo apertum fuit ſepulcrum Regnarum, rogavit, ut ſeſe adjuvarent amicæ quædam ſuæ, ac veſtirent, atque ad chorum portarent, participem communis lætitiæ futuram. Eo portata, commendavit ſe cum lacrymis, ac ſuſpiriis, DD. Regnis; cumque laſſa eſſet, ſomno corripitur prope organa, quæ ſunt in d. choro; & paulo poſt expergefacta, nihil tuberis, nihil doloris ſenſit, reſtitutumque ſibi plane brachium comperit: & continuo adiens campanile, cum aliis pulſavit campanas. *Ita fere illa, mutatis ac interpolatis nonnullis ex depoſitionibus eadem teſtantium* LXI. LXII. LXIII. LXIV. *de viſu & LXV. de auditu.*

& guttur

111 Eliſabetha de Feria, *teſtis* LXVI. memoit, ſe habere ad gulam tuber, ovi inſtar grande ae permoleſtum; & multo tempore medicamina ei adhibuiſſe, nulla ope ſecuta: aliquando autem eum lecto decumberet, rogaſſe quamdam Religioſam, amicam ſuam, ſibi ut afferret pauillum de terra ſepulcrali Regnarum; & allatam involviſſe chartulæ, & nocto applicuiſſe d. tubesit: eum mane evigilans, volenſque ſumere præſcriptum ſibi medicamen, tetigit manu partem, quam tuber inſederat, & nihil ejus ſuper eſſo deprehendit. Quapropter convocans ſtatim multa cum lætitia, & lacrymis, Religioſas, quæ prope a lecto ſuo aberant, narravit miraculum, quod Dominus noſter interveatione Regnarum operatus erat: & cunctæ primo intuitu (ſuetat eaim tuber in catima gulæ parte, facile cuivis conſpicabile) animadverterunt, ipſum plane evanuiſſe; ac ſtatim compulſatæ ſuos campanæ, & alia lætitiæ ſigna data. Quædam Religioſarum, quæ præſentes fuerunt, jam diem ſuum obierunt, viginti quippe ac duo anni abinde

A elapſi jam ſunt. *Contigit igitur anno* MDCXII.
INTERP. *Aſſentiantur autem dictis Teſtes duæ ſub numere*
C. J. LXVII. *item* LXVIII. *&* LXIX.

febricitanti cum gravi paſſi;

118 D. Magdalena de Maora, *teſtis* LXXXII disit ſe ſcise, quia vidit. Quatuor circiter menſes ſunt, eom Maſianna de Lss Neves, famola D. Mariæ Annæ Contigña, convictricis in hoc monaſterio, gravi laborans tuſſi & febru continua a multis menſibus, judicio medicorom pro phthiſica, & nullis medicinis cussuda, depoſita erat. Quamobrem offerent ſe UD. Reginis, & ullarom per duas poellas, quæ in hoc monaſterio educantur; vaſculum, e quo Regina Tereſia bibere conſueverat, accipiens, ea illo etiam ipſa Marianna aqoam bibit, & eum aqua ſanitatem; tuſſique, ne febri omnino diſcuſſi arque depulſis, ſe mox e lecto proripoit. Id publicum fait in hoc monaſterio, & conſtat deponenti, qoia ipſa tunc temporis earum habebat valetudinarii, & D. Mariannæ ibidem infirmæ. *Memorata duæ puellæ*, D. Antonia Coelha & D. Maria Anna Suarez, *nec non ipſa infirma, & ejus amita* Catharina de Lis Neves, *tamquam teſtes* LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. *&* LXXXVI. *eadem deponunt.*

laboranti febre quartana;

119 Licentiatus Gaſpar de Oliveira, *teſtis* XCI. *medicus monaſterii*, recordatur, qnod ſibi annis abinde au. Losvani febre qoartana laboranti, allatum fuit quidpiam de tersa ſepulcrorom reginæ Tereſiæ, & Sanciæ, qood magna cum fiducia, & devotione, involutum chartæ e collo ſuſpendit. Quamvis autem ſoleat quartana febris multo perdurare tempose, ipſe poſt alligatum collo qood diat mmuleum, altra terrium paroxyſmum paſſus non eſt: quod pro miraculo habuit, utpote medicus, & probe gnarus, nec tam cito, nec tam facile malum illud abſcedese, ſed identidem recurrere per grande ſpatium temposit, ott experientia manifeſta compertum eſt. Porro d. Teſtis, biduo tsidnove a tam felici curatione, iovifit Comitem de Mira in villa ſua Penacova, ibiqoe offendens Doctorem Antonium Gomez, Profeſſorem medicinæ veſperrinum Conimbricæ, nasravit, ei ſoccteſſum rei; reſpondenti & affirmanti, miraculo Reginarum ita fuccceſſiſſe, qnin qoartana febris ea natusa ſua annis duobus, aut tsibus, aut etiam amplius tenet.

vocatis ufq; manuum pedumque;

120 Dominicus Antonius, *teſtis* XCVIII. *depoſuit*, quod ipſe in hoc loco Losvani ita tactos fuerit pedibos manibuſque, ot nec laborare, nec veſtire ſe, nec cibum potumve ſumere per ſeſe poſſet, ubiqoe aliena ope indigus. Ita affectus, confugit ad DD. Reginas, & per oratorem ſuam Blancam Bernardez (ipſe enim non poterat incedese, nedom foras prodire) novemdialem iochoat ſopplicationem; cujus ultimo die ita ſanus extitit, ut nihil ipſum impediesit, qo minus uti pridem laborare poſſet, domo exirat, & ſunm hostulant officium faceret. *Ita confirmat uxor ejus, Teſtis* XCIX. *item* C, CI, CII.

ſtrumi vermibus & foetore;

121 Maria Simois, vidua quondam Petri de Mello, *teſtis* CVI. disit, ſe ſcire, qnod Maria, adoleſcentula annorum XII. (*ut ipſa in depoſitione ſua aſſerit*) nata in villa Arganil, fuerit in hoc loco Lorvanii infirma, & ſe abie generatiſque tode vermibus tam plena caput, ut nemo appropinquare ei auderet; idqne non minort, qoam duorum annorum ſpatio tenuit. Ipſa tamen Teſtis, amore Dei, miſeram ad ſe induxit; pluries nequidquam medicatu eſt; ac tandem decoit eam obire ſupplicationem dierum novem in honorem Reginarum, & ungere caput oleo e lampade earum ſumpto. Hoc obi facere cœpit infiſma, ſtatim primo die melius habuit; tertio notem (*ut ipſa teſtatur*) omnino mundatam ſe comperit toto capite, & omois doloris expertem, nullo nonc ſopesante malt veſtigio, & capillis ei copioſe eſcſcentibus: quæ & Teſti, & omnibus, qoi infiſmam noverunt, miraculum viſa ſunt, per interceſſionem Reginarum factom. *Praterinfirmam ipſam teſtem* CIV. *eadem affirmant*, CIII. CV. CVII.

non valeat incedere;

122 Maria Coelha, *teſtis* CXVI. disit, quod annis an. & amplius esueiata foerit gravi dolore pedem alterum, ut incedere nequaquam valeret. Poſt multa veto in vanum applicata ei medicamina, imploraſſe opem Reginarum, ac pedem oleo ex earumdem lampade liviſſe, ſicque ipſum coraſſe, ot deioceps nec doluerit, nec ſcipione ad nitendum ambolanti opus fuſſet. *Aſſerunt hac etiam teſtes de viſu*, CXVIII. *&* CXIX. *explicantes, impedimentum tam diuturnum, quod facultatem incedendi eripuit, provenisſe ex tabere, pedem ioſidente.*

abſceſſum habenti in brachio ſ

123 Paula, *teſtis* CXXII. disit ſibi ſupes arseriam brachii natom fuiſſe nbſceſſom, non minorem lupino; & vehemeotem attuliſſe dolorem. Ipſum veso abſceſſum, poſtquam in aoalium ſnom vocaverat Reginas, oleo ea earum lampade illitum, oullo alio applicato remedio, per ſe decidiſſe, & omnem ſecum dolorem, ac malom abſtuliſſe. *Ita etiam teſtantur ejuſdem conſanguinei, teſtes oculati*, CXXIII. CXXIV. CXV. *indicantes Brachium* dexterum *fuiſſe, cui abſceſſus innatus erat.*

matri lacte mangeni;

124 Maria Luis, *teſtis* CXXVI. habitans in loco Sasangeita, parochia Eccleſiæ Penacovæ, disit, quod molto tempore exruerit lacte ad alendum infantem ſoum, & inisrea non uſi ſummo cum labore viam ei aliunde ſuſtentaverit: cum intelligens ex paupere quadam femina, quæ hue Lorvanium venerat, quod ſanctæ illæ Reginæ aſcnta ei ubera lacte ſepleverant, quo ſuſtentare poſſet infantulum ſuum; venit etiam ipſa Teſtis ad eccleſiam eorumdem Reginarum, idem ſibi, quod illi deſerant, beneficium ſogitans, pro inſtentatione, ac nutritione ſui infantis. Et continuo, ſtanti adhuc in eccleſia ante dd. Reginas tam copioſum venit lac, ut ſibi miraculum videretur: prius quippe tam ſicca gerebat ubera, ut ne guttula quidem caprimi inde poſſet: nunc vero indidem lac fluit tam copioſe, ut plures illo nutrire infantes valeat. Et hæc ipſa, ait, probe nom eſſe ſocrni ſuæ Antoniæ, multiſque aliis.

ad nutricem dum infans ſero;

125 *Recens iſthac facta fuerint, & intra proximos quatuor menſes; tam quia nunc (& ut alii Teſtes ajunt in præſentiarum) habebat copioſum lac: tam quia dicens ſe ex paupese femina, quæ Losvanium veneras, inciſexiſſe beneficium lactis ei a Reginis factum, unique illam deſignat, quam ſupra deponentem audivimus*, Catharinam Nunez, *teſtem* LV. *nnnente id etiam Teſte* CXVII. *cum ait, feminam illam pauperem exandiam fuiſſe* cla-

ſa quadrageſima. *Illa vere Nuñez, pauper femi-*

ma;

A na, *depoſuit die* xv. *Martii, & tridua ante beneficium obtinuerat. Hec autem Marin Luis ſuum impetrati laſſis beneficium teſtata eſt die* xx. *proximi Julii: eni & eodem & ſequenti die idem atteſtantur decem Teſtes* cxxvii. *uſque ad* cxxxiii. *ajentes etiam, alii quidem, arentia ubera portaſſe matrem* meaſibus tribus aut quatuor: *alii vero, puerum* ſeptem menſium *fuiſſe, cum lac deficere cepit. Pater etiam pueri* Antonius Georgius, *teſtis* cxxxvi *diſtinctius explicat, quod ex loco Sarangeira, ubi habitabat, audito miraculo, in memorata pauperc femina patrata,* vecerit ipſe & uxor & aliæ perſonæ, cum magna devotione ad Regiuas; portanteretam infantem ſuum, & orationoe ante ipſas fuſa & Miſſa una promiſſa, *obtinuerunt lac abundanter, quo* in præſentiarum *nutrit infantem.*

119 Maria Ferdinandez, *teſtis* cxxxiii. dixit filium ſuum Emmanuelem, *tunc* ſexennem, *uti ait pater teſtis* cxxix. habuiſſe in gula ulcus; *multum patuit ex ulcere;*
B quod medicus anginam dicebat eſſe, ſœtens pereginum in modum, propter malignos humores ibi collectos. Illum ſe, ab ipſo rogatam, duxiſſe ad ſepulcrum Regiarum, iis obtuliſſe, & oleo lampadis illiviſſe aliquoties guttur exterius pueri; quiiode paucis diebus, abſque omni alio medicamine, liber ulcere & incolumis fuit, eſtque etiam nunc. *Aſſentiuntur filia ac maritus, teſtes de viſu,* cxxviii. & cxxxiv.

120 Eliſabetha Diaz, *teſtis* cxl. dixit, reverſ. *Lapſu contuſum crus habuit;* tentem ſe aliquando ex hoc ercmitorio S. Sebaſtiani, tam gravi lapſu alliſam fuiſſe terræ (cum ſorte deſcenderet per ruinas muri cujuſdam, *uti ait Teſtis* cxlii.) ut duo virteam debuerint portare domum, non valentem incedere; quia major pars alterius cruris miſere contuſa, & caro ejus valde lacera erat ex lapſu, *aut, uti teſtantur filia & quadam vicina ejus*, ex eo quod ſaxa, ſimul jaceatia, obtrivetant crus illud. Hiac orti dolores ao modici ſuaſeruot ei, ut oleo lampadis Reginarum Tereſiæ atque Saociæ perungeret contuſum crus. Quod & fecit: & continuo, ullo alio uſa remedio, cepit movere d. crus, quod aotea, veluti mortuum, movere non poterat ullo modo; & paucos intra dies (*ut addit*
C *filia, predicta omnia etiam confirmant, cum Maria Ribeira, matri ſua vicina; amba teſtes citata ſub numera* cxlv.) ſanitati integra cruti rediit, ac dolut omnis receſſit. *Addit preterea Simon Antonius, teſtis* cxlvii. *quod d. Eliſabetha ecciderit e muro feminea, magis alto, quam ſit ſtatura humiais; quod* ſaxa & lxterex ſuper illam eeciderint; *quodque* ipſe cum Aloyſio Galcio, qui modo habitat Ulliſipone, illam inter brachia ſua tulerit domum.

121 Domiaicus da Coſta, *teſtis* cxlvi. dixit, *in partu periclitata;* uxorem ſuam Catharinam de Tina, cum e diutiana infirmitate lecto affixa & a medicis derelicta, inſuper & extremis Sacramentis munita eſſet, parere cepiſſe (erat enim gravida) ſummo cum labore & pericuio propter debilitatem virium quo defectum: commodaſſe autem ſe in tali ſtatu Reginis Tereſiæ & Sanciæ; ſtatimque fine diſcrimine & partu facili eniam eſſe ſatam; cui in agnitionem beneficii nomen Tereſia imponi voluit. *Quod tam ipſe, quam uxor pro miraculo habuerunt; uti & Helena Luit, teſtis* clvii. *qua parturienti, ad hoc vocata, adſtitit; & parare naturaliter ſic potuiſſe negavit.*

D
INTERP. C. J.

122 D. Anna de Caſtro, Religioſa profeſſa, *teſtis* clxiii. dixit, quod ab annis fere viginti quatuor monaſterium hoc ingreſſa, deinde ſpa- *dentibus in tolerabiliter dolenti,*
tio quatuor menſium paſſa ſit tam vehementes ac intolerabiles dentium dolores, ot conſilio medicorum evelli ſibi aliquot, etiam ſanos & integros, curaverit; quo ſaltem aliqua vacuitas a dolore ſuccederet: ſed nullam omnino ſucceſſiſſe. Quapropter tota ſe convertit ad Reginas, novemdialem iis inchoans devotionem, corde potius ac voluntate bona, quam opere; quia doloris acerbitas ana ſinebat aut officium divinum, aut alias orationes ullas ab illa recitari. Nihilominus dum ſic peragit illa devotionem ſuam, dolor dentium plane ceſſavit, & oumquam rediit. *Eadem fere ſunt, qua Teſtes* cliv. & clv. *hic deponunt.*

123 Franciſca de Macedo *teſtis* clxii. diait, *vix reſpirauti ob os transverſa in gutture;* quod inter maaducandum quidpiam ex utmo vervecino, ioha ſit faucibus ſuis os tranſverſum, digiti unius magnitudine, quod nec deglotire, nec ejicere poterat. Quamobrem animadverſo
E præſeote periculo ac neceſſitate, invocavit quaotu poterat devotionir affectu Reginas; & dicto citius gliſceus in buecam d. os eapuit, & gratias libet tricibus ſuis perſolvit, miraculum ſibi per illas factum tata: *quod & rebatur ſequens Teſtis* clxiii.

124 D. Maria da Caravaglio *teſtis* clxiv. dixit, ſe decem aanorum ſpatio portaſſe tuber in *exulcerum dorſo,*
ulterca dorſi parte, cum gravi dolore & incommodo ſuo: imaginatam deinde ſibi, poſſe ea cauſa illa io diſcrimen adduci vitam ſuam, auxilium imploraſſe Reginarum ferveati oratione, & oleo lampadis earum liviſſe locum affectum; ex eoque fine alio medicamine iatra ſex dies maturuiſſe uleus, paulo poſt erepuiſſe, & brevi integre ſanatum reliquiſſe dorſum ejus, ne cicatrice quidem ſuperſtite. Quod, conſideratx mali diuturoitate & periculo, miraculum reputavit, *non tantum ipſa, ſed etiam octo ſequentes in Indice Teſtes, quarum tres prima ſt dicunt ſorores ejus; quarta eſt Abbatiſſa; omnes Religioſa prater duas an-*
F *cillas.*

125 Bernarda de Coſta *teſtis* clxxiii. dixit, manducanti ſibi forte pedem perdicis, per negligentiam glutitum hæſiſſe in gula oſſiculum, & vi *faucibus oc. cluſis oſſiculo;* nulla, oulla arte trajici potuiſſe. Iode ſpiritu intercludi cœpto, aaimoque periculum apprehendente, tacito cordis affectu ſeſe commendavit Reginis, quæ in hocce moaaſterio conditæ ſunt. Et alia quædam ſocia ſua, cui nomeo Juliana Coelha, applicuit gulæ ejus burſam, terra ſepulcrali dd. Reginarum ſartam, quam & cullo appenſam ipſa Teſtis gerebat; & in momento ttajecit oſſiculum, & omni diſcrimine liberatu fuit, non ſine miraculo, *uti ipſa, & citata ejus ſocia, teſtis* clxxiv. *fatentur.*

126 Maria a Pietate, *uti teſtis* clxxv. ſetva mo- *mamilla, a cancro exeſa;*
naſterii, annorum ſx. dixit, ſe altera mamilla graves cruciatus paſſam, judicantibus medicis, *ſæ*
illam a cancro morbo exedi. Hinc advocatum chirurgum, ut medelam afferret. Verum cum is adveniſſet, jamque manum curationi eſſet admoturus, prohibuit ægra, nec perſuaderi potuit, ut permitteret, ſed opem Reginarum inclamavit; eoque ipſo tempore & cruciari deſiit, & in-

A & inflata prius inflammataque mamilla ad ſitum
INTERP. & colorem priſtinum rediit, uti & hodiedum eſt.
C. J. *Quæ curatio miraculum viſa eſt, tam ipſi Depanenti, tam duabus confamulabus ejus, teſtibus* clxxvi. & clxxvii. *tam aliis.*

multis morbis ſimul 128 Maria Varella, femina conjugata, *teſtis* claxxii. dixit, ſeſe laboraſſe & febri, & fluxu ſanguinis, & uberibus aridis, ut bimeſtri tempore lactare non poſſet, quem habebat, infantulum. Hoc ſtatu poſita, quia inaudierat, Reginas Loevanii mateibus, lacte carentibus, illud conferre; iiſdem ſe cum fiducia obtulit, fundens quas potuit orationes: & exaudita, lac ſibi eduſſe comperit, nuteivitque illo infantem donec ablactaretur. Poſt hæc acerbo dentium, dolore excruciata, ad eaſdem, offerendo ſe, recurrit Medicas, & illico receſſit dolor, nec redilt deinceps. *Hactenus examinati fuerunt Teſtes Lovanii, tam in Monaſteria, tam in S. Sebaſtiani eremitorio. Qui ſequuntur comparuerunt, partim in*
B *monaſterio Cellarum Ordinis Ciſtercienſium extra muros civitatis, diebus* xxiv. & xxvii. *Julii.*

oculis ægris; 129 Maria Brandova, Monacha profeſſa in hoc monaſterio Cellarum, annorum xxvii. *teſtis* clxxxiii. dixit, ſe aliquot menſibus ægros habuiſſe oculos, quibus nullam ars medelam afferebat. Hortante autem ipſam quadam amica ſua, D. Maria de Caſtelbranco, quæ jam e vivis exceſſit, ut ſe commendaret D. Sanciæ Reginæ, quæ diem extremum clauſit in hoc monaſterio Cellis, in Loevanienſi ſepulta, impoſuit dicta Teſtis oculis ſuis interulam Reginæ Sanciæ, quam monaſterium hoc pro Reliquiis ejus conſervat; & ſanitatem eis ſimul attulit, abſque alio quovis medicamine.

vultui male affecto; 130 D. Catharina Almeida, *ibidem Monacha, teſtis* clxxxiv. *multis menſibus, ut ipſa deponit*, affecta dolore genarum & capitis, toroque vultu tumida, loqui non poterat; & remedia, quæ applicaverat plurima, fruſtra fuerant. Commendavit igitur ſe Reginæ Sanciæ, mortuæ in hoc monaſterio & Fundatrici ejus, nunc vero Lovanii ſepultæ: velavitque vultum male affectum interula ejus modo dicta; & ſtatim ſine ulla medicina curata fuit.

C *deſperata ſalus:* 131 Maria Ribeira, *teſtis* clxxxiv. dixit, quod ob morbum lecto affixa multo tempore, & a medicis, vitam ejus deſperantibus, derelicta, confugit ad DD Reginas, Lovanii ſepultas, & illico atque in momento ſana fuit, & e lecto ſurrexit. Aliàs quoque doloribus *appreſſa*, denuo ad Reginas confugit, ac denuo earum opem experta, vacuam ſe a doloribus reperit: ideoque fiduciam magnam in ipſis collocatam habet.

quibuſdam morbis; 132 D. Bernarda de Melo, *Monacha, teſtis* claxxv. dixit, audiviſſe ſe ea ore D. Mariæ de Caſtelbranco, quondam Religioſæ in hoc monaſterio, jam defunctæ; quod quotieſcumque ipſa male haberet, commendabat ſe Reginæ Sanciæ, Fundatrici noſtræ, ejuſque interulam, de qua ſupra, ſibi imponebat, & continuo melius habebat. Atque ipſa Teſtis pluries vidit, illam id agere, & ſubito convaluiſſe ea quavis infirmitate ſua, propter fidem ac devotionem, qua d. Reginam venerabatur: idque publicum dicebat eſſe in hoc monaſterio.

133 Maria de Speranza, *teſtis* clxxxi. dixit a doluiſſe ſibi vehementer ulterum cros, quod ſuaſu cujuſdam ſuæ familiaris commendavit Regi- D *aſſeſſo eruti;*
nis, Lovanii tumularis, & perlivit oleo lampadis eacum: & illo ſolo medicamine ſanatum fuiſſe pulſu dolore. *Simili commendatione atque aſſiſtione* ſe ab unois octo, continua febri, qua ad deſperationem medicorum afflictabatur, liberatam fuiſſe, Anna Botella *teſtis* clxxxii. *aſſerait.*

febri cruciat ſuos; 134 D. Maria de Norogna, Monacha Cellit, *teſtis* clxxxvi. annis abhinc quindecim, tam acerbos ſe paſſam dixit cruciatus longo tempore, ut ferendo non eſſet amplius, nullum levamen afferente Medicina: impoſuiſſe tandem ſibi jam dictam Sanciæ interulam, qua nec opinato, & momento temporis dolorem omnem deteciſſe, & huc uſque ſine illo fuit.

doloribus acerbis.

CAPUT VII.

Curationes febrium tertianarum; & paucula ſuper Articulis IV. & V.

E

135 *Jam retulimus in depoſitionibus Magdalena de Voſconſellos Cap.* VI. *curationes aliquot ejuſmodi febrium, factas in perſona Petri de Las Neves, Franciſci Ribeiri Leitam, D. Philippa de Silva, D. Margarita de Silveira, & D. Maria de Britta. Nunc aliorum depoſitiones ſuper talium febrium curationibus hic conjungimus.* Eliſabetha Baptiſta, Monacha Cooverſa Lovanii, ſexagiota annorum, *Teſtis* iv. dixit, ſcire ſe, quia vidit, quod quidam juvenis Lovanienſis, cujus nomen oblita erat, annis abhinc novem aut decem, eum valde infirmus eſſet ex febre tertiana, artem & opem medicorum omnem elodente, commendavit ſe hiſce Reginis, Icopis vertit earcum eatum ſepulcra, illiſque ſe ſubmiſit per dies novem; his autem finitis, ſanus & omni malo libet extitit. Et hoc publicum ac notorium hic fuit, tam extra, quam intra monaſterium. Juvenis autem, addebat Teſtis, jam mortuus eſt.

Curatus juvenis, ſubmittens ſe ſepulcris Reginarū;

136 D. Violanta de Lima, *Teſtis* v. dixit, F
audiviſſe ſe a perſona fide digna in hoc monaſterio, venille eo Germanum d'Acuana, fratrem ſuum, peſſime habentem ex febre tertiana; bibiſſe triduo e vaſculo, unde bibere ſolita erat in vita ſua D. Regina Tereſia: injecto prius in d. vaſculum pulvere ſepulcrali dd. Reginarum, & poſt triduum ſibi ac ſanitati reſtitutum fuiſſe depulſa febri. *Idem altera Germani ſoror* D. Eliſabetha d'Acuana *Teſtis* a. *confirmat.*

alter, bibita e vaſculo D. Tereſiæ;

137 D. Magdalena de Monte, *teſtis* vii. *poſtea tertius a* quam *ſub juramento aſſeveraverat, ſe paſto patruelis* *præſbemo ad ſepulcra*
ſui Franciſcus Ribeirus Leiram curatus eſſet gravi febre tertiana, ſubjunxit cautinus, quod, cum dictus Franciſcus aliquando rediiſſet, poſt acceptum curæ ſuæ beneficium, ad idem monaſterium, comitante ipſum famulo ſuo, Monteiro nomine; jamque diſceſſurus iterum inde eſſet, invaſit d. famulum tam violenta febris tertiana, ut medicus hujus monaſterii affirmaret, numquam ſe ei ſimilem in alio obſervaſſe. Obtulit ſe infirmus dd. Reginis; procubuit juxta earumdem ſepulcrum, obdormivit: & cum evigilaret, ſine omni febre fuit tam ſanus, ut e veſtigio cum d. Domino ſuo ſe viæ commiſerit. *Idem confirmavit teſtis* viii. & ix.

138 D.

A 138 D. Vincentia d'Acunna *teſtis* XIV. dixit
nil de quæritur, ſe ſcire, quia vidit ac interfuit; quod ad hoc
monaſterium veoit Sacellanus D. Aoconii Maſca-
regnas, vocatus Dominicus Luis de Couto, val-
de infirmus e febre tertiana, vexatuſque jam am-
plius anno uno: venit autem, excitus fama, quę
vulgabat DD. Reginas ſingulariter patrocinari
laboruntibus ſtiusmodi febribus: & proſtratus
ad earomdem ſepulcrum cum magna fiducia,
dum Religioſæ in choro recitraverant quamdam
nutiphonam, illico ſurrexit ſanus, & omni ma-
lo, quod febris afferebat, levatus. Simul etiam
teſtatus fuit dd. Religioſis, quod Deus in ſe ope-
ratus aſſet illud miraculum per interceſſionem
dd. Regioarum, in quibus fiduciam habebat,
certior etiam factus, quod tali febre deinceps
non eſſet laboraturus. Miraculum hoc ſtatim
publicatum & multis lætitiæ ſignis celebratum
fuit in d. Monaſterio. Et novit d. Teſtis, numquam
redijſſe Dominico dicti febrim ejuſmodi. *Ea-*
B *dem depoſuerunt Teſtes* XV. XVI. *&* AVCI. *Hæc ultima tunc adjutrix erat adnimarum in ſacriſtia, audivitque illa narrantem ipſum Sacellanum, ſimul atque curatus fuit; ac Dominum ejus ait habitare Ulyſſipone.*

139 Maria de Miranda, *teſtis* XVII. affirma-
quietus per vit, fratrem ſuum Joannem Brandam, habitan-
novem ſe- tem in loco, qui vocatur Goer, diu vexatum
pulcrales; fuiſſe maligna febre; eaque in tertianam con-
verſa, poſtquam fruſtra adhibuerat remedia
humana omnia, ſumpſiſſe terram de ſepulcro
DD. Reginarum, illico melius habuiſſe, & ſcri-
pſiſſe ad d. Teſtem; ſe ſimul atque in aqua d. ter-
ram hauſerat, expertum eſſe redire ſibi vires &
animum; confeſſum inſuper, quod Deus per
DD. Reginarum interceſſionem operatus eſſet d.
miraculum. Interea vero ipſa Teſtis continuavit
dierum XXX. devotionem, quam clauſit curando
dici Miſſam unam pro d. fratre ſuo: & hic omni
ex parte convaluit. *Teſtantur hæc duæ alia ejuſ-*
dem ſororesi Eliſabetha de Miranda *&* Aloyſia de
Amaral, *teſtes* XIX *&* XX. *tam inter ſe, quam a*
C *fratre, cognominibus diſtincta: interim utraque*
ipſum fratrem ſuum appellant.

140 Antonius de Rocha, *teſtis* XXI. depoſuit,
ſanus per ſe menſibus ſex mirum in modum fuiſſe cruciа-
terram a- tum tertiana febre, ac diebus quatuor curatum
quæ miſti; fuiſſe a DD. Reginis. Nam cum ageret in loco Pe-
oacova, venit in hoc monaſterium commendatu-
rus ſeſe dictis Reginis cum fiducia magna; ſub-
mitteniſque ſe earum ſepulcris, ibi paroxyſ-
mum febrilem frigidum paſſus, atque in-
tra quatriduum omnino curatus fuit, ac ſanus
deinceps manſit: antea tamen vulgatam medi-
cinam, aquam cum terra ſepulcrali miſtam bi-
berat. Judicavit autem, Deum in ſe hoc mira-
culum eſſe operatum per interceſſionem dd. Re-
ginarum; quia prius fruſtra tentaverat quidquid
ars & medicina conferre potuerunt. *Idem depo-*
nit Teſtis XXII. *quia audivit;* XXIII. *qua ad ten-*
tandum hoc remedium hortata fuerat infirmum;
XXIV. *&* XXV. *qua uxor ejus eſt, quia viderunt.*

ſeptimus 141 Franciſca Ferreira, *uxor teſtis* LXXXVIII.
per vaſculo dixit ſcire ſe Doctorem Gaſparem Pinto de Fon-
ac terram, ſeca, Profeſſorem juris prudentiæ in univerſitate
Conimbricenſi, e tertiana & aliis febribus decum
bentem, poſtquam remediis omnibus, quę me-
dici præſcribere ſolent, fruſtra uſus fuiſſet; ac- D
cepit (*mquit*) me oiktemie vaſculum, ex quo INTERP.
bibere ſolebat Regina Tereſia, cum terra ſepul- C. J.
crali; ex eodem & ipſe bibit, nec opinato ſanos
exiit, ſine tertiana atque omni alia febri. Ita
ille per literas ſuas teſtatus fuit huic deponenti,
manum ejus probe cognoſcenti ex aliis ejuſdem
literis, quas plures penes ſe habet; addituque,
teſtatum etiam eſſe, ſe poſtquam biberat, mul-
to valentiorem quam antea fuiſſe. *Ita illa: ita et-*
iam Teſtes LXXXVII. LXXXIX. *&* XC.

offavous, ja- 142 Fructuoſus Fernandez, faber murarius
centes prope habitans Lorvanti, *teſtis* XCII. recordatur, quod,
ſepulcrum; cum ante annos AVIII. tertiana laboraret, ſcire-
que multos febricitantes interceſſione Reginarom
convaluiſſe, conjecerit ſe, ubi paroxyſmum fri-
ac iterum, gore febrilis ſenſit, prope illarum ſepulcrom; &
voveos frigore deſinente, opem earumdem Reginarum
miſſam; imploravit & conſecutus fuit, liberatur deinceps
febre; niſi quod anno ſuperiore MDCXXIII. de-
nuo invaſerit cum ſimilis febris, & ipſe denuo im-
ploraverit opem Reginarum, voveus ſe miſſam
curaturom cantandam, ſi infra Dominicam pro- E
ximam febre liber foret: & ipſa Dominica, nul-
lo adhibito remedio, liber fuit, & votum per-
ſolvit, celebranie miſſam P. Fr. Cypriano, qui
tunc Religioſis hujuſce monaſterii a confeſſionи-
bus erat. *Partem ultimam confirmat Teſtis* XCIV.
cum tribus ſequentibus.

143 Emmanuel Gomez, *teſtis* XCIII. *& ipſe po-*
nous bibit *ſtremam præmiſſa depoſitionis partem confirmat,*
e vaſculo; *veluti a ſe viſam; &* memoria recolere, ait, quod a
IX. aut X. menſibus æger ex tertiana, cum potaſſet
ex vaſculo Reginæ Tereſiæ aquam cum terra ſe-
pulcrali miſtam, febris abierit, oumquam re-
verſa.

decimus po- 144 Eliſabetha Fernandez, *teſtis* CVIII. dixit,
tauit aquam ſe menſibus novem & amplius tertiana laboraſſe,
cum terra; fruſtra medicinis uſam; e vaſculo ſæpe memora
to aquam cum terra ſepulcrali miſtam potaſſe, &
febrim depoſuiſſe, qox numquam deinde reverſa
eſt. *Idem affirmat maritus ejus* Aloyſius, *teſtis* CXLV.

undecimus, 145 Antonius Luis, *teſtis* CXV. *mox* dixit, ſe
curam Miſ- aliquanto tempore ſimili febre laborantem, ſcien
ſam celeb- temque multos ejuſmodi infirmos præſentem o-
brari; pem a Reginis nactos, vovuiſſe iiſdem Miſſam u- F
nam, & mox celebrandam curaſſe: prius tamen
receſſiſſe d. febrim, quam Miſſa fuerit finita.
Subſcribunt teſtes, CXCI. CXII. *& ſunt filius, fi-*
lia, & uxor.

146 Antonius Simois, *teſtis* CXIII. e tertiana
duodecimus febre multum debilis, *ut dixit,* tribus continuis
offerens o- diebus ſubmiſit ſe ſepulcris Reginarum, offerens
leum pro inſuper dimidiam olei menſuram pro lampade
lampade; earum; atque poſt triduum illud ſanus fuit ſine
febre. *Teſtantur eadem uxor ejus teſtis* CXIV. *di-*
cens; ter *ipſum ſe ſubmiſiſſe ſepulcris, nempe ſemel*
quotidie; adeo ut mellagi non debeat, tribus die-
bus continuis ſubmiſſum ibi manſiſſe: item Teſtes
CXV. *&* CXVI.

147 Helena Craveira, *teſtis* CXV. *dixit*, quod
decimus maritus ſuus Emmanuel Eſteves, multorum
tertius, menſium ſparto æger decumbens ob febrem ter-
commendat- tianam, poſt varia medicorum tentamina habi-
tus ab omni- tus pro depoſito fuerit: quando ipſa cum filiis ſuis
bus Reginis; ad monaſterium ſeſe conferens curavit unam
Miſſam, in honorem Reginarum offerendam.

Iude

A Alvaris ann. L.
INTERR. XCV Eliſabetha Gonzalez, uxor Fructuoſi, *paulo ante memorati*, *ann.* XXX.
C. J. XCVI Victoria Ivan, vidua quondam Ignatii Eſteves, æditima eccleſiæ monaſterii Lorvanienſis extra clauſtrum, ann. L. *Eadem deponens ſupra Teſtis* XXII. *dixit ſe annorum* XLIX. *Sed utrobiq; intelligendum eſt* paulo plus, aut minus: *quod omnes fere addunt, cum ætatem enunciant.*
82 Die VII. Julii *ad examen vocati fuerunt in Eccleſia S. Sebaſtiani.*
XCVII P. Emmanuel de Silva, Sacerdos, habitans Lorvanii, ann. XXXVII.
XCVIII Dominicus Antonius, hortulanus monaſterii, ann. XLVIII.
XCIX Blanca Bernardes, uxor Dominici *prædicti*, ann. XL.
C Emmanuel, *idem qui* XCIII.
CI Emmanuel Rodriguez ann. XX.
CII Antonius Suarez ann. XLVII.
B CIII Joannes de Azevio, Pictor, ann. XXXVIII.
CIV Maria, adoleſcentula ann. XVI. filia Franciſci Luiggi, famula monaſterii.
CV Catharina Luis, uxor Emmanuelis Franciſci, famuli hujus Monaſterii, ann. XXXV.
CVI Maria Simois, vidua quondam Petri de Mello, ann. L.
CVII Eliſabetha Fernandez, mulier innupta, ann. LXX. *Videtur eadem, quæ ſupra* LVII. *licet ibi ſit dicta annos plus minus* LX. *natam.*
CVIII Eliſabetha Fernandez, *alia a modo dicta*, uxor Aloyſii Franciſci, *quæ & ſupra teſtis* LVI. *ubi ancilla dicitur eſſe monaſterii.*
CIX Antonius Luis, agricola, habitans in Rebordoſis parochiæ eccleſiæ S. Sebaſtiani hujus loci, ann. LVI.
CX Joannes Lois, nauclerus, habitans Lorvanii in eadem parochia Rebordoſia, ann. XXVI.
CXI Antonia Simois, uxor Emmanuelis Luis, ex loco Caneiro, parochiæ Lorvanii, ann. XXVII.
CXII Antonia Simois, uxor Antonii Luis, ex Rebordoſia, ann. L.
CXIII Antonius Simois, agricola, ex Roxo parochiæ Lorvanii ann. L.
C CXIV Maria, filia Dominici Nuñez, uxor Antonii Simois, ann. XL.
CXV Victoria, *quæ ſupra teſtis* XXII. & XCVI.
CXVI Maria, filia Antonii Simois, ann. XXV.
83 Die X. Julii Lorvanii in eremitorio S. Sebaſtiani *comparuerunt, examinatique fuerunt Teſtes.*
XCVII Maria Coelha, filia quondam Laurentiæ Coelha, ann. L.
CXVIII Joanna Palma, filia Dominici Duarte, ann. XXX.
CXIX Maria Forias, vidua Dominici Duarte, ann. LX.
Die XI. Julii *in eodem eremitorio S. Sebaſtiani ad fuerunt examinandi.*
CXX Helena Craveira, uxor Emmanuelis Eſteves, ann. LXIV.
CXXI Eliſabetha Craveira, filia dicti Emmanuelis, ann. XXXV.
CXXII Paula, filia Ignatii Rodriguez, ann. XV.
CXXIII Maria, filia ejuſdem, ann. XVII.
CXXIV Eliſabetha Eſteves, uxor Auguſtini Ivan, ann. XLVIII.
CXXV Antonia de Matos, uxor Ignatii Rodriguez, ann. XXXVIII. D
CXXVI Maria Luis, uxor Antonii Georgii ann. XXXIV.
CXXVII Catharina Antonia, uxor Gaſparis Georgii, ann. IX.
CXXVIII Antonia Simois, uxor Antonii Franciſci, lanionis hujus monaſterii, ann. L. Die XII. Julii *in eodem eremitorio S. Sebaſtiani ad examen vocati, & auditi fuerunt Teſtes,*
CXXIX Antonius Franciſcus, lanio, habitans in Sarnello, parochiæ S. Joannis de Figueira, ann. XLII.
CXXX Maria Franciſca, uxor Emmanuelis Antonii agricolæ, ann. XLVIII.
CXXXI Magdalena Georgii, filia quondam Pauli Georgii, ann. XXV.
CXXXII Fauſtina Georgii, ex parochia Penacovæ, ann. XXV. E
CXXXIII Magdalena Georgii, filia Antonii Luis, ex parochia Penacovæ, ann. XVIII.
CXXXIV Maria Luis, uxor Sebaſtiani Fernandez, agricolæ ex eadem parochia ann. XXVII.
CXXXV Margarita Franciſca, vidua q. Emmanuelis Georgii agricolæ ann. XL.
CXXXVI Antonius Georgius, agricola, e Sarangeira, parochiæ Penacovæ, ann. XXV.
84 Die XIV. Julii *in prædicto eremitorio S. Sebaſtiani, interrogati, reſponderunt Teſtes,*
CXXXVII Maria Fernandez, uxor Stephani Simois, ann. XLVI.
CXXXVIII Maria, filia Stephani Simois, ann. XVII.
CXXXIX Stephanus Simois, agricola Lorvanii,
CXL Eliſabetha Diaz, vidua q. Simonis Rodriguez, ann. LXX.
ann. XXXIII.
CXLI Maria de Caſtro, filia Eliſabethæ Diaz, ann. XX. *Item ſub eodem numero.*
CXLII Maria Ribeira, uxor Antonii Rodriguez viri nobilis, ann. XLV.
CXLIII Gujomara Fernandez, vidua q. Dominici Franciſci, ann. LXX.
CXLIV Maria de Segueira, filia prædictæ Gujomaræ, ann. XXX. F
CXLV Victoria, *quæ eſt ſupra Teſtis* XXII. & XCVI
CXLVI Franciſca de Pavia, femina Æthiops, quæ curat hoſpitium hujus monaſterii, ann. XLVII, *Atque iterum ſub eodem numero.*
CXLVII Aloyſius Franciſcus, agricola, habitans in N. parochia hujus monaſterii, ann. LXVI.
CXLVIII Simon Antonius, agricola, ann. LXIII.
CXLIX Dominicus de Coſta, ſutor, ann. XL.
CXLVIIIS Helena Luis, vidua q. Melchioris Fernandez, ann. LXX.
85 *Hactenus multa examina, quæ in eremitorio S. Sebaſtiani inſtituta fuerunt, diebus variis menſis Julii. Nunc hic reſumuntur, quæ interea etiam inſtituta fuerunt ad cruces monaſterii, & primum quidem illorum, qui illic auditi fuerunt die* VIII. *Julii, ſuntque monacha ibidem profeſſa omnes, præter novitiam unam.*
CLIX D. Marianna de Caſtelbranco, ann. XVII.
CL Maria Rebella, ann. XXIV.
CLI Agatha Rebellæ, Nutricia, ann. XV.
CLII D. Paula Cabral, *ſupra* XXVIII.
CLIII D. Anna de Caſtro, ann. XL.
CLIV D. Eliſabetha Coelha, *ſupra* LXXV.

CLV

A CLV D. Magdalena de Caſtro, ann. XL.
CLVI D. Catharina Ribeira, ann. AAAV.
CLVII D. Maria de Britto, *ſupra* LXVIII.
CLVIII D. Magd. Vaſconſellos, *ſupra* I.

Statim eodem die X. Julii, *quo nempe auditi fuerant in cremitorio S. Sebaſtiani Teſtes aliquot, examinate pariter ſunt in eccleſia monaſterii ad crates prædictat, tres Profeſſæ, & ancilla dua.*

CLIX D. Paola de Caſtelbranco, *qua & alii.*
CLX D. Magdalena, *teſtis etiam* I.
CLXI D. Maria de Gama, aon. L.
CLXII Franciſca de Macedo, ancilla monaſterii, ann. AAII.
CLXIII Maria Baptiſta, ancilla monaſterii, ann. AAIIII.

Eodem die XII. Julii, *quo in cremitorio S. Sebaſtiani examinatum fuerat, conceſſum eſt etiam ad crates Monaſterii, auditaque fuerunt ſequentes monacha, annos Profeſſæ.*

B CLXIV D. Maria de Caravallo, ann. L.
CLXV D. Eliſabetha, *qua ſupra* LXXV.
CLXVI D. Margareta de Goccca, ann. XLVIII.
CLXVII D. Agnes, *qua ſupra* XL.

86 Die XIII. Julii ad crates monaſterii Lorvaoti *inſtitutam examen, comparentibus aliquot famulabus præter Religioſas quinque, Novitiam unam, & unam conjugatam.*

CLXIX Catharina de Araoyo, aon. LX.
CLXX Joanna Cordeira, ann. XL.
CLXXI D. Eliſabetha, *qua & ſupra* XXXIX.
CLXXII D. Philippa a Caſtello Religioſa, ann. XL.
CLXXIII Bernarda de Coſta, ann. XXV.
CLXXIV Juliana Coelha, aun. XXII.
CLXXV Maria a Pietate, ann. XX.
CLXXVI Maria de Eſperanza, aun. XXXIII.
CLXXVII Eliſabetha. *Vide ſupra* LI.
CLXXVIII D. Philippa Thereſia, Novitia ano. XIV.
CLXXIX D. Bernarda de Silva Relig. ann. AAX.
CLXXX D. Agoes de Albuquerque, Relig. ann. XXVI.
CLXXXI Aloyſia de Amaral, *ſupra* XX.

C CLXXXII Catharina de Arpuedo ann. AAA.
CLXXXIII Maria Varella, matrimonio juncta Sebaſtiano agricolæ ann. XXXII.

Die XIV. Julii in monaſterio Cellarum, quod eſt extra muros civitatis Conimbricenſis, ad crates Profeſſionis *cæpit inſtitui examen; & compareunt Teſtes, ibidemque Religioſæ, aut famulæ.*

CLXXXIV Maria Brandova, Religioſa ann. XXVII
CLXXXV D. Catharina de Almeida, Relig. ann. XXX.
CLXXXVI Maria Ribeira, ſerva ann. XLVII.
CLXXXVII D. Beroarda de Malo, Relig. ann. C.
CLXXXVIII Maria de Speranza, ſerva ann. XX.
CLXXXIX D. Laorentia de Tavora, Relig. ann. XC.
CXC D. Maria de Norogna Relig. ann. L.
CXCI Aooa Boiella, Relig. ann. XXX.

86 Die XVII. Julii Conimbricæ in eccleſia Cathedrali *examinati fuerunt Teſtes, qui fere tantum deponunt ſuper tribus primis Interrogatoriis, eaque confirmant ex variis Auctoribus, quos tantum modo citant.*

CXC Doctor Petrus Ribeiro de Lago, aon. XXVIII. vel XXIX.
CXCI Doctor Franciſcus Vaya ann. AAVII.
CXCII Licentiatus Franciſcus Rodriguez, Me-

dicus S. Officii, ann. XLVIII. D
CXCIV Licentiatus Paulus Ribeiro Presbyter, ann. XXXVIII. INTAIP. C. J.
CXCV P. Mag. Fr. Franciſcus Brandao, Lector Theologiæ Ordinis S. Bernardi ann. XXXIII.
CXCVI P. Doctor Fr. Aloyſius Manes, Lector Theologiæ, Ordinis S. Bernardi ann. XXXVII.
CXCVI D. Fr. Aloyſius de Sa, Lector Theologiæ Ordinis S. Bern. ann. XXXII.
CXCVII P. Fr. Dionyſius ab Alpoenſis, Ord. S. Bern. ann. LVIII.
CXCVIII Doctor Gondiſalvus Leitam de Vaſconcellos aon. LIV.

Die X. Auguſti Conimbricæ in domo Archidiaconi Benedicti de Almeida &c. comparuit P. Fr. Joannes de Almeida, Procurator in præſenti cauſa, & petiit finem imponi Examini, ſibique dari copiam ejus authenticam; ac deputari Notarium, qui illam cum originali conferret &c. *qua & facta fuerunt.* E

CAPUT VI.

Proponitur exemplar integri examinis, pro ſpecimine aliorum in D. Magdalena de Vaſconcellos Teſte prima; & adduntur alia alibi ab eadem depoſita.

88 *Nitium huic examini citatorum legitime ac rite juratorum teſtium dedit Archidiaconus Benedictus a' Almeida, Proviſor Epiſcopatus Conimbricenſis, ad id Deputatus, die VIII. Martii ſæpe dicti anni* MDCXXIV. *Lorvaoni ad crates monaſterii: & prima omnium præſentata ex ſuis Domina Magdalena de Vaſconcellos, Religioſa ejuſdem Monaſterii, cujus Depoſitionem integram, prout a Notario Emmanuele a' Abreu relata eſt in Acta, hic lubet apponere, tum ut uno in exemplo ſpecimen habeatur, ac forma Depoſitionum reliquarum, tum ut diſtinctius cognoſcatur, quomodo juxta præmiſſos Articulos examinati Teſtes fuerint.* Datur ſpecimen examinis integri pro ceteris ponendi; F

89 Domna *igitur* Magdalena de Vaſconcellos, Religioſa hujuſce monaſterii, quæ juſſa ſunt ſuper ſancta Evangelia præſtare juramentum, dixit, ſe eſſe annorum quinquaginta. Et aliud non dixit. Interrogata, num confeſſa fuiſſet in Paſchate ſuperiore, atque aliis anni feſtis diebus; dixit, ſe fuiſſe. Interrogata, num gravitatem juramenti, præſertim in caſu præſenti, noviſſet, dixit, noviſſe ſe perquam bene. Tum interrogata ſuper Articulis præmiſſis; dixit ad I. (*de ortu, & parentibus Reginarum*) quod conſtaret ea libris, atque eo remittebat interrogantem. Et aliud non dixit. *Hæc ex Depoſitione Teſtis* II. *hac tranſferenda duxi, quia nihil hic de Articulo* I. *legebatur.* *primum ad previe interrogetur;*

Interrogata deinde ſuper Articulo II. qui ei lectus fuit, & explicatus, dixit, ſcire ſe, quia audierat, ea multis Mortalibus provectæ ætatis, Reginam Dominam Thereſiam atque Infantam D. Sanctam ſororem ejus, quæ in hoc monaſterio S. Mariæ Lorvaoni ſepultæ jacent, in vita ſua exemplariter verſatas fuiſſe, & magna ſanctitatis ſigna dediſſe; idque eſſe, & ſemper fuiſſe publica voce, ac fama teſtatum; ſic ut ipſa nihil in eoo- *tum ad Articulum* a *ad ſecundo ſanctitatem vitæ.*

A trarium umquam audierit, & aliud noo diait.

INTERP. C. J. *ad viii. de miraculis poſt mortē dixit, febre dudum laborantem*

90 Ad Articulum III. diait, ſcire ſe, quod anno MDCVIII. venerit in hoc monaſterium Religioſus ordinis S. Franciſci, cui nomen Petro de las Never, viſitaturus ſepulcrum Sanctarum Domnacum Reginarum; propterea quod a multo tempore tertiana febre laborans, ſic affectos eſſet, ut via ſpeciem hominis viventis præ ſe ferret. Ingreſſus autem eccleſiam d. monaſterii rogavit æditimas, quæ tunc erant, ſibi ut darent ad bibendum ea vaſculo, e quo Regina D. Thereſia bibere ſolebat; & illa, injecto in dictum vaſculum aliquanto de terra ſepulturæ utriuſ-

bibiſſe vaſculo Reginæ Thereſiæ

que Reginæ, ipſum magna cum devotione porexerunt petenti Religioſo: qui ſimul atque biberat aquam, confeſſus eſt, ſe perfuſum conſolatione quadam ſpirituali, quam explicare nequibat; & quadam fortitudine corporali tanta, ut ſibi ſanus omnino eſſe videretur: perrexit tamen diebus novem continuis ſic bibere, quotidie

B faciens ad aram ſuper ſepulturam dd. Reginarum erectam: finitis vero diebus illis fuit ſanus, & omni liber febre: atque aliquanto demeeps tempore, in memoriam tanti beneficii, redibat ſemel quotannis, ut gratiarum perſolveret dd. Reginis. Id quod ipſa teſtis ſcit, quia vidit, & cum d. Religioſo egit. Atque aliud non diait.

& ſanata eſſe.

Ad iv. de loco ſepulturæ

91 Interrogata ſuper Articulo IV. diait, ſe ſcire, quod d. Reginæ ſepultæ ſint in duobus monumentis, ubi cum veneratione multa ſervantur; quodque habeant epitaphia ſua, quæ declarenc quo modo d. Reginæ ibi repoſitæ ſint, & quotum

ad v. de Miraculis in vita.

ſint filiæ; quodque effluxerint fere quadringenti anoi, utt dicunt, ea qua ſepultæ fuerunt. Et aliud non diait.

Supee Articulo V. dixit eadem teſtis, eſſe publicam vocem, ac famam in hoc monaſterio, atque ſe ipſam audiviſſe ea aliquibor ejoſdem monaſterii Religioſis, & legiſſe to libro aliqun, a Fe. Bernardo de Britto Chronologo majori hu-

C jus tegoi, compoſito; quod Regina D. Thereſia, dum viveret, teſuſcuaverit mortuum infantem, qoem ad ipſam attoleraz mater, excitata fama, quæ increbuerat, miraculorum ejus; & aliud non dixit. Super Acticulo VI. dixit, ſe ſcire, quia vidit, in Breviariis impreſſis in Caſtilia Oedinis Ciſtercienſis, in hiſtoria S. Francæ, Lectione prima, d. Reginas, iotect alias ſanctas, etiam ipſas eputati, ac habeti tales: & in d. Monaſterio recitari orationes d. Regnit, quia ſunc ind. Breviariis. Item ſcire ſe, quod aliqui Hiſtorici, utt Petrus de Marie, Fr. Ludovicus de Angelis Religioſus ex Ordine S. Aoguſtini, & Fr. Bernardus de Britto Chronologor Ordinis S. Bernardi, atque alii multi, dum Illacum mentionem faciunt, ſanctas habeant ac nominent. Atqoe aliud non diait.

ad VI. an ſancta a Scriptoribus vocentur.

92 Supes Articulo VII. diait, ſe ſcire, quia

Ad VII. an feſtus dies agatur & imagines pictæ ſint.

videt in hoc monaſterio eclebcari, & feſtive agi com honore dies, quibus d. Reginæ obierunt, Sancta quidem III. Martii, Thereſia vero VIII. Junii: & hiſce diebus feſtum agitur, & ipſa Teſtis ſolita fuit annis aliquot dare concioner, & alia feſtivæ celebritatis indicia: quodque ſciat, eſſe tam io monaſterio, quam extra illud, multas pictoras, & imagines dd. Reginarum. Et aliud non diait. Super Articulo VIII. diait, ſcitque, quia vidit; quod ad hanc eccleſiam concurrunt D multæ perſonæ variis morbis laborantes, uc ſe commendent hiſce Reginis, quar tamquam ſanctas venecantur: quodque multæ hinc redeunt ſanæ, ac libetaræ infirmitatibus ſuis. Scie etiam, quod in d. Monaſterio ſinguiis diebus fiat Commemoratio conventualis de hiſce Domnabos Reginis. Et aliud noo diait. Subſcripſit aotem Depoſitionem ſuam eum d Proviſore, & mecum Notario Apoſtolico Emmanoele d'Abreo, qui hæc ſcripſi. Benedictus de Almeida. D Magdalena de Vaſconſellos, & Silveira. Emmanuel d'Abreu.

ad VIII. de devotione populari.

93 *Habes hic, lector, integram formam examinis, in hac Proceſſu paſſim in plurimis obſervatam; juxta quam interrogati reſpondernnt, ſubtem ad aliquot Articulos, Teſtes fere ducenti: inter quos tamen, ut ſupra etiam memini, recurrunt aliquibit, ter & ſapius ad examen, ſemper aliquid novi afferentes, ſub priori plerumque juramento ſuo, initio primi examinis præſtito. Inter illos merito numeretur hac ipſa primo loca examinata teſtis, Magdalena de Vaſconſellos, qua ſapius redivit, circa tertium Articulum aliquid novi depoſitura. Cum vero Articulus ille verſetur circa miracula, qua operata ſint poſt obitum ſuum Reginæ; & nos præcipue hic intendamus illa colligere in unum, præcipuus quoque labor noſter verſabitur circa præfatum Articulum III. omiſſis pleriſque aliis, quæ aliunde, ut plurimum certius conſtat; & hic ad* E *& confirmationem ob omnibus fere eadem aſſeruntur. Nunc vera, quia Magdalena Teſtis I. examen integrum huc adduximus; attexamus etiam, qua eadem circa Articulum III. ſparſim alibi depoſuit veluti Teſtis VI. aitt. XXVII. XXXIV, L. LIV. LXXI. LXXVIII CLVIII. & ſingulis quoque Depoſitionibus ejus ſubnectemus nomina, aut compendioſius numerum (juxta præmiſſum Indicem) aliorum Teſtium eadem confirmantium, adſcripturi etiam, ſiquid forte notabilis diſcriminis aut confirmationis attulerint. Utque a præmiſſis ad tertium Articulum da curata a* F *febre tertiana Petra de las Never, Ordinis S. Franciſci Religioſo ſacerdote, ordiamur, eadem fere depoſuerunt*, D. Joanna da Guerra, Beatrix Silveira, Eliſabetha Baptiſta, Maria de Figueireda, *Teſtes* II. III. IV. & XV. *omnes oculata, præter tertiam, qua ſervii ex relatione aditmarorum, qua tunc erant, atque infirmo dederant ad bibendum, uti dictum eſt.*

Hic ſola ſere mirantia, ex Articulo I. colliguntur;

mentem ob uno depoſitæ teſtimonii aliorū

94 *Veniamus modo ad alteram Depoſitionem memoratæ Magdalenæ de Vaſconſellos; in qua tamquam teſtis* VI. dixit, ſe præterea ſcire, quia vidit, quod ab annis fere octodecim venit ad hoc monaſterium Lorvanienſis Franciſcus Ribeirus Leitam, oriundus ea civitate Lamego, viſitatum ſanctas Regioas, quia graviter laborabat febre certiana. Obtulit ſe illis multa cum devotione; bibit aquam, cui terra ſepulturæ illarum immixta erat; curavit celebrari miſſam unam; dedit eleemoſynam quatuor ſcutorum auri; & cooti-

Alia depoſitione ejuſdem Teſtis I.

de curata febre tertiana grauiter ægra

non ſanus, ac febre liberatus abiit a monaſterio, tamquam ſi nullo morbo affectus fuiſſet; cum tamen eo veniſſet valde graviter, & periculoſe laborans. Hæc autem curatio ſtatim omnibus viſa miraculoſa, & dd. Regioe attributa eſt. *Eadem depoſuerunt Teſtis* VII. *ac viſu & d. Franciſci patruelis; necnon* VIII. & IX. *de auditu, addentes*

pra-

A *praeterea aliam curationem in ſervo dicti Franciſci, Manteire nomine factam, de qua infra.*

& in depoſita a medicis.

95 Dixit *eadem rurſus, tamquam Teſtis* XLVI. ſe ſcire quia vidit, quod ab annis XLI. ingreſſa eſt hoc monaſterium D. Philippa de Silva educationis cauſa; ubi modo eſt monacha, & profeſſa. Ingreſſa eſt autem tertiana laborans febri tam gravitee, ut nemo crederet ſpem fupereſſe convaleſcendi; ſed potius exiſtimarent omnes ipſam moriturum, quia jam a multo tempore ſic laborabat. Interea D. Eleonora de Norogna, quæ tunc Prioriſſa erat in d. Monaſterio, commiſerata infirmæ, nec amplius ſuſtinens eam tali in ſtatu videre, juſſit ipſam obire opera pia, quæ in hoc conventu moris eſt fieri diebus triginta; quibus ei data ad bibendem fuit aqua, cui terræ quidpiam e ſepulcris Sanctarum Reginarum acceptæ injectum fuerat: tranſactiſque triginta diebus, reperta eſt d. D. Philippa omni febre libera atque peſſecte ſana; liret mediri d. monaſterii affirmaſſent, fieri non poſſe, ut diu ſuperviveret: & ab illo tempore huc uſque non rediit ei febris. Quæ res, conſiderata perſona ægrotante, & qualitate mali, attributa miraculo fuit. *Eadem affirmant* Angela ab Incaenatione, *teſtis* XLII. & D. Vincentia d'Acuña, *teſtis* XIV. *tamquam* a levisa: *necnon* Agnes de Norogna, *teſtis* XS. *monaſterii tunc Abbatiſſa, tamquam* audita *ex amita ſua, prædicta D. Eleonora; quam etiam aſſerit in ſua depoſitione, non tantum* Prioriſſam, *verum etiam* Abbatiſſam *ibidem aliquando fuiſſe, tunc vera merenam.*

Uſus membrorum amiſſus ſubito recipitur ad ſepulcrum Reg.

96 *Eadem Vaſconſellos, tamquam Teſtis* XXVII. dixit *iterum*, ſe ſcire, quia vidit ac præſens adfuit; quod Maria Ares monacha profeſſa hujus conventus, eum annis abinde ſex, aut ſeptem, omnium membrorum uſu deſtituta eſſet, ut ſurgere e lecto non valeret, ſruſtra adhibitis omnibus, quæ medicina ſuppeditare poterat, remediis humanis, curavit ſe, e lecto ſublatam, portari per aliquot perſonas in eccleſiam illo die, quo ſepulcrum Reginarum apertum fuit; & ipſa Maria Ares, prehenſo manibus vecte ferreo, cum aliquot Religioſis, ac famulabus (omnes erant ſex numero) conata eſt tollere lapidem ſepulcralem, ac re ipſa ſuſtulit tam alacriter, & viriliter, acſi numquam fuiſſet infirma. Finito autem illo actu, cecidit in conventum ſola, a nullo adjuta; & uſque in hunc diem non amplius d. infirmitate laboravit. Curatio publica fuit, omneſque Religioſæ hujus conventus judicaverunt eſſe miraculum DD. Reginarum. *Addit ipſa* Maria Ares, *ſe fuiſſe* XXVI. *debilitatem membrorum ſuorum provenuiſſe ex quibuſdam humoribus; & medicas omnes, etiam patrem ſuum Antonium Sebaſtian, ordinarium monaſterii medicum, de curatione ſua deſperaſſe: ſe vere portatam in templum, repente ad ſepulcra Reginarum ita confertam fuiſſe, ut velle ferreo, ab operis, qua pranſum ierant, illic relicto, lapidem ſepulcralem, adjuta a tribus Religioſis, ac totidem famulabus, ex parte ſua levaverit, ac per eccleſiam obambulaverit, & redierit in conventum per ſe ipſam, quaſi numquam infirma fuiſſet. Religioſas veteſtatim campanas in ſignum lætitiæ pulſaſſe. His ſimilia deponunt Teſtis,* XXVIII. *Maria ſoror,* AAAA. XXX. ASAL. AAAIS, *omnes de viſu, excepta forte ultima.*

quod confirmatur ab ipſa æger.

97 *Iterum Vaſconſellos, ut Teſtis* XXXV. dixit, ſe ſcire quia vidit; quod cum lecto affixa eſſet ex febre tertiana, & aliis morbis, amita ſua, D Margareta de Silveira, quondam Abbatiſſa hujus monaſterii, attuleruut ei Religioſæ (quia peſſime habebat deſperata a medicis) vaſculum, ex quo Regina Thereſis bibere ſolita erat, capitique ejus impoſuerunt, & continuo ſe ſanam ſenſit, ſurrexitque e lecto, ar ſi infirma non fuiſſet. Quod ſtatim pro miraculo habitum fuit in hoc conventu. *Eadem affirmant Teſtes,* XXVIII. XXXV. XXXVI XXXVII. *Depoſuit eadem tamquam teſtis* L. dixitque ſe ſcire, quia vidit; quod cum D. Cæcilia, Religioſa hujus Monaſterii, & ſua conſanguinea, valde infirma eſſet ex carcinomate, quod ab annis ſeptem alteram ei mamillam depaſcebatur, ac propterea pro depoſita haberetur ab omnibus medicis atque rhitrugis, qui in hoc monaſterium venerunt ipſam curaturi; & quia poſt maiorum deliberationem judicarum, cancrum radires ſuas ad uſque vitalia cordis extendiſſe, noluerunt quidquam medicaminis experiri, metuentes, ne ægra in ipſa operatione ſua vitam finiret. Quamobrem d. D. Cæcilia conſtituit opem Reginarum Thereſiæ atque Sanctæ implorare per devotionem, quæ in d. monaſterio inſtitui, ar dies triginta continuari ſolet. Quia vero d. D. Cæcilia admodum emaciata, & debilis eras, amita ejus D. Archangela continuavit d. devotionem: eaque ad medium perducta in ſomnum incidit Cæcilia, & evigilans comperit copioſum puſe mamilla fluxiſſe; atque d. Teſtis vidit, quod caro putrida indidem per fruſta deciderat, ſtatimque apparuit caro ſana, ar ſolida; qua levibus medicamentis fota, omnino fibi reſtituta eſt ægra, & pergit hodiedum bene valere. Id autem in hoc monaſterio judicatum fuit miraculum magnum, & attributum eſt DD. Regiuis, propter fiatum, & præſens vitæ diſcrimen, in quo, medicorom judicio, verſabatur infirma. *Recurres de his ferma, ipſius Cæcilia verbis propoſitas Cap.* VII. *ibidemque confirmatur a Teſtibus* XLVI. XLVII. XLVIII. XLIX.

Carcinoma incurabile humana ope.

a Reginis illico ſanata.

98 *Eadem loce, eodemque die, quo convaluit memorate meda Maria Ares Religioſa, curata in diem fuit famula monaſterii, de qua Vaſconſellos, ut Teſtis* LIV. *ſic narras*, quod illo die, quo apertum fuit ſepulcrum Reginæ Thereſiæ, portata eſt in eccleſiam hujus monaſterii Eliſabetha Moreira, ejuſdem Monaſterii ſerva, quæ a multo tempore patiebatur ingentes capitis dolores atque vertigines tales, ut ſæpe in terram raderet; & adhibitis variis medicinis, nullis conſequi ſaoitatem potuit. Quamobrem ſubmiſit ſe ſepulcris DD. Reginarum, eiſque ſe commendavit; & illico ſana liberaque dd. doloribus, & vertigine fuit, manſitque deinceps: quod habitum pro miraculo, & celebratum eſt in hoc monaſterio. *Hæc etiam ab ipſa, cui acciderunt, deponuntur Cap.* VIII. *& confirmantur a Teſtibus* LII. & LIII.

Capitis dolor & vertigo ſub ſepulcris curatur.

Mulier ſtulta mori vifa

99 *Comparuit denuo eadem Deponens, ſæpe dicta Magdalena de Vaſconſellos, atque Teſtis* LXXX. dixit, a meridibus circiter quatuor ſe vidiſſe Religioſam aliquam hujuſce monaſterii, Paulam Cabral nomine; cui bulus in gula tranſverſus ita occluſerat fauces, ut horis duabus ſummo verſaretur in diſcrimine, ioduta faciem colore vario, & omnibus eam conſpiratis viſa mori. Quia vero d. Paula Cabral erat in choro hu-

D INTERP. C. J.

Periclitatur de vita confeſtim ſurgit ſana

E

F

A jue monaſterii, commendans ſe S. Blaſio; dicta
INTERP. Teſtis, cum eſſet æditua, ſubmiſit ei vaſculum
C. J. Reginæ Thereſiæ, quod in præſentia ejus admo-
In momento percurantur. tum fuit obſtructæ gulæ; & ſubito, ſtatim, ſine mora ulla deglutivit infirma d. Bolum; evanuit periculum mali, & color priſtinus rediit. Quæ res valde publica, & notoria fuit in hoc monaſterio, & magni miraculi inſtar celebrata fuit cum multis lætitiæ ſignis. *Idem deponit ipſa Paula, teſtis* LXX. *addens*, nullum aliud remedium ſibi adhibitum fuiſſe, & ſibi viſum eſſe, cum deglutiebat bolum, delabi ſaxum in pectus. *Accedunt etiam Teſtes,* LXXII. LXXIII. LXXIV. & LXXV. *omnes oculata.*

Extremis inanitus miraculoſe ſalvatur. 100 *Comperunt eadem Vaſconſellos, at Teſtis* LXXVIII. & dixit, ſe ſcire, quia audivit ex aliis, quod Comes de Mira D. Sancius de Norogna, cum periculoſe decumberet ex maligna febre, in villa dominii ſui Penacova, depoſitus jam a medicis, & omnibus Eccleſiæ Sacramentis munitus, commendavit ſe Reginis noſtris, aquam cum terra ſepulcrali bibiſſe, miſitque huc facellanum ſuum, cui nomen Joanni Nugueira, ut novemdialem obiret devotionem. Hic vero ſingulis diebus operatus eſt in altari DD. Therreſiæ, & Sanciæ: ac ultimo die ſupervenit Comiti largiſſimus ſudor, quem, conſiderato ejus ſtatu, opinabantur omnes medici prodromum mortis eſſe. Indormivit interea Comes, & poſt ſomnum reperit ſe taliter corroboratum, ut paucis poſt diebus venerit ad hoc monaſterium ipſe, ad agendum gratias Deo pro obtento beneficio; ac dd. Medici aſſeverarunt ipſi Teſti in hoc monaſterio, quod tantummodo per miraculum ſanitatem recuperare potuerit d. Comes: quod notorium fuit in hoc monaſterio. *Ita hæc depoſitio, collata cum atteſtatione D. Eliſabethæ de Norogna, quæ ſoror eſt d. Comitis, ac Teſtis* LXXVI. *conſcientibus* LXVII. LXXIX. LXXX. LXXXI.

101 *Rurſus eadem Vaſconſellos, at Teſtes* CLVIII. diait ſe ſcire, quia vidit & audivit ex D. *Febris diuturna illico pellitur.* Maria de Brito, & D. Catharina Ribeira, Religioſis in hoc monaſterio, quod cum illarum parer, Doctor Aloyſius de Baſtos & Britto, dudum & graviter laboraret tertiana febre, miſerimi ad illum dd. Religioſæ aliquid terræ e ſepultura Reginarum; quam ſimul ac ſumpſit, febris eum reliquit: quod pro miraculo reputaverunt. *Depoſitiones ipſarum filiarum, tamquam teſtium* CLVI. & CLVII. *vida ſis infra, ſi lubet, Cap.* VIII.

Phrenetica ſibi reſtituitur. 102 *Denique eadem, tamquam Teſtis* CLX. *dixit*, quod D. Paula de Caſtelbranco, monacha hujus monaſterii e morbi malignitate in phrenefim lapſa, ac multum delirans, nullo remedio uti poterat, medicis ſalutem ei deſperantibus. Cum quædam amica ejus, D. Maria de Gama, commendavit amentem Reginis, eaxumque vaſculum illi portavit. Hoc autem ſoeriter conſtrinait infirma, & nec opinato melius contenu habuit, in ſe redit, paucis dirbus lectum reliquit, & incolumis omnino fuit. Quod ipſa & aliæ perſonæ, quæ rei notitiam nactæ ſunt, ut miraculum habuerunt; *præſertim ipſa Paula, & amica ejus Maria, tamquam teſtes* CLIX. & CLXI. *eadem narrantes.*

D

CAPUT VII.

Curationes varii generis infirmitatum.

Invocato Regina opem ferit periclitan. et de mare. 103 DOmus Violanta de Lima Religioſa Lorvanii, *Teſtis* V. dixit, quod cum ſoror ſua Eliſabetha d'Acugna in hoc monaſterio Lorvanienſi gravitee infirma, periclitaretur de vita, tesum omnium oblita, atque mente capta, per multos dies, ipſa Teſtis, capida ſaniratis ejus, dedit illi bibendam aquam, cui terra ſepulcralis Reginarum inſperſa erat, & continuo ſana fuit, malo omni depulſo: quod pro miraculo habitum fuit in hoc monaſterio; conſiderato ſtatu, ad quem devenerat d. ſua ſoror, tantopere vi morbi afflicta, & a ſenſibur alicoa, ut nullius rei meminerit, ne quidem quod d. ſalutarem potionem biberit. *Idem ipſa* Eliſabetha d'Acugna, *Violanta ſoror, teſtis* X. *tamquam ex hac auditum confirmavit.* E

Cæci 104 D. Paula de Caſtelbranco, *teſtis* XLI. dixit, ſe ſcire, quia audivit, quod in villa Antia prope Conimbricam juvenis quidam cæcus, cujus nomen ac parentes ignorat, viſum conſecutus ſit, ſimul ac lavit oculos ſuos aqua, cui intincta fuerat ſolea calceorum D. Thereſiæ Reginæ, quam aliquis faber murarius, quando apertum fuit ſepulcrum, inde detraxerat. *De ſolea illa ejuſque detractione mentia ſit ſupra in Relatione, quomodo apertum fuerit ſepulcrum D. Thereſiæ.*

105 D. Maria Anna de Silva, *teſtis* XXXVIII dixit ſcire ſe, quia vidit, D. Aloyſiam de Silva, amitam ſuam, quondam in hoc monaſterio Prioriſſam, nunc mortuam, habuiſſe mire inflatam partem dorſi unam; in eaquerubet ovo gran *Laborosi annis in continuis* dius, multorum cruciatuum cauſam, annis F rrigiota continuis fruſtra medelam ſerentibus medicis: quando ei anno MDCXI. portatum fuit vaſculum, e quo Regina Thereſia bibere ſolebat; ex eoque & illa tunc bibit aquam, terræ ſepulcrali Reginarum miſtam; & vaſculo mox affectæ parti impoſito, in ſomnum incidit: nec multo poſt experrecta, advocat Religioſam ſibi familiarem jam defunctam, dicens, ſe plane ſanam ac tubere liberam eſſe. Et ipſa Teſtis, cui cura infirmæ commiſſa erat, oculis ſuis vidit, ruber omne evaniſſe. Surrexit igitur e lectulo ſuo infirma; atque illico per totum hoc monaſterium ſigna lætitiæ edita, & campanæ pulſatæ fuerunt, propter miraculi mirabilitatem. *Ita ſi miſter Teſtis* XXXIX. XL. CLI. XLII. *tamquam de publica re & notoria. Notandum interim, quod in præmiſſa depoſitione Mariæ Annæ de Silva, cui cura infirma amitæ ſuæ, & Prioriſſa commiſſa fuit, erratum ſit vel in anno, qua curatio facta dicitur* MDCXI. *vel in ætate deponentis, qua dicitur anno* MDCXIV. *quo depoſitio ejus facta eſt, habuiſſe annos* XXX. *& ſic dumtaxat ſex annorum fuiſſet, quando curam ægræ habuit, deorſum infirma examinavit, & curatam ipſam eſſe pronunciavit. Præinde corrigendus alterater numerus eſt: quis autem, non definia.*

106 D. Catharina Carvallal, *teſtis* XLIII. di-

xit,

cruciata dolore dentium.

A xit, quod ſeptemdecim fere ſunt anni, cum laboraret graviſſimo dolore dentium (*quem* longo tempore tenuiſſe, *addit ſoror ejus*, *Teſtis* XLII.) ac inflammationibus, quibus nulla arte humana mederi potuit. Confugiſſe igitur ad opem cæleſtem, & magna cum devotione commendaſſe ſe DD. Reginis, acceſſiſſe etiam ad eatum ſepulcrum; ibique oratione facta, ſuccenſſe ſanam, & omni dolore levatam, neque deinceps illo tentatam eſſe. Quod & miraculo attibuit, & per conventum publicavit. *Concordant cum his Teſtes*, XLIII. *alia a præmiſſa*, XLII. & XLIV.

depoſito ob convexam, mamillam depoſuit.

307 D. Cæcilia de Caſtro, *teſtis* XLV. Monacha profeſſa Lorvanii, dixit; Aoni circiter XIV. ſunt, ea quo mihi invaſit alteram mamillam cancer, tenuitque annis omnino ſeptem, quibus & paſſa ſemper fui graviſſimus cruciatus. Volens autem amita mea, D. Agnes de Caſtro, tunc hujus monaſterii Abbatiſſa, curari malum, juſſit B advocari medicos, & chirurgos, qui Coimbricæ atque aliis in locis præſtabant. Ut illi convenerunt, & conſilia contulerunt inter ſe, concluſerunt tandem fruſtra adhibenda malo remedia, quia radices cancri, tota mamilla ſpaciæ, prope aberant a corde. Interea cruciabatur ægra tam vehementer, ut multis menſibus nec ſomnum, nec ullam quietem capere poſſet. Et conſidet eans, ſe in præſenti periculo humana ope deſtitutam, conſtituit implorare divinam, inchoavitque ſtatim devotionem aliquam in honorem DD. Reginarum Sanctæ, ac Teresiæ, recitaturea Pſalmos pœnitentiales diebus XXI. Quod quidem continuare infirma non potuit propter debilitatem ſuam: ſed matertera ejus, D. Archangela, & ipſa monacha in hoc monaſterio, jam defuncta, pro ea complevit. Interea temporis nocte quadam poſt aliquantum quietis evigilatos, comperit ſe perfuſam pure, quod profluxerat e mamilla; & advocans matertteram ſuam Archangelam, juſſit inſpicere d. mamillam; quam comperit ruptam, & pro marcida putridaque carne, G quæ tota delapſa erat, viva ſanaque veſtitam. Exinde autem non niſi levia quædam medicamina ſuerunt adhibita. Medici, chirurgi, & quotquot ſtrum infirmæ, mamillæ duritiem & cruciatus noverant, judicaverunt, curationem eſſe miraculum Reginarum, ad quas confugerat. *Laudat hæc ipſa Cæcilia, cui acciderunt, verbis hic repetere, licet ſupra Magdalenam de Vaſconſellos, teſtem* I. *in multis ſimilia deponentem audiverimus; tum quia hæc aliquanto diſtinctiora ſunt; tum quia mirabilitas rei bis repetita non diſplicebit. Alia etiam Teſtes, quæ adſtipulantur, ſunt* XLVI. XLVII. XLIX.

patiens debilitatem capitis;

108 Eliſabetha Moreira, *teſtes* IX. dixit, quod ipſa, a multis annis infirma, ea debilitate, & maximis doloribus capitis, quæ variorum accidentium cauſa erant, & ſuperari nullis remediis poterant, portata fuit ad ſepulcra Reginarum, ſub iiſque ſe devote collocavit, ac manſit aliquanto tempore; ſurgenſque nullum amplius dolorem aut tunc aut deinceps ſenſit: *Hæc etiam ſupra jam audivimus ex Vaſconſellos, teſte* 5. & LIV. *atque hic confirmatur* XLI. *ac* LIII.

109 Catharina Nuñez, maritata per verba de futuro cum Antonio Fernandez agricola, *teſtis* LV. *examinata in eremitorio S. Sebaſtiani dixit*,

pepercriſſe ſe ioſaotem, quem ſine portabat, & D
primis X. vel XXX. diebus lactaſſe; cum illico adeo INTERP.
ſicca ſenſit ubera, ut alere prolem nullatenus poſ- C. J.
ſet niſi inſerendo oti ejus minutias quaſdam, &
micas ciborum, atque orando lactantes matres, *indigenti lacte ad nutriendum infantem,*
ut ubera ei ſua præberent. Cum vero dicta Teſtit veniſſet in haſce patries, petens eleemoſynam, intellexit, quod in hoc muoaſterio eraut Sanctæ, quæ faciebant miracula, quæque matribus nonnullis ſiccata ubera lacte ſepleveraut: & accedens ad altare DD. Reginarum, genua fiemit; & præ egeſtate non habens, quod offeret, recitavic ruſticum unum quanta potuit devotione, ſupplicans illis, ſibi ut lac reſtituerent, quo ſuſteotare vitam infantis ſui poſſet. Ecce autem vix pervuluro toſario, tanto abundavit lacte, ut ſuſtineudo non eſſet; ſaciavit largitee infantem, aguoſcitque etiam nunc grata beneficium, quod per interceſſionem Reginarum ei præſtitit Deus. *Subſcripſerunt huic depoſitioni Teſtes*, LVI. LVII. LVIII. & LIX. *die* 15. *Martii, cum receatiſſima erat memoria miraculi a triduo aut quatriduo factis, ex depoſitione citatorum Teſtium.* E

habentibus tuberoſum brachium,

110 Mactia Acei, *teſtis* LX. dixit, ſcire ſe, quia vidit, Joannam de Aguiar Monacham converſam in hoc monaſterio Lorvanii, *ubi hæc examina, & ſequentia aliquot inſtituta fuerunt die* 16. *Martii*, habuiſſe aliquanto tempore impeditum ex tubere cum geavi dolore brachium, ut nihil quidquam operari illo poſſet. Cum vero hæc audiret, pulſari xea campana hujus monaſterii, ipſo die, quo apertum fuit ſepulcrum Reginarum, rogavit, ut ſeſe adjuvarent amicæ quædam ſuæ, ac veſtitent, atque ad chorum portarent, participem cummunis lætitiæ futuram. Eo portata, commendavit ſe cum lacrymis, ac ſuſpiriis, DD. Reginis; cumque luſa eſſet, ſomno corripitur prope urgant, quæ ſunt in d. choro; & paulo poſt expergeſacta, nihil tuberis, nihil doloris ſenſit, reſtitutumque ſibi plane brachium compecit: & continuo adiens campanile, cum aliis pulſavit campanas. *Ita fere illa, mutatis ac interpolatis nonnullis ex depoſitionibus eadem teſtantium* LXI. LXII. LXIII. LXIV. *de viſu & de auditu.* F

& guttur

111 Eliſabetha de Feria, *teſtis* LXV. memiit, ſe hoocte ad gulam tuber, ovi ioſtar grande ac petmoleſtum; & multo tempore medicamina ei adhibuiſſe, nulla upe ſecuta: aliquando autem cum lecto decumberet, rogaſſe quamdam Religioſam, amicam ſuam, ſibi ut afferret pauillum de terra ſepulcrali Reginatum; & allatam involviſſe chartulæ, & noctu applicuiſſe d. tuberi: cum mane evigilans, volenſque ſumere præſcriptum ſibi medicamen, tetigit manu partem, quam tuber inſederat, & nihil ejus ſuper eſſe depechendit. Quapropter convocans ſtatim multa cum lætitia, & lacrymis, Religioſas, quæ prope a lecto ſuo berant, narravit miraculum, quod Dominus noſtee interventione Reginarum operatus erat: & cunctæ primo intuitu (ſuccat enim tuber in eatima gulæ parte, ſactle cuivis conſpicabile) animadverteeunt, ipſum plane evanuiſſe; ac ſtatim cumpulſatæ ſuoc campanæ, & alia lætitiæ ſigna data. Quædam Religioſarum, quæ præſentes fueruut, jam diem ſuum obiecunt, vigiuti quippe ac duo anni ahinde

A elapſi jam ſunt. *Contigit igitur anno* MDCXXI.
INTERP. *Aſſentiuntur autem dictis Teſtes duo ſub numero*
C. J. LXVII. *item* LXVIII. & LXIX.

febricitanti cum gravi peſſe ſi

112 D. Magdalena de Maura, *teſtis* LXXXII dixit ſe ſcire, quia vidit. Quatuor circiter menſes ſunt, cum Marianna de Las Neves, famula D. Mariæ Annæ Coutigña, convicticis in hoc monaſterio, gravi laborans tuſſi & febre continua a multis menſibus, judicio medicorum pro phthiſica, & nullis medicinis curanda, depoſita erat. Quamobrem offerens ſe DD. Reginis, & allatum per duas puellas, quæ in hoc monaſterio educantur, vaſculum, e quo Regina Thereſia bibere conſueverat, accipiens, ea illo et iam ipſa Marianna aquam bibit, & cum aqua ſanitatem; tuſſique, ac febri omnino diſcuſſis atque depul-
B ſis, ſe mox e lecto protripuit. Id publicum fuit in hoc monaſterio, & conſtat deponenti, quia ipſa tunc temporis curam habebat valetudinarii, & D. Mariannæ ibidem infirmæ. *Memorata duæ puella*, D. Antonia Coelha & D. Maria Anna Suarez, *nec non ipſa infirma*, & *ejus amita* Catharina de Las Neves, *tamquam teſtes* LXXXIII. LXXXIV. LXXXV. & LXXXVI. *eadem deponunt*.

laboranti febre quartana;

113 Licentiatus Gaſpar de Oliveira, *teſtis* XCI. *medicus monaſterii*, recordatur, quod ſibi annis abinde XX. Lorvanti febre quartana laboranti, allatum ſuit quidpiam de terra ſepulcri cum reginæ Thereſiæ, & Sanctæ, quod magna cum fiducia, & devotione, involutum chartæ e collo ſuſpendit. Quamvis autem ſoleat quartana febre multo perdurare tempore, ipſe poſt alligatum collo quod dixi amuletum, ultra tertium paroxyſmum paſſus non eſt: quod pro miraculo habuit, utpote medicus, & probe gnarus, nec tam cito, nec tam facile malum illud abſcedere, ſed idem redire per grande ſpatium temporis, uti experientia manifeſta compertum eſt. Potro d. Teſtis, biduo tridoove a tam felici curatione, viſit Comitem de Mira in villa ſua Pentcova, ubique offendens Doctorem Antonium Gomez, Profeſſorem medicinæ veſpertinum Conimbricæ, narravit, et ſucceſſum rei; reſpondenti & affirmanti, miraculo Reginarum ita ſuccedſſiſſe, quia quartana febris ea natura ſua annis duobus, aut tribus, aut etiam amplius tenet.

carenti uſu manuum pedumque;

114 Dominicus Antonius, *teſtis* LXXVIII. *de-poſuit*, quod ipſe in hoc loco Loevanti ita luctus fuerit pedibus manibuſque, ut nec laborare, nec veſtire ſe, nec cibum potumve ſumere per ſeſe poſſet, ubique aliena ope indigus. Ita affectus, confugit ad DD. Reginas, & per earum ſuam Blancam Bernardez (ipſe enim non poterat incedere, nedum foras prodire) novemdialem inchoat ſupplicationem; cujus ultimo die ita ſanus extitit, ut nihil ipſum impedierit; quo minus uti pridem laborare poſſet, domo exirut, & ſuum hortulani officium faceret. *Ita confirmat uxor ejus*, *Teſtis* XCIX. *item* C, CI, CII.

ſcatenti vermibus & febre;

115 Matia Simois, vidua quondam Petri de Mello, *teſtis* CVI. dixit, ſe ſcire, quod Maria, adoleſcentula annorum XVI. (*ut ipſa in depoſitione ſua aſſerit*) nata in villa Azgaui, fuerit in hoc loco Lorvanti infirma, & ſcabie generatiſque inde vermibus tam plena caput, ut nemo appropinquare et audieret; idque uno minori, quam duorum annorum ſpatio tenuit. Ipſa tamen Teſtis, amore Dei, miſeram ad ſe induxit; plurimis orquidquam medicata eſt; ac randem decurrente eam obire ſupplicationem dierum novem in honorem Reginarum, & ungere caput oleo e lampade earum ſumpto. Hoc ubi facere cepit poſtrema, ſtarim primo diu melius habuit; tertio autem (*ut ipſa teſtatur*) omnino mundatam ſe comperit toto capite, & omnis doloris expertem, nullo nunc ſuperante mali veſtigio, & capillis et copioſe creſcentibus: quæ & Teſti, & omnibus, qui infirmam noverunt, miraculum viſa ſunt, per interceſſionem Reginarum factum. *Præter infirmam ipſam teſtem* CIV. *eadem affirmant*, CIII. CV. CVII.

non valenti incedere;

116 Maria Coelha, *teſtis* CVII. dixit, quod annis XX. & amplius cruciata fuerit gravi dolore pedem alterum, ut incedere nequaquam valeret. Poſt multa vero in vanum applicata ei medicamina, imploraſſe opem Reginarum, ac pedem oleo ex earumdem lampade hauſſe, ſicque ipſum curaſſe, ut deinceps nec doluerit, nec ſcipione ad eundum ambulanti opus fuerit. *Aſſerunt hæc etiam teſtes de viſu*, CVIII. & CIX. *emphatice impedimentum tam diuturnum, quod facultatem incedendi eripuit, provenſſe ex tabe, pedem infidente*.

abſceſſum habuerit in brachio;

117 Paula, *teſtis* CXII. dixit ſibi ſuper arteriam brachii natum fuiſſe abſceſſum, non minorem lupino; & vehementem attuliſſe dolorem. Ipſum vero abſceſſum, poſtquam in auxilium ſuum vocaverat Reginas, oleo ex earum lampade illitum, nullo alio applicato remedio, nec ſe deciduiſſe, & omnem ſecum dolorem, ac malum abſtuliſſe. *Ita etiam teſtantur ejuſdem conſanguinei, teſtes oculati*, CXIII. CXIV. CXV. *indicantes Brachium* dextrum *fuiſſe, cui abſceſſus innatus erat*.

matri laſſæ indigenti;

118 Maria Lois, *teſtis* CXVI. habitans in loco Sarangeira, parochiæ Eccleſiæ Penacovæ, dixit, quod multo tempore caruerit lacte ad alendum infantem ſuum, & interea non miſi ſummo cum labore vitam et aliunde ſuſtentaverit: eum intelligens ex paupere quadam femina, quæ huc Lorvantum venerat, quod ſanctæ illæ Reginæ arentia et ubera lacte repleverant, quo ſuſtentare poſſet infantulum ſuum; venit etiam ipſa Teſtis ad eccleſiam eorumdem Regiarum, idem ſibi, quod illi dederant, beneficium rogitans, pro ſoſtentatione, ac nutritione ſui infantis. Et continuo, ſtanti adhuc in eccleſia antedd. Reginas tam copioſum venit lac, ut ſibi miraculum videretur: pectus quippe tam ſicca gerebat ubera, ut ne guttula quidem exprimi inde poſſet: nunc vero indidem lac fluit tam copioſe, ut plures illo nutrire infantes valeat. Et hæc ipſa, aii, probe nota eſſe ſocrui ſuæ Antoniæ, multiſque aliis.

ad nutricem dum infans;

118 *Recens iſthac facta fuerint, & intra proximos quatuor menſes; tum quia nunc (& ut alii Teſtes ajunt in præſentiarum) habebat copioſum lac: tum quia dicens ſe ex* paupere femina, quæ Lorvantum venerat, *intellexiſſe beneficium lactis ei a Reginis factum; atque illam deſignat, quam ſupra deponentem audivimus*, Catharinam Nunez, *teſtem* LV. *annuente id etiam Teſte* CXVI. *cum ait, feminam illam pauperem exanditam fuiſſe* elapſa quadrageſima. *Illa vero Nuñez, pauper femi-*

na;

A *na, depoſuit die* xv. *Martii, & triduo ante beneficium obtinuerat. Hoc autem Maria Luis ſuum impetrati lactis beneficium tactata eſt die* xi. *proximi Julii: cui & eodem & ſequenti diei dem atteſtantur decem Teſtes* CXXVII. *uſque ad* CXXXVII. *ejectes etiam, alii quidem, arentia ubera partaſſe matrem menſibus tribus aut quatuor: alii vero, puerum ſeptem menſium fuiſſe, cum lac deficere cœpit. Pater etiam pueri* Antonius Georgius, *teſtis* CXXXVI *diſtinctius explicat, quod ex loco Sarangeira, ubi habitabat, audito miraculo, ia memorata pauper femina patrata,* vocavit ipſe & uxor & aliæ perſonæ, cum magna devotione ad Regioas; portantes etiam infantem ſuom, & oratione ante ipſas fuſa & Miſſa una promiſſa, *obtinuerunt lac abundanter, quo* in præſentiarum *mater infantem nutrit.*

119 Maria Ferdinandez, *teſtis* CXXXVII. dixit filium ſuum Emmanuelem, *tunc* ſcacoocm, *uti ait pater teſtis* CXXIX. habuiſſe in gula olcus; quod medicoi anginam dicebat eſſe, ſœtens pere- B grioom in modum, propter malignos humores ibi collectos. Illum ſe, ab ipſo rogatam, duxiſſe ad ſepulcrum Reginarum, iis obtuliſſe, & oleo lampadis illiviſſe aliquoties gursur exteriua pueri; qoi inde paucis diebus, abſqoe nmoi alio madicamine, liber ulcere & incolomis fuit, eſtque etiam nonc. *Aſſentiantur filia ac maritus, teſtes de viſa,* CXXVIII. & CXXXIX.

multum ſœtenti ex ulcere;

120 Eliſabetha Diaz, *teſtis* CXL. dixit, reverſ- *a lapſu con-* tentem ſe aliqoando ea hoc eremitorio S. Sebaſ- *cuſſam crus* tiani, tam gravi lapſo alliſam fuiſſe terræ (cum *habenti;* forte deſcenderet per roinas mari cujoſdam, *uti ait Teſtis* CXLIX.) ut duo viri eam debaerint portare domom, non valentem incedere, qoia major pars alterius cſuris miſere contuſa, & caso ejoi valde lacera erat ex lapſu, *aut, uti teſtantur filia & quædam vicina ejus,* ex eo quod ſeaa, ſimul jacentia, obtriverant crus illud. Hinc orti dolores non modici ſuaſerunt ei, ut oleo lempadis Reginarum Tereſiæ atque Sanciæ petungeret contuſom crus. Quod & fecit: & continuo, nullo alio oſa remedio, cœpit movere d. crus, quod antea, veluti morruum, movere non poterat ullo modo; & paucos torra dies (*ut addit* C *filia, prædicta omnia etiam confirmant, cum Maria Ribeira, matri ſua vicina; ambe teſtes citata ſub numero* CXLI.) ſanitas iotegra cruri rediit, ac dnlor omois receſſit. *Addit præterea Simon Antoniat, teſtis* CLVII. *quod d. Eliſabetha ceciderit a mero ſemirute,* magis alto, qoam ſit ſtatura hominis; *quod* ſiaa & laterea ſuper illam ceciderint; *quodque* ipſe com Aloyſio Galcito, qoi modo habitat Ulliſipooc, illam inter brachia ſua tulerit domum.

121 Dominicus da Coſta, *teſtis* CLVII. dixit, *in partu* uxorem ſuam Catharinam de Tina, com e diutu- *periclitanti;* na iofirmitate lecto affiaa & a medeis derelicta, inſuper & extremis Sacramentis monita eſſet, parere cœpiſſe (erat enim gravida) ſummo cum labore & peticolo propter debilitatem virtumqoo defectom: commendaſſe aotem ſe in tali ſtatu Reginis Tereſiæ & Sanciæ; ſtatimqoe ſine diſcrimine & partu facili eniaam eſſe iofantem; cui in agnitionem beneficit nomen Tereſia imponi voluit. *Quod tam ipſe, quam axor pro miraculo habuerunt; uti & Helena Luit, teſtis* CLVIII. *qua parturienti, ad hoc vocata, aſſtitit; & pa-*

rere naturaliter ſic potuiſſe negavit. D

122 D. Anna de Caſtro, Religioſa profeſſa, INTARP. *teſtis* CLXII. dixit, quod ab annis fere viginti C. J. quatuor monaſterium hoc ingreſſa, deinde ſpatio quatuor menſium paſſa ſit iam vehementes ac *dentibus in* inſolerabiles dentium dolores, ut conſilio medico- *tolerabiliter* rum evelli ſibi aliquot, etiam ſanos & integros, cu- *doleati,* raverit; quo ſaltem aliqua vacuitas a dolore ſuccederet: ſed nullem omnino ſuccetſiſſe. Quapropter tota ſe convertit ad Regioas, novemdialem in inchoaus devotionem, corde potius ac voluntate bona, quam opere: quia doloris acerbitas non ſinebat aot officium divinum, aot alias orationes ullas ab illa recitari. Nihilominos dum ſic peragit illa devorioocm ſuam, dolor dentiom plane ceſſavit, & numquam rediit. *Eadem ferc ſunt, qua Teſtes* CLIV. & CLV. *hic deponunt.*

123 Franciſca de Mecedo *teſtis* CLXV. diait, *vix reſpi-* quod inter manducandom qoidpiam ex arino *rante ob os* vervecino, inbaſit faucibus ſuis os traoſverſum, *transverſum* digiti onios magnitudine, quod nec deglutire, *in gutture;* nec ejicere poterat. Quamobrem animadverſo præſente periculo ac neceſſitate, iovocavit quaoo E poterat devotionis affectu Regioas; & dicto citius gliſcens in buccam d. os expuit, & gratias liberatricibus ſuis perſolvit, miraculom ſibi per illas factom rata: *quod & rebatur ſequenti Teſtis* CLXVI.

124 D. Maria de Caravagliu *teſtis* CLXIV. di- *cruciatus* xit, ſe decem annorom ſpatio portaſſe inber in *dorſo,* altera dorſi parte, cum gravi dolore & incommodo ſuo: imaginatem deinde ſibi, poſſe ex cauſa illa io diſcrimen adduci vitam ſuam, aoa iltom implotaſſe Reginarom ferventi oratione, & oleo lampadis earom liviſſe locum affectum; ea eoque ſioe alio medicamioe intra ſea dies matuiniſſe olcus, paolo poſt erepuiſſe, & brevi integre ſanatum reliquiſſe dorſum ejus, ne cicatrice quidem ſuperſtite. Quod, conſiderata mali dioturnitate & periculo, miraculom reputavit, *non tantum ipſa, ſed etiam octo ſequentes in* Indice *Teſtes, quarum tres prima ſe dicant ſoraret ejus; quarta eſt Abbatiſſa; omnes Religioſa prater duas ancillas.* F

125 Bernarda de Coſta *teſtis* CLXXIII. dixit, manducanti ſibi ſorte pedem perdicis, per negligentiam glutitum hæſiſſe in gola officulum, & vi *frustibus ac,* oulla, oulla arte trajici potuiſſe. Iode ſpiritu io- *cloſis oſſiculo;* tercludi cœptu, animoque periculum apprehendere, racito eordis affecto ſeſe commendavit Reginis, quæ in hocce monaſterio conditæ ſunt. Et alia quædam ſocia ſua, cui nomen Juliana Coelha, applicuit golæ ejos burſam, terra ſepulcrali dd. Reginarum ſertam, quam & collo appenſam ipſa Teſtis gerebat; & in momenro trajecis officulum, & omni diſcrimina liberata ſuit, non ſine miraculo, *uti ipſa, & citata ejus ſocia, teſtis* CLXIV. *fatentur.*

126 Maria a Pietate, *uti teſtit* CLXV. ſerva mo- *mamilla, a* naſterii, annorum XX. diait, ſe altera mamilla *cancro exe-* graves crociatos paſſam, jodicaotibus medicis, *ſa;* illam a caogro morbo ezedi. Hinc advocarum chirurgum, ut medelam afferret. Vesom cum is adveniſſet, jamqoe manom curationi eſſet admoturus, prohibuit ægra, nec perſuaderi potuit, ut permitteret, ſed opem Regioarom inclamavit; eoque ipſo tempore & cruciari deſiit, & io-

A & inflata prius inflammataque mamilla ad ſitum
INTERP. & colorem priſtinum rediit, uti & hodieda m eſt.
C. J. *Qua curatio miraculum viſo eſt, tum ipſi Deponenti, tum duabus conſumulabus ejus, teſtibus* clxvi. & clxvii. *tam aliis.*

128 Maria Vaeella, femina coujugata, *teſtis* clxxxii. dixit, ſeſe laboraſſe & ſebri, & fluxu ſanguinis, & uberibus aridis, ut bimeſtri tempore lactare non poſſet, quem habebat, infantulum. Hoc ſtatu poſita, quia inaudierat, Regiuas Lorvanii mateibux, lacte carentibus, illud conferre; iiſdem ſe cum fiducia obtulit, fundens quas potuit orationes: & exaudita, lac ſibi rediſſe comperit, uutriviique illo infantem donec ablactaretur. Poſt hæc acerbo deutium, dolore excruciata, ad eaſdem, offeeendo ſe, recurrit Medicas, & illico receſſit dolor, nec ecdit deinceps. *Hactenus examinati fuerunt Teſtes Lorvanii, tum in Monaſteria, tum in S. Sebaſtiani eramitaria. Qui ſequuntur camporuerunt, partim in monaſterio Cellarum Ordinis Ciſtercienſium extra muros civitatis, diebus* xxiv. & xxvii. *Julii.*

B 129 Maria Brandova, Monacha profeſſa in hoc monaſterio Cellarum, annorum xxvii. *teſtis* clxxxvi. dixit, ſe aliquot menſibus ægros habuiſſe oculos, quibus nullam ars medelam afferebat. Hortante autem ipſam quadam amica ſua, D. Maria de Caſtelbranco, quæ jam e vivis exceſſit, ut ſe commeudaret D. Sanciæ Reginæ, quæ diem extremum claſsit in hoc monaſterio Cellæ, in Lorvauiensi ſepulta, impoſuit dicta Teſtis oculis ſuis interulam Reginę Sanciæ, quam monaſteriam hoc pro Reliquiis ejus conſervat, & ſanitatem eix ſimul attulit, abſque alio quovis medicamine.

130 D. Catharina Almeida, *ibidem Monacha, teſtis* clxxxiv. multis menſibus, *ut ipſa deponit*, affecta dolore genarum & capitis, tosoque valtu tumida, loqui non poterat; & remedia, quæ upplicavarat plurima, fruſtra fuerant. Commendavit igitur ſe Reginæ Sanciæ, mortuæ in hoc monaſterio & Fundatrici ejus, uunc vero Lorvanii ſepultæ: velavitque vultum male affectum interula ejus modo dicta: & ſtatim ſiae ulla medicina curata fuit.

C 131 Maria Ribeira, *teſtis* clxxxiv. dixit, quod ob morbum lecto affixa multo tempore, & a medicis, vitam ejus deſperantibus, derelicta, confugit ad DD Reginas, Lorvanii ſepultas, & illico atque in momento ſana fuit, & e lecto ſurrexit. Aliàs quoque doloribus oppreſſa, deuuo ad Reginas confugit, ac denuo earum opem experta, vacuam ſe a doloribus reperit: ideoque fiduciam magnam in ipſis collocatam habet.

132 D. Bernarda de Mela, *Monacha, teſtis* clxxxv. dixit, audiviſſe ſe ex ore D. Mariæ de Caſtelbranco, quondam Religioſæ in hoc monaſterio, jam defunctæ, quod quotieſcumque ipſa male habcret, commendabat ſe Reginæ Sanciæ, Fundatrici noſtræ, ejuſque interulam, de qua ſupra, ſibi imponebat, & continoo meliux habebat. Atque ipſa Teſtis pluries vidit, illam id agere, & ſubito convaluiſſe ea quavis infirmitate ſua, propter fidem ac devotionem, quæ d. Reginam veneabatur: idque publicum dicebat eſſe in hoc monaſterio.

133 Maria de Speranza, *teſtis* clxxx. dixit, doluiſſe ſibi vehementer alteeum crus, quod fuſu cujuſdam ſuæ familiaris commendavit Reginis, Lorvanii tumulatis, & perlivit oleo lampadis earum: & illo ſolo medicamine ſanatum fuiſſe pulſo dolore. *Simili commendatione atque uſtione* ſe ab annis octo, continua febri, qua ad deſperationem medicorum afflictabatur, liberatam fuiſſe, Anna Botella *teſtis* clxxxia. *aſſerait.*

D 134 D. Maria de Norogna, Mouacha Cellis, *teſtis* clxxxviii. annis abhinc quindecim, tam acerbor ſe paſſam dixit cruciatus longo tempore, ut ſreuudo non eſſet amplius, nullum levamen affereute Medicina: impoſuiſſe tandem ſibi jam dictam Sanciæ interulam, qua uec opiuato, & momento temporis dolorem omnem deſerſit, & huc uſque fine illo fuit.

CAPUT VII.

Curationes febrium tertianarum; & paucula ſuper Articulis IV. *&* V.

E 135 *Jam retulimus in depoſitionibus Magdalenæ de Voſconſellos Cap.* VI. *curationes aliquot ejuſmodi febrium, factas in perſona Petri de Las Neves, Franciſci Ribeiri Leitam, D. Philippæ de Silva, D. Margaritæ de Silveiru, & D. Mariæ de Britta. Nunc aliorum depoſitiones ſuper talium febrium curationibus hic conjungimus.* Eliſabetha Baptiſta, Mouacha Couverſa Lorvanii, ſexaginta annorum, *Teſtis* iv. dixit, ſcire ſe, quia vidit, quod quidam juvenis Lorvanenſis, cujus nomeu oblita eras, annis abhinc novem aut decem, eam valde infirmus eſſet ex febre tertiana, artem & opem medicorum omnem eludente, commeudavit ſe hiſce Reginis, ſcopis verrit circum earum ſepulcra, illiſque ſe ſubmiſit per dies novem; hic autem finitis, ſanus & omni malu liber eatitit. Et hoc publicum ac notorium hic fuit, tam extra, quam intra monaſterium. Juvenis autem, addebat Teſtis, jam mortuus eſt.

F 136 D. Violanta de Lima, *Teſtis* v. dixit, audiviſſe ſe a perſona fide digna in hoc monaſterio, venuſſe eo Germanum d'Acuuna, fratrem ſuum, peſſime habentem ex ſebre tertiana; bibiſſe triduo e vaſculo, unde bibere ſoluta erat in vita ſua D. Regina Teresis: injecto prius in d. vaſculum pulvere ſepulcrali dd. Reginarum, & poſt triduum ſibi ac ſanitati reſtitutum fuiſſe depulſa febri. *Idem altera Germani ſoror* D. Eliſabetha d'Acuuna *Teſtis* x. *confirmat.*

137 D. Magdalena de Moure, *teſtis* vii. *poſtea quam ſub juramento interrogata fuerat, quo pacto patruchus ſuus Franciſcus Ribeirus Leiram curatus eſſet gravi febre tertiana, ſubjunxit continua*, quod, cum dictus Franciſcus aliquando reduſſet, poſt acceptum curationis beneficium, ad idem monaſterium, commante ipſum famulo ſuo, Monteiro nomine; jamque diſceſſerus iterum inde eſſet, invaſit d. famulum tam violenta febris tertiana, ut medicus hujus monaſterii affirmaret, numquam ſe ei ſimilem in alio obſervaſſe. Obtulit ſe ruſirmus dd. Reginis; procubait juxta earumdem ſepulceom, obdormivit: & cum evigilaret, ſine omni febre fuit tam ſanus, ut a veſtigio cum d. Domino ſuo ſe viæ commiſerit. *Idem confirmavit teſtis* viii. *&* ix.

138 D.

ad & quartus,

A 138 D. Vinceotia d'Acunoa *teſtis* act. dixit ſe ſcire, quia vidit ac interfuit; quod ad hoc monaſterium venit Sacellanus D. Antonii Maſcariguas, vocatus Dominicus Luis de Couto, valda infirmus e febre tertiana, vexatuſque jam amplius anno uno: venit autem, excitus fama, quę vulgabat DD. Regioas ſingulariter patrocinari laborantibus iſtiusmodi febribus: & proſtratus ad earumdem ſepulcrum cum magna fiducia, dum Religioſæ in choro recitarentur quamdam antiphonam, illico ſurrexit ſanus; & omni malo, quod febris afferebat, levatus. Simul etiam teſtatus fuit dd. Religioſæ, quod Deus ita ſe operatus eſſet illud miraculum per interceſſionem dd. Reginarum, in quibus fiduciam habebat, certior etiam factus, quod tali febre deinceps non eſſet laboraturus. Miraculum hoc ſtatim publicarum & multis lætitiæ ſignis celebratum fuit in d. Monaſterio. Et novit d. Teſtis, numquam rediſſe Dominico illi febrim ejuſmodi. *Eadem depoſuerunt Teſtes* act. xci. & act. *Hæc ultima tunc adjutrix erat admodum in ſacriſtia, audivitque illa narrantem ipſum Sacellanum, ſimul atque curatus fuit; ac Dominum ejus ait habitare Ulyſſipone.*

quintus per novam ſepulturam;

139 Maria de Miranda, *teſtis* xviii. affirmavit, fratrem ſuum Joannem Brandam, habitantem in loco, qui vocatur Goes, diu vexatum fuiſſe maligna febre; eaque in tertianam converſa, poſtquam fruſtra adhibuerat remedia humana omnia, ſumpſiſſe terram de ſepulcro DD. Reginarum, illico melius habuiſſe, & ſurrexiſſe ad d. Teſtem; ſe ſimul atque in aqua d. terram hauſerat, experium eſſe redire ſibi vires & animum; confeſſum inſuper, quod Deus per DD. Reginarum interceſſionem operatus eſſet d. miraculum. Interea vero ipſa Teſtis continuavit dierum xxx. devotionem, quam clauſit curando dici Miſſam unam pro d. ſtatre ſuo: & hic omni ea parte convaluit. *Teſtantur hæc duæ aliæ ejuſdem ſorores,* Eliſabetha de Miranda & Aloyſia de Amaral, *teſtes* act. & xx. *eam inter ſe, quamvis fratre, cognominibus diſtincta: interim utraque ipſam fratrem ſuum appellant.*

C

ſextus per terram aqua mixtã;

140 Antonius de Rocha, *teſtis* xvi. depoſuit, ſe menſibus ſex mirum in modum fuiſſe cruciatum tertiana febre, ac diebus quatuor curatum fuiſſe a DD. Regiais. Nam cum ageret in loco Penacova, venit in hoc monaſterium commendaturus ſeſe dictis Reginis cum fiducia magna; ſubmittenſque ſe earum ſepulcris, ibi paroxyſmum febrilem ſtigidum paſſus, atque intra quatriduum omnino curatus fuit, ac ſanus deinceps manſit: antea tamen vulgatam medicinam, aquam cum terra ſepulcrali mixtam biberat. Judicavit autem, Deum in ſe hoc miraculum eſſe operatum per interceſſionem dd. Reginarum; quia prius fruſtra tentaverat quidquid ars & medicina confettre potuerunt. *Idem depoſuit Teſtis* xxii. *quia audivit;* xxiii. *quia ad ſtatuendum hoc remedium hortata fuerat infirmum;* xxiv. & xxv. *quia axor ejus eſt, quia viderat.*

ſeptimus per vaſculũ de terram,

141 Franciſca Ferreira, *ut teſtis* lxxxvi. dixit ſcire ſe Doctorem Gaſparem Proro de Fonſeca, Profeſſorem jutis pru lentiæ in univerſitate Conimbricenſi, e tertiana & aliis febribus decumbentem; poſtquam remediis omnibus, quę medici præſcribere ſolent, fruſtra uſus fuiſſet; accepit (inquit) me mittente vaſculum, ex quo bibere ſolebat Regina Thereſia, cum terra ſepulcrali; ex eodem & ipſe bibit, nec opinato ſanus exiit, ſine tertiana atque omni alia febri. Ita tile per litteras ſuas teſtatus fuit hunc deponenti, manum ejus proba cognoſcenti ex aliis ejuſdem literis, quas plures penes ſe habet; addiitque, teſtatum etiam eſſe, ſe poſtquam biberat, multo valentiorem quam antea fuiſſe. *Ita illa: ita teſtatum Teſtes* lxxxvii. lxxxix. & xc.

octavus, jacens prope ſepulcra,

142 Fructuoſus Feroandez, faber murarius habitans Lotvanii, *teſtis* xcii. recordatur, quod, cum ante annos xvi. is. tertiana laboraret, ſciretque multos febricitantes interceſſione Reginarum convaluiſſe, conjecerit ſe, ubi paroxyſmum ſtrigoris febrilis ſenſit, prope illarum ſepulcrum; & frigore deſinente, opem earumdem Reginarum implaravit & conſecutus ſit, liberatus deinceps febre; niſi quod anno ſuperiore MDCXXXIII. denuo tuvaſerit cum ſimili febris, & ipſe denuo implaraverit opem Reginarum, voveus ſe miſſam cutaturum cantandam, ſi infra Dominicam proximam febre liber foret: & ipſa Dominica, nullo adhibito remedio, liber fuit, & votum perſolvit, calebrante miſſam P. Fr. Cypriano, qui tunc Religioſis bujuſce monaſterii a confeſſionibus erat. *Partem ultimam confirmat Teſtis* act. *cum tribus ſequentibus.*

ac iterum, vo veas miſſam;

E

novus libis e vaſculo;

143 Emmanuel Gomez, *teſtis* aciii. *& ipſe pretremam præmiſſa depoſitionis partem confirmat, veluti a ſe viſam; & memoria recolere, ait, quod a* ix. aut x. menſibus æger ex tertiana, cum potaſſet ex vaſculo Reginæ Thereſiæ aquam cum terra ſepulcrali mixtam, febris abierit, numquam reverſa.

decimus potatus aquam cum terra;

144 Eliſaberha Fernandez, *teſtis* cvii. dixit, ſe menſibus novem & amplius tertiana laboraſſe, fruſtra medicinis uſam; e vaſculo ſæpe memorato aquam cum terra ſepulcrali mixtam potaſſe, & febrim depuliſſe, quæ numquam deinde reverſa eſt. *Idem affirmat maritus ejus* Aloyſius, *teſtis* cxlv.

undecimus, curam Miſſæ ſum celebrari;

F

145 Antonius Luis, *teſtis* cix. *max* dixit, ſe aliquanto tempore ſimili febre laborantem, ſcientemque multos ejuſmodi infirmos præſentem opem a Regiais nactos, vovuſſe iisdem Miſſam unam, & moa celebrandam curaſſe: prius tamen receſſiſſe d. febrim, quam Miſſa fuerit finita. *Subſcribunt teſtes,* ex. cxi. can. *& ſunt filius, filia, & axor.*

duodecimus offerens oleum pro lampade e

146 Antonius Simois, *teſtis* cxiii. e tertiana febre multum debilis, *ut dixit,* tribus continuis diebus ſubmiſit ſe ſepulcris Reginarum, offerens inſuper dimidiam olei menſuram pro lampade earum; atque poſt tertiduum illud ſanus fuit ſine febre. *Teſtantur eadem axor ejus teſtis* cxiv. *dicens;* ter *ipſum ſe ſubmiſiſſe ſepulcris, atque ſemel quotidie; adeo ut intelligi non debeat, tribus diebus continuis ſubmiſſam ibi manſiſſe: item Teſtis* cxv. & cxvi.

decimus tertius, commendatus ab uxore Reginæ,

147 Helena Cravcira, *teſtis* cax. *dixit*, quod maritus ſuus Emmanuel Eſteves, multorum menſium ſpatio æger decumbens ob febrem tertianam, poſt varia medicorum tentamina habitet pro depoſito ſaerit: quando ipſa cum filiis ſuis ad monaſterium ſeſe confercut curavit unam Miſſam, in honorem Reginarum offerendam.

Inde

A Inde autem reverſa domum, rogavit infirmum, INTERP. qui ſe haberet. Ille autem multo melius ſibi C. J. eſſe reſpondit. Supervenerat eorum lenis ſomnus, qui valde ipſum recreavetat: & ſic deinceps confortatus ſoit, ot paucos intra dies e lecto ſurgeret. Id *quod domeſtici amues pro evidenti miraculo habuerunt, & filia, teſtis* CXXL. *etiam pro tali depoſuit.*

decima quarta, bi. bens vas ſculo ; 148 Guiomara Fernandez, *teſtis* CXLII. dixit, quod quatuor menſes tertiana febre afflicta, obtulit ſe ad ſepulcrum Reginarum; ibique orationi intentu, habuit paroxyſmum febrilem, ſed ultimum. Bibit enim potionem ſxpe dictam e vaſculo Reginx Teresix; & febris deinceps nolla rediit; *ſubſcribentibus huic curationi teſtibus* CXLII. *& tribus proximo ſecutis.*

item decima quinta; 149 D. Marianna de Caſtelbranco, monacha profeſſa, annos nata XVII. *teſtis* CXLIX. dixit, octies ſibi apertam venam & extractum ſanguinem fuiſſe ad pellendam febrim tertianam, qua miſere affligebatur; ſed ſtoſtra. Deinde ex allato ſibi vaſculo Reginx Teresix bibiſſe modicum aquæ; & febrim continuo abiiſſe, nec rediiſſe unquam : B *quad ipſa cum tribus ſequentibus in Indice Teſtibus, atque aliis multis inter miracula numeravit.*

decimus ſextus per terram ſepulcralem ; 150 D. Catharina Ribeira & D. Maria de Britto, *ambæ Religioſæ profeſſæ ac ſoroves, teſtes* CLVI. & CLVII. *dixerunt*, patrem ſuum Doctorem Aloyſium de Baſtos, jam defunctum, nulla ope humana liberari potuiſſe vehementi tertiana; cum altera filiatum ei miſit pauxillum de terra ſepulcrali Reginarum; quo ſumpto liberatum illico fuiſſe, & confeſſum eſſe cum filius ſuis ſe miraculo convaluiſſe.

ubi etiam decima ſeptima, 151 D. Philippa Teresia, *teſtis* CLXXVII. Novitia in Monaſterio Lorvanii, dixit, quod eom indomo patetns adhuc verſaretur, antequam ingrederetur monaſterium, laboraverit febre tertiana: quodque eo intellecto miſerint ſibi ſotores ſux D. Bernarda & D. Agnes, Monachæ hujus ipſius monaſterii, terram ſepulcralem Reginarum; quam io aqua bibit infirma, & febre liberata fuit, ſeque illico contulit ad hoc monaſterium, ubi modo eſt. *Eadem poſt ipſam teſtantur nominata ſorores ejus, nec non Teſtis* CLXXV.

C decima octava ſeu nona atque ſtatim ; 152 Catharina de Arpuedo, *Teſtis* CLXXII. dixit, unno & amplius veaatam fuiſſe ſeſe tertiana febre, eludente quidquid ari medica conferre auxilii conata fuerat: cum ſibi mater ſua porrexit aliquantum de terra ſepulcrali Reginarum, quod partim in aqua bibit, partim io faculo appendit collo, & eadem nocte liberata fuit. Cum vero frater quidam ſuus, peregre domum rediens, conferret & ipſe ſcum febrim, ei e collo ſuſpenditt demptum ſibi, quem dixit, ſaccalum; atque illico, dixit, redditſe ſibi ſuam febrim. Quamobrem regreſſa, ſaccalum reſumpſit, ac denuo febrim a ſe fugavit, numquam deinda reverſam.

& decimus nonus. 153 Doctor Gondiſalvus Leitam, *Teſtis* CXCIX. dixit, quod anno MDCXVIII cum eſſet Guberoator in civitate Viſenſi, laboranti ſibi graviter ex febre tertiana, miſſum ſit Lorvanio aliquantum de terra ſepulcruli duarum Reginarum; quodque interceſſione earum dem plaoe convaluerit a febre illa, nec deinceps ea laboraverit umquam: quod denique magni faciat dictam terram & Reliquiarum loco veneretur.

154 *Atque hac de febribus tertianis, de quibus* D *plura etiam occurrunt in Proceſſu prima exempla. Nunc pauca ad Articulos* IV. *& V. accipe, de apertione ſepulcri unius Reginarum, & miraculis per eas in vita patratis. Ad* IV. *quidem reſpondent teſtes* SEX. dixit, quando apertum fuit ſepulcrum D. Teresix circiter XVI. ab hinc annis, ſe vidiſſe ejus corpus integrum, abſque ulla corruptione, in d. ſepulcro, unde gratiſſimus prodibat odor: vidiſſe ibidem flores, quibus corpus erat undique conſperſum, tam recentes, aeſi illa primum hora injecti fuiſſent: idipſum autem etiam viſum eſſe a multis Religioſis, quæ illic erant præſentes. *Aperta Tumba Teresia ſepulcro*

155 Eliſabetha, *teſtis* IV. dixit, ſcire ſe, quia vidit Reginas in templo hujus monaſterii condiras in ſepulcris duobus lapideis cum epitaphiis ſuis; in quibus dicuntur quieſcere annis amplius ccce Eadem præſens fuit, quando ſepulcrum Reginæ Teresix ab annis ſere XVII. fuit apertum, ac vidit corpus ejoſdem incorruptum omnino atque integrum eſſe: ſimul vero atque aperiretur ſepulcrum, erupiſſe ex eo miram plane fragruottam, quæ a præſentibus omnibus exiſtimata fuit miraeoloſa. Denique vidit eadem Teſtis, elevari corpus d. Reginæ, ſub eoque conſpexit uti & ſuper ipſum, multam vim florum, ram racentium, ut eadem hora lecti viderentur; quos Monales diſtribuerunt variis perſonis ac locis. Hæc aotem d. Teſtis quam optime vidit, quia inter primas eo aecurrit, quando apertum ſepulcrum fuit. Fructuoſus Feroandez & Emmanuel Gomez, *teſtes* XCIII. & XCIV. *practicis addunt*, *ſe, cum aperiebatur ſepulcrum*, vocatos fuiſſe a matre Abbatiſſa, quæ tunc erat D. Muriu de Mendoza; & vidiſſe corpus expers corruptionis, carne contectum totuon niſi quod tantulum deeſſet extremo naſo, quantulum ſunt (*ut ultimus uis*) capita duo aciculatum. *corpus integrum reperitur ac ſuave olens* E

156 *Sed hac ad apertionem ſepulcri Reginæ Teresiæ, de integritate corporis ejus, de fragrantia odoris inde diffuſi, de pulcritudine florum recentium ibidem inventorum, quibus alii teſtes multa cauſona depanunt, hic ſufficiant; præſertim cum amplior de iiſdem narratio, a D. Magdalena de Vaſconcellis conſcripta, ſuperius data ſit. Claudat Proceſſum hanc* Abbatiſſa monaſterii, D. Agnes de Norogna, *teſtis* XL. *qua ad Articulum* V. *reſpondens* dixit, audiviſſe ſe, publicamque eſſe in hoc monaſterio fumam, quod D. Regina Teresia, dum vivebat, patraverit multa miracula; quodque inter alia audiviſſet, mortuam fuiſſe in valetudinario Religioſum aliquam ſioe Confeſſione. Quamobrem occurſum fuit ad d. Reginam, orattoni tunc vacantem prope locum, ubi erat tumulandus. Re cognita, continuo juſſit Regina advocari Religioſos, ut confeſſionem ejus excipereot; reponentique perſonæ illi, quæ triſtem oontium attulerat, atque iteratodiceuti, quid attinet advocari Confeſſarium, eum dicta monachu jam ſit mortua: præcepit Regioa, ut juſſa ſuu exequeretur abſque rergiverſattone. Cum vero intratunt valetudinarium vocati Religioſi, repererunt d. Monacham vivam, eooſiteotem audiveruot, & poſtea mortua eſt. F *Miraculum ejuſdem, dum viveret, factum*

ELEN.

A

ELENCHUS ERRATORUM

In Vita præmiſſa correctorum,

1 ALphonſi Luſitaniæ Regis primi filius & ſucceſſor Sancius, conjunctus Dulcia Barcinonenſi, & ſub annum MCLXXVIII. ut dictum num. 62. Ex hoc conjugio mox nata Taraſia ſit, fuit illa annorum duntaxat XIII. quando Alphonſo Regi Legionenſi nupſit. Taraſiam naſcendi ordine proxime ſecuta Maſalda, Henrico Caſtellano adhuc impuberi data fuit uxor anno MCCXIV. ipſa plus quam tricenaria. Excuſari ergo nequaquam poteſt, quod utrumque conjugium ſibi imaginetur Macedo, modico intervallo, & patre adhuc vivente contractum: hic enim anno MCXII. obiit. Dicit tamen iſte num. 7. quod Legionenſis regia, receptaque jam in eam Taraſia, fragrabat odore virtutum; eoque jovebat vetula æmolatio Maſaldæ ſororis, quæ paulo poſt ipſam ſuperavit Henrico I. Regi Caſtellæ, & jam diu apud illum habitabat; . . . atque ut Reges foris to depellendis Mauris pari gloria inter ſe certabant, ita, quod dicit, Reginæ domi de cohibendis vitiis pari laude contendebant. Atqui Henricos primum natus eſt an. MCCXV. cum Taraſia ante novennium jam exceſſiſſet Legione per divortium ſeparata.

2 Verum etiam eſſe ex dictis non poteſt, quod, Alphonſus Sancii filius, non fugerit unſus ſorores inquietare pro oppidis, paterno teſtamento relictis, quamdiu matrimonia eum Alphonſo & Henrico ſtetcrunt, ob metum maritorum, ut inquit Macedo num. 14. cum ibidem dixiſſet; quod Taraſia ea hoc dotem profectitiam ſatis amplam ad conjugem adduxerat, a quam ferme Maſalda ad Henricum. Cum enim teſtamentum ſuum condidit Sancius anno MCCXI. anno ſequenti defunctus, dirimptum prius eum erat Matrimonium Legionenſe, Caſtellanum ne cogitatum quidem: in quod, licet adeo diſpar, ut conſentiret Maſalda, induci potuit propter moleſtias, quas mortuo patre inferebat frater, ſperans quod viribus Caſtellanorum ſua poſſet jura tueri. Tantum autem abeſt, ut illatum Henrico diu vixerit, quod vix contractum matrimonium, inſtante puero ſorore Berengaria, mox fuerit diſſolutum, & adhuc virgo ſponſa remiſſa in Luſitaniam, quando ſoror ejus Taraſia eunti omnino AVITI. fuerunt a marito ſeparatæ. Interim ea omnia ſic tractat Auctor num. 8. & 9. quaſi ſub eodem Pontifice & per eundem Legatum utraque cauſa tractata fuerit.

3 Nihilo minus errat, cum num. 10. ait, divortii ſententiam tuliſſe, ut liberis, tamquam illegitimis, jure regni interdiceretur. Nam ſicut ſimili cum vitio natum ex Alfonſo Legionenſi & Berengaria Caſtellana S. Ferdinandum Innocentius III. declaravit legitimum paterni regni ſucceſſorem, ſic etiam Cæleſtinus III. declaraſſe debuit legitimum Ferdinandum alterum ex eodem Alfonſo & Taraſia prius natum, & tunc, cum divortium Taraſia fiebat, adhuc vivente m, propter bonam fidem partium, quarum contractum ratum habuerant utriuſque regni ſtatus, tam Eccleſiaſtici, quam ſeculares, nulla habita ratione conſanguinitatis palam nota, quaſi in caſu tanti boni publici, matrimonium non impedientis.

4 Gravior etiam & patentior eſt error, in quem num. 43. abit Macedo, contra jam dictum S. Ferdinandum, ubi ait, quod idem Taraſiæ maritus, Alphonſus Legionenſis, orbatus ſucceſſore regni ex illa ſibi nato (Alphonſum ipſe nominat, quem Sancius Luſitanus, pueri avus maternus, in ſuo teſtamento Ferdinandum) electoque juniori, ex Berengaria Caſtellana ejuſdem nominis filia, cui ut heredi omnes regni ſtatus juramentum fecerant, propter illius turbulentum & ferox ingenium, minoris ſortis æquus & indulgens, & poſtea inſenſus fuit. Hinc, inquit, primum diſſenſiones, deinde ſimultates, tandem apertæ inimicitiæ extiterunt; adeo ut Alphonſus poſt moriens regnum Legionenſe penes filias Sanctam & Doletam ex Taraſia, de qua agimus, ſuſceptas, teſtamento reliquerit: tam abolierant animum patris filii mores. Toto illo capite turpiſſime hallucinatur Macedo, neſcio, an ſciverit ſe de ſanctiſſimo adoleſcente ſcribere, de quo quærere jure poſſumus, quod de B. Maria Ambroſius, quando ille vel vultu læſit parentes? Nam Lucas Tudenſis eosdem aſſerit, quod ita obediebat prudentiſſimæ Berengariæ Regiæ matri ſuæ, quamvis eſſet regni culmine ſublimatus, ac ſi eſſet puer humillimus, ſub ferula magiſtrali. Erga patrem autem ita ſe geſſit, ut etiam bello injuſtiſſimo appetitus maluerit illata ſibi Caſtella damna & incendia pati, quam contra eam pugnare; ſicus fatetur idem Lucas Tudenſis, ſubditus ipſe Regis Legionenſis; agnoſcens inſuper, quod mox ut compoſita pax inter eos fuit, Alphonſus quoſdam rebelles in regno ſuo peedomoit, Rege Ferdinando filio ſuo auxilium præbente.

5 Quid ergo patrem alienavit a filio? Non hujus, ſed illius ferox ingenium ambitioſumque. Dolebat oppida quædam, a patruo Caſtella Rege, ſibi olim jure belli adempta, & cauſa nuptiarum cum Berengaria reſtituta, eum ipſa thoro ſeparata rurſum rediiſſe ad Caſtellanos. Dolebat inauſtria Berengaria factum, ut ſua poteſtati ſubtractus filius Ferdinandus, Rex Caſtella conſtitueretur a matre, proxime illius, Henrico ſupradicto defuncto, hærede; cum ipſe id ſibi deberi prætenderet, velut jure ſevus ad ſucceſſionem propiori: oderatque Caſtellanos, nec patiebatur eos Legione dominari. Hinc eadem licentia, qua Matrimoniorum jura, etiam regnorum putavit ſe poſſe refingere: ſed fruſtra, prævenientæ Berengariæ diligentia illos, qui Caſtellanum Regem averſati, in favorem filiorum ſervatum volebant injuſtum teſtamentum, ipſi pro illis regnaturi, eorumque matrimonia ad arbitrium ſuum diſpoſituri.

6 Rege autem jam proclamato Ferdinando, regeta quidem eſt per Berengariam Taraſia, ut Valentiam veniret, collocutura de pace regnorum, ac dote filiabus ſuis conſtituenda, & venit; ſed non ut controverſia, abſque illo deciſa, arbitro. Hoc tamen num. 14. ſibi imaginatur Macedo, ſcribens; quod advenienſe Taraſia, poſuere arma & iras populi: eoque peteret, abſtinuere ambitu, & ejus votis judicio ſtaturos ſe omnes receperunt. Illa autem, prærogativæ maſculinæ memor, contra filias proprias mater ſententiam tulit, ... tum præcepto errori velificunt Macedo; Geata, inquit,

Error Auctoris non diſtinguendo tempus, quo Taraſia ab Alfonſo Leg.

Ut ſoror ejus Maſalda ab Henrico Caſt. fuerunt ſeparatæ.

aliud error circa Regis fratrem, ſcribitur moleſtum,

B

C

& libros Taraſiæ.

AUCT. D. P.

D

ejuſque privilegium S. Ferdinando

E

F

ac belli cauſas inter hunc & patrem ſuum

& concordiam cum ſororibus ab eo initæ matre certo intervenientes.

A *quit*, omnibus ſententia fuit, ac ea eo juſtior viAUCT. ſa, quod a matre profecta, quæ jus amori anteD. P. poſuerat. Et filiæ haud grovate paruerunt, quod ſententiæ reverentia pondus attulerat, & quod noverant Tereſiam olim abdicaſſe ſe ſtatu, & libenter regno ceſſiſſe.

7 *Nimis etiam exaggerate dici videtur, quod S. Ferdinandus ita relictus in pacifica regni Legionenſis poſſeſſione*, juſſit *ſororibus aſſignari multa*, & idonea oppida, unde redituum, quod ſatis eſſet ad regiam perſonam ſuſtinendam, acciperent. *Rodericus Archiepiſcopus Toletanus, toti rei præſens & actor præcipuus, utpote Regini Cancellarius, reſtitutis omnibus ſolum ſcribit, quod* Tarafia, *quæ filiarum nomine tenebantur, cum illis receſſit*, contenta proviſione, quam illis Rex Ferdinandus, & Regina nobilis Beteugaria aſſignaverat; reditus *ſcilicet* triginta millium aureorum, in locis competentibus percipiendos toto tempore vitæ ſuæ; *nec ultra. Videtur caput VI. de Vita ſancti Regis*: *& apparebit, quam longe a veritate abierit hic Ma-*
B *cedo.*

8 *Suſpectus quoque fictionis idem ſit, cum nu. 39. poſtquam narravit, quæ* Sancia *egit an.* MCCXXIII, *in Monte Majori, dicit, quod* frater *ejus Rex* Alfonſus, *offenſatum potentiſſimarum cupidus*, urgebat *in thalamos; deinde addit*: Petebat illam ante *alios* Ferdinandus, Caſtellæ ac Legionis Rex, Alphonſi & Berengariæ filius, qui Patri Matriqua ſucceſſerat; juvenis magnanimus, & virtutibus regiis præditus; Sancio, niſi a Chriſto præoccupata eſſet, ſponſa dignus. Hæc omnino erat ceteris præferendus, & fratri Alphonſo mire placebat. Uterque populus connubium illud communibus ſtudiis, ut fieret, procurabat. *Sed qui potuit? Caſtella regnum Ferdinandum matre cedente accepit anno Chriſti* MCCIX. *ætatis* XXI. *& uxorem ſibi congruam duxit eodem anno Beatricem Sueviam, quando Sancia jam forte agebat annum ætatis* XL. *apta, qua Ferdinandi mater fuiſſet; ſi dimiſſum uxore Tarafia thalamum ſubingredi adoleſcentula voluiſſet. Quis credat Berengariam prudentiſſimam matronam, eandemque ſponſæ filio legendæ arbitram, qua fratris Henrici inæqualem tum*
C *Mafaldæ nuptias tanta ſtudio diſſolvi procuraverat, titulo ſimili improbandas filio cariſſimo ambiviſſe? An autem etiam obſtabat, cur ipſa, cur prior Tarafia ab Alphonſi Legionenſis thoro erant ſeparatæ? Atqui fuit Sancius, pater* Sanciæ, *frater* Urracæ, *ex qua natus Alphonſus, pater* Ferdinandi. *Quod ſi diſpenſationem petendam fuiſſe dixeriti, qua fronte ab* Honorio III. *tunc Pontifice ipſum petere Berengario potuiſſet, qua tum potenter egerat apud ejus deceſſorem, cujus auctoritate fuerat etiam ipſo ſeparata a viro, ut ne diſpenſaret in matrimonio fratris ſui* Henrici *cum* Mafalda, *Sanciæ ſorore contracta vel contrahenda, ſed male conjunctos dijungi juberet? Malim igitur ignorare, quo nuptia ejus olim fuerint ab* Alphonſo *fratre propoſita* Sanciæ, *quam divinare deſit, qua & tum inæquales erant, & tam difficiles futura.*

9 *Igitur hunc quoque locum expungo: ſicut etiam quod num. 43. ſupra notata dicitur*, Alphonſus Legionenſis, *eo libentius dimiſſa* Tarafia, *duxiſſe* Berengoetam, quod ſecum in dotem Caſtellæ regnum trahebat. *Etenim cum illa duceretur anno* MCXVIII. *vivebat in Caſtella Princeps Ferdinandus, in ſpem ſucceſſionis adoleſcens, qui quod vivebat nulla ſpes ſucceſſionis Berengaria erat.*

10 *Inſuper num. 50. enormiter in temporum ſupputationem peccatur, quaſi* B. *Ægidio apparens, ipſo mortis ſuæ momento*, Sancia, *adeoque anno* MCCXIX. brevi una ſecum in Superis fore *prædixerit; cum ille primum obierit anno* MCCXV. *& ejus Vita ad* XIV. *Mart. edita, num. 19. ejuſmodi apparitionem referens, longe diverſum, multoque præſtantiorem fructum ex viſione obvenuiſſe Ægidio commemores.*

11 *Facilius ignoſcetur, quod alios plures ſecuti Macedo poſt num. 57. narret de* Dulcia, *quod pretibus* Tarafiæ *matris reſuſcitata, ad dies quindecim ſuper vixerit. Erratum in perſona matris, quæ Regis Legionenſis uxor fuerit, quæque invocante S. Antonium, & hoc apparente, reſuſcitato puella dicitur num. 43. littera* d, *ubi etiam dixi, inter uxores ſeu concubinas Alphonſi fuiſſe Luſitanam unam prænobilem*, filiam Ægidii de Siveteſa, *eadem, quo prima uxor fuerat*, Tarafiam *nomine, quo Alphonſo* Legionenſi *peperit ultimo* San-E ciam, *a ſancto fratre ſuo Ferdinando Rege conſtitutam Commendatricem Ordinis S. Jacobi ad S. Euphemiæ Toleti, ubi incorrupto adhuc corpore colitur ut beata, defuncta anno* MCCLXX. XXV. *Julii, quando Vitam dabimus hoc ſeculo collectam, ſed in iſto puncto corrigendum. Vidit ſatis Macedo, non convenire circumſtantiam loci, quo res alia narratur inter antiquiora S. Antonii miracula, quando* Tarafia *pridem exceſſerat ex regno Legionenſi; ideoque Matri in monaſterio agenti revelatam vult mortem filiæ obitam in Caſtella (Legionem dicere debuiſſet) & tacet de S. Antonio, ne idem caſus eſſe intelligatur, quem paſſim alii in dubium revocant: non dubitaturi, ſi ſciviſſent, poſt duarum Reginarum divortium, Alphonſo Legionenſi alias uxores fuiſſe minus ſolenniter ductas, ex iiſque prolem. Itaque miraculum, tamquam nihil ad* Tarafiam *&* Dulciam *pertinens (quas etiam Auctor antiquus miraculorum S. Antonii non nominat) expungendum fuit. Non videtur illud Macedo reperiſſe in proceſſibus, ſed currente prolo odoriſſe olimde ſuggeſtum: nam titulus Captis ſolum promittit duo* F *mirabiliora prioribus eventa, iſtud autem eſt tertium.*

12 *Denique non raro obtrunciſſe Macedo primi ſcriptorum a ſe, iiſque poſtea contradicit. Nam (ut cetera taceam) illum ipſum Ferdinandum, Berengaria filium, cujus ferox & intolerabile patri ingenium ſupra dixerat ejus exheredandi cauſam dediſſe; poſtea laudat ut juvenem virtutibus præditum & Sancio ſponſa dignum. Similiter num. 18. agens de ſuppetiis Tarafiæ, a fratre Sancio oppugnatæ, miſſis ab Alphonſo ejus olim Marito Ducem illis præfectum aſſerit præfatum Ferdinandum, Berengaria filium, quaſi is tunc adhuc ſub patria poteſtate fuiſſet, qui jam pridem moderamine in Caſtella regnabat, propriiſque auſpiciis bella gerebat.*

13 *Hæc omnia explicanda fuerunt, ut intelligeret Lector, cur vitam, a Chronologo tam infeliciter ſcriptam, non potuerim aperi noſtro prorſus immutatam inferere; ſed omnibus iſtis locis correctam, ejus interpolatam additamentis propriis. In ceteris fidem viro religioſo, & Proceſſus præoculis habenti, tenendam cenſeo; ſtyli etiam elegantia laudo,*

ſub

D *Error de Berengaria captiva cum ſuis in Caſtella.*

apparitione B. Ægidio facta.

mortua a B. Antonio Patav. ſuſcitata ad preces matris.

E *Ignoſcenda iſthæc commenta ſcriptori extemporali.*

A *ſed non faciendi operis celeritatem; qua quam parum conducat ad recte ſcribendam hiſtoriam, jam aliàs contra eumdem oſtendere coactus ſui diu v. Maii, in Appendice ad Vindicias pro S. Hilario Arelatenſi, docens hunc eſſe diſtinguendum ab altero Hilario, Proſperi ſocio in defenſione S. Auguſtini, contra quam Maceda ceciderat in Commentatione polemica pro S. Vincentio Lirinenſi. Admirationem ille Romæ tulerit, cum extemporalitatis ſuæ publicum daturus ſpecimen, obtulit de quocumque*

quod originalia monumenta nacti ſumus.

prompſito themate verſificare, & quidquid jubebat dicere, carmen erat. Satius impoſterum fuiſſet hiſtoriam ſcripturo moram ſibi indulſiſſe longiorem, & integra exhibere vetera, ſi qua habebat, monumenta: habuit autem aliqua, atque imprimis Codicem Mt. Lorvanii repertum ab Abbate Tamarauenſi, ſub annum MDLXXIV. *de mandato Henrici Cardinalis, inquirente in vitas & miracula Sanctarum Regionarum; qui codex num 65. allegatur.*

D AUCT. D. P.

ceteri audi recipienda.

DE B. PETRO PISANO,

FUNDATORE PAUPERUM EREMIT. S. HIERONYMI,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De cultu, Ordine, & ætate Beati, ac Vitæ ſcriptoribus.

ANNO MCDXXXV.

1 *Actum* ad XVII. *Aprilis de* B. Clara Gambacuria Piſana, *cujus laudes* Gambacurtæ *familia; qua eodem ſeculo* XIV *geminum extulit facem, cujus ſplendore excitati, hinc viri, inde mulieres, Vitæ auſteritatis propoſitum ſequerentur: ipſam ſcilicet, cujus prolixe deſcriptam Vitam dedimus; & modo practitatum* Petrum. *Ab hoc initium habuit Congregatio quædam* Pauperum Eremitarum *in Italia, in Apoſtolicis hujus ac ſuperioris ſeculi litteris dicta* S. Hieronymi & B. Petri de Piſa. *Hujus quia nullam aſpiam reperiebam Vitam, optavi iſtic, ſaltem de cultu, extra vel intra Ordinem ſuum, diſtinctius informari: quod ubi intellexit R. P. Nicolaus Maſſani, Procurator generalis Romæ ad S. Onuphrium, ſyllabum contexuit eccleſiarum & locorum, in quibus ipſius imago, vel cum expreſſa* Beati *titulo, vel cum nudis beatitudinis certa indiciis depicta cernitur, eumque ſic finit: In omnibus conventibus ac monaſteriis Religionis ſuæ, habetur effigies Beati Fundatoris, cum radiis vel aureola; & dies* XVI. Jonii, *anniverſarium* Petri, an Beati Pigilla in Ordine anno 17. Junii.

effigies ubique ut Beati,

B

felicis tranſitus præcedeos, ab aniverſis Beati Patris filiis ſingulari devotione peragitur cum jejunio, ut fieri in Vigiliis Sanctorum ſolet. Urbini

C *quoque in eccleſia S. Hieronymi, ſub nomine B. Petri, habetur altare ad Miſſam. De ipſiuſmet die* XVII. *veneratione ideo forte aſſit nihil additi Procurator, quia utpoſſim notum ſuppoſuit, quod hic quoque feſtivus ipſis habeatur.*

2 *Obtulit deinde idem Procurator Vitam Italicam* X: *tactam (ut habet Titulus) a Compendio Latino antiquo, & Italice digeſtam in Capita, per P. Bernardinum Puericum ejuſdem Ordinis, atq; impreſſam* Fulginii *apud Dominicum Alterium* MDCLXVII. *Ubi max a ſertum reperi, non obiiſſe B. Petrum (ſicuti ſcribit Ughellus to. 3. col. 544. & ego aliàs ipſi credidi) temporibus Simonis Salterelli Piſani Archiepiſcopi anno* MCCCXL. *ſed integro ferme ſeculo poſt* ſcilicet *anno* MCDXXXV. *(quod ex multis infra producendis Actis publicis efficaciter ſatis probatur), natum autem anno* MCCCLV. *atque patre* Petro, *eodem qui B. Claræ pater fuit. Compendii illius Auctor nuſquam nominatur; tempus tamen, quo vixerit, in ipſum, quo Beatus obiit ſeculum incidiſſe, aſſerit fidentius, quam probet Puccius pag* 191. *idemque in ſua ad Lectorem iterata allocutione prævia pag.* XXXI. *indicat, ſe illud euaviſſe primo ſeorſim imprimendum Neapoli; ipſum deinde per modum argumenti præfixit premiſſe*

anni ab VIII. ad 1435.

Vita ex Latino veteri Compendio a Puccio illuſtrata;

tunc pariter operi diffuſiori, ſicut hic dabimus, cum prolixioribus ad ſingulos articulos obſervationibus, ex Italice ejuſdem Puccii aſſumendis, brevitate quam ipſe cui dedit majori, & ad Petri Acta propius reſtrictis.

E

3 *Agit is tote cap. 4. de Joanne Anſelmo Truchſeſio, Equite Polono, qui anno* MDCVIII. *patre Burg gravio Pruſſiæ natus, & in aula Polonica una cum Rege Principe Uladiſlao educatus, a Rege Sigiſmundo ad Imperatorem legatus fuit an.* MD XVII. *deinde ad Urbanum* VIII. *Romam; ubi ad Catholicam religionem adjecit animum, cum illius conſilio ad S. Onuphrii ſe recepiſſet, & eremitica diſciplina rigorem vehementer probaret (quem ut potuit etiam poſtea obſervavit) gratium illam beſtitibus ſuis reddidit, ut ea quam e patria attulerat ſtyli Latini facilitate, de ipſorum Sancto Fundatore volumen ſcriberet, ex notitiis illic ſibi ſuppeditatis; cui ad finem manu ſua ſic adſcripſit:* Opuſculum hoc, eam ſuper montem S. Onuphrii eſſem, de vita B. Petri Gambacurtæ, cum ob particularem erga Beatum devotionem, tum ut pignus aliquod amoris ejus Ordini ac huic Monti ejuſque Bibliothecæ relinquerem, confeci. Itaque hæc ſic manuſcripta, quamplurima autem propria manu mea, Bibliothecæ S. Onuphrii in diſceſſu meo dedico, conſecro, & pro memoria perpetua relinquo, eadem noſtris in partibus typis forte curaturus. Quæ quidem & librum hunc, en ab auctore, Deo duce, proficiſci, propria manu ſubſcripſimus, ac ſigillo Domus noſtræ munivimus. Locus ✠ ſigilli. *Qua verba eo ſine videntur appoſita, ut Prior S. Onuphrii ipſa ſubſignando ſigillandoque, ſua faceret; quod tamen non videtur factum fuiſſe: deinde ſequitur:* Joannes Anthelmus Truchſeſius de Wetzhauſen, Burg gravides Ducatus Pruſſiæ, Regiæ Celſitudinis Polonicarum, Sueciorum, Gothorum, Wandalorum, ac electi magni Daeis Muſcoviæ Cubicularius Colocellus. Ence elongavi fugiens, & maoſi in ſolitudine. Pſal. 54.

Vita ex Italico Truchſeſii Regii Polonici Legati,

F

4 *Negotiorum quidem Puccius, ipſe retoricè potius quam hiſtoricè volumine, habet a ſe aliquid ad hiſteriam pertinens potuiſſe, quod non aliunde certius fundatiuſque habeatur; nec niſi rariſſime ipſum citat. Capite tamen* 26. *Quomodo Deus conceſſerit Petro gratiam faciendorum miraculorum, non ſatis habens id in genere ſic aſſeruiſſe ex fide picturæ cujuſdam Neapolitanæ, ubi expreſſa*

operantur propter miracula.

AUCT. D. P.

A *miracula quadam ceruuntur; uisitur atteſtatione prædicti Trechſelii, eadem deſtinctius referentis; ita quæ occaſionem nobis præbuit aptandi, ut volumini uſtus ſpecimen mitteretur deſcriptis Capitulis aliquot. Factum eſt autem, quod petebam, miſſisque huc Capita, XI. XII. XIV. & XVI. confirmaverunt nobis judicium Puccii; ſimulque fuit intellectum, Pucciuram ſupra memoratam recentis omnino operis eſſe, adeoque ad probationem facere nihil poſſe. Idem Puccius ſubinde etiam allegat Manuſcripta P. Caſaris Jannelli Generalis, a quo etiam oriebat nonnulla didicerit: ſed hic cum fuerit ceevus Puccio, nihil conferre ad auctoritatem poteſt ex antiquitate, quod iſte non æque ſciverit, ſtudioſius ſcrutatus ſingula. Hinc fit, ut compoſitam ab eo & nunquam editam, atque fortaſſis breviſſimam Vitam, non magnopere deſiderem, habeas Puccium, nihil afferentem, quod non aliunde publicis monumentis, aut ſaltem ex prædicto Compendio probet. Malim igitur ad ſummariam rei principalis notitiam Lectori præmittendam, proponere verba Silveſtri*

judicatur Italica alia Ms.

B *Mauroleyci, in Oceano omnium Religionum, ſub varium præſentis ſeculi, de Hieronymianis in Italia Eremitis, ipſoque Petro ſic Italice ſcribentis.*

Mauroleus dicit mirabilem eum verſum Petrum,

5 Veniebat Piſis Petros, tranſitaque Hetruria ibat in Romandiolam; eumque ad Montembellum Urbinatis territorii perveniſſet, captus fuit ab exulum turba, latrocinii ſortunam averſam tolerantiam. Hic eum arripuit Spiritus Domini, itaque interiore commutavit, ut non ſolum conſtitueret omnino renuntiandum ſeculo eſſe, ſed etiam infelicium iſtorum ſaloti efficaciter allaborandum. Tam ferventi igitur ſermone cœpit emollire eorum corda, atque ad pœnitentiam exemplo S. Hieronymi agendam eum ſpe iodulgentiæ divinæ excitare, ut eis perſuaſerit, ſecum inire aſperos illos montes ſilvaſque vitam a ſeculo quam remotiſſimam agere. Perſuaſis autem delictorum veniam impetravit a Duce Urbinate, cum eiſque ad amœnos Ceſſanæ colles ſe recepit, exilo fruentes ſaluberrimo: deinde in Monte Bello primum oratorium, ſub invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis fundavit Congregationi novellæ, anno MCCCLXXX. tempore Urbani VI. aſſumpta tunica furva cum ſcapulari poſt tergum pendente, atque mantello rotundo ejuſdem coloris; nudipedes autem cum ſoccullis ligneis incedere juſſit, quod etiamnum in quibuſdam Lombardiæ partibus ſervant, quoties ad proceſſionnet funeraque procedunt: alibi calceati ambulant, jam inde a tempore Martini V. approbati. Nullorum tamen votorum publica profeſſione obligabant illi ſeſe; ſed libertatem ſervabant quandocumque vellent ad ſeculum revertendi: quod uſque ſub Pio V. Pontifice reformati, tribus ſubſtantialibus Religionis votis adſtricti ſunt, atque ad vitam in communi ducendam ſub Regula S. Auguſtini anno MDLXIX. ſunt autem in duas diviſi Provincias, utriuſque Merchiæ, Tarviſinæ atque Aneonitanæ, in quibus eremiticos conventus numerant quadraginta ſex, inter quos unum ex præcipuis habetur Neapolitanus S. Mariæ Gratiarum.

ei latrocinii ſpecies primos aggreſſi.

qui tandem excreverint in Ordinem Religioſum

6 *Hallonius Mauroleyci, in nonnullis forſitan corrigendus; ac deinde ſex ejuſdem Ordinis Beatos numerat; ſcilicet, Nicolaum de Furca, Benedictum de Leſina, Philippum de S. Agatha, Marcum de Verona, Andream de Riſſa, & Martium de Catalaunia: quorum primus Romæ obiit XXIX. Septembris: Ceterorum diem mortis vel cultus ſi aliquando didicerimus, libenter etiam eorum faciemus hoc in opere mentionem. Jacobus Petrus de Creſcentiis, in libro, cui titulus Præſidium Romanum, ſive de militia eccleſiaſtica omnium Religionum, tam Equeſtrium quam Claſtralium, ſuſe agit de Ordine Hieronymianorum, maxime quidem in Hiſpania florentium, ſed qui originem ſuam ex ſimili apud Faſulas in Hetruria Congregatione habuerunt, ſub initium ſeculi XV. celebritatem autem & formam præcipuam nacti ſunt ſub quadam Lupo de Olmeto, Generali ſui & reformationis auctore, per indultionem Regulæ, ex S. Hieronymi ſcriptis collectæ, atque ab Eugenio Papa IV. confirmata per bullam anni MCCCCXXXV. cum antea ſola Auguſtiniana uterentur. Totis autem viribus nititur probare Auctor iſte, Primatum monachatus Eliani potiori jure ſuis illis Hieronymianis deberi, quam Carmelitis, quibus diſputat eam quem prætendunt in Carmeli-montis poſſeſſione, numquam interruptam ſucceſſionem.*

diſtinctum ab Ordine Hieronymianorum in Hiſpania,

D

E

7 *Liti illi, in Hiſpaniis acerrime agitatæ, equidem judex ſedere nolim: Creſcentium miror, de aliis, & quidem anterioribus Eremitis B. Petri Piſani, aque S. Hieronymi dicit, tam perfunctorie ſcribere pag. 478. ac ſi eorum ſolum eſſent Appendix, quorum diti majores poſſent; quatenus exemplo præiverunt ad S. Hieronymum Eremiticæ vitæ Patronum exemplumque ſibi proponendum. Qui inter priorum iſtorum Beatos primus nominatur a Mauroleyco Nicolaus de Furca, idem eſſe videtur, qui Creſcentio Nicolaus de Porcolo, aliis melius de Furca Polena, vel ſimpliciter de Poleca, unde Puncolos iſte fecit. Ab hoc Nicolao Romam fuiſſe ductam coloniam in Janiculum, ad ædem S. Onuphrii ſub eodem titulo & habitu, idque anno MCCCCXLVI. ſcribit Pantirolius Regione 8. Eccl. 1. Sed ſcribere debuiſſet, ab eo inſtitutam jam ante Congregationem propriam, Congregationi Eremitarum B. Petri fuiſſe tali anno unitam, & exinde unam utriuſque Societatem habitam. Beatas cenſet Creſcentius, tum omnes a Mauroleyco nominatos, tam etiam Bartholomæum Cæſenatem, Petrum Hiſpanum, Marcum Mantuanum, Benedictum Sicolom, Paulum Quirini Nobilem Venetum, Cooradum Dalmatam, Philippum Falgarienſem, Joannem Faventinum, Albertum Genuenſem, Perazzam Perazzanum Gambacurtæ diſcipulum, Antonium Brixianum, Joannem Paeum nobilem Piſanum, Hieronymum Brondufinum, Martinum de Faxinali Hiſpanum, nobili depoſito honoratum a Regina Joanna. De his, æque ac de aliis ſupranominatis, operam diſcere, an & quem cultum, & qua die habeant præter vocatum appellationem Beati, pia affectu uſurpatam in Ordine, nobis vera nequaquam ſufficientem ad locum hoc in opere obtinendum. Talem ſub Marco haſtenus deſtinamus, ob concurſum populi ad ejus inſcriptum tarpus fieri ſolitum in feſta S. Matthæi, prout invenimus apud Hippolytum Donteſmondi ad annum quo obiit MDX.*

plures Beatos omnino ſanxit.

F

VITÆ COMPENDIUM

Ex Latino Ms. Veteri Neapoli editum

Et ex Italica Bernardini Puccii illuſtratum,

§. I. *Natalis B. Petri, & ſeceſſus in ſolitudinem.*

Petrus, ex nobili familia Gambacurta, Piſis in Hetruria natus, anno Domini MCCCLV rebus mundanis deſpectis, divino operante ſpiritu, patriæ, parentum, divitiarum ſplendorem, propter Chriſtum deſpiciens, ut laqueos mundi effugere poſſet, ſolitariam vitam elegit.

B 2 *Avus Petri noſtri* Andreas, *anno* MCCCXXIV. *electus Piſis Antianus, ejus quoque dominium virtute & induſtria eſt conſecutus, anno* MCCCXLVII. *Hic* (*ut in Ms. D. Andreæ Ducis Limatuli, habetur*) *filii fuere ſeptem*, Nicolaus, Bartholomæus, Franciſcus, Lottus, Petrus (*B. Petri pater*) Guido *atque* Gerardus; *magni omnes titulis illuſtres, nec minus adverſa, quam proſpera fortuna celebrati.* Nicolaos, *patria ſua in gradu Antiani præfuit, anno* MCCCXLV. *uti & Bartholomæus, anno* MCCCL. *Lottus Confalonerius ſive vexillifer dicebatur anno* MCCCXLIII. *omnes autem, ſimul cum* Franciſco *fratre, fuerunt Domini Lucani & Piſani*; Guido, *quorum ex Sanſovino colligitur, varia jactatus fortuna, Tunetumque delatus, inde cum filia Regis in uxore ducta tranſiit in Germaniam, & ibi ſtirpem propagaſſe putatur, alios Romanciem eam eſſe opinantibus.* Gerardus *uxorem ex Cortegiis habuit, multamque prolem, & in ea* Joannem, *qui una cum patre & patruo* Petro *poſtliminio rediit ad urbem Piſanæ dominium, anno* MCCCLXIX. XXIV. *Februarii. Tres priores per annulos ſuos calumnioſe delati Carolo* IV. *Imperatori, quem hoſpitem exceperant, quaſi ſua in domo ipſi fuerint necem machinati, barbara plane crudelitate occiſi fuerunt anno* MCCCLV. *die* XXI *Maji.*

Petri ex avo Andrea patrui ſui, Piſarum Domini,

avi & pater Petri ac patruelis Joannis;

2 Petrum *quanti fecerit S. Catharinam Senenſi, patet ex ejus ad Gregorium Papam* XI *litteris, quibus eum hortatur, ut ipſum ſumat mediatorem fœderis, inter Apoſtolicam Sedem Lucanoſque & Piſanos confirmandi; qua de cauſa legatus iverit ad Florentinos; majori tamen cum ſucceſſu, quando inter Florentinam Rempublicam & Galeatium Mediolani Ducem, pacem conſtituit: hac cum iterum rumpenda videretur, & Genuenſes ipſum ſolicitarent, legatione perquam honorifica miſſa, ut Ducem ſuaderet ſecum inire fœdus contra Florentines, induci non potuit, ut contra fidem bis datam ageret aliquid: non apparet autem, quo ex capite Platina in Urbano* VI. *Tyrannum ſuæ patriæ; aut* Leander *Albertus agens de Piſis* Proditorem *vocaverint: cum auctoritate ſua averterit ab ea bellum Florentinis inferendum, eo nomine etiam laudatus a Gregorio* XI. *ſicuti laudari iterum meruit ex eo, quod pacem inter Senenſes ac Florentinos rupturam reſtauraverit. Vir quoque pius fuit, utpote qui anno* MCCCLXXIV. *Piſis fundavit monaſterium Virginum Dominicanarum filia ſua Clara, cujus hoc ibidem legitur Epitaphium, necdum ad Vitam Latine editam relatum.* Hic jacet devotiſſima eccleſioſa Soror Chiora, vita & miraculis glorioſa, filia olim quondam Magiſtri Petri de Gambacurtis. Obiit anno D. MCCCXX. (ſtylo ſcilicet Piſano) die XVII. Aprilis ætatis ſuæ VIIIC. & in monaſterio vixit annis XXXVIII. *ſed incompletis, ideoque ea, quæ Vitam ſcripſit, Moniales coævæ, annos ad longum notant, ſolum numerum* quinquaginta ſeptem: *quos in Epitaphio litteris Romanis ſcriptos, perperam legit Puccius, verſe* V. *in* X. *& per zyfras legi fecit* 62.

Clara, ſoror Petri, monaſterium fundavit

Ille pacis componendæ concilians, bene meritus de patria;

3 *Hanc ergo, nobis natam anno* MCCCLXII. *naſcendo præceſſit* B. Petros *annis ſeptem; quippe natus* MCCCLV. XVI. *Februarii, ex matre utriuſque cemonitus an. nati, cujus nomen non proditur, ſed Gualanda familia fuiſſe fertur, unde eodem* Petro *contigit*, Petrum de Gualandis *cognominari, uti fit in Mſ. vetuſte Conſtitutionum ordinis, ſervato Urbini ad S. Hieronymi. Ille autem ipſo anno eſt natus, quo feralis ab amaſia ei poſtea incubuit, qua patrem ipſi tres ex vita, parentes & patrimonium expulit in exilium, ut ab ipſa infantia durus puer aſſueſceret; nec illico enervaretur delicus illi, ad quas regreſſurus erat intra annos tredecim cum tota familia Gambacurta. Non tamen ita ſtatim pietati ſe totum dedit* Petrus, *quin anno* MCCCLXVII. *cum fratre ſuo Majori* Andrea, *per vim extruxerit e monaſterio ſororem ſuam, tunc adhuc Thoram, poſtea Claram dictum, ſicuti in illius vita narratur num.* 10. *Valuit nihilominus illius exemplum, & conſtantia domeſtico quinque menſium carcere probata, apud fratres paulatim mitiores; & occaſio veroſimiliter* Petro *fuit ſolitudinis ardenter amandæ: niſi ea mens alio caſu injecta ipſi fuit, ut vult Manrolycus. Alii, qui ipſum credunt Piſis conſilium iſtud cepiſſe, putant ex itinere verſus Apenninum, ob eo viſitatas celeberrimas ea ætate ſolitudines Vallisumbroſæ, Camaldulæ, atque Alvernæ. In eo requirendo quid laboris poſitum a parente ſit, non deſiderim. Mors primogeniti Andreæ paulo poſt ſecuta, animumque ad vitam emollivit, uxoris quoque obitus, cauſa eſſe potuerunt, ut contra vocantem liberis Deum fruſtra ſe niti videns, dimiſſa Petri revocandi cura, ad ſecundas nuptias, cum Orietta Gennenſi inundas, novamque ex ea ſobolem ſuſcitandam cogitarit. Genuit autem ex Orietta* Laurentium *atque* Benedictum, *unus cum patre per domeſticam proditionem occiſos, anno* MCCCXCIII. *die* XXI. *Octobris.*

ex hoc notant B. Petrum natum anno 1355.

ſororis Claræ an. 1377 exemplo motus,

ad ſolitudinem abiit.

A §. II. *Primum in Monte-bello apud Urbinates erectum Eremitorium.* D

ex Ber-gretius *Ita patria ſua egreſſus, & Apenninum tranſgreſſus* Petrus *eſt*, ac prope Urbinum ſeſe conferens, in monte, qui dicitur Ceſſana, ex Chriſti fidelium eleemoſynis, cœnobiolum cum parva eccleſia in honorem ſanctiſſimæ Trinitatis extruxit, anno Domini MCCCLXXX. & una cum duodecim Sociis, quos ad contemptum mundi & eremiticum inſtitutum ſectandum hortatus fuerat, vitam S. Hieronymi imitari voluit, in quem incredibilem devotionem & affectum habebat.

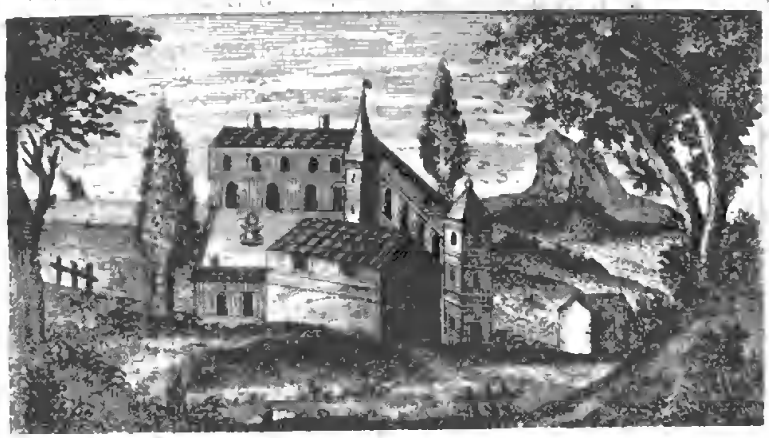

B E

Petrus anno 1380 ordinem in Monte-bello condidit.

1 *Situs eſt mons, longo jugo porrectus ad partem Urbini Orientalem, arboribus quidem fere nudus, ſed frugum abundans ac paſcuoſus, publicis etiam viis pervius. In parte extrema, inter Orientem & Auſtrum, planities expanditur, tota quercubus, nucibus, caſtaneis, cypreſſiſque pene ex arte conſita: in quarum medio ſat grande eſt pratum, verna amœnitate floridum, unde in Hadriaticum udeo jucundus proſpectus eſt, per interſita cumporum uquora, ut plane natum ex re loco ſit nomen* Montisbelli. Hic Petrus, *de conſenſu Feltriorum Urbini Dominorum, mopale extruxit, ſibi ac primis ſo-*

ſibi & 12. ſociis, *ciis, quos omnes fuiſſe ex latromibus ab eo converſos Maurely.us & Truchſeſius dicunt. Puccius non nudet ad affirmare, ſed veroſimilius eſſe credit, quod eorum aliquos partim ex patria ſecum eduxerit partim in via ſibi adjunxerit, alios ab illis. Omnes tamen ſimul cum oratorium ſtrueretur, nunquam fuiſſe duodecim ſervat traditio; quam confirmat*

C *veuſtiſſima in Monte bello pictura, ubi conſpicitur* Petrus *cum totidem Sociis, rudi aſperoque in habitu genaſlexis unto Crucifixum, ens hinc Deipara, inde Evangeliſta aſſiſtunt, ſicut eos infra ad §. 6 videre licebit ure expreſſos.*

quæri pictura erucifixum expreſſi

atque per veterem ſcripturam notis,

5 *Eorum nomina, ex ſcripturis & memoriis antiquis, hoc ordine referuntur.*

I Fr. Petrus Gualzeranus *Barcinonenſis, quem Beatum nominant inſtrumenta quadam, & miracula claruiſſe teſtantur: corpus autem ejus jacet marmoreo ſepulcro conditum, in Piſaurenſi S. Bartholomæi conventu.*

II Fr. Joannes Catalaunus, *unus ex primis, qui ſub idem tempus, vel paulo antequam nuntium mundo remitteret* Petrus, *in montem S. Bartholi diſtum ſeceſſerant vitum ubi eremiticam duxerunt. Beatum appellant ſui, eumque vixiſſe conſtat, ex monumentis Canonicorum & Malateſtarum Piſaurenſium, quando prima iſta cella fundabatur, Ordini* B. Petri *mox aggreganda.*

III Fr. Joannes Albanienſis.

IV Fr. Andreas Siculus.

V Fr. Alexius Albanienſis, *qui tres ſimul Fani conſtiterunt, indulgemque ſub annum* MCCCLXXXIII *Epiſcopo loci* (Petrus is erat) *obtinuerunt eccleſiam S. Joannis in palatio, & ſimul cum* B. Petro *interfuerunt acquirendo loco S. Blaſii.*

VI Fr. Joannes Berengarii, Valentinus; *haud dubie anni eorum Hiſpanorum, qui ex Hiſpania Piſaurum adveneruni, & cujus nomine multa apud Piſaurum acquiſita Eremitis illis fuere.* F

VII Fr. Archangelus Eugubinus, *magni vir meriti; quo agente acquiſitus fuit Patavii locus Magdalenæ; qui cum numquam tonſurit opera uteretur, ex picturis ſcripturiſque ſectur praſuum uſque ad zonam uluſſe barbam.*

VIII Fr. Benedictus Siculus, *cujus opera plurimum amplificatus fuit Ordinis locus Neapolis, ſub Archiepiſcopo Gaſpare; cujus res teſtes ipſius Praſulis litteræ ſervantur, cum Bulla perquam favente Nicolai Papa V. circa annum* MCCCCXLVIII. *Beatis annumerantur etiam ipſe.*

IX Fr. Petrus de Monte Lodio,

X Fr. Stepanus de Sclavonia.

XI Fr. Benedictus Naldi, Piſanus, *qui per plurimas conjecturas cenſetur* Petrum *ex ſua patria comitatus a principio, nec unquam dum vixit ab eo receſſit.*

XII Fr. Petrus Paci, *de quo nihil aliud inveniquibus ad numerari etiam alii poſſunt.*

tur. Adjungi illis poſſent Fr. Angelus & Fr. Thomas, Michaelis Viviani de Nobillaria, *qui locum S. Mariæ Angelorum Nobillariæ donarunt.* Fr. Stephanus de Monte Lodio, Fr. Bartholomæus Malarba Ceſenas, *dictus* Zelator Dei, *primus poſt* B. Petrum *Generalis:* Fr. Petrus-Paulus Gualdi, Arimenſis; Fr. Joannes, Eugubinus; Fr. Joannes Bononienſis, *qui loco S. Blaſii Funenſis multum profuit.*

§. III.

A

D

Ea ver. Græco

§. III. *Eximia B. Petri virtutes, ſtudium præſertim paupertatis & pœnitentiæ.*

Admirabilis fuit vita Petri, in maxima enim vivebat paupertate. Divitias non ſolum non habebat, ſed nec habere volebat; & adeo paupertatis virtus in eo enituit, ut ſuos Fratres, Pauperes propter Chriſtum vocitari voluerit. Corpus fere quotidie jejuniis ac diſciplinis macerabat, & ſemper aut orationi vacabat, aut in laboribus monaſterii ſe occupabat. Jejunium inviolabiliter ſervabat, Quadrageſima, a die Rogationum uſque ad Pentecoſtes, a die prima Auguſti uſque ad feſtum Aſſumptionis, & a die Mortuorum uſque ad Nativitatem Domini; ſecunda, quarta, ſexta feria, ac die Sabbathi. Corpus (ut dictum) aſperrimis diſciplinis fere quotidie macerabat, interim pſallens ter Pſalmum Miſecere, & ter De profundis, Salve Regina, ac alias Orationes recitabat. Rudibus, ſed mundis veſtibus tegebatur; ac ſupra nudam carnem ad inſtar cilicii ferebat. Media nocte ſemper ad Deum laudandum ſurgebat: ſuper tabulas ac taperem bumi cubabat, & ſomnum ſolum ad naturæ neceſſitatem capiebat. Ex ejus ore nihil niſi ſanctum procedebat, ac Eremitarum ſuorum calamitates magna patientia tolerabat, eoſque maxima humilitate ac benignitate regebat.

Quæ ille virtutes exercuit virtutes, ac

jejunia.

B

pœnitentiæ ſtudium.

E

6 *Hæc omnia optimum ſumunt probationem ex* Conſtitutionibus, *qua licet primum ex Capitoli generalis Patavini mandato typis excuſo prodierint anno* MCCCCXLIV. *nono poſt ipſius* Petri *obitum, ipſius tamen opus eſſe, & extenat ex monuſcripto obſervata, omnino dici poſſunt. Dubium autem nullum ſit, quin, qua præſcripſit obſervanda fuit, eadem omnia exactiſſime ſervaverit ipſe. In Proœmialis igitur, ac primo Capite, poſt commendatum Dei proximique amorem, & obſervandam legum præceptorumque eccleſiaſticorum concluditur ſum primum Caput in obedientia, ſummo Pontifici Prælatiſque Eccleſiæ deferenda. Secundo Capitulo agitur de Reverentia & obedientia erga proprium & immediatum Superiorem, factis debitiſque exhibendo promptiſſime. Tertio de paupertate, & dicitur*: Nullus quidquam intus nos ſuum dicere audeat, ſed ſint inter nos omnia communia; & unicuique a Patre diſtribuatur, prout opus eſt.

Non ſolum in Conſtitutionibus præſcripta diſcipulis.

ſuiſſe obedientiæ & paupertatem,

C

ad hæc dilli ſuit pauperes Eremitæ.

7 *Tam ſpecialis autem ea paupertatis profeſſio ipſis fuit, ut* Martinus V. *ſuam Bullam anni* MCCCCXLI. *die* v. *Junii, iis ſe ſcribere profitetur, qui mundanis abjectis illecebris, cum adoptione voluntariæ paupertatis, virtutum Domino famulantur: & in alia ſequentis anni die* 8. *Septembris*: Tibi, *inquit Pontifex*, hoc non tuis ſociis præſentibus & futuris, propter Chriſtum pauperibus nuncupatis. *Et ſic pridem ante, videlicet* MCCCLXXXIV. XXIII. *Junii*, Randonus de Randonis, zelo caritatis accenſus, *quadam bona* donavit Fr. Rainaldo de Pedemonte, pauperis vitæ Chriſti ſectatori, & cæteris Chriſti pauperibus, ejus ſectatoribus. *Anno* MCCCXC. IV. *Julii* Benedictus Triviſanus, Bertuccius Valerius, *atque* Franciſcus de Molino, *nomine* Fr. Angeli de Corſica *tranſigunt*, ad novum domicilium conſtituendum, pro novis Eremitis, pro Chriſti amore Pauperibus. *Neapoli autem per donationem* Fr. Dominico Zatti *definiuntur, anno* MCCCCXXXIV. *fundi cujuſdam confinia*, juxta domos quas tenent Pauperes Chriſti. *Huc autem facit, quod Dux atque Senatus Venetus, in quodam Privilegio anni* MCCCXCIII. *eos nominent* qui ſequuntur vitam ſanctorum Apoſtolorum.

8 *Deceſſitate dicendum nihil Beatus Fundator pœnavit: ſed Capite* IV. *tranſit ad præſcriptos in compendio jejuniorum dies, quibus omnes*, qui eumque poteſt, non piget jejunare. *In ſcilicet quem admodum paucis poſt mortem Fundatoris annis in uſu fuiſſe ſtatur, ut cibus tunc ordinarius eſſet fractum panis, quibus accedere poterat fractum aliquid, vel ad Rectoris arbitrium non nihil ceſſarum herbarum, pro iis maxime, qui graviori eſſent laſſati labore: quibus, etiam veniente, copioſiorem refectionem præberi a ſuperioribus Conſtitutio præcipit. Capite* V. *circa orationem ſtatuitur*, ut ſemper media nocte Matutinum dicatur; æſtiviſque noctibus, horis duabus; hiemalibus autem, tribus orationi vacetur. Quo tempore, ſi expleto Matutino quidquam temporis ſuperſit, Litaniæ dicantur. Mane hora congrua, dicta Prima poſtque Miſſam, Fratres exercitiis ſibi a Patre injunctis hora una aut duabus invigilent; ſumpto prandio, totidem, & pluribus ſi opus fuerit. Unuſquiſque, antequam ad exercitia eat, hora una in eccleſia oret. Veſpertina hora in eccleſiam conveniant, horam unam in orationibus duturi. Cumque Completorii tempus advenerit, oratorium ſinguli reviſant: in æſtate hora una, in hieme vero duabus, aut vocali oratione, aut ſanctis meditationibus ſe ad devotionem lucrare procurent.

Modus jejuniorum diſcretus,

hora orationis multa;

F

9 *Similiter menſura diſciplinarum, in Compendio notata, Cap.* XX. *diſtincte commendatur, idque*, ut cum Domino patiamur, qui flagellis pro nobis cæſus eſt; utque caro, quæ ſpiritui bella gerit, poſſit edomari: diebus ſingulis Reſurrectionis Quadrageſimæ (*Id eſt Quadrageſima, qua Paſcha præcedit, plures enim Quadrageſimæ ſpiſſi nominabantur*) reliquiſque temporibus, ſecunda, quarta, ac ſexta feria, hora a Patre ſtatuta, a Fratribus communiter fiat diſciplina. *Qua omnia tam ordinem, quam*

diſciplina commendatur faciendi dies,

A *pœnitentiarum exercitia, cum firmum corporis complexionem requirant. Cap.* XXVI. *circa admittendos in Congregationem, jubetur; ut primo inveſtigetur poſtulantis ætas: ſique ecpertum fuerit eum annum nondum decimum octavum attigiſſe, nullo pacto recipiatur, (pœnitentiæ enim patient eſſe non poſſet) ſique annum quinquageſimum peregiſſet, itidem fiat.*

BERNARDUCCIO

so *Porro ut humilitas acquiratur, emendationiſque cauſa præſtetur errantibus, præcipit Cap.* XV. *ſingulis diebus deliquenter, defectus ſuos publicos, & becerbus & clara verbis confeſſurio inter manducandum dicant, ſe nollu velamine exuſſantes: pro quibus correctionem injunctam ſummopere ſtudeant adimplere; ſique aliquid ſcandali diſcumbentes fecerint, confeſtim ſurgant, ſe palam (niſi interea legeretur) accuſaturi; nec inde ſedere audeant, niſi Pater aut verbo, aut ſigno mandaverit.* D *& frequens ſui accuſatio in capitulo.*

§. IV. *Eremitarum Ordo plurimis vel adjunctis vel extructis monaſteriis promotus.*

Incredibile vero dictu fuit ſtudium erga proximorum ſalutem: adeo ut brevi tempore, ob multitudinem ejus opera ad ſolitudinem confugientium, multa fuerint conſtructa monaſteria. E

B

ad Montis-bellium pro fabrica Patri.

51 *Non propria domus erat, ſed etiam alienæ ſalutis intendiſſe Eremus, a* B. Petro *inſtituto, patet ex inſtrumento quodam anni* MCCCVIII. *quo, ſicut illud in Montis belli conventu ſervatur, D. Lena, ſive* Helena *de* Inſula, *uxor* Joannis Palmerii, *donavit* Petro *ejuſque ſocio quamdam ipſorum oratorio vicinam campam cum ſilvula, causa expreſſa, ut iſtic habitantur Fratres pro regionis iſtius ſalute. Suppoſuit ea verba multum fructum circumjectis populis ab eremitorum illo provenire ſolitum; unde, cum ſe longe lateque fama ſpargeret, factum videtur, ut quidam bon ex Hiſpania Eremita, qui in Iſaiam, ad montem S. Bartoli Piſanis vicinum, ſe receperant, diſciplina Patri inter primos ſe ſubjunxerint; quorum præcipui nominantur, Fr.* Petrus Gualzeranus, Fr. Joannes Berengarius, Fr. Petrus Pacc Albanenſis; Fr. Petrus Barbaranus de Villa-franca, diœceſis Barcinonenſis; P. Paulus de Saxo ſectatio, Italus: *qui licet non omnes adnumerentur primis duodecim Sociis* B. Petri, *primis tamen ſubjungi poſſunt. Cum enim mutuo ſe ſe Urbinates Piſaurenſeſque Eremita interviſerent aliquando, præſertim caput illorum* Petrus, *factum eſt, ut etiam ibi ipſum ſibi Magiſtrum optarent. Radicata autem tam ſolide illic diſciplina fuit, ut ea delectatus Joannes Sforza, Domicus Piſaurenſis, anno* MDX. *die* XXV. *Junii, ſunm ipſis Palatium donarit, cui Pedie Imperiali eſt nomen.* *Subjiciunt ſe alii apud Piſaurum;*

C 52 *Piſauro regreſſus in Montem-bellum* Petrus, *poſtquam ejus loci regimen* Petro Gualzerano *commiſerat, volentibus Urbini Feltrii Dominis ipſorum Eremitarum colonim aliquam partem ſe habere, adeo locumque comparaverunt ſtructuo in nomen* S. Hieronymi oratorio; *eodem multum conferente liberalitate Dominorum Ubaldinorum, varias ibidem adeo poſſidentium. Sequenti anno* MCCCLXXXIV. *invitante Petro Epiſcopo Fanenſi, ad ipſum ſe contulit Petrus, & Eccleſiam S. Joannis in Palatio, pro ſuæ unius ibi ſuis Eremitis ſuſcepit: quæ donatio poſt novem annos rurſum fuit confirmata, de conſenſu* Pandulfi Malateſtæ, *Fani domini.* *Urbini erigitur cœnobium S. Hieronymi*

& ea ipſis aliunde aucta.

53 *Extra civitatem aliqua quoque loca, diſtum* S. Blaſii in Silva, *acquiſivit* Petrus: *ad cujus ſocierumque ſupplicationem, de ipſo loco ſic reſcriptum legitur anno* MCCCCXVII. *die* XVII. *Junii:* Magnificus & excelſus Dominus noſter, Pandulfus Malateſta de Malateſtis conteotatoe, quod dictus Fr. Petrus de Piſis cum prænuminatis ſociis, *Petro Gualzerano, Andrea Siculo, & Petro Gualdo Arminenſi, & Alexio Albanenſi*, regant & gubernent locum prædictum, uſque ad ſuæ beneplacitum voluntatis. *Non ideo tamen dimiſſus urbanus locus eſt*; *inveniturque Breve* Eugenii IV. *ipſum anno* MCCCCXL. B. Bartolo Cæleonati *tunc Generali confirmantis, & affirmantis ſe velle*, Bartholomæum & Societatem hujuſmodi, de ejus meritis, morum honeſtate, aliiſque virtutibus multipliciter commendatos, horum intuitu, favore proſequi gratioſo. *Intra ejusdem civitatem.*

F 54 *Aliquam parte Ordini novo incrementum acceſſit per* Fr. Angelum de Corſica, *tertii Ordinis Franciſcani Profeſſum, ejuſque ſocios*, B. Petro *adjunctos*: *de quibus juvat audire* Eugenium IV. *in Bulla anni* MCCCCXXXII. *die* VII. *Julii*. Apoſtolicæ Sedis Officium, Nobis deſuper injunctum, Nos excitat & requirit, ut ad ea diligenter intendamus, per quæ Chriſti fideles, illi præſertim, qui ſub humilitatis ſpiritu Altiſſimo famulantur, ab indebita moleſtiis eleleventur; & eorum quieti, quantum cum Deo poſſumus, ſalubriter conſulatur. Sane pro parte dilectorum filiorum Petri de Piſis, & ſociorum ejus Pauperum Eremitarum, in diverſis Eremitoriis degentium, petitio continebat; quod, licet olim Angelus de Corſica, Frater tertii Ordinis S. Franciſci, quædam & præſertim unum in loco, qui dicitur la Scolcha prope Arimnum, in manu dilecti filii, nobilis viri, Galeotti Roberti de Malateſtis, Domicelli Arimini; & alium in contracta S. Raphaelis de Venetis, & alium S. Hieronymi, & alium S. Mariæ de Angelis de Noviliaria, & alium S. Mariæ de Miſericordia, Caſtellanenſis, Urbinatenſis, Piſaurenſis & Ferrariæ diœceſium, domus ſive eremitoria loca nuncupata, quæ d. Angelus nomine *Illis adjungit ſe cum ſuis Fr. Angelus de Corſica.*

& hanc confirmat. Hieronymi probat Bullarium anno 1432.

A mine ſuo, & ſociorum Fratrum d. Ordinis, pro ipſorum uſu, & habitatione, ſive donationis, ſive emptionis, aut alio titulo acquiſierat, & ſeu qua de eleemoſynis fidelium, cum ſuis & eorumdem ſociorum laboribus fundaverat, & conſtruxerat, ſeu fundari & conſtrui fecerat, *in manus* d. Petri ejus ſocii *renunciaſſet*, & regimen, & gubernationem eorumdem locorum ipſi Petro, quantum in eo fuit, conceſſiſſet; ipſeque Petrus locum de Scolcha *prædictum*, pro eumdem Galeottum Robertum ſibi denuo conceſſum, ac alias domos & loca pro ſe, & ſocii ſuis teneat, ac poſſideat de præſenti. Tamen quia prædicti Ordinis *tertiis* Profeſſor fuit *Fr. Angelus*, ac nonnulla inſtrumenta acquiſitionis locorum, ac domorum prædictorum dicunt, quod idem Angelus domus & loca pro ſe, & Sociis d. Ordinis acquirebat: ac Petrus, & alii, qui prædicti Angeli ſocii fuerunt, prædicti Ordinis profeſſores minime fiut, ſed ſimplicem eremiticam vitam agant; nec reperiantur aliqui, qui ejuſmodi Angeli ſocii fuerunt; & dicti Ordinis profeſſores exiſtant; dubitat Petrus

B & ejus ſocii præfati, ſuper domibus & locis prædictis poſſe moleſtari. *Id ergo ne fiat, acta omnia rata habet Pontifex, quoſcunque ſermabitatum juris defectus ſupplens, non obſtantibus quibuſcunque.*

ab an. 1241 Francisci lo-quit an. 1243

15 *Ita iſte Scolchano eremiticæ menſium aliquot moram traxiſſe* Petrum, *certum eſt ex inſtrumentis, ibi ab ee celebratis: & ex ſimilibus intelligitur, eumdem quocumque neceſſitas ferret, pro novis eremiteriis fundandis, vel ſuſcipiendis, ſe contuliſſe. Et Venetiis quidem (ubi jam ab anno* MCCCXLII.) Fr. Angelus *prædictus locum, in platea S. Raphaelis acquiſiverat; atque ſub finem anni, a Duce Venetiarum Antonio Venerio, impetraverat*; quod ipſe & ſocii ejus Pauperes Eremitæ, facientes vitam Apoſtolorum, intuitu pietatis, & miſericordiæ,

Terras an. 1423. alio tranſfert;

poſſent pro ſuſtentatione, & victu ſuo quærere in modum eleemoſynarii ſuper plateis: *Venetiis, inquam, fuit* Petrus *anno* MCCCCXXII. *ibi eam locus multitudini Eremitarum eſſet anguſtior*, Lucia

C Delfina, *Joannis Contareni filia, Henrici Delfini uxor*, conceſſit VI. Junii, venerabili viro Fr. Petro de Piſis, locum S. Job, ad hoc ut in illo habitare ſimul cum ſuis ſociis juxta poſſit, Miſſas celebrando, & alia faciendo: *idque tanta cum ſatisfactione ipſius Henrici Contareni, ut ſa quoque Petri diſcipulum habitu aſſumpſe fecerit. Venerat Venetias* Petrus *Urbino, ubi die* XV. *Februarii celebraverat emptionem quarumdam adium: rurſumque ee redist, rebus cum Lucia peractis, unde ſimilem emptionem ibidem feciſſe invenitur* anno *Octobris ejuſdem anni.*

& an. 1425. Roma ſibi conciliat B. Nicolaum de Furca;

16 *Anno deinde* MCCCCXXV. *Romam iviſſe idem reperitur: ubi* B. Nicolajum da Furca-Palena *complexus, capit cum eo agere de eremiterio, quod ille ſibi ad S. Euſtachii comparaverat; unde condite inſtrumento, ipſa* Petrus *appellatur in eo* Venerandiſſimus, intergerrimus, & aæemplaris; *ejuſque*

deinde Pontifici novis ſtruis manifeſtum;

Religio *dicitur* approbata, & privilegiata a multis ſummis Pontificibus, & maxime a præſente Domino noſtro Pontifice, *qui tunc erat* Honorius II. *& præſeferant a tempore conditi in Monte-bello eremerii* S. Gregorius VII. Victor III. Urbanus, Paſchalis, Gelaſius, Calliſtus, *omnes ſecundi, quorum Bulla non habentur, extitiſſe tamen inde probantur. Roma deinde regreſſus Venetias* Petrus D

renunciavit loca S. Jobi, æſtimatis, quas ibi fecerat, meliorationibus expenſis, eo fine ut omnia applicarentur novo, quo in dimiſſa prius S. Raphaelis parochia extrahebatur loca, S. Sebaſtieni dicende; ubi anno MCCCCXXX. *inveniuntur* Benedictus, Pauper amore Jeſu Chriſti, conſtituens Caput loci Pauperum exiſtentium Venetiis in contratu S. Raphaelis, a venerabili Patre Fr. Petro de Piſis: *qui ſcilicet nullo loco aſſum fungebatur officio Generalis.*

licet ille profeſſus fuerit 1. Ordinem S. Franciſci;

17 *Porro, cum occaſione loci Venetiis acquiſiti, ſæpe tranſeundum Patavia aſſet; contigit talem quoque ſanctitatis odorem illic a* Petro *ſpargi, ut cum evoc ibi opitulantes* Petrus, *dictus* Bituricenſis, *ultima voluntate conſtituiſſet heredem fratrem ſuum, cum obligatione Religioſa cuidam perſonæ tradendi* E *oratorium* S. Mariæ Magdalenæ, *quod ibidem erat jure hereditario ad morientem pertinens; nemo viſus ſit dignior in iſtius eratorii poſſeſſionem vocari, quam* Petrus Piſanus: *qui eamdem mox adiit, anno* MCCCXCV. *quamquam non niſi quinquennio poſt conditum deſuper inſtrumentum ſit. Cum vere teſtatoris nepotes neſcia quid difficultatis moverent, anno* MCCCCXXX. *neceſſe habuit* Petrus, Pater ſpiritualis pauperum Eremitarum factorum amore Jeſu Chriſti, *confirmationem alterum impetrare ab Epiſcopo Patavino Petro Marcelli: & loci angultias ſequenti mox anno laxatas vidit, acceſſione Oratorii vicini S. Barnaba, & prædioli cujuſdam in Villa Zavonis, beneficentia* Nicolai q. Martini de Scalzis. *Circa idem tempus fuit acquiſita Eremitis habitatio duplex apud Tarviſinos, prior extra portam Thoma ad* S. Magdalenæ, *poſterior multoque amplior in amœna* villa Criſpani: *& utraque anno* MCCCCXXX. *per breve Eugenii* IV. *Religioni confirmata fuerunt.*

item Patavii

atque Tarviſii

18 *Eſt apud Urbinates* oppidum Montis-Barocci, *ubi cum anno* MCCCCXXV. *ad laudem Dei & S. Marci Evangeliſtæ eccleſiam quamdam fabricaſſet ipſius oppidi nobilis inquilinus*, Franciſcus Raptoli; *tertio poſt anno moriens, teſtamento ſuo* F *dotavit eccleſiam* S. Marci, *nuper ædificatam* per ipſum in ſuprafcripto caſtro, in una petia terræ & vineæ, cum olivis, canneto, & vinearetu, ſitis in curte d. Caſtri. Item da una petia vineæ, ſita in curte & pendicibus d. Caſtri: quas res, nomine præd. eccleſiæ S. Marci, voluit d. teſtator perveuire debere ad manus Fr. Petri de Piſis, Pauperis & Eremitæ Chriſti, & ad ſuos Socios, qui ſunt ad præſens, & aruut in ſuturum, qui erunt obedientes ei, & aliis Rectoribus Societatis prædictæ. Et in caſu, quod d. Fr. Petrus & ejus Socii non acceptarent, quod Fr. Petrus præd. vel ejus Socii debeant eligere quatuor bonos viros da d. Caſtro, qui habeant regere, & gubernare d. eccleſiam S. Marci, & ad aligendum, & mittendum Presbyteros, & alios ſervos Dei in d. Eccleſia, ad dicendum divinum Officium, & Miſſas pro ejus anima; & quod dd. poſ-

an. 1408. in monte Barocci ecclesiam S. Marci.

fundatoris pro quadrante horæ.

ſeſſiones non poſſint aliquo modo vendi, aut alienari; ad hoc ut ſint ſemper d. eccleſiæ, ut ex fructibus earum Presbyterum ibi permanentem ſuſtentant; cum hoc quod ex fructibus earum reparum, donec ſuveniantur, ſuprad. Fr. Petrus, & Socii ejus poſſint libere, & expedite facere quidquid voluerit, vel voluerint ... In omnibus autem

A aliis bonis mobilibus, & immobilibus, juribus & actionibus ſibi ſpectantibus, heredes univerſales ex ber. Rucco inſtituit, Dominum Petrum Morozinum de Venetiis, ejuſdem compatrem; Fr. Petrum de Piſis Eremitam, ejus compatrem; Fr. Benedictum Joannis de Sicilia, Eremitam, & Matthæum Leonardellum, æqualibus portionibus. D

§. V. *Miracula patrata; novus Ordo Eremitarum Pontificiis Privilegiis, B. Petro agente communitus.*

Caritate in Deum adeo ardebat *Petrus*, ut nonnullis ventura prædixerit, ac ejus orationibus, quamplurimi a diverſis infirmitatibus, & oppreſſionibus dæmonum fuerint liberati; & aliquando ſuos Fratres, pane & vino carentes, miraculoſe aluerit: & ob ejus, ac ſuorum Eremitarum laudabilem, ac virtuoſam vitam, Martinus V. & Eugenius IV. ſummi Pontifices, eum ac ſuos Eremitas ſub ſanctæ Sedis protectione ſuſceperunt, & multa eis conceſſerunt privilegia.

B

Miracula hic in genere relata.

19 QUa de Petri *ſua in vita miraculis ſtrictim hic dicuntur, videntur referri poſſe ad prolixiorem de illis ſcriptionem olim factam; qua quia tunc, cum ſcribebatur Compendium, in manibus erat, neceſſe non fuerit diſtinctius illa explicari. Magis mirum, quod nulla aſpiam inveniatur mentio miraculorum, patratorum poſt mortem; quæ credibile quidem eſt non defuiſſe, pro illis tamen, & præſtiſſe omnibus vult Puccius ſufficere, caſum anno* MDCLXXXI. *quem haberi dicit authenticis ſcripturis, & teſtimoniis affirmatum; ſed quia necdum de eo pronunciavit Eccleſia, ſit ne, an non ſit miraculo abſcribendus, etiam ipſum narrare differt, donec prolata ſententia ſit.*

Proſtro operatur diſtinctior notitia.

20 *Verum Urbani Papæ* VIII. *decreta, quæ iſtum Puccio ſcrupulum injecerunt, illos ut ſummum ſpectant*; qui neque Canonizationis, neque Beatificationis honore inſignivit ab Apoſtolica ſede ſunt; neque per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Apoſtolicæ ſedis aut Ordinarii coluntur: *& ſalutem miracula, revelationes &c. ſecreto ſervari jubet; de aliis autem, vere ac legitime dicendis Sanctis, aut Beatis, nemo prohibet hiſtorice referre, quid eorum alicujus interceſſione divinitus acceptum referat pia credulitas illudve ſenſibus expertorum, vel aliàs ocularium certorumque teſtium; modo nihil præſumat ex ſe judicare relator, vel miraculo attribuere; ſed intra meras humanæ fidei limites contineri ſe velle profiteatur. Quidquid eſt; videtur Puccius indicare, pradictum caſum ad illuſtriſſimam apud Tridentinos familiam Madracciam aliquatenus pertinere; cum occaſione illius ſic obiter perſtrictis laudet ſumptuoſam, ac nobilem capellam, ab eadem familia extructam in eccleſia Ordinis, S. Onuphrio dicata, in qua tres ex illa ſtirpe Eminentiſſimi ſepeliri voluerunt, conventum item amplum ac ſpecioſum a Madracciis fundatum, ad ripam Septemtrionalem lacus Guardiæ in oppido Ripa, cum multa devotiſſimi circum populi conſolatione.*

C

conventum novum anni 1672.

ampleſſum patrem ſuum & alia Neapoli.

21 *Procurator Maſſani, a me rogatus requirere præfata Authentica ſic referebat*: Caſus miraculoſus, qui anno MDCLXXII. in Ripa Tridentinæ diœceſeos accidit, non ſatis certo mihi notus eſt. Audivi tamen, quod mater cujuſdam de Franzonis, correptis laboraret, invocato nomine B. Petri de Piſis, illico ſanitatem recepit: de quo caſu authenticum confectum fuit inſtrumentum; & Epiſcopo Tridentino pro qualitate, & veritate miraculi inveſtiganda traditum narratur: ſed E temporis injuria, vel noſtrorum incuria, perit memoria diſtinctior rei eum ipſo rogitu. De ſimilibus autem beneficiis multum quidem nobis fidei & piæ credulitatis reſtat, fidehorii tamen ſcripturæ, & evidentiæ relictum eſt nihil.

Similiter deſideratur cum Bulla ante 1252.

22 *Ad Pontificum Bullas, & Privilegia quod attinet, Ordini novo impetrata* B. Petri *opera, merito queritur Puccius plerasque, & forte præcipuas, premi abditas archivorum tenebris; &, quod mirum eſt, nec in illis quidem inveniri ullam*, Martini Papæ V. *Pontificatu anteriorem, cum tamen impoſſibile ſit, ut ſpatio* XL. *annorum nulla petita, nulla data fuerint. Ipſa autem Martini Bulla, anno* MCCCCXXI. *ad perpetuam rei memoriam data, ſic ſonat.* Pia poſtulatio voluntatis, quam dilecti filii Petrus de Piſis, & nonnulli alii ejus Socii, eremiticam vitam ducentes, dediti ſtudio piæ vitæ, in diverſis Italiæ partibus, oratoriis ſive locis, muudanis abjectis illecebris, cum adoptione voluntariæ paupertatis, virtutum Domino famulantur, non indigne meretur, ut Apoſtolica Sedes eos, ipſorumque loca, & oratoria benignis favoribus conſoveat, & ſpiritualibus gratiis proſequatur, in iis præſertim, quæ animarum ſuarum & ſtatus ſalutem reſpiciunt, & quietem. Sane pro parte dictorum Petri, & Sociorum exhibita petitio continebat, quod, licet ipſi cupientes ſuos in cœleſtibus theſauros collocare, & ut eo eorum laudabilibus actionibus ad hoc recteque vivendum traherent alios per exemplum; in diverſis locis ſeu domibus, quas pro eorum uſu, & habitatione perpetuis, pius Chriſti fidelium eleemoſynis, & ſuffragiis, conſtruxerant, devotum & ſedulum impendant Domino famulatum; ad quos plurimi, ob eorum laudabilem vitam, & opera virtuoſa, gerunt ſpecialis devotionis affectum; tamen nonnumquam contigit Petrum, & Socios prædictos, pee inquiſitores hæreticæ pravitatis, ac generalem Miniſtrum, & Provinciales Ord. Fr. Minorum, in illis partibus pro tempore exiſtente, (quorum viſitationem, punitionem, & correctionem ad ſe aſſerunt pertinere) & deputatos ab eis, ſub diverſis occaſionibus fictiſque coloribus indebite moleſtari. Quare pro parte Petri, & Fratrum præfatorum nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut eorum paci & tranquillitati ſuper his paterna caritate conſulere, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

quando Martinus V. laudat inſtitutum a Petro Congregationem, F

23

A 23 Nos igitur cupientes, ut idem Petrus & Socii, eo quietius & devotius in humilitate ſpiritus Altiſſimo famulentur, quo ſe noverint ejuſdem Sedis uberiori gratia præmunitos; hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, prædictum Petrum & Fratres ſuos præſentes, & poſteros, eorumque oratoria, loca & domos, conſtructa & conſtruenda, ubicumque fuerint conſtituta, cum perſonis, juribus & pertinentiis, nec non poſſeſſionibus, terris, rebus & bonis ſuis, quæ ipſi in quibuſcumque locis legitime poſſident, & in poſterum dante Domino ex ſimilibus ſuffragiis fidelium, aut aliis juſtis titulis, poterunt adipiſci, ab omni inquiſitione, dominio & poteſtate Generalis Miniſtri, & Provincialium eorumdem, ac Inquiſitorum, qui ſunt, vel pro tempore fuerint, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium prorſus eximimus, ac perpetuo liberamus, & ſub B. Petri, & ejuſdem Sedis, nec non Ordinariorum locorum, in quorum civitatibus & diœceſibus dicta loca, & oratoria conſiſtunt, protectione ſuſcipimus, atque noſtra; ipſoſque Petrum & Fratres, liberos & exemptos eſſe decernimus, & immunes; nobiſque & ſucceſſoribus Romanis Pontificibus canonice intrantibus, & dictæ Sedi, ipſiſque Ordinariis immediate ſubeſſe. Ita quod Inquiſitores prædicti nullam poſſint in d. Petrum & Socios, loca, bona, jura hujuſmodi, quacumque ratione, cauſa vel prætextu, juriſdictionem, vel poteſtatem exercere; ſed dumtaxat coram dicta Sede, vel ejus Delegatis, aut Ordinariis prædictis teneantur reſpondere, Fel. record. Innocentii Papæ IV. prædeceſſoris noſtri, & qualibet alia Conſtitutione Apoſtolica contraria non obſtante. Decernentes inſuper ex nunc, omnes & ſingulos excommunicationum, ſuſpenſionum, & interdicti ſententias, & proceſſus, quas & quos contra Petrum, & Socios præfatos promulgari contigerit, vel haberi, irritos pariter, & inanes. Nulli igitur &c.

eam ſubtrahis poteſtati Inquiſitorum & Ordinis Minorum,

ſemquam filii & ſucceſſoribus immediate ſubjectam;

largitur omnibus liberam confeſſionem confeſſarii

24 *Eodem anno* XIV. *Auguſti idem* Martinus *conceſſit* Petro, & Sociis *poteſtatem eligendi unius aut plurium Confeſſarium, ex domeſticis, vel externis Sacerdotibus, prout convenientius judicaverint;* Ne extra eadem loca, quæ juſto titulo in præſentia poſſidetis, *inquit Pontifex*, ſublato devotionis, vobis evagandi materia tribuatur: *ſimulque concedit privilegium aliaris,* in quo poſſitis, ſine alieni juris præjudicio, Miſſam & alia divina Officia, per proprium ſeu alium Sacerdotem, in oratoriis, ſeu locis aliàs congruentibus, & honeſtis locorum prædictorum facere celebrari. *Martino ſucceſſit* Eugenius IV. *a quo* B. Petrus *anno* MCCCCXXXIX. *ſibi ac Sociis ſuis imperravit, ut viſitantes eccleſiam, vel oratorium præfatum, lucrarentur Indulgentias Eccleſiarum Romanarum, ac nominatim S. Joannis in Laterano, idque in Dominica Palmarum: quam deinde gratiam Pontifices alii ad dies omnes feſtivos extenderunt. In quadam autem Bulla anni* MCCCCXL. *Florentiæ data, teſtatur idem Pontifex, quod* dudum Fr. Petro de Piſis, & univerſis Sociis ſuis Pauperibus Eremitis, præſentibus & futuris, vitam eremiticam ducentibus, recipiendi certa loca ſive eccleſias, vel capellas aut oratoria, in diverſis Italiæ partibus, illaque pro uſu & habitatione ipſorum perpetuo retinendi, ac nonnulla privilegia, gratias & indulta, ſub certis modo & forma per alias ſuas litteras ſucceſſive, gratioſe conceſſit. ET BULLA.

& privilegium aliaris pertinentis.

addit Eugenius IV. indulgentias

aliaque plura privilegia;

25 *Nunc vero circa præmiſſum Fratrum Minorum* CRUCCIO *rum ſuper Eremitas juriſdictionem notandum eſt, ipſam non ſolum fundatam fuiſſe in eo, quod* B. Angelus de Curſica, *de cujus ſocietate ad* Petrum *adjuncta Congregatione ſupra diximus,* Profeſſor *fuerit* tertii Ordinis: *ſed etiam quia ipſimet Socii* B. Petri, *tales vulgo æſtimabantur omnes, idque etiam in publicis inſtrumentis. Apparet id in donatione facta anno* MCCCCVI. *tribus Fratribus conventus S. Hieronymi de Tallecchia, & in teſtamento Fr. Bertinerii condito die* ult. *Aprilis* MCCCCXXX. *in cella B. Nicolai de Furca-Palena. Hic vero* B. Nicolaus *etiam ipſe tertii Ordinis dici ſe patiebatur, ante ſuam cum* Petri *Sociis conjunctionem. Nam anno* MCCCCXLIX. *in emptione quadam Neapoli tra ctata* die. *Novembris, tam ipſe* Nicolaus, *quam* Fr. Dominicus Zurlus, *ſic intitulantur.* Erat Nicolaus *iſte de Furca-Palena in Aprutio oriundus, magna tum innocentiæ vitæ, & miraculorum opinione eremiticam vitam Romæ ducens ad S. Euſtachii, multoſque ſibi ſocios collegerat, & varia eremitoria exſtruxerat, quorum cum Societate* B. Petri *unic, pridem vivente Petro optime, undecima tandem poſt ejus mortem anno plenum firmamentum ab Apoſtolica Sede accepit, per Bullam dignam etiam hic deſcribi.*

Unde factum, ut dicti & ſcripti ſint eſſe tertii Ordinis.

etiam Neapoli ſub B. Nicolao

26 Copioſa Apoſtolicæ Sedis benignitas, devotarum Nobis & Apoſtolicæ Sedi, præſertim eremiticam vitam ſub ſtudio piæ, ac religioſæ pauperitatis ducentium perſonarum vota, per quæ divinus cultus intenditur, & æternæ ſalutis commodum procuratur, libenter exaudit, & ut optatum ſortiantur effectum, vigilantiæ ſuæ cutas favorabiliter interponit. Cum itaque, ſicut exhibita nobis nuper, pro parte dilectorum filiorum, Rectoris & univerſorum Congregationis, vel Societatis pauperum Eremitarum quondam Petri de Piſis, ac Nicolai della Futea illiuſque Sociorum pauperum Eremitarum, petitio continebas; ipſe Nicolaus, & ejus tam in Urbe, quam aliis civitatibus, & locis Italiæ commorantes Socii, pauperes Eremitæ, conſiderantes laudabilem famam, & exercitia virtuoſa apud Deum, quibus Rectus & Eremitæ Societatis prædictæ laudabiliter commendantur; quodque eorum bonus odor in agro Dominici multiplicitee ad laudem Altiſſimi eſt diffuſus: & attendentes, quod ſi ipſi cum eorum oratoriis, domibus, eremitoriis atque locis Congregationi, vel Societati hujuſmodi perpetuo aggregarentur, unirentur & incorporarentur, eaſque brevi tempore apud Deum & homines ſalubribus proficerent incrementis.

cujus Congregationi uniri cum illa B. Petri

probat omnia ſupra a Eugenius IV.

27 Nos, qui cultus hujuſmodi augmentum, ac Religioſorum propagationem, noſtris præſertim temporibus, vigere & augeri intentis deſiderii affectamus; directioni ac ſtatui Eremitarum prædictarum providere volentes, ſperantes quoque, quod exinde tam ipſi, quam eorum oratoria, domus, eremitoria atque loca, plura in ſpiritualibus, ac temporalibus commoda, & utilitates conſequentur; ipſorum Rectoris Nicolai, & Eremitarum in hac parte ſupplicationibus inclinati, Nicolaum & Socios ſuos hujuſmodi, omniaque & ſingula ipſorum oratoria, domus, etc.

ET SER. GRUCCIO

A eremitoria, & loca, ubilibet conſiſtentia (quæ omnia, quæcumque, quotcumque, & qualiacumque, & cujuſcumque annui valoris illorum fructor, redditus & proventus exiſtant, præfectibus haberi volumus pro capreſſis) cum ipſorum ædibus, & bonis quibuſcumque, Congregationi vel Societati hujuſmodi, ea certa ſcientia, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, in perpetuum aggregamus, unimus & incorporamus. Decernentes ipſum Nicolaum, & Socios ejus, illoromque oratoria, domus, eremitoria & loca in antea, perpetuis futuris temporibus, in omnibus & per omnia pari modo abſque ulla differentia, dictæ Congregationis, vel Societatis membra eſſe, & de illa cenſeri, haberi, & reputari; nec non ſub illius conſuetudinibus, inſtitutis, ordinationibus, privilegiis, regimine & gubernatione uniri, regi, ac gubernari debere: nec non omnibus, & ſingulis privilegiis, exemptionibus, immunitatibus, indulgentiis, gratiis & B indultis, per Nos, vel ſedem prædictam Congregationi, vel Societati, ipſorumque Oratoriis, domibus, eremitoriis, atque locis præfatis, in ſpecie ſeu genere, ſub quacumque verborum forma concellis, uti & gaudere poſſe pariter, ac debere &c. Datum Romæ apud S. Petrum MCCCCLVI. Kalendis Januarii, Pontificatus anno XXI.

pro una ambas habendas eremos abſque ulla differentia;

quæ Congregatio poſtea dicta Ordinis S. Hieronymi,

28 *Ecce tibi jam, ex tribus Eremitarum congregationibus*, Petri, Angeli, ac Nicolei, *plenum corpus nunc Eremitici Ordinis; cum necdum in Pontificum Bullis attributum ſit nomen* S. Hieronymi, *ſed poſtea acceſſerit; licet jam inde ab anno* MCCCCXXVII. *quo adhuc vivebat* Petrus, *inſpiratum reperiatur, in donatione* Januarii Archidiaconi Vinceutini, *tranſferentis ſuam eccleſiam S. Mariæ Magdalenæ extra Vincentiam, dictam* Monticellum famulorum, *in poteſtatem* Bartholomæi Senenſis, *quem appellat* Presbyterum Ordinis S. Hieronymi; *a primaria ſcilicet apud Peſaurum oratoria, quod illic invenerat, vel fecerat* Angelus de Corſica, *quodque in ſuam ditionem receptum* Petrus *aliquot annis incoluit, Ordinem inde ex duabus Congregationibus conflatum regens. Sunt* C *qui exinde proceſſiſſe dicant illos, qui ex Hiſpania in Italiam advecti, & ibi Eremiticam vitam amplexi, peculiarem apud Faſulas congregationem inſtituerunt, indeque in Hiſpaniam retolerunt; nullo tetenus ad eum, qui in Italia erat, Ordinem ſubjectione, maxime poſt reformationem ab Olivete indultam. Id ſi verum eſt, poterunt fortaſſis nunc Ordini cenſeri, in duas Congregationes ſub duobus Capitibus partitas: quomodo Carmelita Calceati, & Diſcalceati, ſub uno nomine eademque Regula, nunc quodammodo Ordo cenſentur.*

& ab hac in Hiſpanii petitis inſtitutum tranſiſſe.

29 *Ultimus eſt, ejus, qui in Italia floret, Ordinis primaria Sedes nunc cenſetur monaſterium* S. Onuphrii in monte Janiculo *Romæ; idque ex eo fere tempore, quo unionem recepit* B. Nicolai *cum Sociis, qui jam ante ab Eugenio Papa* IV. *multum ſibi fevere, locum illum conſeruntur fuerat circa annum* MCCCCXXXIX. *ubique decimo poſt anno mortem* XXIX. *Septembris titulum* Beati *obtinuit, cum hoc Epitaphio tumbæ inſculpto.* DIVO NICOLAO EREMITÆ B. M. MCCCCLVIII.

Ultimus omnes extat Romæ eſt ad S. Onuphrii

Hoc tumulo æternum, Patereo Nicolae, quieſcis;
Urbs quem Roma tenet, Furcæ genuere Palenæ.
Tu ſaevas morbos, cedecte Machaonis arte.
O pietas! o ſancta fides! o munera Chriſti!
Deoique Janiculi montis defendit eremum
Ipſe tui, placido nunc Sanctus Onuphrius ore.

D

inſtitum ſuum habens a B. Nicolao de Furca.

Flavius autem Blondus eosdem, in ſua Italia, ubi de Aprutio; Ornatum, *ioquit, fuit* Furcæ oppidum, ſanctæ ac celebris famæ Anachoreta Nicolao Furcenſi, qui proximo anno apud urbem Romam centenarius eſt defunctus, miraculiſque plurimis coruſcavit: *quare vehementer optem videre libellum de ejus Vita, a Puccio concinnatum, cum diſtinctiori præſentis in Urbe cultus notitia. Ut autem ſciatur, qua ratione tunc Eremita annumerarentur, legatur allegata ab eodem Puccio pag.* 178 *ſcriptura cujuſdam emptionis in Urbe facta a tribus præcipuis Patribus*, Fr. Jacobo de Firmo, Fr. Georgio de Patraſſo, & Fr. Hieronymo Maria da Dalmatia, qui ſunt de Societate quondam Fr. Petri de Piſis, & Fr. Nicolai de Furca. *Idque aliquamdiu obtinuit, donec tandem invaluit, ut conſtanter diceretur*, Beati Petri de Piſis, Ordinis Eremitorum S. Hieronymi: *aut* Ordo S. Hieronymi Congregationis S. Petri de Piſis, *ut infra pro anno* MDXX. *ſcribit Cardinalis Pœnitentiarius.*

cujus & nomen cum nomine Petri dum tenuit.

Sic enimvero Eius commemorat Paulus II.

ejus autem Proteſtor, E

30 *Quit primus Pontifex ea appellatione ſit uſus, non facile dixere, dum non producitur integrum Ordinis Bullarium. Utitur ea* Paulus Papa III. Dilecto filio Paulo S. Euſtachii Diacono Cardinali de Ceſis nuncupato, *ſic ſcribens:* Dilecte Fili noſter, ſalutem. Cum ſacer Ordo fratrum Eremitarum S. Hieronymi, Congregationis Beati Petri de Piſis, cujus nos, dum in minoribus conſtituti eſſemus, Protector exiſtebamus, per noſtram ad ſummi Apoſtolatus apicem aſſumptionem, Protectione careat; Nos eidem Ordini, uberes in agro Domini fructus aſſidue afferenti, quem in viſceribus gerimus paternæ caritatis, de utili, & idoneo Protectore, Gubernatore & Correctore providere volentes, ad circumſpectionem tuam, prudentia, & caritate ejus in commodum prædictum, animum noſtrum convertimus; ſperantes dictum Ordinem, ſalubre in Domino ſub tua Protectione incrementum ſuſcepturum, & te tam prædicto, quam ſancti Benedicti Congregationis Montis Olivetti Ordini, cujus etiam Protector exiſtis, pro tua virtute æque operam impenſurum, & ſatisfecturum. Motu igitur proprio Te, quo ad vixeris, Uoiverſi Ordinis Eremitorum S. Hieronymi prædicti Protectorem, Gubernatorem, & Correctorem, cum facultate, auctoritate, poteſtate, honoribus & emolumentis, aliis Protectoribus dicti Ordinis dari & concedi ſolitis, ſecimus, conſtituimus, & deputamus; ac dilectis filiis Generali, Prioribus, & aliis Miniſtris, & Fratribus d. Ordinis, & quibuſcumque aliis, ad quos ſpectat, ut Te in eorum, & totius Ordinis prædicti Protectorem, Gubernatorem & Correctorem recipiant, & remittant, & tibi tamquem Protectori, Gubernatori, & Correctori pareant, & obediant, ac obſequia alias Protectoribus, Gubernatoribus, & Correctoribus impendi ſolita exhibeant, diſtricte præcipiendo mandamus; hortantes eamdem circumſpectionem tuam, ut dictum Ordinem, ſicut accepimus & ſperamus pro bonitate tua, proque

Protectorā dat Paulus Card. de Ceſis. F

officii

officii debito ita protegat, & corrigat, ut apud Deum bonarum operum remunerationem mereatur. Datum Romæ XIX. Octobris MDXXXIV. Anno primo.

32 *Idem Pontifex anno ſequenti* MDXXXV. *confirmans* privilegia, immunitates, exemptiones; ſodalgeotias, conceſſiones, gratias & indolta eis *Eremitis* a felicis record. Eugenio IV. Nicolao V. Calixto III. Sixto etiam IV. Innocentio VIII., & Alexandro VI. ac forſan aliis Romanis Pontificibus conceſſa: *quorum tenores pro expreſſis haberi Pontifex voluit; addit inſuper communicationem omnium privilegiorum &c. quomodocunque conceſſorum Congregationibus Ordinis Fratrum Eremitarum S. Auguſtini.*

item Privilegia Auguſtinianorum.

30 *Fuit hoc præſagium Auguſtiniana Regula tandem etiam introducenda in Ordinem, ſuis earumdem conſtitutionibus contentum abſque expreſſa trium Religioſorum votorum auncapatione; quod, quando, & quomodo factum ſit, explicat Papa* Pius V. *in bulla omnium privilegiorum &c. confirmatoria, duodecime poſt die, ſcilicet 30. Martii data; in qua, inſuper concedimus, inquit, & impartimur, vobis & dictæ veſtræ Congregationi, illiuſque Fratribus & perſonis, ac veſtrum, & eorum ſingulis plenariam omnium peccatorum indulgentiam, & remiſſionem a culpa, & pœna, in forma Jubilæi amplisſime, quarto quoque die Dominica cujuslibet Quadrageſimæ, in perpetuam memoriam profeſſionis trium votorum, quam vos, Fratres dictæ Congregationis, præeunte dilecto filio Joanne Baptiſta de Monteſilice, veſtro & bojus Congregationis Generali, prompto & libenti animo, in manibus noſtris ſolenniter ſub Regula S. Auguſtini, & ſub Conſtitutionibus dictæ Congregationis, Romæ in eccleſia monaſterii S. Onuphrii, die* VIII. *menſis Martii, anni Domini* MDLXIX. *emiſiſtis.*

quorum autem Regulam an. 1569. *accepimus,*

ſub trium votorum profeſſione

33 *Neque his contenta optimi Pontificis liberalitas, ipſum Congregationem aggregat numero Ordinum Mendicantium, cum omnimoda communicatione eorum omnium, quoad privilegia, indulta &c. ſingulis eorum conceſſa. Supervenientes deinde* Gregorius Papa XIII. *anno* MDLXXIX. *novam Confirmationis Breve expedivit, die 25. Maii. Nominantur autem Pontifices, qui* Rectorem generalem & alios Prælatos, ac perſonas Ordinis S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Piſis variis privilegiis, immunitatibus, exemptionibus, libertatibus, ac gratiis, tam ſpiritualibus, quam temporalibus ditarunt, dotarunt, & completarunt, illaque antea conceſſa approbarunt & confirmarunt *præter ſupra expreſſos ſex*, Paulus III. Julius III. Pius IV. & Pius V.

communicationis etiam aliarum Mendicantium Privilegiis

§. VI. *Obitus, imagines, titulus Beati, & Sancti.*

Tandem, ob negotia ſuæ Congregationis, *Petrus* ſe contulit Venetias; ubi ſenio confectus, mortis die prædicto, Sacramentis Eccleſiæ maxima cum veneratione ſuſceptis, & Eremitas pacificis verbis ad caritatem ad invicem habendam hortatus, die XVII. Junii MCCCCXXXV. annum agens LXXX. animam Deo reddidit, cum quo vivit per ſecula ſeculorum.

Mortuus Venetiis 1435.

34 *Quæ fuerint negotia illa, ob quæ Venetias ultimum venerit* Petrus, *minus mirum eſt ignorari; quam quod neſciatur certe, quo in loco ſit tumulatus. Volunt aliqui ſepultum fuiſſe corpus apud Conventum Monachorum Auguſtinianorum, in eccleſia S. Hieronymi, qua* Petri *tempore prius Hoſpitali, deinde Virginibus ſacris attributa fuit; ſic ut in iis ſtabiliendis occupatus* Petrus, *apud eaſdem mortuus videri poſſit; & conſequenter, ex ultima ſua voluntate, vel Senatus mandato humatus. Ibi certe aliquando interrogata de eo Sanctimonialis quædam, Virgo magna, ut putabatur, ſanctitatis, reſpondiſſe fertur:* Fructum dabit in tempore ſuo: *id, quod ſperare adhuc poſſumus, eum non ſit abbreviata manus Domini. Alii volunt depoſitum fuiſſe in celeberrima S. Marci baſilica; in qua petius credidorim exequias publice honore celebratas fuiſſe. Noviſſime autem Eminentiſſimus Electus, Archiepiſcopus poſtea Piſanus, Eremitarum benigniſſimus fautor, it, cui Vitam Pucciat dedicat, cum ante ſuſceptam ab Alexandro* VII. *Purpuram apud Venetos Apoſtolicas Nuntias ageret, anno circiter* MDCLVI. *nulli pepercit diligentiæ, ut ſanctam corpus invenires. Igeremus ergo petienter, quod niſi revelante Deo ſcire æquimus; nonnihil tamen deferamus opinioni prædictarum Sanctimonialium, aſſerentium, non ſolum eum a ſe, quacumque neceſſitas occurreret, invocari, & ejus interceſſione multas ſe divinitus gratias obtinuiſſe, verum etiam propeoffigiem, qua ipſorum in eccleſia extat, manu Carpucii coavi picta, eſſe locum, in quo majorum tradidit teneri ſepultum quoque Beatum eſſe.*

putatur apud Monachos S. Hieronymi tumulatus

35 Conſtitit ea effigies, aureis ornata radiis, & apertiore, quaſi hæc verba, litteris antiquis deſcripta, pronuntians. Jesus Christus, summi Patris comitatus, filius Mariæ matris. Agnus Dei, Salvator mundi, Ostia, filius pietatis, misericors semper. Pater noster: *qua forſaſſis ſunt initia precationum ipſi Petro conſuetarum, & cum oratione Dominica concludendarum.* Adſtat enim ipſe orans, manibus junctis, atque in ſublime erectis, veſtitus talari habitu coloris furvi, ſeu leonini, cum cingulo, ſed abſque capucio. Eſt autem tabula ſcoleta tota, niſi ubi Beatum repræſentat. *Ipſam ex delineatione nobis inde curata fideliter expreſſam vitæ emaiam antiquiſſimam, exhibeo pagina verſa.*

36 *Eadem in civitate eſt eccleſia S. Sebaſtiani, in cujus ſacriſtia ſupra menſulam, in qua reponuntur calices (Credentiam vulgo dicunt) conſpicitur imago Crucifixi, ad cujus latus adſiſtit* B. Petrus, *ſimiliter cum radiis depictus, tempore* Pauli Caleritani, anno MDLXXXVIII. qui obiit Venetiis. In Refectorio quoque pictus idem cernitur, inter alios ipſius Congregationis Beatos,

alia ibidem ad S. Sebaſtiani.

circa

A

circa MDXC. manu Carlotti, qui fuit filius Pauli Veronenſis, cum ſubſcripto, BEATUS PETRUS GAMBACURTA, RELIGIONIS EREMITARUM FUNDATOR. Et in æda ſacra Veronæ, quæ appellatur Victoriæ veteris, in monumentum ejus, quam de ſuis inimicis Scaligeri tetoleruut, ſupra urcom majoris altaris adeſt Crucifixus, cum ſimili, & radiata imagine, ab antiquiſſimo plane tempore picta ſupra morem, ac fere conſumpta. C Et quæ in eadem civitate eſt eccleſia (*Ordinis*), habet eumdem in veruſtiſſima quadam tabula, temporibus Ghibellinorum facta, ad dexteram Majoris altaris, cum radiis t cui ad ſiniſtram altaris reſpondit imago S. Paola, (*Diſcipula S. Hieronymi*). Ferrariæ in eccleſia, cui cognomen Roſa, ſupra peribolum odæi, vetus quoque pictura cernitor æque radioſa, & appenſis circumcirca anathematis cincta.

Verona

Ferrariæ

37 Tridenti in eccleſia S. Mariæ Inviolatæ ad Ripam dicta, mooochromate claro obſcuroque, cum radiis ea primitur Beatus idem: & P. Petrus Paolus Salvatoris, qui fuit Ordinis Generalis uſſerit, ad eam accidiſſe miraculum ſanitatis, ſubito collatæ matri P. Franxonii, ejuſdem Ordinis Religioſi, per interceſſionem B. Petri, quem invocaverat ægra in viſione apparentis. In eccleſia S. Mariæ Magdalenæ Patavii, Biſſonius diſcipulus Palmæ ſic expreſſit in tabula S. Hieronymum, ut in eadem etiam ea primitur radiatur Petrus: quæ picturæ etiam aurea honorabatur in veteri eccleſiola, ad novæ majoris fabricam deſtructa, Denique Piſauri in eccleſia B. Bartolomæi, ſub annum MDXXIII. ſpectaculo, & veneratioui ea poſita fuit imago Deiparæ; cui ad dextram S. Dominicus, ad ſiniſtram B. Petrus aſſiſtunt. *Pro his omnibus ſpectandam una in tabula exhibeo eam, quæ*

Tridenti

Patavii

Piſauri

Verona eſt in æde S. Mariæ de Victoria, propterea D *quod eidem conjuncta ſit altera B. Philippi Arimenſis, cum ſubſcripto*, B. Philippus Arimin. hujus monaſterii Fundator; *ſicuti ſub oppoſita legitur*, B. Petrus Gambacurta Piſanus, hujus Congregationis inſtitutor. *Subjungo eidem pictura ſecundam, æque obſervari dignam, ex Monte Bello, eo quod pariter ibi exprimantur duodecim Socii, de quibus actum §. 2. ubi inter alios conſpicuum ſe prebet* Fr. Achangelus, *barba prolixitate notabilis. Anſelmus Neapolitanum ſecutus effigiem*, Petrum *nobis cap. 16. ſic deſcribit*: Joſta fuit ſtatura; *duo eorum hic propo-* gravi, modeſto, ac pleno ſanctitatis aſpectu; *nuntur.* macie præditus, rubro & albeſcente colore, pallida tamen interdum facie in mortificato, ac venerabili vultu; oculis ſæpius ad cælum erectis; barba quaſi ad medium cinguli dimiſſa pro eremitico teoore, &, caneſcenta jam felicitſſime ſenecta, candidiſſima.

38 *Habetur de eccleſiis aliquas, ubi* Petrus, *Sanctus* ut Sanctus, *vel* Beatus *ſua in imagine venerandus* *deſtus paul* *ante annis* *a morte* *proponitur. Id ſtatim ab obitu fieri cæptum, probat* E *Puccinus ex volumine Conſtitutionum, Urbini aſſervato, deſcriptoque infra decimum a morte felici annum, cui titulus:* Incipiunt Conſtitutiones noſtræ, id eſt pauperum Eremitarum, Congregationis Beati Fratris Petri de Piſis; *& ſimiliter in* *ante Conſtitutiones ordinis* *Prefatione*; Nor tameo pauperes Eremitæ Beati Fratris Petri de Piſis. *Duodecio poſt*, videlicet *anno* MCCCLVI. *per publicum inſtrumentum hoc totum factum eſt, quod* AVS t. *Junii*, Domina Baptiſta, uxor Galeatii Malateſtæ, Domini Piſaurenſis, donavit *quadam &c.* venerabili io Chriſto Fr. Jacobo, quondam Locæ de Firmo, Tutori & priori Societatis Sancti Petri de Piſis. *Similiter* Sanctus *nuncupatur* Petrus *in quodam Fratrum libello ſupplici, gratia Sixti* IV. *oblato, pro ſubſiſtentia Conventus Hoſpitalis, cujus tenor, anno* MCCCCLXXttt. *ſignatur & ſervatur apud S. Onuphrium de Urbe.* *ex infra 3 menſis fact cuſi ip-*

39 *Secolo* xv. *non abſimiliter in alio, quod ſervatur Venetiis ad S. Sebaſtiani, nominatur* Fr. Petrus da Maſtiga, Congregationis pauperum Eremitarum Sancti Petri de Piſis, *pro anno* MDIV. *pro* F *& 16.* *anno autem* MDXX. *Leonardus Groſſus, Cardinalis de Rovere, Pœnitentiarius Apoſtolicus, Eremitis Fauenſibus indulgens aliquid, meminit* Priotis, & Fratrum monaſterii S. Blaſii, Ordinis S. Hieronymi Congregationis S. Petri da Piſis; *& anno* MDXXX. *Cardinalis Laurentius Epiſcopus Paleſtrinæ, Neapoli moderaturus partem quandam teſtamenti, a Joannello de Comitibus conditi*; ex parte, inquit, dilectorum in Chriſto Patris, & Fratrum S. Mariæ della Grutia Neapolitanæ, Ordinis Sancti Petri de Piſis, ſum propoſitum. *Hic adde pro anno* MDXXXIX. *Memoriale* Petri Minerbæ, *Superioris quorumdam Eremitarum in Lambardia, Congregationis* Petri *capientium uniri, quod habetur ad S. Onuphrii; & aliud ibidem quorumdam Equitum Neapolitanorum, anno* MDLXIt. *oblatum Pio* IV. *ubi idemidem repetitur titulus* Sancti: *quem etiam uſurpavit Magiſtratui Bononienſi, concedens eccleſiam S. Mariæ Lacrymoſæ in Via majori, anno* MDLXXVtt. *& anno* LXXIIX. *Domini Deputati Hoſpitalis incurabilium Neapoli.*

40 *His ita deductis, quid attinet privatas au-* *pluribuſque ſcriptoribus* *toritates ſcriptorum*, Petri *ſanctitatem celebrantes* *recenſere? Polydorum Virgilium, Scipionem Am-*

mi-

A *miratum, Franciſcum Sanſovinum, Ludovicum Gottefredum, Archangelum Romanum, aliosque? Præterundum tamen non eſt, Epitaphium, B. Mar. co poſitum Mantuæ, ubi legitur* Beatum Marcum de Marchionibus, civem Mantuanum, Ordinis Divi Petri de Piſis religioſiſſimum Profeſſorem: *& ſic*, Divi voce, *ut plurimum utuntur Sacræ Congregationes Romanæ, in ſuis Decretis; Pontifices autem (ſicut jam vidimus) titulo* Beati. *Mortuus vero eſt Mantuanus ille* Marcus anno MDX. *& ſecundo poſt, a loco Cepiali ad eccleſiam*

tum Divus in Epitaphio B. Marci Mantuani & aliis. Ordinis honorifice tranſlatus, *incorrupte, quod etiamnum pererat ſpectatur, corpore: qua eccleſia, licet deſolata nunc ſit, non ceſſat tamen confluxus civium, ad ſacrum illud pignus, in feſta S. Matthei; & complura ejus miracula cernuntur depicta in eccleſia Ferrarienſi; quod idcirco addide-*

B *rim, ut pro* XXI. *Septembris ſuppeditentur nobis omnia ad illius memoriam illuſtrandam ſpectantia, ipſarumque picturarum genuina expreſſio.*

§. VII. *Series Generalium, & rerum ſub iis memorabilium Synopſis per Fr. Euſebium Jordanum expoſita.*

Suppreſſis an. 1651. parvis conventibus,

41 CUm *Innocentius Papa* X. *religioſa obſervantiæ zelator egregius, & exactor rigidus, animadverteſſet difficultatem illius apud multos inſtauranda, præcipue provenire ex eo,* quod Religiones quamplures ea parvis Conventibus, ac Domibus magna ea parte conflantur, in quibus, ſive ob aeris intemperiem, ſive aliam ob cauſam, non aluntur, nec ali poſſunt tot Religioſi, quot ad perſigendum rite divinum cultum, & regularia munia, ex cujuſque Ordinis præſcripto, ſunt neceſſarii; *ejuſmodi Conventus, ac Domos ſupprimendas, & extinguendas conſtituit, &* qua, *detractis detrahendis, ſuperfuerint bona piis eorum, in quibus conſiſtebant, locorum uſibus applicanda, anno* MDCLI. *Cumque eodem tempore Reſpublica Veneta gravi a Turcis bello urgeretur, viſum eſt Apoſtolicæ Sedi ejuſmodi bonorum partem præcipuam applicare ſublevandæ neceſſitati, ſpectanti totam fere Chriſtianitatem, cujus republica illa propugnaculum validiſſimum eſt. Ita contigit variis Mendicantium, &*

C *& ordinibus nonnullis an. 1656. in pluribus:* *non Mendicantium Ordines, locorum numero, tota Italia vehementer imminui; nonnullos etiam quadantenus deſolari. Sic conſtituerunt tum nulla magna utilitas in Eccleſia appareret, cæptum eſt ſub Innocentii ſucceſſore Alexandro* VII. *agi de nonnullis penitus ſupprimendis; factumque reipſa eſt, ut anno* MDCLVI. Congregatio Canonicorum Regularium S. Spiritus Venetiis *jam in unc ſolo monaſteria ſubſiſtens, &* Fratrum Crucigerorum Ordo, *a viginti quinque Conventuum numero redactus ad quatuor, abolitis ſint per Conſtitutiones,* XXVIII. *Aprilis expeditas.*

42 *Sub hac Eremita* B. Petri, *indusi (ut ſupra num. 5. dictum ex Maurolyco eſt) diviſi Pro-*

ſuo quoque ſuccurrentes Eremitæ B. Petri, *vinciæ, ab utraque Marchia Tarviſina, & Anconitana nomen ſortitæ, non potuerunt non merita formidare, nec ii, quibus commodum fuerat, non*

ſolos parvos, & diſciplina impares conventus ſup- D
primi, inter reliquos Ordines, de quorum ſic com- ex BAR.
minutorum ſuppreſſione cogitabatur, etiam ſuus GRUCCIO
proponeretur, ac parta diviſia ſub Domino Venete conſtituunt. Quamquam autem de diſciplina apud ſe vigentis integritate ſibi conſcii eſſent, neque (ut alii jam ſuppreſſi) Roma ignori; ſcientes tamen nunquam ſatis vigilantiæ adhiberi poſſe, ubi periclitatur totius Congregationis ſalus, deſpicere
emperunt, qua poſſimum ratione perſuadere aquis & iniquis poſſent, Ordinem ſuum non eſſe numerandum inter eas Vites, quæ io Vinea Domini, quæ eſt ejus Eccleſia, provide plantatæ (*ut in præditis Conſtitutionibus loquitur Alexander* VII.) ſed nunc pertinacio regulaſis obſervantiæ vigore E
dr ſtituæ, in ſteriles labruſcas degenerarunt; *ut proinde deberet Romanus Pontifex, eamdem Vineam eatæ ſuæ divinitus demandatam omni ſtudio, & induſtria jugiter colere ſatagens pro munere ſuo ipſum ea more ſoduli patris familias evellere.*

43 *Illum in finem, tum alia placuit adhibere media, mibi incomperta; tum in effectum deducere, quod ab anno* MDCXXVI. *cogitatum fuerat, de conſcribenda Ordinis hiſtoria. Sed non erat hoc opus paucorum menſium. Erge dum ei moliendo incumbitur, viſum conducibile eſt, ut* Euſebius Jordanus Vicentinus, ejuſdem Societatis Sacerdos Theologus, Magiſter Collegiatus in Univerſitate Patavina, ac ſanctiſſimæ in eadem urbe Inquiſitionis aſſiſtens, & Conſultor, nec non inter Sacerdotes Tarviſinæ Provinciæ Senior; *a cujus diligentia jam habebatur* Catalogus virorum, qui Sanctitatis, ac Beatitatis titulo in ipſa Congregatione floruere, *mihi quidem nondum viſus, ſed necdum neceſſarius, ſaltem pro hoc menſe Junio; viſum, inquam, conducibile eſt, ut tanta auctoritatis vir colligeret, ex jam tum parata inſtrumento*, Spicilegium hiſtoricum Paoperum Eremitarum S. Hieronymi, Congregationis B. Petri Gambacurtæ de Piſis; *quod ipſe anno* MDCLVI. ex Typographia Camerali, Superiorum permiſſu Patavii *prodiit, dignum hoc tranſferri totum, ſicut ipſum oblatum fuit* adm. R. P. Cherubino Girardo Veneto, Hiſpidæ Priori, *ſub hac dedicatoria.*

oldorum ſpicilegium hiſtoricum illius,

quale hic recudetur ex Monumentis jam inde ab an. 1656. editis & cæptis, F

44 Cunctæ, ni hallucinor, Regularium familiæ peculiares ſuas *tenent* hiſtorias, ſingulariaque, (ut ſic eloquar) habent chronica; in quibus ipſarum ortus, & profectus, exteraque ſcitu continentur digna: Societas vero noſtra hactenus ſolis, in fide parentum, (ut his otar verbis) acquievit traditionibus: cui pernicioſo inconvenienti tollendo rationem ut ineant Proceres noſtri, provide in generali ſynodo, Hiſpidæ agri Patavini anno milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo ſexto congregata, duos eoique ſuæ Provinciæ vendicavere Cuſtodes (libens Hiſtoriographos indigitarem), qui ſocietatis præclara, cum præterita, tum præſentia, ac futura, ab interitu vindicarent factuora, monimentaque litteris mandarent. Verum enimvero tam prudentis deliberationis auctore vix erepto e vivis, ſucceſſores (quo pereanti æſtro neoleova exagitati ac ducti ſpiritu ignoro) illam ſtatim ſuppreſſere, funditusque eradicavere ædificium. Ea hujus re-

A deribus pernicici fragmentuſva præſens collectum venit Spicilegium, quod Paternitatis tuæ admod. Rever. nominis decoratum ſplendore, ſpeque ſretum benignitatis, ſuffragioque ſultum patrocinii, ac auctoritate &c.

MCCCCXCI Beatus Petrus acquiſivit oratorium Sanctæ Mariæ Magdalenæ Paduæ; quam acquiſitionem approbavit Eugenius IV. anno MCCCCXXXVIII. Kalend. Martii, Pontif. ſui anno ſeptimo, ſub Datum Ferrariæ. Bulla extat apud me. Hanc eccleſiam ex anguſta in auguſtiorem formam cœpetunt reædificare Patres, anno MDCXXXXVII.

MCCCCXCIX Idem Martinus Papa V. ampliſſima Privilegia conceſſit Congregationi; ita manuſcriptum reperi, Bullam tamen adhuc non vidi.

MCCCCXXIV Monaſterium Montis Baroccii acquiritur.

B MCCCCXXVII Andreas Rattolus, cum patre B. Petri, elargitur eidem eccleſiam S. Matei Montis Baroccii.

MCCCCXXXII Invenitur hoc anno XII. Julii, B. Petrum adhuc ſuperſtitem fuiſſe.

MCCCCXXXV Migrat ex hac vita B. Petrus Venetiis. Eligitur Generalis B. Bartolus, ſeu Bartholomæus a Cæſena, qui Congregationem rexit uſque ad annum MCCCCLI.

Traditur hoc anno Congregationi eccleſia cum Monaſterio ſancti Matthæi de Mantua, prope Urbis mœnia: quæ anno MDCXXVIII. ſanctimonialibus verſa fuere ob prælia inter Ferdinandum Tertium hujus nominis electum Romanum Imperatorem, & Carolum Gonzaghium præfatæ urbis Ducem, qui alium locum cunceſſit in civitate.

Acquiritur etiam hoc anno monaſterium ſanctæ Mariæ Magdalenæ in ſuburbiis Vicentiæ; de cujus fundatione extat Bulla Eugenii quarti Venceti ſub anno MCCCCXXXVII.

Idem Eugenius hoc anno approbavit con- C ceſſionem eccleſiarum, ac conventuum, Venetiarum, Arimini, Urbini, Nobilariæ, ac Ferrariæ: & per aliam Bullam nobis multa cunceſſit Privilegia, eligendi nempe Confeſſarios, ſuſcipiendi Ordines ſacros, Privilegiorum participationem, &c. ſub Datum Ferrariæ MCCCCXXXVII. VIII. Kalend. Martii Pont. ſui anno VII. quæ eſt apud me.

MCCCCXXVII Bulla Eugenii IV. de fundatione Monaſterii S. Mariæ Magdalenæ de Vicentia. Aliqui dicunt hoc ſolum anno obiiſſe Beatum Petrum, Congregationis inſtitutorem.

MCCCCXL Eugenius Papa V. jubet, ut ſingulis annis Capitulum celebretur Generale, ſub Datum Florentiæ MCCCCXL. tertio decimo Kalend. Auguſti, Pontificatus ſui anno X. quæ Bulla apud me reperitur.

MCCCCXLII Eccleſia ſanctæ Mariæ Hiſpidæ in agro Patavino ſocietati traditur a Canonicis ſerulatibus ſanctæ Jacobi de Monte-ſilice Congregationis ſancti Georgii in Alga Venetiarum, aliquibus expulſis Monialibus. De hoc autem Monaſterio magnæ ſuborræ ſunt inter cum Patribus Carthuſianis, quibus traditum fuerat a quodam ex noſtris, abſque Capituli Generalis licentia, & Congregationis D conſenſu; quas, Deo adjuvante, noſtri Patres Ex AER. tandem ſuperavere. GRUCCIO

Bulla Eugenii IV. conceſſionis, ac liberationis ab omni juriſdictione, data Florentiæ MCCCCXLIII. Tertio Kalend. Auguſti Pont. ſui anno X. extat apud me.

MCCCCXLIV Conduntur novæ conſtitutiones, ſeu, ut vocant, Memoriales, Patavii in Capitulo Generali; quæ poſtea fuerunt impreſſæ Venetiis MCCCCLVIII. IV. Idus Septembris per Raynaldum Novimagienſem, Latine & Italice quæ apud me extant.

MCCCCXLVI Celebratur Capitulum Generale Venetiis, & confirmatur Generalis B. Bartholomæus a Cæſena.

Hoc anno Beatus Nicolaus a Furca Palenæ, oppido in Pelignis, cum ſuis ſociis in noſtram adſcribitur ſocietatem, ætatis ſuæ anno nonageſimo ſeptimo; & ſponte donavit monaſterium ſancti Onuphrii de Urbe, & locum E Neapolis.

MCCCCXLVII Beatus Bartholomæus a Cæſena iterum confirmatur Generalis: & B. Benedictus Siculus, ab alio Papæ Nicolai V. cœpit ædificare Eccleſiam Neapolis ſub invocatione Sanctæ Mariæ Gratiarum.

MCCCCXLIX Moritur hoc anno Romæ B. Nicolaus e Furca Palenæ.

MCCCCLI Jacobus a Firmo eligitur Generalis.

MCCCCLII Donatur hoc anno Societati Eccleſiæ, & Prioratui ſecularis B. V. Mariæ Montis-Summani, in agro Vicentino, XXVII. Septembris. Apoſtolici Brevis tranſumptum extat in Cancellaria Epiſcopali Vicentiæ, & in Archivio S. Sebaſtiani Venetiarum: modus vero donationis legitur in meo Monte Summano Repurgato, ſeu ad meliorem redacto frugem.

MCCCCLIII Nicolaus V. decrevit, confirmavit, ac conceſſit, ut ſingulis triennio celebretur Capitulum Generale, cum facultate eligendi Generalem, Provincialem, ac quatuor Definitores: ſub Datum Romæ apud S. Petrum tertio Kalend. Aprilis Pont. ſui anno ſeptimo; quod Breve eſt apud me.

MCCCCLIV Idem Frater Jacobus confirmatur F eſt Generalis.

MCCCCLVII Idem Frater Jacobus tertio confirmatur Generalis. Caliatus IV. conceſſit Societati facultatem ædificandi eccleſias, capellas, habendi Altaria portatilia, &c. Hæc tamen Bulla non eſt apud me, ſed ab aliis citatam legi, ſub datum MCCCCLVII. XXVI. Auguſti, Romæ apud S. Petrum. Idem Calixtus eodem anno, quarto idus Decembris Pontif. ſui anno tertio, per ſuam Bullam datam Romæ apud S. Petrum, beetham caputii deferri prohibuit ertta Societatem, quæ Bulla apud me eſt.

MCCCCLX Gabriel a Ferraria eligitur Generalis. Capitulum celebratur Hiſpidæ agri Patavini, inter amœnos, ac frugiferos Euganeos colles: in quo adfuit B. Paulus Quirinus, Patritius Venetus, Provincialis Tarviſinæ Provinciæ.

MCCCCLXI Beatus Paulus Quirinus eſt Prior Paduæ.

MCCCCLXXI

A MCCCCLXXIII Gabriel a Ferraria confirmatur Generalis.

MCCCCLXV Accipitur monaſterium S. Mariæ gratiarum Veronæ, quod poſtea dictum fuit a Victoria.

MCCCCLXVI Titulus eccleſiæ Ferrarii S. Mariæ a Miſericordia mutatur in alium, nempe S. Mariæ a Roſa, intra mœnia.

MCCCCLXVII Capitulum Generale celebratur Arimini, & eligitur Generalis B. Petrus Hiſpanus.

MCCCCLXX Idem confirmatur Generalis.

MCCCCLXXIII Confirmatur iterum idem Generalis. Bulla Sixti IV. conceſſionis Confeſſionum, permutationis votorum, Ordinum extra tempora ſuſcipiendorum &c. Romæ decimo Kal. Octobris, apud S. Petrum, Pontif. ſui anno IV.

MCCCCLXXIV Bulla Sixti quarti de non ſeeunda becha Capucii extra noſtram Societa-
B tem. Datum Romæ apud S. Petrum tertio decimo Kal. Decemb. Pontif. ſui anno IV. Ipſa eſt apud me. Donatur Congregationi monaſterium Interamnæ.

MCCCCLXXVI Gabriel a Ferraria iterum Generalis. Bulla Sixti IV. conceſſionis, & novæ Inſtitutionis Capituli Generalis, & Provincialis: ſub Datum Romæ apud S. Petrum MCCCCLXXVI. Kal. Febr. Pontificatus ſui anno VI.

MCCCCLXXVIII Litteræ Cardinalis S. Marci, de Indulgentiis a Sixto IV. ſocietati conceſſis, quæ ſunt apud me.

MCCCCLXXIX Idem Gabriel confirmatur Generalis.

MCCCCLXXXI Marinus Urbinatenſis Generalis.

MCCCCLXXXIII Monaſterium Arimini traditur Congregationi.

MCCCCLXXXV Philippus a Mantua Generalis.

MCCCCLXXXVII Bulla Innocentii VIII. exemptionis ab Ordinariis. Datum Romæ apud
C S. Petrum decimo ſept. Kal. Octobris Pont. ſui anno IV. Eodem die & anno, idemmet Pontifex aliam evulgavit Bullam, qua præcipit publicationem ſupradictæ exemptionis: exſtant apud me.

MCCCCLXXXVIII Philippus a Mantua confirmatur Generalis.

MCCCCLXXIX Bulla Innocentii VIII. contra deferentes Beccham capucii extra noſtram Congregationem. Romæ apud Sanctum Petrum XI. Kalend. Martii, Pontificatus ſui anno VI Eodem anno XV. Maji, nobis conceſſit per Breve indulgentiæ Urbis, &c. Revocatum a Paulo V.

MCCCCC Capitur monaſterium S. Anthimi prope Neapolim.

MCCCCCI Celebratur Generale Capitulum Viterbii in monaſterio S. Mariæ Magdalenæ in ſuburbiis, & eligitur Generalis Marinus de Urbino XXVI. Aprilis.

MCCCCXCIII Donatur Congregationi monaſterium Fulginii.

MCCCCXCV Anconæ celebratur Capitulum Generale in Conventu S. Mariæ Gratiarum (commendatum ab Innocentio X. anno MDCLIII.) & eligitur Generalis Cherubinus a Ferraria, Procurator Generalis, & Prior S. Oou-
D ar. bar. phii de Urbe. GRUCCIO

MCCCCXCVI Accipitur monaſterium Bagnacaballi. Bulla Alexandri VI. pro confirmatione Bullæ Sixti IV. MCCCCLXXVI. circa celebrationem Capituli Generalis, & declarationes ejuſdem Capituli. Datum Romæ apud S. Petrum die XIV. Aprilis MCCCCXCVI. Pontif. ſui anno IV. apud me.

MCCCCXCVII Cherubinus a Ferraria confirmatur Generalis.

MCCCCXCVIII Accipiuntur monaſteria Viterbii & Argentæ; ſed hoc ſuppreſſum fuit ab Innocentio X. magno Societatis damno, & incommodo. Moritur Cherubinus Generalis; & ſubrogatur Hieronymus a Baundufio.

MCCCCXCIX Acquiritur monaſterium Cremonæ in ſuburbiis; cui eccleſiæ adoeta fuit anima-
E rum cura a S. Carolo Borromæo.

MD Angelus de S. Agatha eſt Generalis. Idem privatus a Protectore Generalatu, propter inobedientiam.

MDIII Hieronymus a Brundufio eligitur Generalis. Hoc anno exortæ ſunt lites inter ambas Provincias, quas ſereniſſimus Regius Venetus Senatus ſua pietate, ac prudentia compoſuit, ac ſedavit.

MDVI Idem Hieronymus Brundufinus confirmatur Generalis. Accipitur Monaſterium Salerni.

MDIX Joannes Baptiſta Mutineuſis Generalis.

MDX Accipitur monaſterium Forilivii. Moritur B. Marcus de Matchionibus Mantuæ; ubi ſacrum ejus corpus honorifice aſſervatur adhuc.

MDXI Idem Joannes Baptiſta Mutineuſis confirmatur Generalis.

MDXIII Migravit ab hoc ſeculo Frater Martinus Frixionalenſis, vitæ inculpatiſſimæ,

MDXV Confirmatur Generalis qui ſupra.

MDXIX Nicolaus de Padua eſt Generalis.

MDXXI Idem confirmatur Generalis.

MDXXIV Hieronymus de Ferraria Generalis; prorogatur Capitulum Generale per annum.
F

MDXXVIII Pius de Mantua, vel ſecundum alios de Ferraria, eſt Generalis. Capitulum celebratur Tarviſii, in quo Officiales ſimoniace eliguntur, unde Romam vocantur.

MDXXXI Joannes a Centoagri Ferrarienſis eſt Generalis.

MDXXXIV Idem confirmatur Generalis, vel ſecundum alios Manſuetus a Bagnacaballo. Hoc anno quædam Congregatio Fratrum Petri de Manerba noſtræ unitur Societati.

MDXXXV Bulla Pauli III. Confirmationis & novæ conceſſionis Privilegiorum noſtræ Societatis, Romæ ſexto Idus Maji, Pontif. ſui anno primo: apud me extat.

MDXXXVII Idem confirmatur Generalis.

MDXL Bernardus de Verona eſt Generalis, & corrector antiquarum Conſtitutionum.

MDXLII Remigius a Villa, Lucenſis, Generalis.

A MDXLIV Moritur Generalis, & in ejus locum ex ber. ſubrogatur Cherubinus a Londiano.
GRUCCIO MDXLV Cardinalis Sadoletus Protector decrevit, ut Priores uno confirmarentur ultra triennium

MDXLVI Philippus de Mantua, alii dicunt de Mantica, Generalis.

MDXLVII Donatur Congregationi monaſterium Flaminii Eſini. Moritur Philippus Generalis, & ei ſubſtituitur Hieronymus a S. Donato, Ferrareenſis.

MDXLIX Capitulum celebratur Arimini, & eligitur Generalis 12. Maji Felix de S. Agatha Feltrenſis. Acceptantur novæ Conſtitutiones, cunctis proteſtantibus nulle ſe obligare ad mortale, niſi quatenus, &c.

B MDL Acquiritur eccleſia S. Victoris de Criſpano agri Tarviſini, diœceſis Patavinæ.

MDLII Hieronymus Veronenſis Generalis VI. Maji.

MDLV Celebratur Capitulum Piſauri, & eligitur Generalis Matthæus a Ferraria.

MDLVI Monaſterium Forolivii extra mœnia ſolo æquatur ob Gallorum bella, & conceditur aliud in urbe.

MDLVIII Remigius a Villa, Generalis ſecundus.

MDLX Breve Pii V. Confirmationis Privilegiorum, facultatum, exemptionum, quæ per alios Pontifices fuerunt nobis conceſſa. Apud S. Petrum quinto Kal. Octob. Pontif. ſui anno primo.

MDLXI Bernardus de Vicentia Generalis.

MDLXII Acquiritur monaſterium Sabbatiani.

MDLXIV Paulus Pacciotus, ſeu Piccotus a Nobilaria Generalis. Obiit, & ſubrogatur

MDLXV Ludovicus Tebaldus a Nobilaria, in agro Piſaurienſi.

MDLXVII Joannes Baptiſta Robaretus a Mun-
C te filice Generalis; ſub quo Congregatio cœpit profiteri; & prima profeſſio fuit emiſſa Romæ in Eccleſia S. Onuphrii die XVIII. Martii, MDLXIX ab eodem Generale.

Bulla Pii V. Confirmationis, & novæ conceſſionis Privilegiorum omnium Ordinum Mendicantium, cum declarationibus, decretis, & inhibitionibus Sanctiſſimi, motu proprio. Romæ XXII. Kal. Julii, Pontif. ſui anno ſecundo.

MDLXVIII Breve Papæ Pii V. de trium votorum profeſſione emittenda in noſtra Congregatione Romæ 15. Kalend. Decemb. Pont. ſui anno III.

MDLXIX Hoc anno Religio cœpit emittere profeſſionem, ut dictum eſt ſupra.

MDLXX Non celebratur Capitulum Generale conſueto tempore; ſed de licentia Cardinalis Cornelii Protectoris protrahitur uſque ad primam Dominicam Septembris, & celebratur Hiſpidæ: in quo eligitur Generalis Joannes Baptiſta Lanfrancus, Piſaurenſis.

MDLXXI Breve Pii V. Confirmationis, & novæ conceſſionis Privilegiorum noſtræ Congregationis motu proprio: & præſertim Indulgentiæ Plenariæ perpetuæ die quartæ Dominicæ quadrageſimæ, Romæ XXX. Martii, Pontif. ſui anno VI. Quam indulgentiam Gregorius XIII. etiam ad ſeculares extendit.

MDLXXII Ob nimiam Religionis paupertatem non celebratur conſueto tempore Capitu- D
lum generale, ſed differtur in annum ſequentem. Acquiritur monaſterium Hortæ, & etiam eccleſia S. Laurentii Fulginii: ac denuo reædificatur eccleſia Forolivii extra mœnia.

MDLXXIV Michael Vicentinus Generalis.

MDLXXV Venerabilis Frater Cyprianus Muſconius moritur,

MDLXXVII Ob peſtis ſuſpicionem non celebratur Capitulum Generale. Acquiritur Monaſterium Subtivoli; commendatum ab Innocentio X. MDCLIII.

MDLXXVIII Celebratur Capitulum Hiſpidæ, & eligitur Generalis Joannes Baptiſta Lanfrancus Piſaurenſis ſecundo.

MDLXXIX Moritur Generalis Romæ IV. Maji, & ſubrogatur Ludovicus a Nobilaria die 2. Junii Arimini. Fit unio cum Fratribus S. Mariæ de Cuſta Sextri de Occidente Genuæ.

Bulla Gregorii XIII. Confirmationis Privile- E
giorum noſtræ Congregationis Romæ XXV. Maii, Pontificatus ſui anno octavo.

MDLXXXI Joannes Baptiſta Roboretus Patavinus, Generalis ſecundus.

MDLXXXV Olivus du Londiano Generalis. Accipitur monaſterium Otriculi, ſuppreſſum ab Innocentio X. MDCLIII.

MDLXXXV Accipitur Monaſterium Caſſani, commendatum ab Innocentio X. MDCLIII.

MDLXXXVI Monaſterium S. Petri Epiſcopi Fani accipitur.

MDLXXXVII Joannes Baptiſta Roboretus Patavinus tertio Generalis.

MDXC Joannes Baptiſta de Graſſis a Saludecio, Generalis.

MDXCIII Stephanus Gavedonus, Vicentinus, a Valle Dominorum, VII. Maji eligitur Generalis.

MDXCV Aequiritur monaſterium Rhodigii; amplatum MDCXVIII. ex pecunia inventa apud Partem Hippolitum a Petra ſancta. F

MDXCVI Antonius Veneruccius, Urbinas, Generalis.

MDXCIX Bernardinus Gambarus, Veronenſis, Generalis.

MDC Bulla Clementis VIII Conceſſionis noviciatuum Venetiarum, & Neapolis.

MDCII Antonius Veneruccius, Urbinas, ſecundo Generalis.

MDCIII Sepulchrum B. Marci decoratur Mantuæ.

MDCV Seraphinus Mazzolius, Vicentinus, Generalis.

MDCVI Corpus B. Nicolai in ſplendidiorem locum reponitur Romæ ſuperiorum permiſſu.

MDCVIII Cæſar Veneruccius, Urbinas, eſt Generalis.

MDCXI Joannes Badilius, Veronenſis, Generalis.

MDCXII Moritur Generalis Veronæ; & ei ſubrogatur Ferrariæ Bernardinus Gambarus, Veronenſis, ſecundo.

MDCXV Silveſter Locatellus Generalis: Capitulum celebratur Hiſpidæ, & dimittitur Beccha capuccii; & novæ acceptantur Conſtitutiones.

MDCXV Neapoli moritur Generalis, & XVII. Maii

A Maji ſubrogatur Octavius Nicoruccius, Urbinas. Locus SS. Petri, & Pauli de Veſtono, agri ne diœceſis Brixienſis, donatur Congregationi.

MDCXVII Joannes Baptiſta Poccatus a Campo, Generalis. Moritur hoc anno Venerabilis Frater Cyprianus Muſconius, anno ætatis ſuę XLII.

MDCXIX Oratoribus ante Corpus Venerabilis Cypriani miraculorum ſigna oſtendit Deus.

MDCXX Octavius Nicoruccius, Urbinas, Generalis ſecundo.

MDCXXI Acquiritur locus Campi in ditione Genuenſium.

MDCXXIII Capitulum celebratur Bagnacaballi, & eligitur Generalis Bernardus Moronus, Ferrarienſis. Eliguntur quatuor examinatores in unaquaque Provincia.

Hoc anno quidam injuſte cœpit vexare Congregationem, quam diu vexavit, & præſertim Provinciam Tarviſinam, magna regularis obſeB vantiæ jactura, ac eci familiaris non parvo detrimento.

MDCXXVI Celebratur Capitulum Hiſpidæ, & eligitur Generalis Octavius Nicoruccius tertio. Inſtitutus fuit Procurator Provincialis in Urbe Venetiarum, & etiam fuerunt electi duo Cuſtodes, qui res Congregationis conferiberent: quæ duo munera fuerunt poſtea ſuppreſſa: a quibus, & ob quas cauſas, reverentis modeſtiæ gratia ſilentio involvo.

MDCXXIX Jordanus Muſcatellus Generalis Arimini XV. Maji. Fuerunt approbatæ novæ Conſtitutiones; quas ſucceſſores ſtatim ſuppreſſere.

MDCXXXI Moritur Generalis Vicentiæ: & pro Breve Apoſtolicum nominatur F. Michael Celega, Venetus.

MDCXXXII Honorius Magnonius a Talacchio Urbinatenſis Diœceſis eligitur Generalis per Breve Apoſtolicum. Capitulum non celebratur ob peſtis metum: ſed Generalis cum duobus alias Ferrariæ fecerunt, & defecerunt quidquid voC luerunt, & forſan non potuerunt.

MDCXXV Michael Celega Venetus Exprovincialis, ſub quarumdam litterarum Eminen. Protectoris prætextu, eligitur Generalis.

MDCXXVIII Horatius Draco, Romanus, Generalis.

MDCXLI Barnabas Piazzola, Patavinus, Arimini eligitur Generalis. Iterum in hoc Capitulo publicatæ fuerunt novæ Conſtitutiones idiomate Latino.

MDCXLV Remigius Landus a Villa, Generalis.

MDCXLVI Franciſcus Cocalinus, Venetus, Piſaori eligitur Generalis.

MDCXLVIII Conceditur facultas ædificandi monaſterium in Caſtro Finalis Riperiæ de Ponente Genuæ, & XV. Novemb. imponitur primus lapis pro eccleſiæ fundatione, & ædificatione.

MDCL Innocentius X. prohibuit receptiones novitiorum, ac profeſſiones. Fammianus Pacificus, Romanus, Hiſpidæ electus Generalis.

MDCLIII Germanus de Natalibus, Venetus, Generalis eligitur Arimini.

45 *Hactenus ſpicilegium editum anno* MDCLVI. *cujus credere poſſumus fructum extitiſſe, quod ii, quibus agentibus anno* MDCLVIII. *ſuprema ſunt Congregationes Canonicorum Regularium S. Geor-*

gii in Algis, Hieronymianorum Congregationis Fæſulano, & fratrum Jeſuatorum, non prævaluerunt aa aaa. GRUCCIO *contra inſtitutam a B. Petro Piſano Congregationem; ſed potius illo eo modo nihil paſſa ſit detrimenti, verum varias etiam privilegiis, & donibus aucta atque munita, prout legere eſt in Spicilegio auctiori, quod anno* MDCXCVI. *compoſuit, ediditque Venetiis F. Petrus Benaccioli, Religionis ipſius præſes Generalis, poſt opuſculum aliud, cui titulum fecit*, Piſanæ Eremus, ſive vitæ, & Geſta Eremitarum D. Hieronymi, qui in religione B. Petri de Piſis, cum ſanctitatis fama ad hæc uſque tempora floruerunt. *Hoc libello, quem nuper Auctoris beneficio nactus ſum, fit, ut jam amplius non requiram catalogum, ob Euſebio Jordano Vicentino concinnatum, de quo ſupra n. 43. Ex prædicto ſpicilegio antiquiore adderem ſeriem Generalium ſequenti tempore creatorum, niſi id foret pro vertere plenioremD hiſtoriam, quam ſperamus accuratiſſimam proditurum.* E

§. VIII. *Acta pro impetrandis B. Petro de Piſis Officio, ac Miſſa.*

46 QUidquid id eſt, *quod illa, quæ Jordanus ſcribebat, tempore metuebat Ordo, diſ-* *Conſervatio Ordinis inter pericula anni* 1652. & 62 *ceſſum fuiſſe feliciter, nec tantum ſub Alexandro* VII. *Pontificatu, ſed etiam ſub ejus ſucceſſore Clemente* IX. *cujus tamen auctoritate anno* MDCLXVIII *extincta fuerunt* Congregationes S. Georgii in Alga Venetiarum, ac Fratrum Jeſuatorum, & S. Hieronymi de Fæſulis, *uti jam dixi, acceptum refert Procurator Maſſæus interceſſiviſſe ſoi ſancti Inſtitutoris* B. Petri de Piſis. *Eumdem fuiſſe totius Congregationis ſenſum, atque etiam nunc eſſe, perſuadet conatus publico nomine adhibitus, ad religioſiorem cultum ei impetrandum, quem ex dictis apparet pro Sancto, vel Beato ſemper habitum fuiſſe, ab ipſa ſuo mortis tempore. Anno itaque* MDCXC. *Procurator Ordinis Generalis Cardinalibus ſacræ Rituum Congregationi propoſitis memoriale obtulit, ut in ordine ad Miſſam officiumque impetrandum ſcriberent Eminentiſſima Cardinali Vicaria, jubereuntque formare Proceſſum Campuſſorialem (ut vocant Romæ) cui omnia eo conducturo inferrentur: Sacro autem Congregatio, ſupplicantium precibus benigne inclinata, die* XX. *Martii reſcripſit Domino Secretorio ſuo, ageret* cum Sanctiſſimo pro ſignatura Commiſſionis: *cui conſequenter oblatus eſt ſupplicantium libellus hujus tenoris:* *adſcribitur interceſſioni B. Petri;* F *cui hæc ſuffragia grauit illa*

47 Beatiſſime Pater. Exponitur humiliter ſanctitati Veſtræ, a devotis Oratoribus Eremitis B. Petri de Piſis, quod poſtquam idem Beatus ſanctiſſime viviſſet, ac Congregationem Pauperum Eremitarum inſtituiſſet, feliciter ad cœleſtem patriam evocatus fuit die XVII. Junii MCCCXXXV. Deinde Sedes Apoſtolica id ipſum inſtitutum pluribus indultis confirmavit, ac etiam Motu proprio ſanctæ mem. Beatus Pius Quintus denominavit Beatam Petrum de Piſis, hoc honore illum decorando, dum conceſſit Congregationi ab eo inſtitutæ omnia Mendicantium Privilegia, per Conſtitutionem cujus ipſius Beati Pontificis, impreſſam in Bullario, ſub datum XXV. Menſis Martii MDLXXI., & ſucceſſive pari- *ponit quæ idem, vitas ejus vite declarat Beato ante ſanctæ,* *officium, ac Miſſa decernatur,*

A ter Motu proprio ſanctæ mem. Clemens VIII. dannominavit Beatum Petrum de Piſis ſub die VII. BRUCCIO Septembris, ac AAR 11. Decembris MDC. ut habetur in conſtitutione LXX. ejuſdem Pontificis, ibidem in Bullario impreſſa; quam denominationem Beati, tota Eccleſia Catholica conſtanter aſſumpſit, adeo ut communiter idem Dei ſervus nominetur, ac reputetur Beatus. Extat inſuper antiquiſſimus liber conſtitutionum, continens hiſtoriam de Vita Beati Petri de Piſis, eum narratione inſignium miraculorum, quæ idem Beatus patravit. Atque ſimiliter extant plures effigies antiquiſſimæ ipſius Beati, ad publicam veneration. deſignatur Cardinalis Relator, nationem in plurib. eccleſiis expoſitæ. Quibus ſic ſtantibus Oratores humillime ſupplicant ſanctitati Veſtræ, ut cauſam & cauſas Beatificatio-

B nis hujuſmodi cum omnibus, ac ſingulis incidentiis, emergentiis, dependentiis annexis, & connexis etiam ſuper Officio, & Miſſa celebrandis ad honorem ejuſdem Beati, committere, ac mandare dignetur ſac. Rituum Congregationi: quæ, citato & audito R. P. D. Fidei Promotore, procedat, cum facultate deputandi Cardinalem Ponentem, omnibuſque ac ſingulis facultatibus deſuper neceſſariis, & opportunis etiam ſubdelegandi, ſi opus fuerit, quoſcumque Judices in Romana Curia, & extra pro formandis proceſſibus compulſorialibus, & remiſſorialibus deſuper neceſſariis, vel opportunis, ad formam noviſſimorum decretorum; conſtitutionibus Apoſtolicis, cæteriſque in contrarium, quatenus nec obſtantibus quibuſcumque ſtatum, & meritæ cauſæ ſufficienter expreſſis habendo.

Hinc ratio agi cauſa; 48 *Erat hoc quaſi per ſaltum procedere, & Beatificationem, vel etiam Canonizationem, ejuſmodi indulgendis Officia, ac Miſſa, ex hodierno Romana Curia uſu pramittendam, peraltam ſupponere. Itaque licet ſupplicatio pradicta referretur, ſignata per verbum* Placet P. *die* VIII. Aprilis: C *cum tamen S. Congregationi iterum ſupplicaretur, ut ex vi jam ſignata conceſſionis* pro cognitione Beatificationis, & concedendi officii, ac Miſſæ, *deſignaretur Cardinalis, cauſam vitæ propoſituras* ſubvulgati adhuc integra; *(Ponentem vocant) reſcriptum ſuper ea petitione datum, notara placuit, tamquam cauſa adhuc prorſus integra, modum, qui deinceps tenendus eſſet.* PISANA *(credo quia Piſanus Petrus erat)* Beatificationis & Canonizationis ſervi Dei Petri de Piſis, Beati nuncupati, Congregationis Pauperum Eremitarum Inſtitutoris. *Reſcriptum fuit hujuſmodi:* Sacrorum Rituum Congregatio poſt ſignatam a S. D. N. Alexandro Papa VIII. commiſſionem cauſæ Beatificationis, & Canonizationis citatorium Promotor fidei. d. ſervi Dei Petri de Piſis, Beati nuncupati, cenſuit in Ponentem, ſeu Relatorem ejuſdem eandæ poſſe deputari Em. ac Rev. D. Cardinalem Caſanate, cum omnibus, & ſingulis facultatibus deſuper neceſſariis, & opportunis, ſi Sanctiſſimo Domino placuerit. Die XX. Aprilis MDCXC.

49 *Hoc vero nihil cunctante*, Citatus *eſt* Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. Dominus Proſper Bottinus Archiepiſcopus Myrenſis, Sanctæ Fidei Promotor ad dicendum contra commiſſionem manu ſanctiſſimi ſignatam, & contra deputationem Em. D. Caſanate, a S. Congregatione factam, ſub die XXI. coram tis ſiquidem videndum, admitti; & juxta illarum formam mandati procedi ad prædicta, inſtante R. P. Nicolao Maſſæo, D Procuratore Generali Congregationis Eremitarum Beati Petri de Piſis: *cui citationi ſubſcribit* Saſſius, Sac. Congregationis Notarius. *Promotore autem nihil apponente, quo minus proceda poſſet, propoſita in hunc modum cauſa eſt.* Emin. ac Rev. Domini. Poſtquam Beatus Petrus Gambacurta de Piſis ſanctiſſime vixiſſet, & Congregationem Pauperum Eremitarum, ſub invocatione S. Hieronymi, legitime inſtituiſſet, ſeliciter ad cœleſtem Patriam octuagenarius migravit, anno MCCCCXXV. ut in ejus vitæ hiſtoria, brevitet antiquo caractere deſcripta: ſupplicat hodie Congregatio eremitarum, ab eodem B. Petro inſtituta, benigne indulgeri licentiam, celebrandi Officium & Miſſam de Communi Confeſſoris non Pontificis, die XVII. Junii, qua Deus noſtrum Beatum ad cœlos evocavit.

E Conſtat enim de Beatificatione per enunciativam Beati, Motu proprio emanatam a Beato Pio *& adducuntur ſuffragia;* V. in ejus Conſtitutione CXXV. quam enunciativam, ſuis ſpecialitatibus ſuſſultam, credimus ſatis probate Beatificationem.

I Specialitas eſt in origine, quod talis enunciativa prodiit Motu proprio a ſummo Pontifice poteſtatem habente ſuper enunciata Beatificatione; ut habemur regulam ſit matam in Deciſ. DE LAXAVIII. n. 2. coram Coccino; accedit. n. IV. coram Dunozotto 192. n. 15. p. 18. Deciſ. 125. n. 3. coram Sanctiſſimo Regnante; atque his terminis notat Matta de Canonizatione Sanctorum p. 4. cap. 23. infra n. 9.

II Specialitas eſt pariter in origine, quod enunciativa emanavit a Pontifice ſancto; & non niſi temere diceretur, talem Pontificem ea lubricitate loquendi unocupaſſe Beatum, id eſt Beatificatum in gloria, non habitis neceſſariis notitiis in facto.

III Specialitas itidem eſt in origine, quod talis enunciativa excedit annos centum, ab anno MDLXXI. ut de antiqua enunciativa Papæ ſupra centum annot notat Maſcardus Concl. 622. de probat. verbo, enunciativa n. 17. Rota Deciſ. 567. F n. 16. p. 5. Deciſ. 747. n. 2. coram Dunozotto 125. n. 3. coram ſanctiſſimo Regnante.

IV Specialitas eſt in progreſſu; quia Clemens VIII. Conſtitutione LXX. bis Motu proprio nuncupavit Beatum Petrum, ideoque magis corroboratur probatio Bratitatis ſeu Beatificationis, per replicatas enunciativas, Motu proprio a Sede Apoſtolica emanatas, ut in Deciſionibus jam allegatis.

V Eſt pariter in progreſſu; quia eamdem denominationem Beati, erga noſtrum Beatum Petrum, tota Eccleſia Catholica complexa eſt; adeo ut non niſi temere quis hodie dubitaret, an ille Dei ſervus ſit Beatus, ſive in æterna gloria beatificatus.

VI Eſt in ſubjecto benemerito. Quia idem Dei ſervus Ordinem Regularem inſtituit ſub nomine Pauperum Eremitarum, a Sede Apoſtolica pluries probatum, ac privilegiis decoratum, ut in Conſtitutione ejus. Sixti Quarti CXXV. B. Pii IV. & CXX. Clementis VIII. Nec dubium eſt præcipue colendos fore ſervos Dei, Ordinum Regularium Inſtitutores, ut de ſancta Dei Eccleſia bene meritos, & Apoſtolici muneris coadjutores.

VII.

A vrs Specialitas eſt lo facto conjunctio. Quia exiſtunt imagines antiquiſſimæ B Petri, cum radiis, ſeu laureolis, expoſitæ, videlicet in eccleſia de Victoria Veronę, in eccleſia de Roſa Fectariæ, in eccleſia de Magdaleuis Patavii, & in eccleſia Venetiarum; ultra innumeras modernas, in omnibus aliis eccleſiis regularibus noſtræ Congregationis.

Suadentes concedendã quod petitur

50 Probata igitur beatitate ſeu beatificatione, nullum remanet dubium da conceſſione Officu & Miſſæ, pro Religioſis ejuſdem habitus, ex Communi Confeſſoris non Pontificis, ut humillime ſupplicamus; utque in dies ſac. Congregatio indolgere ſolet pro Beatis a Sede Apoſtolica probatis. Sicut enim licitum eſt talem Beatum publice venerari per genoflexiones, aliaſque actus externos; ita licitum eſt celebrare Officium & Miſſam innuenta hac ſacro Senato; quatenus, non variato genere cultus, ſempee adhibetur idem ſub titulo Beati. Quintmmo etiam ſi ſervis Dei cultus ab immemorabili, vel ſupra centum annos tributus fuerit, abſque Officio, & Miſſa, nihilomtnus hæc ſac. Congregatio benigne aſſumit arbitrium concedendi officium & Miſſam, ea ratione, quod poſſeſſio & præſcriptio juris honorifici, quæſiti per noam ſpeciem honoris, ſat aſt pro altera ſeu aliis ſpeciebus in eodem genere; ut notat Poroz Obſeev. 73. num. 136. de mauteen. Rota Deciſ. 903. num. coram Buracco; & noviſſime hũ terminis, quia Officium & Miſſa ono excedit cultum ſub titulo Beati; annuie hæc ſan. Congregatio in Aſſiſienſi, pro Beato Antonio a Stronconio Franciſcano, ſub die xxii. Julii MDCLXXXS e. *Signatum eras* A. Epiſc. Oſtienſis Card. Cibo, *& ſubins*, Laurentius Fliſcus S. Congr. Rituum Secretarius. *Supraſcriptum autem* S. Rituum Congregatio Eminentiſſ. D. Caedinali Caſanate.

cum exemplis ſimilis indulgentiæ circa alios Beatos.

51 *Tunc porro ſupplicatum hoc modo eſt, Italica, ut antea ſemper, lingua, reſponſis tamen ſemper Latine datis.* Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Dominut. Procurator Generalis Congregationis B. Petri de Piſis, Eminentiarum veſtratum orator humillimus, nomine præd. Congregationis humiliter exponit, jam ſe obtinuiſſe a Sanctiſſ. Domino noſtro Commiſſionem Beatificationis & Cultus C antiquiſſimi d. Beati, præcedente voto hujus S. Congregationis; idcirco humiliter ſupplicat, ut Cardinali Vicario delegetur fabrica Proceſſus Compulſorialis in Curia: in quo deducentur antiquæ denominationes BEATI, factæ Motu proprio a ſummis Pontificibus Paulo III. Pio III. & Clemente VIII. publice receptæ ab Eccleſia; ita ſuperque producetur antiquiſſima hiſtoria Vitæ & miraculorum ejuſdem Beati, cum ſuo Inſtituto. Inſuper idem Orator ſupplicat, ut Eminentiæ veſtræ digneotur per literas hujus ſacrę Congregationis ſcribere ad D. Cardinalem Archiepiſcopum Neapolitanum, ad Patriarcham Venetum, & ad Epiſcopos vel Vicarios Veronenſem, Patavinum & Ferrarienſem, ut procedant ad deputationem Promotoris Fiſcalis, coram quo periti recognoſcant pictoras & ſculpturas veteres d. Beati, exiſteotes in dictis civitatibus; qui eidem omnes traoſmittant Actus recognitionum a ſe factatum, cum ſuis reſponſoriis litteris, quemadmodum aliis vicibus practicatum eſt. *Ad hanc autem ſupplicationem invenitur* Reſcriptum ſacr Congregationis Rituum ſub die v. Auguſti MDCXC. pro B. Petro de Piſis, *in hac verba*: Hac Proceſſus noeam Eminentiſſ. Vicario; & etiam in loco, ubi jacet corpus Servi Dei, ab Ordinario loci; in reliquis autem dentur litteræ, ut petitur.

Proceſſus compulſoriales formentur,

quod obtinetur

E

52 *Hæc dum Curiali more fiunt lente, & plures alia ſimiles cauſæ, priores in ordine, paulatim impediuntur, ventum eſt ad* B. Julianam Falconeriam Ordinis Servorum B. Mariæ Florentinam, *quam cum Sacra Congregatio, anno* MDCXCII. *die* XI *Januarii, conſuiſſet*, ſtantibus variis circumſtantiis, non comprehendi in Decreto generali anno MDCXAVEST. ideoque concedi poſſe Officium & Miſſam.... inſuper decrevit, in poſterum ſecvandum eſſe Decretum generale to forma præciſa; ita ut non ſuffragetur immemorabilis, niſi probata in eadem ſpecie Officii & miſſæ, ſi Sanctiſſimo placuerit. *Hic vero annus* die XVIII. Octobris ejuſdem anni. *Damus Vitam iſtius* B. Julianæ XIX. *Junii*: *nunc optamus, ut obſtaculum, novo* B. Petit *honori poſitum per ejuſmodi clauſulam, non impediat, quo minus Pauperes ejus Eremitæ (licet minus potentis patrocinio fulti, quam fuerunt preces* Sereniſſimæ Eleonoræ de Auſtria Poloniæ Reginæ, piæ mem. & Excellentiſſimi Principis de Liechtenſteiutunz Cæſarei Oratoris, *quorum reſpectu illa prævaluit) optatum, inquam, ut etiam ipſi compotes votorum ſuorum fiant, tantæ juſtitiæ, quanta Fundatores Ordinum majori prærogativa ſoleus in ejuſmodi cauſis gaudere*. Vide Appeod. *tom. 6. Junii pag. 208. col. 1.*

Interim cavetur ne cauſa frustranea immemorabilis poſſeſſio,

niſi pro eadem ſpecie cultus,

F

DIE

DIE DECIMA OCTAVA JUNII.

SANCTI QUI XIV. *KALENDAS JULII COLUNTUR.*

S. Anctus Leontius,) milites,
S. Hypatus Tribunus,) Martyres
S. Theodulus,) Tripoli in Phœnicia.
S. Marcia,)
S. Emilius,) Martyres in Africa.
S. Felix,)
S. MARCUS,) Martyres
S. MARCELLIANUS,) Romæ, via Ardeatina.
S. Ætherius Martyr, forſan Nicomediæ.
B Sancti duo Martyres apud Græcos.
S. Thomas,)
S. Paulus,) Martyres, forſan Romæ.
S. Cyriacus,)
S. Martyrius,)
ſeu Martharus,) Martyres
S. Felix,) Ravennæ
S. Emilius,) in Italia.
S. Criſpinus,)
S. Marina,) Martyres Alexan-
S. Theonius,) driæ.
S. Cyriacus,) Martyres, Malacæ in
S. Paula,) Hiſpania.
S. Elpidius Martyr,) Brivate in
S. Archontius Confeſſor,) Arvernia.
S. Potentinus,) Steinfeldiæ in
S. Felicius,) diœceſi Colo-
S. Simplicius,) nienſi.
S. Leontius Paſtor, a Græcis honoratus.
C S. Eraſmus, apud Græcos.

S. Moyſes Æthiops,) Martyres in
SS. VII. Anachoretæ,) Ægypto.
S. Amandus Epiſcopus Burdegalenſis in Aquitania.
S. Calogerus Presbyter,) Eremitæ in
S. Sierius ejus Diſcip.) Agrigentina Siciliæ diœceſi.
S. Gregorius Epiſcopus,) Confeſſo-
S. Demetrius Diaconus,) res Afri,
S. Calogerus Hegumenus,) an Martyres? in Fragalati Siciliæ monaſterio. E
S. Autbertus, Epiſcopus Albricenſis in Gallia.
S. Fortunatus Epiſcopus, quieſcens in agro Galliæ Senonenſi.
Sancta Specioſa Virgo, Papiæ in Inſubria.
S. Eliſabeth Virgo, Ord. S. Benedicti Schonaugiæ in diœceſi Trevirenſi.
B. Maria doloroſa, in territorio Bruxellenſi in Brabantia.
B. Gerlandus, Eques Ord S. Joannis Hieroſolymitani Calatagironi in Sicilia.
B. Marina, fundatrix monaſterii Sancti Martini, Ordinis S. Auguſtini Spoleti in Italia.
B. Oſanna Andreaſia, Virgo tertii Ordinis ſancti Dominici, Mantuæ in Italia.
F

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Opera & ſtudio R. P. Godefridi Henſchenii piæ memoriæ, niſi litteræ Margini appoſitæ aliud indicent.

D. P. Ferdinandus Perez, Prior Canonicorum Regularium Olivetiæ in Luſitania, *anno* 1340 *ſancte defunctus, & corpore incorrupto repertus an.* 1558. *atque hoc die honorificentiſſime tranſlatus; refertur a Cardoſo in Hagiologio, aſſerente, adverſus capitis dolores uſurpari quondam ejus pileolum, cum transferretur corpus, extra aream ſervatum; efficaciam ejus probante innumera per ipſius contactum ſanatorum multitudine, quorum enumeratio libros impleret; ſepulcrum autem potiſſimum frequentari, ut in die obitus, ad quem plenior documenta expectabimus, referenda in ſupplemente,* XVIII. Jan.

SS. Rochi & Sebaſtiani Apparitio *celebratur hoc die Tuſculi, vulgo Fraſcati, loco Principum Romanorum palatiis, villis, ruſticatione nobiliſſime, in eccleſia S. Mariæ de Vivario, quæ olim cathedralis ibi fuit, nunc fere S. Rochi appellatur. Initium celebritas habuit an.* MDCLVI. *quando graſſante Neapoli peſtifera lue, qua dimidium incolarum partem frequentiſſima civitatis abſumpſiſſe creditur; atque inde per Campaniam Romanam late ſerpente, multoſque etiam Tuſculi inficiente, die* XVIII. *Junii apparuit in pariete laterali, qua templum ingredienti a ſiniſtra eſt, non procul a frontiſpicio, primum vultus imaginis S. Rochi, & paulo poſt etiam vultus S. Sebaſtiani, prope illum depicti, decidente ſi-*

ne

A ac alias opera, nec opinata, muri tectorio, ſub quo latebant, & latuerant tam diu, ut nulla ſalutis illius imaginum apud cives maxime ſonet memoria ſupereſſet. Data continuo civitas ſanctos, tali tempore ac loco tam mirabiliter apparentes, patrocinium ſui velle ſuſcipere contra violenta contagionis incurſum, ipſos ſibi precibus votiſque magis ac magis conciliarunt. Nec vero opinionis ſua falſi, nec ſpe fruſtrati fuere. Deſcitur quippe, illum peſtilentis hoc Tuſculi tunc extinctum fuiſſe. Afflati quidem illa fuerunt aliqui, ſed illiti oleo lampadis, quæ ante imagines Sanctorum lucet, curati & ſervati ſunt. Imo idem oleum, etiam ab exteris pluribus, tum Religioſis, tum ſecularibus, præſertim Roma, petitum, & cum fiducia infirmis adhibitum, non diſſimiles curationes operatum eſt. Certe tot oblationes & votabemata illam ob cauſam undique fuerunt allata, ut inde marmoream altare ad ipſas imagines excitatum ſit. Hæc ipſemet nuper (1699) Tuſculi verſatus, a perſonis fide dignis accepi; & altare imagineſque Sanctarum,

B amore velo, per virtus, quibus concinne tegun-tur, fenestras earum in pariete inſpexi, juſtam hominis ſtaturam, & aeſcie quid veneranda antiquitatis ac majeſtatis habentes. Civitas, beneficii memor, quotannis hoc die publicam ſupplicationem, comitantibus omnibus piorum civium Sodalitiis, ingratiarum actionem inſtituit. Nos egimus de S. Sebaſtiano die xx. Januarii
Alteri de S. Roſeo xvi. Auguſti

Caduranus, ex Epiſcopo Bengoreuſi Monachos Durenſis in Anglia, Ordinis Ciſtercienſis, cum titulo Beati refertur in Menologio Henriquez: ejuſque exemplo a Bucelino & Chalsmoro. De eo egimus inter Prætermiſſos xx Januarii

S. Balbina, Martyr Romæ, indicatur apud Wandelbertum, in Appendice Adonis, in Mſt. Leodienſi S. Laurentii, duplici Travirenſi S. Maximini & S. Martiai, aliiſque. Alia ejus dedimus xix. Martii

Colmannus Abbas memoretur in Mſt. Florario & Catalogo Henrici Fitzimon: apud Grevenum præponitur, In Hibernia. Sed inter tot Col-

C mannos, quis hic ſit, unde conjiciemus? Colganus in Indice tertia ad Triadem Thaumaturgam ultra viginti numerat, quos arbitratur Sanctos haberi. In ſecunda editione Martyrologii Anglicani indicatur Colmannus, ex Scotia oriundus; & in eadem Abbas circa annum 1070 Citatur Leſlæus lib. 4. ubi de

S. Colmanno Epiſcopo varia confundit, & de alio agit relato in prima editione ejuſdem Martyrol. Anglicani xxviii. Junii

Brandani, Abbatis & Epiſcopi, feſtum agi ait Petrus Cluniacenſis. Ita Dempſterus. Sed nullo indicate loco. S. Braodani Abbatis Cluanenſis Alia dedimus, & Brandani Abbatis Culroſſiæ notitiam xvi. Maii.

Gebuinus, Aschiepiſcopus Lugdunenſis, at Sanctus refertur a Sanſſaio: ſed videtur ſumpſiſſe xiv. Kalendas Julii. qui ab aliis habetur xiv. Kalendas Junii, uti diximus inter prætermiſſos xix. Maii.

S. Cuncra, Virgo & Martyr in oppido Rhenenſi, memoratur a Martyrologio Germanica Caniſii & inſcriptis ad Uſuardum Greveni ſupplementis, Alia dedimus, noſtrumque de iis judicium eſti-

D mavi, xii. Junii

S. Hymerius, Epiſcopus Cremonæ, indicatur a Grevено & Molano in prima editione Auctarii ad Uſuardum; item a Caniſio & aliis. Fuit is Epiſcopus Ameriæ, ſed Patronus Cremonæ, ob corpus ſe tranſlatum. Dedimus Alia xvii. Junii

S. Hesvei eremitæ memoria in Britannia Armorica, colitur in Namnetenſi & Redonenſi eccleſiis, ab aliis pridie, xvii Junii

Taraſia Regina & monialis } indicantur a Bucelino.
S. Raynatius Confeſſor Piſis } ne. Alia tamen ſique dedimus xvii. Junii

SS. Theodorus, Leontius, Joſeph & Maria, Martyres apud Caſtrum Octavianum prope Barcinonem paſſi ſeculo octavo; referuntur in Chronicis ſub nomine Luitprandi & Juliani Petri hoc ſeculo protruſis, ut annotat Ramirez de Prado de Leontio & Theodulo in Phrygia paſſis vide Martyrologium xviii. Junii. Hinc eos ad hunc diem inſcripſit ſuo Martyrologio Hiſpanice Tamayus de Salazar. Silent de illis in

E Hiſpania paſſis antiquiores & meliores ſcriptores.

Sancta Oſanna, ſoror Oſredi Regis, in Borealibus Angliæ tractus Humbrorum finibus, in eccleſia de Hovedene, Colium habuiſſe intelligitur ex Silveſtro Giraldo Cambrenſi in Itinerario Cambriæ, relato inter ſcriptores a Cambdeno editos pag. 824. Non videtur negari poſſe fidei oculatæ teſti, & memoriam meretur pœna divinitus inflicta impudica mulieri, præſumenti ſedere ſupra ejus ſepulcrum; idcoque voluimus ejus hic, occaſione alterius Oſannæ Mantuanæ, mentionem facere; donec aliunde eruatur dies, qui haſtenus latet: quare nec ullis Anglorum faſtis aſcripta invenitur.

Ethelredus, Rex Merciorum, dein monachus, ut vir venerabilis indicatur a Bedone, ac mortuus dicitur anno dcc tv.

S. Dunſtanus Abbas monaſterii, cui Caruaminum nomen, cuique ſanctiſſime præfuit, memoratur in Menologio Scotico Camerarii; hunc ſequuntur Martyrologium Anglicanum prima editionis; quod & fecerunt Ferrarius & Fitz Simon. Sed in poſteriori editione nomen ejus omiſſum eſt. At Dempſterus xviii Januarii; In Le-

F vinia, inquit, Dunſtani Abbatis, qui Regi optimo Aidano a ſacra confeſſione fuit. Secutus iterum eſt Ferrarius. At Leſlæus, a Camerario citatus in Aidano xlii. Regе, ſcribit fuiſſe in Scotia tres doctrina & pietate præſtantes viros, natione etiam Scotos, Hebredum ſcilicet, Dunſtanum, & Convallum, quorum memoria etiam hoc noſtro ævo apud Scotos magna celebritate colebatur. Non plura de ea potui nanciſci, nedum invenire diem cultus.

Cincuinus Monachus cœnobii S. Patri apud Lindisfarnum, qui artem fabrilem exercebat, in cujus ubitu Angeli viſi ſunt, refertur a Menarde, ut Beatus. Silent Wilſonus, Alfordus & alii. Dicitur Vita ejus verſibus ſcripta, quam non vidimus; & ea viſa fortaſſis ſententiam mutaremus.

Sanctorum ac Beatorum Ordinis S. Benedicti, potiſſimum in Anglia, Commemoratio celebratur in Menologio Bucelini.

Guilhelmus, xxvii. Prior Ordinis Carthuſiani,

vir

A vir multæ abſtinentiæ & pietatis, & miraculis clarus, *refertur a Sauſſaie inter Piet, & cum titulo* beatæ memoriæ.

Joanna a Guevara, Virgo Clariſſa, circa annum 1460. viait eum magna opinione ſanctitatis, *relata ab Arturo & aliis ab eo citatis.*

Raimundus Gaufridus, XIII. Miniſter Generalis Ordinis S. Franciſci, Epiſcopatum Patavinum recuſavit, & privatus deinde viait. De loco & modo mortis varie ſentitur. *Interim cum titulo* Beati *refertur ab eodem Arturo.*

Guilhelmus Servaſcius in Gallia, an. 1560.

Joannes Lovanii Portugallia, anno 1596.

Sebaſtianus in inſulis Molnecis an. 1616. Ordinis S. Franciſci, pro fide Chriſti occiſi, *ut* Beati *& Martyres referuntur ab eodem. Utinam hi aliique vindicentur.*

Franciſcus Bazo Mantuæ an. 1540. *ejuſdem Ordinis ſimiliter inter Beatos ab illo numeratur.*

Joannes Vannegus, Carmelita *Conventus Toletani in Hiſpania, plures hæreticos in Mauritania* B *converteſſe, & Algerii, quod Chriſtum ejurare nollet, una cum Fratre ſocio* Jona Catalano, *dicitur flammis exuſtus, an.* 1388. *Cum titulo* Beati Martyris *refertur* Joannes, *in Acie bene Ordinata Philippi a Viſitatione, & in Notis Mſſ. dicuntur* Reliquiæ in Hiſpaniam relatæ, congruo honore *coli. De hac bonore cum diſtinctius conſtiterit nobis, qualis ſic (fortaſſis enim honorifice quidem, ſed privatim ſervantur, donec Apoſtolica Sedes cauſam cognoverit doſmeritque) poterimus & nos debitum, non ſolum* Joanni, *ſed etiam* Jonæ *locum in hoc opere dare.*

S. Edilrudis, *ex Regina Anglia Sanctimonialis in Coldingham, nominatur a Dempſtero in Menologio Scotico, quod ſecutus eſt Ferrarius, & Kalendarii cujuſdam recentioris Auctor. Alias* Etheldreda *eſt, cujus Acta damus* XXIII. Junii

Aidus Hua-Foirreth, Archiſcholaſticus, imo & Epiſcopus & potius ſuffraganeus, *hoc die mortuus cum titulo* Beati *refertur a Colgano in Append. ad Acta S. Patricii: nullis additis, qua ipſum habeant, Martyrologiis, ut alibi ille ſolet.*

C Sebaſtianus a S. Joſeph *Ord. Minorum Diſcalceatorum Provincia S. Pauli, poſt multos in Molnecis inſulis labores, fidei cauſa exanlatos, ſagittis confixus occubuit, an.* 1610. *de cujus martyrio & miraculis Proceſſus formati ſupremum Sedis Apoſtolica judicium Romæ expectant; ſicut me docuit R. P. Benignus Framans talium ſcrutator & eruderator indefeſſus.*

SS. Tranquillinus & Marcus, parentes SS. Marci & Marcelliani, (*de quibus hoc die agimus*) *indicantur in additionibus ſcriptis Carthuſia Bruxellenſis ad Grevenum. Ex his* Marcus *colitur* 31. Julii

At S. Tranquillinus vt. Julii

S. Marina Virgo, quæ mutato habitu Marinus dicta, vitam monaſticam egit, *refertur in Mt. Florario, & a Domenecco in libro de Sanctis Catalaunia, nec non a Tamayo in Martyrol. Hiſpanica, ob Reliquias, in monaſterio S. Mariæ de Mercede Barcinone aſſervatas: item a Maſino in Bovania perluſtrata, ob reliquias in eccleſia S. Franciſci & S. Gabrielis ad portam Ravegnanam in veneratione habitas. Videtur Baronius ad hoc eis dediſſe occaſionem, ec quod,* D *cum* S. Marinam martyrem Alexandrinam *ex Uſuardo retuliſſet, ut hoc die etiam nos faciamus, in Notis de* Marina *hac ſeu* Marino *ait.* Corpora ejus Venetiis ſepultum Kalendis Septembris *aſſerit Petrus de Natalibus lib. 6. cap.* 108. *& quieviſſe in Domino* XVI. Kalendas Auguſti; *& ſic cum Martyrol. Romano agimus de ea* XVII. Julii

Marinæ Virginis paſſio in Antiochia, quæ per Olibrium Præfectum multa tormenta paſſa eſt pro nomine Chriſti, vincula, carceres, flagella, equuleum; quam & diabolus in draconis ſpecie, ſimiliter & in Æthiopis tentavit & ſubvertere voluit, ſed per ſignum ſanctæ Crucis effugatus & ſuperatus eſt; ooviſſime vero per prædictum Præfectum decollata eum ſacro martyrio vitam finivit. *Ita B. Rabanus Abbas Fuldenſis, dein Archiepiſcopus Moguntinus, mortuus anno* DCCCLVI. *die* VI. *Februarii, quando ejus Acta illuſtravimus. Robanum deſcripſerunt B. Notkerus eodem adhuc ſeculo nono, de quo ejuſque Martyrologio egimus* VI. *Aprilis; & Auctor Beda ſuppoſititii. Hæc eſt* S. Marina, *quæ celebrem venerationem habet apud Græcos die* XVII. Julii, *ejuſque Acta Græca habemus. Eadem a Latinis ſub nomine* S. Margaritæ *colitur a variis die* XIII. Julii, *ab aliis cum Romano Martyrologio ad diem* IX. Julii, *quando & varia Acta Latina cum Græcis collata erunt diſtinguendo, qua, quod hanc ſpectat, cum dictis Martyrologiis conſentiunt. Hinc qualis oritur, num* S. Marina Virgo, *qua ab Uſuardo* Alexandriæ paſſa *refertur, ſit eadem jam relata. Ita cenſuit Molanus in prima ſua editione Uſuardi, & totum elogium ex Rabano & Notkero adjunxit, atque in Margine appoſuit,* hanc nos Margaritam nominamus. *Verum in poſterioribus editionibus omnia omiſit, forſitan ſuſpicatus, aut oberraſſe Uſuardum collocando nomen* Alexandriæ *loco* Antiochiæ, *aut illa verba ab aliis adjecta. Baronius in Notis ad memoriam* S. Margaretæ *die* XX. Julii, *aſſerit* hanc Marinam dici a Beda & Uſuardo XIV. Kalendas Julii, & errare eos, qui ipſam Alexandriæ paſſam referunt; *quod nobis plane probatur, ſentimuſque cum illis, qui elogium addunt ex Actis* S. Marinæ ſeu Margaritæ Antiochenæ. *Aliam* Marinam Alexandrinam *hac die damus. Reliqua dicentur* XX. Julii

Dominicus Martinez, Abbas Alcobatiæ in Hiſpania Ordinis Ciſtercienſis, *cum titulo* Sancti *indicatur a Menardo; cum titulo* Beati, *a Chalemoto ad diem* XXVII. Januarii, *cum titulo autem* Sancti *a Chryſoſtomo Henriquez, eumque ſecuto Tamayo de Salazar in Martyrologio Hiſpanico: idque ad diem (in quem petimus adminiſtrari inſtrumenta neceſſaria)* IV. aut V. Auguſti.

S. Bartholomæi Apoſtoli ſolennitas, quando de inſula Lipari Beneventum tranſlatus eſt, *indicatur in Mt. Centulenſi S. Richarii. Ejus natalis eſt.* XXIV. Auguſti

Nectarius, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, *indicatur in ſcriptis ad Grevenum per Carthuſianos Bruxellenſes. Colitur a Græcis* XXVII. Septembris & X. Octobris.

S. Con-

A S. Conſtantia Virgo,) Martyres ex
S. Rainaldus Epiſcopus Græcenſ,) Societate Ur-
S. Joannes Epiſcopus Aemenus,) ſulana, quo-
S. Willebrandus duo Italor,) rum Inven-
Sancti multi alii,) tio celebra-
tur, Colonæ in Eccleſia S. Joannis & Cordulæ.
Ita Gelenius in faſtis Colonienſibus: de quorum certitudine agi poterit ad feſtum S. Urſulæ & ſociarum XXI. Octobris

SS. Numidoni & Alodiæ, Virginum, & Martyrum, Translatio, ex Boſa ad Legerenſe monaſterium S. Salvatoris in Navarra; *indicatur ab Ambroſio Moralez in ſuis ad Eulogium Scholis lib. 2. cap. 7. Harum natalis eſt* XXII. Octobris. D

S. Thomas Apoſtolus *indicatur in Mſ. Vaticano S. Petri; ejus natalis eſt* XXI. Decembris.

D E

SANCTIS MILITIBUS MARTYRIBUS
LEONTIO, HYPATIO, ET THEODULO,
TRIPOLI IN PHOENICIA.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS. E

G. H. De cultu ſancti, eique dicatis eccleſiis, & martyrii tempore atque ſcriptoribus.

SUB JESP. *Inter plurimos Sanctos, & potiſſimum Martyres, Leontii nomine appellatos, celeberrima eſt memoria Sancti hujus Martyris Tripolitani, paſſi decima octava Junii. Ejus Acta Græca reperimus Romæ in bibliotheca Vaticana, & quidem in duplici Mſ. codice, ſub numero* 822. *&* 1667. *Eadem ex illis Latine reddidit Guilielmus Sirletus, poſtea S. R. E. Cardinalis, ediditque Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, par. 2. tomi 7. de Vitis Sanctorum patrum, atque ex illo Laurentius Surius. Nos & Græca, & cum his collata damus Acta Latina. Sub eorum finem legitur:* Hæc memorias beati Martyris Leontii, Cyrus quidam Commeotarienſis (*Sirletus non bene Scribam vertit, cum* Cuſtos carceris *ſignificetur*) in tabulis plumbeis deſcribens, juxta monumentorum ſancti Martyris poſuit, ut bonum memoriale relinqueret generationibus ſecutis. *His verbis non hoc videtur auctor indicare, quod captivi ſancti cuſtodiam ſibi habuerit commendatum, eamque Chriſtianus, aut ejus exemplo poſtea converſus, qua viderat ipſe (ut re nec dum plene examinata aliquando cenſuimus) vel alius, data per Conſtantinum Magnum Chriſtianis pace, ejuſdem carceris cuſtodia præfectus, ex majorum relatu, Acta ſicut habentur ſcripſeris, & monumentum ſic ſculptis tabulis plumbeis exornarit: ſed, quod eorum alterutrum ita ſcripſerit reliquerit ſubſtantiam rerum hic narratarum ſeu quæſtionum ſingularum epitomen, quam alius ſtylo rethorico extenderit in hunc modum, de ſuo addens verba, qualia utrimque dici ponerent, & conſolationes Angelicas, quarum nullus teſtis fuerat, velut ex congruo adjiciens. Quapropter innominatum Auctorem relinquo, ſatisque habeo indicaſſe eum, a quo ſcribendi argumentum aſſumpſit.*

Acta Græca & Latina

D. P.

ex monumentis a Cyro carceris cuſto de editis tempoſita.

C

G. H. Paleſtra Tripoli in Phœnicia.

2 *Paleſtra martyrii & habitationis dicitur* Τριπολιτῶν πόλις; urbe Tripolitanorum; *ſed ubi ipſa ſit, non additur. In Martyrologio Romano & de urbe & S. Leontio ejuſque ſociis ita legitur:* Tripoli in Phœnicia S. Leontii militis, qui ſub Hadriano Præſide, una cum Hypatio Tribuno & Theodolo, quos convertit ad Chriſtum, per acerba tormenta pervenit ad coronam martyrii. *Addit in Notis Baronius*, Tripoli in Phœnicia, nobilis memoriæ Leontii martyris mentionem fieri, in Quinta Synodo actione prima: *& quia Acta dicunt in ipſius Tripolis portu ſepultum, ibidem eccleſia ejus fuiſſe videtur; ideoque in quodam Kalendario Syriaco nominatur* S. Leontius ad mare. *Illuſtravimus nos ad diem* XX. *Januarii Vitam S. Euthymii Magni, Higumeni in eremo Sanctæ civitatis ſeculo Chriſti ſexto, quo dicta Synodus habita eſt: in qua Vita Cyrillus Monachus, auctor ejus, num.* 129. *narrat*, quemdam juvenem, Leontium nomine, in monaſterio magni Euthymii vitam monaſticam ſumpſiſſe, eique coram traditam monaſterii, quod conditum fuit in honorem magni Martyris Leontii. *Quidni hujus Leontii, in Phœnicia vicina martyrio coronati? Eodem modo Procopius Cæſarienſis lib. 1. de Ædificiis Juſtiniani Imperatoris cap. 9. aſſerit, ut hoc conſtructam Damaſci eidem S. Leontii, nec dubitamus, quin huic cum Damaſco vicina Phœnices ſit.*

alii ejus ædicula,

alibi in oratorio Nicæ ſolymitano

& Damaſci.

E

3 *Ad eumdem etiam videtur reſpexiſſe Theodoretus Epiſcopus Cyri, dum adverſus Gentiles de Evangelica veritate ſermonem* VIII. *de Martyribus ita concludit:* Quid Philoſophos & Imperatores commemoro? cum eorum quoque, qui paſſim diu ferebantur, memoriam e mente hominum abolevertit? Horum namque templa ſic deſtructa ſunt, ut ne figuram quidem permanſerit ſpeciei, nec earum ſortem hujus ſeculi homines ſciant. Harum autem materiæ omnis Martyrum fanis dicata eſt. Suos etiam mortuos Dominos Deos noſter in templa pro diis veſtris induxit: ac illos quidem ceſſos vanoſque reddidit, hos autem honorem illorum attribuit. Pro Panthis enim Diaſiſque ac Dionyſiis & aliis feſtis veſtris, Petri & Pauli, & Thomæ, & Sergii, & Marcelli, & Leontii, & Panteleemonis, & Antonini, & Mauritii, aliorumque Martyrum ſolennitates peragnotat: & pro illa veteri pompa, turpique rerum ac verborum

a Theodoreto inter primarios martyres habitus.

A borum obſcœnitate, modeſtæ celebrantur feſtivitates, non ebrietatem & jocos eſuſque exhibentes, ſed divina exotica ſacrorumque ſermonum auditionem & preces laudabilibus lacrymis oenatas. *Et inter præſipuos Syriæ Patronos* B. Leontium *habitum*.

AUCT. G. H.

4 *Nec tantum in diſtis Orientalibus regionibus celebris fuit illius memoria, ſed etiam Conſtantinopoli, utiin antiquo Ms. Synaxario* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt encomium, de quo infra, legitur his verbis Græcis: Τιμᾶται δὲ ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἔν τε ἕτερα τῷ χαμαριδίῳ ἐμοὶ τῷ ἐνταῦθα οἰκήματι ἀνατεθειμένῳ καὶ τῷ ἔνθεν ἐγγὺς ἐν τοῖς ἐν ὕδασι. *Quæ ſic exhibe*. Celebratur ejus ſolemnitas trans fretum in Camaridio, & in oratoria ejus domo, exiſtente proxime ad portam fontis. *Carolus de Freſne lib. 4. Conſtantinopolis Chriſtiana cap. 15. num. 13. aſſeris* eidem ſacram fuiſſe ad portam auream, uno ferme ab urbe ſtadio extructam, *ubi* fons lacteæ ſcaturigine leoem ac dolcem aquam effundit; *& eſt ibi* ædes Deiparæ ad fontem *dicta*. *Potuit proxime* ad portam hanc fontis *extiniſſe* oratorium S. Leontii: *cui etiam alter locus trans fretum in Camaridio dicatus fuerit*.

Imo illi dicata Conſtantinopoli.

B

5 *Pro harum Conſtantinopolitanarum Eccleſiarum aliqua, crediderim eſſe compoſitum Encomium, quod in Laurentiana Magni Ducis Hetruriæ bibliotheca Florentiæ reperimus Græcum, deſcripſimuſque ex Plutei* IX. *Codice* 33. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου καὶ παντιμήτου μεγαλομάρτυρος Λεοντίου. Sancti ac gloriioſiſſimi magnique Martyris Leontii. *Encomium autem illud, non quaſi novum aliquid aptum decere, ſed ut pietatis Græcanica media ævo monumentum non contemnendum, ſubjungimus antiquioribus Actis, pariter Latine redditum*.

& encomii compoſitæ, quod hic etiam datur.

Cultum earum præſipuum probat Ephemeris

6 *Porro præſipuum hac die* XVIII. *Junii cultum* S. Leontii *apud Græcos, & horum exemplo apud Ruthenos, probant noſtra Græca miſſa Ephemerides, quarum una diem illum hoc verſu conſignant:*

Ὀγδοάτῃ δεκάτῃ πλειάδι Λεόντιος ἐντύνει.

Immoteris plagis decima octavaque, Leonti. *Huic fatis totum dicti iſtius Officium in Menais cum Canone, & Elogia ex mare præmittuntur hac Diſtica.*

Ἄκμων τὸ πᾶσιν τὸ Λεοντίου τάχα,
Ἄκμων πεδηρὲς φῶς πρὸ μυρίων σὺν δικαίοις.

Fortaſſe ut incus corpus eſt Leontii,
Et ferrea incus ad ictus malleorum.

C *Idem diſtichon etiam reperitur in Divionenſi Synaxario, ubi pro duobus ſociis aliud ſic additur:*

Ἐλλοφόρων θείων ἀκτὶς τρὶς ζήσει,
Τοῦτον ἄνω καὶ τοὺς Τιμων βλέπω.

Theoduloenſi, libens ſe animo offert,
Similique cerno ſpiritu adſtantem Hypatium,

& Canon

Canonis autem prædicti Acroſtichis hæc eſt:

Νίκη θεός σοι καὶ χάρις, Λεόντιε,

quam paulo pluribus litteris ſic Latinam feceris

Victoria & merces tibi Deus eſt, Leonti.

7 *Nomen Poetæ additur*, Joannis monachi, *quem* Damaſcenum *fuiſſe nihil ambigimus; ejus qui cum S. Sophronio Patriarcha libros hymnoſq; ſacros in Terra ſancta pene amiſſos reſtituit, novoſque additis auxit: ideoque minus miramur, quod ſtrophis duabus tribuſve amiſſis, pauciores illa in Menais excuſa reperiantur, quam ſint ipſius Acroſtichidis littera. Præmittuntur Canoni ex more ſticheræ ſeu verſiculi ſimilares, quorum tertius teſtatur frequentia Sancti miracula, hoc modo: Τίνος ἀ*

auctore S. Joanne Damaſceno.

Σαμάνου Λεόντιε. ὅτι ἰσχὺν λαβὼν ἐκ ἀνθρώπου τοῦ γὰρ, συναμοιβὴν ἐνεργείας ἀνεπλήξας τοῖς σοῖς πόνοις ἀναρχήτου ἀνατυφόμενον τροφέως τοῖς δικαίοις ἐμοὶ δορίκτητον· ἐνφραίνου ὁ τοὺς μετέχοντας τοῦ ἔδατος ἐκ χειμάρρους· ἰκέτευε τοῦ ποιήσαι εἰς ψυχὰς ἡμῶν. Quis te non admiretur, Leonti? qui inhabitantem in te ſuſcipiens fontem veritatis, fluenta beneficentiæ effundis fidelibus: & citra invidiam atque gratis profers fitientibus omnibus donativa, fruentibus autem exhilaras aquas bonitatis. Deprecare, ut animæ noſtræ ſalveotur. *Magis autem explicite gratiam curationum denatat Tractus ante Elegiam, ſic terminatus, Ἰασιν τῶν νοσημάτων παντὸς παρέχεις διὰ τοῦτό σου τὸ μύρον ἀμώμως πίνω, πορί Λεόντιε.* Morborum medelam fidelibus præſtas, ideoque memoriam tuam cupide hoooramus, o ſapiens Leonti.

qui a cunctorum grata Sancti laudat.

8 *Non eadem ſtegii, inter ſextam ſeptimamque Oden recitandi, loco ipſorum, quæ olim recitabantur, Aſterum, auctoritas eſt. Synaxariorum enim, unde aſſumitur, uſus recentior eſt, neque ſecula x. antiquior; ipſumque ſive brevius, in ea quod Baſilius Porphyrogenneta colligi juſſit; ſive aliud duplo prolixius, in Menais excuſit, immediate ex Actis eſt ſumptum; ſed utrumque eſt compendium recentioris quod dixi Encomii, cujus Auctori cum excidiſſet, ut* Tripolim Africæ acciperet pro Tripoli in Phœnicia, *transfuſus hic error eſt in omnia Synaxaria: & ſic in Baſiliano dicitur Sanctus fuiſſe ἐπιτρίβων τῆς Τριπόλεως Φοινίκης in Menais vero τῆς Τριπόλεως καὶ τῆς Ἀφρικῆς: licet Sanctus nec accuſatus delatuſque dicatur* Adriano Phœniciæ Præſidi; *unde oportuerat errorem animadverti ſſe*.

Tripolis Africæ anda ſtrepſeris Synaxariis.

E

9 *Quod quod, primis a Chriſto nato ſeculis, clariſſima fuerit* Tripolis Phœnices; *obſcura vero, aut plane etiam ignota, Tripolis Africæ, ſaltem ſub hoc nomine? Ptolomæi certe, ac Stephanus nullius in Africa* Tripolis *mentionem faciunt: eam recentiores alii Sabratam olim, alii Oeam arbitrantur fuiſſe. Hæc porro ſententia admiſſa, ſponte ſua intelliguntur, alioquin inexplicabilia, quæ in Actis Græcis leguntur nn. 2. de patria illorum, qui primi diſcipliorum ſublimiorum inventores fuerunt. Si enim horum patriam conſtituas* Tripolim Africæ, *eamque veluti primam litteris ac ſcientiis excelluiſſe, putaſne futurum, qui opinionem ſuam peregrina aſſentiatur? Certe ab omnibus nunc paſſim illa* Tripolis Barbariæ *vocatur. Aſſentiemur autem omnes, qui vel leviter antiqua delibarunt, ſi gloriam illam Phœniciæ tribuas, eamque artium ac litterarum inventricem primam appelles. Plinius lib. 5. cap. 12. diſerte aſſerit*, gentem Phœnicum in gloria magna eſſe, litterarum inventione, & ſiderum, navalemque ac bellicarum rerum. *Atque hinc in ipſo Actorum textu præſtr* Ἀφρικῆς *ſuppono ſtr* Φοινίκης Τριπόλεως, *adjecta Annotatione. Unum invenio Baronium, qui in Martyrologio a nobiſſet, ac* Tripoli in Phœnicia *martyrium ſubiiſſe* Leontium *aſſerat; quamvis nullam aſſerti ſui rationem veddat ipſiam in Notis*.

Erat tunc Tripoli hoc clarior alia vero Tripolis Phœnicia.

F

de qua tot non commodius intelligenda Acta.

10 *Hactenus de loco Martyrii contra Synaxariorum ſententiam, qua videri poteſt errore librarii indulta, aut confidentia interpolatoris adſtructa fuiſſe. Cum enim tabula iſta plumbea, quas* Cyrus quidam de S. Leontio conſcripſiſſe, & apud monumentum ejus depoſuiſſe *legitur, in ipſo ſe-*

pulcro

A pulero videantur cum Sanctis Reliquiis condita fuiſſe; credibile eſt dimoſe illic abditas, in lucem non fuiſſe protractas, niſi poſtquam nomen, & fama Tripolis Africana inclaruit. Unde fieri potuit, ut ſi in tabulis tantum legebatur Tripolis, interpolator aliquis e cerebro ſuo addiderit vel Africæ, tamquam de notiori tunc civitate. Si vero in tabulis expreſſum fuit Tripolis Phœnices, quidni longo temporis lapſo poteſt ita exeſum fuiſſe plumbum, ut imperfecte repræſentaret commiſſam ſibi ſcripturam, & librarius aliquis pro φοινίκη, legerit ἀφρικῆ, ubi notior tunc erat Tripolis.

Unde error poſſit irrepſiſſe?

D. P.

11 *Quid autem ſi ſcribentibus hæc Acta tenebræ effuderit ampbibolia nominis* Africa, *ex vulgata quidem olim notione Provinciam longe a Phœnice remotam ſignificantis; hic vero accipiendi pro Legiona* Africa, *ſeu* Africana, *quæ in Phœnice ſtativa habeat ſub Tribuno* Leontio *haud procul Tripoli, nomen fecerit ipſi ſtativorum loco, ſed tranſiterium; non autem perennaturum apud poſteros, ſicut perennavit nomen* Italicæ *in Hiſpania, prope Hiſpalim, relictum a* Legione Italica, *qualis ſua etiam in Paleſtina ſtativa habuit, & inter alios*

Quid ſi ab Africana Legionis ſtativis apud Tripolim?

B

Centurionem Cornelium, ex Actis Apoſtolorum notiſſimum. Sic Roma per plura ſecula in regione trans Tiberim celebris fuit civitas Ravennacium, *a Ravennatibus illic olim commoratis, & multa ejuſmodi alia locorum nomina poſſunt in exemplum adduci, atque credibile facere longe plura ſimilem quandoque appellationem habuiſſe ad breve tempus, qua vetus nomen reſumpſerint, ideoque ſub temporario illo ouſpiam inveniantur appellata: aut ſi inveniantur alicubi, offendant lectorem veluti ſuppoſititia.*

D

12 *Quod attinet ad tempus Martyrii, tolerati cum ſociis* SS. Hypatio *vel* Hypato *&* Theodulo; *aſſumptus eſt* Veſpaſianus (*ſub quo paſſus* S. Leontius *dicitur*) *anno* LXIX *ad imperium, & ſequenti per filium Titum expugnavit Hieroſolymam. Hic, cum Chriſtianos non ſatis a Judæis diſtingueret, facile potuit perſuaderi, ut poteſtatem aliquam* Adriano, *forſan a Judæis incitato, concederet contra Chriſtianos, præſertim militia deſerta præcipue: neſcimus tamen decretum aliquod contra eos edidiſſe Veſpaſianum, ut ſupponunt Acta, plureſque quarti ſeculi auctores: quod ſufficit hic animadvertiſſe. Eſt autem vita functus Veſpaſianus anno Chriſti* LXXIX.

tempus martyrii

E

ENCOMIUM S. LEONTII MART.

Ex Ms. Medicæo Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ.

ΜΑΡΤΤΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΥ

Ex memoriis Cyri Commentarienſis ab incerto Auctore ſcriptum, & ex Mss. Vaticanis Latine redditum a G. Sirleto.

CAPUT PRIMUM.

Quæſitus ad mortem Sanctus quærentes hoſpitaliter habet, ſeque manifeſtans convertit eos, & baptizat.

C Βασιλεύοντος Οὐεσπασιανοῦ τοῦ ἐξ Ῥωμέων ἀρχῆς, μέρη τε ἐ συγκλήτου ἐτέμνετο Ἀδριανὸς, ἀμὸς καὶ ἀνυπὸ τῷ προτέρῳ, ἐ τύραν κακοτέχνῃ μηχανῇ ἐζητεῖ, ἀκούσας δη τινὰ τῶν Χριστιανῶν λεγόμενον, καὶ πάντας τὰς δώκοντας τοῖς Θεοῖς ἀποτρέφεσθαι, καὶ αὐτοὺς ἀναιρεῖν συνδιώκοντι, καὶ ἀποκτείνειν τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐξ Θεῶν ἀκούοντας ἐκ τῶν μαγικῶν ἀνθρ διδασκαλίων καὶ πολλαχοῦ πανδοκεῖ, καὶ λέγουσι μὴ εἶναι Θεοὺς, ἀλ' ἕνα Θεὸν · ὑμεῖς πρωτεῖοι, πρωτεῖοι τῷ Βασιλεῖ, ἐξίστασο δοξάσαι αὐτὸν τὸν καθ' ἑαυτὸν ἐξουσίαν. Ὁ ὁ Βασιλεὺς παρεδίδου τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν ἔδωκεν τῷ Ἀδριανῷ, ἐντυχάνειν αὐτῷ, ἵνα πάντας τοὺς πλανῶντας παρεδίδου τῷ δόγματι μου ἐ προσκυνοῦσιν τοῖς Θεοῖς ἡμῶν, τιμᾶς μεγάλας ἀξιώσει ἀντάλλ μοι · καὶ ὁ κἀκείνους διατιμήσεις ἀντιβαλεῖν, τῷ δυνάτῳ παρεδίδου.

Ad capiendum conſilio directus Adrianus a Veſpaſiano.

F

1 QUo tempore Veſpaſianus Romanorum Imperium tenebat, vir quidem ordinis Scenatorii, Adrianus nomine, crudelis, & animo valde immanis, omniumque peſſimarum artium inventor, cum audiviſſet quoſdam Chriſtianos eſſe ob omnibus illis abhorrentes, qui diis ipſis ſacrificio offerunt, deoſque ipſos deſpicientes, & alios homines magicis artibus ac diſciplinis & adulationibus e deorum ſimiliaritate removentes; quippe qui dicerent, non eſſa deos, ſed unum tantum Deum: furore percitus Imperatorem adiit, & ab eo petiit, ut ſibi contra homines Chriſtianos poteſtatem doret. Imperator vero ſtatim omnem poteſtatem Adriano contulit, eique mandavit, ut quicumqua ejus edicto pstere, & diis ſacra facere vellent, honore magno donati ad eum mitterentur; qui vero nollent, cruciatibus gravissimis ſubjecti morti addicerentur.

præmittit Tripolim Tribunum cum militibus: a

2 Cum igitur Adrianus ex magna Roma diſceſſiſſet, ſignificatum ei fuit a quibuſdam, in urbe Tripoli eſſe militem quamdam, a Leontium nomine, qui deos ipſos reprobaret, & eos, qui ſacra illis facarent, ab eorum cultu averteret, & patrios leges diſſolveret. Cum hæc Adrianus de Leontio audiviſſet, hilaritate non mediocri affectus eſt, & *b* militum cohortes præmiſit, ut Leontius,

b

A ontius, qui talia faceret, comprehenderetur. Cum vero prope urbem venissent, eorum Tribunus Hyperius nomine, qui & ipse dæmonum superstitioni & idolis addictus erat, repente febre totus correptus est, & militibus suis dicebat: Ita mihi dii propitii sint, ut ego scio, quod usque hucusque malum in me profectum sit. Dii adversus me indignati sunt; cum enim hue profecturus essem, congruentem victimam illis non obtuli. Milites igitur eum Tribunum suum ita febri æstuantem per tres dies, neque eibum aliquem sumentem, sed magis magisque febri laborantem viderent, multis angustiis premebantur.

INTERPRETATO

qui febri correptus

3 Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei, dicens: Tribune, si vis sanus fieri una cum militibus, qui tecum sunt, ter clames: Tu, qui S. Leontii Deus es, mihi, quæso, auxilium feras. Si hoc dixeris, statim sanus fies. Cum Tribunus in talem mentis excessum venisset, & sobrius esset, vidit Angelum, ut adolescentem quemdam, candida veste indutum, & aspectus specie quamdam terribilem præ se ferentem. Tum ille: Ego, inquit, B missus sum una cum his militibus, ut Leontium comprehendam, & servum eosque ad reditum Adrianopolis, & tu mihi dicis, ut clamem: Deus S. Leontii, auxilium mihi affers, ut salvus sim? Cum hæc Angelo diceret, ille ab ipso evanuit, & stupor Tribunum corripuit: qui cum adhuc jaceret in lectulo, & febre vehementi terreretur, militibus ad se accersitis sic ait: Audite fratres: Cum primum somnum cœpissem, vir quidam illustris ad me venit, & dixit: Si vis sanus fieri, ter clames: Deus S. Leontii, opem mihi ferens: & his dictis, evanuit. Cum hæc Tribunus dixisset, Theodulus quidam miles plus ceteris obstupuit, & quæsivit a Tribuno, an ejus, quem dicebat, vestis alba & aspectus terribilis fuisset; idque ita se habere dixerit. Postridie vero mane Theodulus ipse assidebat Tribuno, quæ audiverat in mente habens. Cum autem & compotationis tempus venisset, Theodulum milites vocarunt, ut una cum ipsis, quemadmodum semper consuevisset, se oblectaret: erat enim Theodulus ipse inter Græcos homines maxime illustris. Ille ad compotationem invitatus, omnes cibos rejecit, neque quidquam gustare voluit; sed humi jacens diu tus jejunus permansit, ac tandem somnum cœpit. Expertectus autem commilitonibus suis: Adrianus, inquit, Præses erastinus die veniet, & Leontius captus non est? Sed si placet omnibus vobis, mecum habens Tribunum ad urbem proficiscar, & quæsam, quisnam sit iste Leontius: quem postquam comprehenderimus, caute servari jubebimus, quoad Adrianus Præses veenerit. Erat autem Tribunus sanus jam factus, & a febre liberatus, cum visioni illi obedivisset.

jussusque ab Angelo Deum & Leontii invocare

quem audierat Theodulus, mirantur pro certo quo?

cum quo sum sanus

4 Postquam igitur illi ad summum urbis verticem veenerant, ecce Leontius ipse illis occurrit, quibus ait: Salvete in Domino, fratres. Id cum audissent duo illi milites Tribunus, & Theodulus; Salve, inquiunt, & tu amice. Tum Leontius dixit: Quidnam, fratres, quærentes hue venistis? Tunc milites; Virum, inquiunt, quemdam, Leontium nomine, doctum & probatum, Imperatori Vespasiano hoc loco habitare significatum fuit: hunc igitur nos convenire cupimus, ut jussi sumus. His quum dictis Adrianus Præses hoc venturus est, ut

occurrit Leontius,

Λεόντιος τοιαῦτα ἔφη. Ἐν ᾧ δὲ ἐβάδιζον ἀνεκῶς D
ἐπ' αὐτὸν οἱ τόλιται, ὁ Τριβοῦνος τῷ ἀνδὶ ἐφώνει,
Τίνα τοῦτον ἀνθρ' ἐκεῖνα· καὶ ἀνὴρ φίλος ὢν τῷ δαι-
μονικῷ πατρίᾳ, καὶ ἀγαπώμενος τοῖς εἰδώλοις,
ἐφρονεῖτο πυρετῷ συσχεθείς, ὅλος ἐρριγοῦτο· ἔλε-
γε δ' ὑπ' ἀνδρῶν στρατιώτας τοῖς, Μὰ τὸν θεὸν μὴ μι-
γάλων δεῖν ἡμέτερον, εἰδὼς τόδε τὸ κακὸν οὐ
σωίβη μοι· οἱ θεοί ἠγανάκτησαν κατ' ἐμοῦ· μέλ-
λων γὰρ ἔρχεσθαι εἰκαίως, θυσίαν αὐτοῖς ἀ προ-
σήγαγον τῷ σωίδι. Ὁρῶντι οὖν οἱ στρατιῶται
ταῦτα δ' Τσυτον οὕτως κακκακώμενον ἐπὶ τρεῖς
ἡμέρας, καὶ μᾶλλον μεταλαμβάνοντα, ἐπὶ πλεῖ-
στα δ' πυρετῷ ἐξετάμενον, εἰ δλίγω σωφρονέστερον.

3 Τῇ δ' νυκτὶ ἐκείνῃ Ἄγγελος Κυρίου ἐφάνη
αὐτῷ λέγων, Τσυτον, εἰ θέλει ὑγιὴς γενέσθαι,
σωκλήσαντας σὺν τῇ στρατιᾷ, κράξαι τρανον,
Ὁ Θεὸς τῦ ἁγίου Λεοντίου βοήθει μοι, & ἰώσεταί
σοι. Ἐν ἐκείνῃ δ' γενόμενος ὁ Τσυτος,
& ἀναπήδας, ἴδεν τὸν Ἄγγελον, ὡσεὶ λαμπ-
πρὰν στολὴν ἔχοντα, καὶ τῷ μορφῷ τὸ ἄξιον αὐτοῦ E
φοβερόν, φησὶ λέγει αὐτῷ· Ἐγὼ ἀπεστάλην ἅμα
τούτοις τοῖς στρατιώταις, ἵνα συλλάβω τὸν Λεόν-
τιον, φυλάξω ἕως ἂν ἐπανέλθῃ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγε-
μών· καὶ σὺ λέγεις μοι ἵνα κράξω, Ὁ Θεὸς
τῦ ἁγίου Λεοντίου βοήθει μοι, καὶ σωθήσω; Ἐν δ'
τῷ ἀφλέγεσθαι αὐτὸν τῷ Ἀγγέλῳ, ἀφανὴς ἐγένετο
ἀπ' αὐτοῦ, & δείματι ἐκράθη ὁ Τσυτος· Φωνήσας
δ' τοὺς στρατιώτας, ἔφη κλαυθμῷ· ἐν τῷ κλινιδίῳ,
λέγω αὐτοῖς· Ἀκούσατε ἀδελφοί· ἐν τῷ πρώτῳ
μου ὕπνῳ ἐρχομαί τις ἀνὴρ λαμπρὸς, καὶ λέγει μοι,
Τσυτον, εἰ θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι, κράζον τρανον
Ὁ Θεὸς τῦ ἁγίου Λεοντίου βοήθει μοι, καὶ σῴσει
σ' εἶπεν δ' ἐμοῦ. Ἐν δ' τῷ φθέγγεσθαι αὐτὸν,
Θεόδουλός τις, ἀνὴρ ἐκ τῆ στρατιᾶ, ἀκού-
σας, παρεκάθητο τῷ Τριβοῦνῳ αὐτῦ Τσυτῳ,
εἰ τὴν ἔχων τὴ λευκὴν αὐτὸν ὑπ' αὐτῦ· ἐφάσκε-
τό δ' τὸ καιρὸ τοῦ τότο αὐτῷ, ἑκάλει καὶ τὸν
Θεόδουλον εἰ στρατιώτην, λέγοντες αὐτῷ· Ἔλθε ξ
συνευώλισον ἡμῖν, ἀδελφὲ, ὡς εἰώ· ὃ δὲ τῷ καὶ
αὐτὸς ὁ Θεόδουλος τῆ πρώτης ἡλίκιας, παρ' ὃν ἀλ-
λῷ οὐκ ἐᾷ τοιῦτο. Ὡς δ' ἀπεσιβάσατο πάντα
μὲ δίκην γενόμενος πρὸς, ἀνίστη, καὶ ἔδηκεν
ἑαυτὸν, δ' ἐκοιμᾶτο χαμαὶ, πολλώτης ὥρ. Διέ-
πνευσέν οὖν λέγω τοῖς συστρατιώταις αὐτῦ, Τῇ αὔ-
ριον ἡμέρᾳ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμὼν ἐρχεται· ἡ δ'
Λεόντιος ἡ συνελήφθη· οὐκ οἱ δοκῶ πάντι τῷ πλέ- F
θει ὑμῶν, λαβὼν ἐγὼ τὸν Τριβοῦνον Τσυτον, &
ἐλθὼν εἰ τὴ πόλι, ἐπιζητῶν ὅπῃ ἐστὶν ὁ Λε-
όντιος, & οὗτον κρατήσαντες ἀσφαλισόμεθα παρὰ
τοῖς Καισαρείοις, ἵνα ὡς ἐπανέλθῃ τῷ Ἡγεμόνος
Ἀδριανῦ· ὡ γὰρ δ' Τσυτος αὐτῷ ἐπιτροίας ἐκείνας
εἰ ὀλίγῳ ὑγιὶ γενόμεν ἀπὸ τῷ πυρετῷ.

4 Καὶ φησάντων αὐτῷ τὸ ἄρτι ἐ πόλιος, ἰδὺ
δ' ὁ Λεόντιος ὑπήντησεν αὐτοῖς λέγων· Χαίρετε ἐν
Κυρίῳ, ἀδελφοί. Ἀκούσαντες δ' γὰρ αὐτοῦ οἱ δύο
στρατιῶται, Τσυτος καὶ Θεόδουλος, εἶπον αὐτῷ·
Χαίροις κ' αὐτὸς, ὦ ἅγιε. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
Λεόντιος· Ἀδελφοί, τίνα ζητοῦντες τῶδε τὼ
χῶραν ἐφθάσατε; Οἱ δ' στρατιῶται εἶπον αὐτῷ·
Ἀνήρ τις Λεόντιος, σοφὸς ἐν λόγῳ & ἔργοις
τινὸς, ἐμυνήθη τῷ αὐτοκράτορι Οὐεσπασιανῷ,
ὃν ἐνθάδε οἰκεῖ· & οὗτος συνέπεσθαι ἡμῖν γε-
νέσθαι, ὡς προστεμφθέντες· μέλλει δ' ὁ αὐτὸς
πάς

A τῶν ἡμέρων ἡ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμὼν φθάνων τὸ εὐσεβὲς, ὅπως ἡ σύνοδος διαστῇ ἀπὸ, ἡ τιμᾶν ἀξιώσει μεγάλως, ὡς φίλον ὄντα θεῷ θεῶν, ἐ ἀναγόντα ἀνδρὸς πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· τὰ δὲ ὁ συγκλητος Ῥωμαίων ἐπεύξατο διαφθαρῆναι ἀνὸν ἀκούσαντα αὐτοῦ τὰ κατορθώματα, ὃ ὡς καὶ θεὸν ἐτίμησε, ἐ ἵν τραπεζῶν ἐπι, καὶ θεῷ πρέπων τὰ Τρισολυθῆ πάλιν. Ἀκούσας ὁ ὁ Λεόντιος ἔφη· Ὡς ἐμὲ ξένον ὁ χάρις πάντα ὑπάρχοντα. Ἕλθετε δὲ σὺν ἐμοὶ, ἐ ἀσπασόμενοι, πρὸ ὑμῶν ἀνοδεῖξω Ἀδριανὸν, ὃν λέγετε ὑμῖν φίλον θεῷ θεῶν· ἐκεῖνον γὰρ ἐκ ἴστε φίλον θεῷ θεῶν, ὃν ὑμεῖς σέβεσθε, ἀλλὰ Χριστιανὸν ἐστιν καὶ πιστὸν τῷ τῶν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα λόγων ἔφησαν πρὸς ἑαυτοὺς, Τίς ἐστιν ἄρα, ὃν λέγει Λεόντιος Χριστιανὸν ἄνδρα; ἆρα ἐ

B συγγενάς ἐστιν αὐτῷ ἐστιν; Εἶπε λέγει ὁ Θεόδωλος· Τί τὸ ὄνομα σου; Καὶ ὁ Λεόντιος λέγει αὐτῷ· Τὸ ὄνομα τῶν ἐμῶν διάγραφόν ἐστιν· γέγραπται γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις γραφαῖς, ἐπὶ ἀσπίδα ἐ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, ἐ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα· δὲ με ἐκ καταπάτησεν λέοντα ἐ δράκοντα· λέοντα μὲν ἀόρατον ἐχθρὸν, καὶ δράκοντα τὸ ὑγιαίνοντα ἡ τὰ συμβόλια αὐτοῦ. Ἀκούσας ὁ Τρεῖς ὁ Τριβούνος, ἔφη τῷ Θεοδώλῳ, Τίς ἐστιν ἐστι, ἵν λέγει, δὲ με καταπάτησεν λέοντα ἐ δράκοντα, ἐ τὰ συμβόλια τῶν Ἡγεμόνος. Ἀμηχανίᾳ δὲ ἐ ἔκεισε περιῆγεν αὐτὰ, ἐ οὐκ ἔδιλον τῷ ἑαυτῷ μόνῳ φανερῶσαι τὸ αἴδιον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ αὐτοῖς, Ἕλθετε φθάσωμεν ἐμὲ, καὶ ἀσπάσῃ ὑμᾶς· καὶ πάλιν τῷ ἀπίστῳ τὰ Ἡγεμόνος δόξωμεν, ὅμως τῷ ἐπὶ ὁ εἰκὼν τὸ αἴδιον πορεῖαν ἐκοιῶντα.

§ Εἶπε λέγουσιν αὐτῷ· Ἴδε, ἀνὴρ καλὲ, τὸ τῷ δόματί σε ἐφθάσαμεν, καὶ πάντων θεῷ σὸν ἀπολαύσομεν· σπεῦσον οὖν μᾶλλον ὑμῖν ὁ Λεόντιος, ἵνα ἡ τιμὴ μείζονι ἐπὶ τῷ παρουσίᾳ Ἀδριανὸν τὸ Ἡγεμόνος ἀξιωθῇ, ἡ πάμφιλοι γενόμενοι θεῷ τὸ τῷ παλατίῳ κρατύνωμεν. Ταῦτα δυθῆ ἀκούσαντες, λέγει αὐτοῖς ὁ Μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, Ἐγὼ εἰμὶ Λεόντιος, ὃν ζητᾶτε· ἐγὼ εἰμὶ ὁ στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ· ἐγὼ εἰμὶ ὃν Ἀδριανὸς διώκει δι' ὑμῶν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τοῦ, Ἐγὼ εἰμὶ, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, ἤρξατο προσεύχεσθαι, λέγοντες πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὑψίστου, συγχώρησον ἡμῖν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· σπεῦσον δυνατόσαι ἡ Θεός σου, ἵναι ἐξέλωνται ἡμᾶς ἐκ τοῦ μέσου θεῷ πλάνων, καὶ ῥύσηται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἀνημέρου θηρὸς Ἀδριανοῦ· ἡμᾶς γὰρ Χριστιανὸς ἔσεσε. Καὶ ἀπάντων αὐτῷ τοῦτο, ἐβρίψεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ ἔδαφος ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ Λεόντιος, κλαίων ἐ λέγων, Κύριε ὁ Θεός, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, ἐ ἐν ἐπιγνῶσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ δὲ ἐμὲ ὑποδείγματα σωτηρίας· ἐπίδε ἐφ' ἡμᾶς τῷ ἅγιῳ σου, ἐ πὶ κατ' ἐμὲ πιστοὺς, ἵνα σώσῃ με τὸ ἀπολαλὸς πρόβατον, ἐ πάντας μετ' ἐμὲ φώτισον τῷ φωτὶ τοῦ ἐλέου σου, ἐ πάγασον αὐτοὺς ἐν χάριτι τὸ ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ δεῖξον ἐπὶ ἀνδὶ καθαρὰ, καρδίαν, ἐ σφράγισον αὐτὰς τῷ σφραγῖδί σου, ἡ ἀνδεῖξον αὐτοὺς στρατιώτας αὐτοῦτου τοῦ τὸ ἐχθρὸν δύναμιν ἡ ὅπλα πυρίχαν αὐτοῖς τῷ ὑποπλαγχνίᾳ σου, ἀσπίδα ἡ δόρυ τῷ σοφίᾳ σου· ὁ σοῦ τειμώμενοι καταδεξάμενοι, ὁ πανταχοῦ τὸν κεφαλὴν τὸ κακούργου δράκοντος, δὲ τῶν Τρεῖς τοῦτον καὶ Θεόδωλον πᾶσαν τὴν κεφα-

& ipſe Leontium videat, eumque ut deorum amantem honore maximo proſequatur, atque ad Imperatorem ducat; totus enim Romanorum Senatus illum videre cupit, eum ejus præclara facta & in deos obſervantiam audiverit, præſertim cum ſit unus a Principibus viris, qui ſunt in urbe Tripoli. Cum hæc audiſſet Leontius Ut video, inquit, peregrinos aſtis, & hujus regionis ignari. Venite igitur, & mecum una requieſcite: ego vobis Leontium illum monſtrabo, quem vos deorum amicum eſſe dicitis. Ille vero non eſt in dis amicus, quos vos colitis, ſed ſcio ego Chriſtianum illum eſſe, & Domini Jeſu Chriſti ſtudium tenere. His auditis, illi ſecum dicebant: Quiſnam ille eſt, qui dicit, Leontium Chriſtianum eſſe? Num aliquis ea ejus cognatione eſt? Itaque Theodulus, Quodnam, inquit, eſt nomen tuum? Tum Leontius: De nomine mei ſignificatione in litteris divinis ſcriptum eſt his verbis: Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Oportet igitur a me conculcari leonem & draconem: leonem, inquam, hoſtem illum, qui corporeis oculis non cernitur, & draconem, hoc eſt Præſidem ipſum, & ejus conſiliarios. Tum Tribunus ad Theodulum converſus: Et quiſnam, inquit, iſte eſt, qui dicit Oportet a me conculcari leonem & draconem, & Præſidis conſiliarios. Dubitatione igitur detenti ambigebant, quidnam facturi eſſent. Eo enim quod tam benigne invitati erant, remorabantur, ne pravum conſilium ſuum viro illi aperirent. Verumtamen eum Adriani ſævitiam perſpectam haberent, & eam formidarent, neque vellent re infecta reverti, iter ad Leontii domum, amicitiam ſimulantes, una fecerunt.

§ Deinde, en, inquiunt, vir optime, domum tuam pervenimus, & rebus tuis omnibus fruimur. Feſtina igitur nobis Leontium oſtendere, ut eum veneretur Adrianus Præſes, honore maximo dignus habeatur, & Imperatorum amiciſſimus in eorum palatio verſetur. d Hæc cum illi dixiſſent, tum Chriſti Martyr: Ego, inquit, ſum Leontius ille, quem vos quæritis: ego ſum ille Chriſti miles, ego ſum, quem Adrianus per vos ſequitur. Illi cum audiviſſent, quod dixit, Ego ſum, in faciem proſtrati clamare cœperunt: ſerve Dei altiſſimi, remitte nobis hoc peccatum, feſtina Deum tuum placare, ut nos ab idolorum ſeductore, & ab illa immani fera Adriano eripiat, & nos enim Chriſtiani ſumus. Hæc cum illi dixiſſent, ſanctus Dei ſervus Leontius in terram ſe dejecit, flens & dicens: Domine Deus, qui vis omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, qui dediſti nobis ſaluris pignora, reſpice nos, quæſo, in hac hora: qui feciſti, ut contra me venerant, pro me aſſent, me ovem illam perditam ſerves ora, & iſtos mecum una illuminet miſericordiæ tuæ luminibus, quibus & ſancti Spiritus tui gratiam effundas, & cor purum erecs, tuoque ſigno notatos, invictos milites contra hoſtem diabolum efficias, potentiam & arma illis præbens, propter viſcera miſericordiæ tuæ. Pro ſcuto & haſta ſit illis ſapientia tua. Tu, qui tribus diebus in ſepulcro eſſe voluiſti, qui maleficii draconis caput conculcaſti, da, quæſo, ut Tribunus hic & Theodulus contorant caput malitioſi draconis Præſidis Adriani, tuique roboris gratia illos confirmes. Tu enim deſperatos ad cognitionem & ſpem invitas; tu

A INTERP. SIRLETO

Hic ait invitare ad ſuas ædes.

Pſal. 90.

B

C

d

e

e ſuum prodit.

A ter Motu proprio ſanctæ mem. Clemens VIII. de-
ba ber. nominavit Beatum Petrum de Piſis ſub die VII.
Bauccio Septembris, ac anni III. Decembris MDC. ut habe-
tur in conſtitutione LXX. ejuſdem Pontificis, itidem in Bullario impreſſa; quam denominationem Beati, tota Eccleſia Catholica conſtanter aſſumpſit, adeo ut communiter idem Dei ſervus nominetur, ac reputetur Beatus. Extat inſuper antiquiſſimus liber conſtitutionum, continens hiſtoriam de Vita Beati Petri de Piſis, cum narratione inſignium miraculorum, quæ idem Beatus patravit. Atque ſimiliter extant plures effigies antiquiſſimæ ipſius Beati, ad publicam veneration. in pluribus eccleſiis expoſitæ. Quibus ſic ſtantibus Oratores humillime ſupplicant ſanctitati Veſtræ, ut cauſam & cauſas Beatificationis hujuſmodi cum omnibus, ac ſingulis incidentis, emergentiis, dependentiis annexis, & connexis etiam ſuper Officio, & Miſſa celebrantes ad honorem ejuſdem Beati, committere, ac mandare dignetur ſac. Rituum Congregationi: quæ, citato & audito R. P. D. Fidei Promotore, procedat, cum facultate deputandi Cardinalem Ponentem, omnibuſque ac ſingulis facultatibus deſuper neceſſariis, & opportunis etiam ſubdelegandi, ſi opus fuerit, quoſcumque Judices in Romana Curia, & extra pro formandis proceſſibus compulſorialibus, & remiſſorialibus deſuper neceſſariis, vel opportunis, ad formam noviſſimorum decretorum; conſtitutionibus Apoſtolicis, exteriſque in contrarium, quatenus nec obſtantibus quibuſcumque ſtatum, & meritæ cauſæ ſufficienter expreſſis habendo.

deſignetur Cardinalis Relator.

B

Hinc repetit agi cauſa;

48 *Erat hoc quaſi per ſaltum procedere, & Beatificationem, vel etiam Canonizationem, ejuſmodi indulgendis Officio, ac Miſſa, ex hodierna Romana Curia uſu præmittendam, peraltam ſupponere. Itaque licet ſupplicatio prædicta referretur, ſignata per verbum* Placet P. die VIII. Aprilis: *cum tamen S. Congregationi iterum ſupplicaretur, ut ex vi jam ſignatæ conceſſionis* pro cognitione Beatificationis, & concedendi officii, ac Miſſæ, *deſignaretur Cardinalis, cauſam rite propoſituras* (*Ponentem vocant*) *reſcriptum ſuper ea petitione datum, notare placuit, tamquam cauſa adhuc proſus integra, modum, qui deinceps tenendus eſſet.* Pisana (*credo quia Piſanus* Petrus *erat*) Beatificationis & Canonizationis ſervi Dei Petri de Piſis, Beati nuncupati, Congregationis Pauperum Eremitarum Inſtitutoris. *Reſcriptum fuit hujuſmodi*: Sacrorum Rituum Congregatio poſt ſignatam a S. D. N. Alexandro Papa VIII. commiſſionem cauſæ Beatificationis, & Canonizationis d. ſervi Dei Petri de Piſis, Beati nuncupati, cenſuit in Ponentem, ſeu Relatorem ejuſdem cauſæ poſſe deputari Em. ac Rev. D. Cardinalem Caſanate, cum omnibus, & ſingulis facultatibus deſuper neceſſariis, & opportunis, ſi Sanctiſſimo Domino placuerit. Die 22. Aprilis MDCXC.

C

ſervandi adhuc integra;

citatorum Promotor fidei.

49 *Hoc vero nihil cunctante*, Citatur *eſt* Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. Dominus Proſper Bottius Archiepiſcopus Myrenſis, Sanctæ Fidei Promotor ad dicendum contra commiſſionem manu ſanctiſſimi ſignatam, & contra deputationem Em. D. Caſanate, a S. Congregatione factam, ſub die XXII. currentis ſiquidem videndum, admitti; & juxta illarum formam mandari procedi ad prædicta, inſtante R. P. Nicolao Maſſæo, Procuratore Generali Congregationis Eremitarum Beati Petri de Piſis: *cui citationi ſubſcribit* Sxſſius, Sac. Congregationis Notarius. *Promotore autem nihil opponente, quo minus procedi poſſet, propoſita in hunc modum cauſa eſt.* Emin. ac Rev. Domini. Poſtquam Beatus Petrus Gambacurta de Piſis ſanctiſſime vixiſſet, & Congregationem Pauperum Eremitarum, ſub invocatione S. Hieronymi, legitime inſtituiſſet, feliciter ad cœleſtem Patriam octuagenarius migravit, anno MCCCCXXV. ut in ejus vitæ hiſtoria, breviter autr quo charactere deſcripta: ſupplicat hodie Congregatio eremitarum, ab eodem B. Petro inſtituta, benigne indulgeri licentiam, celebrandi Officium & Miſſam de Communi Confeſſoris non Pontificis, die XVII. Junii, qua Deus noſtrum Beatum ad cœlos evocavit.

D

E

& addu cuntur rationes;

Conſtat enim de Beatificatione per enunciativam Beati, Motu proprio emanatam a Beato Pio V. in ejus Conſtitutione CXXV. quam enunciativam, ſuis ſpecialitatibus ſuffultam, credimus ſatis probare Beatificationem.

I Specialitas eſt in origine, quod talis enunciativa prodiit Motu proprio a ſummo Pontifice pote ſtatem habente ſuper enunciata Beatificatione; ut habemus regulam firmatam in Deciſ. DCLXXXVIII. n. 2. coram Cocceino; ACCCCXI. n. IV. coram Dunozotto 192. n. 15. p. 58. Deciſ. 125. n. 3. coram Sanctiſſimo Regnante; atque his terminis notat Marta de Canonizatione Sanctorum p. 4. cap. 23. infra n. 9.

II Specialitas eſt pariter in origine, quod enunciativa emanavit a Pontifice ſancto; & non niſi temere diceretur, talem Pontificem ea lubricitate loquendi nuncupaſſe Beatum, id eſt Beatificatum in gloria, non habitis neceſſariis notitiis in facto.

III Specialitas itidem eſt in origine, quod talis enunciativa excedit annos centum, ab anno MDLXXI. ut de antiqua enunciativa Papæ ſupra centum annos notat Maſcardus Concl. 622. de probat. verbo, enunciativa n. 17. Rota Deciſ. 567. n. 16. p. 5. Deciſ. 747. n. 2. coram Dunozotto 125. n. 3. coram ſanctiſſimo Regnante.

F

IV Specialitas eſt in progreſſu; quia Clemens VIII. Conſtitutione LXX. bis Motu proprio nuncupavit Beatum Petrum, ideoque magis corroboratur probatio Beatitatis ſeu Beatificationis, per replicatas enunciativas, Motu proprio a Sede Apoſtolica emanatas, ut in Deciſionibus jam allegatis.

V Eſt pariter in progreſſu; quia eamdem denominationem Beati, erga noſtrum Beatum Petrum, tota Eccleſia Catholica complexa eſt; adeo ut non niſi temere quis hodie dubitaret, an iſte Dei ſervus ſit Beatus, ſive in æterna gloria beatificatus.

VI Eſt in ſubjecto benemerito. Quia idem Dei ſervus Ordinem Regularem inſtituit ſub nomine Pauperum Eremitarum, a Sede Apoſtolica pluries probatum, ac privilegiis decoratum, ut in Conſtitutione XIII. Sixti Quarti CANV. B. Pii IV. & LXX. Clementis VIII. Nec dubium eſt præcipue colendos fore ſervos Dei, Ordinum Regularium Inſtitutores, ut de ſancta Dei Eccleſia bene meritos, & Apoſtolici muneris coadjutores.

VII.

A vrt Specialitas eſt in facto conjunctio. Quia exiſtunt imagines antiquiſſimæ B. Petri, cum radiis, ſeu lanceolis, capoſitæ, videlicet in eccleſia de Victoria Veronę, in eccleſia de Roſa Ferrariæ, in eccleſia de Magdalenis Patavii, & in eccleſia Venetiarum; ultra innumeras modernas, in omnibus aliis eccleſiis regularibus noſtræ Congregationis.

ſuadentur concedendis quod petitur

50 Probatur igitur beatitate ſeu beatificatione, nullum remanet dubium de conceſſione Officii & Miſſæ, pro Religioſis ejuſdem habitus, ex Communi Confeſſorum non Pontificis, ut humillime ſupplicamus; utque in dies fac. Congregatio indulgere ſolet pro Beatis u Sede Apoſtolica probatis. Sicut enim licitum eſt talem Beatum publice venerari per genuflexiones, alioſque actus externos; ita licitum eſt celebrare Officium & Miſſam annuente hoc ſacro Senatu; quatenus, non variata genere cultus, ſemper adhibetur idem ſub titulo Beati. Quinimmo etiam ſi ſervis Dei cultus ab immemorabili, vel ſupra centum annos tributus fuerit, abſque Officio, & Miſſa, nihilominus hæc ſac. Congregatio benigne aſſumit arbitrium concedendi officium & Miſſam, ea ratione, quod poſſeſſio & præſcriptio juris honorifici, quæſiti per unam ſpeciem honoris, ſat eſt pro altera ſeu aliis ſpeciebus in eodem genere; ut notat Poroz Obſerv. 73. num. 136. de manutent. Rota Deciſ. 903. num. coram Buratio; & noviſſime his terminis, quia Officium & Miſſa non excedit cultum ſub titulo Beati; annuit hæc ſac. Congregatio in Aſſiſienſi, pro Beato Antonio u Stronconio Franciſcano, ſub die XXX. Julii MDCLXXXIX. *Signatum erat* A. Epiſc. Oſtienſis Card. Cibo, *& ſubtus*, Laurentius Fliſcus S. Congr. Rituum Secretarius. *Suprascriptum autem* S. Rituum Congregatio Eminentiſſ. D. Cardinali Caſanate,

cum exemplis ſimilis indulgentiæ aliis Beatis. B

51 *Tunc porro ſupplicatum hoc modo eſt, Italicè, ut antea ſemper, lingua, reſponſis tamen ſemper Latinè datis.* Eminentiſſ. & Reverendiſſ. Domini. Procurator Generalis Congregationis B. Petri de Piſis, Eminentiarum veſtrarum orator humillimus, nomine præd. Congregationis humiliter exponit, jam ſe obtinuiſſe a Sanctiſſ. Domino noſtro Commiſſionem Beatificationis & Cultus antiquiſſimi d. Beati, præcedente voto hujus S. Congregationis; ideirco humiliter ſupplicat, ut Cardinali Vicario delegetur fabrica Proceſſus Compulſorialis in Curia: in quo deducentur antiquæ denominationes Beati, factæ Motu proprio a ſummis Pontificibus Paulo III. Pio III. & Clemente VIII. publice receptæ ab Eccleſia; inſuperque producentur antiquiſſima hiſtoria Vitæ & miraculorum ejuſdem Beati, cum ſuo Inſtituto. Inſuper idem Orator ſuppleat, ut Eminentiæ veſtræ dignentur per literas hujus ſacrę Congregationis ſcribere ad D. Cardinalem Archiepiſcopum Neapolitanum, ad Patriarcham Venetum, & ad Epiſcopus vel Vicarios Veronenſem, Patavinum & Ferrarienſem, ut procedant ad deputationem Promotoris Fiſcalis, coram quo peritis recognoſcant picturas & ſculpturas veterer d. Beati, exiſtentes in dictis civitatibus: qui eidem omnes tranſmittant Actus recognitionum a ſe factarum, cum ſuis reſponſorum literis, quemadmodum aliis vicibus practicatum eſt. *Ad hanc autem ſupplicationem inventur* Reſcriptum ſacræ Congregationis Rituum ſub die V. Auguſti MDCXC. pro B. Petro de Piſis, *in hac verba*: Fiat Proceſſus coram Eminentiſſ. Vicario, & etiam in loco, ubi jacet corpus Servi Dei, ab Ordinario loci; in reliquis autem detur Litteræ, ut petitur.

Tunc porro poſtulatur

ut Proceſſus compulſorialis formentur,

quod obtinuit

52 *Hæc dum Curiali more fiunt lente, & plures aliæ ſimiles cauſa, priores in ordine, paulatim impediuntur, ventum eſt ad* B. Julianam Falconeriam Ordinis Servorum B. Mariæ Florentinam, *quam cum Sacra Congregatio, anno* MDCXCIII. *die* XI *Januarii, conſuleret*, ſtantibus variis circumſtantiis, non comprehendi in Decreto generali anno MDCXXVIII. ideoque concedi poſſe Officium & Miſſam.... inſuper decrevit, in poſterum ſervandum eſſe Decretum generale in forma præciſa; ita ut non ſuffragetur immemorabilis, niſi probata in eadem ſpecie Officii & miſſæ, ſi Sanctiſſime placuerit. *Hic vero annus* die XVIII. Octobris ejuſdem anni. *Damus Vitam iſtius* B. Julianæ XIX. *Junii; nunc optamus, ut obſequium, novo* B. Petit *honori poſitum per ejuſmodi clauſulam, non impediat, quo minus Pauperes ejus Eremite (licet minus potenti patrocinio fulti, quam fuerunt preces* Sereniſſimæ Eleonoræ de Auſtria Poloniæ Reginæ, piæ mem. & Excellentiſſimi Principis de Liechtenſtein tunc Cæſarei Oratoris, *quorum reſpectu illa prævaluit*) *optamus, inquam, ut etiam ipſi compotes votorum ſuorum fiant, ſanctorum juſtiorum, quanto Fundatores Ordinum majori prærogativa ſolent in ejuſmodi cauſis gaudere*. Vide Append. *tom. 6. Junii pag. 208. col. 1.*

interim conceſſerunt ut conſtet eorum immemorabilis poſſeſſio,

niſi pro eadem ſpecie cultus. g

D aarar. cruecim

E

F

DIE

A D

DIE DECIMA OCTAVA JUNII.

SANCTI QUI XIV. *KALENDAS JULII COLUNTUR.*

S. Anctus Leontius, S. Hypatus Tribunus, S. Theodulus,) milites, Martyres Tripoli in Phœnicia.

S. Marcia, S. Emilius, S. Felix,) Martyres in Africa.

S. MARCUS, S. MARCELLIANUS,) Martyres Romæ, via Ardeatina.

S. Ætherius Martyr, forſan Nicomediæ.

B Sancti duo Martyres apud Græcos.

S. Thomas, S. Paulus,) Martyres, forſan Romæ.

S. Cyriacus, S. Martyrius, ſeu Martharus,) Martyres

S. Felix, S. Emilius, S. Criſpinus,) Ravennæ in Italia.

S. Marina, S. Theonius,) Martyres Alexandriæ.

S. Cyriacus, S. Paula,) Martyres, Malacæ in Hiſpania.

S. Elpidius Martyr, S. Archontius Confeſſor,) Brivate in Arvernia.

S. Potentinus, S. Felicius, S. Simplicius,) Steinfeldiæ in dioceſi Colonienſi.

S. Leontius Paſtor, a Græcis honoratus.

C S. Eraſmus, apud Græcos.

S. Moyſes Æthiops, SS. VII. Anachoretæ,) Martyres in Ægypto.

S. Amandus Epiſcopus Burdegalenſis in Aquitania.

S. Calogerus Presbyter, S. Sierius ejus Diſcip.) Eremitæ in Agrigentina Siciliæ dioceſi.

S. Gregorius Epiſcopus, S. Demetrius Diaconus, S. Calogerus Hegumenus,) Confeſſores Afri, an Martyres? in Fragalati Siciliæ monaſterio. E

S. Autbertus, Epiſcopus Albricenſis in Gallia.

S. Fortunatus Epiſcopus, quieſcens in agro Galliæ Senonenſi.

Sancta Specioſa Virgo, Papiæ in Inſubria.

S. Eliſabeth Virgo, Ord. S. Benedicti Schonaugiæ in dioceſi Trevirenſi.

B. Maria doloroſa, in territorio Bruxellenſi in Brabantia.

B. Gerlandus, Eques Ord S. Joannis Hieroſolymitani Calatagironi in Sicilia.

B. Marina, fundatrix monaſterii Sancti Martini, Ordinis S. Auguſtini Spoleti in Italia.

B. Oſanna Andreaſia, Virgo tertii Ordinis ſancti Dominici, Mantuæ in Italia. F

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Opera & ſtudio R. P. Godefridi Henſchenii piæ memoriæ, niſi litteræ Margini appoſitæ aliud indicent.

D. P. FErdinandus Pirez, Prior Canonicorum Regularium Oliveriæ in Luſitania, *anno* 1340 *ſancte defunctus, & corpore incorrupto repertus an.* 1558. *atque hoc die honorificentiſſime translatus; refertur a Cardoſo in Hagiologio, aſſerente, adverſus capitis dolores uſurpari quemdam ejus pileolum, cum transferretur corpus, extra arcam ſervatum; efficaciam ejus probante innumera per ipſius contactum ſanatorum multitudine, quorum enumeratio libros impleret; ſepulcrum autem potiſſimum frequentari, ut in die obitus, ad quem pleniora documenta expectabimus, referenda in ſupplemento,* XVIII. Jan.

SS. Rochi & Sebaſtiani Apparitio *celebratur hoc die Tuſculi, vulgo Fraſcati, loco Principum Romanorum palatiis, villis, ruſticatione nobiliſſimo, in eccleſia S. Mariæ de Vivario, quæ olim cathedralis ibi fuit, nunc fere S. Rochi appellatur. Initium celebritas habuit an.* MDCLVI. *quando groſſante Neapoli peſtifera lue, qua dimidiam incolarum partem frequentiſſima civitatis abſumpſiſſe creditur; atque inde per Campaniam Romanam late ſerpente, multoſque etiam Tuſculi inficiente, die* XVIII. *Junii apparuit in pariete laterali, qua templum ingredienti a ſiniſtra eſt, non procula fronti ſpicio, primum vultus imaginis S. Rochi, & paulo poſt etiam vultus S. Sebaſtiani, prope illum depicti, decidente ſi-*

A *ne alibi opera, nec opinato, muri ſecloris, ſub quo latebant, & latuerant tam diu, ut nulla tabum illic imaginum apud cives maxime ſenes memoria ſupereſſet. Rata continuo civitas ſanctos, tali tempore ac loco tam mirabiliter apparentes, patrocinium ſui velle ſuſcipere contra violenta contagionis incurſum, ipſos ſibi precibus votiſque magis ac magis conciliarunt. Nec vero opinione ſua fulſi, nec ſpe fruſtrati fuere. Neſcitur quippe, illum peſtilenti hoc Tuſculi tunc extinctum fuiſſe. Afflati quidem illa fuerunt aliqui, ſed illiti oleo lampadis, quae ante imagines Sanctorum lucet, curati & ſervati ſunt. Imo idem oleum, etiam ab exteris pluribus, tam Religioſis, tam ſecularibus, praeſertim Roma, petitum, & cum fiducia iaſirmis adhibitum, non diſſimiles curationes operatum eſt. Certe tot oblationes & anathemata illam ob cauſam undique fuerant allata, ut iade marmoreum altare ad ipſas imagines exſtitutum ſit. Haec ipſemet nuper (1699) Tuſculi verſatus, a perſonis fide dignis accepi; & altare imaginiſque Sanctorum,*

B *amore velo, per vitreas, quibus concinne tegantur, feneſtras coram in pariete inſpexi, juſtam hominis ſtaturam, & neſcio quid veneranda antiquitatis ac majeſtatis habentes. Civitas, beneficii memor, quotannis hoc die publicam ſupplicationem, comitantibus omnibus piorum civium Sodalitiis, ingratiarum actionem inſtituit. Nos egimus de S. Sebaſtiano die* xx. Januarii

Acturi de S. Rocho xvi. Auguſti

Caduraous, ex Epiſcopo Bengorenſi Monachus Dorenſis in Anglia, Ordinis Ciſtercienſis, *cum titulo* Beati *refertur in Menologio Henriquez: ejuſque exemplo a Bucelino & Chalemoto. De eo egimus inter Praetermiſſos* xx Januarii

S. Balbina, Martyr Romae, *indicatur apud* Wandelbertum, *in Appendice Adonis, in Mſs. Leodienſi S. Laurentii, duplici Trevirenſi S. Maximini & S. Martini, aliiſque. Acta ejus dedimus* xx. Martii

Colmannus Abbas *memoratur in Mſs. Florario & Catalogo Henrici Fitzimon: apud Grevenum praeponitur*, In Hibernia. *Sed inter tot Col-*

C *mannos, quis hic ſit, unde conjiciemus? Colganus in Indice tertio ad Triadem Thaumaturgam ultra viginti numerat, quos arbitratur Sanctos haberi. In ſecunda editione Martyrologii Anglicani indicatur* Colmannus, ex Scotia oriundus; *& in eadem Abbas circa annum* 1070 *Citatur Leſlaeus lib. 4. ubi de*

S. Colmanno Epiſcopo *varia confundit, & de alio agit relato in prima editione ejuſdem Martyrol. Anglicani* xxviii. Junii

Brandani, Abbatis & Epiſcopi, feſtum agi ait Petrus Cluniacenſis. *Ita Dempſterus. Sed nullo indicato loco.* S. Brandani Abbatis Cloanfeſtenſis *Acta dedimus; &* Brandani Abbatis Culroſſae *natalitia* xvi. Maii.

Gebuinus, Aſchiepiſcopus Lugdunenſis, *ut* Sanctus *refertur a Sanſario: ſed videtur ſampſiſſe* xiv. Kalendas Julii. *qui ab aliis habetur* xiv. Kalendas Junii, *ait dixi mas inter praetermiſſos* xix. Maii.

S. Conera, Virgo & Martyr in oppido Rhenenſi, *memoratur a Martyrologio Germanico Caniſii & inſcriptis ad Uſuardum Greveni ſupplementis. Acta dedimus, noſtramque de iis judicium culi-* D *mus,* xii. Junii

S. Hymerius, Epiſcopus Cremonae, *indicatur a Grevenio & Molano in prima editione Auctarii ad Uſuardum; item a Caniſio & aliis. Fuit is Epiſcopus Ameriae, ſed Patronus Cremonae, ob corpus eo tranſlatum. Dedimus Acta* xvii. Junii

S. Hesvet eremitae memoria in Britannia Armoricana, *colitur in Nannetenſi & Redonenſi eccleſiis, ab aliis pridie,* xvii Junii

Taraſia Regina & monialis) *indicantur a Bucelino.*

S. Raynerius Confeſſor Piſis) *ne. Acta utriuſque dedimus* xvii. Junii

SS. Theodori, Leontius, Joſeph & Maria, Martyres apud Caſtrum Octavianum prope Barcinonem paſſi ſeculo octavo; *referuntur in Chronicis ſub nomine Lauprandi & Juliani Petri hoc ſeculo protraſis, ut annotat Ramirez de Prado.* de Lentio & Theodulo in Phrygia paſſis vide Martyrologium xvii. Junii. *Hinc eos ad hunc diem inſcripſit ſuo Martyrologio Hiſpanico Tamayus de Salazar. Silent de illis in* E *Hiſpania poſſis antiquiores & meliores ſcriptores.*

Sancta Oſaona, ſoror Oſredi Regis, in Borealibus Angliae ſtans Humbſorum fluvium, *in ecclesia de Hovedene, Cultam habuiſſe intelligitur ex Silveſtro Giraldo Cambrenſi in Itinerario Cambriae, relato inter ſcriptores a Cambdeno editos pag.* 824. *Non videtur negari poſſe fides oculatae teſti, & memoriam meretur poena dicenitas inflicta impudicae mulieri, praeſumenti ſedere ſupra ejus ſepulcrum; ideoque voluimus ejus hic, occaſione alterius* Oſannae Mantuanae, *mentionem facere; donec aliunde eruatur dies, qui hactenus latet: quare nec illis Anglorum faſtis adſcripta invenitur.*

Ethelredus, Rex Merciorum, dein monachus, ut vir venerabilis *indicatur a Bucelino, ac mortuus dicitur anno* dcc iv.

S. Dunſtanus Abbas monaſterii, cui Carnaminum nomen, cuique ſanctiſſime praefuit, *memoratur in Menologio Scotico Camerarii: hunc ſequitur Martyrologium Anglicanum prima editionis; quod & fecerunt Ferrarius & Fitz Simon. Sed in poſteriori editione nomen ejus amiſſum eſt. At Dempſterus* xviii *Januarii;* In Le- F *vinia, inquit,* Dunſtani Abbatis, qui Regi optimo Aidano a ſacra confeſſione fuit. *Scantus iterum eſt Ferrarius. At Leſlaeus, a Camerario citatus in Aidano* xlii. *Rege, ſcribit* fuiſſe in Scotia tunc doctrina & pietate praeſtantes viros, oatione etiam Scotos, Hebredum ſcilicet, Dunſtanum, & Convallum, quorum memoria etiam hoc noſtro aevo apud Scotos magna celebritate colebatur. *Non plura de eo potuimus nanciſci, nedum invenire diem cultus.*

Cincinnus Monachus coenobii S. Petri apud Lindisfaenum, qui artem fabrilem exercebat, in cujus obitu Angeli viſi ſunt, *refertur a Menardo*, ut Beatus. *Silent Wilſonus, Alfordus & alii. Dicitur Vita ejus aerſibus ſcripta, quam non vidimus; & ea viſa fortaſſis ſententiam mutaremus.*

Sanctorum ac Beatorum Ordinis S. Benedicti, paſſim in Anglia, Commemoratio *celebratur in Menologio Bucelini.*

Guilhelmus, xxvii. Prior Ordinis Carthuſiani,

A vir multæ abſtinentiæ & pietatis, & miraculis clarus, *refertur a Sanſſaio inter Pios, & cum titulo* beatæ memoriæ.

Joanna a Guevara, Virgo Clariſſa, circa annum 1460. viuit cum magna opinione ſanctitatis, *relata ab Arturo & aliis ab eo citatis.*

Raimundus Gaufridus, XIII. Miniſtee Generalis Ordinis S. Franciſci, Epiſcopatum Patauinum recuſauit, & priuatus deinde viuit. De loco & modu mortis varie ſentitur. *Interim cum titulo* Beati *refertur ab eodem Arturo.*

Guilhelmus Servaſerius in Gallia, an. 1560.

Joannes Lovanii Portugallia, anno 1596.

Sebaſtianus in inſulis Moluccis an. 1626. Ordinis S. Franciſci, pro fide Chriſti occiſi, *ut* Beati *& Martyres referuntur ab eodem. Utinam hi alique vindicentur.*

Franciſcus Baxo Mantuæ an. 1540. *ejuſdem Ordinis ſimiliter inter Beatos ab illa numeratur.*

Joannes Vannegus, Carmelita *Conventus Tolentini in Hiſpania, plures hæreticos in Mauritania*

B *converteſſe, & Algerii, quod Chriſtum ejurare nollet, una cum Fratre ſocio* Jona Catalano, *dicitur flammis exuſtus, an. 1388. Cum titulo* Beati Martyris *refertur* Joannes, *in Acie bene Ordinata Philippi a Viſitatione, & in Notis Mſſ. dicuntur* Reliquiæ in Hiſpaniam relatæ, congruo honore *coli. De hoc honore cum diſtinctius conſtiterit nobis, qualis ſit (forcaſſis enim honorifice quidem, ſed priuatim ſeruantur, donec Apoſtolica Sedes cauſam cognouerit definieritque) poterimus & nos debitum, non ſolum* Joanni, *ſed etiam* Jonæ *locum in hoc opere dare.*

S. Edilterudis, *ex Regina Angle Sanctimonialis in Coldingham, nominatur a Dempſtero in Menologio Scotica, quod ſecutus eſt Ferrarius, & Kalendarii cujuſdam recentioris Auctor. Alias* Etheldreda *eſt, cujus Acta damus* XXIII. Junii

Aidus Hua-Foirreth, Archiſcholaſticus, imo & Epiſcopus & potius ſuffraganeus, *hoc die memoratur cum titulo* Beati *refertur a Colgano in Append. ad Acta S. Patricii: nullis additis, qua ipſum habeant, Martyrologiis, ut aliis ille ſoles.*

C Sebaſtianus a S. Joſeph *Ord. Minorum Diſcalceatorum Provincia S. Pauli, poſt multos in Moluccis inſulis labores, fidei cauſa exantlatos, ſagittis confixus occubuit, an. 1610. de cujus martyrio & miraculis Proceſſus formati ſupremum Sedis Apoſtolicæ judicium Romæ expectant; ſicut me docuit R. P. Benignus Framans cælum ſcrutator & eruderator indefeſſus.*

SS. Tranquillinus & Marcia, parentes SS. Marci & Marcelliani, (*de quibus hoc die agimus*) *indicantur in additionibus ſcriptis Carthuſia Bruxellenſis ad Grevenum. Ex his* Marcia *colitur* 21. Julii

At S. Tranquillinus vt. Julii

S. Marina Virgo, quæ mutato habitu Marinus dicta, vitam monaſticam egit, *refertur in Ms. Florario, & a Domenecco in libro de Sanctis Catalaunia, nec non a Tamayo in Martyrol. Hiſpanica, ob Reliquias, in monaſterio S. Mariæ de Mercede Barcinone aſſervatas: item a Maſino in Bononia perluſtrata, ob reliquias in eccleſia S. Franciſci & S. Gabrielis ad portam Ravegnanam in veneratione habitas. Videtur Baronius ad hoc eis dediſſe occaſionem, ee quod,* D *cum* S. Marinam martyrem Alexandrinam *ex Uſuardo retuliſſet, ait hoc die etiam nos facimus, in Notis de* Marina *hac ſeu* Marino *agat.* Coepus ejus Venetiis ſepultum Kalendis Septembris *aſſerit Petrus de Natalibus lib. 6. cap.* 108. & quieviſſe in Domino XVI. Kalendas Auguſti; *& ſic cum Martyrol. Romano agimus de ea* XVII. Julii

Marinæ Virginis paſſio in Antiochia, quæ per Olibrium Præfectum multa tormenta paſſa eſt pro nomine Chriſti, vincula, carceres, flagella, equuleum; quam & diabolus in draconis ſpecie, ſimiliter & in Æthiopis tentavit & ſubvertere voluit, ſed per ſignum ſanctæ Crucis effugatus & ſuperatus eſt; noviſſime vero per prædictum Præfectum decollata cum ſacro martyrio vitam finivit. *Ita B. Rabanus Abbas Fuldenſis, dein Archiepiſcopus Moguntinus, mortuus anno* DCCCLVI. *die* VI. *Februarii, quando ejus Acta illuſtravimus. Rabanum de-* E *ſcripſerant B. Notkerus eodem adhuc ſeculo nono, de quo ejuſque Martyrologio egimus* VI. *Aprilis; & Auctor Bedæ ſuppoſititii. Hæc eſt* S. Marina, *quæ celebrem venerationem habet apud Græcos die* XVII. *Julii, ejuſque Acta Græca habemus. Eadem a Latinis ſub nomine* S. Margaritæ *colitur a variis die* XVIII. *Julii, ab aliis cum Romano Martyrologio ad diem* XX. *Julii, quando & varia Acta Latina cum Græcis collata erunt diſcutienda, quæ, quod hoc ſpectat, cum dictis Martyrologiis conſentiunt. Hinc quæſtio oritur, num* S. Marina Virgo, *qua ab Uſuardo* Alexandriæ *paſſa refertur, ſit eadem jam relata. Ita cenſuit Molanus in prima ſua editione Uſuardi, & totum elogium ex Rabano & Notkero adjunxit, atque in Margine appoſuit,* hanc non Margaritam nominamus. *Verum in poſterioribus editionibus omnia emiſit, forſitan ſuſpicatus, aut aberraſſe Uſuardum collocando nomen* Alexandriæ *loco* Antiochiæ, *aut iſta verba ab aliis adjecta. Baronius in Notis ad memoriam* S. Margaretæ *dis* XX. *Julii, aſſerit* hanc Marinam dici a Beda & Uſuardo XIV. Kalendas Julii, & errare eos, qui ipſam Alexandriæ paſſam eeferunt; *quod nobis plane probatur, ſeu-* F *timuſque cum illis, qui elogium addunt ex Actis* S. Marinæ ſeu Margaritæ Antiochenæ. *Aliam* Marinam Alexandrinam *hoc die damus. Reliqua dicentur* XX. Julii

Dominicus Martinez, Abbas Alcobatiæ in Hiſpania Ordinis Ciſtercienſis, *cum titulo* Sancti *indicatur a Menardo; cum titulo* Beati, *a Chalemoto ad diem* XVII. *Januarii; cum titulo autem* Sancti *a Chryſoſtomo Henriquez, cumque ſecuto Tamayo de Salazar in Martyrologio Hiſpanico: idque ad diem (in quem petimus adminiſtrari inſtrumenta neceſſaria)* IV. aut V. Auguſti.

S. Bartholomæi Apoſtoli ſolennitas, quando de inſula Lipara Beneventum tranſlatus eſt, *indicatur in Ms. Centulenſi S. Richarii. Ejus natalis eſt.* XXIV. Auguſti

Nectarios, Epiſcopus Conſtantinopolitanus, *indicatur in ſcriptis ad Grevenum per Carthuſianos Bruxellenſes. Colitur a Græcis* XXVII. Septembris & XI. Octobris.

S. Con-

A S. Conſtantia Virgo,) Martyres ex
S. Rainaldus Epiſcopus Græcus,) Societate Us-
S. Joannes Epiſcopus Armenus,) ſulana, quo-
S. Willebrandus dux Italus,) eum Inven-
Sancti multi alii,) tio celebratur, Colonæ in Eccleſia Ss. Joannis & Cordulæ.
Ita Gelenius in faſtis Colonienſibus: de quorum certitudine agi poterit ad feſtum S. Urſulæ & ſociarum XXI. Octobris

SS. Nunilonis & Alodiæ, Virginum, & Martyrum, Tſondatio, ex Boſa ad Legerenſe monaſterium S. Salvatoris in Navarra; *indicatur ab Ambroſio Moralez in ſuis ad Eulogium Scholiis lib. 2. cap. 7. Harum natalis eſt* XXIII. Octobris. D

S. Thomas Apoſtolus *indicatur in Ms. Vaticano S. Petri; ejus natalis eſt* XXI. Decembris.

D E

SANCTIS MILITIBUS MARTYRIBUS

LEONTIO, HYPATIO, ET THEODULO,

TRIPOLI IN PHOENICIA.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS. E

G. H. De cultu ſancti, eique dicatis eccleſiis, & martyrii tempore atque ſcriptoribus.

SUB JESP.

INter plurimos Sanctos, & potiſſimum Martyres, Leontii nomine appellatos, celeberrima eſt memoria Sancti hujus Martyris Tripolitani, paſſi decima octava Junii. Ejus Acta Græca reperimus Romæ in bibliotheca Vaticana, & quidem in duplici Ms. codice, ſub numero 821. & 1667. Eadem ex illis Latine reddidit Guilielmus Sirletus, poſtea S. R. E. Cardinalis, ediditque Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, par. 2. tomi 7. de Vitis Sanctorum patrum, atque ex illo Laurentius Surius. Nos & Græca, & cum his collata damas Acta Latina. Sub eorum finem legitur: Has memorias beati Martyris Leontii, Cyrus quidam Commentarienſis (*Sirletus non bene* Scribam *vertit, cum* Cuſtos carceris *ſignificetur*) in tabulis plumbeis deſcribens, juxta monumentum ſancti Martyris poſuit, ut bonum memoriale relinqueret generationibus ſecuturis. *His verbis non hoc videtur auctor indicare, quod captivi ſancti cuſtodiam ſibi habuerit commendatam, eamque Chriſtianus, aut ejus exemplo poſtea converſus, qua viderat iſſe (ut re nondum plene examinata aliquando cenſuimus) vel alibi, data per Conſtantinum Magnum Chriſtianis pace, ejuſdem carceris cuſtodiæ præfectus, ex mojeram relatu, Acta ſicuti habentur ſcripſerit, & monumentorum ſic ſcriptis tabulis plumbeis exoraverit: ſed, quod eorum alteruter ita ſcripſerit reliquerit quæ ſubſtantiam rerum hic narratarum ſeu quaſtionum ſingularum epitomen, quam alias ſtylo rethorico extenderit in hunc modum, de ſuo addens verba, qualia utrimque dici potuerunt, & conſolationes Angelicas, quarum nullus teſtis fuerat, velut ex congruo objiciens. Quapropter innominatum Auctorem relinquo, ſatiſque habeo indicaſſe eum, a quo ſcribendi argumentum ſumpſit.*

Acta Græca & Latina

D. P.

ex memoriis a Cyro carceris cuſto de relictis compoſita.

C

G. H. Paleſtra Tripolis in Phœnicia.

1 *Paleſtra martyrii & habitationis dicitur* Τριπολίτων πόλις; *urbs Tripolitanorum; ſed ubi illa ſit, non additur. In Martyrologio Romano & de urbe & S. Leontio ejuſque ſociis ita legitur:* Tripoli in Phœnicia S. Leontii militis, qui ſub Hadriano Pexûdę, una cum Hypatio Tribuno & Theodulo, quos convertit ad Chriſtum, per acerba tormenta pervenit ad coronam martyrii. *Addit in Notis Baronius*, Tripoli in Phœnicia, nobilis memoriæ Leontii martyris mentionem fieri, in Quinta Synodo actione ſexta: *& quia Acta dicunt in ipſius Tripolis poetu ſepultum, ibidem eccleſia ejus faiſſe videtur; ideoque in quodam Kalendario Syriaco nominatur* S. Leontius ad mare. *Illuſtravimus nos ad diem* XX. Januarii *Vitam S. Euthymii Magni, Hegumeni in eremo Sanctæ civitatis ſeculo Chriſti ſexto, quo dicta Synodus habita eſt: in qua Vita Cyrillus Monachus, auctor eccavas, num. 129. narrat*, quemdam juvenem, Leontium nomine, in monaſterio magni Euthymii vitam monaſticam ſumpſiſſe, eique curam traditam monaſterii, quod conditum fuit in honorem magni Martyris Leontii. *Quidni hujus Leontii, in Phœnicia vicina martyrio coronati? Eodem modo Procopius Cæſarienſis lib. 5. de Ædificiis Juſtiniani Imperatoris cap. 9. aſſerit, ab hoc* conſtructam Damaſci eadem S. Leontii, *nec dubitamus, quin huic eam Damaſco vicina Phœnicia ſit.*

illi ejus ecclesiæ,

alia in vetuſto libro ſyriaca

& Damaſcus.

F

2 *Ad eumdem etiam videtur reſpexiſſe Theodoretus Epiſcopus Cyri, dum adverſus Gentiles de Evangelica veritate ſermonem* VIII. *de Martyribus ita concludit:* Quid Philoſophos & Imperatores commemoro? cum eorum quoque, qui paſſim dii ferebantur, memoriam e mente hominum abolevenint? Horum namque templa ſic deſtructa ſunt, ut ne figuratum quidem permanſerit ſpecies, nec casum ſosmam hujus ſeculi homines ſciunt. Harum autem materia omnis Martyrum fanis dicata eſt. Suos etiam mortuos Dominus Deus noſter in templa pro diis veſtitis induxit: ac illos quidem caſſos vanoſque reddidit, his autem honorem illorum attribuit. Pro Panduis enim Diaſiſque ac Dionyſiis & aliis feſtis veſtibus, Petri & Pauli, & Thomæ, & Sregii, & Marcelli, & Leontii, & Panteleemonis, & Antonini, & Mauritii, aliorumque Martyrum ſolennitate peraguntur: & pro illa veteri pompa, turpique rerum ac vestiborum

a Theodoreto inter primarios martyres habitus,

AUCT. G. H.

A borum obſcœnitate, modeſtæ celebrantur feſtivitates, nec ebrietatem & jocos riſuſque exhibentes, ſed divina cantica ſacrosumque ſermonum auditionem & preces laudabilibus lacrymis ornatas. *Et inter præcipuos Syriæ Patronos* B. Leontium *habitam*.

hoc illi dicata Conſtantinopoli

4 *Nec tantum in dictis Orientalibus regionibus celebris fuit illius memoria, ſed etiam Conſtantinopoli, utis in antiquo Ms. Synaxario* Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, poſt encomium, de quo infra, legitur his verbis Græcis: Τελέσας δὲ ὁ ἁγιος πολλὰ ἐν πέρατι ἐν τῷ καμαριδίῳ ἀφ' οὗ τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἦν τὸ τῆς ὕστεως ἐγγιτα ἐ πόρτας ἐ πηγῆς. *Quæ ſic explico*. Celebratus ejus ſalutaris trans fretum in Camaridio, & in oratoria ejus domo, exiſtente proximo ad portam fontis. *Carolus de Freſne lib.* 4. *Conſtantinopolis Chriſtiana cap.* 15. *num.* 13. *aſſerit* eadem ſacram fuiſſe ad portam auream, uno ferme ab urbe ſtadio exſtructam, *ubi* fons tacita ſcaturigine lenem ac dulcem aquam effundit; *& eſt ibi* ædes Deiparæ ad fontem *dicta*. *Potuit proximæ* ad portam hanc fontis *extitiſſe* oratorium S. Leontii: *cui etiam alter locus trans fretum* in Camaridio *dicatus fuerit*.

B

& encomiū compoſitū, quod hic etiam datur.

5 *Pro harum Conſtantinopolitanarum Eccleſiarum aliqua, crediderim eſſe compoſitum Encomium, quod in Laurentiana Magni Ducis Hetruriæ bibliotheca Florentiæ reperimus Græcum, deſcripſimuſque ex Plutei* IX. *Codice* 33. Μαρτύριον τὸ ἁγίου καὶ πανευδόξου μεγαλομάρτυρος Λεοντίου. Sancti ac gloriosiſſimi magnique Martyris Leontii. *Encomium autem illud, non quaſi novum aliquid aptum docere, ſed ut poſtatis Græcanica medio ævo nonnumquam non contemnendum, ſubjungimus antiquoribus Actis, pariter Latine redditum*.

Cultum auctus provectiorem probat Ephemeris

6 *Parro præcipuum hac die* XVIII. *Januarii cultum* S. Leontii *apud Græcos, & horum exemplo apud Ruthenos, probant noſtra Græco moſcha Ephemerides, quarum una diem illum hoc verſu conſignant:*

Ὀγδοάτῃ δεκάτῃ πλήγιος Λεόντιος ἁγνεῖ.

Immorteris plagis decima octava quoque, Leonti.

Hinc fatis tutum dixi iſtius Officium in Menais cum Canone, & Elogio ex more præmittuntur hac Diſtica.

Ἄχνυο τὸ σῶμα τὸ Λεοντέο τάχυ,
Ἄχνυο οἱ δορὶ πρὶν πρύμναι πὶ δίκιας.
Forteſſe ut incus cerpus eſt Leontii,
Et ferrea incus ad ictus malleorum.

C *Idem diſtichon etiam reperitur in Dionyſiaci Synaxario, ubi pro duobus ſociis aliud ſic additur:*

Ἐλλὰ διπόρῳ Θεόδουλος πρὶ ζυγὸς,
Τεῖνον ἅπας καὶ ἐ Τιμοθέλεων.

Theodulus enſi, libeat ſe animo offerre, Similique cæſo ſpiritu adſtantem Hypatium,

& Canon

Canonis autem præditi Acroſtichis hæc eſt:

Νίκα Θεὸς σοι αὐχήματα, Λεόντιε,

quam paulo pluribus litteris ſic Latinam feceris

Victoria & mercedes tibi Deus eſt, Leonti.

7 *Nomen Poetæ additur*, Joannis monachi, *quem* Damaſcenum *faiſſe nihil ambigimus; ejus qui cum S. Sophronio Patriarcha libros hymnoſq; ſacros in Terra ſancta pene amiſſos reſtituit, novisque additis auxit: ideoque manus miramur, quod Strophis duabus tribuſve amiſſis, pauciores illa in Menais excuſis reperiantur, quam ſint ipſius Acroſtichidis littera. Præmittuntur Canoni ex more libera ſeu Verſicali ſimilaves, quarum tertia teſtatur frequentia Sanctis miracula, hoc modo: Τίς σε δ*

auctore S. Joa. Damaſceno:

Δαιμόσιος Λεόντιε· ὅτι ἐνίσιον λαβὼν ἐ ἀληθείας τὸν γῆν, πομπεύει ἐναργείας ἀναβλύζεις τοῖς πίσει· καὶ πᾶσι παρεγύρας ἀντιφόβους προφύρας τοῖς διψῶσι δαίμασιν· ἐκρεμάσω ἐ τοὺς μανίχοντας τοῖς ὕδασι ἐ χρυσέτευτος· ἐκπλύνεις τοῦ σωθῆναι πὶς ψύχας ἡμῶν. Quis te non admiretur, Leonti? qui inhabitantem in te ſuſcipiens fontem veritatis, flumina beneficentiæ effundis fidelibus: & citra invidiam atque gravis profectus fitientibus omnibus donatus, fructibus autem exhilaras aquas bonitatis. Deprecare, ut animæ noſtræ ſalventur. *Magis autem explicite gratiam curationum denotat Tralitus ante Elegium, ſic terminatus, lauτὰν νοσημάτων πιστοῖς παρίχοις διὰ τοῦτό σου τὴν μνήμην ἁμῶμε τέλη, ὡσεὶ Λεόντιε.* Morbosum medelam fidelibus præſtas, ideoque memoriam tuam cupide honoramus, o ſapiens Leonti.

qui a cano ſuorum gratia Elegium laudat.

8 *Non eadem elogii, inter ſextam ſeptimamque Odem recitandi, loco ipſorum, qua olim recitabantur, Actorum, auctoritas eſt. Synaxariorum enim, unde aſſumitur, uſus recentior eſt, neque ſeculo* A. *antiquior; ipſamque ſive brevitas, in eo quod Baſilius Porphyrogenneta colligi juſſit; ſive aliud duplo prolixius, in Menais excuſis, immediate ex Actis eſt ſumptum; ſed utrumque eſt compendium recentioris quod dixi Encomii, cujus Auctori eum extitiſſet, ut* Tripolim Africæ *acciperet* pro Tripoli in Phœnicia, *tranſfuſus hic error eſt in omnia Synaxaria: & ſic in Baſiliano dicitur* Sanctus *faiſſe* διατρίβων ἐν Τριπόλει τῇ Ἀφρικῇ: *in Menais vero* ἐν Τριπόλει καὶ τῇ Ἀφρικῇ: *licet Sanctus mox accuſatus delatusque dicatur* Adriano Phœniciæ Præſidi; *unde oporteret errorem animadvertiſſe*.

Tripolis Africæ auctore Synaxario.

E

9 *Quid quod, primis a Chriſto nato ſeculis, clariſſima fuerit* Tripolis Phœnices; *obſcura vero, aut plane etiam ignota, Tripolis Africa, ſaltem ſub hoc nomine? Ptolomæum certe, ac Stephanum nullus in Africa* Tripolis *mentionem faciant: eam recentiores alii Sabratam olim, alii Oeam arbitrantur faiſſe. Hæc parro ſententia aduiſta, ſponte ſua intelligantur, aliaquin inexplicabilia, quæ in Actis Græcis leguntur nn.* 2. *de patria illorum*, qui primi diſciplinarum ſublimiorum inventores fuerunt. *Si enim horum patriam conſtituas* Tripolim Africæ, *eamque velis primam litterii ac ſcientiis excelluiſſe, putaſne futurum, qui opinionem tam peregrinam aſſentiatur? Certe ab omnibus nunc paſſim illa* Tripolis Barbariæ vocatur. *Aſſentiemur autem omnes, qui vel leviter antiqua delibarunt, ſi gloriam illam Phœniciæ tribuas, eamque artium ac litterarum inventricem primam appellet. Plinius lib.* 5. *cap.* 12. *diſerte aſſerit*, gentem Phœnicum in gloria magna eſſe, litterarum inventione, & fidorum, navaliumque ac bellicarum artium. *Atque hinc in ipſo Actorum texta præit* Ἀφικὴ *ſuppone* τὴν Φοινίκην Τρίπολιν, *adjecta Annotatione. Unum invenio Baronium, qui in Martyrologio a nobis eſtet, ac* Tripoli in Phœnicia *martyrium ſubiiſſe* Leontium *aſſerat; quamvis nullam aſſerti ſui rationem reddat aſpiam in Notis.*

Error tamen Tripoli hoc clarior alterius Tripolis Phœnicia.

F

de qua tamen commodius hæc intelligantur Actæ.

10 Hactenus *de loco Martyrii contra Synaxariorum ſententiam, qua videri poteſt errore librarii inducta, aut confidentia interpolatoris adſtructa fuiſſe. Cum enim tabula iſta plumbea, quas* Cyrus quidam *de* S. Leontio *enſcripſiſſe, & apud monumentum ejus depoſuiſſe legitur, in ipſo ſe-*

pulcro

A pulcro videantur cum Sanctis Reliquiis condita fuiſſe; credibile eſt diutule illic abditas, in lucem non fuiſſe protractas, niſi poſquam nomen, & fama Tripolis Africana inclaruit. Unde fieri potuit, ut ſi in tabulis tantum legebatur Tripolis, interpolator aliquis cerebroſus addiderit τὴ Africæ, tamquam de notiori tunc civitate. Si vero in tabulis expreſſam fuit Tripolis Phonices, quidni longo temporis lapſu potuit ita exeſum fuiſſe plumbum, ut imperfecte repræſentaret commiſſam ſibi ſcripturam, & librarius aliquis præſertim, legerit ἀφίκο, ubi notior tunc erat Tripolis.

Unde error poſſit provenire?

D. P.

11 Quid autem ſi ſcribentibus hæc Acta tenebras effuderit amphibolia nominis Africa, ex vulgata quidem notione Provinciam longe a Phonice remotam ſignificantis; hic vere accipiendi pro Legione Africa, ſeu Africana, quæ in Phonice ſtativa habens ſub Tribuno Leontio haud procul Tripoli, nomen fecerit ipſi ſtativorum loco, ſed tranſitorium; non autem perennaturum apud poſteros, ſicut perennavit nomen Italicæ in Hiſpania, prope Hiſpalim, relictum a Legione Italica, qualis ſua ætiam in Paleſtina ſtativa habuit, & inter alios Centurionem Cornelium, ex Actis Apoſtolorum B antiſſimum. Sic Roma per plura ſecula in regione trans Tiberim celebris fuit civitas Ravennatium, a Ravennatibus iſtic olim commoratis, & multa ejuſmodi alia locorum nomina poſſunt in exemplum adduci, atque credibile facere longe plura ſimilem quandoque appellationem habuiſſe ad breve tempus, qua vetus nomen reſumpſerint, ideoque ſub temporario illo uuſpiam inveniantur appellata: aut ſi inveniantur alicubi, offendum lectorem velut ſuppoſititia.

Quid ſi ab Africana Legione ſtativis apud Tripolim?

12 Quod attinet ad tempus Martyrii, tolerati cum ſociis SS. Hypatio vel Hypato & Theodulo, aſſumptus eſt Veſpaſianus (ſub quo paſſus S. Leontius dicitur) anno LXIX. ad imperium, & ſequenti per filium Titum expugnavit Hieroſolymam. Hic, cum Chriſtianos non ſatis a Judæis diſtingueret, facile potuit perſuaderi, ut poteſtatem aliquam Adriano, ſerſan a Judæis incitato, cancederet contra Chriſtianos, præſertim miſsis oſtenſo prætextu: neſcitur tamen decretum aliquod contra eos edidiſſe Veſpaſianus, uti ſupponunt Acta, phraſibus quarto ſeculo adornata: quod ſatſſicit hic animadverſiſſe. Eſt autem vita functus Veſpaſianus anno Chriſti LXXIX.

tempus martyrii

ENCOMIUM S. LEONTII MART.

Ex Ms. Medicæo Bibliothecæ Laurentianæ Florentiæ.

ΜΑΡΤΤΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤΙΟΥ

Ex memoriis Cyri Commentarienſis ab incerto Auctore ſcriptum, & ex Mss. Vaticanis Latine redditum a G. Sirleto.

CAPUT PRIMUM.

Quæſitus ad mortem Sanctus quærentes boſpiteliter habet, ſeque manifeſtans convertit eos, & baptizat.

C 1 Βασιλεύοντος Οὐεσπασιανοῦ τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, πάρ᾽ ᾧ ὁ συγκλήτου ἀνήμασι Ἀδριανὸς, ἀμὲ καὶ ἀνανδρὶ τῷ φρονήματι, ἐ πάσης κακοτέχνου μηχανῆς ἀμπλεὼς ὢν πάσι φανερὸς Χριστιανοὶ λεγόμενοι, καὶ πάσιν τοῖς δόγμασι τοῖς θείοις ἀνυπερθέτως, καὶ πάντας ἀσεμνίζων σπουδάζουσι, καὶ ἀνατίθησι τοῖς ἀνθρώποις τῆς θεᾶς ἀκαίρους ἐκ τῆς μαγικῆς ἀνοσίᾳ διδασκαλίας καὶ κολάσεως πάσης, καὶ λέγουσι μὴ εἶναι θεοὺς, ἀλ᾽ ἕνα Θεὸν · δυσὶ κρατοῦσι, προσκυνῶ τῷ Βασιλεῖ, εἰ ἔστιν ἀθάνατος ἀνὴρ τῶν κατ᾽ ἀνθρ ἐξουσίαν ἔδωκεν τῷ Ἀδριανῷ, ἐνταχόμενον ἀνῷ. ἐν πάσαις τοῖς πάντας ταυθάνατος τῷ δόγματί μου ἐ προσκυνήσας τοῖς θεοῖς ἡμῶν, τιμῆς μεγάλης ἀξιώσω ἀντιτιμᾶν μοι · εἰ ὁ ἀπειθήσαντας ἐκτιμήσεσι ἐκτελεῖν, τῷ θανάτῳ παραδίδω.

2 Ἐξελθόντα δὲ τῷ Ἀδριανῷ ἐ μεγαλοπρέπειαν Ῥώμης, ἐγκαθεζόμενον ἀνῷ ὑπὸ πάντων μεγάντων, ἐν ᾧ τριτολιτῆς τόλμ ἐσὶ ἐκ αὐτῶ στρατιώτης, ὀνόματι Λεόντιος, καὶ ἀδοτὸς τοῖς θεοῖς, καὶ ὡς ἀδικαιοσύνης ἐκτὸς ἐ πάντων διαπρεπὴς ἐχόμενος, καὶ ὁ πάντων ἐμῶν κακῶν διωκτὴς. Ἀκούσας ὁ ὁ Ἀδριανὸς περὶ ἀνοῦ, περιχαρὴς ἐγένετο, καὶ προσκαμψέν τῷ θεῷ στρατιώτῃ. ὅπως συγχωρῇ ὁ

2 Quo tempore Veſpaſianus Romanorum Imperium tenebat, vir quidem ordinis Senatorii, Adrianus nomine, crudelis, & animo valde immanis, omniumque peſſimarum artium inventor, cum audiviſſet quoſdam Chriſtianos eſſe ab omnibus illis abhorrentes, qui diis ipſis ſacrificia offerunt, deoſque ipſos deſpicientes, & a lios homines magicis artibus ac diſciplinis & adulationibus e deorum familiaritate removentes; quippe qui dicerent, non eſſe deos, ſed unum tantum Deum: ſatore percitus Imperatorem adiit, & ab eo petiit, ut ſibi contra homines Chriſtianos poteſtatem daret. Imperator vero ſtatim omnem poteſtatem Adriano contulit, eique mandavit, ut quicumque ejus edicto parere, & diis ſacra facere vellent, honore magno donati ad eum mitterentur; qui vero nollent, cruciatibus graviſſimis ſubjecti morti addicerentur.

Ad ſtipendium ſanctæ divitias Adrianus a Veſpaſiano

F

2 Cum igitur Adrianus ex magna Roma diſceſſiſſet, ſignificatum ei fuit a quibuſdam, in urbe Tripoli eſſe militem quemdam, a Leontium nomine, qui deos ipſos reprobaret, & eos, qui ſacra illis facerent, ab eorum cultu averteret, & patrias leges diſſolveret. Cum hæc Adrianus de Leontio audiviſſet, hilaritate non mediocri affectus eſt, & b militum cohortes præmiſit, ut Le-

promiſit Tripolim Tribunum cum militibus a

b

A ontius, qui talia faceret, comprehenderetur. Cum vero prope urbem venissent, eorum Tribunus Hypatius nomine, qui & ipse dæmonum superstitioni & idolis addictus erat, repente febre totus correptus est, & militibus suis dicebat: Ita mihi dii propitii sint, ut ego scio, unde nam hoc malum in me profectum sit. Dii adversus me indignati sunt; eum enim huc profecturus essem, congruentem victimam illis non obtuli. Milites igitur eum Tribunum suum ita febri æstuantem per tres dies, neque cibum aliquem sumentem, sed magis magisque febri laborantem viderent, multis angustiis premebantur.

INTERP. GALLEI

qui febri corruptus;

3 Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei, dicens: Tribune, si vis sanus fieri una cum militibus, qui tecum sunt, ter clames: Tu, qui S. Leontii Deus es, mihi, quæso, auxilium fer as. Si hoc dixeris, statim sanus fies. Cum Tribunus in talem mentis excessum venisset, & sobrius esset, vidit Angelum, ut adolescentem aliquem, candida veste indutum, & aspectus speciem quamdam terribilem præseferentem. Tum ille: Ego, inquit, missus sum una cum his militibus, ut Leontium comprehendam, & servem usque ad reditum Adriani Doeis, & tu mihi dicis, ut clamem: Deus S. Leontii, auxilium mihi affer as, ut salvus sim? Cum hæc Angelo diceret, ille ab ipso evanuit, & Rupot Tribunum corripuit: qui eum adhuc jaceret in lectulo, & febre vehementi teneretur, militibus ad se accersitis sic ait: Audite fratres: Cum primum somnum cœpissem, vir quidam illustris ad me venit, & dixit: Si vis sanus fieri, ter clames: Deus S. Leontii, opem mihi affer as: & his dictis, evanuit. Cum hæc Tribunus dixisset, Theodulus quidam miles plus ceteris obstupuit, & quæsivit a Tribuno, an ejus, quem dicebat, vestis alba & aspectus terribilis fuisset; idque ita se habere dixerit. Postridie vero mane Theodulus ipse illidebat Tribuno, quæ audiverat in mente habens. Cum autem & compotationis tempus venisset, Theodulum milites vocarunt, ut una cum ipsis, quemadmodum semper consuaverat, se oblectaret: erat enim Theodulus ipse inter Græcos homines maxime illustris. Ille ad compotationem invitatus, omnes cibos rejecit, neque quidquam gustare voluit; sed humi jacens diutius jejunus permansit, ac tandem somnum cœpit. Expertectus autem commilitonibus suis: Adrianus, inquit, Præses crastino die veniet, & Leontius captus non est? Sed si placet omnibus vobis, mecum habens Tribunum ad urbem proficiscar, & quæram, quisnam sit iste Leontius: quem postquam comprehenderimus, caute servari jubebimus, quoad Adriano Præses venerit. Erat autem Tribunus sanus jam factus, & a febre liberatus, cum visioni illi obedivisset.

jussusque ab Angelo Deum S. Leontii invocare

rem indicat Theodulo, miroque pro ceteris suo;

C

tum quo ipse sanus

4 Postquam igitur illi ad summum urbis verticem venerunt, ecce Leontius ipse illis occurrit, quibus ait: Salvete in Domino, fratres. Id cum audissent duo illi milites Tribunus, & Theodulus; Salve, joquiunt, & tu amice. Tum Leontius dixit: Quidnam, fratres, quærentes huc venistis? Tunc milites: Virum, inquiunt, quemdam, Leontium nomine, doctum & probatum, Imperatori Vespasiano hoc loco habitare significatum fuit: hunc igitur nos convenire cupimus, ut jussi sumus. His quum diebus Adrianus Præses huc venturus est, ut

occurrit illi Leontius,

Λεόντιος τοιαῦτα ῥήσῃ. Ἐν ᾧ δὲ ῥᾳδίως αὐτοὺς D
ἦν ἐντὸς τῆς πόλεως, ὁ Τριβοῦνος αὐτοῦ ἀνεβόησε,
Ὕπατος αὐτῷ ὄνομα· καὶ ἦν φίλος ὢν τῶν δαιμονικῶν λατρειῶν, καὶ ἀγαπήμενος τοῖς εἰδώλοις,
ἀφροσύνῃ πυρετῷ συσχεθείς, ὅλος ἐφλέγετο· ἔλεγε δὲ ὑπ' αὐτῶν στρατιώτας τοῖς, Μὰ τοὺς θεοὺς μεγάλων δεῖν ἡμᾶς, οἶδα τίδεν τὸ κακὸν τοῦτο ἐπῆλθε μοι· οἱ θεοί ὀργιζόμενοι κατ' ἐμοῦ· μᾶλλον γὰρ ἔρχεσθαι ἐπῆλθε, θυσίαν αὐτοῖς οὐ προσήγαγον τῶν σωθέν. Ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται τοῦτον ὁ Ὕπατον οὕτως κακωπαθοῦντα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, καὶ μηδενὸς μεταλαμβάνοντα, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ πυρετῷ ἐχόμενον, εἰς θλῖψιν παρεῖχον,

3 Τῇ δὲ νυκτὶ ἐκείνῃ Ἄγγελος Κυρίου ἐφάνη αὐτῷ λέγων, Ὕπατε, εἰ θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι, σωτηρίου σοι ἦν στρατιώτῃ, κράζον τοῦτον, Ὁ Θεὸς τὸ ἁγίου Κωνστίν βοήθει μοι, ἵ ἐυθέως σωθήσῃ. Ἐν ὑπνώσει δὲ γενόμενος ὁ Ὕπατος, ἐ ἀνακάλει, ἄτερ τοῦ Ἀγγέλου, ὅστε λλχέμενα νεανίσκου, καὶ τῷ μορφῷ τῆς ἰδέως αὐτοῦ E φοβερά, ἄτε λέγει αὐτῷ· Ἐγὼ ἀπεστάλην ἄμα τούτοις τοῖς στρατιώταις, ἵνα συλλάβω τὸν Λεόντιον, φυλάξω ἕως τῆς ἐπανέλθῃ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμών· καὶ σὺ λέγεις μοι ἵνα κράζω, Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Λεοντίου βοήθει μοι, καὶ σωθήσῃ; Ἐν ᾧ δὲ ἐβλέπετο αὐτὸν ὁ Ἄγγελος, ἀφανὴς ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ, ἐ δαίμων ἐκράτει ὁ Ὕπατον· Φωνήσας ὁ τῶν στρατιωτῶν, ἵνα κάμῃ αὐ τῷ πλείονα, λέγει αὐτοῖς· Ἀκούσατε ἀδελφοί· ἐν τῷ πρώτῳ μου ὕπνῳ ἐρχεταί τις ἀνὴρ λαμπρός, καὶ λέγει μοι, Ὕπατε, εἰ θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι, κράζον τοῦτον Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Λεοντίου βοήθησόν μοι, καὶ ῥᾳδίως ὑγιὴς γέγονα ἀπ' ἐμοῦ. Ἐν ᾧ δὲ ἐβλέπετο αὐτὸν, Θεόδουλός τις, ἀνὴρ ἐκ τῶν στρατιωτῶν, ἀκούσας, ταραχθεὶς τῷ Τριβούνῳ αὐτοῦ Ὑπάτῳ, εἰ μὴ ἴσχυε τὸ λυχθέναι αὐτῷ ὑπ' αὐτοῦ· ᾐδέσατο δὲ Τριβοῦνος τὸν Θεόδουλον τὸ κάμε τοῦ πάντα αὐτῷ, ἐκέλευε καὶ τὸν Θεόδουλον τοῦ στρατιῶται, λέγοντες αὐτῷ· Ἐλθὲ ξ συναπόλαυσον ἡμῖν, ἀδελφέ, οἱ ἐκ· ὧ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόδουλος τὸ πρώτου ἐθέλων, παρ' ὃν ἄλλο ἐὰν ἐκ τοῦτο. Ὡς δὲ ἀπεστάθησαν πάντες μὲ δεῖπνον γενέσθαι αὐτοῦ, ἀνέστη, καὶ ἐδύσατο ἑαυτὸν, ὃ ἐκοιμᾶτο χαμαί, πολωθεὶς ὑπ. Διὸ πεισθεὶς τῶν λόγων τοῦ συστρατιώτου αὐτοῦ, Τῇ αὔριον ἡμέρᾳ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμὼν ἔρχεται· ἡ ὁ Λεόντιος ὁ συλλῆβθε· εἶτ' εἰ δοκῇ σοὶ πρὸ- F δω ὑμῖν, λαβὼν ἐγὼ τὸν Τριβοῦνον Ὕπατον, ἐ ἐλθὼν εἰ τὴ πόλιν, ἐκζητήσω ἐκεῖ ἕως ἐὰν ὁ Λεόντιος, ἐ πάντα κρατήσωσι ἀσφαλισάμενα παρὰ τοῖς Κυστωδίοσιν, ἵνα τὸν ἐπανέλθῃ ὁ Ἡγεμὼν Ἀδριανὸς· ὡς γὰρ ἐξ Ὕπατος ἀπὸ φαντασίας ἐκείνης εὐθέως ὑγιὴς γεγόμενος ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ.

4 Καὶ φανέντων αὐτῷ τῆς ἄκρου τῆς πόλεως, εὗρε ἐ ὁ Λεόντιος ὑπάντων αὐτοῖς λέγων· Χαίρετε ἐν Κυρίῳ, ἀδελφοί. Λεόντιος γὰρ αὐτοῦ οἱ δύο στρατιῶται, Ὕπατος καὶ Θεόδουλος, ἔσαν αὐτῷ. Χαίροις ἡ αὐτὸς, ὦ ἑταῖρε. Καὶ ἅτερ αὐτοῖς ὁ Λεόντιος, Ἀδελφοί, τίνα ζητοῦντες τῶνδε τὸν χῶρον εὑρήκατε; Οἱ δὲ στρατιῶται ἅτερ αὐτῷ· Ἀνήρ τις Λεόντιος, σοφὸς ὁ λόγῳ ἐ ἔργοις τοῦτοι, ἐμυνόδε τῷ αὐτοκράτορι Οὐεσπασιανῷ, ὃν ἐνθάδε οἰκεῖ, ἐ πάντα συνέρχεσθαι ἀξιόμεν γενέσθαι, οἷς προειμῤῥάντες· μέλλει δὲ ἐν αὐτοῖς

A τῶν ἡμέραν ἡ Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμὼν φθάσας τὸ σωμάδιν, ὅσον ἡ ἀνὴρ διαστῆναι αὐτὸν, ἡ τιμᾶν ἀξιόσαι μεγάλως, ὡς φίλον ὄντα τῷ θεῷ, καὶ ἀπαγαγεῖν αὐτὸν πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα· τῶν δὲ ἡ συγκλητος Ῥωμαίων ἐπιδημᾶ διακοσθαι αὐτὸν ἀκούσασα αὐτὸ τὸ κατορθώματα, ἅ ἐν τῷ θεῷ ἐπετέλει, ἔ ὅτι τραχεῖῶς ἐστι, καὶ ἡδὺ τρέπων τὸ Τερτυλλιῶ τόλμαν. Ἀκούσας ὁ ὁ Λεόντιος ἔφη· Ὡς ὁρᾷ ξένοι ἡ χάρις αὐτοῦ ὑπάρχοσθε. Ἐλθεῖν δὲ σὺ ὑμᾶς, ἔ ἀκούσασθε, κἀγὼ ὑμῖν ὑποδείξω Λεόντιον, ὃν λέγουν ὑμᾶς φίλον ἡ θεῶν· ἐκεῖνος γὰρ ἐκ ἔστι φίλος ἡ θεῶν, ὃν ὑμεῖς σέβεσθε, ἀλλὰ Χριστιανός ἐστιν καὶ σπεύδει τὸν τῶν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες πρὸς λόγον ἔφη, ἔλεγον πρὸς ἑαυτοὺς, Τίς ἐστιν ἔστι, ὃν λέγει Λεόντιον Χριστιανὸν ἔναι; ἆρα ἡ B συγγενείαν αὐτῷ ἐστιν; Εἶτα λέγει ὁ Θεόδουλος· Τί οὖν ἐστιν ἔστι σὺ; Καὶ ὁ Ἀδριανὸς λέγει αὐτῷ· Τὸ ὄνομα τὸ ἐμὸν διάγραφόν ἐστιν· γέγραπται γὰρ ἐν ταῖς θεοσεβείαις γραφαῖς, ὅτι ἀσπὶδα ἔ βασιλίσκον ἐπιβήσει, ἔ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα· δὲ μὲ οὖν καταπάσαι λέοντα ἔ δράκοντα· λέοντα μὲν ἀόρατον ἐχθρὸν, καὶ δράκοντα ἡ ἡγεμόνα ἡ τὸν συμβύλων αὐτοῦ. Ἀκούσας ὁ Τυπτος ὁ Τερτυλλιῶ, ἅτε ἡ Θεόδουλα, Τίς ἐστιν ἔστι, ὃν λέγει, δὲ μὲ καταπάσαι λέοντα ἔ δράκοντα, ἔ τὸν συμβύλων τὸ Ἡγεμόνος. Ἀμηχανία ἦν ἔ ἔκπληξις παρῆν αὐτοῖς, ἔ οὐκ ἦδεσαν τῶν ἐαυτῶν μεμφόμενοι φαντάσαι τῷ αὐτῷ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν αὐτοῖς, Ἔλθετε πρός με, κἀγὼ ἀκούσομαι ὑμῶν· καὶ πάλιν τῶν ἀνδρῶν τὸ Ἡγεμόνος δεδιότες, ὅμως τῶν ἐπὶ ἡ οἰκίαν τὸ αὐτοῦ παρῆσαν ἐπειδεῖπτ.

ς Εἶπε λέγουσι αὐτῷ· Ἰδὲ, ἀνὴρ καλὸ, εἰ ἡμᾶς ἐθελήσαμεν, καὶ πάντων ἡμῶν ἐν ἐφθάσαμεν· σπεύσον οὖν μᾶλλον ὑμῖν ἡ Λεόντιος, ἵνα ἡ τιμὴν μείζονα ἐπὶ ἡ παρουσίᾳ C Ἀδριανοῦ τὸ Ἡγεμόνος ἀξιωθῇ, ἡ τιμηθῆναι γενόμενος ἡμῖν ἐν τῷ παλατίῳ κρατήσαι. Τῶν δὲ ἀνδρῶν ἀκούσας, λέγει αὐτοῖς ὁ Μάρτυς τὸ Χριστοῦ, Ἐγὼ εἰμι Λεόντιος, ὃν ζητεῖτε· ἐγὼ εἰμι ὁ στρατιώτης τὸ Χριστοῦ· ἐγὼ εἰμι ὃν Ἀδριανὸς διώκει δι' ὑμᾶς. Οἱ δὲ ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τὸ, Ἐγὼ εἰμι, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, ἤρξαντο κράζειν, Δέλα τῷ Θεῷ τὸ ἀλήθη, συγχώρησον ἡμῖν τὴν ἁμαρτίαν ταύτην· σπεῦσον ἐκσπάσαι ἡ Θεός σου, ἵνα ἐξέλθωμεν ἐκ τὸ μέσου ἡ πλάνου, καὶ μόνοι ὦμεν ἐν τῷ ἀνεμόρῳ δρυὸς Ἀδριανῷ· ἡμῖν γὰρ Χριστιανοὶ ἐσμεν. Καὶ ταῦτα αὐτῆ πάντων, ἐρρίψεν ἑαυτὸν ἐπὶ τὸ ἔδαφος ὁ ἅγιος τὸ Θεῦ Λεόντιος, κλαίων ἔ λέγων, Κύριε ὁ Θεός, ὁ θέλων πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι, ἔ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ὁ δὲ ἡμῖν ὑποδείγματα σωτηρίας· ἴδιδε ἐν ἡμᾶς ἡ ὥρᾳ ταύτῃ, ὃ τὶς κατ' ἐμὲ ποιήσαι, ἵνα αἴσχος μὲ τὸ ἀνόμημα τρέβαται, ἔ τότε μετ' ἐμὲ φῶτισον ἡ φωτὶ τὸ ἐλέης σε, ἔ πάγιστον αὐτοῖς ἡ χάρις τὸ ἁγίᾳ σε Πνεύματος, καὶ δεῖξον ἐν ἀνδρὶ καθαρῷ, καρδίαν, ἔ σοφίσαι αὐτὸν τὸ σοφιζῆσι σε, ἡ ἀνδεῖξον αὐτὸν τραπέσαι ἀπαντῶν ἐν τὸ ἐχθρὸ δύναμιν ἡ ἴσλα παρέχαι αὐτοῖς ἡ συνελαγχνία σε, ἀσπίδα ἡ δόρυ ἡ σοφία σε· ὁ παῖδ τρισμόρφον καταξέμενος, ὁ πατήσας τῶν κεφαλῶν τὸ κακόργου δράκοντος, δὲ ὁ Τυπτος τότε καὶ Θεόδουλος πασῶσι τῶν ασφα-

Junii Tom. III.

& ipſe Leontium videat, eumque ut deorum amantem honore maximo proſequatur, atque ad Imperatorem ducat; totus enim Romanorum Senatus illum videre cupit, cum ejus præclara facta & in deos obſervantiam audiverit, præſertim cum ſit unus e Principibus viris, qui ſunt in urbe Tripoli. Cum hæc audiſſet Leontius: Ut video, inquit, peregrinati eſtis, & hujus regionis ignari. Veniet igitur, & mecum una requieſcite: ego vobis Leontium illum monſtrabo, quem vos deorum amicum eſſe dicitis. Ille vero non eſt iis dius amicus, quos vos colitis, ſed ſcito ego Chriſtianum illum eſſe, & Domini Jeſu Chriſti ædem tenere. His auditis, illi ſecum dicebant: Quiſnam iſte eſt, qui dicit, Leontium Chriſtianum eſſe? Num aliquis ex ejus cognatione eſt? Itaque Thodulus, Quodnam, inquit, eſt nomen tuum? Tum Leontius: De nominis mei ſignificatione in litteris divinis ſcriptum eſt his verbis: Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Oportet igitur a me conculcari leonem & draconem, leonem, inquam, hoſtem illum, qui corporeis oculis non cernitur, & draconem, hoc eſt Præſidem ipſum, & ejus conſiliarium. Tum Tribunus ad Theodulum converſus: Et quiſnam, inquit, iſte eſt, qui dicit: Oportet a me conculcari leonem & draconem, & Præſidis conſiliarios. Dubitatione igitur decenti ambigebant, quidnam facturi eſſent. Eo enim quod tam benigne invitati erant, remorabantur, ne pravum conſilium ſuum viro illi aperirent. Venerantamen cum Adriani ſatellitum perſpectam haberent, & eam formidarent, neque vellent ea infecta reverti, iter ad Leontii domum, amicitiam ſimulantes, ea fecerunt.

ς Deinde, en, inquiunt, vir optime, domum tuam pervenimus, & reburtus omnibus fruimur. Feſtina igitur nobis Leontium oſtendere, ut cum venerit Adrianus Præſes, honore maximo dignus habeatur, & Imperatorum amiciſſimus in eorum palatio verſetur. d Hæc cum illi dixiſſent, tum Chriſti Martyr: Ego, inquit, ſum Leontius ille, quem vos quæritis: ego ſum ille Chriſti miles; ego ſum, quem Adrianus per vos inſequitur. Illi cum audiviſſent, quod dixit, Ego ſum, in faciem proſtrati clamare cœperunt: ſerve Dei altiſſimi, remitte nobis hoc peccatum, feſtina Deum tuum placare, ut nos ab idolorum fœditate, & ab illa immani fera Adriano eripiat, & nos enim Chriſtiani ſumus. Hæc cum illi dixiſſent, ſanctus Dei ſecretus Leontius in terram ſe dejecit, flens & dicens: Domine Deus, qui vis omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, qui dediſti nobis ſalutis pignora, reſpice nos, quæſo, in hac hora: qui feciſti, ut contra me venerant, pro me eſſent, me ovem illam perditam ſervet eo, & iſtos mecum una illumines miſericordiæ tuæ luminibus, quibus & ſancti Spiritus tui gratiam effundas, & cor puerum creet, tuoque ſigno notatos, invictos milites contra hoſtem diabolum efficias, potentiam & arma illis præbeas, propter viſcera miſericordiæ tuæ. Profecto & haſta ſit illis ſapientia tua. Tu, qui reibus diebus in ſepulcro eſſe voluiſti, qui maleſici draconis caput conculcaſti, da, quæſo, ut Tribunus hic & Theodulus conterant caput malitioſi draconis Præſidis Adriani, tuique coboris gratia illos confirmes. Tu enim deſperatos ad cognitionem & ſpem invitas; tu

Aaa 2 ea,

A ſtirlara

Hic verſiculus ad ſuum ordinem

B

Pſal. 90.

E

d

f

INTERP. & proſiſque vide converſis ad fidem ſtat;

A crrantes miſericordia tua in viam revocas; quippe qui cordis arcana cognoſcis, & univerſæ humanæ naturæ creator es. Accipe, quæſo, precem peccatoris Leontii: oſtende & his; præter te non alium Deum eſſe: fac, ut qui diis inanimatis & mutis fidem habent, illos vanos & inanes eſſe cognoſcant; & tuæ cognitionis lumine illuſtra eos, qui veritatem non cognoſcunt. Ita, quæſo, facias, Deus Salvator noſter, quoniam tuum eſt regnum, potentia, & gloria, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

ut ſtrophe ſuſtinet.

6 Cum dixiſſet, Amen, deſcendit nubes aquæ
B in Theodulum & Tribunum, eoſque illuminavit
e. Quod cum S. Leontius factum vidiſſet, voce
e magna clamans; Gloria, inquit, tibi ſit, Deus meus, qui voluntatem quærentium te non aſpernaris. Tum illos albis veſtibus induit, & cereos accenſos ante ipſos ferri juſſit. Cum vero quidem
f ex Græcorum numero rem tam f miram per Leontium factam vidiſſent, cœperunt per urbem tumultuari, &
B ita clamare: Pereant impiorum cultores comburanturque illi, qui deos noſtros reprobant. Itaque non mediocri tumultu civitas illa perturbata erat.

6 Καὶ νιπτόντος αὐτὸ τὸ Ἀμὴν, κατῆλθεν νεφέλη ὕδατος ἐπὶ Θεόδουλον καὶ Τριβοῦνον, καὶ ἐφώτισεν αὐτούς. Ἰδὼν δὲ ὁ ἅγιος Λεόντιος τὸ γεγονὸς, ἐκραξεν φωνῇ μεγάλῃ λέγων, Δόξα σοι, ὁ Θεός μου, ὁ μὴ ἀποβλέπουσι τοῖς προθέσεσι τῶν ζητούντων σε· καὶ ἐμφήσας αὐτοὺς τοῖς λευκοῖς, καὶ κηρὸς ἐμπροσθεν αὐτῶν ἐπάγεσθαι φέρεσθαι. Ἰδόντες οὖν οἱ Ἕλληνες, ὃν τοιοῦτον D θαῦμα γέγονεν διὰ Λεοντίου· ἤρξαντο θρύπτοις τοῖς ἐν τῇ πόλει, κράζοντες ὅτι, οἱ τοὺς θεοὺς ἡμῶν ἀθετοῦντες, ὀλέθριον τυροὶ ἐκκλίνουσιν, καὶ ὧδε μικρὰν θόρυβος ἐν τῇ πόλει.

ANNOTATA D. P.

a *In Mſs. Synaxario, & Menæis ſic incipit Elogium.* Οὗτοι τῷ γένναιον ἦσχον ἐξ Ἑλλάδος, μεγέθει δὲ σώματος εὐμηχδείσιον ἶσχυν ἐλλὼ καὶ ῥώμῃ, τοῖς ἐρατιωτικοῖς καπηλέγοις ἐπίχθυ· ἐν δὲ τῷ πολεμῷ καὶ ἐν τοῖς ἐναντίοις ἐμπλέκεσθαι· Ἀνδρεῖοι καὶ τολμηρὸν τρόπον εἶναι, δόξαν δὲ καὶ σώσεσιν ἔχειν καὶ λογισμὸν ἔμφρονα, ᾧ ἐρατιωτικῇ τολμῇ καὶ τοῖς ἐναντίοις καπνιζομένοις. Διατελῶν δὲ ἐν Τριπόλει . . . σὺν βασιλικαῖς σπουδαῖς καὶ φιλοφροσύναις· ἐδείκνυτο τοῖς πᾶσιν, καὶ γενναίοις ἀλκηρὸν ἀλλήλοις τῷ Θεῷ. Hicea Græcia natales habens, magnitudini corporis pares habebat vires, & robur; relatusque inter ordines militares, ſæpe cum hoſtibus generoſe congreſſus, de
C illis victoriam reportavit, ac trophæa ſtatuit. Cum autem, & prudentia, & conſilii excellere videretur, Dux belli creatus, cultum & inſignia bellica Duci convenientia accepit. In Tripoli autem ..... degens, Regia annona pauperum inopiam ſublevabat: omneſque pauperes ſingulari benevolentia complexus fovebat, Deoque ſincere ſervebat. *Qua ex Encomio mox dando ſumpta fuiſſe apparebit; ſimulque judicium noſtrum, de fonte elogiorum in Synaxariis deſcriptorum, confirmabitur.*

b *Eadem Menæa* Ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν Τριβοῦνον, μεθ' ἑτέρων δύο στρατιωτῶν, ὃν ὄνομα Θεόδουλος ἐκαλεῖτο. Miſit ad ipſum Hypatium Tribunum, cum duobus aliis militibus, quorum unus Theodulus nominabatur, & *ſic etiam in Mſs. Medicæo* Τριτίου, & *in Martyrologio Romano* Hypatius *ſcribitur*; Τριβοῦνον *tamen conſentiunt habentes Græca Vaticana, & Synaxarium Baſilianum.*

c *In Græce erat* Ἀνθύπατον *quod eſſet* Proconſul. *Correxi ergo* Τριβοῦνον, *ut ſit nomen proprium, ſicut ante, & poſtea.*

d *Verterat Sirletus in ſecunda perſona*, Habeeris, *&*, Verſeris: *ſed Græcus textus non erat mutandus, utpote capta ſimulationi conformis; necdum enim indicarant, Leontium a ſe ad judicium quari.*

e Illuminavit, *id eſt*, Baptizavit: *qualis autem fuerit ſit tollatus baptiſmus, diſputent Scholaſtici; ſufficiſſe tum ipſis, ad ſignificandam tamdem, qua per ordinarium baptiſmum conferenda erat, gratiam, judicavit* Leontius, *ſecundum hanc Auctorem.*

f *Ad verbum*, Tantum miraculum, *& ſic vertit Sirletus: ſed ambiguam vocis* Miraculi *ſignificationem judicavi tollendam; ut intelligi poſſit, Gentiles illos fuiſſe tumultoſos illa Neophytorum deductione per urbem in albis, & cum cereis; non autem miraculo nubis, deſcendentis ad preces* Leontii; *quod ipſum domo Sancti factum oportet, alio enim præfatæ.*

A D

CAPUT II.

Cum ſuis Leontius carceri incluſus, ac verberari denuo juſſus, illis ſecuri percuſſis, ipſe inter verba moritur.

7 Μετὰ ἡμέρας δύο ἐκέλευσε ὁ Ἀδριανὸς, ἕως οἱ μετ' αὐτοῦ πάντες· καὶ στὰς πρὸ βήματος εἶπεν· Τίς ὁ παρεδρεύων καὶ κατηγόρησε τοὺς δήμιους; Οἱ δὲ πρῶτοι καὶ τελῶν ἄρτι ἀνῆλθε· Ἀνὴρ τις, ὀνόματι Λεόντιος, Χριστιανὸς λεγόμενος, πάσας ἀποστατῶν ἀπὸ τῶν ἡμῶν, μαγείαις καὶ ξέναις καὶ ἀνδράσιν, καὶ μεγαλείων ἃ ἀπὸ ἀνδρῶν ἐπορεύθη, ὃν Πιλάτος ἔπαθεν καὶ ἐμαστίγωσεν, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξέπτυσαν· ἀλλὰ καὶ τοὺς τραπέντας τῶν Βασιλέων ἡμῶν διὰ τὰς μαγείας ἀνῆ ἐκέλευσεν, ἕως τρὶς ἡ Γαλιλαίου ἀλλοιοῖ, ἕως τούτους λαμβάνεται ἴχνη, ἴδε τρὶς ἡμέρας B ἐστὶ, ἕως τὰ μεγίστου θεοῦ ἡμῶν ἀδετᾶ. Ὁ δὲ ἡγεμὼν δυμοῦ πλησθεὶς κελεύει, τοῖς ἑστῶσιν ἀνῆ τραπέντας λέγων, Συσχόντες τοὺς τρὶς τούτους εἰς ἀσφαλῆ φυλακὴν, ἕως ἄξω αὐτοὺς πρὸ βήματος. Οἱ δὲ τραπέντες τὸ κελεύσθεν ποίησαντες, ἕως κρατήσαντες αὐτοὺς, ἀπέθεντο εἰς τὴ φυλακῆ. Δι' ὅλης δὲ τῆς ἡμέρας τὸν ἐποίουν ὁ ἀγιος Λεόντιος ἐκδιδάσκων αὐτοὺς τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγων αὐτοῖς, Ἀδελφοὶ, μικρὰ ἡ βάσανος καὶ πρόσκαιρος, μεγάλη δὲ ἡ χαρὰ ἕως αἰωνίου ἕως ἀφθαρσίας, ἐκεῖ τὸν ἀναπαυσόμεθα. Κατελάβετο δὲ ὁ ὄχλος, ἀρξατο ψάλλειν, ὑμνῶν, Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ἐν τῷ οὐρανῷ ἕως ἐν τῇ γῇ, πάντα ὅσα ἐθέλησεν ἐποίησεν· ἕως πάλιν, Ὁ Θεὸς ὁ σκεπάζοντάν με διάπαντος, ἕως ἴδωσι ἡμᾶς ἐν ἐμοὶ ἡμῶν.

8 Πρωΐας δὲ γενομένης ὁ Ἡγεμὼν, προκαθίσας ἐπὶ τὸ βήματος, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι ἀνῆ τὸν Λεόντιον, ἕως καὶ δύο τραπέντας. Ἀχθέντων δὲ ἀνῆ τῶν ἐπὶ τὸ βήματος, ὁ Ἄρχων ἔφη· Σὺ εἶ Λεόντιος; Καὶ ὁ Μάρτυρ, Ἐγώ εἰμι. Καὶ ὁ Ἡγεμὼν ἔφη, Ποίας τύχης ὑπάρχεις φησὶ καὶ τοὺς ἐναντίους διὰ τὰς κακοτέχνας σου μαγείας τοὺς τραπέντας τῶν Βασιλέων, παρ' ἀνῆ καὶ φονεύσωμαι, ἢ ἐποίησας αὐτοὺς πιθέσθαι τῷ λεγομένῳ παρὰ σοὶ Θεῷ; Λεόντιος ἔφη· Ἐγὼ φωτὸς ὑός εἰμι, τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ φωτίζοντος πάσαν ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ἕως τὰς ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸ φῶς, ὁ προσκύνω. Ἔγνω γοῦν ἕως Τοῦτο ἕως Θεόδουλος, τί ἐστιν ὁ ἀρχὴ τὸ φωτὸς, ἕως τὸ πλήρωμα, ὅτι ἐστὶ Χριστὸς· καὶ κατέλιπον τοὺς θεοὺς αὐτῶν, τοὺς ὑπὸ ξύλων ἕως λίθων εἰργασμένους ἕως ὀστέων, οἵ ἐστι σωτερίοντες. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡγεμὼν τοῦ Λεοντίου, κελεύσας τοῦτο παῤῥησίᾳ, ἐμμανὴς ἐγένετο, καὶ φησὶν, Ἐσῶσε αὐτὸν ὁ ἀνόητος βάλλοις σωτερίαν. Τυπτήσας δὲ ὁ Λεόντιος, ἄρχει τὸ ἔμπα ἀς ἀρωνίν· ἄντιν ὁ πρὸ Ἀδριανῷ· Τὸ νομίζοις βάσανον ὑπάρχειν μοι, ἐαυτὸν βασανίζοι. Ἰδὼν ὁ αὐτὸν ὁ Ἀδριανὸς βασανιζόμενος καὶ ἀστρεπτον ὄντα τὸ ὁμολογίᾳ, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι ἀνῆ τὸ εἰς φυλακῆ.

7 Biduo autem poſtea venit Adrianus Præſes, & omnes, qui cum illo erant: cumque ante urbis portas conſtitiſſet, quæſivit, quænam voces & tumultuatio illa, quinam populorum clamores eſſent. Tum ejus civitatis optimates; Vir, inquiunt, quidam, Leontius nomine, qui Chriſtianus appellatur, omnes a deorum noſtrorum cultu dehortatur ac removet, magicis quibuſdam artibus homines ipſius circumveniens, dum prædicat, & nugaci oratione celebrat, extollitque virum quendam ab homiolibus in crucem ſuffixum, quem Pilatus ipſe inquiſitum flagellis, & Judæi alapis verberaruot. Quin etiam Imperatoris noſtri milites beneficiis ſuis decepit, & ad Galilæi homiolis illius religionem attraxit, eoſque albis veſtibus indutos tertium jam diem apud ſe habet, & maximos deos noſtros reprobat. Tunc Adrianus Præſes, furore accenſus, juſſit militibus, quos ſecum habebat, ut tres illos comprehenſos caute in carcere cuſtodirent, quoad ante tribunal ſiſterentur. Fecerunt milites, quod juſſi fuerant, & homines comprehenſos in carcerem conjecerunt. Leontius vero per totam diem non deſiſtens magni Dei fidem & doctrinam illis tradere; Agite, inquit, fratres, eſtote fortes & egregiæ, præſentes cruciatus parvos eſſe, & ad breve tempus: gaudium vero illud & jucunditatem ſempiternam futuram. Itaque ſi nos hic neſariorum hominum injurias ſuſtinemus, illic requiem perpetuam inveniemus. Nocte vero cœpit Pſalmos verſus illos canere; Deus noſter in cœlo & in terra, omnia quæcumque voluit, fecit: Deus, qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam viam noſtram.

Adrianus id intelligens,

jubet illos carceri includi.

Pſal. 113. & 17. 33.

8 Cum vero dies illuxiſſet, Adrianus Præſes in tribunali ſedens juſſit ad ſe duci Leontium, Tribunumque & Theodulum. Qui cum præſto eſſent; Tune, inquit Præſes, Leontius es? Ego, inquit ille, ipſe ſum. Tum Præſes: Cujus fortunæ & conditionis homo es? Quomodo pravis & maleficis veneficiis tuis milites ab Imperatore noſtro ſubripuiſti? Eos, inquam, qui ſemper cum Imperatore noſtro erant, ſubripiens feciſti, ut ei, quem tu Deum dicis, crederent. Reſpondit Leontius: Ego Chriſti mei ſum miles; ego ſum illius veræ lucis filius, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Omnis, qui venit ad hanc lucem, non offendit. Scit Tribunus & Theodulus, quæ ſit hujus luminis origo & perfectio, Chriſtus videlicet; itaque deſeruerunt deos tuos e lignis, lapidibus, & animalium oſſibus confectos; quippe qui fragiles ſunt, & corruptioni facile poſſunt. Cum Præſes audiſſet Leontium tam libera utentem oratione, furore inflammatus præcepit ſervis, ut baculis Leontium ipſum contunderent. At ille cum verberaretur, erectis in cœlum oculis: Tune, inquit, Adriane, pœnas cruciatum mihi afferte, qui te ipſum cruciat? Cum vero illum Adrianus vidiſſet cruciari quidem, ſed in Chriſti confeſſione conſtanter permanere, illum juſſit in carcerem duci.

deinde iis coram ſiſtitur.

verberari Leontium:

INTERP. SIRLETO

9 Tunc & ad Tribunum ac Theodulum conversus; Quare, inquit, vos patrios veſtros mores abjeciſtis, in quibus educati eſtis, & derelicto militari ſtipendio, Imperatori noſtro mœrorem paraſtis? Tum illi reſponderunt: Nobis datus eſt panis, qui conſumi non poteſt, quique e cœlo deſcendit, & vivi poculum e latere altiſſimi Dei acceptum; pro illis autem carnibus, quæ corruptioni ſubjectæ ſunt, corpus puri & omni macula carentis agni nobis datum eſt. Tum Adrianus; Iſta, inquit, vobis ſuggeſſit improbus Leontius. Facite igitur, quæ Imperatori grata ſunt. Ani ignoratis, ita Imperatorem a juſſiſſe, ut qui diis ſacra ſecerint, maximis honoribus & militiæ gradibus honeſtentur, qui vero juſſis parere noluerint, illi peſſimis modis vita priventur? Ad hæc Tribunus, & Theodulus reſponderunt: Noſtra militia cœleſtis eſt; ſac quidquid vis. Tu quidem, cum turpiſſimorum idolorum ultor ſis, contra nos ipſos tu arma; ſed tota vita tua deſeret a te, & tempus dierum tuorum minuetur. Hæc cum Adrianus audiviſſet, juſſit Tribunum in ligno ſuſpendi, atque inceſſanter unco lacerari; Theodulum vero in terram proſtratum verberibus cædi. Qui cum acerbe cruciarentur, nullam aliam vocem emittebant, niſi hanc: Salva nos, Domine, quoniam defecit ſanctus. Adrianus vero, cum illorum ſententiam ſtabilem atque immobilem vidiſſet, juſſit eos ſecuri percuti. Qui dum ad ſupplicium ducerentur, canebant verſus illos: Tu es protector noſter, Domine; in manus tuas commendamus ſpiritus noſtros. Cumque orationem complevi ſſent, a carnifice pereuſſi ſunt & animas ſuas in confeſſione illa ſancta Deo tradiderunt.

10 Poſthæc juſſit Adrianus duci S. Leontium. Qui cum præſto eſſet, Agé, inquit Leonti, miſerere te fortunæ tuæ, ne graves cruciatus experiare, quales experti ſunt Tribunus & Theodulus, homines a te circumventi; jamque audi me, & diis ſacrifica, ſic eolm honores maximos ama, & Imperatore, totoque Senatu conſequeris; nam Imperator ipſe valde cupit aſpectum tuum videre. Avertat Deus, inquit Leontius, ut ego ejus Imperatoris aſpectum videam, qui execrabilis hoſtis Dei eſt, ſed ſi placet, tu, Adriane, Chriſti amicus ſis; id enim ſi feceris, oſtendam tibi, quantam ſalutem, quantam opem, & quam pereunes divitias ab ipſo percipies. Tum Adrianus præ bile ſubridens; Tantam, inquit, & me ſalutem conſequi vis, quantam Tribuni & Theodulus conſecuti ſunt? An ueſcis, ſceleſtiſſimum caput, quali ſupplicio illi conſumpti ſint? Ad hæc Leontius: Minime ſupplicium appelles, quod ipſis intuliſti, ſed vitam potius, pacem & gaudium; nunc enim gaudent & exultant, & una cum Angelorum choris verſantur. Tum Adrianus, Adhibe, inquit, Leonti, mentem iis, quæ a me dicentur. Quiſnam mentis compos hanc ſolis lucem, & maximos illos deos, Jovem, Apollinem, Neptunum, Venerem, & reliquos unquam relinquere voluit, ut morte peſſima vitam finiret? Nemo certe, niſi qui a te circumventi ſunt. Ad hæc Leontius: Minime tu audiſti, quod ſcriptum eſt: Dii gentium dæmonia: & ſimiles illis fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis. Quis igitur eſt, modo ſanæ mentis ille ſit, qui mutis lapidibus & calibus rebus, animæ & ſenſu carentibus, cujuſmodi ſunt iſti b veſtri dii,

9 Εἶπεν ὁ πρὸ Τυράννου καὶ τοῦ Θεοδόλου, ἀφικνοῦμενος δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ γενναῖος ὑμῶν ἀρτίως, καὶ τὴν στρατείαν, ἣν λάχετε τῷ Αὐτοκράτορι ἐπιτετάκατε; Οἱ δὲ ἄνδρες τοῦ Ἡγεμόνος, ἡμῖν ἄρτος ἐδόθη ἀβρωτος, ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, ἣ πίνει τὸ πλῆθος τὸ Τριὰς, ἀνὰ δὲ μέσον φοβερωτάτων κρεῶν τὸ σῶμα τὸ ἡμῖν ἄρτον. Ἀδριανὸς ὁ Ἡγεμὼν ἔπεν αὐτοῖς, Ὁ κακόφρων Λεόντιος ὑπέβαλεν ὑμῖν ταῦτα λέγειν. Θυλίσατε οὖν καὶ κολούσατε ὑμῖν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως τούτου· ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι πρόσταγμα ἐπέτειλεν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἵνα τιμῶνται οἱ θεοὶ τιμαῖς μεγίσταις ἀξιωθησόμεθα, καὶ στρατίας μείζονος, καὶ ἢ μὴ πειθομένοις κακοπάθειαι εἰς ζῆν ἀναιδεστάτου. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ Τυρανν καὶ Θεόδουλος, ἡμῶν ἡ στρατεία ἐν Οὐρανοῖς ἐστι, ἣ βούλῃ ποιεῖν ποίει· κακοφόρων γὰρ εἰδώλων ἱερεὺς εἶ καὶ ἡμῶν παραπίπτων, ἀλλ' ἔσεσθε ὄλος ὁ βίος σου, καὶ ὁ χρόνος τῶν ἡμερῶν σου ὀλιγοστάται. Τοῦτο ἀκούσας ὁ Ἀδριανὸς, ἐκέλευσεν αὐτὸν μὲν Τυρανν κρεμασθῆναι ἐπὶ ξύλου καὶ ξέεσθαι. Τὸν δὲ Θεόδουλον ἀναδίζεσθαι. Τιθυπτομένων δὲ αὐτῶν, ἀδιαλείπτως φωνὴ ἦν παρ' αὐτοῖς, ἣ μόνον, Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπε ὅσιος. Θεασάμενος οὖν ὁ Ἀδριανὸς τὸ ἀμετάστατον τῆς γνώμης αὐτῶν, ἐκέλευσεν ἀποτμηθῆναι αὐτῶν τὰς κεφαλάς. Οἱ δὲ δύο ἀποχάμενοι ἔλεγον λέγοντες, Ὅτι σὺ εἶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν, Κύριε· εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὰ πνεύματα ἡμῶν. Καὶ πάντες τὰ ἀγχὼ, ἐπιδόντων ὑπὸ τῶ σπεκουλάτορος, ἐτελείωσαν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐν καλῇ ὁμολογίᾳ.

10 Μετὰ ταῦτα δὲ εἰκάλει ὁ Ἀδριανὸς ἐπὶ τὸν Λεόντιον. Ὁ δὲ ἀγχοῦ, ἵστα παρὰ τὸ Βῆματος, ἔλεγεν αὐτῷ; Λεόντιε, ἐλέησον σεαυτὸν, καὶ μὴ δειπνῆν βασάνων πειραθῇς, ὡς καὶ Τυρανν καὶ Θεόδουλος, οἱ ὑπὸ σοῦ κακωθέντες· ἀλλ' ἀκουσόν μου, καὶ θύσον τοῖς θεοῖς, καὶ πλέρωμαι μεγίστας ὑπ' ἐμοῦ, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ πᾶσα ἡ συγκλητος· πολὺ γὰρ σεβάζεται Βασιλεὺς καὶ εἰ σοῦ αὐτῷ διάκεισθαι σε τὴν μορφήν. Λεόντιος λέγει· Μὴ γένοιτό μοι ἰδεῖν ὀφθαλμοῖς βασιλέως καὶ ἐχθροῦ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι, Ἀδριανὲ, σὺ γενοῦ φίλος τῷ Χριστῷ, καὶ δεῖξω σοι τάχος σωτηρίας καὶ βοηθείας. Καὶ πλοῦτον αὐτὸν ἀξιωθήσῃ παρ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ Ἀδριανὸς χλευάζων ὑπομειδιάσας, ἔπεν, Ὅσα ὄφελε Τυρανν καὶ Θεόδουλοι, τοσαύτην δῶλος αἰρεῖ δίρεις σωτηρίας; ἀ μιαρὲ ἀσεβὲς! οὐκ οἶδας ποίᾳ ἀμοιρίᾳ κυκλοδοσαι; Λεόντιος ἔπεν, Μὴ λέγε, ἀμοιρίαν, ἀλλ' ἐπίμοιραν ἐκάστοτε, ἀλλὰ μᾶλλον ζωὴν, καὶ εἰρήνην, καὶ χαρὰν. Νῦν γὰρ χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, καὶ σύγχορεύουσιν Ἀγγέλοις γεγόνασιν. Καὶ ὁ Ἀδριανὸς, Πρόσχες λεγομένοις σοι παρ' ἐμοῦ, ὦ Λεόντιε· Τίς ἀνθρώπων λογισμὸν κύριος, ἐπιδόσει κακωτικῶν τὰ ἀντικεῖσθαι φῶς τῷ ἁλὶ, ἢ τὸν μεγίστους θεοὺς, Δία τε, Ἀπόλλωνα, Ποσειδῶνα, Ἀφροδίτην, καὶ τοὺς λοιποὺς, καὶ μέχρι δεῦρο ἐξιλάσθη ὁ τοιοῦτος βίος, εἰ μὴ ἔκαιος ὢν ὑπὸ σοῦ πλανᾶσθαι; Ὁ ἅγιος Λεόντιος ἔπεν· . . . Οὐκ ἤκουσας, ὦ Ἡγεμὼν, ὅτι γέγραπται, Οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια δοκεῖ, ἡμεῖς δὲ οὐρανὸν ἐποίησαν, καὶ πάντες οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Τί οὖν ἢ εἰ φρονιμώτατον ἀφρονίας ἀπραγμοσύνῃ ποιεῖν, οἷα ἐστὶ τὰ θεῶν ὑμῶν, ἑαυτὸ ἐξομοιώσαι, μόνῳ δὲ

Struuntur primum jubet

cum iterum frustra hortatur Leontius

& vaſtos ſupplicia horum meminit

A

11 Ἐν δὲ τελευτῶντι τῷ Ἁγίῳ, ἀναζήσας ὁ δικαστὴς, ἐκέλευσεν ἀνασπάσαι αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ βάλλειν τύπτοντας αὐτὸ ὑπὸ πολέμων, καὶ κρίζειν ἐπ' ἀκρατα ὄντος. Οἱ τοῦ διαβόλου ὑμῶν συνελίζοντες, καὶ τὰ δόγματα τῶν Βασιλέων ἐξυπονόμενοι, ὅταν ἀκολουθῶμεν. Ἐπεὶ τοιγὰρ αὐτῷ τυπτομένῳ αὐτοῦ, καὶ ᾠδὴ βασιλικὴν ἀναπεμπόντων, λέγει ὁ ἅγιος Λεόντιος τῷ Ἡγεμόνι, Ἐὰν καὶ τὸ σῶμά μου κατακόψῃς, κἀκεῖνα, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς μου οὐ κυριεύσεις. Ἐκέλευσεν ὁ ὁ Ἀδριανὸς κρεμασθῆναι αὐτὸ ἀπὸ ξύλου, ἓξ ξέστας τὸν κάτωθεν αὐτοῦ. Ἐπὶ τοιγὰρ δὲ ξυομένῳ αὐτῷ, καὶ μὴ ὄντος ἀναστενομένου αὐτῷ, ἢ μόνον διχομένῳ καὶ λέγοντος, Ὁ Θεός ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με· ἀναβλέψαντος ὁ αὐτὸν εἰς τὸν οὐρανὸν

B ὁ Ἀδριανὸς τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ, Κατενέγκατε αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου, οἶδα γὰρ ὅτι ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, τοὺς θεοὺς παρακαλεῖ, ὅπως αὐτῷ βοηθῶσι. Ὁ ἅγιος Λεόντιος εἶπεν, Συντετόλεσαι τοῖς θεοῖς σου ἀνυχήτως, ἐγὼ γὰρ τὸν Θεόν μου ἐκετεύω, ὅπως ἐνισχύσῃ με ὑπομεῖναι τὰς βασάνους σου. Ἔτι τοιγὰρ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀδριανὸς τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης αὐτοῦ, κελεύει πάλιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ξύλου κρεμασθῆναι κεφαλῆ ἀσφαλεῖ, ἔχοντι λίθον μέγαν δεδεμένον ἀπὸ τῶν τραχήλου αὐτοῦ, ἕως οὗτου αὐτὸν βασανίζεσθαι. Ὁ δὲ ἅγιος Μάρτυς γενναίως τὰς βασάνους ὑπέμενεν, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶπεν, Κύριε Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ ἐνισχύσας τὰς δύλας σου Τίτιον καὶ Θεόδουλον εἰς τέλος ὁμολογίαν, κἀμὲ τὸν δοῦλόν σου ἐνίσχυσον ὑπομεῖναι τὰς βασάνους ταύτας, ἵνα μὴ κατισχυθῶ με ἀπὸ τῶν προσδοκίας μου.

C 12 Εἶπεν ὁ αὐτῷ Ἀδριανὸς, Λεόντιε, σὺ δὲ φίλῳ γενόμενος τῷ θεῷ. Ὁ ὁ ἁγίῳ Λεόντιος εἶπεν αὐτῷ· Ἐγὼ μὲν δοῦλος εἰμὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Τίτιε, σὺ ὁ τῷ δαίμονι σου· σωπάτωσαν οὖν αὐτοὶ καὶ πᾶσα ἡ συμφωνία σου· Ἐκέλευσεν δὲ ἀναχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν ἵνα περιόδῳ ἀπὸ ἑσπέρας ἐξέσεως. Εἰσελθὼν ὁ εἰς τὴν φυλακὴν, δὲ ὅλης τῆς νυκτὸς ἐψαλεν λέγων, Κύριος φωτισμός μου ἐκ σωτήρ μου τινα φοβηθήσομαι; Ἐν ὁ ἰάσεται αὐτὸ, Ἀγγελῷ Κυρίου ἁψὲ αὐτὸν λέγων, Ἰσχυε καὶ ἀνδρίζε, Λεόντιε, ἐγὼ γάρ εἰμι μετὰ σοῦ. Κύριος ὁ Θεός σου ἀντιλαμβάνεταί σου, ὃν σὺ ζητᾷς.

13 Πρωΐας ὁ γενομένης, ἀναζέσασα αὐτὸ πάλιν ὁ Ἀδριανὸς Ἀχθεὶς ὁ ὁ ἅγιος Μάρτυς ἐπὶ τῷ βήματος ἦτο, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἀδριανὸς· Λεόντιε, ἐσκέψω ὃ συμφέρει σοι; Ὁ ἁγίῳ Μάρτυς ἦπεν, Τὸ συμφέρον μοι γνώσεσθαι. ἀεὶ, παρακαλέμενο τοῖς λόγοις σε τοῖς μαθηταῖς ἐξ ἅπαξ ἐξ δὶς, ἐξ τρὶς λέγω σοι, ὃν μὲν ποιεσάντα ὁ οὐρανὸν, ἐ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, ἐ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς Ἰησοῦ Χριστὸν ὃν τὸν Θεὸν, ὃ δὲ ἐμὲ τὸν ἀθλιώτατον κατὰ ἐξέμενον πάθει, ὁ κατελιπτεῖν· ἀλλ' ἐν ἀνῷ μέρῳ, καὶ ἐν τῷ ὄνομα αὐτοῦ ἐλπίζων ἐκαυθήσομαι. Καὶ τελείαν αὐτὸν ὁ Ἀδριανὸς κρεμασθῆναι ὑπὲρ ὃ αἵρα ἐν πυρὶ, καὶ τύπτεσθαι βύτοις, ὅπως ἐξφονέσῃ. Τυπτομένου ὁ αὐτοῦ, εἶδεν ὁ Ἀδριανὸς, Παῦσαί μοι, καὶ δώσω, Μὲ τῶν συμφέρει ἐξ δύο ἀνθρώπων δοῦλε, ἐκ δύο, ὃ εἶμι ἐγὼ τυχὼν σε ποιῆσαι ἐν τοῖς πλέον. Ὁδὲ ἅγιος Λεόντιος εἶπεν, Πόσου ἀξίας ἀξιώσαί με δίκη, ἵνα ἀρνήσωμαι τὸν Θεόν μου, καὶ σοὶ ὑπακούσω, δαίμοσί μου ὑποτεταγμένος δύναι; ἐμοὶ γὰρ οὐδὲ

similem ſe eſſe velit, nedum ipſis ſacra facere? D

11 Cum hæc Judex audiret, Martyris ſententiam firmam eſſe videns, juſſit in terram proſtratum de quatuor palis ſuſpenſum verberari, & præconem clamare. Qui deos noſtros pro nihilo facione, & Imperatoris edictum non obſervant, ita peribunt. Cum diutius Leontius verberaretur, & carnifices defeſſi eſſent, ad Præſidem loquens; Quamvis, inquit, corpus meum, peſſime homo, dilaniaveris, nunquam tamen animæ meæ dominus fueris. Juſſit deinde Adrianus illum in ligno ſuſpendi, & ejus latera atque crura lacerari. Quæ cum diutius lacerarentur, neque quidquam aliud diceret, niſi hoc tantum; Deus in te ſpetavi, ſalva me, Domine; cumque cælum Martyr ſuſpiceret; tunc ad miniſtros ſuos Adrianus converſus, Deponite, inquit, illum de ligno; ſcio enim, quod cum in cœlum intuetur, deos ipſos orat, ut requiem illi afferant. Ad hæc S. Leontius dixit. Pereas tu cum deis tuis, Adriane infelicitſſime & execrande, ego enim Deum meum precor, ut robur ac vires mihi ſuggerat, quo tormenta tua ſuſtinere poſſim. Cum E igitur Adrianus Leontii mentem conſtantem & firmam vidiſſet, rurſus juſſit in lignum eum ſuſpendi, capite in terram converſo, & magnum ſaxum ea ejus collo appendi, ut ita excrucietur. At Sanctus Martyr generoſo & forti animo cruciatus illius perſereus, ac cælum tuetus, ſic Deum oravit: Domine Jeſu Chriſte, qui corroboraſti ſervos tuos Tribunum & Theodulum, ad præſtandam tui nominis confeſſionem; & me ſervum tuum ſuppliçé & peccatorem confirmes, ut tormenta hæc ſuſtinere poſſim, neque expectationi meæ deeſſe velis.

12 Tum Adrianus; Scio, inquit, Leonti, dis noſtris te amicum ſutorem. At ille: Ego ſervus ſum Dei altiſſimi; tu vero deorum tuorum ſervus es: cum illis igitur & tu, & exercitus tuus peribit. Porro Adrianus, cum Leontii mentem ſtabilem videſſet, illum juſſit in carcere ſervari uſque ad diem poſterum. Ille vero in carcerem ingreſſus, per totam noctem pſalmum canebat: Dominus illuminatio mea, & ſalus mea; quem timebo? Cum vero pſalmum caneret, Angelus illi apparuit, & dixit: Eſto fortis, Leonti, ego enim tecum ſum. Me Dominus Deus tuus miſit, quem tu quæris. F

13 Cum vero dies illuxiſſet, juſſit Adrianus ad ſe Leontium educi, quem ſic affatus eſt: nunquid, Leonti, cogitaſti quid tibi expediat? Tum ſanctus Martyr; Cum ſemper, inquit, cognoverim quid mihi expediat, vocet tuis ſermonibus reſtiti; quare ſemel, bis, & ter tibi affirmo, me nunquam commiſſurum, ut derelinquam eum, qui fecit cælum & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt, Dominum Jeſum Chriſtum Dei filium, qui propter nos homines crucem pati voluit; illum, loquam, minime deſeram, in eo enim ſolo, & in ejus nomine ſpem collocans, minime confundar. Tum juſſit Adrianus in aere ad quatuor palos ſuſpendi, & vehementer verberari. Cum vero ille verberaretur, clamavit Adrianus: Fac, Leonti, quod dico, & diis ſacrifica, id enim ſi feceris (per deorum noſtrorum ſalutem ac benignitatem) faciam, ut dignitatis gradum & longe plura conſequaris. Ad hæc ſanctus Martyr Leontius: Et quanam, inquit, dignitas tanti eſt, ut ego Deum meum negem, & tibi obediam? Meque hortaris, ut dæmonibus tuis ſa-

INTERR. SIRLETO
vetus corrupti manuſcr. codex, ſumel

Interrupta

ac verſus in alia quæſtione conſumitur,

A ſacrificem; cum ne totum quidem mundum tanti fit, ut cum Chriſti mei caritate conferri poſſit?

INTERP. SIRLETO *donec capiens,*

14 Cum igitur Adrianus rejus mentem ita firmam vidiſſet, ut mutari non poſſet, hanc ſententiam contra illum tulit: Leontium, qui diis libare, & Imperatoris edicto parere noluit, noſtroſque nobis propitios deos contempſit, jubemus e quatuor paltis ſuſpenſum tam diu verberari, donec animam emittat. Cum igitur S. Martyr Leontius diutius verberaretur, & vulneribus ac plagis laceraretur, ſpiritum ſuum Domino tradidit, & in ipſius Tripolis portu ſepultus eſt, decimo octavo die menſis Junii, cum mundo ipſi bonum virtutis monumentum reliquiſſet: Martyr, inquam, Leontius, per quem Deus ſui regni præmium nobis concedat.

Cyrus Acta ſcripto ſepulcro imponit.

15 Hæc memoriæ beati Martyris Leontii Cyrus quidam Commentarienſis in tabulis plumbeis conſcribens apud ſancti Martyris monumentum depoſuit, ut poſtea futuris generationibus optimum exemplum relinqueret in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Quiſquis igitur ea legit, & bonam ac ſanctam Martyris confeſſionem, manum in eorum erigat, & Deo ipſi gloriam reddat, qui Martyri patientiam ſuggeſſit. Martyrium autem complevit Chriſti martyr Leontius decimo octavo die menſis Junii, ut jam diximus, ſub Imperatore Veſpaſiano, in nobis autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

B

C

D

E

F

G

ANNOTATA G. H.

a *Græce* Ὅτι πρόσταγμα ἐπέστειλεν, Præceptum promulgant. *Tale decretum a Veſpaſiano emaſſe auſquam legitur, itaque per rhetoricam licentiam, ex poſteriorum martyriorum phraſi, ita loquitur Adrianus.*

b Ἐκ τεσσάρων Sirletus male verterat, a quatuor carnificibus: *Minus ille aberrat mox infra num. 14. ubi ex τεσσάρων πάλων, vertit, ex quatuor vectibus. Sed nec hoc probatur; non enim vectibus, ſed paltis terræ infixis extenſi, & ad duos tresve pedes ſuſpenſi a terra Martyres, proni vel ſupini, vapulabant, atque hoc erat, ἐκ τεσσάρων τύπτεσθαι, quemadmodum videre eſt in libro Galloni de cruciatibus Martyrum.*

c Scribam *reddit Sirletus: ſed quid opus Latinis iſtius ævi uſitatiſſimum nomen commutare? maxime cum officii ejus eſſet, non ſcribere* Commentarios, *id eſt, nomina & cauſas captivorum; ſed eoſdem, ipſoſque captivos, cuſtodire.*

ACTA ALTERA

Ex Ms. bibliothecæ Mediceæ interprete C. I.

CAPUT I.

Leontii natales, militia, virtutes chriſtianæ; nec non converſio Hypatii & Theoduli.

Auctoris Scripturæ,

1 HInc quidem me abſterreret proverbium, inde vero excitare alacritas animi non ceſſat. Quidi ſenſum proverbii diſcere cupitis? Nihil, inquit, commune eſt ſimiæ ac leoni; innocens videlicet, differre multum inter ſe eorum ortus ac naturas. Id quod vehementer me ab inſtituto deterret. Verbis namque veſtris incitatus, perilluſtris inter martyres Leontii certamen aggredi cupio; impedit vero me, & ab eo, quod cupio, avertit vitium meæ cognitionis: nam impetus, quo ſimia fertur, repræſentare poterit inceptum

1 Τὸ μὲν δὴ παροιμίας προτίθεσθαι· τί δ' ἂν παροιμίας δεηθείημεν ὑμεῖς; Τί γάρ ἐστι παροιμίας ζητεῖν μαθεῖν; Οὐδέν, φησί, κοινὸν πίθηκι καὶ λέοντι· ἐκ βραχέος τυγχάνουσι δηλονότι, καὶ διαφορὰ τοσαύτη ἐστὶν ἐν ἑκατέροις, ὥστε με δυνατὸν ἀποτρέπειν ἐγκειμένου. Δέδοικα γὰρ προτιθέμενον τὸν περὶτοῦ ἐν μάρτυσι Λεοντίου τοῖς ἄθλοις ἐπιτεθῆναι· συνίσθι δέ με καὶ μεθίεσθαι τῷ πρὸς βίαν σπεύδοντι, ἡ δὲ ἰσχὺς ἐπίγνωσις· Πιθήκου γὰρ ἀντικρυς ὁρμὴν τὴν ἐμὴν φαντάζεται ἐγχείρημα τοῦδε γενέσθαι

A ἀδα κινήματα Λέοντος, ἀπὸ τῶ Λεοντίου μᾶλλον δὲ ἀγωνίσματος. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ὁ παρελθὼν χαίρει. ἐπιχειρητέον δ' ἐν τάχει τοῖς τῦ μάρτυρος. Οὐ γὰρ βλοσυρὸν ἡμῖν ἀπενίσωμεν, οὐδὲ βρυχηθμῷ κατακλήξωμεν· μᾶλλον μὲν οὐδ' ἔλεον ἐπιβλέψωμεν, καὶ ὡς τραῦμασιν ἀποδεξόμενοι τὰ ἐκείνε σωθέντα σώματα. Οὐκ εὐ πάντα μόνον τῷ λόγῳ καὶ κατὰ τὸ παρὸν, ἀλλ' ὑπὲρ ἅπαντος καὶ εἰς ἀεί.

2 Τῦτον γοῦν ἐκ παίδων ἀρξάμενα, πάντων μὲν ἡ Ἑλλὰς, ὁ δ' ἐν Φοινίκῃ b Τρίπολις ἐγκατέθρεψε λιμένι. Καὶ μᾶλλόν γε ἐκείνης ἐκ πάντων ἐκείνη πᾶσι φιλοτίμως ἐπιδείξασθαι τὸ καὶ ἀνδρείαν, ἢ τὸ γὰρ Ἑλλὴν λόγον ἐν παιδείας χώραν εὑρόντες· καὶ γε οἱ πάλαι μὲν c λαχόντες ἐκείνην πρῶτοι μαθημάτων ὑψηλοτέρων ἐρευνηταὶ γένοντο, ἐν μέσοις ἐνὶ γῆς ἐκείνοις ἐφ' ὑψηλῶν πρώτως ἐκάθισαν ἐνσβασάσαντες, ἐν οἷς εἰ ἀραιῶς γεγονότες καὶ ὑπὲρ γῆς ἐκεχειρίσαντο· Ἀλλ' ὡς σημεῖόν τῦτο φῶ Μάρτυρι, ἐν πρὸς κοσμικὰ ἐκ μικρὰ σωφρονέμενος ἐπιφρόνως, ὧν καὶ μεγάλα πρὸς τὰ χριστιανῶ κατ' ὄψιν προσκόμματος. Τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς ἅπαντα, ἡ Ἑλλὰς ἐμπεπλησμένη παρὰ τὰ ἄθεα μύθοις ἐσασχολημένη, καὶ δαίμοσι προσπεσῶν d χασα· Λίγυπτός τε καὶ Συρία σὺν Φοινίκῃ ἐκ φρενῶν τὸ ῥᾴδιον διοσπῶν κληρονόμευσε, ὑκ ἔνεστι παρὰ τὰ ἐπίγνωσιν τῦ ἀληθινῦ Θεῦ χαλάσαντας ἴσχειν, ἀλλ' (ὅ φασιν) ὅλῳ ποδὶ πρὸς τὰ ἄθεα ἀνόμως ἀνέκλινεν, ὡς ἐ θῦ βασκήματον συχνοῖς τὸ ἅμιλλον ἐπιφημίζειν τὸ Θεῦ ὄνομα, βυσὶ γε καὶ τράγοις· ἔθ γὰρ κυνοδάλοις λίγνε ἐ ἐρπετοῖς, καὶ ἐ δὲ χερσὶν ἀνοσιδαίοις ἀκμῇ φῶν, σκώμμασι τε καὶ ἀλιτεσιν.

3 Ἀλλ' ἡ μὲν πᾶ ἰσχυσαν τὸ γενναῖον τῦδε καὶ ἐξ ἀνῶ γενέσεως τολυσχιδὲς ὄντι τὸ ζ ἐχθρὸ πλῶσαι, καὶ τὸ τολυπλᾶ μαχαιρίδιμον· ἀλλ' ὑπερίστων ταῦτον, ἀνὴρ ὑψιπέτης ἀναφανὶς, ὀξυδερκὴς πρὸς τὸ ἀληθινὸν, καὶ μετάρσιΘ τοῖς ἀρετοῖς πεπτηώς, ἐ γενόμενος ὅλος ὑράνιος. Ὡς γὰ δὲ πρὸς ὁ φῶτα ὑ μικρὰ τὸ πλεονεκτήματος ἔυξεν· μεγίστης τε γὰρ ἡυμοιρησε σώματος, καὶ ῥώμης ἀπάλλῃ καὶ κάλλει ξένοιο. Ὁ δ τελῶν τὰ ἀγαθὰ μέρος τὸ σοφὸ λεγῦσι, σφοδρότατα δ' ἐδὲ σφῖν ἄλυκε· πλῆτε δ καὶ μεγάλα ἀφαιρεξάμενος. Εἶχε γὰρ ὁ Θεὸν σωωρίμενον, ᾧ καὶ παιδαγωγὸν τὴν λατρείαν ἀνεδείξατο ἑῶ, ἵνα ἐ μόνον ὁμολογῶν, ἀλλὰ συνεργάτην ὧν καὶ ὑμνῳδὸν, Πατέρα δικαιῦ ἄρχοντα, Τιὸν μονογενῆ ἐ συναρχοντα, καὶ Πνεῦμα συμφυὲς, καὶ ὁμόσαμον. Τὸν δ' Θεὸν τοιῦτον ἔχων μεθ' ἑαυτῦ, μεγάλα κατ' ἐχθρῶν διεφέρετο. Ἀμέλει τοι ἐ ἐκ τραπέτε λειχαρωτάτης τραπεζῆς, ᾗ καὶ κῆ φοινίκῃ ἐμπεπίεσται, ἵνα δὲ ἄθετήσῃ ἅπαντα, f ἐ ὡς ἐχθῶ, τὸ Χριστῦ πανηλήκτον σύστημα, ἀρῆσ τοῖς ὑπ' αὐτῷ τυγχάνε, καὶ ἀνέξικακος σοῖ κατ' αὐτῦ ἢ καὶ περὶ αὐτ. Δίψιλος ἡ δίκτακτος, φιλοτιμικὸς πρὸς τὰς χάριτας, ὧν γε καὶ διὰ πλείε μαρδάνε πεποίητο. Τί ἄρα δῆτα ἀπος φῶ χρέος τεθέσκειν, ὅσε καὶ φθάνε δεδόκηται τῶν ἐ αἰσίως τὰς ὅλας ἐχόντας; ὡς ἀμαρδάνοι συμπαθὲς, ὡς φιλοτιμεῖσθε τὰ ἀγαθὸν σωτηρῖ, ἡ καθάπαξ τύπε τι ἐμψυχος τῦ κῆ Χριστὸν ὠφελῆ βίᾳ, ἡ πίνακ ἀρετῆς ἀκριβέστατος.

meom: generoſior vero ioceſſus leonis referri ad Leontii ſuſcepta propter Deum certamina. Sed prætermittenda oobis, quæ ad proverbium; ſuſcipienda vero (ut par eſt) quæ ad Martyrem ſpectant. Neque enim periculum eſt, ne turvum nobis aſpexerit, aut rugitu ſuo perculerit, ſed potius propitio vultu nos intuebitur; & acceptam habens promptitudinem noſtram, feſtinabit oobis ſuggerere, quæ veritati conſonant, non pro hacce tantummodo oratione ac tempore præſenti, ſed pro univerſis, quæ deinceps ſcripturus ſum. D INTERP. C.I. opem uſus, & ſperans ait.

2 Protulit quidem (ut hunc ordiamur) Leontium Græcia; enutrivit vero ipſum in aerumnoſo virtutem urbs Phœnices Tripolis. Et vero jure meritiſſimo inde eum excepit urbs illa, mundoque oſtentavit. Græcia namque eloquentiæ atque eruditionis patria ab olim conſtituta fuit; qui vero primi Phœnices incoluerunt, diſciplinarum ſublimiorum inventores fuerunt, ac inhabitantes terram homines inde primi in cœleſtia inquiſiverunt; & in cœlum quodammodo ſublati, terrena curabant diligentiſſime. Verum uti id honorificum Martyri fuit, atque ad mundanam gloriam non parum contulit; ita etiam plurimum attulit impedimenti, quo minus ex voto eniteretur ad virtutem. Quis enim neſcit, quam inſano olim ſtudio idola coluerit Græcia, fabulis perpetim intenta, ac dæmonibus addicta? Ægyptus autem & Syria cum Phœnice, hereditaria quadam a majoribus relicta veſania in idola fingenda promtores, non modo circa veri Dei notitiam claudicabant, ſed (quod dicitur) toto etiam pede ad falſi nominis deos ferebantur; adeo ut animalibus quoque obviis, bobus puta atque hircis, venerandum Dei nomen tribuerent; ut nihil dicam de belluis ac ſerpentibus, &, quod deterioris ſtupiditatis ſignum eſt, de fluviis nemoribuſque. Leontius in Græcia natus; Tripoli educatur, utraque ſcientiis celebri loco. ſed & idolatriæ addictiſſimo.

3 Verumtamen non prævaluerunt adverſus generoſum hunc pugilem iſtæ, a nativitate eum comitantes, tam diverſimodæ inimici fallaciæ, ac varii genetis impoſturæ: ſed omnibus ſublimior, altivolans aquila viſus eſt, irretortos in veritatem oculos reflectens, præclaris virtutibus eminens, & totus cœleſtis homo factus. Non vulgaribus nempe prærogativis veloti a natura cumulatus fuit. Procera namque corporis ſtatura, viribuſque, ſtaturæ convenientibus, & pulchritudine eximia excellebat. Quod autem tertiam honeſti partem ſapientes appellant, in militiam mox adſcriptus eſt, in qua plurima eaque ſumma patravit. Habuit enim Deum ſibi cooperatorem, quem & puro venerabatur cultu, & unum ſolum profitebatur in eſſentia ac trinum in perſonis, Patrem videlicet principio carentem, Filium unigenitum coæternumque, & Spiritum, eadem natura præditum, eodem honore proſequendum. Quam ob rem Deum ſibi propitium habuit, eum eoque præclara quævis contra hoſtes operatus eſt; ac tandem etiam ea militavaſit Doctor, & legiones Phœnices ſibi commiſſas obtinuit; ut nempe illic communes, univerſam, ut par erat, Chriſti legem adimpleret: eahibens ſe mitem erga ſubditos, clementem in inimicos, blandum & benignum in egenos, quos ut plurimum etiam principis fidei inſtructos curabat. Nam cui, amabo, rerum ad uſum neceſſariarum indigenti aliquando non citius illam ipſe contulit, quam rogatus petiit? Erat enim miſericors in peccatores, communitentibus ad virtutem adju- & Deo ornatus; Chriſtianis virtutibus inſignis;

A adjutor, exemplum aliquod animatum Chriſtianæ vitæ, ac fabula virtutum accuratiſſima.

INTERP. C. I.

geſtus & emendatio eorum.

4 Talis vitæ erat iuclitus ooſter Leontius, dum adhuc militiæ Præfectus in Phœnice verſabatur. Verum oportebat, ut ejus quoque zelus pro gloria devota manifeſtaretur & reliquæ ejuſdem virtutes inde magis illuſtrarentur, uſque adeo ut perfectiſſimus ille athleta fama crebreſcente, ubique terrarum innoteſceret, in cælum aſcenderet, Chriſtoque præclaro remuneratori præſentaretur, nuſquam deficiens. Igitur ſecundum propoſitum ſuum pridem conceptum, accingitur ad certamen martyrii. Etenim Phœnices g Præſidi, Adriano nomine, moribus feroci, religione gentili, ardentiſſimo dæmonum cultori defertur Leontius, iratis pateris diis, Chriſtum ſolum Deum annunciare. Quapropter illico Adrianus (putavit enim id suo parum ad ſe pertinere; cum Leontius militari dignitate gloriaretur, contraria toti exercitui ipſique Imperatori ſaperet) miſit Hypatium dignitate Tribunum, atque Theodolum, qui cohortis militaris erat, ut quamotocyus ad ſe vinctum adducerent Leontium. Atque ipſi velociter exequi mandatum commiſſi ſunt; ſed potenti dextera Chriſti Domini a ſcelere retenti, & ita recta ducti, ad veritatis agnitionem venerunt.

Defertur ad Adrianum Phœnices Præſidem.

quæ mittit capturos eum Hypatium & Theodulum;

5 Dum enim iter facerent, invaſit Tribunum calida febris & vehementer affligit; viſcera enim exedente calore, exteriora corporis rigebant frigore, ſic ut nec reſpirandi, nec loquendi facultas reliqua eſſet. Verum (o ſapientiam Dei, o bonitatem!) præter omnem omnino expectationem, valde ſubito priſtinam valetudinem recuperavit. Animatum quippe corporumque gratuitus medicus inviſibili modo imperat, ut quem Leontius colit, in curationem ſibi invocet. Audit ſiquidem vocem cælitus delatam, tec ita perſonantem: Heus tu, ſi morbo, qui te corripuit, liberari vis, Leontii Deum invoca. Atque hanc vocem Theodolus quoque audit, & intimo corde (cum & ipſe recte viveeet) recondidit. Hypatius vero, quæ ſibi per vocem denotiatu erant (cognoveeat enim & probe cognoverat, quod qui locuturus erat Deus, duplicem oeller impetrii ſanitatem) confeſtim ac lubens opere complevit, priam dicens; illum ſe quem veneratur Leontius, ſolum confiteri Deum; & continuo integram adeptus eſt ſanitatem, ac celeriter profecturus cœptum iter eſt.... cum præclaro ſocio Theodulo, non jam ſimilia ac prius, ſed plane diverſa animo volens. Ut igitur pervenit (quo miſſus fuerat) to Leontium inquiſivit, ab ipſomet Leontio eaceperit huſpitum ſuum ignoraret, ipſumque de ipſo, tumquam de alio quopiam interrogans, quæſivit, quitandem Leontius iſtic appellaretur, & ubi ageret; Fac, inquiens, ut virum cognoſcam. Ego vero is ſum, non alius, inquit famulus Chriſti Leontius. Ad quæ verbo pronus in terram procidit Hypatius, ac pedes ejus amplectitur, ſequente eaemplum Theodulo; & ambo ferventer orarunt, ut ſe ad Chriſtum perduceret, hunc in modum loquentes; Ne deſpexeris nos per errorem abductos, famule Chriſti: ne repuleris accedentes ad verum Dominum Deum, illos, qui hactenus, & nunc etiam ſub apoſtatorum dæmonum imperio ſumus.

quem alter febri corripitur,

jubetur Deum Leontii invocare;

quod facit,

to ipſumque Leontium inquiſivit cum ſuo,

Invocatum magis, ſibi ne miſereatur.

6 Quid ad hæc famulus Chriſti, ejuſque ardens imitator bonitatis? Amplectitur ambos, idque ardenti cum affectus & ad orationem ſe converteret;

D

4 Τοῦτος τὴν πολιτείαν ἐπεπορεύετο ἕως ἐπὶ Φοινίκης ἡγεμόνος, ἐνίγγανεν ὁ κλεινὸς οὗτος Λεόντιος· ἀλλ' ἴδω καὶ ὁ ὕστερ αὐτοῦ Θεῖος ζῆλος εἰδάζεσθαι, καὶ ὡ πεφὶ εὐσεβείας μέλει ἐμφανίσαι τὰς ἀρετὰς, ὡς καὶ πανσχεδὶ τὸ φῆμε ἐβδρομεῖν καὶ εἰς ἀρανὶς εὐπλέκεσθαι φάσκε τὸν ἀγωνιστὴ. Καὶ δὴ εἰ πλὰ μεσδανεῖσθε παρεῖναι Χριστῷ, μᾶλλον τοι μᾶλλον ἐπανέμετον. Καὶ γὰρ χρὴ τὰν ἐκ μακρὲ σφίσιν ἀεὶ ἀγῶνας μαρτυρικὰς ἀναδύνται. Τῷ γὰρ δὶ ὁ Φοινίκης ἡ ἡγεμονεύοντα Ἀδριανῷ ἢ πλοῦτε, σκαιῷ ἢ τρόπε, ἴδιον τὰ θρησκείας, δεισιδαίμονα δαιμόνων διωκτὴν, τὰς μὲ πατρίας ἐβδελύζοντ θεὰς, ἢ Χριστὸν μόνον Θεὸν κατηγγέλλοντα μόνοις, καὶ ἀς παρῆλθε (εἰδὲ γὰρ μικρὸν φίδα τὰ κατ' αὐτ· ἀγὲ ερασπασθὶ ἀξίως ἔτοι ἀνῶν, εἰωνία τυγχάνη φορτὸν ερατῷ τ ὑπ ἢ βασιλῆ) Τριβοῦνον, τὰ ἀξίαν Τραβέτε ἡ Θεόδοτον (ερασπασὶ ἐτ' ἰδ φάλαγγος) τέλα, διὰ πάχε δέσμων ἢ Λεόντιον ἀφὶ αὐτ ἀγαγὲν. Οἱ μὲ δὴ ἢ μᾶλλον τῶνδ κατασχὼν ἐπυθέσθ· φθάνοσι δ' οὗτοι τὰ παταλαβὲ τοῦ Χριστοῦ δεξιᾷ συσχεθέντες καὶ σωζομένοις πρὸς τὰ ἀλλάδων.

E

5 Ἐν γὰρ τῇ μεταξὺ τὰν ὁδὶ συριὸν τῷ Τριβοῦνον καβρὸν ἐπεκρέ, καὶ δυσὶ ἀγαν κατέβυχε. Τὰ σπ γὰρ ἐκὰς καπνίζετο, καὶ τὰ ἐκὰς διυσφίαττε ἢ, ὡς μηδὲ λαλεῖν αὐτ δύνασθαι, μὰ ἢ γε ἀδύτοσθαι, ἀλ' (ὦ Θεῦ σοφίας καὶ ἀγαθότητ·!) παρὰ πᾶσαν τὰ ἀλπίδα προσδοκίαν, τὰν ἴασιν ἐχρὶ ἴσχυσε· ὁ γὰρ τῇ ψυχῶν καὶ τῇ σωμάτων ἀμισθὶ ἰατρὸς, ἀόρατος ἐνοικάττ, ἢ, ᾧ λατρεύει Λεόντιος, ὡς διρατῶν ἐνοικεῖσθαι. Ἀκὰν γὰρ φωνὰν εἰσχύσαν αὐδᾶσαν τρὸς ἐκ τοῦ ἐβδομάδου· Ἐι τὰ σωέχτοσ ὦ ἔτοι ἀνιαρᾶς βάλα νοσήματ·, ἢ τ Λεόντιν Θεὸν ἐπικάλεσαι· ἢ γε καὶ φωνὰν τῷ Θεόδοτ· ἔκυσε, ἔ καρδίαν καὶ αὐτὸς ἔ τοῦτ παρεκτίσχε μυχοῖς. Ὁ δ' Τριβοῦν· ἐκτὸς ἐ λαλέσας αὐφ, παραγγέλλετο (ἴγτο γὰρ, ἀκριβὰς ἴγτο, ἐκ τ Θεὸς ὁ φανέσαι· καὶ δὴ τῷ αὐφ τὰν ὑγίειαν χαρίσασθαι βέλοιτο) ἀσπαζόμενοι ἤδη ἐξετέλεσε, Ὃν γὰρ ἐνέκεν ἐκάνετ μόνον ἐμολογῆ Θεὸν, ἔφασκε, ἐτ· ὁ δὲ Θεὸ εἶβα Λεόντιε, καὶ κἀμφαὶ παρ' αὐτὸ τὰν ὑγείαν ἀντιλαβὲν, καὶ σὺ γε φ καλῇ Θεοδόλφ τῷ (ἤδη) . . . . ἑταίρε· ἐυσεβῆ ἔμοιγε, πανὸν ἢ διάφορα ἤδ πρότερον συνείμενε. Ἐξέτυ γὰρ, ἐκάστ γενόμενε ὡς Λεόντιτ· αὐφ ἢ Λεοντίφ ἐνίζεσθαι ἐκαδεν, ἀς δὲ καὶ ἕρετο τάντ, ὡς περὶ αὐτ ἄλο, περὶ αὐτὸ· Τίς σ ὁ τῷ κλῆσις Λεόντιτ, καὶ ἔνθ ἤεμεν· Ἄγε μοι φίλε γνήσιον ἔφασκε. Ἐγὼ γέ, φασίν, ἐκ ἄλ, ἢ ὡ Χριστὲ δῶλ Λεόντ. Ὁ δὲ παραυτίκα πίπτει πρηνὴς, ἔ ὡς αὐδαὶ αὐτὸ προσπτύσσεται, ἔ σὺ τῷ δὲ Θεόδοτ, ἀπτῶσε ἀμφω δερμᾶς δὶ αὐτὸ προσεσχέθεσ Χριστῷ, καὶ τοιαῦτα δὲ σφι λέγοντο· Μὲ βδελύξῃ ὡς πλανεμένες ἡμᾶς, δεράπον Χριστὲ· μὰ ἀπάσῃ προσιδόντας ἀλαδιτὰ δεσπότ Θεῷ, ὡς ὡς ἀποστατικὸς ἐκ ἔ τῶν κατεχόντος συγχώρησε ἁμάρτε.

6 Τί γὰρ ὁ ὦ Χριστὲ δῶλ ἔτοι, καὶ δεώμενος ὡς αὐτὸ χρεόντος μιμεῖσ; Περιβάλλει πάντ, ἔ σοδυνᾶν κατασπάρτας· καὶ πρὸς ἐκε-

A ἱκετηρίαν τρατεῖ, Δίξαι, φησί, κύριε, φιλανθρωπε Κύριε, ὁ ἀκούσας σοῦ ἐκ κοιλίας μητρὸς ὑμῶν, ἐ σὺ ἴδιον αἷμα ἐκχέας ἐπὶ τοῦτῳ τῷ πλάσματι ἀπολύτρωσιν. Ἔνδυσον ἀφθαρσίας στολὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ ὃ γὰρ βασιλείας κληρονόμους ἀνάδειξον. Οὕτω πέρας ἐσχήκει τὰ τῆς ἱκεσίας, ἐ νεφέλη περιέσχεν αὐτὸν φέρει ἴδιον ἐ φωτὶ (τὸ θαυμάσιον, τὸ δὲ γε θαυμασιώτερον) ἐ φωτὶ ἐξ αὐτοῦ ἀνέδυσε φῶς τὸ βαπτίσματος· ἐ λαμπὰς ἀναβολὴν ἐφαίδρυνε (τὸ θαυμασιώτατον) τὰ μὲν δὴ πλησθέντα ἀγαλλιάσεως, τοὺς δ' ἀντικὺ συνεχυμένους, ἐ τῷ τοῦ κλαυθμοῦ ἐζοφωμένους σκότει ἐ τῶν, φρικὴ ἐ δέος συνεχθέντα, ἐ τὸ μὴ ἐμβραχύνοντα παθεῖν αὐκαιρότερον· ἀκούειν, μήτε λαλῆσαι ἐφ' ἑαυτοῦ ἔχοντας.

7 Ἀρ' ἂ προσκάστοτε τὸν τῷδε ἐφίλω σκότον φ ἐπισκιάσαν νέφος ὁ Ἰσραὴλ, ἐκ δίτυχος τὸ προσκάσαν, ἐ μᾶλλον καθαίρουσι παραλλάξασα; φασὶν γὰρ κρύπτειν, καὶ τὸ τέγος ἀπέρχεσθαι· καὶ πρὸς σωφρόνα καθοδηγῆσαι· καὶ γε αὐτὸ τὸ αὐτὸ κατορύσσειν φλογὶ, καὶ τὸ ἄδυτον ἐ σωτικὸν κατοχυρῶσαι φῶς. Πλὴν ὅσον γοῦν μὲ ἐκεῖνο ἐ ἡμιμοχθήρει τὸ πρὸ δίσβυσσον ἐπισκιάσαν, εἰς ὃν τὸ μὴ ἐπιγνωσμένον ἀτύχησε· δίχόμενα ἡ αὐτὸ εἰς ὁμολογίαν ὅτερ ἐπίγνωσιν θεῦ, βεβαίως πᾶν ἐ ἀσφαλές. Χρεὼν γὰρ ἐπιγνῶσαι δοὺ ἀρχὴ ἐ δικαίου Θεὸν ὅτος ἐλπιδὸν ὁμολόγησαι. Τῷ τοι ἐ τὸ ἐπισφαλὲς ἀγαθὸς ἐκ ἐτύχησαν, ἐ οἱ τὸ ἄφθαρτον βασιλείας κληρονόμοι γεγένησαν.

Suſcipe hoc, inquit, hominum amantiſſime Domine, qui te ipſum exinaniviſti pro nobis, & ſanguinem tuum effudiſti in communem plaſmatis redemptionem; indue illos ſtola immortalitatis per ſanctum baptiſma, & regni tui heredes eſſe commonſtra. Nondum finierat orationem, eum nubes ipſos circumdedit, aquæ pleno & luminis. Atque id quidem mirabile videri poteſt. Quod ecce mi nobilius eſt; commonſtravit ipſos locis filios eſſe per ſacrum baptiſma: quodque mirabiliſſimum omnium, candidis veſtibus eoſdem induens perquam fulgentes reddidit: ut alii quidem eumplerentur gaudio; alii vero, in infidelitate obfirmati atque errorum tenebris mentem offuſcati, timore ac tremore corriperentur; nec omnino, quæ viderant accidiſſe, audire, aut eloqui multo tempore poſſent, ſicuti ſolent contra vehementi perculſi.

7 Si quis modo hanc nubem comparaverit illi, quæ olim umbra ſua texit populum Iſraeliticum, nonne is aptam edduxerit ſimilitudinem, & convenientem inſtituerit comparationem? Lucida namque & illa fuit, æſtum ſolis arcens, & viam ſalutis monſtrans: hæc vero æternis ſuos accipit flammis, & lumen annuntiat, quod & ſervari poteſt, & occaſum neſcit. Illud tamen inter utramque intercedit diſcrimen, quod illa obumbravit murmuratores, ac divino cultui parum addictos, quamobrem & promiſſis ſibi ciderunt bonis: hæc vero obumbravit vitæ beneficiorum memores, & in confeſſione agniti a ſe Dei ſortes ſtabileſque. Chriſtum namque ut cognoverunt Deum, eumdem uſque ad mortem Deum verum confeſſi ſunt: quapropter & præparata ſibi bona obtinuerunt, & regni cœleſtis facti ſunt hæredes.

D INTERP. C. I.

Orat pro ejus Leontio.

cum fabito nubes circumdatur

ad ſtuporem ſpectantis,

E

illa compa-ratur nubi

populum I-ſrael obum-brans.

ANNOTATA C. I.

a *Nihil de illo Adagio, quod mirer, apud Eraſmum invenio.*

b *Legebatur* εἰ Ἀφρικὴ. *Sed eum in Commentario prævio demonſtratum ſit,* Tripoli Phœnices B *poſſum eſſe* Leontium, *non* Africæ, *malui ejus loco ſupponere* εἰ Φοινίκης; *ne quid Lectorem moraretur.*

c Τρεχὼν μέρος, *non ad Graciam, ſed ad Phœnicen referendum eſſe, ex ſequentibus colligi poteſt. Et vero magis huic, quam illi convenit, fuiſſe primam inventricem artium ac literarum.*

d *Hic quoque legebatur* σὺ Ἀφρικῇ, *quod etiam rectius intelligi poteſt* σὺ Φοινίκῃ; *cum Phœnicia quodammodo pars ſit Syriæ: atque eodem modo etiam infra, ubi agitur de Provincia, in qua primum miles, tum Tribunus fuit* Leontius: *non quia peregrinum videatur hujuſmodi ex una in alteram provinciam, quantumvis diſtantem tranſiſſe: ſed quia commiſſum ſemel errorem, nec loco verosimile eſt tota narratione continuari.*

C *Neque illud dictum, inter Adagia Eraſmi reperire eſt. Innuit* toto conatu *aliquid fieri.*

f *Interponebatur* Ἐγὼ ἡ. *quod neſcio quid hic ſibi poſſit velle.*

g *Hinc etiam arguitur, uti ſupra notavimus,* Tripolim, *in qua contritus fuiſſe* Leontius *dicitur, non intelligendam eſſe* Africæ *ſeu Barbaria, uti auctor dicit; ſed* Phœnices.

h *Si dici non poteſt ex Aſia in* Africam *Proluciam miſſus, qui* Leontium *caperent, multæ abſurdæ dicerentur ex* Tripoli Africana *miſſi in Aſiam: quare hic non prodeſt mutatio nominis,* Phœnicen *ſubſtituens: ſed vel ipſum omnino expungendum eſt, vel intra Phœnicen inveniunda* Africa, *qualem conjectura ſuggerit in Comm. pr. n. XI.*

i *Ita corrige pro* διπέμψαντα, *quod ante legebatur.*

A INTERP. C. L. D

CAPUT II.

Leontii, & Sociorum Martyrium, tormenta, & conſtantia.

Adrianus converſus ſtatim a fide tentat.

8 UBi qui rei ſpectaculo intererant, viderunt quæ acciderant, cuncta ſignificarunt Adriano, qui mox aliis nihilo minus ipſu ſuperſtitioſus eligens imperat, ut ſine mora Hypatium atque Theodulum, præter ipſum Leontium, quantum quidem in ipſis eſſet, vinctos ad ſe adducaet. Poſtesquam vero adducti in quæſtionem venerunt, nihil, quod non præiviſſet Leontius, proloqui valuerunt Hypatius ac Theodulus, Chriſtum ſemper in ore habeotes, ipſumque Deum verum profitentes. Sed illum tantiſper dimittens Adrianus, atque ad hos ſe convertens, primum quidem irridere illos cœpit, & ſimplicitatis levitatiſque accuſare; Cur mea, inquieos, mandata neglexiſtis, & patrios deos aſpernati adhæſiſtis impoſtori huic? Si tu quidem Tribunus es Hypatius, tu vero miles Theoduſtis, mutate quod cepiſtis de ſalute veſtra conſilium. At illi, vare participes ejus, quæ in Leontio erat ſapientiæ, vix tandem ita locuti ſunt: Cognovimus jam veritatem, & tu, ſtolide, nos iodr reducere & pertrahere io tenebrarum vis? Imo ipſe, ſi ſapis, ab inſania, qua colis idola, reſipiſce; & ſolum Deum verum ſervatorem agnoſce Chriſtum; ut tandem bonis illis fruaris, quæ lingua eloqui non poteſt, quæque ante ſecula paravit Dominus e othilo omnia producens. Ad quos ſuperſtitioſus ille, furore æſtuans: Non habeu horas, quas velim perdere, ſi delirameota veſtra rulero, peſſimi atque impuriſſimi hominum. Et ad ſuos; Ligate, inquit, firmiter ſcelera iſta, & carnes eorum gladiis perforate; & poſtquam crudeliter eos laniaſtis, ſi ſupereſſe vitam animadverteritis, capita eorum amputate, & execrabiles troncos in avia alicobi loca projicite. Et illi quidem ſatis modo oblati ſunt Deo rationabile ſacrificium, holocauſta medollata, ut recte David loquitur, dulcedine confeſſionis chriſtianæ repleta.

ipſum vero ad fidem convertere tentando.

omnia jubet.

Pſ. 94 vs.

Poſt hæc Leontio blandit ut renuntiet,

9 His peractis ingreditur magnus Leontius. Verum quis digne Martyris geſta enarret? quia magnanimitatem, quis conſtantem in cruciatibus perſeveraotiam, ut par eſt, propooat, atque ad fideles poſteros, ut verz fortitudinis exemplum, tranſmittat? Ubi enim in quæſtionem redire Leontium, ejuſque mentem ſecundum

Prov. 28. 1.

rentare voluit Adrianus, blandiens promiſſis mimiſque territuns; ipſe palam in ſe commoſtravit, verum eſſe dictum illud Scripturæ ſacræ; Juſtus ut leo ambulat confidens. Interpellans enim loquentem; Quid tam vana, inquit, ſtoltaque in medium profers, mentis impos? Fieri-

ſed ab eo interpitur,

ne poteſt, ut Deum veſom, creatorem bonum, ſalvatorem beneficom derelinqoens, ad cacodæmones, malis noſtris gaudentes, confugiam? & hoſtibos ab initio noſtris ſacrificium offeram? Prohibere, Superi, ne ita inſaniam, ne adeo a mente alieoer! Tu ipſe potius intellige, atque ab errore reſipiſcens, agnoſce mundi hujus conditorem, & ſapientem rerum proviſorem. Diſce ubi ſit artifex ille, accede ad Creatorem, & ſacrificium laudis ai offer a ara incruenta amen-

8 Ὡς γὰρ οἱ παρατυχόντες ἐκεῖνοι, ἡ καὶ τὰ γενόμενα διαπύθοιντο, ἀπήγγελλον τῷ Ἀδριανῷ· ὁ δὲ αὖτε δεισιδαιμονίᾳ ἐπὶ πᾶσι δεδαλώτατος, ἅτε δὴ δυσεδαιμονίᾳ ἐδεδουλωμένος, αὐτίκα μάλα κελεύει τὸν Ὑπάτιον ἅμα καὶ τὸν Θεόδουλον, μόνους δὴ τοὺς τρεῖς ὑποδεδεμένους ἐπὶ πᾶσι αὐτοῖς, ἀγαγεῖν δεσμίους παρακελεύεται. Ἐπεὶ δ' ἀναχθέντες παρέστησαν, καὶ εἰς λόγους ἐλθόντες, εἶδεν ὅτι μὴ ἡ Λεόντιος, Τυφλοὶ λίαν ὄντες καὶ δυσδαλεῖς ἐν Χριστῷ τοῦ τίμιου ἔχοντες, καὶ Θεὸν ἕνα ὁμολογοῦντες ἀληθινόν. (Ὁ δὲ Ἀδριανὸς) τοὺς μὲν ἀρίστους, πρὸς αὐτοῦ τρίστεως· καὶ πρῶτον μὲν σκώπτει αὐτοὺς ὡφελίας ἀπείρους ἐν κυρίοις· Ἵνα τί λέγω, ἁπλότητός τε ἀλογόν, καὶ εὐηθείας ἀπείρατον, καὶ τοῦτο εἰς θεοὺς ἀθετεῖτε, καὶ τῷ ἀπατᾶσθαι οὕτω πρεπωδέστατα; οὐ σὺ μὲν ὁ τοσοῦτος ἐκεῖνος Τυφλὸς, σὺ δ' ὁ τρανότατος Θεόδουλος γεγονὼς, ὑμῶν αὐτῶν μεταβουλεύεσθε καὶ σωφρονεῖτε. Καὶ οἱ, Λοιπὸν οὐκ ἀλλοῖα μεταβάλλεις φρονήματος, μῶλις ἄνω· Ἐγκαμεῖν τῷ ἀλλοῖα, καὶ συλλογᾷ ἀνδρὶ ἡμᾶς, μάτην, ἐς μεδέλκειν πρὸς τὰ ἀπόλωλα; οὐ νοεῖς, εἰ νὴ Ἴχνος, ὡς περὶ τὰ ἄδηλα μοδῶν ἀναπλοῦς, ἐς οὐ μόνος Θεὸν ἀληθινὸν ἐν σωτῆρα γνόὺ Χριστόν· ἵν' ἅπερ ἐπιτυγχάνεις νῦν ἀφράστου ἀγαθῶν ἀπολαύσεως, ἃ πρὸ αἰώνων ὁ ἐξ οὐ ὄντων τὰ πάντα παραγαγὼν, ἑτοίμασε Κύριος. Ἐφ' οἷς ὁ δυσεδαίμων θυμῷ πλησθείς· Μὴ ὑμᾶς ὄντως, ἐχοίμην, ἅγε δὴ ὑμετέρων λημμάτων ἀπέχομαι, κἀκεῖνοι ἀνδρίσασθε πρὸς βδελυρίαστον, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἔφασκε· Ἅμματι τυφλοὶ καὶ ἀλύτοροι δίκαιοι, ἐς τὰ σάρκα αὐτῶν σπάθαις ἔργον ποιήσαντες, ἐς ὅπ δικαὶ αὐτὸν βασανίσαντες, εἰ ἄπωθεν ἀμπτώσατε ἴδοιτ αὐτῷ τὰ ἀφίλτατα κεφαλὰς, ἐς οἱ εἰκῇ τὰ ἀβάτα τυρίψατε, ἐς οἱ μὲν ὅπ Θεῷ προσλιχθέντες, (ὡς) ἀθέμιτα λαγνεῖ, ἀλογωτάτοις μιμνήσκεσθε τῶ τῶ Δαβὶδ ἐκεῖθ' ὑμῖν ῥήσεσθε, ἡ γλυκεῖα τῶν τοῦ Χριστοῦ ὁμολογίας μεμελετημένα ποιήσετε.

Poſt hæc Leontio blandit ut renuntiet,

9 Εἶσιοι δ' ὁ μέγας μὴν τότε ὁ Λεόντιος. Ἀπὸ τοῦ δ' ἀξίου τὰ τοῦ Μάρτυρος διηγήσασθαι, ἢ τὰ γενόμενα, ἢ τὰ πρὸς τοῦ βασάνου καρτερικὸν, εἰς δίον τὸ ἀναγγέλλειν, καὶ τοῖς ἔπειτα παραδοῦναι ἀλυδιτοῖς, ὡς ἀληθῶς ἀνδρείας ὑπόδειγμα. Ὡς γὰρ ὁ λόγος δηδὶς τότος Ἀδριανὸς ἀλλᾶν ἄλλα ἢ δόκιμα ἐν γνώμῃ ταπεινὰ διάπειραν καλῶν ὑποχείσεσι, ἀντιλαὸς δεδιττομένοι· τὸ ἐν γραφῇ ἔπος τὸ ἰσχὺν δηδεικνύειν εἰωρῶν τὸ, Δίκαιος ὡς λέων πεποίθως πεποιδὸς. Ἐγκόλπι γὰρ, εἰ δέ, φασιν, ἄρρητον, καὶ λαλεῖ ἕνα δίκαιος καὶ μάταια; Ἔστι ἕνας Θεὸν κτιστῶν ἀληθῆ, δημιουργὸν ἀγαθὸν, αὐτῶν κτίσματα, δαίμοσι χαιρακόσοι ἀνθρώποις φρονεῖν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἡμῶν φαλμίοις δυσίαν φρονεύειν; Μὴ ἕνα μανείην, μὴ εἰς τοσοῦτον ἐκστείην τὰ φρενῶν. Σὺ μᾶλλον σαυτὸν ἀνοιξ, καὶ ὡς πλείστα διανόιξαι, γνῶθι· ὡς τὸ ὁ τῶν τὰ πάντα ποιητὴς, καὶ σοφὸς ἐξ ἴσου φροντιστὴς μᾶλλον τὸ ἓν δημιουργὸν, τρισσὸν ἐν φλέγι, καὶ δυοῖν τοῖν δύοιν ἀνάσσων, βλάπτοις ἀφύτοις ἀ ἐνδομαχίᾳ, ἔδε γὰρ εἶπαντὶ· ἔστιν ἐξ κτίσως Θεοῦ· Θεὸς ὁ ἁλὼς καὶ οἰκτιρμῶν,

A μῶν; ἢ, ἵν' ἄπω, ὑπὲρ ἀνθρώπου ἀνθρωπος γενόμενος, καὶ ἀνθρώπων σωτηρίαν ἐργασάμενος ἄρτι, πτύσμα ἐστίν. Ὅτι ἓξ θεὸν ἐλέγξει, ἓξ οἷς προσκέπτεται ἀνθρ, ἐν πτύσματα ἓξ ἀλαζόνα δὲ προσκυνῶν.

10 Ὁ δ' ἀνάπτερος ὢν, ἡ σπάνις γὰρ ἔβριστ, καὶ, ὁ δὴ φασι τοῖς ἐξ b ἀμάξης λοιδορουμένοις, βορβόρου τυφλὸν ἐβκεκλίκατο. Ὡς δ' ὀφ' ἑκατὸν οὐτε ἄρας ὀδὸν ὀδαμοῦ ἔδεν εἰδιδόναι τυπτόμενον, μᾶλλον μεθ' ὧν ἓξ ἀκρασίαν, οὐτε τι εἰκάσειεν ἓξ οὐτ' ἀνυπόστατος μακρῷ ἀπ' γενναιότερον, ἐκστὰς ἐνδὺς, (ἀ φρενοβλαβίας! ἀ πλανίας! ἀ μετανόητος!) ἐδίωκτο μεταδοῦν, ὡμὰς τε καὶ δαπὰς ἐκ βασιλίου κατασυγχίσαιτο. Ὡς δ' ἐχ ἓν τοῖς λεγομένοις ἴδιοτε προσδόκητον, ἀλλ' ἡ βλοσυρὸν δέποδεν ἀνατίζοντα, ἓξ φ ἐπισκωπῆ σφόδρα αὐτον, οἷς ἀπιτε, δεδιττομένον· χαρὰν, φησι, λαβόμενοι καὶ σοδὰν, κ7 γὰς ἐβκατέκανα ἡ ἀλάσεσα, ἓξ τύπτοντα σφόδρα, ἐσο γε ὑμῖν ἐσχὺς τύπτοντα, ἵνα οὐ ἐπίσχυτα ἡβ κ7 θεὸν τὰς κακίζοντα σπόδα τὰς γλώττας βλασφημῶν.

11 Ἐτύπτετο γοῦν ὁ γενναῖος, ἡ ἀθλητὴς ἱματίζετο. ἀλ' ὅρδε ἓξ ὑπομονῆς καὶ δυδὸς νικηφόρος, καὶ ἐκ καρτερίας περιφανέστερος ἀφιγδὶς· ὑπορύπτων γὰρ μαστιζόμενος, Μὴ ἐγκαταλίπῃς με, Κύριε, μὴ ἀπόστη ἀπ' ἐμοῦ, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀφ' ἐμοῦ τὸ παιδός σου. Καὶ ταῦτα δ' ἐπεσωπέρα, δίκαιός ἐστι ἄγαν ἡ γαλῶσι. Ἐστιά σε δικαδῦναι τὸ παράγοντα Θεῦ· Τὰ νῶτά μου κατὰ σε νὶς μάστιγας ἴδωκα, καὶ οὐκ ἀναχάτει με νὶς ῥαπίσμασι, ὑπὲρ τὸ δὲ ἐμὲ κατ' ἐμὲ γεγονότος, καὶ ὑπὲρ ἐμὲ ταῦτα πάθειν ἐκ ἀπαξιώσαντος, ἀλλ' οἵτι μοι καὶ πλείω πάθειν γένοιτο, οἷς κρείττονον ἡβ γαρὰν σύκτιμε. Καὶ πρὸς οὐκ παρεκάπτε ερυθρὸς, ὑρὸ μὲ ἡ μεθυσκόμενος, ἴσα. Θεὸς ἀεὶ βίβλ οὐκ ἐμὲ ἀλλὰ λαμπρῶς εἰσπεγραφόμενον, ἡ καὶ βραβεῖα ἡβ τέλειον κρείττονα σαμιδόμενον.

C 12 Ὁ δ' Ἀδριανὸς κάκιστ ἔσα ἡ σὺ μαθεῖ οὐκ τύφλ ὑπ βλέπον ὑγόμενον, ἡ οἷς ἐνίκων τυπεῖσι φθεγγόμενον, ἐξ ἀφελείας, ἡ μᾶλλον εἰσεῖν δυσαιμονίας ἄγαπ, καὶ ἀνδιὰ κατασπᾶσθαι· ὕστον ἐβδέλυσε, ἡ λόγας σωτῆρα, ἡ χρόνον κρατοῦμενον. Ὡς δ' αὖτον ἡ πάλιν ἰδέσθ ἀδικ· Εἰς κενὸν σὺ σὺ λόγο ἐλάσομεν, πρὸς τὰς παρεσόσας εἰσὶν ἐνὶ ξύλ. λα μεδίσιον δεῖται φονεύκτ, λίθον τε ἐ κεφαλὰς ἐξαρῶσα ἡ σωτῆρι κ7 σωσὰς τῷ σώματος, μυδραίαν μεδαμῶς σοιήσειν φησί. Καί γοῦ μεσήρεσε ἡ σὺς ἀλλοῖαις ὑραῖος γίνεται, λίθῳ τε βαρίτατ ἐ κεφαλὴ ἐ ἐκ τοῦδ σὺ οὐκ ζωῇ, ἡ μυδρὸς ἡβ ἐσὶ γὲ μὲ δ' ὅλως ἐπιτρέφόμενος. Καὶ οἱ δόμιοι σὺ ἐ σφετέρας ἐχ' ἔτων κακίαν ἐκπυνθάνεσθαι, ἔ σὺ ἐ φοσεγὲι τῷ τυραννῳ παρανοσῆσι λόγοις, σὺ μαρτυρικὸν σῶμα κακίζοντος· σὺ μεδ' ὃν τῷ μάρτυρος σώμας διεῤῥύγοσαί τε ἓξ ἐκκαδαίνυσθ, ἐχοντί τε αἱμάτων αἰσχρομοῖα οἷς καὶ σεφθέμενόμενος σὺ f ἔδαφος φοινίσσεδαι.

13 Ὁ δ' ἀδάμας ἐδοίκτυτο, Θεῖον δυχαίρεσο τάσχος ὑπὲρ ἀυτῦ ἡ τὰ ἐμυχὰ ὑπὲρ τε φιλομεδὲ πάθόμενος ἴχωρ, ἡ πίλοι σὺ τῷ Δεσπότῃ φῶς ἐ Δεσπότην ἐδύσας ἄγαν λέγων· Εἰς χεῖράς σε σὺ πτύσμα μὲ παραδίδημι, πρὸμ ἡ γα-

tis: nequeanim ſanguinis ille, ac nidoris Deus eſt; D
ſed Deus miſericordiæ, ac miſerationum; aut (ne INTERP.
dicam, quod ipſe, hominem indutus, atque cum C. J.
hominibus converſatus, dixit) ſpiritus eſt; &, Joan. 4. 24.
quia ſimiliter Deus verax eſt, qui adorant ipſum, in ſpiritu, & veritate oportet adorare.

10 Verum Adrianus, ut erat mentis caperi, *ipſum cæſi nervis jubet.*
nihil iſtorum intelleait: ſed injuriis Martyrem inceſſens, & convitia velut e plauſtro, uti adagium habet, ingerens, nervis bovinis cædi eum jubet. Quod ubi multo tempore duraſſet, cæſumque nihil quidquam de ſententia ſua diſcedere animadverteret; imo etiam ferventiorem interrogationibus reſponſionibuſque, & longe genetoſiorem fieri; blanditiis iterum (o ſtultitiam, *humani ſenſum,*
o fallaciam, o vanitatem!) niſus eſt ipſum a fide abducere; honoreſque & munera nomine Imperatoris promiſit. Cumque nec ſic aſſentiretur ipſi, ſed torvo potius vultu intueretur, & magnanimo ſupercilio, ut ita dicam, inculeret timorem: Manibus, inquit, pedibuſque arreptum diſtendite in terra perniciem illam, & crudeliter, quantumque vites ſinunt, verberate; quo tandem maledicam illam, & in deos blaſphemam cumpeſcatis linguam. E

11 Verberatus itaque, & flagellatus eſt athleta generoſus; ſed ruſſum evaſit patientia ſua *ſed inter tormenta confabatur;*
præclarior victor, ac tolerantia glorioſior pugil. Exclamabat enim inter verbera: Ne deſiqueſis me, Domine, ne diſceſſeris a me; ne avertas faciem tuam a puero tuo. Inſupet & illa placido admodum atque tranquillo adjungens animo: Tua huc me adducentis cauſa, mortificor, Deus. Dorſum meum exemplo tuo in flagella, & genas meas in alapas dadi pro te, propter me adioſſat mei nato, & pro me illa pati dignato. Sed utinam mihi plura etiam pati liceat, ut majora conſequar præmia! Et converſus ad circum adſtantes; Video, inquit, remunerorem Deum, veluti libro ſplendidis litteris ſcribentem certamina mea, & præmia laborum meorum præclara aſſervantem.

12 Adrianus interim videns pro nihilo ſuam F
verbera ducere, atque talia dicta adſtantium au- *graviori-bus tormentis torquere cruciat.*
ribus palam ingerere, ea ſimplicitate, aut potius dicam ioſano idololatriæ ſtudio, alia denuo perſuadere Martyri præſumpſit, orationa longa, & multi temporis impendio. Ubi vero illis omnibus nihil denuo proficiſci ſentit, cum diciſſet præſentibus: Nequidquam huic verba facimus; ligno cuipiam ipſum imponi ſublimem præcipit, ſuum capitis impoſiti, verberibus in totum corpus ſævire, nullo plane locu clementiæ relicto. Sic itaque ſublimis Leontius, vere cœleſtis factus aſtis & ſano gravabatur capitis, qui pridem cœleſtia ambiebat, nihil omnino, quod terram ſaperet, in amore habens. Interea carnifices, non minus ſuam explentes rabiem, quam tyranni laudantes juſſa, ſuppoſitum tormentis corpus dilaniabant, diſſecta diſpeſaque ejus carne, & ſanguine veluti per canalem ſic defluente, ut pavimentum circum irrigatum ruberet.

13 Sed ipſe adamante conſtantior, Deo, cujus cauſa cruciabatur, gratias agebat; & animam pro Dilecto ſuo ponere gaudebat; ac tandem ipſum Domini dictum: In manus tuas commendu ſpiritum meum, multa cum alacritate ad Domi-

A num eloquutus, in pace, ac tranquillitate animam
INTERP. reddidit; quam cernentes Angeli, gaudio repleti
C. J. sunt: & chori Martyrum exultaverunt tripudiantque, cum tam generosum pugilem, & coronatum athletam, cœlesti regno dignum, ad se receperunt. Contra vero invidi, ac tormentorum
Luc. 23. 46 ejus præcipui auctores diaboli ipsis carnificibus tyrannisque satellitibus suis confusionem, ac lu-
gaudium interno in Domino, dibrium intolerabile comparaverunt. At nos, Christi populus supplicemus Christi militi, & Christianorum propugnatori, ut nos perpetuo
& capitanum Angelis, defendat, & nunc quidem in hoc seculo visibilibus atqui invisibilibus inimicis superiores nos præstet; deinde vero in altero, cum rationem illorum, quę
diabolis vero fremantibus. in vita deliquimus, postulabimus, Dominum, ac judicem nobis propitium reddat; ut damnationis
B sententia absoluti, præparata bona consequamur, per gratiam, & benignitatem illius; qui pro nobis nostrum adinstas nasci voluit, in una persona subsistentis Verbi divini, quod decet honos, gloria, & majestas nunc, & in secula. Amen.

λιπὼν ἀνύδρου τοῦ ψυχροῦ· ἵν' χαρὰς μετ' ἀΐδιον D
τοῖς ἀνελθοῦσιν Ἀγγέλοις, χοροῖς τε Μαρτύρων
ἐγκαλέσαντο ἡ εὐκράτους, οὗτω γενόμενον προσκυνητὸν ἀγωνιστὴν, καὶ στεφανίτην βασιλείας ἐπουρανίου ἄξιον. Οἱ δὲ γε φθονοῦντες καὶ τοῖς βιαίοις ὑποβάθροις δαίμοσι, αὐτοῖς δημίοις καὶ τυράννοις τοῖς ἐφεστῶσι ὑπασπισταῖς αἰσχύνης τε ἐμοῦ καὶ χλεύης ἀνύποιστος ἀνεκήρυκτον. Ἀλλ' ἡμεῖς ὁ τῷ Χριστῷ λαὸς, οἱ τῷ Χριστῷ στρατόπεδον καὶ ἐπὶ Χριστιανῶν πρόμαχοι προίσασθαι, διὰ τοιούτου ἡμῶν ἐκπονήσωμεν. Καὶ τοῦ μὲν ὁράσει τε καὶ ἀκοῇ τῶν ἐχθρῶν ἀνυπερβάτου ἀφωρίσθω κατηγόρημα, ἐπεὶ ὁ γεγραμμένων καὶ λόγου ἀπαντωμένων ὃν εἰ βίῳ πανλημμελήκαμεν, ἐ διοπετῶν καὶ δικαστὰ ἐλευσόμεθα; αἱ ἐ κατάδικοι ἐφεδρεύομεν, ἡ ἐπὶ ἀνοιγομένοις ἀγαθοῖς τύχοιμεν, χάριτι ἡ φιλανθρωπίᾳ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καθ' ἡμᾶς γεγονότος σὺν τοῦτο τῷ λόγῳ θεῷ, ὅτερ σφίσι τιμὴ, δόξα τε ἡ μεγαλοπρέπεια, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. E

ANNOTATA C. I.

a *Ex graphum ἀναίρεσις: vestę autem* incruentum *quasi ἀναίσιος a nostra* Pœna, *qua sanguinis effusionem vomitatur.*

b *De illo Erasmi Centuria 7. adagio 73. natumque ait ex eo, quod prisci fabulas suas in plaustris agentes, facie fucibus oblita, ne possent agnosci, magna licentia in obviam quemque dicteria jactabant. Hinc adagium ait οἱ ἐκ ἁμάξης λαλοῦντες* id est tamquam e plaustro loqui, de his, qui palam, ac libere convitiantur.

DE SS. MARCIA, ÆMILIO, FELICE,

MARTYRIBUS IN AFRICA.

Notitia ex Martyrologiis præsertim Hieronymiano.

G. H.

XVIII. *Aspicantur hanc* XVIII. *Jam quatuor antiqua Martyrologia Hieronymiani apographa his verbis:* XIV. Kalendas Julii, In Africa, Marcię, Emilii, *seu* Emelii, Felicis. *At*, Marcia *omissa, sæpius alii duo proferuntur. Ita Mss. Richenaugiense, & Rhinaugiense*; In Africa Emilii & Felicis. *Ms. Aquisgranense.* In Africa Emelii, & Felicis. *Ms. Florentinum Conventualium S. Francisci:* item *in* Africa SS. Amelię, & Felicis. *Ab aliis addantur* SS. Marcu, & Marcelliano,
C *de quibus seorsim agimus, & Romæ tribuuntur. Mss. Florentina Bibliothecæ Medicææ, & Mufat Strozziani:* Romæ SS. Felicis, & Æmilii. *In Ms. Bruxellensi S. Gadalatia scribuntur:* In Africa natale Sanctorum Hermelii, & Felicis. *At palæstra omissa in Mss. Augustano, Gellonensi, Labbeano, & San Gallensi celebratur memoria* F Emelii, & Felicis. *Neque plura de hisce Martyribus occurrunt.*

DE SS. MARCO, ET MARCELLIANO

MARTYRIBUS ROMÆ VIA ARDEATINA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

Cultus in Martyrologiis, & libris Sacramentorum, Reliquiæ locis variis.

G. H.

CIRCA CCLXXX-VII. *Cultus Sanctorum apud Hieronymianum.* S. Adam. H*Os duos Martyres secundo loco consignant dicta antiqua Martyrologia Hieronymiani apographa, his verbis:* Romæ Marci, & Marcelliani. *At ordine inverso ita referuntur in Ms. Epternacense:* Romæ Marcelliani, & Marci. *Similia passim in parvis Martyrologiis, quæ alibi accuratius stamus, habentur. Beda in geminio suo ista habet:* Natalis SS. Marci, & Marcelliani; Missa propria: *ubi innuitur* Missa *a S. Gregorio* S. Gregorium *Magno in libro Sacramentorum præscripta, & tres Orationes, quæ hactenus in Missali Romano recitandæ præcipiuntur, ibidem habentur, cum summe servata antiquitatis testimonio. Illo tamen* S. Gelasii *antiquius est, quod ex Gelasii (ut creditur) Pa-*

pa

A *pa Sacramentarie, ſub annum* MDCLXXX. *Roma*
D. P. *excuſo, eruitur: ubi hujuſmodi tres orationes præ-*
ſcribuntur, 1 Sanctorum tuorum nos, Domine,
Marci & Marcelliani natalitia tuentur: quia
tanto fiducialius tuo nomini ſupplicamus, quan-
to frequentius Martyrum benedictionibus enni-
tovemur. tt. Suſcipe, Domine, munera tuorum
populorum votiva, & SS. Marci, & Marcellia-
ni precibus tibi grata eſſe concede, pro quorum
ſolennitatibus offeruntur. ttt. Libantes, Do-
mine, Menſæ tuæ beata myſteria, quæ ſumus, ut
beatorum intervantu Sanctorum, Marci & Mar-
celliani, & temporalem nobis miſericordiam
auferant, & æternam. *Remanum quoque Ka-*
lendarium, annorum circiter mille, a Joanne Fron-
tone Pariſiis edituum, eoſdem habet; præcipitque
Evangelium ab hodierno diverſum ex Joanne. Hoc
eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.

G. H. 2 *Rabanus in ſuo Martyrologio hoc eos elogio*
B *honorat:* Romæ Marci & Marcelliani Martyrum,
qui Temporibus Diocletiani, & Maximiani per
B. Rabanus. Sebaſtianum militem Chriſti, a blandimento
vanæ mulierum revocati, ac ſano dogmate con-
ſortati, pro nomine Chriſti paſſi ſunt. *Uſuardus*
deinde illorum martyrium ita deſcribit: Romæ
Uſuardus. via Ardeatina natalis Sanctorum Martyrum
Marci, & Marcelliani fratrum: quia Duces Fabia-
no tenti, & ad ſtipitem ligati, in pedibus
acutos acceperunt clavos: cumque demum non
ceſſarent laudare Chriſtum, lancea per latera
tranſfixi, cum gloria martyrii ad ſidera regna
Ribadeneira & alii. migraverunt. *Hæc ibi. Aliquanto plura ex Aliis*
Martyrii habentur apud Adonem, & hos paſſim
ſequuntur (tum monaſtica Conſuetudines ſub feſto
ttt. *Lect. apud Martinaum, tum) recenſeres*
eum hodierno Martyrologio Romano. Alia accu-
rate deſcribuntur in Actis S. Sebaſtiani a nobis ad
Allata Vita S. Sebaſtiani vetuſta. *xx. Januarii illuſtratis. Aliquod ex hiſce ad hono-*
rem SS. Marci, & Marcelliani extructum com-
pendium damus, prout illud in ms. Ultrajectino
Eccleſiæ S. Salvatoris aſſervabatur, omiſſis Annota-
tis, quæ in Actis S. Sebaſtiani abunde ſunt produ-
C *cta.*

3 *Inhujus etiam eccleſiæ pervetuſta Roma, quæ*
ab Amphitheatro venientibus non procul ab arcu
Corpora in eccleſia SS. Coſmæ, & Damiani. *Titi & Veſpaſiani ad lævam occurrit, conſpici eo-*
rumdem Martyrum imagines antiquitus ad utrum-
que Deiparæ latus obtenſum eſt in Paralipomenis ad
ferias Romanorum Pontificum ante Majam illu-

ſtratæ: quas his reproducere grave neu erit, ut D
apparent quod ibi dixi, quam inſulſe fuerit eorum AUCT.
conjectura, qui ſibi imaginabantur illic videre S. G.H.
Benedictum inter Apoſtolos Petrum, & Paulum,
& ſuppleſſit, quas ætas extriverat, lectoris quibuſdam
credi voluerunt opus eſſe Benedicti I. Papæ. *Cor-*
pora olim depoſita fuerant in eccleſia SS. Coſmæ,
& Damiani in Campo Vaccino; ibidemque anno
MDLXXII. *in arca marmorea reperta* XXVIII. *Ja-* Reliquiæ in eccleſia S. Nicolai & S. Proxedis.
lii, una cum corpore S. Tranquillini *Martyris il-*
lorum parentis, cujus feſtum agitur VI. *Julii ſicuti*
narrat Baronius ad an. 357. *n.* 50. *In eorumdem*
Sanctorum honorem Gregorius Pontifex XIII. *ſa-*
cellum iſtic erigi curavit; ibidemque hoc die cum
magna ſolennitate celebratur ipſorum feſtum con-
ceſſis Indulgentiis. Feſtum etiam agitur ob aliquas
eorumdem Reliquias, in eccleſia S. Nicolai in car- E
cere, & S. Proxedis in monte e de quibus agunt
Octavius Pancirolus ad dictas Eccleſias, & Abbas
Pinzius in Sanctuario Romano ad hunc XVIII. *Ja-*
nuarii. Muſinus in Bononia perluſtrata aſſeris feſtum
quoque agi in Eccleſia S. Pauli Barnabitarum, & Bononiæ;
in Eccleſia Jeſuatorum extra portam S. Mamoli, ob
ſimiles Reliquias ibidem depoſitas. Præterea apud
Veliterranos in Eccleſia Cathedrali & altari San- Velitrarum,
ctæ Crucis, & altari S. Petri in eccleſia de Monte
Albano, & in eccleſia majori S. Murci inter alias
Reliquias etiam SS. Marci, & Marcellini *fuiſſe*
ex accurata ad nos tranſmiſſa deſcriptione conſtat.
Sunt etiam horum Sanctorum Reliquiæ in monaſte-
rio Sauſſionenſi S. Medardi, ubi colantur ſub ritu
duplici, & in Diario Reliquiarum Metropolitanæ Sueſſionis.
Pragenſis notantur partes duæ, una de tibia, al-
tera de capite, ſed unde allatæ non conſtat. *De-*
nique ſit horum Martyrum aliqua memoria in quo-
dam ms. noſtro ad diem ſecundam Julii, & apud
Græcos XXIII. *Decembris.*

ACTA MARTYRII. F

Ex Geſtis S. Sebaſtiani deſumpta,
Ex Ms. Ultrajectino S. Salvatoris.

1 CLariſſimi viri Marcus, & Marcellianus,
ge mini fratres, cum ſervis ſuis tenti, Marcus & Marcellianus Capelli ſimum ſervis confortantur a S. Sebaſtiano
& in vinculis conſtituti, a S. Sebaſtiano conſor-
tabantur, & hortabantur ſoguitea ſeculi blandi-
menta contemnere, & tormentanea tormento-
rum genera non timere. Qui cum non acquie-
ſcerent, & verbera carnificum patienter tranſi-
rent, juſſi ſunt capitalem ſubire ſententiam, niſi
idolis ſacrificarent.

2 Quorum pater Tranquillinus, Mater Ma-
ria, illos ſequebantur cum nanibus, & filiis
eorum: & quia nobiles erant, a Chromatio Præ- Impetratis 30. dierum induciis,
fecto triginta dierum induciis impetraverunt,
in quorum ſpatio cum eis ageretur, ut ad im-
molandum idolis conſentirent. Accedentes ergo
amici eorum dicebant eis; Unde vobis tam dura
mens, tam ferreum pectus, quod carnificum pa-
timini patris abjecta, & matri jam decrepitæ
vanos partus afferre intolerabilis doloris. Vita
contemnitur, gloria reſpuitur, & contemptis
omnibus pietatis affectibus, mortis atrocitas ap-

A petitar. Otio talia dicentibus, mater miſeſam
IBA ACTIS S. SEBAS. *mater eos blandimentis appetens* ſe clamans advenit, & ſoluto crine canos ſuæ ſenectutis oſtendens, eorum eis veſtem, qua pectus tegebatur, ſcidit, cunctiſque flentibus, laxis pellibus, mamillas, quas ſuxerunt, oſtendebat; blandimenta eorum infantiæ exhibita memorabat. Heu, inquit, me miſeram! amitto filios, ad mortem ultro properantes, quos ſi mihi hoſtes ſuſtuliſſent per medias ſequerer acies bellatorum: ſi judicis violenta concluderent, carcerem ſimul irrumperem moritura. Novum hoc pereundi genus, in quo caruiſſe rogatur, ut perimat; mors optatur, ut veniat. Talia matre proſequente, *pater quoque*, pater infirmus, & ſenex, manibus ſeſe rurum adducitur, & capite aſperſo pulvere clamabat: O filii! baculus ſenectutis meæ, & germinum lumen, cur ſic mortem diligitis? venito huc juvenes, & flete ſuper juvenes ſponte pereuntes; B venite ſenes, & patres, & prohibete, ne talia patiamini. Poſt hæc adveneas ad conjuges cum patris propriis, flentes & dicentes; Quibus nos dimittitis? qui horum eſſent Domini filiorum? Quis veſtitas largas dividet poſſeſſiones? Heu! quam ſerrea pectora! quia pareotes, amicos, *& uxores lamentis*, uxores & filios & abjectis, & vos tormentis ſponte neos exhibetis. Inter hæc cœperunt virorum corda molleſcere.

5 Tunc S. Sebaſtianus, qui ibi aderat, pro- *S. Sebaſtianus mutatos confortat*, rumpens in medio, air. O fortiſſimi milites Chriſti, nolite pes miſera blandimenta coronam deponere ſempiternam. Sed & parentibus dicite; non ſeparabimur a vobis, ſed vadunt in cœlum parare vobis ſidereas manſiones: nam ab initio mundi hæc vita ſe expectantes decepit; eſt enim labilis, inſtabilis, incerta, & fallax vita. Hæc ſuadet avaritiam, gulam, luxuriam, acediam, triſtitiam, invidiam, iram, ſuperbiam: ſuadet falleciam, injuſtitiam, concupiſcentiam, *propoſitis vitiis hujus mundi*, malitiam, ſegnitiam: poſtquam vero de ſpontis fuerit ſaginata, ſervientes ſibi trahit filiæ, id eſt morti æternæ. Nam primi pareutes, qui ad vitam æternam erant facti, per gulæ concupiſcentiam meruerunt mortem corporis, & animæ, & pœnæ æternæ. Chriſtus autem, qui eſt via, veritas & vita, moriens, refulgeos, & C aſcendens, libesavit ex ſe credentes ab æterna morte & pœna, ubi ſunt malleus, & fœtor eum *pœnis eorum qui damnantur*, vermibus, igois & algor, viſio dæmoniea, tenebræ, rubor, ignea vincula; item vermes, & terebræ, flagellum, fumus & igois, dæmonia aſpectus, ſcelerum confuſio, luctus; item tosqueutes pœnæ pia, uia, probra, vincula vermes, flamma, chaos, fœtor, pudor, atque ſrnes, ſitis, horror. O amici, nolite fallaciter vos & amicos veſtros in has æternas miſerias perdere ſed ſi diligitis eos, gaudertis, quia præcedunt vos ad æ- *& cœleſtia ſpirituum gaudia*, terna gaudia Sanctorum, & Angelorum. Nam eſt ibi pax, pictas, bonitas, lux, virtus, honeſtas, gloria, laus, requies, amor & concordia dulcis, gaudia, lætitiæ, dulcedo, vita perennis; pax, requies libera, ſenectus juventus, pax ſecuſa, decus, & gaudia ſunt animarum ubertimæ, virentia ſunt paſcua, pinguia, plena. Patria animque electorum ſunt vultus præſens Dei: qui dum ſine delectu conſpicitur, ſine fine mens vitæ chorus ſatiatur. Ibi hymnidici Angelorum chori, ibi ſocietas ſuperuorum civium, ibi dulcis ſolennitas a peregrinationis hujus triſti labore redeuntium. D Si ergo conſideremus, quæ & quanta ſint, quæ nobis promittuntur in cœlis, evaneſcunt animo omnia, quæ habeotur in terris. Torrena ærumnæ ſubſtantiæ ſuperuæ felicitati comparata, pondus eſt, non ſubſidium.

4 Si quæris; cur Deus fecit divitias, ſi ejus le- *divitiæ creatæ, Deo in ſubſidii tradendæ* ger contemnendæ ſunt? Reſpondemus, quia ſequi nos morientes non poſſunt, antecedere poſſunt, ſi eas pro Deo dederimus. Capidus fœnerator aurum tradit homini, quod duplicatum recipiat: agricola ſemina terræ committit, ut centuplum creſcat. Tradidit tibi Deus divitias, ut ſcias, quanta ſit in eis requies, voluptas & luxus, ut pote bus habeus claritatem cum auctore divitiarum, ipſi eas tradas cuſtodiendas. Quia ſi ipſi eas nolueris tradere, gula, luxuria, ſuperbia, vel cetera vitia eas rapiunt, aut certe mors auferet. Num quid ſi tranſires per medias acies barbarorum, & invenires virum fortem te diligentem, qui etiam ſæcalum pecuoiæ tibi dediſſet, dicentem tibi; Da mihi cuſtodiendas pecuoias has, quas tibi dedi, ne Barbari eas rapiant, & te occidant; nonne gregres, ut eas cuſtodiret, de quo certus eſſes, quod etiam *& ſervando de in alterum virum.* ampliora, quam acceſſiſſet, redderet, & te ab hoſtibus liberaret? Similiter delitus, qui habet aures audiendi, audiet dicentes ſibi; Si nos diligitis, illi nos tum mendate, qui nos vobis integras, & illibatas reſtituet. In hac vita, ſi noſtrum volueritis præoccupare officium, quaſi ſic erpenſæ vobis omoino uegrbimus. Dimitte nos interim ſervire morituris brevi tempore, ut in mortalibus electis jugiter famulemur, quando liberabimur a ſervitute corruptionis malorum in libertatem gloriæ filiorum Dei. Igitur, o mici, nolite a vita ad mortem, quos diligitis, revocare; quotidianus enim defectus corruptionis eſt quædam prolixitas mortis. Præſens dolor aut levis eſt, & tolerabilis; aut gravis, & citu finem affert; dolor vero futurus intolerabilis, & æternus. Ne timeamus ergo dolorem unius horæ, ſi volumus ſemper cum Deo F gaudere.

5 Dum igitas tam Martyribus, quam eorum amicis, de contemptu ſeculi, de pœna inferni, & de gloria Paradiſi, talia & ſimilia breviter dicta, *Convertuntur per Zoe poſſeſſi loquelam recepta.* Sanctus Sebaſtianus prudentiſſime prædicaret; ſubito pes anam fere horam, ſplendore nimio de cœlo veniente, illuminatus eſt; & juvenit, pallio candidiſſimo amictos, apparuit juxta eos. Hæc autem gerebantur in domo Nicoſtrati Primicerei, cujus uxor, nomine Zoe ante ſex annos ex diutina infirmitate loquelam amiſerat. Quæ cum intellexiſſet ea, quæ S. Sebaſtianus dicebat, procidens ad pedes ejus, manu & ore tenus veutam precabatur. Tuoc S. Sebaſtianus air: Si ego Chriſti *& Nicoſtrous* ſervus ſum, & ſi vera ſunt omnia, quæ de ore meo hæc mulier audivit & credidit, aperiat os ejus, qui aperuit os Zachariæ Prophetæ Dei. Ad hanc vocem mulier clamavit: Benedictus ſermo oris tui, & beati qui credunt, & maledicti qui non *qui dimiſit Sanctos* credunt his, quæ dixiſti. Vidi enim Angelum ad te venire de cœlo, & librum ante te tenentem, ubi ſcripta erant omnia, quæ dicebas. Hæc videns Nicoſtratus vir ejus, procidens ad genua, veniam petebat, eo quod Sanctos Dei Marcellianum, & Marcum imperiali juſſu haberet in vinculis. Et ſolutis illis, genua eorum ampleans, rogabat

eos

A eos abſcedere; dicens; O quam felix eſſem, ſi pro ſalute veſtra poſſem merere conſtringi! Qui dixerunt: Si tu Deo gloriam, quam nondum habuerras, accepiſti; quomodo nos, quod ab infantia habuimus reliquentes, tibi paſſionis noſtræ calicem damus? Cumque hæc audientes fierent; Marcus ait: Diſcite, parentes, quia hæc tota belli diaboli validitas eſt, u ſupplicia etrepere, & animam vitiis ſubjugare. Sed qua ratione mori timent, qui ſciunt hanc hominis eſſe naturam, non pœnam? Quantos hujus falſæ vitæ amatores ruina gravis upperſſit, fulmen incendit, naufragium perdidit, gladius peremit? & iſtam vitam miſerrimum doloribus amittentes, veram illam penitus invenire non poſſunt. Ad illam enim non ducit pœna, ſed rauſa: eodem enim pœnarum genere, & innocentibus ſalus æterna confertur, & pœna deliquentibus irro-

B gatur.

Baptizantur horum parentes & alii.

6 Tandem omnes proſtrati, cum lacrymis dicebant ſe credere, & velle baptizari. Tunc S. Sebaſtianus vocavit S. Polycarpum, latentem propter perſecutionem: qui baptizavit Tranquillinum patrem Sanctorum Marcii, & Marcellini, & matrem eorum, cum multis aliis, & erant numero ſexaginta octo. Baptizatus eſt & Chromatius, urbis Præfectus, cum filiis ſuo Ty-

Fundit Diocletianus ſolli.

burtio, & ea familia mille qua tringenta animæ. Tranquillinus etiam, & Chromatus, & alii ſuſtinuti ſanati ſunt.

D

a 2 ACTIS S. SEBAS.

7 Marcus autem, & Marcellianus, a B. Cajo Papa Diaconi ſunt ordinati: & cum ipſi morantes apud Caſtulum quemdam Chriſtianum, ditiſſimum Zetarium palatii, latenter cum aliis fidelibus die noctuque fletibus, & jejuniis totenti orarent; orantes, ut perſeverarent in fidei confeſſione. Multaque per eos fiebant quotidie miracula: cæci illuminabantur, dæmones ejiciebantur, infirmi ſanabantur. Cum autem per quemdam falſum Chriſtianum, nomine Torquatum, prodiiſſent, & aliqui jam martyrii coronati juſſit Fabianus Præſes Sanctos Marcum, & Marcellianum teneri, & ambos ad ſtipitem ligari, clavos acutiſſimos in pedibus eorum affigi facientes. Quibus dicebat Fabianus; Tamdiu fixis planis ſtabitis, quouſque dus immortalibus debitum officium perſolvatis. Tunc ambo fratres, in ligno conſtati pariter pſallebant, dicentes: Ecce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum. Cumque tranſiſſent una dies & noctes una, & illi in pſalmis, & hymnis perſeverarent, juſſit eos ambos, ubi ſtabant, lanceis per latera perforari: ſicque cum Martyrii gloria ad regna ſiderea migraverunt. Amen.

morantur apud eum.

E

Plectuntur

DE SANCTO ÆTHERIO, MARTYRE

G. H.

FORSAN NICOMEDIÆ IN BITHYNIA,

Notitia Martyrii, & temporis ex Menæis.

SUB DIOCLET.

Memoratur hic ſanctus Martyr in Menologio Sirleto his verbis: Eodem die XVIII. Junii ſanctæ Martyris Ætherii, qui fuit ſub Imperatore Diocletiano, delatus vero, oblatus eſt Edeſio Præſidi: Chriſtum vero confeſſus proſternitur, & igneis facibus comburitur; ac diverſos cruciatus perferens, gladio percutitur. *Hæc ibi, ſatis tenuiter contracta, unda ætiam contracitus translata in hodiernum Romanum ſunt, hac forma*: Eodem die S. Ætherii martyris: qui in perſecutione Diocletiani, poſt ignes, & alios cruciatus, gladio cæſus eſt. *Neſcio, an ſaboluerit aliunde Baronio, mendum Sirleto obrepſiſſe circa nomen Præſidis*. Eleuſium, *non* Edeſium *ſcribendum apparet ex Menæis, qua ſola præ manibus Sirletus habuit, uti & Maximus Cytherorum Epiſcopus ed Blaiu Aylur*. Eleuſium *autem ipſum eumdem arbitramur, a qua Nicomedia plurima ſibi illata tormenta fortiter ſuſtinuit S. Juliana Virgo, cujus acta ex pluribus mſs. collata illuſtravimus ad diem XVI. Februarii. Poſſunt hæc aliquam lucem hujus Martyrii Elogio conferre, ac veroſimile facere, ipſum quoque* Nicomediæ, *aut ſaltem in* Bithynia, *paſſum eſſe.*

Eſt autem Elogium illud hujuſmodi.

2 Οὗτοι δὲ ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ Διοκλητιανοῦ Διωχθέντες ἐπὶ τοῦτον Ἐλεούσιον τὸν Ἄρχοντα· ὃ δὲ Χριστὸν ὁμολογήσαντας, τούτους καμινοις πυρὶ καταβαλόντας, τὸν δέκατον αὐθημερὸν πυροβόλοις αἰκισμοῖς ἀφανίσας, ὃ καὶ τοῦτον τὸν αἰ τίρνα τὸν τοῖς μυκτῆσιν ὀχετὸν ἐκδέξονται, τὸν εἰς χαλκῆ σίτινα πυρώσας ἀνδρίαντα, τὸν ἐν τούτῳ πάντων Ἀγγέλου ἐπιστασίᾳ λυτρώσας, εἶδ' ὕστερον τῇ κεφαλῇ τύπτεται. Sanctus Martyr Ætherius ſub Imperio Diocletiani accuſatus, ad Præſidem Eleuſium adductus eſt; & Chriſtum confeſſus exditur, & lampadibus ardentibus uritur, & globis ferreis ardentibus ſub axillis uſtulatur, & uncis in tergo, pectore & naribus carpitur, & in abreneo tapeta ardenti extenditur; ex quibus omnibus ope Angeli præſentis liberatur, ac demum gladio obtruncatur. *Hæc ibi, quibus ſimilia tormenta* Eleuſius Præſes *inferri* S. Julianæ *curavit, & fuit ea ab Angelo liberata, at tandem gladio percuſſa coronam martyrii obtinuit* Nicomediæ.

eadem tormenta ſubiit Ætherius

qua S. Juliana Nicomedia.

DE SANCTIS DUOBUS MARTYRIBUS

APUD GRÆCOS PASSIS.

G. H. Ex Ms. Synaxario Divionenſi.

XVIII JUNII. SYnaxarium Ms. Divione in Collegio Societatis Jeſu apud Petrum Franciſcum Chiffletium repertum a nobis anno MDCLXII. hos Sanctos ſic refert: Οἱ ἅγιοι δύο Μάρτυρες, οἱ ..... τὰς πόδας κατακλασθέντες ἐτελείωσαν. Sancti duo Martyres, ... pedibus combuſtis, vitam finiverunt. Inter ipſo verbo aliquid non potuit legi, ſive locus Martyrii fuerit, ſive tempus indicato Imperatore ſub quo certarint; quod forſan alibi reperietur, & poterit aliquando addi. Interim verſus ex more præmiſſos accipe.

Καῖσιν ποδῶν ῥίψαντας ἐν ὥραν μίαν,
Ἄπειρον χαίρουσι Μάρτυρες δύο.
Pedum ablationem cupide ad horam Martyres
Unam paſſi, lætantur æternum duo.

B

DE SS. THOMO, PAULO, CYRIACO,

MARTYRIBUS FORSAN ROMÆ.

DISQUISITIO HISTORICA.

G. H. De numero, & loco Martyrii, ex antiquioribus Martyrologiis.

XVIII JUNII. GRavis circa hos Sanctos exoritur difficultas, de numero, & palæſtra eorum. In antiquis Martyrologiis Hieronymiani apographis, poſt relatos Martyres paſſos Romæ Mercum, & Marcellianum, tertio loco iſti ſubduntur: Thomi, Pauli, Cyriaci. Ita egraphe Epternacenſe, Lucenſe, Blumianum. At Lucas Acherius in edito Corbejenſi, loco Thomi appoſuit paulo, & ſolum retulit nomina Pauli, & Cyriaci. Eodem modo iſta duo nomina inter alios referuntur in Ms. Richenovienſi. Ab eodem mutato tria collocantur in Miſ. Caſinenſi, & Altempſiano; Cyriaci, Thomi, Pauli. Quo etiam ordine ſunt in Ms. S. Cyriaci; ſed Thomæ ſcribitur: & Apoſtoli additur in Ms. Vaticano. Interim prævalet lectio Thomi: de qua voce dubitavimus, num Tomi, urbis Muſiæ inferioris, in hodierna regione Bulgaria, & ora Ponti Euxini, unde Ovidii Poeta celebris, ſit intelligendus, ubi plures olim occubuere Martyres. Huic urbi favet Ms. Florentinum monaſterii ſanctæ Crucis Patrum Conventualium S. Franciſci, in quo poſt Martyres Afros ſupra relatos iſta habentur; & Roma Thomus ſanctorum Martyrum Pauli, & Cyriaci: & hi iſſo modo memorantur ad diem XX. Junii apud Uſuardum, & alios cum Martyrologio Romano. Horum in antiquis dicti Martyrologii Hieronymiani apographis alii quinque ſocii conjunguntur, & ab his illi, ut diverſi proferuntur. Franciſcus Mario Florentinus, in Indice ad hoc Martyrologio, nomen Thomi pro Sancto Martyre ſumpſit; & favet aliorum tranſpoſitio, per quam Thomi nomen medium inter nomina Cyriaci, & Pauli collocatur. Præterea urbs Thomi absque absque aſpiratione ſcribitur, cujus contrarium hic obſervatur. Sed, inquies, ſi Thomus ponatur Sanctus, quanam ipſi, & ſociis palæſtra tribuenda erit? Quidni vero ipſa urbs Roma? Annectuntur enim SS. Marco, & Marcelliano, licet forſan aut alio loco, aut via, aut alio anno, aut aliis ſub Imperatoribus ſint paſſi. Poſtremo alios arbitramur a SS. Cyriaco, & Paulo Virgine, in urbe Hiſpanarum Malocenſi paſſos, de quibus mox agemus.

Ac nec Martyres

C

D

E

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS MARTYRIO, SEU MARTHARO, FELICE EMILIO, ET CRISPINO,

RAVENNÆ IN ITALIA.

G. H. Notitia ex Hieronymiano, & aliis antiquis.

XVIII JUNII. PRogredimur cum antiquis Martyrologii Hieronymiani opographis, in quibus quarto loco Martyres quatuor collocantur; & in vetuſtiſſimo Epternacenſi hi verbis: Ravenna civitate Martyrii, Felicis, Emilii, Criſpini. In primi Martyris nomine diverſo eſt lectio. In Lucenſi & Blumiano eſt ſcriptum Marthari, in Corbejenſi Marthei, In Miſſ. Florentinis Magni Ducis, & Strozzii Senatoris Martati, at Patrum Conventualium ibidem Meritati: apud Noksrum Melchorii, in ms. Bruxellenſi S. Gudulæ Marcutii. In antiqua ms. Reginæ Sveciæ, & ms. Florario dicto nomine omiſſo, iſta leguntur: Ravennæ natalis Sanctorum Martyrum Felicis, Emilii, Criſpini, ubi videtur ex nomine Martyrii formatum Martyrum: neque multum diſcrepat

A *crepat nomen* Marthen, *ſeu* Marcheti, *quod in aliis apographis erat. Nomina* Felicis & Criſpini *ubique invariata reperiuntur, at loco* Emilii *ſcribitur etiam* Emeli, Amilii, *&* Æmilii. *Hos autem tres ſolum profert Mſs. Romanum Cardinalis Barberini, Trevirenſe Monaſterii S. Maximini, Leodienſe Eccleſiæ S. Lamberti, & aliud monaſterii S.* D *Laurentii. Et in omnibus jam citatis Martyrologiis nam tres quindecim, allegatur paleſtra* Ravennæ civitas: *in cujus tamen eccleſiis celebratur officium de SS. Marco & Marcelliano, nulla horum Martyrum ſalta commemoratione.*

DE SS. MARINA ET THEONIO

MARTYRIBUS ALEXANDRIÆ.

G.H. Ex iiſdem Martyrologiis.

ULtima loco, *in eiſdem Hieronymianis apographis, iſta habentur; in Epternacenſi,* Alexandriæ civitate Marinæ. *In Corbeienſi Pariſiis excuſo:* In Alexandria natalis S. Marinæ, Theoni. *Verum per errorem (ut agnoſcit Florentinius) in Mſ. Lucenſi legitur,* S. Marii; *& in Blomiano,* Maria. *In antiquis Mſſ. Reginæ Suecia, Romano* B *Cardinalis Barberini, & Calonienſi S. Mariæ ad Gradus:* In Alexandria Natalis S. Marinæ, *& per errorem in Mſ. Richenovienſi* Marini *eſt. Secundus Uſuardus: in primario Mſ.* Alexandria paſſio S. Mariæ Virginis; *in aliis Mſſ. & apud Bellinum, Grevenum, Molanum cum Martyrologio Romano* S. Marinæ Virginis. *In appendice ad Adonem:* In Alexandria S. Mariæ Virginis & Martyris, *&* Balbinæ. *Hæc* Balbina Romæ *eſt adſcripta in mſſ. Trevirenſibus S. Martini & S. Maximini, Leodienſi S. Laurentii, ac mſ. Floriario, de eaque egimus* XXXI. *Martii. At* Theonium *decimus, in antiquo mſ. Corbejenſi additum, ne memoria ejus pereat. Alii adjunxerunt elogium ex Vita* S. Marinæ E *ſeu* Margaritæ Virginis & Martyris, *ut inter Prætermiſſos dximus; & latius dicendum erit ad diem* XX. *Julii. An ex illa* Marina *hæc etiam* Virgo appelletur, *dubitamus; ideoque eo ſitulo abſtinemus cum antiquioribus Mſſ.*

DE SS. CYRIACO ET PAULA VIRGINE

MALACÆ IN HISPANIA

SYLLOGE HISTORICA.

G.H.

De eorum paſſione, cultu, & ætate.

CIRCA CCCV. MAlaca, *urbs eſt antiqua Hiſpaniæ Baticæ, in hodierno regno Granatenſi Epiſcopalis, & celebre ad Mediterraneum mare emporium. Hæc ſub jugo Saracenico annis ſeptingentis ſeptuagintagomenis ab eodem ermit Ferdinandi Regis Catholici anno* MCDLXXVII. *libertate, antea viderat inſigne certamen* SS. Cyriaci & Paulæ Virginis. *Horum* Memoria in Paſtis. C *memoriam ſuo Martyrologio aut ſexcentos annos inſcripſit Uſuardus his verbis:* In Hiſpania civitate Malaca, ſanctorum Martyrum Syriaci & Paulæ Virginis, qui poſt multa tormenta ſibi illata lapidibus obruti, inter Sara animas cœlo reddiderunt. *Ex hoc elogio, ſecundum noſtram in talibus experientiam, judicamus, olim Acta martyrii exiſtiſſe, in quibus multa illa tormenta & magnanimitas Martyrum expunctantur; ſed ea inter perſecutiones Saracenorum periiſſe putamus ſalcem apud Hiſpanos, an aliqua forſan in Gallias adhuc lateant, dubitari poteſt. Nomen ſanctæ martyris in præcipuis mſſ. Uſuardi ſcribitur,* Syriaci, *quod retinuit etiam Molanus, ſed in margine appoſuit nomen* Cyriaci, *quod alii paſſim habent, qui dictum elogium deſcripſerunt, videlicet Bellinus, Grevenus, Maurolycus, Galeſinius, Canſius, aliique cum Martyrologio Romano, & cum mſſ. quamplurimis.*

2. *Thomas de Trugillo, tomo 2. Theſauri Concionatorum, expoſui Evangelium* Cum audieritis prælia & ſeditiones, in feſto Beatorum Cyriaci & Paulæ, *& addit eorum aliqua Acta his verbis:* Paſſi ſunt martyrium in civitate Malaca glorioſi Martyres, Cyriacus videlicet & Paula, decima octava Junii, & tali die collocant feſtum horum Sanctorum ipſa Martyrologia. Dicunt autem & narrant, breviter quidem & ſuccincte, de martyrio admirabili horum Sanctorum, quod poſtquam variis tormentis afflicti fuerunt, tandem F lapidati ſunt: atque ita glorioſi Martyres migrantes ad Dominum, ſempiternam felicitatem ſunt conſecuti. Unde & Papa Innocentius VIII. *in ſuo Brevi, quod miſit ad Catholicos Reges* Ferdinandum & Iſabellam, agendo eis gratias pro eximio quodam munere ab eis accepto, quando ſibi comparaverunt prædictam urbem Malacam; faciens, inquam, præfatus Pontifex in prædicto Brevi mentionem dictorum Sanctorum dicit, quod fuerunt ſimiles Beato Stephano in ſua martyrio. *Hoc ibi, quibus ſimilia annua Hiſpaniæ ediderunt Ambroſius Morales lib. 10 Hiſtoria Hiſpanico cap. 28. Joannes Marietta, lib. 2. de ſanctis Hiſpaniæ cap. 31. Franciſcus de Padilla, Doctor Theologus & in Malacitana Eccleſia Canonicus, ac Theſauri ſive ſacrorum vaſorum Præpoſitus, in Hiſtoria Eccleſiaſtica Hiſpaniæ in dicta urbe Malacitana anno* MDCVI *excuſa, centuria 4. cap. 29. & Martinus de Roa, Societatis Jeſu tunc Rector in iſta civitate, in ſua Hiſtoria Malacenſi, ibidem anno* MDCXXII. *edita cap. 17. addunt autem hi duo feſtum* *aliquod dei-gium.*

horum

AUCT. G. H.

A harum Martyrum, ot hujus urbis Petronorum, magna ſolennitate celebrari cum Octava, & in ipſo die inſtitoi generalem proceſſionem ab Eccleſia Cathedrali ad Eccleſiam Parochialem dictorum Sanctorum; eorumque ſtatuas argenteas, præclare elaboratas, ſub umbella a præcipuit Equitibus urbis in medio Proceſſionis deferri. *Tempus martyrii arbitrantur poſt Moralem, Garyhaum, & Vaſæum, fuiſſe* in decima ſub Dioclettano perſecutione.

ſolennitas Malacæ.

3 *Joannes Tamayus Salazar in Martyrologia Hiſpanica ait* omnes latere, Acta eorum peenſſe; *ea tamen ipſa profert, velut deſumpta ex Legendario Aſturicenſi, qua placet judicia aliorum ſubjicere*: Temporibus Dioclettani impiſſimi Imperatoris, poſtquam jam Imperii gubernacula recepiſſet, divulgata ſunt multa Chriſtianorum millia per totius Orbit Romani provincias. Cumque hoc audiſſet impiiſſimus Imperator, iracundia

Acta ut ſuſ. Legendario.

poſſi ſub judice Ruſo ſtud.

B plenus, fecit dimitti plores Judices & Præſides per totum Imperium, qui eos tenerent, & in cuſtodiam publicam ennjcerent, donec ſuperſtitionem abjurarent, & diit Romani Imperii thura litarent. Ex Africa venit Malacam urbem maritimam quidam, Ruffinus nomine, Judex: qui antea plurimos ad mortem tenaerat, dum per Hiſpaniam vagaretur, Chriſticolas. Hic cum Malacam venit, Imperatoris edicta fecit publicari, quatenus omnes, qui Chriſti fidem amplecterentur, carceri mancipatos teneret, donec aut diis ſacrificia offerrent, aut vitam cavarent. Inter alios igitur Chriſtianos, quos ſatellitum inquiſitio comprehenderat, erant Cyriacus juvenis venuſtus, & Paula Virgo pulcherrima, de genere Oppiorum, vetuſtiſſimorum Chriſtianorum, qui primi Chriſti miracula in Hiſpanias invexere, & ex eadem urbe oriundi. Quos cum ante ſe, in tribunali ſedentem, perduci juſſiſſet Judex, dixit Cyriaco: Qui vocaris, vel ex qua natione te oſtendis, edicto nobis: Cui reſpondens, ſanctus juvenis dixit: Mihi nomen Cyriacus, hæc Virgo Paula, hujus urbis oriundi, ex parentibus & gentoribus Chriſtianis: Chriſtiani ſumus. Quibus Ruffinus: Nunc ergo audite me, & eligite vobis e duobus unum reſponſum: aut diis ſacrificate immortalibus, & eſtote amici invictiſſimi Imperatoris, aut certe ſuſcipite ſententiam nefandorum exterminum. Reſpondit tunc Cyriacus: Ultimam ſententiam eligimus, nam primam totis viſceribus abhorremus. Tunc juſſit eos Præſes diverſis tormentis cruciari: ſed cum non poſſet Sanctos Martyres a propoſito confeſſionis fidei avertere, in campum extra urbem deduci & lapidibus impeti præcepit: atque ita religioſi Martyres migrantes ad Dominum, ſempiternam felicitatem ſunt conſecuti, XIV. Kalendas Julii anno Domini CCCV.

D.

generoſe fidem Chriſti profitentur,

lapidibus obruuntur,

E

5 *Hæc ibi, qua viderentur veroſimilia, ſi non Dioclettano adſcriberentur, qua fieri potuerunt per Maximianum Herculeum, qui abdicatum imperium ſalus recipere tentavit; ſed hoc quoque deſtruit fabulator, qui nuper ſub nomine Juliani Archipreſbyteri Toletani prodiit, in cujus Adverſarius num. 24. & 156. dicuntur* SS. Cyriacus & Paula anno LX. *aut* LVIII. *in perſecutione Neronis paſſi. Prefert quidem eam ſententiam Tamayus, toto ſua Martyrologia ſolitus iſtius ſtruda Juliani quiſquilias, confratis vitri fruſtulis comparandas, tamquam rara antiquitatis æſtimationiſque gemmas adhibere. Nobis ſecurius videtur ab ipſomet oblatam Legendariam Aſturicenſa ſequi, figmentis iſtis haud dubie antiquius multa.*

Pigmenta ſub Juliani nomine.

DE S. ELPIDIO MARTYRE ET S. ARCHONTIO CONF.

C

BRIVATE IN ARVERNIA GALLIÆ PROV. F

SYLLOGE HISTORICA.

D. P.

Ex S. Gregorio Turon. Proprio Anicienſi, & Jacobo Branchæo.

BRivate *ſtarum Gallia apud Arvernos appidum, ad ſiniſtram Elaveritripam, licet a prepiori ſitu, ubi hodiedum vetus* Brivate *nuncupatur, ad unam circiter leucam deſcenderit, ſuum adhuc nomen retinet Latine ſcribentibus, quod vulgus utrobique ipſum in* Brioude *commutavit: retinet etiam veterem Patronatum, & corpus S. Juliani Martyris. Colitur is* XXVIII. *Auguſti, ab ejuſque paſſione, virtutibus & gloria S. Gregorius Turonenſis auſpicatur librum* 2. *Miraculorum, ubi inter alia cap.* 1. *ſic habet:* Senes, qui ſacro-ſanctum corpus manciplaverunt ſepulturæ, ita redintegrati ſunt, ut in ſenectute ſumma poſiti tamquam juvenes haberentur.

Puto eorum eſſe ſenes dicta

2 *Vetuſtior, unde hæc ſumpta ſint, Paſſio excidit: ſi tamen ulla unquam fuit vetuſtior S. Juliani Legenda, qua diſtinctiorem rei geſtæ notitiam daret: nam ex Gregorio ſumpta videntur, quæcumque nunc reperiuntur in Paſſionalibus mſſ. Sensim tamen præditorum nomina evitum cultumque ad poſterorum notitiam tranſmiſiſſe putatur Brivatenſium traditio, unde in Proprio Anicienſi Eccleſia ſub annum* MDCXLII. *ſic legitur:* Dum jaceret humi truncatum Juliani corpus, ſuperne Elpidium Opilionem monuit Angelus, ipſum ſepultura afficeret, quod & præſtitit cum Archontio Paſtore. Uterque ſenex erat: in præmium tamen ſepulturæ Martyris, eorum reviruit juventus, ſenio fugato. Elpidius in colle ad fluvium Elaverim martyrio eſt ſublatus: Archontius autem ad Juliani tumulum vitam religioſe finivit, uterque ſanctitate claros inter ſanctos habetur.

qui S. Joannem Bſt ſepelivit.

3 *Jacobus Branchæus in Gallia opere de ſanctis Arverna, decennio poſt jam dictam Proprium edito, allegat*

A allegat etiam Breviaria Maldenſe & Claromontanum, in cujus ultima Eccleſia Martyrologio aſſeritur nomen Arcontii referri ad VIII. Januarii. Elpidium vera, qui vulgo S. Ilpis dicitur, coli hoc VIII. Junii. Inſuper de hoc ultimo narrat, quod relicta ad ſacri ſumuli cuſtodiam cultumque Archontio, ſolitariam vitam elegerit recipiens ſeſe ſub rupem fluvio imminentem, ſupra quam nominis ejus eccleſia viſitur, juxtaque caſtrum, ad jus Marchionis de Langeac pertinens. Hic cum ſanctiſſime per biennium vixiſſet, irruiſſe in Galliam Conſtantina Imperatrix Barbaros, qui ab eo usque annum, quod nullum habebat, nec fidem Chriſti, quem pro vita amabat, extorquere valerent, poſt dira flagra & cruciatus caput reciderint; quod ſimul cum corpora allatum ad S. Juliani eccleſiam, ibidem credatur canditum haberi cum corpore S. Archontii, illic poſt illum etiam pie defuncti, & a Brivatenſibus coli ſoliti die IV. Februarii.

4 Eodem, inquit, die colitur etiam S. Archontius, in Priorata ab Abbatia vulgo de Chaſe dicta dependente; qui locus uti & eccleſia ibidem parochialis, paſſim S. Arcuns nominatur; eſtque ad alteram Elaveris ripam, in conſpectu oppidi ſeu caſtri Langeac, quinque circiter leucis Brivate, & totidem diſtans Anicio ſeu Podio Velaunorum: ubi omnia ſancti corporis oſſa ſervantur in capſa marmorea, ferreis vinculis probe munita ſub altari majori: in cujus operculo, atque etiam in plumbea lamella ſic ſcalptum; Hic eſt corpus Beati Arconcii, cum nota anni MCCCLXXIX. paulo recentiori ſcalpro impreſſa. Addit idem Branchaus ipſum ſe, ab Epiſcopo S. Flori in viſitanda diœceſi ſocium ſumptum, vidiſſe predicta ſacra oſſa, quibus præter maxillam nihil detrat, quam olim argento incluſam, atque a Calviniſtis direptam traditio erat. Lapidi quoque altaris aream aperientis inſcriptum legit: Hic jacet corpus ſancti Arconcii, ſimilterque inſculpta lineamenta, circini, mallei, atque linex, quæ ſunt Lapicidarum inſtrumenta; qualem etiam fuiſſe hunc S. Archoncium loci traditio ſit, confirmata veteri altaris tabula ita ſanctum exprimente. Huc accedit altera traditio, qua idem creditur fundando Anicienſi templo operam ſic locaſſe, ut quotidie veſperi ad locum habitationis ſuæ, cujus ibidem adhuc rudera monſtrentur, rediret, parentibus decrepitis miniſtraturus, nec ideo minus cito ſequenti mane rediret ad opus, non ſine miraculo.

5 Hinc conficere Jacobus nititur, duos conſtituendos ſanctos Archoncios ſive Arcontios: quod in tanta locorum vicinia æque difficulter mihi probaverit, quam prænominatos Brivatenſium ſanctos, eſſe illos ipſos duos ſones, quos corpus S. Juliani ſepelivisſe dicit Gregorius; etſi ea opinio invaluerit in vulgus, eo quod cum corpore S. Juliani SS. Elpidii & Arcontii corpora iſtic haberentur: quamvis ipſi illa forte fuerint ſeculis aliquantis poſteriores. Brivate eſſe utraque corpora, aſſerentibus credis, non vidit Jacobus: donec autem viciſſe ſe dicat aliquis, vehementer ſuſpicabor utrumque ad ſui nominis eccleſias delatum fuiſſe, iſtic, quibus colunter, diebus IV. Februarii & XVIII. Junii, ac forte primum anno ſupra notato MCCLXXIX. Quod autem Branchaus Brivatenſem Arcontium velit ſub Diocletiano vixiſſe, alterum ſub Alexandro Imperatore, ſub quo dicuntur facta Mariana apud Vellaunos eccleſia fundamenta, & hunc quidam Iatomum, iſtum optionem, parum me commovet. Num ut initia iſtius Eccleſiæ tam ſint antiqua, quod modo non aſpuo, evidens eſt ab Alexandri tempore ſæpius reſtaurandam fuiſſe, novamque conditam, atque ita allaborantem illi Arconcium ſerius vivere potuiſſe, & Brivate pro ſua devotione ſepeliri, cum ad corpus ſancti Martyris extremas vitæ annos traduxiſſet; miraculis autem inclaroſcens potuit ad paterna habitationis locum fuiſſe relatus, cum ibi ſub ejus nomine eccleſia conderetur. Itaque de ætate pratiulatorum Sanctorum nihil definio, nedum illorum cauſa, quos aportet vixiſſe eccleſia pacem habente, differre Martyrium S. Juliani ad ultimam perſecutionem; cum potuerit Julianus multa citius fuiſſe paſſus, ac forte inter primos Gallia Martyres numerari, de quo ſuo tempore diſputabimus. Sintna autem ſenes duo, a Gregorio memorati, aliquando adſcripti ſanctis, id tacente ipſo, & ſolis recentioribus Breviariorum auctoribus aſſerentibus, faſtor me dubitare.

A quorum omnium etiam S. Ion ſit mentio

alibi eſt 18 hic Martyr hac die.

An ab iſto alius S. Arconcius in ſui nominis vicinia oppido,

B

nunc Latomus?

C

D

E

F

DE SANCTIS CONFESS. AN MARTYRIBUS?

POTENTINO, FELICIO ET SIMPLICIO,

PATRONIS STEINFELDIÆ IN DIOECESI COLONIENSI.

COMMENTARIUS CRITICUS.

D.P.

§. I. Proponitur controverſia, & antiquioris, pro prima parte, Legendæ contextus.

SEC. IV.

Primi Carrodunenſis Januarii

GErmanicis milliaribus quinque ſupra Confluentiam Rheni atque Moſellæ, ad hujus ſiniſtram ripam jacet Carrodunum, aliàs Caradonum, vulgo Cardon, Canonicorum Collegio inſigne oppidum, cui primam celebritatem attulit S. Caſtor Ieci Presbyter, diſcipulus S. Maximini Trevirenſis ſeculo IV. de quo egit Bollandus noſter ad XIII. Februarii. Is Caſtor, cum viveret, ibidem creditur ſepeliviſſe Sanctum Potentium cum ſociis: quorum corpora ſeculo X. translata Steinfeldiam, olim Sanctimonialium Benedictinarum; nunc Canonicorum Præmonſtratenſium Abbatiam, in confinio Trevirenſis atque Colonienſis diœceſeos poſitam, coluntur ut loci Patroni, hac tranſlationis eorum die, cum Octava: itemque III. Januarii, quo videntur eos, tamquam S. Potentini die natali Carrodunenſes & Confluentini colere. Confeſſores, an Martyres dicere oporteat, &

nunc 18. Junii celebratur Steinfeldiæ

Primum hic confundantur perſonæ ac tempora

quæ

A *quo poſſimum vita feſtum agi debeat, ambiguum*
AUCT. *faciunt, qua prorſus diverſiſſima, nunc & poſt ad-*
D. P. *ventum Prumenſtratenſium, de iis ſcripta, & ad*
nos perlata ſunt; neutra ſatis antiqua, ut de rebus
ſeculo IV. geſtis certam fidem faciant; utraque unum
hoc ſummatim proponendo, ut Lector diſcernere
per ſe poſſit, penes quam partem ſit veroſimilitudo
major.

2 Ab anno, *inquit Prumenſtratenſis ſcriptor*, Incarnationis Dominicæ DCCCCXX. quo ſumpſit Reguum Henricus Primus Romanorum Imperator, (*potius* Rex *dicendus*) per centum ſeptuaginta ſeptem annos, *usque adeo usque ad* MCXVII. ſub Abbatiſſis & Monialibus, Regulam S. Benedicti profeſſis, in cœnobio Steinfelt Domino ſervitum eſt. Quibus ob negligentiam ſuam amotis, Canonici Regulares de monaſterio Sprenkirsbacenſi ſubſtituti ſunt; qui Regulam B. Auguſtini profeſſi, per viginti tres annos, *feliciter uſque* MCXX. ibi Domino ſervierunt. *Hos, quemcumque occupabant locum, haud minimum ſtudium ſuis conſcribere Sanctorum Legendariis per anni circulum, &*
B *inventorum in unoquoque Patronorum hiſtorias, aliis ſui Ordinis profeſſoribus tranſcribendas communicare. Hinc illam Legendam, quæ poſt Sanctorum corporum Translationem ad uſum Benedictinarum ex Curroduenſium Canonicorum inſtructione ſcripta eſt, non quidam Steinfeldia acceperunt, ubi per ſuperinductam novam prior videtur fuiſſe abolita; ſed ex Canonicorum Regularium monaſteriis duobus, altero Colonienſi Corporis Chriſti, altero Bodecenſi prope Padarborum, nec non ex ſertio Mſ. eccleſiæ Collegiatæ S. Salvatoris Trajecti, ſemper abſque prologo, quem, nobis quidem deſiderabilem, ſed ad Chori uſum haud valde neceſſarium, ſcriptores iſti ubique omiſerunt. Ultimum mſ. ſic præſtulatur;* Vita S. Potentini Ducis; *in ſecundo additur*, & Confeſſoris. *Contextus autem omnium idem hic eſt.*

3 Venetandus igitur confeſſor Potentinus, ea clariſſima Aquitanorum proſapia generis ſui dotem duxit: veſtemque Chriſti indutus, in Eccleſiæ gremio ſactis ab infantia inſtitutus eſt diſciplinis. Parentes vero ejus, quantum ad ſeculum opulenti & nobiles, Chriſtianæ confeſſionis præcipui cultores extiterunt; eamdemque viam edita ſua
C ſe ſobolem inſiſtere, ſedulo exhortationis informabant exemplo. Studebant quoque a primæva ætatis flore incitamenta quæque virtutum ſibi inſtillare, ut rudis adhuc & mollis animus præguſtaret, quæ poſt procedenti tempore reliqua vita ſic mediter retineret.... Denique, ut poſtea evidentibus claruit indiciis, anno ſine divina quadam providentia, in auſpicium futuræ proſperitatis & ſalutis, Potentini vocabulum accepit. Cumque ad intelligibilem ætatem perductus fuiſſet, generoſitatem præterea, quam privilegio nominis ſignanter expreſſerat, virtutum incrementis æmulari exoptabat. Prima virtus ejus fuit, incentiva vitiorum crebro ſrangere, nullam obſcœni rumoris fabulam in ſeſe dare, adoleſcentiæ ſervorem ſtænare, nihil tale aliquando committere, in quo ſuperni Judicis gratiam potuiſſet offendere; ſed cauta moderamine nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram divertente via regis gradiebatur. Nec erat eorum ſcriptum ſuiſſe. Optimus in omni re modus, & laudabilis ubique menſura.

4 Sciens itaque honorabiles nuptias & cubile D
immaculatum, conjugali vinculo copulatur eſt, ea ſcilicet intentione, ut ſoluto ſemel matrimonio ſecundum caſtimoniæ gradum arriperet, morumque honeſtate & continentia cœlibatum rurſus redintegraret. Maluit eorum in humilioribus cuto pergere, quam pendulo gradu in ſublimioribus fluctuare. De hac nuptiali copula duo præclariſſima pignora Felicius & Simplicius nuncupata, ut poſtea rerum probavit eventus, ſelecti omnino propagine ſunt progenita. Cumque celebriori fama glorioſos Chriſti vernaculos clareſceret, & caritatis in eorum munificentia & virtutum conſtantia longe lateque percrebuiſſet, a Rege Aquitanorum, qui tunc temporis gentis illius gubernacula ſtrenue, nobiliterque regebat anno octobus amicis & parentibus, in curiam ſuſceptus eſt. Cernenſque in eo nobilitatis titulum & elegiorum meritorum, omnium acclamatione dignitſimus in locum Ducis ſubrogatur. Hunc tantæ dignitatis apice non in mundi gloriam, ſed E
ad Chriſtianæ religionis humilitatem inclinabat; Apoſtolico jam edoctus exemplo omnia omnibus factus, ut omnes lucri faceret, ſeniores honore præveniebat, juniores paterna dilectione admonebat, ubique per officium commiſſum non ſua, ſed quæ Dei ſunt, ſtudioſe querebat. Nam licet ſreulerit adhuc palæſtræ deſudaret gymnaſio, attenti tamen deſiderio totis viſceribus Domino jugiter adhærebat; indutus ſcilicet lorica juſtitiæ, aſſumebat ſcutum fidei: calceatos habens pedes in præparationem Evangelii pacis.

5 Præhibatur itaque Dei ſrmitur..... divina inſpiratur gratia, calcatis mundi deliciis, pronanciſcenda ſuperorum patriæ gloria, egreſſus eſt de tetra & de cognatione ſua: ut qui prius in procinctu bellorum pro terrenis negotiis ſtudioſus decertabat agoniſta; poſtea Chriſto Regi militaturus æternæ vitæ ſtipendia ſuſciperet. Verum non immemor, quia multi retro rediere poſt ſathan, veritus prædictor dum filios Felicium ſcilicet & Simplicium poſt ſe relinquere, ſecum abduxit: quatenus & ipſi mundana exuti tunica, viam veritatis ineedentes, nudi & expediti, Chriſti veſtigia ſequerentur. Quanta vero pro Deo in hoc itinere ſuſtinuit, quam F
aſſiduus loca ſancta ſrequentando catherit, in hoc perſpicuum eſt. Nam dum multas Regiones, Chriſti Eccleſias viſitando, laſtratet; contigit etiam urbem Treverorum, tunc maxime patrociniis Sanctorum celeberrimam, ingreſſum ſuiſſe. Ea tempeſtate B. Maximinus, Pontificali ſtola infulatus, hujus urbis Sedem miniſtrabat. Paſtor eximius, qui tuoc Catholicæ fidei verus dogmatiſta, Dominicæ ſegetis agrum excolebat Divini ſemine verbi indefeſſus agricola: totos namque erga animarum ſalutem ſatrgebat, totus miſericordiæ viſceribus redundabat. Ab hoc electo Chriſti Antiſtite vir ſanctus caritative ſuſceptus, & hoſpitalitatis humanitatiſque officiis tractatus, omnem peregrinationis ejus cauſam expoſuit: ſuoſque ſanctiſſimos relatus inſtar Matriæ ſecus pedes ejus audiendo recubuit; ne veniente Domino in conſpectu ejus vacuus appareret, ſed talentum ſibi creditum cum uſura duplicatum reportaret.

6 Nec

ab initio condita monaſteria ſub an. 920.

quo circa an. 1097. ad Canonicos Regul. reſſlua,

In plura Mſſ. Legendaria Ordinis tranſita Vitæ,

ubi Potentinus dicitur ortu Aquitanus,

pietate edocatus a parentibus Chriſtianis,

filius hic fuiſſe Felicium & Simplicii

cum is ſtruxit dimiſſo Præfectura & Patria e

ad familia loca peregrinatus

juxiſſe ſub S. Maximino Trevirii

A 6 Nec multo poſt cum inibi moraretur, cernens adventantium frequentiam, & intolerabiles hominum tumultus; nimium veritus ne mundi ſareinæ, quas prius abjecerat, ſub urbanis delitiis rurſus ſibi aliquatenus blandiretur, acceſſit ad Pontificem, obtatae deprecans, quatenus illum ad remotiora demigrare loca permitteret, ubi totum vitæ ſuæ curſum ſine inquietudine agere potuiſſet; ſciens ſcriptum eſſe, militantem Deo non oportere implicari negotiis ſecularibus. Audiens vero Beatus antiſtes votum ipſius, licet multum contriſtatus, ſi tanti hoſpitis præſentia deſtitueretur, precibus tamen ejus acquieſcebat; & locum quemdam ſecus fluenta Moſellæ, cui vocabulum Caronotum eſt, ſub ſua Diœceſi, propoſito ſui idoneum demonſtravit. Per idem autem tempus quidam Presbyter, nomine Caſtor, miræ ſanctitatis, in eodem loco parvam habitationis cellulam conſtruere maſitabat, omni virtutum genere præcipuus; divus eleemoſynis, humilitate ſublimis, ſeoſu ſobrios, corpore caſtos, inter divites & pauperes medius, vigiliis atque orationi deditus toros, ob amorem ſuperæ patriæ die noctuque laborans. Huic ſpirituali patri Chriſti confeſſor Germana caritatis fœdera ſociavit; ubi quanto ſecretius, tanto liberius Deo militaret, bonum ſcilicet certamen certando, curſum conſummando, fidem ſervando, de reliquo ſcitus ſibi repoſitam eſſe coronam juſtitiæ.

7 Interim paucis tranſactis diebus, contigit negotiatorem quemdam, cum nave ſale onuſta in eodem loco advenſſe. Hanc quidam ex vicinis eleemoſynariis pro hoc condimento implorabat: ſed obſtinatus mercatoris animus, Chriſtum in pauperе deſpiciens, poſtulata denegabat. Jam illo recedente, & navi in altum tendente, ſubito tumentibus undis maxima eſt exorta tempeſtas, ita ut extremum jam omnium immineret periculum. Hujus viri caſum quidam Servo Dei velociter nuntiabant, deprecantes, quatenus per orationem ejus a naufragio liberaretur. Statim invocato Chriſti auxilio, ſedata eſt tempeſtas, & omnes ſani & incolumes ad terram egreſſi ſunt. Alia ſunt quidem multa, quæ per eum Dominus operari dignatus eſt miracula, nobis incognita, ſoli Deo nota. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Sed ſi iſta, quæ veridica quorumdam relatione didicimus, ſcribere tentamus, prius deficiet tempus, quam materia.

8 Qualiter autem & ex hoc mundo migraverit ad Dominum, explanare incipiamus. Poſtquam vero pius athleta & Sanctus Chriſti Confeſſor, curſo fideliter peracto, præmia laboris accipere debuit, infirmitate prævalaſcente decubuit: divina prædeſtinanta clementia, ut in eodem loco, ubi plurimum in Dei ſudavit ſervitio, inde ad coronam æternæ beatitudinis perveniret. Acceſſito itaque Beato Caſtore, ut animam Conditori ſuo precibus ejus commendaret, ſacramentis Dominicis communitus, ex hujus vitæ ſolotus ergaſtulo, ad cœleſtia regna ſpiritum emiſit. Sepulcrum eſt autem ab eodem Chriſti Confeſſore, aliiſque probabilibus perſonis, in loco digno funeris officio ubi poſtea filiorum ejus corpora Felicis ſcilicet & Simplicis honorifice tumulata ſunt. In quo loco a quibuſdam fidelibus viris ecclefiola conſtructa eſt, in qua adorantibus & credentibus multa divina demonſtrata ſunt beneficia, ad laudem & gloriam ſummæ Trinitatis, cui eſt honor & jubilatio cum æterno patre & Spiritu ſancto, per infinita ſecula ſeculorum. Amen. AUCT. D. P.

9 *Hic finis Legendæ, Carodano allatæ, & ad* *figuras hic punctis.... tis ſolis locis mutilatæ, quæ ut- Omittuntur ſupervacuæ;* *habil ad haſſariam faventia vel laudavi ſtatum matrimonii, & Aquitaniam Sanctis fœcundam, Sanctoſque Maximinum & Athanaſium; vel mutiliter extendunt orationem. Ea autem tali ſine amiſſa ſunt, ut facilius judices, utrum in tota hac narratione ſit aliqua haud verofimiliter ſcripta: excepta ſola mentione* Regis in Aquitania *Dominantis*, Ducemque Patronorum *confortantis: ex ujo feliciter vixis. aut ea ferali, quibus iſta videntur ſcripta: quod autem eum 7. narrator miraculum, id* S. Caſtori *attribuat ea ejus vita proximis legis.* Evolutis itaque multis temporum curriculis eum declarare Sanctorum Confeſſorum merita Dominus voluiſſet, quatenus tam præclara lummaria ſupra candelabrum poſita ſplendidiſſimo ſanctitatis fulgore latius ad ſalutem lucerent multorum, quam ſub unius loci latebris abſcondita latuiſſet; coidam nobili & religioſo de Ripuaria, nomine Sigebodo, ea divina quadam revelatione innotuit, qualiter inde tranſferendi, & in locum tumulo priore digatorem deduceedi foreut. Hac viſione certior factus, & multum in Domino gaviſus, a Pontifice Treverorum, cui ſubjectus erat ille locus, eadem eorpora impetravit. Nam inde tranſlatos, ſingulos in ſingulis ſarcophagis poſuit, & in prædio ſuo Steinfelt digno honore recondidit; ubi poſtea monaſterium conſtruens, cœnobialem vitam Sanctimonialium inſtituit; quæ ibi ſub regulari tramite degentes laudes divinas Domino inceſſanter perſolverent. Ita etiam tantum de prædiorum ſuorum ſubſtantia delirgavit, quantum illis ad neceſſaria ſufficere potuiſſet. E *& additus tranſlatio corporum Steinfeldii.*

10 *Addit alterius Legendæ auctor, quod* apertis loculis, in quibus Sanctorum corpora requieverant, odor paradiſiacus, cunctorum ora ſolum uares, ſed & meates delinivit; *quodque* omimoda curationum gratia eo die Dominus, gratiæ dator & glorix, Sanctos ſuos mirificare dignatus eſt. Facta autem, *inquit*, eſt Translatio hæc *ut ſupra.* quarto decimo Kalendas Julii: & illatus eſt theſaurus ſanctiſſimorum Reliquiarum, ſuper aurum & topazium pretioſus, in locum, ubi nunc celebris ejus viget memoria, ſitum in ſilva, quæ Arduenna vocatur, in pago Eyfliæ, in loco Steinfelt vocato; ubi prefatus nobilis vir, ſecundum votum ſuum eccleſiam, in honorem ſanctæ Dei Genitricis, & B. Petri Apoſtolorum Principis conſtruxerat: ibique Sanctimonialium numerum adunavit, quæ ad ſæcuſanctas beatorum Patentini, Felicis & Simplicis Reliquias divinis inſiſterent laudibus, & in Regularibus inſtitutis Domino deſerviret. F

S. II.

a quo deinde ſalutaribus ſtudiis objunctus,

S. Caſtori Presb. ſe ſubjecerit,

cum eique prædo aurum ſubmergendi periculo minaretur,

ab eodem ſepultus.

A

AUCT. D. P.

§. II. *Expenditur ætas, origo, & auctoritas alterius Legendæ martyres facientis S. Potentinum & ſocios.*

Steinfeldenſibus Canonicis in Ordinem Præmonſtrat. ampleti poſt an. 1120.

11 SUb annum, ut alibi dixi, MCXII. *Præmonſtratum venit S. Norbertus, ibique jecit novi Ordinis fundamenta; qui cum antea fuiſſet Sanctenſis in diœceſi Colonienſi Canonicus, inter primas curas, quas patrin ſua juvanda impendit, non ultimum habuit illuc inducere Fratrum ſuorum colloniam. Neque din quærendus locus fuit* eiſdem *Canonicis Regularibus, qui non ita pridem Steinfeldiam obtinuerant*, Ordini Præmonſtratenſi ſe ſubjicientibus. *Atque ita, inquit alterius Legendæ ſcriptor*, in eodem Ordine uſque nunc Domino ſervitium exhibetur, & Dei annuente clementia exhibebitur, quam diu Dei providentia, diſponens omnia, præſcivit ſibi exhibendum. Sit igitur Deus noſter in ſecula benedictus, qui paſſilum gregem ſuum a ſua gratia non excluſit; ſed locum noſtrum pie viſitare & paterne hereditare dignatus eſt; dum ipſum, per venerabiles Sanctorum Reliquias, ad honorem ſui nominis dedicare voluit, & pretioſo ditare theſauro; ut nos pauperes ſuos de tantarum Reliquiarum preſentia confortanti fiducia ſublevaret, & tantu patrocinio communiret. Per merita vero Sanctorum ſuorum, tantis locum noſtrum dignatus eſt Dominus miraculis illuſtrare, & beneficia beneficiis accumulare non ceſſat, ut vere dicatur ab omnibus, quia Dominus eſt in loco iſto....

B

multis Sanctus miraculis claruit.

12 *In hiſce terminatur Legenda altera, quam velimus intelligas, non ſolum a Præmonſtratenſi ſcriptam, ſed etiam poſt Ordinis hujus introductionem annis aliquam multis; hoc enim ſignificare ſolet particula*, Uſque nunc. *Quares, quantis?* Fr. Melchior Weirtz, Paſtor S. Andreæ in Steinfelt *ejuſdem Ordinis, ipſam Vitam ediderunt, ſub approbatione adm. R. D. Ægidii Gelenii, Colonia ad S. Andreæ Canonici & Hiſtoriographi Archiepiſcopalis, in Commentario deſuper ad eum directo, nobiſque Steinfeldiæ miſſo, ſic præfatur:* ſcriptam arbitror ad annum MCL. plus minus; *quando ſcilicet* monaſterium *adhuc per Præpoſitos adminiſtrabatur* (quorum, *inquit Miræus in Chronico Præmonſtr. quinque fuiſſe inveniuntur*) *& adjuvante ad hoc Archiepiſcopo Colonienſi Friderico, per Theodoricum Cumitem de Ate ampliatum, atque in melius reformatum eſt, bonisque ac reditibus amplioribus donatum anno* MCXLII. *Idem monaſterium deinde circa annum* MCXCSV. *Præpoſitis in Abbates evectis, ſub horum regimine uſque nunc perſtitit. Sed videamus argumenta, quibus prælaudatus Melchior tantam Vitæ iſti antiquitatem concedendam cenſet; & quod eſt conſequens*, S. Potentinum *ab annis quingentis, & amplius*, coli ut Martyrem. *Sic enim pro anno* MCL. *ratiocinatur.*

anno Vitæ circa an. 1150. ſcribitur, velut Martyris,

C

13 Ad eum annum referre poſſum officium Canonicum, quod hic loci bis in anno de S. Potentino Martyre publice & ſolenniter decantatur; & ea Vita hac Mſ. deſumptum, aut hanc ex illo, certo manifeſtatur legentibus. Reperi quippe Ms. Diurnale, quod Officium S. Potentini continet, annumque præfert MDAII. Repeti aliud, quod Collectam ejuſdem Officii habet, ſcriptum D
anno MCCCLXIV. Demum reperi ſcriptum Pſalterium, una cum Collectis & Capitulis, in omni Officio per annum recitari ſolitis, ejuſdem manus cum aliis ſimili, in quo hæc verba eſt legere: *Liber hic ſcriptus eſt, cum aliis ſibi contemporaneis, anno plus minus milleſimo centeſimo quinquageſimo, a veteri autem ſitu deterſus anno* MDXLIX. Eſt is pergamenus & manuſcriptus, valde tamen attritus, licet ſæpe de novo compactus. Hic cum Collectam ejuſdem Officii ſancti Martyris Potentini, eamdem, quæ eſt hodie, contineat, nullum mihi dubium eſt, quin eo tempore, quo liber iſte ſcriptus eſt, & Officium & Vita in uſu noſtris fuerint; qualis abſque Prologo, qui in aliis exemplaribus reperitur, diviſa per certas Lectiones legi ſolet, pro Lectionibus Nocturnorum, tempore Translationis ad XVSSS. Juuii per totam Octavam. Vidi tertio aliud Manuſcriptum Vitæ, una cum Translatione, ſed ejus vetuſtatis, ut legere & intelligere vix potuerim; maxime quia metro & rythmis conſtabat, antiquum ſeculum valde redolentibus. E

ex probatæ ex libro ſibi ſcripto

illa ex vetuſtiori rythmo

14 *Hoc ultimum & antiquus ceteris Mſtis præbet aliquid, debet intelligi ejuſdem fuiſſe ſubſtantiæ, quod narrationem eo contentam, cum Vita & Officio vehementer autem fallor, niſi ipſum ſit fons utriuſque; ac proinde vereor, ne tota utriuſque auctoritas refundatur in Poetam, qui ingenii ſui periculum faciens, emiſſa veteri a Carrodunenſibus accepta Legenda, maluerit aliam ad ſtylum Romanciarum ejus ævi, licentia plus quam poetica, comminiſci, & legendam obtrudere. Hoc autem poſito, nimia ſimplicitatis fuerit ei adhibere fidem, & veterem ritum Officii commutare, atque pro Dace & Confeſſore nominare* Levitam & Martyrem. *Interea hoc ſecutus Grevenus, in Additionibus ad Uſuardum anno* MDXXI. *ſcripſit, quod hoc die colatur* Natalis (*Translationem Steinfeldenſes vocant*) Sanctorum Martyrum Potentini Diaconi, Felicis Presbyteri, & Simplicii Militis, in Steinfelt quieſcentium. *Eodem ad verbum Germanica dedit Adamus Wallaſſer, editor Germanici Martyrologii, Dilingæ an.* MDLVASSS. *excuſi, &* XCIS. *ibidem recuſi; quod quia cum noſtri P. Petri Caniſii Præfatione de cultu Sanctorum in lucem venit, ſub ejus nomine laudare ſolent deceſſores mei Bollandus, atque Henſchenius. Florarium Sanctorum, ejuſdem ſeculi initio exaratum, etiam ex ſimili auctoritate loquitur ad diem præſentem:* Item Sanctorum Potentini & Sociorum ejus Martyrum. *Ita tamen mentione inducta, non cognaverunt Steinfeldenſes mutandum quoque Patronis ſuis habitum; ſed ejus imagines, ac ſtatua, quotquot ibi videmus anno* MDCLAVSSS. *quæque hodiedum ſuperſunt vetuſtæ ac nova, repræſentant Sanctum toto armatum corpore, cum lancea & duabus ſagittis; congruo ſcilicet habitu ad titulum Ducis, quo primitus indigie zbatur, quando credebatur Confeſſor. Ipſam Imaginem hic vide una cum effigie B. Hermanni Joſephi, ſimili modo iiſdemque locis expreſſa, eoque libentius hic addita, Quod in Commentario de S. Norberto ejus meminerimus propter habitus Præmonſtratenſis veterem formam.* F

ſumpta vide detur.

quem ſecuti in recenſione ſua Martyrologia.

15 *His tamen præmiſſis, nolim adhuc præjudices Lector, donec ſummam poſterioris Vitæ acceperis, conferiſque cum jam data Epitoma prioris.* *Auctor ergo* Vitam laudabilem illuſtris Martyris Potentini ſcripto cupiens, *ut præfatur*, commendare, ut jam dudum quaſi jacentem ſub modio abſconſionis, ſupes candelabrum manifeſtationis exaltet....Chriſtum ipſius invocat adjutorem; *deinde ſic erditur*. Igitur S.Potentinus, nobiliſſimis & ſecundum ſeculi dignitatem illuſtriſſimis ejus ortus parentibus, gentilibus tamen, (ſicut dici ſolet) roſa de ſpinis procreatus eſt. Nam pater ejus Antimius nomine, atrox & incredulus Rex fuit Gallorum, qui ſpeciali nomine Francigenæ nuncupatur, eiſque barbarica tyrannide imperabat. Hic Sedem regni in urbe Pariſienſi habebat. Potentinus itaque, a tempore nativitatis ſuæ gratia divina præventus..... empit ab omnibus vitiis temperare.... Chriſtianos diligere, & eorum veſtigiis teneaciter iohærere..... Parentes impii monent, increpant, ut patrios ritus obſerver, Deorum ſacrificia veneretur..... Ventis verborum incaſſum tendentibus.... venitur ad verbera. Nondum Chriſtianus pro amore Chriſti durius caſtigatur, cruciatus, flagellatur.... In ignem tribulationis impoſitus, non conſumptus.... frequentius & audacius Chriſtianorum habitationes intrabat, & doctrinam eorum delectabiliter audire ſtudebat....

16 Cum autem placuit ei, qui eum ſegregaverat a peccatoribus, etiam baptiſmi ſacramentorum conſecutus eſt, cum jam quintum decimum ætatis ſuæ annum ageret... cogitabatque ſe penitus a parentibus ſeparare, & manifeſta re Chriſtianis conjungere. Cogitans igitur, quod opportunitate loci ſuum poſſet deſiderium adjuvari, ab urbe regia quaſi iter unius diei receſſit.... locoque ſolitario delectabatur, totam mentis aciem in Dei contemplatione ſuſpendens. Sed lucerna tanta univerſarum virtutum diu latere non potuit, quin imo citius patuit univerſis.....Igitur pro tanta opinione virtutum confluxerunt ad eum de diverſis mundi partibus Chriſtiani, cupientes oculo ad oculum videre, quod eis fama nuntiante fuerat revelatum..... Illat modis omnibus profecisse ante Deum & homines, ita ut in modico tempore, docente ſe ſancti ſpiritus unctione de omnibus, præ omnibus ſecum manentibus Chriſtianis, clarus fieret in ſapientia Dei & vitæ ſanctitate....Perfectus autem in ſcientia Scripturarum, quod ante jam dudum biberat pectore fœcundo, etiam aliis ad ſalutem eructare curavit... Magnas etiam virtutes per illum Dominus eo tempore operatus eſt: nam mulierem quamdam, quæ paralyſis morbo amplius quam per annos quinquaginta laboraverat, & jugiter in lecto ægritudinis detinebatur, ſola oratione & manus impoſitione reddidit ſanitati: ſimiliter & virum, in eadem infirmitate annos triginta habentem.

17 In Ordinibus quoque eccleſiaſticis uſque ad gradum Levitarum aſcendens, per Dei gratiam promotus eſt: quem Ordinem tanta humilitatis & devotionis gratia decoravit, ut nullus dubitaret...quod omnes virtutes, quibus univerſi famulantes Domino decorantur, in tali viro quadam excellentia fierent clariores.... Cum igitur jam ſanctus annorum triginta, in virum perfectum ætate & gratia profeciſſet; ad dignitatem Epiſcopatus, in quadam congregatione Clericorum electus eſt. Erant enim tunc temporis in quadem civitate Teutonici regni, in provincia Weſtphaliæ, in civitate, quæ vocatur Monaſterium, Clerici in Dei ſervitio congregati. Horum quidam cum eſſent peregrinati in Franciam, ubi tantarum virtutum audierant & viderant virtutum....perſonaſerunt ceteris Fratribus, ut B. Potentinum ſibi eligerent in Paſtorem.... Miſſiſque legatis, viris honeſtis & Deum timentibus, Felicio ſacerdote, & Simplicio laico, virum Dei ad conſentiendum ſibi humiliter interpellabant.

18 Habebat ſane vir ſanctus fratrem, nomine Caſtorem, ſeniorem ſe, & ſororem nomine Caſtrinam, mooitus B.Caſtoris jam mundatam baptiſmate, licet occulte.... Hujus fratris ſui B.Potentinus animatus conſilio, onerioſum honorem Epiſcopatus acceptare decrevit.... Tempore igitur proficiſcendi diſpoſito, B.Caſtor cum fratre peregrinari deſiderans, decrevit ſororem non ſolam relinquere inter hoſtes.... Accedens igitur ad parentes, pia calliditate obtinuit, ut eam, tamquam gratis recreationis, ab urbe regia poſſet ad ſuburbana educere. Egreſſi itaque fratrem ſanctiſſimum pedetentim ſecuti ſunt: & cum eo in loco, quem condixerant, convenerunt. Ab his, qui cum eis erant, noctis tempore elapſi, jam duorum dierum iter compleverant, cum invaſit furor patruus eorum, vir crudeliſſimus.... cum immani furore eos perſequens, irruit ſuper eos & interfecit. In ipſum autem Levitam Dei Potentinum truculentius, quam in ceteros ſeviens, non ſolum gladiis, ſed & ictibus ſagittarum multarum corpus ejus atrociter confodit: & ſic in confeſſione ſancta glorioſe conſummatus eſt....

Ex vita Auctore facta

filium Regis Pariſienſis.

a quo fideli cauſa male paſſus fuit

& quidem dum baptizatus,

divinitus quo eruditus Scripturas,

& cumulatum gratia gradibus,

Levita fit ordinatus &

tum etiam anno 30. poſtulatus ad Epiſcopatum Monaſterienſem

per SS. Felicium & Simplicium legatos ſi

illuc profectus cum fratre S. Caſtore Presb. & S. Caſtrina ſorore

fuerit a patruo in ſequenti occaſione cæſus cum ſodalis ſuis

AUCT. D. P. *ampere ſolitarium ornatum, qui effugerant*

A 19 Sanctorum itaque Potentini, Felicii, & Simplicii, Caſtoeis quoque & Caſtrinæ ſacro martyrio perpetrato, perſecutor abiſceſſit, & Sanctorum corpora, feris ac beſtiis lacerandæ, totos inhumanos inhumata reliquit.... Illi autem, qui fuerant in comitatu ſanctorum, & mortem timentes malos tortoris evaſerant fugiendo, illo recedente, ad locum martyrii redierunt: & in eodem loco Sanctorum corpora ſepulturæ eorum planctu & lacrymis tradiderunt; locum quoquo ut potuere ſignantes, reverſi ſunt in patriam ſuam, & quod factum fuerat Fratribus indicaverunt.... Poſt multos autem dies, Fratres iidem ad locum eumdem reverſi ſunt, & effodientes theſaurum Reliquiarum ſanctarum, ad eccleſiam ſuam deducere proponebant. Sed...cum per deſcenſum fluminis Moſellæ ad propria repedarent, ad locum, qui Cardona dicitur, pervenerunt: mirumque in modum factum eſt, Sanctorum corpora tam gravia & importabilia fierent, ut ab eodem loco nullatenus poſſent amoveri. Cum ergo dio caſſo labore fatigati fuiſſent.....ceſſeunt voluntati divinæ, cujus hæc eſſe opera cognoverunt; & ſepultis ibidem Sanctorum corporibus, repleti ſtupore vehementi eo, quod ipſis contigerat, abierunt. Locus autem, in quo ſuper illos tortor perſecutor, nullius famoſi nominis erat; ſed erat juxta locum eccleſia, quæ cognominabatur Ruſa, & poſt tempora martyrii Sanctorum bis ab infidelibus deſtructa eſt. Paſſi ſunt autem in quodam loco amœno, in declivo montis juxta fontem, qui appellatur Roel, tertio nonas Januarii. *Quo loco fons iſte, aliàs etiam* Regel *ſcripturas reperiendas ſit, difficile divinabit aliquis; fortaſſis etiam ſuſpicabitur, eam, qui temporum multa habita ratione, ut ſecuris diſſita compaginare poſſit, abſtracta fingendo, potuiſſe ex Scriptura mutari nomen fontis* Rogel, *in libris Joſuæ ac Regum notati. Indulgentior Melchior, mallet deterram nomen credi a vico Regel ad Moſellam aliquammultis ſupra conflaceates leucis. Idem hic veroſimiliter eſt, qui Tacito lib. 4. Hiſtoriarum*, Rogodulum eſt; *locis montibus aut Moſella amne ſeptos, quem adverſum Romanos* Valerianus eum magna Trevirorum manu inſederat, & addiderat foſſas obiectaque ſaxorum; *non tamen deſcadere ſe potuit, quia victus caperetur a Cereali, qui poſtero die Coloniam Trevirorum ingreſſus eſt, avido militi diripiendæ civitatis. Pagam illam Dagobertus Rex cum aliis nonnullis eccleſiis S. Maximini tradidiſſe legitur, in privilegio aliàs a nobis laudato.*

quæ dum poſtea Moſellanum per Moſellam vectantur.

B

facta apud Cardonam immobilia ibi manſerint:

Et hæc ſedes deducitur ante an. 386.

20 Sunt autem iſti Martyres, *inquit* Legenda *poſterior Vitam hic finiens*, magnæ antiquitatis; nam ante tempora S. Mauritii & ſociorum paſſi ſunt *tempore S. Gaii Pontificis.* S. Mauritius & ſoci, *a S. Marcellino ejus tunc Presbytero, poſtea ſucceſſore baptizati, deindeque martyrio coronati fuerunt, vivente adhuc eodem S. Cajo, ſub annum* CCLXXXVI. *quo Maximianus Imperator, qui illos evocarat contra Bagaudes pugnaturos, de ipſis Bagaudibus triumphavit; ſicut obiter animadverti in Geſtis de Pontificibus. Quid autem* Franci, *quorum* Rex Antimiut *fingitur? Fuerant illi primum Moſam tranſgreſſi, atque indulgente Juliano Cæſare accedum Apoſtata in Taxandria, qua noſtra Campania Brabantica eſt, ſedes fixere circa annum* CCCLVIII. *quæ ſedes annis fere* LXXX. *poſt, Clodio paullatim ad Scaldim promoto occupato Cameraco, & ſedem Regni Turnaci poſuit. Hæc deinde, produlo ad Sequanam uſque regno, Clodovæus I Pacifico tranſtalit, circa annum* CCCCXC. *Weſtphalia, pars Occidentalis eſt veteris Saxoniæ, unde & nomen habet; huic autem ad fidem Chriſti addacendæ, ſimul & imperio ſuo adjungendæ, primum eum effectu intendit, Carolus Magnus: qui demque ſubacta gente, annuis pene defectionibus moleſta, Epiſcopatus ad eam eruliendam neceſſarios fundavit, interque eos Mimigard ſordenſem, anno* Mooaſterienſem *appellatum, inſtituto ibi ſub annum* DCCCII. *primo antiſtite S. Ludgero; ante cujus Vitam* XXVI. *Martii §. 1. argumentum iſtud faſe tractavit Bollandus, in eoque ſcribendi de Sanctis finem fecit, nihil, quod magni ſtudii eſſet ultra moliens.*

anno in Weſtphalia Chriſtiani.

Multos iglotur S. Confeſſor colitur ut Confeſſor obiit, qui corpus habent.

21 *Non exiſtimo plaribus opus eſſe, ut quivis non omnino pervicax intelligat, iſtius qualiſcumque rythmi, unde talia accepta ſint, auctorem, poetæ potius quam hiſtorici vocandum, qui nulla vel exigua rerum temporumque notitia inſtructus acceſſerit ad verificandum de S. Potentino, æque ſperandum Steinfeldenſibus eſſe futurum, ut Cardonenſibus Confluentinique perſuadeant, Patronum ſuum S. Caſtorem, cujus tota apud ipſos Vita non aliud quam Confeſſorem ſonat, colendum ſibi ut Martyrem; aut ei jungendam S. Caſtriam ſororem, nullo alio argumento ſibi notam. Viderint porro Steinfeldenſes, an vel ipſi ſibi perſuadere ultra poſſint, aliquid ſolidæ veritatis tali Vitæ ſubeſſe. Non equidem ignoro, quod coram Abbate Balthaſar Panhauſen miſeri compendium talis Vitæ a Jacobo Mollano, Ordinis Prædicatorum viro eruditu, communicandum cum Alberto Miræo, Chronicon Præmonſtratenſe ſub annum* MDCXIII. *concinnanti; prout hunc illud inſertum legitur pag. 47. Habent etiam, nobiſque miſerunt Commentarium, quem ſuus Melchior concinnavit, ad complanandas quaſdam primo intuitu occurſurat difficultates. Conſidet tamen, quod his conſideratis nemo inter ipſos futurus ſit quamvis coformatus ad titulum Martyrialem retinendum, qui Martyrii hiſtoriam, ubi traditur, inter pergit. Quin potius exiſtimo optaturos pleroſque, ut reſumpto veteri uſu, procul que ablegatis* Levitæ ac Martyris *titulis, honoretur* S. Potentinus *conformiter ſuis imaginibus ac ſtatuis, ex majorum invariata traditione acceptis, ut* Dux, *ſive Miles, & Confeſſor; non Pariſiis ex Francorum nondum Chriſtianorum Stirpe; ſed ex veterum Aquitanorum, Romanæ religioni ac legi ut eatium, proſapia nobili, ex qua etiam* S. Maximinus, *ac fortaſſis etiam* S. Caſtor *proceſſit. Id ni facerent, auctor eſſet auctor* Joannes Grothuſius, *ſi viveret, at conſtat ex ejus litteris, quas habemus ad Bollandum datas anno* MDCXXIV. *Ego nihil præſcribere ipſis volo: ſolum oſtendi, quam nullo fundamento fulciatur traditio de Martyrio* S. Potentini: *quamvis huic data fides fortaſſis cauſa fuerit, cur illius ſtatua, non ſolum cum militari baſta in manu repræſentetur, ſed etiam eum ſagitta, quaſi ex poſtrema Legenda ſumpta, melius judicio meo emittendis.*

Quidni ergo ſit dies quo celebratur S. Potentini?

quando ad hucusque in Gallia Franci

A

§. III. *Eruditi cujuſdam Steinfeldenſis commentario controverſia expenditur, & cultus Confeſſoris antiquior certiorque eſſe probatur.*

22 *Hæc tenus fuerant tam mutilata practiſa Confeſſoris reſtituendo, cum beneficio hodierni Abbatis Ampliſſ. ac Reverendiſſ. Michaelis Keul, accipio eruditum Commentarium de præmiſſa controverſia, a R. D. Petro Roſtio, Canonico Steinfeldenſi, ſcriptum anno* MDCXXVI. *eo fine, ut Herberto Roſweido noſtro, Vitas Sanctorum grandiori, quam Surius ediderat, opere colligere pollicito, auſuſ foret ad dijudicandam cauſam totam, quemadmodum Auctor ad commentarios illius talcem profitetur. Quod ipſum inter relicta a Roſweida capita* B *collectionis manumenta non repererimus, argumento mihi eſt miſſum nunquam fuiſſe; quod autem miſſum ſit, ſuſpicor factum per eos, qui titulum Martyris manutenere cupientes, Vitam cum Officio, ut tunc legebatur, typis mandari cupiebant, ſub auctoritate Gelenii, uti ſupra nn. 12. dictum. Nunc cum Steinfeldenſes proficantur, nihil ſe in ſuorum Patronorum cultu aliud ſpectare, quam veritatem, vel ſaltem ejus majorem ſimilitudinem, libenter præmiſſum commentarium hic attexam, ſicut tum accepi.*

Petrus Roſtius, an. 1626.

propoſito Roſweydo

23 Duæ diſſimiles de S. Potentino ſociſque eatant Hiſtoriæ, ſeu Vitæ. Nam præterea, quæ hic apud nos in vetuſto reperitur codice, alteram, ex Bodecenſis in Weſphalia Monaſterii Bibliotheca erutam, venerandus Chriſti Sacerdos D. Conradus Lorenus ante octodecim annos nobis tranſmiſit. Noſtra Steinfeldenſis Vita habet, B. Potentinum Antimii, Regis Gallorum Ethnici filium, ordine Diaconum, una cum Caſtore fratre, & Caſtorina ſorore, & Felicio Presbytero & Simplicio Laico, Cleri Weſtphalo-Monaſterienſis legatis (qui ipſum iis Epiſcopum poſtulaverant) martyrio coronatum eſſe. E contra Bodecenſis illa Vita habet, B. Potentinum fuiſſe Aquitaniæ Ducem & Confeſſorem a religioſiſſimis parentibus, in Dei ti- C more ad omnigenas virtutes optime educatum; matrimonium intra ſecundum caſtitatis gradum iniiſſe, & Felicium Simplicium que filios procreaſſe: ac demum aula Regis Aquitaniæ & omnibus relictis una cum filiis peregrinationem ad locu Sancta ſuſcepiſſe; & ſic varias peragratis regionibus Treviros quoque venientem a B. Maximino Epiſcopo, etiam Aquitano ac nobili, devote ſuſceptum, & charitative habitum, & vitæ ſolitariæ deſiderio flagrantem, ægre tandem ab eo dimiſſum ad locum ſecus Moſellam, Carrodunum dictum: ubique ſ. Caſtori, Presbytero & Eremitæ ſanctiſſimo, ſe adjunxiſſe; a quo in extremo vitæ munitus Sacramentis & ſepultus fuerit.

legendæ duæ,

quarum una Martyrem,

alteram Confeſſorem Potentinum facit;

24 In præcipuis tamen punctis utraque Vita concordat, videlicet quod S. Potentinus ante annos circiter mille trecentos claruerit, & vir fuerit ſanctiſſimus, clariſſimis in Gallis ortus natalibus, arctamque viam, quæ ducit ad vitam, a puero ingreſſus: quod aula relicta, egreſſus ſit de terra & cognatione ſua, S. Felicium & Simplicium, itineris ſeu peregrinationis ſuæ comites habens: quod locis ſolitariis delectatus, & S. Caſtoris Sacerdotis olus ſit conſiliis, etiam in vita multis D miraculis; quod ipſe & Socii Cardenæ ſepulti, & eorum merita multis a Deo declarata ſint miraculis, & Chriſti fidelibus eos invocantibus varia præſtita beneficia: Quod Sibodo, vir religioſiſſimus & nobiliſſimus, poſt revelationem ſibi factam, horum trium Sanctorum Reliquias, Trevirorum Epiſcopo conſentiente, ad prædium ſuum Steinfelde (in quo poſtmodum, Sanctimonialium ab eo fundatus fit Conventus) tranſtulerit; quodque feſtum ſancti Potentini, Felicii, & Simplicii XVIII. die Junii celebretur.

AUCT. D. P.

25 Iſta vita, quæ hactenus hic cantit, vel ideo fidem meretur videtur, quod moderatum de Patronis officium in omnibus cum ea conveniat: quod officium non multo minus quam trecentis annis frequentatum eſſe, vetuſtiores Eccleſiæ noſtræ Codices convincunt. Adhæc Tumba ſeu Capſa SS. Patronorum hanc antiquam extrinſecus habet inſcriptionem; S. Potentinus Martyr. E Et Canſius in ſuo Kalendario Eccleſiaſtico ad XI. Januarii ſic habet: *Steinfeldia Tranſlatio &c.* & ad XVIII. Junii ſic: *Natalis Sanctorum Martyrum Potentini Diaconi, Felicis Sacerdotis, & Simplicii Militis.* E contrario, Vitam iſtam Bodecenſem, quæ S. Potentinum Confeſſorem, & BB. Felicii & Simplicii patrem fuiſſe memorat, ante hanc moderatam hic Steinfeldiæ extitiſſe, & fide dignam fuiſſe habitam, quoddam antiquiſſimum de patronis officium miſſæ demonſtrat; quod iſti Vitæ conforme apud nos reperitur in Miſſali ante annos quingentos rel circiter ſcripto: nam eodem manu, qua utraque pars majoris iſtius lectionarii in Choro noſtro, exaratum eſt. Eo Miſſali prælatos hujus loci olim uſos fuiſſe, inde colligi poteſt, quod ſolum præcipuarum ſolemnitatum continet officia, aureis litteris initialibus inſignita, omiſſis Epiſtolis & Evangeliis, quæ a Diaconis cantantur. Raſus quidem & mutatus eſt in prædicto codice ſeu officio de patronis introitus, itemque Offertorium & Communio; ſed ea primitus fuiſſe, *Juſti epulentur, Mirabilis Deus, & Ego vos elegi*, partim ex raſuræ veſtigiis, partim ex codice æque vetuſto probari poteſt. Collectæ ſunt eædem cum modernis, niſi quod pro eraſa dictione *Confeſſorum*, recentiore manu poſita ſit vox *Martyrum*. Graduale, *Exultabunt Alleluia. Letamini.* Evangelium & Epiſtola in textu Evangeliarii æque vetuſto ſuat raſa & mutata. Sequentiæ hoc initium; *Plangat dulcida Vocis organica*; & paucis interjectis ſequitur: *Laudant Deum in Sanctis ſuis mirabilem*; & poſt aliquot verſus: *Inter quos cum filius, ejuſdem vita (æternæ) heredibus, Potentinus potenter tripudiat in Cœleſtibus.*

iſti habent totum Officium ſ. ſecundi omnia ejus

Alterius major antiquitas probatur

ex Miſſalibus ante 300.

F

26 Eadem miſſa habetur in Fuſſenich, in Codice ante annos, ut videtur, quadringentos u Virgine quadam ſcripta: in cujus Kalendario ad XVIII. Junii ſic habetur: *Potentini Confeſſoris & Sociorum ejus.* Introitus, *Juſti epulentur.* Collecta, *propitiare quæſumus Domine nobis famulis tuis, per Sanctorum Confeſſorum tuorum Potentinii, Felicii, & Simplicii merita gloriioſa &c.* Epiſtola, *Juſti autem in perpetuum vivent.* Gradaale, *Exultabunt Sancti. Letamini.* Evangelium, *Sint lumbi.* Offertorium, *Mirabilis Deus.* Communio, *Ego vos elegi.* Cum hoc antiquiore Miſſæ officio &

& 400. annos ſcriptis

A præmurata Bodecenſi Vita quoque conveniunt hæc: quæ Reverendiſſimo Domino Cheiſtophoro Pilexmano Abbate moderno teſte, in ipſa capſa intrinſecus reperiuntur Sanctorum Reliquiarum inſcriptiones: *Caput S. Potentini Confeſſoris. S. Potentinus Confeſſor. S. Simplicius Conf. S. Felicius &c.* Quod autem eadem Tumba extrinſecus hanc habeat inſcriptionem, *S. Potentianus Martyr*, dici poſſet, Tumbam iſtam forſaſſe interea temporis, quo partem noſtri cœperunt credi martyres, fuiſſe fabricatam; vel aurifabrum per errorem S. Potentinum Martyrem titulaſſe, & ſic erroris unu levis occaſionem poſteris præbuiſſe. Quod vero Canſius in Kalendario ſuo Eccleſiaſtico SS. Patronos noſtros ita deſcripſit: *Steinfeldiæ SS. Martyrum Potentini &c.* hoc non aliunde putandus eſt habere, quam ea Uſuardi Martyrologio ante centum annos a Carthuſianis Colonienſibus cum additionibus edito, qui patronorum noſtrorum nomina, diem, & hiſtoriã ea nobis didiceriot.

Auct. D.P.

eorum titulis Reliquiarum

27 Martyrologium noſtrum Steinfeldenſe ſic habet ad 2. Januarii: *Paſſio Sanctorum Martyrum Potentini & Caſtoris fratrum & Caſtrinæ ſororis eorumdem; qui tam genere, quam virtutibus præclari ob Chriſti confeſſionem, cum SS. Felicia & Simphorie Martyrii palmam adepti ſunt.* Aſt vero XIII. Februarii ſic habet: *Apud Cardonam S. Caſtoris Confeſſoris*, noſque cum Conſuetotiis, qui ejus gaudent reliquiis, & cum tota diœceſi Trevitenſi, hac die 13. Februarii feſtum B. Caſtoris tamquam vere cooſeſſoris agimus. An non igitur recogitare & dubitare deberemus, unm recte nuper tu. Januarii feſtum paſſionis & ſociorum celebraverimus? S. Caſtorem legimus a parentibus nobiliſſimis B. Maximino Trevitorum Epiſcopo traditum erudiendum, & cum ab illo uptime educatus & Presbyter eſſet ordinatus, mundo ſpretu Eremum ingreſſum, ibi die nocteque Deo in omni ſanctitate ſeeviriſſe, anno autem Chriſti ecce. in pace quieviſſe, & Cardonæ ſepultum, ac poſtmodum Conſluentiam latum eſſe; unde probabilius videtur, eum ea Gallia Belgica, & fortaſſe ex ipſo Epiſcopatu Trevirenſi, quam ea Celtica vel Aquitania oriundum fuiſſe. Si ergo Vita noſtra Steinfeldenſis in eu errat, quod S. Caſtorem filium Regis Franciæ & martyrem aſſerit fuiſſe, quis judicet ei, idem de S. Potentino affirmanti, neceſſario eſſe credendum? adde, quod eumdem videamus in gradi ſua lignea ſtatua effictum in habitu eataphracti Ducis cum ſcuto liliato, quales etiam figuræ in quibuſdam vetuſtis pamentis extant pictæ; unde facile apparet, quam opinionem illarum authores habuerint de noſtro S. Patrono, ejuſque cum in has partes ex Gallia adventu ſtatu, non Presbyterali (ut noſtra nunc ſert legenda) ſed Laicali, qualem indicant Acta Bodeccenſia.

Reliquiæ S. Caſtoris Confeſſoris oſtenduntur.

B

26 Ferior Sorius vitam Ss. Patronorum noſtrorum ſuis Tomis inſerere recuſaſſe; quod non adeo mirum eſt. Nam iis temporibus, quibus illa Vita S. Potentinum claruiſſe refert, ſcilicet ante tempora SS. Martyrum Mauritii ſociorumque, qui paſſi ſunt anno Chriſti ccacvii. Francia nondum habuit Reges, quorum, poſt Duces, Pharamundus primus fuit an. cccclix. nec ullus Francorum Regum nomen Autimii habuit, nec aliquis Pariſiis reſedit ante Clodovæum qui an. cdxciv. ad fidem converſus ibi ſedem regni conſtituit: oc-

Sorius merito omiſit illo.

C

que S. Potentinus ante mille trecentos ut potuit a Weſtphalis poſtulari Epiſcopus, qui ante octingentos vix, ut fidem Chriſti ſuſciperent, a Carulo magno cogi potuerunt? Hic vero Epiſcopatum Mimingevutdenſem (Munaſterii numen locui ille poſtmodum accepit) primus erexit, eique S. Lutgerum, qui an. DCCCIX. obiit, primum præfecit Epiſcupum.

D

ut præmature fingitia Regis Francia,

& Epiſcopi Monaſterium ſit

27 Etiam in tempore tranſlationis & Sociorum non concordant hiſtoriæ. Habet Vita noſtra Steinfeldenſis S. Potentinum, Caſtorem, Sociuſque Cardonæ ſepultos eſſe. Et prope finem, nulla facta S. Caſtoris mentione vel exceptione, eoſdem ſanctos dicit eahumatos, & Steinfeldium tranſlatos eſſe: dicit tamen Deo volente Reliquias noſtrorum eſſe diviſas, ut diverſis locis provideretor de Patroois, & Deus pluribus locis in ſuis ſanctis laodaretur. Habet quoque Vita utraque, Sanctorum Patrunorum corpora ad prædium Steinfeldt eſſe tranſlata ante monaſterium ibidem fundatum; cujus Eccleſia, ſecundum Annales noſtros, anno DCCCCXX. conſtructa eſt, ante quam eccleſiam, ibi Sacellum aliquod extitiſſe videtur. Aſt juxta Bibliothecæ noſtræ Chronicum Trevirenſe Mr. S. Caſtor facile centum annis ante B. Potentinum tranſlatus fuit; ſic enim habet: *Hetto Epiſcopus Trevirenſis an. XLIII. Imperatoris Ludovici Caroli Magni filii*, (is fuit annus Chriſti DCCCXXVI.) *a S. Materno in viſa admeatus, corpus S. Caſtoris, de, loco qui Cardona dicitur, Confluentiam ad monaſterium, quod ipſe conſtruxerat, aſportat: quod pridie idus Decembris conſecravit in honorem S. Caſtoris & omnium Confeſſorum: & poſt conſecrationem Sanctum corpus in Eccleſiam recondidit, ubique Ludovicus Imperator multa dona præſentavit.*

E

tantum ſpatio Potentini anteced. ponit.

28 Quo ad tempus, quo SS. Patroni noſtri claruerunt, ait Vita noſtra Steinfeldenſis, martyres iſtos magnæ antiquitatis eſſe, & ante tempora S. Mauritii ſoriorumque ejus paſſos, qui paſſus legitur ante annum Chriſti cęc: ſecundum vitam Bodecenſem SS. Patroni noſtri vixerunt temporibus S. Maximini Trevirorum Epiſcopi, qui S. Severinum Colonienſibus præfecit Epiſcopum, & S. Athanaſium exulem, & S. Potentinum cum ſociis hoſpitio ſuſcepit, & B. Caſtorem educavit, & Presbyterum ordinavit. *Hadenus Reſtius, qui deinde prædictorum Sanctorum chronologiam ex Cratepolio aliiſque ſic deducit, ut oporteat S. Potentinum, ſi illis conſemporaneus fuit, diu poſt Thebæorum tempora ſeculo* IV. *ultra medium dedulta obiiſſe. Eorumdem tempora certius definita habere qui velet, legat Hiſtoriæ Gemmeturium ad* XXIX. *Maii, & inveniet S. Maximinum ordinatum Epiſcopum anno* CCCXXXII. *vitam prorogaſſe uſque ad* XLII. *Sanctum veraCaſterem, quem ille Presbyterum ordinavit, & a quo S. Potentinus ſepultus eſſe dicitur in Vita Bodeceaſi, exiſtimat Bollandus ad ejus Vitam* XIII. *Februarii, differri poſſe uſque ad ſeculi illius annum* IXXX. *quod non male convenit cum opinione, Confeſſores annos facienre. In quam propeſitor idem Reſtius ſic progreditur.* Iiſdem fere temporibus, quibus B. Potentinus, etiam claruerunt Sanctus Paulus primus Eremita, & Beatus Antonius, quorum recens exemplum ſanctum Caſtorem & Potentinum ſuoſque ſecutor eſſe, aliquis ſuſpicetur; obiit S.

F

Paulus

A Paulor anno CCCCL. S. Antonius anno CCCLVI. B. Athanaſius, qui virtutes S. Antonii noverat, & referens aliis haud dubie narrando propalavit, eo venerat anno CCCLXXVI.

29 Sanctos tameo Patronos noſtros non nuper cœpiſſe credi & coli martyres, inde colligitur, quod Officium, in noſtrorum feſto eam ſolitum circa annum Chriſti MCCCLXI. ſcriptum ſit manu F. Wilhelmi Greffenick, qua & Vita S. Potentini, quæ hic extat, videtur exarata eſſe; & fortaſſe Wilhelmus hic eam officii, quam Vitæ fuit author. Cantus officii, qui ſuaviſſimus eſt, fertur Coloniæ alicubi extare, unde eum author quiſquam fuerit putatur eſſe mutuatus. Wilhelmus de Greffenick, qui Weinrico Rumſcottel Abbati reſignanti ſeu Depoſito ſucceſſit, nec multo poſt reſignavit & ipſe, vir doctus fuiſſe videtur; & nonnulli extant divini officii libri, ipſius manu pulchre ſcripti. In horum duobus adjecit in fine, uliquot Hexametros leoninos ſeu rhythmicis, annum

B centenium, nomen ſuum, & nonnulla, quæ illo anno contigerunt; unde colligitur, eum quoque Vitæ Beati Joſeph, eodem metro conſtantis & ipſius manu ſcriptæ, authorem eſſe. Potuit ſucceſſu temporis, dum hic Steinfeldiæ monialibus monarchi, & Springersbacenſibus Præmonſtratenſes ſucceſſerunt, maxime autem ſub funeſto illo monaſterii ſtatu, quando canonicos habuit nobiles, prior illa & verior patronorum vita intercidere, & inde paulatim talis ignorantia & error ortus, ut crederentur martyres, qui fortaſſe fuerunt Confeſſores. Certe de prædeceſſorum incuria, & rei tam aeduæ oblivione conqueri videtur Auctor vitæ noſtræ Steinfeldenſis, dum ita loquitur in Prologo: *Vitam laudabilem illuſtris Martyris Potentini, ſcripte cupitis commendare, ut jam dudum quaſi jacentem ſub modio abſcenſionis, ſuper candelabrum manifeſtationis exaltem, Deum invoco Auctorem &c.* Vitam autem illam ab aliquo Religioſo Steinfeldenſi Norbertino ſcriptam eſſe ex ultimo ejuſdem capite apparet, ubi exacte deſcribit, quot annis ibidem a manualibus, quotque a Springersbacenſibus Deo ſervitum, & quando Præmonſtratenſium Ordo ſit introductus.

C 30 In latina rhythmica fundationis noſtræ ſeu Bonſeharienſi hiſtoria, quæ incipit

Puer quidam femine claro generatur
Preprie qui nomine Sibede vocatur.

In ipſe rhythmorum ſerie poſt narrationem elevationis Reliquiarum SS. Patronorum noſtrorum ſequitur potior prædicti officii pars, videlicet omnia novem reſponſoria, ac deinde ſex antiphonæ, tum demum pergit translationis hiſtoriam texere, acſi unus idemque utrarumque eſſet auctor. Sed hoc nemo facile dixerit, cum illa hiſtoria videatur fabuloſa contineri, & in Reſponſorio, *Lucerna tanti luminis nequivit latere*, fabuletur, quaſi debeat de Sanctorum Reliquiarum theſauro ut terræ latebris acuto intelligi, quod in noſtris Patronorum intelligitur de beatæ Potentinæ in locis ſolitariis latere & neſciri cupiente, ſed non valente, quia Chriſti fideles, percrebeſcente ſanctitatis ejus fama, undequaque ad eum ventitabant. Eadem hiſtoria ſeu potius fabula Bonſeharienſi non levi fundatorem noſtrum affecit injuria, quem utraque tam Steinfeldenſis, quam Bodecenſis Vita virum deſcripſit admodum religioſum, talemque, cui Deus beatæ Patronorum reliquias revelare dignatur ſit. Affirmat autem Poeta illam ſanctæ Crucis ſigno non ſolitam ſe munire, & ſerentem ac luhentem miniſterio & opera uſum fuiſſe ſui Bonſeharianti, ipſum non tantum per acta quo peteret vehentis, ſed etiam nonnumquam hoſtes ſuos ſternentis, invisibili & horribili Dæmonis ſpecie &c. Imo, quod turpius eſt, non veretur addere, Bonſeharianti indicto ſaeras illas Reliquias inveoras eſſe, ideoque metuo volcano tradcetur tota iſtæc fabula. Credibiliue eſt, & fortaſſe de Sibidone & Bonſeharianto intelligendum, quod Caſarius Heiſterbacenſis lib. 5. rerum memorab. cap. 36. narrat de quodam militu ſeu nobili viro, cui Dæmon in venuſte adoleſcentis ſpecie diligenter deſervierit, ipſumque aliquando, dum equer eum eo nec ageret, hoſtibus cinctum per megoom fluvium, vadum ei oſtendeos, ſreduxerit; uxorem quoque ſuam ad mortem ægrotantem, lacte leænæ, anior horæ ſpatio ea Arebiæ montibus allata ſanaverit, quem miles dæmonem eſſe hinc adverteus, ſtatim dimiſerit.

31 Officium antiquum de Patronis ſortaſſis alicubi reperitur totum in antiphonariis vetuſtis hic ſcriptis, quales ſunt in Roeſtrin, Tulpeti, Dirdorff: & ejus pars eſſe videtur reſponſorium ſequens, quod hic erat: *Domus orationis, Sanctorum Corporum Reliquias continens, cæleſtibus redundat beneficiis: in qua cæci videns, ſurdi audiunt, claudi ambulant, leproſi mundantur, dæmones effugantur V. ſuper aſpidem & Baſiliſcum ambulabit, & conculcabit leonem & draconem.* Item Antiphonæ iſta: *Potentine propotens, Cali ſater incola, ipſa ſupernis renitens tamquam ſtella fulgida: ſimplice Simplicio, felice Felicio tibi ſociatis; ſubveni clientibus, criminum ponderibus nimis pragravatis.* Item iſta: *Benedictus Dominus, qui ſicut locutus eſt, erexit cornu ſalutis fideli populo, meritis Sanctorum removens nocentia, tribuens optata, ſucundans tempora, largiens proſpera, ut ſine timore ſerviamus ei in ſanctitate & juſtitia.*

§. IV. *De Translatione veteri metro deſcripta, deque Reliquiis hodie extantibus.*

32 NOn meretur Beſcarianti Hiſtoria, ſeu potius fabula, ut publica luci detur tota: quia tamen vel ejuſdem Auctoris eſt, qui Sanctorum Vitam rhythmice deſcripſit, nec dum mihi hactenus repertum, vel tandem pra oculis habui; potuit ex hac accepiſſe quædam Translationis miracula, ſimul ex officio tranſcripſit Reſponſoria & Antiphonas: non fuerit igitur prorſus inutile partem aliquam ejus depromere. Poſtquam igitur inſultus poetæ induxit Sybodonem de nova Steinfeldiana ſe ſtructa eccleſia, Sanctorum Reliquiis cohonеſtanda, conſultantem cum ſuo Bonſeharianto, & hunc coegit indicare corpus

Potentini Martyris maxime potentis,
Cum ſuis aptiſſimæ Cathedræ jacentis,
Sic proſequitur.
Auditis ſermonibus his omnes feſtinant,
Treviri Primatibus ſe prece ineliaant,
Pro tranſlationibus Martyrum Sanctorum.
Annuit his precibus chorus Præſulatorum....
Monachi cum Clericis Patronis inventis,
Cum hymnis & cantibus & cum canamentis,
Celebrant conſocia exultatione,

Quæ ſint tenenda de veteri Rhythmo poſtea compoſita?

Martyrii videtur ſeculo 14. nata.

Verioribus aliis jam dependitis

Officii antiqui reliquiæ.

Auctor D. P.

Inter miracula tranſlationis

A Feſtum & prodigia de Iuventione.

AUCT. D.P. Fit concurſus undique magnus populorum,
Morbus omnis denique ſanatur ægrorum.
fidem in conſeſſu Treuirenſium, Signa, quæ Iuventio Stephani votavit,
Iſta revelatio recapitulavit.

33 *Presbyteri Luciani Epiſtola, de Inventione S. Stephani, ſolam meminit ſuavis fragrantiæ ab invecto theſauro erumpentis, & plavia oppurtune decidentis: ad alium ergo Hiſtoriam reſpicere videtur Auctor, illam ſcilicet, quam fabuloſam judicavit Baronius; & cujus inceptas cauſas ſui diſſimilibus propalare, in meis ad Exhibitionem impetratorum mihi perperam errorum Reſponſionibus, Art. XI. §. 5. Ibi legitur quod*, Venerabilis Papa Pelagius una cum
quem ſitus immobilis tus corporis Clero.... uſque ad Baſilicam B. Petri, quæ dicitur ad Vincula, Corpus venerabile ſecutus eſt..... & nitebantur illuc introducere, quod dum ſæpe teſtarentur, & nihil proficerent, in eadem laſſi quievecunt: *donec ſcilicet diabolo per os energumeni loquente, dixerunt, velle Sanctam Reliquias ſuas potius juxta Corpus S. Laurentii. Certiora, quam iſtud*
B *ſit, immobilium ſimili occaſione Reliquiarum exempla poteriſſet ex melioribus Sanctorum Actis Poeta adducere; imo huic, quod narratum erat, facto viciniora; ubi nempe immobilitas talis indicio fuit, gratiæ ſanctis fore, ſi illic aliqua ſibi oblatio fieret, prout hac occaſione factam affirmatur ſequentibus verſibus.*

Potentino populus Comes offert dona,
Quæ ſunt prima libere Ellens tanta bona....
quæ datus Sybodo Comes Comes de Reliquiis gloriatur vere,
Procedens cum ſociis prima nocte Wehre.
Mane vult procedere: ſuique ſodales,
Venientes prope Monaſteriales,
Dicunt; Aut periculum triſtes dabit mentes,
Aut magnum miraculum faciet gaudentes:
Quia Sanctuarium deſere nequimus,
Nec levare ſcrinium, omnes cum velimus.
Dicit illis Sybodus: Æſtimo, quod vere
Patronus omnimodo plus velit habere.
Potentino tribuit iterato dona,
Illeneſi prædio addentis alia Libere qui habuit Wehre ſua bona.
Poſt hoc Offectorium Sanctus conſolatur,
Leve Sanctuarium ſit & deportatur.

34 *Senores populi dicunt*, (& hoc vere)
Quod frequenter angulo, in quibus ſtetere
C Martyres immobiles, gramina virentia,
Et inviolabiles flores ibi creſcant.
Wyterſcheidt Reliquiis dum Comes præcedit:
Sic cum attioeatis illud totum dedit.
Verſus Nechterſcheim proceſſio tunc movit,
Iterato primum donum renovavit;
Dicens: O Sancte Potentine Martyr Chriſti,
Qui meum digne recipere meruiſti
& rurſum alia. Donum primum, habeas & Nechterſcheim cum illo;
Integrum accipias, nil inde teocbor
Vindex ut ſis ſupere illos male tollentes:
Sic, rogo, plaga illos male regentes.
Surge Potentine, iuglocios & cedde
Raptores, proſterne ſimul qui ſpernunt te,
Ie munus perpetuum ſic facit heredem,
Æternorum fructuum capiat mercedem.
Poſtquam hæ Reliquiæ terram intravere,
Populi provinciæ in unum convenere,
Patronum ſuſcipiunt digne venerantes.
Vocibus incipiuot Domino cantantes.
Monachi cum Clericis Te Deum laudamus,
Reſtiet eum laicis, Gratias agamus.
D *In Nechterſcheim ſeu pocatus,* Hinc hinc pec de vium venit feſtinanter;
Iudicit ſilentium velut indignanter;
Terram tetit baculo: adſtantes miratur;
Dicit ergo populo: Si Sancta tractantes,
Fons de terra prodeat, bibant fideles;
Signum hoc appareat, ſatiet gentes.
Fontem trahit baculus, nova Teſtamenta;
Bibit omnis populus ſimul & jumenta:
Arbor fit de baculo; videntes mirantur,
Homines miraculum, ſons, arbor teſtantur.
Levantur Reliquiæ cum devotione,
Conventus eccleſiæ cum Proceſſione
Occurrit, & ſuſcipit tam dignum Patronum,
Cum quo ſane recipit tam honeſtum donum.

35 *Supra laudatus Melchior in ſuo ad Gelenium Commentario teſtatur in quodam mſ. legi duo vel tria miracula illius Translationis; nec dubitare poſſumus, quin hæc illa ipſa ſint; ipſumque mſ. hac eadem Hiſtoria rhythmica; quia earum unum ait eſſe de fonte in Nechterſcheim, qui ad ſolatium ſi-* E *tientium emanavit hoc uſque ſatis nominatus. Habuerit ea Auctor ex populari traditione, ex qua & ex ſui Monaſterii monumentis, mirum eſt non habuiſſe eumdem notitiam ſanctimonialium primi ibi a Sybodone collocatarum, ſed abique memoriſſe Monachorum, quaſi hi, non illæ, primarius ibi collocati fuiſſent. Quapropter operæ pretium foret utriuſque fundationis ſeu donationum a Sybodone & Thendorico Comitibus illi loco factarum inſtrumenta hue apponere, ſi ea ex Archivio Steinfeldenſi adhuc quando accipiamus.*

36 *Dubium ea fortaſſis, una cum aliis malis, nova, quam eruditi illi Religioſi moliuntur, Hiſtoria Monaſterii. Interim ad rem præſatam propius ſatis cit, quod Capitulum Carrodunenſe, fratribus Steinfeldenſium ſucceſſibus congratulans, ſuam eis Fraternitatem obtulerit, eorumque viciſſim expetierit per litteras an. MCCXXVIII. Harum initia præfantur illi, illud faciendi occaſionem ſibi dari ex eo, quod ipſe-* *Compulſus ſit Steinfeldenſibus,* *tum S. Caſtor filius fuerit S. Potentini, quos legenda* *anno nuncupat.* *Steinfeldenſi fratres falſa vult creare, & Bodecenſis antiquior nulla affinitate connectit: hinc autem intelligitur, quam parum inter ſe concordes fuerint utriuſque loci deſuis Sanctis Patronis traditiones jam inde a primitiis utriuſque Eccleſiæ & Sanctorum Corporum ad eas translatione. Sufficeret tamen pe-* F *tuit ac debuit ad confraternitatem mutuam optandam & colendam, quod certo conſtaret Reliquias S. Potentini Carrodunenſi olim requieviſſe, & hinc Steinfeldam tranſlatas fuiſſe. Igitur ipſarum litterarum tenorem, ſicut eas Steinfeldia accepimus, hic lege.*

37 *Reverendo ac ſpirituali virorum addicque in Chriſto fundato Domino Machario Abbati totique Conventui Eccleſiæ in Steinfeldt, Iggebrandus Præpoſitus, Godefridus Decanus, totumque Capitulum & Conventus Eccleſiæ Carrodunenſis devotas in Domino orationes & æternum in Chriſto ſalutem. Quoniam inter Patrem, Patronum veſtrum videlicet Potentinum, & filium ſuum Patronum noſtrum S. Caſtorem, veras amor tam carnalis quam ſpiritualis, pura fides, & perpetua devotionis affectus finem ignorant & otium; qua aliis ſunt & optima, atque animabus noſtris ſalubria, Eccleſiis Conventuique noſtrorum, qua pie ſuademus & petimus, non differunt operari, ut quanto magis valemus in Domino, veſtra nobis & noſtra vobis ſemper oratio permaneat*

A *neat memoriales. Nostra igitur decrevit Communio Communioni vestrae quidquid in Orationibus ceterisque bonis facere valuerit, fideliter impertiri. Unde omnium beneficiorum nostrorum cum plena firmitate, & perfecta caritate vobis, & Congregationi vestrae successioni concedimus Communionem. Praeterea si quis de fratribus vestris ad locum nostrum devenerit, vel per nos transierit, Prebenda nostra sicut unus ex nobis perceptione gaudebit. Hoc igitur factum, ut vobis & successoribus vestris firmum in perpetuum relinquamus, praesens scriptum sigilli nostri impressione confirmamus; & idem Nobis a Vobis per omnia fieri postulamus. Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis,* MCCXXVIII.

Arca anno MDXCII. *effracta disperguntur Reliquiae, & anno* MDCXP. *reperiuntur,*

38 *Restat, ut de ipsis Sanctorum Reliquiis hodiedum superstitibus dicamus. Fuerunt ea a tempore immemorabili sic inclusa arca cuidam lignea, auro & coloribus illustrata, ut expone ad venerationem in Altari, & circumferri ad supplicationes possent.* B *Talem invenerunt, qui anno* MDXCII. *die* X *Januarii Monasterium invaserunt Hollandi praedones; & occisis duobus praesidiariis militibus, qui Ecclesiam tuebantur, ceteris fugatis, omnia depraedati, sacram quoque Arcam effregerunt, & per pavimentum dispersserunt Reliquias intus repertas. Collegere dispersas regressi Fratres, & in eamdem arcam reclusserunt; quam cum anno* MDCXV. *ut tumque reparandam curavisset ejus temporis Abbas, ibidem sacra pignora reclusa quatuor pannis fericis involuta. Quorum primus quid contineret indicabant schedula veteres tres pergamenae, inclusa totidem schedis novis, veterem & fere exoletam scripturam sic innovatam repraesentantibus.* 1. *De ossibus & sepulchro Patronorum nostrorum. &c.* Reliquiae S. Potentini Confessoris, & S. Simplicii. III. *S. Simplicius, secundam paucam cum anno* MDCXCVII. *moderni Abbas Michael Keule aperuret, quaesiverunt, nam scriptura aliqua, quae nulla aforis apparebat, saltem intus lateret, nullam reperit, novoque lineo panno obvolutum veterem, sicut invenerat, reposuit intra Arcam praedictam. Super tertio panno inveniuntur schedae duae, sic inscriptae, Prima* Reliquiae S. Felicii Confessoris, C *Secunda,* S. Felicius. *Hactenus Reverendissimus praefatus. De ipso S. Potentini capite addens eidem similiter adscripta fuisse haec verba;* Caput S. Potentini: *aliud quoque caput in eadem arca reperiri, cui inscriptum undecim millium Virginum; quod suspicatur esse S. Gertrudis Virgunculae, a B. Hermanno Colonia allatum, prout fuse narratur in ejus Vita Tract. 1. Cap. 5. Arca praedicta formam placet hic etiam ex expressam adjungere:*

cum capitibus S. Potentini, & unius Ursulanae.

Maxilla pars una in Wehr,

39 *De aliis alibi Reliquiis necdum comperi, nisi quod unius gigantis os maxillare bifariam divisum habeatur in duabus Parochiis, quarum una jam inde a principio S. Potentino dedicata partem dimidiam Wehrensis Ecclesia accepit, dono Reverendissimi Christophori Pelckman anno* MDCXXV. *Abbatis*

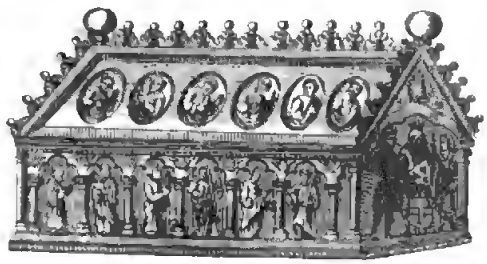

Electi; prout scriptum reperio in Epistola, quam D. Henricus Firmenich loci Pastor dictavit, asserens, quod alterum medietatem ipsi plane similem ipsemet E *viderit in Sayna anno* MDCLIX. *in choro intra Reliquiarium ad sinistram latus altaris, cum inscriptione* S. Potentinus. *Est hic praedicta Parochia Wehrensis Patronus primarius, ejusque ibi festum celebratur maximo cum accursu locorum circumjacentium: unde non tantum illo die; sed etiam per annum totum multi accedunt voti causa, missasque legi curant ob specialia sanitatis beneficia, quae sapius ex voto ad hunc sanctum Patronum facto parcepe-*

ubi frequens oculorum tuorum

runt: praesertim si, qui vel plane caecutiunt, vel mo-tabilem atque immedicabilem aliquem in oculis de-fectum patiuntur.

Probato experimento anni MDCLIX.

40 Id meo tempore, *inquit Praefatus pastor,* ex pertu fuit quodam mulier in suo filiolo in Hers-bach in Kesingerthull, quae multis in medicos fru stru erogatis, deque remedio filiae oculis per eos obtinendo desperans, tandem peregrinationem votivam huc faciendum suscepit, & desideratum beneficium recepisse se mirum est, prius enim quam votum cumpleret. Complevit autem ipsum anno MDCLIX. in festo S. Potentini nos cum filiu. Vidi ego eo die, post Divina peractu, mulierem istam cum filiola ante altare, & sta-tuam sancti oratorem cum lacrymis. Domum autem reversus, & quid vidissem narrans iis, quos ad festum invitaveram, simulque mulieris habi- F tum statumque describens, a Pastore vicino D. Mathiu eu Riddeo, qui & ipse devotionis causa advenerat, intellexi mulierem esse eu Hersbuch, quae ipsa nocte apud eum hospitata narrasset, quomodo filiu sua ad invocationem S. Potentini curatu fuerit. Missi continuo, qui requisitam in Templo faeminam ad domum pastorulem deduceret, ut & nomen & circumstantias facti reliquas accuratius discerem: sed frustra id fuit in tanta hominum multitudine; quare satis habui hoc, ut potui, ad meam aliorumque memoriam scripto mandare.

DE

A

DE SANCTO LEONTIO PASTORE,

A GRÆCIS HONORATO.

G. H.

Notitia ex Synaxariis duobus Mss.

Retulimus ſupra ad hunc diem, S. Leontium *celeberrimum Tripoli in Phœnicia Martyrem: de quo cum longiſſimam elegium eſſet produ-ctam, in antiquis mſs. Synaxariis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, additur Μνήμη τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Λεοντίου, τοῦ ποιμένος, τοῦ κωμῆτου τοῦ ἄστεως*, memoria ſancti Patris noſtri Leontii, Paſtoris, prope urbem ſepulti. *Eademque leguntur in ms. Divionenſis collegii. In Vitis Patrum ſit mentio aliquot virorum piorum*, Leontii *nomine appellatorum, ſed non potuimus colligere de hoc S. Leontio*

B *Paſtore qui ſit, aut qua ſit urbe, prope quam eſſet ſepultus. Dicitur* Ἄστυ, Urbs: *quod vocabulum peculiare ſeverant* Athenienſes *urbi ſuæ, hinc* Ἀστοί *&* Ἀστικὸς *cives Athenienſes erant. Eo modo, qua* Πόλις, civitas *peculiariter dicebatur* Alexandria, *&* Urbs *hoc adhuc tempore* Roma. *Anno erge prope Asbenas S. Leontius, ſub paſtoritia profeſſione diſciplinam anachoreticam exercens, ſepultus fuerit, judicet qui poteſt. Pro Urbe Conſtantinopolitana, quo alias magis propendio, nihil hactenus reperi ad aſſerendum ei hujuſmodi Sanctum.*

D

E

DE SANCTO ERASMO,

APUD GRÆCOS.

G. H.

Ex Divionenſi Synaxario Ms.

Laudatam jam Synaxarium Ms. Divionenſe, ad hunc eumdem XVIII. *Junii ſic habet*: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Ἐρασμὸς ἐτελείωσε τὸν βίον αὐτοῦ. Eadem die S. Erasmus in pace quievit, *& hi addantur verſus, in quibus alluditur ad nomen* Eraſmi, *quod* Amabilem *ſonat*

Θνήσκων Ἐρασμὸς, Ἡδὺς ἦν, λέγει,
Ἐρασμιον γὰρ ἦν μοι τὸ θνήσκειν.

Moriens Erasmus, Suaviter mihi eſt, inquit:
Mihi nempe ſemper viſum eſt amabile, mori.

DE S. MOYSE ÆTHIOPE
ET SANCTIS VII. ANACHORETIS,

MARTYRIBUS IN ÆGYPTO.

D. P.

C

Ex Hagiologio Metrico Habeſſinorum.

F

Ab aliis ſimul Moyſe

diverſus hic

Notus paſſim Latinis atque ac Græcis eſt S. Moyſes Æthiops, *ex famoſa latrone inſignis Monachus, & plurium Monachorum inſtitutor, relatus in Faſtos ad diem* XXVIII. *Auguſti; ſed is diuturna exercitationis finem placida morte compoſitus habuit, alter ejuſdem ordinis, colorit, ac fere etiam inſtituti ante converſionem atque ſanguinarii, ſimiliter etiam, ut ipſe Monachus ſive Anachoreta, diſſimillimorum prorſus, ſed nihilominus felicem noſtris exitum, prodit nobis ex Habeſſinorum Hagiologio. Hunc dum in Eremo vitam cum ſeptem Sociis duxiſſe lego, exiſtimo ad Ægyptum potius, quam Æthiopum pertinere: memor plurium Martyrum Anachoretarum, quos in ſolitudine deprehenſos ſubinde interemerunt Barbari, qualis fuit is, qui pratitulatis Martyribus necem intulit.*

2 *Eorum duci ſic accinit Poeta*: Saluto Moyſem Nigrum, qui recordatus iniquitatem ſuarum omnium præteritarum, patienter commorarus eſt in deſerto interiori; hodie autem Barberi ejuſdem gladio occiſus eſt, ſibi ipſi dicens: Niſi per ſanguinem non emundatur ſanguis. *Itaque mortiipſe generoſe ſe obtulit cum ſociis ſex, interim dum latebris ſeſe abdis ſeptimus: ſed hunc etiam cito protraxerunt careæ, celitus ad illos deferri viſa: quod idem Poeta ſic exponit*: Salutem dico ſeptem Fratribus barbarico gladio ſimul eum Moyſe Nigro interemptis: quorum ſingulis dum ſuam cuique coronam ferri ab Angelo vidit unus, qui ſe abſconderat, in fiduciem converſus eſt pavor ejus. *De tempore, quo id contigerit, nolim gratis divinare, quamvis ſuſpicer ad quintum ſextumve ſeculum eos potius, quam ad anteriora pertinere. Jobus Ludolfus in Annotatis ad Faſtos Æthiopicos, ad ſola utriuſque Moyſis principia attendens unimum, non etiam ad finem, in unam ambos perſonam confiavit.*

mortem a barbaro prompto tulit, cum ſociis

& cum ſeptimo viſio eorum coronatis animas

DE

DE SANCTO AMANDO

EPISCOPO BURDEGALENSI IN AQUITANIA.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

G. H.

Ex Epiſtolis Paulini, S. Gregorii Turon. Hiſtoria, aliiſque.

ſæc. v. *Floruit ſeculo Chriſti quarto, & quinto, ſapientia, & ſanctitate inſignis*, Amandus Epiſcopus Bordegalenſis, & *Metropolitanus Aquitaniæ ſecundæ. Primæ ejus notitiæ offertur in epiſtolis S. Paulini Epiſcopi Nolani, qui earum ſex illi ſcripſit, quando adhuc erat S. Delphini, Epiſcopi Burdegalenſis, aut Presbyter, aut Diaconus.* B *Hinc etiam ſa* Delphini, & Amandi plantationem, gaudium, coronam, curam, & apud Chriſtum laborem quotidianum *appellat, Epiſtolis ad Amandum tertia, & quarta, quaſi ab illis aut in baptiſmo ſuſceptus, aut certe catecheſi inſtructus. Epiſtola vero ſecunda ſingularem hanc gratiam S. Amando tribuit:* Scimus, *inquit*, quia a puericia ipſi (*Deo*) militans, & ſacris litteris enutritus, nulla converſationis tecreax, & cacais labe pollutus, inveniſti gratiam in conſpectu Altiſſimi. *Hinc ſuas Epiſtolas hoc titulo inſcripſit:* Sancto & merito venerabili, ac dilectiſſimo Amando Paulinus. *Ac primam quidem Epiſtolam ſic exordiatur*; Dulciſſimum oris veſtri guſtum, in brevi ſanctitatis veſtræ ſermone, libavimus. Nam ſicut mellis gutta idem ſapit, quod totus favus; ſic & in quo licet verbo, ſtillicidium linguæ veſtræ totum ſanctæ animæ veſtræ ſaporem refert: quia quidquid de bono theſauro promitur, bonum atque pretioſum eſt: nec ideo Margarita vilis eſt, quia exigua; ſed ideo magis pretioſa, quia & in exiguo modo magnum pretium habet ..... Sed & granum ſinapis, quod minimum videtur in ſemine, maximum tamen extat in ulere. Cujus ſeminis verbum, quia in vobis ſerum eſt, & in corde veſtro viget (unde cor ardens in via Domini), ideo etiam brevis ſermo veſter dulcedinem ſimul ac vigorem regni cæleſtis tenet, & nobis miniſtrat, ut nos etiam veſtræ prudentiæ ſale condiamur. *Deinde in reliqua epiſtola animam fratris ſui mœrens, & ſeipſum* Amandi *precibus commendat; Epiſtolam ſecundam potiſſimum de gratia Dei, non minus piam quam elegantem ſcribit, commemorans Dei benignitatem, & abſtinentiam Divini conſilii ſuper ſalute generis humani. At quo* Amandus *ſpiritu ſimilem doctrinam exceperit, colligimus ex Epiſtola tertia, in qua Paulinus amanter cum illo expoſtulat, quod Delphinum Epiſcopum impulerit, ut a ſe aliquid ſalutaris doctrinæ peteret; excuſat vero ſuam imperitiam, & epem ipſorum implorat: multa interim ad pietatis inſtitutionem prudenter inſpergens.*

Laudatur a S. Paulino

Jubet ſpiritualiter inſtruere,

2 *In epiſtola quarta nuntiat Paulinus, ſe invitum Sacerdotem creatum, & Sacerdotalibus muneris partes perſtringit; optimque ejus, & Delphini, per quos Deo natus erat, ad eas explendas implorat, & inter alia ſic loquitur*: Epiſtulis tuis nos ſæpe inſtrue acceſſus iis ſupplementis: enutcirus enim ſecmonibus fidei, & bonæ doctrinæ, quam a puero in ſacris litteris ſubſecutus es, ioforma nos ad regulam directionis; paſce nos ſpiritali cibo, id eſt verbo Dei, qui eſt vcrus & vivens panis, & in quo magis, quam in ipſo pane vivitur: quoniam ipſe eſt eſca juſtorum, qui eo fide vivunt. Nec hinc negligentior ſis circa ſobrietudinem inſtitutionis mex, quod locu Eccleſiæ, non tantum corpore, ſeparamur. Unus enim Deus, unus mediator Dei & hominum, qui eſt Eccleſiæ caput: in qua cum omnes unum ſimus, tamquam in una domo vivimus ..... Ergo ut tuum, ac tecum manentem ſpiritaliter videns, ac tenens, inſtrue, juva, hortare, confirma. De vobis enim, & per vos Deo natus in Chriſto, veſtra potiſſimum cura eſſe debeo: quia veſtrum opprobrium, ſi indignus; aut veſtrum gaudium eco, ſi eo fructibus boni veſtræ arboris ramus eſſe cognoſcar. *Hæc ibi.* Utinam, *ſi alicubi latcant epiſtolæ* S. Amandi, *aliquando proferantur in lucem, ad illuminationem ſanctarum animarum, quas illæ epiſtolæ inſtructiſſimas eſſe arbitramur. In epiſtola quinta deſcribit Paulinus iniſtum Evangelii S. Joannis, quo uno ait clauſi ora omnia, qua adverſus Chriſti, & Deitatem, & humanitatem latrant. In ſexta gratulatur* Amando, *quod Delphinus Epiſcopus, a gravi infirmitate liberatus, priſtina ſonitati ſit reſtitutus.*

Et rogatus ut velit ulterius id facere.

3 *Hic quoque* Delphinus *Sanctus eſt, & Romanæ Eccleſiæ Faſtis ad diem* XII. *Decembris inſertus: extans ad illum quinque S. Paulini Epiſtolæ: in quarum ſecunda deſcribit Anaſtaſii Romani Pontificis, & Veneris Mediolanenſis Antiſtitis ergaſe charitatem. Illuſtravimus Acta S. Anaſtaſii* XXVII. *Aprilis, & S. Veneris* IV. *Maji. Ex his Pontifex* Anaſtaſius *præfuit Eccleſiæ univerſæ ab anno* CCCXCVIII. *uſque ad* CCCCII. *&* Venerius *ſua diœceſi ab anno* CCCC. *uſque ad annum* CCCCIII. *Unde certo concludimus* S. Delphinum *adhuc in vivis extitiſſe dicto anno* CCCC. *Verba Paulini ſunt iſta*: Mediolanenſis quoque Epiſcopus novus, filius veſter huc uſque, nunc frater, Venerius, jam ſcripſerat nobis poſt ſuam Ordinationem. *Ingerim videtur diutius adhuc vixiſſe Delphinus, præter alias tres ipſi a Paulino miſſas epiſtolas, in quarum penultima gratulatur ipſi redditam valetudinem: niſi forte fuerit ordo epiſtolarum immutatus.*

S. Delphino ſuccedit poſt annum 400.

4 *Mortuo ergo* S. Delphino *die* XII. *Decembris, ſucceſſit* S. Amandus, *quem celebrat Gregorius Turonenſis lib.* 2. *Hiſt. Francorum cap.* 13. *ubi de illuſtribus Aquitaniæ Epiſcopis iſta verbis Paulini ſcribit*: Si enim hos videſs dignos Domino Sacerdotes, vel Exuperium Toloſæ, vel Simplicium Viennæ, vel Amandum Burdegalæ, vel Diogenianum Albigæ, vel Dynamium Engoliſmæ, vel Venerandum Arverni, vel Alethium Cadurcis, vel nunc Pegaſium Petrococis, utcumque ſe ha-

Fidei vitæ, gloriæque cultus hortatur.

AVET. D. P. habeat ſeculi mala, videbis profecto dignissimos totius fidei religionisque custodes. *Hæc ibi. Ex hisce indicatis Episcopis celebravimus* S. Venerandam *Arvernorum Antistitem*, XVIII. *Januarii*; S. Simplicium *Viennensium*, III. *Februarii*: de S. Exuperio *Tolosano agendum erit* XXVIII. *Septembris*: *reliquorum nomina necdum reperimus nullis Fastis sacris inscripta. Quo tempore præerant Ecclesiæ Burdegalensi dicti* Delphinus, & Amandus, *erat Colonensium Episcopus* S. Severinus, *qui ex Burdegalensi nobilissima familia originem duxisse fertur, & solennissimam venerationem obtinet cum Octava apud Burdegalenses, & Colonienses. Est etiam Fastis Romanis Ecclesia adscriptus ad diem* XXIII. *Octobris, quando ejus Acta ex variis Mss. erant proferenda, extantque etiam apud Laurentium Surium, ex quibus nunc proferimus sequentia.*

B *S. Severini Episc. Colonensis exitus.*

5 Coronata igitur, & bene stabilita Dei gratia Ecclesia Colonensi, in Dei opere permanens indefessus, per visionem monetur, ut Burdegalensi oppidum, & partes Aquitaniæ, unde etiam clarum traxisse fertur originem, cœlestis lucri causa visitare non dubitaret. Qui statim cognita Dei voluntate, licet jam senili gravaretur ætate, perficere aggressus est. Dum igitur (*ut Gregorius Turonensis de Gloria Confessorum cap.* 45. *progreditur*) iter ageret, & Ecclesiam Burdegalensem Amandus Episcopus regeret, apparuit ei Dominus in visu noctis dicens: Surge? & egredere in occursum famulo meo Severino, & honora eum, sicut Scriptura sancta docet, amicum Divinitatis: melior est enim te, meritisque sublimior. Exurgens autem Amandus Episcopus, accepto baculo in manu sua, perrexit in occursum ejus, nihil de viro sancto sciens, nisi quæ Dominus revelasset. Et ecce S. Severinus veniebat quasi obviam ei. Tunc appropinquantes sibi, & propriis se hominibus salutantes, ruunt pariter in amplexus; deosculatique, fusa oratione Ecclesiam cum magno psallentium choro sunt ingressi. Quem dilexit in tantum dilexit, ac veneratus est Amandus Episcopus, ut eum in locum suum subsitueret, ac ipse quasi junior habebatur. Denique post paucos annos obiit beatissimus Severinus; quo sepulto Amandus Episcopus recepit locum suum; quem ei non dubium est per obedientiam redditum, quam to Dei Sanctam exercuit. Hæc *Turonensis*. *Ægidius Gruterus lib.* 1. *de Colonia Agrippina magnitudine pag.* 58. *scribit* S. Severinum Aquitanum, VIII. Episcopum Coloniensem, obiisse Burdegalis X. Kalendas Novembris anno ætatis Christianæ CCCCXVIII.

Comes subſtituit in ſuum locum.

C

Mortuus anno 508. ſepelit.

6 *Sammarthani in Archiepiscopis Burdegalensibus, ex Tabulario Abbatiæ S. Severini, plurima annotant pag.* 197. *unde ista excerpimus*: S Amandus illo tempore Comes, & Archiepiscopus Burdegalæ fuit, quando S. Severinus advenit; sed Angelo jubente, & Archiepiscopatum, & Comitatum sancto tradidit Severino, ut sub illius esset dominio. Post S. Severini transitum (quem S. Amandus ipsius petitione apud hunc sepelivit locum, ob reverentiam sancti Confessoris) S. Amandus huic loco hanc imposuit legem: Ut qui cunque Comes in hac patria constitueretur, apud hunc locum ob honorem S. Severini gladium super altare ipsius poneret, & eam vexillo & eodem gladio Comitatum a S. Severino reciperet: & per omne tempus, quidquid magni, vel in prælio, vel in alio negotio facturus esset, per auctoritatem, & licentiam talis Patroni faceret. Ex quo tempore, dispositione S. Amandi, talis lex & consuetudo est illius loci, ut omni anno tempore S. Severini festivitatis, talem censum Comes isti loco, & Canonicis S. Severino servientibus persolvat, quatuor quarterios frumenti, & quarradam puci vini non aqua miati, quinque porcos, & unum verrem, & unam vaccam, prooua solvuntur omni anno decem solidi in festivitate S. Severini. *Hæc ibi. Veram multa hinc a posteris inserta sunt eum monasterium esse penes Canonicos Regulares S. Augustini, quod modo esse penes seculares scribunt citati Sammarthani unde qua de Comitatu adferuntur, optaremus antiquiori aliquo instrumento confirmari: imo nec nomen Archiepiscopale tunc usurpabatur, licet ipsum munus penes Episcopos foret Metropolitanos.*

ejusdem veneratio, unus præ cæteris movisse fertur.

D

E

7 *Quamdiu, post resumptam ab obitu S. Severini administrationem Episcopalem*, S. Amandus *superfuerit, ne quidem ulla conjectura assequi possumus, cum de successoribus nihil certi constet: & quin in Catalogis substituatur* Gallicinus, *vitiatur variis ille esse, quem anno* CCCCLXXV. *cum aliis Episcopis in sæva Gothorum strage occisum scribit Sidonius Apollinaris, epistola sexta libri septimi ad Basilium Episcopum. Natalis ejus habetur* XVIII. *Junii, quo die in urbe & diœcesi Burdegalensi solitur Officio Ecclesiastico sub ritu duplici, & a Grevenio in Auctario Usuardi, anno* 1515. *&* 1525. *Colonia excusi, refertur cum hoc encomio*: Civitate Burdegala S. Amandi, Episcopi & Confessoris, qui B. Severinum Coloniensem Archiepiscopum Angelica admonitione suscepit; & quem ante non viderat, proprio nomine salutavit. *Memoratur etiam in mss. Florario, item a Camuſio, Ghinio, & Molano, & hoc citato in Martyrologio Romano. Majus elogium collegit Saussajus in Martyrologio Gallicano, sed ex rebus jam a nobis relatis. In regestro beneficiorum urbis, & diœcesis Burdegalensis indicatur in Archipresbyteratu Buchensi, & Bormensi parochia S. Amandi de Ceargas: sed num hujus, an S. Amandi Episcopi Trajectensis, etiam ex hac Aquitania oriundi, & eodem in exilium amandati, ex nudo nomine nequimus dijudicare.*

Annus obitus ejus ignoratur.

Natalis 18 Junii in sacris fastis.

F

A D

DE SANCTIS EREMITIS

CALOGERO PRESBYTERO, ET SIERIO EJUS DISCIPULO,

IN AGRIGENTINA SICILIÆ DIOECESI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. De variis in Sicilia locis ſacris S. Calogero, veroſimiliter pluſquam uni. Saccenſis Eremitæ Vita antiqua, & cultus.

CIRCA ANN. CCCCLXXXV.

REgalium in Sicilia civitatum una, quales ſex Agrigentina dioeceſi numerat, Sacca eſt Diodoro atque Strabone Selinuntiorum Thermæ dicta, ſita, inquit Rocchus Pirrus, ad oram maris Lybici, & radices montis; mons vero ille in mare prorumpens plures habet cavernas, unda lutoſo ſulphure, ſale, ignibus, & calentibus aquis abundat; & quidem ſulphureus lotea, non uno in loco, arcanis naturæ myſteriis eſt ſaluberrimus; inde nomen, ac ornamentum civitati acceſſit, Saracenis ſic balnea appellantibus, & Normannis poſt eos expulſos locum reſtaurantibus, qui etiam nunc bene maranti frumentario commercio diteſcit. Monſ iple, inquit Fazellus, Divo Calogero ſacer eſt, qui olim Mons Gemmariatum, quæ palmæ ſunt agreſtes, dicebatur: obi nimirum ille, vitæ curriculo ſanctiſſime peracto, obiit. Ad verticem, juxta autrum, templum eſt erectum, populi frequentia, & Divi miraculis celeberrimom; ibique Calogeri corpus tumulatum creditur. Illuc, Junio præſertim menſe, ex omni ferme Sicilia, morbo aliquo affecti, ad balnea a Divo nunc uata confluunt, ubi præſens caperiuntur remedium: inde factum eſt, ut & xenodochium ibi, ad ægros excipiendos, extructum ſit. *Addit Pirrus*; templum illud antiquum reſtauratum *tunc*, *cum ſcribebat*, *id eſt anno* MDCXXXVSST. opera Calogeri Quartararii optimi viri, *diſtare ab urbe* 2. p. m. & Divi Calogeri marmoreum ſignum ibidem puſſima coli.

B *Sacca, olim Thermæ Selinuntiorum,*

ad montem Gemmariarum

ibi ſepultus S. Calogerus,

2 C

2 *Octavius Cajetanus noſter tom.* 1. *de Vitis Sanctorum Siculorum, inter animadverſa ad Vitam hujus Sancti, de qua mox, ubi dicitur Lect.* 7. *quod is in præfato loco* quinque, & triginta annos manſiſſe, *enumerat plura loca, in quibus etiam vixiſſe, aut ſaltem fuiſſe aliquando dicitur. Et*, Thermis Himeræorum, *inquit*, traditio eſt Calogerum, in monte arbi incumbente ad mare Tyrrhenum aliquamdiu vixiſſe, ac ſanctiſſimæ Deiparæ in eacumine ſacram ædem extruxiſſe, quæ nunc Divo Calogero dicata eſt. Et Mons, cui olim nomen Eraucus, a Divo Calogero nomen tulit; eamque ob cauſam patronum Thermæ illum colunt, ejuſque imagine, tamquam urbis inſignibus, utuntur. Memorant accolæ illuc veniſſe Calogerum, ad expellendos dæmones ab eo Monte, atque ab eorum balneis. Præterea Panormi, ſub veteri æde SS. Coſmæ, & Damiani, quæ Domus Profeſſæ Societatis Jeſu adjuncta eſt, antrum viſitur D. Calogero dicatum, ubi is fuiſſe perhibetur. Prope emporium Leontinum ſpecus eſt ædes D. Calogero dicata, tituloque Prioratus inſignita, ubi monumentum adventus in ejus locum extructa. In oppido Nari alia ejuſdem ſancti ſpelunca colitur. *Denique relata Fazelli de ſepultura prope Saccam ſententia ſubjungit*: Sed SS. Calogeri, Gregorii, ac Demetrii corpora (neſcio an integra) in monaſterio S. Philippi Fragelacis, in Meſſanenſi Diœceſi juxta oppidum S. Marci ſervantur.

putavit etiam vir nonnullos apud Thermas Himeræorum.

Panormi,

Leontini,

E *Nari,*

Fragalatæ.

3 Illud hic monuerim, *inquit idem Octavius*, multa apud Thermitanos Hymeræos vulgo tradi de Calogero, ejuſque cum dæmonis certaminibus, quæ vel vulgi nugæ ſunt, vel alterius videntur fuiſſe. *Ego non tantum facile crediderim eſſe alium, ſed etiam pleraque enumeratorum locorum alios a Succenſi incolas habuiſſe. De Fragalatenſi autem pene certum mihi videtur, ſeu duos Succenſibus prorſus ignotos, cum quibus ibi Calogerus colitur; ſed etiam Acta utriuſque diverſiſſima, etſi omnes aſſumpſerint diem* XVIII. Junii, *Succenſi proprium; ex quo ſcilicet hic poſt receptam ab Saracenis inſulam ceterorum deſtructionem memoriam obſcuravit. Imo dubito, an vel huic unitæ omnibus nomen proprium fuerit* Calogerus: eo quod *nihil oſtentationis fuerit, jam inde a ſeculo* V. *ut pulchre oſtendit Cangius in Gloſſario mediæ, & infimæ Græcitatis, quam Monachos omnes, præſertim Anachoretas, non tantum* Γέροντας, *id eſt* Senes, *ſed* Καλογέρους, *vel* Καλογέρους, *id eſt* Bellos, *ſeu* Bono-ſenes *appellari: eoque titulo multos fuiſſe, quam proprio nomine notiores accolis, tanto facilius mihi perſuadeo, quod etiam nunc videam ſic fieri apud Scriptores hodieque rorum Orientalium, quotues incidit mentio loci, quem Solitarius aliquis Græcus Armenuſve incolit: quod & in Sicilia, & in Calabria obtinet, licet Græciſme nunc fere abolita.*

Sed videntur confundi duo, vel tres ſynonymi.

fortaſſis non proprio, ſed appellativo Calogeri.

F

4 *Utinam Cajetano cura fuiſſet Himeræorum traditiones colligere, aut ſi quid ſcriptum de iis haberetur, Lectori æſtimandum proponere, atque ac preponſis ſummariam Actorum vetterum Calogeri Saccenſis, licet minus ſibi probatorum, vel ideo maxime, quod certioribus Fragalatinum Actis repugnent in multis, Nempe, licet cogitarit, hunc quoque poſſe diverſum eſſe, maluit tamen uni eidemque tribuere omnia, & Succenſes privare corporis poſſeſſione ob illud, quod apud Fragalates habetur ſub eodem nomine. Ego vero hunc eſſe cenſeo ipſius Fragalatenſis monaſterii fundatorem: idee de hoc, ejuſque ſocio ſeor-*

Itaque optavit ut ſui, qui apud Himeræos colitur, Acta.

A *ſeorſum elegi agere: idem forſitan faciturus de Himerea, ſi quæ de ea tradimus, accipiam deſcripta, ati cauſa mihi deſcribi petat prælujas meaſis ſupplementa.*

& alios erroribus Abbas Pragolati.

Nari parvula fuiſſe Sanctus.

§ *Quia tamen Naros, Mediterranea Sicilia civitas, Regalis etiam ipſa, ſolum* L. P. M. *Sacra daſtat; haud agre credidero, eumdem utrobique colo. Pirrus poſt laudatum pag. 345. eo loci Societatis noſtræ Collegium, ubi P. Gaſpar Paranymphus Narenſis, concionandi moncre illuſtris, ſanctitate & pietate illuſtrior, obiit* XXIII. *Januarii anno* MDCXXIV. *deſcribit* Canonicorum Regularium S. Georgii in Alga Collegium x. Religioſorum, ſub Eugenio Papa IV. fundatum in honorem S. Antonii, poſt in S. Calogeri cæſa urbem ad LV. lapidem. *Et hic, inquit, magno eſt in honore ſignum nobiliſſimum S. Calogeri*

B Monachi, *cujus feſtus dies ſolennis, ut Patroni civitatis, celebratur etiam* XVIII. *Junii cum nundinis: ſub templo eſt antrum, in quo aliquando Calogerum locoluiſſe traditio eſt.*

6 *Pater Antoninus Maria Roſſi Narenſis e noſtra Societate, interrogatus, quodnam ſit illud nobiliſſimum ſignum a Pirro laudatum, reſpondit;* videci eam ſtatuam aſſe eo titulo venerabilem Narenſibus, quod traditio ſit, illius caput mirarulo portus, quam humana arte perfectam eſſe. Cum enim ſculptor, qui faciendam ſuſceperat, eo imperfecto relicto obiiſſet, ſuperſtitioſque filiæ, & ipſe in ea arte verſatæ non parum, perpleæ hæreret, inter pactum, quod parer ſuos cum civitate iuierat, & metum operis ab ea non admitteudi, ſi ipſe illud otterentur abſolvere; nec ſatis diſcerneret, quam ſpeciem eidem vultui induceret, ex lineamentis a defuncto adumbratis; ad oratiooes, & jejunia recurrerunt, meruerunique, ut Sanctus ipſe iis appareret, animos addens, ut qualem videbaor, talem effingerent. Succeſſit autem res ſat feliciter, ut ſtatua illa publico expoſita, non ſolum placeret

ubi ejus ſtatua ob multum apparentis expreſſa,

& probata in poſſe;

C omoibus, ſed Deo accepta probaretur freqoentibus ad eam miraculis, quacumque in neceſſitate ſeu privata, ſeu publica. Quin & in ultima peſtilentia, quæ civitatem noſtram totis ſex menſibus afflixit, cum circumlata proceſſionaliter ea ſtatua pervenſſet ad collem, in quo Lazaretam publicam erat: quotquot ibi tunc decumbebant ægri, ſanati ſubito omnes ſunt, & contagio oniverſim ceſſavit. Nec unquam contigit eamdem ſtatuam ipſo Sancti feſtu circumferri, quin pueri complurer curentur ab hernia: quem in finem a matribus adferuntur collocandi ſupra gradus aræ ad id per diſpoſita loca in appoſito ſoggeſtu locatæ ac ſubſiſtentis, præſente ad omnia medico a ſenatu deputato, qui ſingulas ita receptas gratias juratus recipiat ab adjuratis pro veritate dicenda teſtibus.

atque hernia curantibus.

7 Sub eodem templo, *ut ſcribit idem Roſſius*, ſcaturit ſeculis jam multis fonticulus S. Sierii, quem ſancti Calogeri fuiſſe diſcipolum majorum noſtrorum traditio habet. Scaturit autem eo loco, ubi putatur Sanctus ipſe ſepultus, atque de ſepulcro oleum manaſſe: quod fieri deſierit, poſtquam publica mercerria de eo ſumpſerat. Dicitur ab eoois retro non paucis operoſe effoſſam circa humom fuiſſe a ſperantibus ibi reperire Sanctum corpus. Verum ſcriptura nihil de ea re ſupereſt; quia ſi quid tale habebatur, id vel una

Hodiem oſt ſons S. Sierii.

cum reliqoa omoi ſupellectili loci conſumptum D eſt flammis; poſt præmemoratam peſtilentiam; vel amiſſum, quando diſſolotum Collegium præ- *ejus fortè quæ Calogerum ſepiviſſet.*
dictorum Canonicorum ſuit, eoromdem Congregatione tota ſub Alexandro Papa VII. extincta, ſub ingreſſis io eoram locum Fratribus Conventualibus S. Franciſci, parum ſolicitis de ſervandis antiqois loci illius monumentis. *Octavius Cajetanus in Idea ipſum Magiſtra ſuo ad hunc diem conjungit, & ante apus ſuum in Indice Nominum; nullam tamen notam, ut ſolet, tamum vel ſolum, uti de eo revera nuſquam agitur, defectu memorabilis alicujus notitiæ, aut propriæ cultus. Satis tamen cauſa fore traditus videtur ſuggerere ad retinendum Sancti titulum, atque nomen hujus loce inferendum. Fortaſſis autem ipſe eſt, qui in Vitis appellatur* Archarius, *ſeu potius* Arcuarius, *quaſi* Sagittarius, *ab eaqui illic narratur caſu, propria autem nomine dictus* Sierius. *Ipſe enim a* S. Calogero *baptizatus, eidem ſepehendo, & arcanis ejus* E *revelandis fuit divinitus deſtinatus; filius ipſius ſpiritualis, & Nari farjan ſepultus.*

8 *Denique idem Roſſius monet, quod* in oppido Salemi, *dioceſis Cephaleuſana, inter civitatem & Saccam* XVI. *fere milliarium intervallo utrimque ſpecus eſt S. Calogeri dicta, & Cajetano præ-* *Alia ſpecus ei ſacra Sanctuarii.*
termiſſa, ubi ſimilis traditio ſert habitaſſe Sanctum: quo accurrens populus, & caput immittens ab hujus doloribus liberari ſe credit. Eam nunc curant Tertiarii Franciſcani, & in eccleſia ſua capellam Sancto dicatam habent, cum altari, ſupra quod conſpicitur ipſe adjunctam lateri habens conſiaam relo cervam, cujoi lacte aliquamdiu nutritum narrat Vita. *Hic autem uti, & paſſim alibi feſtum* S. Calogeri *agitur* XVIII. Junii: *quando nomen ejus cum elogio reperitur in Molani Additionibus ad Uſuardum, Ferrarii Catalogo, Kalendariis Siculis, ac denique in bodierno Romano, cujus hæc ſunt verba;* Apud Saccam in Sicilia S. Calogeri Eremitæ, cujus ſanctitas in energomenis liberandis maxime effulget.

Nomen in Faſtis.

9 *Plus aliquid Abbas Meſſanenſis Maurolycus* F *dixerat, ſed quaſi de alia ſcribens;* in Lipara Calogeri Monachi ſanctiſſimi, de quo videtor Gregorius in quarto Dialogoram mentionem facere. Air enim, a quodam Solitario magnæ ſanctitatis viro, Lipaca habitante, Theodorici Regis Ariani interitum, ejuſque animam a Joanne Papa, & Symmacho Patricio, quos ipſe peremerat, in Vulcani incendium jactatam. *Patuit* Solitarius *hic, cæmmani omnibus ſalitariis nomine* Calogerus *appellari; ſed non poteſt ſub eo nomine cultus dici, cum Theodoricus interierit anno* DXXVI. *Saccenſis autem natus ſit* tempore Arcadii Imperatoris: *& tamen Mauralyci conjectura, in novo de Saccenſi* Calogero *aſſicia, quod habet in Meſſanenſi proprie anno* MDCIV. *tamquam res ſere certa ponitur, Lect.* 5. *ſic incipiente*. Ceterum hic Sanctus vir ille prorſus ea ſtimator, de quo mira S. Gregorius ſcriptis mandavit his: Julianus familiaris meus narravit mihi &c. *ut legere eſt tam apud ipſum Gregorium, tum in noſtra Majo, ubi de S. Joanne Papa die* XVIII. *n.* 34. *Alius a Saccenſi igitur is fuit; quod & David Romeus credat apud Cajetanum Annot.* 10. in Lipari Calogerus, *inquit,* vir Solitarius, natus fortaſſis in agro Calimeræ, vel ibi humator eſt XV. Kal. Quintiles. *Cajetanus ipſe in Vita, Baptiſtam Aleſſianum allegat, qui aſſe-*

Antiqua Lipara?

certe non is qui vidit animam Theodorici R.

A *aſſerit*, Eremitam *iſtum* fuiſſe S. Launomem, ex familia Eremitarum S. Auguſtini; *ſed meritò additur*, fides apud illum ſit; *ego, ne quis uſpiam S. Launo fuerit, vel colatur, hactenus ignoro, & libenter diſcam.*

Ultra ista legatur in aſſiſio novo anni 1698.

10 *Officii iſtius novi Lectiones, abolitis prioribus compoſitas ait Cajetanus an.* MDUCVSSI. *quo* Simun Aragoniue, Siculus, & S. R. E. Cardinalis, a Clemente VIII. petiit, ut in Siciliæ regnu Miſſa & Officium S. Calogeri recuſaci ſoleoot rito poſſeot. *Auſerem autem moviſſe potuis, ut aliunde illas impleret, & S. Rituum Congregationem, ut id fieri approbaret; quia Baronius indicarat, plura quidem de illo habere* Breviarium Gallicanum, & Fazellum, ſed io quibuſdam menduſa. *Fuit Breviorium iſtud in Sicilia receptum, una cum Francorum dominata, ſeculo* IIII. *& illic cita puliis din retentum. Qui antc illos ereptam Saracenis Inſulam Chriſtianis reddideraas* Normoani ſeculo

Verus lectio in Brev. Gallicano ſeculi 13.

poteſt ex Græco ſumpta credi.

B us. *& rerum Sacrarum cultum, per quadringentos annos barbarica tyrannidis deſolatum reſtaurarent, non aliis uſi libris, quam quibus in Italia aſſuevorant, Latinis ſic atebantur ritibus, ut multa ſub iis eccleſia retinerent Græca; qua lingua verſimile eſt exſtitiſſe olim Succenſis Calogeri vitam, licet ea non perduraverit ad poſteros, ſed ſolum Latina verſio: qua deinde in Gallicanum Breviarium tranſiit.*

Auctor ea ex impreſſo anni 1610.

12 *Illius qualiſcunque Vita textum ſincerum* nec dum aſſequi potui, *nec invenio diligenter quæſitum P. Guido Roberti, Succenſis noſtri Collegii inquiſitor anno* 1691. *ſed reperit* Officium S. Calogeei confeſſoris non Pontificis. Fuit hoc collectum ex quodam vetuſtiſſimo codice manuſcripto atque Breviario Gallicano, per R. P. Fe. Marcellum Geaſſu Ordinis Prædicatorum, S. T. D. typis datum ad inſtantiam & beneplacitum Venes. ſororis Angelicæ Hurtuſa, monialis monaſterii S. Caſtaciæ civitatis Sacca, celebrandum die XVIII. Junii in toto Tsinacriæ regno, ſub feſto Duplici, ex præcepto S. D. N. Clementis Papæ VIII. Pontificatus ſui anno ſeptimo (is eſt Chriſti MDUCIII.) Panormi apud Jo. Antonium de Franciſcis Impreſſorem Camerale m MDCX. Superiorum permiſſu. *Dividitur illud in duodecim Lectiones mere monaſticas; qua omnes ſunt de Sancto, eidem pro* IIII. *Nocturno, cujus primus, & in ordine terciarum nona Lectioni, præmitti jubetur.* Lectio S. Evangelii ſecundum Lucam. In illo tempore dixit Jeſus diſcipulis ſuis; Nemo accendit lucernam &c. *Reliqua, puta Antiphona, Hymni, Capitula, Reſponſoria &c. dum non explicantur, ſupponuntur ſumi ex Communi Monaſtica, præter hanc propriam Collectam:* Omnipotens ſempiterne Deus, qui glorioſum Calogerum Confeſſorem tuum, ad diabolicum conculcandam nequitiam, de eremi contemplatione prælegiſti, concede quæſumus nobis, ut ſua perenni intervencione, cujus natalitia colimus, ab omnibus eauti peccatis, vitam mereamur æternam.

In ſtis Lectionibus diſpoſitis,

ex propria Collecta.

C 13 *Ex dictis apparet per illud aliud Officium, ubi ſolum tres habentur Lectiones de ſancto, non faiſſe alteri derogatum, prout indicare videtur Cajetanus; ſed iis conſultum, qui ad Romani Breviarii uſum obligantur. Cajetanus, ne animi incertus hereret circa vitam traditam, propter Hymnos Sergii de Fragalate de S. Calogero non parum diverſa enuntiantes, cenſuit tamen ſe debere ſummam, quæ apud Siculos diu recepta circumfertur, Vitæ ex hymnis collecta adnectere; ne, inquit, omnino rejeciſſe videat, quæ a probatiſſimis viris probata hactenus fuerunt, neque certæ falſitatis omnino argui poſſunt; ſi ſaltem ſentias duos fuiſſe Calogeeos, qui Siciliam ſuis præclaris facinoribus illuſtraeunt. *Id ego tam ſentiam, idque bono (in mihi quidem videtur) cum fundamento; non poſſum non integram eam Vitam dare, ſicut ex impreſſo deſcriptam accepi. Nec veramultum eſt, quod ita ea corrigi debeas, ſi interpolatori imputeare licuit, quod, ubi nullum Romani Pontificis nomen expreſſerat Auctor, ibi inveniatur nomen* Petri Apoſtoli, *cum mentione* Neronis *ac* Simonis Magi, *quaſi illo regnante miſſus in Siciliam* Calogeeos ſit: *que ſi expungas, non ideo minus beac celebrabit ſibi contextus totus, ut conſideranti patebit.*

D

Auct. D. P.

Summa illius apud Cajetanum

abi ſi Petri nomen expunges,

13 *His dicuntur cum eo pariter miſſi, ſimili contra dæmones virtute præditi Sancti* Philippus Argyrienſis, Hunophrius, & Archileon. *Prioris Græcolatinum Vitam illuſtravit Hunſchenius* XII. *Maji, in eaque dicitur natus ille* in Thracia temporibus Arcadii Imperatoris, *qui poſt obitum Patris Theodoſii ab anno* CCCXCV. *ad* CCCCVIII. *regnavit. Neque magni facit idem Henſchenius, quod Pirrus, & Fazellus ex alio Apocrypho contendant, eum a* S. Petro Apoſtolo *miſſum* tempore Neronis. *Qui hoc commentus eſt, aut ſimilis alius ſumma antiquitatis zelator, etiam Vitam S. Calogeri interpolavit; & hoc contempto, nihil obeſt, quo minus ſimul in Siciliam ambo miſſi ſint, idque ab eodem Romano Pontifice*, puta S. Leone Papa, *qui ſedit uſque ad annum* CCCCLXI. *Ita* S. Calogerus, *apud Succenſes per annos* CXV. *commoratus, poteſt vixiſſe ad annum* CCCCLXXXV. *plus minuſve. Cajetanus, licet* Petrum *cum* Nerone *vitia intruſos putet, refert tamen* S. Calogerum *ad perſecutionem Dioletiani & Maximiani: ideoque negat* Philippum *cum ſocio* Calogero *adjungi poſſe, præſertim Hymnis aliis nominantibus, quod, poſita diverſitate præmiſſa duorum Calogerorum, nullam faceſſit moleſtiam.*

Nonnulla dicuntur contigiſſe in Sicilia cum S. Philippo Argyr.

E

& obiiſſe circa 485.

F

VITA

Ex Officio antiquo, & editione anni 1610.

IN PRIMO NOCTURNO.

LECTIO I. Calogerus, bonus Senex interpretatoe: Calo enim Græco, Latine Bonus; Geeus, ſenex. Hic magnæ vitæ honeſtatis, & virtutis fuit, majoriſque abſtinentiæ extitit. *a* Iſtius ergo ſancti Patris Calogeei nativitas fuit de civitate Conſtantinopolitana, cujus parentes poſuerunt eum ad diſcendum Scripturas ſum divinarum literas. Qui continuo addiſcens Scripturas ſacram, a ſua pueritia ſe cenavit muſibus, & virtutibus, quod nulla dæmonum tentatio, neque vitiorum tenebræ potuerunt mentis ſinceritatem, ac ejus intellectus puritatem aliquatenus violare. A tempore enim ſuæ pueritiæ, uſque ad ultimum, jejunavit ſer diebus cujuslibes hebdomadæ, in pane, & aqua ſolis; ut

Natus Constantinopoli

a

& primum aſſumtus a parentibus.

A voluptatem carnei vaſis regularet, nu fierat ſimilis beſtiis viventibus in aoncupiſcentiis aatris ſuæ. Perſeverabat uatem B. Calogerus diu noctaqua iu aontinuis orationibas, ſemper præ oculis habans Chriſti paſſionam. Tantus enim erat umor ajus ad Deum, quod relictis parentibus & terrâ oativitatis ſuæ, plenus Dei gratia iter accepit verſus partes urbis Romæ, ut P. videret (eum) qui Pontifeu Urbis Romæ, ac primus omnium (Epiſcoporum) erat .... *b*

AUCT. D. P.

Romam venit

Lect. ii. Beatus itaque Calogerus ivit ad pedes Beati ..... Pontificis, cui quidem patefecit vitam ſuam, & geſta. Beatus .... (Pnotifex) audiens vitam, & ſanctitatem B. Calogeri, ordinavit aum Monachum. B. Calogerus uccepto Ordine, & habita benedictiane Pontificis, ivit iu deſertum vocatum *c* Humihomum; ubi vivens in orationibus, & jejuniis, in tantam vitam ſuam ſtrinxit, quod ſolis veſcebatur herbis, & aqua. In quo quidem deſerto fuerunt ai revelatæ inſpiratione divinu operationes dæmonum, quas operabantur in inſula Siciliæ iu animarum pernicem. Unde præcepit Angelus ei, ut iret ad Beatum (Pontificem) ut ei diaret in Socios, Philippum, Honofriam & Archileonem, qaibus daţum erat a Domino, ut aapellerent dæmones, degantes in inſula Siciliæ, corrumpentes univerſum mundum. Eadem quoque hora Spiritus Domini fuit ad Beatum (Pontificem), & dixit ei omne id, quod B. Calogerudiserat Angelus iu deſerto.

fu errnum ſecedit,

c

B

ecipit in Æmones Siciliæ inſeſtas poteſtatem,

Lect. iii. B. Calogerus auditis verbis Spiritus ſancti, egreſſus eſt deſertum, & ivit ad Beatum ..... (pontificem) ut adimpleret præceptum Domini, quod audierat in deſerto. Sanctus itaque ..... (Pontifex), viſo B. Calogero, ſurrexit obviam ei, dicens: Bene veniat Legatus Domini, data eſt tibi poteſtas fugandi dæmones, habitantes in inſula Siciliæ. Beatus itaque Calogerus, auditis verbis Apoſtolici miratus eſt, & oſculatus eſt pedes Beati .... (Pontificis) devotiſſima, dicans: Vere tu es loçum-tenens D.N. Jeſu Chriſti in hoc mundo: noſti enim omnem Dei voluntatem: nam mihi revelatum fuit per Angelum ejus, ut ad te venirem, & dares mihi ſocios Philippum, Archileonem, & Honofrium, ut cum benedictione Dei, & tua iremus in Siciliæ inſulam, ad dæmones fugandos ibi degentes, & corrumpentes univerſum mundum; & tu me Legatum Dei, ſuper fugandos dæmones, prædixiſti. Vere, iterum dico, tibi data eſt poteſtas ſuper terram. Summus itaque Pontifex convocari fecit ad eum Honofrium, Philippum, & Archileonem, & præcepit eis, ut una aum dicto Calogero irent in inſulam Siciliæ, ad propulſandas, & fugandos dumones habitantes io ea, dicens: Spiritus Domini vobiſcum eſt: ite: no timeatis; quia in ſolo Crucis ſigno, in nomine D.N. Jeſu Chriſti, eos fugabitis, & omnem poteſtatem, & maliciam eorum confringetis, per virtutem Spiritus ſancti, qui habitat in vobis. Qui quidem unanimiter reſponderunt, dicentes: Pater ſancte, tuum eſt præcipere, noſtrum autem tuis obedire mandatis, & aligimus hilariter mori pro fide D. N. Jeſu Chriſti, cujus perſonam geris. Benedic ergo nobis, ut eum gratia tua ſecedamus, ad Dei verbam implendum: Beatus itaqua ..... (Pontifex) dato eis oſculo pacis, benedixit illis, dicens: Ite benedicti, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: confirmet vos Deus iu omni opere ſancto, ſau bono, uſque ad ultimum vitæ veſtræ perſeverantes in fide D. N. Jeſu Chriſti. Spiritus quoque ſanctus deſcendat ſuper vos, in cujus nomine, & virtute, auncta, quæ operari volueritis, facietis, tamquam Apoſtoli & Diſaipuli (Chriſti) ligantes etiam dæmones, & ſalventes eos.

aque miſſus a Rom. Pontifice,

cum S. Philippo & ſocii s.

C

eadem poteſtate inſtructus.

D

Lect. iv. Receſſerant ergo cum gratia Sancti ..... (Pontificis) & in Dei nomine iu quamdam naviculam aſcenderont, & io Inſula Lipara *d*, in portu, qui vocatur Vulcanium, applicuerunt: eſt enim Inſula quædam eonnigua Siciliæ. Beati itaque Honofrius, & Archileon, cum licentia ſociorum, receſſerunt, & venerunt Siciliam in deſertam e Sateræ, per revelationem Spiritus ſancti; ibique in nomine Chriſti multitudinem dæmonum expulerunt. Beatus autem Philippus ivit ad montem Argyrion, ubi & dæmones expulit, & multa alia ſigna Dei virtute fecit. Sanctus vero Calogerus remanſit in inſula Lipara, quia ſenectute gravabatur: ob aujus merita Daus eapulit omnes dæmones ibidem degentes: fecitqaa ibi B. Calogerus plurima, & diverſa miracula. Iade univerſus populus illius loci aonverſus eſt ad fidem *f* D.N. Jeſu Chriſti; & ob id in illo loco, ad Dei laudem, & in nomine B.Calogeri, omnes ad fidem converſi ædificavarunt eccleſiam.

Omnes in Liparam appellunt,

d

e

ubi relictus Calogerus multos convertit,

f

IN SECUNDO NOCTURNO.

Lect. v. Calogero itaque ſtanta iu orstione, Spiritus Domini locutus eſt aoram omni populo dicens: Calogere, vada ad montem *g* Gemmariarum, & noli tardare, ut adimpleas quod tibi injunctum aatitit in deſerto Humi-homo, at præaeptum tibi fuit in civitata Romana: ſocii enim tui jam perfecarunt, quod eis injunctum aatiterat. Etenim dæmones Sateræ, Argyronis, & Paterniooas eapulerunt, & exaltaverunt nomen D.N. Jeſu Chriſti coram omni populo. Vade ergo & ta, & aapelle legionem illam maledicti Sathanæ, quæ habitat in profunditate illius montis, ut populus illius regionis ab eorum tentationibus, & moleſtiis quieſcat, & ſic clarius agnoſcat ſemitas Catholicæ fidei, & baptizetur, & vivat, in nomine D.N. Jeſu Chriſti, qui regit mundum & dæmones in virga ferrea. Beatus autem Calogerus, audita voca Angeli, egreſſus eſt eccleſiam, ivitque ad mare, & invenit naviculam, & ingreſſus eſt eam: & eadem die appliauit in quamdam terram çontignam monti Gammariarum.

inde ab Angelo juſſus tranſire ſretum Siciliæ.

g

et dæmones e monte Gemmariis eſſe pellens.

Lect. vi. Ingreſſus itaque B. Calogerus terram illam, invenit mulierem quamdam, cui humiliter dixit: Filia mea, quod nomen eſt hujus terræ? Quæ dixit illi, *h* Syac appellatur, in qua paucæ animæ habitant, propter dæmones habitantes io monte Gemmariarum, a quibus quotidie vexantur. Hæc audiens B. Calogerus, in prædicta terra Syac verbum Dei eœpit prædicara, ſtatitque ibi per hebdomadam unam, ut requieſceret, & fecit ibi plura, & divarſa miracula: ſanavit enim plu-

Syacum appellat,

h

A plures diversis morbis ægrotos cum solo Crucis
a signo: unde totus populus terræ Syac credidit a
fidei D. N. Jesu Christi, & baptizatus est. Post-
quam B. Calogerus quievit per hebdomadam,
molestos pervertit ascendit in montem Gammariarum, invitque ad
locum, in quo innumerabiles dæmones habita-
bant, & ibi erat continuus ignis. Maligni au-
tem spiritus, videntes B. Calogerum, timue-
runt valde, clamantes: Væ, væ, væ Societati
Sathanæ, quia venit inimicus noster ad expel-
lendum nos de loco habitationis nostræ. Beatus
itaque Calogerus, roboratus virtute Spiritus
sancti, quo unum ubique fociabat, clamavit di-
cens: Ite, maledicti, ad loca inhabitabilia, ne-
mini molestiam inferentes (eorum), qui recte
& dæmones fugat credidérunt in fide Jesu Christi, & renunciave-
runt Sathanæ. Conjuro quoque vos per virtu-
tem sanctæ Crucis, in qua positus fuit Reden-
B ptor mundi D. N. Jesus Christus, qui cuncta
creavit, coram cujus facie mare, & abyssus con-
tremiscunt, qui morte sua mortem suppeditavit,
& dæmones ligavit, ac posuit terminos mari,
qui præterire non poterunt; & quod statim recedatis
e monte isto, euntes quoque ad loca inha-
bitabilia, & nemini noceatis, qui vere credide-
rit in fide D. N. Jesu Christi, & abrenuntiaverit
Sathanæ & operibus ejus. Et sic eodem momento,
clamantes & ululantes, recesserunt ab illo monte.

Lect. vii. B. Calogerus fugatis dæmonibus
sanctificavit montem illum, stetitque spatio tri-
ginta quinque annorum; elegitque locum ora-
tionis speluncam, quæ est in profunditate cave-
næ mortis Gammariarum, & in ea condidit al-
tare, ut sacrificium Deo offerret. Erat itaque
Calogerus jam in senio constitutus, atque ejus
corpus in tantum defecerat, quod vix poterat
pedibus sustentari. Tunc Deus volens suæ indi-
gentiæ subvenire, misit ad eum quamdam cer-
vam, quæ mirabiliter portabat B. Calogero ali-
k menta. Processu vero temporis quidam k Archa-
rius, transiens per partem speluncæ, vidit cer-
vam dormientem in ingressu illius speluncæ. Qui
C quidem Archarius vulneravit cervam illam sul
arcus sagitta, credens illam fore suam: quæ sic
vulnerata fugiens, ivit ad speluncam illam, quo-
usque venit ad pedes B. Calogeri, ibique mortua
est.

Lect. viii. Beatus itaque Calogerus, videns
cervam mortuam coram se, flevit super illam,
& clamavit dicens: O Deus bone, qui dignatus
es sociam dare cervam istam, ut meam vitam
suo juvamine sustentatem, dignare hodierna die
ad me illum, qui eam interfecit, mittere, ut priusquam
moriar, sibi virtutes, quas elegisti in ha-
bitatione mea (facere), manifestem; ut per
istum nuntientur populo, & pateant universis;
ut populus erroneus in tuæ fidei veritate firme-
tur, & tibi sit gloria sempiterna in sæcula sæculo-
rum. Amen.

IN TERTIO NOCTURNO.

Lect. ix. Finita oratione B. Calogeri, Archa-
rius, qui cervam interfecerat, apparuit: quem
cum vidisset B. Calogerus, laudavit Deum, & al-
ta voce dixit; O fili, quare interfecisti cervam
istam, quæ ferebat mihi escam, & victum virtute D
divina? Archarius quoque cum vidisset B. Ca- Auct.
logerum, statim cognovit eum, quia ipse Ar- D. P.
charius fuit primus, qui in terra Syac fuit bapti- eumque a-
zatus a B. Calogero. Qui statim prostratus in gnoscens a
terram, adoravit eum dicens: O Pater sancte se baptizat-
Calogere, parce mihi, quia cervam istam nun- tum,
quam cognoveram: ego enim sum primus filius
tuus, quem baptizasti in terra Syac. Cui quidem
B. Calogerus benedixit, & signavit signo sanctæ
Crucis, dicens: O fili, benedicat te Deus omni benedicit
tempore vitæ tuæ. Beatus venter, qui te portavit, eum;
quia per te plures animæ servabuntur, certisque me-
dela populis influxit, si facias, quæ tibi hodie de-
claravero. Vade ergo, fili mi, & vide miracula Dei,
quæ fecit in monte isto pro salute populi.

Lect. x. Duxit B. Calogerus ipsum Archarium
in quamdam caveram ipsius montis, in qua
erant plures Sedes lapideæ, quas Deus dotavit
diversis miraculis ad certas ægritudines curandas,
dixitque ei omnes virtutes sedium in qua quidem
caverna est continuus calor, & in eam ingredien-
tes continuo sudant, & in proprio sudore lavan-
tur. Deinde duxit illum magis intus in aliam spe-
luncam, in qua erat puteus, profundus usque
ad profunditatem Montis Gammariarum, in quo
est continuo attractio aquarum, ibique miracu-
losæ fiunt (curationes).

Lect. xi. Ex quibus aquis vapor continuo re-
solvitur, & ascendit usque ad summitatem mon-
tis Gammariarum, & ingreditur cavernam in
sedium virtuosarum. Aquæ vero ingredientur
quemdam conductum, cujus finis est in gremio
montis Gammariarum, magis contiguum terræ
Syac. Dixitque virtutes illas aquæ, ac injunxit
ei, ut ibi balnea cunderentur. Hoc peracto egres- & qui dis
sus est B. Calogerus, & ivit ad suum oratorium: post mor-
præcepitque illi, ut recederet cum benedictione tem suam
divina. Post mortem itaque cervæ vixit B. Calo-
gerus quadraginta diebus.

Lect. xii. Archarius prædictus, qui sæpe vi-
sitabat eum, invenit corpus flexum coram altare
n speluncæ, ibique profusis lacrymis sepelivit n
eum in pace: in quo loco, divina providentia
suffragante, per merita B. Calogeri sæpe sæpius illidem se-
miracula infinita emanant. Currite ergo, fideles, pelitur,
ad S. Calogerum, ut intercedat pro vestra salute: F
fundite preces Deo suo, qui ob ejus præclara me-
rita & suam infinitam misericordiam vobis lar-
giatur vitam æternam. Amen.

ANNOTATA D. P.

a *Hic primum pene incipere Vitam antiquam, ampliori Prologo præcedente, quem ordinator Officii Dominicanus in pauca contraxerat, incipiens ab explicatione nominis, pro more tunc frequenti, & qui Jacobo de Voragine mire placuit, sub finem seculi 13. ut in ejus Legenda sive Historia Lombardica videre est: quamvis sint, qui putent præfationculas illas, ut plurimum insulsissimas, ab aliquo posteriori adjectas.*

b *Impressum sic:* Ut Petrum videret, qui Pontifex urbis Romæ, & primus omnium Apostolorum erat, & hoc fuit tempore Ne-
ronis, Imperatoris Romanorum crudelissimi. Tunc erat Simon Magus, & multitudo ido-

A lorum. *Antiquitus ferſitan ſic legebatur.* Et hoc
AUCT. tempore Theodoſii (*ſcilicet Junioris*) Imperato-
D. P. ris Romanorum. *Ege expunctio* Patri *nomine ſub-*
ſtituit puncta cum titulo Pontifices; *& loco* Apoſto-
li infra ponit Apoſtulici, *qui eſt Romani Pontificis*
titulus,

c *Cajetanus* Homlococum, *quod magis probatur, eſſetque nomen Graecum a paſcuis inter ſe ſimilibus ſumptum.*

d *Alias* Lipara, *Æoliarum, ſeu Vulcaniarum praecipua, & ſola nunc habitata, Roma venientibus ad 60. p. m. propior quam ipſa Sicilia: portum haud incommodum habens, cujus antiquum nomen alibi nusquam legi. Ibi olim* Vulcani *templum ſtaterit, nec procul inde* Olla Vulcani, *ſic dicta a perpetuo, quem vomit, igne.*

B a Sutera, *una ex ſex Regalibus Agrigentina dioeceſis civitatibus, (eam majora omnia* appido civitatis *appellatione in Sicilia gaudent) mediterranea eſt, & Sacca diſtat ad p. m. 30. eam Pirrus deſcribit* pendentem ex monte, & nobilem quibuſdam aquis, aeſtivo tempore ad delicias aptis. *Miram acutrius Saelli ibi reliquam ullam memoriam eſſe. Cajetanus Eanophrium appellat, &* Archileoni, *qui ſubiade ex* Archirion *eſt*, Paterniones *incolendam adſcribit, cujus loci ſitum nusquam comperi.*

f *Seculo 5. banam Inſularum illarum partem adhuc infidelem fuiſſe, mirum nemini videri poteſt.*

g Gemmar, *inquit Cajetanus*, Saracenica vox eſt, palmas ſilveſtres, quibus ea ora abundat, ſignificans; *ea igitur ſic appellabatur, cum ea ſanctas appulit.* Cranium montem *antiquitus appellatum dicit Fazellus: dubitat Cajetanus, an non potius legeretur* Cronium, *a templo Saturni, Κρόνος Graecis dicti. Eidem Cajetano inter Liparam, & Saccam aumeranti millia paſſuum 240. vix credibile apparet, tantum ſpatium uno die enavigari poſſe. Fateor, ſi miraculum abſit, quod gratis hic negaretur.*

C h *Videtur corrupta ſcriptam* Syac, *pro* Siacca (*ſic enim vulgo dicitur*) *ſive* Succa; *quod ſimiliter Saracenicum eſt*, Balneum *ſignificans: notis autem ſui temporis nominibus uſus auctor, vel interpres ſit.* D

i *Quamquam jam pridem Chriſtiana tota Sicilia eſſet, fide ibidem ab ipſiſmet Apoſtolis capta praedicari, ac nominatim Agrigenti, ut fertur; nihilo tamen minus potuerunt Saccenſes ad gentilismum relapſi fuiſſe praeſtigiis, & terriculamentis daemoniacis, quibus infeſtabantur.*

k *Cajetano ſemper ſine aſpiratione* Arcarius, *& veroſimiliter ita hic dictus ab arcu, alias* Sagittarius *dici poſſet.*

l *Fazellus*: Fama eſt apud Saccenſes, ſedibus vivu in ſaxo excavatis, in quibus aegri ſederent ad balnea ſudatoria ingreſſi, titulos fuiſſe inſcriptos, quibus oſtenderetur, quis in unaquaque ſeda morbus depelleretur; eoſque a medicis ob avaritiam ferro corruptos.

m *Diodorus Siculus, & ſedes, & Balnea Dedali opus eſſe ſcribit: hunc enim* Speluncam in agro Selinuntiorum adornaſſe, in quo vaporem, a ſubterraneo iſtic igne aeſtuantem, dextre excepit, ut tenero calore ſenſim ſudor eliceretur; & animi voluptate quadam inibi verſantium corpora paulatim, ſine ulla ſervoris moleſtia, curarentur. *Hoc a tam antiquo Auctore ſatis probant, non novam eo loci faiſſe virtutem, quae S. Calogero hic adſcribitur; ſed ſolam ejus meritis renovatam. Nempe reſtauratis iis, quae antea iſtic fuerant, & quorum indicia erant ſedes illae, ibi jam olim excavatae, & ſuperſtitioſi aevis inſcripta. Ea balnea propter daemonum in iis fabulantium infeſtationes deſerta, & quovis qualitates cuique ſedi proprias, S. Calogeri meritis dici poſſunt Saccenſibus reddita, & ſalubriora etiam facta; naturam juvante ſanctitate novo loci, & Sanctum invocantium fide.*

n *Jam ſupra ex Leſt. 7. didiſimus conditum altare faiſſe a Sancto, ut ſacrificium Deo offerret; unde colligimus, vel Presbyterum fuiſſe in patria ordinatum, antequam ea excederet, vel ſaltem Roma, adeoque exotericis praeparatum, aut majorem fuiſſe cum obiit: utpote qui Liparam appellens, 35* E *annis aut pluribus prius, quam inde tranſiret in Siciliam, jam ſenectute gravabatur, adeoque ſexagenarius, ut minimum erat,* F

DE SANCTIS MARTYRIBUS, AN CONFESSORIBUS?

GREGORIO EPISCOPO PRIMATE.
DEMETRIO EJUS ARCHIDIACONO
ET CALOGERO HEGUMENO.

IN FRAGALATI SICILIÆ MONASTERIO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. De eorum patria, tranſitu in Siciliam, aetate ac notitiis aliis, ex Officio proprio per Sergium Monachum compoſito.

sec. v. FRagalateníe S. Philippi monaſterium, *in Occidua Sicilia latere juxta oppidum S. Marci ſitum eſt, ſub Epiſcopatu Meſſanenſi, ut Cajetani animadverſionibus ſcimus; plura de ea reperturis in Sicilia ſacra Rocchi Pirri, ſi hic, quem-*

ſius loci, admodum in tomo 3. ſic etiam in 1. & 2. ubi Notitia Eccleſiae Meſſanenſis habetur, expoſuiſſet ſingularum dioeceſeon civitates, oppida, Monaſteria &c. Nunc aliud non poſſumus lectorem de eo docere, quam quod oppidum S. Marci, cui adjacet,

pari

A *pariſere 34. milliarium intervallo diſtet Milazzo & Cephaladio, in eodem Occidentali Sicilia latere. Ibidem pretioſiorum Sanctorum corpora ſervari, tradit idem Cajetanus; ſed dubitat, an integra; eo quod iſtic conditum S. Calogerum non diſtinguat ab Eremita Saccenſi, de quo ſupra. Interim ex Monachis illius Monaſterii, quod Græcorum Ordinis S. Baſilii eſt, profert ipſe cujuſdam Sergii Chrouſtæ Hymnos, Canonem Græci dicunt, & in Odas plures diſtinguunt Pſalmodia feſtive ad Matutinum interſerendas. Hæc ipſi latinæ fecit Auguſtinus Floritus noſter: ego græcas expotii, & vix demum impetravi mutilas, quales iſtic hodie ſuperſunt, at latina verſioni alternatim quatenus hic erit adjunctas dabo. In harum Odarum V. nominatur* Gregorius Hierarcha, *& Demetrios magnus Eccleſiæ Diacoous, indicanturque Socii* plerique alii ſanctimonia inſignes viri, in quibus noſter Calogerus, *inquit Auctor, ejuſdem monaſterii Fragelatii verſimiliter Monachus.*

ubi eorum corpora hodie ſervantur,

B 2 *Hi ſcilicet* inſceaſa navi, in Inſulem profecti *dicuntur*, perſecutione ab impii erroris ſectatoribus excitata. *Ubi autem?* Cbalcedone: *ſi vera illa lectio eſt, qua Urbs Ode t s. etiam* Calogeri patria *nuncupatur. Interim Similarium verſuum tertius* ab Occidente in Sicilam appuliſſe *eos dicit. Ita in exemplari Græco ita reperiret, inquit Cajetanus; ſed addit, quod reliqua facile lapſum manus hic iudicent. Non video ego, quomodo cujuſdam manus ſic labi facile poſſit, at pro* Ασκησιν Oriente *ſubſtituat Suvolui* Occidentem, *nec enim, ut Latina aliquam initia ac fine ſimilitudinem habent, ſic etiam Græca. E contrario pro voce* Χαρχεδὼν *id eſt* Carthago *facile potuit* Χαλκεδὼν *id eſt* Cbalcedon *obrepere. Itaque melioris jure, quam Cajetanus ex occidente fecit* orientem, *factam ego ex* Calcedone Carthaginem *caput Africæ, unde innumeri confeſſores, Epiſcopi, & Clerici, Monachique perſecutionis Wandalicæ tempore in Sardiniam inſulam aut veluti Africæ proximam relegati, aut fugitivi, dein ad Europæ provincias variat tranſiverunt, & ut Sanctis Confeſſoribus colunturs. Eſt autem Sardinia Sicilia ad Occidentem ſita. Hoc ergo indicio, quod ſuggerit Sergius, inducor ut opinor,* Carthaginæ *natum* Calogerum, *cum aliquo veliſſimi vel vicino (puta Byzacena) Provincia Primate pulſum aut fugitivum* Fragalatem *appuliſſe, propinquo ex Sardinia trajectu, & monaſterium ibi vel inventum, vel a ſe conditum gubernaſſe aliquammultis annis, ac demum obiiſſe, præmortuis jam pridem duobus Sociis.*

Illuc adverſorum ab Occidente,

aliquot ab Chalcedone ſed Carthagine,

delati prius in Sardiniam,

C 3 *Inveſerunt Africam Wandali an.* CCCCXXVII s. *& Carthaginem occuparunt anno* CCCCXXX IX. *quando Rex eorum Geiſericus, teſte Victore Vitenſi, memoratæ urbis Epiſcopum, id eſt Carthaginis, Deo & hominibus manifeſtum, nomine Quodvult deus, & maximam turbam Clericorum, navibus fractis impoſitam, nudos atq; expoliatos expelli præcepit. Anno poſt hæc XV. permiſſu eſt ibi ordinari S. Deo gratias; ſed hic eſt ſanctus ſacerdotii annis tribus dumtaxat; & mox Geiſericus* Eccleſiam Carthaginis claudi præcepit, diſſipatis atque diſperſis per diverſa exiliorum loca, quia Epiſcopus non fuerat, Presbyteris & Miniſtris. *Sic autem manſit Eccleſia annis* XXXV. *poſt quos ordinatus S. Eugenius anno* CCCCLXXI. *Quarto poſt anno, cum ceteris Epiſcopis idem Eugenius in exilium eſt miſſus a Rege Hunerico, iterumque a Gunthamundo Rege circa annum* CCCCXCVI. *Gunthamundo* Thraſi-

tempore perſecutionis Wandalicæ,

fin. s. per annos 84. continuatis.

D mundus *ſucceſſit, qui* Arianæ *tuſania pleuns; ſicut omnes ſui deceſſores,* Catholicos *toſectatus, eccle-* AUCT. *ſias cloſit, Sardiniam exilio, ex omni Africæ* D.P. Eccleſia, *centum viginti* Epiſcopos *mittit. Atque hic fuit eccleſia Carthaginenſis ſtatus uſque ad S. Hermiſda Pontificatum, cujus temporibus (ati in ſecundo Catalogo Pontificali leges)* Epiſcopatus Africæ *reordinatur, poſt annos ſeptuaginta quatuor (ſine ſollegiata quatuor) puta anno* DXXIII. *quo ab hæreticis fuerat exterminatus tempore perſecutionis.*

per Africæ totam.

4 *Hæc cum eſſet fortuna Carthaginenſis Eccleſiæ, tota Africa Principalis, qualem putabimus fuiſſe aliarum Primatialium quinque, ex quibus Carthaginenſi proxima Byzacena, vel Numidica, Epiſcopum Primatem ſeu Archiepiſcopum potuerunt habuiſſe* Gregorium; *nihil enim cogit Carthaginenſem Epiſcopum fuiſſe, licet* Calogerus, *cum eo advectus in Siciliam, Carthagine natus concipiatur. Plura divinare nihil attinet: ſatis enim dixiſſe videor, ut* E Χαρχεδὼν *pro* Χαλκεδὼν *reponens textui, vel Græce perperam tranſcripto, vel Latino exerranti, omnia inveniat apte ſcripta a Sergio, ſimulque intelligat & cauſam & tempus perſecutionis, qua pretioſos Confeſſores Africa expulit, vel ſponte fugitivos, vel urgente Regis Ariani pretepte exules. Sic in* Inſulam profecti *dicuntur; ſed quem* Prima Hymni *Strophe nominatur* Sicilia; *ſed Strophe tertia dicuntur hæc appuliſſe ex* Occidente, *Africa autem Sicilia ad meridiem jacet, ad Occidentem* Sardinia.

An duo ex illis in Sicilia paſſi martyres.

5 *Hæc igitur primo illi advenerint, & poſt aliquem fructum prædicando relatum inter Sardos agreſtes, bonam partem adhuc paganos, ut ex S. Gregorii epiſtolis conſtat,* Lilybeum, *proximum Sardiniæ, appuliſſi, inde ſecundum Borealem Siciliæ oram verſus Orientem progreſſi eo loci ſubſtiterint, ubi nunc oppidum S. Marci eſt,* p.m. *circiter* xl. *infra Mylas, ubi; invenerint, vel condiderint monaſterium, ubi collocatis ſociis, ipſi tres vel duo ex illis* Gregorius & Demetrius *excurſum fecerint ad mediterranea, Paganiſmi reliquias, inter montana reſtitantes, adulturi ad Chriſtum, mortemque tulerint a furentibus ethnicis illatam, ſicut in Tridentinis vallibus Sanctis Martyribus Siſinnio, & Alexandre contigit tempore SS. Ambroſii & Vigilii ſeculo* IV. *exeunte, ut dictum* XXIII. *Martii. Id ſuadere videntur Hymni* F *prædicti Strophæ tertia & quarta, ubi dicitur, quod* Gregorius Archihierarcha, *deteſtatos nimiam Idolorum ſuperſtitionem, meruit piu Chriſto calicem bibere; & tum ipſe, tum* Demetrius *vocantur* invictiſſimi Martyres Chriſti, *quod idem etiam in Canonis ſit Ode* VI. t. *v.* 2. *Corpora autem ad Fragalatem deferens* S. Calogerus, *Gregorii* adminiſter *humenda curaverit, ipſe diutius ſuperſtes, & monaſterium regens, ac miraculis vivens mortuuſque celebrior. Sed quia in Canonis ejuſdem Ode* IV. *v.* 3. Gregorius, Calogerus, *atque* Demetrius *pariter, & indifferenter nominantur* Martyres invictiſſimi, *& tamen* Calogerus *uſquam ut* Martyr *celitur, imo & toto reliquo Canone, potius intelligitur in pace obiiſſe, non fas abſolute auſus vocare* Martyres, *niſi quomodo etiam* Confeſſores *ſic appellantur, aut quomodo animis appropetata mori eum titulum mereri videatur in Sanctis Marcello, Martino, ac Silverio Pontificibus. Certe S. Ioannes Evangeliſta Martyr non obiit, & tamen promiſit ei Chriſtus, quod æque ac frater Jacobus eſſet ſuum calicem bibiturus.*

AUCT. D. P. *Auctores videntur deos ipsosmet confundi*

A 6 *Quod porro dicatur* S. Calogerus *Ode* 1a. *v.* 1. *in Siciliensi antro domicilium fixisse; & in vestibus similaribus post Canonem, antrum, reddidisse sanctum dæmonibus exterminatis, & in Christi templum commutavisse; hæc, aliaque ad dæmones vitæ spectantia, videri jure possunt Saccensem Patronum attingere propius. Quidquid enim sit de gratia fugandi dæmones, quæ sicut Philippo Argyrionensi communicata fuit, sic etiam posset Calogero. Fragolati tamen communicata præsumi; nolim ego fingere, proprium istic, quod hic incoluerit, & sanctifici averit antrum. Potius dixerim, distinctionem duorum* Calogerorum (*quem dissimillima in utroque cetera omnia pene certam reddunt*) *obscuratam videri trium seculorum decursu, & Fragalates Monachos populo persuasum voluisse, cum, cujus apud se erat corpus, Saccense antrum incoluisse aliquamdiu, indeque ad se venisse, & apud se obiisse: lacrimæ diversissimæ sunt utriusque imagines. Saccensis, ut supra vidimus num. 6. pingitur simpliciter, ut eremita scipione instructus: Fragalatensis omnia habet propria Abbati Grato, cum iis insignibus, quæ opera pretium fuerit hic expressa videre: scilicet cambutam seu pedum Abbatiale, ex quo pendentes flocci, qualet ex Cardinalium, vel Episcoporum pilois pendere latini faciunt, peculiarem aliquam considerationem merentur. Epomidi quoque sive Mozzetta circumdatus limbus, ac supra ipsum verba in nomine Jesu, quod etiam per modum bulle ad pectus pendet, necdum alibi vidi, libenterque discam, utrum hæc sint communia Abbatibus Siculis. Arcula ex dextera pendens haud dubie notat reliquias sanctorum ab eo ad Fragalates allatas. Jussi tamen hinc auferri genuflexum ad pedes sagittarium, & cervam telo trajectam: hæc enim Saccensia propria sunt, ut Fragalatensi scipioni confusionem personarum aptari non possint.*

B

C

7 *Quod ad* Sergium *Canonis Auctorem attinet;* D *cum hic petuisset Ode* VI. *a damnis, ira, minis, obsidione hostium liberati; & in mox sequenti Theoctisto rogasset Deiparam exorare filium, ut a jugo Ismaelitico Siculos vindicet in libertatem: denique Ode* X. *precator pro* Regibus Orthodoxis; *unde confixit Cajetanus*, Poetam hunc floruisse auspicente Imperium Basilio Macedone, filiisque Constantino, Leone, Alexandro contegnantibus, quod in annum DCCCLXX. incidit; *quando jam alia urbes erant a Saracenis subacta, alia parem sortem formidabant.* *ab Auctore quo vixit loc. q.*

8 *In ea vigint novem Hymnographorum Græcorum Catena, quam in Triodis fronte repertam* XXX. *Maji (ubi de Clemente Poeta) verbi explicui, & spectandam oculis objecit Nicolaus Rayus in tractatu præliminari ante* TT. *Tomum Junii pagg. Penultimum post Episcopi locum inter Scnatorios viros, obtinet Sergius quidam. Quid ni is Constantinopoli, adhuc secularis, hymnis sacris conscribendis inclaruerit; ac denique in Sicilia Monachum induerit? Nunc ipsum opus ejus, quiscumque fuerit, quando totum Græce non possumus, Latine proferamus, sed ordine, quam Cajetanus, alio: quod enim Hymnum secundum vocat, solis quatuor Strophis constans Poema, non facit ad plenitudinem ordinarii Officii, sicuti ejusmodi Officia in Menais magnis habentur digesta. Cum autem plurima contineat ipsi, quod dixi, Officio multum luces allatura, malo id primo loco ponere, & propriis Annotationibus explicatum præmittere sub titulo* Hymni, *quemcumque is locum festo illo habuerit, fortasse sub sacra Liturgia, vel Horis earum sequentibus. In ceteris, qua Cajetano faciunt Hymnum primum, per portes distribuendis sequar paradigma, ex Menais proponendum die sequenti professe S. Judæ Adelphothei.* E *an inter vv. Hymnographos celebris?*

POEMA SERGII CHRONISTÆ,

Ad usum divini Officii compositum ex Ms. Græco ipsius Monasterii.

Interprete Augustino Florito S. J. F

Ab Octavio Cajetano editum.

HYMNUS.

1 SAcro-sanctæ Crucis virtute serpentem a interemiste, idolorumque errorem e at ispasti, Calogere Sanctissime; oc in Siciliam profectus miraculis coruscasti, Ora pro nobis, qui pie studiosque te celebramus. a *In Siciliam appulsus Calogerus.*

11 Iis, qui cum fide ad tuum speluncam accurrunt, multorum curationum gratiam festucis; & b sudoris miraculum liquido cognoscentes, Deo gratias egunt immortales, Sancte Calogere. Interim me indignum, tuis gratis acceptisque precationibus redde cundignum, qui te merito laudem; tu enim præstas patronum, adjutorem, beneficiorumque promum iis, qui flagranti animo te colendum censuerunt. b *Speluncam sanctificavit*

111 Ab Occidente c in Siciliam appulisti, Divine Pater, ut e multis d majoribus accepimus, una cum Gregorio tuo Archieratcha, S. Calogere, de- c d

A deteſtans nimiam idolorum ſuperſtitionem a, ſed
e illa mernit pro Chriſtu calicem bibere; tu vero
qui in auctu habitaſti, intercede pro filiis, qui
tui memoriam colunt.

martyres falſi Gregorius

IV Profecto fluenta ſanctorum in hos quotidie effunditis, o Divinissimi Patres Gregori Hierarcha, ac Demetri, celeberrimi invictissimique f
f Martyres Chriſti: cujus miniſter populorum ſtudioſiſſimus, Calogerus, ægrotantibus præſentem opem affert.

ANNOTATA D. P.

Pagani ſec. 6 in Sardinia

a *Sub medium ſeculi* v. *quo opinamur in Sardiniam emandatas Sanctos, bonam intolerarum ejus partem adhuc fuiſſe Idololatras, non mirabitur, qui legat S. Gregorii Epiſtolam* 16. *lib.* 3. *ad Januarium Calaritanum, abſit:* Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipſos ruſticos, quos habet eccleſia tua, nunc uſque in infidelitate tamancte negligentia fraternitatis veſtræ permiſis. *Neque*
B *hoc de Barbaricinis intelligei, ex Africa illuc deportatis per Wandalos, ut ſcribit Procopius lib.* 2. *quia hi* montes occupavare, qui circa Calarim ſunt, *non enim agricultura laboribus illi ſe ſuſtentabant; ſed* primum quidem clauculo latrocinia in
ad vos pertinuit S. Calogeri vicinos exercabant; poſtea vero non minus quam ad ſtria millia, omnem circa oram depopulati ſunt quamobrem Barbaricini a vicinis appellati. *Vide Baronium ad an.* 594. *num.* 11. *& lege Gregorii ejuſdem Epiſt.* 27. *ad Ducem illius gentis jam factum Chriſtianum, cetera adhuc* ligna & lapides *adorantibus. Non eſt igitur recurrendum cum Cajetano ad ſeculi* 3. *&* 4. *confinia, ut Gentiles reperiantur, quibus convertendis allabraverit* Calogerus *cum ſociis; quod autem ad* Serpentem *interemptum attinet, aut vel vernm, vel Symbolicum accipias ut lubet.*

b *Nihil dubito, quin de* Spelunca *Succenſi hac intelligat Auctor, inter* Calogeros *non diſtinguens; quod hic monitum, deinceps valeat.*

c *Ita in Græco legi ſatetur Cajetanus; ſed ipſe corrigit,* in Orienta, *quod non probamus; & potius putamus a tranſcribentibus peccatum in nomine patria, ita ut* Χαλκηδὼν *obrapſerit pro* Καρχηδὼν; *& fidenter nominent* Carthaginem, *petriam Sanctis.*

C d *Recte vocem Græcam retinuit Cajetanus, lices alibi inuſitatam Græcis: non enim fatis fuiſſet iisdem* Archiepiſcopi *vel* Metropolitæ, *quibus illi affuerit in una ſæpe provincia plures habebant; Afri autem in ſingulis unum ſolum habebant* Primatem, *qualis videtur fuiſſe* Gragorius: *qui ſi non fuit Carthaginenſis, non ſolum in Proconſulari Provincia, ſed etiam tota Africa, quaſi Primas Primatum, potuit fuiſſe Adrumetinus: & ſic occaſio daretur ſuſpicandi, Adrumeti quoque Monachum vel Hegumenum fuiſſe* Calogerum: *ſunt autem Adrumetini Monachi ſanctis Auguſtini ſcriptis famoſi uſque hodie.*

e *Si verum ſanguinis martyrium phraſis hæc notat, & quidem in Sicilia toleratum: erge etiam ibi paganos ſanctis invenerint.*

f *Hinc intelligeretur etiam* Demetrius *Martyr factus.*

AD VESPERAS.

AUCT. D. P.

VERSUS SIMILARES.

Πάτερ διόφρον Καλόγηρε, τὴν ἐγκρατείαν τοῖς καὶ συνέσει δαίμονας ἐξηφανίσας, καὶ ἀναδίδας χάριτος δεξάμενος, δυσχίοις ὀφθαλμοῖς ἀγλαὸν Πνεύματος· ἵλεως οὖ ἀνάμνησιν ποιουμένοις ταύτην σὺ νουνεχῶς τῇ σῇ μητρὶ δάκτυλος δοκιμάσαντες.

1 Plentiſſime a Calogere, ſingulari temperantia, continentiqne precationis ſtudio turbulentos animi motus ita domuiſti, ut Dei virtute nihil ab iis afficerere, ſanctí Spiritus receptaculum viſus, a quo ueceptus es, ut tartareos ſpiritus undique fugares; & in vita, & poſt mortem Cæleſtium numero adſcriptus. 4

Calogerus gratia contra dæmones donatus

Πάτερ διόφρον Καλόγηρε, Ἀβραὰμ μιμητὴς ἀξιάνδρὸς ἐχρημάτισας, διαρτίνων πάντων τοὺς πρὸς σὲ καταφεύγοντας· Ἰὼβ ἐκπάλαι σὺ καὶ τοῖς πόνοις συμβάς· Δαβὶδ τὸ μέρος ἄντα ἐζήλωσας. Βίον ἐναγγελον ἐπὶ γῆς διώδευσας, καὶ δρεπτὸς ἐφάνης σὺ ἀκήρατος, ἱκέτης ἡμῶν δυσωπῶν. E

Abrahæ & Davidi comparandus

11 Sanctiſſima Pater Calogese, Patriarchæ Abraham verus imitator, procorabus quotquot undique ad te confugerent: ad hæc Jobi in adverſis fortitudinem tibi comparaſti, ac Davidis manſuetudinem æmulatus es; Angelicam vitam in terris traducens, ad concupitæ felicitatis ſeminum perveniſti, nos Deo commendaturus.

In ſpeluncam deſcendiſſe

111 Sancte Pater Calogere, tu ejus, quæ vesec vita eſt, deſidecia inflammatus, in ſpeluncam te abſtruſiſti, hoſtis inſidias, ejuſque verbera, ac vanos ſtrepitus minime pertimeſcens: quippe quę ſacroſanctæ orationis via armatus facile concolcaſti, magnanimus ecemi cultor: ex quo fit, ut & veneremur te, beatumque prædicemus.

b ANASTASIMON

Καταγωγὸν με νοῦ καὶ διάνοιαν, Σῶτερ, σὺ ὑμνῶν σὲ σὺν ἀσκητῇ Καλόγηρε· Χριστὸν φῶς ὑπάρχων αἰώνιον, ὅτως πᾶς ἀνὴρ λιμενίσθω τῇ κατομάτου σωχήσεως παρὰ σου ἀξίως λαβόντας.

IV Illuſtra animum, mentemque meam, Salvator optime, ad Calogerum pietatis cultorem laudibus cohonestandum; tu, inquam, Chriſte, qui luxes, neſciens occaſum, ut ejus meritis errata omnia mihi digneris condonare. F

THEOTOCION.

V O rem admirationa dignam! quomodo rerum omnium molitorem tuo utero geſtaſti? quomodo infantem tuis ulnis foviſti nobis univerſi affectorem? Sane quidem tuus ineffabilis partus mentem omnem cognationemque timore pepcellis, o puriſſima, o integerrima Dei genitrix: proin cum deprecare, ut noſtri miſereatur.

ANNOTATA D. P.

a *Quamquam Ordinis qualitate poſtremus triam, primus tamen & præcipuus in hac Canone eſt* Calogerus, *utpote monaſterii ipſius, quemadmodum ex ſuta deorſu apparebit, Pater, & qui SS. Gregorii*

A *gorii & Demetrii martyrum corpora illuc adferendâ curavit.*

AUCT. D. R. b *Familiare fratris Hymnographis eſt ſingulas Odas ſuorum Canonum terminare* Theotokio, *id eſt Strophâ una de Deipara, cui nonnunquam præmittunt aliam ad* Chriſtum *vel* reſurgentem *(& vocant* Anaſtaſimon, *quale hic vides) vel* crucifixum *(& appellant* Staroſimon*); aut etiam ad* ſanctiſſimam Triadem *quod dicunt* Triadicon. *Primum hic invenitur, ſecundum in Menais frequens eſt, tertium in fine Odes x. loco Theotokii. Sunt & Antatolica apud Arcadium, & tale videtur poni poſſe Theotokion Odes* III. *ubi anima ſub auroram ipſa ſeſe excitat elevatque ad Chriſtum, qui etiam in ſacris literis* Oriens *nuncupatur. De quibus omnibus vide tractatum Nicolai Rayi ante Tomum 2. Junii.*

AD MATUTINUM.

B

CANON

ODE I.

Laudandus cum Sanctis Gregorio & Demetrio.

1 CAlogerum Fidelem concordi animo laudibus coboneſtamur, unaque ſimul Demetrium, ac Gregorium, numen aſſiduè nobis propitium conciliantes.

Ἀκίνητον πύργωμα τῆς ψυχῶν καὶ σωμάτων ἐσὶς προστρέχουσι πιστῶς τῇ σῇ σοῦ, σοφὲ Θεόφρον Καλόγηρε· ἔσσι γὰρ καὶ τῶν ψυχῶν μου τὰ δεινὰ πάθη, δοχῆσι & τὰ ἐγκόμια Πάτερ τῆς δόξης σου.

quælibet refugium profectos in templo ſuo.

11 O ſapiens, divinequè Calogere, corporum, animorumque medicus, quotquot ad tuum templum cum fiducia confugiunt: noſtras etiam pravas animi perturbationes jam nunc medicare, acceptis laudibus, quibus tui te ſervi exornant.

Ἀστὴρ τῇ πατρικῇ ἐκ Καρχήδονος χάρων, τῆς εὐσεβοῦς διδασκάλου δεξιούμενος τὴν δοκὴν, Σικελίαν κατέλαβες, Πάτερ, καὶ σοῦ τῇ προφορᾷ Γρηγορίῳ διδάσκοντος προκοπὴν ὑποδέξιον τελεῖδι Θεῷ.

C *quo adductus Carthagine patria relicta*

111 Tu relicta Carthagine patria, exoſus deteſtandam impiæ gentis religionem, in Siciliam applicuiſti: eoque loci cum Gregorio (cui de cælo datum futura longe prævidere) orthodoxum unius trinique Dei cultum docuiſti.

THEOTOKION

1 a Quæ Dei Verbum ſupra omnem intelligendi rationem peperiſti, qua ratione tibi viſum eſt, qui ex eodem Deo genitus eſt; O neſciens thalamum Domina, ne deſinas orare, ut univerſus terrarum orbis ab omnibus malis liberetur.

ODE III.

Tertia, inquam, quia ut dictum eſt in Tractatu Præliminari ad tom. 2. Junii num. 18. ſecundum feſtis Sanctorum omittitur.

Lacrymarum dono

Torrente lacrymarum tuarum inculcatæ ſolitudinis ſterilitatem irrigaſti, & ſuſpiriis ea imo petitis, tuorum laborum fructus obtrimos retuliſti. Atque hinc miraculorum ſplendore inſtar ſolis terrarum orbem illuſtri eſti, Calogere Pater. Neque interim tamen Chriſtum Deum orare prætermittas, ut ſalutem animæ noſtræ adipiſcamur.

& gratia mirandâ ſtemus.

11 Honoratuses, ut verus Dei amicus, ui-miſque tuus confortatus eſt principatus: qua præ- D cibus, qua jejunio hoſticas fraudes eluſiſti, o Calogera, miraculorum patrator, proinde Deum nobis reconcilia.

THEOTOKION

111 Quænam unquam mater dicta eſt virgo? quænam virgo dicta eſt mater? Enimvero Dei genitrix, omnia mira ſunt, quæ de te dicuntur; ideo magna cum fide te magnam prædicamus.

KATHISMA

Ad primam poſt Pſalmos confuſos

ΣΑΣΤΟΝΑΜ.

1v Excute, anima, inertiæ ſoporem, & accende prælarum pœnitentiæ facem, magnoſque cum lætitia egredere ex vitæ hujus caligine ad occurſum immortalis Sponſi. Dic vero; Suſcipe me, o Verbum Patris: neque me repellas, ſi ruæ unquam Genitricis preces tibi acceptæ fuerunt.

ODE IV.

Στάσωμεν προθύμως οἱ πάντες, ἀδελφοὶ, τῇ ἱδρῶτι δαιμόνων, ἐξ ἧς ὁ ἔσσος φάλαγγας ἐδίωξεν τῆς δαιμόνων· βρίθι δὲ ἱκεσίαι παθῶν τοὺς προστρέχοντας. E

1 Ad aciem feſtinemus, Fratres, ut admiranda facinora videamus; quo ſimul penetravit Sanctus vir, dæmonum acies egit; omnibuſque eo confluentibus, morborum curationes benigna manu elargitus eſt. *Laudatur in dæmonum victor & Crucis ſuæ Sanctus.*

Ἔστε πάσαν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος σου τὴν γῆν, Καλόγηρε πανδαίμονε· εἰ γὰρ δορᾷ κατέλυσας ἐ ἀρετῇ σου εἷς ἅμιλλαν ταυρὸν καθάλλας ἔθνη ἀρχέμαχον, ἔδεν ὑμνεῖσί σε.

11 In omnem terram exivit ſonus tuus, Calogere admirande: ſluna enim caduca que detelliquiſti, aeſublata ſuper humeros cruce ſerpentem teterrimum, malorum omnium originem, ſubegiſti; quare te hymnis honoramus.

Πᾶσα ἱκανῶν παρέχων ἀμὲν, Γρηγόριε παιδίφωνε, Δημήτριε πανδαίμονε, Καλόγηρε θεόφρον, ἐ καλίνικοι Μάρτυρες ἐ ὄντες (παρεῖναι) Οσιοὶ φρονάτην ὑμῶν.

una cum ſocii Patronus quæ niam. d

111 Fluenta cunctionum nobis abunde præbetis, vos, o undequaque laudabiles Gregorii, divinissime Calogere, admirabiliſque Demetri, Martyres victoriosissimi, noſtrique apud Deum Patroni ſanctiſſimi. F

THEOTOKION

1v Portus, Deipara, famulorumque tuorum tutela, virgo ſimul & mater purissima, ad te ego etiam ſupplex accurro, opitulare mihi, Domina, meque libera auguſtus.

ODE V.

Ἔστε ἄρας σέλδειν δαιμόνων Παρθένε, καὶ σωτῆρας σαφῶς ἀστράπτειν τῆς δαιμόνων οἱ ἄλλοι ἐξέλαμψας εἰ Σικελίᾳ Παρδαίμονε. Θεὸν εὔμορον ἐ φωτοφόρον σε μεγάλως ἱκετεύοντες ὑμνολογοῦσί σε πιστοὶ διόφρον χαλόγηρε.

Eos mirum in Sicilium tranſtus, celebratus.

1 Conſcenſo jam contemplativæ actuoſque vitæ faſtigio, Pater beatiſſime, miraculorum fulgoribus inſtar ſolis in Sicilia perſpicue enitescis: quo circa hodie præclariſſimam tuam commemorationem celebrantes, magna cum fide te laudamus, divine Calogere.

Γενόμενοι ἐπὶ τῷ χάρᾳ διανῦμεν ἐ Καρχήδονος ἐ ἀθὶν πλοῦν, ὁσὶ ἀρχιποίμνι Γρηγόριε, σὺ σὶ ἁγίας Γερέθος δῆλε ἐδρύσω· ἐσκιδάνης δὲ πλοῦτον πρὸς πόσιν ἀπέβρασεν.

11

A

e

11 Carthagine ab impii erroris ſectatoribus e perſecutione excitata jam, Hierarcha Gregorius, convocatis iis, qui Sanctæ Trinitatis cultui ſe mancipaſſent, conſcenſa navi in Iſulam profecti ſunt.

Ἱεράρχης δὲ μέγας τὸ Ἁγίου Γρηγορίου διωθέντων τινῶν ἀπὸ ἐκκλησίας Διοικήσεως τῆς ἁγίας πλοίου λαβὼν Ἁγίου τὸ ὄρος ἐπορεύθη Καλόγηρος ὅτου ἐμβὰς μετέπλευσε.

12 Cum eſſet hierarcha Gregorius ſanctitate conſpicuus, Demetrium magnum Eccleſiæ Diaconum, pleroſque alios ſanctimonia inſignes
f viros ſecum accipiens (in quibus noſter Calogerus) ſecundo curſu navigarunt.

Ὅτε μετὰ τινὰς ἀπὸ βασιλέως διωγμὸς ἐγένετο, μὴ χρόνου ἀλλὰ τῷ κυρίῳ πάσι τὸ Τριὰς ὁ τῶν δικαίων. Καταδέσεως τοῦ ἁγίου τῷ Διοκλητιανοῦ τοσαύτη γέγονε διὰ τὸ κήρυγμα.

13 Nequaquam vero pœnas, cruciatuſque (abſit hoc ut dicamus) fugientes; verum ut Sanctiſſimæ Trinitatis vim virtutemque omnibus
g promulgarent. Cum igitur Lilybæum g teniſſent, fuga abſcondere ſe neceſſe iis fuit, propter prædicationem.

B

THEOTOKION

1 Intacta Virgo, præſidium gloriaque eorum, qui te laudibus efferunt, ſerva queſo, qui fide pleni tuam opem implorant; & a cunctis neceſſitatibus libera, quæ Deum incarnatum, quæ ejus fuit voluntas, edidiſti.

ODE VI.

Συνέλαμψε τέρψει ἡ ἀσκητὴς ὄντως ταῖρε μεγαλομάρτυς Καλόγηρε· ἐκ πανσθενίσεως ἀκαθέρτων δαιμόνων λυτρώσεως τῷ δωρήμα σε τεμνῶν ὁ κλάδωσεν ἀδιάτμητον.

Sed Calogeri imprimis auxilium petitur.

2 Rupes erat inconcuſſa magnus aſceta Calogerus: immundos ſpiritus e ſuis ſedibus, oratione, & Crucis virtute, in profunda inferorum deturbavit.

Τοῦτο δῆλον ἡμῖν καὶ πᾶσιν ἔναρθρον πιστὸς ὄντως ὁ Θεός, βρύων ἰάματα τοῖς προστρέχουσι πίστει ἀνυμνῶ φῶς ὅλαρ ἐκ πλόσει τῷ φωτὶ ἐ ἁγίων ἀνακτόρων.

C

3 Noſtris etiam temporibus, ſole ipſo illuſtrior, omnibus fidelibus Sanctus vir eluceſcit; ejus in templo ſanitatum ſcaturigo (manat) omnibus, qui cum fiducia illo confugiunt, ejuſque diem feſtum colunt.

Μαίοδυνε, Θεοῦ, τοῖς σοῖς δίκαις πάντων ἐξ πίστει Πάτερ Καλόγηρε ἐπὶ πλείστων σε τῷ ἀοιδίμῳ πόνῳ· ἐ βλάβης ἀπαλλάσσῃ τῆς ὀργῆς ἐ προστάτου ἐλεοδότρησε.

14 Recordare, o beatiſſime Pater Calogere, fidelium omnium, qui veneranda tui memoriam celebrant, tuiſque precationibus adjuvat; & a damnis, ira, minis, obſidione hoſtium libera.

THEOTOKION

4 Reſpice noſtras tuorum famulorum miſerias angustiaſque, o una inter omnes optima, Deipara Virgo; & feſtina Filium tuum exorare, ut a jugo Iſmaelitico nos ſervitutis vindicet in libertatem. b

b

ODE VII.

Νεκρώσει σὲ πάθει τῶν σαρκῶν σου δὶ ὑπερτίας Πάτερ, Ἥλιε τῷ δικῷ ζῆλον ἴχνος, πλάνης τυράννου τοῦτο ἀπέλλαξε Ἰεζαβὲλ, καρτερίψυχε.

1 Edomitis per temperantiam pravis carnis D tuæ moribus, magnanime Pater, tamquam adverſus Jezabelem divini vatis Eliæ zelo præditus, errore animum fortiter liberaſti.

Ut pro officiis vitæ, coronis gloriosis

Ὁ τροφίας πάλαι ὑμερῴδη Δαβὶδ ὁ θεοπάτωρ, Ἰδοὺ ὑμέτερον φυγαδεῦον· ὃν ἐν καλοῖς ὁ Πάτερ, μεμισάμενος πρὸς τὰ τοῦτο καθαίρμασε.

11 Vates David, Chriſti Domini pater, olim cecinit: Ecce elongavi fugiens: quem recte ipſe quoque imitatus, ad Iſulam appuliſti.

Νῆσον πρὸς ὁμοῖ σὺ ἐκπλέοντα τῶν εὐδοξῶν σε μετέμβη· ἐν κάκωσιν ἰδὼν θεώρημα, λίτανε τὸν διοπαγχρυσὸν θεὸν ῥυσθῆναι με βλάβες ἐχθρῶν.

12 Annue noſtris precationibus, qui glorioſam tuam agimus commemorationem: reſpice quæſo miſeriam calamitatesque noſtras, divinæ Patee, & preces apud eum effunde, qui una miſericors eſt, ut ab hoſtium nos malis tueatur iudemnes.

E

THEOTOKION

5 O laudatiſſima Domina Virgo, quæ Deum, ut ſibi viſum eſt, progenuiſti, precibus ab eodem concende, ut nobis, qui te hymnis cohonestamus, peccatorum remiſſionem impertiat.

ODE VIII.

Καλογέρου σήμερον τῷ θείῳ μνήμῃ ἐκπλοῦσιν ἅσμασι δοξολογήσωμεν Χριστὸν τῷ Θεῷ ἡμῶν παρέχοντα πᾶσιν τοῖς χθὲς ἰάσεις πολλάς.

Invitantur omnes ad laudem Sanctorum

5 Calogeri hodierna luce divinam memoriam cantibus celebrantes, Chriſtum etiam laudemus, qui miraculorum gratia ſanctum virum donavit, ad morbos omnes rite curandos.

Ῥάβδον ἡμῖν ἐαυτοῦ παρέχων διωρήσατο ἐκλεκτὸν, ὁ Γρηγόριος Ἱερέως τοῦ Δημητρίου ὁ παλαίφατος Χριστὸ Μάρτυρι δοκιμε, οὗ μόνος σωτηρίας τῷ Χριστῷ δορύφορος Καλόγηρος πάσι τοῖς ποθοῦσιν οἶκτον δίδοις αἰχμὴ μεθ' ἡμῶν ἱκετεύων ὑπὲρ τῶν ποίμνης ἡμῶν.

Præſentia S. Calogeri

F

13 Fluenta nobis ſanitatum quotidie præbetis, Sacerdos Gregori, & Demetri, celebratiſſimi, fortiſſimique Chriſti Martyres, & vobiſcum una Chriſti amantiſſimus Calogerus, qui morbo laborantibus præſentem opem affert, ſimul etiam vobiſcum una pro ſuo ovili Deo ſupplicat.

Πᾶσι ὑμνοῦσι σε ὁσίως ἐ καλόγηρε ἐγὼ, πανμακάριστε Καλόγηρε· ἀλλὰ προσδέξαι με ἐ ὕμνον τὸ ἀναξίου δῶλου σου χερσὶ προσόντος:

14 Qua ratione te miſer ego, contemptuſque laudaverim, te inquam beatiſſime Calogere? Verum ne dedignere laudes, quas tuus tibi famulus e continenter decanto.

Ῥαῖδον φέρων ἐπὶ ὤμων ὡς σταυρὸν τῷ Ἰησοῦ, Καλόγηρε ἐδόξεν κανόχημα ἀδίου πλάνου τὸ ῥωμῆ δαίμονας ἀπαλαύσεις ἀνάμνησεν.

15 Humeris geſtans Chriſti crucem pro virga, impiorum errorem confudiſti: cujus etiam virtute fugas dæmonum catervas, Pater in omnem æternitatem memorande.

Ὅσ πιστῶ ἐκπλήσσεις ἁγίας, φαιδρὰν. πανδήμως μνήμῃ σε Χριστὸν ἀνυμνοῦντες βοῶμεν εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ δοξάσας τοὺς ἁγίους σε.

v Nos, qui ſanctam hilaremque tuam feſtivitatem fideliter colimus, Chriſtumque rite commen-

A mendamus; una omnes voce clamamus. Benedictus es, Domine, qui tanta gloria Sanctos exaltas tuos.

THEOTOKION

vr Qui solus ex Virgine, ut probe nosti, prognatus es, Servator, ratione ineffabili; ejusdem precibus acceptissimis, eos, qui ad te magna cum fiducia accurrunt, incolumes serva.

ODE IX.

Ἐυφήμως ὑμνήσω, Μακάριε, Ἀβραὰμ τὸν πρωτότοκον, Ὅσιε· τῶν δὲ πατρίδα ἔλιπες ἡ τὸ ἄντρον ᾤκησας τὸ Σικελίας, ἀλλ' ὑμνοῦσι ἀσιγήτως τὸν κύριον.

Abrahami imitati

s Sane quam probe imitatus es Patriarcham Abraham, sancte Pater, cum carissimam patriam dereliquisti, in Siciliensi antro tuum domicilium figens, Deum optimum laudas, & benedicis.

Φῶς τῶν ὄντων ὑπάρχων Μακάριε τὸ Θεῖ τοὺς ὑμνοῦντάς σε, ἀνυμνοῦσι σοὶ τῷ φωτοφόρῳ τὰ πίστει, καὶ διδάσκουσι τὸ λαὸν, Πατέρα τὸ ἅγιον εὐλογοῦντα, B ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ss Omnes concilias tibi in amicitiam tuam beatissime Dei vir, monitionibus fidei lumine illustrans, eruditosque ad psallendum; Omnia opera benedicite, & laudate Dominum.

Ἐν τῇ ὑπομονῇ σου, Καλόγηρε, τὴν μισθόν σου ἐκτήσω παιδεύματα· τῶν γὰρ χειρὶ παρέδωκε τὸ Θεῖ τὸ σὸν σκεῦος λάθων ἀπαύστως, Εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

ss Impatientia tua, Calogere, mercedem tibi comparasti, in manus enim Dei tradidisti spiritum, continenter illud canentia; Benedicite, & laudate Deum.

THEOTOKION

sv Vaticinia Prophetarum Dei simul, & hominis Mater, adimpleta sunt in te animo Mons es, Throno fque, ac Porta est solus Deus noster.

ODE X.

Ῥύμῃ τὰ παντέλεστα Θεοῦ τῇ δυνάμει κατέβαλες τὸ πολεμίστορας, Πάτερ σοφὲ· διὸ δάφνην, Ἔνδοξε, τῇ κορυφῇ σου δεξάμενος ἔθου ἀνυμνοῦντας.

C. ejus meritis etiam Deus exoratur

s Tu virtute Omnipotentis Dei hostis tartarei vires afflixisti, sapientissime Pater; accipiens capite tuo diadema decoris, ex quo in pace requiescis.

Ἐπέβλεψον Δέσποτα, ἐξ ὕψους, ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν τῇ δόξῃ σου, τῇ διαμονῇ σου κατάλυσιν τῷ φρύαγμα· παράσχου δέοντα ὑμῖν ἀρεσβεύειν τὸ Θεῖ σου.

fidelibus favorem

st Respice, Domine, de cælo, & vide humilitatem nostram servorum tuorum; hostium deprime supercilium, ac largire nobis pacem precibus Sancti tui.

Ἰσχὺν δίου Θεοῦ τῷ σῷ δοθέντα ὑμνοῦσι ἀντέστην δὲ Καλόγηρε, χεῖρ παιδὸς, ἐκάτερ φύσεως τὸ τῷ σεμνῷ σου φρονήσει ἐ Βασιλεῦσι τοῖς ὀρθοδόξοις.

sss Impetra, quæso, invictam fortitudinem tuo laudatori, ad elidendas pravas animi libidines; tum omnibus, qui fiducia pleni celebrant templum tuum, tum vero Regibus k orthodoxis.

TRIADIC.

v O suavitas ac dulcedo iis omnibus semper capienda, Pater, Verbum, & Spiritus Sancte, quæ coleris in unitate Deitatis, nos tuos servare dignetis.

ODE XI.

Ὦ φωτοειδὲς ταπείνωμα τὸ τῶ Ὁσίου σώματος τὸ φωτογόνως μύρα τοῖς πᾶσι πίστει ἐβρύσαν. Δεῦτε πιστοὶ τῷ ἀσώματοι, φαιδρῶς πανηγυρίσωμεν τῇ τρίτῃ ἐπιφανείᾳ τὸν Σωτῆρα (ἀπανίστωμεν) τοῖς ἄνω.

s O illustrem hunc solem! o diem festum commemorationemque sanctissimi viri præclaram, ad fidelium mentes illustrandas! Agite, Christiani cœtus, festis cantibus, hilarique animo, hunc diem celebremus, nemoque una ad eum mittamos voces, qui assiduis precationibus nobis Salvatorem reconciliat.

in die tanto solemni; satis.

Καλόγηρον, πιστοὶ, συμφώνως ὑμνήσωμεν, ὅτι σοὶ τῷ Δημητρίῳ Γρηγόριον τὸν Θεῖον, ὃς ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεύει.

ss Calogerum, Demetrium, ac Gregorium concordi voce fideles in cælum tollamus, utpote qui nobis Deum deprecatur.

Ἅπας τις ἐπὶ γῆς Πατρῶν ἀείμνηστον, Παμμάκαρ, ἑτέρωσε (δυσωπεῖ) τὸ Θεῖν ὕβρεσι τὸν ἀσκήσεσι. Πρεσβεύει, ὁ Θεός, τῷ Θεῷ Καλογήρῳ τῷ τοίμῳ σοῦ τῷ ποιμνίῳ εὐλαβῶ συγχώρησιν. E

sss Nemo qui fquam alius ex sanctis Patribus æque Deo gratus & acceptus fuit, ac tu, assiduis te laboribus exercens. Precibus B. Calogeri Deus, Pastorem, t gregemque suum serva incolumem. f

THEOTOKION

Tuum, o Sacrosancta Virgo, mysterium ne cælestis quidem mens, ne dicam mortalis ac terrena comprehendere unquam potest, ut enim ineffabile est, ita incomprehensum. Tuo enim uteto concludi voluit, qui nullis potest finibus capi.

ODE XII.

t Certamina sapientum m Monachorum, ac Christi militum labores, ut par est, exornantes Gregori, inquam, Calogeri, ac Demetrii, voces ad usque cælum tollamus; ut velit nos Deus ex omnibus malis eorum precationibus servare. m & in commemoratione tanti sanctorum

u Insignem plane a Deo pacem adepti estis, Patres generosissimi, malorum calamitatumque fluctus jam emensi, viri sanctissimi, milites fortissimi; eorumque, qui vos laudant, apud Deum deprecatores.

uu Legitime decertastis sapientes quidem, at vero a Deo redditi longe sapientiores, ac velati F honorum omnium receptacula mundo apparuistis, divina ecclesiæ luminaria, Martyres, ac Sanctorum ornamenta.

THEOTOKION

xv O sola mundi Regina, sola Dei genitrix, sola hominum salus, Beatorum Martyrum meritis undique nos defende. n n

VERSUS SIMILARES.

Σύμμορον τῶν Μοναχῶν τὸ πλῆθος ἐορτάσωμεν ᾠδῇμοι. Σύμμορον δυξάζωμεν τὸν ἱερὸν Ποιμένα, τὸν ὅσιον τὸν Σὺν Δέσποτι ἡμῶν τὸν Δημήτριον τὸν φύλακα ἡμῶν τὸν, ἐ τὸν αὐτὸν κατακλίνωμεν ἐ ἡμᾶς ὡς πρὸς αὐτὸν ἀναβοῶμεν· δὸς ἀνυμνοῦντι βοήθειαν ἐ λύτρωσιν, δόξῃ τὸ ὑψίστου τῷ Θεῷ. praefectum S. Calogerii Patrii monachorum

I Hodie Monachorum cœtus libenti animo coacti fuere, hodie sacro Pastori laudes, hymnosque persolvunt. Lætatur Sanctorum populus, tremunt tartareæ phalanges: dissipata jam eorum ha-

habitatione, nos etiam ad cælum uſque elevati fumus; ac proinde collaudantes clamemus; Gloria in excelſis Deo.

anni æſtate.

II Tamquam verus Chriſti aſceta, beatiſſime Pater, coronatus es; oculum enim animæ ita perpurgaſti, ut Deum, cujus amore æſtuabas, merueris videre; quamadmodum vidiſſe te olim accepimus, quando ab illo miraculorum gratiam accepiſti, quibus in tui cognitionem venimus tui laudatores.

Dæmonibus formidandi

III Agite jam fideles univerſi, qui ejuſdem feſtum celebratui conveniſtis, intueamur magni Calogeri miracula: antrum enim reddit ſanctum, Dæmonibus procul inde exterminatis, & in ſacroſanctum Chriſti templum commutavit: ubi malis omnibus li liberantur, quicumque ejus celebrant feſtivitatem.

& gratia pleni.

IV Plane dignus fuiſti, Pater Calogere, charismatis Spiritus ſancti: impendis autem fidelibus, qui tuam memoriam colunt, pacem, ac miſericordiam: noſque ab omni periculo ſalvos, indemneſque ſervatos ad lumen occaſus ignarum perduc, pretioſiſſimis tuis meritis, Pater undequaque felicitſſime.

C

ANNOTATA D. P.

c Wendalorum *ſcilicet* Arianam hæreſim.

d Martyres vocat *etiam infra*; *licet* Calogerus *Confeſſor ſolum fuerit*.

e *Per totam quidem, qua Romanorum fuerat, Africam, quaquaversum ea Chriſtiana erat, perſecutionem patiebantur Orthodoxi: ſed dum Epiſcopi ad regiam cogebantur, vel in hæreſim pertrahendi, vel in exilium amandandi, hunc petiſſimum urbi* D *adſcribitur perſecutio; nec propterea debet ejus Epiſcopus fuiſſe* Gregorius, *ſed ſatis eſt, ſi alterius ex Primatialibus fuerit.*

f *Potiores ſcilicet de Clero* Gregorii.

g Lilybæum *Sicilia promontorium a Sardiniæ penſentibus proximum eſt.*

h *Hic juxta morem Menæorum deberet interponi* Synaxarium de Sancto, *ſive breve Actorum compendium: ſed ex uſu plerorumque monaſteriorum Græcorum, Canones per modales decantandi ſeorſim deſcribebantur, Synaxaria, uno tenore legenda, in alterè; ſicut apud Latinos Antiphonarium & Martyrologium: & idcirco illud hic adhuc deſiderator.*

i *Ex hac voce continentur, colligit Cajetanus, plura alia de Sancto compoſuiſſe Sergium: ſed ex græco ἰωάννινον tantum intelligitur, quod in hac hymno componendo valde & ſedulo laboraverit author.*

k *Puta* Baſilium Macedonem *ejuſque filios.*

l *Fragalatenſem Hegumenum & Monachos ejus intellige.* E

m *Hinc collige in eodem Monaſterio omnes tres monaſticam vitam egiſſe, & forte Hegumeni hoc duobus etiam aliis fuiſſe Calogerum, ut ſcientiorem exercitationis monaſticæ.*

n *Quæ ſequuntur Stichera ſeu Verſus quatuor non ſunt pars Canonis, aliàs ut Oda cætera Theotokia vel Triadice aut Staurofime terminarentur, ſed ſimilares, ut in principio. Solis autem præcipuis ſolennitatibus convenit, ut illi duplicentur, ſic in Menæis præfatæ S. Antonii quatuor Προσόμοια ante, totidemque poſt Canonem inveniuntur.*

DE S. FORTUNATO EPISCOPO

QUIESCENTE IN AGRO GALLIÆ SENONENSI.

SYLLOGE HISTORICA,

G. M. De ejus cultu, ætate, ſcriptis, Epiſcopatu.

CIRCA DLXXV.

Inter Archiepiſcopos Bituricenſes in Aquitania prima numeratur octogeſimus octavus Petrus Cadoetus, qui ſedit ab anno MCCCCLXXXIII. *ad annum* MCCCCXCII. *eique inſcripſit ſuum Martyrologium Joannes Manneratus, B. Mariæ de Salis Canonicus, ac gymnaſii Navarræi apud Pariſios Scholaſticus, & in choro Cappiſer: illudque prima vice edidit anno* MCCCXC. *recuſam poſtea anno* MDXXI. *&* MDXXVI. *In hoc Martyrologio vulgatur textus Uſuardi, additis hinc inde quibuſdam elogiis nonnullorum aliorum Sanctorum. Ita, quod hunc ſpectat, habet ad diem* v. *Maii ita:* Apud Cellas, Sancti Fortunati Epiſcopi & Confeſſoris; *& plenius ad hunc* XVII. *Junii his verbis:* In territorio Senonenſi apud Cellas, depoſitio B. Fortunati Epiſcopi & Confeſſoris. Qui Vercellis civitate oriundus, & a primæva ætatis flore peritiæ litterarum traditus, micanti ſtudio Longobardorum philoſophus: deinde vero a B. Germano Pariſiorum Epiſcopo cognitus, Vitam S. Marcelli prædictæ urbis Antiſtitis totius modi gyrasmini indubitanter parecſecit. Poſt paulum vero temporis S. Germano

Elogium in Martyrologio anni 1490.

& aliis.

ægro-

A ægrotantem pergeret Cellis, vigioti milliariibus Gallicis ab urbe regia diſſitis, ipſe antiepatus evocatione divina, exuvis exuta mole, animam mestis fretam, pure ad optatiſſima exſili tabernacula tranſmiſit. *Hæc Sauſſajus, qui utinam, quam ob vicinitatem loci poterat, adhibuiſſet ulteriorem inquiſitionem de ſitu loci, de Sepultura, Reliquiis, patronatu, & veneratione, qualem hoc tempore adhuc habent.*

3 *Hactenus Henſchenius auctor, qua cum ex ejus Mſ. legiſſet Claudius Caſtellanus Pariſienſis Canonicus ſæpe nobis alibi laudatus a diligentia, ſua manu ſic adſcripſit.* Inter Melodunum & Monaſteriolum ad Faltum Icaunæ (*id eſt, ubi Icauna fluvius definit, in Sequanam influens*) eſt locus dictus Cellæ vulgo magna Parochia, & uno milliari verſus Melodunum eſt Vesnoſum, ibique Eccleſia S. Fortunati, olim SS. Felicis & Felicitſimi, qui ibi paſſi ſunt XII. Maii anno ECCLXXVII. ſed occaſione reliquiarum S. Fortunati, nomen mutavit. Ad ſemimilliare eſt alia Eccleſia S. Fortunati eum fonte: prope autem viculus dictus *Cella*, diverſus a Cellis prædictis. In quatuor Mſſ. Martyrologiis Eccleſiæ majoris Pariſienſis, in quorum martyrologiorum, uno antiquiſſimo dicitur Vercellenſis ſcriptor vitæ S. Marcelli, & S. Geemani amicus, & in iſdem quatuor v. Maii habetur, item memoria S. Fortunati.

4 *Tempus vitæ colligitur ex ætate S. Germani; qui creatus eſt Epiſcopus Pariſienſis circa ann.* DXX. *mortuus anno* DLXXVI. XVIII. *Maii, quo die Acta ejus illuſtrata dedimus. Proinde* S. Fortunatus, *ſi hoc* XVIII. *Januarii vitam mortalem exuerit, ante* DLXXVI. *annum id contigiſſe neceſſe eſt. Si tamen obiit die* V. *Maii, quando eum pluribus refert inter Prætermiſſos eſtendimus, potuit eodem, quo S. Germanus, anno ad Chriſtum migraſſe: cum jam ſanctum dominatum ab anno* DLXVIII. *Longobardi cæpiſſent habere in Italia. At cujas loci fuerit Epiſcopus, non ſatis liquet. Ferdinandus Ughellus tom.* 2. *Italiæ ſacræ unam nominat Europompitenſem in Flaminia, a Vercellis longius diſſitum, qui ſecula* VI. *ſederit, & huc videtur propius referibilis. Licet enim obiiſſe dicat anno* DC. *id tamen non niſi per meram conjecturam definiviſſe potuit; utpote nullam habens, quem nominaret poſt Azellum, anno* D. *præſentem Romanæ Synodi; & Mallocam, extabulis illius Eccleſiæ agitatam pro anno* DCXVII. *Eſt tamen difficile aliquid certi ſtatuere ex ſolo nomine, quod eodem tempore communi potuit eſſe pluribus Epiſcopis, quorum nos deficit notitia. Quod Claudius Robertus in Gallia Chriſtiana putavit fuiſſe Venantium Fortunatum Epiſcopum Pictavienſem vario temporis probabiliter: quia Fortunatus iſte, adhuc Presbyter, ſcripſit Vitam S. Germani Epiſcopi Pariſienſis, ante quem in pace quieviſſe hunc Fortunatum ex dictis conſtat.* B

Calitur Pictavienſis Fortunatus XIV. *Decembris. Cui ex hiſce tribuenda ſit Vita S. Marcelli Epiſcopi Pariſienſis, paterit Kalendis Novembris accuratius examinari.*

D Locus & tempus obitus.

ab hac alia S. Fortunatus Epiſcopus Pictavienſis.

DE SANCTA SPECIOSA

VIRGINE PAPIÆ IN INSUBRIA.

Notitia cultus & vitæ ex Ferrario, translatio Reliquiarum in Saxoniam.

C. H.

SUA NITUM SECULI VIT

Synopſis vitæ ex Ferrario.

C *Oli hac die Officio Eccleſiaſtico apud Ticinenſes S. Specioſam Virginem ſcribit Ferrarius in Catalogo generali, additque in Catalogo Sanctorum Italiæ* Vitam Ms. apud moniales S. Mariæ Capitularum *eſſe, quam necdum potuimus obtinere, ſed ejus loco damus Vitam ab ipſo Ferrario ex illa contractam, & eſt hujuſmodi.*

1 Speciosa Virgo, S. Epiphanii Epiſcopi Ticinenſis ſoror, cujus quidem ſpecie pulcherrima, & animi virtutibus clarior, ab infantia virginitatem ſuam Chriſto dedicavit. Sed cum procures illam cuidam nobili adoleſcenti invitam deſponſiſſent, & nuptiarum tempus adeſſet, Speciosa ſponſum ad caſtitatem ſæpius invitavit, ſed fruſtra. Quapropter illa ad orationes & jejunia confugiens, Deum precabatur, ut quoquo modo virginitati ſuæ conſuleret. Non irritæ preces fuere. Nam ſponſus paulo ante nuptias moritur. Mortuo autem Epiphanio, quod de ſponſi morte, ut fieri ſolet, non triſtaretur, ſed lætiſſima appareret, cauſam lætitiæ dedit: virum quæ aſpernatur hebdomadibus & leguminibus agens, in ſerum divinarum contemplatione occupabatur; nec tamen, ob jejunia aſſidua & alias carnis macerationes, ſpeciei ejus immutata eſt. Infirmis, quos frequens viſebat, propriis manibus miniſtrabat. Conſilio omnes accedentes juvabat: illam ſæpius S. Epiphanius conſulebat. Cujus etiam orationibus Conſtantinopolim profecturus, ſeipſum & Eccleſiam ſuam commendavit. Vitam hanc, cum ad annos octoginta prorogaſſet, decedens cum æterna commutavit decima quarta Kalendas julii: cujus corpus odorem ſuaviſſimum mittens, in æde S. Vincentii martyris conditum fuit: nunc in eccleſia S. Epiphanii una cum corporibus Sanctarum Luminoſæ & Liberatæ ſorosum aſſervatur apud Canonicos Regulares. *Hæc ibi. De S. Luminoſa egimus die* IX. *Maii, diximuſque non videri Sorores extitiſſe S. Epiphanii, ſed intima caritatis vinculo conjunctam fuiſſe. Fuerunt autem Sorares S. Epiphanii, & S. Speciosa, ſupra indicata* Liberata, *quæ* XVI. *Januarii, & S. Honoratus relatus eſt ad diem* XI. *ejuſdem Januarii. Sanctus autem* Epiphanius, *Epiſcopus Ticinenſis, anno* CCCCXCVI. *defunctus colitur* XI. *dicti Januarii: cujus Vitam ab Ennodio etiam Epiſcopo Ticinenſi editam ex Mſſ. dedimus, & adjunximus hiſtoriam Tranſlationis ejuſdem, ex Sideribus Chriſtophori Brouveri, in qua hæc cum memoria S. Speciosæ narrantur.*

E

F

3 Solennibus jejuniorum feſtive expletis, divinitus, ut credo, ecce affuit Landwardi Mindenſis Epiſcopi Presbyter, noſtro Fratri contuberni gratia familiariſſimus: qui illum adhuc titubantem, enm animum ejus aperuit, ſolicite

A te dé cæteris, ac ſi idem, quod ille ſentiret, petiuiſſet; ſanctiſſimique Patris Epiphanii Reliquias, ſanctæque Virginis Speciosæ, uno ambitu templi inclusas auferre ſuaſit: ſupervenientis noctis tempus, nec in aliud protelandum, illis competere. Nec mora, complacitum eſt: collecto per diem huic officio apparatu neceſſario, nocturno ſuffragante ſilentio, eccleſiam intrant. Se tanto operi terra tenus ſtrati, imperes eccluſabant: audacis nihilominus cœpti veniam exoccabant, illorum ſe petrocinio attentius commeodantes, ut vel eorum Reliquiis remunerari mererentur, vel ſi id noo dignarentur, ſine damno ſaltem ſui ab illis protecti, cœpto pie removerentur. Surgentes itaque B. Epiphanii ſepulcrum recludere diu multoque ſudore cestabant, nullo ingenio, eum omne ſtudium impendendo conſumerent, proficientes. Itaque B. Speciosæ Virginis tumbam in prompta aperuerunt. In pavimentum itaque ante ſacras Reliquias provolati, orationique aliquantulum intenti, ſurgentes eas deoſculando, hymnis & laudibus ſuſtulerunt: quarum partem, qui Fratris noſtri ſtudio illi ſuffragabatur, piæ memoriæ Dominus noſter Otwinus hue poſtea cum B. Epiphanii Reliquiis tranſtulit, commendata, quæ ſibi eum petebat, pacte Landwardo venerabili Epiſcopo. *Hæc ibi. At ſupra retulimus S. Speciosæ corpus adhuc in eccleſia S. Epiphanii aſſervari, unde arbitramur, aliquas ſolum Reliquias ejus Hildeberto mum & Mundum tranſlatas; quod vel ideo magis probatur, quod in Officiis propriis anno* MDCLVI. *pro Eccleſia Hildeſienſi excuſſis nulla fiat mentio S. Speciosæ Virginis: at S. Epiphanii feſtum ſub ritu duplici celebratur die* XXII. *Januarii, dicturque is tranſlatus anno nongenteſimo ſexageſimo tertio; atque in choro ſuperiore Eccleſiæ Cathedralis miraculis clarus, religioſe & honorifice aſſervatus.*

Aliquæ Reliquiæ ab Hildeſio ad Mindam translatæ.

B

E

DE SANCTO AUTBERTO

EPISCOPO ABRINCENSI IN GALLIA

SYLLOGE HISTORICA.

G. H. De S. Michaelis eccleſia ab ipſo condita, ejuſque ibidem cultu & translationibus.

INITIO SÆC. VIII.

ABrincæ, *urbis Epiſcopalis hodierna Normanniæ, juxta fines Britonnum Armoricæ, haud procul ab ora maritima, celebrat hoc* AVIII. *Junii feſtum* S. Autberti Epiſcopi, *ſub ritu duplicis ſecundæ claſſis: & in Proprio Sanctorum hujus Eccleſiæ anno* MDCXXV. *omnia præſcribuntur de Communi Confeſſoris Pontificis, excepta Lectione quarta ſecundi nocturni, qua eſt hujuſmodi:* Beati Autberti memoria inter eos, qui Eccleſiam Abrincenſem gubernarunt, maxime elucet, propter admirabilem ejus ſanctitatem, & ſingularem illam B. Michaelis Archangeli apparitionem & revelationem: quem ipſe piiſſime exercuit, in celeberrimo Monte-Tumbæ eccleſiam & cœnobium conſtruxit, & Principi Angelorum conſecravit: in quo ſanctum ejus corpus ſepultum, poſt aliquot ſecula, Richardo ſecundo Duce Normanniæ, & Hildeberto Abbate mirabiliter inventum eſt; & ibidem cum ſumma veneratione aſſervatur & colitur. *Hæc ibi. Ejuſdem S.* Autberti Epiſcopi Abrincenſis depoſitio *inſcripta eſt Martyrologio Mſ. Bruxellenſi Eccleſiæ S. Gudilæ, & Gallicano Sanctuarii.*

Cultus ſequitur.

In eccleſia S. Michaelis

C

2 In *Chronico Sigeberti res geſta narrantur in noſtro peranuiquo codice Miſquam Autbertus Miranus, quaſi ab aliquo adjunctam, alio charactere edidit, & eſt hujuſmodi.* Childeberto monachiam regni Francorum tenente, Archangelus Michael apparens Autberto, Abrincatenſi Epiſcopo, monuit ſemel & iterum, ut in loco maris, qui propter eminentiam ſuam Tumba vocatur, fundaret eccleſiam, in memoriam ſui, volens talem venerationem exhiberi ſibi in pelago, qualis exhibetur in Monte-Gergano. Interim taurus a latrone furtim ereptus, in illo loco reliquit. Unde Epiſcopus tertio admonitus, ut in illo loco fundamentum jacaret, ubi taurum colligatum invenirent, & ſic ut eum terrem pedibus proteriſſe videret, ſic eccleſiæ ambitum duceret; eccleſiam in honorem ſancti Archangeli conſtituit, & ex illo tempore, ſicut in Monte Gargano, ita etiam in illo loco, quod modo dicitur in periculo-maris, veneratio Archangeli frequentari cœpit. *Habemus Chronicon Mſ. noſtrum Sigeberti, quod poſt mortem ejus ad annos duos & quinquaginta productum eſt, ut poſſitſis geminum conferi. Notabatur annus* XII. *dicti Childeberti, referendus ad annum Chriſti* DCCIX. *aut præcedentem ad conſenſum aliorum Chronologorum.*

cum conſilio per Sanctum conſilium,

ac apparitiones ei ſæpe,

3 *Summarthani tomo 4. Gallia Chriſtiana, dum agunt de monaſterio* S. Michaelis de Monte Tumbæ in periculo maris, *aſſerunt a* S. Autberto inſtitutos Canonicos, qui divino cultui vacarent. Verum, ut ferè rerum humanarum conditio, cum a primo pietatis zelo non tantum deſtexiſſent, ſed in morum corruptelam ſenſim dilapſi Chriſti nomen profanarent; Richardum primum Normannorum ducem, congregatis e variis Neuſtriæ Divi Benedicti cœnobiis triginta monachis, anno DCCCLVI. eos in Canonicorum locum ſubſtituiſſe. *Hæc ibidem Summarthani, qui tomo ſecundo in elogio* S. Autberti *ſcribunt*, ejus ſanctiſſima oſſa prolixiori tempore cunctis manifeſta incognita, a Bernerio quodam in eodem cœnobio Monachi S. Michaelis abſcondita; ac tandem ſupremo Opifici placuiſſe, ad decus loci, ea manifeſtare, Richardo ſecundo Normanniæ gentis principatum gubernante, & Hildeberto Abbate dictum cœnobium regente: *quo fundente dicitur Richardus adificia monaſterii ampliaſſe. Præfuit Hildeberto*

tranſlatique ad Benedictinos.

Oſſa S. Autberti inventa circa annum 1021.

A *ab an.* MXXXII *& poſt ſex annos fatis ceſſit an.* MXIX.

Translatus anno 1158.

4 *Fuiſſe autem tunc oſſa* S. Autberti *honorifice inclusa, & caput ſeorſim adſervatum, conſtat ex alia translatione facta anno* MCLVIII. *quæ ſic deſcribitur a Roberto Abbate de Monte, in Appendice ad Sigebertum, quam Lucas Acherius poſt opera Guiberti Abbatis de Novigento vulgavit. Ibi ad dictum annum* MCLVIII. *iſta legantur:* Eodem anno Robertus Abbas S. Michaelis, meliorans auro & argento quædam antiquata in capſa S. Autberti Epiſcopi, invenit in ea oſſa ipſius Sancti, excepto Capite, quod per ſe reſervatum in eadem eccleſia in vaſe argenteo. Invenit etiam cum eodem corpore litteras teſtificantes id ipſum, & quamdam tabulam veteris marmoris. Repoſitum eſt iterum corpus beati Confeſſoris & Epiſcopi Autberti in eadem capſa in tribus ligamentis, & marmore, & vetuſto breve cum novo, in quo indicatum ſub quo anno Dominicæ Incarnationis, & a quo Abbate repoſitum fuit tunc idem corpus. D

DE S. ELISABETH VIRGINE

MAGISTRA SORORUM ORD. S. BENEDICTI,

SCHONAUGIÆ IN DIŒCESI TREVIRENSI.

B

COMMENTARIUS PRÆVIUS. B

p. p. De ejus ætate, viſionibus, Vita, hujus ſcriptore Egberto atque laudatore Emichone, & occaſione cultus in hodierno Romano.

ANNO MCLXV.

CAttimilleboceuſie *in Adrhenana Germania Comitatus, vulgo* Catzenelleboghen *dicti, occiduum limitem, qui Rhenum duarum circiter lentarum intervallo reſpicit, perſtringit* Millos *fluviolus, veterum ibidem* Catturum *reliquiis nomenclatura partem largitus, qui Lano ad Naſſeviam illapſus nomen amiſit, prius quam ab ipſo & cum ipſo devolvatur in Rhenum. Ad hujus fluvioli initia, a quinque & ſemis ſeculis fundata eſt nobilis Abbatia Benedictini Ordinis, a ſitus pulchritudine Tentonicum nomen* Schonaogiæ *adepta: de cujus origine Browerus noſter in ſuis annalibus ad an.* MCXXV. *ita ſcribit.* Hoc tempore Trevirorum dioeceſis novo percelebri Schonaugienſi monaſterio aucta eſt. Idin Lutzenburgenſium Comitum prædio, trans Rhenum, ſedecim contra Bingam millibus paſſuum ab Hildewino locupleti viro inchoatum, a Roberto Lutzenburgenſi Comite

Schonaugia in Trevirenſi dioeceſi ad millium

C poſtea perfectum, atque B. Florino, cujus ſacris inſignitur cineribus, poſtea dicatum eſt. Hildelinut eotem primos monaſterio præfuit, qui ad teli jactum aliud item Virginibus eodem nomine monaſterium conſtituit; in quo, ſanctimoniæ & cæleſtium inſtinctuum fœcunda, nec non admirandæ pietatis laude cantata Virgo, Eliſabeth de Schonaugia poſtea clatuit. *Ipſa ſe ſcribit* humilem Monacham, & Magiſtram ſororum, quæ in Schonaugia ſunt. *Recentiores male* Abbatiſſam *vocant, quæ ſub Abbate conſtituta vivebat.*

Virginum Abbatiſſa fuit Eliſabeth.

2 *Hujus germanus frater* Ecbertus, *cum adhuc eſſet Bonenſis eccleſiæ Clericus, ad Sororem, jam divinitus viſitari & frequentibus viſionibus illuſtrari cœpram, evocatus anno* MCLII. *eaſdem viſiones diſtante ipſa ſcripſit libris duobus: tertium deinde, qui* Viarum Dei *inſcribitur, ſimiliter litteris conſignavit jam Monachus Schonaugiæ; ac deinde (ut de quarto, dubio auctoritatis libro tuceam) altiorem ſcripſit de ejus obitu, teſte magna ex parte verum tunc geſtarum oculatus; poſtea vero Schonaugienſis Abbas ſecundus, teſte Trithemio, qui emer illuſtrat eum laudat, at virum non minus devotione & religione*

ejus diſſerta edidit & obitum ſcripſit Ecbertus frater ejus;

quam ſcientia clarum: *in Chronico autem Hirſaugienſi dicit, ſucceſſiſſe eum primo Abbati* Hildelino, mortuo Nonis Decembris MCLXII. *Sub finem ultimi libri dicitur depoſita Virgo,* XIV. Kalendas Julii, Feria ſexta, hora nona; *qui concurſus Kalendarum & feriæ cum deſignet* annum Domini milleſimum centeſimum ſexageſimum quintum, *non vero præcedentem* quartum, *oportet errorem agnoſcere in codice, unde edita prædicta ſunt, eumque corrigere ex Trithemio, qui uſus accuratiori Ms. mortuum ponit* anno Domini MCLXV. Indictione XIII.

Illa autem obiit ſeria ſexta, ſemis

3 Idem tamen *Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, ante prolixum elogium* Sanctæ (*ut appellat*) & Deo dilectæ Virginis Eliſabeth, *non ſolum corruptus eſt ab oſcitantibus librariis,* MCLXII. & 1162. *perperam notantibus, cum autem præceſſerint nota* MCLXV. & 1165. *ſed etiam ſui oblitus videri poſſet, quando poſt notatum illo anno Ruperti Abbatis Hirſaugienſis electionem, factum* altera die poſt Sſtom ad vincula Petri, quæ fuit IV. Nonarum Auguſti, *ſubjecit, Virginem obiiſſe* anno Ruperti Abbatis primo cuncte. *Neque excuſandum quis putet, ac ſi forte ſcripſerit* anno ultimo currente: *ſequitur enim mox, quod* anno prænotato, quo ſancta Virgo Eliſabeth de corpore migravit, qui fuit Ruperti Abbatis primus, hiems fuit aſperrima, & ſubſecuta eſt fames magna, cum peſtilentia & multis malis. *Verum hic rurſum librarii audacis culpam deprehende. Cum autem Trithemius ſoleat annos morientibus ac ſuccedentibus Abbatibus communes inter utroſque dividere, & a vulgaris anni initio exordiri ſequentes perannos, ac ſubinde tranſilire aliquos nulla memorabili aſſignandos (ſicuti in hac Ruperte amiſit annum ejus II. & V. reſpondentes annis Chriſti* MCLVI. & 12.) *prioris anni notam loco non ſuo poſuit editor; utque ita feci, id, quod anno prænotato* MCLV. *adſcripſerat de hieme & peſte Trithemius, anno ſequenti adſcriptum videri. Simili ratione fallum puto, ut in ejuſdem Trithemii Chronico Spanheimenſi, ubi inter annum*

Anno 1165. quem & Trithemius notat,

Illum tacuit non uno corruptus.

MCLIII.

A MCLIII. & VII. *trium annorum numeri deficiebam, obiit* S. Eliſabeth (*ſic enim ibi ſcribitur*) *prænotetur annus* MCLIV. *loco* V.

4 *Corpus defuncta, poſtquam apud Sorores triduo tota fuerat a concurrente certatim populo honoratum, ex more ceterarum delatum eſt ad eccleſiam Fratrum prædicto S. Florino ſacram, & poſitum* in loculo ſecus eltare, Domino & omnibus ſactis Virginibus dedicatum. *De tulu, an & qualem ab antiquo ibi habuerit, an etiamnum habeat S. Eliſabeth, dum ex uncinit quæro, dicere interim mihi poſſe videor primos fuiſſe Colonienſes Carthuſianos, qui ipſius nomen publicis faſtis Martyrologii, ob Uſuardo olim editi, adſcripſerint ad diem prædictum, fecerint vel Ecbertum prafatum, vel propriat Schonaugienſis ſacrarii tabulat, aut ſaltem loci Necrologium. Impreſſint fuit ſic auctum Uſuardus Colonie anno* MDXV. *& recuſus anno* MDXXI. *cum his ad calcem dicit* XVIII. *verbis*: Beatæ memoriæ Eliſabeth, Virginis Sanctimonialis in Schonaugia, cui multa ſecreta a Domino revelata ſunt, circa annum MCLXI. *Eadem verba, ut in nullis Uſuardi quocumque loco auctis manuſcriptis, ſed apud ſolos Colonienſes Carthuſianos reperta, prima ſuarum Additionum editioni anno* MDLVIIII. *ſubjecerat Molanus, characlere minuſculo: in aliis autem duabus annis* LXXIII. & LXXIII. *quibus adhuc bienniam ſupervixit, omiſſit* Beatæ memoriæ *titulo & anno vitioſe notato, hoc ſolum ſcripſit*, Schonaugiæ obiit Eliſabeth, Virgo ſanctimonialis, cui multa ſecreta a Domino ſunt revelata. *Prima interim editione (quam forte ſolam vidit Baronius, & pene pro oraculo habuit) tantum effectum Roma eſt, ut in Martyrologium, auctoritate Gregorii* XIII. *recognitum auctumque, & anno* MDLXXIV. *publicatum addita ſit ejus memoria, cum titulo* Sanctæ, *hac formula, qua hodiedum legitur*: Schonaugiæ S. Eliſabeth Virginis, monaſticæ vitæ obſervantia celebris. *Ubi hoc prudenter factum, quod omiſſa ſit mentio revelationum, de quibus (ubi illa proſertim, qua de S. Urſula Martyris lib. 4. leguntur, nulla prorſus fide digna) merito dubitabatur.*

Nomen additum Uſuardo Colonienſi

unde tranſcripſit Molanus,

quem ſecuti Recognitores Romani Martyrologii.

Omiſſa prudenter mentione Revelationum,

C 5 *Amplectimur Sedis Apoſtolicæ judicium de Romano Martyrologio, Fidelibus propoſito, tamquam* per viros eruditos ad fidem hiſtoriæ, quæ rerum geſtarum, perſonarum, locorum, temporum veritate contexitur, correctum, & multis locis auctum, *ſicut profatur Gregorius: quodcunque tamen ſingula fuerint ad fundum (ſicut conamur facere) examinata, merito cenſuit Franciſcus Maria Florentinius, in ſuo ad vetuſtiſſimum Occidentalis Eccleſia Martyrologium Prafatione, ſuperſtruarum ſemper quod corrigatur. Sed hoc non eſt paucorum annorum, quibus Gregoriana correctio curata fuit, fortaſſis nec ſeculi unius alterius ve. Quidquid porro de aliis ſit, hic certo prudenter proceſſum videtur, omiſſa revelationum mentione, qua apud imperitos habuiſſet locum approbationis expreſſa. Quante autem prudentius hic proceſſerit Romani Martyrologii Recognitores cenſemus, tanto pluris faciamus eorumdem judicium in attribuendo, quem ante Tritbemium nemo uſurparat, titulo* Sanctæ, *vetuſtiſſimum in meritis vita, morte ſanctiſſima confirmatis: quia tale judicium ſpeciem aliquam Canonizationis obtinere videtur, nec niſi temere poſſe vocari in dubium: ideoque ſecuti ipſum in tituli ſumus: ſicuti eriam ſecerunt Menaſticorum faſtorum collectores omnes, Menardus, Wion, Dorganius, Butchius, &c.*

& addite tituli Sanctæ.

6 *Poſt* Ecbertum *prælaudatum, Schonaugiam, Tritbemio teſte, rexit* Emicho (*apud Molanum in notit, & hinc apud Baronium* Etnicho) Ecberti ſupradicti quondam auditor atque diſcipulus, vir in divinis ſcripturis ſtudioſus atque eruditus, ſeculatis quoque litteraturæ non ignarus, ingenio promptus, & clarus eloquio, non minus vita, quam ſcientia inſignis. Scripſit tam metro, quam proſa multa præclara opuſcula, de quibus tamen (*inquit Tritbemius*) pauca ad manus pervenerunt. Legi opuſculum ejus de laudibus divæ Virginis Eliſabeth Schonaugienſis, & quædem alia. *Utinam id etiam invenire nobis contigiſſet, vel poſſet ſupplementum ſcripturis contingat. Interim tenenti iis erimus, qua ipſamet vivens dictavit, & poſtea de mortua ſcripſit* Ecbertus. *Eo Molanus ait* emiſſa pee Fabrum (*Stapulenſem vulgo dictum, pronomine* Jacobum,. *verum ſuperiori avo libris edendis tota Gallia clariſſimum*) in libro, qui inſcribitur: Liber trium virorum & trium ſpiritualium mulierum: *qui tamen inter plurimos Stapulenſi libros, a Geſnero enumeratos, non invenitur, ſed extat apud nos, excuſus Pariſiis anno* MDXLII. *& dedicatur* Adelaidi devotæ Chriſti famulæ, Deoque ſacratarum virginum cœnobii Hildegardis Matri. *Ceterum ut editio tam antiqua nunc haud magnopere deſideretur, Brigittinorum Colonienſium diligentia fecit, qui cum anno* MDCXXVIII. *typis hæredum Antonii Boetzeri, recudendos curaſſent Revelationes ſanctæ ſuæ Matris Birgittæ, eodem anno iſdem typis, tacito tamen ſuo nomine, in lucem ediderunt, ex antiquis (ut præfert titulus) monumentis, Revelationes ſanctarum Virginum Hildegardis & Elizabethæ, in Martyrologium Romanum relatarum; unde hic placet recudere, noſtroque modo in capita dividere, qua poſterioris vitam ſpectant (nam de Hildegarde agemus* XVII. *Septembris) librum primum & ſecundum cum parte tertii & totum ſenſum, aliis obiter dumtaxat delibatis, eo quod minus ad hiſtoriam faciant.*

Vita primò a Fabro in Gallia E

deinde Colonia edita a Brigittinis,

De variis laudibus ſcripſit Emmicho Ab.

D AUCT. D. P.

7 *Eadem Birgittinorum diligentia, inter* elogia Eccleſiæ ac Doctorum virorum, *Eliſabetha data operique præfixa, exhibetur nobis* Emichonis Abbatis laudatio *quædam, ſive rythmus: quem ſi conſtaret aliquando inter Officia divina uſurpatum, ſufficeret probando temporis immemorabilis cultui. Hunc illi profitentur acceptum ex* lib. *bibliotheca* Schonaugienſis. *Hunc rythmum hic attexere juvat; vehementer enim ſuſpicor illud eſſe, quod legit Tritbemius, nec aliud ſupereſſe optandum.*

promiſſo laudatore Emichonis,

F

Salve, felix Elizabeth, odorifera muſa,
In Dei mirabilibus virgo ſatis famoſa.
Salve virtutem Domini devota contemplatrix,
Simulque individuæ Trinitatis amatrix.
Salve Mariæ Virginis filia ſingularis,
Nam ab ea in extaſi crebro viſitabaris.
Salve cujus aſpectui ſancti apparuere,
Nam eos feſtis ſingulis meruiſti videre.
Salve ſuns, plenus rivalis ſcientiæ divinæ,
Guttas ſtillans melliſluas deificæ doctrinæ.
Salve vernans arbuſcula ſilvæ Schonaugienſis,
Circumdata ramuſculis viſionum immenſis.

in qua multis ornatur Eliſabeth;

A Salve cui cæli januæ apertæ videbantur,
AUCT. Secretaque cælestis tibi monstrabantur.
D. P. Salve absque ruga speculum, so quod desiderabant
Cæligenæ prospicere: nam multum te amabant.
Salve, quæ clausam pyxide Saceamanti vidisti
Clam veræ carnis speciem corporis Jesu Christi.
8 Eia nunc benignissima, in cælis sublimata,
Quæ es, (ut pie credimus) sis nobis Advocata.
Pr pro monasterio invocatur Defende hoc cœnobium, nosque inhabitantes:
Mei, rogo, memineris, nosceque te amantes.
O Virgo, fac, ot jugiter Religio accrescat,
In nostro monasterio, ne profectus decrescat.
Repelle, quæso, dæmonum cunctas illusiones,
Angelusomque nobis obtine munitiones.
Cuncta nobis contraria tu ora mitigari,
Prospera quæque tempora exopta nobis dari.
O virgo devotissima, virtutibus decora,
B Apod Deum altissimum, rogamus, alabora;
Ut nos ad se recipiat, cum hinc egrediemur;
Præstetque nobis præmium, quo æternum lætemur.
Deo Patri sit gloria, ejusque sacro Nato,
Æqualisque Spiritui gloria sit beato. Amen.
9 O sponsa Christi nobilis, o Mater venerabilis, intercede pro nobis ad Dominum, Regem Angelorum, quem semper puro corde dilexisti, in cujus amplexibus sine fine pecmanes; ut remittat nobis omnia, quæcumque in ipsum peccavimos, tribuens nobis fervorem amoris sui sanctissimi, & post exilium brevissimæ vitæ mansionem cælestis habitaculi. Amen.
Semquam Sancta.
Subveni nobis Elisabeth, Virgo sanctissima, æterni Regis Sponsa nobilissima, in cujus aula splendescis sicut stella fulgentissima. Esto miseris refugium in omnibus necessitatibus & tribulationibus. Amen. *Præter hæc, nullum est inventa Schonaugia cultus antiqui vestigium: sed postquam in Romanum, ut supra dixi, Martyrologium*
Modo do ea fit festum duplex. *nomen Elisabetha admissum est, cepit habere festum sub ritu Duplici, una cum Officio & Missa de Cam-*
C *manis Virginum: planeſicut accidit S. Popponi, Abbati Stabulensi, postquam occasione Vitæ, inter Sanctorum vitas exclusa a Surio, simili honore dignus Baronio visus fuit, ut dictum ad XXV. Januarii.*

10 *Qui ex nostra ad S. Guarin Residentia, nutu serenissimi Principis Ernesti Landgravii Hassiæ nuper pie defuncti, & sui Superioris P. Nicolai Graff, illuc excurrit mense Octobri 1690. P. Joannes Helm, inde nobis referre* Supereſſe virorum monasteriom destructo per Suacos au, quod seminæ inculebant; istic autem a dextro ecclesiæ latere Sacellum esse, S. Elisabethæ nunc dictom, com duobus altaribus; in cujus Sacelli parietem immissom ex parte est vetus sepulcrum, quod olim confractum ab hæreticis, noctis ferreis commissum iterum
Reliquiæ assum pta, quia. est, habeturque in honore æque ac alterium unum, ab illa nunc parum. In ipso sepulcro ossa nulla relicta: sulom effugerunt sceleratorum sacrilegas manus paucula una com Capite, quæ serico involuta exponuntur ad veneerationem. *Similiter nullum superest veteris Epitaphii vestigium, sed ipsum quidam nobis misit, sicut invenerat scriptum post vitam, hoc tenore.*

Virgo Prophetarum similis, quæ summa D *Epitaphii.*
polorum
Meote, Deo (adhærens), perspexerat,
hic locat ossa.
Elisabeth vive, gaudens in lumine vitæ,
Quam prægustasti speciali munere Christi.

Insuper habetur Schonaugia libellus precum, B. Elisabeth *dictus, in pergameno antiquo, in cujus* *libellus precum.* *primo folio sic legitur*: Iste liber pertinet monasterio S. M. Virginis in Schunaugia, Ordinis B. Benedicti . . . . die Venerabilis Sacramenti, quod fuit XIX. Nonas Junii, sub Julio Papa II. & Maximiliano Rege Romanorum; *erga anno* MDVIII. *quando Pascha celebratum fuit* XV. *Aprilis: unde suspicari quis posset unum alterumve verbum, quo indicabatur tunc completus vel finitus a scribente liber extrinsecus esse de monasterio, ad persuadendum facilius, quod ipse in usu Sanctæ fuerit, cum forte ex eo, quo usa fuerat, jam detrito, tunc sit transcriptus.*

11 *Qui* Elisabetham *hanc una cum* S. Hildegaede *Ordini Cisterciensi adscripserunt Henriquez, & Libanorius, aliique nonnulli, decepti fuerunt* E *Non fuit ipsa Ordinis Cisterciensis.* *ambiguitate nominis, pluribus ahbi monasteriis communis, propter communem Etymologiæ rationem. Talium unum Virginum in Francomafuit; alterum Virorum, in diœcesi Moguntina; ubi* B. Hildegundis *ad* XX. *Aprilis celebratur in hoc opere, sub virili habita & Josephi nomine latuit, & ibidem, medio seculo post illam defunctam, Abbas fuit B. Daniel, ex Hemmerodiensi cœnobio assumptus, de quo nobis mentio facienda* XXIX. *Junii. Errorem animadvertit Jongelinus, in Notitia Abbatiarum Ordinis sui, nullam nisi Hemmerodiensem in diœcesi Trevirensi agnoscens: animadvertit etiam Chalemotus, ipsam, atque* S. Hildegardim Bingensem *tacitas præterminens. De* Hildegardi *præsens nobis constabat, qui Bingii fueramus anno* MDCLX. *ibique sacra illius & ossa, & scripta, nos non exculsam videramus colorn nan candidi, ut Cisterciensium, sed ex rufo subnigri, ut Benedictinorum sunt. De* Elisabetha *ejusque laudatoribus ad annum* 1221 *cap: 6. miratur Manrique, quomodo adscribi Cisterciensibus potuerit; neque enim Cisterciensium* Monasteria duplicia (*ut Schonaugia erant sub una Abbate*) hactenus habuit: *quod, inquit,* obiter libuit propalare, ne, quibus tot ac tanta propria supperunt, ad aliena extendere F manos videamur, vel cum eis, qui extendunt, dissimulare.

VITA

A

VITA

Partim ab ipſamet dictata, Partim ab Egberto fratre ſcripta.

Ex editione Colonienſi.

PROLOGUS EGBERTI

Cum epiſtola Virginis ad S. Hildegardem.

Ex Trithemii Chronico Hirſaugienſi.

B

An. 1141. Religionis et Chriſti 52.

1 FUit in diebus Eugenii Papæ, in finibus Trevirenſis diœceſeos, in cœnobio, cui nomen Schonaugia, ſub regimine Hildelini Abbatis, adoleſcentula quædam monaſticæ profeſſionis, nomine Elizabeth: quæ cum inter religioſas fœminas undecimum in monaſterio ageret annum, habens ætatis annos tres & viginti, in anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo, viſitata eſt a Domino: & erat manus ejus cum illa faciens in ea, juxta antiquas miſerationes ſuas, opera magnæ admirationis & digna memoria. Datum ſiquidem eſt mentis excedere, & videre viſiones ſecreturum Domini, quæ ab oculis muri alium abſcondita ſunt. Id autem non ſine evidenti miraculo contingebat: frequenter enim & quaſi ex conſuetudine, in diebus Dominicis aliiſque feſtivitatibus, circa horas, in quibus maxime fidelium fervet devotio, rapiebatur in meoris exceſſum; & reſumpto paulatim ſpiritu, ſubito verba quædam divina Latino ſermone proferebat, quæ ocque per alium aliquando didicerat, neque per ſeipſam loqueire poterat; utpote quæ eſſet inerudita, & Latinæ locutionis

C nullam vel exiguam habens peritiam. Sæpius etiam canonicæ Scripturæ teſtimonia, aliaque divinarum laudum verba, congruentia iis, quæ per ſpiritum viderat, abſque omni præmeditatione pronunciavit: Igitur omnia quæ circa ipſam geſta ſuor, & ad gloriam Dei & ad ædificationem fidelium pertinere viſa ſuat, in præſenti libello ex magna parte cunſcripta ſunt, juxta narrationem ipſius, qua uoi ex Fratribus ſuis, de ordine Clericorum, quem præ ceteris familiarem habebat, ſingula expoſuit. Cum eoim ab inquirentibus multa occultaret, eo quod eſſet timorata valde & humillima ſpiritu; huic, diligenter umala inveſtigauti, & memoriæ ea tradere cupienti, germanitatis & dilectionis gratia, & Abbatis juſſione, cuncta ſimiliariter enarrare enacta eſt. Narrationis aotem initium erat hujuſmodi.

2 *Hactenus Egbertus Virginis frater, & idem, qui ſub tertia perſona dicitur omnia ſcripſiſſe Clericat, cum qui in perſona ipſius Virginis locuture prinſquam progrediamur, exhibenda eſt Eliſabetha Epiſtola ad S. Hildegardem, mire faciens ad totum ſequens argumentum illuſtrandum. Fruſtra eam nunc requireremus, niſi illam ſuo Hirſaugienſi Chro-*

nico ad annum (ut legendum monuimus MCLXV.) *Trithemius Abbas inſeruiſſet.* Sancta autem Hildegardis (*ut hoc obiter ex ejuſdem Trithemii Chronico Sponheimenſi dicam*) Virgo Chriſti, fundatrix & Magiſtra cœnobii S. Ruperti juxta Bingium av. Kalend. Octobris moritur anno ætatis ſuæ LXXXIII. Domini MCLXXIX. Indictione XIII. *dumtaxat inchoata, menſe Septembri; adeoque nata anno* MXCVII. *ſenior fuit annis* XXXIII. *quam Eliſabetha, ſolum nata anno* MCXXX. *cujus ad annos* XVIII. *ſupervixit. Fuerunt vero inter ſe quam ſimillimæ: nam Eliſabeth ut in præcitato Chronico dicit idem Trithemius* diviuis revelationibus viſitari a juventute ſua meruit; ex quibus multa juſſione diviuu ad utilitatem poſteriorum cunſcripſit: eomque eſſet Latioi ſermonis ignara, & præter ſimplicem pſalmodiam nihil ab humine didiciſſet, interno Spiritus ſancti magiſterio edocta, omnem ſcripturam, poſitionem ſeu conſtructionem operis recte intelleat; Ravelationes autem ſuas & viſiones cæleſtes partim Latino, partim Teutonico proculit eloquio. *Epiſtola* ex certa confideratiune (*quam haud agre conjecturi ſperare fidem revelationibus Eliſabethæ dandam*) de verbo ad verbum *producta a Trithemio & ſub annum* MCLXIX. *vel etiam* LXX. *ſcripta, cum jam Virgunibus præeſſet* Eliſabetha, *tabi eſt.*

3 Dominæ Hildegardi, veoerabili Magiſtræ Sponſarum Chriſti, quæ ſuur apud Bingium, Eliſabeth, humilis Monacha, & Magiſtra Sororum, quæ io Schonaugia ſunt, devotas com umni dilectione urationes. Gratia & conſolatiu Altiſſimi repleat vos gaudio, quia meæ tribulationi benigne compaſſa eſtis, ſicat ea verbis cuuſolatoris mei iotelleat, quem da mei conſolatione diligeuter commouuiſtis. Sicut enim vobis de mu revelatum fuiſſe dixiſtis, fatcar vere, quamdam perturbatiouis nubem me nuper in animo concepiſſe, prupter ineptos ſermones populi, multa loquentis de me, quæ vera non ſuur. Sed vulgi ſermones ſcile ſuſtinerem, ſi noo & hi, qui in habitu Religionis ambulant, ſpiritum meum acerbius contriſtareat. Nam & hi, neſtio quibus ſtimulis agitati, gratiam Dei in me derideur; & de his, quæ ignoraot, temere judicare non formidant. Audio & quaſdam litteras, de ſuo ſpiritu ſcriptas, ſub meu nomine circumferre, de judiciis dic me pruphetaſſe diffamaotes: quod certe oumquam facere præſumpſi, cum umoium mortalium cognitionem effugiar ejus adventus. Sed hujus famæ necatiouem vobis aperiam, ut judiceris, utrum præſumptuoſe quidpiam in hac re fecerim, aut dixerim.

4 Sicut per alios audiſtis, magnificavit Dominus miſericordiam ſuam mecum, ſupra quam meruerim, aut mereri ullatenus poſſim, io tantum, ut cæleſtia quędam ſacramenta frequentee revelare dignatus ſit. Significavit mihi etiam per Angelum ſuum frequenter, qualia ventura eſſeot ſuper populum ſoum in his diebus, miſi peoiteotiam agereot de ioiquitatibus ſuis; atque ut palam hæc annuotiarem, præcepit. Ego autem, ut arrogantiam evitarem, nec aactria novitatum viderer, in quantum potui, omnia hæc ſtudui neoultare. Cum igitur ſolito more, quadam Dominica die, eſſem in mentis exceſſu, adſtitit mihi Angelus Domini, dicens; Quare abſcun-

D AUCT. D. P.

ſimili quo ipſa ſpiritum ſtinat.

e quo cum ſolamina comparet.

quadam ſit in falſo offenſi;

F

gratiam ami- rum ſibi fo- ſint

AUCT. D.P.

A dis autem in luto? hoc eſt, verbum Dei, quod per os tuum miſſum eſt in terram, propter ſcelus diſtortas; non ut abſcondatur, ſed ut manifeſtetur, ad laudem & gloriam Domini noſtri, & ſalvationem populi ſui. Et hoc dicto, elevavit ſupra me flagellum, quod quaſi in ira magna quinquies mihi inflixit amariſſime, ita ut per triduum in toto corpore, ea illa percuſſione languerem. Poſt hæc appoſuit digitum ori meo, diceas: Eris tacens oſque ad horam nonam, quando manifeſtabis ea, quæ operatus eſt Dominus tecum. Ego igitur uſque ad horam nonam muta permanſi. Tunc ſignificavi Magiſtræ, ut adferret ad me libellum quemdam, quem in ſtratu meo abſconderam, continentem ea parte ea, quæ fecerat Dominus mecum. Quem cum offerrem in

B mittere nolueram, videlicet de vindicta Domini magna, quam univerſo mundo in brevi ſuperventuram ab Angelo didiceram, rogavi illum diligentiſſime, ut verbum illud haberet abſconditum.

¶ Præcepit autem mihi ipſe Dominus Abbas, ut operam darem orationi, atque a Domino poſtularem, quatenus daret mihi intelligere, utrum ea, quæ dixeram, ſilentio tegi vellet, an non. Cumque per aliquod tempus hac de re orationi inſiſtendo, me afflixiſſem, in Adventu Domini, in feſtivitate S. Barbaræ, in prima vigilia noctis, corrui in extaſim: & adſtitit mihi Angelus Domini dicens: Clama fortiter, & dic: Heu! ad omnes gentes, quia totus mundus in tenebras eſt converſus. Et dices: Exite illa vos vocavit, qui de terra vos formavit. Et dic: Pœnitentiam agite, quia prope eſt regnum Dei. Hoc igitur ſermone inductus Dominus Abbas cœpit divulgare verbum eorum magiſtratibus Eccleſiæ & viris religioſis: quorum quidam vero non ſic; ſed finiſtre de Angelo, qui familiaris mihi eſt, locuti ſunt; dicentes eum eſſe illuſorium ſpiri-

C tum, & in Angelum lucis transfiguratum. Unde & ipſe Dominus Abbas per obedientiam me conſtrinxit, præcipiens, ut cum mihi ruſſus appareret, per nomen Domini ipſum adjurarem, quatenus indicaret mihi, utrum veros Dei Angelus eſſet, an non. Ego autem præſumptuoſum id æſtimans, enm timore magno præceptum hoc ſuſcepi. Quadam igitur die, cum eſſem in excelſo meo, ſolito more ſic mihi obtulit, & ſtetit in conſpectu meo, & dixit tremens ad eum; Adjurote per Deum Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, ut recte dicas mihi, ſi verus Dei Angelus ſis; & ſi veræ ſunt viſiones, quas vidi in excelſu meo, & ea, quæ ex ore tuo audivi. Reſpondit, ac dixit: Scias pro certo, quia vera Angelus Dei ſum, & veræ ſunt viſiones quas vidiſti, & quæ de ore meo audiſti, vera ſunt, & vere fient, niſi reconcilietur hominibus Deus; & ego ipſe ſum, qui diu laboravi tecum.

6 Poſt hæc in Vigilia Epiphaniæ dum oratem, rurſus apparuit mihi Dominus meus, ſed procul a me ſtans, & faciem habens averſam a me. Ego autem indignationem ejus intelligens, dixi illi cum timore: Domine mi, ſi moleſta tibi ſui in D eo, quod adjuravi te, ne quæſo imputes mihi: converte faciem tuam ad me, & eſto mihi placabilis: quia conſtricta per obedientiam feci, nec aufa fui tranſgredi mandatum præceptoris mei. Cumque in hujuſmodi verbis multas lacrymas profudiſſem, converſus eſt ad me dicens: contemptum mihi feciſti, & fratribus meis, quia diffideotiam habuiſti ad me: unde pro certo noveris, quia ultra non videbis faciem meam, neque vocem meam audies, niſi placatus fuerit Dominus, & nos. Et dixi: Domine mi, quomodo placari poteris. Et dixit: Dices Abbati tuo, ut in memoriam mei & fratrum meorum celebret Officium divinum devote. Cum ergo non ſemel, ſed pluribus vicibus, tam a Domino Abbate, quam a reliquis Fratribus, Miſſarum ſolemnia ad honorem ſanctorum Angelorum celebrata fuiſſent, ſimulque Sororei Pſalmorum lectionibus eos honoraſſent; rurſus apparuit mihi Dominus meus placido vultu, dixitque ad me: Scio, quoniam in caritate & obedientia factum E eſt, quod feciſti, ideireo veniam conſecuta es; & de cetero frequentius te viſitabo, quam hactenus.

7 Poſt hæc Dominus Abbas ire diſpoſuit in locum quemdam, rogatu Clericorum illic manentium, ut prædicares verbum comminationis Domini in populo, ſi forte pœnitentiam ageremus, & averteretur ira Dei ab illis; primum aggreſſus eſt deprecari Dominum, una cum omnibus nobis, ut nobis revelare dignaretur ancillæ ſuæ, utrum ſermonem, qui jam manifeſtus eſſe cœperat, amplius divulgari oporteret, an non. Ipſo igitur divina Myſteria celebrante, & nobis devotiſſime orantibus, ſubito diſſolutæ ſunt compages membrorum meorum, & elangui, & veni in mentis exceſſum. Et ecce Angelus Domini ſtetit in conſpectu meo, & dixit ad eum: Memento, mi Domine, quod dixeris ancillæ tuæ, verbum meum per os tuum miſſum eſt in terram, non ut abſcondatur, ſed ut manifeſtetur ad gloriam Dei, & ſalvationem populi ejus. Et nunc indica mihi, quid oporteat fieri de verbo comminationis, quod locutus es ad me; numquid jam ſatis manifeſtum factum eſt? an adhuc amplius prædicandum? At ille, ſevero me aſpectu intuens, ait; Noli temtare Deum: qui enim tentat illum, peribit: & dices ad Abbatem: Noli timere, ſed perfice, quod cœpiſti. Vere beati ſunt, qui audiunt verba prophetiæ tuæ, & ſervant ea, & non fuerint ſcandalizati in te. Hoc autem illi ſuggeres, ut eam formam, quam hactenus in prædicatione habuit, non immutet: in hoc enim ego conſiliarius ejus fui. Dicito illi, ut nequaquam attendas verba eorum, qui ex invidia dubie loquuntur de his, quæ dicta ſunt in te, ſed attendas, quod ſcriptum eſt, quia nihil impoſſibile apud Deum.

8 Hoc igitur ſermone animatus, locum, quem diſpoſuerat adiit: & populum, qui ejus adventum præſtolatus fuerat, ad pœnitentiam exhortatus eſt, annuntians iram Dei ſuperventuram, niſi pœnitentiæ fructibus eam prævenire feoderent: quales autem plagæ mundo immitterentur, nequaquam, veluti diffamatus eſt, in aliqua prædicatione ſua enarravit. Factum

eſt

A est igitur, ut multi, apud quos iste sermo dissamatus est, per totum tempus Quadragesimale, in timore magno per pœnitentiam se affligerent, eleemosynisque & orationibus studiose insisterent. In tempore illo quidam, nescio quo zelo ductus, ad orbem Coloniam, in persona Domini Abbatis, ipso ignorante (Deus novit) litteras direxit, in quibus terribiles quædam comminationes audiente omni populo lectæ suot: unde, quamquam ab insipientibus illusum nobis sit, prudenter tamen (ut audivimus) & reverenter sermonem animadverterunt, & pœnitentiæ fructibus Deum honorare non contempserunt. Factum est autem in quarta feria ante diem Paschæ, cum post magnos labores corporis in ecclesiam venissem, apparuit mihi Angelus Domini, & dixit ad eum: Domine, quid fiet de verbo quod locutus es ad me? Qui respondit: Noli contristari, neque perturberis, si non in die, quem determinavi tibi, evenerint, quæ prædixi; quoniam multorum satisfactione placatus est Dominus.

unde etiam Deus quasi iracundiam deposuit.

B 9 Post hæc in sexta feria, post horam tertiam, cum gravi passione vocis in excessum mentis, & ecstasi ablatus mihi dicens: vidit Dominus afflictionem populi sui, & avertit iram indignationis suæ ab eis. Cui dixi: Quid ergo, Domine mi, nonne ero in derisionem omnibus, apud quos hoc verbum diffamatum est? Qui ait: Omnis, quæ in occasione hac evenerint tibi, patienter & benevole sustinetu; illum diligenter advertens, qui, cum esset totius orbis creator, hominum irrisiones sustinuit. Nunc primum patientiam tuam Dominus probat. Ecce, Domina mea, totum ordinem rei vobis explicavi, quatenus & vos innocentiam meam, & Abbatis nostri cognoscatis, & aliis manifestare possitis. Obsecro autem, ut & orationum vestrarum participem me faciatis; &, prout Spiritus Domini vobis suggesserit, aliqua mihi consolatoria verba referatis. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum sit omnibus. Amen. *Hactenus illa: quorum cum nihil in sequentibus libris continetur, datur intelligi, quam plurimas alias revelationes oblatas fuisse Virgini, mittasque ab ea epistolas scriptas, quarum illic habita ratio non sit. Nunc veteris divisionis titulos accipe, cum indicio nostrorum numerorum ex latere.*

jubent patientiam ferre Virginem obloquia hinc sibi nata.

C

DIVISIO ANTIQUA.

LIB. I. CAP. I Primo sermonem facit ad fratrem suum Egbertum. 10
II De tentatione maligni, & horrenda tristitia comite. 13
III De adversario apparente Elizabeth in similitudinem phantasmatis horribilis. 15
IV De apparitione ejusdem in aliis formis. 16
V Visio quædam facta illi in sublimi. 17
VI Visio adversarii loci ejus, & quorumdam cœlestium. 18
VII De adversario in specie delicati Clerici. 19
VIII De compassione Fratrum, & Sororum in eam, luce magna, & Spiritus sancti columba. 21
IX De apparitione sanctæ Crucis, & beatissimæ Virginis. 21
X De apparitione columbæ, & SS. Joannis Baptistæ, & Joannis, & Pauli Martyrum. 23
XI Visio multorum Sanctorum, & aliorum mysteriorum. 24
XII Aliæ cœlestes apparitiones, & aliorum Sanctorum. 27
XIII De Sanctorum ordinibus, item de Filio Dei, & divina majestate. 29
XIV Visio divini Agni, & aliorum mysteriorum. 31
XV De gloria Virginis Mariæ, & verba exhortatoria. 33
XVI Apparitio gloriosissimæ Virginis, cum Præcursore Domini. 36
LIB. II. CAP. I De apparitione Crucis, S. Michaelis, sanguinis & corporis Domini. 37
II De visione Cassii, & Florentii Martyrum, & undecim millium Virginum. 39
III Visio omnium Sanctorum, Angeli boni, Purgatorii loci, Paradisi amœnitatis, liberatarum animarum, & liberatione cujusdam amici. 40
IV Visio cœlestis Jerusalem, & aliorum mysteriorum sanctorum. 43
V De Protomartyre, Evangelistis, Agno Dei, Innocentibus, & tribus Regibus. 45
VI Apparitio sacratissimæ Virginis Mariæ. 46
VII De rota, avicula, monte, scala, Eucharistia, & S. Gregorio. 47
VIII De adventu justi Judicis, cum signis vivificæ Passionis: de his, qui a dextris, & qui a sinistris: de Juda, Pilato & crucifixoribus Domini: quædam secreta revelatio. 50
IX Visio ingressus Salvatoris in sanctam civitatem, & honoris a turba illi impensi. 53
X Mysteriam a lotione pedum discipulorum, usque ad captivitatem Domini. 54
XI Mysterium a captivitate passionis usque ad sepulturam ejus. 55
XII Visio Angelorum, & matronarum, & quomodo Salvator discipulis apparuit. 57
XIII Mysterium Ascensionis Domini & missionis Spiritus sancti. 59
XIV De sedente in throno, cum exercitu in circuitu ejus. 61
XV Specialis revelatio, cum increpatione Cleri, & de præsepio Domini. 63
XVI Visio Evangelistarum, Angelorum habentium potestatem plagarum, & nonnullorum aliorum mysteriorum. 66
XVII De infirma Sorore, spirituali inductione Elizabeth, & nonnullis aliis. 69
XVIII Quomodo ea gravi infirmitate, qua decumbebat in lecto, ab Angelo Domini repente curata est. 72
XIX Comminatio iræ Dei super populum, falsos Religiosos, & iniquos Pastores; & exhortatio ad pœnitentiam. 74
XX Exhortatio ad mundi hujus amatores, & instructio ancillæ Dei. 75
XXI De throno Dei, & quatuor animalibus, ac rotis. 77
XXII De Eucharistia, Spiritu sancto, civitate Dei, judicio & libris facturum cum bonorum tum malorum; & de vero die revolutionis Paschæ. 78
LIB. III. Hic est liber Visarum Dei &c. 86
I Visio prima. 87
II Visio secunda.

A xxi Viſio tertia. 88
AUCT. xv Viſionis primæ interpretatio. 89
EJUSDEM. 2 Viſionis ſecundæ interpretatio. 90
FRATRES. vi Viſionis tertiæ interpretatio. 91
vii Declaratio quatuor viarum Dei, quæ ſunt. 92
viii Alia viſio. 92
ix De via Contemplativorum, Sermo primus. 93
x De via Activorum, Sermo ſecundus. 94
xi De Via Martyrum, Sermo tertius. 95
xii De via Conjugatorum, Sermo quartus. 96
xiii De via Continentium, Sermo quintus. 98
xiv De via Prælatorum, Sermo ſextus. 102
xv De via Viduatorum, Sermo ſeptimus. 106
xvi De via Eremitarum, & Solitariorum, Sermo octavus. 107
xvii De via Adoleſcentum, Sermo nonus. 108
xviii De via Infantium, Sermo decimus. 109
LIB. iv Viſio de Aſſumptione Virginis M. 110
1 Proteſtatio Angeli de Annunciatione libri Viarum Dei. 106
2 Sermo Elizabeth de undecim millibus Virginum, aliiſque Martyribus, paſſis inter eas Coloniæ 110
iii Ad Abbatem Tuitienſem, & Fratres ejus.
iv Ad Sorores ſanctarum Virginum in Colonia.
v Ad Venerabilem Abbatem Tuitienſem. 83
vi Viſio quam vidit Egbertus, qui & obtulit Revelationes Elizabeth in altari.
LIB. v Prologus.
EPIST. 1 Ad Ludovicam Monachum, poſtea Abbatem ad S. Eucharium Trevitis.
ii Ad Abbatem de Buſindorpe & Fratres ejus.
iii Ad Dominum Hilinum Archiepiſcopum Trevirenſem.
iv Ad Abbatem Otinheuſem, & Fratres ejus.
v Ad Fratres Nurimbergenſes.
vi Ad Sorores Autumnacenſis cœnobii.
vii Ad Sorores in Borma.
viii Ad Sorores ſanctarum Virginum Colonienſium.
C 12 Ad Sorores Dierſtenſes.
2 Ad dilectiſſimam Abbatiſſam Dirquirceaſem.
xi Ad eamdem Abbatiſſam Ditquireeoſem.
xii Exhortatoria epiſtola Elizabeth ad cognatam ſuam.
xiii Alia ad quoſdam religioſos Patres ea hortatoria.
xiv Ad Abbatem Tuitienſem.
LIB. vi qui eſt Ecberti ad cognatas ſuas.
CAP. 1. De obitu Elizabeth Virginis. 112
2 De felici exitu ac ſepultura Elizabeth. 116
iii De ſuo fine ſolicita, Sororum ſaluti diligenter intendit. 118
iv Proteſtatio, quod nihil fictionis admiſſum ſit in eis, quæ ab ea ſuot viſa, & audita: adhortatio Sororum, & Sacramenti Unctionis poſtulatio. 120
v Oratio Elizabeth, & exauditio pro perceptione Corporis Dominici: diviſio lucis, & ſignum tranſitus ejus. 122
vi Conſilium de ſubſtituenda alia loco ejus, & ſalutaris admonitio, ac diligens præparatio ad exitum vitæ hujus. 125
vii Viſio, ex qua cognovit Elizabeth diſceſſum ſuum, & divinum cultum permanſurum in loco illo. 128
viii Commendationes, & gratiarum actiones quas Elizabeth habuit in fine. 130 D
ix Viſio de carta ejus, & orationes, quibus uſa eſt. 132
x Cur tranſitus ejus aliquo tantulum dilatus eſt: & quomodo ad omnes ſe habebat, & contra. 136
xi De carta ejus. 139
xii De Sacerdote quodam ſubito erumpente in laudes ejus, & ſepulturæ officio. 141

CAPUT I.

Allocutio ad fratrem; tentationes diabolicæ a divina viſitatione diſcuſſæ; viſionum initia.

1 PEtis a me, frater, & ad hoc veniſti, ut eoarsem tibi miſericordias Domini, quas ſecundum beneplacitum gratiæ ſuæ operari dignatus eſt in me. Promptum quidem eſt in me, E frater, per omnia dilectioni tuæ ſatisfacere: nam & hoc ipſum diu deſideravit anima mea, ut daretur mihi conferre tecum de omnibus iis, quæ magnifice operatus eſt Dominus in me, ac tuum audire judicium: ſed quæſo modicum ſuſtine, & attende, mi dilecte, multiplices angustias eoedii mei, quæ ſupra, quam credi poteſt, me coarctant. Si verbum illud, de quo audiſti, in commune prodierit, ſicut per quoſdam tocautos Fratres (novit Deus) contra voluntatem meam ex parte jam prodiit, quis putas de me ſermo erit in populo? Dicent forte nonnulli, alicujus me ſanctitatis eſſe, ac meis meritis gratiam Dei attribuent, exiſtimantes me aliquid eſſe, cum ego nihil ſim. Alii vero cogitabunt intra ſe dicentes: Hæc ſi eſſet Dei famula, fieret utique, & non ſineret magnificari nomen ſuum in terra, neſcientes qualibus ſtimulis orgeri ſoleo ad dicendum. Non deerunt etiam, qui dicant muliebria figmenta eſſe omnia, quæ audierint de me, vel forſitan a ſathana me illuſam judicabunt. Hi & alii modi, Catiſſime, in ore hominum ventilari me oportebit. Et unde hoc mihi, ut alicui hominum innoteſcam, quæ elegi eſſe in abſcondito, & quæ certe nec dignam me arbitror, ut ad intuendum me quiſquam oculos ſuos attollat? Illud quoque non parum angustiat meas adaoget, quod Domino Abbati complacuit, ut ſcriptis verba mea commendentur. Ego enim quid ſum, ut memoriæ tradantur ea, quæ ſunt de me? Nonne & hoc arrogantiæ poterit adſcribi?

Gaudent ut ſunt poſſe omnia miſericordiæ fratri.

& quamvis providuam ne forſitan hinc ſibi obloquia malijo,

perſuadetur tamen eas pandere ex conſilio ſapientis.

11 Sed dicunt mihi quidam ea ſapientibus, quia non propter me ſolam hæc fecit mihi Dominus; ſed aliorum quoque ædificationi per iſta providit; eo quod ad fidei confirmationem aliquatenus attinere videantur, & ad conſolationem eorum, qui tribulato ſunt corde propter Dominum: & idcirco pro ejuſmodi cauſis, quæ prædictæ ſunt, opera Dei fideotio prætereunda non putant. Et ita quidem eſſe, ut dicunt, ex parte credo, propter quædam, quæ tibi nunc indicabo. Accidit aliquoties, cum in corde meo poſuiſſem eclare ea, quæ oſtenſa mihi erant a Domino, tanta præcordiorum tortura me arripi, ut morti me proximam exiſtimarem: at ubi iis, qui erant circa me, quid vidiſſem aperui, continuo alleviata ſum. Sed fatcor, quia nec ſic adhuc omnino

A nione certificata ſum, quid potiſſimum agere debeam: nam & tacere magnalia Dei, periculoſam mihi eſſe intelligo; & loqui, periculoſius fore pertimeſco. Minus enim diſcretionis me habere cogno ſco, quam ut ſufficiam diſcernere, quid cui, quæ mihi revelantur, dici conveniat, quidve ſilentio notandum oporteat. Et ecce inter hæc omnia, in periculo deliquendi poſite ſum. Propter hoc, dilecte mi, non ceſſaot ab oculis meis lacrymæ, & anaietur ſpiritus meos jugiter in me: ſed ecce ad introitum tuum conſolari cœpit anima mea, & facta eſt tranquillitas magna in me. Benedictus Dominus, quia ſuſcipere dignatus eſt orationem ancillæ ſuæ, qua diebus multis eum de tuo adventu deprecata ſam.

& conſcientiæ remorſus.

Exordium autem a gratiarum actione.

B 12 Et nunc, quia Domini voluntate ad me delonginquo directus es, non abſcundam eor meum a te; ſed ea, quæ ſunt de me, bona & mala, tibi aperiam: deinde quid fieri conveniat, in tua & Domini ebbatis diſcretione poſitum ſit. Gratias ago Domino ego pauperum ejus miſerime, quoniam a die, qua ſub regulari inſtitutione cœpi vivere, uſque in hanc hocam, ita confirmata eſt ſuper me manus Domini, ut nunquam ſagittas ejus in eo corpore meo portare deſierim. Ægritudines meæ variæ, & diuturnæ, non ſolum me vexaveruot, ſed & omnes Sorores, quæ in circuitu mei ſunt. Det illis Dominus miſericordiam, quia unus calamitatis meæ materno affecto mecum portaverunt. Aliquando & medicamina infirmitatibus meis adhibuerunt: ſed eo amplius infirmate ſum, & audivi ta viſione nocturne vocem dicentem mihi; Deos eatem noſter in cælo, omnia quæcumque voluit fecit. Unde me admoneri intelleri, ut non medelis homtuam, ſed voluntati Creatoris mei corpus meum committerem; & ita quidem feci. Cumque ſæpe tanto langoris obſueter labore, ut collius membri (excepte lingua) compos eſſem; ſine exsognatia

pro immiſſis ſibi morbis,

paralyſi,

C diaerim, non mious in Pſalmis ruminandis ſedule permenebam: ſed cum & linguam parelyſis mihi ſobdoceret, linguæ officium meote ſupplevi. Quantas aotem eum infirmitatibus meis rerum neceſſariarum penurias ſuſtinuerim, longum eſt enumerate. Ipſe noſti, quia & domas noſtræ poſſeſſiu modice eſt, & elongati ſunt a me, qui debuerant miſereri ſuper me. Sed pater orphanorum Dominus ſolicitus eſt mei, per cujus gratiam gaudium magnum eſt curdi meo omnis mea contritio. Per omnia benedictus ſit conſolator humilium Deus. Sed ne diutius te protraham, nunc ad ea, de quibus potiſſimum tuterrogas, ſermonem convertam.

Pſ. 103. 30.

& egeſtate;

a narrat quæ per octavas Pentecoſtes ei 52. mortis gravato.

13 Factum eſt in die ſanctu a Pentecoſtes, conventantibus ad Dominicam cœnam Sororibus, ego occaſione quadam detenta ſum, ut divini illius, ac vivifici Sacramenti particeps noo fierem. Unde illius diei ſolemnitas non ma, ut ſolebar, exhilarevit; ſed in quedam obſcuritate aotmi tota die permanebam. Poſtera unem die, & tota illa hebdomeda, in eadem obſcuritate eotmi triſtis incedebam, nec potui ab animo excutere triſtitiem. Aſcendebant in cor meum plus ſolito omnia delicta, & magnificabam ſingula apud me, & ita mihi ipſi dulcre accumulabam. Creſcente igitur pſalatim apud me hac auo bona triſtitie, adeo meote obſcurata ſam, ut quocumque me verterem, in tenebris me ambulare æſtimarem, luem eumpsrattime, quam antea in me ſenſeram. Notes hæc tanto etiam tædio affi ciebar, ut nihil eſſet, quod uno ſuſtiduet anima mea. Moleſte mihi erant ipſæ orationes, quæ ſummæ deliciæ meæ eſſu conſueverant. Pſalterium, quod jucundam ſemper mihi fuerat, quandoque via unu Pſalmu perlecto, lunge a me projecit. Iterum recogitans, ac mecum admirans quid mihi acciditſet, reſumpſi illud, & legi: ſed ruſſus meora concidi.

ac plena taſtidio,

14 Omoes enim vires ſuas effudit in me adverſarius meus: oam etiam in fide hæſitare me fecit ille perfidus, ita ut de Redemptore noſtro dubie cogitarem, dicens intra me: Quiſnam ille fuit, qui tantum ſe humiliavit propter hominem? Nunquid vera eſſe putaerunt omnia, quæ ſcripta ſunt de illo? Venit me alio, & dixi: Bonus tameo erat ille, quiſquis fuit, de quo tot bona prædicentur. De beatiſſima Advocate noſtra ſimiliter dubie cogitabam, cum ejus memoriam egereat E Sorores. Et quid mirum, frater? Pena omnis ſenſus meus ſubverſus erat in me. Aliquoties autem ad meipſam rediens, tentari me intellexi, ac fortiter reluctabar, meoſque familiares, ut pro me orarent, admoneri: ſed tanto fortius inſiſtebat adverſarius meus, ita me perturbans, ut etiam tæderet me vivere. Cibum & potum præ tædio ſumere nun potui niſi tenuiſſime, & tuum deficiens, & tabeſcens totu corpore. Nuviſſime autem id mihi inſpiravit ille perfidus, ut vitæ meæ ipſa finem imponerem, atque ita ærumnas meas, quas diu ſuſtinueram, terminarem. Sed in hac tentatione peſſima, non dormitavit ſuper me, qui cuſtodit Iſrael. Non enim permiſit, ut dominaretur mihi iniquitas hæc maxime; ſed dedit mihi intelligere malitiam inſidiatoris mei, & ſubito me averiit a cogitatione hac. Quam copioſus es in miſericordia Domine, qui de tantis periculis eruis confidentes in te? Confiteor tibi, Pater, quia niſi tu adjuvaſſes me, paulo minus habiteſſet in inferno anima mea.

cupit circa fidem Chriſti paſſi tentari,

& ad conſolandum ſibi mortem.

His tenebris diſcuſſis,

15 Et hæc quidem ita ſe habebant circa me F uſque ad feſtam Maximini, *b* quarto calendas Junii. Illo autem die ad Completoriem, vidi in ſacello noſtro phantaſma parvum, quaſi cujuſdam Monachi indutum. Statim autem dicto Completorio ceepit ſuper me graviſſima tuſiamtes, & rogavi Magiſtram, ut aſſumptis Sororibus veoiret mecum in Capitulum, ibique orationes funderent ſuper me. Cumque ibi proſternere me vellem ante Crucifixum, ita dirigerunt oſſa mea, ut nullatenus genua flectere potuiſſem. Ego itaque mihi ipſi vim faciens, graviter me projeci in terram. Cumque ſurrexiſſem ab oratione, allatum eſt Evangelium, & legere me fecerunt paſſionem Domini; & adjuvabant me, quoniam imbecillis eram ad legendum. Dum autem legeremus, apparuit mihi idem phantaſma, at prius: & legentibus nobis locum illum, ubi dicit Evangeliſta; Intravit autem ſathanas in Judam, qui cognominatur Scariuth, cœpit exultare, & ſiſum movere. Dicebam autem Sororibus, ut peſſimum illum abigerent; & mirabantur, de quo loquerer eis. Peſlecto eurem Evangelio, evanuit. Poſt hæc in Matutinis ſtabat coram me; in humeue effigia, ſtatura brevis,

b

turbatur phantaſmate diaboli co,

A vis, & ſpiſſus, & horribilis aſpectu: facies ejus
AUAT. TURBET. PRAYNA quid portendit ſpiritus variis formatus coloribus? ignea, lingua ejus flammea, & longe ab ore porrecta, manus ejus & pedes ſimiles unguibus avium rapaciſſimarum. In hac ſpecie, ſpecies illa dia mihi apparuit. Et ſamel in ſpecie canis reterrimi. Sequenti die d mane uſtitit lecto meo, & cum ſuo quondam jurameoto minatus eſt mihi, quod in dentes me percuſſurus eſſet calceo, quem in manu tenere videbatur. Poſt hæc paulo ante Miſſam, iterum ſe mihi obtulit in ſpecie tauri magni, & horrendi, dilatans ſuper me os ſuum, quaſi ad deglutiendum me, & cymbalum in collo geſtare videbatur.

d

16 Deinde cum inchoaretur Miſſa de beatiſſimo Virgine Domina noſtra (ſabbatum enim erat) veni in extaſim. Et apertum eſt cor meum: & vidi ſuper aerem rotam magni luminis, ſimilem lunæ plenæ, ſed quaſi duplo majoram. Et
ſed in Sabbato adfuit Deipara.

B

intuſpexi per medium rotæ, ac vidi ſimilitudinem regalis feminæ ſtantem in ſublimi, quaſi candidiſſimis indutam veſtimentis, ac purpureo amictu circumdatam. Continuo intellexi hanc eſſe ſublimem cœli Reginam, matrem Salvatoris noſtri, cujus ſemper deſideravi aſpectum. Cumque intenderem in eam cum ſummo deſiderio, procidit in faciem ſuam ter, adorans coram divino quodam lumine, quod erat ante illam. Quarta autem vice cum ſe humiliaſſet, longam
cum S. Benedicto,

moram in jacendo facere viſa eſt. Ut autem ſurrexit, convertit ad me faciem, & modicum progreſſa eſt in inferiorem aerem contra me, habens duos comites glorioſos, unum a dextris, & unum a ſiniſtris. Qui a dextris erat, cuculla Monachi indutus eſſe videbatur, candidiſſima rameu, & baculum monaſtici Patris manu geſtare viſus eſt. Unde menti meæ intridit hunc eſſe venerabilem Patrem noſtrum B. Benedictum. Qui autem a ſiniſtris erat, juvenis decorus videbatur, candida & criſpanti coma ſpectabilis. Stans autem Domina mea, ſigno Crucis me conſignavit, & hæc verba menti meæ neſcio qualiter inſerut: Ne
C timueris, quia nihil tibi iſta nocebunt. Vocis
ipſigus benedixit

quidem ſonitum non audivi, ſed tantum modo labiorum ejus motum diſtincte aſpexi. Poſt hæc regreſſa eſt ad interiora luminis ſui, & ego devotiſſima adorans ſequebar eam laudibus tredecim verſiculorum, quos in conſuetudine habeo. Et his dictis, ab extaſi reverſa ſum: & continuo acſacti ſpiritum meum Hoſtia ſalutari. Tunc rogavi Sacerdotem, ut invocaret nomeo Domini ſuper me: qui cum inchoaret Litaniam, rurſum in extaſi facta vidi Dominam meam, ſtantem ſeeus altare, in veſte, qualis eſt caſula Sacerdotali; & habebat in capite diadema glorioſum, quaſi quatuor gemmis pretioſis inſignitum, eratque et circumſcripta Angelica illa ſalutatio: Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.

tum iterum apparuit ſerbenti

17 Eodem die ad veſperam, rurſum vidi malignum illum, in ſpecie tauri, pendentem coram me in aere: & paulo poſt reſpexi conſolatricem meam in cœleſti lumine, ut prius, mumentem me Crucis ſignaculo. Poſtera die, quæ erat Dominica, iterum e ſe mihi præſentavit inſidiator meus in ſpecie tauri, ut prius. Tunc, quia nimis vexaverat me horrenda viſio illa, dixi ei confidenter: Si vere tu es ille malignus, præcipio tibi in nomine Domini, ut cito tranſfigures te,
e

& in hac ſpecie ultra mihi non appareas. Conti- D
nuo diſparuit; & reſpexi vallem quamdam horribilem plenam fumo, & flamma ingiu, & exibat inde grex caprarum tutpiſſimus. Die illa ad veſperam lux magna in cœlo mihi apparuit, & da medio ejus columba niveo candore, & quaſi flammeo ſplendore venuſta, elapſa eſt, neſcio quid rubeum in ore demonſtraos: & ut ſubito gyrum fecit in aere, iteeum ſe recepit in lucem. Ego autem cum veneratione eam proſequens, orationes de Spiritu ſancto dicebam, quoniam in ſpecie columbæ eum apparuiſſe audieram. Poſt hæc ad Completorium cum ſtarem ante Crucem, ac devotiſſime eam ſalutarem, oſtenſa eſt mihi in cœlo Crux magna aurei fulgoris, ita ſplendida, ut etiam reverberaret oculos cordis mei, quibus eam intuebar.
viſio cuiuſdam ceſſat

18 Die altera mane, cum ſtarem ſola in Ca- E
dominus in forma pulamris Clerici
piculo, & orarem, iterum ſe mihi obtulit adverſarius meus, ſtans coram me in ſpecie delicati Clerici, quaſi indutus camiſia candida. Et anpavi quidem, ſed tameo in oratione perſeverans, nihil ſegnius egi, quo magis eum confunderem. Expleta autem oratione, aſcendi in dormitorium, & illuc me ſubſecutus eſt. Diſceſſi inde in ſacellum, & veni ſtare iutar duas Sorores orantes. Illuc etiam me ſubſecutus eſt: & ſtabat coram me, in turpi quodam geſtu illudens mihi, nec potui avertere ab eo meutis oculum, quo cum intuebar. Tunc negotiam ejus ultra non ferens, dixi ei audacter: Præcipio tibi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ut cito ab hujuſmodi geſtu ceſſes, & talem nequitiam ultra mihi non oſtendas. Continuo habitum priorem dimiſit, & ſtabat reverenter, quaſi indutus veſte religioſa. Deinde exivi ſedere in conventum Sororum, & ab eodem vexata illuc me ſuſecutus eſt; & ſtans a triſti mihi. Cum argo tunc diſparuiſſet, ultra mihi non apparuit. Deinda cum audita Miſſa communicaſſem, & ad prandium acceſſiſſem, præ nimia veaatione via cibum attigi. Poſt prandium autem ſubito elangui, uec remanſit in me quidquam virium, & ita coarctabar undique, ut nullum membrorum meorum eſſet abſque paſſione. Tunc aſtantibus circa me Sororibus vix linguam movi, ut F
ſignificarem eis, quod allatis Reliquiis dicerent ſuper me Paſſionem Domini, & orationes. Dum autem orarant, ſenſi guttur meum quaſi manu cujuſpiam fortiter ſtringi, ita ut penc halitus meus intercluderetur. Cum argo tranſiſſet hora illa, de caterum majorem pacem habui a tentatore meo, per gratiam Domini, qui novit ſuos de tentatione eripere; quod, ut arbitror, impetratum eſt a Domina.

19 Convenerunt Sorores, ac Domini Fratres, liberatur, orroque Conventu pro ea orante.
videntes anguſtias animæ meæ, ac decreverunt, ut ſeptem continuis diebus communes preces fundarent, & ſe affligerent coram Domino pro me, ac ſingulis diebus ſingulas Miſſas pro anguſtiis meis celebrarent. Cumque inter ſaptem Miſſas, una de Spiritu ſancto in quinta feria ceſſat decantanda, cum magno deſiderio diem illum expectabam, ſperans aliquid conſolationis tunc me recepturam. Venit deſiderata dies, & Fratribus divina celebrantibus, jacebam in oratione cum Sororibus: & dilatatum eſt cor meum, & vidi lucem grandem in cœlo: & ecce columba

magnæ

A magnæ pulchritudinis, qualem & ante videram, de luce egrediens, pervenit uſque ad me: & cum tribus vicibus capiti meo capaciſi alis ſe circumrulic, mox ad ſuperna convolavit. Poſt hæc in ſexta feria, cum dicerctur Miſſa de Sancta cruce, & me proſtraſſem in oratione, glorioſum Crucis ſignum in cœlo mihi oſtenſum eſt, quaſi a ſiniſtris divinæ Majeſtatis.

Sabbatis dum ſingulis adeſt Deipara.

20 In Sabbato autem, cum celebraretur Officium de glorioſiſſima Virgine, vidi iterum eam in ſuperna claritate, coram Majeſtate magna adorantem. Cumque miniſtri altaris, laudes ejus devote concinentes, in ſequentia, Ave præclara, proceſſiſſent ad verſiculum, qui eſt, Ora Virgo nos illo pane cœli dignos effici; procidit in faciem ſuam, tantamque ſe in oratione proſtravit: ſicque permanebat quouſque Evangelium

B lochoaretur. Ab illo die uſque ad hæc tempora, ſingulis fere Sabbatis, & quandoque aliis diebus, cum de ea Officium celebraretur, eamdem viſionem videre conſuevi. Eadem die poſt Nonam, cum ſtarem in Capitulo, & amariſſime terrem, propter ſomnia quædam, in quibus animam meam valde moleſtaverat nequitia inimici mei, rogabam Dominam meam devotiſſime, ut ſi forte nocituræ mihi non eſſent illæ moleſtiæ, aliquid mihi conſolationis exhibere dignaretur. Et ecce ſubitus jubilus illa cœleſtis emicuit, & progreſſa eſt inde conſolatrix mea: & cum paululum deſcendiſſet, contra me ſtabat; & ego intendebam in eam motum labiorum ejus diligenter obſervabam: & cognovi, quod nominaret me nomine meo, Elizabeth, & amplius nos adjecit: quod ego pro conſolatione recipiens, gratias egi illi, & receſſit a me.

ANNOTATA D. P.

C a *Anno ab incarnatione Chriſti* 1152. *litteris Dominicalibus* F. E. *Paſcha celebratum fuit* 30. *Martii*; *atque adeo Pentecoſte* 18. *Maji*, *itaque infra deſcripta mentis obſcuritas duravit ad* 25. *ejuſdem*.

b S. Maximinus Epiſc. Trevir. *obiit* 29. *Maji tunc cadente in Feriam* V.

c *Utique Feria* VI. *& conſequenter* 30. *Maji*.

d *Mane dicti Sabbati*, *uti mox dicitur*; *& ſic omnia recto ordine ſequuntur*.

e *Scilicet* 1. *Junii*; *& conſequenter ſequentes Feria* 2. *&* 5. *quibus viſi Sancti*.

CAPUT II.

Viſi ſancti, a 23. *Junii* 1152. *ad* 14. *Septembris* 1153.

Sæpe apparuit Crux & Columba.

21 ACcidit quadam vice, cum frequenter ſe mihi obtuliſſet columba nivea illa, de qua diri, ut apud me ipſum dubitarem de illa, & quærerem a Domino Abbate, utrum poſſet ſathanas ſe transfigurare in columbam. Qui cum D negaret ſe unquam hoc legiſſe, & ego dubia permanerem, aſpexi quadam die Crucem, quam videre ſoleo; & venit ex adverſo columba illa, & reſedit in ea. Sic ergo certificata ſum, non eſſe hoc ſathanam, quoniam inimicus crucis eſt. AUCT. SCRIBAT. FRATRI

22 In vigilia a B. Joannis Baptiſtæ, dum divinum celebraretur Officium, fui in oratione, ac dicebam quinquaginta Pſalmos, & alios quaſdam orationes, in laudem illius venerandi Præcurſoris Domini. Cumque orationes pene compleviſſem, ſubitus lux magna refulſit in cœlo, & in medio ejus quaſi ſpecies viri glorioſi; & in veſtitu candido apparuit ſtans contra ortum ſolis. Et poſt puſillum convertit ad me faciem blandam, & valde amabilem, quaſi volens conſpici a me. Habebat autem coronam auream fulgoris in capite, valde radiantem, & in parte anteriori quaſi E purpureo colore inſignitam. In dextra ejus tanti fulgoris palma apparuit, ut præ nimia ejus claritate via cetera, quæ juxta erant, poſſem diſcernere. Intellexi igitur hunc eſſe glorioſum illum Martyrem, cui ſerviebamus. Poſt hæc in Matutinis, cum diceremus, Te Deum laudamus, eadem modo mihi apparuit; & id citra extaſim, quamvis vicina ſui, ut fierem in extaſi. Cumque iterum diſparuiſſet lux illa, in qua eum videram, ſubito in duas partes ſcindi viſa eſt: & emicuit, quaſi fulgur omnium intolerabile mihi ad videndum. Et dixi: ſufficit mihi, Domine, gratia tua, parce infirmitati meæ, & relaxa mihi claritatem hanc nimiam, quia ſuſtinere eam non valeo. Continuo ſublata eſt, & loco ejus ſtella clariſſima apparuit. Rurſus in die, tempore divini Sacrificii, vir Dei ſimiliter mihi apparuit.

a in feſto S. Joannis Baptiſtæ ipſo.

23 Die tertio poſt hæc b, in feſto beatiſſimorum Martyrum Joannis, & Pauli, tempore matutino, dum ad honorem eorum legerem quinquaginta Pſalmos, vidi illus in ampliſſima luce, valde conjunctim ſtantes contra Orientem, & ad me terga vertentes. Cumque cepiſſem orationes, & ſubjunxiſſem; Ecce quam bonum, & F quam jucundum habitare fratres in unum, ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron. Hæc eſt vera fraternitas, quæ vicit mundi crimina, Chriſtum ſecuta eſt inclyta, tenens regna cœleſtia. Et inſuper: Si coram hominibus tormenta paſſi ſunt, Deus tentavit eos, tamquam aurum in fornace probavit eos, & quaſi holocauſta accepit eos. Cum, inquam, hæc cepiſſem, rogavi illos diligentiſſime, ut ad me faciem convertere dignarentur: & converſi ſunt ad me. Habebant autem & ipſi ſigna victoriæ atque martyrii, videlicet fulgidas in manibus palmas, & coronas in capitibus valde radiantes, & rubore ſignatas in fronte. Talibus enim inſignibus decorati videntur ſancti Martyres, quandocumque mihi apparere dignantur. Cumque eorum intuitu delectata fuiſſem, ab oculis meis ſubito ablati ſunt.

b deinde SS. Joannis & Pauli,

24 In feſtivitate beatiſſimorum Apoſtolorum Petri & Pauli, in primis Veſperis, capta in extaſim, vidi glorioſos illos Principes in ſplendore magni luminis, ſtantes cum ſignis victorioſi martyrii. Et converſis ad me vultibus deſcenderunt in regionem hujus noſtri ævi, antecedente eos beatiſſima Virgine, matre Domini noſtri Jeſu Chriſti,

conſequenter vero Ss. Petrus, & Paulus.

A Christi. Stans autem Petrus, signum Crucis
AUCT. AGBERT. FRATRA cum Dei para fecit super me: & salutabam illum dicens: Tu es Pastor ovium, princeps Apostolorum. Paulum quoque intuens, hæc verba arripui; Bonum certamen certavi, cursum consummavi. Cumque reversi essent in seginnem luminis, ego ab extasi respicavi. In die ad Missam, dum intonaretur Officium, vidi columbam descendentem de cælo, & usque ad dextrum cornu altaris pervenit, ibique resedit: quantitas ejus ut curtueis, & supra nivem candor ejus. Cumque Dominus Abbas inter ceteras diceret illam Collectam, quæ est, Deus, cui omne cor patet, &
& Cœlitus, usque ad verbum illud processisset, purifica per infusionem Sancti spiritus cogitationes cordis nostri, advolavit, & sese capiti ejus per circumtulit, ac reversa est ad locum, ubi antea consederat. Cum autem diceretur Sanctus, accessit, ac resedit in corporali, & quasi rubeum aliquid ea ore ejus pendere videbatur. Cumque finita Missa
B iotece Sorores ad communicandum recederem, & oculos carnis ad eam flecterem, videre eam non potui. Avertis autem oculis eam vidi, & statim ut communicaveram in extasim veni, mosque respiravi. Et eainde quicumque Sanctimonialium alicujus celebritatis apud nos sunt, singuli in suis festivitatibus, mihi, per gratiam Domini nostri Jesu Christi, in cœlesti lumine apparuerunt, vi-
& reliqui Sancti recurrente ea usque festo. c delicet Quintilianus c martyr cum sociis suis, d deinda septem d Fratres.

e 25 Post hos & venerabilis Pater noster e Benedictus, qui etiam contra me in aerem esset
f visus est. Deinde B. Margarita f immenso candore notabilis, & signis victoriæ gloriosa. In di-
g visione g Apostolorum omnes mihi apparuerunt, sed seorsum ab aliis Petrus, & Paulus stare vidabantur. Post hæc, Alexium h Confessorem vi-
h di, nescio quid magni decoris habentem, a pectore usque ad submbilicum. In vigilia B. Ma-
i riæ i Magdalenæ ad vesperam, vidi illam cum
C corona lucidissima, & simul cum ea matrem Domini nostri Jesu Christi. Stabant autem contra se, quasi colloquentes ad invicem: & post pusillum conversæ sunt ad Orientem.

26 In die ad Missam, dum orarem positis in
k terra genibus, vidi in aere quasi prope terram duos k viros splendidos sedentes contra se, & in
Maria Magdal. ad sepulcrum Domini. medio eorum lucidum quiddam quasi formam habens sepulchri: & ecce mulier similis ei, quam io sero videram, accessit, & stabat diligenter inspiciens eamdem sepulchri speciem. Dum autem staret, accessit, retro eam juvenis candidissimo amictu circumdatus, nigram habens comam, ac barbæ lanuginem, & faciem supra modum speciosam. Mosque illa conversa ad eum ibat in occursum, & stabat quasi interrogans aliquid ab eo. Tunc cœpi anxie cogitare intra me, quisnam esset ille juvenis. Cumque magno desiderio sciendi hoc æstuarem, subito in dextera ejus Crux aurea apparuit. Unde mox conjectabam, quod ipse esset is, qui surgens a mortuis primo Mariæ apparuit. Eadem die ad vesperam, cum non possem interesse Conventui propter invalecudinem, sedebam in Capitulo cum Magistra: & eramus in Psalmis vespertinis (erat autem pluviæ tempus) & vidi irim solgidam solo meutis iutuitu: exterioribus cum oculis faciem cæli, ab eo loco, in quo eram, iotueri non poteram: D
ac vesperi visis eirem aliis visa, Et dixi Domino in corde meo: Obsecro, Domine, ut quod nunc sola mente video, etiam oculo carnis aspiciam, quo magis de hac visione spiritualiter certificer. Non enim mihi ipsi satis credebam. Et post paululum, Sorores de sacello exeuntes, constiterunt io claustro, aspicieuter in cœlum. Miranic autem Magistra quid aspicerent; dixi, Icim (ut credo) videut, quam & ego jam mentis intuitu vidi. Eecuoter ergo ad ear, vidimus eam & nos.

27 In Vigilia S. Jacobi *l* Apostoli, post prandium, circa extasim vidi lucem, quam videre
l soleo, quasi super ecclesiam *m* B. Florini, ubi
m Domini Fratres nostri maneni: erat autem in sequenti die ibi dedicationis *n* festivitas celebranda. Et vidi quasi scalam, in modum cadiantis
n cum SS. Jacobo Ap. & Christo. auri splendidam, de luce illa descendentem usque ad altare major, quod est in sanctuario. Cumque aspicerem, vidi adolescentes duos per eam descendantes usque ad altare: qui autem præibat, thuribulum aureum in manu gestare videE batur. Post hos autem & alii quod descenderunt: deuique magna multitudo descendit, & versa vice ascendeaunt. Eraotque ita ascendenter, & descendentes, a nona prioris diei usque ad nonam sequentis diei: tamdiu coim contione in hac visione permansi. Apparuit autem & B Jacobus, circa summitatem scalæ stans, cum Beata Christina Virgine, & Virgo virginum cum eis; in die autem illo, circa tempus dominici Sacrificii, ad hæc inferiora nostræ habitationis descendere visus est. Vidi autem eo die claritatem magnam circa præfatum altare, & omnia, quæ gerebantur illic: nam & operimentum aliatis quale esset cognovi, & Magistræ nostræ indicavi. Ipsa autem directo illue nuntio comperit ita
ac veteri Sancti eo ordine. esse, ut dixi.

28 Io vinculis S. Petri *o* ruesus eam vidi in
o eadem specie, qua & antea apparuerat. Post
p hæc Stephanum Protomartyrem *p* in die invectionis suæ. Deinde Olualdum *q* eegem; deinde
q Aphram Martyrem cum duabus pediseequis suis;
F deinde B. Cyriacum; *r* deinde B Laurentium in
r Vigilia ejus; omnes cum signis victoriosi martyrii vidi in lumina. Erat autem eam dansa lux, B. Laurentio undique circumfusa, ut etiam palpari posse videretur. Palmæ & coronæ ejus fulgor tantus erat, ut quodam modo reverberaret oculos oculi mei, sicut radiantis auri splendor oculos caeuis solet repercutere. Habebat autem Stolam splendidam, a sinistro humero usque ad dexteam latus protensam. Et interrogavi Magistram, quid sibi hoc vellet: & dixit mihi, signum Diaconatus ejus hoc esse. Stabat autem cum eo & beatissima Virgo, sicut cum supradictis omnibus: habebatque ipse faciem ad me blande conversam, quousque desiderium meum implevi: hanc enim gratiam omnes mihi solent exhibere.

29 Factum est in sequenti anno *s*, in domi- *s* *An. 1252. 29. Julii in Dominica, videt omnes choros Sanctorum.*
nica nocte, quæ erat prima post festum B. Jacobi, avocata a corpore rapta sum in extasim. Et ecce eota flammea grandis in cælo emicuit, cujus visio magnas mihi incussit angustias, & continuo disparuit. Post hæc in eodem loco quasi ostium apertum est, & introspexi per illud; & vidi lucem, longe excellentiorem illa, quam videre consue-

A fuevēram, & multa millia Sanctorum in ea: ſtabant autem in circuitu Majeſtatis magnæ, ſecundum hujuſmodi ordinem diſpoſiti. Erant in quadam fronte illius circuitus viri quidam, magnifici, & excellentes valde, adornati palmis & coronis cupioſe ſadiantibus, & titulo paſſionis in fronte ſignati. Et intellexi, tam ea titulo eorum, quam ea ſingulari gloria, quam præ aliis habebant, hos eſſe venerabiles Apoſtolos Chriſti. Ad dexteram eorum copioſus quidam exercitus, ciſdem inſigniis glorioſus aſtabat. Poſt hos, & alii viri ſplendidi conſiterunt, ſed martyrii ſignum in eis non apparuit. A ſiniſtris vero Apoſtolorum, facer ordo Virginum effulgebat, decoratus martyrii inſignis. Poſt has, & alter chorus inſignium puellarum, coronatarum quidem, ſed abſque ſignis martyrii. Deinde & aliæ B venerandæ mulieres, cum velaminibus candidis apparebant: atque ita ea bis omnibus circuitus ille completus eſt. Alius quoque magnæ claritatis circuitus infra illum apparuit, quem intellexi eſſe Sanctorum Angelorum.

30 In medio autem omnium gloriam Majeſtatis immenſæ, quam effari omnino non poſſum, cujus thronum glorioſum iris fulgida ambiebat. A dextris autem Majeſtatis, vidi ſimilem filio hominis, in ſumma gloria reſidentem; a ſiniſtris vero ſignum Crucis vehementer radioſum apparuit. Cumque hæc omnia irementi corde aſpicerem, hoc quoque adjicere dignatus eſt Dominus, ut mihi indigniſſimæ peccatrici, de gloria ſuæ ineffabilis Trinitatis, modo quodam, quem explicare non valeo, necaudeo, hoc ſignificater, quomodo vere una Divinitas in Perſonis trina eſt, & tres Perſonæ una Divina ſubſtantia. A dextris autem filii hominis Regina Angelorum, & Domina regnorum, in ſolio quaſi fidereo, immenſo lumine circumfuſa reſidebat. Ad ſiniſtram quoque prædictæ Crucis viginti quatuor honorabiles viri, verſis ad eam vultibus, in uno ordine conſederunt. Vidi non procul ab eis duos arietes, grandes, & præclaros, ante C ſignum Crucis, & ſuſtinentes in humeris ſuis totam nimiæ claritatis, & miræ magnitudinis. His omnibus ita perſpectis, in hæc verba prorupi dicens: Levate oculos cordis veſtri ad deificum lumen: attendite & videte gloriam, & majeſtatem Domini. Mane poſt hæc hora tertia venit unus ex Fratribus ad feneſtram, & rogavi eum, ut Miſſam de ſancta Trinitate celebraret, & annuit. Statim autem, ut Miſſam incepit, veni in extaſim: & rurſum vidi prædictam viſionem, ſed manifeſtius. Eadem hora vidi prædictum Fratrem, qui aſſiſtebat altari, multo lumine circumfuſum; & habitum ejus, in modum candidi ſumi, ex ore ipſius ſurſum aſcendentem.

31 In proxima Dominica, videlicet in 2 inventione S. Stephani, vidi eamdem viſionem, ſed eo amplius quam tunc: nam nunc vidi ante thronum Dei Agnum ſtantem, valde amabilem, & habentem Crucem auteam quaſi dorſo inſixam. Sed & quatuor Evangeliſtas nunc vidi, in illis formis, quas ais ſacra Scriptura attribuit. Erant autem a dextris beatiſſimæ Virginis in ordine diſpoſiti, ita ut verſus ipſam facies haberent converſas. Eram autem celans apud me hujuſcemodi viſiones amplius, quam ſeptem diebus.

tum Chriſto ipſique myſtico unitatem.

2 Agnum deinde cum 4. Evangeliſtis.

Cumque poſſiſſem conſtanter in corde meo nemini eas revelare, graviſſima tortione cordis correpta ſum, ita ut mortuam me exiſtimarem. Inſtabant itaque mihi Sorores, ſtudioſe flagitantes, ut quæ videram, eis revelarem: cumque extorſiſſent a me, ſtatim a paſſione convalui. Et ne jam dicta amplius repetam, ſcito, quod hujuſmodi viſiones, quas in prædictis Dominicis vidi, ſingulis Dominicis, quæ poſtea evenerunt, vel bis, vel ter, vel etiam amplius videre conſuevi; veniens tamen prius in extaſim, ſicut ipſe propriis jam oculis aſpexiſti. D AUCT. EGBERT. FRATRE

32 In quarta autem feria 3 ante Aſſumptionem beatiſſimæ Mariæ, poſt Completorium, ſtabam in ſacello; & oravi Dominum ex totis præcordiis meis, dicens; Domine Deus meus, ecce animam meam, & corpus meum tuæ invictæ deſteræ, tuæ ſanctæ & individuæ Trinitati commendo; tibi omnes anguſtias meas Domine committo: quoniam valde anxiatur ſpiritus meus ſuper iis, quæ operatus es mecum, eo quod tanta gratia omnino indignam me eſſe cognoſcam. Tu ſcis, Domine mi, quod numquam talia te poſtulare præſumpſi. Sed nunc, quoniam ex gratuita bonitate tua ita magnificaſti miſericordiam tuam mecum, obſecrote, quatenus ita de cetero me conſerves, ut nullo delicto meo a gratia tua mercat excidere; neque me ſpiritus ille triſtitiæ ultra apprehendat, quo jam abſorpta fuiſſem, niſi tu Domine ſubveniſſes. Cumque hæc & his ſimilia peterſiem, & jam ad ſtratum meum rediem, ſubito hæc verba ori meo iocidenunt: O Virgo, cave ne iterum cadas, ne aliquid deterius tibi contingat: quia bonus paſtor curam habet de ovibus ſuis. Sequenti autem die in meridie, ſubito impulſu cor meum percuſſum eſt, & hæc verba accepi: Noli timere filia, quia Dominus conſolator tuus corripit omnem filium, quem recipit. Eodem die ad veſperam, cum effudiſſem cor meum ante Dominam meam cum multis lacrymis, iterum accidit, ut ea improviſo hæc verba in ore meo volverem: Gaude & lætare filia Sion, quia divina clementia eripuit te de periculo corporis, & animæ. E

3 ſequo humiliter Deo omnia dat;

ne propter extaſes in tentationem labatur

33 Poſt hæc in vigilia Aſſumptionis, cum devotiſſime oraſſem, ſubito iocidit ori meo, ut dicerem: Hæc ſunt verba conſolatoris, quæ lingua nova loquitur, quia neceſſe eſt conſolari animam turbuloſam: & incidi in extaſim, & vidi viſionem, quam Dominicis diebus videre ſoleo. Vidi autem inter cetera Dominam meam, conſurgentem de ſolio ſuo glorioſo, & egredientem de magna illa luce, quam velut per oſtium vidi; comitante eam triplici illa multitudine feminarum, quam in circuitu conſiſtere videram; proxime autem incedebant, quæ martyrii titulum in fronte gerebant. Poſt has illæ, quas videram coronatas ſine titulo; tertio loco velaminibus albis decoratæ. Ad dexteram autem ipſius, vir quidam glorioſiſſimus, & amabilis incedebat Sacerdotali ſtola inſignis. Cumque per modicum tempus ita in inferiori aere cum hoc facto exercitu apparuiſſet, ſurſus in lumine, de quo exiſſe viſa fuerat, cum ingenti laude, & gloria exceptus eſt. Cumque ea pergeſacta fuiſſem ab hac viſione, continuo hæc verba arripui: O glorioſum lumen, in quo aſſidue aſſiſtunt omnes Sancti,

14. Aug. videt Dei parem

cum magna amicitia Virginum

AUCT. EGBERT. FRATRE

& filiis suis

in magna gloria.

x & die 23. præcumbit in exhortationem

ad confirmandam.

y 29. vide S. Joannis Baptistæ,

A amicti stolis albis, & dant gloriam de mesceda sua sedenti super thronum, viventi in secula seculorum. Rursus in die ad Missam, cum essem in spiritu, eademque viderem, quæ & antea, volvebam in animo verba hæc: O gloriosa Trinitas, quæ sedens in sede majestatis tuæ inspicis abyssos, & dimumeers cogitationes uniuscujusque hominis. His adjeci: Ave Maria, Deeus virginum, Domina Gentium, Regina Angelorum. Post hæc cupergiscens in hæc verba prorupi: Te fructum Dominum, & reliqua cum versu. Et adjeci: Dominus aperit nobis januam vitæ, si volumus cessare contra durissimum diabulum. Omoia autem quæ dicta sunt, in die Nativitatis Dominæ nostræ similires vidi.

34 In Sabbato post Assumptionem x, verba hæc ex improviso assripui. Dominus legifes noster, Dominus Rex noster, ipse nos vocavit in admirabile lumen suum: ut, si volumus pœnitentiam agere de malis actibus, accipiamus hsavium, quod in stadio acquirimr. Nolite negligere verba hæc, quia expediunt animabus vestris. Attendite diligenter, quomodo creator admonet creaturam suam. Post hæc adjeci: Ego consolabor vos, dicit Dominus, & dabo vobis contra tristitiam gaudium spirituale, & ponam in corda vestra timorem simul, & amorem. Si me timueritis, & mandata mea servaveritis, veri discipuli mei eritis. Item, Moneo vos, ut diligatis invicem: cogitare debetis, quomodo Deus prior dilexit vos, quando non pepercit unigenito filio suo, sed tradidit illum pro vobis in oblationem, ut dsagma illi, quæ perierat, reperiretur,

35 Ergo ad nos pertinet hoc proverbium: Si diligimus Deum, & habuerimus perfectam caritatem, & fraterom dilectionem ad invicem, inveniemus dsagmam illam, quæ periesat. Iterum moneo vos, ut hrbeatis perfectam caritatem Dei, & proximi; quia chrsitas est summum donum, amplum bonum, in qno pendet totus ordo pesfectusum. Soper omnia autem habete caritatem, quod est vinculum perfectionis; & pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in uno corpore; & grati estote, verbum Christi habitet in vobis abundanter. Item, omnibor, qui hic vulunt vivere secundam seculam, & oon nbstrahuot fus cosposa a earoalibor desideriis, sed omnia cupiunt rdimplere, quæ pertinent ad hanc mundum, valde metuendum est, quod dicitor: Nolite diligere mundum, & ea, quæ in mundo sunt, sed agite pœnitentiam de pravis operibus, quia ecce tempus prope est. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam, quando Dominus venturus sit.

36 In decollatione S. Joannis Baptistæ y, cupi videre grandem illam lucem, quam velut per ustium videse soleo: & ex hoc anata prostravi me totam in oratione, & rapta sum in ecstasim, & vidi B. Joannem, eodem modo, quo antea eum videram; & dixi in spiritu meo: Benedicat nos Deus Pater, custodiat nos Jesus Christus, illuminet nos Spiritus sanctus. Et subjunxi: O clavis David. Et adjeci: Ille est Joannes, quem manus Domini consecravit matris in viscetibus: cujus nos precibus adjuvari supplicer deposcimus. Itesumque ad me rediens, hæc verba protuli: Adjuva me Domine Deus meus: & adjeci; Gratia Dei sum id, quod sum. Dicunt etiam me dixisse: Ne magnitudo revelationum eatollat me, & non ampliur. Indie ad Tertiam iterum rapta in ecstasim, interspexi quasi per ustium, & lucem illam magnam, quam videre soleo, & Dominam merm surgentem de solio suo, venientem contra me in exteriorem hanc lucem: atque cum ea beatus ille Præcursor Dumini. Ego autem usabam devotissime, eorumque patrociniis ma, & omnes familares meos, atque lorum nostrum studiose committebam: simulque hoc petii, ut si me exaudirent, aliquod mihi præberent exaudutionis indicium. Continuo redierunt ad lucem, unde exierat, & coram Majestate magna prociderunt in faciet suas quasi orames; simulque cum eis in finita agmina circumstantium. Tunc ego ab extasi expergiscens, in hæc verba soluta dixi: Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, o Beata, & benedicta, & gloriosa Trinitas. Ora pro nobis beatissima virgo Maria, ut digni efficiamus promissionibus Christi. Omnes sancti Angeli Dei orent pro nobis in conspectu domini. Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista. Mitifica misericordiat tuas Deus, qui salvos facis spesantes in te.

ANNOTATA D. P.

a *Vigilia S. Joannis Bapt.* 23. *Junii, tunc in Fer.* 2. *tadens.*

b SS. Joannes & Paulus 26. *Junii.*

c S. Kilianus *cum Sociis Martyr Moguntiæ, tota Germania celebris,* 8. *Julii.*

d Septem Fratres, *filii S. Felicitatis,* 10. *Julii.*

e S. Benedicti Translatio, *in Moguntino, ac Trevirensi,* 11. *Julii.*

f S. Margarita V. M. *ibidem* 13. *juxta Romanum* 20. *Julii.*

g Divisio Apostolorum *passim per Germaniam* 15. *Julii.*

h S. Alexius 17.

i S. Martha Magd. 22.

k *Brigittini edutre: hic ad margioem nominant* SS. Nicodemum, & Joseph: *sed exiftimo melius intelligi Angelos, juxta illud Lucæ* 24. 4. Ecce duo viri; *& Joannes* 20. 12. Vidit duos Angelos sedentes.

l Vigilia S. Jacobi *simul, & festum* S. Christinæ *V. M.* 24. *Julii.*

m S. Florianus *Patronus Schonaugiæ,* 27. *Novembris.*

n *Fortasse legendum* in sequenti die Dominica: *quis tunc credat dedicationis anniversarium affixum fuisse festo omnis Apostoli, cujus Officium, ea tamen esset differendum? sic autem res alia esset* 27. *Julii.*

u S. Petri ad Vincula, 1. *Augusti.*

p Inventio S. Stephani, 3. *Augusti, tunc etiam Dominica.*

q S. Oswaldus Rex *Anglia,* 5. *Augusti; quo die etiam colitur* S. Afra, *Martyr Augustana, cum Sociabus* Digna *&* Merita: *sed in Moguntino, ac Trevir. differtur ad* 7. *Augusti.*

a Cyriacus M. 8. *Augusti, & consequenter Vigilia, ac deinde festum* S. Laurentii.

1 An-

A a *Anno* 1153. *habente litteram Domin. D, Dominica proxima, poſt feſtum S. Jacobi tunc in Sabbatum cadens, fuit* 26. *Julii.*

t *Omnino videtur legendum* ante Inventionem S. Stephani, *hæc enim (ut patet) cadebat eadem in Feriam* 2.

u *Id eſt* 22. *Aug. nam* Aſſumptio *ceſſura erat in Sabbatum.*

x *Adeoque ipſa die Octava.*

y Decollatio S. Jo: Baptiſtæ, 29. *Auguſti.*

CAPUT III.

Aliæ viſiones uſque ad feſtum Annunciationis an. 1154.

B

a In Septembri viſum ſignum crucis,

37 IN Exaltatione ſanctæ Crucis *a* ſæpe in ætate ſi facta, vidi glorioſum illud ſignum Crucis nimii fulgoris. Non tantum in illa ſecreta regione lucis, ſed & foris in inferiori quadam luce palam *b* oſtenſum eſt mihi. In feſto S. Michaelis in primis Veſperis, cum eſſem in extaſi, vidi ante thronum majeſtatis domini tres viros valde glorioſos ſtantes: quorum qui medius erat, excellentior aliis apparebat, & thuribulum aureum in dextera videbatur tenere: & dixi, eum redirem ad me: Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu ſua. In die ad Miſſam vidi rurſus eumdem virum excellentiorem, cum inſigni vexillo incedentem, comitante eum turba copioſa. Ibi autem in circuitu throni cum venirent ante conſpectum Majeſtatis, procciderunt in facies ſuas, atque ita tribus vicibus factum eſt.

b *Michael archangelus,*

Sanguis Domini,

38 In eadem Miſſa, cum accederent Sorores ad communicandum, & ego adhuc a longe ſederem propter imbecillitatem, introſpexi in calicem, & vidi veram ſpeciem ſanguinis. Et cum infunderent vinum, diſtincte aſpexi differentiam ſanguinis, & ejus, quod affuſum eſt, donec commixta ſunt, & unus color ſanguineus appareret. Die alia neſcio qua, ſimile mihi accidit. C Et videbam (ſicut mos mihi eſt) omnia, quæ fiebant circa altare agebantur in tempore Miſſæ. Et dum Sacerdos calicem benediceret, ecce columba, quam videre ſoleo in altari, pedetentim accedens caput calici immerſit, & continuo ſpecies ſanguinis apparuit. Et nunc quidem rarum mihi non eſt videre hujuſmodi. Factum eſt etiam in una dierum, ut veniret quidam ex Fratribus, ferens in pyxide divinum Sacramentum dominici corporis, ut opus eſſe videbatur cuidam Sorori infirmæ. Cumque ſtaremus in circuitu ejus, & ego, & quædam Sorores loquentes mecum de eo: ecce ſubito cor meum liquefactum, & pene rapeum eſt in caraſim. Et ecce claritas magna reſulſit in pyxide: & introſpexi, cum tamen adhuc eſſet clauſa, & apparuit ſpecies veræ carnis in ea. Dicens quidem iſta contremiſco, ſicut & tunc videns contremui. Teſtis autem mihi eſt Deus, quia nihil in omnibus his fingendo, aut propriam gloriam quærendo, locuta ſum.

Ut corpus Jeſu.

39 Rogaſti me pro epiſtolam Fratrem de Patronis tuis, ſcilicet martyribus Bonnenſis Eccleſiæ, *c* Caſſii & Florentii, ut in die Natalis eorum aliquid ſervitii illis exhiberem, ſi forte & ipſi dignarentur ſe mihi oſtendere: & feci quidem pro mea parvitate: nam ad honorem eorum quinquaginta Pſalmos legi illo die poſt Matutinas, ubi etiam inſidiator meus candelam, quam manu tenebam, extinxit. Poſt hæc autem circa horam Tertiam veni in extaſim ſine dolore; & vidi tres viros in regione luminis, decoratos palmis, & coronis in fronte rubore ſignatis. Stabant autem duo ex eis conjuncti ad invicem, & paululum ſegregati *d* a tertio. Sequenti die ad veſperam, cum ſolito more eſſem in extaſi (Sabbatum enim erat) rogavi Dominum, ut iterum illos tuos Patronos mihi oſtenderet: quoniam moleſte ferebam, quod non diſtincte agnoveram, qui eſſent illi duo, de quibus rogaveras, quoniam tres videram: & diſtulit Dominus exaudire me per tempus, ita ut meruerem contra voluntatem Domini id me poſtulaſſe. Et dixi tremens: Domine, ſi voluntas tua eſt, ut fiat quod petii, fiat: ſin autem, non fiat. Et continuo vidi duos viros amabiles valde, de cœtu Martyrum procedentes, cum ſignis ſupra memoratis; & venerunt, ut ſtarent in medium ante conſpectum throni: & ego cum lætitia expergiſcens, continuo hæc verba arripui: Iſti ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, incentia ante Dominum dominatorem univerſæ terræ. Poſt hæc in feſto ſanctarum Virginum undecim millium, vidi copioſam multitudinem Virginum, quæ omnes erant inſignes palmis victoriæ, & coronis in fronte ſignatis, ac decora exſtatic ſpectabiles.

d *Sanctii Caſſii, & Florentii.*

et xi. millia Virginum.

40 In Vigilia omnium Sanctorum ad veſperam, veni in quietem extaſis. Tunc ſolito more viſum eſt mihi, quaſi raperetur ſpiritus meus in ſublime: & vidi oſtium apertum in cælo, & intram Sanctorum multitudinem, quantam nunquam ante videram. Illud quoque, quod de ſancta Trinitate tibi me dixiſſe memini, tunc mihi ſecundo intimatum eſt. In ipſo autem die ſolemnitatis ad veſperam, iterum rapta in extaſim, vidi coram me ſtantem quaſi puerum amabilem valde, indutum veſte alba, & præcinctum, & dixi: Quis es, Domine mi? Et annuit, ut taceret: & dixi Angelus Domini bonus, qui fuit cum Jacob, ipſe ſit mecum in terra peregrinationis meæ, & benedicat vias meas Deus. Et continuo viſa ſum mihi in ſublime extolli, & audivi voces canentium carmen jucundiſſimum.

In Novembri vi omnes ſanctii

cum Angelo ſuo

41 Poſt hæc in die, quo ſecundum morem Eccleſiæ Fidelium defunctorum communis memoria agebatur, in tempore divini Sacrificii, vidi quaſi verſus Auſtrum montem excelſum valde, & juxta illum vallem profundam horribilem nimis: erat enim plena atris ignibus, quaſi obrectis, & non valentibus emittere flammam in altum. Illic tortores ſpiritus innumerabiles vidi, & animas poteſtati illorum traditas, quæ horrendo, & flebili modo ab illis concruciabantur, trahebantur, & ſupra modum infinitis modis vexabantur: formas quidem nec in his, neque in illis diſcrevi, hoc tantum intellexi, quomodo hi quidem torquebant, illæ vero torquebantur. Vidi autem procul hinc verſus orientem ædificium valde glorioſum, quaſi tribus muris circumdatum, & variæ diſtinctiones manſionum in eo, & ſplendor lucis immenſæ

Deinde Purgatorii locus.

Paradiſi amœnitas.

A omnis illuſtrabat: io circuitu autem ejus, arborum, & herbarum, & florum jucundiſſima amœnitas apparebat. Loeus autem, qui medius videbatur ioter hoc ædificium, & vallem prædictam, ſpinis aſperrimis, & quaſi ambuſtis totus videbatur occupatur. Cumque hæc reſpicerem, ecce copioſa multitudo candidæ plebis, de valle conſurgeor, per medium invii illius dumeti, cum magna feſtinatione, & multo conatu ad ædificium prædictum tendere viſa eſt, tandemque perveniens introivit. Quidam autem ex eis extra leuras viam alegerunt, & abſque labore pervenerunt: factoeſt aurem his tranſitus pluribus vicibus, & per intervalla.

AUET. EGBERT. FRATRES Varia animæ.

Et omnes quidam liberantur.

42 Noloatirm iguorare te, frater, de quodam ex amicis noſtris, quem tamquam patrem dileximus, quoniam io die anniverſarii ejus, cum feciſſem quzrdam proejur liberatione, quæ mihi per viſionem demouſtrata fuerant, vidi illum tempore Sacrificii in veſte candida ſtantem coram me, & cum eo decorum quemdem jovenem, albis indorum, & præcinctum: cumque devota elevaſſet maoos, & oculos in cœlum coram me, quaſi gratias agans, converſor a me ibat cum comite itineris ſui uſque ad ædificium illud, quod ſupra deſcripſi: & ago viar eorum obſerveus, videre eoi non ceſſavis, qooolq; introjerunt illuc. De viſionibus autem Sanctorum quid amplius tibi dicam, niſi quod ſinguli io ſois Netalitiir (ut dictum eſt) animam maam conſolari dignati ſunt.

In Adventu Hieruſalem cæleſtis.

43 Vidi io Adventu Domini ædificium quoddam præclarum, uno muro circomdatum; & in medio ejus turrim taotæ celſitudinis, ut cacomen ejus cœlos penetrare videretur. Cumqoa ſæpe nomero id ita mihi appareret, aceidit io una Dominica, cum ad me redirem ab eataſi, ut ſubito orationem hojuſcmodi erriperam: Domine Jeſo Chriſte, pie & aaudibilis, oſteode mihi iodignæ famolæ tuæ, quæ ſit iſta civitas, quam demooſtraſti mihi. Et continuo hæc verba reſponſionis in ore meo poſita ſunt: Hæc eſt Hieruſalem cæleſtis, quæ ædificatur, ut civitas, cujus cacomen pertingit ad cælos. Poſt hæc imminente feſtivitate Natalis Domini bidoo ante feſtum diem præparabar ad ſolmoi mentis exceſſus. Cum veniſſet autem veſpera ſolemnitatis Nativitatis, tandem in quietem extaſis devcni. Senſi autem me quaſi in ſublima elevari, & vidi oſtium apertum io cælo: & vaserabila illod arcanum, quod io feſtivitate omnium Sanctorum videram, jam tertio tunc demonſtratum mihi eſt. Cumque delectata fuiſſam io multitudine dulcedinis Dei mei; tandem ad meipſam rediens, in hæc varba continuo prorupi: Deſideraus deſideravi videre Domioom Deom ſrlvatorem meum, & vidi, & ecce ſalva facta eſt anima mea. Eram autem pernoctans io oratione, nec potui corpui meum dare ſopori, præ nimia claritate lucis, quam tota nocte intoebar: oſtium enim illud, quod antea ſine mentis exceſſu intueri non poteram, continue apertum vidi to magna jucunditate: & lux ejur decoplo clarior apparuit, quam io præteritis viſionibus.

Et Trina Deitatis arcanum.

44 Cum autem fieret apparatos ad celebrationem prioris Miſſæ, quæ inter matutinale Officium erat decantanda, vidi radiom magnæ claritatis de ſurſum ab eodem oſtio uſquo ad altare oratorii protendi. Comque inchaaretur Liber B generationis, ecce gloriofiſſima Regioa cælorum, molto exercitu Angelorom comitata, per eumdem radium deſcendens venit, & aſtitit a dextris ſacerdotis, habens coronam maxim, ac jucoodiſſimi ſolgoris in capite. Cumque fioito Evangelio ſecuodum conſuetudioem Antiphona illa decantaretur, qoæ eſt, O muodi Domina, elevata eſt cum ſuo comitatu, & per prædictum radium lucis regreſſa eſt ad ſedem ſuam: ego autem eum toto illo tempora eſſem in extaſi, cam tamen devotiſſima invocara ooo ceſſavi. Erant autem duo ſplendidi juvenes, qui per prædictum radium deſcenderaot, commoranres circa miniſtror altatis a principio Miſſæ oſque ad finem; io ſecunda quoque Miſſa alio doo. Stabat autem horum alter quidem ad latus Sacerdotis, alter vero juxta Diaconum com annunciaret Evangelium. Et de eo quidem, qui erat ſecus Diaconum, cogitabam intra me, quoniam ipſe eſſet unus ex Diaconis noſtris, qui interfuit Miſſæ, eſſetque indotus alba (quod quidem non erat) ſtaret ad miniſtrandum: ſed tamen ex hoc eram dubia, quoniam hic albus, & criſpus videbatur, ille vero niger erat. Tuos convertit ad me faciem quaſi indignans, & contiouo varba hæc cordi meo inſiaa ſuor. Ego ſom Angelor taſta meoiu. Inter hæc omnia, & columbam vidi, aſſidentem Sacrificio dominico ſuper altare.

In Purificatione Virginis Mariæ.

quatuor Angeli

et eorum quorumdam Sanctorum.

45 Sequenti die, tempore divini Officii, vidi B. Stephanum Protomartyrem in ſuperoa claritate, ſplendidum valde & tofignem ſigois Martyrii, & Diaconatus. Eodem die ad veſperam vidi B. Joaoem Evangeliſtam, ſtantem in conſpetto throni, candidiſſimo amictu, & ſtola aorea more Sacerdotali decorstum. Reſpexi autem ad eum locum, in quo quatuor Evangeliſtas videre conſoeveram, & ecia quidem Animalia vidi; locus autem Aquilæ vacuus apparuit. Die Innocentum, tempore divini Offici, vidi montem excelſum, & ſplendidum, & in ejus cumine ajus Agnum candidum, & amabilem valde, habentem ſignum dominicæ Crucis in dorſo. Sequebatur autem eum multitudo Martyrum copioſa, com palmis, & coronis rubore figuratis. Et cogitabam quidem apod me hos eſſe beatos illos Infaotes, qui occiſi ſuor pro Domino Jeſu: ſed hoc in illis mirabar, quod oulla inſaniæ ſigna in eis apparuerunt: omnes enim juvenilis ætatis plenitudioem habere videbantur. In Circumciſione Domioi, *f* & Epiphania viſioner vidi Dominicæ diei, ſed evidentior in Epiphania. Tunc enim in prima Veſpera vidi tres Reges coronatos ſtantes ante throoum: & accedentes, adoraverunt ſleatis genibus ona filium homine & tollentes coronas de capitibus ſuis, ubculerunt eas in manus ipſius: rurſuſque eas ab ipſo receperunt. In die ad Miſſam, rurſus eoſdem tres vidi, adorantes coram Domino Jeſu: & munuſcula neſcio quæ lucida in manus ejur date viſi ſuot.

Joannes Evangeliſta

Innocentes

tres Reges.

46 In Purificatione gloriofiſſimæ matris Mariæ, ad Miſſam perfecto Evangelio in extaſim veni, & vidi: & ecce Domina mea, per radium locis deſcendens venit, & aſtitit a dextris ſacerdotis: & juxta eam vir grandævus, & venerabilis, barbam habens eoram & prolixam. Cumque Sorores obtuliſſent lumina-

A miniſtria in manus ſacerdotis, regreſſa eſt ad ſuperna. Et ecce copioſus exercitus inſignium puellarum, cum ſplendidis luminaribus, venit in occurſum ejus. Factaque aliquantula mora in extrinſeca hac luce, cum ipſa regreſſæ ſunt ad altiora, ſequentes eam cum gaudio. Eodem die ad veſperam cum eſſem in cataſi, iterumque eam viderem in ſuperna gloria, invocavi devotiſſime auxilium ejus: & cum omni diligentia me, & caros meos illi commiſi, & in hoc orationis adjeci diceos; Domina mea, quid de te ſperabo? Et reſpondere viſa eſt; Bonam gratiam de me ſperare potes tu, & omnes qui fiduciam habent in me. Mirificavit Deus miſericordias ſuas in me etiam, frater mi, ea quo nuper a me diſceſſiſti, & hæc fecit mihi.

g 47 Accidit in prima Dominica ſolemnis g Jejunii in primis Veſperis, ut ventrem in mentis

B exceſſum: & vidi coram candidam in aere mira velocitate circumeuntem, & in ſummitate ejus aviculam candidam, cum magna difficultate ſeſu teneotem, ut non circumferretur impetu rotæ: & aliquoties quidem paululum a ſummitate ad inferiora delapſa eſt, ut eſſet in ſummo: atque in hunc modum dio laborabat, viciſſim labens, & reſurgens. Poſt hæc vidi montem excelſum, & amarum valde, & ſuper illum delata eſt rota, iterumque ibi circumferebatur, ut prius, & avicula ai adhærens in ſuo labore perſeverabat. Eram autem vehementer admirans, quid iſta portenderent; & cum magno deſiderio poſtulavi a domino intelligentiam viſionu. Et accepto aliquantulo intellectu, redii ab extaſi: moxque hæc verba ea improviſo arripui: Arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, Domine, quis ibit per eam? Et ſubjunxit; Ille, qui cuſtodit vitam ſuam a carnalibus deſideriis, & non habet dulum in lingua ſua. Et adjecit Domin: quid faciam ego? Iit rurſus hæc verba reſpoc hoois inciderunt ori meo: Si vis ambulare, ſicut ego ambulavi, conſidera veſtigia mea; & noli te avertere ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed ſequere me, & ſic perveniesi quia dixi, Ego ſum via, veritas, & vita: ſi quis introierit per me, C ſalvabitur, & paſcua inveniet.

48 Poſt hæc in ſecunda feria rurſus in extaſim veni, & vidi prædictam viſionem, ut prius: ſed & eo amplius, quia & ſcalam vidi ſupra totam ſtantem, quæ tantæ celſitudinis erat, ut cacumen ejus cœlos penetrare videretur. Poſtes ejus laterales lapides videbantur, & triangulares; aſcenſoria vero diverſiſſimis, ac pulcherrimis ab invicem differebant intervallis. Id autem in memoria retinui, quod primum aorum candidum erat, tamquam nix; ſecundum vero rubicundum, tamquam ferrum igoitum. Poſt hæc die altera rurſus vidi omnia, quæ prædicta ſunt, & juxta rotam ſpeciem viri ſtantem, cujus caput aurcum videbatur, & capilli ejus ſimiles lanæ candidæ, & mundæ; oculi ejus luciditſimi, & decori valde; pectus & brachia, quæ io modum Crucis tenebat expanſa, puriſſimum quamdam oitorem habebant ad ſimilitudinem argenti nitidiſſimi. Habebat autem iu dextera ramum asboris viridem, & jucundum aſpectu, in ſiniſtra vero lucidam rotam, iris varietate diſtinctam: venter ejus æneus, femora ea chalybe, crura ſex-

Viſa una candida, sui circumgyrans in ſidebas gaticula;

& ſcala ſupra totam;

videt cuſ corpus myſticum Chriſti.

rea, pedes vero terrei videbantur. Hæc omnia ſre- D quenter io tempore Jejunii mihi apparuerunt.

49 Factum eſt autem in Dominica, quæ erat proxima poſt feſtum B. Gregorii *b*, cum eſſem io cataſi, & viderem viſiones, quas in Dominicis diebus videre conſuevi; vidi egregium illum Doctorem in ſupernis, plenum gloria & claritate amabili, ad ſimilitudinem gloriæ ſanctiſſimorum Epiſcoporum Martini & Nicolai. Habebat autem io capite, quemadmodum & illos habuiſſe videram, diadema quoddam venerabile, qualia a Pontificibus geſtari dicuntur. Eadem quoque hora vidi prædictam viſionem, & æſtuabam deſiderio magno cupiens intelligere, quæ videbam, præcipue quid ſignificaret illa hominis ſpecies: nam de ceteris intelligebam aliquid. Poſtulavi igitur a beato illo viro Dei devotiſſime, ut impetraret mihi a Domino intelligentiam viſionis, quam deſiderabam: & converſus ad me, E hæc verba mihi reſpondit: Non potes intelligere quid iſta ſignificent, ſed dic Doctoribus, qui legunt Scripturas, ipſi ſciunt. Nunc igitur, amantiſſime frater, hunc tibi quæſo laborem aſſume, ut Scripturas divinas ſcruteris, & congruam ea eis interpretationem viſionis hujus coneris invenire: tibi enim fortaſſis a Domino reſervata eſt.

b AUCT. SCRIPT. FRATRE *b* *& S. Gregorium.*

50 Ante Annunciationem Dominicam ſeptem diebus i ægrotavi, & incidi in lectum toto corpore languens, ita ut pene nihil refectionis corpori meo poſſem adhibere: permanſi autem io hac valetudine uſque ad diem *k* tertium ante feſtivitatem. Eo die circa Nonam cœpi habere in ore meo liquorem, tamquam favum mellis, cujus dulcore ita refecta ſum, quaſi cibum ſufficientem accepiſſem; & confortata ſum toto corpore, & emiſi ſudorem copioſum, in quo permanebam uſque io ſequentem diem. Et circa tempus Miſſæ veni in mentis exceſſum; & viſum eſt mihi, quaſi abſtraheretur ſpiritus meus a corpore, ac ſubleyaretur in altum. Vidi autem in illo exceſſu meo cœlos apertos, & Dominum Jeſum cum in- *videt Dominum crucifixum* finitis millibus venientem in regionem aeris hujus. Et noo erat ei ſpecies, neque decor; ſed, F tamquam recenter crucifixus fuiſſet, ſic miſerandus apparuit. Cumque demonſtraſſet univerſo mundo crucem, in qua pependerat, & vulnera paſſionis ſuæ quaſi recenti cruore madentia; clamabat voca magna, ac nimium terribili, dicens: Talia propter te ſuſtinui, tu vero pro me quid ſuſtinuiſti?

i *Poſt alias quas diebus infirmitati conſortatus, k*

Joan. 10. 9.

51 Aſſiſtebaot autem ei duo diverſa agmina inoumeræ plebis, unum a dextris, alterum a ſiniſtris. Iis quidem, qui erant a dextris, lux immenſa circumfuſa videbatur, inter quos præcipoa apparuit virgo virginum, glorioſiſſima Dei Mater Maria. Ibi diverſitates omnium Eccleſiaſticorum graduum diſtincte perſpexi: inter quos & venerabilem Patrem noſtrum beatum Benedictum, cum ſoa Monachali turba, dignoſcere delectata ſum. Iis autem, qui erant a ſiniſtris, tenebræ denſæ, & horribiles circumfuſæ erant, ita ut eorum diverſitates diſcernere vix potuiſſem. Erat autem hujus miſerrimæ plebis princeps, magnus & horrendus ille rex ſuperbiæ, cui proximi aſſiſtebaot Judas & Pilatus, & cruciſixores Domini. Heu! quantos ex Clero, quan- *Sanctorum & reproborum*

cum duo agminibus

A tos noſtri Ordinis viros, & mulieres, plenos
AUCT. REGERT. FRATRES compunctione illic dignoſcebam. Cumque omnia perſpexiſſem, dixit Judex omnium ad eos, qui erant a dextris: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi: ad eos vero, qui erant a ſiniſtris: Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus. Et continuo illi cum jucundiſſima alacritate ad lucidas manſiones Dominum ſubſecuti ſunt: hi vero, triſtitia & confuſione pleni, cum ſuo patre principe dæmoniorum, in profundiſſimas tenebras demerſi ſunt.

52 Continuo poſt hæc reddite ſum mihi, & cum fletu copioſo primum in hæc verba prorupi: Libere me Domine de morte æterna in die illa tremende, quando cœli movendi ſunt, & terra. Et edixi: Credo, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum ſalvatorem meum. In ipſo autem die feſtivitatis, cum iterum eſſem in exceſſu meo, in tempore divini Sacrificii, præſentata eſt oculis meis paſſio Salvatoris noſtri, qualiter ab impiis veſte nudatus, flagellatus eſt, & ad ultimum cruci affixus. Non autem omnia, quæ circa eum in paſſione geſta ſunt, ſingillatim tunc vidi, quemadmodum poſtea in Paraſceve. Cumque hæc videre ceſſarem, vidi Dominam meam in ſuperna claritate ſtantem, & cujuſdam rei revelationem ab ea accepi, quem nolo adhuc fieri manifeſtam.

die 25. Martii

B eidem re præſentatur paſſio Domini

ANNOTATA D. P.

a Exaltatio S. Crucis, 14. *Sept. tunc Feria* 2.

b S. Michaelis 29. *ejuſdem, tunc Feria* 3.

c SS. Caſſius, Florentius, & Malloſius, *ex Societate S. Gereonis (quorum paſſio Coloniæ celebratur* 10. *Octobris) fuga elapſi Bonnam, ibidem deprehenſi, & mactati dicuntur, incertum quo die: elevatio autem eorundem facta circa annum* 1076. *ſub Archiepiſcopo Reinoldo celebratur* 2. *Maji. Natalis hic dicitur communis omnibus diis* 10. *Octobris.*

C d *Scilicet corpore* Malluſii, *qui hic non nominatur, fortaſſis ad aliam aliquam eccleſiam delato.*

e *Secundum uſum monaſtice Benedictinum feſta* 12. *Lectionum ſunt* 3; *in die autem Natali ad* 3. *Nocturnum leguntur* 4. *Evangelia, quorum primum Initium S. Evangelii ſecundum Matthæum, alia tria eadem, quæ præſcribuntur ex Romano.*

f *Annus* 1154. *habuit litt. Dominicales* C, *atque adeo initium anni incidit in Feriam* VI, *& Epiphania in Feriam* III.

g *Idem annus celebravit Paſcha* 4. *Aprilis, atque adeo Dominica* 5. *Quadrageſima incidit in* 21. *Februarii.*

h *Ea fuit Dominica* 4. *Quadrag. occurrens ſecundo poſt feſtum die,* 14. *Martii.*

i *Ergo a die* 18. *Martii.*

k *Id eſt uſque ad diem S. Benedicti, vel ſequentem* 22.

D

CAPUT IV.

Sancta videt myſteria Paſſionis, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, & alia quædam iſto anno.

53 POſt hæc in feſtivitate a Palmarum, in primis Veſperis, cum dicerent Sorores Reſponſorium, ingreſſus Piletus, & uſque ad hoc verbum proceſſiſſent, Crucifigator; ſtabam intereas, & in extaſim veni: & vidi Salvatorem quaſi in Cruce pendentem. Rurſus in Matutinis ſimiliter mihi accidit. In die ad Miſſam, cum inchoaretur Paſſio Domini, iterum in extaſim veni. Tunc vidi procul montem quemdam eminum, & deſcendebat ab eo ſalvator ſedens in aſino, & veniebat verſus civitatem quamdam magnam. In ipſa autem radice montis occurrit ei turba hominum parvorum, & magnorum cum virentibus arborum ramis; & cæuentes veſtimente ſuæ, plurimi ea aut ſtreverunt ea in via, qua incedebat: & ibant cum eo exultantes uſque ad portam civitatis. Eratque ibi turba magna, & dabat ei locum: & venit per medium eorum uſque ad templum: deſcendens intruivit, & ultra eum non vidi, & redii ad meipſam. Rogo veram Fratres meos diligenter, ut illo die Officium Palmarum celebrarent in prato, quod eſt ante conſpectum noſtrum, & non potuerunt propter inundationem rivulorum; ſed retro eccleſiam, ubi videri a nobis non poterat, peregerunt. Et reſpexit Dominus deſiderium ancillæ ſuæ; & vidi oculis mentis omnia, quæ ab illis illic geſta ſunt.

a *Viſio Chriſti ingreſſus in Hieroſolym.*

E

54 Poſt hæc in Cœna Domini ad Miſſam vidi, ſicut ſolco, omnia quæ circa altare gerebantur: & dum Sacerdos Canonem diceret, & calicem in conſpectu Dei exaltaret; vidi ſupra calicem Dominum Jeſum, quaſi in cruce pendentem, & de latere ejus & pedibus ſanguis in calicem defluere videbatur. Cum autem veſpertinum tempus immineret, eram in ſacello, ubi Mandatum ablutionis celebrandum erat. Cumque inchoaretur Antiphona, quæ eſt, Ante diem feſtum; ego in uberrimas lacrymas confeſtim erupi, & rapta ſum in extaſim. Tunc vidi Dominum in eadem civitate, quam in die Palmarum introierat, ſedentem cum diſcipulis ſuis in domo, quaſi ad cœnandum. Cumque aſpicerem, ſurrexit a cœna: & poneos veſtimente ſua, præcinxit ſe linteo: & accipiens pelvim, incurvavit genua ante Petrum: & ſubito Petrus exiluit, & ſtabat quaſi territus: & Dominus ſicut erat inclinatus, loqui ad eum viſus eſt: & poſt puſillum, rurſus ille reſedit. Et Dominus ſingulorum pedes lavit: iterumque reſumpto veſtimento ſuo, recubuit: & ſedebat, quaſi loqueos ad illos. Poſt hæc ſurrexit, & egreſſus eſt cum illis de civitate, & ibat verſus montem illum, a quo eum deſcendiſſe videram. Poſt hæc vidi, quomodo echictis diſcipulis receſſit ab eis Dominus, & poſitis in terram genibus procubuit ad orationem, quaſi in anguſtiis magnis conſtitutus. Vidi & pretioſas illas guttas ſeoguinis, de ſanctiſſima carne ejus decurrentes in terram. Et poſt orationem re-

lectionem pedum,

agonia in horto,

dit

A dixit ad diſcipulos, quos etiam dormitantes vidi. Et cum allocutus eos fuiſſet, iterum redut ad orationem: atque hoc ter factum eſt. Tunc ego ad meipſam rediens, ſtatim hæc verba in ore meo habui: Factus Jeſus in agonia prolixius oravit, & factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Et adjeci: In monte Oliveti oravi ad Patrem meum: Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat a me calix iſta.

55 Et poſt puſillum rediì in extaſim. Et vidi: & ecce Dominus ab oratione rediens, aſſumptis diſcipulis venit in hortum. Et poſt puſillum, *capitvitatio*, venit Judas cum cohorta armata; & accedens, oſculatus eſt eum: ii autem, qui cum eo erant, retrorſum abeuntes ceciderunt in terram. Et ſurgentes comprehenderunt eum, & uſque ad civitatem vinctum miſerabiliter pertraxerunt: diſcipulos autem ad latibula ſua diſcurrere vidi. Tunc redii ab extaſi cum hujuſmodi verbis: Amicus meus oſculi me tradidit ſigno, diceos: B Quem oſculatus fuero ipſe eſt, tenete eum. Poſt hæc tota nocte illa, ſive dormirem, ſive vigilarem, videbam, qualiter impii illi Dominum blaſphemabant, verberando, conſpuendo, colaphis & alapis cædendo. Et in extaſim quidem *pœnis hoſtilibus*, non veni, ſed totus ſenſus meus illic erat, & ad nihil aliud potebam intendere. Mane autem hora tertia veni in extaſim, in qua permanſi uſque circa horam ſeptam. Tunc vidi, quomodo induerunt eum tunicam purpuream, & clamydem coccineam circumdederunt ei; & imponentes capiti ejus coronam ſpineam, illuſerunt ei. Et poſt hæc exuentes eum veſtimentis illis, induerunt eum veſtibus ejus: & impoſuerunt ei crucem, & duxerunt extra civitatem in locum quemdam, quaſi aratum, & nihil viroris habentem. Ibi eum denudantes, levaverunt *b* in crucem & affixerunt: ſimiliter & aliis duobus fecerunt. Tunc aſpergeſacta ſum, & cum lacrymis uberrimis in hæc verba prorupi: Chriſtus Dominus factus eſt obediens uſque ad mortem. *c* Et adjeci: Vita in ligno mortitur. Infernus, & e C mors diſpoliantur.

56 Deinde poſt modicum tempus, cœparunt Fratres Officium Dei celebrare: & cum proceſſiſſent uſque ad lectionem Paſſionis, in extaſim veniens, vidi iterum Dominum in cruce. Inque illa hora emiſit ſpiritum, & inclinata eſt cervix ejus: concidit amabile caput: complicata ſunt *d* genua: & omnia membra ejus deorſum reſederunt: ſicque hærebat exanime corpus, miſeratione dignum ſuper omnia, quæ humanus oculus miſerabilia vidit. Et quis putas, frater, interim erat dolor animæ meæ, cum viderem tantas paſſiones, tamque indignas deſpectiones viri optimi & ſolius innocentis; qui nihil quidem pro ſe, ſed pro nobis omnia gratis ſuſtinuit? Sed mœrem Domini mei plenam mœrore, & magna dignam miſeratione, vidi aſſiſtentem cruci, cum diſcipulo, quem diligebat Jeſus. Noviſſime autem hoc quoque vidi, qualiter unus ex impiis accurrens, lanceam latori ejus infixit: & continuo copioſus ſanguis pariter cum aqua emanavit. Et ecce caligo denſa & horribilis ſuper univerſam terram orta eſt, & feræ per agros terribiliter concurrere, & collidi, & ſciudi viſa ſunt. Cumque quieviſſet illa perturbatio, ecce quidam venerabiles viri accedentes, ſolverunt corpus a cruce, D & deruleterunt illud cum veneratione in hortum AUCT. quemdam viridem & jucundum: & circumpoſi- EGUARTA PRAta ei munda ſindone, locaverunt illud in monu- TRE. mento. Tunc demum ego reſumpto ſpiritu, *& tenebris eandem ſe-* cum fletu amariſſimo hujuſmodi querelam arri- *cutis*, pui: Receſſit paſtor noſter, fons aquæ vivæ, in cujus tranſitu ſol obſcuratus eſt. Et adjeci: Ave Maria, conſors Martyrum, tranſgladiata crucifixi nati ſanguine. Et adjeci: Sepulto Domino, ſignatum eſt monumentum.

57 Poſt hæc in Sabbato ad veſperam, cum *videt Chriſtum appa-* eſſem in extaſi, apparuerunt mihi venerabiles *rentem Magdala-* quædam matronæ, quaſi geſtantes aromata. In *næ* die Sancto Paſchæ, eum jam diluceſceret, ſedebam in loco orationis, & legebam in Pſalmis. Cumque jam ad finem Pſalmorum appropinquarem, veni in extaſim, & vidi hortum, in quo erat monumentum, & lapidem ab oſtio ejus ſublatum, & Angelos aſſidentes: & ecce matrona quædam venit cum acceſſit ad monumen- E tum ploratos, & introſpexit, & non invento ibi corpore, quaſi mœſta paululum receſſit. Occurrit autem ei Dominus, moxque illa ſubſtitit quaſi interrogans aliquid ab eo: & poſt puſillum *& mulieri-* converſa eſt, ut rediret ad monumentum: ite- *bus duabus* rumque ſubito ſe convertit, quaſi vocata ab illo, & currens procidit ad pedes ejus: eumque ipſa diſparuiſſet, ſurgens illa velociter cucurrit uſque ad domum, ubi erant diſcipuli congregati, & nuntiavit eis. Continuo poſt hæc cum paululum reſpitaſſem, vidi duas matronas venientes ad ſepulcrum cum aromatibus: & ut viderunt Angelos, ſubſtiterunt quaſi ſtupefactæ. Poſt hæc cum timore propius acceſſerunt: factaque ibi parva mora, diſceſſerunt. Occurrit autem & illis Dominus in via: moxque illæ accurrentes prociderunt coram eo, & tenuerunt pedes ejus: hoc autem, nequaquam de prædicta illa matrona viſum eſt.

58 Poſt hæc cum celebraretur Miſſa, vidi *diſcipulos* duos diſcipulos properantes ad ſepulcrum: quo- *currentes* rum alter quidem ſenior, alter autem videbatur *ad ſepulcrum*, eſſe junior. Et hic quidem cum citius perveniſ- F ſet ad ſepulcrum, non introvivit: ſenior vero cum perveniſſet, ſtatim introvivit: poſtea vero & alter. Et quid amplius requiris, frater? Omnia pœne, quæ circa tempus illud geſta fuiſſe in Evangeliis leguntur, mihi demonſtrata ſunt. Nam & hoc vidi, qualiter duobus eorum ab Hieru- *eorum in* ſalem in Emaus, Dominus in ſpecie peregrini ſe *Emaus*, adjunxit: & quomodo cum perveniſſent ad caſtellum, & ſe fingeret diſceſſurum ab eis, detinuerunt eum, & perduxerunt in domum: & cum ſedaret ad cœnandum, & benedixiſſet panem & fregiſſet, ſtatim locus ejus, in quo ſederat, vacuus apparuit. Statimque illi ſurgentes, vaserunt eum feſtinatione ad diſcipulos, & nuntiaverunt eis in domo, in qua erant congregati. Eadem autem hora, qua eis hæc annuntiabant, apparuit Dominus ſtans in medio eo- *& inde re-* rum. Poſt hæc illud quoque vidi, qualiter *greſſus* manducavit cum illis: eratque in menſa diſcus unus habens piſcem, & alter contineos favum mellis. Erant autem veſtimenta ejus, in quibus eum poſt reſurrectionem vidi, candidiſſima; & ſpecies vultus ejus hilaris valde,

A valde, ac tantæ claritatis, ut vix eam diſcernere poſſem.

AUCT. SCHART. TO PUATUR.

59 In die Aſcenſionis e Domini ad Miſſam, cum eſſem in exceſſu meo, vidi congregatos in domo diſcipulos, & matrem Domini cum eis; & intravit ad eos Dominus, & cum accepiſſet cibum cum eis, eduxit illos de civitate uſque in montem. Et vidi, qualiter coram eis elevatus eſt. Et venit in occurſum ejus multitudo Angelorum, & ſublevatus eſt in cælum. Cumque illi ſtarent & aſpicerent in cælum, apparuerunt duo ſpleudidi juvenes deſuper venientes, & allocuti ſunt eos: ſtatimque illi regreſſi ſunt in civitatem, & collegerunt ſe in domum, unde egreſſi fuerant. Tunc ego ad meipſam redii cum hujuſcemodi verbis: Eduxit Dominus diſcipulos ſuos foras in Bethaniam, & quæ ſequuntur in Evangelio: & illud: O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui triumphator hodie ſuper omnes cælos aſcendiſti.

e *Item in feſtivitate Aſcenſionis*

B

60 Poſt hæc in die Pentecoſtes, ante celebrationem Miſſæ, cum eſſem in cataſi, vidi rurſus diſcipulos congregatos in domo ſupra memorata, & Matrem Salvatoris inter eos. Et factum eſt, dum ſederent, apparuit ſupra ſingulos eorum quaſi flamma ignis, deſurſum deſcendens in impetu vehementi. Et continuo omnes unanimiter conſurgentes, egreſſi ſunt cum hilaritate & fiducia magna, annuntiare verbum Dei in populo. Hæc cum ita pervidiſſem, reddita ſum mihi: moxque hæc verba aſſumpſi; Spiritus ſanctus procedens a throno, Apoſtolorum pectora inviſibiliter penetravit. Cumque inchoaretur Officium Miſſæ, rurſus in extaſim veni & vidi quaſi fulgidiſſimum radium lucis, de cælo uſque ad altare porrectum. Et venit per medium ejus columba ſpecioſa, quam videre ſoleo, ferens in ore quiddam rubrum quaſi flammam ignis, grandiuſculum quam ſolebat. Et primum quidem ſuper vertícem Sacerdotis expanſis alis inſedit: ibique ex eo, quod in ore geſtabat, quaſi ſtillam unam depoſuit. Miniſtris quoque aliarii, qui erant induti ad legendum, ſimiliter fecit: & poſt hæc conſedit in altari. Cumque rediiſſem ab extaſi, dixi Magiſtræ noſtræ, ut commoneret Sorores ad devotionem orationis, ſperans id ipſum, quod & poſtea evenit. Cumque finita Miſſa accederemus ad communicandum, veni in extaſim: & dum ſingillatim communicarent, vidi columbam prædictam advolantem; & ea eo, quod in ore geſtabat, per ſingulas diſtribuentem.

& Pentecoſtes.

C

61 Hæ ſunt, frater, miſerationes Domini, quas in primo anno *f* Viſitationis meæ operatus eſt in me. In hac autem ſecundi anni revolutione eadem fere, quæ anno priore in feſtivitatibus Sanctorum circa me accidere ſolebant, eveniunt; & nonnulla præter hæc, quæ propter incredulos ea magna parte ſilentio præterimus. Aliquoties autem alterius modi verba, quam ſolebant, revertenti mihi ab extaſi, in ore ponuntur: ita ut in loquendo non meum ſequar arbitrium, ſed Domini, qui per eos meum manifeſtas facit viſiones, quas per modeſtiam a Sororibus celare conſueveram. Nam in feſtivitate B. Laurentii, viſionem, quam videram, his verbis manifeſtavi: Vidi quemdam nobiliſſimum Diaconum Laurentium ante fores ſtantem, & palmam habentem; & cornua ejus tubea, & converſus eſt ad me blande ſuſpiciens. Similiter in Aſſumptione beatiſſimæ Dominæ noſtræ, cum ab exceſſu meo redirem, hujuſcemodi ſermonem coram omnibus ſubito arripui, dicens: Vidi ſupra cœlum cœli ad orientem multa millia Sanctorum coronatorum, exiſtimavi pluſquam centum quadraginta quatuor millia, qui omnes coronati ſunt coronis aureis, onuſquiſque ſecundum ſuam profeſſionem, & in medio eorum thronum excelſum valde glorioſum, & in medio throni ſedentem, cujus facies terribilis erat: & ex eo & de throno exibat ſplendor magnus quaſi fulgur coruſcans, ita ut præ nimia luce vix potuiſſem oculos levare. Et circa thronum Angelos multos, & quatuor Animalia: hi omnes circumſteterunt, & procidentes adoraverunt ſedentem ſuper thronum, dicentes, Gloria, & honor, & benedictio ſedenti ſuper thronum, viventi in ſecula ſeculorum. Poſt hæc adjeci: Salve ſancta, ſalve pia & nobilis virgo Maria; tu enim mitis, tu ſuavis, tu adjutrix & conſolatrix omnium in te confidentium. Adjuva me, Domina mea Maria, quoniam confidit in te anima mea: ora pro me Unigenitum tuum Redemptorem noſtrum, ut perficiat in me opus miſericordiæ ſuæ.

f Anno a Viſitationis ſuæ

eadem videri, quæ priori,

& die Aſſumptionis gloriam Sanctorum in cælo.

D

E

62 In feſtivitate omnium Sanctorum venit Angelus Domini ad me, & raptit ſpiritum meum a corpore meo, & ſubito veni cum illo, & duxit me in altum ante oſtium, quod eſt in conſpectu Domini: & introſpexi: & vidi multa millia Sanctorum coronatorum, aſtantes & miniſtrantes Deo, & in circuitu throni quatuor Animalia. Angeli vero & Archangeli, Cherubim quoque & Seraphim ſteterunt ante thronum Dei, & procidentes adoraverunt, & clara voce dixerunt; Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Similiter & viginti quatuor Seniores ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt viventem in ſecula ſeculorum. Habeo & aliquid, quod de Bonevenſis Eccleſiæ conſecratione, quæ nuper facta eſt, tibi, frater, referam. Sicut inſinuaſti mihi per epiſtolam, oravi Dominum, & aperuit mihi, ut ſoler oculos meos, in primi Veſpera exaltationis ſanctæ Crucis; & inter cetera, quæ mihi manifeſtata ſunt, vidi radium copioſæ lucis de cælo uſque ad eccleſiam illam, totamque immenſa claritate illuſtrantem. Nec non & Angelorum multitudinem in eodem radio deſcendentem vidi, ac toto tempore dedicationis inter miniſtros eccleſiæ converſantem. Tanta autem majeſtate omnia replebantur, ut non abſque pavore intueri poſſem, quæ gerebantur illic. Fuit autem in hac viſione continue a veſpertino tempore præcedentis diei, uſque ad horam illam, in qua dedicationis Officium conſummatum eſt. Vidi autem inter cetera, quæ illic agebantur, te, frater, pulpito in Matutinis aſtantem, & unam ea Lectionibus legentem.

Item in die Sanctorum omnium.

F

poſtea huic eveſt officio Dedicationis Bonevenſis

63 Acciditut quædam Sororum noſtrarum, quæ morantur in Dierſteuſig cœnobio, migraret e vita. Nuntiata igitur nobis morte ejus, dum ſecundum conſuetudinem *h* peo remedio animæ ejus afflictionem ſuſciperemus, vidi Angelum

g

h *Videe Deſiderata 4*

A gelum Domini ſtantem ſecus Magiſtram noſtram, cujus miniſterio opus Dei perficiebatur. Eadem quoque hora, & beatiſſimam Dominam noſtram vidi, quaſi in regione inferioris aeris ſtantem, & reſpicientem ad nos. Completa autem aſſiſtione noſtra, elevatus eſt Angelus uſque ad eam, & pariter ad ſuperna redierunt. Factum eſt in vigilia Nativitatis Domini, tempore matutini Sacrificii, dum eſſem in oratione, aperuit Dominus oculos meos, & vidi in ſpiritu virum, cujus deſideravi praeſentiam, a longe properantem, ad ſpectandum agonem paſſionis meae, Qui cum jam inſtante veſpertino tempore adveniſſet, vidi Angelum Domini de ſurſum venientem, quaſi in adjutorium mihi: & cum ſtetiſſet coram me, dixi illi: Domine mi, laſſa ſum ad ſuſtinendum. Et ait ad me; Confortare, conſolare, noli deficere in via. Et poſt puſillum requievit coro mea in extaſi: & ſuſtulit me in ſpiritu in ſublime, & contemplata ſum jucunditatem, quam praeparavit Deus diligentibus ſe, quemadmodum anno B priore. Cumque poſt longum exceſſum rediiem ad me, continuo ori meo haec verba affluxerunt: Deſcendit de coelis, miſſus ab arce Patris: introivit per aurem Virginis in regionem noſtram, indutus ſtola purpurea; & exivit per auream portam, laa & decus univerſae fabricae mundi. Et illud: De occulta habitatione ſua deſcendit filius Dei, venit quaerere & ſalvare eos, qui eum de toto corde deſiderabant. Et venit Angelus Domini ad me, & rapuit ſpiritum meum, ſicut in feſtivitate omnium Sanctorum proſecutus ſum. Poſt haec benedixi Dominum dicens: Gratias ago tibi Domine, qui miſiſti ad me Angelum tuum, qui conſolatus eſt me in tribulatione mea: quia tu ſolus laborem & dolorem conſideras.

& ab Angelo conſolatur.

myſterium incarnationis.

64 In die vero ad majorem Miſſam, cum eſſem rurſus in aceſſu meo, ac devotiſſime pro communi correctione Eccleſiae Domini orarem, C in fine orationis poſtulavi a Domino, ut indicare mihi dignaretur, quaenam eſſet voluntas ejus ſuper Clero & Monialibus, non bona gradientibus via. Cumque oratione completa jam ad me redire inciperem, aſtitit mihi Angelus meus, & dixit ad eum: O dulciſſime atque amantiſſime juvenis, reſponde mihi ad ea, quae interrogavi a Domino. Et dixit ad me: Clama, & dic genti peccatrici, populo pleno peccato; vae, vae vobis, qui habitatis ſub poteſtate diaboli: quieſcite agere perverſe, diſcite benefacere. Sin autem, ecce ego Dominus mitto Angelum meum percutientem inter vos: niſi converſi fueritis a viis veſtris iniquis, & egeritis poenitentiam ab operibus pravis, ego Dominus complebo indignationem meam in vobis.

Orat pro Eccleſia & populo:

65 Nunc & illud ſilere non poſſum, quanta dignatione Domina mea cor meum laetificavit. Dum eſſem in praefato exceſſu meo, vidi illam a longe in domo quadam, quaſi jacentem in ſuo lectulo, & contrectantem manibus ineſtimabilem ſpecioſum & amabilem unicum. Quem cum circumligaſſet faſciis albiſſimis, depoſuit in praeſepio, quod ſecus ipſam eſſe videbatur; & poſt puſillum recipiens eum, in ſinu ſuo reclinavit. Continuo poſt haec vidi illam in regno claritatis, tamquam Reginam & Dominam. Invocavi igitur

iterum videt Deiparam,

& amicum commendat

eam ſolito more, & ſpecialitee pro quodam familiari meo ipſam rogavi. Erat ille in ordine Diaconatus, & freqoenter eum adhortata fueram, ut ad ſacrum Ordinem Sacerdotii aſcendere non differret. Ille vero, diverſas cauſas timoris ſui praetendens, tam arduam rem aggredi nondum ſe audere fatebatur. In illa igitur invocatione mea, cum ejuſdem rei mentionem coram Domina mea facerem, haec verba mihi reſpondit: Dic ſervo meo: Noli timere: fac quod facturus es, & tedde eationem de ſervitio meo, quod mihi facere debueras, & non feciſti. D

66 In feſtivitate S. Joannis Evangeliſtae, tempore divini Officii, dum eſſem in lectulo meo propter infirmitatem, ibidem facta eſt manus Domini ſuper me: & vidi amabilem illum Sacerdotem Domini, in conſpectu throni ſtantem. Effudi itaque orationes ad ipſum, ac petii, ut mihi daretur videre aliquid eorum, quae ei in terra poſito demonſtrata ſunt. Et continuo vidi quatuor Animalia ibidem aſſiſtentia, ſecundum eum modum, quo in Ezechiele deſcripta ſunt: & E rotam quadriformem coram eis. Poſt haec eum jam ad meipſam reditura eſſem, vidi duos Angelos, terribiles & plenos indignatione ſecundum faciem, in inferiori aere reſidentes: habebatque unus eorum gladium terribilem in dextera, extentum quaſi ad percutiendum. Et dixi ductori meo: Domine mi, qui ſunt iſti? Qui ait: Habent poteſtatem nocere terrae.

videt denuo S. Joannem Evangeliſtam.

67 Poſt haec in die Innocentum, vidi turbam magnam juvenum candidorum, in monte excelſo deambulantem, cum inſignia martyrii; quos praecedebat Agnus candidus, Crucis ſignum bajulans. Et aio ad ductorem meum: Domine, qui ſunt iſti, quos video hic? Et reſpondit: Sunt innocentes & immaculati, qui ſequuntur Agnum quocumque jerit. Et dixi; Domine, quare iſti plus quam alii? Et illa: Non ſolum iſti, ſed ſunt & alii, qui ſunt innocentes & immaculati, aliam & virgines electi in Chriſto. Quare Agnum plus quam aliud animal? At ille ſubjecit: Quia innocens Agnus, immaculatus & electus, occiſus eſt pro ſalute humani generis.

& Sanctos Innocentes.

F

ANNOTATA D. P.

a Dominica Palmarum *anno* 1754. 28. *Martii*.

b *Convenit haec cum viſione S. Brigitta, de qua egi in Parerga inter utramque Vitam S. Mariae Magd. de Pazzis, qua docetur ſurſum addactus in crucem, atque ſtaſtans ei affixus; contra quam nunc paſſim & in recentiorum Sanctarum viſionibus concipitur, ſuper crucem humo ſtratam extenſus Dominus.*

c *Ita corriga, pro eo, quod legebatur impreſſum,* ex Mneſu.

d *Haec genuum complicatio competit corpori non contenuiſſimae tenſae, ac ſtanti ſupra fulcrum aliquod, non autem uti concipiebat S. Oſanna infra, Vita 2. num. 244. exaggerans ſane ſupra ceteros dolores, eum, qui ſentiebatur in pectore, ex violenta illa brachiorum diſtenſione: unde confirmatur doctrina prae-*

AUCT. EGBERTO CRATRE.

A *prædiſſe Parergaa me tradita, de verbis factiſque extaticorum ad controverſias hiſtoricas non trahendis.*

c *Fuit celebrata* Aſcenſio Domini, 13. *Maii*, *Penteceſtes* 23. *Maii*.

f *Videtur potius dici debuiſſe* ſecundus annus, *& qui hinc inchoatur* tertius, *ut patet ex dictis haſtenus.*

g *Ad* Dietſtenſis *monaſterii Sorores eſt Epiſtola* 12. *Eliſabethæ: ſed ubi ipſum monaſteriam ſit, aut fuerit, nondum comperi: ſuſpicor, quod in Colonienſi dioceſi oppidum Weſtphaliæ* Dorſten *intelligatur. Sed an ibi tunc Sereres fuerint, inquirendum.*

h *Hæc mutui ſuffragii conſuetudo ſpecialem aliquam utriuſque monaſterii conjunctionem indicat: affluctionem autem a ſingulis aſſumendam, de qua hic puo intelligi poſſe flagellationem Religioſi uſurpatum, & vulgo dictam diſciplinam.*

i *Sic etiam Græci in tabellis*, 12. *Dominica myſteria repræſentabus pingont Deiparam inſtar puerperæ cubantem intra piſcellam ſeu corbem hujuſmodi uſui aptum. Nec abſurdum ſit cogitare, quod Joſephus, ſtabulum ingreſſus, hujuſmodi aliquid commodum acceperit a vicinis, idque admiſerit Virgo, non ut neceſſitati, ſed ut conſuetudini puerperarum pareret; utpote qua in nullo volebat videri eximia. Et Græci quidem ita pingant eam in ſpelunca: Eliſabetha autem noſtra ita repræſentatur in domo, in qua & a Magis reperta infans cum matre eſt, juxta Evangelicam hiſtoriam: tranſgreſſa ſcilicet inde ex ſpelunca ſeu ſtabulo poſtquam Paſtores annuntiarant, quid ſibi de puero Meſſia dictum eſſet ab Angelo. Sed in noſtra ſententia, qua credimus advenſſe Magos ano poſt natam puerum anna, inepte conciperetur adhuc cubaas Deipara. Ideoque ad Annotationem d reflectendus animus lectoris eſt.*

CAPUT V.

Viſiones anni MCLV. *cum Appendice, ad annum* LX. *ſpectante;*

63 IN Epiphaoia quoque Domini, multiplicavit Dominus gratiam ſuam in me, & vidi in ſpiritu Dominam meam, & parvulum ejus, quaſi in domo quadam longe poſita commorantes. Et ecce tres viri, regalem habenter decorem, introierunt illuc, & flexis genibus adoraverunt coram puero. Unus autem ex illis proferens numiſma aureum magnum, quaſi imagine regia ſignatum, obtulit in manus ipſius. Similiter & alii duo accedentes, munera ſua in vaſculis quibuſdam reverenter obtulerunt. Poſt hæc & nuptiæ illæ, quæ factæ ſunt in Cana Galilææ, repræſentatæ mihi ſunt: & vidi rurſus illic Salvatorem eum Matre matre ejus inter convivas diſcumbentem, & hydrias ſex ibidem poſitas. Ioſuper virginei corporis ſui ablutionem, quæ in Jordane celebrata eſt, Dominus ancillæ ſuæ præſentare aſpernatus non eſt. Vidi etenim qualiter eum ſancto Baptiſta ſuo in aquas beati fluminis deſcendit, & baptizatus eſt ab eo: & qualiter columba de cœlo deſcendens, venit, & requievit in vertice ipſius. Et ego ab hac viſione expergiſcens, in hæc verba os meum aperui: In columbæ ſpecie Spiritus ſanctus viſus eſt, paterna vox audita eſt; Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite.

in viſu offeruntur,

magorum adventus,

Nuptiæ in Cana Galilææ,

D *Chriſti baptiſmus.*

69 Poſt hæc in feſtivitate Purificationis, in primis Veſperis, novum quiddam & inſuetum fecit mihi Deus. Cum enim eſſem in exceſſu meo ſolito more, & orarem in ſpiritu ad Dominum, ac Dominam meam, quam per ſpiritum intuebar, ſalutarem, & devotas coram ipſa preces effunderem, omnem orationis meæ tenorem Sorores, quæ erant in circuita meo, prius audierant. Ego vero cum redi ſſem ad me, credere nolebam narrantibus hæc, quouſque eadem verba, quibus in oratione uſa fueram, per ordinem replicuerunt.

Oratrem in extaſi audiunt Sorores.

70 Factum item eſt, ut quædam Soror annoſa infirmaretur apud nos, infirmitate qua & mortua eſt. Accidit autem tertia die ante mortem ejus, ſubito ita aggravari infirmitatem, ut jam morituram eam exiſtimaremus: & accurrentes Litaniam inchoavimus ſuper eam. Irruit igitur exceſſus mentis ſuper me, & paulo poſt expergefacta, dixi: Iunngite eam: nondum enim Oleo inuncta fuerat. Hoc dicto ſtatim fui in ſpiritu. Rurſus autem poſt puſillum expergiſcens, antequam plene ad meipſam redirem auditis eunctis, viſionem, quam videram, pronuotiavi, dicens: Domina noſtra cum Patre noſtro B. Benedicto deſcenderat, & neſcio quam ob cauſam ſtatim ad ſuperna redierunt. Et nunc affuerunt hic ſpiritus maligni complures, quorum adhuc quidam veluti canes in circuitu noſtro ambulant, & tamquam vultures in tectis conſident. Stabant autem ſecus lectum Sororis noſtræ duo Angeli, & dixerunt ad illos: Diſcedite hinc; Soror iſta adhuc vivendi ſpatium accepit. Cum hæc dixiſſem, & ea integre ad meipſam rediſſem, neſciebam me revelaſſe viſionem: & advocans Magiſtram, ſecretu eam narrare ei, quæ videram: illa autem eadem omnia ſe ex ore meo audiviſſe confitebatur. Poſt hæc die tertia, eam eadem Soror migraret e vita, in hora tranſitus ejus vidi per ſpiritum eoſdem duos Angelos ei aſſiſtentes, & egredientem corpore animam excipientes: quorſum autem illam detulerint, revelatum mihi non eſt. Cumque eſſemus orantes in circuitu funeris, vidi Angelum ſpecioſum quaſi puſillæ ſtaturæ, in ſummitate feretri ſedentem: qui etiam motus inde non eſt, eam uſque ad Eccleſiam Fratrum aſportaretur, & uſque ad tempus ſepulturæ affuit.

ex eaque intelligens quandam moribundam

ſuperveniens: ut vidit adhuc vivere.

E

F

71 Poſt hæc & me febris valida apprehendit, & deſideravi Unctionis Sacramentum. Eo autem tempore Dominus Abbas profectus fuerat ad loca vicina, & expectabam adventum ejus. Quodam autem veſpere circa crepuſculum, ſedente Magiſtra coram me, acceſſit vir quidem venerabilis, & ſtetit in conſpectu meo, & exiſtimabam ipſum eſſe Dominum Abbatem, & lætata ſum. Dumque arguerem tarditatem ejus & morum duritiam, benigne ſuſcepit correptionem, & conſolatus eſt me, dicens, nondum me eſſe moriturum. Rogavi igitur, ut Dominicam orationem & Symbolum recitaret coram me, & poſtea me inungeret. Quod cum feciſſet, & ego ad ſingula

Eliſabeth ab Angelo inungitur.

verba

A verbo ei per intervalla reſpondiſſem, totum Unctionis ritum cumplera viſus eſt in me: & data mihi benedictione, abſceſſit. Interrogavit igitur me Magiſtra, quæ verba omnia audieſat, cum quo ſermonem haboiſſem. Et dixi: Nonne Dominus Abbas præſens fuit, & iounxit me? Illa autem neminem illic ſe vidiſſe teſtata eſt. Tunc argo primum intellexi, viſionem ſpiritualem me vidiſſe.

a paſſio grauiſſima infirmitas,

72 Poſt hæc imminente Feſtivitate a Annuntiationis, incidi in languorem graviſſimum: & biduo ante diem feſtum in infirmitate jacebam. In ipſo autem feſtivitatis die mane ita aggravatus eſt languor meus, ut venirent ad ſtratum meum Sorores, ac diceront Litaniam ſuper me. Cumque diſceſſuræ eſſent a me, interrogabant, an cordia communicare vellem, ſicut & ipſæ factæ erant. Ego autem renui, dicens, non me aliquibus dignis operibus ad hoc eſſe præparatam ſicut ipſas, propter invaletudinem corporis. Quæ cum iode triſtarentur, ac diſcederent a me,

B ſubito ſanatur,

venit Angelus Domini; & ſtans coram me poſuit manum ſuam in capite meo, & ait: Surge, & ſta ſuper pedes tuos. Liberata es ab infirmitatibus tuis. Accede ad communicandum: confortare, & eſto robuſta. Ad hæc verba ſubito omnis languor fugit a me, & per univerſum corpus meum ſuaviſſime alleviata ſum: hocque adjecit: Poſſibile quidem fuerat, Domine, paſſiones, quas hactenus ſuſtinuiſti, leviores tibi efficere. Sed quo melius tibi credcretur, affligi ita te voluiſti.

C videt Annuntiationem Dominæ,

Continuo ergo apprehenſi indumentis, furra ai de ſtratu meo: & deſcendi cum integris viribus, & calore vivido; & veni hilariter in conventum Sororum, mirantibus univerſis, & feci, quod mandaverat mihi. Eadem die, ipſa quoque Annuntiatio Dominica præſentata eſt mihi. Vidi animam in ſpiritu Dominam meam quaſi in cœnaculi quodam ſtantem ad orationem, & ſubito apparuit coram ea Angelus magnæ claritatis, velut alloquens eam. Illa autem, viſuo, expaveſcere viſa eſt: & poſt mutuam collocutionem, reverenter ad eum ſe inclinavit: moxque ille diſparuit.

C In extaſim rapta

73 Ante feſtivitatem Palmarum die pilori jam inſtante veſpertino tempore, ſtabam ſola in oratorio, & eram intenta orationibus, & ecce radius copioſi luminis repente de cœlo effuſus eſt ſuper me, faciens mihi æſtum, quemadmodum ſol quando ſplendet in virtute ſua: & procidi in terram, & veni in mentis exceſſum. Sorores itaque veniantes concurrebant ad me, volentes ſublevare caput meum a terra, ut pulvillos ſupponerent, & oullo oiſo lavare illud potuerunt. Et poſt puſillum, venit Angelus Domini, & erexit me velociter, & ſtatuit me ſuper pedes meos, dicens: O homo, ſurge, & ſta ſupra pedes tuos, & loquar tecum: & noli timere, quia ego tecum ſum omnibus diebus vitæ tuæ. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum: & dices prævaricatoribus terræ: Hæc dicit Dominus: Sicut olim genies crucifixerunt me, ſic quotidie crucifigor inter illos, qui prævaricati ſunt in me in cordibus ſuis. Avertunt enim facies ſuas a me, & cor eorum longe eſt a me, ne videant, & ne recogiteot, qualiter paſſus ſum, & quomodo liberavi eos in ſanguine meo. Et dicas ad eos: Redite prævaricatores ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, qui non vult mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat. Hæc cum dixiſſet, abiit. Ego autem ſigoam feci Sororibus, or allatis tabulis iſta ſcripto acciperent; noo enim aliud quidquam loqui poteram, quooſque omnis ſecundum narrationem meam conſcripta ſunt.

D AUCTORE GAUFRIDO PRATENSE. *peccatores vocantis ad pœnitentiam,*

74 Rurſus in ipſa die Palmarum tempore divini officii, cum ſimiliter in exceſſum mentis veniſſem, arexit me Angelus dicens: O homo, cogita, quid ſis, quia pulvis & cinis es, & fragile figmentum. Audi me, qui loqaor tecum. Hæc dicit Dominus; Pleoa eſt tecta iniquitate, & hic populus, ooo populus meus, ſed populus adverſarius mihi eſt. Obduratum eſt cor eorum, nec capient, nec intelligere poterunt verba, quæ locutus ſum, ſed recedent a me. Væ illis: quia oppreſſi ſunt a diabolo, & obediant illi, & inhonorant faciem meam cum pravis operibus ſuis, & obliti ſunt Deum factorem ſuum. Et dixi: Domine mi, neſcio, quid dicam, vel quid faciam, quia

item cum mira rerum obſcuritate,

E indocta ſum in Scripturis divinis. Et dixit mihi; Sufficit tibi gratia mea: qui enim habet, dabitur illi, & qui non habet, id, quod habet, auferatur abeo. Poſt hæc in ſecunda feria, cum

hypocritis,

interreſſem Miſſarum poſuit Dominus verbum in ore meo: Væ vobis hypocritæ, qui abſconditis aoram & argentum, hoc eſt verbum Dei & legem Domini, quæ eſt pretioſior auro & argento, ut appareatis, hominibus religioſi & innocentes; intrioſecus autem pleni eſtis ingenio malo & immunditie veſtris, introeuntes ad ſancta ſanctorum, quod eſt altare Dei ad communicandum. Vere Dominus avertit faciem ſuam, ne videat holocautomata & ſacrificia veſtra. Infeliciores eſtis vos, qui aſpiciunt vos quaſi ſpeculum, eum conſiderant opera veſtra mala, & ſcandalizantur in vobis. Proceno ſcitote, quia lex perioit primum a Sacerdotibus & ſeniotibus populi in hoc tempore.

F *convenit tandem ad ſuos,*

75 Item in quarta feria, cum ſola eſſem in Capitolo, veni in extaſim. Et dixit Angelus Domini ad me: Et tu fili hominis, dices ad eos, qui habitant in terra; Audite populi: Deus deorum locutus eſt. Pœniteotiam agite, prope eſt enim regnum Dei: & convertimini ad me in toto corde veſtro, & ego Dominus convertar ad vos, & reconciliabor vobis. Quod ſi nolueritis, & me ad iracundiam provocaveritis, in peccatis veſtris moriemini, & mors devorabit vos ſubito & quaſi oeſcientes; & miſerabiliores cunctis omni creatura, etiam bruiis animalibus, quæ dum mortua fuerint, nihil ultra mali patientur, vos autem eruciabimini in igne æterno, ubi erit ſtatue oculorum & ſtridor dentium ſine fine. Et dixi: Domine, neſcio loqui, & tardus ſum ad loquendum. Et dixit: Aperi os tuum, & ego loquar: & qui audit te, audit & me. In Sabbato ſancto ante Paſcha, ibam ad Capitulum, & veni in extaſim in limine cancelli: & circumfulſit me lux. Et aſſiſtens mihi Angelus Domini, ait: O miſerrimi, qui theſaurizatis vobis theſauros in infernalibus pœnis. Neſcitis, quot nobiles, quot potentes peribunt in die judicii, quot divites & ſa-

AUTT. REGERTO FRATRES.

A sapientes lugebunt? O mundi gloria, res misera! Væ illi qui diligant eam. Ego clamavi dicit Dominus, & iterum clamo; & quis est qui me audiat & consentiat consiliis meis? Cum autem clamavi, clamavi & dixi: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, & de ventre ejus fluent aquæ vivæ. O homo quicumque es, dicitur, Ecce ego: & dicetur tibi: Abnega teipsum: & factus obediens & humilis corde, veni & sequere me: & ego probabo si sis verax an non. Et tu constans & perseverans, noli deficere in certamine: qui enim bene certaverit usque in finem, hic salvus erit.

& mundi amatoribus

76 In una Paschalium dierum in meridie, cum vellem quiescere, astitit lectulo meo Angelus Domini, & dixit mihi: Noli contristari de iis quæ tibi solent evenire: sufficit tibi gratia mea, quia non te deseram, nisi tu ipsa velis. Obediens esse stude cum omni humilitate & lætitia cordis. Esto patiens contra omnia adversa: noli te extollere in superbia, sed semper humiliare ut exalteris: nullum despicias, nullam contemnas, in omnibus bonum exemplum monstra. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum tamquam teipsam: & quod dedi tibi, dato tu aliis, ut & ipsi efficiantur; quia tu non habebis, nisi datum tibi fuisset desuper. Præter hæc & alia plura, tamquam pater filium benigne instruendo, adjecit, quæ propter interpellantem soporem, hea! a memoria mea elapsa sunt.

animatur ad bene agendum.

B

77 In festivitate S. Marci Evangelistæ, *b* vidi ostium apertum in cœlo & ex eo splendor magnus super me effusus est: & subito veni in extasim. Cumque essem in excessu, vidi ante thronum Dei (quemadmodum in festivitate B. Joannis Evangelistæ videram) quatuor Animalia, singula habentia facies quatuor: quas, in hunc modum dispositas consideravi. Facies hominis erat in anteriori parte, quæ ad thronum respiciebat; in posteriori vero, facies aquilæ; in dextera, facies leonis, in sinistra facies vituli. Habebant & alas senas, quarum duæ supra espita singulorum

b

Vidit 4. Apr.

C

erectæ invicem conjungebantur; duæ vero expansæ erant, ita ut unius cujusque una alis alterius tangeret alam; duabus vero velabant corpora sua; erant autem plena oculis ante & retro. Apparuit & rota grandis & lucida, stans coram eis ante thronum, quasi complexa quatuor rotas: quæ ita invicem connexæ erant, ut unaquæque duas sibi vicinas ex parte complecteretur, & omnes, majorem intrinsecus circulis suis contingebant. Erat autem spatium quoddam inter ipsas quatuor, circa medium punctum majoris, rubicundum quasi flamma ignis: & ea eo quasi scintillulæ quædam exire videbantur ac dispergi per omnes rotas, & quasi vivificari videbantur ex illo. Unde in eadem hora menti meæ illud occurrit: Spiritus vitæ, erat in rotis. Cumque aspicerem, discesserunt ab invicem Animalia in quatuor partes, & singula eorum singulæ rotæ adhærebant.

quatuor Animalia

ærcum prophetica rota

78 Die quadam Dominica, dum apud Fratres Missa celebraretur, prospexi forte per senestram, cupiens audire Fratres concinentes gloriam Deo. Stabat autem forte in via vir quidam, vociferans ad alium & dicens: Ubi unoc tantum moraris, diabole? Et continuo vidi sibanam in specie nigri ac deformis viculi, stantem secus illum. Qua in re commoneantur fideles, ab hujusmodi malignis sermonibus abstinere. In die Pentecostes e suspensa erant quædam apud nos Missarum solemnia pro Comitis excommunicatione: sed non tamen consolationem suam Dominus ab ancillis suis suspendit: venit enim unus ex Sacerdotibus ad nos, ferens in capsella Sacramentum Dominici corporis, unde secundum morem eramus communicaturæ. Quicum intro missus esset, & capsellam super altare quod intus secus apud nos est, deposuisset; vidi lucem magnam de cœlo egredientem; & directa est super illam in modum radii solaris, totamque illustravit. Sed & columba nivea, per medium ejusdem lucis veniens, advolare visa est, & resedit juxta illam. Venit & Angelus Domini, & quasi devotionis nostræ testis astitit secus altare, quousque omnes per ordinem communicavimus.

D *Sathanas tentat eos, qui verbum odissent*

Communicant tempore interdicti.

79 In Dominica *d* autem nocte ante festum Apostolorum Petri & Pauli, cum starem in loco orationis, veni in extasin; cui libentee reluctata fuissem, si potuissem. Et continuo astitit mihi Angelus Domini, & dixit nostro sermone: O misera, cur hæc tam invita pateris? Quam multi sunt, qui libenter hæc sustinerent, si dissector illis consequi ea, quæ tu consequeris? Si non in præsenti hæc pateris, illic utique patieris, ubi duriras patiendum tibi erit, antequam videre mereariis, quæ nunc visura es. Et dixi: Domine mi, ea multa fragilitate mea provenit mihi impatientia hæc: & si consolari me vis, Domine, quid mihi osteodes? Et ait; Veni & vide & contemplare jucunditatem, quæ veniet tibi a Deo tuo. Et statim in sublime extulit me in aerem excelsum, & intuspexi per ostium claritatis, & vidi soliti more gloriam beatæ civitatis Dei. Rursus ad miserabile corpus reducta sum, & paululum respiravi. Iteram autem fui in spiritu, & vidi ante ostium illud prædictum quasi statueram pendentem: & astabat illic Angelus meus, habens librum unum, & sathan habens librum alterum. Intellexi autem eum quem habebat Angelus esse librum justitiarum mearum, alterum vero esse librum delictorum meorum. Et imposuit uterque librum, quem habebat in statera; & præponderare visus est libre delictorum. Stabat itaque Angelus, quasi mœstus, & ait: Non ita erit, quoniam dolores ploremos & magnos pro delictis suis sustinuit, & duras flagellationes sæpe suscepit. Et cum plura hujusmodi memorasset, ait: Differenda sunt hæc usque in cœlestinum. Mox cedditu sum mihi, & cum lachrymis copiosis exclamavi: Ne intres in judicium cum ancilla tua, Domine, sed oro clementiam tuam ut ante mea dimittat peccata quam ad judicium judicare venias.

E *d Extasis 10. Iunii*

videt in spiritu

libros meritorum & demonum, visi sui,

F *& hunc illi præponderare dolores*

80 Cumque animi anxietate coarctarer, obtulit iterum se Angelus mihi. Et dixit: Domine, quod faciam: Instrue me, Domine mi. Qui ait: Esto obediens valde, humilis, patiens, & amabilis. Libentee sustine hæc, quæ tibi eveniunt. Amplectere cum dilectione ea, quæ ope-

sæpe crudeliter mortificatum se sentit

ea-

A ratur Dominus tecum: & ris, qui diligunt te, & cunctis, qui tuis Sororibus se commiserunt, & quibus promisso te obligasti, orationes impertire. Hæc cum dixisset, abscessit. Ego autem oihilominus in corde meo fluctuans, hæc apud me cœpi tecstare, dicens: Nonne fiduciam multam semper habui in corpore Domini mei Jesu Christi? Nonne hoc est omnium peccatorum remissio? Illuc certe confugiem. Rogavi igitur Magistrum, ut missa celebritet nuntio postularet a Domino Abbate, quatenus in die crastina Missam de sancta Trinitate celebrarer, & divinum Sacramentum afferret ad me. Memorem enim me esse moriturum illo die, propter verba Angeli, quæ dixerat, differendæ sunt hæc usque in crastinum.

petit pro se Missam dici,

81 Cum igitur, sicut petieram, Missam celebrasset, in ipso tempore Sacrificii veni in excessum mentis: & vidi rursus staterem, quem in vespere viderem, & libros impositos. Venit ergo Angelus & fidelis procurator meus, afferens, quasi panem parvulum, quali in celebrationibus Missarum Sacerdotes utuntur, & superimposuit libro justitiarum: & mox, quasi massam ingentem

sub eos ut vidit meri-tis suis appo-ni Missam facit

B appositsset, velociter præponderare visus est libro alterius lancis. Ego cum lætitia expergiscens, exclamavi: Sancta Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, in mente potentiæ tuæ, in mens misericordiæ tuæ commendo spiritum meum, consilium meum, cogitationes meas, & omne corpus meum, vitam meam, finem meum, & omnes actus meos: semper fit benedictio tua super me diebus ac noctibus, & perducer me clementia tua in vitam æternam. Hoc quoque adjeci, quia communicatura erem; Domine non sum digna, ut intres sub tectum meum, sed salvum me fac, & salva ea, quoniam tui mea tu es: non ad judicium Corpus & Sanguinem tuum, sed ad remissionem omnium peccatorum meorum, percipere mereer. Eodem etiam tempore vidi in spiritu Dominum Abbatem in ecclesia Fratrum, salutare Sacramentum devote conficientem, & columbem sacrificio assidentem & claritatem luminis in circuitu. Post

& eo firmus persumit

C hæc veni ad me afferens mihi, quod desideraveram, & Communione sancta animam meam consolata sum.

82 Rursus in Vigilia Apostolorum ad vesperam, vidi illos per spiritum in regione clericatus, & una cum eis matrem Domini. Vidi autem & alteram eamdem, quam & antea videram, & impositi sunt libri. Erat enim multitudo dæmonum circa lenem unam, & multitudo Angelorum circa alteram, & æqui ponderis esse videbantur. Tunc invocavi Dominam meam & Apostolos cum angustiis magnis, quæ indubitanter morituram me æstimabam: & regressi sunt paulisper introrsus. Cumque iterum apparuisset, & ego non cessarem invocare eos & alios complures Sanctorum, præponderavit visus est liber justitiæ. Post hæc cum spiritum attraherem, venit ad me Angelus meus, & dixit mihi: Datum est tibi spatium vivendi, emendationem fac vitam tuam. Et dixi: Domine mi, quid amplius faciam? Nonne cognoscis fragilitatem meam, & quomodo amplius laborare non possum, quam scio? Tunc tetudivit me, & ed

vidit etiam sanctæ matri sui præponderare

quemdam carnis afflictionem me exhortatus est: D de qua & ego apud metipsum sæpe tractaveram. Et ego ad me redieas, dixit: Solve jubente Deo terrarum Petre catenas: & præter hæc alias orationes ed ipsum. Et adjeci: Sancte Paule Apostole, prædicator veritatis & Doctor gentium, intercede pro nobis ed Dominum, qui te elegit. Et ad hæc addidi: Domine secundum ectum meum noli me miseram & peccatricem judicare, nihil enim dignum in conspectu tuo egi: ideo deprecor Majestatem tuam, ut tu Deus delees iniquitatem meam, quia de terra formasti me. Et hoc: Ne tradas bestiis animam confitentem tibi, & animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem. In die ed Missam cursus apparuerunt mihi Apostoli, & pariter cum eis Domine nostre. Tunc etiam per spiritum vidi Fratres in ecclesia ministrantes, & Dominum Abbatem altari assistentem, & cessulæ qualitatem Sororibus indicavi. Eodem die cum ed nos delatom esset divinum Sacramentum, eamdem visionem vidi, quam & in die E Pentecostes.

AUCT. AGGRATO TRE.

& dolia quod alteri fuerat de-buit,

implorat misericordiam,

83 *Atque hic finis est visionum, usque ad Julium anni* MCLV. *perductarum: quibus additam velim ex libro Epistolarum unam, nulli quidem certo anno adscriptam, anteriorem tamen, ultimo hujus libri articulo ad ann.* MCLIX *spectanti; est autem prædicti libri Cap.* V. *hujus tenoris:* Domino G (*Gerlaco*) venerabili abbati Ecclesiæ Dei, quæ in Tuitio, humilis ancilla Christi Elisabeth Schonaugiensis, salutem & orationes. Consolemini & gaudete in Domino, & consortes cordis Fratrum, qui sunt vobiscum: quia suscepit Dominus gemitus vestros, & tetigit tribulationem cordis vestri, qua afflicti fuistis in conspectu ejus, pro lacrymabili jactura Dominici Sacramenti, quæ accidit in medio vestri. Fecit enim secundum consuetudinem beatitudinis suæ, & dignatus est annuntiare mihi per Angelum suum verba quædam, ex quibus recipere potuistis consolationem. Factum est in Dominica prima Quadragesimæ, celebrante Domino Abbate diriuum Officium apud nos, post lectionem Evangelii, subito clangni, & veni in mentis excessum. Et ecce Angelus Domini, benignus consolator meus advenient, stetit in conspectu meo. Tunc inter cæteros sermones, quos contuli cum eo, feci memoriam restri apud eum, sicut præmonita fueram a fratre meo: interrogavique eum, dicens; Domine mi, quid factum est de illo venerabili Sacramento, quod in ecclesia Tuitiensi de gutture pueri steruntantum exciisum est? Numquid pedibus circumstantium conculcatum est, & periit? Qui respondens dixit: Sacramenti illius sanctitas vivificat spiritum recipientis se: quod autem ab ore ejus elapsum est, ab Angelo Dei, qui præsens aderat, susceptum est, & in arcano loco repositum. Et dixi: Numquid, Domine, interrogare audeu, in quo loco sit reconditum? Et ait, Noli inter rogare. Rursus dixi; Domine, quid servitii exhibere convenit Fratres illos. Et respondit: Quadragesima diebus in conventu immolent Deo sacrificium laudis pro delicto hoc. Adjeci autem adhuc dicens: Ego vice Domini vestri hanc satisfactionem constituo, ut ubicumque ceciderit super terram Corpus Domini, sive effusus fuerit Dominicus Sanguis,

intelligit emissam Hostiam

locum dominus reposuisse ab Angelo

A ita ut poſtea inter Reliquias non poſſit reponi, pro peccato hoc immolatur ſacrificium laudis
AUCT. EGBERT. FRATRE quadraginta diebus: ſi verò inter Reliquias poſ-ſit reponi, triginta diebus id ipſum fiat. Noviſſime & hæc adjecit: Expedit Fratribus illis, & neceſſe habent, ut quanto amplius Sanctorum corpora apud ſe congregant, & juxta ſe locant, tanto amplius ſtudeant honorifice, & amabiliter iis monſtrare, & ut vitam ſuam cum timore Dei emendent, ac diligentius ordinem ſuum obſervent. Nam ut ad hoc eos commoverea Dominus, permiſit fieri, quod factum eſt in medio eorum. Quod ſi admonitioni ejus obedierint, & fecerint, quæ dixi, certum habeant, quoniam pretioſi illi Martyres inter pellabunt pro eis curam Domino, & in omni neceſſitate eis ſubvenient: ſi autem non fecerint, accuſationem & querelam facient adverſus eos.

B 84 *Martyres ſocietatis Urſulanæ intelligat Lector: ipſumque Sancti Monaſterii fundatorem Egbertum, Colonienſem Epiſcopum, illic conditum: nunc autem etiam Appendiculam acciperat a ſcriptore neſcio quomodo additam libro 2. in Viſionibus anni* MCLVI *finem ut dixi accipiens, Sanctamque præmonens de futura iteram concurſu dierum Annuntiationis ac Paſſionis Dominicæ, quod fuit anno Incarnationis* MCLX. *unde conſequitur viſionem in hac Appendicula narratam ſpectare ad Julium anni* MCLIX. *Eſt autem talis.* Factum eſt etiam in una dierum menſis Julii, ego Eliſabeth ſeceſſeram in locum ſemotum ac ſecretum, & inte eram orationibus; & ecce Angelus Domini veniens coram me ſtabat, & ait: Nonquid ignoras, quoniam futuri anni Paſcha eo ipſo die, quo reſurrexit Dominus, celebrandum eſt, & Annuntiationis e feſtivitas in diem Paſſionis incidet? Et ſilui, quoniam hæc vera ignorabam. Et ſubjecit dicens: Scito, quoniam in tempore illo acceperunt eſt ſathanas poteſtatem a Deo conterendi homines adverſum ſe invicem, ut mutuo ſeſe interficiant. Sol rubore ſuffundetur, & tenebris obducetur: quod quidem non aliud erit, niſi multa ſanguinis C effuſio, & immenſa triſtitia in populo Chriſtiano. Poſt hæc colubræ, ſaniei immiſſor, inviſibiliter homines interfectores eſt, eritque tribulatio magna in terra; ita ut perpetuæ laudis debitor ſit Domino omnis, qui vita incolumi evaſerit. Si autem, quæ poſt hæc cito ventura ſunt, tibi enarrem, ſcio, quod præ timoris magnitudine ſubſiſtere non poteris.

Item alvi-fluxus modo flagella t

85 *Conviniationes has cœpiſſe impleri eo, pro quo pronuntiatas dixi, anno* MCLX. *evidenter liquet. Ita ſiquidem anna, cum obiiſſet in menſe Septembri Adrianus IV. & electus eſſet Alexander III. ſurrexit Roma Antipapa Octavianus, ſub nomine Victoris: fautoremque nactus Fredericum Imperatorem, Schiſma Italiæ & Germaniæ pernicioſiſſimum excitavit, ne quidem per marcem ſuam ſiniendum; ſed electis poſt ipſum ſubinde aliis, cautiandum uſque ad annum* MCLXXVII. *Durante autem Schiſmate, & Frederico Pontificem in Italia perſequente, exorta eſt ſæviſſima illa mortalitas, quam ad annum* MCLVI. *num.* XI. *deſcribit Baronius, qua hic videtur intentari. Omnia porro circumſpectanti videri poſſet ideo articulus iſte huic libro additus; quia qui ſequitur tertius in editione, licet ad annum* MCLVI. *ſpectare videbatur ſubnectis ſecunda, ſeorſim tamen deſcriptus habebatur; & ut per ſe ſubſiſtens laudatur a Trithemio in lib. de Scriptor. eccles. opus pulcherrimum & non inutile; in Chronica Hirſaugienſi, ne opus pulchrum & neceſſarium. Idem deinde in Chronica Spanheimenſi laudat Egbertum, quod* Monachus to Schonau, & poſtea Abbas, omnia ſcripta & revelationes ſanctæ Sorois ornatiori ſtylo, in eam formam, qua nunc legontur redegit. *Porro ad minas Orbi Chriſtiano intentatas in hac Appendicula, ut jam publicari cœptas, ſpectare videtur Epiſtola, quam Prooemio ſubjunximus, ſcripta ad S. Hildegardem; adeoque etiam Magiſtericium Eliſabethæ, ad hunc circa idem tempus electa.*

quomodo id huic loco attexuerit.

D

ANNOTATA D. P.

a *Anna* 1155. *littera Dominicali* B. *Paſcha fuit* 27. *Martii. Ideoque Feſtum Annuntiationis, quia concurſuram alias cum die Veneris ſancta, retrahendum fuit juxta Rubricam Dioceſeos iſtarum, qua in Moguntino ſic legitur*: Si feſtum Annuntiationis venerit in diem ſabbati, in choro & foro ſolenniter celebrandum: ſi verò venerit poſt feſtum Palmarum, vel in hebdomada Paſchali, anticipatur in Vigiliam Palmarum modo, quo ſupra: *fuit ergo anno feſtum iſtud celebratum* 19. *Martii.* B

b S. Marcus 25. *Aprilis, tunc cadente in feriam* 2. *Dominica* 4. *poſt Paſcha.*

c *Dies Pentecoſtes hoc anno* 25. *Maii.*

d *Tunc* 16. *Junii.*

e *Anna ſcilicet* 1160. *ſub eodem, quem ſupra notavi, recurſu littera dominicalis* B. *Vita autem Angeli verbis vel confirmatur ſententia Honſchenii anno* 29 *vulgaris æræ Chriſtum mortuum ſtatuentis, idque* 25. *Martii, vel, ſi tale dies ceſſare poſſet Chriſtus non eſt, leve argumento probatur, quæ alibi docui, Deum & Angelos ſanctis extaticis loquentes iis verbis ipſorum intellectui accommodatis.* F

CAPUT VI.

Initium libri Viarum Dei cœpti ſcribi ann. 1156. *& ſermonum eo contentorum Synopſis.*

Anno 1156.

86 Hic eſt liber Viarum Dei, qui annuntiatus eſt ab Angelo Dei altiſſimi, Eliſabeth, ancillæ Chriſti & Dei vivi, in quantacunque Viſitatione ejus, in quo viſitavit eam ſpiritus ad ſalutem omnium, qui paterna admonitionis Dei gratia benedictione percipient. Ee erat in anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſexto. Factum eſt in exordio quinti anni viſitationis meæ, jam ad propinquante die feſto Pentecoſtes, ego Eliſabeth vidi in viſione ſpiritus mei, montem excelſum, capioſo lumine in ſummo illuſtratum, & quaſi vias tres, a radice ejus ad cacumen uſque porrectas. Quarum una (quæ media erat) in directum mihi poſita, ſpeciem habebat iridis cœli, ſive lapidis hyacinthi: quæ vera

offeruntur ei quæ viſio prima de Viarum

A vero a dexteris mihi erat, viridis apparebat; & quæ a ſiniſtris, purpurea. Scabat autem in vertice montis, contra viam mediam, vir quidam inſignis, tunica hyacinthina indutus, & præcinctoi ad renes balteo candido: facies ſplendida erat ut ſol, oculi vero in modum ſtellarum radiantes, & capilli ejus tumquam lana candidiſſima: habebat autem in ore gladium ea utraque parte acutum, & in manu dextera clavim, in ſiniſtra vero quaſi ſceptrum regium.

AUCT. REGRESSO FRATRE.

87 Vidi rurſus alia viſione, in ſolennitate a Pentecoſtes, in aſcenſu montis ejuſdem, a ſiniſtris viri præſati, ſecus vias prioris viſionis, alias tres vias, varietatem habentes hujuſmodi. Una earum, quæ viæ viridi propinquior apparebat, amœna quidem erat, ſed ita ea omni parte vepribus condenſis vallata erat & obtecta, ut ab eis pungi neceſſe eſſet ambulantes per eam, niſi diligenter conſtricti & inclinati incederent. Apparuit & ſemita quædam delectabilis, arcta, & quaſi modicum trita, nihil habens veprium, ſed ea utraque parte jucundo gramine, & floribus diverſi generis copioſe vallata. Media autem inter has duas una erat, amplitorem ceteris habens latitudinem, planæ, & quaſi pavimentum habeos ex lateribus rubeis: quam eum diligentius aſpicerem, Angelus Domini, qui mihi aſſiſtebat, dixit: Viam hanc intueris, & pulchra tibi videtur, & commoda ad ambulandum in ea; ſed periculoſa eſt, & facile labuntur loce dentes per eam.

a ſecunda viſionum trib

B

88 Rurſus in Octava Pentecoſtes, in tempore meridianæ quietis, ſubito aperti ſunt oculi cordis mei ſine carnis vexatione, ſicut & in præfatis viſionibus: & vidi iterum, quæ prædicta ſunt omnia. Adjecit autem Dominus oſtendere mihi præter eas vias, quas videram, alias quatuor, ſecus tres vias primæ viſionis, a dexteris viri, qui ſtabat in cacumine montis. Una earum, quæ proxima erat viæ purpureæ uſque ad medium montis, difficultatem magnam habere videbatur a veprium denſitate, quibus ea utroque latere obſita erat: reliqua vero pars ejus uſque ad ſummum floribus amœna, & ab impedimentis libera, ſed arcta & modicum trita apparuit. Quæ erat proxima huic, arida videbatur, & in modum campi aurati, glebis ingentibus aſpera, & viatoribus ſuis plurimum onoroſa. Eram autem cogitans apud me de his duabus viis, quod difficilem haberent incceſſum: & reſpondens Angelus, qui mihi aſſiſtebat, ait: Si quis ambulaverit per vias iſtas, caveat, ne offendat pedem ſuum: qui autem offenderit, & ceciderit, ſi non ſurrexit, ſed permanet, non videbit lumen æternum: reliquæ vero duæ, quæ pariter eum his apparebant, planæ, & capeditæ erant, & aſpectu pulchræ, candorem habentes quaſi terræ bene tritæ in ſtrata publica. Cumque hæreram in aſpectu earum, audivi rurſus Angelum dicentem: Via Juſtorum recta facta eſt, & itet Sanctorum præparatum eſt.

Ut ſertia geminor.

C

89 Viſionis primæ, ſicut per Angelum accepi, interpretatio eſt hæc. Mons excelſus, altitudo cœleſtis beatitudinis eſt: lux in vertice montis, claritas eſt vitæ æternæ: viæ diverſæ in monte, Electorum variæ aſcenſiones ſunt, quibus ad regnum claritatis aſcendunt. Via hyacinthina, divinæ contemplationis ſtudium eſt. Ambulant in ea, qui jugi meditatione & deſiderio in Deo & in cœleſtibus mentis oculum figunt. Via viridis eorum eſt, qui in activa vita perfecti & irreprehenſibiles eſſe ſtudent, incedentes in omnibus mandatis Domini ſine querela: qui dum non tranſitoria, ſed immarceſſibile bravium ſupernæ retributionis, in cunctis operibus ſuis attendunt, greſſus mentis in viridi figunt. Via purpurea, aſcenſus beatorum Martyrum eſt: qui in tormentis paſſionum juſtitiam Dei per patientiam operantes, in purpura ſanguinis ſui ad divinum lumen tranſire contendunt. Vir inſignis ſupra montem, Chriſtus eſt: ſplendor vultus ejus, divinæ claritatis ejus eſt ſignum: oculi radiantes, ſereum aſpectus ejus ſuper electos, Capilli, lanæ albæ ſimiles, antiquum dierum eſſe pronuntiant, licet in noviſſimis diebus ſecundum carnem ſit natus. Gladius anceps in ore ejus, terribilis judicii ſententia eſt, de ore ejus proceſſura, feriens reprobos duplici contritione corporis & animæ. Clavis in dextra ejus apparuit, quoniam ipſe eſt, qui ſolus aperit januam vitæ, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit: ipſe quoque eſt, qui profunda myſteriorum Dei, cui vult, reſerat, & non eſt, qui claudat; ſignat, & non eſt, qui ſignaculum ſolvat. Sceptrum in ſiniſtra ejus, poteſtas regia eſt, quam & ſecundum humanam naturam ſe accepiſſe teſtatus eſt, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra. Tunica hyacinthina virtutem indicat cœleſtis contemplationis, quæ totam perfecte poſſidebat mentem Salvatoris: non enim ut ceteri hominum ad menſuratum ſpiritum acceperat, in qua habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter. Balteus candidus inviolabilis innocentiæ candorem in eo deſignat. Apparuit in via, quæ Divinitatis ſuæ contemplationem ſignificat; quia ſic eam vult manere in æternum, cum ceteræ permanſuræ non ſint. Non apparuit in omnibus, & tamen erat in omnibus; quia ſingula ſignificant virtutes, per quas Juſti homines veniunt ad montem excelſum, ubi recipiunt pro ſingulis virtutibus ſingulas mercedes, & in omnibus vias veritatis comes plandor eſt Deus.

Indicatur primarum vias eſſe.

Contemplationum.

ſecunda diverſorum.

D

E

ſertia Martyrum,

Of his ſanctidentis Chriſti habitus ac forma.

Mes. ad.

F

90 Viſionis ſecundæ myſterium hujuſcemodi eſt. Tres viæ, quæ a ſiniſtris viri, ſtantis in monte ſecus viam viridem, apparuerunt, proprietatem eſ primunt trium ordinum in Eccleſia, videlicet Conjugatorum, Continentium, & Rectorum. Via vepribus vallata, vita eſt Conjugatorum. Amœna apparuit via hæc, quia ab initio inſtituta eſt a Deo hæc vita: & ſi legitima obſervetur, pulchra & bene placens eſt in conſpectu Domini: & ambulantes in ea procul dubio in montem Dei aſcendunt. Sed infinitæ ſæcularium curarum ſentes huic ex omni parte imminent, quibus pungi neceſſe eſt viatores ejus, niſi & parce vivendo ſeſe omnibus modis conſtringant, & coram Deo & hominibus ſe humiliando ſemper velut inclinati incedant. Via a vepribus libera, & jucundis floribus utrimque vallata, vita Continentium eſt: horum etenim proprium eſt a curis & ſollicitudinibus vitæ præſentis mentem abſtrahere, & ſola, quæ Domini ſunt, cogitare, ut ſint ſancti corpore & ſpiritu. Arcta eſt via hæc, quia ut legitime, & ſapienter obſervetur, magnæ diſciplinæ cuſtodia coar-

ſecunda Conjugatorum,

prima Conjugatorum,

ſecunda Continentium,

A stari necesse est gressus ambulantium in ea, ne
AUCT. forte secundum arbitrium proprium viventes, aut
EGBERTO FRATRE. in fornicationem labantur, aut cum fatuis virginibus, sive viduis delicatis, quæ viventes mortuæ sunt, deputentur. Modicum trita est, quia respectu aliarum pauci sunt, qui ingrediuntur per eam, pauciores, qui perseverant in ea: floribus diversi generis delectabilitèr undique vallata est, quia omnia virtutum genera continentium
tertia Prælatorum. vitam adornant. Via media inter duas prædictas latior illis, via Rectorum est: ea enim cum sit instituta ad regendam vitam Conjugatorum, sive Continentium, sive utrarumque, minus illis constringit, & liberius arbitrium habet propriam voluntatem exercendi, ac per hoc facilius in ea lubricant gressus ambulantium per eam: quod & ipsa ejus planities apte significat. Propter quod & periculosa dicta est, quia tam multi in ea la-
B buntur, ut in ipsa pauciſſimi stabiliter inveniantur. Quod autem quasi pavimentum habere visa est ex lateribus rubeis, quæ sunt ea terra ignibus cocta, solicitudinem significat Prælatorum, qua circa subditos mentes eorum jugiter decoqui necesse est, quibus & animæ & corporis procurationem debent.

Liber ista a se dictum non antea viderat. 91 Visionis tertiæ interpretationem, cum ab Angelo instructore meo scisciterer, dixit ad me: Ecce incepisti librum Virtutum Dei, sicut propositum tibi fuerat. Hæc idcirco dicebar, quoniam anno priore, dia quadam cum essem in spiritu, duxerat me quasi in pratum quoddam, in quo fuit amerat tentorium, & introivimus illud. Et ostendit mihi congestum magnam librorum, illuc depositorum: & ait: Videsne libros istos? Omnes adhuc ante diem judicii dictandi sunt. Elevans autem unum ex eis dixit: Hic est liber Viarum Dei, qui per te revelandus est, quando visitaveris Sororem Hildegardim, & audieris
b eam. Et ita quidem impleri cœpit *b*, continuo cum ab ea audissem; *scilicet intra Paſcha, & Pentecosten anni* MCLVI. *quorum hoc* SSC. *Jussii celebrandum erat, illud actum fuerat* XV. *Aprilis, cum Dominicas post Biſſextum indicaret littera* G.

C 92 Est autem quatuor Viarum, quæ in tertia visione monstratæ sunt, significatio hæc. Prima, quæ erat vicinius viæ purpureæ, in inferiori parte dumetis aspera, in superiori autem expedita & florida, vitam significat eorum, qui legitime in seculo viventes, in curis rerum mundanarum diem suos dimidiant, ac deinde ad floridam & expeditam continentium transeunt vitam; eorumque regula se constringentes, pariter cum illis in montem Dei ascendunt. Via arida, & glebis aspera, durissimum illud genus vi-
Eremitarū, tæ est, quo incedunt sancti Eremitæ, & nonnulli in societate hominum conversationem habentes, qui carnem suam supra humanum modum macerant & exsiccant jejuniis, vigiliis, genuflexionibus, flagellis, ciliciis, & gravissimis quibusque afflictionibus. Omnia hujusmodi quasi glebæ asperrimæ sunt, & multo cunctu & vigilantia opus est ambulantibus per viam hanc, ne forte in nimia ejus asperitate offendant, & gravius cæteris corruant. Duarum aliarum, quæ simul cum ait, quæ descripta est, apparebant, una (ut dictum est) magis trita & expeditior visa est, de qua locutus est instructor meus dicens
D Per hanc viam incedunt sanctæ animæ Infantium, *Infantium.* quæ in sacro baptismate sanctificatæ sunt, & infra septennium a vita discedunt: qui quoniam seculi malitiam experti non sunt, expedito & liberrimo gressu ad regnum Dei perveniunt. De altera vero ait; Adolescentium via est hæc, qui paulo tardius illis incedunt, & ideireo minus trita & expedita apparet illorum via. Ecce hæc sunt visiones, & interpretationes earum. Qui aperuit oculos meos, ut viderem visiones Dei, ipse procul dubio per Angelum suum, sicut placitum fuit ante ipsum, in hunc modum intelligendas esse demonstravit.

CAPUT VII.

E

Sermonum pro Viarum istarum singulis ab Angelo dictatorum priores quinque, summatim delibati.

93 FActum est autem in festo B. Jacobi, cum
93. Istæ viæ omnes essę Sanctorum dixit assem in spiritu, & viderem visionem viarum Dei, rapta sum in sublimi; & quasi in vicinum monte Dei contemplata sum. Et ecce, lux illa immensa, quæ montis verticem occupabat, per medium scindi visa est: & introspexi per eam, & vidi Sanctorum multitudinem, cujus æstimari non poterat numerus. Et ait ductor meus ad me: Hic videsne Martyres, sanctos Episcopos, & Confessores Domini, Virgines, Cœnobitas, utriusque sexus Viduas, & Seculares annujugatos & continentes, nobiles & ignobiles, omnes regnantes cum Christo. Hi ambulaverunt vias Domini, atas sanctas, quas vidisti, & pervenerunt immarcessibilem gloriam a Christo Domino cum Angelis ejus. Consideret nunc unusquisque viam suam: quod si injuste ambulaverit, corrigat seipsum, cum humilitate, & caritate, & F obedientia, & dirigat viam suam. Quod si pervenerit, recipiet præmium æternum.

94 Eram post hæc quiescens in lectulo meo, nec adhuc somnum ceperam, cum repente visitavit me Spiritus Domini, & replevit os meum sermone hujusmodi: Attendite nunc ergo vos, qui renuntiastis secularibus desideriis, & elegistis, ut sequamini vestigia ejus . . . . Cogitate apud vos, quomodo vivatis cum humilitate & obedientia & caritate sine murmuratione & sine detractione & invidia, & sine superbia, & ab aliis vitiis abstinete vos . . . . . Nondum verba hæc finierat Angelus, qui mihi per vices loquebatur, cum incidit mihi dubitatio quædam de distinctione viarum Dei, quæ descriptæ sunt; & interrogavi eum dicens: Numquid, Domine mi, nos Cœnobitæ sumus in via contemplationis, cum sumus in via continentiæ? An esse potest, ut simus in utraque? Et ait; Communis est vobis via contemplationis cum Clericis, sicut illis vobiscum communis est via continentiæ: scito tamen, quod multi sunt

Angelus per ea Virginis Sanctæ Contemplatio.

ipſi eamque valdè de veritate ſecurum.

in

A in eie cóntinentiæ, qui in vie contemplationis non ſunt. Et ſuot multi Clericorum, qui oequa in via contemplationis, neque in via continentiæ ambulant, & hi infelices ſunt. . . . & conſummutis ſermonibus his, in die, que B. Michaelis memoriam agebamus, iterum ſe mihi præſentavit: & allocuta ſum eum, dicens: Numquid, Domine mi, ſecure affirmare poterimus, omnes hos ſermones ex te proceſſiſſe? Hæc idcirco dicebam, quia ea parte verba iſta protulerat, ite ut faciem ejus non viderem: ea parte vero per us meum in ſpiritu fuesent pronuntiatu, Ille igitus, cum magna ſeveritate me intuens, air; Crede ee toto corde ruo verba hæc, quæ deſcripte ſunt, & de ore men proceſſeront. Beatus, qui legerit & eodierit verba libri hujus, quia vera ſunt, & u veſtrate oumquam declinaot. Alium quoque ſermonem continuo inchoavit hic verbis, dicens: Admonen eos qui in ſecularibus curis oppreſſi ſunt, aliquaodo cogitata, quæ ſunt B præcepta vitæ, id eſt, diligere Deum &c....ſi ad elitudinem contamplationis ſe noo valent arigere, legitimarum actionum officie ſtudeant adimplere..... Hæc aſt via Domini recta & pulchra, via ectionum Sanctorum: qui ambulaveſit in ee uſque ad finem, vitam iuveniet, & requieſcet in monte ſancto Dei, & ſors ejus cum bilis locis.

95 Dies feſtus agebatur & eſamus aſſiſtentes divino Officio, com aa conſuetudina apparuit Angelus io conſpectu meo. Cumque de mora ejus ſolito longiore delicta maa coram ipſo eulpaſſem, dixi ad eum: Placeat ounc, Domine mi, ut tertiæ illius viæ, quæ eſt ſanctorum Martyrum diſciplinam oobis inſinues, neque ab hac tua bonitate prupter aliqua delicta mea compeſcaris. Tuoc aperieos os ſuum locotus eſt dicens: Agoos Chriſti procedit coram ſanctis Martyribos, & ipſi ſequuntor eom cum palmis & curonis, congaudentes ei eum triumpho nobili. . . Audite hæc, & corde percipite. qui perſecutionam patiantoi propter juſtitiam: ite gaudentes C per viam nobilem, viem bellutorum Domini, viam purpuratam eruore Sanctorum & Agni.... Factum eſt autem, prioſquam verba hæc terminaſſet Angelus, qui mecum loquebatur, ut ſuperveniret feſtivitas baatarum Virginum Utſulæ & Sociarum ejus undecim millium. Tunc decuotubetur io vigilie nocturna ſermo ille divioos, quo dicitur; Reddet Deos mescadem laborum Sanctorum ſuorum, & deducet illos io via mirabili: unde ego ſumptu occaſione interrogavi loſtructorem meum, cum inter ſileotia Miſſæ mihi more ſuo apparuiſſet, dicens: Domine, demonſtra mihi, quaoam eſt via illa mirabilis..... qui continuo reſpondens ait: Via ſanctorum Martyrum hæc eſt..... quæ bene mirabilis appelleri poteſt.... Poſt hæc cum adeſſet feſtivitas S. Martini, eisca medium noctis aote vigiliam matutinam, ſubito aspergefacta ſom, & fugit ſomnus ex oculis meis: & ecce Angelus Domioi ſtabat coram me, & ullocuta ſum eum, dicens: Oro, mi Domine, ut exhortationem ſermonis tui da ſanctis Martyribus jam compleat, & competenti fine concludes. Qui cum me contemplari feciſſet ſublimia quædam, quorum aſpectu eram indigne, petitionem meam implevit . . . . .

96 Fui in oratione, & epperuit mihi ſolito more Dominus meus, & poſtulavi ab eo diſciplinam viæ illius, quæ ad ordinem Conjugatorum pertinere dicta eſt: ſtatimque aſſenſit petitioni mea, ſicque exoſus eſt: Ecca dico & admoneo Seculares coojugatos: abſtinara vos e pravis operibus veſtris . . . quæ ſunt, avaritia, luxuria, fornicatio, adulterium, homicidiom . . . quoniam impoſſibile eſt cum talibos vitiis iotrare pes viam veſtram. His dictis abſceſſit: & cum iterum appetuiſſet, rogavi, ut proſeqoeretur incepti ſermoois exhortationem, qui ait: Niſi, quod benignus & miſericors Dominus eſt, in tædium poſſet adduci, pro eo quod tot modis habitatores mundi admonet, ipſi vero pro nihilo ducunt monita ejus..... Dite o vir & mulier honotem ordini veſtro, quem Deus honos are dignatus eſt. . . . Liger corda veſtra timos Domini, ut io opere vobis conceſſo frænum vobis ipſis imponatis.... Dies feſtos & dies legitimæ abſtinentiæ & tempora purgationis per contioeotiam honorate, & ſi qoid ſupes addiderius, addet Dominoi gratiam vobis & geoerationi veſtræ..... Illud autem ſcirota, quod mutuæ conjuoctionis veſtræ præcipua cauſa eſſe debet propagatio prolis: ſi que elia eſt, ad infirmitatem pertinet, & habet indulgentiam, ſi timoria Domini modeſtionem bsbuctit, & elcemoſynarum remedium. ....Iterom dico vobis, qui ſub jugo matrimonii degitis, Deum timete, fidem & dilectionem immaculerum invicem cuſtodite: filios veſtros & filias & familiam veſtram in timore Domini & caſtimoniu enutrite.... Hæc eſt viæ veſtræ delectabilis amænitas, quæ in myſterio demonſtretu aſt. . . tribulationem tamen carois & ſolicitudines mundi, ques non experiuntur, qui continent, habere neceſſa eſt ambulaotes in ee, ſicut & in ſimilitudine ſpinarum expreſſum eſt....

97 Rogàvit me germenus meus, ut ſeiſcitaret ab Angelo, qoare in principio ſermonis hujos iotet cetera iniqoitatum nomina, ſocuicationis oomen adjunxiſſet, com hoc non ad Conjugatos, quibus loquebatur, pertinera videretur. Cumque ſuper hac dobitatione mea Domioum meum interrogare cœpiſſem, locutos eſt ad ma, dicens.... Foroicationis immunditia plenus eſt mundus, & via invenitus, qui non ſe præcipitet in foveam ejus.... Propter hoc autem in interpatione Conjugatorom fornicationis nomen adject, quie & ipſi antequam coojugii legem eſſumant, ſuper modum io ee ſœdantur, & provocant iram Dei in ſe. Hinc eſt, quod ad matrimonia legitima accedentes, fructu generationis privantor a Domino, & miruntur, unde accidat eis, ignorantes ſterilitatis ſoæ cauſam: quibus autem generatio conceditur, aut io ipſa prole, aut in alia rebus neceſſariis pluribus modis divinitus feriuntus, & omoie ipſis infeliciter proveniunt.... Tunc intertogavi eum dicens: Domine mi, quid dicis de illis, quos Catharos vocant, qui vitam Conjugatorum omnino reprobare dicuntur? Et reſpondit dicens: Illorum, de quibus interrogas, vita abominabilis eſt coram Domino. ...Iterum autem allocuta ſum eum dicens: Domine, ut audivi, quidam ex eis aſſeruut, quod legitimum eſſe non potaſt conjogium, niſi tutet eos

A eos, qui uſque ad tempus legitimæ conjunctionis virginitatem ambo cuſtodierunt: quid ad hoc dicis? Et reſpondens ait; Ubi talis conjugium eſſe poteſt, gratum eſt Domino: ſed rarum eſt valde, ut ita contingat. Verumtamen ex iis, qui non continuerunt, multi ſunt acceptabiles Domino, legitima habentes conjugia, & in mandatis Domini ambulantes; alioquin nimis contraheretur numerus populi Dei.

AUCT. AGNARTO FRATRE.

98 Celebrantibus nobis ſolennitatem B. Joannis Evangeliſtæ, inierat eam oration poſt vigilias matutinas; ac deprecabar Dominum valida intentione cordis, ut ſecundum ſolitam benignitatem ſuam diſciplinam viæ continentium, quam in ſpiritu videram, aperire mihi dignaretur: ſed & divinum Evangeliſtam, & Angelum doctorem meum, ut mihi adjutores eſſent, invocabam. Comque orando laſſata fuiſſem, remiſi paulum oculos ad ſoporem, & poſt puſillum repente expergefacta ſum: & ecce Angelus mihi aſſiſtens, ſermonem, quem deſiderabam, inchoavit his verbis: Dico vobis, o filii Dei, o filii lucis, intuemini viam veſtram, quomodo floreat, & quam delectabile eſt correre in ea. Currite ergo, & properate obviam Sponſo veſtro, qui vos expectat, Diligite caſtitatem, & ſervate illi integritatem virginitatis veſtræ. Virgo ornata caſtitate, caritate, prudentia, humilitate, bene cuerit. Hæc cum dixiſſet, amplius non adjecit.

Continentiæ laudes.

B

99 Sequenti vero die cum de beatis Innocentibus officium Miſſæ ageretur, ego, ſumpta occaſione ex lectione Apocalypſis, quæ legebatur, deprecata ſum Dominum meum, qui iterum mihi aſſiſtebat, dicens; Domine, ſi inveni gratiam coram te, dic mihi, obſecro, quale eſt hoc canticum, quod decantant iſti beati Martyres ante ſedem Dei & Agni, ſicut præſens lectio teſtatur, aut quomodo ſequuntur Agnum, quocumque ierit? Et reſpondens ait: Quid me interrogas? nulla lingua ſuper terram novit hoc canticum; mihi inde tibi enarrabo. Quod autem interrogas: Quid eſt, quod ſequuntur Agnum, quocumque ierit; hoc eſt, quod in omnibus virtutibus, quæ conſiderari poſſunt in Agno, ipſum

Sequuntur Agnum.

C imitabitur. . . . Rurſus in circumciſione Domini, cum ſe mihi obtulit Dominus meus, dixi ad eum: Mi Domine, doceas me, obſecro, de integritate virginitatis; numquid animi poteſt per immundam libidinem, quæ haberi ſoler in tentatione, ſi non uſque ad opus fuerit perducta libido? Qui ait, non amittitur, ſed inquinatur.

Si tamen ut non ſolo corpore virgines ſint.

. . . Deoque accepta non eſt, & debita mercede privatur. Cum autem in Octava B. Joannis iterum ſe mihi præſentaſſet, prævenit verba mea ita me hilariter alloquens: Interrogate me vis, interroga, & reſpondebo tibi. Et dixi, ſicut a Doctore præmonita fueram, Domine, quod ſcriptum eſt, Vulnera pro ſancto reputabitur, numquid adverſari poteſt ſermoni tuo, quem proxime dixiſti? Et reſpondit, nequaquam. Itemque ſubjunxit: Verum eſt certe, quod ſcriptum teſtaris, cujus operis perficiendi voluntatem habuerit homo, ita ut nequaquam remaneat in ipſo, quin ad perfectum perducat, quod cupit, & ſic uſque in finem permanet, hoc quaſi factum coram Domino reputatur: ſed deleri tamen poteſt virtute veræ pœnitentiæ, D Quidquid enim cogitatione, aut voluntate feceris homo, ita nonnulli poteſt coram Domino ac ſi numquam fuerit: . . . qui autem voluntatem pravam fructu pœnitentiæ non diluit, hujus integritas, quamvis permaneat, inutilis eſt, & nullum conſequitur fructum.

100 Iterum ſubjunxi dicens: Domine, ſunt, qui non ſponte ſtimulos carnis capeſſuntur in tentatione, & moleſte ferunt ardorem, qui verſatur munditiæ corporis ſui, nulla tamen repugnatione evitare eum prævalent. Nonquid hoc eis reputabitur in peccatum? Qui ait; Si moleſte ferunt teſtamenta hujuſmodi, nequaquam eis conſentiunt, leviore pœnitentia culpæ ſuæ, quam ſic contrahunt, veniam conſequentur, & mercedem magnam adipiſcentur. Indica vic autem mihi eſſe hominem, in Chriſto familiarem (quis aut quæ ſit, Deus ſcit) ſuſtinentem ab adverſario impugnationem caſtitatis, & mittit ob hoc animam ſuam moleſtiis affligentem, & E ait: Conſolationem ei annuntia, diceſque ei, ne parcat afflictioni. Revocet in memoriam, quod ſcriptum eſt de electis Domini. Tamquam aurum in fornace probavit eos. Gaudium ſit ei; non tamen ſine triſtitia. Gaudium, pro eo, quod tale aliquid Dominus ei imponere dignatus eſt, per quod ad mercedem magnam præparetur: non ſit tamen ſine triſtitia, quia in tali tentatione non omnino culpa evitatur. Et dixi; Domine, qualiter debet reſiſtere adverſario, & quibus armis eum ſuperabit? Qui ait, oratione, & confeſſione, & ſtigellis carnis pugnet, & ſuperabit. Non autem inſiſtat rogare Dominum, ut ab hoc ſtimulo liberetur; ſed hoc oret, ut miſereatur ei Dominus in hoc tempore tentationis. Si in loco ſecretiori fuerit, flectat genua tec coram Domino: ſi autem opportunitas loci ei defuerit, ſignet cor ſuum tec ſignaculo Crucis, ac dicat: Salvator mundi ſalva F nos, qui per crucem & ſanguinem redemiſti nos; auxiliare nobis, te deprecamur, Deus noſter.

& ſtimulis, quos pavellunt carnis.

nimis relaxari prohibet.

101 Poſt hæc una dierum ſuſcitavit linguam ſuam in hæc verba. O Virgines, ecce ad vos clamat vos divina, vox Sponſi veſtri pulſat ad aures veſtras: aperite illi, & introducite illum ad palatium cordis veſtri, & amplectimini eum, quia pulchrior & amabilior eſt omni creatura, ... *Hinc ſequitur longa, & poſt hanc alia, ad Virgines exhortatio: ſub qua Eliſabeth Angelum interrogavit, dicens;* Domine, quæ ſunt veſtes illæ nuptiales, de quibus dixiſti? Et reſpondit: ire debent Virgines ad interiora cordis ſui & emere illic tria genera ornamentorum. Primo eas habere oportet veſtimentum candidum, & immaculatum, quod eſt innocentia carnis. Neceſſarium illis eſt & operimentum ſecundum, quo debent eſſe amictæ, quod eſt caritas, qua ab illis diligendus eſt Chriſtus ſponſus. Tertium ornamentum earum eſt torques aurea, quod eſt pudicitia, qua debet ſeipſam Virgo conſtringere, ut ſit verecundia ad loquendum, ad audiendum, ad ridendum, ad faciendum omne, quod impudicum non eſt: hoc eſt ſignum, de quo dictum eſt; Poſuit ſignum in faciem meam. Hoc, ut æſtimo adjecit, pro

explicans quæ ipſum decent ornamenta.

A ſo quod in feſtu B. Agnetis ipſum de hoc verbo interrogaveram, & nullum nunc mihi ſuper hoc dedit reſponſum. Iterum dixi: Domine, quali pretio emenda ſunt Virginibus iſta ornamenta? Et ait: Caſtigatione corporis pſupſii, ac denario uno, quod eſt contemplatio pudicitiæ Sponſi, quam reponere debent in medio cordis ſui ..... Et factum eſt completis ſermonibus iſtis in Dominica ſecunda ſacri Jejunii die feſti S. Matthiæ Apoſtoli (*nam anno* MCLVII. *currebat littera Dominicalis* F, *& dies Cinerum inciderat in diem* XX. *Februarii*) in tempore divini Officii, vel Sacrificii, appaſuit mihi benedictus Domini, Angelus ſanctus, *& finem competentem impoſuit ſermoni ad Virgines Domini*.

B

CAPUT VIII.

Sermonum quinque reliquorum ſynopſis.

Poſt morem dierum xv. redibat Angelus.

1 Sermone præcedenti ad finem deducto, diſtulit ſolito diutius viſitare me Angelus Domini: quod ego delictis meis imputans, anxiabar intra me, ac diligentius lacrymis, & orationibus operam dedi: & adjuvabat me Conversus noſter oratione communi. Et conſummatis ſeptem, & decem diebus ab eo, quo jam dicta verba compleverat (*poſt feſtum S. Gregorii Papæ* XII. *Martii*) ſtabam ſola in oratorio circa horam ſextam, effundens coram Domino cur meum, ac dicens: Non mea merita aſpexiſti, Domine, in omnibus, quæ hactenus mecum operata es; ſed in ſua miſericordia feciſti omnia hæc. Propterea obſecro, ne cum peſcaris delictis meis, aut cujuſquam alterius, quin hæc, quæ nunc apud me initiare dignatus es, propter bonitatem tuam ad bonam conſummationem perducas. De via Rectorum Eccleſiæ, quam mihi in myſterio demonſtraſti, congruentem diſciplinam nobis aperire dignare, ea qua aliquis fructus correctionis proveniat, ſicut neceſſarium eſſe noſti populo tuo. Adhuc iſta, & his ſimilia in oratione loquente me, ecce Angelus deſiderii mei ſubitus

C *redit ut ſermonem ad Prælatos eccleſiaſticos* apparuit coram me, & ſermonem, quem deſiderabam his verbis initiavit, dicens: Hæc dicit Dominus: Ecce ego mitto Angelum meum, ut annuntiet vobis, qui in ſublimi poteſtate imitatores eſtis. Dico autem vobis, quod iniquitas terræ, quam abſcondistis propter aurum, & argentum, aſcendit coram me, tamquam fumus de igne..... Videte Pontificem magnum, & excelſum ſuper omnia Dominum Jeſum, qui modo in diebus obedientiæ ſuæ ambulavit in medio Diſcipulorum ſuorum, non in alſitudine Dominantis, ſed in humilitate miniſtrantis; tamquam pius æmulator gregis ſui, uſque in conſummationem mortis pro eo. Reſpicite ſemen ejus, quod eſt benedictum, miniſtrus vocationis veſtræ Beatus Apoſtolus: numquid ſicut viæ veſtræ viæ illorum fuerunt? .....

2 Celebrantibus nobis diem feſtum Paſchæ (XXXI. *Martii*) in tempore divini Officii poſt lectionem Evangelii, apparuit mihi Angelus Domini ſtans coram me: cumque hoc permiſſem ab eo, ut hoc procurare dignaretur, ne quid neglegentiæ in illa ſacra Communione, quam expectabamus, acciderer; adjeci poſtulare, ut ſermonem ſuum de Rectoribus Eccleſiæ, ſecundum quod inchoaverat, proſequi dignaretur. Ad quod mihi breve reſponſum reddidit dicens: Si digni eſſent, multa magna de illis Dominus revelaret. Quo dicto ſtatim ad altare cum feſtinatione acceſſit; & cum duobus Angelis, qui in principio Miſſæ advenerant, eum magna diligentia, donec omnes communicaſſemus, adſtabat. Sequenti vero die circa idem tempus advenions, *ſimilia inſuſcavit*, & rurſus die altero addidit, dicens: Hæc dicit Dominus magnis Prælatis Eccleſiæ: Recurdamini, quam rationem reddituri eſtis in tremendo judicio meo de ovibus meis, quas ſuſcepiſtis regere, & cuſtodire ..... Poſt hæc quaſi in ſpiritu lenitatis, ait: Ego Dominus clamo, & admoneo Paſtores meos..... Sunt enim, qui mihi videntur boni, & pacifici, heu quam pauci! & alii multi mali, & perverſi..... propter quod oportet admoneri bonos, ut in melius proficiant; malos audem, & perverſos, ut convertantur, ne pereant de via juſta. Et eum me iterum viſitaſſet, adjecit; Attendite cum omni ſollicitudine mentis viam veſtram..... quod ſi me diligitis, & nomini meo honorem præbetis, honorificabo vos coram ſanctis Angelis meis.

interrogando, & ſuadendo.

delude judicium ſæculorum arguit.

3 Adhuc loquente me Angelo ſermones iſtos de Paſtoribus Eccleſiæ viſum eſt quibuſdam opportunum, ut interrogarem de iis, in quibus erroris ſui occaſionem accipiunt dubii quidam. Interrogavi igitur, non quaſi in fide dubitans, ſed quaſi cupiens fidem noſtram ex Angelica auctoritate firmari, & dicebam. Numquid, Domine in eccleſiaſticis Sacramentis parem habent poteſtatem officia eorum Pontificum, qui ſiniſtra, & non ſecundum Deum ad Pontificatum ſuum introierunt, & eorum, quorum bonus introitus eſt? Qui reſpondens ait: Multi, dum profunde talia ſcrutantur, magis depravantur, quam emendantur: & talia Dominus revelavit, ſi non eo libentius peccarent illi, ad quos pertinent. His dictis confeſtim ablatus eſt ab oculis meis. Iterum autem die alia cum rediſſet ad me, interrogavi eum, ſpeciens eumdem ſermonem, qui præ ſcriptus eſt. Et ille: Habent, inquit, parem virtutem, ſed beneplacitum eſt magis Deo in officiis eorum, qui bene introierunt. Iterum ſubjecis dicens: Itane eſt, Domine mi, ut quod Presbyteri ordinati ab illis, quorum malus introitus, eamdem habeant poteſtatem conſecrandi corpus, & ſanguinem Domini in altari, quam habens, qui ordinati ſunt ab illis, qui legitime introierunt? Qui ait: Non aſcendat unquam dubitatio in cor ejus de hac re: ſed certum habeto, quod omnes, qui in eccleſiaſtica ordinatione Presbyteratum acceperunt, eamdem poteſtatem habent in conſecratione Dominici Sacramenti, ſive bene, ſive male introierint Ordinatores eorum .....

eorumque pravum ſuperſtigit.

negat offi. cium ordinationis per ipſius vitam;

5 Quia ad Patres noſtros, ſpiritualia judicia in Eccleſia habentes, pertinere totus hic ſermo viſus eſt, ſegavi Angelum Domini dicens: Oro Domine, ut ſicut ſpiritualibus Rectoribus verba admonitionis hactenus miniſtraſti, ita illis quoque, qui ſecularia judicia habent, aliquas admonitiones, ea quibus & ipſi corrigi poſſint,

a Do-

AUCT. AGBERT. FRATRE

A ue Domino nuntietis. Qui confeſtim petitioni meæ conſenſum præbens, his verbis ſermonem ad illos pertinentem exorſus eſt. Ecce conſtituit Dominus ſuper populum ſuum Principes & Judices, ut facerent judicium, & juſtitiam, & confirmarent veritatem, & pacem inter virum, & virum, ut eſſet omnis populus beneplacens coram Deo vivente. Nunc autem ..... Propterea vivo ego, dicit Dominus, ſi non audieritis vocem admonitionis meæ, & converſi fueritis ad me, detraham vos ab altitudine veſtra, qua male uſi eſtis, in profundum inferni; & eritis conſortes illorum, quibus vos aſſimilaſtis in inceſſu viventi in ſempiternum. In die ſancto Penteceſtes (XIX. *Maji*) in Hora prima, ante celebrationem divini Officii eum eſſem in oratione, apparuit Angelus coram me, & hactenus dictum ſermonem complevit .....

B 106 In feſtivitate S. Martini (*lege, & corrige* Maximini *Trevirenſis Epiſcopi* XIX. *Maji*; *hoc enim exigit ordo feſtorum ſequentium*) inter ſilentia Miſſæ allocuta ſum Angelum dicens: Placeat nunc, Domine, ut exhibeas nobis diſciplinam congruentem illi viæ, cujus pars vepribus occupata apparuit, altera vero floribus amœna, & ſtricta, nihil habens veprium, & impedimentorum. Via petitionis meæ verba complevi, & protinus ait: Ecce dico vobis, qui in ſeculo vocati eſtis, viventes in carne, in laboribus, in anguſtiis multis, abſtinete vos a vitiis hujus ſeculi, & ambulate in via Continentium ..... Et adjecit in Vigilia Apoſtolorum (XXVIII. *Junii*) dicens: Et quid addam vos admonere? Ecce oſtendi viam, inſtruxi vos diſciplina, palpate hoc & illuc, confidentate verba, retinete exempla, diligite caſtitatem, currite ad claritatem D. N. Jeſu Chriſti, quam vobis præſtare dignetur, qui vivit, & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen. Cum autem conſummati pene eſſent hi omnes Sermones, in feſtivitate Apoſtolorum Petri & Pauli, ante horam divini Officii, fui orans in ſecreto, & apparuit in conſpectu meo Angelus Domini, & locutus eſt audiente me verba hæc: Trevirenſi Epiſcopo (*Hillino*) & Coloniæ, & Moguntiæ Epiſcopis (*Arnoldo* II. *& Radulfo*) annuntiatum ſit vobis a Domino Deo, magno & tremendo, & ab Angelo teſtamenti libri hujus, ut hæc verba, quæ invenerint in præſenti libro, annuntietis Romanæ Eccleſiæ, totique populo, & omni eccleſiæ Dei. Emendate vos ipſos, & convertimini ab erroribus veſtris, & nolite indigne accipere admonitionem ſacram, & divinam: quia non ſunt hæc ab hominibus inventa. Dico autem vobis ea nomine, quoniam in iſta Provincia nomen Religionis habetis. Legite & audite admonitiones divinas, & ſuſcipite eas placida mente. Et nolite arbitrari hæc figmenta eſſe mulierum: quia non ſunt; ſed ſunt a Deo Patre omnipotente, qui eſt fons, & origo omnis bonitatis. Quod autem vobis dico, ceteris omnibus dico.

107 Cupiebam uſtavi ſermonis initium accipere in die translationis S. P. N. Benedicti (XI. *Julii*) ſed impeditæ ſunt die illo orationes meæ ab hoſpitum præſentia, & translatum eſt deſiderium meum uſque ad proximum diem. Tunc etiam ſtante me in oratione poſt horam Capituli, præſentavit ſe mihi Angelus Domini, & poſtulavi, ut ſermonem ordiretur ad eos, quorum via to viſione quaſi glebis occupata apparuerat, & confeſtim aperiens os ſuum hæc verba locutus eſt. Attendite, vos, qui in eremo vitam ducere elegiſtis, quam diſcretionem habeatis ....., ne non eito ſequamini omnem impetum zeli veſtri, qui vos ad altitudinem perfectionis impellit, neque ſupergradiamini menſuram virtutis veſtræ laboribus immoderatis ..... Propter hoc memento homo fragilitatis tuæ, ut caute gradiaris in via dura, quam ingreſſus es, & patienter agas in feſtinatione tua, ne ruinam patiaris .... ad hæc ſume eruditionem, & diſciplinam contemplationis, & conſulare abjectionem tuam in ea. Conſidentibus nobis in Capitula, ad audiendam lectionem Regulæ, in feſtivitate S. Mariæ Magdalenæ adſtitit coram me Dominus meus, & præſentem ſermonem congruo fine complevit. Cum eſſet feſtivitas B. Jacobi in primis Veſperis, apparuit Angelus Domini coram me; feci itaque, ſicut ſuggeſſerat mihi conſcriptor ſermonum iſtorum, ac petii ab eo, ut titulum, qui in capite libri hujus ſcribendus eſſet, pronuntiare dignaretur: qui continuo petitioni meæ aſſentiens ait: Hic eſt liber &c. *num. 86.*

108 Menſe Auguſti, quinta die menſis, poſt vigilias matutinas, eum eſſem cubans in lectulo meo, nec adhuc ſomnum cepiſſem, ſubito apparuit coram me Angelus Domini, & præſentis libri novum Sermonem initio habuit his verbis: Ecce ego habeo aliquid ad vos dicendum, qui in juventute poſiti eſtis, quaſi lilium, quod ante ſolis ortum cluſum erat, & quando ſol ſplendet, in virtute ſua aperit ſe, & delectatus ſua ardore ſolis .... Diſcite in primis timere Dominum .... Ecce in hac veſtro eſt theſaurus deſiderabilis, & pretioſus, hoc eſt virginitatis gemma. Beati eritis, ſi cuſtodieritis eam .... ſi placuerit animæ veſtræ cuſtodire eam, attendite vobis ut non inquinetis eam negligentiæ levitatis veſtræ: declinate cum pavore cordis ab irritamentis immunditiæ, & fugite confabulationes & colluſiones adoleſcentularum, & corruptoribus earum nolite ſociari: cuſtodite os veſtrum ab impudico ſermone, & ab omni turpitudine oculos veſtros & manus abſtinete ..... Poſt hæc rurſus adjecit, & dixit: Adhuc addam loqui patribus, & conſervis mei admonitionem Patris eorum. Filii, aptate vobis in conſuetudinem mores ſanctitatis in floribunda ætate veſtra, quos in tempore maturitatis veſtræ poſſitis exercere. O adoleſcentes & juvenes immaculati, ... ambulate in pulchritudine viæ veſtræ, & eritis filii amabiles Domino, & ſimiles Angelis Dei in cœlo, ad quorum ſocietatem ducere vos dignetur D. N. J. C.

109 Cum eſſet completus per Angelum ſermo præcedens, in Vigilia aſſumptionis ſanctæ genetricis Dei Mariæ; rurſus in ipſa die feſto, in tempore divini Officii viſitavit me, & ait: Ecce adhuc volo conſummare ſermonem meum, quoniam adhuc locus eſt, & habeo aliquid breviter dicere ad infantes, qui neſciunt ſe cuſtodire propter ignorantiam; propter quos oportet admoneri matres eorum, ut cuſtodiant eos cum timore Dei caſtos, & immaculatos, ne forte pereant. Ad hæc ego ſubjunxi interrogans, & dicens. Quid eſt,

diſcretionem commendat.

Diſtat a præcedentibus libri.

Exhortatur iuvenes

ad cuſtodiam virginitatis,

& humilem verecundiam.

Ceteros inſtantes docet, eos ignoranter delinquere poſſe.

Sermo ejuſdem ad virgines.

& mandato, ut fidei prædictis habeatur, ſermo ad Epiſcopos.

Sermo ad Eremitas.

Ne ut obvenirent aliqui pœnæ;

A eſt, Domine, quod dixiſti, Caſtos & immaculatos? quid facere poſſunt infantes, unde caſtitatem ſuam immaculatam? nonne & ſi quid delinquunt, ignorantia eos excuſat? Et ait: Caſtitatem ſuam verbis immundis ſæpe coinquinant, & uperibus, quæ illa & ipſi perficere poſſunt; & quamvis per ignorantiam faciunt, tamen ſine reatu non ſunt, & pœnam omnino evadere non poſſunt de hac vita migrantes, quia neque ab aliquo ſunt caſtigati, neque per ſeipſos pœnitentiam delicti habere ſciebant; propterea caſtigari debent a parentibus pro delictis ſuis: quia ſicut mala facere aſſueſcunt, ita & bona facere diſcerent, ſi per caritatem ad hoc nutrirentur. Quod tamen dixi, Immaculatos, pro iis dixi, qui eum paululum de ſeptennio exierunt, tunc amplius ſe cum maculant pravis operibus, quia plus noverunt cogitare de malo, quoniam non ſunt prohibiti ab eo: nam & ipſi in quantum poſſunt operantur opus impudicitiæ, neſcientes quid faciant.

maxime cum egreſſi ſeptennium

B Tales igitur, ſi de hac vita migrant, magnas pœnas ſuſtinent, quo uſque purificentur: quia nulla omnino macula in regnum Dei poteſt intrare. Hoc ergo eſt illorum perire, de quo ſupra dixi: tanto autem gravius, ac diutius puniuntur, quo minus orationibus, & eleemoſynis amicorum adjuvantur, pro eo quod eis indigere non creduntur. Dico vobis parentibus, & quicumque parvulorum cuſtodiam habetis, attendite, quomodo in magna cautela eos cuſtodiatis, quia in vos redundabunt delicta eorum .... Conſummavit autem hanc ſermonem in Octava Aſſumptionis ..... Hæc eſt adjuratio conſcriptoris Sermonum iſtorum. Adjuro per Dominum, & per Angelum ejus, omnem, qui tranſcripſerit librum iſtum, ut diligenter eum emendet, & hanc adjurationem codici ſuo adſcribat.

Liber 4. hoc vocatur de Aſſumptione Deiparæ;

III *Qui in editis ſequitur Liber* IV. *in Capita diviſus quinque, promittit illic Viſionem de Aſſumptione Virginis Mariæ Matris Domini, promiſſum in die ejus feſto anni* MCLVI. *exhibitam* MCLVII. C *& duobus poſt annis publicari juſſam: ubi affirmatur, obdormiviſſe quidem Deiparam* XV. *Auguſti, ſed reſuſcitatam, atque cum carne aſſumptam in cœlum quadrageſimo poſt die* A. III. *Septemb. quem diem cœperint Sancti in conclavi Eliſabetha ſolennem agere: ibidemque inducitur ipſa Deipara, quærenti Virgini, quamdiu poſt Domini Aſcenſionem vixerit in terris, unum duntaxat annum indicare, eumque, quod a feſto Aſcenſionis ad* XV. *Auguſti intercedit; omnia hæc ejuſmodi ſunt, ut merito dubitare poſſimus, verane hæc dixerit Eliſabeth. Talis autem multo etiam magis eſt Sermo de undecim millibus Virginum, præcipuam libri iſtius partem conſtituens. De illis, qui volet aliquid anticipate ex nobis ſcire, legat Diſſertationem noſtram inſertam Conatui Chronico hiſtorico de Romanis Pontificibus poſt S. Pontiani Pontificatum, & Paralipomenon ad eandem Diſſertationem; memineritque Parergi, inter Vitas S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis poſiti, cujus doctrina hinc quoque novum ſumeret argumentum, ad rejicienda a definitione hiſtoricarum controverſiarum, dicta factaque extaticarum Sanctarum, quandoquidem Deipara, ubi præfertur, Eliſabetham alloquenti, ſummam ætatem infra quinquageſimum annum reſtringenti, apponi poterit eadem Deipara, aſſereret S. Birgita lib. 7. cap. 26. quod, poſtquam filius* D *ſuus aſcendit ad cœlum, vixit in mundo per quindecim annos: alii nobiſcum intendentibus ipſam multa ſeriatim vixiſſe exceſſiſſe.*

& Urſulanarum hiſtoria,

Eliſabeth quando electa Magiſtra?

III *Cancellarius noſter, in Annalibus Mariani ad Annum Chriſti* 46 *pro Eliſabetha ſententia teſtimonium profert ex aſcanii beato uno Bertramo Ciſtercienſi revelatis, & allegatis in Chronico Maſſæi cujuſdam lib. 8. ad annum Chriſti* 36. *eiſdemque fatetur favere Divum Idephonſum Toletanum, dum Serm. 6. de Aſſumptione ait poſt* Chriſti Triumphum non diu manſiſſe Virginem inter vivos. *Quæ autem ille objicit tam Eliſabetha, quam Birgitta, non magnam vim habebunt apud eum, qui critica examine ipſa excuſſeris. Poterat Cancellarius Eliſabetha reſpondere, quod num.* 7. *reſpondet Birgitta,* Virginem locutam eſſe ex ſententia, quæ tum ætate in Eccleſia valde communis; *ſed vereor, ut talis reſponſio multis probetur.* E *Browerus in Annalibus Trevir. lib.* 4. *n.* 104. *agens de Urſulanis faſtuſque non facile ſtatui poſſe, an Eliſabethæ revelationes de illis, notatione temporum rerumque diligenti narratione ſint diſtinctæ, ſic ut fundus in iis lateat hiſtoriæ, utpote in re difficili atque anceps; tandem exiſtimavit putat poſſe, in hac ipſa ſcientia tam remotæ abſtruſaque vetuſtatis, quam de Virginibus hujuſ Eliſabetha, partim a libera mente fluxiſſe quidpiam, partim aliquam ſignificationem ſuperne datam: flagitantibus etiam, ut ſi curioſe multi, haud plus perceperit, inquit, quam quantum noſſe iis expedire divino numini viſum ſit. Quiſque in ſuo hic ſenſu abundet: pro* Eliſabetha *nihil hactenus, (ſaltem quoad Urſulanas) commodius video, quam dubitare, utrum talia ipſa revera dixerit. Cetera ad* XXI. *Octobris magis enucleabimus; uti & de anno defuncta Deipara ad diem* XV. *Auguſti: quamtamcum diem ejuſdem Obdormitionis primum captam adſcribi ſub Marciano Imperatore, anno circiter alia omnino ex cauſa, quam* F *quod tunc mortua putaretur, perſuadet dedicatio eccleſia in Blachernis tunc ſolenniſſime facta; quodque veteriſſima Hieronymiani Martyrologii apographa illius in Auguſta non meminerint, ſed* XVIII. *Januarii notetur* Depoſitio *ſanctæ, ac gloriosæ* B. *Mariæ, matris* D. N. *Jeſu Chriſti, ad quem locum vide exercitationem eruditam Florentini, inter Notas ad veteriſſimum Occidentalis Eccleſiæ Martyrologium, quod Hieronymianum paſſim vocamus; ſimulque diſce, antiquiores Græcos eamdem diem tenuiſſe, & Ægyptiis ſive Captis tenendum tradidiſſe. De* Eliſabetha *unum hic adhuc notaverim, quod in Sermone de Urſulanis pratiuletur famula Ancillarum Domini, quæ ſunt in Schonaugia: hoc enim coincidere videtur cum titulo Magiſtræ, qua utitur ſcribens ad S. Hildegardim ſimiliter Magiſtram cœnobii S. Ruperti apud Binchium; non Abbatiſſam. Quando autem Magiſtra electa fuerit, non eſt unde deſiniam; conjecturam tamen ducor, ut credam, id factum anno* MCLVII. *poſt auditum ab Angelo ſermonem octavum, ac letum poſt completum librum Viarum Dei, vel poſtquam ætatis annum* XXX. *Virgo attigerat. Cum lib.* IV. *amittimus etiam lib.* V. *qui epiſtolarum eſt, nihil ad hiſtoriam facientium; ac tranſimus ad Lib.* VI. *qui proprie ſolius* Egbeeti *eſt, eamque emunctæ meretur fidem, qua oculate teſti, ac viro debetur probo, docto, prudenti.*

haud magna fide narraſque

& ſuppoſititiæ, vel interpolationis.

A AUCT. EGBERT. FRATRE

CAPUT IX.

Ultimus Virginis morbus, & in eo acta uſque ad fratris reditum Moguntia.

Virginibus Deo ſacratis in Anturnacenſi *a* congregatione, Budæ, Hadevigi, Redelindi, propinquis, & familiaribus ſuis, Frater Egbertus ex cœnobio Schonaugiæ, orationis obſequium, & devotionis affectum.

a

B Egbertus frater Virginis

114 Salte, ut plangam paululum dolorem meum apud vos, Cariſſimæ meæ, & ſuſcipite verba lamentationis meæ, cum dulcedine compaſſionis. Paululum plangam, modicum lugebo, juxta amplitudinem vulneris mei, ne forte carnali affectu perturbari exiſtimer, & repatetur ad inſipientiam mihi. Ea noſtra Eliſabeth, illa electa lampas cælici luminis, virgo illuſtris, & honorificatu, in abundanci gratia Dei ſplendida gemma cœnobii noſtri, dux noſtræ virginei cœtus, heu! ante uonos maturiores ea hac vita ſubtracta eſt. Quæ me peperit in lucem inter pertæ novitatis, quæ me traxit ad familiara miniſterium Jeſu Domini mei, quæ ure mellifluo conſolationes, & inſtructiones Dei de cælo afferre ſolebat ad me, & guſtare faciebat cor meum ptimitiar dulcedinis abſconditæ Sancti in Deo; hæc irregreſſibilem abuc viam: & ecce non comparet ſuper terram dulcedu animę meæ, conſolatio prupartatis meæ, & ſuave condimentum omnium laburum meurum. Merito ergo mœtoris cingolum præcurdiz meiz accingo: dignum, Dilecta mea, ſuper te planctum aſſumo, Virgo gratioſa, virgo valde amabilis, multum io ſuavitate ſancta, qua te iuunxerat Spiritus Dei.

C Exitum tuum immaturum, o filia gratiæ, lugent interiora animæ meæ, & perſonant churdæ curdis mei cat men lugubre ſpiritui.

tuguntia ſunt, dolorem ſignificant ejus mortem immaturam,

115 Verumtamen uuu eſt dolor meus, ſicut dolor, quem parturit earu, & ſanguis, ut nunc germanitatis cauſa, quæ carnalis fuuc, lugeam t ſed ſpiritualium deliciarum mu cummunia damna contriſtunt, quas tu, Dei miniſterio, inaudito modo multis adminiſtrare ſolebas. Per te cælum mundo erat apertum, & affluebant abſcundita a ſeculis arcana Dei per linguam vocis tuæ ad nos; & erat pretioſior auro, dulcius melle eloquium tuum. Per te Angeli uobis, & nos Angelis familiariter loqnebamur; & affabiles uobis erant, te mediante, alciſſimi Princi per cæli. O ſcha ſemina! quam multi Reget, & Prophetæ voluerunc videre, quæ videbas, & uou viderunt! Patuit enim beatis oculis tuis ſublime palatium cœli, & prævidiſti aote tempus communis viſionis inacceſſibilem claritatem regni immortalis. Gloriam civium cœli nobis notam freiebas, & quaſi auce oculos mentis noſtræ ponebas: & inflammabant nun modicom beatæ

non eum affectu carnis,

orationes tuæ corda noſtra, in deſideriis patriæ, D quam expectamus. Vacillantes uuimas in miniſterio Dei ſæpe confirmaverunt verba admuonitionis tuæ, & ſervore ſancto laudationes Domini multum nos amplificare faciebas. quam ſenſu paſtoræ communis magiſtræ,

116 O quam multa pietatis operu per exhortationes tuas longe lateque per tertas frcta ſunt! quoniam multæ electorum animæ deſideratis conſolationibus; per tuam negotiatinuem, potiæ ſunt. Benedicta filia tu a Domino, quia fructuoſe toter Deum, & huminei negotiatu es. O femina feliciter uata, quumodo perdideruuc te infelicia tempora noſtra! Dei locetna, quomodo extincta es mundo! qoomudu clauſt es, o clata ſcnellra, per quam ptuſpiciebaot oculi Domini ad nos! Pium eſt, o elucta Dei, flere nos amiſſionem dulcis præſentiæ tuæ: quippe quæ bonum certamen certaſti, & curſum martyrii tui ſcheitet conſummaſti. Tuta etenim vita ab annis teneriuribus, ſi recte animadvertimus, vere martyrium dici poteſt. Portabas ſiquidem jugum Domini ab adoleſcentis cua, ſub regulari diſciplina ſempet ambulans, in paupertate, & multiplici triuulatione. Semper manus Domini gravis ſuit ſuper te, nec deſuit ullo tempore tibi viſitatio ſuperna, premens animum, cootereoi miſerabile corpus tuum preſſuris, & arumnis; quas agnoſcere, & diuumerare dignetar, qui ſolus laborem & dolorem conſideraz. Hilarem & patientem te exhibebas ad omnem flagellationem Domini; & ſuper dolorem vulnerum, quem tibi infligebre manus ejus, ſemper adjiciebas ſacrificium ſpuntuneæ aſſlictionis. amiſſa tantarum virtutum magiſtra; E cujus tota vita fuit Martyrium,

117 Rivi innumerabilium lacrymarum tuarum, Domina, fatigationes genuum tuorum, divulſiones renericudini tuæ, quas ſuſtinebas ab aſperitate ſaxi, inciſiones laterum, quas inſercbat duritia zonæ, incredibilis pareitas ciborum, & innumera orationum tuarum holocauſta, maneauc in tecurdatione curam oculis miſericordis Dei, cui ouda, & aperta ſunt omnia. Ardorem ſancti deſiderii tui de ſcipſo nunc frtiet ſom vitæ, quem toto corde ſitiebas. Humilitatem ſpiritus rui, qua ptæ cunctis mihi cogniti modice, & abjecta ſemper in oculis tuis fuiſti, reſpiciat, & honorificet ſublevator bumilium Deus. Beorgnitatem, quam erga adverſantes tibi habere ſolebas, benigniter divina agnoſcat, & ad cundignam retributionem adducat. Anima laſſa, anima cuntrita, & ſtrusata miſerm arumooſæ vitæ, perge nunc in requiem diu deſideriam. Suſcipiat te ſinus pacis æternæ, umplectatur te deatera fidelis Sponſi tui: ſoveat & alliget omnes cuntritiones cuas, ac donet tibi oleum gaudii pro luctu, coronam decoris pro cinere deſpectionis, palliom laudis pru ſpiritu mmrorir. Quu digreſſus ſum u propoſitu meo? In mente habebam, o dilectæ meæ, ad quas ſermonem dirigere cœpi, deſcribere vobis beatum conſummationem cariſſimæ noſtræ; ſed ea abundantia mœſti cordis aſſumpſi querelam hanc, ante propoſitam nurrationem. Ec ounc faveote Domino erequur, quod intendi, quemadmodum veſtræ caritati gratum fore non diffido. ipſique congratulatur felicitatem eternam,

118 Erat ancilla Domini adbuc in die *b* Pentecoſtes cunſoctu mudu bilaritet ſe habens; & b

ſicut

A sicut mos illi erat gratificari nobis, per omnem diam solennem lætificabat nos revelationibus sacris, narrans inter cetera, qualiter, & qua hora singuli assistentium ministerio Dei visitabantur a Spiritu sancto. Tertia autem feria post hæc, circa horam vespertinam, subito incidit in languorem fortissimum, cœpitque affligi per omne corpus tam graviter, ut mox conflueret ad eam tota Congregatio, invocans super eam auxilium Dei; sicque in hac afflictione permansit pœne per totam noctem. Die sequenti, videlicet quarta feria, in qua solenne jejunium agebatur, Congregatio fratrum processionem fecit in albis, usque ad cellam, & portabamus nobiscum in scriniis cunctas Reliquias Societatis sanctæ Ursolæ Reginæ, quatuordecim videlicet corpora, quæ velut integraliter apud nos sunt, exceptis diversorum corporum portionibus multis. Celebrantibus autem illic nobis priorem Missam festive de Spiritu sancto, rapta est in extasim, ac per longum tempus (ut referebant nobis Sorores) quieta permansit, sicut B mos illi erat in tempore excessus sui, quando aliqua ei divinitus revelabantur. Post hæc autem cum ad seipsam redisset, sciscitabamur ab ea, quomodo se habuisset, & utrum aliquam consolationem a Domino accepisset, & referebat nobis dicens: Vidi in visione spiritus mei sanctissimam Dominam nostram, & proxime ei assistentes B. Ursulam Reginam, & S. Verenam d, cujus corpus apud nos est; simulque omnes sanctas Virgines, quarum Reliquiæ hoc allatæ fuerant, multitudinem videlicet copiosam, omnes mirifice coronatas, & ingenti claritate vestitas, & habentes in manibus palmas victoriæ.

Cubis ægrotare feria 3. Pentecostali 25. Maji

feria 4. sub processionem rapta in extasim,

Visitatur a Deipara & Ursula g

117 Allocuta sum autem Dominam nostram, quæ stabat in medio sancti agminis illius; dixique ad eam: Ad te, dilectissima Domina, querelam facio ex toto corde meo super omni tribu- C latione mea. Habeto misericordiam super hoc, quod ego contrita, & afflicta, tam multis laboribus, tam innumerabilibus ærumnis a juventute mea usque ad hanc diem, etiam nunc tam intolerabile martyrium sustineo in hoc miserabili corpore meo. Et respondit cum magna dulcedine, dicens mihi: Dilecta mea, Dominus noster ita tibi hanc vitam constituit, ut contingat tibi pati in ea multas molestias, multasque afflictiones, ac magnam paupertatem; miserebitur autem tui, & de omnibus bene consolabitur te. Voluntas ejus est, ut per ista te purifices, ac talem te efficiat, ut cum transieris de mundo, nihil molestiæ de cetero patiaris. Habeto ergo patientiam in omnibus malis, quæ sustines, & nihil murmures adversus Dominum in corde tuo, quia omnia in bonum tibi convertet. Aspice istas, quæ stant in circuitu meo, quomodo coronatæ sunt, & quantus est decor earum. Perpessæ sunt angustias multas, & valde dura martyria propter Dominum: & ideo non solum honorem habent ante Deum, sed etiam ab hominibus multum honorificantur, & late eis in mundo servitor. Adjecit, & dixit: Vere dico tibi, quod, si possibile esset, ut uno die triginta vicibus comburereris usque ad cineres, ac toties iterum ad humanam integritatem redires, non posses tali pro ea afflictione promereri gratiam illam, & D gloriam, quam Dominus tibi conservavit in excelsis. Iterum dixi ad eam: Metuo, Domina, ne forte scandalizentur homines in infirmitatibus meis, & æstiment pro aliquibus gravioribus peccatis me ita torqueri, atque hac etiam occasione detrahere velint gratiæ Dei in me, & diffidere iis, quæ Dominus operatus est mecum. Et illa rursum ad me: Nemo (inquit) sapientium faciet hoc.

Illi de morbi gravitate questa,

consolantur istarum exemplis & premio.

AUCT. EGBERT. FRATRE

118 Ab illo tempore de die in diem magis invaluerunt infirmitates ancillæ Domini, & quotidie aliquid novæ molestiæ ei accidebat: nam me autem a doloribus vitalium coarctabatur, quibus nulla ope poteramus obviare. Refectione autem tam modica per languoris sui dies usa est, ut esset incredibile, humanum corpus posse sustentari in ea per aliquod tempus: & id ipsum, quod sumebat, importunitate sua excutiebatur. Tam immobilis animi permanebat cunctis E illis diebus usque ad exitum suum, ut numquam vel semel ad lacrymas eam permovere possent lamenta Sororum, & familiarium ejus, timentium de morte ipsius; cum tamen facili ex causa in lacrymas prorumperet, dum adhuc incolumis esset: si quando etiam remissius habere videbatur, gaudentibus circa eam Sororibus, & verba lætitiæ loquentibus, nullatenus tamen a severitate faciem relaxabat, Strato jacere, aut somno quiescere non eam sinebat doloris vehementia, sed sedens pæne nocte, ac die, imperturbato sensu mentis e provide tractabat multa; de quibus vix eam cogitare posse arbitrabamur.

Increscentibus crudeliter doloribus,

manet imperturbata,

119 Narraverat nobis ante dies infirmitatis istius, quod quadam die solenni, dum adhuc incolumis esset, vidit in spiritu beatam Dominam nostram, & in oratione sua devotissime illi commendabat vitam suam, & finem vitæ suæ dicens: Adjuves me, oro, sanctissima Domina, propter clementiam tuam, ut rationabilis fiat exitus vitæ meæ; & ut numquam mihi transire contingat de hoc mundo, quin omnia in me fiant, quæ pertinent ad obitum hominis Christiani. Et illa cum magna benignitate respondit F ei dicens: Certa esse debes, quod obitus suus non solum erit sicut hominis Christiani, sed sicut hominis sancti. Et vere hanc in ea promissionem per gratiam Dei vidimus adimpleri. Nam & omnia Sacramenta, quæ ad transitum Christianorum pertinent, plenarie ei exhibita sunt: ac præterea in tantum benedixit novissimis ejus Deus, ut evidenter singularis gratia ejus in ea agnosceretur, & glorificaretur a multis. Videns enim ingravescere morbum super se, & considerans se omnino destitui viribus corporis, vocari ad se petiit spiritualem patrem nostrum Dominum f Abbatem; & ipso præsente totam Congregationem Sororum aggregari fecit ante se: & inter summos dolores, quasi nihil sentiret mali, sedens, cum magna fortitudine spiritus allocuta est eas longo, & rationabili sermone: de quo, & si præsens essem, pauca verba hæc in memoria mea permanserunt.

mortemque adhuc sana sibi promissam a Deipara.

mortem piam, & sanctam.

120 Nolite, inquit, mirari, carissimæ, super infirmitatibus meis, sicut homines imperiti; ne-

Commonefacit coram Abbate Sorores

Digitized by Google

AUCT. EGBERT. FRATRE

A naque diffidatis gratiæ Dei in me, propter caſtigationes ejus, quas ſuſtineo, & ſæpe ſuſtinui in medio veſtri. Conſcientia mea bona eſt apud Dominum, & certiſſime agnoſco, quod per eas, quæ patior, præparat & exornat animam meam Dominus in regno ſuo. Ipſe non propter merita mea, ſed propter miſericordiam ſuam, jam ab annis pluribus operatus eſt in me magna, & temporibus noſtris inaudita: & ſcio, quoniam multi ſunt in populis, qui fideliter, & benigne hæc perceperunt, & per ea ædificati ſunt in bonum, multi vero diffidentes ſcandalizati ſunt in illi, quæ audierunt de me: non illis imputet Deus. Vobis autem dico, & confidenter, per illud iter, quo ad regnum Dei perrecturam me ſpero, quoniam hæc, quæ vidiſtis in me, & audiſtis ea me, vera ſunt, & nihil ſimulationis & fallaciæ ad hæc unquam adjeci. Dominus mihi reſtis eſt. Sine vobis iſta præ oculis ſemper, & eſtote emandatæ per hæc amplius, quam ceteri hominum; ne ſorte imponet vobis Dominus magis, quam aliis, qui non tam verſciter iſta perceperunt. Gratias agite Domino ſemper, & collaudate eum in omnibus mirabilibus ſuis, quæ operatus eſt mecum in conſpectu veſtro, quia in his ſingularem honorem vobis præ ceteris clauſtralibus præſtitit. Concordes eſtote, & diligite invicem, & ordinem veſtrum cum magna diligentia cuſtodite. Paupertatem veſtram patienter ſuſtinete. Animæ meæ fideliter, & cum ſeria mente curam gerite: neque aliquid negligatis ea iis, quæ pertinent ad debitum meum, pro eo quod æſtimetis non indigere me ſuffragiis orationum veſtrarum. Hæc autem dico, quia ſæpe, qui religioſi videntur, negligi ſolent, dum li, qui eorum bonam eunvet ſatiuoem cognoverunt, cogitant non eos magnopere indigere adjutorio ipſorum.

profitetur vera eſſe, quæ viderunt, & audiverunt:

B

ſalutaris doctrina,

& jubet ſe ſuis orationibus ſuffragia impetrare:

121 Et cum anaic iſta loqueretor, Dominas Abbas ſubjecit hæc verbis ejus, dicens: Confidimus, quoniam promiſſio Dominæ noſtræ implebitur in te, qua tibi perpetuam quietem promiſit poſt tribulationem hanc: verumtamen quod poſtolat, nullo modo negligemus. Ad hæc illa reſpondit: Promiſſionem dilectiſſimæ Dominæ noſtræ oullateous diffido, ſed nihilominus quod meum eſt facere debeo, & ſolicita providere animæ meæ. Itemque ad Sorores ajebat: Si quid in me earitſimæ Deum unquam offendiſtis, ipſe indulgeat vobis, & ego ea corde remitto omnem offenſam. Vos quoque ſi feci quidquam in vobis, quod facere non debui, quæſo indulgete mihi. Nondum ego quidem aliquid certitudinis accepi a Domino de fine vitæ meæ, verumtamen juſtum eſt, ut habeam ſolicitudinem de tutela animæ meæ, & diſponam de iis, quæ pertinent ad eaſtum meum: ideoque poſtulo Unctionis ſacramentum. Cumque hæc, & his ſimilia multa ſupra vires ſuas locuta ſuiſſet, petiit a Domino Abbate, ut advocari faceret plures ex ſenioribus Presbyteris, & inungeret eum: & ſic factum eſt. Cumque poſt hæc Confeſſionem feciſſet, diſtuhimus conſulto, propter ſtomachi infirmitatem, & tuſſis importunitatem, dare ei Dominici Corporis Sacramentum.

vomitus offenſarum dat & promittit:

C

denuque inungitur:

122 Nocte vero ſequenti in tantum aggravata eſt infirmitas ejus, ut putarer ſe continuo tranſiturum: & dum angoriaretur propter diſtentionem ſtomachi, elevaris ad cœlum manibus oravit ad Dominum dicens: Salvator mundi Domine Jeſu Chriſte, obſecro te, per illam ſanctam paſſionem tuam, in qua te per totum expandiſti ſuper lignum crucis, ad redimendum mundum, & ad amplexandum omne, quod redemiſti, ut non me patiaris unquam de hoc mundo tranſire, antequam percipiam tuum ſanctiſſimum corpus ad conſolationem, & munimen animæ meæ. Recordare, Domine, quoniam ſæpe illud ſuſcepi eum intima devotione cordis mei, & cum multa lacrymarum effuſione, & non ſinas me in noviſſimis meis errare benedictione hac. Et dixit una Sororum vigilantium cum ea: Memento, Domina, quod in quadam viſione tua dixit ad te vox divina, cœpi, & perficiam. Hinc ego confido, quod non ſinet te Dominus ſic ex improviſo tranſire, quin adhuc aliquam manifeſtam conſolationem ab eo percipias, & majorem certitudinem ſuæ tui. Et gratanter recepit reſponſionem hanc. Exaudivit autem Dominus deſiderium ejus, quoniam tunc dilatus eſt tranſitus ejus, poſtea communicavit ante finem. Æſtimaos autem ego poſſe eam adjuvari arca medicinæ, & metuens, ne ſorte ad inſipientiam, & inhumanitatem mihi imputaretur, ſi negligeretem aliquantare hoc, perrexi cum feſtinatione in urbem Mognotiam conſulere medicos, & cumparare medicinas. Sed ſicut erat voluntas Domini tollere eam de hoc mundo, nihil exomnibus, quæ requirebam, ioveni.

in qua convalitu, ante obitum communicat.

D

E

F

123 Ipſa autem nocte (qua eram illic) infirma noſtra ſolito more erat ſedata in lecto, & Sorores cum ea vigilantes. Circa medium autem noctis, cum diligentiſſime Dominum oraſſet, & finem ſuum ei commendaſſet, cœpit graviter anxiari, & ita priori ſtatu mutari, ut jam putarentur tranſiturn: & poſt multam anxietatem in extaſim venit. Sorores ergu, quæ in circuitu erant, undique eam aſpicientes, minimum ſtupefactæ, & finem eſſe putantes, diſcorrere cœperunt alia ad afferendum cilicium, in quo deponeretur, alia ad evigilandum conventum Sororum. Quæ cum veniſſent, iterum attrahere ſpiritum cœpit, & redire ad ſeipſam. Et dixit cum ſilentio ad unam Sororum, quæ proxime ei accumbebat tenemeam in brachiis: Neſcio quid mihi eſt: ima illa, quam ea conſuetudine in cælo aſpicio, dixit ſa. Et amplius nos adjecit. Tunc ſingulæ Sororum procumbentes amicam, veniam petebant ab ea, rogantes, ut omnem offenſam eis indulgeret. Hoc autem illa cum magna benevolentia, ac prudentia faciebat: & e converſu quantum potuit, ſeipſam humiliavit ad eas, tanta diſcretione per omnia utens, ut manifeſtu Spiritus ſancti gratiam in eo conſiderarent. Tunc una Sororum interrogabat eam ſecreto dicens: Carissima, numquid adhuc aliquid tibi ſigni demonſtratum eſt a Domino, aut aliquam vocem percepiſti, unde poſſis agnoſcere finem tuum? Et dixit: Nondum quidquam tale percepi. Poſt hæc dixit Sororibus, ut abirent Conventus ad cantandas Matutinas: tempus enim jam erat.

Aliorum mali ſtertorem reprehendit,

aperiri ſibi cælum videt,

124 Et dum Sorores, quæ in circuitu ejus erant, pſallere cœpiſſent, iterum in extaſim venit.

& verſum poſt Matutinas.

A nit. Et cum jam completiſſent Officium Matutinale, reſpiravit, & ad ſeipſam reverſa eſt. Et dixit quibuſdam illarum, ut irent quieſcere. Et manentibus cum ea iis, quæ maxime familiares erant, dixit una illarum: Carissima, dic nobis, ſi potes, qualiter te habueris in hac extaſi, & ſi aliquid tibi a Domino revelatum eſt, aperi nobis. Et dixit: Nondum poſſum, paululum expectate. Et cum aliquantulum collegiſſet vires ad ſe, dixit: Viſiones ſanctas, quas olim in ſummis feſtivitatibus videre ſolebam, & de quibus mihi dictum erat ab Angelo Dei ante plures annos, quod non eſſem eas viſura uſque ad obitus mei tempus, nunc mihi Dominus demonſtravit; hoc ergo eſt mihi certiſſimum indicium finis mei. Rogo tamen, ut adhuc ſileatis ſuper hoc, neque multum divulgetis. Poſt hæc cum Conventus Sororum jam Matutinas decantaſſet, venit una ea maturioribus, quæ dixit ad eam: Dic nobis, Dilectiſſima, ſi aliquid a Domino conſolationis accepiſti. Et reſpondit: O quam bonam conſolationem accepi! Et quia vires non habebat diceodi, Sorores, quæ audierant ab ea, dicebant in auditoria ipſius, tam illi, quam ceteris, quæ jam conſuebant, quæ nam ſaiſſet viſio, quam viderat. Et factus eſt fletus magnus inter eas. Tunc confortata ſpiritu, & ſedens, allocuta eſt omnes hoc modo.

arrior de morte ſua ſaſſa per dæmonem;

B

125 Dilectiſſimæ meæ, in hac re habete certitudinem finis mei, & teſtimonium verum omnium eorum, quæ Dominus mecum operatus eſt. Rogo, & admoneo vos, ut ſterilem fidem

hortatur Sorores ad credendi revelatis perſe;

adhibeatis iis, quæ fecit Dominus coram vobis in me, neque diffidatis unquam: & ego credo operibus ejus, & teſtimonium eis perhibeo mortis meæ. Ipſe hactenus operatus eſt in me, & uſque in finem operatur; vos illi ſemper gratias agite ſingulariter ſuper omnibus his. Semper inſidiatus eſt mihi ſatbanas, & multos laqueos poſuit mihi: & ſcio, quod etiam poſt obitum meum non deſiſtet adverſari mihi, & corrumpere famam meam, & obſcurare ea, quæ fecit Dominus mecum. Ego ab adoleſcentia mea multa

C

quis ideo tam multa paſſa ſit;

peſſe ſum inter vos dura, & intolerabilia corpori meo, in infirmitatibus multis, & penuria neceſſitatum mearum, & in laboribus, quos aſſumpſi. Et poſtquam cæpit Dominus ſingularem gratiam ſuam ponere in me, graviora paſſa ſum, quam prius: non ſpecialiter propter aliquas iniquitates meas, ſed ut per meos labores, quos forte viditis in me, eum probaretur ea, quæ occulte Dominus mihi demonſtravit, ut tanto magis credibilis eſſet, tam vobis, quam aliis hominibus, qui hæc erant percepturi.

petentibus, ut nominem poſſit Magiſtram

126 Tunc Sorores unanimiter ad eam dixerunt: Domina dilectiſſima, quandoquidem jam amplius habere non poſſumus teipſam, rogamus, ut denominei nobis aliquam perſonam inter nos, quæ Magiſterium ſuper nos, eum Dei voluntate, poſſit habere: & hanc eum omni benevolentia gratantiſſime ſuſcipiemus. Et dixit: Conſilium meum eſt, ut ipſam, quæ poſt me prioratum *b* habuit inter vos, & bene atque competenter omnia fecit, quæ ad officium ipſius pertinebant, aſſumatis in locum meum: ipſam honorate, & diligite, & ſupportate eam propter Dominum, quamdiu dimiſerit eam. Nuvit Do-

b proponit ſuppreſſiſſe;

minus, quod non propter cognationem, quæ eſt inter me, & illam, aut propter aliquam ſingularem dilectionem hæc dico; ſed quia confido ita placitum eſſe Domino, & quod expedians erit vobis. Dominus de cetero vos conſoletur, & per omnia vos edoceat, quæ placita ſunt illi. Succeperunt autem gratanter conſilium ejus, & ipſam, quam denominaverat, poſtea a Domino Abbate poſtulaverunt ſibi dari in Magiſtram, & conſecuti ſunt petitionem earum.

D

AUCT. IGBERTO FRATRI.

quam Abbas poſtea confirmavit.

127 Cum autem finem feciſſet verborum quibus Sorores alloquebatur, dicebat ad eas, quæ familiariter ei miniſtrabant: Heu! quid fiet de fratris mei abſentia? Heu ſuper medicinis, quibus mihi negotiatur! Quid ad me pertinent medicinæ? Mittite obſecro cum omni feſtinatione nuntium ad revocandum eum: & ſic fecerunt. Erat autem feria quarta. Mena autem ſacta, mea advocatus eſt Dominus Abbas; & ſedente eo coram ipſa, narraverunt ei Sorores viſionem, ex que de morte ſua certificata fuerat. Nam & ipſa ad narrandum vires non habebat. Qui cum audiſſet narrantium verba, dixit ad eam: Numquid iſta ita ſe habent? Et ait, ita mi Domine, & hinc habeo certiſſimum teſtimonium mortis meæ. Mox ergo ipſe ad ſervitium Dei accedens, de ſancta Trinitate officium celebravit, pro eo quod ſanctæ Trinitatis myſterium ſibi ancillæ Domini in viſione præfata revelatum fuiſſe teſtabatur; eo modo quo & ante decennium ei fuerat demonſtratum in eadem viſione. Expleto autem divino Officio, ſancta eam Communione munivit: & dicta eſt Litania cum multa devotione tam Fratrum, quam Sororum, ubertim lacrymantium ſuper eam.

Præterea accurſius ejus.

E

ANNOTATA D. P.

a Autumnaceaſis Congregatio, *quæ vel ubi fuerit, vel a quo loco ſic dicta, neſquam adhuc potui reperire. Ad eas eſt Eliſabetha Epiſt. 6. nihil ad hiſtoriam conferens.*

F

b *Pentecoſtes anni* 1165. (*quando Paſcha celebratum fuerat* 4. *Aprilis*) *incidit in* 23. *Maii.*

c Cella *intelligitur Monaſterium Virginum* (*ut clarius infra cum.* 242. *apparet*) *ad cujus ingreſſum ipſa proceſſionaliter diſpoſita excipiebant Monachos, in eccleſiam ſuam deducendos.*

d *De S.* Verena *corpore, Schonaugiam delato ad an.* 1156. *agit Sermo de Urſulanis, ſtatim in principio; eaque dicitur apparens* Eliſabethæ, *omnia illa narraſſe de hiſtoria Martyrii, qua fidem unquam inveniem bene expenſa: quod tamen eam obeſt, quo minus illa vere apparuerit* Eliſabethæ, *atque hinc nata occaſio ſit, dicta, non dicta commiſcendi.*

e *Impreſſum*, proinde jactabat, *quod nullum ſenſum facirem correxi.*

f Hildeſheim, *ſeu Tritheim, adhuc ſuperſtitem.*

g *Solum enim* 6. *horis diſtat Moguntia a monaſterio: videtur autem illuc obiiſſe Egbertus feria* 2. *poſt Domenicam Trinitatis. Nam conſtat ex num.* 131. *feria* 4. *noſtem fuiſſe, & decimum ante mortem diem, quo de morte ſua certificatum vir-*

AUCT. EGBERT. FRATRE

A *ginem redux Egbertus invenit, qui tamen confundis medicis, & quærendis medicinis, unum saltem diem debuit impendisse.*

h Prioriſſam *vulgo dicebant, aut forte ſupprioriſſam: ſiquidem eadem Magiſtra, & Prioriſſa dicebatur: nomen optaremus Schonaugia diſcere.*

CAPUT X.

Extrema vitæ mortiſque ſancta periodus, & ſalutaria monita ſub ea data.

Advenitur frater

B 128 POſt hæc circa horam nonam adveni ego, & cum multis omnium lacrymis ſuſceptus ſum, ita ut eam jam obiiſſe æſtimarem: quod cum ecquiſiſſem ab iis, qui mihi lacrymantes occurrerunt, & adhuc vivere eam dixiſſent, eram adhuc ſperans de vita ejus. Et cum intromiſſus fuiſſem, ſedentem inveni, & loquentem; & tantarum lacrymarum, quæ erant in circuitu ejus, cauſam vehementer admiratus ſum, nullam adhuc videns ſimilitudinem mortis. Et eo paululum ſediſſem coram ea, allocuta eſt me: dicens. Eo motior, dilectiſſime frater, & nullatenus ad hanc vitam convaleſco. Et ego corde

& miratur dictum feminæ,

pereuſſus in hoc verbo, aio ad eam: Unde hoc noſti, cariſſima? Et ait: Viſionem illam magnam, quam ante plures annos videram, de qua dictum fuerat mihi, quod non eam eſſem viſura uſque ad finem vitæ meæ, Dominus mihi nocte iſta oſtendit: & hinc certa ſum, quoniam finis vitæ meæ advenit. His auditis ego viſionem recognoſcens, & verba Angeli, qui de fine vitæ ejus prædixerat, in memoriam revocans, utpote qui poſt eam omnia propriis manibus ſcripſeram, *a*

C continuo omnem ſpem ſanitatis ejus, & vitæ depoſui. Et cum ab intimo cordis dolore lacrymater coram ea, nullam omnino ſimilitudinem doloris faciebat: ſed immobili permanens animo,

intelligit illam moriturum?

dixit ad me: Scito, dilectiſſime, quia nulla eſt triſtitia mihi pro diſceſſu meo, & quia abſque omni dolore ſeparor abs te; quamvis præ omnibus hominibus dilectus fueris mihi, quoniam ſuper omnem cibum, & ſuper omnem potum ſuſtio, & ſitio regnum Dei. Et dixi: Non ego nunc ad ſimilitudinem Prophetæ præſumo orare, ut fiat ſpiritus tuus duplex in me; ſed ſi ſimpliciter mihi dare ſpiritum tuum Dominus veller, ſufficeret mihi. Et ait: Cariſſime, voluntas Domini fiat in te.

129 Poſt hæc completa Hora orationis nonæ, rurſus advenit Dominus Abbas cum toto Fratrum Conventu: iteromque ipſo inchoante dicta

quæ eorum Abbate omnibus agente gratiæ,

eſt Litania cum multis lacrymis. Et poſt benedictiones factas ſuper eam, rogavit illa dari audientiam ſibi ab omnibus. Et ſedens conſtanti animo allocuta eſt nos, & gratias agebat omnibus nobis pro omni beneficentia ſibi impenſa, & pro cunctis laboribus, quibus laboraſſemus circa ipſam: & exhortata eſt nos prudentiſſime ad concordiam, & ad tolerantiam pauperiatis, & ad ſecvicendum Domino indeficienter. Vouſquiſque D (inquit) veſtrum pro ſe ſtudioſus ſit, ne in ipſo defectum habeat ſecvitium Domini. Sciu autem, & ſæpius revelatum mihi eſt a Domino, quod benedixit Dominus locum iſtum ſingulari benedictione, & non deficiet in eo laus ejus, & cultus ejus uſque in noviſſimum *b* tempus. Vos ergo ſin- *b* *pollicetur locum non defecturum*

gularem ei gratiarum actionem ſemper exhibete, pro eo, quod ſpecialiter locum iſtum præ aliis elauſtris honoravit, per eam gratiam, quam in me operari dignatus eſt. Et cum multa in hunc modum exhortata fuiſſet, ad me quoque exhortationem adjecit, rogans & ſuadens, ut ſtabilitatis perſeverantiam ſervarem: neque aliquando vellem derelinquere locum, etiam ſi contingeret vocari me ad locum honorabiliorem, & magis opulentum. Omnes autem gratantiſſimo ſuſcepimus verba admonitionis ejus, quoniam manifeſte in ea operari ſpiritum Domini confida- E

rabamus. Et dixit ad eam Dominus Abbas: Admonitiones tuas, dilectiſſima, gratas habemus. Rogamus autem, ut poſtquam ad Dominum migraveris, nos illi diligenter commendes, ipſumque ſemper ores ſuper locum hunc, ut habeat eum in tutela, & pace ſua. Et annuit ſimiliter petitioni ejus.

Animam ſuam Abbati commendat.

130 Poſt hæc ad invicem conjunctis manibus extendit eas ad ipſum, & ait: Domino creatori meo commendo animam meam, & poſt ipſum tibi, dilectiſſime Pater; & rogo, ut ipſi eam in noviſſimo die præſentes; quia tua ſpiritualis filia ſum, & te ſicut debui dilexi, & obedientiam debitam ſervavi. Qui eam cum lacrymis ſuſcipiens, ait: Spero, quod lætabunde offeram te Domino. Poſt hæc rurſum illa ait: Non miremini, quod ſic antea tracto de cuoctis, quæ pertinent ad cultum meum: quia neceſſe eſt hoc me facere, dum adhuc aliquas vires habeo, oe forte F

cum omnino defecerit virtus mea, in aliquo imparata inveniar. Diſcedanta autem ab ea Domino Abbate, ait: Manent ſuper vos omnes, dilectiſſime Patre, benedictio illa, qua benedixit Dominus ſalvator diſcipulos ſuos, quando ab eis aſcendit in cœlum: Singulos quoque Fratrum indefeſſa animo allocuta eſt, commonens eos de profecto victurum, & orationibus eorum ſe commendans: neque ſolum Presbyteros interpellans

præſentibus congruos Pſalmos præſcribit.

de offerenda pro ſe Hoſtia ſalutari, ſed & Diaconos, cum ad gradum altiorem aſcenderent. Petentibus autem ſingulis, ut aliquos Pſalmos illi commendaret dicendos in memoriam ipſius; primum illorum rogabat, ut ob conſolationem, quam ſperabat a Domino conſequi de tribulationibus ſuis, diceret Pſalmum, In convertendo Dominus captivitatem Sion; alteri vero commendabat Pſalmum, Lauda Hieruſalem Dominum; alii, Lauda anima mea Dominum; alii, Laudate Dominum, quoniam bonus eſt Pſalmus; alii; Te decet hymnus Deus in Sion; alii, Fundamenta ejus in montibus ſanctis; alii, Deus in nomine tuo; alii, Dominus regnavit, exultet terra.

131 Mirabantur autem inter hæc vehementer animi ejus fortitudinem, & plenitudinem ſenſus; conſiderantes infirmitatis ejus magnitudinem, & defectum corporalis virtutis: a principio enim infirmitatis ſuæ, pæne nullo uſa erat cibo,

qui

A qui nõ exciteretur a ſtomacho ejus, a tuſſis importunitate. Ab illa autem qua ſexta feria, qua de morte ſua certificata eſt, uſque ad decimum diem, quo obiit, nulla omnino refectione uſa eſt, niſi ſola frigida aqua: excepto quod quadam die, cogentibus nobis, pauca fragā ſumpſit, & modicum pomi unius, ſed hæc ipſa non ſcitinuit. Sorores quoque circa ſe aggregatas poſt hæc longo ſermone allocuta eſt, monens diligenter de omnibus, quæ neceſſaria erant: cunctiſque ſingillatim deoſculatis, in fine ſermonis adjecit dicens: Cariſſimæ meæ, Angelus Domini, qui mihi in cuſtodiam delegatus fuit, magnam circa me diligentiam habuit ſemper, & multa mihi bona oſtendit; & tam vos, quam alios per me ſæpius conſolatus eſt, cum magna benignitate: unde rogo, ut gratias illi ſemper agatis, & ſpeciale ei obſequium ſingulæ exhibeatis, ac dicatis ad honorem ejus quotidie pſalmum, Dominus regnavit, exultet terra. Quinta autem feria, in tempore divini Officii, Dominum ſalvatorem diligenter invocabat, quem ſe videre teſtabatur in ea viſione, quæ deſcripta eſt in libro Viarum Dei: petivitque ab eo, ut ab intolerabili vinculo languoris ſui miſericorditer abſolveret eam. Ad quod reſpondit ei dicens: Cito venio, & abſolvo te.

Sororibus circumadſtantibus cultum ſuæ dapis.

B

d Sabbato viſitatur a Domina.

132 Sabbato d quoque poſt hæc, dum divinum Officium de Domino noſtro celebraretur, eamque in ſupernis aſpiceret, & de abſolutione ſua ſimiliter ei ſupplicaret, dixit ad eam: Hæc infirmitas tua eſt ad temporalem mortem, & viſio, quam vides, non auferetur a te, ſed eria videns eam uſque ad horam, qua veniam ad te, cum honorabili comitatu: & ſuſcipiam animam tuam, & deducam eam ad refrigerii locum, ubi requieſcas a cunctis laboribus ſuis. Erat autem tota illa die in nimio defectu, & beatæ Dominæ noſtræ, quaſi præſens eſſet, continue intendens, & voce teoui, ac miſerabili jugiter eam inclamans. Nocte autem Dominica, aliquantulum confortata eſt ſpiritu, poſt deſideratum adventum Sororis noſtræ, mulieris Deum timentis, quam ad exequias ejus vocaveram ea a longinquo. Tunc congregatis in circuito ejus Sororibus, ſicut erat ſedens in lecto, levatis ſurſum oculis, & tota intentione cordis, cum magna ſanctorum verborum affluentia, oravit Dominum, dicens: Domine, creator meus, liberator meus, ſalvator meus, ſuſceptor meus, tuæ ſanctæ Majeſtati, tuæ individuæ Trinitati commendo animam meam ad ſuſcipiendum, ad conſolandum, ad ſalvandam. Rogo te, Domine, per ſanctam incarnationem, per tuam ſanctam nativitatem, circumciſionem, oblationem, baptiſmum, paſſionem, reſurrectionem, aſcenſionem, per adventum Spiritus ſancti, per tuum judicium futurum, ut me digneris abſolvere ab his vinculis meis; & animam meam illuc velis perducere, ubi conſolationem recipiat de omnibus tribulationibus ſuis.

C

Dominica die circumſtantibus multa prædicat;

Invocatio Trinitatis

133 Et cum multa in hunc modum oraſſet, addidit uſitatas laudationes Domini, dicens: Te Deum Patrem ingenitum, te Filium unigenitum, te Spiritum ſanctum Paracletum, ſanctam, & individuam Trinitatem toto corde, & ore confitemur, laudamus, atque benedicimus, tibi glo-

Deiparæ & ordines Sanctorum ſingulos.

Mariana Antiphona recitat,

D

E

aliaſque precatur

F

fruſtra ſperanti ſe mox moriturum.

De morte deſiderat.

ria in ſecula. Benedicta ſit creatrix, & gubernatrix omnium, ſancta & individua Trinitas, & nunc, & ſemper, & per infinita ſeculorum ſecula. Itemque addidit, dicens: Commendo animam meam Dominæ meæ S. Mariæ, perpetuæ virgini, ad ſuſcipiendum, & conſolandum, & conſervandum; S. Michaeli, & univerſo exercitui cœli, S. Joanni Baptiſtæ, & ſanctis Prophetis omnibus; & S. Joanni Evangeliſtæ, Sancto Petro, cunctiſque ſanctis Apoſtolis; S. Stephano, cunctiſque ſanctis Martyribus; S. Nicolao, & omnibus ſanctis Confeſſoribus; S. Margaretæ, & omnibus ſanctis Virginibus; omnibus Sanctis Domini, ut ſint mihi interceſſores apud Dominum, & animam meam, cum de hac vita migraverit, ſuſcipiant, & adjuvent eam apud Dominum: ut ibi collocetur, ubi cum ſanctis animabus conſolatione perpetua frui mereatur.

134 Et cum omnes Sorores dixiſſent Amen, ſaluravit Dominam noſtram dicens: Salve, Regina, mater miſericordiæ, vita dulcedo, & ſpes noſtra ſalve. Ad te clamamus exules filiæ Evæ. Ad te ſuſpiramus gementes, & flentes in hac lacrymarum valle. Eia ergo, advocata noſtra, illos tuos miſericordes oculos ad nos converte: & Jeſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtende; o clemens, o pia, o dulcis Maria.

Alma redemptoris mater, quæ pervia cœli
Porta manes, & ſtella maris, ſuccurre cadenti
Surgere, qui curat populo: tu quæ genuiſti,
Natura mirante, tuum ſanctum genitorem.
Virgo prius, ac poſterius, Gabrielis ab ore
Sumens illud Ave, peccatorum miſerere.

Te ſanctum Dominum in excelſis, laudant omnes Angeli dicentes: Te decet laus, & honor Domine: Cherubim quoque, & Seraphim, Sanctus proclamant, & omnis cœlicus ordo dicens: Te decet laus, & honor Domine. Salvator mundi, ſalva nos omnes. Sancta Dei genitrix virgo ſemper Maria, ora pro nobis. Precibus quoque Sanctorum Apoſtolorum. Martyrum, & Confeſſorum, atque ſanctarum Virginum, ſupplices perimus, ut a malis omnibus eruamur, bonoſque omnibus nunc, & ſemper perfrui mereamur.

135 Ad hæc Dominicam orationem addidit, & Symbolum, & Confeſſionem ad circumſtantes. Et noviſſime adjecit dicens: Domine Deus meus, tu digneris ſuſcipere omnia verba mea, quæ dediſti mihi, quia nullatenus ea habere potuiſſem, niſi tu mihi præſtitiſſes. Et dictis omnibus bis, toties viribus defecit, ita ut jam moritura videretur, ac diu in eo defectu permanſit. Sicut autem illi promiſerat Dominus noſter, erat (ut referebat nobis) continue videns viſionem, quæ in præfata quarta feria apparuit ei: ſed aliquibus temporibus manifeſte magis, quam aliis, ita ut nonnunquam de ſuperoris lucem magnam uſque ad ſe effuſam aſpiceret; ac Dominam noſtram cum aliis plurimis Sanctis in tantum ſibi appropinquare videret, ut jam ſe æſtimaret transferendam. Cumque accideret hoc ei, toto ſenſu, & totis viribus illuc convertebatur: neque loquelam habere poterat, aut ullam attentionem ad nos, ita ut jam adeſſe finem ejus æſtimaremus.

136 Cum autem poſt unum, aut poſt duos dies

A loquelam recepiſſet, cœpit conqueri miſerabiliter dicens: Heu quid fiet, heu quid fiet! & hæc ſæpius repetebat. Interrogantibus autem nobis cur hoc diceret? ait: Quos videbam mihi appetpinquare, & de quibus æſtimabam, quod jam tollerent animam meam, iterum mihi aſcendunt, & elongantur a me, & nova me rollunt. Hoc autem ſæpius infra illos decem dies contingebat. Una autem die videbat Angelum Domini, qui familiaris ei erat, aſſiſtentem ſibi, ac dicentem: Quod ita Dominus tranſitum tuum prolongat, ideo facit, ut tanto a plurimis glorificetur in te. Et quidem ita factum eſt. Nam multi tam ex vicino, quam ex longinquo, qui agnoverant gratiam Domini in illa, audientes verbum, quod exierat de ipſius fine ejus, quotidie affluxerunt cum magno deſiderio videndi eam. Et quamvis non habeamus conſuetudinem admittendi extraneos ad infirmos noſtros, ea conſilio tamen plures, qui importuni nobis erant, ædificationis cauſa admiſſi ſunt: metuentibus nobis, ne forte ex hoc ipſo aliquid ſuſpitionis concipperent, ſi ab omnium aſpectibus diligenter fuiſſet occultata. Illa autem patientiſſime hoc ſereas, & infirmitatis acerbitatem animi fortitudine diſſimulans, fedeve coram illis, ac ſecundum quod illis eum petebat de ſalute ſua, admonere non pigritabat.

137 Hortabatur ſiquidem Clericos, qui in Presbyteratu erant, irreprehenſibiliter vivere, ac bonis exemplis populum ædificare, quibus & dicebat: Veſtrum eſt, dilectiſſimi, Domino vos exhibere familiares magis ceteris hominibus, per bonam converſationem, & ſanctum miniſterium veſtrum; quatenus in regno ſuo poſt hanc vitam ſibi familiarius vos adjungat. Eos vero, qui non in eu Ordine erant, hortabatur non ſe ſubtrahere a familiaritate Domini; ſed benevole ſe exhibere promotioni ad ſacrum miniſterium Dei, & de iis, quæ ſunt Dei, ſolicitos eſſe. Militares quoque perſonas hortabatur tueri plebem, ſubvenire oppreſſis, bonorum ſuorum decimas dare, C abſtinere a rapina, a veſtium ſciſſura, & pertuſione, nec non a fornicatione; affirmans fornicatores non ſolum ſeriri pœnis gehennæ poſt hanc vitam, ſed in hoc ſeculo prolis infœcunditate aut nimia infelicitate. Populariibus quoque ſuadebat fidelitatem ſervare Dominis ſuis, & ſibi invicem, & paupertatem ſuam patienter ſuſtinere, & pro poſſe eleemoſynas dare, devotos eſſe ad viſitandas eccleſias, & ad invocandum Dominum creatorem ſuum. Non ſolum autem præſentes hortabatur in bonum, ſed abſentibus quoque nunnullis monita ſalutis mandabat, & detractionis offenſam longe poſitis remittebat. Cunctas vero cum moniter deprecabatur, ut poſt obitum ejus in orationibus, & eleemoſynis ejus memores eſſent.

138 Denique ſi cuncta rationabilium ſermonum ejus verba, ſanctaſque orationes, quas faciebat illis diebus, ſingillatim proſequi velim, ceſtet nunc mediocris liber volumen me cunſtruere contingat. Erat autem omnibus non parva admiratio ſuper prudentia ejus, & glorificabant virtutem Dei in illa, cujus ſolius operatione id fieri poterat, ut tam fragili corpore ancilla Domini tanto tempore ſuſtineret abſque omni alimento vivere, & nihilominus ſic ſederet affluens ſermonibus tantæ diſcretionis. Juxta petitionem ejus fecit ei Dominus in hac re, nam ſicut reſervabat nobis, ſæpe a Domino poſtulaverat in ægrotationibus ſuis, ut in fine ei præſtaret ſobrium infirmitatem, & quæ edacitatis expers eſſet. Singulis autem diebus ad tantum veniebat defectum, ut nihil aliud niſi finem ejus expectaremus; & vel hora, vel amplius dicebatur Litania ſuper eam; necnon Evangelia Dominicæ Paſſionis recitabantur. Sicut autem ad paſſionem Domini magnam ſemper habuerat devotionem, ita Dominus, & diem, & horam paſſionis ſuæ defunctionis ejus deſtinavit. Nam in ſexta feria mane dicebat his, quæ in circuitu ejus erant, hodie omnes, qui mihi familiares ſunt, diligentem cuſtodiam mihi adhibeatis, quia prope eſt hora mea. Et cum removeri feciſſet lectum, erat ſedens in pulvillo, & inuisanti Sororum: & familiariter loquens mirabilia multa cum iis, qui aderant, uſque ad horam ſextam. Exinde cœpit laborare ſpiritus difficultate.

139 Tunc ergo adveniens Dominus Abbas cum Presbyteris, rurſus eam munivit benedictionibus, & Litania. Me autem ſuggerente ei de Communione ſancta, ſignum fecit mihi, quoniam glutiendi vires non haberet. Et quidem non hoc ei fore periculoſum exiſtimavi, ſi tunc abſtineret, quia pridie communicaverat mea admoniſtratione. Poſt hæc omnibus diſcedentibus, dicebat illi Soror, cujus pectori accumbebat: Tu nobis, dilectiſſima, indicare ſolebas de Somnibus noſtris morientibus, quali tempore adeſſet finis eorum, & quando deponere eas in cilicium deberemus: nunc vero id ipſum de te ſcire non poſſumus, niſi ipſa indices nobis. Et ad hoc quidem ſilui, & poſt puſillum me feſtinato advocari fecit.

140 Et eum per modicum tempus coram ea quid futurum eſſet, præſtolarer, tamego, quem frater noſter, Clericus religioſæ converſationis, quem ad hoc ipſum ex longinquo advocaveram, cœpit vocis officio deſtitui, & nihilominus orationes more ſolito volutare, levatis ſurſum oculis devote intendens ad ſuperna. Noviſſime autem, quaſi memor verbi, quod dixerat prædicta Soror, de indicanda hora depoſitionis ſuæ, extendit manum, & eum magna celeritate tribus vicibus nobis ſignificavit, ut deponeretur ſuper cilicium, quod erat ſtratum coram ea. Quod cum feciſſemus, ſic ea jacente in lem agone, dicta eſt Litania ſemel a Sororibus, ſecundo a Domino Abbate, & Fratrum Conventu. Poſt hæc circa horam nonam, quaſi ſuaviter obdurmiſcens, reddidit ſpiritum Domino, a tv. Kalendas Julii.

141 Tunc unus ea aſſiſtentibus Presbyteris, diligens eam in Chriſto, in hanc vocem cum lacrymis erupit, dicens: Proficiſcere nunc, Anima ſancta, in requiem tuam: aſcende ſicut virgula fumi, ea aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii: intra in gaudium Domini tui, Domine Jeſu Chriſte, Salvator mundi, ſuſcipe animam, quam creaſti, animam, quam ſanguine tuo redemiſti. O Maria, mater miſericordiæ, ſuſcipe nunc ancillam tuam. O Virgo virginum, agnoſce nunc virginem tuam. Angele ſancte, ſuſcipe animam tibi commiſſam, & deduc eam in pace, ubi quieſcat a laboribus ſuis. Reſpexit autem Dominus hu-

Intelligit ita providiſſe Deum.

Ut plures ad morientem accurrerent.

Accurrentibus autem pro ſuo cuſtodiam.

Hortatur ad pia munera.

D

In corpore exhauſto.

E

Monita de officio ſubſtituendo facit.

Unde poſit moriturus.

F

Loquitur adhuc agonizans.

Adſtant Presbyteri Hymnum prædicat.

Omnibus tantum ejus vigore mirantibus

A humilitatem ancillæ ſuæ, quæ per omnia ſibi ipſi deſpecta ſemper extiterat; & honorificavit Deus noviſſima ejus, magnificis obſequiis populi noſtri, qui uſque ad tertium diem, Dominicum ſcilicet, quo ſepulta eſt, undique per circuitum ſponte confluxit. Et quidem dum adhuc viveret, & incolumis eſſet, frequenter de mortis ſuæ appropinquatione loqui ſolebat, & optabat pia intentione, dicens: Utinam migrare me contingat de hac vita ſub tali tempore, quo nihil importunitatis, aut moleſtiæ patiantur ab auris intemperie. Quod & factum eſt: non enim tota ætate placidior effluxerat tempus, quam illo triduo erat.

Hymnos in tempore ſepulturæ ait.

142 Et quamvis eſſet mœror nobis omnibus ſuper diſceſſu ejus, gratioſa tamen quadam jucunditate fruebantur omnium corda, congratulantium beatæ converſationi ejus. Quamvis autem immutabili conſuetudine caveatur apud nos, ut numquam extra limina Cellæ procedat Sororum congregatio ob venerationem tamen ſingularis gratiæ Domini, quam evidenter in ancilla ſua operatus fuerat, placuit venerabili Patri noſtro, cunctiſque paritur Fratribus, ut cunctæ pariter diſcipulæ venerabile corpus Magiſtræ ſequi, & obſequium ei in ſepultura exhibere permitteretur. Igitur per manus earum, quas ad hoc ipſa donominaverat, nec non & Beatricis Comitiſſæ, quæ & iofirmitati, & funeri ejus devota affuerat, repoſita eſt in loculo ſecus altare, Domino omnibuſque ſacris Virginibus dedicatum in eccleſia *f* B. Florioi. (Obiit) anno ætatis ſuæ XXXVI. decimo quarto Kalendas Julii, feria ſexta, hora nona, anno Dominicæ milleſimo centeſimo ſexageſimo quinto *g* viſitationis ſuæ anno XXII. *h*, ex quo eam viſitaverat paterna gratia Domini noſtri, qui in cunctis miſerationibus ſuis ſit benedictus, in ſecula ſeculorum. Amen.

Sepultura & anni defuncti.

f *g* *h*

ANNOTATA D. P.

a *Interim nihil apparet in præmiſſis duobus viſionum libris: ſcripſerit ergo eam, ſed ipſa vivente minime vulgandam putarit Egbertus; atque ex plurima alia; hic verò ſatis habuerit ſic obiter meminiſſe viſionis iſtius.*

b *Hæc anus certe, etiam ſub Principe acatholico, poſt tot monaſteriorum ſuperiori ſeculo factam deſolationem, adhuc diſciplina Schonangia vigere apud viros; licet Parthenonis, ſola platea intercurrente diſtantis; vix cernantur nunc veſtigia, hinc inde ex variis parietinis cognoſcenda.*

c *Scilicet Viſione* 1. *num.* 86.

d *Id eſt* 22. *Junii.*

a *Sic etiam infra num.* 140. *dicitur ex longinquo accerſitus frater; unde conjiciendum datur, omnium patriam longius fuiſſe remotam Schonangia: eam tamen nuſquam nominari mirum eſt.*

f *Ex num.* 79 *apperet, ſolitas Sorores in cœmeterio cum Fratribus communiter ſepeliri, ad eorumque eccleſiam deportari,*

g *Evidenti mendæ impreſſum eſt* quartu, *de quo vide Comm. prævium.*

h *Scilicet expleta: nam anno* 1152. 31. *Maji capta eſt viſitari, unda aſcendendo ad ann.* 1165. *& 18. Junii, habebis ſupra diſtes annos, 13. dies 18.*

DE
B. MARIA DOLOROSA
IN TERRITORIO BRABANTIÆ BRUXELLENSIS.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De illius cultu, ætate, Paſſioniſque hiſtoria authentica.

Ejusdem ann. MCCXC. Memoria ſacra

JOannes Molanus, *in Natalibus Sanctorum Belgii ad hunc* 18. *Junii*, de Martyrio B. Mariæ Doloroſæ *hæc ſcripſit elogium*. In pago Brabantino, in parochia S. Petri Wolvenſis, anniverſarius dies S. Mariæ Virginis, quæ dicta eſt Doloroſa. Hæc a Domino conſecuta eſt triplicem coronam, paupertatis, caſtitatis, & martyrii. Cum enim voto paupertatis voluntariæ & perpetuæ caſtitatis adornata, per annos multos panem ſuum laborioſe manducaret, contigit impudicum virum eam adamare: & cum caſtitatem ſuam, quam Deo & B. Mariæ voverat, pollui non fineret, is Virginem de furto argentei ſcyphi falſo accuſavit; & tantum egit apud villicum, ut innocenter ſit retrò infoſſa, & ſude transverberata circa annum milleſimum ducenteſimum nonageſimum. Quanti autem meriti ſit apud Deum, teſtantur miracula. Nam & ante mortem, pro viſitaturis memoriam Deiparæ Virginis in loco ſuæ requietionis, interceſſit. Unde & accuſator, poſtquam ſeptem annis dæmoniacus fuerat, in eo loco reſtitutus eſt, per Deiparam Virginem, ejuſque famulam B. Mariam Doloroſam. Quieſcit ſub altari Wolvæ, & locus ab eo vulgariter dicitur Ter Allendiger Marie. Eſtque vetus confraternitas illius loci, quæ in antiqua ſcriptura dicitur Confraternitas dilectæ noſtræ Dominæ in capella B. Mariæ Doloroſæ.

Confraternitas.

Corpus ſub altari.

2 *Hæc Molanus. Erat dicto anno* MCCXC. *Dux Brabantiæ* Joannes *illius nomine* primus, *mortuus anno* MCCXCIV. *In antiquis Chronicis Brabantiæ ſub initium agitur de Sanctis Brabantiæ, & cap.* 36. *proponitur* Vita Doloroſæ Mariæ, Martyris & Virginis, *cum iconiſmo martyrii, & in illa dicitur paſſa tempore* Joannis ſecundi *Ducis Brabantiæ, qui patri Joanni Primo, dicto anno* MCCXCIV. *ſucceſſit. Reperimus inter Schedas noſtras char-*

Tempus Martyrii

A *tam* Indulgentiarum *a duodecim Epiſcopis conceſſarum* Avenione *anno* MCCCLXIII. Indictione I. die XXVIII. Menſis Januarii, anno Urbani Papæ V. primo: *caſiliceet fine*, Ut capella de S. Mariæ, dicta vulgariter der Ellendiger Marie, in parochia Wulve S. Lamberti, Cameracenſis diœceſis congruis honoribus frequentetur, & a Chriſti fidelibus jugiter veneretur; *quam Bullam infra dabimus anno mox ſequenti a Cameracenſi Epiſcopi Vicario auctoritate ordinaria confirmatam; poſtea vero ex originali, adhuc ſuperſtite nobiſque oſtenſo, in alia ſimilis formæ membrana ſimiliter nobis exhibita tranſcriptam innovatamque auctoritate Matthiæ Hovii Mechlinienſis Archiepiſcopi an.* MDCXI.

Indulgentiæ datæ anno 1361.

3 *Non dubitamus, quin iſtis temporibus jam ſcripta fuerint Acta vitæ, & Martyrii, & miracula hujus beatiſſimæ* Virginis Mariæ doloroſæ, *ex oratum parantum ejus, tum accuſatoris poſt ſeptennium* B *converſi ad pœnitentiam. Ea nos damus ex Ms. codice cœnobii Rubea-vallis Canonicorum Regularium, una circiter leuca a Capella dicta Maria Doloroſa ſiti, in cujus ſecunda parte Hagiologii Brabantinorum continentur. Eadem habemus ex ms. codice Corſendoncano juxta Turnholtum alium Canonicorum Regularium; & hic cadit inſcribitur ſecunda pars diverſarum Legendarum. Qui quidem codices ad nos delati fuerunt: inſtrum Ecgraphum, ex ms. priore deſumptum, teſtatus eſt Matthias Hovius Archiepiſcopus Mechlinienſis, cum veteri regiſtro concordare, ſubſcripto ſua nomine, & appoſito ſigillo, die* XXIII. *Jahi anni* MDCXI. *Teſtimoniales hujuſmodi litteræ de copia ſive tranſumpti fidelitate, propria manu dicti Archiepiſcopi* C *ſignatæ, itrum cum ipſa Paſſione Doloroſa Mariæ approbarunt Conſules, & Senatus civitatis Antuerpiæ, die* XIX. *Novembri dicti anni* MDCXI. *& ſignarat Georgius Kieffel Secretarius, appenſo ſigillo urbis Antverpenſis. Qua itrum comprobarunt dicta urbis Notarii, Vanden Hove, Fabri & Kimpe. Atque originale penes nos ſervamus, ut nihil certius ad fidem ſtabiliendam poſſit proferri. Hinc parta eadem Acta deſumpta extant in Legendario Virorum Sanctorum, lingua Belgica a Roſweido noſtro collecta, & ſapius cuſa atque recuſa; ut etiam aliquod compendium in ſupractitatis Chronicis antiquis Brabantiæ. Meminit ejuſdem Ferrarius in Catalogo generali, ſed neſcivit locum prope Bruxellas eſſe; & perperam credidit Walovicum eſſe, Arcdam inter, & Silvam ducis.*

Acta ſparſim.

VITA

Auctore ferme ſynchrono.

Ex Mss. Rubro-vallenſi, & Corſendoncano.

1 BEnedictus Dominus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, qui & operator omnia in omnibus, velle & perficere, quod bonæ voluntates optaverint adimplere. Et ideo merito ipſius laos in omnibus, quæ fecit, canenda eſt, necnon & in fidelium ſuorum meritis, ſive virtutibus glorificanda, qui de parvis efficit magnos, imo de ſtercore elevat pauperem. Et non ſolum

Auctor ad Dei honorem.

per viros viam juſtitiæ nobis parefecit, verum D etiam per feminas, & per juvenilis ætatis puellas, exempla religionis, & caſtitatis, & per omnia bonæ imitationis, eunctis ſe amantibus oſtendit. Deo enim noſtro ſemper cura eſt de omnibus, & nemionem horum vult perire, quos redemit proprio ſanguine; nam Sanctus in ſanctitate hortatur permanere, & peccatores a malis operibus diſcedere, & bonis actibus inhærere, ut poſſint ad cœleſtem patriam pervenire. Quod virgo quædam intelligens, Maria nomine, divina ſe gratia inſpirante, a puerilibus annis Domino diſpoſuit deſervire, ut mereretur cum Electis & prudentibus Virginibus a ſponſo ſuo in cœleſti thalamo recipi, ejus fidem, & dilectionem, uſque ad ſanguinem reſiſtendo hoſti caſtitatis, non deſtitit æmolari. Nos igitur, prout Dominus miniſtraverit, narrare non pigebit, qualiter hæc Virgo per martyrium perveuerit ad triumphum. Quia dum Dominus ancillam ſuam glorificat, E nos ad ejus exemplar invitat, ut operum illius pro modulo noſtro imitatores effecti, ipſi mereamur in cœleſtibus ſociari. Subjungemus etiam diverſa, quæ in loco ſuæ requieuionis, meritis ipſius ſuffragantibus, conſtat per gloriоſam Dei Genitricem miraculoſe actitari.

ſuſcipis morum, & miracula ſcribuntur.

2 Fuit *a* nuper in pago Brabantino, ac parochia S. Petri Wolvenſis, vir quidam, qui cum uxore ſua in pace, & caritate degens, genuit filiam unam, nomine Mariam: quæ meritis, & nomine digna, vitam deligens ſervans Angelicam, Domino ſuam vovit virginitatem. Siquidem conſiderabat luxum ſeculi peritura eſſe vanum: propter quod, ut liberius ſuum exequeretur propoſitum, deliberavit penitus ipſum deſerere modum. Cumque ſuper hoc petris, ac matris requireret conſenſum, benigne annuentes horrati ſunt eam, ut conſtanter ageret, & Deo ac ejus Genitrici gloriоſæ Virgini Mariæ fideliter in caſtimonia deſerviret. Quæ tandem licentiatis parentibus perrexit ad eccleſiam B. Mariæ juxta villam oativam ſitoatam: qui locus ſibi viventi præſtitit habitaculum, ac deceſſenti ſepulcrum. Quo cum pervenſſet, fide munita, ſpe confortata, caritate Dei accenſa, ac voluotaria paupertate inſpirata, procidit & adoravit imaginem gloriоſæ Virginis, iterano vota ſuæ promiſſionis, quod videlicet abrenuntians ſeculo, ſimul omnia temporalia abdicavit, per voluntariam paupertatem aſſumptam: proponens oſtiatim mendicare, & eo modo neceſſaria victus quotidiani ſibi acquirere. Inſuper promiſit illibatæ Puerperæ virginitatem ſuam dedicans, & pro nulla re mundi illam ſe violaturam conteſtans, imo ſatius ducens vitam corporalem amittere, quam caſtitatem ſuam temerare.

A Ratisbiſparentibus degit prope eccleſiam S. Mariæ.

vovet paupertatem. F

& Virginitatem.

3 Cum igitur hoc duplici voto, paupertatis videlicet voluntariæ, & perpetuæ caſtitatis adornata, per annos multos panem ſuum laboriоſe meudicaret; contigit, ut una die vir quidam impudicus in eam figeret oculos, cum eſſet ſpecioſiſſima, & bene morigerata: eratque accenſus in amore ipſius, adeo ut quieſcere non valeret, quin deſiderium ſuum eidem patefaceret. Acceſſit itaque ad eam, & conſenſum corporis ſui requiſivit. Quæ cum audiviſſet, turbata eſt in ſermone ipſius: & cum execratione dixit, ſe

ad impudicum ſolicitata.

num-

A uamquam facturam, quæ deſiderabat, pro eo quod perpetuam Deo & ejus Genitrici devoverat caſtitatem. Nihilominus tamen vir ille non quievit: ſiquidem diabolus, Mariæ virtutibus invidens, eam ad illicita deſideria magis magiſque inflammavit: quatenus & hanc in luxuriæ vorugine proſterneret, & illam a virtuoſitatis culmine dejicere poſſet.

grauioſo reſiſtit

4 Denique tanta eſt dæmonis importunitas, ut eum perſeueret hominem malevolum, non quieſcat, donec inſtigans juvet eum ad implendum malum, quod facere affectat. Quod in hoc liquido approbatur. Nam cum vir præfatus, nullo ſe pacto conſideraret poſſe pertingere ad id, quod deſiderabat; cogitabat uti violentia quadam aſtuta, ac timoroſa neceſſitate Virginem ad pernicioſos ſuos libitus inclinare. Siquidem cauta proſpexit, ubi Maria prandere conſueſcens

ab eodem per calumniam

B elemoſynam in ſe patrem familias invenieſſet: & illuc intrans, furatus eſt argenteum ſcyphum, clamque ejus ſacculo repoſuit. Interea cum pertotum eſt hunc ſcyphum deeſſe, qui undique quæritur, domuſque everritur, ſed minime reperitur. Acceſſit proinde vir hujuſmodi ſceleris conſelus ad Mariam, eique clanculo furtum imponens, allegat ipſam aliter celari non poſſe, niſi deſiderium ejus carnale adimpleret.

furti accuſatur,

5 Quod illa ut audivit, conſternata eſt, & conſtanter negavit ſe tantum flagitium perpetraſſe: e contrario ille affirmabat. Quapropter eum minabatur eidem, quod, ſi id, quod petebatur, denegaret, convictam & confeſſam poteſtatibus legalibus condemnandam traderet. Cui illa: O amice, inquit, hoc utique nefas eſſet innocentem tali pacto tradere mortis diſcrimini, eum penitus mihi conſcia non ſim hujus furti. Tuoe ille a diabolo agitatus accepit ſacculum, & ſcyphum, quem ipſa intromiſerat, extraxit. Ecce, inquiens, vel nunc, indicio oculari deprehenſa & convicta, cede, & mihi ocius acquieſce: quo facto te ab hac infamia ſapportabo; legibuſque

ubi ſe potius mori,

ſubducens, in omnibus excuſabo. At illa, eum nimio dolore reſpondit conſtanter & fiducialiter: nunquam mihi facere contigat, quod ſuggeris: quin potius in perſeverantia caſtimoniæ uſque in

C finem perſtabo, malens propter illam innocenter corporalem vitam perdere, quam tuæ ſacrilegæ libidini vitioſe ſubjacere.

6 Cernens igitur vir Belial, filius diaboli, quod nec blanditiis, nec minis poſſet eam commovere, nec ad ſuam perverſam trahere voluntatem, acceſſit ad *b* Villicum loci illius, & protulit argenteum ſcyphum, confeſtanſque eum a mendica quadam, nomine Maria, furto ſublatum, & a ſe in ejus ſacculo repertum. Addidit inſuper ipſam eſſe magam & ariolam, ac virorum dementatricem: uſſerens ſe ab ea in tantum eſſe ludificatum, ut nec edere, nec bibere quiverit, nec quoque modo quieſcere potuerit ob ejus nefandas præſtigias ac teotamenta. Cumque hæc audiviſſet Villicus, non ſatis credebat vitio, Virginis delatori, quin potius viſa eſt eam efficaciter excuſare, pro eo, quod nonnquam audicus eſſet ſermo hujuſcemodi de Maria. At ille demonſtratione ſcyphi uſus eſt Judicem in voluntarium inducere, ad proferendum contra innocentem Virginem falſam, & indebitam ſententiam: quod

b

Accuſata apud judicem,

ſibi non impune caſſit, ſicut ſequentia declarabunt. D

7 Interim vadit Maria ad parentes, & querelam deponit injuriæ & ignominiæ ſibi irrogatæ: quorum monitu edocta eſt unicam ſpem & fiduciam in Deo ponere, & in ejus pia Genitrice mœrentium ac miſerorum auxiliatrice. At illa nimis anxia pro Virginitate ſua, dixit ſe plus timere, ne violenter ſibi deripiatur, quam ſe corporalis vita tollatur. Et dum ita loquuntur, advenit Villicus, ab iniquo delatore incitatus, ut eam caperet, & crudeliſſimæ morti traderet. Cumque parentes filiam ſuam excuſarent, & excuſando ab infamia eruere laborarent; obſiſtente viro impio nihil profecerunt, quin potius ipſam filiam coram oculis ſuis ligari & abduci olimo cum dolore conſpexerunt. At Maria cum videret, ſe eum ſuæ innocentiæ demonſtratione pro

a parentibus conſolatur,

ligata abducitur:

eedere non poſſe, nec ſuorum parentum interceſſione prævalere, nimia anxietate replebatur, & ob id Dolorioſa Maria denominatur. Sed & omnes, qui noverant eam prius, ut viderunt E ipſam ſic violentari, & iniquo judicio condemnari; nimirum pro compaſſione non ſe a lacrymis continebant.

8 Itaque deducta eſt Virgo in carcerem, ut poſſet ab ea aturqueti confeſſio furti: quo cum perto, deberet in ſecreto noctis ſilentio morte abſumi. Cumque denuo de ſcypho repertu interrogatio fieret; reſpondit illa, ſcyphum quidem de ſaculo ſuo extractum, ſed ipſa ignoranter ab altero intromiſſum. Hæc audiens accuſator increpellavit Judicem contra eam, convincens ipſam ore proprio crimen confeſſam eſſe, ſed exterminis conſcientiam in alium intorſiſſe. Cum itaque ſero factum eſſet, educta eſt clanculo ad locum, ubi dicta ſententia mortis adjudicata eſt: & interim tranſiens ante locum ſuæ habitationis, petiit inſtanter a villico, ut ſibi ante imaginem gloriosæ Virginis orationem fundere liceret, antequam de hac vita emigraret.

falſa ſibi furti apud ſe reperti,

adjudicatur mortis.

9 Quod ut ad nutum impetraſſet, procidit F cum doloroſo cordis ad genua, ſupplicans in primis, quatenus ſibi apud omnium mœrentium atque deſolatorum refugium in tanta ſua anxietate, & anguſtia poſſet eſſe conſultum. Secundo ejus petitio fuit pro iis, qui ſibi fuiſſent cauſa, vel inſtrumentum, ſive occaſio tam indebitæ mortis, ut eis fieri poſſet indultum. Tertia ejus precatio exitit, ut quicumque in quavis neceſſitate conſtituti, in eodem loco celebrem ſuæ ſentiant petitionis effectum; ſive ſit de mulieribus impregnatis, ſive de domibus conflagratis, ſive de partibus hominum male paetis. Quarta ejus obſecratio fuit pro ſervientibus in ſuo nomine beatæ Dei Genitrici in illo dumtaxat loco, quatenus ipſius interventu ab omnibus doloribus & plagis, confuſionibus & damnis, vel quibuſcumque incommoditatibus erui meteantur: ſimiliter locum illum ſuis devotis precibus & eleemoſynis de longe aut de prope viſitare euntes eamdem gratiam conſequantur: pacem quoque atque concordiam repetant & reportent, intuitu doloris exceſſivi, contentationis & unxietatis, in quibus tunc fuit, quando hæc oravit; & ab omnibus malis liberati diſcedant. Poſtrema & ultima ejus ſupplicatio intima fuit pro ſalute

Oret pro ſe, pro ſuis interceſſionis ſuæ,

& aliis eo utentibus,

ſuaque ei verum ſalutem,

ani-

A animæ ſuæ: quatenus poſt hanc vitam tranſitoriam, mereretur a Regina Virginum introduci ad æternam, duplici laureanda corona, virginitatis ſcilicet & martyrii.

& condemnat ſuffleri.

10 Finita autem oratione fuerexit & peompte ſe obtulit judici, qui tradidit eam lictori, ut eam ligatis manibus & pedibus ocaliſque velatis terra obrueret. Accepit igitur lictor Virginem, & fecit, ſicut ei fuerat impretatam. Factaque foſſa ad menſuram corporis ipſius, depoſuit illam intro; rogans & dicens ad eam; Obſecro te a Deo dilectam, Virgo Maria, intercede pro me, apud ſponſum tuum. Quæ reſpondit: Amice: precor Deum, ut dimittat tibi hoc, quod in me commiſſurus es, & omnia peccata tua: ſed & omnibus, qui me unquam verbis aut facto offenderunt, ex corde indulgeo; & apud miſericordem Dominum eis veniam petere intendo, cum iis, qui memores doloris mei locum hunc devote viſitaverint, ut abſque ſpirituali conſolatione

B non diſcedant. Interea paratur fodes quadrangularis & præacuta, ut per corpuſculum Virginis tranſfigeretur, ſicut mos evigebat illius temporis. Porro vir ille iniquus, delator innocentis,

depoſita in terra, fuit tranſfigetur.

ſemper & ubique aſtitit: qui cum plurimos ceneret flentes & dolentes ſuper injuſta morte Virginis, neqnsquam cor ejus emolliri potuit ad compaſſionem, pro eo, quod a diabolo nimium eſſet obduratum, cujus voluntatem ſacere ſatagit; quique ipſum, ſicut inſta patebit, in ſoam jus actualiter poſſidendo redegit. Interim Virgo terra obruitur, & ſudus præacuta tumulo ſuperponitur, atque a tribus viris corpuſculo ejus injigitur: ac demum ab ipſis cum groſſis malleis tam valenter incutitur, ut per ſpatium dimidii milliaris ſonitus potuiſſet audiri.

Impoſitur a dæmone obſeſſus furis Domini.

11 Nec mora: peſſimus accuſator innocentis compulſus eſt in inſtante reddere rationem commiſſi crimiuis, nam antequam de loco abſcederet, factus eſt poſſeſſio ſæviſſimi dæmonis. Siquidem domum regreſſus, cum ſe nocte ſequenti ſopori dediſſet, cæpit furere, & horribiliter clamare; eoſque, qui audierunt & acceſſerunt, in formidinem concitavit. Denique compeditus eſt

C & ligatus, & vix fortiſſimis vinculis conſervari potuit, quin ea dirumperet; donec miſſus eſt in cavcam, ubi nec manducare voluit, nec bibere, niſi violenter actus & compulſus. In hac igitur calamitate tranſierunt ſeptem anni, qui-

& poſt viſitata alia loca ſacra

bus miſer ille inops ſenſuum ſuorum perducavit, unde multum dolentes amici ejus deſtinaverunt ipſum ad diverſa loca, pro acquirendo eamedio ſalutari. Siquidem vectus eſt primo ad locum

a d
e
f

a quietis e S. Dympnæ apud Gele, deinde ad d Wincſele, tertio ad e Haſpere, quarto apud S. Mariam de f Hanſwyck juxta Mechliniam; ſed nihil ei profuit, quin potius per ſingula loca prædicta clamaret dæmon, quod nequaquam ibi, ſed apud S. Mariam, ubi Dolorosa Maria taquieſcit, eum expelli oporteret.

ad Matrem dolorosam ut addu-ctus

12 Itaque mutuo conſiliati, qui eum eo erant, impoſuerunt eam quadrigæ, ut illuc ipſum reducerent. Quo facto tanti ponderis ſoventus eſt dæmoniacus ille, ut cum magno periculo vix eum ad locum prænominatum perducere poſſent. In depoſitione autem ejus de quadriga, atque in introductione in capellam, ad quam iſ-

rant, tam moleſtus fuit iis, qui cum eo vénérant, D
ut nulla arte, neq; vi ipſum introferre potuerint, *liberatur*
donec pulſata campena vicinos convocaſſent: quorum adminiculo intromiſſus eſt & adductus coram altari gloriosæ Dei Genitricis Mariæ. Ubi intercedentibus pro eo cunctis, qui aderant, viderunt omnes dæmonem, qui cum poſſederat, per feneſtram cum fragore omnia evolare: ſed & compedes ac vincula de manibus ejus & pedibus proſilire conſpexerunt, ac ſi vitrea fuiſſent, at- *confitetur-que ſuorum ſcelus.*
que hominem ſanum conſurgere. Qui flectens genua, gratias egit magnificas Deo, ejuſque Genitrici gloriosæ, ac Mariæ Doloroſæ, de ſua liberatione; confiteus coram omnibus peccatum ſuum, qualiter videlicet innocentem Virginem iuſamaverat, uti præmiſſum eſt, pro eo quod conſenſam corporis ſui requirebat, ſed obtinere *factaſque Mariæ venerator.*
non poterat. Auditis autem & viſis tot mirabilibus, cuncti, qui aderant, laudaverunt Deum, qui fideles ſuos non derelinquit inglorios, neque adverſarios eorum impunitos, etiam in præſenti; locumque illum in memoriam Doloroſæ Mariæ fiducialius cum precibus & muneribus frequentaverunt. Porro vir præſtus, ſanus & incolumis reverſus eſt in domum ſuam, factus deinceps Mariæ laudator & venerator, qui fuerat ejus E
mortis impetrator.

Hujus translationis a Deo para agebatur.

13 Nec prætereundum eſt in fine hujus narrationis, quod viſæ ſunt de cælo venisse tredecim puellæ ſpecioſiſſimæ, eum ingenti lumine, & ſingulæ, candidis veſtibus indutæ cereum ferebant in manibus: quarum prior *b* præſtantior cetens *b*
videbatur, deferens coronam præfulgidam in capite. Hæ omnes proceſſionaliter ambiebant ſepulcrum Virginis tribus vicibus, exequias ejus hoc modo quodammodo celebramus, & eam triplici corona dignam indicantes, pro trina beatitudine, quam teſte Domino conſecuta eſt etiam in præſenti; videlicet voluntariæ paupertatis, caſtitatis, & martyrii. De prima dicit Dominus: Beati pauperes ſpiritu; de ſecunda: Beati, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei; de tertia: Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam. Finito autem triplici circuitu nuſquam comparuerunt; ſed ex hoc Virginem dictam, & locum, venerabilem demonſtraverunt.

ANNOTATA D. P.

a Nuper *particula indicans tempus, non diu elapſum, ut auctor videatur paut coævus.*

b Villicus, *id eſt toparcha ſeu villa Dominus*, F
ſeu Judex, ut mox appellatur.

c *S. Dympna Acta dridimus 15. Maii, ibique miracula plurima in obſeſſis & furibundis patrata legi poſſunt.*

d Wincſele, *pagus prope Lovanium verſus Vilvordiam, ubi Deiparam Virginem a multis annorum centuriis cultam fuiſſe, docet Auguſtinus Wichmans, lib. 2. Brabantia Mariana cap. 5.*

e Haſpere, *ſeu potius* Haſtero, *in diœceſi Namurcenſi, Prioratus modo monachorum, olim ſanctimonialium, ubi Eccleſia Deipara dicata.*

f *Eccleſia hæc* de Hanſwyck *eſt jam intra urbem Mechlinienſem, cultu Deipara valde celebris, olim in pomaria ſita.*

h *Hanc fuiſſe Deiparam, cui adeo devota fuerat Maria, nemo dubitaverit.*

MI-

A

MIRACULA.

Ab eodem auctore ex iiſdem Mſs.

14 UT autem innoteſcat, quanti meriti ſit Doloroſa Maria apud Deum, quæ, dum adhuc in terra vixit, pro viſitaturis locum ſuæ requietionis interceſſit; pauca de pluribus recitare curamus miracula, quæ precibus ipſius ſuffragantibus in eadem loco oſtendere dignata eſt gloriosa Dei Genitrix Maria. In primis eamque Dominus Joannes de *a* Melderlt, uſque ad mortem infirmatus, eum denuntiatus eſſet matri ſuæ in agone conſiſtere; illa or audivit, vuvit ſe nudis pedibus, & laneis indutam, annuum cum quinque aureis beatam Dei Genitricem ad Dolo-
B roſam Mariam viſitaturam, ſi per ipſam conſolati mereretur ſuper filio ſuo proximo morti. Nec mora: voto amiſſo, filius convaluit: & eo infra triduum facto ſano, mater ſua, quod promiſerat, implevit.

15 Vir quidam dehinc ejuſdem parochiæ, qui perrexit balneatum circa molendinum quoddam, ibidem ſubmerſus, per ſpatium ſeptem horarum, delatus eſt mortuus ad locum prædictum, ac ſuper altare Virginis collocatur: & interecedentibus pro eo cunctis, qui aderant, revixit, & ſurrexit ſanus. Simila contigit de quadam puella ſeptem annorum, quæ ſub ratam molendini cecidat, mortua ab hora nona uſque ad veſperum: quam cum ad locum præfatum apportaſſent, & voto facto ipſam perpetuam peregrinam beatæ Virgini depotaſſent, revixit. Vir
b quidam de Bruxella, pergens ed *b* ſutam, obviam habuit inimicus ſuos, qui parati erant in necem ipſius. Hic in tanto diſcrimine conſtitutus, promiſit ſe viſitaturum prædictum locum, ſi evadere potuiſſet. Et ſtatim voto emiſſo hoſtes ſubſtiterunt, nec ad eum accedere potuerunt; & cognita cauſa hoſtes pacificantur: & ipſe, quod promiſit, devotos implevit.

C 16 Fur quidam ſacrilegus decipuerat aliquid e præfato oratorio S. Mariæ Virginis ad dolorioſam Mariam: qui eum exire vellet per foneſtram, qua intraverat, nec egredi valuit, nec ingredi; ſed cum præda ibidem divina ultione ſiſtitur: donec vaniamta Cuſtode, & precc ipſius beatæ Virginis pro eo intercedentis, liber abſcedere permiſſus eſt, & ſit peregrinus ejuſdem Virginis. Quædam Militiſſa prolem ſuam amiſerat, quæ devoveor ſe eom eadem viſitaturam locum prædictom, conſolata eſt; & complens votum ſuum, obtulit ibidem doas imagines cereas pro utriſque. Mulier quædam alia da Broxella, navigationi inſiſtens, periclitata eſt: quæ cum promiſſiſſer oblationem ſe facturam in loco præfato, incolumis evaſit, & quod promiſerat, exſolvit.

17 Vir quidam de Mechlinia, immio tumoru peægravatus, a medicis deſperatur eſt: qui facto voto, ut ſi convaleſceret, dictum locum viſitater, in brevi ſanatus, quod peomiſerat, implevit. Mulier quædam puerpera in r Sterrenbeka, in magoa noguſtia pærtos conſtituta eſt; unda ceteræ mulieres, quæ circa ipſam erant, rogaverunt beatam Virginem, loci hujus illuſtratricem, ut per eam mereretur conſolari, & exonerari. Quo in inſtanti conſecuto, viſitaverunt prædictum locum cum oblationibus. Quidam Bruxellenſes aurom & argentum amitreotes, furto quippe ſnerant eis ablata, locum prædictum laneis induti viſitare, & nudis pedibus peregre adire promiſerunt, nec multo poſt fur eſt deprehenſus.

18 Begioa quædam Lovanienſis febricitans, facto voto, quod locum ſæpedictum cum oblationa viſitaret, eorata eſt. Quæ accedens ad ſoam eccleſiam intra urbem, obtulit ibidem ea, quæ promiſarat: & ſtatim iterrio apprehendit eam febris. Tandem ſecit, ſicut voverat, & tunc reconvaluit. Miniſterialis quidam de Voſſem, *d* pergens de civitate Lovanienſi, venit ad tres a rilias, ibique diſſolutum eſt ſubtus ejus fundamentom, unda plorimum fuit anxiatus. Vovit igitur beatæ Mariæ loci prædicti perpetuo, & hereditarie delegare axxvi. ſolidos, & perfecta ſanatus eſt. Quidam carpentator de Bruxella operando in Ardenna cecidit in fluvium *f* magnum, qui impetu ſuo venit eum in locum remotum. Qui promiſſo voto, quod, ſi exire poſſet, pię dicti loci peregrinus exiſteret, mox contra impetum aquæ natavit, & evaſit.

19 Famulus quidam Lireoſis, rogatus a cognato ſuo perrexit foras extra civitatem cum eo: ubi reperto ſuo adverſario, occiditur a cognato, & iſte g capitur. Cum igitur faiſſet in carcere multis diebus, videlicet ex i r. hebdomadibus, clamavit ad B. Mariam præfati loci Patronam, quatenus ab ea conſolari mereretur. Nec mora ioſra triduum liberatur, ipſumque locum viſitare non moratur.

20 In villa, quæ dicitur Lewis, *h* inter Halloa & Bruxellam, vir quidam portavit in cruce fiſtulam per triennium. Qui deſperatus a mediis totum ſe contulit ad rogandum Dominam noſtram, promittens ſe locum ſæpe dictum viſitaturum. Facto igitur voto convaluit, & quod promiſerat, erplevit. Quidam vir de *i* Foraſto pergens Romam, eum diſtarer per diætam ab urbe, impotens omnium membrorum ſuorum effectus aſt, adeo ut neque procedere, neque ſocios ſuos proſequi poſſet. Qui voto emiſſo convaluit: & die ſequenti pergere cœpit, & quam cito ceteri, ipſe quoqua reparavit, & locum prædictum ſupplex viſitavit. Quidam puer, meam panis habens in gutture, nulla arte rejicate eam potuit, vel glutire. Cujus prentes votum emiſeruot, & Patronam prædicti loci invocarunt: atque in inſtanti puerom liberum & ſanom evomito pane receperont.

21 Mulier quædam apud villam, quæ vocatur *k* Wemmelo jacens in puerperio, rapta eſt in phrenefim, ut eam ligari oporteret vinculis & compedibus. At mater ejus, nimium deſolata, vovit oblationem ſuam ad locum prædictom, & in ictu oculi proſilierunt compedes ab ea. Cumque igitur præcepiſſet eam mater arctius vinciri, quidam vir bonus prohibuit, qui aſtabat. Quę ſtatim raverſa eſt ad ſeipſam, & venit ad locum prædictum faciem oblatiooem ſuam, & portaos ſecum eumpedes, quæ miraculoſe refiſiebant. In Villa de Scharenbeka, quædam mulier labo-

Morituus ſanatur.

reſuſcitatur ſubmerſus.

& ſub voto molendini extincta.

Quidam liberatur a morte.

fur de oratorio exire nequit.

Infans amiſſus invenitur.

Submerſio vitatur.

Sanatur ager deſperatus.

Puerpera.

Furtum reſuperatur.

ſanatur febris.

d

e

& diſſolutio aliud.

f

periculum ſubmerſionis evitatur.

g

innocens e carcere li. beratur.

h

curatur fiſtula.

i

& paralyſis

panis infaucibus evomitur.

k

curatur phrenetica puerpera.

l

A borabat in partu tribus diebus & tribus noctibus: ita quod puer protulit brachium unum ſpatio unius diei cum dimidio, nec aliter prodiit; ita quod a mulieribus ibidem præſentibus denuntiaretur fore mortuus, & prægnans ſemimortua. Invocabant igitur omnes ſæpedicti loci Patronam, & mulier edidit puerum, qui poſtea vixit novem hebdomadis.

ex Ms. aliaque pervigilium

m 22 Vir quidam ex parochia de m Crejinhem, qui omnia membra ſua amiſerat, lecto decumbens per ſpatium ſex fere menſium, promiſit ſe paralyſis locum præmiſſum viſitaturum cum tot hominibus, quot poſſet ad hoc rogare. Qui voto emiſſo ſtatim ſurgere cœpit, & locum prædictum, ſicut promiſerat, viſitavit eum oblatione ſolenni: & baculum ſuum ibidem reliquit. In civitate Bruxellenſi, apud Frigidum montem n, puer quidam in ignem cecidit, adeo ut facies ejus tota combuſta appareret, ac pellicula nudata, ſed & B oculi exuſti nuſquam comparuerunt, ita ut viſum ei videretur a medicis, & chirurgis ictrepatabilis ſive irreeuperabilis. Itaque pater ejus, & mater omnium dolentes, quid aggredi poſſent, ignoraverunt. Interea Patrona loci præfati beata facies combuſta cum oculis Virgo Maria apparuit infanti; & ut locum patronatus ſui viſitaret, ſi viſum recuperare vellet, admonuit. Accerſito igitur patre, puer, quid audierit, indicavit ridem. Qui lætus effectus de promiſſione, & certus de exhibitione, tulit puerum in ulnis, & ad locum infanti deſignatum devenit, ac oratione cum oblatione ibidem fecit. Qui antequam a loco diſcederet, puer videre cœpit, & infra triduum integerrime ſanatus fuit, adeo ut nec ſignum aliquod combuſtionis in ejus facie appareret.

o phrenetica

23 Mulier quædam in Civitate Theorenſi o filium habuit octodecim annorum, phreneticum effectum, ita ut ligaretur manibus & pedibus, ne in alios deſæviret. Hæc audiens referri miracula & prodigia, quæ fiebant in loco prædicto, promiſit ſe eumdem eum argenteo puero, id eſt C imagine argentea adinſtar pueri, viſitaturam: & ſtatim emiſſo voto poſtiterunt vincula de manibus & pedibus filii ipſius: qui ſanus factus, venit cum matre, & illa implevit devote, quod promiſerat. In Fura fuit juvenis quidam, qui novem annis fuerat raptus: cui Mater compatiens, promiſerat ſe oblaturam in loco prædicto B. Mariæ tantum de tritico, quantum corpori filii præponderare poſſet: & ſtatim filius ſanus, & integre eſt reperius, & illa, quod promiſit, legitime complevit.

puerum,

litteræ amiſſæ a ſeno reddunter,

24 Fuit quædam Begina Lovanii, quæ litteras aliquas ſive ſchedulas magni ponderis amiſerat, unde valde extitit dolorosa: propter quod conſultum fuit eidem ab aliis Beginis, quod promitteret locum ſæpe dictum viſitare. Nec mora: ſequenti die conſedentibus aliis advenit quidam niger canis exipiens & evomens eas de ore ſuo. Contexitæ fuerunt autem omnes in aſpectu ejus, ſed poſtquam viderunt litteras reſtitui, glorificaverunt Deum, & ejus genitricem apud Doloroſam Mariam devotione ſedula viſitaverunt.

p ſemanus claudus,

25 Mulier quædam in p Weſenbeka habuit prolem, quæ amiſſo latece effecta fuerat claudа. Hæc pluribus ſanctis & locis multa promittens, nullum remedium experiebatur. Quadam igitur die ex impatientia, relicto puero in atrio ſolo, abiit, ut mulgeret vaccam ſuam: & inter mulgendum recordata eſt tandem præſcripti loci, ubi ſe ſuamque prolem mox venire devovit, ſi ſibi ſanitas concederetur. Et ſtatim, poſtquam mulſerat, reverſa eſt domum, & invenit puerum ſtantem ad menſam quamdam, poſtulantem ab ea manducare. Quo nimium gavisa, vocavit eum ad ſe, qui ſtatim ſine ullo impedimento advenit. Monoque mater aſſumpto puero, hoc, quod promiſerat, implens, oblationem fecit. In villa, quæ appellatur q Diegem, fuit mulier habens puerum, cujus brachium auri adhæſit, quod nec movere quidem potuit. Hæc tantum de frumento pro puero ad locum prædictum fa oblatoram ſpondens, quanti ponderis æſtimari poſſet, in inſtanti obtinuit ejus ſanitatem: nam brachium ab auro mox ſejungitur, & ad quælibet facienda prompte movetur. D

q brachium auri adhærens:

E

lapſus in puteum,

26 In Fura puer quidam ceciderat in puteum aquæ profundum: cujus mater cum ad locum præfatum ſe ventucam promiſſet, recepit eum vivum & ſanum. Puer quidam in Boutſvoorc habuit oculum, qui per triduum ſanguinem uſſuant: proprer quod deſperatus eſt viſus illius oculi in poſterum. Qui devotione devotus eſt ad locum iſtum B. Mariæ viſitandum, & in continenti recepit oculum pulchrum, videntem & ſanum. Matrona quædam peregre peoficiſcens, cum multis aliis de civitate Bruxellenſi, ad S. Judocum r ſuper mare, tale infortunium cum ſuis incurrit in reditu. Nam caſualiter contigit puerum quemdam capiare ſub quadriga, in qua vehebatur, & crudeliter occidi. Propter quod judex, illius pagi arreſtavit omnes, & captivavit. Cumque cernerent ſe in periculo conſtitutos, matrona præfata recocdata eſt loci prædicti ac Patronæ ejus, promittens ſe et puerum argeoteum oblaturam, & miraculum hoc deſcribi mandaturam, ſi ab eadem conſolari mereretur: & ſtatim inſperate adjudicata eſt libertati.

ſanatus eſt oculus;

r.

captivum ſub quadriga tractum.

27 Mulier quædam in Sterrenbeka perielitabatur in partu, quæ recordata Patronæ ſæpedicti loci, rogabat eam, ut partus, una cum matrice miſereri dignaretur: promittens ſe ſuamque ſubolem per totam vitam peregrinas eſſe futuras, eique digna munera oblaturas. Quæ ſtatim poſt votum, in ictu fracturæ unius ovi, exonerata eſt. Simili modo contigit Bruxellæ prægnantem perielitari, nec aliquo modo poſſe exonerari, donec emiſſo voto hoc, quod petebat, obtinuit. Puer quidam in vicinia ceciderat in quoddam vivarium t: cujus avia triſtiſſima ea hoc reddidit. Qui extractus & ad prædictum locum initiatus ac directus, ſtatim vivus & ſanus apparuit. F

s ſervorum prægnantem

t lapſus in piſcinam

28 Mulier quædam in villa o Semſe, languens per tres annos, admonita eſt a convicinis, ut præfati loci Patronam invocaret pro recuperatione ſanitatis. Quod cum feciſſet, convaluit, & locum ipſum infra novem dies cum numeroſa comitiva viſitavit. Notandum inſuper, quod loci prædicti B. Mariæ ad Doloroſam Mariam convicini reſtati ſunt, ſe vidiſſe XIII. fures, per eamdem Dei Genitricem liberatos, ibidem advenisſe, & laqueos ad colla ſuſpenſos ibi teliquiſſe.

u languens per triennium

AN-

A

ANNOTATA D. P.

a Meldarium *in territorio Lovaniensi distat Bruxellis in Ortum 6 leucis, celebre tulit S. Hermelendis 29 Octobris.*

b Fura, *vulgo* tee-Vuren, *inter Bruxellas & Lovaniam intervallo, palatium Ducum Brabantinorum, nomen habens ab illic oriente flaviolo, amicas solum leuca a Rubea-valle, juxta quam* Superior Wolua, *ac deinde* Wolua S. Petri & Pauli, *longius* Wolua S. Stephani, *vici in his Actis nominati e rivulo* Wolua *prætercurrente.*

c Stertenbeeka *proximus Fura vicus ad Boream.*

d *Etiam hic vicus prope Furam est, media leuca propinquior Lovanio.*

e *Fortassis in vio, qua ducit Lovania Mechliniam, ubi nunc diversorium notissimum, distans* B Adqui oque quercus, *& olim tres Tiliæ steterint.*

f Molam, aut Mosellam *intelligi; hi enim Arduennam Silvam percurrunt inter Rhenum & Sabim longe latèque porrectam. Certe non videtur intelligi posse* Sonta *circa Bruxellas* silva, *quam vix rivuli aliqui tenues ignobilesque intersecant, nisi hanc illius portem esse sentias, situ olim revera fuit.*

g *Stiltet* famulus, *innocens cadit.*

h *Una tamen leuca extra viam & Hallis propinquior* Lewa *est.*

i *De* Foresto, *Bruxellis propriori jam egimus die præcedenti ad Alla S. Alena.*

k *Alias* Wemmel, *sesqui milliario Bruxellis versus Boream.*

l *Ad ipsas fere urbis Bruxellensis portas.*

m *Inter utramque* Woluam S. Petri *& S. Stephani, vix fere media.*

n Frigidus-mons, *Aulica Bruxellis parochia.*

o *Distant* Thenæ, *alias* Mons-Tilionis, *duplo fere spatio Bruxellis, quam Lovanio, id est 3. leucis.*

p Wesenbeka *ipsi Wolue propinquus vicus, Lovanium versus.*

C q Diegem *duplo longius indidem distat, versus Mechliniam.*

r *Colitur* S. Judocus *vulgo* Sint Josse 13. *Decembris, in ecclesia sui nominis, in Pontivio juxta Monasterialam vulgo* Moostræcul *prope mare.*

s Matria, *ipsum matrem parturientem hic significat.*

t Vivarium, *piscina, stagnum, quod ibi vivi pisces ferventur.*

u Semse, *alias* Semps, *inter Vilvordiam & Mechliniam.*

D

ALIA

Ex Ms. Belgico.

Deerant huic Ms. prima novem miracula, ac rursum post decimum nonum alia decima: reliquorum exemplum missum Bruxellas ad nostrum P. Ottbonem Zylium, atque ab eo ad P. Bollandum, sic Latine reddimus, addentes, ipsum Ms. fuisse D. Advocati de Busscher.

29 PUer erat in vicioia motus, pro quo cum votum factum esset, tertia die loquicepit: vidit autem ante se ardentem cereum, per tempus quantum est unius Missæ, & postea disparuit. Dum fabricabatur capella, operariorum unus novem diebus ac noctibus continuavit laborem, magno cum animi sui gaudio, nihil interim manducans: quia videbatur sibi in pergula eorum consistere coram Deo & Deipara. Prætoei in Oppeghem elapsus erat e carcere fur, cujus causa metuebat ipsemet in quæstionem vocari; sed facto adeundi hujus loci voto, judicatus est culpam nullam habere. Inter Mechlinienses ac Bruxellenses quosdam exarserat dissidium irreconciliabile, sed implorato Deiparæ ad S. Mariam Dolorosam auxilio, eum voto faciendæ orationis, pax coaluit. Seiendum præterea, quod juvenes duo, Bruxellensis unus, Mechlinieosis alter, cum laneos pannos venales arrolissent, soque eorum causa viderent vocandos in quæstionem, voverunt huc venire; & consolatione mox adepta, permissi sunt merces suas venum exponere.

Mater datur loquela c.

incubato sabbato vivens sufficiebat ad 3. dies.

pax conciliatur c.

Ille sepelitur.

30 Muliere quadam in partu laborante, fœtum mortuum esse denuntiabat obstetrix, nec procul a morte ipsam parturientem distare. Tunc præsentes omnes invocarunt Deiparam, quæ apud S. Mariam Dolorosam colitur; solatioque percepto, venerunt omnes simul cum duplici oblatione, pro matre ac fœtu. Alia mulier in Wolua S. Stephani, infantem cunis imposuerat suum: reversa autem domum, & sinu suo illum imponens, nullum amplius vitæ signum poterat in eo deprehendere. Hinc conterrita cum iterum in cunis corpusculum reclinasset, abiit ad vicinas suas, orant Deiparam Matiæ Dolorosæ, ut consolationem aliquam percipere mereretur. Intra se vero cogitans, quod si frustraretur spe sua, accepto infante clam discedeset; iterum autem ad cunas regressa, invenit ulnis expansis ludentem. Tum vero convocatis vicinis omnibus casum eis retulit, puerumque ad Deiparæ Virginis attulit, multis de vicinia comitantibus, atque pro capite ejus bonam eleemosynam præsentavit.

F

adjuta puerpera.

puer mortuus sub finem novem.

31 In Semse mulier quædam laborabat annis xv cui tandem vicioæ suæ suaserunt Deiparam Matiæ Dolorosæ invocare: quod cum fecisset cito convaluit, votivaque peregrinatione sese exolvit, tertio post die adductis quotquot poterat exorare comitibus. Vir quidam per calumniam fuerat rotæ impositus vivus; neque sciebat, quo

plebiscita cessant.

desq-

A deſerente ſupplicium iſtud patiebatur: noctu au-
ex MS. tem apparuit Dei patri prædicta, ipſumque a to-
ta abſolvit, demonſtrans ipſi auctorem cædis, cujus
fuerat reus judicatus: qui ſuam ipſe totam bajulans humeris venit ad locum S. Mariæ Doloroſæ,
innocens abſolvitur. acceſſitque ad hominem ſibi indicatum; qui cum conſanguineis occiſi reconciliari obtinuit, & quam voverat peregrinationem ſolvit etiam ipſa. Cuidam vim ſic infirmabantur quatuor, quos ha-
equi ſanantur bebat, equi, ut non niſi lanionem expectaret, qui ipſis pellem detraheret; interim devovit eos B. Mariæ Dolroſæ; & omnes ad priſtinam ſanitatem radiarunt.

INDULGENTIÆ

A duodecim Epiſcopis Romanæ Curiæ datæ.

B MAtthias, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Archiepiſcopus Mechlinienſis, univerſis & ſingulis præſentes litteras viſuris, ſive legi audi-
An. 1363. turis, ſalutem in Domino. Præſentatæ fuerunt nobis litteræ Apoſtolicæ, in pergameno ſcriptæ, datæ Avenione ſub die 22 VIII. menſis Januarii anno MCCC LXIII. Indictione 1. Pontificatus ſanctiſſ. in Chriſto Patris Domini noſtri D. Urbani Papæ quinti anno 1. ſanæ, integræ, illæſæ, & ab omni ſuſpicione remotæ, quarum litterarum, per infraſcriptum noſtrum Secretarium, tenorem tranſumi, ac in publicam tranſumpti formam redigi mandavimus; volantes & decernentes, quod præſenti noſtro tranſumpto publico ſtetur, illique detur & adhibeatur fides talis, quanta originalibus litteris adhiberetur. Hujuſmodi vero litterarum tenor ſequitur, & eſt talis.

Univ. Epiſcopis, Univerſis ſanctæ matris eccleſiæ filiis, ad quos præſentes litteræ pervenerint, Nos miſeratione divina Coſmas Saracenſis, Nicolaus Laticſanenſis, Archiepiſcopi; Albertinus Sarmenenſis, Raphael Archadenſis, Robertus Danatenſis, Joannes Aytonenſis, Auguſtinus Salubrienſis, Bertoldus Ciſpolenſis, Petrus Suacienſis, Joannes Armirotenſis, Petrus Divonienſis, Thomas Sileoſis Epiſcopi, ſalutem in Domino ſempiternam.

C Splendor divinæ gloriæ, qui ſua mundum illuminat ineffabili claritate, pia vota fidelium,
dantur viſitantibus capellã de clementia ejus & majeſtate ſperantium, tunc favore benigno proſequitur, cum devota ipſorum humilitas Sanctorum meritis & precibus adjuvatur. Cupientes igitur, ut capella S. Mariæ, dictæ vulgariter der Elleudighee Marian, in parochia Voluwe S. Lamberti, Cameracenſis diœceſis, congruis honoribus frequentetur, & a Chriſti fidelibus jugiter veneretur; omnibus vere pœnitentibus, contritis & confeſſis, qui dictam capellam in ſingulis B. Mariæ feſtivitatibus, ac omnibus aliis infraſcriptis, Natalis Domini, Circumciſionis, Epiphaniæ, per totam Quadrageſimam, Paraſceves, Paſchæ, Aſcenſionis, Pen- D
pro omnib. feſtis teceſtes, Trinitatis, & Corporis Chriſti, Inventionis, & Exaltationis ſanctæ Crucis, SS. Petri, & Pauli Apoſtolorum, & omnium aliorum Apoſtolorum, SS. Joannis Baptiſtæ, & Evangeliſtæ, & omnium Evangeliſtarum, & quatuor ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Doctorum; in die omnium Sanctorum, & Commemoratione Animarum, dictæque capellæ Dedicationibus: Sanctorumque Stephani, Georgii, Laurentii, Martini, Nicolai, ac Sanctarum Mariæ Magdalenæ, Matthæ, Annæ, Margaritæ, Urſulæ, Dorotheæ, Barbaræ, Eliſabeth, Catharinæ, & per Octavas omnium feſtivitatum prædictarum Octavas habentium, ſingulisque diebus Dominicis ac feſtivis, cauſa devotionis, orationis, aut peregrinationis acceſſerint; ſeu qui Miſſis, Veſperis, Prædicationibus, aut aliis divinis Officiis ibidem interfuerint, vel qui ad fabricam d. capellæ, luminaria, ornamenta, libros, calices, aurum, E
aliiſque cauſis argentum, tam in eorum teſtamentis, quam extra, donaverint, legaverint, ſeu donari, legari procuraverint, ſeu quovis alio modo dictæ Capellæ manus porrexerint adjutrices; vel qui pro ſalubri ſtatu Domini Epiſcopi præſentium confirmatoris, nec non pro Domino Henrico Wanſ Presbytero Leodienſis diœceſis impetratore, ac pro animabus parentum, amicorum, ac benefactorum ſuorum, & aliorum Chriſti fidelium in Purgatorio exiſtentibus pie devoteque oraverint; quotieſcumque vel ubicumque præmiſſa, vel aliquid præmiſſorum fecerint, de omnipotentis Dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli A-
a ſingulis 40 diebus indulgen. poſtolorum ejus benignitate confiſi, ſinguli noſtrum quadraginta dies indulgentiarum, de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus, dummodo diœceſani voluntas ad id acceſſerit & conſenſerit. In quorum omnium teſtimonia ſigilla noſtra præſentibus ſunt appenſa, *ſicut adhuc apparet ex veſtigiis funiculorum, per membranam inferius complicatam tranſmiſſorum, ſed nunc cum ipſis ſigillis revulſorum.* Datum Aviniona, anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo tertio, indictione prima, die vigeſima octava menſis Januarii, Pontificatus ſanctiſſimi F
in Chriſto Patris & Domini noſtri Urbani Papæ quinti anno primo.

In quorum fidem præſentes noſtras ſigillo noſtro ſigillari, & ab infraſcripto noſtro Secretario ſubſignari curavimus; die decima quinta menſis
& ſubſcr. manur. ejus. Aprilis, anno Domini milleſimo ſexcenteſimo undecimo.

MATTHIAS ARCHIEP. MECHLINIEN.

De mandato Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. Domini Archiepiſcopi prefati.

Jac. van Saſſeghem Scaret.

DE

A D

DE B. GERLANDO EQUITE

HIEROSOLYM. TEMPLARIONE, AN HOSPITALARIO?

CALATAGIRONI IN SYRACUSANA SICILIÆ DIŒCESI.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De loco & actis Translationis, veterique & hodierno cultu ſacri Corporis.

ſæc. XIII. CAlatar *omnino aevum Sicilia numeras, emunct in collibus poſitas; quarum, quæ fuerit Ciceroni, in Verrem declamanti, nominata, Pliaio & Antonio* Galata, *non eſt facile definire; ſed facile contra Fazellum decernere, eas, quacumque nominis ratio ſit, non eſſe a Saracenis ſic appellatas, eſſe aliquas earum forſitan illis munierint. Inter ipſas ſpecie & amplitudine nobilior ea eſt, quam* Calatagirone *vulgus appellat, ad diſtinctionem aliarum, quarum nomina formantur additis nominibus* Beloræ, Biaci, Buſamari, Amari, Niaectæ, Sibettæ, Simi & Votoris. *Illa, quam dixi, Syracuſana diœceſis eſt, media inter Syracuſas & Agrigentum via, quas veroſimiliter* Hieroon *Regis Syracuſani vel primi, qui clarus anno Roma condita* CCLXVI. *vel Secundi, qui anno ejuſdem Urbis* DXIX *obiit, umbo Romanorum amicitia celebres, poſterior etiam bonarum artium ſtudium, cum priorem magis extulerit gloria bellica. Ipſa tamen civitas, qua inter olim Regalis Syracuſana diœceſis tertium locum tenet, non tam illa ſua antiquitate, aliiſque rebus ſplendidis multis ſe jactat, quam, quod in vetuſtiſſima S. Jacobi eademque Parochialem quatuor una, poſſidet corpus B. Gerlandi de Alemannia, ſive (ut alii appellant) Joannis de Polonia Equitis Hieroſolymitani, fortaſſis proprio nomine* Joannes, *agnomine* Gerlandus *dicti, ec patria quidem Poloni, ſed appellatione magis generica* Alemannis *attributi.* Hujus Caput in theca argentea eſt incluſum, *inquit Rebus Purrat:* Inventionisque ex revelatione S. Conſtantini XVIII. Junii, Translationis vero die XIX. ejuſdem ſi celebris memoria.

Calagirone Hieronis antiquiſſima civitas;

gloriatur corpore B. Gerlandi,

B

C

2 *Mortis, non ſolum diei, ſed annus & ſeculum ignorantur; neque ſatis conſtat Templariorum ne, an Hoſpitalariorum Militum Hieroſolymitanorum Ordini adſcribendus ſit; nedum quibus virtutibus poſſimum emicuerit. Octavius Cajetanus noſter, tomo 2. de Vitis Sanctorum Siculorum, Actis Inventionis & Miraculorum eam ſecutorum, ex tabulario Calatagironenſi productis, inter Animadverſiones ſic ratiocinatur:* Dubitatum a me eſt, ſuecitoe B. Gerlandus Eques Templarius, an Hoſpitalarius. Illud certum, ædem S. Mariæ (*in qua ſepultus jacuit*) agroſque Calatagironum inter & Platiam, Ordinis Templacinorum extitiſſe; unde ædi, agroque, ac flumini nomen a Templo, Tenebio, hodie corrupte dicto. Templariis extinctis ſub annum MCCCX. eorum bona Romanus Pontifex Clemens V. Equitibus S. Joannis Hoſpitalariis Hieroſolymitanis donavit. Ac quoniam anno B. Gerlandus vita functus eſt? Si ante annum MCCCX. (*quæſque Templarii locum tenuerant, in quo corpus inventum*) certe Templarius fuit; quo ævo ædes S. Mariæ & ager a Templariis poſſidebatur. Si vero poſt annum MCCCL. defunctus eſt, Hoſpitalarius fuit. Quamquam plerique putant, Templarium fuiſſe, quod veroſimile non ſit, Gerlandum e vita migraſſe intra ſpatium illud annorum, qui intercedunt a ſuppreſſis Templariis ad ejus inventionem; quippe adeo brevi intervallo temporis ſuperſuiſſet penes Calatagironenſes Beati viri memoria, ejuſque vitæ ac ſepulchri; neque intra annos AVII. penitus obſoleviſſee. Revelatio tamen corporis B. Gerlandi, a D. Conſtantino facta, quaſi ignotæ rei fuiſſe videtur, quæ a multis annis in hominum memoria non eſſet. Sed hæc haud multum evincunt: revelatio enim prædicta non eſt ignorati viri ac ſepulchri, ſed ignotæ viri innocentiæ. Eteoim ontus vic, quocumque loco ille humatus eſſet; ſed Calatagironenſium occulta vici merita, ejuſque vitæ ſanctitas, quam Deus, detegente D. Conſtantino, palam factam voluit. Favet Hoſpitalarius Hieroſolymitanis antiqua penes Calatagironenſes B. Gerlandi tabula, in qua ille depictus, candida ad pectus Cruce, more Equitum D. Joannis.

Templarii, an Hoſpitalarii adſcribendus dubitatur

primis favet locus, quorum fuit anno 17. ante inventionem corporis,

E

poſterioribus imaginibus omnia;

3 *Sed hæc non valde antiqua eſt, utpote ipſamet, quam ſpectandam & conſiderandam pagina verſa proponit, repertam inter Imagines Sanctorum ac Beatorum ſacri Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani, recuſas a Franciſco Truglio, cum Vitarum compendiis ex Hiſtoriarum parte 1. & 2. Jacobi Boſii. Crucis enim expreſſa forma, qualis hodie in uſu eſt, ſicut agnoſcit ipſe Boſius, octo punctis acuminata, multum differt ab uſu antiquo, Crucem formare ſolito cum angulis obtuſis, uti videre eſt in geminata effigie, antiqua & nova, B. Ubaldeſcæ Piſanæ, ad diem* XXVIII. *Maii. Leve ergo hoc quoque argumentum eſt, maxime cum ex Boſio nobis conſtet, quod circa eum interrogati anno* MDCXVI. *Seniores civitatis reſponderint dumtaxat, quod eam tabulam viderint in ade S. Jacobi poſitam ab annis triginta quinque, id eſt circa* MDLXXI. *Nodum tamen a Cajetano propoſitum utcumque mihi ſolvere videtur idem Boſius, cum cenſet B. Gerlandum obiiſſe annis quidem ante invenionem corporis octoginta quatuor, atque adeo circa* MCCXIV *annis* LXVI. *ante extinctionem Templariorum; integre eum ſolutarus, ſi pariter doceret vel locum Templi a Templariis ad Hoſpitalarios citius tranſiviſſe per emptionem vel commutationem, aut ſepultura in alicno ipſi Beato data idoneam redderet rationem. Nunc dum neutrum ille facit, fortior*

ted hæc non ſunt anno 1580. ventura.

F

Et Boſius illum dicit floruiſſe an. 1244.

præſumptio ſemper pro Templariis ſtabit, quorum locus is erat; ſuſpicaborque eos, quibus deinde revelatum corpus fuit, ſubſcripſiſſe in Actis deſcribendis veram Profeſſionis ſtatum, licet ſibi non ignotam; quia is, propter malam tunc Templariorum famam fuerat abominationi ia vulgo.

quod pro Templariis nonnemo valet.

4 Quod ad cultum attinet, pergit in Animadverſis idem Cajetanus, atque ait, quod feſto Translationis die Miſſa olim de Communi Confeſſoris non Pontificis decantabatur: Reliquiæ ejus capitis per ſacram D. Jacobi ædem, in qua corpus ſervatur, deducebantur; eadem in æde imago eſt B. Gerlandi, miraculis circumpictis. Cetcrum B. Gerlando honores publici diuturni a Calatagironenſibus tributi; ſed iis intercidit ſub annum ferme MDXC. Joannes Horoſcus, Epiſcopus Syracuſanus, qui cum Calatagironum, quod in Syracuſana Diœceſi eſt, inviſeret, feſtum Beati viri diem celebrati prohibuit, donec miracula legitime probata, & auctoritate Eccleſiæ jurata demonſtrarentur. *Nempe excepta illa ſolum inveniebantur* decreto Bajuli, Judicum, & Juratorum Patrum Civitatis Calatagironenſis. Quam ob cauſam, ut modo retuli, Joannes Epiſcopus Syracuſanus feſtum B. Gerlandi diem peragi vetuit. *Permiſſurus veroſimiliter, ſi videre conſiſſet* Inſtrumentum, *quod tabularium Eccleſiæ Agrigentinæ ſervanti Cajetano poſtea in manus venit, quo* duorum Epiſcoporum Thomæ Syracuſani & Philippi Agrigentini auctoritate excepti jurati teſtes ſunt miraculorum duorum.

C

Solemnior ab antiquo cultus

circa 1590. obtinguntur.

quia videlicet ab ejus Epiſcopi auctoritate indultus;

5 *Poſt hæc verba ſic progreditur Cajetanus.* Ea ſcriptum id Inſtrumentum apud me habeo, & rogatum eſt anno Dominicæ Incarnationis 1331. die 22. menſis Octobris, 15. Indictionis. Potro miracula, in oppido Leocatæ Diœceſis Agrigentinæ excepta hoc inſtrumento, ſuot illa, quæ acciderunt Jacobo de Naſo, & filio Marcantii de Lautentio. Et credibile eſt, Thomam, Epiſcopum Syracuſanum, qui miracula B. Gerlandi jurata excipi in aliena Diœceſi curavit, multo magis in ſua idem fieri juſſiſſe; ſed fortaſſe Acta amiſſa ſunt, ideoque ad Joannis Horoſci Epiſcopi notitiam non pervenere, *per quæ ceſſaſſet defectus auctoritatis Epiſcopalis ab illo requiſita. Porro ad Acta Calatagironenſia ſubſcripti etiam legebantur hi verſus, pro illius ævi more contexti Leonina ſtylo, & aliquam vivendi notitiam præ ſe ferentes.*

D

ſed aliud probant Acta anni 1334.

O quam Gerlandus mirabilis eſt numerandus,
Sanctus Theutonicus, divinis rebus amicus.
Nam tumulo flentes, ioſitma mente lucentes,
Qui puſa teneris miſerstor dum fuit annis,
Cultor felicis zelanſque Dei Genitricis,
Cunctis morborum ſani tediere ſuorum.
Nunc fuit inventus, redolens tellure retentus;
Eſt Domini dono donatus Calatagirono.

6 *Petii, ut mihi ipſe liber Actorum Calatagironenſium tranſcriberetur: qua dum expectabam, placuit ex prælandato Boſio præloaptere Synopſim hiſtoricam eorum Notitiarum, quas ille quidem jam inde ab anno* MDCII. *conquirere cæpit in ordine ad iteratam Hiſtoriæ ſuæ Hieroſolymitanæ editionem, ſed non ante annum* MDCXXI. *evulgavit. Ex hac autem editione primum ipſe Boſius excepit imagines vitaſque Sanctorum, & ut alia ſua opera omnia veroſimiliter etiam Romæ excuſo fecit haud dia poſt: quas deinde laminas ipſas nactus Franciſcus Truglius Panormi in Sicilia recudendas dedit, inſcripſitque Fr. Carolo Aldobrandini, Commendatori & ſacri ipſius Ordinis ibidem Quæſtori, anno* MDCXXXIX. *exeunte. Italice ſcripta Hiſtoria illa fuit, nec adhuc Latine reddita, quod ego quidem ſciam. Interpretis igitur officia hic fungor: apta eſt enim Eclogæ hac magnam lucem præferre vel Originariis, qua exſpecta, Actii, vel ſaltem compendio eorumdem invento apud Cajetanum, qui Boſio vel Truglio uti non potuit, utpote Vita functus anno* MDCXX. *die* VIII. *Martii; dignus, cujus effigies Roma ſuperiorum juſſu ſculpta ſpectatur, cum epigraphe, qua genere, doctrina, & ſanctis moribus conſpicuus perhibetur; ſicut legitur in Bibliotheca Societatis noſtræ.*

E

Quæ dum expectabam.

promiſit ſe Synopſim Boſio.

F

SYNOPIS HISTORICA

Ex Italico Boſii apud Truglium.

1 CIrca annum ſalutis pactæ milleſimum ducenteſimum quadrageſimum ſecundum, floruit in magna opinione Sanctitatis, in Sicilia inſula, nobilis Eques Illuſtriſſimi Ordinis S. Joannis Hieroſolymitani, Fr. Joannes a Polonia, a ſive (ut alii ſcribunt) Gerlandus ab Alemannia. Qui illuc, ſicut veroſimili ratiocinio colligitur, ab Ordinis Magiſtro & Hieroſolymitano Conventu, ad inſpiciendas regendaſque poſſeſſiones Ordinis ibi ſitas, aut forſitan ultro illuc progreſſus in comitatu Friderici II. Imperatoris tunc in-

circa 1240

a

in Sicilia floreas B. Gerlandus

b

A Iſulæ Régis, ſolebat ut plurimum commorari
SYRIAL. LEOSTH. in civitate c Calitagirono: ubi Deo ſerviens ſin-
cero affectu, ſub obedientia Superiorum, exem-
1 illiqueſanctis moribus plis miræ ſanctitatis, ut verus Chriſti miles efful-
ſit. Nam viduas protegens, pupillos deſeodens,
oppreſſos ſublevans, conſolans afflictos, egen-
res adjuvans, ſub habitu exteriori ſplendidi E-
quitis geſtabat horridum ad corpus cilicium; ip-
ſumque ſuum corpus macerabat ſeveriſſimis di-
ſciplinis, d rigida abſtinentia, longo frequentia-
d que jejunio, & aſſidua ferventique oratione. In
hunc modum vitam plane Angelicam ducens ſu-
pec terra, impreſſit civium illorum animis firm-
am rarx virtutis æſtimationam: ac denique hu-
manæ ſuæ peregrinationis finem fortunatiſſimum
eſt conſecutus.

2 Anima in cœlos delata, ad Chriſtianarum
miraculis claruit. ſuarum virtutum præmia percipienda, corpus,
cum intimo iſtorum populorum ſenſu ac lacry-
mis, præſertim pauperum & egenorum, ſepul-
tum fuit circa ipſam civitatem: ubi per longam
annorum ſeriam Altiſſimo placuit teſtimonium
B reddere ſanctitati ipſius, ſanando e infirmitates
c complutes occurrentium fideliter ad ejus ſepul-
crum. Verum per calamitates publicas belli ac
peſtilentiæ, aliarumque humanarum miſeria-
f rum, & revolutiones regiminis f in Inſula præ-
Corpus oblivioni datum, reſ vulatur. dicta, quatum omnium haud minimam partem
Calatagironenſis civitas ſuſtinuit, in oblivionem
abiit ſepulturæ venerabilis locus; donec poſt o-
ctoginta g quatuor annos ab obitu prædicto, pla-
g cuit Deo, ad commune populi iſtius ſolatium,
qui huic Sancto devotiſſimus ſemper fuerat, cor-
pus ejus protrahere in lucem. Etenim Sanctus
β i quidam h Conſtantinus, apparens Jacobo i Cala-
tafimi, Calatagironi commoranti, eidem reve-
lavit, quod corpus ſanctiſſimi iſtius Equitis ſe-
pultum jaceret in eccleſia S. Mariæ, a Templo co-
gnominatæ, ſibi dictam civitatem, quæ eccle-
ſia nunc deſtructa jaret; oſtendanter ei ipſum pre-
ciſe locum ſepulturæ.

3 Hoc ille cum ſuis quibuſdam amicis revelaſ-
Ex fovea fragrans reſpiratur ann. 1327. ſet, ſimul omnes abierunt ad dictam S. Mariæ ec-
C cleſiam: & humum fodientes eo, quem Jacobus
indicabat, loco, reipſa invenerunt capſam, lutra
quam Reliquiæ iſtæ ſacræ requieſcebant, unde
mox ſuaviſſima fragrantia exiit toto templo diſ-
fuſa. Res ea contigit XVIII. Junii, an. MCCCXXVII.
k k Accurrit ad inventionis talu[illegible]famam om-
nis civitatis iſtius populus; & de mandato Jura-
rorum ea decreto Conſilii ac Magiſtratus, ſumma
cum reverentia, & honore translatus theſaurus
novus eſt ad ædem gloriоſam S. Jacobi, eo lo-
ci Patroni ac Protectoris. Et hic placuit
Deo ad ſui nominis honorem ac laudem in-
terceſſione ipſius Sancti vetera renovare mira-
cula. Quotquot enim infirmi, contracti ac de-
Ex translatio in urbe ſanatum ex breviario miracula. biles illuc accedebant, miro valde modo curabantur; illi præſertim, qui viva cum fide læſas ſui
corporis partes aut male affectas tingebant vino,
in quo ablutæ Reliquiæ fuerant. Tam multa au-
tem miracula illa fuerunt, ut Magiſtratus & Ju-
rati Calatagironenſes, ne oblivio quoque illis ob-
reperet, curaverint juridicum exameo inſtitui.
Hinc teſtium ſupra nonaginta quinque auditio-
rum & examinatorum depoſitiones, quæ conſig-
natæ reperiuntur in codice, qui fide publica cu-

ſtoditur in armario ſive arca Privilegiorum civi- D
tatis.

4 Authenticum illius manuſcripti tranſumptum,
ſubſcriptum manu Mag. Notarii Franciſci Fede, Proceſſus ſuper his formatus ab Graphum
& ſigillatum ſigillo Communitatis, miſſum fuit
Sereniſſimo Magno Magiſtro Fr. Aloyſio de Vi-
gnacourt: qui ſummopere deſiderans conſervari
memorias Equitum ſororum religioſorum, ſpecia-
li fortitudinis, virtutis ac ſanctitatis laude cele-
brium, cum recudenda eſſet pars prima Hiſtoria-
rum hujus ſacræ Religionis, recenter a me ampli-
ficata & aucta, non ſolum curavit adipiſci mihi-
que transmitti prædictum exgrapbum: ſed etiam, Auctori transmiſſum ut poſſet quomodocumque dubitari, utrum San-
ctus prædictus, paſſim nominatus B. Gerlandus de
Alemannia vere fuerit Eques ipſius Religionis,
commiſit Fr. Don Joſepho de Inga, Equiti Cala-
gironenſi, ut informationes juridicas ibi ſuper ea
re rite confici peteret. Fecit is obedienter, quod
juſſus erat, & per memoriale Coriæ juratorum o-
blatum ſupplicavit fieri, quod Magiſter togabat.

5 Itaque de mandato Spectabilis D. Jacobi de
Claromonte, unius ex ſupradictis Juratis, die E
XXI. Julii anno MDCXVI. fuerunt in Curia ſupradi- Et ex aliis reſtes auditi,
cta in forma & juridice examinati novem teſtes,
ex ſenioribus, nobilioribus, & præcipuis Calata-
girouenſibus; qui omnes concorditer & conformi-
ter depoſuerunt, & fidem amplißimam fece-
runt, quod ab annis triginta quinque retroactis
in eccleſia parochiali gloriоſi S. Jacobi Apoſtoli &
Patroni civitatis depicta habebatur imago B. Ger-
landi de Alemannia, a majori parte teſtium ap- de imagine ante annos 14 picta, in habitu Hoſpitalitii.
pellati Gerlandi de Polonia, Equitis ſactæ Reli-
gionis Hieroſolymitanæ, nunc Melitenſis, ad cu-
jus imaginis collum ac ſupra chlamydem pictum
erat ſignum Crucis albæ, ejuſdem formæ & figu-
ræ, qua hodie ipſam portant Equites prædictæ
Religionis: quodquin eadem imagine ſpectabatur
Sanctus gladio accinctus: quodque ab illo tem-
pore in d. eccleſia, & ad altare ipſius imaginis
cum multa devotione ſolebat quotannis feſtum
celebrari coram frequentiſſimo populo menſe Ju- & appenſa ad eam mu-
nio in memoriam inventionis ſacrarum ejus Reli- nia.
quiarum. Affirmantes inſuper, quod circum F
prad. imaginem appenſa erant multa miracula pi-
cta, velut facta per Sanctum; unanimiter ii-
dem deponunt ſingula prædicta eſſe vera, & ſibi
certa, tamquam teſtibus de viſu.

6 Primus, qui mihi communicavit notitiam
hujus Sancti Gerlandi a Polonia, ſive ab Alema-
nia, inſtando ut ejus mentionem facerem in hac
mea hiſtoria, fuit Commendator Fr. Jucundus
Accarigius Senenſis, Secretarius Cameræ ratio-
num & communis ærarii ejuſdem ſacræ Religio-
nis, Eques magnorum meritorum, prudentiæ,
& fortitudinis; qui cum eſſet Quæſtor Religio-
nis Leocatæ in Sicilia, accepta ab indigenis ſum-
maria relatione ſanctitatis atque miraculorum
B. Gerlandi, zelo ut par erat magno ductus, pro
honorifica illius mentione in ſol Ordinis Hi-
ſtoriis procuranda; qualem reipſa a me obti-
nuit in nupera editione primæ partis earum
novo ſtudio amplificatæque illuſtratæque; ubi
etiam effigiem ejus exprimendam curavi,
omnino talem qualem ſupra vides; atque ut
haberetur de eo omnis illa certitudo, quam
hiſtorica veritas requirit, inſtitit apud Magi-

A ſtrum Ordinis, ut ejus auctoritate interpoſita fieret quantum ſupra factum dixi.

7 Poſtmodum ab Equite Fr. Alexandro Benci, cum Commendatore Calatagironi, nunc autem S. Sepulcri Florentiæ in patria ſua, miſſum mihi eſt inſtrumentorum authenticum, confectum Leocatæ anno MCCCXXXI. unde apparet, quod de mandato expreſſu per litteras patentes Fr. Philippi Epiſcopi Agrigentini ad Ruſticam Antelmi, Preſbyterum & Capellanum S. Mariæ de Monte Leocatæ: atque ad inſtantiam Petri Epiſcopi Syracuſani, verificata fuerint aliquot miracula B. Fr. Gerlandi ab Alemannia ſive Polonia per eamem & depoſitiones plurium teſtium: ex eodemque inſtrumento probatur, quod jam inde ab annis circiter trecentis ipſe Fr. Gerlandus de Alemannia ſive Polonia fuerit nuncupatus Beatus. Denique idem Commendator S. Sepulcri Fr. Alexander Benci miſit mihi atteſtationem authenticam quinque teſtium qualificatorum, qui curam Curia Jaratorum examinati die XXIV. Octobris MDCXIX. cum jurejurando affirmarunt, iterum a ſe viſam in eccleſia S. Jacobi Parochiali pictam imaginem B. Gerlandi, accincti gladio, atque in pallio ferentis Crucem, octo punctis notabilem, qualis hodie in noſtro Ordine eſt. Idemque nobiles viri Calatagironenſes aſſeveraot, quod feſtivitas ipſius B. Gerlandi ſolebat agi cum tanto concurſu populi, ut ea eſſet una ex præcipuis toto anno apud ſe ſolemnitatibus.

Fuerunt examinati an. 1320. excepta tertia cedula quædam,

& auditi teſtes an. 1619.

B

C

D

E

F

ANNOTATA D. P.

a *De nomine* Gerlandi, *dixi in Commentario prævio.*

b *Utinam explicaretur initium poſſeſſionis, Equitibus Templariis data apud Calatagironum! Uterque enim Ordo Hieroſolymis cœpit circa an.* 1120. *& neutri viris Sanctis ſub initium claruit: nec ſcio, cur ad* 53. *ſeculum differatur* Gerlandus *nullo adducto argumento.*

c *Igitur, ut* Hoſpitalariis *adſcriberetur* Gerlandus, *demonſtranda circa Calatagironum eſſent poſſeſſiones eorum: quod non fit; ſed ſolum aſſeruntur fuiſſe Templariorum.*

d *Hæ omnia, ex congruæ præſumpta potius quam certius cognita, poſſunt jure videri.*

e *Nobiſcum initium ſanctus claruiſſe miraculis, ante ſui corporis revelationem.*

f *Martino Fridericus II. ſub tutela ſpecie tyrannidem occupavit Manfredus Nothus: qua denique extincto, Sicilia ad Francos tranſiit, anno* 1265. *quibus anno* 1282. *deletis, Aragones regnum obtinuerunt; ſed his quoque male concordibus, uſque ad an.* 1436. *calamitates plurimas paſſi Siculi ſunt, publice ac privatim, inter quas haud mirum fuerit memoriam* B. Gerlandi *obſoleviſſe, aut etiam penitus exciſiſſe, licet ſecula fortaſſis non integre elapſa.*

g *Unde in argumento tam incerto, tam certa definitio temporis? ſupra dixerat, circa an.* 1244. *floruiſſe, non obiiſſe ſanctum. Quod ad Fridericum II attinet, hic in Syriam tranſfretavit, & Hieroſolymam recuperavit; ſi tamen recuperaſſe dici poteſt, quam mox inultodiam dimiſit an.* 1228. *Idem Templariorum graviſſimus hoſtis fuit, nec ſcitur de Hoſpitalariis uſquam benemeruiſſe. Eorum hiſtoria, ad an.* 1232. *data, narrant tantum, quod a Papa petierit res ſuas, in Syria peſſum euntes, Hoſpitalariis commendari, quaſi plus illis fideret: quamvis Rochus Pirrus eum dicat tom.* 1. *pag.* 18. *horum æque ac Templariorum bona in Sicilia occupaſſe. Idem denique poſt reditum ſuum in citeriori Sicilia, id eſt Neapolitano regno, ut plurimum agit; Eccleſia & Pontifice gravis vicinus. Potuit tamen cum illius claſſe rediviſſe in Occidentem Gerlandus, ſi Hoſpitalarius, non Templarius fuit.*

h Conſtantinum Sanctum, *nullum nunc novit Sicilia: niſi forte Imperatorem, quem non videtur hic intelligere Befius: ſed aliquem Siculis vulgo notum: Cajetanus dubitationem hic ſuam ſilentio texit.*

i *Cajetanus vocat* Domum, hoſpitalis S. Joannis Præceptoriam.

k *Ita tunc forſitan aliqui, falſum Siculi, numerabunt annos Chriſti; aliis quatuor annos amplius numerantibus, ita ut fuerit ab his notandus, ut mox demonſtrabitur, annus* 1331. *atque ita miracula, quæ Cajetanus invenit Agrigenti notata* 22. *Octobris, contigerunt infra quartum ab inventione menſem.*

His *ita deductis daturus eram ex Octavio Cajetano* Inventionem & miracula B. Gerlandi, *ſi non abſtinerentur originalia Calatagironenſium, quando ea accepi per noſtrum P. Conradum Janningum menſe Julio præterito Roma miſſa, cum illius epiſtola beneficii auctoris ſic laudante.*

Si multi Patribus noſtris, Collegium Calatagironenſe inculentibus, pares forent in promovenda gloria Sanctorum patriæ ſuæ, veracius aliquanto foret hoc opus noſtrum (quantum quidem veracitas ejus pendet ab informationibus, quæ nobis ſubmittuntur) & minus impendioſum auctoribus. Scripſi non ita pridem ad R. Patrem Rectorem Collegii prædicti, tunc mihi ne nomine quidem notum, Franciſcum Falſeca, rogans, ut Acta Inventionis & miracula B. Gerlandi, quæ mutato ſtylo atque intercalata tomo ſecundo Sanctorum Siculorum legenda dedit P. Octavius Cajetanus, ipſe nobis deſcribendo curaret verbotenus ex originali, quod anno MCCCXXVII. factum, ſolicite ſervatur in archivo civitatis Calatagironenſis. Nec pluribus fuit opus, ut P. Rector curam ejus rei committeret R. P. Franciſco Aprili, in eodem collegio ſacræ Theologiæ Profeſſori, & ſacræ inquiſitioni a cenſura librorum. Et vero ſine mora Illuſtriſſimum urbis Senatum convenit; rogavit gratiam ſibi fieri extrahendi ex archivo memorata Acta, deſcribendique: & obtinuit utrumque, & præſtitit accurate, plus etiam, quam petieram. Quippe præter teſtimonium ſuum affirmantis, exemplar eum originali concordare, addendum curavit etiam teſtimonium rei ejuſdem publicum *cum ſigillo* urbis gratiſſimæ Calatagironi: & R. P. Rector pro expenſis, in prædicta factis, maluit compenſationem a Beato, cui potiſſimum facta ſunt, expectare, quam a nobis illa ſibi refundi. Mitto R. V. cum hiſce ipſa Acta, jam fere parata ad præſum, additis nonnullis obſervationibus, tum a P. Apella ſuggeſtis, tum aliis.

MIRA-

MIRACULA S. GERLANDI

Primo poſt Inventionem ſemeſtri

Publica auctoritate conſignata,

Ex originali Ms. Civitatis.

CAPUT I.

Miracula per menſem Junium patrata.

1 MIracula, quę pius & miſericors Dominus noſter Jeſus Chriſtus ob ſui miſericordiam infraſcriptis perſonis faceca & operari dignatus eſt, ſpiritu & meritis Beati Gerlandi de Alemaonia *a*; cujus reliquiæ per S. Conſtantinum Jacobo da Calatagerono, habitatori hujus terræ Calatageroni, revelatæ fuerunt, & in ſepulcro Eccleſiæ S. Mariæ de Templo *b* per dictum Jacobum ioeoix fuerunt xviii. præſcotis menſis Junii hujus xiv. Iodictionis MCCCXXXIX. quæ in eccleſia S. Jacobi *d* de Calatagecono fuerunt poſtmodum e honorifice collocatæ, demoſtratæ, & probatæ lo præſeotia Bajuli, judicum juratorum, & quamplurimarum publicarum & aliarum perſonarum terræ prædictæ, in eadem Eccleſia exiſtentium: & de his omnibus ſatis plene conſtat, & ſeries ſubſcripta *f* declarat.

B. Gerlando per revel. latissimen honore,
a
B
b
c
d e
multa ad ejus invocationem ſiunt miracula.
f

2 Loſredus de Aydono, habitator terræ prædictæ Calatageroni ſub jurejorando dixit, quod ipſe paſſus fuit in tibia quamdam infirmitatem, quæ appellatur gutta, coi per medicos cura non poterat adhiberi, XXI. dicti menſis Junii ad Eccleſiam prædictam S. Jacobi adivit, ubi Corpus prædictum exiſtit collocatum: & lavans ſe ribiam *g* ipſam de aino, quo dictum Corpus lotum fuerat, immediate fuit priſtinæ ſanitati reſtitutus: de quibus plena conſtitit.

Curantur die 21. Junii paralyſis immedicabilis,
g

3 Perloyſia, filia Borgij de Ardizono, habitatria terræ Calatageroni, ſub eodem jurajuramodo dixit, quod ipſa patiebator paralyſim, jam ſuot annu ſeptem, & ea ea ita contracta, & uppreſſa erat, quod pedibus ſuis ambulare non poterat, imo via deferebatur manibus alioium, & per omnes junctoras ſui corporis doloris nodis tenebatue adſtricta. Delata ad corpos prædictum, habens devotionem io ſaocrum prædictum, quam primo habuerat, ſanitatem recepit: & de hoc conſtitit per jusjurandum ipſios & pareotum ſuorum.

C
& alia 7. annorum,

4 Jacobina, Uxor Guilelmi de Luchiano de Calatagerono, ſub eodem jurejuramodo dixit, quod Perrotius, filius ſuos aoniculus, patiens imbecillitatem io brachio, ob quam de dicto brachio nihil poterat operari, nec etiam brachiom ipſum movere; delatus per eamdem matrem ſuam ad Corpus prædictum, vires in brachio prædicto reſumpſit priſtinas, & ſic ex eo incolumis eſt effectus: & de hoc conſtitit per jusjorandum legitimi nomeri.

Brachium ſanatur,

5 Boagratia, Uxor Raynaldi de Murro, ſub eodem jurejurando diait, quod ipſa patiens in tibia dextera gutram, ex qua graai dolore languebat, & habens recurſum ad prædictum corpus, de prædicta paſſione eſt liberata: de quibus conſtat.

paralyſis tibiæ,

6 Bella, Uxor Severini de Severino, ſub jorejorando dixit, quod ipſa habens rheoma in brachio dextro, lavans ſe brachium ipſum de vino prædicto, de ipſa infirmitate exitit liberata: de quibus plene conſtitit.

D
aliud brachium,

7 Jacobus Gallicius, & Alexandra jogales, habitatores terræ Calatageroni, ſub eodem jurejucando dixerunt, quod ipſis habentibus filiam annorum tsium, patientem infirmitatem quamdam incurabilem, quæ dicitur gutta, io diverſis ſui corporis partibus, ex qua dolor ſedulus corpus ejus juvenile, delicatom, & tenue affligebat: adducentibus eam ad corpus prædictum, & abluentibus eam ex dicto vino, in continenti ipſa eorom filia a prædicta infirmitate exitit liberata: de quibos plene conſtitit.

Gratia paralyſis incurabilis,

8 Clara, uxor quondam Conſtantii Scaraoi, & Boagratia de Nicolao Graſſo, de Calatagerono, ſub eodem jurejurando dixerunt, quod ipſæ patiantes infirmitatem immodicam, quæ dicitur rheuma, a cujus paſſione ita tenebantur, ut earom molæ ipſis viderentur evelli; & ſumentes de vino, quo dictum corpus lotum fuerat, reſtitutæ ſuot priſtinæ ſanitati: de quibus plene conſtitit.

mulierum duarum rheuma,
E

9 Manella mulier ſub eodem jurejurando dixit, quod ipſa habens filiom unius menſis, dolorem otnium in diverſis ſui corporis partibus patientem, votom vouit pro eodem filio ſuo ad dictum Sanctom; & offerens ſe in honorem Sancti prædicti exhibere tantum poodus cerę, quantom corpus dicti pueri ponderabat, XXI. dicti menſis Junii dictus puer a prædicto dolore eatitit liberatus: de quibus ſatis plene conſtitit.

puer variis cruciatus,

10 Princiſſa *h*, uxor Troxelli de Portis, de Calatagerono ſub jorejorando diait, quod ipſa patiens rheuma in brachio dextro, ac habens aciem oculorum ſeu pupillam, caliginem patientem, XXI. dicti menſis Junii habens recorſum ad corpus prædictum, & laaans ſe brachium pedictum ex dicto vino, a prædicto rheumate exitit liberata, de oculis ſuis etiam beoe ſe habente, & evaneſcente protinus caligine prædicta, de qoibus plene conſtitit.

h
rheuma ſanatur,
F

11 Bartholomæus de Grotrabaſſa, *i* ſub eodem jorejorando dixit, quod ipſe habens rheuma in tibia decurrens uſque ad volam pedum, per multum tempos firmiter non poterat ambulare: & XXII. d. menſis Junii ad dictas Reliqoias cum devotione ſe conferens, & eidem Sancto pias in domino preces fundens, de ptædicta infirmitate catitit liberatos: de quibus plene conſtitit.

i
& aliarius die 22. Junii,

12 Muſcata, *k* mulier uaor Ventorini de Boagratia, habitatria terræ Heraclęæ, & idem Ventorinus matitus ejus, ſub jurejurando diaetunt, quod ipſi habentes quemdam filium, qui nominatur Marchiſius, ætatis annorum decem, vel circa, qui ab octo annis citra paſſus eſt io brachio ſiniſtro quamdam infirmitatem, ob quam non poterat claodere pugillum, nec ipſam maoum extollere, niſi uſque ad maxillam ſiniſtram & pateſacto eis de invantione d. ſancti Corpotis, contulerunt ſe ad d. aorpus, ſecum d. filiom ſuum pie, & devote ducentes: & proſternentes ſe anta d. Sancti ſepulcrum, cœperunt ab eo cum lacryms flagitare ſuffragium: & ex quodam membro dd. Reliqoiarum tacto brachio ptædicto d. pueri, ipſe ſui corporis recepit optatam ſa-

k
brachium paralyticum ſanatur

A lutem faciens de manu ipſa ut ſanus: de quibus
ex ms. plene conſtitit.

m & alteriter 13 Realis *m* mulier, uxor Nicolai Capodica-
ſa de Heraclea, ſub eodem jurejurando, dixit,
quod ipſa habens filium ſuum ætatis annorum
quinque, qui ea duobus annis citra paſſus eſt in
brachio deatero quamdam infirmitatem, ob
quam non poterat claudere pugillum, nec ipſam
manum extollere, niſi uſque ad maxillam dex-
teram; patefacto ſibi de inventione corporis, cum
devotione contulit ſe ad d. ſanctum Corpus, d.
filium ſuum perduceus ad dd. Reliquias: & ea
quodam membro d. corporis tacto præd. brachio
d. pueri, puer ipſe de infirmitate præd. protinus
convaluit; da quibur plene conſtitit.

& tertii d 14 Alamanna de Novello, uxor Verardi de
Presbytero, habitatria terræ Heraclex, ſub eo-
dem jurejurando, dixit, quod ipſa habens filium
quemdam ætatis annorum ſex (jam ſunt anni
quatuor) infirmitatem in brachio dextero & in
lærere tibiæ deaterx patientem, ob quam de dd.
B brachio & tibia non poterat aliquid operaal, ſed
gravi dolore, imo graviori pœna ſqualidur, mu-
cerarur, & quaſi exanimis ſtabat: patefacto ſi-
bi de inventione d. corporis, duxit filium ſuum
ad ſanctom Corpus præd. & ex quodam mem-
bro d. corporis, tactir prædictis (brachio) & ti-
biæ lærere d. pueri, puer ipſe, quam primo ha-
buerat, ſauttatem recepit: de quibus plene
conſtat.

die 25. Junii puer ſa- nus incepit- vum deſſe- rutus. 15 Jacobus Gambinus ſub eodem jurejurando
dixit, quod Joannes filiur ſuus, a tempore ſuę
nativitatis uſque ad 22 v. diem d. menſir Junii, e-
rat membrir ſois adeo imbecillis & tenuis, quod
ambulare non poterat; ſed ad ſerpentir modum
reptabat, & aohelitu & paſſione graviter tenebatur. Et dum auditer Miracula d. Sancti, detu-
lit d. filiom ſuum ad d. corpur; & lotu eodam
præd. filio ſuo de vino præd. ac uſculante ipſo
puetu Reliquias d. Sanctı, ipſe puer exiliens ſtetit & ambulavit, omni turba ſpectante, ſtupo-
re attenta, & Dominum cullaudante: de qui-
C bus plene conſtitit.

m manu re- certa, 16 Andreas de Cara Mercerra *m* de Calatagi-
rone, patieus quamdam infirmitatem in manu
deatera (jam ſunt anni duodecim) ob quam ex
d. manu non poterat aliquid operart, imo ipſam
retortam tenebat: conferens ſe eum devotione
ad præd. Reliquias, quam in tpſa manu (jam
ſunt anni decem) ſanitatem amiſerat, immedia-
te recepit: & de his plene conſtitit.

impotens incedere, 17 Jacobus Lombardellus, habitator Caſalis
Odogrilli, ſub eodem jurejurando, dixit, quod
ipſe a genibus inferiur erat adeo incurvatus, quod
non poterat ambulare, ſed in lecto per multum
tempur ſpatium ſtetit ægrotur, & poſtea quaſi
effectus erat ſanus. Et a die lunæ 22 v. die menſis
Junii ſuperveniente ſibi d. infirmitate, ambulare
non poterat, & in lecto jacebat; & habens devo-
tionem ad d. Sanctum, fuit delatus de præd. Ca-
ſalt Odogrilli equeſter ſuper quodam animali,
ad Reliquiar præd. ex deſiderio animi voto pro-
ponens accedere. Et ur deſcendit de d. animali
prope d. Eccleſiam, ubi eſt corpus præd. quam
amiſerat, recuperavit ſalutem; nam multis vi-
dentibur ambulavit; & de hoc conſtitit per juſ-
jurandum quamplurium teſtium.

18 Joanna, uxor Franciſci Scapillati, habi- D
tatrix Caſalis S. Baſilii de Calatagirone, ſub eo-
dem jurejurando, dixit, quod ipſa dira paraly- *die 19. Ju- nii paraly- ſis tenuit corporis*
ſis ægritudine tenebatur, ita ut jam per multum
tempus nullo ad humanos uſus officio fungere-
tur, unus ex parte præmortua, vix tenui ſpiri-
tu palpitabat: cui cum nullus quod piam potuiſ-
ſet præbere ſolamen, penultimo d. Menſis Junii
ſuper quodam animali ad corpur præd. cum cor-
dii affectu pro pedum officio, ut ad Reliquias d.
Sancti deferretur, uceeſſit: ad quas cum perva-
niſſet & tetigiſſet, ex cuntactu præd. Reliquia-
rum cœperunt paulatim ſingula ejus membra vi-
vificari, donec firmatis greſſibus populo teſte
ſurrexit, & ambulavit; & ſic in membris ipſis,
quam primo amiſerat, ſanitatem recepit.

19 Antonius de Nazara, habitator terræ Pla- *podagra,*
riæ, ſub jurejurando, dixit, quod ipſe habens
filium ſuum, Severinum nomine, qui, (jam
eſt annus dimidius & plur) adeo erat podagrico
dolore contractur & quaſſus, quod non poterat
ambulare, niſi baculo pro ſuſtentatione adhære-
ret ambabus manibus incurvatur: derulit pro-
pterea ſuper quodam animali d. filium ſuum ad d. E
Corpus, & ſumens d. puer de vino præd. ac præd.
Reliquias oſculans, inculumis eſt effectus, &
ſine aliquo ſuſtentamine a multis viſur eſt pro-
prius pedibus ambulare: & quod habebat præd.
infirmitatem, conſtitit per multos teſtes.

o auditus ad meſſas, 21 Perronurde Cantelmo, a habitator Leon-
tioi, ſub jurejurando, dixit, quod ipſe Perro-
nur, poſtquam ſurrexit a ſomno (jam ſunt dies
novem) auditus facultatem amiſit. Et cum pri-
mum ipſe audiverat de miraculis d. Sancti, penul-
timo d. Menſis Junii ſe contulit ad d. Corpus; &
deoſculator Reliqoias ejur, ac ſumens de ano
præd. ipſum recuperavit auditum: de quibus
plene conſtitit.

puer incurvatus, 22 Flos, uxor Rogerii de Martorano, habi-
tatria terræ Platiæ, & Bartholmur filius ejus, ſub
eodem jurejurando dixerunt, quod d. Bartoli-
mus a feſto paſchæ Reſurrectionis Dominicæ pri-
mo præteritæ, erat in tantum genibur incurva-
tus, quod ab uno loco non poterat ſe movere; &
penultimo menſis Junii præd. Bartholmus fuit de- F
latus ad d. Corpus: & deoſculans Reliquias d.
Sancti, ſanitatem recepit: & quod talem patie-
batur infirmitatem cognitir per teſtes legitimi
numeri, & de d. recuperatione ſalutis, etiam ſa-
tis plene conſtitit.

manus re- torta, 23 Joannes de Scannavino de Calatagirone,
ſub jurejurando, dixit, quod ipſe habens ma-
num deateram imbecillem & retortam a tempo-
re pueritiæ ſuæ, ea qua nihil facere poterat, nec
cum ea aliquid apportare; conferens ſe ad d. Cor-
pus, & manu tactis Reliquiis dicti Sancti,
ac lavans ſe manum de vino prædicto imme-
diate ſanus effectus eſt: de quibur plene con-
ſtitit.

hernia, 24 Ingliſia, uxor Andreæ Chlamidarii de
Calatagirone, ſub jurejurando, dixit, quod ipſa
habebat filium ſuum parvulum, qui erepuerat
in uno genitalium, in quibur graviter patiebatur. Et delatus cum devotione ad Reliquiar d.
Sancti, ac locus de vino præd. ſanus effectur eſt,
de quibus plene conſtar.

25 Francia, filia Nicolai Bruni, habitatria

terræ

A terræ Bizini, *p* patiens infirmitatem in ancha ſiniſtra, decurrentem uſque ad pedem, ea quo non poterat ambulare, jam ſunt anni duo, & plus; delata ſuper quodam animali ad d. Corpus: & ſumens de vino præd. exiliens ſtetit, & ambulavit: & de prædicta infirmitate, & liberatione plene conſtitit.

hemiplegica,

imbecillis toto corpore

26 Placentia mulier, uxor Philippi de Renda, ſub jurejurando dixit, quod jam ſunt anni duo, quod erat corpore imbecillis, ita quod non poterat pergere, niſi manus alienæ adjuta ſubſidio. Et delata ad præd. Corpus aſſumpto per eam de vino præd. oſculatiſque Reliquiis d. Corporis, integre ſanitatem recepit: de quibus plene conſtitit.

contractus,

27 Bonacurtius de Buccagraſſa, qui membris ſui corporis erat contractus, & quaſſus, a longo tempore citra; & delatus ad d. Sanctum, potatus

B de vino præd. & præd. Reliquiar oſculans, ſanus & incolumis eſt effectus: de quibus plene conſtitit.

p caecus,

28 Quidam *p* filius Marci de Hyppolito de Calatagirono, ea quadam infirmitate ſibi ſuperveniente lumen amiſit. Delatus ad Corpus præd. fuit lotus in oculis de vino præd. & ea tpſis oculis, tactis Reliquiis d. Sancti, viſum recepit, ac vidit, & de hiis plene conſtitit.

tibia laeſa,

29 Receputa mulier, uxor Viviani de Veuetiis, habitatrix terræ Platiæ, ſub jurejorando dixit, quod cum quidam boves trahcrent quamdam arborem per rugam *q* & viam, in qua moratur d. Receputa, caſualiter contigit ea vidd. boum trahentium d. lignum, illud trahi per indirectum. Et dum d. Vivianus eaſſet in ruga, & via præd. vellet evitare periculum, quod ſibi evenire poſſet ea tractu ligni præd. antequam ipſum periculum fugeret, accidit tibiam ejus in

q

medio cujuſdam portæ, & d. ligni adeo fortiter ſtringi, & lædi, quod in ipſa tibia maxima inflatura pervenit, & d. Vivianus in tibia ipſa gravem ſuſtinuit paſſionem. Et eum poſt hæc per medi-

C cos quamplures in ipſa tibia præd. Viviano nullum poſſet remedium adhiberi; præd. Receputa pro d. viro ſuo vovit ad Sanctum præd. ut idem Sanctus dignaretur virtute Domini d. ejus vitam a præd. paſſione liberare, & ipſa ſe conferret ad Corpus Sancti præd. Et facto voto præd. antequam d. Receputa redderet d. votum, d. Vivianus ſentit liberatus omnino de tibia tpſa, evaneſcente paſſione præd.

p

gibboſus ex lapſu.

q

30 Joannuccius, olim ſervus Domini Bonalbergi *p* de Scornavacca, habitator terræ Heracleæ, ſub eodem jurejurando dixit, quod ipſe (jam eſt annus) caſualiter cecidit, ob quem caſum in dorſo gibboſus effectus eſt, & paſſionad. gibbi *r*, & violentia earum oppreſſæ ex eodem gibbo locum barbæ ſuæ ex latere ſiniſtro in locum ſiniſtrum pectoris cogebatur tenere ſubmiſſum ipſi pectori; quaſi ſirum caput, ob hoc non valens extollere. Et audito per eum nomine dicti Sancti, ad Corpus ejus cum devotione ſe contulit, potavitque de vino præd. ac præd. Reliquias d. Sancti tetigit. Non propterea de d. gibbo, & paſſione fuit liberatus. Sed cum remearet ad patriam quaſi mœſtus, & ad portem Heracleæ applicaret, cum quamplures Heraclienſes, qui veniebant ad d. Reliquias, obviam habuerunt, dicentes: Iſte ivit ad Sanctum, & non fuit liberatus. At ille dixit, ego ratem ſpem in Sanctum habeo, D quod antequam applicem ad mœnia Heracleæ, ſanus ero. Et ubi hoc dixit, nec iter iterum paſſuum d. Joannuccius arripiens, mirum in modum recepit ſui dorſi integram ſanitatem; protinus evaneſcente gimboſitate præd. ac collum, & caput directe tenet, & alte; dictuſque Joannuccius, cum hilaritate reverſus eſt ad Reliquias d. Sancti, & ſanus eſt viſus a multis habitatoribus d. terræ Heracleæ, qui ipſum primo viderant ſic infirmum. Et viſus eſt etiam ſanus a multis officialibus d. terræ, ob quod omnis turba, cuncta plebs, & concio, in Domino ſunt gaviſæ; & fundentes cum omni devotione cordis, & oris, gratiarum exuberes actiones, redierunt in patriam ſuam; & de his omnibus ſatis plene conſtitit.

e

31 Francia, filia Nicolai de Bibino, habens quamdam paſſionem in ancha ſiniſtra, ob quam E uſque ad pedem ſiniſtrum diro, & duro dolore admodum premebatur, & recte non poterat pergere, a duobus annis citra: & recurrens ad Reliquias dicti Sancti libans de vino, quo dd. Reliquiæ lotæ fuerant, ipſaſque cum devotione tangens in loco doloris ejuſdem, ultimo Junii a.v. Indictionis, de paſſione prædicta extitit liberata, prout de præmiſſis legitime conſtitit.

die 30. Junii ſanatus fuit.

Curatus recidivo ill malum ad pectus ex caſſus.

32 Baſilius Fuodatarius habitator terræ Calatagironi, jam ſunt menſes duo, quod fuit ſta graviter infirmatus, quod de lecto exurgere non poterat abſque adminiculo perſonarum, quæ ducerent ipſum ad Eccleſiam præd. Quo adjutus præſidio fuit ductus, & deoſculans Reliquias ipſas, ac potans de vino præd. ſui corporis viter recepit, ſuis pedibus ambulans. At ubi reverſus eſt ad ſuæ concubinæ connubium, quam primo tenebat, uxorem propriam derelinquens, mirum in modum fuit peiſtina infirmitate gravatus: quod minime actum eſt abſque nunc, & divino myſterio, quia majus in hoc oſtenditur miraculum revertente ei infirmitate præd. propter concubinæ connubium, eum qua ulterius F peccare præſumpſit; de quo conſtitit ſatis plene.

Sonatus claudus.

33 Coſmanus de Agrigento, habitator Lyhodiæ, a quinque annis citra in tibia, & junctura pedis infirmitatem incurrit, ob quam amiſerat nervum pedis, & os, quod pedis conclave appellatur, ob quam non poterat ſine crocetis ambulare. Et in conferendo ſe ad monumentum præd. antequam ad illud applicaret, recte ſine crocetis exiliens ſtetit, & ambulavit, & turbis omni inſpectante proceſſit, ob quod oculis nonnullarum perſonarum ſtupor imminuit, & veniens ad præd. Eccleſiam crocetas illic in miraculi ſignum dimiſit: de quo plene conſtitit.

cecutiens.

34 Guilelmus de Magiſtro Joanne Carpentarius, habitator terræ Heracleæ, patiens humorem catarrhalem in capite, a menſe Auguſti proxime præterito, quæ quaſi actem oculi ſibi obtundebat; adiens de vote ad rumolum præd. viſus ſui immediate, quam amiſerat, ſanitatem recepit: & de præmiſſis ſiquidem conſtitit.

claudus olim.

35 Raynaldus de Palagonia, & Margarita jugales ſub jurejurando dixerunt, quod Chiecus eorum filius caſum incurrit; ob quem claudus ex pede ſiniſtro remanſerat, & non poterat ambulare: & delatus ad monumentum præd. & Reliquias

A liqoias d. Sancti, incolumis eſt effectus: de qoo legitime conſtitit.

de tertian. 36 Jacobino de domino Thomaſio de Arlotto, patiens infirmitatem in ancha ſiniſtra, ob quam neqoibat iocedere recte, & ad prædi. Reliquias accedens, fuit priſtinæ ſaoitati reducta: de qua conſtitit.

habens ſtrumam in gutture, 37 Joannes de Amore, ſub religione per eum præſtiti Sacramenti, dixit, quod filia ſua eſt paſſa in gutture ægritudinem, quam medici Scrupholai dicunt: quæ delata ad prædi. Reliquias, eaſqoe tangens, ac bibens de vino prædi. ob ipſo iofiemitate virtute Domioi, & Sancti prædi. meriti incolumis eſt effecta, omnino evaoeſcente infirmitate prædi. de quo conſtitit.

membris fere omnibus captis, 38 Francia, oaor Guilelmi de Taverna, qoæ poſſo eſt imbecillitatem io corpore, ob qoam non poterat ambolare oiſi aliquorum fulcita ſuffragio: & capot ejos, & manus tremebant, & omnino manuum ſubſidio, & operatione carebat; quæ delota ad prædi. Reliquias, eaſqoe tangens, ac libans de vino prædi. ſonitatem recuperavit optatam: de qoo conſtitit.

B

bovinam a puero paſſus, 39 Antonellus, filius Roberti de Torciſio habitatoris Raguſiæ, a tempore ortus ſui in genitalibus crepoit, ob quod mirum ſentiebat dolorem: ſed delatus ad prædi. Reliquias, eaſqoe tangens, ac libans de vino prædi. ſocolumis eaindc eſt effectus: quod eſt probatum, & conſtitit per reſcriptum venerabilis Syracuſaoi Epiſcopi.

ſpem alias, 40 Heoricus, filius Matthæi de Presbytero Aogelo, per multum tempor eamdem paſſos eſt infirmitatem, adeo quod ejus genitalia videbam or plena putredine: delatus ad prædi. Reliquias fuit priſtinæ ſanitati reddoctus: de quo conſtitit.

manus ad pedes retorſi, 41 Gemma, oaor Jacobi de Carbonara, habitatria Raguſiæ, paſſa eſt ab unoanno citca imbecillitatem in corpore, ob quam manus, & pedes habebat retortos, & iocurvatos; & ipſa ita quaſi quaſſa, & contracta (erat) per totum, quod pedibos ſuis oequibat incedere, niſi baculo

C ſe humo ſuſtentans, & modicum pergens, ipſa eum monuum, & pedum viriom ſuffragio eatrot; delata ad Reliquias d. Sancti, ſonitatem, quam amiſcot, recepit: quod nonnulli videntes, quaſi in extaſi poſiti, miro repleti ſtupore, mirati ſunt vehementer io eo, quod illi cootigit. Et de hoc plene conſtitit.

ex paralyſi 42 Margarita, uxur Joannis de Piſa, ſub jurejurando dixit, quod jam ſuot menſes novem, quod quædam gutta io manu, tibia & pede ſiniſtris invaſit ob quam odeo attenoata manebat, & eooſternebatur, acſi ipſorum membrorum defectum omoimodo pateretor. Sed confereos ſe ad Reliquias d. Sancti, eoſque cum devotione tangens, ac potans de vino prædi. a prædi. a gritudine incolumis evaſit, & exinde plene conſtitit,

oleum porrexit. 43 Joannes de Alexandria de Palea, de Lombardia, ſub jurejurando dixit, quod ipſe in tibia dextera paſſus eſt morbom, ob quem ipſa tibia eset mirabiliter plena ulceribos potridis, & a ſanie tomida, & plena doloribus; ex quibus moxima ſaniei qoantitas quotidie affluebat, quæ fœtorem non modicum dabat, odſtantibus ipſom neqoientibus tolerare. Et conferens ſe ad d. monumentum, & Reliquias Sancti prædi. ſaoitatem recuperavit optatam, ut conſtitit.

D

ANNOTATA C. I.

a *Hoc loco notandam monet Notarius, quod poſt hæc verba* Gerlondi de Alemannia, *ſed aliquanta altius, dicta ſo lineola ..... , & ſuper lineolam extent hujuſmodi notæ,* S.R.H. militis; *ſed diverſo ſtramenti a reliqoa ſcriptura*: unde, *ait*, videntur additæ. *Exiſtimat autem P. Aprilis, additas fuiſſe circiter annum* 1616. qoondo, *inquit*, addoctis teſtibus probatum fuit ea validis conjectoris, & ſomo, B. Gerlondum fuiſſe, Eqoitem Hieroſolymitanum. Si enim eotuiſſeot prædictæ notæ ab anno 1317. numquam io dubium revocatum fuiſſet a Cajetano, fuiſſet, nec oe B. Gerlandus Templarios, an Hoſpitolarius. *Idem, interpolans exordium horum Actorum, trecentis facile annis poſt inventionem Corporis B. Gerlandi, non dubitat* credere famæ, *qoa tunc erat*, commendatum illi fuiſſe a Magiſtro ſoo ædem S. Mariæ, ſitam inter Calotogitoonm, & Plotiam, *ubi inventus fuit*. E

b *Ita eog nominatur latine eccleſia S. Mariæ, de qua modo, inter Calatagironam, & Platiam ſita, (vulgo autem corrupte a teochio) nempe ab Equitibus (ut auctor eſt Cajetanus) Templariis. Non tantum eccleſia, ſed etiam ager, & flavius vicinus indidem denominantur; ubi etiam num.* 10x. *infra ex parte conſtat, ubi flavius* Templum *vocatur. Quia ſcilicet omnia Templariorum fuerant, uſque ad annum* 1310. *quo illi extincti ſunt.*

c *Ex hac* 14. *Indictione, qua notat annum vulgaris æræ* 1332. *habetur litteram Dominicalem* F, *ſecundum quam etiam diei* 24. *Junii num.* 17. *&* 19. *Auguſti num.* 80. *cadant in feriam ſecundam; ac denique num.* 99. *diei* 20. *Julii in ſabbatum, ſequi forte alicui videbitur Siculos iſto ſeculo* 14. *in numerandis annis Chriſti quatuor annos pauciores ſcribere ſolitos; itaque hic, & infra num.* 97. *&* 100. *numerari ann.* 1327. *Eſt enim difficile concipere, Notarium erraſſe in numero tunc currentis anni. Sed non minus difficile eſt perſuadere, ex illa de miraculis Gerlandi ſcriptura, Siculi ſeculo* 14. *in Epocha annorum Chriſti quatuor annis defeciſſe ab aſa communi; præſertim cum inveniam apud Rochum Pirram in Eccleſia Panormitana, ann.* 1322. *cum Ind.* V. *&* ann. 1343. *cum Ind.* XI. *conjungi juxta aſum communem. Item in Eccleſia Syracuſana, ſub qua eſt Calatagironum, pag.* 168. *tomi* 2. *conjungitur annus* 1326. *in Aprilis cum Ind.* IX. *&* annus 1336 4. *Sept. cum ind.* 5. *qua tunc ex aſa communi inceperat. Invenio tamen etiam eodem pag.* 168. *conjunctum ann.* 1320. *in Februario cum Ind.* VI., *&* ann. 1322. *in Octobri cum Ind.* VIII. *quæ quidem differunt a communi aſa (ſecundum hunc eum, annus* 1320. *in Febr. haberet Ind.* III. *annus autem* 1322 *in Octobri Ind.* VI. *jam a Septembri inchoatum) non tamen differunt annis quos aor, ut patet. Plura quæ poſſunt apud eumdem Pirram, qui frequens eſt in notandis Indictionibus ſed non ubique tuto ſequenda, dixi: nodum hanc ipſi potius ſolvam ſicali.*

d *Eſt S. Jacobus patronus præcipuus urbis, & miraculis ibidem claruit, quo P. Aprilis ſe ſubmiſſurum promiſit, ad diem* 25. *Julii in his Actis referenda.*

e *Id eſt poſtridie inventionis, 29. ejuſdem menſis Junii; quo & coli olim per Miſſam, de communi Confeſſoris non Pontificis cantatam, ſupra diximus ex Cajetano.*

f *Scrite*

A *f Series ſcilicet Miraculorum, qua ſtatim operari, & multiplicare Dominus ad invocationem Sanctiſui, eatenus ignoti mundo, dignatus fuit. Univerſa quippe, quæ hic a juratis Teſtibus deponuntur, ducto initio a die* 21. *Junii intra duos, & ſemi menſet peracta fuerunt.*

g *Eſt is modus loquendi ſingularis in his Actis, lavans ſe tibiam; ſic num.* 6. lavans ſe brachium; *quod occurrit etiam num.* 10. *in quibus abundat reciprocum* Se.

h *Cajetano* Primavera, *ſic & alia, quædam nomina propria apud eum alterantur, quod ſemper opera pretium non fuit annotare, quando diverſitas valde modica eſt.*

i *Eidem*, Bartholomæur Gricelius, *& ſic conſequenter.*

k *Maſcara uxor Victorini.*

B l Heraclea *vertitur a Cajetano* oppidum Terra nova; *& notat P. Aprilis, vere ita hodie vocari locum, ubi antiquam fuiſſe Heracleam exiſtimant cives.*

m *Omiſit Cajetanus, quia differt a priori in ſalis nominibus perſonarum.*

n *Cajetanus ſolum*, Andreas Cara.

o *Idem*, Cantelinus.

p *Omittitur a Cajetano.*

q Ruga *gallice* rue, *platea: & ſic ſupra* ancha *gallice* anche *cavendix, aliuque plura infra. Vide Gloſſarium Cangii.*

r *Cajetanus* Bonallerti.

s *Latine* gibbus: *frequens Italis ſcriptoribus.*

t *Etiam hoc omiſit Cajetanus.*

u *Cajetanus*, Crittat.

x Ragufia *oppidum Calatagirone diſtans* 28. *P. M. ad meridiem.*

Ad Sequentia nihil notabimus, quia barbariſmi ſubinde ex vernacula lingua occurrentes ſatis ultrò in hoc opere explanantur; puta Crocex *furcilla ſubaxillares.* Coxia *coxa*; cittolur, *pomum citrium.* Fotgia, *officina ferraria*; Battle, *doliolum*; bracale, *fabrigaculum ad berniam continendam*; Vola pedis, *planta*; planta manos, *Vola. Nihilo magis opera pretium fuit propria virorum, ac mulierum nomina ex uſu vulgi truncata originaria integritati reddere, quæ ſunt* Ciecus *Franciſcus*; Fimia *Euphemia*, Bartolur, Bartolomæus; Perna, *Petrina*, vel *Petronilla &c.*

CAPUT II.

Mirecula menſis Julii uſque ad diem XX.

Die 9. Julii lippitudo ſanatur

44 JOannes de Roſana, ſerviens in terra Platiæ, & Roſa, jugales, ſub religione ſacramenti dixerunt, quod Margarita eorum filia paſſa eſt lippitudinem in oculis, ob quam ipſos oculos clauſos tenere cogebatur, & ea ex lacrymæ quotidie emanabant. Et delata ad monumentum Sancti præd. die XIV. menſis Julii, ſana effecta eſt, omni ex jure oculis macula evaneſcente per totum: de qua infirmitate conſtitit per jusjurandum teſtium ſubſcriptorum, videlicet Joannæ uxoris Bartolduxii, Diamaotis de Coſcolino, & Iſolæ filiæ Palermi Coſentini.

45 Allegrantia Joannis de Amore de Platia, ſub jurejurando dixit, quod ipſa habebat quamdam nliam, Peraam nomine, quæ nata fuit claoda, & ſuper ancha groſſum habebat: quam detulit ad Reliquias Sancti, & illas tangent, ac bibens de vino præd. IX. Julii XIV. indictionis, ea deſiderio optatam in Domino ſanitatem recepit, & eallicas ſtetit, & ambulavit: de qua infirmitate nobis conſtitit pee jusjuraodum Joannis de Ferla, Joannis de Platea, & Conſtantiæ de Stilo. D *claudicatio*

46 Diamans Bartholomæi de Nothi, habitatoria terræ Platiæ, ſub jurejurando dixit, quod jam ſunt anni ſex, quod ejus filius gravem paſſionem in genitalibus paſſus eſt: qui delatus ad monumentum præd. nono die menſis Julii inolumis eſt effectus; ut conſtitit. *hernia pueri unius*

47 Jacobus de Peregrina, habitator Platiæ, ſub eodem jurejurando dixit, quod ipſe habebat filium annorum octum, qui in genitalibus cepit, magnam in eis ſuſtinent paſſionem. Et delatus ad monumentum præd. nono dicti menſis, inolumis eſt effectus; ut conſtitit per jurjurandum Piſanæ Litetiæ, & Roſinæ matris ipſius pueri. *& alterius,* E

48 Cortiſia de Ugolino, habitatria Heraclex, dixit, quod ipſa habuit filiam ſuam, Violantam nomine, quæ ab annis quatuor citra paſſa eſt infirmitatem in brachio dextero, ea qua nihil poterat ſperare: quæ ducta ad monumentum præd. & Reliquias d. Sancti, ſana effecta eſt, & incolumis nono die menſis; ut nobis conſtitit de infirmitate præd. per juramentum infraſcriptorum teſtium, videlicet Millariſiæ uxorir Franciſci Coedaeii, Flaminis de Corcario, Manuccii de Ugolino, & Rogerii de Campiſio. *brachium manicum,*

49 Donadeus Jacobi de Meſſana, habitator terræ Mineæ, ſub jurejurando dixit, quod ipſe in tibia ſiniſtra a quindecim annis citra, fuit graviter, imo gravius infi matus, ita quod tibia ipſa tumeſcebat in totum, & adeo erat groſſa, ut unum bartile ſecundum rotunditatem; & ad monumentum præd. ſe confereus, tibiam ipſam arcua dicti ſepulcri operiens, micum in modum, mira, & prædicanda virtute Domini fuit a. die dicti menſis de d. infirmitate libeatur, & priſtinæ ſanitati reſtitutus: ob quod multi fuetont eepleti ſtupore, & quaſi in extaſi poſiti. Et de infirmitate prædicta conſtitit per jusjorandum Diamaotis de Cortiſio, Agrippinæ de Cortiſio, & de liberatione præd. ſatis plene conſtitur. *die 10 Julii cornua tibiæ valde tumefacta,* F

50 Jacobor de Naro, habitatot Leocatæ, habent brachia in tantum debilia, quod non poterat illa extollere, niſi uſque ad os ſuum; cum devotione ſe confereos ad monumentum præd. & Reliquiar d. Sancti, priſtinas, quas in d. brachiir vires amiſerat, virtute Domini, & meriis d. Sancti eeeipit, decimo d. menſis; & de liberatione præd. nobis conſtitit ad plenum. Et de ipſa infiemitate conſtitit pee ſubſcriptarom perſonarum jusjuraodum, videlicet Gentis uxoris d. Jacobi, Alemannæ uxoris Matthæi de Naro, & Sororis Rhetoricæ de Laliceta. *brachium debile.*

51 Iſabella de Sportella, habitatria Paternionis, ſub jorejutando dixit, quod jam ſunt anni decem, quod paſſa eſt quamdam iofirmitatem in ancha ſiniſtra, & in genu ſiniſtro, ob quam tibia ipſa ſiniſtra erat altera tibia minor, terna unius palmi, & clauda pergebat cum digito tantum pedis, & delata ad Reliquias præd. in- *crus claudum*

A incolumis eſt effecta, decimo d. menſis, & cunctis videntibus recte proceſſit; ob quod ſtupor apprehendit omnes, & magnificaverunt Dominum. Et de præd. iofirmitatu conſtitit per jusjurandam Conſtantiæ de Salia Dirioti, & Philippi de Giracio, Jacobi de Petroticero, Petrucii de Modica, & Joannæ Philippi Allegro habitatricis Patetnionis.

ex M§.

§2 Nicolaus de Serafino, habitator Modicæ, ſub jurejurando dixit, quod ipſe paticns quaddam apoſtema (jam ſunt meoſes ſea, & plus) in pede dextero, ob quod ambolare non poterat, & cota medicinali ea illo quamplura oſſa eatracta fuerant; delatus ad Sancti præd. Reliquias, uaſque dcoſculans, ſanus effectus eſt, ondecimo die menſis prædicti, eo modo ſaoe ambulant, ſicut quando ſanus eaniterat. Et de præd. infirmitate conſtitit per jusjurandum Gentilis matris ejus, Pauli de Catania, Roberti de Baſſemi, Melodiæ uaoris, & Ventoræ de Gargsno: & de liberatione prædicta conſtitit ad plenum; & inventum fait hoc miraculum tam per veridicam confeſſionem d. Nicolai, & teſtium ſupraſcriptorum, quam per relationem Presbyteri Joanois de Melle, miſſi in dictam terram Modicæ ad inquirendum Miracula d. Sancti, quod etiam ſuit upprobatom, & coofirmatum per Reverendum Patrem, & Dominum Dei gratia Syracuſanum Epiſcopum.

Dicit, ſe-lii reddatur gaudo greſſus.

B

§3 Cortina, mulier de Magiſtro Guilelmo de Dilecta de Heraclea, ſub religionu per eam peæſtiti ſacramenti dixit, quod ab annis viginti citra, habuit gimbum in dorſo: & eum devotione confetens ſead monomeotum prædictum, ibi per dies decem moram tcahens, & poſcens a Deo, & Sancto præd. ſibi ſanitatie remedium adhiberi, ſaoa & incolumis eſt effecta, omni evaneſcente gimboſitate præd. duodecimo d. menſis. Et conſtitit de infirmitate præd. per jusjurandum infraſcripturum teſtium, videlicet Presbyteri Henrici de Burſa, Peebyteri Guilelmi de Joanne, Bonæ Roſæ matris ejus, & Joanois Thomaſii Gallicii: & de liberatione præd. ſatis ad plenum conſtitit.

Dicit ſe-lii gibbus monorum ſm. enſer-tur;

C

§4 Matilda Philippi de Provinciali de Leontino, patieos imbecillitatem in auchis, & in ſui corporis junctaris paſſionem immodicam, ob quarum preſſurasa feſto Paſchæ Reſurrectionis Jeſu Chriſti primo præſcripto ſuper pedibus ſuis aegi non poterat; delata ad Sancti præd. tumulum, reſtituta eſt ſui eorporis optatæ ſaluti, duodecimo d. menſi. Et de infirmitate plene conſtitit per ſacramentum Rayneri de Notario Raynaldo, Altrudæ mulieris de Nicolao Coocapira, & Bellæ mulieris de Leontino. Et de liberatione prædicta ſatis ad plenum conſtitit.

ærbitile curatur i

§5 Veotura de Meſſana, habitatrix Calataniſettæ, patiens in tibiis quamdam guttam u menſibus tribus citra, ob quam in ipſis tibiis rumoris multum immineba, & ea eis putredoe aibat, & etar adeo incorvata graviſſime, quod ambulare non poterat; freta animi, lata ſuit ad d. monumentum, & dd. membrorum receepit optatam ſalutem duodecimo d. menſis. Et coofitiit de infirmitate præd. per jusjurandum Tibaldi Rutti, & Humanæ Regerii de Itenolſo, habitatorum d. terræ: & de præd. liberatione ſatis plane conſtitit.

paralyſis curatur.

§6 Thomaſia, uxor quondam Matthæi de Milicia de Leontino, ſub jurejurando dixit, quod ipſa habebat filiom Rogerium nomine, qui a tempore nativitatii ſuæ citra, paſſus eſt in genitalibus crepaturam; & detulit eum ad præd. Reliquias; & eis tactis, recepit io dd. teſtibus ſanitatem, decimo ſcato dicti menſis; ut cooſtitit exinde per jusjutandum d. Thomaſiæ, Dominæ Piſanæ de Loosbatdu, Domtnæ Fimiæ Baruuiſtæ Miloſti, & Dominæ Infiliſiæ de Modica.

D

Dicit ſe-lii formatur hernia,

§7 Gerlandus, de Joanne Rabbo, habitator terræ Modicæ, ſub jurejurando dixit, quod ipſe (jam ſuot anni novem) graviſſimam in tibia paſſus eſt infirmitatem: ob quam ipſa tibia effecta eſt tumida ad modum lageoæ, & ulceribus pleoa; & dolore oimio, ac continuo afficiebatur, ſingultos crebberrimos, & ſuſperia emittebat, & non poterat ſine baculi ſuſtentatiooe ſe tegere, & ſuum imbecille corpus vi d. baculi, & noo ſioe grandi ſuæ perſonæ eruciatu trahebat. Delatoa ad monomeotom præd. & tibiarum ſuarum tomote ſublato, quam in eis perdiderat, ſanitatem ſuit d. Sancti meritis conſecutus decimo tertio dicti mcoſis; de quibus eunſtitit per veridicam confeſſionem d. Gerlandi, & per aſſertionem Presbyteri Joannis de Melle, Magiſtri Baldoyni Maltenſis, & Rogerii Villatii, ſocetti d. Gerlandi, & per jusjurandum etiam fratris Petri Strigonenſis, ſervitoris S. Petri de Butera, Melodiæ de Modica, Adami de Lucea, Paulini Mazoni, Gualterii Cuultaottai, & Petri de Notu habitatorum Modicæ.

tibia valde tumefacta, dic 13.

E

§8 Gualterius de Coſtarella, habitator Catamiæ, ſub jurejurando dixit, quod per deceoniom & ultra, & ab eo tempore citra, oſqoe nane, gravem & diram io brachio ægrit adnuem habuit; ea quo ſr javate noo poterat; & conferens ſe ad præd. Reliquias, de d. brachiu ſuit priſtinæ ſanitati reſtituras decimo ſea d. menſis, ut conſtitit.

die 16. brachium male affectum,

§9 Perronai de Minzo, habitator ejuſdem terræ, ſub eodem jurejurando aſſeruit, quod a ſuæ pueritiæ tempore ſuit ob infirmitatem genibus tocurvatus: & conſtrens ſe ad præd. Sancti Reliquias, eaſque eum devotione tangens, ſuit dd. genuum rectitudini teſtitutas, ea quo recte ambulat. Et de præd. infirmitate cooſtitit per jusjutandum ſubſcripeorum teſtium, videlicet Venturæ de Tegera, Venturæ matris d. Perroni, & Federici de Sabaria. Et quod eſt ſaous, & recte incedit, conſtitit ſatis plene.

genua contracta,

F

60 Gemilia mulier, uxor Henrici de Cordario, habitatrix Bizini, ſub jurejuraodo aſſeruit, quod ſoper femur rupturam paſſa eſt a quinque aonis citra; ob quam graviter ingemiſcebat, & intolerabilis afficiebatur pœna, & dolore. Et conſerens ſe ad d. ſepulcrom, a paſſione ipſa fait totaliter peæd. Sancti meritis liberata, decimo ſcato d. menſis; ut conſtitit de infirmitate, & liberatione prædictis ſatis ad plenam.

femur ruptum,

61 Benedictus de Pizuto ſator, habitator Panotmi, ſub jurejuraodo dixit, quod ipſe a quatuor annis citra, paſſus eſt ſuper renes quoddam apoſtema, vocatum per medicos fiſtula ſob ſeaputa; cui cum nolla per multos medicos poſſet adhiberi cura ſalutis, imo de ea ipſi medici deſperabaot: fama d. Sancti per diverſas partes Siciliæ creſcente, ſe cootulit ad Reliquiat præd. & tecepit

apoſtema;

A pit per ipſas uptatam renibus ſaoitatem, decimo ſeato d. meoſis: de qua etiam conſtitit per Sacramentum Jacobinæ uxoris ſuæ.

inteſtina rupta, 62 Gualterius de Munda, habitator Xicli, ſub jurejuraodo diuit, quod Aotonellus filius ſuus (jam ſunt anni doo) paſſus eſt interiorum rupturas; & ipſe ductus eodem die per eamdem patrem ſuum ad prælibatas Reliquias, fuit eainde liberatus; & nihilominus de prædicta infirmitate conſtitit per jusjurandum Raynaldi Piſani, cognati d. Gualterii.

hernia puero di 18. 63 Gualterius figitus de la Teſta de Mioeo, ſub jurejurando diuit, quod Joaouccius filius ſuus ab uno anuo citra, paſſus eſt ægritudinem in genitalibus: & ipſe detulit d. filiom ſuum ad prad. Reliquias; & liberatus fuit eainde, & reſtitutus ejus primæ ſaluti, decimo ſeato d. mcoſis: de quibus conſtitit ſatis plene.

& viri die 17. Julii 64 Andreas de Lazaro, habitator Biziui, ſub eodem jurejurando diuit, quod ab anois quin-
B que citra, crepuit iu latere ſiniſtro, ea quo quædam ſui corporis intrinſeca ad ſua defluaere verenda, & gea viter ſuſtinebat paſſionem: decimo ſeptimo d. menſis Julii a tv. Iodictionis ad d. Sanctı Reliquias devote ſe conferens, liberatus eſt de infirmitate præd. & reſtitutus priſtinæ ſaoitati; ut conſtitit ſatis plene.

claudicatio, 65 Leonardus de Catania, habitator Calatagironi, ab aonis quatuor citra, paſſus eſt infirmitatem iu tibia, & genu ſiniſtris, ea qua claudus pergebat; adieus ad dd. Reliquias, eaſque deuſculans, ſaous effectus eſt, & reſtituras priſtinæ ſanitati, decimo ſeptimo d. menſis, ut conſtitit ad plenum.

Die 18 Julii jurarunt hernia, 66 Riccardus de Clarumonte, ſub jurejurando diuit, quod Nicolaus filius ſous ab utero matris ſuæ in genitalibus crepuit, & detulit eum ad prædictas Reliquias; & ipſo Nicolao eaſdem deoſculante Reliquias, ab eo iofirmitas ipſa diſceſſit decimo octavo d. menſis: de qua infirmitate conſtitit per jusjurandum Ventormi de Claromonte, qui ob ipſam infirmitatem eidem Nico-
C lao in femore, & teſtibus bracale impoſuit; & per juramentum Fimiæ de Brota matris ejus; & de liberatione præd. conſtitit ad plenum.

rupture in femore, 67 Dicti Riccardus, & Fimia, jugales, ſub jurejuraodo diverunt, quod Heliſabeth eorum filia, a duobus annis citra, paſſa eſt roptoram in ſemore; quam detulerunt ad Reliquias præd. & ipſis oſculo porrecto eum animi devotione Reliquiis, ipſa ruptura ab eadem eorum filia rotaliter receſſit.

pes fractus. 68 Ventorinus de Avinanti Clarimontis, ſub eodem jurejuraodo diuit, quod Bartuccius filius ſuos ætatis annorum quatuor, & dimidii, & plus; cum eſſet parvulus in cunabulis, ipſum quadam die iu ulois ſororis ſuæ contigit bajulari, & ob caſum in terram cadere, & fregit ſibi pedem dextrum: quem pedem poſtea retortum tenebat in terra, & aliter non valebat procedere, io quo quidem tumor admodum oſſis incaluit, qui ſecundum naroram in ſe parabilis erat. Et per eum delatus fuit decimo octavo d. menſis ad ſupra d. Reliquias, & reſtitutus eſt priſtinæ ſanitari, recte incedens. De prædicto caſu, & infirmitate conſtitit per jusjurandum Franciſci de Biſanto, Manfredi de Biſconti, & Paſqualis de Petroſuſco habitatoris Clarimontis, & de præd. liberatione conſtat ad plenum.

EX MS *Die 17. hernia.*

69 Joanna mulier, uxor Pauliui de Samito, habitatrix terræ Paguſis, ſub eodem jurejurando diuit, quod ipſa habenre filium ſuum, Joannuccium nomine, qui (jam ſunt anni tres, & plus) in genitalibus erepuit; & docenre ipſum eum devotione ad Reliquias d. Sancti, ipſe filius ſuus fuit exinde liberatus, decimo ſeptimo d. menſis. Et de prædicta iofirmitare conſtitit per jusjurandum Jacobinæ de Paſcali, & dicti viri ſui habitatoris d. terræ Raguſiæ: & de præd. liberatioue ſatis liquide conſtitit.

oculi infirmi. 70 Scorchalupus de Scorchalupo, habitator terræ Heracleæ, ſub jurejurando diuit, quod Iſolda filia ſua incurrit quamdam iofirmitatem in oculis, ob quam ipſos oculos aperire non poterat, nec ea eis aliquid videre; & detulit eam ad monumentum prædictum die decimo d. menſis, & oculos ipſos aperuit, & ea eis videt, ut
E quilibet ſanus, penitus ab oculis ejus omni infirmitate recidente. Et de præd. infirmitate conſtitit per jusjurandum infraſcriptorum teſtium, videlicet Nicolai de Manno Presbyteri, Nicolai de ſoote Notarii, Matthæi da Pagano: & de ſanitate prad. liquide patuit omnibus.

Die 17. Julii ſpasmatus brachium, & crus contracta, 71 Decimo octavo ejuſdem, in hora Gallicinii, Joaona de Gatto, habitatrix Cataniæ, ſub eodem jurejuraodo diuit, quod adeo incurvatam patiebatur in dextero brachio, quod ſigoum Crucis facere non valebat; & eamdem patiebatur io tibiis, ita quod genua ipſa nequibat flectere; exiſtens in eccleſia prædicta S. Jacobi, liberata fuit de iofirmitate præd. Et dum quidam aſtantes ibidem requirerent quoſdam clericos, quod in laodem, & honorem Dei omnipotentis campanas pulſarent, & ad hoc dd. clerici ſe gererent tepidos, & remiſſos, propter horam tardam noctis; mirum io modum, imo mirum, & ſoperoaturale miraculum, & admiratione digoum, & præconio laudandum meritis dicti Sanoti proceſſit. Nam ea hora ea ſe unum ea tintinnabuli, fixis io horologio ſive rota in altum io eadem eccleſia exiſtente (quæ pulſari
F neqneunt, niſi volveote rota prædicta; & uno pulſante, propter motum rotæ prædictæ, omnia alia eſt neceſſe pulſari, in qoa rota erat io voluta corda; quæ, cum dicta pulſantur tintionabula, trahitur, & levatur) u ſe ipſo ſonuit, & ſonitom bia fecit, reliquis tintinnabulis ocquaquam pulſaotibus in ipſis horis. De quibus nobis conſtitit per jusjurandum Presbyteri Franciſci de Helena, Simonis de Pandolfo, Nicolai de Amico, Gulejmida Anſelmo, Matthæi de Volpo de Naro, Roſæ oxoris Conſtantii de Milatio, Jacobi de Nicotra habitatorum Cataniæ, & Bonagratiæ de Flaccavento, & Fimiæ de Alemaono habitatricum Syracoſarum.

campana per ſe mirabiliter pulſantur

& lampas miraculoſe accenditur. 72 Poſt quam horam, quædam lampas accenſa eadem nocte, per quam fiebat lumeo ante majeſtatem beatæ Virginis, & beati Gerlandi in Capella Domini Gentilis de Partu, in eadem eccleſia exiſtente extincta eſt; & dum quidam puer, qoi vocatur Bartuccius, qui una cum quibuſdam aliis pernoctabar in Capella præd. diceret; o Beate Gerlande, accende nobis lampadem; quia noo poſſumus illam accendere, mi-

ſacu-

A raculoſe pōtēutia & virtute Sancti prædicti, dicta lampas acceuſa eſt; plutibus vidantibus, & hæc juramento firmantibus.

ex Ms.

Curatur febris continua,

73 Decimunctavo d. menſis, Dominus Petrus Lancea, Miles, præſens in Eccleſia S. Jacobi da Calatagirono, ſub jurejusando dixit, quod ipſe habebat filiam ſuam, Joannam nomine, quæ paſſa eſt febrem continuam; & audito per eum nomine d. Sancti, ac vovens eidem Sancto pro dicta filia ſua, dusaota febre prædicta, amiſſo voto liberata eſt omnino de febre prędicta.

& brachiū contractum

74 Fsancia de Alemaono, habitatsia Syracuſarum, ſub jusejurando dixit, quod ipſa habens quamdam uaptem ſuam, Florinam nomine, filiam Henriai Piſani, quæ paſſa eſt a duobus annis citra incurvaturam in brachio, & manu, ea qua non poterat aliquid operari, oec dictam manum aperire. Et vovens eidem Sancto peo ea,

B ut Dominus noſter Jeſus Chriſtus meritis dicti Sancti eam a præd. infirmitate libesaret, duxit eam ad præd. Sancti Reliquias, & de præd. infirmitate d. die decimo octavo d. menſis eatitit liberata.

CAPUT III.

Reliqua per Julium, & Auguſtum miracula.

Die 20. Julii ſanatur hernia,

75 VIgeſimo Julii, a v. Indictionis Vannes Piſanus, habitator Sysacuſæ, ſub jurejutando dixit, quod Ciccus filius ejus ab annis ſex inita, in genitalibus crepuit, & ipſo docente filium ſoum ad monumeotum Sancti præd. de infirmitate præd. incolomis aſt effectus; de qua infirmitate cooſtitit etiam per jusjurandum infra ſcriptorum taſtium, videlicet Fimiæ uxoris ejuſdem Piſani, Cetutæ de gratia, & Riccardi, &

C Pedicitæ habitatorum Syracuſarum. Et de liberatione præd. cooſtitit ſuis pleue.

hemiplexia

76 Eodem die, Petri Manconicus, habitator Civitatis Cataniæ, ſub jurejuraodo dixit, quod jam ſunt menſes duo, & plus, quod paſſus eſt rheuma in aueba ſiniſtra, quod daſcendebat per medullas uſque ad pedem, ſuper quo pede ſe regese nun poterat, & cum volebat ire, oportebat ipſum ſe baculo regere, adiens heri ad dictas Reliquias poſt boram meridiei, effectus eſt ſaous, & redditus priſtinæ ſanitati; de iofirmitate præd. conſtitit per jusamentum Iſabellæ Lalonga habitatricis d. Civitatis.

ulcera diuturna,

77 Francia da Corione, habitatrix terræ Leontioi, ſub eodem jurejusando diate, quod jam ſunt anni quatuns, quod patiebatur in natibus quædam ulceta, ſeu plagas, quæ nec per tempus, nec per medicos potuesunt eurari; & conferent ſe cum davotione ad Reliquias d. Sancti, & eaſdem tangens Reliquias a præd. iuſirmitate aatitit liberata.

manus tremula,

78 Joannes de Palatiolo, ſub jurajuraodo dixit, quod ab infantili ætate citra, in manu dextra tremuit, nihil ea ea facere valens; & confeſcos ſe ad Sancti Reliquias ab eadem manu ıremor evanuit.

79 Bartuccius de Paodolfioo, ſub audem jurejuraodo dixit, quod cum ipſa quadam die ſe confecret ad quamdam apothecam Gofredi de domno Autelmo, ſitam in Parochia Sancti Julia-

D ni, in qua moratur Rogerius de Coſta; & cum ſederet ſupes quadam incude, quæ erat fixa in quodam ligno, ſeo cippo, in eadem apotheca exiſtente; caſualiter contigit, ut d. incus caderet, & d. Bartuccius ſimiliter caderet cum percuſſione corporis ſui; ob quod quædam ſurcella, quæ segit caput perticæ ejuſdem ſorgiæ, exiſtentia in eadem apotheca, offendit ipſum Bastuccium adeo gsaviter, quod violenter aperta ſunt anchæ d. Bartuccii: ob quem caſum, jam eſt annus, & plus, non poterat ambulare pedibus ſuis, imo aliquando per domum ſuam cursus uſque ad genua, & baculo incedebat, seliquo tempore in lecto jacebat, & per multos medicos et non potuit cura ſaluti adhiberi: eum devotioe eques ſe contulit ad Reliquias d. Sancti eas deoſculans, & tactus ea hiatu loco paſſionis illius, ſanitatem, ut optabat, promesuit adipiſci.

commodicus & pedes ex caſu læſi,

E

Die 19. Auguſti recuperatur facultas gradiendi;

80 Leucius de Aquila de Meſſana, ſub jurejurando dixit, quod ipſe, jam ſunt aoni decem, patiens quamdam iuſirmitatem in ambabus coxis, ob quam nullo modo poterat ire rectus, niſi cum croceis, ſeu baculis, habens davotionem ad d. Sanctum, & veotens ad d. eccleſiam, ubi repoſitæ ſunt Reliquiæ d. Sancti, audita miraculis, quæ propter ipſius merita coruſcabant, ſe ponens ante magiocm d. Sancti, ſtatim reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati, ambulans recte abſque ſuptadictis baculis, die lunæ, decimo nono Auguſti a i v. Indictioois ioſtantis.

die 1. Sanctiſſi loquendi.

81 Magiſter Ugolinus de Buttillesio, habitator Libodiæ, & Joaona mulier, jugales, ſub jurejurando dixerunt, quod decimo nono menſis Junii proximi præteriti ejuſdem Indictioois idem Magiſter Ugolinus paſſus eſt quamdam infirmitatem, & nihil loqui poterat: & dum votum voveret in aurde ſuo veniendi ad Reliquias d.

F Sancti, poſt votum psadictum primo die menſis Junii recedens de dicta terra Libodiæ, cauſa veoiendi ad Reliquias ipſas, tranſiens aquam Vallone, quæ eſt ſubtus d. terram Libodiæ, in continenti loquelæ facultatem recepit. Et probata ſuot præmiſſa per infraſcriptos teates, adſtrictos ſub jurejurando, videlicet Notarium Rogerium Scolaremet, Notarium Agicatdum de Meſſana, habitatores terræ prædictæ.

Curatur rupta in femore,

82 Sollitia puella annorum trium, filia Piſanæ Joannis de Tautino, habitatsia Clsromontis, habens rupturam in femore, delata ad Reliquias d. Sancti ſana effecta eſt: & de præmiſſis conſtat per jusjurandum ioſtaſcriptarum perſonarum, videlicet d. Piſanæ matris d. puellæ, & Roſinæ uaosis Franciſci de Taurino.

claudus pedes,

83 Raynaldus de Palagonia, & Margarita de Judice-Joannis, jugales de Heraclea, ſub jurejusando dixerunt; quod Ciſſus eorum filius cecidit in præcipitium, ob quod ita paſſus eſt in ancha ſiniſtra, quod claudos pergebat, & adiens tumulum d. Sancti Geslandi, in continenti reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati; & probata ſunt præmiſſa per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Cottiſſæ, filiæ Jacobi Scorze, & Veturæ Joannis de Coſeutia habitatorum dictæ terræ Heracleæ.

94 Ja-

A 94 Jacobina de Domino Tomaſio, habitatrix d. terræ Herarleæ, ſub jurejurando dixit, quod jam diu paſſa eſt infirmitatem in ancha, ob quam non potrat recte ambulare, & arcedens ad Reliquias d. Sancti, & ipſas oſculans effecta eſt ſana, & recte incedit. Et probata ſunt præmiſſa per infraſcriptos teſtes, videliret Margaritam de ventre, Millariſiam uxorem Franciſci de Cardaſo, Realem de Ragufia, & Iſoldam de Chiraſto.

ancha laſa;

85 Clara, mulier de Munniai, habitatrix Cataniæ, ſub jurejurando dixit, quod Jannuccius ejus filius, qui eſt ætatis annorum tredecim parum plus, vel minus, habens infirmitatem ſcrofularum in gula ab annis ſex infra, ita quod ſemper ex plagis, quæ ob ipſas fiebant, ſanguis putridus, & ſanguis putus emanabat; veniens B ad Reliquias d. Sancti, & morans ibidem per dies decem, & plus, prætitulato die meritis d. Sancti ea eadem infirmitate effectus eſt ſanus, & plagæ ipſæ ſimiliter ſanæ factæ ſunt, pro ut apparet per inſpectionem oculorum. Et probata ſunt præmiſſa per infraſcriptas perſonas juramento firmatores, videlicet Berlingetium Mottatorem, Alexandram de Corrigerio, Allegrantiam de Trimoya, & Presbyterum Franciſcum de Helena.

habens ſtrumam in gutture;

86 Mercatanti de Laureotio habitator Leocatæ, ſub jurejurando dixit, quod Philippus filius ejus, qui eſt annorum decem, & plus (jam fuot anni novem) paſſus eſt imbecillitatem in brachio dextro, ita quod non poterat manum dexteram extollere, niſi uſque ad os: & veniens ad Reliquias d. Sancti, vires in brachio præd. recepit, & reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati. Et hoc fuit etiam probatum per Juramentum Nicolai de Putaoti de dicta terra Leocatæ.

brachium contractum;

87 Martinus Faber, habitator Randatii, ſub jurejurando dixit, quod jam eſt annus unus, & plus, quod ipſe habuit tibiam dexteram adro plagis, & ulceribus plenam, quod ſanguinem potridum, & quaſi aquam potridam continue effundebant, & ipſa tibia multum tumeſrebat; C & veniens cum devotione ad monumentum, & Reliquias dicti Sancti, reſtitutus eſt optatæ ſaluti. Et probata ſunt præmiſſa per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Bernardi de Sehillacio habitatoris Cataniæ; Philippi de Munnis habitatoris S. Petri de Pactis; & Jacobini de Marregio habitatoris Biaini.

& ulcer putridum;

88 Jacobus de Marregio, habitator Biaioi, ſub jurejurando dixit, quod a tempore purritiæ ſuæ in genitalibus irepuit: & veniens ad Reliquias, & tumulum d. Sancti, moram trahens ibi per decem dies devotione præredente, & meritis d. Sancti effectus eſt ſanus. Et de his omnibus conſtitit per inſpectionem oculorum; & præd. infirmitas viſa eſt per aliquos ex illis, qui erant conſtituti ad ſciendum, & videndum mirarola d. Sancti.

herniam a puero,

89 Frater Orlandus de Paoormo, habitator Cimiunæ, ſub jurejurando dixit, quod jam eſt annus unus, & plus, quod ipſe paſſus eſt in brachio, & latere dextero uſque ad pedes quamdam infirmitatem, ob quam de manu, & parte dextera non poterat aliquid operari, nec etiam recte procedere, & audito per eum nomine, & fama d. Sancti, de prædicta terra Cimiunæ, verſus eam, & terram Calatagironi paulatim fere per medium unum, & amplius, ſibi paſſione corporis imminente, cum devotione progrediens ad monumentum, & Reliquias d. Sancti, ipſas droſculans, ac libans de vino, quo lotæ fuerant Reliquiæ, reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati. D

hemiplexia;

90 Manuel Libertus Bartholomæi de Alemannia, habitator Syracuſarum, ſub jurejurando dixit, quod jam ſunt menſes quatuor, & plus, quod ipſe infirmitatem in renibus paſſus eſt, ita quod ſe ſuſtinere non poterat ſuper pedes, & ob ipſam infirmitatem in lecto jacebat: & audiens hujuſmodi miracola, venenſque venire ad Reliquias d. Sancti, emiſſo ipſo voto, incepit exinde convaleſcere, & in die lunæ proxime præterito convaluit in totum, ita quod ad Reliquias prædictas ſuis pedibus perſonaliter heri ſero ſe contulit. Et de prædicta infirmitate conſtitit per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videli- E cet Jacobi de Herarlea Clerici, Piſanæ de Ragufia, Bartholomæi Tateotini, Cicci de Morſo, habitatorum Syracuſarum. Et qualiter eſt ſanus conſtitit per inſpectionem oculorum de mandato Domini Syracuſani Epiſcopi ad videndum, & teſtificandum de miraculis dicti ſancti.

Senatur laborans in renibus;

91 Coſea Græcus, Domini Jacobi de Primiſoſtio de Ragufia, ſub eodem jurejurando dixit, quod ipſe (jam ſunt menſes quatuor) paſſus eſt rheoma, ex quo erat contractus, & quaſſus, ita quod pedibus adhærere non potrat; imo quando ſe movere volebat, ipſum ſe trahere oportebat per terram ambabus manibus, & eo quo poterat adjutorio. Et delatus ſuper quodam animali de præd. terra Ragufia ad Reliquias d. Sancti, poſitus in eccleſia Sancti Jacobi, ſua perrata ronfuſus, & eo modo per terram ſe conferens verſus altare, in quo ſunt præd. Reliquiæ, & tactos ea eis, ac libans de vino, ex quo lotæ fuerant Reliquiæ præd. bodie reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati, & a multe viſus eſt ſanus: & de præmiſſis omnibus legitime conſtitit.

trahens corpus per terram,

92 Raynaldus, filius Giliæ mulieris de Calatagirono, erat adeo infirmatus, quod cum incedere volebat, non aliter valebat ambulare niſi manibus impoſitis ſuper genua ſua; & conferens ſe delatus, ut potrat ad Reliquias d. Sancti, fuit reſtitutus eſt inde priſtinæ ſanitati, & ex ſe ambolavit; ut conſtitit. F

incurvus toto corpore

93 Allegrantia de Platia, ſub jurejurando dixit, quod ab annis quinque citra, adeo patiebatur in manu ſiniſtra, quod digitos ipſius manus rurvos in planta tenebat; & conferens ſe ad d. Reliquias, & libans de vino præd. & tactis per eam præd. Reliquiis de præd. manu ſana effecta eſt, rectos tenens digitos ipſius manus; ut conſtitit.

& digitis;

94 Vigeſimo primo Julii anv. Iodictionis, Ventura de Presbytero Joanne, habitatrix Caſalis Miſtelli, ſub jurejurando dixit, quod ipſa fuit clauda ab utero matris uſque ad prætitulatum diem: & conferens ſe eodem præd. die ad Reliquias d. Sancti, poſitus in præd. eccleſia S. Jacobi, ipſas oſculans, ſtatim effecta eſt ſana, & conſolidatæ ſunt baſes ejus, & ambulavit recte, & multi replrti ſunt ſtupore, & in extaſi poſiti, in eo quod contigit illi. Et probata ſunt præmiſſa per juramentum in-

clauda ab utero matris;

A ſtrafciptarum vicinarum ſuarum, videlicet Gi- D
EA MI. lix de Giſtihſio, Sibillæ de Magiſtro, Joannæ
cum ſtupore multorum; Pernæ de Caſali, Franciſcæ de Jacobo Stucha, & Joannæ mulieris de Cruſtino, habitatricum d. Caſalis.

item alia ſimiliter ſtanda; 95 Gratia, filia Sybillæ de Pezodipani, habitatria Jaciſ, ſub eodem jurejorando diait, quod a nativitate ſua uſque nunc habuit pedem dexterum curvum, & tortum, quod non poterat pergere niſi cum calcaneo ipſius pedis; & veniens ad præd. Reliquias, & ipſas deoſculans, ſana effecta eſt, & recte procedit. Et probata ſunt hæc per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Margaritæ de Benignato, Nicolai de Tauromenio, Alexandri Henrici de Magno, Peſideriæ de Guillelmo Curcuarto, & Simonis de Rachoppo.

ber ipſus, B 96 Vigeſimo ſecundo ejuſdem, Florina de Veouto de Bandico, habitatria Heracleæ, ſub jurejurando dixit, quod ipſa habuit filium ſuum naturalem, filium Fulci Manchini, Ciccum nomine, qui ab annis ſeptem citra, in genitalibus crepuit; & audiens miracula d. Sancti, primo acceſſit ad tomolum d. Sancti, & poſtea recedens illinc, & veniens ad d. Reliquias in intrare in continenti d. puer ſanus effectus eſt; & ita ſanus viſus eſt. Et de infirmitate præd. conſtitit per juramentum Margaritæ de Pagano Barbario.

fluxum ſanguinis ſex paſſa, 97 Eodem die Iſabella de Agrigento, habitatria Caſalis Fuminis-frigidi, ſub jurejurando dixit, quod (jam ſunt anni ſex) & ea tunc per totum uſque vigeſimum diem dicti menſis, continue fluxum patiebatur: ea quo multiplicitea, & ita vexabatur in tantum, quod ea ſubſecuta debilitate patiebatur defectum in acie oculorum; & ea omnia evacuatione, ſecundum quod ipſa opinabatur, ſeu ea aliqua alia cauſa emergente ea dicto fluxu, in venire ipſius etiam tumor apparuit, & foramina ſea aperta ſunt, ea quibus, & ipſorum quolibet fluait continue ſanguis putridus: C
ad limenda ea ſua vulnera quarum plagarum quatuor artificiali modo in priſtinam ſanitatem reductis, reliquæ duæ ſanguinem putridum etiam effundebant. Dicto vigeſimo primo die menſis, previa devotione ad dictum Sanctum, eques vexatus monumentum Sancti præd. accedens, & applicans noctis tempore ad ipſum monumentum ea magno utque diuturno langore, in quo medicorum auxilia ſibi cuncta defecerant, in continenti teſtituta eſt priſtinæ ſanitati, & a fluxu, & plagis prædictis exiit liberata, ea quibus ante receptam ſanitatem per ſe ambulare non poterat; & nunc per ſe ipſam merito Sancti prædicti ab omni laſſitudine liberata, non ut ægra corpore, ſed ut perfecte ſana per ſeipſam ambolat, & vadit hinc inde, & rectis pedibus ambulare a multis viſa eſt. Er de præd. infirmitate conſtitit per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Florideliſiæ mulieris, uxoris Nicolai de Primalanceta; Joannæ de Mineo, Margaritæ de Stephano, Petnæ de Gimburoto, habitatricum d. Caſalis Fuminis-frigidi.

a dæmone vexata. 97 Vigeſimo tertio Julii a v. Indictionis Mccc
xxvi. Alemanna, uxor Anſelmi de Rahone, habitatria Sancti Spiritus de Calatanixetta, quæ (jam eſt annus unus, & plus) ab immundo ſpiritu vexata, atque poſſeſſa erat, qui die noctuque eam ululare, ingemiſcere, & fremere compellebat; audito per Roſaram filiam ſuam nomine d. Sancti, & pro eadem matre ſua d. Sancto voventem, ut eamdem matrem ſuam a poſſeſſione dæmonis liberaret; & emiſſo voto præd. in eodem loco, antequam Alemanna moveretur de ipſo loco, ad veniendum ad monumentum, & Reliquias d. Sancti a vexatione præd. extitit liberata. Quod viſum eſt virtute Domini, & d. Sancti meritis oſtendi pro ſignum: eam qua hora d. Alemanna liberata eſt, turbo magnus, & ventus vehemens infremuit, ut viderentur ea eo domus, & arbores d. loci pati ruinam, & evolſionem non modicam. Et poſtmodum venit ad Reliquias d. Sancti, & ipſas cum magna devotione oſculans extitit liberata. Et teſtificantur hæc Roſara filia ſua, Roſa de Laudato, Agneſia de Fachello, Joanna uxor Simonis de Petra-perſia, & Joanna de Nigro. voto facto mirabiliter liberatur.

98 Eodem die Jacobus de Libigini de A- E
Redditur uſus brachii ſicci, & pedum. grigento, ſub jurejurando dixit, quod ipſe habens infirmitatem in brachio dextro, ex quo brachio nihil facere poterat, & ipſum brachium quaſi ſiccum habebat, & patiebatur in tibiis, & pedibus ſuis, adeo quod nec ambulare non poterat; accedens cum devotione ad d. Sanctum, & Reliquias ejus deoſculans, liberatus eſt, & reductus priſtinæ ſanitati. De quibus conſtitit per jurejurandum Iſabellæ de Caſtro Joannæ.

Dæmoniaca liberatur. 99 Vigeſimo ſeptimo ejuſdem Baronisla de Ligodia, uxor Rogerii Gatucti, dixit, quod die Sabbati proxime præterito vigeſimo menſis, ſe conferens ad vineam ſuam, eam ſpiritus immundus invaſit, & per totum diam ipſa fuit a ſpiritu maligno obſeſſa, ob quod doloribus, & tormentis plurimis torquebatur in corpore: & mariro ſuo prædicto pro ea vovente ad Sanctum præd. ad. verationc fuit totaliter liberata. Et conſtitit per juramentum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Joannis de Agello, Alexandræ de Palazolo ipſam ſigos oſtendiſſe, quod eſſet vexata a dæmonio. F

Dies ſt. Auguſti multi pervenerunt ad Reliquias Beati, 100 Ultimo Auguſti, a v. Indictionis Mccc
xxvi. in hora Gallicantus, mira virtur, & mirum in modum, & admiratione digna, & extollenda præconio, eructavit meritis d. Sancti. Nam ea hora in d. Eccleſia S. Jacobi quamplures perſonæ, ante monumentum beati Gerlandi, in eadem Eccleſia pernoctantes, quæ (paſſæ erant varias, & diverſas infirmitates, ac devotione prævia d. Sancti, & emiſſo per eos voto, ut præfatus Sanctus ipſas de præd. ægritudinibus liberaret, ad eamdem Eccleſiam, & Reliquias ſe contulerant) auditu proprio perceperunt ante monumentum ipſum, ſonum & cantum, & quaſi organum ſuave quaſi ab Angelis prepulſarum, melodia plenum, delectabilem, & armonicum eorum auribus intonare: ſono ipſo, & cantu per tres vices, & amplius per ſtrepitum iterato, quod præd. perſonæ audientes circa propitum objectum ipſius, & cantus, minime deceptæ, extiterunt ſtupore repletæ multum, & in talibus admirantes, gaviſæ ſunt in Domino, Dominum ipſum magnificantes, & laudantes. De quibus conſtitit per juramentum Nicolinæ uxoris Joannis de Naro, habitatricis Raguſiæ; audiens canrum mirandum. tertio iterato.

& ejuſ-

A & ejuſdem Joannis de Naru; Petri Simonis de Chanchio, habitatoris Sancti Petri da Patria; Leonardi de Nicoſia, Barrolini de Martorano habitatoris Platiæ, & Matthæi de Nicoſia, qui omnes præmiſſa omnia audierunt.

Diæ 4. Sept. liberatur puer a fodabernia.

tus Die quarto Septembris xv. Indictionis, Anna, uxor Baſilii Trimayeni, habitatrix Caſtri de Plano-Milatii, ſub jurejurando dixit, quod ipſa habebat filium ſuum Petrum nomine, qui a principio nativitatis ſuæ in genitalibus crepuic, & ejus teſticuli nimium apparebant, & tempore hyemis ita tumebant, & inflabantur inferius, quod quaſi juxta genua viderentur. Ec nocte prædicta detulit d. filium ſuum ad Sanctum prædictum, & liberatus eſt ab infirmitate, & paſſione præd. & in totum viſus eſt ſanus a multis: ut conſtitit per juſjurandum infraſcriptarum perſonarum, videlicet Benedictæ, filiæ

B Conſtantii Pecoratii, & Joannis de Rogerio Stragimi habitatricum ejuſdem Caſtri.

Modica inquiſitum in miracula,

tus Per Presbyterum Joannem de Melle miſſum in terram Modicæ pro inquiſitione miraculorum præfati Sancti Gerlandi, inventum fuit infraſcriptum miraculum, per memoratum Sanctum factum in d. terra Modicæ in quadam muliere dictæ terræ, quæ dicitur Fimia de Riccardo Balleri. Videlicet quod præd. Fimia confeſſa eſt, olim ſe paſſam fuiſſe quamdam infirmitatem in gutture, quæ erat quaſi apoſtema ad modum unius citroli: ita quod non poterat ullo modo

ubi apoſtema in gutture curavit

collum ſuum inclinare deorſum, & die noctuque hac de cauſa patiebatur maximum dolorem: & ſtatim, quod fuit ad terram prædictam Calatagironi, cauſa remedii, & ſanitatis conſequendæ meritis d. Sancti, devotione prævia acceſſit ad ſepulcrum dicti Sancti; & accquam illuc ſe applicaret, & eſſet ad flumen, quod dicitur Templum, tetigit guttur ſuum, & illud illæſum, & incolume invenit. Hujus rei teſtes ſunt, Francia de Brancaccio, Beatrix de Maniachi, D & Jacoba de Maniachi.

tus Præſens tranſumptum tranſcriptum eſt e originali, quod in arca ænea privilegiorum Civitatis Gratiſſimæ Calatagironi aſſervatur. Et facta per nos infraſcriptos collatione, concordat eum eodem originali; in cujus rei fidem manu propria ſubſcripſimus.

Ego Franciſcus Aprile, Rector Theologiæ ſacræ in hac Univerſitate Collegii Calatagironenſis Societatis Jeſu, & librorum cenſor S. Inquiſitionis ea ſpeciali commiſſione Illuſtriſſimi Senatus interfui, eum d. originale extraheretur (præſentibus aliquibus ex Senatoribus, & aliis Nobilibus) ea dicta arca: & deinde facta collatione eum præſenti tranſumpto, fidem facio, in nullo diſcrepare ab eodem originali. E

Ego Gaetanus Butera, ea ſpeciali commiſſione ſupraſcripti tranſcripſi præſens tranſumptum, & contuli cum originali.

Senatus urbis Gratiſſimæ Calatagironi univerſis &c. Teſtamur qualiter præmiſſum tranſcriptum, & tranſumptum fuit extractum ex originali, exiſtente in arca privilegiorum orbis ejuſdem de propria manu ſit Gaetani Butera ſcribæ, ex noſtra commiſſione, ac etiam ſubſcriptio ſimiliter Adm. R. P. Franciſci Aprile Lectoris, & Cenſoris librorum S. Inquiſitionis eſt manus propria ipſiuſmet Adm. R. P. de Aprile, in cujus teſtimonium has præſentes fieri fecimus a me Prom. Notario noſtroque ſolito, quo utimur, Sigillo in pede munitum. Datum Calatagironi die vigeſima, & ultima Junii ſeptimæ Indictionis MDCXC.

Antonius Jacobus de Gallenti
Prom. Not.

Loco ✠ magni Sigilli

G F

DE

B. MARINA VIRGINE,

ORDINIS CANONIC. REGULAR. S. AUGUSTINI;

FUNDATRICE MON. S. MATTHÆI SPOLETI IN UMBRIA,

COMMENTARIUS HISTORICUS.

D.P. Ex Lud. Jacobillo de Sanctis Umbriæ, & Mss. monumentis.

A. MCCC. Ex monaſterio S. Mariæ a Stella

BEata Marina, quondam cognominata Vallarina, filia Silveſtri Petrociani Spoletini, a prima ætate recepit ſe ad monaſterium S. Mariæ a Stella cognominatum, quod anno MCCLIV. fundaverat Bartholomæus Epiſcopus Spoletinus, ſub Ordine Eremitarum ſancti Auguſtini; & a Stella cognominari voluerat, quam in puteo loci viderat fulgentiſſimam. Ejus Conventui Sanctimonialibus impoſita erat cura educandi expoſititios ſpurioſque infantes, in cunctigua eumque ad finem erecto prætrophio; cui facellum adhærebat, juxtaque ipſum prædictus puteus quadratus, & coopertus in commune ſepulcrum innocentium, ſuſcepto baptiſmo mortuorum.

ad mentem S. Matthæi fundandum exſurgit.

2 In ipſo monaſterio, cum annis aliquot viniſſet Beata, aliis ad eam plenam omnis virtutis, & obſervantiæ, auſtertoris perfectionisque vitæ cupida, una cum aliis Sanctimonialibus ſea, recepit ſe ad hoſpitale S. Matthæi eadem in civitate, quod erat Tertiariorum S. Franciſci; ibique fundavit monaſterium ſub tit. ejuſdem S. Matthæi, & eodem

A AUCT. D. P. *Canonicum ibi habitum ſuſcipit an. 1300.*

Eremitico S. Auguſtini Ordine, circa annum MCCLXV. Cum autem Spoletum veniſſent Canonici Regulares Lateranenſes, ejuldem S. Auguſtini Regolam profeſſi, accepta habitatione juxta eccleſiam S. Syri; Monachas utriuſque monaſterii a Stella, & S. Matthæi dicti regendas ſuſceperunt, earumdemque auxilio obtinuerunt Abbatiam S. Juliani in Monte-Luco, & eccleſiam S. Anſani intra urbem. Ipſæ vero, cupientes eorum, ſub quorum vivebant diſciplina, etiam Ordinem habitumque tenere ſub iiſdem Conſtitutionibus, Rocchetum, ſeu malis Superpelliceum lineum dicere, aſſumpſerunt anno MCCCXC. præter ſex, quæ priſcum habitum retinentes, receperunt ſeſe anno MCCCVI. ad hoſpitium Eremitarum Montis-Luci, dedicatum S. Angelo intra civitatem; initumque dederunt novo S. Angeli parthenoni, ſub Eremitica obſervantia.

& defuncta 1300. circiter,

3 Vixit porro B. Marina in ipſo, quod erexerat, S. Matthæi monaſterio, annos circiter triginta, eanctiſſima obſervatrix novæ profeſſionis, inteB taque ac tantinmbus, jejuniis, & pœnitentiis; unde toti civitati celebris reddita, ſanctiſſime obiit circa annum MCCC, die XVIII. Junii. Viderunt autem Monachæ, quæ morienti aſtabant, ſplendidiſſimum ſolis radium deſcendere ſupra corpus expirantis, & per ejus merita operatus eſt Deus multa miracula: propter quæ dictæ Monachæ corpus ejus ſepeliendum curarunt in loco ab aliis ſeparato, tumba marmorea honorifice conditum;

an. 1472. tranſfertur incorrupta corpus ejus

quod anno MCCCCLXXII. retectum inventumque eſt integrum, atque incorruptum, & novia cmpit fulgere miraculis. *Hactenus Ludovicus Jacobillus, tomo 3. pag. 645. anni 1647. allegatis in margine* Mss. Severi Minervii, Joannis Baptiſtæ Braccheſchi, & Seraphini de Seraphinis. *Pro quibus, quæſtus dignum cenſui* Proceſſum, & Inſtrumentum Translationis factæ anno MDXLVIII. *datiſque Spoletum litteris obtinui ex originali authentica tranſcriptum anno* MDCXCI. *per noſtrum ibi P. Venturam de Baldinellis id, quod ſequitur:*

quod Vicarius Gener. Spoletani Epiſcopi,

C 4 Joannes de Orlandis de Piſcia V.J.D. Reverendiſſimi in Chriſto Patris, ac Domini noſtri, Fabii Vigilis, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopi Spoletini, in ſpiritualibus, & temporalibus Vicarius generalis; Vobis venerabilibus, ac dilectis nobis in Chriſto Abbatiſſæ, & Monialibus Venerabilis monaſterii S. Matthæi de Spoleto, Ordinis S. Auguſtini, Congregationis Lateranenſis, ſalutem in Domino ſempiternam, & Spiritus ſancti conſolationem.

ab notam Marinæ ſanctitatis,

5 Mirabilis Deus, qui omnipotentia virtutis ſuæ infinita miracula quotidie operatus eſt in mundo, multa etiam in pluribus Sanctis ſuis in dies operari non dedignatur. Inter quos noviſſime ipſe nimirum potens Deus in B. Marinæ, venerabilis veſtri monaſterii olim Monialis, vitæ ſanctimonia, miraculorum operatione, clarefcere non eſt dedignatus. Cum enim Marina prædicta, ab ineunte ejus ætate, in S. Mariæ de Stella primo, ac deinde in S. Matthæi, ab eadem cum nonnullis aliis Monialibus a fundamentis erecto monaſterio, in hac civitate Spoletana, ſimulatum Deo dignum præſtiterit, vitamque religione, ac ſanctimonia conſpicuam vixerit; in ejus obitu miraculis palam claroerit; ab annoque milleſimo quadringeneſimo ſeptuageſimo primo uſque ad hanc diem pro Beata habita, & reputata D ſuerit, prout hodie habetur, & reputatur; ejuſque corpus uſque ad hanc diem integrum incorruptumque conſervatum eſſe, publicum, ac notorium ſit; a populoque Spoletano in maximo habeatur veneratione; & licet bactenus corpus ejus, a die ejus obitus uſque ad hanc diem, ob ejus ſanctimoniam, in loco ſeorſum a ſepultura aliarum Monialium depoſitum fuerit; prædictumque depoſitum, ob ejus vetuſtatem inſtauratu opus ſit; neque id Vos ſine licentia noſtra ſpeciali efficere velitis; ideo Nobis ſupplicari feciſtis, ut in præmiſſis de opportuno remedio conſulere dignaremur.

& miracu-loſam integritatem.

6 Nos itaque, & veſtræ, ac totius populi Spoletani devotioni conſulere, & ut in Sanctis *pervelit in locum decentiorem transferri an. 1648.* ſuis Dei nptr. mag. omnipotentia clarefcere dignoſcatur, providere volentes; Vobis & cuilibet veſtrum, ſepulcrum ſive depoſitum B. Marinæ, prout aliàs factum, deſtruendi, novumque in alio decenti loco, cum ea veneratione, qua decet, & hactenus ſolita, ac conſueta, ædificandi licen- E tiam, & facultatem tenore præſentium concedimus, & elargimur; in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. In quorum fidem, & teſtimonium omnium præmiſſorum, præſentes per infraſcriptum noſtræ Curiæ Notarium, & Cancellarium ſcribi, ſigilli magni Epiſcopalis Spoletani, quo in his ſimilibus utimur, appenſione communiri fecimus. Datum, & actum Spoleti, in Epiſcopali Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ, ſub anno Incarnationis D. N. Jeſu Chriſti MDCLVIII. Indictione ſexta, die vero XIX. menſis Maji; præſentibus ibidem diſcretis viris Dominis, D. Bernardino Leoncillo de Spoleto, & Petro Macoſchella Clerico Florentino, teſtibus ad præmiſſa omnia vocatis, habitis, & rogatis, Pontificatus S.D.N. Pauli divina providentia Papæ III. anno quarto decimo.

Joannes de Piſcia Vicarius Generalis manu pp.

Marianus Leoncillus Curiæ Epiſcopalis Notarius de mandato.

F Ego Caſſius Capuecinus, Curiæ Epiſcopalis Spoletinæ Cancellarius, quia ſupra d. copiam cum ſuo proprio originali, penes Monniales S. Matrbæi Spoletini exiſtente, & per alienam mihi tamen fidelem manum extractam, & facta collatione concordat, in fidem præſcriptum &c. *Fidem denique illi facit*, Opicius, miſeratione divina tit. S. Martini in Montibus Cardinalis Pallavicinus, Epiſcopus Spoletinus ..... anno MDCXCI. *prout teſtatur ſubſcriptus* Joannes Maria de Nobilibus, Notarius Epiſcopalis de mandato.

eidem area argentea conditur an. 1650.

7 Aliud tranſlationis ejus factæ Inſtrumentum hactenus non potuit reperiri, repoſitum ſorraſſis ſub ipſo ſacro corpore, cum ann. MDCLXX. Vallarinus Petruccianus nobilis Spoletinus, hanc ſuæ familiæ beatam bonitaturus, fabricari juſſit capſam argenteam, quæ intra eidem marmoreum ſepulcrum poſita contineret prædictum corpus, *prout in ſubjecta imagine videre eſt. Idem teſtatur prælaudatus Jacobillus, niſi quod errore typothetico legatur ampreſſus annus 1639. pro 1659 ſicut ſupra ſcriptus erat, annus 1502. pro 1302.*

8 *Fuit*

CORPVS B MARINÆ
FVNDATRICIS MONASTERII S. MATTHÆI SPOLETI.

B 8 *Fui ego anno* MDCLX. *cum Magnifico Romam tendens, die* 21. *Dec. noſtri Spoletini Collegii tunc Rectora deducta ... ipſum iſtud ſpectaculum*, & vidi peractum venerabile Corpus in ſua arca collocatum, ad templi latua deſtorum ingredienti, prope altare, iotra parietem maeroren nupere eleganti veſtitum *ſicut tunc retuli in pagillares: de cujus cultu poſtea diſtinctiorem notitiam requirens (neque enim memoria tunſi dere quidquam anſim, poſt annorum quadraginta intervallum) a præfate Baudinello ſic accepi:* Nulla veneratio ſolennis Maeinæ habetur a populis, nulla per totum anni ſpatium ejus feſtivitas agitur, neque Sacrum fit, neque Officium recitatur, ne quidem ab ipſis Monialibus S. Matthæi. Tantummodo circa illius ſepulcrum plurima vota pendent; & Corpus incorruptum, ut inſignis Reliquia, omnibus hac iter habentibus oſtenditur.

& in qua Beatam ipſa vidimus an. 1660.

ſed abſque ſolenni cultu Miſſæ, & Officii.

9 *Quia tamen prædicta omnia abunde probant eaſum*, Nulla Urbaniana exceptum in prærogativam cultus abſimmemorabili, *id eſt tantum annorum notitiam excedentis; potuiſſet ſolennior ille cujus non cultus, qui per Miſſam, & Officium defertur, Ro- obviandi ſpes reſtat maſperari; niſi nuperum obſtaret Decretum ſacræ unguæ, Congregationis, in eo quod pro B. Juliana Falconeria emanavit, cavetur, ne poſt hac valeant ejuſmodi probationes Beatitatis, antiquitus credita, & recepta, atque ab Epiſcopi, & locorum Ordinariis approbata, niſi in eodem genere cultus; uti jam dixi agens de S. Petro Piſano, eo uſque dumtaxat perducto, nec abſque novis Proceſſibus facile ulterius producendo. Sed cur emittitur miraculoſarum, qua ad B. Marinæ Corpus referri creditur, gratiarum exceptio, & approbatio? Ea certe negligi non deberet, ſed ſcriptis authenticis legitime confignari, atque Ordinariorum examini ſubjici: quæ talis diligentia, & copioſiora eliceret a Deo beneficia, & viam ſterneret Canonizationi ſolenni aliquando obtinenda per novos Proceſſus.*

E

DE B. OSANNA ANDREASIA,

F

VIRGINE TERTII ORDINIS S. DOMINICI,

MANTUÆ IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. §. I. De vita Latina, ipſo mortis anno; Italica, biennio poſt edita; Auctoribus Beatæ familiariſſimis.

ANNO MDV. *Virgilium Poetam mundo dediſſe vetus* Mantuæ *gloria ſit, licet ſepulcro ejus ſe jactet Neapolis: pluris nunc ipſa mortua facit, genuiſſe viſturam apud ſe ſanctæ, et ſanctiſſimæ mortuam, etiam nunc velut viventem ſervare, corpus incorruptum,* Oſannam Virginem, *ex Andreaſiis Patriciis ſuit natam, anno* MCDXLIX. *die* 17. *Januarii; denatam* MDX. *hac* 18 *Junii, qua permiſſu Leonis X. ibidem colitur, ut Beata, & ut electa tutelæ* Protectrix, *celeberrimo cultu, pene a die mortis inchoate, continuatoque, & nuper ſolenniter Romæ confirmato, prout infra dicetur. Vitam mox Latine ſcripſit idem, qui in exequiis orationa funebri deſanctam laudaverat,* Fr. Franciſcus Silveſter Ferrarienſis, Ordinis Prædic. *ab Altamura in Bibliotheca Dominicana commendatus, ut* inter Theologos acutiſſimus, *&* Virginis Confeſſarius, cum forte Mantuano Conventui præſſet Prior, aut Lombardiæ Provinciam Vicarius regeret; *quorum neutrum expreſſe in Vita aſſeritur; ſed ex obedientia, quam ipſi Virgo detulit, in communi audit ea cordis ſui ſecretis alterutrum, vel ſimile quid videtur conſequi. Claruit iſta non ſolum eruditis Lectionibus ſed etiam libris, quos Altamura enumerat: factus denique in Capitulo Romæ celebrato Generalis Magiſter* XL. *anno* MDXXV. *& apud Redonenſes in Gallia mortuus,* XIV. *Sept. anno* MDXVIII. *Ab eo ſcriptam Vitam habemus ſub tali titulo;* Beatæ Oſannæ Mantuanæ, de tertia Habitu Ordinis Fratrum Prædicatorum, Vita, per Fratrem Franciſcum Sil-

Virginis intimus & ſuperior.

Vitam mox edidit Franc. Silveſter,

A veſtrum Ferrarienſem, ejuſdem Ordinis, & vitæ Regularis (*in Lombardica Congregatione reformata*) profeſſorem edita, *idque* (*ut ad calcem notatur*) *ipſo, quo Beata obiit*, anno MDV. Mediolani apud Alexandrum Minutianum die XIX. Novembris, cum copia privilegii ab Illuſtriſſimo Mantuæ Marchione conceſſi XXVI. Octobris, *ubi ille cenſet, quod Auctori* eo certior fides adhibenda eſt, *quia* ipſe actorum *Virginis* fuerit oculatiſſimus teſtis, & aſſiduus cultor.

AUCT. D. P.

ex ills, quæ ipſa ſibi dixit, & ſcripſit:

2. *Hoc autem idem clarius explicat, cum in Proœmio ita loquitur num.* 4. Noo puret autem quiſpiam, me alieno tantum deprompta ore collegiſſe, eaque calamo exaraſſe. Audivi ego ex ipſa, legique magna ex parte in ejus litteris, ad me ſua manu importunitate mea conſcriptis, quæ non niſi per ipſam ſciri poturrunt: & ea quidem, B pleroſque annos antequam ſuo fungeretur fato, ſcriptis commendaram. Quæ ad mores ſpectant, vidi, & longa experientia probavi: reliqua vero, quæ profecto pauca ſunt, ab illis ipſis accepi, qui ea oculis inſpectaront. Putabam autem ne unum quidem, me excepto, eſſe, cui ſecreta hujuſmodi crediditſet: ſed offendi, eam religioſiſſimo & totegerrimo viro, cui Fr. Hieronymo Mantuano nomen eſt, de Ordine D. Benedicti Congregatione Montis Oliveti, nunc Priorem agenti Gradariæ, cui plurimum fidebat, illæ pæne omnia reſeraſſe: narraſſe quoque pleraque memoratu digna Sorori Margaritæ Seraphinæ, in Annonciatæ monaſterio degenti, cum qua longa ſibi, & dulcis fuerat conſuetudo; & (quod magis mirere) eadem ſeculari feminæ, qua familariſſime utebatur, explicaſſe. Sed hoc divina factum reor providentia, ut non modo ſui, verum etiam exteri, ſanctitudinis ejus teſtes forent;

conformia ſcripta paucis non confeſſorum.

Auctor quæ ipſa ſubjunxit,

3. *Hactenus ille in Proœmio; in progreſſu autem Vitæ num.* 41. *agens de ejus humilitate, narrat; quod* cum cælestes gratias, quibus ab immortali C Deo donata fuerat, quo illas ipſis quandoque relectis Salvatorem arderet magis, litteris commendaſſet; audiſſetque nonnullas Sanctas mulieres per Principum atque etiam vulgi ora vulitare; verita id ſibi, aut viveoti, aut mortuæ facile eventurum, libellum, in quo univerſa conſcripſerat, ne prodiret in lucem, igni abſumpſit. *In ſecunda autem Vita num.* 58. *narrat ipſa, quomodo eſtenſe ſibi divinitus Confeſſaria* Fr. Dominico de Crema, (*quo tredecim annis uſam uit Silveſter num.* 18.) *juſſu fuerit u Chriſto ei aperire totum vitam ſuam*. Ille autem, *inquit ipſe*, omnia in librum retulit (oſque ad tempus, quo vixerat ipſe) qui non inveniretur, quia ipſe obiit ..... Deumque rogo, ut poſthac numquam reperiatur. *Nec vero repertus umquam fuit*: & *quamquam repertus fuiſſet, ſcriptus erat, ut dicitur num.* 103. tali forma, ut nemo alius legere illum potuiſſet, vel intelligere.

eraſque confeſſarius ſcripſerant,

ſupplevit deficientem alius libellus,

4. *Sed vicem ejus, aut ſaltem prioris, ſupplevit alius, quem*, propria manu ſua ſcriptum, dedit *Auctori Vitæ ſecundæ, jam in Filium ſpiritualem intimiorumque omnium ut aiunt ſecretarium aſſumpto*, multis ejus adſtricta precibus, *ut ait n.* 46. & *num.* 137. *hunc ei aſſe ſcribendum, ac reliquendum promittens, meminit etiam ejus, quem* alias fecit, ſed metuens, ne inveniretur, combuſſit *tunc autem voluiſſet pro illius ſolatio habere. Talis* D *libellus inſeritur Tractatui* I. *Vitæ iſtius ſecundæ, continebatque ſub titulo* Tractatus I. mirabilem pueritiam & converſationem ſuam, imo ſanctificationem atque principia ſublimium ſuarum extaſeon: *quaſi cum Silveſtri ſcripta conferantur, apparebit, ſuperficialiter duntaxat cognitu ipſi Virginis ſecreta fuiſſe; & ab eo quidem exhibitum lectori quoddam corpus hiſtoriæ; in iſte vero Hieronymi primo, aliiſque duobus Tractatibus, Vitam ſecundam conſtituentibus, contineri medullam, & quaſi animam rerum de Virgine ſciendarum, atq; ad ſpiritualem Lectoris profectum conducibilium magis. Secundum tractatum formant Colloquia cum Auctore ſpiritualia. Tertium faciunt Beatæ ad ipſum Epiſtolæ* XLII. *Quæ omnia, quamvis prolixiſſima, non piguit ex Italica impreſſione, Mantuæ curata, anno* MDVII. *Latina facere, propter abundantiam ſpiritus, undique premununtem, & cordu quo muti aridu facto interierit gratia irrigare idoneam.*

qui ille inſeruit.

E

Fuit hic 6 patro Alumnus Beatæ,

4. *Fuit profundatus a Silveſtro* Fr. Hieronymus (*ut ipſe ſe ſcribit*) Montoliveranus, poſtea ſui Ordinis Generalis, *quod etiam in Hiſtoria Mantuana par.* 2. *pag* 108. *teſtatur Fr. Hippolytus Doneſmundi ex Ord. Obſervantium, ſæpe infra laudandus. Narrat, inquit hic, Fr. Hieronymus de ſe (n.* 123.) *quod*, eum puerulus eſſet, ac ſcholas frequentaret, accidit ſibi, ut videret cæleſtem illam animam in ſpiritu raptam: taliſq; præſentia ſic fuit ſuæ mentt Impreſſa, ex prima illa vice, ut numquam obliterata ejus memoria ſit, *exiſtimaretque* eam divinitus cordi ſuo impreſſam. *Factus autem Religioſus*, ſæpeque cum Virgine locutus, ac diu inter ejus ſpiritoalia colloquia verſatus; indequeevidenter cognoſceue divinam gratiam, in anima illa operari ſupra naturæ humanæ curſum; Decrevi, *inquit num.* 48. toto corde manifeſtare me ipſi, ut ipſa beata Virgo Mater mihi fieret ſpiritualis .... Creſceote autem ſancto noſtro utrimque deſiderio, creſcebat inter nos ſpiritualis conſenſus, ita ut ea duobus cordibus una prorſus voluntas cœperit in F conſpectu Dei emanare. Sancta igitur, ac ſpirituali familiaritate inter nos contracta, & meoribus noſtris fideliter conſtabilitis in via ſpiritus, cœpimus ſancta colloquia frequentare, ſolo Deo toterveniente cum amore ſancto, hinc filiali, inde materno. *Ex tunc tenerrimo inter ſe affectu acceperit ipſe*, earam Matrem; *illa*, Unicum, ac genuinum, & in Chriſti ſanguine conceptum filium, *& nihil ipſum celare, aut poſſe, aut velle, licet apud alios etiam Confeſtarios, erat parca ſecretorum ſuorum, imo etiam (quatenus per obedientiam licuit) tenaciſſima, propter maximam ſuam modeſtiam, & verecundiam, ſi quando vel deprehendebatur in talibus, vel Superiorum juſſu conſtringebatur.*

deinde mille gioſa ſolicitudo affumi in filium Spiritualē

5. *Hinc ille Epiſt.* 5. *exclamat*: O catena! o vinculum ſuaviſſimum, & ſanguineum, quod nos tam arcte colligavit in conſpectu Dei, adeo ut, Fili mi in Jeſu crucifixo care, verum ſit, quod Deus poſuerit in cordibus noſtris tantum ignem ſui divini amoris .... Propter quod dico, quod non poſſum, nec volo quidpiam ulla ex cauſa abſcondere filio meo, in conſpectu Dei ſic colligato, & corradicato; neque poſſum, aut volo ipſum plus celare, quam meipſam. *Et Epiſt.* 17. Verum dico, ſicut dicerem in Confeſſione, numquam in hoc

tum arcta familiaritas inter ipſum Virginē.

ut nihil ipſum poſſet ab eo vellere alienum,

A mundo fui in conſpectu Dei ſic colligata creatura alicui. *Et præcitata Epiſt.* 17. Non per mea merita, ſed per Dei magnam benignitatem firmatus fuit iſte tam ſpiritualis amor, quem credo non Angelus, non Archangelus, non dæmon, non creatura aliqua, abſque gravi cauſa reſcindere poterit; ſed, Dei gratia mediante, perficiendum confido in æternum ac beato pectore. *Hujuſmodi proteſtationes ſapiet inter colloquia occurrunt, atque inter alias eam namet.* 138. *expoſuiſſet inter nos cordis ſui cruciatus;* Vellem, *inquit*, Fili, tibi monſtrare cor meum, ut videas quid ibi operetur Deus. Scito, quod aliud nihil tibi reticeam, niſi quod dicere nequeo. *Et nu.* 169. *expoſita quadam viſione & pœnitentiis, quas faciebat cum licentia Confeſſarii ſui Fr. Dominici, cui divino juſſu explicaverat totam vitam ſuam*; Alteri, *inquit*, numquam tantum dixi, niſi tibi, dilecte ſo Chriſto fili, idque extra ſcrupuloſum reſpectum. Gratias ego Deo, quod te mihi per ſuam

B bonitatem conceſſit; atque de te confido, tamquam de propria anima mea. *Cum autem is Mantua aberat a ſui Ordinis Capitulo alibi conſtitutus (qua abſentia aliquando duos trefve annos tenuit)* O Deus meus, *inquit Epiſt.* 28. quantum mœrorem, lacrymas, & ſuſpiria mihi cauſat, quod non habeam miſſos fideles ad Epiſtolas meas ferendas. *Nam* pauperculæ matri, deſtitutæ præſentia ejus & benigni filii in Chriſto, non ſcit, quid poſſit agere, niſi cum fide expectare, ut benignus ac miſericors Deus reſtituat dulciſſimum, fideliſſimum, ac ſecretiſſimum ſo Chriſto filium, cui confidenter dicere poſſit, quæ vult. *Sane nu.* 126. Vellem, *inquit*, quotidie habere commoditatem loquendi tecum de rebus ſpiritualibus; magnamque conſolationem ſentire mihi videor, quando de rebus meis neminî loquor, niſi tibi; imo cor meum tunc quietum ac tranquillum manet diebus aliquot.

quæ tamen illa capit premunt ſcribere annis 19. ante ejus mortem,

C 6 Scito tamen, *inquit ipſe Hieronymus*, quod multis annis ſic fuerim cum eo converſatus, priuſquam incepi aliquid de ipſa ſcribere; quia mens mea non præſentiebat, ociſi ſalutem animæ & rerum ſpiritualium ac divinarum notitiam conſequi. *Itaque, uti in Argumento operis ante Proœmium legatur, num.* 4. *illud ex iſtis ſolum concoximus, quæ ſcripſerat*, ſpatio annorum circiter novemdecim, *ab anno ſcilicet* MCCCLXXXV. quemvis diu antea fuerint invicem a Deo per amicitiam colligati. *Et cum dixiſſet, quam ægre ab illa extorſerit, ut manu ejus ad ſe ſcriptas Epiſtolas ſervare proſus ſolatio poſſet, ſecretas tamen*; Neſciebat illa, quidquam de Memoriali, quod ſcribebatur a ſuo Filio ſpirituali (*inquit nu* 7. *ſeipſum intelligi volens*) quia huc deſiderabat & deprecabatur continuo Deum, ne id ipſi, uti alia ſecreta ſua, reveleret, atque ita ejuſmodi conſolatione privetum eum vellet. Sed neque tunc ille occupabatur ſcribendo aliquo libro, ſolumque intendebat ſaluti animæ & conſolationi ſpirituali. Certus interim nihil, aut parum a ſe ſciri, reſpectu eorum, quæ ignoravit; adeoque dici debet, minimum eſſe, quod ſcribi de ea poſſit, in cumparatione plurium aliorum magnalium..... Quod ſi contingat aliud opus compiloti, in quo majora quædam de ipſa narrentur, credendum erit, quod alius quoque familiariſſimis ſuis ea revelaverit, quamvis paucis, eo quod eſſet ſecretiſſima. *Horum autem paucorum duos nominat num.* 260. Sor. Margaritam Seraphinam, & D. Geneſium Sacerdotem, *quorum hic defunctus videtur fuiſſe, dum iſta adhuc vivebat. Antea vero meminit Auctor longi ſermonis recitati a* Ven. P. Fr. Francisco Ferrarienſi, Ordinis S. Dominici, *nulla facta mentione Vitæ ab eo Mediolani editæ, duobus annis priu quam hæc ſecunda Mantuæ imprimeretur.*

poteſt de multis,

7 *Moranti, quomodo id fieri potuerit, occurrit cogitare, Beatam morte Beata regreſſum, unde venerat accerſitus, Franciſcum Silveſtrum, Mediolani compoſuiſſe & impreſſiſſe opus ſuum Latinum, eodem ipſo tempore, quo Hieronymus Mantuæ, ex ſuo (ut nominat) Memoriali, ſive Diurno colloquiorum cum Virgine habitorum, atque ex tradita ſibi ab ea libello, & Epiſtolis ad ſe directis, colligebat alterum Italicum, qui ipſum manuſcriptum obtinuerit Marchionibus; ſic ut alter nihil ſciverit de lucubratione alterius, multo minus hujus Memoriale arcanum iſti notum fuerit. Marchionet autem, accepto Mediolanenſi impreſſo Latino, in quo melius*

E *ſervabatur hiſtoria forma; quodque inſtruendis primis illis ſaltiis ſatis eſſe videbatur; ſuppreſſiſſe exiſtimoſecretiorem illum Italicum tractatum, quoſque magis magiſque probatu vulgo Virginis ſanctitas, viſa eſt commodius diſtinctiuſque poſt biennium per typos Mantuanos lingua vulgari poteſtiori poſſe: quod factum ſit nullo ad mſ. ſibi conſignatum verbo addito.*

Videtur æquo ac prius ſtatim a morte ſcripſiſſe,

ſed inſcia ipſa,

Eccuſandi termini ſcholaſtici fabricande diſplicuere

8 *Severiores Theologi ſubinde hic aliquid offendent, in rigore terminorum ſcholaſticorum minus forte probandum, ac cum num.* 159. *dicitur, quod* Anima abſtracte videt eſſentiam divinam, ſicut relucet in Verbo; *& nu.* 169. *quod* quando *eadem* ſic abſtracta eſt..... Deus eam facit cognoſcere, prout vult, præterita, præſentia, & futura, reſpiciendo in divinam Eſſentiam; *felices non per viſionem comprehenſivam & ſimilem beatificæ, nulla ſpecie creata mediante; ſed per aliam longe inferioris ordinis ac mediatam, qualis hic ſæpe indicatur nominibus* ineffabilis claritatis *atque* lucis circumſcripti luminis. *Sed altercari circa talia volentibus, & in erroris ſuſpicionem adducere Beatam, ac ſcriptorem ejus, reponere poſſe videor id, quo Virgo num.*

F 235. ſermonem concluſit, dicens, quod non ſit poſſibile creaturæ humanæ intelligere, quid reſit unio, quam Deus facit cum anima abſtracta, excepto illo, cui Deus dat talem gratiam mediante ipſe unione. *Merito que addiderim cum eadem,* Multi cupiunt ſubtiliter talia inveſtigare, & videtur ipſis, quod ratiocinatis ſuis attingent aliquam eorum intelligentiam; ſed quanto magis quærunt, tanto minus intelligunt. *Imo ipſamet anima, tanto favore dignata, ciſi in mente ſua* ipſum intelligunt, *ut dicitur nu.* 93. *tamen* non inveniunt verba, ſimilitudinem, aut formam, quibus mediantibus notitiam ſuam internam communicent mortalibus, tantæ gratiæ inexpertis: *quæ ſit, propter rerum ipſis ineffabilium ſublimitatem, at verbis ſubinde cogantur uti, minus apte quadratis ad vulgi & ſcholarum uſum.*

Studio quodam præterviſſe Auctor,

9 *Profitetur Auctor num.* 9. *quod* grandis ſibi conſcientiæ remorſus foret, ſi non diceret totum, quantum in ſe eſt, de Virgine iſta, exceptis minutiis quibuſdam particularibus, quas modo publicari indecens foret; mente tamen ex præmuntur, *inquit*, eum propoſitu relinquendi memoriam

poſte-

D AUCT. D. P. *per alios forte adhuc inquirendi.*

Videtur æquo ac prius ſtatim a morte ſcripſiſſe,

Eccuſandi termini ſcholaſtici fabricande diſplicuere

ob difficultatem explicandi affectiones animæ.

Studio quodam præterviſſe Auctor,

Digitized by Google

A posteris. Etenim *(pergit ille)* fiteiter credo, quod divina providentia ideo voluerit res istas fieri secretas, animæ illi exlecti factas, fide oculata teneri, ut futuro tempore aliquando publicentur, & simul cum coepore nou se peliantur tot divinæ gratiæ, in animam beatam allatæ; quod sine dubio accidisset, nisi Deus Virginei occultasset ea scribi: quippe supra modum respectiva erat, *uti pluribus deinceps locis indicatur. Ex multis etiam aliis habetur, non pauca prætermitti, ne veniatur in notitiam personarum, quarum vel tangebantur vitia, vel adhuc vivemium virtutes laudabantur; vel futuri prænuntiabantur successus, necdum opera completi. In his haud dubie etiam erant quadam privatam Auctoris confrientiam & personam concernentia; hæc enim non nisi parcissime, idque sub velo tertiæ personæ attinguntur, ut cum nu.96. quosdam utrique devotos commendanti respondet*: Scias, Fili in Christo, quod eorum memoria insertpta

B sit cordi meo, nec ullam facio orationem, in qua non commendeotur; præcipue autem illa anima, de qua toties tibi ostravi: non crederem me constantem fore, si putarem me absque illa futuram in cœlo. *Ubi de ipsissimes Auctoris anima agi, atque hanc earam animam esse, cujus salutem toties & tam signanter ipsi Christus promisit, vehemens mihi suspicio ex eo nascitur, quod immediate post, velut sui occultandi oblitus subjicit;* O pie Jesu! Divius bonitas per suam gratiam duo corda univit, duasque voluntates in uno desiderio. *Fieri tamen potest, ut hoc ideo dixerit, quia ambo æqualiter tertiæ cujusdam personæ salutem curabant & optabant, atque ita falsa sit suspicio illa. Cæterum, quod Paralipomena illa postea nunquam collegerit Hieronymus, nedum quod aliquando propalarit, aut Memoriale suum seu protocollum unquam permiserit ad alterum manus venire, nullo indicio deprehenditur.*

vel ipsamet concernebant.

§. II *Ejusdem Beatæ Vitæ, a recentioribus Auctoribus compendiosius scripta.*

C 10 PHilippus Ferrarius, *in Catalogo Sanctorum Italiæ, impresso Mediolani sub annum* MDCXIII. *totam Virginis vitam hoc perstrinxit elogio.* Osanna Mantuana Virgo, ex nobili Andreasiorum familia orta, ab infantia Christo virginitatem vovit; qui orantis humeris crucem impoluisse fertur, quod in caosa fuit, ut illa postea in Domioicæ Passionis meditatione assidue versaretur. Annos XIV. nata, habitum Ordinis Prædicatorum (ut vocant) tertium fuscepit, cilicio, vilique veste induta. Orbata parentibus, domus curam sostinuit, fratresque in Dei timore educavit. Dici non potest, quam tribulationes, quæ illi multæ acciderc, patienter tulerit. Non minore caritate & humilitate prædita fuit. Afflictos solabatur, & orationibus adjuvabat. Singulis Domioicis diebus sacra Communione reficiebatur, freqnentius confessa, jejunans, seipsam flagellabat; & sæpe in oratione pernoctans humi cubabat, ubi somnus eam occupasset. Christum & Deiparam aliquando se alloquentes cernere meruit; ac literas, cum nasciret legere, ab ea traditur didicisse. Illud etiam ferunt, illi ante Crucifixum Biccarelli vico vehementius oranti, stigmata, ex quibus dolorem non mediocrem feria feata perciperet, impressa fuisse. Mantuæ, pestilentia laborante, subvenit, orationibusque libertatem impetravit. Tanta erat apud omnes opinio sanctitatis illius, ut se Principes & alii plurimi precibus ejus commendarent. Multas habuit revelationes, pluraque prophetico spiritu divinavit. Denique assiduis vigiliis & pius laboribus confecta, morboque oppressa, migravit ad Spoosum, XIV. Kalend. Junii, anno post Christum natum MDV. In æde Prædicatorum sepulta, sanctitate multis miraculis declarata.

Elogium ex Catalogo Ferrarii,

sicuti Vita 3. nu. 1590. impressam.

D 11 *Hæc dicuntur sumpta ex* Vita, Mantuæ impressa anno MDXC. *Eam suspicari possumus non esse ejus, quam Latinam facimus, primam editionem, aut secundam aliquam nobis aliisque ignotam; sed diversam, ac tertiam omnino compositionem utrique priori sanissimam, vel earum epitomen; de qua Hippolytus Donesmundi, anno* MDCXIII. *imprimi faciens historia sua partem secundam pag.* 108. Pauci sunt, inquit, anni, quod Vitam Beatæ eleganti ac peeputgato stylo explicatam, dedit Dominus Ludovicus Gratia de Trino in Moota Ferrario, *ex qua in Provincia & oppido Cosah cultam* Osannæ Mantuanæ vigere, *infra videbimus. Non habuit illam Vitam, nec etiam primam* Seraphinus Razzius, *in Vitis Sanctorum & Beatorum Ordinis Dominicani editis Panormi anno* MDCV. *sed simpliciter* ipsum se profitetur *opere Fr. Hieronymi. Vita autem a Francisco Silvestro edita nou meminit, nec omnino cognitam illam habuit: ait nec Razzi interpres Gallicus* Joannes Blancontius, *qui Seraphini opus Parisiis typis vulgavit anno* MDCXVI. *Ex adverso, solam Latinam pra oculis habuisse profitetur, qui novissime Vitam Osannæ Diaris suo Dominicano Neapoli inseruit* Franciscus Maria Marchesius, *anno* MDCLXXII. *Razzio & Marchesio felicior, vel diligentior videtur fuisse* Joannes de S. Maria, *in Vitis Sanctorum ac Beatorum Gallica editis,* MDCXXV. *aliis in operibus suis etiam* de Rehac *cognominatus: qui ita* Osanna *allucas, prafatur se vadem scribendoram de ipsa habere Vitam asramque, atque insuper allegat* Illustriss. Cardinalem & sacri Palatii Magistrum, in tractatu de plagis S. Catharinæ Senensis §. 2. Episcopum Monopolitanum parte 4. Joannem Gualterlinum lib. 2. c. 17. Didacum Masium, *omnes nobis ignotos, necnon notos alios;* Thomam Bosium lib. 12. de signis Ecclesiæ c. 23. Michaelem Plodium, *alios* Pio, lib. 3. nu. 86. Stephanum Senensem, Stephanum Sampayum, *sive a* S. Pelagio, *quos non attinet minutim consectari, nihil dicturos, quod non hauserint ex alterutra præcitatarum Vitarum; ac denique* Hilarionem de Costa, Ordinis Minimorum, in tantopere desiderato opere de Vitis illustrium seminarum: *credo in secundo operis illius tomo: nam qui Parisiis prodiit anno* MDCXXI. *nihil simile habet, an autem alius tomus unquam prodierit, mihi non constat.* Franciscus a Hier *Societatis nostra, in magno Menologio Virginum, Ispalis anno* MDCLV. *non videtur aliam pra oculis habuisse, quam librum Joannis a S. Maria, licet ipse præmonte plures alleget; idem dixerim de* Arturo a Monasterio *in Sacro Gynæceo anni* MDCLXII.

Seraphinus Razzius forsan eft secundam

Marchesium primam,

nonnulli falsem aliquas nostra,

plurisque recentiores meminerint Beatæ.

12 *Quod ad miracula attinet*, ex multis ac prope innumeris, *duodecim ante mortem, post illam undecim lib. 6. & alt. elegit Ferrariensis Episcopi*

Miracula do mortuo non debent habeantur.

A *ri proponenda. Neque brevius tempore otium mi reliquisse potuit ſumendi accuratam informationem de pluribus. Hieronymus ab illis, quæ mortem ſecuta ſunt, paucioribus verbis ſe expedivit, dicendo nu.* 260. *quod* Oſannæ preces valent contra dæmonia atque oceurrentes infirmitates, & ſuns tefrigestium tribulatis.... quemadmodum diutuina experientia monſtrat ad ſepulcrum ejus: *ubi ejuſmodi gratias ad ſua uſque tempora continuari probat Hippolytus Doneſmundi pag.* 107. ex votivis anathematis omnis generis, quibus quotidie crebreſcentibus cingebatur area. *Tertia Vita nullerem* Gratiam *etſi non viderim, eum tamen nihil amplius habere crediderim. Plura tamen inveniendi ſpes eſſet, ſi extaret Proceſſus, ex commiſſione Leonis* X. *(de qua mox) confectus anno* MDXV. *qui ſi periit (vix enim credibile eſt nullum factum fuiſſe;) ſi etiam Patribus Dominicanis nullo unquam cura fuit ne quidem hoc ſeculo talia colligendi, ſolumve ſtabit, ut optemus eos fieri poſt hac diligentiores; neque contenti ſint votivarum tabellarum multitudine oſtendenda, ſolumque in genere probatura, Fideles magnam habere fiduciam in* Oſannæ *meritis collocatam, eiſque accepta referre plurima, qua credunt ſe obtinuiſſe, beneficia.*

plura expellitur.

B

§. III. *Translatio corporis, cultus a Leone* X. *decretus, ac ſucceſſive auctus, totique ordini communicatus.*

13 DEfuncta Corpus, *ad eadem S. Dominici honorifice delatum, depoſuerunt, inquit Franciſcus Silveſter num.* 193. in lateritio tumulo, donec marmoreum ſepulcrum extructum fuerit, magna Iſabellæ Principis impenſa fabricandum. *Admota continue manus eſt operi: quod cum finem accepiſſet, viſaque eſt temporis adeſſe maturitas, celebratu fuit ſacri pignoris tranſlatio, de qua Hippolytus Doneſmundi part.* 2. *Hiſt. Mant. pag.* 109. *in hunc ſenſum Italice ſcripſit:* Anno MDVIII. celebratunt Mantuæ Capitulum ſuum Patres S. Dominici. Tali occaſione ad diem XIX. Maii extractum fuit ex depoſito, in quo jacebat, Corpus B. Oſannæ, curam Macchionæ Franciſco & Fratribus Capituli, aliiſque religioſis perſonis: quæ omnes viderunt benedictum illud Corpus, integrum & palpabile, cum ſingulari ſua admiratione. Stetit Corpus, in eodem ubi hactenus capella, quæ ingredientibus eccleſiam ſiniſtra eſt, toto die uſque ad hucam ſecundam noctis concurrente illuc tota civitate: poſtea autem poſitum fuit in area elegantur laborata, quæ ſuſtentatur medio in aeſt ſupra quatuor columnas impoſitas altari ipſius capellæ.... Sequenti menſe die XX. fuit iteeum factatum iſtud Corpus ſublatum ex area, noviſque veſtimentis ornatum: in quorum mutatione appanuit latus cordis rubea inſigoitum nota, quanta eſt forma denarii, necnon in clivis pedum, cum multa circumſtantium admiratione.

Anno 1508 *13. Maii*

Inventum corpus integrum transfertur

C

Et an. habi novis veſtibus indutur.

14 *Hinc eum in dies multiplicarentur miracula, & per illa magis magisque accenderetur Mantuanorum, non ſolum civium, ſed etiam Marchionum erga Virginem devotio; captum Roma ag. apud Pontificem pro Canonizatione illius. Leo* X. *hic fuit, familia Medicæa, qui cognoſcendæ plenius cauſa commiſſionem expedivit; interimque Ecclaſiæ coli permiſit Officio & Miſſa, per Breve, cujus exemplum anno* MDCLXXVIII. *mihi miſit noſtra tunc Mantuæ collegii Rector Antonius Foreſti, omiſſa, quod incommodum accidit, inſcriptione, ex qua diſcendæ erant Commiſſariorum Apoſtolicorum nomina & qualitates, daquibus alibi inſtructi libentes ſupplebimus defectum. Nunc ipſius Brevis tenorem accipe.*

Agitur ad Leonem X. pro Canonizatione.

D

AUCT. D. P.

LEO PP. X.

15 DIlecti Filii, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Ex relatione dilectæ in Chriſto Filiæ, nobilis mulieris Iſabellæ Eſtenſis de Gonzaga, Mantuæ Marchioniſſæ, ac etiam aliàs, ad aures noſtras perveuit, quod quondam Oſanna Virgo de Andreaſiis, civis Mantuana, dum in humanis ageret, a puerilis uſque ad annos quinquagiota ſeu ætatis ſuæ, innocentiſſimam, religioſamque, & devotam, in omni probitate & ſanctitate vitam ita duxit, ut non ſolum civibus & incolis Mantuanis, verum etiam quamplucimis fotenſibus, tam eccleſiaſticis, quam ſecularibus, illuc ſe confeſentibus, quibus dabatuc illius vel colloquio vel præſentia frui, admirabilis videretot. Quotiens enim ſacram ſumebat Euchariſtiam, illico in eataſim capta; per tres vel quatuor horas, aliquando etiam per diem integrum, omni caeteriori ſenſu deſtituta & immobilis effecta, quaſi ab hac luce migraſſe putabatos. Summæ præterea humilitatis, mirabilis patieutiæ in adverſis, frequentiſſimiſque oiationibus & contemplatioubos intenta etat. Poſtquam autem Altiſſimo placuit, illam, humanę peregrinationis perfunctam monere, ad cæleſtem Patriam (ut ereditue) vocare; ejus cadaver in quodam repoſito, in eccleſia Fratrum Prædicatorum dictæ Civitatis, quorum Habitum, qui du Pœnitentia B. Dominict nuncupatur, dicta Oſanna multos annos detulerat, tumulatum. Ea quo repoſito, poſt tres annos ab illius tranſitu, integrum abſque ulla puteedine & fœtore eatta-ctum, us in marmoreo ſepulcru, opera & impenſa dictæ Iſabellæ Marchioniſſæ, ob reverentiam ac devotionem, quam ad præfatam Oſannam gerebat, conſtructo collocatetuc; tantæ venerationir ae devotionir ſempes fuit, ac etiam in præſentiarum eſt, ut non ſolum civea & incolas Mantuanos, verum etiam diverſur Chriſti fideles, bona fama hujoſmodi ſuoctitatis ductos, ad dictum ſepulcrum confluentes, quam plurimis gratiis & miraculis ex Dei benignitate aſſecerit, afficiatque in dies.

qui excerpta relationis de Sanctitate Oſannæ,

E

& inventio-ni Corporis tranſlationi

F

16 Cum itaque Iſabella Marchioniſſa, non dubitenr animam dictæ Oſannæ Virginis, ob ejus vitam caſtiſſime & integerrime actam, in cæleſti choca æterna gloria perfrui, miſo obtinentor deſiderio, ut ipſa Oſanna pes Nos canonizetue, & in catalogum Sanctarum Virginum referatur; quare Nobis ſupes hoc humiliter ſupplicari curavit: Nos igitus cum pio Matchioniſſæ deſiderio ſatisfeceie, ſum etiam (ſi res ita eſſe comperiator,) ut eadem Oſannæ, pro meritis ſuis, etiam a mortalibus in hoc ſeculo debitus honor & cultus

Commiſſarios cauſæ cognoſcendæ inſtituit,

& interim ex Bessam subet Mantuæ cali,

A cultur impendatur, efficere cupientes; hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, diſcretioni veſtræ per præſentes committimus, & mandamus, ut de religioſa & integerrima vita, ac de piis & ſanctis operibus dictæ Oſannæ, ac de miraculis ex ejus meritis & interceſſionibus a Deo factis, Vos diligenter informetis, & Nobis referatis ut ſcilicet poſtmodum Nos, de præmiſſis certam notitiam per hujuſmodi relationem habenter, eamdem Oſannam, eum Dei & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ benedictione, canonizemur, & in catalogum ſanctarum Virginum referamus. Et interim, ut de ipſa Oſanna in die ejus Natali, quo ſcilicet ab hac mortali vita ad cœleſtem Patriam migravit, in primis & ſecundis veſperis ac in matutinis & aliis divinis

an. 1515. Officiis ejuſdem diei, in civitate & diſtrictu Mantuano, ſicuti in Natali aliarum ſanctarum Virginum ſolet fieri, & celebrari, & in Miſſis aliorum dierum commemoratio, libere & licite fieri poſ-

B ſit, concedimus; & a quibuſcumque Sacerdotibus Religioſis, & aliis Chriſti fidelibus fieri mandamus; in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die 22. Januarii, MDXV. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Subſcriptum erat.

P. BLONDUS.

17 Ex hinc, *inquit prælaudatus Hippolytus pag.* *Ex hinc beata vita civitatis Protectrix,* 107. votivis acathematis omnis generis jam ante cincta arca, aſidam quotidie crebreſcentibus pœne cumulari cœpit a civibus Mantuanis, qui eam in Advocatam ſingularem aſſumpſere & Protectricem civitatis ſuæ, ejuſque feſtum annis omnibus ſancte ſolennizant, viſitantes etiam reverenter paternam illius domum, in cujus Camera totu matutino tempore feſti Miſſa dicitur, & diverſę ejus Reliquiæ monſtrantur. Quin etiam Patres S. Dominicæ celebrant Mantuæ, ex conceſſione Apoſtolica, Officium proprium, ſub quo hic etiam hymnus canitur.

Urbis antiquæ recinant olores
Mincii, accedat ſuperat ad oras
C Cantus, æternum celebrans per orbem
apud Dominicanos ex novo officio proprio colitur, Nomen Oſannæ.
Gaudrat clatum genus Andreaſiæ
Prolis, hoc canto decorata partu:
Huic prius ſempee celebranda ſanctæ
Virginis acta.
Cmtur hinc altro populi fidelia
Omnia caultet, reſeratque Chriſto
Gratus, cratit teneris qui ab annis
Corda puellæ.
Uc pios vertit teneru m ad labores
Cotpus, hinc canos juvenilis ætas
Induit mores, Habitum ſecuta
Religionis.
Prædicatorum venerata Patrem,
Omne virtutum decus ut peregit,
Maximus tandem meruit triumphos
Viſere cmli.

18 Jam anni nonaginta ſeptem tranſierant a *& ab anno 1605. expletur 18. Junii ſpectabile Corpus,* felicissimo tranſitu B. Oſannæ, *inquit idem qui ſupra Hippolytus ad annum* MDCII. *pag.* 370. quando Patres Dominicani, in quorum eccleſia ipſius Corpus requieſcit, volentes ſatisfacere communi deſiderio totius civitatis, in die feſtivitatis ejus, quæ celebratur XVIII. Junii, cœperunt oſtendere illud publice, cum grandiſſimo concurſu ac D devotione: quod exinde pereexerunt facere tali die quotannis. *Ita ille anno* MDCXV. *opus ſuum publicans, in quo antea pag.* 107. *ſcripſerat, oſtendi* Corpus, totum integrum & pulchrum, ac velut a parvo tempore mortuum: *& pag.* 110. viſitantibus illud conceſſas indulgentias, *quas hodiedum credimus perennare, ſi non etiam auctæ ſucceſſu temporis ſint.*

19 *Conradus Janningus noſter, qui anno* MUCLXXXVI. *ex Italia in Belgium rediens, Mantuæ* *in ora prævia,* *tranſiit menſe Auguſto, inter alia ſacra etiam Sacellum* B. Oſannæ *viſitavit, reperitque illud inſigni arte ſculptum. Hoc indicio motus dedi operam, ut ipſius delineationem, ars incidendam obtinarem ab illius Collegii poſtea Rectore R. P. Ludovico Pagello, qui ſine cunctatione vota mea fecit ſatis, miſſa, quæ hic adjunctam vides tabellam: ad cujus explicationem epiſtolam addidit die* 22. *Maii* 1699. *hoc tenore:* Mitto Ectypum monumenti Beatæ Oſannæ Andreaſiæ, quod delineandum curavi, prout erat in Templo Divi Dominici, in cujus Religioſis Fi- E liis nulla fuit difficultas in aperienda arca Beatæ, ut Delineator ejus vultum & cetera accurate exprimeret: quitimo mihi, & Patri meo Miniſtro, corpus Beatæ conſpiciendum perhumaniter dederunt, ut teſtes oculati ſimus miraculoſæ ejus rei poſt annis ab obitu, incorruptionis. Monumentum, ſive altare totum eſt marmoreum, ſed arca inter columnas poſita, adhuc lignea eſt, quam vir intus pretioſe circumveſtita, nimirum lamina argentea ductili exlataque, nec non diſtincta quinque ſcutulis opere anaglyptico, in quibus ſtabre exprimuntur totidem inſignia Beatę geſta ſive miracula. Apparet in integro Beatæ corpore vultus nonibi leſus; apparent undi pedes, manuſque, in iſque veſtigia factorum ſtigmatum clare conſpiciuntur. Longitudo totius corporis, ut jacet, eſt palmorum ſeptem cum dimidio.

In *ſummitate Monumenti in loca A. A. A. legantur ſculpta in marmora hæc verba: Diva Oſanna An-* *duplici ſua ſcriptione notata,* *dreaſia tertii Prædicatorum Ordinis ſanctimonia, miraculiſque clariſſima. Supra columnas in loca B. B. B legantur hæc alia verba itidem ſculpta; Iſabella Eſtenſis, Mantuæ Marchia, conſtantiſſima probitatis ratione habens B. M. P. a Para Virginis* MDV. F

In Frontali altaris, quod eſt ea Corio inaurato, ſupra pictam Beatæ imaginem, in loco C. C. C. ſcripta ſunt hæc alia verba: *Beata Oſanna de Andreaſiis Mantuana tertii Ordinis Prædicatorum. Obiit Anno Domini* MDV. *die* XVIII. *menſis Junii, ætatis vero ſuæ* L.

Porro Iſabella Eſtenſis, de qua in 2. Epigraphe, *per Iſabellam Marchionem Eſtenſem.* fuit ex Ducibus Ferrariæ, & uxor Franciſci Gonzagæ Mantuæ Marchionis IV. ac mater Federici Gonzagæ, qui a Carolo V. Imperatore, cum in Italia verſaretur pro ſua coronatione, creatus fuit Primus Dux Mantuæ; ubi Cæſar a Federico magnificentiſſime exceptus fuerat, tractatuſque per plures menſes.

20 *Manſit porro in eo, quem diximus, ſtatu cultus Oſannæ uſque ad hujus* XVII. *ſeculi annum* LXXXV. *intra urbem Mantuanam reſtrictus; donec recaluit fervor Prædicatoris Ordinis, ad ejuſdem Beatæ cultum ubique orbe propagandum: quod eidem feliciter ſucceſſiſſe, docebit Decretum ſacræ Congregatio-*

tio-

MONUMENTUM B. OSANNÆ ORD. PRÆDICAT MANTUÆ

NAPOLI

A *tionis Rituum vulgatam ſub atteſtatione* Aldeerani Cardinalis Cybo, *& ſubſignatione B. Inghirami ipſius Congregationis ſecretarii hoc tenore.* Confirmata in Sacrorum Rituum Congregatione, ſub die 20. Novembris proxime præteriti MDCCXIV. ſententia lata ab Eminentiſſimo & Reverendiſſimo Domino Cardinali Urbis Vicario, ſuper cultu immemorabili Beatæ Oſannæ de Andreaſiis prædicti Ordinis præſtito, de quo ſuit dictum conſtare, annuere etiam Sanctiſſimo Domino Noſtro ſub die XXVI. ejuſdem menſis & anni: Reverendiſſ. Pater Antoninos Cloche, Magiſter Paulinus Bernardinos hujuſmodi cauſæ Poſtulator, humiliter ſacræ eidem Coongregationi pro tota eorum otriuſque ſexus Religione ſupplicaverunt, ut in poſterum ſingulis annis eidem necdum facultatem recitandi Officium, & celebrandi Miſſam de Beata prædicta, verum etiam Officii, & Miſſæ Collegiatæ Sanctæ Barbaræ, Civitati Mantuæ (prout aſſerebant aliàs conceſſorum) extenſionem benigniter concederet. Et ſacra eadem Congre-
B gatio, ad relationem Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Domini Cardinalis Colloredi Ponentis, audito prius tam in ſcriptis, quam in voce Reverendiſſ. Archiepiſcopo Myrenſi Fidei Promotore, reſpondit; Pro conceſſione Officii, & Miſſæ pro Religione ſub ritu duplici de Communi Virginum, ſi Sanctiſſimo Domino Noſtro videbitur. Die XVIII. Decembris MDCCXV.

Facta igitur deinde Sanctiſſimo Domino Noſtro de prædictis per me Secretarium relatione, Sanctitas Sua benigne annuit. Die XIII. Menſis Januarii MDCCXV.

VITA

Per Fr. Franc. Silveſtrum Ferrarien.

Ord. Prædicatorum, familiarem Beatæ.

Ex editione Mediolanenſi anno 1505.

PROLEGOMENA.

C *Domitii Falconis Hendecaſyllabi; Virginis elogium breviter complexi.*

HÆc eſt, quam legis, illa Mantuana,
Illa iugens meritis Oſanna ſanctis:
Quæ Chriſtum pietate ſingulari,
Plus quam delicias amavit omnes.
In qua religio, metus, ſacrorum
Obſervantia, veritatis ardor,
Cultus, gratia procimi nitebat:
Et præcordia tota eum medullis
Ardebant pia caritatis flamma.
Qualis ſulphureus ecmatur Ætna,
Vel triplex magis æſtuat Chimæra.
Prudentiſſima, peſſimi doloſas
Hoſtis vincere quæ ſciebat artes;
Rebus penvida, oegligens eorum,
Quæ labi poterant premente culpa.
Sic palmes gravis accubat ſupinus,
Si non eſt valida retentus olmo.
Fortis; maſcula; victa nec labore.
Cælestis patriæ eſuritione
Non tocommoda ſentiebat ulla. D
Stratum cui ſuerat cubile tellus,
Pluma dulcius ac quiete blanda,
Pulvino quoque mollius reuello,
Et plus Aſſyrio fragrans amomo.
Corpus ſtrictum rigida diu catena
Hirſuta ſibi pelle contegebat:
Quod jejunia, lora quod eruenta,
Singultus, lacrymæ quod aſſluentes,
Et triſtes animo gemente morſus,
Et voces querulæ dulentiores,
Et ſaſpiria plura macerabant.
Nil opprobria, ſannæ, nil cachini,
Nil riſus hominum procacium,
Nil pectus ſolidum furor movebat.
Verbo; lumine Sancto contiuenti,
Inceſſu placido, modeſta greſſu,
Non convivia, non thalaſſiones,
Non luſus ſybaritici placebant:
Nunquam mellifluo cacitara cantu, E
Sprevit luxoriam ſuperbiorum,
Et faſtus ſtrepitum potentioris.
Chriſto præſide gloriosa ſolo,
Caſto ſobria Virgo cogitatu,
Nec vitam macula inquinavit ulla.
Peſtano roſa nata ſic in horto,
Fulget purpureo decens colore,
Et veris zephyro fovetur almo;
Nec ſolem, nimium nec horret imbrem.
Quodeumqoe hæc animo ſuo cupivit,
Et veris precibus Deum poposcit
Hoc ipſum obtinuit, repulſa nunquam.
Nam (quod ererlerc forte tu negabis)
Chriſti ſtigmata ſenſu adnotata.
Quid mirum, loca ſi tenet ſuperna,
Quæ nutu ſupero patente cœlo
Intrarat totiens manente vita,
Illa ingens meritis Oſanna ſanctis.

Hæc ego, ciſi in homine poſita, crederim tamen ſcripta poſt Vitam jam impreſſam, & huic Poetæ (quem Mantuanum poſſumus opinari) accurate lectâ. Sane quæcumque hic ſub titulo Prolegomenorum præmittimus, poſt abſolutam Vitæ impreſſionem fuiſſe ſubjecta prælo, loquuntur litterales quaternorum notæ (Regiſtrum appellant typographi) ad caput cujuſmentet initium per litteram A; ubi etiam Titulus legitur a nobis in Commentario pravie relatus; cum Prolegomena titulum nullum præferant ſed abrupte exordiantur a correctione errorum typographicorum, indicato capite & verſu ſeu linea, ubi faciendaeſt correctio. Tam rudis inditi illis typographis erat: nunc culti ora omnia. Interim illa notandorum errorum cura ſecuros nos reddit de quibuſdam phraſibus minus Latinis, ne facile ſuſpicemur eas a typorbetarum incuria, vel inadvertentia Auctoris obvenisſe; ſed ipſi propriæ aſſumemus & excuſemus. Hendecaſyllabos porro immediate ſequitur. F

DEDICATORIA.

Frater Franciſcus Silveſter Ferrarienſis, Ordinis Prædicatorum, Clariſſimis Franciſco Gonzaga Iſabellæque Eſtenſi, Mantuæ Principibus S.P.D.

QUamente, quove animo, cum apud Voe eſſem, in me fueritis, Clariſſimi Principes,

A pes, ex illa veſtra humanitate, qua me proſecuti
A. FRAN. eſtis, explorsum ſatis habeo. Quippe Vos me-
SILVEST. cum ſemper familiariter & amice geſtiſtiſtis quod
COEVO. me Vobis ſumma neceſſitudine devinxit. Hoc ſolum mihi tantis beneficiis affecto grave eſt & permoleſtum, non poſſe, quam veſtræ humanitati habeo, referre gratiam. Referam tamen, grati aliquando & memoris animi indicium oſtenſurus, quam potis ſum. Divæ Oſannæ Mantuanæ, cum quo nullus hominum hac noſtra ætate fuit, qui conſerri potuerit, vitam edidi: eam Vobis, qui me ad id operis potiſſimum impoſuiſtis (tametſi id longe antea, quam ad cæleſtem patriam commigraret, efficere cogitaveram) offero. Nihil ſane eſt, quod ad me Vobis gratius fieri poſſe putem. Faciebor tamen hoc veſtro quodam jure deberi Vobis, utpote, qui fide ac pietate in hanc ſacram Virginem ceteris præſtiterit is. Singularis præterea ejus in Vos benevolentia & carnas poſtulat, ut ſuæ bene & innocenter actæ vitæ judi-
B ces ſitis, quibus nemo fuit, qui ſibi unquam gratior exiterit. Velim itaque hoc munuſculum (quamquam pro veſtra dignitate parvum, & exignum eſt) eo animo ſuſcipiatis, quo ipſe trado. Erit profecto Vobis, ad Chriſti ſectanda veſtigia, non mediocri adjumento: eo eoque, velut in conſpicuo ſpeculo, virtutum omnium ſpeciem perſpicere poteritis. Vos autem non hortor ſolum, verum etiam oro, amore magis impulſus, quam quod arbitrer Vos meis monitis egere; ut exiſtamini, quo Filii veſtri, de quibus optimam ſpem concepimus, Oſannæ, quam tantopere & admirati eſtis & coluiſtis, moribus ſaltem ſimiles ſint. Valete.

PROOEMIUM.

Deus Veſtigia ſua ſectantibus hominem ſolerat,

1 ADmirari ſæpenumero mortales ſolent, qui fieri poſſit, ut hæc mundi machina tam diu integra maneat & inſracta. Vident namque
C homines in execranda crimina delabi: videor ubique gentium calcari Deum pedibus; vident ucerrimo virtutem habeti odio, ſummoque vitia in pretio eſſe: quo omnia, cum nefandiſſima ſint, ſummum rerum omnium exitium depoſcere videatur. Sed apertum ſatis & manifeſtum unicuique eſſe debet, divinam mentem longe ab humana diſtare. Nos enim perverſo adeo judicio ſumus, ut levi etiam injuria laceſſiti, mox vindictam pœnamque exigendam arbitremur: id quod conſtat evenire, quo non rationi, ſed noſtris tantum explendis affectibus ſtudeamus: at inſigni rerum omnium Creator utitur patientia:

deſiſtit enim eiſdem ad exercitandi Patronos Sanctos,

propteres, quod nihil ſit, quod non ab ſua immenſa virtute prodierit. Sicuti eorum artifices ſolent ſeſe oblectare operibus, quia ſua ſunt, oblectare; ita Deus optimus maximus cœleſtis rebus admodum delectatur, quod ſui ſpeciem præ ſe ferant. Atqui optimi parentis eſt, filium, tametſi gravilſima in ſe admiſit ſcelera, non ſtatim ex laribus depellere; ſed ad meliorem frugem omni ſtudio revocare, coëtique, ut virtutis ſtudioſus evadat. An igitur putandum eſt, Deum, quem pro ſe bonum Platonici appellabant, in filios uſque adeo deſævire, ut peccantes velit ſtatim præcipites dare? Non modo non privat eos vita, D
ſed ad exactos continue mores admonet, incitat, impellit: quod ſi homano viderit patrocinio deſtitutos, agit ipſe validum & fidum patronum.

2 Qui enim ſacras Litteras calleut, norunt, *ab orbe condito* quanta cura & diligentia humanum genus aluerit, gubernaverit. Ab prima namque orbis origine quampiam mentibus hominum indidit legem, quæ illos ab flagitioſis operibus arceret, excireique ad virtutem. Tum illa diuturnitate temporis obſcæcata, Moyſeo Judæis ducem præfecit, illique legem lapideis inciſam tabulis ad populum deferendam tradidit; eam, inquam, legem, quæ inſtituta naturæ, pene reſtincta, ad lucem revocaret. Deto, cum hanc quoque poſt humerum jactaſſent, nullaque in re reſpectarent ad legem, immortalem noſtram & ſublimem, *reſpexerunt* quam Gratiæ legem nuncupamus, in fidelium cordibus deſcripſit; quæ nos ad virtutum ſtudia promiores redderet, efficeretque facilioiem nanciſcendæ felicitatis viam. Præter hæc cæleſtes ac divinos homines, qui ceteris vita bene & innocenter acta exemplo ſerent, cœlo (ut ita dixerim) E
demiſit. Ut enim taceam veruſtiſſimos illos, qui priſcos homines erudierunt; habuit noſtra Italia Ambroſium, Gregorium, Petrum Martyrem, Thomam Aquinatem, Fraciſcum, Catharinam Seneſem, ac pleroſque alios, qui labentem Chriſtianam Rempublicam ſua ſanctitudine erexere; ac, tamquam præclara lumina, ceteris præluxerunt.

3 Demum hac tempeſtate, qua univerſa Italia magnam videbatur minari ruinam, ne extre- *itaque nos, per dolit B. Oſannæ;*
ma calamitate premeretur, paremque ſuorum criminum pœnam lueret; clariſſima eam Virgine Mantuana, Oſannam inquito, donavit. Excelſum profecto & divinum munus. Quid namque ſiet jucundius, quid utilius, quid divinius afferat potuit? Sicuti ex Oceano ſolem ferunt, ita Oſanna ex Mantua, univerſum orbem, nedum Italiam, illuſtratura, tanquam ſplendidiſſimum jubar emerſit. Sua equidem integerrima & cæleſti vita perditos homines ad honeſtos & integros mores allexit; bonos, & frugales, adhortationibus fovit; patriam quoque ſuis precibus F
magnopere juvit. Quidquid virtutis, quidquid probati operis, quidquid cæleſtis gratiæ in homine vidimus, id omne in una Virgine Oſanna ef- *unus Vitæ ſcribit auctor*
fulſit. Quare præclara ipſius geſta explicare, in ordinemque redigere, operæ pretium duxi: ut, quemadmodum nobis ſingulare virtutum omnium exemplar fuit, ita eamus poſteris innocentis & bene agendæ vitæ monumenta prodat. Non puret autem quiſpiam me alieno tantum deprompta ore collegiſſe, eaque calamo exaraſſe: audivi ego ex ipſa, legique magna ex parte in ejus litteris, ad me ſua manu importunitate mea conſcriptis, quæ non olim per ipſam ſciri potuerunt: & ea quidem, pleroſque annos antequam ſuo fungeretur fato, ſcriptis commendaram. Quæ ad mores ſpectant, vidi, & longa experientia probavi: reliqua vero, quæ profecto pauca ſunt, ab illis ipſis accepi, qui ea oculis inſpectarunt.

4 Putabam autem oc unum quidem (me excepto) eſſe, cui ſecreta hujuſcemodi credidiſſet: ſed offendi, eam religioſiſſimo & integerrimo viro, cui Fratri Hieronymo Mantuano nomen eſt,

de

A de ordine Divi Benedicti, deque Congregatione Montis Oliveti, tunc Priorem agenti Gradariæ, cui plurimum fidebat, iſthæc pæne omnia reſeraſſe: narraſſe quoque pleraque memoratu digna, & in primis, quæ ad impetratam ab Chriſto paſſionem attinent, Sorori Margaritæ Seraphinæ, in Annuntiatæ monaſterio degenti, cum qua longa ſibi & dulcis fuerat conſuetudo, & (quod magis adhærere) eadem ſecolari feminæ, qua familiariſſime utebatur, explicaſſe. Sed hoc divina factum optimi providentia, ut non modo ſui, verum etiam eaterii, ſanctitudinis ejus taſtes foreut. Hominem eſſe arbitror neminem, ad quem bojuſce Virginis fama pervenerit, qui non multo majora præſens viderit, quàm audierit abſens. Uode mihi magis timendum eſt, ne multa præclara facta prætermiſiſſe, quam ne pauca etiam cuoſiuxiſſe criminer.

aliis nonnullis etiã communicauit;

§ Erunt fortaſſe, qui multis fidem minime adhibendam dicent, quoniam ea ſola ipſius enarratione in lucem venerint. Sed unum eos interrogavero: Quis ea, quæ in Apocalypſi deſcripta ſunt, fuiſſe Joannt Apoſtolo prænonſtrata, niſi ipſe explicaſſet, ſcire potuit? Quis Paulum vidiſſe, quæ non licet homini loqui? Stephanum apertos cœlos inſpectaſſe, Bernardo viſum eſſe parvulum Chriſtum, Dominicum Apoſtolos feciſſe prædicatorem, Cherubim & Chriſtum Franciſco apparuiſſe? Ionumera de Sanctorum biſtoriis derrahenda forent, ſi ea ſuſpiciaremus, quoniam non niſi ipſis revelantibus in lucem venerint, Quando profecto talia viventes, aut etiam vita functi edidere, quæ nullus hominum ſoapte virtute, ſed divino tantummodo auxilio poteſt efficere; quandoquidem eorum mores, vitæ integritas, manifeſta fuere ſanctitudinis indicia; quid cauſæ eſt, ut illos arbitrari debeamus talia mentitor, quæ ſi effinxerit quiſpiam, ſceleruiſſimus omnium habendus eſſet? Quis autem Oſannum mortalis criminis unquam urguendam putavit? Qui ejus vitam, ſanctiſſime actam, aut damnaret, aut improbaret, exitit nemo: aut ſi quiſpiam nonnulla improbavit, propterea, quod unde illa fierent, ignorabat; ipſe tandem ab veritate ſuperatus, Chriſti ſponſam ſummis laudibus aſtollit, quando divinis tantummodo rebus addictam comperium habuit.

quæ licet in ipſamet bouſta plerasque ſint;

fidem tamdiu indubitatam ſeruant

6 Ad hæc, qui ſumma ejus familiaritate fuit oſi, ſciunt, quanta humilitate erat; ſciunt, quantum humanam omnem laudem borrerat; ſciunt, quanto labore, quanta difficultate, quanto aſtu, vel minimum quid ſecretorum ſuorum ab ipſa poterut extorqueri. Quid itaque exiſtimandum eſt, eam voluiſſe talia ementiri? Oportuit me ſæpenumero, cum ipſa aliud loquentem, ab inceptis dciſtere, nonnumquam vero interjectis verbis mentem ab hujuſcmodi dimovere; proterea, quod vehementer erubeſceret, corquu uſque adeo conſtigeret, ut ſpiritum ad cœlos proveheret. Nulli tamen peperci labori & difficultati, quio ſummam adhibui diligentiam, ſummamque induſtriam, quo ab Deo ſibi impetitu munera baod manerent abſtruſa. Ceterum quo ſingula in aperto ſint, poſſitque quiſque facile, quæ geſtierit invenire, ejus vitam, hoc parvo deſcriptam volumine, per libros & capita digeſſi. *Eam diviſionem hic accipe, una cum additis numeris noſtris, ſecundum quos nova noſtra diviſio procedet. Annotata tamen, quia pauciora futura ſunt, inveniet lector, non ut aliàs paſſim poſt finem cujuſque capitis, ſed diviſa in totidem partes, quot in libros opus ſuum Auctor diſcrevit.*

tanta Oſannæ ſanctitas & humilitas.

Primi Libri Capita

Cap. I	De Oſannæ parentibus & deſiderio cœleſtium.	7
II	De prima ejus auſteritate.	8
III	De virginitatis voto & pudicitia.	9
IV	De Chriſto ſibi crucem imponente.	11
V	De voce ſibi ueglectum mundi ſuadenta.	12
VI	De ipſuſe in Chriſti latere abſcondente.	13
VII	De ſuſcepto Divi Dominici Habitu.	14
VIII	De modo veſtitos.	15
IX	De ejus Profeſſione.	16
X	De Deo ſibi monaſterii ingreſſum prohibente.	17
XI	De Confeſſore ſibi exlitus dato.	18
XII	De ejus prudentia.	19
XIII	De ejus Patientia.	21
XIV	De ejus caritate in Deum.	25
XV	De animarum zelo.	26
XVI	De ipſu aliorum pœnat pro peccatis, uliorumque ægritudines & immiocentia mala poſtulante.	27
XVII	De ipſa omnes conſolanta.	30
XVIII	De fervore ud ſpiritualia.	31
XIX	De Confeſſionis frequentia.	32
XX	De Communione.	33
XXI	De affectata morte.	34
XXII	De victus parcitate.	36
XXIII	De ſomni tenuitate.	37
XXIV	De corporis cruciatu.	38
XXV	De humilitate.	39
XXVI	De ipſa humanam conſuetudinem faſtidienta.	42
XXVII	De tolerantia infirmitatum.	43
XXVIII	De faſtidio delicitarum.	44
XXIX	De pietate in pauperes.	45
XXX	De obedientiu.	47
XXXI	De gratia lacrymarum.	48
XXXII	De couverſatione.	50
XXXIII	De fide hominum in eam.	51

Secundi libri:

	Proœmium.	54
I	De raptus initio.	57
II	De natura ruptus.	59
III	De cognitione io raptu.	62
IV	De facilitate raptus.	64
V	De diuturnitate raptus.	65
VI	De effectu raptus.	66
VII	De maxima quapiam ubſtractione.	67
VIII	De oſtenſa ſibi Trinitate, viſoqua ab ea inferno & purgatorio.	69
IX	De oſtenſa ſibi gloria beatorum.	71
X	De Divo Dominico ſibi in raptu occurrente.	72
XI	De viſione in die Mariæ Magdaleuæ.	73
XII	De viſione in die Apoſtoli Pauli.	74
XIII	De petitionibus in die ſaocto Mercurii.	

XIV De oſtenſis ſibi myſteriis paſſionis. 76
XV De viſione in die ſancto Sabbeti 78
XVI De Chriſto eam conſolante. 79
AVII De Fratre Ordinis Minorum eam in Hieruſalem vidente. 83
XVIII De beata Virgine ſibi Filium tradente. 84
XIX De Chriſto pollicente ſe eam non derelicturum. 87
XX De puella, vidente Chriſtum ſuper pannos ejus. 88
XXI De B. Colombà, illi apparente. 89
XXII De Alemanno, ſanctitudinis odorem ſentiente. 90

Tertii libri,

Proœmium. 91
I De Maria Virgine, eam litteras edocente. 94
II De deſponſatione ejus a Chriſto. 96
III De innovatione cordis. 98
IV De accepta ſpinea corona. 100
B V De accepto vulnere lateris. 102
VI De acceptis ſtigmatibus. 104
VII De Chriſto, cor ejus intrante, 106
VIII De impetrato dolore cordis, 107
IX De diviſo corde. 109
X De revelatione ſuæ gratiæ. 110
XI De potu ſanguinis ex latere Chriſti. 111
XII De Euchariſtia, illi cælitus data. 112
XIII De diabolo, illi infeſto & ab ea ſuperato. 114
XIV De Chriſto, ſibi in ſenis ſpecie apparente. 116
XV De ligneo Crucifixo, eam alloquente & complexante. 118
XVI De oſtenſis ſibi in Sacramento. 120
XVII De Chriſto, in ejus cubiculo inambulante. 121
XVIII De cœleſti ſpiritu, ſibi ad tollendum ſopra humeros aquam auxilium præbente. 122
XIX De ipſa per aera incedente. 123
XX De ipſa ad quæpiam loca deportata. 124
C Quarti libri,

Proœmium. 125
I De ferventi oratione. 127
II De ipſa, dum oraret, in aera elata. 128
III De Chriſto eam monente, ut pro Italia roget, 129
IV De ipſa, pro Mantua officioſiſſime intercedente. 134
V De ipſa, inviſibilia tranſeunte. 136
VI De ipſa, impetrante peſtem remitti. 137
VII De filio, Mantuanis Principibus impetrato. 138
VIII De ſalute pleriſque impetrata. 140
IX De Religione pluribus impetrata. 141
X De morte feminæ prorogata. 143
XI De Religioſo quodam, a malo retracto. 144
XII De ipſa, pro quodam Principe rogante. 146
XIII De alio Principe, regnumejus precibus cito recuperante. 148
XIV De ſceleſto quodam homine, ejus precibus converſo. 151
XV De quodam, a malo præcogitato impedito. 152
AVI De ipſa, faciente puellam in eccleſia, a qua D longe aberat, audire Miſſam. 154
AVII De ipſa impetrante domum ſuam non incendi. 155
XVIII De impetrata febre, ne iret ad Principem. 157

Quinti libri.

Proœmium. 158
I De animarum ſtatu ſibi revelato. 160
II De ipſa, videote animas in cælum eootes. 162
III De oſtenſa ſibi felicitate fratris. 164
IV De quibuſdam, in Prædicatorum Ordine præcognitis. 165
V De quibuſdam aliis occultis, ab ipſa cognitis. 167
VI De cognitis cogitationibus cordis. 168
VII De revelata ſibi multorum morte. 170
VIII De oſtenſis circa quempiam Sacerdotem. 174
IX De ipſa præcognoſcente ex quadam ſe aegritudine non deceſſuram. E 176
X De ipſa, cognoſcente me ab emicis doloribus ſanandam. 177
XI De ipſa ægræ cuidam, quod ſanaretur, prædicente. 178
XII De ipſa, prædicente matronam quamdam ſe melius habituram. 179
AIII De ipſa, prædicente cuidam, quod ſanaretur, & futura eſſet Monacha. 180
AIV De cogoitiooe orationis, pro ſe ab altera factæ. 181
AV De cognitione animarum, io purgatorio exiſteotium. 182
XVI De dæmonibus, morientibus infeſtis. 183
AVII De ipſa, videote quoſdam a Chriſto benedici. 184
XVIII De ipſa, cognoſcente quamdam futuram Monacham io nondum extructo monaſterio. 185
XIX De præmonſtrata ſibi morte. 186
XX De morte ejus. 189
AXI De exequiis. 192
AXII De revelatione quadam circa mortem ejus, 194 F
XXIII De ipſa, præſatæ molieri viſa. 195
AXIV De ipſa, a nepote viſa. 196
XXV De ſtatura ejus & vultus diſpoſitione. 197

Sexti libri.

Proœmiom. 198
I De ipſa, in Pado mirabiliter ſalvata. 201
II De capra, ſibi ante tempus lac præbeote. 202
III De mulicre, ejus precibus fœtum emittente. 203
IV De muliere, a manus ariditate ſanata. 205
V De quadam, a cancro liberata. 205
VI De matrona, ab morte pæne ad vitam revocata. 206
VII De quodam, ab cancro ſanato. 207
VIII De molicre, ejus lacrymis ſanitati reſtituta. 208
IX De Monacho, ab febre liberato. 209
A De puella, a nervorum contractione liberata. 210
AI De quadam, a veneficiis ſanata. 211
AII De filia magiſtri Petri Beuduſii, a febre

A
febre ſanata. 212
XXII De quodam, a febre & dolore ſanato. 213
XXIV De puella, vitæ pœna reſtituta. 214
XV De quadam, ab febre ſanata. 215
XVI De muliere, a ſimili febre liberata. 216
XVII De quodam, ab eadem febre liberato. 217
XVIII De fabro lignario cadente, & ſervo incolumi. 218
XIX De quodam, a morbo gallico ſanato. 219
XX De alio, a ſupradicto morbo ſanato. 220
XXI De quodam, ab equo penitus collifo & ſanato. 221
XXII De muliere mendica, ab digiti vulnere ſanata. 222
XXIII De cluriſſima Mantuæ Principe, a dolore capitis ſanata. 223

LIBER I.

B Continens vitæ ac virtutum hiſtoriam.

CAPUT I.

Summarium vitæ ejus ſpiritalis, uſque ad annum ætatis quinquageſimum & factam profeſſionem.

7 VIrgini Oſannæ patrem fuiſſa conſtat Nicolaum Andreaſium, Matrem vero Agnetem, Mantuanos, medio ordine *a* cives, omnique morum genere probatiſſimos. Hæc ſeatum nondum egreſſa annum, Carbonarolam *b* inhabitaos, ubi paraotes quotannis æſtivare ſolebant; eum per Padi ripam deambularet ſola, viſus eſt illi Angelus, qui eam ad frugalitatem & cæleſtium rerum amorem adhortatus, ſeſe actutum ea ejus urbe proripuit. Tunc viſa eſt puellæ meus perſpicuo quodam perfundi lumine, quod eam C ad divinarum rerum cogitionem mirabiliter extollebat, inducebatque, ut ſupernas deliciat uon mediocri ardore deperiret. Nam quæcumque aut oculis inſpectabat, aut eacipiebat auribus, ea ſibi Deum tanta delectatione, tanta claritudine, tanta animi voluptate afferebant, ut plerumque ſaucia mens in Chriſtum efferretur. Quippe ad frequentem orationem, ad Dominicæ recordationem paſſionis, ad exacta jejunia, ad parcitatem, ad extremas vigilias, ad auſteritatem, ad præclara pietatis opera, ad Conſeſſionis integritatem, ceteraque id genus, ab nemine unquam edocta, cælitus impellebatur. Videbatur ſibi continue Chriſtum ad eos loqui: ſive, inquam, graderetur, ſive ſtaret, circumſpectaret oculis, loqueretur. Exarevit uſque adeo is fervor, ut neque ſomnum quidem, neque cibum captare poſſet. Univerſa nihili pendebat, hiſce ſolis cogitationibus immerſa. Unde cum, jubente patre, ſcholas, quo conſuendi artem perdiſceret, frequentaret: ceteræque puellæ, magiſtræ indulgentia, canerent, languenti corpuſculo fomenti quippiam allatu-

a Mn. et C. ab Angelo ad cæleſtium amorem invitata

Rerum ſe tradit exercitiis devotionis.

ræ: nonoallis ipſa horis (in Nonis, inquio, & Veſperis) ob ſingularem quamdam mentis elevationem, qua Salvatoris tormenta meditabatur, nedum canere, ſed ne minimum quidem poteſat lætitiæ ſignum præſeferre. D A. FRAN. SILVEST. COZVO.

8 Sub idem tempus, divini ſacu amoris vehemeoter iucenſa, ſolerti cura inſigniqua ſtudio verſabat animo, qua ſua opera effici poſſet, ut Chriſto, pro humana ſalute cruci affixo, etſi non pares, quantum-tamen muliebris virtus affert ſependeret vices. Itaque cæleſti eam excitante auta, ex ſumibus flagella contexuit, eiſque teuertimum ſæpenumero corpus affligebat. Ciugulum quoque, multis conteaum nodis, extruxit: quo puerilibus membris præciucto, ita ut aeriter earn premeretur, aa ultabunda admodum incedebat: arbitrata eo ſe tormento hujuſce noſtræ naturæ Liberatori rem pergratam efficere. Non erat hæc Virginis afflictio rara, ſed frequens, ſed coutiona: noctes eoim & dier ſeſe aſperrime eruciabat. Quod cum mater iſthæc eam præter ætatem agere demiraretur, in eam nonnumquam fixa jactans lumina, inquiebat: Magnum profecto eſt, quod in te agitur, Oſanna. E

Incipit corpus macerare pœnitentiis

9 Septem annor natam maximum & pæne incredibile placendi Chriſto deſiderium cœpit. Poſt longam autem hujuſce rei conſideratioaem, ſibi in mentem incidit, virginitatem illi quam gratiſſimam eſſe: quando virginem ipſe matrem delegerit, ex qua virgina permaoente prodiret in lucem. Quocirca, nulla interjecta mora, perpetuam Chriſto virginitatem inviolabili fida devovit: idque ſane votum, nobilem agens ætatem ſæpius animo conſolidavit. Exinde omnes illecebras carnisque voluptates acerrimo ioſectata odio, cruentum illiac mortale continuis eruciatibus bellum indixit: & ita indixit, ut ne quidem eam adoriri unquam auſæ ſint. Non ſolum autem caſta corpore, verum mente etiam & cogitatione pudicitiſſima erat; nullus animum unquam ea capiendæ veneris in eam cogitatur irrepſit, neque rerum hujuſcemodi ullam habuit cogitationem: niſi forte horrendo volviſſet animo, quantis laſcivis humanum genus laceſſeret Deum: id F quidem ipſa ſecum nonnumquam querebatur. Adhæc erat aſpectu virgineo, erat mitis, erat placida; angelicamque adepta naturam, ſeſe integerrimam virginem pudiciſſimis moribus prædicabat: neque enim vel in minimum de ejus ore verbum defluit, quod non caimium pudicitiæ florem redoleret.

An. et. 9. vovet virginitatem

10 Evenit plerumque, ut ſceleſtiſſimi homines, in eam oculos conjicientes, virgineir pellecti moribus, ſceleſtam ſuam vitam daplorarent, ipſiqua in meliorem verteaentur frugem. Quid ni? quando ipſum Virginis corpus omniſarium ſuaviſſimæ integritatis ſpirarer odorem. Illud inter quamplurima ſeſe offert. Cum Comes quiſpiam, ſummus profecto & clariſſimus vir, Mantuam profectus eſſet, illiur uaorem Oſanna viſitatum ivit, propterea quod eam matremque inſigni beaevolentia proſequeretur. Tunc ſorte Comes ladio vacabat: quem cum ſocrus, Oſannæ præſentiam quoque apprime deſideraſſe haud eſſet inſcia, accerſit. Sed ille, quaſi mulierem aſpernatus, intermittere ludum detrectabat. Tandem ſuadente, precibuſque compellente uaore, ad

aſpectu ſuo laſcivos ad pudicitiam

A eam ivit. Cum eum alloqui cepiſſet Oſanna, in uberrimi illi lacrymas erupit, quæ ſibi ſpiritum ſimul & vocem interclusſerunt: neque enim lacrymas reſtringere, neque ullum eloqui verbum poterat: ſed rimoroquodam pereuſſus erat, periode atque numinis cujuſdam faciem inſpectaret. Demum regreſſa illa domum, rum eœnaturus Comes menſæ accumberet, cibum omnem faſtidiret, virgineum ſolum aſpectum ungricumque ſermonem mente agitabat. Cumque ad eam jam ſua ſponte animum inclinaſſet, rjus viſendæ deſiderio exæſtuans, uxorem rogat, quo illius alloquendi rurſus ſibi copiam faciat. Egic illa pro conjugis voto quare venicotem, poſt ſalutem datam & acceptam, allocutus, ſummam de ea ſanctitudinis opinionem concepit, deincrpſqur maxima veneratione coluit.

A. FRAN. SILVEST. COMVO. Comitem ſuſcitat ad pauperum cultum erudit.

Crucem a Chriſto impoſitam ſuſcipit.

11 Puellam admodum, Carboarolæ ante altare, quod in angiporio ſuæ domus ſitum erat, orantem, Chriſtus ſubjectus aruci humeris convenit. Quem cum vidiſſet Oſanna, tanto eœpit ardore cor rbullire, ut mirum fuerit, in molli B animam perſtitiſſe corpoſculo. Tunr quam geſtaverat vaſti ponderis rrucem, eam Chriſtus illtur ſcapulis admovit; hiſcrqua eam verbis alloquitur: Scito, filia, te hanc ipſam crucem propriis drportaturam humeris, ſubiturumqur innumeros cruciatus, quite ad purum rrcoquanc tus itaque intererit, non mea tamen raeepta ope, patientiſſimam eſſe. Tum illa, cervicem demittans: Hoc eſt, inquit, dulciſſime Jeſu, quod meus geſtic animus: quanro uamqua doriora tormenta perpetiar, tanto lætior & jucundior ero, arbitrata, ma tibi ſimiliorem ceterit rvaſiſſe. Exinde frequentior illi atqur tenacior Dominicæ paſſionis memoria ſuit; in Deum qnoque affectus iotenſioe, & major terreuæ gloriæ urglectus.

audit ejus monitorem ad mundi contemptu. C

12 Una dierum, mente & cogitatione ſibi ab Chriſto impoſitam crucem revolvens, oratioui omuem conatum adjecerat; rogabatque Deum, uream ſibi ancillam; eam, inqoam, quæ ſumma in eum fide perſtaret, aſciſceret. E vrſtigio autem vox iſta ad rjus aures perveuit: parentum carualium patriæque affectum omnem abt rr ajicito, invitaeque rœlrſtibus tantummodo patrotibus, mihi, inquio, æterno Deo, ar meæ dulci genitrici Mariæ. Quod ſaoe præceptum alta mente repoſoit, & ita rreondidit, ut mondaoas omuer illecebras rœperit longe amplius deteſtari, ſoomque omnem cogitatum in Chriſtum ac Mariam Virginem jactare. Nulla ſignidcur in re, excepto Deo, ſeſe oblectabat, quaodo illi jam ſe totam initiaſſet. Videbatur ſibi oihil eſſe homini, eacepta divina gratia, axpetendum; oihil eſſr in rrbus firmum, oihil ſtabile. Erat profacto in ea ſenilis animus, atque ſupra ætatem carelſum tngenium. Totis vtribus anitebatur, quod divinum præceptum rxitu præſtaret: oihilque ſibi difficile, oihil ardoum, oihil impoſſibile videbatur, quod ad Dei oancſcendum amorem utile putarec. Omnem ſuam uperam, omnia ſtudia, omnem cogitationem ad id referebat, ut illo amore conflagraret. Tanto conatui Chriſtur iojiciebat flammar, eamque io immeoſom provehebat ardorem, quo ad cælestia ſolum regna vehemrntiſſime agitabatur.

13 Annum tertium drcimom agens, divino illuſtrata lumine, uſque udao ſummam ſpem in Chriſto locaverat: ut quandocumque adverſa imperterrtur fortuna, mentr ad tutiſſimum portum Chriſtum profugiens, illtur ſubiret latus; arbitrata, ſe ibidrm rontra omnes advrſitatum incurſur latitare. Quod ſi quiſpiam tunc injurias inculcabat, eeu ſub parrotum atqur majorum cura verſantibus evenire ſolet; non modo eas parvi eriſtimabat, verum alacri perferebat animo: quaodo nihil eſſe putaret, quod ſibi in Chriſti latere deliteſcenti poſſrt ufficere. Sic enim Chriſti laurre utebatur, ſicuti ſolant religioſi hominer ſuo gurgoſtio, ad quod, quandorumqua volurint turbam devitare, profugiunt. Haud omiſerim, quod, ſive ſola rſſet, ſive cerrir ſr ſociam præberet, admotum ſempet lateei ſuo Chriſtum alloqui vidrbatur. Acrumbebat quoqur uumquam menſæ, quin cum diſcipulis cœnantem Chriſtum, periode atqur tunc rrs a- E gerretur, incredibili lætitia proſpectaret.

Nemo ſolus occultet ſe in eius latere.

14 Terrenam omuem ab tneuntr ætatis aſperuata felicitatem, quo turius ad cælrſtrm patriam proficiſcerretur, ſub Divi Dominici regula & inſtrtutis merere affectavit. Sed cum ſanctum hoc drſiderrium exrcutioni, luvito patre, mandare nequiret, ab ipſo per eum, quo ſemper ſe fuerat profrcutor, amorem, Prædicatorum habitum maxima contentionc drpoposcit. Rrnuit ille, negatqur ſe unquam rem hanc permiſſurum; quando ejus nuptiis ſibi generum aſciſcerre rupiat. Inruita patrem ſuo voto reluctari, ulloque modo in ſuam ceſſurum ſeutentiam, gravem ab Deo ægritudiocm, quo tertium Prædicatorum Habitum captata opportunitate devoveat, ſupplex precatur. Audit rlementiſſimus Deus Virginis precer, in ramque graviorem morbom demittir. Eam ob rrm læta admodum Oſanna, rum potiſſimum, quod pareures illam ſuam ngritudinem amaro animo ferre videbat, rata eot ſua tuor facile votis acerſſuros: dictum Habitum, ſi priori reddaretur valetudini, devovat. Tum F illico priſtinte rrparatis virtibus, emiſſum ab ſe votum patri aperic. Is filiæ tocolumitate admodum lætus, anoum tantum, quo ſuom explrar drſiderium, indulget. Longo igitur ardrotiqur ſuo voto potita, ſiemiſſimo animo ſtatuit, neminem ſibi omquam talem Habitum detractorum. Emroſo autem anno, quo meotem patris rertorquaar, ſimilia indumenta (rrant enim priora vrtuſtate ronſumpta) emiſſime poſtulat. Quar perces dum patrr ægerrimo ferree animo, rrſpondor, ſuis jam ſatis votis potitam, drbere parentum juſſis obremperare: nolla ſe, ut Religioni adſcribatur. At com illa obſtinato animo in rademſemper ſentrntia perſtaret; intuitur patrr ejus conſtantiam, pro ſuo faciat arbitrio, rrmittit. Optatam itaqur adepta victoriam, ab quarto decimo anno ad uſque extremum vitæ ſuæ diem, Prædicatorum Habitum integerrimr drtulit.

a morbo ejus conſtantia imperato ſanato.

15 Durit autem ſemper in morem, ſuam, quibus maxime potrtat modis, angelicam vitam occulrer. Unde opinionem ſanctitudinis devitatura, non laneas niſi raro, ſed linear manifeſto geſtabat ramiſiat, cilicioramen ocrulto ſubjecto. Quodſi eam quiſpram laudibus efferrbat, ſum-

Nemo ſuſpicit modeſto veſtium cilicium occultum.

A ſuamque ſanctitatem admirabatur; iſtiuſmodi verba in medium afferebat; Videte, quid in me religionis ſit & auſteritatis: nam præter delicias, quibus plurimum addicta ſum, lineis ego utor camiſiis, quando ſanctæ mulieres lineis veſtiuntur. Utebatur tunica ſine ſcapulari; eodemque, quo reliquæ tertii Habitus, velamento capitis. Egreſſa domo coopertum nigro pallio caput geſtabat; niſi forte facta ſenior æſtus tempore; tunc enim deſtituto pallio, & ſuper ſcapulas complicato, albus ad humeros & brachia pannus lineus de capite impendebat. Sicuti præterea erat animus purus & integerrimus, ita corporali munditiæ apprime delectabatur. Noo poterat in ſuo cubiculo inverſi quippiam aut immundi æquo animo ferre. Veſtes quoque non ſordidas, neque etiam admodum pretioſas, ſed mundas, & decenter aptatas curabat: propterea, quod ſic ſuapte natura inſtituta eſſet.

B 16 Tertium Prædicatorum Habitum, haud profeſſa, complures annos geſtavit. Conſulto namque profiteri diſtulit, tametſi id vehementer optaret; verita, ne frequens eam raptus & domeſticæ ſollicitudines a conſectandis Profitentium veſtigiis deturbarent. Quippe conſuevere hunc ipſum profeſſæ Habitum, ad audiendo eorum inſtituta, in templo pariter convenire; ſimul Dominicum percipere Sacramentum; agere quoque pleraque pro Præſidentium voto, quæ ſuis viribus imparia videbantur. Multis autem exactis annis, cum eam profitendi deſiderium acrius urgeret, propriæ haud fidens ſententiæ, precatur Deum, quo eam in meliorem partem impellat, factura, quod cæleſte nuntium ſuaſerit. Reſpondet is, nondum opportunum tempus ad eam operam adventaſſe: jubetque bono ac tranquillo animo eſſe, propterea, quod ſe illi intimaturum, quando id agendum fuerit, polliceatur. Expectato longo temporis ſpatio divino nutu, tandem quinquageſimum agens annum, ardenti deſiderio profitendi flagrare cepit: & eo uſque, ut noctes & dies ad Profeſſionem animum mentemque erigeret. Tunc ad ipſam, talibus ſtimulis agitatam, cæleſtis animarum Sponſus adventans: Ta modo, inquit, filia, jubeo profiteri: quod tempus illud advenerit, quod abs

C te dixeram expectandum. Noo ſurda aure præterivit Oſanna: ſed accerſito propere congregationis Lombardiæ Vicario generali, cui Fratri Honofrio Parmenſi nomen erat (forte eum tunc Mantuæ erat) ad Profeſſionem humili prece admitti rogitat. Admiſit ille lætus ac lubens, atque profitentis votum ſuis manibus excepit: ſpectare, inquam, Fratre Bartholomæo Mantuano, in Divi Dominici monaſterio Priorem agente, nepote ejus fratre Thoma Andreaſio, & me per id temporis Mantuæ commorante. Profeſſa autem novam quamdam jucunditatem orta, ſummo omnium Parenti pro tanto munere diebus ſingulis gratias agebat. At prætereundum minime eſt, illam ſæpius, antequam profiteretur, præſtatum Habitum in perpetuum voviſſe; ſequa univerſis pariturum, quæ Prælatis in dicto Ordine Prædicatorum juſſiſſent: id quod ſumma etiam cum fide ſervavit.

17 Oſannæ animum ſolitudinis amor vehementer incenderat: quapropter pertæſa ſeculi blanditias, primum proficiſci ad cremum, quo nullius uteretur contubernio, concupivit. Dein maturiori acta conſilio, ad Religionem animum adjecit: ad quod obeundum munus nihil reliquit intactum, quod ſibi ſuppetias ferre poſſet. Verum cum univerſa ſuo adverſari deſiderio conſpiceretur, voxque inceſſanter ejus aures obtunderet, quæ illam ab clauſura dehortabatur, precari Deum cœpit, quoad cæleſte acciperet reſponſum. In ſacra itaque Dominici æde, una dierum ad orationem, omnino voti ſui compos futura, profugit. Ubi meote inter orandum, clariſſima luce penetrante animum, ſurſum rapta, ad cæleſtium Dei ſolium ab nonnullis cæleſtis patriæ civibus devecta eſt. Eſſlagitante autem Deo, quid ab ſe poſceret, ait: Longa me, clementiſſime Deus, cupido inceſſit, Majeſtati tuæ abſtrufa cœnobio inſervire: at adverſa cunctis repetitio: eſtque, quod me magis abducat, quod admotam ſemper auribus vocem ſentio, quæ me ab ardenti iſto deſiderio deterreſt. Te igitur, per eam, qua me complecteris, caritatem, ſupplex rogo, ut me pro tuo beneplacito certiorem reddas. Arridens ille: Noli, inquit, filia, hanc provinciam adoriri: mea enim lege ſancitum eſt, ut longa tibi, in multorum ſalutem & conſolationem, cum mortalibus ſit conſuetudo, in ſeculoque verſere. Hoc cum accepiſſet Oſanna, divinis obtemperatura præceptis, ab ſuo illo propoſito deſtitit.

18 In ſolo adhuc Virginis pectore cœleſtes ſuæ gratiæ verſabantur: ſed cum ſe ab acerrimo fragilis noſtræ naturæ hoſte illudi facile poſſe, ccu cordatiſſima mulier, haud eſſet neſcia; ſupplex Deum precabatur, quem potiſſimum deligeret (forte eum quadam ſpiritali tunc temporis Patre careba) cui iſthæc ſua ſecreta referarer. Accidit autem, ut in Divi Dominici templo rem divinam Sacerdos quiſpiam perageret: cui cum adeſſet Oſanna, Chriſtumque ſincera & optima fide rogaret, quo ſuis tandem votis acclederet, vos hæc ad ejus aures devenit. Hunc, quem ſacrificantem Hoſtiam cernis, ſpiritualem Patrem habeto; eumque tuis in rebus conſulito. Poſt vocem autem, eumdem ſibi de Hoſtia Chriſtus

F oſtendit. Ceterum, juvenem admodum conſpicata, veritate deluderetur, rem exitu præſtare diſtulit, certior evaſura. Non deſtitit autem a precibus, quin Chriſtum moneutis prope ſingulis precaretur, quo ſibi idoneum præberet Patrem. Eumdem ſemper illa obtulit, addiditque, pleraque eam illius gratia perpeſſuram adverſa. Demum Confeſſionis die adventante, volens de cæleſti reſponſione periculum facere, ædituum rogitat, ut ſibi Confeſſorem, & eum quidem, quem ipſe voluerit, evocet. Cum ille præmonſtratum cælitus hominem miſiſſet, cæleſtis oraculi certior facta, eum perinde atque Deum, arbitrum e ſibi omnibus in rebus & conſultorem tres ſupra decem annos aſcivit. Quæ cum illum, cui ſe filiam devoverat, ſumma benevolentia proſequeretur, Chriſtum inſigni fide rogat, ne is Mantua decedat. Ad quam cum reſpondiſſet, eum multos annos Mantuæ moraturum, videreturque cæleſtis reſponſi Virgo perdubia; ille, comprehenſa ſiniſtra hæſitantis manu, digito palmam vulneravit; tantumque illi doloris in-

cuſſit

A.FRAN. SILVEST. CONVO.

Monaſterii in gradi priora cu- piens illa

ſed divina- tus prohi- bita ſemper

impetrat ſibi Con- feſſarium deſignari a Deo

eumque ip- ſi anuis red- dat.

A cuſſit, ut acutiſſimæ cuſpidis ictum excepiſſe vi-
ANFRAN. SILVEST. COMM. derentur. Tum eam affatur: Quoad hujuſce veſtigium vulneris perſtabit, te iſto deſtituendam Patre haud vereara: cum autem delectum inſpexeris, cum abs te receſſurum conjectato. Complures annos ſignum vulneris geſtarit ſo palma, univerſos ea excepta latens: cum autem ejus amittendi tempus adveniſſet, decidit characta: evenitque, quod ſibi fuerat ab Chriſto prædictum.

CAPUT II.

De Virginis prudentia, patientia, caritate erga Deum & proximos.

19 QUinque ſupra decem annos nata, utróque orbata parente, ſeſe germanis ac ſoro-
B ribus matrem exhibuit. Quamquam enim amita, *d* cui eorum cura decerni potuiſſet, ſupereſſet erat; placuit tamen fratribus (quippe eam exactæ indolis prudentiæ) ſibi domeſticam adminiſtrationem committere. Quod quidem munus pro ſumma caritate, qua ſuam nemini deeſſe operam volebat, ſubiens, eum amorem erga ſorores, eam curam, eam diligentiam agebat, quæ graviſſimas etiam antiquas matronas ad uſque cœlum laudibus extuliſſent. Omne ſuum ſtudium ad id referebat, ut univerſas inter illos diſcordias præcideret: id quod ſuopte ingenio facillime obtinuit. Unumquemque enim ad tantam modeſtiam divinæque obſervantiam legis induxit, ut non modo civiles mores, verum religioſam viram ſectarentur. Maturo cuncta & gravi conſilio pertractabat: prævidebat univerſa, agebatque nihil, quod non prius longa examinatione diſcuſſiſſet. Quod ſi dubium aliquod ſuis in rebus agendis incidiſſet, proprio haud quaquam fidens ingenio, aliorum, quos probitate & prudentia inſignes noverat, ſententiam exquirebat: quo circa optimo cuncta præſtabat exitu. Domeſticorum omnium naturam, animum, mores diligentiſſime inquirens, tanta eos prudentia gubernabat, ut qui ab ejus monitis abhorreret, eſſet nemo. Io enutriendis quoque fratrum filiis eximia utebatur dexteritate: quandoque enim acrimonia blanditiiſque ad virtutem alliciebat, nonnonquam aberrantes increpabat; ſicque mirum in modum vario ritu ad frugalitatem provehebat.

d Amat. Ilarizæ parentibus

Domus adminiſtrationem ſuſcepit,

eamque prudentiſſime gerit.

C

20 Unoquoque die, non modo eos, verum univerſam familiam, antequam ſe quieti daret, accerſens, pro pleriſque preces, pro his præſertim, qui ſuam apud Deum operam exegerant, imponebat: hortabaturque eos ad Chriſti ſectanda veſtigia; & ſi quidquam in illis reprehenſione dignum offenderat, quandoque blande, nonnunquam acritur, arguebat. Fratribus, quibuſcum vitam vixerat, fato abſumptis, eorum uxores ac filios materno affectu proſecuta, ad tantam eos ſui benevolentiam pellexit, ut eam haud ſecus quam virtutum omnium ſimulacrum diligerent, venerarentur, colerent. Temporalibus in rebus adminiſtrandis tanto vigebat ingenio, tantaque induſtria, ut ſpectatu dignum eſſet, Virginem, quæ ſeſe divinis rebus adſcripſerat, D
eiſque animum & cogitationem ſacraverat, iſthæc terrena & caduca omnium laude admiroſtrare. Qui eam ſuis ſecum de rebus conſulturi conveniebant, læti admodum recedebant, quod ſibi ab ipſa optime ſatisfactum putarent. Sermones ſuos ita modetabatur, ut eam cuncti prudentiſſimam fatererentur: paucis quidem verbis multa ſapientiſſime explicabat. Ad eam ſæpenumero veniebant cives, precaturi, ut ab Principe, qui illi dedituſſimus erat, quidquam pro eorum voluntate extorqueret. Qui cum quandoque poſcerent, quæ ipſa impetratu non modo difficillima, ſed impoſſibilia videbat, eous tanta prudentia humeris decutiebat, ut ipſam nulla in ea impietatis aut inhumanitatis arguere poſſent.

fratribus quoque vita ſanctis liberos eorum regit,

21 Fuit Prædicatorum Ordini antiqua & vetuſta conſuetudo, eas omnes res, quæ populariam auram captare ſolent, non modo aſpernari, ſed etiam admodum deteſtari; ratis divinæ profectu provideotiæ intereſſe, gloriam & famam, quibus voluerit, impartire. Igitur cum Oſannam divinæ cujuſpiam formæ Prædicatorum Fratres, qui Divi Dominici templo ſervichant, E intuerentur, eamque identidem digreſſam ſeoſibus conſpexiſſent; veriti, ne per urbem fama vagaretur, Oſannam talem mentis exceſſum ad alliciendos plebis animos, vendicandamque Religionis ſeu ſanctitudinis opinionem, eorum ſuaſionibus ementiri, non mediocri infontem moleſtia afficiebant. Talibus autem eam maledictis inceſſebant: Vecordem ſemiulam eſſe: eam mentis ſegregationem, aut ab ſe confictam, aut ab iniquiſſimo extructam dæmone, aut (quod verebantur magis) ab imbecillis cerebri morbo manare. Maledicta hæc patientiſſima Virgo æquo animo tolerabat: laceſſeotiumque omnium linguas, cum omnem ſuam ſpem in Chriſto locaſſet, quam facillime perferebat. Ceterum publico eam cœptu haud ſe abſtinere conſpicati (neque enim id in ſuo poſitum erat arbitrio, quin ſuam illam ſortem acriter deplorabat) nihilo mitius ſeſe gerentes, præter maximas contumelias, eam quoque ſui Ordinis Habitu exuturos minitabantur. Nec eſſet dictis res mota, niſi aliter ſuiſſet divina lege ſancitum. Numquam animum in tantis objurgationibus deſleau Oſanna: ſed in uno atque eodem patientiæ limite perſeveravit, delectata admodum præſtari exitu, quæ ſibi ſuctant ſæpenumero cœleſti oracolo prænunciata.

Ob frequentes exoſas ſuſpecta Prædicatorum vitas,

eorum male dicta æquanimiter tolerat.

iiſque cum ſummo ſuorum bono ſuſtinet.

22 Verum cum longe affectato Habitu eam ſe expoliaturos dicerent, ingenua quadam verecundia & humilitate inquiebat; ſperare ſe divino munitam iri præſidio, ne per vim ab ipſa extorqueretur, quod ſibi cœleſti ope vendicarat. Divinæ præterea voluntatis ignari, illi objectabant, quod juvenem Patrem, immaturæ ipſa cum eſſet ætatis, delegiſſet: Deboiſſe magis, ajebant, provectum ſenem ſibi conſultorem aſciſcere, qui longa ſpiritualium rerum experientia ſuis poſſet de rebus maturiori conſilio decernere: valle eos, ut, illo rejecto, ſenem Confeſſorem aſſumat. E contra vero Patrem illa relinquere detrectabat, quoniam certo certius norat, eum ſe divino adductam imperio delegiſſe. Illi conſilii inopes, cum ſtatuiſſent votis omnino

A ſuis potiri; hnoc noxam in Conſeſſorem vertentes, graviſſimi ſceleris ntque inauditæ pertinaciæ hominem inſimulabant; qui majorum opinionem uſpernatus propriæ iouiteretur ſententiæ: impellebaurque, ut Oſaouæ unimum ad eorum vota flecteret. Sed ia, diviuæ revelstionis baud iguarus, adduci minime poterat, quo pretioſiſſimam ab ſe gemmam abdicarer. Tandem ſimplicibus verbis nihil proficieotes, præceptis eum, quibus oon parere religioſo viro neſaodiſſimum eſt, adoriuotur; eique cariſſimæ filiæ Conſeſſione ioterdicunt. Ille, u mnjorum juſſis deſciſcere irreligioſum dueens, ab opere deſtitit, Virgiui ſuadens, ut alterum ſibi Patrem quæreret, quandoqnidem oporteat initiatos ſacris obedieotiæ colln ſubmittere.

Jso ab iis privatur Confeſſario

23 Spectatæ, ot erat virtutis Oſannu, tolerantius omuia ſerens, ad privati ſempli Flaminem ivir; noo quod aliis dedigoretur Prædicatorum Patrious confiteri, ſed eos miſerata, aſperrimum eorum impetum devitaturn, eu præſertim ſibi ab Vicario generali perſuaſo. Emenſo parvi temporis interſtitio, eumdem Confeſſorem Patrum indulgentin adipiſcetur: non deerant enim plerique, qui inſontem ruerentur, tametſi laceſsebant multi. Poſtremo, qoo eam per patieotiam Chriſtus redderet clariorem, deſideratiſſimo Confeſſore penitus deſtituitur. Quare miti capue animo inelinaor, in Deum auctorem omoia referens, nſtroebat ſe longe duriora promereri. Tnodem eam iueredibili ptienria inauditaque humilitate proſpicieotes, non minori veoeratione ntque beoevolentia proſecuti ſuot, quam antea injuris derurbaſſeot. Verum eoim vero tantum illi tribuebaot, ut divino iuca cuocta agi ſpiritu nrbitrarentur: ndmiſſi autem in eam erroris veniam poſtulantibus, oon modo facile indulſit, verum maxime ſeſe temeritatis arguens, ſe malorum omuium cauſam extitiſſe fatebatur.

vamiſper uxicus Parocho,

domit prior ſibi reſtituatur:

B

C 24 Non deſuere quoque ſeculares, & peruicioſi viri, qoi dira in eam maligoitstis tela jacerent. Dicebant quidam, eam, præter Religioſorum inſtituta, Oprimatum amicitiæ ſtudere nimis; alii nou eſſa ea ſaoctitudine, quam plerique autumabant; eſſe potius verſutam, & ſalneem, ſuoque nſu ſibi omniom beoevolentiam vendicare: nonoulli vero, ſimpliciſſimsm, & dementem; raptumque ſuum quoddam ſommum eſſe prædicabant: ſed univerſa æquiſſimo ſemper nnimo tulit. Demum apud omnes tanta fama ſuit (id quod inferius latius explicabimus) ut qui enm aotea deſpeaerant, id ſolum æquum putarant, qnod ipſa approbaſſet; volebatque quiſque prius Oſannam conſulere, quam quidquam ullins ageret momeoti. In adminiſtranda quoque domo uſque adeo patiens fuit, ut ancillarum inobedieotiam, & objurgationes in ſua peccata referret. Fratrum quoque obitum, tametſi maximo familiæ nccedebat detrimento, patienter adeo tulit, ut ceteros ſolaretur, illiſque ab divina haudquaquam abhorrendum voluntate ſoaderet.

Peculiorum etiam obiquis patitur.

Summus in Deum coritate flagrat,

25 Ad ſummum amoris Dei faſtigium provecta, ſemper animo volutabat, quid ab ſe fieri poſſet, ut Deo optimo maximo par honor redderetur: voluiſſetqun ad eam rem perficiendam, parem ſe adeptam eſſe potentiam. Atroces atque D
neſandæ blaſphemiæ, qoas io cæleſtii patriæ decus mordaciſſimi hominei jaciunt, acerime Oſnoam laceſſebant, & tanto dolore cruciabant, eorvo. ut eas nullo pacto audire poſſet: quippe erant ſibi tolernto graviſſimæ. Illud in primis eam vehemeoter commovebat, quod ſuperuas quandoque animo tenoote ſedes, ſecum ſummus Imperator querebatur, ab Imperatoriis & Pontificii virtu Chriſtiana omnia monumeota peſſumdatum iri. Quare eatremam omnem pœnam, ſummumque ſupplicium lubeni pertuliſſet, dummodo ſummo, ut par eſt, honore Deui habitui eſſet: maluiſſet quoque æterno puniri cruciato, quam quippiam murtalis crimioris admittere. Meote ſemper, & cogitatioue in Deum ardens, numquam ab ejui colloquio, & contemplatione vacabat: immenſa hac caritate uſque adeo deſlagrabat, ut ſanguinem pro Chriſto geſtiret effundere. Unde cum nolla ſeſe illi major opportunitas fui ea plendi deſiderii offerretur, cum primum E
ægritudine vel etiam minima laborarec, medicos ad ſe phlebotomandam adhortabator: nimio inquieoi & ſuperſtuo ſe abondare ſanguine, quando tamen omniom opinioue exanguis prope foret.

ejus effectus graviſſime jentit.

26 Erat Oſaonæ humanæ ſalutis inſatiabilis ſitis, nihilque erat, quod ea magis eapeteret. Si quempiaiu ſibi ootum, & familiarem vjam ſcelerum gradi intelligebat, non erat illi ſatis hominem dulcibus verbis ſuaviſſimiſque adhortationibus ad virtutem, & integritatem pellicere, ſeſe etiam illi precatricem apud Deum eahibebat; precata Deum, ut cæleſte in illum lumen demitteret, ſraheretque ad meliora itinera. Putani autem, & verba, & preces ſuai momenti, atque ſucci parum habere, aſperrimo ſeſe cilicio, & aliis cruciatibus coototquebat; quam poterat peccantibus ad exurgendum opem allatura. Aliorom crimina haud ſecos, quam ſua deplorabat: & ita deplorabat, ot ſæpeoumero corpus in ægritudinem caderet. Semel oamque pro quo. F
rumdam ſalute intercedens, tanto ſeſe geſſit ardore, ut ad ſeuſus regreſſa vita reſpiraret: tantumque fort orantis curdis inceodium, ut lævum inflammatione illa contractum brachium ad oul. lum deinceps domeſticum uſum valuerit. Nunnumquam ſalutem cuipiam impetratura, ad cæleſtes rapta delicias, ioqoiebat; Ah dulciſſime Jeſu! huminem, divino tuo ſaoguine de tetro ereptum carcere, perditum iri patiere? Te ſupplex rogo, ut illius fragilem naturam miſereare. Quod ſi ullam ab eo pœnam exigere ſanaiſti, illam ab me depoſce, atque mea membra contorque: ero illius felicitate jucundior, quam mea triſtior pœna. Atque magno ſibi hominum ad eam conveuras faſtidio erat; nemo tamen de ſua ſecum ſalute locuturus convenire eam voluit, coi fuerit occupata; quando profecto nihil ſua opinione eſſet, quod cum ſalute aoimæ conferri poſſet.

Zelo quoq; animarum æſtuat.

aliorum peccata lugit, ut pro pria.

27 Plurimum ſe debere ſuum Implorantibus nua ilium putabat Oſanna: quamobrem totis viribus enitebatur, quo voti compotes evadereut. Nihil aſperum ſibi, nihil durum, oihil difficile erat, dummodo ipſis impune eſſet. Huic rei teſtimonio accedit, quod aliotum crimioa in ſuum (ut præfati ſumus) vertere jugulum cupiebat. Iſtud quoque memoriæ ſeſe uffert, eo die, quo

Pro anima patris pati cupit

Joaooia

A Joannis Baptiſtæ Natale colimus, pro patre oran-
A.FRAN. ti viſus eſt Chriſtus, eamque ſic alloquitur: Bo-
SILVAST. no animo eſto, filia: eam tuus, pro quo affligerit,
CURVU. pater, ſalutis locum tenet, brevique commigrabit ad emlos. Oh! tuquit illa, dulciſſime Deus; poterone ferre, ut pareotis aoima torqoeatur? Te per ſaluberrimam paſſionem tuam rogo, ut eum in me crociatom, qoi eum manet, intorqueas. Tum ille: Ne triſteris, inquit, Oſanna: *aiqoe brevo purgatorii cmpetrat* mea ſiquidem juſtitia erpoſtulat, ut qus me laceſſivit injuriis, is ſuorum ſcelerum pœnas luat. Tantum pœterea tormentum ferre non poſſes, ſed morerere: id quod fortaſſis in animum induxiſti tuum. At mihi ea meos eſt, ut nonoullos adhuc annos vitam vivas, quandoidcum molits ſalots, tum mihi honori acceſſurum ſit. Tum illa: Cur, inquit, ſic inſperato mortem obiit? Propterea ait, quod paulo duriori cervice fuerit: duos dies ſua diluet eſtimia, tum noſtrus ad ædes
B commigrabit.

In ſa ſimile infirmitati Marchionis miſſa 28 Plerumque hoc pacto ſe geſſit Oſanna, ſommumqor pro peccantibus eruciatum enrriſſime popoſcit: parvi inſuper arbitrabatur, ad levandas prorimi calamitates, renerum & imbecille corpua ſuis ioventis affligere; ægritodines etiam, quas familares, & caros incurſuros timebat, in ſe vrti magna animi conſtantia poſtulabat: id quod noonumquam ab Deo facili admittebatur aure, quo eam clarior excellentiorque maneret triumphus. Timoit ſemel Iſabellæ
e Mantuæ Principi, quam admodum diligebat, gravem quampiam infirmitatem: idemque verita eſt ooonullis de Ordine Prædicatorum Patribus, per id tempus Romam ad generalem ſuam ſynodom concedeotibus, eventurum, quod iotemperatom aerem itineriſque difficultatem proſpiceret. Ea per Chriſtum maximum ſummis precibus & lacrymis rogat, quo languorem omnem, quem illis imminere putat, in ſe vertat. Pollicetur illi Chriſtus, ſe pro illius facturum arbitrio: nec dictis res morata, quippe graviſſima eam ſeoris adoritur. Tantum autem invaluit ægritudo, ut prum abfuerit, quio biſce mortali-
C bos rebus eacederet. Maoſii Iſabella, ab omoi ægritudine intacta; & Patres optima incolumitate Roma redierunt.

& ſimili modo eorum ſuccurrendo alios adiuvatos. 29 Adhæc cum mulier quædam obſcutem conſortem admodum vereretur, pertimeſceretque, ne eo redeunte qoorumdam vita in maximum injiceretur diſcrimen, Oſannam rogat, quo ſois precibus futuro occurrat ſcandalo. Tum illa, quæ nemini unquam pietatis viſcera occludebat, actutum precatur Deum, ut ab ſe pro illorum pace quodcomque voluerit ſupplicium extorqueat. Non fuere vanæ preces. Acerrimus ſane pedum dolor eam aggreſſus egit, ut pleroſque dies miotme ineederet. Rurſus invictiſſimo
f Franciſco Mantuaoo Marchione *f* Gallias petente, illum ſervari poſtolat incolumem, ſe autem acriter affligi, ſi illi mali quippiam impeodat. E veſtigio gravi febre & cordis acerrimo dolore langoens lecto decobuit: Princeps autem in patriam ſaos redit, eamque adhuc ægrotantem offendit; ſed brevi poſt ejus regreſſum convalut.

30 Non erat qooque ad ſolaodos miſeros, & afflictos iners; ſed impigra, ſed facilis, ſed diligeotiſſima. Quamquam enim gravi contioue ah-
quin dolore langoebat, ſuapte tamen natura ad D
pietatem prona, proprias ægritudines nihili pendens, viſitatum ægrotantes, eoſque omni ope ad patientiam excitatum propere concedebat. Memineram ergo, eam graviter decumbentem, ſob noctem unam, ad ægrotantem quampiam feminam, quæ eam viſere geſtiebat, lecto exurgens acceſſiſſe. Poſthabitis quoque contemplationibus, quibus magnopere delectabatur, immenſa pietate excitata, ad foveodos triſtium animos eorumque levaodas afflictiones, ſe totam dabat; tametſi hominum conſuetudinem admodum ſuſtrdebat. Ad eam, periode atque priſci ſolebant ad Delphicum Apollinem, certatim viri, ac feminæ er omni parte defluebant: quibus totum dem, præclara imparticns documenta, impendebat. Vir tantom otii captare poterat, quo pro ſuo more Officium lectitaret, nonoullaſque ad Sponſum deferer preces. Tanta erat Virginis la- E
biis imperita gratia, ut omnibus quam gratiſſima eſſet. Videbatur unicuique adverſa omois, cum primum ea Virgini detexerat, ſibi cacidiſſe memorta, qoando conctos dulcibus verbis ſolaretur, eurumque calamitates ſecum deploraret. Hortabatur cunctos in Deum maximum ſperare; futurum inquiens, ut ſibi ſecundiora ſuccederent, ſi in eum ſpem jacerent. Suas illis preces offerebat; & non modo ſuas, verum etiam alieoas, quas ſomma diligentia, ipſis factura ſatis, inquirebat. Nihil denique intentatum reliquebat, qood illis conſolationi acceſſurum putaret. Qoare eam quandoque diriſſe ſeruot, oullum uoqoam ab ejus ore depromptum verbum, quod homini aut moleſtum fuerit, aut grave.

Omnium communis ſolatium

ab omnibus paſſim coli ſolitus.

CAPUT III.

Exercitia Virginis ſpiritualia, vitæ rigor, animi demiſſio.

F

Plis cœleſtium rebus fingitur intentus,

31 QUamquam plurimis, tum domeſticorum, tum exterorum anfractibus pecmebatur, nihilo tamen ſecius ſervebat ſpiritus, quam ſi ſola fuiſſet, tantumque de ſuis rebus cogitaſſet. Audiens namque vartas hominum miſerias, & calamitates, dulces cum Chriſto aoimo & cogitatione ſermones agebat: divinis namque in rebus ſeſe animus oblectabat, tametſi aures omnium patebant iofortunis. Quidquid rerum intuebatur, ad ſpiritualia trahebat monumenta. Quocirca noonomquam per urbem gradiens, quid ſibi ſpiritualis rei, qoæ viderat, præſeferreot, exquirebat a comite: dicente autem illa nihil ſe hujuſce modi rerom cogoitaſſe, meditatiooes ſoas ipſa pulcherrimas enarrabat. Ab teoeris anois Mariæ Virginis Officium diebus ſingulis lectitare io morem duxerat: quod veto majus Officium appellamus, nonnumquam pietatis operibus detenta prætermittebat: qua de re, vis artubus quieti admiſſis, ſub ineditam noctem, divinis laudibus atque contemplationibus vacatura, exurgebat. Quidquid ſibi otioſi temporis reliquebatur, quod profecto exiguom admodom erat, id omne in percorreodis Sanctorum libris, de quibus ſpirituales decerperet flores, terebat. Verum ſupra ceteros libellum, cui Triumpho

orationi multa & pie lectioni vacat,

Crucis

A Crucis nomen eſt: Seuenſir quoqui Catharinæ *frequens in templo,* Vitam, tum ejus Dialogum, upprime admirubatur, relegebat. Declamationes uſque adeu ſibi gratæ erant, ut neque unam, quæ in Divi Dominici templo haberetur, non graviſſime ægrotans prætermiſerit. Voluiſſet ſemper divinis Officiis intereſſe; feciſſetque, uiſi eam frequens populi multitudo uppreſſiſſet. Soluta autem curir, ad eccleſiam pruperaus, non niſi univerſis Sacrir peractir recedebat. In dies ſingulos, inter maximas etiam occupatiunes, Miſſam audiebat. Quod ſi ad templum, ægritudine laborans, proficiſci haud poterat, in ſuo volebat cubiculu celebrari.

32 Immenſo quodam lumine puerili adhue *& ad Confeſſionem* ætate, ad divinas rer vehementer impulſa, ad Cunfeſſiouem animo, & cogitatione deflagrabat; & uſque adeu, ut conſanguineas gravi afficeret moleſtia, quu ſingulir eam ſeptimanir ad Confeſſurem B deducerent. Sed illæ, puellæ propoſitu reluctantes, illique blaudieuter, inquiebant, deberee am ceterarum upportunitatem operiri, quando & ipſæ frequentem Confeſſioni uperam navarent. Tarditatem illam æquu uuimo ferre haud valens Oſanna, id pertinaciter contendebat, quoad iu ſuam eas ſententiam traduuiſſet. Tandem potita votis, tanta plaudebat lætitia, ut cunctis nou parvæ admirationi eſſet. Morem hunc, ut ſemel ſaltem in hebdomada confiteretur, tametſi ſæpenumeru confitebatur pluries, uduſque mortem ſervavit. Plerumque talia confitebatur, quæ non ſolum peccata uon erant, veuum ſibi maximo accedebant merito. Auſim quoque dicere, me illius nonnumquam Cunfeſſionem audientem judicaſſe, ue venialem quidem culpam tunc in ipſa fore, nedum mortalem.

33 Fuit illi frequens conſuetudo, diebus ſin- *æquu Communionem.* gulis ſacrum Chriſti corpus ſpiritualiter deguſtare. Summu namque diluculo totam conſcien- C tiam everrebat, exploraturu ſi quippiam offenderet, quod ab immortali Deu deſiſceret: quod eum omni diligentia feciſſet, Chriſti corpus ue minori quidem apparatu captabat, quam materialibus faucibus conſueſceret. Nihil cibi, niſi hunc in modum communicaus, impoſuiſſet uti. Accidit quandoqua, ut decumbenti ſummo mane potiunem afferrent: quam cum extremis labiis attigiſſet, ad memoriam occurrente nondum ſe pro ſuo mure Sacramentum cepiſſe, ſimulato dolore rejecit, quoad ſuum deſiderium expleſſet. Unoquoque præterea dnmnico atque etiam ſolenni die, ſacram ſumebat Euchariſtiam. Ad quod obeundum munus par ſtudium adhibere cupiens, omne ſuum iugenium ud divina ſpectanda beneficia, quæ ampliſſima ſibi mauu Deus optimus maximus contulerat, mancipabat. Sic autem ea meditabatur, ut alto curde reponerer, in Chriſtique amorem penitus eliqueſceret; atque via mentem, aduſque upportunum deſumendæ Hoſtiæ tempus, prohiberet a raptu. Evenit ramen nonuumquam, ut cohibere nou poſſet ſpiritum: ſed eo momento, quo communicatura erat, ad ſeoſus regreſſa, captato Sacramento, curſus evolabat ad cœlum.

34 Chriſtum maximum Oſanna deperiens, quo eo perpetuu frueretur, mortem, quàm ceteti vitam, malebat. Quara languore eam graviter opprimente, gaudebat admodum, quod naturę D debitum ſe exulututam ſperaret. At præter ſpem valetudini reſtituta, ubertim lacrymabatur, dolebatque ſpiritum corporea vincula haud erupiſſe. Numquam uratum Deum accedebat, quiu, *Mortem vehementer deſiderans,* Illius potiundi deſiderio acta, ſibi mortem precaretur; quuudu ſua upinione, quanto diutius viveret, tanto graviora foret admiſſura crimina. Sed eam Chriſtur ad tulerantiam ſæpenumero udhortatur, ſe illiur voin propeie acceſſurum pollicebatur; inquiebatque, velle ſe illam adhuc paululum cum mortalibus verſari, qua per ipſam, quæ ſuis ſe precibus executurum decreverat, exitu præſtaret. Plerumque ad rogantem talia blando vultu ſuavique riſu Deus, tamquam ad filiam oculos vertebat, atque dulcibus verbir ſolabatur: nonumquam veru reſpondebat nihil. Semel graviſſimo ſanata morbu, quu *cum inſolitor a Deo fieri, ſed fruſtra* ſeſe humanis exceſſuram rebus præſtolabatur, ſic Deum, mœroris atque etiam triſtitiæ plena, aſ- E fatur: Cur, juſtiſſime Deur, me aduſque mortis limina peugreſſam, referre pedem coegiſti? Propterea, inquit ille, quod innumeræ ſint ad me pro tua ſalute delatæ preces. Ad quem Oſanna: Prob tui atque hominum fidem! quot parentibus ſuis, ac neceſſariis ſalutem lacrymis depoſcunt, qui te nequeant exorare? Quid igitur cauſæ eſt, quod, cum nullius ego utilitatis ſim, omnium pro me rugantium voces auſcultas? Longe mihi ſatiur puto mortem obire, quam vita ſuperſtite continuir Majeſtatem tuam injuriis laceſſere. Tum ille, Mitiur te, ioquit, tecum agitu Oſanna. Nam id mihi animi eſt, ue multis felicitatem impetratura vivas. Ad quem: Me, iuquit, utere, ut voles.

35 Maotuano Principi natug filio, læta ad- *ut etiam poſt imperatā Marchioni filium,* modum, marima ſpe Deum rogat, quu eam tandem de hujuſce mundi procellis eripiat: ſed cum nullis id poſſet precibur extorquere: Proh, inquit, cariſſime Deus, ſi tibi ea mens eſt, ut diem mortis haud intelligam, id parvi æſtimo, dummodo me hac miſeria ſolvas. Videur enim mihi, quæ per me fieri volebas, egiſſe: quippe F Mautuauum Principem donaſti filio, id quod mea ſuruum iuterceſſiune prædiaeras. At ille: *ad quod ſervori ſe ſuſpicabatur.* Tuis, inquam, precibus id actum puta: ſed paucos etiam annos, pleriſque allatura opem, vivas neceſſe eſt. Alio quoque die lecto decumbens, ſumptu Euchariſtiæ Sacramentu, ſenſibus digreditur; atque ab undecimu aduſque decimam nonam horam, perſtitit rapta. Cum autem Deum precibus fatigaret, ut ſe mortali iſto, & corruptibili exueret corpore, aut ſaltem modum quemdam, & terminum ſuæ vitæ ſtatueret; reſpondit, nolle ſe, ut adhuc de ſua morte certior fieret. Poſt lungam cunctationem idem poſcenti ſurda aure pertranſiens, Mariam Virginem ſubridens aſpexit: redituque illa ad ſenſus ſua ſpe fruſtrata.

36 Jucundiſſimum duriſſet, quo exanima *Perſimile* pæne curpuiculum viventem Chriſto literet ho- *illi.* ſtiam, omnem prorſur ab ſe cibi uſum relegaret; feciſſetque, niſi iſtius noſtræ naturæ imbecillitas obſtitiſſet. Fuit autem ſupru quam dici queat frugi femina, diterm putius in cibo modica: quippe tanta cibi parcitate erat, ut admiratu digaum eſſet, qui vitam viveret. Erat illi conſue-

tudu,

A ſtudo, ſupra imperata ab ſummo Pontifice jeju-
A. FRAN. SILVEST. COEVO. nia, Adventum Chriſti ſumma obſervantia, non ſecus atque Quadrageſimam, colere: in omne quoque tempus Mercurios, Veneres, atque Saturnios dies jejunabat. Ardeotiſſimum eam deſiderium, viliſſimo tantummodo veſci pane, & ſimplici aqua uti, inceſſebat: verum eum fratribus morata, qui tantam victur tenuitatem comprehendebant, eamque non parvo crimini dabant, eadem cum ipſis utebatur menſa. Modico rameo vino, & eo quidem levinſculo, contenta erat. Totum aliquando diem cibi nihil capere frequenter illi mos erat. Eo præſertim die cibum unuoem ſrſtidiebat, quo ſacri Chriſti corpore depaſcebrint. Eo uſque eam victur parcitas deduxerat, ut via pedes ſubſiſteret, pelliſque oſſibus hæreret: magnum tamen, ne domeſticos nimia ſui ſolicitudine afficeret, ſimulabat robur. Cum
B meoſæ accubuiſſet, univerſum tempus in diſtribuendis rebur, quæ ſuo imponebant eſcali, conſumebat; oullum prope ipſa cibum ſumens, quo ceteeir ſe communem gereret, & ſodalem.

crebroque ieiunio

parcior etiam ſomno utitur

37 Univerſam prope noctem in contemplandis divinis rebus, porrigendiſque ad Deum precibur, ducebat inſomnem: corpore autem longo defeſſo labore, ſeſe paulo quieti laxabar. Erat ſibi plumaris quidem lectus, quem ſuam tectura ſanctitatem in cubicolo paraverat: ſed orationes identidem ea ſententia protelans, donec cootubernalis femina dormiret, humi ſecreto ſomnum perceptura jacebat. Plerumque etiam, ſociam oppreſſam ſomno deprehendens, lecto deſiliens ſuper altaris ſuppedaneo dormiebat. Tanta, ut ſummatim dicam, modeeatione erat, ut præter quamplurimas noctes, quas pervigil agebat, unam quandoque, nonnomquam duas, ad ſummum tres horas gravi laſſitudine afflicta quieſceret. Accidit ſemel, ut ægrotantem medici dormientam offenderent: eacctata autem ecubuit tantum, quantum ſoleut in maximis deprehenſi criminibus erubeſcere. Abeuntibur illis; Vere-
C cundor, inquit, ſupra modum, quod me dormientem quiſpiam videat: &, ſi nemo mortalium mei ſomni arbiter ſit, Deum maximum vehemeuter erubeſco; quando haud me decet tantam corporis curam gerere, ut illi quietem proarbitrio remittam.

pauc vocat noctes pervigil

cruciatus corporis horrendos

38 Solicita admodum, ne corporis valetudo eum ratione luctata, ſuperior evaderet; jejunia vigiliaſque, quibus ſeſa ſupra vtres affligebat, tanto certamini imparia putans, hiſpido etiam, & acerrimo cilicio virginea membra torquebat, ſeſeque aſperrima præcingebat eatena, quæ laſcivientem omnem carnem domuisra videbatur. Vidi ego ea iis unam, horrendam admodum, tamquam præacutas acur emittentem, quæ longo uſu mitior facta erat, & tota pene corroſa. Teneros quoque humeros duriſſimis flagellis, aut ferreis, aut ea nervis compactis ad ſanguiuem verberabat: id quod in Quadrngeſima Adventuque frequentius agebat. Seniorem tamen factam uportuit ab hiſce cruciatibus temperare, propterea quod afflicta nduodum eſſet, & viribos deſtituta. Verum aliquando, oulla habita ætatis ratione, ſub mediam exurgens noctem, ſeſe in ſecreto quopiam loco flagellis acriter cædebat: id quod potiſſimum audebat, quando immiuere

ſe inter vulgares cogi. tans.

mala patriæ verebatur. Suam quandoque vicem D
amaro animo deplorabat, quod, inquam, uſque adeo debilis effecta eſſet, ut nullo ſe pro Chriſto poſſet affligere cruciatu: quamquam continuis acerrimiſque doloribur tenebatur.

39 Uno Paraſceverdie ſeſe illi Chriſtus cruci affixus obtulit: nd illamque, poſt multa colloquia ultro citroque habita: Dimitto, inquit, tibi, filia, peccata; eique immenſa benignitate benedixit. Tanta hujuſce benedictionis efficacia fuit, ut Oſannam incredibili humilitate donarit. Exinde enim ſupra quam dici poſſit, humilis fuit: quippe nihil in ſe boni operis offendens, haud dignam ſe putabat, quæ terram pedibus calcaret. Erat (ſua ſententia) omnium ſceleſtiſſima: dolebatque vehementer nulla ſa ſpiritunlium rerum affectam iri cura, ramenſi nunquam a divinis rebus temperabat. Semper de ſe vilia, & E
objecta ſentiebat, eademque loquebatur. Plerumque, quæ in eam piiſſimus Deus gratias congeſſerat, animo revolvens, maximam ſuam ingratitudinem errebat; nullum illi crimen æquandum exiſtimans. Quidquid autem in Republica Mantuana, aut in Divi Dominici Ordine euotingebat adverſi, in ſua ipſa demerita referebat. Ab profonda iſta humilitate proficiſcebatur, ut præclara ſibi cœlo dimiſſa munera, ab Deo, an ab fallaci eſſent dæmone (quamquam cæleſtes ſpiritu teuente ſedes, ab Chriſto prodiſſe, certo certius deprehendebat) plurimum hæſitaret. Neque enim ſe ceteris ſanctiorem arbitrabatur, cui ſupra commuoem modum tanta Deus optimus maximus beneficia impertiret.

Etiam poſt dimiſſa ſibi peccata,

humillima de ſe ſentiens

40 Erat præterea ſpectatu jucundum, quanta humanitate, quantaque aceimonia omnes ad ſe adventantes exciperet: a quibur tamen hrud ferre poteeat, ut ſibi honor decerneretur. Aſſurgebat omoibur, atque uumquam prior conſediſſet: ſanciverat enim cum uuiverſis de humilitate certare. Pleriſque ad eam de omnibur Religionibur ſacrir viris conveniebtibus, ab omnibur F
ſumma cum reveeentia benedici ſteuir genibus expoſcebat. Quod ſi quiſquam forte verecundia ductus, quando ab ea benedici maluiſſet, id ſe facturum deoegabat, humi jacebat, quoad eſſlagitatam beuedictionem eatorſiſſet. Idem quoque agebat, quandocumque mulierem ſanctitudine inſignem alloqneretur. Tanta quoque erga domeſticos atque pecnliarer hnmines humiltara ſe geſſit, ut vilem feminam non arbitratere de ſe tam villa, & abjecta ſentire: eum omoibus namque uſque adeo modeſte ſe agebat, ut omnium videtetur ancilla. Verba, mores, geſtus, univerſa deoique in ea miram humilitricm præferebant. Servilia qnoque opera; mundare, inquio, domum; popinacia ablucre vaſa; pararo lectiſternia; ceteraque id genus abjectn, non modo nuſquam loci detrectabat; verum, reclamantibur univerſis, volebat efficere. Sed id munerir nacta erat, ut parvo tempore præſtaret e aitu, quæ ceteri longa mora conficiebant. Qui ſibi, pro ſingulari io eam veoeratione, non ſimulatus eſſet, oemo erat: ſed rara, ea cognatis tu primir, admittebat obſequia, quod eis non mediocrem exhiberet honotem.

honorem omnem refugit

vili ſima quæque obiit ea domi gaudet,

41 Sanctitudinis ſuæ fama, quæ omnes Italiæ angulos compleverat, quantum in doleret, nar-

ratu

A ratu difficile eſſet. Quare ſumma enitebatur upe, quo homines de hujuſcemodi ſententia dejiceret. Cibo plerumque ſupra antiquum morem abſtinuiſſet, longeque majori corpus afflixiſſet inedia, *latere cupit* niſi evaluturam magis in publicum abſtinentiæ ſuæ famam pertimuiſſet. Ad hæc, cum cœleſtes gratias, quibus ab immortali Deo donata fuerat, quo illis ipſis quandoque ſelectis Salvatorem arderet magis, litteris commendaſſet; audiſſetque nonnullas ſanctas mulieres per Principum atque etiam vulgus ora volitare; verita id ſibi aut viventi aut mortuæ facile eventurum, libellum, in quo univerſa conſcripſerat, ne prodiret in lucem, abſumpſit. Cumque mihi ſua ſecreta referaſſet, *atque ſua quædam ſcripta combuſſit,* ſummis me adegit precibus, ut quæ magna enarravera: fide, ea quoque hiſce rebus abſumpta in meo tantum pectore verſarentur. Ejus ego vuris B acceſſiſſem, niſi me divinus humor, qui iſthac admodum reſplendet in Virgine, inculcaſſet. Memineram eam quandoque dixiſſe, numquam ſe ullo inanis gloriæ adactam ſtimulo; at quanto majora in ſe congeſta beneficia inſpectarat, tanto humiliorem extitiſſe. Cum ex occultis pedum *& deprecatur opportunitatem in ſe Chriſti plagæ.* vulneribus ſemel emanaturus ſanguis videretur; verita, ne quas occultas poposcerat cicatrices (de quibus infertas latior ſermo fiet) in aperto eſſent, ſumma animi anxietate, incredibilique affecta dolore, lacrymabatur. Quare illicu ad ſingula monaſteria miſit, qui rogarent, ut pro arduo ſuo negotio, proque ſuo caplendo deſiderio, apud Chriſtum maximum enixe intercederent: id autem erat, ut vulnera pedum manerent occluſa.

42 Tanta hominum premebatur frequentia, *Horret conſolationum affluxum* ut totum diem eorum miſeriis, & calamitatibus præbere aures oporteret. Vix tantum capere utii poterat, ut ſemotis arbitris cibi paululum ſumeret: quin plerumque afflictantis præſtituta opem, menſa ſurgebat. Sed concurſum hunc populi ingemiſcens, Deum inquiebat ab ſe amiſſi temporis pœnas exacturum. Interdum multitudinem conſulto fugiens, in cubiculum, ceu in rutum cedebat portum: ſed tanta erat optimione, C & fama, ut quantumcumque lateret, ad ſe omnis generis homines cummoveret. Mirum in *ſed cum roboret a Deo tolerare.* modum dolebat, tantum ſui opinionem incrementi cœpiſſe, ut jam ab eunctis ſummis laudibus efferretur. Quare libens admodum hominum conſuetudinem refugiſſet: non ſane caritatis detrectans opera, ſed ſuæ imbecillitati conſulens, quam tanto idoneam facinori non putabat. Satius enim arbitrabatur pro afflictis hominibus precibus apud Deum agere, quam inanibus verbis tempus terere. Unde eum ſumma ſeſe humilitate excoluiſſet, precabatur idemtidem Chriſtum, quo eam a tanto mortalium conventu eriperet. Sed iſillam ad tolerantiam ſemper animabat, quando id ipſe ad multorum ſalutem retuliſſet. Audivi ego eam ſæpenumero dicentem: Niſi mulier eſſem, me de tanto tumultu, deſerta quapiam, & inviis perquirens loca, proriperem.

CAPUT IV.

D A. FRAM. SILVEST. CORVO.

Reliquæ Virginis virtutes, præſertim in converſatione cum proximo.

43 Virginem hanc mvi continue dolores, & cruciatus afflictabant; non ſolum, quos vulnera ab Chriſto impetrata incutiebant, *Continuis ferme doloribus, aut morbis exercita.* ſed quos quotidianæ ægritudini afferebant: neque enim diem unum inculumis egit, præſertim cum ſecta ſenio. Verum univerſa, ea conſtantia, ea promptitudine, ea animi magnitudine tulit, qua ceteri ſecundam ſolent perferre fortunam: nihil enim ægra niſi Chriſtum, & divinas res loquebatur. Admirandum profecto erat, eam acriter ægrotantem tanta eſſe jucunditate, & exultatione, quanta ſi in ſummis deliciis verſaretur. Ne- *eam patientiſſime tulerat.* que, ægra manente corpore, torpebat ſpiritus; ſed longe addivina ardentior erat, longeque ad E orandum promptior: capropter, quo in cœlum animum vehementius intenderet, novas ſemper ægritudines apoſcebat. Non oportebat eam ad patientiam adhortari: quin admodum languida ad ſe adventantes ſolabatur; audiitſque eorum calamitatibus, eos optima ſpe eſſe jubens, recreatos ab ſe, & quaſi de univerſis ereptus anfractibus dimittebat. Hoc ſolum ſibi in tantis doloribus moleſtum erat, quod ſecretum horarium ſumere haud poterat, cæleſtia pro ſuo ardore contemplatura. Quidquid inverſe miniſtri agerent, patientiſſime tolerabat: nullumque effundebat verbum, quod iracundiam præferret: ſed mitis admodum, & quieta, omnium juſſis obtempe-rabat.

44 Cum ſubdubia aliquando, & periculoſa ægritudine laboraret, opportunaque medici ſana- *Delicias omnes averſatur,* turi eam remedia adhiberent; & exquiſitos, quo infectum palatum illicerent, cibos pararent; aut pretioſa quadam ad refarciendam naturam traderent; dolebat admodum frugi mulier, queruhaturque, quod poſtbabita animæ cura (id enim F ſibi videbatur) corpori indulgerer nimis. Se quoque atque etiam alios hujuſce rei miniſtros arguebat, quod ſuo corpori ſuperfluis delicis blandirentur, quibus Chriſti pauperes ali poſſent. Quod ſi aliorum votis cedere cogebatur, non voluptati tales delicias, ſed ſummo ſibi ſupplicio accidebant. Valetudine autem reparata, grave ſe in curandu tanta diligentia curpore ſceluſ admiſſe lacrymabatur: non deeere, inquiens, hiſce eam pretioſis rebus, & fomentis uti, eum Redemptor amaritudine alitus ſit. Juſſere nonnumquam medici, Cretenſi pretioſiſſimo vino ejus lavari manus, humectatumque in ipſo panem ſibi tradi. Sed illa æquo animo tale medicamentum ferre haud poterat; inquiebatque, inhoneſtum apprime eſſe, ut ipſa manus eo liquore lavaret, qui poſſet eſſet vitam pauperibus, ſi ea eo biberem, reſtituere. Inducta autem precibus, tanta parcimonia utebatur, ut aſtantes ad riſum excireret: admirabantur enim Virginis puritatem, ejuſque delicitarum omnium neglectum, quando etiam quæ nullius momenti erant refugeret.

45 Infigni pietate inopum omnium ſortem miſerabatur, cupiebatque eorum neceſſitatibus

præſtu

A. FRAN. ATLVEST. COÆVO.

A præſtu eſſe. Nihil erat, quod magis ejus animum recrearet, quam algenti pauperi, & mendico ſuppetias ferre. Sæpe proprio, (ut ajunt) ori detrahebat, quibus paupetes impertiret. Quod ſi roganti, quæ traderet, non ſe otius offerebant, totam verſabat domum, quoad offenderet quibus illi facerce ſatis: volebat enim triſtem ab ſe aut vacuum abire neminem. Uſque adeo autem paupertatem dileuit, ut eum familiam re aliqua (ut fit) indigere videret, lætaretur admodum, & exultaret animo, veluti ſi ad nobile ſuiſſet convivium invitata. Mantua extrema rerum omnium penuria laborante, ita ut plerique mendici fame in publica via mortem obirent; quandocumque egrediebatur domo, fruſta panis pauperibus tradenda ſecebat in ſaeculo, eaque univerſis ſibi obviantibus dividebat. Nihil unquam cibi ſumpſit, quin illum ſe daturam paupet, ſi affuiſſet, cogitarit.

Pauperibus mire compatiens

ac liberalis,

B

matris tomacitatem corrigit.

46 Verum quamquam nulli rei ſublevatura inopes parcebat, admirabantur tamen familiares domus tamdiu univerſa durare, quibus ab illa paupereralebantur: videbant enim vinum ceteraque id genus majorem in modum augeri. Unde cum jam vacua putarent vaſa, offendebant adhuc ſemiplena pertlare. Iis, qui ex felicitate in miſeriam deciderant, ageteque quotidianum quæſtum verebantur, ſecreto, quantum ſibi ſuppetebat virium, auxiliabatur: quod ſi illis non poterat impenſis ſuis opem præſtare, ad ſe advenantes, de quibus confidebat, in eorum (animis) pietatem dulcibus verbis commovebat. Eadem etiam diligentia circa nubiles puellas utebatur. Singulari quoque hac pietate fuit, puerilem dum ageret ætatem: id quod hoc experimento conjectare licet. Erat Oſannæ mater paulo tenacioe, nullaque prope in pauperet caritate utebatur: ſed tot eam perſuaſionibus convenit filia, oſtendeos, non oportere tantopere terreni rebus inniti, ſed in primis Deo fidere, ut eam tandem ad pietatem atque eleemoſynam impulerit.

C

Superioribus etiam ante Profeſſionem,

47 Sicuti ſupra euarravimus, quamquam ſolennem Profeſſionem, * niſi ſenior effecta, haud egit, voverat tamen ſe majoribus parituram, pertinde atque ſi illis manifeſto obedientiam promiſiſſet: quare non mediocri crimini dabat ab Prælatorum juſſis abhorrere. Si profecto, ut ſeſe in flammas injiceret, imperaſſent, nulla interjecta mora (hujuſce enim propoſite erat) paruiſſet. Juſſere quandoque ſibi, quæ ipſa convententia non putabat, ac præter ſuam opinionem agere, quam ab majorum juſſis deſciſcere malebat; rata non poſſe ſe errare, ſi majoribus paruiſſet; unde eoeum vota, ſolis etiam ad eam nutibus delata, celeri præſtabat exitu.

& Confeſſarii eum offe audit

Confeſſori quoque, quem ſibi Deus obtulerat, tantam obedientiam præſtitit, ut nihil auſa ſit, quod non prius ipſe probarit. Nullo tunc temporis vivit, niſi quo ille juſſiſſet. Unde qui eam ad ſuas deducere domos cupiebant, id muneris ab Confeſſore precatum ibant. At quid mirum, ſi dato ſibi cælitus Patri paruit, quando enguatie etiam, a quibus ſumma colebatur veoeratione, tamquam majoribus obtemperaret. Tanti enim illas habuit, ut nihil unquam illis non probantibus egerit.

48 Ab teneris, ut ajunt, unguiculis paſſioni Chriſti magnopere, ſupraque quam dici queat affecta, duxit to morem ſingula ejus myſteria pee unumquemque diem contemplari. Inter cogitandum autem in tot lacrymas erumpebat, ut oculi exuberantia flumina viderentue: ſed erat in iis lacrymis tanta ſuavitas, ut nihil delectabilius. Pleoſque annos dulci, ac contemplatione magu, quam cibo outrita eſt. Verum Chriſtus maximus, quo eam magis incenderee, ſuaves iſtas lacrymas ad quoddam tempus reſtrinait; & ita ieprellit, ut eas nulla quiret arte nulloque ſtudio ab oculis cicre. Rem hanc cum amariſſimo animo ferret, vehementerque admiraretur, ſuam miſeriam, ſuam calamitatem, ſuum infortunium acrtter deplorabat; arbitrata id gravi aliquo ſoo erimine contigiſſe. Quapropter in ſingulos dies precabatur Chriſtum, ut ſoam fragilitatem miſeratus, eteptas ſibi dulces lacrymas reſtitueree: ſed vanæ aliquamdiu ſueee preces. Ea autem ſolennitate, qua Mantuæ Longini memoria celebratur, ſub mediam noctem Matutinarum Officium dictura ſurreait.

D

lacrymarum dono precatur.

ipſas ad tempus ſubtrahit.

E

in feſta S. Longini incipit

49 Inter dicendum autem, ſeſe illi memoriæ obtulit, Longinum Chriſti latus lancea confodiſſe, eſſeque Sanctorum adſcriptum numero; ſubitque in mentem cogitatio, ingratitudinem ſuam Longini ſcelere multo graviorem eſſe, quando id ipſe, cæcus, nullaque cælesti affectus gratia egerit; ipſa vero innumeris præter merita muneribus donata, ſumma ingratitudinis nota divinam continue Majeſtatem laceſſeret: nulla autem de ſublatis lacrymis mentio fiebat. Dum hæc attentius meditatur, occultus quidam in mentem dolor irrepſit, & uſque adeo vehemens, ut lacrymarum ſootem referaverit. Ad uſque igitur diluculum incredibili ſuavitate lacrymavit; & ita lacrymavit, ut oculi uberrimos fontes præſe ferrent. Deinceps deſiderato ſuo fletu potita eſt. Poſt lacrymas ad cæleſtes rapta deliciat, deductaque ad thronum ſuptemæ Majeſtatie, immenſo afficitur gaudio, mirumque in modum recreatur. Tret autem ad Deum inter ceteras porrexit preces. Unam, ut ejus animam eorpore ſolveret; ſed hanc audire noluit. Alteram, ut duas Sorores, ſibi ſacras, & virgines, aſciſceret ancillat: ad quam reſpondens Deus; Non eſt, inquit, filia, quod tibi valeam denegare: æqua admodum eſt tua iſta poſtulatio: agam, ut deſideriu tuo fiat ſatis. Tertiam, ſi animam nollet terru carcere liberare, ſui ſaltem amore cor repleret, efficeretque, ut nihil F eu eacepto cogitaret. Audita eſt Virginis ſupplicatio: in tantum oamque Dei amorem devcuit, ut quidquid rerum gereret, ſive tnquam in adminiſtranda domo, id quod ſibi ea tempeſtate incumbebat, ſive quacumque alia in re, Chriſtum uoverſa repræſentaret: videbatur enim ſibi illum ipſum omnibus in tebus aſſore.

& tria a Deo dona impetrat.

50 Erat ſuapte natura Oſanna prætertatis quibuſdam, & divinis moribus ornata, ut cælitus tamquam virtutum omnium exemplar ad mortales traoſmiſſa videretur. Erat profecto in ea ingeos oatoræ bumanitas, ſuavitas, lepor; omniumque ad ſe amorem ſua comitate trahebat. Erat hilatis faeie, erat aſpectu venuſta, erat verbit ſupra modum dulcis, & modeſta. Vultus, oculi, labia, omniaque Virginis lineamenta ridebaot. In tantum nonnumquam erumpebat riſum,

In converſatione cum omnibus gratioſa.

A ſum, ut ea oculis laceymæ defluarent: ſed aeat ioſigni quadam iſthęc hilaritas verecundia refecta, quæ non parvo ſibi ornamento accedebat. Alacri omoes excipiebat fronte, & ea quidam comitate, ut nihil dulcius afflicti homines Oſannæ conſuetudine fateeaotur. Omnia ſecum loquebatur: cuncta patienti, & placita audiebat aure: cedebat omnibus, facileque aliorum tationas admittebat. Ram quoqua nullam pertinacitet aſſevarabat: quod ſi aliquando quidquam affirmaſſe nimis videbatur; Videre, inquiebat, ne majorem verbis meis, quam deceat, fidem adhibeatis: eem fortaſſe mious intellexi: ſunt a quibus fieri poteritis certiores. Poſt colloquia dulceſque ſermooes, univerſos ad uſque fores iovitos etiam deducebar. Feminas quoque ſibi familiares, & gratas ſumma humanitata caoſculans,
B dulciſſimo ſtringebat affectu. In mutuis quoque amplexibus plerumq; ruebant, nou poteeantque, uiſi illis pluries replicatis, ſegregari.

magni fit o Principũ uoeribus,

51 Etat in uoiverſa Italia, nadum Mantuæ, celebris ſanctimoniæque opiuione, & fama inſigois. Ad eam profecto Mantuani cives, veluti ad excellentiſſimum vatem, confluebant. Peincipes quoque, eorum uxorer, ac filii, petinde utque matrem venerati, viſitaturi eam domum ſæpenumero accedebant. Quodſi ardui quipptam occurrebat, eam tamquam cæleſte oraculum conſulebaot; eamque partem, in quam ipſa incliuaſſet, deligebant: arbitrabantur enim ſibi adverſi nihil accidere poſſe, ſi opinionem Oſanoæ ſectarentur. Volabaot dictotum Peincipum uxoter, ut ipſis parturientibus aſſorer: id quod pro ſumma ineas caritate haud detrectabat. Verum ceteris intentis pattoi, ſenſibus ipſa digreſſa peo parturieotibus orabat. Taotum io aa fidei uoiverſi locsraot, ut ægri haud ſe perituros ſperarant, ſi ejus poterant faciem inſpectare.

& paſſim o ſummis infimiſque.

52 Qoicumque eateri, ſiva Principes, ſiva mediocres cives Mantuam advenotabant, eam viſitatum ibant, ſeque ſuis orationinus commendabant: quippe ſruſtra ſe veoiſſe Mantuam puraſſent, ſi inſalotata Oſanna receſſiſſeot. Qui-
C cumqua rebus afflictabamur adverſis, Oſannam, conſilia & preces ejus poſtulaotes, adibant: purabant enim naquite non optimo præſtari exitu, quæ illius fidei, & interceſſionibus ceediditenr. Tantum erat omnibus conveniendæ Oſannæ daſiderium, ut eam aut captam, aut aliis in rebus occupatam, pleraſque quidem horas, & univerſum quandoque diem operirentur. Religioſi ſummique de unoquoque Ordine viri, ejus conſuetudine admodum delectati, eam ſæpenumero viſitabant, magnſque io rebus conſulebant. Pauperes atque mendici eam, petinde atque cælo demiſſam matrem, & venerabantur, & colebant. Ad ooonulla quandoque oppida, fratres, eorum adminiſtrationem ſortitos, ſecuta, ſe conrolit: quod cum vicinæ regiones reſcivere, ad illam (tanta erat ſanctitudinis fama) carervatim decurrebaot, vixque ab aarum impetu tueri ſe poterat.

Mediolanũ peruenit.

53 Haud prætesaundum, quod Raymundus Lupus, ſummus, & integerrimus vir, illiuſque uxor, inclita ſaua matrona, hujuſce Virginis fama commoti, ſummis practibus Prædicatorum Patres adegeront, quoaam Mediolanum, ſi aliquot ſecum moraturam dies, mitterent: neque enim ab ipſa hanc ſe poſſa gratiam extorquere ſperabant, D quando ſanctitudinis opinionam hoerere certo A. FRAN. ſcitaot. Non poruera illi hominem, de Religione SILVEST. uptima meritum, ſingularemque mattonam, quæ c ...o. Dominici Habitum in viſceribus geſtabat; Fredecico *k* præſertim Mantuæ Principe aſſumante, non nodire. Mediolanum igitur deducta, tanta totque ſaoctitudinis ſuæ experimenta egit, ut ſummam cunctos in admitationem adduxerit. Omois ad eam ætas, ſexus, ordo defluebat: oſque-adeo autem cunctos mao ſuetudine, & humanita- *sexum ſibi orbem de-* te in ſui benevolantiam compulit, ot ab ejos con- *uinxit.* ſpectu haud quaquam dimoveri poſſent. Plaraque ingreſſa monaſteria, ſingularia ſacris feminis virtutum monumenta reliquit. At cum fama ejus jam eſſet per univerſam urbem diffuſa, jamqua omnes compleſſer vicos, major cootinue tam virorum, quam mulierum concurſus fiebat: id quod ipſa graviter indolebae, quando nihil ſibi moleſtum magiriſta fama, & opiniona eſſet. Quare omni ſtudio totiſqua viribus Mediolano abſcede- E re anitebatue. Suo iſti deſiderio ſunt adjumento Fredecicus Priocaps: qui iotelligens eam univerſum pene Mediolanenſem populum commoviſſe, veritus, ne illi ad patriam interdiceretne itineta, curavit, ut quam celerrima reducaretur.

ANNOTATA AD LIB. I.

a Patriciam *vocat Vita alterius typographus Mantuanus.*

b Carbonarola, *vulgo* Carbonaruola, *trans Padum, ſitu adjacet, remota ab urbe* 30 *p.m. verſus* Oriantem. *Hinc autem Mantuam navigranti prope* Reverum, *ad* 6. *p.m. ſurſum, accidit miraculum, de quo hac Vita num.* 201. *& altera num.* 143.

c *Nomea ei in Vita* 2. *num.* 58. Dominico da Crema.

d *Videtur, hac fuiſſe* Bartholomæa, *cujus meminit ſequens Vita num.* 45.

e Iſabella *Herculis* I. *Ferrariæ Ducis filia, Franciſco Marchioni nupta an.* 1490. *vixit uſque ad annum* 1539.

f *Exitiſimo id factum ſub Ludovico* XII. *ab expeditione Neapolitana reverſo ſub initium ſeculi* 16. *cauſa autem aliquid a Rege metuendi Franciſco eſſe* F *poterat, quod contra priorem Regem Carolum* VIII *fœderati exercitus pro Venetis Dux fuiſſet.*

* Profeſſionam &c. *Vide Append. tom.* 6. *Junii pag.* 208. *col.* 2.

g Fredericus II. *hic fuit, natus anno* 1500. *die* 6. *Maji poſt* 10. *annos ſterilis conjugii.*

h *Colitur* S. Longinus Centurio *Mantuæ* 15. *Martii, quando de eo egi; & §.* 2. *Comm. prævii.* De Chriſti ſanguine, invento Mantuæ cum corpore S. Longini, & de hujus illuminatione ſub Cruce, *non corporali (ut hic cum vulgo credidit Virgo) ſed ſpirituali.*

i *Hippolytus p.* 2. *pag.* 115. *ait, petitam fuiſſe a Duce Ludovico Sfortia ejuſque uxore Beatrice Eſtenſi, Sorore Iſabella.*

k Fridericus I. *Franciſci pater, Magiſtratum tenuit ab an.* 1478. *ad* 1484. *quo obiit.*

l *Idem Hippolytus addit p.* 106 *ſimiliter Caſalem profectam Virginem, ad Montis-ferrati Marchiones, ibidemq; egregiam ſui memoriam reliquiſſe Monialibus S. Catharinæ, quæ ejus imaginem adhuc devote fervent; Venetis autem, ipſam quoque ad ſe invitantibus excuſaſſe.*

A

A Fuan. SILVEST. CORVO.

LIBER II.

De raptibus B. Oſannæ, variiſque ejus viſionibus.

Alienatio a ſenſibus ex triplici fit cauſa.

54 TRadunt eruditiſſimi viri, tribus ex cauſis poſſe hominem ſenſuum uſu deſtitui: aut enim corporis morbo, vitales ſpiritus, ne decurrant ad organa, prohibente; aut operu dæmonis, phantaſticis mentem illuſionibus occupantis; aut divina quadam virtute, animum ad ea, quæ ſupra humanam intelligentiam ſunt, extollente. Efficit ſane corporalis morbus, ut aut nihil omnino, aut confuſa quædam & inordinata percipiant: dæmon ſic defixas in ſpiritibus imagines locat, ut quamdam profecto ſimilem ſenſibus rerum appræſentiam inducat, divina tamen homini permonſtrare non poteſt: at immortali Deo, hujuſcemodi raptu hominem donante, uſquaadeo meus efferri poteſt, ut Deum ipſum, nedum quamdam humanam ſuperantia facultatem, inſpecter. Difficile quidem admodum cognitu eſt, qua cauſa quis in extaſim inciderit: ea eventibus tamen hominibuſque conditionc, ejus poſſumus principium conjectare. Fuiſſe igitur Oſannam ſæpenumero raptam, omniſque ſenſuum uſus eapertem factam, nemo eſt qui diffiteatur, quando id univerſa Italia noverit. Neque illum putant raptum morbo corporis accidiſſe, qui de ſummo illius prudeotia & gravitate periculum fecere; tum potiſſimum, quod longam in raptu frequentius traheret moram, nullaque arte excitari poſſet: id quod crebri morbo laborantibus (niſi forte raro) evenire non ſolet.

paturalis non puta. ſus Oſannæ acciſiſſe:

B

55 Subdubium fortaſſe alicui erit, hujuſce raptus Dæmon, an (quod verius eſt) Deus auctor extiterit. Conceſſerim ego, malignos plerumque ſpiritus angelos lucis effingere; ſed eos non potuiſſe Oſannæ raptum efficere, luce clarius demonſtrabo. Qui enim fieri ab dæmone poteſt, ut Deum quiſpiam ſummopere ardeat, & ita ardeat, ut univerſos cruciatus illius gratia perferre velit, ceu poſt raptum cupiebat Oſanna? Nihil enim ad hujuſcemodi ardorem excepta caritate poteſt impellere, quam ab ſolo Deo in animam demitti, nemo eſt vel mediocriter eruditus qui ignoret. Adhæc, ſenſibus egreſſa, tanta ingenium ejus perfundebatur luce, ut ea ſcrutaretur cæleſtia, inquio, felicitatem, divinaque ſecreta non phantaſticis expreſſa imaginibus, verum ſolu intellectus obtutu deprehenſa, quæ ſupremam dæmonum facultatem ſuperare conſtat. Quis prætereu uſque adeo demens eſt & inſanus, qui putet eum, qui ſua elatione cælo decidit, ad humilitatem homines excire? Erat Oſanna, ad ſenſus regreſſa, quemadmodum ſuperius eſſati ſumus, ſingulari humilitate, ſeque omnium vilillimam rerum arbitrabatur. Divinam igitur fuiſſe ſuam extaſim, ooo diabolicam, fatcamur neceſſe eſt.

non etiam demoniaca credi poteſt

C

aperte ergo ut fuerit divina

56 Neque etiam quæ in raptu eveniunt, veluti ſomnia parvi habeoda ſunt, quod corporeis oculis non inſpiciantur. Clariora quidem & certiora illa ſunt, quam quæ ante vagos & imbecilles oculos verſantur: quippe ea noſtræ mentis natura eſt, ut in diverſas ret ſimul aciem figere non poſſit, niſi illa fuerint quodam ordioe inſtituta. Experimento namque probamus, ſi quiſpiam ſpectandis rebus vehementer animum intenderit, eum ab iis, quæ ceteri loquuntur, facile abduci. Sic quando ad divinas res earollitur animus, hebetes redduntur ſenſus, quod mens omnem ſuam vim ad illa colligat inſpectanda: tantoque illarum rerum cognitio purior, clarior, firmior eſt, quanto fuerit animus magis a ſenſibus ſegregatus. Habet enim mens ſuos intellectuales oculos, quibus divinas res cæleſti illuſtruta lumine clariſſime proſpecter. Si itaque rebus illis tunc vehemeotius animur, divina elarus luce, occupatur; quid cauſæ eſt, cur certiſſima illa non fateamur atque veriſſima, quæ mentibus hominum raptis afferuntur? Nihil ego mortali homini puto beatius accidere poſſe, quam ab corruptibilibus rebus abſtractum ad divina provehi veſtigia. Atque Vatibus etiam ſuot divina myſteria (ut eſt apud Auguſtinum) non catrinſecis oculis, ſed phantaſticis ſimilitudinibus præmonſtrata. Cujus rei nullam aliam cauſam afferre poſſumus, niſi quod a ſenſibus alienati animi, ad divina inſpicienda aptiores evadunt. Oſannæ igitur raptum ſecundus aperit liber: in quo eum plura etiam enarrantur viſa, quo, quid rerum gererer rapta, liquido conſter.

D

non etiam pro ſomnio habenda ſic viſa.

E

CAPUT I.

De raptuum, quos Oſanna patiebatur, natura, diuturnitate, facilitate, aliiſque adjunctis.

57 SEx annos nata, ob ſummam cæleſtium rerum ardorem, ob illam præſertim flagrantiſſimam caritatem, qua Chriſtum mantum ſummopere deperibat; diebus ſingulis, & id quidem pluries, domus abdita loca perquirens, ſeſe orationi dabat. Erat autem illi conſuetudo, poſt quædam fratetı arbuſta, eum Carbonarolæ morarrtur, contemplationi omnem quam poterat opem adhibere. Ecce igitur die quadam, cum ad cælum animum vehementer extollit ad Superos, eam piiſſimus omnium Parens trahit; & ita trahit, ut ſenſuum omnium ſimularu expertem reddat: neque enim videbar quidquam, neque audiebat. Tum ille Chriſtus, diris cruci vulneribus affiaus, totuſque reſperſus ſanguine, ſeſe offert; eamque ad ſui amorem & labentium rerum odium adhortatur. Haod facile dictu eſt, in quantum Chriſti amorem puella exarſerit: videbatur anim præ dulcedine animam efflatura. Deinceps ejus ſanguine ſemper ebria perſtitit.

Cum ab. ao. æt. 6. capiſſet in Deum rapi,

F

parentis prime mortem

58 Poſt primum hunc raptum pluriet, ucmine arbitro, idem munus obivit. Cum primum uotem ad parentum notitiam perveuit, in quamdam regii morbi aut cujuſpiam alterius ægritudinis ſuſpicionem veuientes, ecuſuere medicorum fidei committendam. At re magis penſirata, cum diviot quippiam in eu proſpieerent, videreotque eam pleraque ſu-

pra

A prí ætatem & communem ſortem agere, ſtatuerunt eam omnibus in locis obſervata, hujuſce rei certiores evaſuri. Cum autem diligentiſſime obſervantes, eam non niſi poplitibus flexis in modumque orantis, & ſæpe numero ante altare, abſtractam offendiſſent, non in morbum utiprius, ſed in Deum auctorem hanc extaſim retulerunt: quare pro tanto munere immortales Deo maximo gratias egere.

denique divinum quid agnoverunt.

59 Spiritu ſurſum elato, imbecille admodum & inſne manebat corpus, ita ut ſenſuum omnium uſu deſtitueretur. Non deſuere, qui de hac re tamquam nova & inuſitata, periculum facerent. Nonnulli enim flammas virgineis membris admovebant; alii trahebant per nares; alii brachia contorquebant; quidam vero, nulla habita ſanctitudinis ratione, cædebant to faciem, variiſque modis cruciabant, quo ſpiritus ad ſenſuum organa eterent: ſed id nulla aſſequi arte poterant. Quandoque Virginis carnes uſque adeo obſtrinxere, ut eas velati carbones atras reddiderint: ſed nullum ipſa, miſſa poſt longam cunctationem, ad ſenſus regreſſa dolorem

Vas illos ejus ſpiritus repletum.

etiam grandi ara in corpus ejus.

B quam, quibus conſuuntur ſacci, totam pæne in femur inſiliit: at illa nihilo magis cadavere mota eſt. Poſt multas vero horas excitata, graviſſimoque afflicta eruciatu, ancillam accerſens, Videto, inquit, quid hic rei me cruciat. Inſpexit illa, magnamque inde acum detraxit. Diverſo varioque corporis ſitu iſthoc ſuo patiebatur raptu: ſtans, inquam, ſedens, genua flectens, proſtrata, in crucifixi modum extenſa. Cum aliquando filum a colo traheret, manu una colum, altera ſuſum tenens, ſenſibus digrediebatur. Inventa eſt aliquando inter ſcribendum rapta; ſæpe etiam apertum librum ante oculos habens. Quidquid tunc rerum teneret, nullo unquam ſtudio poterat de manibus detrahi, propterea quod rigidum omniſariam corpus perſtaret. Id ego hoc experimento probavi.

Momento ipſa immobili tota

60 Cum Franciſcus, invictiſſimus Mantuæ Princeps, rediſſet ex Gallia, eamque ægrotantem viſitatum adiiſſet, obtulit ei patvam quamdam ex Maſſilia argenteam figuram: quam eum

C duobus apprehendiſſet digitis, ad quædam Principis verba extaſi correpta eſt. Volui ego ea manibus figuram detrahere, idemque attentavit Princeps: ſed nulla arte potuimus obtinere. Semel recuperandæ ſanitatis gratia cooceſſit ad balneas: inter eundum autem, univerſam prope diem ſola inſidens equo, extra ſenſus morabatur. Quod ſi equus pedem offenſus ſeſe periculoſius inclinabat, quaſique prolabebatur ad humum, immobilis ipſa perſtabat; quando ipſo vigiliantiſſimus etiam vir deciderat. Cum aliquando ad portos appellentes eam viderent comites abſtractam, veriti ne, ſi voluiſſent equum in portam

etiam cum equo vehebatur,

hiduere, caderet, ancipiti admodum cura tenebantur: ſed quamprimum navim conſcenſure erant, ad ſenſus regreſſa, omnem illis metum omnemque ſolicitudinem adimebat. Rariſſime a ſenſibus ſegregata vocem emiſit: quippe omnino immobilis ſermoniſque expers manebat.

61 Aliquando tamen audita eſt in cubiculo rapta magnum edere clamorem, grandeſque voces depromere: ſemel namque ab quapiam ancilla opprobriis convitiiſque laceſſita, ad orationem profugit: cumque immortales Creatori gratias ageret, quod biſce eam contumeliis donaſſet; inter orandum immenſo quodam caritatis ardore apprime tuccenſa, prægrandes de pectore voces emiſit, quibus ebulliens atque anxium eor haud mediocre viſum eſt retrigerium captare. Alio quoque die ſub matutinalem horam, clamore magno miſericordiam imploran-

D A. FRANC. SILVEST. COEVO.

aliquando ſed raro, emittebat vocem

tem, domeſtici audivere: ad quam eum accurriſſet ancilla admodum exterrita, offendit eam, præ nimia anxietate via reſpirantem dolentemque, ſubmurmurare. Adhæc tu Divi Dominici ſolennitate, ſole ad alterum vergente hemiſphærium, oratiooi quippiam impertacura ſe dedit: orationi autem ſeſe Chriſtus cum Maria virgine offerens, mentem a ſenſibus ſegregavit. Tum illa, quæ populi frequentia impedita pro ſuo deſiderio contemplationi egregiam navare operam haud poterat, Chriſtum rogabat, qua ratione tot ſibi retia objeciſſet: ſe enim inquietbat indevotam admodum eſſe ad ſpiritualiaque inertem opera, utpote quæ totum diem temporalibus ſolicitudinibus daret: videri ſibi univerſas res

E divinas poſt humeros jactaſſe, veretique, ne ab ſe tantæ negligentiæ ultionem depoſcat. Ad quam ille ſupra modum triſtem, reſpondens, juſſit omnem timorem depellere, quando illa caritatis opera ſibi contemplatione gratiora & cariora eſſent. Tum maximo fervore pro felici Mantuani Principis ſucceſſu intercedens, terribilem edidse vocem: qua audita cum nonnulli domeſticorum accurriſſent, invenerout extenta habentem brachia. Reta autem exitum expectantes, videre poſt paulalum ſupplices palmas jungere; perinde atque ſummo Deo gratias ageret. Dein parva interjecta mota, alteram prægrandem effudit vocem, quod eam intemperatus caritatis ardor excruciaret, ac pæne ſuffocaret. Totam illam noctem ſuperua teouit regna.

tum alia quam grandio. rem cum Deo agens.

62 Quemadmodum ad ſolis ardorem (ut ejus utar verbis) vaporcs in aera extolluntur; ita mens ad ſupernas res ſpiritualis contactu luminis eleva batur. Quate omnis ejus raptos, ab putriſſima ſemper luce animam penetrante, ſumebat

diverſa in tarim era luminis caleſtis vene.

F initium. Sed erat arbitratu divino diverſa luminis ratio; nam eam quandoque inſtar ſplendidiſſimi ſolis, ejus prorſus animum abſorbcutis, vallabat, nonnumquam vero longe remiſſius. Quandoque Deum corporali expreſsum imagine, Chriſtumque & cælitis patriæ cives, quibuſcum ineredibili voluptate ſermones agebat, contemplabatur. Plerumque ſecreto Dei fruebatur colloquio, nihilo ſecius quam ſoleant Principum conſultores cum illis ipſis maximis de rebus decernere; eratque ſibi quidquid optaſſet tunc impetrato facile. Sæpenumero, nulla ſimilitudine intercedente, ſola mentis acie Deum maximum inexplicabili delectatione ioſpectabat: id quod ſibi longe jucundius longeque delectabilius erat, quam cum phantaſtica Deum ſpecie intueretur. Tunc enim momento uno majorem, cum humanarum, tum divinarum rerum notitiam captabat, quam mortalium quiſque tametſi exactiſſimo eſt ingenio, ſummo ſtudio nancifci qoeat.

A. FRAN. SILVEST. EO. NVO.

63 Erant usque adeo excelsæ, quæ de sapientiæ fonte hauserat, ut ad sensus regressa nulla verba, quibus ea explicaret, sibi satis essent. Sæpe infigni adhibita opera, animoque contemplationibus præparato, optatam assequebatur extasim; nonnumquam auritebatur frustra. Sæpius vero, subito quodam illustrata lumine, ad sublimes thalamos præter spem & opinionem trahebatur. Autumabat autem majori se affici voluptate, cum insperato ad tales proveheretur delicias, quam cum ad id muneris eximiam & diligentem operam adhibuisset. Hoc in raptu ereptæ conscientiæ notas, suamque omnem imbecillitatem prospectans, supremæ sese temeritatis ionoditæque ingratitudinis arguebat. Tanto tunc Dei amore flagrabat, tantoque obsequendi illi desiderio, ut amarissimam omnem pœnam tranquillo perferre animo parata esset, si eam Deum juberet. Solebat dicere: Sicuti præsente sponso nihil est, quod amplius curet B sponsa: ita qui divina fruuntur Majestate, illa sola contenti sunt.

mox semper eadem Virginis ad vitam disponitur.

64 Cum puella admodum cælestes delibare delicias occepisset, tanto cælestem patriam desiderio adamabat, ut quam facillimus ei a sensibus esset abscessus. Ita, inquam, facilis erat, ut ad venustæ aspectum imaginis caperetur: id quod hoc exemplo constare potest. Mediolani existens, cum monasterium a S. Mariæ gratiarum visitatum esset, matronæ, quæ eum illa erant, rogavere Fratres, ut omne studium adhiberent, quo eam viderent abstractam. Tum eorum quispiam, natoræ ejus haud quaquam ignarus, pulcherrimam admodumque devotam imaginem illi inspectandam præbuit: quam cum vix fuisset intuita, spiritum ad Superos relaxavit; atque pleraque horas peregit rapta, rei quippiam mano teneur, quam de horto tulerat. De cœlesti patria, de Trinitate, de Angelis audire haud poterat, quin sensibus egrederetur. Nihil autem erat, quod eam magis Christi sanguine commoveret: quippe illi tantopere addicta erat, ut humanum quoque sanguinem intuita mox in extasim laberetur: id quod sibi etiam contingebat, si de Christi sanguine inter lo-

plus fortissimo ad talia raptus.

C quendum sermo incidisset. Una dierum cum ægra lecto decumberet, inter medicos & religiosos quosdam viros, qui eam visitabant, orta contentione, quidquam sanguinis Christi apud mortales restiterit, nec ne? insensus in morem ardentis fornacis Virginis animus teneri non potuit, quo ad supernas sedes suo evolaret. De Cruce quoque nullam oportebat ab iis, qui eam alloqui cupiebant, mentionem fieri: nam mox inter loquendum abibat spiritus. Mantuano Principe, ut diximus, e Gallis reverso, eam visitanti, post multa colloquia de Reliquiis sermo fuit, quibus Gallicarum civitates ornatæ erant. Tum illi Coronam quampiam offerens, enecranisque eam Crucis ligno fuisse admotam, e vestigio spiritus e sensibus exilivit.

præsentim cum nominabatur Sanguis.

65 Ne uno quidem die a cælesti curia vacabat Osanna: qua admodum delectata, pleraque ibidem horas, universum quandoque diem, quando potissimum sacram Christi corpus desumpserat, morabatur. Solenni Jo-

D annis Evangelistæ die, cum declamationem in Dominici templo audiret; subito & insperato rapta potita, ibidem adusque vesperum capta perstitit. Quare, cum Fratres dubii admodum essent, quid consilii caperent, quando occludi templum oporteret; neque tamen eam intra occludendam putarent; cautgens in raptu domum abiit, ingressaque cubiculum, adusque sequentis diei declamationis horam rapta mansit: tunc enim ad seosus reversa, ad templum rediit. In solemnitate quoque omnium Sanctorum, pari modo divina audiens verba, ad supernas delicias evolavit: quod cum sumendi Sacramenti adventasset hora, illico spiritum ad sensus excivit. Tum captata Hostia, in quodam angulo insidens genua, mox rapta, usque ad occasum solis ibidem mansit. Reversa autem domum, invitaque ab domesticis, quo secum solemnitatis gratia conviveret, illis factura satis, quamquam eibus sibi tunc fastidio erat, accessit ad mensam. E Cumque pedes ad mensæ caput staret, expectarentque, ut sederet, vident raptam: quo sane in loco tres horas stetit. Deinde paululum excitata, ad angulum triclinii quantum potuit gradiens, genuaque flectens, statim sensibus egreditur: tandem ad proprium deducta cubiculum, totam noctem cælestibus gaudiis potita est. Non modo autem diem unum, verum tres continuo raptu duravit est: id quod Quadragesimali tempore accidit, ceu suis in litteris explicat. Tunc profecto usque adeo divinis rebus immersus animus fuit, tantumque unitus Deo, ut incertum habuerit, utrum corpori illigata esset, nec ne. Videbatur sibi, esse quodam se lumine singulatique splendore constipatam, quod neque humano, neque angelico capi queat ingenio: in quo sane tantus divinæ Majestatis decor visebatur, ut humana exprimi lingua haud quaquam posset. Nunc senilem Deus maximus gerebat aspectum, modo juvenis triginta aut circiter annos nati speciem afferebat, aliquando in immensum exaucto splendore unus aut plures essent deprehendi haud poterat. Numquam tamen humana, sed spirituali tantummodo præ- F sentia videbatur indutus: nullu quoque habitu sermone, infundebat in animum Virginis quidquid optabat. Erat enim in Deum mens adeo erecta, ut nihil amplius petendum sese illi offerret; quando amore Dei flagraret animus, tantaque ejus dulcedine caperetur, ut ad fragilem naturam se amplius non rediturum putaret, ad miseriamque corporis revocari. Oportuit tamen ipsam tertio emenso die ad nostras sedes remeare: quo re vehementi consternata dolore, ab uberrimis nonnumquam eessabat lacrymis; alta de imo pectoris suspiria trahebat, amarosque singultus inculcabat. Potuisset numquam spiritus opiotone sua in corpore perstare (tantus erat dolor & cruciatus), nisi divinarum rerum, quæ viderat, fuisset gaudio & oblectatione detentus: neque enim poterat æquo animo ferre tantas ab se tam dulcesque detractas delicias. Gravem hunc perdifficilemque dolorem adulque Christi ascensionem pertulit: illo autem die, post captatam Eucharistiam, Christus, quo tanto eam tormento levaret, ad cæleste palatium traxit, ibi duos moraturam dies.

Persæpe in illi aequando die inter-

aequo ferè cum biduo.

A diér. Tunc pleráque illi futura referavit; cum præſertim diem, quo Margarita *b* clariſſima Mantuæ Princeps humanis erat rebus deceſſora. Demum mirabiliter recreatam mortalibus reſtituit. Sunt, qui dicant eam tres etiam Pentecoſtes dies fuiſſe continua raptam: id quod creditu facilliimum eſt, quando divinis ſemper rebus intenta eſſet.

Unde reliquas ſemper humiliter,

66 Ad corporeos ſeoſut, poſt deguſtatas cæleſtis regni delicias revocata, ſingulariter Chriſtum maximum daperibat, eratque divino amore vehementat incenſa. Ea propter, ubicumque locorum eſſet, ſemper ad cælum animum & cogitationam extollebat; non poteratque, niſi poſt longam moram, cuipiam alteri cauſæ mantam adhibere. Humilirate quoque præclara erat, qua omnem creaturam altiſſimo omnium Conditori gratiorem ſa atque cariorem putabat. Summa & incredibili affecta voluptate, in effuſum erumpebat aiſum, eumque nullo poterat ſtudio cohibere: id quod ſibi patiſſimum accide-

B bat, quando familiari aliquo ſuſpectante, ſummopere namque erubeſcebat, redibat ad ſenſut. Quautum ad corpus ſpectar, tenſu ad organa redeunte, ſæpenumero ſemianimis bumi jacebat, aut ſedebat gravitet affliéta, vixque verbum eloqui poterat: quandoque vero ira agilis firmique & vivacis roborit erat, ut loogo pernicieter ſuperato itinera nun contingera terram videretur. Nihil ſibi tam moleſtum erat, quam ab quopiam videri raptam: quocirca, ſi extraneum quempiam deprehendebat adeſſe, demiſſo vultu ſeſe atollere, niſi illo abeunto, non audebat; acriterque ſociam reprehendebat, quod illum minime abegiſſet. Semper autem aliquantulum moræ tacita manebat: tum quod lacrymas oculis delapſas abſtergeret; tum etiam quod retractos atque mortificatos ſpiritus ad membra diffundi & excitari operę pretium eſſet.

Inmoſta ſi viſione ſe ſciret.

CAPUT II.

Sanctorum variorum gloria Virgini per viſiones oſtenſa.

G

Afflicti multiplici inter quos ipſe,

67 SUb idem tempus, quo undequaque ſibi tribulationum tela impendebant, rus cum Fratribus concedens, miſerrimam & infeliciſſimam agebat vitam; propterea quod agreſtis locus divioas res, quibus in primis vitam vivebat, non afferret. Singulis autem, ne dicam diebus, ſed horis, ſed momentis, immortali Deo gratias agebat, qui eam dignam cenſuiſſet, ut plurima ſui gratia paterentur adverſa; ſimulque crimioum pœnas luerer; & ſibi ſociam in ſuſtinendis adverſitatibus aſciviſſet. Præſtantiſſimum ſane ſe adeptam munus gloriabatur, quando ſibi illa Deus impertiret, quæ univerſis amicis, & perditiſtis hominibus eabibuerat. Lætabatur admodum, magniſque in calamitatibus exultabat, intuita optimo præſtari exitu, quæ ſibi ſæpenumero Chriſtus ſpoponderat. At cum Paraſceves dies adventaſſet, quo Chriſtiano more paſſionis myſteria recenſentur, Deum magnopere ardens, Chriſtiqua tormenta animo

In die Paraſceves ſub Miſſa rapitur,

revolvens, ad eccleſiam properat; quæ ibidem rara bebebantur, divina auditura. Cum autem ſtans via Evangelii initia auribus excepiſſet, viſa eſt anima afflictum quatera corpus: parumque opinione aſtantium abſuit, quin ad humum decideret: quippe animo ad ſidara avolante, acerrimo dolore concuſſa eſt. Cum autem Angelicis potiretur concentibus, erectum ac ſtans in eccleſia corpuſculum, eorum tamen, qui aderant, opera cuidam innixum tabulæ, periode atque ſublimem ipſa teneret locum, ſpiritualibus oculis inſpectabatur.

D

A. JRANI ALVEST. COMVO.

& reptud optat immori,

68 Tunc miranda atqua divina in ſumma ſapientiæ abyſſo ſcrutata eſt, quæ nullis umquam verbis ab ſe caplicari potuere. Ea propter, ob ſummam caritatem, qua tota conflagrabat, atque ob clariſſimam divioarum rerum intelligentiam, diuturnamque cum Chriſto ſuavem cunctationem, ſperabat ſe detoceps corpoteæ non illigandam ſarcinæ. Sed ſua eam ſpes feſellit: nam poſtquam ab ſumma prope mane adoſqua vigeſimam ſecundam aut vigeſimam tertiam horam, cœleſtes perquiſivit domos, ad corporeum redire carcerem oportuit. Quam rem ita indoluit, ut amara, præ cordis anguſtia, ſuſpiria laxaret, lacrymareturque uberrime. Quetebatur præfecto ad humanam ſe redilſe miſeriam, quæ mille ſibi admittendi ſceleris ſtruxiſſet inſidias: ceterum quamquam vicem ſuam acriter deplorabat, ab divina tamen nomquam abhorruit voluntate, cui vitam omnem ab primæva ætate initiarat. Subinde tres menſes, corde admodum debilitato, graviſſima ægritudine laboravit: in vehementem autem ſuſpicionem devenit, animam tunc e corpore penitus fuiſſe ſolutam; quando tunc ingenti tormento, aliàs autem ſumma voluptate ſenſibus digreſſa fuerit; accedit quoque quod novum ſuit & ante hunc raptum inuſitatum, ipſam cataſim paſſam proprium corpus tamquam alienum inſpicere. Abſtractionem hanc, maximam ſummamqua cum divina Majeſtate unionem putavit.

E

ac ſibi ſe redditam dolet.

69 Decimo ætatis ſuę anno, in cubiculo orans, ad ampliſſimum quemdam & fulgentiſſimum locum rapitur, ubi pulcherrimus thronus, putiſſimę undique lucis radios emittens, extructus erat. Sedebat in eo ſenex divini cujuſpiam aſpectus, univerſum orbem adminiſtrans: qui immenſa claritudine, una ea, quæ noſtris oculis cernitur, ſed quæ verbis nequeat caplicari, circumſeptus erat. Huic eximiæ formæ juvenis, duo de viginti annos natus, aſtabat: qui modo ſimilis ſeni, modo alter videbatur. Ab iis conſpicua luce vallatis, aliud ſplendidiſſimum jubar in modum flammę prodibat, quod in unam cum ſene atque adoleſcente videbatur coire naturam, ita ut alter ab alrero ſecerni haud quaquam poſſet. Rem hanc dum puella mirabunda contemplatur, maxima afficitur voluptate; certoque intelligit, divinam ſibi ea ſimilitudine Trinitatem oſtendi.

F

Ad. ar. 10. S. Trinitatis aſpectuſuma.

70 Poſt longum tantæ Majeſtatis obtutum, cum ſibi abſcedendum inde prævideret, juvenem illum ſceptrum manu geſtantem adorta, benedictam ſe iri ab illo humili voce precatur. Ille, qui Virginem placidit & blandis oculis tacitus ſuſpexerat, eam lætus ac lubens be-

inde ad purgato-rium

A benedixit. Illo autem clariſſimo decedens loco, ad tertium, uno cœleſtium ſpirituum duce, perVENIT carcerem: obi plerique jacebant languentes, qui triſtem admodum gerebant faciem, qui lamentabiles ex imo pectoris trahebant voces. Quod ſimul, ut inſpexit Oſanna, non potuit eorum calamitatem (erat profecto horrendus carcer) non deplorare. Poſtremo alio devenit, ubi denſiſſimis tenebris innumeri tenebantur; qui ineffabiles luctus atque miſerrimas ex oculis ejiciebant lacrymas, ejulatus ad cœlum uſque tollebant. Eorum miſeriæ, & infelicitati accedebat, quod crudeliſſimorum dæmonum opera ateocea occluſæ animæ flammas ſubibant. Compatiebatur illis admodum pientiſſima puella, voluiſſetque aliquam poſſe opem afferre: ſed nullus erat veniæ locus. Hoc in raptu magna ex parte cœleſtis patriæ ſecreta ſcrutata eſt, ſummoque divinarum rerum deſiderio flagravit eum, cum inquam, qui humana omni cogitatione altior ſit.

B 71 Animum agens duodecimum, levato interorandum ſurſum animo, ad cujuſpiam urbis mœnia, quæ maximo ſplendore fulgerbat, cœleſti opera deducitur. Cujus cum eſſent portæ reſeratæ, occurrunt Virgini duo venerando aſpectu atque promiſſa barbae laetiſſimi ſenes. Paulum, inquio, apoſtolum, ac Simeonem illum, quem propriis Chriſtum ſuſtuliſſe brachiis lectitamus. Ii virginem blando excipientes aſpectu, & perinde atque filiam complexantes, comprehenſam manu in urbam introducunt. Innumera beatorum multitudo eam videbatur urbem incolere; quorum quidam candidiſſimo ornatu inſtructi erant, ceteri rubricata atque igne micantia indumenta geſtabant; univerſi tamen non mediocre gaudium, ſed ſummam lætitiam præſeferebant. Progreſſa paululum, excelſum tribunal immenſo ſeptum lumine offendit, cui Deus optimus maximus incredibili majeſtate inſidebat: ſed Numinis faciem, præ nimia claritudine nimioque ſulgore, perſpicuo intueri nequibat: quemadmodum ſi accenſam quiſpiam faculam puero inſpiciat, videt quidem in ſplendore ſubſtantiam; ſed quid illud ſit, quod ſo flamma monſtratur, cognoſcere non poteſt. Quamdiu tamen Oſannæ libuit inſpectare, tantam cœdis exultationem, tantam divinarum rerum experientiam, tantum amorem cerpſit, ut ad corpoream molem redire ampliùs nollet. Plurimis autem ad Deum porrectis precibus, & auditis, eam biſce altiſſimus de ſolio verbis affatur: Digna duas, cariſſima filia, Virginum atque etiam Martyrum honores tibi umbratica iſta, & tumultuaria ſpecie præmonſtrare, quo tantæ felicitatis pellecta decore, ab omni abhorreas corporis illecebra, meque ſerventius diligas, & fidelem te mihi atque diligentiſſimam præbeas ancillam. Caput illa demittens, immortales ſummo Opifici gratias egit. Poſt dulcia iſta colloquia, benedictam a Deo, aduſque urbis portas præfati ſenes reducunt. Deinceps Paulum, & Simeonem ſumma veneratione proſecuta eſt: coluit quoque præ cæteris Thomam Aquinatem, Mariam Magdalenam, & Catharinam Senenſem.

72 Captata ſolenni divi Dominici die Euchariſtia, ſpiritumque acturum ſenſus relinquente, locus quidam admirandæ claritudinis illi ſeſe offert; ubi innumeri beati ſpiritus, ſingulari inſtructi ordine, obviam ſibi prodeunt: qui cum propius accedunt, in duas diviſi acies, ſuaviſſimis vocibus cæleſtem curiam inenarrabili replent harmonia. Tum pater Dominicus, plerique cælorum civibus conſti patus, ad eam venit. Quem illa admirata, e velligio ad pedes provoluta ſupplex, veniam poſcit, quod ſanctiſſimum Prædicatorum Habitum indigna ſerat, ſuaque operu tantæ Religioni minime reſpondeant. Ac filiam benignus ſenex læta intuitus fronte, humo effert, blandiſque verbis, & paterno affectu interrogat, quid precari Deum velit. Cui cum univerſa ſincera fide reſeraſſet, ſuam illi operam pollicitus, per medias Angelorum deduxit catervas, comiterque cum illa ſermonem trahit. Inter loquendum autem circumſpectat Oſanna, Senenſem Catharinam e atque Columbam viſere cupiens. Quam rem ſimul, ac deprehendit ſenex; ſubridens, bono illam animo eſſe jubet. Ecce autem optatæ mulieres, de occulto quopiam loco prodeuntes, propere accurrunt, eam ſumma lætitia atque animi jucunditate conveniunt, arctiuſque prementes exoſculantur. Paulo autem procedentes, excelſum admirandumque tribunal offendunt: cui divina Majeſtas, eatmio ſplendore, præclaraque magnificentia, inſidebat. Hanc igitur cum Deus maximus de ſua ſede proſpectat, lætaque facie contemplatur, ſic Divum alloquitur Dominicum: Quid cauſæ eſt, quod iſtbæc tua filia, mihi admodum præclara, noſtras ad ſedes appulit? Exponit ille, quæ animo verſabat Oſanna, atque rogare ſanciverat. Quæ cum facile Deus univerſa conceſſiſſet, eam ſerena fronte benedicens, ab Patre quoque Dominico benedictam, ud mortales remittit.

73 Quodie Mariam Magdalenam præcipua celebritate venteamus, cum adverſa valetudine teneretur, Chriſto, non modo ore, verum etiam intra præcordia recepto, cæleſtis regni guſtatura voluptates, quas univerſam noctem fuerat contemplata, corporeis egreditur ſeoſibus. Pelucidum autem introgreſſa locum, ubi excelſo Deus maximus ſedebat in throno, Mariam Virginem, Mariam itidem Magdalenam, Catharinam Senenſem, Columbam, necnon pleroſque alios cæleſtis curiæ cives, ſolarem indutos claritatem, prope divinam ſedem conſpicatur; & eos quidem videt ſummis plauſibus exultare. Quam rem cum demiratur, attentiuſque conſideraſ; quid ſibi novum hoc gaudium velit, intro ſe diſquirit. Sed ſtatim ab quodam ejus animum deprehendente, certior fit, ſicuti in terris, ita lo ſuperna curia tunc Mariæ Magdalenæ ſolemnitatem agi. Quamquam autem ab univerſis ſumma lætitia excipitur, beata tamen Columba, incredibilis in eam benevolentiæ ſigna præſeferens, ab ejus haud poterat amplexibus dimoveri. Poſt longam moram altiſſimum Deum adiens, immortales ſibi de acceptis beneficiis gratias agit; ioexplicabiliſquu ingratitudinis ſuæ, pro veriſto more, veniam precatur; aſtruens, Majeſtatem ſuam tot, & tam magna in eam munera congeſſiſſe, ut par meritum haud quaquam referre poſſit. At ille: Tenc, inquit, præterit, cariſſima

filia

D Feſta S. Dominici eum vides

E c SS. Catharina, & Columba VV. comitatum,

F eaſdem que S. Mariam Magdalenam in ejus feſto ſtipantes.

Duodecimi effertur gloria Beatorum

SS. Paulus ac Simeon deducentes.

SS. Thomam Aquinatem, Mariam Magdalenam, & Catharinam Senenſem

SS. Columbam, & Catharinam

SS. Mariam Magdalenam

Digitized by Google

A filia, infinitam immenſamque eſſe numinis vim, quæ cunctis mortalibus, nedum tibi, longe majora valeat impertiri? Agito lætos dies: quippe ubi tuæ concident vires, mea ego ope præſto ero. Precanti poſtea, ut nonnullos ſibi admodum caros, ſicuti antea pollicitus fuerat, ſuperos aſcriberet felicitati, ſponder ille, quæcumque promiſerat ſe facturum: verumtamen ſi quid eſt aliud, quod cupiat, audacter petat: ſe enim cuncta facile conceſſurum, quando ſuas preces gratiſſimas habeat.

74 Univerſam noctem, qua Pauli Apoſtoli converſionem recolimus, oratioui, contemplationique veheme oter intenta, tandem cælestem ad ſolcuoitatem progreditur. Ducitur autem ad locum ſummæ elavitudinis inenarrabiliſque ſplendoris, ubi æternum & immenſum Deum tanta cælestium ſpirituum multitudo circumſtabat, ut B eos nemo, ſummaetiam diligentia, metiri poſſit. Viſi quidem primum divinam circumſtare Majeſtatem; deinde vero bini & bini a divioo throno, Oſannam verſus, tanto ordine, tantaque pulchritudine prodeunt, ut nihil delectabilius. Hos longa mora contemplata, non poterat eorum multitudinem, eorumque ſingularem ſpeciem & decorem non demirari. Tanta autem voluptate in iuſpectaodis illis afficiebatur animus, ut præ dulcedine a corpore prope ſolveretur. Seſe autem Oſanna alloquebatur: Quid mirum? quid, inquam, mirum, ſi ſummam in divinæ inſpectione oraturæ felicitvtem locamus: quando ub ejus miniſtris tanta meæ ſuavitate repletur? Se autem huſce cogitationibus oblectabat, non poteratque ab illis aciem deflectere. Ad ſenſus autem regreſſa, læta admodum pleriſque diebus fuit, cælestis patriæ deſiderio flagrans. Nihil curabat humani, quin caleſtes cuntinue ſpiritus mente volutans, domeſticorum conſuetudinem faſtidiebat.

75 Rogantibus religioſis mulieribus de Monaſterio d S. Joannis, quo tantam populi frequentiam devitam, paulum apud ipſvs animum recrearet; earum annuit precibus; eoque ſub diem ſanctum Mercurii, ibidem quietior moratura, C conceſſit. Matutinis igitur veſperi (ut ſit) inchoatis, ſuam agitans conſcientiam, ſibi criminidvbat, quod, cum Dominicæ paſſionis agerentur dies, ipſa recreaodi animi gvatia populum defugiſſet. Inter cogitandum, repentino quodam circumventa lumine, ad cælestem curiam rspitur: ubi divinam intuita Majeſtatem, pleraque intellexit, quæ humana lingua neqneat explicari. Dara autem ſibi opportuoitate, Deum maximum ſecreto ſammoriſque arbitris convenendi, cum certo longa experientia ſciret, univerſa prope tunc ſibi impetratu facillima fore, pleraſque ad eum preces fudit. Primum itaque nonnullis, quos ſumma benevolentia proſequebatur, ſalutem precata, non modo facilo obtinuit, verum humaniſſimis eam verbis Deus, uti ſolet pater perdilectam filiam, allocutus, pollicitus eſt ſibi univerſa, quæ optet. Tum illa intrepida ſecundo poposcit, quo tvntum ſibi virtum tribuvt, uromonem poſſit cviminum labem ſuperare. Promittit ille ſe facturum, ut nullo mortali crimine dedecoretur; nolle ramen ſa, inquit, polliceri, cam venialem omnem culpam devitaturam; quando eo munere neminem (ſua ſacepta ſanctiſſima matre) donaverit. Ad hæc, Mantuanum Principem ejuique Rempublicam ſervari incolumem poſtulat: idque inſtantiſſime rogat, propterea, quod incertus quidam rumor afferret, rem omnem Mantuanam in extremo eſſe diſcrimine. Spondet Deus ſe Mantuam ſui gratia tueaturum. Poſtremo, poſtquam vidit concta ſibi ex ſententia eeſſiſſe, pollicitumque Deum, quæcumque poſtulaverit auditurum; ſpei plena, conixiſſime ſibi mortem efflagitat, quo cæleſti tandem fruatur vita. Sed longe ſecus, quam perſuaſerat, evenit, quippe reſpondit Deus nondum opportunum ad id negotii tempus adveotaſſe: nunque enim, inquit, præſtita exitu eſſe, quæ per ipſam ſe fvcturum ſæpenumero dixerat. Interrogvnte autem illa, quid rei per eam facturus eſſet, cam blandis intuitus oculis, tacitus perſtitit.

D A. FRAN. SILVEST. conyo. *orat pro Principe & civitate.*

CAPUT III.

E

Virginis Viſiones de Paſſione; & aliæ aliorum de ipſa.

76 UNiverſa Chriſti tormenta (uti ſuperius expoſuimus) conſucvervt alta in ſingulos dies cogitatione meditari, interque meditandum uberes e capite lacrymas excire. Placuit autem ſapieotiſſimo rerum omnium Moderatori, cum ea, poſt reſtitutum etiam lacrymarum munus, paccius agere, quo ad cælestis regni felicitatem æſturntius ſpectaret: quare facile sab ea & ſuaves lacrymas depulit, ut exſiccati prorſus oculi viderentur. Quam rem cum triſtis admodum, io ſua eam flagitia referens, aliquamdiu immenſo dolore pertuliſſet; uno Pavaſceves die, levato ſurſum animo, Chriſtum optimum maximum huſce ſupplicationibus compellat: Ah! dulciſſime Jeſu, qui fieri poteſt, ut tibi dediti-ſima filia, rectius dixerim vilis & inepta ancilluſa, abs te tamen rantopere uti præteruliti dilecta, tua memoria excidat? Longus profecto mihi mos erat amariſſimis ſingultibus, ſumma ramen cum vnluptate, univerſos ruov cruciatus contemplari: ſuavitatam hane quandoque repreſſiſti: tum eam rua ſolita clemeotia rurſus nacta ſum. Eecc nuoc ferreum cor atque adamante diurius gero, teque conſuet s dilectione & charitate haud proſequor, propterea quod dulci tuo rore noo alluar. Hsud profecto ſum neſcia, meis graviſſimis criminibus effici, ut omni tuo munere deſtituar, nullamque abs te promereat opem. At ſi in alios clemens es & permunificos, toam immenſam Majeſtatem oro, ne tu me quamvis ingratiſſimam ſponſam, deſævias.

In die Pavaſceves quo remit de ſolatia ſua triſtitia

77 Pereunti immani dolore cum ſauxiſſet Chriſtus ſuppetias ferre, illius mentem ad contemplanda Paſſionis myſteria exrulit, univerſaque ſuo ordine ante ejus oculos locavit, petinde atque tunc Hieroſolymis agerentur. Primum ſane ſeſe illi cum diſcipulis diſcumbentem oſtere, ſingulariſque in eam benevoleuriæ ſigna præſeſerr: tum qua fraude impius eum Judas in Judæorum conjciat manus, oſtendit: demum duriſſi-

offertur ſpectandus eorum ordo Paſſionis.

Fer. 4. hebd. myſteria ra-pit ad Deum.

A. FRAN. SELVAST. COMVO.

A riſſimis ſe flagellis cæſum, hiſpidis conſoſſom ſentibus, excreamentis oris oblitum, ſceleriſſimorum pertractum manibus, inaudito confixom cruciſ ſupplicio, ſepulcris tandem addictum inſpectandum præbet. Comitabatur autem eum cum ſanctis mulieribus Oſanna, ſecumque ad cuncta loca concedebat. Iſtis eaitu præſtitis, viſuseſt illi Chriſtus ſanguine ad plantas delibutus, ita ut ſanguineos amnes vulnera laxarent, Quod cum illa accuratiſſime proſpectat, catteratna ducta pietate, io tot lacrymas, totque graves ſingultus erumpit, ut oculi capidos torrentes uſſimilareor. At in eam placidos Chriſtus oculos defigens, ſic loqoitur: Ne amplius lacrymeris, filis; jamque pectori ſingultus cecoude tuos: quippe iſthæc tuos ante oculos facta ſunt, quo voti compos efficerere. Non ſum ego mortalis, aut paſſibilis, ſed perennem vitam vivo: verum eomvero nihil eſt, quod mihi gratius commemoratione paſſionis meæ a mortalibus fiat. Tum jubet eam univerſa plsgarom loca exoſculari: illa autem tanto ſe munera indignam arbitrata, prope accedere non audebat, quin ſeſe agebat
B retro. Sed eam ad ſe Chriſtus manu trahens, illi latus ceteraque vulnera familiariter obrolit: qua re admodum recreata, læta perſtitit & exultans.

& poſtridie ſepulturæ Chriſti:

78 Altero die, eo inquam, quod ſanctum appellamot Sabbatum, divini face amoris Virginis animus incenſus, ad quempiam luce conſpicuum locum adducitur, ubi inccredibili gaudio cælestes civei exultabundi incedebant. Videbatur ſane deliciarum omnium amœniſſimus locus, quem dum contemplatur, fixiſque luminibus inſpectat; ab quopiam excita, Chriſti adeſſe tumulum, de quo ipſe tamquam fulgeotiſſimum ſidus prodibat, advertit. Ad hunc ſepulcro egreſſum accurreur percita, teoerum mox & afflictum corpus demittit ad terram; magnaqoe cootentione precarur, ut ſui tandem miſereatur, e ſtagilique corpote erutam ſuis civibus annumeret. Viſa quoque cœlorum Impetatrice, eam, pec ſuam immenſam pietatem, rogat,
C quo hanc deſideratam gratiam ſibi ab filio eatorquocat. Sed illa ad Oſanoam alludens; Ne, ioquit, filia, ab divino deſciſcar beneplacito; quippe inrelleaiſti jamdiu, qua de cauſa tot annos velit te hanc mortalem vitam vivere. Conſpicata Oſanna vanas ſuas eſſe precer, humo ſe tollens, benedicta ab Chriſto atque Maria Virgine, ſuas ad ædes redit. Singularia ſibi familiaritatis indicia hoc io captu Chriſtus maximus oſtendit; & ita ſingulatia, ut illa ipſis ſe indignam rata, ea referare non auderet. Ab die Mercurii aduſque Dominicam reſorrectionem, ineffabili gaudio, & cæleſtium rerum voluptate detenta, uberrimis lacrymis Chriſtum ardens, via aurem, aut mentem loqueutibus præſtabat.

his alitet cum conſolatus

79 Solenni omnium Sactorum die, univerſam noctem, ſuam miſeriam, ſuam calamitatem, ſua crimina, quæ(ori exiſtimabat) nefandiſſima, omoiqoe ſupplicio digna erant, deplocans, Deum tantopere ardere empit, ut maxima difficultate aduſque Communionir horam ſpiritom trahere potuerit. Deſumptoaotem ſacco Chriſti corpore, corporeis mens ſoluta vinculis, ſuperna ad eomlum advehitur ope; Sanctorum omnium ſodalis effecta, quam maximis ab Chriſto plauſibus excipitur. Ad cujus pedes devoluta, cum univerſas ab Chriſto acceptar gratias humili voce receoſuiſſet, in iſthæc verba lacrymans clamauſque erumpit: Quo meo ſcelere, dolciſſime & ſumme Princeps, cum rara in me & pretioſiſſima congeſteris beoeficia, ab ſpirituali ſenſim vira deſciſco? Io dies proſecto ad ſupernas res ſerior tepeſcit: nihilque in me boni aut præclari operis offeodo: ſed utinam oon fiot prava & neſaoda! Quid ſibi volt faxeum iſtud, & immite cor, quod nulla valeat opera demulceri? Hæc autem clamans, intolerabili dolore cordis premebatur. Iutuitur Chriſtus acerrima Virginem euntorqueri pœna, eam, tametſi repugnantem, ſeque omni exiſtimaotem indignam veoia, manu prehcodens, humo effert. Tum clariſſima in eam caritatis oſtentaor iodicia benigna facie polliceotur, ſe ejus triſtitiæ conſulturum.

D per me: rem mihi,

E aidò aliud cor petam,

80 Ceterum Oſanna alterum cor conſtantiſſime poſcit. Eſſlagitanre aurem illo, quid ſuo cordi fieri cupiat; tale, inquit, optasim, quod te ſolum ardeat, ab omnique abhorreat illecebra. Haud equidem inſana rdeo mente ſum, ut velim io hoc mortali corpore ſolutam curis & pacatam atque tranquillum vitam agere, æternos poſtea ſubitura cruciatot: quio longe mihi cariur eſt adverſa omnia toi gratia perpeti; quo tua quandoque ſruar præſentia. Flagraotiſſimum tui cor expeto, quod re ſolum amet, te ſolum cogiter, te ſolum loquatur. Tom Chriſtus: Quoad, ioqoit, cariſſima filia, fictili carni jungitur aoimus, terceni quippiam ſentiat, neceſſe eſt: tuas tamen preces haud quaquam inficiar ibo. Pleriſque ulteo eitroque ſermonibus habitis, dolorus, qoi Virginem excruciabat, paulo reſedit: eœpitque mens, jam ſatis recreata, temperantiua queri. At Chriſto ſeſe ea ejur oculis proripiecte, Oſanna ad ſuperiora quæpiam immenſo coruſcantia lumine provecta faſtigia, excelſum ſupremum omnium Regem, pretioſiſſimo inſidencem rheono, proſpectat. Aſſidebat illi Maria vicgo; cratque innumeris ſpiritibus & cæleſtis eurix civibus, magno ſplendore coruſcaotibus,
F circumſeptus. Erat autem uſqueadeo divinis rebus addicta, ut ſe mortales reliquiſſe, immortalemque effectam putaret.

ſuque gratulatur accumſanti,

81 Poſt longam ibidem cunctationem, ad locum, ubi priua conſtiterat, reverſa, Chriſtum reperit, atque hunc in modum effatur: Cur, homaniſſime Salvator, me deſeris? palantemque adeo linquit, ut incettas petere ſedet videat? Quid cauſæ eſt, quod omni prorſus ſum ſpirituali jucunditate deſtituta? (Nam pletuſque dicr ampliſſimam ſuam mauum Chriſtus repreſſerat.) Quam hujoſce rei cauſam fateris, quod inquam frigidior glacie ſum, adamaoreque durior; ſolebam te ſemper ardere, reqoe uoum meote ſemper & cogitatione verſate: nunc vanir univerſum diem curis involvo, viaque me tibi initiram recolo. Te itaqoe per eum pretioſiſſimum ſanguinem, quem in fragilis noſtræ oaturæ pretium effuditti, oro, atque etiam ſuppica cogo: quo me certiotem reddas, ſi quidquam ab me ſceleris admiſſum ſit, quo tuam excitaverim iram; effecerimque, ut ruam ab me munificentiam aſſerteris. Euitar proſecto, ſi id reſciveru, ruæ ſa-

A ſatisfacere Majeſtati. Non poſſum mihi perſuadere, noo ſceleſtiſſimi quippiam me paſſa, quod tuam adverſum me indignationem exciverit. Tum Chriſtus: Ne, inquit, te afflictes, filia, nullum abs te commiſſum crimen eſt, quod me tibi reddiderit iratum. Quocirca haud ſecius te diligo, quam eum tot tantaſque tibi gratias impertiebar. At illa: Cur tanta premor inertia, tamque varias & circumfuſas ſeculares moleſtias habeo? Propterea, inquit, quod id ab me conſulto fiat, quo minus ab animarum ſalute abſterreare: quippe, ſi cœleſtibus deliciis affluerer, ſolari proximos, eorumque ſaluti vacare detrectares. Poſtremo ſanguinolentum ſuum corpus, eam conſulaturus, apertumque latus, ſanguinem inſtar undę profundens, exoſculandum prębet: quod cum lubens & lęta efficit, ſuaviſſimum nectar haurit, idque ſumma cum voluptate.

exoſculandum latus ſuum præbet,

82 Egit is potus, ut ad ſenſus regreſſa noctes & dies Chriſtum deperiret: non poterat enim a
B cœleſtibus cogitatibus mentem revocare, quin continuo pæne potiebatur raptu. Præter hæc ſingulis momentis ante ejus oculos verſabatur Chriſtus: a cujus latere ad ſaucium ipſius eor, ſanguinis videbatur uoda deſſuere. Hoc die ſecum Deus graviter eccleſiaſticos mores queſtus eſt; quod, inquam, ſuum viri eccleſiaſtici peſſumdarent honorem: juſſitque illam haud vacare a precibus, ſi cuperet Rempublicam Chriſtianam ſalvam eſſe. Eodem item die pro Mauruæ inculumitate ſupplicanti reſpondit Deus: eam extremam, propter ingeotia crimina, calamitatem promereri: valle tamen ſe miſerieordia & pietate in eam uti, quando pro ea ſpirituales & religioſæ mentes continue precarentur.

cum margine ejus ſalutio.

83 Cum Chriſti paſſionem & eximia facta
In die Paſcatis contuetur Hieroſolymas. frequenti meditatione contemplaretur, ſpiritu ſenſibus degrediente, ſancta Hieruſalem viſitabat loca: die præſertim Veneris, quo inquam ad crucem euntem Chriſtum comitabatur, perinde atque ibi corpore præſens eatitiſſet. Cui rei argumento accedit, quod religioſus quidam
C & integerrimus vir, de Ordine Minorum, ſæpenumero ſe vidiſſe eam in Hieruſalem ſancta loca viſitantem aſtruxit; quando tameo conſtet eo numquam ipſam conceſſiſſe. Rem hanc Franciſcus invictiſſimus Mauruæ Princeps ſetulit, faſſuſque eſt, ſieut ab quapiam Monacha de prędicto Ordioe intellexi.

Et in die Natalis Domini,

84 Cum ſolenuis ageretur Domiuicæ nativitatis dies, ardenti viſendi parvuli Chriſti deſiderio acta, orationi ſe dedit. Poſtquam autem longa contemplatione naſcantem Puerum, in Mariæque locatum gremio, quanta Matrem afficeret voluptate, animum verſavit, ſeſa illi Maria Virgo, filium iotra brachia tenens, offert: eamque, præ admiratione ac revereotia trementem, effatur: Satio'ſalva Oſanna? Quid cauſæ eſt, filia, quod amaritudiola videris plena & deſideſit? Deinde ad illam deſideratum filium, ſuis excipieodum muoibus & locandum gremio, porrigens, ait: Quodeumque lubet ab clementi filio expoſcito: neque enim vacuis abibis manibus, quin tibi univerſa ad vota ſuccedent. Ecce enim parvulus admodum & infans eſt, qui omoia facillime tradat. At illa, ad memoriam ſua revocans crimina, ſuamque (quam miſeram putabat)
Deperæ filium offerens,

vitam animo volutans; non eſſe, inquit, eam D
ſe, quæ hujuſcemodi ab ipſa gratiam mereatur: quin ſi de ſe ultionem capere veller, ſoventuram ſibi
A. FRAN. SILVEST. apertam & manifeſtam cauſam, ſuam inquam
CORVO. ingratitudinem, quæ omnium ſceleribus præſtet. Quamobrem retro ſe agit, Chriſtumque non audet excipere.

85 Intuita Virgo, illam timore pariter & ardore conflictari: Qui, inquit, times, filia? *Ipſam brachia excipit.*
Capitu, quem tibi tradu ſuavem & dulcem filium, eumque tuo ſinu excipitu. Tum, ſi quod eſt, quod cupiat, cum jo tuum eeſſerit imperium, facile eaorabis. Tandem intra reluctantis atque etiam trementis hsachia filium ſuis manibus Virgo locat. Parum abſuit, quio præ immenſo ardore animus corpore deſiliertt: nam cum Chriſtum manibus verecuoda contrectat, immotiſque proſpectat oculis; eam tam ingens flamma caritatis adoritur, ut immenſo & inextinguibili fervore
E prope periret. Quanto gaudio, quantaque ſuavitate Oſanuæ animus agereiur, Mariam Virginem, ſibi ſumma caritate filium offerentem cootemplatus; quanto ardore Chriſtum ſplendidiſſima fulgentem luce ſuo ſepoſitum gremio deperiret, oarrato difficillimum eſt, quando nec ad planum ipſa ſeceuſeſe, nec litteris mandare poruerit. Pleriſque ſuaviſſimis utriuque colloquiis habitis, Oſannam Chriſtus, teuera ſua manu benedictam, de ſuo conſpectu dimiſit, egitque idam Virgo. Poſt hæc complures dies atque menſes incredibilis amor in corde Oſannæ, ineffabiliſque ſuavitas manſit, & uſque adeo maoſit, ut ipſa quandoque demiraretur potuiſſe ſe cum mortalibus verſari: quippe viſionem illam continue præ oculis habebat. Extremo quoque ſuæ vitæ tempore, quandocumque id meute occurrebat, ſummo acſitabatur ardore.

86 Simile quiddam, quo die Mariæ Virginis Purificationem celebramus, contigit. Oranti, ioquam, viſa eſt Maria Virgo, filium geſtans, candidiſſima lace cum pluribuſque cœleſtibus eiF vibus circumſepta: quæ cum illi filium porrigit, *Itemque in feſto Purificationis,* ſe ad terram ipſa præ numinis revareotia demitteus, nullo pacto adduci poterat, ut ſeſe tolleret. Tandem cum ad Virginis preees & juſſa caſurreaiſſet, oblatum ſibi Chriſtum accipere detrectabat. Poſtquam autem diu reſtitit, tandem, Virgine ſuadeote, ſuo puerum eacepit ſinu. Videbatur autem ſibi, quod is puer & mentem & præcordia inſtar flammæ peoetraret: quare tanta eum voluptate contrectabat, ut nihil unquam divinius fuerit experta. Emenſo aliquanti temporis interſtitio, eum filium Virgo repoſceret, reddera illa recuſabat; precabaturque, na perdilectum ſibi ſponſum derraheret, cujus ampleaibus admodum delectabatur: ſed reſtituere opostuit. Poſt hac perſtitit jo corde flagrantiſſimus ad exleſtem patriam atque ſoaviſſimus ardor.

87 Sub uoam Paraſceves diem, omni ope ad
Damnavi memoria opem de Cruce adhibita Chriſtus, divina in ſe conjecta beneficia conſideranda animum & cogitationem adjecit: quam magna inquam ſoreur & rata, quantamquo ipſa ingratitudinis uotam incideret, quæ nihil unquam boni opesis egiſſet, quin innumera flagitia perpetraſſet. Ioter cogitandum autem uberrime lacrymabatur, ſeque ioanditi criminis amaris ſingultibus arguebat. At cum ſibi viſus eſſet Chriſtus

A flus in cruce diſteotus, cum hiſce verbis alloqui-
A. FRAN. SILVEST. COÆVO. rur: Quam ego egregiam, piiſſime Jeſu, navavi te operam potero, quæ huic meo ingratitudinis vitio non ſit longe impar? Vereor admodum, ne perpetuis adjudicer flammis, parem meis ſceleribus pœnam ſobitura. Tum Chriſtus: Quid, inquit, cauſæ eſt, filia, quod tanto dolore concuteris, tantaque afficeris triſtitia? Omnem tuam ſpem in me jacito. Si tua haud ſuppetent merita, ſacratiſſimo ego meo ſanguine tua diluam peccata. Inſuper extremæ tuæ diei, mea cum charitſima matre, tibi allaturus opem, deductoroſque te ad cælestes thalamos adero. Tu quoque dies decem aut ſex, antequam moriare, de tuo obitu certiorem reddam.

Idem in ſpecie pueri ſuper ejus veſte videtur.

88 Raro declamationibus inteterat Oſanna, quin mente ſuperna regna conſcenderet: quidquid enim divinarum rerum audiret, mox ſenſibus digrediebatur. Semel igitur in Divi Dominici templo, divina auditura colloquia, conſedit: B quoad, cum de Chriſto, deque ejus humana converſatione ſermo habretur, extaſi potitor. Tum puella, ſeptimum eundem annum egreſſa, quæ ad latus ejus ſedebat, eximiæ formæ puerum ſuper Oſannæ veſtem inſpectat, qui ad ipſam puerilibus blanditiis allodebat; eamque, uti ſolet filiur matrem complexatus, exoſculabatur. Erat res puellæ ſummæ admirationi, idque magna animi delectatione contemplabatur: quæ cum domum regreſſa eſſet, domeſticis ſuis magna hilaritate quæcumque viderat, enarravit.

Ipſe videt S. Columbã exire mortuum.

89 Beata Columba, de Ordine Prædicatorum, humanis rebus egreſſa, & quidem in urbe Peruſio, eadem ſane hora ad Oſannam venit; quæ tunc forte ſub diluculum, longa defeſſa oratione, ſe paulolum quieti dederat. Quam cum eſſet Oſanna intuita (neque enim dormiebat) actutum Colombam eſſe deprehendit: quippe ſpiritu cælestes tenente ſedet, ſeſe mutuo ſæpenumero ſaluterant, tametſi magna locorum intercapedine diſtarent. Erat inquam tertio induta Prædicatorum Habitu, & eo quidem candidiſſimo, velumque diverſo ac perpolito anterius extructum opere, animio decore impendebat ad genas; ſed & caput pulcherrimo erat diademate C inſignitum. Introgreſſa igitur nondum dormientis Oſannæ cubiculum, læta admodum & exulcans, ſecum cælestium civium agebat multitudinem, ea quibus duo, Pontificali chlamyde prælati, medio eam introcludebant loco, uno dextrum, altero ſiniſtrum ejus latus trocota. At cum propius acceſſiſſet, Oſannam compleaata, uti ſolent poſt diuturnam abſentiam amici, dulci rollum ſtringebat affectu. Tum ſic loquitur: Ad optata longo deſiderio gaudia, perdilecta ſoror, propero: tu quoque ſecura vivito: quippe te cæleſtia manent regna. Repenteque ſe ex ejus oculis proripiens, perlucido ſplendore vallata, convolavit ad cælos. Perſtitit abeuntis imago in mente Oſannæ uſquedeo defixa, ut eam deioceps continue præ oculis habreret. D

90 Cum Sacerdos quiſpiam Alemanuus, religioſus admodum & modeſtus vir, Mantoam veniſſet, urbem prætergredions, ad Oſannæ domum inſcius pervenit: ſtatroque proſpiciens, novum quemdam perſeotæ odorem, qui ſanctitudioem præſeferebat. Quem cum admitatur, propulſat fores, intellectorur, qui illic hominum habitarent: ſibi enim perſuadere non poterat, non eſſe intro ſaoctum hominem. Egreſſo ad eum quopiam, & interrogante, quid rei quæreret; Vellem, inquit, mihi conveniendi ſaocti hominis hic exiſteotis facultatem dari: ſenſi enim de hac domo quempiam ſanctitudinis odorem prodire, quo mihi perſuaſi divinum hic hominem immotari. Ille re intellecta, hominem conſolaturus, accerſit Oſannam; eſſe inquiens, qui eam alloqui velit. Mox introductus ſuas ab ea preces enpoſrit, togatque, ut ſibi a Deo ſalutem impluret. Pollicetur illa ſe facturam, quod exquiſierat, abit Alemannus, lætus admodum & gaudens; faſtos eam profecto eſſe, cujus ſanctitudinem de oſtio odoraverat.

Sacerdos peregrinus odorem ſanctitatis ejus tranſiens percipit,

ANNOTATA AD LIB. II.

E

a De monaſterio S. Mariæ, *Ord. Auguſtiniani*, *vide* t. 3. *Jannotii Vitam B. Veronicæ de Binaſco, ibidem ab an.* 1463. *uſque ad* 1497. *religioſæ, & ſimilis cum Oſanna ſpiritus; ſed illa veroſimiliter jam obierat, cum illuc Oſanna venit.*

b Margarita Bavara, *Friderico I. nupta anno* 1465. *obiit* 1480. 14. *Oct. Epitaphium refert Hippolytus Doneſmundi p.* 2. *p.* 59.

c S. Catharinæ Senenſis, *mortua an.* 1380. *Vitam illuſtravimus* 30. *Aprilis; & S. Columbæ Reatina, quæ Peruſii obiit* 1505. 20. *Maii: unde intelligis ſub vitæ finem oblatam Virgini hanc viſionem, atque ac ſequentem.*

d *Vulgo S. Joannis de lle Carette faiſſe hoc ſub an.* 1407. *aſſigniter a Marchionibus reſtaaratum, ſcribit Hippolytus pag.* 87.

e *Auctor Vita S. Columbæ num.* 22 1. *ſive cap.* 62. *hujus viſionis meminit, ſed ex Legenda ſequenti.*

LIBER III.

F

De favoribus Oſannæ impenſis divinitus.

91 QUi recte ſapiunt rectequr divinis de rebus philoſophantur, hanc Deo vim tribuunt, ut non modo ejus lege immutilis rerum omnium ordo perſter, verum etiam ut ſuo arbitratu quoſcumque voluerit (nullius tojuria) felices efficiat. Omnem quidem hominem (ut ſacræ tradoot Litteræ) diligit, & ita diligit, ut ea, quibus unicuique ad ſupremam felicitatem nanciſcendam opus fuerit, munifica imperiiar manu. At præter communia beneficia, quibus humanum unne afficit genur, ſingularia quædam munera quibuſdam dooo dat, quos inquam præſtantiori ſibi affectu benevolentia, ad cacellentiorrmque gloriam deſtinat. Nulla enim noſtra ope, nullo ſtudio, nulla induſtria, divino detracto præſidio, felices eſſe poſſumus; quando divina deſtituti gratia oequeamus vel minimum quidquam exacti operis efficere; quo fit, ut ad felicio-

Deus omnibus benefacus,

quibuſdam ſingulariter eſt liberalis,

rem

quos ſpecialiori dil. A rum directis vitam, majorem ceteris oporteat cæleſtis gratiæ portionem dari. Verum quamquam, qui immortali Deo gratior ſit, nemo eſt qui ſciat; poſſumus tamen quippiam ea operum differentia conjectare. Sic namque Apoſtolos univeſis (exceptæ Matia virgine) præſtare arbitramur, quod prima ipſi Chriſtianæ fidei jecerint fundamenta, præſtantiſſimaque caritatis dederint indicia. Sic martyres Confeſſoribus præponimus, propterea quod ſanguinem pro Chriſto fuderint, vitamque commutaverint in mortem. Ut autem id uno verbo concludam, illos majori felicitate dignos putamus, quos majori ceteris caritate præcellere conjectamus.

In his Oſannam fuiſſe

92 Igitur eſſe ab Chriſto maximo Oſannam ſummopere dilectam, creditu facillimum eſt: quando talibus ipſam muneribus donavetit, quæ raro ſolitus eſt mortalibus impendere. Sunt profectu tam præclara, tamque excelſa, ut nos ab re uſtruere poſſimus, eam ſibi Deum Opt. Max. condidiſſe, ut ſuæ Majeſtatis ſuæque Divinitatis inſigne quoddam ſimulacrum eſſet. Semper enim in

B corde, ſemper in labiis, ſempet in moribus Oſannæ verſabatur Chriſtus: ut via credi poſſit, eam in terris cepiſſe originem, & non potius in empyreo creatam cælo, ad mortales, cæleſtem repræſentatutam patriam, fuiſſe demiſſam. Quid ſane diviniut, quam io corruptibili carne mentem ab omni crimioum labe immunem gererej ejuſque animi eſſe, qui divinas tantummodo res atdeat & contempletur? Quid Chriſto liberatori noſtro, Virgine, eiſdem quibus ipſe doloribus affiſtata, eadem cogitante, eadem operante, ſimiliui eſſe poteſt? Ceterum nou ſum ego hujuſce opinionis, non poſſe Deum, quæ virit contulerit, eadem mulieribus impertiri. Æque profecto facile Deu eſt mulierem ſicuti virum (niſi ubi ſeaui repugnaverit) omni afficere beneficio; quando nihil ſit, quod virtute divina præſtantius ſit. Neque etiam indecens (ut plerique aſtruunt) imo decentiſſimum putu, Chriſtum maxim um uonnumquam mulieres majoribus, quam vitos gratiis inſignire, eaſque ad præclara deligere ſa-

C legit Deus, ut fortia quæque confundat. Adhęc ſunt ſæpaomero mulieres, quæ quibuſcumque ſuæ ætatis vicit ſanctitate & caritate præſtaut. Quid igirus cauſæ eſt, cur non decens putemus, rara illis & ſingulatia beneficia præter eam mu-nem ſortem cælitus affersi? Potis eſt igitur Deus, pro ſuo arbitrio, viri mulieriſque animum veſtare: potis eſt eos in omnem partem deflectere: potis eſt quocumque voluerit ſtemmate coronare. Id quoque æquum atque admodum decens eſt, quam inſigut donavetit gratia, eam præ ceteris excellentioribus donis afficiat.

probata ſingularia ac collata dona.

Non obſtante ejus imbecilliori ſexu.

93 Neminem autem movere debet pleraque virtis conceſſa eſſe, ut ſunt Chriſti ſtigmata, cetera-que id genus, quibus Mariam Virginem Deus maximus nou exornavit: id quod tarioui conſentaneum minime videtur, ſi eadem ſemineum deceant ſeaum, quando ipſa mulierum omuium dignilſima ſit. Quippe, ſicuti mulieribus, ita ſingulis viris (Chriſtum ſempet eacipio) gratia & caritate Maria præſtitit. Quare cuncta, quæ virit cælitus data ſunt, eam fuiſſe uactam, fatea-mur uecelſe eſt, ſi ab aliis detrahenda ſint, propterea quod ei, quæ omnibus dignior eſt, cullata non fuerint. Quod qui aſtruat, nemo eſt. Legimut enim, ad umbram Petri, non autem ad Mariæ Virginis ombram ægtos fuiſſe ſanatos. Noone præterea Mariam Magdalenam ſepties in ſingulos dies fuiſſe ab Angelis in aera elatam vetæ tradunt Hiſtoriæ? Nihil tamen ſimile Mariæ Virgini contigiſſe uſquam repetimus. Non itaque, quia illa ceteris antecedit, ab aliis ſupptimenda ſunt, quæ illi divina ſapieotia confetre operæ pretium non duxit. Cunctis quidem gratia & caritate præcelluit; ſed huic nulla in re obſtat, extrinſeca, & quæ gratis data nuncupant dona, pleriſque Deum arbitraru dediſſe ſuo, quæ matri noluit impertiri. Hoc itaque tertio libro cæleſtia pleraque dona, quibus Oſannam immortalis Deus inſignivit explicantur; quibuſque viſus eſt Chriſtus, ſumma eam proviodentia & guberoaſſe mortalem, & ad felicia regna immortalem ac prope diviuam evexiſſe.

Non ſolum Deiparæ conceſſa leguntur.

D *A. SUAN. SILVETT. COEVO. Licet ſæpe omnes Sanctos excellens.*

CAPUT I.

E

Litteras divinitus edocta, & Chriſto deſponſa virgo, innovato deinde corde, participat doloribus coronæ ſpineæ & quinque plagarum.

Diſtendat rum litterarum cupida,

94 CUpiebat admodum, & longo quidem deſiderio, Oſanna legendi atque etiam ſcribendi artem vel mediocriter callere: quo de Sanctorum libris bene & innocentes agendę vitę monumenta deeerperet, ſpiritualique voluptate lectitando recreatetur animus. Verum enim vero, cum ſæpius diciſſe patrem memoria tenetet, periculoſum valde atque indecens eſſe mulieres litteris operam date, quandoquidem id in ſuam pernicieni familiæque dedecus ſæpenumero vertant; id ſibi animi eſſe, ut filiæ alia incedant via; hanc ab ipſo gratiam precari minime audebat. At iutegerrima (ut erat) fide, ſpeque inviolabili, quoddam Matiæ Virginis ſimulacsum, ad caput affi- *ad Deiparæ recurrit.* F aum lecti, ab ipſa Virgine id muneris precatum adivit; pleroſque dies orationi haud ſegnem opeam adhibens, precatsque Virginem ut ſibi ſuiſque votis opem ferat. Haud quaquam voti tamen compos evadit: at una dierum, quid rei futurum ſit deliberans expetiri, quadam noimi cooſtaotia dictam ſicalis genibut convenit imaginem; inde haud exſurrectuta, quoad Virginem in ſuam ſeuteuriam traduxiſſet. Oratioui itaque hujuſcemodi cum attentius inſtitiſſet, eſſetque per longam *ac primum ſacra nouias,* cunctationem, cæleſtibut potita gaudiis, ad ſenſus regreſſa, in ſuis manibus ſchedam demiſſam cælitus reperit, quæ iſtbæc tantummodo verba, Jeſus Maria, pulcherrimis inſecipta notis, continebat. Quæ cum Oſanna proſpectaſſet, tanta facilitate perlegit, quanta qui litteras eruditiſſime calleut: ac ſtatim ſuo e conſpectu ſe exculit ſcheda.

95 Hac re læta admodum Oſanna, quod ſuas conſpicaretus preces optimum ſortitas effectum, immortali Deo, Virgioique Mariæ, quas ejus animus capeta potuit, gratias egit. In animum itaque inducens ſuum, Mariam Virginem ſibi

ſeſe

A fese obtuliſſe magiſtrum, ſingulis diebus libellum quemdam, ſpiritualem continentem odas, perinde atque ſcholas adiret, manu geſtans, ante dictum ſimulacrum genua ſpei plena flectebat. Poſt porrectas autem ad Virginem preces, oculos ad ſcripturam vertens, ejus partem curſim adeo lectitabat, ac ſi pleroſque annos manum ferulæ ſubdidiſſet. Hoc pacto omnem illam ſcripturam facile ſaperavit: quod cum ſibi Latinus liber in manu deveniſſet, ſenſus omnes, quamvis involutos & abſtruſos, ſumma facilitate docente nemine penetrabat. Arrepto quoque calamo, elementorum notas per ſa mediocriter exarabat. Igitur præſtantem pem Maria, & deſcriptas elementorum figuras legere, erſdemque manu componere, & Latinas didicit litteras.

A. FRAN. SILVEST. CORVO. tum anno ſequentis] dicitur.

96 Poſt emiſſum firmatumque identidem Virginitatis votum, ab Maria Virgine, cui plusimum fidebat, Chriſtum ſibi tradi ſponſum integrima fide multiſque precibus efflagitat: nolle ſe inquiens corruptibilem & mortalem ſponſum; ſed immortalem æternumque, qui eam perenni vita donare poſſit. Pollicitationibus eam Virgo pleroſque trahens annos, in tantum hujuſce rei deſiderium induxit, ut jam et mori neceſſe foret, ſi voti compos non evaderet: quippe illu ipſo deſiderio ineffabiliter torquebatur. Tandem vigiuti & quinque annos urta, dum ſumma ape, ſummaque importunitate totiens efflagitatum munus expoſcit; ad eam Maria Virgo, paſvulum filium intra ulnas tenens, pervenit, multo Virginum comitatu ſeptu: er quibus dax, Catharina inquam Martyr & Catharina Senenſis, Oſannæ notæ erant. Tum ſic orditur: *Sæpius* & magna quidem contentione me petiſti, filia, peſdilectum meum filium tibi ſponſum dari: ut certo ſcias, quantam tua apud me valuerit auctoritas, quantique tuæ continuæ precer momenti ſint, tum exploratura animam hac acceſſi. Si eadem, quæ heri & nudiua tertius, atque ante multos rxctos annos, te cupido incеſſit; tuis adeſu votis, efficiamque, ut læta

Priſtinæ Virginitatem palliata,

B

an. ætat. 25. offerente Domino.

C contentaque abeas.

97 Parum rbſait, quin animam pæ gaudio efflaverit Oſanna. Non modo, inquit, puſſima Mater cælorumque Regina, eadem mihi mens eſt, eadamque ſentantia; verum etiam tota ardeo, non poteſtque in hoc corpore vitalit ſpirtur manere, niſi meo optatu fiat ſatis. Haud profecto ſum inſela, tanto manere indignum me eſſe, neque audere nimis, quando vilis creatura ſim, multiſque dedecorata eximinibus. Verum tanta eſt, tamque celebris tua filiique clementia, ut meam ſervilem oblita conditionem, aoſa ſim tantum maneris te precri. Actutum autem ad filium Maria virgo vocalos ſermonemque convertens; Unam, inquis, cariſſime fili, mihi abs te fieri gratiam poſco; quam ſi impetravero (uti admodum ſpero) ſummis aliis beneficiis tuis annumerabo. Juvenem hunc & tui amantiſſimam Virginem, tibi ſponſam aſciſcas velim: hoc enim ab me tanta fide tantaque importunitate, & diuturnum quidem tempus, exegit, ut non potuerim illi meam peram non polliceri. Te per materna ubera rogo, at eam voto comporam facias. Tum ad matrem alladens Chriſtus, ſcie

proque ea deprecante

maternis commorum precibus oſtenurna, in ejus ſenteotiam facile ceſſit. Igitur Oſannæ manum Maria Virgo apprehendens, ad filium porrigit: ille vero in ejus annularem digitum annulum immittens, eam ſibi haud mediocri pluſu ſpoſam dicavit, benedictamque dimiſit. Tum ad eam Mater: Ecce, inquit, Oſanna, præclarum munus obtinuiſti, meoque dulci filio inviolabili conjugio juncta eſt videto, ut illi fidem ſerves, eam inquam, quæ divino Sponſo par ſit. Aduſque extremus dies in digito annulum ſibi ab Chriſto traditum geſtavit, eratque ſuis oculis manifeſtus, rametſi ceteros lateret. Religioſa tamen mulier ex Divi Vincentii *a* monaſterio, cujus arcana quædam cordis Oſanna deprehenderet, ſe annulum illum quandoque vidiſſe autumavit.

D *Chriſto per annulum jungitur.*

98 Chriſto cæleſti juncta connubio, nulla cor terrent amotis infectum iti macula geſtiens; quando arbitraretur divinum ſuam & integerrimum ſponſum velle, ut omnem in ſe amorem jactaret; ſicatique ipſe mortalibus rebus præſtat, ita eniaiſſime poſtolat ſpoſam ab omni illecebra animam deflectere, ab ipſoque ſumma fide cor alterum petit. Ercipit illa facile benignaque anre ſponſæ ſanctiſſimi preces: namad eam ſummo ſplendore emli delapſus, apesto ejus latere, iode cor propria evellit manu, non. mediocri Oſannæ delectatione. Tum illud ſibi inſpectandum offerens; Videto, inquit, ſponſa, cor eſt, quod hactenus geſſiſti. Videbatur autem ſibi majorem illius partem pallidam & infectam eſſe; idque ſignificabat, ipſam terreno adhuc quopiam amore teneri. Aliquantulum temporis poſt deceſſum cor erammis perſtirit: ignara prorſus, quo illud Sponſus (ſeſe enim occulaerat) detuliſſet. Poſt modicam cunctationem redit, alterum cor ſerens, quod ardentes omniſariam radios emittebat; idque prioris recondidit loco. Tum ſponſam affatus: Egi, cariſſima ſponſa, quod me rogaveras: tu quoque agito, ut me totis viribus diligas, obſerves, colrs.

E *Ab eodem cor novum poſtulatur.*

ea exhibuit rerſum ut dicet ea pars ut pallida & aliaque accepta.

99 Egit illa quas potuit gratias: deinde tanto eam ardore innovatum cor ad cælestia impulit, tantoque Chriſti deſiderio affecit, ut tres annos liberum namquam ſenſuum uſum habuerit. Domeſticas omnes res veluti ſomnians adminiſtrabat, nullius ſermonibus aures adhibebat, omnaque mortalia faſtidiebat. Quidquid ageret, aut loqueretur, ſemper in mente verſabatur Chriſtus: quem tanto amore deperibat, ut in eum ſemper animum & cogitationem intenderet. Sæpe tanta cordis ſuavitate, tantoque agebatur dulcedine, ut eliqueſcere animus videretur. Adhæc, non niſi ſummo induſtria ſummaque difficultate poterat ſpiritus intra ſenſuum cloſtra teneri. Sæpenumero aniveſam diem & noctem digreſſa ſenſibus, cæleſtia luſtrabat regna: duos quoque & tres dies continuo poturbatur raptu. Non erat profecto ſua opinione eadem, ſed altera Oſanna. Non erat, quod magis geſtiret, quam confracta corporis mole cæleſtem cum Sponſo & immortalem vitam vivere: ad divinam ramen voluntatem omnibus in rebus, tamquam ad certam regulam, reſpectabat. Poſt hæc cepit maximis advec-

F *Deum ardentiſſime diligit.*

ſitati-

A ſtatibus premi, quæ ſeptem eam annos decoxere.

100 Cariſſimum ſæpius peccata Sponſum, ut ſibi Paſſionis ſuæ veſtigia condonaret, quibus eum imperatorem ardentius ſecuteretur; id ipſe ſe facturum quandoque ſpopondit; rem tamen, quo magis incalcſceret, differebat. Quod cum aſſet iuuita, ſibique dari verba vereretur; ſtatuit animo, & eu quidem firmiſſimo, divinas importunitate propulſare aures, quoad precibus Chriſtus devictus in ſuum cederet arbitrium. Tandem poſt primas pollicitationes, quibus ſe univerſa ejus optata facturum promiſerat, duobus exactis annis, illa die, qua Matthiam Apoſtolum venetamur, iſthanc ad Sponſum ſupplicationem affert. Quanto affectu, dulciſſime Jeſu, tua geſtiam perferre tormenta, quantoque ardore ad tua aubclem inſignia, qui omnium corda ſcrutaris, perſpicuo noſti; quando nihil ſit, quod te lateat: ſed & id muneris mihi impertiturum ſæpeunumero pollicitus es. Video profectu me ſupra mea merita audere, easque abs te caquirere, quæ conditione mea longe præſtantiora ſint. Verum, ſi humanis viribus fiderem, meaque opera proſpectarem; non modo iſthæc non expoſcerem, verum ultionem deprecarer. Nunc ad tuam tantum modo humanitatem, ad tuam clementiam, ad tuam pietatem ſpecto, quæ longe majora hominibus præſtat, quam eorum exigant merita. Si plura, quam par eſt rogavi; ſpineam ſaltem coronam, per eam caritatem, qua me tibi Sponſam aſciſcere haud detrectaſti, præbe: illamque, uti longo ardentique deſiderio poposci, capiti impone meo: quippe mihi eſt, quod mihi abs te gratius fieri poſſit.

101 Tum ille ſeſe de cælo Oſannæ offerens cutonam, ditis acerrimiſque exttuctam ſentibus, affert; ſicque eam alloquitur. Summa ab me, ſponſa, contentione, cæleſti, ſed duro ſtemmate coronari expetiſti. Qui tuas preces inficias ibo? Hanc ad te cotonam, ne deinceps quetaris, attuli: niſi animum mutaveris, cæleſti te conſcribam militiæ. Tum illa: Non modo, inquit, clementiſſime Sponſe, animum, quaſi tantum horream ſupplicium, de priori ſententia non deſiſtam: verum te iterum, atque etiam iterum ſupplicibus palmis rogo, quo tandem deſideriis accedas meis. Demum, cum lubens ac læta ſe ad ejus genua provolviſſet, aſperrimo illo ſertu eam Chriſtus redimivit: quod tantum capiti dolorem incuſſit, ut exanimata ad humum decideret; diro tamen hoc cruciatu ipſa admodum alacer, quod potuit, grati animi iudicium præfetulit. Deinde continuo vehementique capitis dolore languit: ſemperq; obvolutum capiti cyclum, apertum ſatis & patentem, pertulit: plurimi namque domeſticorum illum ſæpius deprehendere runt, tametſi ipſa enitebatur occulere. Tumaſcebat quandoque, videbaturque tamquam ater ſanguis intro decurrere.

102 Parvi arbitrabatur Oſanna dolorem ſa capitis affecuram, ſi aliarum plagarum Sponſi expers maneret. Quare, impetrata corona, jam fidens animi, curſur ad imploranda in ſingulos dici univerſas ejus cicatrices, hac tamen lege, ut omnes hominas lateeent, ſuum omne ſtudium adhibuit. Igitur cum annos duo de triginta agetet, anno a Chriſtiano natali ſeptuageſimo ſeptimo ſupra milleſimum quadringenteſimum, tertio Nonas Junias, jubente Confeſſore, domum religioſæ mulieris Margaritæ Seraphinæ *b*, quæ nondum ad Chriſtum convolaverat, acceſſit. Cum autem ſupra demiſſum lectulum ſedeuci, de affectu Pauli, deque hiſce ipſius verbis, capiu diſſolvi & eſſe cum Chriſto, diſquirereut; intee loquendum Oſannæ ſpiritus ad cœleſtem aulam egreditue, ibique Chriſtum maarmis, quibus poteſt, precibus adigit, quo iu eam promiſſas cicatrices jaciat. Spondente eu ſe, quæ optet, exeeututum, rem taman differente, dulciter ipſa blandiſqua alloquiis ejus aures demulcens, rogitat, ut eam vulnere ſaltem lateris donet, quaudo cetera nequeat impetrare: ſed ſiniſtrum ſeriat latus, urat, propterea quod ibi cur ſit, non in ſuo, ſed in Sponſi poſitum arbitrio.

103 Nou pettulit ille vacuis Sponſam abire manibus. Cum tres horas importunis precibus ioſtitiſſet, in ſiniſtrum ejus latus fulgentiſſimum Chriſtus demiſit radium, & uſqueadeo valhdum ac peracutum, ut immenſum Oſannæ dolorem injecerit. Quocirca uotus horæ quartam vehementer concitata, ſuſolitum egit corporis motum. Quod cum præfata mulice inſpectaſſet, quid tamen rerum eſſet, non lutell igeret, viſa poſt aliquot dies ad Confeſſoram refert. Ad quam ille: Si rem, inquit, iu tuo actam cubiculu ſcires, illud profecto periude atque ſacracium coleres: negotium tamcu conſulto tacitus præteriit. Excitata autem Oſanna vehementer erubuit: dixitque ad illam: Tanta me importunitate huc traduiſti. Ecca quid videris, ludum profecto, remque nullius momenti ſpectaſti. Domus, iu qua hæc contigere, e regione ædium jacet, per quas in Divi Vincentii mouaſterium patet ingreſſus: cubiculum vero primum eſt, quod a ſiniſtro latere introeuntibus occurrit.

104 Læta admodum Oſanna impetrato munere, multo majorem univerſo ſuo potiundi opetato ſpem concepit: quippe Chriſtum, qui eam vulnere lateris donarat, cetera quoque præbiturum putabat. Quare Bigaieli e motata (Feater namque oppidum illud adminiſtrabat) cum crebras & importunas preces, pro impetrandis reliquis ſtigmatibus, longu tempore profudiſſet; una dierum, quarto ſcilicet Idus *d* Martias, anno ſuſequenti, ad acceptam lateris plagam, ſpei plena uratiuni ſe dedit: & uſqueadeo obſtinato animo, ut ſtatueret, uumquam ſe vacuam abituram. Cum igitue lunga uratione multiſque lacrymis Sponſum pro hac re impetranda fatigaſſet; ille immenſo lumine in Crucifixi modum eam conveniens, hiſce verbis affatue. Meone cupis, Sponſa, vulnera? Ardauter, inquis Oſanna, & ſupra, quam dici queat. Tum ille: Cavato, inquit, tibi, filia; caveto, loquam. Acerrimum capoſcis eruciatum, qui tuam omnem ſuperet virtutem: ſatius tibi eſt ſic mediocriter afflictam manere, quam auctu dolore concidere. Forte quandoque hujuſce te rei pœnitebit. Ad quem Oſanna: Nihil, inquit, aſt, cariſſime Sponſe, quod meis futurum ſit humeris impar, ſi mihi ſubſidio aſſe volueris. Iu te, multis jam menſis auuis, ſpem omnem meam jeci: agito, quod pollicitus es. Tum Chriſtus:

Sponſi Paſſionis partes, ejusque optata.

ejuſque cruciatus ferox.

Valens ejus coronam petit.

& impetrat

cum omnium capitis dolore.

D

A. FRAN. SILVEST. eunvo. *& an. 1477.*

b

E

vulnus lateris.

Deinde Bigaieli

a

F

d

ardentes corporis reliqua vulnera.

A Poſtquam id tibi animi eſt, perdilecta ſponſa, ut me meis inſignibus conſectere, videoque mei ardore tuum pectus conflagrare, egam, ut votis tuis potiare. Sed haud vereare: Tu mihi filia, tu mihi ſponſa, tu mea admodum dilecta anima es: maximo tibi ad hoſce dolores perferendos adjumento ero: deo quanto majori tormento mei gratia fueris afflictata, tanto præſtantiori te cæleſti in ſede locabo.

A. FRAN. SILVEST. COMVO.

105 Tunc de ſuis cicatricibus ardentes radios, in Virginis manus atque pedes, veluti acutiſſima iuſtorqueus ſpicula, abſtruſa, ut poposcerat, inſtiſit vulnera. Quorum inexplicabili dolore ad ſolum prolapſa, aduſque cælum tollebat voces, tametſi vis reſpirabat. Poſt hæc aliquamdiu ſemianimis jacuit. Horum ſtigmatum dolor nulla intermiſſiona Virginem excruciabat: Mercurii tamen & Veneris die majorem in modum excreſcebat. At ea hebdomada, quam Sanctam appellamus, uſquaadeo invaleſcebat, ut omnes ejus virer peſſumdaret. Longe majorem cruciatum ceteris pedum vulnera iucutiebant: ibi namquo tantum carn tomeſcebat, ut prominere infixos clavos arbitrarere. Ceterum, quamquam atroces, ac prope importabiles, & continuos, quidem dolores ſubibat; tanto tamen magis exultabar animus, quanto corpus majori affligebatur pœna. Illa plagarum loca hebdomada ſancta rubeo quandoque ſuffundebantur colore, quaſi quodam ibi ſuccutaneo ſanguine exiſteote: id quod plerique domeſticorum ipſa inſcia adverteaunt. Latebant præterea hæ ſtigmata univerſos, ſibi autem manifeſta & aperta erant, tamquam ſubtili & perſpicuo velo contecta. Fuit autem Oſannæ cor Chriſti amore uſquaadeo iuctenſum, ut noctes & dies illum amaret, illum deſideraret, de illo cogitaret, illum ſomniarer, illum expeterer, lo eo ſe oblectaret, tota denique ſe unum eſſet. Quandocumque dulciſſima illa Chriſti verba, ſua offerentis ſtigmata, memoriæ occurrebant, vix poterat animus præ dulcedine intra corpus detineri.

eadem excipit, ſed occulta pro voto,

ſed valde dolorifica.

B

C

CAPUT II.

De dolore cordis aliiſque ſimilibus a Chriſto gratiis Virgini factis.

106 Ardenti Oſannæ deſiderio nondum factum fuerat ſatis; quando nou ſola Sponſi inſignia, ſed ipſum quoque Spoſum intra præcordia geſtare cuperet: ſicuti enim ſuum illi animum & cor impertiverat, ita volebat ſibi eum intimum eſſa. Chriſtum igitur optimum maximum, poſt accepta ſtigmata, importune rogat; ſuum cor, jam ſtigrantibus flammis exquandum, ſubeat; quo continua illius conſuetudine fruatur, nulliuſque rei, ſui exceptu, amore teneatur; neque enim inquit poſſe ſe eo non habito vitam vivere. Nec fuere vanæ Oſannæ preces: quippe eum captato Sacramento idem impenſius precatur, in modum Crucifixi Chriſtus cor penetret, pollicitur ſe eumquam inde abſceſſurum; id quod integerrima fide ſervavit. Experimento ſane probabat, ſibi quandoque cor dilaceratum iri, perinde atque illud quiſpiam intro incluſus diſtendens, brachia in diverſum traheret: oonumquam vero uſquaadeo premebatur, ut afflatura animam videretur: ſed id ſummæ ſibi voluptati accedebat.

Cor Oſannæ Chriſtus ingreditur.

107 Exinde ſemper animo verſabat, quo ſtudio Sponſum potis eſſet æquis doloribus conſectari. Arbitrata autem acerrimo a um dolore cordis ſuiſſe in cruce compreſſum, ue quidquam ſibi ad eum conſectandum deſit, eumdem ſibi dolorem impertiri ſupplex precatur: illius preces audiens Sponſus (neque enim ſibi quidquam poterat denegare) cum ad eam digreſſam ſenſibus veniſſet, acutiſſimo cor ejus clavo confodit: cujus plagæ atrocitate uſquaadeo debilitata eſt, ut exanimis prope decidarit. At cum intolerabilis dolor videretur, idcireoque, an eſſet ab Chriſto, fluctuaret ambigua, ſic ipſum alloquitur. Compertum profecto mihi eſt, dulciſſime Sponſe, meis haudquaquam viribus obſiſti poſſe, quin acerrimo huic ſuccumbam tormento. Si ex te eſt, æquiſſimo animo perferam; totque tibi habebo gratias, quot imbecillis animus meus admittere poteſt: id tamen abs te poſco, ut pares mihi præbeas vires.

ejus communicat dolores ſu cordis

quamvis intolerabilis,

E

108 Adquam de cælo vanicus Chriſtus; Tanta, inquit, importunitate, anima mi, hunc ab me dolorem flagitaſti, ut acquiverim tua deſideria non implere. Non re illius abſterrunt magnitudo: tantum tibi roboris tribuam, quantum ad eum tolerandum ſufficere poſſit. Exinde dolor is continua auctur, tantum nam cruciabat, ut uno eodemque die ob ſummam atrocitatem prope mortem oppeterer. Vidi ego ſæpenumero, loquentem tanta anxietate premi, ut lingua palato deficeret. Hujuſce doloris immenſitas efficiebat, ut ſiniſtrum continue tumeret latus, uulloque poſſet medicamento detumeſcere: quippe inflatus cordi clavus dorſum uſque prominebat. Hanc ob rem nihil veſtium deferre poterat, quod cordis locum premeret. At, ne medici, quid rei illud eſſet, deprehenderent, fomenta cordi adhiberent, permittebat. Eadem quoque de cauſa tolerabat, ut turgidum latus cognata inungerei. Sed eos hanc rem celare haud poterat, quando univerſa remedia vana eſſe perſpicerent.

atque tabur præmatis;

F

109 Graviſſima quspiam febre detenta, quæ plerique humanitcam egreſſuram rebus opinabantur, ſub noctem unam ad cæleſte palatium animum exiuit, ibique aduſque diluculum rapta manſit; ad ſeuſus autem reverſa in effuſum adeo erupit riſum, ut non parvam inſpectantibus futuræ mortis ſuſpicionem præberet. Tantæ hilaritati fine impoſito, maximus eam dolur aggreditur, ut ſæpius exanimata pœna perſtaret. Nullum offeodebat locum, qui ſibi quietem afferret: quin continue ſe jactaret atque voluta ar lamentabatur, ita ut univerſos ad pietatem exeiret. Hujuſce rei cauſam cum ipſam interrogaſſem, dixit, viſum ſibi quempiam peracutum cuſem ſuavitate maxima cor ſcidiſſe, idque ſibi immoderatum illum injeciſſe riſum. Subinde vero cum priori reddi integritati occepiſſet, uſquaadeo fuiſſe preſſum & vul-

eadem ipsa ſibi ſcindi ſentit,

A vulneratum; ut majorem nunquam dolorem perſenſerit. Præter intenſum illum dolorem, acutiſſima quoque eam febris poſt riſum vehementiſſime contorſit.

110 Lacrymabatur Oſaoa apud Sponſum, quod innumera flagitia perpetraſſet, nullaque efficeret opera, quibus veniam mereretur: unde ab eo per ſuam pietatem culpæ indulgentiam precabatur. Cum autem ſumma idipſe precata eſſet, viſus eſt illi Sponſus, inquiens, ſe illi eolpam omnem, omnemque injuriam remiſiſſe, ioſuper cælesti eam inſignioſſe gratia. Iſtud potiſſimum ſeſe memoriæ offert. Cum uno Paraſceves die Chriſtum affixum cruci immoti oculis ioſpectat, geaves ad eum ſaorum ſcelerum querelas deſert, ſuamque io primis ingratitudinem accuſat. Tum ille, blandis verbis, ſetenaque reſpondens facie; Bono, inquit, dilecta ſponſa, animo eſto: te jamdiu deſideratæ reſtituo innocentiæ, omnemque tuam in me culpam deleo, & univerſam in- B dulgeo pœnam: poſthac illam benedixit. Fuit autem taota benedictionis illius vis, ut pleroſque dies oihil excepto Sponſo cogitarit. Plerumque peccatorum omoium Indulgeotia, certa viſitantibus loca per Pontifices Maximos collata, eum eo loci difficilis ſibi ac prope impoſſibilis aditus eſſet, illam tamen Indulgentiam ſummopere affectaret, adorationem, ſuum omnibus in rebus profugium, concedebat: ibique maxime ſuam calamitatem deplorabat, quod ioquam ipſi, plurimum veoiæ indulgentiæque indigæ, eſſet illo eundi, ubi tale muous naoeiſcereior, dettacta facultas. Hoc pacto quereoti, ſeque defluentibus lacrymis cruciaoti, ſeſe offerebat Chriſtus; eamque ſolabatur, inquiens, omnem ſibi Indulgentiam ir perriri, quibus hujuſcemodi loca viſitantes Pontifex donarat.

111 Maximo ſemel, ardentique deſiderio, eo inquam, quod nullo ſtudio reſtinguere poterat, apertum Chriſti latus exoſculari, ejuſque inebriari ſangoioe concupiebat: idque erat quartodecimo ætatis anno. Quare cum orationi vacans, id muneris ſibi dono dari æſtuaotius poſtulaſſet: propere ad eam Sponſus adveoit, reſerato inquam latere, de quo ſanguinis unda manabat; jubetque eam labia optato lateri admovere. Præbente C illa impigre aures imperanti, duleoremque uſqueadeo ſuavem pleois ſaucibus hauſit, ut præ animio nectare pæne crepuerit. Exinde Chriſti ſanguis illius menti adeo infixus manſit, eamque tanto affecit ardore, quod ſi ſpectante ea de quovis ſanguioe ſermo incidebat, immenſa cor acſtuatum flamma ioſiliret, reſiliretque, perinde atque eorpore egredi ſatageret. Non ſolum autem ſanguinem ex illo latere haaſit, verum etiam inſigne ſui odium, extremumque ſuorum operum neglectum: ſummo enim acta ſuorum crimioum dolore, nullum offendebat cruciatom, qui ſuo deſiderio ſatis eſſet; voluiſſet quoque maximæ peccatricis nomine appellari.

112 Cum graviter ægra lectoque decumbeos Sacerdotem exquirere fuiſſet immemor, qui ſibi inſequenti die Chriſti corpus traderet; univerſam noctem id graviter indolait, ſuamque negligentiam deploravit: ſub diluculum autem egreſſa ſcuſibus, aduſque ſolis occaſum, cælestia perluſtravit regna. Perducta ad locum eximia claritate cooſpicuum, ubi nou tecta, non aqua, non aer deprehendebatur; altare ingenioſiſſimo D A. FRAN. SILVEST. COMVO. eatructum opere, auro, argento, gemmis, variſque coloribus, ſalgoris inſtar perlucidum offendit. Tum videt miniſtros rem divinam facturos accedere. Erat Pontificali iodutus chlamyde Petrus Apoſtolus: Lautentius, Diaconum; Clemens vero Martyr, Subdiaconum agebat. Cum Miſſam inceptaſſent; perdulces Angelorum voces cælum ſuavi quapiam complebant harmonia, ſuptemamque felicitatem præſeferebant, quando jubilo univerſa reſonarcot. Dum biſce duleibus concentibus Angeli ioteodunt, Chriſtus ad Spoſæ latus, non mediocri ejus voluptate, perſtat. Conſecto Sacrificio, Oſaonam Chriſtus interrogat, num ſacrum ſuum Corpus ſibi tradi optet. Petit illa veoiam commiſſæ negligentiæ, reſpondetque nullam ſibi rem graviorem effici poſſe. Tum Pontifici imperat Chriſtus, qua Sponſæ voso faciat ſatis. Paret ille imperaoti, ſacrumque ejus Corpoi Virgini tradit. Ac cum captata Euchariſtia ſibi inde abſeedendum videt; E quod Subdiacono nomen ſit (nam quis eſſet ignorabat) Spoſum interrogat. Reſpondet is, Clemeotem Martyrem eſſe. Demum ab Spoſo benedicta, ad proptios redit lates, treſque menſes lætiſſimam vitam vixit.

113 Adhæc in Divi Thomæ Apoſtuli ſolennite, ad eam ægrotantem Sacerdos quiſpiam, illi daturus Euchariſtiam, acceſſit. At cum ſacrare pro illa Hoſtiam oblivioni tradidiſſet; poſtquam id reſcivit Oſaona, doleos deſiderato ſe Sponſo privaram iri, majorem in modum animo conſteroata, lacrymulas ex oculis demittit. Interrogat autem Sacerdos, num triſtis ob hanc rem maneat. At illa; Non ſom, ioquit, Pater, tanto digna Sacramento. Univerſis autem ejus eubiculo abeuntibus, Chriſtus eam conſolaturus ſeſe offert; pacatoque & tranquillo animo eſſe jubet, quando ſacro ſuo Corpore haud deſtituenda ſit. Tum illa præ gaudio oculos tullens, ignotum quempiam Flamioem ſibi obviam prodeuntem, duoſque Angelos candidos & aceeoſos cereos defetentes inſpectat. Quibus cum reverenter admodum aſſurreaiſſet, eum, qui ſibi Sacramentum F traditurus advenerat, conſpicata, genua demittit, ſacramque aſſumit Euchariſtiam: tam cælestis Flameo repente ſeſe ex ejus oculis protipuit. Semel quoque in Divi Domioici templo communicatura, cum ante opportunam Communionis tempus ſenſibus eſſet egreſſa; ab Angelo ſacram & deſideratam accepit Hoſtiam: manſitque complutes dies diviois rebus admodum intenta.

accipit pie mariam a Chriſto indulgentiã,

ſanguine lateris ſui ebriatur,

videt coram ſe ſacrific. creatum S. Petrum,

aqua ab oculis ejus cruenta. micat;

alibi ſimili occaſione

pari breuſ ne firmatur.

CAPUT III.

Favores alii divinitus conceſſi Virgini.

114 HUmanæ hoſtis naturæ (uti antiquum ſibi moſeſt, virtutem omnem, quacunque ſibi virium ſuppetit, & labefactare, & funditus evertere) ita Oſannæ admodum invidebat; quod ea eſſet rerum ab ipſa geſtarum glotia, ut omnibus admirationi eſſet. Quare eam tres potiſſi- *Sæpius Virgini moleſtus dæmon*

A mum annos, præſertim ſub mediam noctem ad
A. FRAN. contemplandas divinas ſtrs exurgentem, mole-
BELVEST. ſtiis affecit. Erat autem ſibi paulo inſeſtios,
COMVO. quoquocumque ſuis quempiam adhostationibus
ſub varia figura, (id quod ſibi uſitatum erat) ad Religionem exei-
tabat. Pes veſtes eam impoſtune tsahebas, Æ-
thiopis ſpeciem præſeſesens; qui omniſasim
flammas emittebat. Illius quandoqoe mordebat
casnes, eamque videbatur velle dentibus lacerare. Sæpe aliam eximia corporis magnitudine, ſolum inquam pedibus, teſtudinem veso capite contingens, aſpectu intolerabili apparebat; eamqua magnis abſtersere clamosibus enitebatur. Tantis quandoque plagis confecit, ut ad mossem prope decurburit. Nulla tamen uste eam potuit u ſuo voquam propoſito dimovere, quando illum divino ionixa præſidio nihili æſtimaret. Unde intuitus ille ſuot inſultus parvi pendi, eoſqua udverſus Virgiuem nihil habere virium, plenut isæ & minarum, ad tastarea redibat loca.

115 Semel tamen longe alites, qoam ſibi perB ſuaſesat, evenit; quippe aſſumpta Æthiopia ſpe-
quia etiam Æthiopem indoliſſet. cie, ſexdecim annos oati, invicti ſane roboris (qui eriſpis & incompoſitis capillis, id quod erat dæmonem effingebat) in ejus magno impetu erumpit cellam, conſturque in ejus animum inducere, non eſſe ei æxlius præmonſtrata, neque in omnium Conditosem ſeſesenda, quæ ſua iumenta, dum eſſet ſenſibus egreſſa, ſacitabansus. Haud profecto, inquit, rectum & conſentaneum puta, ut Deus præclara hæc muoesa femellis impertiatur, cui imbecille ſeminarum ingenium apertum ſatis ſuperque ſit. Admonet
ſuſpoſſot ei divinos favores redditurus, præterea, debere eam ſibi ipſi conſulere; caveseque, ne tartarea ſupplicia, hiſce elatu illuſionibus, luat: eſſe enim iſthæc talia, quæ ſapientiſſimum hominem valeant a ratione abducese: ſe ad bæc deoods nulla alia satione, quam magna in eam adductum pietate: ſibi tameo ipſi providerit, Cetesum integesrimo Oſanna, divino fideus patrocimo; An putas, inquit, me ulqueadeo demeotem & inſanam eſſe, ut tuas haud tutelligam techuas, tuaque commeota? Qui pietatem ſimulas, omnium impieutiſſime? Iguoras ab meo dictum Sponſo, & mendacem te &
C mendacii patrem? Cesto eertius ſcio, hiſce me
humili o- pus reſpon- ſo fugatur. beneficns, quæ tu impuguas, ab Deo maaimu doatam eſſe: uoo quod ipſe ea meis mesitis pasia arbitretur, ſed quo tuam ſupesbiam tuamque elationem eontundat. Itaque abi in malsm eruceм. Reſpouſa hæc ferra non potuit dæmon; ſed ira percitus io eam pogais inſiliens vesbesare totis visibus ſatagebat. At illa in eum manus injiciens seluctantem demiſit ad ſolum, pedibuſque calcavit. Quare admodum conſuſus, ejut juſſu ex ædibus proruit: deincepſquo eam mamiſeſte aggradi minime eſt auſus.

116 Cum duo de viginti annos nata, uno die
An. æt. 18. ſub ſpecie ſenes ad ſe accedens Chriſtus familiari euræ eſſet implicsta, ſenea quiſpiam, veocsando uſpectu, oculiſque flammantibus, domos foses psopulſat, Dominam allocutus us. Ad quem eum reſpondet ancillula, is opus eſſe ſibi Domina ejus conveota catemplo, ait; illa actutum ad Oſannam ſenis votum ſeſert. At cum ſuu aacreitia levi uollet de eanſa intetpellari, ancillulam semittit, quæ ſenis ad ipſam ſermonea eatosquest. Is neceſſatia quæpiam & maxime momenti ſecreta ſe ei narsaturum autumat, quæ D
oullius ſint fidei committenda. Hoc eum inselligi Oſanna, intercſo opere, citato greſſu pescursit ad ſeuem. Quem cum divioi eujuſpiam aſpectus intuetus, quid ab ſe velis, magna reve-
ſuo allo- quio vehi- menter in- flammat. rentia & vereeundia eaquisit. Pauca ille elocutus, qua Oſaonæ poſtea memoria decidesunt, ſeſe de ejus conſpectu proripuit. Ea vesba tantum ſibi cæleſtium resum urdorem incuſſere, ut nulli sei familiari animum udhibese poſſet. Totam inſequaotem noctem, modo hunc, modo illum ad Chriſti amorem adhortabsi ur, videbaturque inſanire. Chriſti ſanguinem ardebat, omniſque ſua cogitasio illi iotenteneras. Raſitic quoque in ejus corde ſummut ad Chriſtum amor tantaque ud pauperes casitas, ut cum eorum quempiam videret, tamquam Chriſtum veneraretur. Osanti autem ſignificuvit Chriſtus, ſe illum fuiſſe, qui ſeuem agens eam de uſtio fuerat allocutus.

117 Poſt multum temporis cum ad arcem Principis, ab ejus e uxore aceita, graderetus, e
E puleherrimum qoemdam ſenem obvium habuit;
cumillone ipſa poſtea obvia habet Jocunda, qui ſibi præteounti arridens, magnaque sevesen tia inclinant, nullum locutos eſt verbom. Tum illi veſſa vice, ſerenam agens faciem, capite annuit, quod ipſum aſſe Chriſtum exlitus inſpirsta noſcebat. Esat autem uſqueadeo divious ejus uſpectus, ut ancilla quoque eo inſpetato in muximam ſuſpicionem veniret, eum fore Chriſtum. Simili modo pes viam gradieuti testio occurris, eaque ſalutata diſpasuit. Quandocumque ſibi hoc more ſeſe obviam obtulit Chriſtus, evidens ſuit (amittendi alicujus) neceſſarii ſignum; nam
ac tertio. ſimul ac ipſum vidis, mositurum conſanguineum, exleſti illuſtrata lumine, tutellexit; id quod eventut probavit. Quædam namque conſanguinea iu primis, tum duo ejus fratres hac luce migrarunt. Iſthæc autem hiſce diebus, uno inquam die Sancto Veneris, tum in Joannis Bpiritæ Evangeliſtæque Joannis ſolcuuitatibus contigere.

118 Illo die, qui Protomartyri Stephano dica-
F tus eſt, in ſuo cubiculo caſtitate flagrant ſeſe coneluſit. Tum ante eujuſpiam Crucifixi lignesm
coram Cru- cifixo genu- flexo, imaginem ſtans, divinam demirabatut elemenciam, quæ maaima eam priosi die dulcedine ſummaque voluptate affecerat. Deinde ganua flectens, immotiſque illam ipſam imaginem oculis inſpectans, Chriſtum alloquitur: Immenſas tibi, elemeotiſſima Sponſe, gratias ago, tametſi beneficiis tuis longe impares ſunt, quod tanta mecum humanitate ſis uſus. En eootinuis ego peccatis involvor, in teque vipereas in ſingulos diet ſagittas intorqueo: tu tameo ampla manu cumulatiſſimat in me opes congeris. Quid, inquam, io me bont opesis conſpicaris, quo te mi-
unaque deliſtorum precatur hi munificentiſſimum preſtes? Eſt psoſecto ineſſabilis tua pietas: quando in eam, quæ te injuriis laceſſit, munificemie utare. Tum Chriſti imago: In te, inquit, Oſanna, rem mihi quamgratiſſimam sepesi: verum ne eam exquisas; ſat tibi ſit intelligere, te mihi cariſſimam eſſe. Hii dictis ſuere in

A quidem brachia poterat, quod perinde atque ferrea moles riguiſſet: unde aliquamdiu immota perſtitit, antequam ſe ſuum membra traheret arbitrium.

ejuſdem amplexu ſtringitur.

119 Major quiddam inſequenti die contigit. Nam, cum præfatum ligneum Crucifixum manu tangens, immenſo affectu incredibiliquo ardore exoſcularetur, in ubertimas erupit lacrymas, multumque lacrymans ſponſum precabatur. Ad quam imago: Haud vereare, inquit, perdilecta Sponſa: quippe univerſa, quæ poſtulas, arbitratu adimplebo tuo. Tum crure defilicos eam amplexatur, tantoque affectu perſtrictogit collum, ut parum abfuerit, quin præ dulcedine atque immoderato ardore crepuerit Oſanna. Crucifixum hunc Iſabella Eſtenſis, Mantuæ clariſſima Princeps, in arcis oratorio egregio locavit.

In ſacramento Chriſtum ſentit

120 Erat Oſanna (ut ſuperius præfati ſumus) divinis rebus admodum intenta, atque ſacrum potiſſimum Chriſti corpus ſumma (ut par eſt) veneratione proſequebatur: quo fiebat, ut, cum Miſſæ adeſſet, Chriſtique corpus ab populo adorandum Sacerdos tolleret, in ipſum oculos, mentem, animum, cogitationem figeret. Acridit quandoque, ut diligentius in Hoſtiam inſpectanti, ſeſe illi Chriſtus ea, inſtar infantis eximie ſepti lumine, inſpectandum præberet: ſæpe etiam procaræ ſtaturæ crocique affixus apparebat. Præter hæc, Sacerdote rem divinam agente, viſus eſt ſibi, Matre conſociante, magno ſeptus Angelorum comitatu, qui ara circumſtantes ſuaviſſimis vocibus ronrinebant. Ceterum præclarum iſtud eſt, & admiratione dignum. Efferente ſacram Hoſtiam Sacerdote, Chriſtum ſub infantem formis, pro puella, aut remum dirmadicorum ſententia agente, precatur Oſanna. Tum de Hoſtia ſenſilis hæc vox ad ejus aures pervenit: Haud morietur puella hæc, pro qua rogas. Poſtquam vero deſideratam Euchariſtiam ſuſcepit, ſimilis ad eam voa defertur. Quamobrem templo digreſſa, e veſtigio viſitatum puellam acceſſit. Ingredienti autem domum occurrunt domeſtici, cum lacrymis nuntiantes, illam extremum ſpiritum trahere. At illa, lacrymantes miſerata; Haud timeatis, inquit: ſpero ego puellam hanc pleroſque nobiſcum manſuram dies. Succeſſit, ut dixerat; permutata namque ſorta, præter omnium ſpem brevi ronvaluit.

aliam imperat moriturdo.

B

C

Illum in cubiculo ſuo ambulantem videt,

121 Sub noam noctem, in eodem cum nepte, quæ illius curæ inſerviebat, cubans lecto, ad eam alacer ſubrideníque Oſanna, Oh, inquit, ſi ronſpiearere, quæ ego. At illa: Quid eſt, inquit, amita, quod tuos ante oculos verſatur. Hominem, inquit, certo hoc noſtro in cubiculo inambulantem, id quod mihi magno & immenſo accidit gaudio. Exquirente illa, cum hominem erubeſcetet, quando nox atra redderet univerſa, omnibuſque ſummotis arbitris lecto jacerent. Numquid, ait, tu patrem verecundatere? Verecundarer, inquit, ſi præſertim ipſum eſſe patrem rompertum mihi non eſſet (ad hoc illa); To autem hominem hoc ingreſſum rubiculum agnoſcis? Novi, inquit, & quis ſit, certo ſcio. Tum illa: Quid ſi dæmon eſſet, qui te deceptum huc introiſſet? Tantum, inqoit, hujuſce homiois notitiam gero, tam diuque de ipſo periculum egi, ut cum primum in meum thalamum pedra iocularit, mihi manifeſtus ſit. Putavit neptis, priori addocta colloquio, Chriſtum fore.

D

A. FRAN. SILVATT. comes.

122 Com Carbonarolæ, pro more civium, qui æſtus tempore cura incolont, cum fratribus moraretur, humilitatis opprobria dilectata, omniverſa extremæ ſervitutis exercitia volebat invitis omnibus efficere. Unde ad Padi ripam ſæpenumero, reportatura ſuis humeris aquam, accedebat. At cum debilis admodum parviqoe roboris eſſet, propterea quod extrema inedia corpus affligeret, frequentique & diuturno raptu pourretur; aquatia vaſa, præ nimio & ſuis viribus impari pondere, imponere humeris haudquaquam poterat: attentabat tamen, enitebatorqor ſuperior evadere. Aliquamdiu autem defatigata, cum divioum imploraret auxilium, cæleſtis ſpiritus illi opem allaturus accedebat; a quo adjumento captato, ſibi bajulandum vas ſumma facilitate imponebat. Sæpiar quoque rum impleſſet aqualia, mox ſpiritus, qui ſibi opem afferret, præſto erat. Haue tem drprehendere etiam domeſtici & familares; quando videreot illam ponderoſa apprime vaſa ſupra humeros ferre, quæ invictiſſimi roboris mulier humo tollere E oequiſſet, volueruot nonoumquam ſibi ſubſidium afferre, ſed ipſa omnium opetam detrectabat.

aquam humanis ſuccurr ab Angelis

123 Eam agens ætatem, qua ceteri nondum ſpiritualia capiunt movimento, uſqueadeo divinis rebus animum intenderat, ut quidquid rerum geraret, Chriſtum ſemper alloqueretur, mente, inqoio, & cogitatione: ſed & Chriſto familiariter adeo (utebatur), ut ſuis omnibus optatibus præſto eſſet. Igitur ruti rum matre ea tempeſtate morata, rom die quadam domeſtitæ mulieres ad quampiam eccleſiam, mille & quingeotis paſſibus ab ſua domo diſtantem, accedere veltent, puellam Oſannam romitem aſſumunt. Inter eundum autem, admotus laieri Chriſtus, eam romitabatur, qui cum dulcia agcos & ſecreta colloquia (etat aoim ab aliis paululum ſegregata) terram pedibus haud contiogebat, ſed paulum elevata per aera ineſſit.

Chriſtum adeccleſiã comitem habet, ab humo elevatur.

124 Languotas quoſdam gubernandos ſuſcerparat: qoibus curandis omnem adhibens diligentiam, oihil prætermittebat, quod eis fore utile putaret. At cum uno die ab eorom cubiculo abeſſet, ſibique memoriæ occurreret, quippiam circa ægrotantes agendum, dolebat admodum, querebaturque, quod opportuno rempore adeſſe nequiret. Tum ſtatim ab cæleſti ſpiritu, nemioe inſpectaore, ad eos quam celerrime deducitur, illiſque opem, quam optabat, tulit. Simile quiddam alio contigit die: oam cum vas aquæ ad popioam ferre vellet, effetqae illud ſuo impar roboti, anotiebatur quibus omoibus potarat modis ſuas virer ſuperare. At cum id fruſtra ſæpius egiſſet, eſſetque admodum dubia, quid ampliurrerom ad ſuum explendum deſiderium gereret, cæleſtis eam ſpiritus cum aquali, ad eum, quem affactabat locum, deportavit,

momento defertur quo opus erat.

F

A. FRAN. SILVEST. COAVO.

ANNOTATA AD LIB. III.

a *Erant ad* S. Vincentii, *ab anno circiter* 1254 *Monacha Dominicana, quarum diſciplinam ſub an.* 1436. *inſigniter reſtaurari curaverat Joannis Franciſci Marchionis* I. *uxor, Paula Malateſta: de quibus vide Hippolytum Parte* 1. *pag.* 290. & 376.

b *Imo nec conditum quidem adhuc erat* monaſterium Annuntiatæ, *in quo, Religioſam futuram, prius quam conderetur, Oſanna prædixit, ut infra dicitur num.* 185. *Et* 2. *Vitæ num.* 160. *conſtat, non ſolam conſciam ipſam poſtea factam ejus, quæ hic narratur, gratiæ, ſed etiam de ea ſcripſiſſe aliquid, quod utinam ſervatum fuiſſet.*

c Bigaretum fuit olim oppidulum haud ignobile, nunc vero eſt oppidulum ſemirutum injuria temporum bellorumque, ſive potius eſt pagus diſtans a civitate intervallo octo circiter milliarium Italicorum, & confinis agro Veronenſi. *Ita prælaudatus Ludovicus* Pagellus.

d *Ergo Feria* 5. *poſt Dominicam Paſſionis, nam Paſcha anni* 1475. *celebratum fuit* 22. *Martii litt. Domin.* D.

B

e Margarita *hæc fuerit, ſiquidem agebatur annus* 1467.

LIBER IV.

Beneficia hominibus Oſanna deprecante impetrata perſtringens.

Deus ad miracula faciendo

125 QUemadmodum naturalibus & corruptibilibus rebus certas determinatasque earum omnium auctor cauſas adhibuit, hominemque ab homine, ab leone leonem, ab oliva olivam, ceteraque id genus ab ſibi ſimilibus, aut ſuæ propinquis naturæ peodire juſſit; ita pleraque ea ſe lege facturum propoſuit, ut ea ab ſe precibus enquirantur. Nullus enim eſt, qui neget, niſi veræ philoſophiæ ignarus ſit, poſſe univerſa Deum per ſe condere, nullamque aliam in efficiendis rebus peoductieam cauſam admittere. Creatas tamen res, ad hæc agenda corruptibilia, ſibi miniſtras aſciſcit: quo non ſua tantum conſiſtentia, verum etiam opere & induſtria

C

Sanctorum precibus moveri dignatur

divinam aſſimilent naturam. Ita ſingula imperiti beneficia, nullo adhibito interuntio & precatore, in ſuo poſitum eſt arbitrio: quædam tamen ſancivit, ſe adactum peecibus eastu præſtiturum; quo mortalibus comperiam ſit, eſſe plurimum auctoritatis aſſecutos, qui ſuas leger coluerint, ſeque illi ſincero devoverint animo. Multum enim, ſaciæ inquiunt Litteræ, valet deprecatio juſti aſſidua. Quot quantaque Moyſes ſuis precibus impetravit? Nonne divinam plerumque iram ab Judæorum humeris depulit? Nonne de duriſſima petra eduxit aquam? Nonne mare traſeuntibus Judæis ſiccum & vadoſum præbuit? Quid Joſue? Potuit inquam ſuis precibus præcipitem ſolis eurſum prohibeee, quoad de hoſtibus victoriam reportaret.

Jacob. 16.

126 Chriſtianæ quoque Reipublicæ fundatores innumera impetraruot, quæ enumerare otioſiſſimum eſſet. Quantum denique apud Deam Opt. Max. Oſannæ Virginis preces valuerint, univerſa Mantua novit: nemo enim erat, qui eam ſibi ſuis in rebus precatricem non adhibeeet, compoſque voti ea intercedente non evadeeet. Sed & ea his, quæ hoc quarto conſcripſimus libro, ejus liquere poterit: quippe cum Deo gratiſſima eſſet, ut ſuperiori explanavimus libeo, tantum gratiæ, tantumque auctoritatis nacta erat, ut univerſa prope ſibi impetrato faciliima eſſent. Huic rei eximiam & præclaram fidem affert, quod plerumque cælitus admonita juſſaque ſit pro Italia proque univerſo orbe ſupplicare. Tantum efficaciæ ſuis precibus Deus contulerat, ut quædam nullo ſe pacto, niſi intercedente Oſanna, factarum oſtenderit. Sed hæc infertus latius explicabuntue: quare ſanctimodnem ejus, præter ceteras eximia & præclara opera oratiooum vir, quę plurimum apud ſummum Imperatorem poterat, apertiſſime manifeſtat.

D

multa beneficia conceſſiſſe exorante Oſanna.

CAPUT I.

Pro avertendis Italiæ patriæque civitatis calamitatibus Chriſti monitu efficaciter orat.

E

127 NIhil erat, quod Oſannæ animum oratione magis recrearet. Quidquid otii eaptare poterat, id omne orationi dabat, præter paulam temporis, quod legeodis ſacris libris ſpiritualia excerpturæ moouumenta impendebat. Erat autem ſibi conſuetudo, quandocumque precibus operam impeodebat, pro ſe primum precari Deum, ut eam fragili ſolutam corpore ſuæ aſciſceret felicitati; tum pro univerſo orbe, proque Italia, moltoque accuratius pro Mantua: deinde pro tir, qui ſuam imploraverant opem, precatricis officio diligentiſſime fungebatur. Tanta autem importunitate ſe agebat, ut quaſi per vim ab Deo quaodoque poſtulata eatorqueret. Sæpius, eum primum ſuas preces obtulerat, quidquid ſibi in animo erat, exorabat; quandoque vero pleroſque elaborabat dier, antequam ſuis potiretur votis. Tunc nihil ad divinam pietatem impetrandam relinquebat intactum; continuabat preces; ſeſe cruciatibus affligebat, aliorumque implorabat opem, quoad voti cumpos evaderet. Tresquaodoque menſes continuos pro re quapiam impetranda preces egit, videbaturque Deus nolle eas ullo audire modo: ſed tandem in ejus ſententiam lubens ceſſit. Ad eam ſemel acceſſit mulier, quæ illi familiaris admodum erat; oſtenditque ſolam ad ignem ſedentem, aſperrimis præciactam eareis, quæ illam uſque adeo cruciabant, ut vix ſeſe tollere ſedeque exurgere poſſet. Cujus rei cum ab ipſa cauſam exquiſiſſet; id ſe egiſſe ait propterea, quod Deum rem quamdam nequiverat eaorare: velle ſe extrema quæque, divinam impetratura clementiam, caperit: omnem igitur ſuam opem, omne ſtudium, omnem induſtriam precibus adhibebat. Tanta anxietate premebatur, quando ad quopiam impedita, ſuas capoſcentibus preces non poterat otius afferre opem, ut univerſa loquentium verba ſibi ſagittas agerent. Quare ſæpenumero quempiam ore allocuta, pro alio mente & cogitatione intercedebat.

Perpetuo ſi fumi precibus uti ſolita

idque pro re nata ad mi- ſeri quando- que veteo

F

additis verbis paulæ ſanctis.

128

quando quo in rerum elevatur;

A 128 Tanto ardore, tantoque conatu orationi animum adhibebat, ut mentem, cogitationem, memoriam, omnesque vires ad id operis colligeret. Cupiebat enim pro ſumma ſua flagrantique caritate, cunctis haud ſecus atque ſibi ſatisfactum iri. Erat in extraneos homines tanta pietate, ut univerſa, illis obtemperatura, poſt humerot jactaret. Accidit itaque ſemel, ut flagraniſſimo animo Mantuæ incolumitatem, ſalutemque nonnullis privatis civibus rogaret: tanta autem caritate id egit, ut ſpiritus ſecum in aera corpus extolleret: nam duobus ferme cubitis aliquantulum temporis humo exiſtit elatum. Quam rem cum deprehendiſſet, vehementer admirata, num aliquis eam vidiſſet, circumſpexit: noluiſſet enim ab quoquam id inſpectari. Quod cum aſtare neminem cerneret, ſummo Creatori, quas potuit, gratias egit.

129 Diem illum, quo ab Oriente Hieroſolymam adoratum Chriſtum Magos adventaſſe Chriſtiana religio recolit, divina ope mens Virginis ad cæleſte palatium rapta, Chriſtum puriſſima vallatum luce obvium habuit. Quem cum eſſet intuita, ad ejus provoluta ſanctiſſimos pedes, lacrymans ab ſe divinam deprecabatur iram; ſeipſam criminata, quod vecors admodum & iners extitiſſet; pro Italiæ ſalute ſe peccatricem agere, idque ob exiguam ſuam fidem longeque minorem caritatem contigiſſe autumabat. Italiam enim tunc Galli a magno impetu devaſtaverant: ſed ejus omnem calamitatem in ſua ipſa ſcelera referebat. At Chriſto imperante humo erecta, cœpit pro Mantuæ incolumitate (videbatur enim in ſummo eſſe diſcrimine) magna importunitate precari. Tum Chriſtus; Nou modo, inquit, cariſſima filia, Mantuanum populum, verum univerſam Italiam tuis petieras humeris, neceſſe eſt: extremiſſeum Pontifices Imperatoriique Principes me laceſſunt injuriis. Excidit eis memoria, me ſummum eſſe Regem, poſſeque arbitratu meo unumquemque regno depellere, captivum agere, extremo quoque affligere ſupplicio. Eccleſiaſtici Pontifices, ſeſe inteſtinis odiis perſequuntur, ſuaſque ſimultates & conflictationes in Chriſtianæ Reipublicæ perniciem convertunt: id quoque graviſſimum duco,

in rapta mentem a Chriſto orare pro Italia,

a

ac primo deprecabit pro Mantuæ

per incurſiones Gallorum peculiantes

C quod in obſcœnis atque impudicis voluptatibus omnia eorum vita recondita ſit. Seculates vero Principes, mutuis diſſenſionibus lethalibuſque diſcordiis univerſam Italiæ oram labefactarunt, ita ut jam pene conciderit: itaque exteranum nationum enſem in ſuum jugulum vertit Italia.

130 Hoc cum audiſſet Oſanna, triſtis admodum & exanimata; Ad ma, inquit, clementiſſime Deus, quiſpiam attulit, inter Chriſtianos Reges de pace agi (id enim vulgo ferebatur), qua ex re noſtris tandem adverſitatibus allatum iri finem arbitramur. Quo ergo pacto necem ſibi parat Italia? Niſi ipſe Regum animos alio flexeris, jam tutam & tranquillam videmur actori vitam. At ille: Haud vanus eſt, inquit, iſte rumor pacis: ſed infecta res evadet: quippe maximum ſcito Italiæ imminere periculum. Subjecit Oſanna: Qua igitur noſtra opera hanc valebimus cladem effugere? Te ſupplex, per tuam clementiam, perque tuam pietatem oro, quo Te nobiſcum mittus gerat. Poterunt, inquit ille, frugalium hominum preces malo huic aonalii quidquam afferre. Tu præſertim crebras ſupplicationes agito, quia tua apud me pluri-mum valet auctoritas. Eatude pro Italia cuiusvis interceſſit.

& propter diſſipatam ſpem pacis.

D A. FRAN. AILVEST. CUEVO.

131 Adhæc quo tempore in Italia primum ætate noſtra Galli, duce Carolo irruperunt, quinto idus Novembris, cum religioſum quemdam virum de Ordine Prædicatorum alloqueretur Oſanna, accidit, ut in monaſterium haud porro ab Oſannæ *b* ædibus diſtans, ignis irreperet. *b* Quam rem ſimul ac victorum clamoribus & tumultu exterrita intellexit; eo cum ceteris domeſticis auxilium præbitura, qua maxima potuit celeritate, conceſſit. At cum flamma eſſet ad ſuprema elata faſtigia, conſpicata nullam ab ſe corporalem opem incendio afferri poſſe, advertente nemine diſceſſit: continuoque ad orationem profugiens, hiſce precationibus Sponſum E rogat: Ah, elementiſſime Sponſe! num tuas vides igni abſumptum iri ancillas? Te per eam caritatem, qua humanam ſemper proſecutus es naturam, rogo, quo illis opem feras. Nihil profecto eſt exceptis precibus, quod tanto periculo ab me afferri queat: has ſaltem ne tuficias eas, oro. Ah Deus, hunc teſtingue ignem. Ad hæc uſque verba integro ſenſu fuit: at cum eaſdem majori replicat ardore, tota in Chriſtum effertur: is enim ſibi maxima (ut ejus utar verbis) inextimabili, ineffabili, incomprehenſibili charitudine ſeſe offert, eamque affatur. Anime mi, cara atque dilecta filia, ignis hic perexiguus eſt & parvi momenti, eumque actutum reſtinguam. Quare ejus gratia noli te afflictes: verum jubeo te alterum dolere ignem, precorque, ut extinctura eum te laceres & torqueas.

Incendium prope ædes ſuas ortum extinguit.

usque modi verum ſuo-rum.

132 Hiſce verbis commota admodum Oſanna, lacrymis ſupplicibus Sponſum rogat palmis, quo hunc ſibi futurum ignem explanet. Quis, inquit, iſte eſt ignis, cariſſime Deus, quem loqueris? Ah Deus meus, care fidelium animarum Spouſe, quid rerum ſert hic ignis, quo univerſis orbis conflagrat? Tum Salvator Chriſtus Jeſus; Filia, inquit, mea, ignem illum, quem precor, ut deleas, meamque pro eo ab mortalium humeris decutiendo Majeſtatem ores, ſcito atrocis F odii eſſe ignem, qui inter ſeculares & religioſos vitos ſerpit: is autem, qui me vehementer majoremque in modum laceſſit, fœtidæ laſciviæ ignis eſt, quo & ſeculares & ſacri Principes inſaniunt: effrænata enim omnes aguntur libidine, tantaque licentia, ut continentia omnis poſt humeros jactata ſit: quibus maxime criminibus ingentes univerſa Italia tumultus atque miſerrimam cladem perſentiat, neceſſe eſt. Tua itaque filia mea, anime mi, intererit ardeures crebraſque pro univerſo orbe, & inprimis pro Italia, ſupplicationes agere, quo in eam divini numinis fulmen haud quaquam deſæviat. Iſthæc graviſſime apud Oſannam queſtus eſt, ſæpiuſque eam prorationali creatura, pretioſo ſuo redempta ſanguine, intercedere juſſit. Prædixit quoque brevi pleraque adverſa futura: id quod rei probavit eventus. Univerſa namque Italia in diſcrimine fuit, nullaſque Principum exitit, qui ab clade immunis evaſerit.

pro neceſſitate ejus extremo-modo laborante.

133 Con-

A. FRAN. SILVEST. COMVO.

133 Conterrita Oſanna, animuque proſſus conſternatr, cum ad ſenſus regreſſa eſſet, ſuas omnes vires adhibuit, qui imminentem Dei maximi furorem ab Italiæ cervica arceret. Dicebat autem nullius cor adeo durum, adeo ferreum, adeo ſaxeum, adeo adamanti ſimile eſſe, quod hiſce ab divino ore querimoniis auditis non amolliretur. Perſtitit autem ipſa maxime afflicta, tum divina præſentia deſtituta, tum querimonias Dei cogitatione volutans, tum denique injurias plurimi ſciens, quas in divinam jaci Majeſtatem intellexerat. Quare inter gaudium & triſtitiam, interque ſpem atque metum vivebat anxia; eratque jucundo ſimul & triſti corde. Erat in patriam ſingulari amore inſignique pietate, quoniam ſe illi debere plurimum putabat, quæ eam genuiſſet, alcret, enutriret: quo circa inter primas preces Mantuam locabat. Oraſſet profecto nunquam, quin Deo patriam accuratiſſime commendaſſet. Quandocumque mali quippiam illi imminere deprehendebat, aut aliorum narratione comperiebat, non modo orationibus inſtabat (id quod ſibi uſitatiſſimum erat), verum diris ſe cruciatibus contorquebat, quoad patriam periculo liberaſſet, aut ſaltem mitiorem reddidiſſet plagam. Primeiper quoque ſuos ſumma benevolentia & caritate complectebatur, pro eorumque incolumitate atque felici ſtatu continuas agebat preces, ſæpiuſque ſe ad ſanguinem verberabat. In pietaque profecto diſcrimina incidiſſent, niſi ſibi adjumento fuiſſet Oſanna.

quod ad ſenſus regreſſa infirmior ſe-cit.

pro civitate ſua in primis ſua licita.

134 Vidit namque ſæpenumero iratum Deum, & vehementer quidem iratum, extremaque illius mala minitantem: ſed ipſa tanta importunitate inſtitit, ut invitum pene ad pietatem clementiamque eaciverit. Fuit ſibi quandoque ſignificatum, innumera peccata, & ea quidem nefandiſſima, Mantuæ ſummo liceotia perpetrari; eaque ratione ſe homines gerere, quaſi Deum nihili æſtimarent. Hac re tanto affecta dolore eſt, ut nihil unquam amarius ſenſerit: ſciebat enim, quanta difficultate divinam plerumque iram temperaſſet: quate admodum verebatur, ne vanæ tandem ſuæ preces evaderent. Patriam tamen miſerata, ad orationem confugit, tentatura num illi poſſet miſericordiam implorare. Rogat itaque Deum maximum, quo fragilem patienter ferat naturam; uturque in Mantuam pietate, quamvis graviſſima patraverit ſcelera: futurum enim inquit, ut quandoque reſipiſcat, atque pœniteotia ducta ſua in Deum lumina convertat. Quod ſi ſolvenda pœna ſit, io ſe unam daſaviat, ab eaque eorum omnium ſcelerum ultionem exigat; præſertim cum ſua cauſa iſthæc eveniant mala: ſe enim patriam eſſe, quæ martyrio cervicem ſubmittat, horrendumque damnatorum perferat eruciatum, dummodo patriæ impune ſit. Id autem tanto affectu tantoque ardore precata eſt, ut vitalis ſpiritus incluſus cordi prope perierit: unde cum ad eam hac de cauſa ægram medici adventaſſent, cauſeſque admodum & imminuos ſpiritus offendiſſent, non vacabat eorum ſententia ſuſpicatus mortis. Pleroſque dies triſtis admodum fuit; vitaque eſt ſæpe, aliqueſcente præ anguſtia corde, animam effatura.

vel ſæpe videbat intentare flagella

ſequa ad ſe lacenda offert.

135 Venit tandem affectatus ab ea Purificationis Mariæ dies: tunc ad orationem animum intendens, Rempublicam Mantuanam ſervari incolumen poſtulat. Orauti viſa eſt Maria Virgo, magno comitatu Virginum ſepta, & magno ſplendore coruſcans: inter ceteras erant ſibi Maria Magdalena, Catharina Senenſis, Beataque Columba comites. Quæ cum ad eam ardeotes pro Mantua preces tuliſſet, illa placido ac benigno affectu Oſannam intuita: Haud timeas, inquit, filia, neque te afflictes: agam ego, ut tuis votis potiare. Interea loci advenit Chriſtus, angelorum cæleſtiumque civium multitudine vallatus, eamque inter ſe & matrem mediam locat. Tum illa eaſdem preces fundens, Mantuæ ſalutem precatur. Tunc, Scarueram, inquit Chriſtus, crudeli Mantuam afficere plagæ: tantis enim me probris, rantiſque criminibus fatigat, ut me ad extremam ultionem impellat. Tui tamen gratia, quod te afflictatam animis & exanimatam videam, furorem hunc reprimam: ſed ſibi caveat, ne tandem laceſſitus tarditatem ſupplicii gravitate compenſem. Egit illi Oſanna gratias, paulumque recreata quietior manſit. Eo præterea die, qui Petro & Paulo dicatus eſt, eum ſe lacrymis & ſingultibus orationi dediſſet; utque pro Mantuæ incolumitate, quæ ruinam minuari videbatur, ardenti caritate inſtaret, eam alloquitur Chriſtus; non eſſe, inquiens, inter mortales fidem, non eſſe ſui timorem, non eſſe pietatem; & quod gravius eſt, nefandum illud ſcelus, propter quod Sodomorum civitatem igni abſumpſerat, in immenſum eſſe auctum.

adjuvandum tum ſuos preces,

aut fruſtra

136 Quod cum audiſſet Oſanna, ad ejus prolapſa pedes, rogat, ne Mantuam ob ſua aliorumque flagitia perditum eat: ſubinferturque: Cur, optime Deus, ſic me hic in urbe locaſti, ut me firmiſſimum ſibi propugnaculum putet? Pareo mei gratia: perce, inquam, fragili populo. Si quid eſt, quod ab ipſoe atorquere operæ pretium ſit, ab me capoſcito: quando ego malorum omnium mea ingratitudine cauſa ſim. Recepit ille pias Oſannæ preces, juſſitque eam continuo pro patria precari, ſi eam ſalvam & incolumem cuperet. Ea tempeſtate, qua domus univerſqua domeſticæ familiæ adminiſtrationem gerebat, ſæpius ad D. Dominici ædem longiorem rapta trahebat moram. Quare cum vereretur, ne tarditatem illam ægro fratres animo ferrent, objectarentque eam paulo negligentius curam domus gerere; precabatur Deum, ne ſe introeuntem domum videret quiſpiam. Nolebat enim fratribus eſſe iræ aut triſtitiæ cauſa. Ejus preces ſæpenumero Deus maximus audivit: nam coram oculis ternſeuntem videbat nemo: ad proprium autem peogreſſa cubiculum, ſupervacaneis cauta veſtibus, ad domeſtica ſeſe ſuccingebat ſervitia: cæleſtique adjuta ope, quæ paranda erant, optimo celeritmoque præſtabat caitu: arbitrati autem fratres ſe, eam in cubiculo quidquam rerum geſſiſſe, taciti præteribant.

Inviſibilis quandoque domum red-dit.

137 Sub idem tempus pro Mantua intercedens, eam peſtis lue *e* affligeudam exlitus agnovit. Cujus atrocem miſerata calami tatem, cum preces inculcat, ſeſe illi Chriſtus offert: ad quem ipſa ſermonem convertens, ita affatur: Haud quaquam negaverim, pitiſſime Sponſe, noſtram hanc miſerrimam urbem ſuorum ſcelerum immanitate

e Poſſem vel hi divinitus intentatam

gra-

A gsaviſſimam ultionem capetere: nam ego eam flagitiis ſæpius cuitusam pertimoi. Attamen quam ſeequeon Majeſtatis tuæ mos eſt, in ſontes pietate potius, quam animadverſione usi, te ſupplea rogo, quo ſacum mitius agas, quam ſua capoſcant ſceleta. Suns ptofecto prope innumeri, qui esudeles in te, nulla habita Divinitatis ratione, execrationes intorqueant, ah nullaque generatione impietatis abhorreant: ſuns tamen quamplures religioſis addicti operibus, qui ſanctiſſimas tuas leges & venerentur, & colant. Agico, clementiſſime Deus, ut optimi viri atque pudiciſſimæ matronæ improborum audacia haud concidant. Si te pesditiſſimi homines ad vindictam allicisnt, ad pietatem quoque religioſa & integereima opera trahant. Tum Deus: Ne fatigere, inquis, Filia: ſatis haſca tujueias pertuli: nunc mihi ea mens eſt, ut pares ſcelerum pœnas ſolvant. Ah, inquit, Oſanna, dulciſſime Deos, B Filiæ modo preces inficias ibis, quas tanta eſſe apud te auctoritase noonumquam præteruliſti? Si tuum explere animum cupis, ah tua haudquaquam abhorream voluntate: unum tamen ta aogavesim, id inquam eſt, us mitioe ſaltem iſthae ſit calamitas. Poſtremo, cum nullis precibus Deum in ſuam poſſes ſententiam traducere, od ejus prolapſa pedes, tantum in lacsymia & ſingultibus perſeveravit, ut voti compos evaſeſit. Eam namque homo Deus extollens; Ut certo, inquit, ſcias, tuas apud me plurimum valere preces, agam, quod precaris: peteutiam profecto hac Mantuanum populum peſtilentia, as longe minori, quam prædiactam. Succeſſit promiſſis fides: irrepſit qoidem io urbem peſtis, ſed non ſæva.

aversioni animum inquiens

Imperat mulgari.

CAPUT II.

Principi filius impetratus, aliis alia animis corporibuſve utilia.

d 138 LOngo ardentique deſiderio d Iſabella, C clariſſima Mantuę Princepa, filiam optaveſat: at cum nulla arte nullnque conſilio id aſſeqoi poſſet, ſeſe ad Oſannam, divinam pee eam opem impetratusa, convertit; ſummiſque eam precibus adegit, quo divioas propulſares aures, omniqne ſtudio enteretur, ut ſui voti compos avaderet. Huic omnem ſuam operam omnemqne Induſtriam pollicita Oſanna, bono eam animo bonaque ſpe eſſe jubet. Sperate enim ſe, inquit, ſibi haudquaquam deſuturum Deum. Extemplo igitus integerrimę ſoę Iſabellę, quam ſingulari immenſaque casitate proſequebatur, factura ſatis, osationi ſe dedit; ſummiſque lacrymis precatue Deum, qoo illam virili ſobole impertiatus, eam inquam, quæ integerrime Mantuanam ſit Rempublicam adminiſtratura. Has preces eum identidem inculeaſſet, invincibilique importuoitate profudiſſet, cæleſte tandem accepit uantium, Iſabellam pso ſuo voto concepturam filium.

Dia ſterilis Iſabella Feracisſi Mareb. uor.

Oſanna preces depoſcit.

139 As cum looga admodum cunctatio Iſabellam aſſligeret, ac idcirco in ſingulos, ut ita dixesim, dies Oſannam fatigaset; illa die, quæ Matiæ Virginis aſſumptioni dicata eſt, cum Oſauna ſacrum Chriſti ſumpſiſſet corpus, ineffabili ſpe ad D orationem confugit, inde haud diſceſſura, quoad A. PRAN. SILVEST. CORVO. *quo a Deiſara tunsdigis ſe pro ea exaudiam.* ſibi cælitus certa afferentur reſpoſa. Spes hæc haudquaquam vana fuit: quippe elato imee precandum ſurſum animo, ad divinumque deducto conſpectum, eam ſic Sponſus allnquitus: Abeas modo, dulciſſima Sponſa, tua iſta pro Mantuano Principe ſolicitudo: tuis enim preci. bus factum eſt ſatis: filium Iſabella concepit. Quod eum excepiſſet Oſanna, exultabunda qoaſcumque ejus animus capere potnit, Deo gratias egit. Ceterum Iſabella, adhuc conceptus inſcia, Oſannam continuis agitat ſtimulis. Quę dum cęleſtia arcana referare deteectat, adhortatus eam, quo omnem ſuam ſpem in Deum reponat. Tandem non multo poſt tumeſcenta utero, læta admodum Iſabella, mittit, qui ſe concepiſſe Oſannæ nuntient. Magnam ipſa, tamquam hujuſce rei inſcia, lætitiam præſeulit, sameſi id peius ſibi compertum esat. Cum autem eam Iſabella viſitatum adveoiſſet, in ejus ventre filium inſpe- E *prolemque in ejus utero inveuit.* &avit Oſanna, ceu in vitreo tabesnaculo (ut ejus utae verbis) Sanctorum ſolent Rrliquiæ cerni. Simili modo in ſna morata cellula, inſantem in matris utero, qnæ ſe continebat in aree, proſpeait. Pulcherrimum itaque filium, uti cæleſti fuerat præuntiatum oraculo, in lucem edidit Iſabella e.

Multis utilem vellgioſum ſtatum

140 Non erat Oſaouæ animus ab humanitate alienus; ſed ſicuti a natura ad contemplandum inſtitutus, ita in amorem facilis erat & perhumanus: quamobrem tantum plerniſque adamahat, ut eosum felicitatem haud ſecus quam ſuam & optaret, & omni conatu ab Deo esposceres. Videbatus enim ſibi, nullius momeoti amicitiam ſore, niſi eoſdem ſecum beatitudinis psstlcipes haberet, quos mortali in vita habniſſes amicos. As quamquam nemini ſuam deeſſe opem volebas, nonnulli tamen ex utsoque ſeau ita ſibi cordi erant, ut numquam oesret Deum, quin illis ſummo ardore immenſaque casitata æterna gaudia pseceetur. Sæpius hujuſcemodi pro illis ipſis ſupplicationes afferenti, pollicitus eſt Deus, eu ſe beatam vitam datutum doun, qoo F *de eaque divinius vaticinor cernor.* eorum ſocietate in cæleſti patria pso ſuo uteretus arbitrio. Tanta autem importunitate illis nonnumquam beatitudinem imploravit, ut Deus illius deſiderio ſacturus ſatis, eos ſibi, perinde aſque tunc divina ſruerentur preſentia, inſpectandos prabueris. Poſt hæc eam allocutus; Tanta, inquit, hoi felicitate donabo, quantam nunc eos adeptos arbitrasis. Erant ex iis profecto, dum adhuc eum mortalibus verſaretur, qui horrenda flagitia ſectabantur, id quod eam minime latebat: ſed divinis ipſa pollicitationibus (ut par eſt) fidem adhibeor, ſperabat eos tandem ad frugalitatem emenſuros: ſpoponderat cum ſæpenumero Deus eos ſe in meliorem frugem mutaturum: cujus promiſſionis & futuri eventus tantam inquietus ſe eeeitudinem nactam, quantam raro fuiſſet adepta.

Salutem animæ plurimus impetrat.

141 Omne ſuum ſtudium ad id aeferebat Oſanna, ut honore ac reverentia Chriſtus optimus maximus haberetur. Voluiſset profecto, ſi fas fuiſset, ſacræ univerſos Religioni adſcriptos eſſe: ſed cum id impoſſibile putaret, omni ope curabat, quo ſui ſaltem neceſſarii & affines religio-

A ligioſam vitam ſectarentur. Quare, quamprimum ocpotem ex fratribus nanciſcebatur, preA. FRAN. SELVAST. COMVN. eabatur Deum, ut ſacris initiatus ſibi Chriſti veſtigia ante oculos ſtatueret, ſeque ſeculariburcuris abdicaret. Accidit ſemel, ut primogenitum majoris fratris manibus tenens, ſeoſibus egrederetur: ad divinum autem deducta conſpectum, rogavit Deum, ut ipſum ſibi farrarum rerum miniſtrum aſciſceret, efficeretque, ut terrenam felicitatem nihili reputaret. Annuit Deus ejus precibus: pollicituſque id ſe facturum opportuno tempore, eatu præſtitit: Prædicatorum namque habitum profeſſus eſt. Duos inſuper alios nepotes ex reliquis fratribus, ſuis precibus ad Divi Dominici Ordinem impulit. Duabus quoque ſororibus totidemque neptibus id muneris impetravit.

poſtſimâ ex familiâ ſuâ,

Item auctoris conſanguineo,

142 Rogavi ego eam ſæpius, ut pro juvene, qui mihi conſanguinitate junctus erat, intercederet, divinamque precaretur clementiam, quo ejus animum ad noſtra urgeret ioſtituta, qui alio ſuum flectebat iter. Cupiens illa mea complere deſideria, cum ſemel cæleſte palatium tenerer, B juveni illi Religioſoem precatur. Ad quam Deus: Continuato, inquit, Filia, preces: quoniam tandem exaudita recedes. Juſſa capeſſens Oſanna, in ſingulos dies eadem precabatur: quod cum aliquo egiſſet tempore, orantem ſemel Deus alloquitur: Bono animo eſto, perdilecta Filia: tuis enim precibus factum eſt ſatis. Polliceor ego tibi, futurum illum de Ordine Prædicatorum. Poſthac in Sanctorum omnium ſolenoitate, ſibi cæleſti in tegno exiſtenti, Prædicatorum indutus habitu oſtenſus eſt. Poſt dictas pollicitationes annos quatuor, juvenis ille animum omnino a Religione alienum habuit, non potetamque illi ſatis Religioois excellentiam ſuadere: tandem, cum mei potiuodi deſiderii ſpe omni decidiſſem, ad me litteras mittit, quibus rogat ab me ſibi Religionit ioſtituta & mores caponi. Feci ego lubens omnia, ſaique numquam lætior: ſed & rem ſtatim Oſanuæ nuntiavi: id quod magno ſibi aceeſſit gaudio, quando videtet jam diu promiſſa exoC cutioni mandanda. At cum multis ultro citroque miſſis litteris putarem me uoiveeſa jam ad calcem perduxiſſe, viſus eſt ille a priore diſcedere ſententia. Tum repente ego, quomodo ſe res haberet per litteras Oſannæ ſignificavi; ſubjungens, nullam mihi relictam eſſe hujuſce rei ſpem. Reſcripſit illa, ſe hac in re majori fide, quam ego præſtare: jubetque me divinis fidere promiſſis. Manſi verbis ejus admodum lætus: rametſi nullum futuræ rei veſtigium cernebam. Evenit itaque poſt paucos dies, ut præter omnium ſpem, ad Chriſti vexillum, Divique Dominici habitum convolarit.

præter ſpem unum divinitus eorum devotum.

143 Nobili quapiam Matrona gravi languente morbo, ad orantem pro ipſa Oſannam demiſſum exitus nuntium fuerat, ipſam naturæ debitum exoluturam, idque ſibi utile admodum futurum. Cum itaque languor increviſſet, extremamque ejus adventuſſe horam medici aſſeverarent, id quod Oſannam haud latebat; adveniunt quidam diceotes, pleraque ægræ pertractanda inrumbere, quæ, ſi antequam hac luce migraverat, non expediat, futurum eſſe, ut inordioatæ res diſſidium aliquod pariant: illamque ſibi precatteeem adhibeut, que paululum tempotis ab Deo D illi matronæ imploret. Miſerata Oſanna poſtulantes (quippe univerſa ſibi notiſſima erant) precatur Deum maximum, ut languentem matronam tanto ſaltem donec temporis interſtitio, quanto ſuis poſſit rebus modum imponere. Annuit Deus pius Oſannæ precibus, pollicituſque eſt tantum illi opportunitatis conceſſurum, quanto ſibi ad ſuas omnes res diſpoucndas opus ſit: verumtameo jubet eam opus maturare. Igitur præter omnium opinionem convaleſcens, tantam adipiſcitur incolumitatem, ut ſuis omnibus rebus modum impoſuerit: univerſis autem ex ſententia diſpoſitis, tertio exacto menſe, extremum obiit diem.

144 Religioſus quidam vir, ſuæ Religionis mores & obſervantiam faſtidiens, eaperiri alteram decreverat: jamque ad id operis ab Apoſtolica Sede libertatem extorſerat. Verum conſpiceatus magnum quiddam eſſe, quod audebat, *in ſuſcepto Ordine vitæ civiliori.* quando ipſe clarus eſſet, magnoque haberetur honore; timens quoque ab via recta aberrare, ſuæ noluit fidere ſenteotiæ; ſed litteris quæcumque animo verſabat, aperit Oſannæ, ejuſque con- E ſilium exquirit. Reſpoodet illa, rem hanc maturiori diſquiſitione deeernat, ſibique ſapirotius conſulat: diabolicam namque ſuaſiooem eſſe, quę ad ſummam ipſum igoominiam, ad extremamque ſit deductura perniciem: polliceri ſe apud omnium priorem pro ipſo interceſſuram: unum præterea rogare, ut ipſa inſcia ſuum non expleat deſidetium. Ceſſit vir ille Oſannæ monitis, ſtatuitque de tanta re conſultius deceruere, tametſi in peiori continue propoſito perſtabat. Pleriſque exactis menſibus, Mantuam ad Oſannam devenit, immatutus ſe velle omnino extrema quæque expetiti: quando ſua inſtitutа, & tantas ſanctiones, totque jejonia ferre noo poſſet; inveoturum ſe, ubi quietius & tranquilius vivat.

145 Cum hæc aperuiſſet Oſannæ; inſuperque adjeciſſet rem hanc iovitis omnibus ſe præſtiturum eaitu; vehementer illa indoluit, obſtinatumque deplorant animum, omni ſtudio a tali *jamque ad alium tranſire certo* eum abſterrere propoſito entitebatur: ſed aquam (ut ajunt) in mortario terebat. Videns autem F eum in ſua perſiſtere ſenrentia, rogat, ut ſaltem dies aliquot Maotuæ moretur. Paret ille: ejuſque votis, pro ſumma, qua eam proſequebatur teverentia, acquieſcit. Tum illa, larrymis Chriſtum conveniens precatur, ne hominem in tao tum diſcrimen labi ſioat: quando præſertim non modo ſibi perniciem, verum Religioni dedecus & ignominiam patet. Ad quam Chriſtus adventans: Na dubites, inquit, Filia, tuis enim precibus agetur, ut ille ſententiam mutet. Nocte ioſequenti, volvente illo, quæ animo ſanci vetat, ea- *perſeverantiam in pravo* que diutius verſante, ſubito quodam ſpiritu mente immutata, cœpit profunda cogitatione diſquirere, quantum ſibi mali, quantumque dederoris & infamiæ res hæc miotiaretur: id quod nulla antea pacto ſibi perſuaderi poterat. Quocirca ſuaſori ductus conſilio, Apoſtolicum Breve in fruſtra contidit, ignique abſumpſit. Quam rem cum Oſaona tenuntiaſſet, læta admodum, ad perſevetantiam adhortata eſt hominem; Deo vero immortales gratias egit.

Morbum de vitam langiorem;

CA-

A

CAPUT III.

Ejuſdem argumenti proſecutio.

Principi ad Regem Franc. ſuorum.

f 146 PRinceps quiſpiam f ab Ludovico Francorum Rege evocatus, ad eum maxima qua potuit, celeritate contendit. Quare eum is Oſannæ gratiſſimus eſſet, verita, ne aliquid ſiniſtri pateretur, ardentes pro ipſo preces egit; precata Deum, quo ſibi, ne in aliquod laberetur diſcrimen, præſidio foret. Poſt dies aliquot falſus rumor ortus eſt, eum muli quippiam tucidiſſe; idque vulgus credebat, propterea quod illo proficiſcente admodum timuerant. At Oſanna, nihil hujuſcemodi verita, inquiebat ſe in Deum maximum Mariamque virginem ſperare, qui Principem ſub ſuas alis tutarentur; non deſtitit tamen a precibus. At ubi primum oravit, quampiam Deus in eum oſtentans iram, nullum Oſannæ reſponſum dedit, id quod eam vehementer exterruit: tum alio itidem die, cum lacrymans pro Principe ac Statu incolumitate precaretur, ei ſeſe offerens Chriſtus: Arbitraris, inquit, Filia, velle me tot amantiſſimum Principem in tantum conjicere periculum? Tuis erit precibus ſatisfactum. Verumtamen ſcito, niſi ipſa pro eo contione intercediſſes, jampridem de ſua Republica ſuiſſet actum. Poſcenti idem tertio demiſſum cælitus nuntium eſt, illum ipſum non modo res ſuas deſenſurum, verum ob Regem cum honorem, tum gratiam reportaturum. Succeſſit nuntio ſperata res: rediit eamque in patriam gloria admodum inſignis.

ſecunitatem imperat.

B

Eidem ſuadet in Galliam proficiſci.

147 Eumdem Gallias petere operæ pretium erat: quod cum reſciſcit Oſanna, verita, ne in hoſtium manus incidat, aut itineris difficultate ſibi ægritudinem paret; Deum maximum rogat, quo illum ab omni adverſa tueatur fortuna: quod ſi mali quippiam immineat, eam certiorem reddat, quo illum ab hoc deterreat itinere. Ad quam Deus: Scito, inquit, Filia, Principem iſtum

C nullum incurſurum diſcrimen, ſi continuaverit preces: quare lætus ac lubens pergat. Princeps, qui ſibi admodum timebat, verebaturque, ne ſibi parati eſſent laquei; Oſannam, quid futurum ſit, rogitat; aſtruitque nolle patria decedere, niſi ipſa id ſibi conſulat, totoque iturum dicat. At illa, quæ ſua omnia ſolebat occulere; non eſſe ſe talem, inquit, quæ ſibi tanta in re conſulere debeat: eſſe ſibi complures conſultores, qui harum rerum experientiſſimi ſint: ab iis debere conſilium exquiri: neſcire ſe quid facto opus ſit. Sed Princeps inſtabat, ſuppliciſque eam verba precabatur, quo ſuam ſententiam afferret: idem

Salvum inde redituram pollicetur.

quoque Principis vultus importunius agebat. Multis tandem permota precibus, poſſe eum tuto iter aggredi inſinuat. Idem mihi lectu decumbenti per litteras antea ſignificaverat; juſſeratque ſi de hac re Principem alloquerer, caverem, ne id ſibi cælitus præmonſtratum dicerem: perlectas quoque litteras igni abſumerem. Princeps hoc ab ipſa tamquam cæleſti oraculo accepto, Gallias petiit, redituque, omnibus proſpere ac feliciter geſtis.

148 Principe quodam ſua regione g depulſo, cum uxor, quæ Oſannæ deditiſſima erat, tantum infortunium deploraret; Oſannamque maximis quibus poterat precibus obſtrinaſſet, quo apud cæleſtem Imperatorem ſe pro conjuge precatricem gereret; hujuſce rei gravitate admodum afflicta, talibus Deum verbis alloquitur. Cur, clementiſſime Deus, Principem hunc ſuis depulſum ſedibus permiſiſti? Te ſupplex oro atque etiam rogo, ne in ipſius ſalutem oculos occludas. Ad quam ille: Pleraque, inquit, patriæ nefanda crimina me ad vindictam excivere unt. Tum ſubinfert Oſanna: Prob dolor! quot per univerſum orbem vesſatur, qui graviſſima ſcelera admiſerunt, ſuccenderunt aras, templa dejecerunt, peregrinos homines occulte atque iniqua morte interemerunt, ab nullo demum abhorrent ſcelere: quos tu non modo non punis, verum cumulatiſſimis beneficiis donas? Qua igitur ratione in hanc ani madvertis patriam, tantaque calamitate Principem afficis, ut jam per omnium ora volitet? Tum ille: Ea mihi, inquit, mens eſt, Filia, ut

F hiſce miſeriis me ſummum Ducem, qui omnibus præſtet Regibus, vereatur. Quod ceteros longe ſceleſtiores non puniam, conſulto ago: quippe qui multis ab me beneficiis affecti, ab omni tandem ſcelere animum revocabant; aut, ſi quippiam eſt, quod laudabiliter geſerint, hiſce momentaneis rebus præmia capeſſunt, quando jam æternis ſtammis adjudicati ſint.

ob peccata populi id factum intelligit.

149 Rurſus Oſanna: Parcito, inquit, piiſſimé Deus, ſi tecum audentius atque familiarius egero. Non eſt humanæ virtutis (ut omnium fert ſententia) quia ad tuam clementiam ſpectat ab flagitiis ad virtutem animum extollere: ſi igitur ut in meliorem Princeps atque populus frugem eradant, cupis, eos ab erroribus tua virtute retrahas, neceſſe eſt. Tum Deus: Conceſſerim, inquit, mortale hominum genus propriis haud poſſe viribus mentem ad ſummæ virtutis faſtigia provehere: ſi qui tamen ſunt, qui ſuum omne ſtudium ad capeſſendam virtutem adjiciant, ſummo ſemper ego illis adjumento ſum: nullaque hominibus in re deſum, qua ad felicia regna comparanda indigeant. Demum Oſanna: Num tuam hoc præſtabis opem? Num ſolita tua in eum miſericordia utere? Nequeo, inquit ille, tibi, cariſſima Filia, non morem gerere: illius, ut optas, aliquam habebo rationem, efficiamque, ut regno

Chriſto auctore precibus movet.

F

b uxori primum reconciliatur.

portatur ſuo: & ſi hactenus viſus eſt cum uxore b luctari, b eamque acri inſectari odio, reflectam eum ad pacem atque concordiam. Poſthac ad Mariam virginem converſus, quæ præſolari ſilium videbatur; Vides, inquit, Mater, quanta fide Principem hunc ab me exigat Oſanna, quantaque cariete illi feliciora efflagitet tempora. Non poteſt tanta caritas vacuis abire manibus: quare tibi Principis hujus eorum demando: faciro, ut Oſanna voti compos evadat. Suſcepit illa prompto animo demandatum munus, juſſitque Oſannam meliora Principi ſperare. Ceterum non eſt dictis res mora: ab Reipublicæ namque Optimatibus & plebe fugatis hoſtibus, non poſt multos dies præter omnium ſpem Princeps in patriam revocatur.

150 Poſthac novis hoſtium inſidiis circumventus, quibus opinione omnium in eorum ceſ-

A. PRAN. SILVEST. CONVU. *Venetam revocatur in patriam.*

A ceſſurus imperium videbatur; pollicetur, uti tunc ferebatur, ſe illis ſuam omnem regionem traditorum: quam rem ſimul ac per literas reſciſcit Oſanna, ejus miſerata eſlamitatem, Mariam Virginem alloquitur: Meminerim ego, matrum clementiſſima, hujuſce Principis tibi ab Deo maximo eurum demandatam, qua ex re univerſa eum pericula tuis auſpiciis evaſurum ſperabam: at nunc in patrium reſtitutus iterum cogitur, ut vulgus aſſerit, exulare. *i* Te igitur, per eum quo caſiſſimum filium complecteris umorem, rogo, quantam illi opem impertiaris. Sub hæc dicta manus ad eam tendens, in ſolo lucrymarum plena procubuit. Commota Virgo; Non ſit tibi, inquit, admirationi, filia, eſſe rem hujus male & infeliciter geſtam, quando id divina contigerit providentia: ejus profecto vita magno eſt in diſcrimine poſita; ſed ego eum, tuis votis factura ſatis, de manibus hoſtium detraham. Succeſſit deinde, quemadmodam fama ferebat, ut Principis ſocii, qui eum prodere ſtatuerant, ſimili fallacia extremo ſupplicio mulctarentur, oportuitque eum in quamdam ſeſe arcem recipere: quare de ipſo actum videbatur, quoniam ſive perſtaret ibidem, ſive fugam caperet, non poterat omnium ſententia hoſtium inſidias devitare. At deſperatis prope rebus, eum opportunum caoſeret, in tanto diſcrimine tentare fortunam, relicta arce difficile admodum & periculoſum iter adoritur. Tandem Venetias, divino potius quam humano præſidio munitus, appulit: poſtremo acerrimus ejus hoſtis, qui ſuo videbatur arbitratu præcipitem fortunæ rotam firmaſſe, non momento præceps ruit, & ita ruit, ut neque deliteſcens tutus aſſet. Ea propter paterunm princeps omne ſalum, ſummo civium conſenſu, ſummaque gratulatione, recuperavit. *k*

i vulgus aſſerit, exulare.

k

B *eadem iocorum eramen-ta,*

revocatus Venetias ac rurſum ſua recuperat.

C

ſcelerſti hominis converſio.

ſuperstes Oſanna.

155 Erat quidam Oſannæ amantiſſimus, qui remiſſis habenis ab omni videbatur virtute abhorrere, omnaque pro ſuo arbitrio licentius agere. Hunc ipſum apprime miſerata Oſanna, quod ſua omnia crimina ſibi eſſent uperta, eum ſæpenumero açriter increpuit, ad frugalitatemque & honeſtos mores adhortata eſt. Verum cum perſuaſiones ſuæ ſuæque monita parvi apud ipſum pretii eſſe viderentur, divinum cenſuit auxilium implorare, ne qui ſibi deditiſſimus erat, æternas adiret flammas. Igtur cum ſumma upe oraſſet Sponſum, tantaque animi aſſiictione, ut totum os lacrymis oppletum eſſet; e cælo nnutium accepit, illum in meliorem quandoque frugem evaſurum, ſi tameu ipſa a precibus haud deſiſteret. Continuabat Oſanna in ſingulos dies preces: ſed illo continue ſceleſtior evadebat, in majoraque crimina labebatur. Quod eum reſciſceret Oſanna, affligebatur admodum, inſtantiuſque pru ejus ſalute dies & noctes lacrymans ſupplicabat. Tandem divinas tantum importunis precibus aures implevit, ut ſui voti compos evaſerit. Nam qui immitis fuerat & ſacinoroſus, ſemperque furore agi conſueverat, ad virtutem & manſuetudinem, ſuam unuem deinceps converſe, ætatem.

152 Morabatur quidam Mantuæ, cujus ſalutem, pro ſumma in eum caritate, ſupra modum affectebat Oſanna: ſed ipſe pejor in dies atque ſacinoroſior erat. Quare cum ſæpenumero precata Deum eſſet, ut eum ſaniori mente donaret; oranti ſemel pollicetur Deus, quod rogat ſe præſtiturum: exitu ſuos continuabat mores, nulliſque monitis ab iis poterat abſterreri, id quod graviter deplorabat Oſanna. Præter hæc illud agenda quæpiam animum adjecit, quę ſi executioni maudaſſet, pleraqua inde oriri crimina videbantur. Cumque jam pæne animum expleſſet ſuum, lacrymans Oſanna, altaque de pectore trahens ſuſpiria, quando innumera cogitaret in Chriſtum maximorum criminum rela jacienda; ad orationem, ſuum dulce præſidium, confugit; ſicque Sponſum affatur: Num mihi ſæpius atqe atiam ſæpius, humaniſſime Spouſe, nnu pollicitus es, te hunc meum filium in frugalem virtutiſque ſtudioſum virum mutaturum? Quid igitur tibi vult, quod majora & ſceleſtiora ſingulis momentis excogitat facinora? Tum ad eam apprima anxiam Chriſtus adventans: Haud, inquit, te afflictes, filia: quippe tibi promiſſam fidem ſervubo: ſummo ſibi, ad ea, quæ animo verſat, impedimento ero.

D *& male grandia ac hominis laſsuti*

jam pæne perfecto ſolvere pro eſſaro

n

153 Poſt nonnullos dies renuntiatur Oſannæ, univerſa prope illum pro ſuo feciſſe voto, parumque ab ſuis explendis cogitatibus abeſſe. Quare recurrit protinus ad preces, ibique lacrymis & ſuſpiriis pectus laceraf. Inter præcaudum autem, ad ſplendidiſſimum quempiam rapitur locum, ubi divina Majeſtas, cum Maria virgine, eumqua Apoſtulis videbatur. Tum flebili voce orditur Oſanna. Summa, æterne Pater, amaritudine premor, ſumma, inquam, & plus ſatis, quod excogitare ab meo filio mala ad calcem jam pæne deducta ſint. Pareito, inquam, ſi intemperantius loquor. Nullam mihi ab te hac in re video ſervari fidem. Cur eum ad te, uti pollicitus es, haud pertrahis? Cur ſuis re cogitatibus non opponis? Numquid non vides tuum humotem, tuam gloriam, tunm nomen ſub pedibus dari? Ah, ſapientiſſime omnium Creator, tuam huic uperi, rectius dicerim hiſce neſandiſſimis criminibus, manum upponas. Tua res agitur. Nam mihi eſt, quod, tna excepta laude illi uſque ſalute, me ad hæc ægro animo ferenda induceat. Te rogo, quo & tuo honori, & illius ſaluti conſulas. Niſi hic ſuis upratibus imponat frænum, pleruque evenient ſpectatu horrenda. Tum ad eam de ſolio reſpondens Deus: Sis, inquit, bona ſpe, filia, tibique meam omnem opem ad tua explenda deſiderta pollicere. Perficiet quidem hic inceptum upus: ſed optatum haudquaquam aſſequetur finem. Sic res ſuecceſſit. Longa eoim ſecus ea perfectu upere, quam ſibi perſuaſerat, evenit.

E *impedimento orationis.*

F

Facit aſſiſtentem ſibi puellam primo ab eccleſia Miſſam audire,

154 Cum Bigarelli quandoque moraretur, ubi ſpirttualium rerum cupia deſtituta erat, evenit, ut paulum ægrutaret. Solenni autem adventante die, qua univerſa familia ad eccleſiam uudtura divina properare conſueverat, tametſi apprime diſtabat, nolebat amita domo eaedere, propterea quod langueotem Oſannam ſolam reliuquere metuebat. Sed eam accerſens Oſanna; Ite, inquit, omnes uuditum Miſſam; ſat mihi erit puellam hanc, neptem ſuſicat ſeptimum agentem annum, domi manere. Egit illa, ut juſerat Oſanna. Cum autem abiiſſent, vocans illa neptem;

Egreſſa,

A Egreſſa, inquit, hoc cubiculo, alicubi genua flectens, aliquid orationis dicito. Cumque ultimum de eccleſia ad Miſſam audieris figoam, mihi ſignificato. Egreſſa puella, ait ſibi fuerat impetratum, genua flexit. Tum ibi manens, Miſſam, quæ in diſtaoti admodum eccleſia celebrabator, ita vidit audivitque, ac ſi ibidem coram aſſiſſet. Idque admiratu dignum eſt, quod oniverſa redeunti amitæ enarravit, quæ ſibi Sacerdos dixerat: quod, inquam, quo modo ſe haberet Oſanna, interrogaſſet: inſuper eam aduſque benedictæ vas aquæ ſuiſſe comitatum, ipſamque illa aſperſiſſe aqua.

Incendium reſtinguit.

155 Aceidit die quodam, ſole jam ad alterum hemiſphærium inclinato, ut domus, quæ ſuis ædibus contigua erat, caſu quodam conflagraret: id quod futuri incendii ſuarum ædium evidens principium erat: quippe tecta ignis invaſerat. Cum autem plurimi accurriſſent, eſſentque extinguendo igni apprime intenti; ipſa precibus quam potis foit impendere opem tulit. Ad

B Sponſum igitur Chriſtum ſermonem verteos: Te, inquit, cariſſime Sponſe, rogo, ne has noſtras ædes incendio abſumptum eas; tametſi noſtra id in te merita exigant. Sum ego profecto iogratitudinis plena, teque ſingulis horis graviſſimis laceſso peccatis: verum novi tuam pietatem, novi tuam clemeotiam, novi tuam miſericordiam, quibus in maximam impetrandæ abs te veniæ ſpem addoeor. Quod ſi noſtra hæc domus peribit incendio, putabo, idque etiam dicam, mea in eaoſa fuiſſe crimina. Talia querenti viſus eſt Chriſtus, qoi eam admodum triſtem ſolatus; Ne, ioquit, triſteris, filia: coam ego corabo domum, efficiamque, or ab igne illæſa perſtet. Non eſt dictis res morata. E veſtigio namqoe ventus e diverſo flans, flammam alio flexit, breviqoe reſtinxit.

Patrem ſibi ſanctiorem Mantuæ dotinet.

156 Cum Vicarius generalis Congregationis Lombardiæ de Ordine Prædicatorum, quem dam de ſuo Ordine eaqoireret, qui ſecum ſingula viſitatam monaſteria comitem ageret; iſque invitus eo concederet, quod Oſannam videret id

C ægro animo ferre, quando eo ſuis omnibus in rebus *l* conſultore uteretur: rogat eam, qoo divinam opem exquirat, ab Deoqoe, quod melius ſit, poſcat. Suſcipit illa oon: uooque die, in Ægidii ſano, ante Mariæ virginis imaginem geoua flectens, triſtis, anaiaque, beatam Virginem precatur, quo ſibi adjumento eſſe velit: deſiderare enim ſe, inquit, ut eo non deſtituator Patre, cojus conſiliis efficiat univerſa. Dum ad haſce preces animum iotendit, admiraodu ſpiritualiqoe lumine circumdata, ſenſibus egreditur; ſibique leſe offerens Chriſtus; Quid, inqait, precaris, Sponſa? Nollem, inqoit illa, meo dilecto filio atque cariſſimo Patre, qoicum omnia mea conſilia moderor, ullo pacto deſtitui: ecce autem Vicarii noſtri generalis futuros eomes accerſitor. Te ſupplea rogo, ai meis acceodas votis. Si tameo ea tibi mens eſt, at eo privet, & enm & meipſam tibi offero. Tum ſubtidena ille: Ne, inqoit, tantum te eacroeies, filia: quippe te ſolabor. Tibi hominem concedo: neque enim ut eam Vicario eomes ear, permittam. Egit illi Oſanna, quas potuit, gratias, ad ſenſus aotem regreſſa, eoncepta antea ob haoc rem triſtitia levata eſt. Evenit quoque uti ſibi prænantiatum faerat.

157 Qui difficila qoippiam ab Principe volebant, eo oveniebaot Oſaonam, eamque omoibus, qoibus poterant, ptecibus adigebaot, quo ab eo quæ optabant eatorqueret: id quod ſibi moleſtiſſimum erat, arbitratæ hujoſcemodi res ſuam cooditionem miuime decere. Non poterat tamen quandoque onus detrectare: propterea quod eam ſumma importonitate traberent, raliaqoe ea poſcereot, quæ caritas urgebat efficere. Rogavere eam ſemel oonoolli cives, qoo Principem quæpiam illis impettatam adiret; tantiſque eam precibus totqoe rationibus eooveoere, ut negare poſtulata noo auderet. Quare poſt multas eacuſationes, cum eos obſtioato animo videret, pollicetur ſe facturam omnia, ſi perſtaret incolomis. Illis autem lætis abeuntibus, ad Chriſtum ipſa profugieos precatur ſibi ægritudinem, qua iſthoc adeundi Principem onere levetur. Non prætetivit Chriſtus ſurda aure: demiſit in eam febrem, a pertam adeo & manifeſtã, ut qui eam ſibi preeatricem aſciverant, liquido ſuam ad eoram eaplenda vota impotentiam & deptehenderent & faterentur.

D

A. FRAN. SILVEST. COEVO. Jegues ne Principem adeat febri impedini.

E

F

ANNOTATA AD LIB. IV.

a *Neapolitanum regnum an.* 1495. *occupaverat Francorum Rex Carolus* 8. *favente Alexandre* VI, *vota pene potitus Italia, ſpatio quatuor & ſemis menſium: ſed rurſus cum breve mmiſit: ſucceſſor autem Ludovicus* XII, *an.* 1502. *regreſſus cum exercitu, novas domoſtrages intulit.*

b *Erant, ſanque etiamnum Oſannæ ædes in & juxta monaſterium.*

c *Peſtem hanc Hippolytus refert, ad an.* 1478, *nec poſtea ullam notat ante annum* 1527.

d *Annis, ut dixi, omnino* 10.

e *Anno* 1500. 16. *Meis, in cujus liberis etiamnum ſucceſſio perſeverat.*

f *Non eſt hic alius a Francisco Marchione Mantuano: qui quod contra Ludovici deceſſorem Carolum duxiſſet exercitum, male ſibi poterat ab eo metuere; ſed Mediolanenſis ducatus Neapolitani. que regni recuperationem cogitanti nulla potior cura erat, quam aliis omnibus reſpectibus ſepoſitis, Italicos Principes ſibi conciliare. Venerat autem Mediolanum Ludovicus prima vice an.* 1499. 6. *Octobris, cum per præmiſſos duces Alexandriam, Papiam, Gennam, aliaſque plures urbes occupaſſet.*

g Regnum *habet titulus, & poſtea etiam textus; & ſic intelligeretur* Ferdinandus Rex Neapolitanus, *invadente ipſum Carolo* VIII. *profugus; Carolo in Franciam rebus non ſatis bene provisis reverſo, Hiſpanorum ope reſtitutus: ſed huic nihil cum Oſanna. Intelligendus ergo* Dux Urbini Guido Ubaldus, *anno* 1497. *pralio captus ab Urſinis & carcere mancipatus, deinde an.* 1501. *a Cæſare Borgia, connivente Pontifice, Ducatu ſuo ſpoliatus: hic autem, ut ſcribit Hippolytus p.* 2. *pag.* 90. *ex parte matris atque uxoris Franciſce Marchioni propinquus erat: ab eoque benigne exceptus eſt. Mater illi erat Baptiſta, filia Alexandri Sforiia, neſcia quomodo Mantuanis conjuncta; uxor* Eliſabetha Goozaga, *Franciſci Merchionis ſoror, quam litterarum matrem appellas Sanſovinus, de famil. Italia pag.* 219., *ob erectum Urbini Academiam & Bibliothecam.*

h *Dicit Sanſevinus*, Eliſabetham *obiiſſe Virgi-*

A. FRAN. SILVEST. COEVO.

nem, ob viri imperitiam; quamvis id, vivente ipſo, ut mihi indicavit. Diſſidii ergo cauſa eſſe potuit, quod impedimenti conſcia ſancta mulier, nollet commuui eam eo thoro uti, hic autem metueret imperitiam ſuam ea ratione publicandam.

i *Nuſquam ita clare expreſſam legi hanc ſecandam Guidubaldi calamitatem: ſed bene de prima, & quibus artibus a Cæſarino amiciſſimo ſuo, & pro quo pugnans captivitatem incurrerat, fuerit Urbino ſpoliatus, apud Rainaldum in annalibus* 1502. *nu.* 11: *ubi etiam nu.* 14. *tamquam hoc anno geſtum ſubditur, quomodo rurſus Cæſar Borgia recuperavit Urbinum, aufugiente Venetias Guidone Principe; Senogalliam quoque in ſuam poteſtatem redegit, Ducis Urbinatis ſorore (credo uxorem ſcribere debere) ad Venetos etiam cum rebus ſuis navigante,*

k *Mortuo ſcilicet* Alexandro *Papa* VI. *an.* 1503. 38. *Aug. & præſidio Cæſare ejus filio auctho Ducem Valentino, in ordiatam redacto; uti fuſe narrant Hiſtoria. Reſtituta autem* Guidubaldus *adoptavit in filium, anno* 1504, *Franciſcum Mariam Roboreum, Julii Papæ* II. *ex fratre nepotem, & obiit*

B *ia Foro Sempronii* 1508.

l *Forteſſis ipſe Auctor hic fuit, qui in ea videbimus faiſſe modeſtia nu.* 193. *at tacuerit ſe fuiſſe, qui mortuam funebri oratione laudavit.*

LIBER V.

De ſpiritu prophetico B. Oſannæ,

Prophetico ſpiritu præditi maxime ſemper fuere habiti: quia arcanorum ſcientia, eorum ab Ethnicis æſtimata,

158 QUi mortalibus futura prædicunt, ſunt profecto apud omnes nationes ſummo ſemper habiti honore: propterea quod nihil homini jucundius occultarum rerum notitia & certitudine afferri poſſit. Sumus enim noſtrapte natura ad ſcrutanda omnia proni: tantoque aliqua curioſius inquirimus, quanto magis noſtro præſtant ingenio, ab noſtraque intellectus acie diffugiunt. Univerſæ pene genter, iſthac cupiditate ductæ, ſibi ante hac idola erexere, conſtituereque vates, quorum opera & ſolicitudine ſuarum rerum cæitum prævidetent. Id autem tanti æſtimavere momenti, ut tem nullam difficilem, niſi præhabito deorum ſuorum (quamquam dii haud quaquam erant) conſonſo voluerint ineeC ptare. Univerſi quinque Principes hujuſce rei plurimum cupidi aſciſcnnt ſibi phyſionomos, aſtronomos, geomanticos, quicæ, quæ ſuo ingenio ſuaque indoſtria metiri non poſſunt, acenrate prænuntieut: tantumque illis adhibent fidei, ut quamviscerto ſciant, non poſſe eos de humanis actibus eerto calle ſcrutari, quando etiam ſæpenumero decepti atque deluſi ſint; quia tamen nonnulla quandoque fotuta prævident, atque futuræ probitatis & malitiæ conjectani indicia, eos obſervent, venctentur, colant. At nullum hominum genus eſt, quod futuris occultiſque de rebus eertiur illis ipſis effari qneat, quam qui ea in perſpicna certiſſimaque & divina veritate proſpectant. Uni etenim Deo immortali patent & aperta ſunt univerſa: non poteſtque ulla in re ſua intelligeotia falli, quando ipſe rerum omnium & conditor ſit, & gubernator. Unde in ſacris Litteris legimus: Annuntiate nobis futura, & dicemus, quia dii eſtis. Errare, inquam,

ſolli Deo competit.

Iſ. 41. 23.

nequeunt, qui diviuo illuſtrati lumine futura D præmonſtrent: propterea quod ſumma veritas ſeipſam negare non poſſit; id quod eveniret, ſi falſitatis auctor exiſteret.

159 Ceterum pauci admodum ſunt, quibus Deus, quæ ceteris rbſtruſa ſune, pandat: quos autem tam præclaro munere afficit, ut ad ſuæ *qui eam Oſannæ commendavit.* Majeſtatis admittat obtutum, ſuiſque ſecretis admiſceat, illi ſibi apprime cari ſunt, dilecti ſunt, gratiſſimi ſunt. Qui igitur Oſaonam ſummis laudibus, ſummis honoribus, ſumma veneratione non proſequamur? Eam ſane Deus maximus delegit e ceterit, cui divina ſua conſilia pateſaceret: ut, quemadmodum eam ſuis donaverat inſigniis, ita ſupra humanum extolleret ingenium, faeeterque omni ex parte beatam, Hæc ſunt, quæ quinto hoc continentur libro: ea, inquam, quæ ſibi cælitus præmonſtrata ſunt. Ea multis autem pleraque deeerpſi, id tantum modo oſtenſurus, quod ſummo honore & reverentia hrbenda ſit, quando eam Deus ſuorum ſecteorum conſciam fecerit.

CAPUT I. E

Cognitus animarum ſtatus, mors quorumdam, aliaque arcana.

160 SUb id tempur, quo Manturni milites in Parmenſi agro cum Gallis ſummis viribus magnaque animorum contention manus conſeruerunt; *a* prædocta cælitus nniverſam *a Cladem Mantuanorum anno 1491. divinitus edoctæ* eladem, quæ utrimque profecto miſerrima fuit, aliquantulum dubia & anceps perſtitit, patumque fidei prænuntiatis adhibuit. Sed eum primum ea clades Mantuæ renuntiata eſt, maxima pietate interemptorum animas proſecuta, Chriſti quoque ſanguini admodum compatiens, quod inquam fruſtra propter eos videretur effuſus; eorum damnationem (quippe illis admodum timebat) ſuſpiriis lacrymisque lamentabatur. Verum eum divini eſſet ignara judicii, eorumque, qui hac luce deceſsetant, neceſsarii contioue aures ejus propuiſarent, quo pro illis profunderet preeei; ipſis, quarum ſibi ſuppetebat vitium, allatura opem, ad orationem con- F *pro eorum animarum ſuppliciis;* fugit; precaturque Deom, ut eos miſereatur, rameſi multa forte admiſerunt crimina. Quod ſi eorum quiſpiam pœnam, & eam quidem graviſſimam, exoluturus ſit, eam ab ſe eapetat, illiſque felicia impertiatur regna. At ad orantem Chriſtus adventam; Quid, inquit, caſtiſſima Sponſa & dilecta Filia, pectus laceras? Non ſunt ſane omnes, qui eo conſiderunt in prælio, æstuis (ut tibi perſuadere videris) flammis addicti: quippe pauci admodum, & prope nulli, patem ſuis flagitiis nacti ſententiam, perpetuo tormento ſunt adjudicati. Trei cælestia protinus poſsedere gaudia, propterea quod tantus eos ſuorum criminum dnlor, tantaque afflictio cœperit, ut me ad miſericordiam exciverint, coegerintque ad cælestes eos ſeder traducere; reliqui vero, ſuas dilaturi merculas, purgatoria loca tenent. *plerosque ſalvatos intelligit.*

161 Quod cum intelleaiſet Oſanna, præ admiratione & gaudio, apprime perſtitit recreata. Hujuſce autem rei tantam ſe adeptam eer-

A cértitudinẽm afferebat, quantam quibuſcumque unquam de rebus habuiſſet. Sibi præterea cælitus renunciatum ſuiſe, Margaritam, illuſtrem Mantuæ Principem, ſalutis aditiſſe locum. Adhæc, cum ſemel cæleſtem curiam Oſannæ ſpiritus teneret, Deum optimum maximum pro ſummo quodam Eccleſiaſtico viro, qui ab recta omnium narratione aberrabat, cuius admodum precabatur, quo inquam eum ad meliorem frugem reflecteret, quando maximam eam exemplo ſui Chriſtianæ Religioni perniciem afferret. At cum ejus preces haudquaquam audiret Deus; egit illa, ut Maria Virgo, Apoſtoli, atque plerique alii Sancti, quibuſcum ante divinum conſpectum aſtabat, idem ſeais genibus precarentur. Iratum vero Deus animum præferens, faciem ab rogantibus avertit, eorumque preces nullo admittere pacto voluit. Cum is igitur hac luce migraſſet, quam ejus anima teneret ſortem, oranti ſibi cælitus eſt oſtenſum. Ut autem pleraque uno verbo concludam,

Margarita Princ. beatitudinem

ecclesiastici obstinatæ damnationem.

B eorum omnium ſtatum & conditionem novit, quorum intelligere aut popoſcit, aut exoptavit.

162 Cum graviſſima frater ejus, cui Joanni bono nomine erat, ægritudine laboraret, quæ ad extremam ipſum horum deduxerat; oranti ſibi cælitus renunciatur, eum viventibus valedicturum. At quamquam id graviter indolebat, quod omni prorſus humano præſidio familiam deſtitutam ſui cernebat; ab divino tamen numquam diſcedendam arbitrio cenſuit. Unde ad lecti caput, pro ejus ſalute atque ſelici obitu rogatura, genua flecteos, exemplo videt innumeram cœleſtium ſpirituum multitudinem, languentem verſus agentem iter: ut autem ad ægrum perveneré, in duos diſpertiti ordines, tranſeunti Chriſto atque Matiæ virgini viæ aceſſerunt. Igitur moribundi animam Chriſtus & Maria medio ſtatuentes loco, ſummo plauſu ad ſuperas ſedes deportarunt. Regreſſa autem ad ſeaſus, offendit eam animam eſſtaſſe. Interrogante ab ſe ſorore, cui iſthæc viſa enarraverat poſt aliquod tempus, cur

Fratri ſuo moribundo aſſiſtit,

C hic earum frater actutum ad cælos, non autem is, qui prior deceſſerat, evolaſſet: Quoniam, inquit, majore hic ſuorum peccatorum dolore affectus eſt. Adhæc cum pro quopiam, jam mortis ſaucibus prope abſumpto, Chriſtum precaretur, ſibique cælitus præmoſtratum eſſet, eum animam eſſtatorum, ſupplices ad cælum palmas tollens, rogabat, quo ſibi egredientis e corpore ſpiritus futura ſors oſtenderetur. Non fuere vanæ ſuæ preces. Exeunte namque e tetro carcere anima, vidit Chriſtum, cui Maria Virgo comes erat, ſuo ipſam excipere ſinu; atque perſtrepentibus undique Angelorum concentibus, ad cæleſtem patriam deducere.

& animam in cælum ferri videt.

163 Priorem quemdam ex Ordine Prædicatorum, ſorte quadam vulneratum contigit mortalia relinquere. Cujus adverſam ſortem cum miſeraretur Oſanna (is enim Mantua oriundus erat) ardentes pro eo ad Chriſtum preces effudit. Sub unam autem noctem, cum illius grave infortunium verſaret animo, immenſo ſplendore ejus oppletur cubiculum, ſeſeque illi præſtatus Prior exultabundas offert. Quem cum nomotis ſtatſque oculis inſpectat, is læto aſpectu, ioquit: Nos ſit tibi deinceps curæ pro me tot lacrymis intercedere: quippe nunc cæleſtes pro thalamos

Item Prioris Dominicani,

ſtatimque ſeſe de ejus conſpectu proripuit. Eo quoque die, quo aliquam defunctorum recordationem mortales agunt, animas ſacrificiis & eleemoſynis ab purgatorio abreptas igne, in cælum conſcendere ſomma voluptate proſpectabat. Rurſus ſemel per feneſtras in cælum oculos intendens, facie immutatur. Quod cum neptis, quę illius gerebat curam, conſpicatur, verita, ne quapiam ægritudine teneretur, quid ſibi contigerit, interrogat. Tum illa: Vidi, inquit, in æterna gaudia animam comportari. Alio itidem die ſervore quodam agitata, ſupra feneſtram inſiliit: quare neptis vehementer exterrita, detentum eam accurrit, ſicque affatur; Quid rei hoc eſt amita? Tum illa; O quam pulcrum, inquit, quam decorum, quam ſpectatu jucundum, animam adeo exoratam eſſe, adeo ſpleudidam, Angelorumque comitatu adeo inſignem. Poſtremo illius animam cæleſtes vidit penetrare delicias, cujus purgatoriam pœnam perferre biduo poſtularat.

D A. FRAN. SILVEST. COMVO.

& aliorum quorum.

164 Altero ejus Fratre pluribus jam diebus E exactis ſuo fuoco ſato, una dierum, exacto Sacramento, pro eo accuratius interceſſit. Inter orandum autem ad cæleſtis regni progreſſa delicias, ſplendidiſſimum quemdam accedit locum, innumerabilem videt cæleſtium ſpirituam multitudinem, tribus tamen modo diſtinctam ordinibus. Supremum Apoſtoli atque etiam plerique religioſiſſimi viri tenebant locum: ad medium autem oculos divertens, perdilectum ioibi fratrem, eam hilari facie eontuentem, ioſpectat. Tum ſic loquitur: Oh miſeram me! germana chariſſime! Oh infauſtam! Oh infelicem! Tu jam æterois frueris delicis: ego autem mortalem adhuc & miſeriarum plenam vitam vivo. Hoc unum, per eam, quæ ſemper tuoſque filios proſecuta ſum, caritatem, rogaverim, quo nunc ſaltem pro me intercedas, ne ad corpoream amplius fatemam remeare oporteat. At ſubridens Frater: Lætare, inquit, & optima ſpe vivito, dulciſſima ſoror: nam & te cæleſtia iſta manent regna. Scito profecto te, quanto majores pertuleris ærumnas, tanto majorem gloriam majoremque felicitatem adepturam. Hunc ipſum fratrem ſæpenumero, in felici patria, filios benedicentem vidit. Cognovit quoque, eumdem diem & dimidium in purgatorio perſtitiſſe, revelante Deo.

Fratrem ſuum quoque ælernæ fratris ſui cognoſcit.

ab eoque de ſuo ſio certum.

F

165 Duxit in morem noſtra Lombardiæ Congregatio, duobus emeoſis annis, quibus ſupremo in eam quiſpiam functus ſit magiſtratu, quem Vicariatum appellamus, alterum ſibi ſufficere, qui eodem munere potiatur. Igitur cum deligendi novi Præſulis tempus adreutaſſet, precatur Oſaona cæleſtem Patrem, & id quidem multos dies antea, quo Patri optimo & de Religione optime merito iſthæc provincia demandetur. Fit cæleſti narratione certior, Deum in coactos pro habendis comitiis Patres, ſanctum demiſurum ſpiritum, qui eos ad optimi Paſtoris electionem impellat. Deinde viſi ſunt ſibi Patres congregati: viſus quoque Deus, ſanctum in eos ſpiritum in morem flammæ proſundens. Tum fieri electionem vidit: electumqae perinde atque res ageretur perſpicae novit. Succeſſit poſtea opportuno tempore, uti ſibi ſue-

Orans pro electione Vicarii Provinc.

A ras præmonſtratum. Adhęc cum renovandi Ma-
A. FRAN. giſtratus ſeſe tempus offeret, haud ſecius quam
ALVEST. antea futurum præſulem cognovit, mihique e an-
CONVO. tequam ageretur de hac re concio, ſignificavit.

166 Sibi præterea fuit exlitus præmonſtra-
tum, quem Prædicatorum Ordo generalem ſo-
ret Magiſtrum habiturus: univerſa quoque, quæ
in illius contigere delectu, perinde atque ante
ejus oculos gererentur, inſpectavit. Vicario ge-
neralt Lombardiæ Neapoli adverſa valetudine
laboraote, incertus quidam rumor pervolavit,
qui eum vale viventibus diaſſe ferret. At orauti
Oſannæ exlitus renuotiatur, eam propediem in-
columitatem adeptusum. Quare cum ego ſe-
cum quereres, tanto viso noſtram Rempublicam
deſtitutum iri; Booo, inquit, & tranquillo
animo eſto: brevi coim de ejus incolumitate cer-
tior fies. Nec dictu res morata: quippe altero
die ea ipſo litteræ pervenere, quibus priorem ſe
valetudinem prope recuperaſſe ſignificabat.
B Eumdem, Mediolanenſem Priorem agentem,
contigit pleroſque dies ab Mediolano abeſſe t re-
deuntem vero & monaſterium introeuntem, ita
vidit atque ibi præſens extitiſſet. Illad quoque
prætereundum haudquaquam eſt, quod pleriſ-
que de Ordine Prædicatorum Romam ad gene-
ralem ſynodum concedentibus, Oſannam, qua
hora urbem eſſent ingreſſi, quidque rerum in-
bi geſſeriot, minime latuit.

167 Religioſę quędam mulieres, adverſa haud
mediocriter afflictæ fortuna, ad ſuas ædes Oſan-
nam accerſerunt, ab ipſa conſilium opemque
caacturæ. Ad quas cum propere contendit (quip-
pe ſumma eas benevoleotia complcaabatus) tu-
ter eundum ſeſe illi Chriſtus, cœlorum Regina,
Evangeliſtaque Joanoes oſſerunt, qui eam de
univerſis earum calamitatibus certiorem red-
dunt, easque brevi finem habituras prænuntiant.
Ingreſſa itaque monaſterium, illis præ anguſtia
atque mœrore lacrymantibus, ipſa divinæ eas
fidere bonitati adhortator; non poſſe inquiens
fieri, ut devotas ſuas ancillas Deus optimos ma-
ximus haud miſereatus. Illæ, Oſannæ verbis ad-
modum recreatæ, iſque plurimom fidei adhi-
bentes, tacitæ perſiteruntt, brevique ſummam
pacem nactæ ſuot. Cuidam ſuas preces tmpor-
tunias petenti, id ſe facturam polliceter. At
C cum pro eo, uti ſpoponderat, precaretur, que-
ritur apud ipſam immortalis Deus, ſe ab ipſo
injuria laceſſitum iri, quando quoſdam probris
affeeerit, nullamque maledicti pœoitentiam præ-
ſtetulerit: verum jubet eum, ſi veoiam aſſequi
velit, ſuis promtis conciliasi. Tum illa, dul-
ciboa verbis hominem compellans, adegit, quo
ab ſe convitiis affectos, petita indulgentia, in
amicitiam rectperet. Adhæc convent eam civis
quidam, illique ſignificat quadam ſe eſſe irre-
citum lite: quam utrum juſte eęperit, nec ne,
non ſatis intelligit: quare ſuas hoju ſcemodi in
re preces eaquirit. Lubens illa onus ſuſcipit,
ſuamque illi opesam pollicetur. Tum pro hac
re ſumma diligentia Deum optimum precata,
cęleſte accepit nuntium, injoſtam eſſe litem;
debereque eivem illum ſibi admodum cavcse,
ne ab ſe injuſtitiæ pœoa catosqueatur. Retulit
Oſanna occultis, quibus maxime potuit, vesbis di-
vina reſponſa, eumque ab incepta lite deterruit.

168 Mulier quædam, quæ pleruſque menſes D
neſandam quiddam atque impudicum opus,
quo pacto exitu præſtare poſſet, animo volita-
rat, Oſannam viſitatum accedit; cujus cum fa-
ciem inſpectat Olanus, quid illa machinetur
mali, quidve impudict tractet, divino quodam
illuſtrata lumine, liquido deprehendit. Quare
illam miſeratu, quod ſuos cogitatos in proprium
verteret jugulum, ſic alloquitur: Caveto, fi-
lia, oe ob dium in corde verſatum ſcelus, quo Ma-
jeſtatem Det laceſſere ſaoaiſti, divinam in te
iram convertas. Admirabunda illa, atque con-
territa; Per eum, inquit, quo Chriſtum com-
plecteris, amorem, dulciſſima Mater, rogo, ne me
celaveris, qui iſthæc in me verba jacias. Diſſerui
Oſanna univerſos ſemtnæ cogitatus, cuoctaque
neſanda opera explicavit, quibus maximam crat
ſibi labem incuſura. Quare, cum illa divini
quippiam in Oſanoa conjectat, quid rei veritas
habeat, familiariter enarrat. Tum ſanctis eam E
adhortationibus Oſanoa conveniens, ad frugali-
tatem atque pudicam vitam facile impulit.

169 Femella præterea quædam, quo ſibi
ſanctitudinis ſmam vendicaret, publicum a ſen-
ſibus ſaptum effingebat. Atea figmenta primum
quidem iotertort quodam lumine deprehendit
Oſanna, deinde cæleſti narratione clariſſime in-
telleait. Quapropter dolens, miſeramque illius
deplorans ſortem, rem ſpirituali ſoo Patri, cui
mulier qooque illa cooſitebatur, intimat. Ille,
admiratus feminæ arrogantiam, inſignemque te-
meritatem, Oſanoam jubet, ut ab ea pro ſua
prudeotia veritatem extorqueat. Patet Oſanoa
juſſis; cumque rem ita ſe habere, uti ſibi ſucrat
revelatum, per ipſam comperit, eam acriter tu-
crepuit, quod tantum facinus auſa fuerit, non
erubuerinque divinas reſcmcntiri. Illa confuſa
admodum & cattssita, ſuæ demeotiæ & temeri-
tatis veniam poſcens, pollicita eſt, idque per-
petua fide ſervavit, ſe deinceps tantum non ad-
miſſurum ſcelus. Nepte ejus, cui nunc Soroti
Ludovicæ nomeo eſt, Oſannam conveniente, quo
ſuum ad Religionem animum dioque firmatam
mentem explicarat; coramque ipſam ſtante,
& ſuum upeniſe propoſitom non audente; Qui, F
inquit Oſaana, huc veniſti? Non me pœnitet,
quid velis. Cupis Chriſto ſervire, efficique Re-
ligioſa. Fatetur illa id eſſe. Tum Oſanna. Haud
timeas, inquit, ruis opportuno tempore votis
poticse. Quid multis morer? Humanos cogita-
tus uſqueadeo aperte novit, ut nihil eſſe in meo-
tibus hominum videretur, quod Oſannam ulla
in paste lateret.

170 Præter ea, quæ ſupetius coarsavimus, mul-
torom quoque obitum cælitus præcognovit;
quippe, ſuo quodam neceſsario adverſa valetu-
dine laboraute, cum viſitat um eum uccelliſſet,
offendit levi ſatis febre teneri. Adhortata tamen
eum, quo Chriſtiana, adverſus antiquum noſtræ
naturæ hoſtem pugnaturus, caperet Sacramen-
ta, diſcedit. Ab ejus autem domo porro digreſ-
ſa, inter eundum animo ſurſum erecto, pro il-
lius ſalute Spooſum Chriſtum rogat. At ſcuſibi-
lis quæpiam vox ad eam cælo demittur, quæ
ſibi ſuoſum illtos obitum intimabat: evocatque
haod poſt moltos dies, uti voce illa fuerat ca-
pteſum.

171 Ad

Succeſſum alumnum novit

& alia circa alios Prædicatores

Mulierem quamdam ab impio facto

Sororis ejus ſactum

Illis injuſtitiam

Occultum peccatum impudicæ mulieris

Aterius ecclesiæ ſimulatio hypocriſim

& negotia de inunenda religione conjugum

Amici ſui inſtantem mortem

A 171 Adhæc, iturus ad Tuſciæ bellum e Federicus Mantuæ Princeps, accerſitum mittit Oſannam, cum ea ſuis de rebus deliberaturus. Ad quem cum veniſſet, præter plurima colloquia, quæ invicem habuerunt, ſingulari ſibi fide ſuam commendavit uxorem, precatus, ut ejus diligenter curam gerat, ſibique omnibus in rebus ſolatio eſſe velit: inſuper ſe de omnibus, quæ acciderint, cum certiorem redditurum pollicetur. Cumque ſuum omnem opem illi promiſiſſet Oſanna; Securo, inquit, & tranquillo animo proficiſcor, quando te tuæ atque filiorum tutricem relinquam. Profecto autem eo ad bellum, cœpit Oſannæ animo volutare, quantum ſupra humeros ejus ſe ſuſtulerit, ſeſeque hiſce verbis alloquebatur: O miſeram enimam meam! O pauperem & mendicam ſororem! O infelicem Oſannam! Sempet tibi cordi fuit a ſeculo deſciſcere, teque a temporalibus ebripere coris: ecce tibi ſolicitudines quotidianæque circumſtuunt. Hujuſcemodi ſæpenumeru cum lacrymis queſta, ad orationem immenſo cordis affectu profugiebat, ſicque Deum alloquebatur: Qui, cariſſime Deus, Majeſtas tua permittit, ut tanta Principum emicitiæ teneat? quando ego cellis admodum vermiculus ſim, tantoſque honos me haud quaquam deceat. Quid cauſæ eſt, quod ſimiles viſi tentam in me fidem habuerint; cum ego talis ſim, in qua neque virtutis, neque probati quippiam operis eluceat. Tum Deus: Patientiam, inquit, habeto, Filia: ſic mea lege meaque providentia ſancitum eſt.

a Federico March. ad bellum iturus

uxori ac liberis tuendis relicta

B

quæritur multis an vis ſe diſtrahi,

172 Ceterum cum ſuo tandem ipſa deſiderio factum iri ſatis operiretur, in dies ſingulos majoribus cœlis opprimebatur, quod noctes & dies Principis litteræ convolarent; eamque Principis favor, qua univerſe ſua conſilia illius ſeorſum moderabatur, crebro viſitatum iret. Semel inter haſce mundi procellas orationi omnem ſuam opem adjiciens, terrenam omnem felicitatem aſpernabatur, Principemque & Metronarum amicitiam nihili pendebat, ad amorem divinum tantummodo animum intendens. Cum autem felices dies Mantuæ Principibus precaretur, ſibi cælitus renuntiatur, Marchionis uxorem, cui Margeritæ nomen erat, humanis rebus exceſſuram: id quod exacta etiam in Quadrageſima, quando tres dies rapta peſtilerat, ſibi fuerat præmonſtratum. Evenit autem, uti ſibi cæleſte præſignatum: quippe ab hac revelatione d quinto menſe exſemum diem clauſit. Adhæc ſub unam diem ægræ amitæ, & in lecto jacentis cubiculum ingreſſa, mortem cum phareta & arcu introeuntem, depromptamque ſagittem in eam jacientem, inſpexit. Cum autem invaluiſſet morbus, extremumque ageret ipſa diem, dum pro ea intercederet, Mariam Virginem egredientem de corpore animam ſuo ſinu excipientem vidit. Autumabat autem illius mortem Mariam Virginem aſſumſiſſe, propterea quod die Sabbato in ejus honorem jejunaret.

predicit Margaritæ Principis

C

& amitæ ſuæ mortem

d

173 Quidem de Oſdiae Minorum, religioſus atque virtutis ſtudioſiſſimus vir, quem apprime diligebat Oſanna, gravitet ægrotabat: mittebat autem, qui ſæpius cum ſuo nomine viſitarent, crebreſque pro ipſa atque ardentes profundebat preces. Accidit autem, ut ad Divi Vincentii monaſterium gradiens, mulieris, quæ familariſſime utebatur, domum ingrederetur: inter loquendum autem quodam divino ſpiritu agitata: Oh! loquit, Filia, ille de Convento S. Franciſci, quem mihi carſſimum noſti, hac luce migrabit: migrabit, inquam, æternum illicu & felicitſſimum præmium acceptutus. Tum inde diſcedens, monaſterium regreſſe, ad eccleſiam contendit: ibique genua demittens, illius animam ſubire cælos inſpectavit: id quod domum cum regredaretur, præfatæ mulieri ſub ſecreto reſeravit. Cumque de hujuſcemodi re velleor periculum facere, miſſis, qui rem diligenter exquirerent, invenerunt illa eadem hora hominem animam efflaſſe. Sub noctem illiem, quo Antonius Alduinus, ſummus & integerrimus vir, qui Conſultorem Principis egebat, vitam cum morte commutavit, ad ueptem converſa; Antonius, inquit, Alduinus mortales hac huſa reliquit: id quod eb veritatu minime abeſſere, domeſticorum narratione cumpertum fuit.

ſenſit ſe vitam filii Minoritæ abbiſſe,

D

ANTEAM, ait Vaſt. convo.

item Ant. Alduinum,

E

CAPUT II.

Varia futura ab Oſanna prædicta.

174 INops quidam Sacerdos, quo ſuri morata familiaſitet utebatur, pleriſque calamitatibus & infortuniis actus, ſæpenum precum opem ſæpenumeru flagitavit. Egit illa pro ſingulari amicitia; continuoſque precibus Deum maximum in illius præſidium exquirebat. Ac cum ſemel pro eo curioſius intercedit, ſignificator illi cælitus, Archipresbyterum quempiam Sacerdoti illi ſuri beneficii jutibus ceſſurum: rurum de illo fame ferebat, nullis unquam amicorum obſecrationibus, nullique Principum minis adduci potuiſſe, quo ſibi alterum ſufficeret. Quam rem cum aliorum relato Oſanna certo ſciret, ſic Deum affatur: Non me fugit, ſapientiſſime Deus, hominem hunc noluiſſe quampluribus hujuſce Urbis primoribus, ſua depoſcentibus jura, Principum etiam adactu nimis in eorum ſententiam cedere. Que igitur arte, quove ſtudio, poterit ab hoc ſuo tenaci & firmo propoſito dimoveri? Tum ille: Non eſt, inquit, imperii mei coſta hominum immutatum ire? Io talem eum opinionem perteraham, ut id ſibi, cogente nemine, jucundiſſimum putet. Scito tamen rem illum Flaminem, compſimum id muneris actus fuerit, difficiles perpeſſurum moleſtiae.

Pro pauperi Sacerdote orante, Archipresbyterum futurum intelligit.

F

175 Parvo interjecto temporis ſpatio, Archipresbytes ille viſitatum Oſannam accedit: quem cum illa interrogat, num beneficio ſuo ceſſurus ſit, reſpondet ir, eam rem ſe nonnquam facturum, quando valet adusque extremum diem Archipresbytesum agere. At vix anni emenſo dimidio, is, ſuadente nemine, quem ſupra memoravimus, Sacerdotum ſibi Archipresbytesum ſuffecit. Qui eum eccleſiam adminiſtrare, etque ejus jure tueri occepiſſet, uſquaeadeo adverſa laboravit fortuna, ut panum abſuerit, quin ipſe, in extremo inopiæ ſes eſſe diſcrimine, Beneficium reliquerit: peſtitit tamen Oſannæ monitis, quæ illum ed pa-

cedente ei id ſe ſuſtinuit negot. eſſe,

A. FRAN. SYLVET. ÆVO.

A tientiam hortabatur. Comis ſemel Romam, ſua obreptum jura, profectus eſſet, redijſſetque ex infecta, erant, qui ſibi deoux Romanum iter ſoadarent: ſed ille omni ſpe dejectus, conſilia detrectabat; quando potiſſimum videret cuncta imbi venalia fora. Urgente quoque eum Oſanna, ut eo concederet, ille ſe nollo pacto tantum itineris poſſe confidere ajebat, quod ſibi iter agenti ſub pedibus veſicæ ſuborirentur, quæ maximè ſibi molestiæ accedebant. Tum eum Oſanna proficiſci jubet, prædicitque ſibi univerſa ex ſententia evenitura, Nun potuit is Oſannæ juſſa non complere, propterea quod ſumma eam veneratione proſequerentur, atque pro divino haberet motio. Itaque Romano ſe commiſit itineri, rediitque ſanus & incolumis, univerſit, quæ cupierat, facillime impetratis.

ſidemque prædicit obtinendam Romæ cauſam,

B 176 Cum ipſam ægram lectoque decumbentem viſitarem, quod eſſem alio profecturus; Oh! inquit illa, me ſic ægram dimittis? Quid ſi te abſente mortem morerer? Iſthoc ego ſermone exterritus, propterea quod ipſam præ me animam videretem, ſcirem que nihil ſibi mortis jucundius optatiuſque acceſſurum; num certi aliquid de ſuo extremo diu exitus habuiſſet, exploravi. Reſpondit illa, novi ſe nihil comperiſſe: attamen ſi propediem reverterer, fortaſſis aliquid afferret. Redeunti mihi poſtero die; Securo, inquit, proficiſcare animo: quoniam non modo hæc ægritudine, uti mihi tractatum eſt, non decedam; verum pleraque etiam incommoda ſummaſque difficultates perpetiar, neceſſe eſt. Abii ego; reverſuſque incolumem offendi.

Sanæ ex morbo non deceſſurum

177 Laborabam ego graviſſima culicæ ægritudine, atque adeuſque mortis limina (quippe ma jam viſus deſtituetat) perveneram. id eum Oſanna, quæ me teneriſſime diligebat, noſtrum ingreſſura templum per medicos reſciviſſet, ægerrimoque animo ferret, ad orationem, mihi impetratura vitam, confugit. Orauti viſus eſt Chriſtos, qui lacrymantem bona ſpe eſſe jubens, pollicetur ſe mihi vitam ejus precibus præſtiturum. Extemplo res dictis ſuccellit. Nempe quo die animam efflatorum videbar, inſigni medicorum opera cœpere ſanitatis indicia apparere: noctemque inſequentem, quæ ob lunæ cum ſole conjunctionem cuncta ſuſpecta admodum erat, quietiſſimam egi. Dedit autem ad me littoras Oſanna, quibus hortabatur me ſperare; quibuſque C intelligere poterim, eam exitum de mea futura incolumitate certum factam.

Auſorem a culica liberandam,

178 Mulier, quæ Oſannæ ſervitiis incumbebat, animum ad Religionem adjecerat, illi ſuum votum patefecit: ab ea autem non modo ſui explendi deſiderii libertatem facile obtinuit, verum & admonita & apprime in propoſito confirmata, in ſummam ſpem erecta eſt. Poſt aliquantulum temporis timor quidam & pæne deſperatio eam adurtior, propterea quod graviſſima quapiam ægritudine laboraverat, quæ futura ſibi non parvo impedimento videbatur. Id eum ad Oſannam refert, jubet illa bono eam animo optimaque ſpe eſſe, quando priſtinæ ſit ſeparatura vires. Evenit, uti ſibi prædixerat: quippe incolumitatem nacta, ſeſe in Virginibus in Divi Vincentii Monaſterio adſcripſit. Viſa eſt autem, poſtea quam Religioni ſe initiavit, paululum ægrotare; quamobrem eam medici balneari aqua purgare D ſanciverant. Quod eum matri Oſannæ intimaſſet, admonuit illa, ut a baloeis abſtineret, propterea quod illis ſummotis ſananda foret: id quod poſtea rei probavit eventus.

ægram ſe curandam unam

179 Cum totegerrima quædam matrona, Magdalena, loquam, tuviſti Comitis Giberti Borromæi uxor, gravi languore Maotuæ teneretur, jamque ad mortem medicorum opinione ſpectarat, eam Oſanna ioſigni humanitate viſitavit. Dicente autem ſibi Comite, in extremo illam eſſe vitæ diſcrimine, exoriretenteque nomeam mortiorum potaret; Haud vereſte, inquit: quippe anteaquam ad noſtrum ſol redeat hemiſphærium, mirum eam io modum convaleſcere videbit. Evenit, uti prædixerat: aſquadeo enim nocte illa convaluit, ut non modo eunctos ſuæ mortis ſuſpicione levaret, verum etiam integra incolumitate potita videretor. At E ſub diluculum, quomodo rem ſuam ageret Magdalena, per ancillam exquirit Oſanna. Egit primam ancilla apud Gibertum dominæ juſſa: tom ſubjungens; Me, inquit, ad explorandam ægræ ſortem Domina miſit: ſed quemadmodum ea ejus verbis eunjectare potui, illam ſe melius habuiſſe certo novit. Exinde Magdalena priores cœpit vires reparare, brevique præter omnium ſpem optimam valetudinem eſt adepta.

alteramque

& tertiam etiam Monachem ſuturam,

180 Juvenis quædam, quam ſpiritualibus moribus erudiebat Oſanna, graviter ægrotavit: & uſqueadeo morbor invaloit, ut eam medici morituram aſtruerent, illique trer tantummodo dies vitæ pollicerentur. Ad hanc eum veniſſet Oſanna, intellectia, quæ medici prænuntiaverant, illi ſpem pottundę ſanitatis allatura, quando rem cælitus prævidiſſet; Haod vereare, inquit, filia: ea hac eovalebis ægritudine, inſuper & tuum Religioni in Monaſterio Divi Vincentii nomen dabis. Convaluit juvenis, uti illa prædixerat; ſeque ſacræ Religioni Prædicatorum addixit.

ipſamque pro ſe curaſſe ſe cognoſcit

181 Præfatæ juveni ſemel, ad ſuum, quod animo gerebat, explendum votum, preces indixit. Fecit illa lubens, quæ ab matre fuerant imperata: at poſtero die, eum eam offeodiſſet in via, ſecum ad prandium invitat. Annuit juvenis, ſeque ſtorum pollicetur. Comque opportuna illo conceſſiſet hora, ingredienti ſibi fores ſit obviam Oſanna; magno, inquam, plauſu & ex- E tentis brachiis: deinde doletibus ampleabus ſtrioxit, atque in oſcula tuens ſuaviter lacrymatur: frontem quoque, oculos, labia, manos, tacita & elinguis oſculatur. Admiratus juvenis tantam benevolentiam tantamque familiaritatem, quando id novum apud ipſam eſſet & inuſitatum. Quare gaudio pariter & admiratione perculſa, prorumpit in lacrymas, tremebundaque matrem alloquitor: Oh, dulcis mater! Quid eauſæ eſt, quod hiſce me amplexibur hiſceque oſculis proſequeris? Tum illa: Ago, inquit, hæc, carissima filia, ne ingratitodinis tecum notam incidam. At multo magis admirata juvenis: Quid, ait, eſt, quod loqueris, Mater? Eſtne ab me quidquam tibi impertitum, quod de te tantum bene merita ſim, ut hac eacipiar comitate? Putas, inquit Oſanna, me lafere, quæ mei gratia ſumma dili-

gentia

A gentia perfeciſti? Nun poterat illa iſthæc verba non admirari, quando ſibi pro ea facta oratio memoriæ non occurreret: quamobrem ignorare ſe autumabat, quid rerum pro ea geſſiſſet. Tum ſubridens Oſanna: No, inquit, me rem hanc aclaveris, filia. Vidi egote ſub mediam noctem, ſexta inquam hora, divinæ Majeſtatis adſtare conſpectui, impetraſſeque, ut meo deſiderio pociar. Aſtruxit illa, ſe quidem, ut ſibi jolſerat, oraſſe: verum nihil erga Matrem egiſſe majus, quam quod filiæ ſit; eſſeque illi tanta necaſſitudine devinctam, ut gratiæ ſibi tamquam extraneæ agendæ non ſint. Demum huic certamini fine impoſito, diem illum dulcibus colloquiis compleverc.

Et non quod aſſe, quod opus ſit.

Sæpe videt animas in purgatorio

188 Sæpenumero cum veniam æternamque felicitarem ſuæ erimiæ apud ioſeros diluentibus precaretur, ad ea loca ducebatur, in quibus ab dæmonibus animæ torquebantur. Ioibi Angelos inſpectabat, qui triſtes homines ſolaturi, illis poſt ingens & acerrimum tormentum cœleſtia regna felicemque vitam pollicebantur. Exiſtentes B ibi animas liquido cognoſcebat, eaſque comiter & familiariter alloquebatur. Sæpius quoque ad æterni loca ſupplicii, quæ peofectu amplifſima erant, profecta; pleroſque ibidem ſceleſtos homines, qui Chriſtianæ Reipublicæ infideles fuere, Judæii Mahumetaniſque ſobſtare, ſe vidiſſe aſſerebat. Religioſum virum, qui cujuſdam electionem iniquo animo perturbarat, infectum macula in purgatorio vidit: qua continua daſente cum tota fuiſſet abolita, is ad cæleſte regnum advolavit.

& inferos,

Quinque feras morientibus inſeſtas

183 Cum intec Oſannam & ſibi familiarem quampiam mulierem de dæmonibus, morientibus ioleſtis, ſermo ineidiſſet; interrogata, uam quæ vulgo ferebatur, vera eſſent, tentare ſcilicet dæmones morientium animas, enitique eas occultis laqueis irrectas in tartarea locu præcipites dare: Quid ni, inquit, quando nihil perditione homioum ſibi delectabilius (ſi tamen ulla poſſa ot delectatione affici) ducant: verum ſcito, non eſſe juge, ſed interciſum certamen: primo C namque congreſſu ſuperati, aliam interjecta mora pugnam adoriuntur; tentaturi, ſi poſſint, quandoque ſupeciores evadeee. Nam ſi hominem continuis moleſtiis & incurſibus oppugnarent, qua re ſibi ad divina intardicitur Majeſtate, qui diu illis obſiſteret (tantus eſt eorum aſtus, tantumque acumen ingenii) nemo eſſet. Præter hæc cæleſtis patriæ civet, quos quiſque præcipue venecatur, in ejus auxilium concurrunt: iique ab morientium conſpectibus fallacet accent ſpiritus.

Et quoſdam a Chriſto benedici

184 Cum quiſpiam religioſus & clariſſimus vir, de Ordine Prædicatorum, in Divi Dominici templo præſente Oſanna declamaſſet, ſarmonem convertens ad Chriſtum, precabatur, ut aſtantem populum ſua benedictione impertiretur. Cujus preces cum Chriſtus audiſſet, univerſos, ſola inſpectante Oſanna, benedixit. Plerumque etiam egit, ut Deus Mantuano populum, Principet, urcem, benediceret. Maminerim ego, cum ea, quæ Mantuani Principis filium lactabat, hac luce, ſpectante Oſanna, deceſſiſſet; egiſſe eam, ut arci, Priocipi, ajuſque uxori Deus benediceret. Videbatur nonnumquam Deum eu munere nolle, quæ ipſa volebat, D afficere: ſed tama ſe gerebat importunitate, ut Deum in ſua vota traduceus, ab ipſo, quod precabatur, benedici, inquam illos, eatorqua- CORVO. ret.

A. TRAN. SILVAST.

185 Religioſa illa & integerrima mulier de Ordine Canonicorum Regularium, Sororem inquio Margaritam Seraphinam, de qua ſuperius mentionem fecimus; antequam ſe Religioni iniciaſſet, dilectiſſimam ſibi Oſannam ad ſingularit cujuſquiam matronæ, Margaritæ, inquam, Lupæ domum comitata, longam ibidem cunctationem egit. Poſt multa autem utrimque habita colloquia, cum diſcedeodum eſſet, jamque dexteram dexteræ jungerent, in hanc Oſanna ſua jactans lumina, futuram eam Chriſti ancillam cælitus illuſtrata deprehendit: ſeque in monaſterio occluſuram, quod noo modo extructum non erat, verom nec adhoc ejus erigendi veſtigia apparebant ulla: quin poſt duodecim e ab hac viſione exactis annis conſtrui occepit. Eainde ipſam ſumma ſemper benevolentia Oſanna complexata, ſe familiariſſimam ſecum gerebat. Unde ſæpius E eam in dicto cæiſtentam monaſterio conveniens; dulcet ſecum trahebat ſermones, eodemque cum ea nunnumquam cubabat in lecto: id quod ſummæ in eam caritatis erat indicium.

quondam futuram religioſam in nondum extructo cœnobio.

e

CAPUT III.

De morte Oſannæ & quibuſdam viſionibus ſecutis.

186 MOrtem ſuam prævideeit, necne, Incertum proſus habeo, quando id ipſa nemini revelarit. Quantum tamen conjectura aſſequi poſſum, hujuſce ego ſenteotiæ ſum, & eatum ſuum & eatue diem ſibi fuiſſe præmonſtratum. Equidem abhinc ſaeculum ſummis me precibus adegit, idque ſæpius teplicavit, quo ſuæ curaeem omni opo intereſſe morti, quando F id ſibi optatiſſimum eſſec. Pollicitus agu eram, mu omni ſtudio & diligeutia uſurum, quo voti compot evaderet, ſi in mea poſitum potcſtate eſſet. At nou modo pollicitus aram, verum aniziſſime obſecraveram, ut me, maaimu etiam diſtantem inretſtitio, ad ſe morituram accerſaret. Verum, ut eaveent, admouui, ne me ſruſtra avocaret: ſed eo tantummodo caſu, quo ſibi certo fuiſſet dies mortis præmonſtratus. Spoponderat illa ſe id facturam: me tamen maximis quibus potuit obſecranoubus obſtrinaerae, ut quamprimum ad me hac de re litterx allatæ eſſent, hęſitarem nihil, ſed maturarem iter, ſummaque celeritate Mantuam proficiſcerer. Talia igitur pacti eramus: tum ego ea Mantua Mediolanum commigravi. Interea loci ſæpius ab ma exquiſivit, quot diebus ea Mediolano Mantuam iter conficerem: idqua ſe expoſcere inquiebat, quo poſſet conjectaro, ſi ſatis temporis ad me evocandum habitura eſſet.

Videtur mortis ſuæ diem præſciviſſe

quę rogata, non fruſtra oratum ea Mediolano accurſet,

187 Cum igitur poſtremo ægrotaret, rogatum mittit Iſabellam Mantuæ Principem, quo ma ex

Me-

A Mediolano accerſut, idemque ad ſe venientem rogat: ſubitum alii quoque ſufficere, ſi die Lunæ *f* evocarer: id quod ad eum diem, quo litteras neccpi (is enim Lunæ dies erat) retuliſſe puto. Qui igitur non exiſtimam, eam extremum ſuum diem prævidiſſe? Adhæc, utequam ad me de ejus ægritudine litteræ deferrentur, me importuna quædam de ejus morte cogitatio noctes & dies agirabat; non poteramque mihi perſuadere, eam mortales non derelicturum: quocirca atque de re certiſſimu litteras opperiebar, uniuerſaque paraveram, quibus eo eoncceſſurus indigebam. Inter hæc, quem mihi præbiturum aquos arbitrabar, ad oppidum quadraginta milliaribus ab urbe diſtans proficiſcitur: id quod ego ægerrimo animo tuli, veritus quippiam meo & Oſannæ deſiderio defuturum. Verum divino provideotia factum eſt, ut paucos dies ante litterarum udveotum is in urbem redierit. Rem hanc uoi tau-

B tummodo, cui plurimam fidebam, utequam evocarar, iutimavi: dixique me in ſingulas horas expectare, qui me ad morientem Oſuuam acciret. Quid rerum ferebat vehemens iſta cogitatio, niſi quidam me vocatoris Oſannæ nuntius erat? At quo pacto id aſſe potuit, niſi ſibi ſit dies obitus præmoſtrarus?

388 Dicet fortuſſis qaiſpiam, divina ſapieutia id fuiſſe actum, quo Oſanuæ votis, ne dixeo-

quod ille eodem aliis argumentis evinci putat.

rim meis, ea iuſcia fieret ſatis; quo, loquam, ud iter paratus eſſem, morientique affuerem. Sed ſi hac in re, quæ Oſanuæ animo utilitatis nihil afferebant, ejus acceſſit votis Deus; eut non exiſtimare debeamus, eam rem, quæ ſibi plurimum conducturæ videbatur, & qua nihil erat, quod magis optaret, ſibi impertiſſe? Quod ſi ideirco, aliquorum opinione, in me ſui exitus pruſagam cogitationem Deus immiſit, quo mea oratione clarior & celebrior haberetur (id quod neminem ſano capita dicturum puto: quando ego talis non ſim, qui alli meaupera gloriam afferre poſſim; ejus quoque vita uſqueadeo clara eſſet, ut

C meis laudibus meoque teſtimonio nou egeret) multo magis voluiſſe eum, ut ſuum mortem prævideret, quo ſeſe ad cæleſtes cuptandas delicias excoleret, cui natrinſecus ejus bonor tantæ carę fuit, fataamur. Eſt prætarea, quod mo magis in hanc ſanteotiam inducat; quod, ſicuti ſuperius explicavimus, illi Deus optimus maximus longe antea pollicitus erat, & mortem aote intimaturum, & affuturum ſe cum Matre. Quis autem uſqueadeo deſipit, ut Deum arbitretur, aut quempiam velle deeipere, aut noluiſſe, quę Oſannæ promiſerat, exitu præſtare, qua & amice & familiariſſime ſemper eſt uſas? Suum igitur obitum prævidiſſe Oſannam firma ſeutentiu tenendum eſt; tametſi id nemini referavit; quando me accerſiverit, longa notea de re futura prę-

juſſa ſibi longiorem vitam protraxerit,

monirum; importunaque animi cogitatiom prę-paravit ad iter; ſibi autem fuerit cœlitus divina ſanctione promiſſum.

389 Poſt longum auctumque in immenſum deſiderium mortis, in languorem incidit: quo eontinuo invaleſcente, præbenieque mualmam futuri obitus ſuſpicionem, obſecrarunt eam pleri-que, & in primis Franciſcus Mauruæ Princeps, ajuſque uxor Iſabella Eſtenſis, quo longiorem ſibi vitam, Mantuano populo deſideratiſſimam, ab Deo maximo precaretur: egere quoque, ut D id ſibi ab Majoribus ſoiz, quorum juſſa maxime obſervabar, mandarerur. Spopondit illa, ſo eorum votis facturam ſatis, Majorumque juſſis parituram. Verum, cum ab ea exquireretur, *diſſimulans quid ipſa ſentiret.* uum victura foret, aucipiit ſermone reſpondebat. Quamobrem nonnulli in illius vitæ ſpem ſe ereaerant: interrogantibus uamquefuturum ajebat, ut læti contantique eſſent: id quod in vitam, ab ipſa referri, probavit eventus. Nam qui ejus eatum acriter deplorabant, totuli per aum, mortali vita functam, præclara udmirandaque facinora in ſingulos dies fieri, populumque ad ſepulcrum, ſuſcipieutem vota, concurrera; jam uon ſe amiſiſſa Matrem, ſed in meliorem ſortem commutaſſe, gloriati ſunt. Quamquam autem graviſſimo laborabat morbo, haud ramen ab divinis rebus alicuatum onquam animum geſſit: quin erant, qui putareot, eatremo quoque die ipſam extaſim paſſam.

390 Tantus ad ægrotantem morieutemque vi- E rorum & multerum concurſus erat, ut oportuerit ad fores ſiſtere, qui indiſcreram tumultuautemque moltitudinam arcerent. Mantuanus *Ad morientem uxorem venient Marchio ne,* Princeps, uxorqua Iſabella, qui ſumma eam & benevolenria & veneratione proſecuti fuerant, itidemque ab ipſa perinda atqua cariſſimi filii fuerant amati; tanta ſecum ſe humanitate geſſerunt, at ſibi nihil per ipſos majus fiari potuerit. Eam profecto ſæpius ægram viſitiuot, uullaque illi in re deſueruut. Quo autem die ſpiritum eſflavit, ab diluculo aduſque extremam ejus horam numquam ejus ædibus excellere, quia in ſervantiſſimo æſtu, qui populi multitudine ciebatur, ad ejus ſedebant lectum, eo amore, eaque *ejuſque lectum adeuntium* pietate, quæ filios decarer. Hoc autem haud- *perant,* quaquam omiſcrim: cum ab ipſa, jam ad cæleſtem patriam ſpectaota, benadici Princeps eapoſceret, illa, manu Sacerdotis apprehenſa, oſtendens natibus, Sacerdotum iotereſſe ceteris banedicere, illi Crucis ſignam impertivit. At qoibuſdam inſtantibus, ut ſua ipſa manu beoedicetet, videreturqua haud poſſa brachium extollere; teligioſus quiſpiam vir, illius capiens brachium, F eo Principem beoedixit. Tum illu, oſtendens ſe eum miſerari, quantum valuit brachium tollens, ſua benedictione donavit: cumque manum demiſiſſet, numquam eam deinceps movit.

391 Poſtremo, ſpectantibus pleriſque de Ordine Pradicatorum religioſis & ſummis viris, Priore Gradariæ de Congregatione montis Oliveti, Franciſco Gonzaga inviciſſimo Mantuæ *ad pie mortuum* Principe, ejus quoqua conjuge clariſſimu Iſabella Eſtenſi, Sigiſmondo Gonzaga Principis fratre Protonotario, cum pluribus demum Optimatibus & Matronis, angelicum ſuum atque divinum ſpiritum, leui facilique eatu, ad cæleſtem remiſit curiam. Momento eodem in ſtctum & ſingultus, qui aderant, erupere: perinde atque omoium Matre, & ea quidem cariſſima, deſtituti eſſent. Audiſſe pios gemitus, amaras videſſes lacrymas, alia de pectore ſuſpiria deprehendiſſes, quæ invitum etiam & reluctautem animam commoviſſent. Eaanime eorpus oſculabantur, dulcibuſque ſtringebant amplexibus, *lugens fit concurſus* ur ſumma difficultate, donec funus curaretur, inde potuerint dimoveri. Poſt hæc data unicui-

que

A quę adeundi facultate, factus eſt tantus ad ædes populi cooventus, quantus nunquam Mantuæ viſus eſt. Quippe operæ pretium fuit ſtatuere, qui catervati accurrentium impetum reprimerent, cavereotque, ne quiſpiam indumenta præcideret. Flectebar quiſque genua ad Virginis corpus, adorabatque haud ſecus, quam Sanctorum corpora & reliquiæ ſoleant. Coronas, pannos, annulos, & quod euique carius erat, tangendo corpori admovebant, ea pro rariis reliquiis ſervaturi. Trahebat illos ſanctitudinis opinio: trahebat virgineus aſpectus, qui virtutum omnium ſimulacrum præſeferebat: trahebat ſuavis quidam odor, quem ea ore ſpirabat. Duravit autem hic populi concurſus aduſque illam horam, qua ſepulcris mandata eſt. Obiit anno quinto ab Chriſtiano natali ſupra milleſimum quingenteſimum, quartodecimo Kalendas Julias, circiter ſeptimam & decimam horam, ſearo vero & quinquageſimo ætatis anno, menſibus ſex, & die uno

an. 1505. 18. Junii.

B 192 Quemadmodum viventem Oſannam Franciſcus Mantuę Marchio ſummopere amavit, veneratus eſt, coluit; ita mortuam omni pietate proſecutus eſt. Omiſerim, quod neporibus, ejus gratia, cuncta veſtigalia in viginti annos remiſerit, quod ſummam in eam benevolentiam præſtulit; tantum quid in funere egerit, explicabo. Indixit ipſe funus, exequiaſque ſumma impenſa & regio more perfecit: quippe religioſos omnes viros, & cunctos clericos, qui Mantuam incolebant, Suffraganeumque Pontificem, qui proſequerentur funus, accivit. Hi omnes candidis cereis accenſis (novum quiddam & ante illum diem Mantuæ inuſitatum) exequias egere. Corpus religioſi ſui Ordinis viri deportaverunt. At Prioceps cum univerſa curia, regius Francorum legatus, univerſi Optimates, omnis ætas, ſexus, ordo, haud ſecus quam in domeſtico luctu mœrentes, feretrum comitabantur. Interea dum effertur funus, univerſæ circumſtantium templorum campanæ juſſu Principis ſolennitet pulſantur; ut non jam defuncti corpus, ſed Sanctorum reliquiæ circumferri viderentur.

Funus curat Marchio,

deducitque

C *ad ædem S. Dominici,* 193 Poſtquam autem ad ſacram Divi Dominici ædem ventum eſt; rogo ad hoc extructo, cereis albis circumſepto, impoſuere ſuous. Aſſuit tunc Iſabella, Principis uxor, mœſtiſſima, inquam, quod rali eſſet Matre deſtituta. Indicto autem ſilentio habita eſt de Virginis Oſannæ moribus funebris oratio, univerſis in lacrymas effuſis; quando pietaſque intelligeretur, quæ eorum opinionem, quæ profecto maxima erat, ſuperarent. At cum peroratum eſſet, conſcendit rogum Prioceps cum uxore, dilectamque Matrem exoſculator, diſceſſit; Florentiam ioquam iturus, quo vivendi ejus curandique fuoeris gratia proficiſci diſtulerat. Oportuit autem corpus aduſque Veſperarum tempus (tamerſi ſummo mane exequiæ actæ fuerant) inſepultum teoere. Concurrebat enim populi multitudo, ſatagebatque quiſque illud & inſpectare, & exoſculari. Ferebaot quoque impuberes filios, arbitrati contactu ſacri corporis eos plaraque devitaturos adverſa. Cetecum uſqueadeo frequens populi concurſus invaluit, ut feretrum, ne contracta mole decideret, rogo deponere cogerentur. Corpus in fatetitio tumulo repoſuerunt, donec marmorcum ſepulcrum extructum fuerit, magna Iſabellæ Principis impenſa fabricandum.

& ferro

D A. FRAN. SILVEST. COÆVO.

194 Sub ultimam Oſannæ noctem, eum integerrima quædam & religioſiſſima mulier, cui pleraque divina cælitus prænouſtrata ſunt, ſe orationi dediſſet; cæleſtem vidit patriam immenſa clarıtate fulgere, quemdamque de Ordine Prædicatorum, divinam flexis genibus Majeſtatem quidquam precari. Deus, dum circumſpectat, videt innumeram Seraphin multitudinem paratam inſtructamque ire obviam Oſannæ. Tum ſeſe Maria virgo offert, pulcherrime inquam ornata, ſummoque decore fulgens. Pertranſiit hæc per medios Seraphio, ſicque eos allatur: Manete pauliſper: neque enim adhuc exitus horæ eſt; quando quempiam intereſſe operæ pretium ſit, qui nondum advenit: aduſque enim horam nonam ſpiritum trahet. Evenit autem, uti ſibi fuerat prænouſtratum. Poſtquam enim is, quando expectabatur, appulit, ſole ab meridiano flectente iter, ad cæleſtes ædes commigravit.

Videt quadam parari in loco in cælo;

g

E

195 Nocte illa, quam Joannis Baptiſtæ ſacris Chriſtiani Pontifices *h* deputarunt, eodem inquam menſe & anno, quo deceſſit Oſanna, dum, quam ſuperius commemoravimus, mulier ſpiritum a ſenſibus evocat, et de ſepulcro Oſanna in Divi Dominici ædę ſeſe offert. Cumque ſibi memoriæ occurrerer eam jam vitam cum morte commutaſſe, exterrita admodum & clinguis maoet. Tum eam proprio appellans nomine Oſanoa, manuque comprehendens; Haud, inquit, paveas, filia. Stigmata quoque in aperto pooens; Intueru, inquit, Sponſi mei Jeſu Chriſti inſignia, quibus me viventem inſigniverat; rametſi, me eſſlagitante, latentia perſtiteruot. Deineam poſt mutua colloquia exoſculata, ſeſe de ejus conſpectu protipuit.

h

& ferio poſt die intelligit conceſſos ſibi vivuti plenius,

neporis apparens Oſanna ſuo matri confiteri.

196 Cum nepotum ejus quidam, impubes & manſuetus, in Oſannæ cubicolo, eutidam de Ordine Prædicatorum confiteretur, vidit eam, aote Crucem, quæ ad latus lecti ſita erat, ſtantem, ob cujus præſentiam admiratione perculſus, eam tacitus proſpectabat. Verito autem Confeſſore, ne verecundia ductus conticeret, adhorratur illum, audereque jubet: ſed nihilo magis loquebatur, propterea quod oculos & cogitationem in Oſannam intenderat. Tandem cum perſuaſus, univerſa peccata ſua uptimoue confeſſus eſſet, adeum veniens Oſanna, auribuſque immurmurans, illi quoddam peccatum (rametſi leve erat) ad memoriam revocavit; illicoque ſeſe occuluit.

F

Statura ejus ac vultus deſcribitur.

197 Erat non ſupra eommunem modum procera ſtatura: forma egregia atque præſtanti; non quæ ad illecebram, ſed quæ ad morum integritatem homines pellicerer. Paulum oblonga facie ad ſuſcum colorem: rubore ramen quodam, maxime in juventa, ſuffuſa: inclinata, oculis glaucis atque cæruleis, quos tanto ingenutrare verſabat, ut divinum quiddam præferrent. Genæ aliquantulum tumentes erant, ad gratiam hominum conciliandam. Erat præterea corpore gracilt, ſed in ſenectute languidiore atque infirmiore; uſqueadeo vero macilenta, ut pellis oſſibus hæreret:

A

A. FRAN. SILVEST. COMVO.

ANNOTATA AD LIB. V.

a *Anno (ut ſupra dictum) 1495. 6 Maii.*

b *Quo tempore pientiſſimum Virgo florait electi ſunt Generales, an. 1474. Romæ*, Leonardus Manſuetus Perufinus, *anno 1481. ibidem* Joannes Caſerta Panormitanus; *an. 1486. Venetiis* Barnabas Sexonicus Neapolitanus; *an. 1484. ibid.* Bartholomæus Comettus Bononienſis; *an. 1487. Venetiis*, Joachimus Turrianus Venetus; *an. 1501. Romæ*, Vincentius Baodellus Iuſuber, *quem hic intelligi puto, propter laudatiſſimam & in Lambardia notiſſimam viri virtutem. Vide de illis Leandrum Albertum in libro de Viris illuſtr. Ordinis.*

c *Bellum hoc contra Florentinos geſtum an. 1479 prolixe deſcribit Scipio Ammiratus, libro IIII. Flor. 24. in eoque* Fridericum Mantuanum *ducem copiarum Mediolanenſium pro Joanne Galeatio, agnoſcit.*

d *Id eſt (ut ſupra dictum) 1484. quo anno,*

B *Paſcha celebratum fuerat 8. Aprilis; a præcedente autem Martio, non quinto, ſed ſeptimus menſis October eſt. Errarit ergo in menſe nominanda Hippolytus, vel in numero hic ſcriptor.*

e *Hippolytus conditum ait in ſuburbio S. Georgii Religioſi Carmelitanis an. 1485. adeoque viſio hæc referenda eſſet ad an. 1473. Supervixit autem Margareta Seraphina Oſanna, ut patet ex Vita 2. num. 160.*

f *Anno 1505. littera Dominicali E, dies 18. Junii incidit in Feriam 4. biduum autem ſatis eſt, ut qui eqnas veniat Mediolana Mantuam.*

g *Videtur hic ipſe Auctor fuiſſe.*

h *Scilicet 24. Junii.*

LIBER VI.

Miracula per Virginem facta in vita & poſt mortem.

C

Cum Dei ſolius ſit ſupra naturam operari,

198 NUllibi gentium compertum eſt, tantò homines ingenio, tantaque induſtriu præſtitiſſe, ut quidquam ſuapte virtute ſupra naturam potuerint efficere. Fuere quidem quamplures, ſuntque ſub hanc noſtram ætatem, qui dæmonum uſi opera admirandæ quæpiam ſupra communem ſortem ediderc: at quamvis in magnam inſpectantes admirationem induxerint, illa tamen aut quibuſdam occulto per fallaces ſpiritus ioiectis cauſis egere, aut ante præſtigiatos conſinxere oculos. Quippe ſolius Dei optimi maximi eſt, alte rius baudquaquam, ſicutt uniuerſa condidit, certamque & definitam ſingulis rebus legem, a qua nequeant abhorrere, indidit; ita quocumque geſtierit arburiatu ſuo urgeta. Quocirca pee univerſum orbem celebrata miracula, in ſolum Deom auctoram referenda ſunt: quando illu, ſi veta miracula ſint, naturæ modum excedant, ſintque humaoa faculiate ſupetiora. Verum quamquam nemini natura inſitum eſt, ut hujuſcemodi res ſuis potis ſit viribur æquare: bifariam tamen ab nobis effici poſſe, Gregorius ſummur & clariſſimus vir tradidit. Quir enim pleraque homines ab clementiſſimo D Deo impetraſſe neget? Univerſi, quibus tes antiquas credimur, ſuos huiſce rebus libros reſpetſerunt. Precibur igitur quandoque ab Deo fieri miracula, religioſi homines impetrant.

ab eo ſolo ſanctis datur gratia miraculorum

199 Sæpenumero quoque virtutem quamdam cælitut nanciſcuntur, qua ad ea patranda divinæ poteſtatir miniſtri ſunt. Petrur namque Apoſtolorum facile Princeps Ananiam Saphiramque, quod ſibi fucrant emeutiri, acriter increpuit; & ita increpuit, ut ad humum ſola increpatione exanimes depulerit. Quir eſt, qui virturem in Petri fuiſſe verbis diffiteatur, quibus mentientes extremo potoit afficere ſupplicio? Benedictum tactus præterea, qui cum aetem (oculorum) ad quempiam ruſticum, devinctum teiro brachis, divertiſſet, luta, quibus vinctus tenebatur, ſolo intuitu maxima celeritate teſcidit. Neminem ſane eſſe puto, qui non faicatur, divinam quamdam in ejus oculos virtutem fuiſſe demiſ- E ſam, qua complicata vincula ſolverit. Ceterum non aſt ea vis in hominibus firma & ſtabilis (pro ſuo namque arbitrio miraculoſa conderent opera, id quod divini omnes ſcriptores inficias eunt); ut, quemadmodum præſente ſole acc lumine decetetur, eo rutem ad alierum vergente hemiſphærium tenebræ offunduntur; ſicutique pictoria virtus in penitſſu, moventem tanrum artifice manum, manet: ita inſigni hac & prælata virtute, cæleſtes divinique homines tunc tantummodu miracula præſtant, quando ipſis miniſtris immortalis Deus, ad ea, quæ oatuta præſtantioru ſunt, utitur.

qualis vitæ in Oſanna fuit.

200 Utroque modo Oſannam feciſſe miracula, noiverſe Mantua novit: poteritque ex his, quæ ultimo conſcripſimus libro, quiſque facile intelligere. Ex multis enim ac prope innumeris pauca delegimus, ne eorum multitudo iis, qui legerint, faſtidio ſit. Adjecerim hoc; ab divina Majeſtate mortales homines miraculorum gratia donatos iri, aut confirmandæ ab ipſis conclamatæ veritatis gratia, aut quo eorum ſanctitudini teſtis accedat. Quare cum nullum unquam Oſtenſa ſuggeſtum declamatora conſcenderit, idcircoque ab ſe dicta miraculis confirmanda non eſſent, F id muoeris ea tantum ratione nactam eſſe ſtetamur neceſſe eſt, quo nihil ad ejus probandam atque etiam extollendam ſanctitudinem deſit.

CAPUT I.

Miracula viventis Oſannæ.

Fortuna in Pado navi

201 VOcata Mantuam ab Federico Mantuæ Principe (Carbonatolam enim conceſſerat) ad eum honeſto comitatu adnavigabat. Inter navigandum autem cœpit agitare animo, non debere Chriſti ſervos Principum favorem exquitare: quadamque pœnitentia ducebarur, quod ad Fadericı preeer ſeſe navigin commiſiſſet; tametſi ſole ceritate ceperat tter. Dum autem inter hæc ad cælum ſpiritum extuliſſet, navi vartis procellis agitara, univerſi multa cum ſupellectili deciderunt in Padum: quod, cum ad ſenſus tegreſſa,

eſſet

A eſſet lotuita; fratrem in primis,qui periclitari videbatur, ſubinde reliquos ſpei plena confidere jubet: ſupinis manibus ad cælum oculos tollens, pro eorum ſalute Deum maximum precabatur. Ceteris ſub aquam, fratre poriſſimum, plurtes demerſis, Oſanna Crocifixum tenens,quem,antequam navi delabererur,habebat in manibus, minime demergitur, tametſi diu per flumen hue atque illuc eam ſrupuli propellunt. Erat ſane hiemalibus veſtibus onuſta: quæ cum imbibita aqua mirum in modum pondus auaiſſent,ad ima infirmum Virginis curpus, niſi divinu fuiſſent ſervata præſidiu, facile petrractoræ eraut. Videbatur autem ſibi,dorum quamdam ſub pedibus ſubjectam molem(habere),quę eam quocumquoeab ſtuctibus impellererur, ſoſtinerer. Ar hoc admiratione dignum eſt, quod ſtoctoantem per Padum Oſannam pleraque terrea(vaſa)circumſepſerant,eamque ſupernatantia aquæ ſequebantur, perinde atque lignea, aut id genus leviſſima foreot. Illis ipſis aliquamdiu ſtuctibus eaagitatia, ignotus B quiſpiam puer pro ſoribus ercleſiæ, quæ oppoſitæ zipæ admota erat, navim in ſtomine naoſragiom paſſam inclamat. Quod com viri, qui declamationem audituti runvenerant, intellexiſſent, illicu pervis advecti ſeaphis uoiverſos cum ſupellectili ſlomine extulerunt.

202 Cum cognatas ſummo(uti ſuperius diximus) complecteretor amore, illis omnibus in rebus ſoppetias ferre enitebator. Quare cum alterius duos parvulos filios alendus ſuſcepiſſet, tanta ſolirtudine in enutriendis illis & eorum ſordibus eloendis utebator, quanta ſi eos orero geſtaſſet. Uoa dierum,caprinum lac loſantibus prębendom quærens, edicit ancillæ, ut capram quamdam ignaram ſortos (eam enim tunc quiſpiam fratri Bigarelli jut dicenti dono dederat),emungat. Dexider illa juſſa, atque ſubridens; Quis, ioquit, animalia ante partum præbere lac unquam vidit? Quu tamen ſuis voris faceret ſatis, ea ioſpectante cunatur emongere: ſed vanus erat labur. Tum capra ad Oſanuam dedocta,illa catenta nondum habeotem ubera propriis emungit manibus, tantumque lactis eatorqoet, quantum parandis ferC culis ſufficere putat. Hoc peracto pleriſque diebus capra, antequam fœtum ederet, lac præboit; quod tamen nollut erat, exeepta Oſanna, qui, multu eriam ſodore, poſſet educere.

203 Moliere qoadam Joannis piſturis uaore, cui Catharinæ nomen erat, difficili periclitante partu(erat enim inverſos fœtus, manomqoe uterum produaerat) cumplores medici atque obſtetrices, qui illi opem afferant, arrerſuntor. Illi univerſa experti medicamina, nequu matrem dolore levare, neqoe fœtom ulla induſtria educere porueront. Quare matrem ſaltem ſalvatari, brachiom filio præcidunt, arbitrati ſe faciliorem illi egredlundi viam præbituros. Quod cum vane etiam attentaſſent;quid amplius rerum gererent inſci, eam divinæ providentiæ committentes, mœſti admodum receſſere. Hujuſce ſortem molier qoædam apprime miſerata,com preces Oſannæ plorimi faceret, confideretque eam ſacturam, quod mediei ſois arribus obtinere neqoiverant; eam oratum mittit, qoo languenti, ſummiſque in murmeotit verſanti, ſoam opem impertator. Pollicetur illa, ſe illi muliers ſuppetias allaturam. Tum Deum maximom convoient, ardenteſque ad eum profundent preces, illi partum euuravit, qoippe eadem hora, ptærer umnium ſpem, examinem fœtom emiſit, brevique convalult.

204 Oſannam molier qoæpiam, inopt & mendica, manum habens aridam & nulli uſui aptam, convenit; ſummaque io eam fide ſic loquitor: Nun te prætereat, dulciſſima Mater, qoam pauper ſim: erce manum aridam & viribus deſtitutam geru, qua mihi victum, ſi ea uti poſſem vel mediurriter, pararem. Te ſupplex per Chriſti maximi paſſionem rogo, qoo tuam mihi opem præſtes: qoippe nulla mihi, exceptis tuis precibus, portondæ ſanitatis via relicta eſt. Hoc ſolo abs te munere donari cupio, ut inquam a colo filum trabere poſſim, qoo mihi vitam ſervem. Miſerata inopem Oſanna, in ægram manom immittens ſuam coronam, adhortatur bona ſpe eſſe, divinæqoe fidem adhibere elemeotiæ. Illa, ſpei plena de Oſannæ conſpectu diſcedens, poſtero die, cum de mano periculom factora arD trenraſſet oere, offendit ſe uptima valetudine & integris viribus quodcumqoe lobebat opus exercere.

205 Mulier quadam, ulcere, quod rancrum appellant, graviter laboraos, nolla poterat arte, E niſi adhibitu igne, valeiodioem aſſequi. Cumque admodum torqoeretur, nulloque pacto admoveri ſibi igoem veller; ad Oſaonam, in qua ſuam omnem ſpem locaverat, profecta, miſeram ſuam ſurtem deplurat, rogatqoe,ut cæleſte ſibi imploret auxilium, quando ſolu igne ſananda ſit, idqoe ſecuro animu perſerre oequeat. Tum Oſanna: Redi, inqoit, domum, filia: Deom tibi ſuppetias allaturom ſpero. Quidqoid juſſerint mediri, lubens agito: at eum voluerint ulros igni nullere, facitu,ut prius intelligam. Illa joſſa eapeſſem, quæ obtulere medici,pharmaca ebibit. Cum autem io ſequentem diem ulcert indixiſſene ignem, ad Oſaonam negutium refert, ſuaſque preres eſſlagitat. Iotuita illa aſſtictam admodum eſſe, ar præ timore pæne exanimatam: Qui, inquit, times, filia? Bona ſpe eſto: oeque enim putu te Deum maximum derelicturum. Abut, F Oſanoæ verbis apprime recreata: eumqou ſeqoenti oocte poſt qoierem eaperrecta, manum tangendo ulceri admoviſſet, petinde ſe proſus ſanam reperit, atque ſi nihil uoquam macolæ inibi eatitiſſet.

206 Nobili quadam & integerrima Matrona graviter ægrotante, uſqueadeo langoor invaluit, ut ad murtem magis, quam ad vitam ſpectaret; non modo enim nollom eaptabat cibum, verum conſertos renebat dentes, ceu extremum trahentibus ſpiritum evenire ſoler. Miſere dumeſtiri accerſitum Oſaooam, propterea quod ſummam illi fidem adhiberent, aperinqua ſciteot, quanru Matronam illam (qoippe ſibi gratiſſima erat) complecterentur amore. Hujuſce præterea opioionis erant, illam omnino vivenribus valedicturam, niſi ad vitam Oſaonæ precibus revocaretur. Venit illa familiariter & amice, remque uti ſe habeat inquirit. Cum narraſſent, oullom eos to ægræ guttor poſſe eibom demittere, deuribus mitum in modom conſertis, jober cibi quippiam ad ſe afferri. Tum blandis ægram ſermonibus com-

vellunt ei manus & ſupellectilem.

manum aridam ſanat.

ipſa aqua ſuperſtans ſervat.

caprinum lac infantibus facit.

puerpera periclitanti partum ſibi optatum ſervat.

morituram ſervat.

A compellans, hortatur omnia patienter ferre, cibumque de ſuis manibus capere. Cumque accepto cochleari confertos demes dicemtiſſet (id quod ſibi factu facillimum fuit) paululum cibi in os immittens, optima ſpe eſſe, divinæque liberatoris noſtri Chriſti paſſioni fidere (jubet): futurum enim, inquit, ut priſtinæ reprret vires. Viſa eſt ægra quaſi ab inferis redire: cœpitque firma verba depromere, ita ut non parvam ſalutis ſuæ ſpem daret. Exinde cœpit melius ſe habere, tandemque inculumis evaſit: tum ipſa, univerſique, qui aderant, ſuam incolumitatem in Oſannæ merita retulerunt.

A.FRAN. SILVEST. COSTO.

curat gravatam.

207 Veruca quædam, inter nrſum & oculum, Bonaventuram Cremaſcum cruciabat, jamque verebatur tu canerum: quod medici advertentes, illam, ne totam forte ſordidsret faciem atque corruderet, præſcindere decreverunt. At ille ſibi admodum timebat, ne tuciſione illa morrem obiret. Rem hanc poſtquam uxor Beatrix deprehendit, illum admonet, hortaturque,

B Oſannæ religioſæ & ſanctiſſimæ mulieris implorarum tre præſidium: ſe enim, inquit, ſcire, eam pleraque ſupra hominum facultatem effeciſſe. Annuit ille uxoris ſuaſionibus, ſeque Oſannæ maxima, qua potuit animi promptitudine commendavit. Tum poſt quietem uxorem accerſens, verucam illam, quæ ſua ſponte deciderat, inſpectandam præbet: omut uamque ex parte ſanatus erat.

oculorum doloris.

208 Cum juvenis quædam, quæ Oſannæ obſequiis incumbebat, in oculis torqueretur, ſtatuit animo eam ad cæleſtia raptam aſſervare, ejus contactu ſalutem adeptura: quippe maximam in eam fidem gerebat, quando cæleſtem ejus ac prope divinam vitam inſpectaſſet. Una igitur dierum, intuita ex raptæ oculis lacrymulas defluere, tacita nonnullas colligens, ſuos illos oculis lmivit, illicoque convaluit.

febrem.

209 Tertiana febre Monachum de Congregatione S. Joſtinæ graviter affligente, is ſub noctem unam, qua febrem operiebatur, precatus Chriſtum, ut Virginis Oſannæ meritis ſibi ſanitatem impertiatur. Ad ipſam quoque, tametſi abſentem, ſermonem converiens (nrm eam tantr ſanctitudine eſſe putabat, ut ſuas etiam preces abſens intelligeret) ſupplicibus eam palmis rogat, quo ſuam illi opem impertiatur. Nuo abiere vanæ fidelis viri preces: quippe deinceps nulla unquam illius febris veſtigia ſenſit.

C

contractionem nervorum.

210 Erat cuidam civi filia, male affecta neribus: ob contractos namque nervos viribus deſtituta, ne ſtare quidem poterat, nedum incedere. Poſt multa autem remedia, & ea quidem vana, conſilium cepit pater Oſannam, cui plurimum fidebat, convenire. Ad eam igitur cum filiam ſumma ſpe addu xiſſet, ſupplex orat, quo adverſæ ſuæ fortunæ, filiæque infelicitati aliquem ſuis precibus imponat modum. At Oſanna: Non ſum, inquit, probe vir, talis, ut tantam mihi fidem adhibeas. Tibi quidem & filiæ meam omnem opem polliceor: verum aget Deus, quod ipſe rectum putaverit. Illo autem importune ſe gerente, eamque ad commiſeratiouem exeitaote, puellam omnibus ſummotis arbitris in ſuum introduxit cubiculum. Tum paulo poſt egreſſa, patri filiam reddidit inculumem, & ita incolumem, ut per ſe pedes domum redierit. D

veneficio infectam liberat.

211 Ægeotantem Oſannam cujuſdam Matronæ ancilla, veneficiis affecta, domum viſitatura conceſſit. Cumque aſtantium multitudine rejecta, lecto appropinquare non poſſet; eam eminus iotuita, ſeſe illi animo & cogitatione ſumma fide commendavit; tantum enim in ejus ſanctitudine locaverat ſpei, ut ſuos illi patere cogitatus non ambigeret. Quare domum rẽgrediens, cum primum intra ædes pedem intulit, univerſa evomuit veneficia, atque pleniſſime ſanata eſt.

Et a ſibi puellam.

212 Cum puella, undecim annos nata, cui Iſabellæ nomen erat, clariſſimi inquam Petri Franciſci Benaduſii, Mantuani Prioripis medici filia, graviſſima febre laboraret: unoqooque die Oſannam exquirebat, arbitrata omni ſe ægritudine facile liberari poſſe, ſi ejus faciem inſpectaret. Id cum intellexiſſet Oſanna, quæ puellæ patrem inſigni benevolentia proſequebatur (quippe eam ægram ſæpenumero diligentiſſime curaverat, morientemque vitæ ceſſiuerit) ſuam, quam Corunam ad ſalutandam Mariam Virginem appellsmus, ad eam per ancillam, quando ipſa ea concedere nequiret, mittit. Su ſcepit puella Oſannæ Coronam, magna & ſincera fide tamquam cælo demiſſam: cum eam, dum collo circumdat ſuo, extemplo eudemque prope momento inculumitatem nanciſcitur. Tanta autem Coronæ iſti puella fidem adhibebat, ne eam nullo pacto de collo detrahi vellet: verita, ne ea detracta, rurſus in ægritudinem caderet. Eadem duobus exactis annis peſtilenti febre, acerrima profecto, & quæ ægros pæne omnes ad mortem perducebat, laborans, eodem pacto continue Oſannam, in qua ſuam omnem ſpem locaverit, expoſcebat. Cum igitur illa ad agram, non vacantem ſane ſuſpicione mortis, veniſſet, e veſtigio puella melius ſe habere cœpit, brevique, præter multorum ſpem, convaluit. Tum Oſanna profecta domum, numquam inde per ſe pedem extulit: ægra enim lecto decubuit, mortaleſque ex ea ægritudine reliquit. E

ottollo ſuo Corona.

CAPUT II.

F

Miracula quibus mortuam mox honoravit Deus.

Invocata Jesum poſti lentia ſe- brem.

213 QUo tempore Virgo Oſanna hac luce migravit, peſtilenti quidem febre, gravi quidem & acutiſſima, quæ parvo tempotis ſpatio hominem deducebat ad mortem, Mantua laborabat. Hac itaque Militem invadens, acerrimo capitis dolore contorquebat; atque in humero, quem ſemel decidens lapis vulneraverat, cruciaeiatum eacibat. At eum veniſſet domum puer, afferretque Matrem Oſannam ſpiritum efflaſſe; is ad illam, ſi priori reſtitueretur inculumitati, votum concepit. Qui mox & febre & utruque dolore levatus, ad eam viſendam, antequam ſepulcris mandaretur, acceſſit. Quare cum eum imprudentiæ arguereot, dicerentque, ſi eu concederet, ſibi paraturum mortem, quando terreſtris ſpiritus magno impetu ſtaret, eorum ipſe ſen-

A ſententiam ſpernens, viſum ſacrum corpus ivit, domumque rediit incolumis.

puellam pro mortua habitam.

214 Extremas horas agente Oſanna, puella ſeptimum aut octavum nondum egreſſa annum, uſqueadeo exanimis efficitur, ut tres horas nullum ſenſuum baberet uſum, nullumque vitalis ſpiritus indicium præſeferret. Quare parentes, eam defunctam arbitrati (quippe diebus decem acerrima febre ac peſtilenti perculſa fuerat, jamque diebus quinque exactis, ne minimum quidem cibi ſumpſerat) illi oculos clauduut: circumpoſitiſque luminibus lacrymabantur, dolentes admodum ſe filia, quæ ſibi unica erat, deſtitutos iri. Inter hæc affertur nuntium, Oſannam, magna populi inſpectante frequentia, expiraſſe. Quod cum mater, que ſumma ſemper eam fide coluerat, reſciſcit, vovet ſe filiam illius Habitu induturam, ſi eam ſibi vivam reſtituerit. Tum io mentem ejus e veſtigio cogitatio ſubit, ſi parvum quoddam re-
B medium adhiberet, ſe Oſannæ meritis filiam adepturam. Præſtito igitur exitu, quod mente conceperat, viſa eſt puella paululum reſpirare. Tum ſub mediam noctem quaſi e gravi ſomno excitata, matrem compellans, vinoſum panem expoſcit: eoque capto adeſque diluculum quieſcit. Exinde pleniſſime ſanatam, antequam Oſannæ corpus ſepulcro mandaretur, ad illud oaoſculandum mater perduxit, arbitrata eam Oſannæ elementia vitæ reſtitutam.

Liberat a febri multiformi nonem.

215 Habebat quædam nobilis mulier ex filia parvolam neptem, quæ peſtilenti febre graviſſimoque dolore capitis torquebatur. Renuntiato ſibi matrem Oſannam reliquiſſe mortales, extemplo ad eam impoſitam fetetro procurrens, poſt effuſas, & magna quidem fide, pro nepte preces, duas Oſannæ corpori Coronas admovit. Regreſſa autem domum, puellam ægram, lecto jacentem, hiſce verbis alloquitur: En, filia, ſanctiſſima illa Mater noſtra Oſanna, nobis dimiſſis ad cæleſtes thalamos conſcendit: ſed hiſce ego Coronis corpus ejus tetigi: ſi ipſis te ſigno Crucis affecero, ſpero te incolumem evaſuram. Cum id annuen-
C te puella egiſſet, ægram ſomnus cepit. Experrecta autem, cum, quomodo ſe haberet, interrogaretur; Me, inquit, Mater Oſanna ſanitate donavit. Quocirca lecto exurgens, nulla deinceps febre detenta eſt.

Alteramque

216 Magdalena, Dominici Bergumenſis uxor, dies circiter quindecim magni febribus, renum quoque & totius corporis dolore correpta, uſqueadeo torquebatur, ut nullum, qui ſibi quieti accederet, locum offendetet. Cum autem ad Virginem Oſannam votum concepiſſet, paululum obdormire cœpit. Viſa eſt autem illi per quietem Oſanna, magna claritate, ſplendiduſque de capite (uti Beatos effingere ſolemus) radios emittens. Quem cum eſſet intuita: Ob, inquit, cariſſima Mater, precor te, ut mei miſereate: quippe omnem meam ſpem in te ſolam jeci. Numquid me liberatum iri putas? Aſtruait Oſanna illam evaſuram incolumem: ſeque re pente de ejus conſpectu procipuit. Event, ut ſibi prænuntiaverat Oſanna: nam a ſomno excitata, ſana & incolumis erat, perinde atque numquam ægrotaſſet.

ipſam ſanat eamque laborantem

217 Quidam de acutiſſima febre ſanatus, cum immoderata & noxia edacitate uteretur, in languorem recidit: id quod parentes gravi moleſtia afficiebat, propterea quod non ſatis ſibi opum ad D
eum curandum eſſet. Quare hortabantur eum, A. FRAN. quo ad B. Oſannam, quæ multis jam miraculis SILVEST. clarueraat, ſincera fide recurreret, ſuamque ſub- CONVO.
ſidium imploraret. Egit ille, quod ſibi fuerat perſuaſum: quippiam enim ſe in Oſannæ honorem facturum vovit, ſi eum ſanitate donaret. Tum viſus eſt quietis paululum capere: cum autem evigilaſſet, exquirentibus illis, quomodo res ageretur ſua; Pleue, inquit Oſannæ meritis ſanatus ſum. Id autem ab veritate minime abhorruit: incolumis enim & admodum ſanus exinde perſtitit.

218 Cum ſublime quoddam ſaber ligurries tectum coaptaret, migraſſe Oſannam hac luce, *ſervat ea annuntiantibus quibuſdam reſciſcit.* Tum de ejus *ſe loquens.*
ſanctitudine cum ſocius verba faciens (erat enim ſibi valde ſimiliaris) confracto ligno ad ſolum decidit. Dum autem caderet, Oſannæ implorat auxilium, illamque ſervatricem depoſcit. Quod cum ad humum prolapſus exanimatus jaceret, videbatur ſibi ſuper molle ſtratam quietem capere. Subinde ſibi ſeſe offert Oſanna, Beatorum more, inſignita, Deumque pro ejus incolumitate ipſa ioſpectante precatur. Excitatus autem, nulla in parte (excepta parva in fronte macula) læſionem ſenſit; quando tamen collifus & confracta fuiſſe membra exiſtimaret.

219 Morbus quidam, ab adventu Caroli Juna- *& a morbo*
cii in Italiam, univerſum pene orbem occupavit, *gallico peregrinum ve-*
quem morbum Gallicum Itali appellarunt. Mo- *rum*
bus ſane vehementiſſimus, qui homines non modo quibuſdam puſtulis horrendiſque ulceribus ſordidaret: verum acerrimis dolotibus cootorquens, ad Inſaniam & tabiem induceret. Iſto Joannes Andreas Bellinus admodum afflictatus, noctes & dies ſine intermiſſione adeſque cælum tollebat voces. At cum ea, quæ Oſannæ meritis in ſingulos fiebant dies, audiſſet, ad illam maxima fida votum concepit. Tum teſte ſtuſto, quod Virgineum corpus contingerat, ab oxore in fronte, atque in membris, in quibus potiſſimum torquebatur, ſigno Crucis inſignitus, illico incolumitatem auctus, dolorum omnium expers evaſit; eatemploque ab fabre, quæ eum dies octo coocoxerat, liberatus eſt. In alterum autem diem, de ſua ſanitate periculum fa- F
cturus, allium, cepas, lactucas, ceteraque id genus quæ hujuſcemodi ſolent languores excire, nullo deterrente frano comedit: quibus hominem nulla ea parte lædentibus, quas potuit Virgiol Oſannæ gratias egit.

220 Juvenis quidam Mantuæ erat, qui duobus *ac juvenem*
continuis annis & octo menſibus, morbo Gallico, ſævo admodum, labotaverat; in tantamque debilitatem inciderat, ut viribus omnibus deſtitutus, ori menum apponere haud quaquam poſſet. Is ſub mediam noctem Kalendarum Julii, graviſſima febre percuſſus, atrociſſimiſque doloribus contortus, pæne in diſperationem labebatur. At ſibi admodum afflictato, omniſque conſilii inopi, Beata Oſanna memoriæ occurrit: ſtatimque in lacrymas amaroſq; ſingultus erumpens, Mariam Virginem Beatamque Oſannam compellans, eas adjutrices implorabat: precabaturque, ut tantis eum tormentis abriperent. Deinde votum ad Oſannam concipiens, in fleto perſeverabat; rogabatque, ut ſibi non modo corporis, verum etiam animæ ſalutem impetraret; quando numquam ſe cor-

A poris languore ſanandum, niſi peccatorum obtenta venia, putaret. Lacrymanti orantique ſeſe Mantua Virgo cum Oſanna offert: quam cum vidiſſet, exemplo hæc loquitur: Ah! dulciſſima Dei Mater, precor tu, ut pergas me ab ſuva hac ægritudine liberare. Cum indignantia aotmom Maria Virgo præferetur, videreturque nolle illi ſanitatem impertiri; ad B. Oſannam converſus, eam ſibi precatricem adhibuit. At illa, videnteægro, ante Mariam Virginem demitteus genua, pro eo dulciter ſupplicabat. Poſt porrectas autem ſupplicationes, cum illi ſui copiam feciſſet Oſaona, eam osoſculatus, ſuam illi cauſam commendavit. Tum, illis ſu ejus oculis proripientibus, cœpit brachia arbitratu movere ſuo: illicoque febre deſtitutus, lecto deſiliens, adjuvante neminu, hauſtum de puteu aquam acceſſit. Exinde vero optima valetudine potitus, ab Oſannæ laudibus non ceſſabat.

ANSILVEST. SOEVO.

eliamque ab equo dejectum & ſolitum;

B 221 Quo dia Mantuæ currentium equorum eduntur ſpectacula, Venturinus quidam ab cutſurio uquo magno impetu dejectus in terram, ejuſque calcatui pedibus, ita ut cuncta membra eſſeut accilis; Oſannæ, cujus ope ſe vitæ ſemel reſtitutum potabat, auxiliom imploravit. Illa extremum pæne trahenti ſpiritum ſeſe offert, jubetque ſe humu efficrat, atque io Deom maximum ſperet. Surgit tlle, & ad propioquas ædes deducitur, inibique diligenter curatus, præter medicorom opioionem, qui eom oulla arte, nullaque induſtria victurom ſperabant, brevi convaluit. Tum vota Oſannæ, ſummis eam laudibus profecutus, rxolvit.

digitum laſum;

222 Mulier quædam loups & mendica, quæ B. Oſannæ ope de valetudine convaluerat, manus duxtræ digitum magno & acotiſſimo ſtylo cunſodit, ut illum upurtoerit, ſumma etiam difficultate, dentibus detrabere. Cum autem ſe Beatæ commendaſſet Oſannæ, illicu ſanitatem recepit; ita ut eadem etiam hora lineos panuos nullo nocumentu laverit.

C 223 Illuſtriſſima Iſabella, Mantuæ Princeps, Gonzagæ, quod Maotuanum oppidum eſt, dies aliquot morsta, iogenti dolore capitis vrhemenIſabellam Princ. dolore capitis, ter urgebatur. Haud ſecus profecto dolore premebatur, quam ſi acerrime caput quiſpiam conturqueret. Subit autem in mentem ejus Oſaonæ cogitatio (quippe incredibilem ſemper in eam fidem habuerat), penſitabatque ad eam pru ſua incolumitate votum concipere. Cum ab hiſce cogitatibus via mentem deflexiſſet, concepiſſetque ad eam votum, repente eodemque momento dolor omnit evanuit: reſtitit ſolum quædam tocapite perturbatio, quæ mentem mirum in modum occupabat, Iſabellamque (ut ajunt) reddebat attonitam; veluti ei, qui ex adverſa fortuna ſubitu quodam caſu & præter ſpem in tutum portum cedit, eveuire ſolet. Verum eoim vero, poſt breviſſimum temporis interſtitium, de tanta meotis pertubatione pleniſſime convaluit. Rem hanc ipſa, non modo verbu litteriſque ſignificavit, verum argenteo etiam capite, ad Divæ Oſannæ ſepulcrum appenſo, teſtata eſt.

224 Potuiſſem plerſque alia hujuſce Virginis facta litteris commendare, potuiſſemque innumera ejus deſcribere miracola; id quod ex imaginibus, quu in ſingulos dies ad ejus ſepulcrum appenduntur, conjicere facile poteſt. Verum ne rerum ab ipſa geſtarum multitudo legentibus faſtidiu ſit, de quamplurimis præclarora decerpſi ea, inqoam, quæ & Virgini honorem, & non parvam Chriſtianæ Reipublicæ utilitatem ſiut allatura. Qui enim iſthæc ſibi ante oculos in exemplum ſtruxerit, haud vereor, quin in integerrimum atque ſanctiſſimum virum evaſorus ſit. *Hactenus prior Vita; ſequuntur autem locus & auctor impreſſionis cum Privilegio Principis Mantuani hoc modo:*

D *Alia indies miracula fiunt.*

Mediolani, apud Alexandrum Minutianum, anno Domini MDV. die XIX. Novembtis.

COPIA PRIVILEGII

Ab Illuſtriſſima Mantua Marchione conceſſi.

225 FRanciſcus, Marchio Mantuæ &c. Exit in lucem Vita Divæ ſororis Oſannæ Mantuanæ, a Venerando Fratre Franciſco Ferrarienſi Ordinis Prædicatorum, non minus fideliter, E quam elrganter conſcripta. Cui certior habenda fides eſt, cum ipſe actorum ſuorum fuerit oculatiſſimus teſtis, & aſſiduus cultor. Libenius tam ſancto operi favere inducimur, in celebritatem nominis hujus venerandæ Matris: cujus ita memoriam colimus, ſicuti ipſam viventem ſuſpeximus; ad bonorum etiam exemplum & ſtimulum. Quia itaque Alexander Minutianus Mediolanenſis, Vitam hanc imprimendam fidelibus characteribus curavit, cavere volentes, ne ex alterius libraria officina exemplaria corrupta exeant, his noſtris publicis litteris decernimus & mandamus, ne quis ejuſmodi opuſcula, præterquam dicti Alexandri characteribus cuſa, imprimat, vel alibi impreſſa in Dominio noſtro vendat, aut venalia comportet, per biennium tantum, ſub pœna Ducatorum quinquaginta, Cameræ noſtræ applicandorum pro ſingulis voluminibus; & amiſſionis eorum, quæ ſic contra intentionem noſtram impreſſa importatave invenientur: præſentibus per biennium valituris. Datæ Maotuæ, ſub fide ſigilli noſtri, die XXVI. F Octobtis.

Baptiſta Scalona Secretarius ſcripſit.

PTOLOMÆUS.

VITA ALIA

Ex Italico Fr. Hieronymi Montolivetani.

Spiritualis filii B. Oſannæ, & intimorum ſecretorum conſcii, impreſſo Mantuæ anno MCVIII.

PROLEGOMENA.

Via & porta Paradiſi ac omnium virtutum.

1 PRæſens hic liber in tres partes dividitur principales, cum Capitulis cujuſque partis

A tis annotatis. Et in multis dictorum Capitulorum notantur ad margines variæ postillæ, ad solutium lectorum, ut facilius intelligant difficiliora operis. (*Harum postillarum nulla habenda videtur ratio in hac versione, quod enim præstarent illæ, multo perfectius faciet Synopsis marginalis confecto nostri operis stylo formata*). Sed oporteret ipsum Virginis spiritum habere, qui vellet bene intelligere. In prima parte narrantur res aliquæ de vita ipsius B. Osannæ, incipiendo a tenera ejus ætate. In secunda, sunt diversa colloquia spiritualia, habita cum quodam suo Filio spirituali, per multorum annorum spatium magna cum difficultate collecta, eo quod multæ res supernaturales in continentur. Tertia pars habet Epistolas ejus aliquas, propria sua manu scriptas, ad præfatum ejus Filium spiritualem, variis annis & temporibus: sunt autem earum, quas scripsit, pars minima, ne scilicet, si omnes hic ponerentur, nimis excresceret volumen. *Utinam tamen omnes ad hactenus servata fini, proferanturque in lucem; utique haud minus ea digna, quam similes S. Catharinæ Senensis Epistolæ, quarum habetur volumen integrum.*

Divisio & forma operis.

Tertia pars.

B

x In principio continetur Epistola ad personas, quibus opus inscribitur, Argumentum, Prooemium, de omine Osannæ, Testificatio operis.

Cum quibusdam præambulis

Cap. i Incipit vita vel transitus B. Osannæ Mantuanæ, & quomodo edocta fuerit ab Angelo. *Propriam Capitum divisionem & reliqua operi nostro conformem daturus, numeros Capitum in fine cujusque tituli positos sic porro scribam in principio, ut in fine notentur numeri nostri, initio cujusque Capitis, in margine etiam notandæ, respondentes.*

ii Oratio, quam anima facit Deo.

iii Pulchra apparitio Dei.

iv Petitio, quam facit anima Deo.

Tituli capitum Tractatus i.

v Oratio ipsius adhuc infantulæ.

vi De prima attractione Virginis, & quomodo Deus atque Deipara ipsam erudierint & docebant.

vii Pugnæ, quam intulit ei Dæmon, propter Confessionem.

viii De sua humilitate, & quasi annihilatione sui ipsius.

C

ix Quomodo apparuit ei parvulus Jesus, cruci affixus.

x De amore sancto, qui remansit in anima.

xi De afflictione, quam ipsi intulit pater suus in juventute sua.

xii Quando assumpsit Habitum S. Dominici: & quomodo pater suus eam voluit in matrimonium dare: sed fuit a Deo desponsata.

xiii De multis tribulationibus, quas intulerunt ei Fratres sui.

xiv De corporis macerationibus, & grandibus pœnitentiis.

Incipiunt colloquia sancta.

i Capitulum primum secundi Tractatus.

& secundi.

ii De quadam petitione, per Virginem facta Deo, cum anima ejus posita esset in oratione.

iii De tempore, quo accepit Coronam spineam, & alios dolores passionis Christi.

iv Quomodo viderit animam sociæ suæ, cum obiit, cum magno lumine proficisci.

D

xx ITAL. HIEROSOL. OLIVET.

v De sua magna exitate & patientia.

vi De modico ejus cibo & somno.

vii Quando accepit dolorem lateris & alias pœnas passionis Christi.

viii Replicatio dolorum ejus, cum provisione ac demonstratione Confessarii sui.

ix De multis rebus, ab ea prædictis.

x De sua Professione, & multis suis tribulationibus.

xi De quadam grandi unione cum Patre æterno.

xii Quomodo ipsi apparuit, prima vice, Soror Columba Perusina.

xiii De quodam Priore mortuo Neapoli, qui ipsi apparuit post finem unius mensis.

xiv Cognitio cujusdam animæ sibi devotæ, ac salutis suæ.

xv De sua morte, ejusque doloribus; & quomodo prædicit quamdam suam magnam infirmitatem.

E

xvi Id quod ipsa sciebat de morte sua.

xvii De infirmitate prædicta eidem suo filio spirituali.

xviii De doloribus passionis Christi supranotatis.

xix Replicatio multarum rerum, & testificatio Auctoris.

xx De quadam re prædicta suæ cognatæ.

xxi De multis doloribus suprædictis passionis Christi, quæ sufferebat, & testificatio ipsius Auctoris.

xxii Replicatio dolorum Passionis, & prolongatio mortis suæ, ac salus quarumdam animarum.

xxiii Mirabilis quædam visio de ordine animarum beatarum, & salute quarumdam animarum.

xxiv De Italia, & quomodo dilata fuit mors ejus.

xxv De sua pœnitentia, & quadam persona devota sua.

xxvi Repetitio dolorum passionis Christi, & de morte ejus.

xxvii De fraudibus dæmonis.

xxviii De Confessario ejus, quomodo obiit, & ipsa cognovit statum ejus animæ.

F

xxix Repetitio dolorum Passionis.

xxx Major certificatio ætatis, quam habebat, quando cœpit pati extases.

xxxi Replicatio de doloribus, ac præcipue cordis.

xxxii De ira Dei, & fixgello peccatis præparato.

xxxiii De Papa, & Ecclesia, aliisque personis.

xxxiv De oratione, & utrum ea illi per occupationes impediretur.

xxxv De oratione, quam fecit abstracta in Deum.

xxxvi De anima quadam sibi devota, & duobus stimulis animæ.

xxxvii Repetitio dolorum auctorum.

xxxviii De nonnullis personis in particulari; quibus minabatur Deus.

xxxix De multis rebus, quas Deus operabatur, ipsa mediante, & quidem quasi invita Virgine.

xl Quomodo raptæ in spiritu visus fuerit propa ipsam puer.

xli Quomodo nequivit verbis explicare res quasdam magni mysterii, visas in die Natali.

xlii Quomodo Deus ipsi cor mutavit.

A RESTAL. HISRON. OLIVAT.

XLIV Quomodo cæleſtis ejus anima fuit deſponſata a Deo.
XLV Quomodo aliquæ viſiones non erant imaginariæ, ſed intellectuales.
XLVI De cognitione, quam habuit perſonarum, bonarum & malarum.
XLVII Quomodo ipſa Virgo faciebat orationem.
XLVIII De quodam miraculo.
XLIX De miraculo ſub miſſionis, quam paſſa eſt in Pado.
L Quomodo traxit lac de caprea numquam ſenta.
LI Quomodo vidit Dei majeſtatem, Infernumque & Purgatorium cum ſuis manſionibus.
LII Quomodo liberavit Monacham energomenam.
LIII De tentatione, qua eam aggreſſus eſt diabolus.
LIV De unione facta cum Majeſtate æterna.
LV De ſua magna humilitate.
B LVI De ſignis exauditæ vel non exauditæ orationis.
LVII De quinque petitionibus, quas Deum rogavit.
LVIII Quando anima fuit rapta ſupra myſteria paſſionis Chriſti; & poſtea de aliis ejus geſtis.
LIX Unio, in qua anima ſolum ſe paſcit.
LX Quomodo Virgo bis verberavit dæmonem.
LXI De eo, quod fecit ipſi dæmon in S. Vincentii.
LXII De monaſterio S. Joannis.
LXIII De Duciſſa Urbinate, & alia quadam perſona.
LXIV De tribus rebus, quas fuit in oratione poſtulata.
LXV De ſua pœnitentia.
LXVI Quomodo prædixit ſoror, Filio cuidam ſuo ſpirituali immanentia.
LXVII De morte D. Margaritæ, Marchioniſſæ Mantuanæ.
LXVIII De re quadam prædicta circa Capitulum ſuorum Fratrum.
LXIX De Prædicatore quodam, tentato ad C egreſſum ab Ordine.
LXX De quadam grandi oratione cum Deo, & quomodo vidit totam vitam ſuam.
LXXI De Duciſſa Urbini.
LXXII De nutrice Domini (*Marchionis*) atque ejus morte.
LXXIII De doloribus paſſionis Chriſti, quos ſenſit, eorumque tempore.
LXXIV De Sorore Columba Peruſina.
LXXV De ſalute quarumdam animarum, & flagello præparato peccatoribus, ac Duce Urbinate.
LXXVI De tribulationibus ſervorum Dei.
LXXVII Quomodo non poterat eſſerre res divinas.
LXXVIII De quadam Communione, & quomodo vidit totam vitam ſuam.
LXXIX. Quomodo ipſi apparuit dæmon.
LXXX Quomodo vidit parvulum Jeſum in præſepio cum Matre.
LXXXI Quomodo miraculoſe fuerit communicata.
LXXXII Promiſſio vitæ æternæ, & quomodo orabat pro ſuis perſecutoribus. D
LXXXIII De multis ſuis loquelis cum Deo, deque mirabili quadam Communione, aliiſque rebus.
LXXXIV De ſuis doloribus, & quomodo prædixit quidam ſuo Filio ſpirituali, quod præſens futurus eſſet ſuæ morti, aliiſque rebus.
LXXXV Quomodo Domina noſtra dedit ei in brachiis parvulum, in templo Salomonis.
LXXXVI Quomodo Deus movet animam ſibi unitam, ad ea poſtulanda, quæ ſibi placent.
LXXXVII Interrogationes de doloribus paſſionis Chriſti, quos continuo ferebat.
LXXXVIII De mirabilibus quibuſdam, & quomodo apparuit ei dæmon,
LXXXIX Quomodo, propter magnum dolorem cordis, lacrymæ ejus viſum ſit aperiendum.
XC Quomodo de paſſu in paſſum vidit totam Chriſti paſſionem Hieroſolymis; ipſiuſque declaratio circa paſſus aliquos.
XCI De reſurrectione D.N. Jeſu Chriſti, E
XCII De locis quarumdam animarum, in Paradiſo conſpectarum.
XCIII De reditu cujuſdam Filii ſui ſpiritualis in patriam.
XCIV De infirmitate & morte ejus, & ubi poſitum ſit corpus ejus.
XCV Teſtificatio ſuarum ſcripturarum.
Sequitur Tractator tertius, ſive Pars tertia, cui inſeruntur quædam Epiſtolæ a manu propria B. Oſannæ: quibus continentur res multæ devotæ, ad confirmationem ſanctorum ejus colloquiorum, & fiduciæ, quam habebat collocatam in quodam ſuo filio ſpirituali; ſuorque univerſim quadragiota trium Epiſtolæ, ordinatim collocatæ una poſt alteram. *argumenta tractatus 3*

Teſtificatio operis.

DEDICATIO LIBELLI.

3 Reverendiſſimo in Chriſto Patri & Domino, D. Sigiſmundo Cardinali Mantuano, ac Illuſtriſſimis Mantuæ Principibus, Franciſco & Iſabellæ, Fr. Hieronymus Montoliveranus; Vitam atque Colloquia Divæ Oſannæ de Mantua, tertii Ordinis Prædicatorum. *Matchionibus Gonzagis, quam filiis ſpiritualibus Virgo mittit.* F

Ita Latine Auctor, cetera Italice, & ſic ſæpe per contextum Latino miſcentur verba tota hoc opere: qua licet invariata ſervarim, tantamen viſum fuit chorallere diſtinguere. Fuit autem Sigiſmundus frater Marchionis, hic vero priori loco nominatur, quia Cardinalem eum creaverat Julius II. anno MDIII. *poſtea anno* MDXL. *factus etiam Epiſcopus Mantuanus, vir undequaque laudatiſſimus. Hanc ergo Marchioneſque ſic alloquitur Auctor, initio capta impreſſionis: nam quæ promiſimus eadem jam abſoluto, excuſo fuerunt libro præponenda: nec alius illius præmittitur titulus.*

Quemadmodum impoſſibile mihi fuit, Illuſtriſſimi Domini, ut non ſuſciperem ſaluberri-

mam

offertur hoc de eo opus

A mam hanc provinciam, ſcribendi res melliſluas & ſpirituales noſtræ Seraphicæ & illuminatiſſimæ Oſannæ; ita neceſſarium fuit, ut ſcriptionem meam Dominationibus veſtris dedicarem. Etenim invictiſſimus amor, qui erat, ipſa vivente, verſus Illuſtriſſimas Dominationes veſtras, requirit, ut ſecundum obſervantiam, quæ illi erat aſſidua, ſumma & indefeſſa circa animas veſtras, corporaque & ſtatus veſtros, ita etiam favore veſtro & præconio efferantur ſuæ prærogativæ, gratiæ & laudes inter mortales in abſentia ſua: utpote qui fuiſtis electiſſimi ejus Filii, Principeſque diligentiſſime culti, & cordialiſſime ſemper amati. Accipiant igitur Illuſtriſſimæ Dominationes veſtræ maternas laudes, & ſuper naturales gratias, a ſuo licet indigno famulo conſcriptas & dedicatas, redactaſque in volumen minime longum (quia mentales ejus conceptos exprimi nequeunt). Voſque eum Domino Jeſu

B Chriſto valete.

ARGUMENTUM.

4 Colloquia ſecreta ſanctæ vitæ, & mirabiles ſuavitates ſpirituales ſuper cæleſtis Oſannæ de Andreaſiis, Mantuanæ, tertii Ordinis S. Dominici, habita inter ipſam & quemdam ejus Filium ſpiritualem, ſpatio annorum circiter novemdecim (quamvis diu aotea fuerunt invicem a Deo per amicitiam colligati) noviter compilata eduntur in lucem, ad communem ſalutem & utilitatem multarum animarum: ſed præcipue fidelium, contemplativarum & devotarum creaturarum, a quibus aliquantulum hoc ſubtilius intelligetur, & cum majori ſuavitate deguſtabitur.

conditiones ex illius colloquiis per annos 19. cognitæ.

PROŒMIUM.

5 Ad confundendum cornu ſuperbiæ humanæ, omnino convenit fidelibus omnibus certum haberi, quod Dei clementia, per ſuam providentiam, ſic diſpoſuerit & ordinaverit, ut pro

C majori honore ſuo debiliores ſemper aligeret: quodque res tam miras in ſexu fragili divinitus ſit largitus, & per atus ſpatio annorum quinquaginta ſex, quinque menſium & diei unius, quibus anima hæc divina in iſto mundo vixit: & ut rego, exiit virtute atque doctrina præditus, præco eſſe debeam tot tamque immenſarum gratiarum. Id autem mihi quoque gratum accidit, ut ſic magis laudetur Deus, in ampliſſima magnificentia donorum ſuorum: deinde propter obligationem meam verſus ſuam Majeſtatem, & hanc coruſcam Stellam, atque ad ædificationem mentium ſpiritualium, earum præſertim, quæ pridem in ſpiritu conſitæ fuerunt ab cæleſti illa hortulana, cum eſſet in via. Quamquam ſatis doleam, quod, propter exiguam virtutem & doctrinam, ineptus inveniar ad ſuſcipiendam provinciam tam grandem; eique multum per hoc deceſſurum, quod congrua illi ſufficientia mihi deſit: ſed exiſtimo divinam providentiam hoc ita prædiſpoſuiſſe, ne talis ſanctitas humanæ doctrinæ tribueretur. Diſplicet etiam animo meo, quod narrandæ ſint res quaſi impoſſibiles ex plicatu & capitu difficillimæ. Nec minus gravor, dum eonſidero magnum eſſe periculum, ne cibi ingerantur ſtomachis nauſeabundis, & margaritæ porcinis ſaucibus objiciantur. Præparet ergo Deus lectores idoneos, inſinuando mentibus latentia myſteria, quæ nequeunt verbis explicari, niſi ſarte animabus talia expertis; reprimendo etiam faſtidioſos, & confundendo mordaces latratores, ut divina ſua Majeſtas ampliori perfruatur ſublimium ſuorum operum magnificentia.

Ratiocinium reddit auctor;

cur deus Dei virgini collata per annos 56

6 Iſthæc autem ſolum narrabimus, & teſtes veriſſimi proferemos, quæ vidi, & oculata fide cognovi in hac ſancta Virgine. Nam quemadmodum Dei benigniſſima manus in veris ſuis ſervit ſolet continuo eſſe larga ac fortis valde; ita neque debilis, neque avara fuit in beata illa anima; ſed ſemper largiſſima, a teneris annis incipiendo, & in dies uſque in finem in melius proficiendo; adeo ut a pueritia fuerit divino miniſterio inſtructa, & (ſi fas eſt dicere) deificata, prout per ſecurar narrationis contextum abunde comprobabitur. Etenim non invenitur illa per hominem ullum unquam didiciſſe litteras, ſicut in Pſalmo ſcriptum eſt: Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum; de qua aliis multis ſecundum dicenda inferius. Nequo hoc auditorum mentes ſuſcipiant ut impoſſibile, cum Deus in multis utriuſque ſexus Sanctis ſimiles gratias ſit operatus, quarum certum teſtimonium reddit Scriptura, quaſque per fidem credimus, etſi neque amus rerum inviſibilium habere ſingulare & ſenſibile judicium. Quamquam pretioſæ hujus gemmæ aliquanto major notitia nobis ſit impertita, propterea quod noſtris temporibus exſtiterit, & quia cum ipſa ſumus familiariter converſati. Non poſſem tamen dicere, quâ innumeris vicibus fuerit viſa beata illa anima, u cujuſcumque conditionis hominibus, publice in extaſes rapta, ſub quibus magnas habuit viſiones de ſtatu Paradiſi & cæleſtis Curiæ; demonſtrata etiam die eſt obſcuritas Purgatorii, & horribilia loca inferorum; multorum inſuper ſalutem prævidit, & quorumdam damnationem præſcivit. Octavo decimo anno ætatis Deo ſuit deſponſata, deinde inſtructa de veris ac ſenſibilibus doloribus paſſionis Chriſti; cor denique mutatum & Dei manu purificatum habuit, aliaſque multas ſupernaturales gratias obtinuit.

& licet res vera ſint incredibiles,

E Pſ. 93. 12.

niſi quod frequentia reperiuntur publice notæ eſſent;

quid anima ſub iis egerit,

F

7 Non exiſtimes, lector, quod ipſa, quæ erat in omni ſuo actu humillima, contenta fuerit, ut in notitiam venirent divinitus ſibi collata beneficia: fuit enim ſemper ſecretiſſima, etiam ſuis Confeſſariis, ſi paucos exceperis; & quemdam ſuum Filium ſpiritualem ſæpius magna cum inſtantia rogavit, ut comburere vellet multas litteras propria ſua manu ſcriptas, ne cum iis publicarentur Dei in ſe dona; ſemper in hoc dicto fixa, Secretum meum mihi. Sed propter diuturnam importunitatem illius ſui Filii ſpiritualis, ardentiſſimam quam erga ſe caritatem, negare ei non potuit, ſub fide ſecreti arctiſſimi, conſcientiam ſuorum arcanorum (divina id permittente ſapientia) atque indulgere, ut ſub promiſſione tenendi eam prædictas epiſtulas, eaſdem apud ſe conſervaret, itaque deſiderio ſuo ſpirituali faceret ſatis. Verumtamen nihil ſciebat illa de Me-

ipſa revelavit auctori,

ſub pallidi ſationis ſuæ umbra

A moriali, quod a prædicto ſuo devoto ſcribebatur, quia hic deſiderabat, & deprecabatur continuo Deum, ne id ipſi, uti ſua alia ſecreta, revelaret; atque ita hujuſmodi oblectatione privari eum vellet. Sed neque tunc ille occupabatur ſcribendo aliquo libro, ſolumque totendebat ſaluti animæ ſuæ & conſolationi ſpirituali. Certus interim ſum aut nihil, aut parum ab eo ſciri, reſpectu eorum, quæ ignoravit: adeoque dici debet minimum eſſe, quod ſcribi de ea poſſit, in comparatione plurium aliorum.

EX ITAL. HIERON. OLIVET.

quæ tamen etiam ipſa ſcribebat audita:

8 Dicemus igitur, indulgente Dei gratia, ſecular aliquas; ac primo de nomine, ipſi poſito divinitus, narrando mirabilem puertitiam, & cooverſationem ſuam, imo ſanctificationem, atque principia ſublimium ſuarum eataſcon, idque propriis ejus verbis, quemadmodum ſcriptum reperi in manu ejus proprie libello. Secundo loco proſiaat dictat, & ſancta colloquia, ſæpius iterata cum ſuo ineptiſſimo Filio ſpirituali, oulla habita cura ordinis, præterquam temporis, quo habebantur ejuſmodi collationes, ſæpius iteratæ, nominatim de doloribus: nihil per ſermooir ornatum alterando, ſed ſimpliciter ſcribendo pura ac familiaria ejus colloquia, peout ioter ipſos fuerunt habita, ſecundum ſurmalia Virginis verba, quibus ſe eaplicabat, ut quæ nata ſint devotis lectoribur magis redolere nativam ſanctitatem. Tertio loco adnectemus operi veluti coronam quamdam jucundiſſimarum Epiſtolarum ejur, propria manu ſcriptarum. Quod ſi contingat aliod opus compilari, in quo majora quædam de ipſa oarreotur, credendum erit, qood aliis quoque familiaribus ſuis ea revelaverit, quantumvir paucis, eo quod eſſet ſecretiſſima, ac velut zelotypa divioorum in ſe donorum. Sane quotier de rebur ſpiritualibut loquebatur, fere eas truncabat, ac ſubridendo dicebat, Alia vice de hoc quoque loquemur: id quod ſubinde etiam faciebat, propter ſubitam ac facillimam extaſin, qua metuebat impediendum ſermonem ſpiritualem, ne in longum procederet.

B

Unde hoc opus oriundum ſit?

ipſiſmet Oſanne coetis fere contextum;

9 Porro de re omoi laudem dabimus Deo, a quo cuncta procedunt. Grandis autem a conſcientia remorſus foret, ſi non diceremus ut totum, quantum in nobis eſt, de ſancta iſta Virgine: exceptis quibuſdam minutis particuloribus, quas modo publicari iodecens foret: mente tamen eas premuntor, eum propoſito relinquendi memoriam poſteris. Etcoim firmiter credo, quod divina providentia ideo voluerit rerifas ſecretas, uoimæ illi cæleſti factas, fide oculata teneri, ut futuro tempore aliquando pobliçentur, & ſimul cum corpore non ſepeliantur tot divinæ gratiæ, in animam iſtam beatam collatæ: quod fine dubio acciditſet, niſi Deus Virgini ea ſcribi occultaſſet, quippe quæ ſupra modum reſpectiva eſſet.

C

omiſſi quid, hoſdam particularibus,

De nomine ſuo.

Divinitus ordinatio dictum nomen Oſannæ.

10 Nomen iſtud ſanctum Oſanna, quantum ad ouncupationem creaturarum inuſitatum & novum, utrum beatæ iſti animæ ſuit impoſitum ab homine, humano inſtinctu, equidem neſcio: putius crederem per inſpirationem divinam indi-

D

ad ſignificandam ejus & plurium per eam ſalvationem,

ac ſublimitatem contemplationis ejus.

cum ſuiſſe parvulæ. Etenim non recordar, quod ejuſmodi nomeo poſitum ſit alicui creaturæ, præſertim Chriſtianæ, prius quam beatæ animæ, præterquam ſoli Deo. Quia hoc nomen, Oſanna, eſt nomeu Hebraum, & interpretatur, Obſecro, Vivifica, Salva in excelſis. Nomen iſtud ſuit conſequens per effectum ad ſupervenientem cauſam, demooſtrans cæleſtem animam, futuram Salvam in excelſis, eaque mediante ſalvandos multos: & quemadmodum conootat ſignificatque Celſitudinem, ita erat ſignum demooſtrativum, quod converſatio ſua ſemper debebat eſſe in cælis per elevatiooem meotalem & contemplationem divioam. Et hac de cauſa appellamor Animam cæleſtem, quia ſemper ſuit evecta ad cootemplatiooer cæleſtes. Eſt autem pura & mera veritas, ſicut multis atteſtantibus verificari poteſt, quod quandocumque Virgo nanciſci poterat tempus quietum & locum ſecretum, plus erat in cælo per contemplationem rapta in Deum, quam in terra.

E

11 Dicemus igitur de hac beata anima, quod fuerit, Oſanna, id eſt, Habitatio cæleſtis, ſalvando ſe, & ipſa mediante alios; quemadmodum lo decurſu hiſtoriæ luculenter oarrabimus, ſæpius ipſi dixiſſe Deum; quod vellet per ipſam multar animas ſalvare, & ipſa etiam pluries oro proprio nobis ſæpe id ipſum declaraverit, admiratur propter ſuam inſufficieotiam, quod electa fuerit ad gratiam ſanctam. Unde dicimus, quod divina providentia bene apiaverit & quadraverit nomen electæ ſuæ Spoofæ, conſequens & differens ab aliis, ad oſtendendum, quod ejur ſanctitas tantum diſtabat a ſanctitate aliarum communiom creaturarum, quanto majoris excellençiæ nomeo ipſum erat. Ideoque, ſicut pulli alii inveniuntur, quibor tale nomen (ut diximus) priot quam ipſi datum eſt; ita (judicio noſtro) oulla inveniator creatura his noſtris temporibus, quæ tantam familiaritatem habuerit cum Deo noſtrum tamen judicium ſubmittimus cuicumque alteri ſautori; ſolum id dicimus eo fine, ut nomen iſtud pullulet io Eccleſia ſancta, & ſanctitar ejur cognoſcatur: declarationem vero & diffinitionem ſancti iſtius nomioris melioribur & ſubtilioribor, quam nos ſimus, interpretibus relinquemus.

Nullam ſic aotea dictam unquam audiit,

F

Sane paſſim Latina Græcaque monumenta extuſſa in hoc de Sanctis opere, fatear non magis hoſtanus occurriſſe mihi nomen Oſannæ, *alicui inditum, quam nomen* Alleluja. *Quamquam autem vidquam fieri potuiſſe, ut ultimis nata in Dominica Palmarum, quando tatum* Oſanna *cum pueris Hebræorum Chriſto occurrentibus Eccleſia concinit, nomen iſtud daretur, ad teſtificandum tammunc familiæ gaudium ex tali nativitate; id tamen de Virgine noſtra cogitare non paſſumus, ut mox dicetur, in lucem edita* XVII. *Januarii; ſed ut ſummum de ea, quæ baptizatam a ſacro fonte ſuſceperit, ſoumque ipſi nomen tradiderit, ante alia anteriori. Hoc ipſum tamen vix potuiſſet Adamus eſſe ignotum: multo minus ſi ex Langobardica lingua ritilium & traditum a Majoribus eſſet. Libenter igitur in hac tam inſolita appellatione aliquid providentiæ extraordinariæ agnoſcam, quod tamen ad notitiam ſcriptoris id inquirentis diſſultim non venſia, ſemper mirabor, annis*

negue non novimus

dum-

A *dumtaxat* LVIII. *ab ortu Beata elapſis, quandonon eſt credibile ſuperfuiſſe neminem, qui tantam ſive occaſionem imponendi nominis memoria retineret. S.* Oſanna ſoror Oſredi Regis *Northumbria, cujus cultum in* Borealibus Angliæ trans Humbrum finibus in eccleſia de Hovedaoc *reperit Silveſter Giraldus, cum ſuo Archiepiſcopo Cantuarienſi Baldwino ſub annum* MCLXVIII. *Cambriam viſitans, ab Henſchenio in præterminſis memorata, non videtur huc trahi poſſe; negat dubitari debere, quin illius nomen æque ac* Oſwrithæ, Oſredi, Oſwaldi *&c. Saxonicum ſit, adeoque nihil habeat cum nomine Virginis Mantuanæ commune. Quando tamen de illa alibi agendi nuſquam occaſio dabitur, deficiente notitia dici, quo cœli ſolita fuit, libenter hic ac Alfordi noſtri ſadice Chronologica addiderim, duos fuiſſe in Northumbria Reges* Oſredos, *quorum primus ab anno* DCCV. *ad* XVI. *ſecundus unico ſolum ab anno* DCCLXXIX. *regnarit: utriuſcunque autem ſoror fuerit S.* Oſanna, *conſequens videtur, quod illa ſeculo* VIII. *floruerit. De ea hoc recentiori memoria factum Giralda narrabatur, quod* Rectoris eccleſiæ cunæ ubina tumbę li-

B gneę, per modum ſedis ſuper aream emicenti, minuti caute inſedit: quæ cum inde recedere veller, fixis ligni natibus, avelli non potuit; donec accurrente populo, ſciſſis veſtibus & corpore oudato, & crebris diſciplinis uſque ad ſanguinis profluvium acciter afflicto, cum lacrymis quoque multis & ſupplicationibus, cum panctione ſecuta & pœnitentia iojuncta divinitus laxata ſeceſſit. *Eſt & in Britannia Armorica cultus* S. Oſmanæ *Virginis ſolitariæ: qua an aliquid commune habeat cum Northumbrica Oſanna, licebit ad ejus diem* IX. *Septembris examinare.*

Anno quo ſacell. ſtoruit in Northumbria

S. Oſanna Sanctimonia nomen habet.

Teſtificatio operis.

12 Quod vidimus propriis oculis, quod auribus audivimus, & oculata fide percepimus, de illa beata & cæleſti anima Oſanna, hoc tantum ſub fide ſanctæ annuntiamus, & taſtamur non ab alia creatura habuiſſe, niſi tantum ex ore ſuo virgineo, & de quodam ſuo libello eripuiſſe ipſa vivente. *Et hæc Teſtificatio tota Latinis verbis exprimitur. Italicis vero cætera: quorum antiquam diviſionem in tres Tractatus, ſicut ſupra in libro, hic etiam ſequi placet, numeris Capitum ad panciores contractis, & veteri numero ad marginem notato.*

TRACTATUS I.

Fere ex proprio Ms. Virginis, de vitæ ſuæ ſpiritualis initiis.

CAPUT I.

Septennis primum ab Angelo, deinde a Jeſulo apparentibus ad ſanctum amorem invitatur, ſeque ei totam tradit.

Nata an. 1449 17 Januarii.

12 NAta eſt virguncula & divina plantula hęc anno milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo nono, die decimo ſeptimo Januarii. Patri nomen fuit Nicolaus, matri Agoes, nobi- D
libus civibus Mantuanis; ex quibus plures alii filii ac filiæ, magnæ bonitatis, originem habuerunt. Divina providentia de cælo reſpiciebat puellulam, ipſamque ordinare regebat, atque conſervabat in tam tenera ætatula, futuros ſucceſſus in ipſa proſpiciens. Cum autem ad eam pervenisſet menſuram annorum, in qua natura incipit præſtare uſum aliquem liberi arbitrii, infra annum ſcilicet quintum & ſextum, cœpit Deus ſua in ipſa dona demonſtrare, id eſt trahere ad ſe virguncolæ iſtius animam, ſicut in quodam ejus libello invenimus, & ipſames per ſe narravit, cum viveret. Igitur in tali ætate poſita fuit a ſpiritu ſancto inſpirata ad contemplandam ſuam conditionem: dumque ita meditaretur, vocem grandem audivit dicentem ſibi: O filiola, vita & mors conſiſtit in amando Deu.

EUSTAT. HIERON. OLIVET.

14 Tunc anima ipſius rapta fuit in ſpiritu, eique ſeſe obtulit Angelus, qui manu ipſam pre- E
hendens, adduxit ſupra alia cælorum, docendo ipſam, eique monſtrando ſummam Deitatem, ſimulque dicendo: Vide, filiola, & attento conſidera opera Dei, & qua de cauſa facta ſint. Attolle oculos tuos, & conſpice ſummam Trinitatem, quæ modo ſemper permaneat. Creati ſuerunt Angeli, & multi eorum ſubito merſi ſunt in magnum perditionis lacum; idque quia noluerunt agnoſcere & amare Creatorem ſuum; alii vero, quia ipſum amaverunt, in ſumma & beata dilectione perſeverarunt. Eccum filiola, quo devaniatur non amando Deum; amando autem ad quam ſublimem gradum aſcendatur. Poſtea Angelus puellulam deduxit per medios choros, Deo laudes canentium, in ſignum amoris ſancti: atque ita erudiebat illam ſecundum cujuſque loci, ad quam ducebat, conditionem; & dixit ei: Primi iſti, o filia, ſunt Seraphini, in flammati amore ſancto & pleni amore. Ecce autem deſuper amoroſum Deum, cum ſua dilecta Sponſa & matre Verbi incarnati, præſtolantes, ſi forte creatura aliqua ſuper terram petat ac poſtulet ſanctum amorem, paratique dare illis eriam beatam viſionem. Proxime aſſiſtunt Cherubioi, toti in ſapientia, qui vivunt ea amore ſancto. Similiter Throni, Virtutes & Poteſtates, omnes beati per amorem & venerationem, ſtantes continuo ante ſummum Deum, decantandis ejus laudibus occupati in agnitionem ſuæ Deitatis. Poſtea communſtrati fuerunt puellæ Principatus, Archangeli, Angelique cum tota cæleſti patria; explicabaturque ei, quomodo per Dei amorem anima pervenias ad ſublimem in cælo gradum. Dixit autem ei Angelus: O dulcis filia, vide & intelligo, quomodo beata hæc vita ſolum poſſideatur per veram dilectionem & ſanctum amorem Dei.

accedunt ſexcenti reſpiciunt ab Angelo ad Dei amorem.

tribuitur Choris Angelorum.

15 Cum vero eam manu deduxiſſet per ſupradicta loca omnia, & univerſos cælos, atque elementa cuncta oſtendiſſet, dixit ei: filiola Dei angelica, nota bene, & memoriæ imprime, quæ vidiſti & audiviſti, ut inflammeria perfectu deſiderio veri ſanctique amoris Dei, quem pauci norunt invenire. Ecce cælos & alementa, ſoum continuo ſtadium decurrentia, ſuasque influentias terræ communicantia, tantum ut placeant Deo; idque præcipue ut inſtruant veros Dei amatores, con-

& elementis,

EX ITAL. HIERON. OLIVET.

A continuo promptos ad contemplandam univerſam machinam mundialem, eoque ſpectantes, ut perveniant ad veram Dei cognitionem, ejuſque perfectum amorem. Eccum, dulcis filia, ut omnia terræ atque maris animalia creata ſunt ad ſuſtentationem hominis, ac ſimiliter quidquid e terra naſcitur, herbæ ſcilicet & ſenſu carentia cetera. Conſidera, quomodo omnis creatura per ſuum eſſe aliud nihil clamet, aut demonſtret, quam, Amate Deum, quicumque vivitis ſuper terram, quia fecit omnia, ſolum ut amaretur a vobis. Certum eſt quemlibet vivere in morte, niſi perfecto corde Deum diligat ſuper omnia. O dulcis filia, hæc eſt via, per quam poſſis perfecto Dei amore imbui, eique ſoli ſervire.

amorem illum docentibus.

16 Hic diſparuit Angelus, & regreſſa in ſe puella, ſotaque anima, magis afflictam ſeſe repevit, quam aliàs unquam; firmiter in mente ſua retinens id, quod Angelus ipſi dixerat atque oſtenderat: multumque ex viſione prædicta concepit timorem, quia cognoſcebat necdum a ſe amari

quod ipſa alte animo imprimit,

B Deum vere & perfecte, ſicut oportebat. Volens

CAP. II.

ergo ipſa quoque pervenire ad veram perfectionem, cœpit ad Deum ſic loqui cum lacrymis; * O Deus meus, Deus meus! Pervamorem me feciſti, quæ prius non eram; idque ut amatem te & noſſem immenſa & innumerabilia beneficia tua. O doleis mi Domine, ioelius aures piceatis meæ, & audi pauliſper petitionem meam, neq; deſpice intentionem meam ac ſanctum deſiderium. Interim tota contremiſco, mi Domine, quia neque amo, neque cognoſco te, ſicut deberem. Verumtamen, o bonitas æterna, diſpoſita eſt mens ad amandum te ſolum, Deus meus, in ſumma gradu, ſibique uni diligentiſſime ſerviendum: tantum ſciam, o dulcis mi Domine, vationem & viam invenire, qua poſſim cum effectu ſancti amoris, & operibus ſanctis te ſolum amplecti. Idcirco obſecro, ut me velis igne ſancti Spiritus illuminare, eoque modo docere ac ſtabilire, ut velim ac poſſim te ſolum Deum perfecte amare, atque ea toto corde ſervire tibi.

neque aDeo gratiam petit.

C

CAP. III.

17 Dum in hac querela, lamento, & petitione perſeverarem; ecce apparuit mihi is, qui ſolus eſt verus conſolator omnium afflictorum & ſitientium ſanctum amorem; parvulus inquam Jeſus, lucidus ſuper ſolem, & plenus omni fragrantia; ſplendidur, amabilis, clarus, gratioſus totus, & præ nive candidus. Oculi ejus omnino jucundi erant, & os renidens. Magna ſane

Tum apparet ipſe Jeſus,

appetebant decentia luminoſi iſtius aſpectus & majeſtatis diviuæ, quam anima mea intuebatur, certo quodam intuitionis modo, quem non poſſim explicare. Ipſe veronmotoſo reſpectu in me intendens, animam meam ad ſe trahebat ſplendida illa ſpecie. Videbatur autem parvulus habere capillos aliquantum coloratos, in ſimilitudinem lucentis auri; ſuprague eos ſpinam coronam valde pungentem. Cumque ita adſtantem parvulum conſideraretem, videbatur ad me converſus quaſi blande allicere. Ecce autem ſuper humerum ejus grandis crux, multoque ut videbatur major ipſo: & tali in forma cœpit parvulus Jeſus placido vultu loqui hæc formalia verba: O filia & anima dilecta, ego ſum filius Mariæ Virginis & creatut tuos. Parvulos ſemper amavi, eoſque habeo & volo in meo comitato,

cum cruce in humeris;

quia in ipſis nullum invenio defectum, neque guſtum fœtoris carnalis, ideoque mihi gratum eſt continuo eſſe cum ipſis puris ac mundis, eoſque comites retinere: puras autem virgunculas aſſumo, & volo habere ſponſas immaculatas, conſervando eas ſemper in ſancta munditia: ſtatim autem ac clamans, O bone Jeſu! ſubito reſpondeo, neque præſentem ita ſiſto. Hinc, o Lector, cœpit virgunoola jugiter verſare in ſuo corde dulcia hæc verba, O bone Jeſu! & ore etiam inter loquendum frequentare: unde exclamatio ſua ordinaria hæc erat, O bone Jeſu!

D

& ut ſe ſanctum amore.

18 Inſuper addidit parvulus: O filia, omni timeoſi ammæ eum me inclamat, ſtatim reſpondeo; Quid vis, anima mea dilecta? Neſcis, quia Deus omnipotens ſum, & ſecum maneo, non permittens malum ullum appropinquare ſibi? Si vis aliquid, fidenser a me petito: ſum enim promptiſſimus ad conſolandum te, propter amorem ſanctum, quem tibi ſero, ſeque ſalvare voleos, morrem non ſubtevfugi. Tunc audiens puella promentem adeo dulcia verba, reſpondit: Bene veneris Jeſu, dilecte mi. Jam peſſimus ſerpens ſuggerebat menti meæ, ut dimitterem tuum ſanctum amorem; & ſubito ad

aliud ſuadentem demonem expellit.

E

ſe recucurri atque clamavi, O dulcis Sponſe fidelium animarum! Tu autem extemplo veniſti ad me, & ſerpens ille nequam ſubito fugam arripuit, ut audivit invocari nomen tuum; atque us te, Sponſe mi, præſentem vidit, confuſus cum verecundia magna receſſit. Ipſo autem digreſſo, crudeli ac maligno, reperi me tecum, dilecte Jeſu: clamavi, & tu, Domine mi, ſtatim adfuiſti. Quapropter te rogo, dulcis mi Domine, us mecum manere velis, & tuo ſancto guſtu atque amore inflammes eor meum glaciale. Tota mœſta ſum, & videor mihi prorſus eſſe deſolata: propterea, dulcis mi Domine, oro te, ut mihi ſubvenias, neque reſpicias grandia mea peccata: ſed fine me gaſtare panxillum de tua ſumma ſuavitate ac bonitate, ut ſolicitior atque ferventior ſim. Nullem amplius tam inſipida ac frigida iuveules in tuo ſancto ac nutritivo more.

Petit ergò illa in amore ſtabiliri;

F

19 Reſpondit ſuaviſſimus Jeſulus: O filia mea dilecta, nihil dubites, quia in hoc, quod poſtulas, conſolaberis; atque tam copioſe deguſtandam tibi dabo meam bonitatem ſummamque dulcedinem, ut mortem potius corporalem, quam vitam ſia deſideratura. Noſti, filia mea, quomodo per Angelum meum ſueris inſtructa, & vidiſti ſummam Trinitatem, eum univerſa cæleſti patria, omnibuſque aliis inferioribus creaturis. Nunc autem ut demonſtrem tibi, quod in omnibus te velim conſolari, ſibique dare gratiam meam; vide modo & attente conſidera, quomodo propter amorem toi, grandem pœnam & afflictionem pertuli: hoc autem ſit tibi ſignum evidens, quod per multam paſſionem & afflictionem multam tranſire te oporteas amoris mei cauſa. Veromtamen ne formides, filia mea dilecta, quia de omnibus victoriam obtinebis per ſanctam pasieotiam. Hoc tantum ſatage, ut perſeveranter maneas in meo ſancto & puro amore; tunc ſemper tecum ero. Non ta-

quod Jeſus ſuæ promittit.

per multam patientiam

men

A meu ſempes guſtabis meum dulce mrnna, ſed digredias aliquando, pstvataque manebis ſuavi illo ſrpore; aſt oon propterea removebo gratiam meam ab anima tua, ſutusus ſemper coo-ſervatos ejus. Quamdiu manebis meæ voluntati conformis, accidat quidlibet, oumquam u me derelinquaris.

jubet ſe-mpo prius cor mun-dare.

ao Reſpondit puella: O bone Jeſu, dilecte mi; veni ad me; quia te ſolum quæro, te ſolum amare volo, quamvis modum neſciam, neque per me ſciam viam reperire. Veni ad me, benigniſſime mi Jeſu, & doce me facere, quidquid poſſum, & tibi eſt placitum: oihil eoim aliud cor meum vult concupiſcere & adipiſci. Reſpondit Puſio, O dulcis ſiſiola mea: ego veniam ad te, & dabo tibi ſapida documenta, plena melliſluo manoa. Psæpasa immortali iſti doctsinæ meæ cor tuum mundum. Verumtamen, filir dilecta, quandoquidem cupias inveoire verum ſanctumque amorem, debes pti mum secogitare atque mundare temetipſam ab omni macula peccati, terſeoique

B ac vani deſiderii, cum putitatu autem cordis ſanctoque affectu sotam te mihi srrdere in ſponſam, integram & gratioſam, mihilque amaru aliud: & ego gsatioſe atque benigne recipiam oblationem tuam ſumma cum voluntate: tradamque meipſum tibi in ſponſum immaculatum, & quaſi jugiter adero tibi, ad celebrandas dulces atque feſtivas nuptias, quæ ſunt adeo ſuaves & glosioſæ, ut anima ſpiritualis nihil aliud guſtare ac ſentire vellat. Proinde nihil io me dubites, filia dilecta: inſtsuam enim te ad amoroie ſrnctequa viveudum. Confortase igitur, tuamque omnem ſpem & fiduciam colloca & fige in mo divioa psovideotir.

a1 Digreſſo dulci illo Puello, remanſi quaſi attooita tota; cœpique totsa me cogitare, quid

CAP. IV. me facere conveniret; ſimites diſpooendo in animo meo, quod ſolummodo velim Puerulo Jeſu fideliter ſervire, eumque unum ſancto amore

Nil in-flammato illo

cumplecti; quia tam gratioſus eſt amantibus ſe, os numquam ipſos derelinquat, miſi prius derelinquerint ſoaviſſimom Poſionem. Itaque cœpi me ſtatim rsrdere ſanctæ orationi, meditationibuſqoe & contemplationibus divinis: cumqoa ſuaviſſimus Infantulus mihi redibat io mentem, coo-

C tinuo togabam eum, ut mihi daret ſuum ſanctom amorem, mihique gratiem lasgiretus, qua fierem vera ejus ac digna ſponſa, dando mihi intelligentiam voluntetis ſuæ ſanctæque dilectionis. Quoties autem memoriæ meæ repræſentabatur dulcis puer Jeſus, occurrebas etiam, ut hæc

intipis to-sa ad amā-dum ſorri.

vel ſimilia ei dicerem; O bone Jeſu, dulcis Parvule, obſecro te, ut me velis cito locara & ſtabilire pusam atque ſanctam in tuo srncto amore, ut non amplius offendam tuam ſanctam bonitatem. Et quoticſcumque recordabrs Inſrntuli Jeſu, quem adeo ſplandidum & gratioſum videram, lices quandoqua laborarem, levabam mentem meam ad illum & orabam, dicans;

a2 O dulce ſalutase meum, dilecte ac bone Jeſu, obſecro tuam divinam clementiam, ut me

CAP. V. velis conſummare in tua immeoſa casitato & dulci ac ſancto amore tuo. O ſuavis Jeſu, & ſapidum maosa, oro, ut mihi cor diffiadi facias præ magnitudine dulcedinis tuæ. Effice, ut tamquam pus fœtidum ſemper refugiam quidquid

ſanctum-que amo-rem jugi-ter parit.

viderim aut ſenſerim vinasum ac terrenarum D rerum, ſolomque guſtem ac ſapiam ſanctum EXITAL. tuum & dolcem amorem; itaque continoo per- HIERON. ſeverem, in meote hrbeor ſoavem iſtum & divi- OLIVET. num Infaotolom Jeſum: ſtras aotem vel ambulans, aot aliud quideomque frcieor, ſemper habeam dulce aliqood colloquiom cum iſto divino Puſione, dulciter illum oraodo, ut velit mei curam gerese. Uode inter alias preces, qoadam vice maodavit mihi, ut tntellectu meoir dicerem ad Parvulom: O bone Jeſu, amor mi dilecte: tu es, quem ſemper volo amare, omoia poſt te habendo. Oso autem hanc mihi ſrcias gratiam, ut ſanctom deſiderium sui ſemper io me ese ſcat: atque in lucoleoto iſto tui ſaocti amoris igne, omnis requies mea ſit. Peto inſuper mihi concedi, us omoibus juvenculis, quæ volunt & capiuns io ſrocto amore ſervire tibi, tuom præſtes auxilium, ſoste ac ſtabile, hrbeodo eas iu omoibos commeodrtes. Illas dico, o bone Jeſu, quæ ſolum te ſumunt immerculatum ſponſam, contemnendo vaoitatem omnem, E goſtumque terrenum; tuamque magnam bonitatem & immenſam clementiam uoice amplexantes.

a3 Tunc cor meum aliud non requitebat, neque cogitabat, quam invenire Jeſum, dolcam illum Parvulom. Hunc optabam mihi ubique adeſſe comitem; ipſom ſolum ver ſabam mente, & ſatagebam ſempet agere aliquid ipſi placiturum: oulla de re alia ſermonem ſcire aut facera poteram, quam de dulci Salvatore Jeſu. Aliquando videbar mihi immerſa profundo mari dulcium cogitationum de Jeſu: & quando de Puſione illo loquebar, cuoabar illius unius amore audientes omnes inflammare; maxime virgunculas quaſdam coetaneas meas, a quibus diligenter amari Jeſum deſiderabam. Nihil mihi erat magis gretum, quidquid haberem præ manibus, quam invenire & ſcriptum legere Jeſum Pasvulum. Tunc illod ſuave nomen ſotem me liqueſaciebat, ac ſæpius magna cum devotione immorabat recogitando illum dilectum Parvulum. O dolcedinem maximam, quæ aoimam meam totam reſolvebat in ſancto amore! Tantum mihi F ſapiebat mellitum iſtud & dulce nomen Jeſu, ut cum illud legens pronuntiabam, lingerem labia oris mei, & lingua mea ſota duleoraretus. Delectabantur aures meæ ſummopere audiendo ſam ſuave nomen, totaque anima reſolvebatur in Deum, & in ſaocto amore colliqueſcebat. Cor meum paodebrios ad ſonum dolcis nominis Jeſu: & oculi mei diſtenti humose non poterant abſtinere a profundendis ſuavibus lacrymis. Sæpe autem inveniebam me ioter illas dulces nuptias ciboſque delicatos: ibi oblectabar & guſtabam dulces voces pasvi Jeſuli, ruminando quodammodo dulcedinem iſtius nominis. Hæc erant ſancta ſercula, quibus in me accendebatur amor dulcis Jeſu, filii Mutiæ. Tempore illo, quo ſic pasvula eram, ſentiebam magnam coofolationem ſpiritualam io aoima mea, esatque mens jugiter alevata in Deum, ſic ut aliud non cogitarem, nec ſcirem, quam conſiderare Jeſum, deque dulci iſto Infaotulo meditare: ita ut ſola oratio ſæpe meus cibus eſſet.

& ad mā-mem ac memoriam Jeſu dul-cem affici.

rabaſque ſpiritualis-bat ſedula incumbe-re.

C A-

A ex Ital. Hieron. Oliver.

CAPUT II.

Propter frequentes extaſes multa patitur a parentibus; purum Dei amorem unice poſtulat.

CAP. VI. 24 PRoſequens autem ſecretorum Virgo, dixit etiam hæc: Dilecta mater mea in variis domus locis reperiebat me ſic impeditam, ut reſpondere ei nil poſſem. Cumque ad ſenſus corporeos rediiſſem, ioveniebam matrem meam totam mœſtam & lacrymoſam, quæ mihi dicebat: O filia mea, die mihi, nec celare velis, quid illud ſit, quod toties te ioveniam, locis variis per domum ſic impeditam, ut nihil vel loquacis, vel ſcotias, eum te interrogo, plane ac ſi mortua fores? Credo, filia, quod cauſa mortis mihi eris, & opprobrium domus noſtræ. Neſcio quid tibi ſit, vel quo malo teneare. Tanto me dolore afficis, ut mortem mihi optabilem putem, ut non videam, neque ſentiam, rem adeo acerbam. Talibus cum me alloqueretur mœſta mater, non aliud ei reſpondebam, quam: Habeto patientiam, mater mea: aliter enim facere nequeo, nec ſcio quid hoc ſit. Sed quoniam ita vult Deus, habeto patientiam, & acquieſce ejus voluntati. Atque ita conſolabar matrem meam, ut melius poteram. Quotidie autem, ubicumque eſſem, videbatur mihi, quod parvus Jeſus mihi loquebatur, & blandiebatur ſuis melliſluis verbis.

Mentem, curbra extaſi ſua auctiorem,

ſolatur ut poteſt Ojanna;

25 Hinc cum in tali apparentia tota eſſem immerſa, & vice quadam iviſſem ad hortum cauſa recreationis, ſenſi levari mentem meam ad contemplandam florum herbarumque diverſitatem. Dum ergo ſic tibi agerem, cœpi colligere uvas criſpas, interque colligendum ſpinarum una pupugit mihi digitum, cujus cum ſentirem eruciatum ſatis grandem, ſuſtuli manum ad dulcem meum Parvulum, ejuſque Paſſionem ac ſpineam præſertim Coronam, cogitando quam graviter eum pupugerit. Eadem hora apparuit mihi Crucifixus hilari vultu cum omnibus ſuæ Paſſionis inſtrumentis, monſtrabatque neceſſe eſſe, ut pro ſuo amore portarem crucem tribulationum multarum. Quod ſane bene fuit verificatum toto tempore vitæ meæ. Cum enim C ſic parvula eſſem, & quotidie iſta mihi obvenirent, quandoque autem prorſus privarer omni corporeo ſenſu, magis magisque affligebatur mater mea; quod mihi parvulæ grande erat martyrium, præ compaſſione erga eamdem ſic afflictam.

ſpina digitum punſit,

videt Crucifixum

26 Ea altera parte meus patet, male contentus, non poterat me tolerare; haud enim mihi compatiebatur ut mater, ſed indignabatur; nec poteram declinare ejus minas; unde ſimiliter affligebar, eique compatiebar. O quantas tribulationes ſuſtinui a duritia mei patris, quia neſciebat, neque comprehendere poterat, quod ſic retinebar a Deo: ſed omnes exiſtimabant me laborare ſolo morbi caduci malo. Heu me! quantos labores, quantaſque ærumnas in hunc modum ſuſtinui! adeo ut nequeam capere quomodo in ætate tam tenera potuerim talia ſuſtinere. Sed bonitas & providentia divina, quæ robur & vires ſuggerit ætati juvenili, æque ac alteri cuivis in ſe fiduciam collocanti, regebat & gubernabat me in ſancta patientia, ita ut eumquam turbarer, neque impediret ab amando Jeſulo meo; quin tota ſecvens æſtuanſque deſiderio dulcis Jeſu, ſolum eum ſuſpirabam & requirebam, poſthabita quacumque re alia; eumque continuo adorabam: atque ita ſæpius, novæ cujuſdam ſuavitatis dulcedine inveniebam me abſorptam in Deo.

D *qui eum credebat epileptica laborare.*

27 Sed cedeamus ad Parvulum crucifixum: qui in hunc modum tamque gratioſe me alloquebatur, dicens: O filiola mea dilecta, vide quantos dolores amore tui ſuſtinui, tibi quoque convenit eadem tranſire via, talique erit totius vitæ tuæ curſus. Hinc tota in Deum reſoluta, habebam continuo cor accenſum ardenti ac ſancto deſiderio: ſæpiuſque per diem claudebam me ſolitariam in cubiculo, ibique manebam eum Jeſulo, orans ac meditans; ipſumque ſic orans, ſæpius de novo abeipiebar. O bone Jeſu! Ab ipſo diſcebam purum & ſanctum amorem, ſempeque eum interrogabam, quidnam ei gratiſſimum foret; ipſe vero mihi reſpondebat, docebatque ſuam ſanctam voluntatem, ac dicebat: O filia mea dilecta, ſcitu unicum meum deſiderium eſſe, ut inveniam puros ac veros amatores, qui ſint in earitate perfecta. Non placet mihi, quod delectentur vanitatibus aut terrenis rebus. Volo, Anima mea, ut bene advertas mentem ad cuncta, quæ dico, & docere te volo: volo etiam, ut ſtudeas ſempee manere pura ac munda ab omni mala cogitatione, & remota a quacumque terrena macula, atque eum magna humilitate ſubdita mihi creatori tuo. Fac etiam, ut ſis amabilis, humana, gratioſa, atque continuo in me Salvatorem tuum tamquam ſpeculum intuere; id ſi faceas, mihi vehementer placebis.

Diſcit a Jeſulo cordis puritatem;

E

& omnia rei mundana contemnere;

28 Igitur cum anima mea audiret a parvulo Jeſu verba tam blanda tamque ſuavia, manebam inflammata amore ſancto, contemebarque omnia, quæ audiveram, effectu exercere: atque ad me ipſam converſa, dicebam identidem: O anima mea, bene audiviſti & intellexiſti, quid placeat Deo: nunc ergo convenit, ut terrena omnia floccipendas, itaque te exſpolies. Theſauros tuus atque poſſeſſio ſolum ſit bonus Jeſus. F Nolo fœcuti terræ me applicare, aut oblectare aliqua hujus mundi vanitate; ſed adhærere Domino meo, dulci ac bono Jeſu, eique ſervire cum corde quam poſſum perfectiſſimo, ſicut ei promiſi in ſancto baptiſmo; ſatagamque, ut eva- dam vera atque fidelis famula & ancilla ſua. Huic ſolt volo me totam tradere: ipſe me ereavit, ipſi me offero in ſacrificium. O mi dulcis, ſuavis, melliſſlue, ac plene odoramento- tum fragrantiſſime! O bone Jeſu! vera ſpes omnium tibi fideliter ſervientium. O Deus meus, bone Jeſu! tibi ſolt dare volo cor totum, neque volo amare aliud quam te, dulcis Parvule. De rebus terrenis atque vanitatibus numquam amplius volo nec audire, nec loqui, quæ diſplicent ſuaviſſimo Puſioni: ſin autem forte contingat audire aut videre vanum quidpiam;

ſequi ad purum Dei amorem exercitatur.

A piam; cito, cito, ex toto cotde invocabo bonum Jesum meum, ut me adjuvet omni loco ac tempore; semperque auxilii causa ad eumdem recurram; & spero ab ejus summa bonitate, quod statim mihi potriget adjutricem deateram.

docetur a Deipara litteras;

29 In talibus petitionibus perseverendo, agnovi non esse ipsi gratum, quod sæpe irem versarerque in publico: itaque recludebam me intra cubicellam, ubi orabam, studebamque, sicut Deus & Deipara me docuerant, continuoque docebant, atque ita ab ita solis hausi litterarum peritiam & aliarum omnium rerum spiritualium, non autem ab aliqua creatura. Ah! dicere nequeo, quam delectabilis erat schola illa, sanctumque istud studium; numquam inde mihi obvenit fastidium, sed in dies major ac major objectatio nascebatur. Deinde semper cogitando de dulci illo Puerulo contemplabar immensam celsitudinem ejus & ineffabilem beatitudinem, B in qua pascebatur anima mea. Scieus autem quod Jesulo displicebet omne peccatum, proposui firmiter in corde meo, ab omni prorsus abstinere; atque arripui hanc sanctam regulam, ut quotidie confiterer: quod quia fieri non poterat ante mortalem Confessarium, deficiente illius copia, reducebam ipsa vesperi me ad locum quempiam secretum; & ibi in mente mea colligebam omnes diei istius actiones; & quidquid in iis per superbiam, negligentiam, vel alia quacumque ratione deliqueram, bono Jesu confitebar: atque hoc faciebam quotidie, donec possem accedere ad Confessarium, cui deinde enumerabam omnia peccata mea. Hac autem ratione studebam me continuo servare mundam ac puram a peccatis omnique terreno sœtore, ut dulcis Parvulus semper inveniret candidam, & nulla peccati macula inquinatam.

quotidie confessionem coram Deo instituit;

CAP. VII. 30 Videns interim vtuenosus serpens, plenus omni malitia, sic me perseverare, disrumpebatur invidia, semperque satagebat, ut me ab

Jerupulis a demone agitatis,

ineeptis retraherer, atque privaret dulcibus Dei donis. Itaque sæpius in meorem meam reducebar præterita omnia peccata mea, multa etiam, quæ nec feceram, nec cogitaveram unquam; id quod valde impediebat pacem & quietem C meam, cum me teotaret, quasi numquam bene fuissem confessa. Id autem agebat hostis antiquus, ut me faceret in tristitia vivere, mentemque inquietarer. Verum ego cognoscens id posse procedere ab astu venenosi serpentis, decrevi vitæ meæ cursum dirigere per viem omnium securissimam; atque ad meipsam conversa dixi: Si feceris generalem Confessionem, liberaberis ab ejusmodi teotatione. Cum ergo id jam decretum haberem, subito aggressus est me inimicus nequam cum suis fallaciis, ad timorem mihi incutiendum, ne talem confessionem facerem, dicens: Tu istem facere numquam poteris, dimitte illam, neque frustra velis tantopere fatigari, quia impossibile tibi erit sic confiteri bene ac meritorie. Taliter agitata, commendavi me bono Jesu; in ipsoque collocans omnem spem meam, cœpi ordinere Confessionem generalem, recolligendo vitam meam totam, magnoque cum fervora procedebam dolebamque de peccatis: atque ita perseverans agere diebus aliquot, feci

instituit Confessionem generalem;

postea per Dei gratiam Confessionem meam generalem, quemadmodum cogitaveram & ordinaveram: eaque finita, manst cum gaudio consolata, quantum antea unquam; & omnis a corde meo tristitia abscessit. D EXTAL. HIERON. OLIVAT.

31 In omnibus operibus meis procedebam cum fervore quam poteram maximo, & secundum Dei voluntatem, semper procurando habere sanctam humilitatem, ac sæpe subtiliter recogitando pauperculam meam conditionem. Dicebam mihi ipsi: Tu es misera peccatrix, ingrate & plena delictis, nec digna supra terram consistere. Tu es cibus vermium, grandesque commerita pœnes. Sed tu, o bone Jesu, es summa bonitas, clemeutia, puritar, suavitas, refrigerium, & magna dulcedo animarum tibi fideliter servientium. Tu es Deus meus, ac dulcis Salvator, unica spes mea; quæ ex meipsa sum filia iræ & perditionis. O bone Jesu! noli respicere iniquitates meas: sed fac me cognoscere E immensam tuam caritatem, erga me infelicem. Fac, Domine mi, ut totum meum velle sit, gustare & frui tuo sancto & mellito amore. In hunc modum sæpe redibam, atque ea corde clamabam ed dulcem ac bonum Jesum; & ipse mihi semper gratiose respondebat: quapropter semel ei dixi: O dulcis Parvule, vellemi a te obtinere gratiam, ut mihi dicas, quænam res magis grata sit tibi, quamque studiosius amplecti debeam, atque continuo per tuum amorem tenere & desiderare, figendo inea stabilirer cor meum, ita ut iussiu Spiritus sancti semper ad te dirigat omnem meam intentionem & vires. Tune mihi dulcis Jesus secundo respondit, & dixit: O cara filia mea, pro certo scias, quod opera tua mihi valde accepta & grata sint, quia cepisti & fundasti ea in puro ac vere sancto amore; unde principium procedit pervenicodi ad omne bonum unionemque cum mea voluntate; sine qua nihil booi potest inveniri, quod placeat æternæ Majestati: tota autem Scriptura divina super hoc est fundata. Hoc igitur, cara filia, debes præcipue petere & solummodo desiderare.

exercet se ad humilitatem;

intelligit nulla merita placituram sa

quam vere amare.

32 Tali responso accepto a bono Jesu, ejusque cognita voluntate ec veritate, reperi, quod non vellem aliud e Deo supra terram deposcere, F quam amorem sanctum, amorem purum, amorem immaculatum. Itaque perseveram sæpe me inveni cum puerulo Jesu, totaque diffluebam in Dei amore. O bone Jesu! o amabilis Deus meus! talem enim te facis a veris famulis tuis pet amorem nominari & iovocari. Tu summa bonitas, caritas perfecta, amor sanctus. Tu vincetis ab amantibus te. O Deus meus! sicut in hoc sancto amore, per tuam bonitatem, omnia conservas & regis; ita depreeor te, ut regas & nutrias animam meam, in eodem sancto amore tuo. O bone Jesu! peto amorem purum & sanctum: aliam virtutem aut gratiam modo nolo postulare. Igitur, dulcis Domine mi, largire mihi tuum perfectum & sanctum amorem. Credo equidem, quod omnis alia virtus absque amore, esset mihi grandis patibo, tormentum magnum, & crudele supplicium: sed si amorem mihi doues, quemadmodum rogo, ero prorsus quiera & consolata, quia collocata & confirmeta manebo

hunc in se firmari & augeri petit.

tn

A in toto ſanctiſſimo & glorioſo amore.

EX ITAL. HIERON. OLSVET. 33 O Deus meus! da mihi hunc immaculatum & ſanctum amorem, & ero contenta de tua magna bonitate, nihil ultra ſciens poſtulare: vecum, ſi me ſine amore reliqueris, ſcito, quod ſempee de te conqueiar, Deus meus! non autem qoerar de afflictione vel angoſtia, qoxcumque acciderit, dom ſentiam, quod amem te, dolcis ac divinus amor meus. Mallem eqoidem cum tuo amore potius manere in magno lacu, cum ſpiritibus damnatis, quam ſine illo eſſe in çalo empyreo. Quapropter, o bone Jeſu, oro te, ut mihi dare ſuper terram velis ſanctum amorem; illum, inquam, amorem ſanctum, quem deſiderat cor meum, ſine quo numquam credam me poſſe placere tuæ immenſæ bonitati, çum quo amabor a te, & ero ſpecioſa in conſpecto tuo. O benigne ac pie Domine mi! profecto æſtimaceris erudelis, ſi tam ſanctum deſiderium

malus cum eo in inferno, quam abſque eo in cælo eſſe.

B & amorem mihi negares: oſtende igitur mihi modum & viam, qua poſſim ac ſciam invenire tam ſuavem amorem. O dulcis magiſtee mi! doce me veram doctrinam toam, quæ conſiſtie in too ſanctu amore. Si ipſom, Domine mi, animæ meę amatrici tuæ conceſſeris, ercdo, quod çontinuo ſim perſtituea in tua dulci contemplatione, & perpetuo guſtatura tuom penetcantem ac dulcem amorem: atque io hunc modum finiebam omnem oratioucm meam.

& cum tali petitione omnem ſuam orationem finit.

CAPUT III.

Viſo Jeſulo crucifixo, purum ſui amorem docente, in illum magis magiſque accenditur.

CAP. IX. 34 ALia vice cum eſſem io oratione, & peterem gratiam ſolum amandi Deum, e cce menti meæ ſobito ſe obtulit doleis ille Puerulus, quem conſiderando tam pulchrom, jocundum, gratioſum, candidum, ac lucidom totum; in momento eumdem vidi gravi ligno onuſtum homeros, ſicut ſupra dixi; deinde apparuit mihi totus ſanguinolentus & affixus cruci. Nihil ſupererat primæ illius vaouſtatis, qua mihi conſpiciendum ſe dederat in forma tam jocunda; ſed idem Puerulus erudelitee affixus erat

Videns Jeſulum crucifixum,

C cruci, totos plagis obſitus, in quo bene adimplebatur Scriptura; io eo non erat ſpecies, neqoe decor. Delicatæ ac parvulas manus habebat perforatas, pedes ſimiliter laceros fluenteſque tabo; latus tali modo apertum, ac ſi recens confoſſom eſſet. Heu me! delicatum iſtud corpuſculum, quam eruentatum apparebat! Tunc videns eelam dulcem Parvulum portare in capite coronam, ea pungentibus ſpinis plexam, quæ perforabant & eoovulnerabant totum ejus gcatioſum caput; coguovi graudem ac fidelem amorem, quo parvulus Jeſus feetur erga animam. Itaque ego, quæ in oratione poſita ſolebam tota com Jeſu puerulo exhilarari, in tali conſpecto me ſenſi umnino languidam, & pectus grandi dolore ſaocium, quod dulcu ille Infantulos eſſet tam male & crudeliter habitus. Quamquam autem eſſet croeoratus totus, ſputiſque obſitus &

vehementer conſtriſtatur,

deſoematus; oculi tameo illius benigni, qooties D ipſos attollebat, videbantur mihi tamquam doo lucidiſſimi ſoles, pungentes eoe meum.

35 Conſpiciens ergo ille me ſic lacrymuſam, atque omnino graviter mœrentem, videbatur mihi vehementer compati, ſuoſque oculos ad me eoovertens, dicebat: O anima mihi dilecta, hic ſaoe eſt amor fructuoſus & ſanctus, quem gero erga te, & erga omoes me vere umantes: atque hoc eſt pretium, quod pro iis peeſolvi, & medica potio, qoam ad ſanandos eos ipſe bibi. Ideo, anima mea, volo, ut eontiouo hoc ſpeculom tibi obverſetur, ſitque refrigeeiom tuom. Heu me, dulcis Jeſole! quoties hujus viſionis recordor, ſemper in eorde meo per compaſſionem renovan. tue amoroſæ plagæ, ſentioque animam letali eonfixam lancea. O dulcis Parvule! o lingoa E ſoavis! o calame divine! qoi loquende ſcribis in devotis cordibus. O amor ſancte! tantum ne ſimus indurati ot ferrum? O dulcis Jeſu mi! Tu noſti, quomodo per gratiam tunc neceperim munus, qood hodiedum maxime facio. Ah! qualis tunc fuit theſaurus meus, qoantum luecom; eom ſuis tua ſancta caritate conſolata tota, & anima mea inebriata mellito iſto ac divino amore. O bone Jeſu! dilecti mi & dulcia Parvule; to noſti, qualis eram, interim dum audiebam te loquentem, & ſuavis ac ſapida lingoa tua mihi cum omni manſuetudine dicebat;

& ad com- paſſionem movetur.

36 O filiola mea, & cara ſponſa, eece quomodo tui amore eum grandi eruciato ſto croci affixus. Non potui vinci oiſi per viſceralem amorem creatorarom meacum. Sic debes facece etiam, Anima mea, ſi velis ereſeere io meo ſancto amore. Ego ſum Deus tuus, ſumma bonitas & infinita elementia. Debes me, filia, amare ſine fine, qocmadmodum ipſe infinitus ſum creator tuus. Ego ſum, qui abſqoe obligatione ulla amavi te amore meo infinito: & tu mihi debes parem eeddere, ſaltem qu ad affectum meotis, niſi velis a me appellari ingrata. A me habuiſti corpus & animam, pluris æſtimandam, quam valeat totus corruptibilis mundus. Igitoc, filia cariſſima, amare me debes ex toto corde, & omnibus viribus roi: quia ego ſum Jeſus, pro tui amore poſitus in cruce, & quia a me ſuiſti ampta paſſione tam acerba. Quod ſi me iotercoges, quomodo facta ſit emptio illa; aliud oon reſpondebo tibi, quam, Intuere me nunc dili- F genter, & eognoſces, quæ ſit obligatio tua; quodque omnes mei amatores erga me fiut ingrati, quia impoſſibile ipſis eſt rantum mihi amorem rependere, quantom habui pro illis. Ama igitor, Sponſa mea, illum, qui plus quam pater aur mater te diligit. Ama, cariſſima filia, eum, qui bene te poteſt remunerari, & conteotam reddere io ſuo divino amore. Ama me Jeſum, dulcem tuum Salvatorem: qui aliud a to non requiro, nec volo, qaam animam tuam. Ama, dilecta Sponſa mea, eum, qui ſemper tibi erit benignus; & qaando veniet formidabilis dies erudelis atque horrendæ mortis, quaodo ab omnibus derelicta fies eſca vermium; ego, quem toto corde amaveris, veniam in extremo illa hoca, eom curia mea ſancta, teque adducam ad eelom vitamque ſine fine duraturam; ubi u me recipies præmium omnis tui ſancti amo-

Patet illi ob ipſa amari.

ſicut moriens tanto poſſus pro ipſo,

aternumque eum remunerabitur.

A amoris boniquè operis propter amorem meum facti.

Huic amori illa vult studere fidelis.

37 Volo autem, filia, ut in hoc mundo degens studeas semper crescere, neque deficere in sancto amore, ac bono opere. Cura etiam, ut sis cauta, & prudens, ut studium quæreodi sancti amoris nemo tibi suffuretur: neqoe aliod, cara filia, pete a me, quam purum sanctumque amorem: ac tibi persuade firmiter, quod certo facturus sim, ut ferventer, atque cum puritate cordis orando ad me perveoias. Tunc senties suavem melodiam dulcis mei saporis. Cura, ut sæpe te invenjam meditantem, studentem, aut de me soaviter sermocinantem cum amatoribus meis, quos noveris habere bonum, ac sanctum apperitum, ad me solum continuo requirendum. Ego cum solicita semper ero solicitus, atque ea hora io horam dabo tibi saporem aliquem, & scintillas varias mei sancti, & æstuantis amoris. Quod si forsitan velis aliquid operis manualis facere, id mihi non displicebit; modo mens tua longe absit a terra rebusque terrenis. Fac etiam, cara filia, ut quacumque hora, & tempore sis semper ad me cum devotione elevata, semperque in corde tuo serva sanctum amorem; cantando laudes, hymnos, aut qualemque suavem melodiam de me pio Jesu, & Salvatore tuo. Semper autem postula sanctum amorem, & ego meorem tuam identidem magis magisque elevabo ad me, removendo a te sœtorem, ac lutum hujus foeditatis mundi. O filia dilecta, cura, ut semper quæras aliquid novi saporis ea meo sancto amore: oulloque loco, ac tempore finem facias me laudandi: sed lauda semper summum, & divioum amorem, corde perfecto dicens: O bone & benignissime Jesu mi, sanctus amor meus! ab omni gente laudetur nomen tuum supra terram, sicuti in cœlo ab Angelis & Sanctis tuis.

B

Et consolatur eum:

Cum ergo esset Virgo sibi consulit:

38 Responsio Virgunculæ. Ago tibi infinitas gratias, benigne Jesu, qui per tuam bonitatem dignatus es mihi dare sanctum lumen tuum, per quod cognovi tuum sacrum amorem. Gratiarum actio tibi sit, o summa bonitas! quia mihi donasti sanctum desiderium, bonamque voluntatem, ut cupiam esse Sponsa tua, & te, dilecte Jesu mi, habere objectum omoem amoris mei: quod totum debetur gratiæ, ac bonitati tuæ, qua me recepisti in oumerum amantium tuarum neque sponsaram. O dulcis Jesu mi! grandis est misericordia tua, munifici Domini, ac Dei mei, qui mihi miseræ atque immerenti tantam gratiam contulisti. O bone Jesu! solum peto amorem, & gratiam tuam: tibi, Domine mi, sit continua laus, honor, & gloria. Insuper oro te, ut me cures facere semper magis solicitam, & ardentem in tuo sancto amore, eoque cor meum sit jugiter inebriatum, & quasi submersum: nec enim ejusmodi submersionem timeo, etiam usque ad abyssum.

C

Ut sit.

CAP. X. *quod etiam obtinet.*

39 Post digressum istius Parvuli, remansi cum magno desiderio amandi duntaxat Puerulum illum, & ipsi serviendi. Hunc autem sanctum amorem, & desiderium sentiebam in me magis magisque crescere: & quotidie augebatur sitis, ac fames istius sancti, & meliti amoris. Nam qui cœlos terrasque gubernat, non dimittebat me absque cibo, & dulci manna ad gustandum: sed ipse parvulus bonus Jesus continuo reficiebat, & nutriebat animam meam amore sancto: res autem terrenæ majori mihi in dies erant fastidio: quotumque anima mea abundabar amore sancto, tantum crescebat saltidium istud. Nunc vero ram exercitata est anima mea, & assuefacta sancto isti sensui, & illuminativæ cognitioni, ut videar mihi posse alios, utcumque docere, quid sit amare Deum, & Jesum illominantem. Quapropter optem aliud non audire, vel loqui, quam de tali amore. O Jesu, sponse mi delicate! videtur mihi, quod aliud a te petere non possim, quam sanctum amorem, io hac vita. Atque hæc erat continuo vita mea, & conversatio, cum dulci illo Parvulo, ac bono Jesu dilecto meo.

D

AUTAL. MIER. OLIVET.

CAPUT IV.

E

Constantia Virginis in suscepto sanctioris vitæ proposito, communicatio dolorum Christi, ac pœnitentiarum rigor.

CAP. XI. *Pater ejus morbo, ut putabat, remedium quærens,*

40 DUm sic perseverabat anima mea cum Deo, in ejusmodi raptibus, & contemplationibus, quotidie in me augebatur suavis, & dulcis ignis amoris, & mellitiuus ejus gustatus. Sed pater meus multum tristis, magna cum solicitodine, curari me faciebat variis modis, ac medicinis; credebat enim ista mihi evenire per aliquam infirmitatem: id quod valde grave erat mihi, scienti non esse opus meditinis corporalibus: omnia tamen tolerabam cum sancta patientia, propter amorem Dei, oc secretum meum panderetur. O quantas tribolatiooes, & adversitates sustinui illo tempore, præsertim a duro patre meo: multum enim ab illo vexabar, quia nesciebat, quid Deus operaretur in anima mea: nam nullus tunc erat, qui ejusmodi mysterium sciret. Interim ea omni parte lodificabar, & irridebar: quod si in aliquo tolerabar, id magis fiebat, quia sic æstimabant occultari verecundiam familiæ, quam quod mihi aliquateout compateretur. Credebaot enim Isorare me aliquo locurabili morbo, & graviter noxio: ideoque io istis principiis contemnebar, & vituperabar multom, quin etiam odio habebar a domesticis, aversatis præsentiam meam.

F

CAP. XII.

41 Cum Virgo perveoisset ad nubilem ætatem, multum instabat pater, ut eam in matrimonium locaret, dicebatque: Credo, quod melius sit ipsam vero dare, sic forsan cessabit infirmitas illa. Hoc cum sapiens filia intelligeret, prævenit eum aliquot dieburante, assumendo Habitum S. Dominici, sub specie, ac forma voti. Hunc vero, cum sic dia gestasset, tædebat patrem longioris moræ: omnino enim decreverat eam nuptui dare. Igitur subtiliter investigabat omnes ejus actiones, & per interpositas personas tertias exquirebat ejus voluntatem, interrogando eam, quando tandem cessaret portare ejusmodi Habitum: ipsa vero respondebat, quando implesset votum suum. Sed votum, & consilium ejus erat ipsum por-

urget ut dimisso velato Habitu,

mortis suæ hora:

EX ITAL. HIARON. OLIVET.

A tare quamdiu viveret, quia hoc Deo promiſerat. Fuit, o Lector, hoc tempore Virgo valde tribulata per duritiam patris ſui, jugiter ioſtando, ut habitu dimiſſo maritum ſumeret: cui eum nullatenus conſentiret, per ipſum, & alios intervenientes jugiter afflictabatur.

quare monaſterium ingredi voluerit,

42 Narravit mihi ſæpius Virgo, quod pluries decreverit ingredi monaſterium, quia non poterat arbitrio ſuo vacare devotioni, & contemplationi ſanctæ; ne quis ultra ſibi moleſtus eſſet maritum ingerendo: quapropter ſermo ejus omnis erat cum Deo, cui ſaltem mentaliter dicebat: O bone Jeſu, tu mihi orauti dixiſti, quod deberem habere patientiam, quia ad hoc me elegerit. Inſuper dixiſti, oolle te, ut alius me principaliter regeret, ac gubernaret, niſi tu, dilecte mi Deus, cui deberem committere quidquid occurrere:, neque dubitare, quin omni in tribulatione & afflictione auxilium mihi ſolatiumque

niſi Deus prohibuiſſet;

B ptaberes; idque vel per ipſum faecte, vel per opportunum aliquod medium; itaque manſi conſolata utque confirmata: mens mea in te ſolo figebatur, propter tot promiſſiones mihi factas. Ego vero continuo orabam bonitatem divinam, ut mihi concederet dolores paſſionis ſuæ, & gratiam numquam ampliut peccandi, vel aliquatenus offendendi divinam ejut majeſtatem; utque me eligeret in Sponſam ſuam, nec olla amplius matitt terreni meotio mihi fieret.

ob eo impetrat immunitatem a culpa mortali,

43 Tunc Majeſtas divina mihi reſpondit, dicens: O anima, cariſſima filiola mea, nulla fuit unquam pura ereatuta, ab omnt prorſut peeeato immunir, præterquam Virgo Maria. A peeçato mottali ſemper præſervaberit, & in ſponſam Verbi incarnati conſecraberis. Perſeveranrigitur in mea petitione, eito ſui exaudita; id eſt, circa octavum decimum annum ætatis meæ deſponſa in Deo. O bone Jeſu, quantum obligatut anima mea elementiæ tuæ! Hic veto, Lector, non

C parto tibi deſponſatuonie modum, quia inter ſancta ejut colloquia ordinatim, ae faſe referam, quomodo deſponſata fuerit. Quod autem ad dolores paſſiooir attinet, non ita eito eaaudita eſt, ſed totla fere duodecim annis perſeveravit in petitione talit gratiæ, qoæ quia tamdiu differebatur, dubitabat, an eam eſſet unquam conſeeuturа; ac fere eatra ſpem omnem erat obſtantibut (ot rebatur) peccatir ſuis; dicebatque ſibi ipſi: O me miſeram peccatrieem! Si eſſem vera; & fidelis Sponſa incarnati Verbi, jam pridem obtinuiſſem deſideratum favorem communicandi doloribus ſuis.

deſponſa ipſi an. ætat.

44 O bone Jeſu! quando eapectabam minime, poſita eatra ſpem omnem, tunc immenſa bonitas tua mihi conceſſit id, quod tanto tempore poſtulaveram, id eſt dolores Paſſionis tuæ, manuum etiam atque pedum, & ſpineæ coronæ. In ea hora putabam me mori propter eaceſſum inſoliti cruciatur, & pœnæ, quam ſentiebam, quam vireruetatus iſte nondum eſſet pleniut, ſicut proceſſu temporis fuit, quando multum crevit, præſertim circa eor, ubi fuit præcipuus, alioſque dulores multum eacedens. Quando hunc obtinui, manſi diebor tribus ſic conſtituta, ut neſciam viva an mortoa fuerim: nnima autem mea ipſum ſuum corpur videbat, nec ſciem dicere, quomodo in ea fuerit, aut ad corpo-

quare autem 30 dolores paſſionis;

reos ſenſur rediverit. Erat enim tnne unita Deo tali cum ſenſu, ut neutiquam ſentirem corporis gravitatem, videbarque aliena ne corpore aſſe. O rem admirabilem! Regteſſa aotem ad corporeos ſenſur triennium manſi, nihili faeieat mundum, vel qualemeumque perſonam: uſqueadeo autem mens mea alieoata erat a ſeipſa, & abſorpta in Deum, ut viderer mihi eſſe res prorſus alia: & quotidie in aoima mea incremenium eapiebant gratiæ divinæ.

D *omnino mastmor.*

45 O bone Jeſu! tu noſti, quantum obliger bonitati tuæ, quia multo plus mihi donaſti, quam promiſeras. O Domine mi! non habuiſti rationem ingratitudinis, & demeritorum meorum; ſed per gratiam tuam attraaaiſti frequenter animam meam, tibique univiſti, ac conjunxiſti, tali modo ſpeculantem claritatem, ac viſionem toam, ut non velim, neque vellem aliud, quam ſemper ibi eſſe, & guſtare tuum mellitum ſapotem. O ſponſe mi ſaocte! tu tempore illo tantum operatut et in anima mea, ut pto majori parte in eataſi manſerim. Numquam, mi Domine, habuiſti rationem loci vel temporis; ſed in varitr partibur domut, in ictu oculi rapiebar a tua Majeſtate. Hoc autem aliquando tantæ veeundiæ mihi fuit, propter reſpectum perſonarum me in tali ſtatu conſpicientium, ut graviſſime inde afflingerer. Vetecundabar enim etiam coram puerulir familiæ noſtræ: quia manebam in oratione defixa, modo ſedent, modo pedibur conſiſtent, modo divinum Officium receitans, etiam in eccleſia & in publico: eratque hoc meott meæ grande martyrium: & maxime, quando id contingebat coram pluribur, ac vulgo populi. Viter autem meæ eorpoteæ aliquando fuerant tantopere debilitatæ, ut ioitio regteſſur mei ad eorpus gravitatem ejur ſentiens, ne quidem loqui poſſem, niſi eum multa difficultate: quare voluiſſem, ut nemo tnne mihi muleſtiam, vel ſermonem iotuliſſet. Tali autem eaſu diſereta mea amita Bartholomæa, & eata ſodalis, multum me juvabat, & conſortabat prudentia ſua.

Propter ſuperveniens quoad loco ac tempora rapius,

valde verecundatur, & debilitatur.

E

F

46 Hæc omnia, ple Lector, partim neeepi ex ſuo quodam libello, quem mihi dedit propria manu ſcriptum, multis meis preeibut conſtricta; partim ore proprio mihi narravit: ſicut autem veluti invita mihi dixit, adeo multaa tribulationes pertulit u Fratribus ſui Ordinit, ut qnandoque animis deiceretur. Taiet porro tribulationes multis aonis duraverunt, credo, quia ignorabaot Dei gratiam, in illius anima operantem. Certo ſcias, Lector, quod Deur gubernabat Virgineam, atque a Spiritu ſancto regebatur: ſed frattes hoc non capiebant, & ſecundum judicium ſuum eurſumque humanum vellebant illam dirigere, ſicut Tertiariar aliar ſui Ordinit: Deut vero nihilominut pergebat in anima ejut operari ſingolatiter, longe aliter quam in Sororibur ceterir. Noli, Lector, id in ſiniſtram pattem accipere, de ejuſmodi Patribus Fratribuſque: eariſſimo eolm, quod veluti prudentes magiſtri iſta fecerint, exploraturi ſpiritum Virginit, an ea Deo eſſet; tamquam majorem in ea perfectionem procuratnri, & ut cognoſceretur magna illius patientia. Be tali de cauſa, adverſa multa virgini obvenc-

CAP. xiii

multum etiam vexatur a Fratribus

voluntatem ipſam, ut cæteræ Tertiariæ regeret.

ruut

A ruut, quæ ipſa cum magna prudentia & patientia ſancta tolerabat pro Dei amore, eratque in ſuis pœnitentiis quotidie magis magisque ſolicita.

CAP. XIX

Vita tiger & paulli ciarum auſteritas.

46 Jam etiam a prima pueritia cœperat macerare corpuſculum ſuum longis vigiliis jejuniiſque, & cibo permodico uti. In oratione ſancta & in contemplatione erat aſſidua. Supra carnem portabat cilicia rudia, & funeis innodatos, atque catenam ferream ſupra nudum: quam catenam multis demum precibus ab ipſamet impetravi, & cariſſimam habeo: ſæpiſſime flagellabat corpus: modicus autem illius ſomnus, & quies, ſupra tabulam aut ſtoream ſumebatur. Quandoque cervicalis loco habebat ſub capite quoſdam lateres: idque elam, ſic ut nemo perciperet. Nihil opus eſt dicere, quod numquam potuerit perſuaderi, ut corporis ſui miſereretur, licet circa afflictiones alienas compaſſiva caritate arderet. In juventute vero tanta eum aſperitate tractabat corpus ſuum, ut non facile quis noſtris temporibus id fit crediturus. Tantum pœnitentiæ ſtudium abſtinentiæque rigorem conſiderans

B *tentationes dæmonum,*

dæmon, eumpebatur invidia & dolore, quod ſuis fraudibus nequiret puellam unam pertrahere in ruinam: ideoque multum illam tribulabat, apparendo in aliqua horribili forma, ad eam perterrefaciendam abducendamque a ſancto opere. Sicut vice quadam fecit, quando apparuit in ſpecie ſordidi canis, in ipſamque tam fortiter impegit, ut fecerit in terram cadere: aliiſque pluribus vicibus ſimiles molеſtias intulit: de quibus apparitionibus & tentationibus diffuſius egi in ſanctis colloquiis, inter quæ eaſdem mihi ad pleaum ipſamet narravit.

Dei in ipſa mirabilia opera.

47 Nimis longus Lectori forem ſcribendo ſigillatim diuturnas illius & aſperrimas pœnitentias, & ſancta ac mirabilia opera, quæ beata iſta anima fecit, & in ipſa Deus, toto ſpatio annorum quinquaginta ſex, quinque menſium & diei unius: cum ipſa cœperit quinto ætatis ſuæ anno facere aliqua opera ſancta, & anima ejus in Deum rapi: omni autem die adjungeret aliquid ad ſuſceptas antea pœnitentias. O mirabilis Deus in donis ſuis! Tam copioſe fuerunt in animam iſtam ſanctam infuſæ divinitus gratiæ, ut ipſimet Virgini impoſſibile fuiſſet eas enumerare, &

C multo minus humano intellectu eaquirere illas ac ſcribere. Etenim pro una, quam ſcribimus, re, dimittimus mille, & poſſumus dicere, quod nihil aut ſciamus, aut ſcribamus, reſpectu eorum, quæ operatus eſt Deus in illa beata anima. Profecto, qui vellet bene intelligere, cognoſcere, & explicare aliquam divinarum gratiarum partem, quas ipſa exinde recepit, oporteret illum ſimili, qua ipſa, gratia donatum eſſe, ac ſimili ſpirituali ſenſu. Reliquam juventutis ejus hiſtoriam relinquemus Ordinis ſui Fratribus, aliiſque familiaribus, qui ſcribere ipſam ordinate poterunt, prout ipſis notitia & memoria ſuggeret: nos autem, Deo adjuvante, incipiemus Colloquia ejus ſancta, quæ facient ſecundum Tractatum.

TRACTATUS II.

D *ex Ital. Hieron. Oliver.*

Secretiores Dei favores erga Virginem ex colloquiis cum ea habitis deſcripti, propriis fere ejus verbis.

CAPUT I.

Auctoris cum Virgine familiaritas quando, & quomodo cœpta, inſignes ejus virtutes cognitæ.

48 SOlicite deſiderans ſemper aliquid doctri- CAP. I. *Auctor ſpiritualis doctrinæ cupidus.*

næ ſpiritualis invenire, ſæpeque cum Virgine locutus, ac diu inter ejus colloquia ſpiritualia verſatus; indeque conjectura percipiens, aut potius evidentee cognoſcens, divinam gratiam in anima illa operari ſupra naturæ humanæ curſum; decrevi in animo meo, ac ſimiter ſtatui, totu corde manifeſtare ipſi me, ut ipſa beata Virgo eſſet mihi ſolatio & Mater fieret ſpiritualis. Itaque perſeverans in tali propoſito, orabam continuo divinam providentiam, ut me vellee cum ipſa ſua Sponſa in ſuo conſpectu colligere, & illa mihi foret ſtimulus ad doctrinam ſpiritualem. Creſcente autem ſancto noſtro utrimque

E deſideeio, creſcebat inter nos, Dei gratia cooperante, ſpiritualit conſenſus cum viva fide ac ſancta caritate; ita utea duobus cordibus una prorſus voluntas cœperit in conſpectu Dei emanare. Sancta igitur ac ſpiritualis familiaritate inter nos conteacta, & mentibus noſtris fidelitee conſtabilitis in via ſpiritus, empimur ſancta colloquia frequeutare, ſolo Deo medio inter veuieure, eum amoee ſancto, hinc filiali, inde materno. Scito tamen, Lector, quod Virgo pro ſua grandi humilitate, non volebat me appellare Filium, ſed Patrem: verum ego, tantam ipſius ſanctitatem cognoſcens, cogavi, ut acquieſcetec,

O ſanne familiaritatis imperium.

F meque in filium ſpiritualem ſuſciperet: quibus illa precibus tandem conceſſit gratiam; non niſi multo labore prævio comparatam.

49 Quadam vice loquenti mihi inter alia eum CAP. II. Virgine, & aliquid de rebus ſpiritus interroganti, reſpondit illa: O fili mi dilecte in Chriſto, volo dicere tibi ſecretum quoddam meum, ſed vereor, ne ſociut tuus audiat. Cum aliquando ſuſcepiſſem Communionem, poſtea eſt anima mea in oratione, raptaque fuit & unita bonitati divinæ. O bone Jeſu! quam mirabilis res eſt, videre tantam claritatem & majeſtatem Patris æterni! Tunc pro ſingulari gratia petii a Deo, numquam amplius peccare, nec ullatenus offendere ſuam voluntatem; reſponſumque mihi fuit, quod ejuſmodi gratia nulli mortali creaturæ unquam fuerit conceſſa, præterquam Virgini Mariæ, ut ne quidem venialiter deliquaree aliquando. O filidilecte, valde Deus conqueritur de magnitudine, & multitudine peccatorum, quæ ſunt in mundo, maximo pee ſu-

& ſecretorum ejus cognitione.

A perdiam, & aliam iniquitatem, quam honeſtatis cauſa nolo nominare. O quanta & quam enormia ſcelera committuntur ſuper terra. O miſera Italia! grande tibi flagellum immioet. Hinc poteris cognoſcere, Lector, quanta fuerit puritas & honeſtas Virginis, quæ nec nominare quidem voluit carnalem turpitudinem, ſed tacuit, ne virgineum ſuum os inquinaret. Equidem non poſſum explicare, cum quanta honeſtate ac puritate cordis procederet in omni ſuo ſermone, & in hoc modo viveret.

EX ITAL. HIERON. OLIVET.

CAP. III.

50 Anno MCCCCLXXXI. die XXV. Februarii, mihi ſecum loquenti Virgo dixit hæc formalia verba: Fili in Chriſto, hoc ſunt anni elapſi viginti duo, quod Deus, per ſuam gratiam, mihi conceſſit ſospm ſpinearn Coronam, cum aliis doloribus Paſſionis ſuæ. O bone Jeſu! quanto cum labore cohibui Virginem, ne taperetur in exſtaſim. Mutato ſermone induxi alium, & poſt aliquam moram interrogavi eam dicens: O cara in Chriſto Mater, dic mihi; cum uno die plus ſentis de doloribus

Ita dictor. an. 1476. doloresPaſſionis, ſicut legit an. 1494.

B Paſſionis Chriſti, quam altero? Reſpondit autem; Care fili, majorem dolorem ſentio diebus Martis incipiendo poſt meridiem, per totum Mercurii & Jovis uſque ad Veſperam, ac deinde toto die Veneris, & ſæpe id mihi continuatur per dies multos.

51 Non ſit tibi admirationi, Lector, quod Virgo tam prompte, tamque familiariter mihi pandetet ſua ſecreta: multis enim annis ante hoc colloquium, ſciebam quomodo portabat dolores Paſſionis Chriſti; quamvis multa cum difficultate cœperit mecum prima vice commoocare ſecreta ſua: ſed Deo id permitteate, & ptecum mesrum id ettorqueote inſtaotia, jam mihi ſic aſſuevetat, ut facillime mihi talia diceter: ego autem fidem meam ipſi obſtinxetam, quod elsm ea haberem, quod & fideliter præſtiti uſque ad ejus mortem. Hinc tanta inter nos erat fiducia ſtabilita, atque habituata, cum ſaocta quadam familiaritate, ut nullo amplius reſpecto prohiberetur aperire mihi hæc ſua arcana, reſque alias ſpirituales, modo poſſet, ac certa eſſet, quod

quando illa sum ſa vera ipſi fidebat

C ſocius non audiret: unde inter colloquendum ſæpius admiſcebat hæc verba: Vereor, ne ſocius veſter nos audiat; ſed impoſſibile erat, ut audiret, tum propter diſtantiam, tum propter depreſſiorem vocem, qua otebamur. Scito igitur, Lector, quod multis annis ſic fuerim cum ea verſatus, priusquam incepi aliqoid de ipſa Virgine ſcribere; quia mens mea non prætendebat oiſi ſalorem animæ, & rerum ſpiritualium ac divinarum notitiam conſequi.

alibi ſecreti veriſimile.

52 Porro ea, quamdiu hora, commendavi ipſi animam quamdam, quæ ut propria a me diligebatur; reſpondique Virgo: Ego, Fili in Chriſto dilecte, habebo illam veſtri cauſa commendatam, tamquam propriam. Scito autem neminem in præſentiarum eſſe, cui ſecreta mea ſpiritoalia revelarim, præter te. Multi quidem me deprecantur, ac rationibus conantur perſuadere, ut aliquid ipſius de illis communicem; ſed hacteous non eſt, qui id a me potuerit impetrare, præterquam tu, cui tacere oihil poſſum: imo velim, ut poſſim tibi omnia dicere, & cahibere cor meom, quomodo ſi alligatum Deo & ſpiritualiter tibi, fili mi in Chriſto carissime. Sæpenumero, Lector, impediebatur Virgo, ne loqui

ora item alitis ſimile quid operam ſibi;

poſſet, propter ſupervenientem memoriam applicationemque animi ad gratias divinitus acceptas: quod cum ſibi accidere ſentiebat, ſolebat dicere verbum hoc; Aliàs loquemur, modo non poſſum. Ego vero impedimentum intelligens, vertebam ſermonem alio, & meotem ejus diſtrahebam, ac deinde redibam ad quæſtionem prius ei factam, & hac induſtria paolatim elicui quidquid poteram: ſed ut plurimum non poterat abſolvere cœptum ſermonem, præcipue cum eſſet de aliquo ſublimi myſterio.

D *Ipſa vero ſtatim reduxit ad ea paulatim elicienda;*

53 Ego tamen deſiderabam alias quoque ſpirituales res intelligere ea ea, quæ mihi reſpoodens dixit; Fili in Chriſto, ſæpios rogata fui a quadam mihi devota, ut pro ipſa orarem; atque ex gratia ſpeciali a Deo peterem ipſius ſalutem, facultatemque omnia ſua opers faciendi ſecondum Dei beneplacitum. Quapropter feſto S. Cathatinæ Senenſis poſita in oratione, cordialiter pro ipſa otavi: appatuerunt aotem mihi S. Catharina & S. Paulus, ac poſtea etiam D. N. Jeſus Chriſtus, coram quibus continoavi cœptam deprecationem peo iſta mihi cariſſima. Tunc benignus Deus vultu hilari mihi dixit: O filiola, anima mea cariſſima, ſcias iſtius petſoæ opera mihi eſſe accepta, oeque de hoc velis dubitare: ſed die ei, ut tali modo perſeveret, quia talis eſt voluotas mea: hooa enim opera, abſque perſeverantia, nequeuot mihi grata eſſe. Inſuper faciam illi gratiam, quam tantopere me rogavit. Eqoidem, Fili in Chriſto, multum ſui conſolata, propter animæ iſtius ſalutem, & gratiam illi promiſſam. O bone Jeſu! quam immenſa eſt gratia & bonitas tua erga fideles! Hic mihi paululum cogites, Lector, quantum Virgini & mihi gaudium erat audire talia verba, & cognoſcere, quod animæ, pro quibus ipſa otabat, eraor in ſtatu gratiæ. Ah! nullum cor adeo dutum eſt, quod præ dulcedine tali non debeat findi.

ut quod rogata erat pro quadã,

E

ipſi impetrarit diſſuderam gratiam.

54 Inſuper, dilecte Fili, volo tibi dicere, inquiebat, quod Deos per ſuam gratiam conceſſit mihi, in morte meæ dilectæ Bartholomææ, tuæ caræ ſodalis. Cum ſubito me compoſuiſſem ad orationem, Deo pro anima ejus faciendam, utpote jam egreſſuram; vidi ipſam magno cum lumine migrare de corpore, atque in paradiſum ire. Quamquam autem ſatis ſcoſerim jacturam ejus, meamque orbitatem, quia ſimilem ei non amplius reperiam: lætor tameo, quod ſalva ſit, Deique voluotas circa ipſam impleta, opto aotem iſthic, ubi illa eſt, eſſe. Heu mihi! tranſeunt boni, & migrant in Paradiſum; egn autem miſera hic remaneo propter peccata mea. Lacrymabatur Virgo, cum hæc verba proferebat, idque propter magnum moriendi deſiderium, quia ſibi videbatur nihil boni agere. Evidenter aotem in ipſa cooſpiciebatur cor, atdens copidioe mortis; neque unquam inveni aliter diſpoſitam.

CAP. IV.

F

Et animã ſuam vidit ferri in cœlum.

55 Humilitas porro ejus tam profunda etat, & caritas tam atdens, ut quando fuiſſet perdita, ibi eſſet invenienda: & ptioc quidem tanta, tamque admirabilis, ut ubicumque ioveniret Sacerdotes ſibi notos, continuo projiceret ſe in genua, ad eorum benedictionem petendam, etſi ea occurreret media in via; quin & cuicumque alteri, ſibi obviam veniencti,

CAP. V.

Magna ejus bonitas,

A ti, volebat ſemper cedere loco digniore. Caritas vera tanta erat in ipſa, ut ad ſubveniendum pauperibus non ſecundaretur ſuis ipſius; neque ullam haberet ſui curam, modo poſſet proximo ſuo aliquod ſolatium ferre. Infirmis egenis ſemper benefaciebat, vel faciendo ipſis eleemoſynam, vel viſitando conſolandoque; ſæpius autem ſibimetipſi ſubtrahebat cibum aliis mittendum: quo facto, dicebat; Nunc cum quiete manducabo. *caritas.* Nullum capiebat ſolatium eo die, quo inveniebat non eſſe cuiquam a ſe eleemoſynam factam, aut aliquid operis pii in viſitandis infirmis. *patientia.* Patientia ejus tam erat grandis, ut ipſamet aliquando miraretur, quomodo tolerabat tantas moleſtias, quantas ſibi dabant perſonæ ſeculares, petentes audientiam, de quorum frequentia quandoque lamentabatur apud me, propter quietioris vitæ deſiderium. Sed multa adhuc mihi reſtant de ipſius patientia dicenda loco commodiori.

56 Cibus ac ſomnus ejus tam erat modicus, B ut corpus per illum ſuſtentari naturaliter non poſſe videretur; imo dico illud potius alitum ſuiſſe per ea- CAP. VI. taſes unionemque Dei cum anima beata, quam per aliam ullam ſubſtantiam materialem. Et *anſtinitas.* hoc eſt, quod poſſet multis teſtibus nominatis probari, ſi iis egeret ſes notiſſima omnibus, qui * CAP. VII. ipſa Virgine aliquando familiarius uſi ſunt*. Cum ego ad Capitulum iturus eſſem, viſitavi Virginem, quæ erat infirma, & ſub manibus medicorum; quare de ipſius invaletudine doleuti, eo etiam magis, quod diſcendendum mihi eſſet, materna cum caritate ſeſpondit: Dilecte in *Prædicit Auctorem a Capitulo rediturum Mantuam.* Chriſto fili, ne propterea conteriſteris, ſic enim vult Deus; mea autem conſolatio eſt facere voluntatem ipſius. Dicam vero tibi id, quod a multis retro annis præterc meritum mihi accidit, per Dei gratiam. O bone Jeſu! tu fuiſti, qui mihi dediſti dolorem lateris tui, cum aliis doloribus Paſſionis tuæ: nunc autem, care Fili, patior mihi medicinam adhiberi, ſed nihil proficient. Talis enim infirmitas & cruciatus proveniunt mihi ex dolore cordis: & quamvis eo affligatur corpus, o bone Jeſu! tantum tamen poſtea naſcitur animæ meæ gaudium, ut ipſum numquam poſſem exprimere; afflictumque corpus recreatur, per C dulcem illum ſpiritualem guſtum, quem divinitus recipit anima.

57 Nollem equidem pro eo mundi quacum- *Gaudet de doloribus Paſſionis ſibi communicatis* que carere dolore iſto, quamvis triplo totenſiot foret; ſimulque privari gaudio ſpirituali tam grandi. O bone Jeſu! anima mea in ipſo experitur ſua vitarem tantam, ut ipſam ene humanum cogitare nequeat, neque ſimplea eapece intellectus. O care Fili, quando de Capitulo reverſus fueris, multas alias res ſpiritales diecmus. Tunc ſubridens ego dixi ei: Quid ſi non reverſus, o cara Mater, quomodo ipſas mihi diceris? Ad *reverſeque auſuri ſuerit* quod illa ſereno vultu affirmative reſpondit, Vade, Fili, vult omnino Deus, ut revertare; de quo nihil omnino dubites. Ad hæc conticui, verba ejus mente ſumiuans, & cum ſolatio videndi effectum iſtius prophetici ſui præſagii ſumpſi licentiam abeundi. Tunc illa lacrymans, magno cum labore, dedit mihi benedictionem; & feliciter profectus ſum ad Capitulum, ac poſtea redivi ad priſtinum locum noſtrum, ſicut ipſa mihi prædixerat. *Poſtquam autem a Capitulo * CAP. VIII.

reverti, ſæpe ſæpius viſitavi Virginem eodem D ipſo anno: & inter alias vices ipſa me accerſivit ex ITAL. io ſetto S. Francisci ſub meridiem; & ſub illo ſan- HIERON. cto colloquio ipſa mihi magno cum labore narra- OLIVAT. vit, quomodo Deus ipſi conceſſerit dolorem ſuarum plagarum. O quam difficile erat Virgini proferre talia: noſtris tamen precibus conſtricta, laborioſe iſta enuntiabat: unda libenter abrupiſ- *quomodo ejus accepta.* ſem ſermonem iſtum, ſed non poteram, quia id mihi promiſecat. Sæpius mutavi argumentum ſermonis, quia videbam nimium in ſuo fervore accendi, futurumque, ut ſaperetus in extaſim.

CAPUT II.

Dolores Paſſionis communicati Virgini, futura quadam revelata, Auctoris varia tranſmigratio, & colloquia interim habita. E

58 IN principio colloquii præfati adeo movchu- *Confeſſarius ipſi dat virtutes aſſignatas,* rus ſpirituali ſenſu, ut videretus neſcire, unde inciperet; noſtris tamen adſtricta precibus tandem dixit: O care fili, iſtiuſmodi ses numquam dixi, niſi Patri Fr. Dominico de Crema, Confeſſario noſtro, qui mihi fuit a Deo demoſtratus & conceſſus, eum in capella S. Vincentii, intra eccleſiam S. Dominici Miſſam celebraret; quem ego antea non cognoveram, licet fuerit Magiſter Novitiorum in prædicto Monaſterio. Tunc enim dixit mihi Deus, quod iſti Fr. Dominico debebam communicare totam vitam meam: & feci ſic, licet magno cum labore; quia numquam poteram narrationem aliquam pertexere ad finem, ſicut vides mihi etiam tecum accidere. Ille autem, ſicut mihi dixit, omnia in librum quemdam ſcripſit, qui non inveniretur, quia ipſe obiit. O bone Jeſu! quanto ſolatio mihi fuit, quod talis liber ſit deperditus: ſi enim inveorus fuiſſet, credo equidem præ dolore morituram me fuiſſe: ſed per Dei gratiam nihil ultra de eo audivi, ipſumque rogo, ut poſthac F numquam reperiatur. Nunc, care in Chriſto fili, negare non poſſum tibi, quidquid a me poſtulas, pro ſua conſolatione ſpirituali: & credo ad *de rebus ejus libram ſcripſit, quem illa gaudet poſſeſſa* eſſe divinæ voluntatis: meus enim mea nullam ſenſit moleſtiam, ſicut ſentiebat cum aliis, qui de vita mea volebant audire aliquid. Laudetur igitur Deus, qui me ſolatus pectc, & ſic confirmavit, ut non alium inde ſenſum habeam, quam ſi nihil dixiſſem. Intellexi ego a quodam venerabili & devoto Sacerdote, multum familiari cum præfato Fr. Dominico, ipſique B. Oſanne pie affecto, verum eſſe, quod dixit de libro, multaque alia ſecreta ipſimet pes eam revelata, quippe qui in abſentia dicti Fratris ſæpe audiebat ejus Confeſſiones, quæ etiam ipſum magna complectebatur caritate, ſicut mihi creoro narravit commendans illius devotionem. Sed poſtquam Virgo obiit, non amplius vidi iſtum bonum Sacerdotem.

59 Dixit deinde mihi Sponſa Chriſti: Multum temporis impendi, Fili, orando Deum, & pro gratia ſpeciali poſtulando, ut

A mihi concederet plagas ſuas, non quoad appa-
EXITAL. HIS AD OLIVET. rentiam externam, ſed quoad dolores Paſſionis.
Vice ergo quadam apparuit mihi in forma Cru-
cifixi, & dixit: Cariſſima filia, dolores meos
& Auctori dicit, petitâ diu gratiâ plagarum Chriſti. integre tibi concedam, in iiſque conſolaberis;
non tamen una vice omner, nec enim poſſes tan-
tum cruciatum ſuſtinere. Paucis deinde poſt an-
nis, die decimo Martii, cœpi ſentire dolores a-
liquos, ſolito majores: ſtatimque cognovi hoc
eſſe initium gratiæ tamdiu a me poſtulatæ. Cum
autem advenilſet dies Veneris ſanctæ, tantum
mihi increverunt dolores capitis, ut neſcirem u-
binam eſſem: non tamen omiſi accedere ad Of-
ficium. Cum autem ſub illo inciperet legi Paſ-
ſio, fui rapta in ſpiritu, & ſic manſi ſtans, ſte-
tandem ſibi conceſſam; tique per ſpatium horarum ſeptem, mihique
videbatur anima diſceſſiſſe ex corpore, ut au-
tem referentes audivi, videbatur corpus meum
lapſurum. Hoc in raptu conceſſit mihi perfecte
Deus dolorem cordis ſui. Tunc conſpiciebam
corpus meum, ut erat, ſtare; ſed dicere
B non poſſem, quæ eſſet tunc forma illius, vel
animæ.

60 Ita delata domum ſum, non nimium ta-
magno ch cruciatu; men dolorem tunc ſentiens, ſed velati ſemiſopi-
ta. Verum poſtea cœpi ſentire cruciatus ingen-
tes per omne corpus, præſertim circa cor, ita
ut tota incurvater. Senſi etiam in manibus ac
pedibus tormentum grande: & manſi bene ſex
menſibus, ſic ut pedibus nequirem incedere niſi
ſuſtentata. In tempore illo tuleram multas tri-
bulationes, ac perſecutiones, & patiebar etiam
tunc valde moleſtas: quapropter eram continue,
copioſo cum planctu gemituque, proſtrata aute
pedes Jeſu Chriſti, orando, ut me conſervaret in
ſua gratia, cum ſancta patientia & abſque pec-
catis. Eadem veſpera diei Veneris ſancti, ſicuti
jam dixi infirmus, fui rapta in ſpiritu; ipſoque
momento ſuerunt mihi repræſentata myſteria
paſſionis Chriſti: atque de paſſu in paſſum vide-
bam paſſionatum Chriſtum, ſicut quando patie-
batur a Judæis. O bone Jeſu! Quando reverti
ad corporeos ſenſus, tantum habui dolorem in
C corde, manibus, capite, ac pedibus, ut gra-
vis inde mihi advenerit febris. Hei me! Tantus
fuit dolor iſte, ut explicare non poſſem.

61 Tunc interrogans, O mater, inquam,
ſed ita ut exterius non apparerent: an etiam ſigna aliqua apparent? Reſpondit:
Non, niſi, quod ſupra clivos pedum ſit pau-
xillum coloris roſacei vel ut ſanguinis ſuper ter-
ram ſparſi; petieram enim a Deo, ut non eſſent
plagæ apparenter; aliter enim mortua fuiſſem
præ dolore. O fili! non poſſum declarare tibi iſ-
ta tam alta myſteria, quemadmodum commonſtrata ſunt animæ meæ. Equidem pro veſtra ſpi-
rituali conſolatione id facerem, ſed nequeo: i-
gnoſce mihi. Interrogavi porro, quomodo fa-
ciebat, quando res ejuſmodi revelabat Fr. Do-
minico Confeſſario ſuo. Reſpondit: Laborabat
pauperculus, ſicuti etiam tu; multumque mi-
hi dolet recognitare laborem, quem pro me per-
tulit. Ego porro, Lector, cognoſcens, quo-
modo loquendi facultas ipſi impediebatur, ſuper-
ſedi ſubtilioribus interrogationibus circa occur-
rentias quaſdam alias ſpirituales: niſi enim ſoli-
cite ac vigilanter proceſſiſſem, ulioque ſermo-
nem vertiſſem, ut plurimum evaſiſſet in exſta-
ſim, & nihil ab ipſa elicuiſſem. Hæc autem ea D
cauſa in longum producebantur colloquia noſtra,
quemadmodum hoc, de quo ago, duravit ad qua-
tuor aut quinque horas. Tunc habui ea ea eas
valde particularea, & liceutias quaſdam, ſi prius
ipſa quam ego moreretur, quas non propalabo,
ſicut nec mediam partem hujus colloquii ſcripſi:
ſed in paradiſo cognoſcentur omnia.

62 Cum per obedientiam miſſus eſſem Nea- CAP. IX.
polim ad ibi habitandum, rogata fuit Virgo an-
no MCCCCXCI. orarer, ut cito reverterer in patriam;
reſponditque hoc priſtem faciſſe ſe, præ magno *Auctor an. 1491. Neapolim mittitur,*
deſiderio, quo cupiebat mihi loqui, ac porro
facturam libentiſſime: animo tamen ſecuro aſ-
ſem, futurum, ut cito me reviderer: quod & fa-
ctum eſt. Cum enim veniſſem ad Capitulum ge-
nerale, conſtitutus ſui Veronæ: unde mihi oc-
caſio opportuna fuit viſitandi Virginem, cum ſo-
latio ſpirituali utrimque. Tunc illa mihi dixit, *inde Viro-mam tranſ-ferar,*
quantopere deſiderabat mihi loqui de multis
quæ occurrerant rebus, quia plus quam duo an-
nis abierant, quod me non viderat; dixitque,
quod Deus promiſerat ſibi reditum meum ante
dies multos. Alia vice, rediens a Capitulo, miſ-
ſus ſui habitatum Briaxi, & viſitavi Virginem
cum magna lætitia ſpirituali. Tunc ingreſſi no-
bis in colloquium de unione animæ cum Deo, ra-
pta fuit in extaſim per illas & alias rea, quas dice-
bamur, & imperfectum manſit colloquium no- *tum Brixiæ ac Mantuæ*
ſtrum: ſed poſt menſes ſex, miſſus ſum per ſan-
ctam obedientiam ad habitandum Mantuæ, unde
per colloquia ſancta cœpimus crescere, & conti-
nuare noſtra ſancta deſideria ac ſpiritualia gau-
dia, tanto grandiora ſemper, quanto diuturniar
tempus concedebatur: manſi enim in patria plur
quam tribus annis.

63 Satagebam igitur magna cum ſolicitudine,
ſubtilius intelligera vitam ejus cum Deo, & gra-
tias ab eo in ipſam collatas: inter alias autem res *unde abiret*
ſpirituales, explicuit mihi dolores Paſſionis Chri-
ſti, quos continuo patiebatur. Malum ſine la-
boravi, ut facerem ipſam eos exponere, partim
quia difficulter poterat, præſtim quia zelotypa
erat ſecretorum ſuorum, priuſquam de me ſatis
ſecura eſſet: ideoque ei dedi fidem ſecreti, aliàs
enim numquam ſe mihi diſcooperuiſſet. Secun- F
do anno cum itorus ad capitulum res meas diſ-
ponerem, dixit mihi Virgo formalia hæc verba: *eadem reditu-rus præ-mittitur.*
Vade, care in Chriſto fili, divinaque gratia &
providentia ſit tecum: dico tibi pro certo, quod
huc ſis reverſurus: nam Deus per ſuam bonita-
tem revelavit mihi reditum tuum: quæ divina
promiſſio omnino completa fuit, id eſt, redivi
ad locum priorem, & ultimo illo anno habui ab
ejus manu plures apiſtolas, atque tractavimus
de variis ſpiritualibus rebus: curabam autem, ut
quotidie cum ipſa haberem colloquium ſanctum,
& ſcriberem aliquid de ejus operibus ſanctis.

64 Mandaverat mihi ſæpius Virgo, ut Deum
inſtanter orarem pro ſe: quadam autem vice
majori cum vehementia & lacrymis mihi dixit; *Petivit ei Virgo ſecu-ritatem mor-tis ſuæ,*
O fili, ora Deum pro matre tua, multum afflic-
ta; valde enim vereor, ne propter peccata mea
Deus priver me dilecta mea Bartholomæa, ſodali
veſtea: quæ res animam meam magno afficeret
mœrore; nec enim ſpero aliam ſimilem inveni-
re. Prædicta autem ſocia ejus infra paucos dies

in

A In morbum incidit, & ego eam, durante morbo, qui longus minime fuit, viſitavi ſæpius: obiit eorum juxta prædictionem beatæ Virginis, quæ valde afflicta remanſit, opportunis ſuffragiis tam prudentis & earæ ſociæ deſtituta. Cum autem conſolarer eam, & confortarem ad ſanctam patientiam (quamquam id minime opus erat), reſpondit mihi; Nequeo facere, quin triſter; volo tamen & acquieſco beneplacito divino: & ſuſpirans adjecit: Non hic finis erit; valde enim formido, care Fili in Chriſto, ne Deus etiam privare me velit dilecto meo fratre Antonio. Heu me! quam triſte id mihi accidet, propter ejus magnam bonitatem, & neceſſitatem tot liberorum: ſæpiuſque mihi replicavit iſto anno, ut orarem, ne ejuſmodi afflictione, quanta futura erat fratris tam cari privatio, affectam ſe vellet.

& duarum ſororſive fratrum ſuorum,

65 Sequenti anno ſui collocatus in territorio Parmenſi, ubi multas ab ejus manu accepi epiſtolas; & inter alia mihi ſcripſit mortem ſui prefati fratris. Igitur ſequenti Septembri, redii in patriam ad Virginem viſitandam: quæ mihi, ſecum de ſua jactura condoleuti, reſpondit cum

de quatuor triumfalatis certe falſa fuit

B gemitu: Ora, Fili, etiam hac vice pro me: dubito enim de morte Joannis boni fratris mei: quia eam Deus permittet propter peccata & ingratitudinem meam. Ora quæſo Deum pro me peccatrice. Tunc etiam mihi dixit, quod anima fratris ſui Antonii erat in paradiſo, nec non anima ſociæ Bartholomææ: & quod cauſa ſalutis earum multum fuiſſet conſolata. Ego vero talia audiens, valde mirabar in animo meo, conſiderans magnam Virginis ſanctitatem. Sed & alia multa ſpiritualia mihi ſingulariter dixit, quæ ſilentio prætermitto.

mei etiam meminit Marchio. miſſam

66 Sequenti anno translatus ſum ad territarium Patavinum, & redieni a Capitulo viſitavi Virginem, quæ magno cum ſolatio ſpiritualis me vidit: & inter alia, quæ inſimul habuimus, colloquia, mihi dixit, orarem Deum pro Joanne bono fratre ſuo, quia ſatis formidabat de ejus morte. Addidit autem, O fili in Chriſto, Domina noſtra Marchioniſſa, ſæpenumero me rogavit, adſtringiſque, ut orarem, quo Deus ipſi daret filium maſculum: unde divina bonitas mihi dixit, fore, ut voti compos fiat: pariturameC nim maſculum. Tum ſumpſi ego abcondi licentiam, cœptumque iter ſum proſecutus; ipſoque anno ſcripſit mihi varias epiſtolas, interque eas

& parituram maſculum, ſicut & factum eſt.

unam de morte fratris ſui Joannis boni, ſicut mihi prædixerat; & quomodo liberata eeat a quadam infeſtatione dæmonis omni nocte pulſantis cameram ſuam; quare ante plures menſes rogaverat, Deum orarem quo liberatam ſe vellet faſtidio tali, quia multis diebus jam duraverat; moa autem ut liberata foit, id mihi ſignificavit. Anno ſequenti poſtui fui Ferrariæ, quo mihi ſæpius manu propria ſcripſit, & intellexi nativitatem filii Illuſtriſſimi Domini Mantuani, ſicut pronuntiaverat.

Anno 1500. Mantuam regreſſus Auctor

67 Sequenti anno, qui fuit mihi jucſſor fui commorati Mantuæ, ibique ſteti duobus annis: quod tempus ingentis lucri ſpiritualis mihi fuit. Illuc ergo a Capitulo generali me conferens propoſui in mente mea, omni adhibita diligentia, ex illa ſancta anima, pro modulo poſſibilitatis meæ, elicere quidquid poſſem ſpiritualis ſanctitatis, & intelligere unionem ejus cum Deo, quatenus intelligi poſſet: atque huc conferre ſtudium quantum poſſem & quantum foret tempus mihi concedendum. Nec minus quam propoſui, ad effectum duxi: mox enim ut ad monaſterium applicui, miſſum nuntium eſt de meo adventu Virgini, tunc in extaſi poſitæ; aqua ubi redut, reſque ei indicatu fuit, ſubridens reſpondit: Satis ſcio. Igitur die ax. Maii vi illam viſitatum, quæ præ gaudio & lætitia ſimul tidens, ac lacrymans, mihi dixit: O Fili in Chriſto! quantum obligor divinæ Majeſtati, qui mihi dedit ſolatium, toto tricnnio, quo abfuiſti, poſtulatum: atque ſecreto ſic locuta porro eſt. Dum eſſem in oratione proxime præteritodie Veneris ſancto, atque pro re deprecarer, promiſit mihi Deus redutum tuum, infallibiliter futurum, quem continuis tribus annis ipſum petieram. O bone Jeſu! in præſentiarum ipſum mihi exhibuiſti.

gratanter excepturo Virgine

D

ASITAL. HIERON. OLIVET.

68 Multa etiam mihi dixit de Italia, intra quam frequens tunc vigebat diſcordia, bella, & diſſenſiones inter Potentatus, Maxime autem Pontifica plurima movebat, & belligerabat; id quod Virginem valde affligebat, ideoque multas Deo faciebat orationes pro ſancta Eccleſia, atque pro pace: omnia autem cum habuerunt eventum, quem ipſa mihi prædixit. Inter hæc caſu accidit nominari Dominam noſtram Marebioniſſam Mantuanam, & dixit mihi: Volo, dilecte fili, dicere tibi aliquid de Domina noſtra, quæ apud me inſtabat, ut indefeſſe deprecarer Deum pro filio maſculo: ego autem cupida ſolatii impetrandi Dominationi ſuæ, eum quadam vice inſtarem apud Deum, ſperaliter orans, ut daret ei filium maſculum; (o bone Jeſu!) divina bonitas reſpondit in hæc verba animæ meæ: Filia mea cariſſima, ne diutius triſtere: exaudita eſt enim oratio tua, & quod petiſti, impetrabis: pariet illa filium maſculum, qui, cum ſit filius orationis, debet ſequi originem ſuam, bene operando ſecundum gratiam, per quam conceſſus eſt. Dixit inſuper mihi, quod præ verecundia iſtud nunquam revelavit Dominæ, neque voiebat ſecreta ſua nimium publicari.

& intelligentia de filia Marchioniſſa,

E

qualiter ipſi revelatione fuerit.

CAPUT III.

F

Profeſſio facta, tribulationes toleratæ, viſa gloria B. Columbæ, extaſes aliæ.

69 POſt alia ſpiritualia multa, dixit mihi, Fili in Chriſto, volo, ut videas profeſſionem meam, quam novitee feci, hic in camera coram noſtro P. Vicario generali. Non feci eam publice, ne admirationi omnibor eſſet, quod ipſam diſſuletim tamdio. Noveris, fili, quod pridem eam feciſſem: ſed noluit Deus, nunc autem juſſit, ut facerem, & ſic volui obedire ejus Majeſtati. Legi ego, o Lector, profeſſionem iſtam, & credo, quod noluerit Deus, ut ſponſa ſua unquam faceret ſuam profeſſionem, quia nolebat ipſam per cujuſcumque alterius obedientię adſtringi, quam ſuæ divinæ, & ipſe eam regebat ac gubernabat more ſuo: ob quam cauſam multa etiam paſſa eſt a Fratribus ſuis, aliiſque perſonis ignorantibus ſecreta Dei: ipſa autem Virgo, cum ſciret Dei vo-

CAP. X. *Virgo inſtat, ut profeſſionem a ſe factam ſuam.*

dia dilatat, quia Deus per ſe regere ipſam voluit.

lun-

A lunratem, volebat obedire Deo magis, quam hominibus. Longe rameo aberat, ut ipſa alteri daret mormuris vel ſcandali occaſionem: ſed non intelligebatur ab omnibus particularis illa gratia, quam Deus operabatur in ipſa beata anima. Imo ita, qui neſciunt, quid ſit guſtare talem gratiam (quia numquam in anima ſua participaverunt ejuſmodi gratiam per unionem cum Deo, quali fruebatur ipſa Virgo), fatuitas videtur vel audire dum audit homo ſpiritualium iſtarum rerum; & ſimiles perſonas æſtimant nullius cerebri, irridentque dicentes, quod ſanctæ non manducant, neque bibant, ſicut quotidiana experientia diſcimus. Deus autem permittit, ut famuli ſui, ad majus ipſorum meritum, incurrant ejuſmodi perſecutiones; eaque gradiantur via, qua ipſe præceſſit in hoc mundo, & qua tranſierunt tot Sancti & Sanctæ. Proinde ipſorum afflictiones non debent cuiquam movere admirationem; nam illæ ipſæ veris experiſque Catholicis potius præbeant teſtimonium ſanctitatis, contrarium B potius æſtimaturis, ſi non viderent ipſos multipliciter afflictos, atque teotatos.

70 Vice quadam, o Lector, cum ioſimul doleremos de adverſitatibus, quas patiuntur omnes, qui voluor ambolare per viam Dei, deque tot detractionibus contra eos fieri ſoliis; volens illa me coofortare ad ſanctam patientiam, otebatur caritate quadam materna; quare ei dixi: Ah cara Mater, non credis, quod com ſimilia de te tuiſque actionibus mihi dicuntur, qooties audio illa, totiet mihi videtur cor findi cultro? Illa vero ſobridens reſpoodit: Tuum iſtud verbum, fili, recordari me facit noſtri Domini Friderici, cui eum aliquando colloquerer, dixit mihi Dominatto ſua, quomodo Fratres ooſtri apud ſe fueraot de meis rebus queſti; ſibique videbatur, quod talia verba eſſent ſibi dicta os cultri: ego autem reſpondi, quod merito ſic loquebantur propter meam improdentiam; oravique ſuam Dominationem, rem ut in aliam partem acciperet, qoia mea erat culpa: & ſic conata ſom bene ædificare ſuam Excellentiam.

CAP. 82. C 71 Die (*Dominica ſecunda poſt feſtum*) Pentecoſtes 4, quæ fuit 21. Junii, dictum mihi fuit, quod Virgo, a tempore matutino, qoo Communionem acceperat, foerit in extaſi uſqoe ad veſperum diei ſequentis: & ivi ad ipſam, ſicut puerulus ad ſcholam, ot mihi explicaret aliquam doctrinam ſpiritualem: multaque ipſam interrogavi, quorum aliqua reticeo, propter cauſas prædictas. Et ipſa materno affectu reſpondit mihi dicens: Scito, Fili dilecte, qoomodo heu divina bonitas, per gratiam ſuam, non propter merita mea, attraxit ad ſe animam meam. O bone Jeſu! major huc unio fuit, quam anima mea com Deo habuit unquam, fatiſque vereor, ut in præſentiarum tibi explicare valeam, quod interrogas, quodque ſcire optates de iſta unione. Cui ego: Noli, cara Mater, laborem ſumere dicto parum illud, quod potes; utque melius poſſis, nuli applicare mentem affectui unionis iſtius, quam habuit anima veſtra cum Deo; & dumtaxat narra hiſtoriam perceptæ viſionis, uthomque animæ cum Deo, dimiſſa ejus fruitione, quam autma ſenſit.

72 Erat ne empe beata mens Virginis uſque adeo abſorpta, ut ipaſmet id non perciperet, remanet reque in extaſi, neque cavere id poſſet. Tandem tamen, multis meis precibus conſtricta, cœpit plangere, ac dixit: Dilecte in Chriſto fili, res divinæ, unas Deos in hac unione eogooſcendas dedit animæ meæ, tam altæ ſunt, ut oec recogitare quidem eas valeam. Anima namque illo uſpecto tam luminoſo detenta, fruebatur mirabili dulcedine, & intuebatur in ſpeculum divinæ Majeſtatis. Tunc recordata moleſtiarum, quas mihi ingeount ſeculares, ſicut nec reſpirare quidem aliquando ſinant, rogavi Deum, ot me a tanto faſtidio vallet liberare; imbiqoe per ſoam miſericordiam largiretur quietem in rebus ſpiritualibus. O bone Jeſu! Reſpondit Deus: Cariſſima filia, ego te elegi pro ſalote animarum, & ideo numquam volui permittere, ut monaſterium ingrederere: ſcias autem, quod multo magis mihi placeas in hoc gradu, quam in alio qoocumqoe opere: quia ſemper tecum ero in tribulationibus tois & qoibuſcumque accidentibus, neque ſempee ſervabo extra offenſam: ac E tantam fortitudinem atque prudentiam, cum ſancta caritate conjunctam, tibi dabo, ut nihil formidandum tibi ſit, ne forte bonitas mea caſu aliquo ſinat te labi in peccatum. Perſevera igitur, dilecta filia, & confide: ad hoc enim elegi te, & volo, ot extra monaſterium vivas, ſecundom diſpoſitionem meam, atque mediatrix ſis pro multis animabus; ſemper enim guberoabo te per meam prudentiam. O fili in Chriſto! multom iſta me affligerunt, & cruciarout, quia nullam in me virtutem agnoſco; & tam multi accurrunt ad me, ut quid ipſis faciam, aut dica, mignorem. Volo tamen ſupportare, quidqoid placitum fuerit divinæ Majeſtati. Erat infirma Virgo, Lector, cum iſthæc dicebat mihi, nec niſi cum magno labore poterat ſermonem producere.

73 Eodem die *b* venit ſuus Prior S. Dominici, *b* eique dixit, quod mortua erat Soror Columba CAP. alt. Perufina: ac veluti ſubridens addidit; Verum F hoc ſatis noſti, o Mater: *c* ego autem pruſens *c* Nonne aderam verbo huic. Aſt virgo nihil reſpondit, Au fuerit nec dicere voloit, quid ſciret de anima illa. Poſt diſceſſum vero prædicti Patris, mihi ſecum ad colloquendum remanenti, omnia, ſecundum ordinem, quo acciderant, narravit, dicens: Fili in Chriſto, voluit me Deus percutere gravi infirmitate: nunc tibi volo dicere, quidquid vidi de Matre noſtra, beata Sorore Columba, quodque nolui ſignificare Priori noſtro, qoia non fidi ipſi; ſed tibi, Fili care, pandam rem univerſam. O bone Jeſu! Ante Pentecoſteo ſub uuroram poſtra in oratione, vidi Sororem Virginem, indutam habito noſtro, cum duabus coronis perquam ſplendidis in capite, comitatam Epiſcopis multis Pontificaliter veſtitis, ipſam Virginem multo com decore, ordine, ac devotione affectantibus: quæ ſeſe ante me ſtitit com aſpectu Angelico: & innocns mihi dixit; Præparate te, Soror, qoia paulo poſt ma ſequeris, receptura præmium immortale æternæ vitæ, tibi diſpoſitum a cæleſti noſtro ſponſo; ad quod ego ſic commitata nunc vado. Atque hæc dicens traofivit Virgo cum eo, quem dtai comitatu.

74 Equidem magno ſpirituali ſolatio perfuſa ſum,

vade haud parum? aſſa fuit,

multaque ſibi tolerada inuſtorum

ne per quæ ſibi ſubeat

pro animarum ſalute

ſubita ecſtaſis.

agre poteſt explicare

viſum ſibi B Columbam, recens mortuam,

A ſum, Lector, talia audiens dici a beata Virgine, & cujuſmodi apparitionem recogitans, plangebam præ lætitia. Ipſa etiam, cum narraret mirabilia iſta, admiratione ſe captam oſtendebat; tantaque cum ſpiritus vehementia loquebatur, ac ſi rem tunc præſentem intueretur. Colloquium hoc valde prolixum fuit, eo maxime, quod volebat explicare claritatem ac pulchritudinem, in qua viderat animam iſtam ſanctam, ajuſque ſocietatem; quæ, ſicut dicebat illa, erat tam ſpiendida, ut lingua humana id nequeat explicari. Dixit autem mihi in ſpiritu, o filii in Chriſto, ſi Mater Soror Columba eſſet inter mulieres mille, cognoſcerem illam, licet in carne viventem numquam viderim. O bone Jeſu! quam aſt gratioſa! abſorbeor admiratione tota. Scito autem, Lector, quod diebus aliquot poſt tranſitum meæ auræ Matris, intellexerim ea quadam ſocia ſive alumna B. Sor. Columbæ, quod hæc obierit ipſo die, ipſaque hora, qua dixit dilecta noſtra

B Sor. Oſanna: unde multum conſolatos & juſtificatus ſui in eo, quod ex proprio carne meæ matris ura xudiviſſe me aſſeruerat.

CAP. XVII. 75 Eodem die etiam mihi dixit, o care fili, vice quadam poſita in oratione, deprecabat pro anima cujuſdam Prioris, qui meos fuerat Confeſſarios, obieratque Neapoli, uno jam præterito menſe. Dum autem orarem pro eo, apparuit mihi, & dixit: Ago tibi gratias, Mater, propter veſtras pro me factas orationes: nunc vado ad requiem perpetuam; unde remanſi multum conſolata; optabamque etiam ipſa mori cito, & aſt nunc quoque hoc meum deſiderium; nec videor mihi ongoam ventora ad illam tam beatam horam mortis. Equidem invoci, Lector, Virginem ſemper auxilium & cupidam mortis in ſummo gradu: idque jure meriti, quia credo, quod optime ſciebat, eratque ea ore Dei certiſicata de ſua ſalute, quemadmodum pluribus locis ac vicibus colloquiorum noſtrorum mihi dixit: hæc autem hora ſermo inter nos fuit de multis rebus ſpiritualibus.

76 Inſuper mihi dixit: Dilecte fili, volo etiam rem aliam mirabilem tibi dicere, quæ aliàs

C contigit. Cum pluries facerem orationem pro anima quadam, mihi valde devota & viciſſim cara, divina bonitas certam me reddidit de illius ſalute: idque ſcire te volui. Nominavit autem illam, ſed eam non indicabo, quia adhuc vivit in hoc mundo. Tunc iterrogavi ipſam, & dixi: O mater cara, dic mihi obſecro, quando certa fuiſti reddita de ſalute iſtius veſtræ devotæ, non petiiſti etiam ſalutem veſtram propriam? Ipſa vero reſpondens ſubridendo affirmavit, quod ipſam quoque Deus de ſua ſalute certam reddidit. O bone Jeſu! inquiens; ſcito, aare Fili, quod de talibus certior reddita ſim per demonſtrationem manifeſte factam, ſubintelligendo tamen, ſi perſeverem in operibus cœptis. Tunc conſpiciens Virginem ad loquendum diſpoſitam, plures quoque res alias ſpirituales interrogavi: & ipſa mihi reſpondit: Eſſet mihi ſolatium ejuſmodi nemini revelare: certe non aſt alius, qui ſciat hujuſmodi ſecreta, ſicut tu, neque cui plus confidam; quia certa ſum, quod ſecretos eris; ideoque conſtringor omne ſpirituale ſecretum tibi pandere abſque ullo reſpectu: ſolum autem ea pando pro veſtro ſolatio ſpirituali. Tunc iterum fidem meam obſtrinxit, quod eſſem ei fidelis ſecretarius, ſicut & ſui per Dei gratiam, quamdio erat in hoc mundo, quod ioti civitati noſtræ eſt manifeſtum. Aliquando, ſicut dixi, erat Virgo expedita ad loquendum, aliàs loqui nihil poterat, quia ſubito raperetur in extaſim, propter aepræſentationem earum rerum, quas ad conſolationem meam dicere volebat: ſentiens autem impedimentum excuſabat ſeſe dicendo; Ignoſce, Fili io Chriſto dilecte, quia non poſſum in præſentiarum amplius dicere: aliàs ea dicemus: itaque jejunum me dimittebat ſpirituali meo cibo; oltra tamen nihil requirebam, ſciens, quod non poſſet cœptum ſarmonem oltra proſequi.

D EXITAL. HIERON. OLIVAT. *ſed patitur ſua ſancta ſecreta habere.*

ANNOTATA D.P.

a *Corrigendum hic vel ſappendam aliquid res ipſa loquitur, cum Paſcha nequeat cadere in 26. Aprilis, adeoque nec Pentecoſte in 24. Junii. Mox autem apparet, hæc alia eſſe anno 1501. quo 20. Maii obierat* Beata Columba, *& Paſcha celebrato ad 21. Aprilis, Pentecoſte occurrerat 30. ejuſdem litt. Dominicales* B, *adeoque Dominica 2. poſt illud feſtum fuerat 14. Junii.*

E

b *Scilicet 15. Junii Feria 2. cum præcedenti Dominica poſt Communionem rapta faiſſet Beata.*

c *Non ſolum per revelationem, quemadmodi videri poſſet quaſi joco dictum: ſed forte etiam relata aliorum, quando 26. dies præterierant: quamquam temporibus illis, nondum ſic ut nunc ordinatis tabellariis de vivitate in vivitatem, haud adeo mirum fuerit, mortem Peraſii obitam 20. Maii, ea niſi poſt tres hebdomades Mantuæ nuntiari.*

F

CAPUT IV.

Inter acerbiſſimos plagarum & capitis ac cordis cruciatus, ingens moriendi deſiderium, & prophetici ſpiritus argumenta.

CAP. XV. 77 Vlce quadam lecto decumbebat Virgo gravi febre æſtuans, quam infirmitatem multis diebus antea mihi prædixerat, affirmando, quod Deus volebat ipſam percotere, ſicut ſupra narratum eſt; idque revera evenit; tanta animi ægritudo fuit, ut civitas tota de morte ejus formidaret. Cum autem ſic decumberet, & ego malum oſque eo aggravarum viderem, rogavi eam, ut mihi diceret, an mihi ſciret de ſua morte; quæ reſpondit; Nihil certi de illa ſcio, Fili, ſed ſuſpicor futuram cito; quia dolores mei plus ſolito creſcunt. Tunc dixi: O cara Mater, quomodo nunc iſti dolores te afficiunt? Et reſpondit; Iocreverunt tantoperc in hac infirmitate, tantomque crociantur mihi pedes, præſertim ſubtus plantas ac ſupra clivos, ut ægre poſſim incedere: in manibus autem etiam ſunt tanti, ut non valeam amplius conficere panes, aut pannos lavare. Similiter in capite crociatus acutiſſimos ſantio, & quotidie fiunt graviores, ſic ut mihi videar coronam ſpinam habere affixam vertici; & circum-

Infirmatur infirma,

propter nulla antea plagarum & cordis dolores,

circa

A circa ſublevata pellis ſic me afficit, ac ſi ad mi-
BRITAL. HIERON. OLIVET. *ſic ut vox ſuffumpa-ri poſſet,* nimum, quem audio, ſtrepitum executeretur mi-hi cerebrum. Verumtamen, care Fili in Chri-ſto, præ omnibus ſentio cordis dulorem tam gran-dem, ut nequeam ſomnum vel requiem ullam invenire diu noctuque: neque jacui unquam, nec jacere poſſum ſupra latus ſiniſtrum, poſtquam Deus mihi fecit gratiem dulorum ſuorum: ita ut, dilecte Fili, dolor iſte cordis ſit vehemen-tior aliis. O bone Jeſu, dolur hic me dejecit, eſtque cauſa infirmitatis meæ. Nihil proſunt mi-hi medici, quia morbum meum non intelligunt: & Deus per ſuam gratiam ita vult. Vellem tibi res eliis dicere, ſed modo non poſſum: aliàs di-cam: nunc mihi ignoſce: male me habeo, ora pro me miſera peccatrice. Cognoſcens igitur im-poſſibilem ei eſſe ulteriorem ſermonem, & com-patiens ejus infirmitati, non proceſſi ulterius.

78 Poſt paucos deinde dies iterum Virgini lo-quens de ſua tam prolixa infirmitate, quædam
CAP. XVI. domeſtica ſua, Bona nomine, refrigerabat ei manus ſpongit, ſicut fieri infirmis ſolet: unda
B eum illa dolorem monſtreret, rogavit ipſam, ut *fatetur ſe mortem valde optare,* premeret tam fortiter. Id quod ego videns, ipſi-que compatiens, ſumpſi ſpongiam, leviterque tangens functus ſum officio petenti: & virgo mihi in aurem dixit: Nequeo ferre erectiorem cuntactum in membris: ſed nemini ſciat præ-ter te; & tali reſpectu, ſerviebam ipſi cura omnibus. Quadam autem vice ſic ei aſſiſtens, i-terum nam inſtanter oravi, ut diceret, quid ſci-ret de ſue morte. At ille reſpondit: Fili mi, nul-lamdum habeo da ea notitiam certam: ſemel ta-men in oratione poſita, Deum rogavi, ut mihi illam revelaret; & de gratie mihi conceſſit, ut venirer citus: nondum adeſſe horam meam: & nunc hoc ipſo tempore eamdem petitionem re-plicevi, dicens divinæ ſuæ Majeſtati: Ab! eh! Domine mi, numquam mihi vis dere ſolatium, ut hoc curpus in terre relinquem. Sic autem pa-ſtulans vidi Dei Majeſtatem, cum ſuo divino vultu & aſpectu ad me converſo, & quodam quaſi riſu blandientem animæ, magnæque hila-ritatis indicia in facie præferentem; non tamen dixit, vel Ita, vel Non: unde ſemper dubia ma-neo, quid futurum ſit. Vellem equidem nunc
C mori, quia ſum gravis omnibus, & inutilis ad fa-*ſed cum ſe-ſe divinitus differri* ciendas pœnitentias, aut quævis alia bone opera. Reſpondi ego. Quod tibi greve eſt, cara Mater, omnibus nobis magnum eſt ſolatium; dummo-do ſaneris, non quæres amplius. Nullem tam cito derelinqueres filios & filias tuas ſpirituales: ea res omnibus nobis nimium triſtis eſſet. At ip-ſa: O filii in Chriſto, mea in mundo præſentia ad nihil utilis eſt, mihi vero continuum merety-rium. Modo velint bene agere illi, certa ſum de eis meliora aualio providendum ipſis a Deo. Benedicta hæc civitas multis inquinatur pecca-ſis, quæ valde diſpicient Deo. O bone Jeſu! mi-ſerere mei peccatricis. O infelix Mantua, eteque ſtelia! Tum ego aliud nihil quæſivi ea ea, quia vi-debem morbo vehementer gravari. Dicebat au-tem illa, Lector, graode flagellum apparari.

79 Quadam vice in me, ſibi loquentem, re-
CAP. XVII. ſpexit ſuete Virgo cum ſuſpirio, & digitum fi-dei ſubleveus mihi dixit: Dilecte in Chriſto fili, præpara te: famentem habebis, quod ægis, & dolco de veſtro incommodo. Ego tunc ipſi nihil D reſpondi, quia videbam nimis intenſem eſſa fe-brem, quam patiebatur, quodque nihilominus adhuc ceſſeret paruaſmus frigoris. Poſtquam autem ille declineſſet nonnihil, dixi: Dic, cara Mater, quid ſibi vulebant verba, quæ modo proluliſti? videlicet ut me ad multa præparem. Quid faciendum mihi eſt? quia ſuper hoc mul-tum ettonitus & anxius hæreo. Reſpondit cæle-ſtis anima, & dixit: Scito, Fili in Chriſto, quod ſi in præſentiarum mortua ſuiſſem, ſubitu tibi adveniſſet gravis infirmites cum tribulationibus multis; ſed, ſi quid poſſum, omnino nolo, ut iſta tibi ſuperveniat, imo rogabo Deum, ut ipſam *cum in ſe transferri optans,* imponat mihi. Hæc audiens ego dixi ſubridens; Dilecta in Chriſto Mater, peccata mea magnas pœnas & ſeverem purgationem merentur, per-mitteres procedere ſecundum diſpoſitionem vo-luntetis divinæ. Nulo ſeue, ut pro me peccature pœnem talem ſuſtineas: quem animum nunc ſuſtines, nimis grevis eſt. Sed illa: Mihi tamen, inquit, gre-vior eſſet veſtre: ſi'd, ſi poſſim, eam non petieris.
β 80 Multum equidem mirabar, Lector, & *ſed fruſtra; cum ipſa pro illa pa-ri malui ſe.* rem tacitus conſiderabam: ſed vulo dicere id, quod poſt dies aliquot contigit. Videri ego me-am Matrem jacere in tanto crueiatu, ea iſta tam grevi infirmitate, rogavi divinem Clementiem, ut ipſum morbum transferret in me, ipſeque in cummodum & ſolatium civitetis liberaretur; tente enim caritate efficiebar beatæ iſti animæ, & utilitati cummuni, ut omnis pœna mihi refrigerium futura ſuerit, modu ipſa tanta moleſtia libere-retur. Deo igitur juſtitia id pru purgandis pec-catis meis permittente, ipſa eliquento levius ha-buit, & ego in gravem ac longum morbum in-eidi, ſic ut mortuum me dubitarem: eodem-*Eodem mo-do cauſam domeſticæ celans,* que tempore multæ mihi advenerunt tribulatio-nes, atque faſtidia, majore quem unquam ſen-ſeram. Heu me! Quam bene cœleſtis illa anima ſpeculata fuerat diſpenſationem divinam, & fu-ture præviderat! nec enim aliter ſciviſſet, quod ille debebent evenire, ut mihi uno menſe ante prædiaerat. Poſt multa autem tunc ultro citroque inter nos dicta, cœpit Virgo vehementius torqueri, cum gemitu ac planctu, propter do-F lores cordis manuum ac pedum. Tunc quæſivi, an forte dolores increviſcent; reſpondit que: Etiam, & quidem tantum, ut nequeem ſubſiſte-re ſopra calcaneos meos: dicn autem cognatis meis, nervos edru eſſe contractos, ut nequam inſiſtere pedibus: atque ita fit, ut neſciant veram talis impedimenti cauſem.

81 Inſupes mihi dixit: Domeſtici, pro ſua
CAP. XVIII. caritate ac bonitete ſæpius vellent lavare pedes meos: ego autem id non patios, ne innoteſcat eis ſecretum meum; nec enim pati poſſem, ut mihi tangerentur pedes, abſque demonſtratione *ejus gravi-tatem ex-plicat Sanctæ,* aliqua. Dilecte in Chriſto Fili, noveris, quod dolores omnes in hac præſenti infirmitate ma-gnum ſumpſerint incrementum: ed cor autem multo ecuttiores ſunt, quem locis eius. O bone Jeſu! Cor mihi quaſi mortuum eſt, & tuta pars ille curporis uſque ed pedem quaſi ſupita. O fili! numquem ſenſi tantum cruciatum in corde & pedibus, qualem ſentio nudu. Laudetur Deus, quidquid eum facit, bene facit. O bone Jeſu! adjuva me peccatricem. Erat Virgo prolixiori

ſer-

A fermone aliquantulum attediata, quapropter ego ipſi compatiens, longiori colloquio finem impoſui, propter ejus gravem morbum.

CAP. XIX. 82 Sequenti die loquente mecum Virgine, replicavit illa multa ex ſuperſcriptis; inſuper etiam res aliæ ſpirituales multæ mihi occurrebant, quæ poterant opportune in medium adduci: quotidie enim præſens aderam beatæ illi animæ, quamdiu morbus iſte tenuit; imo quando me non videbat, quærebat continuo: Ubi eſt Prior albus? propter habitum, inquam, meum ſic dicens, non propter merita. Per Dei autem gratiam & bonitatem, forſan etiam ex ordinatione divina tunc nobis ignota, converſatio noſtra & quotidianum colloquium erat de rebus ſpiritualibus; modo tempus fareret, & ipſa eſſet ad loquendum idonea. Sæpius rogatus a Virgine ſacrificabam ego intra cameram ipſius. Non dico hoc, Lector, jactantiæ cauſa, ſed ſolum ad demonſtrandam dilectionem magnam, qua mihi Virgo afficiebatur per ſuam gratuitam bonitatem; & ad declarandam magnam, quam in me habebat, fiduciam, & qua mihi dicebat ſecreta ſua.

Idemtidem ipſam viſitanti

& in ejus camera ea ſolebamus

B 83 Teſtis eſt mihi vera Deus, quod maxima conſolatio mihi foret nullam mei ipſius mentionem inducere, filii ſpiritualis, licet ludigni, tantæ Matris: ſed cum videam non poſſe me aliter enuntiare ſancta ipſius acta, debitamque eis fidem minus facile præſtandam, ſi perſonam aliquam fictam inducerem, longiuſque a veracibus rerum cognitione abdocendum tali modo Lectorem; nolui tantum defectum cauſare, atque minuere opinionem de ſanctitate cæleſtis illius animæ, aut fidem ejus operibus dandam; ſed elegi potius, ad laudem Dei, augendamque æſtimationem ſanctitatis ejus, erubeſcere inter mortales, quam negligere Dei voluntatem, & veritatem mutilare. Multa nihilominus valde particularia de ipſius dilecto in Chriſto, multiſque aliis perſonis etiamnum viventibus tacitus pretereo, in præſentiarum non dicenda, quorum tamen ſpero a me, per Dei gratiam, reliquendam poſteris memoriam aliquam, ad majorem Dei & Sanctæ ſuæ gloriam. Reticebimus etiam C eomplurer perſonas, quibus Deus graviter comminabatur propter ſua peccata, pro quibus Virgo multum affligebatur, multaſque orationes, & lacrymas eum pœnitentiis fundebat, Deum ſemper deprecando pro eorum ſalute: & ſæpius mihi nominatim indicavit, de quibus magis querebatur Deus; demonſtrans, quomodo magis inclinabatur ad faciendam cum eis miſericordiam, dandamque ipſis gratiam, quam ad ruinam, modo emendari vellent. Verumtamen multum metuebat imminentem eis abſque ullo reſpectu flagellum, quia nimis erant obdurati.

ſuæ gloriæ,

multa aut particularia tacebit.

84 Dixit etiam mihi hæc verba: Dilecte in CAP. XX. Chriſto Fili, eognata mea Catharina, voleus ire in villam, ad colligendos fructus noſtrarum poſſeſſionum, heri veſperi me interrogavit, quid futurum crederem de mea infirmitate? cui reſpondi, quod neſcieam Dei voluntatem; ex-eo-Daret tantillum. Igitur hic noſtra in oratione poſitæ mihi dixit pro ſua bonitate Dominus, quod non morerer ea hac infirmitate, quia necdum completum erat, quod me interveniente effectui datum volebat. Mane autem facto dixi D cognatæ meæ, iret ſane, ſi vellet, in pace: quia credo infirmitatem meam longam futuram: quod ſi aliter eveniret, id ei eutarem nunciandum: ſolatium ſumeret, &, Deo comite, ſe daret in viam: quod etiam fecit, recreata iſtic verbis, ivitque in poſſeſſionem noſtram. Vides, Lector, quam prudenter occultabat ſua ſecreta, & id ſolum, quod opus erat, propalabat.

Negat ex illo morbo mortuorum ſe Virgo.

RAYAL. HIERON. OLIVET.

85 Quando autem Virgo dicebat iſta, magno cum labore loquebatur, quode ego illi compatiens, prohibebam ultra ſermonem extendere: ſed illa, omni cura ſui ipſius depoſita, & abſque ullo ad proprias afflictiones doloreſque reſpectu, proſecuta eſt ſermonem ſuum dicens: O care Fili, multi voluot & petunt, ut ſibi dicam punctum aliquod ſpirituale, etiam domeſtici noſtri, quibus libenter facerem ſatis, ſed non poſſum. Cum enim incipio aliquid tale dicere, lubito mihi cor inflammatur & accenditur ſuavi Dei ſenſu; &, ſi ultra E progrederer, in medio ſermone obmuteſcerem: & hac de cauſa cogor hominibus dicere: Habetote patieotiam, plus dicere nequeo, aliàs forte alia dicemus: atque ita fruſtrantur deſiderio ſuo, multumque admiror, quomodo non contemnar & vilipendar ab omnibus, propter meam magnam inſipientiam. Credo autem, quod Deus pro me ſatisfaciat cordibus audientium: omnes enim videntur eontenti diicedere. Hæc facit Deus per ſuam gratiam: nam in me nulla virtus eſt. O bone Jeſu! ignoſco mihi peccatrici. Noloi ego nimis ſubtiliter interrogare eam, quia magna eum difficultate loqoebatur; ſed dimiſi eam, pollicitam aliàs mihi dicere rei quaſdam ſpirituales, & illas præcipue, quas oocte præcedenti ſenſerat: ex quo remanſit toto vultu jucunda.

ſed ego ſe loqui poſſe fatetur,

& ideo ſtupere eam fari.

CAPUT V.

Acerbitas & veritas plagarum Virginis, viſio S. Dominici in gloria, & petitiones pro variis exaudita. F

86 MEnſe (*Junio*) jam dicto loqueus eum beata Virgine, die uno poſt cœnam, interrogavi illam, quomodu ſe haberet in ſua infirmitate, & quoad dolores cordis. Et ipſa, vultu angelico atque ſereno aſpectu, mihi reſpondit: Verſor in magno eruciatu, dilecte Fili, eo, quod tota illa pars cordis inflata mihi eſt, uſque ad ſtomachum & humerum; deſcenditque ſeorſus idem verſus inviam eum magna rubedine. Cognata mea Peregrina quotidie me ungit; idque permitto, ut non deprehendar ſecretum: ipſa tamen unimad vertit aliquid noſtationi & rubedinis. Eſt ibi etiam tumor quidam in forma zonæ latioris, qui incipiens a ſtomacho pertingit uſque ad humeros, magno eum dolore. Quæſivi ergo, quomodo eruciatum talem in corde ſentiret: & reſpondens mihi dixit: O dilecte & fecrete Fili, videntur mihi eſſe duo, qui eor ipſum alterin ſecus trahant & dividant, quodque illæ duæ partes iterum bifariam diſſecentur, atque ita cor meum

CAP. XXI. *Rurſum explicat dolores cordis*

& capitis ſui.

ma-

SEITAL. HIERON. OLIVET.

A maneat quadrifariam ſectum, inſtar pomi graoati fracti, & in quatuor fruſtra diviſi. Deinde vidcor mihi ſentire culterum, qui medium tranſiit, atque hoc modo ſentio dariſſimum tormentum in corde & toto illo latere. O bone Jeſu! quam magna eſt bonitas tua! Inſoper ſentio continuo & grandem dolorem capitis, quod videor mihi ſemper cinctum habere corona ſpinea, & pellem capitis inflatam atque elevatam altitudine unius digiti: quod nunquam petmiſi, ut videretur niſi modo, quando de madicorum impeſu neceſſe fuit permittere, ut cames mihi reſecarentur. Sed caput totum eſt conquaſſatum: & ideo continue ſentio grande martyrium, propter coronam ſpineam, quæ compungit tamquam revera acutiſſimæ ſpinæ circum caput poſitæ, vel etiam amplius.

querifque plagis,

87 Ne mireris, Lector, in noſtro modo aſſerendi veritatem dolorum paſſionis Chriſti, quos Virgo hæc beata pertulit: revera enim optime

Gal. 6. 17. B jure poterat uſurpare iſtud Pauli, Stigmata Domini Jeſu porto in meo corpore: & ego teſtimonium ipſi perhibeo, poſſumque dicere id, quod

Jo. 19. 35. Joannes de Chriſto. Et qui vidit, teſtimonium perhibet, & teſtimonium ejus verum eſt; ita dico noſtrum verum & certum eſſe. Id eſt, quod Virgo hæc, & omnino cæleſtis Oſanna, habebat dolores vere ſenſibiles paſſionis Chriſti, eoſque in locis ſtigmatum tam acutos, ac ſi fuiſſent viſibiliter apparentes. Equidem de talibus doloribus pes linguam practicam, & veram cognitionem plus intelligo, plusque certitudinis teneo (quantum ad me), quam de ſtigmatibus S. Franciſci: quia hæc ſolum teneo & credo per fidem, iſta per experimentalem notitiam. Proteſtor tamen (pectet decet), quod pes hoc nihil derogem ſanctitati S. Franciſci, aut veritati, quaſi is non habuiſſet vera ſtigmata Chriſti; ſed iſte eſt modus loquendi veritatem, ad certificandum, quod iſta beata Virgo habuerit in corpore ſuo ſenſibiliter veros dolores paſſionis Chriſti, per ſenſibilia ſigna, imo & viſibilia apparentes; id eſt per tumorem circa caput & circa totum latus ſiniſtrum cordis, uti ſupra dictum eſt, cum rubeo ſigno ſupra clivos pedum ad inſtar unius denarii. Manibus, (ut ipſam videbatur) amplius uti non poterat ad rem aliquam, quæ volus contingeret: qua de re multi poſſent teſtes addici. Inſoper mecum ipſa loquenta, ſæpe ſic impediebatur, per tam graves, quos patiebatur, dolores, præſertim circa cor, ut reſpondere non poſſet. Id cum ſæpius coram me contingeret, aidaremque ipſam torquera ſe, manumque applicare pectori, & toto vultus colore mutari, nec loqui poſſe, expectabam ordinarie, quoad anguitiæ tales tranſiſſent; & illa innuebat mihi, ut porrn loqueres; eratque modo rubicunda, modo pallida, prout intrinſecus dolos cogebat.

quæ affert Auctor eas veras

C

& quadam venas ap. parentes habuiſſe.

88 Alia rurſum vice, cum Virginem alloquens ipſam interrogarem de ſua infirmitate, ac præcipue de cordis dolore, ipſa reſpondit: Sentio, Fili, cruciatum magnum; videtusque mihi cor diſruptum ac diſſum, ſicut dixi, & quotidie creſcit pœna, nec ſcio, quomodo vivam. Tunc ego: Dic mihi, inquam, cara Mater, quid ſentis de tuo morbo & ſanitate? Reſpondit beata anima, & dixit: Præterita nocte in oratione poſitæ, & quaſi de Deo querulæ, quod tamdiu D mortem meam differret, ipſa mihi in hæc verba reſpondit: Multorum preces, filia cariſſima, coegeruot me procraſtinate deſideriam tnum, idque pro ſalute plorium animatum. Neſcis tu, filia dilecta, quod eo fine elegerim te, nec voluti, ut monaſterium ingrederere, quia re mediante volebam aliqua operari? Non ego triſteris, filia cariſſima, quandoquidem talis eſt voluntas mea. Reſpondit autem Virgo: O Domine mi, & dulcis ſponſe animæ meæ, quomodo ego peccatrix miſera potero ſatisfacere obligationi, qua obſtringor tot animabus, quæ pro bono meo, contra me quidem, ſed optima tamen intentione oraverunt? Reſpondit Chriſtus: ſcito, cariſſima, quod unica viet, qua ſtabis cum lacrymis ad pedes æternæ bonitatis, diſſolutura ſis omne debitum apud ipſas contractum. Menti autem tæ ſimiter polthac imprima, quod omnes animæ, pro quibus me es daprecata, ſalvabentur, ſi in bene cœptis perſeverent. Patierat nempe in ſuo comitatu habera quinque animas, quæ ipſi E ſuerunt promiſſæ, ſed adhuc vivunt in hoc mondo.

& donat ei 5. animas, pro quibus orabat.

89 Mense Auguſto ejuſdem anni, circa horam CAP. decimam quartam, loquebar cum Virgine de XXIII. varitt tebur ſpititualibus, cum illa mihi dixit: O ſecrete fili in Chriſto, volo dicera tibi, quid mihi aecideriit, in die S. Dominici. Dum mane Miſſam andiabam, ſenſi cor meum tantopere aecendi in res divinas, per præparationem ad Commaoionem, ut non niſi difficultes ſumere potuerim corpus Chriſti. Subito autem, poſt illud ſamptum, compoſui me ad orationem, in qua perſeveravi uſque ad horam vigeſimam primam. Tunc ſeoſi animam ſic radiare, tantaque claritate fulgere, ut eam humana lingua exprimere non poſſet. Vidi etiam Dei matrem Virginem Mariam ſpleodidiorem ſole, ſtantem coram Patre æterno, ac poſtea magnam multitudinem Fratrum, candidit indutorum, qui procedebant bini ac bini; eoſque ſequebatur ingens turba Virginum, ſimiliter candidatarum, & ſingulari cum ſanctimoniæ ſpecie ambulantium, ac denique poſt omnes venerabilis ſenea, aſpectu Angelico, tamquam ſi pompa proceſſionalis ducta ſuiſſet: omnibus autem erat vultui hilaritas remidens.

Vidit ipſa S. Dominicum

in gloria comitata,

F

90 Tunc anima mea, iſtis ſic viſis, ſingulari cum humilitate præſtravit ſe ante pedes venerabilis iſtius ſenis, qui erat S. Dominicus, ipſique ſe commendavit, ut ejus meresetur participare ſuffragia. Senex porro ſanctus bilasi vultu, animam meam ſuo modo per manum arripuit, & duxit ante Majeſtatem divinam. Erat misabile videre ſanctum iſtum comitatum, quanto ordine procedebant; & quomodo illis ad thronum ſuperum accedentibus, anima mea tantis illuſtrationibus quaſi retropulſa, jacebat humiliter humi ſtrata, ac pia voce cœpit dicere: Ah! ah! Domine mi æterna, quid ſet ego ſum? Non me reor videre res adeo divinas. Ignoſce, Domine, mihi miſeræ peccatrici: ignoſce, obſecro. Tunc Pater meus S. Dominicus commendavit animam meam magna cum inſtantia divinæ Majeſtati: poſtea autem, O pic Jeſu! bonus ille ſenex, animæ meæ adblandiendo dixit: Eja, Anima mea, quidquid volueris, nunc pe-

a quo ad thronum Dei deducta,

ipſique commendatur,

te;

A te: obtinebis enim quidquid concupieris.

erat pro anima quadam valde afflicta.

91 Hinc anima mea, tremebunda tota propter aſpectum divinitatis, cum humilitate proſtrata jacebat: ſed a ſancto illo ſene valde juvabatur, & confortabatur: tandemque oculos in excelſum ſuſtuli, cœpique Patri æterno petitiones meas exponere. Ah, Fili mi cara! Primum, quod petii, fuit pro illa ſupra nominata perſona, quam noſti in tanta tribulatione conſtitutam, & dixi: O Domine mi, ſupplico tuæ magnæ bonitati & immenſæ clementiæ, ut creaturam iſtam velis liberare a tantis moleſtiis, angustiis, & tribulationibus, quibus vexatur, eamque collocare in loco, & gradu, qui tibi placebunt. Ad quæ verba recepit anima mea hujuſmodi reſponſum: O filia cariſſima, adjuva animam illam

tamque conſolandi & ſalvandam vocat.

B exhortatoriis tuis verbis, corroborando illam ad ſanctam patientiam, & perſeverantiam: quia in tali conditione electa a me eſt; & hæc eſt voluntas mea, ut cum ſancta humilitate perſeveret, donec aliter providero, liberans eam ſuo tempore a tantis tribulationibus. Scito autem ipſam connumeratam haberi inter electos meos. O pie Jeſu, quanta eſt bonitas tua! O fili dilecte! ſcias quod eadem verba mihi dicta ſint ipſo die Penteceſtes, quando anima mea poſita erat in oratione, & pro illa ipſa creatora deprecabatur. O bone Jeſu! tunc unio animæ meæ cum Deo fuit major, quam unquam habueram: & ſic unita bene multum ſupplicavi pro ſancta Matre Eccleſia, & ſancta pace: erant enim tunc temporis in Italia bella multa.

Super loquendum adjutam ab Auctore,

92 Simili modo oravit Virgo pro multis aliis particularibus perſonis, quarum nomina mihi non expoſuit, nec ego interrogavi: quin etiam ſtudio prætermittebam multa inveſtigare, quia ipſa non poterat ea commode eloqui, propter gravitatem motbi. Cum magna autem difficultate protuli res prædictas, rapta per recordationem rerum mirabilium, a ſe viſarum, & auditarum in illa vehementi unione. Quod ſi ego ſermonem illius non adjuviſſem, ſubinde alio vertens colloquium, quemadmodum fieri ſolet,

Ne identidem cœperetur

C cum aliquem gravi ſomno oppreſſum volumus vigilem ſuſtinere, ne iſta quidem potuiſſem elicere. Sed mente ipſius ſic alio diſtracta, reſumebam meas interrogationes prius dimiſſas: itaque ſemper, ac veluti artificioſe, & laborioſe cauti nuabantur colloquia ejus, maxime de myſteriis ſublimioribus. Hæc autem induſtria ſi uſus non fuiſſem, non potuiſſet ipſa mihi quidquam perfecte explicare.

CAP. XIV.

93 Aliàs mihi cœpit loqui cum magna verecundia, ſic ut erubeſceret vultus ejus totus, quod non animadvertiſſet, qua de re ſermonem exorſa eſſet; unde videbatur eum velle abrumpere: ſed

Aliàs a Deo invitata ad quidlibet petendum,

ego multis eam precibus adegi, quod cœperat proloqui in hunc modum; Dilecte fili, non poſſum tibi negare quidquam. Deus ſereno vultu, & cum regiæ majeſtatis apparentia animam meam reſpiciens, priuſquam ſuas petitiones ordiretur, dixit: Eja, filiola mea cariſſima, poſtola quod vis: paratus enim adſto ad audiendam largiendamque omnem tuam deprecationem. O bone Jeſu! Ego, ut verba iſta audivi, prolata a Dei majeſtate, cœpi exponere deſideria mea. O quantam ibi vidi claritatem! quantum gaudium ſenſit anima mea, in illa unione, quam

D neque intellectus humanus capere, nec lingua EXTAT. poteſt intelligere! uti nec minimam partem illius HIERON. pulchritudinis, illuſque luminoſi, & mirabilis OLIVET. ordinis. O bone Jeſu! nec dici, nec intelligi poteſt tanta claritas, & lumen incircumſcriptum, niſi ab illis, qui ipſum viderunt, guſtarunt, & ſenſerunt per ſanctam unionem. Et hi quidem, ae ſoli in mente ſua ipſum intelligunt; ſed non inveniunt vocabula, ſimilitudinem, aut formam, quibus mediantibus notitiam ſuam interim communicent mortalibus, inexpertis tantæ gratiæ. Magne Deus! qualis demum res eſt ille tuus luminoſus aſpectus, illa claritas, & reſplendens Majeſtas, quam lingua exprimere nulla poteſt.

mirantur ineffabilis ſales vinosæ claritatis,

94 Dilecte in Chriſto fili, ſemper in orationibus meis ſupplicavi, & continuo ſupplico, pro anima illa, de qua ſæpius tibi dixi, & de cujus ſalute ſæpius promiſſionem accepi, ut noſti: ſed

& certificatur de animæ præfatæ ſalute

E in præſentiarum tibi dico, quod fui totaliter certificata de ſalute iſtius creaturæ, idque citra dubium ullum. Scio, quid dicam. Perſeveret modo cum ſancta patientia, quæ Deus ſic illam vult eſſe: unde, Fili in Chriſto, multum ſolatii accepio. Tunc ego conticui, nec ultra proceſſi, conſiderans magnam ſanctitatem Virginis, & mirabilia, quæ Dei operabatur in illa beata anima: ſic ut remanſerim multum conſolatus de tantis ejus gratiis, & bonis.

non audet tamen exquirere diu morte

95 Adhuc ſtibundus ulteriora intelligeotiæ, interrogavi ipſam, numquid amplius de ſua morte intellexiſſet, & quare non petebat a Deo gratiam præſcindi diem illius. Ipſa vero mihi reſpondit: Heu me, fili! nimium vereundor rem talem petere, quæ mihi magnæ præſumptionis eſſe videtur, quemadmodum etiam quid ſit futurum de Italia. Ah! niſi intercederent orationes, tota jam ſubmerſa foret. O miſera Italia! Flagellum grande tibi apparatur. Niſi te correxeris, & ad bona facienda redieris, dici de te poterit id, quod Chriſtus de Jeruſalem: Si cognoviſſes & tu. O fili mi, ſæpius dolui, & planſi, atque etiamnum plango, quod Deus tam diu differat mortem meam, & quod nuper me non permiſerit mori, itaque egrederer hac moodana ſæculentia. Sed Deus mihi reſpondit, ſicut jam ſæpius tibi dixi, quod velit me exercere patientiam, quia ad hoc officium me elegit, & quod ideo voluit manere me extra monaſterium. Videns ergo talem eſſe illius voluntatem, mentem meam in ipſa acquievi: veniat quidquid volet, & placebit divinæ Majeſtati, eo ego contenta ſum.

Luc. 19. 42.

licet ſibi optatiſſimæ

F

CAPUT VI.

Priores Virginis pœnitentia, unio cum Deo, tentationes, tribulationes, initia vitæ ſpiritualis an. æt. 6.

CAP. XV.

96 QUodam die prædicti menſis (*Auguſti*), loquens cum Virgine, dixi illi: O Mater cara, die mihi aliquid pro meo ſolatio ſpirituali. Commendo tibi devotos

A tuos pro hoc Aſſumptionis Mariæ feſto; ora pro iis Deum, ut in ejus domo ſint ordinati & conſtituti abſque macula. Reſpondit illa & dixit mihi: ſcias, Fili in Chriſto, quod eorum memoria inſcripta ſit cordi meo, nec ullàm facio oratiouem, in qua non commendentur; præcipue autem illa anima, da qua toties tibi narravi. Non crederem me contentam fore, ſi putarem me abſque illa futuram in Paradiſo. O pie Jeſu! divina bonitas per ſuam gratiam duo corda univit, duaſque voluntates in uno deſiderio: quare iſtam gratiam ſingularem reputo mihi a Deo conceſſam. Multæ aliæ res ſpirituales mihi tunc dictæ a Virgine ſunt, quas ſilentio prætereo.

ex ITAL. HIERON. OLIVAT.

Auſterum de ſua ſalute, ut ferebat, reddit.

97 Procedente porro colloquio, accidit mentionem fieri pœnitentiarum; quando anima illa cæleſtis mihi dixit: Non poſſum, fili, amplius facere pœnitentiam, ſicut ſolebam. Recordor, ſæpius me induiſſe cilicium, & in morem aſſumpſiſſe catenas ferreas ſupra nudum cingi, aſperaſque diſciplinas adhibere, cum multis jejuniis orationibuſque, & tam copioſis lacrymis, ut ipſe mihi eſſent quaſi pro cibo, & poto: ſæpius etiam ſeptem horis perſeveravi genibus flexis in ſancta oratione; unde aliquando ſic remanebam afflicta, ut non poſſem meipſam in pedes erigere. Nunc autem tam multa facere nequeo, & ſolæ mihi reſtant lacrymæ, quæ ſæpe tantopere me debilitant, ut tribus horis vix poſſim reſpirare. Scotio etiam defeciſſe vires corporis propter diuturnas macerationes præteritas. Sæpe etiam manſi tam imbecillis, ut nihil facere potuiſſem: ſed Deus poſtea ſubminiſtravit animæ vires aceideotaler, ſic ut creatora oblivi ſcatur ſui corporis; & Deus eo contentus ipſam fortificat. Hic ego, Lector, confiteor curioſitatem meam: non potui invenire requiem menti meæ, donec ipſa mihi dediſſet prædictam catenam ſerream, quam ſicut aliàs dixi, cariſſimam teneo.

parvat ei pœnitentias olim ſibi ordinatas.

B

c. XXVI.

98 Poſtea interrogans, Mater, inquam, cara, quomodo agitur hodie circa dolores tuos? Reſpondit illa: O Fili in Chriſto, adhuc mihi cor manet quaſi apertum, ſicut ſæpius tibi narravi; & totum iſtud latus, quo cor ſpectat, eſt quaſi nervus tenſus ſupra meum: credo autem potius deterius, quam melius mihi futorum: quia tota pars illa graviter infirmatur, eſtque hic dolor mihi continuus, ſic ut neſciam, quomodo poſſim vivere. Credo, dilecte Fili, quod tempore valde modico futura ſim in hoc mundo, quia ſentio me multum deficere. Hæc audiens, dixi: Scio, Mater cara, quod hæc eſſet conſolatio tua, & ſanctorum deſideriorum complementum; ſed numquid cogitas, quam multæ perſonæ tibi devotæ, manerent afflictæ, & privatæ omni ſuo ſpirituali ſolatio? Reſpondit anima cæleſtis: Equidem omnium gravamen ſum, & impedimentum. Non vides, quod nulla in me ſit virtus, qua poſſim aliquem juvare? Certa ſum, quod Deus alio medio providebit ſaluti omnium, ſi gratia ſua non impediretur multitudine, & puroleutia peccatorum. Habeo pro certo id ita futurum: ſed ſatis dubito de multis perſonis, quas video obſtinatas in malitia. Ora, Fili in Chriſto, pro ipſis, ſi forte eis Deus quacumque via gratiam faciat.

pro quibus ei ſuccedens dolores Paſſionis.

& deſideret ſibi mortis.

99 Volens autem ego malitos intelligere majorem illam unionem, quam habuiſſe Virginem in die Penteceſtes ſupra memoravimus, interrogavi eam; Dic, Mater mea, diſtinctior aliquid de iſta majora unione. Ipſa vero reſpondit: Non eſſet mihi poſſibile explicare tibi modum, quomodo illa ſe habuit, nec ſimilem formam dare, aut invenire conveniens vocabulum cognitioni tali: conabor tamen tibi adinvenire ſimilitudinem aliquam, quamvis comparatio non erit bona. Accidere aliquando poteſt, ut Rex quiſpiam, vel magnus Dominus habuerit ſecretarium longo tempore, eumque una die rum advocandi dicat: Eja veni, volo tibi revelare majorem theſaurum, quam unquam: qui dum monſtratur, magnitudine ſui mirabilis, & nunquam antea ſecretario cognitus, obſtupeſcit hic, idque tanto magis, quanto minus videt ſe poſſe comprehendere pretium, & pulchritudinem tanti theſauri. Sic, Fili in Chriſto, fuit iſta major unio, per quam anima mea videbat, & cognoſcebat tur omnes creatas, quantum placet Deo, magiſque fruebar claritate, ſuavitate, & Majeſtate æterna, quam antea unquam. Ut autem porro dicam qualitatem, & quantitatem iſtius incircumſcripti hominis, id impoſſibile prorſus eſt: eam neque dici, neque intelligi poteſt, niſi ab affectu meo tir oculos ſpeculando defigere in foc mam illam, quam vidit anima, & cognovit: non anim corporales potentiæ cognoſcunt & intelligoor, ſed anima dumtaxat unita Deo, quem videt. Et intelligit, ſed nequit applicare; bene tamen quid anima ſuo modo videat, præterita, præſeotia, & futura.

Explicat majorem ſuam cum Deo unionem.

in formam quidam ineffabilis.

D

E

100 Proſequendo colloquium, poſt multa ſpiritualia intetpoſita, venimus in ſermonem de tentationibus, & fraudibus dæmonis, unde Virgo dixit: O fili in Chriſto, inimicus noſter veterooos eſt, & mala beſtia; numquam dormit, neque comedit, nec bibit: omnis voluntas, & aſtutia ſua in animarum petditionem tendit. Aliquando videri facit bonum malum, & malum bonum; verum falſum, & falſum verum: tantamque habet poteſtatem, ut ſæpe etiam graviter teneat animam, quamtuovis ſpiritualem, & manifeſte poſitam in Dei gratia. Verumtamen licet talis anima permittatur tentari, non tamen ad ſuam damnationem: ſed ejuſmodi tentatio permittitur a Deo ad majus ſoum meritum. Quandoque etiam permittit Deus tentari animam ad ſuam majorem gloriam. Crebro autem tentatur ab hominibus malis, & nequam, quia ſunt membra diaboli: & quod ſæpe non poteſt in anima ſpiritoali dæmon efficere per ſeipſum, id obtinet per malos homines; & ideo dicitur homo nequam, pejor eſſe dæmonio. Multum interim placet Deo, quando creatura ſpem ſuam omnem ponit in ipſo ſolo, & non confidit in ſeipſa, neque in alia perſona firmiter ſperat, quam in Deo. In anima tam bene ordinata invenitur omnis perfectio, cum in ipſa ſolum ſit amor Dei, cui plus fidit, & in quo magis delectatur, quam in ulla re creata. Ipſe vult amari ſupra omnem creaturam. Sub hæc verba venit grandis quædam Matrona, quæ interrupit noſtrum ſanctum colloquium. Cumque invicem de impedimento condoleremus, dixit Virgo; alia vice complebimus reliquum noſtrum ſermonem.

c. XXVII.

Item tentationes dæmonis;

F

& cur aliis dicitur ita ſinat Deus impoti.

101 Eo-

CAPUT XXVII.

A rot Eodem tempore, id eſt eodem meoſe, eirca horam ſeatam, loquenti mihi de variis rebus ſpiritualibus cum Virgine, incidit ſermo de Judicio humano; & variis tribulationibus utquo moleſtiis, quas Dei ſerri ſuſtinent; differuimuſque prolixe de iis, quas duæ quædam perſonæ diu ſuſtinoerant, & etiamnum ſuſtinebant, uude cooclufimus, tribulationes eſſe grande ſignum perfectionis magnæ in Dei ſamulis. Tuoc Virgo dixit: Care fili, ſcito, quod in mea joventute multas tribolationes ſuſtinui, a perſonis, a quibus eas minime exſpectabam, quia erant religioſæ: ſed tandem confuſæ, ſatisfactum fibi ex me eunſeſſæ ſunt, ſuumque agnoverunt errorem; ioterim valde me affixerant. Laudetur Deus, qui me ab omnibus liberarit, ſempetque adjurit. O bone Jeſu!

deinde tribulationes quas paſſa eſt ab homiuibus;

& quomodo pro ſuo olim Confeſſario,

102 Poſtea mihi dixit rem aliam magnam & ſecretam, quam nemioi unquam commuoicaverat, in hæc verba: Fili in Chriſto, quidam Fr. Dominicus, olim Confeſſarios meus & ſecretarius totius meæ vitæ, mortuus erat Cremonæ, & pro ejus anima multas feci orationes; propterea quod dubitabam, an uon fuerim ei cauſa mortis, quia fuerat iſtis diebus Mantuæ ad me viſitandam. Cum autem in oratione eſſem, & pro ejuſdem anima deprecarer, interrogari Deum magna eum inſtantia, utrum ego peccatrix fuiſſem cauſa mortis ejus. Reſpondit autem mihi divina bonitas diceus: Non fuiſti, cariſſima filia, cauſa mortis ei. Tunc ioterrogavi de ſtatu animæ illius. Hei mihi rem magnam! Reſpoſum mihi fuit: Ipſe eſt in Purgatorio. Hoc ego audiens, cum gemitu dixi: Ah! ah! Clemeotiſſime mi, ob quam cauſam anima eſt in tali pœna? Reſpondit Deus: Quia voluit voluntatem ſuam & judicium facere. Tunc anima mea, io Dei cooſpectu liquefacta præ compaſſione erga animam illam, pro gratia ſpeciali petiit, ut ſibi, id eſt corpori ſoo, daretur perpetienda pœna iſta, & ille a Purgatorio liberaretur. Reſpondit Deus: Nolo, filia, quia non poſſes tantom erucistum ſuſtinere. Cum autem perſeverarem inſtando, ut mihi imponeretor pœna iſta: aeſpondit Deus, ac diait mihi: Juſtitia mea exigit, ut ipſemet ſeras pœoam, quam ſi ſentires, ſubito moreris; nolo uutem te nunc ea hac vita diſcedere. Interrogavi igitur, quamdio anima iſta deberet io pœna detineri; reſpooditque mihi Deus: Per biduom: quapropter perrexi orare pro anima jam dicta & poſt biduum audiri ipſam uſcendere in Paradiſum.

purgatorium per biduum gemuit,

frustra pueris erumnari.

103 Quando Virgo talia mihi dicebat, o Lector, mooſtrabat in verbis magnam caritatem erga animam iſtam: & ſermonem proſequeudo mihi dixit, quod iſte Fr. Domioicus ſciebat multa ejus ſecreta, & ſcripſerat librum de omnibus gratis, quas ipſi Deus fecerat tempore, quo vixerat ipſe, ſed tali forma, ut nemo alius legere illum potuiſſet, vel intelligere: uon fuit autem repertus unquam, ſicut Virgo mibi dixit, de quo ipſa poſtea valde fuit gaviſa, imo diait hæc verba: Hei mihi; mortua fuiſſem præ dolore, ſi repertus eſſet: & gratias ago Deo, qui eoncoſſit ad ſolatium meum, ut de illo mibil am plius ioaudirerim.

Nic autem de ea ſcripſerat librum suum perditum.

CAP. XXIX.

104 Poſtea interrogavi eam dicens: O Mater

eara, quomodo nunc tecum agitur quoad dolores paſſionis Chriſti? Reſpondit beata illa anima, & more ſuo conſueto dixit: Adhuc eor mihi multum veaatur, neque poſſum niſi difficillime umbulare propter dolorem pedum. Inter hęc antem manibus meis tenebam manus ipſius, & ipſa monſtravit locum majoris eruciatus ſoi, ſcilicet io concavo palmarum; & dixit: Similiter etiam ſentio grandem eruciatom in clivo pedum: & aliquando iovenio in medio ipſorum multum robedinis cum magno dolore: eſtque rubedo illa velut ſanguinis effuſi: & ideo oollem, ut quiſquam mihi pedes lavaret, ne tale qoid videatur. Quando vero mihi accidit, ut ambolare nequeam, dico cogoatis meis eſſe nervos ſic contractos & ſtupefactos, aut quod io iis ſeotiam pœnam aliquam; acqoe ita efficio, ut nihil oltra intelligant. Moltas res alias ſpirituales inter nos hora illa pertractavimos, moltas in aliud tempus dimiſimus, impediti a Domina, (Marchioniſſa), quæ inopinato ſupervenit; & cootriſtatu Virgo mihi diait: O fili in Chriſto, alia vice ſermonem pertexemus.

Indices majores ſuos dolent.

& quomodo eas ſe am habeat.

E

CAPUT XL.

105 Aliàs loquens cum Virgine de rebus ſpiritoalibus, interrogavi eam, pro majori mea eoofolatione & certificatione (ultra illam de qua habetur in primo tractatu): O cara Mater, dicto mihi, quaotæ ætatis eras, quando Deus cœpit ad ſe trahere tuam animam? Reſpondit ipſa; Si bene memioi, dilecte Fili, eram tunc annorum quinqoe vel ſex, neqoe adhuc cognoſcebam, quid eſſem: præter quam qood fugiebam oblectamenta puerilia & conſortia puellarum aliarum, quantumque poteram ſtodebam manere ſolitaria: de quo mater mea vehemeoter mirabatur, ſæpioſque dicebat: Quid ita ſola maoes, filia? non oovi te, neque ſeio, qualis ſit tua voluotas. Sed ego ejuſmodi verbis nihil reſpondebam, & qootidie magis affectabam eſſe ſolu. Cumque illa ſæpius me requireret, repertretque in oratiooe poſitam, oihil poteram ei reſpondere. Rererſæ ergo ad corporeos ſenſus dicebat illa: Qus de cauſa ſic ſtas immobilis, o filia? Quid tibi deeſt? Profecto magna quadam infirmitate teneris, qoam nominare nolo: dic mihi, quid ſentias. Ego autem parvula neſciebam, quid ei reponerem, niſi; Habeto patientiam, mater, & igooſce mihi.

admirantis matrem.

F

106 Iſtud autem accidebat ſæpe. Cum ergo die quadam more meo iviſſem io hortum ſolatii cauſa, & ibi eſſem ſicut Deo placebat; empit colligere uvas ſpinoſas, id eſt criſpinas, & ſpinæ uni digitum impegi. Tunc veuit mibi cogitatio de Chriſti paſſione, ue præſertim du corona, quam duriter caput ejus pupugerit, cogitando quantus fuerit dolor iſte. Sic autem meditanti apparoit Crucifixus eum omnibus myſteriis Paſſionis; & ego ipſa iotuens; ſubito fui liquefacta & reſoluta io contemplationem myſteri tam ſublimis; unde anima mea tunc percepit ſpecialem gratiam & eoofolatiooem, id eſt, in corda meo ſenſi dolorem grandem eum ardenti amore Dei, qui ipſum tantopere accendebat & inflammabat, ut parum admodum ſomni noctu caperem, & veluti continuo ſtarem in oratione. Igitur in illa ætatola cœpi cogitare de pœnitentia faciendu, & accipitos funes in iis multos nodos faciebam,

& ad ſpinas pauſat,

ejusque crucifixo,

cepit fame, flagellando

EXIMAL. HIERON. OLIVET. *afflictabatur ad concionem.*

A circumdabamque eos carni meæ; aliquando etiam diſciplinabam corpuſculum, quamvis a nemine ad hoc inſtructa, imo quacumque in re poteram ipſum affligebam.

107 Via dicere poſſim, quam libenter ibam ad concionem, & ſero mihi illuceſcebat dies, quo illuc eundum eſſe ſciebam; quod ſi prædicabatur de amore Chriſti, cor meum incendebatur ad modum luculenti ignis: quando autem redieram domum, memoriter fere repetere noveram totam concionem: quod matri, ac patri meis magnæ admirationi erat, videntibus me tam parvulam. Inſuper recordor, quod in tenera illa ætate, quando pater meaſæ accumbens, dabat aliquid fratribus meis, ut patrem ſolent, & aliquando me præteribat, dicebam in corde meo: Tu non es digna quidquam habere propter peccata tua: & tunc ſentiebam in corde meo conſolationem tantam, ut nequeam verbis exprimere, O bone Jeſu! & ſic agendo tranſivi tempus pueritiæ meæ, cum multis gratiis ſpiritualibus, quas neſcirem, nec unquam poſſibile mihi erit explicare. Multo majores blanditias percepiſſem a parentibus meis, niſi ſic ſolita fuiſſem rapi inter orandum, quod ipſi arbitrabantur eſſe ſpeciem aliquam morbi caduci: unde & vehementer affligebantur, neque ſciebant, quid de me facerent.

& gaudebat ſibi minus dari, quam fratri ſuo?

B

CAP. XXII. *quomodo cruciabatur ejus corpus*

108 Iterum loquens cum Virgine, interrogavi eam de doloribus paſſionis Chriſti, ipſaque reſpondit: Grandem, Fili in Chriſto, dolorem cordis ſentio, quod mihi nedum videtur conſolidatum, ſed de die in diem magis torquetur, videturque mihi in tres partes ſectum; totum autem latus iſtud eſt maculoſum, uſque ad plantam pedis. O bone Jeſu! Similiter etiam corpus meum quaſi totum commolitum eſt pœnis: & quamvis ambulare valeam, ſentio tamen acutiſſimos cruciatus; & ferme nequeo ampliùs greſſum formare, propter dolores pedum nimis inteſor: totum quoque latus cordis contractum

C eſt, & incurvatum, ut ſolet decrepitis ſenibus. Inter hæc ſupervenit Domina Marchioniſſa: & Virgo dixit: Patientia, Fili dilecte: aliàs colloquium hoc ſpirituale complebimus.

CAPUT VII.

Cæleſtis ira peccatoribus intentata, & maxime obſtinatis, pro quibus fruſtra orat Virgo, & orari facit, ac ſuæ orationis qualitates aliquas aperit.

CAP. XXIII. *Intelligit penam peccatoribus a Deo paratam.*

109 PAucis poſt diebus loquenti per tres horas cum Virgine beata, ipſa mihi dixit magna cum caritate: Fili in Chriſto, factum bona quod ad me veneris, quia tota afflicta ſum, & animo amaro, propterea quod in die Sanctorum omnium, anima mea in oratione poſita vidit humanam naturam, conſtitutam, & alligatam in magno periculo flagellorum: & Pater æternus ſuo quodam modo immobilis ſtabat, audiens animæ preces, ſed videbatur eas caudire nolle: anima autem perſeverabat orando pro natura humana. Hinc Pater æternus animæ reſpondit, ac dixit: Filia cariſſima, non vides, quomodo ſic tur tam multorum tamque gravium peccatorum D perveni ante conſpectum meum? Scito, quod ferre eam ultra non valeam: juſtitia mea vindictam exigit. Hei mihi! Anima mea audiens hujuſmodi reſponſum, & animadvertens divinum aſpectum ſuo modo quaſi turbatum, tota liqueſcebat præ dolore; quia videbat gravitatem flagelli, contra humanam naturam parati: videbaturque, quod Deus valde iratus erat Prælatis Eccleſiæ, volens eos propter multitudinem peccatorum punire.

qui quantitur de earum perditione.

110 Tunc anima mea cœpit dicere: Ah, ah, æterne mi Domine! noli immittere flagellum iſtud: immenſa tua bonitas, & clementia non faciat rem talem: ſed dic mihi, qua ratione facere poſſim, ut ita & ſententia tua mutetur ipſis in gratiam, & flagellum iſtud removeatur. Reſpondit Deus, O filia cariſſima, aliud non vellet bonitas mea, quam emendationem, & pœnitentiam. Noo vider, o Anima, quanta ſuperbia regnet in omni ſtatu, & gradu hominum, & quam enormes turpitudines committantur? Non eſt amplius inter eor juſtitia, aut caritas, ſed rapina, atque eatorſio. Nonne vider, quomodo faciem ſuam averterint a me, ſubmerſique ſint in fœtido cœno peccatorum? Nulla in eis eſt ſanitas, neque bonitas, incipiendo a Prælatis Eccleſiæ meæ, qui tam male vivunt, ut juſtitia mea oequeat illos amplius tolerare. Tunc anima mea, proſtrata in terram, clamabat; Ah! ah! dulciſſime mi Domine! obſecro tuam immeoſam bonitatem, ut ad minimum Mantuanis miſereatur. At Deus: Nimis magna ſunt, Filia, peccata eorum: tamen pro amore tui, & propter tot orationes ſervorum meorum pro illis factas, adhuc expectabo dies aliquot: dic ipſis, ut ſe emendent, quia nequeo ultra ferre tantam in peccatis pertinaciam.

maxime Eccleſiaſticorum.

111 Propterea, Lector, plurimum afflicta fuit Virgo, mihique impenſe mandavit, ut curarem orationem faciendam, Deumque rogandum F eum in finem, quia ſæpe Deus oratione placatur. Sicut autem mihi Virgo monſtrabat, videbatur quædam in particulari metuere, Statuumque converſiones, quarum aliquas jam vidimus, aliæ, ſecundum opinionem meam, necdum ſunt impletæ. Multum etiam formidabat Eccleſiæ, & quibuſdam perſonis nominatim, quæ non revelabo, quia earum quædam adhuc vivunt inter mortales. Erat igitur illa domus caoſis valde afflicta Virgo, & vehementer attenuata continuit vigilias, & orationibus, quas faciebat, perpetuo lacrymans, & corpus ſuum macerans. Non explico ſuper hoc puncto quaſdam ejus prædictiones, circa perſonas particulares, quarum aliquæ, ut ipſe verax teſtis ſum, ipſas in ſe experte ſunt, aliæ *valde emendantur:* adhuc ſub dura flagello verſantur. Egoidem, Lector, contremiſco, cum recogito colloquium iſtud, quod tunis tribus horis tenuit: multaſque res tunc audiras taceo, quia necdum eſt tempus eas peopalandi, neque volo diſtinctiùr intelligi. O pauperculi, & cæci circa ſuam ſalutem! Si noſſent, quid opus ſit ad eam conſequendam, & quid commiaciat Deus, credo, mutarent vitam, & ſub immoderatis veſtibus ſacco veſtirentur. Porro licentiam diſcedendi a Virgine ſumpſi, ſub promiſſione, quod in

Hinc triſtis Virgo

poſte-

A posterum adhuc alias res spirituales mihi indicaret.

112 Eodem mense (*an Augusto*) ac tempore iterum tribus horis duravit colloquium meum CAP. XXXIII. com cælesti illa Virgine, & inter alia, ut melius poterat, mihi dixit: Dilecte in Christo Fili, valde afflicta est Mater tua. O bone Jesu! volo tibi dicere id, quod mihi accidit. Diebus præteritis in oratione posita deprecabar pro multis personis, ut Deus illis faceret misericordiam. Specialiter autem magis orabam pro Papa, (*Alexandro* VI.) & quadam persona C &c. (*forte Cæsare Borgia, Duce Valentino*), ut Deus ei daret gratiam restaurandi Ecclesiam, & omnium misereretur. Cumque anima mea pro illo petebat talem gratiam, videbatur Deus turbatus ac velut immobilis stare, uti quis solet, cum audit ingratum aliquid. Perseverabat nihilominus anima mea in postulanda gratia pro Papa, nec ullum ei dabatur responsum, quemadmodum solebat: perseverante tamen illa, & peritionem urgente, supervenit Domina nostra Dei Genitrix, quæ B ante filium consistens, cœpit precari etiam ipsa, & adjuvare animam, ut pro salute Papæ compos fieret desiderii sui, atque pro renovatione Ecclesiæ. Postea venerunt omnes Apostoli, & steterunt coram Domino, omnesque orabant, ut fieret misericordia. Heu me miseram peccatricem! Stetit Deus semper immobilis, vultu & aspectu nequaquam hilari, sed velut turbato; nec ulli deprecantium quidquam responsi dedit, nun Dominæ nostræ, non Apostolis, non animæ meæ, sicut alias fecerat.

113 O bone Jesu! multum hac de causa affligor: jam enim tertiæ vices sunt, quod specialiter oravi pro Papa, & quibusdam misericordiam, hac autem vice responsum non accepi; unde non possum, quin maneam in continuis lacrymis præ compassione animarum istarum. O fili carissime, quantum queritur Deus de statu Ecclesiastico. Hei mihi! quam magna & nimium horribilis res est, coram intueri putredinem peccatorum tam multorum! Plangebat Virgo, cum C talia diceret, & suspiraos ita me est affata: O care Fili in Christo, si vel semel videres, quantum Deus queratur de natura humana, & præcipua de tribus peccatis, credo, quod continuo velles stare deprecabundus ad pedes Jesu Christi. Tunc ego: Quænam sunt ista peccata, Mater? Respondit anima illa cælestis; Superbia, avaritia, & tertium unum, quod honestatis causa nolo nominare: ego autem per discretionem intellexi, ipsum esse peccatum luxuriæ, diversa in specie perpetratum.

114 Dixit etiam Virgo: O quanta mala habentur parata propter obstinationem & longam consuetudinem peccandi; & præcipue Statui Ecclesiastico, eisque personis, quas novisti. O Deus meus! o bone Jesu! ignosce mihi miseræ peccatrici. O animas misellas! Grandia illis tormenta præparantur, si oprra non mutent. Ego hæc audiens stabam quasi attonitus, & sanguis præ terrore mihi constringebatur. Postea vero cœpit Virgo loqui de rebus spiritualibus ad animas nostras spectantibus, multaque absolvit & confirmavit, quæ inter nos pridem promiseramus; præcipue autem participationem orationis & operationis. O bonitas divina! Eramus duo corda coram ejus conspectu in una voluntate colligata. Tanta profecto erat, o Lector, inter nos caritas, ut absque lacrymis de ea loqui non posſim. Amabar Virgo dilectum suum in Christo filium velut animam suam propriam, & ipse amabat unicam Matrem etiam plus, si fas est dicere, quam animam suam. O magnam Dei caritatem, infertam cordibus nostris, multo prius quam inter nos esset aliqua spiritualis conversatio, aut invicem noscseremus!

115 Prædicto mense iterum quasi tribus horis manssimus in sancto colloqoio, & illa cælestis ac CAP. beata anima tantum accendebatur Spiritu sanc- XXXVI. to, ut videretur aliod quid esse, quam creatura humana: loquebatur enim majori, quam unquam videram, vehementia, deque rebus valde sublimibus; & hoc cum quibusdam figuris & exemplis, ut melius intelligerem, atque super statu animarum quarumdam, de quibus scribere superſedeo. Deinde interrogavi de oratione, E quomodo eam faciebat, & utrum in ea impediretur per ot visitationes diversarum personarum, aut propterea privaretur solita sua ad Deum attractione. Respondit autem cælestis anima; O fili, non impedior, imo exiude sentio aliquid amplius, præsertim noctu; quia parum aut nihil possum dormire, præoccupata a consueta oratione & meditatione: corpus autem meum aliquando tantopere afflictum est, ut non possim me erigere, aut pedibus insistere.

116 Tunc subjunxi: Die mihi, cara Mater, affligerisne in attractione ad Deum, aut corpus tuum sentit aliquam afflictionem durante ejusmodi unione cum ipsu? Et respondit: Non plus molestiæ tunc sentio in corpore, aut aliam ollam rem corpoream, quam si non essem in corpore: quia anima conjuncta cum Deo numquam recordatur sui corporis. Verum in regressu animæ ad sensus corporales, sentitur aliquando grandis afflictio; præsertim quando erecta illa fuit ad mysterium passionis Christi. Sentio autem aliquando corpus tam leve, ac si mortale non esset: & ita manet spatio trium quatuorve horarum, & sæpe amplius, prout anima sentit majorem cum Deo unionem, maxime quando id fit cum aliqua expressione individuæ Trinitatis. O bone Jesu! quam grande cogitatu est mysterium istud! quomodo in tali unione & elevatione sese reperit anima cum divina bonitate junctam! Nulla est humana cogitatio, quæ possit ad suavem istam speculationem pertingere: sed divina gratia ejusmodi raptu hoc præstare novit. Heo me! non possum tibi aliter id dicere; alia vice, care Fili, id fiet.

117 Quam multas spirituales res similes audivi ab ista cælesti anima! cum autem eas audirem, CAP. non erat quasi spiritus in me; non propter verba XXXV. similia & simplicia, qualia sunt mea; sed propter sua, quæ erant magis expressiva, magisque efficacia, juncta pronuntiationi & gestibus accommodatissimis ad ejusmodi effectus, quos sunde illa operabantur, propter sui magnitudinem. Quamvis autem semper videbatur inter illa quasi liquescere, negabat tamen se posse vel memoria vel verbis attingere casum suum. Tunc interrogans eam: Die, inquam, cara Mater,

A quando anima eſt unita Deo & attracta, cognoſcitne ſtatum & conditionem alicujus perſonæ? id eſt, cognoſcitne ipſius bonitatem aut malitiam? merita & demerita ejus? Ad hæc illa. Cognoſcit, fili, quantum vult Deus, ut cognoſcat & videat, & ſæpius videt atque cognoſcit merita & demerita plurium creaturarum. Equidem recordor, quod cum annis abhinc quadraginta orarem pro quadam perſona, ut illam Deus vellet ad bonam vitam converti, reſpondit mihi Deus; Neſcis, o anima, quod creatura habeat liberum arbitrium, ut pro libitu bene vel male agat? Ego legem dedi, nolo hanc fraugere. Tunc anima mea cum ſolicito deſiderio pro ſalute illius replicavit; Ah! ah! Domine mi, move aliquantum cor ejus indurutum inſuſione Spiritus ſancti. Hei mihi, Fili! reſpondit Dominus animæ meæ horribili voce: Non invenio locum, qua poſſim intrare in cor tam obdoratum, invetcratumque in putredine gravium & maxime enormium peccatorum.

B 118 Rurſum, Fili in Chriſto dilecte, alia vice cum anima mea poſita eſſet in oratione, facie tertio accidit precanti pro animis, nobis cordialiſſime dilecta, de qua ſæpius tibi dixi, & poſtulanti, ut ſolari eam vellet Deus in eo, quod petebat, & abſolvere a vinculo, quo teebatur adſtricta, ut reſponderet Deus animæ meæ; Volo, filia cariſſima, ut ſic permaneat pro ſalute animarum: ſed ſine dubio ſcias, quod ipſam ſis viſura in paradiſo collocatam. De hoc autem prorſus certa ſum, cum magna mentis meæ ſolatio. O pie Jeſu! quam magna eſt bonitas tua! Hæc omnia mihi ipſa dixit, Lector, magno cum reſpectu, & quaſi invita: ſciebat enim, quod eguiſtam perſonam noveram. Inde vero cognovi ejus futuram beatitudinem: quia qui aliquem videt in Paradiſo, neceſſe eſt, ut etiam ipſe ibidem ſit. O bonitas Dei! quid non operatur in animabus fidelium tuarum ſponſarum!

119 Inſuper mihi dixit cæleſtis illa anima: O fili in Chriſto cariſſime, Deus propter ſuam bonitatem, non propter merita mea, ſemper mihi oſtendit res tam mirabiles, etiam cum adhuc eſſem parvula teneræque ætatis, ac deinde provectioris; & tam multæ gratiæ ab eo in animam meam ſunt collatæ, ut impoſſibile mihi ſit vel decimam partem enarrare. Heu me! qui Doctores, qui Philoſophi, qui Prædicatores poterunt unquam dicere, aut ſcribere id, quod videt anima in oratione poſita! O bone Jeſu! Nimis grande id eſt, quam ut aliquis ſcribere aut dicere velit, utpote res ineffabiles & humanis oculis inconſpicuæ. Perdor hic, nec valeo plus dicere: alia vice. Videns ego, quod eſſet abitura in extaſim, cito ſermonem converti; ac deinde eodem regreſſus dixi: O mater cara, ſcire vellem, utrum anima tua ſemper invitetur, & impellatur ad contemplationem. Reſpondit Virgo: Videtur, quod anima ſemper eo invitetur; ſed etiam, quod habeat continuo quaſi duas voluntates, quarum una ipſam provocat ad alta & ſpiritualia, alia deprimit ad humilia: ſemper tamen prævalet illa, quæ tendit ad ſublimia, idque tam vehementer, quod ſæpius non volendo, neque advertendo anima attrahatur in ictu oculi; maxime quando contigit me aliquid audire de Divinitate, vel aliquid ſublime de gaudio & beatitudine animarum. O bone Jeſu! in iſta ſuavi ſpeculatione plus delectatur anima mea, pluſque conſolationis ſentit & guſtat. O pie Jeſu, ſponſe dilecte! miſerere mei peccatricis, nec enim plus dicere valeo: alia vice dicemus reliqua, ſi Deus nobis gratiam conceſſerit. Ora Deum pro perſonis, quas noſti, ut Deus eis gratiam largiatur.

120 Proſequendo ſermonem alium, interrogavi eam dicens: Quo modo, cara Mater, nunc agitur in doloribus, qui continuo tibi adſunt ex Chriſti paſſione? Reſpondit ipſa: Dilecta in Chriſto fili, magnos ſentio cruciatus; qui, ea quo infirma fui, quotidie creverunt & creſcunt, præſertim cruciatus cordis; ſic ut ambulanti, loquenti, ſedenti videatur cor eſſe tranſfixum, quodque non potero reſpirare: id quod mihi magis accidit dicbus Veneris & Mercurii. Quando autem lecto decumbebam, ex magno illo, quem habui, morbo, nunc fuit cor meum diffractum & fiſſum, ita ut nunquam fuerit conſolidatum, ſicut ipſum tunc eſſe tibi dixi. Et credo, quod vota & orationes noſtrorum devotorum ipſum tenuerint, ne in iſto martyrio totum conſumeretur. Scio, quid dicam, & idco magnus mihi labor foret explicare totum id, quod etiam omitto, quia ſatis dixi alio loco.

121 Nunc volens Virgo ſermoni ſuo finem imponere, impedita ut ſupra dixi; Fili, ait, ora Deum pro tali ac tali perſona, & præcipue pro ſalute animarum ipſarum; quas mihi gratioſe concedi quotidie peto a Deo; valdeque affligor, quia qualia vellem ſigna ſalutis earum non video. Vellem ego pro iis obtinere hanc gratiam, & Deus vellet, ut facerent pœnitentiam, & dimitterent peccata ac malam vitam: ſed videtur, quod nolint. O Miſeras animas! quam graves ipſis præparatum eſt tormentum, niſi ſe emendent! Ora, fili, pro ipſis & Matre tua. Duros fuit mihi, Lector, hic ſermo, & gravis comminatio iræ ſive juſtitiæ divinæ ſupra iſtos & alios hujus mundi peccatores. F

CAPUT VIII.

Narrat Auctori Virgo favores varios ſibi factos a Deo.

122 CUm quodam die ſummo mane Miſſam celebraſſem in camera Virginis, ingreſſi ſumus ſanctum & conſuetum colloquium, quod duravit uſque ad Nonam, ſic ut domeſticos ad prandium accedituros tæderet expectare tam diu; quare comparuerat aliquoties, me præſentes, dicentes: Hora jam tranſit, Soror, quod ipſi haud parum moleſtum accidebat, ut cui cæleſtis cibus melius, quam alius ſapiebat. Eadem hora Virgo mihi dixit: Dilecte in Chriſto Fili, multa tibi vellem dicere pro veſtra conſolatione, & præcipue de unione, quam Deus fecit cum anima mea, atque facit quotidie: ſed vereor, ut poſſim explicare, quomodo vellem; unde aliquoties de illo impedimento apud Deum ſuum queſta,

Ex ital. Hieron. de Iust. ſuadet ſua libertati relinqui.

Cap. xxxvi. Deus aliis certam ſalutem,

Cap. xxxvii. Cæſus orat de mirabilibus ſibi oſtenſis in oratione,

ad quam quaſi ſemper trahebatur.

Cap. xxxviii. Dolores Paſſionis filii augent ſanctæ.

dolet aliquot mentis pertinacia peccatis.

Cap. xxxix. Multa operaſe ſi poſſet Auctori narrare

A queſta, eo quod ſubinde loquens cum perſonis mihi familiaribus, aut etiam domeſticis noſtris, ſubito remanet anima mea attracta, neque poſſum id cavere. Quin etiam aliquando id mihi accidit prorſus invitæ, propter verecundiam circumſtantium. Heu me! quoties res evenerunt in ſimilibus publicis locis; id eſt in eccleſia, & alibi, ubi ſat multi aderant! Quandoque etiam lecto decumbens, manebam tota oocte rapta: ſed quando ſum in publico, atque ad me regredior, nimium verecundor præſentiam hominum. Vellem profecto, Deus mihi hanc gratiam faceret, ut talia operarerur in anima mea conſpicentc nemine: & hoc foret magnum mihi ſolarium, ac gaudium. O quam multi famuli, ac famulæ Dei ſunt meliores me peccatrice, & operantur in abſcondito, nec quiſquam novit eorum actus!

Ardua excuſat impedire ſe quominus,

Et ita ea non poſſe aliis latere,

Adeo ſibi magno verecundiæ eſſe,

B 123 Hæc audiens ſobrii, atque dixi: O cara Mater, nescio, qua de cauſa Deus noluerit, ut monaſterium ingredereris? Reſpondit illa: Heu me! ſatis certa ſum: ita vult ille, ita ordinavit. Tunc ego; Id ſi ita eſt, Mater, ecquid dubitas? Quandoque, inquit, non fido mihi, & metuo illuſiones dæmonis: multumque verecundor, quia homines dicunt: Ecce illam, Ecce illam. Quid autem ego feci unquam, vel etiam nunc facio? Sed Deus, per gratiam ſuam ſpecialem, eam ſolum eſſem annorum quinque, cœpit animam meam ad ſe trahere. O pie Jeſu! Quid boni tunc erat in me, per opera tunc facta? aut etiam poſtea, quid boni feci? O dilecte Fili, quam magnæ ſunt ingratitudines meæ, aliaque peccata! Reſpondi ego: O cara Mater, ſi Deus a pueritia in te operatus eſt per gratiam ſuam, & adhuc continuo operator, non ex ipſa, quæ agis, ſed gratia divina. Tu es velut inſtrumentum, quod pulſatur; ſed nemo intelligit modum talis harmoniæ, cum multis ſcretis compoſitæ: & ideo multi, videntes res tam mirandas in corpore humano, manent confuſi, & plent admiratione; animum autem reflectentes ſupra ſuos actus, agnoſcunt ſuum errorem; & ſic mediante te convertuntur ad Chriſtum, atque agunt pœnitentiam de ſuis peccatis. Tunc Virgo dixit: Credo, Fili, verum eſſe, quod dicis; quia multi mihi dixerunt, quod vitam commutaverint, atque in bonum verterint, ſolum me videndo poſitam in oratione: & quædam Matronæ conjugatæ, dimiſſis pompis, magnæ devottoni pulſque operibus ſe tradiderunt. Fateor, Lector, id in me quoque verificatum eſſe: nam cum puerulus eſſem, ac ſcholas frequentarem, accidit mihi, ut viderem emeleſtem illam animam tu ſpiritu rapcam: taliſque præſentia ſic fuit meæ menti infixa, ex prima illa vice, ut numquam obliterata ejus memoria ſit, divinitus cordi meo impreſſa.

Quamvis non ſine utilitate ſpiritualis ſic capta

Quod ſi quæ puerili experta profitetur Auctor,

C CAP. XL. 124 Progreſſa eſt Virgo ulterius, & dixit: Narrare tibi volo, care Fili, id, quod vice quadam mihi accidit. Cum intra eccleſiam eſſem poſita in oratione, parvula quædam vidit prope me ſtantem puerulum raræ pulchritudinis, id quod ipſa dixit Confeſſario ſuo. Tunc ego interrogavi: Quid autem tunc cogitabas, Mater? Reſpondit illa: De parvulo Jeſu, quem anima mea intuebatur, multumque eo oblectabatur. O bone Jeſu! valde affligor, care Fili, quia talia publicè viſa ſunt. Socia noſtra non ſatis res ſtas intelligit, & ideo aliquando loqui non poſſum, & aliquando vellem, ut nemo me interpellaret; ipſa autem hoc non capit, neque ſatis ſolicita eſt, ut a me removeat perſonas, quæ tali hora me impediunt. Ipſi tamen hæc non dicerem, niſi in genere, licet me non intelligat, ſicut tu. Vehementer ergo contriſtor, & affligor, quia in iſta hora vellem non videri, neque moleſtari.

Talibus ergo ſibi vilus ipſe adſtare Jeſulus.

D

BARTHOL. DE SYMEON. ELEVAT.

125 Confortabam ego eam; quæ verbis meis ſatis acquieſcens, reſpondit: O fili, quam libenter diſcederem ex hac miſera vita! Sæpius enim gravi Deum, ut me liberaret de earcere miſeri hujus mundi; & ſemper mihi reſpondetur, quod ſuſtinere debeam, & habere patientiam adhuc aliquantulum; quia nondum perfecit Deus, quod per me intendit facere: nec poſſum ſcire, quid illud ſit, propter quod tam diu differtur mortis meæ ſolatium. Quando Domina noſtra filiolum peperit, interrogavi Dominum, an illa eſſet res, quam dicebat: ſed reſpondit Deus, quod non. Et aliis multis vicibus variæ res evenerunt, & interrogavi, an eſſent illæ, & ſemper negative reſpondit Deus. Credo tamen, quod non admodum diu manebo in hoc mundo, quia ſentio quotidie me deficere. Hei mihi, dilecta Fili! Mater veſtra valde triſtatur propter illos, quos noſti, nullam in iis video vel ſcotio mutationem vitæ aut morum inoliturarn. Hei mihi! Animæ eorum verſantur in magno periculo. Ac ſuper hoc multa narravit Virgo de ſtagitioſa vita, quam ducebant, & de flagello ipſis parato: de quibus elartus non loquor, ne ſorte intelligar.

Dolet Virgo differri mortem ſuam,

E

peccatores non converti,

126 Inſuper addidit Virgo: Quam mihi, Fili io Chriſto, quandoque grave eſt, non habere ullam ſecretam perſonam præter te, cui poſſim ſecare eor meum aperire, & certa eſſe, quod nemo reſcituras ſit arcana noſtra! Vellem quotidie commoditatem habere loquendi tecum de rebus ſpiritualibus, magnamque conſolationem ſcutire mihi videor, quando de rebus meis nemini loquor niſi tibi; imo cor meum tunc quietum, ac tranquillum manet diebus aliquot. Laudetur, F care fili, divina bonitas, quæ magis, ac magis ſeſe quotidie unit animæ meæ. O bone Jeſu! deo tibi, care Fili, quod cruciatus cordis mei quotidie augentur. Vellem, ut eeeparet dulcedinem Dei gattando, ut cito tranſirem ab hoc fœtido mundo. Hei mihi! non poſſum plus dicere: ignoſce, Fili. Hic ſulcivit ſe Virgo, & ſtetit aliquamdiu, loqui non valens præ exceſſivo dolore cordis, quem ſentiebat: poſtea autem mihi dixit res aliquas magnas, de nonnullis perſonis particularibus, quas modo non enarrabo.

& ſe nemi-nem habere, cui ſidere poſſit ſecreta, ſua

præter Auctorem.

CAP. XLI. 127 Penultimo die ſupraſcripti menſis, poſtquam in camera ſua Miſſam celebraſſem, exorſi ſumus ſanctum colloquium; ſed in principio ſermonis dixit mihi ipſa ſancta Virgo: Fili, ſatis vereor, ut poſſim tibi explicare, quod intendimur ambo, eo quod tam grandes ſint res, quas anima mea hiſce præteritis diebus conſpexit. Ah! continuo mens mea rapitur ad conſiderandas res indicibilis atque immenſi gaudii, quas vidit anima mea; quas ſi voluerim eloqui, aut pergam conſiderare attentius, ſubito deſituar facultate loquendi. Videor mihi, Fili, remanſiſſe ſicut aliquis, qui expergiſcitur a ſomno, & ſi aliqui

Fatetur ſe objecpeam

A ſi alicui perſonæ loquar, neſcio quodammodo
EX ITAL. quid mihi dicat: quia mens mea continuo eſt
HIERON. elevata, & ſubmerſa in memoria rerum conſpe-
OLIVET. ctarum, atque adeo mirabilium. Talis autem
imaginatio nec dia, nec nocte mihi ceſſat, ſed
continuo verſatur ante oculos meos: & omni
rerum ſibi ſerum memoria, nocte ſum ſic abſorpta, ut quaſi nihil ſentiam; hoc vero mihi accidit, quamvis lecto decumbam. Volo tamen experiri, Fili, an poſſim conſolari te, dicendo aliquid, ut melius potero: quod autem modo non potetimus, poſtea, cum extaſis hæc tranſierit, majori cum facilitate narrabimus: nunc autem penes me non ſum.

118 O bone Jeſu! perditum eſt cor meum. Hei, mi Fili! etſi Deus mihi concederet dicere, quantum humana lingua dici poteſt, ſcitu tamen, quod neque ſic poſſibile foret, vel minimam partem caplicare eorum, quæ anima mea guſtavit,
& quaſi ſine corde, B & vidit. Cor meum ſic eſt attritum, & conſumptum, ut totum lacerum videatur. Vellem, ut cito extinguatur, ut cito egredi poſſim ad ſpontaneum animæ meæ. O fili! Diebus biſce præteritis, permiſit Deus, ut oſcularet plagam lateris ejus, unde cor meum ſic acceſſum remanſit ſuo ſancto amore, ut videatur aduſtum. Vellem tota innovari, & conflagrare iſta dulci amenitate ſancti lateris Chriſti. Neſcirem, Fili, dicere, quomodo ſter cor in corpore meo. Deos
poſtquam lateris Chriſti latus oſculari, etiam per ſuam gratiam tot alias res ſublimes mihi monſtravit, tantaque myſteria, ac putriſſimum circa creaturam tibi notam, ut inde valde ſim conſolata: dixit autem mihi hæc verba: Perſeveret: hæc eſt enim mea voluntas. Numquam, o Fili, Deus mihi oſtendit tam aperte ejus ſalutem, aliaſque multas res ſanctas: onde laudetur Deus ex beata iſta anima. Obſecro, Fili, ne cuiquam hæc reveles.

CA. XLIII 129 Inſuper, Fili, in hoc ipſo natali, anima mea in oratione poſita videbat Dominum noſtrum, ſub forma infantuli, inter brachia Do-
C minæ noſtræ, quemadmodum videre optaverat; *& Jeſum in forma parvuli ampleſti;* eumque oraret, Parvulus extendit brachia ſua, & accedixit devotabos noſtris, ſicuti noſtra illa cariſſima petierat. Quantum ſolatium ſuit animæ meæ tot tantaſque res videre, quas nequeo effari! Tunc pro gratia ſpeciali a Deo poſtulavi, ut mihi indulgeret numquam amplius ad corpus reverti. O bone Jeſu! quam dulcis, & ſuavis illa fuit reſponſio: Noli triſtari, Anima mihi cariſſima, brevi conſolaberis: tantum oportet, ut habeas pauxillum patientiæ. Tunc dixi: Ah, Domine, vellem ſcire diem mortis meæ. Reſpondit Deus: Faciam, cariſſima filia, ut ſcias, idque per evidentia quædam ſigna, decimo, vel ſexto die ante. O bone Jeſu! non poſſum ultra loqui.

130 Hæc verba, Lector, eloquebatur Virgo magno cum labore, etatque tantopere afflicta,
promiſit Auctori, quod mori ſue adveni, ut non auderem amplius ipſam interrogare, quia non erat in ipſa ſpiritus ad loquendum: ipſa tamen mihi promiſit, quocumque modo dicturam ſe quidquid eſſet poſſibile. Inſuper iterrogavi eam dicens: O cara mater, pro ſingulari gratia a te peto, ut ſire mori ante me cuningat, facias me videre ſtatum veſtrum. Reſpondit illa: Id faciam libenter, ſi Deo placuerit; & præſens eris, ſpero, moriti meæ. Recte novi, quid dicam, fili. Fac boono animo, quia & in D hoc ſolabitur te Deus: omoiaque faſtidia, & tribulationes noſtræ convertentur in gaudium atque lætitiam. Scito, quod ſervabo tibi fidem datam. Omni die primum quod ago, eſt elevare mentem in Deum, eique commendare D. B. ſicut promiſi, & hoc facio propter veſtrum ſolatium. Ora Deum pro Matre tua.

131 Dum ſupradicto tempore loqueret cum CA. XLIV Virgine a tecta uſque ad nonam, incidit in priorem ſermo de injuſtitia, quæ fiebat cuidam Sacerdoti: ſed paucis verbis expeditum hoc fuit, *narrat quomodo cor ſibi a Deo mutatum ſit,* quia corda noſtra ſtimulabantur ad res ſpirituales: quare Virgo ſic empit. Quadam vice in oratione conſtituta, in gratiam ſpecialem petii, ut mihi Deus cor mutaret, illudque ordinaret ſecundum voluntatem ſuam, & illo ſolo delectarer. E Apparuit ergo mihi Deus, aſpectu valde luminoſo, cor meum in manu ſua habens, intra quod videbam eſſe venas aliquot turgidas; & ipſius partem quamdam rubeam, alteram pallidam. Tunc quæſivi a Deo, quid ſignificaret pars illa pallida; & reſpondit, denotare affectiones terrenas: tantuſque fuit ille Divinitatis ſenſus, ut facile integrum triduum abſtracta manſerim, propter mutationem cordis mei divinitus factam. Hei mihi! Grandis mutatio illa, & grandis res illa! Quando autem regreſſa fui ad ſenſus meos, ſenſi cor meum novum, & inflammatum, ita ut videretur ſotoas eſſe divino amore ſuccenſa. O bone Jeſu! Sic autem manſi quaſi tribus annis, ut grave mihi eſſet cum homoibus loqui. O bone Jeſu! Cor meum ſic mutatum fuit, ut anima tota reſoluta fuerit in Deum; io ipſaque aliud mihi regnabar, quam dulcis, & ſuavis ſenſus de Deo.

132 Eodem tempore, care Fili, oravi etiam CA. XLV Deum, ut mihi concederet eſſe fidelem ſuam *& ipſa Chriſto deſponſata* ſponſam: hac igitor intentione ad orationem compoſitæ mihi apparuit Deus, cum ſua gloriofa Matre, atque Davide Propheta: Chriſti autem ſancta Mater orabat filium ſuum, ut ſalari F vellet animam meam. O bone Jeſu! Servuo, ac *per annulum,* jucundiſſimo aſpectu Deus porrexit manum ſuam, meamque manum apprehendens, ſibi me deſponſavit, receptique in ſponſam, ac filiam ſuam. Exinde autem ſemper mihi viſa ſum ſentire annolum, digito inſertum. Dicendo autem, Sentio annulum, non ſine magno cum labore, & verecundia pronuntiabat ea verba, factaque eſt facies ejus tota rubea, quin etiam voluit ceſſare a ſermone, quem cœperat: ſed multis precibus meis conſtricta, dixit pauca iſta verba, de modo, quo fuit deſponſata.

133 Addidit deinde, O fili in Chriſto! quot gratias gratiat mihi fecit Deus in iſta camera ſupe- *in ſua priori camera,* rioti! (ubi tunc ſcilicet morabatur), & uſque in præſentiarum ipſam habeo in magna veneratione, acſi eccleſia foret. Sed domeſtici gratias iſtas ignorant, quas ibi recepi: multum veto doleo propter illas, quod ipſam unquam dimiſi. O quoties Dei Mater cum Filio ſuo ibi me erudivit, & docuit ſuam voluntatem, acſi in ſchola ſuiſſem! ibi etiam vidi Crucifixum, tanto cum gaudio, ut eloqui ipſum nonnquam poſſim. O bone Jeſu! Tunc ego interrogans ipſam dixi: O

cara

A esta Mater, cujus ætatis eras, quando donum iſtud accepiſti? Eram, reſpondit illa, quaſi octodecim annorum. Multas aliàs gratias, Fili, obtinui in iſta camera, quas numquam poſſem enarrare; imo impoſſibile id foret, eo quod nequeam ipſas verbis exprimere: quamquam enim mens mea id capiat, voces tamen deficiunt, quibus res intelligi faciam, prout acciderunt, ſuntque in ſeipſis. Vellem profecto, Fili, invenire aurum expreſſivam aliquam, & apparentem formam. Heu me! quam grandis eſt amor Dei! Ipſe facit mundum contemnere, ad illum ſolum quærendum, ioreamendum, & poſſidendum.

alii plures quoque alios favores accepit.

CAPUT IX.

Viſa in natali Domini, & miracula quædam ad Virginis præſentiam facta.

B

CA. XLV. 134 VIdens ego Virginem diſpoſitam ad loquendum, rogavi, ut mihi compleret promiſſionem factam de nativitate pueri Jeſu, ut ſupra dixi. Hæſit ergo Virgo, defigens in me vultum jucundum, ac dixit: Vellem equidem, Fili, pro tuo ſolatio id facere; verum non erit poſſibile: non enim hæ ſunt viſiones imaginativæ ſenſuum; ſed anima abſtracta, & unita Deo videt, & intelligit res tam graves, & ſublimes, ut humano eloquio nequeant exprimi. Tunc ego, metuens, ne raperetur in cataſim, dixi: Si eloqui nequis, Mater cara, ſaltem reſponde ad id, quod interrogabo. Libenter, inquit illa, ſi poſſim. Interrogavi ergo, an in nocte Natalis aliam recepiſſet gratiam, quam in die, & in die aliam, quam in nocte. Illa autem affirmavit, dicendo: In nocte vidi Puerulum natum, & Deiparam cantibus, & melodiis Angelicis cinctam, idque cum tanta claritate, quantam intellectus humanus non poſſet exquirere. O bone Jeſu! Anima mea tonc fuit in tanto gaudio, & jubilo, quod vel recordans videar intra meipſam non eſſe. Interim petii benedictionem pro quibuſdam perſonis mihi devotis; & lufanulus extendit manum ſuam, eiſque cum magna jucunditate benedixit.

Interrogata de viſione ſibi in Natali Domini;

nocte viſum ſibi ſit Parvulum,

135 O fili in Chriſto, fiecit nequit, ut tibi ſatisfaciam, per aliquam idoneam ſimilitudinem, verbis factiſve expreſſam. Non intremus in ejuſmodi ſermonem; ſenrio enim, quod exitum inventura non ſim. Quando enim recordor rerum tam ſublimium, ſentio in ipſa recordatione me deficere: quia mens mea in ipſis elevatur, priuſquam id animadvarram, & ſubito rapior atque abſtrahor. Videns ego nam non poſſe in iſto ſermone procedere, vetti argumentum, & dixit Die, cara Matec, quid amplius in die, quam nocte vidiſti? Reſpondit Virgo; Res multo majores. O bone Jeſu! Dicam tameo, quantum a Deo concedetur. Ipſa die vidi Majeſtatem divinam, cum tanta claritate, aſpectuque tam luminoſo, admirabili, ac grandi, ut ſenſus humanus pertingere eo nequeat. O quis unquam dicaret, vel intelligeret res tam magnas, niſi quibus mentes fiot iſtis aſſuetæ? Non poteſt humanus intellectus capere iſta gaudia, & res ineffabiles. Aliud in præſcotiatum dicere nequeo, Fili.

de die divinam Majeſtatem,

136 Videns ego, quod loqui multum non poſſet, dixi: Quandoquidem, cara Mater, aſſurſum illa non potes, ſaltem reſponde mihi ad interrogata, & die; Quando anima eſt in iſta unione, quam facit cum Deo, cognoſcitne humanos ſtatus, & præſertim animas, ac creaturas ſpirituales? Reſpondit Virgo: Fili, tantum cognoſcit anima, quantum permittit Deus; tantoque plus, quanto id magis facit ad conſolationem ipſius animæ, quam ſic attractam facit cognoſcere ſuos veros amatores, unde illi magnum accedit gaudium. O care Fili, in præſentiarum ſunt varias in locis multæ animæ ſanctæ, & male ageretur cum Eccleſia Dei, ſi non eſſent boni. Tunc ego: Quale ſolatium, & gaudium ſentit anima in conſpectu Dei, cognoſcendo animas illas ſpirituales? Reſpondit: Heu me! grande, grande: ſed non intremus in hunc ſermonem, quia novi, quod modo non poſſim.

multaſque ſanctas animas cognitas

magno ſuo cum gaudio,

E

137 Tunc vidi colorem vultus ejus immutari, per inflammationem ſibi obvenientem, ex recordatione rerum tam mirabiliter attractivarum: ideoque ſubito abſtinui loqui de rebus illis, ne tota abſorberetur, & dixi: Si nequeas eloqui, Mater, res iſtas, ſcribe illas. Libenter, inquit, eas ſcriberem, eo modo, quo ſcribo alias litteras; ſperens, quod aliquando ipſas comburea: ſed dum ſcribo, ſæpius hæreo cum calamo in manu; & ſi caſu accidat apertum eſſe oſtium cameræ, veoit aliquis domeſticorum, meque ſic conſtitutam reperiens legit, quæ ſcripſi: ideoque mihi non fido: quamquam ſolebam plus ſcribere & dicere, quam modo, quia in dies multiplicantur & augentur tractus divini; idcoque facilius mens elevatur, ac velut continuo. Quamvis autem loquar cum diverſis perſonis, aliud tamen ſentit mens mea, quam id, de quo ſermo eſt. Interrogans porro: Quidnam, inquio, Matev cara, vis dare, vel relinquere tuo filio in Chriſto? Reſpondit quaſi ſubridendo: Volo tibi facere libellum unum pro tua conſolatione. Aliàs feci quemdam, ſed metuens, ne inveoiretur, combuſſi; & nunc mihi dolet, ipſum non habere pro tuo ſolatio. Nunc multorum memini, ſed dicere ea non poſſum: quandoque vero nec cordor quidem rei ullius, & aliàs videntur omnia ſimul menti occurrere.

& alia quæ non ſcribere eadem poſſit:

promiſſio tamen eſt libellum de rebus ſuis.

F

138 Quando Virgo hæc dicebat, Lectuc, torquebat ſe totam, præ grandi, quem patiebatur, ecuciatu: quapropter interrogavi: Quid adeo vehementer dolet, Mater? Dixit illa, voce ſubmiſſa: Dolor cordis tantopere me conſtringit, ut quieta manere nequeam. Ignoſce, Fili, ſæpe id mihi evenit, etiam dum cum aliis quam tecum loquor: id quod mihi vehementer diſplicet, & pudorem ciet: non item coram te. Vellem eum, Fili, tibi monſtrare cor meum, ut videas, quid ibi operetur Deus. Scito, quod aliud mihi tibi reticeam, quam quod dicere nequeo. Sed quando tale quid mihi aciidit coram aliis, ſimulo eſſe aliquem lateris cruciatum, atque ita interrogantibus ſatisfacio. Tum dixi: O cara Mater,

Fatetur magnum cordis ſui cruciatum

& quod Auctorem mihil celare tam velit?

A Mater, ora Deum pro filio veſtro, & pro aoi-
AXITAL. ma noſtra devota, quam noſti teneri deſiderio
HIERON. pro ſaocto, ut Deus ei concedat, quod petit, &
OLIVAT. conformiter ad ſuam voluntatem poſſit operari. Reſpondit Virgo: Si ipſa obtineret, quod petit, non eſſet ei poſſibile facere opera, ad quæ eam Deus elegit. Mutetorum ergo corda, & ordinentur ſecundum Deum. Ad hoc libenter cooperabor, & puto fora, ut conſoletur. Ora Deum, ut ſoletur univerſus in vita æterna. Eadem hora dirimus res alias multas, quæ hic non ponuntur, quia neceſſariæ non ſunt pro generali ſaluta animarum.

139 Prædicto menſe (*veroſimiliter Januario*)
C.XLVII. cum Miſſam celebraſſem domi ipſius, cœpimus colloquia noſtra ſpiritualia, quorum initium fuit de oratione; quomodo ſcilicet eam deberet facere creatura, quando vult Deo ſervire in veritate. Primum ergo, inquit illa, debet homo, ordinare mentem ſuam ad virtutem, & ſtabilire in Deo: tale vero deſiderium aptum ſit ſemper creſcere, quanum fieri poteſt: tanto autem magis minuſve oratio accepta eſt Deo, quanto plus minuſve anima cum puritate ſeſe præparat, ac ſtabilitur in ſancto Dei amore, & meratem continuo baber intentam in ipſum: hæc vera eſt Dei gratia, non autem præparatio pure humana. Quæſivi ego, quomodo faceret ipſa, & reſpondit: Mens mea per Dei gratiam eſt ſtabilita, & convinou ſecundum partem quamdam tendit in illum, non per merita mea, ſed per gratiam divinam. Quamvis autem loquar cum hominibus, variaſque res audiam, non tamen propterea mens mea removetur a Deo, quin ſaltem aliquid divinum ſemper verſet, quod ipſe per ſuam gratiam mihi repræſentat. O bona Jeſu! quanta eſt gratia tua! Hæc ea loquente, venit nuntius quidam dicens: Talis Domina petit audiri tam. Tunc illa: Noo te pigeat, Fili paululum aſpectare, Matrona iſta valde afflicta eſt: ora pro ea Deum, eſt enim filia orationis.

C.XLVIII. 140 Poſtquam vero rediit Virgo, dixit mihi: Volo tibi narrare, Fili, quid mihi acciderit propter Dominam iſtam, cum in æſtate eſſemus ruri in noſtra poſſeſſione. Erat ipſa etiam tunc in ſua quadam terra, contigua noſtræ; ubique tam ſubito, & gravi correpta eſt morbo, ut amiſſa loquela, parum admodum præſenter agnoſceret. Nolebam ego ad illam accedere, quia ut plurimum a ſenſibus abſtrahor, niſi cito recedam. Ad illam igitur miſi cognatam meam Peregrinam, quæ reverſa dixit: Infirma facit ſigna, quod te velleat; tantumque ioſtitit, ut iverim eam viſum. Subito autem atque me vidit, levavit manus ad cælum, ut meliur poterat, videbaturque lætari. Ego vero, mox, ut propius acceſſi, genua flexi in ſuppedaneo lecti; ſtatimque in oratione raptæ mihi apparuit Deus, cum lumioſo aſpectu, rogavique eum pro creatura iſta; & ipſe columbino oculo mihi reſpondit; Dono tibi ſalvam creaturam illam, Filia carissima. Unde (quemadmodum mihi poſtea relatum fuit) loqui cœpit, mox, ut ego me ad orationem compoſueram. Tum ego: Quando ad ſenſus tuos rediſti, Mater, audiſtin loquentem mulierem illam? & reſpondit Virgo; Audivi, & fatis multum poſtea locutæ inter nos ſumus. Non cognoſcebam ego, Lector, Matronam illam; ſed poſt mortem Virginis in illius notitiam veni; & ipſa mihi teſtificata eſt, omnia ſic facta fuiſſe, ut ipſa beata anima mihi retulit, id quod etiam multorum teſtimonio verificari poteſt.

141 Multa quoque alia de attractione mihi dixit, & addidit: O Fili, res iſtæ ſpirituales deridiculo ſunt hominibus ſeculatibus, quin etiam multis viris religioſis, quia non guſtant, nec ſciunt quid ſit Deus, ideoque non intelligunt. Verumtamen duo ſunt, quibus Deus fecit gratiam ipſius guſtandi, licet eas verbis exprimere nequeant: ipſi tamen inter ſe intelligunt: quia intellectus ipſorum eas capit, & mens perfuſa iſtius viſionis claritate applicat ſe ad intelligentiam rerum audirarum. O bone Jeſu! multa mihi in hoc argumentum dixit, quæ modo non volo ſcribere.

143 Narravit mihi etiam aliud miraculum E. XLIX. dicens: Volo tibi, dilecte in Chriſto Fili, exponere etiam aliam rem magnam. Cum ex noſtra poſſeſſione Mantuam navi reverteremur per Padum, & eſſemus uſque prope Reverum; tantus ſubito turbo iocubuit fluminis, ut everſa navi omnes in Padum præcipitaremur. Dicunt autem, quod ego in medio omnium eatabam ſupra aquam, eum Crucifixo in manu; & cereri omnes circum me, in modum coronæ. Itaque deſcendimus cum flumioe ad medium circiter milliare, nec quiſquam aliquid iode incommodi habuit. Verum quidem eſt, quod frater meus Antonius bir deſcendit ſub aquam, ſed citra damnum. Perſonæ, & impedimenta omnia, quæ erant in navi, circum me fluitabant ſupra aquam; nec quidquam ſub illa amiſſum fuit, quamvis res eſſent ponderoſæ, puta figlioa vaſa, & eapſæ plenæ, quæ vehebantur Mantuam. O pie Jeſu! bonitas tua ſervavit illa, ne mergerentur, non alia ulla cauſa. Quis vellet, o Lector, dicere, hoc non eſſe miraculum? Interrogavi eos, qui in navi fuerunt cum Virgine, & dicunt banc eſſe ipſam veritatem, & quod ipſa ſtabat F in medio ſupra aquam cum Crucifixo in manu; eratque in ſpiritu, & omnes circum ipſam; nec quidquam earum rerum, quæ in navi ferebantur, amiſſum eſt. Habebat autem Virgo magnam devotionem erga Crucifixum illum. Ego vero licentiam ſumpſi, eito rediturum me pollicitus quia ipſa mihi dicebar, quod plura alia de rebus ſpiritualibus dicenda mihi habebar.

144 Cum ſuus quidam frater eſſet in officio, CAP. 14
Vicarius ſcilicet unius caſtelli, erat Virgo petegre cum toto comitatu: cumque in familia eſſet infans, qui plorabat, nequa Virgo haberet, quod ei dara poſſet; duabus ſuis puellis, quarum uni nomen erat Bona, mandavit, ut cum ſcypho mulgerer lac cujuſdam capellæ, quam domi nutriverant. Sobridens autem puella dixit; Quomodo vis, ut lac præbeat, quæ numquam parturivit? Reſpondit Virgo: Fac tamen: & illa, magis per complacentiam, quam ex alio motivo, ubi capertura, ſed trabere lac non potuit, ubi nullum erat. Quare cum denuo ipſam remitteret Virgo, cœpit rem ut impoſſibilem recuſare. Tum Virgo: Ito, & capream ad me adducito: ru fidem non haber. Adducta autem illa, propriis manibus Virgo lac mulſit, & ſcyphum implens coinfantem lactavit; ex eoque die peperait ſempet

exhibet quomodo fit oratio

& qualiter ora ipſa.

& quomodo per Padum navigarit

everſa navi, cum pericula & res ſuas circum ſe fluitantes, ipſa ſervavit

item quomodo a capella nec-dum fuit

lac emulſo-vit.

A per lac capella dare. Quare nos ejus domeſtici, quando volebamus riſum ipſi ciere, durante illu gravi ipſius infirmitate, narrabamus euſum, & dicebamus; Fuiſſes optima Stabularia, Mater. Itaque narrabat etiam ipſa multa nobis præſentibus, qui facti eramus conſcii; & ipſa Bona teſtata eſt, quidquid ſupra ſcriptum eſt meram continere veritatem.

CAPUT X.

Quædam in extaſi viſa, & audita in ea preces a Deo: varia circa raptus notanda.

B

CAP. IX. 145 De quodam Januarii (*anno* MDII.) ſummo mane, cum diceretur intra cameram ejus Miſſa de ſpiritu ſancto, Virgo rapta fuit in ſpiritu, itaque manſit plus, quam duabus horis: ſed Miſſa finita, ipſaque ad ſenſus ſuos regreſſa, inchoavimus ſanctum colloquium, præcipue de Majeſtate divina, quam ipſa eum tanta claritate viderat in illo raptu, ut vix poſſet eam exprimere. Verumtamen cum voce devotu dixit: O fili in Chriſto, grandia ſunt, quæ tenet anima in illo luminoſo aſpectu Majeſtatis æternæ: non poſſem dicere, quod rei ſit; ſed id modo miſſum faciamus. Poſtea mihi demonſtratus eſt Infernus, & Purgatorium. Heu me! Grandis, & indicibilis res mortalibus eſt, quid ſit non poſſe divinam Majeſtatem; & quam horribilis ſit Infernus, quantaſque, & quam amaras ibi pœnas ſuſtineant animæ damnatorum. Hei mihi! vel ſola memoria me perterret. In Purgatorio autem tam magna tormenta ſunt, ut nulla

C eteatura deberet illum unquam deſiderare, eo ſcilicet modo, quo id faciunt aliqui, pœnitentiam ſibi in Purgatorio ungurantes. O bone Jeſu! nulla eſt humana lingua, nec intellectus, qui poſſet unquam capere, vel exprimere minimam partem iſtarum immortalium pœnarum, præter eam animam, quæ ipſas vidit, hæc illas intelligit, & multas earum cognoſcit, quamvis nequeat explicare. Heu me! Quam terribile ſit videre duta iſthæc tormenta, non poteſt dici, nec demonſtrari, niſi mentibus aſſuetis. Id autem, Fili, certum habe & clarum, pro vera abſolutione rerum divinarum, & immortalium.

146 Tunc interrogavi eam dicens: Quando anima cogitat myſterium paſſionis Chriſti, interimque in ſpiritu rapitur, permanetne illa in iſto cruciatu Paſſionis? Reſpondit Virgo; Anima, o Fili, non ſentit tunc dolorem, quia unio cum Deo ſuperveniens aufert omnem mœſtitiam Paſſionis, rapitutque unima ad viſionem divinam, quæ ſolummodo poteſt gaudium conſolationemque adferre: itaque corporalem triſtitiam, quam anta unionem ſentiebat anima, tunc non ſentit, quia potentiæ ſenſitivæ omnes ſopitæ ſunt.

147 Fili in Chriſto, quadam vica ingreſſa fueram Sanctimonialium monaſterium, quæ inter ſe habebaot Sororem indæmoniatam: ipſæ veto infirmitatem aliquam eſſe exiſtimabant. Cum autem adducere ipſam ad me vellent, clamabat, Nolo ire, Nolo ire. Tuman conſtrictu ab aliis coram me adducta fuit, & ſubito manſuefacta, dum enim amplecterer, & oſculares illam, liberata eſt. Hac de cauſa dæmon mihi poſtea multas inſidias ſtruxit, variaſque tribulationes intulit diverſis in rebus, faciendo magnum ſtrepitum ad me perterrendam. O bone Jeſu! Ab omnibus me liberavit bonitas tua, non reſpiciens peccatu mea.

148 Prædicto manſe, ab hora circitev vigeſima, uſque ad vigeſimam tertiam ſtatimus in divinis colloquiis, & de multis rebus ſpiritualibus diſſerimus, pertinentibus ad ſalutem animarum, & verum Dei ſervitium, id eſt, quantum placeat, ac grata Deo ſit puritas, & munditia cordis, cum actuali ſervituto, & perſeverantia: ſed de hoc non ita longus ſermo fuit, quam de perſonis aliquibus in particulari, de quibus modo filebo. Inter illa dixit Virgo: Volo, Fili care, pandere tibi ſecretum quoddam. Dies aliquot ſunt, quod magnas tribulationes patior u dæmone, idque puto eſſe propter peccata mea. Ego autem ſubridens, dixi: Eja, Mater cara, dic filio tuo, quid tibi faciat mala iſta beſtia. Reſpondit illa: Nuper cœpit quot noctibus pulſare ad cameram, in qua dormio: & quamquam parum illam formidem, neque æſtimem ſimiles ejus inquietudines; vereor tamen, ne id faciat ex parte, quia dedi certum libellum devotionis Fratri Confeſſario cujuſdam monaſterii Sanctimonialium, ubi erat Soror quædam a maligno ſpiritu tentata: & propterea non poteſt illum ferre, & ma nonc afficit iſtu faſtidio. Tentationem porro illam, quam dicta Soror patiebatur, ipſa quidem Virgo mihi dixit, Lector, eam tamen hic non apponam, ne veniatur in notitiam perſonæ, quamquam nullum iode ſcandalum proveniret; Dei tamen voluntati rem præſtat reliaqui.

149 O Dilecte in Chriſto Fili, quanta conſolatio, quamque melliflua gaudia ſunt, quæ Deus animæ infundit per ſuam gratiam, quando ipſam trahit, & unit ſecum! O mirabilis Deus! Illo articulo temporis ſopiuntur omnes potentiæ corporeæ, & deficiunt; anima autem aſcendit ad illam immenſam viſionem, quam oculus humanus non vidit unquam, neque auris audivit. Ibi anima illa, tunc ſic conſiſtens in ſuavitate & dulcedine unionis ſactæ cum Deo, non movetur ad dextram neque ſiniſtram, ſed ſolum fruitur divina illa viſione, & Majeſtate æterna. Tunc corpus nihil ſentit, quia potentiæ ejus ſunt ſopitæ uſque ad tempus a potentiis animæ, quæ confortatæ u divina gratia in ipſa operante, robuſtiores ſunt potentiis eurporis. Ah! Fili, quis intellectus capera, vel lingua poſſit dicere, qualis ſit aſpectus incircumſcripti lumiuis, & Majeſtatis divinæ! O bone Jeſu! quam ſuavis eſt animæ illu viſu, tam claru, tam jucunda, & delicatus illa guſtus!

150 Ab illo divino aſpectu detinetur unima in quadam ſublimitate, & celſitudine, quemudmodum ſi maneret in aere, non aliunde ſuſtentata, quam a divino illo, & attractivo intuitu, in quo defixa manet abſque alio ſuſtentaculo, & illo fruitur, ipſumque videt & cognoſcit, quantum Deo placet, ad ſuum ſolatium. Heu me! qui poteſt cupere capiat, cum effectu. Sed unima quæ

fuit in

D EXTAL. HIAUON. OLIVAT.

& dæmonis molaſtias ad cameram ſuam poſſus.

CAP. LIII

E

CAP. LIV

Explicat corporis ſui ſenſibilitatem tempore raptus;

F

& animæ elevatæ delicias tranſibiles.

Digitized by Google

A fuit in iſto dulci cunvtvio, & guſtavit melliſſuum
EXTRAL. ſaporem ſuavium iſtorum ciborum Dei, valde
HIERON. bene illud intelligit oculo ſublimatæ ſuæ mentis.
OLIVET. Non eſt tamen poſſibile ſub aliqua forma, quam intellectus humanus intelligere valeat, id exprimere. Poſſet quidem dari aliqua ejus reauslatitia imaginatio, ſed non pareret cognitionem rei, qualis in ſe eſt. Magnum profecto fuit, Lector, quod Virgo tam multa tunc dicens non raperetur aliquoties in ſpiritu; rapta tamen fuiſſet, niſi ſæpius curaſſem ipſam experrectam tenere murando ſermonem, eamdemque aliquantum dimotam ab applicatione, eodem iterum reduciſſem: hoc autem modo, & tali mea induſtria fiebat, ut multo plura dicerer, quam aliàs feciſſet. Omnia autem fiebant per gratiam Dei, ad

CAP. LV honorem ejus, & Sponſæ ſuæ.

B 151 Supraſcripto menſe, celebrata intra ca-
dolet de ſua erga Deum ingratitudine. metam ejus Miſſa, cum conſediſſemus more noſtro collocuturi; cœpit loqui Virgo tam magna cum humilitate, ac ſi fuiſſet maxima peccatrix mundi, & per ipſam commiſſa omnia ſcelera, ſic dicendo: O fili, quam magna eſt mea adverſus Deum ingratitudo! O me miſeram! Numquam aliquid boni feci, & a divina pietate ſemper recepi innumerabilia beneficia. Heu me! licet aliud nullum peccatum feciſſem, mererer
Ut quod ſe poſſet ſatis explicare. gravem punitionem. Precor bonitatem ejus, ut mihi condonet: & ideo ora etiam Deum pro me, ut mihi concedat ſaltem duas res, ſemper mihi complacitas, ſcilicet humilitatem, & ſimplicitatem. Vellem tibi dicere, quomodo anima mea affectabatur a Deo; ſed non ſcio, nec poſſum illud exprimere verbis, defectu idoneorum vocabulorum. Quamvis enim anima ſic elevata tunc videat, intelligat, & cognoſcat divinum lumen; non tamen intellectus ſufficit ad ipſum verbis explicandum: nec poſſibile eſt, ut intelligat id, cujus capax non eſt. Igitur aliter nequit intelligi
C quidquid anima videt, & intelligit. Et circa hoc argumentum multa diximus tamquam ballucinantes, quæ omnia longum foret dicere, ideoque omittantur.

CAP. LVI 152 Poſt iſta ſic dicta, proſecuta eſt Virgo in hunc modum. Aliquando, Fili, apparet, quod Deus facile exaudiat petitiones, ab anima factas,
Docet qualiter audiat Deus preces pro aliis factas a ſe. idque eum jucunditate; aliquando vero eas accipit ſereno, & læto vultu, & quaſi ridens, ſed nihil reſponder. Aliquando demique cogatus, videtur avertere humeros, & vultu quodammodo irato recuſat animam audire: & hæc tria ſæpiſſime accidunt animæ attractæ, & unitæ cum Deo. O pie Jeſu! quam magna res tua bonitas, & juſtitia! Supra hoc autem multa ſatis diximus, etiam de aliquibus perſonis in particulari, pro quibus Virgo oraverat, intellexeratque reſponſum, indicans uni bene, alteri male futurum.
Indicans intelligat ipſa ea juſſa illi. O caro Fili, quando Deus, mudo jam dicto facile audit animam in eo, quod poſtulat, dum eſt in iſta jucunditate collocata, bene ſigni id eſt. Tunc anima ſpeculando tantam claritatem videt in divina eſſentia res quaſdam præteritas, præſentes, & futuras, ut aliàs dixerim, quantum Deo placet permittere, ut anima cuncta penetret.

153 In prima petitione, Fili, omnia conceduntur animæ, pro qua oratur, quia eſt in ſtatu gratiæ, & diſpoſita ad recipiendum: in ſecunda, Deus non ea preſte concedit gratiam, quia anima, quæ commendatur, eſt imperfecta: vultu tamen hilari ſe oſtendit Deus propter emendationem, quam in illa anima futuram prævidet. Ad tertiam petitionem ſe monſtrat iratum, quia prævidet in anima futuram, imo præſentem obſtinationem eum perſeverantia in peccatis, & quod non ſit ſcutura emendatio: eſtque valde moleſtum ac triſte animæ videre ſic immutatam & alteratam divinæ decentiæ claritatem. Hei mihi: quam durum id eſt! O bone Jeſu! condona mihi peccatrici. Non quod Deus mutet ſuam claritatem, ſed quia propter abominationes peccatorum aliud non merentur, niſi modum illos reſpiciendi iſtis convenientem. Atque hæc definita ſunt a Virgine, grandes dolores patiente, tamquæ ex eis febrem, concludendo quod ſecundum diſpoſitionem perſonarum, pro quibus oratur, inveniat ipſa ſe bene diſpoſitam eum Deo; tunc exaudiatur, vel non exaudiatur.

D. an pauli tantum peccatori. vel in peccatis ſuis perſeveraturi.

B

154 Poſtea dixit: ſentio, Fili magnam febrem, procedentem ab exceſſivis doloribus paſſionis Chriſti, quos patior. Ego quaſi ridens reſpoſui; Dic, Mater, numquid dolor iſte magnum robur confert cordi tuo, & magnam conſolationem, licet pœnæ conjunctam? Veritatem, inquit illa, dicis, Fili: multum ille me ſolatur, & ſi non haberem iſtos cruciatus, valde me afflligerem. Non curo, quod ſint cum pœna corporali conjuncti, quia talis pœna vincitur a conſolatione ſpirituali, quam per Dei gratiam recipio. Multas res alias ſpirituales tractavimus hora illa. O ſanctum diem! Pluſculum etiam differuit ſupra hunc locum, Iraſcimini & nolite peccare; item, Livore ejus ſanati ſumus; & ideo non erat ſanitas; interpretando quod eo ſignificetur corpus myſticum Eccleſiæ, in qua non erat ſanitas bonitatis alicujus, propter multitudinem peccatorum. Unde cum ſuſpirio dixit: O Dei bonitas immenſa, quæ tantum fœtorem putoremque peccatorum tam diu expectat ad pœnitentiam. Vellet juſtitia tua, ut debiſcens tellus deglutiret peccatores. O bone Jeſu! ignoſce mihi peccatrici.

Patitur pœnas Paſſionis quas ſuſtinet. Pſ. 4. 5. & 57. 5. & 5. 6. magna ſibi ſolatia affert.

F

155 In hoc paſſu, Lector, vidi lacrymantem Virginem, præ compaſſione erga animas. Res magna ipſi fuit audire tantas Dei comminationes, propter abominationes & gravia peccata mundi, maxime in ſtatu Eccleſiaſtico, unde dixit: Scito, Fili in Chriſto, quod ira Dei per famulos ejus continuatur, per quos Deus quaſi vincitur & ligatur. O miſeram Italiam! niſi intercederent orationes bonarum animarum, propter quas Deus præſtolator, abſque illis jam eſſet abyſſo haulta. Tunc ipſam interrogans dixi; Iſtæ tuæ viſiones, Mater, ſuntne majores, quam S. Catharinæ Senenſis? Reſpondit anima cœleſtis; Multa ſunt mihi cum iis, quæ de ipſa legunter, ſimilia, dilecte Fili, quando anima eſt applicata corporalibus organis; neque tunc ſciam dicere res illas, ſicut vidi, quia homo tunc eſt qualis erat prius ante extaſim. Non poteſt is cognoſcere aut facere aliam mutationem, quia mortalis eſt & implicatus materiæ: ſed magna conſolatio inde remanet tu anima, ex memoria, licet confuſa, & velut umbra quadam, reſpectu

gravi-

gravem decidere Deum contra peccatores. multa ſibi eſſe communia cum S. Catharina Senenſi.

A gaudiorum, remanentium in oculo intellectus; quæ gaudia guſtavit & vidit unima, ſed nun poteſt eorum formam materialem exprimere. Ah! non poſſum plura dicere, aliàs proſequemur: & tunc ab ipſa ſumpſi abeundi licentiam.

CA.LVII 156 Ultimo die præfati menſis, loquebar cum Virgine, adhuc jejuna, jejunus etiam ipſe a corporali cibo: & ipſa cœleſtis anima cœpit cum lacrymis reſponderc ad certas meas interrogationes, quas ipſi propoſueram ante Paſcha; ſcilicet, dc ſalute animæ ſuæ; deinde, de uperatione confortni divinæ vuluntati; teatio, ut anima illa particeps fieret gratiæ tamdiu concupitæ; quibus ipſa Virgo adjunxit quartam & quintam petionem, id eſt, ut ſuus in Chriſto Filius ſtabiliretur Mantuæ, eſſetque præſens ſuæ morti. Ad primam reſpondit Virgo cum lacrymis & dixit: O care Fili tu Chriſto, dico tibi, quod iſta fuerit tertia aut quarta promiſſio, quam fecit mihi Deus, quod mihi pes gratiam ſuam vellet donare Paradiſum; & de hoc certa ſum, non tantum pro me, ſed etiam pro illa anima, de qua aliàs locuta tibi ſum; idque habeto certum, quia anima mea iſtic ſe vidit, & certo vidit factam ſibi gratiam, idque hac ipſa operante, non meritis meis. Et hæc eſt pura veritas. Tunc interrogavi eam, uttam uno eodemque die vel tempore futura eſſet mors utrinſque: & ita ſimul unbæ animæ ingreſſuræ Paradiſum. Reſpondit autem cœleſtis anima: Hoc nun ſcio, quia hoc nor interrogavi.

reſpondet parentibus facta ab Auctore

B *ſeverum eſſe ſalutem de ſalute conjugum animæ,*

157 Ad ſecundam interrogationem, dicu tibi, inquit, quod, ut upera ſint Deu acceptæ, requiratur perſeverantia: & oravi pro iſta anima veſtra devura, cui Deus promiſit gratiam, quam poſtulat: ſed vult, ut ipſa aliter occupetur, neque impediatur. Sed dicito ei, ut ſe præparet ad onus grave & grande pro meo amore. Inſuper, Fili in Chriſto, tibi dico, quod hæ ſint tertiæ vices, quibus a Deo pro gratia petii, ut ſtabilitaris Mantuæ, & adſis motti meæ: Bonas autem divina mihi reſpondit, quod in his omnibus conſolabor. Arque ita maneo certa, tum de

atque gratia petita obtinenda.

C ſalute iſtarum animarum mihi conceſſa, tum quud manſurus ſis Mantuæ, quas res propter ſuam bonitatem Dominus implebit. Duo portu puncta, Lector, exitu comprobata ſunt; videlicet, quod commorstio mea Mantuæ fuerit pru anno iſtu confirmata: deinde autem dimiſſus inde biennium foris ſteti, eurſumque reſtitutus ſui habitationi Mantuanæ; ubi præſens adſtiti morienti Virgini, ſicut ipſa prædixerat, pruut tota Mantua teſtificari poteſt: alius autem in locis poſitæ ſunt res prædictæ.

& quod morti ſuæ præſens adeſſet.

CAPUT XI.

Variæ notitiæ ſpirituales circa modum orationis abſtractivæ: dæmon coercitus.

C. xvin. 158 PRuſequente Virgine ſupra inchoatum ſermonem, interrogavi ego;

Mater mea in Chriſto; dic mihi, quomodo D unima loquatur cum Deo: & quando arrepta eſt, Deuſque ipſi munſtrat mytteria Paſſionis, un tunc ſuſtineat per cummiſerationis affectum paſſionem ipſam. Vellem etiam intelligere, quam diverſitatem experiatur anima, cum videt cicatrices Chriſti, aut eo viſu privatur. Reſpondit autem cœleſtis anima; Magnas res quæris, Fili, nec credu, quod potero tibi de iſtis myſteriis ſatisfacere: pru tua tamen ſpirituali conſolatione conabor dicere, quod mihi conceſſum fuerit; ſed ea conditione, ut me adjuves. Ego vero ridens dixi: Nun equidem iſta te interrogarem, Mater, ſi per me ſcirem. Nihilominus, inquit illa, ſcies aliqua, meque juvabis. Non ſcio tam bene dicere, quam vellem; nec etiam poſſum, ſæpius impedita, ut noſti. O bone Jeſu! ad tales res dicendas non inveniras forma E materialis, per quam ordinari poſſit aliqua ſimilitudo fatisfacturia. Conmrat tamen, ur potero, aliquam partem dicere ad ſolatium tuum. O Fili, quando anima conſtituta eſt in oratione, & loquitur eum Deo intellectualiter, acſi loqueretur per linguam; tunc Deus ſe monſtrat illi formoſiſſimum abſque forma ſenſibili, jucundum abſque indiciis jucunditatis noſtræ, cum umni pulchritudine & ſplendore, eolumbinis oculis & vultu ſereno, invitans animam ad loquendum & perendum quidquid voluerit. Ah! quam magnas res vider anima hora illa! Nun poſſem dicere nec explicare ordinem iſtarum ſupernaturalium rerum: vellem ur poſſem, teque facerem intelligere umnia, ſicut facio; ſed non poſſum.

Contra explicata quomodo anima loquatur Deo

& hic illa

159 Quando autem animæ munſtrantur myſteria Paſſionis, & ipſa inſpicit Chriſti cicatrices, tunc cognoſcit umnia, quæ paſſus eſt Chriſtus pru ipſa ſalvanda; vider etiam de cicatricibus illis proditre radios decoplo lucidiores ſole: & ideo non ſentit dolotem vel paſſionem ullam, ſolumque conſiderat ingratitudinem ſuam adverſus divinam bonitatem. Itaque anima manet abſtracta, per ſolum aſpectum divinum & increumſcriptum lumen; ibique retinetur, nec ſuſtentatus ab ulla re alia, quam ab illo attractivo & reſpectivo aſpectu divino: ſolumque fixe contemplatur Majeſtatem æternam; ac videt eſſentiam divinam, quemadmodum relucet in Verbo divino. O fili in Chriſtu, ſic attracta anima non aliud ſentit, neque cogitat; ſed manet ſic ſerenta, ſolummodo inſpiciendo pulchritudinem ac ſuavem amœnitatem iſtius tocircumſcripti luminis. Ah! Fili, aſpectui ille divinus tam luminoſus attrahit ad ſe animam, tutamque defigit & abſorber in viſione divina. Tunc anima plena & ſaturata deſiderandu, dumtaxat vellet ibi manere & frui omni bono procedente ab iſtu luminoſo aſpectu. Ego nec ſcio, nec poſſum, tu dicito, Fili. Adjuvabam ſempei ego, pruut poteram Virginem talia diceurem; continou enim metuebam, ne abirei in extaſim; quamquam etiam ſic magna cum difficultate prouuntiaret quidquid dicebat. Volebst Virgo mihi plus dicera, Lector, ſed non potetat; idque ipſam dolebat valde, quia optabat omnia mihi eaponere ad meum ſolatium ſpirituale.

nihil aliud tunc ſentiebat

vel cogitabat

EX ITAL. HIERON. OLIVET. CAP. LIX

160 Continuando deinde ſermonem dixit: O care in Chriſto fili, non ſemper dat Deus gratiam dicendi & cognoſcendi res futuras: & quamvis anima ſæpius ſit attracta, non tamen videt ſemper, aut cognoſcit eodem modo. Quandoque enim ſolummodo paſcitur viſione divina; quandoque vellet habere gratiam, quam habere non poteſt, itaque facibus S. Catharinæ Senenſis. Hæc dicenti ſupervenit Ducilla Urbinatium, quæ interrupit noſtrum ſermonem & ſolatium ſpirituale: de quo conqueſcens illa dixit: Aliàs noſtrum ſermonem complebimus.

non tamen ſemper eodem modo,

CAP. LX.

161 Paucos poſt dies, cum Miſſam in ejus camera dixiſſem de Domina, noſtrumque ſanctum colloquium aſſemus exorſi; interrogavi Virginem, an dæmon ipſam in re aliqua oppugnaſſet. Illaque reſpondit; In præſentiarum nullam moleſtiam ſento, ſed præterito tempore multa mihi incommoda attulit, ſatiſque paſſa ſum per inſtinctum iſtius malæ beſtiæ. Et quidem una noctium apparuit mihi in forma pueruli nigri, habentis oculos grandes & rubicundos. Ego autem malam iſtam beſtiam videns, ſurrexi de lecto, ipſumque arripiens raptavi per terram, ac multos ei pugnos infligi: quare quam citiſſime potuit, licet invitus, a me receſſit, magno cum ſtrepitu & ululatu, multumque conquærens. Eſt, fili, res valde terribilis. Alia autem vice apparuit mihi in oratione poſitæ ſub eadem ſpecie; & ego magno cum impetu ipſum arripui, tantumque percuſſi & contrivi pedibus genibuſque, ut amplius ſub tali forma non redierit.

Narrat conſpectum ſibi hos dæmones,

Narrat ejusdem dæmonis pugnos ſibi illatos,

162 Quando Virgo mihi narrabat, Lector, quomodo percuteret dæmonem, faciebat manibus geſtus, ſtringebatque dentes, & dicebat: Tot ictus impegi illi genibus pedibuſque, & tantum pulſavi eum pugnis calcibuſque, ut laſſata fuerim. Ille quidem volebat fugere, ſed ego fortiter eum retinebam; jugiter interim perentiem, quia vehementer clamabat, Dimitte me, dimitte me, non redibo amplius. Cum argo conculcaſſem totum, nec amplius poſſem manus ac pedes movere per meram laſſitudinem, permiſi eum abire; & hoc dicere poſſum, quod ocyſſime fugit, eum magno ſtridore atque lamento. Magna mihi movebatur devotio, Lector, videndo & audiendo Virginem explicantem, quomodo ipſum verberaverat: ſermo autem ejus iſta dicentis præferebat ſanctimoniam quamdam atque virilem animum, ſic ut obſtupeſcerem admirarer tantam ejus conſtantiam & fiduciam animi, qualem omnino credidiſſem, niſi vidiſſem. Sane cum videbam ipſam iſta dicentem, frontemque accenſa & elevata quaſi furentem, acſi ipſo facto tunc dæmonem percuteret, timebam ipſemet.

egregia pulſatum dæmonem fugiſſe,

CAP. LXI

163 Volo etiam dicere tibi (*inquit illa*) quod mihi a paucis diebus accidit. Cum eſſem ad monaſterium S. Vincentii, inveni ipſum valde commotum, propter juvenculas duas ſeculares, quæ iſtic erant ex certo reſpectu incluſæ. Dum autem earum una litigaret cum Sororibus, aderam ego, & conabar verbis mitigare eam. Erat quidem hora circiter prima noctis: ego tamen, Fili, volebam rem quocumque modo componere. Sic igitur ibi ſtanti, tactum mihi fuit magno impetu mantellum, acſi aliquis me inde voluiſſet abripere: & ego me convertens in latus, unde trahi me ſenſeram, vidi puerum nigrum, oculiſque grandibus ac rubentibus formidabilem. Volebat mala iſta beſtia curare, ut iſtic excitaretur grande diſſidium: ſed noluit Deus, ut aliud quid mali contingeret. O pie Jeſu! quantum obligor bonitati tuæ, quod amplius non nocuerit.

Impeditum quoque ſuſcitavit rixas in monaſterio,

D

CAP. LXII

164 Etiam, dilecte in Chriſto Fili, præteritis hiſce diebus in monaſterio S. Joannis de Carectis, intraverat quædam Matrona, Sanctimonialibus nonnullis ſuvita: & ideo Patres ſui ea Ordine S. Benedicti, nolebant amplius illius loci ream agere. Igitur Monachæ ſubito mihi mandarunt carpentum cum equis, omnes, ut quamcitiſſime ad ipſas venirem. Continuo ego aſcendi eſſedum, & mente in Deum elevata dixi; O Deus meus, Pater æterne, reſpice in hoc negotium, eique ſua pietate provide. Tum mihi apparuit Domina noſtra cum filiolo & S. Joanne; & ego poſita in oratione magna cum vehementia precabar, ut Deus provideret ſua quietaret omnia: ſicque perſeveravi uſque ad monaſterium, nihil pro via ſentiens; ſed cum illuc appropinquaſſem, extenſa ad ipſum manu, Deus mihi dixit: Filia mea carißima nihil formides; providebo ego, & rem totam componam. Magna res, Fili in Chriſto, aſpectus divinus: Dico tibi, quod quando Deus ipſum mihi oſtendit, ſimul etiam cognovi omnia in magnam tranquillitatem convertenda. Igitur ex carraca deſcendens, intravi monaſterium, & omnes Monachæ mihi in occurſum venerunt plangentes: ego vero iis dixi; Nolite fiere, & certum habetote, quod Deus providebit toti negotio. Poſtea autem venit Abbas monaſterii S. Benedicti, & priſtinum Confeſſarium loco reſtituit, curam loci ſuſcipiendo ut prius.

Reſtituta altera monaſterio pace.

E

invocato ad id Dei auxilio;

C. LXIII.

165 Iiſdem diebus venit Dotina Ducilla (*Urbini*) neque ſogavit, ut orarem pro ſe; maxime pro tali cauſa &c. Reſpondit autem Deus, conſolandam: ſibi enim non deeſſe modum iſtud & alia majora faciendi. Oravi etiam pro illa perſona, quam noſti; reſponſumque eſt mihi, Vadet in pace: verumtamen de ea ipſa ſatis dubito: ſed Deus mihi dixit, quod hinc ſim excuſata, ſi conſilia effectum non ſortiantur. Multa diximus, Lector, de duabus iſtis rebus, quæ clarius non explicabo, propter varios reſpectus; ambæ tamen intra paucos dies evenerunt, de quibus, utpote noſtro tempore factis, ipſe ſum teſtis.

ac ſolatium Ducillæ Urbini impetratum.

F

C. LXIV.

166 In principio Aprilis circa Nonam, loquendo cum Virgine de multis rebus ſpiritualibus ipſam interrogavi dicens; Vellem mihi explicares, cara Mater, quid intereſſet inter animam, quæ in ſola oratione imaginativa conſiſtit, id eſt, citra notabilem correſpondentiam cum Deo; & illam, quæ eſt attracta, atque cum ipſa loquitur, ſine ulla vehementiori applicatione; ac denique, quando ſimiliter abſtracta, ſolummodo immoratur fruitioni Dei & incircumſcripti illius luminis. Reſpondit illa, Magna altaque myſteria exquiris, Fili; mihique valde laborioſum eſt talia explicare, quamvis optarem de nullare alia loqui poſſe. Scito igitur, quod quando anima eſt in oratione imaginativa, ipſam non ita ſentit, neque ea ſic fruitur, ſicut in abſtra-

Explicat diverſum orationis imaginativæ

& abſtractivæ.

A ſtractione; quando autem abſtracta eſt, & loquitur cum Deo, tunc videt, & ſentit res abſque comparatione majores, quia prout vult Deus eam facit cognoſcere præterita, præſentia, & futura, reſpiciendo in divinam eſſentiam.

Narrat in extaſi viſum ſibi S. Dominicum,

167 Vulo, care fili, vem magnam, & admirandam tibi dicere, quæ mihi in oratione poſitæ diebus præteritis accidit. Sic enim poſitæ, prima facie viſum eſt animæ meæ videre templum civitatem; cujus introitus perquam bene ornatus erat: ingreſſa autem vidi gradoe lumen, cum tanto appsratu, ut eum eloqui humana lingua nequeat: in quo lumine erat divina Majeſtas, & ex utroque viæ latere erat ingens multitudo Beatorum, ſtolis albis amictorum. His ſic utrimque ſtantibus venit per mediam viam S. Dominicus obvius animæ, aſpectu Angelico; & manu apprehenſum animam deduxit ante regium thronum Majeſtatis divinæ, invitantis eam ad petendum, quod vellet, omnem enim gratiam ipſi

B faciendam. Verumtamen anima, quaſi formidans nihil loquebatur. Itaque S. Dominicus fari cœpit, ipſamque divinæ Majeſtati commendare. Tunc ſumpta fiducia, exorſa eſt illa petitiones ſuas, ac primum commendavit ſuos omnes conſanguineos, ſuoſque cordiales amicos.

Recepta ab eo oblatione ad Dei conſpectum.

168 Ubi autem loqui anima deſiit, quaſi in momento fuit unita Deo, ſic ut aliud nihil ſentiret, niſi ſolam fruitionem, quæ erat in ipſa, omni alio ſenſu privata. O fili, ejuſmodi fruitio res maxima eſt, quam anima ſentit cum Deo, qui ipſam raro ei concedit. Et illa eſt tam grandis, oculiſque humanis incognita, ut de ea loqui neceſſe non ſit, quia non poteſt intelligi. Vellem eam tibi pro tua conſolatione explicare, ſed nequeo. O bone Jeſu! Fruitionem iſtam perfecte comprehendemus in patria. Ad hæc ego interrogans: Cujus, inquam, ætatis, Mater cara, erat S. Dominicus? Reſpondit anima cœleſtis, & dixit: Erat ætatis maturæ, pulchro aſpectu; ſenex, ſed non decrepitus. O fili, magna res fuit, quam recepit anima in illo luminoſo aſpe-

C ctu Patris æterni. Hei mihi! non poſſum amplius; & hic finiam parum abſuit, quin raperetur in extaſim.

CAP. LXV

Vitæ hujus taſſequis,

169 Poſtea locuti ſumus de multis rebus, pertinentibus ad macerationem corporis, videlicet diſciplinis, ciliciis, ſetaceis cingulis, quorum unum donaverat cuidam nobili matronæ. Interrogavi, quomodo in præſenti circa iſta ageret: & dixit; aliàs ſatis multa feci: nunc autem tantum facere non poſſum propter infirmitates. Quidquid tamen tunc faciebam, fiebat cum licentia Confeſſarii mei Patris Fr. Dominici, cui explicueram totam vitam meam: alteri unquam tantum dixi, niſi tibi, dilecte in Chriſto Fili, idque citra ſcrupuloſum reſpectum. Gratias ago Deo de omnibus, quodque te mihi per ſuam bonitatem conceſſit: atque de te confido, tamquam de propria anima mea. Tunc ſupervenit miſſus a Domina Marchioniſſa, pereas, ut in caſtellum iret, quia puerulus infirmabatur. Hoc niſi fuiſſet, alias quoque res dixiſſet: erat enim in ſpiritu multum accenſa, & libenter loquebatus; poteratque tunc aliquid dicere, quia minus impedrebatur, quam ſolebat: credo tamen, quod cito abſorpta fuiſſet recordatione divinarum re-

quia turbabatur ad ægrum Principis.

vum. Et dixit: Dilecte Fili, vult me Deus tribulare propter peccata mea. Tunc vidi, & cognovi ipſam mœſtam diſcedere, quod ſpiritualeſ ſermones cogeretur abruptos dimittere. D AXIAT. HIERON. OLIVET.

CAPUT XII.

Futura varia prædicta, cognita arcana, jugis oratio.

170 MEnſe Majo per tres horas ſimul locuti ſumus de rebus ſpiritualibus, & dixit Virgo: O fili, deſiderabam, ut volente Deo ſtares Mantuæ; & facilebis, poſita in oratione, rogavi Deum pro gratia, ut hic confirmareris: quare ſtatim mihi reſponſum eſt, quod ſine dubio hic maneres, unde multum ſum conſolata. Equidem, Lector, valde eram ambigua, an eſſem manſura Mantuæ: verum audiens ejuſmodi verba tantum ſui exhilaratus, tam rerum ſpiritualium eſuſa, quam reſpectu ipſius Virginis, ut dicere non poſſem. Poſt dies autem duos venit nuntius, quod hic eram confirmatus. O magne Deus, quantæ conſolationi hoc mihi fuit, conſpicieotet verificari prædictionem Virginis, & habituro commoditatem continuandi noſtra ſancta colloquia. Ipſo die novæ confirmationis dictum illi a domeſticis fuit, quod eram confirmatus, & ipſa quaſi ſubridens dicebat: Satis id ſcio: erat autem rapta in ſpiritu uſque ad illam horam, qua id ipſi dictum erat. Inſuper mihi narravit, ut ſequitur. Fili; aliquando inſiſtens pedibus, vel ſedendo, aut etiam in lecto, ſicut placet Deo, in ictu oculi abripior a ſenſibus: idque ſæpe mihi in publico accidit, neque id poſſum cavere. Quandoque vero, ut plurimum temporis habeam minuſque impediar, ſimulo veſperi me dormitare, meque in lecto colloco: ſæpius autem tunc in oratione poſita abripior mihi, & maneo ſic aliquando tota nocte: quo commodo privari me oporteret, niſi lecto decumberem; tdque per domeſticos, qui tempus non habent mihi loquendi, niſi veſperi.

Prædicit Auctori ipſum Mantuæ confirmandum, E

& narrat quomodo extaſes ſuas celare conetur. F

171 Inſuper dicere tibi volo, quod mihi accidit circa Dominam Margaritam, uxorem Domini noſtri Frederici Mantuani. Cum ſæpius pro ea orarem, revelavit mihi Deus, quod cito debebat mori, & quod ego id ipſi debebam nuntiare. Nolens autem tale nuntium exequi propter multos reſpectus, decrevi id ipſi dicere per meum Confeſſarium, itaque feci: ipſe vero mihi mandavit, ut eumet id dicerem Dominæ. Illa vero una dierum tantum effecit, ut conſtrinxerit me ſecum foras ad palatium Portus pranſuram egredi: poſt prandium autem, cum de multis rebus colloqueremur, monui, ut ſua Dominatio contenta eſſet voluntate divina; multum enim me timere de ſua morte. Hinc illa valde contriſtata fuit: & poſt paucos dies ivit pro ſua devotione ad S. Vincentii, prandium ſumpturo cum Sororibus; unde regrediens, ad viſitandam me venit, & dixit: Vereor, Soror, ne verba tua verificentur, ſentio enim grande malum.

CAP. LXVII.

Morbido miſſa mortē inſtare denuntiat.

AEquidem conata ſum ipſam confirmare; verum-
EX ITAL. tamen regreſſa domum infirmari cœpit, & poſt
HIERON. paucos dies requievit in pace.

OLIVET. 172 Subjecitdeinde etiam iſtud. Alia vice
c.LXVII) Patres noſtri commiſerunt mihi, ut inſtanter facerem orationem, quateus daretur ſibi gratia
Orat pro Electione Vicarii erigendi bonum Paſtorem. Deſiderabam id ego etiam valde; obtuli igitur ea obedientia id facere. Celebrabant tunc Patres Capitulum Bergomi: ego vero ea de cauſa poſita in oratione, vidi ſupra præcipuos iſtos Patres grande lumen: aſt illud multo majus erat ſupra unum ex illis, quam ſupra alios, quem Patrem ego cognoſcebam; & fuit electus in Vicarium generalem. O bone Jeſu, quam immenſa eſt proviſdentia, & bonitas mihi commonſtrata! Talem etiam mihi antea exhibuit, ſicuti noſti, quando certiorem me reddidit mortis fratrum meorum, multis
B mentibus prius quam acciderent. O pie Jeſu! omnia facis pro majori bono, ut tibi reddatur amor, & gratitudo; ego autem non facio, ſicut deberem.

c.LXXX. 173 Eodem menſe, ac tempore celebrata per me Miſſa in camera ſua, ingreſſi ſumma ad ſanctum colloquium, & dixit Virgo: Dilecte fili,
Fratres duos ab Ordine recedunt quale his præteritis diebus fuit feſtum S. Catharinæ Senenſis! Inſtanter orabam ego pro uno ex Fratribus, ex primis quem habebat Ordo Prædicatorum; qui obtento Apoſtolico Brevi, volebat omnimodis ab illo diſcedere, & tranſire ad ultimam Religionem, in qua haberet liberiorum copiam prædicandi, & populi concurſum majorem. Cum ergo die quadam in oratione poſita precarer divinam bonitatem, ut providere vellet, ne quod ſcandalum ederetur; apparuit Deus, & Domina mea S. Catharina, dixitque: Scito, filia carißima, exauditas eſſe preces tuas. Mutatus ergo ille eſt, totaque ſuipſum regreſſus, non ultra habebit voluntatem iſtiuſmodi. Nec longa fuit mora, cum Pater ille venit ad meum
in eadem ſententia. alloquium; & gratias Deo agens, mihi dixit, quomodo ejus ſuum totaliter erat mutatum: nec
C poſthac poſſibile ſibi videri, ut tale quid cogitaret mihique cum lacrymis egit gratias. Accidit autem mihi iſtud in feſto S. Dominici: unde ſubito atque abſolvi orationem meam, Frater iſte, qui diebus illis Mantuam venerat, acceſſit ad meum alloquium eo fine, ut meum audiret judicium: neque enim, ſicut mihi dixit, cum ullo mortalium rem eam communicaverat, niſi mecum, & cum uxore Fratre, æque tentato ad Religionem deſerendam; ſed is ſimiliter etiam eſt mutatus, per unam reſponſoriam noſtram ad quaſdam ſuas litteras, ſupra ſimilem tentationem. O bone Jeſu! grandis eſt bonitas tua, parumque agnita, & æſtimata. Duo iſti Patres per tuam gratiam ſic immutati ſunt, ut poſthac nihil tale cogitaturi ſint.

CAP.LXX 174 Fili in Chriſto, die Pentecoſtes, poſt Communionem ſanctam, fuit anima mea in oratione, attractaque cum Deo in tantam claritatem, & lætitiam, ut non foret poſſibile dictu.
Tantam ſuipſam ſuam in extaſi cognoſcit. Erat enim tunc anima mea adeo læta & jucunda, ut non ſentiret gravedinem aliquam, ſed tota ſubmerſa inundarer divinæ iſti claritati, adeoque hilaris, ac levis erat, ut nequirem id tibi cognoſcendum dare. Tunc momento temporis vidi uni-
verſam vitam meam, & quidquid unquam feci. D
Hujuſmodi unionem, & cognitionem raro Deus indolget animæ. Hei mihi! quam magna illa fuit! Tunc ego; Vellem ſcire, Mater cara, ſi iſthæc viſio, & cognitio totius veſtræ vitæ in aliquo fuerit tibi gravis. Reſpondit illa; Non, ſed magnæ cauſa lætitiæ. Dic ergo, inquam, cara Mater, quid tunc petebas? Precabar, inquit, primo pro tali perſona &c. quam valde amo, & *Duciſſam Urbini conſolandi intelligit.* poſtea pro aliis multis amicis meis; inter quos ſpecialiter collocavi Duciſſam Urbini; quia paucis diebus antea mihi expoſuerat ærumnas ſuas, eum eſſemus in S. Vincentio apud illas Matres; & propter iſtas ejus calamitates fui conſtricta peculiarem orationem facere pro ſua domination e. Deus autem mihi reſpondit, certa eſſem, quod eſſectum ſortiretur quidquid mihi promiſerat; id eſt quod Duciſſa pacem obtineret, & omnia ſua controverſia componeretur. O fili! in illa hora erat anima mea tanta cum claritate elevata in Deum, ut unquam id tibi dicere, vel intelligendum dare poſſem. O bone Jeſu! Intelli- E
git illud anima, ſed ego eloqui neſcio. In Paradiſo ipſum dicemus & intelligemus perfecte.

175 Si vidiſſes, & audiviſſes Virginem, Lector, in illa hora, quanta cum vultus ſanctimonia, & vehementia affectus volebat loqui, ſed non poterat, certe in admirationem magnam tractus fuiſſes. Mihi ſane videbatur, quod ab ore, ac vultu ſuo abſiſtebat quædam fragrantia ſanctitatis, ac ſupernaturalis ſplendor. Jamque videbatur rapienda in extaſim; eum ſubito flexi ſermonem ad res familiares, deinde dixi: Cara Mater in Chriſto, quomodo ſe habet ſtatus Eccleſiaſticus? Et, Male, reſpoſuit illa cum gemitu, Male: dico autem tibi, care Fili, ea parte Dei, ut ores, & alios facias ſoſtanter orare, quia divina bonitas vellet illis condonare, modo converterentur, & ideo Deus mihi mandet, ut orem, & continuo facis me alios ejus ſervos orare. Interrogavi ego, quænam ſint pec- *& pro averſenda Dei ira orat.*
cata, de quibus maxime queritur Deus; & reſpondit Virgo, de ſuperbia, avaritia, & impu- F
dicitia, ac diminutione divini cultus. Duo autem priora nimium exoſa ſunt Majeſtati æternæ. Hei mihi! quam horribilis, & tremenda res eſt ira Dei, contra graves iſtas offenſas! Et tamen divina bonitas magis inchoatur ad ignoſcendum, quam ad puniendum ex juſtitia, dummodo ſeſe emendent cum aliqua ſatisfactione. Tunc ſuper hoc longus nobis ſermo fuit; concluſum eſt autem, orandum Deum, ut faciat corda præ dolore diſſilire, inclamando continuo Miſericordiam, propter magnas Dei offenſas, & propter defectum fidei. Chriſtiani hoc tempore parum aut nihil credunt, & tamen divina bonitas adhuc propendet in miſericordiam. Porro provectior hora nos coegit finem imponere colloquio, pollicendo ipſum alia vice reſumere.

Statum ſui eccleſiaſtici vivis dolet.

c. LXXI. 176 Viſitando aliquando feſtinantur Virginem, audivi ab ea res aliquas tunc occurrentes, inter quas mihi dixit: Fili, neſcis quod *Gaudet reſtitutione Ducis Urbini,* Dux Urbini ſcripſit Duciſſæ, ut vadat domum, quia diſſentiæ ſunt compoſitæ? & ſpero de Dei bonitate, quod cetera quoque componentur, reſque habebunt earum bonum, divina gratia meditante. Ora Deum pro

Ma-

A Matre tua, & ſic ab ea ſumpſi licentiam diſcedendi.

CAP. LXXII. *Marchionis matrici mortui adeſt.*

177 Menſe Julio, celebrata Miſſa in ejus cella, incepimus ſanctum colloquium, multaque diximus de tribulationibus Italiæ, atque poſt plura, dixi: O Mater dilecta, die aliquod puncta ſpirituale in ſolatium filii veſtri. Ipſa autem, cum affectu materno, ac ſancto, reſpondit: O Fili in Chriſto, volo tibi narrare aliquid, quod hiſce proximis diebus contigit. Cum uxorita Domini Marchionis eſſet infirma, & quaſi ſub vitæ exitum, neceſſarium mihi fuit illuc ire, in ipſo pœne mortis articulo. Tunc Dominus Marchio proprius me advocavit, dicens, quod mihi debebat loqui: & poſtea ſubdazi me retrorſum præ verecundia tot Magnatum; atque ecce omnes cœperunt clamare; Jam tranſit, jam tranſiit. Eodem inſtanti meus mea elevata fuit ad o-

B randum pro anima illa. Tunc ego: An erecta in pedes manſiſti? Reſpondit: Etiam, care Fili. Anima mea tunc vidit Jeſum Chriſtum atque Dominam noſtram, in forma Majeſtatis Regiæ, *& animam ſalvatam intelligit:* circumdatos grandi multitudine Angelorum: & oravi pro anima illa, quæ migrabat; reſponditque mihi Deus, quod erat ſalva; ſed manebat purganda de quibuſdam offenſis, contra Deum commiſſis; poſtea vero etiam oravi pro Domino Marchione, ejuſque ſtatu: quapropter Deus per ſuam bonitatem toti caſtello benedixit. Diſcedentibus denique illis, remanſit ibi unus ſolus Angelus, qui etiam in digreſſu benedictionem reliquit. Hæc pauca, Lector, ægre potuit Virgo dicere, ut pote ſtupefacta rebus tibi viſis: & dixit; Quam ſæpe, o Fili, reſiſto tali gratiæ, propter verecundiam præſentium, & domeſticorum! vereor autem, ne inde reddenda mihi ratio ſit. Sed niſi hoc facerem, pluries manerem privata loquendi facultate: & de hoc valde mihi queſta eſt, conſilium petens, quid facere deberet. Pro-

C inde multa ſuper hoc argumento diximus, tandemque concluſimus, quod iſta erat voluntas Dei: & manſit Virgo valde conſolata, ego vero licentiam ſumpſi.

CAP. LXXIII. *aperit tota dimergi Deo;*

178 Prædicto menſe ab hora vigeſima ad vigeſimam tertiam perſeveravimus in ſancto colloquio, & brevi tempore multa diximus de diverſis occurrentibus; quas inter Virgo etiam ſic eſt locuta: Vellem equidem, Fili in Chriſto, ſemper abdita eſſe, & demerſa in ſacro latere Jeſu Chriſti: hoc enim complementum foret deſideriorum meorum. Dicebat iſtud Virgo, o Lector, cum tanta vehementia, ut appareret ipſam nullum aliud reſrigeratam quærere: loquens autem ægre poteſt verba effecre, propter magnum dulorem, *ſicut aliquando per triennium fuit:* quem ſentiebat, jamque tribus diebus ſenſerat in corde ſuo. Aliquoties autem affirmaverat, quod vocem formare nequiret, ac dixit: O Fili, vellem tota eſſe abſorpta in Deo, & aliena ab his rearenis rebus; ſicut fuit triennio illo, quo Deus mihi per gratiam ſuam conceſſit dolores ſuæ Paſſionis. Tunc nullam ſentiebam moleſtiam ex parte familiæ, aut alterius cujuſcumque perſonæ, ſed ita ſtabam, quaſi loqui nequirem. Tantum elongata erat mens mea a ſenſibus corporalibus. Cognata mea Peregrina venit diebus illis in domum, & curabat, quidquid faciendum occurrebat. Tunc anima mea erat cum Deo tota conſolata, & reſoluta in illam.

D

179 In diebus illis dubitabam, an non eſſet mihi aperiendum latus, ſicut illud apertum habere dicitur Mater Soror *a* Lucia: ſed Deus gratiam bonam mihi præſtitit, ut tale nihil appa- *a* reat. Hei mihi! morerer præ dolore, ſi tale quid contingeret; idque ſcitetur. Accidit aliquando, *timuit ne ſibi latus aperiretur, ſicut B. Lucia Narnienſis* ut non poſſem pedem ponere in terra præ crucia- tu, quem ſuſtineo, nec ſit poſſibile, quin illum aliquo ſigno exteriori prodam; unde verecundor, licet ſciam ſemper invenire aliquid cauſationis, quaſi morbus ſit aliquis, vel incommodum aliud. Quandoque dum ſurgo de lecto, tantum mihi dolent clivi pedum, ut vel ſola veſtimenta tactu ſuo me crucient. Vellem efficere poſſe, ut homines mihi ejuſmodi percipierent. Tunc interrogavi, & dixit: An vel mediam horam nocte dormis Mater? Reſpondit: Aliquando ita, aliquando non: vellem continuo manere in oratione: & E videtur mihi perditum tempus, modicum illud quod impendo ſumno: vellem perpetuo eſſe ſubmerſa in latere Chriſti. O dulcis ſuavitas ſancti amoris! Cum hæc diceret Virgo, o Lector, videbatur quaſi dentibus ſtridere per affectum ſancti amoris, quem ſæpias degoſtabat in latere Chriſti. Qui tunc illam vidiſſet, & audiviſſet, cum quanta ſanctitate, & ardore devotionis loquebatur; & quomodo ex amore ſancto procedebat, loquendo de rebus ſpiritualibus, ploraſſet ſine dubio præ devotionis teneritudine; cum ſæpe ſermonem interumperet dicendo: Non poſſum plura loqui; aliàs iſta dicemus: idque totum ſolummodo faciebat, quia aliàs fuiſſet in ſpirita abſorpta. *parum aut nihil dormis.*

ANNOTATA D. P.

a B. Lucia Narnienſis, *uxor ſimul, & virgo, ſumpto tertii Ordinis habitu, degebat Viterbii in monaſterio S. Thomæ, quando* 1496. *ſacra ſtigmata accepit, eaſumque ſpectare voluit viſibilia, idque ad confirmandam, ut ajebat Deus, veritatem inviſibilium ſtigmatum S. Catharinæ Senenſis. Eadem extat publicum Magiſtratus Viterbienſis inſtrumentum; & aliud Herculis Ferrariæ Ducis, ſignatum an.* 1501. *qui ipſi Ferrariæ fundaverat monaſterium S. Catharinæ Senenſis: ſupervixit autem ipſa uſque ad* 1544. *mortua die* 15. *Novembris, quando (ſi melius nihil interim detur) Latine reddemus Vitam hanc ſecalo compoſitam a Jacobo Marcianenſi an.* 1614. *editam* 1640. *(niſi ſecunda ea editio ſit) idque (ut præfatur) ex diverſis quaternis, ſollis, bullis, & inſtrumentis, diverſo tempore perquæ diverſas perſonas ſcriptis, ac rabulis, quæ apud dictæ monaſterii Virgines aſſervantur: quia hæc malluimus integra, & originali ſua phraſi tranſcripta accipere, ideoque hac modo notamus.* F

A EXTAT, HIERON. OLIVET.

CAPUT XIII.

Sedes Beatorum inſpecta; manſuetudo in tribulationibus propriis, in alienis compaſſio; mortis brevi futuræ indicia.

CAP. LXXXV. 180 POſtea interrogavi Virginem, quam opinionem haberet de Sorore Columba Perusine. Reſpondit autem; Fili in Chriſto, Mater Soror Columba eſt magna ſancta in Paradiſo. Quæſivi porro, an unquam vidiſſet ipſam poſt mortem ejus: reſpondisque etiam, ſaltem duabus vicibus. Non illa quidem par S. Catharinæ Senenſi, valdè tamen excelſa eſt in cœlo. Fili B dilecte, ſedes Paradiſi non ſunt reales, ſed quoad modum (ut loquuntur concionatores) ſunt ſecundum gradum, quem tenent animæ in caritate. Aliud nempe ſunt effectus, & cauſa, ſicut aliud eſt pictura ab eo, propter quod illa fit. Subjunxi ego: Quando anima unita eſt Deo, cognoſcitne merita, & demerita creaturarum? Reſpondit Sponſa Chriſti; Cognoſcit ea aliquando.

Vidit B. Columbam a morte ſua fuiſſe;

& 12. ſedes in cœlo, tenidem ſibi devotis parari;

181 Quadam vice monſtrata ſunt animæ meæ ateanæ multa, atque inter alia vidi ſedes duodecim, optimè ornatas; interrogavitque Deum, quibuſnam ſederi illæ ſic eſſent præparatæ. Reſponſumque mihi eſt, pro duodecim animabus, quæ adhuc in hoc mundo ſunt: cognoritque anima, quibuſnam eæ ſedes eſſent inſtructæ; præterquam de una, ceteris oratione, & altiùs. Interrogavit ergo anima, cuinam parata eſſet illa, tam pulchra, apteque ornata? reſponſumque eſt illam reſervatam teneri in ſecreto Dei. Æſtimo ego, Lector, quod hæc ipſiuſmet fuerit C ſedes, quam Deus nolebat ab illa cognoſci. Aliarum aliquas mihi nominavit. Multum autem dolebat Virgo de ſua magna ingratitudine, quam putabat in ſe tantam eſſe, ut crederet ejus cauſa magnam ſe Deo debere pœnam. Tum quæſivi, quæ opera ipſa in præſentiarum faceret, & quas corporis macerationes? Reſpondit. Heu me! non facio niſi pauca, quia jam triduum patior febrem.

urgeri latere ſiniſtro incumbere;

Tantum tamen obligor Domino Matehioni, totique regioni, propter beneficia recepta, dum ægrotarem; & aliis ea cauſis, quod pro liberatione omnium poſui in terra ſtoream, cui noctu incumbo; propter cujus doloritam tota fum dolens ea ea parte, ſupra quam incumbo; nam ſupra partem cordis numquam poſſum incumbere, ſicut noſti propter continuum, quem ibi patior, cruciatum. Noveris, Lector, quod numquam potuit incumbere ſupra latus cordis, ex quo recepit dolores Paſſionis: atque hoc publica notum erat omnibus domeſticis. Quamvis enim non intelligerent cauſam, ſciebant tamen ipſam numquam jacere ſuper latus ſiniſtrum, ægram, vel ſanam, propter ſuas multas infirmitates. Poſtea manifeſtata fuit cauſa, & ideo non adducam aliam teſtificationem.

182 Quæſivi deinde, quid cenſeret de perſona, tantopere ſibi commendata; & reſpondit: Non ſum nimis conſolata circa ipſam: habet tamen apud Deum quemdam advocatum: Oportebat, ut mutaret vitam ſuam, atque hæc ipſi eſſet ſecurior via obtinendæ ſalutis, de qua multum dubito, ſi non aliter convertatur. Ulterius interrogavi, an crederet mortuam ſe cito: reſpondit autem; Sæpe ſæpius petivi a Deo hanc gratiam, ut tandem pateretur ſeparari animam meam a corpore; atque inter alias vices die quadam poſt Communionem, poſita in oratione, petitionem hanc crebro, & inſtanter iteravi; reſponſum autem mihi fuit, ut haberem patientiam, uſque dum res Italicæ eſſent compoſitæ; adeo ut credam, Fili mi, patum valde me tecum in hoc mundo futuram. Frequenter mihi dixit Deus, quod debeam habere patientiam, quia rem aliquam vult mediante me facere, & quod cito me conſolabitur: ſed numquam potui ſcire, quænam ſit res illa: quoties autem aliquid ſingulare mihi accidit, interrogo, num hoc res illa B ſit, & ſemper mihi reſpondetur, quod non.

credit ſibi ſe mortuam;

183 Tum ego: Quid porro, Mater cara futurum credis de Italia? Reſpondit Virgo; Credo, Fili in Chriſto, male ei futurum, male ſatis. Deus graviter conqueritur de tanta purulentia, & enormitate peccatorum, magiſque adhuc de mala vita Eccleſiaſticorum. Hei mihi! quot peccata ſunt in mundo! Tu tamen eorum tantum partem noſti: tam grandis tamen eſt miſericordia, & bonitas divina, tamque duleiter expectat emendationem delictorum, ut per multas orationes, & aliqualem correctionem flagellum poſſit minui. O bone Jeſu! Ora, Fili, Deum pro iſto grandi periculo. Reſpondi ego: O Mater carilſima in Chriſto, die mihi per caritatem, quomodo te geris in tribulatione & perſecutione? Reſpondit: Nunc non ſentio nimium adverſitatem, ſicuti ſolebam alio tempore: & quamvis modo patiar ex tot cauſis faſtidium, quammultis me quotidie circumdatam video, quæ mentem meam valde premunt; non ſunt tamen tanti ponderis, quam ſolebant. Grave mihi etiam eſt, quod audiam, tam multa dici de iſtis ſpiritibus, aliis male, alia bene; citra ipſos ſentientibus: ſed melius de iis non loquerentur cum deriſione. Cui bono tot res, & curioſitates? Certè mihi valde diſplicent, Fili.

vide omittatur ſequens;

tribulationes meum ſenſit;

184 Ego veluti rideudo reſpondi: Crediſne, cara Mater, quod etiam loquantur de tuis actis? Reſpondit illa; Hei mihi! quid boni poſſunt dicere de me peccatrice? Vallem, ut non aliud dicerent, quam quod ſum. Ignoſce mihi: habent illi opinionem diverſam a mea: nec enim novi me ullam virtutem tenere. Videbatur mihi, Lector, quod Virgo maloiſſet, ut alia de ipſa optata habeterut, quam vulgo habebatur. Tum dixi: Video mihi, dilecta mater, idcirco cultri feorire, quoties ſiorſtrum aliquod verbum de te audio. Ad hoc ipſa ridere cœpit, & dixit: Jam me facis recordari, care Fili, quod aliquando loquebar Domino Frederico, apud quem depoſitæ erant querelæ de meo Confeſſario; & ille mihi dixit eo- *bi derre-* dem modo verbo: ſcilicet, adeo ægre id ſe ferre, ac *bentes,* ſi impactos ſibi cultet ſuiſſet. Cui ego reſpondi; quod juſte commovebantur, quia ego eram in culpa, propter meam exiguam in actionibus circumſpectionem, ideoque rogabam Dominationem ſuam, ut id ſequius accipere vellet; ac multum

dolet tam bonum de ſe opinionem habuiſſe.

A tum doluí de tali ejus verbo; gratias tamen egi Domínatíoni ſuæ pro caritate, qua erga me ferebatur.

185 Quæſivi ego: Quinam illi eraot, o Mater, qui male loquebantur de te? Sunt, inquit, aliqui de Fratribus noſtris, qui ignorabant Dei voluntatem in hac parte, & ideo a quibuſdam magnopere ſui tribulata, & quidem loogo tempore. Hic uno, iſte alio modo loquebatur; adeo ut propter modicam virtutem aliquando deſolata ob illos manerem: quamvis credam, quod mihil facerent miſi bono fine. Tempore illo tantum abuudabat circa me bonitas divioa, & conſolationes ſpiritus in anima mea, ut mihi non viderer adverſa iſthæc ſentire: quia Deus tanto copioſius ſuam in me gratiam derivabat, quanto tribulabar magis, & auxilio humano deſtituebar. Erat autem in anima mea adeo grandis conſolatio ſpiritualis, ut præ alia re quavis tribulationes optarem, quo tale gaudium poſſem perB ſentiſcere. Diximus etiam alia multa, Lector, de tribulationibus ab ipſa toleratis, quas omitto ſcribere; ne alicui eorum oneroſus ſim, quorum cauſa tantopere tribulata illa fuit, & tantum paſſa.

186 Hoc ſolum diram, quod ſpectat ad Virginem ſanctam, id eſt, quod multum auxia aſſe videbatur de ſua ſalute, propter tot gratias receptas, & ſuam continuam ingratitudinem erga Deum. Unde mihi dixit: Cariſſime fili, in illo mortis articulo omnia mihi ante oculos ponentur: & tunc videbo omnes meas miſerias, omnemque ingratitudinem. O bone Jeſu! Ego ſubridens reſpondi: O cara Mater, non debes tantum timere: in illo enim articulo multo magis abundabit divina bonitas in anima tua, quam poſſit dæmon cum univerſis ſuis fallaciis. Inſuper alia quoque eſt cauſa major, ob quam debeas minus formidare. Dic enim mihi, cara Mater, quoties tibi Paradiſum promiſit Deus? Ad quod illa hoc ſolum; Ah! Satis, ſatis. Igitur, inC quam, Mater, non eſt, quod tantum timeas. Ah! utinam ſic promiſſus eſſet animæ iſtius veſtræ devotæ, quam toties commendavi orationibus tuis. Reſpondit Virgo, manu tenens ſtrophiolum, & dixit: Dilecte in Chriſto fili, tam certa ſum de ſalute iſtius animæ, modo non aliter offendat Deum, quam quod iſtud ſtrophiolum ſit: ſæpius autem de puncto illo certificata ſui certo quodam modo, quem nunc temporis nolo tibi indicare, multaque alia eodem ſpectantia. Dicito illi, quod hoc dixerim; ſolum faciat, ut perſeveret,

187 Interrogavi porro, num & pro aliis animabus ſibi devotis oraſſet; & ipſa id affirmavit; faciens quædam ſigna manibus, & eum digitu fidei, de monſtrando mihi ut poterat depingebat loca Paradiſi, ſicut erant parata illis animabus: ſic ut mihi videretur ſignificare, quod illa eſſent diſpoſita in formam mediæ lunæ, eum aliis quibuſdam valde ſplendidis ornamentis. Tuoc quæreas dixi: Tuus autem locus, o Mater, in Paradiſo ubi erit? Et ipſa, quaſi rideodo, amœna facie dixit; Ad pedes Jeſu Chriſti propter gratiam ſuam, & non merita mea. O Lector mi, ſi illa hora vidiſſes Virginem, quanto eum ardore loquebatur de amore ſancto, obſtupeſcares procreſſum tam dulcem & ſanctum ſermonum D ejus. Non poteram ego me continere præ lacry- AUSTAL. mis. Nolo porro nunc temporis ulterius progre- HIERON. di deſcribendo hunc paſſum, quia non eſt mihi OLIVAT. fas nominare perſonas, de quibus loquebamur: conſiderans tamen, quod non erat detrahendum aliquid divinæ gratiæ, quæ operabatur in anima ſuæ fidelis ſponſæ, elegi ſic truncatam rem exhibere, ut vel in iſtis laus ejus major proficiat. Ceterum non profero partem dimidiam mirabilium rerum ac ſpiritualium, quas mihi dixit hora illa. Committemus rem totam divinæ providentiæ, quæ magis ſolicita eſt de animarum ſalute, & conſolandis ſuis fidelibus ſervis, quam ipſi ad poſtulandum.

188 Sequenti die poſt feſtum S. Martini anno CAP. MDIC. per tres horas ſumus collocuti: & in prin- LSAV. cipio ſermonis dixit mihi illa res aliquas familiares, quaſi conſultabunda, atque cupida ſententiæ meæ. Poſtea cœpimus more ſolito loqui de se- E bus ſpiritualibus, & de multis Dei offenſis, quamque malo in ſtatu erat humana natura, atque Ordo Eccleſiaſticus. Idco dixit: Video, Fili in Chriſto, grande flagellum præparatum. Heu me! quantas tribulationes hoc tempore patiuntur Dei famuli, quia volunt ſancte vivere, & nolunt conſentire, neque adhærere viventibus male, qui bonos perſequuntur, ac lingua ſua jugiter eos martyrizant cum opprobriis murmurando ac detrahendo ſanctis eorum voluntatibus, atque operibus bonis. Verum, Beati illi, qui norunt manere abſconditi, & fugere ejuſmodi malignitatem hominum obſtinatorum in male vivendo ac operando. O Fili care, neceſſe eſt ſcire, quomodo fugiendum ſit tale genus hominum; quia cum ipſis parum ſit lucri, & multum ſubitur periculi.

189 Volo tibi narrare, Fili, quod mihi contigit heri, id eſt feſto S. Martini poſt ſanctam Communionem. Cum anima mea, in oratione poſita, recordaretur tantarum afflictionum ac tribulationum, quas paſſi erant ac patiebantur amici mei; & quotidianarum moleſtiarum, quas mihi afferunt ſeculares; ſuper his cogitanti mihi in principio orationis conceſſum ſubito fuit in ſpiritu ſtare coram divina bonitate. O pie Jeſu! Ibi conſiſtens, & præ compaſſione mœrens anima mea, & quantum divinos ille aſpectus permittebat proraſas triſtis; converſit ſe cum gemitu ad Majeſtatem æternam, & quaſi de tot vexationibus atque afflictionibus ſervorum ſuorum, nonnullorum præſertim in particulari, conquerens, dixit: Ah Domine mi, propter quam cauſam nunc tantopere affligitur anima illa, & iſtæ meæ devotæ? Videtur, quod inter adverſitates tantas impoſſibile ipſis ſit retinere patientiam ſanctam. Ah! ah! Domine, conſolare, conſolare famulos tuos; neque reſpice ingratitudines meas, propter quas meritiſſime tribulor. Tibi vero Deus meus per quam bonitatem placeat, liberare illos ab anguſtiis tantis.

190 O Fili in Chriſto, non poſſum unquam dicere, nec tibi intelligendum dare, quali modo aſpectuque regali intentus ſtabat divina bonitas ad audiendam lamentabilem orationem meam: videbatur enim, quod mei commiſeratione tangebatur. Tunc animæ meæ reſponſum

A ſum ſuit, quod debeamus fidem habere & perſeverare; quod neceſſaria erat patientia cum ſancta humilitate. O bone Jeſu! Vidit animu mea præmia vitæ æternæ, certiſſimeque cognovit ſalutem quarumdam animarum: ſæpius autem replicatum ipſi fuit; Habetote patientiam cum ſancta humilitate: ſic enim eſt voluntas mea. Major eſt potentia mea, quam humana malitia. Hei mihi! Fili cariſſimæ, utinam tibi dicere poſſem, quidquid intelligere, & videre per Dei bonitatem, una per merita mea, conceſſum mihi fuit; eſſet id tibi majori gaudio, quam cor humanum poſſit cogitare. O bone Jeſu! Neſcio aliud tibi dicere, quia nullu inveniu vocabula, quibus aliquo modu exprimere valeam ea tam altas atque ſublimes. Anima ipſa intelligit, ſed lingua nun poteſt explicare. Satis doleo, quod aliter nec poſſim, nec ſciam iodicata, & res formaliter repræſentare, ſicut oſtenſæ ſuot animæ meæ. Heu me! care Fili, quomodu eahortator Deus animam ad ſanctam paticotiam? videtur io talibus deliciari. Nunc magis certificata ſum de ſalute quarumdam animarum, quam fuit unquam: & licet aliàs quoque certificata ſim, hac vice tam mirabilis demonſtratio fuit, ut mediam partem ſenſuum (ignoſce diceoti) videae amiſiſſe, demerſa io jugi memuria tam grandis myſterii, quale vidit anima mea. Et nunc quoque me perdo recogitandu ingratitudines, & miſerias meas, eaſque compatandu eum magna Dei bonitate, qui tam gratioſe nutrit, & ſolatue animam, in ſe & ſecundum ſe. O bone Jeſu! defieit eoeio conſideeatione iſtiu ſmodi.

per humiliatem, & patientiam ipſum ſalvare.

Nequit exprimere quæ vidit;

B

& Auditi ad tollacrymandum movet:

191 Utinam hora illa vidiſſes, Lector, ſponſam Chriſti, ſermuni ſuo addere gratiam ſanctæ ſui aſpectus, quamvis magna cum fatigatione talia dicchat, multiſque cum lacrymis. Videbar mihi in ipſa agnoſcere impetum quemdam ſpirtualem, cum jugiter abripetet ipſam memoria dulcium iſtorum verborum Dei, promiſſivorum ſalutis æterox. Hinc valde ei cumpatiebar, videos ipſam ſic labueare io loquendo: ſed cupidus intelligeudæ vuluntatis divinæ, noo deſiſtebam, ipſam interrogando, & alloquendu: ſæpe etiam plangebam cum ipſa, præ devotione, & commiſeratiune tot lacrymarum ejus. Prolixum & longum ſuit colloqeium iſtud, circa ſalutem animarum ipſi devotarum, unniomque univerſalitee ulnaeum. Dieit autem: Fili; ſunt dies multi præterit, quod in oratiosa conſtitutæ mihi ſæpee tribulatiune Ducis Urbini, divina bunitas ſignificavit, & moſtravit, quomodu redituruus eſſet ad ſtatum ſuum, & inimici ajus perparum ſubſtituri. Multa alia, Lector, mihi prædixit eieca particulares perſonas in Italia; quædam autem adhuc ſoperſunt, quæ reticeo, quibus Virgo multum eomminabatur.

C

Intelligit Ducem Urbini reſtituendum,

conſcitat ſibi mortem ſuoſtram, ex procremente dolorum.

192 Tunc ego: Die, inquam, cara Matee, per amoeem, quem habes erga Deum, & pee caticatem, qua proſequeris filium, utrum aliquid amplius ſcias, & tencas de morte tua, quam aliàs mihi dixiſti. Reſpondit illa; Credu, Fili, (ut ſupra dictum eſt) quod non diu ſupererom hoc muodu, quia cuntinuo accreſcunt dolores; ſic, ut quandoque ipſa me juvatec noo poſſim; præcipue proprer tormentum cordis, quud mihi quaſi radicitus vulſum, & violeoter extractum videtur, atque à loco ſuo extirpatum; ita ut D uliquandu brachium iſtius latoeis attollere, vel protendere nequeam. Inſupee tantupere afflige dolore capitis, ex tut audientiis, quibus gravue, ut quaſi ſuſtinere illud non poſſim. Neſcio, *& ſanus* quomodu vivere queam. O bone Jeſu! ignoſce mihi peceatrici. Conſidera attento, Lector, quantopere vexabatur hæc Virgo, & quantum patiebatur aoima iſta beata, cum mihi diceret; Fili, nun poſſum, vel manducare, vel biberc, niſi pauciſſimum quid, & maneo uſque ad Matutinum, priuſquam euhitum concedam; ſi autem tantillum dormiam, ſubitu expergiſcur, nec ultra poſſibile eſt oculum claudere, quia meus illico applicatue alicui myſteriu, ibique maoer, quoad vult Deus: atque hic eſt totus meur ſomnus: neſcio, quomodo adhuc viva ſim: ſed credo, quod niſi Deus me outriret, reficieodo animam E *ac cibi dos ſolitæ* in uratione, vivere omuiuu nequitem: ſed cibus ille attractivus, & refrigerium, quod capiu intee precandum, me teſtaurat, & aliquantum coreoborat; quamvis debiliſſima remaneam quad vires cotporales. Et propterea, atque proptee dolores, quos continuo ſentio, non poſſum amplias facere pœnitentiam, ſicut ſolebam, neque geſtare cilicium, aut ferteam catanam, vel adhibere macerationem cotporis aliam: ſed rudi quodam mudu, cum eelgua devuttone, vitam tranſigo.

193 Tunc diei; Mater cara, ſum tamcu certus, quod, licet nou poſſis aliquid, tamen ſempee faciat ultra vires: verumtamen impoſterum *dolet ſe jam impotem eſſe exercendi vis pœnitentiæ,* dehetes hajuſmodi afflictiones dimittere, & paucas, quæ tibi ſuperſunt, vices ſeevare, ad ſolatium aoimarum tribulatarum & afflictarum, quibus præſentia tua magno eefrigerio & levamini eſt. Cæleſtis vero anima reſpondit: Hei mihi! Nihil amplius booi ago, & minus utilis ſum, quam ſui unquam; ummibus gtavedini, non conſolationi, propter imperfectiones meas & exiguam virtutem. Ad hæc ſubridens ego, O *& ut incertis his mori optet.* Mater, inquam, veoiet dies, eum nos omnes inconſolabiles relinques: nollem, ut id Deus peemitteret tam citu, eſſet enim res ea valda triſtis multis, ac præſertim filio veſtro. Longus hinc ſermu ſuit de morte; & quiſque noſtrum eam ſibi priuri optabat; ipſa quidem, propter magnam ſecuritatem, quam habebat cum Deo; ego vero, proptee eaignam meam patientiam in tolerandis afflictionibus; gravius tamen ferebam ipſa privari, quam aliud quidpiam. F

CAPUT XIV.

Rurſus de juſtorum afflictionibus, ſermone per raptus impedito, nullo fere ſomno, cognita plurium ſalute.

CAP. LXVI.

194 SUpraſcripto menſe (*Novembri*) cœpit colloquium noſtrum poſt Nonam, duravitque tribus horis: prius tamen dedit mihi aliquas epiſtolas legeudas, quas recenter a quibuſdam ſibi notis acceperat; hæſimuſque aliquamdiu occupati circa ea, quæ inciderant; poſtea autem cœpimus noſtrum ſanctum colloquium. Cum ergo præ manibus tenerem predictas

Auditori tentat lacrymas perſuadere miranti,

A Eas epiſtolas, & conſidererem in mente mea, quid divinæ rei poſſem a Virgine audire; propoſui ipſi quamdam meam admirationem, & dixi: Ediſſere mihi, Mater dilecta, unde tot adverſitates, quot modo ſunt ſuper terra, ita præſertim, qui vellent aliquid boni facere: nam tales plus inſidiarum, & perſecutionum ſuſtinent, quam qui male vivunt: palamque apparet, quod famuli Dei, tamquam inviſi, & graves ceteris, pejus tractentur. Nequeo comprehendere, unde procedat ignorantia, & iniquitas tanta: non enim ſumus in terra infidelium, ſed Chriſtianorum. Audiens Virgo, quod ex ejuſmodi eventibus conteriſtabar, non autem confortabar, reſpondit: Dico tibi, Fili in Chriſto dilectiſſime, quod tertio, ut minimum, ſi non amplius, eum ſuper eo quod dicis orationem facerem, reſponderi mihi ſemper ſenſerim, debere nos habere patientiam cum ſancta humilitate, & perſeverare: quia talis eſt Dei voluntas, ut ſervi ejus pro ſuo amore petiantur tribulationes: qui non debent dubitare, quin conſolationem acceptura ſint in patria cœleſti. O care Fili, habeas iſtud tam certum, quam quod epiſtolæ ſint, quas manu tenes.

reſpondet Virgo eum eſſe Dei voluntatem,

B

595 Volo autem, care Fili, narrare tibi rem, quæ a multis retro annis accidit. Poſita in oratione, pro gratia ſpeciali e Deo petii, ut non amplius reverterer ad corpus, id eſt ad harum miſeriarum ſenſum. O bone Jeſu! Reſponſum a Deo fuit, quod nondum volebat, ut morerer, ſed haberem pro ſuo amore aliquanto tempore patientiam, ac deinde me conſolaretur. Tunc ego: Si talis eſt tua voluntas, Domine, hanc ſaltem gratiam mihi largire, ut omne tempus vitæ meæ expendam in tuo honore abſque peccato mortali, aut veniali: reſpondit autem Deus animæ meæ; Filiæ cariſſimæ; Immunitas a peccato veniali nulli unquam homini in vita præſenti conceſſa eſt, præterquam dilectæ meæ Matri. Perſevera, & habebis patientiam, quia a mortali præſervaberis. Porro cum vellem, Lector, intelligere aliquid de unione animæ cum Deo, dixi, O Mater cara, dic mihi; Uniones, quas habet anima veſtra cum Deo, putaſne conformes eſſe illis, quæ leguntur in Dialogo S. Catharinæ Senenſis? Reſpondit, quod multæ; & ſubjunxit: ſed majores ſunt S. Catharinæ, quam noſtræ. Tunc cognovi id ipſam dicere ex humilitate.

animam quandoque ſuppleri.

Plura dicere impeditur,

C

CAPUT LXVIII.

596 Sed alias res ſpirituales audire cupiens, rogevi, ut diceret aliquid pro mea conſolatione. Reſpondit: Non poſſem modo: quia ſi inciperem de re aliqua ſpirituali loqui, ſubito cor meum inflammaretur talem in modum, ut facies tota fieret rubicunda, præ magnitudine incendii, quod jam diebus pluribus ſentio: & res tales loquenti mihi alligarent cor, ſic ut proſequi nequirem; niſi forte mutata fuero per aliquam diſtractionem; ſicuti aliquoties obſervaſti; quia hoc multum me juvat, & ſic paulatim dicerem aliquid. Sæpe loquendo ſæpius, o Lector, eum Virgine, notavi iſtud impedimentum; & frequenter ejuſmodi induſtria uſus ſum, ut mihi non abriperetur in ſpiritu; videlicet variando quandoque ſermonem, aliquando vero tangendo ipſam reluti, qui vellet prohibere ſomnum. Hæc enim induſtria mea erat, ad obtinendum ab ea ſermonem; aliàs non potuiſſem elicere ſubſtantiam alicujus rei ſpiritualis, non quia nolebat quidquam ad meum ſolatium dicere, ſed quia non poterat. Imo ſæpenumero mihi dixit hujuſmodi verba: O fili mi care, fatis doleo de illo impedimento: vellem tibi poſſem offendere, & declarare cor meum, ut videas quantum Deus operatur in anima mea. Multi vellent, & petunt, ut ſibi dicam aliquas devotiones, & ſecreta noſtra, ipſoſque inſtruam in via Dei; ſed non poſſum. Si punctum aliquod ſpirituale incipio, ſubito accenditur mihi cor, oportetque, ut loqui ceſſem, aliàs prorſus mihi eloqui poſſem: idque etiam ſatis ſæpe mihi accidit cum illis de familia. Vellem, ut talia non contingerent in præſentia hominum; nimium enim inde verecundor, cum ad me redeo: ideoque optarem, ut ejuſmodi gratiam ſolum mihi faceret Deus, quando ſum ſolitaria, ſic ut alii me non viderent.

ſed moriſſe do ſermonem potius ut poſſit;

dolentem de tali impedimento

D

597 Reſpondi ergo: Quid autem faciebas, Mater, quando Confeſſarius tuus Fr. Dominicus jubebat te narrare actus vitæ tuæ? Reſpondit illa; E Ego fatigabam panpereulum, ſicuti etiam nunc te: multumque doleo, quando ejus rei reminiſcor. Cui ego: Opottet, cariſſima Mater, ut in eo patientiam teneas: Deus vult tibi largiri gratiam prout placet ſibi, & ubi vult ipſe, & ſecundum quod prævidet conducibile eſſe animabus. Reſpondit ille; Ita omnino eſt veritas, Fili; ſæpius enim nihil minus cogitando ſubito attrahitur a Deo anima mea, idque abſque ullo loci reſpectu; unde affligor, quando ab hominibus conſpectam me ſentio. Longus nobis de hujuſmodi attractionibus ſermo fuit; & ego quaſi condolens dixi: O dilecta Mater, quæ ex cauſa infirmaris, & tamdiu ægrotas? vereor, ne aliquando inconſoletos nos derelinquas. Reſpondit Virgo: Credo, fili, vicinem mihi mortem eſſe: ſentio enim quotidie ingraveſcere dolores, ut jam vix poſſim ſpiritum ducere: totumque pectus mihi valde cruciatur: hoc autem eſt ſignum, quod brevi tempore non potero amplius tantos dolores ſuſtinere, quos continuo ſentio aggravari, ſic ut neque ſedere, neque dormire poſſim. Suor autem jam multi dies, quibus credo via unam horam me dormiviſſe per noctem: cum autem expergiſcor, nulla amplius ſpes eſt reparandi ſomni, ac deinde Matutinæ citius finiuntur, quem poſſim me movere.

fulcitur Auctor,

& intelligens cauſa infirmitatis.

F

598 Interrogevi eam ego: Quid agis, Mater, ſtatim atque evigilas? Reſpondit illa; Mens mea, Fili, ſubito elevatur ad aliquam contemplationem; & ſic meditabunda maneo quoadvult Deus. Cœpi deinde ei movere velle ſcrupulum, quod eſſet corpori ſuo tam cruda; ipſa vero mihi reſpondit: Quin potius nimis ei compatior, nec quidquam boni facio. O pie Jeſu! quanta eſt bonitas tua erga me peccatricem? Non erat poſſibile, Lector, ipſam aliqua ratione inducere, ut corpori ſuo compateretur: circa alios vero aſtebat cavere, & plus quam ſolicita erat: quando autem meducebat, continuo donabat ullis, nihil ſibi ſervando, quod eſſet alicujus ſubſtantiæ, ſed ſolum oſſicula carne cauta, vel capita piſciculorum, quodam proverbium tranſierat pueris domeſticis, ut dicerent; Hoc

fratres moneat, ut ejus puri ſui plus habeat.

cibus ejus adeo erat medicus

bonum

A bonum eſt pro dilecta Sorore, & ratio ante ipſam
AA ITAL. HIERON. OLIVET. punebant. Cibus ejus ad eum erat modicus, ut non
credam, quod eo naturaliter ſuſtentaretur cor-
pus iſtud, ſed potius nutriebatur per attractio-
nem ſpiritualem: imo in ipſo veraciter adimple-
batur, quod ipſa Veritas infallibilis dicit: Non
in ſolo pane vivit homo. Atque ita Deus per gra-
Luc. 4. 4. tiam ſuam enutrit fideles animas.

CAP. LXXVIII. 199 Prædictis diebus, celebrata a me Miſſa in
camera ſua, infirmabatur ſponſa Chriſti, & le-
cto decumbebat: cœpimoſque ſeactum colloquium noſtrum, licet difficillime loqui Virgo
poſſet, tam propter nimiam debilitatem corpo-
ris, quam propter cordis incendium, ea eo reli-
Io. anno poſt com. munionem ctum, quod ante triduum in ſancta Communione ipſi acciderat, quodque mihi nunc narrabat dicens: O care Fili, cum eſſem diebus præteritis communicatura finita jam Miſſa, jacebam in lecto propter infirmitatem. Deſcendente autem ab altari Sacerdote cum Sacramento, vidi ſubito maximam claritatem, ac Majeſtatem, quæ magnam veneralionem præferebat, ita ut neſcirem ubi forem: neque ſcirem dicere, quo-
videt Virgo totam vitæ ſuam modo ſumpſerim purificationem calicis poſt Communionem, tam celeriter fuit anima mea abſorpta a jam dicta repræſentatione. O bone Jeſu! Tunc Deus tantopere ſe univit animæ meæ, ut crederam me non amplius rediturum ad ſenſos corporeos: quia non recordabar amplius corporis mei, imo penitus ipſum ooo ſentiebam. Intellectu autem oculi commonſtrata mihi fuit tota vita mea. O bone Jeſu! mirabilis erat res iſta: nec alibi conſiſtebat anima mea, quam in ſolo Deo.

abſque ullo ex eo tumore? 200 Ego, ſicut jam alias feceram, interrogans eam; Mater mea, inquam, videndo ſic totam vitam tuam conſpeatine aliquid, quod animæ tuæ moleſtum eſſet? & reſpondit, quod non: ſed potius magnum ipſi gaudium fuerat ſpeculanti divinam bonitatem, quæ tam mirabiliter operata fuerat, & operabatur cum animabus fidelibus. Confiteor, Lector, impudentiam meam: cujuſmodi enim interrogationes ſolum præcedebant ex aſtutia ad explorandum, an ipſa cum virguncula adhuc eſſet, numquam in aliquod peccatum incideret; & ſic de eo, quod quærebam, fui certificatus: ſed Sponſa Chriſti mihi dixit: Utinam, Fili in Chriſto, poſſem tibi dicere res illas mirabiles, quas anima mea videbat, & intelligebat! multum ſane conſolaretur. O bone Jeſu! Anima mea erat tota reſoluta in Deo: non curabat videre Apoſtolos, aut
quia ad corpus non revertit, ſed fruitur alios Sanctos, tam vehementer retinebatur a Majeſtate divina; & in ea tantam claritatem conſpiciens, ſibi eſt viſa accidere ad pedes æterni Patris: quod quo ipſam Deus, & Deipara levarent, benediceodo ipſi, & diceodo; Cariſſima filia mea, quid petis, aut quid vis? Reſpondi ego, Domine mi, peto non amplius redire ad corpus. Arille, Cariſſima Filia, habe adhuc modicum patientiæ. Scito, Anima mea, quod perparum adhuc reſtet, & pro deſiderio tuo conſolaberis.

201 Ah Domine mi, adhuc aliquid aliud peto a tua immenſa bonitate, ſcilicet vellem, ut concederes ingreſſum in Religionem duabus illis devotis meis, & ſalutem omnium noſtrorum do-
meſticorum: reſponſumque mihi eſt, quod D conſolarer de omnibus. Cognovi autem illo puncto temporis, omnes eſſe in ſtatu gratiæ, ſolam opus eſſe, ut perſeverarent. Inſuper po-
orat pro filiabus devotis ſui ſocii domeſticis. ſtulavi liberationem a raotis afflictionibus, & ſalutem multarum perſonarum: reſponſumque mihi eſt, perſeverarent tantum, & quod de ſalute earum conſolarer. O rare Fili, etiam ſupplicavi pro anima illa, quam noſti, & ſæpius ſui certificata de ſalute ejus: quod cordi meo majori lætitiæ, & ſolatio eſt, quam dicere poſſim. O bone Jeſu! tu mihi animarum iſtarum gratiam feciſti; famque ſemper obligata ad gratias infinitas bonitati tuæ reddendas. O Fili, patientiam habe, nec aliud cogites, quam quod Deus ita velit: præpara tamen te ad grande aliquod onus ferendum. Redibis ad hanc locum: vide ne per-
E & de certa ſalute conſtituitur. das fidem, ar ſpem, ſed firias, quod mihi noquam petierim a Deo, ipſeque promiſerit, quod non ſit effectui mancipatum; idque a tanto tempore; noſti enim quomodo cœperim a prima pueritia. Deus per ſuam bonitatem omnia, quæ mihi promiſit, & facturum ſe dixit, ſemper adimplevit, nec unquam defraudata fui in re quacumque: nunc tamen pendeo animi, quia cum mihi promiſſum eſſet, quod Dux Urbini reſtitueretur ſtatui ſuo, reſtitutus quidem eſt, ſed iterum ipſam amiſit. Reſpondi promiſſionem redeundi adimpletam ipſo redita fuiſſe: non autem pollicitum eſſe Deum, quod io illo permaneret, & hoc forſitan accidiſſe, quia non latis grate noſtra ſoror tamen occupat animum. ter agnoverit beneficium ſibi factum: & ipſa adjecit, ita ſe rem habere.

202 Videns autem ipſam valde afflictam, interrogavi qualiter ipſi eſſet: illaque reſpondit; Admodum fatigata ſum, Fili, quia hac nocte non dormivi quadrantem unius horæ. Tunc ego: ſic omni nocte facis, Mater, quia continuo intendis orationi. Ipſa vero oculo colombino me reſpiciens riſit, quaſi verba mea confirmaret. Vellem ego, Mater, inquam, ſcire, quid tanto tempore rogites, & cui rei mentem applices. F Mox, inquit, atque evigilavi, cogito myſterium aliquod, prout divina gratia repræſentat menti meæ, in eoque defigitur anima: nunc in paſſione Chriſti, modo in nativitate Parvuli Jeſu, aut aſſumptione Deiparæ; quandoque in Paradiſo, aut alia re, una ex alia, ſicut Deo placet. Cor autem, inquam, cara Mater, tam parum dormis? Reſpondit: Quia ſic vult Deus, Fili: ipſe ſic multiplicavit gratias ſuas, ut anima mea longe facilius jam in ipſum rapiatur. O bone Jeſu! Dico tibi, cara Fili, quod licet plus ſolito inquieter frequentia feſtalarium; Deus, per ſuam bonitatem, exaggeret gratias, & conſolationes ſuas. Scitu, Fili, quod anima illa mihi devota, intellectura ſit gratiam, quam ipſi conceſſit, & præparavit Deus. Beata ſane eſt illa: & proreiru habeat, quod omoia, quæ diximus, vera ſint, eruotque, mediante ipſius perſeverantia in bene cœpti. Tunc ego: Num in iſta anima cognoviſti quidpiam, quod diſpliceat Deo; & reſpondit; Nihil unquam cognovi niſi bonum: ſed quod debeat perſeverare in ſancta patientia, & humilitate; quia ſic eſt voluntas Dei.

203 Non potui ego me cuntinere; quin

ite-

A ilerum ipſum de ſua morte interrogarem, quia multum de ea ſuſpicabar. Ipſa vero reſpondit; *profatio ſibi ſuccinctum mortem.* Credo futuram citò: non rameo ulla certitudine novi, quandonam mori debeam: & tardat venire hora, qua diſcedam ab hac miſeria. O Lector, monſtrabat Virgo magnum erga me peccatorem charitatis affectum, dolens, quod non poſſet, nec ſciret explicare mihi res in eo gradu, quo ipſa anima ſua videbat & cognoſcebat: atque ſubjunxit; Dilecte fili, quando anima eſt unita cum Deo, tunc videt, & intelligit intelligentia quadam miraabili: quando autem redit ad ſenſum corporales, videtur, quod ſopita ſit, nec ſciat quidquam dicere: eſtque hæc ipſiſſima veritas: nam nihil eſt, quod dico reſpectu eorum, quæ dicere nequeo. Colloquium iſtud, Lector, fuit de rebus tam ſublimibus, ut non ſciam verbis litteriſve exprimere: alia tamen quædam diſtulit ipſa, impedita tam altorum myſteriorum memoria, quæ videbat in ſua unione cum Deo, & dixit: Altàs, Fili, de iſtis & aliis rebus loquemur, pa-

B ſtis Natalibus feſtis tunc infallibiliter te accerſam, & complebimus ſermones noſtros: interim ora Deo pro matre tua.

CAPUT VI.

Dæmon bis fugatus, Communio cœlitus allata, eamque ſecutus raptus, in quo exaudita preces.

CAP. LXXIX. 204 Die S. Joannis & tertio feſtivorum Natalitiorum, accerſivit me Virgo ſub horam Veſperarum, quam invasi febri gravi aſſectam, & fere non poteram loqui, unde ſolito brevius colloquium fuit. Ipſa mihi dixit: Fili dilecte; non potero tibi modo dicere, quod promiſi, ſed narrabo aliquid aliud. Cum vice quadam ſola agerem, apparuit mihi dæmon humana forma, perquam fœda & rubea, cum oculis igneis, ut videbatur, ſpiritantibus: qui mihi ſuaſit, ne face-

C rem ultra pœnitentiam, eo quod damnata eram, nec haberem miſericordiam a Deo ſperandam. Huic ego reſpondi, perquam bene me ſcire, quod multas pœnas merebar propter mea peccata; ſed confidebam in miſericordia Dei, & in meritis paſſionis Jeſu Chriſti, per quæ poſſem ſalvari; ideoque, o mala beſtia, non credo mandatis tuis, imo ſpero in abyſſo bonitatis Dei, ſpiritus immunde, mendax, maligne, ac plena iniquitatis: tibique ex parte Dei mando, ut ſubito te a meo conſpectu proripias hinc. Tunc dæmon vultu torbato, magno cum ululatu ſtrepituque, feſtinus abiit; ego vero manſi magno tremore & horrore conſtanata, propter immundam viſionem iſtius formæ. Hei mihi, videor etiamnum mihi videre horribilem illam ac terribilem ſpeciem, ac veluti timore etiam nunc.

alias dæmon redit. 205 Fili, cognoſce phantaſias, quibus inquietatus mens C (*reliquum nomen perſonæ tacetur*) quia omnes ſunt fraudes & tentationes dæmoniacæ. Dicito illi ex parte mea, ut perſeveret in ſancta patientia. Eeci, Lector, obedientiam meæ Matri: ſed perſona illa non implevit mandatum ipſius. Tunc applicavi, ac dixi; Numquid dæmon non aliam alia vice moleſtus fuit? Reſpondit illa: Imo adhuc vice una in oratione poſitæ apparuit, in forma valde ſpurca: & ego apprehendi eum, pedibuſque ſubſternens, tot calces ei impegi, quot potui: itaque confuſus manſit. Numquam ipſum nimis timui, neque nunc timeo manere ſola. Mirabilis fuit, o Lector, victoria iſthæc: ſtringebat devota Virgo, quando hæc narrabat, faciebatque geſtus, acſi tunc in opere ipſo fuiſſet, movendo brachia & pugnos ſtringendo, ut faciebat, cum verberabat dæmonem. Stabam ego valde attonitus, cum talia audirem virgunculæ accidiſſe.

206 Profecuta eſt alia ſermonem dicens: O CAP. Fili in Chriſto, in nocte Natalis Domini, dum laxx. eſſem poſita in oratione, anima mea audiebat & videbat Angelos, ad præſepe Domini ſupra Parvulum cantantes Gloria in excelſis Deo, & in *In nocte Natalis vidit Deipa-rum cum Jeſulo,* terra pax hominibus bonæ voluntatis. O bone Jeſu! Erat ibi Domina noſtra cum Infante, quam

E rogavi pro ſalute iſtarum duarum animarum nobis devotarum: unde Dipara reſpondit, quod Deus annuebat gratiam poſtulatam, & ſalvæ forent. Oravi etiam pro alia iſta anima nobis devota, cui Deus indulſit gratiam majorem ſolito, ſicque, ut ei benedictio daretur a Deipara & a Jeſulo: & ſicuti mihi dixit, ita poſtea reperi, interrogans perſonam illam, atque intellexi gratiam ab ea tunc acceptam. Non poteſt intellectus humanus, Lector, hujuſmodi res immortales comprehendere; & ego multo minus ſcirem juſtique ac formare verba convententia magnitudini earum, myſteriorumque ſupernaturalium, quæ cæleſtis ejus anima tunc vidit & audivit. Sumpſi autem licentiam abeundi, cum polliceratione, quod quando rediviſſem ab itinere meo Ferrarenſi) alias res mihi direrer, quas tunc dicere nequibat, propter abundantiam gratiæ in nocte Natalis receptæ, qua nimium accendebatur cor ejus.

& unica ſua gratiæ ejus impetrat.

CAP. laxxi. 207 Septimo Januarii ſummo mane, celebrata Miſſa in camera ſua, cepimus colloquium ſanctum, quod uſque ad Nonam duravit: ne-

F que de aliis rebus quam ſpiritualibus ſumus locuti. O Deus meus! præſta mihi ſervo tuo memoriam, & rectum ſenſum, ad narrandum mirabilia opera tua. Tunc multis cum precibus rogavi Virginem, ut mihi diceret aliquid de oratione, illiſque gratiis, quæ conceſſæ ipſi fuerunt in ſolemnitate Nativitatis. Conſtricta autem illa ad loquendum fuit, licet cum magna difficultate; non quia non volebat conſolari me, ſed quia videbatur ipſi impoſſibile id facere, uti revera erat. Dicebam ego, Noli, cara Mater, nimium applicare mentem veſtram ad diſpoſitionem exaraticam, in conſpecto divinæ claritatis; ſed ſolum narra effectum & actum rerum, quæ contigerunt animæ in oratione poſitæ. Reſpondit Virgo: Noſti, Fili, non eſſe poſſibile, ut ea enarrem; pro tuo tamen ſolatio ſpirituali narrabo, quæ potero: licet magis diſpoſita ſim ad audiendum, quam ad loquendum: verumtamen juva me, ſicut noſti; & ſuſpirans dixit: O bone Jeſu! ad laudem & gloriam tuam ſint omnia.

ſecum agit narrat.

208 In die S. Thomæ ante feſtum Nativita-

tis,

A tis, cum me reconciliaſſem apud Priorem S. Do-
EX ITAL. HERON. OLIVET. *in feſto S. Thomæ* minici ad communicandum, applicui meutem meam myſterio ſanctæ Communionis: & audiendu lectionem Evangelii de incredulitate S. Thomæ, anima mea ſic fuit elevata & attracta, ut crederem me non poſſe communicare. Deus tamen mihi fecit gratiam, ne impedirer: ſed finita Miſſa, quam diaerat Prior noſter hic in camera mea, & videns, quod mihi non dabet Communionem (*ablatus particulam pro ipſa conſecrata, ut narrat Silveſter num.* 113.) mirata ſui; & quamvis inde nihil turbaret, non tamen potui continere lacrymas, formidans, ne propter peccatu
Communio. ne privata. mea fuiſſem Communione privata. Cum ergo interrogaret me, an non fuiſſem turbata, quia mihi non dederat Communionem, reſpondi, Nun. Ille tamen de veritate dubitans aſſedit igni, ſecitque etiam aſſidere me; & cœpit loqui de rebus variis, cum Magiſtro Auſelmo meo, atque etiam mecum; quamvis adejus ſermones perparum attenderem, quia mens
B mea tantopere erat elevata & applicata myſterio ſanctæ Communionis; idque tanta cum vehementia, ut ſubito manſerim abſtracta a corporeis ſenſibus, ſicut ſedebam prope ſecum,
cum ejus ſuſcepit. 209 Ecce autem repræſentavit ſe mihi quidam forma Sacerdotali, cum corpore Chriſti & duobus ſanctis Angelis, magnam ad ejus latus ferentibus; mihique dixit, qualiter ipſum Deus miſerat, neque volebat reddi conſolatam per ſanctam Communionem. Hæc autem tunc mihi præbita fuit per manus iſtius Sacerdotis, qui deinde per eam, qua venerat, viam revertit. O care Fili, anima mea tunc fuit unita cum Deo, in maxima claritate & admirabili lumine divini aſpectus, in quo elevabatur ac retinebatur anima mea. O bone Jeſu! Nihil aliud deſiderabat anima mea, nec requirebat, quam ſic ſtare & frui incircumſcripto lumine illo. Hei mihi! Impoſſibile foret invenire comparationem ſimi-
& mens in extaſi: lem, aut verba idonea, ad dandam talem rei intelligentiam. O Deus! Anima tunc videt & intelligit; ſed non ſciret intelligibiliter ſe explicare: C cum autem rediverit ad ſenſus corporales, non remanet ei modus humana locuendi. Non quod anima recedat a corpore, hoc enim ſic maneret mortuum; ſed quia anima, quæ eſt in anima cum Deo, majorem habet virtutem & potentiam, quam ſit anima illa, qua alligatur ipſi corpori: & ideo remanent potentiæ corporales ſopitæ, donec æternus Deus animam dimittat ab iſta unione & attractione. Quamquam autem in tali ſtatu anima habeat tam perfectam cognitionem; non eſt tamen in ſua poteſtate exprimere res illas ſupranaturales, quas vidit & intellexit, licet in ipſa anima remaneat earum ſpeculativa cognitio.
atque a Deo Patre invitata ad proſequendum a liquid, 210 O care Fili; Pater æternus attraxit animam meam in iſta viſione, claritate, & aſpectu æterno, ubi ſeu omnes ſunt adſcriptæ; & tantum cognoſcit anima, quantum Deo placet cognoſcendum ei præbere. O bone Jeſu! dici non poſſet, quid anima viderit & cognoverit in iſta unione: deficerem citius, quam talia poſſem exprimere: quia tanta erat claritas iſta, ut anima ibi manſerit abſorpta & defixa. Tunc videbatur, quod Pater æternus invitabat animam ad poſtulandum, cum quodam aſpectu ac Mi- D
orat pro ſanctæ ſuæ ſponſæ amicis, jeſtate regia. Non tamen ea Potentatibus hujus mundi ipſi poſſet formari aliqua ſimilitudo: quia ab ipſo æterno Patre illuminantur omnes circumſtantes, & participant de immenſa ejus claritate. Tunc anima mea, Fili, oravit, ſupplicans pro ſancta Eccleſia, multiſque creaturis mihi devotis, ac præcipue ſupplicavi pro quadam valde tribulata; eratque anima mea quaſi querula, pro illa tantopere afflicta; unde petii a Deo gratiam, ut ſient mihi dederat talem cogitationem pro mea ſalute, ita etiam largiretur, ut illa liberaretur a tanta vexatione & tribulatione, quandoquidem ipſam commendatam habebam ſicut animam propriam. Tunc autem abſque comparatione multo melius ſciebam orare, quam poſſim dicere in præſenti, quia nunc videns quaſi in ſomno luqui. O bone Jeſu!
& audiendo ſa intelligit, 211 Tunc Pater æternus, hilari vultu & co-
E lumbino oculo, mihi dixit: Bono ſis animo, Filia mea cariſſima: ab omnibus enim tribulationibus illis liberaberis, & animas, pro quibus orat, ducam ad vitam æternam: habeant patientiam cum vera charitate & humilitate, & quidquid totiet pullicitus ſum, effectu mancipabitur. Scito, Filia, quod ſim conſolator omnium tribulatorum, qui habeut in me veram fidem, & ſperant in mea immenſa bonitate. Hei mihi! Fili, utinam poſſem tibi dicere res ea forma & ordine, quo anima mea ipſas vidit & cognovit! eſſet id mihi ſolatio magno, propter tui amorem, & charitatem, qua erga te feror. Neſcio quomodo
ineffabili interim unione fruitur fuerim, ſed inveni me iſthic ſedentem, quando pulſabatur ad Veſperas. O bone Jeſu! adjuva me peccatricem. Tunc ego interrogans dixi: Quænam differentia erat, cara Mater, inter unionem & claritatem Patris æterni, quam anima tunc vidit, ab illa unione, quam aliis vicibus vidiſti & habuiſti? Reſpondit Virgo, magna, Fili, differentia illa eſt, ſed nequirem inventre comparationem ſatis ſimilem; ſcitu tamen tantam fuiſſe, quamodo omnes aliæ eſſent ad cumparationem hanc; pura qualis foret in vere, quando omnia F ſunt florida, & mentem creaturæ in magnam delectationem trahunt. Hei mihi! res nimis grandis eſt: non poteſt tanta pulchritudo & amœnitas explicari, quia nulla ei datur cumparatio aut ſimilitudo conveniens. O bone Jeſu! tu es omnia. Ignoſce mihi, Fili, nequeo plura dicere.
Italia pericula me gemiſcit: 212 Statim ego, Lector, mutavi propoſitum tranſtuliique ad rem aliam familiarem, quia videbam in ipſa ſignum ſummæ mox ætatis: poſtquam autem aliquantulum diverſa & remota fuit ab extatico illo impetu, redit ad priorem ſermonem dicens: Dicito, Mater mea, quid credis futuram de Italia? atque præcipue de ſancta Eccleſia? Reſpondit anima cæleſtis: O Fili, male, male ſatis. Ut dixi, divina bonitas & clementia magis propenſa eſt ad miſericordiam, quam ad pœnam: ſed tam magna ſunt peccata, de quibus queritur, ut neſciam quid dicam, niſi orare divinam ſuam miſericordiam. Heu me! Italia infelix, quam grandi periculo es expoſita! O Fili, ignoſce, quia nequeo tibi dicere, quod vellem pro tuo ſolatio. Ita ego cum aliis perſonis, quibuſcum loquor de rebus ſpi-

sermonem abrumpere cogitur.

A ſpiritualibus etiam domeſticis. Subito cor mihi accenditur: ita ut oceſſe mihi ſit deſiſtere, aliàs remanerem alienata a ſenſibus; vellem alios potiùs loquentes audire. Ad quod ſubridens ego dixi: Idem faceres, Mater, alios loquentes audiens de rebus ſpiritualibus. Reſpondit illa: Non ita facile, quando loquuntur alii: vellem autem talia mihi non evenirent, quando illi adſunt; eveniunt tamen ſæpe: ſed oportet patienter id ferre, quando aliud facere nequeo.

ſubito abripi ſolet

215 Aliquando vellem habere gratiam, & non poſſum habere: Deus vult: oportet ſe conformare ejus voluntati, atque neceſſe eſt habere patientiam. Cor meum in ictu oculi ſubito accenditur, & tali modo attrahitur, ut totus mundus me retinere non poſſet. O quoties accidit mihi, ut quando mihi ſimile cogitaveram, momento attrahar ad aliquod myſterium, ubicumque fuero, etiam ſedens, aut pedibus inſiſtens! Aliquando expoſuam me recreationis cauſa ad feneſtrem B aliquam, ſperando aerem & cælo conſiderando: & in inſtanti manebo attracta, unde ſæpe contigit ab aere & plavia me madefieri. Sæpe etiam mihi contingit recordari orationis, quam Dominus noſter fecit in horto; & cum tali cogitatione in hortum progreſſa, ibi ſum inventa manſiſſe ad ſecundam vel tertiam uſque horam noctis, aut etiam ſerius: nec raro ſic in publico hæreo, quia carere id nequeo, & pudor poſtea magnam verecundiam. Equidem optarem, ut Dominus Deus mihi gratiam ſuam daret occultè, quia inde mens mea plus conſolationis reciperet. Hei mihi! Tantum verecundor, quando me ſic invenio in publico, ut ſub terra me abſconderem, ſi poſſem. Vellem, ut attractionis gratia foret continua; ſed quando regredior ad corporeos ſenſus, invenio me ſicut antea, id eſt, plenam faſtidio & expoſitam occurrentibus caſibus mundi. Non autem ita mihi eſt, quando anima unitur divinæ bonitati: tunc enim non ſentio inquietudinem mundi, neque tanta faſtidia ex parte ſecularium. O Filii in Chriſto dilecte, fatis doleo, quod pro veſtra conſolatione non poſſim, nec ſciam res divinas explicare in eo gradu, in quo ſunt in Trinitate per-
C manente: quia animam tuam amavi meam propriam: ſed hoc ſolatium nobis obtinget in vita æterna. O bone Jeſu!

ſolum in horto & abſconſum,

quod fili ſolitario multa ardeant

CAP. LUCAE 1. 214 Proſequens ſermonem Virgo, O care, inquit, Fili, quemadmodum tibi ſæpius dixi, quod Deus per gratiam & bonitatem ſuam mihi promiſit vitam æternam, ſic etiam nunc confirmavit; neque mihi tantum, ſed etiam iſti devotæ nobis animæ, unde magnum ſolatium capio; teque rogo, Fili, ne ejus cauſa contriſteris, quia conſolabitur te Deus. Certo ſcio, quod ipſe tibi dedit pulchram unam gratiam, unde tantum ſolatium capio, quantum de re alia ulla. Tunc ego gratias illi egi de ſua charitate erga me, indignum Filium ſuum in Chriſto: & poſtea interrogavi) Quid facis, Mater, in oratione, quando te contingit precari pro aliqua perſona obſtinata, & in peccatis inveterata, præcipue pro illa, quas noſti male loqui de tuis actionibus? Videtur enim, quod naturaliter nequeamus tam cordate illos amare & pro iis orare (propter abominationem peccati; a quo mens ſpiritualis magnam habet averſionem) quomodo ora-

gratulatur Auctori de gratiis datis,

tunc pro illis, qui hoc ac ſancti vivunt. Tunc D
Virgo reſpondit: care Fili, ſeris mihi placet in- CHRIST.
terrogatio tua. Creatura ſpiritualis ac etiam HEBR. 9.
Deum, nulla de cauſa unitiere debet orationem OLIVET.
pro peccatoribus & perſecutoribus ſuis; ſed do- *debemus eorundem actum pro peccatis.*
lere de offenſa Dei, & damnatione animarum, compatiendo illis cordialiter & pro iis orando, ea reſpectu honoris divini & ſalutis animarum, quas debemus amare valde creatoras Dei, peccata vero odio proſequi. Scito, Fili, quod Deus velit acceptamque valde habeat orationem, factam ad ſuum honorem & animarum ſalutem, abſque reſpectu ad propriam tribulationem, & omnem adverſitatem ex Dei amore patienter tolerando, cum ſancta humilitate & perſeverantia. O bone Jeſu! Commendo tibi, Fili, animam matris tuæ. Reſpondi: Anima tua, o Mater mea, mihi commendata eſt ſicut propria, aut etiam magis ſi fieri poſſit: ſed vicißim precor, ut tibi ſit commendata anima indigni Filii tui in Chriſto: licentiamque ſumpſi a Virgine, pollicens cito ad eam reverti. E

CAPUT XVI.

Deprecatio Virginis pro Mantua, Italiaque. Pii Sacerdotis & prophetico ſpiritu præditi de ea teſtimonium. Præſagium mortis.

216 ULtimo die Januarii (*anno* MDCLI.) circa horam vigeſimam primam, loquebar cum Virgine, & dixit mihi: care Fili, vale tibi explicare aliquid mearum inquietudinum. Dominica præterita, cum vellem confiteri & communicare, venit Medicus & Bertholomæa, miſſa a Domino (*Marchione*) aliæque perſonæ multæ fatus: per quæ impedimenta non potui eas-
qui conceptum mentis meæ, eum ea tranquillitate, quam optaſſem pro ſancta Communione; F
unde multum contriſtata ſum intra me, erubeſcendo Confeſſionem facere coram circumſtantibus, non tamen me turbando, ſed dolendo de tot occupationibus; atque ita audiebam Miſſam. Quando autem recepturus eram Communionem ſanctam, aram quaſi antra me, mente in Deum elevata; ſuſcepi tamen ſanctum Sacramentum, *duplicem Dei Miſericordiam*
licet non ſcirem dicere quomodo, ſic erat mens mea attracta ad Deum. In ipſa autem Communionis ſumptione, apparuit mihi Chriſtus Jeſus, & ego ſubito cepi plangere atque clamare, quantum poteram, Miſericordia, miſericordia; neſcio tamen, an clamabam ore. Ideo ego interrogavi cognatam ejus Peregrinam, quomodo heri feciſſet Soror, quando communicavit; & reſpondit: Non potuit ſumere calicem purificationis, adeo cito rapta fuit in extaſim; itaque manſit uſque ad vigeſimam ſecundam horam noctis ſedens in lecto, quia erat infirma. Ego autem aliud mihi dixi, ne revelarem ſecretum. Sed proſequamur verba Virginis.

CAP. LUCAE 1. *Poſt Communionem rapta Virgo*

216 Cum ſic clamarem, Miſericordia, pro-

A pter infelicem civitatem Mantoanam & propter
EX CAP. HIERON. OLIVAT. pro civitate Mantuana. salutem animarum: O bone Jesu! ſtabat anima
io conſpectu Dei, miſericordiam tam inſtanter
poſcens, ut dictu impoſſibile ſit, & perſeveran-
ter petens, ut de ſe ſumeret quodvis ſupplicium,
corpuſque laniaret pro placito, contenta etiam
illud fruſtatim conſciudendum & torquendam da-
re, pro ſalute civitatis Mantuanæ. Præcipue au-
tem gravi pro talibus & talibus perſonis, aliſque
plurimis, errori & peccato implicatis. O Fili di-
lecte, utinam videre potuiſſet, aut dicere vel
intelligere valeres, quomodo & quam benigno
vultu audiebat Deus animam ſic lamentantem
& plangentem. O bone Jeſu! Stabat bonitas di-
la immenſa cum quodam reſpectu columbino-
rum ſuorum oculorum, tam amoroſo & gratio-
ſo, ut tanta deceptio (heu me!) nequeat explicari. O bone Jeſu! Non poſſum dicere, non
poſſum: & ſuſpirando hæſit aliquantulum Vir-
go, nihil loquens. Poſtea dixit: Filicare, ſta-
B bat anima perſeverans in oratione, clamabatque
& impetrat ad tempus; & plangebat, petens a Deo miſericordiam, mi-
ſericordiam, pro civitate Mantuana. (Non ſcri-
bo, Lector, nomina perſonarum, quibus Deus
magnum flagellum præparaverat.) Perſeverans
autem hoc modo anima mea in oratione & plan-
ctu, videbat divinam Majeſtatem, quæ cum
reſpectu compaſſivo reſpondebat mihi per hujuſ-
modi verba: O Filia mea, cariſſima Sponſa mea,
noli me ampliùs ligare: quia propter tantas tuas
preces & lacrymas faciam miſericordiam; tantum
emendet ſe. Emendent ſe inquam, quia expe-
ctatio mea abſque illorum emendatione verteretur ipſis in pœnam majorem, & aſperius durius-
que flagellum.

appellatur a Deo cariſſima Filia & Sponſa. 217 Noveris, Lector, quod Virgo mihi no-
luerit dicere præ verecundia, quod Deus ipſam
appellaret Filiam & Sponſam; ſed ego id animad-
vertens quæſivi, quo nomine animam ejus appel-
laſſet Deus; ipſaque reſpondit: Ut S. Catharinam Senenſem in Dialogo. Tunc ſubinuli; Atqui appellabat illam Deus, Filiam cariſſimam &
Sponſam: illa vero reſpoſuit: ſic & appellabat a-
nimam meam. O Deus meus, quanta cum ho-
neſtate loquebatur Virgo, quæ præ verecundia
C nolebat dicere, quod Deus ipſam appellaſſet Fi-
Orauit pro Italia liam ſuam ac Sponſam. Sed proſequamur ejus
verba. Videns ergo anima mea, quod propter
ſuam humilitatem propendebat Deus ad miſericor-
diam faciendam, orabat etiam pro Italia & ſancta
Eccleſia, reſpondit ei Deus cum aſpectu quodam
valde elevato: Sioas me agere, ſinas me agere,
Anima mea, quia omnibus provideho. Volui in
paucis percutere & conquaſſare capita illa obſti-
nata & indurata. Juſtitia mea poſtulat, ut tra-
ctentur ſecundam ſuam perverſam duritiam &
obſtinationem: ſed provideho & exequar omnia
ſuo tempore, Idque certo, cito: ſed væ obſtina-
tis atque induratis in malo opere.

Declarat ſuam interceſſionem obtinuiſſe. 218 Compoſa interim perſiſteret anima in o-
ratione, viſum eſt ei, quod Deus oculos ſuos
declinaret in latus, inclinando ſuum aſpectum
regalem magno cum decore, quaſi non amplius
poſſet illi loqui. Anima autem mea, quæ cæ-
nos clamans & plangens nihil conſpexerat præter
divinam præſentiam, vidit tunc etiam gloroſam
Dei Matrem, plus quam ſtellis radiantem, quæ
ipſa quoque ſtabat ante luminoſum Divinitatis
conſpectum, adjuvans orationibus ſuis animam
ut exaudiretur; adjuvabat autem eam cum tan-
to ardore amoris & caritatis, ut eum negacem
explicare. O Filia in Chriſto, ipſa eſt advocata
peccatorum, magis, quam dici poſſit: ipſa in
rebus omnibus exauditur a Deo. Heu me! Res
illa omnis magnæ eſt cogitatu, nec poſſem dicere
minimam partem eorum, quæ vidit anima mea.
Ah! Sanctus ille vir da Portu, quantus Dei ami-
cus eſt! ſed ſcito ipſum non cognoſci ab homini-
bus. Magnam ergo eum ante habebam devotio-
nem; ſed nunc magis ſum certificata de ejus ſan-
ctitate. Heu infelix Mantua! niſi eſſent ejus o-
rationes, & quorumdam aliorum ſanctorum vi-
rorum atque mulierum, qui Mantuæ ſunt, (non
tamen tantæ bonitatis tantoque numero) hæc ip-
ſa hora in abyſſum deſcendiſſet civitas. O Fili,
quod dixi, nihil eſt reſpectu ejus, quod vidit &
cognovit anima mea. Hei mihi! nimis excelſa
ſunt, quæ in extatico illo raptu vidit & intelle-
xit anima mea: ſed non poſſem, nec ſcirem ea di-
cere, quemadmodum iſta anima videt & intelli- E
git: ſum enim alligator ſeotibus ſuis corporeis,
tunc deficit eam potentia explicandi res immorta-
les, quas vidit & intellexit. Non credebam,
care Fili, quod poſſem tantum tibi dicere, ut
diri.

juxta ſanctum Portus virum. 219 Nunc, Lector, quoniam Virgo mentio-
nem fecit ſancti illius viri de Portu, & quam ac-
ceptæ fuerint ejus orationes Deo, non poſſum,
quin ei teſtimonium reddam, quia fuit meus Pa-
ter ſpiritualis, valdeque familiariter ſpiritualia
ſua ſecreta mecum communicavit. Dico ergo
me ab ipſo audiviſſe res multas mirabiles, multi-
que cogitatas. Sanctus hic vir (*idem verosimi-
liter, quo infra num. 260. Geneſius nuncupatur plu-
rimum Virginis ſecretorum conſcius, & aliquando
Confeſſarius*) tanta apud Deum valebat gratia,
ut res inviſibiles atque immortales, ſæpius ejus
animæ præſentes fieri contingeret. De multis etiam ter-
renis rebus prædicebat futurum ſucceſſum, quo-
rum plurium ego teſtis ſum. O quam multa
prædixit de Italia, ac præſertim de Duce Valenti-
no. Quando erat in majori ſtatu & proſperitate
in Marchia, dixit mihi hæc formalia verba: Do-
minatio Ducis Valentini eſt ignis ſtrepens, qui
cito exiguit; ſic enim erit ſtatus ejus, ac cito a-
bibit in diſperſionem: ſed & Papa non diu dura-
bit ſuper terram. Dominus Dux Urbini ſedibit
ad ſtatum ſuum in bona pace. Dixit inſuper er-
iam hæc verba: Mater ſoror Oſanna, valde a-
ſcende in ſublime. O quam magna res eſt, in-
gredi in illam cameram, ubi videntur tanta Dei
ſecreta, & intelliguntur res futuræ. Vidi ego a-
nimam Matris Sorotis Oſannæ valde ſublimem;
cognoſcit illa res multas & magnas, & ego plu-
rimum boni ipſi volo.

qui & Ducis Valentini ruinam prædixit. F

& Oſannæ ſanctitatem iſtabatur

220 Nolo, Lector, dicere de aliis pluribus,
qui etiamnum vivunt; ſed hoc mihi videtur
magis, cæteris, quod ſæpius ille mihi dixit ſe
vidiſſe in ſpiritu adſcriptum totum mundum.
O quam multas res ſpirituales, peſtientes
ad ſalutem quarumdam animarum mihi præ-
dixit, quarum multæ jam evenerunt & quo-
tidie eveniunt. Teſtificor, quantum poſſum
in conſpectu Dei, bonitatem iſtius beati Sæ-
culdu-

A aardotis eſſa multo majorem abſque comparatione, quam hic deſcribo. Orationes & raptus ajut magnam habent conformitatem cum iis, quæ eccuſit, S. Oſannæ. Et dico, quod animæ ipſorum ſæpius mutuo ſe viderint in conſpectu Dei noſtri, & quod ipſe Pater crebro mihi dixit: Mater mea Soror Oſannæ valde altum aſcendit. Ex hoc reſpectu iovicem ſe cognoſcebant, & quando inter ſe loquebantur de unionibus, quas faciebat Deus cum aorum animabus, mutuo ſeſe optime intelligebaot. Hei mihi! totellectus noſter non cognoſcit, oea intelligit id, quod ſimiles animæ cognuſcunt & intalliguot: oportet igitur pes fidem eeedeta.

ac vicissim magno ab illo fiebat.

221 Vir iſte ſaoctus erat perquam magnæ patientiæ, & pluſquam tetigiota octo annis peetuſit grandes plagas in pedibus: nec propter taotum paſſionem viſus eſt unquam tusbast: ſæpius ipſum vidi cum decem plagis, iiſque feai medicinam: dixit autem mihi, quomodo Deus illi dederit talem infirmitatem. Erat mitabilis ſimplicitetis & eaiguæ litteratoræ, ſed magnæ cognitionc tesum divinarum præditus, & animarum ſtatum perſpicieos. Dæmoo ſæpius illum veeberavit, & qoidem tem gravitee, ut quadam vice inda decuboerit lecto diebus quindecim. Multa adhuc alie poſſem dicere; ſed nolo dimittere hiſtoriam incboiam. Proſequamor ergo Virginis

gravi jo. anorum morbo vexatus.

B

verba, quibus mihi dixit: Noveris, Fili, quod Dux Usbioi avaſerit manus inimicorum ſuorum per miraculom, a divina gratia impetratom precibus pro eo factis. Vellem, ot nunc ſciret vivere ſaucte: quia Deus ei semiſis peccete ſoa: ſpero, quod perſeverabit in ejot gretie, & redibit ad ſuum ſtatum, quia Dei bonitei & gratia ſuſcepit illom io ſuam prosectionem, secondum quod mihi promiſit inoratione facte pro ipſo diebus prætesitis. Solus Deos ipſi gratiam feait. Ora Deum, eate Fili pro ipſo, & pro Italie, atque peæcipue pro Mantua, ut Deus ipſem velit per ſoam ſpecialem gratiem aouſervere. O bone Jeſu! fac miſeeicordiam mihi peccetriat & huic regioni; neqoe reſpice illius tanta male, ſed tuam immenſam bonitetem.

Virgo Urbini Ducem reſtituendum prædicit.

C

222 Alie vica ipſam interrogans, Dicito, inquam, Mater eate, quomodo ſe habeant dolores veſtri paſſionis Chriſti, quos tuleras. Et reſpondit cælestis anime: Sicot ſupea diat, & augentur qootidie; præſertim dolores eordit, quod mihi videtor eſſe flamma ignis, quæ verſos cuput eſcendit, omoino ſicut ignit, quando flammam ſuam protudit de lignis: ſic enim facit aor meum. Doloeee etiam capitit, menoom, atque pedum magnom acceperunt incrementum, ſic ut quandoque neqoeam corpus maum movere: unde multum verceondos eoram domeſticis: ſum enim in familia valoti lignum, oulliqoe auxilio. Tum magis precibut apud eum inſtiti, ot mihi diceret, an nihil adhua eccepiſſet de ſoa morte; reſponditqoe: Noo habeo certitudinem ullam. Ego autem queſi ridcos ſubintuli; O Mater, non vis mihi illud dicere. Ipſe vero elevans oculos verſus me, & digitum fidei intendeos; Affirmo tibi, Fili, inquit, quod de morte mea oullam habeo certitudinem. Sed cum rogarem Deum pto gratia, ut me non amplius ſineret reverti ed e ·eporeos ſenſos, reſpondit, ut adhua modicom haberem patieotiam,

CAP. LXXIV.

atque ex ſuorum doloram incremento.

divinas promiſſiones, colligens eito ſe moriturā.

qoia eito me conſolabitus. Qoaotum igitur veleo aonjectare, credo, quod Deos per ſuam bontatem aato mihi faciat gratiam mortis, tantopere concupitæ: expecto enim illam megno eum defideio, & omnis horu mihi tasda eſt. Vellem omnino, Fili, ut aſſiſteres morti meæ, & Deus per gratiam id mihi promiſit.

D

ANTAL. NIBRON. OLIVAT.

223 Reſpondi ego: Omni etiam die a Deo gratiam iſtem peto; & credo noſtrum veſtrumque deſiderium ſoo non aariturum effectu: ſed noo vellem, ut tam cito nos ſolatio tuo deſtituas io his tribulationibus & miſeriis. Videsee mihi non poſſe vivera ſupra terram abſque te, Meter eariſſima. Rogo, ut ſis cootenta hic menere pro noſtra conſolatione & ſalote animarum; neque tam cito nobis ſubtrahas veſtram catitetem. Mallem omoi eiio mnodi hojus ſolatio privari, quam te, reſpondit Virgo: Pacem habeto, Fili; ratio exigit, oc Metee tos præcedat: ibi edbue multa facienda reſtant pro enimarum ſalute & Dei honore: ego vero omnibus ſum gravadint: ora Deum peo me peccatrice. Equidem, Lector, poſui hic ſupreſcripta verba non ad leudem meam, ſed ed declaraodum ordinetionem Dei, id eſt, quod per viram iſtius cæleſtis animæ debebent animæ multæ conyatti & ſalvari; & quia honoe Dei eſt, ſi eognoſcantos dona ſua, quæ aonfert ſervientibus ſibi io veritate. Unio, quam tone habait anima Virginis eum Deo, valda arcta fuit; & (ut ego arecdo) ex mejoribus une: quia anima ejus tunc aognovit res multas, cito aventuras in eurſu mundi, circa revolutioner Statuum etque Poteſtatum. Nolo dicate, quæ mihi in partieulari indicavit de qoibuſdam perſonis, quibus multum mioebatur Deos. Ipſe autem loquendo dixit; ſcito, Fili in Chriſto, qood Deus ipſis valde iratus ſis propter ſue peccete. Caveant, caveant præperatum flagellum. Non ſcirem dicere, neque ſcribere, Lector, rei, quas dicebat, neqoe cum teotu vehementia, cum quaotu ipſa eas narrabat. Eret autem Virgo infirma, debilis, multumqoe laſſate; & ideo compaſſiona morot nolus ultra citra alia ipſam raotere; unde mihi dixit, Aliàs, Fili, res altas dicemos; iraque ſumpſi licentiam, eum petitione & promiſſiona celeeis segreſſus.

Deus per rationibus probabilem mentem.

E

F

CAPUT XVII.

Extaſis in feſto Purificationis, morbus vice Marchionis toleratus, prædictiones quædam, mortis deſiderium.

In feſto Purificationis.

224 SEptimo die Febeuarii (*anno* MDCII.) ſummomene, celebrete Miſſa de Domioa per me in ejus eamere, incepimus noſtrum ſanctom eolloquium, Virgine nonnihil melius ſe habeure: quando ſobridendo iotartogevi; Fuiſtine, eara Metee, in feſto eareorum & in proceſſione cum Deipara, comitata venerabili illo ſeoe S. Simeone, ac dolci Jeſulo? Reoidem vero illa reſpondit: Recte, Fili, hanc mihi sem io memoriam

A EXITAL. HIERON. OBIVET.

adduxiſti; ſpiritus ſanctus ſermonem iſtum ori tuo indidit: volui tibi dicere id, quod mihi accidit in die Purificationis poſt ſanctam Communionem. O bone Jeſu! Subito ac ſui communicata, videbatur, quod anima mea in ictu oculi deportata fuerit in Hieruſalem, & præſentata in templo Salomonis. O Fili, magna res eſt templum illud, & multo plus ſine comparatione, quam Mediolanenſe. (Fuerat nempe Mediolani ipſa, Lector, & ideo faciebat comparationem iſtam.) Ah, Fili care! anima mea vidit Deiparam eum infante in brachio, quem præſentabat S. Simeoni. O bone Jeſu! anima iſtic inventa fuit in momento, in ictu oculi, neque ſcirem unquam dicere, quomodo contigerit iſte raptus: ſolum recordor, quod locus iſte erat tam ſpleudidus, tantopereque ornatus, ut lingua humana id dicere non poſſet.

Spiritus ſi ſiſtitur in templo,

Ap. 7. 9.

225 In eo loco, ſicut dixi, erat Domina noſtra cum ſuo dulci Infantulo inter brachia, atque circumdata millionibus Angelorum; quorum numerum nequirem definire, ſed aſſurgere poſſum iſtud Scripturæ, Vidi multitudinem magnam, quam dinumerare nemo poterat. Tunc anima mea in terram proſtrata clamabat, poſtulans miſericordiam, miſericordiam pro tota Italia & ſalute animarum. Deipara verocœpit blandiri animæ meæ, & habendo Infantem implicatum brachio, cum quodam pulchro ornatu ſub ipſo, cumque ſupra manum tenens, porrigebat illum animæ meæ, blande invitans ad tollendum inter brachia tam deſideratum Puerulum: ſed anima perſiſtebat in terra proſtrata, & miſericordiam orans: e contra vero Deipara perſiſtebat Filium offerens, atque dicebat; Accipe in brachiis, carissima Filia, parvulum tuum Dominum, quem tanto tempore deſideraviſti. Noli timere, anima mea: videtur, quod nolis Parvulum, quam tantopere me rogaſti, ut videre & amplecti poſſis ſub hac forma? Tunc anima mea, magna cum humilitate, retrait ſe; quia videbatur ſibi non eſſe digna, quæ manibus ſuſciperet Infantem divinum. Porrigebat nihilominus eum Domina verſus animam, blande adhortans, ut acciperet, & animos addendo, ut auderet, atque dicendo; O Filia mea carissima, accipe Filium meum, & pete quod vis; omnia enim, quæ petieris, tibi nunc concederentur.

ubi Deipara ipſi offert Jeſum;

B

illa vereunde cunctatur

C

226 Tunc anima mea, cum timore & magna reverentia, accepit Puerulum inter brachia, eumque pectori meo adſtrinxi, tanto cum gaudio ac ſenſu ſpirituali, ut humana lingua illud nec ſcire, nec poſſit explicare. Hei mihi! tota anima reſoluta erat in Deo, tamque profunde immerſa, ut cor humanum id nequeat cogitare. Petii autem mox a Jeſu omnes noſtros de domo, multoſque alios noſtros carissimos, ac demique gratiam moriendi. Reſpondit Domina noſtra: Filia, adhuc modicum patientiæ habendum tibi eſt, ſed cito conſolaberis. Tunc dixit illi anima mea: Saltem mihi concedatur hic manere, nec amplius redire ad corporeos ſenſus. Toties mihi promiſſum & dictum eſt, ut habeam patientiam ad modicum tempus: nunc tandem vellem egredi a tenebris iſtis & gravitate corporea. Reſpondet illa: Noli hoc, o anima mea, ordinatum eſſe, ac ſis meditatrix quarumdam rerum, nec-

tandem eſt brachiis excipit,

ac mortem petit;

dum completarum. Voluntas Patris æterni eſt, ut hoc modo patiaris pro animarum ſalute: verumtamen cito conſolaberis. Nunc autem, o Anima, redde mihi Filium dilectum & Dominum tuum. Tunc anima mea ſtringendo Parvulum inter brachia, reddidit illum Dominæ.

D

227 Si vidiſſes & audiviſſes, Lector, loquentem Virginem, manuſque ac brachia ſic movantem, ſicut fecit Domina, quando ei dedit Infantem; & quomodo ipſa illum excepit, ſtrictumque tenebat, ſtringendo brachia ad pectus cum devotiſſimo actu, profecto lacrymatus eſſes præ devotione. Utebatur autem verbis tam inflammatis devotione, ut videretur in ipſo verſari actu; neque poſſim rem tibi tam devote explicare, quam ipſa mihi verba geſtibuſque eam exprimebat. Poſtea autem ſubjunxit mihi, ac dixit: O Fili, cum anima mea Parvulum reddidiſſet Dominæ, petii benedictionem pro me & plurimis mihi carissimis: extendenſque manum Parvulus omnibus benedixit, ſicut eum ego rogaveram.

verba vere a Deipara Angelori dicuntur

E

228 Proſequens Virgo, Fili mi dilecte, inquit, ſcito, quod Deus moveat animam ſecum unitam, ad petendum, quod eſt voluntatis ſuæ: tantumque intendit & petit anima, quantum Deus movet. Unita autem Deo videt & cognoſcit omnia in momento & inſtanti: neque intercedit diſtantia ullo loci aut temporis, ſed omnia in ipſo præſentia ſunt, & videt præterita, præſentia ac futura, in eo qui videt & guberuat totum univerſum. O bona Jeſu! Nimis grande myſterium iſtud eſt, nec una vica poteſt totum dici. Atque hic conticuit, & ego confeſtim mutavi ſermonem: poſtea autem de gratia ſpeciali quæſivi ab ea cauſam, propter quam tolerabat tam longam infirmitatem, dicens; Ecce, Mater, jam ſunt tres menſes, quod ſuſtinet iſtum morbum: credo certo, quod eum ferat pro aliqua perſona, id eſt, quod ipſum aſpetieris a Deo pro aliorum liberatione. Reſpondit ipſa hilari vultu, quaſi ridendo, cum ſua virginali aſpectu & oculo columbino; Eſt, ut dicis, Fili in Chriſto.

& quomodo tunc ſe habuerit anima.

Petatur ab egrotante,

F

229 Interrogavi porro, pro qua perſona tam ſibi devota ejuſmodi pœnam toleraret; & illa ſuſpirando reſpondit: Quando Dominus noſter (Macchio) voluit diſcedere iturus a in Franciam, eſſetque in S. Vincentii, multum me rogavit pro ſe facere orationem, dicereque ſenteotiam meam de quibuſdam ejus negotiis. Et cum ſum eum eſſem in caſtello, vehementer me adſtrinxit ſupra prædictas occurrentias, volens nihilominus noſtrum ſenſum audire. Compatiens igitur Dominationis ſuæ, quam videbam ita triſtem, Deum rogavi, ut per ſuam pietatem ac bonitatem vellet demonſtrare, quid faciendum illi eſſet in rebus, de quibus conſuluerat; & via aliqua impedita, quidquid non eſſet ſecundum ſuam voluntatem: reſponſumque mihi fuit, quod debebat ire, & divina bonitas proſpiceret negotiis occurrentibus. Verum ego nolui id dicere Dominationi ſuæ, ſed confortavi eum ad fidem & ſpem in divina providentia collocandam. Quando tamen diſceſſurus in Franciam erat, accerſivit me, & loquens ei in camerula coram Domina Marchioniſſa, tanta erga eum fui commiſeratione mota, ut rogaverim Deum, ut de gratia ſpeciali;

a quia orata pro Marchione ſua voluntatem.

petiit ejus vices pati, ſi quid mali ei immineret;

A ciali mihi concederet, ſi quid adverſi pati deberet, id imponeret corpori meo, quæ libenter ejus vice paſſura eſſem; & tali ex cauſa Deus voluit, ut patiar hunc morbum.

230 Inſuper prograta ſpeciali a Deo petii, ne pateretur me in re aliqua decipi; reſponſumque mihi fuit, ne timerem, quia vera ſunt omnia mihi ſignificata divinitus; ipſoromque effectum videbo & cognoſcam; itaque, Fili dilecte, magis nunc certificata ſum, quam unquam, quia ſicut multiplicantur dolores plus ſolito, ita & multiplicantur gratiæ, cum majori ſolito facilitate & efficacia, uptiotique cognitione divinæ voluntatis: itaque teneo, nec amplius dubito, quin mens mea eſt ſtabilita cum Deo. Accidat ergo, quidquid valuerit, contenta ſum: neque amplius contriſtor de re ulla, conformando me cum providentia & Majeſtate divina in omnibus. Quamquam autem hæ moleſtiæ & inquietudines ſecularium valde graves mihi ſint; non tamen contriſtor, ſciens hanc eſſe Dei voluntatem, nec aliud

B velim, quam eam implere. Tum interrogavi eam, utrum optaret magis ſanari, an mori, & ipſa vultu hilari, ac ſubridenti reſpondit. Centies libentius morerer. Et vero, Lector, ſemper eam juveni cum maximo motieudi deſiderio; videbaturque mihi nihil deſiderare tantopere, quam diſcedere ea hac mortali vita; idque procedebat ea ſuis melodiis, quas cum Deo quotidie habebat. O quam immenſas gratias operabatur Deus in beata illa anima! & poterat bene dicere cum Paulo, Converſatio noſtra in cœlis eſt.

Phil. 3. 20. 231 Interrogavi eam, quid crederet futurum
b de Duce Urbini; & reſpondit: Deus, Fili, ſuſcepit eum in ſuam primiſtionem, *b* propter tam multas preces pro eo ſuſas: & credo, quod cito recipiet ſuum ſtatum priorem. Tum commendavi ipſi iſtam ſuam devotam, & alias aliquas: reſpondituque: Tantum mihi ſunt commendatæ, quantum unima propriance unquam orationem facio, quin menti meæ ut præſentes obverſentur. Hei mihi, Fili! ſæpe ſæpius petiu Deo ſeparationem unimæ a corpore, & liberationem a taotu inquietudine perſonarum ſecularium: ſed Deus ſemper

C reſpondit, ita ſe velle: & ejuſmodi verbum idem mihi replicavit: atque idem debes facere etiam tu, cum humilitate & ſancta patientia; Deus in omnibus providebit: & ſpero de ejus bonitate, quod cito nos conſolabitur. O bone Jeſu! Si recte memini, Deus ut minimum tertio, ſi non pluries, dedit benedictionem ſuam iſtis noſtris devocabus, & multa promiſſa ſaocta: quæ nolo tibi modo dicere, niſi quod inde magnum acceperim ſolatium. Noluit autem tunc diſtinctius declarare res aliquas ſpirituales.

232 Volens autem ego aliquid aliud intelligere, dixi; Vellem, Mater mea, ſi poſſibile eſt, ſcire, quomodo ſe habeat anima, quando eſt unita cum Deo: ſi poſſis aliquid ſimile mihi dicere, aut bonu aliqua cum parationie rem explicare, rogo, ne me eam celatam velis. Sed reſpondit illa: O Fili carilſime in Chriſto, non ingrediamur in hanc materiam, unde ericum nullum inveniremus. Tunc ego, ſi id nequeas dicere, Mater, ſaltem ad interrogata mea reſponde. Id, inquit, faciam perquam libenter. Tunc ego. Quando animu ſtat unita cum Deo, videtur mihi, quod D debeat ſtare in ipſo divino lumine, ſicut aer in luce ſolis. Reſpondit Virgo: Hoc quidem ſatis bene conſiſtit cum veritate, & habes aliquam ſimilitudinem. O Fili, quando anima eſt unita cum Deo, velle ejus & nolle tantum eſt, quantum hanc placet; & quantum ipſe movet unimam, tantum movetur, & non ultiter: quia anima retinetur in illo lumine fixa, & ſuſtentatur ab illo tacitreumſcripto & luminoſo aſpectu, qui nequat explicari verbis: ibi retinetur, conſiſtit, & nutritur, nihil ulterius curans; quia in ipſo habet ſatietatem & ſolatium. Non poſſum plus dicere: ignoſce mihi, Fili. Magnum hoc fuit colloquium, Lector, & circa alia quædam puncta tetigit res, quas nequeo ſcribere: ſed quemadmodum mihi dixit, remanent dumtaxat in meote ipſas guſtantium, ſuotque myſteria ſupernaturalia & intogaitu naturæ humanæ. Nam ſi intellectus mortalis nequit diſcernere uotionem, quam recipit aer cum ſolari luce, multo minus illam, quam facit E eum anima Deus. Poſt hæc licentiam ſumpſi, & reliqui Virginem valde conſolatam.

233 Alia vice, ſummo mane celebrata Miſſa CAP. in camera ſua, inchoavimoi ſanctum colloquium; ac primo interrogavi, quomodo ſecum ageretur quoad dolores paſſionis Chriſti. Ipſa vero reſpondit: Ut prius, Fili, & quotidie multiplicantur. Cor eſt tam graviter vulneratum, & tantus ab ipſo procedit dolor, ut omnes corporis partes condoleant & conſternentur: ſic ut nequeam amplius veſtimenta ad pectus adſtringere, neque omnino tangere latus cordis: unde magoa mihi eſt verecundia, & timor, ne homines aliquid obſervent. Capucetiam valde cruciatur, pedes item ac manui: ſed omnia ſuperat dolor cordis. Hei mihi! Si pluugo paſſionem Chriſti Jeſu, & vel ad momentum volo myſteria ſingula conſidetando percurrere, cor meum tantopere accenditur & inflammatur, ut videatur eſſe res quædam grandis & ignita; & ſubito inſilit in me febris. Hinc cum tale myſterium heri meditarer, febricitare mox cœpi, adeo ut ſuſpicer, quod Deus hoc permittat & velit, ad confundendam F ſuperbiam meam ac propriam voluntatem, faciendo ut manifeſta fiani, quæ tanto tempore tenui occulta, & quam porui ſecretiſſima. Nollem, Fili mi, ut publice hæc ſciretur. Ora Deum, ut mihi nolit tantum dolorem imponere, quantum mihi eſſet, ſi ejuſmodi ſecreta revelarentur. O bone Jeſu! adjuva me peccatricem, & noli mihi dolorem tantum dare.

234 Volo etiam tibi dicere, quod mihi heri contigit loquenti cum Domina Laura, quæ erat valde tribulata, mihique cum lacrymis narrabat ærumnas ſuas: unde cum ego ad compaſſionem moverer, & ipſa per Dei amorem me conſtringeret, ut ſenſum meum aperirem circa id, quod interrogabat; ecce ſubito grande lumen menti meæ ſe obtulit, per quod cognovi ipſam ſolatium accepturam quoad tribulationem iſtam: quare conſortans eam, dixi: Vade Domina mea, quia Dominatio veſtra remanebit conſolata quoad ærumnas iſtas: habe fidem & ſpem in divina providentia; atque ita intra paucos dies per Dei gratiam ſolatium reperit. Etiam rogata

A ſum, ut velim orare pro Regina c Fraocie, quæ optaret filium maſculum: & multi alii ſatis multas tes petunt. Neſcio, quid Deus facere velit de me peccatrice. Sæpe ſæpius petii a Deo gratiam moriendi, nec voluit unquam illam concedere, nec etiam indicare tempus mortis meæ; ſed reſpondet mihi ſemper, ut habeam patientiam, quia mediante me voli aliqua facere; hæc capere poſſum, quidnam illud ſit. Quando mihi accidit illud de filio Domini (*Marchionis*), quæſivi, num iſtud eſſet, quod Deus volebat mediante me facere, & reſpondit mihi, quod non: quare me nunc plane remittit in voluntatem divinam: fiat, quod placitum foerit Majeſtati ſuæ, & contenta ſum,

ANNO DOMINI MILLESIMO QUINGENTESIMO.

c doles mortē ſuam differri.

235 Multas res alias ſpirituales de oratione & quibuſdam particularibus dixit anima cæleſtis, quæ non ſcribam, volens illarum teſtem habere ſolum Deum. Concluſit autem ſermonem Virgo dicendo, quod non ſit poſſibile creaturæ humanæ intelligere, quid reſit unio, quam Deus facit cum anima, excepto illo, cui Deus dat talem gratiam mediante ipſa unione. Fili, multi cupiunt ſubtiliter talia inveſtigare, & videtur ipſis, quod ratiociniis ſuis attingant ad aliquam eorum

Fides nihil potuit de rebus abſtruſis.

B intelligentiam: ſed quanto magis quærunt, tanto minus intelligunt. In hoc ſancto colloquio, Lector, Virgo tam alte ſermocinata eſt, ut numquam id poſſim ſcribere, quia humanus intellectus non concipit, quid anima videat & cognoſcat, quando uoita eſt cum Deo, in illo incircomſcripto & luminoſo aſpecto. O bone Jeſu! Inſuper mihi Virgo dixit, dilecte Fili, Deus plurimum queritur propter ram multa peccata. Hei mihi! Perquam horribilis res eſt videre iram Dei. O miſeram Italiam! veniet tempus, quando pœnitentiam facies ad tui ipſior confuſionem; multomque vereor Mantuæ, niſi cives dimittant peccata, & convertantur ad pœnitentiam. O bone Jeſu!

ANNOTATA D.P.

a *Hinc jam intelligitur, quod dubium manſerat in notis ad Vitæ lib. 1. lit. F, iter Marchionis in Galliam pertinuiſſe ad an. 1502. & cum Rex Franciæ menſe Auguſto reverſiſſet, diviſo cum Arragonio regno Neapolitano, ſecurus magis, quam conveniebat.*

C b *Supra num. 221. dixerat, eum manibus hoſtium, elapſum miraculo, quod quale fuerit, necdum alibi clare explicatum inveni.*

c *Erat* Anna *Britannia Ducis filia & hæres unica, quæ primum Carolo VIII. nupta nullis ex ea liberis procreatis, ſucceſſori ejus Ludovico XII. a S. Joanna Valeſia conjunctione liberato, nupſit anno 1499. & anno 1501. Delfinum ex ea genuit unum alterumque, ſed mortuos in cunis.*

D

CAPUT XVIII.

Quibuſdam præmiſſis narrantur extaſes Hebdomadæ ſanctioris anno 1505. ſub quibus viſa tota paſſio Domini.

236 Die decimo quinto menſis (*quem ex ſeqq. n. 241. colligimus Aprilem fuiſſe, non Februarium num. 224. nominatum, nec etiam interme-*

CAP. Ieaavtii

diam Martium,) ſupra ſcripti. Miſſa per me in camera ejus celebrata, locuti ſumus de rebus quibuſdam occurrentibus, ipſe aliquantulum relevata a ſuo morbo. Quare videns eam aptam ad loqueodum, interrogavi, quomodo ageretur eum dolonibus paſſionis Chriſti. Et dixit mihi: Dolor cordis nonnihil ceſſavit: ſed aliquando ipſom cor in momento temporis tantum ſubito accenditur & crociatur, quod velot tota perdita remaneam. Sane ſi ram gravis dolor duraret, credo, quod morerer: & hic magnam patior verecundiam, quia nequeo me abſtinere, quin aliquam motationem præ me feram in vultu, quando iſtum iam grandem dolorem ſentio. Idem pavor, quando id mihi contingit in oratione, teſque videtor, etiam a domeſticis, qui aliquando mecum in camera reperiuntur, præcipue Paola. Multis vicibus ita fio: nec poſſis credere, quantum id mihi diſpliceat. Dixi ego, cara Mater, dicim illis, ut ibi noo maneaot. Reſpondit: Ah! nomquam id faciam, quia nimium erubeſcerem. Id ipſum mihi accidit, ſiquando ſim in oratione, & aliquis foris ſtat me expectans. Vellem, data illi audientia, eito me ab illo expedire: hon crederes aotem, quanto id mihi pudori ac dolori ſit. Vellem, nemo me videret, aot ſcirei illa ſecreta, vel tunc mihi moleſtus eſſet: ſed id nequeo efficere. Heo me! Multi ſervi Dei, meliores me, ſecretum obtineot; mihi autem, quæ nullius boni ſum, tot obveniuot inquieti odines. Oboe Jeſu! hoc fit propter peccata mea.

Dolet quod cruciatus cordis

E

occultare nequeat;

F

137 Fili in Chriſto, volo etiam rem aliam tibi dicere, quæ mihi accidit, quando eram in lecto cum febri. Apparuit ab angulo quodam dæmoo forma turpi ac ſordida, qui videbatur ex oculis ignem jaculari; itaque ſtans ante lectum meum cœpit trahere pannos, ad me diſcooperiendam: & ego ipſos retinebam manibus, fortiterque reoitebar, ne diſcooperirer. Sic autem trahendo & retrahendo contendebamus; & ipſe magna cum ſuperbia dixit; Ecquid facere te credis? Reſpondi credo me bene facere. Dæmon ait; Tunc credis ſalvandam te? tu te ſalvandam? Noli hoc profecto cogitare, quia es damnata. Reſpondi: Credo ſalvandam me per merita paſſioois Chriſti, per quæ tempero tibi, fœda ac mala beſtia, ut te actutum auferas a mea præſentia, & vadas in locum, ubi noceas nemini. Tunc ille dimiſſo capite totor confuſus receſſit, magno cum ſtrepitu. O Fili,

narrat filii apparuiſſe dæmonem.

quam-

eum magno suo horrore.

A quantum terroris mihi tunc insulit? etiam nunc timeo, quando recordor formæ tam fœdæ. Consignabam ego me, & satis multa dicebam, ut recederet, quando trahebas mihi pannos: ipse tamen pertinaciter insistebat. Hei mihi! rem animum spes cam, & horribilem! O bone Jesu! Quid autem fies miseris damnatis in inferno, ubi multo terribiliores visiones occurrent, inter aspernimos quos patientur cruciatus? Ora Deum, care Fili, ut per gratiam suam me liberet a manibus fœdæ istius bestiæ. Vah! nimis nigrum. Ignem ante vomit, & oculos habet igneos. Credo enim vero ipsum esse iguem infernalem, quem pro suo cruciatu continuo fert secum. O bonitas

eorum quem alibi.

divina ignosce mihi peccatrici, ut anima mea non incidat in manus istius nequam bestiæ. Adhæc quasi subridens dixit: O mater mea, cur ei non impegisti calces, sicut aliàs fecisti? Ipsa vero, cum gravi quodam risu, respondit. Nescio, quamodo fugerit tam cito, fortassis timuit, ne iterum vapularet. Sed sinamus eum ire: non timeo, ne

B mihi amplius molestiam ereet.

Sequus oratio pro anima.

238 Tum interrogans aliud, dixit: Quid fecisti, Mater, pro anima, quæ tantum tibi fuit commendata? Respondit illa: Feci orationem pro ea, & Deus semper mihi respondit, ut haberet patientiam, quia sic est voluntas sua: idque promissis omnibus suis electu, & continuo permisit fieri illu, quos vult salvare. Sed sit animo quieto, & perseveret, quia Deus protector suus erit in omni molestia & tribulatione. Multas etiam res spirituales diximus de quibusdam personis in particulari, quas non dicam viventibus ipsu. Deinde tuli licentiam abeundi cum pollicitatione celeri regressus.

CAP. LXXXIX.

239 Post paucos dies ad Virginem reverti, & duabus horis simul locuti sumus: cumque illam viderem facie exteouatam, & pallidam plus solito, uravi, ut mihi manifestaret causam suæ afflictionis; quæ respondit, Mater tua, Fili, diebus

Præter solitum exteouatus apparet.

hisce suis in magnis doloribus. Cui ego: O mater cara, ecquid sic afflixit caritatem vestram

C vix dimidiam te iovenio, quam reliqui. Respondit illa. Fili mi, duabus vicibus tantum ploravi, ut oculi mihi debuerint exilisse de capite: idque accidit, quia mihi videbatur latus aperiri velle: quod ego videns, movi me ad tam copiosas lacrymas, cœpique multis precibus exorare Deum, ut per specialem ejus gratiam tale nil appareret. O bone Jesu! Responsum accepi, consolandam me. O Fili, res illa magno mihi dolori,

dolore corporis & plagarum.

& molestiæ fuit; credo autem, quod mortua jam essem, nisi ax tali responso solatium accepissem; & propter illud aliquantum animæquiot nunc sum. Sentio autem nunc tantum dolorem in ambobus pedibus, ut non possim incedere, neque iis ma fustinere: dolor autem iste est in clavis pedum. Vehementer erabesco eos, qui me sic vident incedentem, & hominibus dico esse quosdam cruciatus & attractiones nervorum in tibiis, & sic eos transeo: nec enim vellem, ut quisquam talia sentet.

240 Equidem, Lector, semper in Virgine reperi magnum desiderium studiumque celandi res suas, easque coram Deo secretas servandi. Imo dico, quod inter colloquendum mecum sæpe repeteret hæc verba: Nimiam vereor, Fili, ne socius tuus quidquam audiet. Ego autem as-

D securans illum prosequebar sermonem: hocque ætas mihi signum evidem, quod paucis se fideret ad ravelanda sua secreta spiritualia; nec mii ma. gno cum labore assecutus sum initia nostræ mutuæ confidentiæ. Sed credo pro certo fuisse permissionem divinam, ut futura tempore haberetur aliqua testificatio tot gratiarum, animæ isti cœlesti communicatarum; in præsentiarum autem tam erat mihi effecta familiaris in rebus spiritualibus, ut absque respectu ullo quidlibet dicerem pro mea consolatione, modo tempus haberet, & posset. Insuper mihi dixit: Quodam die S. Vincentii orationem faciebat pro nostris, responsum fuit, quod deberem perseverare, beatas fore ipsorum animas; unde multum consolata sum; & propter gratiam, quam Deus mihi fecit pro meo fratre Alexandro. O bone Jesu! quantas obligationes habeo Deo. Tum festinanter licentiam sumpsi, præoccupatus multis occurrentibus negotiis.

EX IVAL. HIERON. OLIVET. quod semper secretum habet

soli Auctori fidens.

E

CAP. XC.

241 Decimo nono die mensis præfati, qui fuit tertius post Paschæ (*celebratum anno* MDIII. *die* XVI. *Aprilis*) cum Missam celebrassem in camera ejus, cœpimus sanctum colloquium, quod credo duxisse tribus horis: fuit enim longus sermo, & mihi valde delectabilis: unde ipsam interrogavi, an die Veneris sancto fuisset in prædicatione. Respondit autem, quod non, eo quod malum suum ipsam corripuit. Tunc dixi: Tua prædicatio Mater, magis digna & alta fuit, quam prædicatoris. Et ipsa subridens: Tu, inquis, Fili, semper eo dilaberis. Nam quid ego peccatrix scire possum? Ego sameo multis precibus eam constrinxi, ut diceret, quid sibi accidisset die Veneris sancto, circa passionem Domini nostri Jesu Christi. Cœpit ergo multo cum labore loqui, non quod id ipsa recusaret, sed excusando, quod non posset ordinate rem narrare. Cui ego dixi: Incipias tantum, Mater, ego juvabo juxta solitum: atque ita adjuvante me, multa dixit, quæ evenerant in oratione istius diei.

cui interrogavit quid die Veneris sancto.

F

242 Propterea interrogavi eam quid fecisset illa nocte, & an quidquam dormivisset. Respondit illa; Non possem id dicere, Fili. Volebam ego dormire sola, Paula neptis nostra cœpit contristari, quia nolebat me incomitatam relinquere; & ego nolens eam diutius mœstam dimittere, consensi, ut apud me maneret. Dicunt autem, quod subito atque incubui lecto, me dederim orationi, staque remansissim usque ad diem sequentem, donec omnes radivissent a prædicatione, & jam tempus prædia præstitisset. Quando ergo intellexi diem usque ao provectum esse, mansi cum magna verecuodia; videbar enim mihi simere etiam ipsos infantes familiæ, & putabam, quod nisi fuissem ita nisi admodum modico campore.

fatetur se tota nocte fuisse in extasi.

243 Tunc ego: Quidnam vidit & contemplata est anima tua, Mater? Respondit illa, dilecte Fili, anima mea fuit in Hierusalem, & vidit de passa in passum omnia mysteria passionis Christi; incipiendo quando licentiam sumpsit a Matre, ivitque in Hierusalem cum discipulis suis ad faciendam cœnam, dimittendo illam aliasque Marias multum afflictas. O bone Jesu! anima mea videbat Dominum nostrum in illa cœ-

sub qua videbat narrata sum ordine Passionis.

oa

EX ITAL. HIERON. OLIVET.

A na totum cogitabundum: ac deinde ſurgere & lavare pedes diſcipulorum. Hei mihi! Magna res erat videre profundam humanitatem Domini noſtri humo proſtratam: iſtos ejus motus & actus in præparanda aqua, lavandiſque ſingulorum pedibus, præſertim Judæ, cum magna compaſſione. Videbatur, quod Dominus Jeſus Chriſtus immutabatur vultu Communionem Judæ impertiendo, eique demonſtrationem aliquam faceret, ut fieri ſolet, quando aliquid actum eſt male, quodque diſplicet illi, qui ipſum fieri videt. Et poſtea de paſſu in paſſum anima mea vidit omnes actus, & myſteria, ſicut contigerunt in paſſione Chriſti: jamqua ſex anni ſunt, quod idem mihi evenit.

quæſtiogui ejus devotionis fuiſſe aiet,

B 244 Interrogavi ego, &, Die mihi, inquam, cara Mater, qui paſſus, & quæ myſteria viſa ſunt tibi magis compaſſionem movere apta, magiſque devota pro animabus contemplativis? Reſpondit illa: Res magna fuit, Fili, quando fecit orationem ad montem Oliveti. Hei mihi! quantæ admirationi ac ſtuporis erat videre Deum in agonia poſitum, jacere ſuper terram, & cum ſanguineis guttis orare Patrem æternum; atque duabus vicibus diſcedere a ſuis diſcipulis, ab iiſque aliquantu remotum ſpatio, proſterni ad orationem, totum mœſtum, tremebundum ac pallida facie, unde continuo defluebat ſudor ſanguineus. Heu me! Fili care, non poſſum plus dicere. Hic vero parum abfuit, quin Virgo in antafim raperetur: quare confeſtim ſermonem verti alio, ac deinde dixi: Nunc porro pergamus, Mater. Et illa: Tam magnum myſterium fuit flagellatio ad columnam, ut humana lingua ipſum enarrare non poſſit. Sed Ipſe fuit verus medicus, qui ſanavit plagas humanæ naturæ, unde dicitur: Livore ejus ſanati ſumus. Aliud grande & compaſſionis plenum myſterium fuit, quando cum cruce in humeris obviavit matri, quæ ad ejus aſpectum in terram corruit quaſi mortua: & Dominus noſter præ compaſſione erga matrem ſub ponderoſo ligno eecidit etiam ipſe. Magnum ſane & compaſſione dignum erat myſterium illud. Aliud fuit confixio clavorum, & quantum paſſus ſit in pectore, cum traherentur brachia verſus foramina præparata: hic enim cruciatus fuit ſanctus, ut cor humanum nequeat eum comprehendere, nec mortalis lingua poſſit exprimere. Aliud alium, ac devotum myſterium, & cum immenſo materno viſcerum dolore conjunctum, fuit, quando ſuſtulerunt crucem. Heu me! magna res fuit audire ploratus, & miſeranda lamenta Deiparæ atque aliarum Mariarum. O Fili! nimium lacrymabile aliud eſt.

orationem habitam,

flagellationem,

Iſai. 53.

lætitiam crucis,

C

confixionem clavorum,

ſub quibus rapeus ſuos deprehendit dolor?

245 Hic deſtitit aliquantulum loqui Virgo, ac poſtea dixit: Ignoſce, Fili, quoties audio loquentes de Paſſione aut de beatitudine vitæ æternæ, non poſſum multum loqui, neque me cohibere, quin anima abſorbeatur. Accidit ſæpe aliquando mihi, ut ſi abſque ſcandalo facere id poſſem, ab auditorio me ſepararem, aut ſaltem a loco ubi tunc eſſem, quia vellem a nemine in oratione videri. Volo tamen, quod placet Deo, ſed plus conſolationis haberem, ſi videter a nemine: quia ſentio tantam verecundiam, ut tali hora vellem eſſe ſepulta. Profecto, Lector, ſemper invenI Virginem in tanta humilitate, & abjectione ſui-ipſius, ut videretur ſibi eſſe maxima peccatrix D totius mundi: & ſi manſuetudo periſſet, credo, quod in anima illa fuiſſet inventa. Numquam vidi creaturam magis humilem, ſed cum innata quadam, ac minime ſeminea gravitate, dicendaque potius ſupernaturali. Verum proſequamur illius verba.

& explicat unde animi ejus in gaudium;

246 Poſt viſionem paſſionis Chriſti, dilecte Fili, apparuerunt mihi Deus & Deipara, cum tanta claritate, ac lumine, ut nequeat explicari, & dixerunt mihi: Filia carissima, dimitte lacrymas, & contemplare claritatem divinam. Tunc in momento fuit anima reſoluta in illo luminoſo aſpectu & majeſtate regia, ubi requieſcebat, & delectabatur, ſic ut aliud nihil videret, aut ſentiret, niſi amœnitatem coexiſtentem iſti ineircumſcripto lumini. Tunc ego: Die obſecro, Mater, quanta differentia fuit illa, quando anima veſtra tranſiit a lacrymis, & mœſtitia, quam ſenſerat in E Paſſione, ad gaudium tam luminoſi aſpectus? Reſpondit Virgo: Non poſſem, Fili, tale quid tibi dicere, neque dare comparationem ei, quod interrogas ſimilem. Ad quod ego: Saltem reſpoode mihi, Mater, ad id, quod interrogo. Libenter reponit illa, ſiquidem ſcivero. Ergo, o cara Mater, in eo, quod interrogo, Deus motor eſt ejus rei, quæ animæ accidit ſecum unitæ. Unde quando Deus movet animam cum lacrymis, tunc in eo ſtat anima, id eſt datur ei conſpicienda ſimilis apparentia paſſibilis (ſtat enim anima in Deo ſuis modis); ſtatim autem atque Deus facit mutationem in anima per aliam apparentiam, ſubito, abſque diſtantia & tempore, movetur illa in aſpectu luminoſo motoris æterni, & attrahentis a lacrymis ad gaudium, non interponendo aliquam diſtantiam temporis, eo quod idem motor ſit, abſque ulla reſiſtentia; ſed in ipſo præſentialiter permanente, & in eodem ſemper exiſtente, quia Deus eſt ſemper tempus præſens.

ac modum quo ea fiat audit ex Doctore

247 Ad hæc Virgo jucunda facie, tota hilaris, *ac probatur* F dixit: Ita eſt, ut dicis, Fili. Ab eodem motore, ſubito abſque tempore, fit motatio animæ unitæ eum Deo: moveor enim Deus apparentiam ſui, movet etiam animam ſibi unitam: nec aliter fieri poteſt, quia in ipſo nihil invenitur, niſi tempus præſens. Numquam ipſi currit tempus præteritum, aut futurum, licet per potentiam ſuam poſſit tempus producere in ſua permanenti æternitate. Poſtea interrogavi, quomodo fecerit Chriſtus, quando communicavit Apoſtolos in cœna? Vellem enim, inquam, melius intelligere id, quod dixiſti, id eſt, utrum quando venit Judas, facta ſit mutatio in ipſo Deo, an vero in Juda, ante vel poſt Communionem. Reſpondit Virgo: Quando Deus communicavit Apoſtolos, oſtendit verſus eos magnam caritatem & dilectionem cum læta facie: quando autem venit ad Judam, apparuit in vultu, quod contriſtaretur per compaſſionem: mox autem ut ille Communionem accepit, facta eſt illius facies nobila & turpis, quia communicaverat in peccato mortali. Super hunc paſſum, Lector, ſatis longos ſermo fuit da iis, qui communicant in peccato mortali, dicente Virgine, quod propter enormitatem peccati, dæmon continuo ingrediatur in hominem, qui tale myſterium ſuſcipit extra ſtatum gratiæ, ſed

item qualiter Judæ male eſſet ſacrilego Communio.

cum

A cum peccato; juſta quod anima facit mutationem obſcuritatis, & turpitudinis in manibus dæmonis, ſicut ſi creatura mutaretur in vultu; cujus rei exemplum fuit monſtratum in Juda. Multa etiam alia tunc dixit Virgo, quæ brevitatis cauſa omittemus.

CAPUT XIX.

Chriſti reſurrectio, & deſcenſus ad Limbum. Diſceſſus ac reditus Auctoris. Morbus ultimus, & obitus Beatæ.

Ca. xcl. 248 IN præfato colloquio etiam ſic interrogavi Virginem: Mater dilecta, velim aliB quid intelligere de reſurrectione D. N. Jeſu Chriſti, & quid egerit, quando ſpoliavit Limbum, id eſt, quando extraxit Patres de iſto obſcuro carcere. Reſpondit illa: Non poſſum tibi, Fili in Chriſto, negare quidquam. Scias igitur, quod anima mea vidit D. N. Jeſum Chriſtum, in ea forma & actu, quo erat, quando reſurrexit, & ſpoliavit Limbum liberando illos antiquos ſanctos Patres: verum ſentio id mihi fore explicatu impoſſibile. Hic datur intelligi, Lector, quod prius quam poſſet mihi dicere id, quod interrogavi veram, ſæpius fuerit rapta in extaſim: ſed induſtria conſueta & alterationis ſermonis, aliqui parum illud, quod elici potuit, quare ipſa mihi dixit: Volo operam dare, ut ea in aliquo conſolet. Cum magno tenerer deſiderio iſtud videndi & intelligendi, fuit anima mea in oratione poſita, & vidi Dominum noſtrum in aurora reſurgentem, ipſo quo reſuſcitatus fuit momento. Elementa, quæ primo monſtra, & obſcura videbantur propter ejus mortem, prorſus illuſtrata & clarificata fuerunt; cum admirabili amœnitate, eumque tot C millionibus Angelorum, ut non poſſim id unquam tibi dicere, vel intelligendum præbere. Sed dimittamus iſta, Fili mi, ſi volumus ultra progredi: quia ſenſus id mihi non ſuccurrit poſſibile.

Narrat Virgo ad ſum filii Chriſtum reſurgentem.

249 Videbam, Lector, pronam eſſe in extaſim: itaque non nimis ſubtiliter interrogabam eam, ſed paulatim quaſi ſuffurabar aliquid. Proſecuta tamen eſt ſermonem, dicens: Anima mea, care Fili, poſtea vidit, quomodo D. N. Jeſus ducebat animas illas ſanctas de Limbo, & videbatur mihi quaſi ridere modo ſuo. Ah! quantum gaudium & lætitiam habebant, & monſtrabant iſti ſancti Patres! Nemo id unquam explicuerit: ſed tanto agrius illud habebant dæmones, videntes ſe amittere poteſtatem ſuam, & privari iſtis ſanctis animabus: quæ omnes habebant coronas in capite, & aliqui iſtorum ſanctorum Patrum inducebantur ſtolis atque veſtibus talaribus, alii regaliter veſtiebantur; eruntque in eorum ſocietate quamplurimæ fœminæ in apparentia matronarum: neſcirem tamen dicere, quia non fuerunt longis ſtolis induti. Dixi ego, quod credebam, ipſos eſſe Patriarchas, & Sacerdotas. Atque hic longus nobis fuit ſermo de gaudio & lætitia, quam præferebant iſti ſancti Patres. O Deus meus! quis vidiſſet, audiviſſetque Virginem in illa hora, quibus modis, ac geſtibus procedebat in explicando ordine rerum, ut melius poterat, liqueſactus fuiſſet ut cera ante ignem præ dulcedine ſenſus ſpiritualis: nequeo ego bene iſta deſcribere.

D *Deſcenſum ejus ad Limbum.*

ac ſuſcitat Patrum ſanctum coetum egreſſum.

250 Alias inſuper res ſpirituales ipſam interrogavi, & inter cetera dixi: Vellem intelligere, cara Mater, quam ob cauſam Dominus noſter ſtatim a baptiſmo fuerit deportatus in deſertum. Reſpondit illa: Ah! Fili, non ſufficio ad explicandum tibi tam ſublime myſterium. Sed oblatio iſta Verbi æterni, illa puritas & innocentia oblata Patri æterno pro humana natura, tam accepta illi fuit, ut ſufficere potuiſſet noſtræ redemptioni. Ah! qui cognoſcere poſſet & ſpeculari, quanti momenti ſit myſterium iſtud, eſſet id ei maximæ gratiæ, & infimi a Deo doni loco habendum. Et creatura, quæ habere poſſet in ſe modicum quid iſtius innocentiæ & perfectæ bonitatis ſuæ, eſſet in ſublimi apud Deum gradu. O bone Jeſu! Magna res fuit iſta humanitas Chriſti pro nobis oblata ſummo Patri. Poſtea mihi dixit: Redibis a Capitulo, Fili: Deus conceſſit mihi omnes gratias, quas optavi, dicens mihi, quod de omnibus conſolabor. Intellexi etiam, quod interceſſi morti meæ: nunc ora Deum, ut nos ſuleatur in vita æterna. Animæ noſtræ mihi cordi ſunt, non eſt quod dubites de eo.

Item poſt alia quædam,

E

Cxcii. 251 Poſtea dixit cœleſtis anima: Volo tibi dicere, Fili in Chriſto, quod mihi accidit. Quadam vice cum eſſem in oratione, rogavi Deum pro animabus devotorum noſtrorum: & Deus per ſuam bonitatem oſtendit mihi loca, animabus iſtis præparata in Paradiſo. O bone Jeſu! Videbantur mihi loca illa diſpoſita in modum hemicycli, optime ornati. Hic Virgo, Lector mi, faciebat certum ſignum manibus, ac digitis, quaſi deſignando, & demonſtrando mihi, quomodo conſtituta erant loca illa ante divinam Majeſtatem: certe dixiſſes illam tunc tibi præſentem fuiſſe. Ego admirabundus totus pendebam ab ore loquentis, videbaturque mihi res dicte plane ſupranaturalis. O quam illa erat mirabilis & deifica ad credendum! & tamen erat ipſis veritas.

viſus ſe quorundam ſalvandorum fuiſſe

F

ſummum locum in Paradiſo.

252 Interrogavi illam, perinque, ac mihi dicerat, ubi eſſet locus ſuus in Paradiſo: ipſa vero hilari vultu quaſi ridens dixit: Ad pedes Jeſu Chriſti. Erat Virgo hæc dicens, quaſi abſorpta in Deo, tantæque ſanctimoniæ præ ſe ferebat aſpectum, ut ſtare & audire non poſſem ſine lacrymis: nam & ipſa lacrymabatur præ lætitia, ex ſenſu divinæ bonitatis. Equidem aliud mihi optabam, quam matri meæ ad latus ſtare in Paradiſo. Ah! quam multa dixit cœleſtis illa anima, ſupra immenſam gratiam, & caritatem Dei erga famulos & famulas ſuas, dicens, quod conſiſtebat in anima, prout anima ſe diſponebat veſtus ipſum cum varo, & puro amore. Poſtea dixit: Fili care, certus ſcio, quod Deus per gratiam ſuam effecit tantam caritatem exiſtere inter duas animas, ut ex duabus facta ſit una ſolum voluntas; & duo corda uno ſancto deſiderio, & amore colligata in conſpectu divino. O bone Jeſu! quam magna eſt bonitas tua verſus tuas creaturas, tibi fideliter ſervientes! Multas res particulares dixit

Gaudio de ſua cum Auctore conjunctione.

mihi

A mihi Virgo, de nobis ipſis & de aliis perſonis: ſed
EA ITAL. non dico mediam partem eorum, quæ dicta ſunt
RIEXON. felici iſto die. Et vere inter omnia noſtra ſancta
OLEVAT. colloquia iſtud fuit unum ea principalioribus, quod nunquam ea ſancto iſto ore prodiit: ſub quo dum ipſa loquebatur, videbam a virgineo ejus aſpectu procedere divinum quemdam & penetrativum radium, cum ſuavi odore ſanctitatis, qualem nec verbis nec litteris poſſim caprimere; totuſque præ devotione attonitus & admirabundus adſtabam ipſam audiens.

& Auditor de ultimo iſto colloquio:

253 Erat benta iſta anima aſpectu mirabilis, quamquam aliam naturaliter gratioſa, cum quadam apparentia ſanctitatis, quæ ſola attrahere intuentes poterat ad devotionem: dico tamen, quod colloquium iſtud magis ſupernaturale foc-
B erit, quam unquam audiverim: & qui tunc vidiſſet Virginem, potuiſſet cum S. Petro dicere, in monte Thabor, Domine, bonum eſt nos hic eſſe.

Matt. 17. 4 Certo autem credo, quod divina gratia tam aperte operabatur in aſpectu virgineo, ad majorem meam confuſionem, ut totaliger em, quid in beata anima iſta ſupra naturam operatus eſſet. Confiteor, Lector, puram veritatem, quod per multos dies in meote mea remanſit magna conſolatio ſpiritualis, & lumeo ſanctum ſolito majus.

unde digreſſus, O magna Deus! Quid non agis in ſervit tuis, monſtraor in eis grandia miracula, ad confundendom humanam ſuperbiam. Etiam multis vicibus loquendo cum Virgine, vidi in ejus vultu illuſtrativum quemdam aſpectum, & ſanctimoniæ pleoum; quem certo credo fuiſſe præter naturam divinitus in ea productum: id autem accidebat plus minuſve, prout ſublimiora erant myſteria, de quibus colloquebamur; & illa recenti vanebat a raptu, elevata ad majorem Dei unionem viſionamque. Porro licentiam ſumpſi abeundi ad Capitulum: &
C ful ducibus anoia, quod animam ejus cœleſtem non vidi; ſed ab ipſius manu multas epiſtolas accepi.

dum Fabriani reſidet, quamdam ſanctiſſ., 254 Cum autem habitarem Fabriani, deducta eo fuit mulier, vexata a maligois ſpiritibus; noſque Fratres rogati ſumus a parentibus ejus, facere exorciſmos aliquos ad ejus liberationem; quæ per Dei gratiam fuit liberata ab omnibus, præterquam ab uno maligniore & obſtinatiora aliis. Hoc videns ac cerſivi aliam mulierem, jam a duodecim annis a ſimili ſpiritu poſſeſſam, qui tamen ei non nocebat, ſed familiariter colloquebatur. Iſtam interrogavi, quare non erat ſpiritus ille egreſſus, ſicut alii. Reſpondit: Obſtinatus eſt manere, donec tu illum pelleas: itaque revera fuit: nam poſt tarmionem ſex dierum non ſine maximo meo labore diſceſſit. Poſtea priorem illum interrogavi de multis rebus, atque inter ulia ipſi dixi: Quænam eſt mulier illa, quæ dicitur Mantuæ eſſe tantæ ſanctitatis? ſed nolebat

aliam dæmonem de Oſanna interrogat. reſpondere: quapropter perſeveravi in propoſito, fingendo quod ipſam non noſſem, & adjurando ut mihi in veritate diceret, quo loco illa erat apud Deum: tandemqua ſpiritus adjuratus reſpondit: Eſt omnino res magna, prudens & ſingularis Dei amica: multo amplius de ea eſt in re, quam dicatur, verum non eſt nota.

qui veram ſanctitatem erat aſſeruit. 255 Hoc reſponſo audito, eum in ſinu habe-
rem quaſdam Virginis epiſtulas, ac pia munuſcula imperavi, ut mihi diceret veritatem eorum, quæ interrogarem: & ipſe promiſit eam dicere. Tunc manu accipiens prædictas epiſtolas, ſermonem D converti ad ipſum ſpiritum dicens: Impero tibi ex parte Dei, ut mihi dicas, utrum verum ſit, quod in iſtis ſcripturis continetur. Reſpondit autem: Sont vera illa, & centies plura: carar illas litteras habe. Ad quod ego: Profecto earas habeo, & amplius habebo. Vide, lector, ubi oam Deus voluerit accipere me teſtimonium, ſcilicet eriam a maligno ſpiritu, qui taſtificatus eſt de ſanctitate beatæ iſtius animæ, ad confuſionem noſtram, qui nolumus credere, ſicut deberemos. Magnas ſane res vidi in maligois iſtis ſpiritibus; per quæ mens mea valde fuit conſolata, & ſtabilita, præcipue interrogando, quænam ſit auctoritas Sacerdotis. Reſpondit enim; Magna, magna: aperiuntor cæli, quando conſecrat ad altare, & tota Curia cœleſtis deſcendit. O acm magoam, Sacerdotalem dignitatem!

256 Anno MDV. die 22. Aprilis, fui a ſancta C. XCIV. obedientia remiſſus in patriam, agente id divina E providentia, ut adimpleretur cæleſtis promiſſio ſæpe Virgini facta, id eſt quod morti ejus intereſſem; quamquam multa in contrarium objec- *Idem regreſſus Mantuam* ſta fiut, & potius miraculoſa debeat res ea conferi, quam ordinaria humana. Quamprimum igitur in patriam redii, viſitavi beatam illam uoimam: quæ præ lætitia ridens ſimul & lacrymans, materno cum affectu mihi dixit: O Fili in Chriſto cariſſime, & longo tempore aſpectata, laudetur Deus, qui conſolatos me eſt; nunc in te requieſcet cor meum: nemiocm habebam, cui ſecure aperirem ſecretum meum. O bone Jeſu! quantum obligor Majeſtati tuæ! Tu nunc, Fili dilecte, eris requiæ mea, & omnia in te taponam.

257 Cogita, Lector, quanta lætitia gaudio- *de multis cum illa confert,* qua perfundebantur corda noſtra. In illa hora diximor res ſatis familiares, cum propoſiti certo redeundi, dicente Virgine: O care Fili, quanar res habeo tibi dicere! Atque ita infra paucor F dies ad ipſam redii, juvenique affectum valde ab inquietudine tot audientiarom: ac principio quidem diximus multa particularia, quæ acciderant per bienoium abſentiæ meæ, ſicut ipſa ſæpius mihi prædixerat. Multa etiam ipſa dixit de Italia, cui valde minabatur Deus, propter abominationem tot peccatorum; nec non Potentati cuidam, ſi non deſiſteret a quodam propoſito; deoique de multis aliis perſonis mihi locuta eſt, nominando ipſas in particulari, quibus videbat tamminere flagellum Dei, unde mens Virginis valde afflicta erat. Ah! longum colloquium fuit ſuper rebus tunc occurrentibus: ſed magno ex reſpectu a talibus ſcribendis ſuperſedeo: nimis eorum grave & molaſtum eſſet iis, quor tale flagellum ſpectat, niſi vitam mutent dimittendo peccata: forſan autem volent pœnitere, quando tempus non erit amplius ut exaudiantur.

258 Paucis diebus poſt noſtrum in patriam re- *quæ graviſſime infirmata,* ditum, infirmata eſt Virgo, & videbam eam plus ſolito attentam mihi, ac veluti melancholicam, & cogitabundam: unde multis precibus uſtrinxi eam, ad mihi aperiendum id, quod credebat de ſua morte. Illa autem reſpondit: Nihil certi ſcio, Fili in Chriſto. Ego autem lae-

ety-

A

esymam, Satis, inquam, vereor. Mater cara, ne subito nos inconsolatos derelinquas, ac me præsertim filium tuum. Ipsa vero cum materna caritate atque compassione, O Fili mi dilecte, inquit, nihil dubites, quia semper ero tecum; *Ipsum so-* volo tamen, ut simus contenti omnia eo, quod Deus *latur.* ordinabit, & quidquid ejus Majestati placuerit; atque in omnibus rebus nostris hæc sit consolatio nostra, quod ipse eas gubernabit. Quam devotæ resumisse sunt, Lector, quia Virgo non poterat loqui: sed neque satis commode audiebat, impedita catarrho quodam sibi assueto: propter quod impedimentum præsentis res varias spiritualer interrogare, quas alias promiserat mihi dicere.

mortuaque 18. Junii 1505.

258 Mortua est ergo intra paucos dies, vel potius translata est ad alteram vitam, magis felicem & æternam, anno MDV. die XVIII. mensis Junii, inter horam decimam septimam & octavam, præsentibus Illustrissimo & invictissimo Domino Francisco quarto, Maschione Mantuano; B & Domina ejus cara conjuge, nec non Reverendissimo Domino Cardinali fratre ejus, cum multis Aulicis aliisque Proceribus, & Matronis. Idem Illustrissimus Dominus propriis impensis ipsam fecit honorifice sepeliri in ecclesia S. Dominici civitatis Mantuanæ: & fuit ab omnibus jure merito honorata velut sancta & mater patriæ. Ad *Honorifice sepelitur.* exequias convenerunt præfatus Marchio, omnisque Clerus, & populus terræ. Statim autem venerabile corpus ejus coepit ab omnibus passim venerari & adorari, tamquam si a centum annis copiosissimis claruisset miraculis. Sanctæ ejus operæ publice fuerunt recitatæ longo & elegante sermone, a quodam venerando Patre Fr. Francisco Ferrariensi Ordinis S. Dominici.

Quorundam secretorum ejus conscii.

259 Ego inveni ego post mortem ejus quamdam, venerabilem Religiosam, nomine Sororem Margaritam seraphinam, quæ conscia erat aliquorum ejus secretorum, ac nonnullam dolorum passionis Christi, quos Virgo sentiebat: cujus sanctæ & verba valde conformia sunt iis, quæ de ipsa C hoc opusculo scripsi. Intellexi etiam ab aliis quibusdam personis, & maxime a quodam Domino Genesio, venerabili Sacerdote, multas res ipsi revelatas, quas aliquanto tempore fuit ejus Confessarius; quem scio fuisse ipsi valde familiarem, & ab ea singulari caritate dilectum: illæ *Margarita Seraphina & Genesius Presb.* autem conformes sunt his selectis. Quapropter si ab ipsidem dictum fuerit aliquid plus minusve, quam sint nostra, non erit id parvi faciendum: pro certo enim habeo divinam providentiam ita ordinavisse, ut ab omni personarum genere testimonium haberetur de sanctitate istius beatæ animæ, cujus preces valent contra dæmonia atque occurrentes infirmitates, & sunt refrigerium tri- *Miracula post mortem.* bulatis. Quare qui sincera cum fide ipsi devotus fuerit, impetrabit a Deo, mediante illa, salutem & gratiam, quemadmodum diuturna experientia monstrat ad sepulcrum ejus, in aorum favorem, qui cum devotione ipsi se commendant.

D

TRACTATUS III.

SXITAL. HIERON. OBLYET.

Spirituales Epistolæ XL. ad hujus operis Auctorem manu propria scriptæ.

CAP. XCVI.

261 STatim atque cælestis illa anima translata ad requiem, rogavi, Lector, Dominam Marchionissam nostram, ut dignaretur mecum ablegare tesseras aliquot, ad nostrum monasterium, ut viderent scripturas & epistolas exaratas manu B. Osannæ. Itaque Excellentia sua misit primum suum Secretarium Dominum Beccadictum: cum autem ad locum venissemus, accersivi etiam Vicarium nostrum, ipsisque prædictas scriptoras ostendi; ne forte possent detractores dicere, quod eas post illius mortem compilaverim ex proprio cerebro. Et hoc testificor coram Deo esse veritatem, non fictionem; imo me E non scripsisse mediocritatem: ut taceam res particulares multarum personarum, & quod non poteram satis exprimere conceptus ejus mentales, de quibus fieret majus opus præsentis. Sed permittemus, ut magnus Deus omnia compleat, nostro medio, quam per me peccatorem. *Hinc porro initium sumit Tractatus tertius continens prædictas Epistolas Auctoris hujus operis scriptas: qua quia suo se numero apte distinguunt, ipsas consequenter subnectemus; præfixa cuique epistolæ synopsi argumentis tractandis, qua loco Marginalis synopseos erit.*

Epistola Prima.

Significat animam, pro qua orari petierat, liberatam esse purgatorio: gratias agit pro oblatis sibi Missis S. Gregorii: precatur, Filium, non Patrem se dici, humiliter annuit. De Missis autem S. Gregorii, vide Constans nostrum de Sanctificatione, ubi de S. Gregorii num. 13. & 1. Partem Responsionum ad exhibitionem errorum mihi imputatorum art. 6.

F

262 REverendo in Christo Patri, & filiolo Dei, omnipotentis, salutes infinitas in crucifixo Jesu &c. Divina clementia atque bonitas, Pater mi in Christo dilecte, numquam desinit invitare animas ad bene agendum, sive per inspirationes intrinsecas, sive per os famulorum suorum: sed ego surda non audio, & muta non loquor. Accepi hac diebus vestram unam Epistolam suavem, ac dulcem: nec possum explicare, quam grata & quantæ consolationis mihi fuerit: idque tribus de causis. Primum quia scripta erat mihi studiosæ, cum tanta, tanta caritate, dolci & inflammata, quæ procedit a Spiritu sancto; Secundo, propter suffragia illius animæ. O magne, ac piissime Deus! qui dignatus es per misericordiam, ac gratiam tuam, & suffragium Missarum atque orationum servorum tuorum, educere animam e Purgatorio. Hoc dico, dilecte Pater in crucifixo Jesu, ad laudem Dei & consolationem vestræ Paternitatis. Videtur mihi, quod caritas postulet, ut, sicut fuisti particeps labo-

A laboris, ita ſit etiam conſolationis. Sed oro dolcam Patrem meum in ſanguine Chriſti, ut hoc nemini unquam manifeſtetur, quantumcumque amico, quoad vivam: volo eſſe ſecura, quod in hoc fidelisſimus mihi eris. Teſtio feciſti mihi obiectionem, quæ nec æſtimari poteſt, nec excuſari. Salvator noſter Jeſus Chriſtus ſit remunerator viſceralis caritatis tuæ, propter quam obligare manebo ſemper orare pro te, licet orationes meæ ſint exigui fructus, propter meas magnas imperfectiones & exiguum amorem dulcis Sponſi noſtri Chriſti, redemptoris animarum noſtrarum, apud quem velis deprecari pro me peccatrice. Reverentiæ autem tuæ refero gratias immortales, pro beneficiis per te receptis a Deo. Pax vobis Mantuæ.

EX ITAL. APUD SURIUM ET OLIVET.

Et in ſchedula inſerta.

B

263 Poſt ſcriptum, Reverende Pater ac Filio in Chriſto, quamquam præſumptioni poſſit imputari, quod ea formula loquendi utar, cuoſtriogor tamen ad id a veſtra Caritate. O care Pater in Chriſto Jeſu, convenit me ſuſpirare, quando cogito de Miſſa iſtia S. Gregorii. Id, quod ego pro te facio, quaſi nihil eſt reſpectu ejus, quod facis tu. Ignoſce, ſi non reſpondi toti tuæ Epiſtolæ: & rogo, ut hanc comburas, reſpectu ſecreti, quod tibi ſcripſi. Soror Oſanna de Andreaſiis, indigna famula Jeſu Chriſti, & tota tua in pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi, tuum humili commendatione.

Epiſtola II.

Narrat gratias a ſexto ætatis anno receptas, & vitæ ſuæ ſpiritualis initia ac progreſſus, oſculum lateri Chriſto datum, cor immutatum, tribulationes toleratas.

264 O REverende & cariſſime in Chriſto Pater, atque unice Fili, in ſanguine Chriſti concepte, indigna mater veſtra, conſtricta caritate Chriſti, & filiali amore, qui me ſic alligavit, ut aliter facere nequeam. Sepoſcendo excuſationem omnem, ad gloriam dumtaxat & laudem boni Jeſu, atque ad ſolatium tuum, mota ſui cum timore ad ſcribendam quædam, quæ promiſi Reverentiæ tuæ. O magna ac pientiſſime Deus! quid agis? Facis ſcilicet, ut duo corda ſint una voluntas in Chriſto per gratiam ſuam. O bonitas & clementia divina. Verum eſt, quod per gratiam ſuam in ætate annorum ſex, Deus infuderit animæ meæ cognitionem quamdam & lumen, non propter mea merita, aut virtutem, ſed per ſolam ſuam gratiam, ut omnia, quæ videbam & audiebam, repræſentarent menti meæ Deum, cum tanta cognitione & ſenſibili guſtu dulcedinis divinæ, ut ſæpius ſpiritus meus abſorberetur in Chriſto. Invitabat autem me, velocemque ac ſolicitam faciebat erga ſanctam orationem, meditationem Paſſionis ſuæ ſanctiſſimæ, vigilias, pœnitentias, jejunia, opera pietatis, Confeſſiones, Communiones & lacrymas, quam via nulla humana creatura me iuſtitaeret ad iſtas.

265 In corde meo loquebatur ſemper Chriſtus, ambulando, ſtando, loquendo cum hominibus: & eo uſque perveni, ut nec manducare, nec dormire poſſem. Neminem æſtimabam: non quia contemnerem aliquam, ſed quia ejuſmodi cogitationibus eram immerſa. Anima vero mea in ipſo quadam vice ſic poſita (in corpore an extra corpus neſcio) non per meritа aut virtutem meam, ſed per gratiam divinam, vidit magnam claritatem, quæ ſolis aut luminis alicujus materialis non eſſet: & cognovi, quod erat Pater, Filius ac Spiritus ſanctus. O magne Deus! Non eſt lingua, quæ hoc poſſit narrare, vel explicare. Neſcio, quomodo anima tunc fuerit in corpore, & non potiur ab ipſo ſeparata ſit; & ſtatim atque id mihi in memoriam venit, deficere videor. Poſtea vidi duo alia loca, tamquam tenebroſos carceres, in quibus puniebantur animæ, præſertim in Inferno. O quam horribiles ac variæ ibi pœnæ! Si non eſſent ibi aliæ, quam dæmonum conſpectus, plus quam omnia forent: non eſt lingua, quæ explicare illas poſſit, & vel ſola cogitatione inhorreſco. C D E

266 Alia vice poſita in oratione audivi vocem dicentem mihi: Dilecta filia mea, dimitte affectum & amorem patris, ac matris tuorum carnalium; & adjungere mihi Patri tuo cæleſti, id eſt, æterno tuo Deo & dulci Matri meæ, ſacratiſſimæ Virgini Mariæ. O Fili care in Chriſto, quanta dulcedo remanſit in corde meo vice illa! quantum deſiderium fugiendi mundum & deſerendi patrem, matrem, atque conſanguineos omnes! Verumtamen, mi dilecte in Chriſto Fili, non placuit id Deo, ſicut progreſſu temporis cognovi in orationibus meis. Alias o oratione poſita mihi apparuit Chriſtus cum cruce in humeris. O Deus meus, nequaquam noſtare modum: ignoſce mihi. Aliquantulum tamen volens me explicare, dicam hoc modicum. Cognovi, quod mihi neceſſe erat tranſire per viam tribulationis, perſecutionis & arumnarum, quemadmodum aperte verificatum fuit: valdeque bene inhæſit infixa memoriæ meæ paſſio Chriſti & amor divinus, qui tantum accenſus fuit in corde meo, ut mihi videretur abſcondita in ſacro vulnere latere Chriſti. O benigniſſime mi Deus! quid tunc faciebas in anima mea? Tanto tædio mihi erat mundus, ut vix poſſem converſari cum creaturis: cum autem id cavere omnino non poſſem, abſcondebat me Deus modo ſupradicto ab anno ſexto uſque ad decimum quartum. F

267 Poſtea per Dei gratiam crevit anima mea, multiplicatuſque eſt ignis amoris divini ac deſiderium inebriandi me pretioſo ſanguine Chriſti; maxima applicandi os meum ad ejus ſanctiſſimum latus, neque deſiderium miſeræ peccatrici ſprevit Deus, ſed in oratione poſitæ conceſſit mihi Chriſtus gratiam ponendi os ad locum ſuum. Iſtic ſtando accepi animo gratiam a Deo, & quiddam quod neſcio explicare: unam certo ſcio, quod inde mihi manſerit cor inflammatum, ſicque ſuerim inebriata ſanguine Chriſti, ut quoties audiebam nominari Sanguinem, cor mihi videretur cum anima deficere, atque crepare pro dulcedine amoris divini; odioque tanto mei ipſius implebar, & offenſarum contra Deum commiſſarum, ut voluiſſem a toto mundo æſti-

mavi

A mari peccatrix maxima. Quodam autem die Veneris ſancto apparuit mihi in oratione poſitæ Chriſtus, eo prorſus modo quo fuit illo die in cruce, dicens mihi: O Anima, Filia mea, condonavi tibi peccata tua: deditque mihi benedictionem ſuam cum immenſa benignitate. Per efficaciam porro dictæ viſionis & benedictionem iſtam fuit animæ meæ infuſa tam profunda humilitas, ut non crederem me dignam ſtare ſuper terram, nec aliud in me reperirem quam peccata quibus offendream Deum: ſentiebamque ejus pietatem & miſericordiam cum lacrymis & dulcedine. Ora Deum ut mihi det gratiam, ne ſim ingrata tantis ejus beneficiis ac favoribus, a divina ſua Majeſtate recepeis. O care in Chriſto Fili, quando recogito verbum iſtud quo dicitur, quod peccatum ingratitudinis obtuetur fontem divinæ miſericordiæ, tota expaveſco.

268 Quadam vice in oratione optabam, ut cor meum mundum eſſet & paratum itaque placeret Chriſto: viſamque mihi eſt, quod Deus immiſit manum latenti meo, indeque extraxit cor
B meum: tenendoque illud manibus ſuis dixit: Ecce, Filia. Videbatur autem ipſum eſſe quadam ex parte pallidum, imo majori ex parte. Neſcio quid tunc fecerit Deus cordi meo, ſed hoc ſcio quod ipſum retulerit poſtea totum rubicundum ac radioſum, & repoſuerit lateri meo: unde tanta eum dulcedine & ſuavitate! Poſtea quando loquebar cum hominibus, Jeſus Chriſtus ſponſus animarum noſtrarum ſemper obſervabatur præſens oculis mei intellectus. Ab ea hora majoribus annis, ſic ut mihi non viderer eadem eſſe, ſed alia quædam nova perſona, tota ſubmerſa in Chriſto; magiſque mihi videbar eſſe in alio, quam in hoc mundo. Sæpe perſiſtebam, uno, duobus, aut quandoque etiam tribus diebus in oratione, cum mente in Deum elevata, non propter merita mea aut virtutem, ſed per divinam gratiam, adeo ut aliud non deſiderarem, quam diſſolvi a miſero iſto corpore, & eſſe cum Chriſto, ſicut dicebat Apoſtolus: eram tamen contenta pati pro amore Jeſu Chriſti.

269 Poſtea valde fui tribulata, multæque
C perſecutiones & moleſtiæ allatæ mihi fuerunt, ſic ut extra crucem nullum invenirem refugium, nec præter ipſam aliquid mihi ſaperet. Tribulationes iſtæ duraverunt annis ſeptem, nec adhuc in præſentiarum finem habent. Gratiæ Deo ſint ſemper: quidquid facit providentia ſua bene factum eſt, & ad ſalutem meam, ut non habeam cauſam elevandi me per ſuperbiam, ſed ſtem in humilitate. Omnia per Dei gratiam ſuſtinui cum patientia: dicit enim Salvator noſter; Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Hæc ſcripſi tibi cum verecundia: ignoſce mihi ſi minus plene ſatisfecerim deſiderio tuo. Iſtæ ſunt res puerilis meæ, & multæ occupationes mihi ingeruntur propter infirmos noſtros: qui tamen per Dei gratiam nunc melius habent, mediantibus precibus veſtris. Altera vice res alias ſcribam. Ora Deum pro me ut concedat bonum medium ne finem: quia multi habuerunt bonum principium, ſed poſtea malum finem, ſicut Judas: ſed Deus mihi faciat gratiam, quam fecit Paulo Apoſtolo, ut in beata patria poſſimus invicem reperire. O care Fili mi in pretioſo ſanguine Chriſti, obſecro ne hæc dentur alicui legenda. D
Indigna mater tua in crucifixo Jeſu, cum mille commendationibus. 22 ITAL. HIERON. OLIVAT.

Epiſtola III.

Accepta Auctoris epiſtola, gratulatur ſibi de mutua inter ſe & ipſam caritate.

270 JEſus amor meus. Unice ac vere Fili mi, in pretioſo ſanguine dulciſſimi Jeſu, ſponſi cæleſtis, conceptæ, præcordialiſſime & amantiſſima Filiæ mi. Accepi ecce veſtram, mihi gratiorem quam ulla alia res eſſe poſſet, præter divinam gratiam, quia ea illa intelligi tuam erga me caritatem. O Deus meus! Omnia viſcera materna jubilant, quando illam epiſtolam cum lacrymis cordialibus lego. O Deus, Domine mi! Quid eſt vinculum caritatis perfectæ in dilecto Jeſu, inter unicum filium ejuſ- E
que indignam matrem. Nunc caritati tuæ ſignifico, quod mihi bene ſit quoad corpus, ſed male quoad ſpiritum, propter meam magnam imperfectionem & exiguam devotionem. Non me extendo pluribus, quia tempus me urget. Aliam epiſtolam meam tibi mittam de rebus ſecretis, quod modo non facio: aliud autem nunc non dico, quam quod omnes de familia commendemus nos ſanctis orationibus tuis, & ego præ cetaris; idque ad patriam æternam. Deus nobis det gratiam, ut iſtic mutuo invenire poſſimus. Amen. Ibi ille reddat unicum ſuum Filium miſeræ ſuæ atque meſtæ matri. Pax Vobis. Indigna mater veſtra, in dulci crucifixo Jeſu, cum humili recommendatione. *Atque hæc fere epiſtolis omnibus commune eſt ſubſcriptio, pro qua deinceps ponam &c. ubi hoc deerit, nec alia adhuc, nullam ipſa ſubſcriptionem cogita.*

Epiſtola IV.

Chriſtum ipſi benedixiſſe indicat, optat ejus reditum, agnoſcit ingratitudinem ſuam erga Deum & Auctorem.

271 JEſus amor meus. Unice Filio meo, in magno ſcute amoris divini concepto. Hodie per Dei gratiam poſita in oratione, præſentavi divinæ Majeſtati meum amantiſſimum Filium in crucifixo Jeſu: & per ſuam miſericordiam dedit benedictionem ſanctiſſimam Filio & matri. O bonitas æterna! quam eſt magna clementia tua erga animas, redemptas tuo pretioſo Sanguine! O Deus meus! Neſcio quid aliud agam, quam ſemper proſtrata jacere ante ſanctos pedes Crucifixi, cum deſiderio ſpaſmatico, ut anima erepta ſit amore & cognitione Dei. O Fili in ſacro latere Chriſti Jeſu, ora Deum ut ignoſcat maximæ meæ ingratitudini verſus ſuam divinam Majeſtatem, & verſus dulciſſimam Caritatem veſtram, cui ingrate obligor. Deus meus nihil omittit ad conſolandam miſeram matrem tuam, maxime adducendo reverendum Patrem Marcum Antonium, magnum ſuum amicum. Ita credo, Fili mi, concepte in ejus ſanguine. Quando recogito profundam & ardentem caritatem Chriſti Jeſu erga me peccatricem, obſtupeſco & tota contremiſco. O cor meum adamantinum, quid agis? cur non finderis, cognoſcendo tantam Dei bonitatem er-

A gama indignam? O Domine Deus, Jesu mi! ex Ital. nolı me privare dilecto meo in Christo filio; si tua hieron. id fert voluntas. Ah; mi Deor! miserere mei oliver. Domine mi. Cito, cito dedoc matrem cum filio ad patriam æternam. Ideo ora pro me. Aliud non dico; lava te in sanguine Christi Jesu. Sanctis tuis orationibus omnes se commendant, &c.

Epistola V.

Gratulatur sibi de matris conjunctione, negat se posse quidquam ipsam celare.

272 JEsus, dux viæ & solatium amatorum suorum. Salus sit tibi in ipso crucifixo Jesu, care & unica mi ac cordialissime Fili, in sanguine Christi concepte. Cum quota consolatione recepi vim epistolam tuam gratissimam non possum exprimere, maxime considerando tantum vinculum caritatis. Quantum ad reciprocationem materne caritatis, quam sentio ego tot digna matre tua; credo quod debeas ejus fieri particeps, B secundum illa d Apostoli, Quod si filius, & hæres per Deum. Rationabiliter sentit; filius carnalis non debet privari hereditate; magis ergo & cum effectu implere illud debet respecto spirituali filiationis, quæ colligatur vinculo immortali ignitæ caritatis Jesu crucifixi. O caterva lo vinculum suavissimum & sanguineum, quod nos, id est matrem indignam & filium tam arcte colligavit in conspecto Dei. Deus per suam caritatem & incognitam dispositionem motor fuit; adeo ut, Fili mi in Jesu crucifixo care, verum sit quod Deus posuerit in cordibus nostris tantum ignem sui divini amoris & caritatis, vultque ut sanctus hic amor continuo ardeat, comburat & consumat omnem terrenum amorem.

273 Propter sapraescriptos respectus dico, quod non possum nec volo quidquam illa ex qua te abscondere filio meo, in conspectu Dei sic colligato & corradicato: neque possum aut volo ipsum plus celare quam meipsam cum voluntate Dei. Nollem equidem in re quacumque divinam Majestatem offendere; neque nostras vel alienas animas ladere. O dilecto in Christo Fili, reddo gratias benignæ caritati tuæ de omnibus beneficiis per ipsam receptis; & maxime de participatione C sacrificii tui convivit, unde tantum mihi voluisti cadere, quantum animæ vestræ proprie. O caritatem immensam! O Deus meus! Obstupesco profecto: apparet enim quod unum ac meum cor unum idemque sit. O fili mi, in sanguine Christi concepte, & suo sacratissimo latere ibique submerse. O profundam & incognitam æterni Dei sapientiam! quæ hoc permisit ad augmentum salutis meæ. O cor meum ferreum & adamantinum, quid agis? non disrumperis cognoscendo magnam bonitatem tui dulcis creatoris & salvatoris Jesu? Semper sint gratiæ divinæ suæ Majestati. Pro me ora, ut condoner tagratitudinem miseræ matris tuæ in Christo Jesu.

Epistola VI.

De spirituali desponsatione cum anima, ejusque conditionibus, ac suo circa eas defectu.

274 JEsus Mariæ. Reverendo in Christo Patri & cordialissimo Filio, salutem in Domino sempiternam. Amantissime mi & unice Fili, in sanguine Christi concepte. Considerans ego magna beneficia a Patre æterno concessa rationali creaturæ; eoram maximam esse caritatem, quando ipsam vocat ad servitium suum. Tunc contrahit Deus sanctam matrimonium cum anima, faciens eam sponsam suam seque sponsum ipsius animæ. O bonitatem æternam! O Sponsum dulcissimum benignissimum & clementissimum! Quid autem vult sponsus iste ab anima sponsa? Tres utique res ad similitudinem matrimonii mundani inter virum & mulierem. In ipso matrimonio requiritur fides, verba & individibilitas. O dilecte mi & benigne Fili, Fidem significat anulus, E verba, id est filii, operationes bonas; individibilitas, fortitudinem & perseverantiam in bonis & sanctis operibus, & numquam deficere neque propter tribulationes, neque propter adversitates aut persecutiones vel infirmitates aliquas; ita numquam dico discedere a sponso animæ nostræ Jesu Christo.

275 O Fili mi dilectissime in sacro & suavi latere Christi, quantum sponsat anima mea mi salte queri potest de me pecc atrice & adultera: quia non servavi ipsi fidem, quam meretur talis & tam benignus sponsus; non produxi ipsi filios bonorum operum, sicuti debebam; neque sic fui prona ipsi sicuti obligabar. O unice & care in Christo Fili, ora dulcem sponsum nostrum Jesum Christum, ut in futurum nobis det gratiam qua non solum fideles simus, sed fidelissimi suæ æternæ Majestati: concedatque gratiam filio ac matri in Christo, ne caut contemplatam sponsum illum Jesum in vita æterna. Amen. Vere ac fidelissime mi in Christo fili, dulcissima Caritas tua mihi ignoscat quod præsumpserim tibi hæc scribere. Certissima sum quod ista non ignotes: sed pro amorem Dei & dilectionem quam tibi gero, constringor ita facere. Precor F caritatem vestram ut caveas ne per hoc magnum frigus infirmeris, & ora pro me. Molestum mihi est quod non possim sæpius scribere Caritati vestræ &c.

Epistola VII.

Dolet quod ipso ad suvenienti, per impedimentum frustrata fuerit ejus visitatione; eique gratulatur matrem in vulneribus Christi, ipsi bene precatur.

276 JEsus Mariæ Dulcis ac dilecte Fili in Christo Jesu, sit nobiscum pax Christi quæ exuperat omnem sensum. Intellexi Caritatem vestram hic mane fuisse: eram ego eo tempore occupata: & ideo valde sui contristata. Fiat tamen voluntas Domini semper. Oro te per viscera Domini nostri Jesu Christi, precare dulcem sponsum Jesum, ut mihi igno-

A ignoſcat peccatum iſtud & omnibus alia; nequa propterea deſtos viſitare indignam & miſellam matrem: quæ propter peccata ſua non meretur viſitari ab unico ſuo filio, in ſanguine Chriſti concepto. Hoc mane, videbar mihi ad cor audire vocem dicentem: O indigna mater, carus & amantiſſimus Filius tuus hodie voluit te inviſum. Non cogitabam tamen quod ante veſperam, quia fueras ſors. Patientia ad punitionem peccati mei. Ego dilectiſſime mi fili in Chriſto, his præteritis diebus cogitavi, quod dulcis Caritas tua fuerit retenta aut valde occupata, maxime circa myſterium paſſionis & plagarum crucifixi Jeſu, cum ardenti ſanctoque deſiderio prorſuſque ei immerſa; maxime conſiderando; quomodo ipſi fuerunt diſtracta oſſa ſui ſanctiſſimi pectoris. O dolorem graviſſimum! quid tunc agit anima filii & matris in illo pretioſo ſanguine colligatorum? quomodo non diſſilit & moritur per compaſſio-
B nem? Ita ei cuntingat cootemplari divinam eſſentiam, quam cum continuis lacrymis precor, licet indigna & magna peccatrix, ut concedat amanti meo in Chriſto filio gratias ſuas: idque facio tempore ſanctæ orationis; & ſpero in Deo quod per miſericordiam ſuam faciet gratiam. Ora Deum hoc quoque addat, ut in beata patria invicem reperiamus. Amen.

Epiſtola VIII.

Excuſat raritatem ſuarum epiſtolarum, ſeque in ejus abſentia ſolatur: videtur ſcripta eſſe Ferrariam ubi erat B. Lucia.

277 JEſus noſtra ſalus. Pax & ſanctitas in mentibus noſtris, ſemper ſepultis in dulci & amoroſo latere Chriſti Jeſu. Amantiſſime & unice mi care fili, in pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi concepte. Quamquam cor meum non lunge ſit a Caritate veſtra, ſed meotes noſtræ ſint perpetuo unitæ dilectione & vinculo perpetuo in Chriſto Jeſu, tamen diebus pluribus nullam ſcripſi epiſtolam ad re viſitandum, quia id facere non potui modo meo. Videntur mihi noo dies ſed
C anni, quod non habui colloquium ſanctum cum cato meo in Chriſto filio, quem inſculptum ge-
Ps. 44. ru viſcaribus cordis, cum caritate, amore & dilectione in Chriſto Jeſu qui eſt ſpes noſtra, lætitia, ſolatium & refugium noſtrorum mœrentium cordium propter mutuam abſentiam. Patientia. Faciamus ſicut dicit Apoſtulus in ſuis epiſtolis: Si abſens ſum corpore, præſens ſum ſpiritu. Quando ſic placet divinæ Majeſtati, unice & cordialiſſima fili mi, concepte in viſceribus Jeſu Chriſti, oro dulcem Jeſum, ut nobis concedat gratiam iuveniendi nos invicem elto in patria æterna. Commendo me tuis ſanctis orationibus. Aliud modo non dico, niſi ut ores bonum Jeſum, ut mater veſtra faciat bonum finem. O fili! quam multa audiuot aures meæ. Non ſcio ao Dominus Benedictus poterit viſitare Matrem Sororem Luciam. Orate pro ma. Pax vobis. Ea Mantua &c.

Epiſtola IX.

D EX TAL. HIERON. OLIVET.

De efficacia ferventis deſiderii, cum voto geſtus ſpiritualis, pro quo certa omnia amara videantur.

278 REverenda, in Chriſto dilectiſſime fili Salutem in Domino. Dubium oullum menti meæ & intellectoi eſt, quin tua pia & humilis devotio, in hac feſtivitate Dominæ noſtræ, toto corda, deſiderio, affectu, & pura intentiona receperit & guſtaverit fructus & munuſcula Dei, & dulcis ipſius ac puriſſimæ matris, indulcorando animam ſanctæ oratione, meditatione dulci, & ſuavi contemplatione vel ſuaviſſima odora. Fili mi, in Chriſto dilecte: dicit S. Thomas, quod Balena eſt magnus piſcis, non tamen laborat ut cibum inveniat; quia Deus iodidit ei odorem tam ſuavem, ut quando vult manducare, ſolum opus habeat aperire os: in quod mox E ultro piſces intrant, atque ita manducat. Si Deus animali iſti talem dedit virtutem, quanto magis creatura rationalis, aperiens os ſancti igoitiqua deſiderii, ſatiabitur, attrahendo in ſe divinam internamque illuminationem, ſicuti magnus trahit ferrum. O fili care, concepte in ſanguine Chriſti, ſi ſemel poſſem Deo appropinquare ſicut vellem, numquam amplius poſſem inde diſcedere. Ideo videtur mihi, fili mi cordialis & in Chriſto unice, quod ſi delectationes omnes eſſent collectæ in unum, & vel minimam ſcintillulam deliciarum paradiſi perciperemus, æſtimarentur amaritudines potius quam delectationes. O ſi mandoceſſemus ferculum aliquod præparatum in coquina ſanctæ Trinitatis! O ſuavitas! o Saccarum! o mel, indulcans & diſſolvens animam inamoratam & aceaoſam ac liqueſactam, amora dulcis ſponſi, Jeſu Chriſti crucifixi. O dulcis & ſuavis amor Jeſu, deduc earum in Chriſto filium, cum ſua indigna matre, ad fruendum ſummo illo ac dulci Chriſto. Amen.

Epiſtola X.

F

Narrat in Natali Domini oblatum ſibi a Deipara Jeſulum, & quid ab illo de ipſo intellexerit.

279 PRæcordialiſſime Fili in Chriſto. Pax vera in puriſſimo ac ſuavi latere immaculati Agni Jeſu, ubi eſt pax animarom jonctarum unitarumque in amoroſo illo atque inaurato thalamo, & purgatarum atque lutarum in iſto pretioſo ſanguine. Nunc unice & devotiſſime atque care fili, in magno ſonte divinæ boontatis concepte, ecce veſtram in Chriſto matrem, quæ aa omnibus cordii viſceribus amat filium ſuum in crucifixu Jeſu, paratam ad dandum aliquod aonium dilecto ſuo in Chriſto filio, hoc natali die benigniſſimi Jeſu. Diebus præteritis anima quædam meditans tantum myſtarium, quantum eſt nativitas dulcis Jeſu, per gratiam divioam levata fuit mente io Deum; viditque Deiparam cum parvulo Jeſu in

A brachio, cum magna claritate & ſplendore: quæ EXITAT. MIRON. OLIVET. obcultè dulcem Jeſulum indigna anima, gratioſo & cum ſuavi voce dicens: Ah filia! anima ſcibo-da, incipe, pete, nec dubita quia ſis obtenturæ, quod voles: hic eſt Filius meus, creator & ſalvator tuus ac totius naturæ humanæ. Proſtratus autem anima ad ſanctos ejus pedes præ reverentia, & admiratione perculſa, atque inaudita dulcedine capta, muta manebat, nec petebat gratiam aliquam. Licet enim Regina, Mater Jeſu, ſubridereret & incitaret animam ad petendum; nun aliud tamen ſciebat dicere, quam illud S. Petri Apoſtoli, Bonum eſt nos hic eſſe &c.

280 Ira cum hæreret, dulcis Parvulus porrexit manum ſuam cum magna ſuavitate: & Animæ fuit apertum os: atque inter alia interrogavit eo opere iſtud dilectiſſimi amici eſſent accepta ſuæ divinæ Majeſtati. Jeſulus autem reſpondit Animæ: Valde mihi gratus & acceptus eſſet tantum perſeveret, & pro meo amore nullam laborem pertimeſcat; quia in patria mea æterna, conſolabor & præmiabo omnes ejus conatus: nec enim ſum contemptor ſanctorum deſideriorum. Addedit etiam multas alias res quas non poſſum narrare. Ignoſce mihi dulciſſime in Chriſto fili. Aliud pondicu: tantum ora dulcem & benignum Jeſum pro me indigna matre veſtra, digna autem omni pœna propter peccata mea, & maxime propter peccatum ingratitudinis meæ. O bonitas æterna, adjuva peccatricem animam meam, & corpus diſſolve, ut non amplius Deum offendat, atque deducat eum in Chriſto filium cum matre ſua ad ſanctum Paradiſum. Amen. Pax Vobis, Secretum eſt: ſed ſcio, non eſt opus ut hoc commendem. Ora pro me, &c.

Epiſtola XI.

De virtute humilitatis; viſiſque & allis a ſa die Veneris ſancta.

281 UNice & genuine ac devotiſſime fili mi, in piſſimo, dulciſſimo & ſuaviſſimo lacte dulcis ac crucifixi Jeſu ſponſi animarum noſtrarum, dulciſſimi ſuper mel & ſaccarum. Amate ac diligite fili, ut ſanguine Chriſti concepte, non audeo ſcribere Caritati tuæ. O dulcis Deus meus! Ignoſce magnæ meæ præſumptioni. Dicit S. Ambroſius, quod humilitas eſt caſtus virtutum: ſanctas autem Hieronymus, meus tuuſque devotiſſimus, in epiſtolis ad Paulam dicit: nihil eſſe humiliteſte excellentius, nec aliud quod magis amet Deus, quia ipſe eſt ſpecialis cuſtos virtutum, ac veluti cuſtos omnium virtutum, nec quidquam adeo nos gratos acceptuſq; facit Deo quam ipſe cum vera caritate. O cordialis mi in Chriſto Jeſu crucifixo, valde mihi placet talis virtus, omnt cummendatione & laude dignitſima, quam, quam a me miſella matre veſtra non ſatis cognita propter defectus & imperfectiones meas. Nunc dilecta in Chriſto fili, conſtricta per caritatem dulcis Jeſu crucifixi, non poſſum continere me, quin ubi agitur de conſolatione veſtra ſpirituali, ſeponam omnem reſpectum, propter magnam & exiſceratam caritatem, qua animam veſtram complector, quam amo ſicut meam propriam. D

282 Quantum ad diem Veneris ſanctum, videtur quod non poſſim convenire apta vocabulo, quibus ipſum exprimam tibi, fili mi, in Chriſto cariſſime. Vellet tamen miſera mater ſolari filium unicum, cordialem & benignum, cui tantopere obligatur. Verum aliter non poſſum, nec dicio quidquam dicere, niſi quod initio prædicationis anime mee fuit poſita in inſtante cum dulci ac benigno Deo, qui qualiter ſe et repræſentaverit opus poſſum narrare, niſi quod apparebat immenſa quædam claritas, & in ea Deus, & in hoc Anima, quæ gaudebat & orabat pro illa anima in Chriſto, multaſque per alias pro animarum ſalute. Inter alia intellexi magnor Dei honores, quos nequeo explicare: dico tamen tibi, quod anima illa coronabitur in vita æterna, O Deus meus! Nolebat anima amplius redire ad corpus. O quam amatam deſcendere & ſeparatam tanta E pulchritudine atque ab unione ſummi boni! Fili core in Chriſto, in ipſo videtur atque intelligitur Deus abſque verbis cum humilitate profunda, quam cauſat præſentia divinæ Majeſtatis. O dilecte fili in Chriſto, non poſſum ultra progredi; ignoſce mihi. Alia vice, ſi placet Deo, etu magis quieta quam hodie. Sanctis orationibus rai cummendu miſeram & peccatricem animam me; am, ingratam erga Deum & eatum ſuam filium, conceptum in ſanguine Jeſu Chriſti. Rogo ut miſeram tuam matrem adveces, quando es in cunvivio Chriſti Jeſu, ſponſi cæleſtis animarum noſtrarum, & pro me &c.

Epiſtola XII.

Petit per litteras viſitari, quando coram non licet propter abſentiam: aſpirat ad cæleſtem patriam; dicit ſe parum obſuiſſe a morte.

283 UNice, genuine ac cariſſime fili mi, concepte in Chriſti ſanguine, caritas dulcis Jeſu accendat corda noſtra ad noſtram ſalutem. Amantiſſime fili mi & in Chriſto dilectiſſime, caritas immenſa qua erga te feror, ſ ſcit ut neceſſario tibi monitrem effectum aliquem ſuum. Cum igitur habeam te ſemper corde meo ſpiritualiter ſculpetum, oportet ut habeam etiam in calamo, nec poſſum continere ma quin ſcribam dilecto meo & caro filio in Chriſto. O quanta mihi conſolatio eſſet, ſi aliquando poſſem loqui tecum modo ſolito de rebus ſpiritualibus, deque divino & dulci amore Jeſu Chriſti: ſed cum id mihi ac tibi impoſſibile ſit, per virtutem ſanctæ obedientiæ, cui alligamur tamquam catenæ Chriſti Jeſu uſque ad mortem: precor quantum ſcio & poſſum, per amorem noſtri dulcis ſponſi Chriſti Jeſu, ut viſitare me velit per litteras tuas, ſicut mihi promiſiſti. Ah Deus meus & Dominus meus! quando erit ille jucundus, ille felix dies, quo videbimur invicem in felicitſima patria vitæ æternæ, plena lætitia & conſolatione inenarrabili, quia, juxta Apoſtolum Paulum, nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta præparavit Deus diligentibus ſe. Ibi certi erimus numquam nos ſeparandos, ſed

A ſed ſtabimur ſemper ad latus dulcis atque immaculati Chriſti Jeſu, cantantes jugiter coram ipſius Majeſtate pulchrum illud canticum, quod, ſicut Joannes in Apocalypſi ſcribit, Cantabant ſeniores coram Deo & Agno Sanctus, Sanctus, Sanctus. Poſtea contemplabimur pulchram illam & tam gloriosam humanitatem dulciſſimi ſponſi noſtri Jeſu Chriſti: palpabimur & oſculabimur ſæpius claras illas ac lucidas cicatrices manuum atque pedum, cum plaga ſui ſancti lateris, per quam potetimus intueri ſuum ſanctum & ſecretum cor plenum amoris & charitatis erga nos: per quam redempti ſumus a pœnis æternis.

284 O felicitas! o gaudium! o lætitia! Heu me miſeram! Quid fecimus, care mi fili in Chriſto? Cur non imus cito ad illam perfruendam? Ploremur multis cum lacrymis, & ſuſpiremus tamdiu, donec ad eum paſſionem noſtri moveatur ſponſus Chriſtus Jeſus; plenus miſericordiæ, ut cito nos eximat ab hoc exilio, & ducat ad no-

B ſtram vitæ æternæ civitatem. Amen. Amantiſſime fili; ablura pretioſo Chriſti ſanguine, uro Caritatem tuam ut mihi ignoſcat, quod nondum reſponderim epiſtolæ tuæ: quæ fuit anxiſima, & multo debilior, quam me reliquiſti in tuo diſceſſu, ſic ut fere dubitarem an miſeram Mater unquam eſſet in hac vita raviſura ſuum in Chriſto filium. Verumtamen Deus permiſit me adhuc modicum fatigari in hoc mundo, propter peccata mea. Rogo Deum ut dignetur per ſuam miſericordiam reſtituere dilectiſſimum in Chriſto filium miſeræ & inconſolabili matri. Aliud non addo, niſi quod omnes, & ego plus quam certi, nos commendemus orationibus tuis, & Deus nobis concedat vitam æternam: cito, cito. Amen &c.

Epiſtola XIII.

Rogat ut oret pro mundo, cui Deus propter peccatorum multitudinem iratus eſt: dolet ejus & ſuorum conſpecta ſe fruſtratam.

C 285 Reverende & cariſſime in Chriſto Pater, atque unice fili in ſacro fonte lateris, & caverna Chriſti, ubi anima invenit repoſitum omnem theſaurum. Heu me! triſtem, negligentem, miſeram, plenam omnis imperfectionis & defectus ſpiritualis. O Deus meus! Quid agis, mi Domine, quod propter demeritum maximæ meæ ingratitudinis non dehiſcat mihi tellus ſub pedibus, neque præcipiter in abyſſum infernalem? O clementiam & miſericordiam magni & pretioſi Dei, qui non deſinit unquam creaturas ſuas ad ſe trahere variis viis ac modis. O Pater & fili care in Chriſto, non ſcio quomodo anima mea maneat in corpore, cum præteritis diebus intellexerit partem magnæ bonitatis ſummi Dei, ejuſque juſtitiam & miſericordiam, quarum hæc totum mundum circumſpicit ſemper, ut videat an velit ſe emendare. Si ſi verear ne is aut nihil aut modicum faciat, itaque ira & juſtitia Domini Dei ſuper ipſum veniat, id eſt ſuper creaturas ejus rationales? O quam enormia ſunt peccata & offenſæ Dei! Quapropter, cariſſime mi & in Chriſto unice, atque a Deo electe fili; D per ſpecialem gratiam mihi a Deo conceſſam non EXITAT. propter virtutem aut meritum meum; precor HIERON. ut velis inſtare per tuam ſanctam orationem, & OLIVET. ſupplicare pietati atque clementiæ ejus, ne velit reſpicere peccata & iniquitates, ſed abyſſum ſuæ miſericordiæ, & hanc effundere ſupra mundum; dando mihi iniquiſſimæ lumen cognitionis propriæ, ſuæque bonitatis & miſericordiæ, ut cum ſpaſmatico affectu ſanctoque deſiderio & eviſcerata caritate Dei ac proximi, maneam ad pedes Salvatoris noſtri Chriſti Jeſu, idque pro ſalute animarum.

286 O dulciſſime & unice care fili in crucifixo Jeſu, indigna mater tua cum totis viſceribus cordis te precatur, ut per Dei amorem facias orationem pro ſalute animarum & maxime pro ſtatu eccleſiaſtico. Non dico tamen Caritati veſtræ, fili tu Chriſto quid a Deo benedicto intelle-xerim. Sabbati præteriti veſpere veſtra Reve- E rentia, ſimul cum reverendo Patre Don Maeco Antonio, & noſtro in Chriſto cariſſimo Domino Antonio miſiſtis pro me, indigna propter peccata mea. Deſiderabam videre illum: patientia! non merebar. Nihil aliud modo, dilecte in Chriſto & unice mihi care fili, niſi ut ſanctis tuis orationibus me commendem, in quibus maximam habeo fiduciam. Hæc autem mea epiſtola ut a nemine unquam mortali hominе videatur rogo. Opto ut in cæleſti patria poſſimus invicem repetire. Amen, &c.

Epiſtola XIV.

Indicat ſpecialem unionem, quam habuit tam Deo, ejus fratrem non moriturum, atque alios duos utrumque coronandos.

287 Jeſus amor meus. Reverende Pater & unice fili, in pretioſo ſanguine crucifixi Jeſu concepte: pax & ſalus dulcis pelicani Chriſti Jeſu ſemper in cordibus noſtris perſeveret, ut omnia opera noſtra ſint meritoria vitæ æternæ. Amen. Credo quod magnes non habeat tantam F virtutem, quantam habent orationes: quippe quæ male fecerunt mutare propoſitum, propter amorem dulciſſimi noſtri ſponſi Chriſti Jeſu & veſtræ Reverentiæ, cui profiteor obligationem infinitæ caritatis: Deus omnium erit remunerator. Ad gloriam Dei & conſolationem veſtram, in Chriſto cordialis ac dilecte fili; ad meam vero conſuſionem, ſcribo pauca hæc verba. Animæ meæ in oratione poſitæ poſt ſanctam Communionem, in cor deſcendit quædam notitia Dei ac ſui ipſius talis, ut judicaverit, quod omnes mundi res nihil ſint, præter divinum amorem, qui facit animam ardere & flagrare, ſed non conflagrata, maxime quando occupatur circa paſſionem Chriſti. Sic diſpoſitæ ſubito apparuit quædam claritas magna, & in ea erat Chriſtus. Anima autem, quaſi deficiens præ dolcedine bonitatis divinæ & præſentiæ ſuæ, cum cognitione offenſarum a ſe contra ſummam Dei Majeſtatem commiſſarum, dicebat, Non mereor gratiam tuam, Domine mi, quæ fui miſera & magna peccatrix, atque cauſa fui malorum omnium quæ fiunt in mundo. Tunc hilari facie, quaſi

A certo modo ſubridens, videbatur animam ſibi u-
ERR. ITAL. nire.
HIERON. O Deus meus! nec lingua nec vires humanæ
OLIVET. poſſunt explicare aut enarrare quomodo. Quantum anima magis unebatur Deo, tanto plus gaudebat, incipiente ipſo dicere: Anima mea, ſponſa ac filia mea, ſufficiat tibi ſtare in humilitate & orare pro meis creaturis ratione uteutibus. Ad has voces repræſentavit ipſi omnes meos mihique commendatos, ac ſpecialiter iſtum veſtræ Paternitatis fratrem. Reſpondit autem mihi Chriſtus, quod non moreretur. Tunc anima ſubjunxit, Ah Domine mi, quomodo fieri poteſt ut hoc ita ſit: tantum te oravi adhuc pro aliis duobus, & ipſi ſe non emendavesunt. Reſpondit ille, Imo, filia, emendati ſunt: aliogui meam ſuper illos iram effudiſſem. Satis emendati ſunt reſpectu ejus, quod erant, idque per interceſſionem dulcis Matris meæ, quæ ſuis ipſorum procurartis & protectris, & ſpecialiter etiam per tuas orationes aliorumque famulorum ac famularum mearum. Sunt ſalicet ad orandum pro ipſis & pro toto mundo: quia factor peccatorum in cœlum aſcendens tan-
B tus eſt, ut ferre non poſſim. Dilectiſſime in Chriſto fili, legi epiſtolam tuam, quæ mihi magnam attulit conſolationem. O Deus meus quantam in anima tua cognoſcu eſſe caritatem, cordialis mi fili in Chriſto Jeſu. Scripſeram Paternitati veſtræ hanc ita confuſe: oro benignam Caritatem tuam ut mihi ignoſcas, ſi quo ſatisfaciam prout meretur ſanctum deſiderium tuum. Vellet mater veſtra in omnibus conſolari ſuum in Chriſto filium: ſed ipſa tam miſera & inutilis eſt, ut nequeat. Ora pro me. &c.

Epiſtola XV.

Affectus Deum amantis animæ, & ardentia ad eum ſuſpiria.

289 FIli in Chriſto, oculus intentionis debet eſſe purus, ut ſit ſimplex & rectus, ac ſupra alia omnia media debet dirigi ad Deum per rectam intentionem. Amanti Deum nulla res magis ſapida eſt, quam Jeſus ſponſus ſuus. O
C Deus meus & omnia! Et quid amans ego velim amplius? quid felicius poſſim deſiderare? O ſapidus, o dulcis ſermo amanti Deum & non mundum, in iis rebus quæ ſunt in mundo, Deus meus! Intelligenti ſatis. Ipſum iterare ſæpius amanti jucundum eſt. Omnia jucunda ſunt, ſitis præſens eſt; ſi non adeſt, faſtidio ſunt univerſa. Tu cor tranquillum reddis & quietum, ipſum colloeando in magna pace & ſubita lætitia. Tu facis de rebus omnibus bene ſentire, tequeque omnibus laudari: neque diu placere poteſt quidquam ſine re, ut autem ſit aliquid gratum ac ſapidum, oportet ut adſit ei gratia tua, ac bene conducatur per imperium ſapientiæ tuæ. Qui te guſtavit quidem non ſapites bene? & qui te non guſtat, quid ei poteſt eſſe jucundum?

290 Sed mundi ſapientes deficiunt in ſapientia ſua, & illi quibus caro ſapit: quia multa in eis vanitas eſt, & in ipſa mors ioventur. Optime ſapiunt qui te ſequuntur per contemptum mundi & magnam carnis mortificationem: quia tranſe- D
unt a vanitate ad veritatem, a carne ad ſpiritum: illis ſapit Deus & quidquid in creaturis inventum ipſi referunt ad laudem Domini Dei. Sapor tamen Creatoris multum differt a ſapore creaturæ, & æternitatis ſapor a ſapore temporis, luaque increata ab ea quæ illuminantur. O lux perpetua, tranſcendens omnia creata lumina, coruſcationes aut fulgura! O lux penetrativa purifica omnia ſecreta cordis mei cum ſuis potentiis, ut ad te pertingat cum alacri perſeverantia. O quando veniet beata iſta & deſiderabilis hora, qua me ſatiet de præſentia tua, ut in omnibus mihi ſis omnia! Donec hoc mihi dabitur, non implebor gaudio. Hei mihi! quia adhuc vivit in me homo vetus, id eſt, pravitas carnis mundum ſotus crucifixus, nondum mortuus eſt: adhuc fortiter concupiſcit caro contra ſpiritum, & prælia ſecum miſcet, neque tranquillum eſſe patitur regnum animæ. Sed tu dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas. Surge & adjuva me, diſſipa gentes, E
quæ bella volunt: reprime illas in virtute tua. Oſtende obſecro magna opera tua, & glorificetur dextera tua: quia nulla alia mihi ſpes eſt neque refugium, niſi tu Domine Deus. In hac vita non eſt ſecuritas a tentationibus: & hoc ſemper pollicetur ſervis ſuis Deus pro majori ipſorum corona.

Epiſtola XVI.

Languor ex Dei amore, & quædam ſancta ex frenandi impatientia.

291 IN medio cordis mei meditatio veſtra eſt, in Chriſto crucifixo dilecte fili, ſalus & gaudium in vobis ſit in Domino. Secundum ſententiam divini Dionyſii, amor perfectus proprietatem hanc habet, quod amantem reddat infirmum, idque ſecundum naturalem rationem. Etenim cauſa amata, cum præſens adeſt, parit ſingulatem conſolationem & gaudium; quando abeſt, triſtitiam & mœſtitiam. Quando igitur privatur quis re amata, reſtringuntur actus corporales, & conſtricti cauſant infirmitatem. Quod F
autem hoc verum ſit audi dicentem Sapientiam increatam Canticorum IV. Amore langueo, dicit Salvator noſter Chriſtus Jeſus, ſponſus animarum noſtrarum. Cum ergo ego miſera, priver meo unico & caro filio, in Chriſti pretioſo ſanguine concepto, pes ejus abſentiam, triſtia ſum. O dulcis mi Deus! Aliud non volo quam ut in nobis fiat tua ſancta voluntas: quamvis mihi grave ſit longe abeſſe a te, unico meo ac benigno filio in ſacro latere Chriſti Jeſu.

292 Deſidero cum Apoſtolo Paulo, ut diſſolvamur corpore & ſimus cum Chriſto. O Paule, ar- Phil. 1. 23
dens cantarel o inebriate dulci vino Paradiſi! Dies unus videbantur tibi mille anni, ut corpus terræ matri reliqueres & cum anima peregrina tranſires ad gaudium, coronatus gloria ante Chriſtum Jeſum in Paradiſo. O Deus meus! Propheta Da- Pſ. 119. 5.
vid in Pſalmo dicit: Hei mihi quia inquilatus meus prolongatus eſt! Grave ideſt mihi, quia prolongatur habitatio mea cæleſtis. Credo quod longa illa mora in hac præſenti vita ſit perquam moleſta viris ſanctis, qui vellent eſſe junctis cum Deo. Ipſe Deus det gratiam uni-

ca

A co in Chriſto & cordiali filio eum ſua indigna matre, ut conveniant unanimoque in ſua divina Majeſtate ad fruendum dulciſſimo illo fructu, filio ſuquam Mariæ Virginis, ac Matris Dei. O ſuavis viſio & contemplatio! o Deus meus! Diſrumpe ſaxeam meum ac dorium cor: finde illud, licet adamante ac marmore intractabilius, propter imperfectiones meas & ingratitudines maximas. Ora, ora, fili mi in Chriſto crucifixo Jeſu amantiſſime, ut in patria æterna poſſimus invicem cito, cito reperire &c.

Epiſtola XVII.

Gaudet ejus adventu ad ſuum Conventum Mantuanum: declarat firmam ſuam cum ipſo unionem: precatur felix Pentecoſte.

B

293 REverende in Chriſto Pater & unice mi fili, in ſanguine pretioſo Chriſti Jeſu. Conſiderandum tibi reliquo, quod quando intellexi Reverentiam veſtram appuliſſe ad ſuum Conventum Mantuanum, quaſi ſpiritum non habuerim, præ gaudii & lætitiæ magnitudine; quia id ego non merueram, propter peccata mea & infinitas offenſas factas meo dulci ac caro magiſtro Chriſto Jeſu. Credo, Pater & unice fili mi, eoncepte in magno fonte divinæ bonitatis, quod ſi vidiſſes indignam matrem tuam, forſan colore transformatam, dicere potuiſſes; Undenam amor tam cordialis? Reſpondeo & dico, quod neſciam in qua civitate vel apotheca vendatur, niſi in ſacro latere Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quem te credo ſine dubio guſtaviſſe in die Paſſionis dulcis Jeſu. Non per mea merita ſed per ejus magnam bonitatem firmatus fuit iſte tam ſpiritualis amor, quem credo, adjuvante Deo, non Angelus, non Archangelus, non dæmon, non creatura aliqua, abſque gravi cauſa, reſciadere poterit; ſed, Dei gratia mediante, ſemper perficiendum confido in æterna, ac beata C patria. Amen.

294 Reverende Pater & care fili in Chriſto, valde fui contriſtata illo die, quo per dulcem tuam caritatem me viſitaſti, quia cognovi Paternitatem veſtram ſatis amaro eſſe animo, metuens ne ego eaoſa fuerim perturbationis veſtræ: certa tamen ſum quod boni ac timorati ſervi Dei non aliter facerent. O animam, quæ eum omni diligentia magnaque eum feliciudine conatur adimplere ſanctam obedientiam! Care Pater in Chriſti ſanguine, vellem ſcire quanam in apotheca mea iſta vendatur. Mihi indignæ matri veſtræ, pro exiguo meo capite, videtur, quod inveniatur in ſacro latere Chriſti Jeſu. Ora Spiritum ſanctum, in hac ſacra feſtivitate, dedigneter deſcendere in animam meam, per ſuam pietatem & miſericordiam; ipſamque digne diſponat ad tantum myſterium. Aliud nunc non dico, care pater in Chriſto crucifixo; ignoſce mihi quia ſcripſi feſtinanter &c.

Epiſtola XVIII.

D

ST ITAS. MIRON. OLIVET.

De viciſſitudine gaudii & fletuſ ſpiritualis, ejuſque cum deficit reditu patienter expectando.

295 JEſus amor meus. Unice in Chriſto fili, non poteſt ſemper ſtari in ferventiſſimo deſiderio, vel in ſummo contemplationis gradu; ſed oportet aliquando ad ſoleriora deſcendere, propter corruptelam originalem, & pondus corruptibilis vitæ. Quamdiu enim ſumus hoc mortale corpus, ſentimus tædium & gravedinem in corde: ipſum igitur oportet ſæpe gemere in carne, propter onus ipſius. Quando non poteris continuo intendere ſpirituali ſtudio & contemplationi, tunc oportebit te redire ad humilia & anteriora opera, & cum firma fiducia expectare adventum ſuperæ viſitationis, ac patienter ſuſ- E ferre exilium noſtrum atque ariditatem mentis, donec iterum viſitemur a Deo, & liberemur ab omni anxietate, qui faciet nos obliviſci omnis laboris, & frui quiete interiori: explicabit nobis poſtea Scripturarum, ut corde dilatato incipiamus currere per viam mandatorum ſuorum. Tunc dicemus, Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. O dulciſſime Jeſu, da nobis hanc gratiam, ut dilectus filius, cum ſua in Chriſto matre, ſimul reperiamur cito citra in æterna, beata ac feliciſſima patria. Amen.

Epiſtola XIX.

Petit doceri de ſucceſſu negotii, ſuis orationibus commendati: promittit ſe miſſurum ei cibaria.

296 JEſus Amor meus. Genuine & unice fi- F lii mi coedialis, in Chriſto Jeſu pro nobis paſſo. Puſt humilem & fidelem commendationem, gratia D. N. Jeſu Chriſti ſemper ſit nobiſcum. Nequaquam obliviſa facta devotiſſimæ & ſinceræ benevolentiæ tuæ erga me, ne mereat maximæ omnino ingratitudinis argui, quando ultima hac vice Caritas veſtra Mantuæ exiſtens mihi mandavit, ut precarer Deum pro iſto negotio; ita feci ſpecialem pro illo orationem. Divina autem bonitas dignata eſt eam exaudire per ſuam miſericordiam dicendo; Filia mea, noli dubitare, nec aliam viam aut modum quærere: quia eriam iſtud, abſque alio medio, poſſum effectum dare, per meam potentiam & ſapientiam. Itaque fili mi dulciſſime in Chriſto Jeſu, ora ut me de negotii iſtius ſucceſſu edoceas. Fuit iſtud in die S. Urſulæ Martyris. Precor eum ſit veſtræ benignæ Caritati grave, certiorem me reddere pro mea quiete, quid videatur tibi ut faciam. Aliud nunc non dico: tantum ego benignum Jeſum, ut feſtinet filium ſuum miſeræ matri: ſi id eſt ad ſalutem animarum & poſtea ad vitam æternam. Amen. Carilſime in Chriſto fili, Cilicium non mitto, quia volo expectare donec Caritas veſtra redierit Mantuam, uti omnino ſo-

A futurum certa ſum per divinam gratiam. Vel-
SA ITAL. lem unico filio meo majorem rem dare quam cili-
HIERON. cium unum, ſed pro mea devotione ipſum penes
OLIVET. me ſervo, ſicut vellas etiam tu. Omnes com-
mendationes tuas faciam quam citius potero. Omnes domeſtici commendant ſe tuis orationibus & ego præ ceteris. Cito; cito expecto Caritatem veſtram videre in vita æterna: & poſtea ſemper eriimo quieti &c.

Epiſtola XX.

Petit de ejus infirmi valetudine doceri, & pro ſe orari in feſto Aſſumptionis.

287 JEſus ſit ſemper in corde & ultimo veſtro, dulciſſime & dilecte Pater atque unice mi fili in Deo benedicto. Cogor duabus de cauſis ſcribere. Primo quia intelligo quod Reverentia veſtra male habeat. Rogo ſignificu mihi
B quomodo valeas. Nollem ſane, care fili mi, in ſanguine Chriſti concepte, ut Caritas tua infirmaretur, eſſet enim mihi maximus dolor, quia non poſſem ipſam viſitare, timeremque re perdere. Non tamen, cariſſime & unice fili mi, in fonte magno bonitatis divinæ concepte, vellem recedere a dulci Dei voluntate: ſed eſſet mihi durum, & aſperum privari dilecto & caro filio meo. Secunda ſcribendi cauſa eſt, ut ores pro me, indigna matre veſtra in hac Aſſumptione Dominæ noſtræ. Deus & ipſa ſacra Virgo det tibi & mihi gratiam, ut taliter aſcendamus mente ad Deum, ut in hac miſera vita nihil amplius æſtimemus quamcumque rem hujus mundi, neque idem nos ipſos, ſed ſolum contenti ſimus facere divinam voluntatem. Amen. Rogo pro amore Dei, fac me ſcire quomodo valeas, ad meam quietem, amantiſſime & unice fili in Chriſto Jeſu, & tuis orationibus me commendo.

Epiſtola XXI.

Queritur de frequenti viſitantium moleſtia.

C 298 CAriſſime & amantiſſime unice que fili, in pretioſo ſanguine crucifixi Jeſu concepte. Significo dulci Caritati veſtræ quod corpore bene valeam, ſpiritu poſſem valere multo melius, niſi id impediret exigua mea devotio, & multæ ac diverſæ occupationes quæ continuo incurrentes faciunt me perdere quietem mentis. Si vir eſſem, non manerem Mantuæ propter tot viſitationes; videor enim valde elongata a meo dulciſſimo ſponſo Chriſto Jeſu. Ideo non invenio me tam patientem quam ſit obligatio mea erga divinam Majeſtatem; & quia deſoluta utique infelix mater abſum ab unico & vero Filio, in viſceribus divinæ bonitatis concepto. O fili mi, ora Deum pro me, ut vires mihi det in tantis laboribus. Deus hoc permittit ad meam purgationem, ſi modo patiens eſſem. Omnes domeſtici commendant ſe orationibus tuis: pro me quoque ora, & ignoſce mihi: credebam alias litteras mihi venturas, ideo feſtinanter ſcripſi, quod ſatis dolet. Pax Vobis. Mantuæ &c.

Epiſtola XXII.

D

Æſtimat ejus erga ſe caritatem, in Dei amore fundatam, & petit ejuſdem orationes pro tempore Adventus.

299 INſeparabiliter affixo & unico in puriſſimo & amoroſo latere dulcis Jeſu, ſponſi noſtri ignitique refugi, indigna ſua & unanimis in Chriſto famula. Non habeo ſpiritum ut teſpondeam epiſtolæ veſtræ; propter inſufficientiam & imperfectionem meam: ſed dulcis veſtra caritas & humilitas in dulci Chriſto Jeſu, amore noſtro, te facit loqui, ſcribere & operari atque coruſcantes radios ſpargere ardentis caritatis in anima veſtræ miſeræ matris unitæ eum tua; quamvis omni in opere ſimus diſpares. Etiamſi ſol pelutum extendat ſuos radios, nullam tamen inde ſuſcipit maculam: & anima veſtra meæ unita non ſuſcipit ullum defectum. Neſcio unde pro- E
cedat tanta tua caritas erga viliſſimam hanc creaturam exigoumque vermiculum; niſi a larga cognitione quam habes de Deo & de omnibus operibus ſuæ ſanctiſſimæ manus. Totum id ſit propter bonitatem divinam erga ſuam inquinatiſſimam famulam, ad ingerendam mihi cognitionem infelicis meæ miſeriæ. Quapropter, dulcis Anime, amata in pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti, quantum anima mea propria, precor clementiam tuam, ut tuis adjuta orationibus, poſſim in hoc ſancto Advento pervenire ad veram cognitionem & fieri vera uncilla Dei. Amen. Adjuva me quæſo, care fili in pretioſo ſanguine dulcis Jeſu crucifixi, per tuas orationes, in quibus multum fidei habeo. Oro etiam quam citiſſime de te reſciam aliquid. Aliud modo non dico, niſi ut Deus det nobis gratiam reviſendi nos in patria felice vitæ beatæ, cito, cito. Amen &c.

Epiſtola XXIII.

Rogato imperare filio Spiritum ſanctum, F laudat ejus pium deſiderium.

300 REverende & cariſſime in Chriſto Pater, & unice fili mi in pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi. Heri veſperi accepi epiſtolam tuam quæ mihi ſane gratiſſima fuit & conſolationis magnæ, quia ex ipſa intellexi quod Reverentia veſtra pro Dei gratiam aliquantulum ſit alleviata a tribulatione quam ſuſtinebas, quando a me abiſti poſt reditum a Capitulo. Fili cariſſime, a magno fonte & abyſſo bonitatis æterni Dei mihi conceſſe, non per merita mea ſed per divinam gratiam, valde placet ſanctum deſiderium tuum, nec ullo modo moleſtus mihi es. Scito quod animam tuam amo ſicut propriam. Etiam ego deſidero ſubmergi in divino amore, ut facilius poſſim recipere Spiritum ſanctum. Precor Deum, ut dulcis tuæ & magnæ caritati mihique indignæ faciat gratiam iſtam. Ut autem, dilecte in Chriſto fili, mediante me eam obtineas, non me agnoſco ad hoc ſufficientem; faciam tamen

quid-

A quidquid poſſibile mihi erit propter Dei amorem & caritatem quæ te complectior. Dulcis Jeſus reſpiciat fidem Reverentiæ veſtræ: hæc enim mihi magna videtur eſſe. O care fili in crucifixo Jeſu, ſuſcipe meam bonam erga te voluntatem: alia ſufficientia nulla in me eſt, Orabo Paraclytum, ut ſupra nos dignetur deſcendere. Omnes conſolationes animæ tuæ ajuſque ſalus, meæ ſunt: ſimiliter & tribulationes, ſuæ meæ. Si animæ tuæ bene eſt, etiam meæ bene erit. Oro Paternitatem tuam ut pro me idem faciat, ſicuti certo mihi perſuadeo quod facies. Spero quod Deus, meditantibus tuis ſanctiſſimis orationibus, infuſurus mihi ſit ſciotillam aliquam ſui divini amoris, in hac ſancta ſolemnitate: & obſecro ut ipſe me colligat æqua demergat in eodem ſuo amore, ſic ut ab ipſo numquam ſeparari poſſimus. Orationibus tuis me commendo. Scripſeram quod ſtatim mitterem; ſed non habui commoditatem tam ci-
B to quam volebam &c.

Epiſtola XXIV.

Agit gratias pro conſolatoriis ejus litteris, gratulatur ei locum placitum: docet longanimiter expectandam Dei gratiam; aſpirat ad vitam æternam.

301 JEſus amor meus. Unice & genuine fili mi, in ſanguine Chriſti concepte. Pax & gratia dulcis ſponſi celeſtis animarum noſtrarum, ſemper ſit cum benigna Caritate veſtra, cui inſioite obligor. Caritativæ litteræ tuæ magnam lætitiam attulerunt animæ meæ, non abſque lacrymis: quam autem fuerint mihi gratæ, nulla eſt lingua quæ valeat explicare. O Deus! Quomodo moviſti cos dulciſſimi mei filii in Chriſto Jeſu, ut me conſolaretur in hiſce moleſtiis. Opus eſt illud bonitatis tuæ, dulcis Jeſu: ego id non merebar. Neſcio quomodo tibi debeam exponere conceptum cordis mei, unice & cordialis
C fili mi in crucifixo Jeſu. Recepi magnam conſolationem, quod Caſitas veſtra iverit viſitatum nepotem noſtrum Fr. Thomam. O caritatem immenſam! Certa ſum quod magna eum exultatione & lætitia ſuſceperit præſentiam tuam, quia ſcio quam fidem & devotionem habeat erga Reverentiam veſtram. O Deus meus! quis tantis obligationibus faciet ſatis niſi tu Domine mi, dulcis Jeſu?

302 O amantiſſime fili mi in latere Chriſti, ſingularem recepi conſolationem ex ſuavibus & dulcibus litteris tuis, intelligens, quod locus iſte tantopere facit ad propoſitum tuum, ut in eo conquieſcas & videaris tibi eſſe in Paradiſo. Intec dolores, quos parit mihi abſentia tua, ſatisfactio illa, quam habes in illo loco, mitigat moleſtiam tui amari diſceſſus: nihilo tamen minus æquieſco divinæ voluntati, quæ ſemper adimpleatur in nobis optu; noſque colligatos firmiter teneat in vinculo ſui ſancti amoris, ac finaliter ſimul deducat ad felicem patriam Paradiſi: qui, care fili & in Chriſto amantiſſime, a Deo benedicto conceſſe indignæ ac miſeræ matri, fidelibus omnibus eſt præparatus. Hei mihi! dulciſſime fili in pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu, ſcribis mihi quod debeam conſolari, quando Caritas tua venerit Man-
tuam. Si id placuerit benigno Deo, tunc feſtum D
agam haud minus quam fecit Fr. Thomas. Pre- EX ITAL.
cor care fili mi in dulci Jeſu, non ſit tibi grave HIERON.
venire ad conſolandam tuam mœſtam & affli- OLIVERI
ctam matrem.

303 Similiter te rogo ne tædio tecedas, ſi gratia non augeatur ſecundum deſiderium tuum. Paulatim, fili mi to Chriſto. Deus facit quandam diu deſiderari, propter augmentum meriti. Non iſtud admireris, neque pores procedere ex eo quod in orationibus meis obliviſcar Caritatis tuæ, quæ ſculpta eſt in corde meo ſicut ego ipſa, & amo animam tuam ſicut propriam meam. Crede mihi, benigne fili in dulci latere Chriſti Jeſu, quod faciam ſicut dicit Apoſtolus: Si abſens ſum corpore, præſens ſum ſpiritu: ſed propter meam imperfectionem & exiguam devotionem meditumque fervorem non mereor exaudiri. Quando placuerit Deo facere tibi gratiam concupitam, precor care fili, ut cito, cito nos repertamus in E
vita æterna, ut ibi fruamur dulci illo & ſummo atque immarceſſibili bono, quod numquam deficies. Tunc non amplius neceſſe erit unum ab altero ſeparari. O beatam viſionem, & ſolemnem unionem claram atque apertam, quam cito det Deus per gratiam ſuo meo in Chriſto mihique indignæ matri. Amen & cognatæ omnes, majores ac minores, & ego miſera peccatrix præ omnibus commendamus nos tuæ orationi, &c.

Epiſtola XXV.

Poſt Penteceſten, reſpondet oranti ut abſtineat titulis reverentiæ, ſeque ut Novitium inſtruat: indulgens eidem ut epiſtolas ſibi ſcriptas ſerviet & calligat.

304 REverende & ſingularites in Chriſti ſanguine Pater: ſalutem & nocturnes capitis Pellicani jugiter contemplari. Dubium nullum fuit menti meæ, quin in hiſce ſanctiſſimis feſtis receperit Spiritum ſanctum & gratiam ejus, care mi fili in pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu, dulcis ſponſi animarum noſtrarum, F
Quod non reſpondi devotæ veſtræ caritati & benignæ amicitiæ merito admirandæ, amantiſſime & unice fili mi in ſacro latere Chriſti concepte, & in abyſſo immenſæ magnæ bonitatis Dei ac Domini noſtri in cauſa fuerunt occupationes: deinde miſſus non inveniret te in Conventu. O benigne & caritative fili mi, ſcribis ut non utar talibus testimoniis honoris, quales ſunt Reverentia & Paternitas veſtra. Ecce autem, dulciſſima fili mi in vulneribus & pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi, non es contentus, ut, poſita caritate noſtra eo ubi eſt loco, defungar pcete officii debiti? Semper debet honorari Gradus. Certa quidem ſum quod ipſe id nolles: ſed ne moleſtiam afferam dulci Caritati tuæ aliquantulum remittam.

305 Benedicte fili & unice mi in Chriſto, pee me licet ut libellum noſtrarum epiſtolarum deſcribi faciam, quodque in eo meum eſt tuum eſſe cenſeas, & quatenus Caritati tuæ videtur retineas, pro tuo ſolatio ſpirituali. Significa autem mihi utrum rerillæ noſtræ tibi placeant. Orationibus tuis me commendo. Aliud nunc non dico, quam ut Deus nobis det Paradiſum, ut unus ſan-

ctum

A futurum certa ſum per divinam gratiam. Vel-
BEATAL. lem unico filio meo majorem rem dare quam eſſi-
HIERON. cium unum, ſed pro mea devotione ipſum penet
OLIVET. me ſervo, ſicut velles etiam to. Omnes com-
mendationes tuas faciam quam citius potero. Omnes domeſtici commendant ſe tuis orationibus & ego præ ceteris. Cito; cito expecto Caritatem veſtram videre in vita æterna: & poſtea ſemper erimus quieti &c.

Epiſtola XX.

Petit de ejus infirmi valetudine doceri, & pro ſe orari in foſſa Aſſumptionis.

187 JEſus ſit ſempea in corde & animo veſtro, dulciſſime & dilecte Pater atque unice mi fili in Deo benedicto. Cogor duabus de cauſis ſcribere. Primo quia intelligo quod Reverentia veſtra male habeat. Rogo ſignifica mihi
B quomodo valeas. Nollem faoc, care fili mi, in ſanguine Chriſti concepte, ut Caritas tua infirmaretur, eſſet enim mihi maximus dolor, quia non poſſem ipſam viſitare, timeremque re perdere. Non tamen, cariſſima & unice fili mi, in fonte magno bonitatis divinæ concepte, vellem recedeas a dulci Dei voluntate: ſed eſſet mihi durum, & aſperum privari dilecto & caro filio meo. Secunda ſcribendi cauſa eſt, ut ores pro me, indigna matre veſtra in hac Aſſumptione Dominæ noſtræ. Deus & ipſa ſacra Virgo det tibi & mihi gratiam, ut taliter aſcendamus mente ad Deum, ut in hac miſera vita nihili amplius æſtimemus quamcumque rem hujus mundi, ne quidem nos ipſos, ſed ſolum contenti ſimus facere divinam voluntatem. Amen. Rogo pro amore Dei, fac me ſcire quomodo valeas, ad meam quietem, amantiſſime & unice fili in Chriſto Jeſu, & tuis orationibus me commendo.

Epiſtola XXI.

Queritur de frequenti viſitantium moleſtia.

C 198 CAriſſime & amantiſſime uniceque fili, in pretioſo ſanguine crucifixi Jeſu concepte. Significo dulci Caritati veſtræ quod corpore bene valeam, ſpiritu poſſem valere multo melius, niſi id impediret exigua mea devotio, & multæ ac diverſæ occupationes quæ continuo incurrentes faciunt me perdere quietem mentis. Si vir eſſem, non manerem Mantuæ propter tot viſitationes; videor enim valde elongata a meo dulciſſimo ſponſo Chriſto Jeſu. Ideo non invenio me tam patientem quam ſi obligatio mea erga divinam Majeſtatem; & quia deſolata atque infelix mater abſum ab unico & vero Filio, in viſceribus divinæ bonitatis concepto. O fili mi, ora Deum pro me, ut vires mihi det in tantis laboribus. Deos hoc permittit ad meam purgationem, ſi modo patiens eſſem. Omnes domeſtici commendant ſe orationibus tuis: pro me quoque ora, & ignoſce mihi: credebam alias litteras mihi veotutas, ideo feſtinanter ſcripſi, quod me-
D
hi dolet. Pax Vobis. Mantuæ &c.

Epiſtola XXII.

Æſtimat ejus erga ſe caritatem, in Dei amore fundatam, & petit ejuſdem orationes pro tempore Adventus.

299 INſeparabiliter affico & unico in puriſſimo & amoroſo latere dulcis Jeſu, ſponſi noſtri ignitiqua refugi, indigna ſua & unanimis in Chriſto famula. Non habeo ſpiritum ut reſpondeam epiſtolæ veſtræ; propter inſufficientiam & imperfectionem meam: ſed dulcis veſtra caritas & humilitas in dulci Chriſto Jeſu, amore noſtro, te facit loqui, ſcribere & operari atque coauſcantes radios ſpargere ardentis caritatis in anima veſtræ miſeræ matris omnia cum tua; quamvis omni in opere ſimus diſpares. Etiamſi ſol per lutum extendat ſuos radios, nollam tamen inde ſuſcipit maculam: & anima veſtra meæ unita non ſuſcipit ullum defectum. Neſcio unde pro-
E ceedat tanta tua caritas erga vilifſimam hanc creaturam exiguamque vermiculum; niſi a larga cognitione quam habes de Deo & de omnibus operibus ſuæ ſanctiſſimæ manus. Totum id fit propter bonitatem divinam erga ſuam inquinatiſſimam famulam, ad ingerendam mihi cognitionem infelicis meæ miſeriæ. Qua propter, dulcis Anima, amata in pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti, quantum unima mea poteſt, precor clementiam tuam, ut tua adjuta orationibus, poſſim in hoc ſancto Adventu perveoire ad veram cognitionem & fieri vera ancilla Dei. Amen. Adjova me quæſo, care fili in pretioſo ſanguine dulcis Jeſu crucifixi, per tuas orationes, in quibus moltum fidei habeo. Oro etiam quam citiſſime de te reſciam aliquid. Aliud modo non dico, niſi ut Deus det nobis gratiam reviſendi nos in patria felice vitæ beatæ, cito, cito. Amen &c.

Epiſtola XXIII.

Rogato imperata filio Spiritum ſanctum, F laudat ejus pium deſiderium.

300 REvereode & cariſſime in Chriſto Pater, & unica fili mi to pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi. Heri veſperi accepi epiſtolam tuam quæ mihi ſane gratiſſima fuit & conſolationis magnæ, quia ea ipſa intellexi quod Reverentia veſtra per Dei gratiam aliquantulum ſit alleviata a tribulatione quam ſuſtinebas, quando a me abiſti poſt reditum a Capitulo. Fili cariſſime, a magno fonte & abyſſo bonitatis æterni Dei mihi conceſſe, non per merita mea ſed per divinam gratiam, valde placet ſanctum deſiderium tuum, nec ullo modo moleſtus mihi es. Scito quod animam tuam amo ſicut propriam. Etiam ego deſidero ſubmergi in divino amore, ut facilius poſſim recipere Spiritum ſanctum. Precor Deum, ut dulci tuæ & magnæ caritati mihique indignæ faciat gratiam illam. Ut autem, dilecta in Chriſto fili, mediante me eam obtineas, non me agnoſco ad hoc ſufficientem; faciam tamen

quid-

A quidquid poſſibile mihi erit propter Dei amorem & caritatem qua te amplectior. Dulcis Jeſus reſpiciat fidem Reverentiæ veſtræ: hæc enim mihi magna videtur eſſe. O care fili in crucifixo Jeſu, ſuſcipe meam bonam erga te voluntatem: alia ſufficientia nulla in me eſt. Orabo Paraclytum, ut ſupra nos dignetur deſcendere. Omnes conſolationes animæ tuæ ejuſque ſalus, meæ ſunt: ſimiliter & tribulationes, ſunt meæ. Si animæ tuę bene eſt, etiam meæ bene erit. Oro Paternitatem tuam ut pro me idem facias, ſicuti certo mihi perſuadeo quod facies. Spero quod Deus, mediantibus ſuis ſanctiſſimis orationibus, infuſum mihi ſit ſcintillam aliquam ſui divini amoris, in hac ſancta ſolemnitate; & obſecro ut ipſe me colligat atque demergat in eodem ſuo amore; ſic ut ab ipſo numquam ſeparari poſſimus. Orationibus tuis me commendo. Scripſeram quod ſtatim mitterem; ſed non habui commoditatem tam ci-
B to quam volebam &c.

Epiſtola XXIV.

Agit gratias pro conſolatorijs ejus litteris, gratulatur ei locum placitum: docet longanimiter expectandum Dei gratiam; aſpirat ad vitam æternam.

301 JEſus amor meus. Unice & genuine fili mi, in ſanguine Chriſti concepte. Pax & gratia dulcis ſponſi celeſtis animarum noſtrarum, ſemper ſit cum benigna Caritate veſtra, cui infinite obligor. Ceritativæ litteræ tuæ magnam lætitiam attulerunt animæ meæ, non abſque lacrymis: quam autem fuerint mihi gratæ, nulla eſt lingua quæ valeat explicare. O Deus! Quomodo moviſti cor duleiſſimi mei filii in Chriſto Jeſu, ut me conſolaretur in hiſce moleſtiis. Opus eſt illud bonitatis tuæ, dulcis Jeſu: ego id non merebar. Neſcio quomodo tibi debeam exponere conceptum cordis mei, unice & cordialis
C fili mi in crucifixo Jeſu. Recepi magnam conſolationem, quod Caritas veſtra iverit viſitatum nepotem noſtrum Fr. Thomam. O caritatem immenſam! Certa ſum quod magna cum exultatione & lætitia ſuſceperit præſentiam tuam, quia ſcio quam fidem & devotionem habeat erga Reverendam veſtram. O Deus meus! quis tantis obligationibus feciet ſatis niſi tu Domine mi, dulcis Jeſu?

302 O amantiſſime fili mi in Chriſto, ſingularem recepi conſolationem ex ſuavibus & dulcibus litteris tuis, intelligens, quod locus iſte tantopere facit ad propoſitum tuum, ut in eo conquieſcas & videaris tibi eſſe in Paradiſo. Iuter dolores, quos parit mihi abſentia tua, ſatisfactio illa, quam habes in illo loco, mitigat moleſtiam tui amari diſceſſus: nihilominus acquieſco divinæ voluntati, quæ ſemper adimpleatur in nobis optime; uniſque colligatos ſimiliter teneat in vinculo ſui ſancti amoris, ac finaliter ſimul deducat ad felicem patriam Paradiſi qui, care fili & in Chriſto amantiſſime, a Deo benedicto conceſſe indignæ ac miſeræ matri, fidelibus omnibus eſt præparatus. Hei mihi! dulciſſime fili in pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu, ſcribis mihi quod debeam conſolari, quando Caritas tua venerit Man-
tuam. Si id placuerit benigno Deo, tunc feſtum D
agam haud minus quam fecit Fr. Thomas. Pre- SS. ITAL.
cor care fili mi in dulci Jeſu, non ſit tibi grave HIERON.
venire ad conſolandam tuam mœſtam & afflictam matrem. OLIVETI

303 Similiter ſe rogo ne cadio te tradas, ſi gratia non augeatur ſecundum deſiderium tuum. Paulatim, fili mi in Chriſto. Deus facit quædam diu deſiderari, propter augmentum meriti. Non iſtud admireris, neque poteſ procedere ex eo quod in orationibus meis obliviſcar Caritatis tuæ, quæ ſculpta eſt in corde meo ſicut ego ipſe, & amo animam tuam ſicut propriam meam. Crede mihi, benigne fili in dulci latere Chriſti Jeſu, quod faciam ſicut dicit Apoſtolus: Si abſens ſum corpore, præſens ſum ſpiritu: ſed propter meam imperfectionem & exiguam devotionem meditumque fervorem non mereor exaudiri. Quando placuerit Deo facere tibi gratiam concupiam, precor care fili, ut cito, cito nos reperiamur in E
vita æterna, ut ibi fruamur dulci illo & ſummo atque immarceſſibili bono, quod numquam deficiet. Tunc nun amplius neceſſe erit unum ab altero ſeparari. O beatam viſionem, & felicem unionem eleram atque apertam, quam erit o der Deus per gratiam caro meo in Chriſto mihique indignæ matri. A meo & cognatæ omnes, majores ac minores, & ego miſera peccatrix præ omnibus eum mendamus nos tuæ orationi, &c.

Epiſtola XXV.

Poſt Pentecoſten, reſpondet oranti ut abſtineat titulis reverentiæ, ſeque ut Novitium inſtruat: indulgens eidem ut epiſtolas ſibi ſcriptas ſervet & colligat.

304 REverende & ſingulariter in Chriſti ſanguine Pater: ſalutem & unctiones capitis Pelicani jugiter contemplari. Dubium nullum fuit menti meæ, quin in hiſce ſanctiſſimis feſtis receperis Spiritum ſanctum & gratiam ejus, care mi fili in pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu, dulcis ſponſi animarum noſtrarum. F
Quod nun reſpondi devotæ veſtræ caritati & benignæ emiſſitiæ merito admirendæ, amantiſſime & unice fili mi in ſacra latere Chriſti concepte, & in abyſſo immerſæ ac magnæ bonitatis Dei ac Domini noſtri in caoſa fuerunt occupationes: deinde miſſus non inventus in Conventu. O benigne & ceritative fili mi, ſcribis ut non utar talibus terminis honoris, quales ſunt Reverentia & Paternites veſtra. Ecce autem, dulciſſime fili mi in voluctribus & pretioſo ſanguine Chriſti crucifixi, non es contentus, ut, poſita caritate noſtra eo ubi eſt loco, deſungar parte officii debiti? Semper debet honorari Gradus. Certa quidem ſum quod ipſe id nolles: ſed ne moleſtiam afferam dulci Caritati tuæ aliquantulum remittam.

305 Benedicte fili & unice mi in Chriſto, per me licet ut libellum noſtrarum epiſtolarum deſcribi feciſs, quodque in eo meum eſt tuum eſſe cenſeas, & quatenus Caritati tuæ videtur retineas, pro tuo ſoletto ſpirituali. Significa autem mihi utrum res illæ noſtræ tibi placeant. Orationibus tuis me commendo. Aliud nunc non dico, quam ut Deus nobis det Paradiſum, ut omne ſau-

ctum

A tum deſiderium noſtrum ſatietur & quietetur.
HIERON. OLIVET. Amen. Jubes, fili mi in ſanguine Chriſti, ut tamquam novitio tibi loquar. Ecce, ita faciu: loquor abſque excuſatione. In omni opere quod facis ſeu ſpirituali ſeu temporali, prius quam illud aggrediaris, dirige intentionem ad Deum, id eſt ad honorem & gloriam ſuam: & per amorem ejus ignoſce mihi, ſi non ita bene ſatisfeci, ſancto & igneo deſiderio Caritatis tuæ, quam precor ut dignetur orare pro me peccatrice matre tua &c.

Epiſtola XXVI.

Ex conſideratione pugnæ inter carnem ac ſpi-
B *ritum, aſpirat ad cælum: declarat ſuam erga filium amorem.*

306 REverende in Chriſto Pater & unice mi fili in dulci ac benigno Jeſu ſalvatore noſtro. Pax & dulcis ac melliflua amor ejuſdem Salvatoris ſemper ſit in corde veſtro, ad hoc ut ipſi contingat tuminace ſoaves ejus fructus, quos continuo guſtandos præbet ſuis veris amatoribus in hac præſenti vita, pro acerba & promiſſa vitæ futuræ. Qui ſane fructus dulces & ſuaves ſunt guſtantibus eos quoad ſpiritum; licet coepoci ac ſenſualitati ſint duri & amari, propter conjunctionem corporis cum anima; quia inter ſe continuæ naturaliter pugnant, & quod vult unum, recuſat alterum. Hæc autem pugna eſt perpetua, durat que ad mortem uſque. Ideo ſanctus Propheta Job, cum guſtaſſet fructus illos dulces & mirabiles hujus miſeræ vitæ, ad corroborationem cujuſque creaturæ dicit, Quid eſt hæc miſera vita? quaſi diceret: O fili, nolite deſiderium & affectum veſtrum ponere in deliciis
C hujus mundi: quia vita hominis non eſt aliud quam continua pugna, exercitium hominem quamdiu vivet in hoc miſero mundo, infelici ac tranſitorio. Idem dicunt ſancti Doctores in diverſis locis, Mundus, caro, dæmonia, diverſa movent præ lia.

307 Senſualitas nihil unquam volet finiſtrum, & rebellat rationi, quæ vult proſus contrarium. Ideo hæc impellit corpus ad bene operandum, atque ad propriam voluntatem in omnibus & per omnia mortificandam & abnegandam; monens ſemper ſtare cum ſpiritu elevato, ad conſiderandum beneficia a ſummo Creatore excepta, eique reſtendas infinitas gratias, quod fecerit creaturam, ratione mediante capacem vitæ æternæ, ubi Angelici ſpiritus occupantur laudando ſummo & æterno Creatore. O unice fili mi, in ſanguine Jeſu Chriſti concepte, utinam videre & audire quis poſſet dulce jubilum & ſuavem triumphum, qui agitur in æterna illa patria! O care, dilecte & cordialis fili mi in Chriſto Jeſu, non vellem umplius vivere: ideoque clamo ad Deum meum, ſed non meretur exaudiri, propter mea infinita peccata. Hei mihi! Bene poſſum
PS. 119. 5 cum Propheta cantare, Quia incolatus meus prolongatus eſt, habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. O benigne & unice fili mi in pretioſo ſanguine Jeſu cruciſſi, D ora Deum ut diſſolvat miſerum hoc corpuſculum infelicis matris tuæ, animaque ejus aſcendat ad Chriſtum, ut ejus divinam Majeſtatem amplius non offendat. Commendo me orationibus tuis in ſacro illo latere, unde exiverunt omnia Sacramenta ſanctæ matris Eccleſiæ.

308 Die lunæ Benedictus noſter tulit unam veſtram mihi longe gratiſſimam. Noli formidare ne litteræ veſtræ reaſcant ad alias manus: manent enim in ſcrinio abditæ. Quantum ad reſponſum Rev. Patris Don Macri Antonii, orabo libenter Deum pro ejus ſorore, quamquam non mereat exaudiri. Valde mihi placet inſtitutio ad Matt. 20. vitam æternam, modo mihi non contingat quod dicit Evangelium; Multi ſunt vocati, pauci vero electi. Amantiſſime fili mi in crucifixo Jeſu, quantum hanc viam attinet, ſpero in Dei gratia quod nobiſcum illic occurremus. Sed paternitas Puteis dun Marci Antonii, & ſimiles alii, manus porrigent mihi peccatrici, per ſua ſuffragia ſanctaque exempla & inſtructiones. Quantum Caritatem ruam diligam novit Deus: & veritas eſt quod te amem ſicut animam propriam. Non eſt poſſibile ut valeam derelinquere. Caritatem tuam, unice fili mi, in ſanguine Chriſti concepte. Nihil dubites, quin quod promiſi Caritati tuæ in Chriſto Jeſu, præſtituta ſim. Obſecro ora pro me, & quadam ſorore mea quæ eſt in monaſterio, propter quamdam ejus neceſſitatem ad animæ ſalutem. Nihil ultra, care mi fili in dulci crucifixo Jeſu. Amen.

Epiſtola XXVII.

Teſtatur ſuam animam ipſi arcte colligatam, maternamque benedictionem ipſi verecunde im-
pendit.

309 REverende ac præcordialiſſime Pater, & unice mi in Chriſto dulciſſime fili. F Pax veri puriſſimi & ſuavis lateris immaculati Agni, ubi eſt pax omnium juſtorum, & unitarum, radicata manet in cordibus noſtris. Amen. Valde mihi placet quod dulciſſima & benigna Caritas veſtra ſit Cancellarius noſtri Rev. Patris Don Macri Antonii. Gaudet anima mea conſolatione tua, acſi anima una & cor idem eſſemus: quemadmodum ſumus per vinculum & affectum caritatis dulcis Jeſu: qui taliter colligavit corda noſtra, acſi unum eſſent per amorem illum & cordialem caritatem, conceptam in pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu. Agantur a nobis ſemper gratiæ ſanctiſſimæ ſuæ Majeſtati divinæ, devotiſſime in crucifixo Jeſu mihique care & a Deo benedicte fili, & a me indigna matre tua. Nihil ſolicita ſit neque dubitet Caritas veſtra: non volo fugere meetum: una dierum Jeſonit volo venire ad Caritatem veſtram ſpiritualiter conſolandam; ſub ea conditione, ut audiam veſtram ſanctam Miſſam. Noſter Thomas adhuc ſicmus conſiſtit in illo ſuo ſecreto: ora Deum ut diſponat quod acit ejus ſalutem. Ora pro me.

310 Quotidie exſpecto promiſſionem mihi factam, cum grandibus ad oculos lacrymis. Verum tibi dico, ſicut dicerem in Confeſſione; numquam

A quàm in hoc mundo ſui in conſpectu Dei ſic colligata creaturæ alicui, nec unquam uſa ſum tali præſumptione: ſed caritas Chriſti & filialis amor me coegerunt. Deo iameo, ad gloriam Dei & conſolationem tuam, quod in danda ſic benedictione, anima mea pereiptar tam ſingularem guſtum ac ſenſum Dei, ut explicare nequirem: ſimiliter & in participatione ſanctæ Miſſæ tuæ. O Deus! quid erit in patria æterna? O Domina Deus retribue unico meo in Chriſto filio, & concede ei ſuavem, dulcem, atque umœnum guſtum tui. Apari, Domine ſinum tuum, & communica illi theſaurum dulcis ſenſus tui. O amor Jeſu! Noli diutius tardare, mi care ſponſe Jeſu, conſolare in hoc cito, ſi tibi placet Domine, dilectum meum filium, in ſanguine Chriſti conceptum, & pretioſo ejus ſanguine inebria animas noſtras. Ora pro me Dominum Jeſum, &c.

B

Epiſtola XXVIII.

Dolet non habere ſidas tabellarios: aſpirat ad mutuam præſentiam: ſolatur ſe ſpe vitæ alterius, & exemplo patientis cum filio Deipara.

311 JEſu amor meus. Unice ac genuine fili, ſagittate dulciſſimo ſanguine umoroſi ſponſi Jeſu magiſtri noſtri. Salutes infinitæ, Maximam conſolationem nec modicam cordis lætitiam dederunt mihi earæ tuæ & melliſluæ litaræ. O Deus meus, quantum mœrorem, lacrymas, & ſuſpiria mihi cauſat, quod non habeam miſſos fidelis, ad epiſtolas meas ferendas amantiſſimo meo filio, in viſceribus Jeſu crucifixi concepto. O care in Chriſto fili, quis unquam tantis obligationibus poſſit facere ſatis, niſi ſolus Deus, omnium remunerator. O miſera & ingrata mater, quid aliud tibi reſtat, quam at proſterata ad pedes dulcis Jeſu crucifixi, plangendo ac ſuſpirando propter ingratitudinem tuam erga Deum, & unicam ac genuinum filium, conceptum in divina clemencia & pietate, orem ut dignetur conſolari cordialem meum filium in latere Chri-
C ſti, cum ſua afflicta & inconſolabili matre; dando gratiam mutuæ præſentiæ & colloqui ſancti. Videor mihi perdita eſſe, quia non poſſum cum quoquam conferre ullam vel miniman rem ſpiritualem. O Deus, o Domine care! quid eſt hæc miſera vita? Pauperula mater, deſtituta præſentia cari & benigni filii in Chriſto, non ſcit quid poſſit agere, niſi cum fide expectata, ut benignus ac miſericors Deus reſtituat dulciſſimum, fideliſſimum, & ſecretiſſimum in Chriſto filium, cui confideoter dicere poſſit quæ vult.

312 O fili, nequeo in præſentiarum quidquam conſolatorium ſcribere dulciſſimæ Carnati tuæ; quia quatuor perſonæ de familia noſtra jam pluribus diebus infirmantur: & ego patior corporalem quamdam paſſionem plus ſolito, ac febrim quandoque. Ambulo tamen, non decumbo. Nulla te cura mei angat; modo Paternitas tua maneat conſolata, bene mihi erit; molcſtia tua gravior mihi eſſet omnibus meis tribulationibus. Deinde aliquantum ſolatii ſumo, conſiderando quod Chriſtus Jeſus, ſaaque ſanctiſſima Mater, & omnes apoſtoli fuerunt anguſtiati & tribulati in hoc miſero mundo; poſt mortem autem collocati in nuptiali triumpho patriæ æternæ. Itaque D quando mœſta ac miſellamater contemplatur æ- EUSTAL.
cumnas amaricati filii, cum miſerabili matre ſua. HIERON.
grande ſolatium inde provenit, quod me videam OLIVET.
locium factam dulcis Jeſu, facientis nos umbulare per viam tribulationis, per quam ipſemet Jeſus Chriſtus ambulavit; qui poſtea dignetur ad vitam illam deducere earum filium, cum ſua indigna matre, ad patriam beatam, fruiturorſummo bono. Amen. Sanctis orationibus tuis me commendo, cum omnibus infirmis ac ſanis. Quo ad illud quod ſcripſi de cumera noſtra, dico me, per meritum orationum tuarum, liberatam eſſe ab iſta tentatione, quam casuali veſtes ſignificaram. Huc dixi ad gloriam Dei & conſolationem veſtram. Scire debet, care in Chriſto fili, quod omne bonum & ſolatium veſtrum meum ſit, talemque reputo etiam omnem moleſtiam, &c.

Epiſtola XXIX. E

Plaudit ſibi, & gratias Deo agit, de ſolatio ex filii literis percepto.

313 REverende in Chriſto Pater. Salut in Chriſto Jeſu, qui eſt ſolatium cultorum ſuorum, ac miſericordium in crucifixa ſua vita. Care & unice fili mi, atque (ut ita dicam) ſolatium unicum animæ meæ, aduſtæ & aridu divino amore, propter defectum meum & magnam imperfectionem; quamquam aliquantulum irrigatæ madiante epiſtola tua, plena verbis ſanctis inflammativis ad dulcem & viſceralem amorem dulcis Sponſi animarum noſtrarum; cujuſmodi epiſtolas aliquando recepi miſella & indigna mater a ſuo unico & dilecto filio, concepto in profunda abyſſo divinæ clemencia & bonitatis ac pretioſo ſanguine Chriſti; qui inſpiratos a Deo ad exhortationem & ſalutem tepidæ & negligentis matris ſuæ, deſtinatur ab eodem ad aperiendos oculos intellectus mei & conſolationem ſpiritualem. O magne Deus! o bonitas ingens! Numquam ſua divina miſericordia & caritas reſpexit peccata mea, ſed modis ac viis variis ſemper mihi monſtravit ſuam immenſam caritatem. O unica & care fili mi, in ſanguine Chriſti conceptæ & prædilecte, ora ipſum Salvatorem Chriſtum ut ingrata non ſim tantis beneficiis & gratiis a Deo receptis. Videor mihi ſubmerſa in peccato marcidæ ingratitudinis. O cordialis mi fili in ſacro Chriſti latere. Ego ſum inſtar campanæ, quæ alios invito, & ipſa teritur. O me miſeram matrem tuam! Ora Deum pro me, & ignoſce mihi ſi non ſcribam ſæpius: nihilominus facio ſicut dicit Apoſtolus Paulus in ſuis Epiſtolis, Et abſens ſum corpore, præſens ſum ſpiritu. In vita æterna non erunt tot occupationes, quæ modo ſunt in hac miſera. Commendo me orationibus veſtris.

Epi-

A
SAITAL. HIERON. OLIVET.

Epiſtola XXX.

De nepote ſuo Ferrariam ad Auſtrem itu-ro, & morte Blanca ſororis.

314 UNice ac genuine fili, in pretioſo ſanguine crucifixi Jeſu concepte, ſuperna benedictio deſcendat in caput veſtrum. Amen. Accepi gratiſſimam unam tuam, ſcriptam in die nativitatis Salvatoris noſtri Chriſti Jeſu, in qua apparet quod Caritas tua formides eſſe faſtidioſa petendo a matre tua, ut ſibi ſcribas aliquid ſpirituale pro ſua conſolatione. Ah! fili mi in Chriſto nonnquam faſtidio eſſe poſſunt matri petitiones devoti & amantiſſimi ſui filii, concepti in ſacro latere Chriſti Jeſu. Sed mater tua cunctatur ea bono reſpectu. Quando ad veſtram Caritatem
B venier urpos noſter, ſcribam liberius & aliqua mittam. Sæpius mihi dixit: Dilecta, volo ire Ferrariam ad Patrem Priorem S. Gregorii: eramque contentiſſima ut iret, ideoque ſcripſi quod veniret ad ſe: veniſſet autem, ſed intervenerunt quædam maximi momenti: ſpero in Deo quod non tranſibunt dies multi, quin eat ad ſolatium meum; quia non poteſt mœſta mater tua privata manere præſentia unici ſui & cari filii in Chriſto crucifixi Jeſu.

315 Nunc dolenter ſcribo, de noſtra ecra & dilecta ſorore Blanca, quæ tranſiit ab hac præſenti vita. Numquam de ea mihi verbum dixerunt, niſi poſtquam obiit. O Deus meus! quantum doleo, quod ego miſella poſt omnes hic hæream. Heu me! vadunt ipſi in domum ſuam, & ego miſera remaneo in exilio propter peccata mea. O fili in Chriſto, non pigeat veſtram Caritatem orare divinam Majeſtatem, ut matrem tuam extrahat de tot periculis, quot ſunt in hac miſera & caliginoſa vita. Ante Nativitatem recepi quamdam epiſtolam tuam: nunc aliud non addo, niſi quod omnes de familia, & maxime ego poſita in magna neceſſitate commendamus nos tuis ſanctis orationibus, in quibus multum
C fiduciæ habeo, quod impetrabunt a Deo gratiam, ut ſimul eamus ad patriam æternam. Amen. Scripſi eum feſtinatione, nec ſine præſenti febre. Ora pro me. Serva ſervorum Chriſti & mater tua cum humili commendatione.

Epiſtola XXXI.

Dolet non redditas litteras ſuas, unarum argumentum repetit.

316 JEſus Maria. Qui pro nobis paſſus eſt, ille nos benedicat in ſecula ſeculorum. Amen. Unice & dilectiſſime atque cordialis fili mi care, in Jeſu Chriſto concepte; gratiſſimam tuam epiſtolam accepi, in qua lego quod Caritas tua non receperit noſtras. Scripſi duas, & ſatis doleo quod non ſint redditæ dulci & benignæ Caritati tuæ: multum requiſivi miſſum illum, & non invenio ubi ſis. Scripſi tibi in ſecunda epiſtola mea, qua placuit Deo ſic privare veſtram Caritatem & me, quod mihi in hac vita mortalibus nobis evenit abſque divina providentia: & ſua bonitas agit in omnibus aut permittit ad bonum D finem: itaque dulcis ſponſus noſtrarum animarum nos vult privare quovis modo ac via. Amantiſſime & genuine fili mi in pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti, valde doleo de tribulationibus tuis, quantum dolerem de meis propriis, propter vinculum cordialis dilectionis in Chriſto Jeſu qua ſibi adſtringor. Quod tu facis, dilecte ſicut pro anima propria; idem facit miſella mater tua, carens præſentia & colloquio ſancto dilecti fili: non invenit ſolatium, niſi in oratione: aliud nihil poteſt ei mœrorem levare poſt diſceſſum cari filii, accedentibus tot aliis etiam moleſtiis. Patientia. Deus lente graditur, ſed perfingit.

317 Iſtud non dico, fili, quod mihi placeat abſentia tua; quin magis quod diſplicerat. Precor tamen dulcem Caritatem tuam, unice & care in Chriſto fili mi, ne contriſtetis. Si placeas divinæ Majeſtati, conſolabimur citius quam pu- E
ſamus. Magna eſt Dei pietas, quæ poſt tribulationes largitur ſolatia, ſi non in hac vita, certe in altera, ad quam ſaudem nos deducat, fruituros felici & æterna patria. Amen. Commendo me tuis orationibus cum tota familia. Scripſi feſtinanter, quia nuperrime miſi aliam. Indigus mater veſtra, cum humili commendatione. Poſt ſcripta. Dilectiſſime in Chriſto fili, ſcripſi in prima mea epiſtola, ad ſignificandum tibi, quod illa moleſtia receſſerit a camera mea, idque ſcripſi ad tuam conſolationem. Significa quam citius poteris utrum has receperis, vel non, ad meam quietem, quamvis ibi non ſint res ſecretæ, quia non nimium fidebam miſſo. Valde timui ne eſſes infirmus, quia tanto tempora non habui litteras tuas. O Deus meus! quam anxio deſiderio expectavi. Gratiæ reddantur Deo: valde condoleo æmulis tuis. Ora pro me.

Epiſtola XXXII.

Reſpondet interroganti, quomodo orandum, & quid maxime placeat Deo.

318 REvercnde ne cariſſime in Chriſto Pater, & unice fili in crucifixo Jeſu. F
Legi litteras tuas & maxime ultimas, ſcriptas indignæ & inſipidæ matri veſtræ. Tota tremo, nec auderem adjungere, cur ipſas Deus dictaverit. Sed nihil poſſum negare caritati Chriſti, quam ſummus Deus infudit cordibus noſtris. O amor divine! quid agis in animabus, non recuſantibus laborem pro amore Chriſti & proximi ſibi uniti per caritatem! Dico me contentam eſſe condeſcendere iſti piæ petitioni, ea amore filiali concepto in viſceribus Chriſti Jeſu & abyſſo divinæ bonitatis, conſtrictam omnibus rationibus iſtis. Dico, dulciſſime fili mi, in ſanguine Chriſti concepte, quod petitio tua eſt bona, juſta, & ſancta: quia oratio facta cum humilitate & fide atq; perſeverantia, acquiris animæ omnem virtutem. Sed Matth.
quantum ad orationem illam quotidianam, dico quod dicit Salvator noſter, Orantes nolite multum loqui. Oratio iſta ut plurimum fit cum planctu, ſuſpiriis, lacrymis, ſingultibus, potius quam verbis: unde Apoſtolus, Quid oremus ſicut oportet Rom. 8. 26
neſcimus ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis, & facit orare cum lacrymis. Poſt hujuſmodi orationem

A tionem ſequitur aliquando elevatio mentis, quando quis ſtat mente fixa in Deum, ipſum velut præſentem contemplando, eique ſe offerendo magno eum affectu: & anima de ſe ipſa egreditur, neque ullius rei mundanæ recordatur. Sentit aliquando delectationem in carne, & impetum inuſitatum in Spiritu, qui ſuper ipſam deſcendit, ſicut dicit Propheta, Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.

319 Quantum ad id, quod Deo magis placet in anima; videtur mihi, dilecte Pater, & fili unice in pretioſo ſanguine Chriſti, quod ea res ſit munditia cordis, & amor divinus, quemadmodum, ait Dionyſius: Amor eſt vis unitiva, transformans amantem in amatum. Itaque videtur, quod duæ iſtæ res maxime Deo placeant in anima. Nihilominus, Pater & fili cariſſime, melius id noſti, quam ego indigna mater tua. Quæſo ignoſce, quod non plene ſatisfecerim toti deſiderio tuo, amantiſſime fili in ſacro latere Chriſti Jeſu: Ameu. Infinitas gratias refero benignæ ca-
B ritati tuæ de oblatione mihi facta, incipiendo a die S. Cathatinæ, ſponſæ Chriſti: ego quoque miſera peccatrix facta ſpecialem orationem pro veſtra Paternitate. Deus non reſpiciat demerita mea, ſed abyſſum ſuæ pietatis, & fidem unici filii in crucifixo Jeſu. Ora Deum, ut det nobis gratiam nos reviſendi in Paradiſo. Aliud modo non dico. Ora pro me. &c.

Epiſtola XXXIII.

De veri amoris affectibus.

320 REverende in Chriſto Pater in crucifixo Jeſu. Salus & gaudium in nobis ſemper ſit in Domino. Secundum ſententiam divi Dionyſii, Amati præfecto proprium eſt, ut amans infirmetur cum amato, idque ſecundum naturalem rationem: quia quando res amata eſt præſens,
C cauſat gaudium ſingulare; & quando abſens, triſtitiam atque mœſtitiam: unde quando amans privatur ea amata, reſtringitur in ſuis actibus corporalibus, quæ reſtrictio cauſat infirmitatem. Quod autem hoc verum ſit audi dicentem Sapientiam increatam Canticorum quarto, Amore langueo, dicit Salvator. Videns humanam naturam eſſe privatam æterno bono, dicit ſuo ſancto Patri; Pater, magnam patior infirmitatem. Interrogatus: Quam; reſpondet, Amoris erga miſellam meam creaturam. Item habet amor hunc alterum effectum, quod liquefaciat, ſicut ignis ceram: ſic enim ille, qui nos amavit, ſe liquefecit, convertitque totum in amorem erga nos. Sic etiam debet facere, qui amat Deum.

321 Amor etiam habet hunc effectum, quod vulneret reſpiciendo ſponſum Jeſum Chriſtum. Anima mea, ſic debet facere verus amator, ſuſtinere plagas, & tormenta pro amore illius. Verus etiam amor inebriat. Scire igitur debes, care in Chriſto pater atque in pretioſo ſanguine ejus dilecte, quod qui ebrius eſt, obliviſcatur ſuiipſius. Nunc vide Jeſum Chriſtum, prædilecte Pater mi, in pretioſo fonte ſacratiſſimi lateris; videbis utrum ſuiipſius ſit recordatus in cruce; ſed dixit, Pater ignoſce illis. Videamus igitur, dulciſſime Pater mi, utrum habeamus iſtum ignem ſancti D amoris: ſi eum in nobis invenerimus per gratiam, AXITAL. agamus gratias divinæ bonitati, ſin minus per MIRAUN. orationes aſſiduas eonemur ipſum invenire. Aliud OLIVAT. nunc non dico. Ora Deum pro ſocia mea infirma, & me indigna matre tua in crucifixo Jeſu. Amen. Veſtra etiam Caritas mihi ignoſcat, quod ipſam tam lente viſitem per hanc meam epiſtolam: cauſa ſunt occupationes multæ, non aliud quid.

Epiſtola XXXIV.

Accuſat teporem ſuum in Dei amore, eoque optat inflammari.

322 REverende Pater in Chriſto, & unice care fili in magno fonte divinæ bonitatis. Videtur indigno matri tuæ peregrinum, quod hiſce diebus mihi intellexit de ſuo benigno filio. E Quid fieret, ſi longe eſſet ſemotus? O pientiſſime Deus, & clemens! noli privare miſellam matrem ſuo cordiali filio in crucifixo Jeſu, ſi ita expedit animabus noſtris. Viſum mihi eſt ſcribere hæc pauca verba Paternitati tuæ, ut ſatisfaciam patri debiti mei, atque ut commendem me orationibus tuis: quia ſentio me valde frigidam in amore divino, & ſatis tepidam; idque propter magnam meam negligentiam, & defectum, eu quod non ſim inflammata ſancta caritate, ſicut deberem. Verumtamen oro Deum, ut me ſic transformet in ſuo ſanctiſſimo amore, ut ſatier pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti, ſicut ſatiatur infans, ſugendo lac ex mamillis ſuæ matris. Ita nos, care fili mi in Chriſto crucifixo, & in ipſo concepte, in divina contemplatione, guſtamus ſanguinem Jeſu crucifixi de ſuo ſanctiſſimo latere, ſicut faciebat inamorata ſancta Catharina, divino amore inflammata. O Deus æterne, Jeſu, amor crucifixe, accende cor meum adamantinum, quod ſancto igne non mollitur tamque inflammato u- F more. Igitur mi Pater, & unice eare fili, mihi a bono, & dolci Jeſu conceſſe, non per merita mea, ſed per ſolam divinam gratiam, ad meam neceſſitatem levandam, uta pro miſera peccatrice matre tua. Noli reſpicere ad ingratitudinem, qua utitur erga ſuum creatorem, & ſalvatorem Chriſtum Jeſum, & ſuum dilectum in Chriſto filium, cui tantoperc obligatur. Nihil nunc aliud, niſi, ut Deus noſtra corda inflammet divino ſuo amore. Ameu, &c.

Epiſtola XXXV.

Aſpirat ad vitam æternam, ibi demum ſe tianda.

323 JEſus Maria. Reverende, & amantiſſime mi Pater in Chriſto atque unice dilecte fili, concepte in ſanguine pretioſo ſacratiſſimi illius fontis, lateris inquam Chriſti Jeſu crucifixi, qui dignetur per ſuam gratiam, & miſericordiam concedere Paternitati veſtræ, & mihi indignæ matri tuæ, ut videre poſſimus lucem illam immarceſcibilem, quam contemplantur beati illi ſpiritus, videntes facie ad faciem. Et ideo

EX ITAL. HIERON. OLIVAR.

A David Propheta totus cupidus videodi præſantiſſimum iſtad lameo, dicebat alta voce; Domine oulla res eſt in hoc mundo, quæ poſſit ſatiare deſiderium meum, ſed ſatiabor eom apparuerit gloria tua. Tunc, Domine mi, contentus ero, lætus ero, lætus, & plenus jubilatione, quando mihi monſtrabis illam inſoitam gloriam, & ſupernaturale lumen, quod monſtraſti Paulo, qui iantopere magnificat, laudat, atque declarat excellentiam iſtius beatæ vitæ, quæ præparata eſt animabus Deum amantibus, & culligatis cum ipſo per verum, & perfectam amorem. Id concedat dulcis Jeſus indignæ matri tuæ, & unico meo filio in crucifiso Jeſu. Amen. Deus ſit remunerator tuus. Orationibus tuis me commendo, &c.

Epiſtola XXXVI.

Quid ſit lavari in ſanguine Chriſti.

B 324 JEſus amor meus. In nomine Jeſu Chriſti, & dulcis Mariæ, amantiſſime Pater mi in Chriſto crucifixo, & voice fili. Certa ſum, quod vires meæ ſpiritualea & perfectionea aon poſſint aſcendere ad id, quod ſignificat, Lavari in ſanguioe pretioſu Chriſti Jeſu crucifixi: rameo pro amore ipſius Chriſti ſcribo pauca hæc verba, conſtricta a caritate boui Jeſu, quam gero erga Patremitatem tuam, & dulciſſimam, ac benignam Caritatem. Secundum exiguum meum judicium, & ſenſum vulgarem, tamquam mulier rudis, & indocta, benigne & care in Chriſto Pater, Lavari in ſanguine Chriſti Jeſu, mihi videtur quis dici, quando creatura eſt vulnerata in eorde, & io meote inebriata pretioſo ejus ſanguine; ipſaque anima, quocumque ſe veriat, videt Chriſtum crucifixum, & ſuo ſanguine rubricatum; itaque accendit deſiderium atque affectum ſuum, ut nullum habeat niſi Jeſum, & plagas ejus, unde ſolatium omne, & gaudium ſomat; nihil æque ambiens, quam vulnerari ipſius plagis, quibus mediantibus accedit citiniu; & cordialis afflictio ex ipſarum conſi-
C deratione, præſertim dulcis plagæ ſanctiſſimi lateris. O Deus, quare non finditur cor humanum, aut quamodo poteſt quietem inveoire, donec inveneriteentrum ſuum & terminum, in quo requieſcat, id eſt, dulcem animæ ſanctæ ſpoosum, Chriſtum Jeſum crucifixum? Amen. Ignoſce, mi Pater in Chriſto, præſumptioni meæ: orationibus tois me commendo, & animam cujuſdam mei Confeſſarii, qui obiit; & fratrem meum, qui eſt in caſtris cum Domino Marchioue. Pax vobis. Soror Oſanna, indigna ſerva ſervorum Chriſti Jeſu, tota in Crucifixo veſtſa, cum humili commendatione.

Epiſtola XXXVII.

Commendat animam defuncti cujuſdam; eique eleemoſynam mittit pro Miſſis curandis.

325 IN ſanguine Chriſti multas ſalotes. Res digna, & laudabilis eſt, ſuaviſſime mi Pater, conſiderare res ſaocti Paradiſi, oec minus ſemper habere manus plenas auro. Homo non facile recordaretur paupesum meodicorum, & periculum ſemper eſſet, quamdiu aoima manet D io hoc mortali corpore, elevandi ſe in ſuperbiam. Debet ergo omois devota creatura hoc conſiderare, ne cadat in nefandam iſtud ſuperbiæ vitium. Noo vult Deus, ut ſemper habeamus tempus modo noſtro: ſed ipſa ſapieotiſſimus Deus omnia ſapientiſſime ordinat. O Pater in Chriſto, nacte dulciſſimo ſanguine deplumati, & nudi pellicani Chriſti Jeſu, ſi unquam ſait in mundo amor, & caritas Chriſti erga me, nunc precor, ne ipſum velis demonſtrare, orando intenſiſſime in veſtra Miſſa pro anima, quæ tranſit ab hac vita, & indiget ſuffragiis. Commendo illam, tamquam propriam meam, & oihilo minus. Sumus omnes redempti pretioſo ſanguine Chriſti Jeſu.

326 Mitto tibi eleemoſynam: cura diceodas Miſſas qo antocius poteris. Curo etiam alibi dicendas: ſed propter fidem, & devotionem, quam E habeo erga Miſſas veſtras, iplam mitto veſtræ Pateroitati, magna cum fiducia. O dilecte, & dulcis Pater mi io Crucifixo; oro eaiende grandes tuas atque peoouatas alas igoitarum tuarum, & Chriſti ſanguine aſperſarum orationum etiam ſupra me iodignam. Hoc mane, poſt ſanctam Communionem, præſentavi animam veſtram ſonti divinæ bouitatis, & ſancto, ac ſacratiſſimo lateri Chriſti Jeſu. Pater, rogo per paſſionem Domini, ne cuiquam hoc dicas. Lacera epiſtolam, aut combure. Equidem certiſſimam eſſe me puto, quod mihi foturus ſis fidelis. Valde commendo me ſanctis orationibus tuis. Aliud modo noo dico. Immerge te in ſanguine Chriſti crucifixi. Ameo. Mantuæ XXI v. Junii. Oro per paſſiooem Domini, ut ipſe ad minimum Miſſam unam dicas, ſi plures non poſſis. Soror Oſanna de Andreaſiis, iodigna ſerva ſervorum Chriſti, cum humili commendatione.

Epiſtola XXXVIII.

Petit profecturi, ſed citra anxietatem; hortaturque ad quavis aſpera lenter ferenda. F

327 UNice & cordialiſſime fili mi, in pretioſo ſanguine dulcis crucifixi Jeſu concepte, Deus te ſalver, & conſervet in ſua ſancta gratia, per merica pretioſi ſanguiois ſui, ſparſi ſupra ſanctam erucem. Amen. Invento nootiu fatis commodo, oon potui omittere, quin aliquid ſcriberem caro filio meo, quem amo perfecto corde, & vero amore in Chriſto Jeſu: & ideo ego miſera peccatrix non ceſſo orare Deum, ut ipſi, ac mihi donet regnom cœleſte, & perpetuam conſolationem, prout fitmiter confido Caritatem tuam facere erga me iodignam, quamquam demerita mea impedimeotum ponant ſanctis orationibus tois. Profecto, fili mi amantiſſime in Chriſto Jeſu, ſicut anima propria, etſi propter peccata mea unu ſim digna audiri; Deus tameu, cujus ampla miſericordia excedit omnem iniquitatem humanam, facit mentem meam capacem orationum veſtrarum: ideo oon expedit, or ceſſes orare pro me: quin potius frequenta, & multiplica preces, quia io laboribus, & afflictionibus verſor. Oro tamen cave, & unice in Chriſto fili, ne ſolicitus mea cauſa ſis, certa enim ſum, quod Deus multas tribulatioues

A tiones permittat, propter bonum animarum noſtrarum, & augmentum gloriæ; nos autem maxime illas debemus portare animo, & corde lætor reſpectu enim bonorum æternorum cito tranſibunt. Igitur, care fili, lætemor in omni amaritudine, quia omnia in dulcedinem veram convertentur. Oro per viſcera Jeſu Chriſti, & pretioſum ſanguinem ejus, non ſit tibi moleſtum nuntiare mihi de ſtatu tuo ad ſolatium tuæ miſellæ matris, privatæ præſentia tui in Chriſto filii. Aliud modo non addo, niſi ut Deus nobis det vitam æternam. Amen. &c.

Epiſtola XXXIX.

Precatur felix Paſchæ, optat, ut Mantuam veniat, aſpirat ad cæleſtem Sponſum.

328 JEſus. Reverende & cariſſime in Chriſto Jeſu, mihique cordialis & unice fili in magno fonte pretioſi ſanguinis Jeſu melliflui
B Salvatoris. Pax ipſius ſit ſemper cum veſtra Paternitate, per firmam, & perfectam unionem, & maxime in hac venitura ſolemnitate ſancti Paſchatis, & ſimiliter cum veſtra indigna matre in crucifixo Jeſu: ut divina ſua Majeſtas dignetur, per ſuam miſericordiam, adimplere noſtra ſancta deſideria, ſicuti adimpleta fuerunt deſideria ſanctorum Patrum antiquorum, qui deſiderabant videre Chriſtum natum ſecundum humanam carnem, continuo clamantes alta voce ad Patrem æternum, die noctoque, cum planctu, lacrymis atque ſuſpiriis, ut aperiret corda ſua inflammata æterno Deo; ubi ipſe videns eorum ſancta deſideria, eos voluit conſolari, & implere promiſſa ipſis facta, propter ſuam continuam orationem, firmamque, ac ſtabilem fidem, nihil dubitando, ſed firmiter credendo, quod Deus ipſos volebat exaudire, ſicut & fecit: ſola enim perſeveratio ad extremum in fine coronatur.

329 Igitur mi care, & unica, ac benigne fili, concepte in pretioſo ſanguine Agni immaculati Chriſti Jeſu, ora dulcem illum ſponſum, ut nos exaudiat, utique (ſi quidem melius eſt, & expediat ſaluti animarum noſtrarum) Caritas tua
C redeat huc a Capitolo ad commorandum. Oro Deum, ut non reſpiciat in demerita mea & ingratitudinem; ſed in abyſſum miſericordiæ ſuæ. O Deus meus! o felicitas æterna! o patria beata, & cæleſtis! Ibi ſurſum non oportebit ſeparari. O quies grandis! o gaudium magnum! eſſe unitos cum Deo, & in ſocietate verorum amicorum noſtrorum. Ora, fili in Chriſto care, ut nobis invicem occurramus in noſtra vita æternæ patriæ, ad fruendum dulci Sponſo animarum noſtrarum Chriſto Jeſu, amore meo. Inſuper multum precor dulcem tuam, & benignam Caritatem, ut velis inſtare oratione apud Deum, ut mihi det gratiam amandi immaculatum illum agnum Chriſtum Jeſum amore perfecto, qui ardeat continuo verſus illum, & proximum. O care mi fili in Chriſto: valde compatior Paternitati veſtræ: non ſit tamen gravis labor, attenta copioſa mercede in cœlo. Amen, &c.

Epiſtola XL.

D
SS ITAL. HIERON. OLIVET.

Utilitas tolerantiæ, ad quam filium hortatur, optatque ei in cœlis jungi.

330 IN medio cordis mei meditatio veſtra eſt, cariſſime in Chriſto Pater, & unice fili in pretioſo, & dulci ſanguine boni Jeſu, ſponſo, & ſalvatore animarum noſtrarum. Pax, ſalus, & conſolatio Spiritus ſancti, qui ſtabiliat, & confirmet eor veſtrum in pace, quiete, ac tranquillitate mentis. Talis facile acquiritur, quando quis ſibi redocet in memoriam hanc dignam ſententiam, quam protulit S. Iſidorus lib. 3. de ſummo Bono: Ad magnam utilitatem divino judicio mens juſti diverſis paſſionibus, & adverſitatibus agitatur, pro quibus ſi non murmuraverit, ſed Deo gratias egerit, ſuasque culpæ, E qua talia pati dignus ſit, reputaverit; hoc quod ex paſſione toleratur, pro virtute deputabitur; quod & divinam recognoſcit juſtitiam, & ſuam intelligit culpam. Igitur Pater mi, & unice fili in viſceribus dulcis Jeſu crucifixi, libenter atque alacriter ſuſtine tribulationes pro amore Dei, & ſpera in illo, nec dejiciaris animo: ſed per continuum, & ſanum deſiderium confirma mentem tuam in æterno Deo: quia ſic faciendo nihil tam durum, & amarum erit, quod non dulceſcat; dicente S. Gregorio in moralibus: Si mens humana ſorti deſiderio in Deum dirigitur, quidquid in hac vita videtur amarum, dulce exiſtimatur; & omne, quod afflixit, requiem putat; tranſire etiam per mortem appetit, ut obtinere viram plenius poſſit. Hanc vitam, care mi Pater, concedat ipſe Chriſtus Jeſus per merita ſuæ ſanctiſſimæ Paſſionis, tibi Pater, & mihi miſeræ, ac magnæ peccatrici. Commendo me orationibus tuis, quibus multum fido. Nihil aliud, niſi ut Deus nobis concedat gratiam reperiendi invicem in magna illa vitæ beatæ cœna, ubi ſunt fercula tam varia, & delicata. O magne Deus! o patria æterna! O Deus meus! ne relinquas amplius filium in latere Chriſti, & miſellam matrem ac miſeram ſuper terra, in hac vita peregrinan- F tea; ſed deduc eos ad propriam patriam, ſi placet Majeſtati tuæ. Amen, &c.

Epiſtola XLI.

Optat immergi vulneribus Chriſti:

331 REverende, & cariſſime in Chriſto Pater mi, in maximo fonte bonitatis divinæ, quem ſummo cum deſiderio expectamus, ſatiandi profundo mari Trinitatis æternæ. O mare pacificum! quando erit, ut anima mea ſatietur in te, & in ſacrato dulcis Jeſu latere, qui animabus divino amore ignitis profundit ſanguinem in magna abundantia! O Vulnera Chriſti, quam ſuavia eſtis; maxime vulnus ſancti lateris, in quo tamquam cera ad ignem, liqueſcat anima, eo correns tamquam cervus ad fontem aquæ vivæ. O cordialis Pater mi, & in viſceribus Chriſti care fili, per caritatem miſericordiſſimi Dei, ora, ut non

A reſpiciat mea magna peccata, & demerita, ſed
EX ITAL. MISSON. OLIVET. ſuam gratiam, & miſericordiam, veſtramque eximiam caritatem, in meum auxilium intentam. Aliud non dico prædilecte mi Pater ex in crucifixo Jeſu. Amen. Obſecro ora Deum pro me. &c.

Epiſtola XLII.

Foris degrat optat Mantuam redire, ſeque ſolatur exemplo Deiparæ, ad viſitandam Elisabeth foras egreſſa.

332 REverenda, & cariſſima Pater mi in pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti, atque dilecte care fili in eodem crucifixo. Recepi apiſtolam tuam unam, tam gratam, quam eſſe quid potuit ex quo foris ſum, excepta divina gratia. O bonitas æterna! quam grandis erga me es, miſeram peccatricem, inſipiendo ſervo tuo fideli, B ut viſitet me indignam, ac miſeeam matrem ſuam, poſitam in horto hoc, prorſus ſpinoſo, ac ſilveſtri, propter defectum meum magnumque imperfectionem. Precor eum magna fiducia, & pro gratia peto a Paternitate tua, ut mihi ſignifices, quomodo valeas, & digneris orare divinam clementiam, ut pro ſua pietate, & miſericordia mihi det gratiam atque expeditionem, ut poſſim cito redire Mantuam. Non mihi placet peregre degere. Patientia, pro amore Jeſu Chriſti, & dulcis Mariæ matris ejus ſanctiſſimæ, quæ dignata eſt ea humilitate, & caritate, atque ex amore æterni ſui Patris, & Creatoris, viſitare ſanctam Elisabeth, quando inſtabat tempus ſui partus. O benigna, ac dilectiſſime mi Pater, & care fili in dulciſſimo, & pretioſo ſanguine Jeſu Chriſti crucifixi, obſecro dulcem Caritatem tuam, ut mihi ignoſcas, quod fuerim tarda in reſponſu epiſtolæ tuæ dando: neque commendo orationibus tuis. Spero eito per Dei gratiam ve- nire Mantuam, mediantibus veſtris orationibus, quibus multum confido. Nihil aliud modo. Tantas invenio occupationes in hoc deſerto, ut ægre C poſſim recitare Officium. Patientia. Peccata mea hoc merentur, & ea etiam majorem punitionem. Infuſio ſancti Spiritus ſit in cordibus noſtris. Amen. &c.

Epiſtola XLIII.

In feſto Aſcenſionis Dominicæ, reſpondit epiſtolæ, qua petierat ab ea corrigi; ſeque ut hementer humiliat, ob exiguum fructum hactenus factum.

333 JEſus dulcis amor meus. Reverenda & care in Chriſto Pater atque unice dilecte fili mi, in ſanguine Chriſti concepte. Qui hodie aſcendit ſuper omnes cælos ſit noſtra pax, & vera ſalus. Et vere, amantiſſime in Chriſto fili, aſſumpſeris credo exemplum Salvatoris noſtri dulcis Jeſu crucifixi, qui tantum, ac taliter ſe inebriavit amore humanæ naturæ, ut ſe incluſaverit in ventre virgineo, humiliando ſe uſque ad mortem crucis. Interim tua epiſtola, recens a me recepta, viſa eſt dulcis ſuper mel, & ſaccha- rum. Hanc ut reſpondeam, contemplor intimam, & dulcem veſtram dilectionem, quæ a re tam vili poſcit correctionem. Scio id non procedere ex D ignorantia, quia ſatis noſti vilitatem, & miſeriam meam. O ſuavis Dei bonitas, quæ eo adducis electos tuos, ut quod amarum eſt, ipſis dulce videatur; aſperum, planum; fœtor, ſuaveolantia; acor, ſuavitas. O glorioſe Jeſu, crucifixe pro me! totum hoc facit bonitas tua verſus me, ut ſenſus mei vigilent ad cognitionem tui Deus meus. Summa bonitas, & clementia benigni mei Creatoris, & dulcis Salvatoris aperiat mihi oculos, ad meam imperfectionem cognoſcendam; quamlibet gratia Dei ſim dotata, & veſtita habitu religioſo, rea ſum tamen maximæ ingratitudinis, & longinqua a deſiderata habitatione, & caverna ſuavis lateris immaculati Agni Jeſu Chriſti aperta pro me.

334 Si haberem verum lumen intellectus, numquam deficerent oculi mei lacrymæ, quod jam propinqua deſideratæ patriæ, adhuc ma- E neam extra rerum hoſpitium velut ovis errando. Non eſt mirum, quod perveniam ad terminum cum pſutis manipulis fructibuſque: quia ſociata ſum filio prodigo, id eſt, mortali corpore, & diſſipari atque conſumpſi ſubſtantiam meam. Propterea, care ac dulcis fili in noſtro Jeſu crucifixo, ad exemplum noſtri Salvatoris, multiplica devotiſſimas tuas preces, in quibus habeo magnam imo maximam ſpem apud ſuam bonitatem, pro me, benigne recepta diſcipula ad ſanctos pedes, licet peccatrice. Quantum vero ad petitionem tuam, dulciſſime in Chriſto fili mi, dictum Rarentiæ veſtræ non meretur correctionem, ſed laudem; ipſumque confirmo. Erimus aliquando, ubi eſt illud ſpeculum clarum, & lucidum, & videbimus atque cognoſcemus unaquæque. O Domine Deus meus, exue animam matris meæ animæ filii ſui, in ſanguine Chriſti conceptæ, veſte corporis hujus; ut in patria æterna videat, & cognoſcat omnia, te ſcilicet meum. Amen. Indigna mater tua in crucifixo Jeſu eum humili commendatione.

APPENDIX.

F

Teſtificatio Auctoris, aliorumque juratorum ſuper veritate præmiſſarum epiſtolarum.

Epiſtola præmiſſa ad probandum affectum Beatæ erga Auctorem.

335 LEctue mi cariſſime: Scias certo, quod hæ pauca epiſtolæ, ſcriptæ manu propria Virginis, & directæ iſti ipſius filio ſpirituali non fuit inferiæ præſenti operi per jactantiam, vel præſumptionem, ſed ſolum (ut novit Deus) ad bonum finem ſalutemque animarum; iteruntur ad hoc, ut Lectori durum non ſit credere, quidquid ſcripſimus in præmiſſis ſanctis colloquiis; ſi in illis epiſtolis conſideres familiarem caritatem, & immenſam dilectionem, quam beata illa anima ferebat, & habebat erga prædictum ſuum ſpirtualem in Chriſto filium. Ejuſmodi tamen epiſtolæ, & aliæ ees de ipſa ſcripiæ, ſunt veluti nihilum reſpectu eorum, quæ non ſcribuntur, neque dicuntur, imo nec dici, nec ſcribi poſſunt de ipſius ſanctitate. Et hujus rei ego firmam teſtificationem redda apud Deum, & homines, quantum ſcio, & poſſum. Unuſquiſ-

que

A que autem de hoc ſecuerur ſit: quia ſpero quod, mediante divina gratia, monſtrabuntur cum tempore, & intelligentiæ majora, & plura, quam nunc ſcripſimus. Amen. Laus Deo, & virgini. *Hallenus Italice omnia, ſi pauca Latina verba identidem interpoſita excipias, Sequebatur ad calcem proceſſus, qualem ſubjungo, ne quid integritati operis tam veruſti, & authentici deſit. Eſt autem Proceſſus ſcriptus Latine, ſed mandatum Epiſcopi, & ſupplicatio Marchioniſſæ Italice.*

336 In Chriſti nomine. Amen. Anno u nativitate Domini MDVII. Indictione a. tempore ſereniſſimi Principis & Domini D. Maximiliani divina favente clementia Romanorum Regis, & ſemper Auguſti, die Veneris, nono menſis Aprilis, Mantuæ, & in caſteo ſive arce ejuſdem, in contrata Aquilæ; coram Reverend. Juris utriuſ- *die. 9 Apr. offeruntur Vicario Generali.*

B que Doctore D. Angelo Germinello de Naenia, Vicario Epiſcopatus Mantuæ, & in hac parte Commiſſario ſpeciali Reverendiſſ. & Illuſtriſſ. Domini D. Ludovici de Gonzaga, Electi Mantuani, ut de hujuſmodi ſpeciali commiſſione pater litteris ejuſdem Revereodiſſimi Domini, quarum tenor talis eſt, & ſequitur a tergo. Venerabili, & eximio Decretorum Doctori D. Angelo Germinello Narnienſi, Vicario noſtro generali cariſſimo.

de mandato Electi Epiſcopi Mantuani, 337 Lodovicus de Goozaga, electus Mantuæ, Marchio. Venerabilis & eximie Decretorum Doctor, cariſſima noſter. Videbit per alligatam quid requiſiti fimus ab Illuſtriſſima Domina Marchioniſſa, cujus petitio vere honeſtiſſima eſt. Propterea volumus, & committimus tibi, ut debeatis facere torum, quod poſtulatio continet, prout commiſſum tibi eſt, aut a te fuerit requiſitum: quod totum rarum gratumque habebimus: & bene valere. Gazuli, VII. Aprilis MDVII. Tenor litterarum præfatæ Illuſtriſſ. Dominæ, videlicet a tergo. Reverendiſſ. in Chriſto Patri, & illuſtriſſimo Patruo, & Patri honorando, D. Ludovico de Gonzaga, Electo Mantuano, Marchioni.

C 338 Reverendiſſime Domine, quandoquidem Excellentia Domini mei, & ego ſimul ipſa, ſummo teneamor deſiderio efficiendi, ut in nuthentica forma approbeotur, & recoguoſcantur quædam epiſtolæ venerandæ Matris Beatæ Oſannæ, per viam teſtium fide dignorum, qui optime norunt, dictas epiſtolas eſſe ſcriptas propria manu ipſius Beatæ Oſannæ, ut memoria ſanctitatis, & vitæ ſuæ, atque gratiarum admirabilium ipſi divinitus conceſſarum (quantum per nos poteſt) non peccat, ſed apud poſteros noſtros eum quantacumqun authentica auctoritate remaneat; precamor Reverendiſſimam Dominationem veſtram, ut recipiar in forma authentica teſtificatum approbationum dictarum litteraeum, quod ſint ſcriptæ manu propria ipſius Beatæ: quos teſtes producet Venerandus Pater Prior de Crederaro Fr. Hieronymus de Mantua; & ipſius teſtificati ſcripturam authenticam fieri jubeat ad perpetuam memoriam. Ec Dominatio veſtra Reverendiſſima dignetur cito expedira ejuſmodi commiſſionem, quia ipſi Priori neceſſarium eſt proxima Dominica diſcedere, ut eat Senas ad ſuum Capitulum. Commendo me Dominationi veſtræ Reverendiſſimæ continuo. Mantuæ VII. Aprii. MDVII. Filia Iſabella Marchioniſſa Mantuæ

ab Iſabella Marchioniſſa rogati

ut eor coram authenticandat.

&c. Benedictus Capilupus, *(ut infra) Secretarius.* D

339 Comparuit Venerabilis Pater Fr. Hieronymus de Mantua, honorandus Prior conventus S. Mariæ Montis Oliveti, aliàs de Credaro, de Mantua; & coram præfato D. Vicario exhibuit, & præſentavit nonnullas litteras qu. Venerandæ Sororis Oſannæ de Andreaſiis de Mantua, emanatas ipſi Fr. Hieronymo, quas dixit velle probare, & docere, eſſe litteras ſcriptas per qu. præfatam Sororem Oſannam ipſi Fr. Hieronymo, ad perpetuam memoriam. Et ad probandum, & docendum dictas litteras fuiſſe manu præfatæ Oſannæ ſcriptas ipſi Fr. Hieronymo produxit in teſtes, infraſcriptos, quos petit moneri, eiſque jacamenta deferri, de veritate dicenda, ac teſtificanda ſuper eo, de quo interrogabuntur circa dictas litteras. Videlicet Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. Domioam D. Iſabellam, Marchioniſſam Mantuæ; D. Benedictum de Latioſi, J. U. Doctorem, & Canonicum; D. Beroaedioum de Urbino, Canonicum; Spectabilem D. Benedictum de Capilupo Secretaeium præfatæ Illuſtriſſ. Dominæ. Qui quidem teſtes moniti, de delato ſibi ſacramento per præfatum D. Vicarium, eorum manibus tactis Scripturis, ad ſancta Dei Evangelia juraverunt, dicere & teſtificari veritatem ſuper eo, de quo interrogabuntur. *probantur quæ ſcripta propria manu B. Oſannæ* E

340 Et interrogata præfata Illuſtriſſ. D. Iſabella per præf. D. Vicarium, ſuo ſacramento teſtificando dixit, quod habuit, & habet penes ſe litteras, & de litteris, ſcriptas & ſcriptis per qu. Sororem Oſannam de Andreaſiis: ea quibus litterit ſe diait cognoſcere, litteras ibidem per præf. Fr. Hieronymum exhibitas, & præſentatas, fuiſſe & eſſe ſcriptas per d. qu. Sor. Oſannam: & illas judicat, & arbitratur ſic eſſe, & hoc cognoſcere ea ſtylo, & characteribus, & elementis ipſarum litterarum, conformibus litteris ſcriptis ipſi teſti pee præf. qu. Sor. Oſannam: & ita diceretur, judicaretur, & arbitraretur, per quemcumque habentem notitiam, & cognitionem da prædictis, prout habet ipſa teſtir: & hoc eſt quantum ſcire ſe diait. Interrogata in cauſa ſcieotiæ; reſpoodit ſe ſcire prædicta, quia ipſa teſtir bnbuit, & haber litteras & de litterir præf. qu. Sor. Oſanoæ, & ootitiam baber de prædictir, judicat & arbitratur, ur ſupra diait, & teſtificata eſt. Interrogata de luco; reſpondit: Ineivitate Mantuæ. Interrogata de tempore, reſpondit: Ab annir duodecim citra, & ultra, quibus cognovit præf. qu. Sor. Oſannam & tempore ipſius vitæ. Interrogata de conteſtibus, ſeu prædictu ſcire debentibus, reſpondit, Teſtn D. Benedicto de Latioſi, D. Bernardino de Urbioo, Canonicis, D. Beoedicto Capilupo, Secretario ipſius Dominæ teſtir; ſpectabili Phyſico Mag. Anſelmo de Meo, Mantuano, & aliis quamplurimis. *ſiſtis ipſius noſtræ Marchioniſſæ* F

341 *Similiter interrogatis præfatis omnes, excepto* Mag. Anſelmo Phyſico *id eſt* Medico *(qui & alias vre. fortaſſis caſu improviſo abſens teſtari non potuit, poſtea ſe opus videretur teſtaturus) ſimilia verbotenus reſponderunt omnes, in ranſa ſcientia allegando* plorer litteras, a præf. quondam Sor. Oſanna ad ſe ſcriptas, dum in humanis ageret. *Librum autem concludunt Typothetæ hac memorabili formula.* Ad laudem & gloriam ſummi Dei, in honoremque, & decur pudiciſſimæ, & celeberrimæ ve-

A nostate præditæ, & procul dubio beatissimæ, Sororis Osannæ, Patriciæ Mantuanæ, impressum præsens opus in civitate Mantuæ, per eruditum virum Leonardum Bruschum, anno Domini MDVII. die x. Julii, regnante inclito Principe Francisco Marchione quarto, Invictissimo.

BEITAL. HIERON. OLIVET. *Typotheta clausula.*

ANNOTATIO D. P.

Ad vita hujus secunda tract. II. cap. XVIII.

PAg. 778. num. 244. *Tria hoc articulo asserit sancta, non ita accipienda quasi divinitus revelata, sicut omnino gesta sunt, sed velati in raptu objecta imaginationi secundum species prababitas ex auditis concionatorum verbis, prout maxime moverant pium audientis affectum. Primo quod Deipara filio crucem bajulanti occurrens ad ejus us-*
B *pectum in terram corruit quasi mortua: ut enim summus hic dolor fuerit, fortassis tamen rectius dicetur virgini adfuisse per Dei gratiam eadem constantia animi, quam tenuit cum juxta Evangelistam stabat juxta crucem Jesu. Secundo dum expenditur, quantum passus sit Christus in pectore, cum traherentur brachia versus foramina præ-* D *parata, tale id est, ut revera factum vix possit credi, si considerentur usus clavorum, quibus quidpiam sive molle, ut erant manus, sive durius afficitur ligno. Tale enim lignum non perforatum, sed solidum sit oportet, ut firmiter hæreant impacti clavi: nisi forte concipiantur exigua quadam foraminum exordia, non altius acta, quam opus sit summis clavorum grandiorum cuspidibus aliquatenus recipiendis, ne prius hæ recurventur, quam sustinere possint graviores malleorum ictus. Tertio dum dicitur, quod Christe jam elevato sustulerunt crucem, contra quam S. Birgitta dicitur revelatum de cruce prius bene firmata inscribe ad id factæ: ad quam deinde Christus ascendere jussus, atque in transversa pigillo consistens brachia clavis figenda extenderit, Pre his omnibus vida parergon manum inter duas vitas S. Maria Magdalena de Pazzis medium* 25. *Maji de Actis dictisque sanctorum ex-* E *taticorum ad definitiones historicas non nimis fidenter assumendis, prater mentem Dei, nihil minus per talia intendentis, quam satisfacere curiositati illorum, qui negligto sacrorum Mysteriorum nucleo in cortice variantium circumstantiarum masticando toti fauc.*

DIE DECIMA NONA JUNII.

SANCTI QUI XIII. *KALENDAS JUNII COLUNTUR.*

SAnctus Judas Apostolus ex septuaginta duobus discipulis Araræ in Armenia Martyr.

S. Ursicinus Medicus, Martyr Ravennæ in Italia.

S. Zosimus Miles, Martyr in Pisidia.

C S. Gervasius, S. Protasius, S. Honorius, S. Enodius, S. Petrus, Fratres, Martyres Mediolani. Martyres Romæ.

S. Marcellus Martyr, forsan Ravennæ.

S. Gaudentius Episcopus. S. Culmatus Diaconus, S. Andreas, SS. lii. ex familia, Martyres Aretii in Hetruria

SS. Anonymi duo, apud S. Hippolyti oppidum in Austria.

S. Zeno, Anachoreta in Ægypto.

S. Petrus, Monachus & Doctor in Habassia.

S. Innocentius, Episcopus Cenomanensis in Gallia.

S. Deodatus, Episcopus Nivernensis, dein Abbas Vallis Gallilææ in Vosago.

S. Nazarius, Episcopus Justinopolitanus in Istria.

S. Hildegrimus, Episcopus Catalaunensis, & Halberstadensis. F

S. Ratho, seu Rasso Comes Andecensis, Werdæ in Bavaria.

S. Bonifacius, Archiepiscopus Apostolicus circa Russiam, Ordinis Camaldulensis Protomartyr.

B. Odo, Abbas Tornacensis S. Martini, & Episcopus Camarucensis.

B. Juliana Falconeria Florentiæ, tertii Ordinis Servorum B. Mariæ.

B. Michelina vidua Pisauri, Ordinis Pœnitentium S. Francisci.

S. Bonmercatus Clericus, Martyr Ferrariæ.

PRÆ-

A

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

D

Opera, & ſtudio R. P. Godefridi Henſchenii piæ memoriæ, niſi litteræ appoſitæ margini aliud indicent.

BEatæ Veridianæ Virginis Translatio. *Judicatur eſſe* B. Verdiana, *cujus Vita eſt data* 1. Februarii.

S. Romualdus, fundator Ordinis Camaldulenſium, *hoc die mortuus memoratur in plurimis Martyrologiis, ejuſque commemoratio cum nona lectione præſcribitur in noviſſime reformato Breviario Pariſienſi, licet vetuſtiora illa careant. Sed colitur ſub ritu duplici in Eccleſia ad diem, quando Acta illuſtravimus* VII. Februarii.

S. Dupthacus, Epiſcopus Roſſiæ in Scotia, *memoratur a Comerario. Nos cum Breviario Aberdonenſi dedimus Acta.* VIII. Martii.

B

S. Maria, Mater Joſeph, quæ Chriſtum unctura in ſepulcro quæſivit: *ut hoc dit in pace mortua, refertur in Menais Mſs. Collegii Divionenſis, hæ aliis appellatur* Maria Jacobi & Joſeph Mater, *&* Maria Cleophæ, *cujus Acta dedimus* IX. Aprilis.

S. Lambertus, Agricola, Martyr Cæſarauguſtæ *refertur ad hunc diem a Marietta, lib.* 2. *cap.* 14. *Cum Martyrologio Romano & aliis dedimus ejus Acta* XVI. Aprilis.

SS. Vitalis, & Valeria Martyres, parentes SS. Gervaſii, & Protaſii, *proferuntur cum variis Martyribus, potiſſimum cum Martyribus Romanis. De illis infra in Actis filiorum agitur, & ſeorſim colantur, quando de illis egimus* XXVII. Aprilis.

Joannes, Abbas de Fontibus, idem Epiſcopus Elienſis, *ut Sanctus eſt inſcriptus Martyrologio Anglic. Wilſoni, & a Ferrario. De eo inter Prætermiſſos egimus* VI. Maji.

S. Ivonis Epiſcopi, & pauperum Advocati *Canonizatio inſcripta eſt Mſ. Flavario. Non fuit is* Epiſcopus, *ſed* Presbyter, *de quo, deque ejus Canonizatione egimus ad Vitam* XII. Maji.

C S. Butiena Virgo, in Cornubia Britanniæ provincia, *indicatur in ſecunda editione Martyrologii Anglicani. De ea egimus* XII. Maji.

S. Margaritæ, Reginæ Scotiæ, memoria, *ſeu* Translatio *inſcripta eſt Mſ. Florario, & Martyrologio anno* 1490. *Celonia, & Lubecæ excuſa. Secuti Grevenus, Canifius, Dempſterus. Vitam ejus ob cultum, ſtatutum in Breviario Romano, dedimus* 2. Junii.

S. Gerlandi Equitis translatio in Calatagirono *indicatur a Cajetano Martyrol. Siculo. De ea ejuſque Inventione egimus* XVIII. Junii.

S. Calocerus Martyr, *proponitur in vetuſto Mſ. Caſinenſi. Celebravimus* XVIII. *Aprilis* S. Calocerum *Martyrem Brixienſem, &* 12. *Maji* Calocerum Eunuchum Martyrem Romæ. *Poteſt aliquis horum intelligi ob Reliquias aliunde Caſinum allatas: maxime quia horum diſtis diebus in Mſ. Caſinenſi nulla ſit mentio. Certiora a Caſinenſibus optamus obtinere.*

Amator Epiſc. Socius Dominici de Monte-majori (*de quo egimus* 20. *Junii inter Prætermiſſos.*) Cum eo a ſceleratis apoſtatis multis vulneribus confoſſus quarto poſt eum die mortuus *refertur a Marietta, & aliis ibidem relatis.*

Hildebrandus, Monachus in Hemmerode, *laudatur a Ceſario lib.* 11. *cap.* 8. *inſertus eſt Kalendario Ciſtercienſi Divione excuſo: omittitur ab Henriquez, Chalemoto, & in Monaſterio Hemmerodenſi Jongelingi cap.* 20. *&* 21. *ubi viri illuſtres recenſentur.*

Joannes Abbas S. Mariæ de Salſeda, Ordinis Ciſtercienſis in Luſitania, ſanctitate, & doctrina conſpicuus *proponitur a Chryſoſtoma Henriquez in Menologio Ciſtercienſi, cum titulo* Beati, *a quo titulo abſtinent Chalemotus ejuſdem Ordinis, & Cardoſus in Hagiologio Luſitano. Floruit circa annum* 1214.

E

Odo * Presbyter, Prædicator Brabantinorum, *ut* venerabilis *memoratur ab Arnoldo Raſſio in Auctario Melani, occaſione* B. Odonis Epiſcopi Cameracenſis *hoc die relati: eumque Choquetius cum titulo* Beati, & Beatæ memoriæ *inter ſanctos ſui ordinis retulit. Vitam habemus ex ſecunda parte Hagiologii Brabantinorum in Rubea Valle adſervatam, ubi dicitur mortuus anno* 1213. *nullo die aut loco expreſſo; & pleraque ſunt omnibus viris ſanctæ vivendi communia: ac proinde non judicamus, ea huic loco inſerenda, niſi alunde de loco, & aliquo cultu conſtaret. Videtur idem eſſe, de quo Canſipratanus lib.* 2. *Apum cap.* 1. *num.* 17. *ita ſcribit?* Odo, vir ſanctus, & pius, Ordinis prædicatorum, qui raro volebat comedere, quod ſeminali ſuam ab animali deſcenderat, ſed olere vel piſo corpus ſobrium reparabat. Huic in ingreſſu Ordinis terminus revelatus eſt, & hunc fratribus certo die ante obitum revelavit.

* Vide Append. tom. 6. Junii p. 208. col. 2.

Jacobus Aſſiſinas, *diſcipulus S. Franciſci, Foggia creditur mortuus: ſed incolis ignotus, & miraculis clarniſſe, quem Gonzaga mortuum ait anno* 1500. *Waddingus ad annum* 1210. *n.* 38. *&* F *39. cenſet huc* Jacobum *ſpectare, ejuſque miracula quinque ex Mariana profert, ubi nunc interim a titulo Beati, quem ei tribuit Arturus, & hunc ſecutus Jacobillus. Eſt* Foggiæ, *alias* Fovea, *Regni Neapolitani Oppidum, obita Caroli I. Andegavenſis nobile,* TUMP. *a Manfredonia, ſed (quod miror) in tabulis omiſſum: unde ſi quis de cultu Jacobi plus doceat, gratias referemus.*

Reginaldus Ord. Prædicatorum, *incertum, unde ſit, qui in Vita S. Thomæ dicitur ejus fuiſſe Confeſſarius,* de Piperno cognominatus, *in Muſſea Africæ civitate captivus apud Mauros, ab iisque crucifixus crudeliterque excruciatus, circa an.* 1280. *refertur a Murgueſio ad hunc diem cum titulo* Beati. *Dicitur in ſacriſtia Viglebanenſi pilus inveniri cum radiis, & palma, ſpinis coronatus.*

Antonius Nerus *Piſauri ſteriit circa annum* 1525 *laudatus ob eruditionem, & virtutem, & cum titulo* Beati *refertur ab Arturo.*

Jacobus Martinez, Oblatus Ordinis Minimorum ob auſteritatem & donum orationis *laudatur a Sanſtaja, inter Pios.*

Edmundus Augerius, Societatis Jeſu, *cum illuſtri elogio memoratur ſimiliter ab eodem.*

S. Sil-

A S. Silverius Papa Romæ, *refertur a Notkero, ab aliis* XX. Junii.

SS. Petrus, & Paulus Apoſtoli *hodie invocantur in Hagiologio Metrice Æthiopum Habeſſinorum. Natalis eorum eſt* XII. Junii.

S. Alena, Virgo & Martyr, Furefti prope Bruxellam, *indicatur in Ms. Bruxellenſi, & variis aliis, uti diximus ad ejus Vitam* XVII. Junii.

SS. Nazarius & Celſus, quia eorum corpora, una cum corporibus SS. Gervaſii, & Protaſii inventa fuerunt, cum eiſdem hoc die celebrantur *in Martyrologiis S. Hieronymi, Notkeri, & aliorum. Natalis horum eſt* XXVIII. Julii.

S. Hippolytus, Martyr Romanus, *adjungitur* SS. Honorio, Evodio, Petro, in cœmeterio S. Hippolyti *depoſitis. De illo agetur* XIII. Aug.

B S. Antonini Martyris translatio Reliquiarum, hoc die facta anno 887. *indicatur a Sammarthanis in elogio S. Theodardi Archiepiſcopi Narbonenſis pag.* 371. *Dies natalis eſt* 11. Sept.

S. Elzearii, Comitis Ariani, translatio *celebratur ſub ritu ſemiduplicis in Breviario Aptenſi anni* 1572. *Dies natalis eſt* XVII. Septembris.

S. Cariſſa, Virgo & Martyr e ſodalitio S. Urſulæ, anno 1157. Colonia Vienam in Hannonia translata, *item* S. Chriſticola, Virgo & Martyr ex eodem ſodalitio. Virginum contubernii Pergæ, *taxantur in Faſtis Agrippinenſibus Gelenii; referendaad* XXI. Octobr. D

Childomara, *ſeu* Childemarca, in Fiſcamnenſi monaſterio, *adjuncta ſub finem Martyrologii S. Hieronymi in mſ. Blumiano, & Lucenſi, in quo dicitur eſſe* depoſitus. *Eſt aliis* Hildemarca & Childemarca, *coliturque* XXV. Octobris.

Joannes & Benedictus, Selavis evangelizantes, martyrio coronati *referuntur a Grevenio, Manrolyco, Caniſio. Ab aliis* XII. Novemb.

Herewicus, Petoe in Clauſtro Hemmerodii Ordinis Ciſtercienſis, geandævus, & circa diſciplinam ferventiſſimus, prædixit horam, qua erat moriturus. *Ita Cæſarius lib.* 11. *c.* 10. *Eum hac die cum ſitalo Beati retulerant Henriquez, & Chalemotus. At Manrique apud Jongelinum, & Kalendarium Ciſtercienſe Divione excuſum, habent eum die (quando poterant dari, ſi qua venerationis Eccleſiaſtica, & vitæ documenta ſuggerantur)* XXIV. Decemb. E

S. Stephani Protomartyris, ob recuperatum ejus brachium, commemoratio Veſontione, *refertur a Sauſiaje. Ejus dies natalis eſt* XXVI. Dec.

DE S. JUDA APOSTOLO

EX LXXII. DISCIPULIS,

MARTYRE ARARÆ IN ARMENIA.

DISSERTATIO CONJECTURALIS,

D.P. C. Dijudicandam proponens ejus a Juda Thaddæi differentia, cultumque, & genus, & locum mortis diverſum.

SEC. I.

Judas unus Canonicæ Auctor,

JUdas, Jeſu Chriſti Servus, Fratre autem Jacobi, his qui ſunt a Deo electis, Chriſto Jeſu conſervatis, & vocatis, *Epiſtolam ſcripſit inter Canonicas unam, idque poſt obitum S. Petri, qui ſecundam ſuam dixerat paulo ante mortem. Hanc enim magna ex parte, eodem argumento, ſæpe eiſdem phraſibus* S. Judas *tranſcripſit; ſicut parallele demonſtrat Cornelius noſter. Et hic quidem putat Græce ſcriptam, quo latius per totam legeretur Eccleſiam. Ego vero, ex ipſo illo paralleliſmo utriuſque epiſtolæ, veriſimilius ceenſeo, Syriace (ſicut Baltheſar Elzelius noſter eam reperit ediditque) primum exaratam fuiſſe ab Apoſtolo, conſulere volente gentilibus ſuis Græce ignorantibus, atque ideo non valentibus epiſtolam Petri Græce ſcriptam intelligere: ſed pro ſimplici verſione dediſſe epitomen, ita ut reſectis multis fieret illa dimidio brevior. Qui hujus epiſtolæ veritatem, contra hæreticos ipſam reprobantes, & defenſam videre volet, Interpretes conſulat. Ego quod mei eſt propoſiti aggrediar; & quam de illo ſententiam capi proponere, in Parallipomenis ad Conatum Chronico-hiſtoricum de Pontificibus confirmatum ex; non quidem, ut certam, ſed ut veriſimilem valde.*

videtur Syriace ſcripſiſſe poſt mortem S. Petri,

2 *Ibi ego genealogicam conſanguineorum, ſive (ut Nazarenis Matthæi* XIII. *v.* 55. *vocare placuit) fratrum, ac ſororum Jeſu ſyſtema ſic explicem, ut Cleophæ ſenioris (nam ab hoc alium eſſe puto, Chriſti redivivi in Emmaüs hoſpitem) Joſephi Sponſi Deiparæ fratri, darem uxores duas; primam anonymam, ex qua nati* Symeon, *ſecundus Hieroſolymorum Epiſcopus, &* Judas *epiſtolæ ſcriptor; alteram Mariam, Deiparæ ex Matertera Sororem, id eſt conſobrinam, quæ* Jacobum, *primum Hieroſolymorum Epiſcopum, & fratrem* Joſephum *peperit, ambos antenomaſtice* Adelphotheos, *dictos, quia non ſolum contingebant Chriſtum ex parte patris ſui, ſed etiam ex parte matris, a quo diverſam cenſui alteram* Mariam, Jacobi *neſcio cujus uxorem, ex eoque matrem* Judæ Thaddæi, *forte etiam & Simeonis Chanaanæi Apoſtolorum, ex numero duodecim, ſi bi quoque fratres inter ſe fuerunt, ut vulgo æſtimantur.*

falſo ſibi Cleophæ,

ſed ex alia ejus fœmina Adelphotheos mater.

3 *Uti ergo Henſchenius docuit* 1. *Maji diſtinguere tres Jacobos Apoſtolos, ex tribus diverſis patribus Cleopha, Alphæo, & Zebedæo natos; ita libenter hic diſtinxerim tres Apoſtolos Judas; primum ex alia matre, ſed eodem patre Cleopha, fratrem Jacobi;* Judam Thaddæum, *ſortaſſis filium* Mariæ, & Jacobi; & Judam Iſcariotem, qui fuit proditor. *Poſteriores duos* Judæ, *ficas & duos poſteriores* Jacobi, *fuerint ex eadem duodenario: priores ſupraenumerari ſicut* Paulus, &

diverſus a Juda Thaddæo unus ex 12.

Bar-

A Barnabas, *aſſumpti poſt Chriſti aſcenſionem; cum eatenus, ut ſummum inter Septuaginta duos annumerarentur. Schema itaque hoc formavi ſecundum naturæ ordinem.* D

AUCT. D. P.

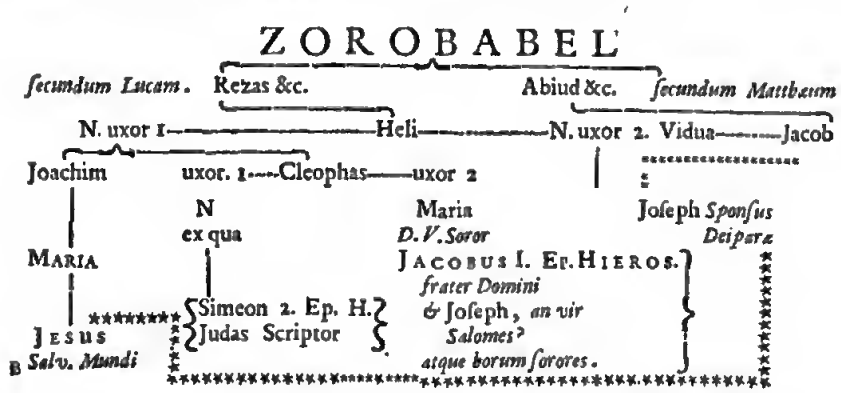

& unus ex quatuor

4 *Sic ordinato ſtemmate, haud agre comprehendetur, quomodo poſt electionem duodecim Apoſtolorum, in quibus Jacobus Alphæi, Jacobus Zebedæi, Judas Thaddæus, & Simon Cananæus, omnes a Chriſti conſanguinitate extranei, de ejuſdem Chriſti fratribus ſupra ex Matthæo* III. *nominatis*, Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas, *quamvis cum ipſo præſentes in nuptiis Cana, eum eodemque, & motæ ejus regreſſi Capharnaum,* (Joannis II. 12.) *anno prædicationis ſecundo adhuc increduli*, exierunt tenere eum, dicentes, quoniam in furorem verſus eſt (Marci III. 21.) *imo anno jam tertio ſurrente, & inſtante feſto ſcenopegia illi dixerunt*: Si hæc facis, manifeſta teipſum mundo. Neque enim (*inquit* Joannes cap. VII.) *fratres ejus credebant in eum. Qui tamen omnes, eumdem etiam ſubſecuturum pragreſſi Hieroſolymam, viſis tot ejus deinde miraculis, & prædicationibus auditis, crediderunt denique, & meruerunt in numero aliorum ſeptuaginta duorum recipi,* C *communi omnibus nomine per Orientem, ac deinde apud Græcos, vocandi Apoſtoli; ſic ut ipſi quoque potuerint intelligi a Paulo, ubi dixit ad Gal.* I. 18. *quomodo poſt tres a ſua converſione annos, ex Arabia reverſus Hieroſolymam*, alium Apoſtolorum vidit neminem, niſi Jacobum fratrem Domini, *omnibus ſcilicet jam inde digreſſis, non ſolum primariis duodecim, ſed etiam ſeptuaginta duobus ſecundariis, quos Latini Diſcipulos nominant.*

primum converſus ex. 3. prædicationis

& inter ea. aſſumptis.

Licet autê Latini, Græci &c. ſolum unâ S. Judæa videantur agnoſcere,

5 *Utinam nunc tam facile foret ex ipſiſmet Evangeliſtis*, Judæ Scriptoris, & Thaddæi *perſonas diſcernere, quam id facile fuit de duobus Jacobis, Cleopha, & Alphæi, concurrentibus ad eamdem diverſitatem probandam, diverſiſſimis apud eoſdem Græcos utriuſque Actis. Sed Græcis æque, ac Latinis agnoſcentibus unum dumtaxat* Judam Apoſtolum, *illi quidem hac* XII. *Junii, Latinis vero* XXVIII. *Octobris, tota diſcriminis probatio conſiſtit in diverſitate Actorum, qua quidem apud Latinos habentur ſub nomine Abdiæ Babylonii, dicuntque eum Simone paſſum eſſe* Judam *in* Perſide XXVIII. *Octobris, quod uni ex duodenis optime convenit: Græci vero in ſuis Menæis ea legunt, quæ ex Meſopotamia digreſſum in Armeniam ſolum* Judam *ibi Martyrem feſtum prædicant: & qua uni ex Septuaginta duobus, id eſt Scriptori, aptantur facilius. Athanaſius Kircherus noſter ex Arabico Kalendario nobis propoſuit* Judam Apoſtolum, (*veroſimiliter ex duodecim unum*) X. *aut* XII. *Maji; licet Seldeni Kalendaria eumdem videantur reponere die* II. *menſis Amſchir, qui diei* XVI. *Januarii noſtri reſpondet. Habeſſini, in ſuo Hagiologio Metrice, ita canunt ad hunc* XII. *Junii.* Salutem dico Judæ, Domini ſervo, quem, dum fidem Evangelii profectam ſuis miniſteriis inſeruerunt illi, (*quos ſolicet ante commemoraverat Poeta, Petrus & Paulus*) patrem ſibi eum in Apoſtolatu fecerunt. Pedes ejus clavis ah igne candentibus fuerunt confixi, *atque ita martyrium ſuum complevit, loco mox indicando.*

Alfo ſimon Latina Thaddæum in Perſide, 28. Octobris

6 *Elogium apud Græcos in Synaxario, tale eſt.* Οὗτος (Ἀπόστολος) εἰ τῷ κατ' αὐτὸ Εὐαγγελίῳ, Ἰούδας ἐπονομάζεται . . . καὶ εἰ τοῖς πράξεσιν, ἀδελφὸς Ἰακώβου τοῦ μικροῦ, ἀδελφὸς δὲ γνήσιος Ἰωσὴφ τοῦ Ἀβιλιούδου· ὁ δὲ τὴν φυσικὴν ἐκ διγαμικῆς ἐμπλοκὴν τοῦ σπέρματος ἐπιστολὴν· Οὗτος παρὰ μὲν τοῦ Χριστοῦ συμφοιτᾷ τοῖς ἀδελφοῖς ἐκ μυστικωτέρας, συμφοιτᾷ τοῖς δυσὶ καμηρύσσειν τὸ εὐάρεστον, πᾶσαν σκιὰν καπίρλεξε, ἐκ τοῦ πίστεως καταφύτευσε· Ἕλκων γὰρ ἡ ζύγὸν τῷ Σωτῆρι· ἐκ τὴν ἄνλακα σίμπνων, ἐκ σπείρας ἡ σπόρον ἐ δοξάσας τὸ μέσον τοῦ ὀνόματος, τολμᾷ ἔλεγκε ἡ παρὼν· δὸς φῶς μέγα ἐπὶ σκοτεινὸν, ἐκ τὸ ἐμφὰ ἴδῃ καταφυτίσας τὸ λόγῳ, ἐ κηρύξας τὸ ἐναγγέλιον, ᾧ Ἐδεσσηνῶν πόλις εὐδαιμόνως, ἐ κρὶς Ἀνγάρου ἡ Τοπάρχῳ παρέδοξε τὸ δημιόδοσε αὐτῷ, ἕτερος πανλαβὲ εἰ Ἀραβὶ ἐπὶ πόλι· ἐ ὑπὲ ἐπὶ ἀνίτων εἰμπνοῦσι ἐ τεξοῦσι, τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐπὶ Θεῷ πεπίδοτο.

Græca, Arabica Armenia, ſuo dem poſtâ dicunt,

Elogio ad hunc 12. Junii relato.

7 Hic (*Apoſtolus*) Judas nominatur eo eo, quod ſecundum ipſum eſt Evangelio (*Gelaſius apocryphum eſſe declarat*) & in Actis ..... eratque ſecundum eumdem D. N. Jeſu Chriſti frater, filius Joſeph Sponſi (*patrem ex fratre Cleopha nepoti dicendi*) Jacobi autem Adelphothei frater germanus, *ego ex alia matre dixerim.* Hic etiam pleoam ſpiritus epiſtolam dogmaticam, & illu-

cum monumentis ſcripta epiſtola

mina-

A minetiviam cunctis emiſit. Hic ab ipſo Chriſto
AUCT. miſſus, ut fiater, & myſtagogus, totuſque
D. P. ſplendoribus ejus inſtar carbonis inflammatus,
ecrotem omnem eaeuſſit, & illuminavit fideles.
Jugum eoim Salvatoris tollens, & agnum ſpiri-
tualem ſuleus, ſemenque pietatis jeciens in uni-
verſum orbem, plurimum fructum tetulit.
& miſſionis ad Abgarū Edeſſæ Principem, Meſopotamiam enim eteque finitimas gentes ver-
bu illuminans, & Evangelium prædicans, per-
venit in Edeſſenam civitatem, ibique accelſit ad
Augaeum loci Principem, eumdem curaturus.
Poſtea in Araiach civitatem venit, ubi ab infi-
delibus ſuſpenſus, atque ſagittis confixus, ſpiri-
tum Deo reddidit: *in quo mortis genere fortaſſis*
nullu eſt diſſenſie Hagiologis Habeſſini, ſalique in-
terpretis vitia, vel obſcuritati phraſeos adſcribi de-
bet, quod ibi pro ſagittis legere haſtennis eogar Cla-
vos ignitos.

8 *Eſt autem* Araiach *apud Cedrenum* civitas
B *Armeniæ, Meſopotamiam proxime contingentis,*
ubi paucis verbis exceptis, *atque ab Arabibus habitata: quo ſenſu in Synaxa-*
ria Moſchorum dicitur Judas *prædicaſſe* in Idumea
atque Arabia. *Si autem in Armenia paſſus hic eſt,*
ia Perſide *vero alius* Judas, *ſocius* Simonis; *eum*
ſint diverſi inter ſe illi, quam ſunt diverſa regiones,
& Ataen, qua dabimus XXVIII. *Octobris, tum-*
quam pro aliorum Apoſtolorum Actis, Abdiæ ad-
ſcriptis recipi digna. In ſolo principia confuſionis eſt
aliquid, quod correxi, delendo hoc verbum, παρὰ
τὸν Μαθθαῖον ἐκ Μάρκου, Θαδδαῖον ἐκ Λεββαίου,
ſecundum Matthæum vero, & Marcum, Thed-
dæus, vel Levæus. Et Martus quidem ſimpliciter
nibil eſt ad Judam Thaddæum ſpectans, *nomen* Theddæi *uſurpat, quod ſimpliciter etiam*
inveniter in Latina vulgata: in Græca tamen tex-
tu, quem Syriacus ſequitur, nominatur Λεββαῖος
ὁ ἐπικληθεὶς Θαδδαῖος Lebbæus, qui cognomi-
natus eſt Thaddæus: *qui idem tum apud Joannem*
Judas, *& apud Lucam tum in Evangelio, quam*
in Actis vocatur Judas Jacobi, *eancilari hæc loca*
non poſſunt, niſi dicendacum Hieronymo, unum
eumdemque Apoſtolum ex duodecim, fuiſſe trino-
mium. Quamquam autem perpetuus utriuſque Te-
C *ſtamenti uſus ferat, ut genitivus, nomen ulcus*
ſimpliciter addatur, uti hic Ἰούδας Ἰακώβου, ſigni-
ficet patrem; *quia tamen pleriſque placuit hoc loca*
ſcatsem *intelligere, credentibus quod idem* Judas
eſſet frater Jacobi Adelphothei, auctu confuſa eſt,
& confuſionis argumenta multiplicata.

9 *His accinde acceſſit novum unum ex Euſebio*
Apud Euſebium confuſa omnia *lib.* 1. *cap.* 13. *Accuratiſſime hoc docet,* Apoſtolos
dici, non ſolos duodecim, ſed etiam ſeptuaginta
duos: inter quos poſtremos fuerit Jacobus frater
Domini, *& quidam* Thaddæus, *ut deinde alii*
complures, qui inſter illorum Apoſtoli dicebantur: *qualem intelligat Paulus ad Gal.* 1. *cum ſe pra-*
fatur Apoſtolum, non ab hominibus, *id eſt A-*
poſtolis aliis miſſum (*ut interpretatur Ambroſius,*
ſeu potius Hilarius) ſed per Jeſum Chriſtum.
Alii tamen ſic bene expoſitis idem Euſebius intricat
omnia, cum ea tabularis Edeſſenorum, apud
quos Abgarus, vel *potius* Agbarus, *quidam*
Chriſtum in Judæa prædicante dominabatur, *de-*
pravati Syrorum lingua deſcriptus utriuſque ad in-
ubi dicitur miſſus ad Aretæum Thaddæus ex Syria Ag- *vitem Agbari ſcilicet, & Jeſu epiſtolas; ac deinde,*
velut ea iisdem publicis monumentis, quibus, ad
ſua uſque tempora conſervata, antiquitates urbis,
& res Agbari geſtæ continentur, *narrationem de*
Thaddæo *prafato ſic redditur.* Poſt aſcenſum Jeſu D
Chriſti Judas, qui etiam Thomas dictus eſt, ſca-
tiem Thaddæum Apoſtolum unum ex ſeptua-
ginta ed Agbarum miſit, *& ſic eum perpetuo*
Thaddæum *nominat.*

10 *Notat Valeſius* Agberi *nomen apud Arabes,*
quorum tribus aliquando hanc Edeſſam obtinebat, idem *itaque habere Edeſſenorum veterem hiſtoriam ſyriace ſcriptam?*
eſſe quod Potentiſſimus, *& ex Edeſſenarum num-*
mis probat, commune id Principibus Edeſſenorum
fuiſſe, ſicut Romanis nomina Cæſaris, & Auguſti.
Non eſt etiam abſimile vera iisdem Edeſſenis Syria-
cam linguam fuiſſe in pretio, ſi ea non erat ipſis vul-
garis, adeoque in lingua ſcriptis eorum hiſtoriam. Quæ
autem narrantur de imagine Chriſti non manufac-
ta, quam ipſe ad Agbarum miſerit, pollicens unam
poſtea e diſcipulis ſuis, qui illum ſanaret, tuibus
teſtimoniis tamiſque miraculis confirmantur, ut de
hiſtoria tulis veritate dubitare ſit nefas; eam tu-
men eſſe talem, ut credi poſſit ſatis ab illius Ag- E
bari morte ſcriptam, meritoque negaverit: aut ter- *Hieronymus vult eſſe Thaddæum in te*
te negare poterit ſatis perita fidelique interprete uſum
Euſebium, aut (ſi ipſemet per ſe tranſtulit) Manu-
ſcripto uſum non ſatis accurato. Certe non dubi-
tuo Hieronymus Euſebium tranſcribendo corrigere,
& Thaddæum, quem is tum diſcrte, & plus,
quam ſemel dicit unum ex LXXII. *dicere unum ex*
XII. *Valeſius quoque Euſebium corrigit, ubi eumdem*
Theddæum *vocat ſuatiem* Thomæ *Apoſtoli, & ſi-* *Valeſius negat eſſe fratrem Thomæ;*
denter expungit vocem ἀδελφὸν, *utpote deficien-*
tem in pluribus codicibus; nomine autem inventa,
qui Thomam, & Thaddæum *fratres fuiſſe dixe-*
rit. Poterat eodem jure Valeſius dicere, neminem
reperiri, qui Thomæ *prænomen dederit* Judæ, *uti*
loca allegata ſit: imo Joannis cap. 11. *ver.* 16. *& 1. in-*
veniatur Thomes, qui dicitur Didymus, *nuſquam*
Judas, qui dicitur Thomas.

11 *Agendum nobis ad* XVI. *Auguſti erit de Ima-*
gine Chriſti, Edeſſam ullata, atque inde farſitam
in Armeniam, unde denique advecta Genuam eſt:
hic interim videor poſſe dubitare, an principium
narrationis apud Euſebium ſic non poſſit emendari: *Quid ſi Judas Thaddæus, miſſus vir Judam Fr. Jacobi?*
Judes, qui etiam Theddæus dictus, *cui in divi-* F
ſione provinciarum Meſopotamia, & Perſia ſortita
obtigit, Judem (Jacobi), unum ex Septuagin-
ta, ad Abgarum miſit. *Tam vera ſuſpicari licebit, nullorem Hiſtoria, ſeculo* II. *& forte jam*
adulto ſcripſiſſe, tam apud pleroſque confuſa eſſet
diſtinctior Judæ *utriuſque notitia, ipſiſmet Edeſſe-*
nis Judam fratrem Jacobi, *& Judam filium* Ja-
cobi *ut eſt,* Thaddæum *non diſtinguentibus, & hoc*
ſolum memoria retinentibus, quod ad ſe miſſus eſſet
unus ex LXXII. *non autem ex* XII. *Euſebium vero,*
credidiſſe Edeſſenarum Apoſtolum diverſum unum
ab utroque fuiſſe: atque ita ſolum Thaddæum *in*
progreſſu nominando, confuſionem, quam evitare
voluit, magis implicaſſe.

12 *Ut ut eſt, miſſa illa unius ex Diſcipulis* *nunc Edeſſa* (vulg. *olim* quos *Chriſtus olim extabuere crucifixus,*
LXXII. *ad civitatem* Edeſſæ (*nunc ejus quæ eſt in*
Cæleſyria, quæ olim Emeſſa; ſed ejus, quæ trans
Euphratis fontes eſt in Meſopotamia) *facta eſt nono*
ipſo, quo ſe talem Chriſtus oſtenderat, & antequam
fieret XII. *Apoſtolorum diviſio; adeoque antequam*
ex Syria diſcederet Judas Thaddæus. *Hoc enim*
acute callegit Antonius Pagius, ex correctiori Eu-
ſebii textu in antiquioribus melioribuſque codicibus,
a Valeſio allegatis, id factum legitur, non μαθητὴς
αὐτοῦ τοῦτο ἴσα, quadrageſimo, & tecun-

anno

A annō (*ſicut ſuppoſuit ſcioles aliquis, ratus fortaſſis a Chriſti nativitate annos Edeſſenis numeratos fuiſſe*) *ſed* πεμπτοστῷ *&* τεσσαρακοστῷ *tertium* quadrageſimum, *&* trecenteſimum anno: *quomodo Euſebius in Chronico, ad annum* 1. *Olympiadis* 264. *dicit, quod ſecundo anno Probi*, juxta Antiochenos CCCXXV. anno, juxta Edeſſenos DLXXXVIII *inſana Manichæorum hæreſis eſt exorta. Anno Probi ſecundo, citra amnem controverſiam, inchoatur in Julio anni vulgaris æra* CCLXXVII. *Edeſſeni atque ceteri Orientales annos ab Æquinoctio Autumnali ordiebantur. Si erge annus nobis* CCLXXVII. *fuit* DLXXVIII. *Edeſſenis, Epochæ ſuæ ducentibus ab initio regni Seleucidarum, id eſt anno ante vulgarem æram* 302. *eorundem annus* CCCXL. *nobis numerandus erit* XXIII. *atque ita egregie confirmabitur Henſchenii noſtri ſententia eruditis Chronologis, Pagio, Schelſtratio, & aliis quibuſdam magis probata (non obſtantibus Peſſini noviſſimis objectionibus) de Chriſto duobus Geminis Conſulibus crucifixo, juxta antiquorum Patrum pleorumque conſtantem aſſertionem: quam ſententiam gaudeo novi in dies argumentis roborari; forte nihil amplius hæſitaturas, quando recognoſcendus erit Conatus Chronico-hiſtoricus meus ad Pontificum Romanorum Catalogos.*

ani etiam probatur ex Chronico Euſebii

cui annus Probi 2. eſt 311 Edeſſenorum.

B 13 *Porro ſicut Hieroſolymis in* Perſidem *eunti longe extra viam* Edeſſa *foret, plus quam* CXX. *leucis horariis; ſic plane in via eſt itura in* Armeniam, *ubi* Judam *ſcattrem* Jacobi *martyrio coronatum tenent Graci, adeoque naturalius eſt, ut hic fuerit Edeſſenorum Apoſtolus, quam* Thaddæus, *atque adeo nominibus commutatis poſſet tota diſputatio coram Agbaro ex Euſebio huc tranſferri, niſi alius locus illam, ut dixi, poſceret magis ex profeſſo tractandam. Rurſus, ſicut in Actis* Simonis *&* Judæ *apud Abdiam Babyloniam, & allegatis ab eo decem libris Gnathonis eorundem diſcipuli, quæ Africanus Hiſtoricus Latine verſione dicitur, nihil aliud apparet, quam quæ in circumeundis duodecim Provinciis imperii Perſici per annos tredecim egerunt Apoſtoli, tandem Babylone ab idolorum Pontificibus interfecti; ſic in tota Græcorum Officio de* Juda Apoſtolo *nihil inveniuntur facienti ad annum ex duodecim; & ideo merito illud totum applicuerim* Judæ fratri Jacobi & Scriptori.

Alia pro Judæ Addæ hodieque congruentia.

14 *Officium illud mox datarus, præmitto ex Typico iſtud Troparion,* ὃν σὺ τὸν ἅγιόν Ἀπόστολον Ἰούδαν, συγγενῆ τοῦ Κυρίου. In XIII. (*Junii*) ſancti Apoſtoli Judæ, cognati Domini. Χριστὸν ὡς συγγενῆ Ἰούδα εἰδόντες ἐ Μαρτυρα σοφὸν, ἱερῶς ἐφυμνοῦμεν, ἐ πλοῦτον παθήματων ἐ ἐ τέλος πρόσωπον, ὅθεν σήμερον ἐ πανηγύρει σὺ μνήμῃ ἐορτάζοντες, ἁμαρτημάτων ἐ λύσιν δίχως αἰτοῦμεν. Chriſti conſanguineum te ſcientes, Juda, *ne* generoſum Martyrem, ſancte celebramus; ut qui errorem eunculaſti, & fidem cuſtodiſti. Quapropter ſanctiſſimum tui memorium feſtivam hodie facientes percipimus ſolutionem peccatorum noſtrorum per tuas preces. *Deinde jubetur Lector requirere* XVIII. *Aprilis, ubi eadem omnia iiſdemque verbis accinuntur* S. Simeoni Hieromartyri, *ſive* Epiſcopo Martyri, *ſolo nomine mutato; eo ipſo, quo veroſimilius fecimus, hunc fratrem* Judæ *nunc occurrentis fuiſſe, non* Simonem Chananæum *fratrem fortaſſis* Judæ Thaddæi, *licet inter fratres, id eſt conſanguineos Chriſti ex Cleopha, non* Symeonem, *ſed* Simonem *Evangelia nominent. Hoc enim poſito dumtaxat probatur, nanm utrumque eſſe nomen, ſed diverſimode uſurpari quando agitur de illo, qui ex duodenario numero unus uſquam aliter nominatur, quam* Simon; *& a Græcis colitur* X. *Maji, a Latinis* XXVIII. *Octobris; & de altera, qui apud Euſebium in Hiſtoria* Simeon, *in Chronico* Simon *nominatur.*

nō habet, ſed illi applicetur Officium, quod Græci habent.

C

OFFICIUM DE S. APOSTOLO JUDA.

Auctore S. Joſepho Hymnographo.

Ex Magnis Menæis Græcorum XIX. *Junii.*

Στιχηρὰ προσόμοια ἦχος α.

Ἰούδα μακάριε, Χριστῷ μαθητὰ, ὃν σαρκωθέντος Θεοῦ ἡμῶν, ὑφ' οὗ εἷς τριάκοντα μίαν λίθων ὄντως ἀποστολὴν, λόγῳ ου τῶν ὄντων μοναδικὸν δυσεβῶν πρὸς τὸν ὑποβάντα, καὶ τὸν εἰδέναι ἐνίγνωσε τῆς Τριάδος ἔθεο ἐφυμνοῦσί σε.

Ἰούδα θαυμάσιε, βολὶς ἀποστάλης, πλήττουσα ἐ παντελῶς ἐφυμίζουσα δαιμόνων φάλαγγας, ἐ ἀπ' ἀνόμων πλανωδεσμῶν χάσμα τὸ μόνῳ δεσπότην Θεὸν ἡμῶν· ἐν τῷ ἰσχύειν δυναμένην πᾶσι ἡμῖν ἐ ἀφθόνῳ ἐ εἰ μίγα ἔλεος.

Ἰούδα, ἀξιοπόθητε, ἀπὸ τῶ ἁγίου γίγονας, ἐ ἐκ παιδὸς ἐκλεκτὸς, ἐ καταφύτευσαι ἀπὸ καρδίαι, καὶ ἐ ἀναπέμεσι ᾧ χρίσει σκοτεμῶν ἀνοδίηξας· καὶ τῶ ἰσχύοντι δυναθῆναι.

Verſus ſimiliares *Tomus* I.

JUda beate, factus Chriſti Dei noſtri incarnati diſcipulus, ab eoque miſſus es ſicut verus agnus in medium luporum, eorum impietatem ad pietatem convertens, & ad divinam Trinitatis cognitionem: ideoque magnificamus te.

D. P. ut a Theotiſtis deo devotus coeda.

11 Juda admirande, emiſſus es velut ſagitta, ferions & diſſipans phalangas dæmonum, & ab iis percuſſor ſanans, gratia ejus, qui ſolus Deus noſter eſt. Hunc modo deprecare, ut donetur animabus noſtris pax, & magna miſericordia.

111 Juda, divinitus inſpirate, factus es radius illius ſolis, qui ex virgine oluxit; & plorum corda illuminaſti, fugaſtique incumbentem mundo caliginem. Nunc ergo precare, ut donetur &c.

GLO-

A

GLORIA. *Tonus obliquus 2.*

AUCT. JOSEPHO

Juda, laudabunt te fratres tui, qui demonstraris frater esse Verbi ante seculu ex æterno Patre effulgentis, & in novissimis temporibus incarnati, atque homoiis facti ex Virgine. Hunc ergo jugiter deprecare, Apostole, ut det mundo pacem, & nobis te honorantibus indulgentiam delictorum, suamque magnam misericordiam.

ΔΟΞΑ. *Ἦχος πλαγία β'.* D

Ἰούδα, οἱ ἀδελφοί σε σὲ ὑμνήσουσιν, ἀδελφὸν φανέντα Λόγου τοῦ πρὸ αἰώνων, ἐκ πατρὸς ἀϊδίου ἀπαλάμπαστος καὶ Γεννήτορος, ἐν ἐσχάτοις χρόνοις ἀφράστως σαρκωθέντος ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ σωφρονίσαντος· ὃν, Ἀπόστολε, ἱκέτευε ἱλάσθητι, δυσωπῶν ἀφθόνως τῷ κόσμῳ, καὶ ἡμῖν τοῖς σοὶ ὑμνοῦσιν τὴν πταισμάτων ἄφεσιν καὶ μέγα ἔλεος.

CANTARE JUDAM STUDEO QUI CERNIT DEUM. Joseph.

ΜΕΛΠΕΙΝ ΙΟΥΔΑΝ ΤΟΝ ΘΕΟΠΤΗΝ ΣΠΟΤΔΑΣΩ. Ioseφ.

ODE I. Tonus obl. 1.

ΩΔΗ α'. Ἦχος πλ. α'.

CÆlestium mystes sapientissime Juda, discipule Salvatoris, & vitæ veræ particeps; move linguam meam & sermonem meum dirige, ad hymnos tibi canendos, o Beatissime.

B CAncipiens Salvatoris jugum, & novale proscindens exoleusque gratiæ, (pulchrum) semen multiplex jecisti.

ZActus doctorem Verbum incarnatum, Inspector divinorum; ejusque fulgore inflammatus; factus es alterum lumináre, primi luminaris elucitati conformatus, bonis omnibus digne.

MARIALE.

LAntum æstimetur rerum supra captum micandarum fides, quam demonstratio, o purissima Dei para, per quam incomprehensibile Dei Verbum, humanam naturam indutum genuisti.

Μωσῆν τὸν ὁρατῶν, Ἰούδα σοφώτατε, μαθητὴν τοῦ Σωτῆρος καὶ κοινωνὸν τῶν ἀγγέλων ζωῆς, τῇ γλώσσῃ μου κίνησον τὸν λόγον ἐδώνιόν σοι πρὸς τοὺς ὕμνους σου, Παμμακάριστε.

Ἅλλον τὸ ζυγὸν τοῦ Σωτῆρος ζυγόν, Ἀπόστολε, τὸν τῆς ἀνόμου πλάνης σὺ τοὺς ἀγροὺς τῆς καρδίας σου ἐκάθηρας καὶ ἔσπειρας E καλὸν (καλὸν) τὸν σπόρον.

Λόγον τὸν σαρκωθέντα Θεοῦ διδάσκαλον, καὶ τοῖς τούτου, Θεόπτα, μαρμαρυγαῖς πυρούμενος, ἐγκεῖ φῶς ἀΐδιον, τοῖς τὸ πρώτου λάμψασι συμμορφούμενος, Ἀξιάγαστε.

THEOTOKION.

ΠΙστις ἐγώσθω μέτρῳ καὶ μὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπὲρ νοῦ θαυμάτων, Οὐσιωτόκος πάναγνε, τὸ ἀκατάληπτον Θεοῦ λόγον τέτοκας, ἐνδυσάμενον τὸ ἀνθρώπινον.

ODE III. *nam Secunda plerumque abest.* ΩΔΗ Γ'

ARreptit omnem magnitudinem decor discipulorum Christi: quia ejus facti sunt amici atque domestici contribules, & commensales, mysteriorumque interpretes.

REpertus, & visus es frater esse Verbi, quod apparuit in carne; ea sempiterno affulgens, ea sempiterno Genitore: ideo laudabunt te fratres tui, Juda.

C FAque super petra sunt mortificans membra omnium vitæ Christo cohabitasti, Beatissime, & vivificæ conversationis factus es toti mundo annuntiator, verba vitæ profundens.

MARIALE.

INter omnes purissima præ omnibus gratiosa fuisti, universas superasti sanctitate, & super cunctas mulieres exaltata es; omnibus quoque excelsibus virtutibus altior apparuisti, Dei mater effecta.

ODE IV.

VEre magnus Apostolus, apparitione Spiritus dignanter susceptæ, amorem ejus erga te singularem expertus es, & visionis ejus splendorem, ac pulchritudinem contemplatus.

DOis, & gratiis divinitus concessis plenus, o Apostole, eos, qui te concelebrant hymnis, deduc ad portum salvationis.

DRamatus sanctissimi spiritus virtute invicta inefabilium mysteriorum Sacerdos, inquinatis spiritus persequeris, ac fugas verbo gratiæ.

Πνεύματι τῷ μαθηταῖς Χριστοῦ ὁ Στρίφων ὑπερέτην τῶν μεγαλείων· ἔστι γὰρ γεγένησαι αὐτοῦ φίλοις καὶ οἰκέοις, καὶ συμβιώταις καὶ συνίστοις, καὶ τῶν μυστηρίων ἐκφάντορις.

Εὑρέθη, εἰ ἀδελφὸς εἶ ἐφάνης, ἀδελφὸν φανέντα τὸν συμζήμενον τῷ φανερωθέντος ἐν σαρκὶ Λόγῳ, τῷ πρὸ αἰώνων ἐξ ἀϊδίου ἀπαλάμπαστος, ἐκ τοῦ ἀϊδίου Γεννήτορος.

NΕκρώσας σὺ ἐπὶ γῆς σε μέλη, συνέκτησας τῷ Χριστῷ τῷ ἐλων Χριστῷ, Παντόβιε· καὶ τοὺς ζωοφόρου βίωσι πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ κατήγγελ- σὺ ἐγχρεμάτισας ῥήματα ζωῆς πρεσβεύειν.

THEOTOKION.

ΙΔὲ, σὺ ὑπὲρ πάσας Ἁγνὴ τὴν χαρίτωσα, ὑπερβῦσι πάσας τῇ ἁγιότητι, πάσας ὑπερέρας, καὶ πασῶν ὄφθης ὑψηλοτέρα τῇ ἐμοὶ σαφῶς δυνάμει, μητὴρ τοῦ Θεοῦ χρηματίζουσα.

ΩΔΗ Δ'

ΟΜέγας τοῦ Κυρίου Ἀπόστολος, ὁ ἐμφανίσει τοῦ Πνεύματος ἐξιμενὸς ἐγάστατο, καὶ τὸ αὐτοῦ διωγμὸς τῷ ἀγγέλῳ καὶ τὸ κάλλος σεβάστου.

ΚΑτάρχων χαρισμάτων ἀνάπλεως καὶ δωρεῶν τῶν ἐκ Θεοῦ δεδωρημένων, Ἀπόστολε τρεῖς σωφρονίσεις λαμπρυνεῖ σε ὑμνολογοῦντας ἐδέχεσθαι.

ΔΥνάμει κινούμενε τῷ Πνεύματι τῷ παναγίῳ, Λειτουργὲ τῆς ἀπορρήτου, ὁρεχόμενος, ὡς τοιούτους διώκεις καὶ πνεύματα, τῷ λόγῳ τῆς χάριτος.

ΘΕΟ-

A ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ἀρίσω συκλβυσα, Παναμωμε, ἡ σωτηρίᾳ σε Θεὸν, δυσώπησον σῶσαι κινδύνων ἡμᾶς, ἐν ψυχικῇ σωφροσύνῃ βραβεύσασα τοῖς ὑμνοῦσί σε, Δέσποινα.

ΟΔΗ ε'

Ζήμια παρασκεύασε τὰ προσκόμματα, ἡ χαρακτὴρ ἡ ἀληθὴς πλανηθεῖσι ἐκτέμνεται, διὰ τοῦτο κατηγόρει τῷ ἀληθεῖ.

Ἦν τὸ ῥῆμα φύσαγμα πλησμῶν, Ἀνίσχυε καὶ ἴδιον σωτῆρ τοῖς διδαχθεῖσι σε μαθηταῖς ἐδρᾶσαι, καὶ σῶσαι βαπτίζων Τριάδι ὑπερκειμένῃ.

Ὄμβρει ὡς ὑριεὺς, ὡς δρόσος ἔδωδεν ὁ λαός φθόγγος σὸς, Θεοκήρυξ, ἡ ψυχικὴν δίλυσε ἡ πλοῦσίαν εἰς Θεὸ κηρύγματι.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

B Ζίκρυσον τὰ πάθη μὲ, Θεογενέτειρα. καὶ ἡ ψυχή μὲ τῶν νεκρωθέντων ἁμαρτίαις δέγματι, ἀνάστασον, Μῆτερ ἡ ὄντως ἀναστάσεως.

ΟΔΗ ϛ'.

Ὑποβὰς δόγματι, πολιτείας πράξεσι φαιδρὸς ἐν Θεῷ Ἀνίσχυε, λαμπόμενος, ὡς εὐβυδὴ ἡ ἀγνωσίας ἐφάνεται.

Ἡτοίμασε ἄναξ τοῖς ἀνθρώποις τὸ φωτιστικὸν καὶ δογμάτων ἔμπλεων τὸ Πνεῦμα Ἐπιστολὴ, Ἱεροφαντα δεσπόζει.

Ὁ θεόπτης, φθέγγομαι ὑμνοῦ τὸ λογικὸν τοῦ Θεοῦ τὸν δίξαν διηγήμενος τὸ δι' ἡμᾶς εἰ σαρκὶ φανέντος, καὶ δεῖματα.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ἱκτηρίαν Δέσποινα Θεοτόκε, ῥῦσαί με φθορᾶς, ἐκ πάθων ἡ δόρυβον κοιμήσασα, ἡ τὸν σωτῆρα ἡ ἀναδεῖξαι κύησασα.

ΟΔΗ ζ'

Τὸν δεσπόσαντα σωτῆρα δυάντος γενόμενον ἅπαντες ὑμνήσωμεν, εἰδότες μελῳδοῦντες· Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ἡνεδματοκίνητοι ἡ δεόντως γλῶσσά σε τὸν κόσμον ἐκήρυξεν, Χριστὲ τῷ κηρύγματι, ἡ πάντες μελῳδοῦμεν, Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

C Ζέμια σοι εὐράνιος πληρουχίας Κύριε, καὶ δρόσον ὑπέλαμψεν, εἰ ἡ καθευδούσῃ εἰδότως μελῳδήσει, Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Μάμαν ἐ γνώμῃ σε, Θεοτόκον ἅπαντες, καθύπερμον Παῖδα· Θεὸν γὰρ ἐγέννησας, ἡ πάντες μελῳδοῦμεν, Ὁ Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

ΟΔΗ η'.

Πλοῦτον τῆ εἰρὼ ἐ βασιλέων γέρας, ἔπλουτε ἀντίλογος, βοᾷ, Ἀνίσχυε, Παῖδα καὶ ἔργα ἡ Κύριον ὑπερυμνεῖτε.

Ὁλῷ τῷ σώματι τοῦ Παρακλήτου, Μάκαρ, ἐδέξω φοιτήσασαν, χαιρηγέζων, Ἐνδοξε, Παῖδα καὶ ἔργα ἡ Κύριον ὑπερυμνεῖτε.

Ὑμνοις οἱ πιστοὶ τῷ σοι δοξάσαι σώματι, Ἰουδα, γεραίρομεν, πρυδύμως ᾄδοντες, Παῖδα καὶ ἔργα ἡ Κύριον ὑμνεῖτε.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ὦν σκαλώσιν τὸ Ἰακὼβ ἀμνοῦμεν, Μαρίαν τὸν ἄχραντον, σύμφωνοι κράζοντες, Παῖδα καὶ ἔργα σὸν Κύριον ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε.

ΟΔΗ θ'.

Ἀναρράντων, Ἐνδοξε, φωτοχύτου Πνεύματος αὐγῇ, θαυμάτων τῶν ἀστραπαῖς τῇ

MARIALS. D

MIrabiliter concipiens factorem, & Deum tuum, deprecare eumdem, ut nos a periculis conservet, & salutem spiritualem donet laudantibus te, Domina. AUCT: D. P.

ODE v.

SUmmam veritatem nactus viæ ducem, ejusdem signum dilucide caplicuisti, removendo ombras Legis antiquæ.

Ubi datæ Legis præceptum Apostolice impiens, gentes omnes, uti præceptum acceperas, percurrebas prædicando, & in nomine Trinitatis baptizando.

Os tua divios velut cælestis imber, & ros desuper illapsus, Dei præco, dispulit polysheiæ ariditatem, unius Dei prædicatione.

MARIALS.

DEi Mater, mortifica passiones meas, & animam meam, peccati morsus enectam resuscita, veræ resurrectionis Mater.

ODE vi.

HIa, Dei Apostole, illuminasti positos in profundo ignorantiæ doctrina contempla- E tiva, & operibus pulchræ conversationis.

OMnibus hominibus edidisti, plenam dogmatibus spiritualibus, & illuminatricem epistolam, Mystes venerande.

QUi propter nos in casne apparuit, ejus mirabilia, & gloriam velut rationale cælum anasrasti, o Speculator Divinitatis.

MARIALS.

VEnerabilis Dona, Dei mater, erue me a corruptione, & passionum mearum tu multum cõpesce, quę fonte impassibilitatis peperisti.

ODE vii.

INtuitu præsentis Deitatis similimum ei factum Judam omnes concinamus, divino spiritu insonantes, Benedictus est Deus.

COnvestit mundum a spirito mota, & divinitus inspirata lingua tua prædicatione Christi, cui omnes hymnum canimus dicentes, Benedictus es Deus.

SE tibi cælestem hereditatem impertitus Dominus, & splendidissimum thronum, in quo residens cutheo pectore æternum canes, Benedictos es Deus.

MARIALS. F

REcto prædicamus te omnes corde & animo Deiparam, Purissima: quia Deum genuisti, cui omnes canimus, Benedictus es Deus.

ODE viii.

NOva in gloria divitias gentium, & regum præmia accepisti, o Apostole; exclamans, superexaltate omnia opera Dñi Dominum.

INtegram Paracleti claritatem susceptisti, o Beate, & in ea exclamas, o Gloriose; superexaltate omnia opera Dominum.

TIbi datum splendorem, Juda, fideles cunctí celebramus hymnis, alacriter psallentes; Omnia opera cantate Dominum.

MARIALS.

DEvote veneremur scalam Jacob, intemeratam Mariam; uno ore vociferantes, Omnia opera hymnum dicite, & superexaltate Dominum.

ODE ix.

FUlgurans lucifluos Spiritus radios, o Gloriose, fulgorem caliginum miraculorum om-

A nibus emisisti, tamquam discipulus Emmanuelis; quem magnificantes, te quoque beatum dicimus, ut divinæ coroentem.

AUCT. D. P.

CIngenti pro nobis cœtum induti speculatores, & intuitores, nos cum ordinibus Angelorum, ipsum nunc iostentet utete, ut selvæ fiant animæ nostræ.

MARIALE.

MAteo castissime, qui creaturarum omnium conditorem peperisti, imperium super creatoomnie merito obtines incontestabile atque præcellens: quepeopico pectum tuum adorantes, te quoque glorificemus,

ὑποφῶν, σοὶ πᾶσαι κτίσεις ὑπείκουσι· ὡς μαθητὴς τοῦ Ἐμμανουὴλ, ὃν μεγαλύνοντες, σὲ, Θεόπνευστε μακαρίζομεν. D

Μετ' Ἀγγέλων τάξεσι συμφώνως οἱ δοῦλοί σε, νῦν ἵστανται πρὸ ναοῦ τοῦ Μονογενοῦς, τὰ σώματα συγχέοντες ὑπὲρ ἡμῶν, αὐτὸν ἐκπαρακαλοῦντες ὑπὲρ τοῦ σωθῆναι τὰ ἡμῶν πνεύματα.

ΘΕΟΤΟΚΙΟΝ.

Ὃν οὐκ ἔχουσα, Παρθένε, ἐξ ἀνθρώπων ἢ δημιουργὸν, καὶ πανὶ γεγενῆσθαι φησὶ τῷ πρωτοκτίστῳ· διὸ καὶ πίστει τὸ προσκύνημα, τῇ δοξάζομεν.

B PARERGON DE MAGNIS MENÆIS EDITIONIS VENETÆ.

Opus in 12. libros, & menses distinctum

MEnæa Græcorum, *qua Bollando nostro placuit* Magna vocare, *excudi Venetiis cœperant anno* 1595. *cum esset Constantinopolitanus Patriarcha* Dominus Dionysius, *cui* Antonius Hypserchius *longam inscribit præfationem de calamitosissimo statu totius Græcæ nationis, quoad corporis, & animæ bona; multis quærens in ejus causa; præcipuam autem veramque non attingens, licet præcipua positam omnibus: schismatis scilicet pertinaciam, & divisionem ab Ecclesiæ capite, a quo quodcumque sejungitur membrum, marcescere, & emori necesse est. Confiat opus istud libris duodecim, qui summi initium a Septembri, (unde annus simul cum Indictione Constantinopolitana inchoatur), ac porro per ordinem duodecim mensium, qui illis nomen dedere, excurrunt. Primus & secundus September scilicet, & October, excusi sunt typis Franciſci de Julianis, impensis, & cure Domini Emmanuelis Glunsonii, Novembrem, Januarium, Februarium, Martium addiderunt anno* 1596. Franciſci hæredes; *cum interim priori adhuc anno Decembrem impressisset* Petros, quondam Christophori Tzanitæ, studio & cura Georgii Sacerdotis, filii Blesii Cretensis, cognomine Punialeti: *qui Petrus* C *an.* 1601. *etiam Junium vulgavit. Aprilem, Julium, & Augustum* Antonius Pioellus *subsecepit anne* 1603 *eique anno* 1607. *Majum addidit*, Theophanc Hieromonacho Xenacti correctore usus, *qui etiam Junio corrigendo operam dederat. Sed conatus prorsus infelici, tam crasa ubique occurrunt menda; interpungendi autem ratio, unde intellectus, ut plurimum pendet, nusquam sibi constat, & vitiata adhuc sensum tollit, aut perturbat: ut opera pretium fuerit, quisquis istud tam utile miserit Græcis opus emendare conatus fuerit per novam impressionem. Et multo magis, quisquis sic correctum dederit Triodion Pentecostarium, & Paracleticon ibidem, & eodem tempore impressos libret, quos Nicephorus Callixtus Xanthopulus inforsit Lectionibus (Synaxaria etiam Græci vocant, quod in Synaxibus legantur) infectis hæretico, & schismatico spiritu ad miseram gentem ab orthodoxa fide, & Romana Ecclesia alienandam magis integra Dissertatione 2. post primam mox laudandam ostendit Allatius, detestans eorum ignorantiam, qui sic imprimi fecerunt. Sed fortassis ideo id minus curatur, quia ex impossibilitate tot tamque prolixa volumina uno anno percurrendi, sicut Latini suum percurrunt Missale, ac Breviarium, ortus est inter Græcos illorum neglectus: quod Arcudium movit, ut ex omnibus colligeret* Antologium

Secutumque anno 1595 *& 1607.*

quos cum aliis Græcorum libris correctionis magna egentibus.

novum, *non majus, quam Romanum Breviarium sit, quod Roma typis Vaticanis impressum anno* 1598. *Clemente* VIII. *dedicavit: quo sane industria sublata unitis Græcis necessitas est corruptos illos libros legendi; non tamen sublatum omne dubium: & ex altera parte gravis deberet conferi jactura, si abolitis, qua nunc habentur, exemplaribus, propter quadam admixta scandala, abolerentur tot præclara Græca pietatis Monumenta, quæ ibi continentur, quæque convenit omnino servari.* E

2 *Pariora longe Menæa magna sunt, sed exemplaria Mss. adeo rara, ut in præstantissimis Italiæ, ac Galliæ Bibliothecis nusquam non duo integrum illius corpus, sed nec mensem quidem unum invenerim, coegarque dubitare, an uspiam apud Græcos sic scriptum habeatur, sicuti impressum opus est: & subinde incidit opinari, ex duobus, quæ seorsim inveniuntur, partibus constatum illud esse, videlicet ex* Menæis *propriis dictis, quibus cujusque mensis Canones de Sanctis, & quidquid ad eorumdem Sanctorum Officium pertinet, a Vesperis usque ad Missam continetur, & ex* Synaxariis, *sive* Menologus, *quibus cujusque Sancti vita, aut passio compendio traditur, aut ea deficiente commemoratio simplex. Talia sunt, qua Mediolani, & Parisiis plura invenimus, plura fortassis vidissemus Romæ, si pro arbitrio lustrare omnia in Vaticana licuisset. Sed qui tunc ei præerat Allatius prænominatus, mandatumque habebat nobis exhibere omnes ac Vitis Sanctorum libros Græcos Latinosque, rebelliosibi duxit eo hibere etiam eos, qui illos integros non habebant; sicut recusavit describendum permittere libellum Arce de Vitis Sanctorum Sardiniæ, quod libellus iste esset impressus, Pontificis autem mandatum manuscriptos designabat. Ita subinde suos homines inepte religiosi interpretes mandatorum alienorum. Non ideo tamen minus laudandus idem semper erit, tum propter obsequium in alios collatum, tum propter plures eruditionis recondita librum ab eo editos.* Alterum-que commendatio Synaxariis. F

3 *In his sunt Dissertationes ejus duæ de rebus & libris ecclesiasticis Græcorum, quibus plurimum usus doctissimus Cangius in suo Glossario Græco-barbaro, magno mihi subsidio fuit, ad Annotationes, quibus intendebam Græca Hymnologia inexpirtus, quadantenus explicare ordinem totius Officii de sanctis, occasione hujus de S. Juda; nisi illi jam compositis P. Nicolaus Rayaus totam Liturgia Græca Acolutbiam proprio tractatu explanandam sumpsisset, prout is nunc excusus legitur ante Tamum secundum Junii. Ita; no omissis Annota-*

Hæc inter quid interfit?

tatio-

tationibus deſignatis ſolum adda do prælaudato Alquid inſuper habeat Menæa ejus cauſa? latii opere, quod ejus pars ſecunda, ut ſupra dixi, critica eſt tota, & sves duntaxas libros notat, prima, hiſtorica magis, enumeras omnes uſque ad viginti duos, quidque iis contineatur, explicat, atque inter Synaxarium, & Menologium differentiam ponit, quod hoc de ſolis ſanctis ſit, illud etiam alia feſta complectatur. Hinc ergo ſumpta Menæa excuſa Dominicas quidem non attingant, nec feſta mobilia: ſed cetera omnia Chriſti Domini atque Deiparæ, & ſi qua alia dici certa affixa ſunt per annum, quibus omnibus Menologia abſtinent. Eadem Menæ habent poſt titulum cujuſque ſancti Diſtichon jambicum unum, Elogio ſubſecutura pravium, qualia in Menologiis nullis vidimus, præter quam in Divionenſi. Eadem Menæa primis in ordine pluribus ſanctorum Diſtichis ſubjungunt hexametra, ex quibus in unum ſollectis conſecimus Ephemeridem metricam ante I. Tomum Maji explicatam.

4 Atque hæc ſufficiant de Menais, unde hunc de S. Juda canonem dedimus; de quo ne quid prætermit- B Officio de S. Juda ex 72. poſtea quam ex 88 tam, ſcito Græcos, præter ſacra Liturgia librum habere duos ei ſubſervientes; quorum unus Evangelia continet, per ordinem Dominicarum Feſtorumque digeſta, & nominatur Evangelium; alter Apoſtolos dicitur, ea quæ ſimiliter contineat digeſtas lectiones ex epiſtolis Actuſque Apoſtolorum. Hæ cum non poſſent digeri abſque titulis Sanctorum, quibus epiſtola, & Evangelia ſua aſſignabantur non magis, quam Typicum ſive Ordo divinorum Officiorum, & hic, & ibi illi ſcripti inveniantur; non ſimul omnes per modum Kalendarii, ſicut fert uſus Latinorum, ſed in ipſo decurſu librorum prædictorum plane ſicut in Breviariis, ac Miſſalibus noſtris, in capite cujuſque Officii aut Miſſæ. Et ſic inter feſta Junii ponitur in Apoſtolo τῷ ἁγίῳ μάρτυρι τῷ. Τῇ ἁγίᾳ Ἀναστασίᾳ τῇ νέᾳ. Eodem menſe, die XIX. Sancti Apoſtoli Judæ. Si hoc intelligit Allatius, tam ait, etiam poſt Apoſtolum haberi aliquod Menologium, valde improprie loquitur: ſin autem intelligit propriam talium titulorum tabulam, quales noſtris omnibus ritualibus præfiguntur, excuſam ad calcem, eo cave exemplum Apoſtoli noſtri, excuſi Venetiis anno 1607. apud Antonium Pinellum. D AUCT. D. P.

5 Hac autem occaſione indito prædicta Sancto Juda feſto legendum præſcribi Καθολικὴν ἐπιστολὴν Ἰούδα τοῦ ἀποστόλου, Catholicæ epiſtolæ Judæ lectionem integram, quod Latini non faciunt, quaſi non ſatis ab antiquo certi, quod Apoſtolus, Simonis in prædicando ſocius, (ſeneris epiſtola auctor: cur enim aliàs non æque tunc eam legerent, atque in feſto SS. Jacobi, & Philippi legunt epiſtolam Jacobi? quamquam nec hoc omnino velle, ſi intendebant ordinatores iſtius Miſſæ, Jacobum Alphæi ſive Minorem ea lectione honorare, cum epiſtola ſit Jacobi Cleopha, ſive Adelphothei. E conſonat Lectio Epiſtola in Miſſa.

DE S. URSICINO MEDICO

MARTYRE RAVENNÆ IN ITALIA

SYLLOGE HISTORICA.

D. P.

De ejus paſſione, cultu, translationibus, & miraculis.

FORTE A. LXVII. DE celeberrimis toto orbe Chriſtiano Martyribus Gervaſio & Protaſio proponendum mox Commemarium, tuncladam, quærendo in cauſas, ob quas factum ſit, ut a vetuſtiſſimo Occidentalis Eccleſia Martyrologio, Hieronymi erudite, referrentur SS. Vitalis & Valeria, hoc inventorum ac translatorum filiorum ſolenni die; ſimulque S. Urſicinus, a Vitali eodem, ut creditur, ad Martyrium fortiter conſummandum animatus. Nunc præmitto, quod, cum non invenirentur proprius agonit ejus dies, placuerit Ravennatibus Archiepiſcopi ſeculi XIII. aut poſterioris alicujus hunc, quo ſic Martyrologio inſcriptus invueniebatur, ipſi proprium ſolenniſſimo cultu dicare, translatis in Feriam proxime vacaturam minus ſolenni apud eos cultu SS. Gervaſii & Protaſii. Idus autem Decembris, quibus antiquitus idem Urſicinus colebatur, viſum eſt relinquere cum titulo tranſlationis minus ſolennis. Ex paſſione SS. Gervaſii & Protaſii, infertaque eidem epiſtola ſub nomine Philippi a S. Cajo Mediolanenſium Epiſcopo inter primos baptizati (ſicut eadem paſſio habetur S. Ambroſio ſuppoſita ſeculo VIII aut IX) habetur antiquior triumphi illius notitia his verbis. Cur hoc die omnes colatur Ravenna S. Urſicinus. C

2 Cum Vitalis, SS. Gervaſii & Protaſii pater creditus, ſuffiſet cum Paulino judice ſuo Ravennam ingreſſus, & videret in conſpectu Judicis ſui Chriſtianum, nomine Urſicinum, arte Medicum, natione Ligurem, poſt nimia tormenta capitalem accepiſſe ſententiam; (locus autem ubi decollabantur Chriſtiani, hoc habebat vocabulum, ut diceretur ad Palmam, eo quod arbores antiquæ palmæ illic eſſent;) igitur cum, ut diximus, poſt nimia tormenta decollandus veniret (Urſicinus) ad Palmam, expavit: &, dum vellet male evadere, exclamavit Vitalis, F dicens: Noli, noli, Urſicine Medice. Qui alios curare conſueviſti, teipſum æternæ mortis jaculo vulnerare vis? qui per paſſiones nimias veniſti ad palmam, coronam perdere noli, tibi a Domino præparatam. Audiens hæc Urſicinus, genu poſuit, & ſpiculatorem, ut Paſſio ex libello de SS. Gervaſio, & Protaſio Vitam a Floro, &c. aliis ab. Aprilis. ferret, hortatus eſt; & agens pœnitentiam, quod expaviſſet, Chriſti Martyrem ſe fecit. Statimque ipſe Vitalis corpus Martyris capiens, intra Ravennatium urbem ſepelivit; & eum omni honore Martyri debito capiens ad Judicem ultra venire contempſit. Hæc ibi, quæ primus Florus Lugdunenſis, ſuo Supplemento ad Bedam, aptavit concinnanda S. Vitalis elogio, XXVIII. Aprilis; unde mox alii Martyrologi, Uſuardus, Ado, Notkerus, Rabanus ſumpſere.

3 Idem quatuor S. Urſicinum hoc quoque die retulerunt, ſed pauciſſimis verbis. Rabanus hoc modo; Romæ (credo, Ravennæ, auctorem ipſum ſcripſiſſe) ortivitas Urſicini Martyris. Alii tres, in ſuis omnibus tam Manuſcriptis, quam impreſſis,

AUCT. D. P.

A *quaſi ex eodem omnes fonte, ſic contorditer legi jubent*; Apud Raveonam (*hodierunm Romanum, & quadam Mſſ.* Ravennæ) ſancti Urſicini Martyris, qui ſub Judice Paulino poſt omnia tormenta in confeſſione Domini immobilis permanens, capitis abſciſſione Martyrium complevit. *Addit Notkerus*, ſepultuſque eſt in eadem urbe a B. Vitale, patre SS. Gervaſii, & Procaſii. *Eadem omnia diffuſius ampliavic S. Petrus Damiani, in ſermone* de SS. Vitale, & Valeria. *Meritis autem genus idem jubindicavit Venantius Fortunatus, in vita S. Martini, ſic canens de Sanctis Eccleſia Ravennatis*;

Inde Ravennatum placitam pete dulcius urbem:
Pulpira Sanctorum per eccligioſa eccurrens:
Martyris egregii tumulum Vitalis adora,
Mitis & Urſicini, Pauli ſub ſorte beati;

Genus martyrii ex Venantio Fortunato,

Id eſt capite plexi. Ubi ne contra Proſodiam

B *tantus poeta peccaſſe videatur corripienda penultima in nomine* Urſicini *faciet infra producendus Hymnus S. Petri Damiani eadem licentia uſi, eoque ſuo facto ſuadentes, ipſam medii ævi poetis non inſolitam fuiſſe circa nomina diminutiva in* inus.

capitis vulneris inflictio,

4 *Habeo, ex Mſ. Paſſionali Bodecenſi in Weſtphalia monaſterii, tranſcriptam* Paſſionem, *ſtu veterus Sermonem, de paſſione* S. Urſicini Martyris: *ubi expreſſe ſic dicitur*: Ravennæ in eo loco, ubi admirabile templum S. Vitalis habetur, arbor ſtetat antiquæ palmæ, ad quam Chriſtiani, poſt damnationis ſententiam, ſemper a lictoribus decollandi ducebantur. Hic dum flexo poplite inſiſteret vir Beatus impertereritus ſuper jugulum, in occipite roentem librantis dextera excepit chalybem. Quem locum in capite evidenter affigno, quia multis refeeentibus, qui noſtris temporibus viderunt caput ejus, agnovi; & ubi concidit ictos ſerri in capite Martyris, digitis referentium mihi ſignatum eſt ſæpe. *Auctor ſe Ravennatem oſtendit, dum ſic orditur*: Si cui omnium geſta Sanctorum patriæ noſtræ ſtudioſe notare libuiſſet, plurimis exhiberet ædificationis exemplar ..... *ſed quia omnia* nos minus patitur tempus

ex ſcriptore Paſſionis ſec. 10.

C atque notitia aſſignare, ad illorum ſaltem verboeorum noſtrorum transferatur oratio, qui in Ravennatica urbe hodierna die ..... Martyrii palma coronatus eſt. *Pergit deinde* dictatum vitæ, ac finis Martyris ampliare *verbis, ſicut infra vocatum ſe a Fratribus ait, eiſque* miracula *pauca ſubjungit*, maxime quæ circa tempora ſua claruerunt, *id eſt ſeculo* x. *ad finem vergente*.

qui non mutarunt geſtum capitis, neque ramum ex collo palmarum;

5 *Noſquam ille, tam proprius, & diligens Scriptor, meminit prodigii, quod Rubeus, & ex Rubeo Fabri, uterque Hieronymus pranominatus, prior Latine in Hiſtoria, poſterior Italice in Sacris memoriis antiqua Ravenna, bis verbis referunt. Statim, ab iſtu letali*, perinde ac ſi viveret, cadaver ſanctum, ſeſe ex humo erexiſſe, caputque ambabus manibus apprehenſum, ad locum, ubi ad ſepulturam dandum erat, attuliſſe, a pterifque memoriæ proditum eſt: aliqui etiam adduot, ex ejus collo tres palmæ ramos enatos: cujus admirabilis rei memoria cum plane interiiſſet, Divo Urſicino Ravennatum Archiepiſcopo, ad ejus (*Urſicini Martyris*) ſepolcrum orantt, hunc Martyrem, caput manibus geſtantem, tribus ex collo palmæ ramis prodeuntibus, ſeſe oſtendiſſe: quamobrem eo die juſſiſſe Archiepiſcopum, ſanctam (quo perpetua memoria ſervaretur) ejus D imaginem hoc modo pingi; quod & ad hanc diem ceroitur. *Habet Vaticana Romæ Bibliotheca, inter alia, quæ vidimus recentioris ævi Manuſcripta, lucubrationes Joannis Petri Ferretti Ravennatis, ab anno* MDXLIX. *ad* LIV. *Ravellatum in Regno Neapolitano Epiſcopi, indeque regreſſi in patriam, ubi tertio poſt anno obiit. Ex illis ſcriptis quæ ad rem noſtram facientia tranſtulimus in Belgium, atque in primis compoſitum ab eo Sanctorum Vitalis, & Valeriæ, uxoris ejus, ac filiorum Martyrium, cum ea, quæ antiquitus inveniebatur S. Urſicini notitia. Non potuit is ignoraſſe ſic illum pingi, idque occaſione talis viſionis; ſed cavit vir ſapiens, ne viſionem ipſam traheret in argumentum hæreſis, ſatiſque intellexit, quo ſenſu pingantur Martyres reſciſſa manibus capita geſtantes. Quod autem tres palmas indicabant myſterium, tacitus malui venerari, quam conjecando ſubire errorii periculum. Si tamen conjecandum eſt, potuit triplex ramus ſignificare triplicem de tyranno, quæſtionem ter iterante, victoriam.*

Petrus Ferrettus.

E

6 *Scripſit idem Ferrettus Archiepiſcoporum Ravennatium Vitas, quas identidem allegat Fabri, ac nominatim ubi de* S. Urſicino, XXVII. *Ravennatium Epiſcopo: eumque aſſerit, anno* DXLV. *ſui Epiſcopatus* III. *die* V. *Septembris exceſſiſſe e rebus, Sanctumque haberi etiam ipſum, quod & nos vidimus Ravenna tranſeuntes. Potuit hic, tali habita viſione, auctor fuiſſe corporis elevandi de terra, aut de ſub altari, ubi in eccleſia ſui nominis conditum ſervabatur, effrendi atque tranſferendi in eccleſiam S. Joannis Baptiſtæ conditam a Chriſtianiſſima Principe Galla Placidia Auguſta, Imperatorum filia, uxore, matre; & a S. Barbatiano dedicatam anno* CCCCXXXVIII. *Nihilominus certa de re invenio. Supra allegatus Sermo, narrata morte, & ſepultura Sancti, de Tranſlatione ſolum habet hac pauca*: Corpus ..... multis temporibus in eo loco manſit, ubi tonc collocatum eſt: poſtea vero ad eccleſiam S. Joannis Baptiſtæ delatum, proprium ſortitum eſt oratorium, ex cujus vocabulo vocitatur uſque ad præſens, cujus F ettam altare ſatis habetur in veneratione. *Hæc eccleſia illa, deficientibus ibhic Canonicis, anno* MCCCCVIII. *tradita Patribus Carmelitis, & abiit etiam nunc poſſidetur.*

ubi ſit ſanctus Urſicinus ſec. 6. S. Urſicinus Archiep. & ubi ita pingi cum teſſerit.

Corpus tranſlatum ad S. Jo. Baptiſtæ.

7 *Ibi ergo pie quieſcente* (*uti auctor Sermonis jam dehinc proſequitur*) per multa tempora corpore ſancto, ad gloriam nominis ſui, per eum plurima miracula Dominus demonſtravit. Sed de multis pauca narrabimus, *inquit*, maxime quæ juxta tempora noſtra claruerunt. Quidam de primis Senioribus civitatis, quadam ex cauſa unam ancillarum ſuarum flagris volute adhibere: at illa fugiens in oratorium S. Martyris Urſicini, quod erat in proximo, poſt ejus altare delituit. Quod ubi Senior nunti atom eſt a famulis, miſſis apparitoribus irreverenter eam protrahi inde fecit invitam, & in eam ad libitum deſævit. In ipſis diebus per ſomnium apparuit ei S. Urſicinus, inteeminans eidem ſupplicium atque mortem, niſi ipſam ancillam nodo ſolveret ſeevitutis, & ſibi juſta pœnitentia ſatisfaceret. Senior itaque, cum eſſet ſapiens, recognovit peccatum ſuum: famulam ſuam libertate donavit cum beneficio; & Sanctum Martyrem digna ſatisfactione placavit.

Inde abſciſſa & flagellata ancilla,

libera dimittitur, ſubeunte ſancto.

S Erant

A 8 Eeant in eccleſia ipſa cancelli, ad quos, qui ſuſtentabantur, poſt reegum habebant muri pa-rietem, cui adhærebat loculus, in quo beati Martyris membra quieſcebant tumulata. Appa-ruit ergo S. Urſicinus in ſomnis Presbytero Deus-dedit nomine, qui eidem eccleſiæ præerat: & admonens inde cancellos amovere, indicavit ſibi maxime diſplicere, quod ſic eſſent collocati. Presbyter viſionem negligens, iterum in ſomnis ſupee eadem re præmonitus eſt. Tertia vero vi-ce, cum adhuc, quod adhortabatur, implere ne-gligeret, minacibus verbis correptus, cancellos amovit: quibus amotis Sanctus Domini appare-re ceſſavit. Succeſſori quoque ſuo Joanni Pres-bytero eadem poſtea contigerunt: nam & ipſe cancellos in prædicto loco reſtitui fecit. Habuit idem Presbyter tractoriam * vini, juxta pariec-tem oratorii ejuſdem Martyris, ad uſum egeno-eum, & pauperum, vino plenam: quam uſque B ad mediocritatem per duas vel tres vices ad illo-rum utilitatem exhaurien, abſque ulla humana ecluſione tertia vice reperit valde plenam. Hæc tria miraculorum inſignia neque videeam, neque legeram, ſed plurimorum relatione cognovi, maxime a quibuſdam fidelibus Fratribus, quo-eum precibus invitatur dictatum vitæ, ac finis Martyrii ejuſdem ampliavi.

9 Ultra nongentos annos paſſionis ejus, qui-dam Antiſtes nomine Honeſtus, cum præſideret Ravennatiæ Sedi, voluit Sanctum corpus ho-norabilius collocare, ſuamque fidem Sanctorum pateociniis facere meliorem atque glorioſiorem; tempore Cæſareatus Ottonis Maximi, omni re-verentia ſublevatum, eum ſumma devotione ad Urſianam devexit eccleſiam: ubi nunc in crypta conſtat eſſe ſepultum. *Præſuit* Honeſtus *iſte ab an.* DCCCLXXII. *ad* LXXXIII. *ex calculo Rubei, qui ſimiliter eandem tranſlationem ipſi Honeſto tribuit, velut factam anno* DCCCLXXV. *Idibus Decembris, qui dies eo anno Dominicus fuit.* Ca-put *tamen* in templo S. Joannis Baptiſtæ relictum C ferunt, (*inquit illa*) ne tam ſancti cadaveris Reliquiarum expers omnino eſſet. *Verum id ba-llonus, ubi ſit, neſciunt Patres Carmelitæ, ideoque nec inter eorum Reliquias ipſum nominatur. Fate-tur autem Rubeus non deeſſe, qui tranſlationem præditam Henrico Archiepiſcopi tribuunt: ſed ego* (*inquit ad annum* MCLXIX.) Honeſto id mul-tis de cauſis libentius adſcripſerim. Henricus id præſtitit, quod cum Divi hujus Martyris corpus ſanctum in crypta jaceret, in æde Urſiana, ubi lucrat ab Honeſto collocatum, inde illud cum pluribus aliis Divorum Reliquiis reduxit, & ſupra cryptam editiore loco, ante S. Probi Archiepi-ſcopi corpus, quinto Decimo Kalendas Decem-bris, omnibus ſacratis viris, & populo ad ſpecta culum advocatis, locavit; nec diu poſt eo, qui ſuccecutus eſt anno MCLXX. Kalendis Januarii, mortem obiit. *Ex hinc manifeſtius etiam Tute-larem ſuum Ravennates ſenſere: ſiquidem* (*uti ex Deſiderio Spreto narrat Hieronymus Fabri pag.* 8.) anno MCCCLXXXIII. *Galeotus Malateſta, Ari-minii Dominus, Ravennam, civibus peſte attenuatis pene vacuam, noctu aggreſſus, eadem haud dubie potitus fuiſſet, niſi in muris conſpecta Sancti Ur-ſicinus, & Vitalis, cum magno armatorum nu-mero, ita eum terruiſſent, ut dimiſſis, quæ jam applicatæ erant, ſcalis, Arminum fuga capta re-*

dierit; ubi viſu oculorum privatus, paulo poſt etiam obiit: contra quam ſcribit Corius, qui urbe potitum credidit, quia tentaſſe id eum legerat. D

10 *Cathedralis Ravenna Baſilica ſancta Reſur-rectioni proprio nomine deditata,* Urſiana *etiam op-pellatur, ab Urſo Archiepiſcopo, qui eam vel a fun-damentis extulit, vel magnificentiſſime inſtaura-vit anno* CCCLXXVIII. quadruplo ordine colum-narum ex marmore præclaro Græco: cujus pa-rietes ferunt gemmis, novo exaimiæ pietatis exem-plo, ornatos fuiſſe, *inquit Rubeus.* Teſtudinem Hieremias *Archiepiſcopus, anno* MCCCII. vermicu-latu, quod nunc cernitur, opere diligenter inceu-ſtandum curavit..... Tametſi, quæ Græca ali-quot locis appoſita ſunt ſigna, ſuadere haud di-ficile poſſunt, reſtituiſſe Hieremiam potius vete-rem picturam, quam omnino novam inſtituiſſe. *Vidi ipſam Baſilicam, opus inſigne, anno* MDCLX. *a.a. Novembri, & ante majorem aram, pluribus gradibus ſublimem, genuflexus, adoravi olim San-ctorum corpora, ſub illa* (*ut dicebatur*) *condita, in quibus eſt illud* S. Urſicini. *Vidi etiam Abbatialem S. Vitalis baſilicam, quatuor præcipuis ſacellis in-ſtructam, quorum quartum* S. Urſicini *eſt, habet-que ſuper altari pictam in tabula manu Luca Longi effigiem Sancti, qualem ſupra deſcripſimus per vi-ſum Archiepiſcopo oranti oblatum: ſub ipſo vero altari lapidem, qualem deſcribit Fabri, genuum ve-ſtigiis impreſſum* (*ut fertur*) *ex eo tempore, quo ſuper eum capite nimmendus Sanctus genua flexit: quo in foxo etiam gutta ſanguinis cecidiſſe dicuntur, eo loco, quem infixa ferrea crucula notat. Alias ibi* S. Urſicini *Reliquias eſſe non indicat Fabri; ſed be-ne in eccleſia S. Joannis Evangeliſta, quæ nunc Ca-nonicorum Regularium, olim Benedictinorum Me-nachorum fuit; eamdemque cum Baptiſtæ eccleſia fundatricem agnoſcit Gallam Placidiam. Orato-rium, cujus ſupra ad Baptiſtæ adam poſiti Sermo meminit, & ex hoc verosimiliter Petrus de Nata-libus lib. 5. cap. 127. ab ipſa eccleſia ſecernit Fabri pag.* 383. *& juxta eam fuiſſe ſentit; eſſeque ipſam, quæ ſacrarum Ravenna adium ultima, dicitur* S. Urſicini. *Intra hanc cum anno* MDCXVII. *erecta fuiſſet Confraternitas Sanctorum, capit illa nonnihil celebrari; ab anno vero paucis, inquit Fabri, li-brum ſuum edens* MDCLXV. a fundamentis eſt re-ſtaurata, minor autem quam ante fuerit. F

11 *Redeo ad Sermonem prænotatum. Ante hunc legebatur;* Incipit Prologus in Paſſionem S. Urſi-cini Martyris, quæ colitur Idibus Decembris. Idem dies inculcatur hac finali clauſula: Paſſus eſt autem Deo cārus Urſicinus, in urbe, quæ a Ra-tibus vocabulum ſumpſit, ſub ſceleſtiſſimo Prin-cipe Domitio Nerone, agente Paulino Conſula-ri, regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui eum Patre, & ſpiritu Sancto vivit, & regnat Deus, in ſecula ſeculorum. *De Nerone & Paulino, ſi verum eſſe conſtaret, ſit magna Sanctæ Fratres Gervaſium, & Protaſium poſſe circa tempus Mortomanici belli ſeculo* II. *ſequeretur omnino S. Vitalem, qui S. Ur-ſicinum prævit verbis, & ſecutus eſt morte, fuiſſe di-verſum ab eo, qui ex Valeria paſſionem genuit Sc. Gervaſium & Protaſium, ſolaque identitate nominis factum, ut utrorumque tempora confunderentur, cum iis contra hiſtoriam vitiis, quæ infra notabun-tur. Sed tali diſtinctione nihil opus erit, ſi filii ſub Domitiano dicantur paſſi circa annum* XCV. *habuiſ-ſeque patrem ab annis* XXV III. *progreſſum ad coro-*

Removentur cancelli ordinatorii a ſepulcro:

vinum juxta poſitum,

* plauſtra vas grande

ter ſuppleto-ter.

Translatio a. in Cathe-dralem

an. 974. 13. Dec.

Elevatio eadem 1669. 22. Novemb.

& urbis an. 1383. liberatio.

In eadem Cathedrali Urſiana dicta.

oſtenditur lapis, genuum, & ſanguinis veſtigia præferens

in eccleſia S. Vitalis ſaculum.

aliæ Reliquiæ & oratorium.

Potuit ſub Nerone paſſus credi Urſicinus?

A nam, anno CXVII. immediate ſecuta Conſulatum ordinarium C. Sveronii Paulini, L. Pontii Telleſini, quo magiſtratu defunctus Paulinus, judex miſſus in Galliam Ciſalpinam fuerit.

12 Ad XIII. Decembris, quod attinet, is ſaltem a tempore prima Tranſlationis corpus Natalis haberi, quia verus ignorabatur; ſicut & verus Natalis S. Vitalis; quorum obitus aliquot non puto fuiſſe diſcretos longo menſium, aut dierum multorum intervallo. Reddita autem jam ſupra, & infra plenius reddenda ratione, cur dies XII. Junii in locum Natalis ſubierit; quamvis nec illa die paſſus S. Urſicinus ſit; reſtat, ut ejus diei definiendi cura ſepoſita, ſequamur hodiernum Ravennatis Eccleſiæ uſum, in ejuſdem memoria huic operi inſerenda. Dies autem Tranſlationis XIII. Decembris aptè relinquatur; niſi quod hæc quoque debeat differri, propter S. Luciam, in diem XIV. ſicut differendam manet Kalendarium, pro anno MDCLX recognitum, editumque juſſu Illuſtriſſimi, & Reverendiſſ. D. Lucæ Torregiani, Clerici Camera Apoſtolicæ, ejuſdemque Ravennatis Eccleſiæ Archiepiſcopi. Porro Paſſionis S. Urſicini ſic, ut dictum eſt, pro XIII. Decembris deſcripta in pluribus medii ævi Legendariis, ſeculo XII. XIII. vel XIV. exaratis, factum etiam eſt, ut variis exemplaribus auctioris apud nos, & alibi per Germaniam Uſuardi, itemque apud Maurolycum, Bellinum Auctorem Florarii, Grevenum, inveniatur ſub ſuam diei illius ſcriptum; item S. Urſini, vel Urſiani (loco Urſicini) Martyris, nomine per librariorum ſcitantiam alterato,

13 Auguſtinus Calcagninus Canonicus Panhentiarius Metropolitanæ Genuenſis an. 1655. librum Italicum vulgavit ſub titulo Sacrarum Palmarum Genuenſium, id eſt, Sanctorum Martyrum Genuenſium Vitas; ubi ſecundum locum tenet S. Urſicini paſſio, cui ſubnectitur hymnus de eodem, a S. Petro Damiani ſcriptus, dignus etiam hic referri.

Dulcis Martyr eximius
Feſtum præbet Urſicinus;
Quo victus victor aſtitit,
Et clarus aſtra ſubit.
Nam pœnas poſt horrificas,
Caruis pavet infirmitas:
Sed mox ad cor revertitur,
Et lætus euſa cæditur.
Digne captor arabuit,
Rapinæ dum ſuccubuit;
Et hoſte lapſu perdidit,
Qui ſtanti vulnus intulit.
Et nos inter certamina,
Martyr inſignis adjuva:
Da diffidentes fidere
Victoſquæ rurſum vincere.
Sit animarum medicus
Aſſer opem languentibus:
Hauſtu cæleſti gratiæ,
Ægræ currentur animæ.
Sit Patri cum Ingenito,
Sit decus Unigenito,
Sit utriuſque parili
Majeſtas ſumma Flamini.

B

C

D

E

F

DE S. ZOSIMO MILITE

MARTYRE IN PISIDIA

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G.H. De Actis ejus, locisque inibi nominatis, Elogia ex Synaxariis.

CIRCA AN. C2. Pisidia, regia *Aſiæ notiſſima, aliquibus appellata Pamphylia pars Borealis*, habet quatuor civitates *infra in Actis S. Zoſimi memoratas*. Harum primaria eſt Antiochia, *ipſius Provincia metropolis, & Sedes Præſidis Domitiani, ſub Trajano Imperatore ſub quibus Martyrium ille paſſus eſt*. Alia urbes ſunt Apollonia, ſeu Apollonias, & Sozopolis, *in quarum altera degebat S. Zoſimus*. Venit ergo Domitianus Præſes εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τὴν καὶ Σωζοπολιτῶν πόλιν, ut Acta Græca infra habent, aut ut in Menologio Baſilii Imperatoris legitur, εἰς Ἀντιόχειαν τὴν ἐν Σωζοπόλει. Quo etiam modo legitur in Mſ. Synaxario Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & in Menæis excuſis; ut videatur S. Zoſimus Sozopoli *repertus*, & variis tormentis affectus; hæc autem de cauſa Sozopoli *adſcriptus eſt in Martyrologio Romano his verbis*: Sozopoli S. Zoſimi Martyris, qui in perſecutione Trajani, ſub Domitiano Præſide, poſt acerbos cruciatus capite ampurato, victor migravit ad Dominum. *Gateſinius in ſuo Martyrologio adſcripſit illum* Apolloniæ. *Verum inde abductus eſt* Conanam, & *ibi martyrium complevit*. *Molanus in Additionibus ad Uſuardum*; In urbe Conaueuſium S. Zoſimi Martyris. *Infra in Actis Græcis* Κοναυήσιος Πόλις *dicitur num. 6. & 9. ubi* ἐπισκοπὴ ἐν τῇ Κοναυίων Πόλει. *Eſt in Geographia Ptolemæi* Conna *urbi Piſidiæ verſus Pergam, in Pamphylia, & Piſidia tradit: pro qua perperam* Comana *etiam ſcribitur, quæ eſt Cappadociæ*.

Loca Piſidiæ Antiochia, Apollonias, Sozopolis.

2 *Trajanus, ſub quo paſſus eſt* Zoſimus, *imperavit ab anno* XCVIII. *uſque ad annum* CXVII. ac *perſecutionem contra Chriſtianos, quæ vertia habetur, movit anno* CVII. *ut hoc anni ſequentibus annis videatur S. Zoſimus martyrio coronatus*; eâque ſub Domitiano Præſide (*uti is apud omnes Græcos appellatur*) *non* Domitiano, *uti in Latina verſione ſcriptum eſt*.

Tempus martyrii Comæ paratii.

3 *Acta Græca reperimus in Bibliotheca Vaticana codice* 1667. *ſicut ea damus, & Latine a Sirleto Cardinale reddita, edidit Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, parte* 2. *tomi* 7. *Vitarum Sanctorum Patrum, atque ex ipſo Laurentius Surius ad hunc* XIX. *Junii. Citat Lipomanus Græca ſub nomine* Metaphraſtis, *veram Allatii, de Simeonum ſcriptis pag.* 222. *ipſa numerat in claſſe illorum*

Acta Græca in Mſ.

Digitized by Google

A *illorum; qua non ſunt Metaphraſtis. Illuſtria interim compendia a Græcis edita ſunt, ex quibus proponimus, quod in Menologio Baſilii Imperatoris Porphyrogeniti ſeculo Chriſti decimo exarata extant hoc modo:* Τὸ σεμνὸ τῶ Χριστῶ Μάρτυς ὑπάρχει ἐν τῇ βασιλείας Τραϊανοῦ ἐξ Ἀπολωνιάδος ἐκ τῆς Σωζοπόλεως Στρατευόμενος ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πισιδίας Ἡγεμόνος Δομετιανοῦ, ῥίψας τὰ ὅπλα, καὶ προσφυγὼν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, τὸ ἐν Χριστῷ ἀξίωμα βαπτίσματος Κρυπδεὶς οὐκ ἔχων διέμενε πρὸς τὸν Ἡγεμόνα· καὶ ἐρωτηθεὶς, καὶ ἑαυτὸν Χριστιανὸν ἀναμολογήσας, παθεῖν ἐκ παντοδαπῶν, ἐτύφθη ῥοδδῶν· καὶ κρεμασθεὶς ἐπὶ ξύλα ξέεσθαι, καὶ ἐπὶ κράββατος πεπυρακτωμένοις ἐπίδαι· μεσηλθεόντος δὲ τοῦ πυρὸς ἐκ βάθρου, πολλὰ δὲ ἀπέκαυσε κατακαγχάσας, ἐπιλεόσας δὲ Χριστὸν. Καὶ μὴ πάσι χρηστὸς καθολικῶς δόξαι, καὶ ἵππους ἔπειτα προσδεθῆναι, διαγκάσθαι ἐπὶ τρίχας τῷ Ἡγεμόνι· καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Καὶ πάλιν εἰς ξέεσθαι ἀγθῆναι, καὶ ἐκ Χριστὸν ὁμολογήσαι παῤῥησίᾳ, ἐκμιδῶ τῶν κεφαλῶν.

Compendium Menologii Baſilii Imp.

4 Zoſimus Chriſti Martyr fuit ſub Imperio Trajani ex Apolloniade, Sezopoli eum prehenſus a Præſide Antiochiæ Piſidiæ Domeriano. Is projectis armis fugerat ed Eccleſiam Dei, ſacro Chriſti dignatus baptiſmate. Captus igitur, & vinctos, ad Præſidem eſt ductus, & examinatus; & ſe Chriſtianum eſſe profeſſus, protenſus ex quatuor partibus crudeliter cæditur, & ſuſpenſus ſuper lignum uſtulatur, & ſuper grebarum ferrcom ſuccenſum conjicitur, ſed igne in eorem commutato multi ex infidelibus converſi in Chriſtum crediderunt. Poſtee calceos clavis perforatos indutus, & equinis pullis alligatus, cogitor currere poſt Præſidem. In Urbem Caneoterum profectus triduo ibi abſque omni cibo permenſus

B

& rurſus ad quæſtionem adductus, & Chriſtum magne com conſtentie profeſſus, capite plectitor. *Hæc ibi.*

D

AUCT. G. H. *in Ms. Synaxario C. P. & Menæis sicca from eadem.*

5 *Ms. Synaxarium Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quod pertinet ad collegium Pariſienſe Societatis Jeſu, uti & Menæa excuſa eadem fere omnino iisdem verbis habent, & Καισάρ, vel Καισαρεὺς πάλιν nominat, ubi tolerata tormenta diffaſias uxplicantur, & additur, quod cum trabes dictas impoſtes manſiſſet, δίδεται δύο παῖδες ἐνιφωτέους αὐτῷ· καὶ μὲ ἄρτον, οὗ ὃ ἐξ ἀγγέῳ ὕδωρ χαμιζόντος αὐτῷ· ἐκ χαμαιτύπου δὲ Θεῷ τῶν μετάλαβεν. Ἀχθεὶς ὃ εἰς ξέεσθαι πάλιν χαμαιδὸς ξύσται, καὶ λαμπάσι πυρὶ καπκαίνται, ξ σιδηρᾶς ἐξίσι καπκοπάται ῥάτοι, καὶ ξυρατέμνεται καὶ ἕδρα, ξ πάσα σαπρίζεται σιδηρᾶς σφῦραι· ξ ἔπειτα ἐκ αὐχένα τμᾶται, ἐ καὶ μαρτυρίῳ χαμίζεται σίφανον.*

** forte σταλαγτηρ. ſeveriorem mortis genus*

6 Duobus poeris eidem cœlitus apparentibus, quorum alter panem, alter veſiculum aqox ſubminiſtrabat, iis poſt actas Deo gratias fuit recreatus. Reductus inde ad quæſtionem, rurſus ſoſpenſus aduritur, & lempadibus ignitis torquetur, acutiſque obelis terga compungitur, nervos poplitum ſuccidituur, oſſa ferreis ſphæris confragitur, & hoc modo cervice abſciſſa, martyrii corona honoretur. *Similia reperimus in plurimis aliis Mſſ. paſſim per nos citatis, ex quibus confeſtum Elogium in Menologio Sirleti. Sed ultimorum illorum tormentorum nihil habent Acta, qua damus: & crupidas clavatas non dicam admotas Martyri in Conanenſium civitate m dutendo; ſed in ipſa ad tribunal vocato ullas admotas: quod minus verioſimile appares: quo fit, ut ſuſpicemur, elogia iſta non ex iis, qua dabimus, Actis, ſed ex aliis antiquioribus, & ſincerioribus accepta eſſe.*

ſunto ſumpta ex Actis aliis.

E

ACTA MARTYRII

Ex Mſſ. Græcis, collata cum translatione Cardinalis Sirleti.

Μαρτύριον τῶ ἁγίω μάρτυρος Ζωσίμου.

F

G ᵃ Καὶ τὸς καιρὸς ἐκείνους, ἐπὶ Αὐτοκράτορος Τραϊανῦ, ὃ πολὺ μαῖο ἡ πλάνη ἦν εἰδώλων, ἡ πολὺ τύφλωσις ἐκράτει τοὺς ἔθνεσι, ἡ πολὺ σίωγμὸς ἦν ὡς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ ἐκαίνετο· Δομετιανὸς δέ τις, ἡγεμονεύσας Ἀντιοχείας Πισιδίας, προσελθὼν τῷ Αὐτοκράτορος Τραϊανῷ, ἐκόσιον ἐξουσίαν ἦ τῷ Χριστιανῶν, ἵνα πάντα ἦ μὲ θύσιν τοῖς θεοῖς, δυνῇ ἁπαφῆς ἐποβάλλῃ. Ὅσοις τῶ τοιαύτῶ ἐξουσίαν λαβὼν, τῶ πανοπλίαν τῶ ἐββόλω ἐνδυσάμενος, ἔβρυχε ὡς λέων ἦ τῷ ἐ ὁμολογίᾳ τῶ Θεῶ ἀνθεστηκότων· ὅλδε ὃ ἐν τῇ Ἀντιόχειᾳ διὰ τῶ Σωζοπολίτῃ πόλεως.

Sub Trajano

1 QUibus temporibus Trajanus imperator Romenorum Imperium teneber, molta idolorum inſania, & error, multaque cæcitas Gentiles a detinebat. Et magna perſecotio contra Eccleſiam Dei commoveberor. Erat autem Dometicnus quidam Antiochiæ Piſidiæ Præſes: qui cum Imperatorem Trajanum edidiſſet, petiit ſibi dari poteſtatem adverſus Chriſtianos hominet, ut quicumque dis immolare noluiſſet, gravi ſupplicio afficeretur. Hic cum hujuſmodi poteſtatem accepiſſet, & armature diaboli induror eſſet, tamquam leo quidam fremebat adverſus eos, qui ad mortem uſque Dei confeſſionem ſervabant. Venit autem in urbem Apolloniam, per Sozopolitarum urbem.

& Præſide Domitiano

2 Τῶ διαγμῶ ὃ ἐκείνου, Ζώσιμός τις, στρατιώτης ὑπάρχων, ἀκίνδυνος ἦ τῇ Χριστιανῶν πίστις, ἀπέῤῥιψε τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ, ἡ προσέφυγεν ἐν ἁγιωτάτῳ Ἐκκλησίᾳ· ἡ πίστεως τῆς πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν κατηχούμενος, ἡ δεξάμενος τὸ λουτρὸν ἦ ἁγιασμὸν τὸ σὺν μεγάλῃ τῇ ἀγνείᾳ, προσευχόμενος τῇ Θεῷ ἐν πολλῇ νηστείᾳ ἐγυμίζετο. Ἡμέρῶν πολλῶν διελθουσῶν,

Zoſimus miles pius

2 Ibi jam antea cum perſecutio immineret, Zoſimus quidem Miles fidem Chriſti cupiens ſequi, arma bellica abjecerat, & ad ſenctiſſimam Eccleſiam confugerat, Chriſtique fide inſtructus, immortalitatis levacro accepto, in fidei operibus, & ceſtitate, multiſque jejuniis, & oretionibus ſeiplom diligenter exercebat *b*. Cum eutem dies multi præteriiſſent, & Domctianus eſſet in ea urbe;

A be, quam ſupra diximus, vir quidam illum alius, & Zoſimum deſeſens: Eſt, inquit, quidam Zoſimus Miles, qui & Impeſatoſem, & veſtram poteſtatem contemnit: eumque arma abjecerit, & militiam abnegaverit, in quam ab Imperatore Trajano adſcriptus fuerat, dicit ſe Chriſtianorum religionem ſectari, pro nihilo faciens deos noſtros: quam etiam Impeſatoris conſtitutiones aceeratur, & ejus poteſtatem deſpicis. Tum Præſes dixit: Ducatur huc Zoſimus ad tribunal. Abiit igitur cohors, ut juſſa fuerat, & Zoſimum compreheuſum ad tribunal duxit. Quem Præſes interrogans; Tune, inquit, es, qui Zoſimus appellaris? Reſpondit: Ego ipſe ſum Zoſimus, ſervus Domini mei Jeſu Chriſti. Ad hæc Præſes: Fatere prius, cujus conditionis homo ſis, & poſtea dices, cujus ſervus ſis. Tum ille: Miles ego ſum quod ad humanam conditionem pertinet, qui veſtros illos deos peſtiſſimos dereliqui, & Chriſtianus factus ſum. At Domitianus: Sceleratiſſime, inquis, Zoſime, nihil tibi proderit nomen iſtud. Vade, & dis ſacrifica, B ut peccatum iſtud tibi condonetur, quod Imperatorem Dominum noſtrum Trajanum deſpexiſti, qui militarem ornatum tibi conceſſit. Ad hæc Zoſimus: Minime ego ſacrifico dæmoniis. Abducatus, inquit Dometianus, in carcerem.

ex Mss. Græcis.

eorum tribunali diu suos profitetur fidem,

crudeliter torquetur,

3 Craſtino autem die juſſit eum duci ad tribunal. Manibus ergo poſt terga colligatis, eum ante Præſidem ſtatuerunt. Tum Præſes juſſit eum in ligno ſuſpendi, ſuſpenſoque dicebat: Sacrifica, ſceleſte Zoſime, priuſquam membra tua diſtuantur. Ad hæc Zoſimus: Non ſolum, inquit, non verbis, ſed neque factis poteris mihi perſuadere, ut ſacrificem. Tum Domitianus: Verberetur vehementer mos e militari. Cumque diutius B. Zoſimus verbesaretur, dixit Præſidi: Frustra miniſtri tui laborant. Deus enim me corroborantis voluntate verbera tua non ſentio. Cum igitur tam diu verbesatus ſuiſſet, quoad ſolum ipſum ſanguine repletum eſſet, voce magna clamans dixit: Domine Deus omnipotens, qui ſedes in throno ſirmiſſimo, qui extendiſti cælum, & C fundaſti terram, qui aquas omnes in unum locum congregaſti, tu, noſtra ſervorum tuorum ſpes, exaudi me, qui te precor; neque permittas hujus mihi me ſuperari; ut omnes, qui nomen tuum non cognoſcunt, per me diſcant te ſolum eſſe Deum. Sic cum oraſſet, venit vox e cælo, dicens: Zoſime, eſto fortis, & robuſtus, ego enim tecum ſum, neque quiſquam tibi obeſſe poterit. Cum hanc vocem Domitianus, & quidam alii, qui cum illo erant, audiviſſent: Certe, inquiunt, magus hic eſt. Alii dicebant: Minime magus eſt, ſed magnus eſt Deus Chriſtianorum, & ab illo vox iſta ad hunc miſſa eſt.

cælesti voce confirmatur;

4 Juſſit rurſus cum Præſes colligatum ad quatuor palos d extendi. Qui cum valde diſtenderetur, oculos in cælum erexit, ac dixit: Domine Deus, qui hominum mentes cognoviſti, in Chriſtianorum ſpes, refugium, & requies illorum, qui ſunt in anguſtiis, libera me a fraude peſtilentis, & diabolici Domitiani, ut cognoſcant omnes, qui præſentes ſunt, te Deum eſſe, qui ſemper vivens antea fuiſti, & eris in ſecula. Cum multi ex iis, qui præſentes erant, egregiam Martyris patientiam cognoviſſent, ad Chriſti fidem converſi ſunt. Præſes vero id factum videns, & metuens, ne omnes ad eamdem fidem converterentur, erubuit;

Διείγοντος δὲ Δομετιανοῦ εἰ τῷ προκριτικῷ τόπῳ, D προσελθὼν αὐτῷ τις ἐμαρτύρει περὶ τῷ ἁγιωτάτου Ζωσίμου, ὅτι οὗτος Ζωσιμᾶς στρατιώτης ὑπάρχων, ἀπειρηκέναι τὴ Αὐτοκράτορος ἐξουσίας, ῥίψας τὰ ὅπλα, καὶ ἀπροσάμενος τὴν ἐαυτῷ στρατείαν, ἣν ὑπῆρχεν εἰληφὼς ἀπὸ τῷ Αὐτοκράτορος Τραϊανῷ, λέγει ὅτι ἐαυτὸν ἐδημοσίευσε τῇ Χριστιανῶν, λογιζόμενος μηδὲν ὄντα τὰ ἡμέτερα θεῖα, ἀλλὰ δὲ τὰ ἐφεῖται τῷ Αὐτοκράτορος βασιλευόμενα, καταφρονῶν τῷ αὐτῷ ἐξουσίας. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἐκάλεσέ αὐτὸν παρεῖναι, λέγων· Ἀχθήτω ὁ λεγόμενος Ζώσιμος πρὸ τῷ βήματος. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀκόλουθοι, ἦγον τὸν Ζώσιμον, ἐστῶτα τὸν Ζώσιμον, ἐ παρέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τῷ βήματος. Ὁδὲ Ἡγεμὼν ἐρώτα αὐτὸν λέγων, Σὺ εἶ ὁ λεγόμενος Ζώσιμος; Ὁδὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, Ἐγὼ εἰμὶ Ζώσιμος ὁ δοῦλος τῷ Κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν λέγει αὐτῷ· Τίνι ἀνακόλουθον ποιεῖς τύχῃ, ἢ ἐπιτίμιά δοῦλον καταγνόντα. Ζώσιμος εἶπεν, Στρατιώτης εἰμὶ τῷ κρίνῃ, ἐ καταλιπὼν ὑμῶν τὰ θεῖα ἐδημοσίευσε χρίστιανός. Δομετιανὸς Ἡγεμὼν εἶπεν· Ἀποτύπωτε Ζώσιμε, μηδὲν E ὠφελήσει σὲ τὸ ὄνόματος τοῦτο, τρόσελθε ἐ θύσον θεοῖς, ἵνα ἐ ἡ καταφρόνησις σοῦ τροπὴν συγχωρηθῇ σοι, ὃν εὗρισκε ὁ Αὐτοκράτορα ἢ βεβαίωσε ὑμῖν Τραϊανὸς ὁ παρεχόντα σοι τὴ στρατείαν χθιμ. Ζώσιμος λέγει, ὁ δοῦλος ἐγὼ δαίμοσιν. Δομετιανὸς λέγει· Ἀπαχθήτω εἰ τῷ διεσμωτηρίῳ.

crudeliter torquetur,

3 Καὶ τῇ ἐπαύριον κελεύει αὐτὸ ἀχθῆναι ἐπὶ τὸ βήματος. Δέσαντες δὲ ὀπισθεν αὐτῷ χεῖρας αὐτῷ οἱ ὑπηρέται, παρέστησαν αὐτὸν τῷ Ἡγεμόνι, Ὁ δὲ Ἡγεμὼν κελεύει αὐτὸν παραδόθηναι εἰς ξύλον. Ἀναρτηθέντος δὲ αὐτῷ, λέγει αὐτῷ, Θῦσον, ἀσεβέστατε Ζώσιμε, πρὶν σῇ μελῶν σε ἀλγήσῃ ἀφανίσαι σε. Ζώσιμος λέγει, Οὐ μόνον λόγοις ἀπαγγελόμενος, ἀλλ' οὐ ἔργοις οὐκ πράξῃς, ὑπέσει με ῥῆσαι. Δομετιανὸς λέγει· Τυπτήσθω τραχυτάτῳ. Ἐπὶ πολὺ δὲ τυπτηθέντος Μακαρίου, λέγει πρὸς Ἡγεμόνα. Τί οἱ μάτην ἀγωνιῶσι οἱ ὑπηρέται σου; ἰσχύει γὰρ ὁ Θεὸς ὁ σθένωσάν με, ὡς διεσθίσωμαι σῇ πληγῇ σε. Ἐπὶ πολὺ δὲ τυπτηθέντος, ἐ πληρωθέντος τὸ ἱδρῶτος αὐτῷ τὸ αἵματος αὐτῷ, φωνῇ μεγάλῃ λέγει, Κύριε παντοκράτωρ, ὁ ἐπὶ θρόνῳ ἁγιωτάτῳ καθήμενος, ὁ τὰ πάντα ἐποίησας, καὶ συναγαγὼν τὰ ὕδατα F εἰ μιᾷ συναγωγῇ, ὁ ἐκτείνας τὸν οὐρανὸν ὡς δέρριν σου, ἐ μὴ ποιήσῃς με ὑπερβληθῆναι ὑπὸ φαύλου ἀνθρώπου, ἵνα δὲ ἀπὸ μέθωσι πάντες οἱ μὴ γνόντες σε ὄνομά σου, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς μόνος. Καὶ ταῦτα αὐτῷ δεξαμένου, ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ ἐκ τῷ οὐρανῷ λέγουσα, Ζωσιμᾶ ἴσχυε, μὴ ἀθυμεῖζε· ἐγὼ γὰρ ὀμὲ μετὰ σοῦ, ἐ ἓν ἐξ πραξάσι σοι κακόν σε. Καὶ ταῦτα φωνῆς ἀκουσάσης, ὁ Δομετιανὸς ἐκάσας, καὶ αὐτὸ τῷ ἐκεῖ ἐσῶσας, ἔλεγε· Ὅσα μαγεύεται ὁ Θεὸς τῷ Χριστιανῶν, καὶ αὐτοῦ ἐστι ἡ ἐκδοῦσα φωνὴ πρὸς αὐτόν.

d *& flexum patientia amicus convertit.*

4 Ἐκέλευσε δὲ πάλιν ὁ Ἡγεμὼν δεδέσθαι αὐτὸν τέσσαρσι ἐπὶ πασσάλοις. Τανυσθεὶς δὲ ὁ Μάρτυρος ταῦτα εφορῶν, ἀνατείνας τὸ ὄμμα αὐτῷ ὁ ὁρατὸν, ἤρξατο λέγειν· Κύριε ὁ Θεὸς, ὁ ἐπιτέμνων τὰ νοσήματα τῷ ἀνθρώπων, ὁ ἐλπὶς τῷ Χριστιανῶν, ὁ καταφυγὴ ἐ ὁ ἀναπαυσις τῷ πλημμελῶν, ῥῦσαί με ἐκ τῷ ἀστείου τὰ λυμαίνου καὶ ἀβλαβῆ Δομετιανοῦ, ἵνα γνῶσι οἱ παρεῖναι, ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς, ὁ ζῶν ἐ πρὸς τὸ μεῖον ἰὼν ἐκ τὸ αἰῶνος. Ἰδόντες δὲ πολλοὶ τῷ παρεστηκότων τὸν ὑπομονὴν τῷ Μάρτυρος, ἐπίστευσαν τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἰδὼν τὸ γεγονὸς, ὅτι πάντες μᾶλλον ἐπεδίδου ἐπὶ τὸ Κύριον, ἐντραπεὶς ἐ βρίξει, ἐσκύ-

Α ἐσκίρτησε τὸν δεσμὸν ἀνιέντα αὐτῷ.

ζ Ἐκέλευσε δὲ ὁ ἐνοχλῶν κρίβανον χαλκῆν, καὶ ὑποκαῆναι σφοδρῶς· μεγάλη δὲ φλὸξ ἐπιπεμφθεῖσα, ἐκέλευσε τὸν Μακάριον ἀποδυσάντων βληθῆναι εἰς αὐτήν. Πεισάντων δὲ τῶν Ἀγγέλων τὸν τύραννον τὸν ἅγιον μαρτυρῆσαι, καὶ καταβληθέντα, ἁρπάσαι ὁ Κύριος τὸν ἅγιον ἐκ τοῦ μέσου δρόσον μετέβαλλε, καὶ γὰρ δι' ἀγγέλων ὁ τοῦ Θεοῦ βοηθὸς ἐπεφάνη· Πάντες δὲ οἱ παρεόντες ἐλάγησαν, ὅτι αὐτὸ τὸ πυρὰς τὸν τοῦ ἁγίου ἐξέλυσεν. Οἱ δὲ ἄγγελοι τὸν Θεὸν παραγενόμενοι, ἐπῆραν τὸν ἅγιον Μάρτυρα ἀπὸ τοῦ κρεβάτου, καὶ κατέβαινον αὐτὸ ἁρπαζόντων πάντων. Ὀδὲ ὄχλος, ὁ ἐωρακὼς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, ἐδόξασεν ἅμα τὸν Κύριον, τὸν ἐξαποστείλαντα τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ λυτρωσαμένον αὐτὸ ἀπὸ τοῦ τοιούτου φλογός. Καὶ πάλιν πλείονες ἐπὶ τὸν Κύριον ἐπίστευσαν.

6 Ὁ Ἡγεμὼν προσκαλεσάμενος τὸν ἅγιον Μάρτυρα, λέγει αὐτῷ· Πείσθηθί μοι, Ζώσιμε, καὶ Β θῦσον θεοῖς. Ζώσιμος λέγει· Μιαρώτατε πάντων ἀνθρώπων, τοῖσι θεοῖς κελεύεις με θύσαι; Ὁ δὲ Ἡγεμὼν λέγει· Τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ. Ζώσιμος λέγει· Ἐγὼ τοὺς θεοὺς οὐ λατρεύω, οἶδα γὰρ ἕνα γινώσκω ζῶντα Θεὸν, τοῦτον μόνον λατρεύω εὐσεβῶς. Ὀδὲ Ἡγεμὼν εἶπεν, λέγει αὐτῷ· Εἶπον σοι, Ζώσιμε, προσελθὼν τῷ τυρὶ καπνίσον. Ζώσιμος λέγει, Ἀνόητον, ἀπαξ εἶπόν σοι, ὅτι τῷ Κυρίῳ μόνῳ λατρεύω, τῷ οὐ θέλοντι ἁμαρτεῖν. Ὁ δὲ Ἡγεμὼν ἀπὸ τοῦ βήματος, μάλιστα δὲ ὑποπτεύσας ποιῆσαι ἐπὶ τῶν Κοσανέων πόλει, ἐκέλευσε δεδεῖσθαι τὸν Μάρτυρα ἀκολουθεῖν, ἐπὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ τυρὶ παραδοθέντα. Καὶ ἐλθόντος τοῦ Δομετιανοῦ εἰς τὴν πόλιν, καὶ καθεζομένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν ἅγιον χρισθῆναι, καὶ συγκαλυφθῆναι τοῖς τοῦ τοῦ Μάρτυρος καὶ βλασθῆναι ἀλύσεσι, καὶ σωμοθέτοις πύλαις ὑδίοις δρομίοις. Ὁ δὲ προσδιδοὺς τοῖς πύλαις, ἐκ εὐδοίδυ τε ὑδίου, ἀλλ' ἐμπροσθὲ ἦν τῶν πύλων προίτροχεν· ὁ δὲ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ, βοηθῶν αὐτῷ γενόμενος· καὶ αἰσθέσι τὸ σῶμα αὐτοῦ εἶπεν· Κύριε ὁ καταστήσας τὸν πόδα μου ἐπὶ C πλάτει, πλείαν μοι χάρισαι τὴν ὑπομονήν. Ὀδὲ Ἡγεμὼν ἰδὼν τὴν ὑπομονὴν τοῦ Μάρτυρος, ἐκέλευσεν αὐτὸν κατάκλειστον γενέσθαι ἕως προφωμεδίδοσθαι αὐτῷ τὸ σιτίον.

7 Ἡμέρῶν δὲ τριῶν διελθουσῶν, καὶ τροφὴν μὴ δεξαμένου αὐτοῦ, ὠρέξασαι τὴν τῷ φρεὶ δύο παῖδες, ὁ μὲν εἷς βαστάζων ἄρτον, ὁ δὲ ὕπερ ἀγγεῖον ὕδατος, καὶ λέγουσι τῷ Μάρτυρι· Δέξαι τὴν μαργαρίτην ταύτην τὴν τιμηθεῖσαν σοὶ ὑπὸ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ λαβὼν εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, ἔφαγεν λέγων, Εὐλογῶ σε, Κύριε, ὅτι ἐκάλεσάς με, καὶ οὐκ ἀπεβάλου με, ἀλλ' ἐπέρασάς με φιλανθρώπως σου τροφὴν· ὑμνῶ δὲ δοξάζω τὴν μεγαλοσύνην σου εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Πρωΐας δὲ γενομένου, καθίσας ὁ Ἡγεμὼν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσεν παρεστῶσι τῷ ἁγίῳ Μάρτυρι· Παρέστω δὲ ὁ ἅγιος Ζώσιμος φαιδρῷ τῷ προσώπῳ εἰ δύναται τινὶ. Ὀδὲ ὑγεμὼν ἐκθαμβὸς ἐγένετο, ὅτι τῶν ποσιτῶν βάκτρον ἦν τοῦδε ὑπομένας, ὁ σωίτιστο τῷ προσώπῳ· καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἡγεμὼν λέγει· Ζώσιμε, θῦσον λοιπὸν τοῖς θεοῖς, ἵνα μὴ κακίζῃς ἀνοδυάρῃ κακῶς. Ζώσιμος λέγει· μὴ βλαπτοῦ θῦσαι τοῖς ὁμοίοις σε, θῦσον· Ἐγὼ γὰρ, ὡς προεῖπον, Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου λατρεύω. Ἐμμανὴς ὁ γενόμενος ὁ Δομετιανὸς, λέγει, Κρεμασθήτω ἐπὶ τὸ ξύλον. Κρεμασθέντος δὲ αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ

ac dentibus frendens, cogitabat, quo mortis genere hominem interficeret. D INTERP. SIRLETO

§ Juſſit igitur grabatum æreum ferri, & ignem multum ſubjici: magna autem flamma aſcendente, juſſit B. Zoſimum nudum illuc conjici. Cum vero ſanctus Martyr Cruci figura ſe muniviſſet, & in grabatum conjectus eſſet, ſtatim Dominus ignem in rorem convertit: quia per Angelos divinum auxilium apparuit: omnes vero præſentes optimebantur ob nimium illum ignem Zoſimum animam efflaviſſe. At Angeli a Deo miſſi, ſanctum Martyrem a grabato ſublatum, omnibus ſpectantibus extra grabatum conſtituerunt: turba vero cum admirabilia Dei facta vidiſſet, ejus gloriam collaudavit, qui miſit Angelos e ſuos, & a tali flamma virum illum eripuit. Itaque plurimi ad Chriſti fidem converſi ſunt. *conjectus in grabatū ignitum ab Angelis liberatur* *e*

6 Tum Præſes cum ſanctum Martyrem ad ſe vocaſſet; Obtempera, inquit, mihi Zoſime, & diis ſacrifica. Ad hæc Zoſimus: Fœdiſſime omnium hominum, quibus diis jubes me ſacrificare? Jovi, inquit ille, & Junoni. Tunc Zoſimus: Ego multos iſtos deos non colo: unum enim cognoſco viventem Deum, hunicque ſoli pie ſervio. Hæc cum audiſſet Præſes; Zoſime, inquit, tibi dixi, ut ad aram accedas, & ſacrifices: ſin minus, te conſumam igne. Ad hæc Zoſimus: Stolide, ſemel dixi tibi, quod Deo meo ſervio, qui in cœlis eſt. Cum vero Præſes a tribunali ſurrexiſſet, & ad Coonenſium *f* urbem iter facturus eſſet, juſſit Martyrem ligatum illuc ſequi, ut ibi in ignem conjiceretur. Cumque ad eam urbem Dometianus veniſſet, & ſederet pro tribunali, juſſit in crepidis quibuſdam clavos optati, *g* & Martyris pedes crepidis illis configi, catenisque conſtrictum ad equos ferociſſimos alligari, quibus alligatus non erat lentus ad iter faciendum, ſed equos ipſos antevertens præcurrebat: Deus enim erat cum illo, qui ſe ipſi adjutorem præbebat. Itaque has voces protulit: Domine Deus, qui perfeciſti pedes meos tamquam cervorum, perfectam patientiam mihi ſuggeras. At præſes, cum Martyris patientiam vidiſſet, juſſit ipſum in cateecte clauſum cuſtodiri, neque cibum aliquem omnino illi dari. *Consensus duſtus* E *f* *g* *calceos clavatos indutus* *z* F

7 Cum vero tres dies præteriiſſent, & Zoſimus cibum non guſtaſſet, duo pueri veneruot in carcerem, quorum unus panem, alter vas aquæ portabat, & Martyri dixeroot: Accipe hanc margaritam *h*, a Domino Deo tuo ad te miſſam. Hæc cum ille accepiſſet, cibum guſtavit, ac dixit: Benedico tibi Domine, quoniam miſertus es mei, & non neglexiſti me, ſed ſatiaſti cœleſti roo cibo: laudo & celebro gloriam, & magnificentiam tuam in ſecula. Amen. Cum vero dies illuxiſſet, Præſes pro tribunali ſedens, juſſit ſanctum Martyrem ad ſe duci. Præſto autem fuit S. Zoſimus hilari vultu *i*. Præſes vero ſtupore magno affectus erat, quod tantos pedum cruciatus ſuſtiouiſſet, nequa vultum mutaſſet. Tum ille: Zoſime, ioquit, ſacrifica tandem diis, ne vulneribus multis laoiatus, peſſima moriatis. Ad hæc Zoſimus: Si tu vis ſacrificare tui ſimilibus, ſacrifica: ego, ut ſupra dixi, Deo meo ſervio. Tunc ſutore acceſſus Dometianus: Suſpeodatur, inquit, in ligno. Com vero ſuſpeſus fuiſſet, dixit ei Præſes: Videſne, miſer, quam mul- *h* *poſt viduā Euchariſtiam ab Angelo allata refectus.* *i*

ta

A ta tormentorum genera tibi propoſita ſint: Au
EX MSS. GRÆCIS. non obedies mihi, ut diis immoles? Ad hoc Zoſimus: Qui civitatem deum amant, iſta veſtra tormenta nihil curant. Tum Præſes: Ferreo, inquit, pectine nefarius iſte homo dilanietur. Cum vero Martyr laniaretur, alta voce Deum orans dixit: Equidem magis nunc agnoſco miſericordiæ tuæ viſcera, Chriſte, auctor luminis; quoniam tu es, qui docuiſti me non pronunciare blaſphemiam aliquam, ut per hæc tormenta divinitatem tuam magis cognoſcerem.

Ad tribunal reductus, ſuſ peaſuſque

ferreo pectine dilaniatur.

8 Hæc cum dixiſſet, neque Præſes tormentorum ſatietate affectus eſſet, juſſit hominem ante tribunal duci, cui hæc dixit: Multis cruciatibus propter nomen Chriſti afflictus, nullam utilitatem aſſecutus es: ſaltem nunc accede, & diis ſacrifica. Tum Zoſimus: Dometiane, inquit, ſæviſſime atque inhumane, & impietate omni refertiſſime, Deum illum cœleſtem metuas, &
B erroris, qui te detinet obliviſcaris, neque ſimulacra iſta deos nomines; ſunt enim dæmones, non dii. Tum Præſes: Tune, o ſceleſtiſſime, audes deos noſtros dæmones appellare, per quos mundus ipſe dies feſtos celebras? Tunc Zoſimus:

confeſſionem. Qualem, inquit, diem feſtum agunt iſti dii, quos dicis; ſalem Imperator tuus, & qui ea credunt, agunt. Præſes vero: Videſne Zoſime, quemadmodum diis repugnas, & illos in iram provocas? Deſine iſta dicere; ne propter blaſphemiam tuam & ipſi peſſime pereamus. Pietatis, inquit ille, & divinæ confeſſionis cauſa tibi repugno, & adverſor. Tum Præſes dixit: Afferte faces accenſas, & ventrem ipſius incendite. Non ſolum, inquit ille, faces ventri admoveri jubeas, ſed etiam, ſi placet, totum corpus meum combu-

juſſus ventrem adori offert totum corpus. ras, numquam enim me vinces: præſtitit Chriſtus, qui me corroborat. Eu ego a te interfici valde cupio: hæc enim eſt mea gloriatio in Chriſto Jeſu.

9 Præſes cum non amplius ſciret, quid ageret, &
C ea verbis illis S. Zoſimi ſe nihil profecturum eſſe intelligeret, juſſit ſecuri hominem percuti. Cum vero Martyr ad obeundum martyrium duceretur, cœpit dicere: Domine Deus meus, reſpice me peccatorem, & accipe animam meam, cum his, qui ab omnibus ſeculis tibi placuerunt: quoniam tu es gloria mea, ex hoc tempore, & in æterna ſecula, Amen. Martyrium complevit S. Zoſimus decimo nono die menſis Junii, in urbe Cononenſium, Imperatore Trajano, in nobis autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto: cui gloria, & impetium in ſecula ſeculorum, Amen.

ἐν ταῖς τῶν τυράννων βασάνοις ἐπὶ τῶν ὀργάνων, ἃ ἑτοιμάσθη σοι D
κολαστήρια, καὶ οὐκ ὑπακούσῃ μοι θῦσαι θεοῖς; Ζώσιμος λέγει, εἰ ζώσιν θεὸν οἱ ἀνάκτοντες, τοῦτον οὐ φοβοῦνται. Ὁ δὲ ἡγεμὼν λέγει· Ξεσθήτω ὁ ἀσεβέστατος ἄνθρωπος ὑπὸ ἀκάνθης σιδηρᾶς. Ξεομένου δὲ αὐτοῦ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, ἐλεήμων δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι οὐκ ἐδίδαξάς με βλασφημεῖν, ἵνα μὴ ἐν τούτοις μείζοσι βασάνοις ἐκφανῶ σου τὴν δύναμιν.

8 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος μὴ ἠνέσχετο ὁ ἡγεμὼν ἐξαίφνης ὑπομεῖναι τὸν ἔλεγχον τῶν ῥημάτων· καὶ ἐκβοήσας κατηχθεὶς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος· καὶ ἐκδύσας ἐμπροσθεν τοῦ βήματος, λέγει αὐτῷ ὁ δορυφόρος· Πολλοῖς βασανοῖς αἰκισθεὶς διὰ σὲ ὁπλα σὺ Χριστιανέ, καὶ μηδεὶς ἐστὶ βοηθήσαι, κἂν σὺ παρεκλήθη, καὶ θῦσον τοῖς θεοῖς. Ζώσιμος λέγει· Δορυφορικὲ, ἐμὲ δὲ αἰσχύνεται, ἐξαίφνης ἀσεβοῦς ἔλεγχος, φοβεῖται δὲ θεὸν, ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ἐπιλαβὲ σὺ παρεκχέασε τὰ σπλάχνα, ἐν οἷς ἔσωσε θεὸς μὲ ὀνόματι, οὗ πᾶσι δαίμονες ὑπάρχουσιν. Ὁ δὲ ἡγεμὼν λέγει· Ἀπατᾶσαι, σαλμῷ λέγων σὺ θεὸν δαίμονα, δι' ὃν ὁ κόσμος ὀργίζει; Ζώσιμος λέγει, ἃ ἐστὶ σωτὴρ ἀνθρώπων ἔχεις ὁ Αὐτοκράτωρ σου, ἢ τοῖς στεφάνοις αὐτοῦ. Ὁ ἡγεμὼν λέγει· Ζώσιμε, αἰδέσαι σαυτὸν θεοὶ παροργίζων αὐτούς, ἵνα εἰ μὴ βλασφημίας σε ἕνεκα ταχὺ ταχὺς ἀπολώμεθα; Ζώσιμος λέγει· ὑπὲρ εὐσεβείας, καὶ τῆς πρὸς θεὸν ὁμολογίας ἀνθίσταμαί σοι. Ὁ ἡγεμὼν λέγει· Ἐνέγκαντες ἀνῆψε καιόμενα πυρὶ, ἀλλαδὲ αὐτῷ τὰ πλευρά. Ζώσιμος λέγει, Οὐχὶ μόνον καιόμενα μοι προσάγων· ἀλλ' εἰ καὶ ὅλον τὸ σῶμά μου κατακαύσῃς, οὐ μὲ νικήσεις· Παρεστὶ γὰρ κόσμωμάν με Χριστὸς· ἐγὼ δὲ σπουδάζω ἐν τοῦτο σε ἀνταρκέσαι· τοῦτο γάρ μοί ἐστι κέγχραμα τοῦ Χριστοῦ.

9 Ὁ δὲ ἡγεμὼν μηκέτι εἰδὼς τί πράξει, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἅγιον γενὸς ἔδει εἰδὲ ἀφαλῶ, ἐκέλευσεν αὐτὸ ἀποκεφαλισθῆναι. Ἀναγόμενος δὲ ὁ Μάρτυς ἐπὶ τὸ πελεκισθῆναι, ἤρξατο λέγειν· Κύριε ὁ Θεός μου ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν, καὶ πρόσδεξαι τὴν ψυχήν μου μετὰ τῶν ἀπ' αἰῶνος σοι εὐαρεστησάντων, ὅτι σὺ εἶ ἡ καύχημά μου, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἐπλήσθη δὲ ἡμέρας Ζώσιμος μηνὶ Ἰουνίῳ ιθ', ἐπὶ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως, ἐπὶ Αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, καὶ δὲ ἡμῶν βασιλεύοντος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ANNOTATA D. P.

a *Sirletus* Græcos homines: *ſed parum apte ad mentem auctoris, ac phraſim temporis, quæ* Helleniſmus *notabat* Geotilium etiam, Græcique *per antonomaſiem dicebantur* Gentiles *quivis, Gracorum veterum more Polytheiſmum tenentes.*

b *Obſcurius hæc reddiderat Sirletus, ordini Græcorum verborum nimis preſſe inhærens.*

c *Sirletus*, a robuſtis militibus: *ſed pulchræ veritatis cauſa fuſtes indicare, quorum, non autem flagrorum uſus erat in plectendis delictis militum; utpote ingenuorum, cum flagris mancipia caderentur.*

d *Idem* a quatuor militibus: *ſed jam aliàs monui, non ἀπὸ, ab; ſed ἐκ τεσσάρων* ex quatuor, *aliud ſignificare.*

e *Angelicas voces, etiam a Gentilibus inter Martyrum tormenta ſubinde auditas, credibilius eſt, quam quod hic dicantur Angeli, ab iiſdem non*

A *non ſolum conſpecti, ſed ita ut eſſe Angeli ab illis ſcirentur; id enim parum veroſimile mihi videtur. Inviſibili ergo manu ſolutum Martyrem, ſatis erit credere; licebitque judicare hæc Acta, non eſſe omnino prima nota, neque ex præſentium Notariorum commentariis abſque ulla amplificatione edita.*

f *Sirletus*, Conanenſium, *legit & vertit.*

g *Verosimilius videtur, quod claudatas crepidas Martyr induerit* Apolloniade, *ut cum hoc tormento* Cononam *duceretur, ſicut habent Synaxaria. Non alibi certe, quam* Cononæ *agonem conſummatum, teſtantur Acta; adeoque ſuſpicari non poſſumus, redeunte Apolloniade Domitiano, eo quoque ſic eſſe reductum* Zoſimum.

h *Sirletus*, Pretioſum donum: *ſed hoc non ſatis explicat vim vocis* Μυστηρίων, *qua Chriſtiani* D *fignificabant* particulam Euchariſticam, facro ſanguine perfuſam, ad fidelium Communionem: AUCT. G. H. *qualem cum confortando Martyri attuliſſent Angeli, merito illa gratias egit, tamquam cœleſti cibo refectus. Auctores, a quibus ſic ea vox accipitur, vide apud Cangium in utroque Gloſſario, & hunc locum appone cæteris, eorumque exemplis, quibus Angeli Euchariſtiam miniſtrarunt.*

i *Miſſi ex excubiis, ideoque Sirletus vertit*, mente ad Deum erecta. *Sed omnino puto, legendum ei Excubiis, quamquam eam vocem alibi nondum repererim, ſed Excubitum*, firmam, ac bonam eo corporis habitudinem, *ab eadem origine verbi ſcmpſi ſto, idemque ſignificare aptum vocabulum.*

DE SANCTIS FRATRIBUS MARTYRIBUS

B

GERVASIO, ET PROTASIO, E

MEDIOLANI APUD INSUBRES IN ITALIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. §. I. Adducuntur, & expenduntur indubitata loca S. Ambroſii, de ſacrorum corporum inventione, ac depoſitione.

SEC. I. AUT ex *Ambroſius ſorori ſcribit*,

Olim maxime tempore columnam Eccleſiæ Mediolanenſis Ambroſium concutiebat Ariana vaſania turbo, per Juſtinam Imperatricem ſuſcitatus, ſecutura ſerenitatis pignore divino confirmatus idem fuit, cum anno CCCLXXXVI. *datum eſt ei SS. Martyrum pretiulatorum corpora invenire. Hujus ille lætitia participem mox facit ſororem ſuam Marcellinam, ſacram Deo Virginem, Romæ tunc manentem, ſcripta hac epiſtola.* Domino ſorori, vitæ atque oculis præfecendæ, frater. Quia nihil ſanctitatem tuam ſoleo eorum prætexere, quæ hic te geruntur abſente, ſcias etiam ſanctos

oſſa omnia integra G Martyres *Gervaſium, & Protaſium* a nobis expectos. Nam cum ego baſilicam dedicara vellem, multi tamquam uno ore interpellare cœperunt, dicentes: *Sicut* in Romana, ſic baſilicam dedicet. Reſpondi: Faciam, ſi Martyrum Reliquias invenero. Statimque ſubit veluti cujuſdam ardor præſagii.

a ſe Baſilicam dedicatam 2 *Ita principium hoc habet correctior Romana editio anni* 1585. *quod in Baſilicenſi anni* 1538. *ſic corruptius legebatur:* Cum baſilicam dedicaſſem, multi tamquam uno ore interpellare cœperunt, dicentes, Sic in Romana baſilicam dedices. *Indicat autem extruſtam a ſe Baſilicam Ambroſianam, quam optabant multi eadem ſolennitate dedicari, qua dedicaverat Sanctus* Baſilicam Apoſtolorum in Romana, *id eſt, in regione urbis a porta Romana nomen habente, illatis illuc, quæ Roma acceperat, Sanctorum Apoſtolorum Reliquiis.* Quid multa? Dominus gratiam dedit. Formidantibus etiam Clericis juſſi eruderasi terram eo loci, qui aſt anta cancellos Sanctorum Felicis atque Nabocis. Invenimus ſigna conveniencia, adhibitis etiam quibus pec nos manus imponenda foret: ſic ſancti Martyres immincre cœperunt, ut adhuc nobis ſilentibus arriperetur urna, & ſterneretur psona ad lucum ſancti Sepulcri. Invenimus mitæ magnitudinis viros duos, ut priſca ætas ferebat: *Galvanenſi Flamma apud Puricellum pag.* 34 Giganteos juvenes *ſcripſit: & ſolebant ad militum proceriora corpora legi.* Oſſa omnia integra, ſanguinis plurimum, ingens concurſus populi per totum illud biduum. Quid multa? Condivimus integra, ac ordine, tsanſtulimus veſpere jam ineumbente, ad baſilicam Fauſtæ: ibi vigilix tota nocte: manus impoſitio. Sequenti die tranſtolimus ea in baſilicam, quam appellant Ambroſianam. Dum tsanſesimus, cæcus ſanatus eſt.

ſaxeus & translata

3 *Hinc incipit exponere Ambroſius, quem tunc ad populum habuit ſermonem: in quo, occaſione lectionis tunc Pſalmi* XVIII. *dicit ipſos Martyres eſſe* Cælos, qui enarent Gloriam Dei, *utpote qui, non ſeculati illecebra, ſed divini operis gratia ad firmamentum paſſionis evexit; multoque ante morum, & virtutum documentis annuntiavit in his martyrium, quod adverſus lubricum ſeculi hujus ſtabiles permanſere; in eiſque impletum illud,* Dies diei eructat verbum. *His præmiſſis tranſit Sanctus ad Pſalmum* cui, *quo dicitur*, Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cælo, & in terra? ſuſcitans a terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem collocaus cum Principibus populi ſui. *Et* Principes, *inquit*, populi quos olios niſi ſanctos Martyres exſtimare debemus, quorum jam in numerum, diu ignorati Protaſius Gervaſiuſque proferuntur, qui ſterilem Martyribus Eccleſiam Mediolanenſem, jam plurimorum matrem filiorum, lxtari paſſionis propriæ fecerint, & titulis, & exemplis.

formamque tunc habitum F

tamquam de divino vatis

4 *Talibus verbis haud obſcure indicatur, neminem tunc fuiſſe, qui ſciret, aut crederet, quemquam ortu Mediolanenſem, Mediolani fuiſſe Martyrio coronatum: nam* S. Vitalis *Ravennæ obierat, ejus uxor* Valeria *ruſticano furore in via vapulaverat*: S. Victor *fuerat Maurica legionis miles*

AOGT. D. P.

A *multi ſicut etiam* Nabor, & Felix; *& bi quidem ultimi non Mediolani, ſed Laudæ paſſi.* Nazarios *Romanus*, Celſos *Cimelienſis erant (ſi vera ſunt Acta) & utrique adhuc erant Mediolanenſibus ignoti.* Noo immerito autem, *inquit Ambroſius*, plectoque hanc Martyrom reſurrectionem appellant. Videru tamen, utrum ſibi, an nobis: certe Martyres reſorrexeroot. Cognoviſtis, imo viditis ipſi multos a dæmoniis purgatos: plorimos etiam, obi veſtem Sanctorum manibus contigerunt, hir, quibus laborabant debilitatibur abſolutos; reparata vetoſti temporis miracula, quo ſe per adventum Domini Jeſu gratia terris major infuderat: umbra quadam ſanctotom corporom pleroſque ſanatos cernitis. Qoaota oraria jactitantur? Quanta indumeota ſoper Reliqoias ſaeratiſſimas, ut tactu ipſo medicabilia cepoſcantur? Gaodent omnes exteema lintea coottogere, & qoi contigerit, ſalvus erit.

& per miracula clarificati;

B

quorum titulum legiſſe ſenes adhuc memineriot;

5 *Gratulatur deinde ſanctus Doctor, primum ſibi, tantes natto propugnatores; deinde populo, cui in eorum revelatione aperti ſint oculi, ſicut Giezi famulo Elizæi, ut videat auxilia, quibus defenditur; ac demique ſermonem iſtum ſic finit.* Evaſimos, Fratres, non mediocrem pudotis ſarcinam: patronos habebamus, & neſciebamus. Inveoimos unum hoc, qoo videamur præſtare majoribus. Sanctorom Martyrom cognitionem, quam illi amiſeruot, nos adepti ſomus. Eruuntur nobiles Reliquiæ ſepulcro ignobili; oſtendootur ezlo trophæa. Sanguine tumulus madet, appatent eruoris triumphalis notæ ioviolatæ, reliquiæ loco ſoo, & ordine repertæ, avulſum humeris capot. Nunc ſenes cepetoot audiſſe ſe aliquando horum Martyrom nomioa, titulomqoe legiſſe. *Eum titulum oportet ſub S. Myroclis poſitum fuiſſe, cum jam Conſtantinus cœpiſſet decuiſſetque Martyrum memorias excitare, & ornare. Eſtque credibile piam mulierem Savinam ibi depoſuiſſe St. Naboritatque Felicis corpora, ubi noverat St. Protaſium, & Gervaſium ſepultos haberi:* qoa ttiam cauſa *S. Maternofuerit, ut ibidem voluerit tumulari, durante adhuc, & quammaximt fervente Diocletiani, & Maximiani perſecutiont. Quia autem recens erat illarum, quos Savina humaverat, notitia, & frequentiora miracula, ideo factum eſt, ut veruſtiorum corporibus ſub terra relictis, noviſſimi iſti elevarentur, & eccleſia deſuper conſtructa aboleretur titulus, ſternenda pavimenta incommodus, nullo ojus reliſte indicia. Ex eo interim, quod eum titulum ſibi lectum ſenes meminerint, conſequens ſit eam eccleſiam, qua nunc in nomen S. Franciſci juſſuc Franciſcanorum tranſiit, primum eroctam fuiſſe ſub S. Euſtergio Myroclis ſucceſſore, ad annum uſque cccxxxi. ſuperſtite, qui tamen in alia ſuis impenſis condita maluit ſepeliri.*

sub S. Myroclis verſimiliter poſitum

C

ſed edificata S. Nazario baſilica obſcuratum,

6 *Pergit porro Ambroſius*: perdiderat civitas ſuos Martyres; qoz rapoit alienos (*prædictos ſcilicet* Naborem & Felicem, *quos Savina*, Laudenſium orbe furto ſublatos, *ut Acta loquuntur*, Mediolaoum deduxit.) Etſi hoc Dei muous eſt, tameo gratiam, quam temporibos ſacerdotii met Domious Jeſus tribuit, negare non poſſum: quia ipſe Martyr, eſſe neqoeo, hos vobis Martyres acquiſivi. Succedant victimæ triumphales in locom, ubi Chriſtus hoſtia eſt. Sed illr ſoper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub altari, qui illius redempti ſuot paſſione. Hunc ego lu-

Ex dictis tione deſumta in dicta aliorum.

eum prædeſtinaveram mihi: dignum eſt enim, ut tbi requieſcat Sacerdoi, ubi offerre conſuevit. Sed cedo ſacris victimis dexteram portionem: loeus iſte Martyribus debebatur. Condamus ergo Reliqoias ſacroſanctas, & dignis zdibus ſnvehamus, totumque diem ſida devotiooe celebremus.

D

7 *Hellenus Sermo*: *proſequitur deinde Epiſtolam Doctor ſanctus; ſercrique narrans, quid porro actum dictumque aſſit:* Acclamavit populus, *inquit*, ut in Domioteum differretor diem Mastyrum depoſitio: ſed laudem obtentom, ut ſeqoenti firret die, xxa. *Junii, qua anno* cccl.xxxvi. *habente litteram Dominicalem* D, *poſt Paſcha celebratum* v. *Aprilis, fuit feria* vi. *poſt Pentecoſten* xxtv. *Maji actam: adeo ut reteſta fuerint ſacra corpora feria* sv. *præcedent. Antonius Pagi in Critica ſua, hinc conſequi putat, necdum eo tempore uſitatum fuiſſe, ut in Dominicis dedicarentur Baſilicæ; conſequens certe omnino id eſſet, ex eo, qui nunc ſervatur dedicationum ritu per S. Gregorium ordinato, cujus pars una inſignis eſt Reliquiarum altari includendarum circumlatio, & depoſitio. Verum cum antiquior Sacramentorum a Geloſio Papa ordinatorum codex nihil ſimile habeat, & in utroque ſermone Ambroſius nec minimo quidem ſigno innuat, Dedicationem eo die vel inchoatam, vel perficiendam; videor mihi, ex eo quod populus* Dominico *poſtulet, contrarium potius inferre poſſe. Intendiſſe ſcilicet populum, prætextu augendæ ſolemnitatis in Dominicam deſignatu, ut diutius frueretur ſacrorum corporum conſpectu; Antiſtitem vero id recuſaſſe, ne prolixus ceremoniarum in Dedicatione ſervandarum ardo, prolixior etiam iſta Reliquiarum depoſitione evaderet; imo agri indulſiſſe moram annus dies, qui potius videbatur relinquendus apparatui ad Dedicationem ſtruturam neceſſario. Quoniam autem ædificanda eccleſia locas, ſolet initio fabrica, per Staurogiam (ut vocant) Cruce depicta benedici, propriis in eam rem ceremoniis; non debet alicui mirum videri, quod in baſilicam jam ſtructam, licet necdum dedicatam, & ad altare necdum conſecratum, delati Sancti ſint, propria ſua, & ad dedicationem futuram pravia pompa. Redeo ad Ambroſii Epiſtolam.*

qui fuit feria 6.

non ſequabor Doctoris cenſuram alio quam Dominico factam.

E

F

8 Seqoenti *die, id eſt Feria* vi. talis ad populum iterum ſermo fuit. Heſterno tractavs verſiculum, Dies diei eructat verbum, prout noſtri captus tolit ingenii: hodie mihi oon ſolum ſuperiore tempore, ſed præſenti quoque prophetaſſe videtor Scriptora divina. Nam eum diebus ac noctibus continoatam videam ſanctitatis veſtræ celebritatem, iſtos eſſe dies prophetici carminis oracula declaravunt heſternom atque hodiernom, de qoibus opportuniſſime dicitur: Dies diei eructat verbom: & iſtas noctes, de qoibus aptiſſime diſpotatur, quia Nox oocti indicat ſcientiam. Quid enim aliud hoc bidoo, niſi verbum Dei totimo eructaſtis affectu, & ſcientiam vos habere fidei probaviſtis? Cui tamen celebritati veſtræ, qui ſolent, invidcot: & quia celebritatem veſtram invidis animis ferre non poſſunt, eauſam celebritatis odere, atq; in tantom amentiæ prodeuot, ot negent martyrom merita, quoeum opera etiam dæmones confitentur.

habitur deinde ſermo alius,

9 Sed hoc non mirom. Siquidem tanta eſt incredulorum perfidia, ut tolerabilior ſit dia-

A diabuli plectumque confeſſio. Dicebat enim diabolus: Jeſu fili Dei vivi, quid veniſti ante tempus torquere nos? Et cum hoc audirent Judæi, ipſi tamen Dei filium denegabant. Et nunc audiſtis clamantes dæmones, & confitentes martyribus, quod pœnas ferre non poſſunt, & dicentes: Quid veniſtis, ut ante tempus nos tam graviter torqueamini? Et Ariani dicunt: Non ſunt iſti martyres, nec torquere diabolum poſſunt, nec aliquem liberare: cum tormenta dæmonum ipſorum voce probentur, & beneficia martyrum remediis cæcorum, & abſolutorum indiciis declarentur. Negent cæcum illuminatum, ſed ille non negat ſe ſanatum. Ille dicit: Video, qui non videbam. Ille dicit Cæcus eſſa deſivi, & probat factu. Iſti beneficium negant, qui factum negare non poſſunt. Notus homo eſt, publicis cum valeat mancipatus obſequiis, Severus nomine, lanius miniſterii. Depoſuerat officium, poſtquam inciderat impedimentum. Vocat ad teſtimonium homines, quorum ante ſuſtentabatur obſequiis. B Eos indices ſuæ viſitationis accerſit, quos habebat teſtes & erbittos cæcitatis. Clamat, quia ut contigit fimbriam de veſte martyrum, qua ſactæ reliquiæ veſtiuntur, tedditum ſibi lumen ſit.

cum mentione dæmonum ſe torqueri faſſorum

& cæci illuminati.

ad confuſionem pervicaciam Arianorum.

10 *Hinc porro ſumpta occaſione, Judaicam Arianorum pervicaciam redarguit Ambroſius*; Cedit, *inquit*, diabolus plagis, cedere neſciunt Ariani: Dicebat diabolus, ſcio te, quis ſis. Tu es filius Dei vivi. Dicebant Judæi, Neſcimus quis ſit. Dicebant hodie & ſuperiore die vel nocte dæmones: Scimus, quia Martyres eſtis: & Ariani dicunt, Neſcimus, nullumus intelligere, nolumus credere. Dicunt dæmones Martyribus: Venitis perdere nos? Ariani dicunt, Non ſunt dæmonum vera tormenta, ſed ficta & compoſita ludibria. Audivi multa componi: hoc nemo unquam fingere potuit, ut dæmoniacum ſe eſſe ſimulet, alius dæmonem ſe eſſe ſimuletet. Quid illud, quod ita exagitari eos videmus, quibus manus imponitur? Ubi hic locus fraudi eſt, ubi ſuſpicio ſimulandi? ſed nun ego ad ſuffragium Martyrum oſurpo vocem dæmoniorum. Beneficiis ſacra paſſio ſuis comprobetur. Habet judices, ſed purgatos: habet teſtes, ſed abſolutos. C Melior vox eſt, quam ſonitus loquitur eorum, qui debiles advenerunt; melior vox eſt quam ſanguis amittit.... Sanguis hic clamat coloris indicio. ſanguis clamat operatum ait præconio, ſanguis clamat paſſionis triumphu. Satisfactum eſt petitioni veſtræ, ut condendas heſterno, io hodiernum diem differremus Reliquias. *Satisfactum etiam ſorori credidit his relatis Ambroſius, nec aliud addere fortaſſis potuit, ipſa verſimiliter, aut ſequenti die exarans Epiſtolam, qua Romam deferretur; quam niſi ante Dominicam ſcripſiſſet, addidiſſet haud dubie aliquid de peracta Baſilica ſua Dedicatione. Et hanc credimus altera proxima occaſionis Epiſtola ſimiliter ſignificatam, licet ea & ferme tunc habitas nondum compareant.*

D

§. II. *Quid Auguſtinus Ep. & Paulinus, Presb. oculati teſtes, eadem de re ſcripſerint; & quo ea anno acta ſit.*

11 *Tranſeo ad alios, ſimili certitudine rem a ſe viſam narrantes, quorum agmen S. Auguſtinus ducat. Hic ad baptiſmum veniens, Ambroſii gaudium, & ſuper adverſa ſolatium cumulavit, anno mox ſequente* CCCLXXXVII. *Octavum Baronius notat, & cum ſecutas tum pluribus aliis Paſcellas, unde hic etiam diem* XII. *Junii, componit cum Sabbato, pragreſſo primam poſt Pentecoſten* E *Dominicam; Paſcha enim tunc fuerat* XXV. *Aprilis actum. Tali ſane caſu mirum fuiſſet, in alterutrum ſermonem non incidiſſe aliam Spiritus Sancti mentionem. Sed Antonius Pagi evidenter demonſtrat, ex eo quod oratio de non tradendis Baſilicis, habita in Dominica Palmarum, non poſſit conferri habita poſt annum integrum & ſeptimum menſem legis, in favorem Arianorum a Valentiniano latam Baſilicæ Portianæ, in proximam Poſchæ ſuæ ac matris ipſius vocitatæ; evidemer, iaquam, ex eo demonſtrat Pagius, orationem illam recitatam ipſomet lata legis anno* CCCLXXXVI. *adeoque* XXIX. *Martii, non autem* XVIII. *Aprilis, atque eandem fuiſſe annum baptiſma Auguſtini pragreſſum, prout antea in ſua de Auguſtini itinerario lucubratiuncula ctiom docuerat nunc Eminentiſſimus Noriſius. Quod autem anno baptiſmum pragreſſo inventa fuerint ſacra Corpora lib. 9. Conſtitutionum Cap. 7. docet Auguſtinus, dum occaſione novitor indicta in eccleſiam Occidentalem pſalmodia, qua frequentanda videbatur ſotiari non poſſe, ita ſcribit.*

ante baptiſmum ſuum.

post baptiſmum.

12 Non longo cœperat Mediolanenſis Eccleſia hoc conſolationis, & exhortationis genus celebrare, magno ſtudio Fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum unum erat aut nun multo amplius (*ante baptiſmum meum*) cum F Juſtina, Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambroſium perſequeretur hæreſis ſuæ causa, qua fuerat ſeducta ab Arianis. Tunc Hymni & Pſalmi, ut conerentur, ſecundum morem Orientalium partium, ne mœroris tædio contabeſceret populus, inſtitutum eſt. Tunc memorato Antiſtiti tuo per viſum operuiſti, quo loco latercnt Martyrum corpora Protaſii & Gervaſii, quæ per tot annos occrupta in theſauro ſecreti tui recondiderens, unde opportune promeres, ad coercendam tabiem feminæam, ſed regiam. Cum enim propalata & effoſſa digno cum honore transferrentur ad Ambroſianam baſilicam; non ſolum quos immundi vexabant ſpiritus; verum quidam, plures annos excuſi civis civitatique nuniſſimus, eum populi tumultuantis lætitiæ cauſam quæſiſſet atque audiſſet; exiluit; eoque ſe ut duceret, ſuum ducem cogavit: quo perductus impetravit admitti, ut ſudario tangeret feretrum pretioſæ in conſpectu tuo mortis Sanctorum tuorum: quod ubi fecit atque admovit oculis, confeſtim aperti ſunt. Inde fama diſcurrent, inda laudes fuæ ferventes, inda illius inimicæ animus, etſi ad credendi ſanitatem non applicitus, a perſequendi tamen furore cumpreſſus eſt.

in libris Confeſſionum.

reſtituta miraculoſe

A 13 *Hæc Auguſtinus, jam Epiſcopus Hipponenſis, adeoque poſt rem geſtam annis, ut minimum* XVI. *utpote qui in libro* 2. *Retractationum ſuarum, inter libros, quos Epiſcopus ſcripſit, ſexto primam loco Confeſſiones recenſet. Magis ambiguum mihi eſt, quo tempore ab eo ſit habitus ſermo in* Natali Sanctorum Martyrum Protaſii, & Gervaſii, *a Presbyterone, an ab Epiſcopo: unum video, poſt adificatam ipſis in Victoriana prope Hipponem villa memoriam, conſuetumque in Africa feſtum, habitum illum eſſe, in eoque* Natalem *appellari diem* Inventionis *ſeu verius* Depoſitionis: *ſic enim loquitur, ſeque teſtem oculatum profitetur, cap.* 5. *Sermonis illius, qui de diverſis eſt trigeſimus nonus.* Celebramus hodierno die, Fratres, memoriam in hoc loco poſitam SS. Protaſii & Gervaſii, Mediolanenſium Martyrum: non eum diam, quo hic poſita eſt, ſed eum diem celebramus, quando
B inventa eſt pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus (*ſeu potius biduo ante inventa, depoſita ſub altari*) per Ambroſium Epiſcopum, hominem Dei: cujus tantæ gloriæ Martyrum etiam tunc ego teſtis fui. Ibi eram: Mediolani eram: facto miracula vidi: novi atteſtantem Deum pretioſis mortibus Sanctorum ſuorum; ut per illa miracula, jam non ſolum in conſpectu Domini, ſed etiam in conſpectu hominum, eſſet mors ipſa pretioſa. Cæcus, notiſſimus univerſæ civitati, illuminatus eſt. Cucurrit: adduxit ſe fecit: fine dolore reverſus eſt. Nondum audivimus, quod obierit forte adhuc vivit. In ipſa eorum baſilica, ubi ſunt eorpora, totam vitam ſuam ſe ſervaturam eſſa devovit: nos illum gaviſi ſumus videre videntem, reliquimos ſervientem.

14 *Idem Auguſtinus, octaſiona vaſtata anno* CCCCX. *a Gothis Alarico Duce Roma, exorſus ſcribere de Civitate Dei, libro vigeſimo ſecundo ferit* Caput VIII. de miraculis, quæ, ut mundus in Chriſtum crederet, facta ſunt, & fieri mundo credente non deſinunt: *ibique idem quod ſupra ſic explicat;* Miraculum, quod Mediolani factum eſt, eum illic eſſemus, quando illuminatus eſt cæcus, ad multorum notitiam potuit pervenire; quia & grandis eſt civitas, & ibi erat eunc Imperator, &
C immenſo populo teſta res geſta eſt, coocurrente ad eorpora Martyrum Protaſii, & Gervaſii: quæ cum lorerent, & penitus neſciteotur, Epiſcopo Ambroſio per ſomnom revelata, reperta ſunc: ubi cæcus ille, depoſitis veteribus tenebris, lumea vidit. *Circa idem tempus, quo prædictos libros ſcribebat Auguſtinus, ipſo hortante, Vitam S. Ambroſii ſcripſit Mediolanenſis Presbyter Paulinus, eum Sanctо ejus nomini Nolano Epiſcopo perperam a quam plurimis confuſus. Ex hujus calamo habes extremum hoc veritatis teſtimonium, certiuſque notitia inſtrumentum apponere: ſic ille ſcribit.*

15 Hoc in eempore, *quo contra Arianos fores eccleſiæ ſervabat militum Catholicorum exercitus,* Antiphonæ, Hymni, ac Vigiliæ primo in Eccleſia Mediolanenſi celebrari cœperant..... Per idem tempus ſancti Martyres Proteſius & Gervaſius ſe Sacerdoti revelarunt: arant eum in baſilica poſiti: in qua ſunt hodie corpore Naboris & Felicis Martyrum. Sed ſancti Martyres Nabor, & Felix celeberrima ſunquentabocrae, Protaſii vero & Gervaſii Martyrum, ut nomino, ita & ſepulcro incognita erant: in tantum, ut ſupra illorum ſepulcra ambularent omnes, qui vellent ad cancellos pervenire, quibus ſanctorum Naboris & Felicis Martyrum corpora ab injuria ſepulcri defendebantue. Sed ubi Sanctorum Martyrum corpo- *& rursus deinde, mortuo e* D
ea ſunt levata, & in lectis poſita; multorum ibi ſanatæ ægritudines perdocentur. Cæcus etiam Severus nomine (qui nunc uſque in eadem baſilica, quæ dicitur Ambroſiana, in qua Martyrum corpora ſuot translata, religiosa ſervit) ubi veſtem Martyrum attigit, ſtatim lumen recepit. Obſeſſa etiam corpora ab ſpiritibus immundis curata, ſumma cum gratia dumum repetabant..... Tantus quia intra Palatium multitudo Arianorum cum Juſtina conſtituta, deridebat tantam Dei gratiam .... venerabilemque virum Ambroſium corrobor pecunia comparaſſe homines, qui ſe vexari ab immundis ſpiritibus mantirentue, atque ab illo ſicut & a Martyribus torqueri ſe dicerent.... unus ex ipſa eorum multitudine, ſubito arreptus ſpiritu immundo, clamare cœpit, ita torqueri eos, ut ipſe torquebatur, qui negarent Martyres, vel E
qui non crederent in unitatis Trinitatem, quam docet Ambroſius. At illi hoc voce confuſi, qui converti debuerant, & dignam tali confuſione agere pœnitentiam, in piſcina demerſum hominem necaverunt, perfidiæ homicidium jungentes.

§. III. *Epiſtola de eodem argumento Martyrumque Paſſione, edita ſub nomine S. Ambroſii, vel ad omnes Italiæ Fratres ſcripta.*

16 QUacumque hactenus deduxi, omnino certiſſima, eo facilius, *ut ſolito nitatur fundamento examen, de Reliquis inſtituendum; atque ante omnia note, ex illis conſtare irrefragabiliter, quod non ſolum cujuſdam ardor præſagii ſanctum Antiſtitem movit ad requirenda Sanctorum corpora, ſed quod eidem ſe illi revelarint, ut loquitur Paulinus, & infra num.* 62. *allegandus S. Gaudentius;* idque per ſomnum, *& per viſum, ut ſcripſit Auguſtinus; ita veroſimiliter omnes edoctus ex ore ipſius S. Ambroſii. Hinc porro ſequitur, quod ſilentium ipſius de tali viſu ſolum non ſufficiat, ad ſuſpectam reddendam Epiſtolam, de qua agendum propoſuimus. Habetur ea a Lapponano Surioque ex fide veteriſſimorum Codicum edita, & ex aliis nonnihil correctioribus tranſiit in tertiam Operum Ambroſii editionem, Romæ curatam an.* 1585. *Ut autem viſionem illam prætermiſit Ambroſius, nec idem ipſa poteſt conferi tota falſa; ſic neque, ſi aliud obſtet nihil, ex cauſa ſimili alienjus quoad alias circumſtantias omiſſimus, ſi aliud accederet nihil, deberet in dubium revocari libellus Philippi ad Sanctorum ab ipſo ſepulcrorum capita (ut præfatur) poſitus, atque in prædicta ad Fratres per Italiam epiſtola deſcriptus, continens univerſam Martyris hiſtoriam, qualis in quamplurimis Paſſionalibus occurrit inde accepta. Prius, igitur quam quidquam judicem, aut judicio uno, Lector, deſiderandum ſubjiciam, ipſammet accipe, ex veteriſſimis Mſſ. primum Puteano, quod deinde tranſiit in poteſtatem Reginæ Sueciorum Chriſtinæ, nunc autem in Vaticana*

ad denique in libris de civitate Dei

Idem teſtatur Paulinus Presbyter Vitæ Ambroſii,

Cum ex Auguſtino & Paulino ſcaturrevelatio ſacra S. Ambroſio,

F

ex hujus editis ſeculo ſolo

non eve. rium Epiſtolæ

A *cana ſervatur; tum Trevirenſi S. Maximini, cum quibus Suriana editionem Roſweydus noſter olim contulit; ſicut Bollandus & Henſchenius ipſam contulerunt cum membrana valde antiqua codice a ſe empto Leodii, alioque recentiori, quem Moreti nominamus, quia ab hoc redemptum: nec vacavit cum pluribus, tum Mediolani, tum alibi repertis exemplaribus, toties jam collata, conferre iterum. His ergo eſt ejus tenor.*

17 Ambroſius ſervus Chriſti, Fratribus per omnem Italiam, ætenam in Domino ſalutem. In diviſis voluminibus reus ſcribitur, qui non ſtuduerit dare gratis, quod ipſe gratis acceperit. Quidquid enim Domini Eccleſiæ profuturum erat, ſubtraxiſſe arguitur, cum noluerit tradere omnibus, quod ipſe non celandum accepit. Unde & Pſalmographus *a* vaticinavit, dicens: Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi: Non celavi miſericordiam tuam & veritatem tuam a conciliо multo. Et pro hoc opere quaſi viciſſitudinem a Deo poſtulans, adjecit: Tu autem Domine ne longe faс miſericordiam tuam a me; quaſi Deo diceret: Sicut ego feci alios miſericordiam invenire, ita & ipſe non patiaris longe fieri miſericordias tuas a me. Aperiamus ergo, cas iſta præmiſimus, & veſtros animos, qui pie de Deo ſentitis & creditis, de inventione ſanctorum corporum ad lætitiam invitemus.

18 In diebus tranſactæ nuper Quadrageſimæ, *b* cum Dominus mihi donaſſet, ut jejunantium, & orantium me faceret eſſe participem; in oratione poſito ita mihi ſomnus obrepſit, ut nec vigilans aperte, nec dormiens integre, viderem apertis oculis mecum duos juvenes ejuſdem habitus, veſtibus candidiſſimis, id eſt, collobio & pallio tunicatos, caligulis calceatos, manibus extenſis orantes. Nullam quidem gravedinem patiens, loquutus cum eis non poteram: ſed ut dixi, pars in me ſomni incumbebat, qui me ad eorum interrogationem rerbum proferre non ſinebat: plene autem me erigilante viſio eorum ab oculis meis elapſa eſt: unde factum eſt, ut rogarem Domini miſericordiam, ut ſi ludificatio dæmonum eſſet, abſcederet; ſi vero veritas eſſet, plenius appareret. Ad impetrandum veso, quod poſcebam a Domino, augmentavi jejunium: ſimilique modo, canente gallo, orantes mecum juvenes apparuerunt. Tertia vero nocte, defecto jejunio corpore, non dormienti, ſed ſtupenti, cum quadam mihi tertia appaſuerunt perſona, quæ ſimilis eſſet B. Paulo, cujus vultum me pictura docuerat, ut tantum ipſe mecum illis tacentibus loqueretur, dicens: Iſti ſunt, qui propter munita *c* mea, reſpuentes prædia & divitias, ſecuti ſunt Dominum noſtri Jeſu Chriſti pia veſtigia, nihil terrenum, nihilque carnale concupiſcentes, in media hac Mediolanenſi urbe per decem annos in Dei ſervitio perdurantes, ad hoc pertingere meruerunt, ut Chriſti Martyres fierent: quorum corpora in eo loco invenies, in quo ſtas & oras. Duodecim pedum altitudine terra cooperiam arcam invenies: quam arcam ſuperiut aaalrabis, & in nomine eorum eccleſiam *d* fabricabis. Cumque eorum nomina ab eo requirerem, dixit mihi: Ad caput eorum libellum ſcriptum a invenies, in quo & ortus eorum & finis ſcriptus eſt. Convocans itaque omnes per circuitum Fratres & Coepiſcopos *f* urbium vicinarum, ſeſeſcens univerſa, quæ videram, & audiveram, ipſis coram poſitis, primum ego terræ foſſor acceſſi: ceteri Epiſcopi proſecuti ſunt. Fodientes, perveniмus ad arcam, quam ſanctus promiſerat Paulus: quam aperientes, invenimus quaſi ipſa hora poſitos Sanctos, miſſ. odore fragrantes: ad quorum caput illum libellum invenimus, in quo nomina hæc per ordinem univerſa conſcripta. Ego ſervus Chriſti Philippus, intra domum meam Sanctorum corpora, cum filio meo rapui & ſepelivi: quorum mater Valeria, & pater Vitalis dicti ſunt; quos uno ortu geminos genuerunt, & unum Proteſium, alium Gervaſium vocaverunt *g*.

19 Quorum pater Vitalis erat militaris *h* Conſulatus. Hic cum eſſet cum Paulino Judice ſuo Ravennam ingreſſus, & videret in conſpectu judicis ſui Chriſtianum, nomine Urſicinum, artе medicum, natione Ligurem, poſt nimia tormenta capitalem accepiſſe ſententiam. Locus autem, ubi decollabantur Chriſtiani, hoc habebat vocabulum, ut diceretur, Ad palmam, eo quod arbores antiquæ palmæ illic eſſent. Igitur cum, ut diximus, poſt nimia ſarmenta depollandus venires ad Palmam, cepiſti: & dum velles male evadere, exclamavit Vitalis, dicens: Noli, noli Urſicine medice, qui alios curare conſueviſti, teipſum ætenæ mortis jaculo vulnerare vis? Qui pro paſſione nimias veniſti ad palmam, conſonam perdere noli, tibi a Domino præparatam. Audiens hæc Urſicinus, genu poſuit, & ſpiculatorem, ut feriret, hortatus eſt: & agens pœnitentiam, quod expaviſſet, Chriſti Martyrem ſe fecit. Statimque ipſe Vitalis corpus Martyris rapiens, inſſa Ravennatium urbem ingreſſus eſt; & cum omni honore Martyri debita explens obſequia, ad judicem ultra ventre contempſit. Quem Paulinus, Conſularis Judex, ideo tenere maxime mandavit, quo tantum quia contempſit ad eum rediſſe, quantum quod ita Chriſtianus eſſe detectus eſt, ut etiam volentem Urſicinum ſacrificare, ne periret, ita inſtituit, ut ſederet ad coronam martyrii, & Deo ſedderat margaritam pretioſam, quam diabolus rapere ſtudebat.

20 Paulinus igitur juſſit eum levari in eculeo, ut per tormenta poſſet ejus ſenſum ad ſacrificandum idolis convertere. Cui Vitalis ait: Infinita tibi dominatur ſtultitia, ut pura mentem ipſum decipere, qui alios a periculo deceptionis liberare ſtudui. Tunc Paulinus Conſularis dixit ad Officium ſuum: Ducite eum ad Palmam; & ſi ſacrificare contempſerit, nolite eum decollare: ſed facite foveam in terra, quouſque perveniatis ad aquam: & ibi eum ſupinum deponite, & terra atque lapidibus obruentes dimittite. Quod cum factum fuiſſet, Deus ſibi Vitalem ita Martyrem conſecravit. Sacerdos autem Apollinis, qui hoc conſilium Paulino dederat, a diabolo ſepultus eſt, ita ut per ſeptem dies energumenus ibi clamaret, ubi obrutus erat ſanctus Vitalis, dicens: Incendis me, ſancte Vitalis martyr Chriſti, & crucias me. Poſt ſeptem autem dies præcipitatus a diabolo, in flumine expiravit. Sanctus autem Vitalis glorioſus martyr Chriſti, ſepultus eſt juxta civitatem Ravennatium, præſtans orationibus ſuis multa beneficia omnibus hominibus

D AUCT. D. P. *f* cum quibus, invenias & tabulas Philippus

g

h

E

F

a Pſal. 39. 2

b Sanctorum viſionem ſibi obtinet.

c

d Ædificantis eorum locum S. Paulo.

a Vitalis martyrio S. Urſicinus Ravennas tolleratur.

b Vitalem a Philippo, qui illum ſepelierat, ſuſpenſum.

AUCT. D. P.

A credentibus in Dominum, usque in hodiernum diem. i

i & S. Valeriæ Mediolanum redeuntis,

21 Valeria autem conjunx ejus, cum vellet corpus S. Vitalis auferre, a Christianis prohibita est, & ab ipso in visionibus sæpe admonita, ne sanctum cœpor, a malo homine bene positum, violaret. Ipsa autem eum reverteretur ad urbem Mediolanensiam, idololatrat Silvano sacrificantes incurrit: qui eam deponentes de sumario, hortabantur ut secum epularet. At illa dicebat: Christiana sum: non licet mihi de Silvani vestali sacrificiis manducare. Illi vero hæc audientes, tantæ eam exde mactaveeunt, ut vix semimecem eam soi homines ad Mediolanensem urbem perduceeent, ita ut intra triduum migraret ad Christum k. Cumque ab intestato Gervasius & Protasius parentibus successisset, domum propriam & res parentum & cæsellolas venumdantes dederunt pretium omne præperibus, & familiolæ suæ, B quam etiam ingeniam fecerant. Ipsi vero in uno cœnaculo se concluserunt, per decem l annos lectioni & orationi & jejuniis vacantes. Decimo autem anno, conversionis suæ undecimo ad palmam martyrii m hoc ordine pervenerunt.

k dicuntur ipsorum fuisse Gervasius & Protasius,

l

m

22 Eodem tempore supervenieute Comite Astasio, n qui proficiscebatur ad bellum, quod a Marcomannis o fuerat excitatum, occurrerunt illi templorum cultores suum Sacerdotibus suis, dicentes: Si eis læsus ad Augustos p nostros reverti victor, Gervasium & Protasium sacrificare compelle: vehementer enim dii nostri, de eorum contempto commoti, dare nobis responsa contemnunt. Audiens hæc Astasius Comes, jussit eos teneri, & ad se addaci, quibus & dixit: Hortor vos, ut a deorum nostrorum injuriis temperantes, ad immolandum eis devoti studeatis misistere, ut expeditio mea naviter celebretur. Gervasius dixit: Victoriam de cœlo debes a Deo omnipotente requirere, non de simulacris matis & vanis, quæ oculos habent sine lumine, aures sine auditu, nares sine oduratu, os sine sermone, manus sine tactu, pedes sine gressu; & ventrem sine interioribus probantur habere, & sine statu esse noscuntur. Tunc indignatus Astasius Comes, jussit eum tamdiu plumbatis contundi, quamdiu exhalaret spiritum.

n

o

p

ab Astasio contra Marcomannos missus.

C

23 Quo audito, jussit adstare Protasium, cui & dixit: Misce, vel tu vivere studes, & noli biothanatus q fieri, sicut & frater tuus. Cui Protasius respondens, ait: Quis est miser, ego, qui te non timeo? an to, qui ma timere probaris? Astasius Comes dixit: Ego te, misera homo, quomodo timeo? Beatus Protasius dixit: In eo, quod times lædi a me, si non sacrificavero diis tuis. Si enim non timeres lædi a me, ad sacrificandum me non compelleres: ego autem te non timens, contemno minas tuas, & omnia idola tua velut stercora computans, Deum solum, qui regnat in cœlis, adoro. Audiens hæc Astasius Comes, jussit eum fustibus cædi. Postea vero erecto eo, dixit ad eum: Miser homo, ut quid tam superbus & tam rebellis existis? Vis perire, sicut tuum probasti genemnum periisse? Protasius dixit: Non tibi irascor, Astasi, nec ago, nec ipsa justitia, quoniam cæcos oculos tui cordis accendo: incredulitas enim, quæ in tuis sensibus regnat, non te permittit videre, quod Dei est. Nam

q frustra fuit ausus ad desultionem

D & prior sortibus, aliut gladio cæsus.

& Dominus meus Jesus Christus crucifigentibus eum non maledixit; sed potius, ut eis indulgeretur, oravit, addens hoc, quia nescirent, quid facerent. Unde & ego tui misereor, quia nescis, quid facias. Nunc ergo age, quod cœpisti, ut mihi possis cum manifestatæ hodie benignitas Salvatoris nostri occurrere. Tunc Comes Astasius jussit eum capite cædi. Quod eum factum fuisset, ego servus Christi Philipparabstuli eam filio meo sortim nocte corpora sancta, & in domo mea, Deo solo teste, & in ista arca marmorea sepelivi, credens ea orationibus eorum consequi misericordiam Domini nostri Jesu Christi, qui cum patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen. r

r

ANNOTATA D. P.

a *Alias* Vates canit.

b Quadragesima *anni* 386. *cœperat Mediolani cum prima Dominica, tunc cadente in* 22. *Februarii; quia Pascha celebrandum erat* 5. *Aprilis: hinc vero, usque ad translationem & depositionem Sanctorum corporum* 19. *Junii, spatium* 107 *mox intercedit. Puricellus vult interim fabricatam Basilicam, quæ in visione sequenti arigenda promittitur; absolata deinde fabrica convocatos ad synodum post pentecosten agendam Episcopos; adeoque tertio post visionem mense peractam translationem. Sed quis credet, tam brevi, tamque turbato tempore perfectum opus, quod rebus etiam pecuniosissimis annos requirere potuit? Deinde quomodo non erat ante talem visionem capta fabrica, de qua prædicanda agebatur, quando inveniendarum Reliquiarum primum præsagium Ambrosius cepit; ex suggestione potentium, ut sicut in Romana fecerat, sic etiam Basilicam dedicaret de qua hic agitur? Visio igitur quacumque illa fuit, post præsagium illud oblata sancta est, & verisimiliter nocte aliqua feria* 11. *vel* 111. *opus ipsum præcessit.*

E An recte dicatur, totis visis sanctis in Quadragesima?

c *Posset hoc intelligi de Paulinis Epistolis, per Martyres latis; sed Mediolanenses omnino volunt, a vivente adhuc Paulo, & Mediolani presente, inventos Sanctos; idque etiam credidit S. Petrus Damiani, in sermone de eorum parentibus, Vitali & Valeria.*

F

d *Hanc ecclesiam Puricellus vult esse ipsam Ambrosianam Basilicam: sed, si quid sapis, ea capta est fabricari ante mortem Justinæ perfectionem. an autem dedicata fuerit in nomine illatorum ad eam jam perfectam Martyrum, non habeo, unde definiam; nisi quod Puricellus, in Monumentis Ambrosianis pag.* 334. *&* 1039. *varia producat instrumenta, in quibus nominetur* Abbatia *seu* Monasterium S. Ambrosii, Sanctorumque Martyrum Protasii atque Gervasii; *& unum pag.* 992. *ubi nominatur* ecclesia beatorum Martyrum Gervasii & Protasii, & sanctissimi Patroni nostri Ambrosii. *Alibi videri posset, Epistola fabricator respexisse ad ecclesiam & monasterium* S. Protasii, ad Quercum, *vel ad Monachos dictam, quorum Manacherus Abbas, in charta anni* 88. *vocatur* Abbas sacrorum monasteriorum beatorum scilicet Gervasii & Protasii, atque Simplicitum: *constata enim in unam Abbatiam erant ecclesiæ duæ, (de quibus vide Disertat. Nazarianam Puricelli pag.* 41.)

Basilica post visionem fieri capta?

41.) *& prior non ſolum* S. Protaſii, *ſed etiam* SS. Protaſii & Gervaſii *dicebatur: verum quis hujus auctor faerit, non invenit Paricellus.*

Similiter SS. Nazarius, & Celſus, in ſuis param cortis, ſed forte antiquioribus, quam hæc Epiſtola ſit, Actis, dicunt Ceratio: Abſcunde libellum teſtaminis noſtri ad caput noſtrum, in diem, quo hæc voluerit Dominos revelari. *Sed ſi libellus ejuſmodi in Philippo ſcriptus, & ab Ambroſio reverâ inventus fuit; quomodo nec ipſe Ambroſius, nec Auguſtinus uſpiam indicant eum ſibi lectum laudando parentes Sanctorum, tolerata ſupplicia ſpecificando, nominando perſonas eorum? Solius eorum capitis abſciſſi meminit Ambroſius, & tituli in ſcribuntur lecti; quorum primum, preſentia loquebantur corpora; ſecundum, pro magna re habitum fuit, diſtinctiori notitia deficiente.*

Ex vicinis Epiſcopis an. 381. cum S. Ambroſio interfuerunt Aquileiæ Synodo, Vercellenſis, Placentinus, Tridentinus, Brixianus, Laudenſis, Dertonenſis, urbes tamen Epiſcopales jam tum erant, Alba, Aſta, Taurinum, Comum, Borgonum, Cremona, Taurinum. Sed difficile creditu eſt, quod rebus Mediolani ſic turbatis, ut ipſi Ambroſio exitium intentaretur, illuc Epiſcopi plures convenerint. Epiſtola ad Sororem ſuorum Clericorum mentionem, eorumque formidantium ad opus accedere.

Ex hinc Mr. Puteanum & alia plura Legendarii deficium, uſque circa mediam ann. 12. 00 quod exempta hinc Alba SS. Urſicini, Vitalis & Valeriæ, retuliſſent ad 18. Aprilis.

Conſulates *proprio dicebantur, qui Conſulatum ordinariam, id eſt, annum in faſtis ſignandam Kal. Januarii, ingreſſi; vel poſtea ſuffecti in locum mortuorum, vel abdicatorum erant: Auguſtus tamen* Conſularis *titulum ad plures honoris cauſa traduxit, nonnullique poſt illum Imperatores: quod deinde uſu abolitum, Conſtantinus Magnus in morem redaxit. Sed quid eſt* Militaris Conſularis *? & infra* Judex Conſularis *? Tituli ſunt Romano hiſtoriæ ignoti. Rubeus hic nominatum Judicem* Paulinum *eſſe credit* C. Svetonium Paulinum, *qui penultima Neronis anno, Chriſti* LXVI. *ordinarium Conſulatum geſſit cum* L. Pontio Cetſino.

Uſque hodiecnum diem, *videtur longius ſpatium indicare, quam decem annos, quibus in morte ſanctorum filiorum decurſis hoc ſcripta offenſimo multa illa invocantibus præſtita beneficia videntur publicam & palam permiſſum eorum ſupponere, pacatu jam ſub Imperatoribus Chriſtianis Eccleſia. Phraſis certe ea non eſt primi ſecandive ſeculi.*

Addit Rubeus lib. 1. Hiſt. Ravenn. quod in ædes impertata Valeriâ, *eum utero gereret geminos, adhuc immaturos in lucem ediderat vivos: quos Cajus Mediolanenſis Epiſcopus ſacro baptiſmate expiavit, & alterum Di geminum, Aurelium alterum vocavit, ad cæleſtem mox gloriam prius Martyres; quam nati, abeuntes. Hute rei teſtis, inquit, erat pervetuſta in Divi Vitalis templo picta, in qua cum S. Valeriæ ducitur funus, duo eum ea infantes faſcis involuti efferuntur, ipſique Monachi, tradita ſibi continenti a ſuperioribus Monachis diſciplina, qui Ordinis ſui habitum in hoc cœnobio induunt, eos pleroſque Diogeni & Aurelii hac de cauſa nominibus appellant. Ita non fatis erat Libello Philippi (ut profertur) tres aere uno ortu gemellos natos* Protaſium atque Gervaſium; *niſi rurſus gemellipara fieret* Valeria, *quaſi non niſi geminos concipere ſolita. Invenio autem illud inſertum in Collectaneis Petri Ferretti Ravennatis Lavellinenſium Epiſcopi, Bibliothecæ Vaticanæ illatis, in Sermone de SS. Vitali & Valerio: quem appareat compoſitum, poſt Franciſcanos in eccleſiam SS. Naboris & Felicis Mediolani inductos, id eſt poſt ann. 1256.*

Regnavit Nero *annos 12. ſed ſolum tribus ultimis Chriſtianos eſt perſecutus; non poſſunt igitur decennio poſt parentes paſſi eſſe filii ſub Nerone; ſed concipi ſolam poſſunt decennio ante parentum mortem conversi, & immediato poſt ipſos martyrium ſuſcepiſſe; quæ eſt Paricelli ſententia: parum congrua huic relationi, & obvio verborum ſenſui.*

In Romana editione additur, die Kalendarum Junium: *ſed ea verba genuino textui ſuperaddita eſſe, merito cenſet Paricellus: deſunt certe in omnibus, quæ vidimus Mſſ. Allegat deinde Manuale Ambroſianum Beroldi, quem ait vixiſſe an. 1120. & duo Bibliothecæ Metropolitanæ donaſſe Miſſalia membranea Mſſ. in quibus* VIII. Kal. Aprilis, *inter plura eidem die attributa, ponitur* Paſſio trecentorum Martyrum, & Jacobi Fratris Domini & Protaſii & Gervaſii, *quibus nihilo plus credideram.*

In Actis S. Petronillæ 31. *Maji*, Fiſcus Comes *nominatur: neque dubium eſt, quin in Republica Romana fuerint* Comites Sacrarum largitionum, rei privatæ, ſacri palatii, ſacri patrimonii &c. *ſed togata hæc erant officia. Comitibus etiam bella mandata hactenus non inveniunt, & hoc ſolum credo velaſſe Alciatum, cum hujus tituli cauſa ſuſpectam epiſtolam foret. Paricellus autem unii hanc* Aſtaſium, *Anſelmo alibi nominato ſucceſſiſſe, in vexandis Mediolani Chriſtianis; ſed hoc non ſufficit conciliandæ Epiſtolæ cum aliis Actis, quæ totam hanc tyrannidem Anſelmo aſcribunt.*

Marcomanni, Germaniæ populi Romanis federati, eam putantur habitaſſe regionem, quæ nunc Bohemia dicitur (Moraviam volunt aliqui) & uſque ad S. Ambroſii tempora ſui juris manſerunt, ac proprios Reges habuerunt; nam eorum Regium Frugifidum ea ætate bifinium petit, & accepit. Bellum cum iis ſub Nerone geſtum nuſquam invenio. Vellejus Paterculus Maroboduum laudat, quod imperium ſuum, perpetuis exercitiis pœne ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, brevi in eminens & Romano quoque Imperio timendum prædonum faſtigium; gerebatque ſecum adverſus Romanos, ut neque bello lacceſſeret, & ſi lacceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim, ac voluntatem reſiſtendi declararet. Etenim apud Tacitum jactabat, ſe, duodecim legionibus duce Tiberio petitum, illibatam Germanorum gloriam ſervaviſſe; mox conditionibus æquis diſceſſum; neque pœnitere, quod ipſorum in manu ſit integrum, adverſus Romanos bellum, an pacem incruentam malit. *Ita Annalium lib. 2. Tacitus, qui deinde haud leve decus Druſo acquiſitum ait, quod illicuit ad diſcordias Germanos, utque fracto Maroboduo, uſque ad exitum inſiſteret, effecit; exitio vero, ut ait ipſe in libello de moribus Germanorum*, Regibus *illorum* vis & potentia ex auctoritate Romana *fuit*; & Raſo, *inquit*, armis noſtris, ſæpius pecunia juvantur. *Hinc Paricellus putat ſe veroſimile poſſe facere, quod etiam ſub Nerone contra illos arma uſum ſit. Baronius videns nuſquam Ne-*

An inventa ad caput paſſionis hiſtoria?

An ſub Nerone paſſi, decennio poſt parentes?

Idque ſi fuit, non 19. Martii.

An convocati tunc Mediolani Epiſcopi?

Paulinus an conſulatus ſub Nerone?

An Valeria bis gemellipara?

Marcomanni Romanis fœderati,

A ronem *nominari putavit* Marcomannorum bellum
AUCT. *poſſe intelligi, ad quod profectus eſt M. Aurelius*
D. P. *Antoninus, anno* 170.

Auguſti anno 160. p *Paricellus pag.* 525. *ex Potercalo dicente, quod* legati, quos *Maroboduus* mittebat ad Cæſares, interdum ut ſupplicem commendabant, interdum ut pro pari loquebantur; *conatur perſuadere, ut ibi* Cæſares, *ita hic* Auguſtos *poſſe dici*; licet uterus Imperator *eſſet, hic* Nero, *ibi* Auguſtus: *nec ita locutum eorumque ſcriptorem*, quis plurali nomine intelligebat non ipſum tantummodo Imperatorem, ſed etiam Conſules, vel Senatores; *an quomodo Vopiſcus in Proba pluraliter nominat*, Solluſtios, Livios, Tacitos, Probos; *vel denique quia* Galba, *contra Neronem acclamatus ab exercitu Imperator, ſperabatur cum eo pacificandus, & communem geſturus Imperium. Sed neſcio, an ſerio hæc ſcribere Paricellus potuerit, ſibi*

B *que ipſi id perſuadere: quomodo enim non cogitaſſet Auguſti privignus* Tiberium, ac Druſum *a Vitrico ſuo dictos* Cæſares, *& hunc etiam Germanicum fuiſſe cognominatum ob res in Germania præclare geſtas; iſti vere fratre mortuo pene communicatum imperium, & cum utroque negotium habere potuiſſe Marobodanum, cetera nec reſponſum meritura. Tantum nempe valet obſtinatus ſemel ad tacendum aliquod ſcriptum animus; cui talis non fuerit, omnino cenſebit cum Baronio, hic plures ſcribi non potuiſſe, niſi cum jam vulgari uſa cæpiſſent plures ſimul regnare; non caperam autem ante tempora* Veri, & Antonini *fratrum ſimul imperantium ab anno* 161. *ad* 169. *& ultimo eo anno conflata Marcomannis graves motus in Germania excitatos, quorum cauſa Aquilejam uſque Imperatores ambo præceſſerunt. Nec mirum fuerit, Comitem, vel Ducem aliquem præmiſſum ob Italia, priusquam ipſi ſe Imperatores moverent: nedum priuſquam mortuo fratre in Germaniam proficiſceretur Antoninus, per ſeipſum domituros, quos campeſtre per alios annis prioribus non poterat.*

& bellum Marcomanicum, ante ſua geſta finiſſi.

q Bonhanacus, *id eſt, morte violenta ſublatus.*

r *Mirum eſt hic finem poni Epiſtolæ, nec addi verbum de Tranſlatione, eamque ſecutis miraculis;*

C §. IV. *Antiquiorum de ea Epiſtola per ſecula duo ſilentium, & relatio de Sanctis prorſus alia, ex nihilo meliori S. Nazarii Paſſione.*

Relationi Philippo adſcriptæ. 24 EXpramiſſit Annotatis ſatis jam liquere puto, *ſuppoſitam Ambroſio fuiſſe Epiſtolam, qua viſionem ejus tempore tum incœptas ponit, & baſilicæ Ambroſianæ ædificatione priorem; ac, nihilo minori cum incommodo, indocti Epiſcopi ad ſacrorum corporum refoſſionem convocatos. Apparet etiam, ex annexo Epiſtolæ Philippi libello, æque ſuppoſititio, nihil certi haberi poſſe de tempore, quo paſſi Martyres ſancti ſunt. Apparet denique, quod Epiſtolæ auctor, ſi tempus voluit aliquod deſignare, aliud nullum ſibi potuerit præpoſitum habuiſſe, quam commune duorum fratrum M. Aurelii Antonini, & Lucii Veri, filiorum M. Antonini Pii. Tunc enim paſſos fuiſſe oporteret Sanctos Vitalem, & Valeriam, ſi parentibus decennio ſupervixerunt SS. Protaſius & Gervaſius ſub initium Marcomannicorum motuum, vivente adhuc Vero, ab Aſiaſie Co-*

mite ad eos componendos miſſo comprehenſi, ac ea- D *cati anno* CLXIX. *Sed hujuſmodi Chronologia Philippi ataxiæ repugnat ſi verum eſt ipſum inter primos a S. Cajo Mediolani converſos fuiſſe, ſuoſque hortos commodaſſe conventibus Chriſtianorum habendis, deſanctiſque ſepeliendis: quo maxime argumento nituntur, qui ad primam Chriſti ſeculum, & S. Caji Epiſcopi tempus, referunt pradicta martyria. Id autem faciunt Mediolanenſes, ac Ravennates conſenſu tanto, ut eos nominare nihil opus ſit: omnes autem Neroniana perſecutioni adſcribunt ſupra relatam paſſionem.*

& annum circiter 169 indicantis;

25 *Neronianam perſecutionem, non ſolam ad Chriſtianos Romæ degentes, ſed ad omnes toto Imperio ſparſos pertinuiſſe, ex Lactantio atque Oroſio, & publicis etiam ejus temporis titulis egregie probat in Critica ſua Antonius Pagi, cum quo libenter corrigam quidquid alibi forſitan in contrarium definivi. Lactantium legiſſe potuit is, qui ſeculo Chriſti* VI. *(ut arbitramur) compoſuit hiſtoriam primorum* E *Epiſcoporum Mediolanenſium, ex cujus calculo S. Anatalus primo poſt Barnabam Epiſcopo, ſucceſſiſſet S. Cajus, anno Chriſti* LII. *Romam autem profectus anno Epiſcopatus ſui quinto, recens occiſos Apoſtolos invenifſet (convenit hoc optime cum anno mortis eorum); manſit autem Cajus in Epiſcopatu uſque ad quintum Domitiani Cæſaris annum, id eſt, uſque annum Chriſti* LXXV. *Vitam ex hiſtoria illa dubimus ad* XXVII. *Septembris, quo nunc colitur: hic interim delibanda cenſeo, quæ ad præſens faciunt argumentum.*

epugnum ſcriptor ſeculi 5.

aſſerens ſub Epiſcopo Caji

26 *Dicit Auctor ille de Caji præfati primis annis, quod ſub iis,* licet ſæva, & perquam teroculenta Paganorum adverſus Chriſti fideles querela magis magisque inſurgeret; nihilominus tamen quotidiana hoſtis invidi damna, & Chriſti ex idololatris clientibus lucra fiebant; & jam non quilibet, ſed ipſi etiam Conſules, & quos gloria mundi reddiderat clariores, ad Chriſti properantes obſequium feſtinabant. Saperioribus enim diebus, *inquit*, S. Vitalis inſignis quidem eruis origine nobilis, ſed mentis culmine nobilior, F civium Mediolanenſium maximus, & inter ſuos non mediocriter honoratus, una cum religioſiſſima conjuge, & filiis, atque omni familia domus, Chriſti fidei ſociatus eſt; & cum eo pariter quamplurimi majorum natu civium, in quibus & Philippus cum ſuis, vir apud ſeculum, & apud Deum illuſtriſſimus. *Narrata deinde Caji profectione Romam, de Nerone ſubjungit, quod* per unamquamque provinciam direxerat Præſides, ut Chriſtiani nominis cultores vario pœnarum genera diſiperent, deleretur, atque permanerent, ſo quibus Auolinum veluti capitalem peſtem Secundicerium ſibi præceperat, data illi ſo Chriſtianos Conſulari effula, quatenus Italicarum partium poteſtatem accipiens, Chriſtianæ ſectæ, & nomen radicitus avelleret, & germen diſperderet.

baptizantur

& ſub Neronis atque Auolino

27 *Mos namque, ut Mediolanum, metropolim Italorum intravit... audito, quod multi ex* Primatibus *ibi eſſent Chriſtiani, in omnes dicitur multifarie ſeviſſe: & inter multos, inquit Auctor,* qui iſdem temporibus in Chriſti exercitu ad mortem uſque certarunt, beatiſſimos extitiſſe germanos compereri, Protaſium ſcilicet atque Gervaſium, ſacratiſſimos Martyres Domini. Nam patet ipſorum, cujus ſupra memini, S.

cæſi Martyres:

Vita-

Ac in eum tempus quidā Neronis in Christianos persecutionis errat.

A Vitalis, fortissimus athleta Christi jamdudum pro Christi confessione, diversa per supplicia triumphalem adeptus fuerat palmam. Mater quoque Deo devotissima Valeria, simili exitu mortem commutaverat in gloriam. Horum ego, ut dicere cœperam, parentum beatissimorum generosum exemplar filii in nullo degeneres secuti, Neronlani prælii constantissimi victores effecti sunt: nec plumbatis cædi, nec equuleo torqueri fas fuit; nisi etiam corpus speculatori pro capite Martyrum offerrent. *Hactille: qui si habita temporum ratione intellexisset, primam sub* Nerone *persecutionem contra Christianos initium habuisse ab incendio urbis, procurato sub annum illius* XI. *Christi* LXIV. *atque solummodo triennium duravisse, in referenda filiorum post parentes morte abbreviasset illo* jamdudum.

Sed tamen veritatis docet se scribentis prædictam Epistolam necdum natam fuisse.

B 28 *Nota interim, quod hæc tam antiquus scriptori ignota prorsus fuisse debeat illa superius, sub Ambrosii nomine, edita Epistola; quomodo enim aliter, vel* Anulinum judicem *potuisset pro* Aspasio Comite? *vel* equulei *meminisset, nusquam ibi indicati? vel utramque plumbatis cæsum, ac deinde capite minutam dixisset, asserente Epistola* Gervasium, *quidem fustibus contusum, quamdiu exhalaret spiritum; Protasium vero fustibus primo, tum capite cæsum: cum tamen verus Ambrosius lib.* 7. *in Lucam cap.* 13. *de utroque æqualiter dicat, quod* persecutione vehemente arma posuerunt, colla flexerunt, contrito gladio (*comparat enim eos grano sinapis*) *per totos terminos mundi gratiam spargere* martyrii. *Atque hæc sufficiant ad reprobandam fidem Epistolæ, tam infeliciter Ambrosio suppositæ; itemque libellum, Philippo sub tali auctoritate adscriptum. Interim vero, si constaret satis, Gervasium, & Protasium filios fuisse illius Vitalis, qui Ravenna post S. Ursicinum passus, colitur hunc ibidem Patronus* XXVIII. *Aprilis; si constaret etiam, & eorum passionem recte adscribi* Neronis *Imperio; posset* Paulinus, *anni* LXVI. *ordinarius Consul, anno sequenti potestate Proconsulari per*

Nec inverosimile est sub Domitiano eos fuisse passos.

C *Galliam Cisalpinam, judicium illud contra Ursicinum, & Vitalem exercuisse; filii vero Gervasius, & Protasius, patri superstites annos circiter* XXX. *Martyrium consummasse Mediolani sub Domitiano, secundam contra Christianos persecutionem movente; sub qua extiterit aliquis motus* Marcomannorum, *minus memorabilis, cui compescendo missus sit vel* Aspasius Comes, *vel alius quispiam, ob savitiam comparatus* Anulino, *Diocletiani & Maximiani postea ministro. Nec est inverosimile, quod* Domitianus, *alter* Nero *dictus a Christianis, sub* Neronis *nomine latere potuerit Mediolanenses sæculi* V. *ac* VI. *scriptores; cum etiam ipse* Nero, *proprio & patris nomine dictus fuerit* Dominus, *solo autem adoptionis jure* Nero.

Dubitavit enim de eo Baronius,

29 *Dubitavit* Baronius, *in Notis ad Romanum Martyrologium, hoc die, utrum ea, qua habentur,* SS Gervasii, & Protasii Acta, *certa, firmaque, & Ambrosii esse diceret: sed non dubitavit, quia, si talia essent, credendum omnino foret* passos esse *temporibus* Marci Aurelii Antonini, & Lucii Veri Augustorum, *quorum Imperii anno nono* Marcomannicum bellum exortum. *Ut autem hæc propenderet, fecit, quod* neque Beda, nec Usuardus, vel Ado, aut antiquorum aliquis, vel vetera Manuscripta, cum de his Martyribus agunt, vel de eorum parente Vitale ad IV. Kal. Maji, ullam de Nerone faciunt mentionem. *Ad Bedam quod*

D *attinet, genuinum ejus Martyrologium non-* AUCT. *dum prodierat, cum scriberet* Baronius, *aucto Ba-* D. P. *dio recentius editum ante tom.* 2. *Martii. Eum au-* *Beda ipsi non nocet.* *tem aliud nihil scripsisse putamus in Martio, quam,* IV. Kal. *passos* S. Vitalis; *in Junio vero,* XIII. Kal. Sanctorum Gervasii, & Protasii Martyrum in Mediolano. *Cetera Florus Lugdunensis ex epistola Ambrosio adscripta addidit. Similiter Legendaria omnia antiqua, quæ* Baronius *vidit, eandem Epistolam vel descripserunt verbotenus, vel verbis pluribus exoraverunt. Sed hinc mihi videor non posse aliam prorsus consequentiam trahere,* *Sed primus eandem secutus est Florus sæc.* 9. *quam quod Acta, sæculi* VI *scriptori, ipsique Beda ignota, primum prodierim eo, quod inter Bedam ac Florum fluxit tempore, quod unius forme sæculi fuit, cum Beda obierit anno* DCCXXV, *Florus clarus haberetur anno* DCCCXLII. *Florum autem secuti sunt* Usuardus, *Ado, Notkerus, Rabanus, &*

E *cæteri eam hodierno Romano.*

30 *Si porro hanc quæras, quid potuerit præstitis habuisse scriptor ille Vitarum Episcopalium,* *Licet antiquissima sit Legenda* *quem dixi sæculo* VI *lucubrasse historiam suam, respondebo,* SS. Nazarii & Celsi Passionem *quamdam jam tum descriptam fuisse, in qua legebatur (juxta vetustissimum Putaneum Ms. nunc in Vaticana reperiendum) quod* S. Nazarius, *decimo postquam Roma excesserat anno, ingressus est in* Placentiam *civitatem, docens omnem populum; post dies autem aliquos pervenit* Mediolanum, *& invenit in custodia retinuerit Beatos Gervasium, & Protasium ab* Anolino *Principe, qui etiam virtutes multas faciebat in carcere: quibus* S. Nazarius *jam factos est socius ..... Inde* *Neronis & Anulini gesta adscribuntur falsoi.* *egressus versus Galliam, in civitate Cimelis accepit parvulum Celsum comitem: tam eosque profectus Treviros, & a Cerialio Galliarum Præside per litteras delatus Neroni, ab hoc autem Romam accersitus, inventusque Ebroduni, adductus ad Neronem fit. Atque post varia tormenta, cum puero, jussu præcipitari in mare,* Genuam *pervenit, & inde perrexit* Mediolanum: *ubi requisivit in carcere, quos reliquerat, sanctos Martyres Dei,* F *Protasium & Gervasium; & invenit eos: quibus adhæreas, confortabat eos.* Audiens autem hæc Anolinus, *qui ea urbe* Mediolanensi *eum expulerat..... jussit eum in alium carcerem mitti. Et accepto responso Roma a Nerone, desuper consulto, non post multos dies jussit* Anolinus *decollari* Nazarium *cum puero* Celso.

31 *De* SS. Gervasio & Protasio, *utrum ante vel post casi sint, non dicitur, vel in brevioris, & an-* *Græca vocabula ea ætate tempori Constantinopoli conficti.* *tiquioris ista, vel in recentius exorata, & apud Mombritium diffusiora Legenda, ad* XVIII. *Julii, quando solemniter agitur eorundem Juventia, seu Depositio, per S. Ambrosium facta infra annum* sextum *post Imperatoris Theodosii obitum. Paulo post Theodosius Junior, vel nescio quis alius,* S. Nazario *ecclesiam Constantinopoli extruxit, quam vetustate collapsam, Imperator Basiliscus Macedonicus annum* DCCCLXXX. *novam fecit, ac priore* *prius forte quam de illis temporaretur;* *magis excellentem, ut auctor est ejus nepos Porphyrogenitus, in ejus vita apud Cangium, Constantinopoli Christiana l.* 4. §. 6. *Regnavit Macedo ab an.* DCCCLXVII. *ad* DCCCLXXVI. *quo tempore S. Joseph Hymnographus, Episcopus Thessalonicensis, pangendis sacris Canonibus clarus, Officium compositi de* SS. Nazario, Gervasio, Protasio, atque Celso, *quæ in*

A AVCT. D. P. *te in Græcorum Menæis extruditur, concinendam die* XVI. CCC. LII. *Octobris, quod eo die facta ſit ſacrarum ibidem Reliquiarum Mediolanenſi allatarum collocatio.*

32 *Antiquior Officia illo potuit fuiſſe prædictarum quatuor* Converſatio & Paſſio, *quam ex mſ. Regio Medicæo Pariſiis Græcam accepimus, Latine autem ex mſ. Veneta reddidam edidit Lippomanus, & ex Lippomano Surius: ubi licentia quadam Græcis uſitata, non ſolum ſimul annos quatuor paſſi dicuntur, quod non eſt veroſimile; ſed etiam ipſa die, qua Conſtantinopoli coluntur* AIV. *Octobris, quod omnino falſiſſimum, aut certe per conjecturam prorſus gratuitam aſſertum eſt, etiam ſi de ſolis* Nazario ac Celſo *intelligeretur.*

non minus certum quàm illa verſio.

33 *Etenim Latina Acta, quæ breviori concinniorique compendio tranſtulerunt in uſus ſuos Græci, nihil ſcientes de Pſeudo-Ambroſiana Epiſtola, cum de ſupplicio & ſepultura Martyrum agunt, non ſolum tacent de morte* SS. Gervaſii & Protaſii; *ſed de* Nazario & Celſo *dicunt, quod* obſervantes Chriſtiani, furati ſunt ſancta & pretioſa corpora eorum, & tulerunt ea die quinta Kalendarum Auguſtarum foras portam, quæ dicitur Romana, in prope his hortis. *Ego etiam hoc ſine fundamento definitum exiſtimo, talemque diem Mediolani anniverſarie ipſorum tribui, ob eamdem cauſam, ob quam* Protaſio & Gervaſio *attribuitur dies* XIX. *Junii, ſcilicet cauſa Depoſitionis ob Ambroſia facta.*

hallucinatur Florus circa diem martyrii

B

34 *Agit de* Nazario & Celſi *inventione Paulinus in Vita Ambroſii perquam accurate: & cum dixiſſet, quomodo Ambroſius Theodoſium Aquileja Mediolanum venturum, uno die præceſſit, ipſum cum filiis in eccleſia exceperit, nec diu, inquit, alementiſſimæ mamoriæ Theodoſius in hac luce fuit (defunctus ibidem Mediolani* XVII. *Januarii, ECCXCV.) poſt cujus obitum fere quatriennium ſupervixit Ambroſius: quo in tempore, id eſt ultimo illo Sancti Præſulis triennio*, S. Nazarii Martyris corpus, quod erat in horto poſitum extra civitatem, lavatum, ad baſilicam Apoſtolorum, quæ eſt in Romana, delatum eſt.... Levato autem corpore Martyris, & in lectica compoſito, ſtatim ad Sanctum Celſum Martyrem, qui eodem horto poſitus eſt, cum ſancto Sacerdote ad orationem perreximus.

tempus inventionis S. Nazarii.

C

35 *Hinc ſatis manifeſte apparet, quam longe a vero aberrant Acta, cum dicunt;* Quando autem complacuit Deo, revelavit in noſtro tempore Ambroſio Epiſcopo; & impetravit a pia memoriæ Theodoſio; qui cum omni populo accedens ad locum.... invenit Sanctos.

36 *Longius etiam exorbitavit paraphraſtes Græcus; dicens, quod* Iſtuit martyrcarum Reliquiarum theſaurus in ejus, *qui ipſas ſepeliverat*, ædibus, donec ad Magnum Theodoſium, ea libertatum, quæ nunc Hiſpania dicitur, pervenerunt ſceptra Romani Imperii. Cum autem is, poſt devictum hoſtem Valentem a barbaris in Thracia interfectum eſſet conſtitutus Imperator, quidam Deum piæ ſi quis alius, Martyrum lætabatur honore; tunc quoque facta eorum Reliquiæ, tamquam theſaurus, recondunter in eccleſia Mediolanenſi, Nazarii inquam & Gervaſii, Protaſii & Celſi. *Secuta earum, claudorum, leproſorum curationes*, in quot cum Magnus iocidiſſet Theodoſius (tunc enim agebat Mediolani, advertus tyrannum, Maximum inquam, decertans) & accepiſſet pactes ſciſcitum

Error circa fundationem eccleſiæ Poli.

Reliquiarum... in urbem detulit Regium, iis, quæ D ipſe vidit, miraculis confirmatur advectum Scythas.

37 Ante hanc magnam itaque civitatem, eaci- [*factum id an. eccl. XL. facienti eum Theodoſium M.*
tat ais elegant templum, & in eo ſacras Martyrum Reliquias depoſuit; ubi ex unguentorum, quoq; fontas amittunt abundantes, non ſolum corporibus ſalutares, ſed etiam animas hauritientium expurgantes. *Venit in Italiam contra Maximum Theodoſius an.* CCCLXXXVII. *id eſt*, biennio poſt repertas Sanctorum Protaſii & Gervaſii *Reliquias. Videſſe igitur potuit miracula, ad eorum invocationem patrata; & Conſtantinopolim rediens anno* CCCXCI. *aliquas alterutrius Reliquias illuc detuliſſe; illiſque ædificaſſe eccleſiam, qua poſtea, propter eadem illata reliquias* S. Nazarii, *an hujus nomen tranſierit, ſaltem poſt reſtaurationem, ſed non potuiſſe adfuiſſe inventioni S. Nazarii, nedum Reliquias ejus Conſtantinopolim vexiſſe.*

quam prius conſtat obiiſſe, quam S. Nazarius inveniretur,

§. V. *Simili licentia ſuppoſitæ teſtibus coævis SS. Nazarii, Victoris, Syri, & Hermagoræ Legenda, Ambroſioque perperam adſcriptus ſermo de S. Nazario. Cujus hic eſſe videatur.* E

38 Ista, *ad* XXVIII. *Julii proprie ſpectantia, ipſiſque Actis prodactis minutius tunc perpendenda, videri poſſent propropere hoc collata; niſi demonſtrandum fuiſſet, ex talibus nihil certi haberi de* SS. Protaſio & Gervaſio. *Fuit igitur etiam opera pretium animadvertere, quam non movere quemquam debeant* Ambroſii & Philippi *pratenſa nomina, teſtium alibi pro ſua cujuſque tempore irrefragabilium, tales etiam eſſes, ſi vere allegarent,* Philoſophus *iſte, de quo in narrata Legenda fertur, quod* S. Nazarium conſequens ab initio, ſcripſit libellum certaminis ejus; & conſervans apud ſe retinebat fideliter: exterritus autem in ſomnis a Sanctis, dedit illum Ceratio, qui pretioſa corpora Sanctorum ſepelivit; & dixerunt Ceratio Sancti: Abſconde libellum certaminis noſtri ad caput noſtrum, uſque in diem, quo voluerit Deus demonſtrare. Et accipiens libellum confeſtim conſervavit eum ad caput Sanctorum Martyrum.

Tali teſtimonio de nihil prodeſt Hubellus, qui dicitur e teſte oculato ſcripſiſſe

39 *Iſta, inquam, omnia nihil prodeſſe poſſunt ad fidem aliquam talibus Actis dandam, imo hanc ipſe prorſus derogare probet* Paulinus *in Vita S. Ambroſii his verbis:* Vidimus ſanguinem recentem, in ſepulcro Martyris, qui quando ſit paſſus, uſque in hodiarnum diem ſcire non poſſumus .... cognovimus tamen a cuſtodibus loci ipſius, quod F a parentibus illis traditum ſit, non diſcedere de loco illo per omnem generationem & progeniem ſuorum, eo quod theſauri magni in eo loco poſiti ſuiſſent. *Hæccine ſcripſiſſet Paulinus, ſi ad caput Martyrii inventus fuiſſet libellus, qui prætenditur? neque diem paſſionis, neque tempus Neronis ſciviſſet indicare?*

40 *Æque celebris, ac Sancti quatuor, de quibus hactenus, Mediolanenſiſque Eccleſiæ Patronus*, S. Victor Maurus, *ex Maximiani Imperatoris mili tia, ſub ipſo ejuſque Conſiliario* Anolino *paſſus anno* CCCXII. *haud multo felicior in ſuis Actis fuit; eo quod, mendoſa cum ſint, ſicut oſtendimus* VIII. *Maii, ipſa tamen ſcripſiſſe ſe fingat* Maximianus Maximiani Imperatoris Notarius, *prout præſens viderat;*

Poſſem id per aviſ illius indiſcretam pietatem

A *rat. Interim induxit Martyrem prædicentem, quod ipſe anno moriturus Imperator ſit, qui tamen uſque ad an. CCCXX. ſupervixit. Omitto alia olim notata: ſatis eſt ea hic obiter attigiſſe, ut conſtet, fuiſſe medio ævo viros Mediolani induſtrete pios, qui publicæ devotioni recte conſulere ſe putabant, eorum Sanctorum Acta, quorum nulla exſtabant, concinnanda ex vulgi traditionibus male cohærentibus, & ex ſuis propriis conjecturis. Id autem fecerunt ſub nominibus antiquis, aptiſque ſi vera eſſent, fidem certiſſimam facerent; prout male factum ſero nunc deprehendimus; agre fidem inventuri ipſimet apud præoccupatos in favorem fabularum, longi temporis præſcriptione fultarum; adeo diu ſubſiguet quoque ſcriptores & viros alias eruditos impoſtura latuit.*

impoſturâ argentibus anachronismis

41 *Quod vere id contigerit Actis* SS. Nazarii & Celſi *facile deprehendes; ſi tecum ipſe, ſepoſite præjudicio, conſideres, fierine potuerit, ut rebus gerendis ab initio præfeas & comes peregrinationum* S. Nazarii, *ſcriberes, quod Sanctus ille natus ex matre Romana*, baptizata per manus Petri Apoſtoli, Simone jam devicto, *adeoque ubivis Petri anno Chriſti* LXV. *& ab eo ad eumdem baptiſmum expetendum impulſus*, cum eſſent annorum novem; poſtea acceſſit ad ſucceſſorem B. Petri Apoſtoli nomine Linum, qui egit Epiſcopatum Romæ annis duodecim, & dixit ei, Da mihi tu Domino ſignaculum, & ſic proficiſcar in nomine Domini

circa Linum & Nazarium

B de hac Urbe in Italiam provinciam. *Timentibus autem filii ea causa parentibus*, quia grandis malitia ſuſcitata erat contra Nazarium, dixit parentibus ſuis: Date mihi hereditatis bonorum veſtrorum partem aliquam, & egrediar de civitate hac, ne me interficiant, & vos conturbemini.... Et dederunt ei ſeptem onerata animalia ex omnibus bonis ſuis. Et egreſſus gaudens de urbe Roma, longo tempore per ſingulas civitates prædicabat. *Non ſunt hæc alia nuvenili vel adhuc puerili & tamen ultra annum* LXVII. *non vixerunt aut* Linus *aut* Nero; *hujus ergo Chriſtiani perſecutionis cauſa non potuit urbe exceſſiſſe* Nazarius, *jam valde ætatis adoleſcens.*

atque Neronem

42 Poſt annos autem decem *fuit ab Urbe egreſſus, dicitur ille venuſſe* Mediolanum; *indeque ejectus ab* Anolino; *venuſſe* in civitatem Galliacum,

C quæ dicitur Cimellus, *Atece propinquans, ibique parvulum Celſum accepiſſe ſocium, cum quo uberius profectum comprehenderet* Denobaus Galliæ Præſes. *Ab hoc ſimiliter ejectus*, venerit in civitatem, quæ dicitur Treveris, & prædicaverit ibi Jeſum Chriſtum. Cornelius autem præerat civitatibus Galliarum, & hæc audiens ſcripſit Neroni Imperatori ſuo.... Nero autem miſit Denonem primum militem ſuum: *qui Nazarium Ebreduni invenientem, Romam addaxit.* Alia vero die venit Neto ad portum maris, *& dixit Nazario*: Exi hinc de civitatibus & de terra mea; ex *navi impoſuit; nauclero etiam mandavit, ut ligatis manibus ac pedibus mitteret in mare demergendum.* *Quo facto, & navi periclitante propter immiſſam ideo tempeſtatem, Sanctos ſuper mare gradientes ad ſe receperit nauta, ex miraculo converſi, & expoſuerunt in loco Agaunenſi. Atque hæc forte legenda Ab-*

eundem occaſus fuiſſe cum Anolino

bingauneuſi *ad finem Liguſticum, nunc Agimum, proxima mari, civitate Aquitaniæ mediterranea eſt.* Deinde ingreſſi civitatem Genuam, perreverint Mediolanum; *& ab* Anolino *rurſum comprehenſi, annuntiatis Neroni, hujus juſſu ab occipite plexi fuerunt.*

43 *Hæc ſumma dramatis, a baptiſmo matris ad.* LXV. *uſque ad mortem filii, annis triginta vel quadraginta requirentis: in quo tamen præter* Neronem, *anno* LXVII. *interfectum, nullus comparet Imperator, cique dicitur, Chriſto Sanctorum vindictam faciente, pes dextere exſiccatus, & ſic mortuus ipſe; quod a veritate hiſtoria longiſſime abeſſe poteſt a nunc vivente ſcripſiſſe. Exponenda tamen breviter omnia hic fuerunt, ad perſuadendum, quod Auctor placuerit pro perſecutore innominato* Neronem *ſupponere eique jungere judicem* Anolinum, *Mediolani natum perſecutorem Chriſtianorum; ſi quid creditur Actis S. Victoris. In his enim Maximianus Imperatori* Conſiliarius *nominatur Anolinus, quem ipſe illuc direxerat, & cujus nomen inducitur in plura Martyrum antiquorum Acta, ſimili fide fabricata.* Idem Anolinus, *patator is eſſe a Baronio, qui Proconſulem Africæ agens, mulcos ibi Martyres fecit. Ut autem ad ann.* CCCXII. *notatur, idem Anolinus mandata Conſtantini, juſſus eſt fovere ac protegere Chriſtianos jam forte converſus: de quo tamen & Donobao, ſi libet atque, ut verear, dicitur in Actis pranominati, quod ſtrangulati a diabolo mortui ſunt. Idem igitur Anolino accidit Mediolani, quod in Hiſpania Dacriano, in plures perſonas pluresque perſecutiones diſtracto nomine.*

44 *Ex dictis conſequitur, in moriſque, tam* Philippo, *quam* Philoſopho *Nazarii comites tempus ſtitit Actis, nihil eſſe, unde rationabilem aliquam conjecturam formes veroſimilis notitia, quæ præluxerit ſcribentibus de tempore Martyrii* SS. Gervaſii & Protaſii, *præter Maximinianos motus, ſub* Antonino & Vero *emptos. Ad hos etiam haud incongruum eſt, iter eos reduxerit, melius ordineta primorum Tiziemenſium Epiſcoporum, SS. Syri, Pompeji & Juventii Chronologia; quantum ea, quidem ordinari poteſt ex eorum Legenda, ſicut apud Mombritium, Lipomanum, ac Surium habetur, conſcripta veroſimiliter a Paulo Diacono Aquilejenſi, circa initium ſeculi* IX. *floreute. Hac enim Legenda antiquiorem ſe non eſſe indicat, eum de Ticinenſium urbe dicit, quod proprio nomine Papia vocatur; quod nemo ante Paulum Diaconum nemo inveniatur ſcripſiſſe. Hoc poſito videmur Galeſinio, alias ad conjecturas affirmate aſſerendas prolivi, poſſe credere, quod dictam Vitam SS. Syri & Juventii aut aliam unde aſſumpta ſit, invenerit in aliqua mſ. præſulatium nomine* Pauli Diaconi.

45 *Facilium certe hoc ſic potuit reperiſſe, quam quod S. Syri Vitam ſcripſit* Pompejus ejus diſcipulus, *a qua* Paulus Diaconus ſumpſit; *ut habes in Notis ad* X. Decembris. *Saltem vehementer dubitem fatis ſimilis temeritas Galeſinii ad* XII. Julii, *ubi agens de S. Hermagora ipſius Syri magiſtro, dubujas apud Membritium Legenda ſimiliter aſſerit, quod illius martyrium litteris mandavit Gregorius, ſcribens ad Fortunatum, qui Gregorii eorum corpora ſe pelvexerit: hoc enim nihil magis de eo legitur, quam de Pompejo. Si tamen utrumque ſic reperiri alicubi Galeſinius, eo ipſo noſtrum probat judicium, de uſitata media aut licentia, imponendi vetuſtis nomina recentioribus ſcriptis commentiſque. Scripſeris ergo aliquis S. Syri Vitam ſub Pompeji iſtius nomine quoad argumentum credecim primorum. Capitum: idemque ſimilis licentia addideris reliqua S. Juventii Acta,*

qua

D Auct. D. P.

qui fec. 4. vixit; & ſic cæt. Nero.

videtur nominatus, quia notior Mediolani.

E

Sic etiam in SS. Syri & Juventii Epp. Ticinenſium & Augustæ Vitæ antiquiores.

F

[ſucceſſor Pompeji ſi male tribuatur, quam S. Hermagoræ Vitæ Gregorius tit. cæt.]

AUCT. D. P.

A *qua deinde Paulus, vel alius quiſpiam, ſicus habentur edita, ſtylo laculentiori exornavit, profeſſus ſe eorum ſe ordinem, quem ex ſermonis vitæ eorum narratione didicit.*

dictus Hermagora. diſcipulus S. Syri.

46 *Præfatur is, quod a fonte lumbis, inæſtimabilis claritas procedens, Ticinenſis populi animos circumfulſit, quia a Chriſto in Petrum a Petro in Marcum, à Marco vero in Hermagoram, ab Hermagora in beatiſſimos viros Syrum atque Juventium tranſcurrit. Horum autem ultimum ait num.* 18. triginta novem annis Epiſcopalis dignitatis cathedram poſſediſſe; *Syrum vero num.* 50. *dixerat*, capleris octo hebdomadarum curriculis ſedem obtinuiſſe, *id eſt per annos* lvi. *& num.* 53. migraviſſe ad Dominum capletis cunctæ vitæ ſuæ octo hebdomadibus bis geminatis, *id eſt, annis* cxii. *Hos autem annos non prohibemur uſque ad annum Chriſti* clxx. *& ultra extendere, ſi vitam Magiſtri* Hermagoræ (*quem anno circiter* lx. *Roma ordinatum Epiſcopum Aquilejam miſit S. Marcus, in Ægyptum tranſiturus*) *ſimiliter permittamur protrahere ultra primum ſeculum uſque ad perſecutionem Trajani. Cur autem non permittamur? cum nullis obſtem ſucceſſores, quibus tempora intermedia cogamur cedere Cathedram illam uſque ad annum* cclxx. *ut volunt, vacantem.*

quare miſſus eſſe dicatur.

B 47 *Licet autem Vita, qua habetur, tanti ſcripta eum Aquileja civitas Auſtriæ provinciæ conſecbatur, id eſt, poſt ſeculum* xvii. *velit.* (*nec enim aniquam prius nominata Auſtria fuit*). *Licet, inquam, Vita dicat, paſſum S. Hermagoram paulo poſt S. Petrum*, imperante *adhuc* Nerone; *hoc tamen mendacium non meretur fidem, quam quod addicur*, Io orbe Roma Præfectum agente Agrippa filio fratris ipſius Neronis, *eum tamen Neroni nullus fuerit frater. Sed & ipſa Vita argumentum ſuggerit, unde mala dictum Hermagoram ſuperfuiſſe intelligatur: dicit enim quod a Clero ſub mortem interrogatus, quemnam habituri poſt hac eſſent Paſtorem*; juſſit eis ordinari Fortunatum, Archidiaconum & diſcipulum ſuum, quem ipſe ex infantia cum Dei enutriverat timore, doctrina & miraculis clarum, & totius cunæ Epiſcopalis ſocium; *virum atque annorum ut minimum triginta vel quadraginta. Atqui morienie Nerone vix erant elapſi anni* xv. *aut ſummum* xx. *quod, prædicente iis in partibus S. Marco, ipſemet Hermagoras fidem ſuſceperit; unde ſequitur ſerius oportere abiiſſe, quando ſuum ab infantia in Deo timore alumnum, ac forte primo ſuſceptum poſtquam erat Epiſcopi ordinatus, ſucceſſorem optavit, habuit autem Martyrii ſocium. Sed ut dixi, exigua vita illius, ut antiquitas; ſic auctoritas eſt, quam ipſo ſtatim principia elevat* Athaulfus, filius Ulfi, vir illuſtris primique civitatis, magna ſpea detentus, *& ad S. Merci ingreſſum mandatus, ipſa enim ſunt Langobardica nomina, & Aquilejenſi civi haud facile pro illa ætate aptanda.*

(*nec enim Hermagoras ſub Neronis obitu probatur.*)

C 48 *Poſito autem quod ultra primum ſeculum vixerit* Hermagoras, *& circa annum* cvii. *miſerit* Syrum *in Inſubriam; debuit hic, uſque ad annum* cls x. *vixiſſe: & qui Sanctorum ſanguinem Syro attulit* Juventius, *ſicam Syro eſt ab Hermagora miſſus, quantumvis puer, quia Syrum* Patrem ex baptiſmo nominabat, *debet ultra centeſimum decimum ætatis annum prorogaſſe vitam, in Epiſcopatu* xxiii. *annis* cxxiii. *Oportet enim ejus poſt S. Syrum ſucceſſioni interponere paucos illos & pacificos annos, quibus intermedius* Pompejus *Ticinenſem Eccleſiam gubernaris. Si tamen huic aliquis* Juventius *immediate ſucceſſit: & Ticini fuit ejus nomine Epiſcopus ante eum, qui cum S. Ambroſio an.* cccix xi. *interfuit Synodo Aquilejenſi, & Mediolanenſi anno* cccxc. *qui etiam ab eodem S. Ambroſio potuit impetraſſe aliquas* SS. Protaſii & Gervaſii *reliquias, iiſque Ticini adificaſſe Baſilicam, qua Syri diſcipulo, abſque alia veriſimilitudine tribuatur.*

ante vero per S. Juventium I.

D 49 *Sane Ticinenſium Epiſcoporum catalogus, apud ſcriptores Ticinenſes, per meram conjecturam ſuppletus videtur, duplicatis triplicatiſque nominibus iiſdem, ſic ut ante S. Eunodium, anno* dxi. *elicitum, dicantur præfuiſſe, præter alios duodecim ſemel tantum nominatos, Criſpinus tres, duo Juventii, Maximi, Epiphanii, eodemque Anaſtaſio nullis diverſi temporis produtis monumentis, quibus conſtet revera ternos aut geminos omnes exitiſſe. Sic ex adificatione Protaſiana Baſilica, acatis S. Syri præter omnem veriſimilitudinem attributa, certe ſequitur, id non fuiſſe ſcriptum a Pompejo Syri ſucceſſore; atque adeo* E *idem dici poteſt de tota Legenda vetuſtiori, quam ſub ejus nomine Paulus Diaconus aut quivis alius dicitur reperiſſe, cenſerique debebit, quod qui ipſum ex incertis traditionibus finxit, ex Legenda Nazariana ſimili credulitate acceperit, quod de Martyribus Mediolanenſibus ibidem legitur, ut Neronis juſſu & tempora interempti, prout etiam de S. Hermagora dicitur, in ſimili ejus Legenda.*

(*ſi tamen ſer. 5. fuit aliquis*)

(*ut habetur catalogi parum certi*)

50 *Qua bus Sanctos attinent, ſic ibus narrantur.* Eo vero tempore dum orta eſſet perſecutio Chriſtianis, a quodam paganiſſimo Comite Apollino nomine, & aliquanti ea Chriſtianis pro amore Chriſti puoreentor; Beatus Protaſius & Gervaſius, gloriolos viros, pro confeſſione Chriſtiana idem crudeliſſimus Præſes carceralibus tenebris mancipavit, plurimis Chriſti fidelibus lætantibus. Beatus vero Nazarius... ad eumdem Mediolanenſium urbem pervenit, in qua videlicet juſſu Neronis ab eodem Comite muitis ſeverorum ſuſtinuit..... eumque relatione multorum beatiſſimus Syrus hæc cognoviſſet, acceſſum atrum Juventium alloquitur: Summa, inquiens diligentia Mediolanum tranſcurre (*diſtat autem ſolis* xv. p. m.) ut corpuſcula fratrum eorum, Nazarii & Celſi, dignæ ſepulturæ cum maximo honore tradantur; atque epitaphium certaminis eorum ſacris apicibus conſcribentes, ſimul recondite: Protaſium autem & Gervaſium, qui a peſtifero Præſide clauſi carcere detinentur, eum pro Chriſti fide & ipſi fuerint martyrio coronati, debito honore & merito condenter, certaminis eorum libellum, pro futuris temporibus, ad laudem Domini noſtri Jeſu Chriſti & gloriam ipſorum, ad capita eorum reponite: quia prædeſtinatum eſt a Deo aeris fidelibus, qui tempore opportuno credituri ſunt, ob confirmandas mentes eorum, Sanctorum corpora revelari, & honoribus atque virtutibus præfulgere, multorumque infirmantium valetudinibus reſtituere medelam ſanitatis.

fuiſſe Mediolanenſium ſepultura.

ſimulum

51 *Colitur* S. Syrus; *dies quo moritur dicitur* ix. Decembris; & S. Juventius xiii. *Januarii: quando Bollandus noſter, in Commentarium colligens, qua hac ſpectabant, pro Paulo Diacono ut Aliorum auctore, multum auctoritatis attulit; de*

A *de Pompejo autem, ut primo, Vita S. Syri ſcripto-*
per alium quamcumque. *re, meritoſa dixit dubitare: dubbavit tamen pau-*
ceis ea, quæ Juventinum ſpectare videbantur, dimiſ-
ſo in aliud tempus Aliorum ipſorum examine. Id
cum acceſſus adhibere; cenſeo, ex eo quod utriuſ-
que ſancti communis aliquid feſtum ab antiquo Tici-
ni agereturXII. Septembris (uti ex Uſuardo con-
ſtat) creditum eſſe quod etiam ſcribit Uſuardus, ſi-
mul utrumque fuiſſe a S. Hermagora miſſum. Ut
ut eſt, potuit S. Syrus vel illum S. Juventium, ſi
tunc vixit, vel alterius nominis Clericum aliun
miſiſſe Mediolanum, ſub initium Marcomannico-
rum motuum; qui ſepultos invenient Nazarium ac
Celſum, pro magno habuerit reperiſſe linteum,
eorum tinctum ſanguine; poſt non multorum de-
hinc temporum curricula, cum Sanctorum
Martyrum Proteſii atque Gervaſii apud Mediola-
num fiuita eſſent certamina, & pretioſa eorpo-
a Chriſtianis ſublata, ac ſepultorx tradita....a
ſanctis eorum cauvis detractam particulam ac-
B *ceperit, ac S. Syro detulerit; ſed non potuit eum-*
dem idem Juventios ſepelviſſe in baſilica Sanctor-
um Martyrum Proteſii & Gervaſii, quam ipſe
conſtruxerat: quia ætate illa baſilicas conſtruere,
eaſque Sanctorum nominibus intitulare, in uſu non
erat, nec eſſe propter perſecutiones poterat, medium
tempore Neronis, ad quem hæc omnia refert Pu-
ricellus.

& Eccleſiæ Mediolani Epiſcoris orbam divinis præcepiſſe. 52 *Quæ idem* Juventius *dicitur in mandatis*
habuiſſe de recaudendo pariter Epitaphio & Libello,
Pſeuda Ambroſiana Epiſtola fermentum ſapiunt,
ſatis jam exploſum. Non diſplicet interim in iiſdem
Actis, quod aſſerant eo tempore, quo Mediolani fer-
vebat perſecutio, & aliquamdiu ante ac poſt, Media-
lanenſis Eccleſia Clerum ordinatum fuiſſe a S. Syro,
unico tunc forſaſſis apud Inſubres Epiſcopo. Neque
enim ea Chronologia qua integros CLXXI. annos par-
titur in tres dumtaxat Epiſcopos, Caſtritianum,
Calimerum & Monam, ſic placere poteſt, ut non
ſemper verear ne id gratis ſit factum, ad expen-
dendum hiatum ſemel iterumque vacantis diu Sedis.
Certe in præfatis quibuſcumque Actis, cum de
C *Sanctorum captivitate aut ſepultura agitur, nulla*
fit mentio alicujus Epiſcopi, qui tempore Antonini
ac Veri debuiſſet Calimerus fuiſſe; adeoque inter
hunc & S. Caſtritianum melius dicetur vacaviſſe ad
plures annos Sedes.

Interim ut tempus martyrii dubium manet, 53 *Cæterum qua diximus in favorem ſententiæ,*
SS. Gervaſium & Proteſium ad Antonini & Veri
tempora referentis, non aliter velim accipi, quam di-
ctapor conjecturam: in illo figmento aut nul
fundatam, quatenus etiam fabulis ordinaric ſubeſt aliquid
veritatis. Interim dubium manet, rebus ſic ſtantibus,
utrum SS. Gervaſius & Proteſius aliquid communis
habuerint cum SS. Nazario & Celſo, præter locum
Martyrii apud Mediolanum, & cultum itidem atq;
Conſtantinopoli, itemque in Martyrologiis, ubi
pariter omnes quantæ hoc die nominantur. Ananu-
fit etiam utrum filii tem & quomodo SS. Vitalis & Valeria eos contin-
SS. Vitalis & Valeria. *gant æque incertum manebit. Nam de parentibus*
eorum nihil nos potuit docere Ambroſius, poſt diſſi-
gentem (ut apparat) interrogationem Sanctorum a
Epiſcopis alium vero Vitarum Auctor, ita aliunde
potuit fuiſſe deceptus circa parentes, ut fuit de-
ceptus circa tempora Neronis, ipſis male adſcripta.
Fuiſſe tamen germanos fratres; & cum Valeria
diceretur ante mortem gemellos enixa Mediolani,
datam occaſionem comminiſcendi, quod iſtos uno
ortu dederit; veriſimile mihi facit ſimilitudo no-
minum, eo tempora non ſolem germanos fratribus,
ita SS. Centiom, Centionum, & Centionillam
dedimus XXXI. Maji; SS. Pſeuſippum, Eleuſip-
pum, & Meleſippum XVIII. Januarii Menodo-
ram Metrodoram & Nymphodoram datum V. Se-
ptembris; in Hiſtoria autem Cæſarea inventimus
Conſtantinum, Conſtantem, & Conſtantium
Magni *Conſtantini filios; atque* Valentinianum &
Valentem *Imperatores, Apoſtata Juliano poſt Jo-*
vinianum ſuffectos annos germanos fratres. Et no-
minis, quidam raro etymologica Proteſium *ſuada-*
ret priorem nominare, ut paſſim faciunt Media-
lanenſes & Græci; niſi Romana Eccleſia, quam ce-
tera ipſaque Africana ſequuntur, priori loco nomi-
naret Gervaſium; *idque veriſimiliter prius quam*
Pſeudo-Ambroſiana epiſtola fingeretur, in qua di-
citur prior coronatus Gervaſius.

Sermo alius de SS. Nazario & Celſo, Ambroſio adſcriptus 54 *Hæc ſimus poterat eſſe criticandi, niſi viderem*
dictis ac in felici Actorum præfatorum compoſitione
objici poſſe Sermonem, inter alios S. Ambroſii edi-
tum Romæ atque Pariſiis, ſicut eum antea Lippo-
manus & Surius ſuis Sanctorum Vitis inſeruerunt,
quaſi ab illo dictum in Natali SS. Nazarii & Celſi;
Puricellus pa. 277. poſt Baronium ac Bellarminum
etiam Galeſinii auctoritatem allegat, qui nihil du-
bitaverint, quin vere S. Ambroſii eſſet; unicum au-
tem invenit, qui contradixerit, Carolum ſcilicet a
Baſilica Petri, dum in Cajo Mediolanenſi de ſan-
ctis illis agens, eum Sermonem adſcribit S. Maxi-
mo Taurinenſi Epiſcopo, qui Concilio Romæ ſub
Hilaro Papa interfuit, adhuc vivens & ad itinera
valens, anno CCCCLXV. *& prædicatorem,*

55 *Eſſet hæc ipſa valde magna auctoritas pro*
Nazariana Legenda, ſiquidem tota iſtius ſubſtan-
tia huic ſermoni eleganter inſeritur, omiſſis dum-
taxat perſonarum locorumque nominibus, cæteriſque
characteriſticis temporum notis, ex quibus male in-
ter ſe connexis ejus reprobanda neceſſitatem accepi-
mus. Sane ſi Sanctorum alterutri adſcribendus ſer-
mo illi eſſet Maximo juſtius adſcriberetur tanto
juniori; nempe, in quo manifeſtiſſima apparant S.
Auguſtini Ambroſii etiam junioris & Maximo ſe-
nioris verba, ex ejus ſermone 50. de ſanctis: Ecce
profanus hoſtis numquam beatis parvulis (ille Bea- *auctoris eſt S. Auguſtino coævi,*
to Martyri ponit) tantum prodeſſe potuiſſet (ille
prodeſſet) obſequio, quantum profuit odio. Quod
autem hinc inde ætiam phraſis & ſtylus Ambroſii e-
luceat, aliud nihil probare poteſt, quam Auctorem,
ut Auguſtino ſic & Ambroſio uſum eſſe.

negat Epiſcopus Epiſcopi Mediolanenſis 56 Legenti, *inquit Carolus, ſuetle ſe idonea ar-*
gumenta offendent, quæ Ambroſium negent Au-
ctorem: atque ea eo ſermone nonnulla ſub Maxi-
mi nomine citat Rodulphus Tungrenſis, in li-
bro de Canonum obſervantia. Argumenta facile
vidiſſet Puricellus, niſi præjudicio occupatus fuiſſet.
Quid enim clarius? quam Mediolanenſem Eccle-
ſiam, Martyribus ſterilem, ut fatetur Ambroſius
ante 6 atque repentis SS. Gervaſio & Proteſio factum
matrem filiorum lætantem, nequaquam deſignare
voluiſſe qui dixit; Eaultant felices ſingulorum
urbium populi, ſi unius ſaltem Martyris Reliquiis
muniuntur: ecce nos populos Martyrum poſſi-
demus. Quid item clarius, quam ipſius Mediola-
nenſis eccleſiæ beneficio illuc allatas S. Nazarii Reli-
quias ubi habitus ſermo eſt? Etenim nn. 8. ſic dicitur

Beatum

D AUCT. D. P. *ſint SS. Gervaſius & Proteſius quorum ſeparata eſſe ſuiſſe frames.*

E

F

A Beatam itaque Nazarium, Martyrem Chriſti, ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ, licet totum corpore ſecum retinear, & mundo tamen totum in benedictione tranſmiſit. Hæc eſt enim Sanctorum Martyrum gloria, quorum etſi per univerſum mundum ſeminetur in eloeribur portio, manet tamen integra in virtutibus plenitudo. *Si tam clare nunc probaretur, auctor Sermonis eſſe* S. Maximus Epiſcopus Taurinenſis, *cogeremur fateri non ſolum breviorem* S. Nazarii *paſſionem, quam veriſimiliorem cenſemus Pſeudo-Ambroſiana epiſtola; ſed etiam prolixiorem Membritii compoſitam eſſe ſeculo ſolem* v.

ARTICT. D. P.

non etiam S. Maximi Taurinenſis

17 *Non eſt, quidem nobis hactenus notus ille* Taurinenſis Redulfus, *ut ſciamus an ille revera auctorem appellet* S. Maximum Epiſcopum Taurinenſem, *an ſimpliciter* Maximum Epiſcopum: *dico tamen quod potuit deceptus fuiſſe ſimilitudine nominis aque ac Carolus qui Taurinenſem etiam ipſe credidit propter locorum temporiſque vicinium. Sed animadvertere debuerat, Taurinenſi aque ac Mediolanenſi Eccleſia non poſſe competere, ut gloriatur ſe* Martyrem populos poſſidere. *Solas ege quatuor, primer Romam, civitates invenio, eas quis vellet ejuſmodi laudem aptare; Seduuum, Brixiam, Treverim atque Coloniam. Triam harum Catalogi Epiſcopales ſic conſtant, ut non ſolum nullus in iis* Maximus *nominetur ſed nec locus vacet, unde is ponerit, per negligentiam Epiſcopales ſeries deſcribentium, excidiſſe. Seduni inter S. Theodulum anno* DCCCVI. *defunctum, & S. Garinum anno* MCCCCI. *ſepultum juncta Sammarthanos potuit nono quod intercurrit ſeculo* Maximus *aliquis Epiſcopus ſediſſe. Ipſam autem Sedunam ſacram* Thebæorum Martyrum Legionem, *cum Duce ſuo Mauritio, tranſmiſit ad cælos, ex proxime ſibi Agaunenſi campo; ubi* S. Sigiſmundus *Burgundionum Rex extraxit ſuper illos celeberrimam Monaſteriam; ac deinde tam unore ac liberis effetus Martyr eadem illetas fuit. Habemus hic erga* populos Martyrum; *habemus atatem aptam Nazariano Legenda; habemus civitatem ſolis triginta leucis Mediolana remotam, que facile potuerit* benedictionem, *id eſt, particulam aliquam de corpore* S. Nazarii *obtinere. In hoc ergo acquieſcere poſſumus donec aliunde certius innoteſcat Auctor.*

ſed potius alicujus Epiſcopi Taurinenſis B

C

§. VI. *Reliquiæ & cultus mox ab inventione per S. Ambroſium communicatæ Italicis Eccleſiis.*

Reperta integra compage oſſium.

18 QUia *S. Auguſtinus, num. 8. citatus, grateanter commemorat, quomodo Deus* Antiſtiti ſuo *Ambroſio* per viſum aperuit, quo loco latarent SS. Martyrum Proraſii & Gervaſii corpora, quæ per tot annos latuerant incorrupta; *Florus, in ſuis ad Bedam Additamentis, videri poteſt eodem reſpexiſſe, cum ſcripſit, quod ea* B. Ambroſius, Domino revelante, *mira modo conſervata, invenit. Uſuardus autem, Ado, Rabanus, atque Notkerus, quaſi ex uno omnes fonte ſcripſerunt; reperta eſſe ita incorrupta, ac ſi eodem die fuiſſent tumulati. id enim indicabant verba Epiſtolæ pſeudo Ambroſianæ,* quaſi ipſa hora poſita. *Romanum hodiernum etiam addidit,* languine conſperſo. *Quid autem in vera ſua ad ſororem Epiſtola ipſe* S. Ambroſius? *Invenimus oſſa omnia integra, ſanguinis plurimum, quæ*

Dicuntur corpora incorrupta, imo ea

arca madebat, tamquam recenter fuſo. Nec aliam incorruptionem potuit intelliexiſſe Auguſtinus, quam quod reperta ſint integra ſalvo naturali oſſium ordine ſcelera, ſicut poſita fuerant, eoſque inmota ſicuti etiam nunc multa quotidie inaſmamur in cemeteriis Romanis, nuda ſcilicet carnibus oſſa, ſed adhuc primam poſitaram ſervantia, quia mota aut nunquam. Et hanc ſolam eſſe incorruptionem, cujus meminit Auguſtinus, probat ſecuta mox Reliquiarum diſtributio, per varias Eccleſias, etiam longum poſitas, at jam aggredior explicare. D

19 *In medio autem ante omnia relinquo, an verum ſit, quod Vita S. Syri ſcriptor ſic recitat:* Tunc, *id eſt poſt ceſes ſepultoſque Sanctos,* quidam Chriſti fidelis nomine Liberius, cum reverentia & amore, *e quibus aliquid Ticinum detulit,* u Sanctis eorum exuviis (*ſcilicet de veſtibus vel corporibus eorum*) *fidiſſima temeritate, quamdam,* quæ fas fuerat, detrahens particulam; beatiſſimo Syro, Tigiocenſis urbis Patri & Doctori eximio, ue ab eo fuerat poſtulatum, amicabiliter detulit. Vie autem venerabilis, ſuſcipiens pignora Beatorum Martyrum, multis in eis virtutibus uſus eſt. Cumque ſigna ſanitatum longe lateque ſpleudeſcerent, cœpere langoentium, etiam ex inopinatis partibus, ad eum turbæ concurrere, eumque immenſa frequentia perurgere. *Ideo autem hac cuſtor recipere, quia manifeſte falſa ſunt, aut ſeculo* II. *adſcribenda ſequentia:* Inter hæc Sacerdos Dei erimus, exultans de mirabilibus, quæ per merita ſanctorum Martyrum Chriſtus Dominus ſedulo faciebat; concepit templum, non procul ab hujus urbis mœnibus, extra civitatem in memoriam nominum eorum erigere; idque in modum Crucis, ut aggreſſus eſt, conſummavit. *Feciſſe hoc* S. Juventius II. *Ambroſii coætaneus potuit; non potuit Syrus, qui ſaltem ſeculo* II. *vixit. Proinde, non hanc, ſed illi aſcribitur, quod* perfectis templi ſive ſtraetr dedicationibus inſignibus, quotidianas Deo in eo laudes & hoſtiam offerebat. *Similiter etiam in conſimile ſeculi quæriti quisque ſit factum miraculum de Judæo, indigne corpus Chriſti ſumente, quod ſeculo* V. *accidiſſe tanto minus credibile eſt, quanto majori cum cautela inter perfecatisaes accedebatur ad ſacra illac myſteria, excluſis etiam ſolicite Catechumenis, tantum abeſt ut ſubrepere ea potuiſſet inobſervatus Judæus.* E

non eſt S. Syrus, ſed ſolgentius Ambroſio coævus.

extructa Martyribus baſilica & illuc illata corpora S. Syri. F

60 *Jo hanc ergo adificatam ſeculo* V. *non* IV. *eodem ſeculo exeunte præſidente Ticino* Juventius, *S. Syri corpus de prima ſepultura tranſtulerit, cum illa paulo ante fuiſſet in* SS. Protaſii & Gervaſii *honore dedicata; ipſe veroſimiliter loco, ubi S. Syras ejuſque ſucceſſores conſuevarant ſacros conventus agere, defunctos fideles clam ſepelire, & quoliter ac quando licuit oratorium habere, brevi opere ſtructum, non tamen ſub nomine alicujus Sanctis; atque hinc factum ſit, ut illa cenſeretur prima urbis Ticinenſis eccleſia fuiſſe. Confirmatur illa ex ipſa Sanctorum, cum reperiuntur corpora, apud Mediolanenſes ignoratione; quomodo enim ignoti illis eſſe potuiſſent, qui in tam vicina urbe jam inde a tempore martyrii eorum tot clarebant miraculis, ut inſignem etiam ibi haberent ſui nominis Baſilicam, ad quam ex inopinatis quoque partibus accarrebatur? Sed ad alia: nihil forſitan certius tranſeamus, a S. Gregorio Turonenſi, ducentis poſt rem geſtam annis defuncto, ſic relata in libro de Gloria Martyrum cap. 47.*

61 In urbe *Mediolanenſi* beatorum Martyrum

Ger-

A Gervaſii Protaſiique victſicia corpora retinentur; quæ diu ſicut Paſſionis narrat hiſtoria, *qualis ſcilicet tunc combuſta cinerumque ferebatur*) ſuffuſſa latueruus: quæ B. Ambroſio revelata, utque ab eodem reperta, in baſilicam, quam ipſe propsio ædificavit ſtudio, oſtenſis miraculis ſunt ſepulta. De quorum Reliquiis quia maxime Taurinica urbs ſcniores eccleſias continet illuſtratas, ſeemu quadam vice de his a quibuſdam religioſis eſt habitus, qua de cauſa antedictæ Reliquiæ tam condenſe fuerius per loca ſingula diſtributæ: & quæ ſuper his quodam referente audivi, abſurdum non puſavi inſerere lectioni, quia non contiaeutur in hiſtoria Paſſiouis. Ayebas enim, quando hæc gluriuſa corpora tranſlata in eccleſiam illam fuerunt, dum in honoeem ipſorum Maetyrum ſolenna celebrarentue, cedidiſſe e cameta tabolam unam, quæ illiſa capitibus Martyrum rivum

B ſanguinis elicuceit: de quu iufecta luteamiua vel palluiæ, ſive vela eccleſiaſtica, (&) beatus csuor cullectus eſt: qui uſque adeo cunfluaſſe ſcetue, quuadoſque linteamiua quæ ſuſcipereut, ſunt repetta. Ex hoc enim eorum Reliquiæ affatim collectæ, pee univerſam Iraliam vel Gallias ſunt delatæ; ex quibus S. Martiuus mul a ſuſcepit, ſicut Paulini beatiſſimi narras epiſtola. *Hæc uriaam nunc extaret; interim de perlato ad S. Martinum ejuſmodi craore mihil ambigo: de modo & occaſione ejuſdem collecti tanto magis, quanto intertor fait auctor qui hæc S. Gregorio retulit, manifeſto faſtus circa ſepulcsa SS. Nazarii & Celſi, apud Ebeduenſem Galliæ urbem, ſupra qua pirat creverit, pœna proferens ſalutifera & pauperi iſtius agelli poſſeſſori perquam proficua; cum illos conſtet Mediolani paſſos extremum ſupplicium ſepultoſque, ubi etiam a S. Ambroſio ſunt reperti.*

C 62 *Verum ut iſtæc vacillet narratio, non deeſt occaſio verolimilor, per quam credi poſſit ad plures eccleſias delatus ſanguis, non in tranila ione elicitas ſed in ipſa inventione repertus adhuc fluxum, cujus ſic reperti ipſemet Ambroſius, in Epiſtola ad Sororem, teſtis inabitabilis eſt. Anno ſiquidem* CCCXC. *poſt Juſtina Imperatricis mortem ſecundo, Arianorum, tanto patrona deſiderio rum, repreſſa inſolentia; cum jam Catholicis eorumque Antiſtite Ambroſio pacata Mediolani eſſent omnia, ipſeque Theodoſius Imperator proſecta; vereliciat, quod tempore inventionis licuiſſe non credimus, Synodum cogere provincialem, ad rei Eccleſiæ, turbis prateritis valde concaſſæ, inſtatum debitum reducendas. Tunc crediderim congregatis Epiſcopis, quos inter & Juventius Taurinenſis fuit, Ambroſium id honoris detuliſſe, ut ei exhiberet Sanctorum corpora, ante quadrienniuum reperta; iſſdemque ſolicite poſtulantibus, liberaliter communicatum de ſanguine, de cineribus, de minutioribus officialis, de veſtimentis ſeu linteis in quibus primum fuerunt inventa, aut recentiat obvoluta; Sancto quoque Auguſtino in Africam miſſam quapiam, quod adificanda juxta Hipponem memoria occaſionem dederit. Idem de Reliquiis per S. Gaudentium Brixiam deportatis dici poteſt. Verba ejus in Tractatu de Dedicatione ſanctorum Quadraginta Martyrum hæc ſunt:* Poſt iſtos habemus Gervaſium, Protaſium, atque Nazarium, beatiſſimos Martyres, qui ſe ante paucos annos (ar hæc poſſit dixiſſe videri circa annum CCCC.) apud urbem Mediolanenſem ſanctu Saces-

D doti Ambroſio acvelare dignati ſunt: quorum ſanguinem tenemus, gypſo cullectum, nihil amplius exquiſcntes. *Similter præfatus poteſt S. Syriaui Epiſcopus, Cremonam attuliſſe id, quod ibi in eccleſia S. Baſſiani habeti ſcribit Merula, in ejus urbis Sanctuario. Et quia S. Felix Comenſis Epiſcopus creditur adificandam curaſſe eoramacm Martyrum Eccleſiam in ſua civitate; ideo Annalium Comenſium auctor Aloyſius de Tatiis præſumit non ſine fundamento, ipſum quoque, ut erat S. Ambroſio familiaris, aliquid Reliquiarum participaſſe.*

63 *Quamquam autem dubitabile non ſit, quin Brixia aque ac Taurini, multis miraculis claruerint ſacra ejuſmodi pignora; dum tamen mihi ac uobis niſi in genere ſcriptam invenimus, idque ſolum in S. Syri Vita, valde parum certa; certiorem eorumdem confirmationem placet ſumere ex Auguſtini lib.* 22. *de civitate cap.* 8. *nec enim exiſtimandum, Sanctos Martyres fuiſſe ſuis cultoribus minus benefices in Europa, quam in Africa.* Victoriana, *inquit Auguſtinus*, villa dicitur, quæ ab Hippone regio minus tertiima millibus abeſt. Memoria Martyrum ibi eſt Mediolanenſium, Gervaſii & Protaſii. Portatus eſt eo quidam adoleſcens; qui cum die medio, tempore æſtatis, equum abluceret in fluminis gurgite, dæmonem iucurrit. Ibi eum jacentes, vel morti proximus, vel ſimillimus mortuo, ad veſpertines illoc Hymnos & orationes, cum ancillis ſuis & quibuſdam Sanctimonialibus ex more Domina poſſeſſionis intravit, atque Hymnos cantare cœperunt. Qua voce ille quaſi percuſſus & excuſſus eſt, & cum horribili fremitu, altatc xpprehenſum cummoveee non audens, ſive non valens, tamquam eo fuerit alligatus aut affixus, teuebas: & cum grandi ejulatu paeri ſibi ſogans, confitebatue, ubi adoleſcentem, & quando & quomodo invaleriit; poſtremo ſe exturum eſſe denuntians, membsa ejus ſingula nominabat, quæ ſe ampuratusum exiens minabatur: atque inter hæc verba diſceſſit ab homine. Sed oculus ejus, in maxillam fuſus, tenui venula ab interiori quaſi radice pendebat; totumque ejus medium, quod nigellum fuerat, albicaverat. Quo viſo qui adeasus (cucurrerant autem etiam alii, vocibus ejus exciti, & ſe omnes in orationem pro illo ſtraverant) quamvis eam ſana mente ſtare gauderent, ſorſuſtamen propter oculum ejus conteſtati, medicum quærendum eſſe dicebant. Ibi marirus ſororis ejus, qui eum illuc deſalesat; Potens eſt, inquit, Deus Sanctorum orationibus, qui fugavit dæmonem, lumen ei reddere. Tunc, ſicut potuit, oculum, lapſum atque pendentem, loco ſuo revocatum, ligavit orario, nec niſi poſt ſeptem dies putavit eſſe ſolvendum. Quod cum feciſſet, ſaniſſimum invenit.*

64 *Deſierat a duodecimo vel amplius in vivis eſſe S. Ambroſius*, cum hæc ſcribebat *Auguſtinus: moriens autem aderat* S. Felix, *idem qui Concilio Mediolanenſi adfuerat, aſque ad annum* CCCCXVI. *Bononienſis Epiſcopus*: quem conſtans traditio *eſt*, *inquit Ughellus*, ædificaſſe Monaſteria Sanctorum Naboris & Felicis, Sanctorumque Gervaſii & Protaſii. *Maſinus, in Bononia perluſtrata, adificationem poſteriorem monaſterii (quod nunc a Sanctimonialibus Beredilliniis tenetur, eccleſia autem ejus parochialis etiam eſt) adſcribit anno* CCCCI. *additque, non tantum ibi dictorum Sanctorum haberi*

B. Gregorii Turon. de ſanguine, parum certa relatio.

videtur is in ſepulcro repertus poſtea qui tacens dicitur,

unde S. Martinus pluſculum accepit.

anno 390. hoc ex Synodi

in qua credibile eſt exhibita ſanta oſſa,

unde aliquid delatum Brixiam & Cremonam

item in Africam ad Villam Victorianam

ubi libera tui evergumeni,

AUCT. D P. Romanum quoque ad S. Felicem

Reliquias, ſed etiam in eccleſiis S. Petri, S. Franciſci, S. Crucis, & S. Pauli Barnabitarum; omnes ut præſumere poſſumus deſumptas ex iis, quæ pridie occaſione S. Felix Nolanum attulit, eſſque in præſumpto, licet nullo poſitivo argumento firmata, rationabiliori multo; quam veroſimile ſit, quod apud Silvanum Razzium legitur, in Vita S. Zenobii Florentini Epiſcopi, Italice reddita ex originali Latino, de horum Sanctorum Reliquiis, ipſi a S. Ambroſio miſſis. Cum enim Vita ipſa ſic finiatur, Ego Simplicianus ſenex, vocatus Epiſcopus, quod oculis vidi & auribus audivi a Domino Ambroſio, Epiſcopo Mediolanenſi, Anteceſſore meo, curavi ſcribere fideliter, manifeſtoque mendacii reum ſe facit ſuppoſititius Auctor, apud eos qui ſciant, S. Zenobium Ambroſio quidem carum fuiſſe, adeoque dignum cui is partem aliquam ſacrorum pignorum mitteret, ſed ipſimet S. Simpliciano, qui Vitam ſcripſiſſe fingitur, multis annis ſupervixiſſe.

Et Florentiam ad S. Zenobium a S. Simpliciano;

B

65 Accedit quod Blaſius Monachus, ſecalo XIII. exornans Vitam S. Zenobii, (eamdem veroſimiliter qua S. Simplicia ætate imputabatur, ſicut ipſam ſecundo loco dedimus XXV. Maji) prænotatam caſum ſic Latine referat num. 12. ut alios quam Razzius Sanctos nominans, dubium nobis reliquat, utros pſeudo-Simplicianus indicarit; Eccam ejus verba. Cum Præſul ſanctus ultra Alpes quamdam viſitatum eccleſiam accederet, quoſdam dire flentes quemdam ſuum conſocium reperit: quomodo, & ad quid venirent, petiit. Incauta major inter eos reſpondit, pergens de rupe cum equo prorupit: (direxit autem eum) ad vos Pater Præſul Ambroſius, eum corporibus SS. Vitalis & Agricolæ mittens: & ut ei miſereatur, qui aliis fecit gratiam, multis eum perſuſus lacrymis exoſavit. Ubi ſit, quærit: illoc acceſſit; totum conquaſſatum, cum equo mortuum reperit: oratione ſe juxta exanimem dedit: a qua ſurgens, qui

Sicut hujus auctor S. Ambroſium de SS. Vitale & Agricola miſeret;

C

fuerat mortuus, ſanaſſimque ſurgit: donum, quod ſanctus Antiſtes miſerat, avide ſuis manibus ſumit: plurimis diebus ſecum fuit, & quando placuit ad dirigentem ſummo cum gaudio remeavit. Vide quæ ad eum locum notavimus; ſimulque novum habe exemplum licentiæ prænotatæ, & hiſtoriam ſcribentibus perquam incommodæ. Certe prædictarum Sanctarum elevationi interfuit S. Ambroſius, & ex eorum Reliquiis potuit participaſſe aliquid, unde etiam Florentinis donaret gaudiam.

66 Quidni tamen etiam poſtea miſerit aliquid de Reliquiis SS. Gervaſii & Protaſii? Ita de iis quæ Comi ſunt in eccleſia S. Jacobi, cenſet præclarus ſcriptor Annalium Comenſium part. 1. pag. 292. propter familiaritatem magnam inter SS. Ambroſium Mediolanenſem & Felicem Comenſem: cui etiam patet adſcribendam fabricam eccleſiæ ſuburbanæ SS. Gervaſii & Protaſii; potius quam illius ſucceſſori S. Provino: adduque ſimilis tituli ac patrocinii eccleſias inſignes habet in eadem Comenſi diœceſi, Bormii, qua Collegiata eſt; Sendrii, in valle Tellina; & Saltris parochiali, in Ducatu Mediolanenſi. Cum autem ea ætate mori non ſuerit Martyribus dicari templa, niſi ubi eorum erant reliquiæ, & Ambroſio maxima fuerit cum S. Vigilio Tridentino Epiſcopo communicatio, quemadmodum ſuadetur ex Actis Sanctorum Siſinnii, Martyrii, & Alexandri, quorum Reliquias idem S. Vigilius Mediolanum miſit, ut dictum XXIX. Maji, ad ſucceſſorem Ambroſii Simplicianum anno CCCXCVII. conſequens videtur, ut ipſe quoque habuerit aliquas SS. Gervaſii & Protaſii, quando in templum in urbe apud Forum erexit, ut ſcribit Jonas Tyrius Pinciat. in Vitis Pontificum Tridentinorum pag. 2. in quo cæcos, ſurdos, mutos & omnium generum ægros manu impoſita & ſigno Crucis impreſſo liberavit (utique ſub eorumdem Sanctorum invocatione) & ipſe denique Martyr factus ac ſepultus, occaſionem dedit mutandi nomen, ut ipſum nunc S. Vigilii dicatur.

atque Tridentum ad S. Vigilium,

67 Quod de Tridentina aliiſque Italiæ civitatibus, quaſdam præcipuorum Sanctorum Reliquias habentibus, cum fundamento præſumimus; eas ſcilicet eſſe S. Ambroſii donum; multo magis præſumere poſſumus de urbe Roma, Siquidem de S. Innocentio Papa, qui ſedit ab anno CCCCI. ad VI. ſcribit Anaſtaſius, quod dedicavit baſilicam SS. Gervaſii & Protaſii (non utique ſine Reliquiis eorum) ex devotione teſtamenti cujuſdam illuſtris

deinde Romam alii baſilicam ejus condit. ad Lapides Veſtinos,

E

feminæ Veſtinæ, laborantibus Presbyteris Urſicino & Leopardo, & Diacono Lybiano. Quæ femina ſuprafcripta teſtamenti pagina ſic ordinavit, ut baſilicam Sanctorum Martyrum ex ornamentis & margaritis, venditis juſtis æſtimatoribus, conſtrueretur, & conſtructa eſſet uſque ad perfectum. In quo loco beatiſſimus Innocentius, ex delegatione Illuſtris feminæ Veſtinæ, Titulum Romanum conſtituit; & munera ac fundos obtulit, quæ in ejus Vita ſunt enumeras Anaſtaſius. Veſtinæ Titulum appellat in Indice ad Ciacconium Oldoinus.

68 Sub ædem, quod baſilicam quidem comperirim, nomine meminit amplius illius Baſilicæ Anaſtaſius; ſed in vita S. Leonis IV. nominat aliam in Latio ſitam Beati Chriſti Martyris Gervaſii & Protaſii, quæ ponitur infra civitatem, quæ vocatur Fundana, ubi dictus Pontifex, ab anno DCCCLVII. ad LV. Eccleſiam regens, dona quædam obtulerit. Onuphrius Panvinius, in libello de VII. Eccleſiis pag. 18. Titulum Veſtinæ, alias SS. Gervaſii & Protaſii, alias S. Vitalis dictum cenſet: quæ poſtremo nomine dictam ſæpius ante tempora S. Gregorii, ſajus Synodo, lib. 4. Epiſtole 44. ſubſcribunt eccleſiæ S. Vitalis Presbyteri Joannes & Spectatus; libre autem II. Ep. 2. jubet ipſe, ut inde procedat Lectura Viduarum. Eam Sixtus IV. anno MCCCCLXXV. reſtaurarit, ſub eodem S. Vitalis nomine, invenitur; & Clementis VIII. diſpoſitione unitam Eccleſiæ S. Andreæ nunc poſſidet noſtra Jeſu Societas - Piazza in Santitatis Romanæ addit non ſolum in aliquas earum Reliquias haberi, ſed etiam apud eccleſiam S. Joannis in Fonte.

deinde diſtam Veſtinæ,

F

& S. Vitalis.

69 Eodem quinto ſeculo altera mediocritatem provecto, cujus initio Veſtina moriens Romæ fabricandam eccleſiam conſtituerat, in Noricum id eſt in Auſtriam uſque propagatus eſt Sanctorum Martyrum cultus per S. Severinum, gentium earum Apoſtolum, uti in ejus Vita ad VIII. Januarii refert Eugippius, coævus Presbyter, num. 16. hic dignus tranſcribi. Cum Dei famulus prophetia polleret gratia, & redimendorum captivorum ſingulari ſtudio teneretur, cuidam, cum conjuge liberiſque redempto, præcepit tranſvadare Danubium, ut homi-

in Noricum ad S. Severinum

nem

A nem ignotum in nundinis quæreret barbarorum, quem in tantorum divina revelatione didicerat, ut etiam ſigna ſtaturæ capillorumque colorem, vultuſque ejus ac veſtis habitus indicaret, & in qua parte nundinarum reperiturus eum eſſet, oſtenderet; uddens, ut quidquid reperto ei diceret perſona, reverſus ſibi matutius intimaret. Profectus itaque, eunctu, ſicut vir Dei prædixerat, invenit. Is ergo ab eodem homine, quem reperiſſe ſe mirabatur, interrogatus, audivit dicentem; Potaſſe poſſum invenire hominem, qui me ad virum Dei, cujus fama ubique diffunditur, qua voluerit mercede perducat? Diu eſt enim quod ipſos Sanctos Martyres, quorum Reliquias fero, ſuppliciter interpello, ut tali miniſterio tandem aliquando ſolvar indignus, quod huc uſque, non temeraria præſumptione, ſed religioſa neceſſitate ſuſtinui. Tunc nuntius hominis Dei ejus illum aſpectibus præſentavit: qui debita ſanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii Reliquias honore ſuſcipiens, in baſilica, quam in monaſterio conſtruxerat, collocavit officio Sacerdotum.

B

70 *Iſtad S. Severini monaſterium ſuit juxta Fabianam, vulgo dictam* Vicoram *Auſtriæ; unde illius corpus poſt ſex annos a morte, anno* CCCCLXIII *obita, delatum in Italiam eſt; ubi in Lucullano condidam ejus monaſterium, cujus meminit S. Gregorius. Hinc vero idem S. Severini corpus devectum eſt Neapolim anno* DCCCX. *cujus Tranſlationis ſcriptor Joannes Diaconus, num. 13. ait, quod in Neapolitanum ejuſdem nominis monaſterium dedutles Sancto cineres, Præſul Stephanus, cum Domini Præcurſoris & SS. Gervaſii & Protaſii Reliquiis, quas cum eis collocatas repererat, officioſiſſime condidit in altari. Hinc ne Caſinum tranſlatum ſit aliquid fieri poteſt: nec enim de nihilo eſſe videtur, quod Conſuetudines Caſinenſes apud Martenium de ritibus Monach. lib. 4. cap. 6. facianr de illis Sanctis cum actionibus octo de Paſſionibus eorum & quatuor ea S. Ambroſio.*

unde cum hujus corpore Neapolim delata ſint Reliquiæ.

C

§. VII. * *Reliquiæ & cultus Sanctorum in Hiſpania, Gallia, Belgio, Germania.*

71 *EX Italia tranſitarum in Galliam, atque illinc ſacras* Sanctorum Gervaſii & Protaſii *Reliquias profecturam, Hiſpaniarum facit meminiſſe Puricellus, ſcribens c. 66. Childebertum Regem Francorum illas inde attuliſſe Pariſios eaque allegat, ex Aimoino l. 2. c. 30. diploma ipſius datum anno Regni* XLVIII. *Abeſt illud diploma ab antiquioribus Aimoini exemplaribus, ac primum ex permixtum fuit anno circiter* MCLXV. *ipſum vero veſſappoſitiſtiam eſſe, vel interpolatum, docet Caroline le Comte, ad annum quo exeunte datum eſſet,* DLVIII, *tum aliunde, tum quia in eo Rex ſa dicit agere* cum conſenſu & voluntate Francorum & Neuſtræ aliorum: *quod ultimum nomen pro ea ætate nuſquam reperiebat: ideoque Jeannet Mabillo cavit, in ſua de re diplomatica apere, ne iſtud Childeberti diploma, cujus tamen originaria membrana oſtentatur, primas*

Reliquiæ non videntur Hiſpalenſibus allatæ Pariſios,

* Vide Appendicem tom. 6. Junii pag. phos uliter digerit, & auget.

aliaque meritarum, in exemplar adduceret.

D

72 *Demus tamen ſincerum eſſe inſtrumentum; aut recte illud ſic legit Puricellus, ut cum Reliquis S. Vincentii etiam Reliquias* SS. Gervaſii & Protaſii *ex Hiſpania aſportaviſſe ſe Rex dicat? Integra accipe Regis imputata verba:* Corpi conſtruere templum in urbe Pariſiaca ... in honorem S. Vincentii Martyris cujus Reliquias ex Hiſpania aſportavimus; ſeu & Sanctæ Crucis & S. Stephani, & S. Ferreoli, & S. Juliani (*quorum omnium corpora cum ſint fuerintque ſemper in Gallia, nemo ſanus dixerit quærendas in Hiſpania fuiſſe Reliquias*) & beatiſſimi S. Georgii, & SS. Gervaſii, & Protaſii, Nazarii & Celſi pueri; quorum reliquiæ ibi (*neque non in Hiſpania, ſed in templo prafato*) ſunt conſecratæ: *ideoque dixit diploma ipſum templum præfatum captum a Rege conſtrui, in honorem non ſolum S. Vincentii in Hiſpania, ſed aliorum plurium ibi nominatorum, ob eorumdem Reliquias, abunde conquiſitas, & illuc ſimiliter inferendas.*

neque hoc dicit paragraphus laudatorum.

E

73 *Non equidem negaverim, fieri poſſe, ut* SS. Gervaſii & Protaſii *Reliquiæ, non ſolum fuerint, ſed etiam nunc ſint, tam alibi per Hiſpaniam, tum etiam Caſaraugaſta, unde præſtans Rex attuliſſe Stolam S. Vincentii: ſed baſtanus neminem reperi, qui illas mihi aſſignaret. Tamayus de Salazar, in ſuo Martyrologio Hiſpanico, ubi talia quandoque haud negligenter colligit, alie rapitur; & de mortuorum exuviis nihil ſolicitus, totus eſt in animis eorum vivantibus præſentia ſua Hiſpania aſſerenda, nixus ſuppoſititiis ſcriptis Braulionis, in Supplementa eque ſuppoſititii Maximi, & Anli Halt, noviſſima ſuſtionis Poeta, S. Philippo Philotheo tencinnonis Epitaphium, velut apud Hiſpanos ſepulto, dignum ſuo auctore. Utriuſque verba apud Tamayum lege, hominiſque ingenium diſce ex Actis, Philippo adſcriptis fundatiſque in Ifenae Ambroſiana Epiſtola, quam ipſe ſic interpellatus erdinur.*

Gervaſii autem ad Hiſpanos profectio non Phi, lippo.

74 Ego ſervus Chriſti Philippus, hæc Sanctorum corpora cum filia meo repui & ſepelivi: quorum mater Valeria, pater Vitalis dicti ſunt: quos uno pectu geminos genuerunt, & unum Protaſium alterum Gervaſium vocaverunt. Et poſtea quam pater eorum B. Vitalis martyrio eſt coronatus, utique beatiſſima mater Valeria migravit ad Chriſtum, Gervaſius mihi edharens Gallias Hiſpaniaſque invi ſit, ubi prædicationis eom B. Leone Rotomagenſi manere obito, Mediolanum reverſus ipſe & frater, domum propriam in qua nati fuerant, & res parentum, & caſellulas venumdantes, dederunt pauperibus &c. *ut n. 21. His conſona habet idem Tamayus* XXII. *O lebris, in præter ſis ipſius* Philippi *Actis; quem credi vult, ſepultis Mediolani ſanctis, reverſiſſe in Hiſpaniam, a S. Clemente ordinatum Epiſcopum, & Apoſtolicæ Sedis Legatum: in hoc etiam quam prioribus tolerandus minus, quod de uteri illius apud Hiſpanos cultu extet veſtigium nullum;* Sanctorum autem Gervaſii & Protaſii Officium in omnibus fere Hiſpaniæ Eccleſiis reperitur, ut ex earum perveluſtis apparet Breviariis, collo prorſus deficiente a Muzarabico ad ultimum.

tunc ſignifteris inimicitiarum,

F

& antiquum Sanctorum apud illos cultum,

75 *Idem de Gallicanis Eccleſiis putes dictum fuiſſe Sanſayam, ſi Martyrologia ſua addidiſſet, quas premiſerat Notas. Pro iſſa tellari ego poſſum,*

uni & apud Gallos,

209. & ſeqq. ubi Auctor ſequentes paragra-

AUCT. D. P.

A *ex pluſquam triginta diverſorum eccleſiarum Gallicanarum Breviariis; antiquis ac novis, in quibus* Duplum *aut* Soleane *notant Kalendaria præfixa Breviariis, Æduenſi, Altiſſiodorenſi, Avenionenſi S. Andreæ, Lingonenſi, Mauricianenſi, Nivernenſi, Rhemenſi ac Sagienſi, cetera* aa. *Lectionum officium aut Semiduplum notant, pauca ſimplum. Et illa quidem omnia, cum Romanis ceteriſque Italicis, atque ipſis etiam Mediolanenſibus Breviariis, Lectionum ad ſecundum Nocturnum recitandarum materiam ſumpſerunt ex pſeudo-Philippi libello: ſed Pariſienſi Breviario anno* MDCLXXX. *edito curaverunt, uti cetera falſa vel dubia reſciderent alibi, ſic etiam ſubleſtam veterum Lectionum fidem ſagaci judicio averſati, ex genuino S. Ambroſii Sermone & S.*

B *Auguſtini libro de Civitate Dei, ſubſtituerunt alias, invariatis tamarum Patrum verbis, quibus ut ſumma gravitas & auctoritas ineſt, ſic nulla ſubeſſe poteſt ſuſpicio falſi. Addicur autem hæc ex veteri Breviario Colleſta:* Martyrum tuorum Gervaſii, & Protaſii palmas, annua celebratione venerantes, ſupplices te rogamus, ut quos cæleſti gloria ſublimaſti, nobis perpeti ſuffragio concedas ſubvenire.

76 *Præditus Sanctayus cum ad* aix. *Januarii ſcripſiſſet, quod* eorum coronis tres Cathedrales Eccleſiæ Sueſſionenſis, Lectorenſis, ac Sagienſis conſecratæ ſunt; *addit in Supplemento:* Nivernis ad Ligeris ripam, & Vindico-Cenomanorum ad Sartam veneratis Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, dudum Epiſcopalium harum eccleſiarum Patronorum. *Neque dubitamus, quin multæ minores aut aliæ, eodem gaudentes patrocinio, per totam Galliam nominare potuerit. Bernardus Guidonis, in epiſcopis de Sanctis qui erant Lemovicenſem diœceſim, num.* 56. *aſſeris quod* SS. Gervaſii & Protaſii Martyrum ſacrati vertices, apud alterum Lubertiacum prope Glandeſium, in eccleſia S. Stephani venerantur. *Sanctus Vitus S. Cleri*

C *Abbatis, ad* 1. *Januarii a Bollando productus ex Mſs. inter præcipua monaſteria, tam virorum quam ſanctimonialium ſub ſancta diſtrictione, tam intra quam extra muros civitatis Viennenſis, recenſet* Sanctorum Gervaſii & Protaſii venerabilem memoriam, quinquagiata Monachos *continentem. Ex Vita etiam S. Germani Pariſienſis Epiſcopi, auctus. Majo illuſtrata, n.* 38. *diſcimus, Pariſii Baſilicam eorumdem fuiſſe, ad quam clauſam cum oratore non daretur ingreſſus; peſſulum ipſe, falſæ Crucis ſigna, reſeravit. Denique ex Vita S. Angilberti Abbatis Centulenſis,* XVIII. *Februarii propoſita habetur, ipſum ſub altari S. Jacobi Fratris Domini circa annum* DCCC. *aliquid earumdem Reliquiarum depoſuiſſe.*

78 *Hæc porro ut clara & extra controverſiam ſunt, ſic nequit intelligi, niſi de Reliquiis quales ſupra memoravimus, quod ad* XXVII. *Martii apud Sanctayam jam ſæpe dictum notatur,* Sueſſione celebritas inventionis Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, matricis eccleſiæ Patronorum. *Agit de ea eccleſia Claudius Dormayus, in ſua Sueſſionenſi hiſtoria l.* 2. *c.* 11. *& varias profert conjecturas, quibus credibile reddi poſſit, quod quædam olim ſtetit vetus eccleſia, & cujus veſtigia omnia reperta ſunt novam molientibus, fuerit illis Sanctis dicatam, ideoque curatam eſſe, ut in hac ſacellum illi propinquum conderetur ſub organis; ad quod his verſe per annum aſcendit Capitulum, Miſſas aliaſve preces ſa-*

D *ſturum. Sed tandem fatetur idem Dormayus, ex conjecturis ſolidum nihil haberi poſſe; & ex Chronaxio Cathedralis ſuæ docet, Cardinalem Ambianenſem (patria Sabionenſem dicendum) donaſſe eccleſiæ illas quas poſſidet Reliquias, veroſimiliter ex Italia allatas. Cardinalis iſte fuit Joannes de Villa Abbatis, ex Ambianenſi Decano Beſuntinus Archiepiſcopus factus an.* MCCXXV. *& brevi poſt per Gregorium* IX. *Cardinalis atque Epiſcopus Sabinus creatus, vixitque ad annum* MCCXXVII.

79 *Belforetii, viri apud Gallos ad indagandas Sanctorum Vitas perquam diligentis, collectanea Balladio communicata, ex Mſ. Branenſi ſuggerunt ſermonem de ſanctitate & miraculis beatorum Martyrum; in quo, poſt breve encomium relatumque ex Gregorio Turonenſi de ſanguine ex capitibus fluente miraculum; aliud Sueſſionibus peractum ſic deſcribitur:* Nunc vero notandum illud etiam a nobis, & veraci ſtylo commendandum, qualiter, poſt particulas Reliquiarum eorum in Gallias directas, tempore longo poſt evoluto, Dominus Jeſus Chriſtus milites ſuos ac teſtes glorificare dignatus eſt. Fuit enim Argentina in urbe quidam civis, genere ignotus, gemina cæcitate detentus qui Latinæ quidem locutionis ignarus, ſed pro nolle ac poſſe coram Deo in omnibus fidelis exſtitit. Hic lucem a Domino poſtulans, quotidie lignivagus, manipula regente, Sanctorum loca, quæ adire poterat, devotus peragrabat. Suæ tamen petitionis compos ſtatim non fuit: ut divina videlicet munera amplius quæreret, & cum veniſſent, gratior eſſet, ſtrictiuſque tenerentur.

80 Itaque conſilio intus, Romam adit: ubi cum multo tempore eſſet commoratus, & Sanctorum ſepulcra frequentaſſet; pro mutati aeris tractu, ſubito validæ febris æſtum incurrit; ut impleretur in eo, quod Laodicenſi Eccleſiæ ſpiritu per Joannem ſcribens ait: Ego quos amo, & caſtigo. Divinæ tamen pietatis inſtinctu (quæ omnium curatrix eſt) dum aſſidua infirmitate premeretur, & alimentorum penuria fluctuaret; et per triennium Apoſtolici munificentia ſuccurrit, & ipſum ſufficienti alimonia ſuſtentavit. Quadam vero nocte intempeſta, eidem, laſſa ſuporis membra tradenti, adeſt in viſu Paſtor Eccleſiæ, qui & Princeps Apoſtolorum; illum teſſariam admonens, ut Sueſſionem civitatem Galliarum adiret; & ad Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii ſolemnia occurreret; ubi eorumdem ſuffragantibus meritis oculorum ſanaretur tenebroſitate. Qui mox e pergefactus a ſomno, & a febre, qua non modicum tempus anhelabat, liberatus; illico conſurgit, ac Sueſſionicæ civitatis nomen altæ memoriæ commendans, ad B. Petri Apoſtoli Eccleſiam feſtinat. Ubi orationem fundens, & commeatum accipiens, omnia precatur; ut qui præſagium ecciderat ſanitatis, ipſe idem fautor & dux eſſet ad optatum locum pervectionis. Tunc accepto itinere, Italiam perlegens, per montium juga, vallium concava, fluminumque pericula, Galliam ingreditur; & tandem patrocinante Apoſtolo, deſideratam pertingit ad urbem.

81 Jam vero anni orbita redeunte ante Calendarum Julianarum aderat, præclariſſimorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, Noſtrorum quidem Dominorum defenſorum, triumphalis dies, & grex Dominicus uno animo per urbem curſitans,

ex Vita S. Germani Pariſienſis Epiſcopi.

Pariſii in eorum Baſilica.

& Cathedralibus eccleſiis quinque.

Ex Vita S. Angilberti Centulenſis.

Ex Vita S. Clari Viennenſis in ſ. Clari monaſterio.

Roma mutatus per æſtum ad adeunda Sueſſiona.

Apoſt. ſ. 19

Sueſſionis in Gratiæ.

19. Junii.

A tans, undique convenicus, vicinarum urbium concurſus invitabat. Cumque omnis Clerus in Eccleſia cum frequenti populo, in celebrandis feſtivæ noctis vigiliis pernoctando, exactorum Phœbæ lampadis ſuperadet; horarumque diei curſibus diſtincte peractis, in præfatorum celebrandorum duarumque Olivarum ſolemnibus Miſſarum ſacramentis decenter aſtaret; ſubito ille Argentinus cæcos adventitius, cum aliis adſtans, & promiſſum Apoſtoli exſpectans; dum Gloria in excelſis, diateſſaronice intenderetur; in artifice temporibus quaſi ſuſtrali tactus ſura, ſolotenus prolabitur. Tum deinde ex oculorum orbibus palpebriſque, quaſi introrſus ferro incideretur, ſcatens cruus ſanguinis proſilit. Cum autem præ dolore tamquam ſeminarvus in terra jaceret, tandem aliorum manibus ante altaris pavimentum exponitur: ubi infuſo oculis jubare, lucem, quam B antea numquam viderat, recens creatura perſpexit, & recreatoris ſui opera aperte vidit. Hinc populorum attollitur ſtrepitus, hinc eorum qui videre vel audire potuerunt applauſus multus; quod eatenus inauditum ſuis temporibus refulſerit miraculum, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

ſub Miſſa ei ſum recuperavit.

§. VIII. *Peculiaris cultus Cenomannis ſitus in Belgio, Germania, & reliquo Septentrione.*

Reliquiæ juſſu S. Martini collocatæ in nova Cathedrali.

81 *Inter ſupra numinatas Cathedrales apud Gallos eccleſias quinque*, Sanctorum Gervaſii & Protaſii *vicinum Patrocinamque præferentes*, *haud infimum locum* Cenomannica *obtinet; de qua infra in Vita S. Innocentii Epiſcopi, ob peculiarem dictorum Sanctorum cultum ipſa eorum dum defuncti, ſic legitur:* Ipſe martem civitatis eccleſiam, in qua S. Victurius (*imo Victor ut puto ejus anno* CCCCXXI *ordinatus menſe Januario*) B Martino, *qui ipſo illo anno exeunte obiit*, jubenſe, Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii Reliquias olim cum ſummo honore poſuerat .... *immajorare & amplare atque exornare ſtuduit* .... & ſaltem mutatum eſt ejuſdem eccleſiæ omen, propter aiſtutes ſcilicet, quæ ibidem innumerabiliter in memoria Sanctorum Gervaſii & Protaſii factæ ſunt. *Præditas Reliquias à S. Ambroſio miſſas S. Martino fuiſſe, & ab hoc Cenomannicæ eccleſiæ communicatas, nemo dubitabit cum rationes: ipſas autem S. Innocens, in conſummata quam S. Victurus ſtruxerat exorſus eccleſia, loco pracipuo repoſicurat*, in Oratorio, *quam exaltavit* parte, *altare fecit*, in quo jam dictas Reliquias Sanctorum Gervaſii & Protaſii collocaret. *Exinde autem, id eſt à ſæculo ara Chriſtiana quinta, dicitur in Actis ſequentium Epiſcoporum*, Eccleſia S. Mariæ matris D.N. Jeſu Chriſti & Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, *necnon ex omnibus publicis inſtrumentis vulgo autem compendii amanti dicitur ſolum* Eccleſia. *Idem* S. Gervaſii *nominatur etiam quædam* Villa & terra S. Mariæ & S. Gervaſii, *ad jus Eccleſia prædicta pertinens.*

In eadem oratorii tranſtulit S. Innocent.

Alienus vir locupletat, amiſſo filio,

83 *In Vita autem Domni Hadoindi, ejus qui B. Bertichramno ſucceſſit anno* DCXXXI. *memoratur inſignis caſus, unde prædicta eccleſia magnopere fuit locupletata, hic dignus tranſcribi.* Quidam vir Alanus nomine, habebat res ſuæ proprietatis multas & unicum filium, quem ita diligebat ut animam ſuam. Quadam vero die prædictus Alani filius, venationem exercens in villa propria patris ſui, ... cecidit mortuus de equo nequeſcente. Hoc autem audiens ſupradictus Alanus de ſolatio quo inſtabat, valde dolore repletus eſt; conſolando tamen nuntiavit uxori ſuæ matriquæ ejus prædicti juvenis mortem; conſiderans quod finc cauſa (niſi) evenuiſſet. Tunc devotiſſime Deum exit exorans, deprecatus eſt, ut ſaltem res ſuas ei diſponere concederet, quatenus ſua ei eſſet beneplacita voluntas, & qualiter ex eis regnum mereretur æternum. Cœpit ergo rure pedes, una cum uxore ſua, ire per monaſteria & loca ſancta, ac corpora Sanctorum quærere; deprecans die ac nocte intentiſſime Deum, ut portio inſpiraret ei, ad quam eccleſiam, ſecundum Creatoris ſui voluntatem, tam pro dilecto filio ſuo Domino offerendo res ſuas, quam pro remedio animæ ſuæ traderet. Tali vero devotione fungendo & orando, eleemoſynaſque faciendo, aſſiſtebat limina Sanctorum multorum, ut Dominus, ceu dictum eſt, illi inſpiraret, ubi ſuum traderet proprium: quoniam magnam hereditatem habebat, & nullum habebat filium vel filiam hæredem.

Loca ſacra cum votum obiens,

ad S. Martini reſpub. cum ſe ſpiraret,

facultates ſuas illic eccleſiæ tradere.

& in xenodochio ejus excepta,

atque ab Hadoindo Epiſcopo ad eccleſiæ ſtabilitas,

84 Dum autem ſupradicto pretextu a monaſterio S. Martini revertebatur, licet multi ſeni Deicum precati eſſent, ut ad loca Sanctorum quibus inſiſtebant ſuas res traderet, & ſi vellet ab eis pretium acciperet, & utramque haberet & eleemoſynas & mercedem ..... tamen ad nullum de prædictis locis ejus intentio ſe ſubmiſit, neque ejus devotio ſe inclinavit, quia forte Dominus nolebat: & propterea forte non ad hoc agere inſpirabat, quia devotiſſime in hoc Domini voluntatem quærebat. Dum enim hæc agebantur, & de monaſterio S. Martini Turonenſis revertens ad Cenomannicam prædictorum properabat civitatem, aſſiſtaturus videlicet ſanctam matrem & civitatis eccleſiam ſanctæ Dei genitricis Mariæ & Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, in qua multas eorum merita operabatur Dominus virtutes; & propinquando Pontileuvalenſi xenodochio, militario a prædicta urbe diſtante, mer ageret; venerunt ſervi Dei ipſius Pontileuvalenſis xenodochii & Hadoindi Epiſcopi obtatum; & ſuſcipientes eum cum ſilentio, & per orationem eum deducentes, omnia neceſſaria & voluntaria & diligenter miniſtrabant, & cum magno honore eum ferebant. Quia ad hoc opus Dominus Bertichramnus, ipſius urbis Epiſcopus, ipſum xenodochium in Pontileuve in honore S. Martini fecerat, ut omnes advenientes, tam divites quam pauperes, ibi receptiones haberent, & alimenta & cetera neceſſaria abundantes inibi acciperent.

85 Craſtina autem die, a prædicto xenodochio jam dictus Alanus ſurgens, ad memoratam eccleſiam oraturus devotiſſime undis plantis properabat: quoniam prædicta nocte, dum in præfato xenodochio Pontileuvæ orationi devotiſſime inſiſtebat, inſtinctu Dei accenſum eſt cor ejus, ut ad memoratam matrem & civitatis eccleſiam, quæ eſt conſtructa & conſecrata in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & S. Petri Apoſtoli, & ſanc-

A Aucx. D. P. non potuit inde egredi nisi tradito nuncio completa

corum Martyrum Gervasii & Protasii, ad quam & ipse oraturus properabat; omnes traderet res proprietatis suæ quod & Dei nutu quoque factum esse, nulli dubium est. Hæc quoque peragere, ut ei inspiratum erat, cogitans; mandavit Domno Hadoindo præscripto Episcopo, ut obviam ei veniret, & cum eo considerare valeret, qualiter de suis rebus agere deberet. Quia notus ei erat & fidus amicus Domnus Hadoindus, ut jam dictus Alanus mandaverat, venit obviam ei: & benigne eum suscipiens, per orationes ecclesiarum jam dictæ Civitatis, cum summo honore & magna reverentia deduxit. Dum autem ad prædictam matrem ecclesiam usque devotissime pervenerunt; in eam intrantes & pariter orantes Alanus & uxor ejus, cum lacrymis voluntatem eorum publicitet patefecerunt: & de eadem ecclesia S. Mariæ & S. Petri atque SS. Gervasii & Protasii ære non potuerunt, antequam omnes res proprietatis suæ prædicto Domno Hadoindo & suis Consacerdotibus & Ministris præfatæ Ecclesiæ, legaliter per strumenta cartarum, sub stipulatione subnixa, firmiter tradiderunt.

B

86 Hoc autem facto, tam hilari animo, & lætitia repleti, & leves corpore sunt effecti, atque ad juventutem priorem, virtute Dei & intercessione prædictorum Sanctorum sunt reversi; ut omnes hoc videntes stupescerent, nec vidisse nec audisse (tale quid) cum lacrymis profiterentur: quod notu & virtute Dei factum esse, non dubium est. Tali etiam conditione, instinctu Dei, tradidit memoratus vir Deo devotus Alanus, jam dicto Episcopo præfatæque matri Ecclesiæ duodecim villas optimas, cum earum appendiciis id est, Juliacum, Lucdunum, Ruliacum, Ruppiacum, Sabololium, Quinsclidas, Vernium & Vericium, Taudam & Doliacum, in qua præfatus ejus filius mortuus fuerat; & Camariacomi & postea per translatam manus Asinarias & ceteras villulas, quarum omnia, propter fastidium & tædium legentium hic non inseruimus ..... Insuper semetipsum & suam uxorem tradidit præscriptus Alanus memoratu Episcopo Domno Hadoindo, & servis Dei in prædicta ecclesia Domno famolantibus, ut de animabus & corporibus suis magnam haberent curam, & corpora eorum alerent, & animas suas Domino lucrarentur. Providebat quoque Domnus Hadoindus eos diligenter, & ministrabat eis sufficienter, & ita eos fervebat sicut servus Domino. Memoratus ergo Alanus & sua uxor, sub potestate prædicti Episcopi, studiosissime & devotissime diu noctuque Domino militabant; & pro supradictis devotionibus, sicut credimus, regnum Dei acquisierunt, & vitam æternam Domino annuente perceperunt. Vivunt enim cum Christo & Sanctis ejus in beata gloria, cum quibus nos & nos, eorum fulti orationibus, Domino protegente, perpetualiter vivere valeamus. Amen.

pii perpetuam visuri, — sanguine & nervis eidem crediti, — ac fidelis,

87. *Tribus post hæc fecalis*, Maynardus Episcopus, *anno* DCCCC.XL. *consecratus*, tabulam argenteam, ante altare Sanctorum Martyrum Gervasii & Protasii positam, ea novo fabricati constituit, atque ante idem altare Sanctorum decentissime collocavit. *Anno* MLXXXV. *Hoelli Episcopi primo*, cum fames populum opprimeret, ejusque impetitione annus supra generalem afflictionem

Sanctorum gervasii & protasii tabulam altare.

D

cum in gentium sustentari, ex communi Cleri Populique consilio, aurum & argentum quod erat in tabula altaris sanctorum Martyrum Gervasii & Protasii pius tamen tor Hoellus accepit, illudque fideli dispensatione pauperibus erogavit: *quod tamen parum gratum Deo Sanctisque fuisse (quia forte Cleri populique tenacitas, potius quam vera ergà indigentes pietas, consilium quod suggesserat) eventu patuit.* Non multo enim post, tota civitas nocturno incendio conflagravit, *itaque Hoelli successor* Hildebertus Episcopus, *post annos circiter* XXX. tabulam altaris sanctorum Martyrum Gervasii & Protasii, parum ex argento, quod bonæ memoriæ Domnus Hoellus Episcopus, antecessor ejus, ad hoc opus reliquerat, partim ex eo quod ipse aliunde acquisierat, pro qualitate temporis, honorifice restauravit.

Quo deinde ea pauperes dilapsa orbs conflagrarit.

88 *His porro, ex ipso nunc prædicta sumpsimus Pontificum Cenomanensium Regesta, quod Tomo* 3. *Analectorum Mabilio vulgatum, habet auctore exemplum severe ultionis, in eum qui prædictam ecclesiam injuste spoliaverat ipso & aliis ejusdem culpæ complicibus immanitatem præstuerat.* Abraham *is fuit, Gauzolemi Episcopi* Vicedominus; *qui cum haberet* multa de Episcopio beneficia, insuper & monasteriolum quoddam, cujus vocabulum est Buaidus ..... in quo & Monachi, quando ei datum missa fuerat, regulariter & laudabiliter & nobiliter Domino servientes vivebant; quos inde ipse Abraham dispergere conatus, & nullum Monachum congregare studuit sed sub seculari magis habitu illud tenere malebat. Post hæc autem prædicti Gauzolemi, *anno* DCCXXXV. convocavit omnes fodales suos, tam Clericos quam & Laicos; & dedit illis consilium, ut irent ad Dominum Carolum Francorum Regem, & sui efficerentur homines, & per ejus datum eorum retinerent beneficia: qui & humana cupiditate seducti, secundum ejus consilium fecerunt. Veneruntes ergo, bene parati auro & argento & vestimentis nobilibus, ad prædictum Regem, deprecati sunt ut sui mererentur effici homines: qui & quadam humana cupiditate illectus eos suscepit, & eorum beneficia sua largitione habere permisit ..... Ipsa interim mater ecclesia quotidie destruebatur, & Clerici ac pauperes, inibi degentes & Domino servientes, fame periclitabantur, & siti & inopia negligebantur ac desolabantur, & luminaria sive alia ornamenta ecclesiæ deficiebant; nec quidquam ornamenti, propter oblationem prædictarum rerum, habebant.

Ejusdem ecclesiæ res usurpans Abrahã Vicedominus, — anno 1734. filii & servi eius eorum confirmarunt a Rege confirmati.

89 Hæc audiens gloriosus Rex Francorum Carolus, prædictum Abraham Vicedominum, cujus machinatione & adhortatione hoc fecerat, in patriam suam revertere cum ira præcepit, numquam postmodum, antequam ipse præciperet, in conspectu suo reverturum. Ille autem ad jam dictum Monasteriolum Buaiacum, quod beneficiario ingenio injuste tenebat, pervenit; ibique gravi & rustica infirmitate diu ægrotans, postea diu noctuque indesinenter, ingenti voce & magno ululatu pronuntians clamabat, quod ejus corpus arderet propter sanum malum ingenium, quod in matrem ecclesiam S. Mariæ & SS. Gervasii & Protasii fecerat, quando ejus res diripuit & huc illuc que sunt dis-

gratia ejus excidit.

sper-

A ſperitæ. Erat etiam illi viſum, quod S. Mevia & Gervaſius & Proteſius, una cum aliis Sanctis, ignem lorendere præperent, in quo cremabatur; unda & eorum adjutorium ſummopere deprecabatur, ut eum adjuvarent, ut de ipſo igne evadere mereretur. Omnibus enim hæc ſe viſibiliter vidi dicebat, & propter direptionem aurum eorum talia ſe pati affirmabat; quod factum tunc velde & ſuper omnia emendare ſolebat, ſed non valebat; tali enim pœna conſumptus, in prædicto monaſterio ſuo Buant poſtea ſepultus eſt. Ejus ut fervor, ſepultura tota in circuitu per octo dies ardebat, & tota terra in circuitu in flamma & igne conſumebatur, & ingenti putore eorum illud monaſterium replebatur, nec ullem requiem homines ibi habitantes vel Clerici habere potuerunt in quodam illius corpuſculum, cum tota illa ſepultura, in quodam deſerto loco amici ejus clam projicientes, & in profundum lacum eum demergentes ejecerunt.

& a familia torreri ſe clamans

miſere poteris;

ac ſepultura eum privatur.

B 90 Hactenus potentiſſima Hiſpaniarum & Gallarum regna moroſias pertranſiſſe fatis, quatenus oculo ſolem levi perſtringatur Britannia. Hæc, ut Roma ſuos accepit præcones fidei primos a S. Eleutherio ſecundos a S. Gregorio Pontificibus ſic etiam inde eum ſecundis accepiſſe videatur vitam colendi SS. Gervaſium & Proteſium: id quod regnorum Britannicorum veteſta Miſſalia Breviaria, teſtabuntur, quando eo habebit exemplare. Nunc pro cæteris facit præſumere Sariſberienſe antiquiſſimum Breviarium, & Litania in Miſſali apud eam ſervato deſcripto.

Sanctorum cultus in Britannia.

91 Sic dimiſſit Anglis, obſervo pene Lector, quod eamdem religionem, per miſſos ex Gallia Britannia que Apoſtolos, edocti Belgæ, ab iiſdem quam didicerint Sanctum utrumque ſic colere, ut nulla (quod fcio) eccleſia inferioris, imo & ſuperioris Germaniæ ſit, quæ in ſuis Kalendariis nomina eorum non præferat. Quanam etiam Reliquias habeant vel habere ſe putent, non nec avit operoſius indagare. Raiſius in Hieracophylacio Belgico aſſerit, Juſtuciam S. Gerveſii in honore haberi Amandopoli, apud Elnonenſes Monachos; Atrebati autem in eccleſia S. Mariæ, intra C novum capſam, ac formam Moſaicæ arcæ ex argento fabricatam, una cum aliis multis, Reliquias SS. Stephani, Gerveſii & Proteſii Mart. *Nec ſubſitit autem eo religio apud Belgas, ſed porro ad Septentrionales Provincias dilata, ibi quoque per Kalendaria innotuit, qualenam nobis habetur, proſixum Miſſali Veterum per Sueciam Daniam Norvegiam; aliud Paſti Danici Olai Wormii ex membrana, annis ab hinc* ECCLXXXVIII. *In Diario Reliquiarum Metropolitanæ Pragenſis, edito ab illius Decano Pezzina de Czecorod, poſtea Samandrienſi in Sirvonia titulari Epiſcopo, numerantur* St. Gerveſii & Proteſii duæ inſignes partes, Mediolano per Carolum IV. allata an. MCCCLV. & aliæ duæ partes, per eumdem alteræ Aquiſgrano MCCCLXXII. necnon pars unæ de brachio S. Proteſii *quo dam non ſcribitur unde accepta ſit, ſuſpicio mihi venit, quod ex oppido Briſwenſi ad Rhenum, cujus incola prætendunt utrumque corpus ſe habere, everſo ſub annum* MCLXII. *Mediolano inde allatum per Epiſcopum quemdam Fregerus Æneberbus ſequacem. Et his ſolis Mediolanenſibus, omnique poſſeſſione ſe carentibus, negotium faceſſunt, de quo prius quam definiamus quidpiam, audiendi primum Mediolanenſes ſunt.*

Belgis.

Germaniæ regnis.

Bohemiæ.

D

§. IX. *Præſentia Sanctorum corporum inter Mediolanenſes & Briſacenſes controverſatorum poſſeſſio potior.* AUCT. D. P.

92 Sanctorum Martyrum delata in Ambroſianam aſſa ſub aram ibidem primum condi tumulum fundator ſupra, ut ſublime ego, angelli, locum præſtitu veram mihi: ubi quem eli eum ut ibi requieſcat Sacerdos, ubi ſtare conſuevit. Sed eodo ſacrus vicinus reliquam dexteram portionem hujus iſte Martyribus debebatur. *Horum verborum ſenſum, ſi obvias circumque legentibus eſſet, nonnisi videtur examinatum expenſumque fuiſſe. Primo, quo alteri poſſet occurrere ſenſus, is videtur eſſe, ut ſub eodem altari condendus Sanctus Præſul, dexteram in illo latus Martyribus cederet, in ſiniſtro voluerit ſepeliri. Sed ægre credaderem voluiſſe Sanctum, præter communem Chriſtianorum, etiam Epiſcoporum conſuetudinem, intra ipſum altare condi corpus eo modo quo altaribus inclusorum Sanctorum Reliqua, & quo ha de quibus agimus canonice fuerunt. Si autem ſolum voluit, quod conſtabile ſit ſubtus altari ſepulcrum ſibi effodi in quo humaretur, nihil id impedeviſſet, quo minus intra ipſum condi poteſſet Sanctorum ipſa una vel una. Igitur ſibi aliquid quam dexterum latus ipſis ceſſit Ambroſius totum, inquam, locum; ne ſciliset ab eo eandem Martyribus honorem communem ſibi facere videretur qui eſſet ſubtus eodem altari ſepultus, intra quos cenotus martyres erant.*

Ambroſium Martyribus dexteram portionem cedere

eandem ſub altari latus.

E

93 Ut ſic illius verba intelligam, ſub iiſque myſticum magni ſenſum latere putem, facit Levitici Caput VII. ubi Lex hoſtiæ pacificorum, quæ offertur Domino, definitur, & inter alia, ut ex his quoque de pacificorum hoſtiis cedat in primitias Sacerdotibus. *Et ut ipſe eorum dexterum habeat in portione ſua. Sicut ergo in partitione victimæ, ita ut dextera ſua portio dextera debetur Sacerdoti: ſic poterorum partem baſilicæ, locum ſcilicet ipſius altaris, ſibi Sacerdos debere conſebat Ambroſius; eoque ac parte altaris ſed de tota hoc illius ſi cendus eſt loco, cum ſe ait dexteram portionem cedere ſacris victimis. Interrogabis forſitan, quem alium ſepulcro ſua locum elegerit Sanctus, quam quo etiam nunc conditus requieſcere credatur. Ego vero id, ſi vera per conjecturam definire necesse ea de re Paulino in Vita. Potuit una poſtea ejuſdem altaris, potius alibi in aliquam eccleſia, primum elegiſſe ſepulturam, unde poſtea conſumptis carnibus exemptæ oſſa, & ſub altari cum Reliquiis Martyrum condita ſacrius. Quando id factum ſit, neſquam ſcriptum invenio: ſi tum eſſe probabilius de ſcribam Sancti extrahendi ab Angilberto Epiſcopo, de quo mox.*

F

ſed eorum autore ipſis religente

alibi ſepeliendus

94 Mediolanenſes ſcriptores alia prorſus omnia de prima S. Ambroſii ſepultura ſentiunt, ſequentesque Gualvaneam Flammam ſecul. XIV. Chronographum Dominicanum, hactenus medium, allegatum a Puricellio in Monumentis Ambroſianis pag. 89. ubi is aſſerit, quod S. Ambroſius, cum ei mortis victus, interrogatus ubi vellet ſepeliri, prophetica ſermone reſpondit: In medio beatiſſimorum Martyrum Gervaſii & Proteſii; ſi invicem ſe dividentes, mihi locum inter medium fecerint. Adveniente ergo funere Ambroſii, ille duo Martyres locum in medio fecerunt: *quaſi vel duæ juxta invi-*

nec medius inter duos Sanctos poſitus videtur.

cem

AUCT. D. P.

A cem poſita arca, a ſe mutuo receſſerint, at tertia in medio ponenda locum darem; vel intra unam arcam compoſita duo corpora, recedendo ad latera, ſpatium inter ſe vacuum reliquerint, quod tertiae corpori capiendo factum eſſet. Alterutrum potuit poſt elevata S. Ambroſii oſſa contigiſſe; reipſa autem id factum eſſe, praſumere facit Mediolanenſium de tali miraculo traditio, per Gualvaneum expreſſa; ſic ut ea, quoad ſubſtantiam, vera ſit; erronea, quoad circumſtantiam temporis: ſicut in talibus nimis quam ſaepe contingit.

95 *Verum quod prima ſepultura tempore tale quid feſtum ſit, vetat credere ſilentium Pauliai, ſtudioſe explicantis quidquid circa obitum atque poſt eum accidiſſe miraculi noverat, neque tam eo prodigium praeteriturus, ubi alia longe minora narrat. Quod quod incongrue prorſus cunctaretur Ambroſium funeris curatores volaſſe corpus recens defuncti hominis, uncumque Sancti, ſed necdum in oſſa reſoluti, (quod compatreſcere adhuc debebat juxta communem naturae ordinem) componere cum ſacris aliorum oſſibus, carne jam conſumpta nudis, neque aeva carnificinae periculo temere exponendis. Credibile etiam eſt, horum exſtam, in quam ea Sanctas Ambroſiani collegit (ſi tamen ana & asa dua fuerat) quamque ad Ambraſianam ſuam baſilicam tranſtulit, longe minorem veroſimiliter fuiſſe, quam pro menſura integri cadaveris humani.*

B

96 *Paricellas, ut corpora eum Sanctorum Martyrum praſectam, etiam pro hodierna die indubitabilem Mediolanenſibus ſuis reddat, fuſe proſequatur, quomodo Angilbertus Epiſcopus (praſatus hoc nomine conſequenter duo ab anno DCCCXXIII. ad DCCCLX) exemplum a capite S. Ambroſii dentem annulo ſuo inſerverit; unde elapſum requirens, monitus ſit invenienda ubi acceperat; eoque miraculo motus, juſſerit ſub altari aureo quod conſtruxerat cryptam confici, ad quam in miſſa corporis Ambroſiani arca, & porphyretica tabula deſuper objecta, nemine eſſet impoſſibilis acceſſus; niſi forte per ſubterraneum mea eam; quin ipſe etiam obtruſus fuerit, nullo ejus amplius apparente veſtigio, propter miraculum quod S. Bernardo, Parmenſi Epiſcopo & Cardinali, illuc ingreſſo accidit: adeo ut tempore illo quo ablatos Martyres fuiſſe praedicant Germani, penetrare in cryptam praedictam poſſet nemo, niſi qui tabulam porphyreticam praedictam deſtruxiſſet altari ſubmoviſſet.*

97 *Verum haec omnia nihil efficiunt, ſi negetur, uti negamus, Angilbertum praedictum una cum oſſibus S. Ambroſii etiam oſſa Martyrum in eundem cryptam dimiſſe, & aurei ſui altaris concavum totum vacuum reliquiſſe; contrarium enim ſi aſſumas, facile concipies, quomodo aperto laterali aurei altaris altaris educi inde potuerint capſa vel capſula, SS. Gervaſii & Protaſii oſſa continentes, & Imperatoris Cancellario donari auferenda; ſi non ex ea quae praetenditur cauſa, quaque per omnes circumſtantias ſuas fabuloſa videtur; ſaltem inimica gratitudini, ob ſervatam a tammuni excidio Ambraſianam baſilicam. Certe ex ea tempore nemo fuit Mediolani qui eas Reliquias vidiſſe ſe diceret. Atque ita corruit tota Paricelli ratiocinatio, cui firmanda nihil prodeſt confocundo pingendi S. Ambroſium medium inter SS. Gervaſium & Protaſium: ſic enim paſſim pingitur S. Ferdinandus, Rex Caſtellae & Legionit, medius inter S S. Leandrum & Iſidorum Epiſcopos; nec tamen hinc ejusmodi aliquis ita efficiet-*

poterit igitur ſic q. ſub crypta abbas S. Ambroſius.

monachus intra altare S. offa.

& hi auferri alia immunis.

poſtulandi; ſed unuſquiſque intelligit eos communiter haberi Hiſpalenſis urbis atque Eccleſiae Patronos, quod idem in Mediolanenſibus valere debet.

98 *His praemiſſis, Brixiam tranſeamus, & quibus documentis Sanctorum illuc praeſentia contineatur, examinemus. Primum accipimus ex veteri Codice, impreſſo Argentinae per Joannem Gruninger MDV. reperto in Bibliotheca monaſterii Pfromersbergenſis, Ordinis FF. Minorum de Obſervantia prope Marchiam Badenam. Impreſſo ipſi hic titulus eſt. Vita SS. Gervaſii & Protaſii, cum Sermone & Trenſlatione ed oppidum Briſa h, quorum oſſa ibidem habentur. Sequitur picta, effigies utriuſque Martyris, togata ac ſpecie juvenili, quorum Gervaſius, ſiniſtra gladium, Protaſius, flagellum fellatum manu ſimiliter ſiniſtra tenet; ſubtus vero deſcribitur ſeptum teſſerarium Briſacenſis oppidi, ſex ſcilicet collibus mutuo jugo compoſiti, templis ornati, ſupremorum medio altero eminente, in camporubro. Deinde, Sermo de Sanctis Martyribus Gervaſio & Proteſio, cum eorum Inventione & martyrio & tranſlatione, de Mediolano ad oppidum Baſiach; compoſitus & excerptus per Fr. Joannem Berken, ſacrae Theologiae Lectorem, Ordinis FF. Eremitarum S. Auguſtini feliciter. Incipit: Juſtorum animae in manu Dei ſunt. Sap. III. Anima humana variatur in ſuis motibus ſecundum quatuor affectiones, ſcilicet gaudium, ſpem, amorem & timorem. Et in hoc Sermone quatuor, inquit Auctor, per ordinem ſunt dicenda. Primum eſt verborum illorum in libro aſſumptorum declaratio; quae cautionatoria tota, ad hiſtoriam non ſpectat. Secundum, Sanctorum inventio, ex epiſtola Pſeudo-Ambroſiana. Tertium eorum Martyrizatio, ex libello Pſeudo-Philippi. Quartum eorum tranſlatio.*

Idfeſtum, praeſumendum Briſacenſium.

per Sermonem tr. 1525 editi.

99 *Hujus ultimi membri, ed ea nunc nunc ſpectantis principium ſumitur ab anno MCLI. quo Fredericus Barbaroſſa, cum exercitu contra Pontificem Alexandrum venens in Italiam, Mediolanum, diu fruſtra defenſum a quodam Gualvano, Angleria Comite & crucigeri Principe, ut obtinuerit, expilarit, everterit. Gualvanum porro, ne occideretur, ſui juraverit ſoror, corpora trium Magorum, Sanctorumque Martyrum Gervaſii & Protaſii, Nabori & Felicis, promittens Rodulpho, vel ut ejus placet, Ottoni Archiepiſcopo Colonienſi: qui ab Imperatore urbem ingreſſare petierit condonari ſibi, quod humerum ferret prima occurſura mulier, occurriſſe autem ex caudilla Saxorum Gualvanei, ipſumet fratre ſuo cruentam; paratum ergo vitae ejus fuiſſe, ſic tamen ut flagris caſus abduceretur captivus in Germaniam, unde reverſus urbem reſtaurari, uſque ad annum MDCLXXVII. ſuperſtes.*

ubi fabuloſa narrantur de corporibus, a favore Comitis oblatis.

100 *Comoediam legere te exſtimas credo, nec aliter accipiam velim; maxime eam nec annos rei geſtae, nec nomen Epiſcopi Fredericum cemitans convenias; & Angleria Comitis praeſectus in urbe Dominatus nunc explodatur a Mediolanenſibus. Explodi certe meretur malebris auctoritas cauſae, ac capta etiam urbe integrum ei fuerit, quacumque fallacia aperire, indeque deprimere lytram, pro fratris vita promiſſam. Non exiſtimo tamen Germanorum ullum fig mentum fuiſſe, ſed ipſorummet Mediolanenſium, de patria ſua excidio reſtau-*

Rodulphus Archiepiſc. Coloniens. Vide Append. num. 6. Junii pag. 209. col. 2.

A *roſſaurationeque, dum hiſtoria nulla certa extaret, commentorum ſimilia ſunt, quæ de Sanctorum Magorum advectione avectioneque ſcripſerunt, & Colonenſibus tradiderunt, non abſque ſimilibus inepiis: quibus inſuper habitis, ſolum quærimus, an, ſicut illis non obſtantibus Colonenſes abſque contradictione Mediolanenſium ſuam tuentur poſſeſſionem; ſic & Briſacenſes peſſime tenera ſuam, de qua in dicto Sermone ſic legitur.*

qui dicitur ea Briſach avexiſſe, 101 Demum Archiepiſcopus Magorum corpora.... accepit, & ſecum non cum aliis Reliquiis, ſcilicet Sanctorum Gervaſii & Protaſii ad Germaniam tranſtulit.... Contigit autem eumdem Archipræſulem ad Rheni fluminis in monte conſtitutum, jam diu ædificatum: habet enim caſtrum cum celebri turre, conſtructum tempore B Henrici Regis nono Domini MCLXXXVIII. nunc autem invictiſſimo Regi ſemper Auguſto Maximilliano paret. Audientes autem cives prænominati oppidi adventum Reliquiarum trium Magorum, Sanctorumque Martyrum Gervaſii & Protaſii, gaudio repleti non modico, confluxerunt & concurrebant cum vexillis, crucibus, cereis, ac proceſſione, ad corpora illa contemplanda, oculis & labiis oſculanda, ubi Deus operatus eſt mirabilia ob civium devotionem. Præfatt autem cives obnixe rogaverunt Archiepiſcopum, ut dignaretur tribuere Dei, ipſis ſaltem corpus S. Gervaſii dare, ut in monte, in quo oppidum ædificatum cernitur, & in eorum eccleſia collocaretur. Illuſtriſſimus Archiepiſcopus & Princeps Elector, cernens civium confluentium devotionem; licet aliqualiter denegaſſet, propter importunam & rationi minam petitionem conceſſit, & dedit quod poſtularunt: ingentique gaudio cives repleti, illud cum magna veneratione & jubilo, Archiepiſcopo præeunte, ad eccleſiam Parochialem S. Protomartyris Stephani deduxerunt, cum hymnis & canticis, laudes Deo agentes.

& S. Gervaſium civibus donaſſe, 102 Altera die devotus Antiſtes, cum ſuo comitatu, iis quæ in navi erant neceſſaria emptis & diſpoſitis, navim ingreſſi; ſolutis anchoris & funibus quibus navis ligabatur, (ſtupendum miraculum!) navis immobilis permanſit. Nautæ fruſtra laborantibus, Archipræſul & ſui expaveſcunt & mirantur. *Conjectans autem, nolle Sanctos ab invicem ſeparari, qui junctim vixerant, junctimque paſſi, ſepulti inventi & cæteris culti fuerant;* rogavit ſibi redonari corpus, majora pollicitus, ut cum tribus Regibus Coloniam tranſferret. ....cives autem obnixe rogarunt, ut & ipſis Protaſium fratrem ejus darer, ut in uno loculo ſimul collocarentur. Quod conſiderans Archiepiſcopus mœſtus & triſtis eis donavit. Tuto remoto omni impedimento, per Rhenum fluvium uſque Coloniam navigavit....civesque autem Briſacenſes, majori gaudio repleti, omni cum veneratione & jubilo, etiam Protaſium ad prænominatam eccleſiam Protomartyris Stephani tranſtoleruut quarta die Julii, ubi omni cultu & religione venerantur. Noviſſimis vero his diebus, circa annos Domini MCCCCXCVIII. loculum ſeu arcam, argento circumdatam, mille quadringentorum florenorum Rhenenſium conſtruxerunt, & oſſa eorum magnarum ſolennitate poſuerunt, prout ſingulis annis in eorum feſtivitatibus, oculis corporeis u fidelibus cernitur. Curſus vicinorum villarum, ſolenni cum proceſſione & veneratione populi, frequentantur, ubi Deus operatur mirabilia in Sanctis ſuis, & per eos multa præſtantur beneficia.

tumque auferre Protaſium nequiret,

hanc omnia illis dimiſſa.

Conditur ibi an. 1498. area argentea,

103 *Sequuntur miracula vetera ex S. Auguſtino, & novum unum ſic additur:* Quidam nobilis Miles, nomine Petrus de Hagenbach, ad Carolum Ducem Burgundionum confugit, & ab eo perbenigne receptus eſſet: cum ipſe vir magni conſilii & pretii apud eumdem Principem: miſſuſque in Alſatiam & Suntgaviam Balivus ejus factus eſt: quas ob res non modo per Germaniam, verum etiam per exteras nationes nominatiſſimus & formidabilis eſſe cœpit.... Ipſe quadam peſtifera machinatione compoſitu, cum Burgundionum militum multitudine, oppidum Briſach intravit. E Cives multi, pertæſi propter ejus tyrannidem, fugam inierunt; quorum bona in direptionem devenerunt. Quamvis autem ſuper aſtra elatum ſe evectum exiſtimaret, nec ullum in mundo amplius ſubverſet videretur; ubilumious, velut alter Nabochodonoſor, peccatis ſuis exigentibus, in die ſancto Paſchæ, tumultu in populo excitato, unoo Domini MCCCCLXXCV. ſine ſanguinis effuſione vinculatus, & nona die Maji capite truncatus eſt. Hæc mutatio dexteræ Excelſi; interceſſione & meritis, (ut pie ab omnibus ibidem habitantibus aſſeritur) Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, quorum oſſa honorifice ibi recondita ſunt, liberantur: cryraumide hujus viri.

invocatis Sanctis pulſatur Balivus, oppido gratis expul-

104 Cives autem oppidi Briſach cum Salomone dicere poſſunt, *Et venerunt nobis omnia bona pariter cum illa, videlicet venerabilium reliquiarum allatarum: quia quamdiu apud eos fuerunt,* multis periculis liberati ſunt. Et maxime anno Domini MCCCCLXXX. Rheni fluvius, circa feſtum S. Jacobi Apoſtoli, in immenſum adeo excrevit, ut per totum ſuburbium, vulgariter der werd, tamquam in plano conſtitutum, inundaverit; Monaſterium Montalium extra muros, vulgariter Mergenow, uſque ad majus altare implevit; & per vias ac vicos navigaretur, ſicut per ejus alveum fieri conſuetum erat. Pontes in Wahlhut, Sachingben, Baſilea, Argentina deſtructi cogebant tranſitum. Quibus cives oppidi Briſach moti, Sanctis Gervaſio & Protaſio votum fecerunt, quoniam oculi all via impoſſibile erat ſuccurrere. Sed, ut multa pauca concludam, pons remanſit, licet in parte deſtructus aliquibus parvis lignis ſuſtentabatur: interceſſione Sanctorum Martyrum, quorum ope adjutus tranſitum ambulantibus præſtabat. Sic nos per præfatos gloriosos Martyres, eorum meritis & interceſſione, hic in mundo tranſire per gratiam valeamus, & in futuro per gloriam in qua ipſi ſunt: quod omnibus nobis præſtare dignetur, pro quo paſſi ſunt, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

Sap. 7.

Anno ſequenti irruendo Rheno pons periram firmat.

105 *Hic incipit ſeculi* XVI. *ſic impreſſiones dicuntur compoſitis præluſerit, quoad occaſionem Tranſlationis, quoddam ſecuh ut ſummum* XIV. *ſcriptum, quod circa annum* MDXX. *lib.* II. *Hiſtoria Mediolanenſis latina, Tribunus Calchus inſerit*

vo-

AUCT. D. P.

Præfatio Paulo antiquior noſtra ætate.

quo fingebatur Rodulphus Colonienſes tranſtuliſſe Sanctos,

quod tricies in Gallico lymphi inveniuntur,

cum mentione ultra centorum,

pro quibus æſtimanda veteri poſſeſſio

confirmata per diplomata Ducis Auſtriæ an. 1163.

aſſeruntis partem ſibi creatæſtæ, quæ nunc ſit Pisanæ.

A *velut* non ita pridem ea Germania allatum; *quod-que paulo quam ille recentior, ejuſdem Italico edenda conditor, Bernardus Corius, Parte 5. vitæ* authenticum *recudi Latine & Italice fecit anno* MDLIV. *conceptum his verbis*: Federicus, Romanorum Imperator primus, (*ubi gitur*), filius Hermanni, (*imo* Frederici, genetoſi Ducis Sueviæ *ut ex Ottone Friſingenſi probari poteſt, nec dubitat quiſquam*) anno Dominicæ Incarnationis milleſimo centeſimo quinquageſimo ſecundo [*quem ultimum verum addendum eſſe, ipſe Corius in corrigendis ad ſecundam additionem monet*) imperavit triginta ſex annos. Anno Imperii ſui decimo, *ideſt* MCLXII. deſtruxit Mediolanum: in qua deſtructione Soror unius Vicecomitis, qui erat in poteſtate Federici, propter liberationem fratris ſui, ivit ad Reverendum Patrem, nomine Rodolphum & Dominum Archiepiſcopum Colonienſem; & oſtendit corpora trium Magorum, videlicet Gaſpar, Melchior, & Baldeſar; corpora SS. Gervaſii & Protaſii, & corpora SS. Naboris & Felicis. Unde prædictus Rodulphus corpora SS. Gervaſii & Protaſii in oppido Briſach juxta Rhenum, in eccleſia S. Stephani Protomartyris, latere ſiniſtro, ferro circumdato, & firmiſſimis clauſtris, collocavit cum lampadibus, die noctuque faccolibus. (Ibi) requieſcant gloriosi Sancti, in quibus Dominus quotidie plura operatur miracula. *Tanis viribus inſtrumentum iſtud arietat Puricellus; nec multis opus eſt ut oſtendatur, in exercitu Frederici Mediolanum vaſtantis nullam fuiſſe Archiepiſcopum Colonienſem Rodulphum; Raimundum, vero Imperatoris tunc Cancellarium, ſolum titulum Electi geſſiſſe.*

B 106 *Hoc denique ſeculo, cum anno* MXXVIII. *Briſacum veniſſet in poteſtatem Francorum, & veluti ad munitiſſimum totius Alſatiæ propugnaculum ſpectandum, totis Gallis concurreretur; viſum fuit Briſacenſibus Gallicam quamdam ſcripturunculam concipere, ampliori quidem verborum & chronologicarum notarum apparatu, ſed nihilo certiori fide: quod ſic latine redditum accepi.* Veræ Reliquiæ, ex arca deſumptæ argenteâ, in qua miraculoſa & maxime authentica ſequeſcant oſſa Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, geminorum ortu cum fratrum, nobilium in Italia Ravennatum, & e ſanctis Vitali ac Valeriæ editorum. Iidem Sancti Gervaſius & Protaſius, regnante Domitiano Nerone Imperatore, martyrium Mediolani ſubiêrunt, juſſu Comitis Aſtaſii, anno poſt Orbem conditum quater milleſimo XVIII. poſt Urbis Romæ conſtructionem DCCCVI. poſt Filii Dei nativitatem LV. Ex vero ſacræ Reliquiæ S. Ambroſio Mediolani Archiepiſcopo & Eccleſiæ Ductori revelatæ ſuerunt, poſtquam ſub terra trecentos & amplius annos latuiſſent. Cum Fredericus Imperator Ænobarbus urbe Mediolano potitus fuiſſet; Arnolfus, Archiepiſcopus & Elector Colonienſis, qui tunc aderat, ſibi aſſervavit SS. Gervaſii & Protaſii ac aliorum Reliquias. Briſaco autem tranſiens anno MCLII. in compenſationem honorum quos tunc ab eo receperat Magiſtratu, S. Gervaſii corpus ipſis donavit; navi ſcilicet abducere meditans S. Protaſii corpus, quod tamen nulla unquam vi amoveri ſe permiſit. Quamobrem iſthæc ambo corpora Arnolfus una ſimul Briſaci relinquere coactus eſt, ubi multis claruit miraculis.

C 107 *Quam frequens ſit deſcribendis rebus, poſt plura quam geſta ſunt ſecula ex vulgi traditione, obrepere anachroniſmorum naves ac ſimilia vitia puritati hiſtoriæ adverſantia, noſquam melius ja-pſaque experimur; quam in hoc opere: ſed ſi ideo oportet ipſos Sanctos, quorum vel præſtat ſtultitia Athanaſii, vel fabuloſis circumſtantiis inferta confictas & commentitias credere; vix Chriſti Servatoris Apoſtolis hanc notam evaderent, niſi quatenus in Evangeliis commemorantur. Idem dicendum de Reliquiis, de quarum tranſlationibus non habentur hiſtoriæ, ipſo quo facta ſunt tempore ſcriptæ, ſed longo poſt tempore; ſicuti hoc contigit. Licebat ergo Briſacenſibus ſua ſe poſſeſſione tueri, quoadusque Mediolanenſes, ipſa Sanctorum corporum exhibitione offenderint, ea etiamnum apud ſe haberi, adeoque falſo ablata dici.*

108 *Illam autem Briſacenſium poſſeſſionem validè confirmat Rodulphus, Archidux Auſtriæ, cujus extat Vienna, in Cathedrali S. Stephani Eccleſia, diploma Latinum propria manu atteſtatione Germanico firmatum, anno Domini* MCCLXIIII. *quo teſtatur ſe Viennam ſolenniter attuliſſe, in unum ſarcophagum depoſuiſſe, & obtuliſſe eccleſiæ S. Stephani* ſex corpora Sanctorum, ſcilicet Gervaſii & Protaſii, Felicis & Adaucti, Joannis & Pauli; *de primis autem duobus ſic ait:* Nos eo tempore, quo recolendæ memoriæ Albertus quondam dux Auſtriæ, dilectus noſter Dominus & genitor, prima vice ad partes noſtras ſuperioris Germaniæ nos deſtinaverat, in Briſacum venimus III. Kal. Maji, de anno Domini MCCLVIII. ætatis noſtræ anno XXX. ac ibidem petivimus humiliter, & pure propter Deum, quatenus nobis condividerentur & donarentur de duobus ſanctis corporibus BB. Gervaſii & Protaſii, illuc de Mediolano tranſlatorum, ac loco quieſcentium in eodem: de qua petitione a Presbyteris & oppidanis ibidem fuimus cum magna ſolennitate & decentia eauditi; nobiſque condivisa fuerunt Sanctorum coeporum prædictorum. *Plura de iſto diplomate infra dicentur ad diem* XVI. *ubi SS. Joannis & Pauli Act. illuſtrantur: hic ſatis ſit notaſſe, notabiles partes vocari Corpora, eaque hic expreſſe divisa dici, ut maneat Briſacenſibus eorum pars altera, cujus cauſa perrexerunt dicere Corpora ſe eorum habere. Illam autem partem qua Archiduci donata a Briſacenſibus fuit, vidiſſe ſe ſcripſit anno* MDCLVIII. *idem qui diploma tranſcripſit, P. Theodorus Moretus ex Chriſtophori Plantini Antverpia poſtea in noſtram Belgicam Societatem admiſſus, ubi omni ſcientiarum genere non minus quam virtutum exercitus, inde Bohemia miſſus ſubſidiarius vitam omnem poſuit docendis ahiarihus diſciplinis, claruit etiam editis libris, & demum Wratislavia pie defunctus anno* MDCLXVI.

§. X.

A

§. X. *Sanctorum apud Mediolanenſes inter Divina cultus ſacer.*

109 *QUidquid ſit de reali præſentia corporum (quæ ubicunque exiſtant, per tot particularium aut etiam univerſalium partium diſtractionem, oportet valde imminuta haberi) conſtat de præſentia & etiamnum ſolemniſſimo cultu in Mediolanenſi Eccleſia, juxta ritus a S. Ambroſio inſtitutos, quem omnino credimus alterum ſaltem eorum Miſſarum compoſuiſſe, quorum unus in Vigiliis, altera to Feſto ſanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii, nobis proponitur celebranda ex Miſſali anni* MDXXII. *Et prima quidem communis* Ingreſſa *de Martyribus* Stabunt juſti (*nos* Introitum *vocamus*) *ab hujuſmodi* ſuper populum *oratione excipitur*; B Martyrum tuorum, Domine, Protaſii & Gervaſii natalitia præcuentes, ſuppliceste rogamus; ut quos cæleſti gloria ſublimaſti, tuis adeſſe concedas Fidelibus. *Poſt Evangelium, talis* ſuper Sindonem *recitatur Oratio*; Sanctorum Martyrum tuorum nos, Domine, Protaſii & Gervaſii confeſſio beata communiat, & fragilitati noſtræ ſubſidium digoanter imploret. *Poſt Offertorium vero*, Super oblata *talis*: Sacrificium, Domine, quod pro ſanctis Martyribus Protaſio & Gervaſio provenit noſtra devotio: eorum merito nobis augeat, te donante, ſuffragium. *Denique* poſt Communionem *ſic legi jubetur*: Da quæſumus omnipotens Deus, ut myſteriorum virtute SS. Protaſio & Gervaſio Martyribus intercedentibus, vita noſtra firmetur.

110 *Nihil in his eſt quod non totum Ambroſii eſſe poſſit; ſed interpolata fuit vel recentius compoſita tota* Præfatio, *qua in iiſdem Vigiliis, poſt* Omnipotens æterne Deus, *ſic terminatur.* Quamlicetto omnium Sanctorum tuorum ſis protectione mirabilis; tu his tamen beatiſſimis Martyribus tuis, Protaſio & Gervaſio, ſpeciale toam munus agnoſcimus, quos fratres forte oaſcendi, magnifica præſtitiſti paſſione germanos; ut ſimul eſſent venerandæ genitricis, & floreantiſſima proles Eccleſia. Per Chriſtum &c. *Numquam germanitatis iſtius memini S. Ambroſius: & credo, ſi quid de ea certi comperiſſet, id non intactum reliquiſſet in ſuis ſermonibus. Multo evidentior apparet novitas vel interpolatio* Ingreſſæ *ad Miſſam feſti*: Bonos medicos habentes patriæ noſtræ, Protaſium & Gervaſium Martyres Domini, & Ambroſium, qui ſuis Sanctis intercceſſionibus a malis omnibus liberarunt nos. *Hic certe non nominaviſſet ſeipſum uti nec in* Præfatione *cujus eccum tenorem, & æterne Deus*: qui militibus tuis, pro tui nominis amore certantibus, virtutem fidei contuliſti. Iocter quos & pios fratres, BB. Protaſium & Gervaſium aggregare dignotus es; quos poter dudum præceſſerat, adeptus martyrii palmam. Hi ſunt qui vexillo cæleſti ſignati, victricia Apoſtoli arma ſumpſerunt; & a mundanis nexibus abſoluti, nequiſſimi hoſtis victorum actem proſterneotes, liberi & eopediti Chriſtum Dominum ſunt ſecuti. O quam felix germanitas! quæ ſacris inhærendo eloquiis, nullo potuit interpolari contagio! O quam gloriosa certaminis cauſa! obi patrice coronantur, quos unus uterus materous effudit. Proquorum triumphis & (gloria) fœcundiſſima mater lætatur Eccleſia, quæ per B. Ambroſium caler meruit ſobules reperire, qui ſibi conferant ſigna virtutum & gloriam, per eumdem Chriſtum.

111 *De Orationibus porro ejuſdem Feſti ſtatuet quiſque ut volet. Super populum hæc eſt*: Adeſto, Domine ſupplicationibus noſtris, quas in beatiſſimorum tuorum Protaſii & Gervaſii commemoratione deferimus; ut qui noſtræ juſtitiæ fiducium non habemus, eorum qui tibi placuerunt meritis & intercceſſionibus adjuvemur. *Separatur Oratio ſuper Sindonem*: Præſta quæſumus, omnipotens Deus, ut nos geminata lætitia hodiernæ feſtivitatis excipiat, quæ de beatiſſimorum Martyrum tuorum Gervaſii & Protaſii glorificatione procedit; quos eadem fides & paſſio fecit eſſe germanos. *Super Oblatam*, Præſende munera, quæſumus Domine, altaribus tuis pro beatiſſimorum tuorum Protaſii & Gervaſii commemoratione propoſita; ut ſicut per hæc beata myſteria illis gloriam contuliſti, ita nobis indulgentiam largiaris. *Poſt Communionem*: Quos donis cæleſtibus ſatiaſti, Sanctorum Martyrum tuorum Protaſii & Gervaſii Domine, defende præſidiis; ut a oontis omnibus expediti, poſt ſalutaria tua toto corde curramus.

112 *Hæc ita integre omnia proferenda fuerunt, ut diſcernere per ſe Lector poſſit quæ adſcribere S. Ambroſio velit, quod aliis poſt ſecuris. Illa omnia adſcribendo judica, quæ in Gelaſiano & Gregoriano Sacramentorum libro reperiuntur, cum Mediolanenſi communia. Gelaſianum, aliaque ſimilia veteſtatis ſacramentaria, ex codicibus ante nongentos annos exaratis, ſub annum* MDCLXXX. *evulgavit Roma Joſeph Maria Tamaſius: ubi ſimiliter, at in Ambroſiano, præſcribuntur Miſſa pro Vigilia & Feſto. Et in Vigilia quidem, prima Collecta poſt Hymnum Angelicam, & Secreta (qua Mediolanenſibus ſuper Oblatam vocatur) concinnuntur, abſque ritulo autem, poſt primam Collectam velut poſt Evangelium cetitanda* ſuper Stolonem *illis dicta Oratio, ſic proponitur*: SS Gerbaſi & Protaſi ſuffragiis implorem as ut a cu ctis, Domine, liberemur offenſis. *Poſt communio autem ſic*: Sumpti Sacrificii, Domine, perpetua nos tuitio non reliuquat, & noxia ſemper a nobis cunct i depellat. *In die feſto primam Orationem Gelaſius eam eſſe volui, quæ a Mediolanenſibus in Vigilia recitatur poſt Communionem: ſecundam, nullam præſcribit, quia ritium in Gelaſiano iſto nullus eſt uſus, præterquam ad Vigilias. Secreta propria recitatur hoc modo*: Concede quæſumos, omnipotens Deus, ut his muneribus, quæ pro Sanctorum Martyrum Gerbaſi & Protaſi honora deferimus, & te placemus exhibitir, & nos vivificemus acceptr. *Poſt communio eadem, hic in feſto, quæ ibi in Vigilia.*

113 *Gregorianus Codex eaſdem quas Gelaſianus Orationes præſcribit pro unica Miſſa, abſque Vigilia; neque dubitandum, quin propriis Introitus*, Loquetur Dominus pacem in plebem, & ſuper Sanctos ſuos, & to eos qui coovertuntur ad cor (*qui Introitus etiam in antiquiſſimis quibuſque non impreſſis quam manuſcriptis Miſſalibus invenitur*) *nihil unquam, dubitandum, quin ſi S. Gregorii ſit ſic animadvertit Durandus ſcribus lib 7. cap.* 13. In feſto SS. Gervaſii

Collecta.

Secreta.

Poſtcommunio.

In Miſſali Ambroſiano propria de Sanctis collecta in Vigilia.

Collecta & Præfatio.

Ipſa feſto Innocentium.

Præfatio.

Collecta.

Secreta.

Poſtcommunio.

Ex Gregoriano pro feſto ſumtæ.

AUCT. D. P.

Similes in libris ſacramentorum Gelaſii

pro Vigilia & feſto.

Digitized by Google

A vaſii & Protaſii caotator ex inſtitutione Gregorii
AVRET. lottortus, Loquetur Dominus pacem, ex eo quod
D.P. tali die pax, inter Rumanorom Imperatorem &
Agilulfum Regem Longobaardorum, extitit reformata: quem Regem Theodoſii (*imo* Theodolinda *patrio nomine*) ejus uxor Chriſtianiſſima, cui Gregorius librum Dialogorum ſcripſit, ad fidem convertit. Officia namque Sanctorum partim conveniunt ipſis Sanctis, partim his eventibus qui in ipſorum evenere diebus. *Hac illa. Sigonius lib.* I. *de regno Italiæ addit, quod talı quidam die conventi; ſed primum* III. kalendis, in feſto Apoſtolorum eadem jurejurando utrimque magna cæremonia confirmata eſt: quo nuntio erecta Italia, ingenti gaudio exultavit. *In his neſcio an non ſit aliqua rerum temporumque confuſio: veteres autem ne latitia Gregorii, poſt ſuorum teſtata, non tam ſpectet pacem quam ſpem pacis, ſiquidem ad biennium tantum convenerat, vivente Gregorio & imperante Mauritio, anno* DCII. *neque fatis certa ſcitur, quod ab utrimque fuerit ſubſcriptum eſt id autem de cupace, qua*
B *anno* DCIV. *coaluit ſed ſi cum ſigaata coaluit ux Junii, coaluit poſt mortem* Gregorii, *obiitam* III. *Martii.*

114 *Tranſeo ad Breviarium Mediolanenſe, quale habemus anno* MDCXXIX *excuſum, ubi hujuſmodi Hymnus ad Veſperas cantandas præponitur, ortum ex ſimpliſti cultu.*

Hymnus in Breviario.

Grates tibi, Jeſu, novas, novi repertor muneris,
Protaſio Gervaſio Martyribus inventis, cano.
Pix, latebant hoſtiæ, ſed non latebat fons ſacer:
Latere ſanguis non poteſt, qui clamat ad Deum Patrem.
Cælo reſulgens gratia, artus revelavit ſacros:
Nequimus eſſe Martyres, ſed reperimus Martyres.
Dic quis requirat teſtium voces, ubi factam eſt fides?
Senatus impos mentium, aput ſatetor Martyrum;
C Cæcos recepto munere mortis ſacræ meritum probat:
Severus eſt nomen viro, uſus miniſter publici:
Ut Martyrum veſtem attigit, & ora tergit nubila;
Lumen reſulſit illico, fugitque pulſa cæcitas.
Soluta turba vinculis, ſpiritu draconum liberæ;
Emiſſa totis urbibus domum redit cum gratia.
Vetuſtis ſeclis audimus, jactata ſæpe cuncta,
Tactu & umbra corporis ægris ſalutem reddita.
Gloria tibi Domine &c.

115 *Hymnum hunc ipſius eſſe S. Ambroſii ſecure poſſumus credere, Leviſonis & Raſponſoria ad Matutinum, ex Pſeudo-Philippi libello ſumpta eſſa apparet, de quibus nihil altum dicendum. Prima trium Orationum, in iiſdem Veſperis poſt totidem Antiphonas cantandarum, eadem eſt quæ prima in Miſſa Vigiliæ ſecunda, alibi non legitur, & eſt hæc:* Concede quæſumus, Domine, populo tuo veniam peccatorum, & religionis augmentum; atque ut ex tua dona multiplices; Sanctorum Martyrum tuorum Protaſii & Gervaſii patrocinia hæc adeſſe, & largire præſidia. *Tertia, ad Magnificat:*

Hymnus in Breviario.

Ex variis Ordinibus.

Adeſto Domine, ſupplicationibus noſtris, quas in beatiſſimorum Martyrum tuorum Protaſii & Gervaſii commemoratione deferimus; ut qui noſtræ juſtitiæ fiduciam non habemus, eorum, qui tibi placuerunt meritis & interceſſionibus adjuvemur. *Ad Completorium eadem quæ in Miſſa ſuper Sindonem. Ad Benedictus, qualis in Vigilia ſuper Sindonem: circa quæ omnia nihil reperio immutatum in Breviario, ex ſtatutis S. Caroli Borromæi ſub annum* MDLXXIII. *reformatis, itemque juſſa Federici, nepotis ac poſt Gaſparum Vicecomitem anno* MDXCV. *ejus ſucceſſoris recognita, ſub novi anni* MDCXXV. *inſtitamque poſt duram annos recuſo. Porro utriuſque nomina, quæ in Romana Eccleſia Litaniis ſubjunguntur poſt nomina SS. Coſmæ & Damiani, poſt iſtud inſtar recognitionis Breviarium ſequuntur immediate nomen S. Stephani, ut primariorum inter martyres Patronorum ſupra Canonem autem Miſſæ, poſt Martyres extraneos, Canonis Romani tum manus, ordine recenſentur Mediolanenſium nomina Apollinaris, Vitalis, Nazarii & Celſi, Protaſii & Gervaſii, Victoris, Naborris, Felicis: ubique autem Protaſius primum locum tenet.*

Nomina in Litaniis & Canone.

E

116 *Atque hæc per eccleſiaſticam poteſtatem facta omnia; nec deſuit honorandis iiſdem Sanctis dignitas ſecularis. Hujus rei ex Archivo civitatis apud Puricellum cap.* 226. *hoc apparet documentum.* Blanca Maria Vicecomet, Duciſſa Mediolani Cremonæque Domina, & Galeax-Maria Sforzia, Vicecomes Mediolanici Ducis Egregio & nobiliſapientibuſque ac prudentibus viris Poteſtati noſtro, &c. Dilecti noſtri. Decrevit alias Illuſtriſſimus numquam delendæ memoriæ Princeps, Dominus Philippus Maria, genitor & avus noſter quam obſervandiſſimus, quod dies beatorum Gervaſii & Protaſii Martyrum, qui celebratur die XIX Junii, (quorum corpora ſub altari majore, inclytiſſimi hujus urbis Protectoris & celebertimi Doctoris Ambroſii, recondunter, quorumve tum manifeſta & plurima miracula, tum alias pro nobis & hac noſtra patria apud altiſſimum & omnipotentem Deum orationes & interceſſiones fiunt) feſtus & celebris fieret, ac ipſe beatiſſimi Ambroſii dies haberetur; quemadmodum Cellitudinis ſuæ literis, ad eos datis die XI Junii anno MCCCCXLIV. conſtat. Cum igitur & eorum pari devotione & veneratione glorioſis Martyribus ipſis afficiamur; cum & ejus ſapientiſſimi & optimi Principis veſtigia libenter imitemur; committimus nobis & vobis, & volumus, quod etiam per publica præclamata diem ipſum celebrari, & feſtum haberi faciatis, ac oblationem, quæ eo die fit ad præfatum templum & altare, proficiſcamini, cum Paraticis omnibus (*id eſt feudali obligatione adſtrictis*) & eo quo majore apparatu & ſolennitate fieri poſſit, & quemadmodum eo antelato S. Ambroſii feſto fit. Datum Mediolani die quinto decimo Junii MCCCCLXVII. *Eodem tenore aliam dicitur mandatum aliud ſolum* Galeaz-Mariæ *nomine*, Datum Papiæ XIV. Junii MCCCCLXX.

Feſtum in populo fieri S. Ambroſii.

decretum an. 1444.

ac reſcriptum an. 1467. & 1470.

§. XI.

A

§. XI. *Obſcuriores quædam Sanctorum memoriæ. Vetuſtiſſimo omnium Martyrologio inſcripta plurium cum ipſis nomina.*

Cœnaculi hoc eodem loco fuiſſe creditur, ubi dein ædes S. Proteſii ad Monachos

117 *Legitur in Pſeudo Philippi Libello, quod ſancti fratres, mortuis pro Chriſti fide parentibus*, to uno cœnaculo ſe concluſerunt, per decem annos lectioni & orationi & jejoniis vacantes. *Quærit igitur cepite 9 Diſſertationis Nazerianæ Puricellus, qua urbis parte illud exiſterit cœnaculum, & num. 6. ſic loquitur*: Illud ſenes etiam nunc noſtri, e majorum traditione immemorabili, affirmant illic fuiſſe, ubi, non longe a foro mercatorio, Parochialis eccleſia extat, quæ communis S. Proteſii ad Monachos, & nonnunquam S. Proteſii ad Quercum vocitatur; (olim quippe procera ibi quercus in propinquo ſtabat.) *Quandonam eo loci Monachi fuerint conſtituti, incompertum ſibi eſſe Puricellus fatetur: ſeculi autem* IX. *ac* X. *profert inſtrumenta, quibus liquet illic fuiſſe* monaſterium Abbatis & Monachorum, *quod deinde, cum vicino* monaſterio Canonicorum S. Simpliciani *ſub unius Abbatis regimine fuerit. Probatur id ex Bulla Joannis* VIII. *data* IV. Idus Martii, indictione XIA. *atque adeo anno Chriſti* DCCC. LXXI. *ad Hardericum*, venerabilem Presbyterum & Abbatem ſacrorum Monaſteriorum, beatorum ſcilicet Gervaſii & Proteſii atque Simpliciani, necnon & eenodochii SS. Coſmæ & Damiani, quod Romanorum dicitur. *Ait autem Puricellus, poſtremorum Duorum eccleſiam, atque ac priores duas, intra urbem juxtaque ipſas ædes conſiſtere, ubi nunc Monachi habitant Hieronymiani; cui junctum xenodochium, verſum ſit in eccleſiam Parochialem, ſpectantem tituli jurit Patronalis ad Abbatem S. Simpliciani; ſic enim is nunc dicitur, ex quo pro duabus eccleſiis ac monaſteriis novum unum ſurrexit.*

B

nunc S. Simpliciani eccleſia & cœnobio ſimilis

ac quæ in vicina domus eorum

118 Domus etiam hodie in eodem confinio cernitur, *inquit idem Puricellus*, ubi traditio pariter antiquiſſima eſt, ſitam olim fuiſſe SS. Proteſii & Gerauſii domum: in cujus rei memoriam etiam aſſitur ibi cubiculum, cujus parieti circumquaque a ſuperiori parte, multis ab hinc annis, appicta eatenus eorumdem Sanctorum geſta. Hæc ipſam ærea domum, egomet ipſe, cum ſene rerum ejuſmodi ſtudioſo, ingreſſus ſum: eamque partes ipſius omnes diligenter inſpexiſſem, illas comperi reveca tales, quales ipſe mihi jam deſcripſerat. Operæ igitor noſtræ pretium erit, eamdem lectori noſtro domum indicare. Mercatorio illo e foro quod ego ſupra nominabam, quodque media ferme in urbe ſitum eſt, in partem orbis Noam recta tenditur perviam, cui S. Margeritæ nomen: in ejuſdem vero vici latere, quod proceuntibus e foro dextram eſt, viculus item oceorit perangustus, qui dooram morarum appellatur. Vicolum ergo ipſum illac intecoeuntibus dextera & prima domos, angoliqoe faciem formam, illa eſt, ubi ſuam olim habuiſſe domum SS. Proteſius & Gervaſius dicuntur, quæ proinde paraoadmodum intecaallo ab ipſorum cœnaculo diſtabat.

C

eorumdem monſtratur

119 *Poſt ita deſcriptam domum Sanctorum Natalem, ſequitur cap.* 23. *deſcriptio carceris, quem ipſi, Senilique Nazarius & Celſus ſua preſentia ſanctificarunt. Qui carcer ubinam fuerit docet, inquit* Puricellus, inæterata & perennat traditio nobiliſſimi religioſiſſimique Monialium hac in urbe monaſterii cognomento Majoris, ex eoque me docuit tempore, quo ſacris ibi Confeſſionibus audiendis operam dare cœpi, Confeſſarius ut vocant extraordinarius, Monaſterium hoc intra portæ Vetcellinæ fines ſitum eſt, ejuſque amplitudo veteres inclusi moros, ea in parte quæ baſilicam reſpicit Franciſcanam, olim e SS. Naboris ac Felicis, ac primum e cunditoris Philippi nomine appellatam. Muris illis, e latere coctili confectis, impoſita etiamnum ſtat turris ingens ac rotunda pariterque lateritia, quæ foas etiam ſpeculas in culmine habet circumquaque diſpoſitas, ac tribus eſt tabulatis diſtincta. Vetuſtiſſima igitur apud ejuſdem monaſterii Monales, in præſentem uſque diem, traditio aiget, intimam turris ejus partem, olim fuiſſa carcerem, quo SS. Proteſius & Gervaſius (*nos primo. de dicamus etiam Nazarium & Celſum*) aliquando fuerint una detenti. Quocirca nunc etiam idem ſancti Martyres ibi parieti, ad perpetuam rei memoriam, ea antiqoo appicti, & tamqoam e cerceris feneſtra ejuſque crate ferrea conſpicui, cernontur. Quin etiam propterea ibidem a Monialibus quot annis divini Officia ſolennitor etiam in præſens celebrantur, undevigeſima Junii, ſanctis Proteſio & Gervaſio feſtiva . . . . Præcipua vero feſtivitatis ejuſmodi cura Monialibus incumbit illis, quibus per aices committitur cura pharmacopeiæ, monaſterii uſibus neceſſeriæ; quippe quæ in eadem pariter æde infima exercetur. . . . Ejuſmodi aero tutelm, adhuc intra ſepta monaſterii exiſtentem, egomet aliquando inſpexi diligenter & accurate, cum ſepta me ingredi monaſterii, & illac per lapideam ſcalam, reteri moro receoter adſtructam, tranſire oportuiſſet, ut Pœnitentiæ Sacramentum Monali cuidam graviter ægrotanti adminiſtrarem.

Carcer in turri

D AUCT. D. P.

antiquis urbis mœnia inhærens

E

intra cœnobium Monialium

F

locus mœnibus, ad quos Jovis

120 *Cepite deinde 24. querit Puricellus*, Ubinam cæſus capite ſocius S. Proteſios (*nam Gervaſium ſub plumbatarum ictibus coram tribunali expiraſſe credidit libello Pſeudo Philippi*) & Porte Jovis, *inquit*, corcopto vocabulo Zobia, fines etiam illos olim complectebatur, intra quos nunc eminet inexpugnabile caſtrum, Arx Joais propterea nonoopatum . . . . Intra caſtrum ipſum, & urbis partem illi obaerſam, media eſt ingens pletea: in qoa, non procul a Caſtri foſſa, & juxta hodiernam eccleſiam parochialem S. Proteſii, ut nunc vocant ad Caſtrum, ex altera parte adhærentem urbi, viſitur in altum quatooe circiter cubitos erecta lapidea columella, ferreis cancellis circumdatur & certis inſculpta characteribus: *quibus notatus annus cum apud auctores diverſimode legeretur expreſſus; Triſtanus Calcho ad annum* 272. *numerum* LVII. *notante; Riferra a Nevero, in vita Italice Sanctorum impreſſa* 1604. *annum* LVIII. *Innocentio Eccleſio, in Vita S. Syri*, LIV. Ego, *inquit Puricellus*, veritatis inveſtigandæ cupidiſſimus,

A

ANNO D. P. *ubi nunc columna cum inſcriptione;*

characteres illos multoties, & ſolus, & una cum amicis oculatiſſimus ac litteratiſſimus, diligentiſſime inſpexi: ſemperque tam ſocijs quam mihi annuit ille viſus fuiſe LVII. *tota autem inſcripcio ſic habere dicitur*. In hoc loco, ubi fixa eſt hæc columpna, decapitatus fuit Sanctus Protharius, anno ab incarnatione Domini LVII. ſub Comite Aſtaxio. *Ad hæc reſte notavit Calchus*, nec verba ipſa, nec characterer litterarum, illic temporibus *quibus paſſus eſt Sanctus* congruere; quippe longe poſteriori & a parum periti ſculpta columna fuit: *quod facile vel ex annorum Epocha patet, cujus ab incarnatione Dominica ſumpta apud Mediolanenſes, nullum exemplum ſe reperiſſe fatetur Puricellus hic num. 7. ante annum* DCCCLXVI.

121 *Donatus Boſius, in Chronico Mediolanenſi de Columella illa ſic ſcribebat ad annum* MCCCLXVIII. Hoc anno Barnabas Viceomer arceem, aut verius palatium, quod magnitudine ſua ſpatium u Porta Tonſa ad ædes Divi Nazarii occupabat, fundat ſequentique anno totum opus completum eſt. Galeacius quoque, ad æmulationem fratris, arcem Portæ Jovis fundat, ob quam cauſam templum Dicti Protaſii, quod fuerat ubi nunc ante arcem columella cum ærea Cruce viſitur, ac pluſimas ſub ea parochia domos diruit, *Hinc tria ſic concludenda exiſtimat Puricellus:* Nempe, templum illud ibi conditum fuiſſe, eamquam in loco in quo eere Protaſius decollatus fuit: deinde erectam ibi columnam illam tunc ſaltem, quando templum illud

circa an. 1368. poſita loco eccleſiæ S. Protaſii;

B

ante an. 1171. altera erecta;

diru tum fuit (quemadmodum etiam indicant dictionem illæ Columpna, Protaxius, Aſtanius, per ea quidem tempora & non antiquiores ſic ſcribi ſolitæ) velut in aliquale ſupplementum ipſius templi ne Protaſiani martyrii, eo præciſe luco conſummati, memoria interiret: denique tunc etiam peocul a Caſtro novam ejuſdem Martyris eccleſiam Parochialem ibi conſtructam, ubi nunc reſtaurata hodierna conſiſtit . . . . Templum vero ipſum illic extiſſe mihi videtur, antequam nova & ampliora uebi noſtræ, pee Fridericum anno MCLXII. diruta, mœnia circumſtruerentur anno MCLXXI. atque templum ipſum mœnibus iſtis includeretur. Itaque factum hinc

C

quo & alio foris muros;

arbitror, ot (ſicut in veuſtioribus libris, quibus Litaniæ reiduanæ Ambroſiani eitur ſunt deſcriptæ) illud quod antea abſolute vocabatur Eccleſia S. Protaſii in Campo, poſtmodam appellarum fit de Campo intus; ui per hajas adverbii additamentum indicaretur, ejuſmodi eccleſiam, quæ forte reſtrictiorem matum ceat, poſtmodum inclooſam fuiſſe ampliori muro; ſicque diſtingueretur ab altera ejuſdem Maetyrii eccleſia in Campo foris, quæ nunc etiam inree Parochialer eccleſiæ S. Simpliciani fines continetur, & cujus mentio frequens occurrit in publicis ejuſdem S. Simpliciani eccleſiæ & monaſterii monumentis.

122 *Porro cancellis, prefatæ Columellæ circumductis, marmorea inſeritur tabula, a Puricellio ſtem diligenter inſpecta, hunc recentiorem titulum legendam ſpe Sanctus afferens:* D.O.M. Philippo III. Hiſpaniarum Rege & Mediolani Duce, D. Joſeph Vaſques de Acuna, hujus arcis Præfectus, D. Ambroſii & B. Caroli Boreomæi, hujus civitatis Epiſcoporum, exemplo commotos; D

Columna ſuppoſitus an. 1656. lapis.

quorum illa, Numine divino aſſiſtente, S. Protaſii corpus invenit, hic, ejuſdem diem feſtum anniverſarium celebrari juſſit; quo ejuſdem Sancti & Arcis parochialis eccleſia magnifice illuſtraretur, lapidem ſub hac columna in quo ſacrus Martyr, hujus civitatis & arcis ſimul defenſor, ſecuri percuſſus fuit, ad excitandam multorum & porum religionem, in tenebris multos annos jacentem, in lucem revocare curavit, anno Domini MDCI. die XVIII. Junii. *Quibus verbis duo indicari videntur; quod ſcilicet traditum erat, illo ipſo in lapide qui Columnæ pro baſi eſt, percuſſum Sanctum; deinde eumdem lapidem, non ſervatam Columnam, deſtinaſſe humi prius ſtratum ante columnam, & ſæpe deſuper terra paulatim obductum; tunc vero elevando altius Columnæ pro baſi ſuppoſitum. Utrumque ignoravit Roſarola, quando ſcripſit*, columnam humi poſitam latuiſſe uſque ad annum Domini MDCII, atque tunc a foſſoribus, qui Caſtri planitiem a tumulis altiuſculis æqualem, in planum redigebant, inventam fuiſſe, jubenteque arcis Præfecto erectam. *Denique ex eadem inſcriptione etiam intelligitur, Sanctorum ſolum, cujus in populo celebrandi legem vel conſuderat primus vel defuetudine antiquatam reſtituerat ſeculo* XV. *Duces Mediolanenſes, per ejuſdem temporis ſuperam neglegentiam tam citu fuiſſe obſcuratam; ut neceſſe fuerit præxima ætatem ſeculo (nam S. Carolus anno* MDLXXXIV. *obiit) ipſum quaſi novum præſcribi anniverſarie agendum.*

ſupra ruinam ſepulti Martyres.

E

123 Satis hactenor de Columna dictum, *inquit ſub finem Capitis Puricellus* ſequntur ut aliquid etiam dicamus de hodierna S. Protaſii eccleſia, quæ illic e regione conſtructa, & recenter ab hodierno Rectore Ludovico de Veteribus, Sacerdote profecto & litteratuea, & prudentia, & integritate, & rerum eccleſiaſticarum peritia mihi ſemper viſo admirabili, reſtaurata perſeverat, Parochialis illa eſt, & inter eccleſiæ Portæ Cumanæ computatue, caſtrum etiam ipſum illi ſubeſt . . . . . in eaqua celebratur feſtivitas Sanctorum undevigeſima Junii, hoc præſertim ordine. Pexlata pee Clericum Cruce, frequente Clero eotus, in id congregatus & ſa perpellicei indutus, Diaconor tiem Subdiaconus, ſaas geſtantes Dalmaticas; ac denique Sacerdos, Miſſam ſolenoree celebraturus, ſacro paludamento ſive pluviali decorur, una omner e Parochiali domo pee anteioeem portam procedunt; ibique ante altare primarium pauliſper orantes ſubſiſtunt. Mox præmiſſo per eumdem Sacerdoiem, Dominus vobiſcum greſſus inde dirigunt ad columnam (quæ quidem hac ipſa die panis in alto & peiſtromatis ornari ſolet) pergenteſque concinunt alternatim Canticum, Benedictur. Cumque ad columnam perveneeint, ibi canunt Pſallendum Maetyeibus communem, Juſti & Sancti in Domino gaudete &c. ac Sacerdos accinit Oratiooem SS. Protaſii & Geevaſii peopriam; eamque demum deſmore concludit, ſuperaddens, Benedicamus Domino; Cleruſque, Deo gratias, reſpondet. Protinus autem viciſſim e caſtro, ad feſtivam lætitiam, cum ingenti fragore, multa

Ad illum quot annis, ex traditione paulo longius dicta.

F

inſtituitur ſolemnis ſupplicatio;

&

A & mediocris & prægrandis magnitudinis mortaria zona diſploduntur, in ea muri parte quæ Columnam reſpicit diſpoſita.

124 *Interim Cleeus*, eodem quo proceſſerat ordine, reverſus ad eccleſiam, Pſalmos decantat: univerſique medium eccleſiæ ingreſſi, ſeſe dividunt in duo hinc inde latera, vultibus utrimque obverſis, & utrumque latus claudente Sacerdote ad primarium altare converſo: ibique, ſecundum receptiſſimum eccleſiæ Ambroſianæ ritum, duodecies concinunt Kyrie eleiſon: inde jam tandem proceditur in Odæum. Ibi ergo Sacerdos pro Pluviali Planetam induit, ac Miſſam protinus enucleavit, Sanctorum nempe Protaſii & Gerveſii propriam; & ita in locum ſolitæ poſt primam orationem Lectionis, legitur a manuſcripto codice peregrameno propria eorumdem Martyrum Paſſio, ſicut in Philippi continetur libello. Eidem cum ſolenni Miſſæ Præfectus etiam Caſtri adeſſe ſolet, vel ejus ſaltem Vicarius; velut in expreſſiorem teſtificationem religioſi cultus, quo Turelarem ſuum ac Patronum Protaſium, totius etiam Caſtri

B omnine, proſequuntur. *Atque hæc de reliquis* SS. Protaſii & Gervaſii *memoriis, quæ in titulo* obſcuriores *dixi; non quia nunc palam expoſita non ſunt; ſed quia earum veneratio nititur traditione perquam obſcura & incerta. Quomodo enim poſt tot ſecula certo potuit deſignari, ubi domus, carcer, ſupplicii locus eorum fuerint, quorum vix nomina nota erant, quando corpora Ambroſius reperit?*

125 *Quod ſi obſcura cenſeri debent illa, longe obſcuriſſimum eſt, quod aſſerit Puricellus corpora, in Philippi ſuburbana domo aliquamdiu condita jacuiſſe, priuſ quam inferrentur in urbem, eo loco ubi a S. Ambroſio ſunt reperta. Equidem num. 5. cenſui, non aliam cauſam fuiſſe condendi, eo ubi reperta ſunt loco, intra urbem Sanctos Naborem & Felicem, quam quia ibidem habebantur (utique a principio & perſecutione fervente) condita corpora* SS. Gervaſii & Protaſii, *atque mihi ſuaſit integritas oſſium, non ſolum ſingulorum, ſed univerſorum, his verbis expreſſa*; Appareat.....Reliquiæ, loco ſuo & ordine repertæ: avulſum humeris caput &c. *Quid enim eſt*, Loco ſuo & ordine? *niſi ſervata adhuc forma ſceleri humani duplicis; quæ ſic reperta, ſtatim judicare licuit eſſe virorum intra magnitudinis; licuit etiam ex una, intra quam compoſiti Sancti reperiebantur arca, educere ſeorſim cujuſque ſingulariter oſſa, & (ut loquitur Paulinus) corpora ſingula in lectis*

C *ingulis ponere: quorum vix quidquam licuiſſet ſi effoſſa humo corporum reſolutorum oſſa, jam antea ſemel tranſlata de loco in locum fuiſſent. Sicut autem Ambroſio curæ non fuit, id quod nunc aliquando fit, filamentis argenteis colligata oſſa ſingulorum corporum, in ea quæ reperit forma ſervare compoſita; ſed ſatis habuit ſingula ſingulis arcubus leviſve colligere, ſic etiam non fuit ius, qui effoſſa rurſus oſſa retulerunt in urbem. Eodem facit ſanguinis madens tumulus tempore inventionis, atque in primo ſepulturæ loco: nam tranſlatis ex primo in ſecundum locum oſſibus, collectus fuiſſet in phialas cruor, fluidus præter naturam repertus.*

126 *Poſite autem quod idem furtim ſepultura qui inventionis locus, nihil opus nobis eſt quærere* Domum hortumque Philippi, *ut Capite tot* 25. *facit Puricellus ideo tantum quia ille fingitur dicere in libello*; Furtim abſtuli cutpota, & in domo mea ita iſta area marmorea ſepelivi; *quæ domus extra* D *muros orbis, haud procul a ſilice viæ Ticinenſis, ſita erat, ut legitur in Vita S. Caſtrenſiani, qui ipſam* Aget. D. R. *in domum ſacratam orationis converſit, ut ibi quotidianas precum victimas, jugeſque Chriſti Sacramentorum fidelibus cutam hoſtias immolaret. Sitamea primum ſepulti fuiſſent Sancti, in* Polyandrio Philippi, *ut loquitur Calcus* quod nunc ſpatium Ambroſiana ædes cœnobioque occupatur, *relati fuiſſent eo, unde ante inventionem ſublati fuerant: & hoc non poteriſſet non obſervari ab Ambroſio, eique cœvus, ſi vere invenieſſet, una cum corporibus libellum, ex quo conſequentia illa ducitur. Hoc enim nemini non fuiſſet obvia, quia libellum accurate legiſſet; ſciviſſetque ibi fuiſſe Domum hortoſque Philippi, ubi tunc Ambroſiana adeſtabat. Quod autem illi ignorarunt, quis credat poſteris innotuiſſe tam din poſt rem actam?*

127 *Antiquiſſimum Occidentalis Eccleſiæ Martyrologium, quod S. Hieronymo paſſim aſcribitur in* E *Epternacenſi annorum plus quam mille ographo, diem hunc ita exordiatur*: 2111. Kal. Julii, Mediolani, Gerbaſi & Protaſi, Nazarii & Celſi pueri. *Eadem eodem modo legantur in Mſt. Corbejenſi & Blumiano: Recentius illis Lucenſe utrumque ſic habet*: Io Mediolani Natalis Sanctorum Nazarii Gervaſii Protaſii & Celſi: *qua diſtinguens, ut omnine ſunt diſtinguenda, Notkerus*, Mediolani, *inquit*, Nativitas ſanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii: &, *poſt longum ex Philippi libello elogium*, Item ibidem, juxta Martyrologium S. Hieronymi, Nativitas S. Nazarii & Celſi pueri. *Melius abeſſe titulum* Natalis nemo poteſt dubitare: cum hic ſit diei Tranſlationis eorum priorum: qui in *Veteriſſime Carthaginenſi Eccleſia Kalendario, itemque in gramine Bedæ ac Mſt. Auguſtino atque Pragenſi* ſub legantur, ſub item, *ſed ordine contrario, ſic ut primus ſit* Protaſius, *in Mſt. Rhemenſi & Ricchovienſi, itemque in perveteri Germanico quod nuper vulgavit Matthias Fridericus. Verum conjunctim ab antiquo nominibus, ſimul quatuor, queritur an veriſimile ſit eumdem diem omnibus pariter Natalem fuiſſe, aut ſaltem* SS. Nazario & Celſo, *quorum Tranſlatio colitur* v. kal. Auguſti, *quando in Epternacenſi & Blumiano Hieronymiani Martyrologii ographis ſolum legitur, idque ultimo loco*, Mediolani Nazarii & Celſi: *in Corbejenſi autem & Lucenſi, ultimo ſimiliter loco*, Mediolano Natalis Sanctorum, *vel*, In Italia civitate Mediolani, Sanctorum * Gervaſii & Protaſii, Nazarii & Celſi pueri.

128 *Dixerim ergo, antiquam fortaſſis Mediolanenſis Eccleſia conſuetudinem fuiſſe, ut omnes quatuor utroque die ſimul colerentur, etſi unus unus, alius alius dies proprii eſſent; ad eum fere modum, quo Romana eccleſia ad ſingula feſta S. Petri Apoſtoli conſuevit facere commemorationem S. Pauli, & contra; ſic veluti æquali Patronatus jure colendi indicantur. Idem eſt judicium Eruditiſſimi Florentinii in Notis ad vetuſtiſſimum iſtud Martyrologium*; conſuevitſe videlicet omnes quatuor, quamquam diverſi Ordinis fuerint, ſub una celebritate Mediolani venerari. *At rurſum paulo poſt iteras ſuum illud judicium, eum notat, quod* Stylo hujus vetuſtioris Martyrologii, Sancti ſimul venerati non disjunguntur, quamquam dies Natalis in eiſdem non idem omnibus ſit,

A AUCT. D. P. *Addo ego. Quamquam etiam ſingulis cultus præcipuus ſui dies diverſus fuiſſet ab eo, quo communem iſtam venerationem habeat, ut nobis patet, quibus dies* XIX *Junii, &* XXVII. *Julii Translationum dies ſunt.*

129 *Dico tamen*, Furtallis: *quia etiam alia haud parum veroſimilis ratio mihi ſe offert, videlicet, quod eorum ſic ſimul relatarum Paſſiones ſub unius hiſtoriæ contextu continentur; & occaſione unius aut duorum, talis qua referuntur die celebratorum, cetera ſimul placuerit nominare. Certe quod tales aliquo de Sanctis Nazario & Celſo, Gervaſio & Protaſio, poſt martyrem S. Ambroſii ejuſque Vitam a Paulina deſcriptam, fuerit Mediolani compoſita, qua certa compertis incompertas conjecturas miſcuerit, circa tempus antecedens Martyris eorumdem; perſuaſit mihi Viterum Epiſcopum Scriptor ſeculo* VI *florens. Talis autem hiſtoria præluxerit Martyrologium colligenti Hieronymo, vel alteri minus quam ille erudito, ipſumque ſupplenti, ſicut Beda fuit ſupplenus a Floro*, initio §. 4. *hujus Commentarii allegato.*

B *Eo quia ſemper ea cæſa Paſſio?*

130 *Cum autem ea hiſtoria etiam nominaretur, pareatur SS. Gervaſii & Protaſii, Vitalis & Valeriæ Martyres, illi, vero occaſio præbenda publicæ feſtæ fuerit vexillum ſub iſtum hiſtoriæ Uſticinus, in propoſito per Vitalem confirmatus, ut ſorte alterius ſocius addatur Marcellus, de quo alibi nec unum quidquam legimus, tamque Maximum nominibus pene vacuum eſſet hic dies* XIX *Junii, viſum ſit illos quoque ſub finem addere hoc modo*, Alibi (Valeriæ) Marcelli, Vitalis Uſticini, *juxta veriſſimum Epternacenſe Exemplar. Quod ſcribentis librario excideret nomen Valeriæ, in aliis tribus exemplaribus primo loco narratum fuit; ſicut horum ſcriptoribus excideret particula Alibi, præſens neceſſaria, ut Roma pariter cum præceſſis aliis paſſi etiam illi viderentur; quarum Valeria Mediolani credebatur obiiſſe, ex verberibus ingeditum per Paganos inflictis, dum alii martyria erant coronati Ravennæ. Auguſtinus Calcagnius ſupra laudatus exiſtimat veterem aliquam S. Uſticini tranſlationem hoc die factam; ſed ea plane grauata conjectura eſt.*

C D *Eo die celebrata ſimul quoque memoria SS. Vitalis & Marcelli,*

Vitalis & Uſticinus,

E

DE SS. HONORIO, EVODIO, PETRO, MARTYRIBUS ROMÆ, ET ALIBI MARCELLI MARTYRIS.

Cultus in Hieronymiano, ſepultura in cœmeterio S. Hippolyti.

C. H. XIX. JUNII.

VEtuſtiſſimum Martyrologii Hieronymiani apographum monaſterii Epternacenſis, ita proponit hos Martyres: Romæ Honori, Evodi, Petri, *Mt. antiquum Regina Suecia, vulgatum ab Holſtenio in Animadverſis ad Martyrologium Romanum*, locum ſepulturæ aſſignat his verbis: Romæ, in cœmeterio Hippolyti, natale SS. Honorii, Evodi, Petri. *Dictum autem S. Hippolyti cœmeterium ubi ejuſdem ſcilicet corpus conditum fuerat, erat in agro Verano via Tiburtina, prope B. Cyriaca cœmeterium, ſi quæ idem cenſeri debet.*

Cœmeteria ubi ſita.

C *De illa Anaſtaſius Bibliothecarius, in geſtis Hadriani primi Papæ, hæc ſcribit*; Simul & cœmeterium B. Hippolyti, juxta S. Laurentium, quod a perſis marcuerat temporibus, a novo renovavit, Patri modo & eccleſiam Beati Chriſti Martyris Stephani, ſitam juxta prædictum cœmeterium S. Hippolyti, ſimiliter teſtaurevit. *Hæc ibi. Fuit S. Hippolytus ſub Valeriana Imperatore martyrio coronatus* XIII. *Auguſti, qui alii hiſce Martyribus aſſimilati eſt in apographis Carbejenſi, Lucenſi, Blumiano his verbis.* Romæ Hippolyti, Honorii, Evodi, Petri. *Eadem autem modo memorantur illi in Mſſ. Gellonenſi, Auguſtana S. Udalrici, Pariſienſi Labbei, Pragenſi & Florentiniſtam Magni Ducis quam Strozzii Senatoris, Bruxellenſique S. Gudulæ. Et*, Evodio omiſſo, *in Mſſ. Barberino, Leodienſibus SS. Lamberti & Laurentii, necnon Trevirenſi S. Maximini. At mſ. Richenovienſe iſta ſolam habet*: Romæ Evodi, Petri.

Nomina in variis Mſſ.

2 *Subjungebantur in apographo Epternacenſi iſta verba*: Alibi Marcelli, Vitalis, Uſticini. *In mſ. Richenovienſi illa ſic legebantur* Alibi Valeriæ, Marcelli, Vitalis, Uſticini. *At quatuor hæc omina amiſſa particulæ* Alibi *annectebantur Martyribus Romæ paſſis in apographis Lucenſi, Carbejenſi, Blumiano, mſſ. Florentinis & aliis. Veram hos* Alibi *paſſos, & quidem diverſis locis, omnino arbitramur: reperiuntur etiam* SS. Vitalis & Valeriæ *cum Sanctis Gervaſio & Protaſio hoc die coronatis. Ex his Valeria Mediolani creditur exſpraſſe, Vitalis Ravennæ Martyrium complevit: quorum Actus conjugum & parentum dierum prædictarum germanorum, tenuis famæ illuſtrare ad diem* XXVIII. *Aprilis, in Supplemento correctari, ſi rebus nunc penitius examinatis quædam ex his dictis retractanda videantur.* Uſticinus *celebris Martyr Ravennas hoc die colitur, quo jam ſupra egimus ſeparatim. Marcellus hic quoque relatus, tamquam ibi paſſus quam Roma, videtur cum prænominatis duobus poſtremis Ravennæ tribus poſſe donec melior conjectura occurrat; interim hic ſeorſim ab aliis proponitur. Idem in Barberiniano mſ. Marcellinus nominatur.*

Plures illis aliunde additi.

F

Imperium Marcellini ut alibi paſſus.

DE

A D

DE SANCTIS MARTYRIBUS GAUDENTIO EPISC. ET CULMATO DIAC. ITEM ANDREA ET LIII. EX FAMILIA EJUS.

ARETII IN HETRURIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. De cultu temporeque martyrii, ordine Epiſcoporum variiſque Gaudentiis

POST AN. CCC. LXVII.

ARetii, *urbe Hetruriæ Epiſcopali, coronati fuere martyrio plurimi athleta Chriſti; ex quibus ad diem tertium hujus menſis Junii celebravimus SS* Pergentinum & Laurentinum, *ſub Imperatore Decio paſſos, cum aliis anonymis quadringentis, quos ex antiquis monumentis adjunximus. Ad hunc vero diem* XII *Junii Tabula Martyrologii Romani alios aſſignant his verbis;* Aretii in Tuſcia, Sanctorum Martyrum Gaudentii Epiſcopi & Culmatii Diaconi, qui tempore Valentiniani, B furore Gentilium cæſi ſunt. *Ubi in Notis Baronius inquit;* Horum Acta accepimus ab Eccleſia Aretina. *Eadem nos Roma invenimus in bibliotheca Vallicellana Reverendorum Patrum Congregationis Oratorii in Tomo* N. *ex collectione Antonii Gallonii, atque ea hic damus. Eorum compendium habet Ferrarius. Porro in illis Actis invenimus* aliquot quinquaginta *reos pro Chriſto occiſos, ſcilicet* Andream, *conjugem, filios, ſervos, & omnem familiam: quos Deus ſibi glorioſos Martyres conſecravit.*

Tuſcia

Acta in Mſſ.

2 *Factum id eſſe* circa annum CCCLXIV. *ad marginem Martyrologii adjunctum eſt, anno quo Valentinianus fuerat Imperatorem electus, die* XXV. *Februarii; ſed quia is dies biſſextus, adeoque funeſtus habebatur, maluit ſequenti* XXVI. *Februarii coronari. Ugbellus Martyrium iſtud differt uſque ad annum* CCCLXXII. *ac ſi res acta eſſet ſub Valentiniano Juniore, qui patri ſucceſſit anno* CCCLXIV. C *eoque motus videtur, quia dicitur in Actis, quod cum* Maccellianos, *Aretii* Præſes, *etiam poſt mortem Julian, a quo miſſus fuerat, uſque ad tempus Valentiniani ibidem maneret, non ceſſarit excecare tyrannidem; ita ut quoſdam Epiſcopos, cum ſuis Clericis, ſine audientia puniret, uſque ad tempora Gaudentii. Objectioni autem ſibi parata occurrens idem Ugbellus,* Haud vero, *inquit,* mireris, Lector, *ſub Imperatore Chriſtiano viros Chriſtianos, ac ſanctimoniæ laude floreotes, potuiſſe crudeli violentaque morte moleſtari. Valentinianum io ſui Principatus exordio, civitatum adminiſtris Gentilibus oſus eſt, potiſſimam quando illi jam ante ſua tempora in ea dignitate fuerant conſtituti; ut hic factum fuiſſe, non eſſet inverosimile, ſi ſolum ageretur de primis Valentiniani annis, & in quos ſine audientia punivit Maccellianus, uti dicitur num.* 1 *aut etiam de Andrea ejuſque familiaribus, quos noctu, per immiſſos in domum eorum ſatellites, decollari idem præcepit num.* 4.

Eorum compendii habet Ferrarius.

Tempus verosimillimum an. 364.

non 382.

3 *Sed cum dicatur impius ille ſic egiſſe* uſque ad tempus Gaudentii Epiſcopi, *quaſi per plures annos a ſua adventa, interimque* Epiſcopos quoſdam cum ſuis Clericis *ſic puniviſſe, ac ſi intelligeres medios inter* Gelaſium, *a quo fuerat* Andreas cum familia *baptizatus & ipſum* Gaudentium, *quos omnino quinque* Ugbellus *nominat; pane incredibile id videtur: maxime cum dicatur* Gaudentius, *prædicata fidei cauſa adductus ad tribunal, & interrogatus,* qua auctoritate populum revocaret ad neſcio cujus Chriſti cultum; *iterumque captus, & plumbatis cæſus, ac denique poſt dies quindecim in domo* Andreæ *actis, ac tum ſuis inter ſecta, extra urbem capite minutus ſit pleno die. Videtur Ugbellus quidem, Acta talia ſequenda, potuiſſe ac debuiſſe unum ſaltem decennium interponere; inter Juliani martem & Gaudentii Martyrium: ſed hinc ipſamet Acta incipiunt ſuſpecta fieri ob dimi temporiſque turbas. Unum alterumve Epiſcopum anno* CCCLXIII. *inaudita cauſa cæſum Marcelliano, ipſumque etiam S. Gaudentium cum ſociis, priuſ quam Valentianus I, in Occidentem proficiſceretur libentius tradiderim; an ſaltem ille contra Alemannos agente & abſente: ſed addiderim, quod is deinde Mediolanum regreſſus, abdita Marcelliani tyrannide, ipſum officio moverit. Nulla certe ratione admiſerim, ei hic iſſe perſecutionem tam manifeſtam exercere tot annis etiam ſub Valentiniano ſeniore. Itaque pleroſque eorum quos S. Gaudentio præponit Ugbellus, poſt ipſum ejuſque quatuor ſucceſſores,* Decentium, Laurentium, Euſebium, Gallium, *pro anno* CCCCXLVII *notum ſediſſe dicam, inter hunc & Benedictum pro anno* DI. *nominatum; & ſic impiebo ſeculi dimidii lacunam.*

proinde corrigendo ſeries Epiſcopalis Ughelli ipſaq; Acta.

F

4 *Maſſinus in Bononia perluſtrata indicat* Bononiæ in eccleſia S. Joannis in Monte *Canonicorum Regularium Lateranenſium eſſe inſignes Reliquias S. Gaudentii martyris Romæ anno* MDCLII. *acceptas & refert ad hunc* XII *Junii, quo S. Gaudentius Epiſcopus Aretinus & Martyr colitur, quaſi poſſent ejus Reliquiæ fuiſſe, quod non conſtare admiſerim. Facilius præſumpſerim, ejuſdem aut ſimilis Martyris oſſa eſſe quæ Bononiæ haberi in eccleſia Sanctorum omnium via Braina ſcripſit Valerius Comes de Zamis; addens Romæ allatas, cum inſcriptione vetuſtiſſima characteribus impreſſis formata. Sed quis prudenter hic divinaverit? cum ex multiplicitate Gaudentiorum quos novimus, colligi poſſit longe plures eſſe quos ignoremus. Ex notis autem modo in calamum venisse, S. Gaudentius* Epiſcopus Novatienſis, *a nobis relatus* XXII. *Januarii; & S. Gaudentius* Epiſcopus, Veronenſis, III. *Februarii. Imo S. Gaudentius*, Martyr & Epiſcopus Ariminenſis, *ſub Conſtantio occiſus, referendus erit ad* XIV. *Octobris.*

Varii alii SS. Gaudentii.

A Ex Ms. & an. 1650 mense Romæ inventus.

5 *Sed & alius* Gaudentius Martyr *ſub Veſpaſiano, viſus eſt Lucæ Holſtenio, aliiſque Romæ evadiſſe, repertus anno* MDCL. *indicio Epitaphii ſatis rudis, una cum corpore inventi, in hac verba:*

Sic præmia ſervas, Veſpaſiane dicu?
Præmiatus es morte, Gaudenti. Lætare,
Civitas, Urigloriæ tuæ auctoei
Promiſit ille, dat Chriſtus omnia tibi,
Qui alio paravit theatrum in cælo.

Lucas Holſtenius aliique id ſic interpretabantur: quaſi Amphitheatri a Veſpaſiano ædificati (Coloſſæum dicant, a coloſſa Neronis ibi olim poſita) architectus fuerit ille Gaudentius: *qui abſoluto opere, quo nullum erat tota Urbe præſtantius, & unde auctor gloriæ ſuæ merebatur a Civitate uuncupari, martyrem præmii loco acceperit, propter fidem Chriſti, a quo præſtantius Theatrum paratum in cælo credebat. Nou diſpliceat conjecturas: ſed ſuper ea conſultus eam P. Henſchenius, poſt noſtrum Romæ reditum, nihil aliud potui reſpondere, quam haud ineptam videri; talem tamen ut fundanda cultui, ſatis eſſe non videretur, niſi ſimul cum corpore reperta fuerint alia quædam adminicula & argumenta martyrii: quo caſu petivi diem Tranſlationis, in aliquam eccleſiam faciendæ, doceri. Quoniam autem ab interrogantibus mittebatur indiculus Martyrum, in illa Amphitheatro paſſorum, & apparebat, eoſdem illos prapendere ad conjecturas confuendas, diſſuaſi ne facerent; quia quæ nunc per conjecturas conſtituta fuerint, poſt aliquot ſecula aſſumentur & affirmabuntur ut vera: quo nihil pernicioſius poteſt in re hiſtorica accidere, accidiſſe autem nimis quam ſæpe frequenter experientia deprehendimus.*

B

ACTA MARTYRII.

Ex Ms. Aretino Romæ invento.

a b Sub Martiano Præſide,

1 TEmpore, quo Quadratianus *a* Auguſtalis præceptor *b* Julianæ Cæſaris Romam reverſus eſt & in palatio ejus ut pote triumphator, juſſaque Regis bene perficiens, honorifice recipereturtur, C tunc ab eodem Juliano Marcellianus Præſes miſſus eſt Arretium, ſicque cum ſuis militibus divertit ad civitatem: cui populus civitatis tudeſiuenter occurrit, & lætatus eſt Præſes Marcellianus, & fecit ſacrificium Deo Jovi. Gaudebat civitas cuncta, tanto decorata Præſide, & magnificabatur nimis: ſicque factum eſt, ut poſt mortem Juliani Cæſaris, uſque ad tempus Valentiniani Chriſtianiſſimi Regis ibidem *c* manerer. Cum vero tota Tuſcia jam Chriſto erederet, ſolum *d* Arretium gentilit detinebatur errore, cuoctu tempore Marcelliani non ceſſantis in Chriſtianos ſævam exercere tyrannidem, ita ut Præſes ille quoſdam Epiſcopos cum ſuis Clericis ſine audientia puniret. Hoc vero factum eſt uſque ad tempus Gaudentii Epiſcopi. Ipſe vero B. Gaudentius, non longe a civitate, ſimul cum Clericis ſuis Diceutio Presbytero & Culmato Diacono l crabat Pagani autem audi u miraculis, quæ Deus per illum operabatur, & quia populus quotidie ad Chriſtum convertebatur, inſidiabantur eis: & dum omnia, quæ B. Gaudentius faciebat Marcellia-o Præſidi renuntiarent, cœpit idem Præſes cogitare, qualiter eos capere poſſet.

c d

SS. Gaudentius & ſui, varia miracula edunt,

capiuntur

Qui miſſis ſatellitibus ſuis juſſit illos comprehendi, & ſua præſentari conſpectui. Denique dum B. Gaudentius corpore & ſanguine Domini participatus eſſet, antequam Miſſam perageret, captus a militibus una cum Culmato Diacono, ductus eſt ante conſpectum Præſidis. Quos ut vidit Marcellianus Præſes cœpit eos interrogare, dicens: Qua auctoritate hæc facitis, ut populum hujus civitatis ad neſcio cujus culturam Chriſti, quem Deum dicitis, revocetis? Cui S. Gaudentius reſpondit: Nos ſervi Chriſti confidenter agimus, ut idola, in quibus dæmones habitant, deſeramur; & unus verus Deus qui ubique regnat, ubique permanet, adoretur, veneretur, credatur. Quibus Marcellianus Præſes dixit: Parco modo vobis: ire, ſanum conſilium capientes, ut ante noſtrum conſpectum facie tenus præſentari poſſitis.

D

& dimittuntur.

2 Dum autem a conſpectu Præſidis ſecederent, iveruut in quamdam Villam, quæ Tuta vocabatur, quia ibi fons erat, ubi Pantheos ritu gentis celebrabatur; unde tutamen populo hauſtu illius fontis fieri dicebatur, & ibi apud Chriſtianum quemdam, nomine Saccinum, habitare cœperunt, quotidie non ceſſantes ad veri Dei culturam populum invitare. Baptizabat autem in rivu, qui ibi juxta erat. Nam quia lucerna Dei, quam lucerent in tenebris, latere non potuit; undique, qui aliqua detinebantur ægritudine, veniebant ad eum: & unda baptiſmatis perfuſi, ac ſacro linuti chriſmate, ſanæ alacres remeabant ad propria. Audiens hæc Marcellianus Præſes, furore arreptus, juſſit B. Gaudentium Epiſcopum comprehendi, una cum Clericis ſuis, & ante ſuum conſpectum deferri. Denique euntes ceperunt eum in ſupra dicta villa, ſimul cum Culmato Diacono: Diceutius namque non erat cum illis. Dum autem a militibus ducerentur B. Gaudentius Epiſcopus & Culmatus Diaconus, audium eſt in civitate illos advenire. Cœpit vero populus tuemultim ad theatrum concurrere. Tunc Præſes Marcellianus ſedens pro tribunali, ſilentium fieri poſtulavit. Tandem clamore ſedato, ſic eos alloquutus eſt Præſes: Quæ ſunt maleficta veſtra, ut mentium alienatores ad veri Dei cultum ſine aliqua cunctatione veneris? Cui S. Gaudentius Epiſcopus reſpondit: Vos ſi ſanam haberetis mentem, hoc magis Dei omnipotentis beneficio quam dæmonum imputare deberetis: ſed quia eor veſtrum a proiuſpe tenebrarum cæcatum tenetur; ideo hanc amentiam veſtro ore multifarie perſonatis. Tunc Præſes nimium iratus juſſit, ut eum plumbatis diutiſſime cæderent. Illi vero Deo gratias agentes, dicebant: A timore inimici eripu animam noſtram. At Marcellianus juſſit in carcerem retrudi, & præcepit ut cum ſumma diligentia Pagani coltoditent, & neque panem neque aquam darent eis.

E

Iterum capit.

F

plumbatis cæſi, in carcerem includuntur.

3 Medio noctis tempore ecce Angelus domini venit cum magno lumine illiſque panem cœleſtem tribuit. Videntes autem cuſtodes tantum lumen, non dedecent gloriam Deo, ſed turbati imperu in ipſo lumine irruentes, ab Angelo Dei percuſſi in terram mortui ceciderunt. Mane autem facto dictum eſt ab omni populo, ut ad thorificandum ducerentur ad theatrum. Illis denique euntibus carcerem invenerunt apertum, & quoſdam cuſtodum mortuos jacentes ſimiliter repererunt.

Ab Angelo panem de cœlo, occiduntur cuſtodes.

Tunc

A Tunc omnes populi hoc audientes, infinitos dabant clamores ad cælum; & cæsabantes illos de carcere ad theatrum duxerunt, cædendo pugnis aliisque verberibus. Tunc Marcellianus Præses dixit eis: Quo maleficio sacrilegium ac homicidium perpetrastis, indesinenter dicite. Cui S. Gaudentius Episcopus respondit: Quia videntes Angelum Dei, non dederunt gloriam Deo, ideo dedit illos Deus in reprobam mentem: sed & vultis in unum credere Deum cæli & terræ, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, vos salvi eritis, & isti qui mortui sunt resuscitabuntur. Præses dixit: In hoc apparebit vos verum dicere, si hoc perficere potestis. Et præcepit suis, ut cum illis irent ad carcerem. Venientibus illis ad carcerem, jusserunt omnes feras egredi: Pagani vero illos deridentes dicebant, Modo apparebit virtus Dei ipsorum. Sancti vero prostraverunt se in terram, & diutissime flentes hanc orationem fudebant ad B Dominum: Qui filium vidoæ suscitasti, & Lazarum jam fœtentem de monumento ad vitam revocasti; tu genitor Mariæ, tu genitus ex Maria, tu omnium creaturarum vivificator, hos homines resuscitare dignetis: ut cognoscant te verum Deum creatorem omnium. Et ab oratione cessantes, ita illos sanos & incolumes reddiderunt, ut nullum signum mortis in eis appareret & cœperunt voce magna clamare, dicentes: Unus Deus Christus in cælo & in terra, quem S. Gaudentius prædicat: & in illa hora multi crediderunt in Christum, confitentes peccata sua, remissionem quærentes ab ipso Domino Jesu Christo, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum.

4 Igitur per dies quindecim mansit apud quemdam Vicarium Quadratiani, Andream nomine, qui baptizatus fuerat a B. Gelasio Episcopo cum omnibus suis numero quinquaginta tres. Per hos vero dies multi veniebant ad eum, & a quacumque detinebantur infirmitate sanabantur. Audiens namque Marcellianus signa & prodigia quæ faciebant, fellea face succensus, fanos convocavit C lictores: & præcepit ut nocte ireat ad domum Andreæ, & sine audientia omnes, quos inveniunt ibidem, decollarent. Qui justa capienti furioso impetu intraverunt in domum Andreæ, & decollaverunt eum una cum conjuge, filiis & servis & omni familia numero quinquaginta tres; & sic infra domum illius omnes in puteum projecerunt, D & ita Deus illos fini gloriosos Martyres confecta vit.

5 Gaudentium vero Episcopum & Culmatum Diaconum comprehendentes, duxerunt usque ad Balnea quæ erant juxta theatrum ac Nymphæas Castri; tamdiu cædendo, quamdiu spiritum exhalarent; & insuper unus ex illis evaginato gladio utrumque capite privavit; & dimittentes eos quasi averunt hæc domino suo Marcellino. Tunc sequenti nocte venit Diecutius Presbyter, & sepelivit corpora e SS. Gaudentii & Culmatii ibi juxta Balnea, quæ ut dixi sunt non longe a Civitate Arretii juxta theatrum & flumen Castrum. Marcellianus vero Præses, dum ergo alios Christianos necem pararet, in conspectu luorum infra palatium a diabolo captus capitavit. Post necem namque Sanctorum, Dicentius Presbyter E ab omni populo Præsul eligitur; post cujus electionem tota civitas Deo favente sanctum percepit baptisma, qui fabricavit Ecclesiam in honore sanctorum Martyrum, Gaudentii Episcopi & Culmati Diaconi, in eadem loco ubi decollati suot: ubi dantur beneficia Dei eorum orationibus usque in præsentem diem. Passi sunt autem sanctissimi Martyres Christi Gaudentius Episcopus, & Culmatus Diaconus in civitate Arretii sub Marcelliano Præside; natalitia quorum celebrantur tertio decimo Kalendas Julias regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

eorum oratione resuscitati.

In Christi cum aliis credunt.

& colitur 19. Junii.

Martyrio confecturnur Andreas, Uxor, filii, servi.

ANNOTATA G. H.

a Augustales *dicebantur, qui primos in bella ordines duxerant.*

b Julianus Apostata; *mortuus 3. Novembris anno 361. Constantio, pervexit imperare usque ad 26. Junii anno 363 cui tunc successit Jovianus, mortuus 17 Februarii anno 364. & subrogatus est Valentinianus.*

c *Scilicet non depositus a dicto Joviniano, sed a Valentiniano facto Imperatore.*

d *Sub Juliano scilicet apostata sequentia facta* F *videntur intelligenda.*

e *Vide qua decimus 3. hujus, ante Alia SS. Pergentini & Laurentini, etiam ita sepultorum.*

DE DUOBUS SANCTIS ANONYMIS,

AD S. HIPPOLYTI IN AUSTRIA HONORATIS.

D. P.

De eorum inventione, cultu, miraculis sæculo XIII.

Io monasterio servato tenso,

per S. Altmannum restauratum

INter alia pietatis monumenta, *quæ veteres Austriæ Marchiones reliquere posteris suis, amplexi Arbidenum titulo nunc utentibus*, numeratur S. Hippolyti *monasterium, vulgo* Saint-Polten, quod S. Altmannus Pallaviensis Episcopus insigniter restauravit, ut *scribit Gabriel Bucelinus in sua Germania sacra. Obiit Altmannus anno* MXCVI. *& colitur* VIII. *Augusti. Quia autem ea ætate caput reflorescere Canonicum ordo, sub disciplina vita communis, exemplo primum dato Lucæ in Hetruria, sub Anselmo Episcopo, postea Alexandro Papa III. Regulaque Canonicæ cultui adhuc relatore insigni; sanctioribus quibusque Episcopis certatim eadem salutaria promoventibus; idea admodum verosimile mihi fit, ipsum quoque Altmannum, in sic restaurato monasterio, Canonicos Regulares constituisse, qualis hodiedum ibidem perseverant.*

2 Loculi hanc insigniter illustrandi, & extitæ peregrinorum frequentiæ celebrandi, insigne adjumentum providit Deus, cum anno MCCXX. hoc ipsi Junii, *invenire ibidem fecit duorum sanctorum corporum ossa; innominata illa quidem, sed consecutis*

Inventio ac translatio corporum.

AUCT. D. P.

magno numero miracalis continuo declarata omni honora dignissima. Verosimile est, prioribus loci incolis Benedictinis autem satis fuisse, quorumnam illa Sanctorum essent: sed ut alibi sæpe usu venisse deprehendimus, sic etiam ibi credimus, a migrantibus alia Monachis ablata, vel ipsis prorsus extinctis abolita esse omnia loci monumenta vetustiora. Quin etiam non temere suspicari quis possit, barbarica quapiam incursione damnum istud factum: qua ipsam quoque sanctorum corporum tumbam involvisset, nisi imminenti ex vicina hostis eam subduxisset solicitudo fugam parantium, terraque abdidisset, revelandam tempore divinitus constituto. Quid autem miremur antiquitus factum, quod seculis non admodum multis a felici ista inventione elapsis, iterum accidere potuisse doleamus? Si divinandum aliquid esset; suspicarer, esse corpora ipsiusmet S. Hippolyti, & Socii unius pariter Roma olim allata, quibus structum conobium sit; quaque (ut passim in talibus solet) creditum sit esse illius Sancti, qui pariter cum nutrica Concordia & sociis decem, sub Valeriano passus, colitur XXII. Augusti. Hanc enim passim omnes habera se credunt, quotquot, occasione allatarum sub tali nomine Reliquiarum, ecclesiis suis in Germania & Gallia nomen fecere.

Sanctorum esse divisorum monstrat.

quid si ipsius S. Hippolyti & Socii unius

3 *Invenerunt Patres Collega mei, anno* MDCLXXXVIII. *ad inspiciendam Bibliothecam Cæsaream profecti Viennam, in Codice Ms. signato superne num.* 3. *inferne* 23. *ad calcem libri Inventionis pranotata Historiam atque Miracula, magna numero breviter annotata, sed sine mutila. Hæc cum studiose transcripsissent, intelligerentque Vienna Mitichium ituris, modica a via flexu transire posse atque obiter inspici præditum S. Hippolyti monasterium, a dextera Danubii ripa vix quinque leucis dissitum, nullam ipsis amplius talium corporum memoriam, nedum venerationem invenerunt. Quare hoc etiam amplius impelli me sentio, ut colligam qua superavere fragmenta, usu fruora, quandocumque placuerit divina Majestati, Sanctos suos iterum glorificare: quod ut fiat votum haud dubia omnium erit, quicumque his lectis veniens in nostram inveniri illic olim ac denuo amissi thesauri.*

Eorum inventi pendentorum

hic desunt miracula ex Ms.

HISTORIA

Inventionis & miraculorum.

Ex Ms. Bibliothecæ Cæsareæ Viennensis.

Ad Dei suos Sanctos glorificandis hortatio.

1 GLoriosus atque mirabilis Deus in sanctis suis, ille floribus sacrosanctæ Matris Ecclesiæ Sponsus, pæ filiis hominum forma speciosus, Evangelica vitis vera, Dominus noster Jesus Christus, una cum Patre & Spiritu sancto; sicut ab initio seculi nascentis, operarius, scilicet Patriarchas, Prophetas, aliosque Patres venerandos in vinea sua, id est Ecclesia, locare non cessa vit; ita quoque singulis mundi retatibus fructuosos palmites, hoc est Electos, virtutibus & miraculis coruscantes, ea se vera vite, merito fidei, pullulare misericorditer & gloriose procuravit. Verum quia misericordiæ ejus ono est numerus, & magnitudinis ejus non est finis; divinæ pietatis Clementia nostris quoque temporibus (licet ultima ejus simus membra, & in quos carrema jam devenerunt secula) salutaris miserationis opera declarare non desistit. Propter quod, Angelico freti testimonio, dicente, Sacramentum Regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare honorificum est; nos magnificas cælestis gratiæ virtutes & miracula, quæ miserator & misericors Dominus, in Cecienfi a pago, videlicet in Sancto Ypol, per sanctorum revelationem Reliquiarum nuper exhibere dignatus est, salva veritate, sicut oculis nostris perspeximus, & quemadmodum præsantialiter auribus nostris audivimus, simpliciter enarramus. Et revera eadem Dei beneficia, nec officium styli, sicut mos est scribentium, multiplicamus; nec verborum sebemste, cum per se clarius eniteant, exornamus: sed signorum magnalia, non utique omnia, sed ea quæ multorum sunt testimonio comprobata, breviter annuntiamus.

scribit Auctor simpliciter.

a

2 Anno igitur Domini MCCIX. in die Sanctorum Martyrum Gervasii & Protasii, cum custos ecclesiæ nostræ, iu sacrario more solito hac illac lustraret, & ad reponendum sacris vestes tristega solicitus ordinaret; accidit ut quædam tumba Sanctarum Reliquiarum, hactenus occultata, subito quodam lustru miraculose pateseeret. Admirantibus autem his, qui tunc una cum Custode aderant, quidam accedentes, & circus locum vallantes, quidnam esset experiri cupiebant. Et ecce tam mira suavissimi odoris fragrantia de tumulo evaporavit, ut & circumstantes inexcidibiliter oblectaret, & Sanctarum illic latentium Reliquiarum merita liquido manifestaret. Illicu soces ecclesiæ ac curiæ *b* implebantur ab accurrentibus, & quidnam intus lateret scire gestiebant. Nec mora rastris altisque fodendi instrumentis experientiam rei fiers, unanimiter ac instantes consulentes, postulabant. Aperientes itaque tumbam, nec scientes vere esse tumulum, invenium pretiosum & diu abscondituum Reliquiarum Thesaurum. Nam visu pulcherrima & odoratu suavissima duucum corpora reperta sunt sussa; linteaminibus quidem & coriis olim accurate circumvoluta; quæ nunc tamen, salvis ossibus sacris, ad tactum manus collapsa sunt, & in pulverem redacta. Quibus audiets sit populi concursus, sit concucrentium tumultus: clamor attollitur, vulgus novitate gaudens percellitur, & tandem in laudem Dei & Sanctorum reboat unanium exhilarata devotio, & super invento venerabilt Thesauro sit a clero simul & populo cum Laudibus immensa gratiarum actio.

quod an. 1209. 19. Junii

B

debilissimo pavimento apparuerunt tumbæ.

b

locus quatin reperta ossa contenta

F

3 His ita gestis & per provinciam divulgatis, irruunt turbæ diversis languoribus debilitatæ: quæ quantam sanitatem gratiam sint adeptæ, testantur curationes subscriptæ. Primo scholaris quidam Suevus, nomine Wecnherus, subita & gravi prorsus ægritudine correptus, ad articulum mortis est deductus: qui & semivivus sociorum manibus ad Reliquias nuper iuventas est translatus, & per noctem Soctorum præcibus commendatus. Mane vero, facto ipse voto, sanctorum meritis est sanitati restitutus. Post hæc Pericha quædam in Sancto Ypol, per decem annos manu paralitica, est curata. Alia mulier Gisla, in xenodochio S. Ægidii, toto corpore languida est sanata. Alta mulier, in eadem domo, nomine, Ita, pleuretica est curata. Item puella, de domo

ad quæ mox curantur e morbus duos unus.

Do-

Tob. 12. 7

A Domini Plebani, nomine Alheyt, viſum recepit. Alia Alheyt, ancilla cujuſdam civis, noctu per viſionem ad Reliquias tracta, manu trahentis manus veſtigia in brachio evidenter & corporaliter oſtendit: quæ veniens ad tumulum a cardiaca paſſione liberata eſt. Alia quædam mulier nomine Chunigunt de Chuliup, e quæ per tres annos claudа fuerat, ad tumulum Sanctorum eſt ſanata in die ſanctorum ſeptem fratrum.

4 Eodem die quidam Hartmannus de Wilhalmſperch, uno pede claudus, eſt curatus. Alia quædam, Matrr armentarii, annis pene tribus contracta, eſt curata. Eodem die quædam mulier, plus quam per tres annos dæmoniaca, nomine Chunigunth, eſt curata. Alius quidam juvenis, per tres menſes & ultra uſque ad articulum mortis febricitans, in paroxiſmo febris acceſſione, ſupra tumulum eſt curatus. Alia quædam mulier de Amſtetten, nomine Chriſtiana, prope quinque annis contracta, in diviſione d Apoſto-
B lorum eſt curata. Item quidam, nomine Gebehardus, lumine privatus, XIV. Kal. Auguſti viſum recepit. Eodem die quædam Getbrich, de Stauzendorf, per annos fere annos cæca, viſum glorioſe recepit. Item quædam Chunigunt, uxor Chunradi in ſancto Ypol, curvam habens manum, curata eſt. Alia quædam, Wentila de Haſnarn, ultra tempus anni contracta, adeo quod manibus repſit ſupra terram, Dei gratia & Sanctorum eſt curata. Alter quidam Hartmannus, per biennium cæcus, ad tumbam viſum recepit. Hic habitabat in villa quæ dicitur Obendorf, juxta Pianchenſteiu. Item ultra Danubium, adoleſcens quidam ad Reliquias viſum recepit. Item puella quædam Virgo de Odelpach, diu cæca, illuminata eſt. Item figulus quidam, nomine Wernherus, viſum recepit.

5 Item mulier quædam de Parochia Sigghartſchir, de villa quæ dicitur Wobendorf, dum incredula miraculis ſanctorum obloqueretur, obmutuit; & adeo futilis exagitata eſt, ut in faciem
C Sacerdotis & contra Chriſti corpus conſpueret. Tandem reſipiſcens & pœnitens, ad tumulum Reliquiarum uſum vocis recepit. Alia quædam de ultra-Danubium, veniens de villa quadam Brunnen, per biennium pene claudа, curata eſt. Alia quædam de Chaombech nomine Mechthilt, tumore oculus oculi, ad dolorem capitis tantum eſt deducta & fatigata, quod tamquam furioſa caput ad parietes & ſcamna ferichat. Factoque Sanctis voto, dum lychnum ad candelam præpararet, mox melius habuit, & ad tumulum pleue
e curata eſt. Item puella quædam de e Cremſa, nomine Richgart, per v. annos contracta, in die ſancti Ypol, coram civibus ſuis, ad tumulum Sanctorum eſt curata: Alia mulier de Sewaro, nomine Mechthilt, diu contracta, interventu ſanctarum Reliquiarum miriſice eſt liberata.

6 Item quædam mulier in ſancto Ypol, fucata facta veniens ad tumulum Sanctorum quaſi leproſa facta eſt: ſed pœnitens tandem per merita ſanctorum curata eſt. Item quædam Perchta in ſancto Ypol, per annum viſu privata ad tumulum ſanctorum eſt illuminata. Item quædam Jenta in ſancto Ypol, unum habens deſtructum pruſſus oculum, ad tumbam Sanctorum eſt liberata. Item cujuſdam figuli parvulus in ſancto Ypol, cryſtallinum habens oculum, in Aſſumptione S. Mariæ ſanum recepit nimirum viſum. Item quidam puer mutus, annorum VIII. filius cujuſdam Ulrici fabri in ſancto Ypol, per Dei & per ſanctorum gratiam, uſum loquendi accepit. Alia quædam mulier, nomine Cunigunt, de villa, quæ dicitur Wienarn, juxta Chremſam, dum ad tumbam beati Akmanni in die ipſius devota feſtinaret, contigit ut in tranſitu cujuſdam rivi de ponte collapſa, femur & medium partem corporis graviter offenderet, adeo quod læſa para in tumorem & aerias maculas eſt converſa: claudicans tamen tumulo præfati Epiſcopi rediens, tandem facto Sanctis apud nos voto, & cocto ad uſum candelæ lychno, venit ad Reliquias ſanctorum, & curata eſt.

7 Contigit quodam tempore ut Parochiales utriuſque ſexus de Sighart Schirichen, Crucem ſuam ad Reliquias ſanctorum cum devotione portarent: qui cum mane ſequenti, expletis orationibus ſuis, ad propria remearent, & jam Traiſmam tranſiſſent; una matronarum, quæ ſatis honeſta pridem reputabatur, auſu temerario dixit; Si qua virtus eſſet in his Sanctorum Reliquiis, aliquod indicium ſanctitatis ſuæ in nobis declaraſſent, cujus memoriale apud nos durare poteſſet. Mox ad hæc verba tanto cordis dolore correpta eſt, quod de curru demiſſa ſubito miſerabiliter eſpiravit; ſicque tam vicinis ſuis omnibus, quam etiam comprovincialibus triſte temeritatis ſuæ memoriale reliquit. Alius quidam vir de f Hiſpſe, cum filium ſuum ad præſidia Sanctorum deduceus, cum in via procul adhuc a limine ſanctorum (eſſet) puer illuminatus ad patrem dixit; Pater mi, ecce clare video: gratiaſque egerunt convenientes. Quædam mulier nomine Mechthilt, de Wiphinge prope Tulnam, ſubito paralyſi correpta obmutuit, & quaſi exanimis corruit. Tandem aliquantis reſipiens, ſignis quibus poterat, ut ſibi candela fieret monuit. Quo facto adeo convaluit, quod votum Sanctis vovit, veniensque curata eſt.

8 Item puella quædam de Wienna, diu contracta, mox ut de curru ad ſanctos deſcendit, coram civibus ſuis ad tumbam Sanctorum curata eſt. Item quædam femina Wiennenſis, nomine Hiltpech, plus quam per octo annos lumine oculorum privata, ad Reliquias Sanctorum viſum recepit. Alia quædam de eadem civitate, nomine Dieza, manu & brachio arida, Dei gratia & Sanctorum meritis eſt curata. Item alia, nomine Gotlint de Poſchendorf, juxta Michelnhauſen, pannis oculorum excæcata, eodem die viſum glorioſe recepit: nam tamquam ſquammæ & membranæ a oculis ejus ceciderunt. Eodem die alius quidam, tribus annis claudus, nomine Hainricus, Dei gratia & Sanctorum meritis eſt liberatus. Alia quædam mulier elephantioſa, juxta Gotw habitans, ad invocationem eorumdem Sanctorum eſt curata. Item mulier quædam de Judenaire, nomine Acila, diu contracta, liberata eſt. Alia quædam Wiennenſis, nomine Mechthilt, plurimis annis cæca, Dei gratia & ſanctorum meritis eſt illuminata. Alia quædam de Raczunge, uno pede a puericia claudicans, in feſto exaltationis ſanctæ Crucis, ad tumulum ſanctorum curata eſt.

9 Alia

& mulierem loſſam fec.

a

Item alii contracti, & cæci,

d

Ponitur in excelſis, & punitur ſimiliter 2

curantur contracta aliquam.

e

reſtituitur facta ſanctis.

illuminantur cæci nimirum 2

curantur in loco graviter læſa f

mortis periculum ſibi ſubeunt in Sanctos

E

f

variis infirmitatibus curantur

F

addutti ex locis diverſis.

illuminatur cæci,

A 9 Alia quædam mulier de Willehalmſtorf, per eorum corpus prorſus inflexibilis, per v. hebdomadas nullius uſu cibaetus, ad Reliquias Sanctorum adducta; poſtquam in currum ut domum reduceretur aſcendit, ita eſt curata, ut cibum ſine mora peteret. Alia quædam mulier de Graebbiz, nomine Peshta, in feſto die Sanctorum Martyrum Coſmæ & Damiani, illuminata eſt. Hæc pellium ſuum præ gaudio properibus donavit. Item quædam, nomine Buprich de Amſtetau, in die Sanctorum Coſmæ & Damiani viſum recepit.

mutus loquela donatur.

Quidam Wienenſis ex annorum, a nativitate mutus, veniens ad tumbam Sanctorum, Dei gratia & Sanctorum meritis uſum locutionis accepit: quem avos ejus tribus vicibus in Aeſana ad S. Catharinam & ad S. Cunigondem Abbatiſſam in humeris ſuis ante portaverat, nomine Arnoldus. Et ulius vir quidam, diu ſurdus, auditum recepit. Item quædam mulier de Schiles, Chunigunr nomine, contracta & cæca, viſum recepit. Item quædam mulier, nomine Gepa, de Wenth juxta Wienam, vt. annis cæca, & per manum mariti ſui adducta, Dei gratia & Sanctorum meritis viſum recepit, in die Sanctorum Dionyſii & ſociorum ejus.

Ruſtet cæci alii viſu donantur:

10 Alia quædam, nomine Eendrut, pedibus & crutibus contracta, Sanctorum meritis ad tumulum Sanctorum eſt curata. Item quædam, nomine Wichilt, de Chremſa, diu lumine oculorum privata, interventu ſanctorum eſt illuminata, in feſto S. Martini. Item vir quidam, nomine Heinricus, noſter vicinus, de Moſe, per triennium viſu privatus, anno t. Kal. Decembris eſt illuminatus. Item eodem die mulier quædam nomine Heilca de Rapotenchirichen, una manu paralytica, Sanctorum meritis eſt curata. Alius quidam, Hainricus nomine, de Ruſſae, forte cadens ad alto, manibus & pedibus & toto corpore contritus eſt, adeo quod etiam deſperatus fuit:

juvantur lapſu ex alto,

ſed nuto Dei, invocatu ſanctorum interventu, facto voto, ſubito convaluit; ita ut non tantum C ſine adminiculo humani ſolatii, ſed etiam baculi ſurgat, & tumulum eorumdem Sanctorum pedeſter peteret, & per Dei gratiam prorſus incolumis ad propria eum gratiarum actione remearet.

& infirmi curati.

11 Alius quidam habitator Wienenſis Ulricus nomine, per triennium cæcus, ad tumulum Sanctorum, in Purificatione S. Mariæ, meritis ipſorum & per Dei miſericordiam viſum recepit. Quidam paralyticus, nomine Hermannus, adoleſcens de Smeinſdorf, aliquanto tempore paralyticus & per paralyſim mutus factus, gratia Dei & Sanctorum meritis uſum loquelæ recepit in Purificatione ſanctæ Mariæ. Item puer quidam, filius vicini noſtri de Sprecern, per tres menſes eum deſperatione parentum viſu privatus, miſerante Deo & interventu Sanctorum, lumen oculorum adeptus eſt. Alia quædam femina, nomine Gepa gravi langore uſque ad articulum mortis correpta, deſiderio deſiderabit, ut ei ſanctarum Reliquiarum in aqua tingeretur, & ſic pro medicina eadem aqua daretur hauriendа: quo facto protinus eſt ſanata: quo utique exemplo civis & vicina noſtra, Domina Alheydis de Curia, a gravi corporis infirmitate eſt liberata. D

Coſmi in via ad Sanctos.

12 Contigit quodam tempore ut Miles quidam, nomine Marchardus de Amſteten, cum aliis Chriſto devotis fidelibus, ad tumulum Sanctorum proficiſcens (dolor!) ab hoſtibus ſuis in via occideretur. Et cum uxor ejus præ dolore, quem de nece mariti contraxerat, Sanctorum Reliquiis crebro maledicens derogaret; imago ipſius interfecti eandem Religioſæ feminæ in viſione apparuit: qua de ſtatu ejus requirente, ſobrietate reſpondit, Ab ea hora qua ſum interfectus, ope Sanctorum ad quos venire cupiebam, in pace quievi: ſed nunc propter uxoris meæ maledicta, requies mea eſt turbata. Unde ſupplicitter obſecro & moneo, ut ipſa a ſtultitia labiorum quieſcat, & duos ioſtar ſtaturæ meæ cereos pro requie mea conficiat, quos & ad tumulum eorumdem Sanctorum pro me eum devotione accendi faciat. Aliud, quod tam famoſum & memoria dignum in ſanctorum tumulo contigit, ſigno.

ſollevatur a pœnis purgatorii.

13 Nam quidam in ſancto Ypoli civis, nomine E Siſridus calcifex, dolore oculorum correptus & in cæcitatem redactus, ſpe hominis ad Reliquias ſanctorum acceſſit, & ut viſum reciperet cum lacrymis ſupplicitter oravit. Cumque poſt aliquot tempus, miſeratione Dei & Sanctorum viſum recepiſſet; quadam nocte, ſimplicitate quidem, ſed tamen ut videtur temere, Reliquias contingere & oculos circumlinire præſumſit: &, quod mirum dictu, mox priſtinam cæcitatem incidit. Sed quid miſer ageret? Temeritatem mentis & manus ſuæ confeſſus eſt, ſcutt ipſum Deo & ſanctis pro voto vovit, pœnitentiam egit; denique iterum, miſerante Deo & Sanctorum interventu, viſum gloriole recepit. Pari modo quidam adoleſcentulo ſimilia præſumenti contigit, qui fuerat paralyticus. *Reliqua, utpote in ultima pagina coducti adra erant attrita deleta ac legi non poſſent.*

Cæſi ſuis quæ tumuli ſe tangunt.

ANNOTATA D. P.

a *Siſciam ad Savum in Illyrica navi, ſed non puto hinc* namen *duci poſſe, uſque in Auſtriam trans Oenum pertingens. Itaque aliquid propius libenter diſcam. Porro* S. Ypoli *videtur medio ævo dictum fuiſſe ac ſcriptum.*

b *Imperfectas hic ſenſus habet, deficientibus pluribus forte verbis, aut etiam lineis.* F

c *Topographica mappa* Kulb *nominant, ana a* S. Hippolyto *leuca: nolim autem ſpondere, propria locorum nomina omnia, hic recte ſcripta haberi; nec in iis, quas inveniunt fortaſſe poſſunt, deſignandis nolim in tanta numera eſſe ſcrupuloſas, praeipua quadam loca indicaſſe contentas.*

d *Divitiis Apoſtolorum paſſim colitur* 15. *Julii.*

e *Crems a inſigniter munitam oppidum, trans Danubium.*

f *In Mſ. dicitur per* p *virgula, at forteſſe legendum ſit* Ilpee, *nihil tamen muta, quia ſuſpicor id eſſe, quod nunc* Ips *dicitur, munitum ad dextram Danubii caſtrum, ad oſtium rivuli* Ygnaminis.

g Tolna *inſigne oppidum, S. Hippolyto quam Vienna propius jacet.*

DE

DE SANCTO ZENONE
ANACHORETA IN ÆGYPTO.
SYLLOGE HISTORICA.

G. H.

Ex Menæis Græcorum & Vitis ac Dictis Patrum.

sec. 10.

Miraculis claruit,

MEmoria Petris noſtri Zenonis *celebratur hoc* 21a. *Junii in Magnis Menæis Græcorum, & hoc additur elogium.* Οὗτος ἀνατεθραμμένος ἐν χώροις, ἡμαθευτικοῖς τῷ μεγάλῳ γέροντι Σιλουανῷ, διὰ τὴν ὑπερβαλοῦσαν αὐτῷ ὑπακοὴν καὶ ἄληρα ἐκπονοῦσαν, γέρων ἐμπορόφρων· καὶ ἐν πολλοῖς ἐξ ἀνθρώπων ἀνάλωτος διαμένων. Οὗτος ὁσίως βιώσας τὰς ἀγχιστείους ἀγωνίσματα, εἰς χῶρον ἔλαβε ἐξ οὐρανοῦ, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν. Hic mundo valere juſſo, magni Silvani ſenis diſcipulus factus, propter excellentiſſimam ſuam obedientiam, religioſarumque virtutum exercitationem & paupertatis amorem, donatus ingentium miraculorum patrandorum gratia, multos a dæmonibus liberavit. Vita ergo tam præclare exacta, & Angelicis certaminum ſtudiis addictus, cum annos duos & ſeptuagintà vixiſſet ad Dominum migravit. *Hæc in Menæis quibus ſimilia leguntur in Menologio Sirleti.*

Sæpe varias habitavit

2 *De eodem* Zenone *agitur Lſ. de Vitis Patrum, auctore Græco, interprete Pelagio, libello 8. cap. 5.* ubi Dicit Abbas Zenon, diſcipulus Abbatis Silvani: Numquam maneas in loco nominato, neque cum homine habente magnum nomen, neque mittas fundamentum ut ædifices tibi cellam aliquando. *Videatur ibidem libello 5. cap 7. de eodem* Zenone *agi his verbis*: Dicebant de Abbate Zenone, quia cum moraretur in Scethi, exiit nocte de cella ſua, velut ad paludem; & cum exaſſet, fecit tres dies & tres noctes ambulans & laborans: & cum defeciſſet, cecidit ſemianimis. Et ecce puerulus ſtetit ante eum, habens panem & * ſurciculam aquæ, & dicebat ei: Surge: manduca. Ille autem ſurgens oravit, exiſtimans quia phantaſma eſſet: puer autem reſpondens, dixit ei: Bene feciſti, & iterum oravit ſecundo & tertio. Et dixit ei: Bene feciſti. Surgens ergo accepit & manducavit, & poſt hæc dixit ei: Quantum ambulaſti, tantum es a cella tua; ſed ſurgens, ſequere me. Et ſtatim inventus eſt * in cella ſua. Dixit ergo ei ſenex: Veni, intra, & da nobis orationem. Et cum intraſſet ſenex, ille ſubito non comparuit. *Hæc ibi: quæ eadem leguntur lib. 3. auctore Ruffino cap.* 210.

poſt longam peregrinationem aut labores nihil acquirit.

Bacculo

* ad certa miliaria

3 *Iterum libello 10. cap.* 22. *ipſa referuntur*: Venerunt aliquando ad Abbatem Zenonem quidam Fratres, & interrogaverunt eum dicentes: quid eſt quod ſcriptum eſt in libro Job, nec cœlum mundum eſſe in conſpectu Dei? Reſpondit autem ſenex, dicens, Reliquerunt homines peccata ſua, & cœleſtia ſcrutantur. Hæc autem eſt interpretatio ſermonis, quem reliquiſtis: ut quoniam Deus ſolus eſt immundus, dictum ſit nec cœlum mundum eſſe in conſpectu ejus. *Iterum eodem lib. 5. libello* 4. *c.* 17. Abbas Zenon ambulans aliquando in Paleſtinam, cum laboraſſet, reſedit ut manducaret juxta cucumerarium. Suadebat autem ei animus ſuus, dicendo: Tolle tibi unum e cucumeris, & manduca; Quantum autem eſt? Qui reſpondens cogitationi ſuæ, dixit: Fures ad tormenta vadunt. Proba ergo teipſum in hoc, ſi potes ferre tormentum. Qui conſurgens ſtetit in æſtimate quinque diebus, & diſtringens ſeipſum in ſole, dicebat quaſi animus ejuraret ſeipſum: Non poſſum ferre tormenta. Dixit ergo ad animum ſuum: Si non potes ferre tormenta, ergo non rapis ut manducet. *Omnia hæc etiam narrantur in lib. 3. auctore Ruffino, videnturque uni eidemque convenire.*

reſpondet quomodo cœlum non ſit mundum;

non ſervivit comedæ,

ponitentiæ ſibi impoſuit;

4 *Joannes Baptiſta Cotelerius, Tomo 1. monumentorum Eccleſiæ Græcæ, utraque lingua edidit inſigne opus de Apophthegmatis Patrum, ſecundum ordinem nominum alphabetice cum ex variis, auctoribus ſeu collectoribus veteribus coordinatum; ubi non ſolum omnia jam relata habet, ſed num. II. III. VII. & VIII. addit ſequentia, nec dum alibi a nobis reperta.* Retulerant de Abbate Zenone, quod initio quidpiam a quopiam nolebat accipere; unde qui afferebant recedebant triſtes, quod non acciperet; & alii ad eum venientes volebant accipere, tamquam a magno ſene, nec habebat quod decet, ipſique triſtes abſcedebant. Ait ſenex, Quid agam? quia contriſtatur, ſum qui affectum, quam qui capere cupiunt. Huc præſtat: ſi quis afferat, ſumam: & ſi quis petat, præbebo: atque ita faciens, quietem habui, cunctiſque ſatisfeci. Venit Frater Ægyptius viſitatum Abbatem Zenonem in Syria, & accuſabat curam ea cogitationes ſuas. Ille vero admirans, dixit: Ægypti quas quidem habent virtutes occultant, quod autem non habent defectus accuſant continuo: Syri autem & Græci, quas quidem non habent virtutes habere ſe prædicant, quos vero habent defectus abſcondunt.

D. P. nihil accipere vel dare ſolitus, verum magnam

Ægyptios, Syros & Græcos præſert;

5 Dixit Abbas Zeno: Qui vult ut Deus ſcito exaudiri preces ipſius, quando ſurrexerit & manus extenderit ad Deum, prius cunctis, etiam præ anima ſua, oret ex animo pro inimicis ſuis; ac per hoc præclarum facimus, quidquid a Deo petierit, auſculſabit ei. Referebant quod in quodam pago erat aliquis qui plurimum jejunabat, adeo ut inditum ipſi ſuiſſet nomen Jejunatoris. De quo cum relatum eſſet Abbati Zeno, accerſivit eum. Ille lætus acceſſit, & oratione facta ſederunt. Cœpit igitur ſenex operari tacitus: non valens autem Jejunator loqui cum eo, cœpit a tædio vitæ moleſtari, & ait ſeni: Ora pro me, Abba; volo enim abire. Dixit ſenex: Quare? Reſpondit: Quia eor meum quaſi flagrat, & quid habeat neſcio: nam quando eram in villa uſque ad veſperam jejunabam, nec unquam mihi tale quid contigit. Tunc ſenex: Io ville ea auriculis tuis auctriebaris. Sed eſto, atque ex hoc tempore manduce hora nona; &

formidet ignoſcere deum

ſi quid

A si quid agis, in occulto fac. Ut ego incepit facere, nonam horem ægre expectabat; dixerunt-
AUCT. D. P. que qui cognoscebant eum, Jejunator a dæmone correptus est. Ille autem veniens cuncta nuntiavit Seni: qui ad eum dixit: Hæc via secundum Deum est.

& alium ipsum.

Silvanus Magister Zenonis 29. Sept.

6 *Eumdem Zenonem, citatus Menologio, refert in Catalogo generali Ferrarius, & adscribit* Palæstinæ *licet de eo agat in Vita sanctæ Silvani Abbatis, & hunc* XXII. *Septembris celebret, ut apud Sectim in Ægypto clarum. Allegat etiam Petrum de Natalibus, Menologium & Felicium: quorum duorum verba, utpote ad historiam non facientia, nihil attinet hic describere. Petrus lib. 4. c. 47. sic habet:* S. Zeno monachus, Silvani Abbatis discipulus fuit: de quo refert Heraclides, inter cetera ejus virtutis & constantiæ insignia, quod in ardentissimi solis Ægyptia regione, stetit in cœmate quinque diebus, se deficcans in sole: ut ex hoc proberet, utrum tormenta tolerare posset; & post miræ pœnitentiæ opera, migravit in Christo, pridie Idus Aprilis: *quo die etiam indicatur a Greveno & Canisio. Sed quo id scribi cœptum sit fundamento, non facile divinaverim: ni nec quo tempore idem Sanctus floruerit, vel ejus magister* Silvanus, *quem mirum est a Græcis nusquam memorari; a Maurolyco autem ipsi assignari diem nusquam alibi repertum: nam neque Petrus de Natalibus, qui Sanctis illum primus adscripsit, diem definire præsumpsit. Invenitur tamen* Silvenus *ipse, familiaris fuisse Abbatis* Moysi, *non Æthiopi, neque Syro, de quorum primo* XXVIII. *agendum, de secundo autem* 23. *Februarii, sed Ægyptio, sapius in vitis Patrum recurrente. Hic vero familiarem habuit* S. Piotem, *cujus videtur meminisse Ammonius n. 21. Epistola de SS. Pachomio & Theodora, a nobis illustrata ad diem 14. Maji. Qui si annos eodem vixerunt tempore, neque synonymia nos fallit, referendus erit* Piot, *de quo egimus 17. Junii æque ac ceteri omnes cum S. Theodoro, ad medium seculi* IV. *& ad finem ejusdem seculi vel sequentis initium, Zeno pertigerit. Ceterum nemo velit suspicari quod hic relatus Zeno possit esse is de quo tam præclara narravimus in vita S. Hypatii die 17. Junii, qui sub finem suum, dimisso quod ad mare rubrum admodum habitabat monasterio, ubi magna cum sanctitate nec sine miraculis vixerat, vitam in Rufinianensi apud Chalcedonem asseteria ignotus clausit circa an. CCCCLII. Hic enim & junior fuit & post mortem primum agnitus. Vidit tamen ultimus vitæ capus ultimum.*

Zeno etiam 18. Apr.

videatur vixisse circa an. 400.

DE SANCTO PETRO

PRIORE MONASTERII EYGAG ET DOCTORE,

APUD HABESSINOS IN ÆTHIOPIA.

D. P.

Ex illius gentis Hagiologio manuscripto.

Doctrina pro familiari sua habetur,

EGregii hujus apud *Habessinos* viri, Petri, *doctrinam, a qua, amnibus exposita & longe lateque diffusa, præcipue commendatur, nullis fuisse erroribus gravioribus inquinatam; ipsumque cum Chalcedonensi Concilio priorem extitisse, aut saltem sub aliquo etiam post illud Orthodoxo Patriarcha ad gentis institutionem divinitus concessum præsumere possumus, donec aliqua ratio positiva occurrerit de illo dubitandi. Cur enim deteriori loco nobis sit gens ille, etiam tam ferventer fidem Christianam amplexa, quam Græcorum natio, quorum etiam post Photii tempora Sanctos recipimus ex Synaxariis, & multo magis ac libentius eos, de quorum ætate comperimus nihil, præsumendo quod fuerint schismatis expertes vel eo priores?* Petrum *ipsum Patta Hagiologus sic alloquitur;* Saluto Petrum, constitutione ac lege bonum, monasterii Eygag Priorem dictum. *De ejus doctrina qua fluminis instar limpida & minime turbida fluxit expleverunt sitim suam pueri atque senes. Ita nobis Cl. V. Job Ludolfi discipulus Hagiologii interpres: qui miror unde acceperit titulum* Prioris. *Ambigua enim nobis ea vox est, ad significandum sive primum ab Abbate, sive absolute Primum & Antistitem vel Præsulem omnium. Verum hoc parvi refert; pluris æstimarem conditionem & situm monasterii* Eygag *cognoscere; tum aliqua ejus scripta extare Æthiopicæ necesse.*

Illius exstat in cenobio

D E

S. INNOCENTE VEL INNOCENTIO

EPISCOPO CENOMANENSI IN GALLIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

§. I. De cultu, ætate ac gestis, tam ipsius quam trium decessorum Episcoporum.

ANNO DXLII. *Cens Aurelianensi 4. subscripsit an.* 540.

INter undecim primos *Cenomanorum Episcopos, omnes Sanctitatis titulo conspicuos, Octavum letum sibi vendicat, quem diœcesani sui* S. Innocentem *appellant; ipse vero, præsens Concilio Aurelianensi querta, quod habitum fuit anno* DXLI. Innocentius, *inquit, in Christi nomine Episcopus civitatis Cenomanicæ, consensi & subscripsi. Nec diu post supervixit: siquidem obiit paulo post missam Cesinum legationem, pro deducenda inde Monachorum Colonia, vivente adhuc* S. Benedicto, *quem* *obiit 540.*

Hen-

A *Henſchenius & Mabilio tenent atque demonſtrant obiiſſe anno* DXLIII. XXX. *Martii in Sabbato ante Dominicam Paſſionis. Obiit autem ipſo* XIX. *Junii, die SS. Gervaſio & Protaſio Martyribus ſacra, ſub quorum nominibus Cathedralem inſtauraverat, acceptis Mediolano eorum Reliquiis. Mortuum ergo illum cum Joanne Bondonneta, Vitas Epiſcoporum Cenomanenſium Gallice illuſtrante, dicimus, anno intermedio* DXLII. *poſtquam ſedilſet* XLV. *menſes* X. *dies* XXVI. *qui a die & anno praditto ſic retrotracti, ut extremus dies non computetur, vel dies* XXVII. *numerentur, demonſtrant nobis annum* CCCCXCVI. *quo habemus litteram Dominicalem* F, *ipſe fuerit ordinatus,* XXI. *Julii, tunc in Dominicam diem cadente. Cur autem tam ſolicite requiram Dominicam, pro inveniendo die Ordinationum Epiſcopalium, tamquam ex traditione Apoſtolica obſervata, ſatis docui in Conatu ad Catalogos Romanorum Pontificum; & in Paralipomenis ad eumdem, confirmavi ex Epiſtola S. Leonis ad Epiſcopos Provincia*

B *Viennenſis, ubi ſcribit:* Noo paſſim, ſed die legitimo Ordinatio celebretur; nec ſibi conſtare ſtixus ſui noverit firmitatem, qui non die Sabbati veſperi quod lucaſcit in primx Sabbati, vel ipſo Dominico die fuerit ordinatus.

Geſta ſec. 9. compilata.

2 Actus Pontificum, Cenomanis in urbe degentium, *ſeculo* IX. *ultra mediotatem progreſſo compiloti (quos, ex voto noſtro ad Vitam S. Domnoli indicato, edidit diligentiſſimus & eruditiſſimus Joannes Mabilio, tom. 3. Analectorum ſuorum)* Capitii VIII. *hanc præfigunt titulum:* Geſta Domni Inocentis, Cenomanicæ urbis Epiſcopi, qui fuit temporibus Anaſtaſii Imperatoris (*addere potuiſſet* Juſtini & Juſtiniani, *quorum hic iſti ſucceſſit* DXXVII.) & Chlodovæi primi Francorum Regis Chriſtiani, (*anno* DXI. 28. *Novembris defuncti*) & Childebeesi filii ejus; *cujus anno abinde numerando* XXXI. *ipſe ex hac mortali vita ad æternam tranſiit. Titulum* Sancti *probat Vita Conſtantiniani Abbatis,* 2. *Decembris illuſtranda, eo plus ſemel utens. Neque refert quod Actuum Auctor Domni appellatione contentus eſſe valuerit: hac enim*

C *ſemper utitur, etiam in illis qui manifeſtiſſimum ab antiquo cultum habent, Breviariis expreſſum.*

Titulus ſanctis.

3 *In his an modo receptum ſit* S. Innocentis *nomen, necdum comperi; a vetuſtioribus abfuiſſe docet antiqui Breviarii Kalendarium nobis deſcriptum. Sed ad credendum quod ſemper habitus pro Sancto ſit, ſufficit præditus Auctor Geſtorum, cum ait, quod* obitum ejus innumerabilia præceſſerunt ſigna, & ſubſecutæ ſunt; quæ..... ſi quis inveſtigare voluerit, in aliis ſchedulis, in quibus & aliorum præſcriptæ Cenomanicæ urbis virtutes inſertæ ſunt, ſcripto tepeſire poterit. *Verum ha, prob dolor! perierunt aque ac ſimiliter in Geſtis allegata deceſſorum Epiſcoporum Vitæ; uti etiam* Commentum de Vito & Actibus S. Turibii Epiſcopi, *nominatum inter cartas & præcepta Regum, per quæ Dominus Petanco, monaſterium S. Koteleffi ad jus & Dominationem ſuæ Sanctæ Sedis pertinere coram Carolo Magno demonſtravit. Cogimur ergo illis carere, magno ſane cum hiſtoria detrimento; majora futuro, niſi ſuppeteret poſterior illa Collectio; cujus tamen auctoris, ut bene obſervavit Mabilio primarium intentum non fuit Epiſcoporum Cenomanenſium antiquiorum Vitas virtutesque & miracula tanſignare litteris: ſed notum fa-*

Oſtim ſcripta miracula deſiderantur.

cere poſteritati, quo jure & quibus titulis monaſterium Aniſolenſe S. Karileffi ad jus proprietatemque Eccleſiæ matricis pertineret, licet ſubſtractum tempore Joſephi Epiſcopi ſeculo VIII. *exeunte, magis intenti amoliendis a ſe accuſationibus, quarum cauſa denique degradatus fuit, quam tuendis Eccleſiæ ſibi commiſſæ juribus. Interim pro Sancto habitum cultumque* Innocentem, *probatur etiam ex Vita Hildeberti, ſeculo* XI. *exeunte Epiſcopi; qui fecit ex proprio ſuo dotat eccleſias in quibus Sanctorum Turibii atque Victoris, necnon & S. Innocentis, & aliorum Eccleſiæ Cenomanicæ Epiſcoporum Reliquias, & S. Teneſtinæ & Adæ, & S. Hilarii Pœnitentis, ſolemnes conſignavit.*

Reliquiæ tranſlatæ.

His præmiſſis, neſcio an opus ſit addere Elogium, quod Sanctajus texuit ad hunc diem, in ſuo Martyrologio Gallicano, nihil docere nos valens, utpote verbis conceptum (quod illi familiare eſt vitium) cuivis ſancto Epiſcopo applicabilibus hoc modo; Ipſo die Cenomanis S. Innocentii Epiſcopi & Confeſſoris, qui poſt B. Principium, hujus Eccleſiæ Paſtor ob meritæ præceſſe conſtitutus, ovet Chriſti miro prudentia & ceſtitate pavit; ſanctitatiſque glorie florem beatæ æternitatis admiſſus eſt ad præmium. *Porro cum in propriis illis Geſtis ſtatim principio Sanctus dicatur, ſucceſſos Beati Principii, ſucceſſoris Domni Victurii opera pretium fuerit horum aliorumque deceſſorum quinque ſeriem Chronologice exponere, retrogradiendo per numerum annorum, menſium, ac dierum unuſcujuſque Epiſcopatus in dictis Geſtis aſſignatorum.*

Elogium ex Sanctajo.

4 Obiit (*ut hic dicitur*) Domnus Principius XVI. Kalendas Octobris, *id eſt,* XVI. *Septembris,* & fuit Epiſcopus in prædictæ Sede annos XXIX. menſem I. dies XXI. Ceſſavit autem poſt ejus obitum prædictum Epiſcopium aliquo tempore, propter ingentem quæ tone graſſabatur ſeditionem. *Fait igitur ordinatus (ſi dies mortis, ut ſupra excludatur a computo, vel dies* XX. *numerentur) aliquo die* XXVI. *Julii; qui cum exigat litteram Dominicalem* D, *qualem habet annus* CCCCLXIV. *ab hoc deſcendendo per annos* XXIX. *venietur ad annum* CCCCXCIII. *quo* Principius *obierit; atque inter ipſum & S. Innocentem, ordinatum anno* CCCCXCVI. 21. *Julii; vacaverit Sedes annos* II. *menſes* X. *dies* XV. *vel* V. *ſi diem mortis vacationi aſcribas quod poſt hac obſervabimus electo interim, ſed priuſ quam ordinaretur mortuo, ideoque inter Epiſcopos non nominato,* Bexto viso Severino antecellore ſuo, *ut dicitur in Geſtis* S. Innocentis. *Sic autem revera* Principius fuit (*ut habet ſtatus Capitis* VII.) temporibus Zenonis & Anaſtaſii Imperatorum (*quorum hic accepit coronam anno* CCCCXCI. *ille præceſſerat ab anno* CCCCLXXIV.) & Chlodovæi primi Francorum Regis Chriſtiani, *tunc cum Principius obiit, annum* XIII. *regnantis, atque biennio poſt baptizati.*

Deceſſor Principii ordinatus an. 464.

obiit 493. vixiſſe ſede aliquamdiu verus.

5 *Principii deceſſor* B. Victurius obiit Kalendis Septembris, *adeoque anno* CCCCLXIII. *& vacuam poſt ſe Cathedram reliquit per menſes* X. *dies* XIV. *obiit autem, poſtquam ſedilſet annos* LII. *menſes* III. *dies* XIII. *qui numerus cum retroductus demonſtret annum* CCCCXII. *menſem Majum & diem* XIX. *hic vero dies cum anno ipſo, procedente littera Dominicali* A, *non fuerit Dominicus; placet ſupplere defectum numeri, & ſcribere dies* XVIII. *ut ordinatio Victurii proceſſerit in Dominica* CCV.

A AUCT. D. P.

Ataji. Potuit ille (ut Vita habet) elitus & inſtitutus fuiſſe a S. Martino, Turonicæ Urbis Epiſcopo; ſed cum hic obierit anno ſecundum Henſchenium CCCXCVII. *(qui annus nunc fere ab omnibus, etiam Pagio, recipitur) non potuit idem fuiſſe (quod eadem Vita habet)* ab eodem S. Martino in Turonica urbe Pontifice ordinatus, & ad Cenomanicam urbem titulatus, ſive ad eam a B. Martino directus; *non potuit etiam (quod in S. Innocentii Vita legimus) in eccleſia Cathedrali, a ſe conſtructa, quæ* B. Martino jubente & ordinante, Reliquias Sanctorum Martyrum Gervaſii & Protaſii *poſuiſſe: ſed utrumque convenit ejus patri, quem B. Martinus, mortuo S. Liborio,* Pontificem ordinavit, & ejus coojugem Mauram nomine ſacro ad lamine conſecravit. *Nonnumquam tunc, quando ultimum vitæ annum agebat, ſed diu antea* eorum filium B. Victurium nomine baptizavit; & a fonte propriis ſuis manibus, deprecantibus patre & matre, ſuſcepit; & in filium ſibi eum adoptavit; ipſumque ſecum inde deducens, quia jam nogus erat, pie nutriebat, & cum divinis eloquiis inſtruebat. *Hoc ſane oportet ante patris ordinationem factum fuiſſe annis aliquammultis, ut poſt annos* XXIV. *cum dimidio, in Epiſcopatu actos a patre, filium poterit ei ſuccedere, maturo & gradui ipſi congruo ætate.* Fuit *autem hic* Victurius *(juxta titulum Capitis* VI. *temporibus Honorii & Martiani Imperatorum; hoc quidem jam annis* VIII. *defunctis quando obiit* Victurius, *& Leone regnante; iſto annum* XIX. *imperii numerante, quando ille eſt ordinatus. Sed quod in Geſtis additur obiiſſe* Victurium, Fauſto, Juniore & Longino bis Conſulibus; *error evidens Collectoris eſt, neſcio quos faſtos depravatos ſecuti. Iſti enim Conſules, ſecundum veram Faſtorum rationem, Magiſtratum inierant anno* CCCCXC. *quo uſque ſi ſuperfuiſſet* Victurius, *totam fere Principis tempus obtinuiſſet, nec Marciani tantum, ſed etiam Leonis atque Zenonis tempora adæquaſſet. Optime autem hæc chronologia conſiſtit cum tempore Concilii Venetici, de quo hoc recta demonſtrat Sirmondus, celebratum eſſe poſt Taronicum primum, anno* CDLXI. *coactum; per veram autem conjecturam idem Sirmondus notat, habitam eſſe circa annum* CDLXV. *Dicemus nos, actam anno* LXII. *quinti ſeculi, & ſolvitur fides Epiſtolæ Synodalis ad* Victurium, *tanquam ad amicum ſenioremeoque abſentem directa: ſolvitur etiam ſucceſſio Epiſcoporum Euſebii & Nunechii in Sede Nannetenſi, quæ dua & ſola Sirmondo fuerunt cauſæ, ut, contra quam in prioribus Conciliorum editionibus factum erat, Veneticum illud Taronico poſponeret.*

B

C

ad cum an. 462. ſcripſit Synodus Turon.

6 Victurium *præceſſerat (ut jam inſinuavi) ejus carus ac ſpiritu pater* Victurus; *qui ſi defunctus vita eſt* XXV. *Auguſti, quando Natalem ejus Martyrologio Gallicano Sanctarium inſeruit; inter patris mortem anno* CDXXI. *obitumque & filii ordinationem, interceſſerunt menſes* VIII. d. XI. *ipſe vero pater (qui ſedit in præducta Sede annos* XXIV. & menſes VII. *dieſque, non* XIII. *ut impreſſum habetur; ſed* XIV. *ut exigit curſus Dominicalium litterarum) in Dominica ordinatus fuerit anno* CCCXCVII. die XI. *Januarii, per litteram D invenienda. Porro in Titulo Capitis* V. *dicitur, quod* Domnus Victurus *fuit temporibus Theodoſii & Arcadii Imperatorum; melius autem ſcripſiſſet, Arcadii & Theodoſii, ſcilicet Junioris: Senior enim obierat anno* CCCCV. *Junior vero anno* CDXCI. *quo Victurus bis obiit, numerabat annum* XIV. *Imperii. Iſtæc omnia fuerunt animadvertenda hic & infra; ut intelligatur Auctor, in iis quæ de ſuo poſuit, non modo ſecutus Conſulares Faſtos corruptos, ſed etiam Cæſaream Chronologiam deprovatam.*

Fuit pater Victurii an. 397. fuerat ordinatus.

D

§. II. *Chronologia SS. Liborii Paveti & Thuribii Epiſcoporum.*

7 *Proximus ante illum fuit* S. Liborius, *Paderbornenſium & Calculoforum Patronus. Colitur is quidem potiſſimum die Tranſlationis ſuæ Paderbornam* XIII. *Julii, ſed obiit* V. Idus Junii *anno* CCCXCVI. Sedit autem in prædicta Sede annos undequinquaginta: *proinde ordinatus fuerit anno* CCCXLVII. *habente litteram Dominicalem* D, *die* VII. *Junii; ut retrando annorum numero ſolum abundet dies unus: neque enim mortis dies in hunc numerum venit ſed vacationi adſcribitur. Titulus Capitis* IV. *dicit, quod* Domnus Liborius *fuit* temporibus Conſtantini & Valentiniani Imperatorum. *Sed mortuo Magno* Conſtantino *ante decennium; mortuo etiam* Conſtantino *Juniore, quando cæpit* Liborius; *annum ait. annumerabant hujus fratres* Conſtantius *(multis ſæpe* Conſtantinus *dictus)* & Conſtans: *vivente autem eodem* S. Liborio *non ſolum* Valentinianus ſenior, *anno* CCCLXIV *exorſus regnare, ſed etiam* Junior *Imperium tenuit, anno* CCCLXII. *Vienna in Gallia triangulatus. Talis autem* Liborii *ætas optime conſiſtit cum Chronologia* S. Martini *qui ipſum ſæpeſſe dicitur & ſucceſſorem ordinaſſe: obiit enim* Martinus *in noſtra ſententia anno* CCCXCVII. *alii etiam ſerius.*

S. Liborius ab an. 396. ordinatus fuit.

male componitur cum Conſtantio M.

8 *Quartum Cæpit contigit* Geſta Domni Pavacii, *qui in titulo dicitur fuiſſe* temporibus Maximini & Aureliani Imperatorum, & ſediſſe annos XLIII. ..... obiit autem IX. Kalendas Auguſti; *ferturque a* S. Clemente Papa Romano Diaconus ordinatus, & cum S. Juliano directus ad prædicandum, ſicut & deceſſor Turibius; *quem idem* S. Clemens *ordinavit Presbyterum. Verum cum eo, tempore ordinationis ſuæ, oporteat ſaltem tricenarios concipere; oportebit etiam ut* Pavacius, *qui nonaginta & pluribus annis vixit poſt ordinationem* Juliani, *viginti ut minimum annis centeſimum exceſſerit; ad quod gratis fingi videtur. Suam igitur ordinationem acceperint illi, non a Pontifice Roma; ſed ab ipſomet* S. Juliano Cenomanis; *conſtituaque jam plene per omnes ſuos gradus ordinaque Eccleſia, poſt annos* XL. *aut plures fidei iſtic prædicatæ, atque Archipresbyteratu unus, alter Archidiaconali munere fungi potuerunt, quando ſuus ordinator obiit, nec ejus eſt ut Romæ adducti ſint, ſed Cenomanis reperti. Quod ad* Clementem *attinet, rexit is Eccleſiam tertia a S. Petro, juxta poſteriorem noſtram definitionem, in Anamneſi de Cleto & Anacleto propoſitam, ab anno* LXIII. *ad* LXXXIII. *Maximianus autem cæpit primam regnare anno* CCXXX. *& Aurelianus* CCLXX. *eccleſiæ ingenite*

Neque Pavacius unquam Turibius celebratur ordinati Romæ a S. Clemente

ſed Cenomanis a Juliano

CC-

Pavacii ætas modo computata ex falso.

A CCLXXV. *ut in hoc calculo plus quam ducentis anxit* Pavacius *vixerit, & tamen elegantia & amplius anni absque Episcopo fluxerint, inter* Pavacium & Liborium. *Interim vere de* Pavacio, *plane acsi in plena Ecclesiarum pace & rerum temporalium abundantia, sub Constantino Magno vixisset, dicitur, quod in ipsa parochia confecerit ecclesias xi. & ad matrem ipsius urbis ecclesiam censuit lominaria, tam ceræ quam olei, & trecentes (Latine Trientes dicimus) Cossodibus, ad præfinam ornandam ecclesiam solvere de Rusaco, Desertina, Calceiaco, Colonia, Cerallo, Ruiliaco, Materiaco, Argentoreto, Siliniaco & Donnerm, tamquam de villis Episcopali mensæ additis. Tantus scilicet ardor erat, tres primos Cenomanica urbis Episcopos adducere ad tempora S. Clementis Papæ,*

B *a quo primos Galliarum Apostolos missos volunt; & quidem illos ipsos quos S. Gregorius Turonensis circa tempora Decii advenisse confuit.*

Turonenſis Julianum Decio adſcribentis ſententia.

9 *Hæc autem parte redditur etiam verosimilior sententia Gregorii, quod Episcopolet Catalogi, subdoli per numeram annorum, cujusque Pontificio assignatorum, æquatum altius promoveri, absque enormibus saltibus aut vacationibus pene secularibus. Tales admittere cogantur, qui quacumque modo volunt Episcoporum suorum successiones ad Apostolorum adducere tempora; quos vel ideo probare nequeo, licet non negaverim, fidem in Gallia, præsertim Aquitanica, suis Decium fuisse annuntiatam: sed per eos quorum pauci admodum celebrem ad posteros memoriam reliquerint segetem ad fidem Christi convertentibus in Gallis; & persecutionibus gravissimis, quæ secuta sunt una post alias, sub Domitiano, Trajano, Antonino aevellos greges dissipantibus, sic ut radices firmas agere non nisi tam rarit in locis Religio Christiana potuerit, ut da se ulla id provincia debeat præsumere, nisi quæ solidis niratur probationibus, plus quam petitis ex Traditione, antiquiora initia semper sibi arrogare consueta. Tales cum Cenomani non producant, licebit mihi cum S. Gregorio* Juliani *missionem differre ad tempora,*

adſentur proximiores.

C *Decii viciniora, & credere, quod eamdem modici intervallis secum sint ceteri orbis nostri: atque ad eorum Chronologiam texendam, etiam in tribus primis, (quos a S. Clemente missos dicunt, an probant) procedere per Episcopatuum spatia, in præsulatis eorum Gestis signata. Quamvis enim hæc primam sint complata seculo II. allegans tamen antiquiores chartas & Vitas, unde illa spatia excerpta esse possumus credere, ne nihil omnino sit quod teneamus & sequamur. Hoc autem novo exemplo confirmabitur, quod in Vita B. Alberti VIII. Aprilis num. 62. dixi sæpe contingere ut de antiorum quo quisque reatt numero firma satis præsumtio-rint documenta; in quibus tamen ad xram, vel Christianam vel Cæsaream communem applicandi fluctant posterorum opiniones.*

juxta hanc Pavacius an. 305.

10 *His ita constitutis ut* Liborius *ordinatus sit die* VII. *Junii anno* CCCXLVII. *secutus* Pavacium (*qui obierat* XIII. *Augusti anni prioris, & sedit in* prædicta Sede *annos* XLIII.) *statuam* Pavacium *introisse anno* CCCLIII. *die* XIII. *quia littera Dominicoram index eo anno, fuit C. Hoc tamen ita statuam, ut præsumere liceat, annos tam* Pavacii *quam* Liborii *numeris rotundo expressos, solum uno vel altero die abundasse ab defectu. Cur autem non liceat? eam paulo major excessus defe-*

ſtasque sibi magnopere mutare possit in re, quamdiu servabitur Dominicarum ratio lege præscripta. Ascendamus ergo ad S. Pavacii *decessorem* Turibium. *Hic sedit in prædicta Sede annos* V. *menses* VI. *dies que* XVI. ..... *Martyrio autem (ut fertur) vitam finivit, ac obiit* XVI. *Kal. Majas. Curante ut sit Martyrio ille anni* CCC LIII. *in gravissima ea ætate qua fuit unquam persecutione, sub Diocletiano & Maximiano, publicatis edictis* VI. *Kalendas Martii in suo Antiocheno, sedeque ad omnes Romani Imperii Provincias dilatis; vi quorum Antistites Ecclesiarum imprimis comprehendi jubebantur. Captus autem cumque Turibius sit, die* XVI. *Aprilis: unde per dictos annos, menses ac dies ascendamus, usque ad diem* XIII. *Septembris anni* CCCXVII. *Hic vero dies eum ipsa anno per litteram C. Dominicas notata sit Feria* V. *non Dominica; licere mihi puto, ut ad hanc inveniendam scribam dies* XIII. *pro* XVI. *ita namque habebitur* 3. *Octobris, qua dicto anno Dominica fuit, apta ordinationi Episcopali ipsi S. Turibii. Secusi autem ab hac chronologia recipienda dimovere neminem potest, quod Sanctus ille scribatur obiisse, P. C. Viatore* II. *V. C. qui post consulatum, nescio unde sumpsit, cadit in annum* CCCCXCVII *sic neque consideratione dignum videtur, quod Turbini Capiti* II. *dicat, eumdem fuisse tempore Antonini Imperatoris; qui nam solus nominatur, fere intelligitur Antoninus Pius, ab anno* CXXXVIII. *usque ad* CLXI. *Imperii potitus.*

Eiuſdem Geſta antiquiora conſulta fundamenta.

11 *Ceteram in hujus Turibii Gestis, etiam ad confinia seculi* III. *& IV. dilatis, vehementer displicet, quod (ut ubi dicitur) in rebus quæ suo tempore ad Ecclesiam sibi cumulam, quam S. Julianus ipse Cenomanicam urbem dedicavit, tra-ditæ sunt, fecit monasteria quatuor, inter alia monasteriola & ecclesias, quæ in sua Vita & ejus Actibus commemorantur, expressis etiam nominibus locorum, Mariani, de Maduallo Longuesqua, Vetere vico, Aultriliaco, Latiniaco, Lupiaco Cella, solemnis, Asinaria, Dolitto, Bosiaco, Pucialeto, Argentrato, Villena, Candiaco, Montamaco, Cenculia, Placiaco, Patriciaco, Briciaco, Novo-vico, Oxello, Aurianno, Landa, Medio orto. Omnia hæc fortassis seculo* V. *aut* VI. *Ecclesia accesserunt; nec prius monasteria condita puto. Cum ergo illa sic nominantur, appareat quid sentiendum sit de ejusmodi Gestis, seculo* II. *adscribentibus, quæ seculo* IV. *vix convenire possent.*

ſeculo & aptiores quam ſ.

§. III. *De primo Cenomanorum Episcopo S. Juliano ætati Decii potius quam Domitiano adscribendo, & omnium S. Innocentis decessorum Synopsis.*

12 HIs prælibatis venitur ad S. Julianum, *primo notum Episcopum Cenomanensem; qui postquam* Sedit in prædicta Sede, Cenomanica in urbe, annos XLVII. menses III. dies X. obiit in pace V. (*ima* IV.) Kalend. Februarias. *Has Kalendas si concipere velit immediate præcessas Ordinationem Turibii, anno* CCXCVII. *celebratam; ascendet per numeros hic præscriptos, ad* XVII. *Octobris anno* CCLIII.

S. Julianus ordinatur an. 247.

ann. perſecutionem Decii.

A *Atque illo anno, habente literam Dominicalem* G, *dies eſt Dominicus erat*; & *octavo Idus* Julio *menſis Philippus, ut in ſua Critica demonſtrat Pagius, perſecutio anno precedenti populariter in Ægypto coepta, violentiſſime per totum Imperium exarſit, Decio ſublatis animis dominante; adeo ut credibile non ſit, rebus ſic turbatis, liciſſe S. Fabiano Papæ (jam tum forte captivo, certe* XX. *die ſequentis Januarii Martyrizato) cogitare de mittendis in Galliam novis Apoſtolis. Ergo literarum Dominicalium data, quæramus proximum aliquem pacatum annum, qui diem* XVII. *Octobris, literæ* C *notatum, compoſuerit cum Dominica; & inveniemus annum* CCXLVII. *quo petuerit S. Julianus fuiſſe ordinatus Epiſcopus. Si tamen inhærendum eſt præciſe verbis quibus dicitur quod* Cenomanica in urbe Sedit Julianus annos XLVII. *Hæc debebit intelligi dies conſtituta apud Cenomanos Cathedræ, non ordinationis, & illam Cathedra conſtitutionem peperunt præceſſiſſe anni aliquot multi libera prædicationis per Lugdunenſes Provincias, ad quarum tertiam, & ab Italia remotiorem Cenomani pertinent: ſic ut* Julianus *fuerit Epiſcopus Apoſtolicus, ad opus Evangelii pro Gallia Lugdunenſi ordinatus, cum poteſtate Cathedram conſtituendi, ubi & quando opportunum judicaſſet, primus* Fabiani *Pontificis anno; alta pace, poſt Maximum mortem, ab anno* CCXXXI. *Eccleſiæ fovente, & ad novas aggregandas invitante. Obierat autem idem* Julianus *anno* CCXCIV. *& propter aliud temporis perſecutionem, per quam latere Epiſcopi opertebat, nec promptum erat, daſuſtæ aliquo, compervincatos Epiſcopos convenire, ad eum quem Clerus elegerat ordinandum, vacaverit Sedes ad ordinationem* Turibii, *annis* III. M. VIII *diebus* VI. *Tam vero longe etiam minus credibile fuerit, ſimilem eo ordinatos atque in Gallias miſſos,* SS. Turibium & Pavacium: *quorum ætas, in tali hypotheſi, ad octo vel decem annos poſſet excreſcere ſupra eumdem veroſimilitudinem.*

obiens an. 294.

quo potuerint ſuccedere Romæ fuiſſe eum ipſe ordinatus.

13 *Sed ſi credibile non eſt ætatem enervis, multo minus recepi poteſt, opulentia tanta Cenomanicæ Eccleſiæ, primis ipſis principiis, quantum indicat Auctor Geſtorum: quando deſcribit, quamodo S.* C *Julianus* matrem eccleſiam *conſtituit* in domu Poſſeſſoris, *Principis Cenomanici a ſe baptizati, eamque* cum altari, in honore ſanctæ Dei genetricis Mariæ, & S. Petri Principis Apoſtolorum, ſolemniter conſecravit; *deſignavitque, quantum ad eamdem matrem eccleſiam Cenomanicæ civitatis.... per ſingulos annos.... de cera, de oleo, aut de argento.... ſolidos deberet* de Diablentico vico, de Celſiſco, Labricinis, Siluſco, detramnis, Corma, Velatio, Brueilonno, Comedrolio, Bellefaido, Langomna, Savinisco, Aſciaco, Cavilliaco, Geuronno, Chahannis, Vivonio, Salica, Baladon, Jacono, Pedrinisco, Andolieco, Domno Georgio, Burgodeno, Verno, Centon, Vigoberti, Balnù, Cervisco, Sevinisco ſuper Brigiam, Lucanisco, & Noviomo. *Hæc nomina, ſaltem aliqua, eſſe multo recentiora ævo S.* Juliani *nemo inficiabitur; etiam cum eum detraxeris a primo ſeculo ad tertium, cui eum Geſtorum abbreviator, ad mirabili prorſus modo, adſcribit, unulo primi Capitis ſic propoſito:* Incipiunt Geſta Domni Juliani, primi Cenomanicæ Urbis Epiſcopi, qui fuit tempore Decii, & Nervæ ac Trajani Imperatorum; ſub quibus & Joannes Apoſtolus & Evangeliſta Apocalypſin & Evangelium ſcripſit. *Apoſtolum ſcimus ſcriptam fuiſſe ſub Domitiano, cujus* B *ſocius Joannes, poſt ſaxeum olei dolium, exulavit in Patmos; Evangeliſtam credimus anno* I. Nervæ, *Chriſti* XCVI. *edidiſſe. Poſt Nervam Trajanus anno* CIↃ. *imperium ſuſcepit, inter cujus exordium & initium Decii intervallum eſt annorum* CXL. *Eſt autem credibile, ut primo hic poſitum eſt nomen Decii, ita ſolum fuiſſe propterea apud antiquiores ſcriptores.*

Vitæ ſcriptor.

14 *Vitam* S. Juliani *Bollandus dedit* XXVII. Januarii, *a Lalbaldo Monacho deſcriptam Epiſcopi Cenomanenſis Aneſgando, ſeu potius Aveſgando, quem anno* CMXC. *vixiſſe ſcribit Adalbero. Ut quemdem hic dicitur, Aveſgandus annis* XLIII. *præfuit; & Hieroſolymam profectus, ſepelitur in reditu, a peregrinationis ſocio Bamberto Vindocinenſi Epiſcopo, qui & ipſe in eodem reditu Belgradi obiit, anno* MXXX. *In hac vita dicitur quidem cenſenſus & baptizatus Princeps civitatis Cenomanicæ, cum tota ſua familia; ſed mente tacetur in hac S. Juliani vita nomen uxoris Godæ, utpote Francicum adeoque nec dum Gallis notum, mortuæ etiam tacetur annexis, qua ad eccleſiam S. Mariæ & S. Petri idem Princeps, cum conſenſu & ſtipulatione Proceſ-* E *tum ſuorum, tradidereſ quidquid juſta civitatem & in ſuburbio civitatis habebat.... utrumque alias ſuas villas proprias, ſcilicet Callemarcium, Vadebrio, Callifamen, Viveregium, Aſam, Campaneacum, & Genedam.... inſuper Diablenticum, Celſiacum, & Labricinas, & aliud eiſdem omnes, qui in pago Cenomanico eſſe noſcuntur. Prædeceſſor etiam Lethaldus Teſtamentum, Zacharie Sacerdoti vel Abbati apud eccleſiam in honorem Sanctorum Apoſtolorum ultra fluvium Sartæ inſtituto, corroboratum & ſubſcriptum a S. Juliano ſub hac conditione; ut in aquiſitorem clientelæ ſubjectionis; in Purificatione S. Mariæ, & in feſtivitate S. Petri, & in Aſſumptione S. Mariæ, omnes Clericos ipſius civitatis & omnes pauperes ipſius civitatis, juxta matrem Eccleſiam, domo quæ ad hoc opus perficiendum conſtruxerat, collocaret, in honore S. Mariæ & S. Petri, eſſque omnibus refectionem, ex rebus ſupradictæ Apo-* F *Bolorum eccleſiæ, honeſtam præberet.*

Vita ſua a ſcripta.

Ita nominat quia Gallia acceſſerat.

quo undiſque chronoſmo laborent.

15 *Fortaſſis, ſicut Romanis Pontificibus in uſu eſt omnia agere* Auctoritate Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli; *ſic & Epiſcopi Cenomanenſibus medio evo placuerit* Auctoritate S. Juliani *acta ſua firmare, unde occaſio ſumpta fit tot poſſeſſiones, ſucceſſive acquiſitas eccleſiæ a S. Juliano plantatæ, ipſimet ut poſſeſſori adſcribere; vel potius collibitum Auctoris hujus Regeſti fuit, eos omnes laudare, quorum primus acquiſitor ignorabatur, imo & multos qui ſolum præſumebantur aliquando ad ſuæ Eccleſiæ pertinuiſſe, partiri inter primos ſex vel octo Epiſcopos, facendo ipſos auctores cenſuum, ex ſingulis pendi ſolitorum Eccleſiis, cum hac Geſta colligerentur. Hinc vero minus mirabieris factum, ſi recordari velis, ut Actis S. Bertichrammi, VI. hujus, num. 9 a me probatum, auctorem procedere ſecundum cum ſtatum cum quo tunc ſcribebat, res ecclæſiæ, currente ſeculo* IX. *aliqui ipſius Bertichrammi ætate, quadam aliter ſe habuiſſe probentur, ex Teſtamentis ejus propriis.*

Confus Eccleſiæ illi attributi.

poſſus alio modo obtervari.

16 *His ad cognoſcendam hylam Geſtorum Epiſcopalium præfatarum explicatis; accipe ſeriem chronologicam, breviter a capite ſua deductam.*

S.

A S. Julianus, *ordinatus Epiſcopus Roma a Fabiano, Cathedram Cenomanis ponit* 17. *Octobris, anno* CCCLVII. *necdum imperante Decio. Sedit annos* XLIII. *menſes* III. *dies* X. *obiit* 27. *Januarii* CCXCIV. *& vacavit Sedes annos* III. *menſes* VIII. *dies* VI.

Chronologia ſerviet.

S. Tucibius, *ordinatus* CCCCII. 3. *Octobris, ſedit an.* C.M.VI. *d.* XIII; *obiit* CCCIII. *Martyr ſub Diocletiano*, 16. *Aprilis*: *vacavit Sedes m.* IC. *d.* III.

S. Pavacius, *ordinatus* CCCIII. 22. *Auguſti, ſedit an.* XLIII. *obiit* 24. *Auguſti* CCCXLVI. *vacavit Sedes m.* IX. *d.* XIII.

S. Liborius, *ordinatus* CCCXLVII. 7. *Junii; ſedit annos* XLIX½ *obiit* CCCCVI. 9. *Junii, & colitur die tranſlationis* 17. *Julii: vacavit Sedes m.* VII. *d.* IV.

ſeptem decaſſorum Sanctorum

S. Victurus, *ordinatus* CCCCXII. 21. *Januarii; ſedit an.* CXC. *m.* V. *d.* CIV. *obiit* CCCCXCI. 25. *Auguſti; vacavit Sedes m.* CIII. *d.* 22.

B S. Victurius, *ordinatus* CCCCXCII. 14. *Maji; ſedit an.* CIX. *m.* III. *d.* CVIII. *obiit* 1. *Septembris* DCCCLXIII. *vacavit Sedes m.* C *d.* XVIII.

S. Principius *ordinatus* DCCCLXIV. 27. *Julii; ſedit m.* I. *d.* CXI. *obiit* CCCCXCIII. 16. *Septembris. Vacavit Sedes an.* II. *m.* II. *d.* V.

S. Innocens *ordinatur* CCCCXCV. 21. *Julii; ſedit an.* XLV. *m.* X. *d.* XXVI. *obiit* 19 *Junii* DXIII. *Vacavit Sedes, ſubintroſo Scienfredo, an.* XV. *m.* VI. *d.* XII.

GESTA

Ex Actibus Epiſcoporum ſeculo IX. collectis.

Juxta Editionem Joannis Mabillonii.

C 1 DOmnus Innocens, natione Gallus, Cenomenicæ urbis Epiſcopus ſucceſſorque beati Peincipii, ſucceſſoris videlicet Domni Venturii præfixæ Urbis Epiſcopi, qui & a fonte eum ſuſcepit & eum in filium ſibi adoptavit, ſeu fideliter & pie docuit & enutrivit, atque eum inſtruendo & ſoblevando, & in aliquibus ſacris Sacerdotii gradibus promovendo, ordinavit & ſublimevit. Cujus meritis atque eruditionibus, licet non ſtatim, tamen annuente Domino; poſt obitum prædicti, in Sede Patrioi ſui Victurii & in ejus loco ſubrogati, utque Epiſcopus ſecteri meruit. Ipſe nempque poſt beati viri Severiani *a* ente ceſſoris ſui tranſitum, matrem & civitatis eccleſiam, in qua antedictus S. Venturiut, B. Maetino jubente & ordinante, Reliquias SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii, olim cum ſummo honore, multas & innumerabiles virtutes prædictorum Martyrom Gervaſii & Protaſii meritis inſigniter demonſtrando & faciendo, pafuerat; quam & antea jam dictos Domnus S. Victurius immajorare & teſtaurare cœperat, tamen imperfectam appropiuquocote ujus termino reliquerat; qaæ olim, in honore S. Mariæ & ſanctorum Apoſtolorum, *a* B. Juliano, *b* primo ejuſdem urbis Epiſcopo, ſacrata fuerat; immajorare etque emplificare & ecornare ſtudoit.

a ſuccedit S. Principio;

& SS. Gervaſii ac Protaſii Reliquias

b

2 Præfatus igitur Domnus S. Innoceps, memo-

eatem matrem & civitatis eccleſiam ſupradicto prætexto, ab arcu, qui in jam dicta matre & civitatis eccleſia apparoit, in Orientali perte immajorarit; & ſehquem partem Occidentalem ipſius Eccleſiæ, quam dodom S. Julianus ſacraverat, eealtevit; & in Orientali parte, quæ a prædicto ercu in Orientali parte ſurgit, eltare feeit in quo jam dictas Reliquias SS. Gervaſii & Protaſii honorifice colloçavit. Et in ſiniſtra parte ipſiut Eccleſiæ & prædicti arcui, in quodam membro eccleſiæ ipſius, eltare S. Matiæ, quod eutea a B. Joliano in medie eccleſia. in Orientali perte conſteuctom atque ſacratum fuerat, decenter mutavit, & in honore S. Mariæ eeconciliavit atque rexdificavit. In dextera vero ipſius eccleſiæ & ereus parte, in quodam membro ipſius mateis eccleſiæ eb eo conſtructo & a novo fondato, altare in honore S. Petri poſuit & reconciliarit: & talitee in honore (SS. Gervaſii & Protaſii) motetom eſt ejuſdem eccleſiæ nomen, propter virtotes ſcilicet quæ ibidem innumerabiliter, in memoria SS. Geervaſii & Protaſii, factæ ſuat. Nam propterea memoriam S. Mariæ & S. Petri de prædicte eccleſie non delevit, ſed maito magit, ſicut a B. Juliano inſtitotum & ſacretum fuerat, concelebrare & adosere monuit, veneraibiliterque nomen & memotiam ipſius ſanctæ Dei Genitricis Mariæ futuris tem poribus in ee venerari inſtitoit.

priut SS. Mariæ & Petri dicta.

3 Eccleſiam quoque Apoſtoloram oltra flovium Sartæ, in qua prædictut Domnus Victurius & ejus ſucceſſuretee requieſcunt, eealevit & eiornaeit, ſeu in ajus Orienteli parte abſidam novam conſtruxit; in que praptee honorem & decotem ſanctæ Dei eccleſiæ, atque propter amotem Sanctorum, S. Victuti & S. Victurii ejus filii corpora honorifice collocarit, & juata eorum ſepulturam, ſuam præpatavit reqoietionem. In ipſo ergo looo egmina Monachorum, quæ dodum ibi pollere cœpet ent, feliettet multiplicavit; & clauſtra atque xdificia, ad hoc opus peragendum, mieabiltee operari ſtuduit; & hoſpitale pauperum & receptecule peregrinorum & adveotantium ibi conſtruxit; & eorum rzceptionet atque victualia miſericordiet & plenitte conſtitoit; & regulariter ipſos Monechot, *d* in eodem cœnobio elvere docuit & inſtituit, & ad effectum uſque perduxit.

e *Fundat ecclefiam Apoſtolorum,*

& monaſterium,

f

d

4 Tempare etiam Domni Innocentii Epiſcopi B. Carileffut, e de pago Aurelianenſi, de monaſterio in quo Domnus Meximiuus *f* inſignis Monachus Abbas erat, in Cenomanicam parochiam, evctiorem eitam quærens, pervenit: ubique ſupra fluvium Aoiſolæ *g* amœnum locum repetens, in loco quodam qui ab antiquis dicitur *b* Ceſa Gajam ſupra fluvium Aniſolæ, quod ſecundum nomen ipſius fluminit eppellet ur Aniſole; ubi Domnus Turibius, ejus Parochiæ Pontifex, dudum in rebus ſenioris & matris civitatis eccleſiæ cui præſidebat, eccleſiam in honore S. Petri Principii Apoſtoloeum, feceret: quæ tamen deſtructa, propter imminentes caſtationes, fuerat: ſed adhuc de ipſis macetiis aliqua pen ibi erat: ubique antedictus Domnut Carileffut quoddem tuguriam faciens, in circuitu ejus, prout melius potuit, ſtirpare ſcepit. Poſtquem veco ujus fama atque ejus ſanctitas hominibus in circuitu commanentibus nota facta eſt: a multis, tam de rebus pro-

Aniſolenſe, a S. Karileffo excultum,

g

b

i

A pras quam de aliis bonis, mirabiliter eſt honoratus atque ditatus. A Childeberto *l* ſcilicet Francorum Rege de rebus fiſci, *m* quantum in una die circuire ſuper aſellum ſuum equitando potuit, eſt ditatus ac locupletatus.

l REGNO ANNO XXX.

m *Sic locum ſuſtulit, quo vivunt.*

5 Audiens ergo hoc Domnus Innocens, jam dictæ parochiæ Pontifex, ad præſcriptum Dominum Catilleſum, dignum Dei Sacerdotem, jam dictus B. Innocens profectus eſt, increpans eum, quamobrem in rebus eccleſiæ ſuæ, & abſque ejus conſulto vel abſque ſua licentia, cellulam inſtruxiſſet aut oratorium facere præſumpſerat. Qui valde humilians ſe contra eum, cœpit deprecari, ut non ei iratus eſſet, ſed magis eſſet placatus; quoniam in ſuis manibus & eccleſiam ſuam, & omnia quæ habebat, & imbi condonata vel collata erant, tradere & condonare cupiebat. Cujus precus Domnus Innocens benigne ſuſcipiens, & ei adjutorium de rebus eccleſiæ ſuæ faciens, non modicum ei præbuit auxilium; qualiter cellulam Domnus Catilleſus, de ſuo ſuorumque fultus auxilio plenus & abundantius, conſtruere poſſet, ſive Monachos in ea ſub Regula *n* degentes congregare & continere valeret. Sequenti autem die, Domnus Catilleſius præfato Epiſcopo res omnes, quæ ei condonatæ fuerant (ut quod prædixerat verum eſſe monſtraret) per ſtrumenta e cartarum tradidit; & ſe cum omnibus rebus ſuis, tam eas quas tunc habebat, quam & eas quas divina pietas in eumdem locum futuris temporibus augeri voluerit, matri & civitatis ſenjori eccleſiæ legaliter & amebiliter ſubjugavit, & ejus temporibus poſſidendas prædicto Pontifici ſive ſucceſſoribus ſuis dereliquit, eoſumque annis ſingulis ad matrem & civitatis eccleſiam perſolvere benigno animo *p* ſpopondit: id eſt ad lumen eccleſiæ, de ceca libras majores IV, & ad opus Epiſcopi cambuttam *q* 1. & ſubtalares II. & ad opus Canonicorum, imbi Deo degentium buticulas *r* argenteo optime paratas, & boneſto ornatas, atque plenas de optimo vino rc. & plenum modium in cœna Domini de ovis,

n *Ipſumque ab eo accipit in jus eccleſiæ matris.*

p *Sub cenſu per Abbatis pendendo.*

q *r*

C

6 (Poſt) hæc autem omnia rite parata, præſcriptam Domnus Innocens eccleſiam, in honore S. Petri Principis Apoſtolorum, in cujus & honore antea *s* B. Thuribio prædeceſſore imbi conſecrata & ordinata fuerat, cujus macerias adhuc *t* intrans, ſolenniter dedicavit. Aliud quoque *u* oratorium ibidem in honore S. Martini conſecravit, & hoc inter ſe ſanxerunt & per ſcripturam confirmaverunt Domnus Innocens, & Catilleſius, ut nullus alius ibi conſtrueret Abbatem, nili Epiſcopus præfatæ civitatis; & unum ſempec exipſis Monachis, per electionem ceterorum, imbi conſtitueret Abbatem: *x* qui etiam dictus cenſus ad prædictam eccleſiam perſolveret; & alia ſervitia, non tamen multum uncrola, ejuſdem urbis Pontificibus, prout melius potuerit, Domino auxiliante, perficere ſtudeat.

Et eccleſiam dedicat.

s

t

u

Conſtituit ubi ſanctum S. Martini.

x

7 Ipſe ergo Domnus Innocens, monaſteriolum, quod, heredibus cum Hacigario & Trudana, atque Domna u Treneſtina, Deo lacrata hita eorum, (quorum hereditatem, ad ipſum monaſteriolum conſtruendum, cum omni integritate, ad eccleſiam S. Mauræ & Sanctorum Martyrum Gervaſii & Proteſii, qui prædictus Pontifex Domnus Innocens præerat, tradiderunt) in area ejuſdem ſaluris eccleſiæ, intra fluvium civitatis & murum civitatis, conſtruxit; & de prædictis hereditatibus ad hoc perficiendum, tam de rebus Epiſcopii ſui, quam & de aliis ſupplementis, non modicum præbuit adjutorium; & ipſum monaſteriolum una cum eis conſtruait, & ſuæ Sedis eccleſiæ ſorſque ſucceſſoribus, ſicut in eorum inſtrumentis continetur, legibus delegatum, & abſque ulla contradictione pacifite poſſidendum, & regendum reliquit.

D

x

8 Ipſi vero B. Innocenti & eccleſiæ ſibi commiſſæ traditus eſt locus, cum omnibus ad ſe pertinentibus, in pago Cenomanico in condita *y* Labriceuſi, ubi per auctoritatem Hildeberti Regis & ejus Reginæ Vultrogotæ ſpiſicavit Monaſteriolum in honore S. Georgii, in quo etiam de ejus proprio corpore magnam partem poſuit. Ad præfatum igitur opus perficiendum & ornandum, memoratus Rex Hildebertus & ejus Regina Vultrogota, ea rebus fiſci, in eorum eleemoſyna, prædicto Epiſcopo etiam dicto loco non modicum præbuere adjutorium, ſicut in carta *z* & præceptis memoratæ matris eccleſiæ, & munificentiis & teſtamentis prafati Domni Innocentis Epiſcopi, hactenus declaratur.

usque aliud S. Georgio dicatum.

y

E

z

9 Hic autem ſedit in prædicta Sede annos XIV, menſes X. dies XXVI. & fecit in prædicta Sede Ordinationes L. Presbyteros enim conſecravit CC XV. III & Levitas atque alios Miniſtros quantum neceſſe fuit; qui & in pacuobus XIII. Kal. Julias. Prædictus verò Domnus Innocens in eccleſia Apoſtolorum ubica fluvium Sartæ, quam ipſe melioravit atque nobiliter decoravit, juxta corpora S. Victoris, & S. Victurii, ubi ſibi ſepulturam olim præparaverat, honorifice & condigne a ſuis Conſacerdotibus & Diſcipulis ſepultus eſt. Cujus obitum innumerabilia præceſſerunt ſigna, & ſubſecuta ſunt: quæ hic propter proliſitatem & faſtidium lectoris vel auditoris, non inſerimus. Sed tamen, ſi quis ea inveſtigare voluerit, in aliis ſchedulis, in quibus & aliorum præſcriptæ Cenomanicæ urbis Pontificum (vitæ) inſertæ ſunt, ſcripta reperire potuit. Qui & vivit cum Chriſto in æternum; cum quo & nos ſupplices tet depreca-mur, licet immeriti, donante Domino vivere mereamur, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

ſepelitur ad SS. Apoſtolos.

F

ANNOTATA D. P.

a Electum hunc B. Severianum (*ex graphio noſtro* Severinam) *ſed propter ſequentes, tempora S. Principi mutat, namque ea ordinatum fuiſſe, cenſet Dandonnetus: eoque in ſerie Epiſcoporum prætermittit; quod jam eſt veroſimillimum, mirumque a collectore Geſtorum nominatum non fuiſſe, ſalvem ad eatenus Vitæ S. Principis, ubi ceſſantis Epiſcopi memoratur.*

b Non eſt credibile, publicam eccleſiam dedicaſſe B. Julianum *; cum uſque ad* B. Victorii *tempora oratorio, quo ille ufus fuit, contentus manſiſſe Cenomanos. Quod autem attinet illatas huc* SS. Geſvaſii & Proteſii *Reliquias; allegat Corvaſorenſis cartam; in qua Epiſcopo cenomanenſi pro tali munere agens gratias* S. Innocens, *ſic ei ſcribit:* Debitum perſolviſti, & enim originem longius quæſieris; *quo felices Mediolanum a*

Ceno-

A *Cenomanis fundatum creditur*, eu nobis noſtros Cenomanos Martyres reddere debuiſti. *Mallem integram epiſtolam videre nam hic dicitur* S. Martino jubente *eas in eccleſiam ſuam intuliſſe* S. Victurius, *quod melius diceretur feciſſe pater ejus* Victurius: *hic autem, non iſte, fuit a* S. Martino *ordinatus Epiſcopus anno Chriſti 397. & illius ultimo.*

c *Ita deceſſuresi: nem alibi ſera ſepulti ſucceſſores ſunt: in Geſtis autem* S. Principii *legitur, quod* ſepultus eſt....in Eccleſia Apoſtolorum, ultra fluvium Sartæ, juxta ſepulcra Sanctorum Pontificum, Turibii, Paveti, atque Victuri & Victurii. *Porro ſtatim* Sartæ *Occidentem urbis latus adhuc, procul e Portico huc delatus.*

d *Corvaſerius & Bondonnatus, omnia hæc intelligunt de eccleſia trans Sartam, nunc nominata* S. Juliani de Pento; *& pro* Monachis *ajunt inſtitutas a S. Innocente* Monachus, *quales hodiedum ibi*
B *ſunt ſub Regula S. Benedicti: Hoſpitale autem prope eccleſiam habuiſſe cognomentum* Sepulcri: *Corvaſerius quoque dicit, ad regimen parthenonii prædicti evocatam, ex monaſterio S. Mariæ Saſſionenſis, ſanctam quamdam Virginem* Adnettam, *alias* Adrechildim, *diſtam; de qua alibi nihil legi. Fertaſſe inſtitutis a* S. Innocente *Monachis deficientibus, dum poſtea tradita ſunt, ſub alio quopiam Epiſcopo, Sanctimoniales ſub regimine Adnettæ prænominatæ, cujus utinam inveniretur Vita!*

e S. Carileffus *colitur* 1. *Julii, quando illuſtrabitur Vita, ubi cap. 4. apud Surium ſolum dicitur,* ad partes Cenomanorum *veniſſe, & plura de* Childeberto Rege *atque* Ultrogotha *Regina narrantur: abſque ulla mentione* S. Innocentis; *ut hinc ſupplerí illa debeat.*

f *Eodem Vita cap. 3.* Maximinum Aurelianenſem Præſulem *appellat, quod Surium decepit, ut* Epiſcopum *in Margine ſcriberet; cum ſolum fuerit Abbas, conditor Miciacenſis monaſterii, quod ab illo nuncupatur* S. Meſmin de Micy, *colitur autem* 15. *Decembris.*

g *De* Aniſola *ſita ut nomine multa eadem Vita; vide ſatorium qua dixi ad Vitam S. Domnoli 16. Maji cap. 2. Annot. b*

C h *Surius, ubi ſupra.* Caſa Jogani

i Sirpate (*id eſt* terram ſirpibus evulſis parare cultura) *etiam S. Ambroſius dixit; & Prudentium eadem voce uſam, ſcripſit Salmaſius apud Caagium.*

l *Regnavit* Childebertus *Chlodovæi Magni filius, unacum fratribus tribus a morte Patris, anno 511. die 27. Novembr. & obiit an. 558. ſuperſtitem ſibi relinquens fratrem ut ſocium Regni Clotharium, extinctis adhuc triennio ſuperſtitem.* Ultrogotha *pientiſſima Regina memoratur etiam S. Greg. Turon. lib. 1. de mirac. S. Martini cap. 12.*

Aniſolenſe Monaſt. tradituri S. Innocentio Ep.

m *In Vita S. Arnulfi, qui Caroli Magni ciſtiarcadas fuit, legitur* 18. *Julii, quod adjutus cuſpigat incolæ ejus villa, quo poſtea ab ipſo nomen obtinuit, ſignorum penuria laborantes, nec audentes de proxima ſilva accipere, eo quod eſſet Fiſci regii; Regem menſa accubituram rogarit, & impetraverit tantum vicinæ ſilvæ, quantum poſſet in ſpatio menſæ regiæ comprehendere, mutatiſque identidem equis creditur totam ſilvam, quæ duobus milliaribus in longitudine dimidioque in latitudine extendebatur, circumſſe, & publ.s juris feciſſe, priusquam a menſa Rex ſurgeret.*

D n *Regula utique eadem quam Miciaci S. Maximinus inſtituerat, nata S. Benedicti Regulam in* GESTO *Gallias allatam.* EPP.

o *In Geſtis Epiſcoporum, poſt Vitam S. Innocentii,* ſequitur exemplar traditionis veteſtamenti, quod fecit S. Carileffus, ſuadente atque hortente prædicto S. Innocentio, de Monaſterio Aniſolæ, ſanctæ Cenomanicæ matri eccleſiæ, tempore & permiſſu Hildeberti Regis & Ultrogotæ Reginæ ejus: quod ideireo in his Pontificalibus Geſtis inſerere placuit, ut ſi, quod abſit, aliqua negligentia ipſam authenticum prædictum aut concretum fuerit, in his Geſtis reperiatur ejus exemplar inſertum, per quod ſciatur qualiter hoc actum fuerit, ſicuti in eo habetur inſertum: *& hic ita textus Vitæ ſummatim legitur. Data eſt autem Cartavs nonidus Januarii, anno xxv. regnante* Childeberto Rege, *id eſt anno* DXXV. *ſignatur-que hoc modo:* Ego Carileffus, indignus Monachus, hanc donationem a me factam ſubſcripſi, & affirmare rogavi, *ante ſcilicet qui ſimiliter ſignaverunt, Epiſcopi novem, Comites quinque, Abbatem unum, Vicecomitem unum, & alios multos abſque titulo teſtim. Mox autem* ſequitur *eiusdem* exemplar præcariæ S. Innocentis Epiſcopi, quam fecit S. Carileffo Abbati de monaſterio Aniſolæ: *eſt qua* data xv. kal. Febr. anno *jam dicto.* Ego Innocens, acſi indignus Epiſcopus, hanc precariam a me factam ſubſcripſi, *tam plures de Clero ac Nobilitate Cenomanenſi, ac denique* Lendevaldes Notarius, præcipiente Innocente Epiſcopo, ſcripſit & ſubſcripſit.

p *Cenſet nullius memoriæ carta S. Carileffi, imo ceſſionem hac conditione facit, ut Pontifex ejuſque ſucceſſores & miniſtri*, nullas functiones vel exactiones, neque exquiſita & lauta convivia, neque gratioſa vel inſidioſa munuſcula, neque etiam caballorum partes, vel paravereda, vel angaries, aut quodcumque functionis titulo judiciaria poteſtate dici poteſt, de præſcripto facultate penitus non requirant. *Quia tamen vas ipſa exigebat; ut aliquod ſubjectionis teſtimonium præſtaretur; hunc quibus indicatur cenſum, ſane exiguum*, S. Innocens *in ſuo jam inducta Precaria definivit ſed ubi hic ſimpliciter legantur* de cera libræ IV. *ibi Auctor Geſtorum, explicationis cauſa,* F *addit* Majores. *In geſtis autem Joſephi Epiſcopi, ob quadam impoſita ſibi crimina poſiti in magna angultia, legitur, quod, circa an.* DCLXC. ipſum eraſum, propter timorem jam dictæ angustiæ, non requirentes; Ebroinus quidam, ipſius monaſterii Abbas, perſolvere neglexit; & ideireo ſæpræſcripto ceſſus modo (*id eſt ſeculo* IX. *ad medium vergente cum iſta ſcribebantur*) tam occultione & negligentia peracta, ad eccleſiam S. Mariæ & S. Gervaſii non perſolvitur.

q Cambutta, *pedum Epiſcopale, cujus ea ætate materia erat ligneum vel ebur, cum uno fortaſſis plurimuſve argenteis circulis.*

r Buticula, *vaſculum vinarium, vulgo* Bouteille.

s S. Carileffi *carta nihil diſtinguit ſaltem expreſſe; ſed cavet, ut facultatola Aniſolenſis monaſterii ab Epiſcopo & eccleſia Cenomanenſi ſub eadem immunitate poſſideatur, ſicut poſſeſſa eſt in jure Oratorio* S. Petri & S. Martini & Sanctorum Apoſtolorum.

t *Nihil*

A ea RE-GESTO EPP. *S. Carileffus Ab. ſe ſuaque ſubjecit Epiſcopo Cenoman.*

t *Nihil tale in alterutro inſtrumento legitur ſed neque in* exemplari Præcepti, quod Childebertus Rex ſuper prædictam precariam, & de monaſterio Anſolæ, S. Innocenti Epiſcopo & S. Carileffo Abbati, firmitatis cauſa fecit; *figuraturque*, Datum die octo quod facit menſis Junius, anno XV. regni noſtri Opatinaco (*lege* Captinaco, *inquis Mabilio*) in Dei nomine feliciter. Amen. *Non ideo tamen de ejuſmodi facto dubitaverim; aſſerit enim Auctor, quod* ſunt & aliæ cartæ & inſtrumenta de eadem re, quæ hic propter prolixitatem, *inquit*, non inſeruimus conſervantur tamen hactenus in archivio noſtræ matris Eccleſiæ; ſicut eſt carta commendationis, qualiter ſe Domnus Carileffus, per licentiam ſui Abbatis, exhibuerit Domno Avito, una cum ſuis Monachis ſubdidit eccleſiæ civitatis, & in manus S. Innocentii Epiſcopi duobus vicibus ſe tradidit. Et ſicut eſt inſerta donationis, de rebus & villulis, & auro & argento, & veſtimentis tam eccleſiaſticis quam & aliis, ſive libris, & crucibus, & capſis vel reliquiis Sanctorum multorum; quæ Domnus Innocentius adjutorium, ad monaſterium Anſolæ conſtruendum & ornandum, Domno Carileffo & ſuis Monachulis pro ſcripturam tradidit. Et ſicut eſt carta de conventionibus S. Innocentii & S. Carileffi mitæ magnitudinis conſcripta, & a XV. Epiſcopis firmata, ut eorum conventiones (*in quibus etiam reor agi de electione Abbatis, quod in prioribus deſideratur*) nullo modo irritæ fierent, ſed pro omnia ſtabiles manerent: quæ hic, ut prædictum eſt, propter prolixitatem ſcribere diſtulimus. Dilexerunt enim ſe S. Innocens & S. Carileffus oppido invicem, & ſemper meditabantur qualiter Deo animas lucrarentur et quod & Domino placere facere mererentur, unde & regna cælorum adipiſci meruerunt: ubi nos eorum precibus perveniat, & cum eis ibidem lætati mereamur, ipſo concedente, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

u *Inſtrumenta in Geſtis tranſcripta* Teneſtinam *appellant, corpus Floriacum tranſlatum dicit Sanſſayus, ipſemque colit 26. Auguſti.*

B

C *S. Teneſtina Virgo.*

a *In Geſtis* ſequitur exemplar traditionis, quam fecit Hategrinus & conjux ſua, & Deo ſacrate filia eorum, de cellulis ſuis & de cellulis S. Mariæ, ad matrem & civitatis eccleſiam S. Mariæ & SS Martyrum Gervaſii & Protaſii, & Innocentii Epiſcopo ... Actum Cenomanis civitate publica. Data V. Nonas Maji, anno II. regnante Childebeberto Rege, *id eſt, anno Chriſti* DXIII: *quæ de re* ſequitur exemplar præcepti quod fecit Childebertus, Rex Francorum, vir illuſtris, ſuper traditionem Hatigarii, & conjugis ſuæ Trudanæ, & filiæ eorum Teneſtinæ Domino ſacratæ; id eſt de cellulis S. Mariæ, & de omnibus rebus quæ addiderunt, ad matrem civitatis eccleſiam S. Mariæ & SS. Martyrum Gervaſii & Protaſii & Innocentii Epiſcopi: *& ſubſignatur*: Datum dies VIII. quod facit præſens menſis Junius, anno ſeptimo regni, *Chriſti* DXVIII. *Inter eſtramque autem inſtrumentum, mecum ponitur, quod habita temporis ratione, ultimum pom debuerat*, exemplar precariæ, quam fecit S. Innocens Domnæ Teneſtinæ, filiæ quondam Harigarii & Trudanæ: *qua & ſignatur* data V. kal. Maji, anno XLII. regnante Childeberto Rege. *Cæterum ecclefiam illam nunc eſſe urbanarum Parochiarum unam*, Gordanorum *vulgo* dictam *aſſerit Bondonnetus pag.* 170. *Sanctæque* Teneſtinæ *corpus cum corpore* S. Rigomeri (*qui colitur* 24. *Auguſti*) *tranſlatum ad Abbatiam Malleſajenſem, ubi ambo communiter Patrones habentur.*

D

y Condita (*regio*) Lubricenſis, *videtur hic dici, quidquid circum urbem ad quinque fere leucas extenditur, intercurrente Sarta inter iguum, vulgo* les Quintz mer do Mans: *hic certe trans Sartam, tertia ab urbe leuca verſus Africum, eſt eccleſia* S. Georgii Majoris *aut* a nemore *nuncupata, ad diſtinctionem alterius, cis Sartam & propius ab urbe, quæ dicitur* S. Georgii minoris *ſive* a plumis: *cujus priores* Brechium *fuiſſe depoſitum, ſcribit Bondonnetus.*

z *Hujuſmodi cartæ non ſunt tranſcriptæ in Geſtis.*

E

APPENDIX CHRONOLOGICA

Ex iiſdem Geſtis Pontificalibus.

§. I. *Succeſſores S. Innocentis uſque ad ſeculum* IX.

t OBiit *ergo ſecundum dicta* S. Innocens XIX. Januarii anno DXLIII. *& ceſſavit Epiſcopatus ipſius, obtinente eam Schenfredo numquam ordinato, an.* XV. *m.* VI. *d.* XII. *computando diem quo obiit Deceſſor, uti baſtenus factum.*

z S. Domnolus, *ordinatus* EN. DLVII. VI *Januarii in Dominica*; ſedit annos XXVI. (*non* XLVI.) men. XI. *d.* XXIV. *obiit an.* DLXXXIII. t. *Decembris, & vacavit Sedes dies* IV. *Atque hinc corrige dicta ad* XVI. *Maji, ubi deſinimus, non ante an.* DLXXXI. *obiiſſe* S. Domnolum. *Ordinatus Domnolus an.* 537.

3 Baldegiſus, *ſtatim poſt obitum deceſſoris, proxime Dominica ordinatus; puto* V. *Decembris* DLXXXIII. *duabus interpolatis vicibus*, ſedit annos V. *Baldegiſus* 583. F

4 S. Bertechramnus, *ordinatus anno* DLXXXVII. *die* XXII. *Junii in Dominica, vel paucis ſeptimanis ejus*; ſedit annos XXVI. t. *defunctus* DCXIIII. XXX. *Junii: & ceſſavit Epiſcopatus menſes* II. *Bertechramnus* 587.

5 S. Chadoindus, *ordinatus anno* DCXIII. XVIII. *Auguſti in Dominica*; ſedit annos XXVI. menſes XV. dies XXV. obiit XX. Auguſti DCL. *Impreſſa quidem ei tribuunt annos* XLVII. *ſed conſequentium Epiſcopatuum ratio exigit, ut credatur male obrepſiſſe* L. *pro* X. *prout ex facceſſu apparebit: Bondonnetus aſſerit quod in Pontificali Cenomanenſi numeremus anni* XLIX. *ſed malus correctionem quam potui ſimpliciſſimam adhibere. Ab hac autem non dimovens nos Geſtis inſerta carta duæ; quarum prima eſt Teſtamentum conventionis, inter Sanctos* Hadoindum & Lonegiſilum, data VIII. kal. Decembr. anno LXX. regnante Clothario Rege, *altera eſt præcaria; eidem* S. Lonegiſilo *data de Buxiaco* kal. Decembris *anno eodem: reſte ea in mones Mabilio, legendum videri an.* XLII. *ultra quem uno ſolum anno* Clotharius *vixit, defunctus circa autumnum anni* DCXXVIII. *Similiter tractatum eſt in ſignatura precariæ de monaſterio S. Careſſi, datæ* VIII. Idus Aprilis, *dum ille notatur anno* XXXVI. *regnante* Dagoberto. *Chadoindus* 631. *Carta ejus nimis.*

A berto Rege: *Dagobertus enim, apud Auſtraſios quidem anno* DCXXIX *regnare cœpit; Cenomanis tamen ſolum a morte patris, anno* DCXVIII. *obtta, Rex dici cœpit, dicique potuit, per annos* XVII. *Monarcha, mortuus anno* DCXLIV, *hinc pro* XXVI. *legendum* XVI. *conſet Mabillio, cui libenter aſſentior. Vacavit per obitum* Chadoindi *Epiſcopatus m. IX. d. X.*

Berardus 6 10. 6 S. Berarius, *ordinatus an.* DCLI. *die* XXX. *Maji in Dominica, ſedit an.* XXVI. *menſ.* IV. *dies* XVII. *obiit* XVII. *Octobris* DCLXXVII.

Agilbertus 677. 7 Agilbertus, *eodem, quo Berarius obiit anno vel ſequenti ordinatus, ſedit annos* XXIV. *menſes* VI. *dies* XI. *defunctus* DCCXI. *cujus cum dies mortis non notetur, non poſſumus vel divinando dicere, quo menſe ac die ſit ordinatus; diem autem mortis ignorari tanto eſt incommodum magis, quanto expreſſius in fine Geſtorum ejus dicitur, quod ejus vitam meritis Dominus tanta mirabilia, tam eo vivente, quamque & in Chriſto requieſcente, ſigna oſtendere non dedignatus eſt.*

Herlemundus 718. 8 Herlemundus, *ordinatus anno* DCCXIX. *Januarii in Dominica, ſedit annos* XXVI. *menſes* IX. *dies* XVI. *non* XVII. *ut habemus impreſſa.* Obiit enim B XXIV. *Octobris: ideo retrocedendi ad Dominicam ſecundam Januarii anno præſignati, ceſſavimus eſt iſta dierum numerus. Quod annorum numerum attinet, hic ſi integer retineatur, Succeſſori ejus eruam detrahendi anni X. quod facere male ob convenientiam mox plenius explicabimus. Claudius Robertum, eumque ſecutus Bondonnetus; auferendis Herlemundo annis X. non contenti, ſolos IX. ei reliquunt; hac ratione, quod ejus initium cogebantur differre uſque ad annum* DCCXV. *propter attributos* Chadoindo *annos* XXVI. *Sed eorum conjectura, quoad nouennium præſens gratuita, in quem definiant ordinationis annum hac etiam laborat difficultate, quod is habuerit literam Dominicalem* F, *adeoque diem* VII. *vel* V. *Januarii exigat, qui fuiſſet ordinatus Herlemundus: ad quem tamen diem a die obitus non aſcendatur, per menſes* IX. *dies* XII. *ſed opus eſſet diebus* XVIII. *vel* X. *dumtaxat. Mors porro Herlemundi tali ratione incidens in annum* DCC. XXVI. *ſi permittis us ceſſaverit Epiſcopatus, quod Geſta aſſerunt, annos aliquot; pura quæ dextrorſum,* C *Rotgario Comite ejuſque filio Charivio tyrannice poteſtate dominantibus, per extremos Caroli Martelli annos; qui eum obiiſſet* XXII. *Octobris an.* DCCXLI. *& populus omnino Epiſcopum peteret; jam etiam quartum jam annum nullus in Francia poſt Theodoricum Rex haberetur; Pippinique, in gubernationem cum titulo Majoris-domus ſuccedenti minor eſſet auctoritas; cura autem ejus ad firmandam novam potentiam potius, quam ad eccleſiaſt ordinandas intenta; fieri facilius potuit, ut intredicti tyranni Rotgarius & Charivius, anno* DCCXLII. *abſque ſua (Pippini) juſſione vel ſaltem conſenſu, non canonice, ſed tyrannice Epiſcopum inſtituerint quemdam clericum, illitteratum & indoctum, qui filiuſcrat Rotgarii &c.*

Gauzioleus 748. 9 Gauzioleus *hic erat, qui degit in præſidia ſede, licet ſecularitus vivens, annis* L. *ut habent Geſta ejus: ſed ego ab hoc numero omnino eo ſeſe teldendum decennium, ut ſolum ſederit* Gauzioleus *annis* XL. *& obierit anno* DCCLXXXII. *hoc enim omnino exigit ſequentium Pontificum ætas, ut poſſit, vel paucis annis poſt* Gauzioleum *jeciſſe* Merolas, *uti communiter profeſſi ſunt* Joſephus, *& Franco: fuiſſe Epiſcopus anno Caroli Magni* XIX. *Chriſti* DCCXCVI. D *Illi autem ipſi, anno* XL. *completoque eorum illius tempore, quo* Domnus Herlemundus, *hujus nominis Secundus, quidquid* Dominus famulatus ſtuduit, ipſum Epiſcopatum annos ferme novem canonice & docte regens. *Exemum* tranſactis quibuſdam annis *ob ordinatione* Gauzioleum *rem nullam ſuo injuſſu & cura Clerus conſenſum aucumque corrigere valens* Pippinus, *præcepit ut* Colonia Metropoli civitate, quemdam Clericum & Sacerdotem ſuum, Herlemundum nomine, nobilem genere moribuſque bene ornatum, Epiſcopum ad civitatem Cenomannicam ſtatuti & ordinari *per modum Chorepiſcopi, ut ex ſequentibus apparebit, titulum ipſum Epiſcopi* Gauzioleno *relinquens, cum jure aſſponendi de temporalibus. Poſſumus hoc factum credere circa annum* DCCXLV. *ſtatus eccleſiam* Herlemundus *huc* a 741. ad 744. *reverſit uſque ad annum circiter* DCCLIV. *quando eumdem* ad epulandum in ſuam domum invitans Gauzioleus, *excæcari curavit qui ita delatus* Patochiam *deſeruit, ſeque ad monaſterium recepit, in quo frater ſuus Abbas erat.*

10 Audiens autem factum Pippinus, Rex E Francorum (*Rex ſiquidem factus erat anno* DCCLII.) *aliique Chorepiſcopi creati.* ipſum Gauzioleum ad ſe venire præcepit, & ejus in civitate Pariſiaca cuere; ut qui ſuum Epiſcopum (*melius Chorepiſcopum dixiſſet*) excæcaverat, cæcus in perpetuum permaneret; tamen Epiſcopatum Cenomannicum ei auferre noluit, ſed Chorepiſcopum ei Seaſredum ordinare præcepit. Poſt hujus quoque deceſſum deſiderans Chorepiſcopus, ſub Gauzioleno, in eadem parochia ſacrificio vero mortuo, Bertholdus. *Inquirum meritur* Pippinus Rex *anno* DCCLXVIII. *Septembri* XIV. *ſuccedunque* Carolus magnus *cum fratre. Mortuo autem haud diu poſt eum* Bertholdo *Chorepiſcopo,* miſit iterum Gauzioleus ad Domnum Carolum, ut præciperet ei Chorepiſcopum ordinari. *Hoc autem ille fecit, ex Synodi cujuſdam, ad res eccleſiaſticas ordinandas convocata, decreto de Chorepiſcopis, Cavanibus antiquis conformi. Ea porro Synodus videtur Warmatienſis eſſe cum* DCCLXXII. *& ſic* Gauzioleus, *accepta Chorepiſcopi deligendi poteſtate a tribus Epiſcopis ordinari fecit* quemdam Sacerdotem de Aurioneo monaſterio, Merolum nomine; qui vivente Gauzioleno & eo jubente ſacram Epiſcopale miniſterium exercere nobiliter ſtuduit; & bonam vitam deducens, omnibus nobilibus & bonis placere meruit. F

11 Gauzioleus *defunctus ad annum (ut puto)* DCC. XXIV. *porgebat* B. Merolus *ſpiritualia regere, temporalia obtinentibus* Gauzioleni *domeſticis, atque imprimis* Vicedomino *ejus* Abrahamo, *& quidem ex tenui aſſiſtentia Caroli Regis, de cauſa impoſitate non ſatis inſtructis. Ubi autem eum ſi cognovit, facilitatis ſuæ animo penitens, & Eccleſiæ Cenomanica diſſipationi condolens, præcepit quemdam Sacerdotem, nomine Hodingum Epiſcopum ordinari: ſed hic ibidem ferme duos annos reſidens, ſuſcepteque oneris pœnitens, rebus proſus deſperatis, anno* LXXXIV. *illius ſeculi, ad Carolum reſiit multa cartarium ſtrumenta & regalia præcepta ſecum deferens, quæ propterea in veſtuario & cartolario S. Mariæ & S. Gervaſii hactenus non experiantur: addo ego, aut ex parum fidelibus tranſumptis reſtituta, Epiſcopalem hiſtoriam, quam illuſtrare, ſi eſſent ſuffi-*

ra,

ex XX. CAROLO EPP.

A re *posuerant, mire confundunt: unde etiam fatetur Mabillon quæ sub* Herlemundo I. *adscribuntur* Childeberto *Regi, ad annum* DCCXXI. *defunctis; fratri ejus* Chilperico *adscribenda videri, qui Regis titulum gessit ab anno* DCCXVI. *ad* 32. *Carolus autem Rex, ad se reverso* Hodingo, alterum Episcopatum, cujus vocabulum est Bellovacus, tribuit, & ibi eum Episcopum esse constituit; qui & ibi diu sub Episcopali honore famulari condigne meruit, ibique defunctus ac sepultus est. *Quo anno & die ignorant Bellovacenses, quibus solum ejus nomen superest in Episcopali Catalogo; ut nihil inde lucis, circa tempus quo Cenomanos rexit, sperari debeat.*

12 *Illo autem Cenomanis sic digresso,* Merolus Chorepiscopus, ea hortante Clero & populo, ad Palatium properans (*suadente* Angiramno, *ab anno* DCCLXII. *ad* DCCXCI. *Mecensi Episcopo*, Caroli gloriosissimi Regis Archicapellano) *ipsum Episcopatum habere justus est: quippe a tribus Episcopis ordinatus, & solus idoneus repertus. Illuc ergo regressus, & concepto de se spes respondens,* bonamque & sanctam conversationem ducens, a v. kal. Aprilis, in villa cujus vocabulum est Sancta-Spina, pie & feocte est defunctus. Sequenti quoque die, B defertur eum Clero ac populo ad civitatem Cenomanicam ad sepeliendum, pluvia ingens erat: sed, ut ipsi qui hoc viderunt veraciter protestantur, locum in quo præfatus Domnus Merolus jacebat, & homines qui eum deferebant, minime tetigit: qui & in ecclesia Apostolorum juxta urbem, in qua S. Victurius corpora requiescit, a suis Consacerdotibus & discipulis honorifice est sepultus *a eum omnipotens Deus, una nobiscum, vitam æternam* tribuere dignetur, *cujus Collector Gestorum. Caput* XII. *finiens, & mox initio sequentis capitis* Beati Merolli *nomen hunc titulum usurpans, quem tamen neque ad* XVIII. *Martii, neque alio ullo die invenio Cenomanicis Kalendariis adscriptum, ideoque pluribus descripsit hoc loco quæ de ejus sanctitate habentur. Agit autem de eo Collector, velut qui post institutionem suam, in locum Hodingi ab abdicantis,* Episcopale peregit multo tempore eondigne officium... & seditio prædicta Sede annis XXX. *Sed nostrum tredi patiuntur angustia, in* C *quas nos compingunt novem annis successoris* Josephi, *& initia* Franconis, *ultra annum* DCCXCIII. *non differenda. Sed neque ab anno Chorepiscopalis ordinationis* DCCLXXXI. *possunt anni* XXX. *invenire; cogimurque* Josephi *annos* 12. *retrorsum agere ad* IV. *facilis unius litteræ mutatione, ut* B. Merolo, *qua Chorepiscopo quo Episcopo universim invenimus annos saltem* XIX. *quorum ultimis tribus vel quatuor fuerit absolute ac plene jure Episcopus, defunctus anno* DCCLXXVIII.

13 *Utinam Collector nobis descripsisset Caroli Magni præceptum, quod Cenomanis præsens dedit; primum, ut qui res S. Mariæ & S. Gervasii ea sua largitione habebant, eas retinerent per Episcopi precariam, sub censu quod viverent solvendo Ecclesiæ; & quando de hoc sæculo migrarent, ipsas res Episcopus vel Clerus, absque ulla contradictione vel Judicis configuratione recipererent: deinde* ad jam dictam ecclesiam reddidit monasterium S. Vincentii, *cum variis cellulis & villis, sicus in jam dicto præcepto Domni Caroli scriptum hactenus reperitur. Hoc præcepium si aliquando in lucem prodeat, an eoque comparent nomen Me-* D *roli Episcopi, ex anno regni pariter adscripto certius definiemus numerum annorum* Josepho *asserendorum. Interim suspicari possumus, Cenomanis fuisse Carolum anno* DCCLXXVI. *quando Britanniam Cismarinam misso exercitu pacavit, & pace undique parta, statuit Romam proficisci, ut in Annalibus Eginharto attributis legitur. Priores enim anni fuerunt Caroli extra Galliam alii; in Francia orientali sive Germania, annus fere Saxonum motibus tempestivis intentus. Baluzius tomum 3. Miscellaneorum suorum exorsus a prolixissimis S. Aldrici Actis, de quibus infra; iis adscripta reperit num* LXIV. *& seqq. cartas tres, quas sibi mutuo fecerunt* Merolus Episcopus & Wilebertus *quidam, veluti scripta Cenomanis civitate, in anno* XXXII. *regnante Carolo glorioso Rege, in mense* anno 799. *Aprili & Maja. Esset is annus Christi* DCCXIX. *Sed errorem esse numeri evincit immediate ibidem antecedens (nullus enim ordo servatur in illa cartarum* E *Appendice) exemplar peccatrix, quam Franco Episcopus Germundo fecit, de quibusdam villis, in anno* XXXI. *regnante Domno nostro Karolo gloriosissimo Rege, in Mense Martio, qui est annus Christi* DCCXCVIII. *usque ad Pascha numerandus, quando revera Episcopus Franco fuit, Merolo Josepho mediante successor. Error igitur prior adscribatur temeritati ignorantis librarii, & ex ordine cartarum evidentissimis Merolum successisse Francone; atque adeo falsas ab eo cartas notari debere, ante saltem anno posteriores priori, cum illa primitus notarentur* anno Caroli fortassis XIX *qui esset Christi* DCCLXXVI. *unde ipse fecerit* XXXII.

post annos ut fama 19. ordinationis Chorepiscopalis

ann. 788.

Imprimis R. Carolus multa opitulatus Ecclesiæ ann. 786.

§. II. Episcopi Cenomanenses sæculo IX. & sequi sæculo sequenti.

14 DOmnos igitur Joseph, *anno circiter* DCCLXXXVIII. *mense forsan Junio aut Julio,* Joseph 788 successor B. Marcli, cujus & Archidiaconus (fuerat recentiores Archipresbyter cum *scribunt, nescio quo fundamento*) electus a Clero vel populo, Episcopus est consecratus. *Hic tam suos* quosdam Sacerdotes & clericos *seditiosos præcipisset* flagellare, F atque (quod pejus est dicere) quosdam excare & castrare... ratione omnino tempore penes Episcopos vemilata; *eam id, quod frustra dia negaverat, defendi amplius non posse videret, synodali conventu congregato, assumpto habitu laicali, retractusque ad Regem Carolum,* propter hoc quoque factum ab Episcopis est degradatus, *anno (ut ex successoris Ordinatione constabit* DCCXCIII. *in Autumnum provecto, sic ut solum* IV. *non* 12. *annis, iisque non integris, Sedem tenuerit: quod libenter etiam ex quibusdam ejus emptionibus ac precariis ab eo celebratis confirmassem, si quæ instrumenta allegat Gestorum Collector, etiam descripta posteritati reliquisset.* degradatus ann. 794.

15 Domnos Franco Josepho *successit est: ad* quem *præter alia* præceptum *extat* Caroli, *secundum* piissimi Augusti, *ut habet titulus; sed, ut in textu est,* Franco 795 Dei gratia Regis Francorum & Longobardorum ac Patricii Romanorum..... Datum in mense Decembrio, IV. kal. Januarii anno regni XXIX. *qui fuit Christi* DCCXCVI. Hic (*ut habent Gesta*) sedit in prædicta Sede annos XXII. menses IV. dies XIII. qui pleous dierum, & (ut fertur) ceotum aouotum, in senectute bona obit, III. kal. Februarii... anno Incarnationis Dominicæ DCCCVI. *Hic (ne dubitare possit,*

A *poſſit, de omnium numera*) *accipe ex Epitaphio ſumptum teſtimonium.*

Decurſus annos bis denis atque duobus,

Ad cælum vehitur, regna beata petens.

Aſcende porro a XXI. *Januarii, per an.* XXII. *menſ.* V. *dies* XVI. *pro quibus videtur irrepſiſſe numerus dierum* XIII. *invenies in anno* DCCCXCIII. *habente litteram Dominicalem* F, *diem* XV. *Septembris, quo fuerit Franco ordinatus.*

16 Domnus Franco Junior, nepoſque propinquus prædicti Senioris Franconis..... a Lanteunno, Turonicæ civitatis Archiepiſcopo, in ipſa ſuæ Sedis eccleſia, III. kal. Julii atum conſecratus, & ad eamdem eccleſiam rituatus eſt. *Erat ſi dies, anno* DCCXVI. *non ſolum Dominicus, per oursum littera Dominicalis* F, *ſed etiam SS. Apoſtolis Petro ac Paulo ſacer; ut ſtudio lectui videatur, poſtquam* Senioris Franconis *morte Sedes vacaſſet menſes* V. Sedit *autem* ipſe annos XVI. menſes V. dies V. (*imo* VIII.) & octavo idus Novembris obiit anno ab Incarnatione Domini DCCCXXIII. *Laxieri calculo utitur in Epitaphio it, qui prioris Epitaphium compoſuerat*, S. Aldricus, *de quo mox, cum ait*:

Franco II. 796.

B Jamque decam & ſeptem ferme volvensibus annis,

Abſtractus carne ſertus ad aſtra poli.

17 Decedente VIII. Idus novembris Francone ſuccedit, V. Idus Novembris, *die Sabbatino* electus in epiſcopatum Aldricus, anno ſcilicet Dominicæ Incarnationis DCCCXXXII. Indictione XV. *nuper inchoata*, anno vero Imperii Domni Ludovici piiſſimi Auguſti XIX. (*abundat in editis denarius, cum ſcribitur* XVIII.) cui Dominus oramus hanc degere Vitam ſecundum ſuam voluntatem tribuat, & poſt hanc vitam ei conſedat ſempiternam. *Ita Mabillo, tamquam ex tunc viventis & ſcribentis calamo, profeſſus ſe omiſſis prolixiſſimis ejuſdem Aldrici geſtis, per diſcipulos uſque ad ejus annum* 18. *collegit, Epitomen aliquam eorumdem dare, in quibus tamen ea verba non invenimus, ideoque ab optima fidei viro credimus reperta in Ms. Colbertino ſeu Sebedis Andreæ du Chefne; quæ* ſunt Actorum, *inquit, aliorum* compendium, C tametſi nonnulla continent quæ in Codice Cenomanenſi deſiderantur. *Ipſa prolixiora Acta, Joanni Bollando Januarium edenti deſiderata, accepi ab eodem, aque Mabillo retera, D. Muſeo ea Canonico; ſervabamque pro Supplemento: ſed conſilium iſtud gaudentibus nobis prævertit ariſtiſſimus Stephanus Baluzius, tertium Acaſtorum ſuorum tamam ab inde exeruſ as ſupra dictum. Ex hoc mox diſcimus, prænotatum* V. Idus Novembris, *diem Electionis fuiſſe, collatis in abſentem, & in aula degentem, cura & ſolicitudine Landramni, Turonenſis Archiepiſcopi*: a quo, ut *dicta Acta prolixiora habent*, & a ceteris nobilibus & ſapientibus Epiſcopis, in id ipſum *cauve* oientibus, eligente eum Clero & populo, *ſeu prius factam electionem confirmante*, ordinatus eſt, in prædicta civitate, & in ipſa matre eccleſia, die XI. kal. Januarii, *hac per curſum littera* F *Dominicalis*, anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCXXXII.

ordinatus, ex Docum.

18 *Peractis hæc Acta cum Synodo, quam Sacras celebravit*, anno Incarnationis Dominicæ DCCCXL. Indictione III. *tamantea præmiſſum, quemodo, Anno & Indictione iſdem, quando* Aldricus octavum annum in Epiſcopali dignitate ſul-

gebat, *ipſe, filiorum Ludovici minimum Carolum*, D *teſtamento Patris in Neuſtria & Aquitania Regem* EX EX-
relictum ſibique commendatum, contra majores ne- GESTO
os fratres, Lotharium atque Ludovicum inſurgens; EPP.
a præſcripto Epiſcopio & a ſua Sede ejectus eſt; an. ejec-
& præterea multa, quæ to eccleſiaſticis & alis tus
cebus pra amore Dei facere cupeens, imperfecta remanſerunt. *Sed hanc injuriam paſſus ille eſt, poſt mortem Ludovici Pii*, obiit eo ipſo anno, XX *Junii*. *Synodus autem prædicta celebrata erat* quarta Idarum majarum die, *illo adhuc vivente. Similiter ad progreſſa tempora annumque* DCCCXXXIII. *pertinet Breve Gregorii* IV. *utpote* XI. *Indictione ſignatum: qua cavet, ne, ſi quis* Aldricum *accuſaverit, cauſa ejus ab aliquoquam a Romano Pontifice* poſt verat omni ſa-
terminetur; idque occaſione turbarum inter patrem ac filios gliſcentium, inter quas patri favera Aldricum *tramabantur adverſarii. Quamodo porro & quando reſtitutus ille ſit, atque poſtea egerit, aut quemodo vel quando obierit Acta tacent: ſed in Col-* E *bertino Codice apud Mabillonem dicitur, quod* Dominus Aldricus, accepta Apoſtolicæ auctoritatis epiſtola, Sedi ſuæ reſtitutus, cum annos XXIV. Cenomanenſem rexiſſet eccleſiam, in pace defunctus eſt, & in eccleſia SS. Martyrum Vincentii & Laurentii honorifice ſepultus. *Eoſdem annos notat Catalogus Regiſtro præfixus: addit ex-*
men m.... d..... quaſi addendi menſes ac dies aliquos ſignificatum velent. Colbar ipſe Cenomanis ſolitur 7c
die VII. *Januarii, Officia* novam Lectionum, cum lem.
Sequentia *propria in Miſſa, juxta veteris Breviarii Kalendarium: a quo are & anno* DCCCLVI. *ſi ſurſum aſcendas ad* CCII. *Decembris, quo fuit ordinatus; invenietur* Aldricus, *ultra annos* XXIV. *ſediſſe dies* XVI. *Poſt Acta* S. Aldrici, *in quibus Pontificalis Cenomanenſis Auctor deſinit, ſequuntur in Colbertino audecim ſequentium Epiſcoporum compendia hiſtorica, minime contemnenda, ab ane eadamque Auctore, qui ſub ultimo eorum, Hoelle*, *cujus Acta prolixius diligentiaſque deſcripſit, ſtarviſſe* F *videtur, nobis poſt hac ſequendas.*

19 Robertus ſedit in Epiſcopatu annos XXVI. *qui ſi ordinatus eſt ipſe quo* S. Aldricus *obiit anno* DCCCXLVI *ſui factum perſuadet Epitome Colbertina*, Roberus
aſſerens, quod per idem tempus, *nulla ſcilicet longiori quam pauearum hebdomadarum vel menſium interpoſita mora*, communi omnium aſſenſa Epiſcopatum Cenomanicum ſuſcepit: *ſi inquam*; *ordinatus* Robertus *eſt ipſo anno* DCCCXLVI. *annus ille* XXVI. *non poterimus extendere ultra an.* DCCCLXII. *quando* Robertus ultimum vocationis ſuæ diem expaveſcens, feſſis artubus diſſolutiſque corporis beſibus, & omni viſcerum valentia emiſſa, *ab Epiſcopis, Carolum Principem ad obſidionem Andegavenſem comitatis, penes* piscatorum ſuorum vincula eudaci: *quo impetrato, ſuperfuiſſe eum tamen uſque ad annum* DCCCLXVIII. *ſiquet ex Epiſtola* CXXI. *Joannis* Papæ VIII. *data ad diverſos Epiſcopos Galliæ, & inter eos* Rotberto Cenomanenſi *atque* Indictione XI.

20 *Igitur ex tali calculo intelligitur, annos* ſub re Cha
DCCCLXVIII. *non fuiſſe* Roberto *annos mortis, ſed* epiſcopus,
depoſitæ adminiſtrationis, tranſlatæque in conſeſſum Lambertus
ſibi Chorepiſcopum Lambertum; *qui propterea non* 871.
numeratur inter Epiſcopos a Roberto Chenio & Claudio Roberti numeratur tamen in epitome Colbertina, dicitaque ſucceſſiſſe Roberto, & ſediſſe an-

DOS

ANNOS VII. *in Catalogo, Abbis Epiſcopibus præfixo, annos* VIII. *quos libentius admiſero, ut nunc ſaltem anno ſuperfuerit pleno jure Epiſcopus, & obierit anno* DCCCLXXIX. *Plus temporis relinquere ei non paſſumus dum ante* Mainardi *Epiſcopi ordinationem, ſaltem anno* DCCCXL. *& Hubertum ejus deceſſorem Cenomanicam civitatem diu ſine Pontifice permanſiſſe, ex ipſius* Mainardi *Vita intelligimus: qua diuturna vacatio omnino nequiret invenirí, propter annos* XXVII. Huberto, *& anni* III. Gunherio *intermedii attributos ſi* Lambertinos *diutius vellemus in vivis retinere cum recentioribus a quibus obiiſſe illum Bendonenſes aſſerit die* XII. *Decembris.*

21 Guohcrius *ergo ſucceſſerit* Roberto, *vel etiam* Lambeto, *ipſe anno* DCCCLXXX. *de quo nihil Epitome Colbertina, præter prolixam* quorimoniam & lacrymabilem vocificationem, in quam eruompere compulſus eſt, peeverſorum hominum, & ſolo nomine Chriſtianorum tribulationibus & auguſtiis intolesabiliter oppreſſos. *Catalogus habet, quod* ſedit annos XXIII. *itaque pervenerit uſque ad annum* DCCCIV. *Bendonenſes* Gautheerum vocat, Gunthertum *Sammarthani, & aſſerunt eſſe qui ei ſolum* XVII. *annos concedunt: credo quia volebant* Lamberto, *poſt* Robertum, *relinquere ſexennium vel ſeptennium liberum.*

22 Hubertus *teſtamentum condidit, quod, abſque alio de ejus ingreſſu vel egreſſa verbo, deſcribit Epitome Colbertina, ipſum vero caret omni notu temporis, proinde ad Chronologiam facit nihil. Sequendus ergo iterum ſolus Catalogus jam ſæpe dictus, & uſque ad annum* MCXC. *protractus. Hic dicit quod* ſedit Hubertus annos XXVII. menſes 8. dies XII. *quibus addunt Sammarthani, quod* mortalitati debitum perſolvit IV. Idus Septembris. *Si ergo a die* X. *dictis menſis & anni* DCCCXLII. *(hunc uſque enim perducunt illum prædicti annorum ac menſium numeri) ſurſum aſcendat ad ordinationis diem, invenies diem* XXV. *Octobris: qui cum anno Biſſextili* DCCCIV. *habente litteras Dominicales* A G, *non fuerit Dominicus, ſed feria* III. *& turbatiſſima Gunherii tempora facile perſuadent, ſucceſſoris ordinationem non abiliter retardatam fuiſſe; propendeo ut credam, altero Biſſextili* DCCCVIII. *habente litteras Dominicales* C B, *ordinatum fuiſſe* Hubertum *adeoque mortuum* DCCCXXV. *& ita uſque ad ordinationem ſucceſſoris* Mainardi *iterum ſatis diu ſine Pontifice permanſeriſſe civitas, ſcilicet annos* IV. *menſes* III. *dies* XX. *ut mox apparebit ex congrua ſucceſſione ſequentium.*

23 Mainardus viam. io Epiſcopatu annos XV. menſes V. dies III. *(alii minus recte* VI. *ac mortuus eſt* VIII. Junii. *Hinc conficio ordinatum* V. *Januarii, qui anno* DCCCXL. *Dominicus erat, vel die ſequenti in Epiphania Domini: hujuſmodi enim Majora feſtu, etiam extra Dominicam cadentia, aſſumi ad Ordinationes Epiſcopales, habet uſus hodiernus, tum antiquus, ut ejus initium ignoretur.* Mainardo da eccleſia optime merito anno DCCCLX. *ſucceſſit, ejuſdem Eccleſiæ prius etiam quam ordinaretur deſtenctoe.*

24 Segeofridus; qui viam in Epiſcopatu annos XXIII. menſes XII. dies XV. *Hic, mori ſe videns,* poſtulavit ad S. Petrum Culeiæ ſe Monachum fieri; & dum eſſet factus Monachus, ſtatim mortuus eſt. *Quo die, nemo indicat: itaque ſolum dicere deſinit poſſumus ex præfatis numeris, obiiſſe illum anno* DCCCCXCV. *Si tamen ex menſibus* VI. *diebus* XII. *reliquis ex anno quo obiit deceſſor* Mainardus; *& novem menſibus anni alterius, qui ordinationem ſucceſſoris præceſſerunt, ſimul factis ſubus menſes* XV. *dies* XXIII. *auferas* XI. *menſes, dieſque* XV *Segenfride relinquendos, invenies vacuam ſpatium menſium* IV. *dierum* XII. *hoc vera dividens in vacationem geminam* Segeofridi, *ejuſdem initium ac finem præceſſum & ſecutam; concipere poteris, ipſum ordinatum fuiſſe circa Dominicam* II. *Auguſti, qua anno* DCCCLXXXIII. *incidit in* IX. *Menſis; & obiiſſe* V. *Julii, vel una alterave hebdomade citius aut ſerius, prout ille citius ſerius ſue erit ordinatus. Chron ad annos prænotatos ſolum menſes* III. *dies* XI. *addidit: Claudius Robertus, omiſſis menſibus ſolum poſuit dies* XV. *Sammarthani* menſem I. *reſtituunt: nobis tamen videtur utriquores ſequi, dum licet.*

25 Aveſgoudus, Segeofridi moribus corruptiſſimi integerrimi nepos, vixit in Epiſcopato annis XLII. *Addit Chron* dies V. *Claudius Robertus & Sammarthani* menſes I. dies XX. *& hi ultimi allegant veteſta Chronica Epiſcoporum, quæ illum* a) ore caſtitate commendabilem jacere Vindoni in Eccleſia Cathedrali B. Mariæ, illic mortuum redeundo ab Hieroſolem VI. kal. Novembris. *Hic veracibus nominatur in teſtamente nepotis ſucceſſoris, avunculo anniverſarium conſtituentis. Hoc ergo extra haſitationem poſito, & a die* XXVII. *Octobris anni* MXXXVI. *retrogradiendo ad* DCCCCXCV. *atque aſſumendo menſem* I. *dies* XXV. *veniatur ad* II. *Septembris, qua illo anno Dominica fuit. Catalogus Epiſcopalis, poſt definitum tempus Sedis, hæc verba ſubjicit:* Intervallo quinquaginta dierum, *quod præciſe dies annumerantur a* XXVII. *Octobris ad* XVIII. *Decembris que ordinatum puto ſucceſſorem; adeo ut verba dicta recta intellexerint Sammarthani de tempore vacantis Sedis.*

26 Geevaſius, audito confodalibus Peregrinis, quod mortuus eſſet Epiſcopus Aveſgaudus (audire autem hæc potuit intra hebdomades circiter tres, cum Cenomani a Verodunc non integris centum leucis diſtent) Sedem avunculi gaudentes ſuſcepit ipſe anno MXXXVI. *fortaſſis jam ante, cum diſcederet* Aveſgaudus, *electus Coadjutor, cum jure ſucceſſionis, ſi quid Epiſcopo humanitus contingeret, uti contigit. Quo poſito citius potuit fuiſſe ordinatus; prout ſaltum credo ob illius teſtamentum, ubi conſtituit Annalia avunculi Epiſcopi, ſororiſque ejus ac matris ſuæ Hildeburgæ, patriſque Hunmonis;* necnon & ordinationis ſuæ XIV. kal. Januarii. *Sed videtur tranſcribenti librario obrepſiſſe, ut pro* decimo quinto, *ad longum Notariaſter ſcripſit, legeret* decimo quarto, *& numeraliter exprimeret* XIV. *quo aiet eo anno fuiſſe Feria* II *non Dominica, currente tunc littera Dominicali* B.

Hic ex ſeptenni Herberti tyranni elapſu carcere, in Normanniam profugit ad Guilelmum Cenitum; ubi dum agit annum Epiſcopalis ordinationis XX. *Chriſti* MLV *contigit ut Guido Remenſis Archiepiſcopus moreretur ipſis Kalendis Septembris. Id cum Rex Henricus, Hugone Capeti aepet, audiviſſet;* dedit Archipræſulatum Præſuli Gerardo, qui gaudens ſuſcepit illum, poſtquam XX. annis (necdum integre expletis) Cenomanicam rexit Eccleſiam. *Marlotus tom. 2. Hiſt. Rem. lib. 1. cap. 34. ait;* ipſum Remenſes inſulas, annuente clero & populo, adepcum V. Idus Octobris; *eidemque Sedi* ſocardinatum *ipſis* Idibus, *que quidem illo anno cadebant in*

Fe-

B mortuus 904.

Hubertus non 904. ſed 905 ordinatus.

C mortuus 935.

Ferretur, Mainardus 940.

D Sic ubique 960.

E Auſgaudus 990.

Gerardus 1036.

F fuſſet 1055. Archiep. Rem.

A *Furiam* II. *ſed ordinate jam Epiſcopo opus non erat expectare Dominicam, ut nova Sedis inſtallaretur. Alterius in Chronico, uno quidem anne ſerius Guidonis mortem ponit* 3. *ſed errare ipſum convincit Inſtrumentum, a Marloto productum, quo* Comes Manaſſes. anno Domiciæ Incarnationis MLV. Domui Gervaſii Archipræſulis homo ligius factus eſt.

§. III. *Alii antiquitus deſcripti Epiſcopi uſque ad annum* MCCLV.

27 VUlgrinus, *ex Abbate monaſterii SS. Sergii & Bacchi, qui reſtaurando fuerat ante annos quinque ex majori S. Martini monaſterio Turonibus evocatus, ad Epiſcopatum electus eſt, mox ut innotuit,* quod vere regnum alterius Eccleſiæ Præſul Gervaſius ſuſcepiſſet; *potuit autem ordinatio fuiſſe dilata propter eorum, qui* Gervaſium *oppreſſerant, violentiam, uſque ad Martium anni* MXXVI. B *hoc enim exigit intervallum vacationis, mortem ejus ſecuta. Facta autem illa ordinatio ſic fuerit* IV. *vel* V. *Dominica Quadrageſima, tunc in* XVII. *vel* XVIII. *Martii cadentibus: & quia* Vulgrinus *iſte* vixit in Epiſcopatu annos IX. menſes VIII. dies 21. *potuit obitus ejus incidiſſe in novit. Novembrit vel* V. *Decembrit, anni* MLXV. *Bondonnetus anno citius mortuum* Vulgrinum *ſtatuit, motus auctoritate Oderici Vitalis; qui, centum fere poſt hac annis, ſcripſit lib.* 3. *ad annum* MLXIV. *quod* Dux *Normannia* Cenomanicam urbem, civibus ultro ſe dedentibus cum ingenti reipudio recepit, eique Domnus Ernuldus ejuſdem urbis Præſul.... honorabiliter obviam proceſſit. *Sed cur non potius Ordericus poſt unum ſeculum anno uno præverriſſe ſucceſſionem Arnaldi, ſimul Albericum manachus poſt duo ſecula uno anno ſerius vetuſti mortem* Guidonis *Remenſis? Numquid non potior fides in talibus habenda domeſticis, quam externis, maxime ſub oculis geſta ſcribentibus, ſicuti in Catalogo deſcripta videntur ſucceſſive, cum ſequentibus ſeptem, Epiſcopatus* Vulgrini? *Quid? quod hic penultimus nota ſua anno, impeditus vel morbo vel ſenio, proſe miſiſſe potuerit jam tum forte ordinatum Chorepiſcopum, certe poſtea ſucceſſerem* Arualdum, *quem Ordericus, per anticipationem, haud novam hiſtoritis non prorſus coævis, Epiſcopum nominaverit?*

28 *Non igitur temere rejecerim, quod additur,* Vulgrino *mortuo vacaſſe Epiſcopatum duorum annorum & quatuor menſium intervallo. Non quod non ſtatim electus ſucceſſor ſit: ſed quia ejus electioni contradixere nonnulli, nullam omnino cauſam aliam prætendentes, niſi quia fuerat filius Sacerdotis: unde Cenomanenſes Clerici ad Papam Alexandrum legationem miſerunt ſuper præfati viri electione: quibus memoratus Papa auctoritate Apoſtolica reſcripſit, quod videlicet ſpiritualiter renato in Chriſto, generatio carnalis nihil poſſit officere, quo minus ad Sacerdotium promoveri deberet, ſi nullus eo melior in Eccleſia illa poterat reperiri. Hac dum apud Cenomanos primum ambigua tentilaotur ſentemiit, deinde Roma expeditur, & Normannia Dux Guilhelmus totus eſt in apparanda expeditione Anglicana prę obtinendo regno, per mortem S. Eduardi Regis, IV. Januarii anno* MLXVI. *obitum, ſollumentario diſpoſitione ævolumo ad ſe, quod & obtinuit* XIV. *Octobris; quid mirum, ſi Duci ac deinde Regi ad novi regiminis ſtatum ſtabiliendum intento, non vacaverit attendere evincendæ contra Turonenſem Archiepiſcopum cauſa, da jure ordinandi ſuum Electum; quod ab ſibi ſubjecta Rotamagenſi Archiepiſcopo faciendum, ipſe jam Dominus Cenomanorum, tanto videbatur juſtius prætendere, quod in Gauzoleno præceſſerat exemplum in nullo Epiſcoporum Franciæ conventu reprobatum, per totos, quibus illa ſedit, annos* XL. *Interim tamen Electo eccleſiam regente, mortis ſcribis in ejus Actis potuit, quod Hujus tempore* Willelmus Princeps Nuemanniæ.... Anglos bello devicit; & interceptu ipſorum Rege Haroldo, totius Angliæ regnum obtinuit.

29 Domnus *igitur* Arualdus, *licet electus anno* MLXV. *exeunte, vel ſequente* VI. *non eſt tamen ordinatus niſi in Martio anni* MLXVIII. *& quoniam ſedit annis* XIV. *men.* IX. *five (ut Epiſcopi Calvertina rotunde numero ſcribit) annis ferme* XV. *Tertio autem kalendas Decembris in ſenectute bona defunctus eſt; pervenerit uſque ad penultimum diem anni* MLXXII. *ordinatos vel in Dominica Palmarum, vel [ſi addere ad numerum menſium dies aliquos liceat) ipſo Paſchate* XXIII. *Martii. Bondonnetus, quia pregreſſum Interpontificium neguverat, & Arnoldi Epiſcopatum inchoaverat* MLXIV. *cogitur plus quam* XVI. *annos* Arnoldo *dare, propter epiſtolam Gregorii* VII *ad ipſum datam anno* MLXXV. *Catalogus autem poſt ejus obitum ponit notabili intervallum; annum ſcilicet integrum, menſes quatuor, dies* XXIII. *imo dies* XXV. *computetis utrimque extremis.*

30 *Domnus* Hoellus, *quia* Rodulfus Turonorum Archiepiſcopus eum Turonis ordinare noo potuit (*alii id libere faciturus, quia mortuo Willelmo Conqueſtore Normannorum* jugũ *excuſſerunt Cenomani, adeoque ceſſabat de jure epiſcopum ordinandi controverſia*) ipſius (*Rodulfi*) offenſa atque præceptorum omnium que Suffraganeorum ejus, magno cum honore ordinatus eſt, Rotomago civitate, a Domno Willelmo ejuſdem urbis Archiepiſcopo XI. kalendas Maji, anno ab Incarnatione Domini MLXXIV. *Ita corrigo, licet impreſſum ſit* MLXXIV. *illud enim exigit litterarum Dominicalium curſus, tertiam poſt Paſcha Dominicam componens cum* XII. *Aprilis, quo dies ſequenti anno fuit Feria* II. *Eamdem correctionem exigit chronologia deſumpta ex Catalogo, atque ex libro Pontificali, quos Bondonnetus allegat ſub nomine Charularii, & ſemel ab eis digreſſus, identidem cogitur illa accuſare erroris. In anno* MLXXXI. *ordinari Hoellum facions, non poteſt recipere, quod in ejuſdem Geſtis dicitur, abiiſſe quarta kalendas Auguſti, anno Dominicæ incarnationis* MXCVI. (*male erat impreſſum* MXCVII *ſed errorem librarii corrigunt verba ſequentia*) ordinationis vero ſuæ duodecimo (*expleto videlicet*) totiuſque gratis quaſi quinquageſimo. *Cogitur erge Bondonnetus* Hoelli *Epiſcopatus annos* XVI. *aſſignare: cum nobis vetera ſequentibus liquida ſint omnia. Catalogus, præter annos* XII. *numerat menſes* III. *dies* VII *qui inter* XII. *Maji & diem* XIII. *Julii præciſe inveniuntur ſeclaſis extremis: addit autem, quod* poſt hunc ceſſavit Epiſcopatus IV. *menſibus: quæ ut ad ordinationem ſucceſſoris commode pertingant, oportet, ut pauces dies addas, vel detrahas.*

A 31 Domnus Hildebertus, *quem Robertus Cheneu Sanctum, Claudius Roberti & Saulayus Eremitam appellant, videtur ordinatus fuisse* XXIV. *Novembris, vel* I. *Decembris, anno* MXCVI. *Dominica prima Adventus: a quo tempore sedit annos* XIIX. *menses* VI. *juxta Catalogum & vitam diligenter descriptam post continuata eodem tenore eadem praesidentium. Alia, nec scio, an Vita hujus Hildeberti etiam non ab eodem Auctore sit: alii forte aliique fuerant, qui sequentes tres Vitas successive scripserunt; ac forte etiam alias quinque, sed evulsis foliis deperditas: hos enim persuadet Guilhelmus de Laudae Vita, quae est in Codice Colbertino nobilissima, mediis praetermissis, qui nos deducunt ad exitum Maji anni* MCXXV. *Obierat anno eodem, ac primis verosimiliter mensibus, Roma Gisleberto Archiepiscopo Turonensi; eaque morte intellecta, vocavit Clerus Hildebertum Cenomanensem, jam septuagenarium, cujus translationi annuit Honorius Papa II. Facta autem translatione, Hildebertus Turonibus ultra decennium supervixit, defunctus anno* MCXXXVII. XVIII. *Decembris; quando aliquam ei cultum deferri, necdum comperi. Post translationem autem* B *praedictam fuit apud Cenomanos Interregnum mensium* VIII. *ac dierum aliquot, hic negligendorum.*

32 Guido, *cujus pariter Vita habetur accurate a coevo descripta, dicitur* Canonice electus anno Domini MCXXVI. Sedit autem, (*ut est in Catalogo*) annos ea. menses V. (*quibus libenter addiderim* dies III. *in rotando mensium numero neglectos*) animam vero commendavit polo, tertia cadaveri exonimo, VII. Idus Februarii ducentis Ioſtrie cum XCVII. ab Incarnatione Domini evolutis, *ſicut inſra Vita ſcribitur, id eſt anno nobis* MCXXV. *Verum quid ſignificat, quod additur,* Demptis tamen inde III. pus mensibus & diebus XV. *Exiſtimo deficere verba, quibus indicabantur anni vita, ad quorum integritatem iisdem mensibus ac diebus deerant. Interim a* VIII. *Februarii praedicti retrocedendo ad* MCXXVI *per menſes* V. *& dies* III. *habetur menſis Septembris dies* IV. *eo anno Dominicus, quo fuerit Guido ordinatus poſt intervallum praedictum; quale etiam illo mortuo notat Catalogus, dum ait,* Ceſſavit Epiſcopatus menſibus VII. *id eſt, uſque ad Septembrem: ex quo, addendo additum rotundum numerum menſium, praeter dies* VIII. *illi numero incluſos, alios* XIII. *pervenietur ad diem, ſequentis Epiſcopi ordinationi idoneum.*

C 33 Hugo *ſucceſſit* Guidoni, *cujus Vitam forte ille ſcripſit, ſed abſque ulla chronologica nota; niſi quod* Nonas Februarii caelo ſpiritum, tertia corpus reddidit. *Verum defectui ſuccurrit Catalogus, ſecundum quem ille* ſedit annos VII. menſes VI. dies XVII. *quae ſurſum trahenda (non a* VI. *ut aliqui, niſi* Poſtridie Nonas *legiſſent; ſed a* V. *Februarii anni* MCXLIII.) *venitur ad* XII. *Septembris, qui anno* MCXXXV. *habente litteram Dominicalem* F, *Sabbatum fuit, feſto S. Matthaei ſolenne. Porro* Hugone *mortuo dicit Catalogus, quod ceſſavit* Epiſcopatus menſes XI. *Sed error librarii eſt: oppoſitorum enim ex ſucceſſione ſequentis ſcribendum* VI. *non enim praeciſe invenietur fluxiſſe, interregnumque Epiſcopatum vacui.*

34 Guillelmus, *coevum quoque Vitae ſcriptorem habui; unde ſcitur fuiſſe* Remenſis Eccleſiae Archidiaconus, *cum aſſumeretur ad Cenomanenſem: in qua Sedem Epiſcopalem adeptus, quadraginta duobus annis & co amplius ibi ſedit.* Expiravit D *autem anno* MCLXXVI. *Bondonnetus & Sammarthani addunt* XXVII. Januarii; *Catalogus vero, ſignanimis definens tempus Sedis, exprimit annos* XLIII. *menſes* IV. *dies* XIV. *qui ab anno ac die praedicto retrotracti, monſtrarent ordinatum fuiſſe* II. *Septembris. Verum cum hic anno* MCXLIII. *habente litteram Dominicalem* C, *non fuerit Dominicus, ſed feria* V. *ſuggere facilem correctionem, qua pro* XV. *legantur* XIII. *& ſic fuerit ordinatus* Guillelmus *die* V. *Septembris.* Poſt hunc autem, *inquit Catalogus,* ceſſavit Epiſcopatus menſes VI. *ergo uſque ad exactum Julium anni* MCLXXVI.

35 *Quinque ſequentium Epiſcoporum Vita deerant in mſ. Colbertino, magno ſane cum hiſtoria Cenomanenſi incommodo: quod autem illa ſimiliter ut quatuor vel quinque praeceſſorum Vitae a coevis Auctoribus ſcriptae fuerint, perſuadet Vita Gaufridi de Lauduno ſexto poſt* Guilhelmum *ſimiliter Codicem, evulſis antea ſimiliter foliis mutilum. Qui* Gaufridus *cum obierit anno* MCCXLIV. *apparet Collectorem, non ſolum iſtorum, ſed verosimiliter omnium* S. Aldrici *ſucceſſorum, vixiſſe ſeculo* XIII. *Proinde incommodo occedit alia, quod in* Guilhelmi *ſucceſſore* Reginaldo *ſingatur Catalogus, qui haltenus tanto uſus ſit. Habemus tamen ex eodem, qui Catalogus inſcribitur, Codice, ante Alias Pontificum eadem veteri manu qua Catalogus ſcriptas, alio charactere & recentiori ſcriptas, non ſolum nomina, ſed etiam elogia hiſtorica quatuor Epiſcoporum, Gaufridum antedictum praeceſſorum; cum quibus habet profequi hunc laborem, illuſtranda antiquitatis cauſa ſeptum, quatenus vetera monumenta ſuppetant. Cetera ex hujus ſeculi ſcriptoribus, jam ſepe nominatis, petat, qui volet.*

36 Domnus Reginaldus ſedit annos duobus, diebus octo, *inquit Catalogus, & cum ea Chronico Pontificum mihi adhuc ignoto, quod diem clauſit ceteroquin* IV. Nonas Auguſti: *ſed pro legendum eſſe* III, *hinc enim per octo dierum retrocedendo, venitur ad* XXVII. Julii, *qui anno* MCLXXVI. *Dominicus fuit, ordinando* Reginaldo *ſuoveni; niſi in Sabbato celebrata ordinatio eſt. Obiiſſe ergo* Reginaldus *anno* MCLXXVIII. *ſed cum addatur, quod poſt hunc ceſſavit Epiſcopatus ſolum menſes* IV. *qui ferme pleni non deducant ad creationem S. Andreae, quo anno gratiae* MCXC. *electus eſt* Domnus Hamelinus, *ut mox alia manu ſequitur; oportuit librarium in numero annorum, licet ad longum ſcribendo, erraviſſe; cum punctus litteraliter ſcriptum fuiſſe* II. *ubi revera ſcriptum erat* III. *extrito forſitan primo* I. *& ſic attrita ut* II. *viderentur. Niſi velimus penere vacationem annorum* II. *& menſium* VI. *eamque referre in motus bella, anno* MCLXXVIII. *excitata inter Henricum Regem Angliae, cui Cenomani tunc ſubierant, & Philippum Francia; quibus mota cauſa moeſſe runt mari Regio Angliae, & Richardi ſucceſſio; hujuſque & Philippi cura intenta in expeditione Hieroſolymitana, quam anno* sic. *Reges ambo ſuſceperant. Correctionem tamen mavult Bondonnetus, motus (quod miretur) auctoritate Corveſerii (cujus erroribus cauſigendis alias totus ejus liber intenditur) aſſerentis, quod ſub Pontificatu hujus Epiſcopi, anno ſcilicet* MCLXXXIX. *ſum-*

Hildeberti mortui 1096.

an. 1125. ſedit Archiep. Turonenſis.

Guido 1126.

Hugo 1135

Guillelm. mort. 1143.

Hiatus in hiſt. Epiſcopatus.

ſupplentur ex Catalogo ejuſdem Appendix.

Reginaldus 1186.

Incertum annum 1188.

A fundata eſt Abbatia Porreti-novi, Præmonſtratenſibuſque donata; *& quidem* II. *Auguſti*, ut habet Manuſcriptum; *quæ verba de ſuo addecas Bondonetus, videtur ipſum Ms. dicmq; ita eo votatam legiſſe. Sed an etiam nomen* Reginaldi Epiſcopi, *ut tunc viventis? Id ante omnia oportuiſſet docuiſſe. Quare adhuc haremus ambigui de controverſo biennio, ſine Præſificatui* Reginaldi, *an vacanti Sedi adſcribendum; cum æque facile ab oſcitante librario potuerint omitti verba duo, quam numeras mutari. Ex hinc porro in recentiori, quæ ſequitur, Appendice mutatur ſtylus menienda vacationis, qua deinceps terminatur in die electionis. Quod Bondonnetus confirmat ex Contracta, quem ſequens* Hamelinus *ſignavit, anno* MCCXI. *poſtridie Paſchatis, anno* XI. *ſui Pontificatus.*

Anno 1190. Auſonius.

37 Domnus Hamelinus, electus anno MCXC. I. *Decembris, ſabbato ante Dominicam Adventus*; Romæ conſecratus a Domno Cæleſtino Papa; (*Cæleſtinus autem primam cæpit ſedere anno* MCXCI. *in Paſchate* XIV. *Aprilis*) conſecratus *inquam* Romæ B *interim quo menſe ac die*; obiit fere centenarius, anno Domini MCCXVIII. *in* Vigilia omnium Sanctorum, *id eſt ultima Octobris* (*Summarthani perperam legunt* 10. Kalendas, *pro* 2.) ceſſit, animquam decederet, annis quatuor; *ergo anno* MCCXIV. *idque circa* IX *Martii, nam* ceſſavit Epiſcopatus a medio Quadrageſimæ: *& Paſcha eam ſecutam celebratam fuit* XXX. *Martii*, uſque ad diem Martis, poſt Octavas Pentecoſtes, *id eſt uſque ad* XXVI. *Maii. Dicitur tamen, quod* Sedit in Epiſcopatu, annis XXVIII, *non quidem in rigore loquendo; ſed ex indulgentia ſuccefſorum, Epiſcopi titulum ei in ſuis Actis etiam poſt ceſſionem adſcribentium, ejuſque in Epiſcopi nomine ſupplicantium Regi, ut notat Bondonnetus: niſi forte illis ſolum, ut Chorepiſcopi, adminiſtrationem ceſſit, quod non videtur inverosimile. Alias rectius dicerentur ſediſſe ſolum annis* XXIII. (*numeranda a die electionis*) *menſes* III. *dies* VIII.

Hamelinus papa.

38 Domnus Nicolaus, electus prædicto die D
Martis XXVI. *Maji* MCCXV, Sedit anno uno meſe octo, *id eſt uſque ad finem circiter Januarii* MCCXVI. *ſed quia* anniverſarium ſit in Cathedrali, *ex fundatione*, die XXVI. Februarii; *idco Bondonnetus cenſet legendum menſes novem. Hanc correctionem eſſe ex mente ſcriptoris, probat, quod ſequitur*, & ceſſavit Epiſcopatus menſe uno; *die enim* XXIV. *Martii facta eſt ſucceſſoris electio.*

Ea RE. GESTO EPP.

39 Domnus Mauritius anno Gratiæ MCCXVI. *Mauritius pag. 8*
Vigilia Annuntiationis B. Mariæ, quinta ſcilicet feria (*currebat enim littera Dominicalis* B) qua cantabatur, Lætetur cor quærentium Dominum, (*eſt hic Introitus Miſſa Feriatlis poſt Dominicam* IV. *Quadrageſimæ; Paſcha autem celebrandum erat* X. *Aprilis*) electus eſt, *inquam* XIV. *Martii*, & Turonis conſecratur Dominica infra Octavas Aſcenſionis, XXI. *Maji. Hic eam ſediſſe annos* XV. *menſes fere* IV. ad Rotomogenſem Metropolim translatus eſt anno MCCXXX. Gregorii IX. auctoritate; receptuſque die Dominica ante feſtum B. Mariæ Magdalenes, tunc cadente in XXII Julii, E *quod indefinitum in Appendice noſtra ſcribitur feſtum, circa feſtum Magdaleones. Ceſſavit autem Epiſcopatus diebus ſolum* CCC. *nam*

Idem ſanctus Archiep. Rotomag.

40 Poſt ipſum Mauritium, Gaufridus de la Valle Decanus electus eſt, Vigilio S. Hippolyti, XII. *Auguſti*, anno Gratiæ MCCXVI. & anno Electionis completo, traditus eſt ſepulturæ, cæſtinus S. Laurentii, *id eſt* VI. *ejuſdem Auguſti*; *ſic ut pleno triennio ſolum biduum triduumve defuerit.* Vacavit autem ſedes uſque ad XVI. kalendarum Octobrium, *menſem* I. *hebdomadem circiter* I. *poſtquam electus eſt.*

Gaufridus I. 1216.

41 Gaufridus de Lauduno, *anno* MCCXXIV. *Gaufridus II. 1234.*
XVI. *Septembris*: qui pes annos XXI. fere ſedit..... & apud Anagniam cuſtum ſuum, in die Inventionis S. Stephani I. *Auguſti*, felicites conſummavit, *anno* MCCLV. *expletis ſcilicet annis* XL. *menſibus* V. *diebus* VIII.

DE SANCTO DEODATO, F

PRIMUM EPISCOPO NIVERNENSI,

DEIN ABBATE VALLIS GALILÆÆ IN VOSAGO.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G.H.

De Sancti cultu, vita, ætate, ac monaſterio.

ANNO DCCXXIC

VOſagoi *mons, ſaltus, ſilva, eremus, per confinia Alſatiæ, Burgundiæ, & potiſſimum Lotharingiæ extenditur; probabiliterque olim variis Sanctis tam Eremitis, quam Cœnobitis, domicilia ſua monaſteria. Inter hæc potiora quinque cenſebantur in modum Crucis diſtenta: ex quibus in capite erat ad Septemtrionem*, Bodonis monaſterium, a S. Bodone Tullenſi Epiſcopo, *cujus infra latior ſit mentio, conſtructum jam diratum. Inde ab Oriente eſt* Senonienſe Monaſterium, a S. Gomberto ſeu Gundobetto Archiepiſcopo *Senonenſi conditum, uti latius ad hujus Vitam* XI. Februarii *eſt relatum, quod modo extat ſub Benedictina S. Vitoni Congre-*

Sunt alia Voſagi monaſteria

gatione. E regione ab Occidente viſitatur monaſterium Stuagium, *vulgo* Eſtivum, *ad Morthum flavium, quod poſtea ad Ordinem Præmonſtratenſem eſt translatum. Ibidem etiam invenitur* Medium ſeu Medianum monaſterium, a S. Hildulpho, dimiſſa Aſchiepiſcopatu Trevirenſi, *erectum: de quo ejuſque fundatore plurima infra dicentur. Ipſum medium Senonenſi aggregatum eſt Benedictina S. Vitoni Congregationi. Monaſterium demum* Vallis Galilææ, *quod* Juactutes *dixerant, ad Meridiem, quaſi in pede Crucis, quam iſta cœnobia formant, a* S. Deodato, *cujus hic Acta illuſtramus, conditum & excultum fuit; obitusque ejuſdem, & ſepultura ac miracu-*

eſt Vallis-Galilæa, a S. Deodato conſtructa;

A *lis clarum: unde ab illo jam pridem eomen accepit* MUCT. *oppidum, quod eiaem paulatim accrevit, ad dillom* G. H. *fluvium Mortham, vulgo Saine Die en Lorraine nancupatum (est enim aliud ad Ligerim S. Die sue Loyre) ubi pre Monachis introducti seculo x. Canonici, eum dem S. Deodatum Patronum venerantur.*

2 *Coluntur die* XII. *hujus mensis Junii SS. Na-* *hujus mensis 19. Junii.* *bor & Nazarius; quorum sacra corpora S. Grode-gandus Episcopus Metcosis Roma detulit, & corpus quidem S. Naboris posuit in monasterio Hilariacoper S. Fridolinum (ut ad utriusque Vitam* VI. *Martii diximus) in hoderna Lotharingia constructo in cujus monasterii, jam dicti S. Naboris, ms. Martyrologio, ad hunc* XII. *Junii ista leguntur.* Eodem die S. Deodati, Episcopi & Confessoris. *Grevenus in Antario Usuardi anno* 1515. *& 1521. excuso, celebrat* Deodatum, Episcopum Nivernensem & Confessorem, *quem longissimo encomio exornat Sanctyus in Martyrologio Gallicano. Trithemius lib. 3. de Viris illustribus Ordinis Benedictini, cap. 304. ista scribit:* Adeodatus, Abbas monasterii Vallis-Galilææ, ac postmodum Episcopus B Nivernensis, magnis virtutibus & meritis claruit eminens: & quamvis Pontifex esset, tamen Monachi propositum in nullo violavit. Cujus festum agitur XI. Kalendas Julii. *Trithemium sequuntur Wion & Dorganius, itemque Menardus & Baccherius, qui* Deodatum *appellant, & ex ejus Actis accurate dolent, Episcopatu relicto decessisse ad monachatum. Eumdem* Episcopum Nivernensem Adeodatum *Menologio Scotico* XIII. *Martii & hoc die adscripsit Camerarius; & Theodatum appellat Fitz-Simon in Kalendario Hibernico. Sed haec ipsi Actis nitro refutantur.* In Ms. *Florario ad diem* 2 *Januarii celebratur* depositio Deodati, Nivernensis Episcopi & Confessoris.

3 *Acta ejus nactis summa, a Joanne Gamansio descripta ex papyraceo codice Ms. bibliothecæ Patrum Capuccinorum Paderborna, & collata cum ms.* *Vinodiens. seu Mss.* *pergameno Passionali cœnobii Bodecensis in eadem Paderbornensi dioecesi, Canonicorum Regularium S. Augustini; sed in hoc desideratur Caput* 4. *Eadem imbuimus in ms. Ultrajectino S. Salvatoris, sed* C *in hoc desunt, quæ sub initium num.* 1. *& quæ sub finem a num* 27. *narrantur. Simile exemplar habuit Mosander, in que, eadem, sed ipso non nihil emendato, pre Supplemento Surii edidit. Integra etiam hæc Acta edita sunt Nanceii anno* MDCXII. *e quibus omnibus ea damni more nostro distincta & illustrata. Eadem postea Gallica transtulit Joannes Roy us vel Ruerus (nam utroque modo nomen impressi fecit) Secretarius Ecclesiæ & Capituli S. Deodati; edidit que Trecis anno* MDXCIV. *ac postmodum inseruit operi Joannidem Gallico de Sanctis & Antiquitatibus Vosagensibus par.* 2 *lib.* 2. *excuso Spinalæ anno* MDCXXIV. *Hic in epistola dedicatoria prima editionis ad Gabrielem de Reynette Magnum Præpositum & Canonicos insignis Ecclesiæ S. Deodati, & editionem Nanceianam* *asserit, hæc Acta ex prima collectione a discipulis S. Deodati facta, fuisse postmodum conscripta a quodam viro docto & sancto, ac monasterii Mediani* *scripta ex vulgatiore ab eum discipulis facta.* *Amustæ, postquam tertia visione ad id fuisset divinitus incitatus. Illud ipsum esse attestatum in epistola carmine descripta, atque eum hisce Actis dotata Waldrado Magno Præposito & venerabili Collegio S. Deodati. Extat Historia Senonensis Abbatis, auctore Richerio ejusdem cœnobii Monacho, a Luca Acheriano tom.* 3. *Spicilegii, & par.* 1. *fol.* 3. *Bene-dictini vulgata, unde aliquot miracula & translationis notitiæ subjungemus. Reliqua ibidem legi possunt.* D

4 *Hadeonus paucis ante mortem annis Heeschemius, cujus cupta prosequens, nato, quod tradidit de* D. P. *Annus mortis.* *mortem ad vitam Domnus Deodatus (ut num.* 20. *dicetur) tertio decimo kalendas Julii Dominico die, sexcentesimo septuagesimo nono anno a D.N. Jesu Christi locatione: qui characteres cum inter se conveniant aptime, nolim ab illis demoveri propter quasdam in aliis ejusdem Vitæ circumstantias hallucinationes quoad nomina Episcoporum, nescio an Auctori Deodatensi, an Interpolatori Medianensi potius imparandas; alias integrum fere seculum differendus obitus iste esset, prout eum definit noster P. Labbe, jubens pro* 679. *scribi* 769. *qui fuit Caroli Magni primus; eum ea zyfra rum conversio, quam est facilis scripturæ, tam est impossibilis probatu, nequit Labbeo venisset in mentem si cogitasset, apud Doublettium in San-Dionysianis extare ipsius Caroli* E *tunc datum diploma, quo declarat, se annare ad casam S. Dionysii Martyris..., monasteriolum qui nuncupatur a S. Deodato, infra Vosago silva, sicut eum Pippinus genitor in sua investitura tenuisse compeobatus est. Pridem ergo, etiam ante Pippini regnum, obierat Sanctus, in cujus nomine dicebatur Monasteriolus iste, quem non putamus esse alium, quam ipsum de quo agimus vallis-Galilææ. Nec etiam admiserim, quod illo ipso, quo hic dicitur Sanctus obiisse anno, ejus abbatius eremo sit, ut cum S. Wilfrido Romam proficisceretur. Carole le Cointe opinio illa fuit, hanc ob causam coactis differre ejus obitum usque ad annum* DCLXXIV. *Confudit ille hunc, de quo agimus S. Deodatum, cum Adeodato Tullensi Episcopo: qui anno* DCLXX. *Romanæ subscripsit Synodo, sicut fusius explicat ad vitam S. Wilfridi Henschenius* XXIV. *Aprilis cap.* IV. *S. Wilfredum suis comitatus. Prioris corpus, uti a prodita Reyroscribitur, a Bertoldo Episcopo Tullensi elevatum fuit anno* MIII. *die* XVII. *Junii, annuente Beatrice vidua Friderici Lotharingiæ Ducis cum filio Theodorico; qua de Translatione est cap.* 15. *Chronici Senonensis, producti ferme ad finem seculi* XIV.

5 *Franciscus Rignetus, Magnus S. Deodati Præ-* F *positus juxta Nanceianum vetus exemplum, præditam illius Sancti Vitam recudi fecit, recusamque* *Vita circa an. 1679. recusa,* *Henschenio misit anno* MDCLXXIX. *adscriptis manu sua, tum in margine, quam ad calcem libelli, Gallica lingua Observationibus suis, minime contemnendis: has vero sequenti demum anno cumulavit novis eadem lingua Memoriis historicis ac Chronologicis, simili cura Antverpiam missis. Non vacabat Henschenio recognoscere ad illas unum hunc pravium Commentarium, Notasque ad Vitam paratas. Id ego nunc facio simulque Auctori redditam commemorationem studii erga Sanctum unum Patronum.*

6 *Præfatur ille in primis Observationibus, Auctorem Vitæ sibi videri Monachum Vallis-Galilææ, qui num.* 11. *dicit, hujus monasterii & num* 20. *In hanc Vallem-Galilææ: ubi eum pro Monachis Canonici sint introducti circa annum* DCCCLXXX. *consequens videtur, ut illa Vita ante dictum annum, aut etiam multo prius scripta sit. Phrasis prodita (ut verum fatear) aperiret sunt illius monasterii, quam Mediani Monacho. Sed dum ad calcem Vitæ notatum lego, quod ipsam, anno* MLIX. *Roma in Synodo Leo* *cujus auctor putatur fuisse Monachus loci, sæc. 9. vel 10.*

A *Leo Papa* IX. *in eccleſia Dei recitandam decrevit; damque ex Rigneta intelligo, in Deodatenſi archivio etiamnum ſervari membraneum Legendarium, ubi eadem Vita in Lectiones verboſeque digeſta fuiſſe intelligitur, ex poſteriori parte etiamnum ibi reſidua; cujus opinionem, quod non habeamus primam Deodatenſis Monachi compoſitionem, ſtyle forſitan multo ſimpliciori exoratam, & veroſimiliter nullis vel paucioribus mendis chronologicis obſcutam. Emenda Mediananſis Antiſtes ſanctior, quam doctior, tanta aperioſus cumulerit, quæ magis conatus eſt ubique ſe eundem Tollenſium Epiſcoporum corruptiſſime (ut apparet) Catalogo, unde nomina hue inferenda accepit, de quibus infra in Notis. Sane* Walderadus *ille* Præpoſitus, *ad quem directam Vitam Ruyrus ſcribit, idem eſſe videtur, de quo prædixit Leo Papa, anno* MLI. *Udoni Tullenſis ſcribit.* Fratres noſter cariſſimos Weldradus, Præpoſitus cœnobii S. Deodati, cum quibuſdam Fratribus ſuis nobiſcum præſentes *in Curia Henrici* III. *ſub tempus, quo ibi ipſe Papa electus fuit*, noſtrum implorayerunt cu-

B *ſilium. Idem ergo eadem occaſione Leoni obtulerit, qualem a Mediolanenſi Antiſtite acceperat Vitam, Romæ in Synodo prima approbandam; ſicque transierit in membranas prædictas, ſed abſque Epiſtola, cujus meminit Ruyrus, quem ipſe etiamnum edidiſſet, nunc enim nuſpiam invenire indicat Rigneta.*

7 *Utendum interim iſta quaſiquali Vita, & cæteris aptanda erant anno mortis; qui annus cum ſuis Indictionis Dominicæque adjunctis, petunt certius fuiſſe cognitus. Sic quemvis Vita Auctor vel interpolator dicat ſæpius veniſſe Sanctum in Vallem Gallinam anno* DCLXIX. *eo tamen hic venerit decennio citius. Cauſam errandi dederit Privilegium inventum ſub nomine S. Hildulfi Trevirenſis Epiſcopi quaſi datum S. Deodato tali anno, præſuo in Valle Gallina monaſterio; exiſtimante Auctore, hoc fuiſſe initium monaſterii, neque ad monachos habente aut Childerici Regis donationes, ad monaſterium jam condi captum collatas circa annum* MCLX. *(quorum ne nunc quidem invenimantur charta) neque S. Numerianum Epiſcopi Trevirenſis, Hildulfo prioris, Privilegium veteſtius & anno ut ſummum* DCLXV. *datum, quod in Mediano*

C *monaſterio invenſſe ſibi gratuletur Rigneta, utpote exemplar, ad quod alterum Hildulphi poſtea vel ſuum vel confictum fuit. Agit autem illud de jam plene conſtituto monaſterio, quod ut ſic haberetur, quinque ut minimum vel ſex anni requirantur. Porro alterum ibidem opinio facerit* (cui, *inquit auctor* n. 14. nec reſtragamur, nec ſuffraganmur, quoniam penitus reſcellere aut defendere non valemus) S. Deodatum, poſt triginta annos abegreſſu ipſius ea Francia, hanc vallem intraſſe; *quæ triginta anni, ſimul cum prioribus viginti, conſtituunt annos quinquaginta, inter Vulgi ſolitudines loco non uno, nec uno monaſterio conditorales. Sic autem intelligetur* Deodatus *veniſſe ex Francia, ubi aliquamdiu ſaltem annis Epiſcopatum adminiſtraverat ſub annum* DCXXX. *jam quadragenario proximum, aut majorem, adeoque obiit vere grandævus, ut num.* 16. *dicitur*, emeritaque militiæ veteranos *circa annum* DCC. *natus. Quo omnia in noſtris ad vitam Annotatis, multo quam Henſchenius reliquerat probabiliores, probabuntur optime cohærere cum certiori hiſtoria, prælucentibus Rigneti obſervationibus & Memoriis.*

S. O. *dicitur ſit primas, deſtribenda præſentem eccleſia ſtatum, qualem non incongruum fuerit adne-*

ſed quam ſit ut interpolavit dibus Mediananſis,

& approbavit Leo IX. an. 1049

veroſimiliter vita Chronologia.

qua occaſione venerit ſanctus in Vallem Gallinam,

egreſſus ex Francia ſeu Epiſcopus circa 630.

here hoc prævio Commentario. Canonicis, *inquit*, viginti quatuor conſtat hodiernum Collegium, atque inſuper Præpoſito Majori, qui caput eſt omnium, ſuo numero complectentium Decanum, Centorem, atque Scholaſticum, quorum pro ratione eminentioris ſuper ceteros dignitatis, Præbenda etiam amplior eſt. Olim triginta numerabantur: ſed majores noſtri Præbendarum trium ſuppreſſionem impetraverunt Roma, conſervando organo, aleodoque organiſtæ, cum quatuor pueris choralibus moſcaque Magiſtro: quartam Præbendam auctoritate Pontificia abſtulerunt Principes noſtri, pro erigenda nova Nancæi eccleſia, quam Primatialem dicunt. Officium in eccleſia peſolvunt Canonici, una cum Vicariis; quorum nunc nequc numerus, neque ſtipendium eſt definitum: ante bella pleroque undecim vel doodecim erant. Ea inſtitutione Leonis IX. qui Majoris Præpoſiti titulum & officium aliquando apud nos geſſit, factum creditur, ut ſucceſſoribus Pontificaliter officiantibus Pedum ac Mytra ſit, eum peculiari quoque ornamento ſerico, in ſormam piſcatorii retis cooperiente Albam, Tunicellam, atque Dalmaticam, a cingulo uſque ad pedes, quod vulgo Rete vocant, Reciatum Latine dicremos. *Et hoc opinio confirmari poteſt ex privilegio Pallii & Myrrarum, quod idem Leo* IX. *in memoriam Clementis* II. *deceſſoris ſui, antea Babenbergenſis Epiſcopi, conceſſit Epiſcopo, & dignioribus Canonicis iſtius ipſius Eccleſiæ Babenbergenſis.* In tali oratu aſſiſtit Præpoſitus ſolemniorum dierum Officiis, aliàs adeſſe non tenetur: ſi tamen adeſſe velit, obligatur venire in habitu Epiſcopali, hyeme quidem in cappa violacea, pelliculis muris Armeni ſarta, æſtate vero hoteatos cum epomide & cruce pectorali.

9 Epiſcopalem quoque juriſdictionem habet Præpoſitus, non ſolum in oppido S. Deodati, ſed per totam vallem, a limitaneis diœceſibus Argeotinenſi, Tullenſi, atque Baſileenſi abjunctam, complexamque duodecim magnas parochias; quibus decimam tertiam ego addidi, pro majori commoditate Parochorum; quos ad Synodos meas voco, & ad quorum inſtitutionem concurſus celebro, habens miniſtros Curiæ meæ ſpiritualis, a quo non niſi Romam appellatio eſt, Officialem, Promotorem, alioſque, plane ſicut Epiſcopi. In iis, quæ Roma ad nos veniunt, Bullis ſimpliciter dicimur Pro-

D AUCT. D. P. *Præſens Deodatenſis eccleſia ſtatus ſub Canonicis.*

E *quorum Præpoſitus Epiſcopali ornatu utitur.*

uti & juriſdictione,

F *a ſede Romana Præpoſitus petit,*

vinciæ Trevirenſis, nolla diœceſi nominata, & ad eas functiones, ad quas conſecretio Epiſcopalis requiritur, liberum nobis eſt rogare Epiſcopum quemcumque, nemine non admittente Dimiſſoriales ordinandorum a nobis ſignatas. Territorium noſtrum, ex donatione Theodorici II. facta S. Deodato, per montana extenditur ſeptem leucis in longitudinem, in latitudinem quatuor; marum olim deſertum, nunc, occaſione monaſterio-eum & cellularum a Sancto extructarum, habitationibus etiam ſecularium frequens; quorum omnium Decimas eccleſia noſtra percipit, licet nunc pars ſolum tertia territorii ſupremæ juriſdictionis titulo nobis pareat. Proinde olim etiam ſeculis Regalia nobis competebant, ut ſunt jus monetæ cudendæ, militiæ conſcribendæ, & tributi exigendi, aliaque hujuſmodi. Invenimus autem in regiſtris noſtris, Magni titulum Præpoſitis datum fuiſſe jam inde a ſe-

A culo XIIII. eoque uſum Lotharingiæ Ducem incerte quam nobis ſiguvit anno MCCLXXII.

10 *Hactenus ille: qui deinde ad poſteriores Memorias ſic profatur*: Sequar, quatenus potero, antiquam Vitam, a Leone IX. probatam: cogar nihilominus adjungere quædam ibi omiſſa, & refutare nonnulla, prorſus incompetibilia cum aliis ejuſdem Vitæ locis, ſolicitus imprimis, ut falſa ſecernam a veris. Qua in re haud paulo meliorem ſucceſſum ſpero quam habuerint alii, me quidem doctiores; ſed qui maioribus locubrationibus incoti, aut longius poſiti, otium non habuerunt ſingulas circumſtantias expendendi, neque facultatem ſcrutandi monumenta archivii noſtri, ipſaque loca in quibus res actæ perſonaliter adeundi; quæ propeer aliud facere non potuerunt, quam ſe ſe referre ad hanc Vitam, velut omnis nocitæ a ſe ſperandæ unicum fontem. *Ad hæc ergo ſubſidia aggredior Annotata Henſcheniana recognoſcere & augere*,

Obſervationes Mss. ad Vitam nobis miſſæ

B 11 *Cum hic de ſit*, Vide Appendix tom. 6. Junii pag. 116. col. 1.

VITA

Primum a Deodatenſi Monacho ſcripta, dein a Mediolanenſi Abbate interpolata,

Ex Mss. Codicibus & editione Nanceiana,

CAPUT I.

Ortus, Epiſcopatus Nivernenſis, vita ſolitaria.

Mundi res caducas æſtimans S. Deodatus.

1 CAtholica fides, & Chriſtiana pietas, quanto vivacius aciem mentis in inviſibilibus defigit, tanto ſegnius viſibilia attendit; quia eorum vanitate ſe poſſe cæcari animadvertit: nec mulcetur qualibuscumque ſpecie caducorum, quæ miratur & ambit fluxa carnalium curioſitas exterius, quoniam aut fœda interdum, aut vacua noverit interius: a quibus ideo oculos avertit, quatenus veri & ſolidi boni oblectamine in æternum perfrui poſſit: cujus ſobrio vino ſic inebriatur, ut ignoret quo tramite ad hæc infirma revertatur. Ad hujuſmodi merum ſic nos hortatur Canticum Canticorum; Bibite amici, & inebriamini caris-

Cantic. 5.

fimi. Animæ obtectæ gemina eſt: aut enim inebriata amore ſeculi, obliviſcitur Creatoris ſui; aut inebriata præclaro calice caritatis Dei, ſic ardenter adhæret Conditori, ut non ſentiat quidquid eſt mundi. Quod frequenter audimus & videmus factum, quando nonnulli pro deſiderio vitæ æternæ, parentes carnis & patriam ſuam, nullo compellente, ſub jugo Patrum ſpiritualium victuri fugiunt; & quondam elati, cupiunt eſſe quod paulo ante deſpexerant, & odiſſe incipiunt quod fuerant. Amareſcunt eis olim dulcia, & dulceſcunt amara: proſpera formidant, adverſa exoptant: oblivi ſeculorum ſuarum, omniumque carnalium affectionum; nec importunis fletibus conjugem revocantes, ſeu pietate parvulorum, ſic feſtine ad laborem, quaſi ad requiem. Hoc ſancti Spiritus multo quidam pleni, opulentarum urbium ſuarum ſuorumque oblivioni hac pauperi Vaſagi, fame & frigore tabeſcere contenti: de quorum numero piiſſimus Pater noſter Deodatus, præcipuo nobis prædicandus eſt præconio. a

D

2 Beatus Deodatus generoſo Occidentalium Francorum ſanguine procreatus, morum & actuum prærogativa in ſuæ proſapiæ lineis eminuit primus, quamvis ex corporis ætate ſa conſeretur poſtremus. De virtute in virtutem itaque, per ætatis incrementa gradatim eundo, gratum ſe ex gemina caritate exhibebat Deo & populo: diviſtar ſalutis, ſapientiam videlicet ac ſcientiam, pariterque timorem Domini, infatigabiliter complectens, pro incorruptibili theſauro. Tandem pari & unico aſſenſu Cleri & plebis, a Deo (cui ſe totum dederat) juxta nominis ſui exemplar donatus eſt Pontificio Nivernis; ne ſancta ejus actio diutius lateret ſub modio, velut lucerna præclariſſimo decentiſſimo præfigenda candelabro, ac tam verbo quam facto luceret omnibus in Domini ſanctuario. Quod quanta devotione & induſtria, ſub infula Pontificali illuſtraverit, nemo prorſum ambigit, quando omnem ejus laudem finis perfectus canit. b In quo pernoſcitur clarius luce, eum in Epiſcopatu non ſua, ſed quæ ſunt Jeſu Chriſti tantum quæriſſe; nec ſaltem ab hominibus reverentiam debitam, ſed a Deo remunerationem illibatam ex honore illo optaſſe, cui tam perfecte valuit renuntiare.

Nivernenſis Epiſcopus.

E

b

3 Denique ſanctiſſimus Antiſtes, ſagitta caritatis divinæ ſalubriter vulneratus, trahi & currere poſt Jeſum capetebat totus; c perpendens mundum in maligno poſitum, ſeque in medio ſcandalorum. Etenim ſicut ſuperborum eſt, minimum, ſeu certe nil boni agere, & ſemet perfectiſſimos in oculis Dei æſtimare; ſic profecto humilium eſt, quæ præcepta ſuot omnia ſæcera, ſeque inutiles ſervos, & omnibus hominibus infectiores ac vilores, non ſolum ſuo ore pronuntiare, verum etiam intimo cordis affectu credere. Quippe a malitia converſi, & oculis in oculis ſuis parvuli, Domino parvulos cuſtodiente deficiunt mente ſupplici; Imperfectum meum viderunt oculi tui. F Hoc utique pacto, vir ſummæ ſanctitatis Deodatus, in civitate Dei, humilitate perfecta radicatur & fundatus, necnon reſpecta diſtricti Judicis extremæque diſcuſſionis attentu, & ſciens quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur, ad ſequendum Chriſtum perfecte eſt animatus. Deliberatione ergo tantæ rei prorſus *d* arrepta, abnegavit ſua & aliena negotia, e ſucceſſore ſibi delecto ad ſuæ diœceſis gubernacula, ne navis Eccleſiæ Chriſti periclitaretur, tam iduneo remige privata. Sic frequentiæ ſui gregis, plus ad ſe retinendum armatæ ſtatibus, valedicens; cum aliquot ſibi unanimis regreſſus Niverſenſi oppido, ſponte exulat a naturali ſolo, cunctis & cubatis admenetatus Chriſto; quem expectare cupiebat in ſolitudine manſurus, ſalvus & immunis factus a puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate populari tumultus. Hic jam non pige-

Pſ. 138. 16.

Deſiderium abſolutum.

c

d

e

In ſolitudi ne manſurus

ac

At nos agere, quod pretioſorum metallorum veſtigatores & effoſſores conſtat uſitare: quibus ſi qualitas terrenæ venæ arriſerit, atque per ſe ad divitem maſſam ventum iri promiſerit aut repromiſaverit; extemplo animoſis *f* vangis & marris cuncta tudera egerunt, donec ad cupitum metallum perveniunt. Sic nos hujus viri Sancti animum, huic mundo mortuum, & cum Chriſto in Deo abſconſum, meditemur, & perpendamus, ſi poſſumus, ex qualitate exteriorum ejus actum. Conſideremus quanti æſtimaverit præſens ſeculum, cui valeſcit quando ei arridebat plurimum, ſecutus ad lamenta ſpiritus contribulati & contriti cordis Dominum Jeſum; qui, ne hic periremus, ad hanc vallem deſcendit lacrymarum. Nec pauperculus quilibet homuncio tanta alacritate reliquit vile roguriolum, culmo & cæſpite contectum; quanta hic Dei cultor urbem Niverſenſium, cujus in ſumma rerum copia adminiſtrabat Epiſcopium. Sed, quia ſunt intimis interiora, jam ventator ad ſequentia.

B *adhiſſe cum meres SS. Arbogaſto & Florentio.*

4 Igitur terque quaterque beato Deodato, centuplum a Chriſto & vitam æternam capeſſenti, præ ceteris comites tantæ mercedis cohæſiſſe ſecutur iſti, Arbogaſtus *g* & Florentius: quorum prior in ſacro nemore (quod Theutonico idiomate Heiligeſtorſt vocitatur) eremitica vita eſt functus: indeque ad Epiſcopatum Aegentinæ civitatis raptus: cui decedenti alter *h* ſolitudine Haſlæ abſtractus ſucceſſor eſt datus. Hi poſtquam plurima terris monaſteria ſuorum inſignia mentorum, vocati a Domino requieſcunt ſpiritu in cæli aula, corpore autem in loco, quæ inſtituiſſe eos diximus ſupra. Tunc Willigodus, Domnolus, & univocus ejus Deodatus, quos a ſancto viro labor non diſparavit ullus, certatim inſiſtendo obſequiis, & parendo juſſis illius, ſatius duxerant cum comite ignotos tribulari, quam cum notis in terra ſuæ nativitatis lætari.

g

h

i Willigodi, Domnolum & Deodatum.

5 Domino itaque Girbaldo *i* viro ſanctiſſimo præſidente diœceſi ſanctæ Tullenſis Eccleſiæ, fidelis Domino ſervus Deodatus, renuntians ſeculo decrevit in ſitu Voſagi locum habitationis eligere. Venitque tandem cum ſuis *k* Romonum (quod tunc hæreditaria ſorte duo fratres ſibi diviſerant prædium) qualis vir eſſet outu divinitatis eſt declaratum. Nam inibi prior illorum ſtatum, Aſilas dictus, locatis artificibus, inſiſtens erat ædificationi novæ domus. Quibus ſupremo propinquantibus operi trabalis materies tranſverſim mediotimo imponenda apici, cui cuncta contignatio habebat inniti, nulla arte per tres dies eidem potuit aptari, modo obſtante brevitate, modo cutvitate, ſeu aliqua alia torſitudine. Unde Dominus ille opificibus iratus convitia ingeſſit, quod qui ſilvam in promptu habuerint, velut inertes diu ſub illa materie & fruſtra ſudaverint. Sed his jam ſceſſis opere & mœſtis eumibus pranſum, contigit Sanctum virum eamdem ſubintraſſe domum, & in eadem reſediſſe ex imiore ſeſſum. Qui cauſæ illius ſeriem a quodam puerulo edoctus vicerebus miſericordiæ, ab infantia ſecum adultæ, & de matris utero ſecum egreſſæ, commotus, tentavit ſubvenire mœrentibus: acciſoque beato Willigodo cum ceteris, materiem opportuno *l* loco paulatim aptavit, ac ſe mox copto itineri reddidit. Adhuc non longe digreſſus, reducitur, tam benevolo ejus opere comperto a Primate ſuæ illius. Hic ut peregrinationis ejus votum percontatus accepit, vel quis fuerit, prædium ipſum eidem conceſſit, uſu tantum inde ſibi retento dum advixerit, annuatim ſancto viro quinque argenti ſolos *m* annis ſinguſis. Nec dubitavit pauper Chriſti ſuſcipere aliena, qui abdicaverat ſua: quatenus merces cumularetur devoto laico ex eleemoſyna, qua prævideret ſuſtentari poſſe pauperes, quos Chriſto aggregavit poſtea: aut utique dubium, quia in ſpiritu noverat, locum illum nobilitarum iri, ſui dilecti diſcipuli Willigodi ſepultura. Ad cujus exanimum corpus, illic nunc uſque tot & tanta monſtrantur miracula *n*, ut palam ſit, ejus ſpiritum perpetua in cœlis remuneratı gloria.

k C

l

Romonum prædium.

ſi trahem e ſilvis aptatum

D AUC. MON. DEODATI

m

dono accipit.

n

6 Inde progreſſus Pontifex devotiſſimus devenit Argentillam (a rivulo ſuo ſic vocitatam) quam tamen nunc ruſticum vulgus corrupte a Arentellam dicit. Ibi labore tantæ viæ exhauſtus, demorari conſenſit, atque impenſas ad ſibi conſtruendum monaſterium imbi præparavit *o*: cujus fundamenta dum ad aliquod perduxiſſet faſtigium, offendi cœpit ac lædi pravitate & injuriis accolarum, eidem invidentium, quaſi indies uſurpato ſundoi eorum: erant enim & apprime militares, ſed libertatem quaſi velamen malitiæ ſuæ habentes. Quorum protervitam mox ut Dei ſervus humiliter declinavit & fugit; ſed cæleſtis adeo ſuper eos incubuit, quatenus tam ipſi, quam cuncta poſteritas eorum, aut juveniles annos & ſibi tunc dulciſſimos non exiſſent, aut certe minuti intellectu affimbus ſuis deſpicabiles & ridiculi remanſiſſent, donec nequam ſtirps illa de media ablata fuiſſet.

Argentilla monaſterii conſtruens.

o

E

impediunt ab æmulis.

7 Hinc venerabili viæ poſt nimios aviæ & anfractuoſæ ſolitudinis circuitus *p*, Eliſacium introivit: ubi inter Amalricivillare, & Uogiſi villam, apud Wilram (erecto ſibi habitaculo) conſedit: cujus hodieque ibidem oſtendantur plurimæ parietinæ, & fons perſpicuus atque ſalubertimus, ejus famoſus nomine. Ubi cum circumcirca quaſi quidam intellectualis ſol radios beneplacitæ Deo actionis evibraret, & docilis animos religioſorum in bono odore Chriſti ad ſe traheret; aliquis eximiorum Procerum Hunus, cum conjuge Huna dum in vicinia commaneret, magiſque ex debito quam ex intentione huic mundo deſerviret; Dei ſervo in amicitiis junctus eſt familiariter: ſimili quippe ſimili cohæret, diſſimiliſque diſſimiles refugere ſolet. Acceſſit inter eos & illud ad ſolidæ dilectionis plenitudinem, quod Præſul ſanctus & baptizavit, & a ſalutaris fontis lavacro ſuſcepit ejus *q* prolem. Sed ſanctæ caritatis, totiuſque bonæ operationis oſor diabolus, ut vidit non parvos Domino poſſe aſſurgere fructus, verbo & exemplo illius, ſi tamen colonus religionis ulterius in impia illa gente & ſterili bonorum operum remoraretur; ad eum inde effugandum relevavit nefandum caput. Repentino demique furore ſtolidum & toducile vulgus adverſus Sanctum, quaſi alieni juris pervaſorem, concitavit; per quod patronos regionis inflammavit, donec continuis laceſſitus jurgiis ac minis, illinc egredi compulerit. Cui dum ſuus compater Hunus humillime ſupplicaret, ne ſe deſereret, eique graviter ſui juris poſſeſſiones ad com-

P Apud Wilram habitaculum origit

q

ſed diſcedit ob jurgia accolarum

ma-

A manendum offerret; ut Deo reſpondit lacrymabiliter: Ut quid tot annis exul & profugus hanc provinciam habeo oberrare, cum mea (peccatis meis facientibus) nequeam pedi meo optatam requiem reperire? Jam ad moriendum dabo me vaſtæ & ignotæ ſubi udinis videre pietas Domini, cujus deſiderio patriam reſpui, & hos fines expetii. Hoc dicto, datoque pacis oſculo, ſub ampleau mutuo diſceſſum eſt, non ſine fletu utrinque plurimo.

non ſine Dei vindicta in poſteros deſcripſa.

8 Sed ſemulo ſuo, perſecutionem pro juſtitia patienti, miſeratio divina non defuit: quæ ei habilem & optatum locum providit, & perſecutores ejus contumelioſa & miſerabili plaga in ſua ſobole percuſſit. Nam primatum illorum dies dimidiavit, eoſque ab hac luce in dulcioribus ſibi annis rapuit: quod nunc uſque in poſteritate eorum exercuit, io tantum, ut aliquottes eximii Proceres, ac illuſtres matronæ, tam dolendam B conditionem ſuæ genealogiæ metuentes ſibi, capita ſua ac fundos multa tuitur Sancto iſti, ne pro iniquitate patrum ſuorum mererentur a Deo multari. Quotquot autem ruricolarum in eadem villa (donec manſit) nati fuere, cum ſtrumoſo gutture jugiter vixere: quo dedecore prorſus carere, quotquot in ulteriori littore interfluentis torrentis naſci potuere. Quod animadvertentes antiquæ feminæ, torrentem illum ſolebant tranſire.

ANNOTATA G.H. & D.P.

a *Hinc incipit Mſ. Ultrajectinum propoſitis his verbis*: Piiſſimus Pater noſter Deodatus, præcipuo nobis hodie prædicandus eſt præconio qui generoſo *&c. & ſecutus Moſander.*

b *Carolus le Cointe ad annum 657. num. 16. profert* Privilegium, quod Emmo Archiepiſcopus Senonenſis S. Petri Vivi in Synodo collecta conceſſit, *cui ſubſcripſit inter alios* Epiſcopus Nivernenſis, *quem le Cointe arbitratur fuiſſe hunc* S. Deodatum: *ſed (ſi ſic, ut vult Rigueius, ſub an. 640. ut autem ego, 630. Epiſcopatu abiit) longe exerrat conjectura illa; aque ac Sammarthanum, qui Epiſcopatum ejus differunt uſque ad an. 668. quem præceſſerat Gilbertus pro anno 665. ex Mſ. Nivernenſis eccleſiæ notis. Quare mihi videtur* Deodatus *aſſumptus poſt Agricolam qui primis ſuis annis preſens Synodo Matiſconenſi anni 581. facile potuit ultra 620 vitam protraxiſſe.*

c *Apud Moſandrum apponuntur iſta*: dicans ei cum ſponſa: Trahe me poſt te curremus ſimul in odorem unguentorum tuorum. *Cant. 1.*

d *Impreſſa* abrepta, *credo (præſtu medii ævi, præpoſitionem* ad *ſuavitatem ſcribentis) fuiſſe in originali expreſſum*, adrepta.

e *In Mſs Bodecenſi & Ultrajectina deſunt hæc de ſucceſſore delecto &c. Is autem, ex Rigueti ſententia, habuerat ce-ſere* Rauracus, *ad an. 650. Cancilio Cabilonenſi ſubſcriptus. Nec abeſt &c.* Vide Appendix 6. Junii pag. 216. c. 2.

f *In Mſ. conſule quæ de vangis diſſeruimus ad 1. Aprilis ad Vitam S. Iſaac, ex 3. Dialogorum S. Gregorii. Idem nomen habetur etiam 14. Januarii, in Vita S. Felicis Nolani. Eſt autem* Vanga *genus lo-*

gmis. Moſander explicat, marris & inſtrumentis D aliis. *Impreſſa legunt* Vaſis. *Cenſet porro Rigueius, ætate Auctoris fuiſſe minera in Montanis iſtis*, quibus, *inquit*, eruendis vidimus noſtra ætate fruſtra allaborari. Interim Chartularia noſtra docent an. 1190. ſolutas fuiſſe eccleſiæ noſtræ Decimas argenti, quod eruebatur. Non allego autem ecgraphum cartæ, tamquam ſignatæ an. 989. quia ſinceritas ejus mihi valde eſt ſuſpecta. *Italle.*

g *Colitur* S. Arbogaſtus 21. *Julii* & S. Florentius 7. *Novembris*, *ambo Martyrologia Romano inſcripti. Qua de iis hic dicuntur, expoſui in Diatriba de Tribus Dagobertis lib. 2. c. 3. Floruerant autem ſub Dagoberto ſecundo, filio S. Sigeberti; qui (uti expoſui in Diatriba Dagobertina innovata & ante tomum 3. Aprilis excuſa) regnavit ab anno 661. in Auſtraſiæ Provinciis, & poſt occiſum Childericum in reliqua Auſtraſia uſque ad annum 680. quo & ipſe* E *occiſus eſt. Dubitat tamen Rigueius an hi Sancti* Deodatum *ſecuti Nivernis ſint: & mavult credere Richerio, Chronici Senonenſis auctori, aliuſque aſſerentibus, eorum amicitiam in Alſatia coaluiſſe, cum jam tertium anachoreſem ſua locum incoleret Sanctus. Movet eum, non ſolum quod ambo dicuntur ex Scotia oriundi, ſed maxime quod* S. Arbogaſtus *dicatur obiiſſe anno 668. cum 27. annis, adeoque ab anno 641. Argentinæ præfuiſſet: atqui non eſt electus Epiſcopus, niſi poſt probatam annis pluribus Alſatiæ virtutem ſuam, proinde ad illos putat, ſi non debuit, ante* S. Deodatum *venuſſe. Quod pluribus ad ejus Vitam lucubr. examinare.*

h *Scribens* S. Florentius: *qui ſibi ad orientem candiderat prope* Haſchium *Alſatiæ rivulo*: nec procul a Bruſchio percelebrat amne, *inquit Gaſpar Bruſchius in Epiſcopis Argentinenſibus: ſed inter utrumque Sanctum, medium ponit* Rodtharium, *ex equeſtri ordine aſſumptum: & eos qui tertio loco ſedere hunc dicunt, falli uſ erat tota cala, idque ex vetuſtis diplomatis certiſſima demonſtrari poſſe.*

i Gibaldus *hic admonendus eſt ad ſecundum proximum, & ſubſtituendus videtur* Bodo *ac qua Richerius lib. 1. Chronici Senonenſis cap. 10. iſta ſcribit:* F Elapſo modico tempore, poſtquam vir beatiſſimus iſte Deodatus in hanc ſubintravit Voſagum, erat vir atque ſanctiſſimus, nomine Bodo, Tullenſis Epiſcopus, qui Dei ductus zelo, in quodam prædio ſuo, quod ejus nomine Bodonis monaſterium appellatur, adunato non modico conventu ſanctimonialium, clauſtrum ibidem ſtatuit, & eidem monaſterio pluribus coliatis reditibus Ordo Sanctimonialium multo tempore ibidem perſe verauit. *Colitur* S. Bodo 21. *Septembris, quando hæc accuratius erunt diſcutienda, uti & 21 a. Decembris ad Vitam S. Helanardi qui creditur* Gibaldus *ab aliis appellari.*

k *Vulgo* Romont, *& ſic ipſum Reverius appellat: Rigueius addit reſpectu oppidi S. Deodati longius quam Remberti-villare ſitum eſſe, ſpatio parvæ leucæ, adeoque leucis 5. abilla.*

l *Richerius cap. 4.* Ipſam magnæ nobis trabem ipſius domus in excelſo, nulla fortitudine obſtante, uti poni debuerat, collocavit.

m *Ex Richerio, qui ſcribebat anno 1103. & ex Mediani Monaſterii Chronica, quod an. 1326. compilavit Joannes de Bajona Dominicanus; probat Rigueius, ejuſmodi cenſum, ipſorum quoque etiam ſolvi ſolitum: ſed dubitat an ejuſmodi cenſus non ſit poſt-*

A *ſlevionis temporis, imo negat proprietatem loci unquam a Domina fuiſſe alienatam, qui baſtenus conſtitum partem Marchionatus Gerbervillarienſis. Prioratum vero, quem ibi poſtea conſtituit S. Willigodus, ait non ad eccleſiam S. Deodati, ſed ad Abbatiam Beſuenſem pertinere.*

n Mirum proinde eſt, antiquis Faſtis non inveniri adſcriptum Willigodi *nomen: nam cultus memoria nullo in præſenti ibi ſupereſt.*

o *Ruyras* inter Martivillam & Angivillam *ſitum fuiſſe locum ait: Rignetus fatetur ſitum ignorari, ſed rivulum, a quo nomen traxit, ait oriri ſub Brunvilli, atque tranſire Grau-villare, Petri-pontem, atque Stagnum (ita dictum prudum ad jus Canonicorum pertinens) ſanctaque Helene & Gergana vicos, donec ſub Remberti-villari Majori ſe amni miſcerat.*

p *Richerius, nulla facta Arentelle mentione,* B *primo pervenſſe Sanctum ait* ad quamdam locum, qui Teutonico idiomate Heligewoiſt Latine Sanctum deſertum vocatur; juxta oppidum, quod Hagenowia dicitur, in Aſſatæ infectoris finibus ſitum: ubi ſe ſui voti requiem reperiſſe credens, aliquantum delituit: ſed inde iovidorum injuriis propoſſus, ad claſtrum, quod Abregennſtein vocatur, venerit; *ubi primam familiaritatem contraxerit cum Sancto Arbogaſto. Interim bene Rignetus cenſet imperitia librariorum Teutonicam linguam ignorantiam, ex* Ebersheimmunſter *id eſt* Domus-Apri-monaſterium, *factum* Abrefennſtein: *eſt autem Abbatia illa, cujus primum Abbatem ipſum S.* Deodatum *feciunt aliqui, in locoalum dicta* Novietum, *ut Atticus, qui hujus monaſterii fundator fuiſſe dicitur, pater S. Ottilia, diu poſt hac tempora, reſtaurator potius ſit, quam fundator; quod veroſimile multis de cauſis Rignetus cenſet; & in primis, quia ibi haberi dicitur corpus S.* Deodati. *Hic eſt locus & diſcipulus Deodati Nivernenſis, a* C *magiſtro ſuo, poſt locum utcumque ordinatum, ibi collocatus, & cum illo confunditur a multis.*

q *Ruyras l. 2. c. 1. ait* Adeodatum *vocatum puerum, ac poſtea ſub ipſo Sancto Monachum factum.*

r *Jam enim nullam eſſe* Villam *monet Rignetus; verear autem, ne fabuloſitatis aliquid admixtum huic narrationi ſit, fundamentum nacti unx frequenti invocatione Sancti contra ejuſmodi malum.*

CAPUT II.

Diſceſſus in Vallem Galilæam. Eccleſiæ & monaſterium conſtructum, ac privilegiis munitum.

In Vallem Galilæam venit.

9 TUnc miles Chriſti, infatigabili quidem corde, ſed minime fatigato corpore, per ſcopuloſa juga arduarum montium, per concava ſquahidarum vallium repta bundas, tandem Vallem nunc a param a Galilæam, anno ab incarnato
a Verbo ſeptingentesimo ſeptuagesimo b nono, ſubus anhelos, quam interlon & irrigat Mortha piſcoſus
c & e vaſtus fluvius: penes quem in Auſtrali ejus ripa (reperta ſpelunca, & amœniſſimo fonte) aliquanto ibi delituit tempore, barbarum tantum agreſtium & populoſum eſu corporeæ ſuccurrens inedix, optans exemplo Sanctorum Patrum vivere, qui degentes in ſolitudinibus, errarent in montibus & ſpeluncis & cavernis terræ. Interea Dominus, ſolicitus de ſeevo nil cogitanti de craſſimo, religioſum virum Hunum taliter in ſomnis ſuo dignatur alloquio: Cur fame permittis in ſolitudine perire compatrem tuum, Deodacum Nivernenſem Epiſcopum, cauſa mei exulem & inopem factum? qui pro humilitate nix minimi ſui actus te fecit conſcium? Cui reſpondenti ſe neſcire, quorſum eum quærere deberet, præcepit dicens: Quere ſagmarios d tuos bonis, quæ tibi præſtiti, & invocata Majeſtate divina, eos per ſe dimitte illuc iter aggredi; mihi crede, ductor non deerit. Hoc capegefactus cum retuliſſet devotæ conjugi, omnimodis accelerandum cœpit hortari. Quid plura? Sagmare, ut juſſum fuerat, abire permiſſi, per aviam eremum, recti tineris linea pervenerunt ad ſpeluncam Sancti: quorum via notata ab his, qui pene pedetentim E fuerant eos illuc uſque proſecuti, reperitur famulus Dei: quos prius percontatus, cur veneriot, omnem rem ſeriatim diſcit. Nec mora grates aſſeſtuoſis lacrymis conducas Deo reddidit, quem ſui non oblitum in neceſſitate comprobavit. Deum tam eos, quam jumenta neceſſariis reſocillatos cibatus, ſuo Domino gratias agens remiſit. Sic viri Dei reperta caſa, non ſolum ipſe Hunus, ſed & aliquot alii religioſi miniſtraverunt, et poſtea. Hinc ſi recolamus antiquorum Patrum vitam, nequaquam ns impares in hoc ſacto beatiſſimum reperiemus Deodatum; cui, ut ſanctiſſimis Frontonio e, Benedicto, atque Columbano, deſtinavit Dominus neceſſarium victum.

10 Hac ergo benignitate Domini, tam bene ſe ſoliciti, vir perſpicaciſſimus intelligens, *cellulam erigit.* graſtus ſuos illuc reſortos divinitus, ad inſtituendam ſibi cellulam eſt animatus. Qua quidem erecta, & S. Martini *f* Antiſtitis veneratione dicata, *f* repoſuit illic & alia pretioſiſſima Sanctorum pignora, ſecum a patrio ſolo delata. Cumque opimo ſanctitatis ejus diſcrimen, non ſolum huic ooſtræ F vicinix coo migraret, verum & ulteriores terras avide peragraret, fiebat, ut fideles ad eum catervatim undecumque attraherer. Ex quibus nonnulli hilarrier conferebant prædia, plurimi ad monaſterium conſtruendum pecunias, & quæcumque alia poterant impendia; aliquando vero *prædia abnuit.* non tantum ſua, ſed inſuper accenſi ad imitandum, ſubdebans ſeipſos ejus diſcipulatui nimia inſtantia: non enim erubeſcebat fama ce bonis, quę de abſente diſſeminabat, quia in præſenti adhuc melora exhibebat. Illis in diebus, jam ſæpe dictus Hunus prædia, & a ſe agnominatum Hunivillare eum Eccleſia eidem cuncteſſit devotus: in qua ipſe cum conjuge ſancta monſtratur ſepultus *g*, ſed miraculis vivere pariter tocœlis comprobantur. Tunc etiam liberalis munificentia Childerici *h* eccellentiſſimi Regis, a fiſco abſciſſam *h eidem a Childerico Rege* eamdem Vallem Galilæam, cum omni integritate, viro Dei ſucceſſoribuſque ejus annolo ſuo firmavit in ævum, ab exortu ..... cunctorum rivolorum ſeu amnium præfatam vallem intrantium, uſque ad ipſorum ab na exitum: quatenus inibi conſtrueret cœnobium, & ſervientium Deo aggregaret, quem ceuſeret, numerum. Credcoics pio tam multis moleſtiis, quibus eotenus cingeba-

tur

A. MON. DEOD. 1661. 1662.

A tur & angebatur, quando eaul hac & illac fogatus pervagabatur, quod ejus animam ſanctam Dominus modo ad plenum conſolaretur, eique his verbis ſancti vatis Iſaiæ quaſi blandiretur: Pauperecula, tempeſtate convolſa, & abſque ulla conſolatione, ecce ego ſtesnum per ordinem lapides tuos, quia ad punctum lo modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te.

in parvula veſſem

in locello ædificat

11 Hoc vir Dei docibilis intelligeos, ac ſe divinitus & humanitus juvari videns, ibidem prope S. Martini oratoriolum conſtruendo monaſterio erat inſiſtens. Sed aliquis diſcipulorum ejus, dum ultrà amnem, in Urimonte (qui nunc monaſterio præminet) operarius materies ædificio illi neceſſarias ſuccidentibus ac lavigantibus per diem intenderet, veſperi autem ad cellam rediret: quodam veſpero eum transire Mortham pigeret, atque matutinus reverti ad opus optaret, in colliculo (Junctur as nuocupato) contigit, ut ſub noctem maneret. Qui collieulus ideo ſic vocitasi putatus, quoniam Robach & Mortha non longe

B a pede ejus junguntur. In quo Frater ille reclinatus ſomno, oratorii ibidem conſtruendi beatæ Dei Genitrici perpetuæque Virgini Mariæ in viſu accepit præceptum a Domino. Quod cum mane retoliſſet ſanctiſſimo Magiſtro, in loco oſtenſæ viſionis lapidem erigi præcepit pro ſigno: cui non multo poſt tempore circumædificata baſilica fuit, impoſita ara, & honori piiſſimæ Matris Domini omniumque Apoſtolorum, patriterque præcipuorum Trevericæ urbis Pontificum *i*, Eucharii, *k* Valerii, Materni, & Maximini *k* conſecrata. Propter hanc poſtmodum alterum fabricatur oratorium, quod beato Mauricio, *l* ipſiuſque devotiſſimo collegio conſtat dicatum, In quo facto aperte datur animadverti, beatiſſimum Hidulphum *m* Archiepiſcopum extitiſſe familiariſſimum ſanctiſſimo Deodato Præſuli, in fundamentis hujus ſui monaſterii: quem creditur donaſſe Reliquias prædictarum Præſulum Treverenſis populi, præſertim S. Maximini, cujus digniſſimus artus ſuperetime tranſtuleiat in ædem, qua nunc digniſſime venerantur, quando ſcilicet ab incarnato Domino ſexcenteſimus ſexageſimus ſeptimus annus volvebatur, & famulus Dei Deodatus in

C Eliſacio morabatus. Nam anno, ab incarnatione Domini ſexcenteſimo ſexageſimo nono, *n* vallem Galilæam intraſſe comprobatos.

i *k* *l* *monaſterium* *m* *n*

caritate morum & cum S. Hidulpho conjunctus

12 Nun ab re enim foiſſe dignoſcitur, devotiſſimum Deo Præſulem, tot & tam pretioſa Sanctorum patrocinia ſuæ Franciæ prætermiſiſſe. Equidem poterat vir Domini Hidulphus Eremiticam vitam docturus, Arduennæ vaſtiſſimos expetere ſaltus, (ſicut aliqui vicinorum ejus feciſſe inveniotur) aut Hiſtriæ o deſerta reviſere, u quibus ad Præſulatum Tsevirorum olim fuerat raptus: ſed nimium intimo amore dulciſſimi Deodati ad hanc noſtram Voſagium fuit attractus. Cui opinioni ſi quis calumnioſorum reluctatus, privilegiis Vallis Galilææ convincetus: ubi mutua caritas noſtrorum cariſſimorum Patrum evidentes monſtratus. At nobis quia occaſio ſe obtulit apte, de antiqua immunitate five lib ertate ipſius loci hic inſeruntur aliqua. In quibuſnam jam ſæpe dicti cœnobii chirographis, Regali & Pontificali auctoritate firmatis, beati Patris Hidulphi nomen repetitus præfixum, titulis duodecim ſubſcribentibus Epiſcopis. Inibi ſanctæ D compaſſionis vir Archiepiſcopus, imo Patriarcha, (quia Patriarchæ tantum debetur Pontificum turma) profitetur ſanctam, & compunctam religioſamque poſtulationem venerabilis viri Deodati Epiſcopi ſuarum aurium intima penetraſſe, & viſceralı affectu pietatis ita cor ſuum carnativa petitione emolliviſſe, ut voluntatem ejus libentiſſime non implere nimis irreligioſum putaverit fore. *p*

p *Imperat privilegii decreto Epiſcoporii confirmati.*

13 Conſequenter etiam ibidem adnotatur, quoniam ſancti deſiderii ardore ſucceſſus reverendus Deodatus Epiſcopus, in Valle Galilææ, quam ex Regis fiſco promeruerat, cœnobia *q* apud Joncturas (ſicus ſupradiximus) conſtruxit primus. Ubi Monachos, vel peregrinos ſub ſanctiſſimorum Patrum Benedicti, & *r* Columbani regula victuros, deliberabat collocare devotus. Cui tandem communi decreto ſanctorum *s* Antiſtitum concediter, ut nullus Regum, vel Principum, aut Epiſcoporum, ſeu quorumcumque Clericorum, ſub uſibus audeat aliquando uſurpare quidquam eorum, quæ ad Dei famulos, ibidem ſub evangelica perfectione degentes, pertinere videntur, & quæ ab ipſo Patre Deodato Epiſcopo acquiſita fuerint, aut regio munere, ſeu reliquorum fidelium collatione, tam in ſanctis voluminibus, donaniſque ulcaris, & eccleſiaſticis ornamentis, quam in his, quæ deinceps ipſi ſervi Dei proprio labore addere potuerint. Et quandocumque ſæpe dictus Deudatus (qui nunc eſt Pater ipſius monaſterii) a Deo fuerit vocatus, quem illa congregatio ea ſeſe unanimiter elegerit Abbas ſubrogetur, & ad altaria benedicenda, vel ſacros ordines percipiendos, quem voluerint, Epiſcopum expectant *t* ullaque eccleſia abſque privilegiis vivens quidquam ſperare, vel auſcire ab eis præſumat: & nemini (niſi invitatione, aut permiſſione totius congregationis) liceat monaſterii ipſius ſepta intrare. Quod ſi quilibet Pontificum, ab eis communiter poſtulatus, pro ipſoſom utilitate acceſſerit, mox ſecundum voluntatem Congregationis (expleto ſuo miniſterio) abeat abſque requiſitione ullius muneris: quatenus ſub ſancta Regula viventes, de percepta quiete, jovanis Domino, per tempora exultent, & pro ſtato Eccleſiæ Catholicæ plenius Deum exorent. Si autem aliquam tranſgreſſionem Regulæ ſuæ fecerint, & a proprio Paſtore objurgari voluerint, etiamſi Epiſcopus eorum, qui & Abbas, ſeditionem congregationis ſedare nequiverit, tunc alios Abbates eamdem Regulam profeſſos, ad ipſum monaſterium convocet, qui ſententia regulari ſcandalum deprimere curent. Quod utique privilegium, qui infringere auſus fuerit, præſentium auctoritate Præſulum anathemate innodatus, & per venerabiles viros Ilhiobaldum Presbyterum, & Labinum Diaconum abſcotibus ad ſubſcribendum deteſtatur. Quod & devote fuiſſe factum ſuperius eſt dictum. Hactenus ad iſtud: jamjam, quod ceſtat, agatur.

q *r* *s* *t*

AN.

A

ANNOTATA G. H. & D. P.

a *Deſcribit eam Vallem Richerus cap. 6.* ſpecioſam, & ſpatioſam, nemoribus undique conſitam, aquis ſcateguis & piſcoſis gaudioſam; quam cum vir Dei diligenter conſpiciendo perluſtraſſet, tandem in quodam loco, juxta morem, qui Comberg dicitur, reſedit; ubique oratorium in honorem S. Martini, quod uſque hodie perdurat, erexit & conſecravit. *Rigunthus ait, prius venuſſe ad locum, cui a bono homine nomen etiam nunc ſit, forteſſis ab ipſomet Sancto ibi morato.*

b *Errorem in numero ſſe monet Rigunthus; cum ex chartulario loci poſſis deterni Abbatiam fuiſſe monaſterium ante annum 664. abundavit forteſſis denarius unus in numero litterabiter ſcripto apud Deodatenſem Monachum, aut tranſpoſuit litteris legebatur* DCXLII.

c Paucos flavios vidiſſe Auctorem oportet, *Rigunthus ait*, qui veſtrum fluvium Mortham appellet. *Perdit ille nomen ſuum, duobus leucis infra Nancejum illabens Moſella.*

d *Impreſſa*, Sagmarius: *ſed a* Sagmis *Gallice* Saumes, *id eſt clitellis*, Sagmarios *dici, equos, mulos, aſinos, meribus ferendis deſtinatos, notum eſt.*

e *In Vita* S. Frontonis 14. *Aprilis hæc leguntur n. 6. Noti ſunt etiam* Benedictus & Columbanus.

f *Nunc appellatur* clivus, *ſeu collis* S. Martini. *Gallice la coſte* S. Martin.

g *Agit de horum ſanctitate Ruynus pag. 1. lib. 1. cap. 1. aſſeritque* Hunam a Leone X. Papa anno 1520. in Sanctorum numerum relatam 15. Aprilis, *quo die Ferrarius in Catalogo generali refert memoriam* S. Hunæ in Alſatia, *cluſo* Kalendario regionis ejuſdem, *& hoc ſequitur Arturus, uti diximus inter præterminſſos. Rigunthus eadem confirmat ex Herculano, Cantore & Canonico eccleſiæ ſuæ, qui vivebat & ſcribebat de loci antiquitatibus paulo poſt diſſipationem Reliquiarum, ab hæreticis factam anno* 1540. *quique dicit, quod annis* 20. *prius Reliquiæ illæ fuerint ex ſua tumba elevatæ, mandante Leone X. ad inſtantiam Ulrici Ducis Wirtenbergenſis* XVI. *Kal. Maji. Addit etiam ex Herculano Rigunthus, tantam fuiſſe S. Hunæ erga pauperes cavitatem, ut lavandis pauperum lineaminibus ſolita accedere ipſa ad remotam a domo ſua fontem, meruerit aliunde victimorem ſibi a S. Deodato electi; & in hujus eccleſia magnam illius eſſe veneracionem, Reliquiamque ſe aliarii habere, quæ ſingulis annis expoſi ſolenne populo.*

h Childericus Rex *poſt mortem S. Sigeberti cuperat regnare in Auſtraſia anno circiter* 659. *reverſo autem ex Hibernia ſub annum* 661. *Dagoberte, Sigeberti filio, relinquens ei poſt aliquam contentionem Auſtraſiam, cum Provinciis Tranſrhenanis, præerat reliqua Auſtraſia. Poſtea ab anno* 671. *obtinuit etiam Neuſtriam & Burgundiam, occiſus an.* 675: *quodquid ergo contulit S. Deodato, concuſſe debuit anno circiter* 660. *Plura dicere non poſſumus, dum Rigunthus fatetur, neque originale, neque egraphum charta Childericiana ſupereſſe: ſed ejus fidem probat ex infra nominando Privilegio Numeriani Trevirenſis, quod ipſe anno* 664. *aſſcribi. Meminit illud quidem* Theodoricī, *ut cui Treviri ſuberam, ſed non at donaverit; quare extemus nihil prohibet, donationem illam factam eſſe poſt obitum Dagoberti, & ſcriptam a Numeriano privilegium. Magis tamen placet ſententia prior, nec enim, niſi jam ſub abbate regio auctoritate monaſterio, privilegia tanta videtur indulſiſſe Numerianus. Confule Diatribam noſtram de tribus Dagobertis Regibus innovatam.*

i *De hiſce tribus primis Trevirorum Apoſtolis egimus* 29. *Januarii ad Vitam S. Valerii, at ſeorſim celebrantur* S. Eucharius 8. *Decembris, & S. Maximus* 14. *Septemb.*

k *Acta* S. Maximini *illuſtravimus ad diem* 29. *Maji, cum Translatione nunc inducta.*

l S. Mauritius *cum ſuis Thebæis colitur* 22. *Septembris.*

m *De* S. Hildulphi *veſtini* Hildulfi *ætate egimus in Diatriba præcitata n.* 4. *c.* 5. *oſtendimuſque eam perperam ad tempora Pippini Regis tranſlatam, quod hinc probatur. Colitur* 12 *Jubi.*

n Imo ex Privilegio Numeriani anni 664. *certo conſtat, inquit Rigunthus*, jam tum plene fundatum monaſterium fuiſſe: *ſed hoc forſitan anno, altera poſt S. Maximini tranſlationem, exarſerat Trevirot* Deodatos, *novum Archiepiſcopum ſalutaturus, ab eoque impetraturus confirmationem ampliationemque privilegii, a S. Numeriano prius obtenti.*

o *Nulla veroſimilitudine dicitur* ex Iſtria *abſtractus* Hildulphus, *quinatus in Bavaria, a Ratiſponenſibus ſcholis immediate Trevirot tranſvit; an autem in Voſago ſanctior videris* S. Deodatum, *evandeque ei affectaveris, in medio relinquo; dum nihil habeo, unde id probem.*

p *Feretur Regnante hujuſmodi* S. Hildulphi *chartam, ſive veram, ſeu fictam, noſtquam extare in archivo, ſed in Mediano monaſterio anteriorem aliquam S. Numeriani invocaſſe ſe gratulatur, in qua hoc eadem continentur; cujus etiam egraphum integrum miſiſſet deſcriptum, verbotenus hunc locum apte inſerendum, & examinandum. Quantum enim ex miſſis a Rigunto fragmentis colligo, nominatur quidem ibi Rex Childericus, cui ſubjecti Treviri fuberant, dum Privilegium dicitur indulgere, quatenus Monachi pro ſtatu eccleſiæ Catholicæ, & pro deſiderabili ſalute Childerici Principis, plenius Dominum valeant exorare; ſed non expeditur annus regni, mensum Chriſti, ignotus ejus temporis Francorum Regibus. Tota igitur ratio adſcribendi ipſum anno* 664. *Rigunthi fuit, ſubſignatus* Epiſcopus Verdunenſis Gisloaldus, *quem Waſtenburgus ſtatuit obiiſſe an.* 665. *quod ut verum ſit, ſolum probat non eſſe ſolius ſcriptum Privilegium illud, licet potuerit ipſo anno* 660. *datum fuiſſe; cum necdum redijſſet ex Hibernia Dagobertus, & Childericus adhuc Alſatiam obtinebat, ipſi autem Epiſcopi Numerianus & Gisloaldus pridem eccleſiis præſiderent.*

q *Ex monaſteria, ſeu patiis cremitoria, per Vallem Galilæam ſparſa, eſſe converſa in parochias, Præpoſitis ſubditos, notat Rigunthus.*

r *Numeriani chartam, a ſex Epiſcopis ſubſignatam, ait Rigunthus; & eſſe fontem atque principium Juriſdictionis quaſi Epiſcopalis, quam Abbates ſui ac poſtea Præpoſiti obtinuerant & obtinent; Carolus le Cointe ad an.* 671. *n.* 15. *refutato hoc loco vita auctore*: Vallis-Galilæa non procul diſtat Luxovio, ubi vigebat inſtitutum S. Columbani: cujus memoria per vicinas regiones tunc erat celeberrima. Nomen

B C D E F DEOD.

A men S. Benedicti, quod in ea provincia minus notum erat, intercesſi auctor Benedictinus. Similes interpolationes ſæpe jam redargumus. *Hæc le Cointe. De rei veritate judicet lector, cum prius legerit, quæ in ſuorum defenſionem habet Mabillo, antequam ſecula Benedictina agens de regula diffuſione, contra ipſum le Cointa.*

a *Simili modo Numeriani privilegium commiſit Blidoaldo Presbytero & Vahino Diacono deferendum abſentibus, Tullenſi ſcilicet Metenſi, ac Virdunenſi, notat Rigultus: ut videantur eadem nomina a librariis corrupta, majoremque ingerant ſuſpicionem fictitii, eo ſolum ordinata, ut quidquid ultra Numeriani Privilegium juris acquiſiverant Abbates, id ſuccaſſor Numeriani dediſſe crederetur; aut Numeriano ſubſtitutus ſit Hildulphus, tamquam in Voſago notus Sanctus. Adde, quod ſyllabæ Numeriani, ut magis barbarus, ſic magis ſincerus ſit. Imo dubitat Rigultus an S. Hildulphus unquam fuerit plus, quam Numeriani Archiepiſcopi Chorepiſcopus, de quo videbimus alibi.*

CAPUT III.

Mutua caritas SS. Deodati, & Hildulphi; illius obitus, & ſepultura, & hujus ſucceſſio.

14 IGitur decurrente ſexcentesimo ſeptuageſimo primo anno, ab adventu autem domini Deodati ad Galilæam a tertio, ſemper imitandus Pater Hidulphus (Archipræſulatu b Trevirorum abrenuntiato,) ſemet ad commorientem Chriſto addicens, hunc aridæ eremo dulciſſimus vicinus, & peculiariſſimus affinis acceſſit ſuo Deodatu, Jacobi reverendiſſimi Præſulis Leucorum collaborante ſuffragio. Hic nobis ne forte ſuccenſeat ullus, & duos Pontifices Leucorum (Godonem ſcilicet & Bodonem) fuiſſe inter Gitbaldum (cujus diebus B. Deodatus reliquiſſe Epiſcopatum ſertur) & inter Jacob, cujus tempore (venit) Dominus Hidulphus; nec convenire rationi, ut quatuor Epiſcopi adminiſtraverint Pontificium vix annis tribus; breviter quæſtionis obviamus; brevitatem C humanæ vitæ, & viciſſitudines conſideramus: etiam intra annum plures quam quatuor ſibi ordine ſuccedentes poſſe defungi, non denegemus. Sed nos ab incerto argumentum non aſſumimus: præſertim cum B. Bodonem plurimis annis præfediſſe Epiſcopio, atque in Volago monaſterium Virginum inſtituiſſe noverimus. Ergo dicendum eſt trium Epiſcoporum priorum interceſſiſſe obitum, a tempore quo B. Deodatos reliquit Pontificale decus, uſque III. annum ingreſſus ſui in hanc Voſagum, atque ſic contigiſſe, ut c. anno B. Pontificis Jacob vir Dei Hidulphus veniret huc poſt eum. Demonſtratur hoc ex prædicto privilegio, & B. Bodonis ſubſcriptione, anno ab incarnatione Domini DCLXX & IX adventu Domini Hidulphi ad nos, anno Domini DCI. Nam Dei amicus Deodatus, d ſub præfatis tribus Epiſcopis a nonnullis annis manſit in locis (de quibus eum fugatum fuiſſe ſuprà diximus) tandemque ivit ad Volagum quaſi in novitiis ſuis diebus; ſicque contigit, ut Dei famulo interdum remorante, interdum hac & illac fugiente, Gitbaldus & Godo hominem quæ-

ſiſſent: atque in primo anno perventus ſui ad nos, D Bodo pruſtimum ſui Sacerdotii annum ageret. Qui defungens ſubſequente anno ſucceſſorem accepit Dominum Jacob; cujus ut diximus, 5. anno quietis jam III. S. Deodato in hac Voſago, athleta Dei Hidulphus ſa credidit eremo: licet quidam velint B. Deodatum, poſt aaa. annos ab egreſſu ip. ſius ex Francia, hanc vallem intraſſe, quibus cum decem iſtis aapietos addunt, procol dubio quadraginta fiunt. Sed nos huic opinioni nec reſtragamoc, nec ſuffragamur: quoniam penitus aſſellete e aut defendere non valemus. e

15 Itaque beati ac ſempee reminiſcendi Patres, Hidolphus & Deodatus, in eremo (ut optaverant) vicini facti f non dormitaverunt, ſed alacriter vigilaverunt erga cuſtodiam amoris mutui atq; ſiocerri tantu familiariores effecti, quanto viciniores ſibi. Ut enim ampliorem ſplendorem, vel ardorem ſuſcites, ſi lumioare luminari, vel ignem ignotadjectas, ſic Sanctis viris ex vicinitate, viſione & colloE cutione amicabili crevit ſancta caritas. Quibus quamvis maxima jucunditas eſſet, ſimul ſemper converſari, & eſſe; indignum tamen erat tantos hoſpites, velut duo mundi clariſſima luminaria, ſub unius cellæ angultia latitare, cum vix caperent ſingulos ſingula: præſertim quis plurimos ad Deum poterant ſecum ducere. Unde cariſſimi Pontifices ſtatuerunt ſemel in anno (dum in hac vita manſerint) alter alterius cellam inviſere, atque ibi ſub noctem commanere: quam inſomnes totam in ſanctis colloquiis, & divinis laudibus ſolebant expendere, diluculo autem ad ſuam redire: potro diſcipoli eorum intercurrebant, & velle, ac nolle, ſtu poſſu alterius alteri intimabant. Et Dominus quidem Hidulphus non procul a cella g cum ſuis occurrebat venienti ad ſe Domino Deodato & ſuis, quem data manu ducebat ad orationem ſecundum antiquorum Patrum conſuetudinem, & inſtitutionem ſanctiſſimi Benedicti Abbatis; ſicque pariter oratione ſuſa ſalutabant ſe invicem cum ſpirituali gaudio, & tum demum ſociabantur ſibi in ſancto illibatæ pacis oſculo, & in F reliquo caritoſæ affectionis officio.

16 Idem piiſſimus Pater Deodatus devotiſſime ſacrificabat cariſſimo ſuo Hidolpho, cui cum ſuis occurrebat Mortis tranſitio: nam quod vixit, celſam priorem apud S. Martioi oratoriolum non deſeruit. Vir quippe erat grandævus, emeritaque militiæ Chriſti jam veteranus: nec poterat ſufferre populares concurſus, Fratrumque intereſſe ſtudiis exteriobus; ma aime qoi nil dulce habebat, niſi vacare & videre, quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & guſtare & videre, quoniam ſuavis eſt Dominus. Statura quidem, ut ferunt, procerioſimus, forma elegantiſſimor, cordeque clementiſſimus, ſed jam nimiu labore & annis confectus erat h & incurvus. h Qui interdum ad Fratres operantes tranſiuat: atque conſideraio, ac diſpoſito opere ſingulorum, ad cellam noctu redioat. Unde etiam hodie demonſtratur i ſemita, qua ſolebat monaſterium adire i apud Junctutas. At contra, Hidulphus ſtatura mediur, facie Angelicus, mente compunctiſſimus, voluntariæ paupertatis amiciſſimus; quem promptum & alacrem ad unone opus bonum red debat adhuc viridis ſenectus, & in Deo ſuſpenſus animus: nam etiam in extremis vitæ ſuæ annis, labore manuum ſuarum vixit. Moribus quidem

ambo

Accedit an. 671. in Voſago S. Hildolp. us.

quæ amicitia ſæpe invidiam ſecum trahit:

Ille grandævus, Deo devotus

S. Hidolphus laborat manibus

A ambo pares, ſed ætate impares, alter alterum ſibi invicem præferebat, & humillimus quidem Hidulphus ſanctiſſimum ſenem Deodatum, ex famulatu Chriſti & emerito ſemio priorem cenſebat: ſed devotiſſimus omnipotenti Deodatus, ea juniore Hidulpho dignitatem Patriarchæ atque morum maturitatem attendebat.

anabo quaſi humanior.

17 Quam dulce erat & dalectabile piis animabus jugiter attendere: duas cœleſtis fabricæ columnas a Deo decenter erectas: & non nostra Deum, ſed ad Dominum pie elevatas; quæ ſolido, & inflexibili robore mentis ſic aſſitebant ſummo Opifici, ut operarent maatmam lapillorum congeriem ſibi imponi, pro parte in qua meraere locari. Deniqaa quaſi certatim multitudine mi-

B nimorum Chriſti, tam & præſentium quam & futurorum, gaudentes epiſtilia ſua, id eſt capitella gravari (dummodo ſint qui poſſint Domino lucrari) puſillitatem alicuæ fidei, & gravedinem alicuosum peccaminum in ſaæ cartiarii lasti-

ja a gallinæ tudine ſuſcipientes tolerant, ut viribus meritorum ſuorum, & ſuæ longanimitatis labora ſublevatos ad ædificium cæleſte ſeraat. Putarei Sanctos Patres iſtos gallinas aſſa intellectuales, & parvulos pullos alis meritorum & roſtris orationum ſuarum ab inviſibilium milvorum rapacitata defenſare, manibus ac pedibus altmontam eis providere, atque frigidos Deo plurimis axamplorum ſovendo calefacera. Praterea & eatra nidulum proprium amabant interdam penuas axtendera, dum vicißim ſaragebant alter alaatius pullis prodeſſe, ea Dei & proximi dilectione. Mutata voca, & diſſipata ſui corporis ſpecie, io-

b. Cenet. 29. firmabantus in infirmis, ut habes in Apoſtoli verbis. Quis infirmatur & ego non infirmor? Sic Patres noſtri ad tempus vixera ſoliciti, ut filii eorum tam præſantes qaam ſatari foſent quandoque ſecuri. Nec piguit eos laboris & ſudoris ſui, dum

C ſanctum ſucceſſores ſui remanerent in tuto locati. Hoc eaigebant eorum ſtructuræ, hoc quærebant illorum fugæ, beati Deodati Patris noſtri præcipue, qui toe loca ſibi magno ſudore conſtructa & mutavit, donec filia ſpiritualibus ſedem quietam invenit. Nam ſi ſua tantam quæſiſſent, facillime requieviſſent: victum enim & veſtitum ſibi habentes, his contenti eſſent; maaime qui abrenuntiando divitis, ad paupertatem ſummo cum deſiderio pervolaſſent. Verum hæc alias. Igitur Deo dignißimi Antiſtites, ſpirituali inſiſtentes negotio, nullatenus ab inceptis deficiebant, aut deviabant a propoſito, de die in diem ſemetipſis meliores exiſtendo. Etenim tanto reddebantur quotidie alacriores ad laborem, quanto viciniores ad requiem: nec ſentiebant in Chriſti vinea pondus diei & æſtus, quibus jam prope et ac ut redderetur nummus.

S. Deodatus ægr. 18 Tandem ubi in hac Voſago pariter in corde uno & anima una, ſeptem continuos ea pleverunt annos cum ſex menſibus; largus remunerator Deus beatiſſimo Deodato decrevit laborum ſuorum reddere fructus. Percurſo enim præſentis vitæ ſtadio, jam ſtrenuus athleta inhiabat coronæ, & ſuperna remunerationis bravio; unde vocatus a Domino, acceſſu ſanguoris corripetas, decinerat lectulo. Quod cum obſcenibus diſcipulis triſtis urcalit nuntius, aatemplo mœſti concurrunt ad cellam ejus: mentes enim præſagæ luctus futuri, audita ejus infirmitate, non poterant non turbari. Flentes ergo jacentis Magiſtri grabato aſſiſtebant, ne tam dulcis Pater filios deſereret, communi ai ululatu & gemitu acclamabant: quos Sanctus ille verbo ſalutari commonens compeſcebat, & ad Regulæ ſanctæ obſervantiam & ſui memoriam, quantumcumque poterat animabat, ac ſaper omnia Chriſto bono Paſtori pie commendabat.

A. MON. DEODAT

19 Supet hoc facto & tam Sancti viri obitu, dilectiſſimas ejus Hidulphus in viſu noctis divinitus communetur, ut ad eum propetaret quantocius: decebat enim ut amicus amico ad Deum præcedenti, extremum valedicerat, ſui non obliviſci devote ſupplicaret, commendationem eccleſiaſticam faceret, Viaticum præberet os & oculos, manus & pedes ejus rite componeret; ſuosque ejus, debita venetatione ptocuratum, deduceret, atque in le pulcro cauſiſſime collocaret. Quæ cuncta, Deo volente, a Domino Hidalpho cunſtat etrea piſſimum Patrem Deodatum completa. Nam ut evigilavit, ad Beatum quanto- E cius, ſicut a Domino jubebatur, propetavit; quem adhuc vivum ſepetit. Cujus apetio *f* viſu Sanctus recreatus, vehementer eſt in Domino gaviſus: qui famulo ſuo Hidulpho ejus obitum revelare, & cum ad ſuum ſuous cursandum deſtinare eſt dignatus. Nec mora, diſceſſarus (ab hac vita), ad ſuſcipiendum regimeo ovium, quas ibidem hactenus nutsiebat obedientia & caritas, ſuperſtite m amicum compulit, ſuiſque mandavit, ut Dominum Hidulpham vice ſua Pretem retinerent, quamdiu vixerit. Hinc communiter jam omnibus, quæ cariſſimus cariſſimo iſtinc proficiſcenti debebat a Domno Hidulpho explatis, inter ejus manus animam ſanctam, multa prece Deo commendatam, innumeris & continuis laboribus pro Dei regno & juſtitia ejus excitatam & elimatam, plurimisque virtutibus refertam & adornatam, lætiſſimus cælo reſudit: ſed lætior futurus in perventione, qua Deum facie ad faciem ſine fine videre promeruit. Qui (ut in Eccleſiaſtico ſcribitur) mortuus eſt, & quaſi *Eccl. 40.* non eſt mortuus: ſimilem enim ſibi reliquit poſt F ſe. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in ipſo, & in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis: reliquit enim defenſorem domui ſuæ contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

f. Hidulphus viſitat.

g. Hidulphus ejus famulo.

20 Tranſiit autem de morte ad vitam, de actio ad patriam amabilis Pater, Dominus Deodatus, tertio decimo *m* Kalendas Julii, Dominica die, ſexcentesimo ſeptuageſimo nono anno a Domini noſtri Jeſu Chriſti incarnatione, ſeptima indictione: ab ingreſſu vero ejus in hanc vallem Galliæam anno undecimo n mediante, Theodorico *o* filio Clodovei ſtatreque Childerici regnante: ſub quo peſſimus & apoſtata Ebroinus excellentiſſimum Martyrem Leodegarium *p* Auguſtodunenſem Epiſcopum, diverſis tormentis prius mactatum, truncavit enſe. Omni autem cum reverentia curato ſancti Patris funere, nimium lacrymoſis exequiis a diſcipulis deportatur ad Eccleſiam beatæ Dei Genitricis Mariæ: ubi pro eo immolata ſalutari Hoſtia a devotiſſimo Aſchiepiſcopo, & expleto ritu Catholicæ Eccleſiæ, pretioſiſſimum corpus viliſſimæ committitur *q* terræ, quia aquoſum erat cœmeterium prioris ejus

Moritur 19 Junii m

n

o

p

q

A cellulæ, utpote ſitum in convalle; & oportebat ſancti Patroni corpus in præſentia Fratrum, laudes & preces Deo perſolventium, adeſſe: quem etſi noverant piæ animæ non eſſe flendum, cohibere tamen negobant inundantiam lacrymarum, quas non impetus earum, ſed ſpiritus alliciebat ab intimis præcordiorum. Neque enim deflebant, quia obiecit, ſed quia ad Deum illos præceſſerit, ſicut & doctiſſimus Peter Ambroſius de ſeipſo diuiſſe conſuevit: nec invidebant ejus gloriæ, ſed cupiebant cum eo eſſe, cum perpenderent ſe in luctu remaoſſe; cum ſcirent ſe futurum patriam inquirere, nec hic manentem civitatem habere. Præterea ſub gaudio Spiritus ſancti pios emittebant fletus, cum recolerent (memoriam) dulciſſimæ peregrinatis, & familiaritatis ejus, qui currus & aurigs fuerat eis benigniſſimus, portando eos in ſuis manibus, & hortando ad meliores actus. Hujuſmodi lacrymæ quantum diſtent ab his, quas ceroales homines ſolent pro caris B ſuis vel prodemois inconſolabiliter fundere, effræni audacia non metuentes ad divinorum judiciorum publicam deteſtationem proſilire! Quia enim ſcripturis bonis non inhiant, poſt temporalium emiſſionem quid ultra ſpereret, ignorant: & ideo quos (neglecto Deo) inutiliter erunt, nolunt hinc tolli, quia eis in voluptatibus carnis & uſu mundi optant, ſi poſſent, in æternum perfrui. In talis Hieremias Sanctus ſic invehitur: Hier. 17. 5. Maledictus vir qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum & a Domino recedit cor ejus.

12 Itaque vir Dei Hildulphus ſic patuit extremæ petitioni defungentis amici, ut viginti octo annis & dimidio (quibus illi ſuperſtes fuit in ſeculo) ſolvigilaſſet ejus gregi, per Præpoſitos adminiſtrans utilitatem ipſius loci: & quamvis pro ſe Abbatem r ſanx congregationi præfecerit (quia deſiderio ſuperuæ contemplationis accenſus, exterioribus negotiis occupari refugerit) tamen C Vallem Galilæam a cura ſua non exponxit, quamdiu in hac luce manſit. Vis enim perfecti amoris, erga ſanctiſſimum Deodatum, faciebat ei tolerantiam laborum. Nec laſſeſcebat ad curandum aliena, qui præ laſſitudine alii impoſuerat ſue i quie quod recuſabat ſufferre imbecilla ſenectus, & ſoli Deo vacare cupiens animus; deſiderabilitat amplexabatur fraternæ dilectionis affectus, & ſanctæ obedientiæ virtus; tamquam jugitee ſic ſeipſum adhorteretur: Qua fronte ibis ad amicum, ſi ejus ultimum eſſuteveris mandatum? Procujus perenni vita in exilis & gloria, prima depoſitionis illius anno cœnobium vallis Galilææ multoties adire ſolitus, frequentabat ad ſanctum corpus Miſſarum ſolemnia: ſcribet enim ſcriptum; Neſcit homo utrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futuro ceſervantur incerta. s Et illud acutiſſimi Patris Auguſtini dictum; Væ laudabili vitæ hominum, ſi remota pietate judicatur. Nam quis hominum audabit dicere; Vanit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam; otii inter mortuos liber? Quapropter, quod ſolum & ſingulare beneficium de ſanctis ſore noverat, poſt amicum viam univerſæ cernis ingreſſum tranſmittere non ceſſabat. Quod quamvis pie mater Eccleſia poſt filios ſuos cunctos indifferenter mittat, quia occulta judiscia Dei nondum penetrat, juſtus tamen Judex ſic D ſuorum vota eccceptat ut omnino fruſtrata deleant; cum juxta ſanctorum Petrum ſententiam, pro valde bonis ſint gratiarum actiones, pro non valde malis propitiationes, pro valde malis autem quaeſcemque vivorum conſolationes. Sed quia in hac vite omne meritum comparatur, quo poſt hanc vitam unuſquiſque eor releveretur aut gravetur; conſtat devotiſſimum Chriſti famulum Deodatum iſtic pio comparaſſe merito, quetenus omnis pro eo ſupplicatio fieret illic gratiacum actio.

ANNOTATA D. P.

a *Imo facile* decimo tertio.

b *Vel ſaltem Vicaria adminiſtratione dioceſis Trevirenſis.*

c *Circa Epiſcopos Lemovum, id eſt Tullenſes,* E *toto cælo hic aberrat Auctor, fruſtraque ſe torquet, neſcit quibus Catalogis manifeſte turbatus procul abreptus: hic enim nominatus* Jacob (*ut ad ejus Natalem* 23. *Junii dicemus*) *ſub Pippino floruit, anno* 756. *ſubſcripſit Gorzienſis eccleſiæ Privilegio; ſucceſſeratque* Giebaldo, *vel* Garibaldo: *hanc progreſſi erant eodem ſeculo* S. Godo & Dodo: *Beatus autem* Bodo, *alias* S. Leudinus, *ſucceſſerat* Theufredo, *ad annum* 640. *nato. Atque poſt hos* Eborinus, *vel* Ebroinus, *tum* Adeodatus, *ſub Agathone Papa anno* 680. *nominatus; dein* Ermenthcus, Magnaldus, *ſolis nominibus indicantur. Ruyrus*, Eborinum *putat* S. Hildulpho *fuiſſe ſucceſſus ſui auctorem: malim dicere ipſummet* Bodonem, *anno, ut infra dicitur,* 670. *adhuc viventem.*

d *Imo potius ſub* Eudolo, Theufredo, Bodone.

e Grande *inquit Rigurus* auctoris hujus beneficium, quod hanc opinionem nobis indicarit; F ſeſſus etiam, nihil habere ſe, quo illam efficacius refuteret. *Non ſum ego, ut ille, ſolicitus, qua ratione ſervare poſſit decentium, quod ex auctor in Valle Galilæa auctum ſuperaddit, ex propriis ſue calculo; ſed libenter concedam vitennium ibidem illum; quo ad tricennium a majoribus acceptum addito, fient anni quinquaginta, quos inter Vaſagi ſolitudines egerit* Deodatus, e Francia advectus *circa an.* 629.

f *Medianum a S. Hildulpho inchoatum monaſterium, a monaſterio S. Deodati diſtat leucis duabus; medium (unde & nomen accepit) inter Stivalenſem & Senonenſem Abbatias, a quibus utrimque decerptos fundos, ac S. Hildulpho datos, ſcribit Rigurus.*

g *Addit Rigurus, media quoque via in loco cui* Bois-campi nomen, *ubi ſibi mutuo ſolebant occurrere, erectum ab iis fuiſſe ſacellum, hodieque ſubſiſtere, nec niſi a paucis annis intermiſſam conſuetudinem, qua hinc Canonici inde Monachi ad prædictum ſacellum quotannis deferebant ſuorum Sanctorum Fundatorum corpora, eaque viciſſim commutabant nec ceſſiturebant niſi ſub reditum poſt modicas utrimque decantatas preces.*

h *Utpote ex noſtro calculo ferè nonagenarius cum obiit, nec minimum a ſeptuagenario diſtans, quan-*

A *quande in Vallem-Galilæam venit, quadragenarius circiter egreſſus e Francia, ut vel paucis annis Epiſcopus fuerit.*

i *Poſt conſtructum* S. Deodati *eppidum, non amplius extare hanc* Semitam, *ait Ruynus.*

k *Omnino exiſtimat Rigaltius, poſtquam Aprimonaſterium vidit, & loci traditiones ac monumenta attentius conſideravit, vere* S. Deodatum *illic multis annis vixiſſe, ac tandem cognomiacm ſibi diſcipalnm ibi collocaſſe, cujus ibidem defuncti Reliquiæ occaſionem dederint confundendi Synonymos Sanctos. De aliis locis ſuperius actam eſt.*

l *Impreſſum vetus*, uptato vir Sanctus creatus, *Rigaltius correxit obmiſa ..... recreatas.*

B m *Conveniunt Characteres, lit. Dominicali* B: *quos characteres ſi ex antiqua traditione vel ſcriptura Auctor habuit, nihil certius poteſt pro anno 679. alteri cuicunque præferendo requiri; eſto hanc certitudinem obſcuraverit ille, male tempoſito Epiſcopeſa* Gatibaldi *cum exceſſu* Deodati *ex Francia,* & Jacobi *cum adventu* Hildulphi *in Veſagiam.*

n *Imo* vigeſimo primo.

o Theodoricus *poſt eadem* Childerici *receptus anno 675. dein ab anno 680. monarcha, mortuus eſt anno 693.*

p Leodegarius *occiſus eſt anno 688. die 2. Octob. quo colitur.*

q Intra arcam tamen lapideam, *inquit Rigaltius*, quæ ſervatur etiam nunc, donec perficeretur major, quæ inchoata habebatur eccleſia S Mauritii, nunc S. Deodati dicta, ubi ante aliare S. Crucis conditum in eadem arca corpus eſt. *Sed* C *quid ſi primo terra nuda conditam corpus in arcam iſtam compoſitam erederat in ipſa tranſlatione?* Nun tamen tunc accepit formam crucis eccleſia noſtra, quam nunc habet; quamque conſtat ex Bulla Nicolai III. opus eſſe anni 1278. *inquit Rigaltius.*

r *Hic finiuntur in membranis loci Lectiones de Sancto, per Octavam diſtributa, & baſtonus do verbo ad verbum eadem cum impreſſis.* Abbas *autem a Hildulfo conſtitutus, dicebatur* Leoteboldus: *ſed premortuus illi, neceſſitatem impoſuit Sancto reſumendi per ultimos tres annos regiminis, uti ſcribit Rayrus.*

s *Hic definit Ms. Ultrajectinum & Vita a Meſſandre edita.*

CAPUT XI.

Veneratio SS. Deodati, & Hidulphi in tunicis & corporibus. Elevatio eorumdem. Vita approbata.

22 Elapſo tandem anno a glorioſo obitu Domini Deodati, in quo beatus Patriarcha Hidulphus aſſidua viſitatione & frequenti immutatione ſolutaris Hoſtiæ curabat prodeſſe ejus ſpiritui, deinceps priſtinam inſtitutionem reſumpſere Fratres utriuſque loci. Denique ut prius ſemel in anno ſolebant ſancti Antiſtites ſuas cellas invicem viſitare, ſic poſtea ſtuduerunt facere. Sed viro Dei Hidulpho inviſenti Vallem Galilæam vice Domni Deodati, occurrebant ejus diſcipuli, præferentes tunc Magiſtri tunicam. Quem reverentes ſuſceptam ſanctus Pontifex, tamquam dul-

Tunicæ S. Deodati a diſcipulis oblatæ venerantur S. Hidulphus

cissimum pignus amici exoſculans, amplexabatur: & in veſte numen Sancti illius dulciſſime venerabatur, eamque in ea ſibi videre videbatur. Hoc ipſum faciebat, quando placito tempore ea a diſcipulis Sancti ad Medium monaſterium referebatur. Et quidquid venerationis impendebat inſenſibili tunicæ, cariſſimo ſuo Deodato ſe impendere lætabatur: quem ſentire devotam ſibi caritatem arbitrabatur, cujuſque efficacibus meritis ſeipſum, adhuc in ſtadio hujus vitæ decertantem, atque ſpirituali palæſtra defudantem, ſuſtenturi inter dulcia ſaſpiria precabatur. Confidebat enim illum, jam pruſtrato atque proculcatu adverſario, palma & corona a Domino donatum; & apud eum poſſe plorimum, utpote in ordine cæleſtis curiæ indelebiliter adſcriptum. Sed cum viri Sancti temporalis vita in multos annos (Deo diſponente) tenderetur: quatenus ejus exemplo ad æternam vitam plurimi accenderentur; factum eſt ut circa ultimos annos, ſenio jam prægravatus & fractus continuatoque labore debilitatus, cellam ſuam, nec ſolitæ viſitationis gratia egredeterctur: non tamen ideo diſcipuli beatiſſimi Deodati prætermiſerunt ad eum ferre tunicam Magiſtri, ſicut erant ſoliti.

23 Cumque divina miſeratio emeritum militem ſuum Hidulphum a nimio labore decreviſſet in æternum requieſcere, per dilectiſſimum ſibi Deodatum dignatus eſt eidem tranſitus ſui diem denuntiare, & ut ſatageret ambas eorum cellas (ſicut res poſcebat) diſponere. Unde vir Sanctus multum in Domino eſt lætatus, quia us turbulentu conflictu mundi ad perpetuæ pacis tranquillitatem mox erat iturus: ubi omni lacryma ab oculis ejus abſterſa, perpetim conſolaretur. Itaque Fratribus ſuæ cellæ deſignato Abbate Domno Raimberto; Valli autem Galilææ Domno Marcinanno, emeriti ab hoc exilio, ab incarnatione Jeſu Chriſti anno ſeptingenteſimo ſeptimo. Cujus quidem ſanctam mentionem iſtic tenore narrationis ducti, via ſummatim attingere curavimus; ne faſtidioſis auribus eſcas collegiſſe & inculcaſſe arguamur; avidam tamen Lectorem ad Vitam a Sancti deſtinamus. Porro Domnus Marcinanous, quem prælatum beatiſſimi Deodati cœnobio ſupra memoravimus, in proviſione cœnobii talis utilitatis fuit ſtudioſiſſimus. Is quippe longo ſuperfuit tempore ſub Regibus Theodorico atque Childerico juniore, a quo etiam Aquiſgrani promeruit deſcriptionem totius Abbatiæ ſuæ eboraci Regia auctoritate.

qui ab illo premuntur

ſucceſſorib. hus dicit moritur.

a

24 Deinde tam Sanctorum deceſſorum idonei ſucceſſores Raimbertus & Marcinanous, caritativam ſocietatem, a ſanctiſſimis Magiſtris ſuſceptam & ſibi quaſi lege hereditaria relictam, non imminuerunt, verum potius augmentaverunt. Quod utique ea breviarius vel ſyngraphis illius temporis hacteuus monſtrabatur: in quibus nomina Fratrum utriuſque monaſterii, tam defunctorum quam & vivorum, diligentiſſime annotata & altaribus ſuperpoſita conſervabantur; pro quibus in Miſſarum ſolennis vetiſſime dicebatur, quod ſic in libris Sacramentorum paſſim reperitur. Et quorum nomina ſuper Sanctum altare tuum ſcripta adeſſe videntur. Interea a devotiſſimis (diſcipulis) inviolabiliter fuit obſervatum, quod a priſſimis Magiſtris eecolebant traditum, videlicet, ut

Mortalia utriuſque cœnobii erant pro motoris defuncti

AUC. ANON. DEODATI

A ſanctimonio, & illi viſerent cellas eorum, & illi illorum, tamquam præcipua pignora præferendo tunicas Magiſtrorum (ſiquidem & diſcipuli Domni Hidulphi ipſius tunicam retinuerunt ſibi) quibus cum tanta devotione occurrebatur, & tanto veneratio exhibebatur, ut dulciſſimi Patres ad filios rediſſe poſt longa ſeculorum volumina crederentur.

quorum abſentia plaga divina infligebat

25 Quod ſi peccatis facientibus, cæleſtis ira in populum graſſaretur, & ſiccitate ſeu nimia imbrium reſuſione, aut peſtilentia vel qualicumque plaga ferretur; mox hinc inde conglobatus (Conventus) tuoipas Patrum eorum ſuorum cum fluctuoſis precibus offerebat & ingerebat divinis obtutibus: moxque remuchat pietas, quod promeruerat impietas. Nam contra deſævientis flagelli impetum tantum valebant Sanctorum merita, & plebis fides; ut nec mora miſericordiſſimus Conditor juſti judicii ſui ſæveritatem a populo cohiberet, atque optatæ miſericordiæ conſolationem eis diſtillaret. Sic denique temporalis, & B parva conſolatio, fidei ſiebat maxima provectio, quæ unumquemque pro modulo ſuo ad correctionem pravitatis ſuæ, & imitationem Sanctorum, atque ad debitam venerationem hortabatur aſſurgere, quos intelligebant tantum de Deo meruiſſe, quo poſſent iram ejus a peccatrice gente avertere; & tales cupiebant eſſe, quales divina benignitas dignatur clementer reſpicere. Jam perpendamus, ſi poſſumus, quid meriti vel virtutis habuerint horum Patrum noſtrorum ſanctæ animæ interius; quorum viſibilis tonicæ, oculis Dei repræſentatæ exterius, a populo pleno peccatis ſuſpenderent iram ejus.

corpora ſanctorum ſervata ſunt in ſæculo ſæculi

26 Ergo hæc conſuetudo tam pia & religioſa integerrime conſervata eſt inter hæc duo cœnobia, donec ſancta corpora plorimis miraculis decorata ſublevarentur de arctæ gremio, divina diſpenſante gratia. Tunc quæ conſueverant facere in tunicis Sanctorum, uſque ad hæc noſtra tempora conſervarunt in corporibus eorum cum eis invicem ſe viſitando, aut ſibi complacito loco dulciter occurrendo. Ubi inter ſe pias commutando ſarcinas, aliquamdiu velut proprias Dominos geſtare amant; nec quemlibet eorum a ſe credunt alienum, quando eorum Valle Galilææ B. Hidulphum recognoſcit ſuum, utpote triginta octo annis & dimidio ſibi prælatum: e diverſo plebecula Medii monaſterii inſignem Chriſti Confeſſorem Deodatum rendicat ſibi, cujus Dominus Hidulphus attributerat priorarum ſui loci, ſuabiliter digniſſime ſuſcipiendo dum adviait, & whilo minus tenuicam ejus poſtquam obiit. Super hæc etiam accumulant eorum caritatem mutuam, quæ effectum eſt, ut omnia illis eſſent communia. Sicut philoſophica inſinuat ſententia; Victorum pleraque ſunt communia, amicorum vero omnia. Quocirca ſicut tunc ſolebant mutuo ſuſcipere horum Sanctorum tunicas, ſcilicet corporum exuvias; ſic nunc quoque ſuſcipiant eorum corpora, animarum utique exuvias. Quorum pro meritum pax nobis nunc & in ævum. Igitur hæc jam ſufficiant religioſis animis, quæ pauperculo ſermone curſim explicuimus de piiſſimi Patris noſtri Deodati geſtis, vix attingentes pauca de innumeris, minima de maximis: quibus ſancta Trinitas in terris glorificavit dilectum ſuum pro ſanctæ vitæ

Auctor, lib. 8 Ethic. cap. 9.

meritis. Ceterum tot & tantis quotidie miraculis D venerabile corpus ejus nobilitatur, quot & quanta vix, ut putatur, ſufficiet aliquis facundiſſimus (enarrare.) *b*

b

inquirendo non tam miracula quam virtutes Sanctorum Luc. 10.

27 His adeo diffamatus mundo innotuit, ut hac noſtra jejuna & ſterili narratione prædicari non indiguerit. Sed quoniam Chriſtianæ perſpicaciæ eſt magis requirere atque attendere opera, quæ unumquemque Sanctum faciant, quam quæ Sanctum oſtendunt; delectatur quidem viſibilibus Sanctorum factis, ſed tamen ad inviſibilia eorum facta pervenire omnimodis appetit; & ſitibunda mavult ea fonte, quam ex rivo ſuam reſtinguere ſitim: unde enim gaudendum ſit, a Domino Jeſu didicit, qui fuerat diſcipulis: In hoc nolite gaudere quia ſpiritus vobis ſubjiciuntur; gaudete autem quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis. Quod utique meremur animæ ſanctitate, non miraculorum oſtentatione; maxime cum in die judicii dicturi ſit multis, qui in ejus nomine virtutes multas fecerint, Neſcio vos. Hinc eſt quod *Matth. 19.* omnes laborantes & onerato ad ſe invitans, non E ait, Diſcite a me ſigna facere, ſed quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Hoc plane quod diſcimus a capite, debemus & ex præſcique membris ejus diſcere; quia ut dentine ecquieit fides Eccleſiæ, quales illi, quos regeneratur, fuerit ex inviſibilibus animæ virtutibus, quam quales ex ſignis viſibilibus; quæ profecto ſunt hæ parvulorum, non ſolidus cibus robuſtiorum. Sed ſicut a lacte ad ſolidum cibum perveniur, ſic a ſignis imperfectio fidei noſtræ vegetata, ad ſolidas animæ virtutes quandoque perducatur; ut jam neceſſe non habeat ſugere, ſed tantum ruminare. Hinc illud eſt, caſtibus, quod cum peſceſeminiq notidianis, & exanimis miraculis digniſſimi Confeſſoris Chriſti Deodati, ad tentum robur mentis eſtis perducti; ut his ſolummodo jam non eſſetis contenti, ſed potius quæreretis ſenſuum eſuriem veſtram ſancta vera illius eſſici. Nullis enim apprime inter miracula animum veſtigari debere, & quod merito ceſſante bono, miracula ni ſunt.

28 Jam nunc piiſſimo Conditori omnium gratias agamus in communi, non uſque quaque vos fraudatos tam bona voluiſſe: ea paucis etenim, quæ præmiſimus, quam bonus fuerit theſaurus cordis ejus agnoſcimus: qui præ gaudio inventæ *Eccl. 44b.* margaritæ omnia quæ habuit ſic vendidit, ut etiam ſeipſum abnegaverit, & exul in labore & æruinna, in vigiliis multis, in ſeme & ſiti & jejuniis multis, *ſequendo eorum exempla* in frigore & nuditate, Apoſtolum Paulum imitatus, multis annis pro Chriſto obtraverit: nec dulcedinem gemmæ earuerit, in qua tota lex pendet & Prophetæ, nilo mundi preſſura ei extorquere valuerit. Itaque juxta libri Eccleſiaſtici mandata, Laudemus viros gloriioſos, Patres noſtros, in generatione ſua: ſed ſic laudemus, quatenus eorum exemplo provitatem vitæ noſtræ dirigamus atque informemus. Ut enim doctiſſimi P. Auguſtini ſe habet ſententia: Bene loqui, & male vivere, nihil eſt aliud quam ſeipſum ſua voce damnare. Præcipue autem Patrum noſtrorum viam contuendo ad contemptum mundi accendamur, eoſque iam perfecto opere imitemur. Nobimus diligere mundum, neque ea quæ ſunt in mundo; quia, ut B. Evangeliſta Joannes proteſtatur, quidquid in *Joan. 12.* mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcen-

A centia oculorum, & ſuperbia vitæ, quæ non ſunt a Patre. Hæc tria utique reliquorum vitiorum ſunt cauſæ, quæ ſic calaſcunt ea mundi amore, ut a caritate Chriſti prævalcant innumerabilem populum ſeparare: a quibus omnino immunes erimus, ſi dilectionem mundi a pectoribus noſtris excludamus. Quod cum fecerimus, Sanctorum patrociniis nos ubique juvari non ambigamus, quorum veſtigiis prompto corde inhiamus. Quia vero cataria hæc miracula teſtimonium dant bonæ
c vitæ, in ſubſequentibus enarrabimus (ſi Deus permiſerit) ea hic aliqua poſteris enarrare: ut ex paucis colligatur, quanta piſſimus orator noſter Deodatus gloria ſublimetur in æterna vita, ad cujus martyra oſſa tanta cælitus conſecuntur corpori-
B bus & animabus ſolatia. Ipſius tandem meritis innitentes & precibus, cum fiducia ad thronum gratiæ divinæ accedamus, poſtulsotes nobis debita noſtra dimitti, & tanti patroni exemplo ad beneplacitam Deo converſationem perſeverantes uccingi: præveniente ac ſubſequente nos miſericordia Patris æterni, cum coeſſentiali ſibi Filio, & Spiritu ſancto, in trina Unitate, & una Trinitate inſeparabiliter dominantis, viventis atque regnantis in ſeculum ſeculi. Amen. *d*

d *Vita hæc approbata in Synodo Romana.*

29 Anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti milleſimo quadrageſimo nono, Indictione ter. concurrente ſexto, Epacta autem regnante Henrico filio Conradi Imperatoris anno ac imperante ter. hæc geſta, quæ de piæ memoriæ Pontifice Deodato ſcripta ſunt, ad ſummum Apoſtolicæ Sedis apicem delata ſuot, atque in provinciali Synodo ejuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ eſt confitentorum, ut in præſentia Epiſcoporum, Abbatum, Clericorum & Laicorum recitaretur, & cum recitata eſſent, data auctoritate ab ipſo ſummo
e Papa e Leone nono, primo anno ſui Apoſtolatus, decretum eſt, quatenus in Eccleſia Dei legerentur, & firmiſſima ſervarentur, ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & honorem
C ipſius beatiſſimi Patroni noſtri Deodati, & ad ædificationem multorum per cuncta ſecula ſeculorum.

ANNOTATA D. P.

a *Rigettus ſuſpicatur ipſummet compoſuiſſe Vitam Hildulphi a Moſandro editam: certe uel idem utrinſque eſt interpolator; uel auctor Vita S. Hildulphi, dum Miloni enm ſucceſſiſſe facit, aliaque multa in Chronologiam peccat, hujus uita Interpolatorem in errores pertraxit, quibus confundi uidimus ſecula duo.*

b Theodericus *præfuit ab anno* 720. *ad* 737. *& poſt interregnum*, Childericus *ultimus Merouingorum aſſumptus eſt anno* 743. *abdicatus anno* 751.

c *Conatumne hunc uoluntatis ad operis effectum deduxerit auctor, ignoramus: nulla certe miracula in ſcriptis reperit Rigettus, pauciſſima Rayrus, de quibus infra.*

d *Quod ſequitur haud dubie poſtea adſcriptum fuit.*

e S. Leo IX. *Papa colitur* 19. *Aprilis, qua die dedimus ejus Acta, & oſtendimus Sylvium hic indicatam fuiſſe Roma poſt Dominicam in Albis celebratam; & conveniunt characteres omnes hic relati.*

APPENDIX.

Ex Chronico Senonienſi Richerii.

30 NE quis hunc beatiſſimum Deodatum credat apud Deum magni non eſſe meriti (*inquit Richerius c.* 9. *&* 15) inſitatam unam de molis huic paginæ non pigebit inſerere. Eras igitur vir quidam ſatis locuples in Alſatiæ partibus, in villa, quæ Teutonice Sigolsthem *a* vocitatus, qui famu ſancti Epiſcopi excitatus, partem prædiorum ſuorum beato contulit Deodato; in qua parte quidam ager vineæ donatus eſt, qui illi donatori, quia peroptimum vinum gignebat, incomparabiliter carus erat. Cumque monachi monaſterii B. Deodati aliquanto tempore poſſidetent eam, ipſius vineæ donatore, conſiderans ſe tam moribus vitam ſibi relictis tam
E pretioſum vinum nuſquam habere, animi cupiditate excitatus, ipſam vineam, quam prius devotus Deodonavetat, jam ſuæ largitatis invaſor effectus, in proprios uſus terum reſumere præſumpſit: quam coluit, vindemiavit, & vinum ſolicite in quodam vaſe collocavit, & ſibi canta conſervari præcepit. Deniquecum quadam die ad manducandum eum quibuſdam amicis luius ſecumbaret, vocatu ad ſi pincerna ſuo de illo optimo vino ſuo ſibi jubet apportari. Qui concito curſu ad cellarium, ubi vas cum vino habebatur, accepto vaſe vinario, quod cantrum vocatus, accelſit. Cumque paullum de fundo ipſius vaſis ad emittendum vinum retraxiſſet, & vinum ſe crederet habiturum; mira res! pro vino tanto multitudo muſcarum per foramen ebullivit, ut putaretsie, ſi vidiſſes, in Ægypto eſſe, ubi plaga muſcarum Ægyptios juſſu divino punitſſe narratur. Videns igitur is, qui ad hauriendum vinum venerat, hoc mirabile factum, obſtupuit, & paullum cum cantro, quod manu tenebat in terram projecit; curſuque rapidiſſimo ad Dominum ſuum, narraturus, quæ facta fuerant, advenit, ſtatimque examen muſcarum cum illo veniens Dominum aggreditus, & tanto miſu Dominum morſibus & aculeis crudeliter adfectavit, ut idem
F Dominus compunctus, & ſundum raddere, & da commiſſo ventam petare cogeretur. Reſtituto ſiquidem monachis fundo, & venia obtenta, illa muſcarum multitudo a viri veexatione ceſſavit: & ita vinea illa uſque ad hoc tempus a Deodatenſibus poſſideri dignoſcitur.

31 Poſtea vero anno Domini MCCL. vergente numero, erat quædam Ducilla, *b* quæ viro ſuo vidnara, Lotharienſem Ducatum pro modulo ſuo regebat. Inter cetera, quæ temporibut ſuis contigerunt, acceſſit ad eccleſiam S. Deodati, & Clericis vulgo cumminata eſt, quod ſi corpus Domini ſui ſcilicet B. Deodati, non oſtenderent (quod ſe jactabant habere, & quod adhuc tumulo ſaxeo tenebatur) ipſos perpetualiter in propriam redigeret ſervitutem. Mitus etenim Clerici & populi pertereiti, convocatis undecumque viris religioſis, jejuniis & orationibus præmiſſis, corpus ipſius Sancti, loci ipſius fundatoris Deodati de tumulo in medio ipſius eccleſiæ locato, ſora altare ſanctæ Crucis, quod nunc eſt parochiale, levaverunt; & in feſtivo novo ad hoc paratu, pſidie ante vigi-

a *Obtorum vineam aquirit.*

pro vino bonum muſcas.

b *transfertur corpus an. 1003.*

in arcum arcam.

A liam depoſitionis locuerunt: unde adhuc ſingulis annis ejus ſacra Translatio a Clero & populo eo die recolitur. Ita ex tunc eccleſia & vallis oppreſſione ipſius Ducissæ exempta fuit. Secundo autem poſt anno idem monaſterium S. Deodati, præ vetuſtate cornuum, ab ipſa Beatrice & quodam f Comite c Ludovico, cum aliquibus aliis adjutoribus fidelibus, ampliori & novo ædificio aſſi donatum.

pagus antiquis compoſita,

32 Ex eo tempore, *inquit in ſuis Memoriis Riguetus*, majores noſtri conſervaverunt Reliquias Sancti uſque ad poſtremum locendium anni MDCXXV. Quamquam autem eadem flamma, quæ campanas liquefecit, etiam ſacratiora metalla confuderit, quibus operiebatur S. Deodati feretrum: pepercit tamen bonæ parti oſſium totius ceperiorum, quorum adhuc notabiles valde portiones habemus, d quas anno priori MDCLXXII. ipſemet ſolenniter tranſtuli in uliam argenteam B capſam, liberalitate domni Decani compretam. Ejuſdem Sancti noſtri Reliquiæ ſocſitan etiam ſunt in monaſterio Latiniacenſi prope Pariſios, ubi S. Deodatus Epiſcopus una cum aliis communi tranſlationis feſto colitur 11. Junii, & ſolus itezum xaj. D *in oliam an. 1679.*

ANNOTATA D. P.

a *Hodie* Savamont, *in diœceſi Baſilenſi; inquiunt Ruyrus & Riguetus.*

b *Infra nominata* Beatrix. *Fuerit hæc ſecunda uxor Godefridi Barbati, ejus an. 1003, defuncti, nam prima, filia Ottonis II. Imper. Mechthildis dicebatur, juxta Albizium in Stemmatis Principum.*

c *Fortaſſis* Ludovicus comes de Montione, *teſtit privilegii a Leone IX. Deodatenſibus ſcripti, coram Imperatore Henrico III.*

d *Fortaſſis autem jam pridem aliud non habebatur, mahit ac varii partibus per Vſagi monaſteria diſtributis, ut non adeo abſonum videri debeat, quod hujus quoque S. Deodati Reliquiæ haberi in Apri-monaſterio dicantur.* E

DE SANCTO NAZARIO,

EPISCOPO JUSTINOPOLITANO IN ISTRIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

G. H. De ejus Epiſcopatu, cultu, inventione & translatione.

Iſtria urbs Juſtinopolis Epiſcopalis.

ISTria, *pars olim Galliæ Tranſpadanæ, nunc provincia Italiæ ſub dominio Venetorum, in confinio Illyrici ſita eſt. Primaria urbs*, Caput-Iſtriæ *dicta, ad ejus ingreſſum occurrens, quæ ſola occupat totam hanc inſulam, poſitam ad ſinum Tergeſtinum in mari Adriatico, & continenti nullibi ponte verſatili.* Hic Iſtri, ea conceſſu Juſtini Imperatoris, Juſtiniani nepotis, ſibi ædificandam cenſuerunt civitatem, qua ſe ſuaque a Sclavoniæ latrocinibus tutarentur, eidemque de nomine Imperatoris Juſtinopolim nomen fecerunt, *uti ſcribit Ughellus tomo 5. Italia ſacra columna 355. aſſumit de Juſtinopolis Epiſcopis, & dicta ſua marmorea inſcriptione confirmat, quæ ibi videri poteſt.* C

S. Nazarii inventio.

2 Primus *ibi ab Ughelle* Epiſcopus *ſtatuitur* Johannes, juſſu Stephani ſecundi Papæ, ab Gradenſi Patriarcha Vitelliano conſecratur anno DCCLVI. Secunda *vero eſt* S. Nazarius, *de quo hic agimus*, Epiſcopus & Patronus Juſtinopolitanus, cujus corpus ex divina revelatione inventum, in eccleſia S. Mariæ in medio pavimenti Cathedralis conditum fuit, lapidea arca tegente, ubi hæc brevis inſcriptio legitur,

Hanc patriam ſerva, Nazari Sancte guberna,
Qui Paſtor & Rector Juſtini diceris urbis.

Paulo vero infra, characteribus Romanis antiquis rotundis, hujuſmodi inſcriptio cauata conſpicitur: priſtino ſuo decori reſtituta & erecta anno MDLXXVII. Simul vero cum S. Nazarii corpore, lumina plumbea reperta eſt, ita inſcripta. S. NAZAR. PRÆSUL MIGRAVIT IN DOMINO KAL. XIII. JULII. Hanc lamiaam, ita inſcriptam, idem ſepulcrum cum corpore Sancti concludit, ut a Petro Muraoo hujus Eccleſiæ hoc tempore Epiſcopo digniſſimo accepi, (*inquit Ughellus,*)

natalis ejus.

3 Diem XII. Junii, in qua feſtum S. Nazarii habetur celebre, Ferrarius in Catalogo Sanctorum, qui non repetiuntur in Romano Martyrologio, dicit eſſe Inventionis, non autem deceſſus, aut adeptæ gloriæ apud Superos. Sed ſupramemorata inſcriptio aliud indicat. Non conſtat autem, quo tempore hic Sanctus floruerit. Illius meminit Nicolaus Manzolus. *Hactenus Ughellus. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ aliquod compendium habet, & poſtiſſimum de Inventione corporis, additque in veteri Ms. dicta Eccleſia fuſius narrari* Inventionem & plura miracula. F

Hiſtoria e Manzolo edita.

4 *Habemus libellum iſtum excuſum Venetiis an.* MDCXI. *acceptumque beneficio Ludovici Joannis Schonlebii, dum viveret, Archidiaconi Carnolia Inferioris, in quo, poſt deſcriptionem Iſtriæ, additur opuſculum de Sanctis, & inter principia ponitur* Hiſtoria Inventionis atque Miraculorum S. Nazarii ex veteſto eccleſiæ prædictæ Manuſcripto, *haud dubie Latino, quodque mallemus originale phraſi dare; ſed ea deficiente, accipe verſionem noſtram: defuncta enim Schonlebia, neminem habemus, per quem id ſperare poſſimus. Idem Manzolus dicta hiſtoria præponit epiſtolas, per quas teſtatur, quomodo ipſius & S. Alexandri Papæ reliquiæ, quæ ante annos aliquantos Juſtinopoli ablata fuerant, eadem relata ſint anno* MCCCXXII. *quas epiſtolas placet ultima loco dare, ut naturali temporum ordine narrentur ſingula.*

IN-

A

INVENTIO ET MIRACULA

Ex impreſſis Italicis Nicolai Manzoli.

Adierunt, ubi ſupra locum ubi corpus ſe oſtenderat luminoſum,

1 ERat in civitate, quæ Caput-Iſtriæ dicitur, Martinus quidam, vir humilis ac devotus, ædituus eccleſiæ majoris S. Mariæ in prædicta civitate, ſolitos frequenter ibidem in oratione pernoctare. Hic vice quadam, coram Sanctiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, pia ſua vigiliis precibuſque inſiſtens; vidit in parte Orientali eccleſiæ, ſub lapideis quibuſdam ſcalis, apparere lumen, ſolari ſplendori huod abſimile: quod licet vehemenſ oter demiraretur, diſtulit tamen ad uhorem proferre notitiam, quoad certius de re tota ſibi conſtaret. Tandem cum eadem apparitio lumiuis non ceſſaret recurrere, certo ſibi perſuaſit, ulcujus ſervi Dei oſſa ibi habeat recondita. Indicavit Decano & Capitulo quid vidiſſet: ſed quia homo erat ſimplex nulliuſque in civitate auctoritatis, fidas ei habita non eſt.

fruſtra id indicat;

B

ſed cum eadem vidiſſet bonorum ſenex,

2 Igitur eadem viſio & revelatio corporis S. Nazarii oblata etium fuit grandævo cuidam civi, nomine Peregrino, probitate vitæ & morum honeſtate omnibus commendatiſſimo; qui procul u vitiis ſuſtuque mundano, dies ſuos extremos agens, meruit inſuper cognoſcere diſtinctius ſepulturæ locum & nomen illic conditi Sancti. Diſtulit oihilominus etiam hic adhibere fidem oblatæ ſibi per ſomnum viſioni eamque palam facere, ſciens frequentes ſomniorum illuſiones. Sed cum identidem eadem viſio aecuſaret, tandem Dei iram timuit, ſi revelata ſibi premeret diutuniori ſilentio. Ergo convenit Clerum, nonnoulloſque ex populo fideliores, & voce ac corde trepmulo indicuvit, quid ſibi eſſet in ſomno revelatum: deinde quidam ſuo amico Adalperto, pro eccleſiæ honore zeloſiſſimo. Huc uutam nonnulliſque Canonicis comitatus, ſub veſperam intravit eccleſiam S.Mariæ; ſeque ad locum conſtatens, in quo ſciabat glorioſi Pontificis corpus hubeti, cluuſis diligentar eccleſiæ foribus & invocato nomine Jeſu Chriſti, primum quidam timoit oc ſi ſodere illic juberet, in vanum labor cederet; deinde reſumptis patitas animis, ſimul omnes teſtæ ſinum uperuerunt murris atqua ligonibus, nihil tameo invenerunt; id quod magnam iis confuſionem attulit.

& quia ibi conderetur dixiſſet,

C

3 Fruſtraneo iſto labore fatigatis per totam noctem omnibus paulatimque dilapſis, ſub auaoram reſtabant ſoli duo cum pauci Clericis iuſa eccleſiam: lacrymiſque perfuſi & cor de contrito, cœperunt denuo terram ſcrutari. Nec diu laborandum haa vice eis fuit: cito enim retectum eſt ſepulcrum glorioſi Pontificis, atqua ad caput tabella hu verbis tuciſa S.NAZAR. PRÆSUL. MIGRAVIT IN DOMINO XI ſ t. kal. JULII. Quibus viſis & lectis, ſicut per ſomnia fuerat revelatum compulſa vcea campanas in ſignum lætitiæ: omniſque populi accorrit ad eccleſiam dicens Hoſanna filio Dei, benedictus qui venit in nomine Domini: omnesauim cepleu erant gaudio ac jubilo, tum propter repertum tum pretioſum theſaurum, tum propter miraculoſas eorum curationes, qui a contactu ſacrarum iſtarum Reliquiarum remedium petebaot infirmitatibus ſuis. Exempli rem juvat clariorem facere.

noſta offeſa ſunt, corpus invenit.

D

4 Erat in civitate Sacardos, nomine Veſcellus, eccleſiæ S.Mariæ Canonicus, a multis retro annis contractus, atque omni fere motu naturali privatus: qui cum delatus ad ſanctum Corpus, ejus contingendi facultatem humiliter poſtulaſſet; lauatis ſubito virgru nervis, ſanus inde receſſit. Mulier quædam novem integris menſibus uſu pedum caruerat: eademque dilata, cum totum ibi noctem in oratione pervigil tranſegiſſet, mane ſanam ſeſe reperit; gratiſque Deo ac S.Nazario actis, domum læta abiit. Josnnes Euſtachii multis annis paralyticus, domi deſidebat: hic acceptis duabus furculis ſub axillaribus, ægre ad Sanctum altare, ſub quo ſanctum Corpus collocatum erat, adrepiavit: ubi cum lacrymis atque ſuſpiriis nocte tota ſupplicans Deo, per meritia patlioois filii ſui ſanctique Nazarii, ſub auoram obtinuit deſideratæ gratiam ſanitatis.

Curantur a contractis,

paliibus debilis,

paralyticus:

fervitur ab actori peccatis

E

5 Peſſima quædam mulier, miraculis ſanctitatique ſervi Dei incredula, & ea ludibrio habere ſolita, cum præſumpſiſſet etiam ipſa ad altara ſe iſtere, ſubito ac violento motu elevata ſunt muppæ alcueis palhaqua concuſſa: qui motus ceſſavit, ſtatim atque illa vica altera, Deum Sanctumque tentatura vanitcumque eidem iterum avenire conſpiceret ad ſui iodignæ præſentiam, pœnitentia ſuorum peccatorum commota abiit plangens. Poſtea regreſſa eſt tota jam ulta, imploraus Dei miſericordiam, & delictorum ſuorum veniam poſtulans: extudeque nihil movert vidit idque ſignum habuit ſuæ pœnitentiæ Deo acceptæ.

donec pœnitet.

6 Contigit aliquando permiſſu divino, ut gracdis calamitas incumberet civitati, habitantiumque parvulis liberis, quorum qui quattum annum attigeruot ſupesabantque, omnes mortuli quodam ſymptomate paſſim extinguebantur, unde communis erat ubique luctus. Tunc cuidam civiom apparatus Sanctus, juſſit corpus ſuum circumferri per urbem, promittens ceſſaturam parvolorum mortalitatem. Præmiſſi ergo jejonis, inſtituta a Clero & populo ſupplicatio ſuit, eum ſacris S.Nazarii oſſibous; & malum ceſſavit: Peregrinus quidam ad ea quoque viſenda venit, brachia & corpus catenis munitum, pro delictorum ſuorum gravitate: qui moa atque genua flexa coram area Sanctt, deſruptæ catenæ, ut pedes ejus proſilierunt, cum ſuonitu qualem malleis percuſſa ſaxum daret. Quare ſupplex ille Deo, Sanctoque Nazario laudes accinens, ex altabut eoram omnibus: a quibus oblatas ſibi eleemoſynas accipere recuſans, lætus to patriam abit.

Mortalibus parvorum ſiſtitur;

F

ſalvitur omnibus ſervis adſtrictus;

7 Hiſpanus quidam, willelmus nomine, ex oppido S.Ægidii, ſeptem annis cæcus, ſurdus & paralyticus, conſpiciuum ſibi habuit in ſomnis S. Nazarium ſibi dicentem: Vade ad Caput-Iſtriæ, ut hoſpitalem domum quæ tibi in nomine meo ædificatur; eique indiſpenſabili voto tuam mancipa ſervitutem, ut ab hac infirmitate ſaneris: inſuper neſcienti qua via quove loco requirenda ejuſmodi civitas eſſet, nec monſtravit, dirigendo eum Venetias, ubi eſſet inventurus cives ſitus loci, ab uſque decoodus ubinam reperire poſſet ſanctum ejus Corpus. Evigilans ille, cæpit ut melius potuit ſe ſuſtentare, & viam ſibi revelatam intra; quod ei per Dei miſericordiam feli-

ſanatur cæcus, ſurdus & paralyticus,

citer

A citer ceſſiſti & ad locum uſque progreſſus, recuperata ſanitate, obligavit ſeſe ipſiur ſervitio uſque ad vitæ finem.

BRITAL. MANZO.

8 Civis cujuſdam filius unicus, ambulavit per pratum verſus fontem quemdam ſitis levandæ cauſa, eumque faciendæ Crucis oblitus aquam non luſtratam hauſiſſet, cum ea ſimul & dæmonium hauſit, cœpitque furere & inrementis agi. Quapropter adductus ante ſacrum corpus, cum gravius etiam torqueretur, adhibiti per triduum exorciſmi ſunt: quarto autem die, poſt Miſſam in Dei Deiparæque honorem celebratam, cœpit inclamare dæmon nomen beati Pontificis, cauſa voce exclamans; Exeo. Exeo, compulſus e S. Nazario: emiſitque coram omnibus fœtentiſſimum ſumum, non aliter acſi fabrilis fornax aperta fuiſſet; quo viſo univerſi glorificaverunt Deum & Sanctum ejus. Sed dæmon, qui nunquam ceſſat mala facere, iſta ſue domo pulſum ſe conſpiciens, aliam ſibi quæſivit introvirque in quemdam Joannem ea oppido S. Mariæ de B monte, eumque impellebat ad actus motuſque obſcœnos ridiculos. Deductus ergo fuit ad hoſpitale, quod ſupra pontem civitatis fabricabatur: ubi poſitus coram aliari, in quo offerebatur ſacrificium Miſſæ, inclamavit ſæpius nomen B. Nazarii. Deinde tenentium manibus violenter ereptus, ulevatus in aerem eſt ad hominum doorum altitudinem, immenſum vociferans; Nazarius me cogit etiam hanc habitationem dimittere: humique depoſitus humo, repertus eſt ſanus.

9 Quidam oomioe Inſulano accidit, ut loquela privaretur: qua cum ſepteoolo caruiſſet, venit ei quodam mane in mentem, ut Dei miſericordiam, per S. Nazarii merita, pro loquela recuperanda implararet. Venit ergo ad ſepulcrum Beati, ipſumque vidit facie ad faciem Pontificalibus indutum: cujus benedictione gratiaque munitus, cœpit ſic proſari: Nonne videtur Pontificem Nazarium, mihi colloqueotem? Eccum adeſt, elevataque manu ſignum Crucis formar, & benedicit vobis.

10 Mulier quædam, nomine Aureola, ex loco Patriarchatus Aquilejenſis qui Marano objacet, C cuidam Iſtriæ provinciæ Caſtellano miniſtrabat, totoque triennio infeſtante eam dæmonio multipliciter vexabatur: nam & cum alicubi ſolitaria erat, ipſi ſe manifeſte conſpiciendum dabat. Contigit autem ut deficiente aliquando domi farios, ab heris mitteretur ad molam. Exivit ergo propere de caſtello, eamque per viam crudelius ſolito torqueretur, totam ſam noctem ibi manſit: ſub aurorum vero inimicus dæmon, heræ vocem aſſimulans, ter eam vocavit. Exterrecta illa tremebunda, faccum farinæ corripuit, domumque referre cœpit: eumque ad mediam progreſſa viam, ſumpſiſſet licentiam ab iis qui uſque eo fuerant comitati; rotſurei ſe ſtitit dæmon, modo eagri, modo piot formam aſſumens; ac denique verſus in ſpeciem laſcivæ mulieris, tadutæ albis, miſellam iſtem deduxit ad locum, ubi compluses juvenes atque mulieres choreas ducebsut; compulitque io eorum circolum ſe date, ac ſimul ſaltare. Tandem ſamen revertit illa in domum herilem, obi ipſiur Dominæ formam ſumens dæmon cœpit familiari rei inlendere, ac ſpeciatim torrere carnem; cujus cum buccellam famulæ porreaiſſet, ſenſit illa ſubito ingreſſum in ſe ſatanam. D

11 Aodiverat aliquando, cum adhuc iotegra potiretur ſanitate, celebrem famam B. Nazarii, & quomodo totam Iſtriam ſuis miraculis illuſtraret: ac, Ducite me, inquit, ad S. Naazrium: ſed dæmon, moliebri ſpecie ſe oſtentans, dixit: Faciam venire pluviam veatoſque & aquarum diluvium, ſic ut pertingere eo nequeas. Perraſi tamen domeſtici moleſtiæ diuturnioris, ſtatuerunt infirmam ſuam ſiſtere ad corpus gloriofiſſimi Pontificis: ſtatimque turbo involvit, tempeſtaſque adeo tenebroſa incubuit, ut ipſa in meridie ſerus veſper eſſe videretur: ſub veſperum autem, cum jam ſatis indoltam inimico divinius eſſet: illuminatum eſt cælum, & infirma famula deducta ſunt ad Caput-Iſtriæ, ubi corpus B Nazarii quieſcit. Ibi per triduum manens vehementer exagitabatur, interim dum adjurabatur dæmon, ut dimitteret corpus Aureolæ, Reſpondebat autem ipſe: Eatbo propter S. Nazarium. Igitur Clerus & Populus, Deum collaudans, præſtolabatur ejus egreſſum; interim dum ipſe arcana præterita ac futura enuntiabat præſentibus, ſuam cuique vitam exprobrans, & mirabilia multa revelans. Tertio deinde die poſt celebratam Miſſam, puſra in pelvim aqua, benedixerunt eam, in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti: de qua cum Aureolam bibere coegiſſent, ſub invocatione nomiois S. Nazarii, exclamavit dæmon: Egrediot, egrediot, quia S. Nazarius violenter me ab hoc vaſe eatrudit. Itaque videntibus omnibus exivit ab ore mulieris cum ſpuma ac ſumo: & integre ſanitas redditu illi eſt ad laudem D. N. Jeſu Chriſti.

12 Horum mirabilium fama cum eſſet Patriarchatu toto Aquilejenſi diffuſa, cœpit ea univerſa Iſtria accurrere ad ſanctum corpus multitudo infirmorum, ut ſanitatem conſequerentur: unde accidit ut uno die poſt ſolis occaſum, quatuor diverſis morbis ægri ſimul compotes voti fierent. Duo ea iis ſic erant contracti, ut capitibus ſuis fere contingerent genua: alius vero duobus manus unius pediſque uſus interceptus erat. Mirabilitur autem tunc etiam fuit, quod Vetula quædam, cui per ſeoctote oculi fuerant prorſus obtenebrati, eorum ſepulcro Beati viſum recoperavit. Hæc porro aliaque multa miracula, ſic patrata ibidem ſperunt, ad laudem S. Nazarii, F ex Dei voluntate, qui ſit benedictus in ſecula ſeculorum. Amen. *Non exprimitur annus inventionis prædicta; ſed quæ in eodem libello immediate ſequitur* Inventio S. Alexandri Papæ & Martyris (*referenda in ſupplemento Maji, cum nonnulla forſitan correctione verum qua dubitanter ibi diximus num.* 14. *Comm. prævii*) invectio, *inquam S. Alexandri narratur facta anno* MCCCVI. *die* XXVIII. *Octobris*.

& alteri

loquelam recipit mutus

mulier, poſſeſſa dæmone, ſibi apparente molliter

ab eo in ſeſſa

& ipſe fratres eius ducta ad eum Sanctii

ibidem illa pro aqua benedicta purgatur

ſex cæci illuminantur

A

EPISTOLÆ QUINQUE.

De SS. Nazarii & Alexandri Pontificum Reliquiis, Genua Juſtinopolim relatis.

Ex editione Italica ejuſdem Manzoli.

Genuenſes capta an. 1380. Juſtinopoli

13 CUm renovatis identidem contentionibus, potentiſſima per Italiam Reſpublica duæ, Venetorum atque Genuenſium, mutuo ſeſe attererent, ſeculo XIV. ultra mediterrem proviſta & ad ſiacum tendeata; contigit ad Clodiam vincere Venetos, incluſoſque ibi Genuenſes ad arbitrariam deditionem B compellere, magno cum uxium atque bonorum damno, anno MCCCLXIX. dicit. Janiti pront late deſcribant utriuſque nationis hiſtorici, atque ex parte Genuenſium Auguſtinus Juſtinianus, anno MDXXXV. Annales ſuos evulgans, libro eorumdem quarto ubi invenies lector, non ideo evicriſſe animo Genuenſes ſed nova triremium ope & triginta claſſe inſtructa, & Gaſpari Spinula Archiepiſcopo commiſſa, repetiiſſe Adriaticum mare, atque ad intimum ejus ſinum progreſſos coegiſſe Tergeſtum ſubire jugum Aquilejenſis Patriarchæ ſibi confœderati; ac poſtea vi cepiſſe Juſtinopolim, Caput Iſtriæ vulgo nuncupatam; cumque arcem defenſam acriter capere non poſſent, civitatem expilatam tradidiſſe flammis. Inter ſpolia fuiſſe prædata Sanctorum Nazarii & Alexandri corpora, teſtis eſt; qui eo anno MCCCCXXI. reſtituit Juſtinopolitanis, Pilleus de Marinis, jam inde ab anno MCCCCI. Inſudatiſſimus Genuenſium Archiepiſcopus; qui proinde adhuc poterat allatorum ſpoliorum meminiſſe. Fuit autem res illa tentata atque penacta miniſterio Jacobi de Languſchis, Venetorum ad Genuenſes Legati: qui cum ea de re Juſtinopolim ſcripſiſſet an. MCDXX. æque reſponſum accepiſſet: initio ſequentis anni reverſus Venetias, dedit novas ſuper ea litteras ad C Juſtinopolitanum Epiſcopum, prout ipſas ab iſthæque eodem ſpectantes, originaria Italica lingua, prælaudatas Manzolas poſui in fronte libelli ſui de Sanctis Iſtriæ, & hic Latine redditas exhibemus. Ipſarum ergo tenor hic eſt:

pro quibus recipiendis agens Venetorum legatus

14 Reverendiſſime in Chriſto Pater. Gratioſæ Paternitatis Tuæ literæ uſque in hodiernum diem a me fuerunt conſervatæ; in quibus agnovi dulciſſimam veſtram humanitatem, quam a pueris experſus ſum, cum affectu erga me veneriſſimo conjunctam. Vellem ego litteris iſtis prolixum reſponſum reddere; ſed otium non concedunt impoſitæ mihi curæ: paucis ergo rem perſtringam, & ſi conceptam animo lætitiam nequeo ſatis explicare verbis, calami defectum ſuppleat cogitatio animuſque. Adeptus familiarem amicitiam Reverendiſſimi Patris, D. Pilei de Marinis Archiepiſcopi Genuenſis, fic ea uſus ſum, ut idem Reverendiſſimus mihi humaniſſime promiſerit Reliquias BB. Nazarii & Alexandri: quæ de re monui Reverendiſſ. Tuam Dominationem, ut cogitaret de reſtaurando ipſorum ſplendore & cultu: ſed quia tunc multum accepi reſponſum, decrevi ſuperſedere negotio, donec intelligerem, quam gratum id haberet Sereniſſimum Venetum Dominium. Appuli ergo huc die ſecunda præſentis Januarii, nec adhuc potui negotiorum a me tractatorum reddere rationem Sereniſſimæ Reſpublicæ; quod cum faciam, ampliam relationi meæ mentionem inferre iſtius rei, qua teneus cognoſcam intentionem Dominationis tuæ. Teque de omnibus reddam certiorem, & quod mihi mandaveris fideliter exequar: prædictarum Reliquiarum ad manus meas venient quandocunque voluero. Non erit opus ut Communitas iſtius ſumptus faciat: volo cum propriis meis expenſis curare omnia: & ut beatiſſimæ iſtæ Reliquiæ ad priorem referantur locum, nullis laboribus parcam. Prompta igitur ſit paratuſque ero ad exaquandum quidquid imperaveris: tum etiam ut Communitati iſti, ad quam refero partem originis meæ, iſtam gratiam præſtare poſſim. Commando me Paternitati veſtræ cum illo antiquo amore, quo erga Te ſemper me convenit. Venetiis IV. Januarii, MDXXI. Jacobus de Languſchis.

15 *Reverſus domum hoc eodem anno ſequenti anno Genuam Jacobus perfecit negotium quod agendum ſuſceperat, & unam ex Sanctorum Reliquiis accepit patentes literas Juſtinopolim perferendas, in hunc ſententiarum:* Pilleus de Marinis Dei gratia Archiepiſcopus Januenſis Rev. in Chriſto Pater Domino Epiſcopo Juſtinopolitano, ac univerſo Populo Civitatis ejuſdem, ſalutem in Domino ſempiternam. Semper noſtri divini cultus ratio excitavit, ut Sanctorum Reliquiæ debita veneratione tenerentur. Unde ſicuti inſignia noſtra Sanctuaria, quantum a Deo nobis conceditur, nitimur celeberrima fieri; ita pro univerſali Chriſtianæ devotionis reſpectu, beatorum ſpirituum reliquias, apud notorum patrias libenter audimus coli & venerari. Quare unata dudum nos cura tenuit, ut Reliquiæ beatorum Nazarii & Alexandri, inter ſacraria noſtra olim ramquam hoſtilis præda repoſitæ & hucuſque debita ſolertia cuſtodiæ, nec pro locorum diſtantia & rerum ignorantia frequenti & debita viſitatione recoguitæ, ad patriam Juſtinopolitanam, ubi, ſicut a fide dignis accepimus, Beatus Nazarius colitur Vexillifer & Patronus, reducerentur. Cujus noſtræ meditationis affectum dilectiſſimus Nobis in Chriſto Jacobus de Languſchis accuratiſſima diligentia ſtuduit ampliare.

16 Conſideramus itaque rem Omnipotenti Deo gratam, & Juſtinopolitano Populo acceptam ac ſalutarem facere, ut hæ coloratiſſimæ reliquiæ ad ſuam conſuetam & devotam Patriam referantur; pro contemplatione Illuſtriſſ. Dominii Venetorum & veſtræ Paternitatis complacentia, proque devotionis augmento illius Populi, qui ſuis Sanctuariis redonatus, pro nobis deprecetur ad Dominum deprecari. Ad exoratiouem præfati dilectiſſimi noſtri Jacobi de Languſchis, decrevimus per dictum Dominum Jacobum ipſas Reliquias veſtræ caritati delegare, quæ ſunt in Capſa lignea crattibus ferreis ſapeclauſa, eadem, quæ in Secrario noſtro uſque ad hæc tempora cum ipſis Reliquiis fideliter hac ulla mutatione conſervata fuit.

17 Et ne ulla de ipſis Reliquiis poſſit ad veſtras conſiderationes dubietas exoriri, tenore præſentium

Genuenſes reverſuri Venetias;

per quas de reditu; civitati ſuæ reddendarum, devitate.

fit publica fides.

ſcribit an. 1421 quæ infra verba adducuntur:

EX ITAL. MANZO. Li.

A tium fidem facimus, & teſtimonium reddimus omnibus, apud nos eſſe notorium, quod dum exercitus Urbis noſtræ contra Juſtinopolitanam civitatem fuiſſet hoſtiliter profectus, inter cetera ſpolia, huc ab dicta Urbe translata, iſta eadem, quæ ut ſupra conſignavimus, capta, cum oſſibus hujuſmodi ſanctitatis & venerationis, ipſis eiſdem quæ in ipſa capta reposita tradidimus, ſunt noſtris ſanctuariis, & in ſacriſtia noſtra, ubi plurimæ Sanctorum reliquiæ, ac ſublime jocale Dominici Vaſis Smaragdini, & alia digniſſima ſunt devote conſervata. Cujus rei notitiam, ſi integram hiſtoriam narraſſemus, præſentes in nimiam prolixitatem litteras duceret; ſed pro præſenti fide ſaffecit conſideratio realis depoſiti, publicæ vocis & famæ, cujuscordiæ temporum, quodque quamplurimi ſunt reliquiarum Sanctarum captarum teſtes ſuperviventes (inter quos Venerabilis Vir, & ſacerdos Bartholomæus Corvus, Canonicus in Eccleſia S. Mariæ de Vineis, qui apud nos de viſu depoſuit teſtimonium. Fuit eium cum galeis) ſenatui noſtro ampliſſimam fidem reddiderunt, ſpecialiter; quod eadem capta cum reliquiis ſupradictis, tunc temporis in Eccleſia Juſtinopolitana ſub Altare, quod eſt ante Chori ingreſſum & in ſumma veneratione habebatur.

ut relatio oculatorum teſtium ea confirmabo-tur;

B 18 Ea propter eaſdem vobis Reliquias offerimus, & præſato Jacobo; quem fidelem nostrum in hoc æſtimavimus, fideliter tradi fecimus Charitatem veſtram in viſceribus charitatis D.N. Jeſu Chriſti humiliter deprecantes, ut pro divino munere, unde eſtis veſtris ſanctuariis reſtaurati, ac pro meritis Beati Nazarii Præſulis veſtri, pro nobis debeatis in proxima ipſarum reliquiarum viſitatione Dominum deprecari. Ad quarum omnium fidem & teſtimonium patentes has litteras fieri mandavimus, noſtri ſigilli ſolita impreſſione coboratas. Datum Januæ MCCCCXXII. Die v. Junii. Rolandus de Lancriis Notarius. Hactenus contextus epiſtolæ, una cc Mauzolo in Latinum idioma reſtitutæ, ſed originaliter ſic ſcriptæ jam olim, ut fidem facit ſequens atteſtatio.

Ipſarum conſignationis præſſo Legato.

19 Antonius Zarottus juris utriuſque Doctor,
C ac in ſpiritualibus & temporalibus Reverendiſſ. Epiſcopi Juſtinopolitani Vicarius generalis. Per præſentes noſtras omnibus, eas legentibus ſive audientibus, untum facimus, quod eſt c. kal. Julii MDLXXXV. fuerunt viſæ a nobili viro D. Raimundo Pola, & in præſenti inſpiciuntur ſupraſcriptæ litteræ in Eccleſia Cathedrali Juſtinopoli, in venerabili arca Divi Nazarii prope chorum ejuſdem Eccleſiæ; olim ſcriptæ (ut apparet) manu D. Rolandi de Lancriis Notarii, una cum ſigillo præfati Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi D. Pilei, ſuperioribus temporibus Archiepiſcopi Januenſis, ad Reverendiſſimum D. * Hieronymum, tunc temporis Antiſtitem Juſtinopolis, & ad univerſum hujus Civitatis Populum. Qui quidem D. Raymundus, captens earum litterarum memoriam in ſcriptis apud ſe tenere, ſumma cum ejus animi ſubmiſſione a Reverendiſſimo D. Joanne Epiſcopo Juſtinopolitano petiit, ut earum exemplum conſequi valeat. Ad cujus petitionem libenti animo deſcendens ante dictus Reverendiſſimus D. Joannes, illi conceſſit, ut habere poſſit, quod in hac parte ſummo ſtudio ab ejus Reverendiſſim. Dominatione poſtulavit. Ea propter prædictarum litterarum exemplum iiſdem verbis in ſupradictis litteris ita exarari fecit, ut nihil ipſis adjectum vel diminutum eſſe affirmemus. Nos enim ipſi attente audivimus alterum prænominatas litteras legentem, ac in omnibus & per omnia eum originalibus concordare invenimus. Et ità eſſe his litteris ſigilli noſtri ſolitæ impreſſione munitis aſſerimus & atteſtamur. Datum Juſtinopoli VI. kal. Julii MDLXXXVI.

Hæc epiſtola in arcâ S. Nazarii depoſita

** al. Hieronymum*

Idem Vicarius, qui ſupra m.p.

Jo. Peracca Vicecancellarius.

20 *Sic tranſcriptam Epiſtolam illam anno Domini* MDCCC. *denuo nobis tranſcribendam tuavit Pater noſter Juſtus Locatelli, tunc in Tergeſtino collegio manens: cui ex Manzolo addo quod prænominatus Archiepiſcopus Pileus, iſtis in publica forma patentibus litteris, addidit privato effectu alias ſic inſcriptas.* Rev. in Chriſto Patri, D. Hieremiæ (*& ſic enim legit Ughellus; Zontus vero* Hieronymam *vocat; credo quia ſcriptum erat pro more ſecuti ſolum* H.) Epiſcopo Juſtinopolitano, Patri carissimo, *in hunc ſenſum.* Reverende in Chriſto, Pater cariſſime. Præter ea quæ continentur patentibus litteris quas ſecum defert egregius Jacobus de Languſchis, cariſſimus & honoratus amicus meus; commiſi ei quædam, privatim dicenda Paternitati veſtræ; cui placebit in omnibus plenam fidem dare, ac mei continue meminiſſe in veſtris veſtræque Eccleſiæ orationibus. Genuæ ec. Junii MCCCCXXII. *ſubſcriptumque erat* Pileus Archiepiſcopus Genuenſis.

additum & alia credentialia.

per quas Jacobus nuntiatur ad ea quæ ornata dicenda habebat.

21 *Talibus inſtructus Jacobus, ſtupenda & prope dixeram miraculoſa navigandi celeritate circumvolans totam quantus eſt Italiam, Venetiis appulit intra quintum diem, niſi forte erravit librarius in numero anni utique pro* MCCCCXXII. *ſcriptus eſt* XXII. *quo priores invenichantur duæ: quod etiam ſuadet unius ſolummodi mora Piſauri à Jacobo nautâ ut patet ex litteris per quas Venetiis Juſtinopolim ſcripſit, quid egiſſet peregiſſetque* Reverendo in Chriſto Patri, D. Hieremiæ, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Epiſcopo Juſtinopolitano, *ut* Protectori *ſuo* Colendiſſimo ſcribens, *hunc in modum.* Reverende in Chriſto Pater, Humanæ debilitatis vires tranſcendere mihi videtur, amplas ſatis gratias referre Deo, qui per manus puſillæ adeo perſonæ hucuſque ſelicitèr adduxit colendiſſimas SS. Nazarii & Alexandri reliquias. Interim ſummopere gratulor Paternitati Tuæ, quæ tantopere deſideravit ſancta iſthæc oſſa recuperari; quod auxiliante ipſo, qui dixit & facta ſunt, potuerim e ſtrictiſſima cuſtodia eructe eapetitum theſaurum. Et quia Rev. in Chriſto Pater D. Pileus de Marinis, Archiepiſcopus Genuenſis, dedit idoneâ veritatis indicia, quæ ſub fide credentialium litterarum (Deo dante) ſum expoſiturus Paternitati veſtræ, ultra tenutem patentium ſuarum, paucis hiſce verbis perſtringam, cum nequeam dignis eeprimere adeo divinam rem, nedum eloquio congruo adornare. Rem ſic accipe.

22 Conduxi corpus S. Nazarii in capſa lignea, cum craticula ferrea deſuper clauſa, intra quam repeti tabellam plumbeam, cujus menſura ductuſque inſculptorum et charactcrum ſeorſim in carta eepreſſos mitto. Reperi etiam numerum aliquem nummorum argenteorumque id eſt ſolidorum ac minutorum quorum uſus erat quando

D *anno 1586. vita tranſcribitur*

E

F

A do Caput-Iſtriæ capiebatur: quam prædictæ rebellis formam patremque nummorum ad majorem veſtram certificationem præmittere volui per hanum latorem Andreolum Cremonenſem. Oſſa vero ſancta, quæ repoſueram in ſæculum bombaſinum album, mox atque cum celoce ad rd inſtructa feliciter Piſaurum appuli, denuo collocavi in ſuam cauſam; ſupraque eam fixi exacticulam, quam Genuæ repereram adhuc intactam. Ipſam vero capſam, hucuſque adductam, ſufficientibuſque ſigillis munitam, cuſtodiendam tradidi Monialibus S. Hieronymi. Nunc porro dignetur providere Reverenda Paternitas tua, ut deſideratum iſtud munus radeat in patriam ſuam. Profecto novit Deus, qui novit omnia, quod hoc in negotio mihi prætermiſerim, quod in me erat, primum reſpectu Dei, tum ex obligatione naturali, denique intuitu tuæ dulciſſimæ atque humaniſſimæ indolis, quam ab annis puerilibus uſque modo ſemper æſtimavi atque amavi vehementer. Datum Venetiis XXV. Junii MCCCCXXXI. Paternitatis veſtræ reverendæ devotus,

B Jacobus de Languſchis.

23 *Denique, poſt excurſionem brevem, reverſus Venetias idem Jacobus, rogatus eſt venire Juſtinopolim, per ſe fidem facturus ſacrarum Reliquiarum; & 12. Julii in hac verba reſcripſit.* Heri regreſſus Patavio, recepi dulciſſimas Paternitatis Tuæ litteras, plenas amoris ac benevolentiæ: quibus cupioſe reſponderem, ſi brevis epiſtola poſſet ſatiare ardentiſſimam caritatem. Equidem exultu quando me video præſtare aliquid poſſe, quod Paternitati tuæ iſtique Communitati gratum ſit, ac porro gratiora etiam facturum me confido ſi quæ ex ibi ſuperſtitibus adhuc memor ſit rerum iſtic præteritarum, ſolaſpe oculis agnoſcat beatiſſimum corpus: hæc enim in re nolo multis verbis uti, cum veritas ſibi ipſi reddere teſtimonium debeat. Profecto vos ipſi videbitis res, quæ poſſint etiam infideles quoſcumque, uerum Chriſtianos convincere. Non ego ſi ſum qui auferam (niſi omni privet intellectu) tantæ ducere demonſtrationem aliquam falſam ſeu apparentiam rerum.

C 24 Nulli requirere Pater optime, præſentiam meam, ad quam exhibendam videor me iovitare per ſuam epiſtolam conſanguineus meus Hieronymus, niſi quando huc advenerint, qui deducturi ſunt ſacrum corpus. Tunc Reverendus in Chriſto Pater D. Epiſcopus Novæ (*eſt ea Dalmatiæ civitas*) conſanguineus meus, & ego, alacres atque devoti veniemus: interim vero cum ſingulari & quanta exprimi nequit affectu expectabimus perſonam veſtram, ſiquidem fieri poſſit ut veniat. Spero autem quod Reverendiſſimus Dominus Epiſcopus Venetus atque Epiſcopus Novanus, cum honorabili Clero ſuo, celebrabunt Miſſam in eccleſia S. Hieronymi, ubi beatum Corpus honorabiliter cuſtoditur. Exiſtimabo autem nos habituros rem perfectam ſi veſtra præſentia huc nobis frui liceat. Ocyus igitur ut quantocius vel per te ipſum vel per conveniente Cleri cœtum honorate velitis Protectorem veſtrum. Et quamvis variorum negotiorum curæ obſtrepant, multumque me diſtrahant atque affligant; rorum tamen hunc meum ſenſum conſecratum habeo voluntati tuæ. Verumtamen, Domine mi, accelera, neque valis in opere bono paſſibus lentis progredi: talia enim amant ſicri expedire. Cura autem ut valeas atque in numero tuorum devotorum habeas veſtrum Jacobum.

D

25 *Qua & quibus diebus poſtea ſint facta ſcripturæ non reperio. Manzolus; ſolum ſubjungit.* Hæc benedicta corpora fuerunt Juſtinopolim relata ea pompa & magnificentia, quæ expoſita apparet in eccleſia Majori, quatuor tabulis poſitis ea parte altaris ſacræ Crucis. *Harum tabularum, aliarumque memorabilium poſtea factarum, ſi quis deſcriptionem nobis miſerit, putavi ad hujus menſis Supplementum uſque eſſe: imo ipſarum quoque tabularum delineatio exhiberi ari incſa, ſi quis ipſam nobis curaverit. Eſt porro dignum conſiderationis aliquid, quod licet duo corpora reddenda promittantur, unica tamen capſa relata ſignificetur, cum Literæ ſidem faciente, ibi contineri Corpus S. Nazarii, quaſi ejus ſolius oſſa ibi condita fuerint, eoque mira magnitudinis, adeoque facile dignoſcenda ab aliis communi menſura, ſi qua intra eandem capſam fuiſſent appoſita. Hinc cuipiam naſci ſuſpicio poſſet, quod interea, qua Jacobus habebat privatim dicenda, fuerit aliquid de corpore S. Alexandri; ſcilicet ipſius non, niſi particulam habens. Et hoc confirmare videtur P. Juſtus, dum ubi ſcribit, quod S. Alexander Papa Martyr, ſecundarius Juſtinopolitanæ civitatis Patronus celebratur die IV. Maji, & ejus Reliquiæ in parva ciſta clauſæ ſervantur, in eadem arca, ubi ſunt Reliquiæ S. Nazarii.*

E

F

DE SANCTO HILDEGRIMO

EPISCOPO CATALAUNENSI ET HALBERSTADENSI.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

G.H. Ex Actis S. Liudgeri fratris collecta Acta, Epiſcopatus gemini, & cultus.

ANNO DCCCXXVII. I*Llustris hic Epiſcopus S. Hildegrimus patriſſimum innotescit nobis Actis fratris ſui, S. Liudgeri Epiſcopi Mimigardevordenſis in urbe Weſtphalia, Monaſterium ſuum appellans. Hæc Acta præcipue ſcripſit Altfridus, ejuſdem Sanctæ paulo poſt Epiſcopus, a Joanne Bollando noſtro pia memoria inter ad-*

Acta in Vita S. Liudgeri fratris a

AUCT. GH.

A adteſtantibus, qui ab infantia illum noverant atque ab eo eruditi fuerant, Hildegrimo ſcilicet Epiſcopo fratre ejus, & Gerfrido Epiſcopo nepote ejus; ſed & ſanctimoniali femina Heriburga germana ejus *&c. Fuit* Gerfridus *ſucceſſor S. Liudgeri & hujus* Altfridus *ſcriptor. Aſſ* B. Hildegrimus *jam tum fuerat ordinatus Epiſcopus Catalaunenſis in Campania Gallicana, ut infra conſtabit.*

horum avus Widſurgus

2 *Incipit Altfridus ab illuſtri Sanctorum jam dictorum proſapia: quorum avus fuit* Wilſurgus, *juſtitiæ defenſor, a Radbodo Freſonum Rege ſtatim occidi juſſus, ſed qui inſidiarum conſcius, fugit ad Grimoaldum Ducem Francorum, & imbutus fide Catholica, baptiſmo confocietur eſt gratiam. Hic tempore Caroli Martelli, poſt obitum Radbodi, reverſus ad hereditatem propriam*, cœpit eſſe adjutor S. Willibrordi, cum filiis & propinquis ſuis.

pater Thiadgrimus,

Inter filios Thiadgrimus, *pater SS. Liudgeri & Hildegrimi, duxit uxorem* Liafburgam, *cujus duo avunculi* Willibrath & Tidbraht, *primi gentis Freſonum ſub S. Willibrordo Clericatus acceperunt*

B *officium, qua latius capito primo explicantur.*

ipſe fratris diſcipulus,

3 *Natus eſt autem S. Liudgerus anno* DCCXLVI. *& variis applicatus ſtudiis, inter alios Doctorem habuit B. Alcuinum, tunc in Anglia adhuc degentem; a quo, reverſus in patriam, inter alios labores etiam ſuſcepit diverſorum diſcipulorum inſtructionem, quorum unus fuit preprius frater* Hildegrimus. *Poſtea, a Widekindo Duce Saxonum, gentis Gentilium, vaſtata Friſia,* Liudgerus, *inquit Altfridus num.* 18. neceſſitate compulſus, deſeciit partes illas; & diſpoſita turba diſcipulorum; duosco eis ſecum aſſumens, Hildegrimom ſcilicet germanum & Gerbertum, qui cognominabatur Caſtus, perrexit Romam: & inde progrediens, pervenit ad monaſterium S. Benedicti in regno Beneventano:

cum eo abit Romam & Caſinum;

& illic in ſancta converſatione conſiſtens, didicit regulam ejuſdem ſancti Patris Benedicti. Erat enim cupiens in hereditate ſua cœnobium conſtruere Monachorum: quod ita poſtea, Domino opitulante, factum eſt in loco, qui vocatur Weethina. *Hæc Altfridus: quæ potiſſimum peracta fuerant anno* DCCLXXV. *& duobus ſequentibus: quo tempore Hadrianus Roma Pontificatum gerebat, & Theotmarus Abbas erat Caſinenſis monaſterii S. Benedicti: deque & adventu S. Liudgeri, in Vita*

C *hujus metrica hi verſus leguntur:*

Ibat ad Monachos in Caſino poſitos
Monte Benedicti, inter Sanctos ſcripti.
Hic bono omine, Theotmarum uomine,
Invenit nepotem Liudgerus Abbotem.

4 *Cœpta deinde excoli Werthina ſupraindicata, potiſſimum ab anno* DCCXCVII. *& varia oblata poſſeſſiones, donationeſque facta anno* DCCXCVIII. *quibus ſubſcripſit* Hildgrimus Diaconus. *Sanctus vero Liudgerus anno* DCCCI. *cum ſub finem præcedentis conſecratus Epiſcopus Mimigardevordenſis,*

ipſiſſimo anno 809. mortui corpus

in illa adminiſtratione e vita migravit anno DCCCIX *die* XVI. *Martii.* Igitur diſcipuli, *qui, ut ſcribit Altfridus lib.* 2. *num.* 8. non immemores *erant*, qualiter adhuc vivens diſpoſuerat, ut in loco nominato Werthina, ubi in hereditate propria ob habitaculum Monachorum, in honorem ſancti Salvatoris & Sanctæ Dei Genitricis, ſanctique Apoſtolorum Principis, ipſe conſtruxit eccleſiam, ejus ſepelirentur corpus. Sed cum ad hoc agendum populus, illius ſancta recolens merita, vehementer reſiſteret; inito conſilio ad monaſterium ab eo

D compoſitum, vocabulo Mimigerneford, perduxerunt illud, atque in eccleſia S. Mariæ inhumarum reliquerunt; donec venerabilis Epiſcopus eccleſiæ Cadalanenſis, Hildegrimus nomine, germanus ejuſdem viri Dei atque ab eo eruditus ageret cum glorioſo Rege Carolo, ut ejus imperio, imo Dei conſilio, in loco ubi vivos ipſe decreverat, ſanctum illius conderetur Corpus..... ubi trigeſimo ſecundo die ſancti ſui obitus, mirifice fragrans, in loco præfato ſepultus eſt. *Hæc ibi. Dicta Eccleſia* Cadalanenſis, *in alio Ms.* Cetalanenſis, *in Gallica Campania* Epiſcopus trigeſimus Hildegrimus *collocatur a Sammarthanis: at quo anno ordinatus fuerit ignoratur.*

curavit Werthinam deſerti,

jam tum Epiſcopus Catalaunenſis,

5 *Suſcepit ille deinceps res monaſterii Werthinenſis adminiſtrandas, & varias eidem poſſeſſiones acquirere cœpit, quarum plurimas in Commentario prævio ad Vitam S. Liudgeri num.* 29. *lector reperiet. Unum profero conceſſum anno* DCCCXX. *& ibidem relatum his verbis:* Ego Theodgrim, filius quondam Aldgrim, credidi omnem hereditatem meam, quam Riefridus mihi tradidit, pro remedio animæ meæ & pro æterna retributione, ad

E monaſterium, quod conſtructum eſt ad honorem ſancti Salvatoris in loco qui dicitur werthina, in pago Riporum juxta flovium Rure, ubi Hildegrimus Epiſcopus præeſſe videtur. Tradidi eam ſupradictam in villa quæ dicitur Arlu in pago Theant cum omni integritate, hoc eſt ecclefia, in terris, in mancipiis, in domibus, in ædificiis, ſilvis, pratis, paſcuis, aquis aquarumque decurſibus, totam atque integram trado atque tranſfirmo... Facta eſt publice anno VI. glorioſi atque religioſi Regis & Imperatoris Hludovici

& præſt monaſterio Werthinenſi

ai 1. kalendas Julii. Facta eſt autem hæc traditio in loco qui dicitur Mimigernaford. *Alia donatio additur facta* Werthinæ, ubi Hildegrimus &

Rector cum Gerfrido Ep.

Gerfridus Epiſcopi Rectores præeſſe videntur. Gerfridus *ſcilicet Mimigardevordenſis, & Hildegrimus fortaſſis tunc Halberſtadenſis, cujus Sedis licet in triplici Vita S. Liudgeri non extet mentio; extat tamen in ſyllabo pecmatis, ante quingentos & plures annos per quemdam Monachum Werthinenſem conſcripto. Hic enim Litania 4. de Liudgeri*

F *diſcipulis agens, iſta habet:*

6 Ita ut plurimis ſtuderet diſcipulis
Omni ſemper mane lectionem dare:

reliquis Catalaunis e

Quos & erudiens ipſe & inſtituens,
Per honeſtos mores duxit ad honores.
De quibus plurimi facti ſunt Epiſcopi,
Sicut ſicut primus fuerat Hildegrimus,
Qui in Eccleſia dudum fuit aliqua
Catalaunenſi Præſul, ſub Ramenſi:
Ubi dum degeret & commiſſa regeret,
Et proſperitatem habuiſſe fratrem
Liudgerum cerneret, ut gentes converteret,
Quas de paganiſmo acquiſivit Chriſto:
Et ipſe, monitus nimirum divinitus,
Ad Norththuringenſem ſe committit gentem;

Thuringos Borealis adit:

Uſus auxilio fratris & hoſpitio;
Manentis in loco, Helmeuſtat vocato:
Ubi ſanctiſſima ordinantes femina
Evangeliorum, in Norththuringorum
Jecoris ot pectora, donec Dei gratia
Fecit ibi fructum calos uſque ductum.

Eſt

A Eſt Epiſcopium adhuc teſtimonium,
Quo incepit Sedem Hildegrimus idem:
Quamvis Werthinæ ſit conditus corpore
Halverſtadii tamen ſit Patronus, Amen.

Diſtum in poemate Helmenſtat, *ſive* Helmeſtadium *hic* Thuringiæ Septemtrionali *adſcriptum*, *dicitur petitione S. Ludgeri a Carolo Magno reſtauratum, ſub Werthinenſi Abbatiæ domino fuiſſe uſque ad annum* MCCCCXC. *quando Duci Brunſwicenſi fuit traditum: eſt enim in hujus Ducatus ditione, quatuor leucis Germanicis a Guelpherbyta, vulgo Wolfenbuttel diſſitum. Helmeſtadium porro videtur* Hildegrimus, *relicta Sede Catalaunenſi migraſſe, ſui auxilio & hoſpitio S. Ludgeri adhuc viventis, & ſæpe ibidem manentis. In mappulo ſeu tabula hujus epi di Helmeſtadii, a Monacho Meriano in Topographia Brunſwicenſi anno* MDCLIV. *excuſa, etiamnum cernitur monaſterium S. Ludgeri, vulgo a Germanis* S. Ludigaris Clooſter *nuncupatum.*

& Helmeſtadii dicta:

B *Dithmarus Rector Eccleſiæ Halberſtadenſis*

7 *De Halberſtadienſi Epiſcopatu Dithmarus Epiſcopus Merſeburgenſis* MXVIII. *vita functus lib. 4. Chronici iſto ſcribit.* Ludgerus locum hunc, Helmonſtad vocatum, propietate ſua conſtruxit, tempore Caroli Imperatoris Magni, fratre Hildegrimi Cathelaunenſis Epiſcopi, ſanctæque Halberſtadenſis Eccleſiæ Rectoris primi: quem tenuit XL. & VIII. annos, diſcedens ab hoc ſeculo regnante Ludovico Imperatore Pio, Dominicæ Incarnationis DCCCXXVIII. anno. *Albertus Krantzius lib. 1. Metropolis cap. 3. hos annos laborum Hildegrimi ita ordinat.* Carolus Rex invictus extruxit in loco Salingſtede inſignem eccleſiam, quam in honorem S. Stephani juſſit conſecrari, præpoſuitque primum ei Epiſcopum Hildegrimum, fratrem germanum Ludgeri: ſed is Epiſcopatus poſterioribus ſeculis de hoc loco, quem tum Salingſtede, nunc vocant Oſterwyck, in Halbeeſtadium eſt translatus: *& nonnullis interpoſitis addit*: Hildegrimus Pontifex, cum diu præfuiſſet Eccleſiæ, auctus rebor & populo, illuſtrius Deo templum cogitavit erigere. Hæc dum cogitatione torqueretur, monitus eſt ab Angelo, alium eſſe Deo placidiorem locum: quo novum templum erigeret & conſecraret; monſtravitque Halberſtadium, populo frequentiorem locum. Ibi rum Pontifex, conſtituto templo ac conſecrato, Sedem eſſe ſuam conſtituit: ibique præfuit annis ſeptem, eum priore loco totos exegiſſet quadraginta: dormivirque in pace, plenus dierum ac operum bonorum, ſanctitatis opinione non parva relicta, magnoque ſui deſiderio. *Hæc Kranzius: a quo ſeptem anni aſſignati Epiſcopatui Halberſtadienſi placent, ſtatuendi ab anno* XX. *ad* XXVII. *ſeculi noni. At plane diſplicent* quadraginta annis exacti priore loco in Salingſtede, nunc Oſterwick, *urbecula in hodierna ditione Halberſtadienſi. Venerunt anno* DCCLXXX. *S. Ludgerus, ejuſque frater & diſcipulus* Hildegrimus, *in hac urbecula Salingſtede fuiſſe, & inde Helmeſtadium eſſe profectos, & utroque in loco fidem & Evangelium Chriſti annuntiaſſe, ut vel ideo annos a prima ſuſceptione prædicationis numerarint* quadraginta: *interim annum deinde* DCCLXXXV. *& duos ſequentes impendit cum S. Ludgero Romæ, Coſini, & in itinere, ac deinde anno* DCCXCVIII. Diaconus *ſubſcripſit donationi, de qua num. 4. & poſtea factus eſt Epiſcopus Catalaunenſis: quo relicto Epiſcopatu in citatis donationibus dicitur* Hildegrimus Epiſcopus præfuiſſe monaſterio Werthinenſi, *non aſſignato loco Epiſcopali.*

Kranzius Epiſcopus Salingſtedii dictus.

C *Tempus Sedis.*

8 *Ægidius Gelenius in Faſtis Colonienſibus*, ad *diem* XXVI. *Martii, cum indicaſſet corpus* S. Ludgeri ad Ruræ-Werdam tranſvectum eſſe, in monaſterium a ſe conditum, *mox ſubdidit*: Ibidem quieſcit S. Hildegrimus Epiſcopus Halberſtadienſis ſeatee S. Ludgeri; *ac ob ſignum additum videtur ſotis innuere eum ibidem ut* Sanctum *coli. Ad hunc 19. Junii celebrant tum Carthuſiani Colonienſes, ſive Grevenus in additionibus ad Uſuardum editis anno* MDXV. *&* MDXXS. *eumque ſecuti Molanus in prima editione Auctorii ad eumdem Uſuardum, Canſius in Martyrologio Germanico, &* E *Ferrarius in Catalogo generali, qui* Sanctum *aſſerunt*, Confeſſorem *appellant*, *&* primum Epiſcopum Halberſtadienſem. *In Mſ. Florario ſcribitur* Sanctus Hildegrimus, Cathalaunenſis Epiſcopus, frater S. Ludgeri. *Andreas Saſſayus in Martyrologio Gallicano, neſcio quo errore abductus, cum deberet illum referre ad* XII. Kalendas Julii, *id præſtitit ad* XIII. Kalendas Auguſti: *ubi hoc elogium ſuo more confecit.* Eodem die depoſitio S. Hildegrimi, Epiſcopi & Confeſſoris, S. Luigeri Monaſterienſis Epiſcopi germani: qui ſeculo ſuo magnum decus, vitæ caſtiſſimæ moribus, & Epiſcopalis vigilantiæ præſtantia fuit. Unde, cum primum Catalauni aliquamdiu ſediſſet Epiſcopus, ingenti eum omnis virtutis celebritate, a Carolo Magno hinc in Germaniam adductus, & Halberſtadienſis novæ ab eo fundatæ Cathedralis Eccleſiæ conſtitutus Pontifex, Sedis hujus primordia ſanctiſſime exacti divini muneris ſplendoribus maxime illuſtravit; ſe tandem Gerdenæ (*nunc* Werthinæ) in cœnobio, quod fratre ſuus Beatus F conſtruxerat, apud ipſum felici exitu conquievit; eademque ſanctitatis, qua ipſe mor, gloria & memoriæ beatæ cultu, ibidem clarificatur eſt. *Ibidem Sauſſayus 19. Julii*: Tranſlatio S. Hildegrimi ex Catalaunenſi Epiſcopo, primi Halberſtadienſis a Ludovico Pio conſtituti. *Gaſpar Bruſchius in Catalogo Epiſcoporum Halberſtadienſium eumdem* Sancti *honorat titulo, & aſſeris* præfuiſſe ſumma cum pietate, docendo & concionando, & gubernando commiſſam ſibi provinciam, ſumma item eum integritate vitæ. *Quo eadem deſcripſit Cratepolius de Sanctis Germaniæ, quibus eum annumerat. Eumdem Baccelius in Epiſcopis Halberſtadienſibus, Merianus in Topographia, aliique recentiores etiam* Sanctum *aſſerunt. Denique Theodorus Rhoy inter Animas illuſtres Julia Clivia &c. ex Annalibus Werneri cujuſdam ampliori eum ornat elogio, & hoc concludit affirmando, quod plurima poſt ſe miracula reliquit, familiarem Sancti hereditatem: ſolo tamen Beati titulo utitur.*

Mentio in Faſtis 26. Martii.

ſed poſtiſſimum 19. Junii,

Conſeſſio mutat 20. Auguſti.

ab aliis Sanctus habetur.

9 *De eodem &c. V. App. tom. 6. Junii p. 556. c. 2*

A D

DE SANCTO RATHONE SEU RASSONE

COMITE ANDECENSI IN BAVARIA.

D. P.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

De ejus vita, cultu, & Reliquiarum translatione.

AN. CMXLIII. Dux bello glorius fuit;

JOannes Aventinus, vir, quod vixit, rerum Germanicarum, ac Bojcarum imprimis exquirendarum & illustrandarum studiosissimus, anno MDXXXIII. Ratisponæ moriens, Annalium Bojorum libros septem reliquit, qui varie a variis transcripti, tandem publicam in lucem venerunt Ingolstadii anno MDLIV. *In principio libri quinti agens de Henrico Duce Bavariæ, Ottonis I. fratre Germano, in locum demortui Berchtoldi successo, sub annum* CMXLVIII. Eadem, inquit, tempestate Turus Ungrorum Rex, audita morte Berchtoldi Ducis Bojorum, duobus exercitibus Bojariæ fines invadit, limitem Austriacum & Charionas in confinio Italiæ devastat. Henricus Regulus Bojorum, contractis copiis, obviam hosti armatus procedit: bis apertu Marte cum Ungris congressus, bis superior fuit; Ungrosque, perpaucis fuga elapsis, cecidit, fudit, afflixit: nec ausa est gens, cædis avida, de cetero Bojos bello lacessere. Henricus & Dux copiarum ejus Ratho (Damasia oriundus, eo tempore Orientalis Bojariæ (*id est Austriæ*) Dux) in monumentum tantæ victoriæ cælitus datæ, armati equiti insidentes, quemadmodum prælio interfuere, e gypso ficti & exercitii indurataque igne, in templo Deiparæ Virginis apud Mauikirchen, pagum Bojariæ Nuricorum, dedicati positique anno æræ Christianæ CMXLVIII. adhuc visuntur, seevantur, monstrantur, quantum frequens populus supplicandi gratia, vultis susceperit, cubat.

sed cum ejus dicitur esse Statua Maukirchii

2 *Hanc narrationem in dubium merita revocat noster Matthæus Raderus, Bavariæ sanctæ Tomo* I. *pag.* 90. *agens de eodem Comite, ut sancto; cujus, inquit,* Vita circumfertur, patria lingua Monachii edita, sed in illa multa agnovi castigatione digna: quod cum Imperatore Hierosolymam ceperit; quod cum Henrico, Ottonis Magni fratre, ob partam ex Hunnis victoriam, statua equestri Maukirchii sit celebratus, & hoc genus alia, quæ quam procul a vera ratione sint repulsa, temporum ratio docet. Neque enim Statuæ illæ Rathonem, sed Gualterum Hohensem & Henricum Aucupem ea imagine insigiebat prodant; cumque quam Aventinus, Hundius, aliique prodiderunt, Aucupis, ot Regis Romanorum, Aquila est insigne Regium: Crux atra in albo clypeo, Dynastarum Hohensium. Henricus Aucupis filius namquam gestavit aquilam, cum Rex numquam fuerit: neque Ratho Crucem atram in albo campo. Aquilæ eum imminente illi Icone, Andecentium gentilitiæ imagines feruntur. Interim nummus negatum, Rathonem ingrotem fuisse cum Ducem tum Militem; eum illa tempestate Pannones Austriam, quam Ratho Prætor rexit, assidois excursionibus vexarent. Accedit Rathonem equestribus ludis Præfectum fuisse, Regemque ludicrorum certaminum appellatum.

alienibus patronus esse videtur Raderus;

3 *Hæc Raderus, at max subjungit are expressas imagines equestres duas, quales ante hujus Vitam spectanda exhibentur; sic ut rhombos Bojcas in vexillo unus, alter in simili vexillo Crucem, utemque in clypeo ostentet: quas imagines, neque ut potiori jure potuisset falsi nota inscribere. Ibi enim uterque Eques in apice cassidis extollit Crucem, imer quinque clavos assurgentem: quod nemini credo venisse in mentem ante captam a Bulonia Hierosolymam si tamen vel postea alius sic galeatus præcesserit unquam. Armaria ista tessera, primis heraldica rei initiis, arbitraria & libera cuique fuerunt, neque transibant ad posteros: qualescumque autem usurpaverint Henricus Dux & Ratha Comes, existimo eas frustra requiri instauratis Maurkirchensibus. Licet enim eas numquam inspexerim, tamen cum gypsea esse legam, dubitare nequeo quin supra innovata calce fuerint obducta, & eæquas diximus tessera in vexillis, ac statis novorum calcium pigmentis reformata, ad arbitrium reformantium. Per me igitur illius traditio Maurkirchensium, danec fortiar varia suadeas, ut stetit alia, quam quibus posita creantur, repræsentari. Fuit autem, testr Radera,* vir ingens *Ratho* & statura tam procera, ut communem hominis modum excederet; uti ipsum ad modum corporis ejus factum, ostendit: *quod novem pedes geometricos unum, latum quinque infra repræsentamus, sic ut appareat ipsum Rathonem excedere pedes septem. Epitaphium circumscriptum sic Latine legas.* Hic jacet sepultus nobilis Herot, & Comes sanctus Ratho, qui hanc Dei domum primus fundavit in honorem nostri dilecti Domini, & hic expectat novissimum diem 954. *Ea facta & scripta anno* MCCCCLVIII. *post Vitam num.* 23. *legas; net absimile vera est, jam tum fuisse Bavaris in usu cyfras, linguamque vulgarem; etiam ut publica usui essent monumenta. Fuit etiam secundum Chronica Montis Andesi, ab eadem Radero allegata,* Comes Palatinus Rheni, Dux Meraniæ, Dux Burgundiæ, Dux Franconiæ, Dux Suevia, Dux Carinthiæ, ac Comes de Gorz, Marchio Istriæ, & Dominus Castri de Andesi quos titulos Auctur vitæ docet cum Rathone extinctos, nec Comites Andecenses illos deinceps suis literis præfixisse. *Ego illos* Rathoni *competere, ex ipsis ejus literis* accedi *optarem, parum credulus in hac Vita tali.*

ego nihil hujusmodi agnosco, E

Prior locus a plumbo

4 *Præstat interim, ut cum jam sapius laudato Radera,* humanis & fugacibus neglectis, tanti herois religionem admiremur. *Hic tefte Aventino, ubi supra,* cum Juditha, *Henrici Ducis*

ab quam Sanctus dicitur

uxo-

Naxare, ſupplicandi cauſa Hieroſolymam profectus eſt, *indeque regreſſus*, in ripa Ambronis, myſtir D. Benedicti templum conſtruxit, coi u ſuo vocabolo omnan indidit; ibidemque ſepultus, *ab* accolis adhuc religioſe colitur. *Hundius in Metropoli tomo 3. pag. 223. teſtatur locum vulgariter* zu Sins Graf Rath *dici, id eſt*, ad Sanctum Comitem Rathonem: *ipſamque ait*, in honore Salvatoris omnium, juxta Amperam conſtructum, in pede ſui caſtri Razzenberg, quod etiam S. Udalricus Epiſcopus *Auguſtanus* conſecravit. *Gewoldus, in ſuæ ad Hundium Additionibus, etiam* Sanctis Apoſtolis Philippo, & Jacobo *dedicatum locum fuiſſe aſſerit*; *ubi* collocatis tredecim Sacerdotibus cum familia S. Benedicti, ipſe Comes Raſſo, *poſtquam* conquiſitis undequaque, lummi Pontificis licentia ac patrocinio Imperatoris, multis pretioſiſque Reliquiis Sanctorum, *eumdem locum di-*
B *tavit*; haud multo poſt, relicto magna cum humilitate ſeculo, religionem D. Benedicti profeſſus, anno Domini DCCCCLIV. XV. Kal. Junii ad Soperos abiit; ſepultuſque in eodem templo, multis claruit miraculis. *Annum & diem in Andecenſibus tabulis Raderus reperit his verbis notatum.* Anno itaque gratiæ nongenteſimo quinquageſimo quarto, & Othone I. regnante, obiit XV. Kal. Julii Razzo, Comes Bavariæ Superioris. *Mabillo quoad menſem ſequitur Hundii interpolatorem: ego quoad menſem Radero malim inhærere, ut qui Metropolim vidit, atque adeo judicavit* Junium *pro* Julio *obrepſiſſe per errorem. Corrigendus tamen eſt, tam ipſe quam alii cum ſecuti, Menardus ac Bucelinus Benedictini, & noſter Brunerus in Annalibus Bojorum, quod diem mortis. Nam ut nobis anno* MDCXL. *ſcripſit Simon Werlinus tunc Dieſſenſis Præpoſitus*, ex vetuſto Kalendario Dieſſenſi ceterum habetoe obiiſſe Rathonem XIII. Kal. Julii, & ideo publice celebratur Dieſſe hoc die. *Idem nuper nobis confirmavit Carolus Erath infra pluribus laudandus; addens, feſtum illud antiquitus ritu Duplicis ſolitum a Dieſſenſibus peragi; quod aliquamdiu fieri deſitum, anno* MDCLXXXVI. *in uſum*
C *reduxit novus Præpoſitus Renatus Soniag.*

§ *Difficultas major apparet in anno mortis. Etenim profatus Gewoldus, ex vetuſtiſſimo apud Andecenſes Miſſali, ſcripturum profert, quo dicitur, quod* Fr. Euſebius, Fr. Adalberrus, & Fr. Adelbeeus, tempore Arnulfi Impii devaſtatoris loci in Berd (*alias credo*; Werd, *legiſſet*) fugerunt ad montem & caſtrum Andeſs, cum Reliquiis beati Ruſſonis Comitis de Andeſs; quas ipſi ambo dederunt ad locum prædictum. *Ita* Fr. Chunradus, Converſus de monte S. Petri qui dicitur Madroo, & Ordinis S. Benedicti Profeſſus: *qui ipſum* librum hunc attuli, *inquit*, ad locum & montem Andeſs, Deo & S. Nicolao. Quia atavus meus, qui reſidebat in caſtro Andeſs (ſcribi) & comparavit eum ob remedium animæ ſuæ. Dum interea eum Ordinem S. Benedicti & locum S. Petri, portavi hunc librum mecum tempore Rodolfi Ducis Bavariæ cœpit litigium in eum de Comitem de Girbergh, per quod locus S. Petri totus deſtructus & daſolatus fuit, & Fratres cum ejolatu expulſi, eo quod res eorum devenerunt in manus aliorum, omnes conſumptæ, & ſpecialiter Reliquiæ, quas Magnus Comes de Andeſs dedit S. Petro (quia atavus Carnidis de Andeſs. fundavit eamdem eccleſiam, & dotavit eam, una cum Fr. Medicino, qui eſt primus inceptor fundationis prædictæ: qui Frater prædictus fuit Profeſſus in loco Beſſelio- D. P. ſpronneoſi) quas Reliquias ego Fr. Chonradus, & hunc librum accepi mecum, & deſtinavi ea ad montem Andeſs & locum S. Nicolai. Fr. Medicinus, & duo Fratres una cum eo dederunt fugam a loco Beſſelſprunn, tempore Arnulfi Impii, dum locus deſtructus, & daſolatus fuit.

6 Arnulphus *hic*, *Reginam* cæcus, *frater fuit Juditha ſupranominata, Henrica Bavariæ Ducis, &* Rathonis (*ut vidimus*) *coætaneo nupta, cui tutelam provincia ipſe Henricus commiſerat, an.* CMLIII. *opem laturus fratri Imperatori Moguntiam obſidenti. Verum hoc ipſi caro ſtetit: machinatione etenim ipſius Arnulfi, provincia tanc Metropolim Ratiſponam amiſit: ad quam cum reliqua Bavaria recuperandam Fratri, licet acurrerit Imperator, dimiſſo Moguntia, Ratiſponamque obſederit anno eodem; irrito tamen conatu digreſſus eſt in Saxoniam menſe Decembri, nec niſi ſequenti Februario in Bavariam redit iterumque urbem himeſtri obſidione cinxit, & tandem caſo qui eruperat Arnulfo eam obtinuit. In conjunctus cum Regimone Aventinus. Cum autem hæc omnia intra ætatem annis* DCCLIII. *& ante Majum anni* LIV. *geſta ſint, nec ultra extendi poſſit præditi Arnulfi in Bavaria tyrannis, poſito quod ſub ea deſtructus, ne deſolatus locus fuit (ſicus ait Fr. Chunradus) locus in* Berd, *ſive* Werd; *conſequens omnino foret, quod* Comes Ratho *jam tunc obierit.*

7 *Verum Aventinus inter loca ſacra, ab Hungarorum Rege Bulzkona deſtructa, poſt mortem Henrici Ducis anno ſtatim ſeculi* LV. Rathonis monaſterium *numerat, & tunc ablatas primum Reliquias eſſe, cenſet Raderus: quo poſito, conſtitare poſſet annus* LIV. *ab Annalibus aſſignatus; & vaſtatio loci, cum ablatione Reliquiarum, ſpectaret ad annum immediate ſequentem. Neque Miſſalis illius, quamvis antiqui, indubitabilis omnino auctoritas eſt. Siquidem* Rudolphus Bavariæ Dux *nullus apud Hiſtoricos invenitur, ante filium Ludovici H. natum anno* MCCLXXIV. *& Electoralis Comitis Palatini titulo vetus nullus, niſi alias hereditario gavit Dux Superioris Bavaria dici poterit; ſed hunc videtur mactaſſe, & per eam Ludovico fratri poſtea Imperatori; obiit autem exul in Anglia anno* MCCCXXXII. *Liber ergo, quem Fr. Conradus attuliſſe ſe ait, ab atavo ſuo ſcribi curatum, non eſt antiquior ſeculo* XIII. *atq; adeo inſcriptum ei teſtimonium ipſius Conradi, ſola memoria trium & ſeſqui ſeculorum nixum, nullo modo videri inhabitabile debet, dum alinnda habetur quod prædicta vaſtatio contigerit, non ante ſed poſt mortem Arnulphi Impii.*

8 *Quemquam autem, uti ex Conradi Chorregraphe habetur*, Reliquiæ B. Ruſſonis, *id eſt*, a B. Raſſone *donata Werthonſi eccleſia ſub hujus deſtructione* Reliquiis *non fuerint perlatæ in Andeſs, & appoſita alias, quas ibi locaverat* Magnus Comes Andeſs, *immotum tamen manſit* B. Rathonis *corpus, utpote necdum pro Sancto agnitum, & vel communi cum eo erit Monachos cœmeterio humiliter conditum, ut (ſi ſpecialis monumentum velut Fundator obtinuit) loci tamen ruinis involutum: quod hic, æque ac ab aliis plurimis ab Hungaris vaſtatis locis, reparatus quadamtenus fuit. Certe anno* MCCXXIII. *jam erat in loco* Werd Capella, *quam Innocentius Papa* II. *anno ſui Pontificatus* II. eccleſiæ B. Stephani (*ad quam a*

non videtur debere dubium vel diem annum mutare;

utpote Tiſtorna Bavaræ regnantes

& plus quam ſeculis poſteriora;

Cum Reliquiis non fuerit ablatum corpus Rathonis,

tempore Rudolfi cœpit litem de eum Comite

Scriptum de loci deſtructione quaſi ſub Arnulfo Impio fa-

loco S. Georgii Præpoſitus Herſwicæ eum ſuis Canonicis Regularibus migraverat) de cetero eom omni jure ſubjacere decrevit. *Capella autem ipſius, ſupra ſepulcrum* B. Rathonis *ædificanda, occaſio ſumi potuit a miraculis, patrato coptis ad ipſum corpus; quod divino aliquo prodigio illuſtratum, tunc primum elevatum ſupra terram ſit; Andecenſibus Comitibus rem curantibus, quorum arx trans Ambronem lacum ſita, atque in monaſterium converſa hodie* Mons Sanctus *appellatur, ſub invocatione S. Nicolai, ut ſupra eſt dictum. Majus parro incrementum accepit novumque ſplendorem religio hoci intra annos* MDLXXIII. *&* MDCXX. *cum Dieſſenſi monaſterio Præpoſitus eſſet* Balthaſar Guotherus. *Hæc enim, teſte Hundio Tom. 2. pag* 574. Eccleſiam S. Raſſonis novam eamque ampliorem condidit. *Celebratur* Dedicationis memoria *quotannis* in feſtu S. Udalrici, IV. *Julii ad id delecto, quia Beatus Comes ipſum Sanctum olim habuit eccleſiæ ibidem a ſe conditæ conſecratorem. Dum autem inter dies Indulgentiarum loco ibi confeſſarum numeratur* Dominica ante feſtum S. Michaelis in Septembri, *veroſimiliter opinabimur quod prior Dedicatio eciderit in Dominicam talem. Monumentum autem, in quo hodie Sanctus Comes honoratur, ſuperius deſcriptum poſſet ejuſdemmet Balthaſaris Præpoſiti opus videri; factum tamen ad alterius vetuſtioris menſuram, in qua ſimiliter ſculptus* Ratho *fuerit, ſed lineamentis pro anteriorum ſeculorum uſu longe rudioribus. Denique prædicta eccleſia noviſſime reſtaurata ſplendidius ſeu potius a fundamentis innovata eſt toto anno* MDCXC. *cura ſumptuque prælaudati D. Renati.*

9 *Cæterum nihil refert* Rathonem *vel* Raſſonem, *aut* Razzonem *ſcribas: manet eadem ratio nominis* Ruth *vel* Ruff, *Germanica ſignificantis* Celerem *et veroſimile eſt dictum abbreviate pro* Ratholdo, *quod patri; vel* Rathbodo *quod avo nomen fuit. Prater vitam autem Germanicam (quam Monachio petitam nondum accepi, forte nec opera pretium fuerit accepiſſe) allegat Ruderus* Membranas *Latinas, a prælaudato Simone Præpoſito ſibi miſſas*, in quibus res a B. Rathone geſtæ copioſe deſcriptæ leguntur: ſed quia nonnulla mendoſa in iis deprehendi, *inquit*, quæ cum reliquorum ſcriptorum fide non conveniunt, tamquam incerta prætermittenda duxi, ne certe etiam labefactarent. *Nempe non aliud Rudero propoſitum erat, quam ſummarium aliquem Sanctorum Bauvoriæ notitiam dare. Nobis aliud inſtitutum eſt, & examine adhibito, confidentia etiam ante auctoris aliiſque circumſtantiis, novimus ſeparare pretioſum a vili. Itaque illius ipſos membranas gratanter acceperimus, ſi nobis earum copia facta fuiſſet; ut uſuri quatenus noſtri operis ratio ferret. Interim accepimus aliud ſcriptum eui titulus* Fundatio eccleſiæ S. Rathonis in Werth, ex antiquiſſimis membranis collectam a R. D. Sebaſtiano Makelubet Profeſſore in Dieſſen, qui vixit & collegit MDXII. *qua continetur ipſius S. Rathonis vita: ſed epitome illius præferendam judicavimus atque hic edendam eam vitam quam ex iiſdem Mſs. monumentis collegit ibidem Dieſſæ ſub Simone Præpoſito Decanus D. Innocentius Keſerlober: quia preſſius inſiſtit iis, quæ cultum antiquum probant: dedimus autem ſub ejuſdem Decani nomine, 17. Maji etiam vitam S. Peſſidii, ſimiliter forſaſſis etiam daturi Vitam S. Aſſy-*

pii XV. *Auguſti, & B. Ruthardi* VIII. *ejuſdem.*

D

10 *Cum ſupranotata Makelubeti narratione deſcripta etiam nobis eſt, ex veteriſſimis Miſſalibus loci, forma Miſſæ de Communi Confeſſoris non Pontificis; Os juſti, dicenda in feſto* B. Rathonis: *in qua erat Collecta propria, Oratio ſcilicet, Secreta & Poſtcommunio prædicti cultus antiquitatem validius comprobent: Oratio hæc eſt:* Deus qui B. Raſſonem, Confeſſorem tuum, in cœtis vitæ laudabili decoraſti, & in cœlis æterna gloria ſublimaſti; concede propitius, ut omnes qui ejus implorant auxilium, petitionum ſuarum conſequantur effectum. *Hanc conſecutus eſſe quamplurimos, teſtabitur* Nucleus mieseuloſus, ex octies mille ducentis & nonagintа octo miraculis per interceſſionem S. Raſſonis, ſeu Rathonis patratis ab anno MCCCXLV. ad MDCXCIX *deceptus a R. D. Carolo Erath Dieſtenſi: quorum miraculorum pars potior comtinetur duobus voluminibus, ab anno prædicto conſcribi cæpta, qua cum* E *cum ſcribebus Keſerloberus ſeptenum millium numerum tranſcenderent, ut ipſe ait n. 8. Vitæ. Nucleus autem ille, uti confido, ſatis erit tectori. Cui enim liberet tam vaſtum farraginem, verborenas hic tranſcriptam legere? Unum addo, alias ab eodem mihi ſcriptum fuiſſe*, in feſtis SS. Petri & Pauli Apoſtolorum ipſiuſque S. Rathonis & Dedicationis poſt concionem, ad quam undique concurritur præſertim XIX. Junii ſolita publicari miracula, eo anno ad Sancti Iovocationem patrata.

cum Miſſa & Nucleo miraculorum.

hic duodecimo poſt Pium.

VITA

Auctore Innocentio Keſerlobero Decano monaſterii Dieſſenſis, ex ejus Ms.

1 RAſſo hodie, olim Ratho, Bojis Graf-Rats, ex nobiliſſima ſtirpe Dynaſtarum Damaſianorum in Bavaria fuit profectus. Eſt Damaſia hodie cœnobium Canonicorum Regularium, S. Auguſtini nomini dedicatum, (Bojis Dieſſen) olim F aix & civitas. Inde natus eſt Raſſo, cujus majores Andecenſes fuere. Fuit Andex ara ex adjectum Damaſiæ, hodie Mons-Sanctus, totæ Germaniæ, ob cineres Sanctorum ibi maximo nomeeu conditos, inclitus. Raſſoni cum ſorore Hatta, matre S. Conradi Epiſcopi Conſtantienſis, Pater fuit Rathbotho: huic Ratholdus, caput gentis Anderianæ, quem Arnulpho Cæſare natum tradunt. Raſſo Tetrarcha Bojorum, curabat limitem, qui ad Orientem pertinet, & hodie Auſtria eſt; vis ingens & ſtatura procera, ut communem hominis modum excederet, uti ſaxum a tumulo ipſius impoſitum, ad modum ejus portæ ejus factum, oſtendit.

Rathe ex Comitum Dieſſenſium familia.

ubi paterna ejus ſedes fuit.

2 Hic vir gloria virtutis, quam ſine generis ſplendore ſive molis corporis major, cum totos ut Deo perpetim inardere, & identidem obſtiſmata æmulari ſtuderet meliora; ritu apis argumentoſæ, munia pia quæ Superi colunntur, in honorem Chriſti & Chriſti per orbem omnis ſanctis Philippo & Jacobo, in Werde, (qui locus eſt in Superiore Baveria, ad Ambram fluvium conſitus) in pede montis, a caſtro ſeu Ratſaubarg dicti, eccleſiam conſtruxit, quam S. Udalricus Epiſcopus Auguſtanus rite initiavit juncto Monaſterio, quod copioſis reditibus inſtruxit, ut eſſet,

& pius

fundat ne monaſterium Werdenſe.

V eſſet, unde qui altari illic ſervituri erant, de altari poſſent vivere, ſine periculoſa cura neceſſaria alicunde privatim conquirendi. Cœnobium duodecim Monachis habitandum tribuit, Præpoſito Abbate, ſub cujus regimine, juxta Regulam S. Benedicti, Deo militarent.

de cujus ſacris Reliquiis ornando ſolliciti fuit,

3 Cæterum vir Sanctus locum ſacrum temporalibus bonis ditaſſe haud contentus, eum magis ſpiritualibus divitiis locupletare ſatagit. Itaque deſiderans, cum per ſe, tum per ſuos aliuſque laudare Deum in Sanctis ejus (dilexit animitus decorem domus Dei) in Werdenſi ſuo Monaſterio, quod nuper erexerat, eam ſacrir Sanctorum pignoribus illuſtrare inſtituit: ut fideles eorum illecto copioſius affluentes, ſuum Deo obſequium hoc accuratius præſtarent, quo frequentiores accurrerent. Et vide ſis conſilium comitis vere pium, quo propoſitum ſuum aſſequeretur. Erat Raſſo dux mileſque in paucis egregius, nec magis laude Religionis, quam militiæ factionibus præclare editis paſſim celebratus, tunc potiſſimum tempeſtatis, cum Pannones Auſtriam, quam Raſſo Prætor regit, aſſiduis excurſionibus vexarunt; quos ille ſemper felicitſſime retudit, incertum majorene clientum bono, an damno hoſtium. Hoc nomine Imperatorem ſibi, ut decebat, ſic inſigniter demeruit, ut præter ſtipendia ſolita, extraordinaria poſſet ſeu præmia ſeu honorem depoſcere, ſi aliorum, quam ſuo, id eſt, ſancto mori oblecundare maluiſſet. Sed ille ea donatia flagitate, quæ a viro militari hoc vehementius mireris deſiderata, quo militum animos ab hujuſce videas ulteriores, & rariores æmulos ſanctitatis. Petit ille in ſtipendii auctarium & impetravit facile, ad ſummum pontificem Romanum, aliuſque diverſarum Religionum Magnates, honorariar litterar, cum legatis Cæſareis. Quibus certe efficacibus precibur quocumque veniſſet quidvis in hoc genere pronum erat accipere, quod amaſſet.

in mercedi opera bello navata

quib ab Imperatore remunerandi ut,

4 His enim inſtructus, aſſumpto peregrini (ut aſſolet) habitu, B. Raſſo, cum Juditha, Henrici Principis Bojorum, & Saxonum conjuge, Arnulphi, ſeu Arnoldi Mali filia, primum Hieroſolymam petit: ubi æſtuantiſſimo venerandi loca ſacra animo cum abunde ſatiaſſeciſſet, inde diſceſſit, magno Sanctarum Reliquiarum theſauro ditatus. Donatus inter cetera corpore S. Simeonis Prophetæ Chriſti; corpore item S. Timothei diſcipuli S. Pauli. Inde digreſſus venit Conſtantinopolim, ubi dono gratiſſimo accepit Sudarium Domini noſtri Jeſu Chriſti, quo in agonia conſtitutus in monte Olivveti uſus fuit. Conſtantinopoli Romam reverſus, ab Agapito II. ſummo Pontifice, perhonorifice ſuſcepius eſt: & apertis omnium Apoſtolorum, quorum Romæ aſſervabantur pignore, ſepulcris *b*; accepit de eauviis beatorum Petri & Pauli; Simonis, Thadæi, Philippi, Jacobi, & Bartholomæi; & ſpecialiter data fuere S. Philippi Apoſtoli ſacrum caput, & ejuſdem Brachium dextrum, ac S. Joannis Baptiſtæ mentum; brachium item S. Bartholomæi. Hinc ſolutis rite gratiarum uctionibur, receptaque Apoſtolica benedictione, contendit Mediolanum; ubi donatum corpus dimidium S. Barnabæ *c* Apoſtoli, ejuſdemque caput Venerandum cum cineribus: quas omnes & his plures ſancto-

cum quibus eam Hieroſolymis

quam Conſtantinopolim ex Roma

b

plures laſſ. quas acquiſivit & tranſtu.

c

rum Reliquiar ad ſuum Werdenſe Monaſterium deportavit, loci ornamenta ſimul & fidelium illicia & ea utriſque Sanctorum futuros honores. Certe ſanctus Comes redux non poterat ſatiari gratiis agendis Deo, qui ejus tam longas periculoſaſque vias ſemper tam proſpere direxiſſet.

4. Kal. FEBRO. HERO.

atque fit Monachus,

5 Verum enim vero Sanctur Comes, identidem proficiens, & ſemper ſe ipſo robuſtior, quæ retro ſunt, & eorum quæ egiſſet bona obliviſcens, atque ad anteriora ſe extendens, nimirum parum exiſtimabat ſuo dum tribuiſſe monaſterio, dotem aſſignaſſe, inſignibus Sanctorum ornaſſe corporibus, aliena hæc & quæ extra ſe forent deciſe; niſi daret propria. Ea propter ſe quoque ipſum liberaliſſimum contulit, factus inibi per profeſſionem ſolennem Monachur, ac laicus (ut vocamus) converſus, ſtatuens Deo in ſanctitate, & juſtitia ſervitum omnibus diebus vitæ ſuæ; quam ſanctis operibus ubertim cumulatam ſancto fine concluſit XIII. Kal. Julii ſicuti teſtatur Kalendarium vetuſtius, quod penes Dieſſenſe Monaſterium eſt. Corpus beati Fundatorir, ac confratris ſui Fratres congruo honore tumularunt in ſua Eccleſia; quod jam inde maxima populi frequentia quotannis colitur, innumeriſque votis, prodigiis, & anathematis celebratur.

& pie mortuus

claret miraculis.

Monaſterio deſtructo ejus capella

6 Porro haud diu poſt viri Sancti obitum Hungaris provinciam devaſtantibus, Monachi locum fuga deſeruerunt, ſeque in montem Andeſſ cum Reliquiis a B. Raſſone quondam allatis, receperunt. Unde factum eſt, ut diu poſt ab Innocentio II. Papa anno MCXXXIII. incorporata fuerit Monaſterio Dieſſenſi Capella in Werde, illa ipſa quæ nunc dicitur Eccleſia S. Raſſonis, agentibus Fundatoribus noſtris Comitibus Andecenſibus: quæ incorporatio longiſſime poſt confirmata fuit a diverſis Pontificibur, Xiſto IV. ſub annum MCCCCLXXXIII. & Alexandro VI. ſub data anni MDIV

incorporatur Andecenſi,

7 Ad B. Raſſonis invocationem hodieque plurima fiunt, & vere dixeris quotidiana, miracula ſanitatum, maxime in hernioſis, & calculoſis: huc ad ipſius ſepulcrum longe lateque concurritur voti, ac religionis cauſa, cum alias, tum præcipue in feſto SS. Apoſtolorum Philippi & Jacobi, loci Patronorum; in diebus Rogationum, in Natali B. Raſſonis; in Anniverſario Dedicationis, qui celebratur in feſto S. Udalrici Epiſcopi Auguſtani, id eſt 4. Julii. Sic nimirum Dominus Deus, eamdem gratiam, quam B. Raſſo præbuerat tam vivis amicis Dei, quam eorum Reliquiis defunctorum, ſervavit, & mortui Raſſonis ſacra oſſa, ut pari cum Sanctis honore haberentur digna.

ubi hodieque celebrentur. ad Miracula

F

8 Anno MCCCLIV. ſcribi cœpta ſunt in commentarium (qui adhuc conſervatur, & continuatur) miracula ad memoriam B. Raſſonis maximo numero patrata; quorum ſupra ſeptem millia nota legentur, præter ea quæ plurima per ſcripturum incuriam præterimiſſa ſunt. Eſt autem ſolenne, ut qui voto facto adjuti, & curati ſunt, beneficium annuntiari curent de ſuggeſto, idque ſe facturos voto, ut plurimum adjungant. Quo in genere annotatum eſt num. 2031. Puellam ruſticam hæmorrhoiſſam, cum eſſet patrocinio B. Raſſonis curata, curationem vero nec pro concione publicari, nec inſcribi feciſſet, & in morbum relapſum, non convaluiſſe, donec utrumque præſtitit. Simile huic legitur num. 2423.

quorū plura quam 7000. regiſtrata ab an. 1444.

rei, Sanctum non esse appellandum; penas mox luit, morbo recurrente, Vexatio dedit intellectum. Animadversa enim redeuntis mali causa, palam professus, Sanctum utique Raffonem esse, sospes obiit.

Ecclesia ab ipso suppetata,

10 Itaque jam inde ab aliquot annorum centuriis tam celebre nomen fuit, & est B. Raffonis, ut ecclesia ab ipso fundata non amplius S. Salvatoris, aut SS. Apostolorum Philippi & Jacobi diceretur, sed Sancti aut B. Raffonis comitis; quod & confuetudo hanc usque diem observat; idque non modo apud populum, sed & Romæ & apud vicinos Episcopos. Sunt ad manum litteræ cum aut. sigillis, a totidem Cardinalibus appensis, ubi concedentur indulgentiæ benefacientibus dictæ Ecclesiæ; & eamdem frequentantibus. Sic autem

B sonant ad verbum.

sui Cardinales aut,

11 Rodericus Portuensis, Oliverius Sabinensis, Marcus Prænestinensis, Julianus Ostiensis, & Joannes Albanensis, Episcopi: Joannes Michael S. Marcelli, Dominicus S. Clementis, Hieronymus S. Chrysogoni, Georgius S. Mariæ trans-Tyberim, Paulus S. Sixti, Joannes S. Vitalis, Joannes Jacobus S. Stephani, in Cœlio monte, Laurentius S. Susannæ, Aridicinensis Sanctorum Joannis, & Pauli, & Antoniotus S. Anastasiæ, Presbyteri: Franciscus S. Eustachii, Petrus SS. Cosmæ & Damiani, Raphael S. Georgii ad Velum-aureum, Joannes S. Mariæ in Aquiro, & Baptista S. Mariæ in Dominica, Diaconi, mitissatione divina sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, universis & singulis Christi fidelibus, præsentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Gloriosus & excelsus Deus, qui sua mundum inestimabili claritate illuminat; commovet & excitat cunctos Christi fideles ad benefaciendum, ut propter opera sua bona, quæ in terris gesserint, æternæ beatitudinis retributionis præmia, & mercede valeant & mereantur reportare in cœlis. Cupientes igitur, ut Ecclesia B. Raffonis, monasterii Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Augustensis Diœcesis, congruis frequentetur honoribus, & a Christi fidelibus in debita veneratione habeatur, ac luminaribus, libris, calicibus & aliis ecclesiasticis ornamentis congrue fulciatur; necnon in suis structuris, & ædificiis conservetur, & manu teneatur, fidelesque Christi ad libentius devotionis causa confluant ad eamdem Ecclesiam, ac ad fulcimentum, conservationem, & manutentionem hujusmodi menus promptius porrigant adjutrices, cum ibidem dona cœlestis gratiæ uberius conspexerint se refectos, nos Dilecti nobis in Christo Stephani Illmunstar Presbyteri dictæ Augustensis Diœcesis supplicationibus super hoc inclinati; de omnipotentis Dei misericordia & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus auctoritate confisi, omnibus & singulis utriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus, & confessis, qui dictam Ecclesiam in Assensione Domini nostri Jesu Christi, SS. Philippi, hujusmodi, manus porrexerint auxiliares, ut præfatur; eam Cardinales prafati, & quilibet nostrum de per se, in singulis festivitatibus & diebus præfatis, quibus id fecerint, centum dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium, & singulorum fidem, & testimonium præmissorum, præsentes litteras fieri, nostrorumque sigillorum fecimus appensione muniri. Datum Romæ in domibus nostris, sub anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo, die quarta mensis Februarii: Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Innocentii divine providentia Papæ VIII. anno sexto.

Singulis duas non.

E

an. 1490.

12 Sed hanc magnam Beati nomenclaturam, res magis amplificavere. Constat enim, jam inde ad centum quinquaginta, ut minimum annos, imaginem ejusdem B. Raffonis sculpulem, medium inter imagines Sanctorum Philippi & Jacobi Apostolorum, in altari primario stetisse, & a devotis peregrinis cultam. Cui vetustæ imagini, remoto vetusto altari & novo erecto, nova similis successit nostra memoria, retentis tamen apud eamdem Ecclesiam, memoriæ & venerationis ergo, prædictis retro antiquis imaginibus. Sed accedant emplis ampliora sanctitatis in viro Beato insignia. Devotio enim in B. Raffonem ita efferbuit, ut in Missalibus ejusdem Ecclesiæ ob immemorabili tempore celebris fuerit Collecta propria cum Secreta & Postcommunione de eo. Unde factum, ut Presbyteri, & ipsi Augustani tam Clerici seculares quam Religiosi, cum Processione quotannis advenientes, integras Missas De B. Raffone legerint, ipsis quoque festis sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, & Udalrici Episcopi. Qui cultus publicus Beato jam solennis est utique ordinarius, cum incredibili populi consolatione. Faxit optimus Deus, ut per intercessionem magni amici sui Raffonis, peribusdam in hac vita eolamus studiis puriatis, & in æterna consimili perfruamur consortio felicitatis. Amen.

Beati nomen celebre.

Missæ propriæ.

F

ANNOTATA D. P.

a Saxum hoc cujus etiam in commentario prævio facta mentio, unde sequentis paginæ sua hæc manus expressum.

b Ad hoc Romanis credibile videbitur, quibus notum est, quam religiose caverint Majores jam ne sanctiorum Apostolorum, Petri præsertim ac Pauli sepulcra aperirentur, ut patet ex S. Gregorii Papæ epistola.

c Decapite S. Barnaba ab olim Modiolum servato cum cæteris in ecclesia SS. Nabori & Felicis ibidemque reperto secolo 15. unde nostra Analecta, ad Acta S. Barnaba Tomo 2. pag. 455.

Ad cætera ut ad S. Apollonium & aliquot martyres Leodii.

AP-

APPENDIX.

De profeſſione B. Rathonis, & eccleſia, nonnulliſque aliis eo ſpectantibus,

Ex ejuſdem Referloberi Mſs. Germanicis, & Carolo Erath Dieſſenſi ſubmiſſis.

Auctor invitus accedens ad quæſtiunc.

13 ILlubenter tracto hujuſmodi quæſtiones: oàm, uti me docet Coocanooicus meus Thomas a Kempis, nooriſi lites & contentiones inutiles exinde naſci ſolent, unde ſuperbia, vana glotie, invidia & diſcordia generantur: neque profunt ejuſcemodi ſcire cupientibus, ſed ipſis ſæpe Sanctis diſplicent. Ne tamen videar quæſtionem omnioo præteriiſſe, etqoe etiam, ut veritas elucoat, aliorum cà de re opintones referam, Ue verum fatear, incertum eſt, num hujus ao alterius Ordinis alumnus fuerit S. Ratho; unde cujuſcumque pii devotique Peregrini judicio relioquitur, ex ſequentibus rationibus id credere, quod pro ſua devotione lubuerit opinari: cum neque propterce ſanctiteti, neque piis moribus S. Rathonis quidquam detraxerit. Hoc rerum eſt, cujuſcumque demum Ordinis foerit, magnum Dei emicum fuiſſe & etiam num eſſe, cujus patrocinio tam præclaras gratias elarguit, & miracule operari dignatur.

Profatetur ſuam ſententiam de ea opinione eſſe liberam.

14 Non videtur incredibile, Werdæ, io Monaſterio S. Salvatoris & S. Rathonis, ejuſcemodi fuiſſe Cenonicos, qoi ſecundum Regulam Canonicorum Aquiſgranenſium viaerint, deinde Cenonicorum Regularium S. Auguſtini Ordiocm, & inſtitutum ſecuti, caſtitatis & obedientiæ votum emittentes, temporalium rerum Dominium, & poſſeſſionem ſibi veſervabant; prout ex Aquiſgranenſi Concilio maoifeſtum eſt. Neque in ea omnino fallor opioione, cum non ſolum tempora S. Rathonis plura, ſed etiam ſeaoentis annis poſt, id eſt anno MD. adhuc aliqua monaſteria reperte fuerint, io quibus rantommodo Aquiſgranenſis regula normaque vivendi, & voveodi fuit obſervata. Quin etiam nominari adhuc poſeſt quoddam monaſterium, cujus Prælacus euidem Religioſo alterius Ordinis ſchedulam Profeſſionis monſtravit, qua Profeſſus iſte atteſtatur, ſe primum eſſe, qui per ſolemnia vota lo iſto monaſterlo profeſſionem emiſerit circa ennum MD.

Canonicos in antiq. monaſt. Aquiſgranenſi Synodi Regula vivere, &c.

15 Confirmor etiam ea eo, quod credibile ſit, S. Rathonem, in erigendo fundandoque ſuo Monaſterio, ſecutum fuiſſe veſtigia ſui Sanctæ nepotis S. Rathardi, qui paulo ante Dieſſæ Georgio Martyri, cooperante Germano Fratre ſuo Epiſcopo Auguſtano, etiam Monaſterium ereaerat, ſimilique vivendi forma inſtruxerat, quod & ipſe Sanctiſſime guberoevit. Monaſterium autem Werdenſe erectum fuiſſe pro Canonicis Regularibus S. Auguſtioi, ex eo etiam patere videtur fundamento; quod Comites Andecenſes, reſtaurari devaſtatam extinctamqoe per Ungros Dieſſam, ibique collocantes Canonicos S. Auguſtioi, quales diss, credi poſſint cognati ſui Rathonis exemplum ſecuti; adeoque eoſdem tales fuiſſe, & non alterius Ordinis quales ipſi exiſtimarint vel feiverint apud S. Salvatorem Werdæ eatriſſe, id eſt Canonicos Auguſtinianos. Hujos & fundamenti, & opinioois rex hæc ratio eſt; Quod Fundator noſter a ſommo Pontifice Iooocentio II. Monaſterium Werdenſe impetrarit, illudque noviter a ſe erecto Monaſterio Dieſſenſi de ejus licentia incorporaverit, ut mox latius dicetur.

Sicut Dieſſa ſoerore.

Salvum poſt reſtaurationem monaſterii & bene fundator.

quod reliquis etiam Werdenſis canonicis eſſerit.

16 A multo quidem tempore S. Ratho in habitu Benedictinorum depingi viſus fuit, unde vero hæc Pictoribus licentia data ſit, me latet: fortaſſis exeo, quod Werdenſes Religioſi tempore incurſionis Ungarorum, Andecum cui poſtmodum Montis-Sancti nomen obtigit une cum Reliquis confugerint; unde Andecenſes poſtea concluſerint, ambos ejuſdem Profeſſionis ſeu Ordinis fuiſſe, atque adeo Benedictinos, quorum Inſtitutum nonc ibidem viget. Sed debile iſtod ergumentum eſt, quia Monachi S. Rathonis Andecum abiiſſe poſſunt, quod ibidem ſui Fundatoris ſedes eſſet, & contra incurſiones hoſtiles pro illo tempore refugium tutum. Deinde certum eſt, tunc Andeci non fuiſſe Benedictinos, ſed poſt quingentos annos primum introductos, anno MCCCLV. ſcilicet prout patet ex ipſe Chronica Andecenſi, editionis tum veteris, de anno MDXCV. & MDCXXV.

Pingitur quoque S. Ratho in habitu Benedictino.

forte quia Andecum confugere Werdenſes.

& MDCXXV. tum novæ de anno MDCLVII. Præterea non licet ex poſterorum Regula normaque vivendi, de anteceſſorum Religione univerſim concludere: cum etiam hodiedum religioſiſſimus Ordo S. Benedicti plura & Monaſteria & loca jure poſſideat, quæ tamen prius aliorum Ordinum Religioſi inculuerunt.

17 In recentioribus autem imaginibus tantummodo habitu toto nigro Scapulari. Ex illis ergo non concluditur, eum fuiſſe Benedictinum: cum etiam laici Converſi Canonicorum Regularium (ut de aliis taceam) non ſolum ſcapulare, ſed & nigri coloris caputium olim geſtaverint, uti ea antiquioribus eorumdem ſtatutis, & renovata nunc præſtantiſſimum ſit. E contra Converſi Benedictini æque alba tunica, prout Converſi Canonicorum Regularium, induebantur. Atque ita ex ſupradictis rationibus de S. Rathonis Ordine hucuſque nihil certi definire potui, ſed eam quæſtionem æquo imparialique lectori reſolvendam reliquo, ſueritne S. Rathohujus an vero alterius Religionis. His abſque cujuſquam præjudicio capoſitis explicare lubet, qua ratione S. Rathonis eccleſia monaſterio Dieſſenſi annexa incorporataque fuerit.

18 Poſtquam ſanctus Presbyter Rathardus Monaſterium Dieſſæ erexerat, & magno Chriſti Martyri S. Georgio dedicarat, atque Cœnobitas Regulares in illud introduxerat; eoſdem ſua præſentia ſimilique vivendi forma dignatus fuit laudabili exemplo potius, quam poteſtate (quæ optima regendi regula eſt) illis præfuturus; donec andem ea hac temporali vita in cœlum evocatus, ingentium meritorum (quæ Deus per diverſa miracula ſignari voluit) præmia obtinuit, addit em S. Auguſtinus Sanctorum Faſtis memorandus. Poſtmodum, furore Ducis Arnuldi Monaſterium illud non ſolum omnibus bonis ſpoliatum, ſed & funditus everſum deſertumque fuit. Et quamvis dem deinde a duobus religioſis devotiſque viris, Adalrico & Adalberto ejus loci Profeſſis, de novo rectum fuerit; non tamen ad conſervandam Monaſticam diſciplinam idoneum viſum illis eſſe quæ de eo in locum commodiorem transferendo dixi duo Religioſi deliberarunt.

19 Hoc pium propoſitum voluntatemque, ut arquercolut, Deus omnipotens tandem ipſos, per devotiſſimam Comitiſſam Kunidam, ſeu Cunigundem, ſingulariter adjuvit. Hæc enim poſt obitum conjugis ſui Comitis Friderici II. Dietſæ eccleſiam Protomartyri S. Stephano & ceſſas aliquot extruxit, eaſdemque Canonicis Regularibus, olim Monaſterium S. Georgii Martyris inhabitantibus, ſub Præpoſito Hartwigo, viro non minus ſapiente quam pio, prout magna S. Mechildis ſanctitas (cui Deus ad perfectionis apicem aſcendit) poterit arceſſiri, per Vitam copioſe ſcriptam & 31. Maji Hcuſchenianis cacuſam. Neque amen hæc ſecunda fundatio ſuis etiam defectibus caruit. Quare Berchtoldi Comitis Andecenſis, & Dieſſenſis, & Ottonis II. Comitis de Wolfertshauſen benevolentia, ad tertiam fundationem progreſſum eſt: pro qua dictus Comes Otto pluribona, Comes vero Berchtoldus præter bona, ecclaram quoque arcem Dieſſenſem obtulit, in amque Monaſterii formam introduxit, prout hodiedum cernitur.

20 Id ut ſufficientibus reditibus dotaretur, D orerque Comes & alii Innocentio II. ſummo Pontifici ſupplicarunt pro Eccleſia & Monaſterio conſanguinei ſui S. Rathonis, quod jam a duocentis annis inhabitatum & ab omnibus derelictum fuerat. Pontifex annuit poſtulatis decrevitque Monaſteria S. Georgii & S. Stephani Martyrum, cum omnibus appartinentiis, bonis mobilibus, & immobilibus, huic ultimæ fundationi, titulum S. Mariæ Virginis ferenti, plene incorporari, prout etiam idem Pontifex Monaſterium, & Eccleſiam S. Rathonis cum omnibus appartinentiis Monaſterio Dieſſenſi tradidit, per expreſſas litteras, ſeu Bullam, ſub dato MCXXXII. prout latius in dicta Bulla continetur. Et hanc incorporationem poſtmodum alii Pontifices, ſcilicet Sixtus IV. MCCCCLXXXIII. & Alexander VI. MDIV. confirmarunt, ab eoque tempore Werdenſe Monaſterium Dieſſenſi manſit incorporatum, remanetque uſque in hodiernum diem, nemine reluctante, jam ab annis quingentis. E

D. Virtudenſem eccleſiam illi ſubjiciunt, an. 1133.

21 Poſtquam S. Salvatoris, ſeu SS. Philippi & Jacobi Monaſterium, & Eccleſia, nunc S. Rathonis in Werth dicta ſeu potius eorumdem rudera cum fundis illuc ſpectantibus Monaſterio Dieſſenſi B. Mariæ Virginis ceſſerant poſſidenda, zeloſiſſimus, & piiſſimus Præpoſitus Haetwigus, nihil prius faciendum ſibi putavit, quam S. Rathonis cauvis ſupereatruere eccleſiam novam, ſicut & fecit. In hac cum ſanctitas earumdem, per crebra grandiaque miracula imbrmis exhibita, magis magiſque innoteſceret; & propterea devotorum Peregrinorum concurſus indies augeretur, ideoque Eccleſia illa angulta nimis viſa fuiſſet, Reverendiſſimus in Chriſto Patre ac Dominus Balthaſar Guntherus Dieſſenſis Præpoſitus (cujus apud quoſdam ſenes, & nunc memoria eſt) Monaſteriolum prædictæ Eccleſiæ adjunxit, mireque amplavit, & diveſis picturis ornavit, circa annum MDCIII.

Hanc Rathonis ædificat. Præpoſitus reſtaurat;

& an. 1791 amplioratis ſatis aucta.

22 Repertum quoque fuit, veterem ſacriſtiam nimis angullam eſſe, veteritque Sacellitare incommodum diſtractumque, quare de conſenſu Ordinarii Auguſtani, deſtructo altari, amplior ſacriſtia, & de ſuper Chorus extructus fuit, pro majore quiete & commoditate Religioſorum; qui pro majoribus illius loci feſtivitatibus Dietla ad S. Rathonis migrant, prout oculis licet intuitum arbitrari. Ibidem S. Rathonis ſtatua inter ſanctos Apoſtolos Philippum, & Jacobum media cernebatur in ſummo altari, ab annis ducentis, & a devotis peregrinis colitur. Verum uti vetus altare amotum fuit novumque ſubſtitutum; aliæ quoque ſtatuæ tam S. Rathonis quam dictorum Apoſtolorum fabricatæ, & ut ſupra in altari collocatæ fuerunt; veteribus interea, & antiquitatis & majoris devotionis gratia, in dicta Eccleſia aſſervatis.

acuitur noua ſacriſtia cum choro,

& ſtatuæ Sanctorum renovantur.

23 Anno MCCCCLXVIII. XII. Julii de conſenſu Domini Georgii, tunc Generalis Vicarii pro Reverendiſſ. in Chriſto Patre & Domino, D. Petro S. R. E. Cardinali & Epiſcopo Auguſtano, ſacra oſſa S. Rathonis, in profundo puteo torrenta, exhumata fuerunt. Erat autem corpus proceræ ſtaturæ e quibus os quoddam brachiale in Monaſterio Dieſſenſi pie aſſervatur; digitus quoque unus argenteæ deauratæ capiæ incluſus fuit: cera

Oſſa S. Rathonis elevantur 1468.

Indulgentia an. 1495. conceſſa.

A tera in marmoreum ſepulcrum a terra elevatum condita fuerunt, erecta deſuper Sanctæ ſtatua, in quo hucuſque quieſcunt, innumeris (ut conſtat) clara miraculis.

24 Poſt hæc anno MCCCCXC. quindecim Epiſcopi & viginti Cardinales, diverſis temporibus (prout eorum literæ atteſtantur) diverſas Indulgentiarum elargiti ſunt omnibus, qui Eccleſiam S. Rathonis devote, in præcipuis ejuſdem feſtivitatibus, viſitaverint, prout damde latius dicetur. Anno poſt dictas Cardinalium literas ſequenti MCCCXCI. D. Vicarius Generalis Reverendiſſimi in Chriſto Principis & Domini Friderici, Epiſcopi Auguſtani, conceſſit facultatem conſervandi in eccleſia ſanctiſſimum Altaris Sacramentum.

25 *Hæc ſunt quæ Wertheuſis eccleſia hactenus olim olim abſtulit, ad memoriam & honorem S. Rathonis: Andecenſis vero mont, præter alias inſignes Reliquias, quarum cauſa meruit Mons-Sanctus vocari, de Reliquiis per Sanctum prædictum depoſitis in ſua eccleſia, & hac deſtructa Andecum tranſlatis, pluraque ſervantur legere eſt in Chronica Andecenſi Hergeri Berger, ex qua ſub annum* MDCLVI *impreſſa, hunc earum Catalogum accipe.*

1 Oſſa Simeonis Prophetæ & Thimothei diſcipuli S. Pauli.

2 Media pars Sudarii D. Noſtri Jeſu Chriſti, quo in horto Gethſemani ſudorem ſanguineum abſterſit, eidem Conſtantinopoli tradita.

3 De Sanctiſſimo Cruce Salvatoris noſtri.

4 De S. Chriſti ſanguine.

5 De Mappa Domini noſtri, in qua cum Diſcipulis ſuis ultimam cœnam ſumpſit.

6 De Mappa B. Mariæ Virginis.

7 Cranium S. Georgii Martyris.

8 De Cranio S. Mariæ Magdalenæ.

9 Caput S. Agathæ Virginis.

10 De Oſſibus SS. Apoſtolorum Romæ quieſcentium, de S. Petro.

11 De S. Paulo.

12 De S. Simeone.

13 De S. Juda Thadæo.

14 Caput & Brachium dexterum S. Philippi.

15 Brachium S. Bartholomæi.

16 De Gena S. Joannis Baptiſtæ.

17 Mediolani obtinuit mediam partem Oſſium S. Barnabæ Apoſtoli, & caput & cineres.

NUCLEUS PRODIGIOSUS.

A R. D. Carolo Erath Can. Reg. Dieſſenſi.

Exceptus ex 8298. *miraculis deſcriptis ab anno* MCCCCXLIV. *ad* MDCXCII.

AD LECTOREM.

NE mireris, amice lector, Nucleum hunc abhinc dumtaxat MCCCCXXXIV. initium ſortiri, cum tamen conſter S. Raſſonem anno MCCCCXIV. ætat. Juuil e vivis exceſſiſſe. Ut enim ſanguinoſa dictus Helluo bellicis ſuis tumultibus theſauros exhauſit, ita & in noſtra pulcherrima documenta, quæ ex anteceſſorum noſtrorum fide dignitſſimis relationibus exhibant, crudeliter debacchatus eſt: qui tamen eo exurgere acquivit, ut non ſaltam hanc antiquitatem, in ſumenum noſtrum ſolatium & ſanctiſſimi Thaumaturgi honorem relinquere coactus fuerit. Cum igitur, ſaltem ex hoc reſiduo, petierit Adm. R. D. Daniel Papebrochius nonnulla ſelectiora miracula, ac opus nimium excreſceret, eidem lubens annui; ut exinde benevolus lector, tamquam ex ungue leonem deducere poſſit, quanto apud Deum meritil & pientiſſimi in ſuos clientes affectus exiſtaet, & etiamnum cultus S. Raſſo. Ubi tamen te monitum velim, in antiquo quodam noſtro codice diſtinctum annorum numerum non fuiſſa expreſſum; ab anno MCDXLIV. uſque ad annum MDLIX. ab hoc autem uſque ad annum MDXCIV. quemlibet ſpecialiter fuiſſa deſignatum; quod idem continuari cœpiſſet ab anno MDCXII. uſque ad annum MDCXXXIX inclusive. Quodſi deſiderares miracula ab anno MDXCIV. uſque MDCXXXIX. ſcias iterum, ea omnia in Suecico tumultu fuiſſe deperdita, nec extare, niſi duo miracula, quorum unum MDCXXXV alterum MDCXXXVI. contigiſſe legimus.

¶ *Hoc loco obrepſerat Dieſſa numerus anni* MDCXII. *manifeſte contrarius textui, et ſub ipſum impreſſionis articulum dum taxat deprehenſus: raptum igitur correctus error eſt per conjecturam, qua an felix fuerit Dieſſenſibus, judicandum relinquo: neque enim licet tam levi cauſa pralum ſiſtere.*

1 VItilia ſartoris cujuſdam de Maurem putrida tabe adeo erant conſumpta, ut nec ullius remedii ſpes affulgeret; unde S. Raſſoni ſeſe devovit, a quo medicam manum mox eſt nactus. Gratiæ hunc gratum ſe futurum, ejuſdem Sancti Eccleſiam devote viſitat, & quas poteſt maximas grates defert. Videt hoc famulus dicti ſartoris, & conſpecto S. Raſſonis monumento illuſorie in hæc verba prorupit: Quid iſte aliorum ſaluti proſpicere poſſit, qui & ipſe tam miſerabiliter in marmorea hac tumba delitteſcit? ſibi tpſi ſuccurat, ſi tanta polleat potentia. Dixit, & ecce vindictam Dei manum. Viadum ſartor cum hoc famulo ab Eccleſia diſcedit, cum tu via miſer famulus longe majori tabe intenſioribuſque doloribus eadem corporis parte corripitur, ut vix pedem movere poſſet. Agnoſcit miſer errorem, dolet animitus, ſeque ipſum S. Raſſoni devovet, ac corde contritus ad Eccleſiam reſertitur, ubi mox priſtinæ incolumitati reſtituitur.

2 Hoſpitiſſa de Wielenbach beneficiis S. Raſſonis omnem fidem denegabat, unde repente in furorem acta tamdiu loquela deſtituebatur, quouſque votum feciſſet, propediem S. Raſſonis ſepulcrum viſitandi; ubi de incredulitate compuncta lingua reſolvebatur anno MDLI.

3 Poſtquam nonnemo de Torggenſeldt per interceſſionem S. Raſſonis convaluiſſet, usque propter concioni & Divinis in ejus Sancti Eccleſia interfuiſſet; ex ambone ſummopere celebrati audivit cæleſtem medicum ſuum, ac uſuque nomen Sancti eidem imponi. Diſpliceat hoc ingrato auditori, palamque idcirco murmurat, indignum retus, qui his encomiis condecoraretur, quem tamen vindex Dei dextera ſæpeſt docuit, dum pri-

[illegible] penitus liberatur; quia tamen miraculum hoc pro futura publica denuntiatione honorari neglexit, in via ob reducis calculi dolores prope defecit. Inclamat æger priorem ſuum medicum, qui de nocte apparens eumdem monuit, ut ſecum miraculum inſcribi & denuntiari curaret. Obtemperat æger, & revaleſcit.

5 Idem contigit Textrici de Landſperiedt, quæ mundatam prolis ſuæ lepram denuntiari noluit, unde proles mox iterum lepra corripitur, nec mundatur, niſi facta legitima denuntiatione.

B 6 Eamdem pœnam ſubiit Joannes Schneider de Altingeo cum analeptico ſuo infante.

7 Georgius Grengl ſenior de Schwarz, ſcripto atteſtatur, ſe integris quatuor annis calculi, & nephriticis doloribus nec crociatum fuiſſe, nec ullum vel remedium aut levamen obtinere potuiſſe; tandem tamen a nobile D. Vito Penzl admonitum, ut munere quopiam S. Raſoni ſe devoveret, nihil hæſitando, quin magnus Thaumaturgica manus dolores ſit ſuppreſſura. Placet conſilium Georgii, appromittit in ſingulos vitæ dies unum Pater, & Ave cum annua peregrinatione, & cereo oblato; quam devotionem benigne obtutu a S. Raſsone acceptam teſtabatur ſubſequens incolumitas. Unde mox ad Eccleſiam pertexit, gratoque animo promiſſa exolvit; eo unico omiſſo, quod miraculum non intimaverit. Quod cum & altera vice (animum ſtimulantem nihil veritus) reticuiſſet, mox adhuc in hoſpitio priſtinis doloribus tam intenſe torquebatur, ut vita ſe æſtimendos judicaret. In quem finem vocari juſſit loci vi-
C cerrum; a quo cum id conſilii accepiſſet, ut votum denuo innovaret, denuo ſuppliex ſit, jubetque afferri ſtramentum, quo omnia annotari poſſent; quod tanto ſuo emolumento præſtitit, ut ante opus inceptum notæ magnitudinis calculus, in vicaria & ægroti uxoris præſcoria, promearit; Georgiumque omni deinceps moleſtia liberaverit, anno MDCVIII.

8 Anno MDCLXXIX medicam S. Raſsonii ma-
[illegible] num in occulto corporis affectu experius eſt Paulos Stokhl, faber in Nozinque: quod dum publice denuntiatione voto promiſſa inſcribi erubeſcit, tamdiu priſtinis doloribus affligitur, quousque indicaſſet.

9 Iteratum malum ſubira cogebatur Caſparus Greiff anno MDCLXXVIII. ob negligentiam matris Barbaræ Greiffio da Gerezhoven; quæ cum Caſparum hernia affectum peperiſſet, S. Raſsoni pro obtinenda incolumitate ceream imaginem, tres cruciferos, ac totidem Roſaria appromiſit, junctæ obligatione, ut ſi Caſparus ſe primum annum attigiſſet, ipſemet hoc votum exequeretur. Exaudtur ſuppliex: quia tamen votum differt, filius priſtino affectui ſubjacitur, nec liberatur niſi poſt votum impletum.

10 Eamdem profuſa negligentiam, in ſuo patre Adamo Heile de Amberg in Suevia, lucre Annuit parens, & filius revaleſcit; anno MDCLXXXVIII.

11 Nec diſpari exitu mulctabatur uxor Georgii Schueſter de Seninebach, manibus pedibuſque curvata: quæ dum voto facto ſanitatem obtinuiſſet, & tamen promiſſa diſtuliſſet, docetur exequi iterato & grandiori malo: a quo tamen denuo ſe liberatam experitur, dum voto ſatisfecit.

12 Uxor Joannis Leſchen de Preuling, gravem oculorum defectum in prole deprehendit: quapropter cereos oculos in S. Raſsonis honorem ſe oblaturam ſpondet: quia tamen votum differt, E
proles omnino excæcatur; nec reſtituitur, niſi voto expleto.

13 Idem contigit filiæ Henrici Mayr de Pachoven, qui filiam gravi infirmitate, ac ſuper inſtato horrore Sacramenta averſantem, voto facto vidit incolumem, ſed ob executionis negligentiam tamdiu priori miſeriæ ſubditam, quousque promiſſis ſtetiſſet. *Inſirmitas & horror Sacramentorum ſubtus.*

14 Joannem Baumgertner Friſingenſem fatalis iolimicus tanta triſtitia effecit, ut ob commotam vitæ bonorumque jacturam neſciverit effugii locum, atque adeo prope deſperaverit: quem tamen nocturna apparitione excitat S. Raſso, albis veſtibus indutus, paterne innuendo, ut voto ſactu ſibi ſuppleo fieret. Obſequitur miſer, confeſtimque interius pacificator, & ſimul inimicum reconciliatum lætus aperitur.

15 Margareta Prunmayrin de Dinzlbach gra- *Tentatus ſuperatus;*
viſſimis tentationibus prope abſorpes, & ad infamiem redacta, cum infauſtiſſimo hoſti imparem ſe conſpiceret, ad glorioſiſſimum Heroem noſtrum confugit; cujus invicta dextera adeo leonem infernalem infregit, ut cum Pſalte regio ſibi occinere poterit; Laqueus tentationum contritus F
eſt, & ego liberata ſum.

16 Eamdem inſultantem beſtiam gloriabunda devicit ope S. Raſsonis, multer quædam, execrandis blaſphemiæ tentationibus continuo vexata, anno MDCLXXI.

17 Sixtus, Beer, Lauio Auguſtanus, per *mentis ſuæ*
quatuor ſeptimanas omnibus ſenſibus deſtitutus, *per vaſtitatem.*
ultimis quatuordecim diebus adeo furore exarſit, ut præter ferream catenam vix quinque virorum dectonerint. Poſtquam autem S. Raſsoni fuerat commendatus, totus furor remiſerat.

18 Cum Georgius Hueber Friſingenſis ferream ſuam catenam, qua per medium annum propter inſaniam vinciebatur, voto S. Raſsoni facto commutaſſet in cateam ceream, propediem eadem uſſeragdam; liberum ſe ac integræ mentis reſtitutum vidit.

19 Hoc idem beneficium expertus eſt Wolfgangus Hueber de Paulach, cujus filius pro bonnum mentis inope reſipuit, cum cereum craniom pro eo promiſiſet.

20 Anno MDCLXXIX. Georgius Winckhler de Ramſe filiolum ſuum ab incunabulis faſcinatum,

Præſtigiæ incantationes, & ſuſſumigationes ſolutæ.

A tum, & per integrum annum continuis doloribus oppreſſum a præſtigiis abſolvit voto peregrinationis & Miſſæ ſacrificii emiſſo.

21 Idem beneficium eodem voto expertus eſt Joannes Deiſſ de Windach adhuc puerulus anno MDCXXXX.

22 Anno MDCXC. duo equi Walburgæ Weiſſin de Ochſinque præſtigiis diabolicis adeo erant infecti, ut per dies quatuordecim nihil potuerint comedere. Miſera mulier ſit ſupplex S. Raſſoni, devovet in ejus honorem miſſæ Sacrificium, crucigerum, Roſarium, & publicam denunciationem. Nec mora, mox voto facto uterque equus liberrime comedit.

Curata epilepſia,

23 Anno MDCLXXVIII. Barbara filiola Michaelis Mang Monacenſis ab utero materno ad annum uſque ſeptimum morbo epileptico multoties graviſſime vexabatur; quam cum parens peregrinatione ad S. Raſſonem, Miſſæque ſacrificio eidem Sancto devoviſſet, mox voto ſolvto penitus liberabatur.

B 24 Idem atteſtatur anno MDCXCS. Regina Lamerin Monacenſis, de filio per annum & dimidium epileptico, & per interceſſionem S. Raſſonis conſeſtim, ac omnino perſanato.

25 Filiola Barbaræ Getoldio de Blavenogg, ſæpiſſime epilepticæ inſtar repentino caſu corruens; quam primum autem a Matre ægris precibus S. Raſſoni ſuiſset commendata, nihil unquam tale quid et acciderat anno MDCXCV.

& apoplexia.

26 Uxorem Conradi Jakhl de Mittelſteteo, ſæpius apoplexia tactam, in ſomnis admonuit S. Raſſo, ut ſibi devota fieret. Annuit mulier, & conſeſtim ſanatur.

27 Anno MDCXCI. detulit Wolfgangus Snodermayr, adeo ſe apoplexia tactum fuiſſe, ut ſex integris ſeptimanis nec manum movere, nec pedibus conſiſtere potuerit qui ſimen ſingulari devotione erga S. Raſſonem accenſus, primo voti momento ſanitati reſtitutus eſt.

Captivi liberati.

28 Joannes Haberſeyer da Lengeofeldt in carcere appatet S Raſſo: quem cum invocaſſet captivus, votoque ad ejus Eccleſiam emiſſet, vincula diſrumpebantur, liberque cactus patebat.

C 29 Nec uxor civis cujuſdam Monacenſis novarat melioti moneta maritum ſuum in Italia in carcerem conjectum eripere, niſi voto & precibus S. Raſſoni oblatis, quod & obtinuit.

Serpentum venenum expellitur.

30 Uxor N. Schopper de Oberbruno, potreſto & exhauſto veneno morti proxima ad S. Raſſonem confugiens, vim expultricem & ſalvificam conſeſtim experitur.

Infeſtio arenæ & morſus ſerpentinus curati.

31 Chriſtina Maytin de Janoingeo, ab araneæ venenata; & filius Georgii Schnaider de Weſtetdorff, morſo ſerpentino infectus, adeo intumuerunt, ut ſemedii ultima ſpes extremæ preces S. Raſſoni oblatæ, quibus & malum adeo ſerpens expulerunt.

Pirenoſis ſupreſſa.

32 Contra hanc luem præſtantiſſimum medicum aperuit eſt S. Raſſonem Michael Wagner de Wengeo pes integram horam mortuo ſimilis anno MDCLXV. Item Laurentius Tablandar & Nicolaus Raindl, cum aliis quamplurimis, tametſi ſubinde longo tempore ſuiſſent detenti. Ac tandem noviſſime anno MDCXCI. filiola Catharinæ Kamerlochetio de Weilbruno;

33 Eodem anno idem aſſeverat Maria Barch- D
toldin Dieſſenſis in Bavaria; cujus filiola Magda- PER
lena longo tempore, ſruſtratis omnibus medica- CAR-
mentis phreneticæ promiſſo Roſario & peregrina- ERATH
tione ad S. Raſſonem convaluit.

34 Anno MDCXCI. phreneticam ſuam filiolam Catharinam unico & optimo medicamento reſtituit Anna Bokhin de Aich, quod cum S. Raſſoni facto promiſſo certarum precum, & oblationis duorum erucigerorum devoverit.

35 Telonarii Pruggenſis filius, hora dimidia aquis ſubmerſus, ope S. Raſſonis incolumis emergit.

Reperiuntur cadibus & in aqua ſuffocati reviviſcunt.

36 Inſans quidam Landiſtetteo e puteo extractus, per tres dies ſamimortuus, eadem ope integræ ſanitati reſtituitur.

37 Georgius Aeiomajir de Dieſſen oppotune vidit infantulum biennem vas aqua pleno immerſum: aſcurrit attonitos, extrahit, & ſignum E
vitæ expreſſutut gravitas concutit, quia ſamen nullum ſignum apparabat, gemebundus inclamat opem divinam, B. Virginis Mariæ ac S. Raſſonis: quo facto conſutit denuo. Et mox aqua copioſa ex ore profluit, nullo tamen edito vitæ ſigno. Repetit ſuſpiria, plenuſque in Deum ac Sanctos fiducia tertio concutit, ubi non tantum copioſus aquæ profluxus, ſed etiam certum vitæ ſignum apparet. Quarto tandem S. Raſſoni præſentem infantulum cum tribus aliis filiolis devovet, & brevi omnino incolumem amplectitur.

38 Anno MDCL. teſtatur Wolfgangus Baur, molitor de Unperwindach, filiolam Walburgam ſpatio ſex paſſuum aquis inoatatſe, ac tandem ſruſtracto pedibus in ſublime erectis inhæſiſſe; indeque extractam tamdiu omni vitæ ſigno caruiſſe, quouſque votum ſuiſſet factum S. Raſſoni; quo vix edito puella ſe movit, ac patet integra accuerit.

39 Georgius trienois filiolus Bernardi Schwarz de Jamingen, aquæ immerſus, a rota fulonaria adeo appreheditus, ut rotam ſtiterit, atque miſer inſans rotæ & aquæ infleaus hæſerit. Solutus deinde & extractus, nullum vitæ ſignum edebat, donec poſt horæ quadrantem vivifica S. F
Raſſonis dextra, per ſacrificium Miſſæ implorata: ubi mox vivum, ac ſucceſſive omnino reſtitutum vidit anno MDCXVI.

40 Anno MDCLXXXV. Juſtina Schraitin de Raiſingen, filiola Melchioris Schrait, ſubito in torrentem prolapſa, ducentis paſſibus per aquas vehebatur: unde extracta nullum & ipſa omnino vitæ ſignum edidit. Adſtiti Lugubri huic ſpectaculo Georgius Gigl, affinis Melchioris, puellamque S. Raſſoni commendabat; voto facto, curaturum ſe ut Sacrum ibidem legeretur; eum ecce! illico puella loquitur & optatæ ſanitati reſtituitur.

41 Anno MDCLXXV. Philippus Unfridt de Kottalting extruendæ ejuſdem Eccleſiæ operam dedit, ubi ſubito e ſublimi 12. pedum in terram delapſus, omni vitæ ſigno carebat. Adſtat parens Philippi, confugit voto facto ad S. Raſſonem; movet ſe filius, & ſpatio ſex dierum omnino convaleſcit.

42 Eodem anno medicam itidem manum experta eſt Eva Dietrichin de Brattbruno, quæ ob periculoſum lapſum duabus grallis per quindecim

cim ſeptimanas, & uni per integrum annum abſque ullo medicamentorum effectu inoſtebatur. Tetteno itaque ſubſidio deſtitute, S. Raſſonem promiſſo Miſſæ ſacrificio ſibi devincit, & ſucceſſive optatæ inculumitati tam deatre reſtituitur, ucquaſvis labores abſque ullo admiviculo ſubire potueric.

43 Oculetur teſtis reſero, enoo MDCLXXECV. Nicoleus Reinde de S.Georgio Perochiæ Dieſſenſis ob ingentis ligni in ipſum delepſi molem omoi loquele adeo fuiſſe deſtitutum, ut ego ipſemet intra tres ſeptimeoas ejus Confeſſionem non niſi per ſigna excipere potuerim. Promittic parens Nicolei duor crucigeros & pnblicam denuntiationem: convaleſcic filius, & iotegerrime etiamoum loquitur.

44 Anno MDCALLEER. depoſuit Georgius Thomar de Morenweir ſe treoſvecta integru ſimi plaaſtro propriam ſepteanem prolem xdeo oppreſſiſſe, ut coti plaaſtru penitur ſuecubueric. Eyulat infans, reſpicic paseur, & accurreadu secordatur S. Reſſonit, eumque invocet, ec vovet Miſſæ ſecrificium, & ſi indemnem eriperet prolem, curaturum, nc pnblice denuntietur. Amovec tandem plaaſtrum, accurate perluſtrat cospuſculum, nec depreheadit, niſi telom a ſun jnncture ſemotum, qui tameu moa iteram repoſitus eſt.

45 Idem beneficium eepertus eſt nobilis D. Georgius Chriſtuphorus de Arzet Judex oppidanus Dieſſenſis enoo MDCLVI. qui filiom ſexenaem Maximilienom in pari ceſu S. Raſoni devovit, dnm eumdem conſpeaic, deetsa pede oruſto correptom, ſed tameu precibus S. Raſonis omoino illæſum.

46 Prolem Jnennit Weber de Memingen ſubitu e ſeemuo delapſa, adeo fortiter in fuſum impingit, ut fuſur in ejus orulo mediur diffringeretur: quo caſo ob coptoſum ſenguinis fiuaum, & quia fragmentum aliquod de diffracta ſuſu multis diebus oculo ejus reret iofixum, miſere proles viſu deſtituebatur. Sed ecce! dom pareas infantem S. Raſſoni devovet, mox fragmentum ſoſi ſine ullo medicamine ee oculo profilit, ac prulem omni periculo liberet.

47 Animæ pocius quam corporis medicum experture eſt S. Reſonem Georgius Roming de Ruepach: eum culm ob vulnus capiti inflictum nec verbum loqui potuiſſet, tantum tamen obtinuit, ut mox voto facto confiteri, & loquelæ beneficiu ed ires teſidaor vitæ dies uti potuerit.

48 Anno MDCLXVI. equus Meriæ Freiſingesiu de Traubigen ceam forticer in palum infilit, ut exinde lethale vulnus acerceverit; & quia omnis vitæ ſper defecerat, S. Raſſoni ſiebac ſupplex: eppromiſit duos erucigeros eum publice denunciatione, & pedetentim reſtitucbetur.

49 Oppido mirabilem de steram ſenſit Sebaſtianus Renz de Holeheuſen, cujus filiole poſt novem e netivitate menſes fiſtula bina vice adeo concrevit, ac nec guttola permeare potuerit. Jobet parens prime vice præſcindi fiſtulam, ſed mox iterum aoriqoa concretio. Jobet & ſecoada, ſed edcht votum; & iovocat S. Raſſonem, quo facto ioſaoe penitur liberabetur anno MDCLXIII.

50 Leonardus Peoteriedes de Mauz anno MDCLXXE. rude oliveria tem periculoſe atterebatur, D
ot eb omoibor mattuus erederetur; e quo tameu eum nonnihil reſpireſſet, per eliquas ſeptimenas tam continuis doloribur cruciabatur, ut ad ultimum oſque vitæ halitum duretoros ſurmidsret; quibus ioſuper tenia nutium obſtructio acceſſerat, ut nihil prorſus audiret. In tantis miſeriis conſtitutus auxiliatem manum S. Raſſonis invocat, vavet cereum capuc & Roſarium: ac confeſtim tam aorium defectu, quem omnibus aliis doloribus liberator.

51 Cum anno MDCAI. ea cummunitete Lemeringeau totaliter infecta, jam eliquot perſonæ loc peſtifere fuiſſent ſubleræ, votom fiebat S. Raſſoni, peregrinaturos ſeſe ad Sancti Eccleſiem: & ecce! eadem hora contagio collitur. *Peſte liberat.*

52 Anno MDCAA. certe luer in equos, veccas, & ſues viciniæ Walchſtaeteuſis adeo greſſebatur, ut iutra octu dier eliquot deperierint, & inſuper E
quatuordecim ruinæ proximi fuerioc. Peterriti hoc melo vicini, ad eites diebolicas confugerunt; jam jamque deſignerunt Mertinom Brader, qui ea certa venefica remedium peteret: de quo tumeo compnncti, ſaſpirie & vote in S. Raſſonem emittunt, vavent peregrinationem, & Miſſæ ſacrificium; ec max non cantum pecus jam infectum reſtituitur, ſed inſuper tom luer ſedetur.

53 Filiur Joannis Loder de Leutteibach, lue cootegioſa adeo conſumebatur, ut in momente vitæ ceitur expectaretur: quie tamen pacer id ipſum luteum S. Raſſoni devovit, quo filius poſt mortem eſſet involvendus, ſanitati reſtituebatur.

54 Anne Kitſchnerina de Obermeittingen n *Mortui vi-*
conceptione ſolummodo credecim ſeptimeris in *ſcentem.*
morbum tam gravem incidit, or ſœtum immaturum longitudine unius digiti enixa fuerit: quam eum ægre meter vitæ ſignis deſtitutem vidiſſet, eumdem cereo oblato S. Raſſoni devovit. Nec mora, com illico ſœtur ſe morit, & evidentiſſime vitæ ſigna cemdiu edidit; quo uſque a Peſocho ſoſſet beptizatus. F

55 Mottuum ibidem infantem peperit Margareta Majerin de Oſmering, cui, ut vitem recuperatec, S. Raſſonem invocet: quo facto, omnibus videntibus infans linguem movet & baptizatur.

56 Nobilis matruee, Agner Ereſingerinc de *Pregnantis partus difficultate liberata.*
Tuiggenfeldt, triduana partus difficultete ed eetreme redacta, cum loqui amplius non poſſet, voce interna, cereoque oblato S. Raſſonem ieclamat, & doloribus liberatur.

57 Perter poſt dier quatnordecim lætabunde geoittie efficitur uxus Ephippiarii de Pieking, cum cereo muocre S. Reſſoni ſeſe obſtrinxiſſet.

58 Eodem adjuvante, extremo pertur periculo eripitur Regine Hoeberin, anno MDCXXXXC. eum cereum imaginem devoviſſet: quo ipſo vita octiduanem difficultatem repulit Maria Noſterin de Adeltshoſen, anno MDCLXXXVEI.

59 Perter liberata eſt uxor Frenciſci Stadler de Uuering 2000 MDCLXXXVIII: & tandem anno MDCXCI. a ſummis doloribus, ac ſummo vitæ periculo redempta eſt Maria Wincergrieuiu.

60 An-

A 60 Anno MDCLXXXVIII. cum Salome Molin de Elchingen gravidam ſe adverriſſet, quæ prius jam altera vice prolem mortuam ediderat, ſolicita, ne tanto infortunio denuo ſuccumberes, ad S. Raſſonem confugit: qui de nocte ei apparens, prolem vivam oſtendit, quam & caultans peperit.

Lues ſcabioſa ungues lepræ curata.

61 Anno MDCLXXXV. reſtatur eam aliis fide dignis Martinus Spieſs de Puechla, ſe toto corpore lue tam ſcabioſa infectum ſuiſſe, ut mortem propinquam certo crediderit. Cum igitur unllum aliud medicamen depellendo malo ſufficeret, vovet annuam peregrinationem eum certis precibus, ac oblato ad Eccleſiam S. Raſſonis, & convaleſcit.

B 62 Joannes Peuteriedez de Mullhauſen deponit, tres liberos ſuos tam cupi, & grave capitis lue fuiſſe infectos, or ſummopere timuerit, ne miſerabili lepra obruerentur: quapropter tribus Miſſæ ſacrificiis S. Raſſoni ſopplex factus, meruit & ipſe optatam opem, ac ſanitatem.

Dolores capitis mitigati.

63 Georgius Pfiſter de Underſchondorff propter intenſiſſimos capitis dolores ſurdaſter effectus, utroque malo per merita S. Raſſonis liberatur.

64 Femina Monacenſis ob dolores capitis, ſæpius in deliquium prolapſa, invocat S. Raſſonem, & confeſtim ſanatur: quod idem expertus eſt Joannes Mayr de Eberſperg.

65 Eliſabetha Schueſterin de Geiſering, præter vertiginem perpetuum inſuper capitis doloribus preſſa, invocato S. Raſſone convaleſcit. Eodem beneficio vertiginem biennis filioli ſui ſoiſſe curatam, teſtatur Walburga Oſtermayrin de Immeſin. Anno MDCLXXVI.

66 Georgius Wulff de Peutgarten quinque continuis ſeptimanis ob capitis dolores omnibus ſeoſibus deſtitutus, tandem in ſomnis S. Raſſonem videt, cui ſe devovens mox reſipiſcit.

67 Anno MDCLXXXVI. medicam itidem S. Raſſonis manum experta eſt virtuoſa virgo Maria C Barbara Hormaoin Dieſſenſis in Bavaria, cum integro ſeptennio capitis deſluxu, abſque ullo medicamentorum fructu laboraſſet. Ubi mirare, mi lector, quod dicta Barbara alia pia loca prius ſelegerit, Sanctorumque opem imploraverit, nullo tamen effectu; quouſque ad hunc noſtrum Thaumaturgum precabunda confugiſſet, voto emiſſo, ſe cris Roſaria cum oblatione ſex erucigerorum, lectione S. Miſſæ ſacrificii, & publica deonunatione oraturam.

68 Gratos quoque ſeſe ſtiterunt S. Raſſoni Catharina Holzeem de Oſſing anno MDCxc, & Andreas Volckh de Gelſendorff anno MDCxcv. quorum prior per integrum annum, poſterior vero per tres menſes graviſſime affligebatur; moa tamen ſanitatem reemperaverunt, cum votam S. Raſſoni ſeciſſent. Hoc idem præſtitit ao. MDCxcv Maria Trelingerin de Kottgeiſering quinque ſeptimanis afflicta.

Cæci illuminati.

69 Anna Prandilin de Araſis integro quadriennio oculis capta viſum recipit, dum promiſſo Miſſæ ſacrificio opem S. Raſſonis implorat.

70 Eumdem providiſſimum Ducem in remediom ſuæ uxoris quæſivit Udalricus Araſſee de Getmiſch, quam ultra biennum vſu de- D ſtitutam Iarabundus incolumem recepit, dum adhuc in via voti exſolvendi detinebatur.

71 Dum audiſſet Thomas Gropper Dieſſenſis, infantem cæcum ſibi natum; gravi ob id mœrore prope conſumebatur, ignarus quid conſilii, aut remedii caperet: eodem tamen mentis aciem in S. Raſſonem ſtringit, eique cæcitatæ prolis lumina illuminanda offert, ac efficit, ut cæcus natus poſt decemdium perfecto viderit.

72 Anno MDCLXXXVII. defert Raymundus Knoller, molitor de Ochingen, filiam ſuam Mariam per interceſſionem S. Raſſonis illuminatam ſuiſſe, poſtquam ſex ſeptimanis lumine caruiſſet.

73 Repentino, & lugubri filiolæ ſuæ caſu nimium quantum affligebatur Barbara Miſerin de Parkurchen, cum eam ſcaennem ex- E cæcatam intueretur ob acuni oculo infixam: cujus dolor, & miſeria plurimum inde accrevit, quod viginti ſeptimanarum intervallo ſpes nulla viſus recuperandi affulſerit. Urgetur igitur, & inſtruitur ab amicis, ut S. Raſſoni pro ea ſupplex fieret: quo facto, puella mox convaluit.

74 Magno ſuo bono eumdem S. Patronum ſibi delegit Maria Schmnzin de Traubingen, cujus patrocinio non tantum graviſſimos dolores per medium annum toleratos, ſed etiam obductam pelliculam feliciter abſterſit, poſtquam promiſſo Roſario, oblatione erucigeri, & curanda publica denuntiatione dicto Sancto ſupplicuiſſet.

75 Idem omnino experta eſt Anna Schmalain de Praſſenhoſen anno MDCxiii. cujus filiæ viceno- ris pellicola nullo proſus alio medicamine ab oculis ſemota eſt, quam per votum unius Sacrificii, oblationis unius erucigeri, & Roſarii devote perſolvendi S. Raſſoni factum.

76 Filiolus quoque Mathiæ Neymayr, Hoſpitis in Uttingen mirabilem oculitam ſenſit, dum F poſt factum votum unius Sacrificii, & quindecim erucigerorum ab oculo cruſtula ſuit ſemota ſine ullo adhibito remedio anno MDCxci.

Multis & quoad vixit.

77 Udalricus Mayr de Oberbruun, quadriennio linguæ deſectum patienatur: quam cum rando in ſuſpiria & vota erga S. Raſſonem ſolviſſet, vincula quoque ligatæ linguæ diſrupta expertus eſt.

78 Pacitee voto unius erucigeri Sanctu offerendi recuperavit loquelam, triennio deperditam, puella quædam de Brattbrunn.

79 Anno MD.xxxx. 8. Maji gratum ſe ſtitit Patrono ſuo S. Raſſoni Michael Wiſdorffer de Gilckbing, ob beneficium loquelæ filiolo ſuo quinquenni denuo redditum. Cum enim parvulus iſte adhuc tenellulus in ſolatium parentum deſire loeutus fuiſſet, ſubito omni voce naturalata deſtiturus, integro triennio obmutuerat; ut adeo eo magis excreverit mœror parentum, quo majori lætitia prius loquentem audierant. Unde in varia conſilia agitatus parens, tandem Thaumaturgi noſtri recordatur, pollicetur Miſſæ ſacrificium, & momento reſtituitur filius.

80 Eumdem reſtauratorem anxia quæſivit, & promiſſo erucigero, ac Roſario mox quoque exultans invenit Cathatina Bergerin de Tauſſkirchen anno MDCLXXXIX. pro filio Ma-

thia, qui lotegro quadrienio multis poſt votum emiſſum articulate loquebatur.

81 Idem teſtatur Simon Hueber victor in Wolfartshuſen, cujus filiola Anne ſeptimo ætatis anno nec verbum eloqui poterat: cui tamen lingua mos fuerat ſoluta propter votum cerei capitis, peregrinationis, deorum crucigerorum factum. Anno MDCLXXVI. ſt.

82 Inter complures dentium doloribus liberatos ſpectatim ſiſto Eliſabetham Bindlerin de Beurberg, cui mentum ob intentiſſimos dentium dolores adeo intumuerat, ut nec verbum loqui potuerit: quibus tamen omnibus propter votum S. Raſſoni factum liberata fuerat.

83 Teſtatur item Eliſabetha Heidin de Traubingen anno MDCLXXVI. ſe per annum & novem menſes ingenti dentium dolore quaſi conſumptam, ita columen evaſiſſe, cum S. Raſſoni ſe devoviſſet.

84 Idem teſtatur anno MDCXCII. Urſula Bichlmayrin de Dieſſen annuo dentium & capitis dolore per interceſſionem S. Raſſoni liberata.

85 Nec item eodem anno liberari potuit eodem dolore Sebaſtianus Dalmayr de Uttogen, niſi voto ad S. Raſſonem facto.

86 Joannes Muller de Pogenhauſen retulit, prolem ſuam tem ulceroſo aurium defectu laboraſſe, ut ultra viginti vermes inde prodierint: cui malo medendo cum temporalia medicamenta defeciſſent, ſpiritualia noſter medicus precibus, & votis invocatus occurrit.

87 Idem omnino teſtatur Daniel Kuen de Teldeſing de ſua prole, ex cujus auribus ſingulis dicbus vermes ſcaturiebant, quouſque eam S. Raſſoni devoviſſet: quo facto omne malum penitus avertebatur.

88 Triennis filiolus Joannes Klokfenwurth de Pianogg ſanguineo auritum defluxu longo tempore laboraret, quem tandem ſiſtis S. Raſſo, per oblationem ſanctæ Miſſæ ſacrificii devote invocatus.

89 Molier quædam de Brugg per annos quatuordecim, & Anna Kilianin de Ambetg per viginti annos ſurda, exaudiuntur a S. Raſſone, eidem ſupplices factæ.

90 Anno MDCLXXXIX. idem beneficium experti eſt Thomas Wagner de Landtſtetten, cui aures mox aperiebantur, poſtquam votum ediciſſet, Roſarium ſe recitaturum cum oblatione luorum crucigerorum.

91 Summo itidem ſuo ſolatio vidit Corbiniana Glas de Wining octennem ſuum filium Amroſium, integro anno ſurdum, per merita S. Raſſonis reſtitutum, cum peregrinationem & certas preces ſe perſoluturum ſtatuiſſet.

92 Anna Ramſperio de Kottgheſering neſciebat crudelis pectoris & ſtomachi dolores efficacioribus medicinis ſopire, quam ardenti invocatione & precibus ad S. Raſſonem; cui proinde cereo corde ſe devovarat, addito Roſario: quo facto ſenſim dolor bus liberabatur anno MDCLXVIII.

93 Margarita Mayrin de Selchiog maligno ſtomachi affectu adeo erat naufeabunda, ut per novem annos continuo vomitu furerit afflicta: cujus tamen medelam & reſtitutionem a S. Raſſone tandem obtinuit.

94 Andreas Geyer de Waleſhauſen graviſſimis cordis doloribus eaimi nequibat, quouſque ad S. Raſſonem ſe Roſerum, tribus crucigeris, & cerea imagine devoviſſet: quo facto mox convaluit anno MDCXCII. D

95 Filia Leonardi Mayr de Gilkingos, ac labia ſua, ob certum ulcus putrefacta, gemens deflevérat: cui tamen medebatur optimus parens per votum S. Raſſoni factum. *Ulcus & putredo in ore abſtersum.*

96 Melchior Kyrmayr de Grienewaldt, promiſſo uncо ſacrificio Miſſæ in honorem S. Raſſonis, gravi tom linguæ tum colli defectu ac doloribus eripitur. *Defectus linguæ & colli ſuppletus.*

97 Barbara Backhſpergerin melioti medicamine diffractam ſpinam dorſi reintegrare neſciebat, niſi voto S. Raſſoni facto: unde eidem S. Miſſæ ſacrificio ſe obligat & ſanatur. *Regreſſus ſanatus ſanati.*

98 Anno MDCLXXV. pari devotione mitigavit ingentes dolores ſergi Walburga Bolzmetherin de Machtlfing, quos per ſedecim ſeptimanas ejus filius ſuſtinuerat, poſtquam S. Raſſoni Roſarium & duos crucigeros appromiſerat. Idem obtinuit hoc ipſo anno Balthaſar Schmid oblatione unius crucigeri, & recitatione Roſarii. Nec diſpar beneficium obtinuere Eva Schmidin de Berezhoven anno MDCXCVII. Lucia Lemplin de Greiſſenberg anno MDCLXXVIII. & anno MDCXCIII. Georgius Wakherl de Morn-Weis. E

99 Anno MDCLXXV. tandem decennalem ſuum dolorem in brachio tolcratum ſepoſuit Anna Nederin de Aſchlding, poſtquam S. Raſſoni Miſſæ ſacrificium, oblationem crucigeri, quinque Pater & Ave promiſiſſet. *Dolores brachii mitigati.*

100 Paritet tota communitas Iningena teſtatur, filium Mariæ Botſtindc brachus, & pedibus per dies quatuordecim adeo contractum fuiſſe, ut ſe nec hilum movere potuerit: tandem vero omnibus admirantibus compages reſolvebantur, cum ſolicita mater pro eodem apud S. Raſſonem ſolicitaſſet, edito voto untur Roſarii, duorum crucigerorum, & cereorum brachiorum, ac pedum.

101 Magnis itidem brechii doloribus per annum afflictæ Eliſabetha Zellmayrin de Boſſeohofen, videbatur ſibi in ſomnis vidiſſe S. Raſſonem pie adhortantem, ut certam devotionem peragere: quo facto propoſuit Roſarium ſe recitaturam cum oblatione unius crucigeri: & ecce! mox convaluit anno MDCLXXXIX. F

102 Ob annuos graviſſimos brechiorum, & pedum dolores contractura proxima erat Mariæ Floſmanin de Leiſtetten anno MDCXCI. a qua tamen uti & a doloribus ſervabatur propter votum unius Roſarii, & tium crucigerorum S. Raſſoni factum.

103 Anno MDCXCII. Michaeli Hadetegger de Turggenfeldt dolores brachii adeo invaluere, ut per dies quatuor nec ſomnum capere, ac randem idem brachium nec movere potuerit: unde S. Raſſoni ſupplex factus, ſolutione unius Sterilicii, & ſex crucigerorum ſanatus eſt.

104 Idem beneficium hoc anno ſibi collatum fuiſſe grato animo retulit Maria Wintcrholerin de Ochingen, cum & ipſa longo tempore acutis doloribus exhauſta, brachii uſu fuiſſet deſtituta.

105 Totaliter graviſſimis pleuritidis doloribus

A ribus liberatum ſe fatetur Andreas Sedlmayr, dum poſt quatuordecim dies medicam manum S. Raſſonis, promiſſione unius crucigeri & unius Roſarii implocaſſet anno MDCLXXXVI.

Pleuritis.

106 Oculatus reſeto, Ignatium Schwarz, piſcatorem Dieſſenſem, propter pleuritidis dolores ad extrema redactum, & a me omnibus Sacramentis proviſum ſuiſſe, ut adeo ob nimium invaleſcens malum oulla prorſor humana ſpes aſſulgeret: quem tamen incolumem ſibi reſtitui vidit unoe ejos Maria, peopter votum S. Raſſoni factum, recitandi tria Roſaria & offerendi unum crucigerum, anno MDCLXXXIX.

Humor ſeroſus & paraphthiſis

107 Jacobus Reiſmayr de Diaſſeo, magno ſui malo digitum tam periculoſe vulneraverat, ut humor ſeroſus profluoos propinquam abſciſſionem minitaretur; to qua ſua miſeria ad S. Raſſonem confugit, promittit aecitationem Roſarii, factendam poblicam denuntiationem, ac mox curatur anno MDCLXXXVII.

B 108 Maoum Apolloniæ Mozio de Ramſau unium ſerpeni paronychia per dies quatuordecim vehementer aſſi.xerat, quam tameo feliciter infregerat, cum Roſarium & ceream manum S. Raſſoni offerendam ſtatuiſſet.

Pedum adoſſis curatio,

109 Filius Georgii Schottl de Maurn anoo MDCXC tam graviter pedes aduſſit; ut ingeotes dolores, & fruſtrata omnia medicamina afflicto patri nil niſi perpetoam debilitatem præſagirent: unde ultimatum remedium a famoſo noſtro medico S. Raſſone, per votum utiur Roſarii & trium crucigerorum expetiit, & lætabundus obtinuit.

Iva

110 Pariter genu ſuum a gravibus doloribus eodem voto liberavit Martinus Thomas de Stainebach anno MDCXCII. Et hoc ipſo anno convaluit Eva Weiſſin de Socching, cujus geou valde intumuit, & peracutos dulores cauſavit, liberatur tamen per interceſſiooem S. Raſſoos oullo alio medio adhibito.

111 Maligna tabe inficiebatur pes Ferdinandi Eichtmayr de Dieſſeu, cui perſanandæ cum parentes uno & dimidio anno fruſtra invigilaſſent, tandem ope S. Raſſonis obtinuerunt voto unius C Roſarii, & duorum Crucigerorum anno MDCLXXXV.

112 Ejuſdem Sancti ope pedes ſuos, putrida carie raeſos, poſt quatuor annos vivor & ſanos recepit Anna Blaiſſin de Buech, anno MDCLXXXVI.

113 Petrus Schnoeſon da Gilking clavum pedi infixum ſolis precibus S. Raſſoni oblatis nerum iocolumis edoxit.

114 Conradus Huebar eiſdem peecibus foramina, quibus per integrum annum pedes eaoe perforati, voto facto viva carne obdoxit.

115 Cum Perhonellus ac dives quidam civis Strobinganus maligna rabe toto corpore affectus, ac longo tempore pedibos captus plurimorom medicorum opem fruſtra imploraſſet; tandem S. Raſſo eidem in ſomnis apparuit, levavit eum e lectu, & ſimul admonuit ut ſepulcrum ſuum pro recuperanda incolumitate viſitaret; evigilat tanto tempore deſolatus homo, & toto corpore ſanum ſe advertit: unde mox ad Eccleſiam Sancti advolavit, obtulitque præter decem ceraas candelas numeroſam pecuniæ ſummam, & in honoram ſui medici officium ſolenne decantari curavit.

116 Idem in ſomnis admonita eſt Anna Schueſterin de Stelwag ob peeſecutos pedum doloresiobſequitur mulier, devovat ſe Sancto moaitori ſuo, & ſanatur. D PER CAR. XXATH

117 Cum Sabina Kondita de Menzing peperiſſet puerulum, cujus per ab utero medius diffractus erat; eumdem S. Raſſoni Miſſæ ſacrificiu obligat & commendat, ac pedem integrum ixta deprehendit.

ſitus arritis

118 Anno MDCLXXXIV. arritide doloroſe decubuit per integras ſeptem ſeptimanas Maria Hagerin de Diesling, quæ tameo totaliter convaluit poſt votum unius Sacrificii, & oblationis trium crucigerorum ac tandem faciendæ denuntiationis.

119 Hoc ipſo malo pes medium annum excruciabatur Barbara Hartmanin de Buech, cui priſtinam ſanitatem reſtituit S. Raſſo, devote invocatus, voto facto recitaodi duo Roſaria, offerendi duos crucigeros, & faciendæ denuntiationis anno MDCXCII.

convulſiones ſedatæ.

120 Anno MDCXCII. lætabundus retulit Georgius Kendl. Monacenſis, quod ſu pprimendis convulſionibus per integros tres annos plurima media adhibuerit, ac inſuper multa Sacrificia legi curaverit, omnia tameo ſine optato effectu, quo uſque tandem & ipſe magnum noſtrum Thaumaturgum voto Miſſæ ſactificii invocaſſet. E

121 Eumdem mosbum precibus S. Raſſonis depulit Juſtina Riegerin de Dauzing, cum ingentibus doloribur dio noctuque per quinque dies fuiſſet exagitata.

Fluxus ſanguinis ſiſtitur.

122 Cum Maria Tablanderio de Dieſſen viginti ſex ſeptimanis fluxu ſanguiois adeo laboraſſet, ut per dies quatuordecim lecto affixa non niſi ope aliorum ſe movere poſſet; tandem meritis S. Raſſonis fluxum ſiſtit ejus maritus, voto facto, quod velit recitare Roſarium, & offere ttes crucigeros, anno MDCLXXXVIII.

Torminis & doloret matricis quietantur.

123 Per annos decurſum multoties infeſtabatur matricis doloribus Barbara Uuſiatin de Elchingen, cui ſempes periculoſa phreneſis acceſſit, unde ut tandem gravi hoc malo liberaretur, ad S. Raſſonem confugit, vovit tria Roſaria cum oblatione duotum crucigerorum, & liberatam F ſe deprehendit anoo MDCXCII.

124 De repeore eidem ſanata eſt Eliſabetha Birchlerin de Aubing tribus leptimanis iſdem doloribus graviter excruciata, cum S. Raſſoni votum feciſſet, offerendi octo crucigeros & Roſarium devote recitandi, anno MDCXCI.

125 Pariter veridice deſert Maria Schmidin de Koitgeiſering, ſe per annum integrum totenſiſſimis Matricis doloribus afflictam, moe penitos liberatam fuiſſe, cum ſa S. Raſſoni oblatione trium crucigerorum, & recitattone Roſarii commodaſſet anoo MDCLXXXVIII.

126 Torminum pœnis ſe per mesita S. Raſſonis liberatos fuiſſe teſtantur Sebaſtianus Kloz de Bockhing, & Anna Bockhin de Oching, poſtquam ſe dicto Sancto devoviſſent, anno MDCLXXXIX. & MDCXC.

Rurſum ignis ſacer extinguit

127 Igne ſacro adeo vexabatur Magdalena Dollingerin de Oching, ut per integram hebdomadam diu noctuque oullatenus quieſcere, aut ſumno indolgera potuerie, unde S. Raſſoni per votum cerei pedis, & unius Roſarii devote perſolvendi cum oblatione unius crucigeri ſupplicabat,

A aqua optatam medelam mox erat conſecuta, atteſtantibus D. Michaele Fabro Parocho, & aliis
PER CAU. anno MDCXC.

BRATH. 128 In pedes Barbaræ Hagerin Parochiæ Wolfartshuſanæ, per tres ſeptimanas ardentiſſimus huc ignis aden graſſabatur, ut non tantum nec per momentum ſtare poterit, ſed & tandem in ſpectum vulnus periculoſe prorupeat. In tanta miſeria, ignara quid conſilii caperet; ad S. Raſſonem confugit, promittit cereum pedem, recitationem Roſarii, & oblationem unius crucigeri; & mox ignem extinctum, ac vulnus curatum reperit, anno MDCXCI.

ex variolis periculoſis puerulo ſervato;

129 Ecthymatibus tam periculoſe decubuerat Apollonia, filiola Magdalenæ Erdlin de Naſſenhauſen, ut per octiduum nihil proceſſus videret, junctо gravi periculo, viſus amittendi: unde ut tam oculi, quam reliquum corpuſculo providerentur, afflicta mater filiolam ſuam S. Raſſoni commendabat, recitatione unius Roſarii, & oblatione unius crucigeri: quo facto adhuc eodem die infans vidit, & melius habuit, anno MDCLXXXVIII.

β

130 Anno MDCLXXXVIII. Michael Schmide de Schlinſeldi gratum ſe ſtitit S. Raſſoni, quod per ejus merita poſt factum votum recitandi duo Roſaria, & offerendi unam crucigerum, filiolus Joſephus adhuc eadem hora melius habuerit, qui tamen ecthymatum lue etiam ſenſibus erat deſtitutus.

Pleuritis ſanat.

131 Anno MDCXCII. peſſimum ſuum loquilinum, per interceſſionem S. Raſſonis, expulit Melchior Kridl de Freyhaimb, poſtquam tergina duabus ſeptimanis febri fuiſſet afflictus: & hoc tanto ſuo bono, ut poſt votum factum peragendæ peregrinationi, & oblationis trium crucigerorum, amplius non redierit. Quo malo, ut etiam febri calida plenimi alii longo tempore divexati, per merita S. Raſſonis liberati fuerunt.

Diſſenteriæ reſtricta,

133 Cum Regina Stupin de Oberaltingen in voto ſuo pro filiolo facto ea ſuditum ſe vidiſſet; eumdem benefactorem denuo ſupplex implocavit, ut & ſibi in Diſſenteria jam duodecim ſeptimanis decumbenti ſuccurreret; quod & obtinuit anno MDCXC.

133 R. D. Sebaſtianus Graf in Oching, hoc anno MDCXCII. graviter decubuit; qui tamen veridice atteſtatur, mox ſe melius habuiſſe, poſtquam S. Raſſoni unum Sacrum cum oblatione oniuſceræ pondo, & octatione ſeptem Roſariorum promiſiſſet.

C

134 Anno MDCLXXVIII. Roſina Kilderin de Kurchaimb gratulabunda detulit, filiolum Franciſcum ſeptem diebus urinam ſolvere nequiviſſe; quibus elapſis fluxiſſe quidem, non tamen viu ordinaria; ſed novo foramine a latere prorupto: cui inſuper in verendis tantum tuber acceſſit, ut plurimorum chirurgorum judicio omnia debuiſſent putrefieri. Cum igitur ope humana deſtitutam ſe vidiſſet, ad exhibitæ confugit, & prodigioſo medico noſtro filioli miſertam peregrinatione, & Miſſæ ſacrificio commendavit: ac mox non tantum tuber ſuppreſſum, ſed etiam ordinariam urinandi viam in filio eſt experta; cujus teſtem totum confinium Kurchheimbenſe ſe obtulit.

Difficultas ſolvendi urinam ſublata;

135 Obſtructus itidem erat per tres integras ſeptimanas Simon filiolus Simonis Thues de Glatz in Suevia, qui tamen ſalvebatur poſt votum unius D
ſacrificii Miſſæ, anno MDCLXXXII.

136 Longo tempore hemochœa laborantem ſuum filium, Autumum per merita S. Raſſonis beatum atteſtatur Antonius Koromoſſer de Weil, anno MDCLXXVI. quod idem beneficium ſibi contigiſſe alii viri, feminæque teſtantur,

Curatur fluxus ſanguinis.

137 Quo loco miſerioti ejulatu planxerat tres ſuos filios Mathias Viſcher de Berſenberg, eo quod primus heroia, alter continuo urinæ fluxu, tertios ruptura fuerint afflicti; tanto lætiori animo gratum ſe ſtitit S. Raſſoni, cum poſt factum votum peregrinationis & faſciæ frumento plenæ, ceroum perfectum deprehendiſſet, anno MDCLXXVIII.

urinæ ruptura, & corporis ventris oblaſio

138 Filiolus mulieris cujuſdam du Wilderote, ad ardentem fornacem conſiſtens adeo aduretur, ut combuſta camiſia, & parta corpuſculi voraces flammæ ad inteſtina uſque penetrarint; in qua miſeria dolenti matri ultima ſpes erat S. Raſſo; cui proinde prolem devovit, & incolumem E
recepit.

139 Conrado Kinchwurt, poſt ſexcentem morbum etiam inteſtina proruperunt; qui tamen, & ipſe lethali hoc malo per votum liberatus eſt.

Conſolidatio duæ.

14 Finio tandem oneleum meum, & relatione in ſummam conſtricta ſiſtu in prodigioſis curationibus calculi, & rupturæ, in quibus S. Raſſo tam eſt mirabilis, & benificus, ut hac cuntente anno MDCXCII. uſque in præſentem diem trigeſimum Julii, viginti & unam perſonas numeremus, quæ ad invocationem hujus Sancti ſine ullo proſus alio medicamento a cruciatu ſuerunt liberatæ: prioribus autem annis tot colligimus, ut operæ pretium ſore judicaverim, ſigillatim cujuſvis anni ab anno MDCXXXIX. facta miracula per ordinem adducere a milleſimo ſexcenteſimo nono; quod & alias annis lubens feciſſem, ſi prædeceſſores noſtri ea annotandis miraculis animos dixiſſent. Hoc vero cum omiſerint & ſolum numerum miraculorum ſignaverint, contentus eris lectne benevolus, eum perceperit, S. Thaumaturgum noſtrum ab anno MDXLIV. uſque ad annum MDCXXXIX. medica ſua manu curaſſe a calculo DLXXI ꝑ ruptura MCCIS. a calculo vero ruptura, anno

ſummula enumeratione

plurium, F

a calculo & hernia curatorum.

MDCXXXIX.	28
XL	10
XLI	5
XLII	13
XLIII	1
XLIV	14
XLV	17
XLVI	3
XLVII	3

XLVIII propter bellicus tumultus nulla indicata ſuerunt.

XLIX	1
L	5
LI	5
LII	13
LIII	1
LIV	4
LV	8
LVI	3

LVII.

A	ANNO LVII		5
	MDC. LVIII		21
	LIX		4
	LX		15
	LXI		16
	LXII		34
	LXIII		23
	LXIV		16
	LXV		23
	LXVI		14
	LXVII		21
	LXVIII		16
	LXIX		19
	LXX		22
	LXXI		24
	LXXII		28
	LXXIII		16
	LXXIV		26
B	LXXV		15
	LXXVI		17
	LXXVII		41
	LXXVIII		26
	LXXIX		34
	LXXX		17
	LXXXI		31
	LXXXII		19
	LXXXIII		25 D
	LXXXIV		29
	LXXXV		19
	LXXXVI		27
	LXXXVII		22
	LXXXVIII		29
	LXXXIX		29
	XC		22
	XCI		22

Summatim 900.

INter omnia aſſignare placuit, quod anno MDCXCI. contigiſſe teſtator Sebaſtianus Groſſ, de Oggenthal in Suevia, ejus filiolus calculo graviſſime & frequentiſſime angebatur: quem prima, & altera vice facto voto ſubeundæ peregrinationis, Miſſæ ſacrificii, & oblationis unius E cereæ pondo S. Raſſoni devovit: nullo tamen effectu, ut adeo ſpe prope defecerit. Nihilominus interius confirmatus, & deouo erga S. Raſſonem exſtimulatus, tertio vovet, & medelitos apem implorat, qui tandem ter repetita placuiſſe S. Thaumaturgo noſtro experta eſt, cum filiolum optatæ incolumitati reſtitutum vidiſſet.

DE

SANCTO BONIFACIO

ARCHIEP. APOSTOLICO CIRCA RUSSIAM

ORDINIS CAMALDULENSIS PROTOMARTYRE.

COMMENTARIUS PRÆVIUS FRANCISCI VEROVII.

F. V. C

§. I. De ejus cultu, auctore Vitæ, & tempore Martyrii.

CIRCA AN. MVIII

S. Bonifacii memoria

In Martyr. Rom.

additionibus ad Usuardum & alios

ab aliquibus retenta 5. Junii.

Camaldulenſe Eremitorium a S. Romualdo circa ann. CMLXX. *erectum, plurimos Eccleſia pro variis Europæ gentibus Apoſtolos & Martyres protulit. Horum agmen duxit* S. Bonifacius, *& primus novum inſtitutum Martyrio ſuo condecoravit, miſſus a Pontifice Romano Gregorio* V. *ad Barbaros Ruſſiæ gentis Apoſtolus. Eum Romanum Martyrologium Baronii brevi hoc Elogio memorat:* Eodem die (19. *Junii*) S. Bonifacii Martyris, qui a Romano Pontifice ad prædicandum Evangelium in Ruſſiam miſſus, cum per ignem tranſiſſet illæſus, Regemq; ac populum baptizaſſet, a forente Regis fratre occiſus, optatam Martyrii palmam accepit. *Præceſſerant Certhuſianorum ad Uſuardum Additiones anni* 1515. *&* 1521. *his verbis:* Bonifacii M. diſcipuli S. Romualdi, qui, obtenta licentia, Ruſſiam ſive Sclavoniam miro fervore & Martyrii deſiderio, Chriſti Evangelium annunciaturus adiit: cumque plurimos converteſſet, capite truncatus martyrii gloriam adeptus eſt. *Hinc aliorum paſſim martyrologiis inſcriptus legitur hoc die: Petrus vero de Natalibus tumque ſecuti Mauroly cus, & Wiſfordus, occaſione S. Bonifacii Archiepiſcopi Moguntini M. hunc quoq; de quo agimus Bonifacium ad v. Jun. retulerunt.*

2 *Hujus S. Martyris cultus, dia in ipſo Camaldulenſium Ordine neglectus, tanto fere oblivionis damno fuit, ita ut ne ipſis quidem Ordinis Calendariis inſcriptum S. Bonifacii nomen legeretur: at vero Petrus Delphinus* XLV. *Camaldulenſium Generalis pro ſua erga Sanctos ſui Inſtituti Martyres religione neglectum diu cultum reſtituit, ejuſque nomen Sanctorum aliorum Faſtis adſcribi juſſit. Ita narrat Auguſtinus Florentinus, in Hiſt. Camald. 2. c. 7.* Anno XCII. Generalatus Petri (*Chriſti* MDII. *utpote qui an.* MCDLXXX. *Ordini præfectus fuit*) contigit illum Vallumbroſam migraſſe quadam die, qua celebritas cujuſdam Sancti ejus Religionis ſolenni ritu agebatur; *fortaſſis* S. Petri, *ex ſimili per ignem tranſitu dicti* Ignei, *& nuper Romano Martyrologio adſcripti.* Unde redarguens Petros negligentiam Camaldulenſium, qui imprudentiores tot annos fuiſſent; ordinavit, ut ex ipſo tempore memoria diſcipulorum S. P. N. Romualdi a neglecto & oblivione vindicaretur. Quapropter demandavit Abbati S. Michaelis, ut S. Bonifacium & Benedictum ac Joannem Martyres Catalogo aliorum Sanctorum in Calendario Ordinis apponendum curaret: ea quo ſolemnis eorum Natalis agitur.

Ejus cultus, dia neglectus F

in Ordine Camald. reſtitutus an. 1501.

3 *B. Petrus Damiani S. R. E. Cardinalis, in Vita quam de S. Romualdo conſcripſit, ubi agit de Sancti hujus Diſcipulis, S. Bonifacii quoque virtutes, apoſtolicos labores, ac martyrium brevi ſtylo complexus eſt, ut videre eſt tom. 2. Februarii, ad diem* VII. *in Vita S. Romualdi cap. 8. Ex hoc, utpote*

AUCT. F. V

B. Petrum Damiani Sanctorum hujus martyrium ex. cripſit in Vita S. Romualdi

A *ut ſcribit, ea quæ ad Sanctum noſtrum Martyrem ſpectant infra reſecabimus, reliqua ubi, cum omnia fere vitæ quæ de eo amplori ſtylo conſcripta ſunt, ex B. Petri Damiani ſcriptis ſint deſumpta. Monuit vero Bollandus Lectorem in commentario prævio num. 4. Vitam S. Romualdi a Laurentio Surio editam XXI. Junii, emblitum locis ab eo fuiſſe expeſitam nec genuinam Petri Damiani redolere ſimplicitatem, aut certe ex vitioſo exemplari fuiſſe deſumptam, ſo vero eam Vitam, ut magis ſinceram, & genuinam edidiſſe, quam Conſtantinus Cajetanus tomo ſecundo Operum B. Petri Damiani vulgavit Romæ an. MDCVIII. ex typographia Guilelmi Facciotti, atque alter, qui eadem opera, novo Radio ac labore recognita & aucta, et in tres partita tomos impenſis Claudii Landrii Lugduni publicavit an. MDCXVIII.*

quæ ſolo fradabitur.

Martyr obiit non an. 1000.

4 *Quod vero attinet ad tempus quo martyrii palmam adeptus eſt, aſſerit quidem Thomas de Mimis in Catalogo Sanctorum, & Beatorum totius Ordinis Camaldulenſis, edito Florentiæ an. MDCVI* pag. 7. S. Bonifacium Martyrio coronatum anno B MC. 9 Julii, *errore typographico pro 19. Junii. Verum ſi Vitæ S. Romualdi a Petro Damiani conſcriptæ attentius perpendatur, S. Martyris Natalis annis aliquot poſt mortem Othonis III. (quæ accidit an.* MII.) *erit referendus. Cum enim Otho Imperator, ſpreto S. Romualdi conſilio, Romam rebellis ſedoturus adiiſſet, ſubſequentis anni initio inde redux in itinere diem obiit. Eodem vero tempore S. Romualdus conſcenſa navi Iſtriam petiit, ibique tribus annis in Paronzini civitatis confinibus degens, monaſterium Ordinis ſui conſtruxit: deinde trajecto mari Venetum, Biſarcum Italiæ eremitorium adiit, ubi inſtruendis Inſtituti ſui Monachis intentus, aliquamdiu moratus eſt. Hinc ad Comerinenſem ditionem ſe convertit atque ibi in loco, qui Vallis de Caſtro antiquitus vocabatur, condito eremiterem cœnobio, tam in converſandis pravis accolarum moribus, tum eradicando turpi quod inter Eccleſiaſticos commune erat ſimoniæ vitio, aliquanto tempore incubuit; iiſdemque in partibus ſacrarum Virginum monaſterium erexit.*

C 5 Poſtremo dimiſſis in Valle de Caſtoo, nonnullis de ſuis diſcipulis, ad regionem Urbis Veteris ſe contulit, & in poſſeſſione Phanulphi Comitis *aliud* Monaſterium conſtruxit, *datiſque ibidem loci plurimis ædificiis, patratiſque nonnullis miraculis, innumeros tum ad ſanctiorem vitæ propoſitum, tum ad eremiticæ vitæ inſtitutum convertit: cum interea Romualdus, inquit Petrus, audiens quia beatiſſimus vir Bonifacius Martyrium ſuſcepiſſet, nimio deſiderii igne ſuccenſus, ut pro Chriſto ſanguinem funderet; Hungariam mox ire diſponit. Cum vero vox illa interea ad ultimo dicto atque ad ea quæ in S. Romualdo circa Urbem Veterem, ſive in Orvietano ditione geſta ſunt referri videatur; eo, quo ſanctus Pater in variis Italiæ partibus poſt mortem Othonis III. egiſſe videmur, ſex minimum annos requirunt. Othonem III. obiiſſe an.* MII V. *Kal Februarii, invicte probat Baronius ad eundem annum: quare ad annum Chriſti* MVIII. *S. Bonifacii martyrium erit colligendum. Quæ vero ad rerum tradendum mortis illius tempus ex B. Petro Damiani adduximus, invenies Lector in Vita B. Romualdi a Joanne Bollando illuſtrata tom. 2. Februarii ad diem* VII. *a num.* 53. *ad* 64.

Sed ibidem.

§. II. *Quarum Gentium S. Bonifacius fuerit Apoſtolus.*

D NOn exigua difficultas in eo eſt, quod S. Bonifacius ad Ruſſos gentiles miſſus dicatur *Apoſtolus, eorumque Regem cibricum, illuſus per ingentem flammarum vegum pertranſeuntem, hoc miraculo ad fidem Chriſtianam converſiſſe. Ruſſorum quidem nomen latiſſime patet: complectitur enim quidquid terrarum eſt inter finem Finnicum, Livoniam, Suoniam, Volgam, Maotim, mare Pontiacum, Sarmaticos montes, Poloniam, Lituaniam, & Samogitiam. Verum harum terrarum incolæ imperantibus apud Græcos Baſilio, & Conſtantino fratribus, Joannis Zemiſcæ filiis, paulo poſt* CMLXXX. *unanimi a Chriſto nato publico ad fidem Chriſtianam acceſſerunt, cum Volodimirus Sacerdotali ſive ut aliis placet Stoilai ex concubina filius, fratribus ſuis Olga* E *& Jaropolco e medio ſublatis, omnium paternarum ditionum principatu potitus, Annam ſororem pradictorum Imperatorum in matrimonium, & magiſtros religionis græcos ut cepiſſet a Metropolitæ quidem Kiovia, Archiepiſcopum vero Novogrodi, in aliis autem urbibus Epiſcopos a Conſtantinopolitano Patriarcha ſacris initiatos colloſaſſet. Hæc ex Ruſſica gentis Annalibus Martinus Cromerus de Origine, & rebus geſtis Polonorum lib. 3. aliique, qui de rebus Polonicis, & Hungaricis ſcripſerunt.*

S. Bonifacius non Ruſſorum, ſed Regis Volodimiri ad Chriſtum converſio eſt an. 980.

7 *Quis igitur Rex ille ethnicus? cum Volodimirus etiamnum viveret eo tempore, quo S. Bonifacius Martyrium ſubiiſſe debuit. Quem populum gentilem ad fidem convertit Bonifacius? cum Ruſſi, ex quo ſe Patriarchæ Conſtantinopolitano ſubjeciſſent, rituum Græcorum ſemper tenaciſſimi exiſtiterint. Difficile eſt id certo determinare, cum de eo ſileant Annales, qui gentium illarum Annales, & Hiſtorias evulgarunt. Aſſerit quidem Bollandus valde, poſt quam idem annotaverat in notis ad Vitam S. Romualdi cap.* XIII. *lit.* E, *veroſimilius eſſe S. Bonifacium ad aliam quamdam Scytharum gentem miſſum eſſe: at difficile intelligitur eſt, quomodo id, cum eo quod n.* 5. *in Vita Sancti dicitur, congruere poſſit. Scribit quod illi (gentiles quibus Evangelium annuntiabat Bonifacius) timentes, ne, ſicut poſt martyrium B. Adelberti, coruſcantibus miraculorum ſignis Slavonicæ gentis plerique converſi ſunt, ipſis quoque ſimiliter eveniret; longo tempore a beato viro manus nefarioſo malitia repreſſerunt, & cupidiſſimo mori, nolentem eum occidere, crudeliter peperceriet.*

Non vero Scythæ, a Pruſſia omnium remotiſſimi.

F

8 S. *Adelbertus Epiſcopus Pragenſis, cujus Acta dedit Henſchenius ad diem* XXIII. *Aprilis, Martyr obiit anno Chriſti* CMXCVII. *Hujus itaque Martyrii, ac poſt id patratorum miraculorum, tum etiam populi per ea converſi fama, ethnicam illam gentem pervaſerat, in qua S. Bonifacius apoſtolicum munus exercuit. Mirum autem eſſet, ſi ad Barbaros Scythia populos, tanto terrarum intervallo a Pruſſia remotos, tam diſtincta earum rerum notitia pervenieſſet, ut propter eum crucem ac manus a Sancto abſtinuiſſent. Veroſimilius igitur videtur S. Bonifacium regiones Pruſſiæ magis vicinas atque ethnica ſuperſtitioni adhuc deditas excoluiſſe, Livoniam videlicet aut Samogitiam, quarum hæc ſeptentrionem inter & Orientem Pruſſiæ contermina, ſeculo demum* XV. *procurante Wladislao Polonia Rege ami-*

ſed veroſimilius Livoniæ aut Samogitiæ ad fidem converſio

A *antiverſa idololatrica ſuperſtitioni valedixit, autea ex parte Chriſtiana. Livonia vero a Pruſſia ſolis Samogitis ex uno latere diſcreta, ſub ſecuti XIII. initiis a B. Meinardo Epiſcopo in fide Chriſtiana inſtrui cœpta, tandem ab Alberto, inſtituta ibidem Militia Chriſti Societate, ab omni idolorum cultu expurgata fuit.*

ad quos facile fama de martyrio S. Adelberti pervenire potuit.

b Cum igitur ad has gentes S. Adelberti Martyris, ejuſque poſt mortem miraculorum fama facile pervenire potuerit, congruum magis hiſtoria videtur apud gentium earum aliquam S. Martyrem Apoſtolorum ſuorum laborum habuiſſe Paleſtram; & Principem earum aliquem cum ingenti hominum multitudine ad fidem Chriſtianam converſiſſe; quorum poſteri deinde labente tempore, cum viri apoſtolici deficerent, magna ex parte ad priora redierint. Potuit quoque B. Petrus Damiani, hujus Vita ſcriptor, Livones aut Samagitas Raſiorum his vicinorum nomine comprehendiſſe. Nec mirum eſt apud populas illos nullam S. Bonifacii extare memoriam, cum gente iſta Barbara, ante ſuam converſionem ad Chriſti fidem, vix alias noſtræ litteras; nec rerum ſuarum Annales tenere acceperint, niſi cum a Viris Eccleſiaſticis, & ſatis fidei Dogmata, & litteras pariter ſuiſſent edocti. Sed hæc per conjecturam dicta ſunto.

B

VITA.

Ex Actis S. Romualdi Abbatis.

Auctore B. Petro Damiani.

a S. Bonifacius

1 ROmualdus cum ..... Thammo *a* & cum Bonifacio viro clariſſimo, quem nunc felicisſimum Martyrem ſe habere Ruſſiam gloriatur Eccleſia, & cum aliis converſit Theutonicis, a Tiburis oppido eſt monaſterium S. Benedicti, quod ru Caſſino conſtitutum eſt monte devenit ..... Cum his igitur omnibus ſuperius nominatis Romualdus ad Perecum *b*, ubi dudum habitaverat, rediit; ibidemque his & meliis fratribus aggregatis & per cellas ſingulas conſtitutis, tanto ſervore eremiticæ converſationis rigorem & in ſe & in aliis tenuit, ut illorum vita omnibus, ad quos fama eorumdem pervenire poterat, mirabilis haberetur. Quis enim non obſtupeſceret? Quis non immorationem Divinæ dcaterna prædicaret, eum vidiſſet priur hominet ſeticit, imo deauratis veſtibus indutos, crebris obſequentium cuneis conſtipatos, omnium deliciarum affluentiis aſſuetos, nunc eos cerneret unicu birru *c* contentos, iueloſos, diſcalceatos; incultos & tanta abſtinentiæ aciditate comeitos? Faciebant autem omnes opera manuum, alii ſcilicet cuchlearia, alii nebam, alii tecta texebant, alii cilicia. Quorum rsmeu omnium vitam B. Bonifacii converſatio longius tranſcendebat.

b S. Romualdi diſcipulus

c in rigido eremitico vita inſtituto exercetur

d ante converſionem Regis cœnus, exſpes Paraguai ſui deſiderio martyrii ita accenderetur

2 Hic denique Regis *d* fuerat conſanguineus, & ita carus, ut Rex illum non alio vocaret nomine, niſi, Anima mea. Erat autem apprime liberalium artium doctrinis inſtructus, maximeque in modulationis muſicæ ſtudiis approbatus. Hic itaque cum in Capella regia moraretur, videns eccleſiam antiqui Martyris Bonifacii, mox exemplo ſui æquivoci ad martyrii deſiderium provocatus, ait: Ergo Bonifacius vocor. Cur ergo ipſe

D

vocatus factus ſpe martyrii corpus ſuum lacerat;

ætatem Chriſti martyr eſſe non debeo? Deinde quoque jam Monachus factus, tanta ſe abſtinentiæ frugalitate conſtrinxit, ut ſæpe Dominicis diebus & quinta tantum feria per hebdomadam manducaret: nonnumquam vero ſi urticarum vel etiam veprium cernebat denſitatem, illuc ſe projiciens volutabat. Ex quo cum quidam Frater aliquando eum corriperet dicens: Hypocrita, quare hoc, ad captandos popularis auræ rumores, coram omnibus facis? nihil aliud reſpondit: Tui ſint Confeſſores, mei Martyres.

3 Cum vero poſt diuturnam eremiticæ converſationis vitam ad prædicandum jam tre diſponeret, Romam primum pergere ſtuduit, & ub Apoſtolica Sede conſecrationem Archiepiſcopatus e accepit. Retulit mihi quidam ſenex Monachus, qui eum illuc comitatus de Ravennæ finibus fuerat, quia in toto illo itinere vir venerabilis, cum omnibus quidem qui eum ſequebantur pedeſter ibat, ſed ipſe jugner pſallens, & cereros longe præcedens, nudis ſemper pedibus incedebat. Pro labore quidem itineris quotidie comedebat, ſed per ſingulos dies de medio pane, & aqua vivens, in diebus feſtis, ignoro videlicet omni ligvamine, quotidiano victui poma qualibet vel herbarum radices addebat.

a fit Archiepiſcopus.

E

Romam nudis pedibus profectus comitatem veſtitum.

4 Poſtquam autem conſecratus eſt, quotidie obſervebat & monaſticum paritee & Canonicum in celebrandis Horarum officiis ordinem. Cum vero jam ultramontanos pereret fines, equo quidem vehebatur, ſed venerabilis Pontifex, ſicut dicitur, nudis cruribus ſemper & plantis adeo intolerabilem frigidiſſimæ regionis tolerabat algorem, ut volens deſcendere, vix pedem ab ſubhærente ferro diſjungeret, niſi aqua prius calida ſubveniret.

Ruſſos adio modipes equitans ſummo in frigore:

5 Ad Gentiles autem poſtremo perveniens, cum tanta cœpit fervidi pectoris conſtantia prædicare, ut jam nullus ambigeret, quia vir Sanctus martyrium flagitaret. Illi vero timentes, ne, ſicut poſt Martyrium B. Adelberti, *f* eorum ſcantibus miraculorum ſignis, Sclavonicu gentis plerique converſi ſunt, ipſis quoque ſimiliter eveniret, longo tempore a beato viro manus artificioſa malitia reprimunt, & cupidiſſimo mori nolentes occidere, crudeliter *e* parcunt.

fervenier prædicat:

f

F

martyrii invidere

6 Cumque ad Regem *g* Ruſſorum vir venerabilis perveniſſet, & conſtanti animo prædicationi vehementer inſiſteret; videns eum Rex ſqualli dis veſtimentis indutum, nudis pedibus incedentem, uproatus eſt, quia vir Sanctus talia nou religionis cauſa perferret; ſed iderco potius, ut pecuniaecuogregaret. Promiſit ergo ſibi, quia ſi ab hujuſmodi vanitate recederet, ipſe paupertatem ejus largiſſima divitiarum liberalitate ditaret. Bonifacius itaqua mox ad hoſpitium ſine mora revertitur, preciofiſſimis Pontificalibus ornamentis decenter indutur, & ſic ad Regis palatium denuo præſentatur. Rex vero videns eum tam decoris veſtibus adornatum, ait: Nunc ſcimus, quia te ad vanam doctrinam; non paupertatis inopia, ſed veritatis impulit ignorantia. Verumtamen ſi vis vera eredi quæ aſſeris, erigantur duæ excelſæ lignorum cataſtæ, breviſſimo inter ſe interſtitio ſeparatæ; & igne ſuppoſito, cum vaporatæ fuerint, ita ut utriuſque ſtruis unus ignis eſſe videatur, tu trauſi per medium. Quod ſi læſus ab aliqua parte fueris, ipſe

g ſqualliis veſtibus induitur;

tu

A te penitus conſumendam ignibus trademus. Sin autem (quod credi non poteſt) ſanus evaſeris, omnes nos Deo tuo abſque difficultate credemus. Cumque hoc fœdus nou ſolam Bonifacio ſed & cunctis quæ aderant gentibus placuiſſet; Bonifacius ita veſtibus velut Miſſarum ſolennia celebraturus, prius eum ſanctificata aqua & incenſo thuribulo undiq; perluſtrans ignem, dein ſtidentes flammarum globos ingreſſus, ita exivit illæſus, ut nec minimos capitis ejus capillos videretur auſtus. Tunc Rex & ceteri qui huic ſpectaculo interfuerant, catervatim ſe ad pedes Beati viri projiciunt, indulgentiam lacrymabiliter petunt, & baptizari ſe inſtantiſſima ſupplicatione depoſcunt.

evaſit illæſus per ignem aqua benedicta & thure lu ſtratum,

7 Cœpit itaque tanta gentium multitudo ad baptiſma confluere, ut vis Sanctus ad ſpatioſum quamdam lacum pergeret, & in ipſa aquarum abundantia populum baptizaret. Decrevit autem Rex, ut regnum eſſet ſuum filio, ipſe quamdiu B viveret, ſe a Bonifacio nullatenus ſepararet. Frater autem Regis cum ipſo pariter habitans, dum nollet credere, abſente Bonifacio, ab ipſo Rege peremptus eſt. Aliut vero frater qui jam a Regis ceat cohabitatione diviſus, mox ut ad eum vis venerabilis venit, audiſe verbum ejus noluit; ſed da converſione fratris nimia adverſus eum ira faccenſus, continuo comprehendit: deinde timens, ne, ſi vivum taneret, Rex eum de manibus ejus eriperet, in ſua præſentia, circumſtante non parva hominum multitudine, decollari præcipit. Statim vero & ipſe cæcatus eſt, & tantus cum cum omnibus qui adſtabant, ſtupor oppreſſit, ut nec ſentire, nec aliquid humanitus officium agere aliquatenus poſſent, ſed cuncti velut lapides eigidi & immobiles permanerent.

multos convertit cum Rege

8 Rex autem hoc audiens, nimio dolore perculſus, omnino deliberat non ſolum fratrem necidere, ſed & cunctos qui ſibi tante reatus fautores extiterant, gladii tucidare. Sed cum illuc protinus adveniſſet, & corpore Martyris adhuc to medio poſito, fratrem ſimul cum ſeliquis hominibus ſine ſenſu & motu ſtupefactos adſtare conſpiceret, hoc ſibi cum omnibus placuit, ut prius C pro eis oratio fieret, ſi forſan illis divina miſericordia ſenſum, quem amiſerant, reformaret: deinde ſi acquieſcerent credere, indulto crimine, viverent, ſin autem, omnes ultoribus gladiis interirent. Cum igitur & ab ipſo Rege & a ceteris Chriſtianis diutius fuiſſet oratum, non ſolum prior ſenſus ſtupefactis hominibus redditur, ſed inſuper conſilium flagitandæ veræ ſalutis immutuitot. Nam continuo pœnitentiam ſui criminis flebiliter expetunt, baptiſmi Sacramenta cum magna alacritate ſuſcipiunt, ſuper corpus quoque beatiſſimi Martyris eccleſiam conſtruunt. Veromtamen ego, ſi de hoc mirabili viro cuncta, quæ dici vecaciter poſſunt, virtutum dona referre tentarem, deficeret forſan lingua, non deficiente materia. Dum igitor Bonifacii virtus proprio indigeat ſtylo, ideirco tamen illum cum aliis Romualdi diſcipulis ſummotenus hic memorare curamus, ut ex eorum laude, quam magnus vir glorioſus magiſtes eorum fuerit, demonſtremus: quatenus dum E eccliſiudo clientium aaribus fidelium conſonat, quam excelſæ doctus eorum fuerit, ea ſchola, quam tenuit, cnoteſcat.

idem occidit ur ab ejus fratre: hoc vero & ſocii cæci & immobiles reddunturs

Rex aut & populo oranto, ſibi reſtituitur & baptizatur.

ANNOTATA F. V.

a *Hic S. Romualdi diſcipulus. Quomode ad religionem converſus fuerit refertur in Vita S. Romualdi ad* VII. *Februarii num.* 37.

b Pereum *inſula eſt a Ravenna urbe duodecim fere milliaribus diſtans.*

c Biſtos *veſtimentum vile: de variis ejus ſignificationibus vide Gloſſarium Cangii.*

d *Orbonis ſcilicet* III.

e *Franciſcus & Silveſter Maurolyci & alii* Boſnenſem *Archiepiſcopum faciunt: verum annotavit hic Bollandus non videri certa Sedi additum ſed ordinatum Antiſtitem, ut Gentibus prædicaret.*

f S. Adelberti *Ep. Pragenſis, in Pruſſia martyrio an.* 997. *coronati Vitam dedit Henſchenius* 23. *Apr.*

g *Maurolycus & Razzius Regem hunc* Boſnæum *appellant.*

F

DE EODEM S. BONIFACIO &c. Vide Append. tom. 6. Junii pag. 217.

DE BEATO ODONE,

ABBATE TORNACENSI S. MARTINI,

DEIN EPISCOPO CAMERACENSI.

G. H.

Commentarius prævius de ſcriptoribus Vitæ.

ANNO MCXLII

Vita ſcripta & mortis.

FLoruit B. Odo *ſeculo Chriſti* XI. & XII. *vocatus Aurelianis Tornacum anno Chriſti* MLXXVII. *ibique ſchola publica præfuit uſque ad annum* MCXII *quando cæpit monaſterium S. Martini excolere ſub regula S. Auguſtini; ac poſtea anno* MCV. *ſumpto habitu S. Benedicti, Abbas conſtitutus, rexit diſtum monaſterium uſque ad annum* MCV. *pro Epiſcopus Cameracenſis conſtitutus eſt, ac tandem in ea dignitate ex hac mortali vita migravit ad Chriſtum, hoc* 19. *Junii, anno* MCXIII. *Chorailerus Chronologici infra ad Vitam ſecundam commodius illuſtrantur.*

2 *Vitas illius primus ſcriptor fuit*, Amandus de Caſtello, Prior cœnobii Aquiſcinctini, a quo B. Odo in ultimo morbo reneerime exceptus, magna cum ſollicitudine tractatus, colloquiis divinis recreatus, & ſpirituali conſolatione ſuſtentatus fuit: *Vita auctori oculo teſtes* cujus etiam nomini ipſe Odo *aliquod ſuum opuſculum confecraſſe dicitur ſub finem Vitæ quam aliqui* Orationem funebrem *appellant. Hanc Vitam damus ex veteſte Ms. Marchianenſi cœnobii (cui poſtea diſtus Amandus Abbas præfuit) collatum cum edito ab Arnolda Raiſſio in Belgica Chriſtiana, & alia, quam Franciſcus la Borre Prior Aquicinctinus poſt mediam ſeculi* XVI. *ſcribere exorſus, inſeruit* Hiſtoriæ monaſticæ *in Portes oſtu & volum.* 13. *digeſta, eadem complexus* omnium fere ordinum monaſtico-

inſerta hiſtoriæ monaſticæ Ms. anni 1596.

cum

A rum Inſtitutiones, illuſtriumque virorum qui ſacroot ab initio naſcentis Eccleſiæ, uſque ad viros præclaros inſtituti Ciſtercienſium; nem plurimorum monaſteriorum & Primatiorum nomina Abbatum. *Vaſtum illud opus vidi ego propria Collectoris manu deſcriptum in Aquiſcinctino cœnobio: habeo autem totidem voluminibus in Muſeo noſtro tranſcriptum, neque enim auferri ipſum e ſe Aquiſcinctini Monachi volebant, magni autem ſua intereſſe credebat Roſweidus, ipſum habere integrum promptumque ad manum; jam tum conceptum mente habens opus, quod eo mortuo parturire Bollandus cœpit. Parte ergo prima dicti operis, habemus Mſ. Marchianenſis exemplum, a prædicto Barro fideliter illud tranſcriptum: qui Barrus quanto honore & reverentia proſecutus fuerit B. Odonem, manifeſtat in ſuis ad marginem additionibus, in quibus eum titulo Sancti exornat hiſce verbis*: S. Odonis dilectio erga Aquiſcinctenſes. Virtutes S. Odonis. Prima inſtitutio vitæ S. Odonis. Contectio ad monachiſmum S. Odonis. *Et. Solo titulo* Beati *honorum eumdem dictus Raiſſius tam incitata Belgica Chriſtiana, quam in Auctario ad Natales Sanctorum Belgii a Molano editos, & in Hieroglyphycis Belgico pag. 57. Idem faciant Sammarthani in Gallia Chriſtiana, ubi de Epiſcopis Cameracenſibus.*

3 *Sed & prædictus Amandus, in Vita num. 7.* obiiſſe *air* XIII. Kalendas Julii Beatum iſtum. *Præterea Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii, cum egiſſet ad diem* 12. *Octobri de B. Goſwino Abbate Aquiſcincti, citato reſcripto reverendi Prioris Franciſci Barri, hunc* Appendicem *adjungit*: Eadem in eccleſia quieſcit, albo marmore cœtus, venerabilis Odo, Cameracenſis Epiſcopus, antea primus Abbas Tornaci ad S. Martinum, qui ipſemet ſcribit in libro de blaſphemia Spiritus ſancti, quod Aquiſcinctus ſit illi dulce refugium exilii ſui, dum poteſtate regia a ſede Cameracenſi pulſus eſt, quia virgam & annulum, quæ conſecratus ab Eccleſia acceperat, dono Imperatoris (qui erat Henricus IV.) iterato acciperet tenuit. Obiit XIII. Kalendas Julii, & mox Amandus Petor literas ſcripſit, mœroris plenas de ſanctitate defuncti Patris: quarum exordium eſt: Aquiſcinctenſis cœnobii hamilis Congregatio, omnibus qui ſalutis ſuæ ſolicitifunc. *Hæc Molanus*: *quibus ſimilia ad* 9. *Octobris adjunxit Miræus.*

4 *Quia vero Amandus Prior pauca ſolum, quæ tunc occurrebant, ſuo ſcripto protulit, aliam Vitam priori ſubjungimus ex variis, & potiſſimum excellentiore Franciſci Barri concinnatam. In hac allegatur* Hiſtoria Hermanni Abbatis III. monaſterii S. Martini, *cujus apud Valerium Andream in Bibliotheca Belgica hic titulus dicitur eſſe.* Hiſtoria reparationis ſive inſtaurationis ſui monaſterii, per Odonem poſtea Cameracenſem Epiſcopum, facta ab anno Chriſti MXCII. *uſque ad annum* MCLXXIX. *Præterea profert dictus Barrus Prior ſibi ſubmiſſa a Jacobo de Margays, Abbate S. Martini conſtituto anno* MDCXXIV. *viro pio & erudito, qui inter alia tractatus a ſe conſcriptos edidit Geſta Abbatum ſui monaſterii, quæ ibidem Mſſ. aſſervantur, & exhinc decerpta ab ipſo accepit Franciſcus Barrus, ſuaque Collectioni inſeruit. Nos ex omnibus Vitam concinnamus, ſervato rerum geſtarum, ac temporum ordine, cum quid ab Herimanno ſcriptum ſit, non poſſimus ſecernere; ac narratio ipſa etiam ſic ad captum lectoris optime conſtituetur. Illis quoque nonnulla interponimus, quæ ab aliis in Epiſcopatu geſta indicantur.*

VITA

Auctore Amando de Caſtello tunc Priore Aquiſcinctino.

Ex Mss. & editione Raiſſii.

1 AQuiſcinctenſis cœnobii hamilis Congregatio, omnibus qui ſalutis ſuæ ſolicitis ſunt ſalutem in Domino. Dilectiſſimi, vobis mandamus, quatenus veſtris orationibus de triſtitia, quæ nos premit, relevari mereamur. Heu amara mors, quæ fratres dividis & diffluentes amicos! Unde tibi hæc poteſtas? Poſt crucem Chriſti, quis hæc tibi jura conſtituit? Certe ille te proſcevit, ille devicit, qui dudum per Prophetam tibi minabatur: Ero mors tua, o mors: morſus tuus ero inferne. Si igitur mors Chriſti tibi nocendi vires ademit, quomodo eos mors rogis, quos ipſe ſempe victuros ſecum de morte redemit. Ejus etenim verba in Evangelio ſuo hæc: Omnis qui credit in me, non morietur: & qui credit in me, etiamſi mortuus fuerit, vivet. Sed forte dicet aliquis; Quale principium dedit adventus? Quoeſam iſta? Credite, Fratres & Domini, ad quos iſta pervenerint, quia non infidelitas, ſed mœrore animi, hoc a nobis dicendi exterſit initium, & quaſi in mortem ſecimus invectionem.

2 Licet ſciamus exitum de hoc ſeculo juſtorum, in Scripturis appellari Somnum, vel Dormitionem (Unde pſalmiſta ait, Cum dederit dilectis ſuis ſomnum; & Dominus in Evangelio, Lazarus *a* amicus noſter dormit) verumtamen nobis impetare non poſſumus, quin doleamus: quando Dominum Odonem, Cameracenſem Epiſcopum, qui nuper apud nos de hoc mundo receſſit, ad memoriam revocamus. Gravi etenim detentus valetudine, dimiſſo Epiſcopatu, Aquiſinctum ſe deferri fecit: & quantum noſtram eccleſiam in vita dilexiſſet, in fine demonſtravit. Hic dum viveret, nobis pater erat conſilio, mater pietate, amicus beneficio. Nec mirum ſi deſiderium abſentiæ ejus nequiremus ſuſtinere, quibus contigit præſentis vitæ ſolatium amiſiſſe. Noſtram quippe, non illius rem dolemus: quia nos, adhuc inter laqueos hujus ſeculi incedentes, eum ad meliora craſſiſſe credimus. Credimus, inquam, quia eum juſtis modo lætus deeantat; Sicut audivimus, ita & vidimus in civitate Domini; & cum Moyſe admiratur dicens: Tranſiens videbo viſionem hanc magnam. Magnum certe nunc Dei habet videre viſionem, quia eum eſſet in corpore, non ſuam ſed illius dilexit voluntatem.

3 Quis autem virtutes, quas poſſederat, digne valeat enumerare? quid potius in eo laudare? Si patientiam, ſi benignitatem, ſi humilitatem ejus prædices, quidquid dixeris minus erit. Ita in ſingulis emicabat, quaſi ceteras non haberet. Et, ut quotidianam ejus vitam, criſin & commumbus verbis breviter ediſſeram, mitis erat affatu, dul-

cis

Tractatus de ſcriptoris in mortem.

E

Oſee 13.14

Joan. 11.25

Pſ. 126.2.

a Joan. 11.11

Propter obitum B. Odonis apud Acta ſanctorum.

Pſal. 49.9.

Exodi 3.3.

Vita apud non eſt tranſcripta.

ubi Vita cœnobio Sancti.

compendium Molani.

Alia Vita ex Herimanno

& Jacobi Abbatis plurimi.

A cis alloquio; nihil illius ſeveritate lætius, nihil lætitia ſeverius: gravitatem morum, vultus hilaritas; hilaritatem vero vultus, mox gravitas temperabat. Mentiri & jurare aut nesciebat, aut nolebat: linguas quoque adolantium, ſeu detrahentium prudenter cavebat, & utrumque genus hominum velut peſtem animæ fugiebat. Contra illos ſepiebat aures ſuas ſpinis, ne audiret linguam nequam: contra iſtos ſcriptum eſſe ſciebat, Verba adulatorum mollia, ferium interiora ventris. Nulli malum pro malo reddebat, vel maledictum pro maledicto; & quaſi agnus inter lupos miſſus, morſum malitiæ non habebat. Providebat bona, non ſolum coram Deo, ſed & coram hominibus, ut ſine offenſione præeſſet Eccleſiæ quam regebat. Apoſtolicæ etiam doctrinæ gratia reſulgebat; & quantum in ſe erat, omnes tam verbo prædicationis, quam optima morum inſtitutione a ſeculo revocabat.

A. COE-VO A-MANDO. ex Mſſ.

Prov. 18.

& Apoſtolica doctrina.

4 Inter harum virtutum inſignia, caſtitatem in eo laudare ſuperfluum puto: cujus vita, etiam ante converſionem, pro contionis quam habebat, cunctis ſoit in exemplo. Et quod in primis dicendum fuit (ſed non omnia dicere inſtitui) eo quoque tempore, hoc eſt ante converſionem, ut ad priora redeam, ita in libris totus erat, quaſi nullem crederet ſe habere requiem, niſi eum quem in exercitio ſcripturarum arripuiſſet laboreem. Erat quippe ſatis natura grammaticus, rhetorica ornatus, armatus dialectica, & his ſtudiis eum indeſinentes occupatum multa diſcipulorum turba ſequebatur: qui ad famam tanti viri undique congregati ejus diſciplina ſtudebant informari, magiſterio eruditi. Hic forſitan remoraretur aliquis & diceret, quam ardentis fuiſſet ingenii, quam tenacis memoriæ, quam temperatus jam tunc in moribus, in verbis ſobrius, in doctrina ſolicitus, in diſputationibus cautus, in ſolvendis quæſtionibus promptus. Tanta denique in ſcholis ejus quies, tanta pax inter diſcipulos, & vitæ compoſitio, per ejus diligentiam habebatur, ut non tam magiſtri meritis quam Epiſcopi animarum merito poſſe dici videretur. b

B caſtitatem omnibus.

ſtudiis addictus.

aliis ductis.

C

5 Poſtquam vero libet B. Auguſtini, de libero arbitrio & vera religione, in manus ejus venerunt; ſtatim mutatus in alium virum, cœpit odire quæ ante dilexerat, & diligere quæ prius oderat. Jeſu bone, quanta hominis mutatio! Fit in puerper Chriſti rerum diſtractio, erbi & potor abſtinentia, carnis maceratio; & omne ſtudium, quod in ſeculatibus diſciplinis prius inſumpſerat, in veram convertens philoſophiam, de diſcipulis ſuis ſocios ſecit exemplo ſui, & doctrina multos convertit: & poſtmodum, relicto ſoris Clerico, Monachus effectus, monaſterium quod dicitur ad S. Martinum, Tornaci extruxit. Ab omnibus qui per eum, vel cum eo mundum reliquerant, in Abbatem eligitur, conſecratur. Multa præterea quia ad alia feſtino. Tunc vero quaſi novum lumen in regione illa viſum eſt oriri: populus enim ad ejus prædicationem convertebatur; inter conjugia, conſenſu utriuſque partis, fiebant ſancta divortia; patres a filiis, filii a parentibus gladio verbi Dei dividebantur. Omnes, ſicut in tempore Apoſtolorum, in commune aſſerebant

monaſterii S. Martini a ſe cum ſtruxit. Abbas factus.

pretia eorum quæ poſſederant. Juvenes ac virgines, ſenes cum junioribus, certatim hujus ſeculi ſarcinam projiciebant: quaſi jam de hoc mundo non eſſent, nudi ac leves ad cælum volare geſtiebant. Civitas eorum, quaſi carcer eis eſſe videbatur; monaſterium, paradiſus: ipſe autem omnibus omnia factus, infirmis infirmus, ſanis robuſtus apparebat: &, quaſi omnium pater eſſet, ſic omnium ex animo curam gerebat. Heu humanarum rerum incerta proviſio! Lætis principiis adfuit tentatio: & Sathan, qui etiam inter filios Dei adfuit, expetivit eos ut cribraret ſicut triticum. In hoc loco quieſcat ater corpus arcuato vulnere venena detractionis infundere, & ad calumniam tanti viri non reſetat, quod quidam eorum, dimiſſo ſancto proposito, ad ſeculum ſedierunt. Si Chriſtum non audet reprehendere, quod multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam cum illo non ambulabant; pareat unuſquiſque linguæ, pareat animæ ſuæ; & oequiſſimum detractionis vitium, quaſi noviſſimum diaboli jaculum, nitatur evadere. Nam pauci ſunt, ut etiam de Religioſis non fileam, qui ita irreprehenſibilem exhibeant vitam ſuam, ut non libenter reprehendant alienam.

D

plurimos ad monaſticam vitam adducis

Act. 4.

E

6 Quid multa? Tantam lucernam ſub modio Chriſtus latere non patitur, ſed per Dei gratiam, ut omnibus qui in domo ejus ſunt luceret, ad Epiſcopatum Cameracenſis Eccleſiæ aſſumitur. Tunc vero quanta qualiſque ejus vita fuerit, quam priſtinæ humilitatis, vel & pauperatis memor permanſerit, tot producimus teſtes, quot in civitate illa habentur homines. Verum, quia longius ab ineepto digreſſi ſumus, jam ad ægrotum noſtrum depoſitis omnibus redeamus.

creatur Epiſcopus Camerac.

7 Aquieſcentem, ſicut diximus, ſe deferri fecit: ubi omnibus quæ Chriſtiano morienti conveniunt, rite expletis, tam alacer, tam ſecurus noviſſimam horam expectare videbatur, quaſi non ipſe qui infirmabatur, ſed aliur pro eo eſſet moriturus. Unde quidam Frater in ſtuporem adductus, remotis omnibus arbitris, ſolus ad ſolum acceſſit, & utrum timeret, appoſita auri ejus auricula, diligenter inveſtigavit; Tunc ille, ut verbis ejus loquar, cum diceret, Ad quid timerem? & iſte opponeret. Et periculum mortis, &, quia judicia Domini abyſſus multa, & quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens, & cetera hujuſmodi; ille paululum retinens, &, quaſi aliquid in ſe prius deliberans, reſpondit; Non timeo. Admiratus Frater conticuit; & magnam apud Deum eum habere fiduciam perſenſit. Obiit autem tertiodecimo Kalendas Julii Beatus iſte: animam reddidit Chriſto, nos corpus ſepulturæ. Omnes igitur, Fratres & Domini noſtri, ad quos hæc legenda pervenerint, oramus & vos pro eo, quod pro ſe nos oravit. Secretius enim loci noſtri Abbate ad ſe evocato, ut verba ipſius panam; Rogate, ait Cariſſime, conventum Fratrum, ut pro me apud Deum dignetur intercedere; cujus judicium, ſine ejus miſericordia non potero ſuſtinere.

Aquiſcit ſi agat

F

non timuit mori, Pſal. 40. Pſal. 142.

& alii 19. Junii.

8 Pro merito viri pauca diximus, & debitu laude inferiora: ſed qui ad hoc vacant, ut aliis detrahant, voluntatem in nobis, non vires conſiderent. Materia hæc communis eſt,

dicat

A dicat unuſquiſque quod volet. Illi offerant in tabernaculo Dei argentum, & aurum, & lapides pretioſos, mihi ſufficit, ſi offerre valeamus, & ferrum, & pilos caprarum. Malui ceete multorum ſubire judicium, & a malit ferre confuſionem, quam Abbatis mei non parere imperio, vel non ſequi voluntatem. Hic vero, quem loquimur, laudibus noſtris non indiget, cujus memoria in benedictione: egegit enim ipſe ſibi monumentum ære perennius, quod nulla poſſit delere vetuſtas. Extant eamque apud nos quædam opuſcula, quæ digna habeotur memoria: ſcilicet de Canone Evangeliorum, & de Canone Miſſæ *c* libelli duo, ut diſputatio contra Judæum, & homilia de Villico. Et liber *d* unus de originali peccato, & alius de blaſphemia in Spiritum ſanctum, & quem interrogatione mea dignatus eſt cudere meoque nomini conſecrare. Valete.

B

ANNOTATA G. H.

a *Apud Raiſſium, omiſſa hac de Lazare ſententia, citatur illud Lucæ* 8. Non eſt mortua puella, ſed dormit.

b *Hic lubet attexere, quod Joannes Buzelinus Cameracenſis l.* 4. *Annalium Gallo-Flandria, citato ad marginem* Hermanno in Chronico Martiniano, *aſſerit his verbis pag.* 189. Publice docebat Dialecticam Inſulæ Lambertus: idem Tornaci Magiſter Odo faciebat. Utrumque plurimi Clericorum ſectabantur, & paſſim fama celebrabat. Sed, ut aſſolet propter locorum vicinitatem inter diſcipulos, invidia ſtimulante, gravis exorta eſt diſceptatio, utri palma doctrinæ deberetur; hic Lambertum, illis Odonem præferentibus, ut quemque amor rapiebat. Igitur ut finem diſputationi faceret Guilbertus Inſulenſis Canonicus, C de quodam vito, quem ſurdum & mutum pythonem inſederat, quæſivit curioſius, quam utriuſque doctoris ſcientiam majori mecum ſolicitate crederet. Is tra mutibus reſpondit, ut manum dextram pene finiſtræ palmam inſtar aratri terram ſcindentis pertraheret, & digito in Odonis ſcholam intendens, hujus doctrinam eſſe certiſſimam ſignificaverit. Contra de Lamberto innuens, digitum ad Inſulenſe oppidum verterit, dein manu ori admota ea fuſſi averit, quaſi aſſereret, plurimum ineſſe lectionibus ejus vanitatis. Quæ ut nullam ſane fidem mereantur, ſaltem idonea fuere comprimendæ tum Lamberti, tum ſectatorum ejus arrogantiæ, cum omnis Odonem famæ, & probitatis inceſſerent.....'. Quid Lamberto factum non invenio. Quam prius Odonem morum gravitas, & doctrinæ ſplendor carum & mirabilem omnibus fecerant, tam poſtea novum vitæ genus & majoribus illuſtre virtutibus longe magis commendabat. *Actum deſcribit Buzelinus monaſterium S. Martini erectum, atque Epiſcopatum Cameracenſem Odoni delatum eſt.*

c *Extat expoſitio in Canonem Miſſæ, in* 4. *diſtinctiones diviſa, cum aliis in Bibliotheca Patrum.*

d *Quis hic ſit non conſtat. Veterum Andreas in Bibliotheca Belgica allegat* Dialogum de Myſterio Divinæ Incarnationis, Librum Collationum & Parabolas. *Sed hos tractatus neſcimus hactenus excuſos eſſe.*

D

ALIA VITA

Ex variis collecta.

CAPUT I.

Acta ejus ante Epiſcopatum.

Ex collectione Franciſci de la Barr.

1 PRima inſtitutio monaſterii S. Martini apud Tornacenſes eſt hujuſmodi. Jactis fundamentis & prima inſtitutione monaſterii S. Martini Tornacenſis per B. Eligium, Torocenſem, & Noviomenſem Epiſcopum, anno videlicet Domini ſexcenteſimo quinquageſimo, poſtquam perſtitiſſet, & celebre habitum fuiſſet unos ducentis triginta duobus, juſto Dei judicio everſum fuit, & Monachi hinc inde diſperſi in perſecutione Normannorum, quæ ſævitiſſima fuit; ſiquidem non ſolum monaſterium everſum, ſed & ipſa civitas Tornacenſis prorſus diruta, & ſolo æquata fuit; adeout cives etiam Tornacenſes illa deſerta, egerint ſpatio triginta duorum annorum Noviomi apud ſuum Epiſcopum. *Monaſterium S. Martini a S. Eligio erectum.* *& a Normannis deſtructum.* E

2 Tandem Deo miſerente, qui non continet in ira miſerationes ſuas, anno milleſimo nonageſimo ſecundo, Apoſtolicæ Sedi præſidente Urbano, Tornacenſium, & Noviomenſium Epiſcopo Radbodo, Francorum ſceptra tenente Philippo, Romanorum Imperatore Henrico, denuo reſtaurari emptum eſt hoc monaſterium; occaſione Odonis, qui quondam fuerat Clericus Auxelanenſis civitatis, patre Gerardo, matre Cæcilia oriundus; & propter ſuam inſignem eruditionem *a* evocatus a Dominis Canonicis Tornacenſibus ad moderandam ſcholam eccleſiæ ſuæ: qui adeo præclare functus illo eſt munere, ut in tota provincia illi non eſſet ſecundus. Cum vero tam laudabili exercitio vacaſſet annis quinque, occaſione eorum libri Auguſtini de libero arbitrio, Deo id operante, ſerio cogitare cepit de alio vitæ inſtituto, ac de modo relinquendo, ac ei valedicendo: cujus propoſiti quinque habuit ea diſcipulos ſuos æmulos, qui paſſi fuerant eum, quocumque vellet, ſequi. Cum vero in dies magis, ac magis ea tæ deſcereor, ut ad optatum finem propoſitum ſuum perducerent; ſolum de loco eligendo teſtabat deliberatio. Interim non potuit cives Tornacenſes Odonis latere propoſitum, adeo ut omnibus conſtaret, eum relicta ſchola, arctioris vitæ velle ſequi diſciplinam. Hi adeunt Epiſcopum Radbodum, apud quem ſerio agunt, ut perſuadere vellet Domino Odoni ejuſque ſocius, quatenus in propoſito firmiter vellint perſeverare, & ſedem capere in monticulo, extra urbis portam meridiem verſus, ubi erat prima eccleſiola conſtructa in honorem Divi Martini Confeſſoris: in quo loco ſepulturæ tradebantur corpora civium, maxime eorum, qui peſte tacti moriebantur. Radbodus autem inſtituerat ſupplicationes, in feſto ſanctæ Crucis annuatim celebrandas ad ſacellum S. Martini. Hic ergo votis ſanctiſſimis civium pia natione ſatisfacere cupiens multis rationibus apud Dominos de Capitulo egit, quan- *emit 1092. reſtaurari emptum* *a S. Odone Gymnaſiarcha,* F *incitantibus civibus* *volente Epiſcopo*

A quatenus tam pio operi etiam conſentirent vellent; quod ægre tandem & difficulter impetrare potuit, illis reclamantibus, & ſua jura opponentibus. Verum Epiſcopus acrius cum illis agere cœpit, ut eorum conſenſum impetrare poſſet; præſertim cum locus ille ad juriſdictionem Epiſcopalem ſpectaret, & nullum jus in illo Canonici haberent. Tandem annuerunt certis conditionibus, ut decimas, & oblationes retinerent. Atque ita factum eſt, ut locus ſupradictus Domino Odoni cum quinque ſociis datus ſit inhabitandus, in *b* Dominica Maji, in craſtino Apoſtolorum Philippi & Jacobi. Cum maxima igitur Cleri & omnium exultatione, in proceſſione ſolenni deducti ſunt ad Eccleſiam, in honorem S. Martini dedicatam: eamque illis liberam, & Epiſcopali privilegio confirmatam, Epiſcopus Radbodus coram omnibus tradidit: eoſque ibidem ſub Regula S. Auguſtini Canonica, in habitu Clericali Deo ſervituros dimiſit.

UX VARIIS & conſentientibus Canonicis;

b In eo deſſus cum 5. ſociis,

B 3 Odo igitur, reverendus Abbas, S. Martini cœnobium cum omni tranquillitate gubernabat, Fratreſque ſuos ſingulari amicitia regularique obſervantia regebat. Attamen in principio non exiguam patiebamur inopiam: quam ut ſublevarent nonnulli homines pii laici, totam urbem obeuntes, nomine Clericorum S. Martini mendicantes. Donec tandem plebs Tornacenſis, pietatis & devotionis ſtudio inſtigata, ac multis ſtatim Monachatus ibidem amplectentibus, eis ultro legavit reditus, ac poſſeſſiones ad victum, & veſtitum neceſſarios: ſucceſſuque temporis factum eſt, ut ipſi Tornacenſis urbis cives longe ampliora, quam neceſſarium eſſet, largiantur. Nec tamen idcirco quid erat ſuperfluum: nam ipſe Odo, ut erat erga pauperes maxime liberalis, non ſolum ſuperfluad ſtribuebat, ſed & neceſſaria effundebat. Quamobrem fortis fortuna, urbem ipſam & vicinum territorium fame vehementer urgente, ipſe cunctis pane cibariis in uſus pauperum diſtributis, Religioſos gravia pati permiſit. Quod & alias ſæpius contigit. Quamobrem parum ad rem domeſticam attentum eum eſſe exiſtimantes Monachi, Præpoſitum elegerunt Radulphum, in Adminiſtratorem, ſeu Oeconomum monaſterii; qui brevi tempore ipſam eccleſiam multis donibus optimiſque agris auxit atque ditavit: inſuper etiam non paucas domos, villas, ceteraque ruſticana ædificia conſtruxit, quæ etiam nunc in magnum commodum ſubſiſtunt eccleſiæ S. Martini. Porro Magiſtro Odoni remanſit ſola ſollicitudo & auctoritas ſuos in bonis moribus, juxta veterum Patrum ſtatuta, continere: quod etiam ſtudioſe perfecit ſub Divi Auguſtini Inſtitutis.

ſtatim magnam paſſus inopiam,

paulatimque ditatus,

aſſumit curam temporalium.

C 4 Interim inter alios quidam juvenis Clericus, nomine Adolphus, filius Sobieri, Cantoris eccleſiæ B. Mariæ Tornacenſis, abjectis omnibus divitiis, atque ſecularis vitæ contemptis voluptatibus, adit conſortium Fratrum Divi Martini. Qua de re certior factus pater, accitis ſecum amicis, properavit ad eccleſiam S. Martini; inventum filium crinibus arripuit, multiſque ictibus humi proſtratum verberavit, verberatumque ſecum attraxit domum. Altero die filius inſcio patre rediit ad eccleſiam S. Martini, parentibus putantibus eum adiiſſe baſilicam beatæ Virginis Mariæ. Sed poſtquam habuiſſet compertum pater, eum ad Martinienſes rediiſſe, cum furore eo ſe contulit, atque filium, ut prius verberatum, domum reduxit, & ſippo conſtrictum in cuſtodia detinuit ad tempus. Sed inde relaxatus filius ſtatim concupivit monaſterium repetere: unde cum ſæpe eum extraxiſſet pater, toties ipſe filios repetebat Martinienſe Fratrum cœnobium. Interim dum hanc inhumani patris verberationem pateretur hic pius Adolphus, & in propoſito capeſſendæ religionis nihilominus conſtans permaneret; & quid agendum in hoc negotio, revolvendo Domino Odoni nihil occurreret; ſuperveniens reverendus Aymericus Aotiſtes Aquiſcinctinus, directos conſiliorum referendi Odonis, in rebus præſertim monaſticis, & conſolator gratiſſimus in omnibus anxietatibus, quibus ejus premebantur Fratres. Apud hunc Abbatem cooqueſtus etiam fuerat ipſe Odo, ſuos Clericos quotidie, neſcio qua ea conſuetudine, diſcurrere ad Cathedralem eccleſiam Divæ Virginis, ut preces horarias ibidem funderent, ac decantarent, nec poſſe eos inde averteres, præ teneris pietatis ſtudium ac inveteratam conſuetudinem. Tum Aymericus Abbas, Novi, inquit, rationem eos cohibendi & domi ſeriocndi, ſi mea aſſentiaris ſententiæ. Annuente Odone conſultus reſpondit: Ingenue dicam quod ſentio, quia meum expetis conſilium. Mi bone Magiſter, noveris eamdem difficultatem & te, & tuos ſæpe deinceps ſubiturot, niſi matura occurratis. Cum urbi Tornacenſi fitis vicini (neque enim tum temporis hic mons S. Martini in urbe includebatur) & Fratrum horum ſit eadem veſtis & ſimilis agendi ratio cum aliis Clericis commilitonibus, qui in urbe degunt; hi, qui in ſeculo verſantur, facile ſuos religioſos Fratres ad ſe deliciis mundi delibutos allicient, & ad vitam reducent liberiorem. Quamobrem, ſi veſtro ſtatui, ac conſtantiæ religioſæ conſultum eſſe velitis, neceſſe eſt, ut Reverentia tua, Domine Odo, & Fratres tui Regulares, habitum S. Benedicti induatis, atque ejuſdem Regulam profiteamini. Sic enim a natura comparatum eſt, ut bonum temporum Clerici, veſtibus albis induti, ita a veſte nigra abhorrant Monachorum, ut cum his verſari omnino dedigneotur. Itaque, reverende atque peramande mi Domine Odo, licet optime paſſim audiaa, & de virtutibus tuis omnino mira prædicent; decet omnino, ut vivendi inſtitutum ſtrictius, ac perfectius proſequaris, relicto hoc molliori vitæ genere Clericorum, in quo tu & Fratres tui nimis delicate verſamini, licet jam mundo, & pompis ejus valedixerimus. Nunc igitur, ſi illecebris hujus mundi, & ſecularium Clericorum cupitis expediri ritibus, ſtrictius atque ſanctius Divi Benedicti jugum ſubite.

Occaſione juvenis Clerici, invito patre habitum ſumentis

& frequentis diſcipulorum ad urbem recurſus,

ſuadet & Abbas Aquiſcinctinus regulæ S. Benedicti.

5 His auditis ſuaſionibus, Reverendus Dominus Odo optime animatus, Fratres ſuos accerſiri jubet, in conſilium vocat, eorum rationes, & conſenſum expetit. Illi verbis ſui reverendi Præſulis Dumm Odonis accenſi, quod hujuſmodi eſſet conſilium reverendi Abbatis Aquiſcinctini Domini Aymerici, ſupplicites eum rogarunt, ne grave ei eſſet ea nocte apud eos quieſcere; & quod craſtina die, quam lubenti animo, & regulam & veſtem S. Benedicti accepturi omnes eſſent,

Acquieſcit Religioſis

ſicque

A ſicque ſerent nigri Monachi. Mane itaque cum Matutinat horæ atque Primam, juxta Ordinem & uſum S. Auguſtini, in choro cecinissent; capitolo celebrato, cui præerat Aymericus Abbas Aquiſcinctinus, ejus ſermone & oratione perſuaſi
& habitum ſuſcipiunt, omnes S. Martini Antiſtitis Regulares, numero duodecim, ſeſe ad ſummum altare templi contulerunt: ubi ipſius Aymerici manu veſtibus Clericalibus exuti, ſervato per tres dies ſilentio, ab eodem reverendo Aymerico Abbate veſtes, benedictas juxta inſtitutum Benedictinorum, ſuſceperunt. Deinde Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperas & Completorium, horarias preces totius diei juxta uſum Divi Benedicti compleverunt, atque deinceps quotidie ſunt proſecuti ſecundum ſtatuta Divi Benedicti. Quantum autem profuerit, ex conſilio reverendi Antiſtitis Domini Aymarici, iſta permutatio veſtimentorum Ordinis *facti ſucceſſus:* Regularium S. Auguſtini in Ordinem & Habitum monachalem Benedictinorum, ſucceſſus ipſe
B comprobavit. Neque enim deinceps ille Sohierus cantor, aliquid moleſtiæ intulit filio ſuo Adolpho, ut ad ſeculum reverteretur; ſed potius indies hortabatur eum, ut in novo ſtatu electo conſtans permaneret, quotidieque proficeret in ea ſolitudine ſancta. Quin & ipſe, ſecuti ſui pœniteos, atque a priſtina vite reſipiſcens, pœnitentia doctus, ac divino inſtinctu ad meliora adſpirans, cum ſuo germano fratre Hermanno, Præpoſito ejuſdem eccleſiæ beatæ Virginis Mariæ, veſtem Benedictinam cum vivendi inſtituto ſuſcipiens, vitam monaſticam eſt profeſſus. Inſuper quinque Capellanias, quas in gratiam alterius filii ſui, nomine Adam, etiam ejuſdem Epiſcopalis Eccleſiæ Canonici, comparaverat, curavit eccleſiæ S. Martini incorporandas atque uniendas.

6 Tum vero tium dierum completo ſilentio, & cæremoniis ad profeſſionem Benedictinam conſuetis, ipſi Domino Odoni & Fratribus ejus dedit
B. Odo Abbas eligitur conſilium reverendus Dominus Abbas Aquiſcinctenſis Aymericus, ut novum Abbatem ſibi præficiendum eligerent. Itaque imprimis Odo, cum in aliquem ſuorum ſuffragium ſuum ferre conaretur, ecce divino inſtinctu omnes alii, unanimi conſenſu & voce, eumdem elegerunt Odonem in
C *6 Martii Dominica an. 1095.* Antiſtitem: quem ita electum Reverendiſſimo Epiſcopo Noviomenſi, & Tornacenſi confirmandum obtuleront, Domino Radbodo; qui eum munere benedictionis honeſtavit, ſequenti Dominica poſt factam electionem in eccleſia B. Mariæ
c Virginis Tornacenſis, quarto *c* Nonas Martii, qui erat tertius annus ab ejuſdem Domini Odonis converſione.

7 Verum cum Dominus Odo cum Fratribus *alii migraverunt cum ſuis* ſuis ſerio exercitaretur in lectione ſacrorum voluminum, maxime Collationum, ſeu Vitarum Patrum, cœperunt cogitare de loco relinquendo, in quo jam tribus annis egerant: ut quem minus ſuo propoſito judicarent proventre, maxime quod caoto vicinorum, & tomolta frequentium impedirentur. Itaque deliberaront locum aliquem abditum & ab omni converſatione remotum expetere, ubi liberius vacare poſſent rebus cæleſtibus meditandis. Tali conſilio habito, Horis matutinis abſolutis, ſummo mane compoſitis libris & ſupellectili, egrediuntur. Quod cum cives Tornacenſes reſciviſſent, triſtitie aqua mœrore

confecti, omnem adhibueruot operam ad eos revocandos. Quod non prius facere potuerunt, quam EX VAR.
Noviomum illi ad Epiſcopum perveniſſent: qui comperta itinerit ſuſcepti cauſa, poſtquam eos triduo apud ſe defatigatos reſocillaſſet, domum *ab Epiſcopo remittuntur,* remiſit in locum priſtinum; & ut ibi manerent ſedulo admonuit, & ne quid tala amplius tentarent benigne perſuaſit. Præterea eis conſuluit oe ad reverendum Dominum Aymericum Abbatem Aquiſcinctinum ſe conferrent, aut illum ad ſe vocarent: quatenus eo inſtituante & docente, ſecundum ioſtituta regulæ S. Benedicti, mores & vitam componerent. Quod ut commodius fieri poſſet, idem Aymericus ſtatim de ſuis religioſis in cœnobio Domini Odonis Priores inſtituit, ac vicitſim aliquos ea monaſterio Domini Odonis ſecum Aquiſcinctum abduxit. Hac ratiooe factum eſt, ut maxima incremeota acceperit vita monaſtica in hoc monaſterio: ſiquidem ita ei divina *& uſque ad 70. Monachos eulibus.* gratia adfuit, ut eom ante ejus adventum per trecentos fere annos nullus in hoc loco Monachus
E fuiſſet; non tolum terras & manſiones & officinas, & quæcumque uſibus ſervorum Dei ſunt neceſſaria; verum etiam plus quam ſeptuaginta *d* Monachos, omnipotenti Deo regulariter ſervituros, hoc loco aggregarit infra annos fere tredecim, quibus dicto monaſterio præfuit uſque ad annum milleſimum centeſimum quintum, quo ad Epiſcopetum Cameracenſem promotus fuit.

ANNOTATA G. H.

a *Evocatus anno* 1087. *ſed* Urbanus *tantum faſtas Pontifex anno ſequenti* 1088. *die* 12. *Martii.*

b *Annus hic erat* 1092. *litteris Damianicahbus* BC.

c *Annus hic erat* 1095. *littera Dominicali* G. F

d *Inter hos fuiſſe aliquos illuſtres viros aſſerit Joannes Couſin lib.* 3. *Hiſtoria Tornacenſis cap.* 31.

CAPUT II.

Geſta in Epiſcopatu. Morbus, obitus, ſepultura.

Ob difficultates in ſede Cameracenſi.

SFUerant uſque ad annum MXCII. *que mortuus Gerardus* II. *ſub uno eodemque Epiſcopo Sedes Cathedrales Cameracenſis & Atrebatenſis; ſed eam ob diſſidium ſubortum diviſa ſunt; & Atrebatenſis quidem trahitur Lambertus, Cameracenſium vero tumultus crevit, electo a civibus Manaſſe,* 4 *Canonicis Gualtero: quorum Manaſſes anno* MXCV. *conſecratus fuit. Verum ut rixa ſopirentur, poſt ſeſquiannum, auctoritate Paſchalis* II. *Pontificis, renuntiatus eſt Manaſſes Epiſcopus Sueſſionenſis, Gualterus vero Tornaci Epiſcopus conſtituitur: ſed gravibus jactatus difficultatibus, dicitur relicta Epiſcopatu, monaſticum inſtitutum arripuiſſe, eique ſubrogatum B. Odonem. Res hac controverſa in Chronico cœnobii S. Martini ita narratur:* Henricus Imperator ab Urbano II. & Paſchale II. Pontificibus vinculis excommunicationis fuit conſtrictus, eo quod ſe ab obedientia Sedis Apoſtolicæ ſubtrahens, digniteres Eccleſiaſtices quibuſcumq; vellet largiretur. *Depoſito Gualtero,* Hinc & invito ſummo Pontifice in Epiſcopum Ca-

AUCT. G. H.

A merscensium constituerat Gualterum. Quapropter Paschalis Pontifex Manassi Archiepiscopo Remensi sub literis ferro præceperat, ut virtute obedientiæ ex Apostolica auctoritate; ut congregatis, tam Archiepiscopis, quam Episcopis comprovincialibus, eligerent idoneum Episcopum, qui Ecclesiam Cameracensem cum fructu animarum rerumque temporalium augmento regeret. Itaque hisce adhibitis comitiis, in Episcopum Cameracensem electus fuit, & cooptatus Magister Odo, sanctimonia & doctrina præclarus, tum Abbas S. Martini: qui a Pontifice Paschali confirmatus, munus consecrationis accepit anno Dominicæ Incarnationis MCV. ab eodem Manasse Archiepiscopo Remensi; & septem comprovincialibus Episcopis 6. Nonas Julii Dominica die: sed contrariente Henrico Imperatore, (quod nollet ab eo investituram accipere, ne in censuras canonum incideret) Gualterus urbem Cameracensem occupans, ei introitum & reditum Episcopi denegabat. Interim Reverendus Odo vicinas Ecclesias visitabat, & munus Episcopale exequebatur, sedem ac domicilium habens in cœnobio Aquicinctino apud Aymericum Abbatem; & Amando Priori admodum familiaris. Donec tandem Henricus junior, Imperatore patri succedens, ad literas Paschalis Papæ Odonem restituit Sedi Cameracensi; civibus per literas præcipiens, ut ejecto Gualtero, germanum Episcopum suum admitterent. Odonem; qui deinceps ab anno salutis humanæ millesimo centesimo sexto in Sede Cameracensi residens, ipsis civibus & toti diœcesi suæ tam vitæ sanctioris exemplo, quam doctrina & concionibus, vehementer profuit; frequentat oves sibi commissas visitans, aliisque necessitatibus subveniens atque sustentans. *Hæc ibi.*

Odo consecratur Episcopus;

& altero Tornaci;

desit Aquicinctii;

accipit Sedem Cameracensem

B

C

9 *Idem* Odo, *sed* Odonus *scribens, confirmat Tenremundanum Canonicorum collegium, a Remigio, seu Ringero Calvo, hujus appidi Domino, ejusque conjuge Adelwide fundatum: cujus diploma ediderunt David Lindanus lib. 2. Tenremunda c. 2. & Aubertus Miræus in Codice Donationum cap. 73. ejusque compendium in Notitia Ecclesiarum Belgicæ cap. 121. ubi* Odardos, *inquit*, per gratiam Dei Episcopos Cameracensis..... Pro magna Dominæ Adelwidis, uxoris Remigii de Tenremonda, & omnimoda supplicatione Canonicorum Tenremondensium, eos ab omni persona, omnique larca vexatione emancipamus, & Canonicis ejus Ecclesiæ canonicam libertatem assignamus; concedentes, ut Decanus, qui Canonicorum ibidem curam habuerit sic ecclesiæ malefactores excommunicandi potestatem habeat. Duo ecclesiæ altaria de Opwych, & Lebbeke Ecclesiæ Tenremondensis, sanctæ videlicet Trinitatis, & S. Christianæ, solummodo ad ædificia sive ornamenta ecclesiæ retinendo, libera Canonicis tradidit;

confirmat fundationem Tenremundensem Canonicorum ann. 1108.

altaria Oplewicensia ann. 1109.

capellam prope Aldenardam ann. 1110. donat

in quibus Presbyteri per Decanum, & Canonicos D statuantur, & ipsi nobis, vel ministris nostris ad curam suscipiendam præsententur. Præfatæ quoque ecclesiæ allodia de Wimsia, de Morticle, de Geverghem, in campis, in silvis, in pratis, cum omni justitia terræ, & silvæ, libere & integre confirmamus, salis Canonicis proferura. Peractum est hoc anno MCVIII. Indictione 3. præsidi Episcopi anno III. *Idem anno sequente*, Præsulatus questo, Indictione IV, petitioni Canonicorum ecclesiæ S. Joannis Baptistæ in Valenciennis ac quievit, qua altare de Estruem liberum a Personis Ecclesiæ tradetur, *uti ibidem apud Miræum legitur. Addunt Sammarthani, ab eodem* concessam Roberto Comiti & Clementiæ uxori an. MCC. licentiam construendæ capellæ Beatæ Virginis, quæ nunc est in novo-Borgo apud Aldenardam. *Apud la Barre legitur* eumdem etiam donasse altare Ecclesiæ Tornacensi.

E

ægre deferre vel denegatum,

10 Tandem Odo, *uti apud la Barre legitur, ex ejus Monasterii monumentis*, cum suis laboribus non parceret, totam diœcesim latissimam circumiens, semiconfectus incidit in morbum; quo vehementer pressus atque afflictus, lectica se deduci præcepit, ad monasterium Aquicinctinum; ita quo & ante Episcopatum, & ceul, cum a Cameracensibus non admitteretur, & quamdiu provinciam Episcopalem administravit, familiarissime semper viserat, cum reverendo Haymerico, ejusque successore Alviso Abbatibus Aquicinctinis, ac Priore ejusdem loci Domno Amando de Castello. Porro reverendus Abbas Martinianus, *& frustra opponente se Abbate S. Martini,* successor ipsius Odonis, & Domnus Segardus, audientes apud Aquicinctinos in extremis agere Odonem, cum alio religioso venit Aquicinctum; rogans & petens ipsius Beati corpus ad proprium monasterium S. Martini quod reliquerat defecti: ut ubi primus omnium monachalem vitam fecerat amplexatus, Abbatialemque dignitatem primus omnium gesserat, atque tot virtutibus in vita claruerat, post mortem illic quoque quiescerat. Ad hæc respondit reverendus Abbas Alvisus, Aquicinctinenses non passuros eum virum Sanctum alio ablegari, quem Dominus Deus ad se transmiserat; sed in sua ecclesia propriam sepulturam habiturum. Igitur octiduo post hanc petitionem, plenus virtutum, anno MCXCIII. Kalendas Julii vita fungens Odo, cum magno honore condisus est in medio basilicæ Aquicinctensis apud Crucifixi imaginem, coram altari S. Andreæ, sub insigni candido, & perlucido marmore cavato, effigiam dicti Odonis, baculum pastoralem cum infula & vestimentis Pontificalibus gestantis, referente. Verum altari nunc destructo jacet in vestiario ejusdem Ecclesiæ, coram tabula insigni, referente miraculum S. Andreæ, quo fragos in mari liberantis.

ibidem a morte sepultus fuit.

D E

A

DE B. JULIANA FALCONERIA D

VIRG. TERTIARIA ORD. SERVORUM B. M.

FLORENTIÆ IN HETRURIA.

Vita ex Ms. Italico Fr. Archangeli Gianii Florentini.

ANNO MCCXLI. SEreniſſimæ Dominæ, Annæ Juliæ, Auſtriæ Archiduci, Sorori devotiſſimæ Ordinis Servorum Beatæ Mariæ & Patronæ Colendiſſimæ Fr. Arcangelus Florentinus Servita.

Dedicatoria ad Sorg. niſſ. Archid. Auſtriacæ.

1 Quamquam correſpondurus deſiderio Sereniſſ. Celſitudinis tuæ, ſimul & paritурus mandato Reverendiſſ. Patris noſtri Generalis, quæ pluribus ab hinc menſibus mihi injunxit compilare vitam noſtræ B. Julianæ, tardior aliquanto viſus ſim; excuſandus tamen venio, pec anntinuas occupationes quibus impleor, aggreſſui pe omnes noſtræ Religionis Conventus, conquirenti materiam pro ſcribenda u principio, quantum Deus conceſſerit, Ordinis hiſtoria, annos quadringentos, a quibus ille cœpit complexura, uſque in præſentem diem. Huic curæ variæ actaſſecunt operis injuncti expediendi difficultates, dum non niſi certo comperta intendo producere, & prædicationum conſuetrum quibus vacare jubeoc impedimenta: unde futurum ſpeco ut accuſobilior quoque appaream in conſpectu Seranif. Celſitudinis Tuæ, quæ potius reſpectura ſit uoimi promptitudiuem, qun hrue opellam qualemcumque tandem abſolutam affero, cogntu Tua voluntate fidentior.

amovet verecundum opella

2 Et veto Seramtrti Tuæ imprimis debebatuc hir labor, non tam quia ea Tibi recens acceſſit gloria, ut cognantisin terra nunc Impecatricia matee dicererii (licet hoc quoque ſit uliquid) ſed quia nuper ſanctotuo, ac generoſin propoſitn aſſecura id er, ut Patronam, & Advocatam haberet in

C *ipſe debitor ut Servori Tertiaria.*

tulis Reginam Angelorum, cui in terris tam viriliter profeſſa es velle militare, ſub vexillo, & habitu Servorum ejus, ad imitationem ipſius B. Julianæ. Equidem perſuadera mihi non poſſom, caſu factum eſſe, ut eum ſupatiori anno in feſto Viſitantis Eliſrbetham Deiparæ, cum plucibus tuoobſequio addictis matronis puelliſque lectiſſimis, aſſumens Habitum Ordinis noſtri, eligeres Juſtrem nomioi tuo adjungere nomen Julianæ. Idem mihi tutique Ordini perſuadet, ſignum doloroſæ Matris, & plus quam ſeptamplici gladio transfixæ, quod, velut mundanæ nomus ſublimitatis oblica, ex cune voluiſti uſurpaca pro ſigillo. Sane præconcipio animo, ut & alii mecum, iſto tuo novo nomine, habitu atque ſigillo renovandam in hiſce Germaniæ partibus imaginem vivam vetuſtæ illius aſſociationis, exemplumque veteris noſtræ Julianæ, quæ omnium eamdem Mariæ

& in Juliana nomē transgreſſa

an. 1613. 8. Julii.

ſeveritatem profeſſarum dua & primipia vocari poteſt. Divina majeſtas aſpiret ſanctis ac nobilibus cogitationibus veſtris, Tuamque Serenitatem dignam efficiat, quam poſteritas noſtea aliquando annomeret Beatis ſuis; deque ipſa velut altera Juliana ſcribere talia poſſit, qualia nunc de prima narramus: id quod ego imprimis upto, licet ſpiritualium tuorum nunc Fratrum, in ſacri iſtius habitus communione, minimus atque undequaque indignus. Vincentiæ die 22. Apr. anno Dom. MDCXIIS.

LECTORIS INTERPRES D. P.

3 EX Electora, *Ferdinandi Imperatoris filia, Caroli* V. *nepte, & Wilhelmi Montæ Ducis* nata Anna; *nupſerat ejuſdem Ferdinandi ſecundo genito Ferdinando, Tyrolis Duci atque Burgovia Marchioni, anno* MDXC. *eique alteram Annam pepererat quæ* MDCXI. *nupta patruelis ſuæ Mantuæ, altero patruelis Rudolpho* II. *paulo poſt morienti, facta erat & coronata Imperatrix, Francofurti* 24 *Junii* MDCXII. *Fihaigitur exaltationem præceſſerat voluptoſa humiliatio matris, hebdomadem unam: quæ etiam pia Mater, annum jam* XVIII. *vidua apud Rutterſhaſium in tabulis Genealogicis dicitur* Anna Catharina, *ſcilicet a Baptiſmo; & ſecundam illud nomen commutaſſe in nomen Julianæ hinc aiſcitur; hoc vero nomen geſſit uſque ad* 14. *Decembris anni* MDCXVIII *quo obiit, Oenipontum in Tyroli ſepultus.*

E *Fuit Anna uxor Ferdinandi Tyrolen.*

ſocrus Matthiæ Imper.

4 *Ipſe porro Gianius, qui hanc illi Vitam inſcripſit, ejus Hiſtoriæ, cujus compilandæ ſuſceptam a ſe curam profitetur, priores duos Centurias uſque ad annum* MDXXXIII. *deduxit, vulgare cœpit Florentiæ anno* MDCXVII. *in quibus cum ſemel iterumque honorabilem mentionem* B. Julianæ *feciſſet; tandem Cent. 2. lib. 3. caput* VIII. *hoc titulo inſcripſit,* De geſtis & obitu B. Julianæ Florentinæ de Falconeriis: *quod Caput profitetur ſe potiſſimum collegiſſe,* tum ex Pocciantii Chronico, tum ex Mag. Paulo Florentino in ſuo Quadrageſimali, quod Paulina inſcribitur, Feria 2. poſt 1. Dominicam Quadrageſimæ, ubi præcipua habebatur de Euchariſtia pectore mortentis cocepta, & earni impreſſo Crucifixi ſigillo. *Simili modo ante deſſoriem hanc Italicam Vitam, idem Gianius in Præfatiuncula ad Lectorem, eoſdem duos fontes nominat, & addit,* Paulinam prædicabilem *Senis fuiſſe impreſſam anno* 1596. *inſuperque allegat* antiquum Juliæ Epitaphium, celatum in quadam lucubratiuncula R.P. Mag. Coſmi Florentini Servitæ, necnon Ephemerides quaſdam quotidianorum capenſatum, quarum etiam nunc fragmenta aliqua reſtant in archivio Annuntiatæ, ubi ſervantur ſcripturæ ſpectantes ad fabricam; Adeo, *inquit,* ut vacturis hic nihil ſit præter ordinem aptamque collationem rerum ac temporum, penut ſingula accaſſacont, cum diſcreto quodam ac congruo illis verborum ornatu.

F *& Anno Vitam accepit quinquagenario ante ejus obitum Annali.*

Indicatis unde ſumpta eſt ſcribentis.

5 *Epitaphium in fine Vitæ, tam Latina quam Italica, itamque in præfato Chronico, iſdem ubique verbis recitatur, ut infra num.* 18. Michaelis Florentini Chronicon Servorum *habes, vulgatum Florentiæ anno* 1567. *tui autemnium ſe-*

A *pervivent Auctor, prælo paruerat Catalogum Florentinorum ſcriptorum: qui Catalogus; curante & multis nominibus ipſum augente Lucæ Ferrucci, in lucem prodiit an.* 1589. *cum inſigni ipſius Michaelis elogio; unde & Poccianticum gentilitio nomine dictum novimus, & pluribus aliis libris clariſſe. Ejus in Chronica ad annum* MCCXLI. *verba hæc ſunt:* Iiſdem diebus quibus Religionis onus imponitur R.P.M. Matthæo de Caſtro gibbi, (*ad cujus electionem, pro defuncto Petro Fudertino, Patres convenerunt*) aa. Junii onus mortalitatis depoſuit prudentiſſima Juliana Florentina (*in margine præfixa* B. *nominatur*) quæ non tantum inter nobiles mulieres Florentiæ primatum tenuit, cum originem ducat ea nobili gente Falconeciæ; ſed etiam inter Religionis Servorum Sorores principatum conſecuta eſt. Virum eamque non cognovit, ſed caſtiſſime toto vitæ ſuæ tempore beatæ Virginis in virginitate ſervivit, ſic a B. Alexio, Ordinis inſtitutore, ejusque patruo edocta. Bis in hebdomade jejunans, ac ejus patruo edocta. Bis in hebdomade jejunans, die Mercurii & Veneris, nihil nutrimenti ſumebat: ſed ejus epulæ erant (*eapiatæ* prius aqua pœnitentiæ) corpus ac ſanguis Domini; die vero Sabbati ſola aqua paucaque panis buccella contenta exiſtebat. Si deinde diſciplinis vacaverit, ſi divitias contempſerit, ſi proximorum ſalutem procuraverit, ſi Deo grata Virginique cara extiterit, ſi deatque Chriſti paſſionem, ac ejus Matris dolores fuerit meditata: ipſius pretioſa mors, ac ſigna ſubſecuta poſt ejus glorioſum obitum, ſatis ſuperque demonſtrant. Plurimis namque infirmis, dum migraret ad Chriſtum, & dum ſacri cineres ad eccleſiam deferuntur, corpus glorioſum tangentibus, ſunt ſanitas reſtituta, velut Divæ Annuntiatæ (*hoc nomen Conventui Florentino eſt*) Annalia teſtantur: ex quibus etiam deſumitur, quod hunc immaculatæ Virgini adeo cordi extiterit Jeſu Chriſti paſſio, quod poſt ipſius obitum tamquam a ſigillo impreſſa, imago Chriſti e cruci affixi in pectore ejus ſint adinventa: quod confirmant adhuc antiquæ effigies, quæ hiſce etiam diebus, in aliquibus Divæ Annuntiatæ ab omnibus intuentur. C Apud hanc eccleſiam in quadam arca lignea venerabilia oſſa ſunt recondita; uſque ad tempus illud a Patre præfixum, in quo ſinguli audient, Surgite mortui; eum quibus ut perpetuo æterna potiatur gloria, ſurget caſtiſſima mulier iſta. *Sed de premata paulatim cultu, ac præſenti Reliquiarum ipſarum ſtatu dabitur Appendix poſt vitam: de qua ad extremum ſignifica, eam fuiſſe ex manuſcripto Italice excuſam, anno* MDCLXII. *& dedicatam D. Franciſco Falconerio, utriuſque Signaturæ Referendario Romæ, & ſacræ Congregationis ſuper bona Regimine inſtituta.*

B *unde inſigne elogii Julianæ ſumitur,*

C *& teſtimonii aliquod exſtans.*

CAPUT I.

Natales & puellaris ætas Julianæ, voto caſtitatis obſignata.

CAP. I. *Familia Falconeria divinitus benedicta apparuit,*

QUoties divina providentia oculum copioſæ miſericordiæ ſuæ defigit in piam ſeminem aliquam, quo ceſſat eam ſucceſſive ornate favoribus quibuſdam particularibus; unde gratulari ſibi illa poſſit, non tam quod memorabilis facta apud homines ſit, quam quod amabilis reddita Sanctis, & æſtimabilis Angelis paradiſi. Divina erga Abrahamum propenſio, poſtquam ei benedixerat Deus, ipſius cauſa extendit ſeſe, non tantum uſque ad familiam fratris, ſed per filios nepoteſque treducta deſcendit in duodecim Patriarchas, Reges, atque Principes Iſrael uſque ad ſanctiſſimum illius germen Jeſum Chriſtum, Salvatorem mundi: Simile quid accidit in domo Elcanæ, cui per Samuelem, precibus matris impetratum, multiplex benedictio ſuperinfuſa eſt a Deo. Sic in Joanne Baptiſta divinitus beatificata fuit familia Zachariæ, ac aliis infinitas taceam, quibusdem ſuccedere videmus quotidie. Eteum iſtiuſmodi gratiæ, extraordinariæ & ſpeciales, a ſola Dei munificentia proficiſcantur prout apparuit Florentiæ, Tuſcani Domini principe civitate, inter duos fratres, Catiſſimum & Alexium Falconerios. D *in domo fratrum, Cariſſimo & Alexio.*

a Vivebant illi in ſeculo commode, ſi qui alii conditionis ſuæ nobiles, quibus dedecori in ea civicate nunc non erat exercere mercaturam quæſtum, felici negotiorum ſucceſſu locupletes: ſed unus poſt alterum, benignem erga ſe Dei manum certius ſunt experti, cum ſeſe divinitus tractos ſenſerunt, ad togatem morum vitæque in melius converſionem. Primus in recipienda gratia Alexios fuit, fratrum junior; qui magis magiſque proficiens quotidie in fervore divini obſequii, mentem cogitationeſque paulatim omnes a negotiis ſeculi traduxit ad amorem Dei, & fratri temporalium curam reliquens, ſolebat inter alia devotionis exercitia frequentare nobiliſſimam, ac devotiſſimam iſtius temporis ſodalitatem, cui ex ſpeciali erga beatiſſimam Virginem Deiparam affecta ſolitæ ejus Laudes decantare, nomen factum eſt Laudeſium S. Mariæ majoris. Hic inter ſerventiores nomenabatur: damque divino cultui, obſervantiæ ſui, & aliorum ſpirituali auxilio intendit pro viribus; dignus eſt inventus, qui aggregaretur numero illorum ſeptem, quos ex illa Sodalitio delegit Deus, ad miraculoſum principium Ordinis Servorum B. Mariæ auſpicandum, quemadmodum illius Ordinis hiſtoriæ narrant. E *quorum fuit unus e ſeptem Fundatoribus Servorum nomen.* F

3 Interim Cariſſimus, fratrum major, prægravate jam eum incipientibus annis, cœpit etiam ſeculum faſtidire, exhortationibus & exemplis ſeraphicis ſtimulatus. Cumque in ſeipſum converſus præteritæ vitæ acta atque negotia omnia introſpiceret & recognoſceret diligentius conſcientiæ ſtimulis perquam acribus urgari ſeſe ſenſit, quaſi multa ea alieno injuſtus poſſeſſor retineret. Itaque primum ad divinæ miſericordiæ ſortem recurrit, ut ejus gratia aſpirante certius deceroeret, quid ſui, quid alieni juris eſſet: deinde anno MCCLXX. nec quid ſcrupuli reſideret in animo, Urbano IV. Pontifici tunc maximo ſupplicavit, ut abſolutionem ſibi generalem impertiretur omnium quæ forte deliquerat in negotio: quam etiam ſub congruis quibuſdam & ſalutaribus conditionibus obtinuit. Cœpit ergo juſtæ alteritas Zachæi intendere reſtitutioni eorum faciendæ quæ aliena eſſe exiſtimabat, eleemoſynis in pauperes large diſtribuendis, & promovendo operi Annuntiatæ Florentinæ, quæ ejus facta eſt publicum refugium, Deiparæ opem implorantium. Neque hic ſteterunt fa-vo- *alterius ſui noſtra ſua converſio.*

favores divini, in familiam iſtam profuſi; ſed ipſam hominis illius converſionem ſecuta eſt gratia tanto ſingularior, quanto eam minus videbatur expectare poſſe in adeo provecta ætate; nativitas, inquam, ejus filiæ, cujus vitam ſcribere inſtituimus, Superiorum obedientia, & mandato Sereniſſimæ Archiducis Annæ Julianæ adſtricti: quæ ſicut illius numen adoptavit cum habitu OEnipoute, anno MDCXI. ita ejuſdem comatur veſtigia ſequi & exempla.

CAP. II. *Ab. 1250. nata Juliana;*

4 Nata eſt Juliana, ſub extremam patris Cariſſimi falconerii ætatem, circa annum MCCLXX. in urbe Florentina; cum maxima honoratiſſimæ iſtius familiæ lætitia. Ea licet ægre meminerit patrem ſe noviſſe, cito ex hac vita ſubſtractum (quamquam aliud ante hac viſum ſit nobis, necdum ita accurate ſubductas habentibus temporum rationes) diu tamen ſuperſtitem habuit patruum Alexium, cum quodam ſuo patruele Fr. Albizio, pariter Ordinem Servorum profeſſo, qui non parum contulerunt adeos, quos mox illa facere cœpit, ſpiritus les progreſſus. Ita a prima pueritia potuit principia facere omnis Chriſtianæ virtutis, maxime cum eo plurimum etiam conferret mater, ſingularis prudentiæ matrona, quæ cum omni ſolicitudine imbuebat parvulam Dei timore; moribus gradui ſuo congruis, pro more iſtorum temporum, quando nobiles puellæ educabantur cum præcipuo honeſtatis ſolitudiniſque rigore; procul a ſimultatis vitiis caeterorumque cunſpectu. Via autem infantula pia cœperat linguam in verba ſolvere, cum frequens audiebatur pronuntiare dulciſſima Jeſu ac Mariæ nomina, magna cum admiratione nutricis & delectatione piæ matris; cui levir Alexius ſæpe dicebat, quod pro filia Angelum videbatur peperiſſe; omninoque futurum, ut progredienti ætate, mirabilia magna in illa & per illam operaretur Deus.

quæ ſub patruo matriſque cura adhuc tota probe educata,

& ab infantia pietati addicta,

5 Inter hæc paularim provecta ad diſcretionis ætatem, longe libentius attendebat Juliana exercitiis devotionis, quæ ſuus ipſam patruus docebat; quam conſueti mulierum laboribus ad quos ipſam aſſuefacere conabatur mater. Etenim prout & ſuſu tractandis, inſtruebat altaciolo, & ante ex vacabat legendis libris ſpiritualibus, cantandis Deiparæ laudibus, precibuſque fundendis. Eapropter cum increpans eam mater ſubinde moneret, quod ſi ita porro negligenter ageret, in iis quæ ad regendam familiam actinent condiſcendis: ægre ei eſſet inventura maritum; aliud illa non reſpondebat, quam confidere ſe, quod ſuo tempore neceſſitati tali proviſura Deipara eſſet. Porro quantum illa accedebat ad annos, tanto magis elucere incipiebat morum, ac fœmæ gratia ſpecialis, ſic ut mater magnas majoreſque indies ſpes conciperet honoratiſſimarum nuptiarum; jamque ea de re ſermones naſcerentur intra domeſticos.

recuſatis magnis,

6 Etenim, ut familia Falconeria erat opibus, & affinitatibus clara, non deerant quorum conjugis appeteretur: præ omnibus tamen, mortuo jam patre, in ejuſmodi ſpem intendebat Falco, familiæ caput. Cum enim ætate illa, poſt Guelforum Gibellinorumque factiones extinctas, alia aliaque refurgerent; inter Cerchios atque Donatos, Nigros & Albos; magna cum ſolicitudine attendebat unuſquiſque, ut deligenda uxore potentiam augeret factionis ſuæ, contra adverſarios. Verum alia prorſus omnia cogitabat Juliana, pridem animo fixum gerens, id quod ſuggerente patruo Alexio conceperat, propoſitum ſervandæ in perpetuum caſtitatis, ſeque virginem Virginis Mariæ obſequiis conſeccandi. Quapropter, ſpretis adhortationibus materuis, conſanguineorum illiciis, ac ſeculi blandimentis; nuncupato continentiæ voto ſeſe ultro obſtrinxit, prompta parentelæ omni totique mundo renuntiare, ac nuda nudum Chriſtum ſequi, quandocumque id ſibi permitteretur.

D

BEATAE GIANIE caſtitatem vovet.

CAPUT II.

Suſceptio Habitus, in eoque profeſſio & ſancta exercitia B. Julianæ.

E

7 Ea res cum ad patrui Alexii notitiam perveniſſet, & per eum ad B. Philippum: ambo ut flagrabant deſiderio ingenti perfrahendi quoſcumque poſſent ad famulatum matris Dei, vehementer gavi ſi ſunt: & proxima Generali Capitulo anni MCCLXXXIV. rogatus Generalis Philippus eſt, ut teretti Ordinis Habitum donaret Julianæ. Ea enim licet ætate juvenis admodum, gravitatem tamen præferebat maternæ quantumvis grandævæ, & a patruo Alexio ſatis inſtructa erat in omni profeſſionis talis exercitio. Ipſe ergo teſtimonium illi reddente, & accedentibus mulierum devotarum precibus, quæ in piam iſtam ſocietatem a viris religioſis liberam convenerant, pallio Seevitico diſtinctam a ſeculanibus, conſeciit ad Habitum illi conferendum. Factum id eſt in eccleſia Annuntiatæ, cum iis cæremoniis quibus Ordo noſter a principio aſſoevit; gaudente Alexio, quod negotium ceptia ſuæ eo uſque perduxiſſet, & nihil curante quoſcumque reſpectus mundus & caro in contrarium ſuggerebant. Ipſe vero Generalis magnam jam tum concipiebat fiduciam, multiplicis fructus per eam faciendi in illa pia Congregatione.

CAP. III. *Anno 1284. Habet tunc Ordinis præſul.*

& ſuſcipit Julianam,

8 Quanta autem cum præparatione animi Virgo ad eum actum acceſſerit, quantuque cum jubilo inde receſſerit, non eſt facile verbis explicare. Quæcumque de manu Generalis acceperat, pallium nigrum, tunica, cingulum, velo, ipſaque corona, libellus, & cereus, magna ac mira ei repræſentabant myſteria, quibus cum plandis impendeeet annum probationis. Tunica atrata, repræſentabat ei mœſtitiam Mariæ in monte Calvario, pœnia ita remque martyrii inter filii tormenta tolerati: Zona pellicea, curem Chriſti, flagellis, clavis, lanceaque diſciſſam; Vela candida, puritatem Virginis; Cocuna, laudes ei datas ab Angelo; Libellus, meditationes de paſſione Chriſti ſuggerebat; Pallium, protectionem Deiparæ, cui ſe ſuppoſitam gratulabatur; cereus denique, accenſam lampadem, quam inſtar prudentis virginis monebatur ſemper habere paratam, in occurſum ſponſi Domini ſui Jeſu Chriſti. His ita conſiderandis toto anno intenta, magnæ ædificationi erat matri, conſanguineis & familiæ univerſæ, necnon omnibus ejuſdem Habitus ſociabus. Et-

de moribus B. Philippi

& ſuæque probationis anno,

A enim, licet conſanguinei ægrius ſolito ferrent
EXITAL. JANII ejuſmodi mutationem, eam tamen paulatim magis magiſque probabant; imprimis mater, quæ filiæ exemplo & admonitionibus lenitri, ipſa quoque aſſuefiebat exercitiis devotionis; id quod Julianæ magno erat ſolatio commodoque.

CAP. IV. 9 Jam circumvolutus erat probationis annus, & ſequenti MCCLXXXV. congregabatur alterum Florentiæ Capitulum generale, in quo ad faciendam profeſſionem, ſuſcepto vitæ inſtituto congruam, recipienda erat Juliana, ex ſuo ipſiuſque Generalis & Sororum voto. Necdum quidem ea res ordinata erat in hunc quo nunc utimur modum, quemadmodum exactis articulis compreheſum poſtea Martinus Papa IV. confirmavit per Bullam anni MCCLXXIV. ſub data 16. Martii: verſimile tamen eſt, id quod tunc Apoſtolica fuit auctoritate ſtabilitum, majori ex parte etiam primis iſtis temporibus uſitatum fuiſſe; ut ſcilicet coram altari in eccleſia ſanctiſſimæ Annuntiatæ voverent, ad hoc receptæ, perpetuam Deiparæ ſervitutem ſub nigro Habitu, cum obſervantia caſtitatis, præſcriptæ ad omnia teſtibus vocatis; Notarioque actum publicum conſignante, & Fratribus atque Sororibus aliquam multis; qui madmodum tunc Julianam feciſſe, in manibus B. Philippi Generalis, mihi perſuaſum. Is vero Tudertum, finito Capitulo abiturus, unde rediturus eſſet numquam, inſtante jam vitæ ejus fine; optimis haud dubie monitis inſtructam Julianam reliquit, commendans ei, licet adhuc juvencolæ, & ſolos quindecim annos natæ, Ordinem totum in maximis tunc anguſtiis conſtitutum; devotamque Congregationem Sororum, cujus eam prævidebat caput magiſtramque futuram aliquando; necnon ſuum proximum tranſitum; cujus denuntiatio valde conſternavit Julianam, quæ adeo cito privari ſe dolebat optimo animæ Paſtore.

CAP. V. 10 Ultima hæc Generalis ſui monita tam alta animo impreſſit Julianæ, & tam frequenter recolebat memoriæ; ut quæ a prima pueritia ſervebat ad Dei famulatum, exinde etiam æſtuaret magis; ſicque non ſibi tantum, ſed etiam aliis magiſtra virtutis. Imprimis autem ſibi præfixit quamdam vitæ regulam, inviolabiliter obſervandam; jejunandi ſcilicet omni quarta & ſexta feria, quibus ſolo pane cæleſti reficiebatur. Et quoniam æquum judicabat, ut Marianam profeſſa ſervitutem, unum quoque diem illi addictum haberet; addidit jejunii ſui diebus Sabbatum, cum modico pane & aqua tranſigendum: quod etiam impendebat contemplandis ſeptem doloribus Virginis ante ipſius imaginem, aſſi illis ipſis præſens adfuiſſet; quemadmodum etiam Feriam ſextam habebat occupatam meditandis Dominicæ paſſionis myſteriis coram Crucifixi ſimulacro. Hoc vero ut ſimiliorem ſe redderet, aſperis etiam diſciplinis diverberabat ſibi carnem uſque ad ſanguinem; nec raro abripiebatur in extaſim, præ deſiderio ſe cum patiente Jeſu crucifigendi: ut mirum nihil ſit, ſi poſtea inventa ſoit impreſſum carni ſuæ habens Crucifixi ſigillum.

11 Horas Canonicas noctu diuque perſolvebat ſuo quamque tempore, nec prius ab una tranſiſſet ad aliam, quam myſterium ei reſpondens meditando expendiſſet: cuique inſuper applicans paſſum aliquem condolentis filio matris, Hoc vero exercitium etiam aliis docuit; quemadmodum dicetur in vita diſcipulæ ejus Joannæ Florentinæ, pio etiam hoc defunctæ circa annum MCCCXXVII. Numquam illa inchoaſſet vel finiſſet horam aliquam abſque ſalutatione Angelica: in hoc autem, pro Servorum pia conſuetudine, addebat Salve Regina, ſic a B. Alexio edocta. Quamquam autem ut plurimum ſacris Officiis Fratrum ſuorum intereſſe conabatur in eccleſia Annuntiatæ, illic ſe recipere ſolita ad proprium Falconeriorum Sacellum, ubi præ oculis haberet defunctorum ſuorum majorum memorias; non crediderim bene tranſactum diem, quo non ſalutaviſſet adoraſſetque Annuntiatæ imaginem ante ſuum altare, ibique commendaviſſet Servorum Ordinem, uti a Philippo mandatum acceperat. Quolibet, etiam feria ſecunda, liberandis fidelium e purgatorio animabus, multa impendebat ſuffragia; recitabatque Vigilias defunctorum, nocturna cas flagellatione concludens.

12 Admirationi autem Sororibus præcipua fuit cingulum ferreum, aſperum valde & carni immerſum, quo reperta ſunt accincta poſt mortem, ſic ut abſque ipſius venerandi corporis læſione auferri nequiret, unde factebane conjecturam, quod eo fuerit accincta a juventute; impiere volens, ad litteram Evangelium illud, Sint lumbi veſtri præcincti; ſimulque reprimere ſtimulos carnis, & quamcumque delectationem ſenſualis tentationis, immittere ſolitæ ab omni boni humani adverſario. Præcipue autem conabatur proficere in virtute humilitatis, quemadmodum a ſancto patruo ſuo didicerat, tanto ſanctæ paupertatis & vilitatis amatore, ut noluerit ad ſacros Ordines promoveri, ſed in gradu laicali remanere elegerit; vilioribus quibuſque vacando exercitiis & quotidianum victum emendicando Fratribus: ſic & ipſa, cum poſſet nobiliter vivere de facultatibus ſuis, malebat manibus operari unde victum lucraretur; atque in medium allato, communi cum Sororibus portiuncula manebat contenta.

13 Audito, poſt non multos ab emiſſa profeſſione dies, obitu B. Philippi, Tudertino in urbe, die 21. Auguſti, publica ac privata cauſa indolutt; quemquam multum ſolatii acciperet ex iis quæ de illius tranſitu circumſtantiis narrabat Fr. Ualdus Florentinus, atque ex ore ejus acceperat ſuæ ſoſerebat Aleatus. Imprimis autem movebat illam, per eamdem ante mortem curare, duarum peccatricum Helenæ ac Floræ conſortia, a quibus exordium habuit Aquiſpartanam Servorum ecnobium. Etenim hujuſmodi ſpiritualis miſericordiæ operibus ipſa toto corde afficiebatur; quorum licet expeſſa nulli ſuperſit relatio, ſpecimina tamen quædam ſervoris, ad promovendam animarum ſalutem, hinc inde eraluent per tenebras oblivionis; dum conſtat, quantum ſalubres ejus exhortationes profuerint matri, ad tenendum caſtæ viduitatis propoſitum, miſericordiæ, ac pietatis operibus unice intendendo. Eadem Franciſcam Falconeriam, mortuo fratre ſuo Nicolao, induxit, ut omnes facultates ſuas diſpartiretur in uſus pauperum; & D. Gotdoceæ auctor fuit de Servorum Ordine mercedi tam bene, ut privilegio ſingulari mereretur communione meritorum Ordinis a Generali donari. Multos etiam perſuaſit, dimiſſa peccandi conſuetudine, accedere ad ſa-

D. Horarum Canonicarum,

illarumque devotionem.

E

Cingulo ferreo ad carnem conſtricto;

Exercitia humilitatis ſuæ.

imitatur humilitatem patrui.

CAP. VI. Mortem B. Philippi,

F

ejus exemplo multos convertit ad ſuam ſententiam.

A fodalitatem Pœnitentium, quæ ſub directione Servorum tum vel maxime floreba; &, quantum poſſem ſubjectando aſſequi, plurimum contulit ad Dianæ cujuſdam cunctationem, quæ unà cum marito totam ſe mancipavit ſervituti Mariane.

CAPUT III.

Contubernio Tertiariarum præfecta Juliana, ſanctè illud inſtituit; miraculoſiſque favoribus cumulata in morte, ut Beata colitur in ſuis Reliquiis.

Familia contuberalis Tertiariarum,

14 DEfuncta matre, continuo ſe contulit Juliana ad Sororum ſui Habitus contuberium: cœpitque ad ſe allicere plures bonæ ſpei puellas, ad Dei obſequium virtutemque formandas: quæ inter fuit Joanna Florentina, cui talis Magiſtra diſciplina per duodecim annos ſuſcepta, maximo admiculo fuit, ut ipſi mortuæ tamquam hæres ſuccedere poſſet in magiſterio, quo plurimum Congregationi novellæ poſtea profuit. Ea interim, & vivente & mortuo Philippo, iiſdem jactata tempeſtatibus, quibus ipſa Servorum Ordo tantum non diſſolutus extinctuſque fuit; ferebatur iactari cymbulæ, majori navigio adhærentis; neque prius aſſequi firmum ſtatum potuit, quam eum aſſequerentur Ordo ipſe; receptus ſub Apoſtolicæ protectionis ab Honorio & Nicolao ſui nominis Quartis, Octavo item Bonifacio; ac denique a Benedicto XI. per Bullam expreſſam anno MCCCIV. declaratus vere religioſus Ordo. Dum vero Venerabilis Pater Andreas, ſancti Patris Philippi ſucceſſor ſeatus in Generalato, etiam de ordinando ad perpetuam ſtabilitatem Sororum Tertiariarum inſtituto cœpit ſerio cogitare, ipſiſque ponere neceſſitatem unius capitis inter ſe conſtituendi, cujus electionem ipſarum arbitrio relictam volebat.

CAP. VII.

eidem ſtabilito tandem Ordini

B

C

15 Erat tunc Juliana annorum circiter triginta ſex: quam cum omnes, abſque mora & circa ullam diſcrepantiam ſententiarum, nominarent; illa humillimè ad pedes Generalis objecta, deprecari onus, ſeque indignam excuſare cœpit; nec unquam inducturam in animum unquam delatum ſuſcipere, niſi in mentem venirent Philippi verba, jam olim ſibi valedicentis Congregationemque commendantis, ut ſutorem illius aliquando Magiſtra. Fuit ergo prima illa, quod quidem ſciatur, quæ eum Prioriſſæ titulo Sorores Tertiarias cœpit regere. Sicut autem B. Philippus, in Romano Martyrologio, appellatur a Baronio Inſtitutor Ordinis Servorum B. Mariæ; non quia eum ipſe fundavit, ſed quia Regulis Conſtitutionibuſque inſtituit; ſic & Tertiariarum Inſtitutrix appellari poſſe Juliana videtur: quia quid Philippus facere non potuerat cæca illas, ipſa effectui mancipavit. Neque unum exiſtimandum, cum primum eam earum Regulam approbavit Martinus IV. ipſam conceptum ſcriptamque fuiſſe; ſed potius longo uſu firmatam, ut fuerat a Juliana concepta, extremam denique perfectionem ab auctoritate Apoſtolica ſuſcepiſſe. Sub hac multis annis officium illa ſibi injunctum gerens, verbis & exemplo præibat omnibus, ad exactam ſtatutorum obſervantiam, donec novis gravis & laboribus feſſa, pœnitentiis inſuper, jejuniisque exhauſta, lecto decumbere infirma cœpit, unde aſſurrexit numquam.

Prioriſſa eligitur 1304.

Priorem dicitur Juſtitutor

D

16 Hereditatum quodammodo Falconeriæ familiæ bonum fuit, longævam vitam ducere. Nam de patre quidem Julianæ Carissimo, ei ſi non ſatis conſtet quo anno obierit, certum aſt tamen annoſum fuiſſe: matrem vero, quæ ſupervixit marito, deprehendimus ea ſcriptoris ædonis ad nonageſimum quintum ætatis annum pertigiſſe. Patruus Alanus, non obſtantibus vitæ ejus ſeveræ auſteritatibus, annum decimum ſupra centeſimum numerabat cum obiit; anno MCCCXVIII. Februarii. Quare nec mirum fuiſſet ſi etiam Julianam contigiſſet ad centeſimum pervenire & quod ſeptuageſimum ſupergreſſa non eſt imputandum venit ejus aſſidua pœnitentia, & debilitato per multam abſtinentiam ſtomacho; cui debilitando plurimum contulit oſus vini, aut nullius, aut diluti adeo, ut potius dici deberet aqua. Huic malo cum nullum invenirctur remedium; & ſtomacho nihil prorſus recipiente, ætiam privatam ſe videret Juliana divinitſſimo eo Sacramento, quo ſolebat triduo per hebdomadam ſuſtentari; paſcebatur delicijs ex Euchariſtia aliis percepiarum recordatione ſuaviſqnamquam hoc quoque ſolatium ei ablatum ſuit, ſobeundæ gravi melancolia, ea Viatici deſperatione ortu incommodo. Tandem tamen, ſuadente Confeſſario patrueli ſuo, puiſque Virginibus ægræ aſſiſtentibus, acquievit, ut vellet ſpirituali Communione contenta decedere, ſeque ea ratione ad extremam Unctionem ſuſcipiendam præparare.

CAP. IX. Langueſcit in familia ſuæ progniæ

annorum, inſtar matur extremum,

E

atque ab ſtomachi impotentia

17 Hac ſuſcepta, & redeunte priori deſiderio, Patrem ſuum Confeſſarium & Virginum Correctorem rogavit obnixe, ut ſaltem ſibi deferretur ſacratiſſimæ Euchariſtiæ hoſtia, quam puſer adorare. Id poſtquam obtinuit, rogavit iterum ſibi pectus ablui, atque candidiſſimum ſupetextendi velum, ſuper quo ſacrum Corporale explicaretur. Deinde ad lævam ſupra cor, ubi ſentiebat majorem veluti furnacis ardentis æſtum, poni Euchariſtiam petiit. Sed, o novum & inauditum miraculum, perpetuoque memorandum! Ipſa anim quaſi converſa in Angeli ſpeciem, pulcherrima apparuit; & præ dulcedinis exceſſu quodammodo liquefacta, dum ſuaviſſime ex hac vita migrare contendit, Hoſtia quoque illa nullibi viſa aut reperta fuit. Sive enim, præ dulcedine amoris, Julianæ animam ſecum attraxit benedictus Jeſus; ſive illa in cœlum cum ipſomet ſuo ſponſo Chriſto ad ſempiternas nuptias evolavit; illud tamen compertum, quod Virgines conſortes, dum ejus corpus curarent & de more ablueraut; una ei cariſſimæ diſcipula & morum imitatrix, Joanna Florentina; cum extrema erga hanc piam Matrem officia, ſupra pectus ejus procumbens, perſolveres, dolorctque vehementes ſe talem Magiſtram amiſiſſe; ſupra ipſius carnem cæca cor vidit Jeſu Chriſti crucifixi imaginem, infra rotundum circulum; veluti ſigillo impreſſam & obſignatam; ut inde agnoſceretur poſteri, quam B. Julianæ ſemper cordi extitiſſet Jeſu Chriſti paſſio.

obſque Phyſico moriturus

ſervem Reſtaus cordi ſuo ſuperpoſui petit,

CAP. X.

& mortua invenitur cruce ſignata.

13 Præ-

A 18 Prædictorum duorum prodigiorum tanta
BX ITAL. fuit apud omnes æſtimatio, ut alterius rei memo-
GIANIS riter retinendæ curam omnem Fratribus Sororibusque exemerit; unde nec ſigillatim deſcriptæ
clarque miracula. fuerunt multorum inſitmorum miraculoſæ curationes, ad contactum ſacri corporis, dum illud a Sutoribus modeſta, ſed pia pompa defertur in eccleſiam Annuntiatæ, eique conſuetæ exequiæ
Corpus ponitur ſub altari fiunt. Solum ſcimus, quod iſtis exemplis provocatus populus Florentinus, perrexerit frequens ad viſitandam illius arcam concurrere, indeque quamplurima ſuis malis doloribuſve remedia auferre. Repoſita autem fuit arca illa ſub altare Falconcriorum, titulo Immaculatæ Conceptionis Matris Virginis, quo Sodales Habitus noſtri utuntur. In ejus laudem ſacro tumulo hæc verba fuerunt affixa. Juliana, miraculis illuſtris, Virginalis gloriæ, Falcuueriæ, Florentiæ, ac Religionis Servorum grande decus, ſanctum patrui Alexii animum imitata, qui unus ex ſeptem ſui Ordinis conditoribus fuit, a cælo unde venerat, in ortu
cum Epitaphio, duplicis ſulis, ſol ipſa videre viſa eſt, anno Do-
B mini MCCCXLI. Florentiæ in æde Divæ Annuntiatæ, decima nona Junii.

Et lampade jugiter accenditur. 19 Manſit venerabile illud corpus in ligneâ arca, ſub prædicto altari, annis ducentis viginti octo; ubi recurdamur nocte diuque ſuliam fuiſſe ardere lampadam, quæ, per craticulatam in fronte altaris feneſtellam, nutriebatur & accendebatur. Sed cum anno MDLXXX. renovandum altare iſtud eſſet, inventa eſt arca illa adeo cariosa, ac marcida, ut neceſſe fuerit facta oſſa inde exempta reponere in Sacrario, una cum aliis reliquiis; ubi uſque modo ſervantur intra capſulam deauratam
Inde ex. Mag. transfertur in novam arcam, & interpoſitis cryſtallis perlucidam; ut etiam caput, compoſitum intra grande caput, quod Virginis vultum repræſentat. In ſacra Montis-Sanarii ecclemu, inter alias Reliquias habetur pars brachii dexiri B. Julianæ: & in civitate Oempontana in Germania, ubi eſt monaſterium Præſentationis B. Mariæ, Sororibus claustralibus Servo-
C rum ſundatum, ſervatur os majus unius cubitalis. Quæ quidem Reliquiæ, ſub publico Inſtrumento D. Sebaſtiani Cenni Archiepiſcopalis
Et authen. Reliquiæ Oempont. Notarii, facto in ſacriſtia Annuntiatæ Florentinæ 21. Auguſti, miſſa ſuit anno MDCXII. Sereniſſimæ Annæ Julianæ, Archiducissæ & Sorori noſtræ Tertiariæ, quæ hujuſmodi beneficium inſtanter a Patribus iſtius Conventus requiſiverat.

Quomodo pingenda effigies. 20 Atque hic ſit modo finis eorum, quæ ſcire atque colligere potui per hanc Quadrageſimam, horis ſubciſivis, & a quotidianarum concionum cura minus impeditis, pro tenui mea ac debili facultate, in honorem B. Julianæ, & ad ſatisfactionem Sereniſſimæ iſtius Archiducissæ; in primis vero ad Dei gloriam, quæ illi ſemper cum honore ac laude debetur. Amen. *Hactenus Lucubratiuncula illa Mſ. diviſa quidem in Capita* X. *ſed quorum aliqua, quatenus vel Servorum Ordinem, vel Regulam Tertiariarum ſpectabant, vel ex ſolo Auctoris ingenio diffuſius deducta videbantur, in epitomen contraxi; omnibus, quæ propriæ* Julianam *concernebant ſervatis. Pro vis autem, quæ reſecare placuit, accipe hoc loco ex Annalibus, quomodo Imago ejus pingenda ſit.* Si quis, inquit Gianius, effigiem B. Julianæ repræſentare cupiat, poterit cujuſdam nobilis matronæ, quæ ſit ætatis grandævæ & peoceræ ſtaturæ, ut ejus venerandæ D indicant oſſa, cumpingere imaginem quæ manu dextra ſuper pectus demonſtret impreſſionem illam ſanctiſſimæ Crucifixi, ſiniſtra vero Coronam calculorum cum libro retineat; ceterum Monialium habitu eum velaminibus pro conſuetudine tertii Ordinis Servorum, induta ſit.

CAPUT IV.

Miracula per interceſſionem B. Julianæ Falconeriæ poſt ejuſdem mortem obtenta ex ſcripto Italico Monaſterii Annuntiatæ Florentiæ.

E

21 ANno MDCLXXVIII. XXIII. Decembris, cum eſſet Matia filia Joannis Roſſi in horto ſuburbano Sereniſſimi Magni Ducis, Boboli dicto, immedicabili inſirmitate in uno pedum laborans qua cum graviſſimis & continuis doloribus duodecim annorum ſpatio afflicta fuerat abſque ulla adjutorii ſpe, ideoque a medicis & chirurgis deſtituta, ſeſe ad animo interceſſioni B. Julianæ cummendans, eodem momento priſtinam perfectamque ſanitatem recuperavit. Florentia curantur graves infirmitates pedis.

21 Matia Eliſabetha, Pauli Ricci filia quinquennis, gravi febre oppreſſa, ſumpto pulvere ea roſis quæ B. Julianæ Reliquias rerigerant, ſubitu miraculo ab omni febre libera & perfecta ſanamanſit. febris,

23 Cum ſibi hujuſmodi roſas appliciuiſſet conſectumque ea eis pulverem hauſiſſet Catharina, uxor rhedæri D. Leonis Strozzi, eo tempore, quo jam per duos dies noctesque continuos accutiſſimos partus doloribus conflictata fuerat ideoque non tantum de partu ſed etiam de vita deſperatum erat, mox felicisſime filium peperit ab omni infirmitate libera. partus difficilis, F

24 Catharina Angela, filia Pauli Ricci rhedarii D. Ducis de Vetlich, octo menſibus uterum ferens & longa febri debilitata; cum ſruſtra per multas variaſque medelas pluresque venarum inciſiones, etiam eadem die ſæpius iteratas ſanitatem quæſiſſet; tandem applicitis ſibi iisdem roſis hauſtoque aarumdem pulvere ſeſe dictæ Beatæ cummendans, ſubitu ſanitatem recepit. diuturna febris,

25 Maria Magdalena, Tartini filia duodennis citeriar, anno MDCLXXII. gravi fluxione afflicta erat in uno ex oculis; qui ad pomi aurei magnitudinem intumuerat, cum tanto dolore, ut nec die nec nocta quietem permitteret, unde & viſum in eodem oculo omnino amiſerat; ita ut D. Medicus Cheluzzi immedicabilem atqua incurabilem declaraverit. Hujus mater cum eam B. Julianæ obtuliſſet atque ex animo commendaſſet; ad ipſo tempore, quo facto voto domum revertebatur, filiam ſuam omnino ſanam maximo ſuo cum ſtupore invenit; unde poſtea ad altare prædictæ Beatæ votum ſuum obtulit, ſanatam ſecum adducens filiam, ut debita ac gratias eidem referret. tumor & excisum oculi,

26 Anno MDCLXXXI. 28. Maji Catharina, ſi. podagrosa.
lia Mariani Cavalini, cum longo tempora paſſa eſſet,

A esset, & etiamoom pateretur maximom & intolerabilem dolorem in dextro pede ita ut movere se non posset; ex animo sesa commendavit intercessioni B. Julianæ, mane aliquo quo desiderabat interesse devotioni septem Dolorum, hanc ab ea postulans gratiam ut eo se hoc mane conferre posset. Postea magna cum fiducia viæ se dedit, strahens se quam melius poterat, manibus pedibosque repiendo ad templum sanctissimæ Annuntiatæ. Cumque ad altare prædictæ Beatæ pervenisset, vta ægrum pedem sacello intulerat, moxque omnem dolorem cessare sensit seque cum tanto suo, quanto circumstantium stupore sanum plane invenit; ita ut postea nullum unquam dolorem senserit: pro qua gratia argenteum deinde pedem obtulit.

Ex Quistello sub dictum Mantuanæ

27 Anno MDCLXXXIX. cum D. Aurelia Pirrachera ex S. Felicis oppido rediret ad dictionem Quistellensem, rhedaque quæ duobus pullis equinis trahebatur veheretur; hi manum rhedarii

B salientes, inversum fractamque rhedam cum supra ejusdem Dominæ, ac duarum ejus famularum, tum ipsius rhedarii corpus egerunt. Prædicta vero Domina illo instanti invocatis nomen atque adjutorium B. Julianæ, omnes miraculole ab omni offensa atque injuria liberi evasere, id manifesto ejusdem Beatæ attribuentes miraculo.

rhedæ per illæsos agitur,

moribundus subito convalescit,

28 Cum quidam N. eodem loco S. Felicis ex acuta febre moribundus atque ab omnibus medicis destitutus decumberet; & eo jam esset in statu, ut consuetæ commendationes animæ secutarentur; prædicta D. Aurelia ipsi in aurem insinuavit, ut sese commendaret votum faciens B. Julianæ; quod ut fecit, subito ita convaluit, ut post biduum lectum deseroerit, quod sine miraculo fieri non potuit.

distortum collum curatur,

29 Annibal Orsi, Quistellensis, grati malo circa collum vexatus, acerbissimum patiebatur dolorem, onde omni quiete & solatio destitutus collum etiam habebat distorsum; adhibitisque frustra variis medelis & unctionibus, tandem

C mane ejus vespere aliquo partem affectam oleo ex lampade dictæ Beatæ inungere eum jussit cum magna erga Sanctam fiducia, qui cubitum concedens sequenti mane improviso miraculo liberum plane sese ac sanum repetit, acsi nullo unquam malo vexatus fuisset.

periculosus sanguinis fluxus sistitur,

30 Alio quodam tempore idem Annibal, cum periculosum sanguinis fluxum ex naribus pateretur, qui duorum boratum spatio eum magna cruoris abundantia perduravisset, absque eo quod variæ constrictiones & ligaturæ, brachiis, coxis, ac capiti adhibitæ aliaque plura medicamina quidquam juvarent; nares eodem oleo ex lampade B. Julianæ inunxit, ac subito sanguis fluere desist; nec amplius eo malo laboravit.

spasmo pestilente,

31 Cum Domina Victoria Mazzachera, uxor Domini Capitanei Baribolomæi Tenente, Commissarii Quistellensis, pro nepota suo, a medicis desperato atque ad extrema reducto per pustolas pestiferas, dicti curassent Sacrum ad honorem B. Julianæ; subito infirmus melius habere cœpit & intra breve tempus plane sibi restituta est.

lethifera inveterata.

32 Soror Dominæ Isabellæ Malherbæ Mantuanæ, inveterato febris hecticæ malo per duorum annorum spatium vaxata atque ad extremum vitæ deducta, ab eadem Domina Isabella commendata B. Julianæ, intra octiduum lectum deseroit

D & sana plane ac libera remansit.

ex ital. ex ms. tussi inveterata dolores sanantur.

33 Eadem Domina Isabella, vice quadam acutissimis intestinorum doloribus ex improviso oppressa, oleo ex lampade B. Julianæ sese inunxit; moxque dolor eam deseruit.

Roma

34 Josephus, Francisci Fornici filius, unoanum tredecim, anno MDCXCI. 6. Augusti, tam vehementi febre impetitus fuit, ut intra paucos dies in manifestissimum mortis periculum incideret: ita ut collatis ipsi sacro Viatico aeque extrema unctione, loquelæ, cognitionis, sesuumque reliquorum expers, deficientibus arteriæ pulsibus extrema corporis parte jam frigida, continuis epilepticis motibus, ac convulsionibus proximæ mortis indicium daret. Tunc ipsius Mater aliique domestici, ex consilio duorum Religiosorum Servorum B.V. qui ægro aderant, ad intercessionem B. Julianæ recurrerunt; vtque recitatæ erant aliquot preces in honorem ejusdem Beatæ, cum moribundus adolescens subito aperuit oculos; conversusque ad orantes pro se Religiosos, tanta nos allocutus est libertate acsi nullo unquam malo laborasset. Die XIV. supradicti mensis recidit idem adolescens eo modo, ut ad agonem redactus, omnium medicaminum impatiens, cognitionem perdiderit; allatis vero ad se reliquiis B. Julianæ renovatisque precibus, subito sibi restituros est. Tandem cum tertia vice, XVIII. supradicti mensis recidisset, maloque accessissent geminæ in guttore mostrosæ strangulationis parotides, quæ & respirationem omnemque alimentorum sumptionem intercludebant, unde desperata omnino sospitas vita credebatur; cursum ad intercessionem B. Julianæ recursum fuit, ac subito tumores suppurati experuos infirmusque feliciter ab omni malo convaluit: quod legitimo scripto attestatus est Dominus Angelus Modius medicus Romæ qui ægrum prædictum curavit.

per eo ægrum relapsus ter fidi restituitur.

ac eodem plane convalescit,

APPENDIX D. P.

De cultu B. Juliana, successive promoto.

F

35 *Cum anno* MDCLX. *Florentiæ essemus, & P. Godefridus Henschenius, a rerum nostrarum studiosissimo D. Antonio Magliabechio deductus fuissemus* XXII. *Octobris, ad aram appositam miraculosæ Annuntiatæ Virginis imagini, in templo Servorum B. Mariæ: ac prima salutavimus Ordinis ejusdem Generalem, Callixtum Puccinelli, qui postea Urbinatium Episcopus factus obiit. Hic jubente exhibitus nobis ibidem thesauras sacrarii, sane spectabilis; interque alia, inaurata ex ligno capsa, continens sacra* B. Julianæ *ossa, & similis materia flatua pectoralis, cui ejusdem Divæ caput includebatur. Isidem etiam intelleximus, a D. Francisco Augustino Pakonerio, sub fide testamenti, conditi anno* MDCXXXIII. *die* 8. *Maji, legata fuisse viginti scutorum millia per annos viginti legitimis usuris augenda, ad curandam B. Julianæ patriæque ejus Alexii canonizationem. Iusta id tempus li nihil effectum fuisset, capitalis illa summa cum fructibus converti debebat, juxta testantis voluntatem, in marmoreum altare sive sacellum, quo dicta Reliquia*

Monumentis in sacristia Relliquiæ,

legatum an. 1632. sine usum

ad fabricæ sacelli.

A quæ honeſtius collocaremur. Sed ut terminus iſte indulgente Pontifice prolongatus tunc erat, ad applicationem hereditam; ita etiam poſtea aliquoties, ac ne quidem anno MDCXCI. impleta erat obligatio præſcripta, cum ſuper his & aliis conſequenter ponendis me informaret P. Mag. Antonius Fabri iſtic Bibliothecarius.

AUC. D. P.

36 Dilationis cauſa, ſicuti idem P. Bibliothecarius me docuit, fuit & eſt expectatio propinquæ canonizationis, fabricatis jam duobus Proceſſibus, circa cultum ab immemorabili, nec Florentiæ MDCLXXIII. altero Tiferni anno LXXVI. vi quorum a ſacra Congregatione Rituum anno LXXVIII. emanavit favorabile Decretum, Pontificio annuatu firmatum. Interea, anno jam dicto LXXII. die 13. Auguſti, prædicta Reliquia ex antiquis lignis capſis translata ſunt in duas arcas ſeu capſulas argenteas, a Patribus ipſius conventus Florentini curatas, & collocandas eo ubi illa ſteterant loco, id eſt in Oratorio Paſſionarum, ſub altari Reliquiarum dicto, ad ſiniſtram ſacriſtiæ, quemadmodum conſtat per Inſtrumentum tunc rogatum a Joanne Antonio Coſmi Vincalis, Notario publico Florentino & Cancellario Archiepiſcopali. Inde vero tranſlata eadem Reliquia ſunt anno LXXVI. a ſacriſtia, ſub altare Immaculatæ Conceptionis, cujus capella ad jus Patronatus DD. Falconeriorum pertinet, die XI. Septembris. Tunc Patres noſtri, quidquid de ſacro corpore ſupererat, compaginandum decenter curarunt, & capiti unien-

Patrum vocatis Romæ proceſſibus,

Tranſferuntur Reliquiæ an. 1672. in novas capſas,

B

dum, ſic ut aliud ferme nihil deſit integritati, quam exſtendisse ſiniſtram et, Occiponti remanens. Ita redimegratum corpus indutum fuit habitu Tertiariarum Sororum, ſericeo tamen, cukitraque & cervicali candidi holoſerici impoſitum, intra lignean arcam, in modum candidi marmoris colaratam, limbiſque inauratis decorem: cujus operculum habet in fronte ſcriptum vitæ Epitaphium, dependentibus circum anathematis argenteis, & chartaceis, ſicut antea circa caput pependerant. Quibus omnibus ſic temparatis, clauſo arca, repoſita fuit ſubtus altare præditum, coram teſtibus ad id rogatis publicoque Notario, videlicet Gerardo Salvini Flo-

& an. 1678. ſub altari ponuntur,

C rentino; idque ſub noctem, & valvis clauſis, noſtriſque Patribus omnibus aſſiſtentibus.

37 Exinde numquam amplius aperta fuit arca publiceque expoſita, niſi ad inſtantiam quandoque illuſtrium perſonarum, quibus ſpecialis honor iſte defertur. Feſto tamen B. Juliana die, capella & altare prædicta quam ſpecioſiſſimis paramentis floribus, cereiſque ornantur, quæ nocte diuque ardentibus, a primis Veſperis uſque ad finem dici ſequentis; & ſupra altare ponitur tabula, Beatam repræſentans, in alta decumbentis extremum, ſibique apportari faciens ſacrum Viaticum. Pulſantur,

& ordinatur feſtum;

idque ſolemnius celebratur an. 1678.

ut in maximis ſolemnitatibus, campanæ: ſed Officium & Miſſa fiunt de feſto tunc current. Sti. Martyrum. Annuit etiam Sanctitas ſua, ut, ſi mihi obſtet, liceat Votivam facere de Deipara. Poſtquam autem anno (ſicut ſupra dictum eſt) MDCLXXVIII. allatum fuit Breve, cultum ab immemorabili confirmans, pulſatis campanis omnibus, die 8. Junii, expoſita imago Beatæ fuit ſupra portam eccleſiæ, & quam ſolemniſſime decantatus hymnus Ambroſianus.

38 Sed ea non contenti Patres, majori cum otio apparandam novam feſtivitatem conſuerant, lecto ad id die 23. Julii, quando apparatus tam muſicæ rum concentuum, quam artificialium ignium excellentiſſimus noctem præcedutem totam occupavit

23. Julii.

habuit; & Reliquia, ſuis cryſtallis incluſa; omnibus D fuerunt conſpecta, non tamen ſupra, ſed ſubtus altare Conceptionis. Mane autem panegyricam orationem dixit Provincialis Scholarum piarum. Secunda oratione eſt Miſſa ſolennis, & reliquum diei iſtius Officium; veſperi autem iterata illuminationes priores cum alio quocumque feſtivo ornatu; quando etiam gentis Falconeria inſignia inter facules volantes luxere. Accurrit ad ſpectaculum, non ſolum populi, ſed etiam nobilium multitudo, tum ipſa Dominica tum biduo ſubſequenti, quo patuerunt videre cupientibus Reliquia ſancta. Tunc etiam illuc acceſſit Regis Poloniæ Theſaurarius, cum ſua uxore. Feſtum autem ſua honorabili preſentia concluſerunt Sereniſſimi Principes, imprimis Magnus Hetruriæ Dux Coſmus III. qua etiam occaſione impreſſa fuit epitome Vitæ, ad inſtructionem & ſolatium populi.

39 Quod ad Beatæ imagines attinet quæ in noſtra eccleſia ſunt, una in Proceſſibus ſic memoratur. Super altare, in capella S. Annæ, erat antiquæ tabula depicta; ubi effigiata eſt S. Anna cum Maria Virgine ejus filia ſuper brachiis, & in ſiniſtra S. Laurentius Martyr, & B. Juliana de Falconeriis, in Habitu Monialis, cum radiis aureis ſuper capite, corona globorum in manu, & circa pedes cranio humano ac lilio, necnon foremine ad pectus cum particula Hoſtiæ rotundæ; quomodo hic in effigie vides.

Antiquæ imagines, E

Interrogavit Illuſtriſſ. Judex &c. teſtes deponentes an recognoſcerent dictam picturem. Ambo concorditer dixerunt, non dubitare, quin ſit manu Antonii Bonini de Mazzeriis, qui fuit de ſchola Franci-Bigii, pictoris celebris circa annum MDXL. de quo Antonio pictore fit menſio a Georgio Vaſario in Vitis Picturum, circa finem vitæ d. Franci-Bigii.

quæ cum anno 1540.

40 Habetur etiam recens ſculptum effigies tabulæ prænemorata quam altari impoſitam dixi ſupra, alterius autem ſupra portam hunc expoſita effigies fortaſſis reperiuntur ante Hiſtoriam Panegyricam B. Julianæ Falconeriæ a Fr. Proſpero Bernardi Flo-

ren-

A *rentino dedicata Decio S.R.E. Cardinali Azzolino* anno MDCLXXXI. *quarum utpote omnes antiquarum hic meminisse satis est. Satis etenim meminisse ipsius Historia, nihil ultra alibunde nota continentis; præter Academicorum duodecim Parthenicorum Epigrammata, Regiſtrum alphabeticum Sanctorum, ac Beatorum Ordinis, tum plenarium poſticum in feſtis prædictis expoſitum cum gemina conſtitutione Pontificia, altera Martini V. approbantis quamdam Regulam ſeu religioſe vivendi formam, in qua nonnulla honeſta, & rationabilia, ac regulari diſciplinæ congruentia ſtatuta, & ordinamenta fore noſcuntur, eatenus laudabiliter obſervata per eos qui Fratres & Sorores de conſortio Servorum S. Mariæ nuncupantur ſub die 17. Kal. Aprilis, anno Pontificatus VII. qui fuit Chriſti* MCDXXIV. *Altera Conſtitutio librum finiens, eſt Pauli V. ad inſtantiam Annæ Juliana Auſtriæ Archiduciſſæ,* Conſtitutio-

B nes *quas ipſa fieri procuraverat profectio* directione atque gubernatio, Domus *ab eadem fundata* in oppido Oenipontì Brixenſis dioeceſis, prope Monaſterium Montilium Ordinis Servorum B. M. V. *ſcilicet* Mulierum, quæ ſub titulo Servorum B. M.V. Altiſſimo famulentur, votaque caſtitatis & obedientiæ tantum emittant, ſub habitu & conſtitutionibus *ibidem expreſſis*, ac Montilibus dictæ Monaſterii inſerviant, vitæque neceſſaria miniſtrent. *Inter dies Confeſſionis, & Communionis diſtarum mulierum deputatas notantur feſtæ* S. Annæ Prophetiſſæ, S. Philippi, & S. Jacobi Apoſtolorum atque S. Annæ, matris D.V.M. *& ſignatur Conſtitutio* die 8. Julii MDCXVII. Pontificatus anno VII.

Alia noſtrorum in alterâ & anno Vitæ editâ 1685.

anno Conſtitutionibus Tertiariorum Florentinarum

& Oenipontæ 1619 approbatis.

C *Commentarium hunc claudat nuperrimum decretum ſuper ejuſdem B. Juliana culta hoc tenore emanatum anno* MDCXCVII. Obtenta a Sanctiſſimo Domino Noſtro D. Innocentio Papa XII. per Poſtulatores Cauſæ ſub die 5. Decembris 1692. proximè præteriti, nova audientiæ ſuper inſtantia ab D eiſdem olim Sacrorum Rituum Congregationi AUCT. porrectis pro conceſſione Miſſæ, & Officii B. Juliæ de Falconeriis Ord. Servorum B. Mariæ Virginis. Iterumque propoſitis in Sacrorum Rituum Congregatione ab Eminentiſſimo, & Reverendiſſ. Domino Cardinale Colloredo ſtatutis prædictis. Eadem Sacra Congregatio, auditoriam in voce, quam in ſcriptis Reverendiſſimo Archiepiſcopo Myrenſi Fidei Promotore, cenſuit, ſtandum eſſe in primo loco decreſis ſub die 5. Auguſti 1690. Nempe, caſum, de quo agitur, ſtantibus veritate circumſtantiis, quæ concurrunt, non comprehendi in Decreto generali anni 1628. Ideoque concedi poſſe Officium, & Miſſam ſub ritu Semiduplici de Communi Virginis pro Religione Servorum B. V. Mariæ, & pro Urbe Florentina. Et inſuper decrevit, in poſterum ſervandum eſſe Decretum generale in forma præciſe, ita ut non ſuffragetur immemorabilis, niſi probata in eadem ſpecie Officii & Miſſæ; ſi Sanctiſſimo Domino Noſtro placuerit. Die 10. Januarii 1693. E

Et Sanctiſſimus Dominus Noſter ad pies, ac humillimas preces Sereniſſimæ Eleonoræ de Auſtria, Poloniæ Reginæ, ab Excellentiſſimo Principe de Lichtenſtein Cæſaræo Oratore, eidem Sanctitati Suæ porrectas, prout in precibus prædictis ad Sec. Congreg. remiſſis ad formam prædictorum Decretorum, benigne annuit. Die 17. Octobris ejuſdem anni 1693.

A. Epiſc. Oſtien. Card. Cybo.

Loco ✠ Sigilli.

B. Inghirami Sac. Rit. Cong. Secr.

Hæc dum imprimuntur, Romæ intelligo quædam addenda parari, quæ ad calcem hujus diei Lector poterit invenire, ſi maturè adferantur.

F

DE B. MICHELINA VIDUA,

TERTII ORDINIS S. FRANCISCI,

PISAURI IN MARCHIA ANCONITANA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P. De variis Vitæ ſcriptoribus, Miraculis & cultu veteri atque hodierno.

ANNO MCCCLVI *Defuncta Piſauri in feſto S. Trinitatis.*

TErtius S. Franciſci Ordo, *non cum primario Minorum Fratrum Inſtituto, per omnes Chriſtianiſmi provincias propagatus, plures mirinſque ſerus Sanctos, ac Beatos Eccleſia protulit. Apud Piſaurenſes ili ininum* B. Michelina *dedit, extremam ſuſtinata paupertatem; idque non ita ſanabo aliquo, quod minus arduum, ſed in ſua privatim domo; diſtributis in egenos omnibus, qua vel viro ſuo in dotem attulerat, vel ab eo fuerant ſibi relicta, vivens mendicata. Talem autem vitam tenuit, annis ferme viginti, defuncta* MCCCLVI. *in Dominica Trinitatis tunc in 19. Junii cadente, quo die feſtum ejus annue agitur in eccleſia Conventualium S. Franciſci, ubi tumulum magnifice elevatum habet. Annus & dies obitus concorditer notantur ab omnibus qui Vitam ſcripſere.*

2 *Extat Piſauri Ms. Vita Latina, cui ſimile exemplum, manu Salvatoris Salvatoris deſcriptum, pridem Bollandus noſter accepit & quidem in novem Lectiones digeſtum: qua diſtinctio in Piſaurenſi Ms. non reperitur ſed hanc ad calcem additur, quod abeſt amoſſe, teſtimonium veterum miraculorum his verbis: Ego vidi librum, in quo erant annotata 96. Miracula, cum ſignis Notariorum, quæ fecerat B. Michelina, ab anno 1359. uſque ad annum 1378. & non ultra: qua fere verba aſſumpta, in ſua tum prima perſona Thomas Diplovatatius Piſaurenſis, ante librum Additamenta ad Conſilia & Quæſtiones Bartholi, excuſum Venetiis, in Dedicatoria ad D. Jacobum Piſaurium, Epiſcopum Papien, ſub data anni* MDXXIX. *18. Januarii, ſic legimus: Ego vidi & legi librum in quo erant ſcripta 96. Miracula, cum ſubſcriptionibus Notariorum, hinc intelligas, eum qui Piſaurenſis cenſui adſcripſit præfatum teſtimonium, fuiſſe eumdem illum Thomam Diplovatatium; non tamen Auctorem illius Vitæ. Nam hanc compoſitam fuiſſe crediderim ſtatim a ſuprà prædicto de Miraculis proceſſu, cum illis vita*

Vita Latina no 9. Lectionum datur.

Scripta poſt Proceſſum de miraculis ſuis an. 1378 finitum.

ſub Epiſc. Angelo ut Ord. Min.

cogni-

AUCT. D. P.

cognitis, Epiſcopali ac forte etiam Pontificia auctoritate, decretus eſſet B. Michelinæ cultus, cum Officio, cui Lectiones iſta debebant ſubſervire. Erat, cum moreretur Beata, Piſaurenſis Epiſcopus Blaſius; qui anno MCCCLVIII. Aſculum translatus eſt, eique ſucceſſit Nicolaus; ſub quo cœpta ſit miraculorum deſcriptio, & continuata uſque ad CCCLXX. quo etiam ipſe Firmum tranſiit, & Proceſſum promovendum reliquit Leali Malateſtæ, qui nonnullo conſanguinitatis, vel amicitiæ paternæ vinculo adſtrictus fuit defuncto Michelinæ marito. Sed tertia poſt anno ipſe quoque ad aliam ſedem tranſiens, ſcilicet ad Ariminenſem, locum fecit Angelo Feduceio, ex Ordine Minorum: quem omnino veroſimile eſt abſolviſſe negotium, & ſcriptam mox Vitam approbaviſſe. Damus ergo eam primo loco.

Alio proſiori Italico rhythmo edita, qua deſideratur,

3 Secundo vellemus dare halico rhythmo lucidius digeſtam per Fr. Franciſcum a Lucignano, in argumentum devotionis erga Beatam, cujus interceſſione ſanitatem divinitus fuerat aſſecutus, addita e regione paraphraſi Latina. Sed ea, ut mihi C Piſaure ſcribitur, uſquam nunc invenitur; putatur tamen eorumdem Rhythmorum paraphraſi proſaica eſſe ea Vita, qua manuſcripta extat abſque nomine paraphraſtæ apud Monachas S. Catharinæ Martyris Ordinis S. Dominici, ſub hemate ſumpto ex Cap. XXXI. Proverbiorum, Mulier timens Dominum, ipſa laudabitur. Oravi igitur & petii paraphraſit illius exemplum accipere, collaturus ipſum cum Vita Latina ſecunda, de qua mox.

eius uſus Raphaël de Pardis

4 Eſdem rhythmis ſimili halica paraphraſi reddidit, ſubtitulo Semitæ ſpiritualis, Fr. Raphael de Pardis, Piſaurenſis, & (ſicut ad prima partis calcem ſcribit) Baccalaureus in Ordine Minorum; ex ipſiſmet Beatæ familia Mettilla deſcendens per aviam, cuidam de Pardis nuptam, uti præfatur: quamquam non tunc primum ea familia conjuncta inter ſe videantur fuiſſe, ſed a tempore ipſiſmet Michelinæ quippe qua filium unicum, Pardinum nuncupaverit, juxta Tuſſinianum. Hæc vita deſcripta fuit in gratiam Matrum, ac Sororum tertii Ordinis, uti ex frequenti ad eas apoſtrophe apparet; & Piſauri quidem non reperitur, ſed extat ejus exemplum apud me quoad primam partem; ſecunda C pars, qua continere debebat miracula poſt mortem, fruſtra requiritur, forte nec ſcripta unquam fuit. Ne tamen Latine verſam hic darem primam iſtam partem, fecit Marianus Florentinus, qui antiquis, ut dixi Lectionibus plurimum uſus; & veroſimiliter etiam utraque Italica jam laudata, plemerem, ac Latinam inſertis lib. 2. Faſciculi Chronicarum Seraphici Ordinis Minorum fol. 287. ſicut illa, in quinque grandia volumina digeſſe, & ipſius auctoris manu veroſimiliter exarata, ſervantur Romæ ad S. Iſidorum, apud ſucceſſores Lucæ Waddingi; quorum unus Michael Tonerus, Lector Jubilatus, fidele exemplum ad me miſit anno 1691. Deſinunt autem Chronica illa in anno MCDLXXXVI. licet ipſe Marianus vitam produxerit uſque ad MDXXIII. Igitur ſecundo loco Mariani contextum accipe, in Annotatis conferendum cum Italicis Manuſcriptis, ac prolo excuſis, & augendum miraculis a mox laudando Tuſſiniano collectis: quem noviſſime ſecutus eſt Legendarii Franciſcani recentiſſimus Auctor Benedictus Mazzara, nec alia, nec plura habens quam ille.

& utraque Marianus Florentinus

Memoria domus

5 Interim ex Codice Piſaurenſi hic legi, & eo quod ibi ad calcem additum invenitur (niſi diverſa manu additum ſit) demonſtratur illius codicis antiquitas non magna, præ eo quo primam nitam dabimus. Invenitur autem ibi ſic: Fertur dictum S. Michelinam fuiſſe ea illa domo de Metellis; & domus fuerat ubi eſt ad præſens eccleſia Annuntiationis S. Mariæ, ubi & ſchola Eacorrzatocum, ubi & Tunica, & Calicium & alia Reliquiæ. Sed an ea domus, quam ante converſionem ſuam Beata incoluit? an vero pauperculæ hoſpita, apud quam extremos annos, ac denique animam egit? Hoc poſtius exiſtimo; nam ad S. Franciſci, ubi corpus eſt, *in eccleſia ſua ſe,* anno MDLX. legi in pariete ſcripta hæc verba: B. Michelinæ Calicium, & ulei vaſculum, non ſine miraculo repleti, ceteraque Reliquiæ miræ ſanctitatis referæ, templi hujus ſacrario ſervantur, atque hoc Sacellum teſtaurarum exornatumque eſt A..... Atqui vaſculum illud, credibilius eſt, ex domo della pauperula, apud quam patratum fuit miraculum, relatum infra num. 22. ad Virginis Annuntiata remanſiſſe; hinc vero cum ceteris tranſlatum ad S. Franciſci, ipſo reſtaurationis prænotata anno, quem injuria parietem dealbantium ſubtraxit oculi, ſed ſervavit diligentia Petri Rodulfi Tuſſimiani, in Hiſtoria Seraphica fol. 140. V. brevem ejus mentionem faciendo, ubi docet, quod ad ſepulcrum (non ita) pridem honoratum hæc verba ſunt affixa an. 1580 Divæ Michelinæ oſſa MCCCLVI. (defunctæ), ea tumulo vetuſtate exulcto excerpta, Zoroaſtes Batignanus, & Hippolyte Leonarda uxor, novo hoc monumento locanda curarunt anno MDLXXX. Atque ſalvum ſexcentoſimum, quam Hiſtoria Seraphica ederetur, quod noto, ut appareas ſupplendorum in ea hic verborum neceſſitas, & quam negligenter typotheras nactus ſit diligentiſſimus alias Scriptor Tuſſinianus.

6 Porro cur hic tam brevis illa ſit, alia nulla eſſe *poſt relatam a Tuſſiniano pro nova Vita* conſa putetur, quam quod (ſicut ubi ait) Vitam, *notitias.* & miracula diffuſe eſt idemmet proſecutus ſermone vernaculo imprimendaque dedit Arimini, anno quidem MDLXXV. ſed ex notitiis (ut præfatur) Piſauri acceptis, dum ibi concionaretur anno MDLXXII. *monumentum, Epitaphium.* oſtenſo civibus, quam iſta innovatio fieret, cujus propterea ibi non meminit: ſed iſtis omiſſam notitiam ſupplevit in Hiſtoria, ſicut dixi. Ipſum monumentum, ſicut hodiedum ſpectatur hic propono: ſed oſſiolum

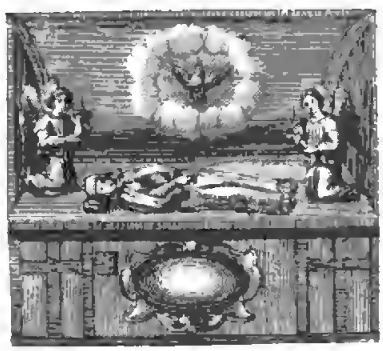

nunc firmiter clauſum, intelligo olim aperiri ſolitum, *Effigies.* ut per craticulam ferream conſpici interius poſita oſſa poſſent. Epitaphium, tumba præfixum, quod per tabellæ anguſtiam exprimere non licuit, tale eſt:

AN-

A ANNO MCCLVI. POST CHRISTUM NATUM,
SANCTO AB HOC CORPORE,
FELIX ANIMA BEATÆ MICHELINÆ PISAURENSIS.
DIVI FRANCISCI TERTIARIÆ,
IN CÆLUM EVOLAVIT.

Ardet perpetuo lampas ante ſepulcrum: cui ſuper incumbens Michelinæ *mortuæ ſimulacrum, arbitrio ſculptoris eſt factum, ſicut etiam elegans ejuſdem volet in extaſim rapta effigies, a Frederico Baroccio Urbinate claro tunc pictore elaborata: quam quoniam Piſaurenſes optant ari inſculptam videre, eoque delineationem mittendam curarunt, etiam hic accipe.*

Feſta apud Franciſcanos duplex.

7 Feſtum in eccleſia Franciſcanorum agitur ſub ritu Duplicis, ſed omnia fiunt de communi nec Virginis, nec Martyris, idque ea tempore immemorabili. *Idem, ſed neſcitur quo ritu, fiebat olim tota Dioeceſi: nam in fine libelli Officii proprii S. Terentii Martyris, Patroni principalis antiquioris, ab anno* MDXCIS. *adnotata erat rubrica particularis, proſpeciali recitatione Officii aliorum Sanctorum, & ſignanter de* B. Michelina, *ſub hac forma*: die XIa. Junii fit Officium B. Michelinæ, Piſaurenſis Tertiariæ, & omnia dicuntur de communi non Virginis. Capitulum Molierem fortem, cum reliquis pro nec Virgine, nec Martyre, Oratio. Eaudi nos Deus. *Ab hodie nemo eſt, qui meminerit talis Officii a ſe recitati, nedum Officii proprii, ſeu Lectionum novem de Vita recitandarum: quas tamen ante hos ultimos quinquaginta annos ex tunc adhuc ſuperſtite Mt. accepit Bollandus. Sed ſi hæc notitia Piſauri periit, manet liber Statutorum editus anno* MDXXXI. *uti lib. 1. Rubrica 4. eſt* de Honore faciendo B. Mariæ & S. Terentio in eorum feſtivitatibus &

per dioeceſim obſervatum,

licet in ſtatutis an. 1531.

brevi currendo: extenditur autem Statutum, & jubetur, ut idem intelligatur de oblationibus debitis, & conſuetis in feſtivitatibus Corporis Chriſti, S. Mariæ 15. Julii, S. Petri Martyris ex Ordine Prædicatorum, 29. Aprilis, & S. Michelinæ: rurſum autem de aliis quibuſdam ſpectantibus proprie ad Feſtivitatem S. Terentii 24. Septembris, concluditur tota Rubrica his verbis, & idem obſervetur in Feſto S. Michelinæ. Quare operæ pretium fuerit ipſum Decretum exhibere ad finem Miraculorum. D

AUCT. D. P. *decretum. ſuper oblatione & feſt.*

8 *Plura his ſuggerere non potuit, qui de mandato Illuſtriſſ. Avil, Epiſcopi Piſaurenſis, anno* MDCXCI. *informandum me de pleriſque ſupranotatis curavit, rogatus ab Eminentiſſ. Leandro S. R. E. Card. Colorædo, ex ipſomet Pontificia electionis Conclavi non indignum reputante, tanti momenti circumſtrepentes tunc curas interpolare litteris, ſuper ea re ad prædictum Antiſtitem dandis: præter illa vero nihil eſt quod ultra addere huic Commentario poſſim. Addenda eſt tamen grata memoria alterius beneficii, quo ſimul accepi informationem de veteri cultu* B. Franciſci, *ſimiliter* Piſaureſis, *vulgo* B. Cicchi *aut* Cecchi, Ord. Fratrum Minorum, *quem quidam volunt* B. Michelinæ *fratrem fuiſſe: ſed ut patet ex antiqua ejus Legenda, nobiſcum benigne communicata, & ad diem 4. Auguſti danda, nihil habetur, unde ejusmodi conſanguinitas confirmari poſſit; ſed contrarium omnino: ſiquidem uno ſeculo prius, quam illa, obiit, defunctus anno* MCCL.

B. Cecchus non fuit frater B. Michelinæ.

E

VITA

Pro Officio proprio olim diſtributa in Lectiones ex Ms. communicata a Salvatore Salvatorio,

F

1 MIchelina Italica, de Penſauri civitate maritima, locupletibus parentibus orta, oobiliter Dei gratia micuit in urbe, dum vixit, poſt mortem miraculis plurimis ipſa coruſcans. In gradu nempe primo exorta virgineo, ad annum perveniens duodecimum, a parentibus traditur ſecundo ſtatui conjugali, in eodem demorans annis octonis, remanens poſtea orbata marito. Exiſtens itaque vicennis ætatis, in gradu tertio viduali, Spiritu ſancto prærenta, decrevit glorioſi S. Franciſci ſectam Regulam adipiſci, mundi & carnis illecebris vilipenſis. Divino igitur Spiritu ſupra ſeipſam altius elevata, eligere optimam partem deſiderans, ſeipſam alloquitur his verbis. Quid ſperas in ſeculo Michelina? Age quod fis tuæ animæ optimum; & ſpreta pompa bonorum præſentium, ac divitias, quas poſſides ea ſucceſſione primorum tuorum parentum, pro Dei amore pauperibus condonans, utiliſſimum theſaurum acquiras in cælo.

LECT. 1. *Vita viduana Michelinæ*

aliqui Chriſti exempla

2 Exemplo Chriſti pauperis te conformes & verbo Evangelico conſolatus, ut caritatem Dei, ac proximi perfecte cuſtodias; & luctans nuda cum nudo negotio, id eſt diabolo, qui eſt Negans otium, ſemper in malis reportans victoriam, fructum centeſimum

LECT. II. *abdicare amore;*

A aumules in excelſo. Brevitate penſata inſuper temporis, pondus cogita terrenorum; ſimul & quæ ſupra ſe impediunt contemplari, ſpinas fugias eorumdem: ac ſeculari labore fugato, & ſervitio terrenorum, quæ Deo plerumque obſtiſtunt, eorum fallacias præcaveas in futurum. Cuncta pro Chriſti amore diſpenſes, ut Deo totis viribus ſerviens, ſecura perveniasad bravium retributionis æternæ. Accepta igitur Regula tertia, quæ de Pœnitentibus nuncupatur, incipit Dei famula Michelina cuncta paupertatis erogare; micas panum, denatorum & eleemoſynarum ſubſidia; linum ac lanam veluti veſtimenta lanea, ac linea, ſecum portans, diſtribuit pauperibus, & mendicis; & prout videbat cæcos, & claudos, & cujuſcumque generis inopes, & mandicos, leproſos etiam, & infirmos neceſſitatem habere, ita ut opus erat, ſingulis miniſtrabat. Nam & graviter infirmatis aliilis, aviculas, atque pullos, pro diverſitate infirmitatum, porrigebat: & ægrotis, doloribus conquaſſatis, compatiens velut mater infirmabatur & ipſa.

fallaciæ Terrenis diſtribuit egenis

B

LECT. III *de quo cum eſt laudaſſet apparens Chriſtus,*

3 Dixit igitur Chriſtus ſuæ famulæ Michelinæ: Vere Michelina vocaris, quia dum minimis meis pauperibus, lina & linea, ac lanea, & cuncta alitilia, & nutribilia erogaſti, mihi capiti membrorum feciſti: & dum membra fœtida leproſorum linuiſti, oleo pietatis, & gratiæ, ſubventionis & miſericordiæ, mei amore unxiſti; mihi unguenta, & linimenta talia porrexiſti. Cum enim pauperum debilium membra roboraſti, per cartitatem cordis interioſecus viſceratam, & operis exteriuſecus virtuoſam, caput meum, & me Chriſtum filium Dei vivi, qui ſum caput omnium Chriſtianorum fidelium, veluti prædilecta mihi famula Magdalena, unxiſti. Inſuper totum boni operis, quod feciſti, mihi, non tibi principaliter apptopries Michelina: mihi namque, & pro me tu linita, & uncta, & velut linea tecta, & caſta, in recta linea mandatorum meorum incedens, non declinans ad dexteram, vel ſiniſtram, ponens pedes in tuto, & recto tramite lævato, diligens juſtitiam, & odiens iniquitatem, omnia C mihi placita perpetraſti, ultra conſortes tuæ civitatis, ac provinciæ Marchianæ. Jeſu Chriſti ſancto ſermone, humilis Dei famula Michelina ſuo Domino correſpondet: Confiteor tibi, Pater & Domine, tibi referens ſemper laudes, qui mandatorum tuorum ſemitam revelaſti mihi famulæ tuæ Michelinæ. Omnia mihi namque tradita ſunt a te, Domino Patre meo. Ego enim veluti Michelina, & ad nihilum, ac nihilum, & ad nihil prævalens; valut mica minutiſſima panis, quæ ad terram emittitur canibus manducanda; tamquam modici fructus, & quaſi cujuslibet pretii, ab omnibus vilipenſa, nihil ſine Te præpotens facere; merito Mica parvulina, in omnibus diminuta, mei fragilitate penſata, ſecundum vim dimoutivi nominis, valeo nuncupari.

ipſa ſe profundo humiliat:

LECT. IV, *& medica in viſitans*

4 Omnibus autem rebus diſtractis, & pauperibus erogatis, ambulabat per civitatem Peuſauri paupercula Michelina, tamquam mica humilis, parvula; diſcalceata tu pedibus, unica tantum contenta tunicula honeſti coloris, & pretii; humilique mantello, ſive pallio cooperta, vilibus de lino coopercoris capitis, ac pectoris tecta, & velata. Et ut ſe humilem conſerveret, lecti vilibus & aridis ſtrammibus utebatur; ac ſpiritu D Dei fervens, ſæpiſſime alloquens, oranem edomans ſuſtuoſem, vitiſſimam animam appellabat.

LECT. V. *aliena aditur hoſpitio,*

5 Ut autem perfectam paupertatem ſervaret, cum nihil jam prorſus haberet, to quadam domuncula cujuſdam mulieris Dei devotæ, velut hoſpita pauperculæ, morabatur. Cujus mulieris pauperis inopiæ compatiens Michelina, dum olera coquiniaſſet hoſpita præfata, & ut oleum infundaret coctis herbis, lecythum acciperet oleo vacuum, nihilque olei eſſet in domo; ſubito Dei famula, cordiali caritate commota, dolorem adhibens compaſſivum to ſuæ neceſſitate conſortis, recurrens ad Dominum toto corde, confidens in eo, nihil hæſitans, de cœlo oleum poſtolavit. Vade, inquiens ad conſortem, lecythum recipias; quia ibi oleum tuvenies, tibi a Domino miſericorditer propinatum. Acciplenſque hoſpita vas plenum oleo, quod depoſuerat vacuum, Deum in viſo miraculo, oratione & meritis Dei famulæ celebrato, flexis in terra poplitibus, & E ad cælum manibus elevatis, mirabiliter collaudavit: quia imo Chriſti famula, nihil cibi, ſed Deo totum attribuens, ſe magis humilians tam corde, quam corpore, divinæ pietati, quæ ſuis pauperibus to neceſſitate ſuccurrit, laudes devotiſſimas pariter refetebat.

ubi mirum dei famulæ miraculo ipſius,

LECT. VI. *leproſos ſanat,*

6 Nec verebatur micas, & fruſta panis per civitatem aliquando mendicare, cum alimenta, quæ ex plorimum ex manuum ſoarum labore ſumebat, propter ſtudium continuæ orationis ceſſantia, et oullatenus ſubvenirent. Dom autem ſemel pro petenda eleemoſyna mendicaret, contigit ad domum cujuſdam nobilis Dominæ applicare, quæ noverat eam leproſa effecta. Quam ut vidit Dei famula Michelina lepræ morbo peſſime putrefactam, ea cujus carne, & maxime ejus ore, ita fœtor ſotolerabiliter emanabat, quod omnes ſe ab ejus aſpectu præ horrore terribiliter fœtidæ evitabant, & modis omnibus ſe abſcuſabant; ipſa, cum infima ſimul infirmata, ejus viſceribus pietatis & compaſſionis interius, cate- F rioſque lacrymoſis gemitibus jam confoſſis, ac precibus compaſſivis pro eadem per eamdem tibidem emiſſis; Deus omnipotens, meritis & orationibus ipſius Beatæ, perfectæ ſanitati priſtinæque illico reſtituit ſoſpitati. Alia vica ſimiliter ad unam domum alterius nobilis Dominæ, adjutorium eleemolynæ invocans, ab exiſtentibus intra domum vocata, & ad cubile mulieris infirmæ, quæ dolore capitis fortitar patiens quaſi ſpiritum exhalabat, confidenter deducta, & ut pro infirma Dominum exoraret, ſtatim pietate commota, ac manum ſuper ejus caput imponens, corpore exiſtens in terris, ſed ſpiritu ad Dei ſolium elevata, piiſſimis precibus cordialiter amantis, ad ſanandam infirmam Deum quamcitius incitavit.

& cella capitis ejus ſanum ſalut

LECT. VII

Pauperta- tis auſtera rigor ab ea ſervatur,

7 Caſtitatem niveam, quæ eſt candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula ante Deum, ut Dei famula cuſtodiret, cingulo ferreo continuo nudam carnem acciuxit; tandemque quinque ferreis rubricata catenis, cum ejus ferventi in Domino animo chordularum non ſufficerent diſciplinæ (uſa eſt). Cilicium in ſupernuda carne portavit, cæterorum contuitum toto ejus polle occultans. Patientia vero, tantæ Dei fa-

A famulæ lætiſſima paupertate, ita eamdem diuxerat, & fecerat firmiſſima ſtabilitate ſecuram, ut eamdem ineffabili lætitiæ arrha deſponſaverit ſtabilitam. Abſtinentia quoque ita Dei famulæ erat amica, ut vinum vel ſiceram numquam biberit: & crebra jejunia cumulans, maciſentis cibariis utebatur.

LAC. VITÆ *Exercitia carnalis,* 3 Carnalem ioſuper proinis compaſſivam, (ſed) prius illam ſervidam, & rubicundam, quæ Deo ſe dederat ſubjectivam, ad ipſum totis viſceribus, & operibus diligendum, ſummopere ſtuduit obſervare. Micas namque panum, & aleemoſynarum fragmenta, & quæcumque ſibi Dei amore oblata, ſibi modico reſervato, verſa vice pro ejuſdem affectu, indigentibus tribuebat: & quibus nequibat effectum, ottendebat affectum viſceruſius compaſſivum. Quinimo hoſpitalia infirmorum pauperum viſitans, eorum ſervitiis ſe ſæpius maocipabat. Aſſiduitas operandi ita Dei famulam effecerat virtuoſam, ut nunc ſilens, & texens, nunc orans ſecretius, quandoque ſe veeberans diſciplinis, ſemper eccleſias viſitans, ubique morosa, maxime in horis Miſſarum; & pro tempore anguſtias & miſerias viſitans afflictorum, onmquam panem comedit otioſa.

& jugis labor,

B

9 Perſeverante itaque in Dei ſervitio Chriſti famula Michelina, uſque ad annum ſuæ vitæ finalem, qui fuit anno Domini MCCCLVI. micans virtutibus, (miraculis) circumfulſa, in Eccleſia militanti diem complevit extremum, decimo nono Junii, certaminis recepturæ coronam, raſplendens enmulis præmiorum, in Eccleſia triumphanti: quam ſibi Deus fecit bic primitus gratioſam, conſequenter perfecit in ſuperis gloriolam, ſubſequentibus ſignis, & miraculis parefactis, ſacramentorum robore confirmatis, atteſtantibus teſtibus fide dignis. Quinetiam quotidie omnipotens Deus non ceſſat ſuam famulam Michelinam coruſcare miraculis, quibus impenditur laus, & gloria ipſi Trinitati Deificæ, qui Deus vivit, & C regnat, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

LACT. IX. *mors beata*

miraculis honorata.

Hactenus Lectiones, congruo talibus fine terminata, neque Auctoris nomen præfixum habentes, ſicut nec alia nilla Vita tantum ad uſum compoſita: quod hodiedum obſervat in Breviariis ſuis Eccleſia, neminem nominans, niſi forte ex aliquo Sanctorum Patrum hiſtoria ſumpta ſit.

ALIA VITA

Ex Ms. Chronica Minorum,

Auctore Fr. Mariano Florentino.

CAPUT I.

B. Michelinæ converſio ad Habitum tertii Ordinis, & rerum omnium mundanarum abdicatio.

Nobilium nata,

1 IN ſolennitate (Octavæ) ſacratiſſimæ Pentecoſtes de mane, anno Domini MCCCLVI. *a* & ab inceptione Ordinis CXLIX. die 19. Junii, feliciter obdormivit to Domino, B. Michelina, de tertio Ordine, in vita & poſt mortem miraculis non pancis coruſcans. Hæc mulier beatiſſima, locupletibus parentibus orta, Nobilibus de domo de Metellis *b* civibus a Peuſaurienſibus, civitate Marchiæ Anchonitanæ. Numenque ei Michelina in ſacro Baptiſmatis fonte mater ejus impoſuit, quaſi præmoſceret, eam cum diabolis dimicatricem; licet pater eam Nicoloceiam *d* appellare vellet. Quæ nempe, (poſt) annos pueriles incogitate tranſactos, ad annum perventus duodennem, a pareotibus cuidam nobili & magn civi e traditor conjugio: cum quo demoratus annis octonis, filium tantum *f* percepit; remanens poſtea orbata viro, annis vigentis *g* ætatis ſuæ.

a ab incepto Ordinis a. 1289.

b de Metellis Peuſaurienſibus

d Nicoloceiam

& duodennes vero tradita,

e

f

g

2 Venerat tunc de remotis partibus Mulier quædam peregrina ad civitatem Peuſaurienſem, quæ ſe Syrianam *h* vocabat; mulier quippe honeſta & ſancta, ſub regula tertia Seraphici Franciſci colligata. Hæc nempe operibus pietatis vacant, quærebat panem uſtiatim per civitatem; demcepsto domum alicujus honeſtæ perſonæ ſe E colligens, orationibus & contemplationibus tuſiſtebat. Surgebat enim in nocta, & cum magno ſervore orans ſurſum vecta, cælestia contemplans, a terra mirifice elevabatur: reliquum vero temporis quod ſupererat, totum operibus ſpiritualibus conſumebat. Igitur Syriana, ex ſuo excellentiſſimo ſpiritu facta famoſa, quodam die dum panam mendicabat, a juvencula Michelina jam viduata domum recipitor, ac ut cum ipſa damorari vellet a Michelina deprecatur, in teſtimonio ſuæ floridæ juventutis. Cui aſſenſum præbens Syriana, eum hoſpita ſua ſanctiſſime degens, Deum pro ea crebris precibus deprecabatur, ut animum ſuum ſuſpenderet a terrenis. Vidit eam pluries Michelina ab terra in aerem ſuſpenſam, & orantem: ea quo majorem fidem jam conceptam ſeptuplum auxit & devotionem.

h peregrinam ex Syria domo ſuſcepit

3 Superveniente demque feſto ſacratiſſimæ Pentecoſtes, itreverberatis oculis cælum reſpicientibus oraos Syriana, oblita cibum capere, Michelina inquit: Quare non comedis tu hac die Syriana? hodie Paſcha eſt, abſtinere non licet: vis ut eulumna defixa in terra permanere! Tempus eſt lugendi, & tempus rideudi: hodie namque tempus eſt lætitiæ. Cui Syriana reſpondens ait: O ſi pauliſper goſtaſſes dona Dei, Michelina! res bojus mundi nempe amaræ tibi viderentur, ac ipſas procul dubio deſpiceres, & magis quomodo Deo placere ſtudebis, ut coronam in Paradiſo ex hac recipieres glorioſam. At tunc Michelina, ad hæc verba reſpondit: Omnia iſta videntur tuffæ *i* & caneæ, & a perſonis deſpectatis, & rudibus: & oſtendens ei ſua ſcrinia, in quibus ſua bona, & divitiæ tegebantur, addidit; hæ iſtis eſt Paradiſus: neminem enim vidi de mortuis ad hanc vitam reverſum, qui talia perſuaderat. Reſpondit Syriana: O infelix mulier! omnia iſta ſunt velut polvares ante ventum, & omnia cum tua pulchritudine decident, ſicut flos agri, & ſtuppa, quæ igne conſumitur. Hæc enim nunquam aſſerunt veritatem: promittunt animi requiem, & quietem ſimul & lætitiam, & condonant poſtmodum inquietem, laborem & mœſtitiam: ſpondent pacem, & daot turbationes & rixas.

cujus eccleſia & nomini conſecrata,

F

i

Deo ſe totas dare totam propouit,

4 Quid ſignant hæc tua verba? reſpondit Michelina: velleſne mundum deſpicerem!

A Numquam reſpuam, quouſque hic ſupervixerit
filius. Sed ſi mihi unquam concedet Deus, me a
CHRON. MARIANI terrenis iſtis eſſe expeditam, polliceor tibi omnino
mutare meam vitam. Cui reſpondit Syriana: De
hoc ergo Deum ſupplicemus, ut, ſi melius eſt,
cum ſuopte ore filii ſolata. filius tuus vivat; ſi non, ad ipſum illum trahat.
Annuit Michelina verbo Syrianæ, Spiritu ſancto
præveniente: & ſequenti mane ſimul ſerotino tempore ad eccleſiam almi Franciſci perrexerunt, &
k ante imaginem Crucifixi de hoc ambo *k* orantes,
Michelina dixit: O Domine, ſi me liberaveris
ab amore mei filii, tibi perpetuo famulabor. Et
cum prolixius lacrymas orasſet, vocem de Cruce delapſam audivit cum ſtupore, dicentem: Filium tuum volo mecum eſſe in Paradiſo; itaque
l ab ejus amore liberam te *l* eſſe diſpono, vade in
pace. His auditis, Michelina terrefacta, & in ani-
Eum mox mortuorum ſuſcitaſſe, mo penitus mutata, ad domum cum Syriana revertitur. Cumque thalamum vellet ingredi, ut
B quid filius ſuus ageret proſpiceret, quem in lectu
reliquerat; duos fulgentes Angelos vidit, animam ſui nati ad cœlum deferentes. Suſcepit inter brachia cadaverculum illius, ac teneriſſime
ipſum lugere, tradidit tandem eccleſiaſticæ ſepulturæ.

ſequæ ac ſua omnia Syriana tradit: 5 Viduata igitur Michelina remanet de viro
atque proprio filio, totaliter Chriſto adhæſit;
mundum & divitias vilipendens, ſecum ita hæc
verba locuta eſt, dicens: Quid ſperas in ſeculo,
Michelina? Age quod ſit tuæ animæ optimum,
& ſpreta pompa bonorum præſentium, ac divitiis, quas poſſides ea ſucceſſione præmortuorum
parentum, pro Dei amore pauperibus eundo andi, utiliſſimum theſaurum acquiras in cælo: exemplo Chriſti paupertis te conformes; cuncta proinde amore diſpensa; ut Deo totis viribus adhærens, ſecura perveniat ad bravium retributionis æternæ. Et his dictis ad Syrianam magiſtram
ſuam ſe convertens, ait; Ecce me liberam & totam ſubſtantiam meam in manibus tuis; de omnibus fac ſicut vis, quia nuda nudum volo ſequi
Crucifixum. Cui Syriana: Ergo omnia pauperibus tribue, & Habitum, in quo & ego Domino ſervio, Seraphici Franciſci tu ſimiliter aſſumens, perpetuo te mancipes (Dei ſervitio) *m*,
m *aſſumit Habitum tertii Ordinis,* Induta igitur Habitum tertii Ordinis, ſumma
cum devotione & lacrymarum effuſione, Beata
Michelina incepit cuncta pauperibus erogare, &
mendicis miças panum, denariorum, & eleemoſynarum ſubſidia, veſtimenta linea & lanea ſecum portans, cuncta diſtribuebat: & prout videbat cæcos, claudos, & cujuſcumque gradus
inopes, leproſos & toſtimos neceſſitatem habere,
ita ut opus erat, miniſtrabat: aviculas atque
n pullos pro divarſitate infirmantium *n* porrigebat;
& ægrotis, doloribus conquaſſatis compaticus
velut mater confirmabatur & ipſa; veniebant ad
domum ejus pauperes tum matim, quorum os manibus non vacuis ſemper recedebant, aut cum veſtibus, aut cum veſtibilibus, & præcipue puellæ,
quæ nubere debebant.

6 Quod cum pependiſſent conſanguinei ſui,
in furorem verſi, uno animo concordes properant
ad domum ancillæ Chriſti; & ei impropria mi-
o naſque *o* multas inferentes, ipſam inſatuatam
aſſerebant. Ipſa vero, jam a Spiritu ſancto perunctæ, conſtantior effecta, humiliter omnia ſe-
rebat, & virili animo eis vitam cæli prædicabat; B
aſſerens inquit: Cælum ipſum, pro reputari ſatua, acquiritur *p*. Omnibus igitur diſtractionis *p* *a conſanguineis ſatuæ creditur.*
Chriſtus Salvator apparuit famulæ ſuæ Michelinæ, dicens: Bene, Michelina, feciſti, ceu vocaris; *Jeſu Chriſtus eam confortat.*
quia dum meis pauperibus membris tuis bona erogaſti, mihi feciſti: & dum membra leproſorum
linaſti, tu linivi oleo pietatis, gratiæ & devotionis, & miſericordiæ mei amore unxiſti, mihi
unguenta & linimenta talia porrexiſti cum pauperum infirmorum membra debilia roboraſti, per
caritatem cordis intrinſecus viſceroſam, & operis extrinſecus fructuoſam, caput meum & me Chriſtum filium Dei vivi, veluti prædilecta mihi famula Magdalena, unxiſti. Inſuper totum bonum
operis, quod feciſti, mihi, non tibi principaliter
imputatum. O Michelina *t* mihi namque pro
amore linita & uncta, & veluti linea tecta cauſata, in recta hinc meorum mandatorum incedens, C
non declinans ad dexteram, vel ſiniſtram, ponens
pedes in nervo & certo tramite lineato, diligens
juſtitiam & odiens iniquitatem, omnia mihi placita perpetraſti, ultra conſortes tuæ civitatis, &
provinciæ Matelicanæ,

7 Jeſu Chriſti ſuavi ſermone, humilis Dei fa- *ipſa coram ſe humiliat.*
mula ſuo Domino reſpondit: Confitebor tibi, Pater & Domine, tibi referens ſemper laudes, quas
mandaturum tuorum ſemitam revelaſti mihi tuæ
famulæ; unum namque mihi tradita ſunt ab te
Domino Patre meo. Ego enim, veluti Michelina, *Ejus humilitas ac ſtrictum*
ad nihil & nihilum, & ad nihil prævalens, velut *jejunium*
mica minutiſſima panis, quæ ad teram emittitur
cambus manducandæ, tamquam modici fructus;
& quaſi nullius, ab omnibus vilipenſa; nihil ſine
te preporeus facere, merito mica parvula parguli-
na, in omnibus diminuta, mei fragilitate penſata, ſecundum diminutivam (mei ſignificationem)
nominis, valeo quæcunque. Omnibus autem rebus
diſtractis, ut dixi, & pauperibus erogatis, ambulabat per civitatem Penſauri paupercula Michelina, tamquam humilis, patvula, diſcalceata pedibus, una tantum contecta tunicula honeſti coloris, & pecu, humidique mantello cooperta, vilibus de lino valu caput tecta, ac per
totam ipſa velata: & ut ſe humilem comprobaret,
lecti vilibus *q* & aridis ſtraminibus utebatur, ac *q*
Spiritu Dei fervens ſeipſam alloquebat, faſtuoſam
animam appellabat.

8 Ut autem perfectam probaret paupertatem, *paupertatis & contemptus ſui ſtudium.*
cum nihil jam prorſus haberet, in quadam domuncula cujuſdam mulieris Deo devotæ, velut
hoſpita pauperula morabatur. Et mendicare
pergens, oſtiatim mendicando victum neceſſarium, ſicut ceteræ pauperes, & egeni, quærebat; cum alimenta, quæ ac plurimum ſumebat
ex labore manuum ſuarum propter ſtudium continuæ orationis ceſſantium, ei nullatenus ſubveniret. Expellebatur nempe a multis, injurioſis *intercurſio verborum.*
cum verbis, tamquam prodiga & diſſipatrix omnium bonorum. Sed ipſa ſui Patris Franciſci
(exemplo) edocta, patiens ut ſurda, recedebat. Et cum ſemel a quodam conſanguineo eleemoſynam quæreret, ipſe ſcatot pertica *r* *r*
rapiens, graviter eam percuſſit, ac injurioſis
verbis laceſſivit. Sed Chriſtæ famula inter verbera læta effecta, verberum memor, quæ pertulit Salvator noſter ad columnam, dicebat

per-

percuſſori, Percote iſtam aſinam, percute ben: beſtiolam iſtam; ita & caluer, quod pars aliqua in ea ſana non ſit, quæ olim per Penſaurom tam vana & pompoſa incedit. Itaque toſſionibus multis polita, maximum da ſe omnibus oſtendit exemplum patientiæ.

mammillis catenis,

9 Caſtitatem niveam, quæ eſt candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula ante Deum, ut Dei famulæ cuſtodiret, ſubſtricta tunicula, cingulo ferreo corpus, & brachia continue ad nudam carnem præcinxit, eamdemque quandoque ferreis rubricabat catenis, cum ejus ſerveoti in Domino animo cordularum non ſufficerent diſciplinæ. Cilicium inſuper aſperum, & longum ad nudam carnem portavit, exterorum contuitum fugitos pro toto ejus poſſe; quæ adhuc omnia reſervantur pro reliquiis in eccleſia Nuntiatæ, quæ erat domus ſua. Lectus quoque erat plana terra, interdum tabula quadam interpoſita, vel aliquibus ſemiactis, ſcippo utens ligneo pro cervicale: in tantumque flexis poplitibus orabat, ut teneru genua in putredinem ſcaturientia graviter pateretur ex ipſis. Abſtinentia quippe ita Dei famulæ erat amica, quod vinum vel ſiceram vidua numquam bibit: & crebra jejunia cumulans, macieotiæ cibariis utebatur.

liberalitas ergo pauperes.

10 Caritatem inſuper proximi compaſſivam, poſt illam fervidam rubicundam, quam da ſe dederat ſubjectivam, ad ipſum totis viſceribus, & operibus diligendum, ſummo opere ſtudoit obſervare. Micas namque panis, & eleemoſynarum fragmenta, & quæcumque ſibi Dei amore oblata, ſibi modico reſervato, verſa vice pro ejuſdem affectu indigentibus tribuebat: in quibus neqoibat effectum, oſtendebat affectum viſceroſius compaſſivum. Quin imo Hoſpitalia infirmorum properum viſitans, eorum ſervitia ſæpius manoepabat. Aſſiduitas operandi ita Dei famulam effecerat virtuoſam, ut nunc ſilans, & teaeno nunc orans ferventior, quandoque ſe verberans ferreis diſciplinis, ſemper eccleſias viſitans (& domos) afflictorum, numquam panem comedit otioſa.

ANNOTATA D. P.

a *Habebat is annus* 1356. *litteram Dominicalem* B, *Paſcha* 13. *Aprilis, atque adeo Pentecoſten* 12. *Junii, ut neceſſario hic debeat addi vox* Octavæ, *librario prætermiſſa; & haberi Dominica Trinitatis, & Ordo Minorum cenſetur cœpiſſe an.* 1208. *unde & Waddingus orditur.*

b *Raphael de Pardis hinc auſpicatur Vitam, hoc modo;* Nata eſt Michelina in Italia, parentibus divitibus, ac nobilibus, ex familia Metella. Probatur hoc ea eo, quod matar noſtri magnifici patrit D. Antonii da Pardis, fuit ee eadem familia, & per rectam lineam ipſius Michelinæ conſanguinea, quamadmodum prædictor pater noſter ſæpius declaravit: & etiamnum Piſaori ſuperſunt familiæ dignæ, nobiſcum ex eadem linea deſcendentes. *Erravit tamen Tuſſinianus, hæc deſcribens, dum Antonium facit patrem ipſius* Michelinæ, *qui forte per ætatem filius eſſe potuiſſet, aut etiam nepos, vel pronepos: de quo ſtatuent Piſaurenſes, cum invenerint ætatem, qua vel ipſe, vel filius ejus Raphaël vixit.*

c Penſaorom *pro* Piſaoro *plenus medii ævi ſcioli ſcribere, fabulantibus, quod Galli Senones, ab obſeſſa Roma revertentes, ibi appendirint aurum inde relatum, atque ex eo facto nomen loco fecerint; verioſimilior ſententia ab* Iſauro *præterfluente* (hodie Foliam dicunt) *onomatopæjam accerſit. Uſus tamen habet, ut vulgo penultima brevi dicatur* Peſaro.

d Nicoluccia, *diminutivum pro* Nicolaa; *& forte patri, vel avo nomen* Nicolaus *fuit. Tuſſinianus putat, quod in ea voluerit pater renovari nomen matrona alicujus ex ſua familia.*

e *Raphaël uit*, Amicum Malateſtarom, tunc Peſauri dominantium, fuiſſe; *Tuſſianus, ex ipſomet illorum familia ipſum facit.*

f Bavdino *nomen fuiſſe ait Tuſſinianus, ſed unde id habuerit, non indicat.*

g *Obiit ergo quadragenaria, nata anno* 1316. *conjugio juncta* 1328. *viduata* 1356.

h *Credo, quia ex Syria veniebat, neque ſciri volebat, qua eſſet. Fuerunt poſtea viri docti; teſtibus Raphaële & Tuſſiniano, qui crederent, Angelum ſubſpecie peregrina fuiſſe. Certe, poſt bene inſtructam* Michelinam, *amplius non comparuit, ſicut nec antea ipſum viſu Piſauri fuerat ipſidem teſtibus. Interim Arturus in ſuo Franciſcano martyrologio aſſignat ei ut Beata diem* 31. *Decembris; ac deinde in Gynæceo ſacro, ſuum ipſius Martyrologium allegat, quaſi ex jure poſſeſſionis inde acquiſito.*

i *Crediderim legendum* Truffæ, & Cancie. *Nam* Truffa *Italice ludum, jocum, fraudem ſonat:* Cancia *quid ſit nondum comperi: niſi forte a* Canto *ſit, idemque valeat quod nenia.*

k *Addit Tuſſinianus, eranti pre* Michelina *Suriana, caput inclinaſſe Crucifixum, inſpectante, & admirante illa. Raphaël totum hunc articulum, & ſequentem paucis perſtringens* Inſiſtente, *inquit*, Suriana, converſa ad Dominum Michelina, decrevit toti mundo renuntiare, & Deo Sancte vivendo ſervire. Sed quia de illius converſione deque Sorore Suriana diffuſe agitur in Legenda rhythmo ſcripta, nihil ultra de ea re hic addam.

l *Tacet de hac voce Tuſſinianus; ſolumque ait, viſum Crucifixum inclinare caput: unde dubitet, an hanc a Mariano ſcriptam vitam ille viderit.*

m *Addit Raphaël:* Poſtquam autem Habitum Michelina ſumpſit, ſolicita fuit Suriana, ut ei daretur Pater ſpiritualis, qui ipſam inſtrueret dirigeretque: & hoc obtento, reverſæ ſimul domum ſunt cum benedictione illius. Ad hanc novitatem conperunt, quotquot eis occurrebant, mirari; circonſpicere cuotei; conferre capita, ac murmurando dicere: Hactenus bujuſmodi ona damtaaat erat, nunc doas videmus. An forte hæc altera eſt Michelina? O mulierem miſeram! o infortonatam familiam! quæ tota peſſum ibit per iſtam amentem peregrinam. Hæc opprobria domum uſque proſecuta illas ſunt, ad omnia ſurdas, ac mutas, quia corda earum intendebaot vocibus plane diverſis.

n *Addit idem*, viros & feminas, Presbyteros, & Monachos, hoſpitalia & monaſteria.

o *Etiam fuſtibus uſus eſt ait Raphaël.*

p Erat autem *inquit idem*, ſub initium animo triſti, & vultu afflicto: nam & magiſtra ſua Suriana dereliquerat illam.

q *Gabriel legit* viridibus, *quod minus probo.*

r *Titionem de foco raptum, putat Tuſſinianus.*

A ex CHR. MARIANI.

a *Forte legendum* Stamineis, *vel* Stmicinctis.

t *Raphael ait ſic diſtribuendum tempus habuiſſe*: Noctem quietı, & orationi, ac diſciplinæ dabat, primo mane Miſſis, & Officiis in eccleſia audiendis: inde mendicatum circuibat, ac poſtea ad hoſpitale ſe cooferebat, & denique domum. Poſt cibum ſumptum filando vel texendo occupabatur.

CAPUT II.

Peregrinatio in terram ſanctam, oleum multiplicatum, lepra oſculo abſterſa, rigor abſtinentiæ, mors pie obita.

B *Peregrinatio Hieroſolymam.*

11 QUia vero a ſuæ converſionis primordio amor Crucis ſubcreverat in corde ſuo, ubi ipſe amor fuit crucifixus, omnino eſſe decrevit. Ideo opportunitate temporis & ætatis advenientę, navem aſcendens cum honeſta ſocietate peregrinorum, mare tranſfretavit, viſitatis omnibus illa loca cum lacrymarum profluvio maximaque devotione, ubi Redemptor noſter aliquod mirum pro ſalute noſtra operatus eſt, ſed in loco, qui dicitur Calvariæ, in quo ipſe Jeſus pro ſalute noſtra pependit, in tantum præſtitit immobiliter oravit extra ſe facta, ut omnes eam ab vita ſublatam crederent, & extinctam. In quo quidem raptu ei dulcis amor Jeſus apparens, mirabili conſolatione replevit famulam ſuam; adeo quod in ſe reverſa, tam dulciter & ferventer de ipſo loquebatur, ut omnes audientes in ſtuporem verſi non valerent a lacrymis abſtinere. Et quia ancilla Chriſti Michelina in tantum, pro amore Dei cuncta contemnens, ſe humiliaverat coram hominibus; ideo eam plurimum exaltavit Deus apud omnes, reddens illam venerandam, & honorandam, ex multiplicibus ſignis atque miraculis, quæ per eam dignatus eſt mundo oſtendere. Ex quibus plurimis aliqua ſubſcribuntur.

C *a Ipſius tedentis ſedata tempeſtas.*

12 Ipſa namque de Hieroſolymis redicns ad Italicas partes, facta tempeſtas a valida in mari, ita ut periclitarentur: filia Crucis Michelina, fleas gemibus brachiſque protenſis in modum Crucis, ferventer deſuper auxilium poſtulavit. Mirum quidem! Oratione nondum expleta pacati venti, & mari facto tranquillo cum ſalute Italiam applicarunt. Ea cujus reverſione tota civitas Peuſaurina gavisa eſt, & præ devotione indumenta unguia decerpta, alia ſibi largiorum. Cum quo-

Multiplicatum pauperibus oleum.

ctaſua bona famula hæc Altiſſimi pauperibus erogare cœpiſſet tanta largitate, ut nihil pro ſe reſervaret; advenientę paupere quodam, parum olei poſtulante amore divino, injunxit puellæ afferre lecythum, & oleum pauperi petenti condonare. Cui puella, quomodo oleum in domo non remanſerat, reſpondit; & ut omnia vaſa purgaverat, dixit; addens cum indignatione non modica, Vos adeo omnia pauperibus erogatis, quod tota aqua vobis non ſufficeret de Fulia, quod eſt flumen juxta Penſaurum tranſiens. Cui ipſa reſpondit: Vade, bona puella; vade: quod jubeo, cito adimple, & ter adhuc lecythum velis effundere. Quæ cum querulosis verbis pertexiſſet, vas olei plenum invenit, adeo quod effundere videbatur. Quæ cum egeno tribuiſſet, præcepit ei humillima famula Chriſti, ut miraculum, quod Deus propter pauperculam ſuam patrarat, nemini panderet, dum viveret *b*.

b

Vitium, hoſpitæ.

13 Alia vice, dum nobilis Michelina in domo pauperculæ ſupradictæ hoſpitaretur, cujus mulieris pauperis inopiæ compatiens, dum plus ſolitum haſſet hoſpita præbibata, & ut oleum affunderet coctis herbis, lecythum acciperet oleo vacuum, nihilque olereſſe in domo cumperiret *c*; ſubito Dei famula, cordiali pietate mota, dolorem adhibens compaſſivum in ſuæ neceſſitate conſoleris, recurrens ad Dominum, toto corde confidens, de cælo oleum poſtulavit. Vade, inquiens, & conſuetum lecythum recipias: quia ibi oleum invenies, tibi a Domino miſericorditer propinatum. Accipiens hoſpita vas plenum oleo, quod depoſuerat vacuum, Deum in viſo miraculo, oratione & meritis Dei famulæ celebrato, fixis in terra poplitibus, & ad cælum manibus elevatis, mirabiliter collaudavit. Quintmo Dei famula nihil ſibi, ſed Deo totum attribuens, ſe magis humiliavit tam corde, quam corpore, divinæ pietati, quæ ſuis pauperibus in neceſſitate ſua ſuccurrerat, laudes devotiſſimas pariter referebat.

c

Velum ejus cephalicum.

14 Cum cuncta ſua bona pauperibus diſtribuiſſet (ut præmiſimus) amica paupertatis, tantum velum unum retinuerat, quo caput cooperiret; quædam perſona maximum dolorem capitis patiens, velum ipſum poſtulavit amore divino. Quæ mox illud tribuens, aliud ſibi oblatum, parvum, ſtrictum, & groſſum recepit, quo texit caput ſuum. Ille vero, qui ab ipſa velum poſtulaverat, ſuper languidum caput cum impoſuiſſet, ſtatim ab omni dolore capitis liberatus *d* eſt, referens gratias immenſas omnipotenti Creatori. Alia vice, dum ſemel pro petenda eleemoſyna mendicaret, contigit ad domum cujuſdam Nobilis Dominæ applicare. (Ibi ab) aſſiſtentibus intra domum vocata, & ad cubile mulieris infirmæ, quæ dolorem capitis ſimiliter ſortiter patiens quaſi ſpiritum exhalabat, confidenter deducta eſt, & ut pro infirma Dominum exoraret, ſupplicarunt. Statim pietate commota, manum ſuper ejus caput imponens, corpore exiſtens in terris, ſed ſpiritu ad Dei ſolium elevata, puriſſimis precibus cordialibus emanatis, ad ſanandum infirmam; Deum quamcitius incitavit: qui de celſo ſolio famulam ſuam exaudiens, ſtatim omnem dolorem a capite mulieris patientis effugavit.

d

Leproſus oſculo mundatus.

15 Obviavit ſemel per civitatem quemdam horribilem leproſum diſcipula Chriſti Michelina, quorum ex horrore, tum ex fœtore ab omnibus expellebatur. Quod cernens Dei famula, illius, qui pro nobis apparuit leproſus, cordiali compaſſione commota, doloreque affecta, nimia cum pietate cucurrit ad ipſum, cum teneritate & fortiter amplexata eſt, incipiens ejus ulcera oſculari; quæ ab ore tacta famulæ Chriſti, ſtatim deſiccatæ decidebant cruſtæ.... e quod ipſa videns, ex caritate ebria, & in fervore ſpiritus, totum fere oſculavit, totuſque mundatus eſt. Dum quadam vice ad unam domum cujuſdam Nobilis Dominæ, adjutorium eleemoſynæ invocans, accederet, quæ noviter erat leproſa effecta, eam ut

e

vidit

A vidit Dei famula Michelina lepræ morbo peſſime putrefactam, ea cujus carne & maxime ejus ore ita fœtor intolerabilis emanabat, quod omnes ſe ab ejus aſpectibus præ horrore tertibiliter fœtidæ evitabant. Cujus miſeriis pietatis & compaſſionis interius extorſuſque lacrymoſis gemitibus jam conſoſſis, ac precibus compaſſivis pro eadem ibidem emiſſis, Deus Omnipotens, meritis & orationibus ipſius beatæ, perfecte priſtinæ illicò reſtituit ſoſpitati. Alia multa operatus eſt Deus altiſſimus per ſervam ſuam mirabilia: nam de diverſis infirmitatibus languentes, ſe eidem vivere committentes, ſtatim ſanabantur; quæ brevitatis gratia omitto.

Sullia apparitio refrenatur.

16. Cum Chriſti pauperculæ Michelinæ, in primordio converſionis ſuæ, de carne aſſa porcina appetiſſet cumedere, eo quod aſſpecta eſſet deliciis cibariis, penit eam a quadam nobili victina, quam ſibi libenter emit, cum ipſa ea inopia emere nequiret. Casnes tandem aſſæ cum parari a ſuiſſent, vocavit eam Servitrix, ut cumederet: quæ nuo comatum ivit, ſed ad cubile; & clauſo oſtio, nudataque, ferreis cateis acriter ſe verberavit, dicens; Caro carnem comede porci aſſam, comede nunc; ſatia te, cutpus meum ſenſus le. Vis amplius de carnibus comedere? Itaque aſpere ſe percutiens, ſanguis fluere cœpit uſque ad terram: ea quo appetitus ſenſualis repreſſus, unmquam ſenſualia deinceps requiſivit *f*. Unde exitu gloriosa victria Michelina, de mundo, carne, ſpiritu victoriuſa atque de omnibus ſeculualibus delectamentis.

f

mors pia obita.

17. Perſeverante itaque in Dei ſervitio Chriſti famula Michelina, uſque ad annum ſuæ vitæ finalem, micans virtutibus (ut diri), circumſulta miraculis in Eccleſia militante, diem complevit extremum, certaminis receptura coronam, reſplendens cumolir præmiorum, in Eccleſia triumphanti *g*. Cujus corpus cum honore, totu populu concurrente, cum omnibus Presbyteris, & Religioſis, ad Eccleſiam beati Franciſci deportaretunt, ac honorifice tradiderunt ſepulturæ. Quam ſicut Deus fecit hic primitus generoſam, ſubſequenter perfecit in ſuperis glutioſam, ſequentibus ſignis, & miraculis patefactis *h*; ea quibus nonaginta ſer, notariorum *i* robore confirmata, atteſtantibus fide dignis conſcripta, ſignata, & approbata ſugre; quinetiam quotidie omnipotens Deus non ceſſat ſuam famulam coroſcare miraculis, quibus impendicur laus, & gloria ipſi Trinitati Deificæ, qui Deus eſt unus, & trinus, per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

g

Sepulta apud Min mores.

h

i

miraculis claret.

ANNOTATA D. P.

a *Nihil de miraculoſe dat a tempeſtivis Raphael ipſem vera peregrinationem paucis perſtringens, poſt narrata vivemſi miracule, de quibus infra, hoc ſolum ait:* Inſuper ſumpſit ſibi grande illud exercitium mundi in Jeruſalem, & ſalva Piſaurum redit: ſed quia hoc ſufficienter explicator in hiſtoria, quæ rhythmo circumfertur, aliud hic non dicam.

b *Nihil etiam de hac olei multiplicatione Raphael, ſed ſolum de ſequenti.*

c *Idem hac paulo plenius*, Videns, *inquit*, lecythum vacuum, exclamavit dicens, Hei mihi! Deeſt oleum, & egò pauperecula ſum: quod ſuſpiriom eo expreſſum credo, quia Michelina omne ſuom oleum expenderat in egenos, dubitabatque pauperecula hoſpita, an idem non feciſſet de ſuo. Erat autem tunc oratioui intenta Michelina: auditoque planctu illo mota &c.

d *Tuſſinianus rem prorſus eliter narrat, quaſi* Michelina, *doloreem capitis ipſamet ſentiens, ſatagueam ſibi divinus infligi, ad caſtigandam qualitatem veli, ex uſu Sanctimonialium penulo honeſtioris, ipſum primum obvie mendico dederit, & ſic dolore illo caruerit.*

e *Egregium noſtrum* Coeles & perfecta motabat: *ego cruſtas ſubſtitui.*

f *Hic generoſus actus non legitur in Mt. Gabricio, ſed bene, quod* Aliquando utebatur catena ferrea loco diſciplinæ ea ſumenlis rectæ, iiſque carnes ſuas rubricabat: *unde Tuſſinianus colligit eoſdem fuiſſe aculeos aſperas*: Cilicio autem, *inquit Raphael*, utebatur ad carnem nudam; ſed ipſum cooperiebat panois, ut non videretur: quinetiam eubabat eo ſemper vultu apparere, qui tam auſteram pœnitentiam minime indicarer.

g *Idem Raphael ſcriptem a ſe vitam ſic concludit*: Cognoſcens vera Dei famula Michelina, ſoli perſeverantiæ dari coronam, perſeverare ſtudut in omni virtute, & ſanctitate, quæ cœperat. Plena autem omni beatitudine, & ſenteus appropinquare tempus, quo ſpiritum Deo redderet, inſtituit continuæ orationi contemplationique inſiſtere. Interim pœnitentiis emaciatum corpus infirmabatur: quod cum devotæ quædam perſonæ inaudiſſent, cœpit undique concurſus fieri ad juvandam tam piam Matrem, quæ vitam ipſis procurabat, tantaque cum caritate cunctis ſervicbat, ſanans orationibus ſuis quaſcumque infirmitates. Oſculo Piſaurum, quod tam fidelem Deo famulam protuliſti! Miſeranda vero haſpitalia! Quis ſanto cum zelo vos veſtroſque infirmos curabit, ſicut curabat Soror veſtra Michelina? O Domine & Sorores ſertii Ordiois, quomodo manebitis deſolatæ, ac mœſtæ, ſi amicitiæ dilectam veſtram, ac diguam Magiſtram, quæ vobis principium bene vivendi fuit, & viam oſtendit ad vitam æternam eundi poſt ſe. Cum autem infirmitas aggravaretur, ioreſſigens ipſa iuſtare ſibi fiocm ultimum, quo per eam aſperam pœtentiam ſemper tetenderat, multa cum præparatiooc diſpoſoit ſeſe ad obeundam mortem, recipiendo eaſrema Eccleſiæ Sacramenta, & coram religioſis devotiſque perſonis pluribus, intra cubiculum, ubi infirma jacebat, collectis, cum pſalmis & hymuis ipſa Soror Michelina clauſit dies ſuos; plangente tota civitate Piſaurenſi, dum illa ab hac miſera vita ad immortalem tranſiit, & æternam, anno Domini MCCCLVI. die 19. Junii, in Dominica. *Apud Tuſſinianum* 18. *legitur error verosimiliter typographice, nam & ipſe* Dominicam Trinitatis *nominat, qua anno* 1356. *currente littera Dominicali* B, *cadebat in diem* 19. *ut rnnie dictum.*

Prolixior deſcriptio obitus.

E

F

h *Raphael ſic progreditur*: Quæ fuerunt relata a perſonis fide dignis, & roborata earumdem juramento: quotidie autem non ceſſat B. Michelina coruſcare miraculis: quibus ego frater Raphael de Pardis Piſaorer is his noſtris temporibus

miracula Fr. Raphaelis ujus.

præ-

præſens interfui (*cum ſcilicet referuntur*) eo loco, ubi corpus ejuſdem B. Michelinæ inventum in ſublimi ſaxo, intra murum ſuæ capellæ, ea altera parte ſacriſtiæ S. Franciſci Piſaurenſis, in qua etiam ſacriſtia eſt capſula, in qua omni requirenti videre licet circulos ferreos, diſciplinam, & cilicium ſuprascriptum: quæ Reliquiæ multa efficacia valent circa infirmos, quemadmodum ipſemet variis caſibus experti ſum; atque in primis circa civem Piſaurenſem, qui viſum amiſerat per varia, quæ ſibi advenerant, ſymptomata; ego autem ipſe propriis manibus illas ad virum detuli: qui omni cum devotione B. Michelinæ ſe commendans priſtinæ reddituſ eſt ſanitati. Quamquam autem multa etiam alia miracula viderim, ea hic non curo annotata; quia intendo hic recipitare quædam miracula antiquiora, pro quibus detur laus, & gloria ſanctiſſimæ Trinitati, Deo vero, qui vivit, & regnat in ſecula ſeculorum.

Ordeſcripte ſupra 90

i *Waddingus ad an.* 1356. n. 30. Miracula, *inquit*, ulita nonaginta, ſuis Actis aceepernot Ceccolus, & Barnabuccius Piſaurenſes Notarii. *Igitur ex Taſſiniano, illic ipſa, accipe Latine reddita ſequentia.*

CAPUT III.

Miracula poſt mortem, ex Italico Petro Rudolfi Tuſſiniani.

Apparens Beata tempeſtatem ſedat.

17 MAgiſter Paadolfus, nobilis Piſaureaſis, cum ſibi peregra reverenter in mari narrarentur miracula, quotidie fieri ſolita ad ſepulcrum B. Michelinæ, neque iis fidem adhiberet; ecce tibi tempeſtas graviſſima, a qua cum ſalvari ſe poſſe diffiderent omnes, recurrerunt ad vitam B. Michelinæ faciendæ; nec ſolum promittebant prædicaturos ſe factam ſibi gratiam, ſed etiam curatos, ut per alios quoque toti mundo innoteſcerent ejus prodigia. Eo facto apparuit ſupra mare Michelina, & ſubito ceſſavit tempeſtas. Quapropter dictus M. Pandolfus non ſolum fecit, quod eum ceteris voverat; ſed conſiderans, quod ejus corpus erat in loco ſatis vili, fecit conſtrui ſepulcrum marmoreum pulchervimum, & elevatum in eccleſia S. Franciſci verſo chorum ad partem dexteram, intra quod poſitum eſt corpus, ſicut omnibus in promptu eſt videre. Unde etiam tota ejus vita mirabiliter depicta eſt Arimini in primo claustro, & parte veteris ſacriſtiæ, nec quum uſpiam (ut ego quidem cenſeo) ingeniſus erat in conventum, quia Domini Malateſtæ, tam propter maritum, quem Beata habuit ex ſua familia, fecerint vitam ejus pulcherrime pingi, manu Giotti Florentini.

corpus elevatur.

suscitat filii morientem.

18 Anno MCCCLVI. Joannes Gianai de Ancona, videns filium ſuum primum graviter infirmari, propter copiam vermium in ejus corpore multiplicatorum, & malo febrem acceſſiſſe, nec mortuum affevetabant medici, cum jam tunc pro mortuo habentes, votum fecit B. Michelinæ, & ad ſtuporem omnium ſubito puer convaluit. *Pacis nomen* Petrellus *fuit, expreſſum in titulo.*

D

furore ſui in mare

19 Anno MCCCLIX. Fr. Angelus Appulus, Ordinis S. Franciſci, Piſauro, ubi commorabatur, in comitatu plurium aliorum Patrum proficiſcebatur Fanum. Cum autem perventum eſſet ad fluvium Arzillam, propter vehementem tunc æſtum, pariter conſederunt in littore maris; & videntes ſudum cælum, ac mare tranquillum, lubido omnes ſubiit iſtic ſe lavandi. Fr. Angelus erat imperitus natandi, & maris impetus eum paulatim abſtrahebat a fundo, ſic ut mergi inciperet. Hoc videntes alii, qui ſtabant in littore, addebant ei animos, hortabantque, ut B. Michelinam invocaret. Interim ille jam tertio ſuodum petierat, ac porro ſupra aquam velut truncus ligneus ferebatur. Itaque ſocii, magno eum dolore, & lacrymis, commendarunt ipſum Deo, & B. Michelinæ: & ſtatim aqua corpus illud ad littus paulatim deferebat. Dum hoc fieret, ſupervenit Fano Fr. Jacobus quidam ejuſdem Ordinis, refocillaturus advenientes hoſpites: videns autem tale infortunium, ipſe, qui natare ſciebat, veſtes exuit, mare intravit; & corpus, jam mortuum lividumque totum, & hauſta introrſum aqua turgidum, explicuit in littore. Omnes vero pariter in genua proſtrati per horam unam, & dimidiam perſeverarunt in oratione, commendantes ipſum B. Michelinæ. Angelus autem cœpit ſubito recipere ſpiritum, atque melius habere, imo totus reſtitutus ſuit priſtinæ ſanitati; quemadmodum teſtati ſunt prædicti Patres, coram ſuo reverendo Superiore; idque deinde conſtitit per Rogitum Ser-Ceccoli, Notarii publici Piſaurenſis.

E

ac cervellus nervosus,

refocillatur.

Sanatur febris continua,

20 Anno MCCCLIX; tempore Innocentii Papæ VI. die IX. Septembris, D. Lumiaata, uxor Riccii de Saſcorbaro, in eccleſia S. Franciſci, diuturnam; quod Bartolus, filius Agnetis filiæ ſuæ, annorum ſeptem, continua febri hebdomadis quinque laboravit: devotus autem B. Michelinæ, ſub promiſſione ferendi ad ſepulcrum cereum, ad pueri menſuram longum, ſubito ſanatus ſit. Iiſdem temporibus, die XV. Septembris, D. Honeſtus de Monte Baroccio, ſub juramento confeſſa eſt, in eccleſia S. Franciſci, coram quodam D. Franciſco Petri Bellacci, & Fr. Antonio de Melita Ordinis Minorum, atque aliorum plurium teſtium, quomodo quendam filium ſuum bimulum, ex gravi infirmitate proximum morti, ſanum recepit, mox ac B. Michelinæ ipſum devovit.

F

cervens infirmitas.

21 Iiſdem temporibus, 6. Octobris, Antonius Simonetti Anconitanus, in eccleſia S. Franciſci ante capellam B. Michelinæ, cum juramento dixit, coram Fr. Andreolo ab Inſula & Fr. Nicolao Guzzdiano, atque aliis teſtibus; quod ab acutiſſimis febribus, quæ pluribus diebus paſſus erat, relictus ſibi ſit dolor cordis, & ſtomachi intolerabilis, ita ut nec comedere, nec bibere poſſet. Non inveniens autem in medicis, ac medicinis auxilium, commendavit ſe B. Michelinæ, ſub voto, quod ſi recuperaret ſanitatem, in urus eſſet ad ejus ſepulcrum, ibique ſtomachum cereum oblaturus: quo facto dolor omnis ceſſarit, & ipſe libere manſerit ab infirmitate. Eaque de re amplum inſtrumentum fecit, ad hoc rogatus Ser-Ceccolus Nicolai, Notarius publicus ſupradictus. Item 28. Novembris, Antoniola, uxor Graffonis Bonanni de Corinaldo, in eccleſia B. Franciſci jurata, depoſuit coram Petro Bolognoi, & Joanne Victorio

dolor cordis et ſtomachi.

A ctorio Cecci Bonæ curtir, aliiſque teſtibus, quod *mulier energumena,* a maligno ſpiritu per hebdomadas quinque vexatam ſa parentes ſui voverint deferta ad ſepulcrum hujus B. Michelinæ: ad quod ubi acceſſit, & genuflexit, cum magno umorum ſtupore liberata fuit ab illius crudeliſſimis inimicis. In cujus rei fidem Cocetus Nicolai, Notarius publicus, inſtrumentum ſogatus ſcripſit.

82 Anno MCCCLXX. menſe Martio, D. Mitir Arimineuſis, cum juramento coram teſtibus affirmavit, quod cum menſe Junio proximo præteriti *leproſa,* infirmitatem, ſimillimam lepræ, ita ut carnes ſibi fruſtatim decidierent in terram, & intolerabilem de ſe fœtorem darent; nec poſſet tantum ſuum malum curarre médicis, commendavit ſe B. Michelinæ; & ceſſante mox fœtore, caro etiam reſolidari cœperit, ſicque reddita priſtinæ ſanitati. Iiſdem temporibus Ceccolinus de Monte-luco, ſive ex comitatu Senogalliæ, aſſerunt coram multis *puella ab-laſſa.*

B teſtibur, quod Berta filia ſua a damonibus graviſſime vexata, vovit ſa hate Beatæ; & Piſaurum adducta, atque ante ejus capellam conſtituta eſt. Ibi cum ſpiritus illi incipierent maximos clamores edere, Pater quidam attulit cilicium Beatæ, & energumenæ ipſi impoſuit; quæ ad ejus contactum liberata continua fuit.

23 Anno MCCCLXIII. M. Jacobus Veoctur & *Aventitur naufragii periculum* M. Nicolus Raguſinus cum aliis ſociis in mari paſſi gravem tempeſtatem ſunt: quæ cum continuo augeretur, ſeque ſubmerſioni proximos viderent, toto corde, & devotione converſi ad B. Michelinam, votum ei fecerunt, & navicolam ſuam mox in portum delatam viderunt. Iiſdem temporibus Ugolinus Saladuciuſis, habitans ad Con- *morbus gravatus,* cham Arminenſem fluvium, juratus coram teſtibus dixit; quod Gaudiola filia ſua, graviter infirma & morti vicina, cum jam quatuor diebus loquela deſtituta nihil comederet, biberetque, commendata B. Michelinæ continuo ſibi fuerit reſtituta, potumque ac cibum poſtulaverit. Eodem *peſtilentia,* tempore, D. Joannes Rector eccleſiæ S. Mar-

D tini Ravennatis, dixit, juratuſque aſſerut, coram pluribus teſtibus, quod peſtilentia gravi laborans, multa cum devotione & lacrymis commendaverit ſe B. Michelinæ, & mox voti compos redditus ſit.

24 Anno MCCCLXVIII. D. Petroſella, Fani com- *ab equo lapſus ut confringa.* morans in via S. Chriſtophori, coram teſtibus confeſſa eſt, quod filius ſuus Petrus annorum duodecim, ab equo, quem ad curſum incitabat, lapſus, totuſque contritus ſit: nam idem equus, maxillæ ejus calcem impingens, cum in pectus proſtraverat, adeo ut mortuo ſimilis jaceret, triduumque ſine cibo, ac potu, loquelæ etiam & ſenſuum omnis caperit manere: ſtupentibus tamen vehementer omnibus ad ſe rediit, mox atque pro eo votum B. Michelinæ eſt factum; cœpitque comedere ac bibere, nec diu poſt conſolidatæ ſunt plagæ ejus.

25 Anno MCCCLXXV. Boccaccinus Guilonini de *Captivus ſolvitur.* Boccaccio, Imolenſis, Carviæ habitans, cum bellum in Romaniola gereretur, captus ab Hungaris eſt, manibuſque ac pedibus ligatis, ne fugere poſſet, metuebat etiam inſerendam ſibi ab eis mortem. Sed ut B. Michelinam invocavit, ſoluta ei vincula omnia ſunt, & liber effugit de manibus inimicorum ſuorum, ſicut teſtificatus eſt in *ſanatur peſte diffluus.* æde S. Franciſci coram multis teſtibus. Iiſdem temporibus Antonius filius Blaſii Foro-Sempronienſis in valle Gongi comitatus prædicti, peſte gravi contractur & remedii, ac ſpei caperr, a pa- EX TUS- tre ſuo Blaſio commendatus Beatæ huic eſt, & ſine SINIANO mora redditus ſibi, ſicut juratus palam fecit in prædicta eccleſia.

26 Anno MCCCLXV. D. Mroſueta Iſcoli Cataducci Recineteuſis, ibidem jurata coram multis *paralyſi paralytica,* præſentibus, aſſeveravit, quod filiam ſuam Nicoletam toto anno uno paralyticam, lectoque ſic cubantem, ut nullatenus movere ſe poſſet, commendavit B. Michelinæ cum voto, & ſubito ſanam recepit. Anno MCCCLXXI. D. Ceccola, uxor Panci ex diſtrictu Urbinatenſi, adeo horribili le- *leproſa,* pra laborabat, ut præter fœtorem graviſſimum, etiam carnes de corpore ejus decidierent, manuum item, ac pedum ungues. Quia autem extra ſpem omnem poſita haberetur, cum omnium admiratione ſuit redintegrata, ad votum quod B. Michelinæ fecit; ejuſque rei teſtimonium coram plu- E ribus adſtantibus diuit Piſauri in eccleſia ſæpe dicta. Anno MCCCLXXIV. Ugolinuccius Mintonelli *elephantiaſis,* de Monte-paganuccio diſtrictus Callienſis, octiem habebat Catharinam, morbo cadaco laborantem, ſic ut per unius anni ſpatium quotidie quatuor aut quinies ſterneretur humi. Hanc cum devota commendaſſet, & voviſſet B. Michelinæ, deſiit ſimilia pati; prout juratus affirmavit Piſauri in eccleſia S. Franciſci.

27 Anno MCCCLXXIV. D. Flos, filia Fuſci de *peſte laborat.* Monte-gaudii, comitatus Piſaurenſis, morti propinqua propter peſtilentiam, quæ ipſam corripuerat, & extra ſpem vitæ omnem poſuerat, recordata B. Michelinæ, ipſi ſe commendavit, & in momento ſanata fuit, ac fidem rei totius jurata feçit coram teſtibus & Notario ad S. Franciſci. *Juvantur periclitantes in mari,* Prædicto tempore Angela Andreæ Righettini, cum Nicolao, & Cecchino Bartholi frattibus, ac ſedecim ſocis, ſpatium egreſſa eſt in parvula cymba extra portum Ancon itanum. Subito autem & quaſi momento temporis exorta horribilis tempeſtas, plus quam ad ſedecim millia provexit in mare cymbulam, jam ſemiplenam aqua, adeo ut mortem omnes haberant præ oculis. Iovocan- F tibus tamen illis devote B. Michelinam, ceſſavit ventus, & conquievit mare, eoſque portui ſalvos reddidit cum grandi omnium admiratione.

28 Anno MCCCLXXV. D. Lella Forolivienſis, *ſurda, ut muta;* trieunium ſurdæ, poſt multa remedia fruſtra tentata, devote recurrit ad B. Michelinam; reſtitutuſque ipſi illico auditus eſt, ſicut jurata affirmavit, coram teſtibus multis in eccleſia S. Franciſci. Iiſdem temporibus, Bartolus, filius D. Bonæ Forolivienſis, graviter infirmur appropinquabat morti, nec enim jam ampliur vel loquebatur, vel movebat ſe. Mater ergo cum tota familia ſpem collocarunt in B Michelina, eique commenda- *puer moribundus,* runt ægrotum: qui inſtantanee ſibi ſuiſque reditus, omnes gaudio cumulavit, reſqua coram Notario probata ſuit. Anno MCCCLXXVI. D. Eliſabetha Ravennateuſis filium peperit monſtruſum, cui manus clauſæ, crus autem unum cum genu, brevius altero erat ad palmum integrum. Vixit in hunc modum infans hebdomadis ſeptem, quando in meotem venit matri ad B. Michelinam *infans re-creatur.* recurrere facto voto, ad quod apertæ infanti manus ſunt, & crus cum genu productum ad menſuram naturæ congruam; ſicut apparet ex inſtru-

A ſtrumento, deſuper a Notariis confecto; unde ex TUSSIANO deſcripta, hic vero omiſſa; cum mihi jam pnducta videantur ſufficere ad manifeſtaodam B. Michelinæ ſanctitatem.

COROLLARIUM.

Ex libro ſtatutorum Piſaurenſium 1531. *de feſtis in honorem Patronorum Civitatis agendis, ac nominatim etiam B. Michelinæ.*

B *Decernitur quid artes ſingulæ offerre debeãt in ipſis feſtis,*

29 ITem ſtatutum eſt, ut feſtivitates Mariæ Virginis de Menſe Auguſti, & S. Tereotii Martyris, debitu reverentia ab omnibus habeantur; & in quolibet anno, in feſtivitatibus prædictis, ante per xv. dies *a* Poteſtas, qui pro tempore fuerit, requiri faciat omnes homines quarumlibet Artium coram eo: & cum vel aliquibus eorum ſic convocatis, quos viderit convenire, mandet ſub certa pœna, quod quælibet Ars uoum faciat *a* Capitaneum, ſeu Superſtitem, *b* qui poſſit & debeat omnes de ſua Arte ſcribere, & ſcribi facere & in ſcriptis retinere: & quod quælibet Ars ordinet habere unum oovum Pallium, *c* pro qualibet Arte, ſecundom conditionem, & qualitatem Artis. Et in feſtivitatibus prædictis, dum ſolemnia Miſſarum celebrantur, omnes de Collegio ſeu Arte qualibet convenire debeaot in uoum, ad palatium Communis *d* cum uno cereo ſive cereis & pallio, ſecundum conſuetudinem & qoalitatem Artis. Et omues de qualibet Arte debeant habere unom candellottum *e* pso quolibet, ad modum tubæ *f* confectum, ita quod papyſum *g* non habeant: & ſono tubæ debeant accedese oſdinate ad hooorandum feſtivitates prædictas, ad eccleſiam majorem civitatis Piſauri. Et de prædictis palliis, & ceteis & candellottis oblationem facere reverenter, prout decet.

a *b* *c* *d* *e* *f* *g*

C *Et quo ordine procedere ad eccleſiam i*

30 Et ad prædicta teneantur Poteſtas, qui pro tempore fuerit cum ſuis Officialibus, & ſapientibus judicibus, & Nobilibus civitatis Piſauri habere unum pallium novum, cum candelis modo prædicto; & primo accedere debeant ad honorandum feſtivitates prædictas. Secuodo accedere debeant Notarii omoes de civitate & cumitatu Piſauri, qui in Collegio adſcripti fuerint, cum eorum pallio novo, & caodellottis modo prædicto. Tertio accedere debeant omnes mercatores, ſartores, cimatores, *h* Merciarii ſimul, qui in eorum Collegio aſcripti fuerint cum pallio novo, & candellottis modo prædicto. Quarto accedere debeaot Calzolarii cum *k* eorum pallio & candellottis modo prædicto. Quinto accedere debeant Patroni navigiorum, Marinarii, Piſcatores, cum eorum pallio novo, & candellottis modo prædicto; ſexto Tabernarii, Spiocarii, *l* & Triceoli, accedere debeaut cum pallio novo, ſimul & cum candelis modo prædicto. Septimo accedesc debeant *m* Beccarii, *n* Barberii, Muratores, Fabri-magiſtri lignaminum, molendinarii, Mereſcalchi, *o* Sellarii, cum eorum pallio & candellottis modo prædicto. Octavo Comitatini *p* citra Foleam, cum eorum pallio novo & candellottis modo prædicto, ſcilicet unus homo pro qualibet decina *q* Fumantium cujuſlibet Univerſitatis, de melioribus & ditioribus hominibus dictæ Univerſitatis, quod pallium ad minus debeat eſſe pretii decem librarum. Nono Comitatini ultra Foleam, modo prædicto cum eorum pallio, & caodellottis accedaot. Et omnes ulti, tam Cives quam Comitatini, volentes honorare dictas feſtivitates, poſſiot cum prædictis adeſſe.

h *i* *k* *l* *m* *n* *o* D *p* *q*

31 Quæ pallia debeant renovari pce prædictas Artes, & Univerſitates de quinquennium quinquennium: & quod Dominus Canonici teneantur, & debeant prædictis Artibus & Univerſitatibus ſive eorum Capitularibus & Superſtitibus, dare & reſtituere eorum pallia pro uno *r* floreno, pro qualibet Arte & Collegio Univerſitatum; in quolibet feſto dictarum feſtivitatum: & prædicti Capitolares, ſeo Superſtites debeant dicta eorum pallia tenere & *s* ſalvare, & non Canonici. Et E quicumque io prædictis, vel aliquo prædictorum contra fecerit, ille, qui fuerit io civitate, & non fuerit com Arte ſua ad honorandum dictas feſtivitates, condemnetur vicu qoalibet io xv. *t* ſolidos Romanos. Et quælibet Univerſitas ealtrorum prædictorum, quæ ceſſaret facere, in L. libras Communi condemnetur: & quælibet ſingularis perſonu, cui mandatum fuerit, quod adeſſe debeat, & non ceſſit, in xx. ſolidos Romanos communi, condemnetus vicu qoalibet. Et in his excipiuotur infirmi, & abſentes. Et quod in dictis feſtivitatibus oullum fiat laborerium, *u* nec aliqua *x* ſtatio debeat aperiri: ſed omnes in Domino debeant lætari. Et Poteſtas teneatur vinculo Sacramenti hoc ſtatutum pſeciſe facere obſervari. Et quod ſemper in prædictis oblationibus colligendis, & obſervandis eligantur duo boni homines per Poteſtatem & Conciliom, qui prædictas oblationes conſervent, donec in aptatione eccleſiæ prædictæ poſſum converſi: quæ citius, quam poteſt fiant pes eos, & de prædictis habitis, & F expenſis teneantur Communi reddere rationem. Et quod dicti boni homines electi recipere debeant univerſam pecuniam, ſive alias res relictas eccleſiæ prædictæ, expendendas in cunctio *y* eccleſiæ prædictę. Et dictæ oblationes fieri debeant omnino temporibus ſupradictis, ſub pœna, ipſo facere (ſolvenda) Referendario, & Depoſitario Communis, eorum ducatorum auri, pro quolibet & vice qualibet, & ſtando uno menſe in carceribus Communis.

r *s* *t* *u* *x* *y*

quæ prohibemonda obſervari.

quæ multis ſolvenda abſentibus.

32 Et idem intelligatur de oblationibus, debitis, & conſuetis in feſtivitatibus corpotis Chriſti, S. Multiæ, * S. Petri Martyris, & S. Michelinæ. Et quod Poteſtas, qui pro tempore fuerit, teneatur ante feſtum S. Tereotu per xv dies emi facere ſeptem bſachia de ſcarlatto fino, & fieri facere unum bravium valoris & pretii xxv lib. reſpective ad minus, & in dicto termino teneatur, litteras deſtinare ad terras omnes convicinas per litteras de dicto bravio currendo, & de valore ejos, & die feſti, & teneatur emi facere uoum gallum, & uoam libram piperis, & noam porchettam pellatam plenam allio, & eom cepibus ad collum in quodam ſpeto: & in die feſti-

quæ bravia equo curſoris perdide.

**ao Maria*

A ſtivitatis S. Terentii, & poſt prandium, facere
curreere equos omnium volentium currere ad dic-
tum bravium, ſeu pallium; & qui primo vene-
rit, pallium ſupradictum habeat, & qui ſecun-
do venerit, porchettam prædictam habeat, & qui
ultimo venerit, habeat gallum, qui ante pallium
teneatur, & curſus equorum incipiatur, & ce-
meneat arbitrio Poteſtatis, & ſapientium, quos
eligere voluerit. Et hoc ſtatutum præcipiatur inviola-
biliter obſervari debeat, & expenſis Communis
ſieri; & idem obſervetur in feſto B. Michelinæ.

ANNOTATA D. P.

a Puteſtas, *id eſt, ſummus Prætor.*

b Superſtes, *ſubſtantive, ſicut* Antiſtes: *in eadem-
que ſignificatione hic ponitur.*

c Pallium *hic intelligitur, pannus ad ornatum
altaris, veſtimenve ejus Sancti, cui feſtum ſit, offe-
rendus eccleſiæ, ut infra apparebit.*

B d Cummune, *id eſt*, Communitas *phraſi Ita-
lis uſitata.*

e Candellottus *major cereus, augmentativum
a* Candela.

f *Puta inferne valde latus, ut ſunt tuba.*

g *Intelligo orbiculum papyraceum, qui ad exci-
piendas defluentis ceræ guttas adhiberi aliis ſolet, &
adſtringi ſummitati ardentis cerei, dum manu geſta-
tur: qui ſcilicet grandiores, utraque manu ante pe-
ctus geſtantium elevati, geſtari debent.*

h Cimatores, *tonſores pannorum. Nam a* Ci-
ma *ſummitas eſt, hinc* Cimare *ſummam in pannis la-
nam attendere; quod autem tondenda abſcinditur*
Cimatura *dicitur, ſicut* Latine Rafura, ramentum.

i Merciarii, *omnes, qui ulna ad metiendum quaſ-
cumque texturas utuntur; quorum nomenclaturam
licet a Latino* Merx *duci poſſit, quia tamen Latinis
ignota eſt vox* Merciarii, *malim opinari, Longo-
bardicam eſſe derivatam a Teutonico* Meetſch, *quod
eorbem vimineum ſignificat minutis mercibus circ-
umferendis aptum; & quo non ſolum intelligitur*
D corbis vimineus, *qua ad collum penſili minutarum
mercium propola circumferanei utuntur; ſed etiam
totam Collegium eorum, qui hic notantur.*

k Calzolarii, *quaſi* Calceolarii.

l Spioccarii, *id eſt pannorum pexores ab Italica*
Spioccare: *hoc vero rudicem ſuum habet a Teutoni-
co* Plok *floccus; ſicut a Latino* Floccus *etiam Italice
dicitur* Sfioccare *propoſita ſcilicet privativa* s, *quæ* D
in compoſitione æquivalet Latinæ propoſitioni dis, *vel* EX TEU-
de; & l mutato in i; *ſicuti fieri eadem in lingua* TONICO
ſolet præcedente p, *vel* f; *ut* flos, *fiore*; planus, *pia-
ne. Hinc porro intelligas* Tabernarios *hic dictos ad
lanam, aut lini negotium ſpectare.* Treccoli *quoque
eodem ſpectant; nam* Cangius *in Gloſſario antiquo*
Tricolam *reperit pro* Volſella, *qua abſtrahuntur pan-
nis, qui conſuendum erunt excerpuntur pili, hinc inde re-
liqui ex flamine innodato.*

m Beccarii, *id eſt Laniones, a* Becco *id eſt ore,*
Teutonice Bek, *cui paſcendo profeſſio illa ſubſervit.*

n Barbecii, *Barbitonſores*; Murratores, *fabri
muratii averbo* murare: *lignarios autem fabros
Italia una voce appellant* Fa-lignume.

o *Qui equis ſoleas ferreas aptant:* Marſcalkus
*autem, ex vi vocis, equorum ſeu rei equeſtris peri-
tum ſignificat ex* Mar *&* Schalk, *Teutonicis voci-
bus: in militia etiam vox ea ſignificat ſupremum E-
quitum Magiſtrum. Mirum interim eſt, quomodo* E
tam diſparata Artes, ſeu opificia in unum voluerint Collegium.

p Comitatini, *id eſt Ruſtici, Accolæ, ad unum*
Comitatum *id eſt territorium, ſeu diſtrictum ſpe-
ctantes, Lombardorum enim inſtitutum in Italia
fuit ſingulas civitatibus* Comitem *dare, eaſque eum
circum jacenti juriſdictione* Comitatus *vocare.*

q Decina ſumantium, *id eſt, decas familia-
rum; nam familia in Italia cenſentur per focos, ma-
xime in pagis, ubi unicus uni domui focus, ſeu foci
locus eſt, toti familiæ communis.*

r *Ita cavetur, ut ex oblatis eccleſiæ conflet cer-
tus proventus: nec veſtringatur honeſta amulatio,
opulentius exornandi offerenda, dum redimere ob-
lata licet; iterumque alia occaſione iis mi: pruden-
ter tamen max infra ſtatuitur quinquennium, qua
nova emi debeant, ne veterata vilefcant congruo
ſplendore amiſſa.*

s Salvare *eſt cuſtodire, conſervare.*

t *Ita extende, quod ſcriptum compendio erat*
ſol. x.

v Laborerium, *opus ſervile. Sumitur etiam*
pro quovis opere, ſeu manufactura. F

x Statio *id eſt Officina, in qua vulgo venales
merces proſtant, & opifices opus faciunt.*

y Contium, *ſeu potius* Concium, *reſtauratio,
reparatio, unde* conciare & racconciare; *videntur
trahi a Latino* concinnus concinnare.

A D

DE SANCTO BONMERCATO

CLERICO MARTYRE FERRARIÆ IN ITALIA,

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

D. P.

De Martyrii titulo, cultu, actis.

AN. MCCCLXXVIII *Ex variis mortis Martyres dicendi, quique violenta morte defuncti reputantur Sancti,*

PRuſquam pia fidelium Chriſtianorum ſimplicitas cæpiſſet, *ex placitis Theologorum Scholaſticorum ſcrupuloſius diſcernere Sanctorum titulos aureolaſque, mos plurium ſecularium uſu formatus erat, omnes eos* Martyres *nominare, & ut tales colere, qui vitam morte cruenta finiſſe finierant; non diſcutiendo cauſam mortis, vel intentionem ipſam inferentis, an ſcilicet ad ſcelus ſe impulſus faerit odio*

B *Religionis, aut Chriſtiana alicujus virtutis. Nempe quemadmodum titulus* Confeſſoris *primitus iis ſolis dari ſolebat, qui fidem coram judice confeſſi erant, poſt carceres, & tormenta vivere permiſſi, vel divinitus e perſequentium manibus liberati; deinde vero talem titulum uſus, hodiedum perſeverans, communicavit omnibus, quorum acta jugis ſui Chriſtiana religionis perfectioniſque confeſſio; ſic idem uſus* Martyrum *nomen, a prima ſua ſignificatione abſtractum, commune fecerat univerſis, quorum mortem per vim, undecumque & quacumque ex cauſa illatam, teſtem Deus eſſe voluit ſua erga Sanctos providentia, eam mortem ſibi pretioſam fuiſſe oſtendens, per miracula ipſum confecrata. Nec eum uſum, ſiquidem antiqui temporis poſſeſſione nitatur, abrogatum voluerunt poſteriores Pontifices Romani hoc tempore, quo alibi cavetur Martyrii titulum cuiquam tribuere, quem Apoſtolica Sedes non defiderit ex odio fidei virtutiſque necatum eſſe.*

2 *Ergo hanc* S. Bon-Mercatum, *appellamus ſine ſcrupulo* Martyrem, *propter eam necem, quam anno* MCCCLXXVIII. *innocens Ferraria ſuſtinuit ab hominibus, præcipiti juſtitiæ zelo actis ad innocentis cædem, dum illatam innocens ulciſci ſe credant. Hoc Innocentius* VIII. *probavit, cum anno* MCDXCII. 3. *Nonas Martii, ſub excommunicationis pœna mandaret, intra ſextum a publicatione diem, reſtitui ſanctam corpus, quod furto ablatum fuerat: Tenor ipſius Brevis, nuper nobis Ferrariæ tranſmiſſus, hic eſt.*

S. reſtitui Martyr dictus Bonmercatus,

C

ab Innocentio VIII.

3 Innocentius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei. Univerſis præſentes litteras inſpectoris, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum, ſicut accepimus, corpus S. Bonmercati, olim in eccleſia S Barnabæ in ſuburbiis Ferrarienſibus Monaſterii Monialium S. Auguſtini Ferrarienſis, Ordinis ejuſdem S. Auguſtini ſubjecta, eum debitis reverentia & honore recondituin, multis decurſis in anuis, per nonnullos iniquitatis filios, qui prorſus ignotantur, furto ſubtractum fuerit, nec uo-

corpus ex S. Barnaba ablatum reſtitui jubetur

quam intelligi potuerit, ubi corpus prædictum repoſitum exiſteret, nos, ad quos ſpectat hujuſmodi temerariis auſibus, quanam eum Deo poſſimus providere; omnes & ſingulas utriuſque ſexus perſonas, quæ in præmiſſis quomodolibet interfuerunt, aut conſilium, auxilium, vel favorem præſtiterunt, & ſcientes illas non revelarunt, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, eis diſtricte præcipiendo, monemus, ut infra terminum ſex dierum, poſt intimationem præſentium videlicet, habeant d. corpus eidem Eccleſiæ reſtituere, ſcientes vero illum, & perſonas eum pus ſic retinentes, revelare nmoino debeant. Alioquio, elapſis dictis ſex diebus, eos ea nunc, prout ex tunc, & ex tunc excommunicatus eſſe declaramus. A qua quidem excommunicationis ſententia non niſi a Nobis, & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus canonice intraotibus præterquam in mortis articulo conſtituti, & debita ſatisfactione præmiſſa abſolvi poſſint. Mandantes omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, ut poſt præſentationem præſentium eis factam, illas in earum Eccleſiis, Dominicis & aliis feſtivis diebus, dum major inibi populi multitudo ad divina convenerit, publicent & faciant ab aliis nuntiari; non obſtantibus conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ MCDXCII. 3.Non.Maji. Pontificatus noſtri anno octavo.

ſub pœna excommunicationis

an. 1492. 3. Maji

4 *Exorſus eſt* Innocentius *hic (ut alibi docui) Pontificatus ſui annos a die electionis, id eſt a* 29. *Auguſti* MCDLXXXIV. *& obiit* XXV. *prædicto Pontificatus anno* VIII. *adhuc currente. Fallitur ergo Marcus Antonius Guarini, in compendio Hiſtorico eccleſiarum Ferrarienſium, ubi ſcribit, quod ſacrum corpus ab eccleſia S. Barnabæ tranſlatum fuerit ad arbanam S. Auguſtini anno* MCDXCI. *Errorem occaſionem infra producemus: hic dico, Sanctimoniales Barnabitas ad S. Auguſtinum tranſiiſſe anno* MCDLXXXVI. *ut ait Guarinius pag. 68. ſed abſque corpore* S. Bonmercati: *quod corpus illic* eum debita reverentia & honore recondituin *balthaſar* multis decurſis annis.... *jamque incuſtoditum* fuerit furtu ſubtractum; *redditum autem priori loco, paſſum ſit ſubtractionem unius dentis. Hoc cum ipſe quoque receptus per miraculum ſuiſſet, conſultius judicaverint Religioſi, ac Religioſa, quos ea res ſpectabat, ſacrum corpus ad ſe recipere, ipſo dati Brevis anno; idque fecerint ſolemni cum pompa die* 19. *Septembris. Dixiut certe non poſſumus ibi rehitam credere, ſi verum eſt quod eadem Religioſa eodem ipſo anno ad inſtantiam Ducis Hercalis I. renuntiaverint juri Patronatus in eccleſiam* S. Barnabæ, *tradendam Fratribus minimis S. Franciſci de Paula, hoc adhuc vivente, qui anno* MDVII. *obiit.*

dictum in ordum eſt 19. Sept.

5 *Fuit autem prædictum corpus, ut infra dicetur, collocatum in exteriori eccleſia, quo ſcilicet promiſcui ſexus fidelibus liceret ipſum venerari. Non tamen id factum tanto cum decore, quia anno* MDXXIV. *ſuper veniret* Joannes Baptiſta Matimonti Epiſcopus Uticenſis, & Apoſtolicus Ferrariæ Viſitator, *decretum relinquere, in archivio Epiſcopali*

con-

Translatum vero ad altero interioris ecclesia an. 1534

A congruum putaverit ſub regitu Pauli Caſtellini inveniendum, quo jubet, Reliquias S. Bonmercati Martyris, in loco indecenti eepoſitas & viſibiles, eccondi in aliquo eeliquiario, vel ſtipite alicujus ex altaribus d.eccleſiæ, crate feteea, & clavibus upportune adhibitis. *Ita verba decreti Latina citat præfatus Guarinus, addito in margine anni numero prænotato. Scribitur autem nobis, idem corpus jacere (utique a tempore decreti conditi) ſub altari eccleſiæ interioris, cujus uſtiulis appenſe plura habeantue anathemata, gratiarum receptarum indicia: nec enim deſinit frequens ad illud, licet oculis ſubductum, accurrece populus, præſertim hoc 19. Junii. Quæ omnia cum moraliter certam reddant veritatem, & identitatem ejus corporis, quod olim in eccleſia S. Barnabæ fuerat honoratum; mirum mihi accidit, quod tali ſaltem die ipſum non prodacatur, adeatibus id fieri ſuperioribus, eo quod deficiant umbentica probanda identitatis inſtrumenta: ſcrupalo certe nec opportuno, nec* B *rationabili.*

6 *Idem Guarinus, quin ullam Martyrii, vel Miraculorum memoriam apud ipſas Monachas invenirent, ex monumentis in archivio Epiſcopali ſervatis quamdam Epitomen profert. Sed quod ea fraſtra requiſiviſſe ſe apud ipſas dolet, anno* XX *hujus ſeculi ſcribens; id quadraginta poſt annos, in veteri dictarum Monacharum Codice Mo reperium tranſcripſit nobis P. Andreas Lazarus; atque non ſine ratione cenſuit, ab Anonyma Sanctimoniali Auguſtiniana compilatum prius, quam fieret ſecunda tranſlatio ad interioris eccleſia altara. Narrus autem miracula velut a tunc adhuc viventibus experiſque certificata; intergas illa nam. 6. meminit Neapolitanus Regius, qua Ferrariæ caput Sancti videas, ejuſque pulchritudinem demirata ipſum comparaverit capiti S. Joannis Baptiſtæ, ea ſcilicet, quod Ambiani monſtratur: quod ubi vidiſſe putat, viram Fridtricum regæ privatam comitata in Franciam* Iſabella Regina; *eoque ſub annum* MDIV *defuncto, tranſgreſſa ad viru aeperem Alfonſum Ferrariæ Ducem, ubi in monaſterio S. Catharina obiit anno* MDXXVIII. *Igitar u ſeſquiſecalo, vel paulo amplius ſcripta hæc Acta dixerim, ejuſdemque temporis eſſe miracula, qua narrantur: prout* E *en hic Latine reddo.*

D *Alia ſcripta a Sanctimoniali.*

vina modiſſ ſecan Italico Ms. dang tur.

C F

A 7 *Eadem miracula, nobis denuo deſcripta ab aliqua Sanctimonialium, una cum reſponſo ad quæſita mea, anno* MDCXCI. *obtinuit noſter Joannes Paulus Scaratus; unde primum confirmatur, quod Penlogus Alterum indicat, non ſolum feſtum aliquod celebrari Sancto ſolitum, ſed etiam Miſſam habuiſſe, qualem indicavi in Notis hiſt.* a, *cum hac propria Oratione:* Propitiare nobis, quæſumus Domine, famulis tuis, per hujus ſanctæ Martyris tui Bonmercati merita, qui in præſenti requieſcit eccleſia, ut ejus pia interceſſione, & meritis ab omnibus protegamur adverſis.

Miſſa propria ejus Mſs.

8 *Eadem occaſione didici, ego ſolum in novi refectorii abſide, depictum habere Sanctum in habitu Clericali, cum pileo quadrato, & diademate in capite, gladioque in manu, ſed longe vetuſtiorem tabellam ligneam in uno corridorium monaſterii, appenſam cerni, quæ pedem unum larga, alta ſeſquipedem fit, limbo ex parte jam conſumpta; ubi videre eſt pictum eumdem Sanctum in habitu ſimiliter Clericali, qui genibus flexis, ac manibus junctis inclinas cervicem acinaci, ſupra ſe ſtricto a retrahente, brachiumque elevatum tenente lictore; ſed ita ut gladius manu gyccidere videatur; & hunc fortaſſis caſum eſt, ut miraculatorum carnifex nequiverit caput ſic amputare; & vel idem, vel alius calvam ſtrinxerit jugulumque ſecuerit, ſicuti caſum narrat ſcriptrix aſſorum: nulla tamen facta mentione clapſi dextera ætatis, deperdita jam diſtinctiore notitia ſacti. In area pictus adeſt Angelus, excepturus animam Martyris; intra cujus caput & ipſum Angelum notantur hæ littera* EG. BONMERCATUS: *quæ mihi ſuſpicionem ingerunt cognomen hoc eſſe; illud vero* EG. *initium nominis proprii, puta* Egberti, Egidii, *vel alterius ſimilis. Cum autem abſit littera* B, *vel* S, *datur anſa conjecturandi ejuſmodi tabellam pictam fuiſſe intra paucos a morte annos, ponendam, vel appendendam ſupra ſepulcrum, primigenium abſolute* Sanctus, *aut* Beatus *appellaretur. Quapropter operæ pretium cenſui, ex loca ipſa delineationem petere. Accepi autem picturæ perquam rudis expreſſionem accuratiſſimam a manu pictoris peritiſſimi; qui indecorum ſibi non putavit quantumcumque rudia, & informia lineamenta ad amuſſim exprimere, ne auctoritati detraheret, quam inducerent elegantiam majorem cum detrimento ſimilitudinis. Hoc ut ipſi, monaſterium ea cauſa ingreſſa, per Apoſtolicum Ferrariæ legatum licuerit, obtinuit R. P. Ludovicus Gonzaga Beati noſtri conſanguineus, cui hanc gratiam libenter accepram refero, ectypon ari incidendum curavi, quale pagina ſuperiori videſis.*

Antiqua tabella martyrium exprimens.

B

C

forte & prænomen Sancti ſine ſ. vel B.

ACTA

Ex Mſs. Italico Anonymo Auguſtiniano.

Secundum ea quæ ſequi poſſe.

1 HOdie, Reverendæ Matres atque Sorores, celebramus feſtum noſtri glorioſi S. Bonmercati Ferrarienſis: quapropter ſi ad 4 horas tum Miſſæ ſanctæ Eccleſiæ unumquemque invitas ad eum laudandum, non poſſimus, quæ ejus corpus in noſtra habemus eccleſia, obligamur maximum feſtum agere, & exultare in Domino, propter exaltationem ejus hodierno die, in honore beati Martyris, qui proprium ſanguinem, & vitam dedit pro amore D. N. Jeſu Chriſti. Ut autem cognoſcatis aliquid de martyrio ejus, ſcitote illud contigiſſe ſub initium principatus b Aſtolfi familia. Dicitur autem, quod prænominatus Martyr filius fuerit parentum, Deo timore inſtructiſſimæ quibus ſæpe morabatur cavere, ne unquam peccatum aliquod mortale committeret. O deſiderium veris genitoribus dignum! Hæc profecto eſt dilectio filii ſincera, & parentibus omnibus imitanda. O te beatum, tali naſcendi conditione, Bonmercate! Sed proſequamur narrationem.

Miſſa propria ejus Mſs.

b

qui ſub Dei timore educatus,

2 Ille, quamvis puer dicitur erat oratione: de modo autem vivendi, quem tenuit, nihil dico, niſi quod eruditiſſimum, modeſtiam ſobrietatemque illius, ipſe ejus præceptor ſtupebat admiratione ſuſtinet quamquam enim facilem aliqua ludendi daretur, ut pueris ſolet, ludo tamen abſtinere malebat, ne quid in eo Deum offenderet. Sed neque mirum adeo eſt, quod juvenis ille Clericus tanta virtute fuerit præditus, cum inſtructorem habuerit Presbyterum exempli optimi, ac laudatiſſimi, cujuſdam beneficii, quod *c* S. Mariæ de Pino dicebatur. Accidit autem, ut dictus Presbyter occideretur, ſublatis, quas habebat, libris ſignatæ pecuniæ quadringentis eadem ipſa nocte: quod cum innotuiſſet, multus populus ad eccleſiam accurrit, cœpitque Bonmercatum, qui Presbytero miniſtrabat, interrogare auctorem cædis: quibus ille aliud nihil reſpondit, quam Novit *d* Deus. Hoc audito reſponſo furias actus populus, cœpit illum percutere pugnis calcibuſque, indicium ſui extorquere ſperans. O crudelitatem enormem adverſus innocentem, & humilem adoleſcentem, qui nihil ad ſui excuſationem adferebat, ſolumque iterabat, Deus novit.

4

c

cum nullus indicare potuiſſet,

d

ipſe non eruditur & expalmatur,

3 Ergo magno cum impetu adducitur Bonmercatus in forum Ferrarienſe: ubi adventum Prætoris non præſtolata multitudo, morti eum depoſcere cœpit; & lictorum quidam, arrepto cultro, guttur ei procidit; moriturum in loco relinqueus glorioſum illum Martyrem, qui ſponte ſeſe in ſacrificium offerens, patienter ſuſtinuit feralem ictum perſecutoris; commendabatque animam ſuam Deo, dicens, In manus tuas Domine, &c. & continuo ſpiritum reddidit Creatori. Poſtquam martyrio glorioſum triumphum, ipſo in loco multa miracula fecit Deus, in quibus præcipue memorabile unum illuſtremet dies: quod cum illac ad ſepulturam portaretur defunctus puerulus, coram omnibus adſtantibus; dixitque, S. Bonmercatum ſacrilegæ illius cædis reum non eſſe; unde circumſtantes omnes in lacrymas devotionis effuſi cœperunt plangere mortem innocentis, talemque eo certius credere, quod viderent corpus, licet mortuum, ad inſtar viventis, manere flexis in terram genibus manibuſque junctis, ſicuti orabat.

ipſe vero cruditur & expalmatur,

F

ſed deſcendens eſt in manum a morte ſuſcitatus.

4 Erat tunc Ferrariæ, & in palatio habitabat, Regina e Cypri, ad maritum tendens: quæ cum geniſi intenderet, vidit deſcendere Angelos, & animam Bonmercati aſſumptam deducere in cœlos: unde (ut dicitur) admiranda, & velut in ecſtaſim capta, conſtringi ſe ſenſit ad viſionem ejuſmodi manifeſtandam: quam oculis ſuis corporeis vere objectam, & nequaquam phantaſticam fuiſſe, perſuadebat dulcedinis interiæ extraordinarius ſenſus, mentiſque ab exceſſus. Cognovit autem, Bonmercatum vere ſanctum eſſe, & cujus culpam ullam ſuam occiſum. Quapropter nulla interpoſita mora, ec-

e

& a Regina Cypri viſus in cœlo ferri

ac cum corpore impoſitus,

ecce

A ceſſiſſe dicitur ad eum, qui tunc erat, Ferrariæ Dominum, orans, ut ſanctum iſtud corpus ſibi donaretur. Eo impetrato curavit ſciendam eaſdem, intra quam ipſum compoſuit, ſuper injecto virgati panni *f* ſtragulo, ea auro & ſerico rubro.

5 Cum autem ipſum vellet in ſuam transferre *g* civitatem, impoſuit carro a bobus trahendo: verum cum directa perrexiſſent illi ad quoddam monaſterium Sanctimonialium, extra civitatem poſitum, cui a S. Barnaba *h* nomen, in veſtigio hæſerunt immobiles, nullis neque ſtimulis neque ſuſtibus porro agendi. Accurrit ad ſpectaculum illico multitudo hominum: ſed & hi fruſtra eonabantur portu trahere carcum; donec accedens quidam in vicino arans, buculas duas ab aratro ſumptas applicuit caro, quæ ipſum traxerunt in atrium, ante portam eccleſiæ prædictæ patens. Tunc Regina, viæ proſequendæ cupida, conſultis Baronibus ſuis decrevit, eo in loco glorioB ſum iſtud corpus dimittere. Conſiderans autem eam eſſe Dei voluntatem, reliquit unde fabricaretur decentior arca, facto corpori recipiendo, quod admirabilem de le fundebat odorem; voluitque atcam illam conſtrui cum ferrea craticula, per quam *i* videri ipſum poſſet.

6 Illud quoque mirabile accidit, quod, cum bubulcus depoſuere a carro ſarcophagum vellet, elapſus ei de manibus ſo terram ſtimulus, continuo germinavit, produxeritque gemmas, folia, fructus, nucibus pinois ſimiles: ſecutaque ſunt miracula plurima circa infirmos varios, illuc adductos. Horum licet nullum in particulari velim attingere, nolim tamen reticere, quod de oſſibus colorem coralliuum referentibus, ac præſertim de cranio dicit Regina *k* Neapolitana, quæ manebat hic Ferrariæ, pulchrum eſſe ſicut caput *l* S. Joannis Baptiſtæ. Denique de Bon-mercati ſanctitate, non tam multum ſcribere, ac narrare poſſim, quin plura retro dimiſſerim. Oremus igitur divinam ſuam majeſtatem, ut miſereatur noſtri in terra, propter merita noſtri C bujus devoti Sancti, qui vivit in æterno gaudio cum D. N. Jeſu Chriſto.

7 Eo porro ſo loco manſit ſanctum corpus aliquammultis annis, cum beatæ Matris *m* noſtræ voluntati ſedit redire ad noſtrum ſuumque monaſterium, quia ibi profeſſa fuerat, & vitam ducere uſque ad mortem cupiebat. Impetravit ergo a Sanctiſſimo Domino noſtro ampliſſimum Breve, *n* quo poteſtas illi fiebat, non ſolum eo traducendi Sorores omnes, ſed etiam earumdem dotes, facultates, ac reditus ad monaſterium S. Auguſtini, intra civitatem Ferrarienſem. Et hoc quidem, ut volebant, factum eſt; ſed corpus ſancti Martyris manſit in eccleſia S. Baenabæ. Contigit deinde, ut mulier quædam viſitatum iret ſanctum corpus, atque ea capite deutem unum auferret domum: quem repoſuit pro ſua devotione in capſulam ferream clauſam, ubi eum poſt dies plures eumdem requireret, non invenit: quare ad eccleſiam propecans, & curſus ſacrum caput inſpiciens, ecperit deutem ſuo loco repoſitum, unde abſtulerat.

8 Tum vero Patribus noſtris Eccmitis conſilium incidit, ut, re cum Matribus noſtris collata, huc tranſferretur ſanctum corpus majori in ventilatione, quam ibi habendum: id quod factum eſt die 19. Septembris anni MDXCI. corpore in exteriori eccleſia collocato, cum hymnis, & canticis, ac melodia ſpirituali, ſic ut viſu audituque jucundiſſima fuerit tam pulchra proceſſio religioſarum, ac ſeculatium perſonatum, quarum multæ propoſuerunt cum jejunio agere Vigiliam feſti, die 18. Junii. Fuit autem & eivis quidam longo tempore paralyticus, cui in lecto, unde ſe movere non poterat, apparuit Sanctus; dixitque, ſi ſanus vis fieri, vove Miſſam in honorem S. Bonmercati curandam.

9 Sorores Clara, & Theodora referunt, quod cum accediſſent ad Reliquias Sancti, tam ſuavis odoris fragrantiam inde emanantem ſenſerint, ut ab eccleſia recedere nequirent, propter magnas delicias, quas ibi earum ſpiritus percipiebat. Mater Sor. Lauta Boni Franciſci Arminenſis viſum amiſerat, malo (ut credebatur) incurabili pee humana media. Votum nuncupavit curandi cantandam de ſancto Miſſam, ſciendumque inauratum tabernaculum, intra quod ſanctum ca- E put collocatetur; & continuo lumen recepit.

Sor. Agatha, multis diebus menſibuſque infirma, dolores patiebatur acutiſſimos, qui nullam ei requiem diu noctuque indulgebant: igitur ulterius omnis conſilii impos, vovit cantandam Miſſam, Vigiliamque Sancti jejune agendam: & ſanitatem obtinuit.

10 Domina Margarita Diarotl, periculoſe infirma, cum eſſet in extremis conſtituta, propter quamdam capitis *o* infirmitatem, quædam ejus filia, nomine Sor. Lucretia, vovit huic beato Martyri Miſſam curandam, cum oblatione capitis cerei, annuoque in vigilia ejus jejunio; & matri continuo ſalutem impetravit. Sor. Aurelia de Bagnacavallo, votum Miſſæ dicendæ fecit pro quodam ſuo nepote; & ſtatim audivit liberatum. Domina Magdalena Libanoria pleuretim cum acuta febri patiebatur: cujus filiæ duæ vuverunt tres Miſſas cantandas, totieſque dicendum Patee, & ave in honorem Sancti: cumque egrederentur ab eccleſia, viſuræ quomodo valeret mater, occurrit, qui nuntiaret, eam melius habere, ſicuti F reveta fuit intra paucos dies ſana. Domina Diamante Muzzarelli, ætate ſeptuagenaria, diu perrulerat febrim quartanam; ideoque vovit Miſſam, in Sancti honorem cantandam curate, & voti compos facta eſt.

11 Dominus Antonius, magiſtur Clericorum Epiſcopatus Ferrarienſis, anginam cum febre magnoque cruciatu ſuſtinebat; voto autem facto curandæ Miſſæ, & capitis cerei offerendi, ſanitatem recuperavit. Domina Veronica, unoeq. Dominici de Ambroſiis, maximum patiens cruciatom, cum febri valde intenſa, credebar ſe non poſſe ſanari: quare obligavit ſe ad curandam Miſſam, cereumque ſeium librarum offerendum, arſuram toto Miſſæ illius tempore cererumque eo die dicendarum; & ſanam continuo mirata ſeſe eſt.

Quidam honeſtorum parentum filius, illis inſciis in longinquam regionem abierat: quapropter dolentes patet, ac mater ejus, aliquot Miſſas cueaodas voverunt, & continuo filius, ſanus atque incolumis domum revertit. Quidam Antonius de Verdis, hortulanus, propter eruciatum, quo diu noctuque afflictus inſtar paralytici decumbebat, pætee Miſſam vovit etiam coram ce-

a ceſſiſſe
b non potuit abſportare, ſed reliquit eccleſiæ S. Barnabæ
f panni ſtragulo
g civitatem
h nomeo
i videri
k Neapolitana
l caput S. Joannis Baptiſtæ
m deinde in urbe tranſlatio monialibus
n quo poteſtas illi fiebat
o infirmitatem
ubi miraculis claruit
post miraculoſe reſtitutum denuum
ubi vovit imperans ſanitatem
filii vel alibi
vovendo Miſſas vel jejunia in ejus Vigilias.
EX MSS ITAL. ipſum quoque an. 1492. ea tranſtulerunt

A ream cum tibia, ſtatimque liberum ſeſe ſenſit.

ad Pater & Ave

12 Mater ſororis Juliæ Coccapani de Carpis, majori parte anni cephalalgia laborabat, cui nullom a medicis, vel medicinis ſuve medebatur remedium. Igitur Sor. Polyxena pro ea vovit curandas Miſſas aliquot ad honorem S. Bonmercati, & quotidie dicendum ter Pater & Ave: illa autem ſive mora liberata fuit. Sor. Antonia de Argenta voto ſeſe obſtrinxit, pro quadam ſua ſorore, quæ toto uno anno, catarrho laſſa, per omne corpus diffuſo, ſic laborabat, ut judicaretur humanis mediis

aut certum anathema,

incurabilis: obtinuit vero illi ſanitatem curando Miſſam, & recitando quotidie tre Pater & Ave. Sor. Laurentia Bailardi, pro quodam Mag. Bartholomæo de Ambroſiis, longo tempore & incurabiliter infirmo, votum unius Miſſæ curandæ nuncupavit, & beneficium deſideratum infirmo obtinuit.

B ANNOTATA D. P.

a *Habetur etiamnum in monaſterio liber ad Miſſas notatus muſice* pro Sanctis Auguſtino, Nicolao, aliiſque nonnullis *Ordini proprii, ac nominatim S. Bonmercate, prequo introitus, & Offertorium ſunt ex Romano pro communi unius Martyris.* In virtute tua Domine lætabitur juſtus *&c.* Gloria & honore coronaſti eum *&c. Poſtcommunio autem peculiaris:* Poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo.

b *Guarinius notat annum* 1378. *Quamvis autem ante annos centum Ferraria vemſſet in poteſtatem Eſtenſinorum, inveſtituram tamen* Pontificiam *primus accepit* Opizo III. *& anno* 1352. *merens reliquit liberis, quorum ſecundo genitus* Nicolaus, *a morte fratris* Aldobrandini, *an.* 1361. *Principatum tenuit uſque ad* 1386. *ſub qua cadet Beati patrata fuit.*

c Rectoram *appellat Guarinius, ut videatur eccleſiæ illa* in Burgo S. Blaſii *olim ſita, parochialis fuiſſe.*

d *Fortaſſis credidit, notum licet, a ſe non poſſe revelari, adeoque ex caritate erga proximum mortem pertuleris.*

C e Valentina, *filia Barnabonis Ducis Mediolanenſis, deſponſata Cypri Regi:* Petrum JunioremD *vocat Albizzius Florentinus in Stemmatis Principum, qui a morte Petri Senioris patris ſui, diviſum cum Jacobo patruo, apud Genuenſes captivo, titulum Regni tenuerit, ab anno* 1372. *ad* 1383. *Jovius vero in Vita Barnabonis nominat* Fredericum. *Quid ſi* Petro Friderico *nomen ſponſo fuit?*

f *Notat in Margine P. Lazarus,* pannum *illum* ex holoſerico etiamnum apud Auguſtinianas ſervari, cum capſa, in qua tunc repoſitum corpus fuit: *quod idem an.* 1691. *confirmatum inde nobis eſt.*

g *Regia civitates Cypri tunc erant* Famaguſta, & Nicoſia.

h *Hæc eccleſia ſuburbana an.* 1549. *a fundamentis deſtructa, locum fecit novæ ſub titulo Sanctæ Crucis anno* 1531. *erectæ ab Alfonſo Duce, ab incolis tamen vulgo dicitur S. Franciſci de Paula.*

i *Hoc eſt, quod poſſet Viſitatorem offendit, & ſubripiendi dentem, de quo infra, occaſionem præbuit*E *mulieri devotæ.*

k *Epitaphium hujus Reginæ (quam Summontius hiſt. Neapolit. tom. 3. pag. 537. ait fuiſſe filiam Pini del Balzo, Principis Altamuræ, ac Venuſiæ Ducis) Guarinius ſic recitat pag. 143.* D.O.M. Iſabellæ Reginæ, innocentiſſimæ ſanctiſſimæque, Fredericiæ Aragoniæ, Neapolis, Siciliæque Regis relictæ, quæ in hoc ſacro D. Catharinæ Mart. cœnobio Ferrariæ, annum agens LXV. vivens vulcuſque ſe tumulari juſſit, funus hic condirum eſt, anno MDXXXIII. die 22. Maji. *Fuit Fredericus iſte regno privatus anno* 1500. *&* 1504. *Turonibus obiit.*

l *Addit Guarinius,* quod ſæpe viderat.

m *Quanam fuerit hæc* Beata Matee, *necdum potui reſcire. Guarinius, agens de ſupradicta S. Crucis eccleſia pag. 68. translatas Monachus ait opera Ducis* Herculis I. *anno* 1486. *quod approbante Innocentio factum per Breve, quo eis permittebatur facultates, ac reditus pariter tranſferre, notat P. Lazarus.*

n *Optarem ipſum Breve videre, propter annum*F *& Pontificis nomen.*

o *Italice* un male di Mazzucco; *& in Cruſcano Vocabulario* Mazzucchio *explicatur* plexus capillorum.

AOI 14716956

IN.

INDEX HISTORICUS

Continens nomina illuſtriorum perſonarum, quarum in hujus Tomi Actis, vel Commentariis mentio ſit paulo ſpecialior, & notatu dignior; propoſita iis † qui Sancti, vel Beati habentur.

A

Abgarus, *Princ. Edeſſæ ſcribit ad Chriſtum* 804 d
Abraham Patriarchæ *ſepulcrum* 431 f
Absalom Vice-dominus Cenoman. 11. *ſec. ſevere punitur pro injuriis Eccleſiæ illatis.* 836 e
Adalbertos Archiep. Magdeburg. *an Monachus ad S. Maximini, & Sanctus* 417 b
Adalbertus Archiep. Mog. 12. *ſec. dicata ei Miracula SS. Aurei, & Juſtinæ* 57 e
Adelabidis Abb. Eſſen. *nummus broſteatus* 92 d
Adelais *Propoſita Bingioa. 16. ſec.* 605 e
Adelbertus Ab. *S. Michaelis Hildeſicn. deceſſor S. Bennonis* 159 f
Adelherus R. Angl. *beneficus S. Botulphe, Ab. Icanoæ.* 402 f
Adelwoldus R. Angl. *eidem ſimiliter beneficus* 402 f
Adenulphus Archiep. Capuæ *ſcribit Acta Marci, Nicandri &c.* 267
Adeodatus Epiſcopus Ametin. 7. *ſec. in Conc. Rom.* 372 c
Adimantus Epiſ. Vultess. 12. *ſec. elevat corpora SS. Æthiopes & Graciniana* 38 a
Adolfi Com. Schaveaborgh. *nummus bracteatus* 91 f
Adolfus Archiep. Mogunt. *Heiligenſtadii ſepultus* 86 c
Adriana do Petis-Cambray *anno 1600. Abb. Foreſti.* 396 f
Adrianus V. *canonizat SS. Antoninum, & Bennonem Epp.* 198 f
Adrianus Epiſc. Roſſen. *ſuffrag. Cumerac. recognoſcit Reliquias S. Alenæ* 396 c
Adrianus Imp. *ſub quo Montanus M. Roma* 280
† Ægidius Ordinis Prædicat. *quomodo a B. Sancia adjuvatur* 491 a
† Agathæ V. M. *Feſtum Brachii 17. Junii* 264 b
Agilulfus R. Longobard. *pacem init cum Romanis 6. ſec.* 842 a
Aglibertus *Epiſc. Cenoman. 7. ſec.* 863 a
Agneſe Abb. Quedlinburg. *nummus bracteatus* 92 d
Agnes Abb. Aquirienſis, *ſub qua S. Lutgardis* 246 f
Agnes Mantuana *mater B. Oſanna* 677 b
†. Agricola Epiſc. Avenion. *deceſſor S. Veredemi* 411 c
Aichradus Ab. Gemetic. *an Sanctus* 266 b
Alaricus R. Viſigoth. *victus in Gallia 6. ſec.* 360 f
† Albani *Eccleſia Moguntia fundata* 74 f
Albanus (*Franc.*) *Card. benemerens de Actis Sanctorum* 506 c
Alberetus Auſt. Card. *ſolicitat Canoniz. S. Bennonis* 200 e
Albertus Eapucenſis *O. Hieron.* 531 f
Albizius Falconenſis *O. Serv. Patruelis B. Juliana* 919 a
† Albertos Lingeat. pecus *converſus S. Reverinus Piſanus.* 427 c

Albeſtus Princeps Miſnæ *inſtituit laudem perpetuam* 154 b
Alberros Bav. Dux *impetrat Corpus ſancti Bennonis* 203 c
Albigenſium hæreſis S. *Lutgardi præmonſtrata* 243 f
Aldee (Franc.) S. J. *Latine reddit recentiora S. Bennonis miracula* 205 d
Aldobrandinus (Petrus) Archiep. Raven. *probat Reliquias SS. Quirici & Julitæ* 23 c
† Aldricus *Epiſc. Cenoman. 9. ſec.* 865 b
Alexandes III. *an canonizarit B. Roymeriam* 421 d
Alexandes VI. *erat pro eo B. Oſanna* 751 a
Alexandes VII. (Fabius Chiſius) *communicat Vitam S. Hymerii Epiſc.* 372 b
† Alexandes *Fundator Acœmetarum 5. ſec.* 337 b
Alexandes Epiſc. Cabilon. 13. *ſec. tranſfert SS. Ferreolum & Ferrucium* 14 a
Alexander *Præſes Iſauriæ ſub Diocl.* 24 b
† Alexandri M. *Eccleſia C Poli* 349 g
Alexius Falconerius *patruus B. Juliana O. Serv.* 918 d
Alfridus 8. ſec. Ab. Elnonen. *poſteo Epiſc. Traject.* 36 a
Algiſus Ab. Aquiſcinct. *hoſpes S. Odonis Ep.* 916 a
Allatius Leo *quid ad Acta Sanctorum contulerit Bibl. Vatic. Cuſtos* 808 f
Almeida (Bened.) Aechidiac. Conimbr. *Commiſſarius ad excipienda Miracula SS Reginarum* 471 f
Almeida (Joannes) Confeſſarius Lorvaoien. *O. Ciſt. Procurator ad Proceſſum SS. Reginarum* 515
Alphonſus Albicaſtrius Epiſc. Coimbric. *ſanctus per SS. Reginas* 499 a
Alphonſus I. R. Luſitaniæ *avus SS. Taraſiæ, & Sanciæ Regg.* 472 b
Alphonſus Cand. *Infans Luſit. 16. ſec. ignotus Ciaconio* 500 d
Alphonſus II. R. Luſit. *Frater SS. Taraſiæ & Sanciæ* 474 b
Altmannus Epiſc. Patav. *fund. monaſt. S. Hippolyti* 849 c
Amalarius Fortunatus Archiep. Trevir. *inſtitutor S. Romualdi Ab.* 419 a
Amanda *mater S. Amandi Erem.* 506 c
Amandus Prior Aquiſcinct. *ſcribit Vitam S. Odonis Ab. Tornac.* 910 e
Anolinus perſecutor Mediolani *an ſub Nerone* 824 f
an alius 3. ſec. ſub Maximiano 827 d
Anſelmus Epiſc. Comen. *tranſfert Corpus S. Peregrini 12. ſec.* 379 d
Antimius *fingitur R. Franc. pater S. Potentini M.* 579 c
† Antonii *Diſcipuli Joſeph & Pior* 296 c 298 a
Antonio de Vergeio 16. *ſec. Archiep. Veſuntion.* 154 a
† Antonius Briaianus *O. Hieron.* 531 f
Antonius Andreſius *frater B. Oſanna* 741 a
Antonacenſium Virginum Congregatio, *cui ſcripta epiſt. de morte S. Elizabeth Schonaug.* 636 a
Aphrodiſius *ſocius Montani M. Roma* 280

Aquiſgranenſis regulæ Canonici, & eorum uſque ad annum 1500. monaſteria 897 d
† Arbogaſtus, ſocius S. Deodati, poſtea Epiſc. Argentinen. 874 d
Archimius (Phil.) Epiſ. Comco. transfert oſſa S. Agrippini Epiſc. 578 d
Arcodiui (Ant.) editur Antologii Graci 808 c
Arregiſclus Dux Theodoſii II. ab Hunnis caſus & 305 f 306 c
Aſcobiodus Dux ejuſdem Theodoſii contra Attilam 306 c
† Amator Epiſc. Auuſt. adfert ex Oſcense Reliquias SS. Quirici & Julitta 21 b
† Ambroſii Pſeudo-epiſtola de SS. Gervaſ. Protaſ. 821 a
Ambroſius Ab. Auſt. Vita S. Hymerii Epiſ. Amerini 371 f
Ammonius Erem. Ægypt. in Rufiniana ſepultus & 304 c 347 f
Anatolius Patr. C.P. hymnogr. de Ss. Quirico & Julitta 20. b
† Andreas de Riſio O. Hieron. 530 d
Andreas Gener. Vic. O. Servorum B. M. 921 b
Aodreas Gambacurta avus B. Petri Piſani 533 a
Andreaſio familia Mantua, ex qua B. Oſanna 667 f
† S. Anemundi Epiſc. Lugdun. corpus 14. ſec. 118
Angelos de Corſico cum ſuis B. Petro Piſano adjunctus 536 f 539 d
Angleria Comitum fabuloſus dominatus Mediolani 838 f
Amanus Epiſc. Veſoo. cui revelati SS. Ferreolus, & Ferrucius 11 c
Animeros, vel Abdaumeros, frater S. Carilephi Ab. 355. c
Anna Auſtriaca devota B. Juliana Falconeria 917 a
Anno ex Præpoſ. Gular. Archiep. Colon. 161 b
Aribo ſec. 11. Archiep. Mogunt. 80 b
Ariba Indicus Cubicularius Juliani Apoſt. 290 d
† Arnaldus Cisbaudus Caroli M. 861 e
Arnulfus Dux rebellis Ottoni I. Imp. periit 893 d
Aſſenius a Paſſione 17. ſec. Ab. Alcobaſie Gener. O. C. in Luſitania 514 d
Aſpar Dux Theodoſii Imp. contra Attilam 306 c
Aſpaſius Comes perſec. SS Gervaſii & Protaſii 822 b
Athanaſius an. 1. ſec. Princeps Aquileja 828 c
† Atticus Patriarcha C. P. 5. ſec. 307 c
Attila R. Hunn. Belgium & Germaniam vaſtat 45 b
Aveſgaudus Epiſc. Cenoman. 11. ſec. 866 a
Auguſti & Cæſares quando plures ſimul ſcribi capti 824 a
† Auguſtinus Ep. de SS. Gervaſio, & Protaſio 819 d
Auguſtinus Capellus Ab. S. Juſti Volaterra 17. ſec. 39 a
Aurelianus Imp. arcui Veſontione 6 c
† Aurelianus Ab. Alzanor. abus ab Epiſc. Arelat. 110 d
Aymericus Ab. Aquiſcinct. conſulit novo S. Martini cœnobio Turnaci 914 d

B

BAldegiſus Epiſc. Cenoman. 6. ſec. 862 e
Balduinus Barbenzon Prior Orgniac. 13. ſec. 558 c
Baltanos Rex Perſarum 4. ſec. 290 d
Baronius allucinatus in abbate S. Ramualdi Ab. 414 c
le Barr (Franciſcus) Prior Aquiſcinct. Auctor Hiſtoria Monaſtica Mt. 910 f.
Bartholomæus Ep. Spoletinus fundator S. Maria a Stella O. Aug. 655 c.
Bartholomæus Malarba primus Generalis O. Hieron. poſt B. Petrum 534 f.
† Bartholomæus Cæſenas O. Hieron. 532 f
Baroccius (Fred.) 16. ſec. pingit in tabula B. Michelinam 927 c.
Beatrix Comit. Lotharingiæ curat elevari corpus ſancti Deodati 870 e
Beatrix de Roonte O. C. Ajuriæ datatrix 862 d
Beliſarius Duo commendat Vigilio Papa S. Aurelianum Ep. Arelaten. 109 e
Bella, ſoror S. Raynerii Piſani 434 c
† Benedictus Biſcopius tranſlatus ad Thorney 405 f
† Benedictus Siculus O. Hieron. 539 f
Benedictus ſocius S. Aviti Erem. 360 f
Bencaſa de Beuiocaſis Pſeudo-Archiep. Piſanus 12. ſec. 447 a
Benincaſe Canon. Piſa familiaris B. Raynerio, & Vitæ Auctor 421 d
† Benno Epiſc. Oldenburg. 556 d
† Bemo Epiſc. Oſnaburg. 556 d
† Berarius Epiſc. Cenoman. 7. ſec. 863 c
Beechroldus Comes reſtaurator Dieſſen. 898 c
Berettarius (Fraoc.) Poeta 17. ſec. de S. Cechardo Epiſc. M. 144 f
Beringarii R. Italiæ privilegia pro Eccl. Lunen. 544 c
Bernarda Loncuſtia Abb. Lorvan. tranſfert Corpora SS. Reginarum 500 b
Beroasdious de Campellis Auctor Hiſtoria Spoletina 113 c
Bernardus Oegli Decretorum doctor, formas Proceſſum de S. Cunegunde & ſocc. 117
Bernardus O. Præd. familiaris B. Luzzardi 258 f
S. Bernoardus Epiſc. Hildeſ. educator S. Bennonis Epiſc. Miſnen, 148b & 157 a
Beroardus ſec. 12. Ab. de Monumont de Remen. 103 f
Bertha Reg. Scotiæ mater S. Bertholdi 98 c
Bertholdos 15. ſec. Archiep. Mogunt. 86 b
Bertholdus Epiſc. Paneadenſis, Hildesheimii ſepultus 86 c & 89 b
S. Bertechramnus Epiſc. Cenoman. 6. ſec. 862 c
Bertholdus Chorep. Cenoman. 8. ſec. 863 e
Bertinus (Pſeuſp.) promotor fidei Roma 17. ſec. 548 c
Bezela mater S. Bennonis Epiſc. Miſnen. 148 a, ejus laus 159 c 163 e
Blanca Infans Lofit. O. C. ſoror SS. Taraſiæ, & Sanciæ 474 c
Blanca Maria Domina Cremona, Ducissa Mediolani 15. ſec. 842 e
† Bodo Epiſc. Tullen. 7. ſec. 874 e
Bodo Ab. Corb. Sax. 14. ſec. mittit Reliquias S. Juſtini Pragæ 48 e
Bomfocii Epiſc. Capuani ſermo de SS. Nicandro, Marciano &c. 268
Bor Eques Miſnen. 11. ſec. beneficus S. Bennoni 163 e
Borromæus (Gibertus) Comes 15. ſec. 76 d
Botteccius (Roynerius) legatus Piſanorum in Ægyptum 459 c
Brizoni populi Germ. ad Oderam 158 f
Bruno Epiſc. Lingon. 10. ſec. fundat Canonicas S Veraſi 384 f
Bruſchos (Leonard.) curat imprimi Mantuæ vitam B. Oſannæ 800 a
Brutenus Præp. Miſnen. 11. ſec. 572 e
Buchardus primus Epiſc. Miſnen. 10. ſec. 153
Bockhardus Præf. Miſnen. 11. ſec. S. Bennoni injuriosus 166 f
Buda V. cognata S. Elizabeth Schonaugien. 636 a
Byzantius Hymnog. de SS. Quirico & Julitta 19 c

C

† CAdurcanus Epiſc. Rengor. in Anglia 551 b
Cæcilia mater S. Odonis Ep. 11. ſec. 913 f
Cælestinus III. dirimit conjugium Alphonſi Legion. cum S. Taraſia Luſit. 476 c
Cæſar Borgia Dux Valent. erat pro eo fruſtra B. Oſannæ

na 751 a
Cajus Papa *ordinat S. Marcum & Marcellianum* 571 d
Cajus Ep. Mediol. *poſt Anatalanem* 824 c
Callioicus *ſcribit vitam S. Hyperii in Ruſinianis* 308 b
Caniſius (Petrus) *ſcribit Prafationem ad Molinum Germ. quod ideo ipſius appellatur* 578 f
Cantipratanus (Thomas) *ſcribit Vitam S. Lutgardis* 231 c
†Carileffos *fundator monaſterii Amiſola* 859 f
†Carilephos *ſocius S. Attili Ab.* 363 f
Cariſſimos Falconerius *pater B. Juliana* 918 f
Carolomannus Ab. Hinon *F. Caroli Calvi* 35 f
Carolus Magnus *fundat Epiſcopatum Henſtadenſem 8. ſec.* 891 b
Carolus IV. Imp. 14. *ſec. Pragam ad S. Viti mittit Reliquias varias* 78 c
Carolus V. Imp. *ſolicitat Canonic. S. Bennonis* 200 e
Caſanata Card. 17. *ſec. Ponens in cauſa B. Petri Piſani* 548 c
Caſtelbranco (Beroardus) O. C. 17. *ſec. Procurator in cauſa S. Reginarum* 504 f
†Caſtor Presb. *excipit S. Potentinum* 577. b *fingitur ejus frater* 579 e
Caſtor *Zetarius Palatii ſub Diocl.* 571 d
Caſtina *fingitur ſoror S. Caſtoris & Potentini* 579 e
†Catharina V. M. *confertur S. Lutgardæ* 238 e
Cathazina Albuquercia *Abb. Lorvam viſa S. Reginarum dignata* 500 c, 508 b
Ceſſiotus (Franciſcus) *ſubmittit Acta S. Raymerii Piſani* 423 b
†Chadoindos *Epiſc. Cenoman. 7. ſec.* 862 f
Chiffletius (Jo. Jac.) *e vominorum in nomine* Chryſopolus 5. f
Childebertus R. Fr. *commendat Virgilio PP. S. Aurelianum Ep. Arelat.* 109 d
Childericus R. Franc. *S. Deodato donat Vallem Galilæam* 875. f
Chimentellus (Valerius) J. U. *D. in Academia Piſana 17. ſec.* 422 c
Chlodovæus I. R. Franc. *Viſigothos fundit* 360 f
Chriſtiana *amita S. Hervei Ab 6. ſec.* 390 f
†Chriſtina Mirabo *familiaris S. Lutgardis* 242 c
Chriſtophorus Com. *frater S. Bennonis Epiſc.* 156 b
Chriſtophorus *Marchio Badea. 12. ſec.* 128
Chromatius *Præf. ſub Diocl. 3. ſec.* 569 f
†Ciliata *mater S. Remigii, Officium ejus Hachaldo* 34 d
Cincotnus Mon. *faber in Anglia. Vita requiritur* 552 f
Clarembaldus de Roſcro 12. *ſec.* 104 b.
Claudius *Martyrum delator, & perſecutor an Præfectus Peſtionis* 29 b
†Colmanni *Sancti varii* 551 c
Comortus *Comes Armoricus 6. ſec.* 370 b
Conradi Archiep. Coll. *diploma pro Heiligenſtad. 13. ſec.* 81 c
Conradi Epiſc. Effurt. *nummus bracteatus* 92 e
Conradus Ab. *S. Albani Mogunt. 13. ſec.* 46 d
†Conradus *Dalmata O. Hieron.* 532 f
Conradus de Adelhofen *cum fratribus 14. ſec. 12. dotat Eccleſiam in Eighſel* 117 f
Conſulares, *qui & quando dicti* 823 b
Cornelius *Dux & perſecutor in Gallia 3. ſec.* 7 f
Coſmas III. Dna Hedoræ *uxor tranſlationem S. Raymerii in novam arcam, & ſacellum ſe exſtruſtum* 466 c
Craaft. Epiſ Miſnen. *ceceſſor S. Bennonis* 161 a
Creſcentius (Jo. Pet.) *Aug. Præfidi Romani, & Hiſt. Hieron.* 532 d.
†Cronanus *an Epiſc. Perm.* 1407 e.
†Cuuera V. M. *an Urſulana* 114 c & 116 d
†Cunigundis *Abb. in Auſtria* 846 b
Cunitia, *ſeu* Cunigondis *uxor Friderici Bavari* 858 c.
†Cyriacus, Papa *Urſulanus* 130 a
Cyrus Comment. *ſcripſit Acta S. Leontii* 555 b.

D

DAcianus *perſec. in Hiſp. ad vario tempora diſtractus* 827 c
Dædalos *inſtruxit balneum Sacæ in Sicilia* 594 c
Dagobertus II. *R. Fundator Heiligenſtadienſis 7. ſec.* 47 f & 52 f *curatus a lepra, ejus Anniverſarium* 85 b & 86 b
Dalmatius *Ab. ſucceſſor S. Iſaaci Poli 5. ſec.* 311 d
David Archiep. in Scotia, *an Sanctus?* 3 e.
Deipara Virgo *quo anno obierit, & quamdiu poſt filii Aſcenſionem* 635. d.
Delcius Card. *agit cauſam SS. Reginarum* 504 c.
Delphinus Epiſc. Burdegal. *magiſter SS. Paulini & Amandi* 587 a.
Denia, *pyrata Saracenus 12. ſec.* 449 c.
Deodatus Epiſc. Tulleo. 7. *ſec. confuſus cum S. Deodato Ab.* 870 c
†Deodatus junior *in Apri monaſterio* 875 b
Defidesatus *Chorep. Cenoman. 8. ſec.* 864 e
Dextrina figmenta *de SS. Cyrico, & Julitta* 23 f
Deus-dedit 6. *ſec. Presb. Ravennas.* 811 a
Didericus Van Paeſchen Antuerpien. *ter Hieroſolymam profectus* 93 e
Dionyſius Par. CP. 16. *ſec. inſcribuntur ei Menæa Venetiis excuſa* 808. a
Dionyſius *Præf. Orient. 5. ſec.* 330 b.
Diethesus Archiep. Mog. *confirmat indulgentias Heiligenſtad. 15. ſec.* 84 f.
Dominicus de Crema *Confeſſarius B. Oſanna Mantuana* 668 c
Dominaous *Præſes Lycaoniæ ſub Diocl.* 24 a
Dominus Falconius *verſu complexus elogium B. Oſanna* 673. c
† Domnolus *Epiſt. Cenoman. 6. ſec.* 862 e
† Donatus *Patronus Miſnen.* 276 f.
Drogo & Pipinus *infantes filii Caroli Calvi Elnone ſepulti* 35 f
Dulas *Diſcip. S. Baſſarionis* 391 b
Dukas Reg. Luſit. *mater SS. Tarafia, Mafalda & Sancia* 474 a

E

EBalus *Præpoſ. 12. ſec. Remen.* 103. f.
Edgæus Rex Angl. *tranſfert varias Sanctorum Reliquias* 405 d
Edmundus R. Angl. *beneficit S. Botulpho* 404 d
Egbertus *frater S. Elizabeth Schonang. & Vitæ ſcriptor 12. ſec.* 604 c
† Eico *Epiſc. Miſnen. 12. ſec.* 163 d.
† Eligius *Tornaci inchoat monaſterium S. Martini* 913 d
Elizabetha da Wam *abdicata Abbatia Monacha Aquiris, familiaris S. Lutgardis* 232
Emico Ab. *verſus ſcribit in laudem S. Elizabeth Schonang.* 605. d
Emmanuel Meneſius, *Epiſc. Conimbr. Sebaſtianum Regem en Africam ſecutus* 504 c
Emſerus (Hieron.) *ſec. 16. adit Vitam S. Bennonis Epiſc.* 146 d
Enkenvort (Wilh.) Card. *Orator Cæſ. pro Canonic. S. Bennonis* 200 e.
Eulalius *Epiſc. Cholcedon. 5. ſec.* 331 d
Eleutherius *vir divus CP. ſub Arcadio* 316 f
Eleuſius *non* Eleſius *Præſes Bithyniæ ſub Diocl.* 571 c
Elpidius *Architectus Imperialis 5. ſec.* 341 f

Ephippus *Decanus Palatii Rufinian.* 5. *ſec.* 338 a
† Epiphanius *Epiſcopum ordinat S. Tyſbonem* 97 c
Erueſtus *Archiep. Magdenburg. ſec.* 15. 151 a
Erueſtus *Princeps Miſnæ inſtituit laudem perpetuam* 154 b
Ethelwuldus Epiſc. Winton. 10. *ſec. varia Sanctorum corpora tranſfert* 399 a & 405 d
Eudocia Impp. *exſtruit Eccleſiam B. M. in Eudoceanis CP.* 1 a
Eugenius IV, Papa *fautor O. Hieron.* 536 f *& concedit indulgentias* 539 c
Eugenius Epiſc. Attin. *ornat Corpus Nicandri M.* 167
Eunicus Presb. *inſtitutor* SS. *Manuel, Sabel, Iſmael* 290 a *vel Eunuchus* 291 c
Euphroſyna *uxor S. Mauri peregrini* 111
Euſebios Judam Thaddæum *facient fratrem Jacobi refutatur.* 804 e
Eutherios Epiſc. Carnot. 6. *ſec. amicas S. Aviti* 357
Eutychus Diac. *ad quem ſcripta Vita S. Hypatii* 308 b

F

Fabianos *Præſes Romæ ſub Dioclet.* 571 d
† Fabius M. *Roma tranſlatus in Umbriam* 2 c
Falco Faleonerius *ambit nuptiat B. Juliana* 919 c
Falconerius (Franc.) *legat* 10000. *ſcuta ad Canoniz. tionem B. Juliana* 923 c
Faynus (Bernardus) *Auctor Mrlii Brix. Lavelonga familia Brix. an S. Digna merita M.* 284 a
Federicus *pater S. Bennonis Ep. Miſnen.* 148 a
Feductius (Angelus) 14. *ſec. Ep. Piſaur.* 926 a
† Felix M. *Valentiæ in Gallia, ejus viſio* 7 c
Feltrii, Principes Urbini, *fautores O. Hieron.* 14. *ſec.* 536 c
Ferdinandus Auſt. *ſolicitat Canoniz. S. Bennonis* 200 c
Ferdinandus Com. Flandriæ *frater SS. Taraſiæ, & Sanctæ* 474 b
Ferrarius (Philip.) *quomodo in catalogis ſuis citet tabulas Eccleſiarum* 3 a
Ferrarius (Joan. Petrus) *ſcribit de Sanctis & Epiſcopis Ravennæ.* 810 d
Florentinius (Franc.) *editor Mrlii Hieronymiani* 285
† Florentius Ercm. *poſt Epiſc. Argentin. ſocius S. Deodati* 874 d
† Florinus *Patronus Schonaugiæ* 604 c
Fortunatus Epiſc. *Aquil. poſt S. Hermagoram* 818 b
Franciſcus *ex Comitibus Elciis* A. Ep. Piſ. *probat translationem S. Raynerii* 17. *ſec.* 466 c
Franciſcus Symard. *Epiſc. Nicopol.* 16. *ſec. Suffrag. Veſont.* 15 a
Franc. Silveſter O. Prad. XL. *Gener.* 16. *ſec. ſcribit Vitam B. Oſannæ* 667 f
† Franciſcus Cecchos O. *Min. non fuit frater B. Michelinæ* 917 d
Franciſcus Wiler O. F. *formut Proceſſum de S. Cunigunde & ſoc.* 117
Franciſcus Matchio Mantuæ *devotus B. Oſannæ* 671 c
Franco *Epiſc. Cenoman.* 8. *ſec.* 864 e
Franco II. *Epiſc. Cenoman.* 6. *ſec.* 865 a
Francorum *exercitia, & progreſſus* 580 d
Frederici Imp. I. *nummus bracteatus* 91 c
Fredericus *Merſeburgenſis Epiſc. pro Heiligenſtad ſcribit* 83 e
Fridericus Dux Saxoniæ, *fundator Academiæ Wittenberg.* 16. *ſec.* 151 a
Frithgil *Reg. Marcomannorum converſa* 4. *ſec.* 813 c
Fulcardus 11. *ſec. Ab. Elnan.* 36 f
Fulco A. Ep. Remen. 9. *ſec. an Sanctus* 266 b
Fulco *ſec.* 12. *Archidiac. Remen.* 203 f
Fulgentius *Epiſc. Aſtinen.* 11. *ſec.* 266

G

Galeaz-Maria Sforzia *Dux Mediolani* 16 *ſec.* 842 c
Gaudentii *Sancti plures* 847 f
Gaudentius *Archiepiſcopus Neronis an Martyr?* 807 a c
Gaufridus I. *Epiſc. Cenoman.* 13. *ſec.* 869 a
Gaufridus II. *Epiſc. Cenoman.* 13. *ſec.* 869 c
Gauzioleus *Epiſc. Cenoman.* 8. *ſec.* 863 c
Gebehardus Epiſc. *Ratiſpon.* 4. *ſec. moleſtus S. Ramualdo Abbati* 415 c
Gebehardus Archiep. Salisburg. *an Sanctus? Vita apud Surium.* 3 c
Gedovinus Ab. *in Armorica* 6. *ſec.* 369 f
Geilo *Epiſc. Lingon.* 9. *ſec.* 384 f
Georgius *Dux Saxoniæ* 16. *ſec. ei dicata Vita S. Bennonis* 250 d
Gerardus Archiep. Mogunt. 13. *ſec. tranſfert Corpora* SS. *Epiſcoporum in novam Eccleſiam S. Albani* 77 b *Diploma pro Heiligenſtad.* 81 f
Gerardus 11. *ſec. pater S. Odonis Ep.* 915 c
Gerlacus *ſec.* 14. *Archiep. Mogunt. unus dies Dedicationis Heiligenſtad.* 79 b
Germanus *pater S. Amandi Ertm.* 106 c
Gervaſius *ex Epiſc. Cenoman. Archiep. Remen.* 11 *ſec.* 866 c
Gianios (Archangelus) *Auctor vitæ B. Juliana* 917 a
Gillebertus Elnonen. *carmine deſcribit* 2. *ſec. incendium Eccleſiæ* 36 f
Girbaldus *Epiſc. Tullen.* 8. *ſec.* 874 c
Gisloaldus *Epiſc. Virdunen.* 7. *ſec.* 877 f
Gizerichus *Rex Wandal. in Africa* 5. *ſec.* 306 c
Glandulfus *pater S. Raynerii Piſani* 426 b
Goda *Ab. Lorvamenſis* 13. *ſec.* 492 c
Godefridus Dux Britan. Asmor. *tranſfert Corpus S. Hervæi* 371 c
Gonzaga (Ludovicus) *Electus Epiſc. Mantuæ* 16. *ſec.* 799 b
Gotwinus Mon. S. Albani 12. *ſec. ſcribit miracula SS. Aurei & Juſtinæ* 45 d & 57 c
Gotahardus Ab. *Altahen.* 11. *ſec. O. B.* 418 c
Gotzbertus *Cantor S. Albani Mog.* 12. *ſec.* 57 f
Gratianus (Ant.) *Epiſc. Amerin. ſcribit Vitam S. Hymerii.* 371 b
† Gregorii Turon. *errores circa SS. Gervaſium, & Protaſium, Naborem & Nazarium* 831 c
Gregorius, *an S. Hermagoræ coævus ejus vitam ſcripſerit?* 817 f
Greflenick (Wilhelmus) *Ab. Steinfeld. ſcribit metrica Vitam B. Hermanni* 583 b
Gualebertus 9. *ſec. Epiſc. Leuven.* 144 c
Gualterus *Ep. Camerac.* 12. *ſec.* 916 a
Gualteeus Hojenſis, *ejus ſtatua Mankirchen in Bavaria.* 891 c
† Gueueganas Ab. *in Armorica* 6. *ſec.* 371 a
Guerokus *Comes Vebetenſis* 6. *ſec.* 370 b
Gujardus A. Ep. Camerac. 13. *ſec. S. Lutgardi familiaris* 251 d
Guidalbertus Dux Urbini *precibus B. Oſannæ reſtitutus* 768 c 773 b 775 b
Guido Epiſc. Comen. *tranſfert aaria Corpora Sanctorum ex inſula* 379 d
Guido *Epiſc. Cenoman.* 12. *ſec.* 868 b
Guido Epiſc. Senon. 13. *ſec. tranſfert Reliquias Calvimont.* 100 c
Guilielmus *Epiſc. Cenoman.* 12. *ſec.* 868 c
Guilielmus Gueugen. *Nannet.* 371 b
Guilielmus Ep. Petracor. *conſecrat Eccleſiam S. Aviti & Cor-*

& Corpus tranſfert. 361 b
Guilielmus Card. S. Angeli 12. *ſec. legatus in Luſitaniam pro divortio Alphonſi Legion. & Tharaſia Luſit.* 476 c
Guilielmus Ord. Min. Bononiæ *an Sanctus? ejus Epitaphium* 3 f
Guilielmus Dux Bav. *Manſoleum S. Bennoni erigit* 104 f
Gundulphus *Epiſc. Metten. an Sanctus?* 379 f
Gunherius *Epiſc. Cenoman. 9. ſec.* 866 a
Guntherus (Balthaſar) *Præpoſ. Dieſſa 17. ſec.* 894 a

H

Hadevigis *cognata S. Elizabeth Schonaugien.* 636 a
Hadrianus Presb. *S. Hervæi Ab. 6. ſec.* 370 e
Halden (Franc.) *S. J. colligit miracula S. Bennonis* 147 d
Halvidis Abb. *Acquir. 13 ſec. ſub qua S. Lutgardis* 231 c
Hamelinus *Epiſc. Cenoman. 12. ſec.* 869 a
Hardericus 8. ſec. Ab. *Mediol. SS. Gervaſii, Protaſii & Simpliciani* 843 b
Hasdericus ſec. 12. *Ab. Moſomen. de Remen.* 103 f
Hasegarius *benefactor Eccleſiæ Cenoman.* 862 b
Hartmannus *Subdiac. Heiligenſtad. 13. ſec.* 82 c
Hartmannus 14. ſec. *Decanus Heiligenſtad.* 80 e
Hartmannus *Decanus S. Albani Mog. 12. ſec.* 57 f
Hartwigus I. *Præpoſ. Dieſſen.* 898 c
Haſtingus Normannus, *Dux Galliæ, & Italiæ infeſtus* 144 c
Hatto *mater S. Conradi Ep. ſoror B. Ruſonis* 894 f
Helenus *Comes in Armorica 6. ſec.* 369 c
† Helias Proph. *cur olim a Carmelitis cultus 19. Junii* 265 f
Helpradi *Martyrium ſub Antonino fabuloſum* 365 a
Hennigh (Joannes) 16. *ſec. vir in Saxonia eruditus* 163 a
S. Henrici Imp. *Diploma pro Eccl. Heiligenſtad.* 79 e
Henrici II. Imp. *nummus bracteatus* 92 f
Henricus a Lotharingia 17. *ſec. Archiep. Remen.* 105 e
Henricus Epiſc. Tarſen. *Coad. Abrinc.* 17. *ſec.* 105 a
Henricus Card. *poſtea R. Luſit. cultum SS. Reginarum inchoat* 502 f
Henricus Welpeo *Ab. Alnen.* 17. *ſec. elevat Oſſa Ven. Sibillæ de Gagis Aquoria* 232 b 262 b
Henricus *Præpoſ. ſec.* 13. Heiligenſtad. 80 f
Henricus Presb. *inſtruitur S. Raynerii Piſani* 434 e
Henricus III. *Imp. Goslariam tradunt S. Bennonem* 148 c
Henricus IV. Imp. *ob inveſtituras excommunicatus* 11. *ſec.* 916 b
Henricus *Auceps Rex Germ. ejus ſtatua Mankirchen* 892 e *ejus nummus bracteatus* 93 c *Fundator Miſnæ* 152
Henricus *frater Ottonis* I. *Imp. Dux Bavariæ* 892 a
Henricus *Comes de Caſtello Remis* 12. *ſec.* 104 b
Henricus *Major domus S. Albani* 12. *ſec.* 57 f
Henricus Dapifer *Patronus Eccl. in Eichſel* 119
† Heribertus A. Ep. Colon. *fautor ſancti Ramualdi Ab.* 415 f
Herlemundus *Epiſc. Cenoman. 8. ſec.* 863 a
Herlemundus II. *Chorep. Cenoman. 8. ſec.* 863 d
† Hermagoræ M. Epiſc. *Aquil. Acta quando, & qua fide ſcripta?* 827 f
† Hermanni Steinfelt effigies *vera* 579 a
Hermannus A Ep. Colon. *ſolicitat Cauoniz. S. Bennonis* 200 e
Hermannus Ab. S. Martini *ſcribit Hiſtoriam reſtaurati Monaſterii ſui* 811
Hermannus *Præpoſitus S. Mariæ Tornaci* 12. *ſec.* 915 b
Hermannus de Guntesode *Presb. Heiligenſtad.* 13. *ſec.* 81 c
† Hertericus *Prior Hommered. O. C.* 801
Hervæus Epiſc. Nannet. *tranſfert Corpus S. Hervæi Ab.* 371 b
† Hidulphus Trevirenſ. *familiaris S. Deodato Ab.* 876 d *an Epiſcopus?*
Hieronymus Epiſc. Brandenburg. *adjutus a S. Bennone* 193 c
Hieronymus, *vel* Hieremias Ep. Juſtinopol. 15. *ſec. recipit Reliquias S. Nazarii Ep.* 889
Hieron. Prior Olivet. *filius ſpiritualis, & Scriptor Vitæ* II. *B. Oſanna Mantuana* 668 d
† Hieronymus Brunduſinus *O. Hieron.* 532 f
Hieronymus de Kumerſtat 16. *ſec. Conſil. Ducis Bav. fatetur pro Translatione S. Bennonis* 103. & 104
Hildebertus Archiep. Mog. 10. *ſec. tranſfert corpora Deceſſorum* 75 b
Hildebertus 12. *ſec. Epiſc. Cenoman.* Archiep. Turon. 868
Hildebertus Ab. Montis-Tumbæ *O. B. invenit corpus S. Auberti Epiſc. Abrinc.* 603 f
Hildegardis *mater S. Alenæ V. M.* 389 b
Hildelius I. *Ab. Schonaug. 12. ſec. fundator Parthenonis ſynonymi* 604 e 639 f
Hildebrandus *Mon. Hemmered. O. C.* 801
Hincmarus Archiep. Remen. 9. *ſec. fundator xenodochii* 106 b
Hodingus S. *ſec. ex Cenoman.* Bellovacenſis Epiſc. 863 f
Hoellus *Epiſc. Cenoman. 11. ſec.* 867 a
Homo-Dei *ſocius S. Raynerii in Syria mortuus* 432 d
Honeſtus Archiep. Raven. 10. *ſec. tranſfert corpus S. Urſicini M.* 811 b
Huardus Epiſc. Leodien. *velit S. Lutgardem* 240 f
Hoberius *Epiſc. Cenoman. 10. ſec.* 866 f
Hucbaldus Petroc Elnonenſis *ſcribit de SS. Quirica, & Julitta* 18 f *ejus Epitaphium* 36 b
Hugo *Epiſc. Cenoman. 12. ſec.* 868 b
Hugo Epiſc. Veſont. *ſec. 11. tranſfert SS. Ferreolum & Ferrucium* 14 a
Hugo *ſec. 14. Scholaſticus* Heiligenſtad. 80 e
Hugo Card. Præneſt. 15. *ſec. concedit Indulgentias Eccl. Calvimont. nomine Concilii Baſil.* 101 c
Hugo *ſec. 12. Ab. Altivillar. de Remen.* 103 e
Hugo *ſec. 12. Ab. S. Baſilii de Remis.* 103 f
Hunni *ſæpe Thraciam depopulati* 305 e
Hunus, & Huna *pii conjuges in Alſatia, benefici S. Deodata Ab.* 873 f 875 f
Huvarnion *pater S. Hervæi Ab.* 366 c
Hugonis Card. S. Sabinæ Legati *in Germ. diploma pro Heiligenſtad. ſec. 13.* 81 f
Hyppolita Leonarda *condit Piſauri Manſoleum B. Michelinæ* 926 c

I

Jacobus Apoſt. *Chriſtianus ad Cauimbricam juvat* 479 b
† Jacobus Aſſis. *O. Min.* 16. *ſec. vir ſanctus* e
Jero, *vel* Gero *Abbas ad S. Pantaleonis Coloniæ* 5
Iggebrandus *Præpoſ. Cardonen.* 13. *ſec.* 584 f
Iguera (Hieron.) *Pſeudo Chronicarum in Hiſpania figulus* 28 d
Innocentius II. *ſubjicit eccleſiam Werthinenſem Dieſſenſi* 898 d
Innocentii tertii *obitus S. Lutgardi revelatus* 245 a
Innocentius VIII. *mandat reddi corpus S. Bonmercati* 938 c
Innocentius XII. *concedit Miſſam, & Officium pro B. Ju-*

Juliana 935 b
Joanna Reg. Neapol. *obtinet ceſtam S. Raynerii Piſani* 422 d
Joanna Florentina *O. Serv. diſcipula B. Juliane* 920 d 921 a
Joannes XIII. *Eccleſia Miſnenſi confirmat fundationem* 153 b
Joannes *Archiep. Mogunt.* 79 c
Joannes Epiſc. Capuæ 12. *ſec. ejus ſermo de SS. Nicandro, Martiano &c.* 268
Joannes Epiſc. Comen. 6. *ſec. an Deceſſor S. Agrippini* 378 b
Joannes *Ep.* I. *Juſtinopol.* 8. *ſec.* 884 c
Joannes Boſe *Epiſc. Merſeburg.* 15. *ſec.* 181 d
Joannes Epiſc. Laufan. 13 *ſec. tranſfert SS. Ferreolum, & Ferrucium.* 14 c
Joannes Epiſc. Miſnen. Primus *ſolicitat Canonic. S. Benonis* 209 e *tranſmittit* Tertius *Corpus ejus Monachium* 203 c
Joannes Epiſc. Numburg. *a S. Bennone ſanatus* 191 b
Joannes *Ab. Aſſligem. O. B.* 13. *ſec.* 250 b
Joannes *primus Ab. Calvimont.* 12. *ſec.* 104 d
Joannes *Abbas Elnon.* 12. *ſec.* 18 f
Joannes Bergman. Archidiac. Grandivallen. *format Proceſſum de S. Cunigunde & Socc.* 117
Joannes Canon. Cremon. *ſcribit miracula S. Hymerii* 372 f
Joannes de Liro Presb. *S. Luigardi a morte viſus* 245 b
Joannes Hammanus S. T. Prof. *format Proceſſum de S. Cunegunde, & ſocc.* 117 c
Joannes Vannegus *Carm. Mart. in Africa* 552 b
† Joannes Chryſoſtomus *amator Monachorum* 118 c
† Joannes *Eanenſis O. Hieron.* 532 f
† Joannes Pacius *O. Hieron.* 532 f
Joannes della Barba *Legatus Piſan. ad Joannem Reg. Neap* 422 e
Joannes Bonus *frater B. Oſanna* 713 b
Joannes Ochs *Parochus, & Commiſſarius in cauſa S. Chriſtiane V.* 135 d
Jeffridus 12. *ſec. Decanus Remen.* 103 f
Johsva *Rex Britan. Armor.* 6. *ſec.* 370 e
Jonas ex *mihte Monachus C Poli* 5. *ſc.* 312 a & 318 a
Jorannus *ſec.* 12. *Ab. S. Nicaſii de Remen.* 103 f
† Jordanus O. Pr. Gener. *ſubmerſus obit* 254
Joſeph *Epiſc. Cenoman.* 8. *ſec.* 864 c
† Joſeph hymnogr. *de SS. Quirice, & Julitta* 19 c
Joſeph Vaſques de Acuña 17. *ſec. Gubernator Mediol.* 844 d
† Iſenæus Epiſc. *miſſus in Galliam* 7 a
Iſaac Epiſc. Lingon. 9. *ſec. tranſfert Corpus S. Veroli* 384 f
† Iſaacius 4. *ſec. Monachus C Poli* 312 & 5
Iſabella Regina Neapolitana *Ferraria capat S. Bonmercati ventrata* 939
Iſabella Marchionilla Mantuæ *curat monumentum marmoreum B. Oſanna* 671 b *ſupplicat pro ejus Canoniſatione* f
Iſmael R. Sarac. *victus in Luſitania* 472 b
† Judas Thaddæus ex XII. *an miſſus ad Abgarum* 804 f
Joditha *uxor Henrici Ducis Saxonia* 895 b
Jogdavalus *Prafectus Armorica* 6. *ſec.* 368 c & 370
† Julianus *Epiſc. Cenoman.* 3. *ſec.* 857 f
Julianus Apoſt. Imp. *Perſecutor C Poli* 289 f
Julius II. *jubet examinari vitam, & miracula S. Bennonis* 173 f
Joſtus Bonvicinius *Ab.* 15. *ſec. S. Juſti Volaterra* 40 a
† Juventius Epiſc. Ticin. *unus, an plures?* 828 a

K

Kefeloheros (Innocentius) *ſcribit Vitam B. Ratbonis* 894 c
Kenl (Michael) *Abbas moderatus Steinfeldia* 581 a
Knackrichius (Joannes) S. J. *Rector Heiligenſtad. ſubmittit monumenta Eccleſia Cath.* 87 c

L

Lambertus *Chorep. Cenoman.* 9 *ſec. deinde Epiſc.* 865 f
Lambertus 11. *ſec. celebris Dialecticus Inſulis in Flandria* 913 b
Lampertus *Herveldenſis Mon.* 11. *ſec. Scriptor* 167 c
Lancaſſia familia in Petracor. *an ex ea S. Avitus Erem.* 364 e
Landwardus *Epiſc. Minden.* 10. *ſec.* 607 f
Languſchis (Jacobus) *Legatus Venetus ad Genuenſes* 15 *ſec.* 887 b
Lauscntius a S. Spiritu *Ab. Alcobaſ. format Proceſſum pro Canon. SS. Reginarum* 471 c
† Lauro Can. R. Aug. *an & quis ſit* 501 a
† Liborius *Epiſc. Cenoman.* 4. *ſec.* 856 c
Lietaudus Prior Calvimont. O. Præm. *ſcribit Vitam S. Berthaldi* 100 b
† Linus Papa *non fuit Epiſcopus Veſontionenſis* 6 f
† Lindgerus *frater S. Hildegrimi* 889 c
Leo IV. *beatificat Oſannam Mantuanam* 672 a
Leo IX. *Deodatenſis antea Prapoſitus* 871 c
Leobinus *Diſcip. S. Aviti Ab.* 357 f
Leofgarius *a Danis eccliſus an Sanctus* 2 f
Leontius *Proconſ. Campania contra S. Montanum M.* 282
Leontius *Praſ. urbis C Poli* 5. *ſec.* 332 c
Leothericus 10. *ſec.* A. Ep. Senon. *transfert varias Reliquias* 387 f
Levoldus Toparcha in Dilbeck *peter S. Alena V. M.* 388 a
† Libertatis *V. Reliquia in Calvimont.* 100 d
Lucas de Alemanois Epiſc. Volatcrræ 16. *ſec. tranſfert St. Allineam, & Gracinianam* 39 c
Lucignanus (Fraoc.) *rhytmice ſcribit Vitam B. Michelina* 926 a
Lucinus Ab. *Bona-vallis in Piſtanis* 6. *ſec.* 361 a
Lucius *frater S. Amandi Erem.* 106 c
Ludolfus Halberſtadenſis Epiſc. *pro Heiligenſtad. ſcribit* 83 c
Ludovica O. Præd. *neptis B. Oſanna* 714 c
Lodovicus Transmarinus VII. *R. F.* 430 b
Lodovicus Gratia *Author tertiæ Vitæ B. Oſanna* 670 c
† Lupus de Olmedo *propagator O. Hieronym. in Hiſpania* 532 d
Lybuſſa *vetuſtiſſima Bohemia Regina* 92 c

M

Mabilio (Joannes) *collegit Acta S. Hildegrimi Ep.* 889 f
Macedo (Franc.) 17. *ſec. Roma Procurator Canonic. St. Taraſiæ, & Sancia Regg.* 473 a
Machstius *Ab. Steinfeld.* 13. *ſec.* 584 f
Maldrucciorum familia Tridenti, *benemerita de Ord. Hieron.* 538 c
Magdaleos uxor Com. Borromæi *B. Oſanna cara* 15. *ſec.* 716 d
Maghabechius (Aut.) *Florentia Bibliothecarius Magni Ducis* 144 c
† Majanus *Ab. in Armorica* 6. *ſec.* 369 c & 371 a
Maioardus *Epiſc. Cenoman.* 10. *ſec.* 866 c
Malateſta (Lealis) *Ep. Piſaur.* 14. *ſec.* 926 a

Ma-

Melateſta (Pandulphus) *fautor O. Hieron.* 536 c
Manaſſes *Archiep. Remen. 11. ſec.* 916 a
Marcellianus *perſecutor ſub Juliano Imp.* 848 c
Marcomanni populus *Germania, quo & ubi?* 823 c
† Marci Epiſc. Arim. *alias corrected* 267
Marcjoannus *Ab. Medianen. in Vaſago 8. ſec* 931 c
† Marcus Montuenus *O. Hieron.* 532 f
† Marcus da Verona. *O. Hieron.* 532 d
Margareta de Syckeske *16. ſec. Abb. Parcelli O. B.* 396 d
Margarita Seraphina *O. Annunc. familiaris B. Ofanna* 668 b
Margaritæ Auſtriacæ *Reliquias S. Lutgardis mittit Henricus Ruſſi, R.* 232
Margarita Dux Mentiæ *familiaris B. Ofanna* 704 b
Maria *mater St. Marci, & Marcellini* 569 c
Marianus Florentinus *Auctor Chronici Mir. Minorum, unde Vita B. Michelina* 926 c
de Marinis (Pillæus) *Archiep. Cenoman.* 15. *ſec. reddit Corpora St. Nazarii, & Alexandri* 887 b
Marquya (Jacobus) Ab. S. Marcelli *Turonc. ſcribit Hiſtoriam ſuorum Deceſſorum* 911 c
Martianus *ſub Juſtino Imp. notarius, teſtis Alienam SS. Quirici & Julitæ* 23 f
Martini V. Bulla *pro Ord. Hieron.* 538 c
† Martini *Eccleſiæ Princeps Moguntia, & Heidegenſhodii* 79 e
Martinus Ab. *Cellæ-veteris a S. Bennone ſonatus* 193 b
Martinus S. T. D. *Pariſiis in libro Ethicorum egit de Martyrio incruento* 189 f
† Martinus Ep. Turon. *communicat Cenomanis Reliquias* 835 b
† Martinus de Catalonia *O. Hieron.* 532 d
† Martinus de Faxicoli *O. Hieron.* 732 f
Martinus adhuc, *cui revelatum corpus S. Nazarii Epiſc.* 885 a
Matthæus Auſtriacus Card. *ſubiciens Canonic. S. Bennonis* 200 a
Matthias Hovius *Archiep. Mechlin. recognoſcit Oſſa S. Alenæ* 396 c
Mauritius *Epiſc. Cenoman.* 13. *ſec.* 869 d
Mauritius Ab. *S. Martini O. C. canonizandus proponitur* 199 b
Mauſoleum *hymnog. de SS. Quirico & Julitta* 9 f
Maxentius *hoſpes S. Montani Ab. in Pontia* 282
Maximianus *potatrix non ſcripſit Acta S. Pharetis Martyris Mediol.* 826 f
Maximilianus Emm. Dux Bav. *celebrat Jubilæum S. Bennonis* 27. *ſec.* 230 a
† Maximinus Epiſc. Trevir. *excipit S. Potentinum cum ſuis* 576 f
† Maximinus Ab. Miciac. *excipit SS. Avitum, & Carilephum* 354 c
Maximus Epiſc. Atin. 4. *ſec. Annis Eccl. Nicomed. M.* 267
Maximus *Regii Campaniæ perſecutor 11. ſec.* 256
Meginwardus Ab. *Augien. 21. ſec. ſeſe abdicat* 107 c
Melo (Joannes) 17. *ſec. Epiſc. Cenomen. judex in cauſſa SS. Reginenſium* 506 c
Mendoza (Maria) *Abb. Lavenſis ſub qua mutatio SS. Regino* 920 c
Meroboduus *R. Marcomannorum* 823 c
Merolus *ex Chorepiſcopo* Epiſc. Cenomau. 863 f
de Mezallis *familia Piſani, unde B. Michelina* 926 d
† Michaelis Apparitio *in Monte tumba S. Antherio Epiſc. Abrincen.* 403 c
Mich. Mon. & Doctor Eliconenſis 34 c *ejus Epitaphium* 36 a
Mingarda *mater S. Raynerii Piſani* 426 b
† Mocdocus Epiſc. Fero. *ſucceſſores ſuos ejus* 407 a
Molanus (Joannes) *ſcribit Acta Sanctorum Belgii &c.* 232
Moratus (Theodorus) S. J. *vir eruditus* 17. *ſec.* 840 f
† Mormedus *Ab. in Armorica 6. ſec.* 371 a
Moſchion *ſocius S. Hypatii in Ruſticiana* 315 f

N

† Nazarii Paſſio *ex a Coevo ſcripta & corpori appoſita* 826 a 827 a
Naſtorius A Ep. C. P. *hæreticus depoſitus* 330 b
Nicephoros Calixtus *corruptor Tomaſii Pontificalium, & Paraclesicis Græcorum* 808 c
Nicetas (David) *ſcribit de SS. Quirico, & Julitta* 22. *ſec.* 18 a
Nicolaus Epiſc. Camerac. 12. *ſec. devotus S. Alenæ* 391 b
Nicolaus *Epiſc. Cenoman.* 13. *ſec.* 849 d
Nicolaus Epiſc. Miſnen. 14. *ſec. liberatus a S. Bennone* 179 c
Nicolaus *Epiſc. Miſnen.* 16. *ſec.* 203 c
Nicolaus Card. S. Crucis *ſec.* 15. *concedit Indulgentias Eccleſiæ Calvimontis.* 100 f
Nicolaus Gruner. *Presb. Miſnen. ſervat Corpus S. Bennonis* 203 a
† Nicolaus de Furcha *O. Hieron.* 532 d & e *cui annuntiat ejus ſocii* 539 c 546 f
Nicolaus Audreaſius *pater B. Ofannæ* 673 b
Nicoſtratus *Cultor corporis Romæ ſub Dioclet.* 370 f
† Nubna M. *ſub Conſtantino, quæ vel quis?* 384
Nuvegos (Eliſabetha) *O. C. quæ ſua acta anno 1680 typis dat Fr. per SS. Reginas curata* 16. *ſec.* 505 a
† Numerianus *Archiep. Treviren. 7. ſec.* 877 f

O

Octavianus *perſecutor Romæ* 279
Odelbertus 9. *ſec. Epiſc. Lunen.* 144 c
Otto O. Præd. 13 *ſec. vir ſanctus* 801 e
Ottonis *Epiſc. Cremon.* 12. *ſec.* 374 c
Oleanus (Joan. Chriſtophorus) *Auctor Hagoges ad nummos bracteatos* 91 b
† Olyva, & Libertas V. V. Recluſæ *in Calvimonte: Reliquiæ earum* 100 d
Omnadius R. Hunnorum *pater Attilæ* 306 c
Omnadus 7. *ſec. nobilis Brabantus a S. Alena illuminatus* 390 d
† † Onuphrii *monaſterium Romæ in Janiculo, caput O. Hieron.* 540 c
de Orlandis (Joannes) *Vicarius Epiſc. Spoleti. tranſfert Corpus B. Marinæ Spoleti.* 666 c
Ortuinus Blaſius Canon. Tolet. *Secretarius Adriani V. ſcribit ejus itinerarium* 198 d
Oſmone V. *Sor. Ofredi R. in Anglia* 551 c
Otto I. *fundat Eccleſiam Miſnenſem* 10. *ſec.* 153 b & 155 b
Otto II. *Comes Bavariæ reſtaurator Dieſſen.* 898 a
Otto III. Imp. *humiliat ſe coram S. Romualdo Ab.* 416 f
Otto Marchio Miſnen. *fundator Cellæ-veteris Ord. Ciſt.* 171 a
Ottonis IV. Imp. *nummus bracteatus* 91 a
Otwinus *Epiſc. Tucin.* 10 *ſec.* 643 d

P

Pandulphus *Princeps Capuæ* 10. *ſec.* 267
Papinianus *frater S. Paſteratis Atinen. M.* 275
de Pardis familia Piſauri *affinis B. Michelinæ* 926 c
Paſchalis II. Papa *confirmat Epiſcopatum Cameracen. S. Odonis* 11. *ſec.* 916 a
† Pavacius *Epiſc. Cenoman.* 4. *ſec.* 857 c

Paulo Malateſta Dux Mantuana *reſtauratrix Mrii Dominicanarum 5. ſec.* 704 a
† Pauli Erem. *Eccleſia in Baſileen. Diac.* 131 e
Paulinus Epiſc. Nolæ *diſcip. S. Amandi Burdegal.* 587 a
Paulinus Presb. Mediol. *de Vita S. Ambroſii* 820 c
Paulus III. *Ordini Hieron. nominat protectorem 16. ſec.* 540 e
Paulus de Arctio *Archiep. Neapol. ſanctè mortuus 16. ſec.* 265 d
Paulus Diac. *quomodo ſcripſerit Vitam S. Syri Epiſc.* 828 a
Paulus Card. de Caſiis 16. *ſec. Protector Ordinum Caſinenſis & Hieroſolymitani* 540 e
† Paulus Quirini *O. Hieron.* 532 f
† Pegia V. 7. *ſec. in Anglia* 399 b
Peregrinus Juſtinopol. *indicat corpus S. Nazarii Ep.* 885 b
† Perezzo Perrazzonus *O. Hieron.* 532 f
Petrocianus (Silveſter) *pater B. Marinæ* 665 c
Petrus *Epiſc. Farem. fautor O. Hieron.* 536 c
† Petrus Apoſt. *Auctor Canonis Miſſæ & ordinis in ea ſervandi* 10 f
† Petrus Hiſpanus *O. Hieron.* 532 f
Petrus Gualterianus *ſucceſſor B. Petri Piſani* 536 e
Petrus *frater SS. Tarſiæ & Sanctæ* 474 b
Petrus de Hogenbach 15. *ſec. occupato Briſaco male perit.* 839 e
Petrus Gumbacurta *pater B. Petri Piſani* 533 a
Pippinus R. Francorum *Cenomanis inducit Chorepiſcopos* 863
Placidia Regina Ravennæ *Eccleſiam S. Joannis condit, & Reliquiis ornat.* 23 b
Philippi *Pſeudo libellus de SS. Gerv. & Prot.* 821 e
Philippus de Jantombus 16. *ſec. Ab. S. Juſti Volaterra* 39 e
Philippus Ab. Bonæ ſpei *ſcribit de Sti. Quirico & Julitta* 18 f
† Philippus Arimin. *O. Hieron. ejus effigiet* 542 b
† Philippus Fulgarienſis *O. Hieron.* 532 f
† Philippus de S. Agatha *O. Hieron.* 532 d
† Philippus *O. Serv. habitu donat B. Julianam* 919 d
† Philippus de Aegyptione *an ſocius S. Calogeri* 391 d
Philippus-Maria Vice-Comes 15. *ſec. Dux Mediolani* 842 e
Philoteus Epiſc. Chalcedon. *ordinator S. Hypatii* 320 c
Pipinus & Drogo *infantes filii Caroli Calvi Elnone ſepulti* 35 f
† Polycarpus Presb. *Romæ ſub Dioclet. multos baptizat* 571 a
† Polycarpus Ep. *S. Irenæum & ſocios in Gallias mittit* 8 f
Pompejus Epiſc. Ticin. *ſucceſſor S. Syri an hujus Vitam ſcripſerit?* 827 f
Poppo Archiep. Trev. *an Sanctus?* 2 e
Poſſeſſue *Princeps Cenomannie 3. ſec.* 858 b
Primus Cabillonenſis *ſuppoſititius Auctor Topographiæ Sanctorum* 28 d
† Principius *Epiſc. Cenoman. 5. ſec.* 855 e
Proba *ſoror S. Amandi Erem.* 106 c
Pucetus (Bernardinus) *Auctor Vitæ B. Petri Piſani* 581 e

Q

Quadratianus *Præceptor Juliani Imp. & perſecutor* 848

R

Radbodus *Ep. Noviom. 11. ſec.* 913 e
Raderus (Matthæus) S. J. *in Bavaria Sancta agit de S. Bennone & mutata per Saxoniam fide* 202
Radigaſt *idolum Sclavorum* 164 a
Radulphus *Oeconomus S. Martini Tornaci 11. ſec.* 914 e
Raimbertus *Ab. Deodaten. 8. ſec.* 881 e
Ramirez (Didacus) *Epiſc. Conchen. refert pro Canoniz. S. Benneſii* 199
Raphael de Pardis O. Min. *ſcriptor Vitæ, & miraculorum B. Michelinæ* 926 b 933 f
Rathbothus *pater B. Raſſonis* 894 f
Rathardus *fundator monaſterii S. Georgii Dieſſæ* 897 e
Rautacus *Epiſc. Nivern. poſt S. Deodatum* 874 e
Raymundus Card. S. Pamachii *condit Proceſſus de S. Cunegunde & Sociabus V.V. 114 corpora elevat.* 130 e
Raynoldus *Archiep. Remen. 15. ſec.* 104 f
Raynaldus *Comes Caſtri portiani in Diac. Remen. 12. ſec.* 102 f
Redelindis *cognata S. Elizabeth Schonaugien.* 636 a
Reginaldus *Epiſc. Cenoman. 12. ſec.* 868 c
Reginaldus O. Prædi. 13. *ſec. M. in Africa* 811 f
Remboldis *aſſignatur Patronus S. Rumoldus* 414 d
† Remigius *Epiſc. Remen. ordinat. SS. Bertholdum & Amandum* 98 e
de Reynotte (Gabriel) *Præpoſitus Deodatenſis 17. ſec.* 870 e
Richardus Archiep. Trevir. *ſolicitat Canoniz. S. Bennonis* 200 e
Richardus I. Dux Normau. *Benedictinis donat Eccleſiam Mortui-Tumbæ* 603 f
Richardus II. Dux Norman. *elevat corpus S. Autberti Epiſc. Abrinc.* 603 f
Richbertus *an* 1022. *Præpoſ. Heiligenſtad.* 80 b
Rodulphus *ſec. 12. Ab. S. Theodorici de Remen.* 103 f
Richolphus Archiep. Mog. 9. *ſec. fundat monaſterium S. Albani* 74 f
† Rigumeri *Translatio* 862 d
Riguetus (Franc.) *Præpoſitus Deodatenſis edit Vitam S. Deodati* 870 e
Rivarus avunculus S. Hervæi Ab. 366 e
Rivonon mater S. Hervæi Ab. 366 d
Robertus de Ceuy *Epiſc. Cameracen. 16. ſec. jubet recognoſci Reliquias S. Alenæ* 396 e
Robertus *Epiſc. Cenoman. 9. ſec.* 865 f
Robertus de Courbetou. *anno* 1411. *Ab. S. Pauli Veſontion.* 14 e
Rodulphus *Archiep. Colonien. fabuloſe aſſertus pro 12. ſec.* 838 f
Rudulphus *Archiep. Remen. 12. ſec.* 102 f
Rudulphus *Archidux Auſtriæ 14. ſec.* 840 c
Rugerus *Com. Portuenſis in Diac. Remen. 11. ſec.* 108 a
Rolandus *Dux Caroli Magni, an Sanctus?* 2 d
† Romualdus Ab. *fundator Camaldul. S. Bonifacium mittit in Ruſſiam* 801 a 909 b
Roſtandus *Epiſc. Avenion. condit arcam S. Veredemi Epiſc.* 413 b
Roſtius (Petrus) *Mon. Steinfeld. ſcribit de S. Potentino ut Confeſſore* 581 a
Rotbertus *R. Franc. 11. ſec. cogit Concilium in Airiaca* 387 f
Rotgarius Comes *invaſor Epiſcopatus Cenoman. 8. ſec.* 863 b
Rudolfus de Clumuegh Balivus *adeſt inſpectioni B. Chriſtinæ V.* 128
Rufini Varii, *conſules Romani* 303 c
Rufinus *Præf. Prætorii ſub Anaſta* 303

Ruffinus *conditor monaſterii Ruſinianen.* 303 c
Ruffinus *perſecutor in Hiſpania ſub Dioel.* 534 b
Rupertus *Ab. Bomberg.* a 1. *ſec. Simoniacus* 167 e
Ruyrus (Joannes) *ſcriptor de Sanctis Voſagi, & S. Deodato* 870 c

S

SAlamon Rex, *Sanctus apud Habeſſinos* 264 f
Salvagus (I. B.) *Epiſc. Sarzanen. tranſfert oſſa S. Cechardi Epiſc. M.* 143 d
Salvator Salvatorim *communicat vetus Officium B. Michelina* 927 a
Samſonis *Archiep. Remen. privil. pro Eccleſia Calvimont.*
Samuel Riſſalius 16. *Ab. S. Juſti Volaterra* 39 c
Sancius I. R. Luſit. *pater SS. Taraſia, Maſulda, & Sancia* 474 a
† Savinus Comes Antiſſiodor. 4. *ſec. peregrinatus in Syriam* 21 b
Scacciatia familia Piſis *S. Raynerius* 488 c
Sforza (Joannes) *Princeps Piſauri* 14. *ſec. fautor O. Hieron.* 536 c
Schienfredus *invaſor Epiſcoparus Cenoman. 6. ſec.* 862 e
Schmidius (Jo. Andr.) *ſcribit de nummis eccleſiarum Cathedralium* 92 a
† Sebaſtianum *convertit SS. Marcum, & Marcellianum* 568 c
Sebaſtianus R. Luſit. *jubet inſtrui cenſum SS. Reginarum* 503 f
Secundienus *ſocius S. Aviti Erem.* 361 a
de Senis (Jo. Bapt.) *advoc. conſiſtor. Relator de Vita & mirac. S. Bennone* 201 b
Segardus *Ab. S. Martini Tornac. poſt S. Odonem* 916
Segenfridus *Epiſc. Cenoman.* 10. *ſec.* 866 d
Seguinus *Epiſc. Matiſcon.* 13. *ſec. tranſfert SS. Ferreolum, & Ferrucium* 14 e
† Sergii & Bacchi *Reliquia, & cultus Heiligenſtadii* 86 d
Sergius Mon. *Auctor Officii de S. Culogero* 594 f 596 d
Severianus *nominatus non ordinatus Epiſc. Cenoman. poſt S. Principium* 860 f
† Severinus *Epiſ. Colon. familiaris S. Amando Burdeg.* 588. c
Seufredus *Chorep. Cenoman. 8. ſec.* 863 a
† Stephani *Reliquiæ, & miracula apud Senones* 385 a
Sigebodo Comes *fundator Steinfelt.* 577 c
Sigehardus Mon. *ſcribit de SS. Aureo & Juſtina* 45 f
Silicuus (Jo. Matt.) *Archiep. Toled. 16. ſec.* 198 c
† Silvanus *Ab. Magiſter S. Zenonis Ab.* 853 a
† Simon & Judas *App. Patroni Goslarien. in nummis bracteatis* 91 f
Sojerus *Cantor S. Mariæ Tornaci* 11. *ſec.* 915 b
Sunderoldus Ep. Mogun. *anno* DCCC. *occiſus a Normannis* 2 e
Spinola (Gaſpar) *Archiepiſcopus Genuenſium* 2. *ſec.* 887 b
Stapulenſis (Jac. Faber) *edit revelationes S. Elizabeth* 605 a
Stephanus Galmet. 17. *ſec. Ab. Calvimont.* 185 f
Suſanna *S. Berengarii Regis, uxor Arnulfi Comitis Flandriæ Elnonenſibus benefica* 36 f
Syffridus II. *Archiep. Mogun. idemque ſenior dictus reſpectu immediati ſucceſſoris Synonimi* 80 d
† Syri Epiſc. Ticin. *Chronologia ſuccеſſorum* 827 a
Syrinus Tertiaria Minorum *convertit B. Michelinam* 929 d

T

† TEcſtina V. *Cenomanea.* 861 b
Teterius *famulus SS. Quirici & Julittæ Acta ſcripſiſſe fingitur.* 29 f
Theobaldus de rubeo monte *Archiep. Veſontian.* 13. *ſec.* 14 e
Theodoricus a 1. *ſec. Vicarius S. Bennonis* 168 a
Theodoreus Epiſc. Icon. *ſcribit Acta SS. Cyrici, & Julittæ* 18 c & 23 e
Theodorus 14. *ſec. Cantor Heiligenſtad.* 80 e
Theodorus Morctus *S. J. vir eruditus* 17. *ſec.* 840 f
Theodoſius Proconſul *perſecutor ſub Nerone* 825 b *an Eccleſiam SS. Gervaſii & Protaſii C P ſtruxerit* 826 d
Theoldus *A. Scotia, pater S. Berthaldi* 98 c
Thimotheus *ſocius S. Hypatii in Ruſia.* 315 f
Thomas *Maſodienſis Epiſc.* 13. *ſec. pro Heiligenſtad. ſcribit* 83 e
† Tilmannus Epiſc. Tripol. *Coadjutor Conſtantien. formas Proceſſum de SS. Virginibus in Eighſel.* 128
Titus *Imp. modeſtiſſimus* 152 d
Torquatus *Apoſtata ſub Dioclet.* 571 d
Torus *Rex Hungariæ* 10. *ſec. invadit Bavariam* 891 b
Touchiſelius (Jo. Anſelm.) *Eques Polonus exornat Romæ Vitam B. Petri Piſani.* 531 c
Tranquillinus *pater SS. Marci & Marcelliani* 569 e
Tripontius *Præfectus Phrygiæ perſecutor* 287 f
Truchſes (Jo. Eques) *S. J. intendit miraculis S. Bennonis colligendis* 147 d
Teudana *mater S. Teneſtinæ V. Cenoman.* 862 c
† Turibius *Epiſc. Cenomanæ* 3. *ſec.* 837 d
Tuſſinianus (Rodulphus) *Auctor Hiſtoriæ Seraphicæ ſeorſim Italice ſcribit Vitam B. Michelinæ* 926 c

V

VAlentinianus Imp. 4. *ſec. an ſub eo Martyres aliqui?* 848 847 b
† Valentinus *Patronus contra epilepſiam* 186 a
† Valeria *an mater SS. Gervaſ. Prob. an bis gemelliparæ?* 813 c
Vaſconſellia (Magd.) *O. C. ſcribit Elevationem & Translationem SS. Reginarum* 500 f 519 e
Veſpaſianus Imp. *an Chriſtianos perſecutus?* 555 d
† Victor *Patronus Santenſis M.* 88 c
† Victoris *M. Mediol. Acta an ab oculate teſte ſcripta?* 826 f
†† Victorus & Victurius *Epp. Cenoman.* 855 f
Vigilantius *Epiſc. Asin. ſec. 4. devotus Paſcrati & Dariæ* 167
Vigilius Papa *Arelata præfecit S. Aurelianum Epiſcopum* 108
Villanias A. Ep. Piſanus 11. *ſec.* 447 a
a Vitriacu (Jacobus) *per S. Lutgardim a tentatione liberatus* 144 e *ejus obitus* 257
† Viventii *Reliquiæ ubi ſint* 100 c
Vulodimirus Rex Ruſſorum *Chriſtianus* 10. *ſec.* 908 d
Vulgrinus *Epiſc. Cenoman.* 11. *ſec.* 867
Vulphroedus *magiſter S. Hervei Ab.* 368 b
Vultrogotha *Childeberti R. Franc. uxor* 861 c
Urbicius *cubicul. C Poli 6. ſec. amicus S. Hypatii* 319 e & 347 f
Urkitellus Monach. *tranſfert SS. Adulphum & Botulphum* 405 e

Urraca Reg. Luſit. *Franciſcanos excipit* 483 b
† Ueſicinus Archiep. Ravennæ *tranſfert Corpus S. Urſicini M.* 810 c
† Urſulæ *Hiſtoria, an & quomodo revelata S. Elizabeth Schonaug. ex Brewero* 635 a
Urſulanarum *aliquot alibi ſepultæ* 823 f
Urſulani Martyrii *quam incerto Hiſtoria* 334 c

W

VVAllaſſer (Adam) *editor Mrlii Germ. quod Camiſis dicitur* 578 f
Weirtz (Melchior) *Ord. Præmon. 16. ſec. ſcribit acta S. Potentini Steinfeld.* 578 b
Werhneri Archiep Mog. 13. *ſec. diploma pro Hiltigenſtad.* 83 c
Werhneri Culmenſis Epiſc. *diploma pro Choro Hiltigenſtad.* 83 c
Wernherus *Ab. S. Albani Mog.* 12. *ſec. jubet ſcribi miracula SS. Aurei & Juſtina* 57 c
Wichbaldus *Ab. Corbeja Sax.* 13. *ſec.* 48 c
Wideradus *Abbas Fuld. obiit an.* MLXIV 3 b
Wideradus 11. *ſec. Ab. Fulden laudatus* 167 f
Wigerus *Præpoſ. Hildeſ. Præceptor S. Bernonis* 157 b
Wilhelmus *Archiep. Veſont.* 13. *ſec. tranſfert SS. Ferreolum & Ferrucium* 14 c
Wilhelmus *March. Miſnæ. S. Bennonem gravit* 172 c
Wilhelmus Conqueſtor *Angliam obtinet* 11. *ſec.* 867
Willi (Jacobus) *S. J. curat deſcribi miracula S. Bernonis* 147 c
Willigodus *ſocius S. Deodati* 873 d
† Wittigo *Epiſc. Miſnen.* 13 *ſec. tranſfert Corpus S. Bennonis* 146 c & 172 c
† Wolfgangus *Epiſc. Ratiſpon. monaſterio S. Emmerammi Abbates reddit.* 413 c
Wolfgangus Bockli J. U. *D. formar Proceſſum de SS. Cunigunda & Sacc.* 117
Waldradus *Præpoſ. S. Deodati* 11. *ſec. cui inſcripta hujus Vita metrica* 870 c

Z

ZAchariæ O. Min. *Auctor primi Conventus in Luſit.* 483 d
Zeno Epiſc. Iconii *narrat Acta SS. Quirici & Julittæ* 248
Zeno Presb. *Erem, Æg. in Ruſin. 4. ſec.* 348 c
Zoroaſtes Barignaous *Piſauri fundat Mauſoleum B. Michelinæ* 926 c
Zoſimus *Epiſc. Gracus 9. ſec. cui ſcripta Epiſtola de SS. Quirica & Julitta* 23 c

INDEX TOPOGRAPHICUS

IN TERTIUM TOMUM JUNII.

A

ABrincæ Civ. Galliæ *S. Auctorius Epiſc.* 603 b
Aſigemium *O. B. in Brabantia locatum* 249 c
Africa regio *SS. Marcia, Æmilius, Felix MM.* 568 b
Africa oppidum, *an aliquod in Phœnicia* 556 a
Albis *fluvius Germaniæ* 154 c
Alenquerium oppidum Luſit. *datur S. Sancia* 482 a
Alexandria Civ. *S. Marina, ſive Maria M.* 573 b *Dioſcorus, & Marinus MM.* 286 c
Almyriſſus caſtellum Thraciæ *S. Hypatius Monachus* 315 a
Alta villa *Diœc. Mogunt.* 60 f
Altenburgh *Caſtrum Dagoberti R. in Eifeldia* 52 f *deſcriptio* 89 c
Altoſtum monaſterium in Bavaria *S. Euphemia Abbatiſſa* 12. *ſec.* 470 b
Alzanatenſe monaſterium in Gallia *Ab. S. Aurelianus* 118 d
Amathus Civ. Cypri *S. Thychon Thaumaturgus Epiſc.* 93 f
Ameria Civ. Umbriæ *S. Hymerius Epiſc.* 371 e
Andeſt *caſtrum & monaſterium Bavariæ B. Rathbo Comes* 892 c
Anſola *monaſterium S. Carileffi* 859 f
Antiochia civ. Syriæ *Quiricus, Julitta & ſocii* CCCXVIII. *MM.* 15 f
Apollonia Civ. Phryſiæ, *an* Macedoniæ? *S. Iſaurus, & Sacc. MM.* 287 f *alia plures ſynonyma*
Apolloniæ civ. Aſiæ Min. *Marcus Epiſc., & Mart.* 41 a
Apri-Monaſterium *S. Deodati Junior* 871 b
Aquæfrigidæ monaſterium Ord. *Ciſterc. Corpus S. Agrippini Epiſc. Comen.* 377 f
Aquileja Civ. Italiæ *SS. Cyria & Muſca MM.* 287 a
Aquiſcinctum monaſt. O. B. *obitus S. Odonis Ep. Cameracc.* 916 d
Aquitania Prov. Gall. *patria S. Aviti Ab.* 352 c
Arara Civ. Armeniæ *Judas Apoſt. an frater Jacobi?* 802 b
Arelate Civ. Galliæ *Epiſc. Aurelianus* 108 a
Arretium Civ. Thuſciæ *Gaudentius Epiſc. & Culmatius Diac. MM.* 847 *ordo Epiſcoporum turbatus* 847 c
Aſty Subutbium Atheoicoſe *an ibi S. Leontius Paſtor* 586 a
Athena Civ. Gretiæ *patria SS. Iſauri & Sacc. MM.* 287 c *an patria SS. Ferreoli & Ferrucii?* 6 a
Aventio Civ. Galliæ *S. Veredamus Epiſc.* 411 b
Atinum Civ. Latii *Nicander & Marcianus MM.* 266 *ordinata ſeries Epiſcoporum* 268
† Avitæ *dicta loca varia in Petracor.* 361 c
Auguſta Rauracorum *vetus Civ. Germaniæ* 139 & 140
Aurelianæ Civ. Galliæ *S. Aviti Ab.* 350 a
Auriſſiodorum Civ. Galliæ *Reliquiæ SS. Quirici & Julittæ* 21

B

BAnavicus in Petragor. *receſſus S. Aviti* 363 c 364 f
Barbaricini *in Sardinia montanis* 597 b

Bavaria Prov. Germ. *S. Euphemia Abb. s. Altani 12. sec.* 470 b
Bellonum Civ. Ital. *Algerius Epiſc. corpore incorrupta* 4 f
Bellus-mons Diœc. Remen. *S. Amandus Erem.* 98 c & 106 a
Bennopolis *vulgo* Hildesheim *Civ. Saxoniæ* 156 a
Berbha *Fl. Lageniæ in Hiberniâ* 410 f
Beſſelſprun in Bavaria *monaſt. O. B.* 893 d
Bigartum *prædium S. Oſannæ Mart.* 704 a
Bona-vallis *Ab. in Pictavis S. Austus Monachus* 360
Breſnitz *Caſt. Diœc. Miſnen.* 163 c
Briſarum opp. Germ. *Corpora St. Gervaſii & Protaſii* 839 a
Brixia Civ. Italiæ *S. Digna martir M. cum filiis* 284
Brivate opp. Arvernæ *S. Elpidius M.* 574 c
Brodila vicus Campaniæ Ital. *SS. Paſicrates & Daria MM.* 267
Brutiis in Calabria *natus S. Hymerius Ab.* 374 d
Buranaria *inſula maris Sardoi* 457 f
Burdegala Civ. Galliæ *S. Amandus Epiſcopus* 587 a

C

Cæſarea Civ. Syriæ *patria S. Mauri* 112 f
Cajeta Civ. Campaniæ *S. Montanus M.* 278
Cana *flumen Miſniæ* 176 c
Caput finis-terræ *Promont. Hiſp.* 430 a
Caput-Iſtriæ *alias* Juſtinopolis 884 b
Carbonarcola *ſuburbanum familiæ B. Oſannæ* 677 b
Carodunum opp. ad Moſellam *S. Pontentinus cum Sociis* 575 c
Carraria vicus Liguriæ *S. Cerbordus Epiſc. M.* 142
Caſtellio opp. Galliæ ad Ligerim *S. Paſſeanus Presb.* 412 a
Caſtellio ad Sequanam Diœc. Lingon. *S. Verolus Presb.* 382 a
Caſtricenſis pagus Diœc. Remen. *S. Bertholdus Erem.* 99 f
Caſtrum S. Terentii in Tuſcia *S. Calarias Epiſc. M.* 143 f
Caſtrum *Fl. Agri Aretini in Tuſcia* 839 b
Catalaunum Civ. Galliæ *Ep. Hildegrimus 8. ſec.* 890 a
Cellæ Diœc. Senon. *obitus S. Fortunati Epiſc.* 601 c
Celſaria *inſula maris Siculi* 461 c
Ceomani Civ. Galliæ *Reliquiæ SS. Gervaſii & Protaſii* 835 b *S. Innocens Epiſc. ejuſque deceſſorum & ſucceſſorum chronologia* 834 c
Chartaginis *infelix ſtatus ſub Wandalis: ea an Patria S. Calogeri Ab.?* 595 c
Chryſoroas *fluvius Ægypti* 301 c
Cimellus Civ. Sabalpina, *patria S. Celſi M.* 825 c
Civos cucumeris Romæ 160. *M. M.* 285
Collis-ſcipionis, *vulgo* Coldiſcepoli, *opp. Umbriæ, corpus S. Flavii M.* 2 a
Comarina *inſula in Lario lacu Diœc. Comen. S. Agrippinus Epiſc.* 378 c
Conimbeica Civ. *Luſitaniæ olim Regia* 473 d
Conſtantinopolis *SS. Manuel, Sabel, Iſmael MM* 289 a *patria S. Calogeri Saccen.* 591 f
Corſica Inſula *patria Ven. Alberti Solitarii* 430 a
Cremona Civ. Italiæ *corpus S. Hymerii Epiſc. Amerini* 371 c

D

Damaſia *hodie* Dietſro *in Bavaria* 894 c
Dilbeca in Brabantia *patria S. Alena V. M.* 388 a
Dreſda Civ. Saxon. *ab incendio ſervata per S. Benonem* 181 c
Duderſtadium *oppidum Eisfeldiæ* 90 a
Dyeſſa in Bavaria *ibi ſepulta S. Euphemia Abb. S. Altonis 12. ſec.* 470 b

E

Eisfeldia *Regio Diœceſis Mogunt. in Germania* 47
Eliſacium Alſatiæ *den elſas ad Rhenum* 873 c
Eraucus *Mons Siciliæ nunc S. Calogeri* 589 c
Eyrhſel vicus Diœc. Baſilecn. *SS. Cunegundis & Socia* 114 f
Eygag monaſterium in Habaſſia *ſanctus Petrus Prior* 814 b

F

Ferne monaſterium in Hib. *S. Melingus Epiſc.* 406 c
Ferraria Civ. Italiæ *S. Bonmercatus M.* 938 a
Florentia Civ. Hetruriæ *B. Juliana O. Serv. B. M.* 917 a
Foggia opp. R. Neap. Ven. *Jacobus Aſſiſias Carolus Andegav. R. Neap.* 801 f
Folia *fluvius Marchiæ Anconit.* 932 c
Forſtum, Vorſt. O. B. in Belgio S. *Alena V. M* 388 a
Fragalatæ Monaſt. Siciliæ *S. Calogerus Ab.* 594 a
Fura *vicus & flavius Brabantiæ* 649 a

G

Gedao *Caſt. Diœc. Miſnen.* 163 c *non fuit patria S. Bennonis* 163 e & 170 c
Gemmariarum *i. palmarum mons in Sicilia* 589 b
Goslariæ Civ. Saxoniæ *Canonicus S. Benno* 146 c *alii ibi Canonici ad varias ſedes promoti* 160 c

H

Halberſtat Civ. Saxoniæ *Ep. Hildegrimus 8. ſec.* 891 a
Hanſwick *prope Mechliniam B. V. mirac.* 646 f
Haſpere *Diœc. Namurc.* 646 f
Heiligenſtadium civ. Germ. *Patroni SS. Aurelius Epiſc. & Juſtinus Diac.* 43 f & 78 f
Helmenſtat. opp. Saxoniæ, *datum Abbati Werthinenſi* 891 a
Hibernia *ſeu* Scotia *an patria SS. Berthaldi & Amandi Eremm.* 100 a
Hiſpania *an patria S. Quirici & Julittæ?* 22 c
Huni-Villare in Voſago *Hunus & Huna miraculis clari* 875 f
Hymercorum Thermæ *oppidum Siciliæ?* 589 c
† Hyppolyti (*ſaint Polten*) monaſterium Auſtriæ *Sancti duo Anonymi MM.* 849 f

I

Iconium civ. Iſauriæ *patria SS. Quirici & Julittæ* 17 a
Icrabrica *vulgo* Alenquer *oppidum Luſit. datale S. Sancii* 478 a

Ikanoenſe S. Edmundi Monaſterium in Anglia *S. Botulphus Ab 7. ſec.* 398 f & 403 a
Juſtinopolis civ. Iſtriæ *S. Nazarius Epiſcopus* 884 b

K

Kildaria Civ. Hiberniæ *aliquando Metropolis Lagenia* 408 f
Kioſecu *pars Civitatis Piſanæ* 442 a

L

Land-Hovarne *vicus in Armor. S. Hervæus Ab.*
Larius *ſive* Comenſis Lacus *S. Agrippinus Epiſcopus* 377 f
Lemovicæ civ. Galliæ *S. Gundulphus Epiſc.* 379 b
Leonenſis *Civ. S. Paulus in Armorica* 370 a
Linocaſſium in Petracor. *patria S. Aviti Erem.* 360 f
Lipara Inſula *appulſus ea S. Calogeri* 592 d
Lipſia *Civ. Saxoniæ* 154 a
Livoniæ *Apoſtolus ea S. Bonifacius?* 909 a
Lorvanium Ord. Ciſtercien. *fundatrix S. Tarſia Regina Legionis* 471 e & 479 c
Lot *oppidum Arbanie in Belgio* 240 d
Lugdum Galliæ *obiit S. Aurelianus Epiſc. Arelat.* 310 e
Luna Civ. Tuſciæ *nunc dicta, S. Sechardus Epiſc. M.* 142 f
Luſitania *Ss. Tarſia & Sancia filia Sancii I. R.* 471 a
Lutenbach *pagus Diœc. Baſilien.* 135 e

M

Maceriæ in Perthico *oratorium S. Aviti* 356 b
Macra Macronenſis *Inſula prope Eubœam* 456 d
Malaca Civ. Hiſp. *SS. Cyriacus & Paula MM.* 573 b
† Marci oppidum in Sicilia *S. Calogerus Ab.* 595 a
† Mariæ Deip. Eccleſia *CP. dedicata* 2 a
Meſſeq Civ. Africæ *B. Reginaldus M.* 891 f
Meukitchen *in Bavaria* 892 b
Mauregium in Pictavis *moritur Benedictus ſocius S. Aviti Erem.* 361 a
Meldarium vicus Brabantiæ *S. Ermelendis.* 649 b
Menarum Monaſterium Arvernix *S. Avitus Monachus* 358 f
Menes bre *mons Britan. Armor.* 370 b
Mercenacum in Burgundia *S. Verulus Parochus* 383 d
Methone *ea* Metona *Civit. Peloponn.* 461 c
Medtolanum *a Cenomanis fundatum* 861 f
Miciacum Monaſt. Galliæ *S. Avitus Ab.* 350 a
Mimate Gabalorum civ. Galliæ *Ilpidius, & alii Epiſcopi ſancti* 15 c
Miſna Civ. Saxoniæ *Epiſc. S. Benno* 146 c & 151 f
Mizenum *promontorium Campaniæ* 466 b
Moguntia Civ. Germ. *Aureas Epiſc. & Juſtina ejus ſoror MM.* 43 f & 73 c *ejus antiquus ſitus.*
Monachium Civ. Bavariæ *Corpus S. Bennonis Epiſc. Miſnen.* 203 c
Monaſterii Civ. Weſtphaliæ *S. Potentiani M. ſinghur electas Epiſcopus* 379 c
Mons beatus *Diœc. Urbini primum O. Hieron. monaſterium* 134 a
Mons Calvus Diœc. Remen. *Ss. Berthaldus, & Amandus Eremita* 98 c
Mons Major opp. Luſit. *dat B. Tharſia* 485 f
Mons-ſanctus *alias* Audex *in Bavaria* 894 c
Mons-Tumbæ in Norman. *Eccleſia miraculoſa S. Michaëli* 603 f
Mortha *ſt. Lotharingiæ* 877 a
Muſciacum *in Burgundia* 383 c

N

Namnetum civ. Galliæ *Armor. Similianus Epiſc. Corpus S. Hervæi* 414 a 365 b
Nar *Fluvius Umbriæ* 118 a
Naxus opp. Siciliæ *imago miraculoſa S. Calogeri* 590 a
Naumburg. Caſtrum Miſnæ *ſecceſſus S. Bennonis* 178 b
Neoburgum *Caſt. Diœc. Miſnen.* 163 c
Neſſeland, Pagus Eiſeldiæ *ubi reperti nummi bracteati* 90 a
Nicomedia Civ. Bithyniæ *quinque Martyres* 41 c *S. Æſherus M.* 571 a
Nitria Eremus in Ægypto *Pambo, & Pior* 699
Nivernæ Civitas Galliæ *Epiſcopus S. Deodatus poſtea Abbas Voſago* 874 a
Noalim, *nunc* Alexandria *an* Canopus? 440 f.
Nobiliacum *vulgo* le Bourg, *S. Gondon Lemovic. S. Gundulphus Epiſc.* 379 a 381 c
Nortalbingi *Sclavia populi ad Albim verſus Boream* 156 f

O

Oenipontum in Tiroli, *indultus Ordo Servorum B. Mariæ* 925 b

P

Paonis vicus *prope Arimum S. Maximus.* 873
Papia Civ. Lombardiæ *quando dicti corpus S. Speciosa Virgo* 827 c 602 b
Pariſiis *an Ludovicus S. Benno* 159 c
Penſaurum *id eſt* Piſaurum 927 a 931 c
Phrygia *patria S. Hypatii in Rufinianis* 310
Picriacus in Perthico *nunc cella S. Aviti* 355 c
Piſa Civ. Hetruriæ *S. Raynerius Solitarius* 421 a
Piſaurum civ. Marchiæ Ancon. *B. Michelina* 925 c
Pontia Inſ. *exilium S. Montani M.* 278
Portus-turrium *in Africa prope Tunetum* 449 b
Priſciacum in Petracor. *an* Prieziac. 364 f

Q

Quarantena *mons in Syria* 413 c
ad Quercum *ſuburbium Chalcedonis* 305
† Quircę, *ſeu* Quirici *Eccleſia Burgis in Hiſp. cum Reliquiis* 22 b

R

Ratho monaſt. ad mare rubrum *Zeno Mon.* 349 f
Rapperſwilæ Vicus Diœc. Conſtant. *S. Chriſtianus V.* 114 f
Ratiſpona Civ. Bavariæ *S. Romualdus Ab. O. B.* 413 b & 419
Ravenna orbs Italiæ *Reliquiæ SS. Quirici, & Julittæ* 23 b *Ss. Felix & Soci MM.* 572
Rheinfelda oppidum diœc. Baſilecn. *teſtatur de Ss. Virginibus in Eichſel.* 132 f
Rhenus *Fl. Germ.* 15 *ſec. exundat.* 839 f
Rhibas, Rhebas, Rhœſus, *Fluvius Bithyniæ* 346 d
Rigodulum ad Moſellam *an* Roel? 580 c
Roma *patria S. Montani M.* 278 *Ss. Marci & Marcelliani Mm.* 568 c *ibidem* 12. *Martyres igne exuſti* 41 c *ducenteſexaginta Martyres* 286
Rumania Æmilia *Prov. hal. alias* Thraciæ *circa CP.* 447 b
Romonum in Alſatia, *Remont.* 874 f
Ruſſus *Civ. Ciliciæ* 396 a

Ruſſia-

Ruſſiacum in Patragor. *ſecedit S. Avitus Erem.* 361 a
Roſſiæ, *vel* Schlavoniæ; *an Apoſtolus S. Bonifacius?* 907 b
Ruſtenvelde vicos Eisfeldiæ, *hoſpitium SS. Aurei, & Juſtini* 50 d

S

Sacca, oppidum Siciliæ, Selinuntiorom Thermæ. *S. Calogerus Erem.* 589 b
Saina, Senna, *fluvius Brabantiæ.* 389 f
Salemiom opp. Siciliæ. *S. Calogerus Erem.* 590 e
Salingſtede oppidum Diœc. Halberſtad. *SS. Lutgerus & Hildegrimus* 891 c
Salmantica Civ. Legioo. *Synodus 12. ſec. pro divortio Regis* 476 d
Samogitiæ *Apoſtolus an S. Bonifacius* 909 a
Sardinia Inſula 6. *ſec. adhuc idololatris plena* 597 b
Sarta, *fluvius Cenomanniæ in Gallia* 859 e 861 a
Scetis Eremus Ægypti. *S. Beſſarion Anachoreta* 300 c
Schonaugia O. B. Diœc. Trevir. *S. Elizabeth Virgo* 604 b
Sclavi Populi, *unde & ubi?* 156 c *converſi a S. Bennone* 169
Segalunia, *pars Agri Aurelian. vulgo* Solegne. 356 a
Seleucia *Civ. ſſauriæ.* 24 b
Seleucia *vulgo* Baldach *Civ. Syriæ.* 433 c
Salantiorom Thermæ, *nunc* Sacca, in Sicilia. *S. Calogerus* Erem. 589 b 589 b
Seriphus Inſ. *ubi rana muta.* 169 f
Sigolthem, *prædium in Lotharingia, hodie* Savamoot. 883 d
Slewicum Civ. Daniæ. *Cultus S. Botulphi* 401 d
Spoletum Civ. Italiæ. *S. Maurus cum filio & nutrice* 112 e
Spoletum Civ. Umbriæ. *B. Marina V. O. Can. R.* 665 f
Steinfeldia Monaſterium O. Præm. Diœc. Colon. *S. Potentinus & Socii* 575 c
Sterrenbeka, *vicus Brabantiæ* 649
Stulpen arx & ſedes Epiſcopi Miſneu. *ibi ſervatum Corpus S. Bennonis.* 203 e
Syac, *nunc* Sacca, *oppidum Siciliæ.* 592 f

T

Tarracina Civ. Campaniæ. *S. Montanus M.* 278
Tarſis urbs Ciliciæ. *SS. Quiricus & Julitta MM.* 17
Thumi *Civ. Maſiæ inferioris ad Pontum* 571
Thornenſe monaſterium in Anglia. *Varia ibi Reliquiæ* 405 f
Toroscum Civ. Belgii. *Abbas S. Odo* 910 c
Toſcenſe monaſterium in Hannonia. *An* Fovienſe, *vel* Toſiacenſe dictum? 837
Trajectum ad Rhenum Civ. Belgii. *An S. Adulphus Epiſc. poſt S. Willebrordum* 401 a
Traiſma *fl. Auſtriæ prope S. Hyppoliti* 861 a
Tripolis Civ. Phœniciæ. *S. Leontius M.* 553 b
Tungri Civ. Brabantiæ. *Patria S. Lutgardis* 837
Tuta, *villa Agri Arretini in Tuſcia.* 848 d

V

Vallis-Galilææ in Voſago *Monaſterium S. Deodati* 869 c 871 e
Venaſium Civ. Campaniæ. *Cultus SS. Nicandri & Marciani.* 269
Venetiis, *mortuus B. Petrus de Piſis* 541 b
Vercellæ Civ. Lombard. *patria S. Fortunati Ep.* 601 c
Veſontin Civ. Burgundiæ. *Ferreolus & Ferrucius MM. 5 a ejus etymon.* 11 e
Vetus-Cella *monaſt. Miſnæ a S. Bennone fundatum* 170 f
Vienna Civ. Galliæ. *S. Domnolus Epiſc. 7. ſec.* 145 a
Villa Judæ *potius* Julittæ *prope Pariſios: Reliquiæ & Aſſa S. Quirici & Julittæ* 21 f
Virodunum Civ. Lothar. *patria matris S. Aviti Ab.* 353 c
Volaterræ Civ. Hetruriæ. *SS. Albinus, & Gratianus MM.* 37
Vorczen in Miſnia, *ubi latuit Corpus 16. ſec. S. Bennonis* 189 f 203 f
Voſagos mons Lotharingiæ: *monaſterium S. Deodati & alia* 869 c
Vulcanoiom, *portus Liparæ Inſ.* 592 d

W

Walckenredenſis monaſt. *altaria dedicata 12. ſec.* 62 f
Werhe Diœc. Colon. *S. Potentinus Patronus* 58 e
Werth Monaſterium Bavariæ. *Sepultus ibi B. Ratbo Com.* 893 f 894 f
Weylen pagus in Diœc. Baſileen. *Corpus S. Chriſtiana V.* 131 f
Winzele *in Brab. prope Lovanium B. Virginis mirac.* 646 f
Wolva, triplex vicus Brabantiæ. *S. Maria Dolorosa.* 649 b

Z

Z Scheylau *Caſt. Diœc. Miſnen.* 163 e

INDEX ONOMASTICUS

Ac primo ad Tractatum præliminarem.

Cum fieri posſit, ut Tractatus hic aliquando ſeorſim expetatur, & imprimatur, placuit vocabula Latino-barbara, ut crebrius in eo occurrentia, abjungere a communi talium indice; hic autem prænotare, quod, ſicuti curialis Belgarum lingua ſub Ducibus Burgundis erat Francica, hodieque in ſupremo Regio Senatu perſeverat, ita Arragonibus, & Cattalanis Nobilibus familiarior erat Dialectus Gallica Lemovicenſis, neſcio qua occaſione ad eos derivata, quemadmodum me docuit is, qui Legum a Rege Petro IV. editarum notitiam mihi dedit, Supremus Arragoniæ Juſtitiarius Petrus Valerius Diez laudatus in Commentario prævio num. 13. Quod ideo hic noto, ut intelligat Lector, unde tam frequens Galliciſmus toti operi inſperſus.

A

Affonneota, *computorum liquidationes* XLV. e
Albaranum, *mandatum ſcriptum* XXVI.c
Algoziriux, *cultus gaterii* XXIII.b
Ambaxiatoe, Ambaſciator, *legatus* LV.b
Apothecarius, *Pharmacopœus* XXXII.c
Apparamentorum, *apparatus, ornatus,* LI. a
Aquæ ductor, *portitor aquæ* XV.f
Armator, *cuſtos armorum* XXXII.b
Arneſia, *ſupellectilia* XXIV.c
Auriſiſum, *lumbus aureus* LXV.b

B

Bacioum, *pelvis* XXVIII.d
Bajulos, Bajivus, *prator* XLV. c
Battum, *cicella* LXXV.b
Bladum, *frumentum* XXXI.c
Bota, Botella, Butticula, *lagena* XV. x *hinc* Bottelleria, Botellerius, XIV.a
Bovaticum, *tributum ex bobus ſumendum* LXXVI. c
Brando, *major cereus* LII. f
Buccionare, *buccina inflare* XXXI.f

C

Calculare, *calculos ſubducere* XLVII.c *unde* Calculator, XXII.d
Cambra, *unde cambrerius cubiculi miniſter* LI.a
Camera, *cubiculum* XXIV. f
Camerlingus, vel camerlengus, *prefectus cubiculi ibid.* e
Camiſia, *interula linea* XXXIII. b
Camiſia completa, *additis lintcolis aliis ad corpus ſpectantibus* LXXIII.f
Cancellare, *lineis cancellatim inductis abolere* XLV.c
Canna, canadella, *pocillum* LXVI.c
Cappella completa, *jure omnibus paramentis unius coloris* LVI. b
Capellus ſolis, *galerus ſolem arcens* LI.c
Caſſare, *irritum facere* LXIV.d
Cavalcata, *ſervitium equeſtre* LXIV.b
Ciſia, *cenſus ibid.*
Civata, *avena* XXI.c
Complementum, *plena ſolutio* XLV.c
Concambium, *commutatio* XLVI. a
Concernere, *conſiderare* XII. a
Confectæ, *dulcaria* XXV. b
Continuare, *jugiter aſſiſtere* XXXVIII. c
Copia, *tranſcriptum, unde* Copiare, *tranſcribere* XLIII.c

D

Deteriorari, *corrumpi* LXXIII. c
Dieta, *ſpatium diarum, dies* XXIV. b
Diſcraſia, *invaletudo* XXIX. c
Domicellus, *Nobilis ephebus* XVII. c
Dreſſatorium, Dreſſorium, *abacus, in quo fercula exponuntur* XIV. c

E

Effectualiter, *cum effectu* XXXI. c
Embla, Emblæ, *jumenta farcinaria; unde* emblerius, *agaſo* XXIII.c
Emperare, amparare, imparare, *invadere* XLVI.c
Excupator, *ſcopator.* XXXVI. c
Expletum, *proventus agri* XXXI. c
Expreſſare, *exprimere* XXXVI. a
Equitatura, *equus* XXXI.d

F

Factio, *fabrica* XXXII. d
Falconerius, *falconum curator* XXII. c
Falta, *ſubtractio ſtipendii, defectus præſentiæ in curia* LXXV. c
Falliare, *abeſſe, deeſſe officio* XLV. d
Feſtivare, *feſtum agere* XXV. b
Fiendus, a, um, *faciendus, a, um,* XV. c
Finantiæ computorum, *concluſiones rationum pecuniariarum* XLV. c
Finare, *computum probare, explere ibid.*
ad finem, *eo ſine* LVI. f
Flacqueriur, Flecquarius, *piſtor* XV. d
Fodrum, *duplicatura panni, unde* foderare & Foderatur, *item* folrator, LI. d
Fodrum, *pabulum animalium* XXXV. b
Folrerius, *metator hoſpitiorum* XXXIV. c
Foraneur, *exterior* LXII. c
Fornitus, *inſtructus.* XXXIV. d
Franquiſia, *immunitas* XI. c

Frontalium, *ornatus anterior altaris* LXVI. a
Fructerius, *pomorum & aliorum fructuum custos* XXXIII. f

G

GAgium, *ſtipendium* LXXIV. c
Gentes, *populus, vulgus* XXXI. a
Geſtus, *habitus, forma veſtitus* L. b
Guerra, *bellum* XXIV. e
Guſtum facere, *prælibare* a. c

H

HAbere, *debere* XLIII. d
Hiſtoriati pxoni, *intexti figuris* LI. b
Homagium, *juramentum fidelitatis* XIIX. f
Hoſtis, *exercitus* LXIV. b
Hyſſopus, *aſpergillum ad aquam benedictam* LXV. f

I

JEjunxles dies; *quibus jejunatur* LXXIII. c
Illecebratus, *illectus* LXIV. f
Inænigmatare, *in ænigmate repræſentare* LXVII. a
Incauture, *cautum reddere* XXIX. a
Inceutela, *inadvertentia* XXIX. d
Incaſture, *includere capſa* LXVI. b
Incognitus, *ingratus; Gallice* Meſeconnoiſſant LXVI. a
Indilate, *ſine mora* CXXIX. c
Jocale, *monile* XXVIII. a
Joculetores, *muſici* XXV. b
Juretus, *Senator.* XIX. f

L

LEcetor, *ligurire* XLVI. d
Locatarius, *conductum locum habens* XIII. a
Logocrium, *pretium locationis* LXXV. b

M

MAgiſter hoſpitii, *ſeu* Major-domus, *œconomus* IX. c
Magiſter rationalis, *qui præeſt rationibus pecuniariis* XLIV. b
Melera, *pera* XXVIII. e
Mantra, *oppertorium ephippii* XXI. d
Maſſa, *clava* XXXI. b
Matricula, *catalogus domeſticorum* XIV. a
Mediare, *per medium dividere* LI. a
Meditari, *venari* XCVI. f
Mercatur, *nundina* LXIII. c
Molarium, *numiſma vultu alicujus impreſſum* XIVII. d
Miles nobilis, *equus auratus* XII. f
Mimi, *muſici* XXIV. d
Miſſa ſicca, *in qua non conſecratur* LXXIX. f

N

NAvis, *acerra, thuris vaſculum* LXV. a
Nebulæ, *nives* XIII. c Nebulæ, *ſcriblita panis ibid.* f & XIV. a
Nectar, *vinum conditum* LII. f
Notamentum, *annotatio* XLV. c
Novior, *recentior* XLII. e
Nuncius Virgæ, *apparitor* XXX. d

Q

OFficiare, *officium facere* XXV. f
Ordinantia, *conſuetudo* VI. d

P

PAlafrænalis, *ad equum ſeſſorium pertinens* XLIX. e
Parramenturæ, *ornatus* LXVIII. a
Paratus, *inſtructor lectorum* CXXV. b
Paſtillus, *artocreas* XIV. e
Peſtinare, *peſtare* XXVII. d
Peditare, *pedibus iter facere* XXX. b
Pellitus, *pulſus* CCIV. f
Perla, *margarita* LXVII. d
Pertinentia, *appendix* XI. f
Petreria, *guttus ad manuum ablutionem* LIII. c
Phyſica, *ars medica, unde* Phyſicus, *medicus* XXVII. f
Piſtare, *pinsere* XVI. e Piſtacia, *piſtrinum* XV. c
Placellæ, *lances* LIII. c
ad Plenum, *plene* LVII. a
ad Plos, *ut ſummum* *ibid.* b
Poteſtas, *Prætor* CIX. f
Præguſtus, *prælibatio* XIII. b
Prætare, *mutuo dare* XXII. d
Precatrix, *emphyteuſis* LXIV. b
Procurator, *ſibi præfectus* XXII. d
Promotor, *advocatus curiæ* *ibid.* a

Q

QUertones, *partes quarta unius libræ* CCII. b
Quintale, quintellus, *pondus* 100. *librarum* LXXV. c
Quitatio, *multa* III. a
Quitatio, *ſtipendium* CCII. f
Quoticor, *quoties* XIV. c

R

REcubile, *reclinatorium* XLIII. c
Regiſtrum, *index ſeu ſyllabus ſcripturarum* XXXVIII. a
Remediare, *remedium adferre* XXIX. a
Repoſitorium, *abacus* XIV. c
Repoſitum, *ſecretior camera* VI. b
Retroaltare, *paramentum altaris poſteriut* LXVI. a
Retrocamera, *poſterior cubile* XXVIII. a
Retrotabularium, *ornamentum altaris poſt tabulam* LXVI. a

S

SAgmarius, Saumacius, *jumentum ſarcinarium* XXIV. c
Salatum, *penſio annua* XLV. c *ſtipendium* XXVII. b
Samma, Sagma, Salma, *ſarcina* XXIV. c
Scholaris capellæ, *ſacellanus* XLII. a
Scutella, *ferculum cibarium* XVI. f
Scutifer, *Gallice* eſcuycrx XII. f
Sententialiter, *per ſententiam* III. a
Se tranſire, *ſatis habere, Gallice* ſe paſſer XXV. b
in Sero, *veſperi* XCVIII. f
Servicns armorum, *gallice* ſergens d'armes XII. f
Servitor, *miniſter* IV. f
Sindon, *tenuis byſſus* LI. c
Sotulares, *calcei* XXVIII. c
Spalmare, *palmis excutere pulveres a veſtibus &c.* XXIII. a
Species, *aromata* XV. b
Stadalus, *candelæ major* LIII. a
Supertunicale, *ſuperior veſtis, toga* LXXVIII. a

Ta-

T

Tabor, taburārius, *tympanum, tympanista* xxiv. f
Tabellerius, *idem* xxiv. d
Tallia, *vectigal, tributum* lxiv. b
Taſſa, taces, taſſeta, *ſcyphus* lxii. c
Taxatio, *æſtimatio* xxxvi. f
Terrenalis, *terrenus* lxvi. b
Textus, *liber Miſſalis* lxvi. c
Tobalia, *mappa altaris* lxvi. a
Tortitium, *fax funalis* xxvi. f
Toties, *totiès* xiv. e
Trahere ad album, *tendere ad albedinem*; lxv. b
Tubicinare, *tuba canere* xxiv. d

V

Vanna, *genus lineamenti* li. e
Vaſallus, *ſubditus, cliens* lxa. d
Velutum, *oloſericum villoſum* xlix. c
Viagium, *iter* xxviii. b
Uſterius, Huiſſerius, uxerius, *ſatelles oſtiarius* xxa. e

AD DIEM XVI. XVII. XVIII. ET XIX.

A

Aboclis, *cacus* 387 f
Acitara, *ſupellectilis genus Luſit.* 477 e
Acotor, *uncus* 448 b
Adolere, *creſcere* 23 f
Agyale, *genus navigii* 466 a
Albulæ, *vitium oculorum* 457 a
Alcala, *ſupellectilis genus Luſit.* 477 e
Allecura, *apportatio* 839 e
Amicabilis, *blandus* 35 c
Ancha, *coxendix* 447 b
Anciani, *Senatores* 488 b
Angariæ, *miniſteria perſonalia* 861 e
Apodiere, *acclinare* 447 f
ἄνοσος *ſine pœna, incruentus* 568 b
Apotheca, *officina ferraria* 662 d
Arancanes, *ſupellectilis genus Luſit.* 477 e
Arreſtare, *ſiſtere* 648 e
Aſſiſticius, *aſſiſtere ſolitus* 448 f
Audinzur, *Macedonum* Januarius 306 e
Augmentare, *augere* 239 a
Auguſtalis, *primi ordinis Dux.* 839 e

B

Bacile, *pelvis* 457 d
Baldelonum, *panni delicati genus* 433 c
Baldinella, *ſynaon.* 431 d
Bambaa, *lana xilina* 460 f
Bannus, *limes, diſtrictus* 131 e
Barberius, *tonſor.* 936 d
Barca, *navigium* 430 b
Barile, *doliolum.* 659 e
Batalia, *ſupremum navis tabulatum* 466 b
Beccarius, *lanio* 936 d
Becchia caputii, *pars ejus circum humeros dicta* 544 e 547 a
Bilancia, *liber datiſ receptique* 433 b
Biothanatus, *violentam mortem patiens* 82a e
Bitorius, *ardea* 356 e
Bittiſcus, *avicula genus* 356 e
Bonanoua, *tumor maxillæ* 451
Bracale, *vinculum hernia.* 661 e
Bronzinum, *ſpecies panni Luſitani.* 502
Burda, *operimentum capitis* 441 d
Buticula, *vaſculum* 861 f
Buttis, *vas vinarium* 467 f

C

Calzolarius, *ſutor.* 936 c
Calcifex, *ſutor.* 846 c
Caldacia, *lebes* 432 e
Camiſia, *interula linea* 617 f
Cambutta, *pedum Epiſcopale* 861 f
Campana, *ſupremum navis tabulatum* 446 b
Camuzzum, *genus panni* 613 c
Canameutum, *muſica* 584 562 a
Cancix, *res ludicra* 931 a
Candellottus, *cereus major* 936 b
Capitifragium, *vellis capiti comminuendo fallus*; *ſic & genuflagium ibidem.* 30 e
Capitorium, *ſenſus capitalis* 103 b
Cappifex, *qui cappa in Choro habens* 601 e
Captio, *carcer* 463 f
Captivare, *captivum tenere* 648 a
Carabus, *minus navigium* 456 d
Caritative, *cum caritate* 576 f
Caritativus, *ex caritate procedens* 130 d
Carpentarius, *faber lignarius* 183 f
Carpentator, *faber lignarius* 647 a
Carvallus, *lauri ſpecies Luſitanis* 501 a
Caruca, *famulitium pro uno agro colendo* 104 b
Catablattium, *panni delicati genus* 433 e
Cathari, *hæretici, Teutonice* Ketters 631 f
Cetomi cædi, *quid ſit* 30
Caoma, *æſtus* 442 b
Cimator, *tonſor pannorum* 936 c
Cinefactio, *incineratio* 172 d
Cinta, *cingulum* 477 e
Citrolus, *pomum citreum* 665 b
Claredo, *claritas* 359 f
Clenodia, *monilia* 55 e
Colchum, *culcitra* 477 e
Commentarienſis, *cuſtos carcaris* 553 b
Comitarinus, *ruſticus* 936 d
Comitiva, *comitatus* 648 f
Commune, *communitas populi* 936 d
Compatientia, *compaſſio* 136 b

Com-

Compulſare, *ad judicium compellere* 506 a
Conſalloncivus, *vexillifer* 533 c
Conſtagratus, *combuſtus* 545 f
Conſraternia, *confraternitas* 737 f
Conſugium, *invocatio* 459 b
Contectilis, *uxor* 79 f
Conteſtatio, *nunc Prafatio Miſſa* 20 c
Conthoralis, *uxor* 52 a
Contium, *concinnatio; unde tenelare & raconciare* 936 f 937 f
Contrata, *vicus* 799 a
Converſatus, *converſatio* 373 a
Coquinare, *coquere* 918 d
Coruſcare, *illuſtrare* 929 b
Coxia, *coxa* 862 a
Credentia, *abacus ſacer* 541 f
Crepatura, *hernia* 660 d
Crioile, *cutta crinalis* 136 f
Criticare, *retrorſum febribus peti* 240 b
Crocea, *fulcra ſubaxillaria* 456 d
Culturs, *ager.* 107 f
Coppa, *doliolum, lagena* 452 a

D

DAmnaticus, *reus capitis* 24 a
Debriatus, *inebriatus* 590 c
Decino, *duodena* 936 d
Decuſare, *decerari* 15 d
Dependentiæ, *qua dependent a cauſa* 548 a
Deſpotes, *Dominus* 415 f
Diateſſarooice, *ſecundum quatuor tonos muſicos* 835 a
Dictatot, *relatio* 810 c
Didaſcalus, *Magiſter* 106 d
Dietim, *quotidie* 102 c
Diſlocere, *loco ſeparare* 117 f
Dogmatiſta, *doctor.* 576 f
Δομίκιος, *domeſticus* 321 b
Domicellus, *Toparcha* 536 f

E

ELeemoſynare, *mendicare* 537 b
Eleemoſynarius, *mendicus* 576 562 b
Emaoetos, *effuſus* 918 e
Emergentiæ, *qua emergunt ex cauſa* 548 a
Empiricus, *chirurgus* 138 c
Epiſcopari, *epiſcopum agere* 442 c
Eſcalis, *quadra, patina* 684 a
Evigilare, *expergiſcere* 638 f
Eviſcus, *herba medicinalis* 463 c
Εὐεξία, *bona habitudo corporis* 817 d
Expulſatus, *expulſus, exul.* 454 c
Ἐρυσιπέλας, *Turcicus quid ſit* 562
Eguberes, *exuberantes* 657 d

F

FAba aſſeos, *vel campanica, aliàs Turcica & Romana* 453 a
Fabricari, *configi* 51 e
Fanale, *laterna* 450 d
Feſciare, *circumligare* 446 d
Ferdellus, *faſciculus* 396 d
Ferri, *ſolea equina* 452 e
Feſtinatio, *feſtinatio* 318 c
Filare, *nere, fila ducere* 460 e
Floribundus, *florens* 634 f
Forcipium, *radius brachii* 396 d
Forefactom, *facinus notorium* 135 b
Forgia, *fornax ferraria* 662 d
Formata, *epiſtola demiſſorialis* 108 f
Foſſate, *foſſa* 120 f
Fretus enim, *confidens* 660 c
Fumantet, *familia* 936 d

G

GAlea, *triremis* 459 c
Ganzirra, *triremis minor* 456 d & 457 d
Cavo, *ſtruma* 463 a
Gemmar, *palma agreſtis* 589 b
Gimbus, Gimboſus, *gibbus, gibboſus* 667 c
Grabati, *Canonici minores Miſna* 254 a
Grepia, *contus nauticus* 456 d
Greſſum egere, *ire* 142 a
Groſſe, *ſuber* 659 d
Guerrada, *vini voſtulum* 588 d
Gubernium, *regimen* 925 a
Guerra, *bellum* 102 c
Gotta caduca, *epilepſia* 442 a
Gutta fantilis, *an variola?* 453 b
Gutte, *Rheuma, catarrhus, deſtuxio* 459 f
Gyramen, *gyrus, circuitus* 602 c

H

HAgion pneuma, *ſanctus Spiritus* 61 c
Haoritorium, *fiſtula* 457
Hominium, *juramentum fidelitatis* 478 a
Hemitritæus morbus, *ſemitertiana febris* 454 f
Homalas, *parvus homo* 466 b
Hypatos, *Dux* 418 a

I

IConia, *imago* 415 d
Illatio, *nunc Prafatio Miſſa* 11 e
Ἰλαρὸς, *illuſtris* 314 f
Imaiorare, *majorem facere* 859 c
Incidentiæ, *qua incidunt cauſa* 548 a
Incircatus, *in modum circuli curvatus* 61 d
Inciſilis, *culter* 32 e
Incolcare, *impellere* 685 a
Indæmoniatos, *energumenus* 717 c
Indormitus, *ſtupens* 460 a
Ingreſſa, *Introitus Miſſa* 841 a
Iojotiare, *injuria afficere* 65 d
Ionoteſcere, *notum facere* 109 f
Inquio, *inquam* 688 c
Inſertio, *additio* 63 c
Intereſſens, *preſens* 142 b
Interfemineam, *inguen* 185 a
Ipſo facere, *ipſo facto* 936 f
Irenarcha, *pacis publica conſervator* 301 b
Jugalis, *conjux* 662 a
Jugulos, *nex, exitium,* 275 f

K

KAvila, *capillitium* 318 f
Karena, *pœnitentia 40. dierum* 83 f
Καστροφυλάξ, *ad profectum uti* 349 b
Καβάλιον Πυεμνὸς, *an Κυπάριον πυεμνὸς, catellus ignem?* 317 d
Καστικλάριοι, *cubicularius* 290 a
Κομεντάριοι, *Commentarienſis* 562 b

La-

L

LAborerium, *opus manuale* 936 c
Lanista, *lanio* 445 f
Leccator, *homo impudens* 241 f
Leviatio, *alleviatio* 237 c
Liber vitæ, *catalogus benefactorum* 1129 a
Liberare, *tradere* 930 b
Lincei, *lodices* 477 c
Liteica, *lectice, sortilia, annulus* 477 a
Litteratorie, *erudite* 234 d
Lochea, *antrechlea* 30 c
Longaon, *intestinum rectum* 466 b
Lonza, *hyena, panthera* 436 b
Lubricare, *vacillare* 630b
Lyra, *monocordium* 427 c

M

MAcelli hora, *Heiligenstadii, qua sit?* 56 c
Macilentos cibus, *quadragesimalis* 919 a
Majerius, *Prætor* 397 c
Male pacatus, *male valens* 544 f
Mandatum, *ablutio pedum* 320 a
Manicare, *manè venire* 443 b
Manſum, *prædium* 80 a
Mareſcalchos, *equorum curator* 936 d
Margaritizare, *ad Mahometiſmum transire* 448 f
Marobitinus, *nummus Hiſpanicus minimi pretii* 477 c
Maſtalo, *ſive* Mactabo, *faxeum limen ſanctum* 465 f
Medianus digitus, *digitus medius* 446 c
Medullæ, *intestina* 662 c
Meliorare, *melius facere, reficere* 604 a
Mercearius, *qui merces ad ulnam vendit.* 936 c
Militiſſa, *uxor nobilis militis* 647 c
Miniſterialis, *famulus* 647 a
Minorare, *minus malè habere* 136
Monachulus, *monachus diminutivo* 862 a
Monaſteriolus, *parvum monaſterium* 870 f
Morbus gallicus, *ſcabies* 1500 a *ſæpius ante & poſt.*
Movimentum, *motus* 703 a
Mandicoti, *mundus corde* 383 b
Matiſceps, *felis* 410 f

N

NAſcentia, *tuber* 449 c
Nugerculus, *augur* 407 d

O

OBſequium, obſequiæ, exequiæ 119 a
Octeviani, *canonici Miſnæ, qui ſint?* 1542
Odiré, *odiſſe* 911 c
Olfactare, *olfacere* 696 a
Offenſum, *facinus, commiſſum* 107 e
Omnicreator, *creator omnium* 449
Omnifariam, *omni modo* 689 e
Onus; *de Jura plaſtri* 465 f
Opitul panis, *caninus panis* 436 f
Ordinamenta, *conſtitutiones* 925 a

P

PAcificale, *tabella, qua ad pacem circumfertur in Miſſa* 168d
Palium, *brachium* 936 b
Parsvereda, *equi cursorii* 861 e
Pergamentum, *charta pecorina, ſeu pergamena* 396 f
Patgultuus, *parvulus* 930 f
Pauculus, *parvus* 446 c
Paxmatum, *panniculus* 298 c 456 a
Pelagaris ventus, *ex pelago flans* 466 a
Petiuncula, *particula* 168 d
Per, *pro* 426 d
Pergere, *ambulare* 659 f
Perſicus morbus, *paralyſis* 177 f *vel veteriſpilas* 181 f
Pertoſare, *pertundere* 466 a
Phlebotomare, *venam ſecare* 671
Phyſicus, *medicus* 799 f
Pilurica, *ſagum utrimque pilioſum* 430 a
Pinax, *tabula* 354 d
Pitantia, *dimenſum cibi, aut potus* 244 a
Placibilis, *gratus* 8 a
Πληγάτος, *vulneratus* 316 c
Plagia, *lintea* 466 a
Planta manus, *vola* 665 f
Plattus, *planus* 450 d
Plouda, *an aqua pluvia, vel ſapponata aut lixivium* 453 a
Poetare, *verſificare, verſus componere* 157 c
Poteſtas, *ſummus Prætor* 936 a
Προσαίγιον, Προσαίγιον, *faſcis panni complicati* 337 b
Προσευχαὶ, *preces ante ſommum* 307 b
Προσάγωγὴ, *oblatio, pars Miſſæ* 324 a
Puer feminei ſexus, *puella* 121 a & 127
Πηγὸς, *rigidus* 317 a

Q

QUerulare, *conqueri* 166 f
Quiei, *pro requiei* 4 f
Quietare, *pacare* 760 c
Quinternio, *ſcriptum quinque foliorum* 507 b

R

RAcella, *ſpina dorſi* 396 c
Ractare, *an ſquamma oculoris?* 454 f
Rægadia, *fiſſura rotis* 461 d
Rati habere, *approbare* 76 f
Recapitulare, *iterare* 584 562 a
Recolutus, *cultus* 203 d
Regere, *ſuſtinere* 662 d
Regi pedibus, *pedibus ſuſtineri* 660 c
Regiſtrare, *in Acta referre* 135 b
Repatriare, *in patriam redire* 647 f
Repauſare, *quieſcere* 76 a
Repoſitum, *ſepulcrum, urna* 671 c
Requeſta, *petitio* 105 c
Requiatio, *ſepulcrum* 643 f
Reſpectivus, *circumſpectus* 670 a
Reſponſamen, *reſponſum* 70 a
Rete, *ornamentum ſuperhumerale Præpoſiti Daventrenſis in forma retis, quaſi dicas* Retatum 871 c
Retrogradari, *retrocedere* 443 d
Riperia, *ara littoralis* 547 c
Riſibile, *ridiculum* 63 f
Rogitus, *inſtrumentum notariale* 538 d
Rogus, *ſuggeſtus funebris* 719 c
Rolacz, *panni delicati genus* 433 c
Rota, lyra, *Manocordium* 427 c
Ruga, *via munita* 667 b

S

SAcca; *Saracenis balneum* 589 b
Sacramentorum liber, *Miſſale* 881 f
Sagetta, Saetta, *zelus* 466 b
Salius S. Viti, *morbi genus* 213 c
Salvare, *cuſtodire* 936 c

Samma-

Sarmaticus, *jumentum farcinarium* 875 d
Saporare, *gustare* 226 c
Sarcha, *arca sepulcralis* 118 e
Scacia, *pes lignous* 387 a
Scarlata, Scarlatus, *vestis rubea, purpura* 477 a 956 f
Scholasticus, *confidens, eruditus* 115 c
Scissus, *sculptus* 133 e
Scotonia, *obtenebratio* 415 b
Sclavina, *rude sagum peregrinantis* 421 f & 430
Semiactum, *strigulum* 931 b
Semissimus, *maxime senex* 23 c
Sententiare, *sententiam ferre* 506 e
Scrabula, Scraballa, Sataballa, *femoralia* 431 c
Sero, *vesper* 663 d
Serule, *fissura exigua* 461 d
Signetum, *sigillum* 158 a
Solidanter, *solide* 357 c
Spanoale, *clavus catena* 448 e
Spatula, *humerus* 447 f
Speldolus, *clavicula compedum* 448 b
Spiccarius, *pexor pannorum* 936 c
Spondile brachii, *os radii brachialis* 397 b
Squinantia, *lumbago* 178 f
Statio, *officina mercatoria* 936 c
Στεῖλος, *flabellum* 337 b
Stemma, *corona* 697 c
Sticcatellus, *assula lignea* 448 e
Stirpare, *terram stirpibus repurgare* 861 b
Subtellares, *fistulares, vultei* 432 a
Supercilium, *callus ossi adnascens* 466 e
Superstes, *superintendens* 935 b
Suppeditare, *conculcare* 593 b
Sorticula aquæ, *lagenula* 853 b
Συστατικὰ, *littera credentiales* 349 b
Symmythes, *secretarius* 415 f
Synochus, *genus febris* 224 f

T

Temo, *gubernaculum navis* 465 b
Terragium, *tributum terris impositum* 104 b
Testa capitis, *cranium* 117 c
Togare, *vellere* 199 f
Tormovela, *repagulum* 407 d
Torques, *laqueus* 68 e
Tortitudo, *curvitas* 873 c
Tractoria vini, *vas grande* 811 a
Transgladiatus, *gladio transfixus* 621 e
Trecie, *volumen fanium* 456 d
Tripedica, *cella tripes* 416 e
Tuffa an Truffa? *jocus, ludus* 931 e
Tunna, *vas ligneum* 70 f
Tuppa, *fera catena* 448 b
Turbulosus, *conturbatus* 615 f

V

Valentiani morbus, *epilepsia* 186 e
Vanga, *genus ligonis* 874 c
Vaticinare, *prophetare* 821 a
Velon, *majus velum* 462 e
Venipeta, *corpus inclinans ad veniam petendam* 435 c
Verrocchium, *nauticum instrumentum* 466 a
Villagium, *pagus* 117 c
Violentari, *vim pati* 645 c
Vison, *bison animal* 41 c
Vivarium, *piscina* 648 f
Ulcella, *lecythus* 457 f

Z

Zeterius, *Præfectus triclinii* 171 d

INDEX MORALIS.

A

Abbas *creatur invitus, deinde fugit in solitudinem S. Avitus* 355 c. Abbatem *proprium dat monasterio S. Wolfgangus ad restituendam disciplinam* 414 f. Abbatiales *virtutes S. Botulphi* 403 c. Abbatialem *dignitatem abdicat ex humilitate S. Benno* 148 b, 159 f. Abbatissa ne *fieret S. Lutgardis, idioma Gallicum discere miraculose impeditur.* 243 e

Absolutionem *pœnitentibus facile impertit S. Benno.* 169 b

Abstinentia *a cibis S. Hymerii Episcopi* 375 c. *A vino & sicera* abstinet *B. Mechtilda* 929 a, *a vino S. Hypatius* 411 f, *& ut tentationem vincat, omni potu, per dies quadraginta* 313 b. *Vide* Jejunium, mortificatio.

Accusatio *furti dolose excogitata contra B. Mariam Dolorosam* 645 b c. *Patientia S. Avisi ex invidia* accusati 363 a b

Acta Sanctorum, *vide* Sanctus.

Adolescentia *pia S. Bennonis* 156 b *S. Amandi* 106 d. *S. Avisi* 352 c. *B. Osanna* 677 c 729 c d. *S. Potentini* 376 c. Adolescentes *ad virtutes mentis convenientes hortatur in extasi S. Elisabetha Schonaug.* 634 e f. *Vide* Puer.

Adversitas *occasio bonorum in B. Petro Pisano* 532 c *dæmonis vexatio etiam prodest ad virtutem.* 342 b

Adulterium *gravi morbo punitum* 326 b. Adulteri *sacro igne correpta pœnitent subito sanantur* 381 d. Adulteros *sepulcro suo arceri jubet S. Raynerius* 459 c.

Ægri *vide* Infirmus, Morbus.

Ager *fertilis benedictione S. Bennonis.* 149 c

Agilitatis donum, *S. Benno exiguo tempore multa miliaria conficit* 170 d *quatuor horas S. Raynerius.* 437 c.

Agnus Dei *apparuit Crucem tenens S. Elisabetha Schonaug.* 615 c Agnum *quare sequantur Virgines, & innocentes Martyres* 623 e f. *In specie* Agni *apparet Christus S. Lutgardi cantanti Versum de B. Maria.* 241 b

Agonia *vide* Mors.

Alapa *S. Bennonem percutiens punitur subitanea morte.* 149 b

Ad Altare *cæsus dicitur præsidi S. Aureus.* 74 d

Amentia *obvenisse creditur S. Raynerio conversionis suæ initio peccata deflenti.* 428 f

Amissum *monile reperitur miraculose.* 61 e

Amore *divino inflammatur B. Osanna fugiente dæmone* 730 c seqq. *Christus ad amorem suum provocat B. Osannam* 734 f. *Ad eumdem invitat ipsam Angelus præmonstrata cœlesti gloria* 729 e f. *Eadem in amore divino se exercet* 738. c f *per assensus* 788 c amore *languentis* 788 d e 795. c d *per colloquia* amoris plena cum parvulo Jesu 732 a b. *Peccatum* ex amore *detestatur, & martyrium desiderat* 681 d. *Ad* amorem *Creatoris provocant homines creaturæ.* 729 f

Angelus *sæpe apparet S. Elisabeth Schonaug. pag.* 610. *Ne sub ejus specie a dæmone decipiatur cavet, adhibite ex obedientiæ juramento* 608 c. Angelus *ipsi apparet flammas juxta Aram &c.* 617 b. Angelos *ascendentes, & descendentes*

videt

videt per ſcalam Jacob tempore Miſſa 614 c. Angelus eumdem *Sanctum revelationi divina obedire differentem, flagello percutit* 608 a. *Obedientiam ei commendat* 626 b. *Infirmam ſanat, & communicare jubet* 625 b. Angelus *ad cæleſtium rerum deſiderium excitat B. Oſannam* 677 c. *Et prepoſita Dei gloria ad amorem ejus invitat* 729 e f. *Jubet eumdem graviora onera portare* 703 e f. Angelus *docet S. Avitum Erem. qualem vitæ curſum tenere debeat* 362 c. *Ad fidem convertit SS. Hypatium & Theodulum* 556 b c. *Jubet S. Aureum Evangelium prædicare* 49 c. *Eumdem in carcere confortat* 49 f. *Item S. Leontium M.* 461 f. *S. Eberiamo e tormentis liberat* 571 f; *& S. Zoſimum* 815 d *SS. Manuelem, & ſocios in tormentis ſolatur* 293 e. *In carcere Martyribus panem defert, & cuſtodes interficit, qui Martyrum oratione reſuſcitantur* 848 f. Angelus *contra dæmones defendit S. Hypatium* 327 c. *Monet S. Calogerum, ut a Pontifice petat ſocios, & poteſtatem in dæmones* 592 c d. *E carcere liberum dimittit volentem ad Religionem abire* 323 e. *Monſtrat S. Hildegrimo locum conſtruenda eccleſiæ* 891 c. *Monet S. Amandum, ut S. Severino venienti occurrat* 588 b. *Crucis ſigne benedicit S. Molinge infanti* 408 f. *Mortem prædixit S. Felici* 114 a. *Cibum fert in deſerto a Zenone cum; a cellu ſua eridanum diſtantem brevi tempore in ipſam reducit* 853 c. Angelus *Hoſtiam ſacram alio tranſfert, ne irreverenter perdatur* 628 a.

Angeli *miniſtrant Euchariſtiæ S. Zoſimo* 815 f. *Adſunt communicantibus* 626 c. *Ad Communionem deducunt S. Lutgardem* 252 c. *Apparent aſſiſtentes Diacono Evangelium cantanti* 168 d. *A moribunda lecto dæmones fugant, & animam morientis ſuſcipiunt* 624 c. *Cecinerunt Gloria in excelſis S. Reynerii* 423 e. Angelorum *cantus auditi ad ſepulcrum B. Gerlandi* 664 f; *& alibi a S. Molingo* 410 a. *Per* Angelos *ſervatur S. Raynerius, ne offendat ad lapidem pedis ſui* 432 a b. Angelet Cuſtos *funus mortua clientis non deſerit* 624 f. Angelo Cuſtodi *moribunda gratias agit S. Eliſabeth Schonang.* 641 a. *Vide* cælum.

Annulus *ſponſalitius. Vide* Sponſa.

Annunciationis *myſterium in extaſi videt S. Eliſabeth Schoneng.* 625 c.

Appetitio. *Apparent S. Eliſabethæ Schonangienſi Agnus Dei Crucem geſtans* 615 c. *B. Maria cum Symeone in feſto Purificationis* 619 a. *Joannes Baptiſta in magna gloria* 616 c d. *Maria Magdalena quaſi ſtans ad ſepulcrum Domini* 614 c. *SS. Apoſtoli Petrus & Paulus* 614 a. *S. Laurentius indutus ſtola Diaconali* 614 f. *SS. Joannes & Paulus Martyres* 613 f. *Tres Magi coronati Deo in cœlis offerentes munera* 618 f. *Sancta Virgines ſequentes Deiparam in magna gloria* 615 f. *Innocentes Martyres in ætate juvenili* 618 f. *Et SS. Martyres, quorum quale fuerit Martyrium, ignoratur* 617 d. Apparet *eidem Sanctæ ſcala Jacob* 614 e. *Et Iris in cælo* 614 d. Apparet *Sanctus percutiens irreverentem ergo ſepulcrum ſuum* 50 f. Apparet *S. Raynerius vivens eundem captivo* 447 d. *Mortuus naufrago, eumque liberat* 460 c. Apparens *Chriſtus S. Lutgardi eam ab amore terreni Sponſi revocat* 237 d. *In contemplatione eidem apparet facies luminoſa* 258 d. *Et in ſpecie agni Verſum cantanti de B. Maria* 241 b Apparet *eidem S. Joannes Evangeliſta inſtar aquilæ luminoſa, repletque eam ſpirituali ſapientia* 240 c. *S. Catharina V. M. perſeverantiam in bono promittens, & alteri illius ſanitatem* 238 e. *Eidem* apparet *B. Maria Oigniacenſis* 257 f. *B. Jordanus* 256 d. *Joannes de Siro triplici veſte ornatus, & quam ob rem* 245 c. *Et Innocentius III. flammis circumdatus* 245 a. *Eidem S. Lutgardi apparent variis Sanctis & Angeli* 259 d. *Fere quotidie* 252 f. *In feſto omnium Sanctorum plures* 250 c. *Et in morte ejus* 260 d. *In* Appetitionibus *cavet dæmoni fraudem* 246 d. *Ipſa S. Lutgardis* apparet *poſt mortem* 260 c. Apparet *Chriſtus B. Oſanna inſtar parvuli* 730 c. 754 e. *Et in ſpecie ſenis ad virtutem excitans* 702 d. *Eidem* apparet *S. Dominicus* 746 e f. *B. Columba* 696. c. *Et alii Sanctis fruſtra orantibus pro pertinacibus obſtinatis* 751 e b c. Apparet *ipſa B. Oſanna a morte caput radiatum inſtar Beatæ* 723 e e. *Et Deiparam deprecans pro infirmo quem ſanat* 724 a. *Et oſtendens in corpore ſuo vulnerum Chriſti ſtigmata* 719 c. Apparet *Chriſtus S. Rainoldo, & cæcitatem ejus ſanat* 415 c. *S. Nazarius Epiſcopus jubens Reliquias ſuas earum ferri ad remedium mortalitatis* 885 f. *Mutum benedicens & loquelam reddens* 886 f. Apparet *S. Urſicinus caput ſuum manibus geſtans, tribuit collo naſcentibus palmarum ramis* 810 c. *Et immunitatem Eccleſiaſticam defendens* 810 f. Apparet *idem cum S. Vitale urbem defendens* 811 c. Apparens *S. Benno punit, & emendat ſuum paſtorem bonorum eccleſiaſticorum* 149 c 172 f. *Sacrilegum percuſſorem mori jubet* 173 c. *Præſentibus infirma, quid agere debeat, ut ſanetur* 216 e. Apparens *S. Avitus Abb. inſtruit ſucceſſorem de gubernatione monaſterii* 359 a b. *S. Cyricus mortem prænuntiat cuidam ſibi devoto* 35 b. *S. Amandus veras eſſe Reliquias S. Cyrici teſtatur, & paralyticum ſanat* 35 a. Apparet *S. Ægidius B. Sanctæ* 491 b. *Et feſtum S. Bernardi divino Officio cum Monialibus celebrans, & de inſtanti morte monens Sororem Tharaſiam* 495 f. Apparent *hæc & illa tranſlationem corporum ſuorum approbantes* 500 c. *Ipſi Sanctæ* apparet *Martyres Marcianenſes* 484 e. Apparens *S. Juſtina percutit graviter irreverentem erga ſepulcrum ſuum* 76 b. Apparent *Sancti proceſſionem inſtituentes cum cereis pro liberanda urbe* 41 b. Apparet *S. Calogerus, ut ſe depingendum præbeat* 590 c. *B. Oſanna apparet Mortem eam fugatæ & arcu, ut depingi ſolet* 715 e. *Vide* Angelus Crux, Dæmon, Mater, Paſſio, Reliquiæ, Revelatio, Spiritus ſanctus.

Aqua *in vinum mutata per S. Raynerium* 457 b. *S. Hermanum* 149 c. *Et ejus famulum ſigno Crucis* 169 e. Aquam *bonam ſuo monaſterio impetrat a Deo S. Hypatius* 322 c. *Marinam vertit in dulcem, & ſuper* aquas *graditur S. Baſſarion* 301 c. *Et S. Molingus* 409 c. *Item S. Benno, & poſt eum ruſticus* 169 f. Aquam *ſalſam, & amaram bibit S. Pierpertriginta annos* 298 c. *Vide* Jejunium, luxuria.

Aqua benedicta *fugat dæmonem S. Hypatius* 335 d. *Cæcum ſanat S. Hervæus* 370 d. Aquæ *Benedictæ, qua S. Raynerius dæmonia fugat, & morbos curat, tempeſtates ſedat, aliaque patrat miracula* 444 a b 445 e ſeq. *Hac ſubinde mutatur in vinum.* Ibid d 448 f 451 f.

Aquila Luminoſa. *S. Joannes Evangeliſta apparet S. Lutgardi, & replet eam ſpirituali ſapientia* 240 c.

Arbor *Cerylus S. Alena miraculoſe crevit* 391 f. *In eava* Arbore *S. Molingus vitam Eremiticam ducit* 409 a. *Trunci Sepulcre Sanctarum Virginum impoſitus ſuavem ſaporem reddit & odorem* 120 f 121 c. Argentum *multiplicatum ad faciendam arcum pro Reliquiis S. Hymerii* 377 a.

Aſcenſionis Domini *myſterium in extaſi videt S. Eliſabeth Schonang.* 622 a.

Aſſumptionis *feſto apparet B. V. S. Eliſabeth Schonang. in magna gloria* 615 f.

Avara *Mater B. Oſanna a filia docetur miſericordiam in pauperes* 636 b. *Pauperibus operariis injuriaſus a dæmone vexatus, nolens reſiſtere miſere moritur* 342 a. *Vide* Divitiæ.

Aulicus *pius Huvarnion* 366 e. Aulas *Principum abhorret B. Oſanna* 715 b.

Auſteritas vitæ *S. Baſſarionis* 299 c ſeq. *S. Petri Piſoni* 535 a b. *B. Tharaſiæ Primicipis* 488 f. *B. Sanctæ Principis* 483 a, *qua eam moderatur, ut communi vita in monaſterio conſulat* 486 f. *Ad* auſteritatem *vitæ incitatur a Chriſto B. Oſanna* 782 c. *Aſſueſcit ei a puericia* 749 f. 677 d *& per totam reliquam* 684 c, 748 b, *Pœnitentiis ejus invidet damon* 737 a. Auſteritas *vitæ S. Bonifacii* 909 d. *S. Eliſabeth Schonang.* 636 f. *B. Juliana* 920 c, *que cingulo ferreo ſe accingit* 920 e, *& pœnitentiis creditur mortem ſibi acceleraſſe* 921 c. Auſteritas *vitæ B. Mirbeliæ* 929 a.

931 a. *Pœnitentiarum ejus inſtrumenta miraculoſa* 934. a. *Vide* Jejunium, Mortificatio, Pœnitentia, Lectus.

B

Balena *quomodo paſcatur* 785 a.
Balnea *fudatoria in Sicilia, miraculoſa ex omni parte non ſunt* 593 c, 594 e.
Baptiſmus *aqua ſine miniſtro viſibili per nubem collatus* 558 b. *Sic* baptizati *dicuntur ſine forma SS. Hypatius, & Theodulus* 565 e. Baptizatis *copioſa Spiritus ſancti gratia infunditur* 333 e f.
Bellum *funeſtum in pœnam peccatorum* 705 b c f.
Benedictionem *a Sacerdotibus petit B. Oſanna* 684 f.
Benedictio *aquæ, qua S. Raynerius dæmonia fugabat & morbos curabat* 444 a. b. *Item pazii* 445 a. *Campana benedicta contra tonitru* 149 c.
Beſtiæ *obediunt S. Molingo, ipſe viciſſim in eas miſereri* 410 c d. *Aquilæ, qua gallinam rapuerat, eam reſert jubente S. Bonalpho* 404 f. *vide* Bos, Calceus, Cervus, Fera.
Blaſphemia *pœna* 191 a, 899 f. Blaſphema *in Sanctas mulier, ſubitanea morte punitur* 851 e. Blaſphema *in S. Aſenam punitur* 394 f, *& pœnitens ſanatur* 395 a b. *Item alia mulier in alios Sanctos* 751 c. *Alia in Deum & Sanctos ob maritum interfectum* Blaſphema, *triſtitiam cauſat viro jam beato* 852 e. *Alia arcetur miraculoſe ab Altari* 885 e.
Bona Eccleſiaſtica, *vide* Eccleſiaſtica bona.
Boves *pertrahunt Reliquias ſacras ad locum ſepulturæ deſtinatum* 131 e.
Brachium *S. Alenæ a corpore viventis abſtractum, vi ab Angelo imponitur Altari* 390 b c.

C

Cæcitatem *fert patienter S. Remualdus* 415 a b. Eamdem *undecim annis patienter fert S. Lutgardis & propterea immunis evadit a purgatorio* 256 a.
Cœlum *pro cæleſti gloria hic patiendum* 637 c. *ad* Cœleſtium *amorem B. Oſannam invitat Angelus* 677 c. *& ejus conſideratione ad patientiam roboratur* 766 a, *& ad amorem Dei invitatur ab Angelo* 729 e f. *ad* Cœlum *eadem Beata aſpirat* 796 a: *in quo diverſarum perſonarum loca præparata videt* 780 b, *& in illud deferri animam cujuſdam* 738 f. *eaque aſcendentem B. Columbum* 742 f. *eodem deduci a Chriſto fratrem ſuum* 713 b, *eumque cum Chriſto regnare* 713 e.
Cœlum *in extaſi contemplatur B. Oſanna* 692 c d e. ſeq. *Deum & Sanctos, interque eos S. Dominicum* 761 b. 787 a. *& Sanctorum varios gradus* 767 b c. *Ad patientiam roboratur cæleſtis gloriæ conſideratione* 766 a. *Eamdem in Cœlum deducunt Sancti & Angeli* 719 c. *Via ad* Cœlum *aſſimilatur ſcalæ pulcræ quidam, ſed aſcenſu ardua* 619 c. *Diverſas ad* Cœlum *vias in extaſi videt S. Elisabeth Schonang.* 628 f. ſeq. *Clericorum, & Secularium diverſa eſt, nam Clerici nulla* 631 a b. Cœlum *ipſum cum omnibus Sanctis videt eadem* 622 d. *Et S. Herveus* 370 e. *In* Cœlis *varietatem diverſam futuram gloriam prævidet Ven. Elisabetha Wiant* 232 d. Cœleſtis *gloria ſpe ad martyrium incitantur St. Fervedus, & Ferrutio* 7 c d. *Ejus ſpe contra diabolum animantur S. Elisabetha Schonang.* 616 a. *Eadem ſpe aquam ſalſam & amaram per triginta annos bibit S. Pior* 298 c. *De* Cœlo *vox audita, vide* Vox.
Calces *ferreis radulis aſperi adhibentur Sr. Aureo & Juſtino* 50 f. *Ex calceo naſci fingantur taurus & hædus* 31 f.
Calculus *e maxilla exemptus* 60 e.
Calumnia, *vide* accuſatio
Campana *contra tonitru benedicta* 149 e. Campana *ſponte ſonitum dedit ad divulgandum miraculum* 661 f. *Campana ultra ſonant, interim dum igne conſumuntur* 37 a.
Candela, *vide* Cereus, Cereus.
Canonizationis *ritus* 598 e. ſeq. Canonizatio *S. Bennonis aut diu dilata fuerit* 173 c d. *Male ea habet Lutherū* 202 c
Cantus *Angelorum auditi ad ſepulcrum Gerlandi* 664 f. *in morte S. Hervei* 370 e. *Vide* Angelus.
Capitulum, *vide* Electio, Congregatio.
In Captivis *redimendis pius S. Demonlus* 145 c. Captivi *liberati interceſſione Sanctorum* 65 b c. 68 f. *miraculoſe per S. Avitum* 357 b. Captivus *mirabiliter liberatus ope S. Raynerii* 447. d. *Carcere aperto abire facit Angelus Religionem ingredi volentem* 323 e. *Vide* Angelus.
Caritatis *opera Dei gratiora, quam ſunt contemplatio* 689 e. *ſit aſſidue intenta B. Michelina* 919 a. 931 b. *Gaudet alios bene eſſe ſe jejunante S. Lutgardis* 243 f. *Pro eamdem ſalute ferventer orat B. Oſanna* 707 f. *Rixis* Caritatem *in monaſteriis turbat dæmon, precibus compeſcit B. Oſanna* 760 d e. *Morbum altari obventarum ſibi immitti petit a Deo* 744 d e. Caritas *mutua ſanctorum Deodati & Hidulphi* 876 c d. ſeq. *& inter Religioſos diverſorum monaſteriorum* 882 a. *Vide* Perſecutor, Infirmus, diffidium, inimicus.
A Carnibus *abhorrere facit Monialem prius debilem S. Lutgardis* 250 a.
Caſtitatem *vovet B. Maria Doloroſa, & pro ea ſervanda martyrium ſubit* 644 f. *Virgo cum juvene non loquatur* 237 d e. *Meretricem flagitium offerentem verberibus caſtigat S. Molingus* 409 c. *Feminarum conſortium fugit S. Hypatius* 316 e. *Vide* Virginitas, Oſculum, Mulier, Impudicitia.
Caſtigatio Corporis. *Vide* Auſteritas vitæ.
Caſula *S. Bennonis miraculoſa* 172 d.
Cerei *apparent lucentes in cervi cornibus* 141 c. *Miraculoſe accenſi* 63 c d, 69 b. *Miraculoſe lucent coram Martyribus patientibus* 51 c. *Noctu lucentes indicant latentes Reliquias* 55 b. *Cum cereis proceſſionem inſtituunt apparentes Sancti* 41 b. *Vide* Candela.
Cerva *alit S. Calegerum* 593 b. Cervus *ſub Sanctarum præſidium tutus* 141 c. *Ad ſepulcra Sanctarum currens, candelas videtur habere in cornibus* 225 d.
Chriſtianam *ſe eſſe conſtanter inter tormenta confitetur S. Julitta & ejus Infans* 26 f. 27 a.
Chriſtus, *vide* Apparitio.
Cibum *ſumens B. Oſanna Chriſtum Cananæum videre ſibi viſa eſt* 678 d.
Cilicium *aſperum B. Oſanna* 684 c. *S. Lutgardis miraculoſum* 262 f. *Vide* Auſteritas vitæ. *Super* Cilicium *deponantur morituræ Moniales* 642 f.
Cingulo *ferreo ſe accingit B. Michelina* 920 e. 928 f.
Clauſuræ *a Monialibus ſervandæ rigor* 502 c.
Columbæ *Ordinem Ciſtercienſem præſignant* 171 a.
In Columbam *an ſe tranſfigures Satanas* 613 c. *Vide* Spiritus ſanctus.
Communionem *S. Zoſimo Martyri miniſtrant Angeli* 815 f. *Ad* Communionem *invitatur a Chriſto B. Oſanna* 782 c. Communicat *ſeptimanis ſingulis ſacramentaliter, diebus ſingulis ſpiritualiter* ibid. *Ad* communicandum *redibat a raptu* 683 c. *Alias in extaſi* communicat 701 d. *Alias de manibus SS. & Angelorum* 701 f. *Alias* Communionem *ſolitus accipit* 770 b. *In* communione *cæleſti lumine illuſtratur* 768 b. *Ad eam ſuſcipiendam ſanatur ager a Eliſabetha Schonang.* 625 b. *Vides* Communicantes *frui lumine miraculoſo Angeli præſentia & adventu Spiritus ſancti* 626 d e. *Hic in die Pentecoſtes ſub ſpecie Columbæ* communicantibus *dona ſua diſtribuit* 622 b. Communionem *ob impedimentum omittens triſtitiam & ariditatem incurrit* 611 c. Communionem *ſacram juſſa omittit S. Lutgardis ſed omitti jubens punitur a Deo* 246 f. *Per* Cōmunionē *ſatisfit pro peccatis* 627 b. Communio *Judæ & aliorum ſacrilega, execrabile malum* 778 f. Communione *ſpirituali eum ſacramentali non poſſet, ſe ad mortem præparat B. Juliana, & ſacra hoſtia*

pectori ejus impoſita moriente ipſa evaneſcit carni impreſſa Crucifixi imagine 921 f. *V.* Viaticum, Euchariſtia, Miſſa.

In Conetonibus *ſacris frequens & pia B. Oſanna* 683. a. 750 a. *In* Concione *præſentibus benedicit Chriſtus* 717. *Sub dio* Conetonem *habet S. Benno ob multitudinem auditorum* 169 c. *Segnior fit ad conciones habendas Jacobus de Vitriaco impeditus cura cujuſdam mulierculæ* 344 b. *Vide* Evangelium.

Confeſſiones *audire formidanti ob periculum tentationum, ſecuritatem animi impetrat t. Lutgardis* 251 e. *Eadem* Confeſſionem *peccatorum occultorum perſuadet* 251 e. Confeſſarium *a Chriſto deſignatum accipit B. Oſanna* 679 f. *Cogitur tamen aliquantiſper ipſum dimittere, ſed brevi ad eum redit* 608. *Aliis orando impetrat, ne* Confeſſarius *ſuus alio deſtinetur a ſuperioribus* 711 e. Confitetur *ſæpe etiam minimas defectus* 683 b. Confitenti *peccatum veniale emiſſum indicat ipſa poſt mortem apparens* 719 f Confiteri *quod nolebat peccatum S. Roynerius, Deus revelat Confeſſario* 426 f. *Abſolvitur ille nulla impoſita pœnitentia* 426 f. Confitendum *peccatum infirmo aureolam ſanctæ* 446 f. *Poſt* Confeſſionem *Sacerdoti factam, peccatorum obliviſcitur dæmon, ſed non aute, etiamſi aliam aſſumpſerim pro iis pœnitentiam* 443 e d. *Vide* Abſolutio, Pœnitentia.

Conformare *ſe voluntati divinæ. Vide* Deus, Patientia.

Confraternitas *a Laudibus Deiparæ decantandis dicta* 918 e.

Congregationi *Religioſorum promittit Deus Spiritum ſanctum* 713 f.

Conſanguinei *a martyrio retrahere conantur SS. Marcum & Marcellianum* 570 a. *ſeq. A* Conſanguineorum *viſitatione abhorret S. Pior* e, d. *vide* Parens

Conſcientiæ *teneritudo poſt mercaturam diu exercitam multa pauperibus donat, aliiſque reſtituit, ſi forte aliquid injuſte acquiſiviſſet Pater B. Juliana* 918 f. *Certior redditur S. Lutgardis a Deo quod ipſi placeat* 244 e. Conſcientiæ examen, *vide* examen.

Conſortium *malum fugiendum docet S. Hypatius* 344 e.

Conſtantia *Sti. Aurei, & Juſtæ inter tormenta* 506. *SS. Nicandri & Marciani* 271 e. *ſeq. SS. Theoduli & Tribuni* 559 d. *ſeq. S. Quirici pueri* 24 c. 30 e. *S. Julittæ matris* 27. b. *S. Leontii* 566 c ſeq *qui perſecutoribus ſe offert* 557 d. *S. Zoſimi in confeſſione fidei, & tormentis* 813 c. *ſeq. S. Montani* 279 d. *SS. Manuelis, Sabelis & Ismaelis contra Julianum* 291 d ſeq. Conſtantia *uxoris S. Nicandri maritum ad martyrium hortantis* 271 e, 273 d. Conſtantia *in cælitate ſervanda poſthabito mortis periculo B. Maria Dolorosa* 645 a b c. Conſtantia *S. Benonis contra ſchiſmaticum Imperatorem* 367 a b. *Vide* Martyr.

Contemplatio *S. Lutgardis* 252 f. ſeq. 258 c. Contemplationis *donum accipit anno ætatis ſexto, & extaſes patitur B. Oſanna* 782 c. Contemplativam *vitam præfert prælatura S. Benno* 159 f. *Vide* Oratio, Extaſis, Revelatio, Annuntiatio, Nativitas, Transfiguratio, Paſſio, Reſurrectio.

Contritionis *perfectioris cauſa unum pro altero ſiat purgatorii ſalvavit videt B. Oſanna* 713 e. *Eidem revelat Chriſtus ex plurimis in bello occiſis multos per* Contritionem *ſervatos* 712. f.

Contumacia, *vide* Obedientia.

Contumeliam *quaſi meditetur vitæ ſanctitatem patienter fert B. Oſanna* 608 e. Contumelias *affecta pro ingratis agens Deo, in extaſim rapitur* 689 d.

Contumelioſi *pueri in S. Herveam cæcum, nam manens* 367 a. *irreverentia in eumdem punitur.* 369 b. *Cæcitatem ipſi exprobrans pariter cæcitate punitur, & pœnitens a Sancta ſanatur* 370 e.

Converſionis *ad meliorem vitam B. Alberta occaſio mors fratris in duello* 417 d. *Ille etiam* Converſionem *B. Rayerii orando impetrat* 428 d. *uti & B. Maria Dolorosa interfectoris ſui, & liberationem a dæmone* 646 d. *& B. Oſanna pluribus peccatoribus* 710 c d. Converſioni *multorum allaborat B Juliana* 920 f. *Vide* Peccatum. Converſio ad fidem *vide* Fides, Confeſſio peccatorum, *vide* Paſſio.

Cor *S. Lutgardis cuſtodit Jeſus ab omni tentatione, qua cor ſuum cum corde Jeſu commutat* 239 e. Cor *novum a Deo accipit B. Oſanna* 698 e, 754 e. *Aliat cor ejus quaſi in novum mutatur a Chriſto* 783 b. Cor *ejuſdem Crucifixi Chriſtus inhabitat: hinc illa doloribus ejus participat, ut cor ſtendatur* 749 b c, 700 c d *ſeq.*

Coronæ *ſpineæ recordatur ex occaſione pungentis ſpinæ B. Oſanna* 749 f. Et Capitis *dolore vexatur, acſi ſpinis coronata eſſet* 743 f. *Vide* Paſſio.

Corporalia *ſacra contra incendium adhibita* 381 f.

Corporis integritas. *Vide* Integritas corporis.

Creaturæ *incitant hominem ad amorem* Creatoris 729 f.

Crucis *gloria in Cælo apparet S. Elisabetha Schonaug.* 612 d, 613 a, 615 b e, 617 a. *Qui* Crucem *non fugit, dæmon non eſt* d. Crucis *ſigno benedicit Angelus S. Molinga infanti* 405 f. *Eodem ſe munivit ſuper aquas graditur S. Benno* 169 f. *& aquam in vinum vertit* 169 e f. *Epilepticum ſanat S. Lutgardis* 250 e. *Infirmos S. Hipatius* 324 c. *Eodem contra dæmones ſe munit* 316 b. *& ſpectrum dæmoniacum fugat* 343 e. *Item S. Bernulphus* 403 b. *& S. Herveus* 369 d e, *qui fontem quoque ſic exſtruit* 370 d. *Eodem ſigno miracula patrat S. Calogerus* 593 a. *Cæcum illuminat S. Avitus* 357 b. *Paſſerem curat S. Roynerius, & tumorem brachii ſanat* 450 c d, *Morbos curat* 452 f. 459 e.

Abſque Crucis *ſigno aquam bibens obſidetur a dæmone* 886 a, *Vide* Dæmon.

Crucifixi *imago alloquitur B. Oſannam* 702 f. ſeq. *Vide* Paſſio, Patientia.

D

Dæmon *dicit ſe ex Hibernia oriundum, & artes noviſſe* 369 e. *Sub humana ſpecie hominibus inſervit, ut iis noceat* 369 d. *Quare oderit homines* 441 c. *Nea vult agere pœnitentiam*, 321 e. *Apparet S. Elisabeth Schonaug. in ſpecie totri monachi, canis, tauri, gregis caprarum*, 611 f ſeq. *In ſpecie colubri mordet S. Bernulphum* 404 f. *Variis modis, & diverſas aſſumens formas vexat energumenam* 886 e d. *Temere invocatus adeſt ſub ſpecie ſuis* 626 d. *Præſumptuoſum monachum decipit, Chriſtum ſe ſimulans* 339 d. *Extra tempus comedentem circumſidet in forma ſerpentis* 321 d. *Sub ſpecie Angeli diſſuadet S. Cyrico puero martyrium* 29 f. *Speciem mulieris miſerabilis aſſumit, ut S. Avitum decipiat* 364 a. Dæmonis *teterrimam formam, quam viderat, deſcribit B. Oſanna* 776 a. *Eam ſe aliquando vexat fortiter reſiſtentem* 702 a. e. *Invidet ejus virtutibus, & inde abſtrahere conatur* 737 a b, *Ipſa apparentem ſibi arripit, & verberat acriter* 760 e. 769 d. *Ad deſperationem adigentem miſericordia divina conſiſtorationes fugat* 769. e Dæmon *fatetur B. Oſanna ſanctitatem, & Sacerdotum dignitatem* 780 e e. *& Martyrum ignotorum quaternatem* 38 b. Dæmonum *ſpectra fugat Spiritus ſanctus* 612 d. *Contra Siciliam inhabitantes potestatem accipit S. Calogerus, eoſque ex diverſis locis pellit* 592 c d e *ſeq.* 597 e f. *ſeq.* Dæmonem *timeat* S. Hypatium 311 e. *qui eum ex ſextore deprehendit* 340 b c. *Loca ab aliis derelicta inhabitant* 316 e. *Ex deſerto fugantur, in quo condendum eſſet monaſterium* 403 b. Dæmones *oratione fugat S. Avitus Eremita* 363 d. Dæmonis *illuſionem pellit S. Lutgardis* 245 f. *Ejus fraudes in apparitionibus cavet* 246 d. Dæmones *ſibi apparentes confuſos, ſigna Crucis & verba Pſalmorum fugat* 247. *A* dæmone *incubo liberat Virginem* 246 b. Dæmon *varie homines tentat* 748 f. *Impedire conatur orationem S. Rayneris præcavuerſione malorum*

lorem Eccleſiaſticorum 434 b. *Inter moniales vivos ſuſcitat, & promovet* 760 d. Dæmon *deprecatur ne per exorciſmos cogatur diſcedere ad infernum* 441 d. *Ægre fert dæmoniacam liberari* 757 e. *In homine obſeſſo queritur de malis ſibi a S. Ramoldo illatis* 419 b. *Exiens ab humano corpore veſtigium ſui relinquit* 172 d. *Ab homine ejectus rurſus ingreditur in peccora relapſum* 336 a b. *Frendet ob jejunium, & orationem S. Rayneri* 434 d. Dæmonis *vexatio prodeſt ad virtutem* 342 b *Et paupertas a dæmone immiſſa permittente Deo* 249 e. Dæmonibus *torquendus traditur malefactor* 326 c. *S. Eliſabetha Schonaug. videt ad lectum moribunda Bantas* dæmones, *eoſque ab Angelis fugari* 624 e. Dæmones *infeſtant morientes, opitulantur Ss. Patroni* 717 c. *Fugantur etiam per preces adſtantium* 236 f. Dæmon *coercetur timore inferni* 446 b. *Peccatores inter ſuos numerat, & peccata exprobrat* 441 b c. *Quamdiu peccatorum meminerit* 441 c d. *Hominem ſordidum, & deformem* Dæmonem *ſuſpicatur eſſe S. Avitus* 356 d e. *Vide* Tentatio, Idolum, Angelos, Crucis ſignum.

Dedicatio eccleſiæ, *vide* templi conſecratio.

Deus *S. Hervei viventis adhuc, lumen miraculoſum emittit* 336 e f.

Deſponſatio, *vide* ſponſa.

Detractio *ex ignorantia* 765 a. *Detrahentes ſibi excuſat B. Oſanna* 764 f. *Multa per detractores apud Imperatorem patitur S. Ramoldus* 415 f, *quæ cum honore ejus evaneſcant* 416 b c. *Peccata propria oportet accuſare non alterna* 298 f.

Devotio *B. Oſanæ adoleſcentulæ* 677 c. *Item in oratione, lectione ſpirituali, concionibus & Miſſa* 682 f. Devotionem *minuit frequens cum ſecularibus converſatio quamvis ex caritate* 790 c.

Deus *videt omnia* 251 e. Deum *quomodo in extaſi viderit B. Oſanna* 690 f. *Majeſtatem ejus incomprehenſibilem contemplatur, & ut poteſt explicat* 748 d e. *Providentia divina ſuaviter S. Bennonem ad Religionem dirigit* 159 c. *De cibo, & habitatione proſpicit S. Rayneri* 432 e f. *De victu S. Deodato* 875 d. *B. Alberto fame deficienti* 428 f. *Providentia* divina *de ſervis ſuis ne pellantur in exilium* 338 a. *Eadem evaneſcere facit detractorum infidias in S. Ramoldum* 416 e d. Divina *voluntati ſe in omnibus conformat B. Oſanna* 775 a b ſeq. *Et perpetuam cum Deo unionem optat* 763 c. *Præſentia* Dei *memoria animatur ad Martyrium S. Leontii* 567 c. *Sibi ſemper præſentem* Deum *conſiderat B. Oſanna* 678 d. *Vide* Amor, Cælum, Timor.

Diſcretionem *in juniis adhibet S. Luigardis* 248 c.

Diſſidium *inter Ss. Hypatium & Timotheum* 317 e. *Vide* Caritas, Unio.

Diſtractio. *Vide* Oratio.

Divitiæ *fœtorem exhalant* 430 d. *Earum egregius contemptor S. Hypatius* 332 b *Vide* Paupertas Religioſa.

Dormire. *Vide* Lectus.

Draconis *fabuloſi fabulæ academ* 113 d.

In Duello *more Fratris Converſionis B. Alberti occaſio* 427 d.

E

Ebrietatem *in Clericis odit S. Hypatius* 311 f.

Eccleſiæ *ſua Patronum ſe ſemper foturum promittit S. Benno moriens* 171 f. Eccleſiæ *bona ſua trudunt Adamus, & uxor ejus* 836 a b. Eccleſiaſtica bona *multo congregat, & bono impendi curat S. Innocens* 860 b c. Eadem bona *in pauperes ſine urgenti neceſſitate diſtribuentes puniuntur* 836 d. *Diripitos severe punitur* 836 e f. *Uſurpans punitur, & emendatur* 549 c. *Eorumdem invaſores ſine legitima prole moriuntur, unum ponit & convertit S. Benno* 172 f. Eccleſiaſtica immunitas. *Fugitivam ad altare ancillam violenter abſtrahens, apparente S. Patrono, tardatur & emendatur* 810 f. Eccleſiaſticorum *peccata graviter punendo* 763 e f, 764 e. *Pro eorum emendatione jubet Chriſtus orare B. Oſannam* 695 b. *Pro eadem orantem S. Rayneriam dæmon impedire conatur* 434 b.

Electoribus *Superiorum congregatis lumen divinum impetrat B. Oſanna* 762 e. *Ob* Electionem *Superioris turbatam, Religioſos punitos in purgatorio* 717 b. Electio Epiſcopi. *Vide* Epiſcopus.

Eleemoſynam *S. Iſaacius commendat S. Hypatio* 318 c. Eleemoſynam *cauto jubetur accipere S. Raynerius* 432 f. Eleemoſyna *a Deo liberaliter compenſata* 404 e. *Vide* Pauperes, Miſericordia.

Epiphaniæ *myſterium in revelatione contemplatur S. Eliſabetha Schonaug.* 624 c.

Epiſcopus *divino inſtinctu eligitur* S. Hymerius 375 f. *Ad* Epiſcopatum *pertrahitur S. Aurens* 49 e. *Ad eum ſuſcipiendum hortatur S. Annus S. Bennonem* 161 f, *quem hic pie ſuſcipit* 162 a b. *ſed* Epiſcopalem *pompam vitat* 168 e. Epiſcopatu *Camerucenſi excluditur B. Odo, quod nollet ſoveſtiturem ab Imperatore accipere* 916 e. Epiſcopum *fieri non impedit ſpuria nativitas diſpenſante Pontifice* 867 c. Epiſcoporum *Ordinationi dies Dominica aſſignatur* 855 a b. Epiſcopales *virtutes B. Odonis* 912 a. *S. Adulphi* 402 d *S. Hymerii* 375 b c. *S. Bennonis* 163 b. *S. Gregorii VII.* 165 c. *A Cavolunnenſi* Epiſcopato *ad Alberſtadenſem tranſfertur S. Hildegrimus* 891 f. Epiſcoporum *doteris & ſit Monachus S. Deodatus* 872 e. Epiſcopus *intruſus multa patrat ſcelera* 863 c d e. Epiſcopos *crudelis Joſeph quidam degradatur* 864 f. *Ob Prælatorum peccata plagas Deus minatur, fruſtra deprecante B. Oſanna* 750 c d e. *Vide* Peccatum.

Eremum *petunt S. Deodatus & ejus ſocii* 873 b. *S. Gundolphus Epiſc.* 380 f. *S. Petroninus* 577 e. *S. Carilephus* 355 e f. Eremiticam *vitam ducunt S. Hypatius cum ſociis* 316 b. *S. Aurens* 49 b. *S. Avitus* 361 a, 362 f, 363 e, *quem id docet Angelus* 362 c. *S. Molingus in cava arbore* 409 a. Eremitæ *ad virtutem ſibi congruentem hortatur in extaſi S. Eliſabetha Schonaug.* 634 d. *Vide* Solitudo.

Equitis *Religioſi virtutes in B. Gerlando* 653 a.

Evangelium *prædicare jubetur per Angelum S. Aurens* 49 c. Evangelium *cantanti Diaconi aſſiſtentes Angelos videt S. Eliſabetha Schonaug.* 618 d a. *Eodem* Evangeliſtæ *ſub quatuor animalibus contemplatur* 626 e *Vide* Petrus.

In Euchariſtia *Chriſtum videt S. Eliſabetha Schonaug.* 620 f. *Item carnem, & ſanguinem* 617 c. *Item in eadem ſub variis figuris* 703 b. Hoſtia *ſacra, ſua perdito patabatur, ab Angelo translata erat* 627 f. *Ob commiſſam in ea perdendo negligentiam jubentur Monachi quadraginta diebus Miſſam celebrare, hoc permittente Domino, ut ad emendationem vitæ excitarentur* 628 a. *Vide* Miſſa, Viaticum, Communio.

Eulogiæ. *Vide* Reliquiæ.

Examinet *quotidie conſcientiam B. Oſanna* 733 b. *Bis quotidie Sanctio* 487 a.

Excommunicatio *lata in Moniales ob pie violatam clauſuram* 502 c. *S. Benno* excommunicat *Imperatorem* 170 a *Et ne intret eccleſiam, claves in fluvium projici mandat* 168 e, *quas, ſublata* Excommunicatione, *piſcis refert* 148 f. *Ab* Excommunicatis *multa patitur idem Sanctus* 148 d. *Plurimos deinde abſolvit* 168 f. Excommunicationis *Pontificia mens pax inter Reges* 478 f.

Exemplo *ſuo plures ad Religionem invitat S. Hypatius* 325 d.

Exercitus *imbellis uno occiſo totus fugatur* 314 c.

Exequiæ *ſolemnes, & honorifica B. Oſanna* 719 b, 781 b. *In* Exequiis *S. Rayneri Angeli cecinerunt Gloria in excelſis* 453 e. *Ad eas concurſus populi miraculoſus* 452 c. Exequias *B. Mariæ Dolorosæ celebrat Dilparacus*

alii So. Virginibus 646 c. Exequiæ *vere funeſtæ* 144. a.

Extaſes *ab infantia patitur B. Oſanna* 757 f. *Initio ſentit conſolationes & delicias ineffabiles* 752 e d, 757 f. *Earum tempore annis ceſſat dolor, quem pati ſolebat* 751 f. *Rapitur in extaſim inter pia colloquia, ac proſequi non poſſit* 745 d. *In Extaſi videt proceſſionem Sanctorum* 746 f. *Deum incomprehenſibilem* 748 d. *De circumſtantiis extaſium ejus, & quamodo eas explicuerit* 688 *per totam vitam, præſertim librum ſecundum. Propter extaſes contiuuat multa obloquia patitur* 732 a b. *Propter eaſdem timet S. Eliſabeth Schonang. labi in tentationes* 615 e f. Extaſes *ſe pati fingentis mulieris fraudem detegit, & reprehendit B. Oſanna* 714 c. *Vide* Revelatio, Contemplatio, Apprehenſio, Oratio.

F

FAmes *futura revelatur S. Hypatio, cujus tempore pauperes paſcit* 330 a. *Eodem interceſſione S. Veroli depulſa; impetrata pluvia* 386 e.

Febres *ſublate invocatione* BB. *Taraſii et Sanctæ* 509 ſeq.

Femine. *Vide* Caſtitas, Mulier.

Feræ *cicurantur a Martyribus* 51 c. *Peſſimas non timet S. Ruyerius, qui ipſi blandiuntur* 436 b.

Feſtum *violant puniture* 63 f. 70 d. *Item violant omiſſa Sacra* 227 a. *S. Avit feſtum violanti cervice retorta punitur, ſanatur pœnitens* 359 c. *Alteri centrabitur manus, facto voto ſanatur* 373 c d.

Ad Fidem *converſio S. Alenæ* 389 e. *Converſionem infidelium potenter adjuvant Martyrum miracula* 909 e. *Auguſtus apparens convertit SS. Theodulum & Hypatium* 556 b c. *Multos convertit S. Tychon* 97 c. Fidem *annuntiant Martyres præciſa lingua* 280 b c. Fidem *requirit ad miracula S. Hypatius* 327 f. *Vide* Martyr, Conſtantia.

Filium *pie eruditum parentes S. Romuercati* 948 d. *Suum ante ſe Martyria fabulatum lætatur S. Julitta* 24 d, 27 e. Filii *ſui mortem non dolet, ut liberius Deo ſerviat B. Michelina, cujuſque animam in cælum deferri videt* 930 a. *Vide* Parens.

Flores *miraculoſe creſcunt in ſepulcris Sanctorum* 53 c. *Poſt annos aliquot incorrupti reperiuntur in tumulo B. Taraſii* 501 e.

Fœtorem *miram exhalant pecunia* 430 d.

Fons *miraculoſe elicitus* 584 d. *Alius a S. Herveo* 367. a *Et alius ab eodem ſigno Crucis* 370 d. *Alius in Bellomonte S. Amandi* 106 f. *Trium Sanctarum Virginum* 125 e. *S. Cuthberti* 143 e. *S. Bennonis* 149 c, 169 c. *S. Siſerii* 590 c. Fontes *B. Olivæ & B. Libertatis* 100 a.

Fornicatio. *Vide* Impudicitia.

Fraus *pia S. Leontii perſecutores ſues hoſpitio excipientis, malo ipſum perſequentium* 557 e d e.

Frigus *ſuſtinere volens, marmor ſentit calidum* 438 a.

Fulmen. *Vide* Tonitru.

Furti *falſo accuſatur B. Murin Dolaroſa* 645 b c. Fur *cogitat furtum reſtituere* 71 f. Furtum *reſtituendum curat S. Herveus* 369 b. Furtum *parvum punitur adhærente manu furis* 107 d. Fur *ſacrilegus divina virtute ſiſtitur, ne abire poſſit* 647 c. Furtum *auferre volens per quatuor dies manet immobilis, pœnitenc reddituc ſtatui priſtino* 303 f. Ut *furticum comedat tentatur S. Zenon: at ille pœnitentiæ ſecuturæ memor, tentationem repellit* 853. d. *Pauperibus operariis injurioſus a dæmone vexatur; valens reſtituere miſere moritur* 342 a.

G

GAlea *ignita adhibentur SS. Aureo & Juſtino* 50 f.

Gibbus *miraculoſe ſanatur* 657 c

Gratitudo. *Collata in ſe a Deo beneficia conſiderans B. Oſanna humiliter de ſe ſentit* 753 e b, *& ingratitudinem ſuam accuſat* 758 b. Gratiarum actio *pro beneficiis Dei commendatur a Chriſto S. Lutgardi* 259 c.

Gula. *Extra tempus comidentem dæmon circumſidet* 321 d. *Dumen ad gulam excitat* 369 d.

Gyoecæi *Regii exercitia utilia* 474 d e.

H

HÆretici *crucifigunt Chriſtum* 243 f. *Negant pervicaciter miracula* 819. a b c. *Fabuloſas vitas Sanctorum confingunt* 25 e. *Pro* Hæreticis *jejunat per ſeptennium S. Lutgardis* 243 f. Hæreſim *Neſtorianam ante damnationem Neſtorii deteſtatur S. Hypatius* 331 d. *Neſtorium comparat Antichriſto* 335 c.

Herbarum *ſolia ſepulcris Martyrum inſperſa, miraculoſa* 53 a.

Hœdus *& taurus ex calceis procreati* 31 f.

Homicidium. *Vulnerans quendam vulneratur & ipſe, qui prius miraculoſe ſervabatur illæſus* 458 f. Homicidio *cemere imputato, innocens occiditur S. Bonmercatus* 940 c f.

Horæ Canonicæ. *Vide* Officium divinum.

Hoſpites *benigne ſuſcipiendi* 297 f. *Is vinum miniſtrat, ipſe aquam bibens S. Joſeph* 297 b c. Hoſpitum *duorum miſera urbanitas* 299 b.

Humilitas *Ægyptiorum appetitur ſuperbia Syrorum, & Græcorum* 853 f. Humilitas *B. Deodati* 872 f ſeq. Humilitet *de ſe ſentit S. Hypatius* 345 f. Ex Humilitate *miracula patrare recuſat* 317 e. *Infirmes itu ſanat, ut non advertant alii* 313 c. *Peccatorem ſe fatetur S. Beſſarion* 302 e. *In* Humilitate *ſe exercet B. Oſanna* 733 d. *Puella ſe indignam ſavare parentum æſtimat* 750 a. *Demiſſe de ſe ſentit, & vilia miniſteria obit* 684 a f. *Aulam Principum horret* 715 a b. *Peccatu ſua agnoſcit* 783 a. *Omnibus ſe poſtponit* 739 a. *Ingratitudinem ſuam erga Deum accuſat* 758 b. *Cilicium ſub veſtibus lineis occultat* 678 f. *Revelationes ſibi factas ſilentio tegit* 707 e, 709 c. *Dona Dei in ſe collata, & bona opera ſua occulture ſtudet* 685 a b, 776 d e ſeq. *Coronam ſpineam, & vulnera Chriſti in ſuo corpore accipit, ſic ut non appareant alii* 699 c. *Et hoc ipſum Deum rogat* 740 a; *& caput omnes prorſus latere* 775 c. *Qua ſcripſerat de ſuis revelationibus comburit* 668 e. *Gaudet librum perditum, in quo olim ſua fuerat a Confeſſaria ſcripta* 749 e, 739 e f. *Ad ſui contemptum magis nubelat, poſtquam ex latere Chriſti ſanguinem fugere viſa eſt* 701 e. *Dolet bonam de ſe opinionem haberi, & dete abentes ſibi excuſat* 764 f. Humilitatem *commendat* 786 c. *Ex hac S. Beuno Abbatialem dignitatem abdicat* 159 f. *Epiſcopalem pampam declinat* 168 c. *Vetat miracula a ſe facta propalari* 170 e, 169 f. Humilitas *S. Lutgardis confuſionem optantis* 238 e. *Ne aliis præſſe debeat monaſterium mutat* 241 e. *Item B. Michelina* 928 e, 930 c, *qua miracula ſe patrata revelari vetat* 932 c. Humilitatis *Religioſa exercitia B. Sancia* 487 b, Humiliat *ſe propter ſubtractas ſibi conſolationes ſpirituales S. Eliſabetha Schonang.* & Humilitatem *Eccleſiaſticis commendat* 633 b e. *S. Ammonias Erem. ne Presbyter ordinetur, aurem ſibi abſcindit* 347 f. *Zenon Monachus nemini indicat ſe Presbyterum eſſe* 346 c. Humilitatis *defectu decipitur a dæmone Monachus præferendus ad virtutem* 339 d. *Vide* Abbas.

Hypocritam *novit, & lapſum diſcipulis prædicit S. Rayneriis* 443 c d. *Similem mulieris extaſes fingentis ſibi revelatam detegit B. Oſanna* 714 e. *Vide* Fraus.

I

IDioma *gallicum diſcere miraculoſe impeditur, ne Abbatiſſa fieret S. Lutgardis* 243 c. *Subinde tamen in illud perfecte loquitur* 252 c.

Ido-

Idolorum *vanitas* 180 a *Ea inhabitant dæmones* 180 b. *Sclavorum idololatria, quæ homines Dea ſuo mactabant* 164 a. Idololatræ *puniti* 341 d. Idololatriam *exturpat S. Hypatius* 329 e *Olympia diſturbat* 331 e f.

Jejunium *S. Bonifacii* 909. d. *B. Petri Piſani* 535 a b. *B. Michelina* 929. a *S. Hymerii* 374 e. *S. Calogeri* 191 f. *in herbis, & aqua tantum* 592 b *S. Pioris, qui etiam aquam amaram, & ſalſam per annos 30. bibit* 298 e. Jejuniorum *antimonia B. Oſanna* 684 a, 739 b. *Cibo valde modico vivit* 768 a. Jejunat *in pane, & olere pro peccatoribus S. Lutgardis* 245 e. *Per ſeptennium in pane & cereviſia pro hæreticis, & peccatoribus: gaudet interim alii Religioſis melius eſſe* 243 f. Jejuniis *ſuis diſcretionem adhibet* 248 *& robuſtior redditur* 244 a. *Atramentis abhorrere facit Monialem prius debilem* 250 a. *Semel tantum in die comedit S. Avitus* 361 f. Jejunat *multum S. Hypatius, robur tamen corporis nihil ladit* 325. e. Jejunat *S. Raynerius per Quadrageſimam, hic dumtaxat in ſeptimana comedens, frendente dæmone* 434 d. Jejunat *ſimul, & laborat & Jajunio alii pauperem* 430 d. Jejunare *jubetur pro peccatis populi* 436 f. Jejunat *in ſeptimana tar B. Juliana* 918 b, *& Sabbato in honorem Deiparæ* 910 e. Jejunantis *die Sabbati ad Deiparæ honorem, ipſa animam in morte ſuſcipit* 715 c. Jejunandum *in occulto; non ob vanam gloriam* 853 f. *Luxuria ignis aqua potu ſedatur* 432 c. *Vide* Auſteritas vitæ, Abſtinentia, Mortificatio, Quadrageſima.

Jeſum *infantem inter brachia accipit feſto Purificationis B. Oſanna* 774 b

Ignem *illapſus pertranſit S. Bonifacium* 910 a. *Vide* Incendium.

Ex Ignorantia *peccantes pueri, unda panam aliquam mereantur* 635 a.

Imago *S. Calogeri miraculoſe perficitur, & miraculis honoratur* 590 c. Imaginibus *Sanctorum, quæ diu latuerant, apparentibus, peſtis fugatur* 551 a b. Imago *Sanctæ vultus refert, quod defunctæ capiti fortuito inflictum erat* 133 f. Imago *Crucifixi alloquitur B. Oſannam* 702 f ſeq. *Sequitur Ven. Eliſabetham Wans, & turpes cogitationes ab ea avertit* 232 d.

Immunitas Eccleſiaſtica. *Vide* Eccleſiaſtica Immunitas.

Impudicitiam *mulieris per revelationem novit, & reprehendit B. Oſanna* 714 d. Mulier Impudica *ejuſdem tumba inſidens, inde avelli non poteſt* 729 b. *Eadem Beata, peccata* impudica *nominare non vult* 738 a. *Famulus Deminum juvans ad* Impudicitiam *punitur* 238 a. *Fornicatores puniuntur a Deo etiam in hac vita* 642 c. *Meretricem flagitium efferentem verberibus caſtigat S. Molingus* 409 c. *Meretrice ſumente de Oleo S. Calogeri miracula fa, illud monere deſinit* 590 c. *Adulteras a ſuo ſepulchro arceri jubet S. Raynerius* 459 c. *Adulterium gravi morbo punitum* 326 b. *Adultera ſacro igne correpta, pœnitens ſubita ſanatur* 381 d. *Raptorem* Impudicum *mirabiliter evadit S. Lutgardis* 237 f. *Luxuria ignis ſedatur potu aquæ* 432 c

Incarnationis *Myſterium contemplatur in extaſi B. Eliſabeth Schonaug.* 623 b. *Deus unitur per affectum animæ ſibi dilectæ* 431 b.

Incendium *orando extinguit B. Oſanna* 711 b, *Et S. Molingus* 409 b. *Corporalia ſacra adhibita contra* Incendium 381 f. *Domum* incendit *dæmon, dum heres ad templum abiverat, relicto in ea filio: S. Veronæ puerum ſervat, & incendium extinguit* 383 e f.

Inceſtus *Regum nuptias immiſſit regno plagis punit Deus* 475 e f. *Pontifex ipſius declarat* 477 b.

Indulgentiæ *conceſſæ ad ſuſtentationem, & ædificationem Sanctorum locorum* 101 d e. Indulgentias *centum annorum plures Cardinales concedunt ſinguli* 896 b c, *& plures Epiſcopi quadraginta dierum ſinguli* 650 b c. Indulgentiæ *dum lucrandi facultatem concedit Chriſtus B. Oſannæ, quas aliis deſignatis locis lucrari debebant* 701 b.

Infernum *in extaſi videt B. Oſanna* 692 a, 757 b, 782 d. *Ergo* Infirmos *caritas S. Raimoldi* 414 f, *B. Oſannæ* 682 d, *S. Hypatii* 319 f, *qui eorum curam ſibi demandari petit in monaſterio* 313 d. *Moribundis pia aſſiſtit S. Lutgardis* 246 f. Infirmitatibus *multis obruitur S. Eliſabetha Schonaug. quas fert patienter* 611 b c. Infirmus *non ſanatur, quia ſic conveniebat ſalutem ejus* 447 f. *Vide* Morbus, Miſericordia, Moribundus, Caritas, Eleemoſyna.

Ingratitudinis *vitium deteſtatur B. Oſanna* 783 a.

Pro Inimicis *orandum, ut Deus exaudiat preces noſtras* 853 f. *Pro perſecutoribus ſuis orat, eiſque libenter ignoſcit exercitam in ſe crudelitatem B. Maria Dolorioſa, & interfectoris ſui converſionem impetrat* 646 a b d. *Parcuſſori ſuo ignoſcit S. Hypatius* 321 f. *Vide* Perſecutor.

Injuria. *Vide* Lis, Furtum, Detractio, Inimicus, Patientia.

Innocentes *Mareyras quasi ſequantur agnam* 623 e f. *Ab imputato homicidio* innocens, *occidatur S. Bonmercatus, cujus anima ab Angelis in cælum defertur, & ejus* Innocentiam *defunctus reſurgens teſtatur* 940 e f.

Inſpirationibus *divinis parere jubetur s. Lutgardis* 242 a

Integritas Corporis *B. Tarafiæ deſcripta* 501 f. *B. Marinæ Spoletanæ* 666 c. *B. Oſannæ* 671 c. *Corpus S. Raynerii* Integrum, *& odoriferum aliquamdiu manet* 455 c. *Vide* Reliquiæ.

Intentionem *rectam in omnibus operibus commendat B. Oſanna* 792 a.

Intempiditas *ad ferarum occurſum S. Raynerii* 436 b. *Vide* Conſtantia Martyrum.

Inveſtituram *Epiſcopatus Cameracenſis nolens ab Imperatore accipere B. Odo, inde excluditur* 616. a

Invidiam *aliorum ob virtutem incurrit S. Avitus* 353. a 361 f. *Ejus ex* Invidia *accuſati patientia* 363 a b. Invidi *virtutes carpunt, quas imitari non poſſunt* 238 c.

Iris *apparet S. Eliſabetha Schonaug.* 614 d.

Iter *quatuor milliarium exigua tempora conficit s. Raynerius* 437 c. *Multa milliaria S. Brunonis* 170 d.

Judæi *negant pervicaciter miracula* 819 a b c.

Judicium *divinum in martis articulo timet B. Oſanna* 765 b. *Bona & mala opera ſua videt appendi in ſtatera S. Eliſabeth Schonaug.* 626 f.

Judicium temerarium. *Hominem ſordidum & deformem dæmonem ſuſpicatur eſſe S. Avitus* 356 e. *Sanctas Peregrinos vulgus homines nefarios* Judicat 990. Judicium *temerarium circa S. Raimoldum deteſtatur Otto Imp. III.* 416 c d.

Jurare. *Vide* Dæmon, Perjurium.

Juſtitiam *pauperibus adminiſtrandam judices monet Jonas Monachus* 315 d. *Debitores cogit ſolvere debita B. Sanctæ Princeps* 486 e. *Litem injuſtam eſſe divinitus monet B. Oſanna* 714 e. Juſtitiam Dei. *Quare graviora peccata diſſimulentur in hac vita; minora gravius puniantur* 709 e f

L

Lac *ex capella necdum facta elicit B. Oſanna* 756 f.

Lacrymarum *donum S. Calogeri* 598 e. *B Oſanna, ad preces ablatum, deinde redditum* 686 d.

Lampas. *Vide* Lumen.

Lapis *aquis ſupernatans* 107 c.

Latro *converſus ſit Anachoreta, deinde Martyr* 586 f.

Lectione *ſpirituali ad majorem virtutem incitantur SS. Avitus, & Carilephus* 354 a b. *Libros pias frequenter & attente legit B. Oſanna* 682 f.

Lecti *duritiei. Humi dormit & parum B. Oſanna* 684. b. *Saxum numquam decumbens capit S. Beſſarion* 302 f.

Leonem *habet via comitem S. Bertheldus* 99. f.

Lepra *Regis Francorum miraculoſe curatur* 53 a.
Lingua *pretioſa fidem annuntians Martyres* 280 b c. *Vide* Idioma.
Lis. *Vide* Juſtitia.
Litaniæ *S. Berthaldi* 105 f.
Litterarum legendarum ſcientiam *a B.M.V. impetrat B. Oſanna* 697 f; *eamdem docente diſcus* 733 a.
Lumen *miraculoſum apparet ſuper communicantes* 616 e 617 c Lumine *cœleſti illuſtratur S. Lutgardis* 239 a. *In Chriſtus apparet facie luminoſa* 258 d. Lumine *ab eadem Sancta procedente deſperatus ad ſpem erigitur* 250 c. *Miraculoſe ſplendet S. Mahungus* 410 a. *Fulget S. Sebaſtianus apparente Angelo* 570 f. *Velum B. Oſanna* 790 a b. *Et S. Raymerii* 433 f, 436 d. *Digiti S. Joſaphi Abbatis lucent inſtar lampadum* 297 a. *Item Dens S. Hervæi* 366 e f. Lumen *miraculoſum deſcendit ſuper B. Taraſiam orantem* 489 d e. *Super Corpus B. Jordani ſubmerſi* 256 a. *Super S. Reynerium & B. Albertum* 428 c. *Item ſuper S. Rayzerium, dum gratia miraculorum donatur* 441 b. *Super morientem B. Marinam* 666 c. *Miraculoſam lumen precedit ex tumulo B. Sanctæ* 492 c. *Lucet in quiete St. Ferreoli & Ferrutii* 9 c. *In carcere Martyribus ob præſentiam Angeli* 848 f. *Lampas miraculoſe accenditur* 662 a.
Lupus *vicem jumenti ſubit* 367 c.
Luſum *contra votum repetens cæcitate punitur* 70 f.
Luxuriæ *ignis aqua potus ſedatur* 432 c.
Luxus *veſtium in eccleſia punitur* 63 c. *Item mulier fucis aſacre eccleſiæ ingreſſa* 851 c.

M

Magiſtros *Chriſtum, & Deiparam habet B. Oſanna* 714 f.
Maleficio *adſcribuntur miracula Sanctorum ab impiis* 51 a. Malefici *traditur torquendas dæmonibus, per quos aliis nocere voluerat* 326 c. *Per incantationes volens alicui curare reddit illud pejus* 326 a.
In Mancipium *exercita ſævitia punitur a Deo* 448 a b.
Mandducare, *Vide* Cibum ſumere, Abſtinentia, Jejunium.
Manſuetudo. *Vide* Inimicus.
Maria Deipara *ſæpe apparet B. Eliſabethæ Schonaug. a pag.* 610. *per totam totam, In tentationibus eam conſolatur* 612 b c. *Feſto Aſſumptionis offendit ſe in magna gloria* 615 f. *In nocte Nativitatis deſcendit de cœlo ad Evangelium* 618 d. *Annuntiationis myſterium contemplandum in extaſi offendit* 625 c. *Movet eadem S. Eliſabetham patienter ferre tribulationes hujus vitæ, per quas mundamur, & meremur* 637 c. *Felicem & Sanctam mortem ei promittit* 637 c: *& apparet cum aliis Sanctis in ejus obitu* 641 b. S. Maria *perſeverantiam in bono promittit S. Lutgardi* 238 d. *Jejunare eam jubet pro Hæreticis & peccatoribus* 243 f. *Promittit eam non fore ſuam Abbatiſſam* 243 e. *Ad Communionem autem communicatur* 252 c. *Gratum ſibi oſtendit verſiculum illum.* Non horruiſti &c. 250 c. Eidem *S. Lutgardi Verſum de* B. Maria *canenti apparet Chriſtus in ſpecie agni* 241 b. S. Maria *concepit B. Oſanna literarum legendarum ſcientiam* 697 f, *eamque literas docet* 735 a. Maria *Refugium peccatorum* 788 b. *Invocata in turris apparet præ invocantibus aram in cœlo* 613 a b. *Innocentio III. imperat ut ſine vitæ pœnitentiam* 245 b. S. Maria *prædixit S. Raymerio in ſua cum eccleſia ſepeliendum* 434 c. *Cum Sanctis aliis Virginibus celebrat exequias B. Mariæ Dolorioſæ* 646 c. *In honorem Deiparæ Sabbata jejunat B. Johanna* 920 c. *In ejus honorem Sabbato jejunans in morte ab ea in cœlum deducitur* 715 c. *E purgatorio ſibi devotos liberat* 251 d. Mariæ *Officium. Vide* Officium B. V. Nativitas.
Martyr *puer S. Quiricus* 24 c. Martyrium *ut diffundat damnum* 29 f. *A* Martyrio *retrahere conantur Conſanguinei & Parentes SS. Marcum & Marcellianum* 570 a ſeq. Martyrium *deſiderat B. Oſanna* 681 d. *Id deſiderantis effectus* 681 d. *Ejus deſiderio capta pœna meritum* Martyrii *conſequitur S. Lutgardis* 248 f. *Ad* Martyrium *Chriſtus animat S. Montanum* 281 a. Martyres *confortat Angelus* 561 f. *Ad Martyrium facies ſuos hortatur S. Aurea* 74 c. Martyres *confortat S. Sebaſtianus, propoſita mundanarum rerum vanitate* 570 b ſeq. *Ad* Martyrium *animatur S. Leontius memoria divinæ præſentiæ* 567 c. *Cœleſti gloria ſpe SS. Ferreolus & Ferrutius* 7 c d. *Eadem ſpe patiendum exemplo* Martyrum 637 a. Martyres *Manuelem & ſocios ſolatur Angelus* 293 c. *SS. Ferreolus & Ferrutius tormenta non ſentiunt* 8 b c. Martyrio *ſublatum filium ante ſe S. Julitta lætatur* 24 d. Martyrum *ante mortem oratio* 51 c. Martyrum *in cœlis gloriam contemplatur S. Eliſabetha Schonaug.* 631 c. *Apparent ei cum palmis & coronis* 613 Innocentes Martyres *in ætate juvenili* 613 f. Martyrium *per veſtem rubram deſignatur* 245 c. *In* Martyrum *victoria Deum laudandum docet antiqua præfatio in feſto ſanctorum Ferreoli & Ferrutii* 10 c. Martyrum *mons prope Megumiam unde ſic dictus* 74 e. Martyrum *miraculo converſionem infidelium promovent* 909 e. *Vide* Reliquiæ, Conſtantia.
Matri *pro fide patienti potius adhæret puer Quiricus, quam Præfecto blandienti* 24 c. *Vide* Parens.
Matrimonio *deſignat filiam S. Lutgardem Pater, ſed Deus aliter diſponit* 237 b c. *Ad* Matrimonium *vult Pater B. Oſanna cogere filiam, ſed impeditur* 735 f ſeq. Matrimonium *inire jubentur a Deo parentes S. Hervæi* 366 c d e. *Regia conjugis virtutes in B. Taraſia* 475 d. *Creditur ipſe inceſtuoſum* Matrimonium *contraxiſſe ſine peccato formali* 475 c. Matrimonii *uſus propter prolem tantum* 352 b. *Quamnam conjugatis ſit ad eatem via* 631 d e. *Auxilium ſibi manu præſtant vir cæcus, & paralytica mulier* 385 f. Uxor *deflens mortem viri ſic tacta* 454 b. Uxor *S. Nicandri maritum ad Martyrium hortatur* 271 e f. *S. Marcianum maritum a Martyrio deportatur, ſed ab eo repellitur* 275 e. Uxorem *propter Deum relinquendam docetur S. Maurus* 12 f. *Vide* Paupertas.
Medicus S. *Urſicinus ad Martyrium expaveſcens jubetur ſeipſum curare* 809. f.
Meretrix. *Vide* Impudicitia.
Miles pius *S. Antæus Eremita in bello capitur* 362 a b.
Milites *Martyres S. Montanus* 278 f. S. *Nicander, S. Marcianus* 274 b. Militibus, *& aliis ſecularibus dat ſua monita S. Eliſabeth Schonaug.* 642 c.
Miracula *fides operatur* 327 f. *Ad ea fiducia neceſſaria eſt* 409 f. Miraculorum *ad Converſionem infidelium efficacia* 909 e. Miraculoſe *ſedari tempeſtatem impetrant Chriſtiani, poſtulantibus hoc Ethnicis* 113 b. *S. Hypatius* Miracula *patrare recuſat ex humilitate* 317 c. *nec patrata ſimi hominibus innoteſcere* 313 c. *Curanda tibia medicum expertum adhibet, & ſe eximi jubet; deinde* Miraculoſe *curat* 336 b. Miracula *facere in terra Sancta non permittitur a Deo S. Raymerio, ſed Deipara* 437 c. Miracula *ſpiritualia quæ facit S. Lutgardis, corporalia poſt mortem* 245 c. *Eadem gratiam* Miraculorum *a ſe auferri petit, ne ſecura poſſit orare* 233 b. Miracula *pervicaciter negant hæretici, & Judæi* 819 a b c, 820 d. Magia *adſcribunt impii* 51 a. Miraculum *ſilentio involvent in morbum, qua curata fuerat, recidit* 896 a 900 a ſeq. *Alius viſum, quem nec eperat, rurſus amittit* 419 c. *Ad* Miraculum *divulgandum campana ſponte ſuiam edit* 661 f.
Miſericordiæ *opera S. Hymerii Epiſcopi* 375 c. *B. Sanctæ Principis* 432 f, 486 b. Ob Miſericordiam *a Chriſto laudatur S. Michelina* 928 a b. *Eadem* Miſericors *erga miſeros* 930 c. *Erga auſtros* B. *Oſanna* 681 d. *Erga pupillos & viduas, & afflictos S. Hypatius* 319 e, 324 c. *S. Ramualdus*

erga

erga peregrinos & infirmos 414 f. *Calcem ſacrum largitus leproſo S. Molingus, alium divinitus uccipit* 409 f. *Veſtes ſuas pauperi donat, ipſe undas manet S. Boſſerion* 300 f. & *pretium Evangelii vendit* 301 b. *Miſericordiæ Chriſti erga peccatores pro his ſe quotidie offerentis* 245 c. *Miſericordiam Dei in tanta peccatorum multitudine admiratur B. Oſanna* 758 f. *Vide* Eleemoſyna, Captivi, Infirmus, Pauper.

Miſſam *celebrandi ritus antiquus* 10 d. *Per* Miſſæ *Sacrificium ſatisfit pro peccatis* 627. b. Miſſam *pie celebrat S. Hypatius* 320 c. *Quotidie audit B. Oſannu* 683 c. *Puella quædam domi orauti Miſſam audit, & videt, actū preſens eſſe* 711 a. *Sacerdotem Altari adſtantem videt multo lumine circumfuſum S. Eliſabeth Schonaug.* 615 c. *Et Spiritum ſanctum in ſpecie Columbæ ſuper eum deſcendentem* 617 c. *Et deſcendentes Angelos per ſcalam e cælo ad Altare* 614 c. Miſſæ *cum cantu celeſti adſunt Angeli, & Sancti* 703 b. Miſſam *in cœlis celebrari videt B. Oſanna a S. Petro Apoſtolo, S. Laurentio Diacono, S. Clemente Subdiacono* 701 d. *In feſto S. Tycbonis, dum canitur* Miſſa, *mater reſumit vota* 98 d. Miſſam *feſto die omittens inter ſiſcendum a dæmone in aquam deturbatur, & uſtis modis punitur* 227 a. *Vide* Euchariſtia, Altare, Commonio.

Modeſtia *aſpectu ſuo luſcivos ad pudicitiam, alios ad pietatem invitat B. Oſanna* 677 f.

Monachus *zelotes languente Epiſcopo* 331 f.

Monaſterium *multiplicantur ſub SS. Iſaacio, & Hypatio* 318 b. Monaſterio *conſtruenda divinitus locum accipit* S. Hervæus 368 f. *Agros incultos impetrat S. Rudolphus* 402 f. *a Deo juſſus* monaſterium *extruit S. Deodatus* 876 b. Monaſterium *Lerinenſe magnum & magnificum* 480 b. *Vide* Cluſure, Religio.

Mons *ſe aperit, ut viam faciat ſacris Reliquiis* 140 e, 131 f.

Morbus, *medela animæ S. Hypatio* 564 b c. *B. Oſannu morbum a Deo petit, & impetrat, ut ſibi liceat per patrem habitum Religioſum aſſumere* 678 e f. *Item ne facere cogeretur, ad quod ſe idoneam non putabat* 711 d. Morbos *alii obventuros ſibi ex caritate immitti petit a Deo* 682 b c, 744 d e. Morbum *pro altero ſuſtinet* 774 f. *In illis ejus patientia* 685 d. *Medicamenta pretioſa recuſat* 685 f. *In* Morbis *patientia B. Eliſabeth Schonaug.* 637 a. *Cæcitatem undecim annis patienter fert S. Lugardis, & propterea immunis evadit a purgatorio* 256 e. Morbi *propter peccatum immiſſi eo monente manent incurabiles* 326 e. *Infirmitas.*

Mors *apparet B. Oſanna, ut depingi ſolet* 715 c. Moriturum *aliquem ex conſanguineis ſuis intelligit B. Oſannu, quctus Chriſtus ſibi in ſpecie ſenis apparet* 702 a. Mortem *fratrum fert patienter* 681 c. Mortem *alicujus differendam impetrat, ut illa de rebus ſuis poſſit diſponere* 708 d. Morti *deſiderat, & eſſe cum Chriſto B. Oſanna* 766 d e, 691 c. 738 f, 753 c, 773 d, 787 a, 794 b. Mortem *petit a Deo, ſed non impetrat* 683 d, 744 c. Mortis *tamen articulum timet, licet certus de ſalute* 765 b. *In caſe ipſe adſaturum præmittit Chriſtus* 734 f, *& diem prænunciaturum, ut ipſa deſiderabat* 754 c, 696 a, *quamvis alias diem illum profecto velle præſumptuoſum exiſtimaret* 747 c. Mortis *ſua dilata conſatu Dei perquirens reſponſum non accipit* 693 d. *Quare contra votum ejus dilata ſit* 746 d. Mortem *alteri juſſu divino prædicit* 747 e. Pie Moritur *B. Oſanna* 718 c. *Ad* Mortem *pie ſe præparat B. Sancia* 490 e. *Suorum Thaumſia appareat* Mortem *ei prænuntiat* 495 f. *Quo ad eam pie ſe parat* 493 b. *Et* Moritur 495 e b. Mortis *diem cuidam ſibi devoto prænuntiat S. Cyrillus* 35 b. Mortem *bonam a Deo petit, & impetrat premittente Deipara B. Eliſabeth Schonaug.* 637 e. *Quæ cupit diſſolvi, & eſſe cum Chriſto* 641 e. Mortem *lenis expellat, & lacrymantibus adhuc manet immota* 640 c. *Pie expirat* 641 b c ſeq. *Ad* Morbundæ *ulterius lethum ſanctæ demenſ videt ipſe ab Angelis ubigi* 624 c. *Fugatur dæmon a* Morbundis *per preces adſumtum* 236 f. Mortem *deſiderat, ne videat mala Eccleſiæ S. Bennæ* 71 e. *Ex ſuis Canonicis brevi aliquem* Morturum *ſigno prænuntiat* 173 a. Morbundis *pro aſſiſtit S. Lugardis* 246 f. *Docetur a Deo in ſubita morte amicorum non lugendum* 245 d. Mortem *deſiderante apparet Chriſtus prolongandam, quam ei offerenti, ut pro peccatoribus oret* 244 f. *Quinque annis ante prædicit* Mortem *ſuam* 257 c. *In* Morte *ejus apparent Sancti* 260 d. Mori *optat pro Abbate ſuo agonizante Benjamin Anachoreta* 322 c. *Ad* mortem *pie ſe præparat S. Ramualdus* 418 c. Mortis *pia B. Berthaldi* 99. a. *Sacra & Odonis* 912 f. *Comitatis Angelicis honorata S. Horſiſi* 370 f. *Cantuque* Moritur *S. Joſeph Anachoreta* 296 a. *Et S. Hypatius laudat Deum cantuum occurrentibus ſibi Sanctis & Angelis* 347 d. Mortem *fratris ſui confeſſorem B. Alberius ad melioremvitam converſitur* 427 d. Mortem *malum non eſſe monet S. Wigeranus* 157 f. Mortuorum *mira & fabuloſa reſuſcitatio* 31 c. *Vide* Mania.

Mortificatio *S. Calegeri* 192 a. *Appetitum carnis ſuillæ generoſe refrenat B. Michaëlina* 933 b. *Sanctimoniales S. Hypatius nec ſomnum, nec pœnam, nec cibum ſumptu ad ſanctitatem* 349 a f. Mortificationem *fugientes S. Rayneris graviorem imponit Deus, quæ obedientia dulceſcit* 457 b. *uti & aliis* Mortificationem *quærenti* 438 a. *Vide* Jejunium, Abſtinentia, Auſteritas vitæ.

Mulier *ſub habitu Monachi degit in ſolitudine* 304 e. Mulierem *actus occupationes* 474 d e. Mulierculæ *ejuſdem curam ſpiritualem habens Jacobus de Vitriaco, ſeguius enutritur* 244 b. Mulieris *miſerabilis ſpectem aſſumit dæmon, in S. Avitum decipiat* 364 a. *Vide* Caſtitas.

Multiplicatur *argentum, ad faciendam arcam pro Reliquiis S. Hymerii* 377 a, *& vinum in uſum pauperum* 812 b. *& frumentum pauperibus erogatum* 323 e. *Panes duo decem pauperes ſatiat S. Raynerius, ipſa panis ſena integra panis manente* 436 e.

Munditiem *amat B. Oſanna* 679 e.

Mundi *vanitate propoſita horretur Alburgis S. Sebaldus* 570 b ſeq. Et *ad* Mundi *contemptum B. Michaëlina* 919 f, 927 f, 930 b. *Ad eundem monetur cæleſti voce B. Oſanna* 678 e, *& ad cæleſtium rerum amorem invitatur per Angelum* 677 c, *Ad eundem hortatur S. Bernardus mortis proximus S. Benvenem nepotem ſuum* 157 d. Mundi *contemptor S. Deodatus* 872. d e.

Muſcas *quidam e vaſe pro vinohauſit* 883 c.

N

NAti *manent pueri, contumelioſi in cacam* 367 a.

Nativitatis *myſterium in extaſi contemplatur S. Eliſabetha Schonaug.* 623 c. Et *B. Oſannu* 755 b, 769 c, *& Jeſum parvulum intra ulnas accipit* 695 d, 786 a.

Naufragi *miraculoſe ſervati orante B. Oſanna* 721 e.

In Nube *baptizantur S. Hypatius & Theodulus* 365 c.

O

OBedientia *perfecta eſt* 297 a. *Eam docet S. Hypatius* 325 f, *& ex eadem vinum bibit* 314. b c. *Commendat illam Angelus S. Eliſabetha Schonaug.* 616 b, *ut in judicio ſalvari poſſit* 627 a. *Hac ex eadem adjutat Angelum ſibi apparentem, ne decipiatur a dæmone* 608 c d. Obedientiam *S. Raynerii Deus ipſe miraculis quaerit* 439 c d ſeq. *Quanta illa in B. Oſanna* 686 c. *Ex qua etiam deſiluit Confeſſarius confitentem audire* 681 a b. *Levis contumacia Religioſi punitur in purgatorio* 749 b c. *Non* Obedientes *divina revelatione ponitur* 392 c. Obedit *S. Lugardis Abbatiſſa minus prudenter præcipienti* 246 f. Obeditur *divinis revelationibus jubetur* 242 a b. Obediunt *beſtiæ S. Molingo in ſe*

in ſe miſericordi 410 c d. *Aquila* obedit *S. Botulpho* 404 f.
Ab Obſidione *Ravennæ fugant hoſtes SS. Urſicinus & Vitalis* 811 e.
Obſtinatio. *Parcum gentiles prædicanti fidem, ne Martyris miraculis convertantur* 909. e. Obſtinatum *in peccatis per revelationem cognoſcit B. Oſanna, & quomodo talis dicatur converti non poſſe* 752 a. *Vide* Obedientia, Peccator.
Odor *miraculoſus ex Reliquiis Sanctorum* 850 f, 141 b. *St. Aurei & Juſtinæ* 55 d. *B. Gerlandi* 653 e. *S. Bennercati* 941 d. *S. Gundulphi* 381 a. *S. Botulphi* 406 e. *St. Patentini & ſociorum* 577 f. *S. Bennonis* 172 b. *S. Speciosæ* 602 f. *B. Tharaſiæ* 501 d, 508 d. Odor *ſuavis percipitur ex domo B. Oſanna* 696. d. Odor *talis ſignum advenientis Spiritus ſancti in S. Rayneria* 433 c, *qui ſubinde eodem perfunditur*, 433 a, 447 f. *Samuel cum B. Alberto* 428 e. *Idem ipſum per nares ſpirant, diſcernit, an revelationes ex Deo ſint* 429 a f. Odor *miraculoſus percipitur in loco Martyrii Ss. Ferreoli & Ferrutionis* 8 e, 9 c d. *Et ex trunca Ss. Virginum ſepulcris impoſito* 121 b, 124 a.
Officium *divinum quotidie perſolvit S.* Hypatius 328 e. *Idem pia recitat B. Juliana* 920 e. Officium *B. M. V. quotidie orat B. Oſanna* 682. f. *Muria gratus eſt verſiculus*, Tu ad liberandum &c. 250 e. *Pſalmodia diu noctuque continuatur in Eccleſia Miſnenſi* 153 e ſeq. *Juxta ritum a ſancto Benno ne inductum* 162 f. *Audire volens illud ſurda ſanatur* 249 b. *Ob negligentiam in eo perſolvendo peſtis immittitur monaſterio* 259 f. *Poſt mortem illud coram ſororibus celebrat B. Sancia* 495 f. *Vide* Oratio.
Oleum *miraculoſe procurat pauperibus B. Michelina* 932 c d. Oleum *miraculoſum manat e ſepulcro S. Sierii; meretrice ex eo ſumente ſiſtitur* 590 e. *Stillans illud digiti S. Lutgardis in ſignum conſolationis ſpiritualis* 240 d: *Infirmes inungendos curat S. Hypatius* 313 c. *Inungitur Eliſabeth Schonaug. ab apparente ſibi ſancta Abbate, quamvis hæ prædicerentur illam non moriturum ex ipſa infirmitate* 624 f.
Oratio *B. Eliſabeth adſit at conſpectui divinæ Majeſtatis* 717 a. *Ad* Orationem *invitatur a Chriſto B. Oſanna* 782 c, *quæ* Orationi *noſtræ impendit* 768 e f, *& orat continue* 704 f. Oratione *diutius protracta, ne alii incommodæ ſit, miraculoſe juvatur* 706 f. *Inter* Orandum *a terra levatur* 705. *Quod petis a Deo impetrat, propter vitæ ſanctitatem* 692 f. *Multas impetrat converſiones peccatorum* 707 c. ſeq. 710 c d. *Pro obſtinatis orans non exauditur etiam intercedentibus cum ea Sanctis* 751 a b ſeq. *Deus* Orationes *exaudit prout eſt diſpoſitio eorum, pro quibus* Oratur 758 d. Orationes *juſtorum avertunt mala a Republica* 705 d. *Ariditates in* Oratione *permittit Deus B. Oſanna ad majus bonum* 695 a. *De quibus humiliter queritur* 693 f. *De* Oratione *mentali inſtruitur B. Oſanna* 693 f. Oratio *continua S. Cuthberti* 592 a. *Diuturna B. Petri Piſani* 535 b f. *Frequens B. Theroſio* 489 e. *Nocturna B. Sanctæ* 487 a. Orationem *per dies quatuordecim conſequenter protrahit S. Baſarion* 302 b. *Noctu eccleſiam adit* Orationis *cauſa S. Alena* 389 e. Orat *cum compunctione S. Hypatius* 325 f, & Oratione *contra tentationes armatur* 314 a. Orando *converſionem S. Raynerii impetrat B. Albertus* 428 d. *Ad illum* Orantem *Deus interiit loquitur* 434 f; *qui in* Oratione *perſeverans damonem conantem impedire vincit* 434 b. Oratione *dæmones fugat S. Avitus* 363 d. Orantis *inter deambulandum veſtigia clarent miraculo* 170 e. Oratione *ſaxum magnum loco movet S. Malurus, & aliud fractum redintegrat* 409 Orationem *valetudini corporis monetur præferre S. Lutgardis* 239 d. *Ob diſtractiones ſcrupulis vexata mirabiliter juvatur* 247 e. Orans *a terra ſublimatur, & cæleſti lumine illuſtratur* 238 f. *Ex ore* Orantis *flammo ignis viatur procedere* 248 a. Oratio *Martyrum ante mortem* 51 c. *inepta ex aliis fabuloſis* 33 d. *Vide* Contemplatio, Devotio, Caritas, Peccator.
Ordinari *illicite valide conficiunt Sacramenta* 633 f.
Ornamentum. *Vide* Sacerdos.
Oſculum *viri detreſtat, & miraculoſe evadit S. Lutgardis, quod viciſſim vitandum* 241 c d.
Otiosa *nunquam B. Michelina, ſed ſemper bonis operibus occupata* 931 b, 929 b

P

Panis *benedictus, quo S. Rayncrius infirmos curabat, & dæmonia fugabat* 444 f. Panc *uno decem pauperes alit S. Rayncrius remanente fere integro pane* 436 c.
Parentes *a Martyrio retrahere conantur Ss. Marcum & Marcellianum* 570 a ſeq. Parentes *S. Alena poſt mortem filia convertuntur ad fidem, & ſancte vivunt* 390 c d. *S. Julitta filium amaſe martyrio coronari gaudet* 27 c. Parentum *S. Aviti pietas ſanctam ſobolem meretur* 352 a b. *A patre verberibus exceptus Hypatius ad monaſterium fugit* 311 a. *Monachus patrem in luto adjuvat* 315 c. Parentes *B. Lutgardis indiſcrete de ſtatu vitæ eligendo ſibi monent* 237 b c. *Pater B. Oſanna cupit ad matrimonium cogere filiam ſuam, ſed impeditur* 735 f. ſeq. *Hæc jubetur a Chriſto deſerere* Parentes 782 a. *Eadem pro patre ſuo in purgatoria detente, ejus pœnas perferre petit, ſed non permittitur* 682 a. Parentum *peccata ulciſcitur Deus in filiis* 874 a. *Vide* Filius, Mater, Uxor, Conſanguinei.
Parvulos *Jeſus diligit* 730 e.
Paſſioni *Chriſti devote B. Oſanna* 677 c. *Chriſto Crucifixo apparente amore ejus inflammatur* 688 f. 734 c d, *eumque pie alloquitur* 696 a. *Apparet ipſi Chriſtus qualis in* Paſſione *fuit* 749 f. Paſſionem *meditatur quotidie cum lacrymis* 686 c, *& myſteria ejus in extaſi contemplatur* 777 f, 740 b. *Videtur ſibi Jeroſolymis loco ſancto adire* 695 c. Paſſionis *Chriſti intuitu corpus ſuum dure caſtigat adoleſcentula* 677 d. *Chriſtus crucem bajulans apparet B. Oſanna, & ad patiendum invitat, hinc ei inhæret continua* Paſſionis *memoria* 782 e. *Crucem ſuam Chriſtus humeris ejus imponit* 678 b. *Aliæ apparent Crucifixus ad patientiam animat* 732 c. Paſſionem *in extaſi contemplata oſculatur Chriſti vulnera* 694 a. *Quæ lucida apparent* 759 f *Tranſfixionem lateris meditando ſui confuſionem, & lacrymas excitatur* 686 e. *Apparentis tranſfixum latus oſculatur mira dulcedine* 695 a: *& ita ejus amore accenditur* 754 b, 782 f. *Ex latere Chriſti nectar ſugit, & exinde gaudet ſui contemptu* 701 c. *In eadem Chriſti latere ſe ab adverſariis tutam arbitratur* 678 d. *Lavari in ſanguine Chriſti & Paſſionem ejus ardenter meditari* 796 e. *In vulneribus Chriſti ſemper commorandum* 785 a. *Iis immergi optat B. Oſanna* 797 f. Paſſionis *dolores petit ſentire, & impetrat* 740 a, *magna ſua ſolatio* 758 e. *Volatilibus Chriſti inſigniuntur* 700 a b, *& magno cum dolore patitur* 775 c. 745 f ſeq. 763 d e, 743 f ſeq. Paſſionis *dolores patitur B. Oſanna* 738 b, 739 e, *& capit hoc: omnes latere* 776 d e, *ejusm vulnus ſacri lateris* 669 e. *Coronam ſpineam ſentire impetrat a Chriſto B. Oſanna, & capitis dolore continue affligitur* 699. a b c, 736 c. *Chriſtus crucifixus ingreditur cor B. Oſanna: hinc dolores, & anguſtos cordis experitur* 700 c d, 752 e f. *Vulnera Chriſti in Corpore B. Oſanna poſt mortem ejus apparuerunt* 671 c, 672 f, 719 a. Paſſioni *Chriſti devota S. Eliſabethæ Schonaug. eam ex ordine in extaſi contemplatur* 620 e ſeq. *Lecta ex Evangelio* Paſſione *fugat dæmonem* 611. f. *Feria ſexta circa horam nonam moritur* 642 d f. Paſſio *Chriſti anget ingratitudinem damnandarum, quam his ille exprobat* 619 f. 625 d. *Feria ſexta magis ſe affligit B. Tharaſia ob memoriam* Paſſionis 489 b. *In amplexu Crucifixi moritur* 495 d. Paſſionem *Chriſti pra oculis ſemper habet S. Calegerus* 592 a. *Ad ſimilitudinem Chriſti pati ſe gaudet S. Leontius* 567 a. *Ad imitationem Chriſti pati debe-*

debebat S. Raynerius, ſimilis illi in gloria futurus 437 d. *Vulnus lateris ſui oſtendens Chriſtus B. Lutgardim eb amare mundi ad ſuum provocat* 237 d. Paſſionis *Dominicæ confuſionem in ſe experiri deſiderat* 238 c. Paſſionem *Chriſti* cantemplans perfuſa ſanguine apparet 249 c. *De latere Chriſti Crucifixi mel & conſolationem ſugit S. Lutgardis* 239 d, 240 b. *Ergo* Paſſionem *Chriſti devota B. Juliana* 920 c. *In Paraſceve ad verba*, Ecce ſignum Crucis, *gestatione liberatur Meinlit* 250. b. *Vulnera ſua Chriſtus Patri offert pro peccatoribus* 245 c. *Paſſionis Chriſti memoria ad ſanctiorem vitam incitatur S. Bertholdus* 98 f. *Chriſtum crucifigunt hæretici, & peccatores* 625 c, 243 f. *Sepulcrum Domini præcipuum inter loca ſacra Palæſtina* 436 d. *Crucifixi imago Ven. Eliſabetham Wantſeqmar, & turpes cogitationes ab ea avertit* 232 d. Crucifixi Imago *alloquitur B. Oſannam* 702. f *Vide* Patientia.

Paſtor. *Vide* Prælatus.

Patri *in hac vita eſt ſorte Crucem Chriſti* 678 b. Patienter *ferenda tribulationes ſatisfacimus, & meremur* 637 c. *Deus immittit tribulationes ad noſtram utilitatem, & in iis debemus ipſi nos conformare* 747 a. Patientiam *S. Eliſabetha Schonang. exercet Deus, permittens in revelationes ejus habeantur in multis pro illuſionibus* 608 f ſeq. Patiendi *deſiderium B. Oſanna* 691 c. *Eam ad* Patiendum *invitat, & animat Chriſtus, exemplo ſuo & B. Virginis* 793 d, 731 a. *Ei apparens Crucem baiulans* 782 e, *& Crucifixus* 732 c. Patientia *ejus in ferendis contumeliis, & obitu fratrum* 681 a b c, 608 e, *& amicorum* 740 f. *in tribulationibus* 765 a. *in morbis* 685 d. *Ob extaſes ſuas multa* Patitur *putantibus aliis morbum eſſe* 735. f ſeq. Patientiam *B. Oſanna commendat* 797 a d e. Patientia *S. Pioris ſine mercede pro alio laborantis* 299 a. *S. Bennonis ab Excommunicatis multa toleravit* 248 d. *S. Anſitii ex invidia accuſati* 363 a b. Patienter *eaſitatem ferentis S. Romualdi* 415 a b. *B. Michelinæ opprobria a conſanguineis ſuſtinentis, eo quod bona ſua diſtribuiſſet pauperibus* 930 d f. *Cæcutiens annis undecim ante mortem* Patienter *fert S. Lutgardis, quo liberæ evadit e purgatorio* 256 e. Patientia *juſtos vult exerceri Deus* 767 a b. *Adverſitates quare immittantur minoribus peccatoribus, interim cum gramores ſelices degunt* 709 d e. *Vide* Morbus, Paſſio, Maria.

Pauperibus *quod ſit, Chriſto ſit* 930 d. *Inſigais in* Pauperes *miſericordia B. Alberti* 417 e. *S. Amii* 353. b. Pauperibus *ſibi miſſos erogantis* 361 a, 362 f. *Omni frumento & vino in* Pauperes *diſtributis, cellarium ejus utroque redundat* 354 f. *S. Aurem partem bonorum ſuorum* Pauperibus *diſtribuit* 49. a. Pauperes *paſcit ſempore famis S. Hypatius* 330 a. *Panem erogant numquam eget* 321 b. Pauperibus *ſubvenit emendicatis eleemoſynis Jonas Manachus* 324 c ſeq. *Juſtitiam ipſis adminiſtrandam monet* 315 d. *Decem una pane faſtas S. Rayrini, panis fere illo integra permanente* 436 c. Pauperem *ſuo loco prandere facit ipſe jejunans* 430 d. *Ergo* Pauperes *caritas B. Oſanna* 686 a, 739 a, *qua crucis ex aſpectu Chriſti apparentis* 702 d. Paupertibus *panes diſtribuens S. Tychon ſuneratur Domino* 97 c. *In eas liberalis B. Oda prodigalitatis accuſatur* 94 b. *In eorumdem uſum multiplicatur vinum* 811 b, *& frumentum* 323 e. *Eleemoſynam negans* Pauperet *punitur* 577 b. Pauperibus *operaris injuriaſus a dæmone vexatur; nolens reſtituere miſere moritur* 342 a. Paupertatem *immittit dæmon peccatori converſo, permittente Deo ad majus bonum* 249 c. *Vide* Miſericordia, Eleemoſyna, Avaritia.

Pauperes Religioſa *B. Petri Piſani* 535 a b c. *Bona ſua omnia partim pauperibus, partim templo diſtribuit S. Aurens* 49 a. *Omnibus ſuis diſtributis in pauperes S. Raynerius vocem vitam, & Pſalterium pro eleemoſyna recipit* 431 c. *Mendicate vivit omnibus ſuis in pauperes diſtributis B. Michelina* 928 d, 930 f. Paupertatem Religioſam *amplectitur B. Albertus* 417 d. Pauperetate *lætatur B. Oſanna* 686 a. *Eandem vovet, & ſervat quaſi Religioſa eſſet B. Marin Doloroſa* 644. f. *In* Paupertate *monaſterii ſui ſpem in Deo collocat S. Eliſabetha Schonang.* 611 c. *Præſtat dare & accipere, quam non accipere, & non dare* 853 e. *Mendicare jubetur a S. Benedicto infirmi, ſtipendium pro Sacro facienda, ut ſanari poſſet* 216 e, *quod aliis ſe falturos vovens Sanctè* 218 d f. *Eleemoſynam cauſe jubetur accipere S. Raynerini* 432 f. *Vide* Providentia divina, Divitiæ.

Peccatum *mortale fugere docet ſilium parentes S. Bonmertati* 940 d. Peccatores *crucifigunt Chriſtum* 243 f, 625 c. *Eoſdem inter ſuos numerat dæmon, &* Peccata *eorum revelat* 441 b c. *Contra* Peccatum *ira Dei magna* 776 b. *Ob ejus magnitudinem valde afflgitur B. Oſanna* 751 c, *& ob quorumdam abſtinationem* 753 c. *Pro* Peccatis *flagella immittuntur a Deo* 737 f, *præſertim Eccleſiaſticorum* 763 e f, 764 e, *& Prælatorum, fruſtra deprecante B. Oſanna* 750 c d. *Funeſtum bellum ab* Peccata *Principum, & Eccleſiaſticorum immittitur* 705 b c f. *Ob eadem puniendam civitatem Mantuanam proditit B. Oſanna* 744 c. *Differtur tamen pœna ob preces ejus* 695 b, *& paucorum in ea habitantium juſtorum* 772 b c d. Peccata *aliorum etiam vehementer detellatur B. Oſanna* 681 d. *Monet eam Deus orandum pro* Peccatoribus 788 b, *præſertim Eccleſiaſticis* 695 b. *Ipſa pro eorum converſione multum ſolicita, orationes & pœnitentiæ adhibet* 681 c, 706 a b. *Converſionem multorum impetrat* 710 c d, *ſed non abſtinatorum* 751 a b c. *Immunitatem a peccate mortali ſibi exorat* 736 c. *Famulat Dominum ad* Peccandum *juvenis punitur* 238 a. *Morbis puniuntur* Peccata 326 a b. Peccata *parentum ultiſcitur Deus in filii* 874 a. *Pro* Peccatoribus *orandum, ſed* Peccata *odia proſequenda* 771 d. *In* Peccatores *invehitur extatica Eliſabeth Schanang* 625 e f. Peccantes *Religioſas jubetur ab Angelo minis terrere* 623 e. *In* Peccata *relapſas poſſidetur a dæmone, qua fuerat liberatus* 336 a b, *& in morbum, quo fuerat miraculoſe curatus* 657 f. Peccatorum *converſio fructus Paſſionis Chriſti* 244 f. *Proiis ſe offert quotidie Chriſtus, & jubet S. Lutgardem arcte jejunare* 245 e, *& orare* 239 d. *Pro iiſdem jejunat per ſeptennium* 243 f, *Deſperanti conſolatricem impetrat* 260 a. *Aliam aſpella convertit* 250 c. Peccatorum *occultorum confeſſionem per ſondet* 251 c. Peccata *ſua deflens juſtia converſionis S. Raynerius in amentiam incidiſſe creditur* 428 f. *Ea remiſſa intelligit oculorum lumine recepto* 429 d. *Pro* Peccatis *popul jejunare jubetur in pane, & aqua* 436 f. *Pro* Peccatorum *converſione orantem S. Raynerium diabolus impedire conatur* 434 b. Peccatum *corrigendum agre antequam fanetur* 446 f. Peccatutet *ex ignorantia pueri, unde pœnam aliquam mereamur* 635 a. *Ad* Peccatum *veniale tentatur S. Zenon, ſed punitionis ſecutura memor, tentationem repellit* 853 d. *Ab eo immunitatem petit B. Oſanna, ſed non impetrat* 767 b. *Veniale confitenti indicat, aliàs emittendum* 719 f. *A talibus jubetur mundare animam ſuam* 731 b. Peccatoci *converſa pauperatem immittit dæmon, permittente Deo ad majus bonum* 249 d.

Pedum *Epiſcopale S. Bennonis miraculoſum* 172 d.

Percuſſor *ſacrilegus S. Bennonis punitur ſubitanea morte poſt annum* 149 b, 171 b c.

Peregrinatur *ad loca ſancta S. Potentinus* 576 f. *B. Michelina* 932 b. *B. Bertholdus* 99 d. *In magna paupertate B. Albertus* 427 f ſeq. Peregrinantur *Romam S. Amandus* 206 e. *S. Bonifacius* 405 a. *In peregrinas miſericordia S. Romualdi* 414 f.

Perjuria *ad Reliquias S. Hervei puniuntur* 371 b. Perjuria *ſua in umbra arguri jubet S. Raynerius* 459 c.

Perſecutores *Chriſtianorum male pereunt* 52 e *Pro* Perſecutoribus *ſuis orat S. Leontius ſoſque convertit* 557 e f. Perſecutiones *patiuntur boni, quia nolunt conſentire malis* 765 c. *Eaſdem ſuſtinet Sanctus ad exemplum Chriſti*

7422. *In iis confortatur a Deo B. Oſanna* 742 c. *Vide* Patientia, Eccleſia.

Perſeverantiam *in bono promittit S. Lutgardi Deipara, & S. Catharina V. M.* 238 e. *Mutare volentem Religionem, in priori* Perſeverantiam *impetrat B. Oſanna* 762 c, *& aliis duobus abire volentibus* 762 c. *Servos non patitur a Religione retrahi per ſuum Dominum S. Hypatius* 323 f. *Vide* Oratio.

Peſtis *immiſſa in ultionem peccatorum, mitior tamen deprecante B. Oſanna* 707 a b. Peſtis *ſedata interceſſione S. Veroli* 386 c. *In* Peſte *Patroni Sti. Sebaſtianus & Rochus* 551 a, *& S. Calegerus* 590 c. *Imaginibus Sanctorum, quæ diu latuerant, repertis*, Peſtis *fugatur* 551 a b.

Piſcis *refert c. Bennoni claves eccleſiæ in flumen projectas* 148 f, 168 e.

Per Pluviam *intactus incedit S. Hypatius* 343 f, *& intactum ſervatur Corpus B. Veroli dum ad ſepulturam defertur* 864 b. *Impetrata* Pluvia *depellitur fames interceſſione S. Veroli* 386 c.

Pœnitentiæ *cujuſdam publicæ ritus, quo peccatores cuteniti inaxi ad varios Sanctos peregrinabundi circuibãt, donec miraculoſe ſolverentur* 885 f. Pœnitentia *placatur Deus* 608 f. *Ad eam populus per impoſtorem movetur* 609 a. Pœnitentiis *jubetur S. Eliſabeth Schonaug. ſatisfacere pro deffectis ſuis* 627 d. Pœnitent *in fine vitæ ſatisfacit in Purgatorio Innocentius III.* 255 b. Pœnitentiam *facere renuens Sacerdos morte punitur* 435 f. Pœnitere *non vult damon* 321 e. *Vide* Confeſſio, Auſteritas vitæ, Jejonium, Contritio.

Pro Pontifice *male orant B. Oſanna non exauditur* 751 a b c. Pontificii *Vicarii in Gallia & Pontificis Auſteritas* 108 e.

Porci *pueros cemedam* 69. f.

Potu *omni abſtinet S. Hypatius per dies* 50. *ut tentationem vincere poſſit* 314 b e.

De Prædeſtinatione *ſua & aliorum ad gloriam, quomodo certior facta ſit a Deo B. Oſanna* 743 c.

Prædicatio. *Vide* Evangelium, Concio.

Prælati *Eccleſiaſtici non ſungentes officio ſuo puniendi* 633 c d, 634 a. *Vide* Epiſcopus, Peccatum, Pontifex.

Præſentia *Dei. Vide* Deus.

Præſumptioſus *Monachus decipitur a damone* 339 d.

Presbyter. *Vide* Sacerdos.

Proceſſio *ſolennis Monachii ad honorem S. Bennonis* 230 c. *Annua cum Reliquiis ſanctorum Aurei & Juſtini, quam comitantur urmati civet* 85 c ſeq. Proceſſionem *cum cereis inſtituunt Sanctis ad liberandam urbem ab obſidione* 41 b. Proceſſionem *celebrantes Sanctas in feſto S. Dominici extatica videt B. Oſanna* 746 e f. *Vide* Reliquiæ.

Proſectus *& pugna ſpiritualis animæ, in avicula & rota ignea, oſtenditur S. Eliſabetha Schonaug.* 619 a

Prophetia. *Mortem prædicit S. Bennopercuſſori ſuo* 149 b, 171 b c. *Vide* Mors, Peccatum, Religio, Sepolcrum.

Providentia divina. *Vide* Deus.

Prudentia *B Oſanna Virginis* 15. *amorum ia gubernanda familia* 608 b.

Pſalterium *docetur divinitus intelligere S. Lutgardis* 239 b. *Verbis ex eo deſumptis fugat damones* 247 a.

Pſalmos *congruos pro ſe dicendos præſcribit S. Eliſabetha Schonaug* 640 f.

Puer *trienuis Martyr S. Quirieus* 24 c, 272. *Ejus mira conſtantia, & facundia ex Actis fabuloſis* 29 a, 30 c. Puer *docilis S. Bruno* 157 b. Puerilia *pia B. Juliana* 919 b. *B. Oſanna ſolitudinem quærentis, corpus caſtigantis, extaſes patientis, Paſſionem meditantis* 749 e ſeq.

Pupillus. *Vide* Miſericordia.

Purgatorium *in extaſi videt B. Oſanna* 691 a, 757 b. *Videt torqueri animos, & inter eos Religioſum ob peccatum veniale* 717 b. *Frater ejus diem unum, & dimidium in eo fuit* 713 f. *Pro patre ſuo in eodem ob levem culpam decem pœnas perferre petit, ſed non impetrat* 682 a. *Confeſſarium ſuum acerbe cruciatum e* Purgatorio *liberat* 743 b, 749 b c *& videt alias animas liberari* 313 d. *In* Purgatorio *ibidem exiſtens ſoreri ſuæ ſuccurrit S. Lutgardis* 246 e. *Pro animabus liberandis petentes intercedit* 245 c. *Ejus pœnitentiis juvatur Innocentius III.* 245 b. *Liberat animam Abbatis* 40. *annis ibi manſuram* 244 e. *E* Purgatorio *ipſa immunis evadit ob patienter toleratam cæcitatem* 256 a. *& alias animas ſecum educit* 262 e. *Jacobus de Vitriaco tribus diebus in* Purgatorio *fuit* 257 b. *Pro animabus ibi detentis per orationes, & pœnitentias ſatisfacit B. Juliana* 920 d. *Sibi devotas ex eo liberat Deipara* 251 d. Purgatorium *videt S. Eliſabetha Schonaug. & animas ex eo in cælum deferri* 818 a. *Mortuos commendat unumquem ſuam aliorum precibus, quamvis a Deipara ei promiſſa eſſet immunitas a* Purgatorio 638 b c. *Sine* Purgatorio *ſaltatur unus propter contritionis perfectionem* 713 c. *Patiendo ſatisfacimus hic pro pœnis* Purgatorii 637 c.

Purificationis *B. V. feſtum celebratur in terra, & in cœlis coram S. Eliſabetha Schonaug.* 618 f. *In eodem Feſto Jeſum in ulnas accipit B. Oſanna* 774 b.

Puteos *miraculoſos, in quem S. Similioni caput dicitur fuiſſe conjectum* 42 d.

Q

Quadrageſimam *pie traducit S. Hypatius* 320 e
Quercus *inclinat ſe facta Reliquiis* 140 d.

R

Rana *mota ubi inveniantur* 170 a. Ranæ *coaxantes tacere jubet S. Hervens* 369 c: *item S. Bruno, ne orationem impediant: permittit deinde, ut Deum laudent* 169 f.

Raptorem *impudicum mirabiliter evadit S. Lutgardis* 237 f.

Religio *Vocationis ad eam ſignum, curatio ab infirmitate, qua tam impediebat* 343 d, 348 c. Ut Religioſum *habitum aſſumere poſſit, quod negabat pater, morbum ſibi a Deo impetrat B. Oſanna* 678 f. Religioſos *fieri omnes cupit, plurimis impetrat a Deo gratiam vocationis* 708 a. Religioſam *quampiam fore prædicit, eamque propterea tenere diligit* 717 d. *Occultum propoſitum* Religionis *ingrediendæ per revelationem novit* 714 e. *Profeſſionem 3. Ordinis S. Dominici jubetur a Deo diu differre* 679 b. Religionem *ingredi deſiderans prohibetur a Deo* 679 c. *A* Religione *diſcedere volentibus perſeverantiam exorat* 762. c. *Et* Religionem *majore voluntate in priori perſeverantiam* 708 f. *Et mirabili modo* Religionem *ingrediendi occaſio adverſitas temporalis* 337 c. *Per paupertatem quidam ad* Religionem *deducitur* 249 c. *S. Lutgardis* 237 b c. *Monaſterium ingrediendi licentiam ab Imperatore ferventer petit miles Jonas* 312 a. Religionem *invito patre ingreditur filius, & pater ad eam dem convertitur* 914 d, 915 d. Religionis *ingrediendæ votum non implens punitur* 342 e. *Eam ingreditur contempte ſeculo S. Avitus* 352 d e. *Ad* Religionem *dirigit divina providentia S. Bennonem gaudente matre* 159 c. *Verberibus exceptus a patre ad monaſterium fugit S. Hypatius* 311 a. *Exemplo ſuo multos inducit ad* Religionem 325 d. *Ad eamdem fugiens male habetur ab impedire volentibus, ſed ab Angelo liberatur* 323 e. Religioſos *factos ſervos per Dominum extrahi a monaſterio non patitur S. Hypatius* 323 f. Religioſorum *congregationi promiſit Deus Spiritum ſanctum* 713 f. *Ad* Religioſas *virtutes inſtante morte horatur diſcipulos S. Ramualdus* 418. a. Religioſæ *virtutes S. Zenonis* 853 b. *B. Berthaldi* 996 c. *S. Hymerii* 374 c. *B. Tarafia* 487 e f. *B. Odonis* 912 c. Religioſi *Equitis virtutes*

ter B. Gerlandi 653 a. Religiosos *male viventes jussa per Angelum mimis terret S. Elisabetha Schonaug.* 623 c. Religiosam vitam *in secula imitatur B. Sancia Princeps* 482 e f. *Vide* Parens, Caelias, Congregatio, Castitas, Obedientia, Paupertas, Monasticum.

Reliquiae *Sanctorum miraculose inveniuntur voce de calo audita* 53 c *Reperiuntur* 12. *Martyrum corpora cum signis Martyrii* 12 a, 75 c. 77 a. Reliquiarum *SS. Aurei & Justini inventio, & translatio* 55 e. *SS. Gervasii & Protasii invenio per S. Ambrosium* 817 e seq. *Illustratur miraculis* 818 a. *Quemodo reperti sint, & de sanguine, qui ex iis fluxisse narratur* 830 e seq. *Corpora eorum ab invicem separari miraculose impediuntur* 839 b c. *Sub altari dependendas* Reliquias *monet S. Ambrosius* 818 d. Reliquiae *B. Gerlandi inventa miraculose suavem odorem spirant* 653 c. *Ignota, quorumnam Sanctorum sint, apparent Sanctus revelat* 76. d Reliquiarum *veritatem apparens S. Amandus testatur* 35. a *Boves indemiti ed locum destinatum sepulturo trahunt corpus S. Virginis, quibus rupet sese aperiens transitum concedit* 240 a. *Item aliarum sanctarum Virginum* 114 f, 119 f, 131 e f. *Crinale S. Christiane miraculosum* 137 b. Reliquiarum *suarum translationem sibi gratam fore significant BB. Tarasia & Sancia* 508 e. *Pie cupientibus videre horum Corpora facillime aperitur tumulus, quamvis firmissime clausus* 501 c. *Pulvis sepulcri earum miraculosus* 507 d, 509 a. Reliquiis *suas processionaliter circumferri jubet S. Nazarius in remedium mortalitatis* 885 f. *Suas S. Adalphus eam S. Betulphi transferendas curat miraculose* 405 e. Reliquiarum *S. Bonmercati miraculosa translatio, habet, qui carram trahebant, ante ecclesiam subsistentibus* 941 a. Reliquiae *Sanctorum ad Concilia deferuntur, & quam ob rem* 385 e. *Brachium S. Alena a viventis corpore vi abstractum imponitur ab Angelo Altari* 390 b c. *Hujus Sancta miraculosa elevatio* 392 d e. *Capellam ejus nullum jumentum impune tangit, nuces ejusdem Sancta diripient punitur miraculose* 391 c. *Deus S. Hervei lumen miraculose emittit adhuc vivente Sancto* 366 e f. *Cilicium S. Lutgardis miraculosum* 262 f. *Disciplina aliaque instrumenta pomitentia B. Michelina miraculosa* 934 a. *Eulogia S. Hypatii miraculosa* 334 e. *Tunica Sanctorum Deodati & Hadulphi tempestates depellunt* 882 b. *Tunicam S. Adeodati discipuli ejus ad S. Hadulphum deferunt consolationis gratia; quod vicissim faciunt discipuli S. Hadulphi eorum discipulos S. Deodati* 881 e d f. Particulam *vestis, & capillorum suorum adhuc vivens alteri tradit, S. Raynerius, adversus pericula* 449 b. Reliquiae *dum osculanda prabentur, subinde non videntur* 168 d. *Ad arcam faciendam pro sacris* Reliquiis *multiplicatur miraculose argentum* 377 e. *Honorifice sepelitur S. Remoaldus, S. Henrico Imp. assistente* 418 e, & Reliquiae *S. Aviti Abbatis cum magna solemnitate* 360 a. *Proviti certatur inter duas civitates* 358 e f. *Terra debiscens custodit Martyrum* Reliquias, *ne violentur ab infidelibus* 295 c. *A pluvia intactum servatur corpus B. Merali* 864 b. *Quercus se inclinat SS.* Reliquiis 140 d. Reliquiarum *sanctarum praesentia monet nos ad recte vivendum* 618 b. Reliquias *clanculum auferens a periculo pendendi illati servatur* 34 f. *Capite sancta Virginis cujusdam sepulta laso a fodiente, image etiam vulnerata apparet* 833 f. *Sepulcro Sanctorum irreverenter insidens punitur* 59 f. *Alius ab apparente sancta Justina percutitur* 76 b. *Tumbe S. Osanna insidens impudica mulier, inde avelli non potest* 729 b. Reliquias *sacras temere contingens punitur* 852 c. *Furatus sit earum devote restituat* 381 b. *Ex* Reliquiis *Sanctorum odor suavis* 850 f. *Truncus sepulcro sanctarum Virginum impositus, suavem saporem reddit* 120 f. *Vide* Ceteus, Odor, Pedum, Sanguis, Integritas Corporis.

Renovatio Spiritus. *Cor novum petit a Deo in extasi B. Osanna* 694 c. *& accipit* 754 c, 783 b.

Replicatio corporum. *Duobus diversis locis eodem tempore apparet S. Benno* 149 c, 174 a.

Restitutio, *vide* furtum.

Resurrectionis *Christi mysterio in extasi contemplatur S. Elisabeth Schonaug.* 621 c f seq. & *B. Osanna* 694 e, 779 e.

Resurrectio mortuorum. *Infantes pro Christo occisi in aetate juvenili apparent S. Elisabeth Schonaug.* 638 f. *Vide* mortuorum resuscitatio.

Revelationes *Dei aliis revelare, an consultum sit* 610 e f. Revelationes *sibi factas non explicant Sancti in rigore Scholasticorum terminorum* 669 f. *Consolationes Divinas sibi concessas non capit, & deprecatur S. Elisabeth Schonaug.* 613 c, *In* Revelationibus *ea facta representantur vita Christi mysteria, & Sancti, prout ordinarie pinguntur a pag.* 610 *ad p.* 624 *Revelationes nolens patefacere percutitur ab Angelo* 607 f. *Habentur ista ab ignorantibus passim illusiones* 608 f. seq. de Revelationibus *sibi factis scripta combussit B. Osanna* 668 c. Revelationes *sibi facta, an ex Deo sint, discernit S. Raynerius ex colesti odore, quatum perfundebatur* 429 f

Revelatae *S. Hypatie depositio Nestorii* 331 e.

Rex. *Regia virginis B. Tarasia pia exercitia* 474 f. *Ejusdem conjugata virtutes* 475 d.

Reges *tres sancti apparent S. Elisabeth Schonaug. coronati in colis offerentes Deo munera* 618 f

Rizas *in Monasterium promovet damon, precibus compescitur B. Osanna* 760 d e.

Ros *miraculosus sanat lepram* 53 a.

Rosa *recens inventa in sarcophago S. Gundulphi* 381 a.

S

SAbbato *ad honorem Deipara jejunat B. Juliana* 920 c. *Alterius jejunantis in* Sabbato *Deipara animam suscipit* 715 e.

Sacerdotum *dignitatem confitetur damon* 780 e. *Ab iis sibi benedici petit B. Osanna* 684 f. *Aurem sibi praecidit Ammonius Eremita, ne* Sacerdos *ordinetur* 347 f. Sacerdotem *se esse dissimulat ex humilitate Zenon Monachus* 346 e. *Ad* Sacerdotium *suscipiendum hortatur Diaconos S. Elisabeth Schonaug.* 642 c. *Inter eos unum non audentem unimare jubetur a Deipara* 623 d. Sacerdotes *hortatur eadem, ut congruenter statui suo vivant* 641 e. *In* Sacerdotes *Hypocritas invehitur extatica* 625 c. *Illicite ordinati potestatem habent conferendi* 633 f. Sacerdos *malus cum assimilatur & punitur* 435 e f. Sacerdotum *peccata causant funestum bellum* 705 b e f. Sacerdotibus *pejora quam laicis minatur Deus* 436 f.

Sacerdotalia ornamenta. *Vide* Casula, Pedum, miserecordia.

Sacrilegium. *Vide* Reliquiae, Percussor, Fur.

Saevitia *in ancillam exercita punitur a Deo* 448 a b.

Sancti *omnes simul apparent in calo S. Elisabeth Schonaug.* 651 a. & *S. Hervee* 370 e. *B. Osanna* 767 b c.

Sanctorum *Acta fabulosa ab Haereticis scripta, ut Orthodoxis illudant* 25 c. *Miraculosam curationem silentio involvens in morbum recidit* 896 e. *Et alius culpa obstrepens* Sancti, *cujus intercessione sanatus fuerat* 896 a, *quo seq. De ignotis Sanctis enuntiat damon quales sint* 38 b. *Vide* Canonizatio, Apparitio, Cultus.

Sanguis *fluens ex cranio S. Cechardi* 143 d. & *ex corporibus sanctorum Gervasii & Protasii* 830 c. seq.

Sapientior est *aliis, qui fatetur se ignorare quod nescit* 296 f

Saxum *magnum oratione loco movet, & aliud fractum redintegrat S. Melingus* 409 b

Scala *ignea similis Scalae Jacob conspicitur* 368 c, *etiam S. Elisabetha Schonaug.* 614 c.

Scrupulos *adhibet damon B. Osanna, ut pacem animi turbet*

turbes 733 e. *A* Scrupulo *ob diſtractiones in oratione miraculoſe liberatur S. Lutgardis* 247 e.

Sepelesum *ſibi vivens ſtruit B. Tarſia* 489 e. Sepulturæ *ſuæ locum honorificum eligit S. Innocens* 860 e. *Et S. Theodericus Epiſc. in loco, ad quem corpus ejus ab aſinis traheretur* 168 b. *Sepulturam inter piet monachos optat & impetrat S. Zenon monachus* 346 b c. Sepultus *Corpus S. Raynerii in tumba a Conſulibus donata, ut Sanctus prophetaverat* 453 f. *Ad* Sepulcra *Martyrum herbarum folia ſpargunturtempore S. Gregorii Turon.* 13. a Sepulcrum *Domini præcipuum inter loca ſacra Paleſtina* 436 d. *Vide* Reliquiæ. *In* Serpentis *ſpecie dæmon mordet* S. *Bonifacium* 404 f.

Servi *falſi Religioſi a Dominis non repetendi* 323 f.

Sitis *tolerata a S. Hypatio per dies* 50. *ut tentationem vinceret* 314 b e.

Solem *ſibi* S. *Baſſarion* 301 d.

Solitudinem *ab infantia quærit B. Oſanna* 749 c. *Monaſterio ſuo non egreditur niſi ex neceſſitate S. Hypatius* 319 d. *Ut* Solitudo *ſervetur in monaſterio Canonici Regulares S. Martini Tornacenſis aſſumunt Regulam S. Benedicti* 914 e. *Vide* Eremus.

Sortilegium *deprehendit & punit S. Hypatius* 340 e.

Spiritus ſanctus *in ſpecie columbæ apparet S. Eliſabetha Schonaug.* 614 a, 617 e. *In die Pentecoſtes diſtribuit ille ſua dona communicantibus* 612 b, 626 e, 627 e. *Apparent in ſpecie columbæ fugat ſpectra dæmonum* 612 d. 613 a.

Spiritum *in eadem ſpecie columbæ cum odore incenſi accipit S. Raynerus* 433 c. *Vide* Inſpiratio, Congregatio, Lumen, Renovatio ſpiritus.

Sponſa *Chriſti eligitur B. Oſanna, accepto annulo* 698, b e d, 754 f. *Quomodo deſponſetur anima Deo, & quomodo fidem ei ſervet* 784 d e.

Stratagema. *Mortuum ſe ſimulat Haſtingus, Normannorum Dux, ut urbem capiat* 144 a.

Superbia *Syrorum & Græcorum opponitur humilitati Ægyptiorum* 853 f.

Superſtitio. *Ethnici non audent in feſto Dianæ iter facere* 343 e.

T

TEmplum *S. Michaelis eodem jubente fundatum* 603 e Templum *ædificando locum monſtrat Angelus S. Hildegrimæ* 895 e. *Templi ædificandi partem bonorum ſuorum impendit S. Aurea* 492. Templi *conſecrationem in magna Calitum præſentia fieri videt in extaſi S. Eliſabeth Schonaug.* 622 f. Dedicationis *feſtum annuum tranſfertur in alium diem perpetuo celebrandum* 79 c. Templi *janua ultro aperta invocatione S. Raynerii* 447 f. *Capellam S. Alenæ nullum jumentum impune tangit* 391 b.

Tentationes *aliis proſunt, aliis obſunt* 297 a d, *ob quas vita humana miſera eſt* 797 b. *Eas variis de cauſis permittit Deus* 748 f. *Cor S. Lutgardis cuſtodit Jeſus ab omni tentatione* 239 e. *Illa aliam morbo, & tentatione liberat* 249 f. Tentationes *dæmonis graves patitur S. Eliſabeth Schonaug.* 611 d. *in quibus eam conſolatur Deipara* 612 b e. *Contra tentationes oratione armatur S. Hypatius ad illas vincendas, ab omni potu abſtinet per dies quinquaginta, ſed vinum bibens ex obedientia vincit* 314 a b e. Tentator, *ut furtivum comedat Zenon, & voluntaria caſtigatione* tentationem *pellit* 853 d.

Theſaurus *a Ruſtico inter arandum repertus* 90 a.

Timorem *Dei inculcat ſecularibus S. Hypatius* 325 f.

Trinitatis *myſterium modo ineffabili docetur S. Eliſabetha Schonaug.* 615 b e. Trinitatem *in magno lumine contemplatur B. Oſanna* 691 f, 781 d.

V

VErecundia. *Peccata impudicitiæ non vult nominare B. Oſanna* 738 a.

Vermes *mira magnitudinis ex corpore humano* 141 a.

Vermes *in lapides mutati* 126 f 141 f.

Veſtigia *pedum terræ impreſſa reliquit S. Benno ad longum tempus* 148 f.

Veſtitus *pauperes B. Alberti* 417 e, *humilitas & duritiesS. Raynerii* 431 e. Veſtis *ſervorum B. M. pio ſignificat myſteria* 919 f. Veſtis *quæ Joannes de Lire poſt mortem induitus apparuit, ejus virtutes ſignificat* 245 c. *V.* Luxus veſtium.

Viaticum *pia ſumunt moribundi S. Avitus Eremita* 364 c. *& S. Romualdus* 418 c. *Sine* Viatico *ſacro ex hac vita diſcedere deprecatur S. Eliſabetha Schonaug.* 638 d. *Ad extrema Sacramenta ſuſcipienda ſervatur ſuſpenſus in patibulo interceſſione S. Juſtinæ* 72 e. *Communione ſpirituali, cum ſacramentali non poſſet, ſe ad mortem præparat B. Juliana; & ſacra hoſtia pectori ejus impoſita moriente ipſa evaneſcit, carni impreſſam relinquens Crucifixi Imaginem* 921 f.

Viduas *ad virtutem congruentem ſtatui ſuo hortatur S. Eliſabetha* 634 b.

Vino *docetur abſtinere per revelationem S. Raynerius, & id deinceps non bibit* 432 c. *Eodem abſtinet B. Michelina* 929 a. Vinum *juſſu bibere S. Hypatius obedit, & contra tentationes fortior evadit* 314 b c. Vinum *hoſpitibus miniſtrat ipſe aquam bibens S. Joſeph* 297 b e. Vinum *in uſum pauperum multiplicatur* 811 b. *Pro eo miſſas quaſdam hauris* 883 e. *Vide* Aqua.

Virginitas *per veſtem candidam deſignatur* 245 e. Virginitatem *Dee vovet ſeptennis B. Oſanna, & per totam Vitam ſolicite ſervat* 678 e. Virtutes *ejus tali ſtatui congruentes* 670 e. *In ſponſam Chriſti eligitur* 754 f. Virginitatem *ſervare deſiderant S. Specioſa, jam deſponſata, per ſponſi mortem id impetrat* 602 e. Virginum *ornamenta qualia eſſe debeant* 632 f. Virginibus *conſecrandis corona imponitur a conſecrante, qui aream viſus eſt imponere S. Lutgardi* 240 f. Virginibus *quæ via ſit ad cœlum* 632 b. Virgines *ſanctæ eum Deipara apparent S. Eliſabetha Schonaug.* 615 f. Virgines, *& Innocentes Mart. quare ſequantur agnum* 623 e f Virginum *ſanctarum ſepulcro impoſitus truncus, ſuavem odorem, & ſaporem reddit* 120 f, 121 c. Virgo *oſculum viri vitat* 241 e d. *cum juvene non loquatur* 237 d e. *Vide* Sponſa, Caſtitas.

Votum *non implens punitur* 342 e. 782 b d, 547 d, 445 d, 621 a, *item contra illud luſum repetens* 70 f, *item mater voti ſolvendi oblita monetur orata filia infirmitate* 194 e. Votum *implere differenti priori mala vexatur* 220 a, 226 e, 900 a, *ſeq.* 177 e. *Alteri morbus duplicatur* 185 e, 186 f, 190 d. *Non integre* Votum *ſolvens, in morbum retidit* 647 d, 455 d, 621 a. *Alium voti ſui immemor, ab Eccleſia ingreſſu repellitur* 621 a. Vox e *Cœlo defertur ad Martyres* 51 c, *ad S. Zoſimum* 814 c, *ad S. Montanum* 283 a e. *ad Manuelem & ſocios* 295. Voce *cœleſti præſcribitur modus ſepeliendi Sanctorum Corpora* 120 b c. *Reliquia revelantur* 53 e. Jubetur S. *Lutgardis pro peccatoribus orare* 239 d. *Crucifixus alloquitur B. Michelinam* 930 a.

Vulpes *occaſionem præbet inventioni Reliquiarum SS. Ferreoli & Ferrutii* 11 f. Vulpes *gallinam captam refert illæſam* 370. e

Uvæ *ſubito matureſcunt tempore Miſſæ in feſto S. Tychonis* 98 d.

Z

ZElus *animarum lucrandarum B. Juliana* 920 f. *Aliarum ſaluti vocare, an propriam devotionem minuat* 345 f, 346 b.

FINIS.

AOI 1671696